

NOVVM
TESTAMENTVM
DNI: NRI:
IESV. CHRISTI.

Syriacè	Italicè
Ebraicè	Hispanicè
Græcè	Gallicè
Latine	Anglicè
Germanicè	Danicè
Bohemicè	Polonicè

Studio & labore
E. J. A. H. V. T. S. E. R. J.

Germani,

NORIBERGÆ.

Cum gratia & privilegio Sac: Cæs: Mus:

ad quindecim annos.

M. D. XCIX.

NOVI TESTA-
MENTI PRI-
MVS TOMVS;
CONTINENS

E V A N G E L I V M
DOMINI NOSTRI
IESV CHRISTI,

SECUNDVM
S. MATTHÆVM,
S. MARCV M,
S. LVCAM,
S. IOHANNEM,

ET
ACTA APOSTO-
LORVM.

CHRISTIANO ET CANDIDO LECTORI

S. P. D.

ELIAS HVTTERVVS.

ACILIMA OLIM FUIT SAPIENTIAE ET LINGVARUM acquisitio: Sic ADAM protoplastus, unico momento, tantam rerum cognitionem adeptus est, ut ex mandato divino, per Cubicam Alphabeti combinationem, juxta Trinitatis mysterium, cunctis animalibus propria & apposita imponeret nomina, quibus in hunc usque diem, non sine singulari admiratione, utilitate & voluptate, utimur.

IOSEPH, penè adhuc puer in AEGYPTUM venditus, in tantum, apud senem parentem, in Sapiëntiae studio profecerat, ut postea senes AEGYPTI doceret

Sapiëntiam. SALOMON Rex, juvenis adhuc, studio minimè operoso, tantam rerum omnium cognitionem percepit, ut omnibus hominibus miraculo esset. DANIEL Propheta, puer, cum sociis suis, unico triennio, in Sapiëntiae studio tantoperè profecit, ut coram Nebucadnezare staret, & vel solus miraculi instar, omnes Chaldaeorum Astrologos & Magos decuplo antecelleret. Sancti APOSTOLI homines aliàs plebei, piscatores & indocti, ex missione Spiritus Sancti, omnium linguarum expeditissimam cognitionem in momento ceperunt. Hodie quid ejusmodi cernitur in Ecclesia? Decem, Quindecim, Viginti annos ad minimum, in Scholis trivialibus & Academiis, nunc hîc, nunc alibi ætatem nostram macerantes, & discruciantes Minervam quisque suam, (ne dicam de sumptibus, periculis & miseris parentibus, qui vana spe lactati, omni que solatio destituti, cum lachrymis ad foveam descendunt) vix tamen dimidium, quod expetimus, assequimur. Miraculis & omnipotentiae divinae, ut fas est, debitum honorem & locum relinquo; de Arte ipsa loquor physica & naturali, divinae voluntati non contraria. Quis quæso unquam nostris in scholis cum Adamo protoplasto, veram & cubicam nobis monstravit vocabulorum impositionem? Quis Vrim & Thummim, summi sacerdotis mysterium, nobis explicuit? Quis cum Iosepho, Salomone, Daniele, triennem nobis exhibet scholam Sapiëntiae? qua pueri discendo tantum consequi valeamus, ut vel in hoc, vel in futuro seculo, coram Pharaone, senioribus AEGYPTI, Salomone, Regina Sabæ & Nebucadnezare stare & excellere queamus. Roget quis unde malum hoc? Et quod sit ejusdem remedium? Vix invenias virum, qui rem seriò curet inquirere, vel qui morbo tam desperato

manum adhibere desideret; imò quod pejus est, si quis veras causas & rationes norit, vix easdem sine magna offensa & periculo in medium proferre auit: Tanta est huius ultimi seculi perversitas.

Hanc ob causam & ego hætenus cum dolore conticui, & tacuisssem diutius, nisi me bonorum preces, & sanctæ posteritatis ratio commovissent. Quandoquidem enim toti terrarum orbi nil equè scitu, actu & factu necessarium & utile, & homine Christiano dignius esse potest, atq; hoc ipsum, qua ratione post Babylonicam Linguarum confusionem, citra ardui laboris impensam, & sine prolixi temporis dispendio, veram Sapientiæ et Linguarum cognitionem assequamur, in quo totius mundi salus & emolumentum tanquam in cardine versatur, atque in quo omnes Sapientes, Monarchæ, Philosophi, à Babylonica confusione laborarunt & adhuc laborant: Ideo & Ego, licet omnium minimus, negotio & operi huic manum adhibui, atque in præsentiarum, eo quo erga DEVM, Ecclesiam & totam posteritatem affectus sum animo, liberali & candido, veras causas & rationes aperiam, brevibusque, quod sentio, scribam:

I. Vnde illa nostri seculi infelicitas, perversitas & studiorum remora.

II. Et quibus mediis & remediis huic malo resistendum.

Faxit Deus Opt. Max. cujus est negotium, ut ipsi grata, Ecclesiæ & posteritati utilia & salutaria proferre valeam.

Prima & principalis causa, quæ totum etiam genus humanum in extremas miseras atque ipsam confusionem Babylonicam præcipitavit, est ipsa Mundi ingratitudo & superbia, qua semper veram neglexit Sapientiam verbi: E contra inanem sibi finxit eruditionem, stultitiam nempe, quam quisque mediocriter ingeniosus fingere potest, Hoc est, Mundus non vult nec potest discernere inter SOPHIAM & PHILOSOPHIAM: inter Sapientiam illam, & linguam divinitus nobis traditam, & inter studium Sapientiæ, maximo labore acquirendum, juxta scripturæ dictum: Duo peccata commisit populus meus, me fontem aquarum vivarum dereliquerunt, fodiendo sibi cisternas, cisternas inquam, in quibus non est aqua. Nam quia Sapientiam & 78 cælitus revelatam, quam gratis & sine omni labore, cooperante Spiritu sancto, certissimo eventu, æquè atque Patriarchæ, Prophetæ & Apostoli, percipere valeret, nec seriò affectat, nec cum Salomone, Daniele & Apostolis, à DEO ardentibus votis & firma fide expetit: Alteram autem Ethnicam, stultam & phantasticam illam, sine fide, sine timore DEI, sine invocatione Filii Dei, propriis saltem viribus assequi conatur, haud immeritò maximo labore consequitur. Cur enim DEVS Sanctus Benedictus, superbo & ingrato Divinæ Sapientiæ contemptori, magnifica sua dona vi quasi obtruderet?

Quia tu repulisti scientiam, inquit DEVS, Ego repellam te, ne fungaris officio.

Sapientia ergo, de qua nunc agimus, ut & de se ipsa loquitur, est splendor lucis æternæ & speculum sine macula operationis divinæ, & imago bonitatis ejus; Vapor virtutis divinæ, & emanatio omnipotentis gloriæ sincera, in quam nil inquinatum incurrit: Vna existens omnia potest, & in semetipsa permanens innovat omnia, & per nationes in animas sanctas descendens, amicos DEI & Prophetas constituit. Neminem enim diligit DEVS, nisi cum, qui cum Sapientia inhabitat. Sa-

piencia enim est spiritus intelligens, sanctus, unigenitus, multiplex, subtilis, mobilis, integer, incoinquinatus, manifestus, illæsus, amans bonum, acutus, expeditus, beneficus, humanus, stabilis, firmus, securus, omnem habens virtutem, omnia prospiciens, qui omnes capit Spiritus intelligentes, etiam mundissimos subtilissimosque. Omni enim motu mobilior, attingit & capit omnia propter munditiam. Est speciosior Sole, & super omnem Stellarum dispositionem: Luci comparata invenitur prior, huic quidem succedit nox: Sapientiam autem nulla unquam vincit malitia; Facile videtur ab his, qui diligunt eam, & facile invenitur ab his qui quærunt eam, imò ipsa sui studiosos præoccupat, atque sese illis conspiciendam præber.

Si divitiæ sunt appetibilis possessio, quid Sapientia locupletius? quæ omnia operatur: si autem Prudentia operatur aliquid, quis existentium ipsa artificiosior? Si Iustitiam quis diligit, labores huiusce meræ sunt Virtutes: si rerum experientiam quis desiderat, hæc scit præterita omnia; futura conjectat; præsentis sermonum fallacias; & ænigmatum resolutiones exactè novit; signa & prodigia nec non eventus opportunitatum & temporum à longè cognoscit. Hanc inquam Sapientiam quia Mundus negligit, meritò cum ratione insanit, noctem cum noctua, luci meridiana præferens. Quis enim mortalium ex proprio cerebro DEI consilium cognoscet, aut quis propria ratione assequetur id, quod velit DEVS? siquidem mortalium cogitationes timidæ & præsumptiones incertæ. Corpus enim corruptibile aggravat animam, & terrena habitatio deprimit mentem multa cogitantem, Vix imaginando percipimus ea, quæ in terris sunt & quæ ante oculos & pedes versantur, quæque in maribus cum dolore invenimus. Quæ autem in coelis sunt, quis investigabit ea? Nisi ipse DOMINVS dederit Sapientiam, & miserit Spiritum Sanctum suum ex altissimis, & sic corrigantur semitæ eorum, qui in terris habitant, & docti fuerint homines, quæ placeant DEO, atque per Sapientiam salvi fiant. Hæc de prima causa sufficiant.

Altera causa est, quòd nostra ætas non modò ipsam Sapientiam Verbi & Linguam Sanctam contemnit: Sed nec vestigiis veterum patrum, imò nec sapientum Ethnicorum, Monarcharumque insistere cupit. Olim enim à condito Mundo usque ad Babylonicam linguarum confusionem, atque inde usque ad captivitatem Babylonicam, unica saltem & sola Ebræa lingua duravit & propria quasi mansit Ecclesiæ, in qua omnes patefactiones Divinæ, omnes facultates, professiones & artes, una quasi synopsi & Idea comprehensæ fuerunt, atque unicuique innatæ quasi adhæserunt.

Hanc linguam qui exactè novit, facilima Methodo, ad omnium scientiarum fastigium transcendere valuit. Hanc Eber, Abraham, Isaac, Iacob, Ioseph, Moses, Samuel, David, Salomon, Elias, Elisæus &c. tanquam DEI & Ecclesiæ propriam, atque omnis divinæ & humanæ sapientiæ clavem, medias inter gentes Idolatricas, solam puram & inviolatam conservarunt & propagarunt.

SALOMON Regnatorum omnium, qui sub sole emerferunt, magnificentissimus, etsi omnium linguarum fuit peritissimus. Fuit enim, ut inquit Ecclesiastes, non sapiens saltem (nempe pro semetipso) sed ipsemet populo suo bona & salutaria dogmata, non in peregrino Idiomate, sed in sancta paterna Lingua tradidit, investigans & componens parabolas multas, quærens verba utilia & rectè scribens sermones veritatis.

Hanc Sanctam DEI Linguam, ut & Germanicam, scholis nostris tanquam inutiles, stultas & parum necessarias, omnino infensas & exosas reddidit Diabolus, quo

quid pro suo ingenio excogitare possit compendiosius, non video. Fundamento enim Ebraicæ linguæ non rectè posito, & recto Germanicæ linguæ turpiter dejecto, quid obsecro superstruas, quod levissimo etiam momento impulsus non corruat? Benè hac in parte intelligit Calumniator, hostis ille infensissimus, quid hoc dictum sit: Ex ore infantium & lactentium fundasti robur, ut destruas inimicum & ultorem. Item: Malo quinque verba loqui in sensu, quàm decem millia verborum in Linguis &c.

NEBV CADNEZAR aureum illud Monarcharum caput, inter cætera tam diligens Sapientiæ & Linguæ suæ cultor fuit, ut etiam de Regia sua mensa, pueros aleret ingeniosos, linguæ Chaldaicæ discendæ addictos, quibus in administranda Monarchia tandem commodè uti posset: Nec ipse præterea Examina scholastica instituere decrevit, in quibus Daniele, ut dictum est, decuplo præstantiorem Magis & Astrologis omnibus comperit.

GRAECI ad unum omnes, omni conatu, suam Græcam excolere & evehere conati sunt, ut ex Socrate, Platone, Aristotele, Alexandro Magno aliisque Philosophis, Regibus & Principibus apparet, qui omnes Ebræorum, Chaldaeorum, Persarumque divitias, in suos thesauros, suppresso titulo contulerunt.

SIC PTOLEMAEVS Philadelphus Rex Aegypti, aliquot aureorum myriades impendit, ut saltem vetus Testamentum ex Sanctæ linguæ proprietate, in Græcum sermonem, per 72. Interpretes translaturum legere & cognoscere posset, qua translatione. **D**ivi quoque Apostoli, in allegando textu Biblico, usi sunt, ac nosmetipsi adhuc hodiè eandem non sine singulari voluptate & utilitate, **D**eo sit gratia, usurpamus, meritoque nos Christiani, Ethnico Regi immortales gratias agere cogimur.

ROMANI simili ratione, non aliam, quam propriam Latinam excoluerunt & toti terrarum orbi, vi quasi obtulerunt, qua etiam adhuc hodie utimur, nec eadem carere possumus.

CAROLVS MAGNVS ille, qui primus Germanorum Imperator extitit, & Saxonicas Gentes & Regiones fidei Christianæ Imperiique Romani repagulis inclusit, Exemplo veterum Monarcharum, Germanicam linguam tanta dignatus est æstimatione, ut eandem ipse certis regulis comprehensam, certique characteris forma in ordinem redactam posuerit. Pius enim & verè laudabilis Monarcha excellentiam Germaniæ & Monarchiæ ad Germanos translata, penitus atque alii perspicuus, benè intellexit, Imperium sine certæ linguæ excellentia, apud Germanos diu consistere non posse, propterea Germanicam præ aliis evehere conatus est. Id quod & alii Imperatores multis rationibus tentarunt: Imò omnium bellorum suorum consilia eo direxerunt potissimum, quo solius Divinæ gloriæ, veræ sapientiæ & Catholicæ Religionis augerent Imperium. Hinc per totam Germaniam tot Templi illustria, tot Cœnobita, tot Collegia fundarunt, quibus Sapiencia, Artes & Linguæ non secus ac in Sanctuario Dei custodirentur, & assidua docentium & discipulorum cura & sollicitudine, ad omnem posteritatem per Germanos tutò propagarentur. Pro perspicacissimis enim ingeniis suis abundè cognoverunt, Ecclesiam Christi, cujus fundamenta inter gentes Barbaras & Idolatricas, vi maxima jacere cogeantur, non in gladii secularis potentia: sed in gladio spirituali, verbo Dei, Artibus & Linguis &c. consistere, sine quibus frustra in homines suscipitur Imperium.

I. Quia ergo sapientiam DEI contemnimus, nec non Ebraeam sanctam linguam, quæ omnium linguarum mater, fons & origo est, & sola quidquid usquam divini est, docet, ex scholis nostris exterminavimus, eamque tanquam stultam, inutilem, pro filio perduto habemus.

II. Quia item veterum Sapientum, Patriarcharum & Monarcharum, Salomonis, Nebucadnezaris, Græcorum, Romanorum, Caroli Magni &c. prudens consilium nec intelligimus, nec imitari conamur, nec ut ipsi suam, nos nostram Germanicam præ cæteris in Scholis excolere & evehere contendimus: Sed cæco impetu ad Græcam, Latinam, confuso docendi discendique ordine ferimur. Ebraeam enim contemnimus: Germanicam nostram omnino indignam judicamus, ut cum aliis, nedum ante alias ponamus. Græcam & Latinam per se utiles & necessarias, mancas & mutilas, capite & cauda truncatas, præpostero & confuso ordine, & quidem tanta cum difficultate & nausea juventuti proponimus, ut nihil supra. Tanta præterea est lectionum, authorum, artium, facultatum, professionum, librorum, præceptorumque multitudo, *atq;* confusio, malitia & injuria, ut centesimus quisque citius lanii aut futoris officium didicerit, quam inclytæ hujus rei studiis, cum extremo salutis periculo, desudarit. Addo, quod nemo ferè, quem ego norim, integrum Sacrorum Bibliorum codicem à capite ad calcem, in ulla Schola totaliter à Præceptore didicerit, imò ne Novum Testamentum purè Hebraicum, unquam viderit, in quo tamen omnis nostra & totius Mundi pendet restitutio. Quid ergò mirum, quod Diabolo & confusione Babylonicæ ludibrio expositi simus. Hæc dicta sufficiant de nostri seculi perverſitate & studiorum remota, ex quibus satis superque demonstratum esse arbitror, cur, nisi res muretur in melius, pari passu in Sapientiæ studiis, cum veneranda antiquitate progredi nequeamus. Nunc quomodo huic malo resistendum, brevibus demonstrabo.

I. Mundus ingratus & superbus, ut solet, sapientiam ipsam & Linguam Ebraeam negligat, & DEO aliquando rationem reddat.

II. Exempla veterum nec curet nec imitetur, simplicitatemque Methodi & Linguae, qua vna quæque gens & Monarchia suam maternam tanquam omnium nobilissimam excoluit, minimè recipiat.

III. Receptum & vulgarem docendi discendique modum, quem sine maxima multorum perturbatione & casu derelinquere nequit, retineat: Quid ad nos, qui non delectatur lauticiis, vescatur glandibus.

Restat nihilo minus adhuc ultima via, nempe HARMONIA & SYMMETRIA, quæ per Arcam Noë, per Sanctum Sanctorum, per Vrim & Thumim, per visionem Ezechielis, lapidem Danielis, Cubum, Globum, Crucem, Quadratum, & Civitatem illam sanctam, de cælo descendentem, per 24. Seniores, & Spiritus Sancti missionem adumbrata præmonstrataque est; Cujus beneficio ultima Mundi illustratio & restitutio per omnia fiat necesse est, donec tandem magna & pernicioſa illa Babel, linguarum confusio, mater fornicationum & abominationum omnium, è medio tollatur Ecclesiæ, atq; ipsa in Christo unum fiat, & DEVS omnia in omnibus. Quemadmodum enim omnes linguæ ex una lingua olim defluerunt: sic vicissim omnes in eandem illam primævam DEI linguam reducendæ sunt.

Quemadmodum item multa eaque diversissima instrumenta musicalia, ab arti-

ficibus peritis ita concinnantur, ut sonum gratissimum auribus præbeant: Ita quoque plurimæ eademque diversissimæ linguæ, Cubi, Globi, Crucis & Quadrati compendius, ad unum concentum directæ, non minus grata fieri possunt.

Sic, quemadmodum formarum figurarumque varietas & discrepantia symmetricè disposita, oculis gratissima existit: Ita quoque variarum scripturarum symmetrica coaptatio, qua quis una synopsi multa simul conspicere, & de omnibus & singulis sana mente judicare valeat, non modò grata, sed & utilissima est: Hac Methodo Harmonica & Symmetrica semel rectè cognita & perspecta, Sapientiæ & Linguarum studiosus unico anno tantum discendo consequi valebit, quantum vulgari docendi remora, vix integro decennio. Rem qui planè nondum intelligit, tantisper quiescat, donec res ipsa loquatur, suamque authoritatem defendat.

Ex uno certè omnia: Ergo omnia ad unum: Et quia omnia ad unum: Ergo quoque Sapientia & Linguæ: Et si Linguæ: Ergò & Literæ, Vocales, Accentus, & eorundem Media, sive Orthographicè, sive Prosodicè, sive Etymologicè, sive Syntacticè, Grammaticè, Biblicè, Harmonicè & Symmetricè, ad unam, veram, bonam, certam, simplicem formam, normam & regulam, dirigenda, restituendaque veniant, cujus dexteritate nec oculi, nec aures, nec mens, falli possint, sed uno conspectu ipsa *omnifera*, plana & perspicua fiant omnia: Hac inquam via nobis ingredendum est, tunc multas Linguas & Scripturas simul æquè faciliè, imò facilius, atque unam solam docere, discere, tractareque & sine magno labore, ludendo Sapientiæ ludos aperire, & ad solidæ eruditionis culmen transcendere, totamque antiquitatem gloria & excellentia, Divina favente gratia, vincere & superare poterimus, Iuxta Filii Dei prædictionem: Ultimi erunt primi & primi ultimi.

Hoc ut ritè perficeretur Opus, haud exiguos labores exantlavi hæctenus, atque nunc denuò ejusdem particulam, nempe, sacrosanctum Evangelium Domini nostri, IESU CHRISTI, secundum Matthæum, in duodecim Linguis scilicet, SYRIACE, EBRAICE, GRAECE, LATINE, GERMANICE, BOHEMICE, ITALICE, HISPANICE, GALLICE, ANGLICE, DANICE, POLONICE, elaboratum, ad te transmitto. Quo ut ad Dei gloriam & Ecclesiæ Christianæ salutem cum voluptate utaris, ex animo precor.

Dabitur à me opera, si Deus vitam & valetudinem concesserit, ut integrum Novi Testamenti Opus, simili dispositione & forma, cum aliis necessariis Methodicis, Harmonicis, Symmetricis, Grammaticis, Cabalisticis, Masoriticis compendiis, brevè subsequatur. Confirmet hoc Deus, quod operatus est in nobis, propter Templum sanctum suum, Noribergæ 10, Augusti, Anno M. D. XCIX.

D. HIERONYMVS IN EPISTOLA AD PAVLINVM.

PER DAM, inquit, Sapientiam sapientium, & prudentiam prudentium reprobabo. Vera Sapientia perdet falsam sapientiam: Et quanquam stultitia prædicationis in cruce sit, tamen Paulus sapientiam loquitur inter perfectos: Sapientiam autem non seculi huius, nec principum seculi istius, quæ destruitur, sed loquitur DEI Sapientiam in mysterio absconditam, quam prædestinavit DEVS ante secula. DEI Sapientia, CHRISTVS est. Christus enim DEI Virtus, & DEI Sapientia. Hæc Sapientia in mysterio abscondita est: de qua & noni Psalmi titulus prænotatur: Pro occultis filii, in quo sunt omnes thesauri Sapientiae & scientiae DEI absconditi. Et qui in mysterio absconditus erat, prædestinatus est ante secula: Prædestinatus autem & præfiguratus in Lege & Prophetis. Vnde & Prophetæ appellabantur videntes: quia videbant eum, quem cæteri non videbant. Abraham vidit diem eius, & lætatus est. Aperiebantur cæli Ezechielis, qui populo peccatori clausi erant. Revela, (inquit David) oculos meos, & considerabo mirabilia de Lege tua. Lex enim Spiritualis est, & revelatione opus est, ut intelligatur, ac revelata facie, DEI gloriam contemplemur. Liber in Apocalypsi septem sigillis signatus ostenditur: quem si dederis homini scienti literas ut legat, respondebit tibi, Non possum: Signatus est enim. Quanti hodie putant senosse literas, & tenent signatum librum, nec aperire possunt, nisi ille reseraverit qui habet clavem David: qui aperit, & nemo claudit: claudit, & nemo aperit? In Actibus Apostolorum Sanctus Eunuchus, imò Vir (sic enim eum scriptura cognominat.) quum legeret Esaiam prophetam, interrogatus à Philippo, Putasne intelligis quæ legis? Respondit, Quomodo possum, nisi me aliquis docuerit? Ego (ut de me loquar interim) nec sanctior sum hoc Eunuchis nec studiosior, qui de Aethiopia, id est, de extremis mundi finibus venit ad templum, reliquit aulam regiam: & tantus amator Legis, divinæque scientiæ fuit, ut etiam in vehiculo legeret literas sacras. Et tamen cum librum teneret, & verba Domini cogitatione conciperet, lingua volveret, labiis perlonaret, ignorabat eum, quem in libro nesciens venerabatur. Venit Philippus, ostendit ei Iesum, qui clausus latebat in litera. O mira doctoris virtus: eadem hora credit Eunuchus, baptizatur, & fidelis & sanctus factus est, ac magister de discipulo: plus in deserto fonte Ecclesiæ, quàm in aurato synagogæ templo reperit. Hæc à me perstricta sunt breviter: neque enim epistolaris angustia evagari longius patiebatur, ut intelligeres, te in scripturis sacris sine prævio & monstrante semitam, non posse ingredi. Taceo de Grammaticis, Rhetoribus, Philosophis, Geometris, Dialecticis, Musicis, Astronomis, Astrologis, Medicis: quorum scientia mortalibus, vel utilissima est, & in tres partes scinditur, *το δόγμα, τὸ μέθοδος, τὸ ἐμπειρίαν*. Ad minores artes veniam, & quæ non tam lingua, quàm manu administrantur. Agricola, Camentarii, fabri metallorum, lignorumque cæsores, lanarii quoque & fullones, & cæteri qui variam supellectilem & vilia opuscula fabricantur, absque doctore esse non possunt quod cupiunt: quod medicorum est, promittunt medici: tractant fabrilis fabri. Sola Scripturarum ars est, quam sibi omnes passim vendicant. Scribimus indocti, doctique poemata passim. Hanc garrula anus, hanc delirus senex, hanc sophista verbosus, hanc universi præsumunt, lacerant, docent antequam discant. Alii adducto supercilio grandia verba trutinantes, inter mulierculas de sacris literis philosophantur. Alii discunt (proh pudor) à feminis, quod viros doceant: & ne parum hoc sit, quadam facilitate verborum, imò audacia edisserunt aliis quod ipsi non intelligunt. Taceo de mei similibus, qui si fortè ad Scripturas sanctas post seculares literas venerint & Sermone composito aures populi mulserint, quicquid dixerint, hoc Legem DEI putant: nec scire dignantur quid Prophetæ, quid Apostoli senserint, sed ad sensum suum incongrua aptant testimonia: quasi grande sit, & non viriosissimum docendi genus, depravare sententias, & ad voluntatem suam, Scripturam trahere repugnantem.

S. A N C T V S
M A T T H A E V S,

SIRIACE,	ITALICE.
EBRAICE,	HISPANICE.
GRÆCE,	GALLICE.
LATINE,	ANGLICE.
GERMANICE,	DANICE.
BOHEMICE,	POLONICE.

Ex

Dispositione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

דְּמִתִּי

כְּפִי בְּמִתִּי :

KATA MATΘAION.

הַפְּלִאִין א

תְּבִנָּה הַלִּידוֹתָהּ
וְיִשׁוּעַ מְסִיחָהּ
בְּרָה דְּדָוִד בְּרִי
וְאַבְרָהָם :

Il Libro della generatione di Iesu Christo figlio di David, figlio di Abraham.

2 אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת-יִצְחָק
אֶת-יִצְחָק הוֹלִיד אֶת-יַעֲקֹב
יַעֲקֹב הוֹלִיד אֶת-יְהוֹדָנָה
וְלֹא-חֵהְרָה :

Abraham generò Isaac. Et Isaac generò Jacob. Et Jacob generò Iuda, & suos fratres.

3 יְהוֹדָנָה הוֹלִיד אֶת-פָּרֶץ
וְלֹדָה מִן תָּמָר פָּרֶץ
אֶת-יְהוֹדָנָה הוֹלִיד אֶת-חֲצֹרֹן
וְלֹא-חֵהְרָה :

Et Iuda generò Pharez & Zaram de Thamar. Et Pharez generò Esrom. Et Esrom generò Aram.

4 אָרָם הוֹלִיד אֶת-עֲמִינָדָב
עֲמִינָדָב הוֹלִיד אֶת-נַחֲשֹׁן
נַחֲשֹׁן הוֹלִיד אֶת-שֹׁלְמוֹן :

Et Aram generò Aminadab. Et Aminadab generò Naasson. Et Naasson generò Salomon.

5 שֹׁלְמוֹן הוֹלִיד אֶת-בּוּצָה
בּוּצָה בָּעָזָה הוֹלִיד אֶת-עֹבֵד
מִן רֹעִי עֹבֵד הוֹלִיד אֶת-יֵשָׁע :

Et Salomon generò Booz de Rachab. Et Booz generò Obed de Rut. Et Obed generò Iesse.

6 יֵשָׁע הוֹלִיד אֶת-דָּוִד
מִלְכָּה הוֹלִיד אֶת-שְׁלֹמֹה
לְשִׁלְמוֹן מִן אֲנָתָתָהּ
וְלֹא-חֵהְרָה :

Et Iesse generò il Re David. Et il Re David generò Salomon de quella che fu moglie d'Uri.

7 שְׁלֹמֹה הוֹלִיד אֶת-רְחַבְעָם
רְחַבְעָם הוֹלִיד אֶת-אֲבִיָּה
אֲבִיָּה הוֹלִיד אֶת-אֲסָא :

Et Salomon generò Roboam. Et Roboam generò Abia. Et Abia generò Asa.

N

בְּרִי הַלִּידוֹת יִשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ
בְּרִי דְּדָוִד בְּרִי אַבְרָהָם :

LIBRO de la generacion de Iesu Christo hijo de David, hijo de Abraham.

2 אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת-יִצְחָק
יִצְחָק הוֹלִיד אֶת-יַעֲקֹב
יַעֲקֹב הוֹלִיד אֶת-יְהוֹדָנָה
וְלֹא-חֵהְרָה :

Abraham engendró à Isaac. Y Isaac engendró à Jacob. Y Jacob engendró à Iudas, y à sus hermanos.

3 יְהוֹדָנָה הוֹלִיד אֶת-פָּרֶץ
בְּתָמָר וְפָרֶץ הוֹלִיד אֶת-חֲצֹרֹן
וְחֲצֹרֹן הוֹלִיד אֶת-אָרָם :

Y Iudas engendró de Thamar à Phares y à Zaram. Y Phares engendró à Esrom. Y Esrom engendró à Aram.

4 אָרָם הוֹלִיד אֶת-עֲמִינָדָב
וְעֲמִינָדָב הוֹלִיד אֶת-נַחֲשֹׁן
וְנַחֲשֹׁן הוֹלִיד אֶת-שֹׁלְמוֹן :

Y Aram engendró à Aminadab. Y Aminadab engendró à Naasson. Y Naasson engendró à Salomon.

5 שֹׁלְמוֹן הוֹלִיד אֶת-בּוּצָה
בְּרָחַב וְבּוּצָה הוֹלִיד אֶת-עֹבֵד
מִדָּוִד וְעֹבֵד הוֹלִיד אֶת-יֵשָׁע :

Y Salomon engendró de Raab à Booz. Y Booz engendró de Ruth à Obed. Y Obed engendró à Iesse.

6 יֵשָׁע הוֹלִיד אֶת-דָּוִד
וְדָוִד הַמֶּלֶךְ הוֹלִיד אֶת-שְׁלֹמֹה
מֵאִשָּׁת אֲנָתָתָהּ :

Y Iesse engendró al rey David. Y el rey David engendró à Salomon de la que fue muger de Urias.

7 וְשְׁלֹמֹה הוֹלִיד אֶת-רְחַבְעָם
וְרְחַבְעָם הוֹלִיד אֶת-אֲבִיָּה
וְאֲבִיָּה הוֹלִיד אֶת-אֲסָא :

Y Salomon engendró à Roboam. Y Roboam engendró à Abia. Y Abia engendró à Asa.

K E * A A. α'.

Β ΙΒΑΟΣ γενέσθαι Ἰησοῦν υἱὸν δαυὶδ, υἱὸν ἀβραάμ.

Libro de la generacion de Iesu Christo, hijo de David, hijo de Abraham.

2. Ἀβραάμ ἐγέννησεν τὸν Ἰσαάκ. Ἰσαάκ ἐγέννησεν τὸν Ἰακώβ. Ἰακώβ ἐγέννησεν τὸν Ἰούδαν καὶ τοὺς ἀδελφεοὺς αὐτοῦ.

Abraham engendra Isaac. Et Isaac engendra Jacob. Et Jacob engendra Iuda & ses freres.

3. Ἰούδας ἐγέννησεν τὸν Φαρέζ, καὶ τὸν Ζαράμ ἐκ τῆς θάμαρ. Ὁ Φαρέζ ἐγέννησεν τὸν Ἐσρόμ. Ὁ Ἐσρόμ ἐγέννησεν τὸν Ἀράμ.

Et Iuda engendra Pharez & Zaram de Thamar. Et Pharez engendra Esrom. Et Esrom engendra Aram.

4. Ἀράμ ἐγέννησεν τὸν Ἀμινάδαβ. Ὁ Ἀμινάδαβ ἐγέννησεν τὸν Ναασών. Ὁ Ναασών ἐγέννησεν τὸν Σολομών.

Et Aram engendra Aminadab. Et Aminadab engendra Naasson. Et Naasson engendra Salomon.

5. Σολομών ἐγέννησεν τὸν Βοὺζ ἐκ τῆς ῥααβ. Ὁ Βοὺζ ἐγέννησεν τὸν Ὠβὲδ ἐκ τῆς ρούθ. Ὁ Ὠβὲδ ἐγέννησεν τὸν Ἰεσσαί.

Et Salomon engendra Booz de Rachab. Et Booz engendra Obed de Ruth. Et Obed engendra Iesse.

6. Ἰεσσαί ἐγέννησεν τὸν δαυὶδ τὸν βασιλέα. Ὁ δαυὶδ ἐγέννησεν τὸν σολομῶνα ἐκ τῆς ἀνάνης.

Et Iesse engendra le roy David. Et le roy David engendra Salomon, de celle qui auoit esté femme d'Urias.

7. Σολομὼν ἐγέννησεν τὸν ῥοβοάμ. Ὁ ροβοάμ ἐγέννησεν τὸν ἀβιά. Ὁ ἀβιά ἐγέννησεν τὸν ἀσά.

Et Salomon engendra Roboam. Et Roboam engendra Abia. Et Abia engendra Asa.

S. MATTHAEI.

CAP. I.

IBER generationis
Iesu Christi filii Da-
vid, filii Abraham.

De boose of y generation of Iesus
Christi filiius of David / the son
of Abraham.

2. Abraham genuit Isaac,
Isaac autem genuit Iacob.
Iacob autem genuit Iudam
& fratres eius.

Abraham begate Isaac. And Isaac
begate Jacob. And Jacob begate
Judah and his brethren.

3. Iudas autem genuit Pha-
res & Zaram de Thamar.
Phares autem genuit Esron,
Esron autem genuit Aram,

And Judah begate Phares & Zarah
of Thamar. And Phares be-
gate Esron. And Esron begate Aram.

4. Aram autem genuit A-
minadab, Aminadab autem
genuit Naasson Naasson au-
tem genuit Salmon.

And Aram begate Aminadab And
Aminadab begate Naasson. And Na-
asson begate Salmon.

5. Salmon autem genuit Bo-
oz de Rahab. Booz autem
genuit Obedex Ruth. O-
bed autem genuit Iesse.

And Salmon begate Booz of Ra-
hab. And Booz begate Obed of Ruth.
And Obed begate Jesse.

6. Iesse autem genuit Da-
vid regem. David autem rex
genuit Salomonem ex ea
qua fuit Vria.

And Jesse begate David the King.
And David the King begate Solo-
mon of her that was the wife of U-
riah.

7. Salomon autem genuit
Roboam. Roboam autem
genuit Abiam. Abia autem
genuit Asa.

And Solomon begate Roboam.
And Roboam begate Abiah. And
Abiah begate Asah.

S. Matthei.

Das I. Capitel.

Dies ist das Buch von
der Geburt Jesu Christi der
da ist ein Son Davids / des Sons
Abraham.

Denn er den Bog / om Jesu Christi fodsæl,
Som er Davids søn / hviisten er Abrahams
søn.

2. Abraham zeugete Isaac. Isaac
zeugete Jacob. Jacob zeugete Juda
und seine Brüder.

Abraham afflede Isaac. Isaac afflede Jacob.
Jacob afflede Juda og hans Bredre.

3. Juda zeugete Pharez und Sa-
ram / von der Thamar. Pharez zeu-
gete Hezron. Hezron zeugete Ram.

Judah afflede Phares og Saram aff Thamar.
Phares afflede Hezron. Hezron afflede Ram.

4. Ram zeugete Aminadab. Ami-
nadab zeugete Nahasson. Nahasson
zeugete Salma.

Ram afflede Aminadab. Aminadab afflede
Nahasson. Nahasson afflede Salma.

5. Salma zeugete Boas / von der
Rahab. Boas zeugete Obed von
der Ruth. Obed zeugete Jesse.

Salma afflede Boas / aff Rahab. Boas affle-
de Obed / aff Ruth. Obed afflede Jesse.

6. Jesse zeugete den König David.
Der König David zeugete Salo-
mon / von dem Weibe des Vrie.

Jesse afflede Kong David. Kong David affle-
de Salomon / aff Vrie hustru.

7. Salomon zeugete Roboam.
Roboam zeuget Abia. Abia zeugete
Asa.

Salomon afflede Roboam. Roboam afflede
Abiah. Abiah afflede Asah.

S. Matthaussa.

Kapitola I.

Dijha Rodu ge-
selle Krista / Syna
Davidowa / Syna
Abrahamowa.

De jest wyposante narodu
Jesusa Kryzta / Syna Da-
widowego, syna Abrahamo-
wego.

2. Abraham zplodil Izaaka.
Izaak pak zplodil Jakoba. Ja-
kob zplodil Juoda a Bratrij
gehe.

3 Abraham zplodil Izaaka /
Izaak pak zplodil Jakoba / a
Jakob zplodil Juoda y bracia jeho.

3. Potom Judas zplodil Fa-
resa a Zaru / Thamar. Fares
potom zplodil Esroma. Esrom
pak zplodil Arama.

3 Judy zplodil Fares y Zarah /
Thamar. Fares pak zplodil Esrom
Esrom pak zplodil Aram.

4. Aram potom zplodil A-
minadaba. Aminadab zplodil
Nassona. Nasson zplodil Sal-
mona.

3 Aram zplodil Aminadaba /
Aminadab zplodil Nasson /
Nasson zplodil Salmon.

5. Salmon potom zplodil
Booz a Rahab. Booz zplodil
Obed a Ruth. Potom O-
bed zplodil Jesse.

3 Salmon zplodil Boos a
Rahab / Boos zplodil Obed a
Ruth / Obed zplodil Jesse.

6. Jesse potom zplodil Da-
vida Krále. David pak Král
zplodil Salomona / a z Je-
ny fctaraj byla Drahosova.

3 Jessego zplodil David /
David pak Král zplodil Salo-
mon / z tch fctaraj byla Drahosova.

7. Salomoun potom zplodil
Roboama. Roboam pak
zplodil Abiasse. Abiasse zplodil
Asu.

3 Salomon zplodil Roboam /
Roboam zplodil Abiah / Abiah
zplodil Asah.

8 וְאַסָּא הוּלִיד אֶת־יְהוֹשָׁפָט
וְיְהוֹשָׁפָט הוּלִיד אֶת־יְהוֹרָם
וְיְהוֹרָם הוּלִיד אֶת־עֲזַרְיָה :

Et Afa genero Iosaphat. Et Iosaphat genero Ioram. Et Ioram genero Ozias.

9 עֲזַרְיָה הוּלִיד לְיוֹתָם
וְיוֹתָם הוּלִיד לְאָחֹז אָחִיו
אֶלְיָהוּ לְחִנְקִיָּה :

Et Ozias genero Ioatham. Et Ioatham genero Achaz. Et Achaz genero Ezechias.

10 חִנְקִיָּה הוּלִיד לְמַנַּשֶּׁה
מַנַּשֶּׁה הוּלִיד לְאָמֹן אֶמְוִן
אֶלְיָהוּ לְיוֹשִׁיָּא :

Et Ezechias genero Manasse. Et Manasse genero Amon. Et Amon genero Iosias.

11 יוֹשִׁיָּא הוּלִיד לְיוֹכָנָן
וְלִאֲחִיהֶיּ בְּגָלוֹת־בָּבֶל
דְּבַבְיָה :

Et Iosias genero Iechonias. Et Iechonias genero Iechonias. Et Iechonias genero Iechonias.

12 מִן בְּתָר־גָּלוֹת־בָּבֶל
דְּבַבְיָה יוֹכָנָן הוּלִיד
לְשַׁלְתַּנְיָאֵל שְׁלִתְנַיָּאֵל הוּלִיד
לְזוֹרָבָבֶל :

Et postea la cattività de Babilonia. Ierhona genero Salathiel. Et Salathiel genero Zorobabel.

13 זוֹרָבָבֶל הוּלִיד לְאִבְיֹד
אִבְיֹד הוּלִיד לְאֵלִיקִים
אֵלִיקִים הוּלִיד לְעֹזֹר :

Et Zorobabel genero Abiud. Et Abiud genero Eliacim. Et Eliacim genero Azor.

14 עֹזֹר הוּלִיד לְזָדוֹק
זָדוֹק הוּלִיד לְאֶחִיָּז אֶחִיָּז
הוּלִיד לְאֵלִיֹּד :

Et Azor genero Sadoc. Et Sadoc genero Achin. Et Achin genero Eliud.

15 אֵלִיֹּד הוּלִיד לְאֵלְעָזָר
אֵלְעָזָר הוּלִיד לְמַתָּן מַתָּן
הוּלִיד לְיַעֲקֹב :

Et Eliud genero Eleazar. Et Eleazar genero Mathan. Et Mathan genero Iacob.

8 וְאַסָּא הוּלִיד אֶת־יְהוֹשָׁפָט
וְיְהוֹשָׁפָט הוּלִיד אֶת־יְהוֹרָם
וְיְהוֹרָם הוּלִיד אֶת־עֲזַרְיָה :

Y Afa engendró a Iosaphat. Y Iosaphat engendró a Ioram. Y Ioram engendró a Ozias.

9 וְעֲזַרְיָה הוּלִיד אֶת־יוֹתָם
וְיוֹתָם הוּלִיד אֶת־אָחֹז אָחִיו
אֶת־אֶלְיָהוּ לְחִנְקִיָּה :

Y Ozias engendró a Ioatham. Y Ioatham engendró a Achaz. Y Achaz engendró a Ezechias.

10 וְחִנְקִיָּה הוּלִיד אֶת־מַנַּשֶּׁה
וּמַנַּשֶּׁה הוּלִיד אֶת־אָמֹן וְאֶמְוִן
הוּלִיד אֶת־יֹשִׁיָּא :

Y Ezechias engendró a Manasse. Y Manasse engendró a Amon. Y Amon engendró a Iosias.

11 וְיֹשִׁיָּא הוּלִיד אֶת־יֹכָנָן
וְאֶת־אֶחָיו בְּגָלוֹת־בָּבֶל
דְּבַבְיָה :

Y Iosias engendró (a Iocim. Y Iocim engendró) a Iechonias. Y a sus hermanos en la transmigración de Babilonia.

12 וְאַחֵר הַגָּלוֹת־בָּבֶל יֹכָנָן
הוּלִיד אֶת־שַׁלְתַּנְיָאֵל וְשַׁלְתַּנְיָאֵל
הוּלִיד אֶת־זוֹרָבָבֶל :

Y despues de la transmigración de Babilonia Iechonias engendró a Salathiel. Y Salathiel engendró a Zorobabel.

13 וְזוֹרָבָבֶל הוּלִיד אֶת־אִבְיֹד
וְאִבְיֹד הוּלִיד אֶת־אֵלִיקִים
וְאֵלִיקִים הוּלִיד אֶת־עֹזֹר :

Y Zorobabel engendró a Abiud. Y Abiud engendró a Eliacim. Y Eliacim engendró a Azor.

14 וְעֹזֹר הוּלִיד אֶת־זָדוֹק
וְזָדוֹק הוּלִיד אֶת־אֶחִיָּז וְאֶחִיָּז
הוּלִיד אֶת־אֵלִיֹּד :

Y Azor engendró a Sadoc. Y Sadoc engendró a Achin. Y Achin engendró a Eliud.

15 וְאֵלִיֹּד הוּלִיד אֶת־אֵלְעָזָר
וְאֵלְעָזָר הוּלִיד אֶת־מַתָּן וְמַתָּן
הוּלִיד אֶת־יַעֲקֹב :

Y Eliud engendró a Eleazar. Y Eleazar engendró a Mathan. Y Mathan engendró a Iacob.

α.

8. Ἀσὰ ἡ ἐγέννησεν τὸν Ἰωσάφατ.
Ἰωσάφατ ἡ ἐγέννησεν τὸν Ἰωραμ.
Ἰωραμ ἡ ἐγέννησεν τὸν Ὀζίας.

Et Afa engendra Iosaphat. Et Iosaphat engendra Ioram. Et Ioram engendra Ozias.

9. Ὁζίας ἡ ἐγέννησεν τὸν Ἰωθάμ.
Ἰωθάμ ἡ ἐγέννησεν τὸν Ἀχάζ.
Ἀχάζ ἡ ἐγέννησεν τὸν Ἐζεκίαν.

Et Ozias engendra Ioatham. Et Ioatham engendra Achaz. Et Achaz engendra Ezechias.

10. Ἐζεκίας ἡ ἐγέννησεν τὸν Μανασσῆ.
Μανασσῆ ἡ ἐγέννησεν τὸν Ἀμόν.
Ἀμόν ἡ ἐγέννησεν τὸν Ἰωσίαν.

Et Ezechias engendra Manasse. Et Manasse engendra Amon. Et Amon engendra Iouas.

11. Ἰωσίας ἡ ἐγέννησεν τὸν Ἰαχονίαν.
καὶ οὗτος ἀδελφεὸς αὐτοῦ ἐστὶν
τῆς μετακινήσεως βαβυλων.

Et Iosias engendra Iachonias. Et Iachonias engendra Iechonias de ses freres, sur le temps qu'ils furent transportés en Babilone.

12. Μετὰ ἡ τῆς μετακινήσεως βαβυλων
Ἰαχονίαν ἐγέννησεν τὸν
שלτανίαλ. ἡ ἐγέννησεν τὸν
ζοροβὰβελ.

Et apres qu'ils eurent esté transportés en Babilone, Iechonias engendra Salathiel. Et Salathiel engendra Zorobabel.

13. Ζοροβὰβελ ἡ ἐγέννησεν τὸν
Αβιὺδ. Αβιὺδ ἡ ἐγέννησεν τὸν
Ελιακίμ. ἡ ἐγέννησεν τὸν Ἀζὺρ.

Et Zorobabel engendra Abiud. Et Abiud engendra Eliakim. Et Eliakim engendra Azor.

14. Ἀζὺρ ἡ ἐγέννησεν τὸν Σαδὸκ.
Σαδὸκ ἡ ἐγέννησεν τὸν Ἀχίμ.
Ἀχίμ ἡ ἐγέννησεν τὸν Ἐλιὺδ.

Et Azor engendra Sadoc. Et Sadoc engendra Achim. Et Achim engendra Eliud.

15. Ἐλιὺδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐλεάζαρ.
Ἐλεάζαρ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ματθάν.
Ματθάν δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰακώβ.

Et Eliud engendra Eleazar. Et Eleazar engendra Mathan. Et Mathan engendra Iacob.

8. Aſa autem genuit Iofaphat. Iofaphat autem genuit Ioram. Ioram autem genuit Oziam.

And Aſa begate Iofaphat And Iofaphat begate Ioram. And Ioram begate Ozias.

9. Ozias autem genuit Ioatham. Ioatham autem genuit Achaz. Achaz autem genuit Ezechiam.

And Ozias begate Ioatham. And Ioatham begate Achaz. And Achaz begate Ezechias.

10. Ezechias autem genuit Manaffen. Manaffen autem genuit Amon. Amon autem genuit Joſias.

And Ezechias begate Manaffen. And Manaffen begate Amon. And Amon begate Joſias.

11. Joſias autem genuit Iechoniam & fratres eius in transmigratione Babylonis.

And Joſias begate (Jacin. And Jacin begate) Jechonias and his brethren about the time they were carried away to Babylon.

12. Et poſt transmigrationem Babylonis, Iechonias genuit Salathiel. Salathiel autem genuit Zorobabel.

And after they were carried away into Babylon, Jechonias begate Salathiel. And Salathiel begate Zorobabel.

13. Zorobabel autem genuit Abiud. Abiud autem genuit Eliachim. Eliachim autem genuit Aſor.

And Zorobabel begate Abiud. And Abiud begate Eliachim. And Eliachim begate Aſor.

14. Aſor autem genuit Sadoch. Sadoch autem genuit Achim. Achim autem genuit Eliud.

And Aſor begate Sador. And Sador begate Achim. And Achim begate Eliud.

15. Eliud autem genuit Eleazar. Eleazar autem genuit Mathan. Mathan autem genuit Iacob.

And Eliud begate Eleazar. And Eleazar begate Mathan. And Mathan begate Jacob.

8. Aſſa zeugete Joſaphat. Joſaphat zeugete Ioram. Ioram zeugete Oſia.

Aſſa afflede Joſaphat. Joſaphat afflede Ioram. Ioram afflede Oſia.

9. Oſia zeugete Jotham. Jotham zeugete Achas. Achas zeugete Ezechia.

Oſia afflede Jotham. Jotham afflede Achas. Achas afflede Ezechia.

10. Ezechia zeugete Manaffe. Manaffe zeugete Amon. Amon zeugete Joſia.

Ezechia afflede Manaffe. Manaffe afflede Amon. Amon afflede Joſia.

11. Joſia zeugete Jechonia vnd ſeine Brüder / vmb die zeit der Babylonischen gefengniß.

Joſia afflede Jechonia / ſeines Bruders / vnd den Babylonische fengniß.

12. Nach der Babylonischen gefengniß zeugete Jechonia Sealthiel. Sealthiel zeugete Zorobabel.

Erer der Babylonische fengniß / afflede Jechonia Sealthiel. Sealthiel afflede Zorobabel.

13. Zorobabel zeugete Abiud. Abiud zeugete Eliachim. Eliachim zeugete Aſor.

Zorobabel afflede Abiud. Abiud afflede Eliachim. Eliachim afflede Aſor.

14. Aſor zeugete Zadoch. Zadoch zeugete Achim. Achim zeugete Eliud.

Aſor afflede Zadoch. Zadoch afflede Achim. Achim afflede Eliud.

15. Eliud zeugete Eleasar. Eleasar zeugete Mathan. Mathan zeugete Jacob.

Eliud afflede Eleasar. Eleasar afflede Mathan. Mathan afflede Jacob.

8. Aſa ꝑplodil Joſaffata. Joſaffat potom ꝑplodil Ioramina. Ioramin ꝑplodil Oſiaſſe.

8 Aſſa ꝑoſſedil Joſaffat / a 3 Joſaffata ꝑoſſedil Ioramin / a 3 Ioramin ꝑoſſedil Oſiaſſe.

9. Oſiaſſe ꝑal ꝑplodil Joatham. Joatham ꝑal ꝑplodil Achaza. Achaz potom ꝑplodil Ezechiaſſe.

9 Oſiaſſa ꝑoſſedil Joatham / 3 Joatham ꝑoſſedil Achaz / 3 Achaz ꝑoſſedil Ezechiaſſe.

10. Ezechiaſſe ꝑal ꝑplodil Manaffeſa. A Manaffeſa ꝑplodil Amona. Amon ꝑal ꝑplodil Joſiaſſe.

10 Ezechiaſſa ꝑoſſedil Manaffeſa / 3 Manaffeſa ꝑoſſedil Amon / 3 Amon ꝑoſſedil Joſiaſſe.

11. Joſiaſſe ꝑal ꝑplodil Jechoniaſſe a Bratřiſ geho / w převedení Babilonſtém.

11 Joſiaſſa ꝑoſſedil Joſiaſſe / a 3 Joſiaſſe ꝑoſſedil Jechoniaſſe / 3 Jechoniaſſe ꝑoſſedil Jechoniaſſe / 3 Jechoniaſſe ꝑoſſedil Jechoniaſſe.

12. A po převedení Babilonſtém / Jechoniaſſe ꝑplodil Salathiel. Salathiel potom ꝑplodil Zorobábele.

12 A po 3aprowádzení do Babilonu / 3 Jechoniaſſa ꝑoſſedil Salathiel / 3 Salathiel ꝑoſſedil Zorobábele.

13. A Zorobábele ꝑplodil Abiud. Abiud ꝑal ꝑplodil Eliachim. Eliachim ꝑplodil Aſora.

13 Zorobábele ꝑoſſedil Abiud / 3 Abiud ꝑoſſedil Eliachim / 3 Eliachim ꝑoſſedil Aſor.

14. Aſor potom ꝑplodil Sadoch. A Sadoch ꝑplodil Achima. Achim ꝑal ꝑplodil Eliuda.

14 Aſor ꝑoſſedil Sadoch / 3 Sadoch ꝑoſſedil Achim / 3 Achim ꝑoſſedil Eliud.

15. Eliud potom ꝑplodil Eleazar. Eleazar ꝑplodil Mathana. Mathan potom ꝑplodil Jacoba.

15 Eliud ꝑoſſedil Eleazar / 3 Eleazar ꝑoſſedil Mathan / 3 Mathan ꝑoſſedil Jacob.

א

16 יעקב אביו יוסף
גברתו דמרתו דמנה א
אחיו יוסף דמרתו דמנה
משיח:

Et Jacob genuit Ioseph, il marito de
M.A.R.A. de la qual nacque I.E.S.U., che si
chiama Christo.

17 כליון הביל שרבתא
מן אברהם עדמא לדוד
שרבתא ארבעסר. ומן
דוד עדמא לגלותא
דבבל שרבתא ארבעסר.
ומן גלותא דבבל עדמא
למשיח שרבתא
ארבעסר:

Et toutes le generations de Abra-
ham jusqu'à David, son quatorze gene-
rations. Et de David jusqu'à la captivité
de Babilonia, quatorze generations. Et
de la captivité de Babilonia en fin à
Christo quatorze generations.

18 ילדה דין דישוע מ
משיחא הכנא הנא פד
מכירה הות מרים אמה
ליוסף עדמא שתיסבון
אסתפחת בטנא מן דוחא
דקדש:

Hor, il naissamento de I.E.S.U. Christo,
fu in questo modo, che essendo M.A.R.I.A.
sua madre sposata a Ioseph, prima che effi
venissimo a stare insieme, fu come gravida
de Spirito Santo.

19 יוסף דין בעלה באנא
הוא ולא אבא דפרסיה
ואתרעי דמשיחא
ישראלי:

Onde Ioseph suo marito, essendo giusto,
e non la volendo diffamare, volse occul-
tamente riputarla.

20 פד הליו דין אתרעי
אתחיו לה מלאכה דמ
דמרתא פה למא ואמר לה
יוסף ברה דדוד לג
תחיל למסב למרים
אנתתך הו גיר דאחיו
בה מן דוחא הו דקדש:

E mentre ch'egli haueva questa in pen-
siero, ecco l'Angelo del Signore gli appare
in sogno dicendo, Ioseph figlio di David,
non temere di prendere M.A.R.I.A. per tua
moglie, perche quella che e in essa, e gene-
rata da Spirito Santo.

21 תאלרי דיוברא דתקרא
שמה יוסף הו גיר דחיוהי
לעמה מן חטהיהון:

Onde ella partorirà un figliuolo, e
chiamarassi suo nome I.E.S.U., per lo ve-
ro saluatore il suo popolo da i lor peccati.

א

16 יעקב אביו יוסף
איש מרים אשר ממנה נולד
ישוע הנקרא משיח:

Y Jacob engendró a Ioseph marido de Maria,
de la qual nació Iesus, el quales llamado, el
CHRISTO:

17 וכן כל הדורות מאברהם
עד דוד דורות ארבע עשרה
ומדוד עד הגלות בבל דורות
ארבע עשרה ומן גלות בבל
עד המשיח דורות ארבע עשרה:

De manera que todas las generaciones desde
Abraham hasta David, son catorze generaciones.
Y desde David hasta la transmigracion de Baby-
lonia, catorze generaciones. Y desde la trans-
migracion de Babilonia hasta el Christo, cator-
ze generaciones.

18 ותולדת ישוע המשיח בן
היהיה כן ארשה אמו מרים
ליוסף ולבניה בוא אליה נמצאה
היה בבטן מרוח הקדש:

Y el nacimiento de Iesus el Christo fue así:
Que siendo Maria su madre desposada con Io-
seph, antes que se juntassen, fue hallada estar
prennada del Espíritu Santo.

19 ויוסף אישה צדיק הוא ולא
אבא למסור אותה כלהם היה
בלבד בסתר לעוב אותה:

Y Ioseph su marido, como era justo, y no la
quisiessen ifamar, quisola dexar secretamente.

20 ובעשרה הוא מתחשב
היה מלאך יהוה בחלום גרמה
לו לאמר יוסף בן דוד אל תירא
לקחת מרים את אשתך כי
אשר בנה נולד מרוח הקדש הוא:

Y pensando el esto, heaqui que el Angel del
Sennor le apparece en suennos, diziendo, Io-
seph hijo de David, no temas de recibir a Maria
tu Muger: porque lo que en ella es engendrado,
del Espíritu Santo es.

21 כי תלד בן ותקרא את
שמו ישוע כי הוא יושע את
עמו מחטאתם:

Y parirá hijo, y llamarás su nombre Iesus:
porque el saluara su Pueblo de sus peccados.

א.

16. 'Iacob δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωσήφ
τὸν ἀδελφὸν μαρίας, ἐξ ἧς ἐγέννηθη
ἸΗΣΟΥΣ, ὁ λεγόμενος Χριστός.

Et Jacob engendra Ioseph, le mari
de Marie: de laquelle est né Iesus, qui
est dit Christ.

17. Πάντες οὖν αἱ γενεαὶ ἀπὸ αἰ-
σῶς ἄβραμ ἕως δαυὶδ γενεαὶ δεκάπεντα
εἰς δὲ ἀπὸ δαυὶδ ἕως τῆς μετακινήσεως
ἐκ βαβυλῶνς, γενεαὶ δεκάπεντα εἰς
καὶ ἀπὸ τῆς μετακινήσεως ἐκ βαβυλῶ-
νς ἕως τοῦ Χριστοῦ, γενεαὶ δεκάπεν-
τα εἰς.

Par ainsi toutes les generations de-
puis Abraham jusqu'à David, sont
quatorze generations. Et depuis Da-
uid jusqu'à ce temps qu'ils furent trans-
portés en Babilonie, quatorze genera-
tions. Et depuis qu'ils eurent été trans-
portés en Babilonie jusqu'au Christ,
quatorze generations.

18. Τοῦ δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ γέννησις
οὕτως ἦν. μετ' ἐκείνης γὰρ τῆς μη-
τρὸς αὐτοῦ μαρίας τὸν Ἰωσήφ, πρὶν
ἢ συνελθεῖν αὐτοὺς, εὐρέθη ἐν γαστρὶ
ἔχοντα ἓκ πνεύματος ἁγίου.

Or la naissance de Iesus Christ a été
telle: comme Marie sa mère en étoit
hancée à Ioseph, deuant qu'ils eussent
ensemble, elle fut trouuée enceinte,
auuoir du Saint Esprit.

19. Ἰωσήφ δὲ εἰς ἀνὴρ αὐτῆς, δίκ-
αιος ὢν, καὶ μὴ θέλων αὐτὴν
ἀποδοῦναι ἡγομένην, εὗρεν αὐτὴν
ἐσθλῶς ἔχουσαν.

Adonc Ioseph son mari, d'autant qu'il
estoit juste, & ne la vouloit point difa-
mer, la voulut secrettement deliurer.

20. Ταῦτα δὲ αὐτῷ ἐνυπνιήσας
εἶπεν, ἰδοὺ ἀγγέλῳ κυρίου κατ'
ὄναρ ἐφάνη αὐτῷ, λέγοντος, Ἰωσήφ
ἕως δαυὶδ μὴ φοβηθῆς ἐσθλῶς ἔ-
χουσαν, ὅτι ἡ γεννητὴ τῷ γυναικί σου. τὸ
γὰρ ἐν αὐτῇ ἔστιν ἔκ πνεύματος
ἁγίου ἔστιν ἁγίον.

Mais comme il pensoit à ces choses,
voilà, l'Ange du Seigneur s'apparut à
lui par songe, disant, Ioseph fils de Da-
uid, ne crains point de recevoir Marie
pour ta femme: car ce qui est en elle, est en-
géné en elle, est du Saint Esprit.

21. Τέξεται δὲ υἱόν, καὶ καλέσεις
τὸ ὄνομα αὐτοῦ, Ἰησοῦν. αὐτός γάρ
σωσὶ τὸν λαόν αὐτοῦ ἀπὸ πάντων
τῶν αὐτοῦ.

Et elle enfantera un fils, & appelleras
son nom Iesus: car il sauvera son peu-
ple de leurs peccés.

22 הדף

N

22. הָדָא דִּין כְּלָה צְבוּת
דִּיתְמַלְא מִדָּב דִּתְהַמְדָּר
מִן מִרְנָה צִדְּ נִבְנִיָּה:

*Horatio questa amena, accorche
l'adempiisse quello ch'era stato detto dal
Signor per il Profeta che dice.*

23. הָדָא בְּתוּלְתָא תְּבַטְי
וּתְמַלְדִּי בְּרָא וְנִקְרִין שְׁמָהּ
עֲמַנְוָאֵל דְּמִתְתַּרְגָּם עֲמֹ
אַלְהֵי:

*Ecco, una Vergine sarà grande, e
partorirà un figliuolo, e chiamarà il
nome suo Emmanuel: el che vuol dire il
medesimo che, l'idio conesso noi.*

24. בְּרָא דִּין יוֹסֵף מִן
שְׁנִיתָה עֲבַד אִיכְנָא דְּפִקְדָּה
לָהּ מִלְּאכָה דְּמִרְנָה ו
וְדִבְרָה לְאַתְתָּהּ:

*E fuogliose Iosef dal sonno, fece
facenna ch'el A gelo del 4 gnos gli bene-
maripato, e cuo p'p'ia in una moglie.*

25. וְלֹא הִכְרָה עַד־מָוֶה
וְיִלְדָתָהּ לְבָרָה בִּיכְרָה
וְקָרָת שְׁמָהּ יֵשׁוּעַ:

*Et non la conobbe infu ch'ella hebbe
partorito el suo figliuolo primogenito: o
chiamo el suo nome, l' 24.*

ב

1. בְּרָא דִּין אֶתְיֵלֵךְ יֵשׁוּעַ בִּ
בְּתוּלָתָהּ דִּיהוּדָא בְּיוֹמֵי
הַרְדִּים מִלְּכָה אֶתּוּ מִ
מִנְשָׁא מִן מִרְנָה
לְאוֹדֵשָׁלָם:

*Essendo adunque nato Iesus in Ber-
leem che e in Gudea, ne giorni del re He-
rode, i Magi vennero da Oriente in
Ierusalem.*

2. וְאֶמְרִין אִיכְוּ מִלְּכָה
דִּיהוּדָא דִּתְיֵלֵךְ מִן
צִדְּ פִּיכְבָּהּ בְּמִרְנָה
וְאֶתּוּ לְמַסְגֵּרָהּ:

*Ignati discenans, Dene e qual Re de
Gudea, che e nato? Perche non habba-
mo veduto la sua stella in Oriente, e fia-
mo venuti ad adorarlo.*

3. שְׁמַע דִּין הַרְדִּים מִ
מִלְּכָה וְאֶתְתַּרְגָּם וְכָלָה
אִדְשָׁלָם עֲמָהּ:

*Et bauendo il re Herode veduto que-
sto, si turbò, e tutta Ierusalem con lui.*

N

22. וְכָל זֹאת הִתְחַל לְמַלְאוּת
אֲשֶׁר נֶאֱמַר מִיְהוָה בִּשְׁעֵיהוּ
הִנְבִּיא לֵאמֹר:

Todo esto aconteció para que se cumpliesse lo que fue dicho por el Sennor por el Profeta que dixo.

23. הִנֵּה הָעֲלֵמָה הָרָה וְיִלְדָת
בֶּן—וְקָרָאת שְׁמוֹ עֲמַנְוָאֵל
אֲשֶׁר יֵשׁ מִתְרַגָּם אֶתְּמוּ אֱלֹהִים:

Heaqui que una Virgen será preñada, y parirá hijo, y llamaras su nombre Emmanuel, que es, si lo decláres, Con nosotros Dios.

24. וַיִּקְץ יוֹסֵף מִן־הַשְּׁנָה וַיַּעַשׂ
כְּאֲשֶׁר צִוָּהוּ מִלְּאָךְ יְהוָה וְלָקַח
אֶת־אִשְׁתּוֹ:

Y despertado Ioseph del sueno; hizo como el Angel del Sennor le auia mandado, y recibió a su muger.

25. וְלֹא יָדָע אִתָּהּ עַד־כִּי
יִלְדָה אֶת־בְּנֵהּ הַבְּכוֹר וַיִּקְרָא
אֶת־שְׁמוֹ יֵשׁוּעַ:

Y no la conoció hasta que parió a su hijo Primogenito: y llamó su nombre Iesus.

ב

1. וּבְאֲשֶׁר גִּזְלָד יֵשׁוּעַ בְּבִירָה
לְחֵם יְהוּדָה בְּיוֹמֵי הַרְדִּים
הָיָה מִהַגִּי' מִמִּזְרַח שָׁמֶשׁ בָּאוּ
רוֹשְׁלֵימָה:

Y Como fue nacido Iesus en Berthehem de Iudca en dias del rey Herodes, heaqui que Magos vinieron del Oriente a Ierusalem.

2. לֵאמֹר אֲנִיָּה הוּא הַגִּזְלָד מִלֶּךְ
הַיְּהוּדִים כִּי רָאִינוּ אֶת־כּוֹכְבוֹ
בַּמִּזְרָח הַשָּׁמֶשׁ וְנָבוֹא לְהִשְׁתַּחֲוֹת
לּוֹ:

Diziendo, Donde está el Rey de los Indios, que ha nacido? Porque su estrella auemos visto en el Oriente, y venimos a adorarlo.

3. וּבְשָׁמַע הַרְדִּים הַמֶּלֶךְ וַיַּעֲבֹר
הוּא וְכָל רוֹשְׁלֵימָה אִתּוֹ:

Y oyendo esto el rey Herodes turbóse, y toda Ierusalem con el.

α.

22. Τῇ γὰρ δὲ ὅλῃ τῇ γένεσι οὐκ ἐπα-
ρῶν τὸ πρῶτον ὁ κύριος, 23.
(ἡσυχία) ὁ σοφὸς ἔτι λέγει.

Or tout ceci a esté fait, afin que fust accompli ce dont le Seigneur auoit par-
lé par le Prophete, disant.

23: Ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐσθ' ὡς γαστήρ
ἐξ ἧς τὴν τέκνην ἔσται, καὶ καλέσουσι
τὸ ὄνομα αὐτῆς ἐμμανουὴλ, ὅ ἐστι με-
θρημινούμενος μεθ' ἡμῶν ὁ θεός.

Voici, la vierge sera enceinte, & en-
fantera un fils. & appelleront son nom
Emmanuel, qui vaut autant à dire que,
DIEU-AVEC-NOUS.

24. Διαγερθεὶς δὲ ὁ Ἰωσήφ ἀπὸ
τοῦ πν. ἐπέβη εἰς τὴν γυναῖκα αὐ-
τοῦ ὡς ὁ κύριος, καὶ παρέ-
λαβε τὴν γυναῖκα αὐτήν.

Ioseph donc esueillé de son dormir,
fit ainsi que l'Ange du Seigneur lui
auoit commandé, & receut la femme.

25. Καὶ οὐκ ἐγίνωσκε αὐτήν
ὡς ἔτι καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς τὴν προ-
τέταν, ὃς ἐκαλεῖται τὸ ὄνομα αὐτῆς
ἰησοῦς.

Et ne la cognoit point pendant le
temps qu'elle deuoit enfanter son pre-
mier-né, & appela son nom Iesus.

Κ Ε Δ Α Δ. Β.

Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γενεῆς ἐκ βηθ-
λεὲμ τῆς ἰουδαίας, ὡς ἡμεῖς
ἔρωμεν ὁ βασιλεὺς. ἰδοὺ μαγοὶ
ἀπὸ ἀνατολῆς περιγέγοντες εἰς ἱε-
ρουσολύμα.

Or Iesus estant né en Beth-lehem
ville de Iudee, au temps du roy Herode,
voici arriuer des Sages en Ierusalem
d'Orient.

2. Λέγοντες πρὸς ἑαυτοὺς ὁ τεχθεὶς
βασιλεὺς τῆς ἰουδαίας ὡς δὲ ἡμεῖς
αὐτοὶ τὴν ἀστὴρα ἐκ τῆς ἀνατολῆς, καὶ
ἐλθόντες προσκυνοῦμεν αὐτῷ.

Disant, Où est le roy des Iuifs qui est
né? car nous auons veu son étoile en
Orient, & sommes venus l'adorer.

3. Ἀκούσας δὲ ἡ ἐρμὴς ὁ βασι-
λεὺς ἐταράχθη, καὶ πᾶσι ἱεροσολυ-
μαῖς αὐτῷ.

Le roy Herode ayant entendu ces
choies fut troublé, & toute Ierusalem
avec lui.

ב

4 וּכְשֶׁ פָּלְחוּ רַבֵּי כְּהֵנָה
וְסֹבְרֵי דְעֻמָּה וּמִשְׁנֵי
הָיָה לָהֶן דְּאִיכָּא מִתְּיָלָד
מִשִּׁינָה:

*Et congregando tutti i principali Sa-
cerdoti, e gli Scribi del popolo, domandò
loro dove Christo doveva nascere.*

5 הָיוּ דִּין אָמְרוּ בְּבֵית-
לֶחֶם דִּיהוּדָה הַכְּנָע גִּיר
כְּתִיב בְּנִבְיָא:

*Et effi gli dissero, in Beth-lehem ch'è in
Giudea, perche così è scritto per il Pro-
feta.*

6 אָף אָנְתִּי בֵּית-לֶחֶם
דִּיהוּדָה לֹא הוּיָתִי בְּצִירָה
כַּמְלֵכָא דִּיהוּדָה מִגִּבֵּי
צִיר יְבוּק מִלְּפָנָי דְּהוּ
יִרְצִינִי לְעַמִּי יִסְדִּיל:

*Et in Beth-lehem terra de Iuda, non sei
già la menzima fra i principi de Iuda: per-
tueche de te mi scitra un Capitan, el
qual pascera il mio popolo Israel.*

7 הִידִין הַרֹדִס מִשְׁנֵי
הָיָה לְמַגִּישָׁא וִילָךְ מִגִּהֶן
בְּאִינָא וְכֵנָה אֶתְחִידִי לָהֶן
כּוֹכְבָּא:

*Allora Herode chiamati da segreti
Magi, ricercò diligentemente da effi del
tempo che la stella era loco apparsa.*

8 וְשָׂדֵר אָנוּן לְבֵית-לֶחֶם
נֹאמַר לָהֶן וְלוֹ עֶקֶבֶי עַל
טִלָּא חֲבִיטָאית וּמִנָּה
דְּאִשְׁפַּחְתוּנָהּ וְנוֹ חֲנֹאנִי
דְּאָף אָנָּה אֲנִיל אֶסְגִּיד לָהּ:

*Embandandoli in Beth-lehem, disse loro,
Andate, e visitate à pieno del piccolo
fanciullo, e poi be vult hanerete troua-
to, fatemelo intendere, acciache ancor se
veaglia ad adorarlo.*

9 הָיוּ דִּין בְּדִ שְׁמֵי מוֹ
מִלְּכָא אֲזִלוּ וְהָא כּוֹכְבָּא
הוּ דָּחִינוּ בְּמִדְנָה אֲזִי-
הָיָה קְדָמָהּן עֲדָמָה
דְּאֶתְחִידִי קָם לְעַל מוֹ אִיכָּא
דְּאִתְחִידִי טִלָּא:

*Effi haucendo dato il Re, se n' ando-
rono: Et ecco la stella, che haucenano dato
in Oriente, andaua loro innanzi, fin
che arrivata, si fermò sopra il luogo
dov era il piccolo fanciullo.*

10 בְּדִ דִּין חֲנֹאנִי לָכוּ
לְכוֹכְבָּא חֲדִיו חֲדוּתָהּ
רַבְתָּא דְּטָב:

*Et effi dato la stella si allegrova-
no d'una grandissima allegrezza.*

ב

4 וַיִּאָסְפוּ אֶת-כָּל הַכֹּהֲנִים
וְשׁוֹטְרֵים בָּעָם וַיִּדְרֹשׁ מֵהֶם
בְּאֵיזָה מְקוֹם הַמָּשִׁיחַ יֵלֵד:

*Y convocados todos los principes de los
sacerdotes, y los Escribas del Pueblo, preguntó-
les donde auia de nacer el Christo.*

5 וַיֹּאמְרוּ לוֹ בְּבֵית לֶחֶם יְהוּדָה
כִּי-כֹה נִכְתָּב עַל יַד הַנְּבִיא:

*Y ellos le dixeron, En Beth-lehem de Iudoa;
porque así esta escripto por el Profeta.*

6 וְאַתָּה בֵּית לֶחֶם אֲמַרְתָּה לֹא
צִיר לְחַיִּית בְּאֶלְפֵי יְהוּדָה מִמֶּנָּה
לִי יֵצֵא לְחַיִּית מוֹשֵׁל בְּיִשְׂרָאֵל:

*Y en Beth-lehem de tierra de Iuda, no eres
muy pequenna entre los principes de Iuda: por-
que de ti saldra Guadador, que apacentará a mi
Pueblo Israel.*

7 אֲנִי הַרֹדִס בְּסֶטֶר קְרָא אֶת-
הַמַּהֲגִיִּים וַחֲקֹר מֵהֶם הַטֵּב אֶת-
תֵּילָת אֲשֶׁר נִרְאָה הַכּוֹכֵב:

*Entonces Herodes, llamados los Magos
en secreto, entendio de ellos diligentemente el tiem-
po del aparecimiento del estrella.*

8 וַיִּשְׁלַחֵם לְבֵית-לֶחֶם וַיֹּאמְרוּ
לָכוּ וְחִיטִּיבוּ לְהָרוֹשׁ עַל-הַיֵּלֵד
וְאִם תִּמְצְאוּהוּ הַגִּידוּ לִי לְמַעַן
גַּם אֵנִכִּי אָבוֹא וְנִשְׁתַּחֲוֶה לוֹ:

*Y embiandolos à Beth-lehem, dixo, Andad
allà, y preguntad con diligencia por el nino: y des-
que lo hallardes, hazedme lo saber, paraque yo
venga y lo adore.*

9 וְהִמָּה עֲמָעוּ אֶת-הַמֶּלֶךְ
וַיֵּלְכוּ וְהִנֵּה הַכּוֹכֵב אֲשֶׁר רָאָה
בְּמִזְרַח הַלֵּל לְפָנֵיהֶם עַד כִּי
בָּא וְעָמַד מִמַּעַל אֲשֶׁר הָיָה
שָׁם הַיֵּלֵד:

*Y ellos, auiedo oydo al Rey, fueron se: y
he aqui que la estrella, que auian visto en el O-
riente, yua delante dellos, hastaque llegando
se puso sobre donde estava el nino.*

10 וַיִּרְאוּ אֶת הַכּוֹכֵב וַיִּשְׂמְחוּ
שִׂמְחָה גְּדוֹלָה מְאֹד:

*Y vista la estrella gozaronse mucho de
gran gozo.*

β.

4. Καὶ συναγαγόντες πάντας τοὺς
ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς τοῦ λαοῦ,
ἐπορεύθησαν αὐτῶν πρὸς τοὺς
ῥηγόντας.

*Et ayant assemblée tous les princi-
paux Sacrificateurs & les Scribes du
peuple, il s'enfiorma d'eux, ou le Christ
devoir naître.*

5. Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, ἐν Βηθλεὲμ
τῆς ἰουδαίας. ὅτι οὕτως γέγραπται
διὰ τοῦ προφήτου.

*Lesquels lui dirent, en Beth-lehem
ville de Iudée: car il est ainsi écrit par
le Profete.*

6. Καὶ σὺ Βηθλεὲμ γῆ ἰούδα, ὠ-
δαμῶς ἐλαχίστη εἰς τοὺς ἡγεμόνας
ἰούδα ἐκ γὰρ ἐξελήσεται ἡ γέ-
νη σου, ὅστις ποιμανεὶ τὸν λαόν μου
in ἰσραὴλ.

*Et toi Beth-lehem terre de Iuda, tu
n'es pas la plus petite entre les gou-
verneurs de Iuda, car de toi sortira le
conducteur qui paîtra mon peuple Is-
rael.*

7. Τότε ἡρώδης λέγων καλέ-
σας τοὺς μάγους, ἠκρόβησεν πρὸς
αὐτοὺς τὸν χρόνον τοῦ φαινομένου
αὐτοῦ.

*A donc Herode ayant appelé en se-
cret les Sages, s'enquit d'eux soigneuse-
ment du temps que l'estoile leur estoit
apparue.*

8. Καὶ πέμψας αὐτοὺς εἰς βηθ-
λεὲμ, εἶπε, παραζητήσατε ἀκριβῶς
ἐκεῖθεν περὶ τοῦ παιδὸς. ὅταν δὲ
εὕρητε, ἀπαγγέilate μοι, ἵνα
καὶ γὰρ ἐλθὼν προσκυνήσω αὐτῷ.

*Et les envoyant en Beth-lehem, leur
dit, allez, & vous enqueziez soigneuse-
ment touchant le petit enfant: & quand
vous l'aurez troué, faites le moi sa-
voir, afin que j'y aille aussi, & que ie
l'adore.*

9. Οἱ δὲ ἀκούσαντες τοῦ βασι-
λέως, ἐπερέδθησαν καὶ ἰδὼν ὁ ἀσ-
τήρ ὅτι εἶδον ἐν τῇ ἀνατολῇ, προσήγγιν αὐ-
τοὺς, ἕως ἐλθόντες ἐπὶ κλισίῳ ἢ ἐν τῷ
παυδίῳ.

*Eux donc ayans ouï le roy, s'en alle-
rent: & voici l'estoile qu'ils auoyent
veüe en Orient, alloit deuant eux, jus-
ques à tant qu'elle arriva, & s'arresta
sur le lieu où estoit le petit enfant.*

10. Ἰδόντες δὲ τὸν ἀστέρα, ἠγά-
γησαν χαρὰν μεγάλην φρίδα.

*Et quand ils virent l'estoile, ils se
liouèrent d'une fort grande joye.*

כ ב

11 וַעֲלוּ לְבֵיתָא וַיִּנְחָאוּהָ
לְטָלִיא עִם מְרִידִים אֲמָה
וַנִּפְּלוּ סָגְדוּ לָהּ וַיִּפְתְּחוּ
סִימָתָהוּ וַיִּקְרְבוּ לָהּ ק
קֹרְבָנָא דְהָבָא וּמִיָּנָה
וּלְבוֹנָתָא:

Et entrati ne la casa, trovarono il
piccol fanciullo con Maria sua madre: e
gittatisi in terra, l'adorarono: poi aperti
i lor tesori, gli presentarono de doni, cioè,
oro, incenso e mirra.

12 וַאֲתָחֲזִי לְהוֹן בְּחִלְמָא
דְּלֹא יִהְיֶה כְּכֹן לִנְת הַרְדִּים
וּבְהִירָחָא אַחֲרִיתָא אֲוִלוּ
לְאֲתָחֲזוּ:

Et essendo in sogno stati dinuamem-
te ammoniti di non ritornare ad Herode,
si ritirarono per un'altra via nel lor paese.

13 כִּד דִּין אֲוִלוּ אֲתָחֲזִי
מִלֵּאכָא דְמִרְיָא בְּחִלְמָא
לְיוֹסֵף וַאֲמַר לָהּ קִיָּם
דְּבַר לְטָלִיא וּלְאֲמָה
וַאֲדֹרֹק לְמַצְרָיו וְתַפְּסֹן הָיִי
אַרְמָא דְאֲמַר אֲנִי לָהּ
עֲתִיד הוּא צִיד הַרְדִּים
לְמַבְעָנָה לְטָלִיא אִיָּה
דִּין בְּרִיָּהוּ:

Partiti che fu furono, ecco l'Angelo
del Signore apparire in sogno a Iosef, di-
cendo, Levati su, e piglia il piccol fanci-
ullo e sua madre, e fuggi in Egitto: e sta
lino fin che io tel dirò: imperocchè egli au-
verrà ch' Herode cerchi il piccol fanciullo,
per ammazzarlo.

14 יוֹסֵף דִּין קָם שְׁקֵלָה
לְטָלִיא וּלְאֲמָה דְּלִלְיָא
וַעֲרַק לְמַצְרָיו:

Ahora egli suegliantosi, prese da notte
el piccol fanciullo, e sua madre, e ritornossi
in Egitto.

15 וַהֲוָא תַּפְּסֹן עֲדָמָה
לְמוֹתָה דְּהַרְדִּים דִּיתְמַלָּא
מִדָּם דְּאֲתָאמַר מִן מִרְיָא
בְּנִבְיָא דְאֲמַר דִּין מַצְרָיו
הָיִית לְבְרִי:

Et este ens in fin à la morte d'Hero-
de, accouche l'adempisse quella ch'era
stata detta dal Signore per el Profeta, che
dice Io ho chiamato il mio Fanciullo fuori
d'Egitto.

כ ג

11 וַיָּבֹאוּ אֶל-בֵּית וַיִּרְאוּ
אֶת-הַנֶּנֶךְ עִם-מְרִים אִמּוֹ
וַיִּפְּלוּ עַל-הָאָרֶץ וַיִּשְׁתַּחֲוּ לוֹ
וַיִּפְתְּחוּ אֶת-אֲצֻדָּתָם וַיִּקְרִיבוּ
לוֹ מִתְּנוֹת זָהָב וּלְבוֹנָה וּמִרְיָא:

Y entrando en la casa, hallaron al ninno
con su madre Maria: y prostrandose, adoraron-
lo: y abriendo sus thesoros, ofrecieronle dones,
oro, y encienso, y myrrha.

12 וַיְהִי מַעֲנֶה אֱלֹהִים בְּשָׁנָה
לְבָלְתִּי שׁוֹב אֶל-הַרְדִּים וּבְדֶרֶךְ
אַחֲרָת שָׁבוּ לְאֶרֶץ:

Y siendo avisados por reuelacion en sue-
ños, que no boluiessen à Herodes, boluieron se
à su tierra por otro camino.

13 וַיְבֹאֲשֶׁר הָלְכוּ הֵיכָל מִלְאָךְ
יְהוָה גִּרְמָא בְּחִלּוֹם לְיוֹסֵף לֵאמֹר
קוּם וְשֵׁא אֶת-הַיֵּלֶד וְאֶת-אִמּוֹ
וּבְרַח לָךְ מִצְרִימָה וְהָיָה שָׁם
עַד-כִּי אֲמַר לָךְ כִּי יֵשׁ עֲתִיד
הַרְדִּים לְבָקֵשׁ אֶת-הַנֶּנֶךְ
וּלְאַבְדּוֹ:

Y partidos ellos, hezqui el Angel del Sen-
nor apparece en sueños à Ioseph, diciendo, Le-
uandate, y toma al ninno, y à su madre, y huye à
Egypto, y esta te allà, hasta que yo te lo diga: por-
que ha de acondocer, que Herodes buscarà al
ninno para matarlo.

14 וַיִּיקֶץ וַיֵּשֶׁא אֶת-הַנֶּנֶךְ
וְאֶת-אִמּוֹ בַּלַּיְלָה וַיֵּלֶךְ
מִצְרִימָה:

Y despertando el, tomó el ninno y à su ma-
dre de noche: y fue se en Egypto:

15 וַיְהִי-שָׁם עַד-מוֹת הַרְדִּים
לְהַמְלָא אֲשֶׁר גָּאֵמַר מִיְהוָה
בְּנִבְיָא לֵאמֹר מִמַּצְרַיִם קָרָאתִי
בְּנִי-בְנִי:

Y estubo allà hasta la muerte de Herodes:
para que se cumpliesse lo que fue dicho por el
Sennor por el Profeta, que dixo, De Egypto
llamé mi Hijo.

β.

11. Καὶ ἐλθόντες εἰς τὴν οἰκίαν,
εἶδον τὸ παιδίον μετὰ μητρὸς τῆς
ματρὸς αὐτοῦ, καὶ προσέκυ-
νῆσαν αὐτῷ, καὶ ἀνοίξαντες αὐ-
τοῦ θησαυροὺς αὐτοῦ, προσέβλεψαν αὐ-
τῷ δόρυ, καὶ λίβανον, καὶ
μύρραν.

Et estans entrés en la maison, ils
trouverent le petit enfant avec Marie
sa mere: lequel ils adorerent, en se jet-
tant en terre, & apres avoir desployé
leurs thesors, lui presenterent des dons,
c'est assavoir de l'or, de l'encens, & de
la myrthe.

12. Καὶ χρηματισθέντες κατ'
ὄναρ μὴ ἀνακίμψαι πρὸς Ἡρώ-
δην, δι' ἧτις ὁδὸν ἀπεχώρησαν εἰς
τὴν χώραν αὐτοῦ.

Et estans aduertis diuinement par
songe, de ne retourner vers Herode, ils
se retirerent par un autre chemin en
leur contrée.

13. Ἀπεχωρησάντων δὲ αὐτῶν,
ἰδὲ ἄγγελος κυρίου φαινο-
μενός τῳ Ἰωσήφ λέγων· ἵστη-
θὲς ὡς ἔλαβες τὸ παιδίον καὶ τὴν
μητέρα αὐτοῦ, καὶ φεῦγε εἰς αἴ-
γυπτον, καὶ ἰδοὺ ἐμὲ ἰσὺς αὐτῷ εἰπῶσι.
Μετὰ γὰρ Ἡρώδης ζητεῖ τὸ παιδίον
εἵς θανάτου αὐτοῦ.

Or apres qu'ils se furent retirés, voi-
ci, l'Ange du Seigneur apparuit par
songe à Ioseph, disant, Lève-toi, & vien
le petit enfant & la mere, & va en
Egypte, & te tien là, jusques à tant que
je te le dirai: car Herode cherchera le petit
enfant pour le mettre à mort.

14. Οὗ δὲ ἐγερθεὶς περιλάβει τὸ
παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ νο-
κτὲς, καὶ ἀπεχώρησεν εἰς αἴγυ-
πτον.

Ioseph donc estant esueillé prit de
nuict le petit enfant & la mere, & se re-
tira en Egypte.

15. Καὶ ἔω ἐκείνους τῆς πελαγίης
Ἡρώδου ἵνα πληρωθῇ τὸ ρηθὲν ὑπὸ
τοῦ κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέ-
γοντος· ἐξ αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν
ἱόν μου.

Et se tint là jusques au trespas d'He-
rode: afin que fust accompli ce dont
le Seigneur auoit parlé par le Prophe-
te, disant, J'ai appelé mon Fils hors
d'Egypte.

11. Et intrantes domum, invenerunt puerum cum Maria matre eius, & procidentes adoraverunt eum: & apertis thesauris suis obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham.

And went into the house / and found the babe with Marie his mother / and fell down / and worshipped him / and opened their treasuries / and presented unto him gifts / even gold / and incense / and myrrh.

12. Et responso accepto in somnis ne redirent ad Herodem, per aliam viam reversi sunt in regionem suam.

And after they were warned of God in a dream / that they should not go againe to Herode / they returned into their country another way.

13. Qui cum recessissent, ecce angelus Domini apparuit in somnis Ioseph, dicens, Surge, & accipe puerum, & matrem eius, & fuge in Egyptum: & esto ibi usque dum dicam tibi. Futurum est enim ut Herodes querat puerum ad perendum eum.

After their departure / behold the Angel of the Lord appeareth to Joseph in a dream / saying / Arise / and take the babe and his mother / and flee into Egypt / & abide till I bring thee worde: For Herode will seeke the babe to destroy him.

14. Qui confurgens accipit puerum & matrem eius nocte: & secessit in Egyptum.

So he arose and took the babe & his mother by night / and departed into Egypt.

15. Erat ibi usque ad obitum Herodis: ut adimpleretur quod dictum est à Domino per prophetam dicentem, Ex Egypto vocavi filium meum.

And was there unto the death of Herode / that it might bee fulfilled / which was spoken of the Lord by the Prophet / saying / Out of Egypt have I called my Sonne.

11. Vnd giengen in das Haus / vnd funden das Kindlein mit Maria seiner Mutter / vnd fielen nider / vnd beteten es an / vnd theten ihre Schätze auff / vnd schenckten ihm Gold / Weirrauch vnd Myrrhen.

De gieng ind / Huse / oc funde Warner met sin moder Maria / oc de fulde ned / oc tilbade de / De ysfode deris ligende fæ / De skendte hannem Guld / Regelse oc Myrrha.

12. Vnd Gott befahl ihnen im Traum / daß sie sich nicht sollten wider zu Herodes lencken / vnd zogen durch einen andern weg wider in jr Land.

De Gud befalede dem i en dream / at de skulde icke drage til Herodes igen / Oc de fore en anden veg til deris Land igen.

13. Da sie aber hinweg gezogen waren / Sihe / da erschein der Engel des HERRN dem Ioseph im Traum vnd sprach: Stehe auff / vnd nimm das Kindlein vnd seine Mutter zu dir / vnd fleuch in Egypten land / vnd bleib alda / bis ich dir sage. Denn es ist vorhanden / daß Herodes das Kindlein suche / dasselb vmbzubringen.

Der de vaare bore draque / See / da obenbaredis HERRens Engel Ioseph i en dream / oc sagde / Staa op / oc tag Warner oc hans Moder til dig / oc sin i Egypti land / oc bliff der / indtil ieg siger dig til. Thi det er saar hender / at Herodes skal søge effter Warner / at ihiesu de.

14. Vnd er stund auff / vnd nam das Kindlein vnd seine Mutter zu sich / bey der nacht / vnd entweich in Egypten Land.

De hand stod op / oc tog Warner oc hans Moder til sig / om natten / oc flyde i Egypti land.

15. Vnd bleib alda / bis nach dem tod Herodis. Auff das erfüllet würde / daß der HERR durch den Propheten gesagt hat / der da spricht: Auß Egypten hab ich meinen Son geruffen.

De bleff der / indtil Herodes vaar død. At det skulde fuldkommes / som HERRen talede ved Propheten / som siger / Jeg kaldede min Son aff Egypten.

11. A wšedšše do Domu / naš ležli Dítěš Maryši Matkau geho. A padšše klauěli se genu: A otewřesše pokladny swě / obětowali genu dary / Zlato / Kadidlo a Myrrhu.

A wšedššy w dom / našležli dítě čiat ko z Maryša matka jeho / a wpadššy nájemce / dývali iě / a ošworzysšy klauěly swoje / oňároš wali mu dary / zlato / kadidlo y mirre.

12. Potom odpowěd wšawšše we snách / aby se nenawracos wali k Herodesowi / ginau / ceštau nawrátili se do kraginy swě.

Wšawššy tedy rozkazanie od Bogá we snách / aby si nie wracali do Heroda / inšza droga odeszli do zemie swoje.

13. Kteržšto kónž odgeli / An Angel PAŇE ořázal se Joszoffowi we snách / řka: Wstaň / a wejmi Dítě y Matku geho / a utec do Egypta / a buď tam doľawaž nepowym tobě. Neb to bude / že Herodes hledati bude Dítěte k zahubení geho.

A gdy tużbyli odeszli / ořho Aniol Pański wřázal se we snie Joszoffowi / mowiac / Wstań / a wejmi dítěciatko y matkę jego / y utecaj do Egyptu / a bądź tam ażet opowiem / Abowiem tho przyybie / iž Herod bedžieszukał dítěciatka aby ie stráčil.

14. Kteržšto wřlaw / wřal Dítě y Matku geho w noc / y odššel do Egypta.

Non ocuciwššy se wřlal dítěciatko y matkę jeho w noc / y poshedi do Egyptu.

15. A byl tam až do smřti Herodesown: aby se naplnilo to / což gest powědijno od PAŇA / strže Proroka / řkaucyho: Z Egypta powolal gsem Syna meho.

Až kámiž byl až do smierá / že rodowcy / aby se splnili to co Pan mowil přez Proroka řekac / Jam wezwál syna swojego z Egyptu.

ב

16. הִידִּין הַיְּרֹדֶס כִּד הָיָא
דְּאַתְבִּיחַ מִן מְגֻשָׁא
אוֹתְרַמַּת טַב וְשֹׁדֵר קִטְרָא
טְלִיא פִּלְהוֹן דְּבִית־לַחְם
וּפְלִהוֹן תְּהוּמִיָּה מִן כּוּר
תִּרְתִּין שְׁנִין וְלִתְהַרְתִּי אִין
וּבְנָא דְעֵקֶב מִן מְגֻשָׁא:

*Allora Herode vedendosi essere sta-
to fuernito da i Magi, i adora grande
mente, e mandò ad occidere tutti i fan-
ciulli, che erano in Bethlem, e in tutti
suoi confini, da due annos in qua, secondo
el tempo che li avevano diligentemente
ricercato da i Magi.*

17. הִידִּין אַחְמֶלִי מַדֵּם
דְּאַתְאֵמַר בֵּיר אֲרַמְיָא
בְּנִיא דְאַמֵּר:

*Allora l'adempio quello ch'era stato
detto da Ieremias Profeta, che dice.*

18. קָלָא אַשְׁתַּמַּע בְּרַמְתָּא
בְּכִיָּא וְאַלִיָּא סְגִיָּאָה דְחִיל
בְּכִיָּא עַל בְּנִיָּה וְלָא בְּכִיָּא
דְּמוֹתְבִיָּאָה מְטוּל דְּלִיָּא
אִתִּיהוֹן:

*Una voce è stata udita in Ramà, la-
mentando, pianto, e molto grido, Ra-
chel che piange i suoi figliuoli, e non ha voluto ef-
fer consolata, poi che non sono.*

19. כִּד מִירַת דִּין הַיְּרֹדֶס
מִלְּפָא אַתְחִי מִלְּאֲכָבָא
דְּמִרְתָּא בְּתִלְמִיָּא לְיוֹסֵף
בְּמַעְדָּו:

*Poi morto che fu Herode, ecco l'An-
gelo del Signore apparì, e in sogno à Iosef
in Egitto, dicendo.*

20. וְאָמַר לָהּ קוּם דְּבִר
לְטִלְיָא וְלִאֲמָתָהּ וּלְאֲרַעָא
דִּי־סוּרִיָּא מִיתָּהּ לְהוֹן צִיר
הַגּוֹן דְּבַעֲיָן הוּא בְּפִשְׁתָּהּ דִּס
דְּטִלְיָא:

*Levatus fu, e piglia il piccol fanciullo
e sua madre, e vaitene in terra d'Israel:
perche gia son morti coloro che cercava-
no l'anima del fanciullo.*

21. וְיוֹסֵף קָם דְּבִר לְטִלְיָא
וְלִאֲמָתָהּ וְאֲרַעָא לְאֲרַעָא
דִּי־סוּרִיָּא:

*Et ego levatus, prese il piccol fanciullo
e sua madre, e venne in terra d'Israel.*

ב

16. אָו הַיְּרֹדֶס רוֹאָה כִּי הוֹתֵל
בְּמַהְגִּים וַיִּקְצֶה עַד־מָאָד וַיִּשְׁלַח
וַיְמִית אֶת־כָּל הַיְּלָדִים אֲשֶׁר
בְּבֵית־לַחְם וּבְכָל גְּבוּלָהּ
מִשְׁנָהִים וְלִמְטָה כּוּרָן אֲשֶׁר
דָּרַשׁ מִמַּהְגִּים:

Herodes entonces, como se vido burlado
le los Magos enojóse mucho: y embió, y mató
todos los ninnos que aua en Beth-lehem, y en
todos sus terminos, de edad de dos annos à baxo,
conforme al tiempo que aua entendido de los
Magos.

17. אָו וְנִלְאֵא אֲשֶׁר נְאֻמַּר בִּין־
יְרֵמְיָהוּ הַנָּבִיא לְאַמֵּר:

Entonces fue cumplido loque fue dicho
por el Sennor por el propheta Ieremias, que
dixo.

18. קוּל בְּרַמָּה נִשְׁמַע נְהִיָּה בְּכִיָּה
הַמְדוּרִים דְּחִיל מִבְּכָה עַל־בְּנִיָּה
מִנְּאָה לְהַנְחָם עַל־בְּנִיָּה בִּי־
אִינְיָה:

Boz fue oyda en Rhamà, lamentacion, llo-
ro, y gemido grande: de Rachel que lloza sus
hijos: y no quiso ser consolada, porque pere-
cieron.

19. וּבְאַשֶׁר מֵת הַיְּרֹדֶס הִנֵּה
מִלְּפָא יְהוֹה בְּחִלּוֹם גְּרָאָה לְיוֹסֵף
בְּמַעְדָּו:

Mas muerto Herodes, heaqui el Angel del
Sennor apparece en suennos à Ioseph en Egipto.

20. לְאַמֵּר קוּם וְטֵא אֶת־הַיְּלָד
וְאֶת־אִמּוֹ וְלֵךְ לָךְ אֶל־אֲרָץ
יִשְׂרָאֵל כִּי־מָתוּ מִבְּקִשֵׁי נֶפֶשׁ
הַיְּלָד:

Diziendo, Levantate, y toma el ninno, y à
su madre, y vete à tierra de Israel, que muertos
son losque procuravan la muer te del ninno.

21. וַיָּקָם וַיִּקַּח אֶת־הַיְּלָד וְאֶת־
אִמּוֹ וַיָּבֹאוּ אֶל־אֲרָץ יִשְׂרָאֵל:

Entonces el se levantó, y tomó el ninno, y
à su madre, y vino à tierra de Israel.

β.

16. Τότε ἡρώδης ἰδὼν ὅτι ἐν-
πύχθη ὑπὸ τῶν μάγων, ἐθυμώθη
λίαν, καὶ σκοτειλάς αὐτῷ ἐπε-
σὺν πᾶσι τοῖς ἐν βηθλὲμ,
καὶ ἐν περὶ τοῖς ὁρίοις αὐτοῦ, ἀπὸ
δύο εἰς ἑπτὰ ἔτη, κατὰ τὴν
χρόνον ὃν ἠκρόβουσε τὸ βρέφος μα-
γιστῶν.

Lors Herode se voyant moqué des
Sages, fut fort courroucé: & ayant en-
uuyé les gens, mit à mort tous les en-
fans qui estoient en Beth-lehem & en
toutes les marches d'icelle, depuis ceuz
de deux ans & au dessous, selon le temps
dont il s'estoit esadement enquis des
Sages.

17. Τότε ἐπληρώθη τὸ ρητὸν ὑπὸ
ιερεμίου τῷ προφῆτῃ λέγοντι·

Adont fut accompli ce dont auant
parlé Ieremie le Prophete, disant.

18. Φωνὴ ἐν ῥαμα ἠκούσθη, θρό-
νος καὶ κλαυθμός καὶ ὀδυρμὸς
πολύς· ῥαχὴλ κλαίει καὶ πενθεῖ
αὐτῆς· καὶ οὐκ ἔστιν ὃς τὴν
ταλ, ὅτι οὐκ ἔστι.

Vucri à esté ouï en Rama, complain-
te, pleur & grand brayement: Rachel
pleurant les enfans, & n'a voulu estre
consolee, de ce qu'ils ne sont plus.

19. Τελούθησεν δὲ ὁ ἡρώ-
δης, ἰδὼν ἀγγελὸν νεύον κατ' ἐν
φάνει τῷ ἰωσήφ ἐν αἰγύπτῳ.

Mais apres qu'Herode fut mort, voi-
ci, l'Ange du Seigneur apparut en E-
gypte à Ioseph, par songe.

20. Αἰγών· ἰγερθὴς τὸ βρέ-
φος τὸ παιδίον, καὶ τὴν μητέρα αὐ-
τοῦ, καὶ ἐξῆλθον εἰς γῆν ἰσραὴλ· π-
θίκεται γὰρ οἱ ἐζημιώθη τὴν ψυ-
χὴν τὸ παιδίον.

Disant, Leue-toi, & pren le petit en-
fant & la mere, & t'en va au pais d'Is-
rael: car ceux qui demandoient l'ame
du petit enfant sont morts.

21. Οὗ δὲ ἰγερθὴς παρίειλε τὸ
παιδίον, καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ
ἦλθον εἰς γῆν ἰσραὴλ.

Ioseph dont esueillé print le petit
enfant & la mere, & s'en vint au pais
d'Israel.

CAP. II.

16. Tunc Herodes videns quoniam illusus esset à Magis, iratus est valde: & mit-
tens occidit omnes pueros
qui erant in Beth-léhem, &
in omnibus finibus eius, à
bimatu & infra, secundum
tempus quod exquisierat à
Magis.

Then Herode: seeing that hee was
mocked of the wise men, was exceeding
wroth: and sent forth, and slew all
the male children that were in Beth-le-
hem, and in all the coastes thereof, from
two yere olde and under: according to
the time which he had diligently sear-
ched out of the wise men.

17. Tunc adimpletum est
quod dictum est per Ieremi-
am prophetam, dicentem.

Then was that fullfild which was
said by the Prophet Jeremias: say-
ing.

18. Vox in Rama audita
est, ploratus & ululatus mul-
tus, Rachel plorans filios
suos, & noluit consolari, quia
non sunt.

In Rama was a voyce heard:
mourning, and weeping, and great
lamentation: Rachel weeping for her
children, and would not be comforted,
because they were not.

19. Defuncto autem Hero-
de, ecce angelus Domini ap-
paruit in somnis Ioseph in
Ægypto.

And when Herode was dead, be-
hold an Angel of the Lord appeared
in a dream to Ioseph in Egypt.

20. Dicens, Surge, & acci-
pe puerum & matrem eius, &
vade in terram Israel: defun-
cti sunt enim qui querebant
animam pueri.

Saying Arise, and take the bay-
be and his mother: and go into the
land of Israel: for they are dead which
sought the babes life.

21. Qui confurgens, acce-
pit puerum & matrem eius,
& venit in terram Israel.

Then he arose up, and took the bay-
be and his mother: and came into the
land of Israel.

Das I. Capitel.

16. Da Herodes nun sahe / daß er
von den Weisen betrogen war / ward
er sehr zornig / vnd schicket auß / vnd
ließ alle Kinder zu Bethlehem tödten
vnd an ihr ganzen grenzen / die da
zwenjädig vnd drunter waren / nach
der zeit / die er mit fleiß von den Wei-
sen erlernet hatte.

Der Herodes nu saa / at hand vaar bedragen aff de
Wise: bleff hand saare vred: De hand sende vnd / oc loet
thiessla alle Børn i Bethlehem / oc i al den Egn / som
vaare thu aar oc mindre: effter den tid / som hand haft
de stuelige forfaret aff de Wise.

17. Da ist erfüllet das gesagt ist
von dem Propheten Jeremia / der da
spricht:

Da er det fuldkommer som sagde er aff den Prophe-
te Jeremia / som siger:

18. Auf dem Gebirge hat man ein
Geschrey gehöret / vil klagens / wei-
nens vnd heulens / Rachel beweinet
ire Kinder / vnd wolt sich nicht trösten
lassen / denn es war auß mit ihnen.

Paa Bierget hørde mand se stera megen klage-
araad oc hulen. Rachel beared sine Børn. oc vilde
ikke lade sig huseale: Thi det vaar vde med dem.

19. Da aber Herodes gestorben
war / sihe / da erschein der Engel des
HERRN Ioseph im traum / inn E-
gypten Land.

Men der Herodes vaar død / se / da opbaredes
HERRNS Engel Ioseph i en drøm / i Egypti-
land.

20. Vnd sprach: Stehe auff / vnd
nimm das Kindlein vnd seine Mut-
ter zu dir / vnd zeuch hin / in das Land
Israel / sie sind gestorben / die dem
Kinde nach dem leben stunden.

De sagde: Staa op / oc tag Barnet oc hans Mo-
der til dig / oc drag hen / i Israels land / de ere døde /
som stode effter Barnens lif.

21. Vnd er stund auff / vnd nam das
Kindlein vnd seine Mutter zu sich /
vnd kam in das Land Israel.

De hand stod op / oc tog Barnet oc hans Moder
til sig / oc kom i Israels land.

Kapitola I.

16. Tedy Herodes vnda /
seby sklainan byl od Mudrcam
rozhuval se welnu / a poslaw
Sluzbnst / smordowal
wssedny Dysty / kterz byly w
Bethlem / y wesssch Konci
nach gcho / od dwan lch a nly
se / wedle casu naktery se byl
wpytal od Mudrcow.

Stym Herod widzae iz go na-
grawali mudrcowie / barzo sie roz-
gniewal / y poslawy sz kazal po-
mordowac wssyck dzeci sto-
c byly w Bethlem / y w wssyckich
granicach tego / odc dwu lach y
mlodsze / wedle czasu phtorego si-
byl pylne wywiadzial od mudr-
cow.

17. Tedy naplneno gest to /
co powedyjno gi strze Jerami-
asse Proroka / tkaucyho:

Tedy sie wypelnilo tho co test-
rzedono przez Jeremiasza i to-
wstano wiacego.

18. Glas w Rama slyszán
gest / plát a smylenij amohé /
Rachel plát se smúw smóch / a
nechtela se wtéssiti / seby gich
nebolo.

Glos byl slyszán w Ramie / ná-
rzekáme / placzij i lkanie w. elkie
Rachel: laczae smow smoch / nie
chtela byt pocieszona dla tego iz
ich niemaly.

19. Kdyz pak umrel Herodes
hle Angel PÁNÍE vstázal se
Jozeffowi we snách w Egi-
ptě.

Ale po smrti Herodowey /
etho Aniel PÁNÍ wstál se vta: i
se Jozefowi w Egypcie / mo-
wíac.

20. Řka: Wsta! / a weźmi
Dyt y Matku aho / a gido
země Izraelsté. neb sau zem-
feli ti / kterij hledali bezżiwotij
Dytle.

Wsta! a weźmi dyt i matkę
márteiego. a idź do země Izra-
elskiej / abowiem ci křowzy dyt-
ciatko o žywot stali / už pomárli.

21. Kteržto wstaw / wzał
Dyt y Matku geho / a příšel
do země Izraelsté.

Tedy on oswlwsy se / wzał
dyt i matku geho / y pří-
šel do země Izraelsté.

ב

22 כד היו שמע הארכלאוס
הוא מלכא ביהוד חלף
הרודס אבוי דחל דאול
לתמו ואחריו לה בחלמא
דיאול לאתרנא גלילא:

Archelao, edito che Archelao regnaua in Iudaea in luogo di Herode suo padre, vuo temer de yr alla: mas amonestado por reuelacion en suenos, se fue a las partes de Galilea.

23 ואתה עמד במדינתא
דמתקרגא בענת אד
דיתמלא מדם דאתמר
בנבא דנצרא יתקרגא:

Et veniunt, habitò in la città che si chiama Nazaret, ac iuche s'adempiesse quello ch'era stato detto per la Profeta, Egli sarà chiamato Nazareo.

ג

1 פהיו דין בזמנא הנו
אתא יוחנן מעמדנא
וסכח הנו בחורנא
דיחור:

Ora in quel tempo venne Giovanni Battista, predicando nel deserto de la Giudea.

2 ואמר תבו קרבת לה
מלכותא דשמרנא:

E dicendo, Rannedetent, parache l'annuncia il regno de cielo.

3 הנו גיר דאמר ביד
אשעיא נבא קלא דקרא
בחוונא טיבו אורחה
דמדינא ואשוו לשביליה:

Imperache cessau de quella, di cui fu detto per el Profeta Esaua che dico, La voce di colui che grida nel deserto: Accorreato la via del Signore, fate dritta la sua strada.

4 הו דין יוחנן איתנהו
הנא לבושה דסערנא
דנמלא ואסד חבא
דמשכנא ער חצוה
ומאכולתה קמצא ו
דובסא דפרגא:

Es effo Giovanni haueua il suo vestimeto di pelo di camello, & una cintura di cuoio intorno a i suoi lumbi: & il cibo suo, erau locuste e miele saluatico.

ב

22 וישמע כִּי־ארכלאוס מלך
על־יהודה פחרת הירודס אביו
ויִירא ללכת שָׁמָּה וַיֵּוָהר בַּחֲלוֹם
וַיֵּלֶךְ בַּקֶּצֶת גָּלִיל:

Y oyendo que Archelao reynaua en Iudaea por Herodes su padre, vuo temer de yr alla: mas amonestado por reuelacion en suenos, se fue a las partes de Galilea.

23 וַיָּבֵא וַיֵּשֶׁב בְּעִיר וְשָׁמָּה
נִצְרַת לְהַמְלֵא חַנְּנֵאִמֶּר בְּנֵי־אִיִּם
כִּי־נִצְרִי יִקְרָא:

Y vino, y habiò en la ciudad que se llama Nazareth: paraque se cumpliesse loque fue dicho por los Prophetas, que auia de ser llamado Nazareo.

ג

1 ובלמים האלה קרב יוחנן
המטביל ויקרא במדבר יהודה:

Y en aquellos dias vino Ioan el Baptista predicando enel desierto de Iudaea.

2 ויאמר שובו אל־יהוה כִּי־
קרבה מלכות השמים:

Y diziendo, Emmendaos, que el Reyno de los cielos se acerca.

3 כִּי־זֶה הוּא אֲשֶׁר נֶאֱמַר עַל־יֶד
בְּנֵי־שַׁעֲיָהוּ הַנָּבִיא לֵאמֹר קוֹל
קוֹרֵא בַּמִּדְבָּר פְּנֹי דֶרֶךְ יְהוָה
יִשְׁרֹוּ מִסְלֹוֹתָיו:

Porque este es aquel del qual fue dicho por el propheta Isayas, que dixo, Boz del que clama enel desierto: Aparejad el camino del Senyor, endereçad sus veredas.

4 והוא יוחנן הזה לו לבוש
משערות צמלים ואזור עור
על־מתניו ואכלו הזה ארבה
ודבש היער:

Y reuia Ioan su vestido de pelos de camellos, y una cinta de cuero arredor de sus lumbos: y su comida era langostas, y miel montes.

β.

22. Ἀκούσας δὲ ὅτι Ἀρχελαῖος βασιλεὺς ὦν τῆς Ἰουδαίας ἀντὶ Ἡρώδου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἐφοβήθη ἐλθεῖν ἀπὸ τῆς γερουσίας οὗ δὲ κατ' ὄνειδον, ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη τῆς γαλιλαίας.

Mais quand il entendit qu'Archelaeus regnoit en Iudée au lieu d'Herode son pere, il craignit de s'en alier là. parquoi estant aduoncelé diuinement par songe, il se senta es quartiers de Galilee.

23. Καὶ ἔλθων κατοικήσεν εἰς πόλιν λεγομένην νιζαρέτ, ὥπως πληροῖται τὸ ρηθὲν διὰ τοῦ προφῆτου, ὅτι καλεῖσθαι καλεῖται.

Et y estant venu, habita en la ville qui est appelee Nazareth: afin que ce, qui auoit esté dit par les Prophetes fust accompli, assauoir, il sera appelé Nazarien.

Κ Ε Θ Α Λ, γ'.

ΕΝ ΔΕ Τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ παρῆγενται ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς κηρύσσων ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς ἰουδαίας.

Or en ce temps-la vint Iehan Baptiste, prechant au desert de Iudée.

2. Καὶ λέγων, μετανοήτω ἡ γὰρ καὶ ἡ βασιλεια τοῦ θεοῦ ἐγγύς ἐστιν.

Et disant, Amendez-vous: car le royaume des cieuz est prochain.

3. Οὗτός ἐστιν ὁ ρηθὲς ἐπὶ τῆς προφητείας λεγούσης, Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἑτοιμασθε τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθείας ποιήτε τὰς τρίβους αὐτοῦ.

Car c'est celui-ci duquel il a esté parlé par Esau le Prophete, disant, La voix de celui qui'crie au desert est, Accorreato le chemin du Seigneur, drectez ses sentiers.

4. Αὐτὸς δὲ ὁ ἰωάννης ἦχε τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ ζώον τεχέον κομιγμένον, ζώνην δερματίνην περὶ τῶν ὀστέων αὐτοῦ· καὶ τὸ αὐτοῦ τὸ φαγεῖν, ἦν δὲ τρεῖς καὶ αἷς ἀκριβοῦς, καὶ μέλι ἀγχοῖον.

Or ce Iehan-ici auoit son vellement de pois de chamcau, & une ceinture de cuir à l'entour de ses reins, & son iazage estoit des sautelles & du miel sauvage.

CAP. II.

22. Audiens autem quod Archelaus regnaret in Iudaea pro Herode patre suo, timuit illud ire: & admonitus in somnis, recessit in partes Galilee.

But when he heard that Archelaus did reign in Iudaea in stead of his father Herode, he was afraid to go thither: yet after he was warned of God in a dream, he turned aside into the partes of Galilee.

23. Er veniens habitavit in civitate quae vocatur Nazareth: ut adimpleretur quod dictum est per prophetas, Quoniam Nazareus vocabitur.

And when he came and dwelt in a citie called Nazareth, that it might be fulfilled which was spoken by the Prophetes, which was, that he should be called a Nazarene.

CAP. III.

IN diebus autem illis venit Ioannes Baptista praedicans in deserto Iudaeae,

And in those daies, John the Baptist came and preached in the wilderness of Iudaea.

2. Edicens, Pœnitentiam agite: appropinquabit enim regnum caelorum.

And said, Repent: for the Kingdom of Heaven is at hand.

3. Hic est enim qui dictus est per Isaiam prophetam, dicentem: Vox clamantis in deserto, Parate viam Domini, rectas facite semitas eius.

For this is he of whom it is spoken by the Prophet Isaias, saying, The voice of him that crieth in the wilderness, Prepare ye the way of the Lord: make his paths straight.

4. Ipse autem Ioannes habebat vestimentum de pilis camelorum, & zonam pelli-ccam circa lumbos suos: esca autem eius erat locustae & mel silvestre.

And this John had his garment of camels haire, and a girdle of a skin about his loines: his meate was also locusts and wilde honey.

Das I I. Capitel.

22. Da er aber hörete/ daß Archelaus im Jüdischen Lande König war an stat seines Vaters Herodis/ forcht er sich dahin zukommen/ vnd im traum empfieng er befehl von Gott / vnd zoch inn die örter des Galileischen Lands.

When he heard of Archelaus for King in Iudeland / in stead of his father Herodis, he feared to come thither: but he receiveth commandment from God in a dream, and he went into the partes of Galilee.

23. Vnd kam/ vnd wohnet inn der Stadt/ die da heißet Nazareth / auff das erfüllet würde/ das da gesagt ist durch die Propheten: Er soll Nazareus heißen.

He came, and dwelt in the Citie called Nazareth. That it might be fulfilled which was spoken by the Prophetes, that he should be called Nazareus.

Das III. Capitel.

W der zeit kam Johannes der Tauffer/ vnd prediget in der Wüsten des Jüdischen Lands.

When the time came, John the Baptist came and preached in the wilderness of Iudeland.

2. Vnd sprach: Thut buße/ das Himmelreich ist nahe herben kommen

He said, Repent: for the Kingdom of Heaven is at hand.

3. Vnd er ist der/ von dem der Prophet Jesaias gesagt hat/ vnd gesprochen: Es ist eine stimme eines Predigers inn der Wüsten / bereitet dem HERRN den weg / vnd machet richtig seine steige.

He is he of whom the Prophet Isaias hath said, and spoken, saying, The voice of him that crieth in the wilderness, Prepare ye the way of the Lord: make his paths straight.

4. Er aber Johannes hatte ein kleid von Kameelhaaren/ vnd einen ledern Gürtel omb seine Lenden/ seine speise war Heuschrecken vnd wild Hönig.

And John had his garment of camels haire, and a girdle of a skin about his loines: his meate was also locusts and wilde honey.

Kapitola I I.

22. Blyssam was Jezus Archelaus Kralowal in Jüdischen Lande Herodeses Vaters. Dieweil er sich fürchtete, daß er in Galilee kommen sollte, ward ihm in einem Traum Gottes Befehl gegeben, und zog er in die Theile Galilees.

When he heard that Archelaus did reign in Iudaea in stead of his father Herodes, he was afraid to go thither: yet after he was warned of God in a dream, he turned aside into the partes of Galilee.

23. Er kam und wohnte in der Stadt Nazareth, daß es erfüllet würde, was durch die Propheten gesagt ist: Er soll Nazareus heißen.

He came and dwelt in the city called Nazareth, that it might be fulfilled which was spoken by the Prophetes, which was, that he should be called a Nazarene.

Kapitola III.

W der zeit kam Johannes der Tauffer/ vnd prediget in der Wüsten des Jüdischen Lands.

When the time came, John the Baptist came and preached in the wilderness of Iudeland.

2. Und sprach: Thut buße/ das Himmelreich ist nahe herben kommen

He said, Repent: for the Kingdom of Heaven is at hand.

3. Vnd er ist der/ von dem der Prophet Jesaias gesagt hat/ vnd gesprochen: Es ist eine stimme eines Predigers inn der Wüsten / bereitet dem HERRN den weg / vnd machet richtig seine steige.

He is he of whom the Prophet Isaias hath said, and spoken, saying, The voice of him that crieth in the wilderness, Prepare ye the way of the Lord: make his paths straight.

4. Er aber Johannes hatte ein kleid von Kameelhaaren/ vnd einen ledern Gürtel omb seine Lenden/ seine speise war Heuschrecken vnd wild Hönig.

And John had his garment of camels haire, and a girdle of a skin about his loines: his meate was also locusts and wilde honey.

ג

הֵיכָן נִפְקָא הוּא לְיוֹתָה
אֶתְרָא וְכָלִי הַיּוֹד וְכָלִי
אֶתְרָא הַיּוֹדִי יוֹדִינוּ:

Ahora vennero a lui quelli di Ierusalem, e di tutta la Iudea, e de tutta la contrada che giace intorno al Giordano.

וְעָמְדִין הוּא בְּמֵה בִּי
בְּיוֹדֵנוּ נִהְרָא בְּד מִיָּדוֹ
בְּחִטָּה הוּן:

Erano battezzati da lui nel Giordano, confessando i lor peccati.

בְּד חוּא דִּין כְּעֵצָה מִן
פְּרִישֵׁי וּמִן דְּיוֹקָא דְּאִתִּין
לְמַעַמְד אִמְר לְהוּן יִקְרָא
דְּאִתְרָא מִפִּי חֲזִיבִין לְ
לְמַעַמְד מִן רִיגָא דְּאִתָּא:

Et avendo veduto molti de Fariseos, e de Sadduceos venire al suo battesimo, disse loro, Etc. a de sapere, chi ha si ben mostraro il fuggir da Ierache deo, venire?

עֲבִדוּ הָכִיל פִּאֲרָא
דְּשִׁוּן לְתַבְּתָּא:

Fate dunque frutti degni de penitenza.

וְלֹא תִסְבְּרוּן וְתִאמְרוּן
פְּנִיפְשִׁין דְּאִתָּא אִירָא לֹן
אֲבִרְהָם אִמְר אֲנָא לְכוּן גִּיד
דְּבִישְׁכֹּת אֱלֹהָא מִן הָלִין
פִּאֲרָא לְמִקְמוֹ בְּנִי
לְאֲבִרְהָם:

Ne vi pensate di dare un Giosseffi. Nos habbiamo Abraham per padre: perche io vi dico, che Iddio puo ancora di queste pietre suscitare de figliuoli ad Abraham.

הָא דִּין נִרְגָּא סִים עַל
עֵקֶרָא דְּאִילָנָא כּוּל אִילָנָא
הָכִיל דְּפִאֲרָא טְבָא לֹא
עֲבִד מִתְּפִסְק וְנִפְל בְּמִדָּא:

Egia la scura e passa a la radice de gli arbori. Per il che ogni arboro che non fa buon frutto, si taglia e gittasi nel fuoco.

אֲנָא מַעַמְד אֲנָא לְכוּן
כְּמִיָּא לְתַבְּתָּא הוּא דִּין
דְּבִתְרִי אִתָּא חֲסִין הוּא בְּנִי
הוּא דְּלֹא שׁוּבָא אֲנָא
מִסְגִּוְהִי לְמִשְׁקֵלֵהוּ הוּא מַעַ
מַעַמְד לְכוּן בְּרוּחָא דִּק
דְּקִדְשָׁא וּבְנוּרָא:

Io vi battezzo ben con acqua a penitenza, ma colui che vien doppo me, e piu potente de me, di cui non son per sufficienre a portar le scarpe: egli vi battezza con lo Spirito Santo, e col fuoco.

ד

אֶתְרָא הַיּוֹדִי יוֹדִינוּ
יְהוּדָה וְכָלִי כְּבֵר הַיּוֹדִי:

Entonces salia a el Ierusalem, y toda Iudea, y toda la provincia de alderredor del Iordan.

וְיִטְבְּלוּ בְּיֶדוֹ מִעֲלֵי
מִתּוֹדִים וְגַת־הַטְּהָרָם:

Y eran baptizados de el en el Iordan, confessando sus peccados.

וּבְרִאיוֹתוֹ כִּי־רַבִּים מִפְּרוּשִׁים
וְצִדּוּקִים בָּאִי לְטַבִּילָתוֹ אִמְר
לְהֵם צִאָּאָה הַאֲבָעִים מִי
הָיִיד לְכֵם לְבְרוּחַ מַחְרוּן וּבָא:

Y viendo el muchos de los Phariseos y de los Sadduceos, que venian a subaptismo, deziales: Generacion de biroras, quien os ha ensenado a huyr de la yra que vendra?

לְכֹן עֲשׂוּ פְרִי טוֹהָ תְּשׁוּבָה:

Hazed pues frutos dignos de conversion.

וְאַל תִּתְעוּ לֵאמֹר בְּקִרְבָּכֶם
כִּי־אֲבִיָּנוּ אֲבִרְהָם הוּא בִּי אִמְר
אֲנֹכִי לְכֵם כִּי־כּוּל אֱלֹהִים
מִאֲבִיָּים הָאֱלֹהִי לְהִקִּים בְּנִים
לְאֲבִרְהָם:

Y no penseys a deziros, a Abraham renemos por padre: porque yo os digo, que puede Dios despertar hijos a Abraham aun destas piedras.

וְכְבֵר הַיּוֹדִי עַל־שָׂרֵשׁ
הָעֵצִים הוֹשֵׁם וְכָל־עֵץ אֲשֶׁר
לֹא עֲשָׂה פְרִי טוֹב גִּבְרָת
וּבְיָשׁ גִּשְׁלָה:

Aora, ya tambien la hacha esta puesta a la rayz de los arboles: y todo arbol que non haze buen fruto, es cortado yechado en el fuego.

וְאֲנִי מִטְבֵּל אֶתְכֶם בְּמֵיָם
לְתַשׁוּבָה וְאֲשֶׁר אַחֲרַי יָבוֹא חֲזֹק
מִמֶּנִּי הוּא וְאֲנִי קִטְנִיתִי לְשִׁנְתָּה
אֶת־עֲלֵיו וְהוּא יִטְבֵּל אֶתְכֶם
בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ וּבְיָשׁ:

Yo a la verdad os baptizo en agua para conversion, mas el que viene tras mi, mas poderoso es que yo, los çapatos del qual yo no soy digno de lleuar. El os baptizara en Espiritu Sancto y fuego.

ד

5. Τὸν ἰξτεροῦντες πρὸς αὐτὸν
ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ, καὶ πᾶσι τῇ Ἰουδαίᾳ, καὶ
πᾶσι τῇ περιχώρῳ τοῦ ἰορδάνου.

A donc sortoyent pour venir vers lui ceux de Ierusalem, & de toute la Iudee, & de la contrée qui estoit à l'environ du Iordain.

6. Καὶ ἐβαπτίζοντο ἐν τῷ ἰορδάνῳ
ἐν ὕδατι, ἰσομολογούμενοι τὰς
ἀμαρτίας αὐτῶν.

Et estoient baptizés par lui au Iordain, confessant leurs peccats.

7. Ἰδὼν δὲ πολλοὺς τῶν φαρι-
σαίων καὶ σαδδουκαίων ἐρχομένων
εἰπὶ τῷ βαπτίζοντι αὐτῷ, εἰπὸν αὐ-
τοῖς· ἡμεῖς ἡμεῖς ἐξιδνόμεν, τίς ὑπὲρ
ἡμῶν οὖν φησὶ δεῖν τοῦ μαλα-
τῆς εἰργασθῆαι;

Lui donc voyant plusieurs des Pharisiens & Sadduceens venir à son baptesme, leur dit, Engancees de viperes, qui vous à suslés de tout l'ise à venir?

8. Πειθήσασθε ὅτι καρπὸν ἀξίον τῆς
μετάνοιας.

Faites donc fruits conuenables à repentance.

9. Καὶ μὴ δοῦναι λίθον ἐν ὀνόματι
πατρὸς ἰσομύλου τοῦ ἀβραάμ.
λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι διώσκει ὁ θεὸς
τῶν λίθων τὰς ἐργασίας τὰς αὐτοῦ
ἀβραάμ.

Et ne presûmez point de dire a vous-mesmes, Nous auons pour pere Abraham: car ie vous di que Dieu pent de ces pierres-ici faire soudre des enfans à Abraham.

10. Ἦδη δὲ καὶ ἡ ἀχίνη πρὸς
τῷ ῥίζαν τῶν δένδρων κείτης· πᾶν
ὅτι δένδρον μὴ ποιῶν καρπὸν κα-
λὸν, ἐκκοπήσεται καὶ οὐκ ἐν πυρὶ βά-
λειται.

Or est ie mesme la cognee mise à la racine des arbres, parquoy tout arbre qui ne fait bon fruit s'en va estre coupé, & ietté au feu.

11. Ἐγὼ μὲν βαπτίζω ὑμᾶς ἐν
ὕδατι ἐν ὀνόματι αὐτοῦ· ὁ δὲ ἐπιχωμεν
ἐρχόμενον, ἰσχυρότερός μου ἐστίν.
ὁ οὐκ ἐμὶ ἰκανὸς τοῦ ὑποδήματός
βαπτίσαι, ἀλλ' οὐκ ὑμᾶς βαπτίσει ἐν
πνεύματι ἁγίῳ, καὶ πυρὶ.

Vrai est quant à moi que ie vous baptize d'eau en repentance: mais celui qui vient apres moi est plus fort que moi, duquel ie ne suis pas digne de porter les souliers: icelui vous baptizera du Sinct Esprit, & de feu.

5. Tunc exhibat ad eum Ierosolyma, & omnis Iudaea, & omnis regio circa Iordanem:

Then went out to him Jerusalem and all Iudaea and all the region round about Jordan.

6. Et baptizabantur ab eo in Iordane, confitentes peccata sua.

And they were baptized of him in Jordan, confessing their sinnes.

7. Videns autem multos Phariseorum & Sadduceorum venientes ad baptismum suum, dixit eis, Progenies viperarum, quis demonstravit vobis fugere a ventura ira?

Nowe when he sawe many of the Pharisees and of the Sadducees come to his baptism, he said unto them, O generation of vipers, who hath forewarned you to fflye from the anger to come?

8. Facite ergo fructum dignum poenitentiae.

Bring forth the fruit which becometh of life.

9. Et ne velitis dicere intra vos, Patrem habemus Abraham, dico enim vobis quoniam potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abraham.

And thinke not to say with your selves, We haue Abraham to our father: for I say vnto you, that God is able of these stones to raise up children vnto Abraham.

10. Iam enim securis ad radicem arborum posita est. Omnis ergo arbor quae non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

And now also is the axe put to the root of y trees: therefore euery tree which bringeth not forth good fruit, is hewen down and cast into the fire.

11. Ego quidem baptizo vos in aqua in poenitentiam, qui autem post me venturus est, fortior me est, cuius non sum dignus calcamenta portare, ipse vos baptizabit in Spiritu sancto & igni.

I haue baptized you with water to amendment of life, but he that cometh after me is mightier then I, whose shoes I am not worthy to beare: hee wil baptize you with the holy Ghost and with fire.

5. Da gieng zu ihm hinaus die Stadt Jerusalem / vnd das ganze Jüdische Land / vnd alle Länder an dem Jordan.

Da gieng Jerusalem stad hin vnd all hannem / oc der ganste Jedishe land / oc alle Land hof Jordan.

6. Vnd liessen sich täuffen von ihm im Jordan / vnd bekanden ihre sünde.

De lode sig dōbe aff hannem i Jordan / oc bekende der. s sündē.

7. Als er nu viel Phariseer vnd Saduceer sahe zu seiner Tauffe kommen / sprach er zu ihnen: Ir Ottergezichte / wer hat denn euch geweiht / daß ihr dem künfftigen zorn entrihen werdet?

Der hand saa nu mange Phariseer oc Saduceer komme til sin Daab / saade hand til dem / I Ogler / Hvo visde da eder / at i skulde vndsky den tilkommande Brede?

8. Gehet zu / vnd thut rechtschaffene Frücht der Buss.

Seer til / gøret ræe penitentiis fruct.

9. Dencket nur nicht / daß ihr euch wolte sagen: Wir haben Abraham zum Vater. Ich sage euch / Gott vermag dem Abraham auß disen steinen kinder zuerwecken.

Dencket io icke / at vilde siæ ved eder self / Vi haue Abraham til fader. Ica siger eder / Gud kand opuecke Abraham Børn aff disse stene.

10. Es ist schon die art den Bäumen an die Wurzel gelegt / Darumb welcher Baum nicht gute frucht bringet / wird abgehauen / vnd ins Feuer geworffen.

Oren haget allerede haffroden aff Træerne / Der saare hunket nu som icke bær god Fruct / skal opbuggis / oc kastis i ilden.

11. Ich täuffe euch mit wasser zur Buss / Der aber nach mir kommt / ist stercker denn ich / dem ich auch nicht gnugsam bin seine Schuch zu tragen / der wirdt euch mit dem heiligen Geist vnd mit feuer täuffen.

Ieg dæber eder med Vand til bedring. Men den som kommer effter mig / er sterckere end ieg / Hvillen ieg er oc icke verdig til / at bære hans Sko / Hand skal dæbe eder mee den hellig And oc med Ild.

5. Tedy wy chadzili k nemu z Geruzalema a ze wsscho Jüdisira / y ze wssy krajiny Jordani.

Thedy wyslo do niego Jeru a leni, y wssnec kraj okolo Jordani.

6. Atfili se ob nřw Jordā: nř Křce / wyznāwagjce hřij: chy jwř.

A byli křejci w Jordanie ob niego wyznawajac se, chy jwř.

7. Tedy widā mnohē z Žā: farižāw a z Saduceāw / že gđau k geho Křtu / řekli jim: Potolem Běstřerij / y řko wām vřāžal abyšcie vřřli ob bus: dauchy hñewu?

A gđw wřāžal wicelz řārycne řko y Saduceāw p. a řko: řecy do řko: řwego řekli do nich řko: řce imow y řci: ř wām potāžal abyšcie vřřeli ob s. řewu přij. řego?

8. Protož řiāte řodnē řkui řy potāji.

Řřācie ředy owoce řodne wřř: mltāniā.

9. A nřřřācie mezu řebā: Dřce māmē Abrahamā: Dř: boř prāwim wām ž: ařř mō: cen Wřh z kām. nř řebō: wřbudim syny Abrahamowey.

A nř māmē. y ře řby řie wām řodžilo mōwē: ř mām w řebci: Dřcā māmē Abrahamā: Abow: em wām powřdām / ř mōže řog y řecē řāmenā wřbudit dřciā Abrahamowē.

10. Řiz řāřřē řelrā ř řō: im řiromāw řest přilōžnā. Protož řāřř řtōm / řerřž nēřřē Dřwēce dōbrēho / wřřā: a nā řhū wřřjēn bude.

A řiz řāřřē řē řē řōložnā y řōřēmā dřzew / ř. řē: wřřē řē dřzewo řō: řē: řē řřm owoči dō: brego, řy wā wřřācie y w ogle: wřřē: řē.

11. Žā řāřřē wās řřřim w wodě řu potāji / ale řen řerřž po mñē přijāti mā / řest mō: nřgřř nřřli řā / řehōžō nēg: řem řōden obuwj nōřři / oně wās řřřiti bude w dūchu řwāřēm a w oħni.

Iac wās řřējē wōdā řu wřř: mltāniā. āle řen řerř y řējē řā nñā / mō: řerřřē řē řē nřjā řō: řō: řō: gō: řē řē řō: řē: nōřř: řrē: wřřōw / řē: řē: wās okřā: Dř: řēm ř wřřē: řy oħniem.

12. הוּ דִּבְשָׁנָה בְּאִירָה
וּמִדְכָּה אֲדֹדָהּ וְחֻטָּה
כְּנֶשׁ לֹא־זָרָהּ וְתִבְנֶה
מִיָּקָד בְּטֶרָה דְּלֹא דָעָה :

Il cui fucntolo è ne la sua mano, e mettera in tutto la sua ala, e raccogliera el suo grano nel granajo. Et abbrustirara la paglia con fuoco che mai non s'estingue.

13. הִידִין אֶתְּהָ יְשׁוּעַ מִן
גְּלִילָה לִיהוּדָה לְוֶת יוֹחָנָן
הַיַּעֲמֹד מִיָּדָה :

In questo tempo Iesus se ne venne di Galilea al Giordano à Giouanni, per esser battezzato da lui.

14. הִידִין יוֹחָנָן כִּלְאָה הָיָה
לֵה וְאָמַר אֲנִי סָבִיב אֲנִי
דְּמִיָּקָד אֶתְּעַמֵּד וְאֵתְּ לְוֶתִי
אֶתִּיתָ :

Ma Giouanni gli resisteva forte, dicendo, Io ho necessita d'esser battezzato da te, et tu vieni a me?

15. הִידִין יְשׁוּעַ עֲנָה וְאָמַר
לֵה סָבִיב הָשָׂא הַכּוֹנֵן גִּיר
יֵאָמֶר לוֹ דְּנִמְלֵט כִּלְאָה
כְּאֵתְּהָ וְהִידִין שִׁבְקָהָ :

Et Iesus respondendo, gli disse, Lascia per hora, perché così ci si conviene adempiere ogni giustizia. Allora es gliel permeso.

16. בִּד עָמַד הִין יְשׁוּעַ מִן
מִיָּדָה סִלַּק מִן מִיָּדָה
וְאֶתְּבִתַּח לֵה שְׁמִיָּהּ וְחֻטָּה
וְחֻטָּה דְּאֵלֵהָ דְּנִתְּחָה
אִדְּ יֵהֵא וְאֶתְּהָ עֲלֵיהָ :

E come Iesus fu battezzato, incontenente s'uscì de l'acqua: Et ecco i cieli si gli apersero, e vide lo Spirito de Dio scendere come colomba, e venir sopra effe.

17. וְהִיא הָיָה מִן שְׁמִיָּהּ
הָאָמַר הִנֵּה בְּרִי דְּהִיבְנִי
דְּהִיבָה אֶתְּבִתַּח :

Et ecco vna voce dal cielo, che disse, Questo è quel mio figliuolo dilecto, nel quale io mi son compiaciuto.

1. הִידִין יְשׁוּעַ אֶתְּדַבֵּר מִן
רוּחָה דְּקֹדֶשׁהּ לְמַדְבָּרָה
דְּהִתְּנִסָּה מִן אֶבֶר הַדְּרָסָה :

Allor Iesus fu condotto da lo spirito nel deserto, ad esser tentato dal diavolo.

12. אִשָּׁר מִזְרָהּ בְּדִין וְיִטְהַר
אֶתְּ—צִדְנוֹ וְאֶסְתָּ אֶתְּ הַטְּתֵנוּ
בְּאֶסְתָּ וְאֶתְּ הַמוֹץ יִטְרַף בְּאֶשׁ
לֹא תִכְבֶּה :

Su abientador en su mano, y abientará su era: y allegará su trigo en el alholi, y quemará la paja en fuego que nunca se apagará.

13. אָז בָּא יְשׁוּעַ מִן גְּלִילָה
עַל־הַיַּרְדֵּן אֶל־יוֹחָנָן לְהַטְבִּיל
מִמֶּנּוּ :

Entonces Iesus vino de Galilea à Ioan al Jordan, para ser baptizado de el.

14. וְיוֹחָנָן מָנְעוֹ לֵאמֹר צִדְכִי
לְהַטְבִּיל מִמֶּנּוּ וְאַתָּה תָּבוֹא אֵלַי :

Mas Ioan le resistia mucho diziendo, Yo he menester de ser baptizado de ti, y tu vienes à mi?

15. וַיַּעַן יְשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אֵלָיו
הֲרָא גָּאָה עִתִּי כִּי־כֵן יֵאָמֶר לְנוֹ
לְמַלְאֲחַת כָּל־צְדָקָה אָז הִנֵּיחִי :

Empero respondiendo Iesus le dixo, Dexa agora: porque así nos conuiene cumplir toda justicia. Entonces le dexó.

16. וַיַּטְבִּיל יְשׁוּעַ וַיַּעַל מִן הַמַּיִם
וְהָיָה גִּפְתָּחוֹ לֹא הַשְׁמַיִם
וַיֵּרָא גִּלְגָּל־רוּחַ אֱלֹהִים יוֹרְדָת
כְּדְמוּת יוֹנָה וְבָאָה עֲלָיו :

Y Iesus desque fue baptizado subió luego del agua, y he aquí los cielos le fueron abiertos y vido al Espíritu de Dios que descendia, como paloma, y venia sobre el.

17. וְהָיָה קוֹל מִן הַשְׁמַיִם לֵאמֹר
זֶה יֵשׁ בְּנִי אֶהוּבִי אִשָּׁר בִּי
רָצִיתִי :

Y he aquí vna voz de los cielos que dezia, Este es mi hijo amado enel qual tengo contentamiento.

1. אָז הוּלָא יְשׁוּעַ בְּמַדְבַּר מִרוּחַ
לְהִתְנַסֵּת מִן הַשָּׁטָן :

Entonces Iesus fue lleuado del Espíritu al deserto, para ser tentado del diablo.

γ.

12. Οὐ πὶ πῆλιν ἐν τῇ χερὶ αὐτοῦ, καὶ ἀλυσσάμεναι τὴν αἶσαν αὐτοῦ· καὶ σπανάξῃ τὸ σῖτον αὐτοῦ εἰς τὴν ἀποθήκην, τὸ δὲ ἄχυρον παύσαισθαι πυρὶ ἀσβεστόν.

Il à sa pale en sa main, & nettoiera son aire toute nette, & assemblera son froment: mais il bruslera entierement la paille au feu qui ne s'esteind point.

13. Τότε ἐξελθὼν αὐτοῦ ὁ ἱησοῦς ἀπὸ τῆς γαλιλαίας εἰπὶ τὸν ἱεροδῶ- νην πρὸς τὸν ἰωάννην, ὅς ἐστιν ἰω- νᾶς ὁ ἀσβεστόν.

A donc Iesus vint de Galilee au Tor- dain vers Iehan, pour estre baptizé par lui.

14. Ο' δὲ ἰωάννης διακώλυεν αὐ- τὸν, λέγων· ἔγωγε χρειαζομαι ἔχειν ὑπὸ ᾧ βαπτισθῶμαι, καὶ σὺ ἐρχῃ πρὸς ἐ- μέν·

Mais Iehan l'en engardoit fort, di- sant, Moi, j'ai besoin d'eure baptizé par toi, & tu viens vers moi?

15. Ἀπεκρίθης δὲ ὁ ἱησοῦς εἰπὶ πρὸς αὐτὸν, ἄφες ἄρτι· ὅτι οὕτως πρέπει ἐστὶν ἡμῖν πληροῦσαι πάντα διατάγματι, ἡ. τὸ πρὸς αὐτὸν.

Et Iesus respondant lui dit, Laisse faire pour maintenant: car ainsi nous est-il conuenable d'accomplir toute in- dice. Lors il le laissa faire.

16. Καὶ βαπτισθεὶς ὁ ἱησοῦς, ἀνέβη ἐκ τοῦ ὕδατος, καὶ ἰδὼν ἀνεώχθησαν αὐτοῦ οἱ οὐρανοί, καὶ εἶδε τὸ πνεῦμα καὶ ἦεν παρὰ τὸ αἶμα δι' ᾧ περιεστρεφεν, καὶ ἐρχόμενον ὡς αὐτὸν.

Et quand Iesus fue baptizé, inconten- nent il sortit hors de l'eau: & vint les cieus lui turent ouuertes, & Iehan vid l'Esprit de Dieu descendant comme vne colombe, & venant sur lui.

17. Καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρα- νου, λέγουσα· ὁ υἱός ἐστι ὁ ἀγαπῶμεν οὗτος ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα.

Voici aussi vne voix du ciel, disant, Cestui-ci est mon Fils bien-aimé, en qui j'ai prins mon bon plaisir.

Κ Ε Θ Α Α. δλ'.

Τότε ὁ ἱησοῦς ἀνέχθη εἰς τὴν ἔρημον ὑπὸ τὸ πειράματα, πει- ραζομένου αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ διαβόλου.

A lors Iesus fut emmené par l'Esprit au desert, pour estre tenté par le diable.

12. Cuius ventilabrum in manu sua: & perimundabit aream suam: & congregabit triticum suum in horreum suum, paleas autē comburet igni inextinguibili.

Which hath his fanne in his hande / and will make cleane his floore / and gather his wheate into his garner / but will burne up the chaffe wth h^{is} vnquenchable fire.

13. Tunc venit Iesus à Galilæa in Iordanem, ad Iohānem ut baptizaretur ab eo.

Then came Iesus from Galilee to Iordan unto Iohn / to be baptized of him.

14. Iohannes autem prohibebat eum, dicens, Ego à te debeo baptizari, & tu venis ad me?

But Iohn put him backe / saying / I haue neede to be baptized of thee / and thou comest thou to mee?

15. Respondens autem Iesus, dixit ei, Sine modo: sic enim decet nos implere omnem iusticiam. Tunc dimisit eum.

Then Iesus answering / said to him / Let it be now / for thus it becometh vs to fulfill all iustice. So he left him.

16. Baptizatus autem Iesus, contestum ascendit de aqua, & ecce aperti sunt ei celi: & vidit spiritum Dei descendentem sicut columbam, & venientem super se.

And Iesus when he was baptized / came straight out of the water. And lo! the heauens were opened vnto him / and Iohn sawe the Spirit of God descending like a dove / and lightning vpon him.

17. Et ecce vox de celis dicens, Hic est filius meus dilectus in quo mihi complacui.

And lo! a voice came from heauen / saying / This is my belov'd Sonne / in whom I am well pleased.

Tunc Iesus ductus est in desertum à Spiritu, ut tentaretur à diabolo.

Then was Iesus led aside of the Spirit into the wilderness / to be tempted of the devill.

12. Vnder hat seine Vorsschäuffel in der hand / er wirdt seine Tenne fegen / vnd den Weizen in seine Scheuren samlen / aber die Spreu wirdt er verbrennen mit ewigem Feuer.

De hand haßuer sin Rastel / i haanden / Hand skal sene sin so de sancke. Queden i sin lade / Wen Annerne skal hand opbrende met ewig Ild.

13. Zu der zeit kam Jesus auß Galilea an den Jordan zu Johanne / daß er sich von ihm tauffen liesse.

Paar den tid kom Ihesus aff Galilea til Jordan til Iohannes / at hand vilde lade sig dabe aff hannem.

14. Aber Johannes wehret im / vnd sprach: Ich bedarff wol / daß ich von dir getauft werde / vund du kommest zu mir?

Wen Iohannes formentte hannem det / oc saade / Jeg haßuer vel behoff / at debs aff dig / oc du kommer til mig?

15. Jesus aber antwortet / vund sprach zu ihm: Es ist also sein / also gebühret es vns alle gerechtigkeit zu erfüllen. Da ließ er's im zu.

Ihesus suarede / oc saade til hannem / Lad det nu saa vere / oss her saa / at fuldkomme al retferdighed. Saa n. g. l. de hand hannem.

16. Vund da Jesus getauft war / steig er bald herauf aus dem wasser / vnd sihe / da thet sich der Himmel auff über ihm / vnd Johannes sahe den Geist Gottes / gleich als eine Taube herab fahren / vnd über in kommen.

De der Ihesus vor debs / gick hand strax op a³ Bandet / Oc see / da obnedis Himmelen offuer hannem / De Iohannes saa Guds Aand fare ned / som en Due / oc komme i f. aer hannem.

17. Vund sihe / eine Stimme vom Himmel herab sprach: Dis ist mein lieber Son / an welchem ich wolgefallen habe.

De see / en roff ned aff Himmelen saade / Denne er min elskelige Son. som mig er vel behagelig.

Da ward Jesus vom Geist inn die Wüsten geführt / auff daß er von dem Teuffel versucht würde.

Da bleff Ihesus sere aff Aanden i Ørten / At hand skulde fristes aff Diabulen.

12. Schofto węgice w ruce geho / a węcisty humno swę / aschromájski Pšenicy do Stodolyswę / ale Plęwy pálsiti bude ohněm newshstediňm.

Kotorego lopátka jest w ruku fęgo / a bedziemy ejwciala bożowi / do swętych zbierze pszemce swęte do gumna / a plęwy spali ogniem newgásonym.

13. Echdy přissel Gejissu od Galilee k Jordanu k Janowi / aby se pokřtil od něho.

Echdy Jezus přysšel do Galilee do Jordana k Janowi / aby byl okřtěn od něho.

14. Ale Jan zbraňoval mu / řka: Jáť od tebe mám pokřten býti / a ty pak gdejs se mně?

Ale Jan mu nie dopuštěal / mowiac / Ja musze byc okřtěn od tebe / a ty gdzieś do mnie?

15. A odpre wěděl Gejissu / řekl genu: Poněchajť tak nym / nebť nám tak slušjo naplniti wšelikau spravedlnost. Echdy dopustil genu.

A Jezus odpowědál řec / řekl ěnieniu / Já niechajť teraz / Abowis em tak sie nam godji wypelnic wšerhke spráwiedliwosti / a chajť se go žemiechat.

16. A kdy byl pokřten Gejissu / y hned wystaupil z wody: Ahe otcwěla se genu / Nebes sa / a widěl Duchu Božijho an sstupuge jako Holubice / a přicházi na něho.

A kdy byl Jezus okřtěn / wněh wystaupil z wody / a oto sic otworzyly semu nieba / y wydzial ducha Božego sstupiatego jako gołebice / y przychodzącego nań.

17. A an hlas skal se s Nebes řauch: Tenť jest Syn můj milý / w němž mi se dobře zaljbiło.

A oto głos z niebios mowiac / Ten jest syn mój milý ná Ego / ym ja přezlawam.

Echdy Gejissu wědengť na paustť od ducha / aby byl pokaußen od deřa bla.

Echdy Jezus byl zawiědson od Duchá ná pusťe / aby byl kus son ode diabla.

ד
2 וַיֵּצֵא אַרְבָּעִין אִימָמִין
וְאַרְבָּעִין לִילָוֹת אַחֲרֵיהֶם
בַּיּוֹם כָּפֹן :

*Et habendo digiunato quarenta gi-
ornos & quarenta noctes, de post habet famem.*

3 וַיִּקְרַב הוּא דְמִנְסָא וַאֲמַר
לֵה אֵן בְּרֵיהּ אֲנִית דְּאֵלֵהּ
אֲמַר וְהִלֵּין בְּאַפָּא יִהְיוּ
לְחֵמֵי :

*Et effendo Genito à lui il tentatore,
diffe, se tu sei figliuol di Dio, di che queste
pietre diventino pane.*

4 הוּא בַּיּוֹם עֲנָה וַאֲמַר
כְּתִיב דְּלֹא הוּא בְּלִחְמָא
בְּלִחְוֹד חַיָּא בְּרֵיהּ נִשָּׂא אֵלֵהּ
בְּכָל מַלְא דְּנִפְקָהּ מוֹ
בּוֹמֵה דְּאֵלֵהּ :

*Ma egli rispondendo disse, « Egli è
scritto, L'huomo non vivra de pan solo,
ma d'ogni parola che proceda da la bocca
di Dio. »*

5 הִידִין דְּבֵרָה אֲכַל
הַדָּשָׁא לְמַדִּינַת קוֹרְשָׁנָא
וְאִקְיָמָה עַל כְּנֹפֵי
דְּהֵיכְלָא :

*Allora il diavolo lo transporta me la
Citta santa, & ponilo sopra la summita
del templo.*

6 וַאֲמַר לֵה אֵן בְּרֵיהּ אֲנִית
דְּאֵלֵהּ שְׂרִי נִפְסָךְ לְתַחַת
כְּתִיב גִּיד דְּלִמְצָחוֹהִי
יִפְקֹד עָלֶיךָ וְעַל אֲרִידֵהוּ
יִשְׁקִלֶנָּה דְּלֹא תִתְקַיֵּי
בְּכַפָּא רַגְלָךְ :

*E dicet, « Se tu sei figliuol di Dio pre-
senta a basso : perciocchè egli è scritto, Egli
comanderà dexte à ses Angels & efficit
sustentationem cum le lor manus, accioche tu
non sis col tua pede ad alcun fossu. »*

7 אֲמַר לֵה יִשׁוּעַ תּוֹב כ
כְּתִיב דְּלֹא תִנְסָא לְמַרְיָא
אֵלֵהּ :

*Iuxta gli disse, « Egli è ancora scritto,
Non tentas il tuo Signore Iddio. »*

8 תּוֹב דְּבֵרָה אֲכַל הַקְּדָשָׁא
לְטוֹרָא דְּטַב רַם וְחַוְיָה
כְּלֵהִין מְלַכְתָּא דְּעֵלְמָא
וְשׁוֹבְהֵיהִין :

*De puana il diavolo el conduce sopra
un monte altissimo, & monstrala tutti i re-
gna del mundo & la gloria loro.*

2 וּכְאַשֶׁר צִים אַרְבָּעִים יוֹם
וְאַרְבָּעִים לֵילָה אֵן רָעַב :

*Y auiedo ayunado quarenta dias y quaren-
ta noches, despues rano hambre.*

3 וַיָּבֹא אֵלָיו הַמְּנֹסָה וַאֲמַר
אֲמַרְבֵּן אֱלֹהִים אַתָּה אֲמֹר אֲשֶׁר
הַמְּבִנִים הָאֵלֶּה לֶחֶם יִהְיוּ :

*Y llegandose à el el Tentador, dixo, Si eres
Hijo de Dios, di que estas piedras se hagan pan.*

4 וַיַּעַן וַאֲמַר נִכְתָּב כִּי—לֹא
עַל—לֶחֶם לִבְדּוֹ יִחְיֶה הָאָדָם
כִּי עַל—כָּל מוֹצֵא פִי יִהְיֶה :

*Mas el respondiendo, dixo: Escripso esta,
No con solo el pan biuira el hombre: mas com
toda palabra que sale por la boca de Dios.*

5 אֲוִי־הָעֵלָה אוֹתוֹ הַשָּׁטָן בְּעִיר
הַקֹּדֶשׁ וַיַּעֲמִידֵהוּ עַל—כְּנֹפֵי
הַהֵיכָל :

*Entonces el diablo lo passa à la Sancta ciu-
dad; y puso lo sobre las almenas del Templo.*

6 וַאֲמַר לוֹ אֲמַרְבֵּן אֱלֹהִים
אֲתָהּ הַחֲנוּכָּל לַמַּטֵּה כִּי—נִכְתָּב
כִּי—מִלְאֲכֵיו יִצְוֶה לָךְ וְעַל—כַּפֵּי
יִשְׁאוּךָ פֶּן—תִּגְזֹף בְּרַגְלָךְ :

*Y dixole, Si eres Hijo de Dios, echate de
aquí abaxo: que escripto esta, Que à sus angeles
mandará porti, y alçarterhan en las manos, para
que nunca trompieces con tu pie à piedra.*

7 וַאֲמַר לוֹ יִשׁוּעַ וְגַם כְּתוּב
לֹא תִנְסָה אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ :

*Iesus le dixo, Otra vez está escripto, No cen-
tarás al Sennor tu Dios.*

8 וְעוֹד הָעֵלָה אוֹתוֹ הַשָּׁטָן
עַל—הַר גְּבוּהָ מְאֹד וַיַּרְאֵהוּ כָּל—
מַמְלְכוֹת הָאָרֶץ וְכְבוֹדָךְ :

*Otra vez lo passa el diablo à vn monte muy
alto, y muestrale todos los reynos del mundo, y
su gloria:*

2. Et

2. Καὶ η̅γεινους ἡμέρας πεν-
ταετηρεῖα, καὶ ἡμέρας πενταετη-
ρεῖα, ὕστερον ἐκείνου.

*Et quand il eut iusné quarante iours
& quarante nuits, finalement il eut
faim.*

3. Καὶ προσελθὼς αὐτῷ ὁ πει-
ραστής, εἶπεν αὐτῷ ὅτι ἦν, ἀπὸ ἧς
οἱ λίθοι ἄντι ἄρτου γίνονται;

*Et le tentateur s'approchant de lui,
dit, Si tu es Fils de Dieu, di que ces pier-
res deviennent pains.*

4. Οὗ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, γέγρα-
πται, οὐκ ἐπ' ἄρτου μόνου ζήσεται
ἄνθρωπος, ἀλλὰ ἐπὶ παντὶ ῥή-
ματι ὁ ἀπορρομφόμενος διὰ στόματος
θεοῦ.

*Mais il respondit, & dit, Il est escrit,
L'homme ne viura point de pain seule-
ment, mais de toute parole qui sort de
la bouche de Dieu.*

5. Τότε ὁ διαβόλεός αὐτὸν
ἔδραμεν εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν,
καὶ ἔστησεν αὐτὸν ἐπὶ τῇ ῥητρῇ γὰρ
ἱερᾷ.

*A donc le diable lo transporte en la
sainte ville, & le met sur les creneaux
du temple.*

6. Καὶ λέγει αὐτῷ, εἰ υἱὸς εἶ
θεοῦ, βάλε σταυρὸν καὶ σταυροῦ
ταρ, ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐπα-
λάττω πρὸς σὺ, καὶ ἐπὶ χερσὶ δέξῃ
αὐτοῦ, μήποτε προσπίπτῃς ποτε ἐκ
τοῦ πτεροῦ σου.

*Et lui dit, Si tu es Fils de Dieu, jecto-
toi en bas: car il est escrit, Qu'il don-
nera charge de toi à ses Anges, & ils te
porteront en leurs mains, de peur que
tu ne heurtas de ton pied à quelque
pierre.*

7. Ἐφη αὐτῷ ὁ ἱερῆς, πάλιν
γέγραπται, οὐκ ἐκπείσεις κύριον
τὸν θεόν σου.

*Iesus lui dit, Derechef il est escrit,
Tu ne tenteras point le Seigneur ton
Dieu.*

8. Πάλιν ὁ διαβόλεός αὐτὸν
ἔδραμεν εἰς ὄρεα ὄρη ὑψηλὰ
λίαν, καὶ δακτυσεν αὐτῷ πικτεῖς
τοῖς βασιλείας τῆς γῆς καὶ τῶν
δοξῶν αὐτῶν.

*Derechef le diable lo transporte sur
une fort haute montagne, & lui mon-
stre tous les royaumes du monde, &
leur gloire.*

2. Et cum ieiunasset quadraginta diebus & quadraginta noctibus, postea cluruit.

And when he had fasted fourtie daies / & fourtie nights / he was after ward hungry.

3. Et accedens tentator dixit ei, Si filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant.

Then came to him the tempter / and saide / If thou be the sonne of God / commande that these stones be made bread.

4. Qui respondens dixit, Scriptum est, Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei.

But he answering / saide / It is writen / Man shal not live by bread onely / but by every worde that proceedeth out of the mouth of God.

5. Tunc assumpsit eum diabolus in sanctam civitatem, & statuit eum super pinnaculum templi.

Then the devil took him up into the holy Citie / and set him on a pinnacle of the temple.

6. Et dixit ei, Si filius Dei es, mitte te deorsum. Scriptum est enim, Quia angelis suis mandabit de te, & in manibus tollent te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.

And said unto him / If thou be the Sonne of God / cast thy self downe: for it is writen / that he wil give his Angels charge over thee / and with their handes they shall lye thee up / lest at any time thou shouldest dash thy foete against a stone.

7. Ait illi Iesus, rursum scriptum est, Non tentabis Dominum Deum tuum.

Jesus saide unto him / It is writen againe / Thou shalt not tempte the Lord thy God.

8. Iterum assumpsit eum diabolus in montem excelsum valde: & ostendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum.

Again the devil took him up unto an exceeding high mountaine / and shewed him all the kingdomes of the world / and the glory of them.

2. Und da er vierzig tag vnd vierzig nacht gefastet hatte/hungert ihn.

De der hand haffde fasted fyrtiue dage oc fyrtiue netter/hungrede hannem.

3. Und der Versucher trat zu ihm/vnd sprach: Bist du Gottes Son/ so sprich/ daß dise Steine Brodt werden.

De fristeren gielt til hannem / oc sagde / Est du Guds Son / da sig / at disse stene bliffue brød.

4. Und er antwortet vnd sprach: Es steht geschrieben/ Der Mensch lebet nicht vom Brodt alleine / sondern von einem jeglichen wort/ das durch den Mund Gottes gehet.

Hand suarede / oc saade / Der staar scriffuit / Men / mistet leffuer icke aleniste aff brød / Men aff huert ord / som gaar gennem Guds mund.

5. Da füret ihn der Teufel mit sich inn die heilige Stadt/ vnd stellet ihn auff die Zinnen des Tempels.

Da ferde Dieffuelen hannem met sig / i den heilige Stad / oc sette hannem paa rinningen / aff Tempel.

6. Vnd sprach zu ihm: Bist du Gottes Son/ so laß dich hinab / Denn es steht geschrieben: Er wird seinen Engeln über dir befehl thun / vnd sie werden dich auff den henden tragen/ auff daß du deinen Fuß nicht an einen Stein stoßest.

De sagde til hannem / Est du Guds son / da lad dig falde ned / Thi der staar scriffuit / Hand skal gifue sine Engle befaling offuer dig / oc de skalle bære dig paa henderne / at du icke skalt støde din fod paa nogen sten.

7. Da sprach Jesus zu ihm: Widerumb steht auch geschriebē/ Du solt Gott deinen HERRN nicht versuchen.

Da saade Ihesus til hannem / Der staar atter scriffuit / Du skalt icke friste Gud din HERR.

8. Widerumb führet in der Teufel mit sich / auff einen sehr hohen Berg/ vnd zeigt ihm alle Reich der Welt/ vnd ihre Herrlichkeit.

Da ferde Dieffuelen hannem atter met sig / paa et saare høit Bierg / oc viste hannem alle Verdens Riger / oc deris Herlighed.

2. Aftonž se pošil čtyřiceti dní a čtyřiceti nocí / potom hladněl.

A kdy počal čtyřicet dní v čtyřicet noci porym lahat.

3. A přistoupiv k němu pokusitel, řekl mu: Vyšli Syn Boží / řekni ať kamení toto chlebové budou.

A přistupivši k němu ten zkoušitel řekl / Vyšli Syn Boží / řekni / aby to kamenie stalo se chlebem.

4. A když odpověděl / řekl: Pšano gest / Neřekni chlebové / jmo gest slovo / ale řekni slovem kteréž pochází z úst Božích.

Ale on odpověděl / a řekl / Napsáno jest / Že řeknu i tylo chlebové / a bude chlebové / ale vsklécim slovem kterež pochází z úst Božích.

5. Tehdy povolal Diábel do Svatého Města / a postavil go na vrchu chrámu věm.

Tedy diábel vzal go do města / há svatého / a postavil go na věžech chrámu.

6. A řekl jemu: Vyšli Syn Boží / spusti se dolů / Neb pšano gest / že Angelům svým přikázal o tobě / a na ruce vchozí / aby te / aby snab neorazil o kamen nohy tvé.

A řekl k němu / Jestliže řeknu / Boží spustí se ná dol / abomtemi napsáno jest / Že Anolom svým přikáže o tobě / a bude cíe na ruce tvé / aby teby nie otrazil nogi své o kamen.

7. A řekl jemu Ježíše: Za se pšano gest / Nebudeš pokoušet Pána Boha svého.

A Jemu mu řekl / Básic napsáno jest / Že budeš kúšit Pána Boha svého.

8. Opět povolal go Diábel na hůru vysokou velmi / a ukázal mu všechna království světa / a slávu jejich.

Pomote vzal go diábel ná goru vysokou velmi / a ukázal mu všykra královstva světa / a slávu ich.

9 ואמר לו כל־אלה אמר לו
לך אמר לו וחסדני :

*E dicelli, Tutte queste cose ti darò, se
gittandoti in terra tu adorarai.*

10 הידיו אמר לה ושוש
ול לך סטגני פתיב גיר
הלמדיא אלהך תסגוד
ולה בלחודיהי תפלוג :

*Aller fessu li disse, V'adua fatana
perciocchè ego a servito, Adorarai il tuo Sa-
gnore Iddio, e servirai a lui solo.*

11 הידיו שבקה אכל
קרצא וזה מלאכה קרבו
ומשמשי הווי לה :

*Allora il diavolo lo lasciò : Et ecce
gli Angeli vennero, e servivano gli.*

12 פד שמע דין ושוש
היחנן אשתלם שגיל לה
לגליל :

*Havendo poi fatto inteso che Gio-
hanni era stato messo in prigione senz' an-
do in Galilea.*

13 וסבקה לגררת נאמא
עמר בכפר נחום על יד
ימא בתחומי דזבולון
ודנפתלי :

*E lasciato Nazareth, venne et habitò
in Capernaum città marittima, ne confini
di Zabulon e di Nephthali.*

14 דיתמלא מדם
דאתמר ביד עשעני
נביא דאמר :

*Accioche s'adempiesse quella ch'era
stato detto per il Profeta Esaiache, disse.*

15 ארעא דזבולון ונפתלי
הנפתלי אורחא דימנא
עברוהי דיורדנו גליל
דעממא :

*La terra di Zabulon e di Nephthali è
la terra del mare, di la dal Giordano, la
Galilea de Gentili.*

16 עמא דיתב בחדש
נוהג דבא חזא ואלין
דיתבין באתמא ודטליל
דימנא נהרגא דנח להון :

*Il popolo che era posso in tenebre ha
veduto una gran luce et a quello che
era posso ne la regione d'ombra de la
marre, la luce si è levata.*

9 ואמר לו כל־אלה אמר לו
לך אמר לו וחסדני :

*Y dizele, Todo esto te daré, si prostrado me
adorares.*

10 אן אמר לו ושוש לך לך
אחרי השטן ככתוב ליהנה
אלהך תשתחווה לו ואותו לבו
תעבד :

*Entonces Iesus le dize : Anda satanas : que
escripto esta, Al Senyor tu Dios adoraras, y a el
solo servirás.*

11 אן הנחיו השטן והנה
מלאכים קרבו וישרתוהו :

*El diablo entonces lo dexó : y heaqui los
angeles llegaron, y servianle.*

12 וישמע ושוש ביוחנן אסור
והלך לגליל :

*Mas oyendo Iesus que Ioan era preso, bo-
luóse a Galilea :*

13 ויעזב את־נצרת נבוא
וישב בכפר נחום על־הים
בגבול זבולון ונפתלי :

*Y dexando a Nazareth, vino, y habitó en
Capernaum ciudad marittima, en los confines
de Zabulon y de Nephthali.*

14 להמלא הנאמר על־פ
ישעיהו הנביא לאמר :

*Para que se cumpliesse lo que fue dicho por
el propheta Iſayas, que dixo.*

15 ארצה צבולון וארצה נפתלי
הרר נחם עבר הירדן גליל
הגוים :

*La tierra de Zabulon, y la tierra de Neph-
thali, camino de la mar, de la otra parte del Ior-
dan, Galilea de las gentes.*

16 העם החולכים בחשך ראו
אור גדול ושבוי בארץ צלמות
אור גמא עליהם :

*Pueblo asientado en tinieblas, vido gran
luz : y los asientados en region de sombra de
muerte, luz les esclareció.*

9.

9. Καὶ λέγει αὐτῷ, πῶς πάν-
τα σοὶ δώσω, εἰὰν ποιῇς προσκυνή-
σαι μοι.

*Et lui dit, Je te donnerai toutes ces
choses, si en te prosternant en terre, tu
m'adores.*

10. Τότε λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὁ
παράσκει μου σατανᾶ. γέγρα-
πται γάρ, κύριος τὸν θεόν σου προ-
σκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύ-
σεις.

*A donc Iesus lui dit, Va Satan : car il
est escript, Tu adoreras le Seigneur ton
Dieu, & à lui seul tu serviras.*

11. Τότε ἀφίστη αὐτὸν ὁ δια-
βολὸς, καὶ ἰδοὺ ἄγγελοι προσε-
βήν, καὶ διακόνουν αὐτῷ.

*Alors le diable le laisse, & voici, les
Angeles s'approchent, & le servoyent.*

12. Ἀκούσας δὲ ὁ ἰησοῦς ὅτι ἰωάν-
νης περιέδετο, ἀνιχωρήσας εἰς τὴν
γαλιλαίαν.

*Or Iesus ayant entendu que Iehan
auoit esté mis en prison, se retira en Ga-
lilee.*

13. Καὶ παρὰ Ναζαρέθ τὴν τὰ Ζα-
βουλὸν, ἐλθὼν καθίστησιν εἰς Καπερ-
ναὺμ τὴν ἐν τῇ θηλάσει, ἐν ὁ-
ρίῳις Ζαβουλὸν καὶ Νεφθαλίμ.

*Et ayant laissé Nazareth, vint, & ha-
bita en Capernaum, ville prochaine
de la mer, en marches de Zabulon & de
Nephthali.*

14. ἵνα πληρωθῇ τὸ ρηθὲν διὰ
ἰσηὺς τὸ προσφῆται λέγοντος.

*Afin que fust accompli ce, dont auoit
esté parlé par Esaias le Prophete, di-
sant.*

15. Ἡ Ζαβουλὸν καὶ ἡ Νεφθα-
λίμ, ὁδὸς θηλάσει, πέραν ἡ ἰορ-
δάν, Γαλιλαία τῇ ἐθνῶν.

*Le païs de Zabulon & de Nephthali
vers le chemin de la mer, outre le Ior-
dan, la Galilee des Gentils.*

16. Οἱ λαὸς ὁ κατὰ μὲν ἐν
σκότεινι εἰς φῶς μέγα, καὶ τοῖς κα-
τὰ σκῆμα ἐν χώρῃ καὶ σκῆμα θανάτου
φῶς ἀντίλαμ αὐτοῖς.

*Le peuple qui gisoit en tenebres, à
veu une grande lumière : & à ceux qui
gisoient en la region d'ombre de mort,
la lumière leur est levée.*

CAP. IIIL.

9. Et dixit ei, Haec omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me.

And said to him / At the will I give thee / if thou wilt fall downe / and worſhip me.

10. Tunc dicit ei Iesus, Vade Satana: scriptum est enim, Dominum Deum tuum adorabis; & illi soli servies.

Then said Iesus unto him / Awaye de Satana: for it is written / Thou shalt worſhip the Lord thy God: and him only shalt thou ſerve.

11. Tunc reliquit eum diabolus: & ecce angeli accesserunt, & ministrabant ei.

Then the devill left him: and behold the Angels came, and ministered unto him.

12. Cum autem audisset Iesus quod Iohannes traditus esset, recessit in Galilaeam.

And when Iesus had heard that John was delivered up: he returned into Galilee.

13. Et relicta civitate Nazareth, venit & habitavit in Capharnaum manitima, in finibus Zabulon & Nephthali.

And leaving Nazareth: went and dwelt in Capernaum: which is neere the Sea: in the borders of Zabulon & Nephthali.

14. Ut adimpleretur quod dictum est per Iaiam prophetam.

That it might be fulfilled which was spoken by Iaias the Prophet: saying,

15. Terra Zabulon & terra Nephthali, via maris trans Iordanem Galilaeae gentium.

The lande of Zabulon: and the land of Nephthali: by the way of the sea: beyond Iordan: Galilee of the Gentiles:

16. Populus qui sedebat in tenebris, vidit lucem magnam, & sedentibus in regione umbræ mortis, lux orta est eis.

The people which sat in darkness: ſaw ſome great light: and to them which ſate in the region and shadowe of death: light is risen up.

Das IIII. Capitel.

9. Und sprach zu ihm: Das alles will ich dir geben / so du niederfallest / vnd mich anbetest.

De sagde til hannem / Alt der vil ieg gifue dig / om du falder ned / oc tilbeder mig.

10. Da sprach Iesus zu ihm: Heb dich weg von mir Satana / denn es steht geschrieben: Du solt anbeten Gott deinen HERRN / vnd im allein dienen.

Da sagde Iesus til hannem / Dig bort fra mig Satan / Thi der staar ſcreffuit / Du ſkal tilbede Gud din HERR / oc tiene hannem alene.

11. Da verließ ihn der Teufel / vnd siehe / da tratten die Engel zu ihm / vnd dienten ihm.

Da forlod Dieffuelen hannem / De ſee / Englene ginge ſaa frem til hannem / oc tiene hannem.

12. Da nun Iesus höret / daß Johannes überantwortet war / soch er inn das Galileische Land.

Der Ihesus nu hørde / At Johannes vaar greben / ſoer hand ind i det Galileiske land.

13. Und verließ die Stadt Nazareth / kam vnd wonete zu Capernaum / die da ligt am Meer / an der grenze Zabulon vnd Nephthaim.

De forlod den Stad Nazareth / kom oc bode i Capernaum / som ligger hoſt haſſuit hoſt Zabulons oc Nephthalims eg.

14. Auf daß erfüllet würde / das da gesagt ist durch den Propheten Iesaiam / der da spricht:

At der fulde fuldkommen / som er ſagd ved Propheten Eſaiam / ſom ſiger.

15. Das Land Zabulon / vnd das Land Nephthaim / am wege des Meers / jenseid des Jordans / vnd die Heidniſch Galilea.

Zabulons land / oc Nephthalims land / hoſt haſſ. ſens vey / paa hin ſide Jordan / oc det Heidenſke Galilea.

16. Das Volk das im Finstern saß / hat ein grosses Licht gesehen / vnd die da saßen am ort vnd schatten des Todts / den ist ein Licht aufgegangen.

Det Folk som ſad i mørde / haſſuer ſettit ſtorrt Liſt / oc de ſom ſade i dødens ſed oc ſkugge / dem er opgonget et Liſt.

Kapitola IIIL.

9. A řekl genu: Tyto všecky věci dám tobě / g. sliže padna budeš mi se klaněti.

A řekl mu / Všech ty zecy tobě dám iestl vpadly chvalic mu bedžies.

10. Echdy řekl genu Bežies: Odegi Satanáš / neboť gest psáno: Dánu Bohu tvému klaněti se budeš / a genu samému slaužit budeš.

Echdy mu Iesus poveděl / Bedž precj Szatanie / Abowiem iest napisano / Bedžies chwalit Dánu Boga tvého / a genu samu slaužit bedžies.

11. Echdy opustil ho Dábel. A an Angeli přišaupili / a posluhovali genu.

Opustil go diabel / a oto Anlos towie přichodili y služili genu.

12. A když pak vstoupil Bežies / řeky Jan wſazen byl do žaláře / obšel do Galilee.

Když vstoupil Iesus / řeky Jan byl w wězení, wšel je do Galilee.

13. A opustiv Město Nazareth / přišel a bydlil w Kaffarnaum za Mořem w Kragu náč Zabulon a Nephthaim:

Opustivšy Měst Nazareth / přišel y mēstko w Kapernaum / Kragem nad mořem / w grānícách Zabulon y Nephthali.

14. Aby se naplnilo to což powědijno gest řecz Maysáše Proroka.

Aby se vyplnilo to což řeczo bylo przez Maysáša Proroka thymu slovy.

15. Země Zabulon a Země Nephthaim / Mořem Jordánem w Galileji cypřho národu.

Země Zabulon y země Nephthali przy droze Mořa Jordana w Galileji poganow.

16. Lid který chodil w temnotech / widěl světlo veliké / a sedícím w Kragině stínu smrti / světlo wšestlo jim.

Lid který seděl w ciemnotách / widěl wielka światłość / y tym který leželi w Kragině y w ciemni smrti wšestli światlo.

ד

17. מן הידיו שרי ישוע
למכרו ולמאמר טובו
הרבת להגיד מלכות
השמים:

Da quell'ora incominciò Iesù à predicare, e dire, Convertetevi, perché s'approssima il regno de' cieli.

18. וְכַד מְהֵרָה עָלָה יֵשׁוּעַ וְגָלִילָא תָּחָא תְּרִין אַחִין שְׁמֵעוֹן דִּאֲתִקְרִי כַּאֲפָא וְאַנְדְּרֵאס אַחוּהִי דְנָרְמִין מִצִּידָתָא בְּיָמָא אִתְּהִיבֹן הוּוּ צִיר צִידָתָא:

E camminando Iesù lungo il mare, de la Galilea, vide due fratelli, Simone, chiamato Pietro, & Andrea suo fratello, che gustavano la rete nel mare, (perchè che erano pescatori.)

19. וַתֹּאמֶר לָהֶוּן יֵשׁוּעַ תּוּ בְּתֵרִי וְאַעֲבֹדְכוֹן דְּתִהְיוֹן צִידָתָא דְּבְנֵי-נָשָׁא:

E disse loro Venite dietro a me, & io vi farò pescatori d'homines.

20. הִגְיוּ דִין מִחֲדָא שְׁבָקִי מִצִּידָתָהֶוּן וְאִילוּ בְּתֵרָה:

Onde essi lasciaro incontinentemente le reti, lo seguirono.

21. וְכַד צִבְרָא מִן תַּמּוֹן חֲנָנִא אַחֲרֵינָא אַחָא תְּרִין יַעֲקֹב בֶּר וְבָדִי וְיוֹחָנָן אַחוּהִי בִּבְּאֵלְפָא עִם וְבָדִי אַבְהוֹן דְּמִתְקִינִין מִצִּידָתָהֶוּן וְקָרָא אֲמֹן יֵשׁוּעַ:

E da li essendo passato più oltre, vide due altri fratelli, Jacopo, quel di Zebedeo, & Giovanni suo fratello na la nave, con Zebedeo lor padre, che raccoglievano le loro reti, & chiamolli.

22. הִגְיוּ דִין מִחֲדָא שְׁבָקִי לְאַלְפָא וְלֵאבְהוֹן וְאִילוּ בְּתֵרָה:

Et essi subito lasciaro la nave, & lor padre lo seguirono.

23. וּמִתְכַּרֵּךְ הֵוָּא יֵשׁוּעַ בְּכָלָא גָלִילָא וּמִלְּהָ הֵוָּא בְּכַנּוּשְׁתָּהֶוּן וּמִכְרוּ סִבְרָתָא דְּמִלְכוּתָא וּמֵאִסָּא קָל כַּאֲב וּפְוִרְהוֹן בְּעַמָּא:

Et andando Iesù tutto per tutta la Galilea, insegnando na le lor sinagoge, & predicando l'Evangeliu del regno, & guarando ogni malattia, & ogni infermità nel populo.

ד

17. מֵאֵלָּה הֵחֵל יֵשׁוּעַ לְקָרָא לְאִמְרָא שׁוּבוּ כִּי-קִרְבָּה מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם:

Desde entonces comenzó Iesus à predicar, y à dezir: Emmendaos, que el Reyno de los cie- los se ha acercado.

18. וַיֵּלֶךְ יֵשׁוּעַ אֶל-שִׁפְתֵי הַיָּם הַגָּלִילִי וַיֵּרָא שָׁנִים אַחֲרֵים זָוָה-שְׁמֵעוֹן הַיִּקְרָא בִּיפָא וְאַנְדְּרֵאס אַחִיו שׁוֹלְכִים זָוָה-רֶשֶׁת בָּיָם כִּי-רִגִּים תָּמִיד:

Y andando Iesus junto à la mar de Galilea, vido dos hermanos, Simon, que es llamado Pedro, y Andres su hermano, que echauan la red en la mar: porque eran pescadores.

19. וַיֹּאמֶר לָהֶם לָכוּ לְכִם אַחֲרַי וְאֶעֱשֶׂה אֲתֶכֶם דִּיגֵי אַנְשִׁים:

Y diceles, venid en pos de mi, y hazcroshé pescadores de hombres.

20. וְהֵם מִידָּ עָזְבוּ רֶשֶׁתוֹת וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו:

Ellos entonces, dexando luego las redes, lo siguieron.

21. וַיֵּלֶךְ מֵשָׁם וַיֵּרָא אַחֲרִים שְׁנַיִם אַחֲרֵים אַת-יַעֲקֹב בֶּר-וְבָדִי וְיוֹחָנָן אַחִיו בְּאֵלְפָא עִם וְבָדִי אַבְהֵם הַתְּפִרִים אַת-רֶשֶׁתָּם וַיִּקְרָא אֲתֶם:

Y passando de alli, vido otros dos hermanos Iacobo hijo de Zebedeo, y Ioan su hermano, en la nave con Zebedeo su padre, que remendauan sus redes, y llamolos.

22. וְהֵם מִידָּ עָזְבוּ אֶת-הַנְּאִיָּה וְאֶת-אֲבֵיהֶם וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו:

Y ellos luego, dexando la nave, y à su padre, lo siguieron.

23. וַיִּסְבֵּי יֵשׁוּעַ אֶת-כָּל תְּהִלָּה וַיְלַמַּד בְּמִוְעֵדוֹתָם וַיְבַשֵּׂר אֶת-בְּשֵׁרֵת הַמִּלְכוּת וַיְרַפֵּא כָּל-חֲלִי וְכָל-מִכְאוֹב בָּעָם:

Y rodeó Iesus à toda Galilea ensennando en las synogas de ellos, y predicando el Evangelio del Reyno: y sanando toda enfermedad, y toda flaqueza en el pueblo.

ד.

17. Ἀπὸ τῆς ἡμέρας οὗτος ἤρ-
χεται, καὶ λέγει, μετανοήτω ἡ γ-
νη γὰρ ἡ βασιλεία τοῦ ἐγγύς.

Dés lors Iesus commença à prescher, & dire, Amendez-vous: car le royaume des cieus est prochain.

18. Περιπατῶν δὲ παρὰ τῆς θά-
λασσης τῆς γαλιλαίας, εἶδε δύο
ἀδελφούς, σίμονα τὸν λεγόμενον
πέτρον, καὶ ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν
αὐτοῦ. βάλλοντες ἀμφίδουρον εἰς
τὴν θάλασσαν· ἦσαν γὰρ αἱμαί.

Et comme Iesus cheminait auprès de la mer de Galilee, il vid deux freres, assavoir Simon qui fut dit Pierre, & An- dre son frere, qui lettoyent leur filé en la mer: car ils estoient pêcheurs.

19. Καὶ λέγει αὐτοῖς, δεῦτε ὀπί-
σω μεν, καὶ ποιῶ ὑμᾶς αἱμαίς ἀν-
θρώπων.

Et il leur dit, Venez apres moi, & ie vous ferai pêcheurs d'hommes.

20. Οἱ οὖν ἰσθὺς ἀφῆκας τὰ δίκτυα,
ἠκολούθησαν αὐτῷ.

Et eux incontinent delaisans leurs files, le suivirent.

21. Καὶ παρὰ εἰς ἐκείνην, εἶδεν
αὐτοὺς δύο ἀδελφούς, ἰάκωβον τὸν
ἑλεθδαίου, καὶ ἰωάννην τὸν ἀδελ-
φὸν αὐτοῦ, ἐς τὴν πλοῖον μετὰ ζεβο-
δαίου ἑ πατρὸς αὐτοῦ, καταρτί-
ζας τὰ δίκτυα αὐτοῦ, καὶ συναίαν
αὐτοὺς.

Et de là estant passé plus outre il vid deux autres freres, assavoir Iaquez fils de Zebedee, & Iehan son frere, en une nallie avec leur pere Zebedee, qui rac- coustroyent leurs files, & les appela.

22. Οἱ δὲ ἰσθὺς ἀφῆκας τὴν
πλοῖον καὶ τὸν πατέρα αὐτοῦ, ἠκολ-
ούθησαν αὐτῷ.

Et iceux incontinent ayans delaisé leur nallie & leur pere, le suivirent.

23. Καὶ περιπατῶν ὅλην τὴν γαλι-
λαίαν ὁ ἰησοῦς διδάσκων ἐν ταῖς συ-
ναγωγαῖς αὐτῶν, καὶ κηρύσσων τὸ
εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας, καὶ θε-
ραπεύων πάντας τοὺς, καὶ πᾶσαν
μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ.

Et Iesus tournoyoit par toute la Ga- lilee, en enseignant en leurs synagogues, & preschant l'Evangile du regne, & guérissant toute sorte de maladie, & toute sorte de langueur entre le peu- ple.

17. Exinde cœpit Iesus prædicare, & dicere, Pœnitentiam agite: appropinquabit enim regnum cœlorum.

From that time Iesus began to preach, and to say: Amend your lives: for the Kingdom of heauen is at hand.

18. Ambulans autem Iesus iuxta mare Galilææ, vidit duos fratres, Simonem qui vocatur Petrus, & Andream fratrem eius, mittentes rete in mare (erant enim pisces).

And Iesus walking by the sea of Galilee, saw two brethren: Simon, which was called Peter, and Andrew his brother, casting a net into the sea (for they were fishers.)

19. Erat illis, Venite post me: & faciam vos fieri pisces hominum.

And he said unto them: Follow me, and I will make you fishers of men.

20. At illi continuo relictis retibus secuti sunt eum.

And then straight way leaving the nets, followed him.

21. Er procedens inde, vidit alios duos fratres, Iacobum Zebedæi, & Iohannem fratrem eius in navim cum Zebedæo patre eorum, reficientes retia sua: & vocavit eos.

And when he was gone forth from thence, he saw other two brethren: James the sonne of Zebedee, and John his brother in a ship with Zebedee their father, mending their nets: and he called them.

22. Illi autem statim relictis retibus & patre, secuti sunt eum.

And then without tarrying, leaving the ship and their father, followed him.

23. Et circuibat Iesus totam Galilæam, docens in synagogis eorum, & prædicans evangelium regni: & sanans omnem languorem & omnem infirmitatem in populo.

So Iesus went about all Galilee, teaching in their synagogues, and preaching the Gospel of the Kingdom, and healing every sickness and every disease among the people.

17. Von der zeit an / sieng Iesus an zu predigen / vnd sagen: Thut buße / das Himmelreich ist nahe herbey kommen.

Fra den tid begynnre Ihesus at prædike / oc sige: Bedrer eder / Himmerigis rige er nær.

18. Als nun Iesus an dem Galileische Meer gieng / sahe er zwen Brüder / Simon der da heist Petrus / vnd Andream seinen Bruder / die worffen ire Netze ins Meer / denn sie waren Fischer.

Der Ihesus gick nu hofst det Galileiske Haff, saa hand tho Bredre / Simon / som kaldes Petrus / oc Andreas hans broder / de kaste deris garn i hassnet / thi de vaare Fiskere.

19. Vnd er sprach zu inen: Folget mir nach / ich will euch zu Menschenfischern machen.

De hand sagde til dem: Folger mig effter / Jeg vil gøre eder til Menniskis Fiskere.

20. Bald verliessen sie ire Netze / vnd folgten ihm nach.

Strax forlode de deris garn / oc effterfulde hannem.

21. Vnd da er von dannen fürbaß gieng / sahe er zwen andere Brüder / Iacobum den Sohn Zebedei / vnd Iohannem seinen bruder im Schiff mit irem Vater Zebedeo / daß sie ire Netze flickten / Vnd er rieß inen.

De som hand gick der fra lenæter frem / saa hand tho andre Bredre / Jacob Zebedei son / oc Iohannee hans broder / i et skib med deris fader / Zebedeo / at de borte deris garn / De hand kastede dem.

22. Bald verliessen sie das Schiff vnd ihren Vater / vnd folgten ihm nach.

Strax forlode de skibet oc deris fader / oc effterfulde hannem.

23. Vnd Iesus gieng ombher in ganzen Galileischen Lande / lerete in iren Schulen / vnd prediget das Evangelium von dem Reich / vnd heilet allerley feuche vnd krankheiten im volck.

De Ihesus gick omkring i det gaanske Galileiske land / lærde i deris Scholer / oc prædicatede Euangelium om Riget / oc helbredede allehonde soer oc siigdomme blant folket.

17. Od toho času počal Iesus kázati a praviti: Počání cítě / neb se přiblížilo vám Království Nebeské.

Od onego času Iesus počal přepovídati a mluvit: Přiblíží se vám království nebeské.

18. A chodě Iesus podlé Moře Galilejského / vzšel dva Bratry / Symon a Petrus / a Ondřej bratra jeho / an i paustřigai šli do Moře (nebo byli Rybáři.)

A gdy Iesus chodzil nad morzem Galilejskim / wyzwał dwa bratry / Symona Pётrego zwanego Piotrem / y Andrzeja bratrą jego / ktorzy rybali ście nad morzem: a byli rybami.

19. V kěll gim: Podte za mnau / a učintim vás abyście byli Rybáři lidskij.

Prześlím / Podziecie za mna / a uczę was rybitwami ludzi.

20. A oni hned opustiwšše štyt šli za nim.

A oni nárychmíst opustiwšy štyt šli za nim.

21. A poobšed odšud / vzšel gina dva Bratry / Jakuba Syna Zebedeowa / a Jana Bratra jeho / na lodis Zebedeem / a s nim gich / an i tvrdi štyt švě: Vpovolal gich.

Thedy obšedšy z tam tad / wyzwał drugich dwu bratry / Jakubá syna Zebedeowego / y Janá bratrą tego w łodzi z Zebedeem oycem ich / gdy oprowali ściec swoie / y wezwwał ich.

22. A oni hned opustiwšše štyt y Otce, šli za nim.

A oni zarknem opustiwšy lodj / oycy swoego šli za nim.

23. Echdy obcházal Iesus vssetu Galileji / oče w štyt lách gozich / a káže Ewangeliu um Království / a vzdavuge vssetich neduh / y šafbau moc w lidu.

A przešedł Iesus wssete Galilei / ożąc w bożnicach ich / y przepowiadając Ewangelia Królestwa / a uzdrawiając vszeláką chorobę / y vszeláką niemoc między ludem.

24 וְנִצָּחַ שְׁמוֹעָתוֹ אֶל־כָּל־
אֲדָם וְיִבְיֵאוּ אֵלָיו כָּל־חֲלִיִּם
בְּחֲלִיִּם רָבִים וּבַמָּלֶכֶת וְאִשְׁרֵי הָיוּ
בְּעָלֵי שָׂדִים וּבְנֵי־יָרֵחַ וְגֵרֵת
יִשְׁלִי אֲבָרִים וְרִפָּא מְנַחֵם :

Onde la fama di lui si sparse per tutta la Siria: e condussero a lui tutti quelli che erano mal disposti, oppressi da varie infermità e dolori, e gli indemoniati, & i lunatici, & i paralitici: & egli li sanò.

25 וְאֵנֹכִי בְּתֶרֶה בְּנִשָּׂא
סָגִינָא מִן גַּלִּילָא וּמִן
עֶסְרֵת־מְדִינָתָא וּמִן
אֲדִישָׁלַם וּמִן יְהוּדָא וּמִן
עֵבְרָא דִּי יוֹרְדֵינוּ :

E gran moltitudine di gente si seguì da Galilea e Decapoli, e da Ierusalem e Giudea, e da la parte de la dal Giordano.

ה
1 בֵּד חֲנוּכָּא בֵּין יֵשׁוּעַ
לְכַנְשָׁא סֶלֶק לְטוֹרָא וּפְדָא
יְתֵב קֶרְבּוֹ לְנִתָּה מִלֵּם
מִלְּמִידוּהֵי :

E vedendo egli la moltitudine, salì nel monte, & essendosi posato a sedere, i suoi discipoli gli si accostarono.

2 וּפְתַח פִּימָהּ וּמִלָּהּ הָ
רְנָא לְהוֹן וְאָמַר :

Et egli aprendo la bocca sua, gli ammonava, dicendo:

3 טוֹבִיָּהוֹן לְמַסְכִּינָא
בְּרוּחַ דְּרִילֵּהוֹן הִי מֶלֶךְ
מִלְּכוּתָא דְּשָׁמַיָּא :

Beati pauperi de spiritu, percheche essi heranno re del cielo.

4 טוֹבִיָּהוֹן לְאֲבֵלָא דִּ
דִּהֲבִין יִתְבִּיֵאוּ :

Beati quelli che piangono, percheche essi faranno consolati.

5 טוֹבִיָּהוֹן לְמַכְיָבָא
דִּהֲבִין יִתְבִּיֵאוּ אֲרַעֲבָא :

Beati i mansueti, percheche essi heranno dominato la terra.

6 טוֹבִיָּהוֹן לְאֵלִין דְּכַפְּבִין
וְזִהִין לְפִאנוּתָא דִּהֲבִין
יִסְבְּעוּ :

Beati quelli che hanno fame e sete de la giustizia, percheche essi faranno satiati.

24 וְנִצָּחַ שְׁמוֹעָתוֹ אֶל־כָּל־
אֲדָם וְיִבְיֵאוּ אֵלָיו כָּל־חֲלִיִּם
בְּחֲלִיִּם רָבִים וּבַמָּלֶכֶת וְאִשְׁרֵי הָיוּ
בְּעָלֵי שָׂדִים וּבְנֵי־יָרֵחַ וְגֵרֵת
יִשְׁלִי אֲבָרִים וְרִפָּא מְנַחֵם :

Y corria su fama por toda la Syria: y trayan à el todos losque teniam mal, los tomados de diuersas enfermedades y tormendos, y los endemoniados, y lunaticos, y perlaticos: y sanualos.

25 וְיִבְיֵאוּ אֲחֵרֵי עִם רַב
מִגַּלִּילָהּ וּמִן עֶשְׂרֵי עָרִים
מִירוּשָׁלַם וְיְהוּדָהּ וּמֵעֵבֶר
חִירְדִין :

Y seguianle muchas compannas de Galilea, y de Decapoli, y de Ierusalem, y de Iudea, y de la otra parte del Iordan.

ה
1 וַיֵּרָא אֶת־קְהֵלָתוֹ וַיַּעַל עַל־
הָהָר וַיֵּשֶׁב וַיִּגְשׁוּ אֵלָיו תַּלְמִידָיו :

Y viendo Iesus las compannas, subió en el monte, y sentandose el, llegaronse à el sus Discipulos.

2 וַיִּפְתַּח אֶת־פִּיָּהּ וַיִּלְמַד
לֵאמֹר :

Y abriendo el su boca, ensennaualos diciendo:

3 אֲשֶׁרֵי עֲנִיִּי רוּחַ כִּי־לֵמוֹ הִיא
מִלְּכוּת הַשָּׁמַיִם :

Bienaventurados los Pobres del Espiritu: porque de ellos es el Reyno de los cielos.

4 אֲשֶׁרֵי אֲבֵלִים כִּי־הֵמָּה
יִנְחָמוּ :

Bienaventurados los Tristes: porque ellos recibirán consolacion.

5 אֲשֶׁרֵי עֲנִיִּים כִּי־הֵם יִנְחָלוּ
הָאָרֶץ :

Bienaventurados los Manfos: porque ellos recibirán la tierra por heredad.

6 אֲשֶׁרֵי הָרַעֲבִים וְצִמְאִים
יִתְרַצְדְּקוּ כִּי־הֵם יִשְׂבְּעוּ :

Bienaventurados losque tienen hambre y sed de justicia: porque ellos seran hartos.

24. Καὶ ἀπῆλθεν ἡ αἰσὴ αὐτοῦ εἰς ὅλην τὴν συρίαν, καὶ πᾶσι (λαγ-
κας αὐτῷ πᾶσι τοῖς οὖν κακοῖς ἔχου-
σιν, πνεύματι νόστις καὶ βασίταις
συνεχομένους, καὶ δαιμονιζομένοις,
καὶ σπληνιζομένοις, καὶ παραλυ-
τικαῖς, καὶ ἰσχυρομένοις αὐτῶν.

Adonc la renommee courut par toute la Syrie: & lui presentoit-on tous ceux qui se portoyent mal, detenus de diuerses maladies & tormens, & demoniaques, & lunatiques, & paralitiques: & il les guerissoit.

25. Καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχ-
λοι πολλοὶ ἀπὸ τῆς γαλιλαίας, καὶ
ὅσα πελάγους, καὶ ἱεροσολύμων, καὶ
ιουδαίας, καὶ πέραν ἰορδάνου.

Et fort grandes trou pes le suiuirent de Galilee, & de Decapoli, & de Ierusalem, & de Iudee, & d'oultre le Iordan.

Κ Ε Φ Α Λ. ε'.
Ι Δ Ω Ν δὲ οὖν ὄχλος ἀρίστος εἰς τὸ ὄρεσθαι, καὶ καθίσαι αὐτῷ, περιήλθον αὐτῷ εἰς μαθηταὶ αὐτοῦ.

Or Iesus voyant les trou pes, monta sur v e montagne & lui s'etant assis, les disciples s'approcherent de lui.

2. Καὶ ἀνέχων τὸ στόμα αὐτοῦ, ἐδίδασκεν αὐτοὺς λέγων.

Et ayant ouuert la bouche, il les enseignoit, disant.

3. Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτοῖς ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Bien-heureux sont les poutres en esprit: car le royaume des cieus est à eux.

4. Μακάριοι οἱ πένθοντες, ὅτι αὐτοῖς ἐστί τῇ ἐλεησίνῃ.

Bien-heureux sont ceux qui menent duel: car ils seront consolés.

5. Μακάριοι οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοῖς κληρονομήσουσι τὴν γῆν.

Bien-heureux sont les debonnantes: car ils heriteront la terre.

6. Μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τῷ δικαιοσυνῶν, ὅτι αὐτοῖς χορηγήσεται.

Bien-heureux sont ceux qui ont faim & soif de justice: car ils seront satisfés.

ה

7 טוביהו לברחמינא
דעליהו יהוה דרחמינא

Beati misericordiosi, per quod effi-
cat, et misericordia illorum superabundabit.

8 טוביהו לאילין דדכין
בלבהו דהנון יחיון לא
לאחיהו

Beati quelli che son puri di cuore,
per quod effi vedranno Iddio.

9 טוביהו לעבדי שלמה
דפניהו דאלהא דהקרוו

Beati i pacifici, per quod effi faciantur
chiamati filii Dei.

10 טוביהו לאילין דא
דאחיהו דכדון כסול באותא
דדיליהו הי מלכותא
בשמינא

Beati quelli che son perseguitati per
la iustitia, per quod effi el regno de
celi.

11 טוביהו אמתי דמח
דמחסדיו לבון ודכין
לכון ואמרו עליכון ד
מלא בישא מטולתי
בדגלותא

Beati fidei, quando gl homines
et haerentur oleragunt, et persequuntur
et haerentur deo contra di vos agni
male, munitando per mia caritate.

12 הידיו דדיו ודיו דא
דאגרכין סגן בשמינא
הכנא גיד דכין לנגינא
דמו דמכין

Relegetamini, et gaudete, per quod
il premio vostro e grande ne celi: per quod
effi hanno perseguitati i Profeti, che sano
facti iustitiam a vos.

13 אנתון אנון מלחא
דארעא אנהו דין דמלחא
תפכהי במנא ותמלח
למדם לא אולא אל
דתשתדא דבר ותתדש
מו אנשא

Vos fete il sale de la terra: danc se il
sale dimine insipida, com che si salata? es
non e piu buono a niente, se non ad esser
gustato fuore, e calpestato da gli homines.

14 אנתון אנון בורה
דעלמא לא משכחא
דתשנא מדינתא דער
טורא בגינא

Vos fete la luce del mundo. Non può
una città situata sopra un monte nascon-
dersi.

ה

7 אנשרי הרחמינים כירחמינו

Bienaventurados los Misericordiosos por-
que ellos alcançarán misericordia.

8 אנשרי ברי לבב כלי ארת
אלהים ירחו

Bienaventurados los de limpio coraçon:
porque ellos verán a Dios

9 אנשרי שלמים כלי המה בגי
אלהים יקראו

Bienaventurados los Pacificos: porque el-
los seran llamados hijos de Dios.

10 אנשרי גרדמים על הצדקה
כליהם יש מלכות השמים

Bienaventurados los que padecem persecu-
cion por causa de la justicia: porque do ellos es
el Reyno de los cielos.

11 אנשרים אם יקללו אותם
וידפון ויאמרו כל דבר רע
עליהם כחשים בעבורי

Bienaventurados soys, quando dixeren mal
de vosotros, y os persiguieren, y dixeren de vo-
sotros todo mal por mi causa, mintiendo.

12 שמחו וגילו כשכרם
רב הוא בשמים כלי דכין
ארת הנביאים אשר היו
לפניהם

Gozaos, y alegraos, porque vuestro salario
es grande en los cielos, que así fueron persegui-
dos los prophetas que fueron antes de vosotros.

13 אתם הם המלח הארץ
ואם המלח יתפל במה ימלח
לאפם יועיל עוד כלי אם להשלק
חוצה ולמרים רגלים

Vosotros soys Sal de la tierra: y si la sal se
desvaneciére, conque será salada? No vale mas
para nada, sino que sea echada fuera, y sea holla-
da de los hombres.

14 אתם הם אור העולם לא
תוכל עיר להסתיר אשר על
ההר מקומה

Vosotros soys Luz del mundo. La ciudad as-
sentada sobre el monte no se puede esconder:

ה

7. Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι
αὐτοὶ ἐλεηθήσονται.

Bien-heureux sont les misericordi-
eux: car miséricorde leur sera faite.

8. Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρ-
δίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται.

Bien-heureux sont ceux qui sont
nets de cœur: car ils verront Dieu.

9. Μακάριοι οἱ ἐπὶ εἰρήνῃ οἰκο-
νοῦντες, ὅτι αὐτοὶ καλεῖσθαι
ἕσονται υἱοὶ τοῦ Θεοῦ.

Bien-heureux sont ceux qui procu-
rent la paix: car ils seront appelés en-
fants de Dieu.

10. Μακάριοι οἱ διωκόμενοι ἕνε-
κα τῆς δικαιοσύνης, ὅτι αὐτοὶ ἔσονται
ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ.

Bien-heureux sont ceux qui sont
persécutés pour justice: car le royaume
des cieux est à eux.

11. Μακάριοι ἐστὶν ὅταν ἐνεδί-
κατον ὑμᾶς, καὶ διώξωσι, καὶ ὀψώσι
τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ὑμῶν ἰσχυ-
ρῶς, ὅτι ὑμεῖς ἐστέ υἱοὶ τοῦ Θεοῦ.

Vous serez bien-heureux quand on
vous aura injuriés & persécutés, & on
aura dit toute mauvaise parole contre
vous à cause de moi, en mentant.

12. Χαίριτε καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι
ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐστὶν ἐν τοῖς
οὐρανοῖς. ὅτι γὰρ ἐδίωξαν τοὺς προ-
φήτας ἐν τῇ πόλει καὶ ἐν τῇ πόλει.

Esjoüillez vous, & vous esjoüyez: car
vostre loyer est grand es cieux: car ainsi
ont-ils persécuté les Prophetes qui ont
esté devant vous.

13. Ὑμεῖς ἐστε τὸ ἅλας τῆς γῆς·
ἐὰν δὲ τὸ ἅλας μωρανθῇ, ἐν τίνι
αἰλισθήσεται; εἰς ὅσον ἰσχυρὴ ἐστὶ
μὴ βληθῆναι ἔξω, καὶ καταπατεῖ-
σθαι ὑπὸ τοῦ ποδὸς τοῦ ἀνθρώπου.

Vous estes le sel de la terre: or si le
sel perd sa saveur, avec quoi le salera-
on? il ne vaut plus rien, si non pour estre
jeté dehors, & estre foulé des hommes.

14. Ὑμεῖς ἐστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου.
ὅτι οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι ἢ κει-
μένη ὑπὸ τοῦ ὄρους.

Vous estes la lumière du monde: la
ville assise sur une montagne ne peut
estre cachée.

7. Beati misericordes: quoniam ipsi misericordiam consequentur.

Blessed are the mercifull: for they shall obtaine mercie.

8. Beati mundo corde: quoniam ipsi Deum videbunt.

Blessed are the pure in heart: for they shall see God.

9. Beati pacifici: quoniam filii Dei vocabuntur.

Blessed are the peacemakers: for they shall be called the children of God.

10. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam: quoniam ipsorum est regnum caelorum.

Blessed are they which suffer persecution for righteousness sake: for theirs is the kingdom of heaven.

11. Beati estis cum maledixerint vobis, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum adversum vos mentientes, propter me:

Blessed are ye when men revile you, and persecute you, and say all manner of evil against you for my sake: false.

12. Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in caelis, sic enim persecuti sunt prophetas, qui fuerunt ante vos.

Rejoice and be glad: for great is your reward in heaven: for so persecuted they the Prophets which were before you.

13. Vos estis sal terrae. Quod si sal evanuerit, in quo salietur? ad nihilum valet ultra, nisi ut mittatur foras, & conculetur ab hominibus.

We are the salt of the earth: but if the salt have lost his savour, where will it be salted? It is thenceforth good for nothing, but to be cast out, and to be trodden under foot of men.

14. Vos estis lux mundi. Non potest civitas abscondi supra montem posita.

We are the light of the world. A city that is set on an hill can not be hid.

7. Selig sind die barmherzigen / denn sie werden barmherzigkeit erlangen.

Salige ere de Mistundelige / Thi de stulle saa mistundheb.

8. Selig sind die reines herzen sind / denn sie werden Gott schauen.

Salige ere de / som ere rene aff herten / Thi de stulle see Gud.

9. Selig sind die Fridfertigen / denn sie werden Gottes kinder heißen.

Salige ere de Fredsommeligen / Thi de stulle kaldis Guds born.

10. Selig sind / die omb gerechtigkeit willen verfolget werden / denn das Himmelreich ist jr.

Salige ere de / som lide forfølgelse for Retferdigheds skuld / Thi Himmerigis rige er deris.

11. Selig seidt ihr / wenn euch die Menschen omb meiner willē schmehen vnd verfolgen / vnd reden allerley übels wider euch / so sie daran liegen.

Salige ere i / naar Menneffene bespætte oc forfølge eder for Min skyld / oc tale allehonde onæ paa eder / om de linge det.

12. Seidt frölich vnd getrost / es wirdt euch im Himmel wol belohnet werden. Denn also haben sie verfolgt die Propheten / die vor euch gewesen sind.

Glæder oc frigæder eder / Det skal vel betæles eder i Himmelen. Thi de hæfue saa forfulde Propheterne som vaare faar eder.

13. Ir seidt das Salz der erden. Wo nun das Salz thumm wird / wo mit sol man salzen? Es ist zu nicht hinfort nütze / denn das man es hinauß schütte / vnd laß die leute zutretten.

I ere Jordens Salt. Om Saltet mister sin kraft / hvor mer skal mand saltet? Det er mer lediger nytteligt / end at det kastes vdi / oc Jøder træde der paa.

14. Ihr seidt das Licht der Welt. Es mag die Stadt / die auff einem Berge ligt / nicht verborgen sein.

I ere Jordens Luss. Den Stad som ligger paa et Bierg / laudede stultis.

7. Blahoslavnenij milosrdnij / neb oni milosrdensivij dogdau

Blagosláviení sa milosrdní / Abowiem omi milosrdzie otrzy mą a.

8. Blahoslavnenij / čistého srdce / neb oni Boga widěti budau.

Blagosláviení sa čisté sa serce / čistého / Abowiem omi Boga ogladati.

9. Blahoslavnenij pokojnij / nebo omi Synow? Bogn slauiti budau.

Blagosláviení sa pokojní / Abowiem omi boga ná: ywani Syna mi Božímu.

10. Blahoslavnenij křesťj protivenství trpěj pro Spravedlivost / neb ačich gest Království Nebeské.

Blagosláviení sa křesťj / trpěti protivenství pro Spravedlivost / neb ačich gest Království Nebeské.

11. Blahoslavnenij gde kdož wám slovíti budau / a budau se wám protiviti / a mluviti wšestno / a o wás hauce promne.

Blagosláviení / beduiecie gdy was stomocic / a przesławiac boga / a budau se wám protiviti / a mluviti wšestno / a o wás hauce promne.

12. Radujte se a weselte se / neb odplata wasse hogná gest w Nebesích. Tak zagiste protiviti se y Prorokam křesťj / gsau byli před wami.

Rádujte se / a weselte se / Abowiem omi zaplata wasse hogná gest w Nebesích. Tak zagiste protiviti se y Prorokam křesťj / gsau byli před wami.

13. Wn gde Sól země / gde si se Sól zmařena bude / čim bude soleno? / a ničeměnuž se nehodi wice / než aby byla wen wynržená a od lidí poslapána.

Wn křesťj / gde si se Sól zmařena bude / čim bude soleno? / a ničeměnuž se nehodi wice / než aby byla wen wynržená a od lidí poslapána.

14. Wn gde Swětló swěta. Nemáž Město skryto býti na hře wstavené:

Wn křesťj / gde si se Sól zmařena bude / čim bude soleno? / a ničeměnuž se nehodi wice / než aby byla wen wynržená a od lidí poslapána.

ה

וְלֹא מִנְהֵרֵי שְׂרָגֵי
וְסִימֵיו לֵה תִּחִית סִמְתָּהּ
אֵלֶּה עַל מִנְהֵרָהּ וּמִנְהֵר
לְכָל אֲזִלֵּי דְבִבְתָּהּ אֲנִי:

Ne s'accende sua lucerna, per metterla sotto lo staso, ma sopra il candelero: onde fa lume a tutti quelli che son ne la casa.

וְהַכְנָה נִיָּהָר בְּיִחְרָבוֹן
וְהַכְנָה בְּנֵי-נִשָּׂא דִּיחְרוֹן
עֲבָדֵיכֹן טַבְנָה וְיִשְׁבְּחוּ
לְאַבוֹכֹן דְּבִשְׁמֵי:

Cosi risplenda la vostra luce dinanzi à gli huomini: accio, ne vegnano le vostre buone opere, e glorifichino il Padre vostro, che e ne cieli.

וְלֹא תִסְבְּרוּן דְּאִתִּית
דְּאִשְׁרֵי נְמִיסָה אִי וּבִינָה
לֹא דְאִשְׁרֵי אֵלֶּה וְאֵלֶּה:

Non perseye, che sia venuto per annullar la Legge o i Profeti: no non son venuto per annullar gli, ma per adempierli.

וְאִמְרוּ אִיד אֲמַר אֲנִי
לְכוּ וְעַדְמָהּ דִּי עֲבָדוּן
שְׁמֵי וְאַרְעָה יְדִידָהּ
אִי חֵד סְרִטָה לֹא יַעֲבֹר מִן
וּמוֹסָה עַד-מָה דְּכָל
יְהִי:

Perche io vi dico in Verita, che in fin che sia trapassato via il cielo e la terra, non passata vn iota, o vn cassinio punto de la Legge, in fin che tutte le cose non si facciano.

וְכָל הַמְּבֹטֵל אַחַת מִן-
הַמִּצְוֹת הַקְּטָנוֹת הָאֵלֶּה וְיִלְמַד
כִּן אֶת-הָאָדָם קָטָן הוּא יִקְרָא
בְּמַלְכוּת הַשָּׁמַיִם וְאִשְׁרֵי יַעֲשֶׂה
וְיִלְמַד גָּדוֹל הוּא יִקְרָא
בְּמַלְכוּת הַשָּׁמַיִם:

Chi dunque romperà pur vno di questi minimi comandamenti, e insegnara così a gli huomini, sarà chiamato minimo nel regno de cieli: o chi gli ha fatto e insegnato, costui sarà chiamato grande nel regno de cieli.

וְאִמְרוּ אֲנִי לְכוּ דִּיאֵן
לֹא תֵאָתֵד בְּאִנְיוֹתָיו תִּיד
מִן דְּסִבְרָה וּבְרִישָׁה לֹא
תַעֲלֹן לְמַלְכוּתָהּ דְּשְׁמֵי:

Certamente io vi dico, che se la vostra iustitia non abbondara piu che quella de gli Scriba e Farisei, non entrarete nel regno de cieli.

ה

וְלֹא מִצִּיתִים גֵּד לְשֹׁמֵה תִּהְיֶה
הַסִּמְתָּה בְּרֵאשִׁית עַל-הַמְּנֹרָה
לְהַאֲרִיד כָּלֵם אִשְׁרֵי בְּבִיתָהּ:

Ni se enciende el candil, y se pone debaxo de vn almud: mas en el candelero, y alumbra à todos losque estan en casa:

וְכִן יִהְיֶה אֲנֹר אֲנֹרְכֶם לְפָנֵי
הָאֲנָשִׁים לְמַעַן יֵרְאוּ מַעֲשֵׂיכֶם
הַטּוֹבִים וַיִּכְבְּדוּ אֶת-אֲבֹתֵיכֶם
אִשְׁרֵי בְּשָׁמַיִם כְּסֵאֵי:

Assi pues alumbre vuestra luz delante de los hombres, paraque vean vuestras obras buenas, y glorifiquen à vuestro Padre, que esta en los cielos.

וְאַל-תִּחְשְׁבוּ כִּי-בִאתִי לְבָטֵל
אֶת-הַתּוֹרָה אִוְּאֶת-הַתְּבָאִים
לֹא-בִאתִי לְבָטֵל כִּי-אֵם
לְמַלְאָתָם:

No penseys que he venido para defatar la Ley, o los profetas: no he veni do para defatar la, mas para cumplir la.

וְאִמְרוּ אֲמִן אֲמַר אֶכֶּי לָכֶם
כִּי יַעֲבֹדוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וַיִּיד
אֶחָת אִוְּחֵדֶךָ אֶחָד לֹא יַעֲבֹדוּ
מִן-הַתּוֹרָה עַד-אִשְׁרֵי כָּלֵם יִפְּלֹאוּ:

Porque decierto os digo, que hasta que perezca el cielo y la tierra, ni vna jota, ni vn tilde perecera de la Ley que todas las cosas no sean hechas.

וְכָל הַמְּבֹטֵל אַחַת מִן-
הַמִּצְוֹת הַקְּטָנוֹת הָאֵלֶּה וְיִלְמַד
כִּן אֶת-הָאָדָם קָטָן הוּא יִקְרָא
בְּמַלְכוּת הַשָּׁמַיִם וְאִשְׁרֵי יַעֲשֶׂה
וְיִלְמַד גָּדוֹל הוּא יִקְרָא
בְּמַלְכוּת הַשָּׁמַיִם:

De manera que qualquiera que de fatare vno de estos mandamientos muy pequennos, y assi ensennare à los hombres, muy pequenno sera llamado en el Reyno de los cielos. Mas qualquiera que hiziere, y ensennare, este sera llamado grande en el Reyno de los cielos.

וְאִנִּי אֹמֵר לָכֶם כִּי-לֹא
תִּתֵּן צִדְקָתְכֶם עַל-צִדְקַת
הַסּוֹפְרִים וְהַפְּרוּשִׁים אֲנֹרְכֶם
תְּבוֹאוּ אֶל-מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם:

Portanto yo os digo, que si vuestra justicia no fuere mayor que la de los Escribas y delos Phariseos, no entrareys en el Reyno de los cielos.

ו.

15. Οὐτὲ καί τις λύχνος, καὶ πη-
θεσθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τὸν μηδῖον, ἀλλ'
ὅτι τὴν λύχνον, καὶ λάμπει πᾶσι
τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ.

Et on n'allume point la chandelle pour la mettre sous vn bozitan, mais sur le chandelier, & elle eclairc à tous ceux qui sont en la maison.

16. Οὕτως λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν
ἔμπροσθεν ἡμῶν ὡς ἀνθρώπων, ἵνα
ἴδωσι ὑμῶν τὰ καλά ἔργα, καὶ δο-
ξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸ ἐν
τοῖς οὐρανοῖς.

Ainsi reuaise vostre lumiere deuant les hommes, afin qu'ils voyent vos bonnes œuvres, & glorifient vostre Pere qui est es cieus.

17. Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον κα-
ταλῆσαι τὸν νόμον, ἢ τῶν προφη-
τῶν· οὐκ ἦλθον καταλῆσαι, ἀλλὰ πλη-
ρῶσαι.

Ne pensez point que ie soye venu pour aneantir la loy, ou les Prophetes: ie ne suis point venu pour les aneantir, mais pour les accomplir.

18. Ἀμὲν γὰρ λέγω ὑμῖν, ὡς
ἂν περιέλθῃ ὁ ἄρας ἐπὶ τῆς γῆς, ἰδ-
εῖτε, ἡ μία καρπία ἂ μὴ περιέλθῃ
ὅτι ἔ νόμι, ὡς ἂν πάντα γῆ-
ται.

Car en verité ie vous di que iusques à ce que le ciel sera passé & la terre, vn iota ou vn seu point de la loy ne passera, que toutes choses ne soyent faites.

19. Ὃς ἐὰν ἐκ τῆς λύχνης μίαν ῥῆ-
σιν ἐκ τῆς λύχνης καὶ ἐκ τῆς λύχνης, καὶ
διδάξῃ ἕτερον αὐθροῦ, ἰδ-
εῖτε καὶ κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ καὶ
ἐκ τῆς λύχνης ὅς ἐστι αὐτῆς καὶ δι-
δάξῃ ἕτερον μίαν καὶ κληθήσεται ἐν
τῇ βασιλείᾳ καὶ ἐκ τῆς λύχνης.

Celui donc qui rompra vn de ses trespetis commandemens, & enseignera ainsi les hommes, sera tenu le plus petit au royaume des cieus: mais celui qui les aura faits & enseignés, cestui-la sera tenu grand au royaume des cieus.

20. Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι ἐὰν μὴ
περαιώσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν
πλεον καὶ περισσεύῃ καὶ φα-
ρισαῖος, ἂ μὴ εἰσέλθῃτε εἰς τὴν
βασιλείαν καὶ ἐκ τῆς λύχνης.

Gar ie vous di que si vostre iustice ne surpasse celle de Scribes & Pharisiens, vous n'entrerez nullement au royaume des cieus.

15. Neque accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo sunt.

Neither do men light a candle, and put it under a bushell: but on a candlestick: and it giveth light unto all that are in the house.

16. Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum qui in caelis est.

Let your light so shine before men, that they may see your good works: and glorify your Father which is in heaven.

17. Nolite putare quoniam veni solvere legem aut prophetas: non veni solvere, sed adimplere.

Think not that I am come to destroy the Law, or the Prophets. I am not come to destroy, but to fulfill them.

18. Amen quippe dico vobis, donec transeat caelum & terra, tota unum aut unus apex non praeteribit à lege: donec omnia fiant.

For verily I say unto you, Till heaven and earth perish, and until one tittle of the Law be null and void, shall all things be fulfilled.

19. Qui ergo solverit unum de mandatis istis minimis, & docuerit sic homines: minimus vocabitur in regno caelorum, qui autem fecerit & docuerit: hic magnus vocabitur in regno caelorum.

Whoever therefore shall break one of the least commandments, and shall teach men so, he shall be called the least in the kingdom of heaven: but whosoever shall observe and teach them, the same shall be called great in the kingdom of heaven.

20. Dico enim vobis, quia nisi abundaverit iustitia vestra plus quam Scribarum & Phariseorum, non intrabitis in regnum caelorum.

For I say unto you, except your righteousness exceede the righteousness of the Scribes and Pharisees, ye shall not enter into the kingdom of heaven.

15. Man zündet auch nicht ein Licht an/ vnd setzt es vnder einen Scheffel/ sondern auff einen Leuchter/ so leuchtet es den allen/ die im hause sind.

Man tendet se ickel ic Lust/ oc settet det vnder en Scheppermen paa en Luststage/ Saa Lustet det da for dem alle/ som ere i-Huse.

16. Also laßt euer licht leuchten für den leuten/ das sie eure gute werck sehen/ vnd euren Vater im himmel preisen.

Lader saa eders Lust skinne saar Mennekene/ At de see eders gode Gerninger/ oc prise eders Fader i Himmelen.

17. Ir solt nicht wehnen/ das ich kommen bin/ das Gesetz oder die Propheten aufzulösen/ Ich bin nicht kommen aufzulösen/ sondern zu erfüllen.

Ich stulle ickel tencke/ at ick er kommen/ at oplose den men eller Propheterne/ Jeg er ick kommen at oplose/ men at fuldkomme.

18. Denn ich sage euch wahrlich/ biß das Himmel vnd Erden zergerhe/ wird nicht zergerhen der kleinste Buchstab/ noch ein Tütel vom Gesetze/ biß daß es alles geschehe.

Ihi sandelige siær ick edet/ Indtil Himmelen oc Jorden forgaa/ skal ick den minste Bogstaf/ oc en Tydel aff Looven forgaa/ for det steer alsammen.

19. Wer nun eines von diesen kleinsten Geboten auflöset/ vnd lehret die leute also/ der wirdt der kleinste heißen im Himmelreich. Wer es aber thut vnd lehret/ der wird groß heißen im Himmelreich.

Huo som nu opløser ic aff disse minste Bud/ oc lærer folcket saa/ Hand skal kaldes den minste i Himmerigis rige. Men huo som det gør oc lærer/ Hand skal kaldes stor i Himmerigis rige.

20. Denn ich sage euch: Es sey den euer gerechtigkeit besser/ den der Schriftgelehrten vnd Phariseer/ so werdet ihr nicht in das Himmelreich kommen.

Ihi teg siger eder/ Bden eder Reeserdighed bliffuer bedre end de Scrifftelaares oc Phariseers/ Da kommer ic ick i Himmerigis rige.

15. Aniz oswęcugli swłice a sławęgi gi pod Nádobu / ale na Swıccen / aby swıccila wssiem kćerz w Domu gśau.

At ni zapałata śwıce / y Fláda ıcy pod forzecjale w licharz / A śwıcca wssytkim kćerzy sa w domu.

16. Tak swęć swęćlo wassę pęcł lidni/ at widzi skutky wassę dobre/ a sławii Otce wassę ho kćerz w Nebesych gęsi.

Także też nıechay śwıccę śwıccę kćhłosc wassę pęcł ludzmi / aby oba kćyli wassę węcynki dobre / y chwalekćorę wassęgo kćorę ıci na ni bęe.

17. Nędomniłwante se aby ch pęcł ruscłi Zákona a Prořofów. Nępęcł gśem ruscłi/ ale napłniti.

Atie minimaycie abym pęcł gśem nıszęyc zakon / abo pı oros / Atie pęcł edle in nıszęyc zakon, ale wypłniti.

18. Amen ja węcńę prawim wám / do fudż nępomine Nębe y Zemę / gębi ną ıterka / a nęb gędınę pıńktıst nępomine y Zákona / a ę se wssękcy węcę stanau.

Boć ząprawde wam powiędam / ęż pęcł minie nębo y zemę / ıednå ıterkå abo ıednå křęstå nie pęcł minie zakon / ęż se wssękcy wypłniti.

19. Prořof do ęby pęcłaupłł gędno y pęcłazani ıękćto nęby męssy / a węcłby tak ıidi / nęymęssy slauiti będęw Křålowskım Nebıskım. Ale do gębude ıimni a gıńę węcł / ten węcłby slauiti będęw Křålowskım Nebıskım.

Atokwıek tedy pęcłkapł ıedno y regoro rozkazani nęmıcy / ęgo y tak ludzi nęucęy / będęe zwan nęmıcy / w Atokwıek wıe mębıskım / Ale Atokwıek ıe ęymı będęe y nęucęy / ten będęe zwan węcłm w Atokwıek mębıskım.

20. Prawim jagıstę wám / Nębudę hog nęgıstę sprawędę lıwoř wassę nę ęli Nęıtelıw a Zákonnıw / nęwędęe do Křålowskım Nebıskęo.

Abomıem pęcłdam wam / Jeřli nie będęe obręowala spręwıedę woř wassę wıecęy nı nęucęycelow y gęryczęow / nie wıędęęe do Atokwıek mębıskęo.

ה

21. שְׁמַעְתָּן דְּאִתְאָמַר
לְהַדְמִינָא לֹא תִקְטֹל וְכָל
דִּיקְטֹל מִיָּחִיב הוּא לְדִינָה:

*For habere dicta, che fu detto agli
antichi, Non occidere, perche chi occide-
ra, sara obligato a la pena del gindice.*

22. צִנְא דִּין אִמַּר אֲנִי
לְכֹון דְּכָל מִן דִּינָה עֲלֵי
אֲחֹוֵי אִיכְכֵי מִיָּחִיב הוּא
לְדִינָה וְכָל מִן דִּיאָמַר
לְאֲחֹוֵי דִּקָּא מִיָּחִיב הוּא
לְכֹונִסְתָּ וְכָל מִן
דִּיאָמַר לְלֵגָּא מִיָּחִיב הוּא
לְדִינָה דְּנִינָה:

*Mata dico a vos, che chiunque l'adi-
va contra el suo fratello senza ragione, sa-
ra obligato a la pena del gindice: e chi-
unque deriva al suo fratello, Raccasara ob-
ligato a la pena del confugio: e chi glo de-
ra, Stolto, sara obligato a la pena de la
cenna o fuoco.*

23. אֲרֵהוּ דְּכִיל דְּמִקְרַב
אֲנִי קִרְבָּנָה עַל מִדְּבָחָה
וְתַמְּוֹן תִּתְּדֹבֵר דְּאֲחִיר ע
עֲלֵיהּ אֲחִיר אֲבָהָה מִדְּבֹו

*Se adunque tu habueras portato il tuo
dono all'altare, e intanto viene a mente
che il tuo fratello ha qualche cosa contra
di te.*

24. שְׂכֹוֹק תַּמְּוֹן קִרְבָּנָה
עַל מִדְּבָחָה וְכָל לֹוִקְדָּם
אֲחִירָא עִם אֲחֹוֹר וְהִדְּוֹ
תִּיב קִרְבָּנָה:

*L'all'ora il tuo dono dinanzi a l'al-
tare, e intanto viene a mente che il tuo
fratello, e poi, viene a offerirti il tuo dono.*

25. הִיִּית מִתְּאִוָּא עִם
כַּעַל דִּינָה עֲגִל עַד צִמָּה
אֲנִי בְּאִירָתָה דְּלִמָּה בְּעַל
דִּינָה יִשְׁלַח לְדִינָה וְדִינָה
יִשְׁלַח לְצִמָּה וְתַבֵּל בֵּית
אֲסִירָא:

*Fa che tu sia prestamente d'accordo
col tuo avversario, mentre che sei per la-
scia concesso lui: ac se, ne videra l'avver-
sario non si diano le mani del gindice, &
el gindice te consegna al ministro, e sia mes-
so in prigione.*

26. וְאִמְּוֹ אִמַּר אֲנִי דָּךְ
דִּלָּא תַּפְּוֹק מִן תַּמְּוֹן עַד
מָא דִּתְתָּרָא שְׁמוֹנָה
אֲחִירָא:

*Io ti dico in Verita, che tu non scetteras
de la tua fine, che tu non habbiteras
l'ultimo quarto.*

27. שְׁמַעְתָּן דְּאִתְאָמַר
דִּלָּא תִּגְוִה:

*For habere dicta, che fu detto agli
antichi, Non adulterare.*

ה

21. שְׁמַעְתָּם כִּי נִאֲמַר לְקִדְמוֹנִים
לֹא תִרְצַח כִּי אֲשֶׁר יִרְצַח
מִשְׁפָּט מוֹת לוֹ:

Oyftes q̄ fue dicho a los antiguos, No mataras:
mas qualquiera q̄ matare, sera culpado de juyzio.

22. אֲלֵךְ אֲנִי אִמַּר לָכֶם כִּי כָל־
אֲשֶׁר רָגַז עַל־אֲחִיו הוּא חֵיב
לְמִשְׁפָּט וְאֲשֶׁר יִאֲמַר לְאֲחִיו רָק
רַע חֵיב הוּא לְכִנְסוֹת הַגְּדוּלָּה
וְאֲשֶׁר יִאֲמַר לוֹ וְכָל חֵיב הוּא
לְאֵשׁ גִּיאָהֹוֹם:

Yo pues os digo, que qualquiera que se eno-
jare locamente con su hermano, sera culpado de
juyzio. Y qualquiera que dixere a su hermano,
Raka, sera culpado de ayuntamiento y qual-
quiera que a su hermano dixere, Loco, sera cul-
pado del quemadero del fuego.

23. וְאִם תִּקְרִיב קִרְבָּנָה אֲלֵי־
הַמִּצְבֵּחַ וְשָׁם תִּזְכֹּר כִּי־לְאֲחִירָךְ
יִשְׁבָּה עֲלֵיךְ:

Portato si truxeres en Presente al altar, y alli te
acordares, que tu hermano tiene algo contra ti.

24. הִנִּיחָה שָׁם אֶת־קִרְבָּנָךְ
לְפָנַי הַמִּזְבֵּחַ וְלֵךְ לְפָנֶיךָ וְתִכְסֹּר
נִתְּפָנִי אֲחִירָךְ וְאִוֹ תִּבְלָא וְתִקְרִיב
אֶת־קִרְבָּנָךְ:

Dexa alli tu Presente delante del altar, y ve.
buelue primero en amistad con tu hermano, y
entonces ven, y ofrece tu Presente.

25. יֵאָוֹת לָךְ וְלִשְׁטָנָךְ בְּמַהֲרָה
בְּהִיוֹתָךְ בְּדֶרֶךְ עֲמֹו פֹּן יִמְסֹרָךְ
הַפֶּטֶן בִּידֵי־הַשֹּׁפֵט וְהַשֹּׁפֵט יִמְסֹרָךְ
לְשׁוֹנֵד וְתִשְׁלַח אֶל־הַכֶּלֶא:

Se amigo de tu adversario presto, entretanto
que estas con el en el camino: porque no acon-
terca que el adversario te entregue al juez, y el
juez te entregue al alguazil; y seas echado en
prision:

26. אִמְּוֹ אֲנִי אִמַּר לָךְ לֹא תִצָּא
מִשָּׁם עַד־כִּי־תִתְּוֹן רַבּוּעַ
הָאֲחִירָךְ:

Decierto te digo, que no faldras de alli, hasta
que pagues el poltrero cornado.

27. שְׁמַעְתָּם כִּי נִאֲמַר לְקִדְמוֹנִים
לֹא תִגְוִה:

Oyftes que fue dicho a los antiguos, No adul-
teraras.

ε.

21. Ἡκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀν-
ταίκοις, ὅτι φονεὺς εἰς δὲ ὅς ἂν φε-
νέσῃ, ἔσται τῷ κρῖναι.

Vous avez entendu qu'il a esté dit
par les anciens, Tu ne tueras point: &
qui tuera, sera punissable par jugement.

22. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς
ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ
εἰς ἡμέραν, ὡς ἂν εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ῥακά,
ἢ οὐχὶ ἔσται τῷ σωτηρίου. ἔς δὲ ἂν
εἴπῃ μαρεῖ. ἢ οὐχὶ ἔσται εἰς τὴν
γέενναν τῷ πυρός.

Mais ie vous di, moi, Que quiconque
se courrouce a son frere sans cause, sera
punissable par jugement: & qui dira a
son frere, Racha, sera punissable par
conseil: & qui lui dira, Fols, sera puni-
sable par la vengeance du feu.

23. Ἐάν τις φέρῃ τὸ δῶ-
ρόν σου εἰς τὸ θυσιαστήριον, καὶ ἐν
μνηστικῇ ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι
κατὰ σέ.

Si done tu apportes ton offrande a
l'autel, & là tu te souviens que ton frere
a quelque chose a l'encontre de toi.

24. Ἀφῆς ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἱμ-
νοδοῦν τῷ θυσιαστηρίῳ, καὶ ὑπάγε,
πρῶτον διαλλαγήσῃ τῷ ἀδελφῷ
σου, καὶ τότε ἐλθὼν προσφέρῃ τὸ
δῶρόν σου.

Laisse là ton offrande deuant l'autel,
& t'en va rapproche premierement avec
ton frere, & loiz vien & offre ton of-
frande.

25. Ἰδοὺ δίνω τῷ ἀποδίνα-
σιν τῷ χυλῷ, ὅτι ἢ ἐν τῇ ὁδῷ μὴ
αὐτῷ, μὴ κατὰ σὺ ἀφ' ὅπου ὁ ἀποδί-
νασται τῷ κρατῇ, καὶ ὁ κρατὴς σὺ
ἀφ' ὅπου τῷ ἀποδότην, καὶ εἰς φυ-
λακὴν βλαστήσῃ.

Sois bien tost d'accord avec ton ad-
versaire, tandis que tu es en chemin
avec lui, de peur que ton adverse partie
ne te liure au iuge, & que le iuge te liure
au sergent, & que tu sois mis en prison.

26. Ἀμὲν λέγω σοι, ὅτι μὴ ἐξέλ-
θῃς ἐκεῖθεν ἕως ὅς ἂν δαπέδῃς τὸν ἔχον-
τα τὸ δόρεόν σου.

En verité ie te di, que tu ne sortiras
point de là, jusqu'à ce que tu ayes ren-
du le dernier quartier.

27. Ἡκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀν-
ταίκοις, ὅτι μετ' ἄνδρος.

Vous avez entendu qu'il a esté dit par
les anciens, Tu ne commettras point
adultere.

21. Audistis quia dictum est antiquis: Non occides, qui autem occiderit, reus erit iudicio.

Ye haue heard that it was sayde vnto them of the olde tyme, Thou shalt not kill: for whosoever killeth, he shall be culpable of iudgement.

22. Ego autem dico vobis, quia omnis qui irascitur fratri suo reus erit iudicio. Qui autem dixerit fratri suo, Raca: reus erit concilio. Qui autem dixerit, fatue: reus erit gehennae ignis.

But I say vnto yout whosoever is angry wth his brother vnadvisedly, he shall bee culpable of iudgement. And whosoever saith vnto his brother, Thou shalt bee worthy to be punysshed by the Synagoga. And whosoever saith, Thou shalt bee worthy to be punysshed by hell fyre.

23. Si ergo offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid aduersum te:

If then thou bring thy gift to the altar, and there rememberest that thy brother hath ought against thee.

24. Relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo: & tunc veniens offeres munus tuum.

Leave there thy offering before the altar, and goe thy way: first bee reconciled to thy brother, and then come and offer thy gift.

25. Esto consentiens aduersario tuo citò dum es in via cum eo: ne fortè tradat te aduersarius iudici, & iudex tradat te ministro, & in carcerem mittaris.

Make wth thine aduersarie quick agreement, when thou art in the way, lest thou be delivered to the iudge, & the iudge deliver thee to the sergeant, and thou be cast into prison.

26. Amen dico tibi, non exies inde donec reddas novissimum quadrantem.

Verely I say vnto thee, thou shalt not come out thence, till thou hast payed the very last farthing.

27. Audistis quia dictum est antiquis. Non mercha-beris.

Ye haue heard that it was said to them of olde tyme, Thou shalt not commit adultery.

21. Ihr habt gehört / daß zu den alten gesagt ist: Du solst nicht tödten / Wer aber tödtet / der sol des Gerichts schuldig sein.

I haue herd, at der er saad til de gamle / Du skalt icke ihuelsta / Huo som ihuelsta, hand skal vere skyldig for Dommen.

22. Ich aber sage euch: Wer mit seinem bruder zörnet / der ist des gerichtsschuldig. Wer aber zu seinem Bruder sagt Racha / der ist des Rathsschuldig. Wer aber sagt / du Narr / der ist des höllischen feuers schuldig.

Men ica si aer edet / Huo som er vreed paa sin Broder / Hand er skyldig for Dommen. Men hu som siger til sin Broder / Racha / hand er skyldig for Raader. Oc hu som siger / Du Naar / hand er skyldig til helffuedis Ild.

23. Darumb wenn du deine Gabe auff den Altar opfferst / vnd wirst also da ein denken / daß dein Bruder etwas wider dich habe.

Der saare / naar du offerer din Gaffue paa Altaret, oc du kommer der ihu / At din Broder haaffuer noget mod dig.

24. So laß also da für dem Altar deine Gabe / vnd gehe zuvor hin / vnd versöhne dich mit deinem Bruder / vnd als denn komm / vnd opffer deine Gabe.

Saa lad bliffue din Gaffue der saar Altaret, oc gaet tilforn hen / oc forlige dig med din Broder / oc kom siden oc offer din Gaffue.

25. Sey willfertig deinem Widersacher bald / die weil du noch bey ihm auff dem wege bist / auff daß dich der Widersacher nicht dermal eins überantwortete dem Richter / vnd der Richter überantwortete dich dem Diener / vnd werdest in den Kercker geworffen.

Forlige dig snart med din Modstandere / den stund du est end nu haff hannem paa veien / paa der / at din Modstandere skal icke en gong antworde Dommeren dig / oc Dommeren skal antworde Dieneren dig / oc du skal liden i Genckel.

26. Ich sage dir warlich / du wirst nicht von dannen herauskommen / biß du auch den letzten heller bezalest.

Sandelige siger ieg dig / Du skalt icke komme der vd / for end du oc bealer det siste sterff.

27. Ihr habt gehöret / daß zu den Alten gesagt ist / Du solst nicht Ehebrechen.

I haue herd, at der er sagd til de Gamle / Du skalt icke bedriffue hoer.

21. Slysseligste / Je powědlino gest Starým: Nežabigesa / pakliby kdo žabil / hoden bude saudu.

Slysseligste iz rzeżono testh starým / Nie bedziess zabulsi / Ktobykolwiek zabue, bedzie winny en sadu.

22. Ale pak prawijm wám / Je každy kdož se hněwá na Bratra svého / hoden bude Soudu. Kdožby pak řekl Bratru svému siowo potupně / hoden bude sauzeni. A kdožby řekl: Blázne, hoden bude Pechelicho ohně.

Ale ja wam powiedam / iz každy ktory sie gniewa na brata swego bez przyczyny, bedzie winny sadu: Ktobykolwiek rzecze bratu swemu kachá, bedzie winny en / aby byl karan od rady: A ktobykolwiek rzecze / blaznie / bedzie winny mchogimowey.

23. Protož obětugessli dar twágná Dítáři / a tu se rozpromenes / Je bratr twágná něco proti tobě.

Practo icke dar twoy rewnice kicss do oltarzá, & thandy wšposmaral iz bratr twoy ma co-przecawko tobie.

24. Nechajz tu daru twého před Dítárem / a gdi přive smič se s bratrem twým / a potom přigda obětug dar twog.

Sostaw tam dar twoy przed oltarzem / & idz pierwoy sie s bratrem swym pojednaw / & potom przyszedszy / ofiaruy dar twoy.

25. Wegdi w dobru wšli s protivnikem twým rychle / do tudy gsy s nim na cess / ačby snad nedal tebe protivnik twág sauden / a Saudce dalby tebe Sluzebnustu / a tak byly wšajen do žaláre.

Radz przydacielem sprzeciwne: Fowl twemu rychlo potis z nim w dobdzel / py ac snadz kiedy sprzes ciwonik nie podal sedziemu / a sedzi na cessiarzowu, a tak bys byl wšajen do ciemnice.

26. Giste prawijm tobě / Je newngdesa obud / ač nawratu is postledni halir.

Kaprawdec powiedam / izis wynidzess z kamentu, a zoddass oc káem kwartnik.

27. Slysseli gste / Je powěs dijno gest Starým: Nežesiml nys.

Slysseligste iz powiedziano starým / Nie bedziess cudzolozi.

28. אָנא דין אמר אנא
לכו דבר מו דהנה
אנתתה איר דהנה
מחדא גרה בלבה:

*Ma io dico a voi, che chiunque guar-
da una donna con bauerne concupiscen-
cia, ha già nel suo cuore adulterato con
essa.*

29. או דין עינך הימנית
מכשלא לך תציה ושדיה
מנה פקח לך גיר דאבד
חד הנמר ולא פלה בגר
נפל בגיהנום:

*Her si el tuo ochea dextro ti scanda-
lica, cauvelo e gittalo via da te: per
ciò che se più è meglio per te chi non solo de-
tuerne membri perisca, e non che tutta il tuo
corpo sia gittato ne la gehenna.*

30. ואו אידך הימנית
מכשלא לך פסוק שדיה
מנה פקח לך גיר דאבד
חד מן הנמר ולא פלה
בגר נפל בגיהנום:

*Et si la tua man dextra ti scandali-
za, tagliala, e gittala via da te: per-
ciò che se più è meglio per te, chi non solo de-
tuerne membri perisca, e non che tutto il tuo cor-
po sia gittato ne la gehenna.*

31. אנתאמר דמו דשרא
אנתתה יתל לה פתכתה
דדוללתה:

*Ancor fu detto, Chiunque ripudiara
la sua moglie, dale il libello del ripudio.*

32. אָנא דין אמר אנא
לכו דבר מו דשרא
אנתתה לבר מו מלתא
דננייתא עבד לה דתגורי
ומו דשקל שביקתה גאר:

*Ma io dico a voi, Che chiunque ripu-
diara la sua moglie, e siotto che per causa
de fornicatione, la fa adulterare: e chun-
que ripudiara per moglie la repudiata, com-
mette adulterio.*

33. תוב שמעתון דא
דאנתאמר לקדמיה דלא
תרגל במומתך תשלם
דין למריה מומתך:

*Appresso, Vos habete udito che fu de-
to a gli antichi, Non perjurare, ma offer-
ma al Signore e tui giuramenti.*

28. אָנא דין אמר לכם כִּי
כָל-רוֹאֵה אִשָּׁה לְהַתְאוּתָהּ כְּבֹד
גִּיְתָהּ אִתָּהּ בְּלִבּוֹ :

Yo pues os digo, que qualquiera que mira la muger para cudiciarla, ya adulteró con ella en su corazón.

29. וְאִם עֵינְךָ הַיְמָנִית תִּכְשִׁילֶךָ
נִקְרְ אִתָּהּ וְהַשְׁלִיךְ מֵעַלֶיךָ כִּי
טוֹב לְךָ אֲשֶׁר יֵאבֹד אֶחָד
מֵאַבְרֵיךָ מִהַשְׁלִיךְ אֶת-כָּל גֻּפְךָ
אֶל-גִּיהֵנוֹם :

Portanto si tu ojo derecho te fuere ocasion de caer, sacalo, y echalo de ti: que mejor te es, que se pierda vno de tus miembros, que no que todo tu cuerpo sea echado al quemadero.

30. וְאִם יְדְיָיִמִינְךָ תִּכְשִׁילֶךָ
קַצֵּץ אִתָּהּ וְהַשְׁלִיךְ מִמֶּנָּה כִּי
טוֹב לְךָ לְהֵאבֹד אֶחָד מֵאַבְרֵיךָ
מִהַשְׁלִיךְ כָּל-גֻּפְךָ אֶל-גִּיהֵנוֹם :

Y si tu mano derecha te fuere ocasion de caer, cortala, y echala de ti: que mejor te es, que se pierda vno de tus miembros, que no que todo tu cuerpo sea echado al quemadero.

31. וְגַם גִּיאָמַר כִּי-אֲשֶׁר יִשְׁלַח
אֶת-אִשְׁתּוֹ יִתֵּן לָהּ סֵפֶר כְּרִיתוֹת :

Tambien fue dicho, Qualquiera que em- biare su muger, dele carta de divorcio.

32. אָנא דין אמר לכם כִּי
אֲשֶׁר יִשְׁלַח אִתָּהּ אִשְׁתּוֹ בְּלִיָּה
עַל-אֲדוֹת הַזְנוּת הוּא יִנְאִיף
אִתָּהּ וְכָל-אֲשֶׁר יִקַּח אִתָּהּ
גֵּרוּשָׁה מִגִּיְתָהּ הוּא :

Yo pues os digo, que elque embiare su mu- ger, fuera de causa de fornicacion, haze que ella adultere: y elque se casare con la embiada, co- mette adulterio.

33. עוֹד שְׁמַעְתֶּם כִּי-גִיאָמַר
לְקַדְמוֹתָיִם לֹא תִשָּׁבַע לַשָּׁקֶר
כִּי-נָא תִשָּׁלֵם לַיהוָה נְדָרֶיךָ :

Item, oystes que fue dicho a los antiguos, No re perjuraras: mas pagarás al Sennor tus ju- ramentos.

28. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ
βλέπων γυναῖκα μετὰ τὸ ἐπιθυ-
μῆσαι αὐτῆς, ἤδη ἡμῖχόκεται αὐ-
τῇ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ.

Mais ie vous di, moi, Que quiconque regarde femme pour la conuoiter, il a déjà commis adultere avec elle en son cœur.

29. Βεῖδε ὁ ὀφθαλμός σου ὁ δε-
ξιὸς σκαδάλιζέ σε, ἔξιλε αὐτὸν καὶ
βάλε δὲ σὲ. συμφέρει γάρ σοι ὅσα
δοσολογῇ ἐν τῷ μάλῳ σου, καὶ μὴ
ὅλας τὸ σῶμα σου βληθῆ εἰς γίεν-
ναν.

Que si ton oeil te fait chopper, attra- che-le, & le iette arriere de toi: car si te vaut mieux qu'un de tes membres pe- rille, & que ton corps ne soit point iet- té en la gehenne.

30. Καὶ ἡ δεξιὰ σου χάρ σκα-
δάλιζέ σε, ἐκτείσσον αὐτήν, καὶ βά-
λε δὲ σὲ. συμφέρει γάρ σοι πάντα
δοσολογῇ ἐν τῷ μάλῳ σου, καὶ μὴ
ὅλον τὸ σῶμα σου βληθῆ εἰς γίεν-
ναν.

Et si ta main droite te fait chopper, coupe-la, & le iette arriere de toi: car il te vaut mieux qu'un de tes memores perille, & que ton corps ne soit point ietté en la gehenne.

31. Ἐρρίθη δὲ ὅτι ὁς ἀνδοτελῶσθ
τήν γυναῖκα αὐτοῦ, δέτω αὐτῇ
δοσολόγιον.

Il a esté dit aussi, Si quelcun delaisse la femme, qu'il lui baille la lettre de di- uorce.

32. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι ὁς ἀν-
δοτελῶσθ τήν γυναῖκα αὐτοῦ, πα-
ρατὸς λόγου περὶ αὐτῆς, ποιεὶ αὐτὴν
μοιχευομένην. καὶ ὁς εἰς ἀνδοτελευμα-
νὸν λαμβάνῃ μοιχευομένην.

Mais ie vous di, moi, Que quicon- que aura delaissé la femme fors la cause de paillardise, il la fait deuenir aduiter- esse: & quiconque se mariera à la fem- me delaissee, commet adultere.

33. Πάλιν ἠκούσατε ὅτι ἱρρίθη
πρὸς ἀρχαίους, ὅτις ἐπαρκέουσιν,
ἀποδώσεις δὲ τῷ κυρίῳ ὅσα ὀρκους

Derechef vous auez entendu qu'il a esté dit par les anciens, Tu ne te pariu- reras point, ains tu rendras au Seigneur ce que tu auras promis par iurement.

CAP. V.

28. Ego autem dico vobis, quia omnis qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est eam in corde suo.

But I say vnto you / that whosoever looketh on a woman to lust after her / hath committed adultery with her already in his heart.

29. Quod si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, & proiice abs te: expedit enim tibi ut pereat unum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum mittatur in gehennam.

Wherefore if thy right eye cause thee to offend / plucke it out / and cast it from thee: for better it is for thee / that one of thy members periſh / then that thy whole body should be cast into hell.

30. Et si dextera manus tua scandalizat te, abscinde eam, & proiice abste: expedit enim tibi ut pereat unum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum eat in gehennam.

Also if thy right hand make thee to offend / cut it off / and cast it from thee: for better it is for thee that one of thy members periſh / then that thy whole body should be cast into hell.

31. Dictum est autem, Quicumque dimiserit uxorem suam, det ei libellum repudii.

It hath bene said also / Whosoever shall put away his wife / let him give her a testimoniall of divorcement.

32. Ego autem dico vobis, quia omnis qui dimiserit uxorem suam, excepta fornicationis causa, facit eam mœchari: & qui dimissam duxerit, adulterat.

But I say vnto you / Whosoever shall put away his wife (except it be for fornication) causeth her to commit adultery and whosoever shall marry her that is divorced / committeth adultery.

33. Iterum audistis quia dictum est antiquis, Non periurabis: reddes autem Domino iuramenta tua.

Again / ye have heard / that it was said to them of old time / Thou shalt not forswear thy selfe: but I shall per-
forne thine othes to the Lord.

Das V. Capitel.

28. Ich aber sage euch / Wer ein Weib ansihet ihr zu begeren / der hat schon mit ir die Ehe gebrochen in seinem Herzen.

Wen Jeg siget eder / Huo som seer paa een Kvinde at begere hende / hand haffuer allerede bedreffue hoer mer hende i sit herte.

29. Ergert dich aber dein rechtes auge / so reiß es auß / vnd wirffs von dir. Es ist dir besser / das eins deiner gelid verderbe / vnd nicht der ganze Leib in die helle geworffen werde.

Forarger du hantre Dine dig / da riss det vdi / oc kast det fra dig. Det er dig bedre / at en aff dine Lemmer forderffuis / oc der ganste Legeme icke skal kastis i Helffuede.

30. Ergert dich deine rechte hand / so hau sie abe / vnd wirff sie von dir. Es ist dir besser / das eins deiner gelid verderbe / vñ nicht der ganze Leib in die helle geworffen werde.

Forarger din hantre haand dig / Da hug hende aff / oc kast hende fra dig. Det er dig bedre / at en aff dine Lemmer forderffuis / oc der ganste Legeme icke skal kastis i Helffuede.

31. Es ist auch gesagt / wer sich von seinem Weibe scheidet / der soll ir geben einen Scheidbrieff.

Det er oc sagt / Huo som skil sig fra sin Hustru / han skal gifue hende et Skilsmaals breff.

32. Ich aber sage euch / wer sich von seinem Weibe scheidet (es sey den vmb Ehebruch) der macht / daß sie die Ehe bricht / Vnd wer ein abgescheidete freyet / der bricht die Ehe.

Wen ieg siget eder / Huo som skil sig fra sin Hustru (uden det er for hoer) hand aor at hun bedriffuer hoer. Oc huo som tager en aff skild / hand bedriffuer hoer.

33. Ir habt weiter gehöret / das zu den Alten gesagt ist / Du solt keinen falschen Eid thun / vnd solt Gott deinen Eid halten.

I haffue fremdelis hørt / at der er sagt til de Gamle / Du skal icke gøre nogen falsk Eed / oc du skal holde Gud din Eed.

Kapitola V.

28. Ale náť pravím vám: Každý kdož pohledel na ženu ku požadaní gi / giť gest / smilnila nij w Erdcy své.

Ale já poviedam / iť každý Pro-
to wyczy ná miewchil: aby icy
požadali / iť z ma cudzoloſtwa po-
pelnil wſe eu ſwom.

29. Geſtiťe ofo twé prawé horſſy tebe / wylupij ge / a wrz od ſebe: nech geſt wſitecne tobě / aby zahynul gedni aud twig / neſby eſe celo twé wvrženo bylo do Ohně Pateľného.

Jeſt tedy práve ofo twoje cie-
bie w grzech przywodzi / wyrwa ſe
a zárzuć od ſiebie: Abowiemci po-
zyteczniej ieſt aby zgnal ieden z
członków twoich / niſliaby miało
być podane wſzytko ciało twoje do
męci.

30. Apatli Křta twá prawá horſſy tebe / vtnij a / a wrz od ſebe: nech lepe geſt tobě aby zahynul gedni Aud twig / neſliaby wſſecko celo twéſſio do Pateľ nihho ohně.

Jeſt áť theſ práwa reſá twoiá w grzech przywodzi / odetni á / y zárzuć od ſiebie: Abowiemci po-
zyteczniej ieſt aby zgnal ieden z
członków twoich / niſliaby miało
być podane wſzytko ciało ná męci.

31. Powědino geſt tať: Kdobyſoli propuſtil Manſch ku ſwau / aby gi dal křſtel za-
puſnij.

Atemu powiedziáno ieſt / A to-
kolwiek opuſcił żonę ſwoją / niech
icy da liſt rozvodu.

32. Ale náť wám pravím / ſe
každý kdož propuſtiť Man-
ſchu ſwau / fromě příſtinný Epi-
zoloſtiwa / wvodiť gi w Czolo-
ſtwa: a kdož propuſtiť nau po-
gme / czoloſti.

Ale já wám powiedam / iť Křto-
bykolwiek opuſcił žonę ſwoją oc
proč přyczyný cudzoloſtwa /
przywodiť ſa w cudzo loſtwa /
Ať aby opuſtił ona poial / cudzo-
loſy.

33. Opět ſloſſeli gſte / žy-
wědino geſt ſtarym: Itebu
deſo trivě příſahati / ale plniti
buděſo Panu příſahy twé.

Slyſſeliſte záſe iť ieſt powé-
džiano ſtarym: Ite buděſz
gwaleit přyſiegi / ale oddaſe Pa-
nu rzczy přez přyſiege poſluby
oně.

34. אָנאָ דין אָמַר אָנאָ
לָכוּן לֹא תִאֲמֹון סֶל לֹא
בְּשָׁמַיָא דְּכֹרְסִיָא הֵיא
דְּנִלְהָ:

*Ma tu dico à toi, Non jurete in mo-
do alcuno: ne per il cielo, perch' egli è il
trono di Dio.*

35. וְלֹא בְּאַרְצָא דְּכֹרְסִיָא
הֵיא דְּתַתִּית רִגְלֵיהִי אֶתְלָא
בְּאַוּרֵי שְׁלֵם דְּמַדִּינְתָּהּ הֵיא
דְּמַלְכָּא רַבָּנָא:

*Ne per la terra, per ch'ella è lo scabel-
lo de sines piedi: ne per Ierusalem, per
ch'ella è la citta del gran Re.*

36. אֶתְלָא בְּרִישָׁךְ תִּאֲמַר
דְּלֹא מִשְׁכַּח אֲנִיָּה לְמַעְבַּר
בֵּהּ מִנְתָּא חַנּוּא דְּסַעְרָא
אִיבְּמִתָּא אִו חִירְתָּא:

*Ne juretai per il tuo capo, perciocche
tu non puoi fare un sal capello bianco
o nero.*

37. אֶתְלָא תִּהְיוּ מִלְּתַבִּין
אִין אִין וְלֹא לֹא מִדָּם דְּמֹון
הֲלִין יִתִּיר מִן בִּישָׁא הֵיא:

*Ma fa la vostra parola, sì, sì, No,
no: e ciò che sopra questo vedendo è dal
alto.*

38. שְׁמַעְתִּין דְּאֶתְאֲמַר
דְּעֵינָא הֲלָךְ עֵינָא וְשִׁנָּה
הֲלָךְ שִׁנָּה:

*Voi havete udito che fu detto, Oc-
chio per occhio, e dente per dente.*

39. אָנאָ דין אָמַר אָנאָ
לָכוּן דְּלֹא תִקְוֹמֹון לִיחָבֵל
בִּישָׁא אֶתְלָא מִן דְּמַחָלָה
לָךְ עַד בִּכְךָ דְּיִמְנִיָּה
אִפְּנֹא לָהּ אֶתְאֲחַדָּהּ:

*Et tu dico à toi, Non resistes al ma-
le, ma: alcuno batter a te la tua guancia
destra, l'altre ancora l'altra.*

40. וּמִן דְּעִבְא דִּידִין עֲמֹךְ
וּשְׁקֵהָ כֹּתִיבִינָךְ שְׁבִיבִי
לָהּ אֶתְאֲחַדָּהּ מִרְטֹוֹטָךְ:

*Et a chi t'ha litigato contra te, e to-
glierti il faso, l'altre ancora il mantello.*

41. מִן דְּמִשְׁתַּד לָךְ מִילָא
חֲדָל עִמָּה תִּבְרִין:

*E chiunque t'ha confregguta à carni-
mare un miglio, vanna con esso lui due.*

34. אָנאָ אָנִי אָמַר לָכֵם לֹא
תִשְׁבַּעוּ בְּכָל דְּבַר לֹא בְּשָׁמַיָם
כִּי כִסֵּא אֱלֹהִים תִּמְרָה:

*Yo pues os digo, No jureys en ninguna ma-
nera, ni por el cielo, porque es el throno de
Dios.*

35. וְלֹא בְּאַרְצָךְ כִּי הָדֵם תִּלְלִין
הִיא וְלֹא בִּירוּשָׁלַיִם כִּי עִיר
מֶלֶךְ גָּדוֹל הִיא:

*Ni por la tierra, porque es el estrado de sus
pies; ni por Ierusalem, porque es ciudad del
Gran Rey.*

36. וְלֹא בְּרִישָׁךְ תִּשְׁבַּע יַעֲרָ
אִשָּׁר לֹא תִּחַבֵּל שַׁעַר אֶחָד
לְהַלְבִּין אִו שְׁחֹר לְעֵשׂוֹתָיו:

*Ni por tu cabeça jurarás: porque no pue-
des hazer vn cabello blanco o negro.*

37. וְהִיא דְּבִרְכָּם כֹּן כֹּן אִין
אִין וְכָל אִשָּׁר יִתֵּר מִמֶּלֶךְ
הִיא:

*Mas sea vuestro hablar, si, si: no, no: por-
que lo que es mas deesto, de mal procede.*

38. שְׁמַעְתִּים כִּי אָמַר עֵין תַּחַת
עֵין וְיָשׁוּ תַּחַת שֵׁן:

*Oydes que fue dicho à los antiguos, Ojo
por ojo: y diente por diente:*

39. אָנאָ אָנִי אָמַר לָכֵם אִין
לְעֵמֶד לְרַעָה כִּי אִשָּׁר יִכְבֶּה
עַל לִחֵי הַיְּמִינִית וְחִטָּה לֹא גֵם
אֶתְאֲחַדָּהּ:

*Yo pues os digo, No resistays con mal: an-
tes à qualquiera que te hiriere en tu mexilla de-
estra, buelucle tambien la otra.*

40. וְאִשָּׁר יִנְאֶה לְרִיב עֲמָךְ
בְּמִשְׁפָּט לְקַחַת אֶת־כְּתִיבִיךָ הַנַּח
לֹא גֵם אֶת־אֲדָרְתָּהּ:

*Y àlque quisiere ponerte à pleyto, y tomar-
te tu ropa, dexale tambien la capa.*

41. וְאִשָּׁר יִגַּשׁ אֶתְךָ בְּכִבְרָה
הַנָּרִץ אֶתְךָ לָךְ עֲמֹו שְׁתֵּי־
יָם:

*Y à qualquiera que te cargare por vna le-
gua, vé con el dos.*

ε.

34. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὀμό-
σαι ὅλως· μήτις ἐστὶ τῆς ὑψίστης, ὅτι
θρόνος ἐστὶ τοῦ Θεοῦ.

*Mais ie vous di, moi, Ne jurez aucu-
nement, ne par le ciel, car c'est le throno
de Dieu.*

35. Μήτις ἐστὶ τῆς γῆς, ὅτι ὑποπό-
διόν ἐστι τῶν ποδῶν αὐτοῦ· μήτις εἰς ἱε-
ραπόλυμα, ὅτι πόλις ἐστὶ τοῦ μεγάλου
βασιλέως.

*Ne par la terre, car c'est le marche-
ped de ses pieds, par Ierusalem, car
c'est la ville du grand Roy.*

36. Μήτις ἐστὶ τῆς κεφαλῆς σου ὁ μὲ-
γας, ὅτι οὐ δύνασαι μίαν τρίχα λεύ-
κην ἢ μέλαιναν ποιῆσαι.

*Ainsi ne iureras-tu par ta teste: car tu
ne peux faire vn cheveu blanc ou noir.*

37. Ἐσὺ δὲ ὁ λόγος· ὑμῶν, ναὶ,
ναὶ· οὐ, οὐ. τὸ δὲ πλεονεξῆν τὰ τοιαῦτα ἐκ
τοῦ πονηροῦ ἐστίν.

*Mais vostre parole soit oui, oui: non,
non: & ce qui est par dessus est du mal.*

38. Ἐπαύσατε ὅτι ἡρῶν ἡ ὀφθαλ-
μὸν αὐτοῦ ὀφθαλμοῦ, & ὁδόν αὐ-
τοῦ ὁδόν.

*Vous avez entendu qu'il a esté dit,
Oeil pour oeil, & dent pour dent.*

39. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ἀντι-
στανταίτω πρὸς τὸν· ἀλλ' ὅστις σε ῥα-
πίσῃ ἐπὶ τὴν δεξιάν σου σιαγόνα,
σπύρει αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην.

*Mais ie vous di, moi, Ne résistez point
au malin: si aucun te frappe en ta ioue
droite, tourne-lui aussi l'autre.*

40. Καὶ τῷ ἵκοντί σοι κληῖ-
σαι, καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβῆναι,
ἅφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον.

*Et à celui qui veut plaider contre
toi, & t'oster ton saye, laisse-lui aussi le
manteau.*

41. Καὶ ὅστις σε ἀγκιστρῶσι μί-
λιον ἓν, ὑπάγε μετ' αὐτοῦ δύο.

*Et quiconque te voudra contraindre
d'aller vne lieue, vas-en deux avec lui.*

34. Ego autem dico vobis non iurare omnino; neque per celum, quia thronus Dei est.

But I say vnto you / Swear not at all: neither by heauen / for it is the throne of God:

35. Neque per terram, quia scabellum est pedum eius; neque per Ierosolymam, quia civitas est magni regis.

Nor yet by the eart: for it is his of foote: neither by Ierusalem: for it is the citie of the great king.

36. Neque per caput tuum iuraveris, quia non potes unum capillum album facere aut nigrum.

Neither shalt thou sweare by thy head: because thou canst not make one haire white or blacke.

37. Sit sermo autem vester, est, est: non, non: quod autem his abundantius est, à malo est.

But let your communication be: Yea, yea: Nay, Nay. For whatsoever more is then these / cometh of euill.

38. Audistis quia dictum est, Oculum pro oculo, & dentem pro dente.

Ye haue heard that it hath bene said: An eye for an eye: and a tooth for a tooth.

39. Ego autem dico vobis non resistere malo: sed si quis te percusserit in dextram maxillam tuam, præbe illi & alteram.

But I say vnto you / Resist not euill: but whosoever shall smite thee on thy right cheeke / turne to him the other also.

40. Et ei qui vult tecum in iudicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium.

And if any man will sue thee at the law / and take away thy coat: let him haue thy cloake also.

41. Et quicumque te angariaverit mille passus, vade cū illo alia duo.

And whosoever will compell thee to go a mile / go with him twaine.

34. Ich aber sage euch / daß jr aller ding nicht schweren solt / weder bey dem Himmel / denn er ist Gottes siul.

Wenn ieg siger edet / Ir stulle als des in sed fuerie / huerden ved Himmelen / chi hand er Guds siel.

35. Noch bey der Erden / denn sie ist seiner füsse schemel / noch bey Jerusale / denn sie ist eines grossen Königes Stadt.

De en ved Jorden / chi hun er hans fode stammel / De en om Jerusalem / chi det er en stor Kongis stad.

36. Auch solt du nicht bey deinem haupt schweren / denn du vermagst nit ein einigs haar weiß vnd schwarz zu machen.

Du stalt ock icke fuerie ved dit Hoffut / chi du kan icke gøre icke eniste Haar hult oc sort.

37. Eaer rede aber sey ja / ja / nein / nein / was drüber ist / das ist vom übel.

Eder tale skal vere Ja / ja / Nej nej / Quab der er offuer / det er aff on.

38. Ir habt gehöret / das da gesagt ist / auge vmb auge / zan vmb zan.

I haue hørt / at der er sagt / Øne for øne / Tand for tand.

39. Ich aber sage euch / das jr nicht widerstreben solt dem übel / sondern so dir jemand einen streich gibt auff deinen rechten backen / dem biete den andern auch dar.

Wenn ieg siger edet / Ir i stulle icke emodstaa on / Wenn der som nogen giffuer dig ic slaa paa dit høyre kindben / da holt hannem det ander oc saa til.

40. Vnd so jemand mit dir rechten will / vnd deinen Rock nemen / dem laß auch den Mantel.

De der som nogen vil gaa i rette met dig / oc tage din Kiortel / da lad hannem oc beholde Raaben.

41. Vnd so dich jemand nötiget eine Meile / so gehe mit jm zwo.

De der som nogen nøder dig til en Meil / da gaa tho mer hannem.

34. Ale pát pravím vám / abyste nepřisahali ovšem / ani strže Nebe / neb Stolice Boží gest.

Ale ja vám povídám / abyšcie žádným obpyčatím nie przysięgali / ani ná niebo / gdyž jest stolica Božia.

35. Ani strže Zemi / neb pod noz noh geho gest. Ani strže Jeruzalem / neb Město Krále velikého gest.

Ani ná zemie / aboviem test podnožkiem nogiego / ani na Jeruzalem / Aboviem test miasto wielkiego Króla.

36. Ani strže hlavu tvou budeš přisahati / neb nemáš / so gednoho vlasu včinití bílého / aneb černého.

Ani ná głowa twoja będziesz przysięgał / Abowiem nie możesz wezmąć jednego włosa białego ani do czarnego.

37. Ale buder řeč vaše: Bejli / gest: není / není. Což pak nad to více gest / to od zlého gest.

Medayje tedy mowá wásza będzie / řeč / řeč / nie / nie / A co by nad to więcej bylo / to jest od zlégo.

38. Slyšeli jste řeklo: oko za oko / a zub za zub.

Slyšeli jste iž povědiano / oko za oko / a zub za zub.

39. Ale pát pravím vám / abyste neodpírali zlému. Ale vdeřili tebe kdo v pravě lhyce tvě / nastaw genu v druhého.

Ale ja vám povídám / Ne odpírej zlému / ovšem kros by cie kolwiek vdeřyl w prawy policzek twój / obroc mu v drugie go.

40. A tomu kdož ses tban chce saudit a Gutni tvau vyřti / nech genu v pláště.

A tomu ktory sic chce z thoba pravem obchoditi / a župice tvore vžiac / pušć mu v plášć.

41. A kdo by koli přinutil tebe abš s nim šel / iž s tročegaw / gdi s nim v gina dva.

A ktoby cie kolwiek gwałtem przynuszał na jedne mile / idź z nim dwie.

ה
42. מִן הַשָּׂאֵל לֹךְ הֵב
לָהּ וּמִן דִּיאֹנָה מִן הַלֵּל
תְּכַלִּינָהּ:

*Da à celui cheri chiede: et à chi dona
la tu proffumaz, da te, non recusare.*

43. שְׂמַעְתָּן דִּיאֲמֹר
הַרְחֵם לְקַרְיָהּ וְסִי ל
לְבַעַל-הַדְּבָר:

*Voi habete udito che fu detto, Ama
il tuo prossimo, & odia il nemico tuo.*

44. אָמֵן דִּין אֲמֹר אֲנִי
דְּכֹן אֲחָבוּ לְבַעַל הַדְּבָר
וְכִיכֹן לְמֹן הַלֵּאט לְכֹן ו
וְעַבְדֵּי דְסִפִּיר לְכֹן דְּסִנָּה
לְכֹן וְעַל עַל אֵילִין ד
דְּדָבָרִין לְכֹן בְּקִטְרִינָה
וְדָבָרִין לְכֹן:

*Mase dico à voi, Amate i vostri nimici,
et benedite quelli che vi mala dicono, fate
bene a quelli che vi odiano, & pregate per
quelli che vi offendono, & vi perseguitano.*

45. אֵיכְנָא דְתַהֲוֹן בְּתוּהִי
דְּאֲבוּכֹן דְּבִשְׂמִינָה הֵו
דְּמִרְנָה שְׂמִינָה עַל טְבָא
וְעַל בִּישָׁא וּמַחַת מִטְרָה
עַל כְּאֵנָה וְעַל צוּלָא:

*Acerteche voi siate figliuoli del Padre
Vostro che è ne cielo: il quale fa salire al
suo Sole sopra i tristi e sopra i buoni: e fa
piuere sopra i giusti e gli ingiusti.*

46. אִו גִּיר מִחֲבִין אֲנִתֹן
לְאֵילִין דְּמִחֲבִין לְכֹן מִנָּה
אֲנִי אֵית לְכֹן לֹא הֵא
אִף מִכְסָּא הִי הִדָּא
עֲבָדוּ:

*Perche se voi amate quelli che
amano voi, che premio habete? non
fanno al medesimo ancora i publicani?*

47. וְאִו שְׂאֵלִיתוּן בְּשָׁלוֹם אֲתָ
דְּאֲחִיכֹן בְּלִהֹד מִנָּה
יִתִּיר עֲבָדוּן אֲנִתֹן לְ
הֵא אִף מִכְסָּא הִי הִדָּא
עֲבָדוּ:

*E se voi abbracciate solamente i vo-
stri fratelli, che casafate voi di piu? non
fanno così ancora i publicani?*

48. הֵוֹן הִכִּי אֲנִתֹן
גְּמִירָה אֵיכְנָא דְּאֲבוּן
דְּבִשְׂמִנָה גְּמִיר הֵו:

*Siate dunque voi perfetti, como il
Padre Vostro che è ne cielo, è perfetto.*

ה
42. לְשׂוֹאֵל מִמֶּךָ יֵת לֹו וְאֲשֶׁר
תִּפְצֹו לְלוֹוֹת מִמֶּךָ אֵל תִּמְנַע
טוֹב מִמֶּנּוּ:

*Alque te pidiere dale: y àlque quisiere to-
mar de ti, empréstado, no le refuses.*

43. שְׂמַעְתָּם כִּי-יֹאמֵר הָאֱהָב
לְרֵעֶךָ וְתִשָּׂא אֶת-אֹיְבֶיךָ:

*Oydes que fue dicho, Amaras à tu proximo,
y aborreceras à tu enemigo.*

44. אֲךָ אֵי אֲמֹר לְכֶם אֲרָבוּ
אֶת-אֹיְבֵיכֶם בְּרָכּוּ לְאֲדֹרֵיכֶם
הִיטִיבוּ לְשׂוֹנְאֵיכֶם וְתִתְפַּלְלוּ
בְּעַד מְכַלְמֵיכֶם וְהַדְּפִיכֶם:

*Yo pues os digo, Amad à vuestros nemigos.
Rendezid à losque os maldizen: hazed bien à
losque os aborrecen, y orad por losque os ca-
lunian y os persiguen:*

45. לְמַעַן בְּנֵי תַהֲוִי אֲבִיכֶם
אֲשֶׁר בְּשָׁמַיִם כִּי-מִזְרִיחַ הוּא
אֶת-שֶׁמֶשׁוֹ עַל-רָעִים וְטוֹבִים
וּמִמִּטִּיר עַל-צָרִיקִים וְדָשְׁעִים:

*Para que seays hijos de vuestro Padre que
està en los cielos: que haze que su Sol salga so-
bre malos y buenos: y llueue sobre justos y in-
justos.*

46. וְאִם רֵךְ הָאֲהָבִין אֲתָ
אֲשֶׁר אֲהָבִים זִתְכֶם מֵה שְׂכָר
יִהְיֶה לְכֶם הֲלֹא גַם בְּעַלִּי
עֲבָרָה עוֹשִׂים הוּא אֲתָ:

*Porque si amardes à losque os aman, que
salario rendreys? No hazen tambien lo mismo
los publicanos.*

47. וְאִם תִּשָּׂאוּ בְּשָׁלוֹם אֲתָ
אֶתְכֶם לְבָדְכֶם מֵה-וְהִר
תַּעֲשׂוּן הֲלֹא גַם בְּעַלִּי עֲבָרָה
לָכֵה עוֹשִׂים:

*Y si abraçardes à vuestros hermanos sola-
mente, que hazeys de mas? No hazen tambien
así los publicanos?*

48. עַל-כֵּן תַהֲוִי תְּמִימִים
כַּאֲשֶׁר אֲבִיכֶם אֲשֶׁר בְּשָׁמַיִם
כִּסְאוֹ תְּמִים הוּא:

*Sed pues vosotros perfectos, como vuestro
Padre, que està en los cielos es perfecto.*

6.

42. Τῷ αἰτιυῦτί σι δίδου καὶ
τῷ ῥέλοιῳ δοτὶ σὸδ δανείσασθαι,
μὴ δοταστροφῆς.

*Donne à celui qui te demande: & ne
te detourne de celui qui veut emprun-
ter de toi.*

43. Ἦκουσατε ὅτι ἡγοῖται, ἀγα-
πήσας τὸν πλησίον σου, καὶ μισοῦσας
τὸν ἐχθρόν σου.

*Vous avez entendu qu'il à esté dit,
Tu aimeras ton prochain, & haïras ton
ennemi.*

44. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ἀγαπή-
τε τὸν ἐχθρόν ὑμῶν, εὐλογεῖτε
τὸν κατεφρομένον ὑμᾶς, καλῶς
ποιεῖτε τὸν μισοῦν ὑμᾶς, καὶ
τοῖς ἐχθροῖς ὑμῶν ἵνα ἰσχυρί-
σονται ὑμᾶς καὶ διωκόντες ὑμᾶς.

*Mais ie vous di, moi, Aimez vous en-
nemis, benissez ceux qui vous maual-
lient, faites bien à ceux qui vous haï-
sent: & priez pour ceux qui vous cou-
rent sus, & vous persequent.*

45. Ὅπως ἡμεῖς οὐκ ἔ-
μεν ὡς ὑμεῖς τῷ ὅτι ἔρεται, ὅτι τὸν
καλὸν αὐτοῦ ἀνατελλεῖ ὁ ἥλιος καὶ ὁ
ὄμβρος καὶ ἀναθῆκε, καὶ βροχεῖ ὅτι
δικαίους καὶ ἀδίκους.

*A fin que vous soyez enfans de vostre
Pere qui est es cieus: car il fait leuer son
soler sur bons & mauuais, & enuoye la
pluye sur iustes & iniustes.*

46. Εἰς γὰρ ἀγαπήσας τὸν ἀγα-
πῶν ὑμῶν, τί καὶ μᾶλλον ἔχεται
ἢ καὶ οἱ πλεονεξοῦντες οὐκ ἀγα-
ποῦσι;

*Car si vous aimez ceux qui vous ai-
ment, quel salaire en aurez-vous? Les
peagers mesmes ne font-ils pas le me-
me?*

47. Καὶ ἐγὼ λέγω ὑμῖν, ἀγαπή-
σατε τὸν ἐχθρόν ὑμῶν, καὶ εὐλογεῖτε
τὸν καταφρονοῦν ὑμᾶς, καὶ καλῶς
ποιεῖτε τὸν μισοῦν ὑμᾶς, καὶ
τοῖς ἐχθροῖς ὑμῶν ἵνα ἰσχυρί-
σονται ὑμᾶς.

*Et si vous faites accueil seulement à
vos frères, que faites-vous d'auantage?
les peagers mesmes ne font-ils pas ainsi
se ten ils ont?*

48. Επειδὴ οὖν ὑμεῖς τέλει, ὡς
καὶ ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ ἐστὶν τέλει
τοῖς τέλει ἐστ.

*Que done vous soyez parfaits, com-
me vostre Pere qui est es cieus est par
fait.*

42. Qui petit à te, da ei: & volenti mutare à te, ne avertaris.

Give to him that asketh: and from him that would borrow of thee, turne not away.

43. Audistis quia dictum est, diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum.

Ye have heard that it hath bene saide: Thou shalt love thy neighbour: and hate thine enemy.

44. Ego autem dico vobis, Diligite inimicos vestros, (bene precamini qui imprecantur vobis) benefacite his qui oderunt vos: & orate pro persequentibus & calumniantibus vos.

But I say unto you: Love your enemies: bless them that curse you: doe good to them that hate you: and pray for them which hate you: and persecute you.

45. Ut sicut filii patris vestri qui in caelis est, qui solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos.

That he may be the children of your Father that is in heaven: for hee maketh his sunne to arise on the evil: and the good, and sendeth raine on the iust: and unjust.

46. Si enim diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? nonne & publicani hoc faciunt?

For if ye love them which love you: what reward shall you have? Doe not the Publicanes thus: the same?

47. Et si salutaveritis fratres vestros tantum, quid amplius facitis? nonne & ethnici hoc faciunt?

And if ye bee friendly to your brethren only: what singular thing doe ye? doe not the Publicanes likewise?

48. Estote ergo vos perfecti, sicut & pater vester celestis perfectus est.

Ye shall therefore be perfect: as your Father which is in heaven: is perfect.

42. Gib dem der dich bittet/ vnd wende dich nicht von dem/ der dir abborgen will.

Gib den som dig bedet/ oc vent dig icke fra dem/ som vil laane aff dig.

43. Ir habt gehört/ daß gesagt ist/ du solt deinen nechsten lieben/ Vnd deinen feind hassen.

I haffue hört/ at der er sagt/ Du skalt elste din Ne-
ste/ Oc hade din Fiende.

44. Ich aber sage euch/ Liebet eure feinde. Segenet die euch verfluchen. Thut wol denen die euch hassen. Bit-
tet für die/ so euch beleidigen vnd ver-
folgen.

Men ieg si aer eder/ Elster eders Fiender. Velsig
ner dem som eder hande. Segner dem got/ som eder ha-
de. Weder for dem/ som gøre eder skade / oc forfølge
eder.

45. Auff daß ir Kinder seide euers Vaters im Himmel. Denn er leßt seine Sonne aufgehen über die bösen vnd über die guten/ vnd leßt regnen über gerechte vnd ungerechte.

Paa det i skulle vere eders Faders børn i Himme-
len. Thi han lader sin Sol opgaa offuer de onde oc
offuer de Gode/ oc lader regne offuer Retferdige oc
Bretferdige.

46. Denn so ir liebet/ die euch lie-
ben/ was werdet ir für lohn haben?
Thun nicht dasselbe auch die Zölner?

Thi der som i elste dem/ som eder elste/ Hvad saa i
da for Løn? Gør icke oc saa Zoldere der samme?

47. Vnd so ir euch nur zu euren brü-
dern freundlich thut/ was thut ir son-
derlich? Thun nicht die Zölner auch
also:

De der som i elon holde eder venlige til eders Brødre/
Hvad gøre i da besynderlige? Gør icke Zoldere oc
lige saa.

48. Darumb solt ihr vollkommen
sein/ gleich wie euer Vater im Himmel
vollkommen ist.

Der saare skulle i vere fuldkomne/ lige som eders
Fader i Himmelen er fuldkommen.

42. Altdo prosy tebe/ dan ge-
mu. A kdobn chel wyphgiti
od tebe/ ncodwacig se.

Thonu stoy cie prosy/ day / ani
odmawiaj temu ktoyche v cie
bie pozycyc.

43. Slysli gste se pomē
dimo gesti: Wilowati budesi
Blihuho twego/ a nenawides
si budesi neyrtie twego.

Slysheli se iz powiedziano/
Bditi nutowal bliznego tywe
go/ a budesi miel w nienawisc
nieprzyiacielu twego.

44. Alenat wam prawm:
Milugie neptatly wasse / a
dobreciate tem kterij was ne-
nawidij/ a modlte se zaprotis
wnyty a za hance wasse.

Alen wam powiedam/ Milugie
cie nieprzyiacoly wasze/ blegos
lawcie ty ktorzy was prześlinali/
dobrze czyncie tym ktorzy was ma-
ia w nienawisc/ modlcie sie za ty
m ktorzy su na was chagkio / y
prześladu. was.

45. Abnste boli Synowē
Dce waszcho kterij gest w
niebesch/ kterij slunco swē
mu welij wchoditi na dobre y
na złe, a desse dawa na spras
wedliwe y na nesprawedliwe.

Abyscie byli synm oyc waszch
go ktorzy iest na niebie: abowiem
ro sprawuje/ iz wschodzi slonce iest
go na złe y na dobre/ y pada des
iż na sprawiedliwe y na nie spra-
wedliwe.

46. Nie milugietli ty kterij
was milugij / naau odplatu
mijci budete? zdali y agownij
hynstijcy tehoż neemij?

Abowiem iestlibyscie milowali
tyco was miluja coj za zaplatu
miec budete? a za y celnicy res
go nieczynia?

47. A budetli pozdrawo-
wati tolko Bratru swych/ coj
wyce tynie? wssak y Pohant
to tyni?

A iestlibyscie tylko bracia was
ize iestawie przyjmowali/ Coj wie
cecyzynie? A za y celnicy iest
nie czynia?

48. Protoz wy budete do-
konali/ nafo y Dce wasz Nes
besty dokonaly gest.

Badzcie wy tedy doskonali / i
boacie wasz ktorzy iest w niebie
doskonaly iest.

Κ Ε Α Δ Ϛ.

1. הוֹרֵי דִין בְּדִקְתֵכֶם
הֲלֹא תַעֲבֹדוּנָה קֹדֶם בְּנֵי-
בָשָׂא אֲיִךְ דִּיתְחַוּוּן לְהוֹן
וְאִן לֹא אֲנִיָּה לִיֵּת לְכוֹן
לְנֵת אֲבוּכֶם דְּבִשְׁמִיָּה:

*Guardate de non far la vostra limo-
sina in presenzia de gli huomini; per esser
rignardati da loro, altrimenti voi non ne
haverete premio appressò al Padre vostro
che è in cielo.*

2. אֲמַתִּי הָכִיל דְּעַבְדֵּי אֲנִיָּה
וְדִקְחָה לֹא תִקְבֵּא קֹדֶם
הַדְּמִי אֲיִךְ דְּעַבְדִּין גִּסְבִּי
בְּאִפְסָא בְּכַנּוּשְׁתָּהּ וּבְשִׁיקָהּ
אֲיִךְ דִּישְׁתַּבְּחוּן מִן בְּנֵי-
בָשָׂא וְאִמְרִי אֲמִרֵי אֲנִיָּה
לְכוֹן דְּקַבְלוּ אֲנִיָּהוֹן:

*Quando dunque tu fai la limosina,
non ti far sonare la tromba innanzi, come
fanno gli ipocriti ne le sinagoghe e ne le
piazze, per esser stimati da gli huomini.
Io vi dico in verità che ne ripeteranno il pre-
mio loro.*

3. אֲנִיָּה דִין מֵא דְּעַבְדֵּי אֲנִיָּה
וְדִקְחָה לֹא תִדְעִי סִמְלָךְ
מִנָּה עֲבֵדָה יִמְיָךְ:

*Ma quando tu fai la limosina, non
sappia la tua sinistra quel che fa la tua
destra.*

4. אֲיִךְ דִּיתְחַוּוּן וְדִקְחָה
בְּכִסְיָה וְאִבּוּךְ דִּיתְחַוּוּן
בְּכִסְיָה הוּא יִפְרַעְךָ בְּגָלְיָה:

*Acciò che la tua limosina sia in oc-
culto, e il Padre tuo che vede in occulto, te
la renderà in palese.*

5. וְמֵא דְּמַצְלָה אֲנִיָּה לֹא
תִּהְיֶה אֲיִךְ גִּסְבִּי בְּאִפְסָא
דִּיתְחַוּוּן לְמַקְסָם בְּכַנּוּשְׁתָּהּ
וּבְנִיָּתָהּ דְּשׁוּקָא לְמַצְלָיָה
דִּיתְחַוּוּן לְבְנֵי-בָשָׂא וְאִמְרִי
אֲמִרֵי אֲנִיָּה לְכוֹן דְּקַבְלוּ
אֲנִיָּהוֹן:

*Et quando tu fai oratione, non sis co-
me gli hypocriti: Perciò essi stanno d'ora-
re stando ne le congregazioni, e ne capi de
le piazze, per esser veduti da gli huomi-
ni. Io vi dico in verità, che riceveranno la lor
mercede.*

6. אֲנִיָּה דִין אֲמַתִּי דְּמַצְלָה
אֲנִיָּה עֹרֵי לְתִתְּנָךְ וְאִחָד
וְאִלֵּי תִדְעִי מִדְּעַךְ לְאִבּוּךְ
וְאִבּוּךְ דְּבְכִסְיָה דִּיתְחַוּוּן
בְּכִסְיָה יִפְרַעְךָ בְּגָלְיָה:

*Ma tu quando fai oratione, entra ne
la tua camera: e chiusa la tua porta, fa
oratione al Padre tuo, che è in occulto: e
il tuo Padre che vede in occulto, te la renderà
in palese.*

1. הַתְּבוֹנִינִי מִן צִדְקַתְכֶם הֲתִנּוּ
לְבָנֵי אֲנָשִׁים לְחִדְאָה לָהֶם כִּי-
אִיְיָכֶם כָּל שְׂכָר תִּקְחוּ מֵאֲבֵיכֶם
אֲשֶׁר בְּשָׂמַיִם הוּא:

*Mirad que no hagays vuestra limosna delan-
te de los hombres, para que seays mirados de el-
los: de otra manera no aureys salario acerca de
vuestro Padre que esta en los cielos.*

2. וְכִי־תִתְּנוּ צִדְקָה אֶל הַתְּקַע
בְּשֹׁפָר לְפָנֶיךָ כְּמוֹ חֲנֻפִּים יַעֲשׂוּ
בְּעֵדוּת וּבְחֻצוֹת לְמַעַן יִכְבְּדוּךָ
מִן הָאֲנָשִׁים אֲמִן אֲמִרֵי אֲנִיָּה
לָכֶם לְקַחוּ זֹאת שְׂכָרְכֶם:

*Pues quando hazes limosna, no hagas tocar
trompeta delante de ti, como hazen los hypo-
critas, en las Synogas y en las plazas, para ser
estimados de los hombres: decierto os digo que
ya tienen su salario.*

3. וְאִתְּהֵי אִם תִּתְּנוּ צִדְקָה לֹא
תִדְעִי יְדֵךְ הַשְׂמַאלִית מִהַ תַּעֲשֶׂה
הַיְמָנִית:

*Mas quando tu hazes limosna, no sepa tu
yzquierda lo que haze tu derecha:*

4. לְמַעַן־תִּהְיֶה צִדְקַתְךָ בְּסֵתֶר
וְאִבְיָךְ רוֹאֶה בְּסֵתֶר הוּא יִשְׁלַם
לָךְ בְּגָלְיָה:

*Que sea tu limosna en secreto: y tu Padre, que
mira en lo secreto, el te pagará en publico.*

5. וְאִם תִּתְּפִלֵּל לֹא תִהְיֶה כְּמוֹ
חֲנֻפִּים כִּי־תַפְצֹם בְּמַקְהֵלוֹת
וּבְבִנּוֹת חֻצוֹת לְעַבֵּד
וּלְהַתְּפִלֵּל אֲשֶׁר יִדְאוּ לְאֲנָשִׁים
אֲמִן אֲמִרֵי אֲנִיָּה לָכֶם כִּי־גַם
הֵם לְקַחוּ זֹאת שְׂכָרְכֶם:

*Y quando oráres, no seas como los hypocritas:
porq̃ ellos aman el orar en los ayuntamientos, y
en los cantones de las calles en pie: para que se-
an vistos. Decierto que ya tienen su salario.*

6. וְאִתְּהֵי אִם תִּתְּפִלֵּל בֵּית־אֵל
חֲדָרְךָ וְסָגֵר דְּלִתְךָ וְהִתְּפִלֵּל אֶל־
אֲבִיךָ אֲשֶׁר בְּסֵתֶר הוּא וְאִבְיָךְ
רוֹאֶה בְּסֵתֶר יִשְׁלַם לָךְ בְּגָלְיָה:

*Mas tu, quando oras, entrare en tu camara:
y cerrada tu puerta, ora a tu Padre, que esta en
secreto: y tu Padre que vee en lo secreto, te pa-
gara en publico.*

Π Ϛ σίχετε τὴν ἐλεημοσύνην ὑμῶν μὴ ποιῆν ἡμπαρτυροῦν τῷ ἀνθρώπῳ· περὶ τοῦ θιαβῆναι αὐτοῖς· εἰ γὰρ γὰρ μὴ ἐν, οὐκ ἔχετε τὸ δῶδ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

*Prenez garde que vous ne faciez vo-
stre aumône deuant les hommes, pour
estre regardés d'eux: autrement vous
n'aurez point de salaire vers vostre Pe-
re qui est es cieus.*

2. Ὅταν οὖν ποιῇς ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίζης ἡμπαρτυροῦν σε, ὥστε οἱ ὑπακοῦντες σοὶ ἐν τῇ συναγωγῇ, καὶ ἐν τοῖς ὀφείοις, ὅπως δοξασθῶσιν ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου. ἀλλὰ λέγω ὑμῖν, ἀπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.

*Quand donc tu feras aumône, ne
fai point sonner la trompette deuant
toi, ains que font les hypocrites es sy-
nagogues & es rues, afin qu'ils en soyēt
honorés par les hommes: entensie ie
vous di, qu'ils reçoivent leur salaire.*

3. Σὺ δὲ ποιῶν ἐλεημοσύ-
νην μὴ γνώτω ἡ ἀριστερὰ σου τί
ποιῇ ἡ δεξιὰ σου.

*Mais quand tu fais aumône, ta main
gauche ne sache ce que fait ta droite.*

4. Ὅπως ἢ σου ἡ ἐλεημοσύνη ἐν
τῷ κρυπτοῦ· καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέ-
πων ἐν τῷ κρυπτοῦ, αὐτὸς ἀποδώσει
σοι ἐν τῷ φανεροῦ.

*Afin que ton aumône soit en secret,
& ton Pere qui te voit en secret, le te
rendra a descouvert.*

5. Καὶ ὅταν προσεύχη, οὐκ εἴς
ὥστε οἱ ὑπακοῦντες ὅτι φιλοῦσι
ἐν τῇ συναγωγῇ καὶ ἐν τοῖς γυ-
ναιοῖς τῷ λατρίδι ὥστε προσέ-
χουσαι, ὅπως αὐφανεῖσιν τοῖς ἀν-
θρώποις. ἀλλὰ λέγω ὑμῖν ὅτι ἀπὸ
τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.

*Et quand tu prieras, ne sois point
comme les hypocrites: car ils aiment
de prier en se tenant debout es synago-
gues & es coins des rues: afin qu'ils
loient vus des hommes: en vérité ie
vous di, qu'ils reçoivent leurs salaire.*

6. Σὺ γὰρ ὅταν προσεύχη, εἰσέλθε
εἰς τὸ ὀμιον σου, καὶ κλεισας τὴν
θύραν σου, προσεύχου τῷ πατρὶ σου
τοῦ ἐν τῷ κρυπτοῦ· καὶ ὁ πατήρ σου
ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτοῦ, ἀποδώσει
σοι ἐν τῷ φανεροῦ.

*Mais toi, quand tu pries, entre en ton
cabanet, & ayant fermé toi burs, prie
ton Pere qui est en secret: & ton Pere
qui te voit en secret, le te rendra a de-
couvert.*

CAP. VI.

A Trendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis: alioquin mercedem non habebitis apud patrem vestrum qui in caelis est.

Take heed that ye give not honour as men before men: to be seen of them: or else ye shall have no reward of your Father which is in heaven.

2. Cum ergo facis eleemosynam, noli tuba canere ante te, sicut hypocritae faciunt in synagogis & in vicis, ut honorificentur ab hominibus: Amen dico vobis, recepturi mercedem suam.

Therefore when thou givest thine alms, thou shalt not make a trumpet to be blown before thee: as the hypocrites do in the Synagogues and in the streets, to be praised of men. Verily I say unto you, they have their reward.

3. Te autem faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua.

But when thou doest thine alms, let not thy left hand know what thy right hand doeth.

4. Ut sit eleemosyna tua in abscondito, & pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi.

That thine alms may be in secret, and thy Father which seeth in secret, he will reward thee openly.

5. Et cum oratis, non eritis sicut hypocritae, qui amant in synagogis & in angulis platearum stantes orare, ut videantur ab hominibus: amen dico vobis, recepturi mercedem suam.

And when thou prayest, be not as the hypocrites: for they love to stand and pray in the Synagogues, and in the corners of the streets, because they would be seen of men. Verily I say unto you, they have their reward.

6. Tu autem cum oraveris, intra in cubiculum tuum, & clauso oculo, ora patrem tuum in abscondito: & pater tuus qui videt in abscondito reddet tibi.

But when thou prayest, enter into thy chamber: & when thou hast shut thy door, pray unto thy Father which is in secret, & the Father which seeth in secret shall reward thee openly.

Das VI. Capitel.

Habt acht auff euer Almosen/das jr die nicht gebet für den Leuten/das jr von ihnen gesehen werdet/Ir habt anders keinen Lohn bey euerem Vater im Himmel.

Giffuer acht paa eders Almosen/ at i icke giffue dem saar Wennisten/ at i kunde ansees saar dem/ I haffue ellers ingen Loen hoff eders Vader i Himmelen.

2. Wenn du nun Almosen gibst/solt du nicht lassen für dir posaunen/wie die Heuchler thun/ in den Schulen vnd auff den gassen/Auff das sie von den Leuten gepreiset werden/Warlich ich sage euch/sie haben jren lohn dahin.

Daar som du nu giffuer din Almosen/da staltu icke labe blase i basune saar dig/som Dyncskatke gore i Scholer oc paa gader/paa der at de kunde rosis aff Joleket.Sandelige siger ieg eder/de haffue deris Loen borte.

3. Wenn du aber Almosen gibst/so laß deine lincke hand nicht wissen/was die rechte thut.

Men naar som du giffuer Almosen/Da lad din venstre haand icke vide hvad din høyre ger.

4. Auff das dein Almosen verborgen sey/vnd dein Vater/der in das verborgen sihet/wirdt dir vergelten öffentlich.

Paa der at din Almosen skal vere hemmelige/ oc din Vader/som seer i landom/ skal betale dig obenbare.

5. Vnd wenn du betest/solt du nicht sein wie die Heuchler/die da gerne stehen vnd beten in den Schulen/vnd an den ecken auff den Gassen/auff das sie von den Leuten gesehen werden. Warlich ich sage euch/sie haben jren lohn dahin.

Daar du gior din beten/stalt du icke vere som Dyncskatke/som gerne staa oc bede i Scholer/ oc paa huerner oc paa gader/at de kunde sees aff Joleket.Sandelige siger ieg eder/de haffue deris Loen borte.

6. Wenn aber du betest/so gehe in dein Kämmerlein/vnd schleuß die Thür zu/vnd bete zu deinem Vater im verborgen/vnd dein Vater der in das verborgen sihet/wirdt dir vergelten öffentlich.

Men naar du beder/Da gaad ind i dit Kämmer/ oc loek døren til/ oc bed til din Vader i landom/ oc din Vader/som seer i landom/ skal betale dig der obenbare.

Kapitola VI.

Blně se varžate / abysťte Almužny wassj nedawaw li před lidmi / abyťte byli wbi dny od nich / ginál nebudete mihi odplaty v Otce wasscho / kterjž gest w Nebesjch.

Trzećie sje abysťte talmužny wassj nie cymili przed ludzmi / dla tego abyćte byli widzani od nich / bo inaczej zaplaty mi nie bedziecie w oycu waszego ktory jest na niebie.

2. Protož když dáwáš Almužnu/nechub před sebau / pas to Pokrptcy činiť w Školách a na Blízcch / aby slaweni byli od Lidj : Amen prawim wám / žeť sau wjall odplatu swau.

Když tedy dáwáš talmužne/nie řaž před lidmi traba, nako pokrptci ludie čyni w školach y po w bl. zch, aby byli w dobrém miení maniu v ludiž žepřambe powies dam wam, biota zaplati swau.

3. Ale ty když dáwáš Almužnu / at newiž řewice twá / co činiť Prawice twá.

A gdy ty cymis talmužne / nie řaž przed ludźmi, a twój, co prawice twoja czyni.

4. Tak aby Almužna twá byla w skrytí / a Otec twój kterjž widi w skrytí / odplatiť tobě.

Abi talmužná twoid brla w skrytości / a otec twój khorj oc bacza w skrytości / on odda tobie swu nie.

5. A když se modlíte / Nebjž warte nako Pokrptcy / kterjž obbyťeg magij w Školách a na Blízcch / konfšw stojíce modlití se abn byli widym od Lidj / žagijte prawim wám / wjallíť gsau odplatu swau.

A gdy się modlisz / nie bądź tak o pokrptci ludzie / abowiem oni w zgromadzeniach y na rogach wlic stojac radzi się modla / aby się wśas zali ludziom : žaprawde wam powiedam / iż biota za plati swau.

6. Ale když se modlíš / wegabi do Pokojnka twého / a zamra dwěre twé / modlíš se Otce twému w skrytí / a Otec twój ož kterjž widi w skrytí / odplatiť tobě.

Ale thy gdy się modlisz / wnidž do pokojniwa / a zamra dy dwiř swu / pros oyc twego ktory jest w skrytości : kosec twój khorj obacza w skrytości / odda tobie swu nie.

7 וְיָמָא דְּמַצְלָא אֲנִיתוּ
לֹא הֵייתוּ מִפְּקִידוֹ אִיד
חֲזָא דְּסִבְרִין גִּיר דְּבִמ
דְּמַמְלָלָא סְגִינָא
מִשְׁתַּמְרִין :

E quando vos eratis, non faciebatis decore, come fanno i Gentili: perche pensando di dover esser esauditi per le lor molte parole.

8 לֹא הָבִיל תְּדַמִּיוּ לְהוֹן
אֲבוּכֹן גִּיר יָדַע מִגִּיר
מִתְבַּעַל לְכוֹן עֲדָלָא
תְּשַׁמְרִין לִי :

Non fiate dunque simili ad esse, perche al Padre vostro fa di che cose hanno bisogno, prima che voi glielo domandiate.

9 הֲבֵנָא צִירֵי אֲנִיתוּ אֲבוּן
דְּבִשְׁמִינָא יִתְקַדֵּשׁ שְׁמֵהּ :

Voi dunque erate in questo modo, Padre nostro che sei ne cielo, sia santificato il tuo Nome.

10 תֵּאֲתָא מַלְכוּתְךָ יְהוָה
צְבִינָה אִיכְנָא דְּבִשְׁמִינָא
אֲהָ בְּאֲדָעָא :

Venga il tuo Regno, Sia fatta la tua Volontà, si come in cielo così ancora in terra.

11 הֲבִילוּ לְהִמָּא דְּסִבְרִין
יוֹמִינָא :

Dacci oggi il nostro pane cotidiano.

12 וְשָׁבוּק לוֹ חֻבִּין אִיכְנָא
דְּאִהָ חֵבֵן שְׁבִקוּ לְחִיבֵין :

Estimemus nostros debiti, si come nosci noi gli rimettiamo ai nostri debitori.

13 וְלֹא תַעֲלוּ לְנִסְיוֹנָא
אֲלֵא פְּצוּ מִן בִּישָׁא מִטּוֹל
דְּדִילָךְ הִי מַלְכוּתָא וְחִילָא
וְתִשְׁבִּיחָתָא לְעֵלַם עֲלִמִין :

Et non ti induere in tentationem: ma libera te dal malin. Perche tu o il regno, e la potentia, e la gloria in sempiterno, Amen.

14 אִו צִיר תְּשַׁבְּקוּן לְבַגְרָא
נִשָּׂא סְבִלִיתְהוֹן יִשְׁבֹּק
אִהָ לְכוֹן אֲבוּכֹן דְּבִשְׁמִינָא :

Per il che, se voi rimetterete agli homini le loro offese, al Padre vostro celeste le rimetterà ancor a voi.

15 אִו דִּין לֹא תְּשַׁבְּקוּן
לְבַגְרָא נִשָּׂא אִהָ לֹא אֲבוּכֹן
שְׁבִק לְכוֹן סְבִלִיתְהוֹן :

Ma se voi non rimettete agli homini le loro offese, ne ancor il Padre vostro rimetterà le vostre offese a voi.

7 אֲנִים תְּתַפְּלוּ אֶל תְּבִשְׁתֵּאוּ
כְּמוֹ הַגּוֹיִם אֲשֶׁר יִחְשְׁבוּ כִּי רַב
דְּבָרֵיהֶם יִשְׁמְעוּ :

Orando, no seays prolixos, como los ethnicos, que piensan que por su parleria serán oydos.

8 עַל־כֵּן לֹא תְּדַמִּיוּ לָהֶם כִּי
יָדַע אֲבֹתָם מָה צֹרְכָם בְּטָרָם
תְּשַׁמְרוּ מִמֶּנּוּ דְּבָר :

No hos hagays pues semejantes a ellos, porque vuestro Padre sabe de que cosas teneys necesidad, antes que vosotros le pidays.

9 עַל־כֵּן כֹּה תְּתַפְּלוּ אֲנִי
אֲבֵינוּ אֲשֶׁר בְּשָׁמַיִם יְקֹדֵשׁ שְׁמֵךְ :

Vosotros pues orateys así: Padre nuestro q estás en los cielos, Sea sanctificado tu Nöbre.

10 תְּבוֹא מַלְכוּתְךָ יְהוָה דְּצִוְיָךְ
בְּאֲשֶׁר בְּשָׁמַיִם וְכֵן בְּאֲדָעָא :

Venga tu Reyno. Sea hecha tu voluntad, como en el cielo, así también en la tierra.

11 לְחֵמֵנוּ דְּבָר יוֹם יֵהָ לָנוּ
הַיּוֹם :

Danos oy nuestro pan quodidiano.

12 וְסַלַח לָנוּ אֲתָא חֻבֵּי תִינָא
בְּאֲשֶׁר אֲנַחְנוּ סוֹלְחִים לְבַעֲלֵי
חֻבֵּי תִינָא :

Y sueltanos nuestras deudas, como también nosotros soltamos a nuestros deudores.

13 וְאַל תְּבִיבְנוּ בּוֹסִינָא כִּי
אֲנִים הִצִּילָנוּ מִרָעָא כִּי לָךְ הַמַּלְכוּת
וְהַגְּבוּרָה וְהַקְּבוּד לְעוֹלָם וָעַד
אָמֵן :

Y no nos metas en tentacion: mas libranos de mal: porque tuyo es el Reyno, y la potencia, y la gloria, por todos los siglos. Amen.

14 וְאַתָּה תְּסַלַח לְאֲנָשִׁים אֲנִי
חַטָּאתָם וְגַם יְסַלַח לָהֶם אֲבֹתָם
אֲשֶׁר בְּשָׁמַיִם :

Porque si soltardes a los hombres sus offensas, soltaroshá también a vosotros vuestro Padre celestial.

15 וְאַתָּה אֵינוֹכָם תְּסַלַח לְאֲנָשִׁים
אֲתָחַטָּאתָם גַּם לֹא אֲבֹתָם
יְסַלַח אֲתָחַטָּאתָם :

Mas si no soltardes a los hombres sus offensas, tampoco vuestro Padre os soltará vuestras offensas.

7. Προσυχόμενοι μὴ βαττολογήσητε, ὡς οἱ ἔθνη. δοκῶσι γὰρ ὅτι ἐν τῇ πολλολογίᾳ αὐτῶν ἐκκεκοῦσται.

Or quand vous priez, n'ayez point de vaines redites, comme les Payens: car ils croient estre exaucés par long parler.

8. Μὴ οὖν ὁμοιωθῆτε αὐτοῖς αἱ δὲ γὰρ ὁ πατήρ ὑμῶν οὐ γινώσκει ὅτι ὑμεῖς αἰτῆται αὐτόν.

Neluz ressembliez donc point: car vostre pere fait de quoi vous avez besoin, deuant que vous le lui demandiez.

9. Οὕτως οὖν προσυχότες ὑμεῖς· Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς ἄνευροις· ἀγαθὴται τὸ ὄνομά σου.

Vous donc priez ainsi, Nöstre Pere qui es es cieus, ton Nom soit sanctifié.

10. Ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου, γνηθῆτω γὰρ θελήματί σου, ὡς ἐν ἔρειται καὶ ἐπὶ τῆς γῆς.

Ton regne vienne. Ta volonté soit faite ainsi en la terre comme au ciel.

11. Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἡμετέριον δος ἡμῖν σήμερον.

Donne-nous aujourdhui nostre pain quodidien.

12. Καὶ ἄφεσις ἡμῖν τοῖς ὀφειλόμενοις ἡμῖν ὡς καὶ ὑμεῖς ἀφίετε τοῖς ὀφειλταῖς ἡμῶν.

Et nous quitte nos dettes, comme aussi nous les quittons à nos deitours.

13. Καὶ μὴ ἐισενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥύσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πηροῦ. ἔτι σου ἐστὶ ἡ βασιλεία, καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ δόξα, εἰς πάντοτε αἰῶνας ἀμήν.

Et ne nous indui point en tentation, mais nous delivre du malin. Car à toi est le regne, & la puissance, & la gloire à iamais, Amen.

14. Ἐὰν γὰρ ἀφῇτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ ὀφειλόμενα αὐτοῖς, ἀφῇ καὶ ὑμῖν ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ ἐν ἔρειται.

Car si vous quittez aux hommes leurs offenses, aussi vostre Pere celeste vous quittera les vötres.

15. Ἐὰν δὲ μὴ ἀφῇτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ ὀφειλόμενα αὐτοῖς, οὐ γινώσκει ὁ πατήρ ὑμῶν ἀφῆναι τὰ ὀφειλόμενα ὑμῶν.

Mais si vous ne quittez point aux hommes leurs offenses, aussi vostre Pere ne vous quittera point vos offenses.

16. אָמַתִּי דִּין דְּצִימִין אֲנִי
אֶתְּנוּן לֹא תִהְיוּן פְּמִידָא
אִיךְ נִסְבִּי בְּאַפָּא מִחֲבָלִין
גִּיר פִּרְצוּפִיהוּן אִיךְ דִּית
דִּיתְחוּן לְפִנֵּי גִישָׁא דְּצִימִין
וְאִמִּין אֶמֶד אֲנִי לְכוּן
דִּקְבִּלוּ אֶגְרֵהוּן :

Appresso quando voi digiunate, non siate tristi ne l'aspetto, come gli hypocriti perche essi transfigurano la lor faccia, per mostrarla a gli huomini che digiunano. Io vi dico in verita che essi riportano la lor mercede.

17. אָתָּה דִּין מָה דְּצִימִין
אָתָּה אֲשִׁיג אִפְךָ וּמִשְׁחָה
רִישְׁךָ :

Ma tu, quando digiuni, veglia al capo, e lava la faccia.

18. אִיךְ וְלֹא תִתְּרוּנָה
לְבִנֵּי גִישָׁא דְּצִימִין אָתָּה
אֵלֹא לְאִבּוּךָ דְּבִכְסִינָה
וְאִבּוּךָ דִּתְּרוּנָה בְּכִסְיָה הוּא
יִבְרַךְךָ :

Acciuche non apparisca a gli huomini che tu digiuni, ma al Padre tuo che è innocente, e al Padre tuo che vede in secreto, si rendera in palese.

19. לֹא תִסְיִמִּין לְכוּן
סִימְתָנָה בְּאַרְעָא אַחֲרָה
דְּסִסְנָה וְאִכְלָה מִתְּבָלִין
וְאִיכָנָה דְּגִבְנָה בְּלִשְׁנִין
וְגִבְנִין :

Non vi accumulate tesori qua gin in terra, done la ruggine e la tignuola corrompe, e done i ladri cavano e furano.

20. אֵלֹא סִימִין לְכוּן
סִימְתָנָה בְּשָׁמַיָּא אִיכָנָה
דְּלֹא סִסְנָה וְלֹא אִכְלָה
מִתְּבָלִין וְאִיכָנָה דְּגִבְנָה לֹא
בְּלִשְׁנִין וְלֹא גִבְנִין :

Ma accumulatevi de tesori in celo, done ne ruggine, ne tignuola corrompe, e done i ladri non cavano, ne furano.

21. אִיכָנָה גִּיר דְּאִיתִיהָ
סִימְתָכוּן תִּמְן הוּא נֶאֱרָךְ לְכָכוּן :

Imperche done è il vostro tesoro, ma sarete anche il cuore vostro.

22. טְרַנְתָּא דְּפִגְרָא אִיתִיהָ
עֵינָהּ אִוּ אֵינָהּ הִכִּי
תִּהְיוּ פְּשִׁיטָה אִיךְ פִּלָּה
בְּעִינֵךְ בְּהִיר הוּא :

La lucerna del corpo è l'occhio : adunque se l'occhio tuo sarà semplice, tutto il tuo corpo sarà luminoso.

16. וְאַם תַּצוּמוּ לֹא תִהְיוּ
בְּחֻגְבִּים קוֹדִים בִּיכָהוּ אַחֲרָה
פְּנִיָהם לְהִרְאֹת לְאִנְשִׁים אֲמִם
צִמִּים אִמּוּ אֹמֵר אֲנִי לְכֶם
כִּי־לִקְחוּ שְׂכָרָם :

Y quando ayunays, no seays como los hypocritas austeros, que demudan sus rostros para parecer a los hombres que ayunan. Docierto os digo, que ya tienen su salario.

17. וְאַתָּה אֲמִם תַּצוּם תִּסּוּךְ
אֶת־רֹאשְׁךָ וְאֶת פְּנִיֶךָ תִּרְחֹץ :

Mas tu, quando ayunas, vnge tu cabeça, y lava tu rostro.

18. אֲשֶׁר לֹא תִרְאֶה לְאִנְשִׁים
צִמִּים כִּי־אֲמִם לְאִבֶּיךָ אֲשֶׁר
בְּסֶתֶר הוּא וְאִבֶּיךָ אֲשֶׁר רוֹאֶה
בְּסֶתֶר יִשְׁלַם לְךָ בְּצִהְרִים :

Para no parecer a los hombres que ayunas, sino a tu Padre que está en secreto: y tu Padre que ve en lo secreto, te pagará en publico.

19. אֵל־תִּתְּאָצְרוּ לְכֶם אוֹצְרוֹת
עַל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר שָׁם סִיס וְעָשׂוּ
יִשְׁחִיתוּ אוֹ בְּאֲשֶׁר גִּבְבִּים יִחְתְּרוּ
וְגִבְבִּין :

No hagays thesoros en la tierra, donde la polilla y el orin corrompe : y donde ladrones minan, y hurtan.

20. אֲצָרוּ לְכֶם אוֹצְרוֹת בְּשָׁמַיִם
אֲשֶׁר שָׁם סִיס וְעָשׂוּ לֹא יִשְׁחִיתוּ
וְאֲשֶׁר שָׁם גִּבְבִּים לֹא יִחְתְּרוּ
וְגִבְבִּין :

Mas hazeos thesoros en el cielo, donde ni polilla ni orin corrompe: y donde ladrones no minan ni hurtan.

21. כִּי־אִיפֹה הוּא אוֹצְרְכֶם
שָׁם יִשׁ גִּם לְבַבְכֶם :

Porque donde estuviere vuestro thesoro, allí estará vuestro corazón.

22. חֲנִיל גּוּפֵךָ יֵשׁ הָעֵין וְאַם
עֵינְךָ תִּמְחָה תִּהְיֶה כִּל־גּוּפְךָ יִגְהָ :

El candel del cuerpo es el ojo : anlique si tu ojo fuere sincero, todo tu cuerpo será luminoso.

5.

16. Ὅταν δὲ νηστεύητε, μὴ γίνεσθαι ὡς οἱ ὑποκριταὶ σκευώμενοι· ἀφαιρίζουσιν γὰρ τὸ πρὸς ὤπαι αὐτῶν, ὥπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες. ἀλλὰ λέγω ὑμῖν ὅτι ἀπὸ χυτοῦ τῆς μετέωρ αὐτῶν.

Et quand vous iusnerez, ne denenez point d'un regard triste, comme les hypocrites car ils se rendent tous desfaits de visage, afin qu'il apparaisse aux hommes qu'ils iusnent: en verité ie vous di, qu'ils recourent leur salaire.

17. Σὺ δὲ νηστεύων ἀλγίσαι τὴν κεφαλὴν σου, καὶ τὸ πρὸς ὤπαι σου.

Mais toi, quand tu iusnes, oing ton chef, & lave ta face.

18. Ὅπως μὴ φανῇ τοῖς ἀνθρώποις νηστεύων, ἀλλὰ τῷ πατρί σου ὃ ἐν τῷ κρυπτῷ. καὶ ὁ πατήρ σου ὃ βλέπει ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ.

Afin qu'il n'apparaisse point aux hommes que tu iusnes, mais à ton Pere qui est en secret: & ton Pere qui te voit en secret, le te rendra à descouvert.

19. Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σὴς καὶ βροταὶ ἀφαιρίζουσιν, καὶ ὅπου κλέπτουσιν ἀπορῶσιν καὶ κλέπτουσιν.

Ne vous amassez point de thesoros en la terre, où la tigne & la rouillure gaste tout, & là où les ladrons percent & desrobent.

20. Θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν θησαυροὺς ἐν ὕψους, ὅπου οὐκ ὦν βροταὶ ἀφαιρίζουσιν, καὶ ὅπου κλέπτουσιν ἀπορῶσιν, καὶ κλέπτουσιν.

Mais amassez-vous des thesors au ciel, où la tigne & la rouillure ne gaste rien, & là où les ladrons ne percent ni ne desrobent.

21. Ὅπου γὰρ ἐστὶ ὁ θησαυρός ὑμῶν, ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρδία ὑμῶν.

Car là où est vostre thesor, là aussi sera vostre cœur.

22. Ὁ λύχνος τοῦ σώματος ἐστὶν ὁ ὀφθαλμός· ἐὰν οὖν ὁ ὀφθαλμός σου αἰσθῆται, καὶ ὁ λυχνὸς τοῦ σώματος σου φωτίζεται.

L'œil est la lumière du corps: si donc ton œil est simple, tout ton corps sera éclairé.

16. Cum autem ieiunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes, exterminant enim facies suas, ut appareant hominibus ieiunantes. Amen dico vobis quia receperunt mercedem suam.

Moreover: when ye fast: looke not sorrow as the hypocrites: for they will figure their faces: that they might seeme unto men to fast. Verely I say vnto you: that they haue their reward.

17. Tu autem cum ieiunas, unge caput tuum, & faciem tuam lava:

For when thou fastest: anoint thy head: and wash thy face.

18. Ne videaris hominibus ieiunans, sed patri tuo qui est in abscondito: & pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi.

That thou seeme not vnto men to fast: but vnto thy Father which is in secret: and thy Father which seeth in secret, will reward thee openly.

19. Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra: ubi rugo & tinea demolitur, & ubi fures effodiunt & furantur.

For ye lay up treasures for your selves vpon the earth: where the moth and canker corrupteth: and where thieves dig through: and steale.

20. Thesaurizate autem vobis thesauros in celo: ubi neque rugo neque tinea demolitur, & ubi fures non effodiunt nec furantur.

But lay up treasures for your selves in heauen: where neither the moth nor canker corrupteth: and where thieves neither dig through, nor steale.

21. Vbi enim est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum.

For where your treasure is: there will your heart be also.

22. Lucerna corporis tui est oculus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex: totum corpus tuum lucidum erit.

The light of the bodie is the eye: if then thine eye be single: thy whole bodie shall be light.

16. Wenn ihr fastet / solt ihr nicht sauer sehen / wie die Heuchler / denn sie verstellen jr angesicht / auff daß sie für den Leuten scheinen mit irem fasten. Warlich ich sage euch / sie haben ihren lohn dahin.

Naar i faste / da stulke icle holde eder ilde / som Onskatke / Thi be foruende deris ansiet / Ac de fun de synes faar Kennisten mer deris faste. Sandelige siger ieg eder / de haßue deris loen borte.

17. Wenn du aber fastest / so salbe dein Haupt / vnd wasche dein angesicht.

Men naar du faster / da salue die hoffuit / oc to die ansiet.

18. Auff daß du nicht scheinest für den Leuten mit deinem fasten / sondern für deinem Vater / welcher verborgen ist / vnd dein Vater / der inn das verborgen sihet / wirdt dir vergelten öffentlich.

Ac du skal icle synes faar Golsket mer din Faste / Men faar din Fader / som er skult / Oc din Fader / som seer i londen skal betale dig obenbare.

19. Ir solt euch nicht Schätze sammeln auff Erden / da sie die Motten vnd der Rost fressen / vnd da die Diebe nachgraben vnd stelen.

I stulle icle samle eder Eigende sæ paa Jorden / som Rost oc Ruff æde dem / oc der som Tyffue græssue der effter oc stiele dem.

20. Sammlet euch aber Schätze im Himmel / da sie weder motten noch rost fressen / vnd da die Diebe nicht nachgraben / noch stelen.

Men samlet eder Eigende sæ i Himmelen der som huerefen møt oc en rust æde dem / oc der som Tyffue icle græssue der effter / oc en stiele dem.

21. Denn wo euer schatz ist / da ist auch euer herß.

Et huor som eders Eigende sæ er / der er oc eders herte.

22. Das Auge ist des Leibs licht. Wenn dem auge einfeltig ist / so wirdt dem ganßer leib licht sein.

Onet er legemens liust. Naar die øye er enfoldigt / da bliffuer ale dit legeme liust.

16. A když se postíte / nechtěvejte nako / Dořyech sinutny / neboť posinuťugy. Ewářiš srožch / aby wědomě bylo lidem že se postíj. Bistě prawim wám wjalitě gšau odplatu swau.

Ac gdy poścacie nie badzcie jako postyci ludzie smutny: rucay: abowiem oni twazet w swate odmiemata aby se ludem bylo widom: ze se postij. Bist prawim wam: wjalit gšau odplatu swau.

17. To pak když se postíjše / pomaj hlasy twé / a twář twau uměj.

Ac ty gdy poścíš / pomaj głos w twou / y umj oblicze twou.

18. Aby se nezdál lidem že se postíjše / ale Otce twemu křesť gest w skrytí: a Otec twouž křesť wídy w skrytí / odplatí tobě.

Abys ne bylo lidem lidem že se postíjše / ale Otce twemu křesť gest w skrytí: a Otec twouž křesť wídy w skrytí / odplatí tobě.

19. Ne skládajte sobě Poklady na zemi / kdežto Rost a Mol káž / a kdežto zloděj wykopáwagj a fradau.

Ne skladajte sobě sklad na zemi / gdje mol y rost káž / y gdje zlo djicie wy kopawagj y fradna.

20. Ale skládajte se obě poklady na Nebi / kdežto ani Rost / ani Mol káž / a kdežto zloděj wykopáwagj ani pochrádagj.

Ac skladajte se obě sklad na niebie / gdje ani mol / ani rost káž / gdje thež zlodjicie nie wykopawagj y niechradna.

21. Neb kde gest Poklad twou / tu gest y Serce twé.

Abowiem gdje jest sklad wšs / tam bedie y serce twé.

22. Swiće tla twého / gest sič oko twé. Bude-li oko twé sprosté / wšsčeno tlo twé světlé bude.

Oko jest světlem celého těla: by tedy bylo prosté oko twé / wšsčeno tlo twé světlem bude.

23. או דין עינך תהיה
בישא פלה פנך וחסידא
יהיה או הכיל גיהדא דבר
תשוכא הוה חשוכך כמא
יהיה:

Mais si ton oeil sera malin, tout ton corps sera ténébreux. Si adunque il lume che e in te, è tenebre, esse tenebre quanto saranno grandi?

24. לא אנש משכח לתרין
מרון למפלח אוגיד לתר
יסנא ולאחרנא ירחס או
לחד יוקר ולאחרנא ישוט
לא משכחין אנתין לאלהא
למפדח וממונא:

*Nemo può servire a due signori, per-
ché o egli odierà l'uno & amerà l'altro:
ad uno s'accolerà, e l'altro sprezzarà.
Voi non potete servire a Dio & a mam-
mona.*

25. מטול רגא אמד אנא
לכין לא תאצפון לנפשכון
מנא תאכלון ומנא
תשתון ולא לפגרכון מנא
תלבשון לא הות נפשון
יתירא מן סיגרתא ופגרא
מין לבושון:

*Per questo io vi dico, Non vi pigliate
affanno per la vita vostra, di che habbia-
te a mangiare, e di che habbiato a bene-
re, ne per il vostro corpo, di che si habbia-
te a vestire. La vita non è ella più che'l
cibo? e il corpo più che'l vestimento?*

26. חורו בפרחתא דשמיא
דלא יורעין ולא חצדין ולא
חמלין באוצרא ואבוכון
דבשמיא מתרסא להון לא
הנא אנתון מיתרין אנתון
מנהון:

*Regardate gli uccelli del cielo, che
non seminano, ne mettono, ne raccolgo-
no, ne granano: e pur il vostro Padre celeste
gli nutre: non siete voi da più di quelli?*

27. מו דין מנכון דינאצף
משכח למוססו על קומתה
אמתת ידו:

*E chi è da voi che col suo sollecito pen-
sare, possa aggiungere alla sua statura
un mezo braccio?*

28. ועל לבושא מנא
יצפון אנתון אתבוקו בש
בשונא דדברא איכנא
רבין דלא לאין ולא עולין:

*E del vestimento perche vi pigliate
voi affanno? Imparate come i gigli del
campo crescono, che non lavorano, ne
filano.*

23. ונאם עינך רעה תהיה גם כל
גופך יאפל ונאם תאור אשר בך
חשך הוא וכמת חשך יהיה:

Mas si tu ojo fuere malo, todo tu cuerpo será tenebroso. Ansique si la lumbré que en ti ay, son tunicblas, quantas serán las mismas tunicblas.

24. איש לא יוכל לאת-שנים
אדונים לעבוד כלא-ת-אחד
ישנא ואת-אחר יאהב או כלא-חד
ידבק ואת-אחר ימאס לא
תוכלו לעבוד אלה-אלהים
ואת-ממונא:

*Ninguno puede servir a dos señores: porque o aborrecerá al vno: y amará al otro: o se llega-
rá al vno, y menospreciará al otro. No podeys
servir a Dios, y a Mammon.*

25. על-כן אמר אני לכם אל-
תודיעון לנפשכם מה-תאכלון
ומה-תשתון ולא לגופכם מה-
תלבשו הלא הגוף יש יחרת היא
מאכל והגוף יחר מבגד:

*Portando os digo, No os congoxeys, por
vuestra vida, que aueys de comer, o que aueys de
beuer: ni por vuestro cuerpo, que aueys de vestir.
La vida no es mas que el alimento, y el cuerpo
que el vestido?*

26. הביטו אל-עוף השמים כי-
לא יורעו ולא יקצרו ולא
יאסיפון לאסמיהם ואב-
אשר בשמים יאכילם הלא אלהם
יותרים מהמה:

*Mirad à las aues del cielo, que no sienbran,
ni siegan, ni allegan en alholies, y vuestro Padre
celestial las alimenta. No soys vosotros mucho
mejores que ellas?*

27. ומי-ממכם יוגה ויוכל
להוסיף על-קומתו גם אמה
אחת:

*Mas quien de vosotros podrá congoxando-
se annidar à su estatura un codo.*

28. ועל-מלבוש מה-תודיעון
התבוננו את-שונאי השדה איך
יצמחו אינם עמלים ואינם טוהים:

*Y por el vestido porque os congoxeys? Ap-
prended de los lyrios del campo, como crecen:
no trabajan ni hilan:*

5.

23. 'Ean tō o ēph'almós su tu-
nēros ē. ēlon tō lōmā (u skatēi an
tēu. ē oīu tē phōs tō ē tō skōtō
ēn, tē skōtō tō tōi;

*Mais si ton oeil est malin, tout ton
corps sera ténébreux: si donc la lumie-
re qui est en toi sont tenebres, combien
grandes seront ces tenebres-là?*

24. Oudēs dunātai diōi ku-
eiois dylāfē ē zār tōn tōm mōshē,
kai tō ētērō āgapiē ē ēdēs ā-
gēti. kai ē ētērō kaōphrōshē
ē dunāte tō dylāfē kai mam-
monā.

*Nul ne peut servir à deux maîtres:
car ou il hait l'un, & aime l'autre, ou
il se tiendra à l'un, & méprisera l'autre.
vous ne pouvez servir à Dieu & à
Mammon.*

25. Diō tō lēgōmēn, mē me-
lēmēte tē ψυχῆm tōi φαγη-
te, kai tōi πητε, mēdē tō lōmati
ūmōi tē ēdēsōte. kē ē tē ψυχῆ
tēlōn ētē tēs tēphēs, kē tō lōma
ē tō dōmatō.

*Pourtant ie vous di, n'ayez point
soui pour vostre vie, que vous mange-
rez, & que vous boirez, ne pour vostre
corps, de quoi vous serez vestus: la vie
n'est-elle pas plus que la nourriture, &
le corps plus que le vètement.*

26. 'Emblēpsate eis tē pterōn
ē ēzōn, ēpē ē apōrōson, ēdē tē
lōstō, mēdē συνάγεσθαι eis δόνην καὶ
καὶ ὁ πτερὸν ὑμῶν ὁ ēzōn tēs
φάλαγγος. kē ὑμῶν πολλοὶ δι-
φάρετε αὐτῶν;

*Regardez aux oiseaux de l'air: car
ils ne sèment, ni ne moissonnent, ni n'al-
femblent en greniers, & vostre Pere ce-
leste les nourrit, n'estes-vous pas beau-
coup plus excellens qu'eux?*

27. Tēs dē ēzōmōn μερμερῶν
dunātai προσδοκῆσαι ὅτι τίω ἡλι-
κίαν αὐτῶν πηχυσθῶν;

*Et qui est celui d'entre vous, qui par
son souci puisse adjoûter à sa stature
une coudée?*

28. Kai tōi tō dōmatō tē ma-
lēmēte; kaōmā tē tē kēlōs tē
āgēzō pōs αὐξάνει ē κατὰ, ēdē
tēs.

*Et pourquoi estes-vous en souci du
vestement? apprenez bien comme
croissent les lis des champs: ils ne tra-
vaillent, ni ne sèment.*

CAP. VI.

23. Si autem oculus tuus fuerit nequam: et totum corpus tuum tenebrosum erit. Si ergo lumen quod in te est, tenebre sunt: ipsæ tenebre quantæ erunt?

But if thine eye be wicked / then all thy bodie shall be dark. Wherefore if the light that is in thee be darkness / how great is that darkness?

24. Nemo potest duobus dominis servire: aut enim unum odio habebit, & alterum diligit: aut unum sustinebit, & alterum contemnet. Non potestis Deo servire & mammonæ.

No man can serve two masters: for either he shall hate the one, and love the other, or else he shall love the one, and despise the other. Ye cannot serve God and riches.

25. Ideo dico vobis, ne solliciti sitis animæ vestræ quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini. Nonne anima plus est quam esca: & corpus plus quam vestimentum?

Therefore I say unto you, be not careful for your life: what ye shall eat, or what ye shall drinke: nor yet for your bodie: what ye shall put on. Is not the life more worth than meate? and the bodie then rayment?

26. Respiciite volatilia cæli, quoniam non serunt, neque merunt, neque congregant in horrea: & pater vester cælestis pascit illa. Nonne vos magis pluris estis illis?

Beholde the fowles of the heauen: for they sowe not, neither reape: nor carie into the barnes: yet your heauenly Father feedeth them. Are ye not much better than they?

27. Quis autem vestrum cogitans, potest adiacere cubitum suum ad staturam suam cubitum unum?

Which of you by taking care / is able to add one cubit unto his stature?

28. Et de vestimento quid solliciti estis? Considerate lilia agri quomodo crescunt: non laborant, neque nunt.

And when care ye for rayment? See ye not how the lilies of the fild do growe: they labour not, neither spinne.

Das VI. Capitel.

23. Wenn aber dein auge ein schalck ist / so wirdt dein ganzer leib finster sein. Wenn aber das licht / das in dir ist / finsterniß ist / wie groß wird denn die finsterniß selber sein?

Wen naer du ene er ch Stalck / da bliffuer ale die legeme merck / der som det lufft / der er i dig / er merckhed / Huor store bliffuer da mercker i sig self?

24. Niemand kan zweyen HEIN dienen / Entweder er wirdt einen hasen / vnd den andern lieben / Oder wirdt einem anhangen / vnd den andern verachten. Ir köndt nicht Gott dienen / vnd dem Mammon.

Jaen kan niene cho Heret / Thi hand skal enten hade den ene / oc elste den anden / Eller hand skal holde sig til den ene / oc foracere den anden. Ir kunde icke niene Gud oc Mammon.

25. Darumb sage ich euch: Sorget nicht für euer Leben / was ihr essen vnd trincken werdet / auch nicht für euren Leib / was ir anziehen werdet. Ist nicht das leben mehr denn die speise? vnd der leib mehr denn die kleidung?

Der saare siger teg eder / Sorger icke for eders luff / huad i skulle æde oc dricke / Icke heller for eders legeme / huad i skulle i fore eder. Er icke luffen mere end Maden? Oc legemet mere end Klæderne?

26. Sehet die vogel vnter dem Himmel an / sie seen nicht / sie erndten nicht / sie sammeln nicht in die Scheuren / vnd euer himlischer Vater nethet sie doch. Seidt ihr denn nicht vil mehr denn sie?

Seer til Fuglene vnder Himmelen / De saae icke / de høste icke / de samle icke i Læden / oc eder Himmelske Fader søder dem alligeuel. Er icke i meget mere end de?

27. Wer ist vnter euch / der seiner lenge eine ellen zuseßen müge / ob er gleich darumb sorget?

Hus er blant eder / som fand gøre sig en aln lenger / alligeuel at hand sørger der saare.

28. Vnd warumb sorget ihr für die kleidung? Schauet die Lilien auff dem felde / wie sie wachsen / Sie arbeiten nicht / auch spinnen sie nicht.

De hui sørge i for Klæderne / Seuer de lilier paa Marken / huorledes de vøxe / De arbejds icke / de spinde oc icke.

Capitola VI.

23. Pakli olo troc bude nestle chetne wosfeko tlo troc bude emawe. Protoz gesilize stotilo fteriz gest w tobe tny gfan / ty tny kiera wolice budau?

Jesliby zãk olo troc zlo kime bylo / w szych fo cialo troc cie mne brdzie / Jesli tedy swiatlo ftrze icst w tobie ciemnosca iest / skam ciemnosci takoz wielka iest?

24. Zãdný nemôže dwóm panóm sluziti. Anb gedno ho nenawibiti bude / a drubcho milowati: anb gednoho sirpi / a drubcho potupiti. Nes muozete Bohu sluziti a Mammonu.

Zaden nie moze dwiema panom sluzyc / gdyz abo jednego bedzie miat w miuawisci / a drugiego miuowac bedzie / abo przy jednym zospianie / a drugiego wzgardzi: Nie moze cie bogu sluzyc y Mammonie.

25. Protoz prawijm wam / Niepekligte o swot wasz co byste gedli anby pili / ani o tlo waffe wecbyscie se oblateli: wssak swot wasz wazij neqli potrm / a tlo wasz ne jsi odewo.

Dla tego wam powiedam / Nie troszczcie sie o swot wasz / co bycie uiecdli abo co bycie pili / ani o cialo wasze w czynbycie chodzili: A zãz dusza nie icst wazniejszy niz po farm y cialo nizli odzienie?

26. Hledie na Ptactwo Nebeste / zet nesegij ani jnau / ani shromazdugij do Stodol / a wssak Dicc wasz Nebesty krmijge.

Patrzajcie na ptaki niebieskie / bo ani sieia / ani jna / ani zbieraja do gu mien / a wzdzy Dicc wasz niebieski zywiie / Jaki wy nie testes icie daleko wazniejszy niz oni?

27. Wy pat mnohem wetssy gste neqli oni. A kdoz was pce lwie myslie / muge pridati ku postawie swie lofet gedci?

A ktoz was trostliwie myslae / moze przydac ku wzrostowi swes mu lofeci edci?

28. A o odew proz pefugete? Patcie na kwiaty Polni kiera kerosie / nepracuge ani pcedi.

A o odzienie przeczcie sie frãsuis ccie y wznaycie isfo hie polne ros iha / nie pracuja sic ani pceda.

29. אמר אנכי לכם הן
דאני לא שלומין בפלה
שוכחה אתכסו איך יתא
מנהיין:

*Nondimeno io vi dico, che ne pur Sa-
lomone in tutta la sua gloria, fu così ve-
stuto come voi di questa.*

30. או הן לעמידה דהקלה
דיומנה איתיהי ומחר גבל
בתורה אלהא הכנה
מלכש לא כפי יתיד לכא
ועורי הימנותה:

*Hor se il ddo veste così i herba del
campo, che hogghe, e domane si mette nel
forno, mō vestira egi mālto maggiormen-
te voi, o hominu di poca fede.*

31. לא הכיל תאצפון או
תאמרון מנהא גאכול או
מנהא גשתא או מנהא
גתכסא:

*Non vi pigliate dunque affanno, de-
cendo, che mangieremo noi, o che bene-
remo, o di che ci vestiremo?*

32. פלהין גיר הלין עפמא
הו דעלמנהא בעין להין
אכוסין דין דכסמנהא ידע
דא לא לכו מיתכסין הלין
כלהין:

*(Imperache tutte queste cose le cer-
canno i Gentiu) perche il vostro Padre ce-
leste sa bene che voi avete bisogno di tut-
te queste cose.*

33. בעו הן להקדם מ
מלכותה דאלהא וכל
וודיקתה וכלהין הלין מ
מתוססין לבין:

*Ma cercate primamente il regno di
Dio, e la sua giustizia, e tutte queste cose
vi s'aggiungeranno.*

34. לא הכיר תאצפון
דמחר הו גיר מחר יצא
דילה כפק לה ליומנה
בישתה:

*Non vi pigliate dunque pensiero per
il giorno di domane, perche il giorno di
domane si p' gl'ara pensiero de le cose sue.
Basta bene a ciascun giorno la sua assis-
tione.*

1. לא תדינון דלנא
תתדינון:

*Non giudicate altruche voi non sia-
te giudicati.*

2. בדינון גיר דדינון
אנתון תתדינון ובכלתא
דמכילין אנתון מתתכיל
לבין:

*Imperache con qual giudicio voi giu-
dicate, con tale sarete giudicati: E con
qual misura voi misurate, a vicenda sara
misurato a voi dallo altro.*

29. אמר אנכי לכם כי שלמה
בכלל כבודו לא היה לבוש
באחד מהמה:

*Mas digo os, que ni aun Salomon con toda
su gloria fue vestido así como vno de ellos.*

30. ואם את-עשב השדה
אשר היום יש. ומחר לתגור
ישלח אלהים לכח הלביש הלא
יותר אתכם קטני אמונה:

*Y si la yerua del campo, que oy es, y manna-
na es echada en el horno, Dios la viste así, no hara
mucho mas a vosotros hombres de poca fe?*

31. על-כן לא תודיעו לאמר
מה-נאכל או מה-נשתה או
במה-נכסה:

*No os congoxeys pues diciendo, que comer-
mos, o que beberemos, o a có que nos cubriremos.*

32. כי כל האלה הגוים ידרשו
כי יודע אבותם שפשמיהם הוה
ביצריהם אלה לכל אלה:

*Porque las Gentes buscan todas estas cosas.
Porque vuestro Padre celestial sabe que de todas
estas cosas teneys necesidad.*

33. לכן בקשו בדאשונה את-
מלכות אלהים ואת צדקתו
וכל-אלה ינתנו לכם:

*Mas buscad primeramente el Reyno de Dios,
y su justicia, y todas estas cosas os seran annu-
didas.*

34. ואל תודיעו למחר כי-יום
המחרת יוצא בעצמו תשפק
ליום לעתו:

*Ansi que, no os congoxeys por lo de manna-
na: que el manna na traxa su congoxa; basta al dia
su affliction.*

1. אל-תשפטו ולא-תשפטו:

*No juzgueys: porque tambien no seays
juzgados.*

2. כי-באזנה משפט תשפטו
אתם תשפטו ובאזנה תמדו
גם ימד לכם:

*Porque con el juyzio que juzgays, fereys
juzgados: y con la medida que medis, con ella
os bolveran a medir.*

5.

29. Λέγει ὁ ἰσχυρὸς ὅτι ὁ Σα-
λὼμὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ ὡς ἐνθά-
δε ὡς ἐν ταύτῃ.

*Neanmoins ie vous di que Salomon
mesme en toute la gloire, n'a point esté
accoustumé comme l'un d'eux.*

30. Εἰ ὁ πῶς χόρταιται ἡ ἄρabis
μαρτυροῦνται, καὶ αὐτοὶ οὐκ ἐκεί-
νον βαλλόμενοι, ὁ θεὸς ἄρα εὐ-
φραντο, καὶ πολλὰ μᾶλλον ὑμᾶς,
ὁλιγόπιστοι;

*Si Dieu donc recueit ainsi l'herbe des
champs qui est aujourd'hui, & demain
est mise au four, ne vous recueillira-t-il pas
beaucoup plus tost, ô gens de petite foy!*

31. Μὴ οὖν μερμηρίζετε λέγον-
τες, τί φάγωμεν, ἢ τί ποιομεν, ἢ τί
ἐκβαλόμεθα.

*Ne soyez donc point en souci, di-
sant, Que mangerons-nous? ou que
boirons-nous? ou de quoi serons-nous
vestus?*

32. Πᾶσι τοῖς γὰρ πῶτα καὶ ἔσθια ὁ θε-
οῦ· εἰδὲ γὰρ ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ ὁ-
ρατοῦσθαι ὅτι ζητεῖτε ταῦτα ἀπει-
σῶν.

*(Veu que les Payens recherchent tou-
tes ces choses) car vostre Pere celeste
cognoist que vous avez besoin de tou-
tes ces choses-là.*

33. Ζητεῖτε ὁ πατήρ τοῦ βασι-
λείου τοῦ θεοῦ, καὶ τὰ δικαιώματα τοῦ
αὐτοῦ, καὶ πάντα ταῦτα προσθή-
σεται ὑμῖν.

*Mais cherchez premierement le regne
de Dieu, & sa justice, & toutes ces cho-
ses vous seront baillées par dessus.*

34. Μὴ οὖν μερμηρίζετε εἰς τὸν
αὐριον· ἡ γὰρ αὐριον μερμηρίζει
καὶ αὐτὸς ὁ θεὸς ἡμέραν ἡ κα-
κίαν αὐτοῦ.

*Ne soyez donc point en souci pour
le lendemain, car le lendemain se sou-
ciera pour soi-mesme: à chaque iour
aillit la peine.*

Κ Ε + Α Δ. ζ.

Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κρι-
θῆτε.

*Ne jugez point, afin que vous ne
soyez point jugés.*

2. Ἐν ᾧ γὰρ κρίματι κρίνετε, καὶ
θῆσθε καὶ ἐν ᾧ μέτρω μετρήσῃτε,
αὐτομετρηθῆσθε ὑμῖν.

*Car de tel iugement que vous iuge-
rez, serez-vous iugés: & de telle me-
sure que vous mesurerez, ou vous me-
surera d'autre part.*

3. מִנֵּי הָיָה אֲנִי
לְגַלְלָהּ דְּבַעֲיִנָּהּ דְּאֲחִיךָ
וְהָיִיתָ דְּבַעֲיִנָּהּ לֹא בְּחַר
אֲנִי:

*E perche guarda tu la festuca, che è
me l'occhio del tuo fratello, e non auverti-
sti la trave, che è me l'occhio tuo?*

4. אִם אֵיכָנָה אֶמַר אֲנִי
לְאֲחִיךָ שְׂבוּק אֵפֶק גַּלְלָהּ
מִן עֵינֶיךָ וְהָיָה קִרְיָתָהּ
בְּעֵינֶיךָ:

*Onere come dica tu al tuo fratello,
Lassa che io te canga festuca de l'oc-
chio, & ecco me l'occhio tuo & c'una trave!*

5. גִּסְבַּ בְּאַפְּךָ אֵפֶק
לִוְקֵדֶם קִרְיָתָהּ מִן עֵינֶיךָ
וְהָיִידוּ יִתְבַּחֲדוּ לָךְ לְמַפְקֵי
גַּלְלָהּ מִן עֵינֶיךָ דְּאֲחִיךָ:

*Hypocrite, canga primamente quella
trave suor del tuo occhio, & allora vedrai
bene a canga la festuca de l'occhio del tuo
fratello.*

6. לֹא תִתְּלוּן קִידָשָׁם
לְפִלְבָנָם וְלֹא תִרְמִינּוּ מִן
מִדְּגִייתָכוֹן קִידָשׁ חַיִּים
וְלִמְסָם יִדְּשׁוּן אֲנִי בִּרְ
בְּרִגְלֵיהֶון וְיִתְּבַחֲדוּ יְבוֹ
דְּבִעֻתָכוֹן:

*Non date quel ch'è santo à i cani, ne
gettate le vostre perle dinanzi à i puer-
ci, acciò che allora non le calpestino co i piedi
loro, e rimalandosi non vi facciano.*

7. שְׁאַלּוּ וְיִתְּנָה לְכוֹן בְּעֹ
וְתִשְׁכַּחוּן קֶשֶׁוּ וְיִתְּפַתַּח
לְכוֹן:

*Domandate, e seranno dato: cercate,
e tramarate: battete, e faranno aperto.*

8. כָּל צִיר דְּשָׂאֵן גִּסְבַּ
וְהִבְעֵא מִשְׁכַּח וְלֹא יִנְגַּח
דְּנִקֵּשׁ מִתְּפַתַּח לֵה:

*Impetrate, chiunque domanda, ri-
ceve, e chiunque cerca, trova: & à chi
batta, farà aperto.*

9. אִם מִן מִכּוֹן מִכְּרָה
דְּנִשְׂאֵל לִיהִי בְּרָה לְחֵמָה
קָמָה בְּאַפְּךָ מִשְׁטָלָה:

*Impetrate chi è di voi homo alcu-
mo, dal quale s'è l' suo figliuolo domanda-
ra del pane, gli dia una pietra?*

3. לָמָּה תִּרְאֶה אֶת-חֹשֶׁשׁ בְּעֵין
אֲחִיךָ וְאֵת קִוְרָה בְּעֵינֶךָ לֹא-
תִּבְדֹּן:

*Y porque miras el arista que está en el ojo de
tu hermano: y no echas de ver la viga que está en
tu ojo?*

4. אִם אֵיךְ תֹּאמַר לְאֲחִיךָ הִרָה
וְאֵטִיל אֶת-חֹשֶׁשׁ מֵעֵינֶךָ וְהָיָה
הַקִּוְרָה הִיא בְּעֵינֶךָ:

*O como diras à tu hermano, Espera echaré
de tu ojo el arista: y hea qui vna viga en tu ojo?*

5. הִחֲנֵךְ חֲטִיל בְּרִאשׁוֹנָה אֶת-
הַקִּוְרָה מֵעֵינֶךָ וְאִם תִּרְאֶה לְחֲטִיל
אֶת-חֹשֶׁשׁ מֵעֵין אֲחִיךָ:

*Hypocrite, echa primero la viga de tu ojo:
y entonces mirarás en echar el arista del ojo de tu
hermano.*

6. לֹא תִתֵּנוּ אֶת-תְּקֻדָּשׁ לְכָל־בַּיִם
וְלֹא תִשְׁלִיכוּ אֶת-פְּנִינִים לְפָנֵי
חֲזִירִים פֶּן-יִרְמְסוּ אוֹתָם
בְּרִגְלֵיהֶם וְיָשׁוּבוּ וְגַם יִסְחָבוּ
אֹתָם:

*No deys lo santo à los perros: ni echeys
vuestras perlas delante de los puercos: porque
no las rehuelen con sus pies, y bueluan y os de-
spedacen.*

7. שְׁאַלּוּ וְיִתְּנוּ לְכֶם בְּקֶשׁוֹ
וְהִמְצָאוּ דְּמִקֵּו וְיִפְתַּח לְכֶם:

*Pedid, y daroselos ha. Buscad, y halla-reys. To-
cad, y abriselos ha.*

8. כִּי-כָל-הַשּׂוֹאֵל יִקַּח וְהַמְּבַקֵּשׁ
יִמְצָא וְאִשֶּׁר דּוֹפֵק יִפְתַּח לוֹ:

*Porque qualquiera que pide, recibe: y el-
que busca, halla: y al que toca, se abre.*

9. אִם-מִי-אָדָם יִשְׂאֵל מִמְּכָם
אִשֶּׁר מִמֶּנּוּ יִשְׂאֵל בָּנוֹ לֶחֶם
וְיִתֵּן לוֹ אֶבֶן:

*Que hombre ay de vosotros à quien si su hijo
pidiere pan, darle ha vna piedra?*

3. τίς ὁ βλέπων τὴν κάρφον ὅτι ἐστὶ
ἐν τῷ ὀφθαλμῷ & ἀδελφῷ σου
τὴν δὲ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου καὶ οὐ
κατανοεῖς;

*Et pourquoy regardes-tu le festu qui
est en l'œil de ton frere, & tu n'appre-
çois pas un cheuron qui est en ton œil?*

4. ἢ ὡς εἶπες τῷ ἀδελφῷ σου,
ἀφες ἐκβαλεῖν τὴν κάρφον σου &
ὀφθαλμὸν σου καὶ ἴδῃ ἡ δὲ τὸς ἐν
τῷ ὀφθαλμῷ σου.

*Ou comment dis-tu à ton frere, Per-
mets que j'oste de ton œil ce festu, &
voici un cheuron en ton œil?*

5. Ἦτοι κατὰ ἔκδοξιν ἀρᾶν τὴν
δοκίαν & ὀφθαλμοῦ σου καὶ τὸ π
ἀποβαλεῖς ἐκβαλεῖν τὸν κάρφον
σου & ὀφθαλμὸν σου ἀδελφῷ σου.

*Hypocrite, oste premierement de ton
œil le cheuron, & adonc tu regarderas
le moyen d'oster le festu hors de l'œil de
ton frere.*

6. Μὴ δῶτε τὸ ἁγίον τοῖς κυσὶ,
μηδὲ βάλητε τὰς μαργαρίτας ὑ-
μῶν ἔμπροσθεν τῶν χοίρων· μή-
ποτε καὶ καταπατήσωσι αὐτὰς ἐν τοῖς
ποσὶ αὐτῶν, καὶ σπᾶψιν τὰς ῥιζὰς
ὑμῶν.

*Ne donnez pointz les choses saintes
aux chiens, & ne jettez pointz vos perles
au deuant des pourceaux, de peur qu'ils
ne les foulent à leurs pieds, & le retour-
nant ne vous déchirant.*

7. Αἰτᾷτε, καὶ δεθήσεται ὑμῖν·
ζητεῖτε καὶ εὑρίσκειτε καὶ κρᾶ-
νται ὑμῖν.

*Demandez, & il vous sera donné:
cherchez, & vous trouverez: heurtez, &
il vous sera ouvert.*

8. Πᾶς γὰρ αἰτῶν λαμβάνει,
καὶ ὁ ζητῶν εὑρίσκει, καὶ τῷ κρᾶν-
ται ἀνορθῶσεται.

*Car quiconque demande, il reçoit:
& quiconque cherche, il trouve: & il se-
ra ouvert à celui qui heurte.*

9. Ἢ τις ἐκ ὑμῶν ὁ θρᾶ-
πῶν, ὅς ἐστι αἰτῶν (ἢ εἴ τις αἰτῶν αἶ-
ται, μὴ λαβὼν δώσει αὐτῷ;

*Et qui sera mesme l'homme d'entre
vous qui donne vne pierre à son fils, s'il
lui demande du pain?*

CAP. VII.

3. Quid autem vides festucam in oculo fratris tui: & trabem in oculo tuo non vides?

And who seest thou the mote that is in thy brothers eye: & perceivest not the beam that is in thine owne eye?

4. Aut quomodo dicis fratri tuo, Sine enciam festucam de oculo tuo: & ecce trabes est in oculo tuo?

Or howe sauest thou to thy brother: Suffer me to cast out the mote out of thine eye: & behold a beam is in thine owne eye.

5. Hypocrita, eice primū trabem de oculo tuo, & tunc videbis eucere festucam de oculo fratris tui.

Hypocrite: first cast out the beam out of thine owne eye, & then shalt thou see clearly to cast out the mote out of thy brothers eye.

6. Nolite dare sanctum canibus: neque mittatis margaritas vestras ante porcos, ne forte conculcent eas pedibus suis, & cōversū dirumpant vos.

Give not that which is holy to dogs: neither cast ye your pearls before swine, least they tread them under their feet: and turning againe, shall revile you.

7. Petite, & dabitur vobis: quærite, & invenietis: pulsate, & aperietur vobis.

Aske and ye shall be given you: seeke and ye shall finde: knocke & the doore shall be opened unto you.

8. Omnis enim qui petit, accipit: & qui quærit, invenit: & pulsanti aperietur.

For whosoever asketh, receiveth: and he that seeketh, findeth: and to him that knocketh, it shall be opened.

9. Aut quis est ex vobis homo, quem si petierit filius suus panem, nunquid lapidem porriget ei?

For what man is there among you, whom if his sonne aske him bread, would hee give him a stone?

Das VII. Capitel.

3. Was siehest du aber den Splitter in meines Bruders auge / vñnd wirfst nicht gewar des Balken in deinem auge?

Hui seer du Steffuen i din broders øye / oc acter icke Diecken i din øye?

4. Oder wie darffst du sagen zu deinem Bruder: Halt / ich wil dir den Splitter auß deinem auge ziehen / vñnd sihe / ein Balcke ist in deinem auge.

Eller huorledis tørst du siæ til din Broder: Hold! Jeg vil tage dig Steffuen aff din øye / De seer / Der er en Diecker i din øye.

5. Du Heuchler / zeuch am ersten den Balken auß deinem auge / darnach besihe / wie du den Splitter auß deines Bruders auge ziehest.

Da Ønenstæck / tag først Diecken aff din øye / De seer saa til, at du længe tage Steffuen aff din broders øye.

6. Ihr sollt das Heiligthumb nicht den hunden geben / vñnd eure Perlen sollt ihr nicht für die Seu werffen / auff daß sie dieselbigen nicht zutreten mit ihren füßen / vñnd sich wenden / vñnd euch zureissen.

I skulle icke gifue Hunde Helligdomen / oc i skulle icke kaste eders Perler for Seem / At de skulle icke træde dem med deris Fødder / De vende dem om, oc ruffue eder sender.

7. Bittet / so wird euch gegeben / Suchet / so werdet ihr finden / Klopfet an / so wird euch auffgethan.

Beder / saa skal eder gifuis / Eder / saa skulle i finde / Banker / so skal eder opladis.

8. Denn wer da bittet / der empfehet / vñnd wer da suchet / der findet / vñnd wer da anklopft / dem wirdt auffgethan.

Thi huo som beder / hand saar / De huo som leder / hand finder / De huo som banker hannem skal opladis.

9. Welcher ist vñter euch Menschen / so ihn sein Sohn bittet vñmß Brot / der ihm einen Stein biere?

Hvilket Menneske er blant eder / der som hans søn beder hannem om Brød / at hand buider ham en Sten?

Kapitel VII.

3. Copaf midysse nriw w ofu Bratra twēho? a bēwona w ofu twēm nriw dīssē?

Acjemu obacjassē dōjblo Frho: te iest wofu bratra twego a dier zma Froro iest wofu twym / nie obacjassē?

4. Aneb kterał dīssē bratru twēm: Bratrē, nech ał w nriw rhu nriw? ofa twēho / a hle bēwono gest w ofu twēm?

Abō iāko mowisē bratru twēm: Dopuś iāki w nriw dōjblo? a ofa twego a o: o dier zma iest w ofu twōim?

5. Pofrytē w nriw nappro bēwono? ofa twēho / a tchōn poflēdnacē / abn w pīal nriw? ofa bratra twēho.

Pofrythy cłowieczē w nriw pīal ctwery tchōn cłowieczē. / A tchōn pīal ctwery / abn w pīal? a dōjblo? ofa bratru twego.

6. Nēdawayte Swatēho Psuom aniz mēctē Derał swōch pīed Swinē / ał snad nēpōllas tū gich nōhama sīrōma: a Psh obrānucē se / rōztrhagij wās.

Nēdawayte psom tho co se tē a mētego / aniz mēctē pēctē wōł s: ych pīed swinē / by tchōn tchōn: p. dēpīal nōgām swēm / y o: b. o: mōw s: ych abn nē pōdrapēly wās.

7. Proste / a bude wām dā: no: hēdāntē / a naleznēte: tūc te / a bude wām etwōrjōno.

Proście i bē: jē wām dāno / s: nē: kōpāte a nāpōznēte / kōlāctē a bē: d: jē wām etwōrjōno.

8. Kažōj žagisē kōž pōsōj / bēre: a kōž hēdā / nalēžā: a tomu kterał tūc / bude otwōrjōno.

Abowien w sēlēt Frōry pōsōj bierze / a kōž hōkō / nāpōznē / a kōž mu co kōlā. etwōrjōno bē: se.

9. Nēbo kterał wās gest tōs: wēt / kterał hōjō tēbō pōsōj Sōn gēhō ja chleb / y dāli kās nēnē pōdā gēmū?

A kōž x: was se tē cłowiec Frō: rego iest b: y n pōsōj o chleb / a: zali mu pōdā kāmien?

י

10 וְאֵן בּוֹנָא יִשְׁאַל לִי נָחָשׁ:
לְמָא חוֹנָא מוֹשֵׁט לֵה:

*E s'egli domandava un pesce, gli por-
gera egli un serpente?*

11 וְאֵן הַבִּיל אֲנִתּוֹן דִּב
דְּבִישָׁא אֲנִתּוֹן יִדְעִין אֲנִתּוֹן
מִיִּבְתָּא טַבְתָּא לְמַתָּא
לְבָנִיכּוֹן כְּמָא יִתְרָא יִתְרָא
אֲבִיכּוֹן דְּבִשְׁמִיָּא יִתְרָא
טַבְתָּא לְאִילִין דְּשִׁאֲלִין
לֵה:

*Se voi dunque, che sete malvagi, sa-
pete dar buone cose a vostri figliuoli,
quanto più il Padre vostro che è me cele,
dara de beni a colui che gliene doman-
dano?*

12 כִּי כָל־אֲשֶׁר תִּרְצֶה
דִּיעֲבֹדוֹן לְכוֹן בְּנִי־עֲשֵׂה
הַבְנֵה אִף אֲנִתּוֹן עֲבֹדוֹ
לְהִין הֵנוּ צִיר גְּמוּסָה
וְנִבְנֵה:

*Toute la cose dunque che voi voulez
che gli hommes fassent à vous, così le face
autor voi à loro: perche questa è la
Legge & i Profeti.*

13 עוֹלָה בְּתִרְעָא אֲלִיָּעָא
דְּפִתָּא הוּא תִרְעָא וְתִרְעָא
אִירְחָא אִירְחָא דְּמוֹבֵלָא
לְאֲבָנָא וְסִגְמָנָא אֲבָנִין
אִילִין דְּאִילִין בְּנִיָּה:

*Entrate per la porta stretta: perche
che la porta larga, & la via spatiosa,
che conduce a la perdicion, & mol-
ti sono che entrano per essa.*

14 מֵא הָסִין תִּרְעָנָה ו
אֲלִיָּעָא אִירְחָא אִירְחָא
דְּמוֹבֵלָא לְחַיָּא וְעוֹרָה
אֲבָנִין אִילִין דְּמִשְׁפָּחִין לֵה:

*Perche la porta angusta, & la via
stretta, & quella che conduce a la vita: &
pochi fanno che la trovan.*

15 אֲדִידְהוּ מִן גְּבִיָּה
הַגְלִיָּה דְּאֲתִין לְחִתְכּוֹן
בְּלִבְשָׁא דְּאֲמָרָא מִן גִּגִּי
דִּין אִיתִיהוֹן דְּאֲבָנִין
הַטּוֹבִין:

*Guardatevi dai falsi profeti, li quali
veneno a voi con vestimenti di pecora,
ma dentro son lupi rapaci.*

16 מִן פִּאֲדִיָּהוֹן דִּין ת
תִּדְעוֹן אֲבָנִין לְמָא לְהָסִין
מִן פִּיבָא עֲנִבָּה אִין מִן
קִירְטָבָא תִּאֲנֵבָה:

*Vos le connoistrez de i frutti loro. Co-
gnoscete mai da le spine una l'osella da i tra-
boli?*

י

10 וְאֵם דָּג יִשְׁאַל לִי נָחָשׁ:

Y si le pidiere pescado, darleha serpiente?

11 וְאֵם אֲתָם אֲשֶׁר רָעִים
הוֹיִם תִּדְעוּ לְחַת מַתְנוֹת טוֹבוֹת
לְבָנֵיכֶם כְּמָה יִהְיֶה אֲבֵיכֶם אֲשֶׁר
בְּשָׂמִים יִתֵּן טוֹבוֹת לְשׂוֹאֲלָיו:

*Pues si vosotros, siendo malos, sabeys dar
buenas dadinas a vuestros hijos, vuestro Padre
que está en los cielos quanto mas dara buenas co-
sas a los que piden de el?*

12 לְכוֹן כָּל־אֲשֶׁר תִּרְצֶה כִּי
יַעֲשֶׂה לָכֶם הָאֲנָשִׁים כְּכָה גַם
אֲתָם עֲשׂוּ לָהֶם כִּי וְאֵת הַחֹרֶה
וְהַבְנֵה:

*Así que, todas las cosas que querria des que
los hombres hiziesen con vosotros, así tam-
bien hazed vosotros con ellos: porque esta es la
Ley, y los prophetas.*

13 בְּנֵהוּ בָּעַד שַׁעַר אָטוּם כִּי
רָחֵב הַשַּׁעַר וְרַחֲבָה הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר
מִזְלִיךְ לְאֲבִידוֹן וְרַבִּים הֵיוּ אֲשֶׁר
יֵלְכוּ בָּהּ:

*Entrad pour la puerta estrecha: porque el
camino que lleva a perdicion, es ancho y espa-
cioso: y los que van por el, son muchos.*

14 כִּי־אָטוּם הַשַּׁעַר וְצָרָה
הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר מִזְלִיךְ אֶל־הַחַיִּים
וְמַעֲטִים הֵם אֲשֶׁר יִמְצְאוּהָ:

*Porque la puerta es estrecha, y angosto el ca-
mino que lleva a la vida: y pocos son los que lo
hallan.*

15 הַשְׁמַמְרוּ מִנְּבִיאֵי שָׁקֶר אֲשֶׁר
בָּנִים אֲלֵיכֶם בְּבִגְדֵי הַצֹּאֵן
וְבִקְרָבָם הֵיוּ וְאֲבִים טָרְפִּים:

*Tambien, Guardaos de los falsos prophe-
tas, que vienen a vosotros con vestidos de ovejas:
mas dedentro son lobos robadores.*

16 מִפְּרִיָּהוֹן תִּדְעוּ אֲתָם הִילְקִטוּ
מִקֻּצִּים עֲנָבִים אוֹ מִדֶּרְדְּרִים
תִּינִים:

*Por sus frutos los conoçereys. Cogense vuas
de los espinos & ohigos de los escambrones?*

ז.

10. Καὶ ἐὰν ἰχθυὼ αἰτήσῃ, μή
ὄφει ἐπιδώσῃ αὐτῇ;

*Et s'il lui demande du poisson, lui
donnera-t-il un serpent?*

11. Εἰ οὖν ὑμεῖς, πονηροὶ ὅτις εἶδα
δύμαζα ἀγαθὰ δίδουσι τοῖς τέκνοις
ὑμῶν, πόσω μάλλον ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ
ἐν τοῖς οὐρανοῖς δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰ-
τῶσι αὐτοῦ;

*Si donc vous, combien que vous
soyez mauvais, sachez bien donner à
vos enfans choses bonnes: combien
plus vostre Pere qui est és cieus, don-
nera-il des biens à ceux qui les lui de-
mandent?*

12. Πάντα οὖν ὅσα ὑμεῖς θέλετε
ποιῶσι ὑμῖν οἱ ἀνθρώποι, ἕτοι καὶ
ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς· ὅτι ὁ γὰρ ἐστὶν
ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται.

*Toutes les choses donc que vous
voulez que les hommes vous fassent,
faites les leur aussi semblablement: car
c'est la la Loy & les Prophetes.*

13. Εἰσελθὲν διὰ τῆς στενῆς πό-
λης· ὅτι πλατεία ἡ πόλις καὶ εὐρύ-
χωρος· ἡ δὲ στενὴ ὁ ἀπὸ γένους ἐς τὴν
ἀπώλην, καὶ πολλοὶ εἰσὶν οἱ εἰσε-
ρχόμενοι δι' αὐτῆς.

*Entrez par la porte étroite: car c'est
la porte large & le chemin spacieux qui
mene à perdicion, & beaucoup y en à
qui entrent par icelle.*

14. Ὅτι στενὴ ἡ πόλις, καὶ πηλὴ
μύμη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπὸ γένους ἐς τὴν
ζωὴν, καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὑρίσκον-
τες αὐτήν.

*Car la porte est étroite & le chemin
estroit qui mene à la vie: & peu y en à
qui le trouvent.*

15. Προσέχετε ὅτι ἀπὸ τῶν ψευδοπρο-
φητῶν, οἱ ἰσχυροὶ ἔρχονται πρὸς ὑμᾶς
ἐν ἐσθύμασι σκυλαίων, ἵσως οὖν
εἰσι λύκοι ἄμφω γασ.

*Or donnez-vous garde des faux pro-
phetes, qui viennent à vous en habit de
brebis, mais par dedans ils sont loups
rauviaux.*

16. Ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν, ὅτι
γινώσκετε αὐτοὺς. μή τι συλλέγουσιν
ἀπὸ ἀκανθῶν καὶ ἐσφυλίων, ἢ ἀπὸ τῶν
βόλων συκῆς;

*A leurs fruits les cognoistrez-vous,
car ille-on des grappes des espines, ou
des figues des ciaux dous?*

10. Aut si piscem petierit, nunquid serpentem porriget ei.

Or if he aske a fish: will he giue him a serpent?

11. Si ergo vos, cum sitis mali, postis bona data dare filius vestris: quanto magis pater vester qui in caelis est, dabit bona petentibus se?

If ye then which are euill: can giue to your children good gifts: howe much more shall your Father which is in heauen: giue good things to them that aske him?

12. Omnia ergo quaecunque vultis ut faciant vobis homines: & vos facite illis. Hæc est enim lex & Prophetarum.

Therefore whatsoeuer ye would that men should doe to you: even so doe ye to them: for this is the Law and the Prophets.

13. Intrate per angustam portam, quia lata porta, & spatiosa via est quæ ducit ad perditionem, & multi sunt qui intrant per eam.

Enter in at the strait gate: for it is the wide gate: and broad way that leadeth to destruction: and many there be which go in thereat.

14. Quam angusta porta, & arcta via est quæ ducit ad vitam: & pauci sunt qui inveniunt eam.

Because the gate is strait and the way narrow that leadeth vnto life: and fewe there be that finde it.

15. Attendite à falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces.

Beware of false prophets: which come to you in sheeps clothing: but inwardly they are rauening wolves.

16. A fructibus eorum cognoscetis eos. Nunquid colligunt de spinis uvas, aut de tribulis ficus?

Ye shall knowe them by their frutes. Doe men gather grapes of thornes or figs of thistles?

10. Oder so er ihn bittet vmb einen Fisch/ der ihm eine Schlange biete?

Eller om hand beder hannem om en Fisk/ at hand bunder hannem en Hugorm?

11. So denn ihr/ die ihr doch arg seid/ könnt dennoch euern Kindern gute gaben geben/ Wie vil mehr wird euer Vatter im Himmel guts geben/ denen die ihn bitten?

Effter di da at i som dog ere onde/ kunde alligeuel giue eders Børn gode gaffue/ Huor meget mere skal eders Fader i Himmelen giue/ dem gaar som hannem bede?

12. Alles nun/ daß ihr wollet/ daß euch die leute thun sollen/ das thut ir ihnen/ Das ist das Gesetz vñnd die Propheten.

Alt det/ som i nu vilde at Folk skulle gøre eder/ det gøre i dem/ Det er Loven oc Propheterne.

13. Gehet ein durch die enge Pforten/ Denn die pforte ist weit/ vñnd der weg ist breit/ der zur verdammis abführet/ vñnd ihr sind vil die drauff wandeln.

Gaar ind at den sneffre Port/ Thi den Port er vid/ oc den vej er breed/ som fører ned til fordommelsen/ De de ere mange/ som vandre der paa.

14. Vñnd die Pforte ist enge/ vñnd der weg ist schmal/ der zum leben führet/ vñnd wenig ist ihr/ die ihn finden.

De den Port er sneffuer/ oc den vej er trang som fører til Lifuet/ De de ere faa/ som hannem finde.

15. Gehet euch für/ für den falschen Propheten/ die in Schafskleidern zu euch kommen/ Innwendig aber sind sie reissende Wölffe.

Docter eder for falske Propheter/ som komme til eder i Saareklæder/ Induornis ere de glubende Vilfue.

16. An ihren Früchten sollt ihr sie erkennen. Kan man auch Drauben lesen von den Dornen? Oder Feigen von den Disteeln?

Paa deris fructer skulle i kende dem. Kand man oc plocke Vindruer aff Tørne? Eller Figen aff Tibjæl?

10. Auch vorrethlich ja Nix/ bu/ zdat? ada peda genu?

Jesliby a rybez proail, izali nu poda wezár?

11. Protoż ponieważ wy są paucy / wnieście dobre dary dawać synom waszym: imho: hanc wyce Dtec wásó / kterýž geft w Niebježy/ dá dobre wé: co tēm ktrýž ho prosý.

Jesli wy tedy bedac złymi wnieście dary dobre dawać braciom waszym/ iakoż wieciey Dtec wásó ktrýž jest ná niebieda rzeczy dobre tym ktrýž go prosza.

12. Kterékolí tchdy wčny chete aby wám činili Lidé y wy činíte jim. Nieb en gť Zákon y Prorocy.

Wšykto tedy co byšcie chcieli aby wám ludie činili/ ráčte y wy im činíte / boť ten jest zákon y Prorocy.

13. Wcházajte vžau brana: nebo prostranna brána a široká cesta geft / kteráž wege k zácacem/ a mnoho geft tčch kterýž gdau ponij.

Wchodžte klášna brana/ a bowicm ci široká jest brána/ y přestrona drogá ktera záwodžá ná šácem/ a wleci ch jest ktrýž nia wchodžá.

14. Ale těsná brána a vžá cesta geft/ ktera wede k žmrotu/ a málo geft tčch kterýž gi náčs žagij.

Abowiem těsná jest braná/ y wáža drogá ktera promáždžá do žywotě/ a málo ich jest ktrýž ta nářduia.

15. Půně se wštrijhajte/ od fšalešných Proroků / kterýž přicházegij k wám w raufše Dwiym/ ale wnitř gšau Wlcy hltawij.

Strzežcie se fšlšywych prorokow ktrýž do was přichodžá w šárách owčyých/ ale wne wnatř sa wile: drapiežnymi.

16. Postutečch gegich poznáte ge. Zdati žburagij k trnij hrozno/ neb k bodlačij žyky?

Somocow šch poznáte se / žalé žburčia k cernia groná wínné? abo žořtu žygy?

ז'.

17. הכנא כל אילנא טבא
באנא שפירא עבד איל
אילנא דין ביטא באנא
ביטא עבד :

*Casi ogni buono arbore fa buoni frutti,
e il tristo arbore fa mali frutti.*

18. לא משכח אילנא
טבא באנא ביטא למעבד
ולא אילנא ביטא באנא
טבא למעבד :

*Non può il buono arbore far mali
frutti, ne il tristo arbore farli buoni.*

19. כל אילנא דלא עבד
באנא טבא מתבסק
ובנר נבד :

*Ogni arbore che non fa buon frutto,
si taglia, e gettasi nel fuoco.*

20. בדיו מן באריהון ת
הדעו אביו :

*Casi adunque voi le conoscete dai
frutti loro.*

21. לא היגא כל דאמר
לי מדי מדי עאל למלכותא
דשמא אלא מן דאמר
עבניה דאבי דבשמא :

*Non ogniuno che mi dice, « Signor,
Signor », entrara nel regno de cieli : ma
colui che fa la volontà del Padre mio che
e ne cieli.*

22. סגיאא יאמרין לי
בהו יומא מדי מדי לא
בשמך אחתבדן ובשמך
שאדא אפון ובשמך היגא
סגיאא עבדן :

*Molti mi diranno in quel giorno, Si-
gnor, Signore, non profetizzammo noi pel
Nome tuo ? e pel Nome tuo facciammo i
demonij ? e facciammo pel Nome tuo molte
virtu ?*

23. והידין אדא להון ד
דמביתו לא ידעבון
ארתקו לכוון מין פלחי
עילא :

*Et allora io dirò loro apertamente,
Io non vi conosco giammai, paratevi da me
voi che operate l'iniquum.*

17. בן כל עץ טוב עשה פרי
טוב ועץ הלע פרי לע עשה :

*De esta manera, todo buen arbol, lleva bue-
nos frutos : mas el arbol podrido, lleva malos
frutos.*

18. עץ טוב לא יוכל לעשות
פרי לע ועץ לע לא יוכל פרי
טוב לעשות :

*No puede el buen arbol llevar malos frutos :
ni el arbol podrido llevar buenos frutos.*

19. רק כל עץ אשר לא יעשה
פרי טוב יקרת ואלא ישר :

*Todo arbol que no lleva buen fruto, corra-
se, y echase en el fuego.*

20. אכן מפריהם ידעו אותם :

Así que por sus frutos los conoceréis.

21. לא כל אשר אומר אלי אדני
אדני יבוא במלכות השמים
כי אם אשר יעשה אחר צו
אבי אשר בשמים :

*No qualquiera que me dice, Sennor, Sennor,
entrará en el Reyno de los cielos : mas el que hi-
ziere la voluntad de mi Padre que está en los
cielos.*

22. לבנים יאמרו לי ביום ההוא
אדני אדני הלא בשמך גבאנו
ובשמך שדים הוצאנו ובשמך
כחות רבות עשינו :

*Muchos me dirán aquel día, Sennor, Sennor,
no profetizamos en tu nombre, y en tu nom-
bre sacamos demonios, y en tu nombre hezimos
muchas grandezas.*

23. ואני אזכר להם כל איגוי
ידעתי אתכם סורו ממני כל
פעלי עול :

*Y entonces les confesaré, Nunca os conoci:
apartaos de mi obradores de maldad.*

17. Οὕτως πᾶς δένδρον ἀγαθόν
καρπὸν καλὸν ποιεῖ. τὸ δὲ σαπρὸν
δένδρον καρπὸν κακὸν ποιεῖ.

*Ainsi tout bon arbre fait bons fruits :
mais l'arbre pourri fait mauvais
fruits.*

18. Οὐ δύναται δένδρον ἀγαθόν
καρπὸν κακόν ποιεῖν, ἕως δὲ σα-
πρὸν σαπρὸν καρπὸν καλόν
ποιεῖ.

*Le bon arbre ne peut faire mauvais
fruits, ne l'arbre pourri faire bons
fruits.*

19. Πᾶς δένδρον μὴ ποιῶν καρ-
πὸν καλὸν ἐκείνη τιθεῖ εἰς πυρὸς
βάλλεσθαι.

*Tout arbre qui ne fait bon fruit, se
coupe & se jette au feu.*

20. Ἀρχὴ δὲ πᾶς καρπὸν αὐ-
τοῦ ἀπογινώσκοντες αὐτοὺς.

*Vous les cognâtes donc à leurs
fruits.*

21. Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι, κύριε,
κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὸ βασι-
λεῖον τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὴν
θέλησιν τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐ-
ρανοῖς.

*Chacun qui me dit, Seigneur, Sei-
gneur, n'entrera pas au royaume des
cieux : mais celui qui fait la volonté de
mon Pere qui est es cieus.*

22. Πολλοὶ ἐρεῦσί μοι ἐν ἐκείνῃ
τῇ ἡμέρᾳ, κύριε, κύριε, εὐ τῷ ὀνόματι
σου ἐφητάσμητον, καὶ τῷ
ὀνόματι σου ἐξέβαλον δαίμονας,
καὶ τῷ ὀνόματι σου ἐποίησα
πολλὰ σημεῖα καὶ τέρατα.

*Plusieurs me diront en cette journee-
là, Seigneur, Seigneur, n'avons-nous
pas prophétisé en ton Nom ? & n'avons-
nous pas jeté hors les diables en ton
Nom ? & n'avons-nous pas fait plu-
sieurs vertus en ton Nom ?*

23. Καὶ τότε ἐμολογήσεται αὐτοῖς,
ὅτι ἔδειπτε ἐγὼν ὑμᾶς. ἀποχω-
ρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ εἰ ἐργάζεσθε μοι τὰ
κακά.

*Ei lors ie leur declarerai tout ou-
vertement, ie ne vous cognu onques :
departez-vous de moi, vous qui faites
le malier d'avec moi.*

17. Sic omnis arbor bona, fructus bonos facit: mala autem arbor, malos fructus facit.

So every good tree bringeth forth good fruit: and a corrupt tree bringeth forth evil fruit.

18. Non potest arbor bona malos fructus facere: neque arbor mala, bonos fructus facere.

A good tree can not bring forth evil fruit: neither can a corrupt tree bring forth good fruit.

19. Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

Every tree that bringeth not forth good fruit, is hewn down, and cast into the fire.

20. Igitur ex fructibus eorum cognoscetis eos.

Therefore by their fruits ye shall know them.

21. Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnū celorum: sed qui facit voluntatem patris mei qui in celis est, ipse intrabit in regnum celorum.

Not every one that saith unto mee, Lord, Lord, shall enter into the kingdom of heaven: but he that doeth my Father's will which is in heaven.

22. Multi dicent mihi in illa die, Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, & in nomine tuo demonia eiecimus: & in nomine tuo virtutes multas fecimus?

Many will say to me in that day, Lord, Lord, have we not by thy Name prophesied? and by thy Name cast out devils? and by thy Name done many great works?

23. Ertunc confitebor illis, Quia nunquam novi vos: discedite à me qui operamini iniquitatem.

And then will I profess unto them, I never knew you: depart from me, ye that work iniquity.

17. Also ein jeglicher guter Baum bringet gute Früchte / aber ein fauler Baum bringet arge Früchte.

Soa bær oc huert gaar Træ / god Fruct / Men ic raadet Træ / bær ond Fruct.

18. Ein guter Baum kan nicht arge Früchte bringen / vñnd ein fauler Baum kan nicht gute Früchte bringen.

Ic gaar Træ land icke bær ond Fruct / Ic raadet Træ / land icke bær god fruct.

19. Ein jeglicher Baum / der nicht gute Früchte bringet / wirdt abgehauen / vñnd ins Feuer geworffen.

Huert Træ / som icke bær god fruct / stal affhuggis / oc kastis i Iden.

20. Darumb an iren Früchten solt ihr sie erkennen.

Der saare stulle ic kende dem paa dems fruct.

21. Es werden nicht alle / die zu mir sagen / HERR / HERR / in das Himelreich kommen / Sondern die den willen thun meines Vatters im Himel.

De stulle icke alle / som sige til mig / HERRE / HERRE / komme i Himmeris rige / Men de der gøre min Faders vilie i Himmelen.

22. Es werden vil zu mir sagen an jenem tage / HERR / HERR / Haben wir nicht inn deinem Namen geweissagt? Haben wir nicht in deinem Namen teufel außgetriben? Haben wir nicht inn deinem Namen vil Thaten gethan? Denn werde ich inen bekennen:

Der stulle mange sige til mig paa den dag HERRE / HERRE / haaffue vi icke spaaet ic die Dæffn? Haaffue vi icke vddreffuit Dæffle i die Dæffn? Haaffue vi icke gjort mange krafftige Beringer i die Dæffn?

23. Ich habe euch noch nie erkandt / Weichet alle von mir ir übelthäter.

Da vil ieg bekende saar dem / Ieg kende eder end aldri / Viger alle fra mig i Wilsbedere.

17. Sal každý strom dobrý / dobrý ovocce nese: ale zlý strom zlé ovocce nese.

Sal každý wšelké drzewo dobre owoce dobre rodzi, ale spruchmiale drzewo owoce zle rodzi.

18. Nemá žádný dobrý strom zlého ovocce něsti: ani zlý strom zlého ovocce dobrého něstí.

Nie może dobre drzewo owocować złych rodzić, ani drzewo spruchmiale owocować dobrych rodzić.

19. Každý pak strom / kterýž ne nese ovoce dobrého / wrhán a na oheň vvržen bude.

Wšelké drzewo które nie rodzi owoców dobrego / wyrzucane y wógień wrzucane.

20. Protož po skutcích jejich poznáte je.

Przez to z owoców ich poznacie je.

21. Ne každý řekne mi říjka: Pane, Pane, wegde do Království Nebeského: ale kdo činí vůli Otce svého / kterýž jest w Nebách / tenť wegde do Království Nebeského.

Nie każdy ktory mi mowi / Pánie / Pánie, wiedzic do Krolestwa: niebieskiego / ale kto chory czyni woľu Ocy mego ktory jest w niebie.

22. Nebo mnozí mi řekňi w ten den: Pane / Pane / zdalíž jsme w Směnu tvém neprořekovali / a we Směnu tvém Diábluow newymnili / a w tvém Směnu diwuwom jsme mnohých učinili?

Wiele ich rzecze nu dnia onego / Pánie / Pánie / zdalíž jsme přez imie tvoje nie prořekovali? y přez imie tvoje čarow newymnili? y přez imie tvoje wiele cudow nie činili?

23. A tehdý povym gim: Někdy jsem vás neznal. Odědět se odemne wšichni / kteříž činíte nepravost.

A tedy im takowce powiem / Znam was nie znał / Wsichopcie odemne wy ktery nieprawość czynicie.

24 כל הכיל דשמע מלי
הליו ועבד להיו יתדמא
לגבנא חכימא הו דבנא
ביתה על שועא:

*Adunque ciascuno che oide queste
mie parole, e mettele ad effetto, se l'as-
simigliano ad un huomo prudente, il quale
edifica la sua casa sopra la pietra.*

25 ונחית מטרא ואתו
נהרותא ונשבי רוחא
ואתטריו בה בביתה
הו ולנא נפל שתאסוריה
ציר על שועא סימין היו:

*Allora discese la pioggia, e vennero i
fiumi, e soffiarono i venti, e crollarono in
quella casa, e non ruinò: perciochè ella era
stata fondata sopra la pietra.*

26 וכל מו דשמע מלי
הליו ולנא עבד להיו י
יתדמא לגבנא סכלא
דבנא ביתה על חלנא:

*Ma chiunque ode queste mie parole,
e non le mette in effetto, sarà assomigliato
ad un huomo stolto: il quale edifica la sua
casa sopra l'arena.*

27 ונחית מטרא ואתו
נהרותא ונשבי רוחא
ואתטריו בביתה הו ונפל
ביתו מפולתה רבנא:

*E discese la pioggia, e vennero i fiumi,
e soffiarono i venti, e crollarono in quella
casa, e la ruina sua fu grande.*

28 והנא דפד עלם ישוע
מלנא הליו תהרין הו
פנשא על יולפניה:

*Et advenit, che quando Iesus ebbe
finita queste parole, le turbe si stupivano
de la sua dottrina.*

29 מלח הנא להיו ציר
איר משלש ולנא איר
ספרהיו ופריש:

*Perciochè egli insegnava loro come
persona, che habbia autorità, e non come
li Scribi.*

24 לכן כל אשר שומע את
דברי האלה ויעשה אותם
אדמה אותו לאיש חכם אשר
בנה את ביתו על הסלע:

Pues, qualquiera que me oye estas palabras,
y las haze, compararlo he al varon prudente que
edificó su casa sobre penna.

25 וירד המטר ובאו הנהרות
וגם נשבו הרוחות ופגעו בבית
הזה ולא נפל כִּי־יסד על
הסלע:

Que descendió lluvia, y vinieron rios, y so-
plaron vientos, y combatieron aquella casa, y no
cayó: porque estava fundada sobre penna.

26 וכל אשר ישמע את דברי
האלה ולא יעשה אותם הו
ידמה לאיש נבל אשר בנה את
ביתו על החול:

Y qualquiera que me oye estas palabras, y no
las haze, compararlo he al varon loco, que edifi-
có su casa sobre arena.

27 וירד המטר ובאו הנהרות
וגם נשבו רוחות ופגעו בבית
הזה ונפל ונתה מפלתו גדולה:

Que descendió lluvia, y vinieron rios, y so-
plaron vientos, y hizieron imperu en aquella ca-
sa, y cayó: y fue su ruyna grande.

28 ויהי ככלות ישוע את
הדברים האלה ויתמהו העם
על תלמודו:

Y fué que como Iesus acabó estas palabras,
las compannas se espantaban de su doctrina.

29 כִּי־היה מלמדם כמו
איש יכיל ולא כמו הסופרים
והמפרשים:

Porque los enseñava como quien tiene au-
thoridad, y no como los Escribas.

ז.

24. Πᾶς οὖν ὅστις ἀκούει μου εὖ-
λόγους τὰς, καὶ ποιῇ αὐτοὺς, ὁ-
μοιωθήσεται τῷ ἀνδρὶ φρονίμῳ, ὅστις
οἰκοδομεῖ τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ
τῷ πέτρῳ.

Quiconques donc oit ces paroles que
je di, & les met en effect, se l'accempa-
rera à l'homme prudent qui a bati sa
maison sur vne roche.

25. Καὶ κατὰ τὴν ἡ βροχὴν, καὶ
ἡ λῆθαι οἱ ποταμοὶ, καὶ ἡ πνεύματα οἱ
ἀνεμοὶ, καὶ προσέτατον τῇ οἰκίᾳ
ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἔπεσε· καὶ ἡ οἰκοδομή
αὐτῆς ἐπὶ τῷ πέτρῳ.

Et quand la pluye est tombee, & les
torrents sont venus, & les vents ont
soufflé, & ont heurté contre ceste mai-
son-la, elle n'en est point tombee: car
elle estoit fondée sur la roche.

26. Καὶ πᾶς ὁ ἀκούων μου εὖ-
λόγους τὰς, καὶ μὴ ποιῇ αὐ-
τοὺς, ὁμοιωθήσεται τῷ ἀνδρὶ μωρῷ.
ὅστις οἰκοδομεῖ τὴν οἰκίαν αὐτοῦ
ἐπὶ τῷ ἄμμο.

Mais quiconques oit ces paroles que
je di, & ne les met point en effect, sera
accomparé à l'homme fol, qui a bati sa
maison sur le sablon.

27. Καὶ κατὰ τὴν ἡ βροχὴν, καὶ
ἡ λῆθαι οἱ ποταμοὶ, καὶ ἡ πνεύματα οἱ
ἀνεμοὶ, καὶ προσέτατον τῇ οἰκίᾳ
ἐκείνῃ, καὶ ἔπεσε. καὶ ἡ οἰκοδομή
αὐτῆς μεγάλη.

Et quand la pluye est tombee, & les
torrents sont venus, & les vents ont
soufflé, & ont heurté contre ceste mai-
son-la: elle est tombee & la ruine a esté
grande.

28. Καὶ ἐγένετο ὅτε συνετίλουν
ὁ ἰησοῦς εὖ-λόγους τὰς, ἔξε-
πλησσαν οἱ ὄχλοι ὅτι τῇ διδασ-
κῇ αὐτοῦ.

Et advenit que quand Iesus eut ache-
ué ces propos, les troupes furent eson-
nects de la doctrine.

29. Ὥτι γὰρ διδάσκων αὐτοὺς
ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ
γραμματεῖς.

Car il les enseignoit comme ayant
authorité, & non pas comme les Scri-
bes.

24. Omnis ergo qui audit verba mea haec, & facit ea: assimilabitur viro sapienti qui edificavit domum suam super petram.

Whosoever then heareth of mee these wordes / and doeth the same / I will liken him to a wise man / which hath builded his house on a rocke.

25. Et descendit pluvia, & venerunt flumina, & flaverunt venti, & irruerunt in domum illam, & non cecidit, fundata enim erat super petram.

And the raine fell / and the floods came and the windes blew / and beat upon that house / and it fell not: for it was grounded on a rocke.

26. Et omnis qui audit verba mea haec, & non facit ea, similis erit viro stulto qui edificavit domum suam super arenam.

But whosoever heareth these my wordes / and doeth them not / I shalbe likened unto a foolish man / which hath builded his house upon the sande.

27. Et descendit pluvia, & venerunt flumina, & flaverunt venti, & irruerunt in domum illam, & cecidit, & fuit ruina illius magna.

And the raine fell / and the flood came / and the windes blew / and beat upon that house / and it fell / and the fall thereof was great.

28. Et factum est: cum consummasset Iesus verba haec, admirabantur turbae super doctrinam eius.

And it came to passe / when Iesus had ended these wordes / the people were astounded at his doctrine.

29. Erat enim docens eos sicut potestatem habens, & non sicut Scribae eorum & Pharisei.

For he taught them as one having authoritie / and not as the Scribes.

24. Darumb / wer dise meine rede höret / vnd thut sie / den vergleiche ich einem klugen Mann / der sein hauß auff einen Felsen bauet.

Der saare / huo som höret denne min Tale / oc gör den / den ligner ieg ved en forstandig Mand / som bygde sit Hus paa en Klippe.

25. Da nun ein platzregen fiel / vnd ein gewässer kam / vnd webeten die Winde / vnd stießen an das Hauß / fiel es doch nicht / denn es war auff einen Felsen gegründet.

Der nu en Stoffue regen salt / oc kom it Vand / oc været stormede / oc stotte paa Husit / da salt det dog icke / Thi det vaar grundfest paa en Klippe.

26. Vnd wer dise meine rede höret / vnd thut sie nicht / der ist einem thörichten Mann gleich / der sein Hauß auff den sand bauet.

Oc huo som höret denne min Tale / oc gör hende icke / Hand ligis ved en daarlig Mand / som bygde sit Hus paa Sand.

27. Da nun ein platzregen fiel / vnd kam ein gewässer / vnd webeten die Winde / vnd stießen an das Hauß / da fiel es / vnd thet einen grossen fall.

Der nu en Stoffue regen salt / oc kom it Vand / oc været stormede / oc stotte paa Husit / da salt det / oc det gjorde it store fald.

28. Vnd es begab sich / da Iesus dise rede volendet hatte / entsakte sich das Volk über seiner lehre.

Oc der begaff sig / der Ihesus haffde giore ende paa denne Tale / da vndrede Folket paa hans lærdom.

29. Denn er prediget gewaltig / vnd nicht wie die Schriftgelerten.

Thi hand predickede veldelligt / oc icke som de Scrifftslaage.

24. Proto kladby kladby sloshy slova má tato / a zachováva ge / přitronán bude Muži maudrěmu / který postavil dům svou na skále.

Wszelki tedy ktory slucha od nas merd / slow / i czyni je / to go przypo dobiemy niejowi roztropnemu / ktory zbudował dom swoy na o rocke.

25. W spadl póljwa / a tefly / wżety / a wali wżetrowe / a obotili se na ten duom / wssak ne padl: nebo byl postawen na yewne skale.

Tedy spadl dežď / i prysly / ržety / i waly wżetrowe / i obotily se na on dom / a on nie upadl / do byl na opoce vgruntowany.

26. A kladby kladby sloshy slova má tato / a neplny gich / po doben gest Muži bláznu / který postavil dům svůj na písku.

Takze wszelki ktory od nas slucha ržety / slow / a nie czyni ich / bedzie przypodobion niejowi głupiemu / ktory zbudował dom swoy na piasku.

27. W prffel dešť / a tefly / wżety / a wali wżetrowe / a obotili se na duom ten / i padl / a byl pad gcho welik.

Tedy spadl dežď / i prysly / ržety / i waly wżetrowe / i obotily se na on dom / i upadl / i byl upadet wgo weliki.

28. W stalo se / kladby dokonat Gěsus slova tato / diwili se Zastupowě wćni gcho.

A stálo se kdy dokonacy Iesus ržet mow / i diwili se na ono zebřámě ludji náđ iego náus ta.

29. Nebo wćil ge pako mōe mage / a ne pako wćitelé ge gich a Zakonijcy.

Abomtem ie wćřl tářo ten křoy rymal zwierchność / a nie tářo nauczycielowie.

ח

כד דין גת מן טורא
נקפיה פנשא סגיאנא:

*Disces adunque ch'essa del monte
la seguita come moia e iude.*

2 והא גרבה חד אתג
סגד לה ואמר מרי או
גבא אנת משיכח אנת ל
למד פיותי:

*Et ecco Venne un lebbroso, che se
gl'inginocchiò davanti, dicendo, Signore,
se tu vuoi, tu mi puoi mandare.*

3 ופשת אידה ישוע קרב
לה ואמר גבא אנת
אתרבה ובה בשעתג
אתרכי גרבה:

*E levò stendendo la mano, il toccò,
dicendo, Io voglio, tu mandata. E incon-
tamente la lebbrosa colui fu mandata.*

4 ואמר לה ישוע חזי
למג לאנט אמר אנת
אלא ול חונא נפטר לכהנא
וקרב קרבנא איה דפקד
מושא לסבדותהון:

*Dopo questo li dice, Guarda
che tu non lo dica a nessuno: ma va e mo-
strati al sacerdote, & offerisci quel dono,
che Moise comandò in testimonianza ad essi.*

5 כד על דין ישוע לפפר
גהום קרב לה קנטרונג
חד ובעא הונא מנה:

*Essendo poi l'u v entrato in Caper-
naum, Venne à lui un Centurione pre-
gandolo.*

6 ואמר מרי טליי רמא
בביתא ומשרי ובישאית
משתנק:

*E dicendo, Signore, il mio famiglia è
disteso in casa paralytico, gravemente
tormentato.*

7 אמר לה ישוע אנג
אתא ואסיוהי:

E l'u li dice, Io verrò e guariròlo.

8 ענא קנטרונא הו ואמר
מרי לא שוא אנא דתעול
תחית מטלי אללא בלהוד
אמר במלתא ונתאסג
טליי:

*E il Centurione rispondendo disse,
Signore, io non son degno che tu entri sot-
to il mio tetto: ma di solamente una para-
la, e il mio servatore sarà guarito.*

ח

1 וברדתו מן תהר הלכו אחרי
עם לב:

*Y como descendió del monte, seguianto mu-
chas compannas:*

2 והנה מצורע בא וישתחו
לו לאמר אדני אם תחפץ תוכל
לטהרני:

*Y he aquí un leproso vino, y adorólo dicen-
do, Sennor, si quisieres, puedes me limpiar.*

3 וישלח ידו ויצע בו ישוע
לאמר אחפץ הטהר ומיד טהרה
צורע הו:

*Y estendiendo Iesus su mano, tocólo dicen-
do, Qüero: te limpio. Y luego su lepra fue lim-
piada.*

4 ויאמר לו ישוע ראה פן
תאמר לאיש כן אמר לו
ותראה אל תכחך והבאת
קרבנך אשר ציה משה לעדות
להם:

*Entonces Iesus le dixo, Mira no lo digas à
nadie: mas vé, muestrate al Sacerdote, y ofrece
el presente que mandó Moysen para que les
conste.*

5 ובאשר בא ישוע אל כפר
גהום קרב אליו של מנה
ותחנן אותו:

*Y entrando Iesus en Capernaum, vi no à el el
Centurion rogandole.*

6 ויאמר אדני נעדי שוכב בבית
ושול איברים ומאד יענה:

*Y diciendo, Sennor, mi moço está echado en
casa paralytico gravemente atormentado.*

7 ויאמר אליו ישוע אנא
וארפא אותו:

Y Iesus le dixo, Yo vendré, y lo sanaré.

8 ויען של מנה ויאמר אדני
צעיר אבני מבואך תחת גג כי
אם אמר רק דבר ונרפא נעדי:

*Y respondió el Centurion, y dixo, Sennor
no soy digno que entres debaxo de mi rechum-
bre: mas solamente di con la palabra, y mi moço
sanará.*

Κ Ε Θ Α Λ Η.

KATA MATΘAION. *Et quand il fut descendu de la mon-
tagne, grandes troupees le suivaient.*

*Et quand il fut descendu de la mon-
tagne, grandes troupees le suivaient.*

2. Καὶ ἰδὼν λεπρῶς ἑλθὼν προσ-
κυῖν αὐτῷ, λέγων, κύριε ἐὰν θέ-
λῃς, δύνασαι με καθαρίσαι.

*Et voici, un lepreux vint & se pro-
sterna devant lui, disant, Seigneur, si tu
veux, tu peux me nettoyer.*

3. Καὶ ἐκτείνων τὴν χεῖρα, ἥ-
ψατο αὐτὸν ὁ ἰησοῦς, λέγων, θέλω
καθαρίσθαι· καὶ ὡς ἔλεγε, καθαρί-
σθη αὐτὸς ἐκ τῆς λέπτης.

*Et Iesus estendant sa main, le toucha
disant, Je le veux, sois nettoyé: & in-
continent la lepre d'icelui fut net-
toyée.*

4. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὅρα
μηδὲν εἰπῆς. ἀλλὰ ὕπαγε, σταν τῷ
δραστῇ τῆς ἐργῆς, καὶ πρὸς τοὺς μαρ-
τύρους αὐτοῦ.

*Puis Iesus lui dit, Garde que tu ne le
dies à personne: mais c'en va, & te mon-
stre au Sacrificateur, & offre le don que
Moysè à ordonné, en témoignage à
icelui.*

5. Εἰσέλθοντα τῷ ἰησοῦ εἰς κα-
περναούμ, πρὸς τὴν αὐτῷ ἐκ-
τεταταμένην αὐτοῦ.

*Et quand Iesus fut entré en Caper-
naum, un Centurien vint vers lui, le
priant.*

6. Καὶ λέγων, κύριε ὁ παῖς μου
βέβηλεται ἐν τῇ οἰκίᾳ τῷ δου-
λῷ σου, ὅπως βασιλευσέτω.

*Et disant, Seigneur, mon garçon gît
paralytique en la maison, grièvement
tormenté.*

7. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἰγὼν
ἐλθὼν θρονοῦ μου.

*Et Iesus lui dit, Je m'y en irai, & le
guérirai.*

8. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ εκατόνταρ-
χος, εἶπεν, κύριε ἐγὼ οὐκ ἐκείνους
ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσελθῇς·
ἀλλὰ μέγα ἐστὶ λόγος, καὶ ἰαήρηται
ὁ παῖς μου.

*Et le Centenier respondant dit, Sei-
gneur, je ne suis pas digne que tu entres
sous mon toit: mais icuement di la
parole, & mon garçon sera guéri.*

CUM autem descendisset de monte, secutæ sunt eum turbae multæ.

Now when he was come downe from the mountaine, great multitudes followed him.

2. Ecece leprosus veniens, adorabat eum, dicens, Domine, si vis, potes me mundare.

And so, there came a leper and worshipped him, saying, Master, if thou wilt, thou canst make me cleane.

3. Et extendens Iesus manum, tetigit eum, dicens, volo. Mundare. Et confestim mundata est lepra eius.

And Iesus putting forth his hand, touched him, saying, I will, be thou cleane: and immediately his leprosie was cleansed.

4. Erat illi Iesus, Videre mini dixeris: sed vade, ostende te sacerdoti, & offer munus quod precepit Moyses in testimonium illis.

Then Iesus saide vnto him, See thou tel no man: but go, and shew thy selfe vnto the Priest, and offer the gift that Moyses commanded, for a witnesse to them.

5. Cum autem introisset Capharnaum, accessit ad eum Centurio, rogans eum.

When Iesus was entred into Capharnaum, there came vnto him a Centurion, beseeching him.

6. Et dicens, Domine, puer meus iacet in domo paralyticus, & male torquetur.

And saide, Master, my seruant lieth sicke at home of the palsie, and is grievously pained.

7. Erat illi Iesus, Ego veniam, & curabo eum.

And Iesus saide vnto him, I will come and heale him.

8. Et respondens Centurio, ait, Domine, nõ sum dignus ut intres sub tectum meum: sed tantum dic verbo, & sanabitur puer meus.

But he Centurion answered, saying, Master, I am not worthy that thou shouldest come vnder my roofo: but speake the worde onely, and my seruant shall be healed.

Da er aber vom Berge herab gieng/folgete jm vil volcks nach.

Der hand giel ned til Berget/sulde der meger Jolck effter hannem.

2. Vnd sihe ein Aussätziger kam/vnd betet in an/vnd sprach: HERR/so du wilt/kanst du mich wol reinigen.

De see/der kom en Spedassle/oe tilbad hannem/oe sagde/HERR/om du wilt/da kanst du vel rense mig.

3. Vnd Iesus strecket seine hand auß/rüret ihn an/vnd sprach: Ich wils thun/sey gereiniget. Vnd als bald war er von seinem außsätz rein.

De Ihesus vdracte sin Haand/verde ved hannem/oe sagde/Jeg vil gøre det/ver ren/De hand bleff strax ren aff sin Spedassle.

4. Vnd Iesus sprach zu jm: Sihe zu/sags niemand/sondern gehe hin/vnd zeige dich dem Priester/vnd opfere die gabe/die Moses befohlen hat/zu einem zeugniß über sie.

De Ihesus saade til hannem/See til/Sig ingen det/Wen gæst hen/oe bere dig saar Presten/De offer den gæstue/som Mose haaffuer befaleet/til et Vidnissbyrde offer dem.

5. Da aber Iesus eingieng zu Capharnaum/tract ein Hauptmann zu ihm/der bat in.

Der Ihesus giel ind i Capharnaum/traadde en Høfdeemand til hannem/hand bat hannem.

6. Vnd sprach: HERR mein Knecht ligt zu hause/vnd ist Sichtebrüchig/vnd hat grosse qual.

De saade/HERR/min Tienere ligger hiemme/oe er Sættbrøden/oe pinis suarlige.

7. Iesus sprach zu jm: Ich will kommen/vnd ihn gesund machen.

Ihesus sagde til hannem/Jeg vil komme/oe helbrede hannem.

8. Der Hauptmann antwortet/vnd sprach: HERR/ich bin nicht werth/das du vnter mein Dach gehst/Sondern sprich nur ein wort/so wirdt mein Knecht gesund.

Hoffungmanden suarede/oe sagde/HERR/Jeg er icke verd/at du skal gaa vnder mit Tag/Wen sig elen et Ord/da bliffuer min Tienere helbrede.

Aldnž skapils hūro/šli ja nim žāstupovē mnozj.

Ugdy skapils gory/slo žā nīm wilec zebranie ludu.

2. Ahle malomocny pŕišed klanel, se genu / řka: Pane/cheesli muožes mne očistiti.

Žoto tredowaty przystępn fac dal muchwale/mowiac: Pānie iesli cheesli możesz mne oczyszcic.

3. W wātāhl Bęsijs Nulu dotekl se ho / řka: Ehey / bud tiš. J hneč očistieno geš mas lomocenšijn gęho.

Ž kāgnawšy Iesus reke dotekl se go / mowiac: Cheesli badž očyszcion: A byl zarazem očyszczon tradicgo.

4. W řekl genu Bęsijs: Wipž/aby žad němu neprawil: ale gdi a wšāž se knęžy/a obęteg dar / kicřž pŕikāzal Wronšijs na swędecwij gum.

Eedy murtekl Jezus / Sacj az byl nikomu nie powiedal/ale wōz wšāž se kapłanowi/y ofiaruy dac on ktory przyskazał Mojżesz/da świadectwo im.

5. Aldnž wšedl do Kaffarnaum/pŕislaupil k němu Setniš profeho.

Ugdy Jezus wšedl do Kāpernāum/przyszedł do niego setniš profsac go y mowiac.

6. A řka: Pāne/Služebniš māj ležij w domu Mlāsem poraženj/a welmi se trāpij.

Pānie/sluga moy leży w domu powietrzem zarażony, ybarzo w trapijny.

7. W řekl genu Bęsijs: Jaž pŕigdu/a wzdrownijm gęh.

Eedy mo tŕekl Jezus / Ja gdy przyszedł wzdrowie go.

8. A odpowēdaje Setniš/řekl: Pāne/negsem hoden/a by wšedł pod střechu mau / ale toliko řem slowo / a wzdrownen bude Služebniš māj.

A odpowiedział setniš / rzekl: Pānie nie jestem hoden aby wšedł pod dach mój ale tylko słowo / a będzie wzdrowion sługa mój.

ח

9. אָה אָנא ציר צברג
אָנא דתחית שילטנא
ואירא תחית ציר
אסטרטוטא ואמר אָנא
להנא דיל ואול ולאחרנא
דתא ואמתא ולעבדי דעבד
הנא ועבד:

*Imperoche ancor te san huomo fatto
La potestà d'altius, & ho fatto di me de
soldato, e dico a questo, Va, & egli & a,
& a quell'altro, Vieni, & egli viene. & al
mio seruitore, Fa questa cosa, & egli la fa.*

10. פד שמע דין ישוע
אתמר ואמר לדאתין
עמה אמין אמר אָנא
לכו דאף לא פיסרנא
אשכחתי איד דנא
הימנותא:

*Il che & sendo fatto, si marauillò, &
disse a quelli che li seguivano, lo & dire
mi venite che ne par in Israel ho trovato
tanto fede.*

11. אמר אָנא לכו דין
דסגנא איתון מן מדנא
ימן מערבא ונסתמכון
עם אברהם ואיסקק
ויצקוב במלכותא
דשמיא:

*Edisoni, che molti verranno da O-
rientis, & Occidentis, & sederanno con A-
braham, Isaac, & Iacob nel regno de celo.*

12. פניא דין דמלכותא
יפקון לחשוכא פניא
תמן יהנא פניא וחורב
שמיא:

*E i figliuoli del regno saranno seccati
et fuori ne le tenebre effusati, & quasi sara
pianto a stridor de denti.*

13. ואמר ישוע לקצטנא
הי ול איכנא דהימנות
יהנא לך ואמתא טלנא
כה בשעתא:

*Poi disse Iesus al Centurione. Va, &
secondo che tu hai creduto, così si fia fatto.
E in quello stesso momento il suo figliuolo
fu guarito.*

14. ואתא ישוע לביתה
דשמעון ונחא לחמיתה
דמיא ואחידא לה א
אשתא:

*Essendo poi Iesus entrato in casa di
Pedro, vide la suocera di esso che giaceua
in letto, & che habuena la febbre.*

ח

9. כִּי־גַם אֲנִי אָנוֹשׁ תַּחַת
מִמְשָׁלָה וְתַחְתִּי אַנְשֵׁי חֵיל וְגַם
אֵמַר לָזֶה לֵךְ לְךָ וְיִלְךְ וְלֵאחֶר
בֹּזֵא וְיָבוֹא וְלַעֲבָדִי עֲשֵׂה זֹאת
וְעֲשֵׂה:

*Porque tambien yo soy hombre debaxo de
potestad, y tengo debaxo de mi potestad solda-
dos, y digo a este, Vé, y va: y al otro, Ven, y vie-
ne: y a mi seruo, Haz esto, y haze lo.*

10. וּבְשִׁמְעַיִשׁוּעַ הָמָּה לֵאמֹר
לְהִלָּכִים אַחֲרָיו אָמֵן אָנִי אֵמַר
לָכֶם כִּי־לֹא־בִישְׁרָאֵל אֲמוֹנָה
בְּזֹאת מִצָּנְתִּי:

*Y oyendolo Iesus, marauillose, y dixo a los
que lo seguian, De cierto os digo, que ni aun en
Israel he hallado tanta fe.*

11. וְאֲנִי אֵמַר לָכֶם כִּי־לָבִים
מִמְּזִיחַ וּמִמַּעַקֵּב יָבוֹאוּ וְיִרְבְּצוּ
עִם אַבְרָהָם וְיִצְחָק וְיַעֲקֹב
בְּמַלְכוּת הַשָּׁמַיִם:

*Mas yo os digo que vendrán muchos del O-
rientis, y del Occidente, y se assentaran a la mesa
con Abraham, y Isaac, y Iacob, en el Reyno de
los cielos:*

12. וּבְנֵי הַמַּמְלָכָה יִשְׁלָחוּ אֶל־
הַחֹשֶׁךְ הַחֲצִיץוֹן וְשָׁם יִהְיֶה בְּכִי
וְחִירוֹק שָׁנִים:

*Y los hijos del Reyno serán echados en las
tinieblas de afuera. Allí será el lloro, y el bati-
miento de dientes.*

13. וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ לְקַצְטָנָה
הַי וְלֵאִיכָנָה דְּהִימֹנֹת
יִהְיֶה לְךָ וְאֵמֶתָ טִלְנָה
כֵּה בְּשַׁעֲתָא:

*Entonces Iesus dixo al Centurion. Vé, y co-
mo creyste, sea hecho contigo. Y su moço fue sa-
no en el mismo momento.*

14. וַיָּבוֹא יֵשׁוּעַ אֶל־בֵּית כִּיפָא
וַיֵּרָא אֶת־חֲמוּתָיו שׁוֹכְבֵת בַּחֲמָה:

*Y vino Iesus a casa de Pedro, y vido a su sue-
gra echada en la cama, y con fiebre:*

י.

9. Καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπος εἰμι
ὑπὸ ἐξουσίᾳ ἔχων ὑπὸ μουσὶν
στρωτῶν, καὶ λέγω ταῖς, περὶ-
ληπὶ, καὶ περὶ ταῖς, καὶ ἄλλῃ, ἔρ-
χε καὶ ἔρχεται, καὶ τῷ δούλῳ μου,
ποιεσθὲν ὅ, καὶ ταῖς.

*Car ie suis aussi homme constitué
sous la puissance d'autrui: & qui ai sous
moi des gendarmes: & ie dis à l'un, Va,
& il va: & à l'autre, Vien, & il vient: & à
mon seruiteur, Fai cela, & il le fait.*

10. Ἀκούσατε ὅτι ἐπὶ Ἰσραὴλ μα-
ρτυροῦμαι, καὶ εἰπε ταῖς ἀποστόλοις, αἰμὴν
λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐν τῷ Ἰσραὴλ οὐ
καὶ τῷ πιστῷ εὐρεται.

*Ce qu'oyant Iesus s'estietueilla, &
dit à ceux qui le suiuoyent, En verité ie
vous di, que meismes en Israel ie n'ai
point trouué une si grande foy.*

11. Λέγω ὑμῖν ὅτι πολλοὶ δεσπὶ
ἰσραηλῶν καὶ δεσπὶν ἔχουσιν, καὶ
ἀνακληθῆσιν μετὰ ἀβραάμ καὶ
ισακ καὶ ιακώβ ἐν τῇ βασιλείᾳ
τοῦ οὐρανοῦ.

*Mais ie vous di que plusieurs vien-
dront d'Orient & d'Occident, & seront
a table au royaume des cieuz, avec A-
braham, Isaac, & Iacob.*

12. Οἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας ἐκ-
κληθήσονται εἰς τὸ σκότος, καὶ ἔξω-
τερὸν ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ
βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

*Et les enfans du royaume seront ier-
tés hors, & tenebres de dehors: là y au-
ra pleur & gémissement de dents.*

13. Καὶ εἶπε ὁ ἰσχυρὸς τῷ ἑκα-
τῶν, ἴπαγε, καὶ ὡς ὅτι σκεπτε-
σθῇ, καὶ ἰαθῇ ὁ παῖς αὐτοῦ
ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ.

*Adonc dit Iesus au Centenier, Va, &
ainsi que tu as creu, qu'il se soit fait. Et
en ce meisme instant son garçon fut
guéri.*

14. Καὶ ἰθὺς ὁ ἰσχυρὸς εἰς τὴν
οἰκίαν πέτρου, εἶδε τὴν πενθερὰν
αὐτοῦ βεδνημένην καὶ πυρετοῦ.

*Puis Iesus étant venu en la maison
de Pierre, vid la belle mere d'icelui gi-
sante au lit, & ayant la fièvre.*

CAP. VIII.

9. Nam & ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites: & dico huic, vade, & vadit: & alii, veni, & venit: & seruo meo, fac hoc, & facit.

For I am a man also vnder the authoritie of another / and haue souldiers vnder me: & I say to one / Go / and he goeth: and to another / Come / and he cometh: and to my seruants / Do this / and he doeth it.

10. Audiens autem Iesus, miratus est, & sequentibus se dixit, Amen dico vobis, non inveni tantam fidem in Israel.

When Iesus heard that / he marvelled: & said to them that followed him / Verely / I say vnto you / I haue not founde so great faith / euen in Israel.

11. Dico autē vobis, quod multi ab Oriente & Occidente venient, & recumbent cum Abraham, & Isaac, & Iacob in regno caelorum.

But I say vnto you / that many shal come from the East and West / and shal sit downe with Abraham and Isaac / & Iacob in the Kingdome of heauen.

12. Filii autem regni eiicientur in tenebras exteriores: ibi erit fletus & stridor dentium.

And the children of the Kingdome shal be cast out into these darkenes: there shal be weeping and gnashing of teeth.

13. Et dixit Iesus Centurioni, vade, & sicut credidisti, fiat tibi. Et sanatus est puer in illa hora.

Then Iesus said vnto the Centurion / Go thy way / and as thou hast beleued / so be it vnto thee. And his seruants was healed the same houre.

14. Et cum venisset Iesus in domum Petri, vidit socrum eius iacentem & febricitantem.

And when Iesus came to the Peters house / he saw his wifes mother laid downe / and sicke of a feuer.

Das VIII. Capitel.

9. Denn ich bin ein Mensch / darzu der Oberkeit vnterthan / vnd hab vnter mir Kriegsknechte / Noch wenn ich sage zu einem / gehe hin / so gehet er. Vnd zum andern komm her / so kommt er / Vnd zu meinem Knecht / thu das / so thut ers.

Iht ieg er u. Meniste / som er Offrigeden vnderdang / De ieg hafter Stridmend vnder mig / Maar som ieg alligeuel siger til den ene / Gaa hen / saa gaar hand. De til den anden / Kom hid / saa kommer hand / De til min Diener / Gaa der / saa gaar hand der.

10. Da das Iesus höret / verwundert er sich / vnd sprach zu denen die im nachfolgeten: Warlich ich sage euch / solchen glauben hab ich inn Israel nicht funden.

Der Ihesus der herde / forundrede hand sig / oc sagde til dem / som hannem effterfulde / Sandelige siger ieg eder / Saadan en Tro hafter ieg icke fundet i Israel.

11. Aber ich sage euch / vil werden kommen vom Morgen vnd vom Abend / vnd mit Abraham vnd Isaac vnd Jacob im Himmelreich sitzen.

Men ieg siger eder / Vilange stulle komme aff Øster oc aff Vester / oc siddet med Abraham / oc Isaac / oc Jacob i Himmerigis rigt.

12. Aber die Kinder des Reichs werden außgestossen inn das Finsternuß hinauß / Da wirdt sein weinen vnd zeenklappen.

Men rigens børn stulle stöds hen vdi mørket. Der skal vere graad oc rendegindsel.

13. Vnd Iesus sprach zu dem Hauptmann: Gehe hin / dir geschehe wie du geglaubet hast. Vnd sein Knecht ward gesund zu derselbigen stunde.

De Ihesus saade til Høfftsmanden / Gaa bort / Dig ske som du trode. De hans Diener bleff helbreddet den samme time.

14. Vnd Iesus kam in Peters hauß / vnd sahe / daß seine schwiger lag / vnd hatte das Fieber.

De Ihesus kom i Peters Hus / oc saa / At hans Hustris moder laa oc haatte Koldesuge.

Kapitola VIII.

9. Neb y på gsem Eflowet pod moey gineho postawenij / a mām pod sebau Dpnyfe: a dyu comuto goi / y gde: a gi nēmu pīd / y pīgde: a Slu: jebnytu mēmu / vōūto / a vōū nī.

Dociem y ta test eflowiet pod mora mego postawiony / y mam pod soba zolnierze / y mowietem / Toj, don idzi / a dūgiem / Chodj / a on przychodzi / s. uoże tej more mu / Ezyato / a ezytu.

10. To vsslyšaw Bęzijs / po diwil se / a gdauchym za sebau test: Amen prawym wam / ne nalezi gsem tak wielki Wiary w Izraelstem Lidu.

Agdy thęst ysał Iesus / dżuow: wal sic / y rzekl tym ktorzy szly: nim śaprawde mam powiebam / izem y w Izraelu nie nalezi tak wielkiej wiary.

11. Prawym pał wām / że pīgdau mnosz od Wschodu y od Zāpadu Slunce. a sioliti budau s Abrahamem / s Isaac / s Iakobem w Krālowstwi Nebestem:

Opowiedam wam / że wiele idzie wschodu y zachodu sloneca przydziej / y siedziej brda: Abrahā hemem / y Isaaciem / y Iakobem w Krālestwie niebiest m.

12. Ale Synowie Krālowstwi wwrżeni budau do ciemności / jęwnitńhch / tū bude plāt a sęępeni jębuow.

Alsynowie Krālestwa b. d. a wwrzuci w ciemności jęwnitńhch / tam je będzie plāj y zgrzytanie jębuow.

13. W rēl Bęzijs Etenhfor wi: Gbi / a pałoj gś wwrēsi / tak stań se tobē. W vđdrawen gęst Slu: jebnił gcho w tu hōdinu.

Rzekl Iesus sernikfor / Toj / a tk poś wwrzywł niechci sic / stanęly byt vđdrawion iē / s. lągę te yje godjiny.

14. A lōdż wssel Bęzijs do domu Petrowa / w rēl Ewekrusfo gcho ana lęsi / a jymni: co trpij.

Agdy przysiedł Iesus do domu Piotrowego / widział żwiekre ię go lejaca w kłozu / a mīiaca gorę cżę.

ח

15 וְקָרַב לְאַיִתָּהּ וּשְׁבַחְתָּהּ
אֶסְתָּמָה וְקָמַת וּמִשְׁמָשָׁה
בֵּיתָ לְהֵיוֹ:

*Et tocce la mano, e la febbre la la
scio: onde ella si levò, e serviva loro.*

16 בְּדֵי הַיָּמָה דִּינִי וּמִשְׁמָשָׁה
קָרַבִּי קִדְמוֹתֵי דִינִי
סִגְמָאִי וְאַפִּק דִּי יִיְהוֹן
בְּמַלְתָּא וּלְכַלְהוֹן אִילֵין
דְּבִישְׁמֵיתָ צְבִידִין הֵיוּ אִסִּי
אֲמֵן:

*l'annu la sera, presentavano a lui
malati ed emorritici, et egli col parlare,
feccoli fuori gli spiriti, e visano tutti gli
ammalati.*

17 אִין הֵיִתְמַלְא מִידִם
לְאַתְמֵיִד בְּדֵי אִישְׁמֵיִד
בְּבִגְדֵי דְאִמֵּר דְּהוּ יִסֵּב
בְּאַבְּנֵי וּבְקִרְבָּנֵי נִסְגֵין:

*Accioche l'indempesse quello ch'era
stato detto per al Profeta Esaias, che disse,
Egli ha prese la nostra infermitate, et ha
portate la nostra malatie.*

18 בְּדֵי חֲנוּכָּה דִּין יְשׁוּעַ
פְּגִשָׁא סִגְמָאִי דְּחִדְרִין
לֵה בְּקֵד דִּיאִילֵין לְעִבְרָא:

*Allora Esaias Sedendosi d'intorno
malis turbis, comando che passassero a
l'altra rima.*

19 וְקָרַב סִפְרָא חֲדָא וַיֹּאמֶר
לֵה רַבִּי אַתָּה בְּתֵרֵךְ לְאַתְרֵךְ
דְּאִיל אֲמֵת:

*Et accostandosi gli un certo Scriba,
gli disse, Maestro io te seguirò dovunque
tu andrai.*

20 אָמַר לֵה יְשׁוּעַ לְתַעֲלָא
בְּהַצָּא אִירָג דְּהוּן
וּלְפִרְחָתָא דְּשִׁמְרָג
מִטְלָלָא לְבָהּ דִּין דְּ
דְּאַנְשָׁא לִית דֵּה אִיבָבָא
דִּי־סִמּוֹךְ רִישָׁה:

*Allora Iesus le disse, Le volpe hanno
le tane, e gli uccelli del cielo nido: ma il
Figliuol de l'huomo non ha dove posare al
capo.*

21 אַחֲרֵי־כֵן דִּין מִן
חֲלִמִידֵיהּ אָמַר לֵה מִתָּה
אַפִּס לֵי לִוְהָדִם אֲמֵר
אֶקְבֵּד אֲבִי:

*Et un alter de suis discipulis gli disse,
Signore, lassiamo prima andare a seppellir
nostro padre.*

ח

15 וַיָּצֵעַ אֶת־יָדָהּ וַתַּעֲזֹבֶיהָ
הַחֶסֶד וַתִּקּוּם וַתִּשְׁרָתָהּ:

*Y tocó su mano, y la fiebre la dexó: y levan-
tóse, y sirvióles.*

16 וַיְהִי־עֶרֶב וַיָּגִישׁ אֵלָיו בְּעַלְיָ
שְׂרִים רַבִּים וַיּוֹצֵא אֶת־הַדֹּהוֹת
בְּדָבָר וּבְלִי־אִשָּׁר הַיָּתֵה לְעֵה
בָּם יָרֵפָה:

*Y como fue ya tarde, truxeron á el muchos
endemoniados, y echó de ellos los demonios con
la palabra, y sanó todos los enfermos.*

17 לְמַלְאֲתָ מָה עֵינֵי־אִמֵּר
בִּישְׁעֵיהּ הַנְּבִיאָ לֵאמֹר חֲלִי־נִי
הוּא נָשָׂא וּבְמַכְאוּבֵי־נִי סִבְלָם:

*Para que se compliesse lo que fue dicho por
el propheta Isaias, que dixo, El tomó nuestras
enfermedades, y lleuó (nuestras) dolencias.*

18 וַיְרֵא יְשׁוּעַ עִם רַב מִסְבִּיב
לֹא יִצְוֶה לְהַלֹּךְ לְעֵבֶר הָיִם:

*Y viendo Iesus muchas compannas arredor
de si, mandó que se fuesen de la otra parte del
lago.*

19 וַיָּגֵשׁ אֶחָד מִסֹּפְרִים וַיֹּאמֶר
לֹא רַבִּי אָבִי אַחֲרֶיךָ אֵינִי חֲלִי:

*Y llegóse vn Escriba, y dixole, Maestro, se-
guirtehe donde quiera que fueres.*

20 וַיֹּאמֶר לֹא יְשׁוּעַ הַשּׁוֹעֲלִים
יִשְׁלְחֵם חֲסִידוֹת וְלַעֲזוֹף הַשְּׂבִיִּם
קָנִים וּלְבִרְאֵתִים אִין לֹא אִשָּׁר
אֶת־דֹּאשׁוֹ יֵשִׁים שָׂמָה:

*Y Iesus le dixo, Las zorras tienen caueñas,
y las aues del cielo nidos: mas el Hijo del hombre
no tiene donde acueste su cabeça.*

21 וְאַחֵר מִחֲלִמִידֵין אָמַר לֹא
אֲדֹנָי הִנֵּחַ לִי בְּרִאשְׁוֹנָה לְבוֹא
וּלְקַבֹּד אֶת־אָבִי:

*Y otro de sus Discipulos le dixo, Señor,
Dame licencia que vaya primero, y entierre á mi
padre.*

ח

15. Καὶ ἥψατ' τῆς χειρὸς αὐτῆς
καὶ ἐφῆκεν αὐτῇ ὁ πυρετὸς καὶ
ἡ γυνὴ καὶ διεκρά. ἡ αὐτῇ.

*Et il toucha la main d'icelle, & la
fièvre la quitta: puis elle se leva, & les
servit.*

16. Ὅψιμος ᾗ ἡμερῶν περὶ
λυγγκας αὐτῷ ὁ αἰμορρῶν μῦθος
πολλὸς, καὶ ἐξέβαλε πεπρωμένα
λογῶν, καὶ παύσας αὐτὸν αἰμορρῶν
ἐξέγαγεν.

*Et le soir étant venu, on lui presen-
ta plusieurs emorritiques, & le veuil
deux ou trois fois: mais après que Iesus
le eut touché, tous ceux qui se portaient
mal.*

17. Ὅπως πληροῦν τὸ πρῶτον
ἡσυχῇ ὡς φησὶ τὸ ἱερὸν, καὶ
τὸ ἱερὸν αὐτῶν ἡμεῖς ἐλάβομεν, καὶ
τὰς ἰσχυρὰς ἐβάσταμεν.

*Afin que fust accompli ce dont auoit
esté parlé par Elsie le Prophete, dilant,
Il a prins nos langueurs, & a chargé nos
maladies.*

18. Ἰδὼν ᾗ ὁ ἰησοῦς πολλοὺς ὄχ-
λους περιπατοῦν, ἐκέλευσεν αὐτοὺς
θῆναι τὸ πέραν.

*Adonc Iesus voyant grandes trou-
pes à l'entour de lui, commanda qu'ils
se fussent aller.*

19. Καὶ προσελθὼν εἰς εὐαγγε-
λιστὴν εἰπὼν αὐτῷ, διδάσκαλε, ἡ
καὶ ἀφ' ἡμεῶν οὐκ εἶμι ἀπὸ σοῦ

*Lors vn Scribe s'estant approché,
lui dit, Maître ie te suivrai par tout où
tu iras.*

20. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, αἱ
ἀλώπηκες φωνοῦν τοὺς ἰχθύας, καὶ ἡ
πατὴρ ὁ θεὸς κατασκευάζει, ὁ
ᾗ ὁ υἱὸς ἀνθρώπου οὐκ ἔχει πῶς
καταλέγει κληῖν.

*Et Iesus lui dit, Les renards ont des
foies, & les oiseaux de l'air des nids:
mais le fils de l'homme n'a point où il
puisse reposer la teste.*

21. Ἐπεὶ δὲ ᾗ τις μαθητὴς αὐτοῦ
εἶπεν αὐτῷ, κύριε, ἐπιτρέψον μοι
πρῶτον ἀπελθεῖν, καὶ θάψαι τὸν
πατέρα μου.

*Puis vn autre de ses disciples lui dit,
Seigneur, permets que j'aille première-
ment enterrer mon Pere.*

15. Et tetigit manum eius, & dimisit eam febris, & surrexit, & ministrabat ei.

And he touched her hand, and the fever left her: so she arose, and ministered unto them.

16. Vespere autem facto, obrulerunt ei multos demonia habentes: & enciebat spiritus verbo: & omnes male habentes curavit.

When the even was come, they brought unto him many that were possessed with devils: and he cast out the spirits with his word, and healed all that were sick.

17. Ut adimpleretur quod dictum est per Isaiā prophetam dicentem, Ipse infirmitates nostras acceperit: & aegrotationes (nostras) portavit.

That it might be fulfilled, which was spoken by Isaias the Prophet, saying, He took our infirmities, and bare our sicknesses.

18. Videns autem Iesus turbas multas circum se, iussit ire trans fretum.

And when Iesus saw great multitudes of people about him, he commanded them to go over the water.

19. Et accedens unus scriba, aut illi, Magister, sequar te, quocunque ieris.

Then came there a certain Scriba, and said unto him, Master, I will follow thee whithersoever thou goest.

20. Et dixit ei Iesus, Vulpes foveas habent, & volucres caeli nidos: filius autem hominis non habet ubi caput, (suum) reclinet.

But Iesus said unto him, The foxes have holes, and the birds of the heaven have nests: but the Son of man hath not whereon to rest his head.

21. Alius autem de discipulis eius ait illi, Domine, permitte me prius ire, & sepelire patrem meum.

And another of his disciples said unto him, Master, suffer me first to go, and bury my father.

15. Da greiff er ire hand an / vnd das Fieber verlies sie. Vnd sie stund auff / vnd dienete ihm.

Da tog hand paa hendis haand / De den Kolder / siuge forlod hende. De hun, stod op / oc dienete dem.

16. Am abend aber brachten sie vil besessene zu ihm / vnd er treib die geister auß mit Worten / vnd machte allerley Kraucken gesund.

Am affenen forde de mange Besette til hannem / De hand vddress Aanderne med Ord / oc helbredede dem alle / som vaare Suge.

17. Auff das erfüllet würde / das gesagt ist durch den Propheten Esaias / der da spricht: Er hat vnser schwachheit auff sich genommen / vnd vnser Sucke hat er getragen.

At de skulde fuldkommen / som er talte ved Propheten Esaias / som siger / hand tog vor Stræbelighed paa sig, oc hand bar vor Sogdomme.

18. Vnd da Iesus vil Volcks vmb sich sahe / hieß er hinüber jenseid des Meers fahren.

De der Ihesus saa meget Folk omkring sig / bad hand dem fare hen offuer paa hin side Haalt.

19. Vnd es trat zu ihm ein Schriftgelehrter / der sprach zu ihm: Meister / ich wil dir folgen / wo du hingehst.

De der gick en Scrifftslaag til hannem / hand saade til hannem / Meister / ieg vil følge dig / hvort du gaar.

20. Iesus sagt zu ihm: Die Füchse haben Gruben / vnd die Vogel vnter dem Himmel haben Nester / aber des Menschen Sohn hat nicht da er sein Haupt hinlege.

Ihesus sagde til hannem / Restue haftue Graffuer / De Fule vnder Himmelen haftue Nester / Men Meniskens seu haftue icke det / hand fand legge sit hofuit til.

21. Vnd ein ander vnter seinen Jüngern sprach zu ihm: HERR / erlaube mir / daß ich hingehge / vnd zuvor mein Vater begrabe.

De en anden blande hans Disciple / saade til hannem / HERR / Gif mig tillad / at ieg maa gaa hen, oc tilhorn iorde min Fader.

15. Vdotell se rukn gegij / a hned oſta la gi Symnice / V wſtala ona / a poſluhowala gim.

Adoth knal ſie rekliſer / opuſe: ſtala goracſka, a thal ſewſtala, p poſlugowala mu.

16. Adnyſ byl weſer / podas wali gemu mnohyſch / ſietnyſ d: abelſny mſli / a on wynnjal duchy nehyſ ſlowem / a wiſeſ cty ſietnyſ ſe ſle mſli vdrawil.

Adgy wiczor przyſedł / oſtł rowah mu wiele opczynch / a on wygnal duchy ſlowem / a wiſyſt Eterzy nie jh. mu vdrawil.

17. Aby ſe naplnilo to / coſ giſt powedyſno ſrſze Izayafſe Proroka, ſterzyſ by: Onſe giſt wſal neduſp naſſe / a namocy naſſe neſl.

Aby ſie wypełnilo co ſeſt rzeczoſ no przy Izaiasza Proroka moſ wiacego / Onſe niemocy naſſe przyſal / choroby noſil.

18. Wida pał Bęſſſſa Zayſup muohſ około ſebe / roſtazal, Wtedniſtłm ſwpm plas wili ſe ja Wofe.

A wyzrawſy Iezus wielkie zgromadzenie ludu około niebieſ / tazył aby ſie przyprawili do drugiego brzegu.

19. A przyſtaupioſy geden Witel ſeſl gemu: Wiſyſe / pſgdu ſa tſbau ſamſtoli pſgdeſa.

A przyſtaupioſy niektoſy zancyſtal tſkſtſm / Wiſyſz / poydeſa toba goſie iedno poydeſa.

20. V ſeſl gemu Bęſſſſa Liſſſy dau pata magi / a Piacp Niebeſſſy hniſzda / ale Syn Eſloweſta nemā / fdeby hlawu ſwau ſlonil.

Eby mu rzekł Iezus, Liſſſi tas my mſia / y piacy niebieſcy gniſzda / ale Syn eſlowiecy nie ma goſieby glowe ſlonil.

21. A ginyſ z Wtedniſtłm geho ſeſl gemu: PANE / dopuſt mi przygiti a pochowati Dſce meho.

Adęgi ſwezniow tego rzekł En niemu, Panie / dopuſt mi pierwey odyſe y pogrzeſe oſch mego.

CAP. VIII.

22. Iesus autem ait illi, Sequere me, & dimitte mortuos sepelire mortuos suos.

But Iesus said vnto him / Follow me / and let the dead burie their dead.

23. Et ascendente eo in naviculam, secuti sunt eum discipuli eius.

And when hee was entred into the ship / his disciples follow'd him.

24. Et ecce motus magnus factus est in mari, ita ut navicula operiretur fluctibus, ipse vero dormiebat.

And behold / there arose a great tempest in the sea / so that the ship was covered with waues : but he was a sleepe.

25. Et accesserunt ad eum & suscitaverunt eum, dicentes, Domine, salva nos, perimus.

Then his disciples came / and awoken him / saying / Master / save vs : we perishe.

26. Et dixit eis, Quid timidi estis modice fidei? Tunc surgens imperavit ventis & mari, & facta est tranquillitas magna.

And he said vnto them / Who are ye fearefull? One of litle faith? Then he arose / and rebuked the windes / and the sea : & so there was a great calme.

27. Porro homines mirati sunt dicentes, Qualis est hic, quia venti & mare obediunt ei?

And the men marvelled / saying / What man is this / that both the windes and the sea obey him.

28. Et cum venisset trans fretum in regionem Gerasenorum, occurrerunt ei duo habentes daemonia, de monumentis exeuntes, & ieiunius, ita ut nemo posset transire per viam illam.

And when he was come to the other side / into the country of the Gerasenes / there met him two possessed with devils / which came out of the graves & were fierce / so that no man might go by that way.

Das VIII. Capitel.

22. Aber Iesus sprach zu ihm: Folge du mir / vnd laß die todten ihre todten begraben.

Ihesus sagde til hannem / Folge du mig / oc lad de Døde iorde deres døde.

23. Vnd er trat in das Schiff / vnd seine Jünger folgten ihm.

De hand gick i Skibet / oc hans Disciple fulgte hannem.

24. Vnd siehe / da erhob sich ein groß vngestümm im Meer / also / daß auch das Schifflein mit Wellen bedeckt ward / Vnd er schlief.

Dersee / da begyndt en stor storm i Haffuet / saa at Skibet stuluss oc saa aff Volgerne / De hand soff.

25. Vnd die Jünger tratten zu ihm / vnd weckten ihn auff / vnd sprachen: Herr / hilff vns / wir verderben.

De disciplene ginge til hannem / oc vakte hannem op / oc sagde / HERRE / help oss / vi forderffues.

26. Da saget er zu ihnen: Ihr kleingläubigen / warumb send ir so forcht-sam? Vnd stund auff / vnd bedrögete den Wind vnd das Meer / da ward es ganz stille.

Da saade hand til dem / I liden broentes / Hvor ere i saa frøctige? De hand stod op / oc truete Været oc haffuet / Saa bleff der gantze stille.

27. Die Menschen aber verwunderten sich / vnd sprachen: Was ist das für ein Mann / daß ihm Wind vnd Meer gehorsam ist.

Men Menneskene forundrede dem / oc sagde / Hvad er det for en Mand / at været oc haffuet ere hannem lydige?

28. Vnd er kam jenseit des Meers / in die Gegend der Gergesener / da lieffen ihm entgegen zween Besessene / die kamen auß den Todtengräbern / vnd waren sehr grimmig / also / daß niemand dieselbigen Strasse wandeln kondt.

De hand kom paa hin side Haffuet / til de Gergeseners egn der lode tho Besettede hannem / de komme aff de døde Græfuer / oc de vaare saare grumme / saa / at der kunde ingen vandre at den samme ven.

Kapitola VIII.

22. A Besijss feli genu : Pod ja niman / a nech az mirni pochowawagi mirwe swę.

A rzekl Jezus do niego / Podz ja nima a nechay vmanli pogrzebia vmanle swę.

23. A konj wessel na lodij / wstaupili ja nim y Wiedlinych geho.

A gdy on wstaupil w lodj / weszli z nim weznowie jego.

24. A y bauřka weliká stala se na moři / tatže lodička přistrhávala se winami / ale on spal.

A oho wzruszente wielkie stalo sie na morzu / tak iż łódz była oskrzywiona od wiałem / a on spał.

25. Tedy přistaupili k němu Wiedlinych geho / a žbude ligy / řkauce : Pane / zachoway nás / hynemeť.

A przystapuwszy weznowie jego / obudzi go mówiac Panie zachoway nas / ginemue.

26. Y feli gim Besijss Prot se bognte / malé whry : Tedy wpraw přitázal Wetrům a Moři / y stalo se wisseny weliké.

A rzekl do nich / Przeczecie boiaćliwio mało wśiacy : Tedy dy oenawiszy sic / zgromil wiatry y morze / y stala sie cichość wielka.

27. Lidě pał diwili se / řkauce : Wraty gęi tento je Wetro wě a Moře poslauchagi ho :

A ludje sie dziwowali / mówiac Jakiż to jest / że go y wiatry y morze slućhaja :

28. A konj přišel Besijss ja Moře do krajin Gergesenu / stých potřil se s nim dwa člo / wětny magnee dábelských / wšsedlě z hrobnow / litá přijlisa / tak že žádný nemohl taw cestau choditi.

A gdy sam przyjechał do brzegu drugiego / do krajny Gergesenow / zabieżeli mu dwa operani z grobow wychodzący / bierzo ożrutni / tak iż niemożl żaden przećć ona droga.

ח

29. וַיִּקְצוּ וַיֹּאמְרוּ מַה לָּנוּ
וְלָךְ יֵשׁוּעַ בְּרֵה דֹאֲלֵהֲנוּ
אַתִּית לָכֶּה קִדְּם וְכִנְגָה
דִּישְׁקֹנוּ:

*Et incontinentes gridarunt, dicendo, Que habbiamus nos à far seco, Iesus Figli-
nel di Dio? Sei tu venuto qua à tormen-
tarci iustan? tempo?*

30. אִיתִּית דִּין לְהֵן
מִנְהֵן בְּקִרְיָה דְּחִיּוּרָה
סִנְיָא דְרִעִיָּה:

*Et era lontan da effi un gregge di
multis porcos, che pasciua.*

31. הֲגֵן דִּין שְׂאֵדָא בְּעִין
חַוּוּ מִנְהּ וַיֹּאמְרוּ אִם מִפְּקִי
אַתָּה לֹא אַפְסִי לֹא דִנְאוּרִי
לְבִקְרָא דְחִיּוּרָה:

*Et demonij la pregavano dicendo, Se
tu es sanctus quis lassas andare in quel
gregge di porci.*

32. וַיֹּאמֶר לְהֵן וְשׁוּעַ וְלֹא
וּמִתְדָא בְּפִקֵּה וְעַלֵּי דְחִיּוּרָה
וְכִלְהּ בְּדָרָא הִי תִרְבִּינָה
לְעַלֵּי לְשִׁקְיָפְנָה וְגַבְלֵהּ
בִּימָה וּמִתָּה בְּמִיָּה:

*Et egli disse loro, Andate. Allora effi
descendit, se n'andarono in quel gregge di
porci. Et ecco tutto quel gregge di porci im-
petuosamente casci per un precipizio nel
mare, e morirono ne l'acqua.*

33. הֲגֵן דִּין דִּרְגִין הֵוֹ ע
עֲדִיקִי וְאֹדֵי לְמִדְיָנִתָּה
וְחִיּוּ כִלְמַדִּים דְּהִיָּה
וְדִהֲגֵן דִּינְגָה:

*Allora i Pa'risi si se giranu & an-
darsene à la città, raccontarun ogni cosa,
e il facto de gl'inde monetti.*

34. וּבִפְקֵת כֻּלָּהּ מִדִּינְתָּה
לְאוּרֵצָה דִּישׁוּעַ וְכִרְ חֵיָּה
וְהֹאֲמִירִי בְּעִין מִינְהּ דִּישְׁבָּה
בִּין תַּחֲמוֹתֵיהוּ:

*Et ecco, tutta la città, & se incontrò à
Iesus & e comen lo veder, il pregavano che
se partisse da lor conjiu.*

וַיִּסְלַק לְאַלְפֵּיָה וְעֵבֶר
וְאַתָּה לְמִדְיָנִתָּה:

*Allora entrato ne la nave, passò de
la una parte, & vino à la suacità.*

ח

29. וְהִנֵּה קְרָאוּ לְאֹמֶר מַה לָּנוּ
וְלָךְ יֵשׁוּעַ בְּרֵה אֱלֹהִים בְּאַתָּה
הַלּוֹם קִדְּמַת הַעֲלֹתוֹת לְעֵנֹהֲנוּ:

*Y he aqui clamaron, diciendo, Que tenemos
contigo Iesus hijo de Dios? Has venido ya acá à
molestar nos antes de tiempo?*

30. וַיְהִי כְחֹק מֵהֶם עֵדֶר
הַחַיִּים רַבִּים הוֹעָה:

*Y estava lexos de ellos vn haro de muchos
puercos pacièdo.*

31. וְהַשָּׂדִים הִתְחַנְּנוּ אֵלָיו לְאֹמֶר
אִם תּוֹצִיאֵנוּ מִן הַחַיִּים וְנָא
לְבוֹא בְּעֵדֶר הַחַיִּים:

*Y los demonios le rogaron diciendo, Si nos
echas, permittenos que vamos en aquel haro de
puercos.*

32. וַיֹּאמֶר לָהֶם לָכוּ וַיֵּצְאוּ
וַיְבֹאוּ בְּעֵדֶר הַחַיִּים וְהִנֵּה
הֵלֶךְ כָּל-הָעֵדֶר הַחַיִּים בְּסִחְף
אֶל-הַיָּם וַיָּמוּתוּ בְּמִיָּה:

*Y dixoles, Id. Y ellos salidos fuerón en aquel
hato de puercos: y he aqui, todo el haro de los
puercos se precipitó de vn despennadero en la
mar, y murieron en las aguas.*

33. וַיְגֻסוּ הָרוּעִים וַיְבֹאוּ בְּעֵדֶר
וַיִּגְדִּדוּ כָל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְגַם
אֶת-אֲשֶׁר עָלִי-הַשָּׂדִים:

*Y los porqueros huyeron, y viniendo à la ciu-
dad, contaron todas las cosas, y lo que aua passa-
do con los endemoniados.*

34. וְהִנֵּה כָּל הָעִיר יֹצְאָה לִקְרֹאת
יֵשׁוּעַ וְכֹאשֶׁר קָרָא זְעִירֵהּ הִתְחַנְּנוּ
אֵלָיו לְעֵבֹד מַגְבֻּלֵיהֶם:

*Y he aqui, toda la ciudad salió à recibir à Ie-
sus: y quando lo vieron, rogauale que se fuese
de sus terminos.*

ו

וַיַּעַל אֶל-הַסְפִּינָה וַיַּעֲבֹד
רַבָּנָא לְעִירָה:

*Entonces entrando en vn nauio passó de la
otra parte, y vino à su ciudad.*

ח.

29. Καὶ ἰδοὺ ἔκρουσαν λέγοντες,
τί ἡμῖν καὶ σὺ Ἰησοῦ υἱὸς τοῦ Θεοῦ; ἢ ἡ-
θροῦ δὲ πρὸς κερὰν βασανίσαι ἡ-
μᾶς;

*Et voici ils s'escrierent, disant, Qu'y
a-il entre nous & toi, Iesus, fils de Dieu?
es-tu venu ici pour nous tourmenter de-
uant le temps?*

30. Ἦν δὲ μακρὸν αὐτῷ αὐτῶν ἀ-
γέλη χοίρων πολλῶν βοσκόμενης.

*Or y auoit-il vn grand troupeau de
pourceaux loin d'eux qui paillie.*

31. Οἱ δὲ δαίμονες παρενόησαν
αὐτῷ λέγοντες, εἰ ἐκβάλλεις ἡμᾶς,
ἐπιτρέψω ἡμῖν ἀπελθεῖν εἰς τὴν
ἀγέλην τῶν χοίρων.

*Dont les diables le prioient, disant,
Si tu nous testes hors, permets-nous de
nous en aller en ce troupeau de pour-
ceaux.*

32. Καὶ ὑπὸν αὐτοῖς ὑπάγαγε.
αὶ ᾗ ἐξελθόντες ἀπηλθον εἰς τὴν ἀ-
γέλην τῶν χοίρων. καὶ ἰδοὺ ὅρμη-
σεν πᾶσι ἡ ἀγέλη τῶν χοίρων κατὰ
τὸ κρημνὸν εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ
ἀπῆλθαν ἐν ταῖς ὕδασι.

*Et il leur dit, Allez. Iceux donc estans
sortis s'en allerent au troupeau de pour-
ceaux, & voila, tout ce troupeau de pour-
ceaux se rua du haut en bas en la mer,
& moururent es eaux.*

33. Οἱ δὲ βέσσητες ἔφυγον, καὶ
ἀπῆλθον εἰς τὴν πόλιν, ἀκηγγά-
σαν πάντα, καὶ τὰ τῶν δαιμονιζο-
μένων.

*Adonc les porchers s'enfuirent: &
estans venus en la ville, raconterent tou-
tes ces choses, & ce qui estoit aduenu
aux demoniaques.*

34. Καὶ ἰδοὺ πᾶσι ἡ πόλις ἐξέλ-
θει εἰς συνάντησιν αὐτοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἰδοὺ
τοῖς αὐτὸν παρενόησαν ὅπως μα-
κάρεσσι αὐτῷ ὑπάγειν αὐτῶν.

*Et voici, toute la ville sortit au de-
uant de Iesus: & l'ayans veu le prièrent
qu'il se retirast de leurs quartiers.*

Κ Ε Α Α. θ.

Καὶ ἔμβας αὐτὸς τὸ πλοῖον διέπ-
ραυε, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν ἰδίαν
πόλιν.

*Adonc estant entré en la nasselle, il
passa outre, & vint en la ville.*

θ.

2 וְהָיָה הַגִּישׁוֹ אֵלָיו אִישׁ נָשׁוּל
אֲבָרִים שׁוֹכֵב עַל־הַמַּטָּה
וּבְאִשֶּׁר דָּאָה יִשְׁנֶה אֶת־אֲמוֹנָתָם
אָמַר לְנָשׁוּל אֲבָרִים בְּטַח בְּנִי
כִּי־נִסְלָחוּ לָךְ חַטֹּאתֶיךָ :

Et ecce gli adpresentarono un paralytico, che giaceua in un letto. Et Iesus veduto la fede loro, disse al paralytico. Figliuolo, si tu hai buona anima, che i tuoi peccati ti sono stati perdonati.

3 אָנֹכִי מִן סִפְרֵי
אָמְרוּ בְּנִבְשָׁהוּ הַגִּישׁוֹ
בְּמַגִּדָּה :

Et en questo alcuni de li Scribi disse. Tu se fressi. Costui blasphemaua.

4 יִשְׁנֶה דִּין יָדַע מַחֲשֵׁ
מִחֲשַׁבְתָּהוּ וְאָמַר לְהוֹן
מִנֵּי מִחֲשַׁבְתָּהוּ אֲנִתָּן
בִּישְׁתָּא בְּלִבְכּוֹן :

Onde Iesus Sedendo à les pensieri, disse. Perché pensate voi a male in vostri cuori?

5 מִנֵּי צִיר פִּשְׁיָךְ לְמֵאמַר
דְּשִׁבְיָהוּ לָךְ חַטֹּאתֶיךָ אוֹ
לְמֵאמַר דְּקִים הֵלֵךְ :

Imperche che cosa è piu facile à dire. I tuoi peccati ti son perdonati, o dire. Leuantati, e camina?

6 דְּחִדְעֵנוּ דִּין דְּשׁוּלְטָנָא
אִירֵי לְבָרָה דְּאֲנִישָׁא בִּ
בְּאַרְעָא לְמִשְׁבַּח חַטֵּהָא
אָמַר לְהוֹ מִשְׁרִיא קוֹם
שְׁקוּל עֲרֹסָךְ וְגַל לְבֵיתְךָ :

Har acciò che voi sappiate che el Figliuolo de l'huomo ha potestade in terra de perdonare peccati, (dice allora al paralytico) Leuantati, togli il tuo letto, e vattene a casa tua.

7 וְהָיָה אֵשֶׁל לְבֵיתָהוּ :

Allora egli si leuò, et andò feno à casa sua.

8 בְּדִחוּ דִּין בְּנִשְׁאָה הַגִּישׁוֹ
דְּחִלּוֹ וְשִׁבְחוּ לְאֵלֵהֶּ
דִּיהָב שׁוּלְטָנָא דְּאִירֵי דָא
לְבִנֵּי־נָשָׂא :

Cio Sedendo le turbe si marauillarono, et glorificarono Iddio, che haueua dato vna tal potestade a gli huomini.

2 וְהָיָה הַגִּישׁוֹ אֵלָיו אִישׁ נָשׁוּל
אֲבָרִים שׁוֹכֵב עַל־הַמַּטָּה
וּבְאִשֶּׁר דָּאָה יִשְׁנֶה אֶת־אֲמוֹנָתָם
אָמַר לְנָשׁוּל אֲבָרִים בְּטַח בְּנִי
כִּי־נִסְלָחוּ לָךְ חַטֹּאתֶיךָ :

Y he aqui, le truxeron vn paralytico echado en vna cama: y viendo Iesus la fe dellos, dixo al paralytico: Confia hijo: tus peccados te son perdonados.

3 וְהָיָה קְצִית מִן־הַסּוֹפְרִים
אָמְרוּ בְּקִרְבָּם מַגִּדָּה הוּא :

Y he aqui vnos de los Escribas dezian dentro defi: Este blasphema.

4 וּבְאִשֶּׁר דָּאָה יִשְׁנֶה אֶת־
מִחֲשַׁבְתָּם אָמַר לָמָּה חֲשַׁבְתָּם
רְעוּרָה בְּלִבּוֹתֵיכֶם :

Y viendo Iesus sus pensamientos, dixo. Porque pensays malas cosas en vuestros coraçones?

5 אִיזוּ הוּא נָקַל לְאָמַר נִסְלָחוּ
לָךְ חַטֹּאתֶיךָ אוֹ לְאָמַר קוֹם
וְלֵךְ :

Qual es mas facil, Dezir, Los peccados te son perdonados: o dezir, Leuantate y anda?

6 וְלִמְעַן אֲשֶׁר תִּדְעוּ כִּי־יִכָּל
בְּרִהָאָדָם בְּאַרְץ לְשִׁאת חַטֵּאִים
אָמַר לְנָשׁוּל אֲבָרִים קוֹם
וְשֵׁא אֶת־מַטָּתְךָ וְלֵךְ אֶל־בֵּיתְךָ :

Mas porque sepays que el Hijo del hombre tiene potestad en la tierra de perdonar peccados, dize entonces al paralytico, Leuantato, toma tu cama, y vete à tu casa.

7 וַיָּקֻם וַיֵּלֶךְ אֶל־בֵּיתוֹ :

Entonces el se leuantó, y fue à su casa.

8 וַיְרֵא הָעָם וַיִּתְמַחוּ וַיִּכְבְּדוּ
אֶת־אֱלֹהִים אֲשֶׁר גָּמַל בָּכֶם
הַיּוֹם לְאֲנָשִׁים :

Y las compannas viendolo, marauillaróse, y glorificaron à Dios, que ouiesse dado tal potestad à hombres.

2. Καὶ ἰδοὺ προσέφερεν αὐτῷ τὸν παραλυτικόν. καὶ κλίτης βεβλημένος. καὶ ἰδὼν ὁ ἰησοῦς τίς πίστις αὐτοῦ, εἶπεν τῷ παραλυτικῷ. θάρσεν τέκνον. αἱ ἁμαρτίαι σου αἰ ἀμαρτίαι σου.

Et voici, on lui presenta vn paralytique gisant en vn lit. Et Iesus voyant leur foy, dit au paralytique, Aye bon courage, mon fils, tes pechés te sont pardonnés.

3. Καὶ ἰδοὺ πῶς τινες γραμματίσται εἶπον ἐν ἑαυτοῖς, ὅτις βλασφημεῖ.

Et voici quelques uns des scribes disoient en eux mesmes, Cestuy ci blasphemé.

4. Καὶ ἰδὼν ὁ ἰησοῦς πῶς ἀνομιῶσιν αὐτοῖς, εἶπεν, ὡς τί ὑμεῖς ἐνομιμάσθε; καὶ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν;

Mais Iesus voyant leurs pensees, dit. Pourquoi pensez-vous mal, en vos cœurs?

5. Τί γάρ ἐστι δύσκολον εἰπεῖν, αἱ ἁμαρτίαι σου αἰ ἀμαρτίαι σου; ἢ εἰπεῖν, ἔγεραι καὶ περιπατή;

Car lequel est plus aisé de dire, Tes peches te sont pardonnés: ou de dire, Leuetoit, & chemine.

6. Ὡς ὅτι εἰδὼν ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὴν γῆν ἀφίεναι ἁμαρτίας, πῶς λίγῃ τῇ παραλυτικῷ, ἰαροῦν αὐτόν σου τίς κλέβει, καὶ ὑπάγει εἰς τὸν οἶκόν σου.

Or afin que vous sachiez que le fils de l'homme à authorité en terre de pardonner les pechés, L'en-toit, (dit-il au paralytique) pren ton lit, & v'en va en ta maison.

7. Καὶ ἔγερθαι ἀπὸ τοῦ λίκου αὐτοῦ.

Et il se leua, & s'en alla en la maison.

8. Ἰδόντες δὲ οἱ ὄχλοι ἰθαύμασαν, καὶ ἰδοῦντες τὸν θῶν, τὸν δόντα ἐξουσίαν ταυτὴν τοῖς ἀνθρώποις.

Ce que les troupez voyans, elles s'estonnerent, & glorifierent Dieu qui auoit donné vne telle authorité aux hommes.

2. Et ecce offerebant ei paralyticum iacentem in lecto. Et videns Iesus fidem illorum, dixit paralytico, Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.

And lo then brought to him a man sick of the palsy / lying on a bed. And Jesus seeing their faith / saide to the sick of the palsy / Sonne / be of good comfort: thy sinnes are forgiven thee.

3. Et ecce quidam de scribis dixerunt intra se, Hic blasphem...

And beholding certaine of the scribes sayd with them / cluse / This man doth blaspheme.

4. Et cum vidisset Iesus cogitationes eorum, dixit, Ut quid cogitatis mala in cordibus vestris.

But when Iesus saw their thoughts / he said / Wherefore thinke ye evil things in your hearts?

5. Quid est facilius, dicere, Dimittuntur tibi peccata: an dicere: Surge & ambula?

For whether is it easier to say / & his sinnes are forgiven thee: or to say / Arise / & walke?

6. Vt autem sciatis quia filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata (tunc ait paralytico) Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam.

And that ye may knowe that the Sonne of man hath authoritie in earth to forgive sinnes / (then sayde he unto the sick of the palsy /) Arise / take up thy bed: and goe to thine house.

7. Et surrexit, & abiit in domum suam.

And he arose / & departed to his own house.

8. Videntes autem turbæ timuerunt, & glorificaverunt Deum, qui dedit potestatem talem hominibus.

So when the multitude saw it: then marvelled / and glorified God / which had given such authoritie to men.

2. Vnd siehe/ da brachten sie zu ihm einen Sichtbrüchtigen/ der lag auff einem Bette. Da nun Jesus ihren glaubē sahe/ sprach er zu dem Sichtbrüchtigen: Sey getrost mein Son/ deine Sünde sind dir vergeben.

De see da forde de en Berckbröden til hannem/ hand saa paa en Seng. Der Ihesus saa nu deris Tro / sagde hand til den Berckbröden / Der frimodig / min Son / Dine synder ere dig forladne.

3. Vnd siehe / etliche vnder den Schriftgelehrten sprachen bey sich selbst: Dieser lästert Gott.

De see/noale blant de Schriftlaage sagde ved dem selfue / Denne bespottet Gud.

4. Da aber Jesus ihre gedanken sahe/ sprach er: Warum denckt ihr so arges inn euren herten?

Der Ihesus saa deris tancker / sagde hand / .Hunckel / saa one i eders hertter?

5. Welches ist leichter zu sagen? Dir sind deine Sünde vergeben? Oder zu sagen/ Stehe auff vnd wandle?

Wiltter er lettere at sige? Dine synder ere dig forladne? Eller at sige / staa op / oc vandre?

6. Auff daß ihr aber wisset / daß des Menschen Son macht habe auff Erden/ die Sünde zu vergeben/ sprach er zu dem Sichtbrüchtigen: Stehe auff/ hebe dein Bette auff/ vnd gehe heim.

Men at i skulle vide / At Menniskens Son haaffuer maet paa Jorden / at forlade synderne/sagde hand til den Berckbröden / Staa op / tag din seng op / oc gaa hiem.

7. Vnd er stund auff / vnd gieng heim.

De hand stod op / oc gaa hiem.

8. Da das Volk das sahe / verwundert es sich / vnd preisete Gott/ der solche macht den Menschen gegeben hat.

Der Folket der saa / forundrede de dem / oc priste de Gud / som haaffde giffuut mennisken saadan maet.

2. Ahle přinesli genu slakem poraženého / ležejcho na loži. A vřida Gejhs vřru gegich / řekl slakem poraženému: Dauffay Sonu / odpau / stěgij se tobě hřichowě twogj.

A oto ofikrowáli mu powietrzem zarážonego ktory ležal ná loži / A obacřiwšy Jezus wiare řch / řekl powietrzem zarážonemu / Dabž dobrego sercě synu / odpušz / zioneč se grzechy twoje.

3. A annělciř z Bětelšum řekli sami w sobě: Tento se rauhá.

A oto mowili něktorzy z náus cychelowsami w sobie / Ten blus žni.

4. A řdž, poznal Gejhs myšlienij gegich / řekl: Proč my slute žlě wěc w řdych wassřch?

A oba cřiwšy Jezus myšli řch řekl, řzeczž wřdy myšlicie žlě řzecz w řech wassřch?

5. Co geřt snáze řijey / Odpau / stěgij se tobě hřichowě twogi: řili řijey / Wřiaň a řhod:

Abowiem eo řest řátwřey řzec / Odpušz / zioneč se grzechy twoje: Čřili řzec / Wřiaň a řhodž.

6. Ale abo řte wřděl / ře řhň řřlowěka má moc ná žemi odpauřřeti hřichy. řechň řekl slakem poraženému: Wřiaň / wřzmi řoje twě / a gdi do Domu twěho.

Ale řby řcie wřděl / ře řhň má řyn cřlowiehy ná žemi odpušřřac grzechy (řeby řzekl pos wietrzem zarážonemu) Wřiaň a wřzmi řoje twě / a řdž do domu tworego.

7. Wřřiaľ / a odřřel do Domu řwěho.

A on wřřiaľ / a posředl do domu řwěho.

8. A wřdauce to řářřupowě / bali se / a welcbili Boga / řte řřž dal řakowau moc řidem

Co wřřawřřy oná wřřřřość lubž / řřwřowali ře řřwřali Boga / řte řř byľ dal řakowa moc lubžiam.

ט

9. וְכַד עָבַד יִשׁוּעַ בֵּין תַּחְנוּן
וְכַד עָבַד דִּיתָב כִּירָה
בִּכְסָא וְכַסְמָה בִּתְיָ וְאָמַר
וְעַתָּה פָּתְרִי וְקָם אֶחָד פְּתָרָה:

Essendo Iesù di là, sedeva huomo, che sedeva al banco de la gabella, chiamato Matteo, e disse, Seguitami. Et egli levatosi, seguitò.

10. וְכַד סָמִיכִין בְּבֵיתָהּ
אֶתוֹ בִּכְסָא וְחִטָּיָה כְּסָיָה
אֶסְתַּמְכוּ עִם יִשׁוּעַ וְעַם
תַּלְמִידוֹהִי:

Poi avvenne, che sedendo egli à una casa di effo, ecco che molti publicani e peccatori, essendo venuti là, si mescevano à tavola con Iesù, e con i suoi discipoli.

11. וְכַד חָנוּ פְּרִישָׁא אֲמִירוֹן
לְתַלְמִידוֹהִי לְמִנָּה עַם
בִּכְסָא וְחִטָּיָה לְעַם רַבְּכוֹן:

Il che vedendo i Farisei, dissero à i suoi discipoli, Perché mangia il vostro maestro co i publicani e peccatori?

12. יִשְׁמַע דִּין כִּד שָׂמַע
אֲמַר לְהוֹן לֹא סְנִיקוֹן
חֲלִימָה עַל אֲסִיָּה אֲלֵהָ
אֵילִין דְּבִישָׁאִית עֲבִידוֹן:

Et Iesù habendo ciò detto, disse loro, Quez che son sani non hanno alcun bisogno de medico, ma si ben quelli che sono ammalati.

13. וְלֹא יִלְכוּ בֵּין הַתְּנִי
בְּעַם אֲנִיָּה וְלֹא דְבַהֲתָהּ
לֹא צִיר אֶתִּית דְּאֶקְרָא
לְיִדִיקָא אֲלֵהָ לְחִטָּיָה:

Hor andate, & imparate che cosa sia, io voglio misericordia, e non sacrificio. Perché io non son venuto à chiamare i giusti, ma i peccatori à penitencia.

14. הִידִין הֶרְבֵּי לָהּ הַלֵּם
תַּלְמִידוֹהִי וַיּוֹתֵנוּ וַאֲמִירוֹן
לְמִנָּה חָנוּ וּפְרִישָׁא צִימִין
סִי וְתַלְמִי דִּידָהּ לֹא צִימִין:

In questo tempo vengono à lui i discipoli de Giovanni, dicendo, Per qual causa non va i Farisei digiunando spesso, e i tuoi discipoli non digiunano?

ט

9. וַיֵּהָלֶךְ יִשׁוּעַ מִשָּׁם וַיֵּרָא
אֶנּוֹשׁ יוֹשֵׁב עַל הַמַּכְס וּשְׁמוֹ
מַתִּי וַיֹּאמֶר לוֹ לֵךְ אַחֲרַי וַיִּקֶּם
בְּלֵךְ אַחֲרָיו:

Y passando Iesus de allí, vido à un hombre, que estava sentado al vanko de los publicos tributos, el qual se llamava Mattheo: y dizcle, Siguieme. Y levantóse, y siguiólo.

10. וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יָשָׁב בְּבֵית וְהָיָה
רַבִּים מִבְּעַל־עֲבִירָה וְחִטָּאִים
בָּאוּ וַיֵּאָכְלוּ לֶחֶם עִם יִשׁוּעַ
וְעִם תַּלְמִידָיו:

Y aconteció que estando el sentado à la mesa en su casa, he aquí que muchos publicanos y peccadores, que auian venido, se sentaron juntamente à la mesa con Iesus y sus discipulos.

11. וַיֵּרָאוּ הַמִּפְרָשִׁים וַיֹּאמְרוּ
לְתַלְמִידָיו לָמָּה עִם בְּעִלֵּי עֲבִירָה
וְעִם חִטָּאִים אוֹכְלִים הַמִּלְמָדָם:

Y viendo esto los Phariseos, dixeron à sus discipulos, Porque come vuestro maestro con los publicanos y peccadores?

12. וַיִּשְׁמַע יִשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם
בְּרִיָּאִים לֹא יֵצְטָרְכוּ לְלֹאִפְסָה
כִּי־אֵם אֲשֶׁר בְּרַעְיוֹתָם הֵם:

Y oyendo lo Iesus, dixoles, Losque estan sanos, no tienen necesidad de medico: si no los enfermos.

13. וָלֵכוּ וְלַמְדוּ מֵהָ זֶה הוּא
חֶסֶד חֶפְצִיתִי וְלֹא זָבַח כִּי־לֹא
בָּאתִי לְקַדֵּשׁ צַדִּיקִים כִּי־אֵם
חִטָּאִים לְתַשׁוּבָה:

Andad antes apprended que cosa es, Misericordia quiero, y no sacrificio: porque no he venido à llamar los justos, si no los peccadores à penitencia.

14. אָז וַגִּשּׁוּ אֵלָיו תַּלְמִידָיו יוֹחָנָן
לֵאמֹר לָמָּה אֲנַחְנוּ וְהַמִּפְרָשִׁים
צִימִים הֶרְבֵּה וְתַלְמִידָיו לֹא צִימִין:

Entonces los discipulos de Ioan vienen à el, diciendo: Porque nosotros y los Phariseos ayunamos muchas vezes, y tus discipulos no ayunan?

ט.

9. Καὶ ὑπάγων ὁ ἰησοῦς ἐκῆθη, εἶδεν ἀνθρώπου καθήμενον ἐπὶ τῇ τελωνίᾳ μαθητὴν λεγομένον, καὶ λέγει αὐτῷ, ἀκολούθη μοι καὶ ἀκολουθῶνς ἠκολούθησεν αὐτῷ.

Puls Iesus passant outre vid un homme assis au lieu du peage, nommé Mattheu: & lui dit, Suis-moi. Et se levant, il le suivit.

10. Καὶ ἔρχετο αὐτῷ ἀσκήμῳ ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ ἰδοὺ πολλοὶ τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ ἐλθόντες, σανατοῦντο τῷ ἰησοῦ, καὶ τῷ μαθητῷ αὐτοῦ.

Et aduint comme Iesus estoit à table en la maison d'icelui, voici, plusieurs peagers & mal vians, qui estoient là venus, se mirent à table avec Iesus & ses disciples.

11. Καὶ ἰδόντες οἱ Φαρισαῖοι εἰπὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, Διὰ τί μετὰ τῷ τελωνῇ καὶ ἁμαρτωλοῖν ἰσθίει ὁ διδάσκαλος ὑμῶν;

Ce que les Pharisiens voyans, dirent à ses disciples, Pourquoi mange vostre maître avec les peagers & gens de mauuaise vie?

12. Ὁ δὲ ἰησοῦς ἀκροῦσας, εἶπεν αὐτοῖς, καὶ ὑποτίτω ἔχουσιν οἱ ἰσχυροὶ ἰατρῶν, ἀλλ' οἱ κακὰς ἔχουσιν.

Et Iesus ayant entendu cela, leur dit, Ceux qui sont en santé, n'ont point besoin de medecin, mais ceux qui se portent mal.

13. Πορεύεσθε καὶ μαθήτε τί ἐστι, εἰσι γὰρ ἔλεος καὶ ἡ ὑστερία, καὶ οὐ γὰρ ἔλεος καλεῖται δικαίως, ἀλλ' ἁμαρτωλοὺς εἰς μετανοίαν.

Mais allez, & apprenez que c'est à dire, le vneil miséricorde, & non point sacrifice. Car ie ne suis point venu appeler les iustes, mais les pecheurs à repentance.

14. Τότε προσέρχονται αὐτῷ οἱ μαθηταὶ ἰωάννου λέγοντες, Διὰ τί ἡμεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι νηστεύομεν πολλὰ, οἱ δὲ μαθηταὶ σου οὐ νηστεύουσιν;

Lors vindrent vers lui des disciples de Iehan, disans, Pourquoi nous & les Pharisiens iunons-nous souvent, & tes disciples ne iunent point?

CAP. IX.

9. Et cum transiret inde Iesus, vidit hominem sedentem in telonio, Matthaeum nomine. Et ait illi, Sequere me. Et surgens, secutus est eum.

And as Iesus passed forth from thence, he sawe a man sitting at the receite of custome named Matthew: and sayd to him, Follow me. And he arose, & followed him.

10. Et factum est: discumbente eo in domo, ecce multi publicani & peccatores venientes, discumbebant cum Iesu & discipulis eius.

And it came to passe, as Iesus sate at meat in his house, beholde many publicanes and sinners, that came thither: sate downe at the table with Iesus and his disciples.

11. Et videntes Pharisei, dicebant discipulis eius, Quare cum publicanis & peccatoribus mäducat magister vester?

And when the Pharisees sawe that they said to his disciples, Why eateth your master with Publicanes and sinners?

12. At Iesus audiens, ait, Non est opus valentibus medicus, sed malè habentibus.

Nowe when Iesus heard it, he said vnto them, The whole neede not a physician, but they that are sicke.

13. Euntes autem discite quid est, Misericordiam vobis, & non sacrificium. Non enim veni vocare iustos, sed peccatores.

But go ye & learne what this is, I will haue mercie: and not sacrifice: for I am not come to call the righteous, but the sinners to repentance.

14. Tunc accesserunt ad eum discipuli Iohannis, dicentes, Quare nos & Pharisei ieiunamus frequenter: discipuli autem tui non ieiunant?

Then came the disciples of Iohn to him, saying, Why do we and the Pharisees fast oft, and thy disciples fast not?

Das IX. Capitel.

9. Vnd da Iesus von dannen gieng/ sahe er einen menschen am Zoll sitzen/ der hieß Mattheus/ vnd sprach zu ihm/ Folge mir. Vnd er stund auff/ vnd folgete im.

De der Ihesus giel der fra/ saa hand it Wenneiste side hoß Zolden/ hand hed Matheus/ oc hand saade til hannem/ Folg mig. De hand stod op/ oc sulde hannem.

10. Vnd es begab sich/ da er zu Tisch saß im Hause/ Sihe/ da kamen viel Zöllner vnd Sünder/ vnd saßen zu Tische mit Iesu vnd seinen Jüngern.

De der stede/ der hand sad til bordz i Husit/ See/ Da komme mange Zoldere/ oc Syndere/ oc sade til bordz mit Ihesu oc hans Disciple.

11. Da das die Phariseer sahen/ sprachen sie zu seinen Jüngern: Warumb ißet euer Meister mit den Zöllnern vnd Sündern?

Der Phariseerne saae der/ saade de til hans Disciple/ Hui oder eders Meistere mit Zoldere oc syndere?

12. Da das Iesus höret/ sprach er zu ihnen: Die starcken dörfen des Arztes nicht/ sondern die Kranken.

Der Ihesus der hörde/ saade hand til dem/ De Karste haßue lægen icke behoß/ Wen de siuge.

13. Gehet aber hin/ vnd lernet/ was das sey/ (Ich habe wolgefallen an Barmherzigkeit/ vnd nicht am Opfer) Ich bin kommen die Sünder zur Buße zu rufen/ vnd nicht die Frommen.

Goar hort/ oc lærer/ huad der er (Ieg haßuer be hagelighed til Barmhertighed/ oc icke til Offer) Jeg er kommen at kalde Syndere til bedring/ oc icke de Fromme.

14. Inn des kamen die Jünger Johannis zu ihm/ vnd sprachen: Warumb fasten wir vnd die Phariseer so vil/ vnd deine Jünger fasten nicht?

Da komme Johannis Disciple til hannem/ oc saade/ Hui faste vi oc Phariseerne saa meget/ oc dine Disciple faste icke?

Kapitola IX.

9. Afdy Ihesu odend Gefisse/ vzfel Iloweta an sedy na Ele/ ginemem Matheuse. V. řekl gemu: Podž a minau. A on wstau/ řekl za nim.

A gdy i tamtoś siedel Jezus/ wyzral mektorego cłowieka sice dzacgo na ele/ store go zwano Matheusz. A rzekl ku niemu/ Podz za mną/ a on wstałszy pośłedził go.

10. V stalo se/ Ihesu sedel ja stoletu w geho domu/ hle mnoz dzy gromy a tapy hřisťany přisěděl se seděti za stoletu s Gejssim v s Wědomstvy geho.

V stalo se gdy on sieděl v stoletu w domu ied, oto wiele celnikow y grzešnikow stroszy byli przysiedli/ w spot sie dżeli z Jezusem y z wezniami ied.

11. A wduce to Zákoničny/ řekli Wědomstvy geho: Proč s zgwymy a tapy hřisťany nřy gñ Mistr wás s?

A gdy to obaczyli Zaryzuszow wie, řekli wćmci mu go i tancie z celnika y z grzešnikami ic m. stę wás s?

12. Ale Gefisse wstau/ řekl: Nemř potřebn zdrawym lekař/ neř nemocny.

Wstaušawszy to Jezus / rzekl im/ ktorzy zdrowi są nie potrzebują lekarza/ ale ci co są źli mćci.

13. Ale radęgi gděte a wěte se/ cobo to bylo: Włosofdenstwy. chcy/ a ne oběti. Nebo nepřisěděl gsem wolati spravedliwých ale hřisťných (tyotání.)

Alle seděšyn nćuczcie sie co řekl/ Włosierdzia chć a nie chćay/ dom ci ić nie przysědłabym wy: wal sprawiedliwcy, ale grzešnykow łupannermanu.

14. Echdy přisěaupřili k němu Wědomstvy Janowi řkau: ce: Pročiny a Zákoničny posijme se kasto/ a Wědomstvy twogi se neposijne?

Echdy przysł do niego weznio: wie Janowi/ mowiac/ Przeczym y Zaryzuszowie poćimcy często? A weznio wie/ wzoi nie paszczą?

ט

15. ויאמר להם ישוע הן כל
משכחין בטהרה ונגונג
למצאם כמא דחיתגא
עמהון אתון דין יומתא
פד ישתקל מזהון חתגא
והידיו יצומיו :

*E i s v disse loro, gl'inuocanti à le-
mor passano essi piangere, mentre che
lo sposo è con loro? Ma s'entrano bene i
giorni, che lo sposo sarà con talo, et alla-
ra digiunaranno.*

16. לא יאיש נמנא
אידהעתא הדתא עי
נחתא בליא דלא חתוק
מליתתא מן הו נחתא וי
יגהא פוגא יתירא :

*Entanto à che metta sua giacca di
panno grosso in un vestimento vecchio,
perchè che quel suo riempimento porta via
del vestimento, e falla pezzoni rasurati.*

17. ולא נמין חמרה
חדתא בוקא בליתא דלא
מבטרו זקא ויהמרה
מתאשר ווקא אבריו אלא
נמין חמרה חדתא בוקא
דתתגא ותיבהון מת
מתבטרו :

*Ne mettano il vino nuovo ne gli otri
vecchi, altrimenti gli otri si rompono, et
il vino si versa, e gli otri si perdono. Ma
mettendo il vino nuovo ne gli otri nuovi, e
cosi amandoci si conservano.*

18. פד דין הליו ממל
הנגא עמהון אתגא
ארכונא חד קרב כגד לה
יאמר ברתה השא מיתת
אלא תאסים אנה עליה
ותתגא :

*Mentre ch'egli diceva loro queste co-
se, ecco venire un certo principe ches'in-
chino a lui, dicendo, La mia figliuola po-
ca fa è morta: ma vieni, e pon la tua ma-
no sopra essa, e vivrà.*

19. וקם ישוע ותלמידוהי
ואנלו בתרה :

*E i s v levatosi, il seguì, e co'se
suoi discipoli.*

ט

15. ויאמר להם ישוע הן כל
בני חתן לבנות בהיותם למתהם
החתן אך למים באים אשר
יגשא מהם החתן ואו יצומיו :

*Y dixoles Iesus, Pueden los que son de bo-
das tener luto entre tanto que el esposo esta con
ellos? Mas vendran dias, quando el esposo sera
quitado de ellos, y entonces ayunaran.*

16. כי לא ישלח איש חתובה
בגד הפסול על שמלה ישנה
ואם ישא אדם מלואה מאת
השמלה ובדקו רע יותר מקדם
יהיה :

*Item, nadie echa remiendo de panno rezi-
o en vestido viejo: porque el tal remiendo tira del
vestido, y haze se peor rotura.*

17. ולא ישלחו יין חדש בנאדות
בליים כי יאז ישברו נאדות
ויין ישפך ונאדות יאברו כי
אם ישלחו יין חדש בנאדות
חדשים ושלגיהם ישמרו :

*Ne echan vino nuevo en cueros viejos: de o-
tra manera los cueros se rompen, y el vino se der-
rama, y pierden se los cueros: mas echan el vino
nuevo en cueros nuevos: y lo vno y lo otro se
conserua juntamente.*

18. וכאשר הוא דבר האלה
אליהם הנה שר אחד בא
וישתחוו לו לאמר כי בתי כבר
מתה רק בא תבוא ושים את-
ך עליה ותחיה :

*Hablando el estas cosas à ellos, he aqui vn
principal vino, y adoro lo, diciendo, Mi hija es
muerta poco hà: mas ven, y pon tu mano sobre
ella, y vivirá.*

19. וקם ישוע וילך אחריו
עם תלמידיו :

*Y leuantóse Iesus, y siguiólo, y sus disci-
pulos.*

8.

15. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς· μή
δυνάσται οἱ υἱοὶ τοῦ φθιτοῦ πιν-
θῆναι τὸ οἶνον μετ' αὐτῶν ἐπεὶ ὁ κυρ-
φιστὶς ἐλαύσεται· δὲ τότε μετὰ ὅταν
ἀπαρθῇ αὐτὸς αὐτοῖς ὁ κυρφιστὶς, καὶ
τότε τησύνουσιν.

*Et Iesus leur respondit, Les gens de
la chambre du nouveau marié peu-
uent-ils mener duzeil pendant que le
nouveau marié est avec eux? mais les
iours viendront que le nouveau marié
leur sera osté, & lors ils iunieront.*

16. Οὐδὲν γὰρ ὁρθότατον ὁρθό-
τῳμα παλαιῶν ἐργαζομένων ἐπὶ ἱμα-
τίῳ παλαιῶν, ἀλλὰ γὰρ τὸ ἐργαζομεν
αὐτὸς τότε ὁ ἱματίον, καὶ χεῖρον
χίμα γίνεται.

*Aussi personne ne met vne piece de
drapescu à vn vieil vestement, car ce
qui est mis pour remplir, emporte du
vestement, & la rompt en en pire.*

17. Οὐδὲν βάλλουσιν οἶνον νέον εἰς
ἀσκὴς παλαιῶν· ἀλλὰ ἐν γυν-
ταῖς αἰσκάς, καὶ ὁ οἶνος ἐκχέεται,
καὶ οἱ ἀσκάς διαρραγόμενοι· ἀλλὰ
βάλλουσιν οἶνον νέον εἰς ἀσκάς και-
νὰς, καὶ ἀμφοτέρω σωτηροῦν-
ται.

*Pareillement on ne met pas le vin
nouveau en outres vieux: autrement
les outres se rompent, & le vin s'espand,
& les outres se perdent: mais on met
le vin nouveau en outres neuves, & l'un
& l'autre se conserve.*

18. Ταῦτα αὐτὸς λαλοῦντος· ἀν-
τις, ἰδὼ ἀρχὴν ἔλθωντος σκευῆς
αὐτοῦ λέγων, ὅτι ἡ θυγάτηρ μου
ἀρτὴ ἐπὶ τῷ θάνατῳ· ἀλλὰ ἔλθων ὁ θί-
γης τὴν χεῖρα σου ἐπ' αὐτήν, & ζή-
σεται.

*Et comme il disoit ces choses voici
vn Seigneur, lequel se prosterna deuant
lui, lui disant, Ma fille est maintenant
trespassée: mais vien & mets ta main
sur celle, & elle vivra.*

19. Καὶ ἐγερθεὶς ὁ ἰησοῦς ἤγα-
γεν αὐτοῦ, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

*Et Iesus se leuant le suivit, lui & ses
disciples.*

CAP. IX.

15. Et ait illis Iesus, Nunquid possunt filii sponsi lugere quamdiu cum illis est sponsus? Venient autem dies cum auferetur ab eis sponsus: & tunc ieiunabunt.

And Iesus said vnto them / Can the children of the marriage chamber mourne as long as the bridegrome is with them? But the dayes will come when the bridegrome shall bee taken from them: and then shall they fast.

16. Nemo autem immittit cōmssuram panni rudis in vestimentum vetus, tollit enim plenitudinem eius à vestimento: & peior scissura fit.

Moreover no man putteth an old garment with a piece of new cloth: for that which should fill it up / taketh away from the garment: and the breach is worse.

17. Neque mittunt vinū novum in utres veteres, alioquin rumpuntur utres, & vinum effunditur, & utres pereunt. Sed vinum novum in utres novos mittunt & ambo conservantur.

Neither do they put new wine into old vessels: for then the vessels would breake / and the wine would be spilt: and the vessels should perish: but they put new wine into new vessels / and so are both preserved.

18. Hæc illo loquente ad eos, ecce princeps unus accessit, & adorabat eum, dicens, Domine, filia mea modo defuncta est: sed veni, impone manum tuam super eam, & vivet.

While he thus spake vnto them / beholde there came a certaine ruler / and worshipped him / saying / My daughter is now decayed: but come and lay thine hande on her / and she shall live.

19. Et surgens Iesus, sequabatur eum, & discipuli eius.

And Iesus arose and followed him with his disciples.

Das IX. Capitel.

15. Iesus sprach zu ihnen: Wie können die Hochzeitleute leide tragen / so lange der Brutigam bey ihnen ist? Es wird aber die Zeit kommen / daß der Brutigam von ihnen genommen wird / als denn werden sie fasten.

Ihesus sagte til dem / Hurledis lant Brullups / folcket sorge / saa lenge som Brudgommen er hos dem? Den tid skal komme / at Brudgommen skal tagis fra dem / da skulle de faste.

16. Niemand sticht ein alt Kleid mit einem Lappen von neuem Tuch / denn der Lappe reisset doch wider vom Kleid / vnd der riß wird erger.

Angenbaeder is gammelt Klade met en Klud aff nyt Klade / Thi at Kluden rissis dog fra Klader igen / oc huller bliffuer verre.

17. Man fasset auch nicht Most in alte Schleuche / anders die Schleuche zureissen / vnd der Most wird verschütt / vnd die Schleuche fommen vmb. Sondern man fasset Most in neue Schleuche / so werden sie beyde mit einander behalten.

Man skalder oc tælle Most i gamle Glasster / eller broste Glassterne / oc Mosten spildis oc Glassterne forderffuis? Men mand skalder Most i ny Glasster / saa bliffue de baade foruarede tilfammen.

18. Da er solches mit ihnen redet / Sihe / da kam der Obersten einer / vnd fiel fur ihm nider / vnd sprach: HERR / meine Tochter ist jetzt gestorben / aber kom vnd lege deine Hand auff sie / so wird sie lebendig.

Der hand herte taledes met dem / Seer / da kom der en aff de Offuerste / oc fald ned saar hannem / oc sagde HERR / Min Daatter er nu død / men kom / oc leg din haand paa hende / saa bliffuer hun leffuendis.

19. Iesus stund auff / vnd folget ihm nach / vnd seine Jünger.

Ihesus stod op / oc fulde effter hannem / oc hans Disciple.

Kapitola IX.

15. Vskelgim Bchys: Zdas liž mohau Synowž ženichov / wi platiari / dokud gest s nimi ženich? Ale priгдаut dnovž / dokž bude odvad od nich ženich / atchdajž se budau positi.

A rzekł im Jezus / Jak mogą weszwać na weselę smatarni by. poży s nimi iest obłubieniec? Ale przyda dni gdy będzie wzięt od nich obłubieniec / a tedy będą posici.

16. Nikadnie napřisťowa ža: platy šutna nového šraucha starému: Nebo odghmá perva nost gcho od raucha / a věřšij dhyra bývá.

Ntežel nřt nie wpuřezn plãt rhã novo veymionego řutna w wiořha řãte / Åbowiem on plãt řeyvymuie nieco řigary / ř řãwa ři gorře przedãcie.

17. Anř legř Wřina nowého do Sudãw řarých / řpe gmat rozpucřie Sudowé / Å wřino řewpřie / Å Sudowé ře řkãř. Ale wřino nowé legř do nowých Sudãw / Å bývá obě řachowãno.

Wink řeř młodego nie leřa w řãrenaczynia / Å mãczey pãkãa řiãaczynia / y wřino řiã rozlewa / y naczynia gina / Å lewãia mř. de wřino w naczynia nowãk řhãř os bote řpolem bywãia řachowãne.

18. A dokž to wřey on řiřim mlunil / An řniř je gedno př: řtaupilo ř nřinu / Å řlanřlo ře ge: mu / řla: Pane / Decra mã nř: mřmřla: Åle pod / wloř na ni řutu twu / Å bude řřwa.

A gdy on ty rzeczy mowil / ořho mřcore řřãře przyředřay daw: lo mřchmalc / mowiaei / Corřã mo: ia do piero řtanãla / Åle podř / Å wloř nãwã řãře wřois / Å bẽdy: řyla.

19. Vřstãw Bchys řiel řa nim / Å Bředimřey gcho.

Teď wřřhawřřy Jezus / řhedl: Å nim y veymionie řego.

20 וְהָיָה אֲנִתָתָהּ דְּרָרָה
הַגֵּנָה דְּמָה שְׂנִין, וְתִרְתַּעֲסָהּ אֶתְרָהּ מִן
בְּסִתְרָהּ וְקָרְבַת לְקַרְנֶיהָ
דְּלְבוּשָׁהּ:

*In tanto crece una donna che ben do-
dici anni haueua el flusso del sangue, la-
quale accubatassi da dietro, e lo socco
l'estremità de la vestia.*

21 אָמְרָה הִיא לַיהוָה גִּיד
בְּנִפְשָׁהּ אֲפֹן בְּלִחוֹד הֵל
דְּלְמֵאנָה קָרְבָּה אֶתְרָהּ
מִתְאַסִּיף אֶתְרָהּ:

*Perroche ella diceua fra se stessa, Se
lo toccare solamente la mia vestia, farò
salua.*

22 יֵשׁוּעַ בִּין אֶתְפָּנֵי הָהָה
וְאָמַר לָהּ אֶתְלַבְּבִי בְּדַתִּי
הַיִּסְגִּיתְכִּי אֶחְזִיתְכִּי וְאִ
וְאֶתְחַטֵּאת אֶתְהַתָּה הִי מִן
הִי שְׁעִתָּהּ:

*Ella se consolando, e vedendo la,
disse, Evolvamela, fia di buono animo, la
tua fede t'ha fatta salua. E da quella in-
fluente la donna fu risanata.*

23 וְאֵתָה יֵשׁוּעַ לְבִיתָהּ
דְּאֶרְפֹּנָה וְחָזָה וּמִרְגָּה
וּפְנֵיָהּ דְּמִשְׁתַּגְּשִׁין:

*Et se offendo venuto a la casa del
principal, e vedendo i piffetti, e la turba che
faccua tumulto.*

24 וְאָמַר לְהוֹן בְּרוּקִין
לְכוּן טְלִיתָה גִיד לְגֵת
מִיתָרָה אֶלָּא דְּמִכָּה הִי
וְנִתְכִין הִי עָלוּהִי:

*Dice loro Rattrattati: perroche la
fanciulla non e morta, ma dorme. E effi
si faccuan uoce di lui.*

25 וּפֹד אֶפֶק דְּכִנְשָׁה עַל
אֶחָדָה בְּאִתָּהּ וְקָמְרָה
טְלִיתָהּ:

*Poi che fu mandata qua la turba, egli
entrò, e prese la mano, e la fanciulla si
levò su.*

26 וְנִפֶּק טַבָּא הָיָה בֶּכּ
בְּכֻלָּהּ אֶרְעָא הִי:

*Et facti quiesci fama per tutta quella
terra.*

27 וְכֹד עֲבַר יֵשׁוּעַ מִן
תְּמִן דְּבִקְוֵיהִי סְמִינָה תְּבִין
דְּקִינִין וְאָמְרִין אֶתְרָהּ
עַלְיוֹן בְּרָה דְּרוּד:

*Passando Iesus de alli, seguironle dos cie-
gos dando bozes, y diciendo, Ten misericordia
de nosotros Hijo de David.*

20 וְהָיָה אִשָּׁה דְּרָרָה אִשָּׁה דְּרָרָה
וְכִבְּמִנְיָהּ כְּשִׁתָּיִם עֲשָׂרָה שָׁנָה
נִגְשָׁה מֵאַחֲזֹר וְנִגְשָׁה אֶתְשִׁפָּת
בְּדָדָה:

*Y he aqui una muger enferma de fluxo de
sangre doze annos ania, llegandose por detras,
tocó la finbria de su vestido.*

21 כִּי־אָמְרָה בְּנִפְשָׁהּ אִם אֶפְעֶ
לְבִדִּי בְּדָדָה אֶנְשָׁעָה:

*Porque dezia entre si, Si tocáre solamente
su vestido, seré libre.*

22 וַיֵּפֶן יֵשׁוּעַ וַיֵּרָא אֶתְהָה לְאָמַר
בְּטַחִי בְּחַיִּי אֶמוֹנֶתְךָ הִיא שִׁיעֶתְךָ
וְהַיִּשְׁעַתְּ הָאִשָּׁה מִשְׁעָה הָהִיא:

*Mas Iesus boluiendose, y mirandola, dixo,
Confia hija, tu fe te ha librado. Y la muger fue
libre desde aquella hora.*

23 וּכְאִשָּׁר בָּהּ יֵשׁוּעַ אֶל־בֵּית
הַשֵּׁר וְרָחָה אֶת־הַחֹלְלִים וְהָאֶת־
הַמִּלִּית הָעֵם:

*Y venido Iesus a casa del principal, viendo
los rannedores de flautas, y la companna que ha-
zia bullicio.*

24 וַיֵּאמֶר לָהֶם סוּרוּ כִּי־לֹא
בִּתְהָה הַנִּעְרָה כִּי־הֵם יֵשָׁה
וַיִּלְעָגוּ לָהּ:

*Dizeles, Apartaos, que la moça no es muer-
ta: mas duermé. Y burlauan se de el.*

25 וּכְאִשָּׁר הָשִׁלְךָ הָעֵם בָּהּ
וְהַחֲזִיק בִּידִי (וַיֵּאמֶר לָהּ טְלִיתָהּ
קוֹמִי) וְנִקְוֹם הַנִּעְרָה:

*Y como la companna fue echada fuera, entró,
y trauó de su mano: y la moça se levantó.*

26 וְהָיָה שְׁמוּעָה הוֹלָתָה אֶל־
כָּל־הָאֶרֶץ הָהִיא:

Y salió esta fama por toda aquella tierra.

27 וַיַּעֲבֹר מִשָּׁם יֵשׁוּעַ וַיִּלְכוּ
אַחֲרָיו שְׁנֵי עֹרִים קוֹרְאִים
וְאָמְרִים הִנֵּנוּ בְּרִידָד:

*Y passando Iesus de alli, siguieronle dos cie-
gos dando bozes, y diciendo, Ten misericordia
de nosotros Hijo de David.*

20. (καὶ ἰδοὺ γυνὴ αἰμαρρῶσ-
σα ὡδεκα ἔτη, προσελθὼσα ὀπί-
σθου ἥψατο τῆς περιστερᾶς ἱματίου
αὐτοῦ.

*Et voici, une femme malade d'une
perte de sang de puis douze ans, vint
par derrière, & toucha le bord de son
vestement.*

21. "Ελεγα γάρ ἐν ἑαυτῇ, ἰδοὺ μέ-
νοι ἥψωμαι τῆς ἱματίου αὐτοῦ. (καὶ ἡ-
συχον.)

*Car elle disoit en soi-mesme, Si tant
seulement ie touche son vestement, ie
serai guerrie.*

22. "Ο ἰησοῦς ὁπιστραφείς, καὶ
ἰδὼν αὐτὴν εἶπε, θάρσυνέ σε, ἡ
πίστις σε ἔσωσεν. καὶ ἐβλήθη ἡ
γυνὴ ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.)

*Adonc Iesus se retourna, & la re-
gardant dit, Aye bon courage, ma fille,
ta foy t'a sauuee. Et en ce meisme in-
stant la femme fut deliurée.*

23. καὶ ἰλθὼν ὁ ἰησοῦς εἰς τὴν
οἰκίαν αὐτοῦ, καὶ εἰδὼν τὴν
ἀσπληνίαν, καὶ τοὺς ὄχλους θροῦσον-
τάς.

*Et quand Iesus fut venu en la mai-
son de ce vigneron-la, & eut veu les men-
diere, & la troupe la assemblee me-
nant grand bruit.*

24. λέγει αὐτοῖς, ἀναχωρεῖτε· ὅτι
καὶ ἀπέθανε τὸ κρῆμα. ἀλλὰ πα-
θὲν ὅτι ἐγὼ κατηγάμην αὐτοῦ.

*Il leur dit, Retirez-vous, car la ieune
fide n'est pas morte, mais elle dort. Et
ils se moquoient de lui.*

25. "Οπὺ ἰδεὼς τὴν ὄχλῳ
καταβῶν ἐκπαυσθε τὸν ὄχλόν
αὐ-
τῆς, (καὶ λέγει αὐτῇ ἡ ἄλμα καὶ
με) καὶ ἡγάρ με κρῆμα.

*Et quand la troupe la assemblee fust
mise de hors, & eut priu la main
d'icelle, & la ieune fille se leva.*

26. καὶ ἐξηλθεν ἡ φήμη αὐτῇ
εἰς ὅλην τὴν γῆν ἐκείνην.

*Et le bruit en courut par tout ce
quartier-la.*

27. καὶ παρῆλθον αὐτῷ δύο τυ-
φλοὶ, καὶ λέγοντες αὐτῷ ὅτι το-
φλοὶ κρῆμα, καὶ λέγοντες, εἰ ὅτι
σὺ ἡμεῖς ἡ δαυὶδ.

*Et comme Iesus passoit entre, deux
aveugles, ces deux aveugles, disant,
Aye pitié de nous, fils de David.*

CAP IX.

20. Et ecce mulier quæ sanguinis fluxum patiebatur duodecim annis, accessit retro, & tetigit hinciam vestimenti eius.

(And behold a woman which was diseased with an issue of blood twelve yeeres / came behinde him / and touched the hemme of his garment.)

21. Dicebat enim intra se, Si tetigero tantum vestimentum eius: salva ero.

(For she saide in her selfe / If I may touche but his garment onely / I shall be whole.)

22. At Iesus conversus & videns eam, dixit, Confide filia, fides tua te salvam fecit. Et salva facta est mulier ex illa hora.

(Then Iesus turned him about and seeing her) did say / Daughters be of good comfort: thy faith hath made thee whole. And the woman was made whole at that houre.)

23. Et cum venisset Iesus in domum principis, & vidisset tibicines, & turbam tumultuantem.

(Nowe when Iesus came into the rulers house / and saw the minstrels and the multitude making noyse.)

24. Dicebat, Recedite: non est enim mortua puella, sed dormit. Et deridebant eum.

(He saide unto them / Get you hence: for the maide is not dead: but sleepe. And they laughed him to scorn.)

25. Et cum eiecta esset turba, intravit: & tenuit manū eius. Et surrexit puella.

(And when the multitude were put forth / he went in and tooke her by the hande / and the mayde arose.)

26. Et exiit fama hæc in universam terram illam.

(And this brate went throughout all that lande.)

27. Et transeunte inde Iesu, secuti sunt eum duo ceci clamantes & dicentes, Miserere nostri, fili David.

(And as Iesus departed thence / two blind men followed him / crying / and saying / O sonne of David / haue mercie vpon vs.)

Das IX. Capitel.

20. Und sihe ein Weib das zwölff jar den Blutgang gehabt / trat von hinten zu ihm / vnd rüret seines kleids Saum an.

(De see / en Quinde / som hadde tolf aar haft Blodstet / auct bag til hannem / oc rørde ved sommen aff hans Klædebon.)

21. Denn sie sprach bey ihr selbst / möchte ich nur sein kleid anrüren / so würde ich gesund.

(Ti hun sagde ved sig self / Kunde ieg etoh røre ved hans Klædebon / da bleffue ieg helbrede.)

22. Da wendet sich Iesus umb / vnd sahe sie / vnd sprach: Sey getrost meine Tochter / dein Glaube hat dir geholfen. Vnd das Weib ward gesund zu derselbigen Stunde.

(Da vende Ihesus sig om / oc saa hende / oc sagde / Ver trostig min Daater / Din tro haaffuer hulpet dig. De Quinden bleff helbrede i den samme stund.)

23. Vnd als er inn des Obersten Haus kam / vnd sahe die Pfeiffer / vnd das getümmel des Volcks.

(De der hand kom i den Offuersis Hus / oc saa Piibere oc Folckens buider.)

24. Sprach er zu ihnen: Weichet / denn das Meidlein ist nicht tod / sondern es schläfft. Vnd sie verlachten ihn.

(Sagde hand til dem / Viger / Thi Pigen er icke død / men hun soffuer. De de bespaartede hannem.)

25. Als aber das Volk aufgetrieben war / gieng er hinein / vnd ergreiff sie bey der hand / da stund das Meidlein auff.

(Men der Folck vaar vddressuit / gic hand ind / oc tog hende ved haanden. Da stod pigen op.)

26. Vnd diß gerücht erschall in das selbige ganze Land.

(De dette røgte kundgiordis i det ganeste Land.)

27. Vnd da Iesus von dannen fürbaß gieng / folgten ihm zween Blinden nach / die schreyen vnd sprachen: Ach du Son David erbarme dich vnser.

(De der Ihesus gic der fra lenger frem / fulde tho Blinde effter hannem / de robie / oc sagde / Ah du Davids Son / vorbarne dig offuer oss.)

Kapitola IX.

20. Auct jena / ktráz jwau nemot mēla diva nācte let / pñstapila szadu / a doctia se podolka raucha gcho.

(A oro niewiasta ktraz pñstes nie ktrazie przydmānācie lat cis cziāla / przystapwšy styła dōs kñclā sie ktraz odzienia tego.)

21. Nebo řekla sama w sobě: Dotknuli se toliko raucha gcho zdráva budu.

(Bo mowila sama w sobie / Břch sietylko dotknula odzienia tego / bři zchowanā.)

22. Běhš pať obrátiv se a vřaw gi / řekl: Dauffay Dctro Wjra twā tbe zdrawau vřv nila. V zdrawena gť jena w tu hōdinu.

(Ijesus obróciwšy siy vřraw wřw ta ržekl / Dadi sercā dobre go corřo / wiārā twōā ac zāchowanā: Zāchowanā tēst niewiastā od osney godžiny.)

23. A kōž pñssel Běhš do Domu kniřete / vřaw in Trusbať a zāstup hluť / ř.

(A gty przyszedł Iesus w dom onego kñajecia / vřrawšy pñszyć siy niemoło ludzi co zgiel czi nali.)

24. Řekl jim: Dbežte / nebť gest neomřela Dēwē ka / ale spj. V posmijwali se gmu.

(Řekl jim / Odstāpieť zbowiemā cnie omāřā dźiweczkā ale spj / y smiali sie z niego.)

25. A kōž wñssel zāstup / wñssel tam / a vřal gi za ruku gē gti / řekl: Dēwēko / wřlā. V wřlā Dēwēka.

(Ale gdy oni ludzie byli wygnāsi nī precz / wředšy wial za zā ržcā iey / y powřlā dźiweczkā.)

26. A rožnēla se powēřtā / a powřřij zemi te.

(Prořeklā sie tā sławāpo wřřtā ticy onev uem.)

27. A kōž / řcl oduť Běhš / řli za nim diva Slepā wōlagi / a řlauce: Smilug se nad nāmī Synu Dawid būw.

(A gdy Iesus przechodził / o / nad / řli za nim dwa niewidomi / wōlagacy mowiac Smiluy się nad nāmī Synu Dawidow.)

ט

28 וּבָבוֹאוֹ אֶל־הַבַּיִת קָרְבוּ
אֵלָיו הַעֲוֵרִים וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ
הַרְאֵמֵנוּ כִּי־אֵין לָעֲשׂוֹת
הַזֶּה וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אֲמָנָם אֲדֹנָיִ:

Et effendose ne veniunt à casa, que ceciderunt veniunt à lui: et tunc dicit loro, Credete vos que non possit fieri quicquid? Effigie dicens, Si Signator.

29 הִידִין קָרַב לַעֲיִנֵיהֶן
וַאֲמַר אֵיכָנָא דְהַיְמִנְתִּין
יִהְיֶנָּה לָכוֹן:

Allata eglis coram loro oculis, dicendo, sicut fecistis secundo la vostra fede.

30 וַיִּמְחְדֵּנוּ אֶת־בִּתְחֵי
עֵינֵיהֶן וַיִּפְאֲנוּ בָהֶן יֵשׁוּעַ
וַאֲמַר הֵנוּ לְמַעַן
אֲנִשׁ יָדַע:

Et cum fuerant aperti gli oculus loro, et tunc viderunt et tunc fecerunt per eos, dicendo, Guarda te che non lo sappia alcuno.

31 הַנּוֹדִין נִפְקֵי אֶת־בוֹרְיָ
בְּכֹלָה אֶרֶצָא הִיא:

Mae effi come furono effiti fuere, ne sparsero la fama per tutta quella terra.

32 וּפָדָה נִפְקֵי יֵשׁוּעַ קָרְבוּ
לָהּ חֲרָסָא דְחַיִּית עֲלֵנָהּ
דִּינָה:

Her mentre che effi effimano, ecco, gli fu portato un huomo muto e demonizzato.

33 וַיִּמָּן דְּנִפְקֵי דִינָא מִלָּל
הוּא חֲרָסָא וַאֲתִדְמֵרוּ
כְּנִשָּׁא וַאֲמָרוּ דְלָא
מִמְתָּם אֶת־חַיִּי הַכֵּנָא
בְּיִסְתָּרָא:

Et factum est che fu il demonio, el muto parlo, da che le turbe si marauillarono, dicendo, Quomodo non fu veduto cosa simile in Israel.

34 פְּרִישָׁא דִין אֲמָרוּ
הוּא פְּרִישָׁא דִינָא מִפְּקֵי
דִינָא:

Mae Farisei dicunt, Eglis factum est demoni per il principe de demoni.

ט

28 וּבָבוֹאוֹ אֶל־הַבַּיִת קָרְבוּ
אֵלָיו הַעֲוֵרִים וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ
הַרְאֵמֵנוּ כִּי־אֵין לָעֲשׂוֹת
הַזֶּה וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אֲמָנָם אֲדֹנָיִ:

Y venido à casa, vinieron à el los ciegos, y Iesus les dize: Creeys que puedo hazer esto? Ellos dizen, Si Sennor.

29 אָדֹנָיִ גִּזַּע בְּעֵינֵיהֶם לֵאמֹר
כְּאִמּוֹנְתְכֶם יִהְיֶה לָכֶם:

Entonces tocó los ojos de ellos diziendo, Conforme à vuestra fe os sea hecho.

30 וַתִּפְקַחְנָה עֵינֵיהֶם וַיִּזְעַם
עֲלֵיהֶם יֵשׁוּעַ לֵאמֹר רְאוּ פֶן
יָדַע אִישׁ:

Y los ojos de ellos fueron abiertos: Y Iesus les defendió rigurosamente diziendo, Mirad, nadie lo sepa.

31 וְהֵם יוֹצְאִים הַשְׂמִיעוֹ אֶת־
שְׁמוֹעָתוֹ בְּכָל־הָאָרֶץ הַהִיא:

Mas ellos salidos, diuulgaron su fama por toda aquella tierra.

32 וַיִּצְאֻתָּם מִשָּׁם הֵיכָּה חָגִישׁ
אֵלָיו אֶנוּשׁ אֵלֶם בַּעַל טָד:

Y saliendo ellos, he aquí le truxeron un hombre mudo e demonizado:

33 וַיִּבְרָא הוּא הוֹצֵא הַשָּׁד אֹתוֹ—
יִדְבַר הָאֵלֶם וַיִּתְמַהוּ הַקָּהָל לֵאמֹר
כִּי־לֹא גִתִּיָּה וְלֹא נִרְאָהָ
כֹּזֵנָת בְּיִשְׂרָאֵל:

Y echado fuera el demonio, el mudo habló. Y las compañas se marauillaron diziendo, Nunca ha sido vista cosa semejante en Israel.

34 וְהַפְּרִישִׁים אָמְרוּ בְּשֵׁד
הַשִּׂידִים מוֹצִיא אֶת־הַשִּׂידִים:

Mas los Phariseos dezian, Por el principe de los demonios echa fuera los demonios.

ט.

28. Ἐλθόντες ὁ δὲ τῶν οὐκ ἰδόντων, προσελθόντων αὐτῷ ἐν τῷ φάρι, καὶ λέγοντες αὐτοῖς ἐπισχεσε, πιστεύετε ὅτι δύναμαι ἡτοῦ ποιῆσαι; λέγουσιν αὐτῷ, καὶ κύριε.

Puis quand il fut arrivé en la maison, ces aveugles vindrent à lui, auxquels il dit-Croyez-vous que ie puis faire cela? Ils lui respondirent, Ouy vrayment, Seigneur.

29. Τότε ἥψατο τοῦ ὀφθαλμοῦ αὐτῶν, λέγων, καὶ τὴν πίστιν ὑμῶν γνηθῆτω ὑμῖν.

Adonc il toucha leurs yeux, disant, Qu'il vous soit fait selon vostre foy.

30. Καὶ ἀνοίχθησαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί, καὶ ἐνεβριμήσατο αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς λέγων, ὁρᾶτε μηδὲς γινώσκαι.

Et leur yeux furent ouverts, & Iesus leur defendit avec menaces, disant, Prenez gar de que personne ne le sache.

31. Οἱ δὲ ἐξαγγέλιον τὴν δόξαν αὐτοῦ ἐν ὅλῃ τῇ γῇ ἰσραήλ.

Mais eux estans partis firent courir la renommee d'icelui par toute ce quartier-là.

32. Αὐτοῖς δὲ ἐξελθόντων, ἰδὼν προσβύνηκεν αὐτῷ αὐθροῦν καὶ φὸν δαίμονιζον μῦθον.

Et ainsi qu'ils sortoyent voici, on lui presenta un homme muet, demoniaque.

33. Καὶ ἐβλήθηεν ὁ δαίμων ἐκ αὐτοῦ, καὶ ἐλάλησεν ὁ κωφός, καὶ ἰσχυρώμασεν οἱ ὄχλοι λέγοντες, οὐκ ὅτι σὺ ἰσχυρὸς εἶς ἐν τῷ Ἰσραὴλ.

Et quand le diable eut esté ietté hors, le muet parla: dont les troupes s'elmer ueulerent, disant, Telles chose ne fut oncques veue en Israel.

34. Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἔλεγον, ἐν τῷ ἀρχόντῃ τῶν δαίμονιων ἐκβάλλει τὰ δαίμονια.

Mais les Pharisiens disoyent, il iette hors les diables de par le prince des diables.

CAP. IX.

28. Cum autem venisset domum, accesserunt ad eum cæci. Et dicit eis Iesus, Creditis quia hoc possum facere vobis? Dicunt ei, Vtique Domine.

And when hee was come into the house, cecily came to him, and sayd, We beseeche thee, that thou wouldest doe this for vs. And they sayd vnto him, Yea Lord.

29. Tunc tetigit oculos eorum, dicens, Secundum fidem vestram fiat vobis.

Then touched hee their eyes: and sayd, According to your faith be it vnto you.

30. Et aperti sunt oculi eorum, & comminatus est illis Iesus, dicens, Videte ne quis sciatur.

And their eyes were opened: and Iesus charged them, saying, See that no man knowe.

31. Illi autem exeuntes, diffamauerunt eum in tota terra illa.

But when they were departed, they spread abroade his fame throughout all that land.

32. Egressis autem illis, ecce obtulerunt ei hominem mutum, dæmonium habentem.

And as they went out, beholde, they brought to him a dumme man possessed with a deuill.

33. Et eiecto dæmonio, locutus est natus, & mirantes sunt turbæ, dicentes, Nunquam apparuit sic in Israel.

And when the deuill was cast out, the dumme spake: then the multitude marvelled, saying, The life was neuer seene in Israel.

34. Pharisei autem dicebant, In principe dæmoniorum eicit dæmones.

But the Pharisees said, He casteth out deuils, through the prince of deuils.

Das IX. Capitel.

28. Vnd da er heim kam tratten die Blinden zu ihm. Vnd Jesus sprach zu ihnen: Glaubet ihr / daß ich euch solches thun kan? Da sprachen sie zu ihm: HERR/Ja.

De der hand kom hiem/ alienac de Blinde al hantnem. De Jesus sagde til dem/ Ero i/ at iea fand geve eder det? Da sagde de til hannem/ HERR/Ja.

29. Da rürete er ire augen an/ vnd sprach: Euch geschehe nach eurem Glauben.

Da rørte hand ved deris øyen/ oc sagde/ Eder ske effter eders Ero.

30. Vnd ihre augen wurden geöffnet. Vnd Jesus bedrawet sie/ vnd sprach: Sehet zu/ daß es niemand erfahre.

De deris øyen bleffue obnede. De Ihesus truede dem/ oc sagde/ Seer til/ at ingen saar det at vide.

31. Aber sie giengen auß/ vnd machten ihn ruchtbar/ im selbigen ganzen Lande.

Men de ginge ud/ oc vdspridde hans røgte i det ianste land.

32. Da nun dise waren hinauß kommen/ Siehe/ da brachten sie zu ihm einen Menschen/ der war stum vnd besessen.

Der disse vaare nu komme hen ud/ See/ da førde de et dømmiste til hannem/ som vaar en Dumme oc besæt.

33. Vnd da der Teuffel war außgetrieben/ redet der Stumme. Vnd das Volk verwundert sich/ vnd sprach: Solches ist noch nie in Israel er sehen worden.

De der Dæffuelen vaar vddrefften/ da talte den Dumme. De Folket forundrede sig/ oc sagde/ Alder er saadant seet i Israel.

34. Aber die Phariseer sprachen: Er treibt die Teufel auß/ durch der Teufel obersten.

Men Phariseerne sagde/ Hand vddriffuer Dæffle ved den Querste Dæffuel.

Kapitola IX.

28. Alder wessel de Domu/ pristapulu i nemu ti slovy. Vtisl gim Besly: Wieru/ Je to mohu vdmili wane. Ales kliganu: Wieruie Pane.

Agdy on wofedl w dom/prystit fmeinn om niewidom/ ktorym wiefi Jezus. Wieru: ciety to mo ge wozymie? A om mu wietu/ Tak pane.

29. Tedy dotefl se oty aegich kfa: Podle waszy waszy slawij se wam.

Tedy sie dotfnal ocymich/ mozt wiacl/ Woble wiazy waszy niechaj se wam slawic.

30. Potwotnyy gfa oty aegich. Pohrozol pat gim Beslyse/tra. Wietez/ak nizadny o tom nezwij.

Notworszy sie ocyich/ & Jezus im frodze zakazal/ mowiac/ Dacze aby nikt nie wia dzial.

31. Ale oni wofsedse/ blafali o nem po woffi kraginze rz.

Leet oni wofsedst/ rozstaniat go po wofficy oncy ziemi.

32. Alder oni woffli/ hie podali genu Eflowera nemzho/ dabelfwly magichho.

Agdy oni wychodzili/ oto ofide rowali mu czlowieka niemego ktoru byl opetany.

33. Alder wofwofl dabla/ mluwil gest nemz. V diwili se zastupowze/ kfauc: Alder se tal newtazalo w lizu Israhels stem.

Agdy byl wognan on dyabel/ przemowil mieny/ y dymowalo sicono zebranie ludu/ mowiac/ Agdy sie rzecz takowa nie okazala w Israhel.

34. Ale Zafonichy prawili: Anniztem dabelfkom wpmiz ta Diabli.

Alle farzenfomie powfedzieli/ przez Asiaze dyablow wywanti dyabli.

ט

35 וַיֵּלֶךְ יֵשׁוּעַ בְּכָל הָעָרִים
וּבְכָל הַכְּנָסוֹת לְלַמֵּד
וּבְמַקְהֵלָתָם וּבְמַבְשֵׁר
בְּשׂוֹרַת רַחֲמֵיכָהּ וּבְרִפְאָה
כָּל-הָלֵ"ל וְכָל-מַחֲלָה בָּעָם :

Et andava Iesus attorno per tutte le cit-
tae velle, insegnando ne le lor sinagoghe,
e predizando l'Euangelio del Regno, e san-
mando ogni malattia, & ogni infermita
nel populo.

36 בְּרִצְוֹת הָעָרִים
לְכַנְשָׁא אֶתְרָתָם עֲלֵיהֶן
לְלֹאיוֹ הֵיוּ וְשָׂדֵיוֹ אֵיךְ עַד
אֲרֵבָה לֵלִית לָהֶן רִעְיָא :

Et vedendo le turbe, hebbe compas-
sione de loro, percioche elle erano dissipate, &
disperse come pecore che non hanno pa-
stori.

37 וַאֲמַר לְתַלְמִידָיו
הַצִּדְנָה סֵבִי וּבְצִלָּהּ
וְעֹרִינִי :

Allora dice à suoi discipoli, Certam-
mente la mischia è grande, ma gli ope-
rari son pochi.

38 בָּעֵינִי הָבִיל מִן מִטָּה
הַצִּדְנָה דִּיבֹק בְּצִלָּהּ ל
לְהַצִּבָּה :

Prestate dunque il padron de la mie-
scia, & le mani de gli operari ne la mi-
scia sua.

1 וַיִּזְעַק שְׁנַיִם עָשָׂר תַּלְמִידָיו
וַיִּתֵּן לָהֶם מִמְּשָׁלָה עַל-הַחֹרֶת
טַמְאָתָהּ לְהוֹצִיאָם וּלְרַפָּא כָּל-
חֲלֵ"ל וְכָל מַחֲלָה :

Allora chiamati à sei suoi doze di-
scipoli, dette loro potestà contra gli spiritus
immundi, che gli si acciassero, & guarisseno
ogni malattia, & ogni infirmita.

2 דִּילָהֶן דִּין דְּתַרְעָסָר
שְׁלִיחָא שְׁמֵרָא אֶתְרֵיהֶן
הֲלִי וְקִדְמֵיהֶן שְׁמֵעֵן דַּם
דְּמִיתֵיהֶן כַּאֲפֵנָּה ו
וְאֲנִדְרָאָם אַחֵיהֶן וַיַּעֲקֹב
בֶּר וּבְרִי וַיִּחְנֶן אַחֵיהֶן :

Es nomi de dozei Apostoli son que-
sti: il primo è Simone, che si chiama Pie-
tro, & Andrea suo fratello: Iacopo, quel
de Zebedeo, & Giovanni suo fratello.

ט

35 וַיֵּלֶךְ יֵשׁוּעַ בְּכָל הָעָרִים
וּבְכָל הַכְּנָסוֹת לְלַמֵּד
וּבְמַקְהֵלָתָם וּבְמַבְשֵׁר
בְּשׂוֹרַת רַחֲמֵיכָהּ וּבְרִפְאָה
כָּל-הָלֵ"ל וְכָל-מַחֲלָה בָּעָם :

Y rodeaua Iesus por todas las ciudades y al-
deas, ensennando en las synogas deellos, y pre-
dicando el Euangelio del Reyno, y sanando to-
da enfermedad y toda flaqueza en el pueblo.

36 בִּרְצֹאֵת הַמַּקְהֵלֹת וּנְכַמְרוּ
רַחֲמֵיו עֲלֵיהֶם כִּי-הֵיוּ חֲלוּשִׁים
וְנִבְצָרִים בְּצָרוֹן אֲשֶׁר אֵין לָהֶם
רוֹעִה :

Y viendo las compannas, vno misericordia
deellas, que eran derramados y esparzidos, co-
mo ouejas que no tienen pastor.

37 אִלְּאִמֵּר לְתַלְמִידָיו הַקְצִיר
רֹב הוּא וְחִפְעֵלִים מְעַטִּים :

Entonces dize à sus discipulos, A la verdad
la miesse es mucha, mas los obreros, po cos.

38 עַל-כֵּן שְׁאֵלוּ מֵאֲדֹנֵי הַקְצִיר
אֲשֶׁר יִשְׁלַח פְּעֵלִים בְּקִצְרוֹ :

Rogad pues al Sennor de la miesse, que em-
bie obreros a su miesse.

1 וַיִּזְעַק שְׁנַיִם עָשָׂר תַּלְמִידָיו
וַיִּתֵּן לָהֶם מִמְּשָׁלָה עַל-הַחֹרֶת
טַמְאָתָהּ לְהוֹצִיאָם וּלְרַפָּא כָּל-
חֲלֵ"ל וְכָל מַחֲלָה :

Entonces llamando sus doze Discipulos,
dióles potestad contra los spiritus immundos,
que echassen fuera, y sanassen toda enfermedad
y toda flaqueza.

2 וַיִּצְלָה שְׁמוֹת שְׁנַיִם עָשָׂר
הַשְּׁלִיחִים דְּאִשְׁוֹן שְׁמֵעֵן הַקְּרָא
כִּיפָּא וַאֲנִדְרָע אַחֵיו יַעֲקֹב בֶּר-
וּבְרִי וַיִּחְנֶן אַחֵיו :

Y los nobres de los doze Apostoles son
estos. El primero, Simon, que es dicho Pedro, y
Andres, su hermano: Iacobo, hijo de Zebedeo,
y Ioan su hermano:

θ.

35. Καὶ περιεῖχεν ὁ ἰησοῦς τὰς πό-
λεις πάντας, καὶ τὰς κώμας, διδά-
σκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, καὶ
κηρύσσων τὴν εὐαγγέλιον τῆς βα-
σιλείας, καὶ θεραπεύων πᾶσαν νό-
σον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῇ
λαῷ.

Et Iesus toumnoyōit par toutes les
villes & bourgades, enseignant en leurs
synagogues, & preschant l'Euanglie du
regne, & guerissant toute sorte de ma-
ladie & toute sorte de langueur entre le
peuple.

36. Ἰδὼν δὲ οὗτος ὄχλος, ἐκπλαγ-
χθείη ἐπὶ αὐτοῖς, ὅτι ἦσαν ἐκ-
λελυμένοι καὶ ἰσχυρομένοι ἐν πᾶσι
καὶ μὴ ἔχοντες ποιμένα.

Et voyant les troupes, il fut estneu
de compassion envers icelles de ce qu'il
estoyent escartés & espars comme bre-
bis qui n'ont point de pateur.

37. Τότε λέγει τῷ μαθηταῖς αὐ-
τοῦ, ὅτι ἔστω πολλοί, αἱ δὲ ἱε-
ραὶ ὀλίγοι.

Adonc il dit à ses disciples, Certes la
moisson est grande, mais il y a peu d'ou-
vriers.

38. Αἰτήθη οὖνο ἑκκεῖν ὃ θ-
εομὲν ὅπως σκευάσῃ ἐργάτας εἰς
τὴν θερίαν αὐτοῦ.

Priez donc le Seigneur de la moisson
qu'il puisse oes ouvriers en la moisson.

Κ Ε Δ Α Α Ι.

Καὶ προσκαλεσάμενος οὗτος
δωδεκα μαθηταῖς αὐτοῦ, ἰδω-
ν αὐτοῖς ἐξουσίαν κατὰ τὸ δυνά-
μει ἀναθεῖσθαι, ὥστε ἐκβάλλειν αὐ-
τὰ, καὶ θεραπεύειν πᾶσαν νόσον, καὶ
πᾶσαν μαλακίαν.

Lors ayant appelé à soi ses douze
disciples, il leur donna pouvoir sur les
esprits immundes, pour les ietter hors,
& guerir toute sorte de maladie, & tou-
te sorte de langueur.

2. Τότε δὲ δώδεκα ἀποστόλων τὰ
ὀνόματα ἐστὶν πᾶσι περὶ τούτου, σίμων
ὁ λεγόμενος πέτρος, καὶ ἀνδρέας
ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, ἰάκωβος ὁ υἱὸς
ζεβεδαίου, καὶ ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς
αὐτοῦ.

Or les noms des douze Apostles sont
ceux-ci: le premier est Simon, nommé
Pierre, & Andre son frere: Iacques
fils de Zebedee & Iehan son frere.

35. Et circuebat Iesus omnes civitates, & castella docens in synagogis eorum, & prædicans evangelium regni, & curans omnem languorem, & omnem infirmitatem.

And Jesus went about all cities and townes: teaching in their Synagogues: & preaching the Gospel of the Kingdome: and healing every sickness and every disease among the people.

36. Videns autem turbas, misertus est eis : quia erant vexati, & iacentes sicut oves non habentes pastorem.

But when he saw the multitude, he had compassion upon them; because they were dispersed; and scattered abroad; as sheepe hauing no shepheard.

37. Tunc dicit discipulis
suis, Messis quidem multa,
operarii autem pauci.

Then saide he to his Disciples /
Surely the harvest is great; but the la-
boureers are fewe.

38. Rogate ergo dominum mellis, ut emittat operarios in messem suam.

Wherefore pray the Lorde of the
haruest: that he woulde sende forth his
bountie into his haruest.

CAP. X.

ET convocatis duode-
cim discipulis suis, de-
dit illis potestatem spiriti-
uum immundorum, ut e-
jicerent eos, & curarent
omnem languorem, & om-
nem infirmitatem.

And hee called his twelve Disci-
ples unto him : and gaue them power
against vnteaue forces : to cast them
out & to heale every sickness : & every
disease.

2 Duodecim autem apostolorum nomina, sunt hæc: Primus, Simon qui dicitur Petrus, & Andreas frater eius. Iacobus Zebedæi, & Iohannes frater eius.

Now the names of the twelve
Apostles are these. The first is Simon;
called Peter, and Andrew his brother;
James the sonne of Zebedee; and
John his brother.

Das IX. Capitel.

35 Vnd Jesus gieng vmbher in alle Städte vnd Märkte / lehret in iren Schulen / vnd prediget das Euangelium von dem Reich / vnd heilete allerley Seuche vnd allerley Kranckheit im Volck.

De Ihesus giet omkrinck alle Stæder oc Vuer/
sæde t deris Scholer / oc predickede Euangelium om
Nijet / De helbrede de allehonde Sorer / oc allehonde
Sugdomme hooff Jolcke.

36. Und da er das Volk sahe / jam-
mert ihn desselbigen / denn sie waren
verschmacht vnd zerstreuet wie die
Schafe die keinen Hirten haben.

De verhand saa Golder / ncedis hand offuer
dem / Thi de vaare forsmettede oc arspridde som de
Saar / der haffue ingen Hyrde.

37. Da sprach er zu seinen Jüngern: Die Erndte ist groß / aber wenig sind der Arbeiter.

Da sagde han til sine Disciple / Høsten er stor
men Arbejderne ere faa.

38. Darumb blicket den HERRN
der Erndte / daß er Arbeiter in seine
Erndte sende.

Weder fordi Høstens HENNE/ At hand sender
Arbendere sin Hest.

Das X. Capitel.

Und er rieß seine zwölf Jün-
ger zu sich / vnd gab ihnen Macht
über die vnsaubern Geister / daß sie
dieselbigen austrieben / vnd heileten
allerley Seuche vnd allerley Krank-
heit.

De hand tallede sine tolf Disciple til sig / oc gaff
dem mact ofuer de tuerue Aender / At de skulde
vddreiffue dem / oc helbrede aelehonde Eor / oc allehon
de Siugdom.

2. Die Namen aber der zwölff Apostel sind dise / der erst / Simon genant Petrus / vnd Andreas sein Bruder. Iacobus Zebedei Son vnd Iohannes sein Bruder.

Disse ere de tolf Apostlis navn / Den første
Simon / som kaldes Peter / oc Andreas hans broder /
Jacobus Beteds Søn / oc Johannes hans
broder.

Capitola I X.

35. V obcházet Běžis roffe-
cka Měřta n. Měřiceka / vše ro-
fťolách gegich / a káže Ewan-
gelium frálomofnij / a vždra-
rougeroffecký ne duhý v roffe-
lěau nanoc.

Kochodź! Jezus wzywa nas
 i stać w kościołach i w
 przemyślenia i w
 Kościołach i w
 Kościołach i w
 Kościołach i w

36. A wida žāssup / slīto
walo se mu gich / neb hēli o
pusttēnī / a blaudili pako omce
nemagice Pasiprē.

Když vyrazil tak více lidí /
rozhlížel se nad nimi / iž byli
správcové z rozproštění / iato
ovce/nemalace pátýřza.

37. Tedy řekl Břetislav:
tím spíše: Já sagiste gest
umohá / ale Břetislav má
18

Teby rzekł wezmiom swoim/
Jestliżano żniwo wielkie, ale ros
bożniśowa mało.

38. Protož prosie Pána Jnž/
až possie přimjty na Jcš
svau.

Prošciej redy Páná žniwa/ ábr
n4)T.č. roorniki na žniwo
[noie.

Savitola X.

A Erolaw dymnāte Bles
 Wdlyfāw sroch / dal gun
 moc nad duchy ne tšigmi/
 aby ge wrynytal/a aby wdras
 mowali mšecty neduchy y kas
 jdaunemoc.

O Twardy reby brukaście
wzmocni swoich / dajcie moc
nad duchy nieczyste aby w was
gamali / y wydrwali wszelkie
choroby wszelkie niemoc.

2. Dzanáckí pat Apoffioi
lárw glau gměna tato : Prwz
ny Eymon / tierpž flowe
Petr / a Ondřeg Bratr geho.
Jakub Syn Zebedeum / a
Jan Bratr geho.

Adwagaćte Apostołom ty Sa
mion! Pieteru i Symon i teoty
i stryżeson Piotr i Andriej brat
iego Jakub syn Zebedeow i i
bratniego.

3 ופיליפוס וברתולמי
ותאומא ומתי מכסא
ויצקוב בר תלפי ולבי ד
דא תכני תדי :

*Philippe & Bartholomeo : Tomaso & Mat-
teo, quel ch'era stato publicano : Iacopo
quello d'Alfeo, & Lebbee chiamato per so-
pranome Thaddeo.*

4 ושמעון קנא ויהודה
סכריוטא הו דא שלמה :

*Simone Cananeo, & Iudae Iscariote,
quel che poi lo tradì.*

5 להליו תצטר שדר
ישוע ופקד אמון ואמר
באורחא דחנפא ל
תאילו ולמדיתא ד
דשמעון לא תצלון :

*Questi dodici mandò farvi, coman-
dando loro, e dicendo, Non andate per la
Via de Gentili, e non entrate in alcuna
citta de Samaritani.*

6 ולו לכו דין בתראית
לית צרכא דאברו מן בית
הסנה :

*Ma più tosto andate à la pecora per-
dute ue la casa d'Israel.*

7 ופד אוליו אנתון אכרוה
ואמרו דקרבת מלכותא
דשמעון :

*Et andando predicare, dicendo, che il
regno de cieli s'è approssimato.*

8 בריהא אסו וגרבה דפו
מיתא אקיימו ודינו
אפקו מן נסבתון מן
הבו :

*Resanate gli infermi, mandate i le-
prosi, resuscitate i morti, scacciate i demo-
ni. In dona hanese ricomuto, in dono date.*

9 לא תקניו דהבא ולא
סאמא ולא נחש
בפיסיכון :

*Non fate provisione di oro, ne argen-
to, ne raso, ne la vostra cintura.*

10 ולא תרמילא לאורחא
ולא תרתון פותיבון ולא
מסנא ולא שבטא שונא הו
גיר בפעלא סיכרתא :

*Ne infila per causa del camino, ne
due scarpe, ne frappe, ne bastone perche
l'operario è degno del suo nutrimento.*

3 פילפוס וברתולמי תומא
ומתי בעל-עבירה יצקב אלפי
ולבי הנקרא תדי :

*Philippe, y Bartholomeo : Thomas, y Mat-
theo el publicano : Iacobo hijo de Alpheo, y Le-
beo por sobrenombre Thaddeo :*

4 שמעון קנא ויהודה
אישכריותי ואשר מסרו :

*Simon de Cana, y Iudas Iscariota, que tam-
bien lo entregó.*

5 את-שנים עשר האלה
שלח ישוע וצו אותם לאמר
אל דרך גוים אל תלכו ולא
צרי תשומדונים לא תבואו :

*Estos doce embió Iesus, à los quales dió
mandamiento, diciendo, Por el camino de las
Gentes no yreys : y en ciudad de Samaritanos no
entreys :*

6 כיהם-לכו אל-צאן אובר
בבית-ישראל :

*Mas yd antes à las ovejas perdidas de la Ca-
sa de Israel.*

7 ולכו וקראו לאמר ביה-קרב
מלכות השמים :

*Yyendo predicad, diciendo, El Reyno de
los cielos hà llegado.*

8 חולים רפאו מצורעים טהרו
מתים תקימו שדים הוציאו
הם לקחום ותנם תתנו :

*Sanad enfermos, alimpiad leprosos, re sus-
citat muertos, echad fuera demonios : de gracia
recebistes, dad de gracia.*

9 אל-תקנו וזהב ולא כסף ולא
נחשת בביסיכם :

*No possesays oro, ni plata, ni dinero en vue-
stras bolsas :*

10 אל ילקוט בדרך ולא שתים
בתנות ולא מעלים ולא מלטה
ב' שונה תביעל לאכלו :

*Ni alforja para el camino : ni dos ropas de
vestir, ni çapatos, ni bordon : porque el obrero
digno es de su alimento.*

3. Φίλιππος & Βαρθολομαῖος.
Θομᾶς καὶ ματθαῖος ὁ πλεονητής.
ιακωβὸς ὁ ἐκ ἀλφαῖου, καὶ λεβ-
βαῖ ὁ ἐκ θετταληθαῖος θουδδαῖος.

*Philippe & Barthelemi : Thomas &
Matthieu le peager : Iaquez fils d'Al-
pheo, & Lebbee surnommé Thadée.*

4. Σίμων ὁ κανανίτης, καὶ ἰούδας
ὁ ισκαριώτης, ὁ καὶ πᾶρα δόξης πῶ-
τις,

*Simon Cananeo, & Iudas Iscariote,
qui mêmes le trahit.*

5. Τύτεις οὗτοι δώδεκα ἀπέστει-
λεν ὁ ἰησοῦς, πᾶραγγαίλας αὐτοῖς
λεγων εἰς ὁδοῦν, ἐνταῦθα μὴ εἰσέλθῃ-
θῃτε, καὶ εἰς πόλιν σιμωδεῖται μὴ
εἰσελθῃτε.

*Ces douze-là envoya Iesus, & leur
donna mandemens, disant, N'allez point
vers les Gentils, & n'entrez point en au-
cune ville des Samaritains.*

6. Πιορὲν εἰδὶ ἢ μᾶλλον πρὸς τοὺς
περίεστες καὶ ἀπολωλέτας οἴκου Ἰ-
σραὴλ.

*Mais plus tost allez aux brebis de la
maison d'Israel qui sont perdues.*

7. Περιδόμενοι ἢ κηρύσσετε λέ-
γοντες ὅτι ἡ γαλαξία ἡ βασιλεία τοῦ
ὕψους.

*Et quand vous serez partis, prêchez,
disant, Le royaume des cieus est pro-
chain.*

8. Ἀσθενοῦντας θεραπεύετε, λε-
πρῆς καθάρετε, νεκροὺς ἡγερᾶτε,
δαίμονια ἐκβάλετε. δωρεὰν ἀνέλα-
βετε, δωρεὰν δοτε.

*Guerissez les malades, nettoyez les
lepreux, resuscitez les morts, serrez
hors les diables, pour neant l'aurez-vous
reçu, donnez-le pour neant.*

9. Μὴ κτήσασθε χρυσόν, μηδὲ ἀρ-
γύραν, μηδὲ χαλκὸν εἰς τὰς ζώνας
ὑμῶν.

*Ne faites provision ne d'or, ne d'ar-
gent, ne de monnoye en vos ceintures.*

10. Μὴ πήρατε εἰς ὁδοῦν, μηδὲ δύο
χιτῶνας, μηδὲ ὑποδήματα, μηδὲ
σαβάνην ἄλλαν, γὰρ ὁ ἐργαζόμενος τῆς
τροφῆς αὐτοῦ ἐστί.

*Ne de malette pour le chemin, ne de
deux robes, ne de soulers, ne de ba-
llon, car l'ouvrier est digne de la nour-
riture.*

11 לא תאמרו הן מדינתנו
או קריתנו דעאלין אנתון
לה שאלו מכו כונו בה
ותמו הונו עדמא דהקדון
אנתון:

Et in qualunque città o villa che voi entrarete, ricercate chi sia in essa degno: e se non siate infu che voi bene parlate.

12 וכי תבואו בבית חשאלו
לשאלו שלום לביתו
דביתו:

Et quando voi entrarete ne la casa, salutate.

13 ואן הודשו ביה
שלמכון ואתא עליה אן
לא שונו שלמכון עליכון
יבנו:

E se la casa ne sarà degna, sopra la vostra pace sopraccia: ma se ella non ne sarà degna, ritorni la vostra pace a voi.

14 מן הלא הונו מקבל
לכון ולכו שמע מליכון
כד נפקון אנתון מן ביתא
או מן קריתא הן בב
חלא מן מליכון:

E chiunque non vi riceverà, e non ascolterà le vostre parole, partendovi de la casa, o de quella città, scotete la polvere de vostri piedi.

15 ואמרו אמד אנתא לכון
דלארעא דסדוב דעמורה
יהוה נח ביומא דדינא
או למדינתא הן:

Io vi dico, che nel dì del giudizio sarà più tollerabile la punizione a la terra di Sodomia e di Gomorra, che a quella città.

16 הא אנתא משדד אנתא
לכון איד אמדא ביו
דאנתא הונו הביל חסימא
איד חונתא ותמימא איד
יוגא:

Ecco io vi mando come pecore in mezzo de lupi. Siate dunque prudenti come serpenti, e innocenti come colombe.

17 אזהרו דין ביו כיו
גסא משלמון לכון גיר
לבית דדינא ובכנסתהון
יגדו ויבנו:

E guardatevi da gli uomini: perciocchè vi daranno ne le mani de concettere, e batteranno ne la lor sinagoga.

11 ובאיה עיר או טירה תבואו
שאלו מן בית גבד הוא ושם
האריכו ערכי תצאו:

Mas en qualquiera ciudad, o aldea, donde entrardes, buscad con diligencia quien sea en ella digno, y reposad allí hasta que salgays.

12 וכי תבואו בבית חשאלו
לשאלו (לאמר שלום לבית חוה)
Y entrando en la casa, saludala:

13 ואם יהיה הבית חוה גבד
יבוא שלומכם עליו ואם איו
גבד יהיה או שלומכם אליכם
ישוב:

Y si la casa fuere digna, vuestra paz vendra sobre ella: mas si no fuere digna, vuestra paz se boluerà a vosotros.

14 ויהי כל אנוש אשר לא
יקח אתכם ולא ישמע את
דבריכם ותצאו לחוץ הבית
או העיר ותשליכו גם את עפר
מרגליכם:

Y qualquiera que no os recibiere, ni oyere vuestras palabras, salid de aquella casa, o ciudad, y sacudid el polvo de vuestros pies.

15 אמר אומר לכם מרפא
יהיה לארץ סדום ועמורה ציון
דין מעיד תהיה:

Decierro os digo, que el castigo será mas tolerable a la tierra de los de Sodomia y de los de Gomorra en el día del iuyzio, que a aquella ciudad.

16 הנה אנכי שולח אתכם
כצאן פתור חונאים לכו חוה
ערומים בנחשים ותמימים
ביוגים:

He aqui, yo os embio, como a ovejias en medio de lobos: sed pues prudentes, como serpientes: y sencillos, como palomas.

17 השמחו לכם מאנשים כ
יסגירו אתכם בדי האספים
ובמקהלותם יסרו אתכם
בשוטים:

Y guardaos de los hombres: porque os entregaran en concilios, y en sus synagogas os açoitaran.

12. Εἰς ἣν δὲ πόλιν ἢ κώμην
εἰσέλθῃτε, ἐξετάσατε τίς ἐν αὐτῇ
ἀξίος ἐστὶ καλεῖσθαι εἰς αὐτὴν
εἰσελθῆτε.

Et en quelque ville ou bourgade que vous entrerez, enqueitez-vous qui y est digne: & demeurez là jusques à ce que vous en partiez.

12. Εἰσερχόμενοι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, ἀσπάζεσθαι αὐτήν. (Λιγότες ἐρλεῖν τῷ οἴκῳ τῆς οἰκίας.)

Et quand vous entrerez en quelque maison, saluez-la.

13. Καὶ εἰς πόλιν ἢ κώμην ἀξίαν
ἴτε· ἢ εἰς πόλιν ἢ κώμην
ἐν δὲ μὴ ἢ ἀξίαν, ἢ εἰς πόλιν ἢ κώμην
πρὸς ὑμᾶς ἀπογραφῆται.

Que si la maison en est digne, que vostre paix vienne sur elle: mais si elle n'en est pas digne, que vostre paix retourne a vous.

14. Καὶ ἐὰν μὴ δεξήσῃ ὑμᾶς, μηδὲ ἀκούσῃ τῶν λόγων ὑμῶν, ἐξερχόμενοι τῆς οἰκίας ἢ τῆς πόλεως ἐκείνης, ἐκπαῆσατε τὴν σκόνην τοῦ ποδῶν ὑμῶν.

Et quiconque ne vous recevra, & n'écouterà vos paroles, partans de la maison, ou de la ville, secouez la poudre de vos pieds.

15. Ἀμὲν λέγω ὑμῖν, ἁρκετότερον ἔσται γὰρ ὁ ἀδικημα καὶ γεμῖν ἔσται ἡμερᾶς κρίσεως, ἢ ἡ πόλις ἐκείνη.

En vérité je vous di, que ceux du pais de Sodomie & de Gomorre seront traités plus tolerablement au iour du iugement que ceste ville-la.

16. Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων· γινώσκετε οὖν φρόνιμοι ὡς ἐκ φιδῶν, καὶ ἀνέραντες ὡς αἰ πελίστραί.

Voici, ie vous envoie comme brebis au milieu des loups: soyez donc prudents comme serpents, & simples comme colombes.

17. Προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων· οὗτοι γὰρ ὑμᾶς οἰσώσουσι, καὶ ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν μαρτυρώσου ὑμᾶς.

Et donnez-vous garde des hommes: car ils vous buseront aux concilioires, & vous fouetteront en leurs synagogues.

11. In quamcunque autem civitatem aut castellum intraveritis, interrogate quis in ea dignus sit: & ibi manete donec exeatis.

And into whatsoever cite or towne ye shall come / enquire who is worthy in it / and there / abide till ye go thence.

12. Intrantes autem in domum, salutate eam dicentes, Pax huic domui.

And when ye come into an house / salute the same.

13. Et si quidem fuerit domus illa digna, veniet pax vestra super eam, si autem non fuerit digna: pax vestra revertetur ad vos.

And if the house be worthy, let your peace come upon it: but if it be not worthy, let your peace returne to you.

14. Et quicumque non receperit vos, neque audierit sermones vestros: exeuntes foras de domo vel civitate excunte pulverem de pedibus vestris.

And whosoever shall not receive you / nor heare your wordes / when ye depart out of that house / or that citie / shake of the dust of your feete.

15. Amen dico vobis, tolerabilius erit terrę Sodomorum & Gomorrhæorum in die iudicii, quam illi civitati.

Truely I saye unto you / it shall be easier for them of the lande of Sodom and Gomorrah in the day of iudgement / then for that cite.

16. Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum. Estote ergo prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ.

Beholde / I send you as sheepe in the middes of wolues / be ye therefore wise as serpents / and innocēt as doves.

17. Cavete autē ab hominibus. Tradent enim vos in conciliis, & in synagogis suis flagellabunt vos.

Beware of men / for they will deliver you up to the Councils / and will scourge you in their Synagogues.

11. Wo ir aber inn eine Statt oder Markt gehet / da erkundigt euch / ob jemand darinnen sey / der es werth ist / vnd bey demselben bleibet bis ihr von dannen ziehet.

Daar i gaa inogen Stadt eller By / da bespöret eder / om der er nogen vdi / som er det verd / de bliffuer hos den samme / indtil i reyse der fra.

12. Wo ihr aber in ein Haus gehet / so grüßet dasselbige.

Daar i gaat i Huse / da hilser det.

13. Vnd so es dasselbige Haus werth ist / wirdt euer friede auff sie kommen. Ist es aber nicht werth / so wirdt sich euer Friede wider zu euch wenden.

De der som samme Huser der verd / da skal eders Fred komme offuer det. Men er det icke verd / Da skal eders Fred vende sig til eder igen.

14. Vnd wo euch jemand nicht annehmen wird / noch euer rede hören / so gehet herauß / von demselbigen Hause oder Statt / vnd schüttelt den staub von euren Füßen.

De der som nogen icke vil anamme eder / oc en here eders Tale / Da gaar vd aff samme Huse eller Stad / oc ryster støffuen aff eders Foder.

15. Verlich / ich sage euch / dem Lande der Sodomier vnd Gomorrer wirdt es trüglicher ergehen am jüngsten Gericht denn solcher Stadt.

Sandelige siger ieg eder / det skal gaa lideligere til med de Sodomiters oc Gomorriters Land / paa den yderste Dom / end med saadan ne Stadt.

16. Siehe / ich sende euch wie Schafe / mitten vnter die Wölffe. Darumb seht flug wie die Schlangen / vnd ohn falsch wie die Tauben.

See / ieg sender eder som Saar / mit blotte Biffue. Derer der saare smilde / som Hugornes / oc vden falscheb / lige som Duer.

17. Hütet euch aber für den Menschen / denn sie werden euch überantworten für ihre Rathhäuser / vnd werden euch geißeln in ihren Schulen.

Docter eder for Menniskene / Thi de skulke antworde eder saar deris Raadhuse / oc de skulke hudstryge eder i deris Scholer.

11. A do kteréhožkoli Města neb Městečka vcházíte / otáží se kdo by v něm hodný byl: a tu pobudíte / až vyvcházíte.

A do kteréhožkoli Města neb Městečka vcházíte / otáží se kdo by v něm hodný byl: a tu pobudíte / až vyvcházíte.

12. A vcházítež k domu pozdravtež ho / řka: Pokoj tomuto Domu.

Vcházítež k domu pozdravtež ho / řka: Pokoj tomuto Domu.

13. A buďtež jakožto Dům ten hodný / pokoj váš přijdeť naň: Pakliž nebude hodný / pokoj váš k vám se navrátí.

A jestli by byl on dom hodný / přijdeť naň pokoj váš: A jestli by nebyl dom hodný / pokoj váš k vám se navrátí.

14. A kdožkoli nepřijme vás / a neposlechne řečí vašich / vcházítež k domu / a řeknětež prachy z noh vašich.

A koby vás ne přijal / aniž vášich slov / vcházítež k domu / a řeknětež prachy z noh vašich.

15. Jazisť pravím vám / že lehčejší bude Zemi Sodomské a Gomorské v den Soudný / nežli Městu tomu.

Řápravděť vám poviedam / že by bylo lehké Zemi Sodomské a Gomorské v den Soudný / nežli Městu tomu.

16. A vy posílám vás / jako ovce mezi vlky. Protož buďte opatrní jako hadavci / a sprosťní jako holubice.

Oto ja vás posílám jako ovce mezi vlky. Protož buďte opatrní jako hadavci / a sprosťní jako holubice.

17. A opatrňte se lidem: neboť vás vydávají budati na Synagogy / a v Zbořích svých budati vás bičovatí.

Prýthym strážte se lidem: aboviem vás vydávají budati na Synagogy / a v Zbořích svých budati vás bičovatí.

18 וְהָיָה כִּי יִקְרָא הַגִּמְזֵינָא וְהַלְכָא
מִקְדָּרִין לְכוּן מִטְלָתִי לִ
לְסִבְדוֹתֵי דִילָהוֹן יוֹד
וְדַעַמְמָנָא:

*E sarete menati da Presidenti, & a
Reper omnia cariane, in testimonio ad effe
ctus Gentili.*

19 אֲמַתִּי דִין דִּישְׁלֻמוֹנְכוֹן
לִי תֵאָבְדוֹן אִיכְנָא אוֹ
מִנָּה תִמְלִלִין מִתְּהִיב
לְכוּן צִיר דְּהִי שְׁעִתְאִמָּה
דְּתִמְלִלִין:

*Ma quando gli haveranno dati ne le
lor casti, non vi pigliate affanno di come,
ò che co' la parlarete perche in quell
hora vi fara data quello che haverete a
parlare.*

20 לֹא הָיָה צִיר הִנֵּהוּ
מִמְלִלִין אֵלָּא דִּיהִי
דְּאִבּוּכוֹן מִמְלִלָא בְּכוּן:

*Imperche non fete voi quella che par
late, ma lo Spirito del Padre vo'stra e quel
che parla in voi.*

21 וְיָשָׁלֵם דִּין אֲחֵא לְאֲחֵיהּ
לְמִוּתָא וְאֲבָא לְבָרָה
וְיִקְוִימוֹן בְּנֵי אֵל אֲבִיהֶוֹן
וְיִמִּיתוּן אֲמִינוּ:

*Hor il fratello dara à morte il frate
llo, et il padre al figliuolo, e i figliuoli si le
vantano contra i padre, e faranno gli mo
rte.*

22 וְתִהְיוּן סִנְיָאִין מִן
כָּלִישׁ מִטּוֹל שְׂמִי אִיכְנָא
דִּין דִּיסְבֵּר עוֹד מִנָּה
לְחִרְתָא הוּא יִחְנֵה:

*E sarete odiati da tutti per il nome
meo, ma chi supportara infino al fine, colui
sara salvo.*

23 מִן דְּרָדְפִין לְכוּן
בְּמִדִּינְתָא דְּדִינָא עֲרוּקָה
לְכוּן לְאֲחֵרְתָא אֲמִין צִיר
אֲמַר אֲנָה לְכוּן דְּלָנָה
תִּשְׁלֻמוֹן אֲמִין כְּלָהִין מִד
מִדִּינְתָא דְּבֵית יִסְרָאֵל
עוֹדִימָה דִּיאֲתָנָה בְּרָה
דְּנִשְׁטָא:

*Quando vi persegutaranno in que
sta città, fuggite in quell'altra, perche io
vi dico in verita, che voi non haverete fi
nito da cercar le città d'Israel, che prima
non sia venuto al Figliuolo de l'huomo.*

24 לֵית תִּלְמִידָא דִּיהִתִּיר
מִן רַבִּיהּ וְלֹא עֲבָדָה מִן
מָרָה:

*Il discipolo non è sopra il maestro, ne
il servo sopra il suo signore.*

18 וְאֵלֵּי נְשִׂאִים וּמַלְכִּים
יִוָּלִיכוּ אַתְּכֶם לְמַעַן לְעֲדוּת
לְהֶם וְלָגוֹיִם:

*Y aun à principes y à reyes serays lieuados
par causa de mi, paraque les conste à ellos y à las
Gentes.*

19 וְהֵם יִמְסְרוּ אֶתְכֶם אֵל
תִּהְיֶיבוּ אֶחָד אֶחָד מִה תִּדְבְּרוּן כִּי
יֵצֵאוּ לְכֶם בְּשַׁעֲרֵה הַהִיא מִה
תִּדְבְּרוּ:

*Mas quando os entregáren, no os congoxeys
como, o que aucys de hablar: porque en aquella
hora os será dado que hableyes.*

20 כִּי־אֲתֶם אִיכְנָם אֲשֶׁר
מִדְּבָרִים כִּי־הֵם רוּחַ אֲבִיכֶם
אֲשֶׁר מִדְּבָרָה בְּכֶם:

*Porque no soys vosotros losque hablays, si
no el Espiritu de vuestro Padre, que habla en vo
sotros,*

21 כִּי־יִסְגִּיד אִישׁ אֶת־אֶחָד
בְּמִוֹת וְאֶב־אֶת־בְּנוֹ וְיִתְקוֹמְמוּ
בְּנֵים עַל־אֲבוֹתָם לְהַמִּיתָם:

*El hermano entregará al hermano à la muer
te, y el padre al hijo: y los hijos se levantarán
contra los padres, y hazerlos han morir,*

22 וְתִשְׁנֵאוּ מִכָּל־אֲנָשִׁים לְמַעַן
שְׁמִי וְאֲשֶׁר יַעֲמִיד עַל־סוּף הַיָּם
יִשָּׁע:

*Y serays aborrecidos de todos por mi nom
bre: mas el que supportare hasta la fin, este será
saluo.*

23 וְכַאֲשֶׁר יִרְדְּפוּ אֶתְכֶם בְּעִיר
הַזֹּאת גִּזְסוּ אֶל־אֲחֵרֵת אֲמִין
אֹמַר לְכֶם לֹא תִכְלֹוּ אֶת־עֲרֵי
יִשְׂרָאֵל עַד־כִּי יָבוֹא בֶן־הָאָדָם:

*Mas quando os perseguieren en esta ciudad,
huyd à la otra porque decierto os digo, que no z
cabareys de andar todas las ciudades de Israel,
que no venga el Hijo del hombre.*

24 אִינוּ יֵשׁ תִּלְמִיד עַל־הַמֶּלֶמֶד
וְלֹא עֶבֶד עַל־אֲדוֹנָיו:

*El Discipulo no es mas que su maestro; ni el
siervo, mas que su sennor.*

18. Καὶ ὅτε ἡ γαμόνας ὅ καὶ βα
σιλεὺς ἀγγέλου εἰς ὑμᾶς, οἱς
μαρτύρουσιν ὑμῶν, καὶ τῆς ἐθνε
σιν.

*Et vous serez menés devant les Gou
verneurs, & meismes devant les Rois, à
cause de moi, en testimonage à eux & à
aux Nations.*

19. Ὅταν δὲ παραδιδῶσιν ὑμᾶς,
μη μεριμνησῆτε τί λέλησθε
πρὸς τὴν ῥῆσιν ὑμῶν ἐν ἐκείνῃ τῇ
ὥρᾃ τί λαλήσετε.

*Mais quand ils vous liureront, n'ayez
point de souci quoy ou comment vous
parlerez, car en ce meisme instant vous
serez donné ce que vous aurez à dire.*

20. Οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστε οἱ λαλοῦ
ντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα ὃ πατρὸς ὑ
μῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν.

*Car ce n'est pas vous qui parlez,
mais c'est l'Esprit de voire pere qui
parle en vous.*

21. Παραδόμεναι δὲ ἀδελφοὶς ἀ
δελφῶν ἢ εἰς θανάτου, καὶ πατέρων
καὶ υἱῶν ἐπ' αὐτοῖς, στυγνὰ τίνας οἱ
ῥητοὺς, καὶ θανατωσάουσιν αὐτούς.

*Or le frere liurera son frere à mort,
& le pere l'enfant: & les enfans s'ele
veront contre leurs peres & meres, &
les feront mettre à mort.*

22. Καὶ ἵστανται μὲν ὑμᾶς ὑπὸ
παντὸς διὰ τὸ ὄνομα μου ὃ δι
ὑπομνήσεως εἰς τέλος, ἵνα ὁ σω
θῆτε.

*Et vous serez haïs de tous, à cause de
mon Nom: mais qui souffrendra suf
ques à la fin, celui là sera sauué,*

23. Ὅταν δὲ διώκωσιν ὑμᾶς ἐν
τῇ πόλει ταύτῃ, φεύγετε εἰς τὴν
ἄλλην. ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ὅτι
τελείσετε τὰς πόλεις τὰς Ἰσραὴλ, ὅτι
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐλθὼν ἐν ἐκείνῃ τῇ
ὥρᾃ.

*Or quand ils vous persequeront en ce
ste ville-là, fuyez-vous-en en vn autre:
car en verité ie vous di, que vous s'a
urez point paracheué d'aier par toutes
les villes d'Israel, que le fils de l'homme
ne soit venu.*

24. Οὐκ ἐστὶ μαθητὴς ὑπὲρ τοῦ
διδασκαλου, καὶ ὁ δὲ ἀλφειὸς τοῦ
κύριου αὐτοῦ.

*Le disciple n'est point par dessus le
maître, ni le seruiteur par dessus son
seigneur.*

CAP. X.

18. Et ad principes & ad reges ducemini propter me, in testimonium illis & gentibus.

And ye shalbe brought to the governors and kings for my sake, in witness to them / and to the Gentiles.

19. Cum autem tradent vos, nolite cogitare quomodo aut quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini.

But when they deliver you up, take no thought how or what ye shall speak: for it shall be given you in that hour: what ye shall say.

20. Non enim vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis.

For it is not ye that speak, but the spirit of your father which speaketh in you.

21. Tradet autem frater fratrem in mortem, & pater filium: & insurgent filii in parentes, & morte eos afficient.

And the brother shall betray the brother to death, and the father the son: and the children shall rise against their parents: and shall cause them to die.

22. Ereritis odio omnibus propter nomen meum: qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.

And ye shall be hated of all men for my name: but he that endureth to the end, he shall be saved.

23. Cum autem persequuntur vos in civitate ista: fugite in aliam, amen dico vobis, non consummabitis civitates Israel, donec veniat filius hominis.

And when they persecute you in this city, flee into another: for verily I say unto you, ye shall not finish all the cities of Israel, till the Son of man be come.

24. Non est discipulus super magistrum, nec servus super dominum suum.

The disciple is not above his master, nor the servant above his Lord.

Das X. Capitel.

18. Und man wird euch für Fürsten und Könige führen / vmb meinet willen zum zeugniß über sie und über die Heiden.

De i stulle foris saar Færster oc Konger / for myn skild / Til ic bidnesbyrd offuer dem oc offuer Hedningene.

19. Wenn sie euch nun überantworten werden / so forget nicht / wie oder was ihr reden sollt / denn es soll euch zu der stunde gegeben werden / was ir reden sollt.

Daar som de anworde ederns hen / Da særger icke / huorledis eller huad i stulle tale / Thi der skal giffuis eders samme stund / huad i stulle tale.

20. Denn ir seht es nicht die da reden / sondern euers Vaters Geist ist es / der durch euch redet.

Thi at i ere icke de som tale / Men der er eders Fæders Aand / som taler ved eder.

21. Es wirdt aber ein Bruder den andern zum Tode überantworten / und der Vater den Son / und die Kinder werden sich empören wider ihre Eltern / und inen zum tode helfen.

Den ene Broder skal forraade den anden til døde / oc Fæderen Søn / oc Børnene stulle sette dem op mod deris Foredre / oc hjælpe dem til døde.

22. Und müßet gehasset werden von iderman / vmb meines Namens willen. Wer aber bis an das ende beharret der wirdt selig.

De i stulle havis aff huer mand / for mit Naaffs skild. Men hus som bliffuer bestandig indtil enden / hand vorder selig.

23. Wenn sie euch aber in einer Stadt verfolget / so fliehet in eine andere. Warlich ich sage euch / ihr werdet die Städte Israel nicht außreichen bis des Menschen Son kompt.

Daar de forfølge eder i en Stad / da flyt til en anden. Gandelige jagerieq eder / I stulle icke vdrætte Israels Stæder / for end Menneskens Son kommer.

24. Der Jünger ist nicht über seinen Meister / noch der Knecht über den Herren.

Discipelen er icke offær sin Mæstere, oc en Diener offær Herren.

Kapitola X.

18. A budete vedemí přeb Krále a Bládaře pro mne / na svědectví jim y Národuom.

Onšem přeb Aslajethá y přeb Krále budítece vedemí dlamme / ná svědectví jim y posádem.

19. Když pak vás vybadí / nemyslete iterak a neb cobysse mluviti / nebo dano bude vám vtu hodinu co budete miji mluviti.

Ale když vás pobádí / tie troš sežcie se / tak / abo cobysse mluvil / abo vtem vám bedie dano oney godziny cobysse mluvil.

20. Neb ne ašte vy křežij mluvíte / ale Duch Otce vašeho / genij mluvij v vás.

Abowiem nie wy iestecie křežij mowicie / ale Duch Očá vašego křežij mowí v vás.

21. Wybáť žagíste Bratr Bratra na smrt / a Otce Syna: Povstanuť jhnewě proti Rodičům / a žmordugi ge:

Wybáť brát brátá ná smrt / oc / a otce syná / y povstanuť žhnewě proti Rodičom / a mordowác se b: d: a.

22. A budete w nenawísti wšsem lidem pro Gměno mé: Ale kdož setrvá až do konce / ten spasen bude.

Wy thěž b duccie nienawísta ženi od wšy / tich dla iměniá mego / Ale kdož setrwa až do konč / ten budie záchowán.

23. A když se vám protiwtí budau w Městě gednom / wtece do gmeňho. Žagísteť prawim vám / nežbedíte Měst Izraelstěch / až přijde Syn Člowěka.

A když vás přestádnou b: d: a w onym městě / wtečarce do drugiego / boť wam zaprawde powiebam / že nte přeydítece měst Izraelstěch / až přijde Syn člověka.

24. Nemíť Wědlníť nad Mistrá / ani službníť nad Pásmá swěho.

Wteřestci wědět n w mistrá / as nř sluganád Pána swěgo.

25. ספק לה לתלמיד
דנהיה אדך רבה ולעבדא
אדך מרה אדך למרה דביתא
קרו בעל זבוב קראו במה
לכני-ביתה:

*Disfa bene al discipulo, ch'egli fac-
ce il suo maestro, e il seruo come il suo
signore. Se hanno chiamato il padre de la
famiglia Beelzebub, quanto pao a suoi
domestici?*

26. לא הכיר תחלו
מנהון לית גיד מדם דכסא
דלא יתגלא ודמטט דכא
יתדע:

*Adunque non gli temete, perche
nienta e si caperto, che non s'habbia a se-
prire: e niente e si occulto, che non s'hab-
bia a sapere.*

27. מדם דאמד אנא לכו
בשוכא אומדוהי אנתון
בנהירא ומדם דבאדניכו
שמעין אנתון אכרוו ער
אגרי:

*Quello ch'io vi dico ne le tenebre, di-
telo ne la luce, e quello che voi udite
in secreto, predicate sopra le case.*

28. ולא תחלו מן אדון
דקטלון פגרא נפש דין
לא משכחין למקטל דהלו
דין תיראית מן בני ד
דמסכח דלגפשא ולפגרא
יבד בנהוני:

*E non temete quelli che occidono il
corpo, e non possono occider l'anima ma
temete piu tosto colui, che puo perdere l'a-
nima e'l corpo ne la gehenna.*

29. לא תרמין צפרין
מודבנו פאסר וחדא מנהון
בלעד מן אבוכון לא נפלא
על ארצנו:

*Due passerelli non se vendono epleno
un quadrante? e par un sol di quelli non
cadia in terra a sena? Al Padre vostro.*

30. דילכו מן אה מאנא
דרשכון פלהון מינו אפון:

*I capelli ancora del vostro capo son
tutti numerati.*

31. לא הכיל תחלו מן
בפרא סגיא אתנא מיתרין
אנתון:

*Non habbate dunque timore: vos so-
te ben di maggior prezio, che molte pas-
serette.*

25. די לתלמיד להיוהו כמלמדו
ולעבד כאדוניו אם את-בעל
הבית בעל-זבוב קראו במה
יזהר את-אנשי ביתו:

*Bastele al discipulo ser como su maestro: y
al seruo, como su seenor: si al mismo padre de
la familia llamaron Beelzebub, quanto mas a los
de su casa.*

26. לכן לא תיראו מהם כי
אין יש דבר מכסה אשר לא
יגלה ולא נסתר אשר לא יודע:

*Antique no los temays: porque nada ay en-
cubierto, que no aya de ser manifestado: y nada
occulto, que no aya de saberse.*

27. אשר אנכי מדבר אליכם
בחק אשר אמרו באור ואשר באור
תשמעו קראו על הגגות:

*Loque os digo en tinieblas, dezildo en luz:
y loque oys a la oreja, predicaldo de los tejados.*

28. ולא תיראו את-אשר
יהרג את-הגוף ואת-הנפש לא
יכלו להרג כי-אם ידאו יזהר
את-אשר יוכל ואת-הנפש וגם
את-הגוף לאמד אל-גיא הגם:

*Y no ayays miedo de los que matan el cuer-
po, mas al alma no pueden matar: temed antes
a aquel que puede destruyr el alma y el cuerpo
en el quemadero.*

29. הלא שני צפרים פאסר
ומכרו וחדד מהם אינו נפל
על הארץ בלי אביהם:

*No se venden dos paxarillos por vna blan-
ca: Y vno de ellos no cae a tierra sin vuestro
Padre.*

30. ושעירות ראשכם כלן
נספרו:

*Y vuestros cabellos rambien, todos estan
contrados.*

31. על-כן לא תיראו כי טובים
אתם מצפרים רבים:

*No temays pues: mas valeys vosotros que
muchos paxarillos.*

25. Ἀρεσκὸν τῷ μαθητῇ ἢ αὐτὸν
γενηταὶ ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ, καὶ ὁ
δοῦλος αὐτοῦ ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ. ὁ τὸν
ὀνομαζόμενον βασιλεὺς ἐκείνου
καλεῖται, τὸ ὅτι μακάριος ἐστὶν ὁ κατακλύς
αὐτοῦ.

*Il suffit au disciple qu'il soit comme
son maître, & que le seruiteur soit com-
me son seigneur. S'ils ont appelé le pe-
re de famille Beelzebub, combien plus
les domestiques!*

26. Μὴ δυνάμεθαί τις κρυπτεῖν
ὃ ἐκρυπτεῖται, ὃ οὐκ ἐστιν
ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτόν, ὃ
ὄχι κρυπτόν ἐστιν.

*Ne les craignez donc point: car rien
n'est couuert qui ne se decouure, & rien
n'est lecret qui ne se cognoisse.*

27. Ὁ λέγων ὑμῖν ἐν τῇ σκοτίᾳ
ἐπάτε ἐν τῇ φωτί, καὶ ὁ εἰς τὸ κρυπ-
τόν, καλεῖται ὅτι τῷ δαμι-
νῷ.

*Ce que ie vous di en tenebres, dites
le en lumiere, & ce que vous oyez en
l'occulte, preschez-le sur les maisons.*

28. Καὶ μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν
δοκίμων, ἐν τῷ σώματι, τῶν ὅτι ψυ-
χὰς μὴ θανατύνουσιν, ἀλλὰ φοβηθῆτε
τὴν μαλακίαν τοῦ θανάτου, καὶ τῶν
ψυχῶν καὶ τοῦ σώματος ἀπο-
λέσει ἐν γήενῃ.

*Et ne craignez point ceux qui tuent
le corps, & ne peuvent tuer l'ame, mais
plustost craignez celui qui peut delivrer
l'ame & le corps en la gehenne.*

29. Οὐκ εἰς δύο πικρὰ πικρῶν
πωλᾷται, καὶ ἐν ἑξῶν αὐτῶν ὁ πι-
κρὸς ὅτι τῷ γέλω, αὐτὸς δὲ πικρὸς
ὑμῶν.

*Deux passereaux ne se vendent-ils
pas vne pice? néanmoins l'un d'eux
ne cherra point sur terre sans vostre
Pere.*

30. Ὅτι καὶ αἱ τρίχες τῆς
κεφαλῆς πάντῃ μετρημέναι ἰ-
στί.

*Et les cheueux mesmes de vostre te-
te sont tous contés.*

31. Μὴ δυνάμεθαί τις πολλὰ
σπεύσαι ἀσφίρειν ὑμῖν.

*Ne craignez point donc: vous valez
mieux que beaucoup de passeriaux.*

S. MATTHÆVS.

CAP. X.

25. Sufficit discipulo ut sit sicut magister eius: & seruo, sicut dominus eius. Si patrem familias Beel-zebub vocaverunt: quanto magis domesticos eius?

It is enough for the disciple to be as his master is: and the servant as his lord. If they have called the master of the house Beelzebub: how much more them of his household?

26. Ne ergo timueritis eos. Nihil enim est opertum, quod non revelabitur: & occultum, quod non sciatur.

Fear them not therefore: for there is nothing covered, that shall not be disclosed: nor hid, that shall not be known.

27. Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine: & quod in aure auditis, predicate super tecta.

What I tell you in darkness, that speak ye in light: and what ye have in the ear: that preach ye on the houses.

28. Et nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere: sed potius timeate eum qui potest & animam & corpus perdere in gehennam.

And fear not them which kill the body: but are not able to kill the soul: but rather fear him: which is able to destroy both soul and body in hell.

29. Nonne duo passeress alle veneunt: & unus ex illis non cadet super terram sine patre vestro?

Are not two sparrows sold for a farthing? and one of them shall not fall on the ground without your Father?

30. Vestri autem & capilli capitis omnes numerati sunt.

Yea: and all the hairs of your head are numbered.

31. Nolite ergo timere: multis passeribus meliores estis vos.

Fear not therefore: ye are of more value than many sparrows.

S. Mattheus.

Das X. Capitel.

25. Es ist dem Jünger genug / daß er sey wie sein Meister / vnd der Knecht wie sein Herr. Haben sie den Haußvatter Beelzebub geheissen / wie vil mehr werden sie seine Haußgenossen also heissen?

Der er Discipeln nocht / ar hand er som hans Meister / oc Dieneren som hans Herr. Haffue de falder Hoshonden Beelzebub / Huor meger mere skulle de falde hans hussoldt saa?

26. Darumb fürchtet euch nicht für ihnen. Es ist nichts verborgen / das nicht offenbar werde / Vnd ist nichts heimlich / das man nicht wissen werde.

Fröet der dem der saare ick. Der er inred stult som en skal obenbaris / De inred er hemmelige / so mand en skal saa at vide.

27. Was ich euch sage im Finsterniß / das redet im Licht / vnd was ir höret in das Ohre / das prediget auff den Dächern.

Hvad ieg siger eder i mørket / det taler i liust. De hvad i høre i øret / Det prediker paa Tagene.

28. Vnd fürchtet euch nicht für denen die den Leib tödten / vnd die Seele nicht mögen tödten / Fürchtet euch aber vil mehr für dem / der Leib vnd Seel verderben mag inn die Helle.

De fröet der eder ick for dem / som ihleisla legemer oc funde ick fia Sielen thiel. Men fröet der eder meger mere for den / som land forderffue legeme oc Siel i helffuede.

29. Kaufft man nicht zwen Sperlinge vmb einen pfenning? noch felt derselbigen keiner auff die Erden / ohn euren Vatter.

Kober mand ick tho Spurrer for en pending. Alligeuel falder der ingen aff dem paa iorden / vden eders Fader.

30. Nun aber sind auch eure Haare auff dem Haupt alle gezechlet.

Olue ere oc alle eders Haffue haar talde.

31. Darumb fürchtet euch nicht / Ihr seht besser denn vil Sperlinge.

Fröet der der saare ick / I ere bedre end mange Spurre.

S. Mathaus.

Kapitola X.

25. Doffit gest Bednisku aby bol vako Vistir geho / a Slufchni nato PAN geho. Donewadg gsau Hospodare Belzebubem nazpvali / tym pak wyce domá cy geho?

De syce wezniovi aby byl takto mistrziego / a sluga takto pana / J. alizec samego gospodarza Belzebulem nazwali / takoz daleko wiecej domowniki jego?

26. Protoz nebogte se gich. Nebt nenij nie skrytoho co by nebylo zgeweno / ani tajno co by nebylo zvedyno.

Nie bojciez sie ich tedy / abowim nie zejt nie skrytego co by odykryto byc nie miało / ani takiemnego nie nie test / co by wiedziac nie miano.

27. Coz wam prawim we tmach / prawte na swietle / a co wy slyshyly ste / hlasyte na stechach.

Co wam w ciemności mówię powiedzącie na światle / a co wy ocho slyshacie / przepowiadacie na domach.

28. A nebogte se tech kteryz zabijegij telo / ne Duffe ne mohau zabiti: ale wyce se bogte toho / kteryz muse telo v Duffy zatratiti v wecneim ohni.

Anie bojcie si. tydz ktorzy zabijaja ciało / a dusze zabici nie mogą / ale wyce se bogte tego / kteryz muszą ciało v Duffy zatratiti v wiecznym ogniu.

29. Zdaliž se neprodawagi dwa Wrabcy za maly penz? a gedz nich nepadne na zem bez Otce waszeho.

Jzali dwu wroblkow za pieci miedz nie sprzedawaz wzyty jeden z tych nie wpadnie na ziemię odtrom Ojca waszego.

30. Wasz pak wlasowz na hlavu wssychni zezeni gsu.

Wlasy tej glowy waszej wssychni polozone sa.

31. Protoz nebogte se / wssak mnohych Wrabcow dražshy gsie wy.

Nie bojciez sie tedy / wiele wroblkow wy przewyższacie.

32. כל־נשׁ הִכִּיל דִּינוֹתָ
בִּי הָדָם בְּנִי־נִשְׁמָא אֲדִנְךָ
כִּי אִתְּךָ הָדָם אֲבִי דִב
דְּבִשְׁמִינָא :

*Ciascuno dunque che confesserà me
dinanzi agli uomini, ancor io confesse-
ro lui davanti al Padre mio che è ne-
cieli.*

33. מִן דִּין דִּי־כִפּוּר בִּי
הָדָם בְּנִי־נִשְׁמָא אֲכַפּוּר כִּי
אִתְּךָ אֲנִי הָדָם אֲבִי
דְּבִשְׁמִינָא :

*Ma chiunque negare me davanti a
gli uomini, ancor io negare lui davanti
al Padre mio, che è ne cieli.*

34. לֹא תִסְבְּרוּן בְּאַתִּית
דְּאַרְמָא שִׁינָא בְּאַרְעָא
לֹא אַתִּית דְּאַרְמָא שִׁינָא
אַל־הִרְפָּנָא :

*Non pensate ch'io sia venuto a met-
ter pace, in terra. Io non son venuto a
metter la pace, ma il cospillo.*

35. אַתִּיר־צִיר דְּאַפְלֹג
גְּבִרָא עַל אֲבוּהִי וּבָרְתָא
עַל אִמָּהּ וּפְלִתָא עַל־
חֲמִיתָהּ :

*Imperache io son venuto a far disuni-
re l'huomo da suo padre, & la figliuola da
sua madre, & la nuora da la suocera sua.*

36. וּבְעַל־דְּבִיחֵי דְּגִבְרָא
בְּנִי בֵּיתָהּ :

*E così i nemici de l'huomo saranno i
suoi domestici.*

37. מִן דִּרְחִם אֲבָא אִי
אִמָּא יִתִּיר מִן דְּלִי לִי
שְׂבָא לִי וּמִן דִּרְחִם בְּרָא
אִיבְרִתָּא יִתִּיר מִן דְּלִי
לֹא שְׂבָא לִי :

*Chi ama il padre o la madre più che
me, non è degno di me: e chi ama il figli-
uolo o la figliuola più che me, non è de-
gno di me.*

38. וְכֹל דְּלֹא שָׂקֵל וְקִיפָהּ
וְאַתָּא בְּתֵרִי לֹא שְׂוָא לִי :

*E chi non piglia la sua croce, & vien
dietro, a me, non è degno di me.*

39. מִן דְּאַשְׁכַּח גִּבְשָׁה
יִבְדִּיהּ וּמִן דִּיבְדַּח גִּבְשָׁה
מְטוּלָתִי יִשְׁפָּתִיחָהּ :

*Chi hauerà trovato l'anima sua, la
perderà: e chi hauerà perduto l'anima
sua per amor mio, la troverà.*

32. לִכְן כָּל־אִשָּׁר יוֹדֵנִי לִפְנֵי
הָאֲנָשִׁים גַּם אֲנִי אֲדִנְנֵהוּ לִפְנֵי
אָבִי אִשָּׁר בְּשָׁמַיִם :

*Pues qualquiera que me confesare delante
de los hombres, confesarlo he tambien yo de-
lante de mi Padre, que esta en los cielos.*

33. וְאִשָּׁר יִכְחַשְׁנִי לִפְנֵי הָאֲנָשִׁים
וְאִכְחַשׁ אֹתוֹ לִפְנֵי אָבִי אִשָּׁר
בְּשָׁמַיִם :

*Y qualquiera que me negare delante de los
hombres, negarlo he yo tambien delante de mi
Padre, que esta en los cielos.*

34. אֶל־תַּחֲשְׁבוּ כִּי בֵּאתִי לְשָׁלֵחַ
שָׁלוֹם עַל־הָאָרֶץ לֹא־בֵּאתִי
לְשָׁלֵחַ שָׁלוֹם כִּי־חֶרֶב :

*No penseys que he venido para meter paz
en la tierra: no he venido para meter paz, si no
cuchillo.*

35. כִּי־בֵּאתִי לְהַבְדִּיל אִישׁ
מֵאָבִיו וּבִתּוֹ מֵאִמָּהּ וְכָל־חֵן
חֲמִיתָהּ :

*Porque he venido para hazer dissension del
hombre contra su padre, y de la hija contra su
madre, y de la nuera contra su suegra.*

36. וְאִבֵּי אִישׁ אֲנָשִׁי בֵּיתוֹ :

Y, Los enemigos del hombre, los de su casa.

37. אִשָּׁר אֲהַב אֶת־אָבִיו אִוֹ
אֶת־אִמּוֹ יוֹתֵר מִמֶּנִּי אִיגֵד שׁוֹנָה
לִי וְאִשָּׁר אֲהַב אֶת־בְּנוֹ אִוֹ
בִּתּוֹ יוֹתֵר מִמֶּנִּי אִיגֵד שׁוֹנָה לִי :

*El que ama padre, o madre mas que a mi, no
es digno de mi: y el que ama hijo, o hija mas que
a mi, no es digno de mi.*

38. וְאִשָּׁר לֹא תָקַח אֶת־צִלְבּוֹ
וַיֵּלֶךְ אַחֲרַי לֹא שְׂוָא לִי :

*Y el que no toma su cruz: y sigue en pos de
mi, no es digno de mi.*

39. אִשָּׁר יִמְצָא אֶת־נַפְשׁוֹ
יִאבֵד אֹתָהּ וְאִשָּׁר יִאבֵד אֶת־
נַפְשׁוֹ לְמַעְנִי יִמְצָאָהּ :

*El que hallare su vida, la perderá: y el que
perdiere su vida por causa de mi, la hallará.*

32. Πᾶς ὁ μὲν ἑστὶς ὁμολογήσῃ ἐν
ἐμοὶ ἑμπροσθέν τοῦ ἀνθρώπου,

ὁμολογήσω αὐτοῦ ἐμπροσ-
θέν τοῦ πατρὸς τοῦ ἐν οὐρανοῖς.

Tout homme donc qui me confes-
sera devant les hommes, ie le confesse-
rai aussi devant mon Pere qui est es
cieux.

33. Ὅστις δὲ ἀρξήσεται με ἑμ-
προσθέν τοῦ ἀνθρώπου, ἀρξήσομαι
αὐτοῦ καὶ ἐμπροσθέν τοῦ πατρὸς
τοῦ ἐν οὐρανοῖς.

Mais quiconque me reniera devant
les hommes, ie le reniera devant mon
pere qui est es cieux.

34. Μὴ νομίζετε ὅτι ἦλθον βα-
λὼν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν. οὐκ
ἦλθον βαλὼν εἰρήνην, ἀλλὰ μά-
χαιραν.

Ne pensez point que ie soye venu
mettre la paix en la terre, ie ne suis
point venu mettre la paix, mais l'épee.

35. Ἦλθον γὰρ διασπῆσαι θρο-
νον κατὰ τὸν πατέρα αὐτοῦ, καὶ θυγα-
τέρα κατὰ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ
νύμφην κατὰ τὴν πενθερά αὐ-
τοῦ.

Car ie suis venu mettre en dissension
l'homme contre son pere, & la fille con-
tre sa mere, & la belle-fille contre sa
belle-pere.

36. Καὶ ἐχθροὶ ἔσονται οἱ οἰκιστὰς αὐτοῦ.

Et les propres domestiques de l'hom-
me seront les ennemis.

37. Ὁ φιλοῦν πατέρα ἢ μητέρα
ὑπὲρ ἐμὲ, οὐκ ἔστι μου ἀξίος.
Ὁ φιλοῦν υἱὸν ἢ θυγατέρα ὑπὲρ
ἐμὲ, οὐκ ἔστι μου ἀξίος.

Qui aime pere ou mere plus que
moi, n'est pas digne de moi: ou qui aime
fils ou fille plus que moi, n'est pas digne
de moi.

38. Καὶ ὁς ἂν λαμβάνῃ τὸν σταυ-
ρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθῇ ὀπίσω μου,
οὐκ ἔστι μου ἀξίος.

Et qui ne prend la croix, & ne vient
apres moi, n'est pas digne de moi.

39. Ὁ δὲ βρὼν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ,
δοσολίσσῃ αὐτήν, ὁ δὲ δοσολίσσας τὴν
ψυχὴν αὐτοῦ ἐν ἐμοί, βίβει αὐτήν.

Qui aura trouvé sa vie la perdra, &
qui aura perdu la vie pour l'amour de
moi la trouvera.

32. Omnis ergo qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eū coram patre meo qui in cælis est.

Whoeuer therefore shall confesse me before men / him will I confesse also before my Father / which is in heauen.

33. Qui autem negaverit me coram hominibus: negabo & ego eum coram patre meo qui in cælis est.

But whosoever shall denie me before men / him will I also denie before my Father / which is in heauen.

34. Nolite arbitrari quia pacem uenerim mittere in terram, non ueni pacem mittere, sed gladium.

Thinke not that I am come to send peace into the earth: I came not to send peace but the sword.

35. Veni enim separare hominem aduersus patrem suum, & filiam aduersus matrem suam, & nurum aduersus socrum suam.

For I am come: to set a man at variance against his father & the daughter against her mother and the daughter in Law against her mother in Law.

36. Et inimici hominis, domestici eius.

And a mans enemies shall be they of his owne house & kinde.

37. Qui amat patrem aut matrem plus quam me, non est me dignus, & qui amat filium aut filiam super me, non est me dignus.

He that loueth father or mother more then me / is not worthy of me. And he that loueth sonne or daughter more then me / is not worthy of me.

38. Et qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus.

And he that taketh not his crosse / & followeth after me / is not worthy of me.

39. Qui inuenit animam suam: perdet illam, & qui perdidit animam suam propter me: inueniet eam.

He that will saue his life / shall lose it: and he that loseth his life for my sake / shall haue it.

32. Darumb / wer mich bekennet für den Menschen / den wil ich bekennen für meinem himlischen Vatter.

Der saate / Huo som bekender mig saar Wrennisten / Den wil ieg bekende saar min Himmlische Vader.

33. Wer mich aber verläugnet für den Menschen / den wil ich auch verläugnen für meinẽ himlischen Vater.

Wen huo som mig neeter saar Wrennisten / Den wil ieg de neete saar min Himmlische Vader.

34. Ir solt nicht wehnen / das ich kommen sey / Friede zusenden auff Erden / Ich bin nicht kommen Friede zusenden / sondern das Schwert.

I stulle ickesende / at ieg er kommen / at sende Fred paa Jorden / Jeg er ickes kommen at sende Fred / Wen Sued.

35. Denn ich bin kommen / den Menschen zu erregen wider seinen Vater / vnd die Tochter wider ire Mutter / vnd die Schwur wider ire Schwiger.

Ihi ieg er kommen / at oppore Wrennisten mod sin Vader / oc Daatteren mod hendis Moder / oc sonens Hustru mod hans Moder.

36. Vnd des Menschen Feinde werden seine eigen Hausgenossen sein.

De Wrennistsens Husstol stulle vere hans Fiender.

37. Wer Vatter oder Mutter mehr liebet / den mich / der ist mein nicht werth. Vnd wer Son oder Tochter mehr liebet denn mich / der ist mein nicht werth.

Huo som elster Vader oc Moder mere end Mig / Hand er mig ickes verd. De huo som elster Son oc Daatter mere end Mig / hand er mig ickes verd.

38. Vnd wer nicht sein Creuz auff sich nimt / vnd folget mir nach / der ist mein nicht werth.

De huo som ickes tager sit Raarss paa sig / oc effter følger mig / Hand er mig ickes verd.

39. Wer sein Leben findet / der wirds verlieren / vnd wer sein Leben verleurt omb meinet willen / der wirdts finden.

Huo som finder sit Liff / hand skal miste det / De huo som mister sit Liff for myn skyld / hand skal finde det.

32. Kdožkoli řekdy wyzna mne před lidmi / wyznám y ná gey před Otcem mým / kterýž jest w Nebesích.

Wskli tedy řekdyby mi wyzna před ludmi / wyznám go i ná gey před otcem mým kterýž jest ná nebie.

33. Ale kdož mne zapře před lidmi / zapřím ho y ná před Otcem mým kterýž jest w Nebesích.

A řekdyby si mne zápi před ludmi / zapře si go y před otcem mým kterýž jest ná nebie.

34. Nebomnišwanie se bych přišel pokoz dáti nazem. Ne přišel gsem pokoz dáti / ale Wet.

Nie mniemarie žebym přišel pušickej pokoz ná zem. Nie přišedlem abym pučil pokoz / ale mnež.

35. Neb gsem přišel abych rozdělil slověka proti Otci geho / a Otcu proti Materi geho / a Nevěstu proti Swes krusny gegi.

Som přišedl wádzle cžloz wie / Pa: oycem tego / y corkez mays / a iey / niewiaściz swiekra iey.

36. A nepřátelě slověka budau domáčy geho.

I beda nepřítelé sluit cžles wická domownicy tego.

37. Kdo miluje Otce aneb Matku více nežli mne / není mne hoden. A kdo miluje Syna aneb Otcu více nežli mne / není mne hoden.

Kto miluje oycá ábo mátku náš mne / nie jest godien mne / A kto miluje syná ábo corke náš mne / nie jest mne godien.

38. A kdož nebere kříže své ho a nenásleduje mne / není mne hoden.

A řho nie bierze kříž s wos tego / y nie idzie za mna / nie jest gos dien mne.

39. Kdo nalezne život svůj / stratí jej / a kdož by stratil život svůj pro mne / nalezne jej.

Kto by našel duše swoje / strati ja / A řho by wrátil duše swoje / a mne / nadyje ja.

40 מן דמקבל לכוון לי
מקבל ומן דלי מקבל
למן דשחתי מקבל:

Chi riceve voi, riceve me: e chi riceve me, riceve colui che m'ha mandato.

41 מן דמקבל נביא
בשם נביא אגרא דנביא
בשם ומן דמקבל נביא
בשם נביא אגרא דנביא
בשם:

Chi riceve un Profeta in nome di Profeta, riceverà mercede di Profeta: e chi riceve un giusto in nome di giusto, riceverà mercede di giusto.

42 וכל דמשקה
מן הליו ועדא פסגא
דחרינא בלחוד בשם
דמלמדא אמר
אמר לכוון דלא יבד
אגרא:

E chiunque dara bere ad un di questi piccoli un sal bicchier d'acqua fredda, in nome di di, epua, io vi dira in verita, ch'egli non perdera la sua mercede.

י א

1 ויהי דכד שלם ושיע
למפקדו להבצער תל
תלמידיו שני מן תמו
למלכו ולמפקדו במ
במדינתהו:

Et auant que come Iesus hebbe finito di dare instructione a i suoi dodici discipoli, si parti da li per insegnare e predicar ne le loro citta.

2 ויהי דין פד שמע בית
אסידא עבדוהי דמשיחא
שדר בנד תלמידיו:

Et habendo Giovanni detto ne la prigione l'opere di Christo, manda due de suoi discipoli.

3 ואמר לה אנתהו הו
דאנתהו הו לאחריהו הו
מסבינו:

A dicit, Sed tu quello che davena venire, a puer n'aspettatemo noi uo altro?

4 צנא ושיע ואמר דהו
ולו אשתעו ליוחנן אילין
דשמעין אנתהו ויחיו:

E Iesus respondendo, disse loro, Andate, riferite a Giovanni le cose che voi avete vedute.

40 אשר יקח אתכם יקחני
ואשר יקחני יקח אתכם
שליח:

El que os recibe a vosotros, a mi recibe, y el que a mi recibe, recibe al que me embio.

41 אשר מקבל את נביא בשם
הנביא גם שכר נביא יקח ואשר
יקבל את צדיק בשם
שכר צדיק יקח:

El que recibe propheta en nombre de propheta, salario de propheta recibira: y el que recibe justo en nombre de justo, salario de justo recibira.

42 וגם כל אשר ישקה
מן הקטנים האלה כוס המים
קרית לבדו בשם תלמיד אמר
אמר לכם לא יאבד את
שכרו:

Y qualqu'era que diere a vno d'ellos pequenitos un jarro de agua fria solamente en nombre de Discipulo, de cierto os digo, que no perdera su salario.

י א

1 ויהי כאשר כלה ישוע לצוה
את שנים עשר תלמידיו ויעבר
משם ללמד ולקרא בעריהם:

Y fue, que acabando Iesus de dar mandamientos a sus doze Discipulos, fue se de alli a enseñar y a predicar en las ciudades de ellos.

2 ויוחנן בשמעו בבית הסהר
את מעשי המשיח שלח שנים
מתלמידיו:

Y oyendo Ioan en la prison los hechos de Christo, embiòle dos de sus discipulos.

3 ויאמר לו האתה הוה אשר
יבוא אף לאחד גיהל:

Diziendo, Eres tu aquel que auia de venir, o esperamos a otro?

4 ויען ישוע ואמר אליהם
לכו ויחזרו ליוחנן את אשר
שמעתם וראיתם:

Y respondiendo Iesus, dixoles, Yd, hazed saber a Ioan las cosas que oys, y veys.

י.

40. 'Ο διχόμενος ὑμᾶς, ἡμεῖς
δεχόμεθα καὶ ὁ ἐμὲ διχόμενος, δε-
χεται τὸν ἀποστείλαντά με.

Qui vous reçoit, il me reçoit: & qui me reçoit, reçoit celui qui m'a enuoyé.

41. Ο διχόμενος τὸν προφήτην
ἐν ὀνόματι προφήτου, μισθὸν προ-
φήτου λήψεται καὶ ὁ διχόμενος
δικαίαν ἐν ὀνόματι δικαίου, μισθὸν
δικαίου λήψεται.

*Qui reçoit un Prophete au nom de Prophete, recevra, salaire del'rophe-
te: & qui reçoit un iuste au nom de ius-
te, recevra salaire de iuste.*

42. Καὶ ὅς τις ἐὰν ποτίῃ ὕδατος
μικροῦ τινος πότητον ψυχῆς
μικροῦ, εἰς ὄνομα μαθητῆ, ἀμὲν λέ-
γω ὑμῖν, ὅτι μὴ ἀπολείψῃ τὸν μισθὸν
αὐτοῦ.

*Et quiconque aura donné à boire un verre d'eau froide seulement à un de ces peus au nom de disciple, en verité ie vous di qu'il ne perdra point son sa-
laire.*

Κ Ε Φ Α Λ. ια'.

Καὶ ἐγένετο ὅτι ἐτέλει ὁ ἰη-
σοῦς διδάσκειν τοὺς δώδεκα
μαθητὰς αὐτοῦ, μετὰ τὴν ἐκκλήσιν
διδάσκειν καὶ κηρύσσειν ἐν ταῖς πό-
λεσιν αὐτοῦ.

Après cela il aduint, quand Iesus eut acheue de donner mandemens à les douze disciples, qu'il se partit de là pour enseigner & prescher en leurs villes.

2. Οἱ δὲ ἰωάννης ἀκούσας ἐν τῇ
δεσμωτείᾳ τὰ ἔργα τοῦ χριστοῦ,
πέμψας δύο ἱδὲ μαθητὰς αὐτοῦ.

Or Iehan ayant ouï en la prison les faits de Christ, enuoya deux de ses disciples lui dire.

3. Εἶπον αὐτῷ, σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος
ἢ ἕτερον πρὸς (δοκῶμεν);

Es-tu celui qui devois venir, ou si nous en attendons un autre?

4. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς ἔ-
πεμψε αὐτοῖς, παραγγέλλας ἀπαγγέ-
λαι ἰωάννῃ αὐτὰ ἃ αὐτοὶ εἶδον καὶ βλί-
πτον.

Et Iesus respondant leur dir, Allez & rapportez à Iehan les choses que vous oyez & voyez.

CAP. X.

40. Qui recipit vos, me recipit: & qui me recipit, recipit eum qui me misit.

He that receiveth you receiveth me: and he that receiveth me receiveth him that hath sent me.

41. Qui recipit prophetam in nomine prophetarum: mercedem prophetarum accipiet, & qui recipit iustum in nomine iusti: mercedem iusti accipiet.

He that receiveth a Prophet in the name of a Prophet: he shall receive a Prophet's reward: and he that receiveth a righteous man in the name of a righteous man: he shall receive the reward of a righteous man.

42. Et quicumque potum dederit uni ex minimis istis calicem aquæ frigidæ, tantum in nomine discipuli: amen dico vobis, non perdet mercedem suam.

And whosoever shall give unto one of these little ones to drink a cup of cold water only in the name of a Disciple: verily I say unto you, he shall not lose his reward.

CAP. XI.

Et factum est, cum consummasset Iesus præcipiens duodecim discipulis suis, transiit inde, ut doceret & prædicaret in civitatibus eorum.

And it came to passe that when Iesus had made an end of commanding his twelve disciples: he departed thence to teach and to preach in their cities.

2. Iohannes autem cum audisset in vinculis opera Christi: mittens duos de discipulis suis.

And when John heard in the prison the works of Christ: he send two of his disciples: and said unto him.

3. Ait illi, Tu es qui venturus es, an aliū expectamus?

Art thou he that shouldst come: or shall we look for another?

4. Et respondens Iesus ait illis, Euntes renuntiate Iohanni quæ audistis & vidistis.

And Iesus answering said unto them, Go and shew to John what things ye have heard and seen.

Das X. Capitel.

40. Wer euch aufnimmt/der nimmt mich auff/ vnd wer mich aufnimmt/der nimmt den auff/ der mich gesandt hat.

Huo som annamer eder/ hand anammer Dia/ De huo Dia anammer/ hand anammer Den/ som haffuer vdsend Dia.

41. Wer einen Propheten auffnimmt/ in eines Propheten namen/ der wirdt eines Propheten lohn empfangen. Wer einen Gerechten auffnimmt/ in eines Gerechten namen/ der wirdt eines Gerechten lohn empfangen.

Huo som annamer en Prophete / i en Prophet s naffn/ Hand skal saa en Prophetis løn. Huo som annamer en Retsferdig / i en Retsferdigs naffn/ Hand skal saa en Retsferdigs løn.

42. Vnd wer diser Geringsten einen nur mit einem Becher kaltes Wassers trencket/ in eines Jüngers namen/ Warlich ich sage euch/ es wirdt im nicht unbelohnet bleiben.

De huo som giffuer en aff disse Minste eton it Bechre kold vand at dricke / i en discipulis naffn/ Sandeli gesiger ieg eder/ Det skal icke bliffue hannem vbeløn.

Das XI. Capitel.

Vnd es begab sich/ da Iesus solch gebot zu seinen zwölf Jüngern vollendet hatte/ gieng er von dannen fürbaß/ zu lehren vnd zu predigen in ihren Stätten.

De der stede/ der Ihesus haffde giort ende paa den ne befaling til sine tolf Disciple/ da gick hand der fra lenger frem/ at lære oc at prædike deri Stædder.

2. Da aber Johannes im Gefengnis die Werck Christi hörete/ sandte er seiner Jünger zwen.

Men der Johannes hørde i fengsler Christi gerninger/ sende hand tho aff sine Disciple den.

3. Vnd ließ im sagen: Bist du der da kommen soll/ Oder sollen wir eines andern warten:

De loed hannem siige/ Est du den/ som skal komme/ eller skulle vi vente nogen anden?

4. Iesus antwortet vnd sprach zu jnen: Gehet hin/ vnd saget Johanni wider/ was ir sehet vnd höret:

Iesus suarede/ oc sagde til dem/ Gaar hen/ oc siæer Johanni igien/ det som i see oc høre.

Kapitola X.

40. Kdo vás přijímá/mne přijímá: A kdo mne přijímá/přijímá toho kterýž mne poslal.

Kdo vás přijímá mne přijímá / A kdo mne přijímá přijímá toho který mne poslal.

41. Kdo přijímá Proroka ve jménu Proroka/ odplatu Proroka vezme. A kdož přijímá Spravedlivého ve jménu Spravedlivého/ odplatu spravedlivého vezme.

Kdo přijímá Proroka v jménu Proroka / záplate Proroka vezme: A kdo přijímá spravedlivého v jménu spravedlivého/ spravedlivého záplate vezme.

42. A kdožkoli dá k nápoji jednomu z těchto námen: hých Ejsy vody studené/ toliko ve jménu Bědlníka: Zagře pravym vám/ nestrastí odplaty své.

Arby sež jednomu z tych to málych dal sic nápic kbel vody zimny thylko v jménu Bědlníka: Zágre pravdu vám poviebam ne strasti odplaty své.

Kapitola XI.

Stalo se/ když dokonat Iesus řekl řeci tyto / přikazuje dvanaácti Bědlníkům svým/ šel odejti aby všel a kázal v městech jejich.

7 Řeklo sic ež Iesus přikázal rozeslat dvanaácti: sic zvolením svým / poslal so nad/ aby všeli y přepovídal v městech ich.

2. Jan pak když vstoupil v kostory/ křtí Kristovy / poslal dva Bědlníky své.

A Jan vstoupil v křtění včasně Kristovy / poslal dva včasně své.

3. Řekl jim: Tyli gfy ten kterýž přijímá mase/ till gneho čekame?

A řekl jim: Tyž jest on kterýž mal přispěje/ly mne many zjst?

4. V odpovídage Řekl jim: Odauce povězte Janovi co slyšíte a vidíte.

A odpovídaje Iesus řekl im/ Řekdy, oz nymne Janovi ty rzezy ktore slyšíte y vidíte.

י א

סְמִיָּא חַיִּין נְהִיגְרִינָא
מִהֲלִכִין וְגִבְרָא מִתְדַבֵּין
וְחִרְשָׁא שְׁמַעִין וּמִיתָנָא
קִימִין וּמִסְכִּינָא מִסְ
מִסְתַּבְרִין:

*Ecce hi videntes, et alij caminantes,
et lebbrosi san mandati, et sordos audientes,
mortui resuscitati, et pauperes annun-
tiantes Evangelium.*

וְטוֹבֵהוּ לְאִינָא דְלֵא
יִתְפַּשֵּׁל בֵּי:

*Beatus est colui che non si scandalizet
propter me.*

פֶּד דִּינֵא דְלוֹ שְׂרִי יְשׁוּעָא
לְמֵאמֵר לְכַנְשָׁא עַל יוֹתָנָא
מִנָּא נְבִיקָתוֹן לְחִירְבָנָא
לְמִינָא קִינָא דְמִן רִחְמָא
מִתְחַיֵּעַ:

*An dando tunc parca tona. P. An inco-
municato a dno Giovanni a le turbe, Che
andasse voi a Geder al deserto? Vna
canna scossa dal vento?*

וְאִן לֹא מִנָּא נְבִיקָתוֹן
לְמִינָא גִבְרָא דְנִתְחַיֵּעַ
דְכִינָא לְבִישׁ הָא אֵילִין
דְכִינָא לְבִישׁ בֵּית
מִלְכָּא אֲנֹנָא:

*Ma pure, che andasse voi a Geder?
Un homo vestito de delitiosi vestimenti?
ecco quella che portava i delitiosi vesti-
menti, finalmente le case dei Re.*

וְאִן לֹא מִנָּא נְבִיקָתוֹן
לְמִינָא גִבְרָא אִין אֲמֵר
אֲנָא לְכִין וְנִתִּיר מִן גִּבְרָא:

*Ma che andasse voi a Geder? Un
Profeta? Certo io vi dico, ancor piu esal-
tante che un Profeta.*

הוּ גִיד דְעִלְוֵהוּ פְתִיב
דְהָא אֲנָא מִשְׁדֵּר מִלְאכִי
הָא פְדִיבִיכָא דִנְתָּקוֹ
אִירְחָא דְהָמָר:

*Imperche questo è colui, del quale è
scritto, Ecco io mando il mio messo innam-
to a la tua faccia, il quale t'apparechia-
ra la tua via innanzi.*

אֲמִין אֲמֵר אֲנָא לְכִין
דְלֹא הָא בִּילִידִי גִשָׁא דְרֵב
מִן יוֹחָנָן מִצְמִדָּנָא וְעִירָא
דִּין בְּמִלְכוּתִי שְׁמִי
רֵב הוּ מִיָּה:

*Io vi dico in Veritas, che tra quelli che
son nati da homine, non è scrito alcuno
maggiore de Giovanni Battista. Nando
me il minore nel regno de cielo, è
ma piu di voi.*

י א

עֹרִים דְּאִין וּפְסָחִים הֲלִכוּ
מִצֹּרְעִים גִּבְהֵר וְחִרְשִׁים שְׁמַעוּ
הַמֵּתִים קָמוּ וּמִסְכִּנִּים הִתְבַּשְׂרוּ:

Los ciegos veen, y los coxos andan: los le-
prosos son alimpiados, y los sordos oyen: los
muertos son resuscitados, y a los pobres es an-
nunciada la alegre nueva:

וְאִשְׁרֵי כָּל-אִשְׁד לֹא יִפְשֵׁל בֵּי:

Y bienaventurado es el que no fuere escan-
dalizado en mi.

וּפְלִכְתֶּם מִעֲבֹמֵי הַחֵל יְשׁוּעָא
לְדַבֵּר אֶל-הַקָּהֵל עַל-יוֹחָנָן
מָה יֵצְאֲתֶם בְּמִדְבַּר לְרֵאיוֹת
הָאִם קִנָּה מֵרוּחַ גִּדְּהָ:

Y dos ellos, començó Iesus a dezir de Ioan
a las companias: Que salistes a ver al desierto?
Alguna canna que es agitada del viento?

אִין מָה יֵצְאֲתֶם לְרֵאיוֹת
הָאִם אָדָם לְבוּשׁ בְּבִגְדֵי חֲמוּדֹת
הִנֵּה אִשְׁד בְּחֲמוּדֹת גְּלִבְשׁוֹ בְּבִגְדֵי
הַמִּלְכִּים הִמָּה:

O que salistes a ver? un hombre cubierto de
blandos vestidos? Cierro losque traen vestidos
blandos, en las casas de los reyes estan.

אִין מָה יֵצְאֲתֶם לְרֵאיוֹת אִם
הַנְּבִיאִים אֲמַנִּים אֲמֵר לְכֶם כִּי-
יִהְיֶה הוּא מִנְבִּיא:

O que salistes a ver? Prophetas? Tambien os
digo, y mas que propheta.

כִּי-זֶה הוּא אִשְׁד גִּבְתֵּב
עַלֵּי הַנְּבִיאִים שׁוֹלַח מִלְאכִי לְפָנָיו
וּפְנֵה דִרְךָ לְפָנָיו:

Porque este es de quien esta escripto, Hea-
qui yo embio mi angel delante de tu faz, que a-
parejará tu camino delante de ti.

אֲמֵן אֲמֵר אֲנִי לְכֶם לֹא-
קִם מִבְּנֵי נָשִׁים גְּדוֹל מִן יוֹחָנָן
הַטּוֹבֵל וְהַקָּטָן בְּמִלְכוּת הַשָּׁמַיִם
גְּדוֹל מִמֶּנּוּ:

Decierro os digo que no se leuantó entre
losque nacen de mugeres otro mayor que Ioan el
Baptista: mas el que es muy pequenno en el Rey-
no de los cielos, mayor es que el.

י א

5. Τυφλοὶ ἀπαβλύχθησιν, καὶ
χωλοὶ περιπατήσιν, λεπτοὶ καθαρί-
ζονται, καὶ κωφοὶ ἀκούουσιν, νεκροὶ
ἐγείρονται, καὶ πτωχοὶ εὐαγγελί-
ζονται.

Les aveugles recourent la vue, les
boiteux cheminent, les lepreux sont
nettoyés, & les sourds oyent, les morts
sont resuscités, & l'Evangile est annon-
cé aux pauvres.

6. Καὶ μακάριός ἐστι ὁ εἰς μὴ
σκανδαλισθῆν ἐν ἐμοί.

Et bien-heureux est celui qui ne sera
point scandalizé en moi.

7. Τότε τῷ περιπατῶντι, ἤρξατο
ὁ ἰησοῦς λέγειν τοῖς ὄχλοις περὶ ἰω-
άννου, ὅτι ἐξῆλθεν εἰς τὴν ἔρημον
ἡγοῦσθαι: κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου
σαλευόμενος:

Et comme ils s'en alioyent, Iesus
continua a dire de Ioan aux troupes,
Qu'estes-vous allés voir au deserte? un
rocan de vent du vent?

8. Ἀλλὰ τί ἐξῆλθεν ἐντὶς ἁν-
θρώπου ἐν μαλακῶς ἡμαρτίαις ἡμα-
ρτίαις; ἰδοὺ οἱ τὰ μαλ' ἀκὰ φο-
ρουῦντες, ἐν τῇ οὐκείᾳ τῷ βασιλείᾳ
εἰσὶν.

Mais qu'estes-vous allés voir? un
homme vètu de précieux vestemens?
voici ceux qui portent habits précieux,
sont en maisons des Rois.

9. Ἀλλὰ τί ἐξῆλθεν ἐντὶς; προ-
φήτῳ; ναὶ, λέγω ὑμῖν, καὶ περὶ
στὴν προφητίαν.

Mais qu'estes-vous allés voir? un
Prophete voire, vous di-je, & plus que
Prophete.

10. Οὗτος γάρ ἐστι περὶ ᾧ γέ-
γραπται, ἰδοὺ, ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν
ἄγγελόν μου πρὸς σὺν, καὶ
ὁς καὶ σκοδάσθαι τὴν ὁδὸν ᾧ ἐμ-
ποδίζῃ.

Car c'est cestui-ci duquel il est escript,
Voici, j'envoie mon meillager devant
ta face, qui apprestera ton chemin de-
vant toi.

11. Ἀμὲν λέγω ὑμῖν, οὐκ ἐξῆ-
λθεν ἐν ἱσταντῶν ἡμεῶν καὶ μεί-
ζον ἰωάννου τοῦ βαπτίστου· ὁ δὲ μικρό-
τερος ἐστὶν τοῦ βασιλείᾳ τοῦ ἁγίου,
μείζων αὐτῶν ἐστιν.

En verité je vous di, qu'il n'a point
este suscitè entre ceux qui sont nés de
femmes, aucun plus grand que Ioan
Baptiste: toutesfois celui qui est le
moindre au royaume des cieux, est plus
grand que lui.

5. Czci vident, claudi ambulat, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes evangelizantur.

The blinde receiue sight / and the halt go / the sepe are clesed / and the deafe heare: the dead are rased vp / and the poore receiue the Gospell.

6. Et beatus est qui non fuerit scandalizatus in me.

And blessed is he that shall not be offended in me.

7. Illis autem abeuntibus cepit Iesus dicere ad turbas de Iohanne, Quid existis in desertum videre? arundinem vento agitatam?

And as they departed / Iesus began to speake vnto the multitude / of Iohn: What went ye out into the wilderness to see? Arundis hathen with the winde?

8. Sed quid existis videre? hominem mollibus vestiturum? Ecce qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt.

But what went ye out to see? A man clothed in soft raiment? Beholde / they that weare soft clothing / are in kings houses.

9. Sed quid existis videre? prophetam? Eriam dico vobis, & plus quam prophetam.

But what went ye out to see? A Prophet? Yea / I say vnto you / and more then a prophet.

10. Hic est enim de quo scriptum est, Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.

For this is he of whom it is writtten: Beholde / I send my messenger before thy face: which shall prepare thy way before thee.

11. Amen dico vobis, non surrexit inter natos mulierum maior Iohanne Baptista: qui autem minor est in regno celorum, maior est illo.

Verely I say vnto you / among them which are begotten of women / as rose there not a greater then Iohn Baptist: not withstanding / he that is the least in the kingdom of heauen / is greater then he.

5. Die Blinden sehen / vnd die Lahmen gehen / die Außseßigen werden rein / vnd die Tauben hören / die Todten stehen auff / vnd den Armen wird das Euangelium geprediget.

De Blinde see / or de halte gaen / De Spedalske rennis / or de Doffue hore / de Dode staan op / De Euangelium predickt saer de sarrige.

6. Vnd selig ist / der sich nicht an mir ergert.

De selig er den / som icke forarger sig paa Mig.

7. Da die hingien / sieng Iesus an zu reden zu dem Volck von Iohanne: Was seht ihr hinaus / gegangen in die Wüsten zu sehen? Voltet ihr ein Rohr sehen / das der Wind hin vnd her weht?

Der de gunge hore / begunt Ihesus an talseil Holck om Iohanne: Huad ere i aongne hen vdi Ertten ar se? Bilde i seet Ror / som Vreer blest hore oc igen?

8. Oder was seht ihr hinaus / gegangen zu sehen? Voltet ihr einen Menschen in weichen Kleidern sehen? Sihe / die da weiche Kleider tragen / sind in der Könige Häuser.

Elter huad ere i vdaongne ar see? Bilde i seet Menne i blode Klader? See / de som bare blode Klader / ere i Kongers Hus.

9. Oder was seht ihr hinaus / gegangen zu sehen? Voltet ihr einen Propheten sehen? Ja ich sage euch / der auch mehr ist denn ein Prophet.

Elter huad ere i hen vdaongne ar see? Bilde i seet en Prophete? Ja ieg siger eder / Hand er oc mere / end en Prophete.

10. Denn diser ist / von dem geschrieben stehet: Sihe / ich sende meinen Engel für dir her / der deinen Weg für dir bereiten soll.

Thi hand er den / som saer scerffuit om / See / ieg sender min Engil saer dig / som skal berede din veg saer dig.

11. Warlich ich sage euch / vnter allen die von Weibern geboren sind / ist nicht auffkommen / der grösser sey / denn Iohannes der Tauffer. Der aber der Kleinst ist im Himmelreich / ist grösser denn er.

Sandelge siger ieg eder / Vlant alle dem / som ere fødte aff Quinder / er der maen storre opkommen / end den Dobere Iohannes. Men den / som er den Minste i himmeriges rige er Storre end hand.

5. Sleptwidij / Kufhawij chodij / Watomocnij se isij / Hluffij sluffij / mrtvij i mrtvijch wslawagij / Chudij Ewangeliu Ewart pfigh / magij.

Slept wyraf bfora / i chr omi dode: / tedomaci bywka oczre: cion a glasy sluffa / mrtwi bywka w i sefensy vbozim opowie: dana bywa Ewangelia.

6. A blahoslawnij gest ten kdo se nepohorffij na mně.

Ablogessawonij ict ten Eter ty sl me gothij we mane.

7. A kdyz oni pdesli / potal Gelys prawiti zastupam o Janowi: Co gste wyssli na Paust wideti? Boli Ertinu ttraz se wetrem klattij?

A gdy oni odchodzili / poczał Jezus mowic wielkemu zremas: dajcie li duo Janie / Cozacie wysli na pustka widziec? Boli trzanczowie iace sie od wiastu?

8. Aneb co gste wyssli wideti: Bda slowka mēhm Kauschem odētho? Aty ktrij se mēhm rauchem odwagi / w demjch Králowstych glau.

Alle co i se byli wysli widziec? Boli cizow: / w toz. sine tary oblezonogo? Wto ktrij rostok: ne sarynosha / w domich Krolow. sluch se.

9. Ale co gste wyssli wideti? Prorokali? Gste prawim wam / wyce nejl Proroka.

Alle co i se byli wysli widziec? Boli Proroka? Wslem powie: dam wam, wicey niz Proroka.

10. Tento gest jagiste o nemjpsanog: Aty pa poshlam Angela mēho před twa: Ety twau / ttrazto pprawij co stu twau předtebau.

Docten ict o ktrym napsas: no ict / Wto ia poshlam posla: twa go przed obleznošcia twora / ktrij zgothuis drog: twaie przed toba.

11. Jagiste prawim wam / se mēh synj jensjmi neporos: stal wessnad Jana Krtiele. Ale kdo gest mensj w Králowstwj Nebestm / gest wēssj nejl on.

Saprawde wam powiedam / jemuchy tymi ktrij sic z mewis ast rōdzanie powstal: haden mēh cshy nad Jan Krtiele: Nie zhen ktrij ict nanniemjym w Krolestwie nebiestm / wicej ict mjl on.

N

12. מִן יוֹמֵי יוֹחָנָן בֶּן־זִכְיָא
מֵעַמְדָנָא וְעַד־מָא לְהֵשָׁא
מִלְכוּתָא דְשִׁמְעוֹן בְּקִטְרָא
מִתְדַבְּרִי וְקִטְרָא
מִתְשַׁבֵּי לָהּ:

*Eda i giorni di Giovanni Battista
in fin adhora, el regno de celi patise vio-
lentia, e s'uscante la sapientia.*

13. כִּלְהוֹן צִיד בְּבִנְיָא
וְאֲנִי־תָמָא עַד־מָא לְיוֹחָנָן
אֲתַבְּבִי:

*Perche quiti i Profeti e la Legge han-
no profetizato in fin a Giovanni.*

14. וְאֵן צִבִּין אֲנִי־קִבְלוֹ
דְּהוּי אֶלְיָא וְעֵתִיד לְ
לְמֵאֲתָא:

*E se voi lo volete ricevere, effe e Elia
che dancua venire.*

15. מִן דְּאִית לָהּ אֲדִנְגָא
דִּישְׁמַע יִשְׁמַע:

Chi ha orecchie da sentire, oda.

16. לְמִן דִּין אֲדַמְיָא לֵשׁ
לְשִׁרְפָתָא וְדָא דְמִיָּא
לְטִילָא דִּתְבִּין בְּשׁוֹקָא
וְקִצִּין לְחִבְרִיָּהוּ:

*Mais à qui accompagnerai-je cette ge-
neration? elle est semblable à des fancaills, che
seggono mo le piazze, e gridano à i lor
compagni.*

17. וְאֲמַדִּין וּמִדִּין לְכוּ וְלֵא
רְקִדְתִּין וְאֶלְיָן לְכוּ וְלֵא
אֲרִקְדִּקִּין:

*Ediceno, Nos v'habbiam sonato la
sompogna, e vos non baneie dancato.
nos v'habbiam cantato lamentationes, e
vos non baneie pianto.*

18. אֲתָמָא צִיד יוֹחָנָן וְלֵא
אֲכֹרָא תֵּלָא שְׂתָא וְאֲמַדִּין
דִּינָא אִית לָהּ:

*Imperache a Veneto Giovanni che
non mangiava ne beveva. E effi diceno,
Egli ha il demonio addosso.*

19. אֲתָמָא בְּרָה דְּאֲנִשְׁנָא
אֲכַל וְשָׂתָא וְאֲמַדִּין הֵי
אֲבָרָא אֲכֹלָא וְשָׂתָא חֲמָרָא
וְרַחֲמָא דְּמִכְסָא וְדַחְסָא
וְאֲדִקְרָא חֲכָמָא מִן
עֲבָדֵיהּ:

*E Veneto il Figliol de l'huomo che
mangiava e beveva, e diceno, Ecco un huomo
ingordo, e sobriaco, amico de publicani e
de peccatori: ma la sapientia e stata ge-
nificata da suoi figliuoli.*

N

12. כִּי־מִיָּמי יוֹחָנָן הַטּוֹבֵל עַד־
עֵת מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם תִּתְּשֵׁשׁ
וְעֹשִׂים יִתְּשִׁיבֻהָ:

Desde los dias de Ioan el Baptista hasta aora
al Reyno de los cielos se haze fuerza: y los va-
lientes lo arrebaran.

13. כִּי־כָל־הַנְּבִיאִים וְהַחֻזְרִי
עַד־יוֹחָנָן גָּבְאוּ:

Porque todos los prophetas, y la ley, hasta
Ioan prophetizaron.

14. וְאִם תִּרְצוּ לְקַחַת הוּא יֵשׁ
אֵלָיו אִשֶּׁר יָבוֹא:

Y si quereys recebir, el es aquel Elias que a-
uia de venir.

15. לְמִי־אָזְנִים לְשָׁמַע יִשְׁמַע:

El que tiene oydos para oyr, oyga.

16. וְלִמִּי אֲדַמְיָא אֲתַדּוֹר הִנֵּה
גִּמְשָׁל הוּא עִם נְעָרִים יוֹשְׁבִים
בְּשׁוֹקִים וְקוֹרְאִים אִישׁ אֶל־
אֶחָיו:

Mas à quien compararé esta generacion? Es
semejanse á los mochosos que se sientan en las
plaças, y dan bozes á sus companneros.

17. וְאֲמַרִים חֲלִלְנוּ לָכֶם וְלֵא
דִּלְגַּתֶּם קוֹנֵנוּ לָכֶם וְלֵא סִבְדִּיתֶם:

Y dicen, Tannimos hos flaura, y no baylaf-
tes: endechamoshos, y no lamentastes.

18. כִּי־בֵא יוֹחָנָן וְלֵא אֲכַל וְלֵא
שְׂתָה וַיֵּאמְרוּ בְּעַל הַיָּשׁ הוּא:

Porque vino Ioan que ni comia ni beuia: y
dizen, Demonio tiene.

19. גַּם בֵּא בֶן אָדָם אֲכַל
וְשָׂתָה וְאֲמַרוּ הִנֵּה אִישׁ זוֹלָל
וְסוֹבָא יִי וְיֵלַע בְּעַלִּי הַעֲבִירָה
וְחֻטְאִים הוּא וְתִשְׁבֵּט חֲכָמָה
מִבְּנֵיהָ:

Vino el Hijo del hombre, que come y bebe,
y dicen, Heaqui un hombre comilon, y beuedor
de vino, amigo à publicanos y à peccadores. Mas
la Sabiduria es aprouada de sus hijos.

ia.

12. Ἀπὸ ἧς ἡμερῆς ἰωάννης τοῦ
βαπτιστοῦ εἰς ἄρτι, ἡ βασιλεία τοῦ
οὐρανοῦ βιάζεται, καὶ βιάσεται ἀρ-
πάζεσθαι αὐτήν.

Or depuis les iors de Iehan Baptiste
iufques à maiorenant, le royaume des
cieux est forcé, & les violens le rai-
sent.

13. Πάντες γὰρ οἱ προφῆται καὶ
ἡ νόμος, εἰς ἰωάννην προφητεύ-
σαν.

Car tous les Prophetes & la Loy ont
prophétizé iufques à Iehan.

14. Καὶ εἰ θέλει δεχέσθαι, αὐ-
τός ἐστιν ἡλίας ὁ μέλλων ἐρχέσθαι.

Et si vous voulez recevoir mon dire,
c'est Eie qui doit venir.

15. Οἱ ἔχοντες ὦτα ἀκούειν, ἀκούτω.

Qui à oreilles pour ouïr, oyte.

16. Τίνος ἡ ἀκολουθία τοῦ ἑταί-
ρου τίνος; ὅμοια ἐστὶ παιδίοις ἐν ἀγο-
ραῖς καὶ ἡμετέροις, καὶ αὐτοὶ φωνάζου-
σιν ἑπιτροῖς αὐτοῦ.

Mais à qui accompagnerai-je cette ge-
neration? elle est semblable aux peus
enfants qui sont assis es marches, &
crient à leurs compaignons.

17. Καὶ λέγουσιν, ἡυλίστημι ὑ-
μῖν, καὶ οὐκ ἐρχήσεσθαι ἰθαυένησιν
μῖν ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐπὶ σπῆματι.

Et disent, Nous vous auons flisté, &
vous n'avez point dancé: nous vous
auons chanté complaintes, & vous n'a-
vez point lamenté.

18. Ἦλθεν γὰρ ἰωάννης μήτε ἐσθίει
μήτε πίπτει, καὶ λέγουσιν, δαιμόνιον
ἔχει.

Car Iehan est venu ne mangeant ni
ne beuvant, & ils disent, Il a le diable.

19. Ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ἐσθίει καὶ πίνει, καὶ λέγουσιν, ἰδοὺ
ἄνθρωπος φάγει καὶ οἰνω-
ται, παλαιὸν φίλος καὶ ἀμεί-
νων, καὶ ἐδιδραμάθη ἡ σοφία
ἀπὸ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ.

Le Fils de l'homme est venu man-
geant & beuvant, & ils disent, Voilà un
mangeur & beueur, un ami des pea-
gers & des malvians, mais la sapience
a esté influée par les enfans.

CAP. XI.

12. A diebus autem Iohannis Baptiste usque nunc, regnum celorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.

And from the time of John Baptist hitherto / the kingdom of heaven suffereth violence / and the violent take it by force.

13. Omnes enim prophete & lex usque ad Iohannem prophetaverunt.

For all the Prophetes and the Law prophesied unto John.

14. Et si vultis recipere, ipse est Elias qui venturus est.

And if ye will receive it / this is Elias / which was to come.

15. Qui habet aures audiendi, audiat.

He that hath eares to heare let him heare.

16. Cui autem similem estimabo generationem istam? Similis est pueris sedentibus in foro: qui clamantes coequalibus.

But whereunto shall I liken this generation / out of it will I liken unto little children which sit in the market / and call unto their fellows.

17. Dicunt, Cecinimus vobis, & non saltastis: lamentavimus, & non planxistis.

And say / We have piped unto you / and ye have not danced / we have mourned unto you / and ye have not lamented.

18. Venit enim Iohannes neque manducans, neque bibens: & dicunt, Daemonium habet.

For John came neither eating nor drinking / and they say / he hath a devil.

19. Venit filius hominis manducans & bibens, & dicunt, Ecce homo vorax & potator vini, publicanorum & peccatorum amicus. Et iustificata est sapientia a filiis suis.

The Sonne of man came eating & drinking / and they say / Beholde a glutton and a drinker of wine / a friend unto Publicanes and sinners: but wisdom is justified of her children.

Das XI. Capitel.

12. Aber von den tagen Johannis des Tauffers / bisz hieher leidet das Himmelreich gewalt / vnd die gewalt thun / die reissen es zu sich.

Men fra den Døderis Johannis dage / indtil nu / lider Himmeriges rige vold / oc de som gøre vold / rykke der til sig.

13. Denn alle Propheten vnd das Gesetz haben geweissaget bisz auff Iohannem.

Thi alle Propheter oc Löwen spaade indtil Iohannem.

14. Vnd so ihrs wolt annemen / Er ist Elias / der da soll zukünfftig sein.

De der som i vilke annamme det / Hand er Elias / om skal komme.

15. Wer Ohren hat zu hören / der höre.

Hus som høffuer öern at höre mit / hand here.

16. Wem sol ich aber diß Geschlecht vergleichen? Es ist den Kindlein gleich / die an dem Markt sitzen / vnd ruffen gegen ihre Gesellen.

Hvem skal ieg ligne denne Slekt ved? Hun er lita de Børn / som sidd paa Torffude oc robe til deres S. ambrode.

17. Vnd sprechen: Wir haben euch gepfiffen / vnd ihr woltet nicht tanzen / Wir haben euch geklaget / vnd ihr woltet nicht weinen.

De sige / Vi pibe de saar eder / De i vilde icke danse. Vi klagede oss ynckelige saar eder / De i vilde icke græde.

18. Johannes ist kommen / aß nicht / vnd trank nicht / so sagen sie / er hat den Teufel.

Johannes er kommen / oc høffuer oed eller drack / De de sige / Hand høffuer Dæffuelen.

19. Des Menschen Son ist komen / isset vnd irincket / so sagen sie: Siehe / wie ist der Mensch ein Greßer / vnd ein Weinsäufer / der Zöllner vnd der Sünder Geselle? Vnd die Weisheit muß sich rechtfertigen lassen / von ihren Kindern.

Menneskens Son er kommen / edet oc dricker / De de sige / See / Hvilken Graagere er der Menneske / oc en Vindiancker / Tolberis oc Synderis Seallbroder? De Visdommen maa lade gøre sig ret / ferdig aff hendis Børn.

Kapitola X I.

12. Od dnaw Jana Křtitele až došaváb / Křásofswij Nebestě nášlyj trpij / a ti kteřij nášlyj čini / ochwacugij se.

A od časow Janá Krztitelá až do řhad Křesťhwa nebesties nín gwałt sie djiere / a gwałtownie cy otrzymawáa ie.

13. Nebwšfěni Prorocy y Zákon / až do Jana prorokowali.

Be wšfěcy Prorocy y zákon až do Janá prorokowali.

14. Acheteli rozuměti / onť gest Eliáš kteřij přigijeti měl.

A cheteli rozuměti to přystáti / tenť jest Eliáš onť přigymáti přystě.

15. Kdo má ušy slyšeti / slyš.

Kto má ušy slyšeti / slyš.

16. Ale k tomu připodobím niym pokolenij toto / Podobno gest Dětem sedícím na trávě / kteřij na sebe rovně wolagijce.

Ale k tomu přypodobám teni řodaj / Podobný jest Dětóm sedícím na trávě / kteřij na sebe rovně wolagijce.

17. Řikajij: Viskali gšme wám / a wy gšenešakali: plaskali gšme / a wy gšie neřwšili.

A mowia / Řekajij wám ná pšiezalce / a wy gšenešakali / owasli / Řekajij wám / a wy gšie neřwšili.

18. Přisělagijse Jan / neřgeda ani pije / a řikajij: Diabol má.

A bōwien přisědł Jan / neřsedzác ani piwac / y powiědāa iř diabolstwo ma.

19. Přisěl Syn člowěka geřda a pije / a řikajij: Hle člowěť řrác a opilec wina / řgowněč a taněč hřijšijstow přijel. Y wěmēna gest řyras wědlma Waudrost / od Synuow gegich.

Přisědł Syn člowěceř sedzác / y piwac / y mowia / Oto řhen člowieť jest objereč y piwāieč / přisěciel čelníow gřeřiněow / ale wšpřawie dšwōnā jest y mas brošc od synow řwoich.

י א

20 הָיוּ שָׁרֵי יִשְׂרָאֵל לִמְחַסְדּוֹ מְדִינָתָא אֵילָן דְּהָיוּ בְּהִין חִילָהִי סְגִיָּא וְלֹא תָבוּ :

Allhera incominciò a rimproverare a le citæ, an lequales erano state fatte molte de le sue virtut, ch'elhe non s'erano ammendate.

21 וְאַמֵּר הוּנָא דִּי לְכִי בְּחִין דִּי לְכִי בֵּית צִידוֹן : וְאַלֵּי בָצוֹר וּבְצִידוֹן הוּן חִלָּא אֵילָן דְּהָיוּ בְּכִין כְּבִר דִּין פְּסָקָא וּבְקִטְמָא תָבוּ :

Quasi a te Corazim, quasi a te Bethsaida perche se in Tyro e Sidone s'ajuno state fatte le virtut che fuan state faite in voi, gia huomo tempo fu con sacco e cenere affittate sarete venute a penitentie.

22 בְּרִם אָמַר אָנָּה לָכוּן הַלְצוֹר וְלִצְדוֹן יִדְוֹנָא גִּיחַ בְּיוֹמָא דִּדְיָנָא אִוּ לְכִין :

Però io vi dico, che Tyro e Sidone nel dì del giudicio saranno più tollerabilmente trattate che voi.

23 וְאַתָּה כְּבִיר נַחוּם אֲשֶׁר עַל־הַשָּׁמַיִם רוֹמְמָה לְשֹׁאֵלָה תְּוֹרַד בִּי אִם בְּסִדּוֹם גַּעֲשֵׁי תְּבוֹחוֹת אֲשֶׁר גַּעֲשֵׁי בְּךָ אָנָּה יִשְׁבוּ עַל־הַיּוֹם הַזֶּה :

E tu Capernaum, che sei stata innalzata infino al cielo, sarai abbassata infino a l'inferno, perche se in Sodomia s'ajuno state fatte le virtut, che fuan state faite in te, sarete durate in fin al dì d'oggi.

24 בְּרִם אָמַר אָנָּה לְכִי הַלְאַרְעָא דְּסִדּוֹם יִדְוֹנָא גִּיחַ בְּיוֹמָא דִּדְיָנָא אִוּ לְכִי :

Onde io vi dico, che nel dì del giudicio, sarete più tollerabilmente punitione a la terra de Sodomia, che a te.

25 בְּהוּ זְבִנָּא עֲנָא יִשְׂרָאֵל וְאַמֵּר מִדְּנָא אָנָּה לָךְ אָבִי מְרָא דְּשָׁמַיָא וְדִארְעָא דְּפִסִּית הָלִין מִן חֲפִימָא וְסִכְלִתְנָא וְגִלִּית אֵין לִילְחָנָא :

In quel tempo rispondendo Iesus, disse, Alabore Padre, Sennor del cielo y de la tierra, que ayas escondido esto de los sabios y de los entendidos, y lo ayas revelado a los ninnos.

י א

20 אֲנִי חֲחַל לְחַרְף אֶת־הָעָרִים אֲשֶׁר בָּחִין גַּעֲשֵׁי רַבּוֹת כְּחוֹתֵינוּ כִּי־לֹא שָׁבוּ מִלֵּעַ :

Entonces comenzó a caherir el beneficio a las ciudades en las quales ayan sido hechas muy muchas de sus maravillas, porque no se ayan emmendado, diziendo.

21 אֲנִי לָךְ כְּחוֹן אֲנִי לָךְ בֵּית צִידוֹן כִּי־אַתְּ בָּצוֹר וּבְצִידוֹן גַּעֲשֵׁי תְּבוֹחוֹת אֲשֶׁר גַּעֲשֵׁי בְּכִין בְּרִמִּי קָדָם בְּשֶׁק וְאַחֵר שָׁבוּ מִלֵּעַ :

Ay de ti Chorazin, Ay de ti Bethsaida: porque si en Tyro y en Sidon fueran hechas las maravillas que han sido hechas en vosotras, en otro tiempo ouieran hecho penitencia en sacco y en ceniza.

22 אָנָּה אָמַר לָכֶם כִּי לָצוֹר וּלְצִידוֹן יָקָל לְשֹׁאֵת בְּיוֹם דִּין מִמְכֶּם :

Portanto yo os digo, que a Tyro y a Sydon será mas tolerable el castigo en el día del juyzio que a vosotras.

23 וְאַתָּה כְּבִיר נַחוּם אֲשֶׁר עַל־הַשָּׁמַיִם רוֹמְמָה לְשֹׁאֵלָה תְּוֹרַד בִּי אִם בְּסִדּוֹם גַּעֲשֵׁי תְּבוֹחוֹת אֲשֶׁר גַּעֲשֵׁי בְּךָ אָנָּה יִשְׁבוּ עַל־הַיּוֹם הַזֶּה :

Y tu Capernaum, que eres levantada hasta el cielo, hasta los infernos serás abaxada: porque si en los do Sodomia fueran hechas las maravillas que han sido hechas en ti, ouieran quedado hasta el día de oy.

24 לָכוּן אָמַר לָכֶם כִּי־לְאַרְץ סִדּוֹם יָקָל לְשֹׁאֵת בְּיוֹם דִּין מִמְכֶּךָ :

Portanto yo os digo que a la rierra de los de Sodomia será mas tolerable el castigo en el día del juyzio, que a ti.

25 בְּעֵת הַהוּא עָנָה יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲדוֹנָי אָבִי אֲדוֹן שָׁמַיִם וָאָרֶץ כִּי־הִסְתַּתְתָּ הָאֵלֶּת מִחֲכָמִים וּבְבוֹנִים וְהִגַּלְתָּ אוֹתָם לְעוֹלָלִים :

En aquel tiempo respondiendó Iesus, dixo, Alabore Padre, Sennor del cielo y de la tierra, que ayas escondido esto de los sabios y de los entendidos, y lo ayas revelado a los ninnos.

י א

10. Τίπ᾽ ἔρχετο ἐνθάδε ποιῶν, ἐν αἷς ἰγέρουτο αἱ πόλεις διωδάμεν αὐτῶν, ὅτι ἡ μετανοήσαν.

Adonc il commença à reprocher aux villes esquelles auoyent esté faites plusieurs de ses vertus, qu'elles ne s'alloient point amenderes, disant.

21. Οὐαὶ σοι χοραζὶν, καὶ σοι βηθσαιδα, ὅτι ἐὰν ἐν τύρῳ καὶ ἐν σιδῶν ἰγέρουτο αἱ διωδάμεν αἱ γῆρομαι ἐν ὑμῖν, καὶ λαίλας ἐν σοὶ σκεπησὶ σωθῆναι μετανοήσαν.

Malheur sur toi, Corazin, malheur sur toi, Bethsaida: car si en Tyr & en Sidon eussent esté faites les vertus qui ont esté faites au milieu de vous, ils se iussent pieça amenderes avec sac & cendre.

22. Πάλιν λέγει ὑμῖν, τύρῃ καὶ σιδῶνι ἀνεκτίθηται ἕως ἐν ἡμέρῃ κρίσεως, ἢ ὑμῖν.

Pourtant vous di-le que Tyr & Sidon seront plus tolerablement traitées au iour du iugement que vous.

23. Καὶ σὺ καπερναὺμ ἡ ἐπὶ τοῦ ὕψους ὑψωθεῖσα, ἕως ἀβυσσῶν καταβήσῃ, ὅτι ἐὰν ἐν σιδῶν καὶ ἐν τύρῳ αἱ διωδάμεν αἱ γῆρομαι ἐν σοὶ, ἡμεῖς αὖτε μίσηται τῆς σήμερον.

Et toi Capernaum qui as esté esleuee iusques au ciel, tu seras abaissee iusques en enfer: car si en Sodomie eussent esté faites les vertus qui ont esté faites au milieu de toi, elle fust demeurée iusqu'à ce iour.

24. Πάλιν λέγει ὑμῖν ὅτι γῆρῳ σιδῶνι ἀνεκτίθηται ἕως ἐν ἡμέρῃ κρίσεως ἢ σοὶ.

Pourtant vous di-le que ceux de Sodomie seront plus tolerablement traités au iour du iugement que toi.

25. Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν· ἔξομα λογιόμασθαι σοι, πάτερ, κύριε, ὅτι ὁ κρυπτός καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπὸ κρυψῆς ποιεῖς τὰ δαῖτα σου καὶ τὰς ἀποκαλύπτεις ἀνὰ ἡγοίας.

En ce temps-la Iesus prenant la parole dit, Je te ren grâces, ô Pere, Seigneur du ciel & de la terre, de ce que tu as caché ces choses aux sages, & entendus, & les as revelées aux petits enfans.

20. Tunc coepit exprobrare civitatibus, in quibus factae sunt plurimae virtutes eius, quia non egissent poenitentiam.

Then began he to upbraid the cities / wherein most of his great works were done, because they repented not.

21. Vt tibi Corazain, vt tibi Bethsaida: quia si in Tyro & Sidone factae essent virtutes quae factae sunt in vobis, olim in cilicio & cinere poenitentiam egissent.

Wo he to thee, Chorazin: Wo he to thee, Bethsaida: for if the great works / which were done in you / had bene done in Tyro and Sidon / they had repented long ago in sackcloth and ashes.

22. Veruntamen dico vobis, Tyro & Sydoni remissius erit in die iudicii, quam vobis.

But I say to you: it shall be easier for Tyro and Sidon at the day of judgement: then for you.

23. Et tu Capharnaum, nunquid usque in caelum exaltaberis: usque in infernum descendes: quia si in Sodomis factae fuissent virtutes quae factae sunt in te, forte mansissent usque in hanc diem.

And thou, Capharnaum: which art lifted up unto heaven: shalt be brought down to hell: for if the great works / which haue bene done in thee / had bene done among them of Sodom: they had remained to this day.

24. Veruntamen dico vobis, quia terrae Sodomorum remissius erit in die iudicii, quam tibi.

But I say unto you: that it shall be easier for them of the land of Sodom in the day of judgement: then for thee.

25. In illo tempore respondens Iesus dixit, Confiteor tibi pater Domine caeli & terrae, quia abscondisti haec a sapientibus & prudentibus, & revelasti ea parvulis.

At that time Iesus answered: and said: I praise thee O Father: Lord of heaven and earth: because thou hast hid these things from the wise and men of understanding: and hast opened them unto babes.

20. Da sieng er an die Städte zu schelten / in welchen am meisten seiner Thaten geschehen waren / vnd hatten sich doch nicht gebessert.

Da begynnte hand an straffe de Stæder / som hans Beringer vaaere mest giorde vdi / oc de haßte dog icke forbedret dem.

21. Wehe dir Chorazin / wehe dir Bethsaida / weren solche Thaten zu Tyro vnd Sidon geschehen / als bey euch geschehen sindt / Sie hetten vorzeiten im Sack vnd in der Aschen busse gethan.

De dig Chorazin / De dig Bethsaida / Haßte saadanne Beringer verit giordei Tyro oc Sidon / som ere giorde hoßeder / da haßte de lunge siden bedret sig i Sæde oc i Aske.

22. Doch ich sage euch / es wirdt Tyro vnd Sydon trüglicher ergehen am jüngsten Gerichte denn euch.

Dog siger ieg eder / Der skal gaa lideligere til met Tyro oc Sidon paa den yderste Dom / end mer eder.

23. Vnd du Capernaum / die du bist erhaben / biß an den Himmel / du wirst biß inn die Helle hinunter gestossen werden. Denn so zu Sodom die Thaten geschehen weren / die bey dir geschehen sind / sie stünde noch heutiges tages.

De du Capernaum / du som est ophøiet til Himmelen / Du skal stødes ned her vnder i Hellsue. Thi der som de Beringer haßte verit giordei Sodom / som ere giorde hoßdig / da støde hand end paa denne dag.

24. Doch / ich sage euch / es wirdt der Sodomiter Lande trüglicher ergehen am jüngsten Gerichte / denn dir.

Dog siger Jeg eder / Der skal gaa lideligere til met de Sodomiters Land paa den yderste Dom / end mer dig.

25. Zu derselbigen zeit antworttet Iesus / vnd sprach: Ich preise dich Vater vnd HERX Himmels vnd der Erden / daß du solches den Weisen vnd Klugen verborgen hast / vnd hast es den Binnindigen offenbaret.

Paa den samme tid / svarede Ihesus / oc sagde: Jeg priser dig Fader / oc HERX osseuer Himmelen oc Jorden / At du haßuer stult deere saar de Vise oc Kloge / oc openbaret dei saar de vinnindige.

20. Tedy počal domlavit matii Věsluom (w nichžto činěni gsugcho mněch divot we) je počanij nečinili.

Tedy počal tak vyřekac na ocy miastam w Ezydy sic stalo bázno viele cudow / ego / je sic nic vpanu. tály.

21. Věda tobě Korozaim / věda tobě Bethsaidu / neb řdy bym Tyru a w Sydonu byli činěni divowěti stěni gsu činěni w wás / dāw noby byli w žynia w popele počanij činili.

Věda tobě Chorazim / věda tobě Bethsaidu / bo gdyby sic byly w Ezydy w Sydonu by cu dā žhaly / Echor sic staly w was / ižby sic byly dāwno stěni z was / tam y z popiolem vpanu. tály.

22. Aleťsať prawim wám / je Tyru a Sydonu lehčegj budew den soudny nežli wám.

Uad to powiedam wám / iž Tyrowi y Sydonowi lżej będzie w dzień soudny niżli wám.

23. A ty Kaffarnaum / střež gsy se až do Nobe wywššylo / až do Pella stěno budese / neb řdyby w Sodomě byli činěni ti divowě / stěni gsu činěni w tobě / snad by byli žnosťali až do dnešniho dne.

A ty Kaffarnaum / střež se wywššylo až do nobe / stracone budeš až do pella / bo gdyby sic byly w Sodomě ty cudā staly / Echor sic staly w thobě / trwaly by byly až do dnā dšisjy ego.

24. Aleťsať prawim wám / je žemi Sodomstjch lehčegj budew den Soudny nežli tobě.

Řemā powiedam wám / iž žnohmey bude žemi Sodomstjey w dzień soudny nežli tobě.

25. W ten čas / odpowědew Gějso / řekl: Chwālím tebe Otče Pane Nobe y žemě / ja gsy skrol tyto wčy / před mau / dymia a opatrujmi / a jgawil gsy ge malitřm.

W on čas odpowědāac Iesus / řekl: Dšisjy te chobie Orye Pāne nēdby nemie / řes thy wres ezy žāthāil před madrenu y ros stropnem / a oznāymleš žemi mowātkom.

י א

26 אִין אֲבִי דִּהֲבֵנָה הוּא
עֲבֵנָה דְּדִמְיָה:

E così Padre, perché talo è stato il suo beneplacito.

27 כָּל מִדָּם אֲשֶׁתֵּלֶם לִי
מִן אֲבִי יְלָדִי אֲנִשׁ יָדַע
לִפְנֵי אֵלֹהִים אִין אֲפֵס אֵלֶּה
לֹא לִפְנֵי אֲנִשׁ יָדַע אֵלֹהִים
אִין פִּרְא וְלִמּוֹ דְּעֵבֵרָא קִרְנָה
דִּיגֵלָה:

Tutte le cose mi sono state date dal Padre mio: e nullo conosce il Figliuolo, se non il Padre: ne alcuno conosce il Padre, se non il Figliuolo, e colui, a chi il Figliuolo vorrà rivelarlo.

28 תו לֹחֲתִי כְּלָכִין לֹאֲמִי
וְשִׁקְלִי מִיִּבְלָא וְאֲנִי
אֲנִיחִיכִין:

Venite à moi tutti vous qui êtes travaillés & aggrués, & je vous relaxerai.

29 שְׁקוּלוֹ גִירִי עֲלִיכִין
וְיִלְפֵי מִנִּי דְּגִירָה אֲנִי
וּמִכִּיר אֲנִי בְּלִבִּי וּמִ
וּמִשְׁפָּחָיו אֲתִתִּין גִּיתָה
לְגִבְשִׁתְכִין:

Togliente il mio giogo sopra di voi, & imparate da me: perché io son mansueto & humile di cuore: & troverete riposo à l'anima vostra.

30 גִירִי גִיר בְּסִימָם הוּ
וּמִיִּבְלִי חֲלִילָה הִי:

Perché il mio giogo è facile, & il mio peso è leggero.

י ב

1 בְּהוּ וּבְנָה מִהֲלַךְ הוּא
יִשׁוּעַ בְּשַׁבְּתָהּ בֵּית וְדַעַת
וְתִלְמִידוֹהִי כִּפְנֹו וְשִׁרְיוֹ
מִלְּגִין שְׁבִלָה נֶאֱכָלִין:

In quel tempo Iesus andava per lo campo seminato nel giorno del sabbato, & i suoi discipoli hanno fame, & cominciarono a fucellare de le spighe, & mangiare.

2 פִּרְשָׁא דִּין כִּד הִינוּ אֲנִין
אֲמַרְיוֹ לֵה הֵא תִלְמִידֵךְ
עֲבָדִין מִדָּם דְּלֹא שְׁלִיט
לְמַעַבְד בְּשַׁבְּתָהּ:

Il che vedendo i Farisei, gli dissero: Ecco i tuoi discipoli fanno quel che non è lecito far nel sabbato.

י א

26 אֲמִינִים אָבִי כִּלְכֹּל הֵרָה
רְצוֹן לְפָנֶיךָ:

Ansi Padre puésque ansi agradó en tus ojos.

27 כָּל־גִּתְנוֹ לִי מֵאָבִי וְאִישׁ
לֹא יוֹדַע אֶת־חֵבֶר כִּי אִם הָאֵל
וְאֶת־הָאֵל לֹא יָדַע אִישׁ בְּלִיָּה
חֵבֶר וְלִמִּי יִרְצָה חֵבֶר לְגִלּוֹת:

Todas las cosas me son entregadas de mi Padre, y nadie conoció al Hijo, si no el Padre, ni al Padre conoció alguno, si no el Hijo, y aquel à quien el Hijo lo quisiere revelar.

28 הוּי לָכֹו אֵלִי כָּל־הַיְעָרִים
וּמִסְבָּלִים וְאֲנִי אֲנִיחָה לָכֶם:

Venid à mi todos los que estays trabajados, y cargados: que yo vos haré descansar.

29 יִשְׂאוּ אֶת־עוֹלִי עֲלֵיכֶם
וְלִמְדוּ מִמֶּנִּי כִי עֲנִי אֲנִי וְשִׁפְלָה
לֵב וְתִמְצְאוּ מְנוּחָה לְגִבְשִׁתְיֶכֶם:

Licvad mi yugo sobre vosotros, y aprended de mi, que soy manso y humilde de corazón: y hallareys descanso para vuestras almas.

30 כִּי עוֹלִי מְתוֹק וּמִשְׂאֵי קָל
הוּא:

Porque mi yugo es facil, y ligera mi carga.

י ב

1 וּבָעִתָּה הָיִיא הֵלֶךְ יִשׁוּעַ בְּעֵבֶת
בְּמִדְּרָעִים וְתִלְמִידָיו הָיוּ דְּעֵבִים
וְחָלְלוּ לְקֶטֶף שְׁבִלִים וַיֹּאכְלוּ:

En aquel tiempo yua Iesus por vnos panes en dias de fiesta: y sus Discipulos auian hambre, y començaron à coger espigas, y à comer.

2 וְהַמְּפָרְשִׁים כְּאִשֶּׁר רָאוּ
וְאֵת אֲמַרְוֹ אֵלָיו הִגִּידוּ תִלְמִידָיו
עוֹשִׂים אִשֶּׁר לֹא יֵשׁ לְעִשְׂתָּם
בְּשַׁבָּת:

Y viendo lo los Phariseos, dixeronele: Heaqui, tus Discipulos hazen loque no es licito hazer en Sabbado.

י א

26. Ναὶ ὁ πατήρ, ὅτι ἡ θέλησί σου ἐδόκῃα ἡμετέροις σου.

Il est ainsi, Père, pourtant que tel à esté ton bon plaisir.

27. Πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου, καὶ ὅς τις ἐπίγνωσεν τὸν υἱόν, οἱ μὴ ὁ πατήρ, ὁ δὲ τὸν πατέρα τὸς ἐπίγνωσεν, οἱ μὴ ὁ υἱός, καὶ ὁ εὖ βούληται ὁ υἱός ἀποκαλύψαι.

Toutes choses m'ont esté données en main de par mon Père: & nul ne cognoist le Fils sinon le Père, & ainsi nul ne cognoist le Père, sinon le Fils, & celui à qui le Fils l'aura voulu reueler.

28. Διὺν πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες, καὶ πεφορτισμένοι, καὶ ἐγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς.

Venez à moi tous vous qui estes travaillés & chargés, & je vous relaxerai.

29. Ἀσθε νῦν ζυγὸς μου ἵψω ὑμᾶς, καὶ μάθῃτε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πραῖος ἡ καρδιά, καὶ ταπεινὴ τῇ καρδίᾳ, καὶ ὁρεῖτε τὴν ἀναπαύσιν τῆς ψυχῆς ὑμῶν.

Chargez mion ioug sur vous, & apprenez de moi, qui ie suis ie bonnaire & humble de cœur: & vous trouverez rez repos à vos ames.

30. Ὁ ζυγὸς μου ῥηξῆς, καὶ τὰ φορτία μου ἐλαφρά, ἐστίν.

Car mon ioug est aisé, & mon fardeau leger.

Κ Ε Φ Α Λ Α. 43.

Ε'Ν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἱστῶμεν ὅτι ἰησοῦς τις σάββατον διὰ τῶν ἀποστόλων οἱ ᾧ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπείνασαν, καὶ ἔρξαντο τὰ σίκακα ῥυπαρά, καὶ ἐσθίον.

En ce temps-là Iesus alloit par les bles en iour de Sabbath: & ses disciples ayans faim commencerent à arracher des épis, & en les froyant les manger.

2. Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἐδοκίμασαν εἰπεῖν αὐτῷ, ἰδοὺ οἱ μαθηταὶ σου ποιῶσιν ὁ καὶ ἐξέτερον σάββατον.

Les Pharisiens voyans cela, lui dirent, Voilà, tes disciples font ce qu'il n'est pas loisible de faire au Sabbath.

26. Ita pater; quoniam sic fuit placitum ante te.

It is so / O Father; because thy good pleasure was such.

27. Omnia mihi tradita sunt à patre meo. Et nemo novit filium nisi pater: neque patrem quis novit, nisi filius & cui voluerit filius revelare.

All things are given unto me of my Father: and no man knoweth the Son: ne; but the Father: neither knoweth as no man the Father: but the Son: and he to whom the Son will reveale him.

28. Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis: & ego reficiam vos.

Come unto me: all ye that are weary & laden: and I will ease you.

29. Tollite iugum meum super vos, & discite à me quia mitis sum & humilis corde: & invenietis requiem animabus vestris.

Take my yoke on you: and learne of me: that I am meek and lowly in heart: & ye shall find rest unto your souls.

30. Iugum enim meum suave est, & onus meum leve.

For my yoke is easie: and my burthen light.

In illo tempore abiit Iesus per sara sabbatho: discipuli autem eius esurientes coeperunt vellere spicas, & manducare.

At that time Iesus went on a Sabbath day through the corn: and his disciples were an hungred: and began to pluck the ears of corn and to eat.

3. Pharisei autem videntes, dixerunt ei, Ecce discipuli tui faciunt quod non licet eis facere sabbathis:

And when the Pharisees saw it: they said unto him: Behold: thy disciples doe that which is not lawfull to doe upon the Sabbath.

26. Ja Vater / denn es ist also wolgefällig gewesen für dir.

Ja Fader / Thi det vaar sa behagelike faar dig.

27. Alle dīng sind mir übergeben von meinem Vater. Vnd niemand kennet den Son / denn nur der Vater / vnd niemand kennet den Vater / denn nur der Son / vnd wem es der Son wil offenbaren.

Alle dīng ere mig offuergiffne aff min Fader. De ingen kender Sonnen / vden allene Faderen / De ingen kender Faderen / vden allene Sonnen / oc den som Sonnen vil det openbare.

28. Kompt her zu mir alle die ihr mühselig vnd beladen seht / ich will euch erquicken.

Kommer hid til mig alle i som'arvende oc ere besuarede / Jeg vil verquege eder.

29. Nemet auff euch mein Joch / vnd lernet von mir / denn ich bin sanftermütig / vnd von herken demütig / so werdet jr ruhe finden für eure Seele.

Nemet mit Jag paa eder / oc lærer aff mig / Thi ieg er sanftmødig / oc rdmig aff hjerter / Saa skullet jinde Hvilke for eders Hjerter.

30. Denn mein Joch ist sanfter / vnd meine Last ist leicht.

Thi mit Jag er lidelike / oc min Byrde er let.

W der zeit / gieng Ihesus durch die Saat am Sabbath / vnd seine Jünger waren hungerig / fiengen an Ehem außzurauffen / vnd assen.

Paa den tig / giel Ihesus qennem Sæden om Sabbathen / oc hans Disciple hungrede / oc begynte at plocke Aaff / oc ode.

2. Da das die Phariseer sahen / sprachen sie zu ihm: Siehe / deine Jünger thun das sich nicht zimmt am Sabbath zu thun.

Der Phariseerne saae det / sagde de til hannem / See / Dine Disciple gøre det som icke sommer sig at gøre om Sabbathen.

26. Bistē Dīce / neb se taž lybilo před tebou.

Jačatiesth Dycje / goyžet sic tal v podobáto.

27. Všechny věcy dāny gsau mi od Otce mēho. Anižā: dny neznā Syna gedinē Otce ani Otce doznā gedinē Syn / a komu bude chysti Syn žge miti.

Wszystki rzeczy danemi sa od Ojca mego y nie zna nikt syna iedno Otca / ani Ojca nikt nie zna iedno Syn / a komu by chiał Syn objawic.

28. Poďte ke mně všichni žitni pracujete a obijeni gste / a ja vás posylám.

Chodźte do mnie wszyscy żitni iesthete i pracowani y obiaszeni / a ja dam wam odpocynie.

29. Wezmietej gho mēna se be / a pte se odemne / neb gsem pā tichy apoforný srdcem / a naleznete odpocinutij Duffem waffim.

Weźmiete iestmo more nk sie / a weźcie sie ode mnie / iem iest iesthy y potornego serca / a naptjiescie odpocyniete dusam waszym.

30. Gho mē jagistē gestic ladte / a brijmē mē lehte.

Abowiem iestmo more iest lasowie y brijmē more iest lie.

W Ten čas / šel Gejiss w den Swatečny strže obilij a včednych gcho / lačnij gsauce / počali wymynati klasa a ghisti.

W On čas šel Jezus w Sobor tch przez zbožā / a včniam tes go iest sie zacházlo / y počeli twāc klosie y iest.

2. Zákonijcy to widauce / feli gina: Hle včednych twos gi tynh to což gim neschlji tu niti w den Swatečny.

Avzstavhy te fartyščionte zekli mu / Oto včnuwie twof cyma cžego siane godži cžnuc w Sobor.

3. הוּ דַּיִן אָמַר לְהוֹן לֹא
קִרְיָתוֹ מִנָּה אֶבֶר דְּוִיד בֶּר
כִּבּוֹן וְאֵילָן דְּעֵמָה:

*Et egli disse loro, Non habete voi let-
to ciò che fece David quando hebbe fame
egli, e quai ch'era con esso lui?*

4. אֵיכָנָה עַל לִבְיָתָא
דְּאַלְהָא וּלְחֶסֶד דְּפִתּוּרָה
דְּמַרְיָא אֶבֶר הוּ דְּלֵיל
שְׁלִיט הָנָה לֵה לְמַאכְרָא
וְלֹא לְאֵילָן דְּעֵמָה אֶלָּא
אִין לְפִתּוּרָה בְּלַחֲדָא:

*Com'egli entro ne La casa de Dio, e
mangea i panni de la propofitione, e quali
non era lecito a lui di mangiare, ne a
quelli che erano seco, ma a i Sacerdotes
soli.*

5. אִין לֹא קִרְיָתוֹ בְּאִירִיתָא
דְּפִתּוּרָה בְּהִיכְלָא מְמַלְּוִן
לֵה לְשַׁבְּתָא וְלֹא אֶרְלִי
אֶבֶר:

*O v'ero, non habete voi letto ne La
Legge, che ne i Sabbatos Sacerdotes, nel
tempio profanano el giorno del Sabbato, e
pur non sono colpevoli.*

6. אָמַר אֶנְיָא לְכּוֹן דַּיִן
דְּרַב מִן הִיכְלָא אִירָא
הִיכְלָא:

*Hor ie vi dico, che qui ci è vno mag-
gior del tempio.*

7. אֶלֶּיךָ דַּיִן דְּעֵין הַיְּהוּדָא
מִנּוּ חֲנֻנָא אֶבֶר אֶמָּה וְלֹא
דְּבִחְתָּא לֵיל מַחֲבִיבִין
הַיְּהוּדָא לְאֵילָן דְּלֵיל
אֶרְלִי אֶבֶר:

*Es se voi sapeste che cosa sia, lo vogli-
mo, ricordati, e non sacrificate, voi non ha-
rete cose condannate e innocenti.*

8. מִרְה צִיר דְּשַׁבְּתָא
אִירָא בְּרָה דְּאֶנְיָא:

*Perche il Figliol de l'huomo è signo-
re anco del sabbato.*

9. וְשֵׁנִי מִן תַּמּוֹן יִשׁוּעַ
וְאֶתָּה לְכּוֹן שְׁתַּהוֹן:

*E partito ch'egli se fu, di li, venne ne
la lor sinagoga.*

10. וְגִבְרָא חָד אִיתָּה הָנָה
תַּמּוֹן דְּיִבְשִׁיטָא אִתָּה
וּמִשְׁתַּלְּוִין הָנָה לֵה נְאֻמְרִין
דְּאִין שְׁלִיט בְּשַׁבְּתָא
לְמַאכְרָא אִין דְּנִיכְלִין ק
הִיכְלָא:

*Et ecco, Vera un huomo che habeva
vna mano attristata, Et essi per accusarlo
gli domandarono, dicendo, E egli lecito
sanare alcuno ne giorni del sabbato?*

3. וְהוּא אָמַר אֲלֵיהֶם הֲלֵא
קִרְיָתָם מִה עָשָׂה דְּוִיד בְּאֶשֶׁר
רָעַב הוּא וְאֶשֶׁר עִמּוֹ:

*Y el les dixo, No auets leydo, que hizo Da-
uid teniendo hambre el y los que estanan con el?*

4. אִין בְּנֵי בֵּית אֱלֹהִים וְאֶכֶל
אֶת־לֶחֶם הַפְּתִימִים אֶשֶׁר לֹא
יֻכַּל לֶאכֹל וְלֹא אֶשֶׁר אֱהִי כִי
אִם הַכֹּהֲנִים לְבָדָם:

*Como entró en la casa de Dios, y comio los
panes de la Propoficion, que no le era licito co-
mer de ellos ni a los que estanan con el, sino a so-
los los sacerdotes?*

5. וְגַם הֲלֵא קִרְיָתָם בְּתוֹרָה
כִּי־בְשַׁבְּתוֹת הַכֹּהֲנִים בְּהִיכָל
אֶת־הַשַּׁבָּת מְחֻלָּלִים וְלֹא
יִאשְׁמוּ:

*O, no auets leydo en la Ley, que los sabba-
dos, los sacerdotes profanan el sabbado, y son
sin culpat*

6. אָמַר אֶנְכִי לָכֶם כִּי־גָדוֹל
מִהִיכָל פֶּה הוּא:

*Pues digo os que Mayor que el Templo es-
tá aqui.*

7. וְאִם תִּדְעוּ מִה וְהוּא הַסֵּד
הַפְּעֻתִי וְלֹא וְכֵחַ אֶמְנִים לֹא
הַחִיבִין נִזְוֵת־קִיָּים:

*Mas si supiesseis que es, Misericordia quiero,
y no sacrificio, no condenariades los innocētes.*

8. כִּי־גָדוֹל הַשַּׁבָּת יֵשׁ־הוּא
בֶּן־הָאָדָם:

*Porque scannor es auo del Sabbado el Hijo
del hombre.*

9. וַעֲבַר מִשָּׁם וְגִבְרָא בְּבִית
כּוֹשְׁתָם:

Y pariendo se de alli, vino a la synoga de ellos.

10. וְהָיָה אֶנְוֶשׁ הָיָה אֶשֶׁר יָד
יְבִשָּׁה הָיָה לוֹ וַיִּשְׁאַלְהוּ לֵאמֹר
אִם יֻכַּל אִישׁ בְּשַׁבָּת לְרַפָּא
לְמַעַן יִלְשְׁנוּ אוֹתוֹ:

*Y heaqui auia alli vno que tenia vna mano
seca: y preguntaronle diciendo, Es licito curar
en sabbado? por accusarlo.*

3. Οὐ γάρ εἶπαν αὐτοῖς, ὅτι ἀνέ-
γνωται τί ἐποίησε δαυὶδ, ὅτι ἐπιμέ-
νει αὐτὸς καὶ οἱ ματ' αὐτοῦ;

*Mais il leur dit, N'avez-vous point
leu ce que fit David ayant faim, tant lui
que ceux qui estoient avec lui?*

4. Πάντε ἐσθλῶν ἐς τὸν οἶκον ὁ
θεὸς, καὶ οὗ αἱ εἰσὶν τῆς προποσίτου
ἑφάρμο, καὶ ὅτι ἐξὸν ἡν αὐτῷ φα-
γεῖν, καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ, ἢ μὴ τοῖς
ιερεῦσι μόνοις;

*Comment il entra en la maison de
Dien, & mangea les pains de propo-
sition, lesquels ne lui estoit loisible de
manger, ni à ceux qui estoient avec
lui, mais aux Sacrificateurs seulement?*

5. Ἡ δὲ ἀνέγνωται ἐν τῇ νόμῳ,
ὅτι τοῖς ἀδικῶσι οἱ ἱερεῖς ἐν τῇ
ἐκ τῶν ἀδικῶν βιβλημισ, καὶ οὐκ
αὐτοῖς;

*On n'avez-vous point leu en la Loy,
qu'au temple es iours des Sabbats les
Sacrificateurs violent le iour du Sab-
bat, & n'en sont point coupables?*

6. Αἰγώω ὑμῶν ὅτι ὁ θεὸς μέ-
ζων ἐστὶν οἴκου.

*Or ie vous di qu'il y a ici quelcun
plus grand que le temple.*

7. Εἰ γὰρ ἐγνοῶτε τί ἐστὶν ἔλεος καὶ
ἡμεῖς ὁ θεὸς ὁ ἰσχυρὸς, καὶ οὐκ ἀνέ-
γνωτε οὗτον ἀνομιαν;

*Que si vous sachiez que c'est à dire, le
vœu de miséricorde, & non point sacrifi-
ce, vous n'eussiez pas condamné ceux
qui ne sont point coupables.*

8. Καὶ εἰς τὸν νόμον ἐστὶν τοῦ ἀδικῶντος
ὅτι ὁ θεὸς τοῦ ἀδικῶντος.

*Car le Fils de l'homme est Seigneur
mesme du Sabbat.*

9. Καὶ μεταβὰς ἐκ τῆς ἡλῆθης εἰς
τὴν συναγωγὴν αὐτῶν.

*Puis étant parti de là, il vint en
leur synagogue.*

10. Καὶ ἰδὼν ἄνθρωπον ὃν τὴν
χειρὰ ἔχειν ξηράν καὶ ἐπηρώτη-
σαν αὐτὸν λέγοντες, εἰ ἐξὸς τοῦ
ἀδικῶντος θεοῦ καὶ ἡμεῖς κατὰ γε-
ρεσώμεν αὐτόν;

*Et voici, il y avoit là un homme
ayant la main sèche, & ils l'interroge-
rent, disant, Est-il loisible de guerir
quelcun es iours des Sabbats afin de
l'accuser.*

3. Azille dixit eis, Non legistis quid fecerit David quando esuruit, & qui cum eo erant?

For he sende unto them / Hauens not read what David did when he was an hungred / and then that were with him?

4. Quomodo intravit in domū Dei, & panes propositionis comedit, quos non licebat ei edere, neque his qui cum eo erant, nisi solis sacerdotibus?

How he entred into the house of God / and ate the shew bread / which was not lawfull for him to eat / neither for them which were with him / but onely for the Priests.

5. Aut non legistis in lege, quia sabbathus sacerdotibus in templo sabbathum violant, & sine crimine sunt?

Or haue ye not read in the law howe that on the Sabbath dayes the Priests in the Temple breake the Sabbath / and are blamelesse?

6. Dico autem vobis, quia templo maior est hic.

But I say vnto you / that here is one greater then the Temple.

7. Si autem sciretis quid est. Misericordiam volo, & non sacrificium: nunquam cōdemnassetis innocentes?

Wherefore if ye knew what this is / I will haue mercie / & not sacrifice / ye woulde not haue condemned the innocents.

8. Dominus enim est filius hominis etiam sabbathi.

For the Sonne of man is Lord / euen of the Sabbath.

9. Et cum inde transisset, venit in synagogam eorum.

And he departed thence / and went into their Synagogue.

10. Ecce homo manum habens aridam, & interrogabant eum dicentes, Si licet sabbathus curare? ut accusarent eum.

And behold / there was a man which had his hande eried vp. And they asked him / saying / Is it lawfull to heale vpon a Sabbath day / that they might accuse him.

3. Er aber sprach zu ihnen: Habt ihr nicht gelesen / was David that / da ihn / vnd die mit im waren / hungerter?

Hand sagde til dem / Haffue i icke leest / huad David gjorde / der hand oc de som vaare med hannem / hungerde?

4. Wie er in das Gotteshaus gieng / vnd aß die Schaubrod / die ihm doch nicht zumieten zu essen / noch denen die mit im waren / sondern allein den Priestern.

Huorledis hand gick ind i Guds Hus / oc aed de Schaubrod / huilcke som hannem dog icke burde at æde / oc en dem som vaare med hannem / Men alene Priesterne.

5. Oder habt ihr nicht gelesen im Gesetz / wie die Priester am Sabbath im Tempel den Sabbath brechen / vnd sind doch ohn schuld?

Eller haffue i icke læst i Loven / Huorledis Priesterne bryde Sabbathen i Tempelen om Sabbathen / oc ere dog uden skyld?

6. Ich sage aber euch / daß hie der ist / der auch grösser ist den der Tempel.

Jeg siger eder / At den er her / som er større end Tempelen.

7. Wenn ihr aber wüßtet / was das sey (Ich habe wolgefallen an der Barmherzigkeit vñ nicht am opffer) hettet jr die vnschuldigen nicht verdammnet.

Men der som i vilste huad der er / Jeg haffuer behaagelighed til Barmhertighed / oc icke til Offer / da haffde i icke fordømt de vstyldige.

8. Des Menschen Son ist ein HERR / auch über den Sabbath.

Menneskens Son er en HERRE oc saa offuer Sabbathen.

9. Vnd er gieng von dannen fürbaß / vnd kam in ire Schule.

De hand gick der fra lenger frem / oc kom i deris Skole.

10. Vnd sihe / da war ein Mensch / der hatte eine verdorrete hand / vnd sie frageten in / vnd sprachen: Ist auch recht am Sabbath heilen: Auff daß sie eine sache zu im hetten.

De see / der vaar et Menneske / som haffde en vissen haand / De de spurde hannem at / oc sagde / Er der oc ret / at helbrede / om Sabbathen?

3. Non cessatim: Quidamque dixerunt ei quod esset David quando esuruit, & qui cum eo erant?

Non un potviedjal / Wie ciz rals ic co vczynil David gdy sie mu icke zachialo / p tym Echorz z nim byli?

4. Ktad wšel do domu Bozisho / a chleby posvátne gedl / ktadchžo genu neshlusto gij / si / ani tem ktechžo nim byli / gedint samym ktechžym?

Jako wšel do domu Bozisho / a chleby posvátne gedl / ktadchžo genu neshlusto gij / si / ani tem ktechžym nim byli / gedint samym ktechžym?

5. Anch ždali gste neshlusto w Zatoně / žetně žy w den Svátetnij w Ehamě Svátetnij / a gšau bez hřechu?

Abosie nie cizrali w Zatoně / žem Sobory kaptani w koshce gvalca Sobore / žemwinim sa?

6. Pravimě vām žagistě / ženad Eham wšestě gšt tu to.

A ja vām poviedam / ž nā žymnietvachem žesth wšestě ž nā koshce.

7. Ale koshstie wšestě co gšt toto Milosrdžstvij chcy a ne Obžti / nishkoshstie neposupovali newinnych.

A gdybyście wiedzieli / co to jest / Milosierdzia chce / a nie ofiary / nie ofiadziabyście niewinnych.

8. Syn žagistě Eheměka gšt žit Panem takone Svátetnijho.

Adomietei y Sobothy / žem nish žyn cizlowiecy.

9. A koshž oduššel Beshy / pšissel do Školy gžich.

A posiedży z tāmž / przyszedł do bejnice ich.

10. A hle byl tu kšowěl mage rufu vshlan. Vžazal ho kša: Šlissyli w den Svátetnij vždrawovali / abg gcy obžalovali.

Koto byl tam neshlusto co mial vshla ruka / y pžal go mowiac / Godžili sie w Sobory vždrawiac / aby go ožaložili.

יב

11. הוּ דִין אָמַר לְהוֹן מִנֵּה
מִנְכֵּן גְּבֵרָה דְּאִירָה לָהּ
עֲרֵבָה חֵד וְאֵן גְּבֵל פְּחֵבָה
בְּיוֹמָה דְּשַׁבְּתָה לֹא אָחֵד
וּמְקִים לָהּ:

Et exili disse loro, Qual sera quell' homo da vni, segnale huana vna pecara, e ella cadra in vna fossa ne giorno del sabbato, non la pigliara, e la mueralla su?

12. כַּמֶּה דִין וְתִיר בֵּר
אֲנִישָׁא מִן עֲרֵבָה מִדִּין
שְׁלִיט הוּ פְּשִׁתָּה לְמַעַבְד
דְּשַׁפִּיר:

Hor da quanto pira è un huomo, che vna pecara? Egli è dunque licito ne giorno del sabbato far bene altrui.

13. הִידִין אָמַר לְהוֹן גְּבֵרָה
פְּשִׁט אִירָה וּפְשִׁט אִירָה
וְתִקְנֵת אִירָה חֵבְרָתָהּ:

Poi dice à quell'huomo, Distende la tua mano. Et exili la distese, e fu restituita sana come l'altra.

14. וְנִשְׁקִי פְּרִישָׁא וּמִלְכָּא
נִסְכּוֹ עֲלֵהּ אִירָה דִּין
דִּין בְּדוֹנֵיהּ:

Allora i Farisei & scribi fuori, presero consiglio contra di lui, an che modo l'annuoceno a far perire.

15. יִשׁוּעַ דִּין יָדַע וְשָׁגִי לָהּ
מִן תַּמֵּן וְאֵנְלוֹ בְּתֵרָה
כְּנִשָׁא סִגְרָאָה וְאִסִּי
לְכַלְהוֹן:

Mas Iesus hauendo conosciuto la cosa, si partì de là: e molte turbe lo seguirono, e risanaua tutti.

16. וּפְּאֵנָה בְּהוֹן דְּלָהּ
וּגְלוּבִיָּהּ:

E feroemente prouò loro, che non la manifestasseno.

17. דִּיתְמַלְמֵל מִדָּם הוּ
דִּיתְמַלְמֵל בֵּיר אֲשַׁעֲנָה
נִבְנָה דְּאִמֵּר:

Accioche l'adempiesse quello ch'era stato detto per el Profeta Esaias che dice.

18. הָא עֲבָדִי דְּאֲבָטְבִּית
בְּה חֲבִיבִי דְּסִנְחֹרָה בְּה
נִפְשִׁי רִנְחִי אֲסִים עֲלֵהּ
וְדִינָה לְעַמְמָה יִבְרִי:

Ecco il seruo mio, il quale ho eletto, il dilecto mio, in cui i e conpiaciuto l'anima mia. Io porro lo spirito mio sopra esso, & annuntierà il gentes a le Genti.

יב

11. וְהוּא אָמַר לָהֶם מִי־שֶׁ
מִמֶּכֶם אָדָם אֲשֶׁר לוֹ שֶׁה אֶחָד
וְאִם יִפֹּל הוּא בְּשַׁבָּת אֶל־הַבּוֹר
הֲלֹא יַחְזִיקוּהוּ וְיַעֲלֶהוּ:

Y el les dixo, Que hombre aurá de vosotros, que tenga vna oueja, y si cayere en vna fossa en sabbado, no le eche mano, y la leuante?

12. אֵף כִּי בְּמֵה יוֹתֵר אָדָם
מִן הַשָּׂה כֵּן יֵשֶׁר הוּא בְּשַׁבְּתוֹת
לְהִיטִיב:

Pues quanto mas vale vn hombre que vna oueja? Ansi que licito es en los sabbados hazer bien.

13. אֲוִי־אָמַר לְאָדָם נְטִיה אֶת־
יָדָהּ וַיֵּט וַתָּשׁוּב לְרַפְּאוֹת כְּמוֹ
הַשְּׁנִיָּה:

Entonces dixo à aquel hombre, Estiende tu mano. Y el la estendió, y fue le restituyda sana, como la otra.

14. וַיֵּצְאוּ הַמַּפְרָשִׁים וַיִּנְעֲצוּ
עָלָיו כְּאִשֶּׁר יִאָבְדוּהוּ:

Y salidos los Phariseos consultaron contra el para destruyrlo.

15. וַיִּשׁוּעַ יוֹדַע וַיִּסָּר מִשָּׁם וַיֵּלֶכְ
אַחֲרָיו קָהָל רַב וַרְפָּא כָּלֵם:

Mas sabiendo lo Iesus, apartóse de allí: y siguiéronle muchas compannas, y sanaua à todos.

16. וַיִּצְוֶם בָּן יִגְלוֹתָהּ:

Y el les defendia rigurosamente que no lo descubriesen:

17. לְמַלְאֲתָהּ הִיאֲמַר בִּישְׁעָהּ
הַנְּבִיאָה לֵאמֹר:

Para que se cumpliesse lo que estava dicho por el propheta Isaias que dixo.

18. הִנֵּי־עַבְדִּי אֶתְמוֹר בּוֹ בְּחִירִי
רִצָּתָהּ וּפְשִׁי נִתְחַלֵּי רוּחִי עָלָיו
מִשְׁפָּט לְגוֹיִם יוֹצִיא:

Heaqui mi siervo, al qual he escogido; mi amado, en el qual se agrada mi alma: pondré mi Espíritu sobre el, y a las Gentes annunciará juyzio.

יב

11. 'Οὐδεὶς ἂν πᾶσι αὐτῶν τίς ἴσται ἐξ ὑμῶν αἰθρῶν ὅτι ἐξ ἑσθλῶν ὅν. καὶ ἐὰν ἐμπεσῇ ὅτι τις σὺν ἑσθλῶν σὺν αἰς βόδιον, ἢ γὰρ κρυπτοῦσιν αὐτὸ καὶ ἔγερται;

Et il leur dit, qui sera celui d'entre vous qui ait vue brebis, laquelle estant cheute au iour du Sabbat en vne fosse, qui ne s'empoiigne & la releue?

12. Πόθεν οὖν ἀλλοφρένως ἀνθρώπου ἑσθλῶν; ὡς ἐστὶν τῶν σὺν ἑσθλῶν καλῶς ποιῶν.

Et combien vaut mieux l'homme qu'une brebis? Il est donc louable de bien faire es Sabbats.

13. Τότε λέγει τῷ ἀσθενοῦντι, ἐκτίσθαι τὴν χεῖρα σου καὶ ἐξέρχεται, καὶ ἀποκαταστῆναι ὡς ἡ ἄλλη.

Alors il dit au personnage, esten ta main. Et il l'estendis, & elle fut rendue saine comme l'autre.

14. Οἱ δὲ Φαρισαῖοι συμβούλιον λαβόντες κατ' αὐτὸν ἐξελθόντες, ὁπῶς αὐτὸν ἀπολέωσιν.

Or les Pharisiens estans sortis, prindrent conseil à l'encontre de lui, comment ils le teroyent petit.

15. Οὗ γινώσκωντες πορεύεσθαι ὁκνήσας καὶ ἡμεῖς λαλοῦμεν αὐτῷ ὅτι πολλοὶ καὶ ἡμεῖς ἐπὶ ἑσθλῶν αὐτοῦ πάντες.

Mais Iesus cognoussant ceiz, partit de là: & grandes troupes le suiuient, & il les gueroit tous.

16. Καὶ ἐπιτίμησεν αὐτοῖς ὅτι μὴ φασματὸν αὐτῶν ποιῶσιν.

Et avec menaces leur defendit de ne le declarer petit.

17. Ὅπως πληρωθῇ τὸ ρηθὲν ἀπὸ ἡσαΐα τοῦ προφήτου, λέγοντος·

Afin que fust accompli ce dont auoit esté parlé par Esaias le Prophete, disant.

18. 'Ιδοὺ ὁ παῖς μου, ὃν ἠρέματα ὁ ἀγαπητὸς μου, αἰς ὃν ὁ δούλος ἡ ψυχὴ μου, ἦν ὡς τὸ πνεῦμά μου ἐπ' αὐτὸν, καὶ κλέψω αὐτὸν εἰς ἑθνη ἀπογγαλῆν.

Voici mon seruiteur que j'ai esleu; mon bien aimé, auquel mon ame prend son bon plaisir: je mettrai mon Esprit sur lui, & il annoncera iugement aux nations.

11. Ipse autem dixit illis, Quis erit ex vobis homo qui habeat ovem unam, & si ceciderit hanc sabbathus in foveam, nonne tenebit & levabit eam?

And he said unto them / What man shall there be among you / that shall have a sheepe / and if it fall on a Sabbath day into a pit / will not he care for it and lift it out?

12. Quanto magis melior est homo ove? Itaque licet sabbathus benefacere.

How much more then is a man better then a sheepe / therefore / it is lawfull to doe well on a Sabbath day.

13. Tunc ait homini, Extende manum tuam. Et extendit: & restituta est sanitas sicut altera.

Then saide he to the man / Stretch forth thine hand. And he stretched it forth / and it was made whole as the other.

14. Exeuntes autem Pharisei, consilium faciebant adversus eum, quomodo perderent eum.

Then the Pharisees went out / and consulted against him / how they might destroy him.

15. Iesus autem sciens, recessit inde: & secuti sunt eum multi, & curavit eos omnes.

But when Iesus knew it / he departed thence / and great multitudes followed him / and he healed them all.

16. Et praecepit eis ne manifestum eum facerent.

And charged them that they should not make him knowne.

17. Ut adimpleretur quod dictum est per Isaiam prophetam, dicentem.

That it might be fulfilled / which was spoken by Isaias the Prophet / saying.

18. Ecce puer meus quem elegi, dilectus meus in quo bene complacuit animae meae. Ponam spiritum meum super eum, & iudicium gentibus nuntiabit.

Behold my servant whom I have chosen / my beloved in whom my soul delighteth / I will put my spirit on him / & he shall bring judgement to the Gentiles.

11. Aber er sprach zu ihnen: Welcher ist unter euch / so er ein Schaff hat / das im am Sabbat in eine gruben fället / der es nicht ergreiffe / vnd auffhebe.

Als de künde saa nohen sag niet hannem. Hand sagte til dem / Quo erbland eder / som haaffuer it / Saar / oc der falder i en Graff saar hannem om Sabbathen / som icke tager oc loffter det op?

12. Wie vil besser ist nun ein Mensch / denn ein Schaff? Darumb mag man wol am Sabbat guts thun.

Hvor meget bedre er nu ic Menneſte / end ic Saar? Det faare maa mand vel gore gaar om Sabbathen.

13. Da sprach er zu den Menschen: Strecke deine hand auß. Vnd er strecket sie auß vnd sie ward im wider gesund / gleich wie die andere.

Da saade hand til Menneſte / Udrect din haand / oc hand recte hende ud / Oc hun bleff helbrede saar hannem / lige som den anden.

14. Da giengen die Phariseer hin auß / vnd hielten einen Rath über in / wie sie ihn vmbbrechten.

Da ginge Phariseerne hen ud / oc hulde it Rand offret hannem / hvorledes de kunde ødelegge hannem.

15. Aber da Jesus das erfur / weich er von dannen / vnd ihm folgete vil volcks nach / vnd er heilete sie alle.

Men der Ihesus merckte det / gik hand der fra / Oc der fulde meget Folk effret hannem / Oc hand helbrede dem alle.

16. Vnd er bedrauwete sie / das sie in nicht meldeten.

De truede dem / at de skulde icke tale on hannem.

17. Auff das erfüllet würde das gesagt ist durch den Propheten Esaiam / der da spricht:

Paa det / at der skulde fuldkomme / som er talet ved Propheten Esaiam / som siger.

18. Siehe / das ist mein Knecht / den ich erwählt habe / vnd mein Liebster / an dem meine Seele wolgefallen hat. Ich will meinen Geist auff in legen / vnd er soll den Heiden das Gerichte verkündigen.

See / Det er min Diener / som ieg haaffuer vduald / Oc min elskelige / i hvilken min Siel haaffuer behaaetstahet. Jeg vil legge min And paa hannem / Oc hand skal forkynde Hedningene Dommen.

11. Von fest gism: Který bu de žwás klowěť gestobý mēl Dwyggednu / a ta wyadla by do nāmy w den Swātečny / y ždali gý dosāhna newyťāhnet

Kterým on powieđzial / A ktery cýlowieť žwas bedne / Kterýby mēlacoweredne / godyby on kyp dōlā w dōl w Sobothē / nie wiatry / y nie podnioſt r

12. Eým wýce leſſý geſt Cýlowěť neſt Dwyet / Sluſpěť eħdy w den Swātečny dobre činiti.

Kāko dāleko wāžniefſy ſeſt cýlowieť nāb owce r Przewo i ſi: ge dji w Soboty dobreze czynić.

13. Y řeſt Cýlowěťu tomu: Wytāhni ruku twau. Y wýťāhl / a ždrāwa wćiněna geſt paſo y druħā.

Eħdy řeſt cýlowieťkowi one: mu / Wycigni ruku twou. A on wyťāhnuł / A iak ſie zdrōwa iac ko y druħa.

14. Wyſſeďſe paſ Žākonij: ty wćinili radu proti nēmu / ſtātal by gey žahubili.

Petym Žārcenſhowie wyſſe: eſy ſaas: / rāde přecaw nēmu iateby go ſtr. čili.

15. A Geſis wēda to / ſel odiu: y ſli nnož ža nini / a rždrawil gawſſečny.

Alle Ieſus poznawſy to poſ ſedl: rāntad y ptozanum wlektie žgromādyente ludu / y wydrawil ony wſſečny.

16. A přikāžal gím aby ho ne žgawowali.

Y ſkōdžic im žākājā aby go nle obławiekti.

17. Aby ſe naplniſo to / což powēdimo ſtrže Žapāſſe Pro: roka / kterýž dy.

Aby ſie wypelniſo to co byſo powieđziano przez Ežāſſā Pro: roka mōwiacego.

18. Až ſlužebnyſt mōg ſte: rēhož gſem wynwōli / mūg mūg / w nēmž ſe dobre žalibilo Duſſi mē. Položim duħa mēho nā nē / a ſauđ nārodūm žwēſiowati bude.

Oto ſluģā moy koregōm o: brał / miłōſniſt moy na kterým přeſtawā duſiā mōiā / Položē dā: dā mōiego nā nim / a ſađ pogā: nom opowie.

יב

19 לא יתחרא ולא יקעא
ולא יאש נשמע קלה
בשוקא :

*Non contendere, ne gridare, ne alcu-
mo daturus le place la voce sua.*

20 קניא דעיעא לא יתבר
ושקנא דמטבטק לא
ידעך עד מנא דיעק
דינא לזכותא :

*Non iſſet, et la canna infantu,
e non c'inguerà il luo che fuma, infu a
mura che conduca il giudicio a vittoria.*

21 ובשמה עמימנא י
יסברון :

Et genti sperabunt in nomine suo.

22 קידיו הרבו לה דינא
חד דמש נצור ואסיה
איכנא דחרשא וסמינא
ימלל ויחנא :

*Allora gli fu presentato uno endemo-
niato, cieco, e muto; Et egli la guarì, in
modo che il cieco e muto parlava e vede-
va.*

23 ומתדברין הו כל
בלהון בנשנא ואמרין
דלמא הנו ביה דרוד :

*Di che tutte le turbe si stupivano, e
dicevano: Questo non è egli il Figliuolo di
David?*

24 פרישא דין פד שמעי
אמרין הנה לא מפק
שארנא אלא בפעל זבוב
רישא דדינא :

*Ma i Farisei, udito questo, dicevano,
Cesui non av' alcuna demonij, se non per
opere di Beelzebub principe de demonij.*

25 ישוע דין ודע מח
מחשבתהון ואמר להון
כל מלכו דתתפלג ער
נפשה תחרב וכל פי ו
ומדינא דיתפלג ער
נפשה לא יקום :

*E Iesus cognoscendo i lor pensieri, disse
loro, Ogni regno diviso contra se stesso, si
distingerà: Et ogni città, o casa divisa
contra se stessa, non statera in piede.*

יב

19 לא יצעק ולא ישא ולא
ישמיע בחוץ קולו :

*No contenderà, ni bozcarà; ni nadie oyrà en
las calles suboz.*

20 קנה רצוף לא ישבר ופשתה
בהה לא יכבנה עד ישם בנרץ
משפט :

*La canna caxcada no que brará: y el pa-
lo que humea, no apagará: hasta que saque a vi-
ctoria el iuyzio.*

21 ולשמו איים ייחלו :

Y en su Nombre esperarán las Gentes.

22 אד' הגש אליו בעל השדה
עור וחרש וידפא אותו כן אשר
יוכל העור וחרש לדבר וגם
לראות :

*Entonces fue traydo à el vn endemoniado
ciego y mudo, y sanólo, de tal manera que el cie-
go y mudo hablava y via.*

23 ותפעמו כל העם ניאמר
הל' זה הוה בן דוד :

*Y las compannas estaban fuera de si, y de-
zian: Es este aquel hijo de David?*

24 והמפרשים שומעים אמרו
זה אינו מוציא את השדים
כי אם בפעל זבוב שר השדים :

*Mas los Phariseos oyendo lo dezian, Este
no echa fuera los demonios sino por Beelzebub
principe de los demonios.*

25 ובי ידע ישוע את מחשבותם
אמר אליהם כל ממלכה גחלקה
בעצמה תשם וכל עיר או
בית תחלק בעצמו לא יעמד :

*Y Iesus, como sabia los pensamientos de el-
los, dixoles: Todo reyno dividido contra si mismo
es assolado: y toda ciudad, o casa, divisa con-
tra si misma, no permanecerá.*

יב

19. Οὐκ ἐρίσῃ, οὐδὲ κενομήσῃ, οὐδὲ
αἰκίῃς τις ἐν τῇς πλατείαις τῆς
φουλῆς αὐτῆς.

*Il n'estriuerà point, ni ne criera, &
personne n'oyra sa voix par les rues.*

20. Κάλαμον σωτηριμύριον ἢ
καπλάξ ἢ λίνον τυφόμενον ἢ ἑβό-
σῃ, ἕως ἃς ἐκβάλῃ εἰς τὴν φου-
λήν.

*Il ne brisera point le roseau cassé, &
n'estiendra point le lumignon qui fu-
me: usques à ce qu'il face venir en
auant le iugement en victoire.*

21. Καὶ ἐν τοῖς ὀνόματι αὐτοῦ ἔθνη
ἐλπίζουσιν.

*Et en son nom auront esperance les
nations.*

22. Τότε προσελήχθη αὐτῷ
δαίμων ἰσχυρὸς καὶ κα-
λεσθεὶς καὶ ἐξηπάτησεν αὐτόν, ὥστε
τὸν τυφλὸν καὶ κωφὸν καὶ λαλῶν
καὶ βλέπων.

*Alors lui fut présenté vn personnage
qui estoit corrompé du diable, auen-
u, & muet, lequel il guerit, tellement que
celui qui auoit esté auetuglé, & muet,
parloit, & voyoit.*

23. Καὶ ἔξισαν τὸ πάντες οἱ ὄχ-
λοι, καὶ ἔλεγον, μήτις ἐστὶν οὗτος ὁ υἱὸς
δαυὶδ;

*Dont toutes les troupes furent eston-
nées, & disoyent, Cestuy-ci n'est il pas le
fils de David?*

24. Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἀκούσαν-
τες εἶπον, ἢ τίς δύναται ἐκβαλεῖν τὸν
δαίμονα, εἰ μὴ ἐν τῷ βελζαβούλ
ἀρχῇτι καὶ δαίμονι.

*Mais les Pharisiens ayans entendu
cela, disoyent, Cestuy-ci ne iette hors les
diables si non de par Beelzebub prince
des diables.*

25. Εἰδὼς δὲ ὁ ἰησοῦς πᾶς ἐνθυμη-
θεὶς αὐτοῖς, εἶπεν αὐτοῖς, πᾶσι βασι-
λείαις μετ' ἐμοῦ καὶ ἐαυτῆς, ὅρα-
ναι μετ' ἐμοῦ καὶ πόλεις ἡ αἰκία μετ' ἐ-
μοῦ καὶ ἐαυτῆς, ἢ καταστήσονται.

*Mais Iesus cognoissant leurs pensées,
leur dit, Tout royaume diuisé contre
soi mesmo, sera réduit en desert: & toute
ville ou maison diuisée contre sa me-
me ne subsistera point.*

CAP. XII.

19. Non contendet, neque clamabit: neque audiet aliquis in plateis vocem eius.

He shall not strive: nor cry: neither shall any man hear his voice in the streets.

20. Arundinem quasi tam non confringet, & linum fumigans non extinguet: donec eiciat ad victoriam iudicium:

Abrushed reede shall he not break: and smoking flax shall he not quench: till hee bring forth iudgement vnto victory.

21. Et in nomine eius Gentiles sperabunt,

And in his name shall the Gentiles trust.

22. Tunc oblatus est ei demonium habens, caecus & mutus: & curavit eum, ita ut loqueretur & videret.

Then was brought to him one possessed with a devil, both blind: and dumb: and he healed him: so that hee which was blinde and dumb: both spake and sawe.

23. Et stupebant omnes turbæ, & dicebant, Nunquid hic est filius David?

And all the people were amazed: and said: Is not this the sonne of David?

24. Pharisei autem audientes dixerunt, Hic non eicit daemones nisi in Beelzebub principe daemoniorum.

But when the Pharisees heard it: they said, This man casteth the devils no otherwise out: but through Beelzebub the prince of devils.

25. Iesus autem sciens cogitationes eorum, dixit eis, Omne regnum divisum contra se, desolabitur: & omnis civitas vel domus divisa contra se, non stabit.

But Iesus knewe their thoughts: and said to them: Every kingdome divided against it selfe: / shall be brought to nought: and every citie or house divided against it selfe: shall not stand.

Das XII. Capitel.

19. Er wird nicht zanken noch schreyen: vnd man wirdt sein geschrey nicht hören auff den gassen.

Hand skal icke trette oc en robe / oc mand skal icke høre hans rob paa Gaderne.

20. Das zustoßen Rhor wirdt er nicht zubrechen: vnd das glühmende Loch wirdt er nicht aufleschen / biß das er außfüre das Gericht zum Sieg.

Hand skal icke senderbrude der kunsede Roor / oc en vdslocke den rygende her / for end hand vdsfæret Dømmen til seier.

21. Vnd die Heiden werden auff seinen Namen hoffen.

De Hedningene skalle haabit paa hans Naamn.

22. Da ward ein besessener zu ihmbracht / der war blind vnd stumm: vnd er heilet in / also / daß der blinde vnd stumme beide redet vnd sahe.

Da bleff deren Besæt fært til hannem / som vaar blind oc dum: Oc hand helbredede hannen Saa: at den Blinde oc Dumme: baade talde oc saa.

23. Vnd alles volck entsakte sich vnd sprach: Ist diser nicht Davids Son.

De alt folcket forfærdedes / oc sagde Et icke denne Davids Søn?

24. Aber die Pharisæer / da sie es höreten / sprachen sie: Er treibet die teufel nicht anders auß / denn durch Beelzebub / der teufel obersten.

Men der Phariseerne det hørde / sagde de / Hand dreiffuer Dieffle icke anderledes vdi / end ved Beelzebub / den Dieffles Hffuerste.

25. Iesus vernam aber ire gedanken / vnd sprach zu men: Ein jeglich Reich / so es mit ihm selbs vneins wirdt / das wirdt wüste. Vnd ein jegliche Statt oder hauß / so es mit ihm selbs vneins wirdt / mag nicht bestehen.

Da merckte Iesus deris tancker / oc saade til dem: Hvert Rige som bliffuer vsmidrectigt indbyrdes / det bliffuer vde O huer Stadt eller Huus / som bliffuer vsmidrectigt indbyrdes / kand icke bliffue bestandigt.

Kapitola XII.

19. Ne bude se waditi / ani křikati / ani slyšati hlas jeho.

Wie bedyde sie waditi / ani bese diti / ani slyšati / ani slyšati hlas jeho po vlychady.

20. Trtina nalomeně nedo: lomj / a lnu kaurčepho se ne v: hajp / dofowadž ncowpda k rois: tšjwih sandu.

Trtina stlucžony nle zlamie / lnu kaurčepho se ne v: hajp / dofowadž ncowpda k rois: tšjwih sandu.

21. Awe Gmēnu geho Nās rodowe dauřan budau.

Aw smičen zego pogant bes: da nādystic mcl.

22. Echdy podan genu dā: belswihm posedy / slepy / a nē: my: O vdravil gay tal se nilu wih y mōel.

Echdy mu prawi dšion rest o: petan / slepy y mēny / y vdravil. I go: tat i o: froy by: i epyn y nē: smym / mowil y widiel.

23. Vdiwili se wšpocni Žs: siupowě s strachem / a prawili: Ibalitento gest Syn Dawi: dāw?

Az dāwālo se wšpocni Žs: siupowě s strachem / a prawili: Ibalitento gest Syn Dawi: dāw?

24. Ale Žakoničen to wšp: šlawse / prawili: Tento nē: my: nujā dāblaw / gedine Belze: bubem Anijšiem Diābels: šym.

Co šaryzenšawie wšp: šlawse / rzešli / Ten nie wygania diablow: iedno przez Beelzebula / Asiaje: diablow.

25. Gējjs pak wēda myšle: ni gegich tēl gim: Každž: Krālowšwih rozdělaně proti sobě spušine / a každē Město: nebo Dūm proti sobě rozdělo: nē nēstant.

Me Jezus wēdzaem mlyšl ich: / rzešli / Wšelkie Krālestwo roz: dzielone przeciwko sobie / bywa: spušoszone / Wšelkie miasto / abo dom rozdzielony przeciwko sobie: / nie oštoji sie.

יב

26 וְאִם סָטָנָא לִסְטָנָא
מִפֶּק עַל-נַפְשָׁהּ אֲתִפְלֹג
אִיכְנָא הַכִּירָהּ קִימָנָה
מִלְכוּתָהּ:

*Ora se Satana facit Satana, egli è
demonio contra se stesso: come farà dunque
in piedi il suo regno?*

27 וְאִם אֲנִי בְּכַעַל צָבוּב
מִפֶּק אֲנִי דִּינָא בְּנִיכּוֹן
בְּמָנָא מִפְקִין לַחֲוִין מִטָּוֶל
הִנָּה הֵטוּ יִהְיוּן לְכוֹן דִּינָנָה:

*E se io faccio a demonio per opera di
Beelzebub, e i vostri figliuoli per opera di
che gli facciano? per tanto essi faranno
i vostri giudici.*

28 וְאִם בְּרוּחַ אֱלֹהִים
אֲנִי מִפֶּק אֲנִי דִּינָא
קִדְבַת לֹה עֲלֵיכֶן מִלְכוּתָהּ
דְּאֱלֹהִים:

*Ma se io per opera de lo Spirito de
Dio faccio a demonio, adunque il regno
de Dio è venuto a voi.*

29 אִם אִיכְנָא אֲנִי מִ
מִשְׁכַּח דִּיעוּלָהּ לְבִירָה
חֲסִינָא וְאַמְנוּהִי וְבִנּוּ אֱלֹהִים
אִין לִקְדָם יִהְיוּן יִהְיוּן
לְחֲסִינָא וְהִיָּדִין בִּיתָה יְבוּהִי:

*Altrimenti come può alcuno entrar
nella casa d'un huomo potente, e rapor le
sue robbe, se prima non hauea legato il
potente, & allora saccheggiara la sua casa?*

30 מִן דְּלֹא הִוָּה עִמִּי
לִקְבֹלִי הוּא וְכִן דְּלֹא פְּנִישׁ
עִמִּי מִבְּהִירוּ מִבְּהִירוּ:

*Chi non è con esso me, è contra di me:
e chi non raccoglie con meco, sparge.*

31 מִטָּוֶל תֵּנָה אֲמֹר אֲנִי
לְכוֹן דְּכִין חֲטָהִין וְגַדְּבִין
יִשְׁתַּבְּקוּן לְבִנְיָנִישׁ
גִּדְבָנָה דִּין וְעַל רוּחָהּ לֹא
יִשְׁתַּבְּק לְבִנְיָנִישׁ:

*Pero io vi dico, Ogni peccato e bla-
femia sarà perdonato a gli homines:
ma la blasfemia contra lo Spirito, non
sarà lor perdonata.*

32 וְכָל מִן דִּי אֲמֹר מִלְתָּה
עַל בְּרַח דְּאֲנָשִׁישׁ יִשְׁתַּבְּק
לֹה כָל דִּין דְּעַל רוּחָהּ
וְהִוָּה אֲמֹר לֹא יִשְׁתַּבְּק
לֹה לֹא בְּעִלְמָה הִנָּה וְלֹא
בְּעִלְמָה דְּעַתִּיד:

*E chiunque dira parola alcuna con-
tra el Figliuolo de l'huomo, gli sarà perdo-
nato: ma chi la dira contra lo Spirito San-
to, non gli sarà perdonato, ne in questo se-
colo ne in quello che dee venire.*

יב

26 וְאִם הַשָּׁטָן יוֹצִיא אֶת-
הַשָּׁטָן בְּעֶצְמוֹ נִחְלַק הוּא וְאִתּוֹ
תְּקוּם מַלְכוּתוֹ:

*Y si Satanas echa fuera a Satanas, contra simi-
mo est: dimisso, como pues permanecerá su reyno?*

27 וְאִם אֲנִי בְּכַעַל צָבוּב
מִוֹצִיא אֶת-הַשָּׁטָן וּבְנֵיכֶם
בְּמִי יוֹצִיא עַל-כֵּן הֵמָּה יִהְיוּ
שׁוֹפְטֵיכֶם:

*Y si yo por Beelzebub echo fuera los demo-
nios, vuestros hijos por quien los echan? Por tan-
to ellos seran vuestros juezes.*

28 וְאִם אֲנִי בְּרוּחַ אֱלֹהִים
מִוֹצִיא אֶת-הַשָּׁטָן אִתּוֹ כִּי
הַקָּדִים עֲלֵיכֶם מַלְכוּת אֱלֹהִים:

*Y si por Espiritu de Dios yo echo fuera los
demonios, ciertamente llegado ha a vosotros el
Reyno de Dios.*

29 הֲיֹא אִיכָה יוֹכֵל אִישׁ לְבוֹא
בְּבֵית הַגִּבּוֹר וְאַתְּ-קָבְלוֹ לְבוֹ אִם
לֹא בְּרִאשׁוֹנָה יִאָסֵר אֶת-הַגִּבּוֹר
וְאִין יָבוֹ אֶת-בֵּיתוֹ:

*Porque como puede alguno entrar en la casa
del valiente, y saquear sus alhajas, si primero no
prendiere al valiente: y entóces saqueará su casa.*

30 אֲשֶׁר אֵינִי עִמִּי קָבְלִי הוּא
וְאֲשֶׁר לֹא מֵאַסְתָּ אִתִּי יִפּוֹד:

*El que no es conmigo, contra mi es, y el que
conmigo no coge, derrama.*

31 עַל-כֵּן אֲמֹר לָכֶם כָּל-
חֲטָאָה וְגִדּוּפָה תִסְלַח לְאֲנָשִׁים
וְגִדּוּפָה עַל-רוּחַ לֹא יִסְלַח
לְאֲנָשִׁים:

*Portáro os digo, Todo peccato y blasfemia
será perdonado a los hōbres. mas la blasfemia
del Espiritu no será perdonada a los hombres.*

32 וְגַם אֲשֶׁר יֹאמֶר דְּבַר עַל-
בֶּן הָאָדָם יִסְלַח לוֹ וְאֲשֶׁר יֹאמֶר
עַל-רוּחַ הַקֹּדֶשׁ לֹא יִסְלַח לוֹ
וְלֹא בְּעוֹלָם הָיָה וְגַם לֹא
בְּעוֹלָם הָבָא:

*Y qualquiera que hablare contra el Hijo del
hombre, le será perdonado: mas qualquiera que
hablare contra el Espiritu Sancto, no le será per-
donado ni en este siglo ni en el venidero.*

יב

26. Καὶ ἢ ὁ σατανᾶς τὸν σα-
τανᾶ ἐκβάλλει, φανερὸν μερῶς
πῶς οὐκ ἐστιν ἐν αὐτῷ ἡ βασιλεία
αὐτοῦ;

*Or si Satan iette hors Satana, il est
évident contre soi-même: comment
donc subsistera son royaume?*

27. Καὶ εἰ ἐγὼ ἐν βελζιβουλ
ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οὐκ ὑμεῖς
ὅτι ἐκβάλλετε; ἀλλ' ἐπὶ αὐτοῖς
ὅτι ὑμεῖς ἰσχυρίζεσθε.

*Que si ie jette hors les diables par
Beelzebub, vos sçavez par qui les iettent-
ils hors: parquoy iceux iettent vos an-
gels.*

28. Εἰ δὲ ἐγὼ ἐν πνεύματι θεοῦ
ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἀρετὴ ἐστὶν
ἐν ἐμοὶ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

*Mais si ie jette hors les diables par
l'Esprit de Dieu, véritablement le royaume
de Dieu est parvenu a vous.*

29. ἢ πῶς δύναται τις εἰσελ-
θεῖν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ, καὶ
ἐκκεῖθεν αὐτὸν διαρπαγεῖν, εἰ μὴ
πρῶτον δέξῃ τὸν ἰσχυρὸν, καὶ τότε
τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπαγήσῃ;

*Sionn, comment pourra quelcun
entrer en la maison d'un homme fort,
et puiser son bien, si premier n'a lié
l'homme fort, & alors il pourra puiser la
maison d'icelui.*

30. Ὁ μὴ ὦν μετ' ἐμοῦ, κατ' ἐμὴ
ἐστὶ καὶ ὁ μὴ συναγωνίσατ' ἐμὴ,
σπαρτίσῃ.

*Qui n'est point avec moi, il est con-
tre moi: & qui n'assemble avec moi, il
espart.*

31. Διὰ τὴν λίαν ὑμῶν, πᾶσι
ἁμαρτίαι καὶ βλασφημίαι ἀφε-
θήσονται τῷ ἀνθρώπῳ, ἢ δὲ τῷ πνεύ-
ματι· βλασφημία δὲ ἀφεθή-
σεται τοῖς ἀνθρώποις.

*Pourtant vous di-je, tout peché &
blasphème sera pardonné aux hommes:
mais le blasphème contre l'Esprit, ne
leur sera point pardonné.*

32. Καὶ ὅς τις ἀρνήσῃ λέγει κατὰ τὴν
ὑπὲρ τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐ-
τῷ ὅς τις ἀνείπη κατὰ τὸ πνεύ-
μα· τὸ ἀγίον, οὐκ ἀφεθήσεται
αὐτῷ. ὅτι ὁ πνεῦμα ἀγίον, ὅτι ἐστὶν
ἐν μέλλωντι.

*Et quiconque aura dit parole contre
le fils de l'homme, il lui sera pardonné:
mais qui aura dit parole contre le saint
Esprit, ne lui sera pardonné, ni en ce
siècle, ni en celui qui est à venir.*

CAP. XII.

26. Et si satanas satanam eiicit, adversus se divisus est: quomodo ergo stabit regnum eius?

So if Satan cast out Satan / he is divided against him selfe: & howe shall then his Kingdome endure?

27. Et si ego in Beelzebub eiicio demones: filii vestri in quo eiiciunt? Ideo ipsi iudices vestri erunt.

Also if I through Beelzebub cast out devils: by whom do your children cast them out? Therefore they shalbe your iudges.

28. Si autem ego in spiritu Dei eiicio demones: igitur pervenit in vos regnum Dei.

But if I cast out devils by the Spirit of God then is the Kingdome of God come unto you.

29. Aut quomodo potest quisquam intrare in domum fortis, & vasa eius diripere: nisi prius alligaverit fortem? & tunc domum illius diripiet.

Howe can a man enter into a strong mans house and spoyle his goods: except he first binde the strong man: and then spoyle his house?

30. Qui non est mecum, contra me est: & qui non congregat mecum, spargit.

He that is not with me is against mee: and he that gathereth not with me scattereth.

31. Ideo dico vobis, omne peccatum & blasphemia remittetur hominibus: spiritus autem blasphemia non remittetur.

Wherefore I say unto you: every sinne and blasphemie shall be forgiven unto men: but the blasphemie against the holy Ghost, shall not be forgiven unto men.

32. Et quicumque dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei: qui autem dixerit contra Spiritum sanctum, non remittetur ei neque in hoc seculo, neque in futuro.

And whosoever shall speake a word against the Sonne of man: it shall be forgiven him: but whosoever shall speake against the holy Ghost: it shall not be forgiven him: neither in this worlde nor in the worlde to come.

Das XII. Capitel.

26. So denn ein Sathan den andern austreibt / so muß er mit ihm selbst vneins sein / wie mag denn sein Reich bestehen?

Er der da saa / at den ene Satan vddriffuer bett anden / da er hand vrens met na self / Huorledis land da hans Rige bliffue bestandigt?

27. So ich aber die teufel durch Beelzebub austreibe / durch wen treiben sie eure kinder auß? Darumb werden sie eure Richter sein.

De om ieg vddriffuer Drieffle ved Beelzebub / Ved huem driffue eders Børn dem vd? Der saare stulle devere eders Demmere.

28. So ich aber die teufel durch den Geist Gottes austreibe / so ist es das Reich Gottes zu euch kommen.

Men der som ieg vddriffuer Drieffle ved Guds Aand / Da eris Guds Rige kommet neder.

29. Oder / wie kan jemand in eines Starcken Haus gehen / vnd im sein Hausrath rauben / es sen denn / daß er zuvor den Starcken bünde / vnd als denn ihm sein Haus beraube?

Eller / huorledis land nogen aaa ind i en stercks hus: oc reffue hannem hans bockstæ? Vden saa er at hand tilhorn bunder den Sterck. oc siden beroffuer hannem hans Hus?

30. Wer nicht mit mir ist / der ist wider mich / vnd wer nicht mit mir samlet der verstreuet.

Huosom icke er mecum: hander mod mig / Oc huor icke samler mer mig / hand adsyter.

31. Darumb sage ich euch / Alle sünde vnd lesterung wirdt den menschen vergeben / aber die lesterung wider den Geist wirdt den Menschen nicht vergeben.

Der saare siger saa eder: Al synd oc besvættelse skal forladis Menniskten / Men besvættelsen mod Aanden / skal icke forladis Menniskten.

32. Vnd wer etwas redet wider des Menschen Sohn dem wird es vergeben. Aber wer etwas redet wider den heiligen Geist / dem wirds nicht vergeben / weder hñ vñer noch in jener Welt.

De huosom taler noget mod Menniskens Søn / der skal forladis hannem. Men huosom taler noget mod den hellig Aand / hannem skal der icke forladis: huorliden i denne oc en heiler i hin Verden.

Kapitola XII.

26. A gesli se Diábel Diábla vymytá / proti sobě rozděl se: kterak tedy stane Království jeho?

Alteřli Sátán Sátáná vygásá / přecívá si bít se rozděl se: jakž tedy oíloí se Království jeho?

27. Aná vy mytámli Diáblu v Belzebubu / Synové váš v tom vymytáží / Protož lomí soudcové váš budau.

A teřliže ía přez Belzebuba vygátám diabelstvá / synové váš přez kogo ž vygátám? A přez koho b. d. s. d. vášy n. i.

28. Pakli vá Duchem Božím Diáblu vymytám / quíť přišlo geť mež vás Království Boží.

Alteřliže ía Duchem Božím vygátám diabelstvá, íáccí do vás přišlo Království Bože.

29. Nebo kterak kdo může do domu silného vstoupiti / a jeho nádoby pobráti / let prvě svázati silného a teprv Duom jeho oblaupiti.

Abotem káto me je Pro vnítí do domu mocarza íatého / a íáccí íe go zabra. íestibytí vycpí a zmařel mocarza íe go í gdi íať dopieru dom íe go zup. í može.

30. Kdo není se mnou proti mně jest: A kdo nepřidá k se mně / rozptluget.

Reho nie íeř zemna / přecívá k nimie íeř / A íeho nie zbírá zemna / rozptáho.

31. Protož pravím vám: Všecky hřích y rauhání bude lídan opustiěno, ale proti duchu rauhání nebudeť odpustiěno.

A přeztož poviedam vám: Všeckí gřech y bluznierstvo bude odpustiěno ludjím. Al. bluznierstvo přeztož Duchom svietem nie bude odpustiěno ludjím.

32. A kdo by řekl řekl slovo proti Synu člověka bude genu odpustiěno: ale kdo by řekl slovo proti Duchu svatému / nebude genu odpustiěno ani na tomto věku ani na budoucím.

A řekolwieť bude mowil přecívá Synovi človiečjemu odpustiěno mu bude, ale řekolwieť mowil přecívá Duchovi svietem / nie a. d. íe u odpustiěno ani v tym věku ani v přeztřím.

יב

33 או עבדו אילנא שפירא
ובארוהי שפירא או עבדו
אילנא בישא ובארוהי
בישא מן בארוהי הו ציר
מתידע אילנא :

O Guafate l'arbori buoni, e il suo frutto buono, ouero fate l'arbori tristi e il suo frutto tristo perche l'arbori si conosce dai frutti.

34 ילנא דאכדנא איכנא
משפחין אנתון טבתא
לממללו דבישא אנתון
מן חיותי לבא ציר ממלל
בומא :

*Generatiois de vipere, come potes-
set parlare cose buone, essendo maligeni
cupisiosia che la bocca parla da l'abun-
dancia del cuore.*

35 צבא טבא מן סימתא
טבתא מפק טבתא יגברא
בישא מן סימתא בישתא
מפק בישתא :

*L'uomo buono dal buon tesoro del
cuore. cum suat buone cose: el'huomo
maligno dal maltesoro, tra suat cose
malice.*

36 אמר אנב לכוון ציר
דכל מלא בטלא דינא מרון
בנינשא יתלון פתגמא
בנינשא דינא :

*Mar io te dico, che d'ogni parola stas-
fa, che gli huomini haneranno parlato, se
ren deranno ragione nel di del giudicio.*

37 מן מלך ציר תירדק
ומן מלך תתחייב :

*Imperache, per le tue parole sarai im-
ustificato, e per la tue parole sarai condem-
nato.*

38 חידין צנו אנשא מן
ספרא ומן פרישא
ואמרין לה מלכנא צבינ
דנחנא מפר אנתא :

*Allora gli risposero alcuni de gli Scri-
bi e Farisei, dicendo, Maestro, non vogliam-
mo veder da te qualche segno.*

39 הו ציר צנו ואמר
להון שרבתא בישתא
וגירתא אנתא צבינ ואנתא
לא תתחייב לה אלתא
אתה דיננו צבינ :

*Et exli respondendo disse loro, La ma-
ligna & adultera generatione ricerca
segno, ma altro segno non le fara dato, se-
non il segno del Profeta Iona.*

יב

33 או עשו עץ טוב ופריו
טוב או עשו עץ רע ופריו רע
כי מפריו העץ יודע :

*O hazed el arbol bueno, y su fruto bueno
o hazed el arbol podrido, y su fruto podrido:
porque del fruto es conocido el arbol.*

34 צאצא האפלים הך חוכלו
טובות לדבר בהיותכם מרעים
כי מיתר הלב ידבר חפה :

*Generacion de buoras, como poders hablar
bien, siendo malos? porque del abundancia del
coraçon habla la boca.*

35 איש טוב מאוצר טוב לבו
יוצא טובות ואיש רע מאוצרו
הרע יוצא רעות :

*El buen hombre del buen thesoro del cora-
çon saca buenas cosas: y el mal hombre del mal
thesoro saca malas cosas.*

36 לכו אמר לכם כי כל
מבטא שפתים אשר יבטאו
האנשים ישיבו עליו טעם
ביום דין :

*Mas yo os digo que toda palabra ociosa que
hablaren los hombres, de ella daran cuenta el
dia del iuyzio.*

37 כי מדבריה הצדק ומדבריה
תתחייב :

*Porque de tus palabras seras justificado, y
de tus palabras seras condenado.*

38 ויענו אנשים מספרים
ומפרשים לאמר רבי גארה
לראות אות ממך :

*Entonces respondieron vnos de los Escri-
bas y de los Phariseos, diciendo: Maestro desca-
mos ver de ti sennal.*

39 ויעל ויאמר להם דור
מרעים ומנאפים אור מבקש
ואות לא תנתן לו כי לאם אור
ינתן הנביא :

*Y el respondiò, y dixoles, La generacion
mala y adulterina demanda sennal; mas sennal
nole será dada, sino la sennal de Ionas profeta.*

יב.

33. "H ποιήσατε τὸ δένδρον καλόν,
καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ καλόν· ἢ ποιή-
σατε τὸ δένδρον σκαρπὸν, καὶ τὸν καρ-
πὸν αὐτοῦ σκαρπὸν. ὅτι κατὰ τὸ
δένδρον γινώσκονται.

*Ou faites l'arbre bon, & son fruit,
bon: ou faites l'arbre pourri, & son
fruit pourri: car l'arbre est connu par
le fruit.*

34. Γενήματα ἰχθυῶν παρὰ στό-
ματος αἰσθάνεται λαλεῖν, καὶ τὸ οὖν
ὅτι κατὰ τὸ σῶμα λαλεῖ.

*Engennces de viperes, comment
pourriez-vous parler bien, estans mau-
vais? car de l'abundance du cœur, la
bouche parle.*

35. Ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ
ἀγαθοῦ theσαυροῦ τῆς καρδίας ἐκ-
βάλλει τὰ ἀγαθὰ, καὶ ὁ πονηρὸς ἄν-
θρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ theσαυροῦ ἐκ-
βάλλει τὰ πονηρά.

*L'homme de bien tire hors du bon
thesor de son cœur, bonnes choses, &
l'homme mauvais tire hors choses
mauvaises du mauvais thesor de son
cœur.*

36. Αἶγω ὑμῖν, ὅτι πᾶν ῥήμα
ὃ ἐὰν λαλῇ ἄνθρωπος ἐκ τοῦ στό-
ματος αὐτοῦ, αὐτὸ ἀποδοθήσεται αὐτῷ
ἐν τῇ ἡμέρᾳ κρίσεως.

*Or ie vous di, de toute parole oiseuse
que les hommes auront dite, ils en ren-
dront compte au iour du iugement.*

37. Ἐκ γὰρ ὧν λέγεις (συ δι-
ασμύνη) καὶ ἐκ ὧν λέγεις (κα-
τάδικαι) ἔσῃ.

*Car tu seras iustificé par tes paroles,
& par tes paroles tu seras condamné.*

38. Τότε ἀπεκρίθησαν τοῖς ῥῆ-
μασι ματαίως καὶ φαρμακίαν, λέ-
γοντες· διδάσκαλε, θέλωμεν δεῖξαι
σὺν σοὶ σημεῖον ἰδόν.

*Adonc lui re spondirent aucuns des
Scribes & Pharisiens, disans, Maître,
nous te voudrions voir faire quelque
signe.*

39. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐ-
τοῖς· ἄνθρωπος καὶ μοχάλις ση-
μεῖον οὐ ποιήσει, καὶ σημεῖον ὁ δὲ
ἐστὶν αὐτοῦ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον ἰωνᾶ
τοῦ προφήτου.

*Mais lui respondant leur dire, La na-
tion meschante & adulterelle demande
d'abondant un signe: mais signe de lui
sera donné, si non le signe de Ionas le
Prophete.*

יב

40 אִכְנָא גִיד דִּיהוֹנָן
יִינָן בְּכִרְסָא דְנוּנָא תִּלְתָּא
אַחְמִיּוֹן וְתִלְתָּא לִלְנָן
הִכְנָא יְהוֹנָן בְּנָה דְאַחְמִי
בְּלִבָּה דְאַחְמִי תִּלְתָּא
אַחְמִיּוֹן וְתִלְתָּא לִלְנָן

*Chefi come sona fu nel ventre de
la balena tre di e tre notti, cosi el Figliuol
de l'huomo fara nel cuor de la terra tre
di e tre notti.*

41 גְּבִרָא נִינְוָא יְקוּמִין
בְּרִינָא עִם שְׂרַבְתָּא הָדָא
נִינְוָא יִכְרֹנָה דְהִנּוּן תְּבוּ בִּפְ
בְּכִרְוֹתָהּ דִּינּוּן נָהָא דְרִב
מִן נִינּוּ תִּנּוּ :

*Gli huomini di Ninive si leuauerano
nel iudizio con questa generatione : e co-
ndannauilla : percheche effi a la predi-
catione di Iona si ricanobbero : e per ecco
qui piteche Iona.*

42 מַלְכָּתָא דְתִּמְנָנָא
תְּקוּמִי בְּרִינָא עִם
שְׂרַבְתָּא הָדָא וְתִחְנַבְנָה
דְאַחְמִי מִן עֲבִרְיָה דְאַחְמִי
דְהַשְׁמִי חֲכַמְתָּהּ
דְסִלְמִין וְהָא דִּינְתִּיר מִן
שְׁלִימִין הִרְבָּא :

*La Reyna d'Aufro se leuara nel
iudizio con questa generatione : e con-
dannauilla : percheche ella uenue da
l'effreme parte de la terra, per udir la sa-
pientia de Salomone, e per ecco qui pin-
che Salomone.*

43 אֲמַתִּי דִּין דְרוּחָא
טַבְתָּא תְּפִיקִי מִן בֵּרִי
נִשָּׂא מִתְכַּרְכָּא בְּאַתְרוּתָהּ
דְמִיָּא לִית בְּהִין וְכַעֲבִי
נִינְוָא וְנָה מִשְׁפָּחָה :

*Quando lo spirito immondo e' efferto
de l'huomo, canui a per iuxta aridi, cer-
canda riposo e non lo troua.*

44 הִידִין אֲמַרְתָּ אַחְבִּין
לְבֵיתִי מִן אִכְנָא נִפְקִיר
וְאַחְמִי מִשְׁפָּחָה דְסִרִּיק
וְהַמִּים יִמְצָבוּ :

*Allora dice, io ritornarò ne la mia
casa, dando sano uescio a uenitioni, la
troua uita, scoperta, e adornata.*

45 הִידִין אֲוֵלָא דְבִרְגִי
עֲמִיָּה טַבְעִי רִיחָא אַחְרִינוּ
דְמִיָּה בִישֵׁן וְעֲאֵלִין וְעִ
וְעִמְרִין בָּהּ וְהִינָּה תִּרְתֵּהּ
דְגִכְרָא הִוּ בִישֵׁן מִן ת
הִדְמִתָּה הִכְנָא יְהוֹנָן לָהּ
לְשִׁרְבָתָהּ הָדָא בִישֵׁתָה :

*A lora va, e piglia seco sette altri spi-
riti pui maligni de se, e entrano e habi-
ta sui omi e uenimo condition de quell'
huomo, diueno peccatori de la prima. Così
aduertra auer a questa malicia gene-
ratione mala.*

40 כִּי־כַאֲשֶׁר הָיָה יוֹנָה בְּמִעֵי
הַדָּגָה שְׁלֹשָׁה יָמִים וּשְׁלֹשָׁה לַיְלֹת
כֵּן יִהְיֶה בֶן־אָדָם בְּלִבִּי הָאָרֶץ
שְׁלֹשָׁה יָמִים וּשְׁלֹשָׁה לַיְלֹת :

*Porque como estubo Ionas en el vientre de
la ballena tres dias y tres noches, assi estara el
Hijo del hombre en el corazon de la tierra tres
dias y tres noches.*

41 אִנְשֵׁי נִינְוָה יְקוּמוּ בַּמֶּשֶׁבֶט
עִם דֹּר הַזֶּה וְתִשְׁעֲזֹהוּ כִּי
שָׁבוּ מֵעוֹן לְקִרְיַת יוֹנָה וְהִנֵּה
יֹתֵר מִיוֹנָה בָּהּ :

*Los de Ninive se leuataran en iuyzio con
esta generacion, y la condenaran : porque ellos
hizieron penitencia a la predication de Ionas, y
he aqui mas que Ionas en este lugar.*

42 מַלְכַּת שָׁבָא תָקוּם בַּמֶּשֶׁבֶט
עִם דֹּר הַזֶּה וְתִשְׁעֲזֹהוּ כִּי בָּאָה
מִקְצוֹי הָאָרֶץ לִשְׂמוֹעַ אֶת־חֲכַמְתָּהּ
שְׁלֵמָה וְהִנֵּה יֹתֵר מִשְׁלֵמָה בָּהּ :

*La Reyna del Austro se leuatará en iuyzio con
esta generacion, y la condenará : porque vino de
los fines de la tierra para oyr la sabiduria de Sa-
lomon : y he aqui mas que Salomon en este lugar.*

43 וְכַאֲשֶׁר רוּחַ טְמֵאָה תֵּיצֵא
מֵאָדָם תֵּלֵךְ בְּצִיּוֹת מְקוֹמוֹת
מִבְּקָשָׁה מְנוּחָה וְלֹא תִמְצָא :

*Quando el espiritu immondo ha salido del
hombre, anda por lugares secos, buscando repo-
so : y no hallandolo.*

44 אֹי תֵּאֲמַר אָשׁוּב אֶל־בֵּיתִי
אֲשֶׁר יָצֵאתִי מִשָּׁם וְכֹנֵן הִמְצָאתִיו
מִזֶּלְק מִטְהָר בִּיעֵיָם וּמִפְּחָד :

*Entonces dize, Boluermehé a mi casa, de
donde sali. Y quando viene, hallala defocupada,
barrida, y adornada :*

45 אֹי תֵּלֵךְ וְתִלְקַח אִתּוֹ שֶׁבַע
רוּחוֹת אַחֲרוֹת לְעֹזֵת מִמֶּנָּה
וְתִבּוֹנְנָה וְיָשְׁבוּ שָׁם וְיִהְיֶה אַחְרֵיהֶן
הָאָדָם הַהוּא לְעֵם מִן הָרָאשׁוֹנִים
וְכִי־יִהְיֶה לְדֹר זֶה הָרָע :

*Entonces vá, y toma consigo otros siete espí-
ritus peores que el, y entrados moran allí : y son
peores las postrimerias del tal hombre que sus
primerias. Assi tambien acontecerá a esta ge-
neracion mala.*

יב

40. Πατερ γὰρ ὡς ἰονᾶς ἐν τῇ
καλιᾷ ὡς ἡ τρεῖς ἡμέραι καὶ
τρεῖς νύκτας ὅτε ἔκειτο ὁ υἱὸς τοῦ
θεοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς τρεῖς
ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας.

*Car comme Ionas fut au ventre de la
baleine trois iours & trois nuicts, ainsi
sera le fils de l'homme dedans la terre
trois iours & trois nuicts.*

41. Αἱ οὖν νεκροὶ τῆς ἀναστροφῆς
τοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ μετὰ τῆς ἡμέρας
ταύτης καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν ὅτι
μετάνοησαν εἰς τὴν κηρυγμὰ ἰο-
νᾶ καὶ ἰδοὺ πλεονάζοντα ὡς.

*Ceux de Ninive se leueront au iuge-
ment avec ceux par qui la cōdanna-
cion, pourtant qu'ils ont fait auant d'eulz
la predication de Ionas : voici il y a ici
plus que Ionas.*

42. Βασίλισσα οὖν ὡς ἡ ῥοῦθι-
τις ἐν τῇ καρδίᾳ μετὰ τῆς ἡμέρας
ταύτης καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν ὅτι
ἦλθεν ἐκ τοῦ πέρατος τῆς γῆς αἰ-
κῆσαι τὴν σοφίαν σαλομῶντος καὶ
ἰδοὺ πλεονάζοντα ὡς ὡς.

*La toine de Midi se leuera au iuge-
ment avec ceste nation, & la condanna-
ra, pourtant qu'elle vint au bout de la
terre pour ouir la sapience de Salomon
& voici, il y a ici plus que Salomon.*

43. Ὅταν δὲ τὸ ἀκάθαρτον πνεῦ-
μα ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, δι-
σχιστὴ δὲ αὐτοῦ πορεύσεται, ζητῶν
ἀναπαυσιν καὶ οὐκ εὑρίσκει.

*Or quand l'esprit immonde est sorti
d'un homme, il va par les lieux secs, cer-
chant repos, & n'en trouue point.*

44. Τότε λέγει, ὁ πνεῦμα ὡς
ἐν τῇ καρδίᾳ μετὰ τῆς ἡμέρας
ταύτης καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν ὅτι
ἦλθεν ἐκ τοῦ πέρατος τῆς γῆς αἰ-
κῆσαι τὴν σοφίαν σαλομῶντος καὶ
ἰδοὺ πλεονάζοντα ὡς ὡς.

*Alors il dit, Je retournerai en ma
maison dont ie suis issu : & quand il
est venu, il la trouua vaine, balice &
patee.*

45. Τότε πρὸς αὐτὴν καὶ τὰ ἑπτά
λαβόμενα μετ' αὐτῆς εἰσὶν εἰσὶν
πνεῦμα καὶ ποιησάτωσαν αὐτῇ, καὶ
εἰσὶν ὅτι κατὰ τὴν αὐτὴν καὶ γὰρ ἐπει-
τα ἦλθεν ὁ ἀνθρώπου καὶ αὐτὸς καὶ
εἰσὶν ὅτι πρὸς αὐτὸν ὅτι καὶ τῇ
ἡμέρᾳ ταύτῃ τῇ κατὰ τὴν αὐτὴν.

*Adonc il s'en va, & prend avec soi
sept autres esprits pires que lui, lesquels
estans entrés, habitent : & la fin de
ceit homme la est pire que le commen-
cement : ainsi aduenira il aussi a ceste
peruerse nation.*

יב

46 כד הוּיין מַסְלִילִי
לְפָנֶיכֶם אֲמַתִּי וְאֶחָיוּהִי
קִימִין דְּבַר וּבָעִין דִּימְלִילִין
עִמָּה:

*Mentre ch'egli parlava ancor à le
turbe, ecco sua madre e i suoi fratelli sta-
mano di fuore, cercando di parlargli.*

47 אָמַר לֵה דִין אָנֶשׁ
הָא אָמַר וְאֶחָיוּהִי קִימִין
לְבַר וּבָעִין דִּימְלִילִין עִמָּה:

*Et vno gls disse, Ecco che tua madre,
e i tuoi fratelli son qua fuore, che cercano
di parlati.*

48 הוּיין עֲנִי וְאָמַר
לְמִן דְּאָמַר לֵה מִן הִי אָמִי
וּמִן אֶחָיוּהִי:

*Egli rispondendo, disse à celui che gls
hauens ditto questo, Che e mia madre e
chi son i miei fratelli.*

49 וּפָשַׁט אֶמְיָהּ לְהִי
תְלַמִּידוֹהִי וְאָמַר הֵן
אָמִי וְהֵא אֶחָיוּהִי:

*E distendendo la mano sua sopra i
suos discipuli disse, Ecco qua mia madre
e i miei fratelli.*

50 כָּל נֶשׂוּן דְּעָבַד עֲבָדָה
דְּאָבִי דְּעָשָׂה הוּיין אֶחָיוּהִי
וְחָתִי וְאָמִי:

*Impero che chiunque fara la voluntà
del Padre mio che è in cielo, effo e mio fra-
tello, e sorella, e madre.*

יג

1 בְּהוּי דִין יוֹמָא זָפִיק
יִשׁוּעַ מִן בֵּיתָא וַיֵּתֵב עַל
יַד יַמָּא:

*In quel giorno essendo uscito Iesus di
casa, si pose a sedere lungo il mare.*

2 וְאֶת פְּנֵיכֶם לִנְתָה פְּנֵיכֶם
סִינְיָא אִיד דִּיפִּסְקִי וַיֵּתֵב לֵה
בְּאֵלְפָא וּכְלָה פְּנֵיכֶם קָאֵם
הוּא עַל סִפְרֵי יַמָּא:

*Donc se accersera à lui molte turbe,
et tal modo ch'egli se n'entro en vna naua,
e poscia a sedere, e intin la multitudme
stana insu'l lito.*

יב

46 וְעוֹדְנֵי מִדְּבַר אֵלִי הָעָם
וְהִנֵּה אִמִּי וְאֶחָיוּ עִמָּדוּ בַחוּץ
מִבְקָשִׁים לְדַבֵּר עִמָּו:

*Y estando el aun hablando à las compannas,
he aqui su madre y sus hermanos estauan fuera,
que le querian hablar.*

47 וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֶחָד מִן הָאֲנָשִׁים
הִנֵּה אִמִּי וְאֶחָיוּ עִמָּדוּ בַחוּץ
וַיִּבְקֹשׁוּ לְדַבֵּר אֵלָיו:

*Y dixole vno, He aqui tu madre y tus herma-
nos estan fuera, que te quieren hablar.*

48 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לְאֹמְרֵי לוֹ מִי
יֵשׁ אִמִּי וְאֶחָיוּ:

*Y respondiendole el alque le dizia esto, dixole,
Quien es mi madre, y quien son mis hermanos?*

49 וַיִּטֵּן אֶת יָדוֹ עַל תְּלַמִּידָיו
לֵאמֹר הִנֵּה אִמִּי וְאֶחָיוּ:

*Y estendiendo su mano hazia sus discipulos,
dixole, He aqui mi madre y mis hermanos.*

50 כֹּל־כֹּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אָתָּה
רְצוֹן אָבִי אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם הוּא
יֵשׁ אֶחָיוּ וְאֶחָיוּ וְאָמִי:

*Porque todo aquel que hiziere la voluntad
de mi Padre, que esta en los cielos, esse es mi her-
mano, y hermana, y madre.*

יג

1 וּבַיּוֹם הַהוּא יָצָא יֵשׁוּעַ מִבֵּית
וַיָּשָׁב עַל־שֵׁפְתֵי הַיָּם:

*Y aquel dia, saliendo Iesus de casa, sentóse
junto à la mar:*

2 וַיִּקְהִלוּ אֵלָיו עִם רֹב בָּן אָשָׁר
יֵשׁ לוֹ לַעֲלוֹת אֵל־הַסְּפִינָה
וְלָשֹׁבֶת וְכָל־הָעָם עַל־שֵׁפְתֵי
הַיָּם עִמָּדוּ:

*Y allegaronse à el muchas compannas, y en-
trandose el en vn nauio, sentóse, y toda la com-
panna estaua à la ribera.*

יב.

46. Ἐπὶ δὲ αὐτῷ λαλοῦντι
τῷ ὄχλῳ, ἰδοὺ ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀ-
δελφοὶ αὐτοῦ ἐστήκεισαν ἔξω, ζη-
τοῦντες αὐτὸν λαλῆσαι.

*Et comme il parloit encores aux trou-
pes, voici sa mere & ses freres elloyent
dehors, cherchant de parler à lui.*

47. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν, ἰδοὺ ἡ μή-
τηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἔξω ἐστή-
κασιν, ζητοῦντές σοι λαλῆσαι.

*Et quelqu'un lui dit, Voila, ta mere &
tes freres sont dehors cherchant de parler
à toi.*

48. Οὗ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε τῷ εἰ-
πόντι αὐτὸν πρὸς ἐγὼ ἡ μήτηρ μου καὶ
οἱ ἀδελφοί μου;

*Mais lui respondant dit à celui qui
lui auoit dit cela, Qui est ma mere, &
qui sont mes freres?*

49. Καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐ-
τοῦ εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, εἶπεν·
ἰδοὺ ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί
μου.

*Et estendant sa main sur ses disci-
ples, il dit, Voici ma mere & mes freres.*

50. Ὅστις γὰρ ἂν ποιῇ τὸ θέ-
λημα τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς,
αὐτὸς μου ἀδελφὸς, καὶ ἀδελφὴ,
καὶ μήτηρ ἐστίν.

*Car quiconque fera la volonté de
mon Pere qui est es cieux, celui est mon
frere, & ma sœur, & ma mere.*

Κ Ε Φ Α Λ. ιγ.

ΕΝ δὲ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐξελθὼν
ἰησοῦς ἀπὸ τῆς σιναῖος ἐκά-
θητο πρὸς τὴν θάλασσαν.

*Ce mesme iour, Iesus estant parti de
la maison, s'asint aupres de la mer.*

2. Καὶ προσήχθησαν πρὸς αὐτὸν
ὄχλοι πολλοί, ὥστε αὐτὸν οὐκ ἔ-
στιν ἔμψατον καθίστασθαι πρὸς τοὺς
ὄχλους· οἳ δὲ τὸν ἀγχιμαλὸν ἐστή-
κασιν.

*Et grandes troupes s'assemblerent
vers lui, tellement qu'il monta en vne
naufelle, & s'asint, & toute la multitude
se tenoit sur la riu.*

CAP. XII.

46. Adhuc eo loquente ad turbas, ecce mater eius & fratres stabant foris, querentes loqui ei.

While he yet spake to the multitudes, behold, his mother and his brethren stood without, desiring to speak with him.

47. Dixit autem ei quidam, Ecce mater tua & fratres tui foris stant querentes te.

Then one said unto him, Behold, thy mother and thy brethren stand without, desiring to speak with thee.

48. At ipse respondens dicenti sibi, ait, Quae est mater mea, & qui sunt fratres mei?

But he answered, and said to him that tolde him, Who is my mother? and who are my brethren?

49. Et extendens manum in discipulos suos, dixit, Ecce mater mea & fratres mei.

And he stretched forth his hand toward his disciples, and said, Behold, be my mother and my brethren.

50. Quicumque enim fecerit voluntatem patris mei qui in caelis est, ipse meus frater & soror, & mater est.

For whosoever shall doe my fathers will which is in heauen, the same is my brother and sister and mother.

CAP. XIII.

In illo die exiens Iesus de domo, sedebat secus mare.

The same day went Iesus out of the house, and sat by the sea side.

2. Et congregatae sunt ad eum turbae multae, ita ut in naviculam ascendens sederet: & omnis turba stabat in litore.

And great multitudes resorted unto him, so that he went into a ship, and sat down: and the whole multitude stood on the shore.

Das XII. Capitel.

46. Da er noch also zu dem Volck redet/ Sihe/ da stunden seine Mutter vnd seine Brüder draussen/ die wolten mit ihm reden.

Som hand end nu saa talede til Folket. See/ da stod hans Moder oc hans Brødre uden faare/ oc vilde tale med hannem.

47. Da sprach einer zu im: Sihe/ deine Mutter vñ deine Brüder stehen draussen/ vnd wollen mit dir reden.

Da sagde der en til hannem/ See/ Din Moder oc dine Brødre staa uden faare/ oc ville tale med dig.

48. Er antwortet aber/ vnd sprach zu dem/ der es ihm ansaget: Wer ist meine Mutter? vnd wer sind meine Brüder?

Hand suarede/ oc sagde til den/ som gaff hannem det tilkende/ Hvo er min Moder? oc hvilcke ere mine Brødre?

49. Vnd recket seine hand auß über seine Jünger/ vnd sprach: Sihe da/ das ist mein Mutter vnd meine Brüder.

De hand recte haanden ud offuer sine Disciple/ oc sagde/ See der/ det er min Moder oc mine Brødre.

50. Denn wer den willen thut meines Vaters im Himmelp/ derselbige ist mein Bruder/ Schwester vnd Mutter.

Thi hvo som gør min Faders villet i Himmelen/ den samme er min Brøder/ Søster oc Moder.

Das XIII. Capitel.

Am demselbigen tage gieng Iesus auß dem Hause/ vnd saß sich an das Meer.

Den samme dag gick Ihesus aff Huset/ oc sette sig hosf Haffuet.

2. Vnd es versamlete sich vil Volcks zu ihm/ also/ daß er inn das Schiff trat/ vnd saß/ vnd alles volck stand am Ufer.

De der forsamledes meget Folk til hannem/ saa at hand gick i Skibet/ oc sad/ De alt Folket stod paa bredden.

Kapitola XII.

46. A fenz en gestē mluvil f Zastupnom/ A hle Matka gcho a Bratŕi stali vně / Jás baghce s nim mluvit.

A gdy on iefezemowil do wiś elkiego zgromadzenia ludu / oro mātka y brācia iego stali nā dworze dca z nim mowić.

47. V fell genu geden: Hle Matka tmā y Bratŕi twogi slogi vně/ chŕŕce s tŕbau mluvit.

A rzekl ma niektórzy / Oto mātka twota / y brācia thvoti nā dworze dca z nim mowić.

48. A on odpowhdaye to mu který genu poroedil/ řekl: Kterā geŕi Matka mā a kterij gŕau Bratŕi megi.

A on odpowiedal/ a řekl do mu který mu to byl powiedzial/ A to rā jest mātka mōiā? y ktorzy s brācia mōi?

49. A vztāh v ruku svou na Dŕedlny svōe/ y řekl: Hle sōt Matka mā y Bratŕi mōgi.

A ſāagnawſy rāce ſwa nā vŕnie ſvōie / řekl / Oto mātka mōiā y brācia mōi.

50. Nch kdožkoli činŕi volu Dŕce mēho který jest w Nebes ſŕch/ tenŕ geŕi Bratŕ muog y Œŕŕa y Matka mā.

A bowiem kŕhobykolwieŕ vŕe ſynil wola oycā mōiego ktorv jest nā niebie / tenŕ jest brāthem mōim y ſioŕŕay mātka.

Kapitola XIII.

Am den/ vnsſſed Gŕuſe z domu. ſedil podlē Moŕe.

Dŕzego dnā wŕſſedſy Iezus z domu ſāe vŕiā nā moŕzem.

2. V ſſſli ſel nēmu Zāſtupor wē mnozŕ/ tal ſe wſtaupiv nā Œodiŕtu ſedil/ a wſſſŕen Zāſtup ſiāl nā brēhu.

A ſebrālo ſie do nieŕ wſſſſie z gromādzenie ludu / tal ſz on wſſedſy w lody ſiedzial / a wſſſſſo z gromādzenie ludu nā brzegu ſtalo.

וְסֵי מִמֶּלֶךְ הָיָה עֲמָהֶן
בְּלִלְאִתָּהּ וְאָמַר הֵא עֲמָהֶן
וְהָיָה לְפָנֶיךָ:

*E disse loro molte cose per similitudini
diren 17, Ecco, un seminatore uscì a semi-
nare.*

וְכֵן יָרַע אֶת דּוֹבֵל עַל
יָד אֲחֵרָהּ וְאָתָּה בְּרִחְמָה
וְאֶכְלָתָהּ:

*E mentre ch'egli seminava alcuni se-
mi caddero sopra la via e vennero agli
uccelli del cielo, e mangiarono.*

וְאֲחֵרָהּ נָפַל עַל סוּרָה
אִיכָּא דְלִית הִיא מְדִינָה
סְגִיָּהּ וְכֵן שָׁעֲתָהּ שֶׁחַח
מִטֵּל דְלִית הִיא עֲמָהֶן
דְּאֶרְצָהּ:

*Altri ne caddero in luoghi fessifido-
ne non hanno una mala terra: & inco-
nvenientemente varquero, perche non hanno
una profundita di terreno.*

כִּד דָּנָה רִיז שְׂבִיבָה הֵם
וְמִטֵּל דְלִית רִיזָה לָהּ
וְהָיָה יָבֵשׁ:

*Per le nati che si fu il sole, si se' d'oi-
no & perche non hanno una terra, si, seco-
rona.*

וְאֲחֵרָהּ נָפַל בֵּית בִּיבָה
וְסִלְקוּ כִיבָה וְהִתְקַדְּדוּ:

*Altri ne caddero fra le spine, e le spi-
ne s'isiron su a fessura di ongli.*

וְאֲחֵרָהּ נָפַל בְּאֶרְצָה
טִבָּהּ וְהָיָה בְּאֶרְצָה אִתָּה
דְּמָאָה וְאִתָּה דְּסִתָּו וְאִתָּה
דְּהִלְתָּו:

*Altri caddero ne la buona terra, e
renderan frutto: l'uno cento, l'altro ses-
santa, e l'altro trenta.*

בְּמִן דְּאִתָּה לָהּ אֶרְצָה
דִּישְׁמַע יִשְׁמַע:

Chi ha orecchie da oire, oia.

וְהָיָה תְלִמְיֹדָהּ וְאִתָּה
וְאִתָּה לָהּ לְמִנְיָן ב
בְּלִלְאִתָּהּ מִמֶּלֶךְ אֲנִי
עֲמָהֶן:

*E i discipoli effendesi a' dille, li dis-
sero, Perche parli tu loro per similitudini?*

וַיְדַבֵּר אֵלֵיהֶם הַרְבֵּה
בְּמִשְׁלִים לְאָמַר הֵיךְ יֵצֵא הַזֶּרַע
לְהָרֹעַ וְרָעוּ:

*Y habloles muchas cosas por parabolos, di-
ziendo, Heaqui el que sembrava, salió a sem-
brar.*

וּבְיָרְעוּ אֶחָד נָפַל עַל-הַדֶּקֶה:
וַיָּבוֹא עֲזָה הַשָּׁמַיִם וַיֹּאכַל זֵרָתָם:

*Y sembrando, parte de la simiente cayó
junto al camino: y vinieron las aves, y comie-
ronla.*

וְאֲחֵר נָפַל עַל-הַסֵּלַע אֲשֶׁר
שָׁם לֹא הָיָה אֶרֶץ רַבָּה וְהָיָה
יָבֵשׁ כִּי לֹא הָיָה לוֹ עֶמֶק
דְּאֶרְצָה:

*Y parte cayó en pedregales, donde no tenia
mucha tierra, y nació luego, porque no tenia
tierra profunda.*

וְכַאֲשֶׁר זָרְחָה הַשָּׁמֶשׁ חָרַב
וְכִי לֹא הָיָה לוֹ שָׂדֶשׁ יָבֵשׁ:

*Mas en saliendo el Sol, se quemó, y secóse
porque no tenia rayz.*

וְאֲחֵר נָפַל בְּקוֹצִים וַיַּעַל
הַקּוֹצִים וַיִּתְּקֶנּוּהָ:

*Y parte cayó en espinas: y las espinas crecie-
ron, y ahogaronla.*

וְאֲחֵר נָפַל בְּאֶרֶץ טוֹבָה וַיֵּתֶן
פְּרִי זֶה מֵאָה וְזֶה שְׁשִׁים וְזֶה
שְׁלוֹשִׁים:

*Y parte cayó en buena tierra, y dió fruto, v-
no de à ciento, y otro de à sesenta, y otro de à
treynta.*

אֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ אָזְנוֹת לְשִׁמּוֹעַ
יִשְׁמַע:

Quien tiene oydos para oyr, oyga.

וַיִּקְרְבוּ אֵלָיו הַתְּלָמִידִים
וַיֹּאמְרוּ לוֹ לָמָּה בְּמִשְׁלִים תְּדַבֵּר
אֵלֵיהֶם:

*Entonces llegando se los Discipulos, dix-
ronle: Porque les hablas por parabolos?*

17.

3. Καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς πολλά
ἐν ὁμοιοῦσιν. λέγων ἰδοὺ ἐξῆλ-
θεν ὁ σπείρων ὁ σπείρων.

*A donc il leur dit plusieurs choses par
similitudes, disant, Voici, un semeur est
sors pour semer.*

4. Καὶ ἐν τῷ σπείρει αὐτοῦ, ὃ
μὲν ἔπεσεν πρὸς τὴν ὁδόν, καὶ ἦλθεν
πρὸς πετρεῖς καὶ κατέφαγεν αὐτὰ.

*Et comme il semoit, une partie de la
semence cheut auprès du chemin, & les
oiseaux vindrent, & la mangèrent
toute.*

5. Ἀλλὰ ὃ ἔπεσεν ἐπὶ τὰς πετρεῖ-
δας οὐκ ἔσται ἐν γῇ πολλῷ, καὶ
ὁ ὄψους ἐξαίτελι. Διότι τὸ μὴ ἔχει
βαθὺ γῆς.

*Et l'autre partie cheut es lieux pier-
reux, où elle n'auoit guere de terre, &
soudain se leua, pource qu'elle n'entroit
pas profondement en terre.*

6. Ἡ δὲ ἡλιοῦ ἀνατείλουστος ἐκάν-
μασεν αὐτήν, καὶ διότι τὸ μὴ ἔχει
ρίζαν.

*Et le soleil estant leué, elle fut hauiet
& pource qu'elle n'auoit nulle racine,
elle se secha.*

7. Ἀλλὰ ὃ ἔπεσεν ἐπὶ τὰς ἀκάν-
θας, καὶ ἀνέβησαν αὐτὰς ἀκαὶ θνη καὶ
ἀπὶ πύξαν αὐτὰς.

*Et l'autre partie cheut entre les espi-
nes. Et les espines montent, & l'estouf-
ferent.*

8. Ἀλλὰ ὃ ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν
τὴν καλὴν, καὶ ἐδίδου καρπὸν, ὃ μὲν
ἐκαὶ πέντε, ὃ δὲ ἐξήκοντα, ὃ δὲ τριά-
κοντα.

*Et l'autre partie cheut en bonne ter-
re, & rendit fruit, un grain cent pour
un, l'autre soixante pour un, & l'autre
trente pour un.*

9. Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκούε-
τω.

Qui à oreilles pour ouïr, oyce.

10. Καὶ προσελθόντες οἱ μαθη-
ται εἰπὺν αὐτῷ. Διότι ἐν ὁμοιοῦ-
σιν λαλῇς αὐτοῖς;

*Adonc les disciples s'approchant lui
dirent, Pourquoi parles-tu à eux par si-
militudes?*

3. Et locutus est eis multa in parabolis, dicens, Ecce, exiit qui seminat, leminare.

Then he spake many things to them in parables, saying, Behold, a sower went forth to sow.

4. Et dum seminat, quidam ceciderunt secus viam, & venerunt volucres celi, & comederunt ea.

And as he sowed, some fell by the wayside, and the fowles came and devoured them up.

5. Alia autem ceciderunt in petrosa, ubi non habebat terram multam: & continuo exorta sunt, quia non habebant altitudinem terræ.

And some fell upon stony ground, where they had not much earth: and as soon they sprung up, because they had no depth of earth.

6. Sole autem orto aestuaverunt: & quia non habebant radicem, aruerunt.

And when the sunne rose up, they were parched: and for lacke of rooting withered away.

7. Alia autem ceciderunt in spinas: & creverunt spinæ, & suffocaverunt ea.

And some fell among thornes: & the thornes sprung up, and choked them.

8. Alia autem ceciderunt in terram bonam: & dabant fructum, aliud centesimum, aliud sexagesimum, aliud tricesimum.

Some againe fell in good ground: & as it becometh forth fruit, one cometh an hundredfold, some sixtyfold, and another thirtyfold.

9. Qui habet aures audiendi, audiat.

Hee that hath eares to heare, let him heare.

10. Et accedentes discipuli dixerunt ei, Quare in parabolis loqueris eis?

Then the disciples came, and sayde to him, Why speakest thou to them in parables?

3. Vnd er redet zu ihnen mancherley / durch Gleichnisse / vnd sprach: Siehe / es gieng ein Seeman auß zu seuen.

Er handt sate den eil dem e mangel maade ved eig neller / oc sagde / See / der giel en Seemand ud at saa.

4. Vnd in dem er seet / fiel etlichß an den Weg / da kamen die Vogel vnd frassens auff.

De i der hand saade / fast noget hoß Veyen / De fiele komme oc ode det op.

5. Etlichß fiel in das Steinnichte / da es nicht viel Erden hatte / vnd gieng bald auff / darun / daß es nicht tieffe Erden hatte.

Noget fast paa stenarud / der som der haß de iefe megen Jord / oc voxte snart op / fordi at der haß de iefe dyb nord.

6. Als aber die Sonne auffgieng / verwelcket es / vnd dicke weil es nicht Wurzel hatte / ward es dürre.

Men der Solen giel op / vifne de der / oc for der haß de iefe dæd / bleff der aurt.

7. Etlichß fiel vnter die Dörnen / vnd die Dörnen wuchsen auff / vnd erstickens.

Noget fast blant Torne / oc tornene voxte op / oc qualde der.

8. Etlichß fiel auff ein gut Land / vnd trug Frucht / etlichß hundertfeltig / etlichß sechzigfeltig / etlichß dreißigfeltig.

Noget fast i god Jord / oc bar frugt / Noget hundrede felt / noget tressindstue felt / noget tredue felt.

9. Wer Ohren hat zu hören / der höre.

Huo som haßuer Øren at høre met / hand høre.

10. Vnd die Jünger tratten zu ihm / vnd sprachen: Warum redest du zu ihnen durch gleichnisse?

De Disciplene ginge til hannem / oc sagde / Hvorfor du til dem ved lignelser?

3. Vmluvil gim mnohě wěs eo w podobnostech / řka: He wysel ten kteryž rozsěwá / aby rozsěwal Semeno srož.

Imowil do nich wiele przez podobienstwa / rzecac / Owo miewa toż / siewca wyszedł ku siewu.

4. A když rozsěwal / některá padla podle Cesty / a přiletěli Ptáci y sžobali je.

Agdy on sial siewcefore žárna / řka / dy přy drodze / y přybiegla ptacy a sžobali je.

5. Jiná pak padla na místa skalnatá / kdežto neměla mnoho země: a rychle wzešla / proto / že neměla hlubokosti země.

Drugie žáše pádly ná místa skalnatá / kdežto nemělo mnoho země / a rychle wzešla / proto / že nemělo hlubokosti země.

6. A když Slunce wzešlo / uwadla / a že neměla kořene / vschla.

Agdy slunce wzešlo / uwadla / a že nemělo kořene / vschla.

7. Jiná pak padla w trn: y wrostlo trn / a udušilo je.

Drugie též pádly w černé / a černé wrostlo / a udušilo je.

8. A jiná padla w zemi dobrou: y dala užiti / některé sto / některé šedesát / a jiné třicet.

Drugie žáše pádly ná zemi dobrou / y daly owoc / jedno tylo sto / drugie tylo šedesát / a jiné třicet.

9. Kdo má uši / a slyší / ať slyší.

Kto má uši / ať slyší / ať slyší.

10. Tehdy přistoupivši k nim / řekli jim: Proč w podobnostech mluvíš jim?

Tedy přistupivši k nim / řekli jim: Proč w podobnostech mluvíš jim?

יג

21. הוּ דִין עֲנֵה וְאָמַר
לְהוֹן דְּלִכּוֹן הוּ יְהִיב לְמַדְע
אַתָּה דְּמַלְכוּתָא דְּשָׁמַיָא
לְהוֹן דִּין לֹא יְהִיב :

*Et agli rispondendo, disse loro, Perci-
ocché a voi è dato di conoscere i segreti del
regno de cielo, ma a loro non è dato.*

22. לְמִן צִיר דְּאִירָה לֹא
יְתִיב לֹא וְיִתְיַתֵּר לֹא ו
וְלְמִן דְּלִית לֹא וְאִף הוּ
דְּאִית לֹא יִשְׁתַּקֵּל מִגָּה :

*Impero che à trasfesso che ha, gli sarà
dato, & abundara, ma à chi non ha, gli
sarà tolta ancor quello ch'egli ha.*

23. מְטוֹל הָנָא בְּפִלְאָתָא
מִמְלִיל אָנָּה עֲמָהוֹן מְטוֹל
דְּחִוּוֹ וְלֹא חִוּוֹ וְשָׁמַעוּ
וְלֹא שָׁמַעוּ וְלֹא מ
מְסַתְפִּדּוּ :

*Per questa ragione parlo io loro per
similitudini : perche vedendo non veg-
gano, & vedendo non adeno, ne entendeno.*

24. וְשָׁלֵמָא בְּהוֹן נְבִיחָתָה
דְּאִשְׁעִיָּא דְּאָמַר דְּשָׁמַעַן
תְּשָׁמַעוּ וְלֹא תִסְתַּפְּלוּ
וּמַחֲזָא תְּחִזּוּ וְלֹא תִדְעוּ :

*E così s'adempie in essi la profetia d'E-
saia, qual dice, V'endo v'edrete, & non in-
tenderete : & v'guardando v'guardarete, &
non v'edrete.*

25. אַתְּעָבִי לֹא צִיר לְבָה
דְּעֲמָנָה הָנָא וּבְאֲדִנְהוֹן
יִקְרִיאִירָה שָׁמַעִין וְל
וְלַעֲיִנְהוֹן עֲמָנָה דְּלֹא
יִחוּן בְּעִינְהוֹן וְיִסְמַעִין
בְּאֲדִנְהוֹן וְיִסְתַּפְּלוּ בְּל
בְּלִבְהוֹן וְיִתְפַּגּוּ וְאִסְנָה
אָנָּה :

*Perciocché el cor de questo populo è en-
grassato, & hanno gravemente veduto
con l'orecchie, & hanno chiusi gli ocelli
loro, per non veder con gli ocelli, & veder
con l'orecchie, & intendere col cuore, & com-
mentarsi, & così in gli rispose.*

26. דִּילִכּוֹן דִּין טוֹבִיָּהוֹן
לְעִינִיכּוֹן דְּחִוּוֹ וְלֹא דְּנִיכּוֹן
דְּשָׁמַעִין :

*Ala beatissimo i vostri ocelli, perche
veggono : & la vostra orecchie, perche
adeno.*

יג

21. וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לָהֶם כִּי לָכֶם
נָתַן לְהַבִּין סוּדוֹת מַלְכוּת
הַשָּׁמַיִם וְלֹא לָהֶם נָתַן :

*Y el respondiend, dixoles, Porque à voso-
tros es concedido saber los mysterios del Reyno
de los cielos : mas à ellos no es concedido.*

22. כִּי כָל־אִשֶּׁר יֵשׁ לוֹ גֵּם
יִנְחוּ לוֹ לְשַׁפְּעָה וְאִשֶּׁר אֵין לוֹ
דָּבָר גֵּם אַתְּ-אִשֶּׁר לוֹ יִלְקַח
מִמֶּנּוּ :

*Porque qualquiera que tiene, serle ha da-
do, y rendra mas : mas el que no tiene, aun lo que
tiene le será quitado.*

23. עַל־כֵּן בְּמַשְׁלִים מְדַבֵּר
אֲנִי לָהֶם אֵף כִּי רוֹאִים אֵינָם
רוֹאִים וְשׁוֹמְעִים לֹא יִשְׁמַעוּ
וְלֹא יִבִּינוּ :

*Por esso les hablo por parabolasy, porque
viendo no veen, y oyendo no oyen, ni enten-
denn.*

24. לְחַמְלָאָת בָּהֶם הַנְּבוּאָה
יִשְׁעִיהוּ הָאֵמֶדֶת שָׁמַעוּ שְׂמוֹעַ
וְאֵל תְּבִינוּ וְרֹאֹה רֹאֶה וְאֵל תִּדְעוּ :

*Demancara que se cumple en ellos la pro-
phetia de Isaías, que dize, De oydo oy reye, y no
entenderays, y viendo vercys, y no mirareys.*

25. כִּי־הִשְׁמִן לֵב הָעָם הַזֶּה
וְאֵזְנוֹ הִכְבִּד וְעֵינָיו הִשְׁעָה בִּן רֹאֶה
בְּעֵינָיו וּבְאֵזְנוֹ יִשְׁמַע וּלְבָבוֹ יִבִּינוּ
וְשָׁב וְדָפָא לוֹ :

*Porque el coraçon deste pueblo està engros-
fado, y de los oydos oyen pesadamente, y de sus
ojos guannan : porque no vean de los ojos, y oy-
gan de los oydos, y del coraçon entiendan, y se
conuertcan, y yo los sane.*

26. וְאַשְׁרֵי עֵינֵיכֶם כִּי־רֹאֶה
וְאַשְׁרֵי כִי־שָׁמַעוּ :

*Mas bienauenturados vuestros ojos, por-
que veen : y vuestros oydos, porque oyen.*

יג

21. Οὐ γὰρ δοτεκεναις εἶπαι αὐτοῖς,
ὅτι ὑμῶν δίδωται γινῶσθαι τὰ μυστή-
ρια τῆς βασιλείας τοῦ ἑσπεροῦ,
ἐκείνοις δὲ ἡ δίδωται.

*Il respondi, & leur dit, Pourtant qu'il
vous est donné de cognoistre les secrets
du royaume des cieus, mais il ne leur
est point donné.*

22. Ὅστις γὰρ ἔχει, δεθήσεται αὐ-
τῷ, & περισσεύσεται· ὁ δὲ ὅς ἐστι
ἐχθρὸς, καὶ ὁ ἐχθρὸς δεθήσεται αὐτῷ αὐ-
τῷ.

*Car à celui qui a, il lui sera donné, &
il en aura tant plus : mais à celui qui n'a
rien, mesmes ce qu'il à lui sera oité.*

23. Διὰ τοῦτο ἐν παροιμίαις αὐ-
τοῖς λαλῶ, ὅτι βλέποντες ἡ βλέ-
πουσι, καὶ ἀκούοντες οὐκ ἀκούουσιν,
καὶ οὐκ οἰσιν.

*Pour ceste cause parle ie à eux, par si-
militudes : pource qu'en voyant, ils ne
voyent point : en oyant, ils n'oyent &
n'entendent point.*

24. Καὶ ἀναπληρῶνται ἐν αὐ-
τοῖς ἡ προφητεία ἡ σήμερον λεγούσα·
ἀκοῇ ἀκούετε, καὶ οὐκ ἔχετε συνῆτη· καὶ
βλέποντες βλέπετε, καὶ οὐκ ἴδη-
τε.

*Ainsi est accomplie en eux la prophe-
cie d'Esaié, laquelle dit, En oyant vous
oyez, & n'entendez point : & en vo-
yant vous verrez, & n'apperceuez
point.*

25. Ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ
λαοῦ τούτου, καὶ τοῖς ὠσὶ βαρέως
ἤκουσαν, καὶ οὐκ ὀφθαλμοὺς αὐ-
τοῦ ἐκάλυψαν, μήποτε ἴδωσι τὴν
ὀφθαλμοῖς, καὶ τοῖς ὠσὶ ἀκούσω-
σι, καὶ τὴν καρδίαν μετανοήσιν, καὶ ἐλ-
θὲν σωθῶσι, καὶ ἰσχυρωθῶσι αὐτοὺς.

*Car le cœur de ce peuple est engrais-
sé, & ont ouï dur de leurs oreilles, & ont
digné de leurs yeux : afin qu'ils n'ap-
perçoivent des yeux, & n'oyent des oreil-
les, & n'entendent du cœur, & ne se con-
uertissent, & que ie ne les guerisse.*

26. Τυχεῖς ὡς μακάριοι οἱ ὀφθαλ-
μοί, ὅτι βλέπουσι, καὶ τὸ ὠτα ὑμῶν,
ὅτι ἀκούει.

*Or sont vos yeux bien-heureux, car
ils apperceuuent : & vos oreilles, car el-
les oyent.*

11. Qui respondens, ait illis, Quia vobis datū est nosse mysteria regni cælorum illis autem non est datum.

And he answered and saide vnto them: Because it is giuen vnto you to knowe the secretes of the kingdome of heauen, but to them it is not giuen.

12. Qui enim habet, dabitur ei, & abundabit: qui autem non habet, & quod habet auferetur ab eo.

For whosoever hath / to him shall be giuen: and he shall haue abundance: but whosoever hath not / from him shall bee taken away / euen that he hath.

13. Ideo in parabolis loquor eis: quia videntes non vident, & audientes non audiunt, neque intelligunt.

Therefore speake I to them in parables: because they seeee, & heere see: and hearing, they heare not, neither vnderstand.

14. Et adimpletur in eis prophetia Iſaie dicens, Auditū audietis, & non intelligetis: & videntes videbitis, & non videbitis.

So in them is fulfilled the prophesie of Iſaiah / which prophesie saith / By hearing, ye shall heare / and shall not vnderstand: and seeing ye shall see / and shall not perceiue.

15. Incaſſatum est enim cor populi huius, & auribus graviter audierunt, & oculos suos clauſerunt: nequando videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & convertantur, & ſaluem eos.

For this peoples heart is waxed fat: and their eares are full of hearing: & with their eyes they haue winked / least they should see with their eyes: and heare with their eares / and should vnderstande with their heartes: and should reuerſe / that I might heale them.

16. Vestri autem beati oculi quia vident, & aures vestre quia audiunt.

But blessed are your eyes / for they see: & your eares / for they heare.

11. Er antwortet vnd sprach: Euch ist gegeben / daß ihr das Geheimniß des Himmelreichs vernemet / diesen aber ist nicht gegeben.

Hand suarede / or saide / der er eders giffut / at mercke Himmelreichs / Himmelighed / Wen diſſe er der ick giffut.

12. Denn wer da hat / dem wirdt gegeben / daß er die fülle habe / Wer aber nicht hat / von dem wirdt auch genommen / das er hat.

Thi huo ſom haſſuer / hannem ſtal giffut: at hand ſtal haſſue noet / Wen huo ſom ick haſſuer / Hannem ſtal or tagis ſra / der hand haſſuer.

13. Darumb rede ich zu ihnen durch gleichniſſe / denn mit ſehenden Augen ſehen ſie nicht / vnd mit hörenden Ohren hören ſie nicht / denn ſie verſtehens nicht.

Der ſere ſaler ick ſil dem ved ſtanſſet / Thi de ſee ick / mer ſeendis Dhen / or hore ick mer horent ſe. Derr / thi der forſlaa de ick.

14. Vnd über ihnen wirdt die weiſſagung Eſaie erfüllet / die da ſagt: Mit den Ohren werdet ir hören / vnd werdet es nicht verſtehen / vnd mit ſehenden augen werdet ihr ſehen / vnd werdet es nicht vernemen.

De i dem ſtal Eſaie ſpaadom ſuſſkommit / ſom ſtaet / I ſtulle hore mer Derr / or ſtulle der ick forſlaa / or mer ſeendis Dhen ſtulle i ſee / or ſtulle der ick ſaetſe.

15. Denn diſes Volcks hertz iſt verſtockt / vnd ihre Ohren hören übel / vnd ihre augen ſchlummern / auff daß ſie nicht dermal eins mit den augen ſehen / vnd mit den Ohren hören / vnd mit dem Herzen verſtehen / vnd ſich bekehren / daß ich ihnen helffe.

Thi dette Volcks Herte er forherder / or deris Derr hore üde / or deris Dhen blunde / At de ſtulle ick ſee en gong mer deris Dhen. De hore mer Derr / or forſlaa mer Herte / or omuende dem / at ick motte helpe dem.

16. Aber ſelig ſind eure Augen / daß ſie ſehen / vnd eure Ohren / daß ſie hören.

Wen ſelige ere eders Dhen / at de ſee / or eders Derr / at de hore.

11. A on odpowědew / řekl jim: Nebo vám dáno jeſt znáti tajemství království Božského / ale jim není dáno.

Non odpowěděl / řekl jim / Přeto iž vám dáno jeſt vědět tajemství Království nebeského / ale jim není dáno.

12. Kdož jagiſť má / bude gennu dáno / a bude hogněgi miji: ale kdo nemá / y to což má / bude od něho odhato.

Abowiem ktoſiwiſť ma baſ dzie ma dano / y ſtahně ſie obſtęym a kłotliwie / nie maſy to co ma / będzie wzięto od niego.

13. Protož w podoběſtvoch miluym gim: ne widauec newidj / a ſlyſſyć neſlyſſj / ani rozu męgy:

Dla tegoć im przez podobieſtwa mówię / i widząc nie widzą / i ſłyszac nie ſłyszają / ani rozumieją.

14. Aby ſenapſiło na nich Proroctwój Iſaiaſſe / ſkaucę ho: Wſſym / ſlyſſeti budete / a nebudete rozuměti: a widauec wſęti / a nebudete widěti.

A přeto w podobieſtwa ſia w nich proroctwo Iſaiaſſowe / ſkauce mowi / ſlyſſenem ſlyſſac będziecie / a nie zrozumieć / y widząc widěć będziecie / a nie obaczyćcie.

15. Nebo geſť iſhrublo ſrdce Eiſ du tohoro / a wſſyma rěſſe ſlyſſeti / a oči ſwě zawřeli: aby niſ kōj oči ma newiděti / a wſſyma neſlyſſeti / a ſrdcem neſrozuměti / a neobratili ſe / aby ſich gleich newzdrawili.

Abowiem roſtchlo ſrdce Idu rego / a wſſyma rěſſe ſlyſſeti / y oczyma ſwěmi męgali / aby nie dy oczyma nie ogladali / y wſſyma nie ſlyſſeti / a ſrdcem nie zrozumieć / y nie náwrócili ſie / a ia ich nie wzdrawil.

16. Ale waſſe oči blaſho ſlawes ně gſau / nebo widj: y wſſy waſſe / nebo ſlyſſj.

Ale očy waſſe ſeſeſſiwe ſa iſ widj / y wſſy waſſe iſe ſlyſſa.

יג

אָמַן יֵד אָמַר אָנֹכִי
לִכְּוֹן דִּסְמִינָא נִבְנָא וְיִדְקָא
אֲתֵדְרִיגֵנּוּ דִּיחִינּוּ מִדִּם
דִּיחִינּוּ אֲנִתֵּן וְלֹא הָיוּ וְלֹא
וְלֹא מִשְׁמַע מִדִּם דִּשְׁמַעִין
אֲנִתֵּן וְלֹא שְׁמַעִין

Perche se vi dico in Verba, che molti Profeti & homines giusti hanno desiderato di veder le cose che vedete voi, & non l'hanno vedute: & veder le cose che vedete voi, & non l'hanno vedute.

18 אֲנִתֵּן דִּין שְׁמַעִין מ
מִתְּלָא דִּינִרְעָא:

Ascoltate dunque voi la similitudine del seminatore.

19 כָּל דִּשְׁמַע מִתְּלָא
דִּמְלִכּוּתָא וְלֹא מִסְתַּכְּבָּר
כִּי אֵתָּא בִּישׁוּן וְהִטָּף
מִתְּלָא דִּינִרְעָא כִּלְכִּי הָיוּ
הוֹדְעֵל יֵד אֲוִדְחָא אֲוִדְרַע:

Chiunque ode la parola del regno, e non la intende, viene il maligno, e rapisce ciò che era stato seminato nel suo cuore: questa è quella che fu seminata lungo la via.

20 הוּ דִּין דְּעֵל שְׁמַעִין
אֲוִדְרַע הוּ הוּ דִּשְׁמַעִין מ
מִתְּלָא וְכִי שְׁמַעִין ב
בְּחִדְוִתָּא מִקְבֵּל לֵהּ:

E quel che fu seminato ne luoghi sassosi, questo è colui che ode la parola, e subito la ricene con allegrezza.

21 לֵית לֵהּ דִּין עֲקָרָא כִּי
אֵלֹא דִּיבְנָא הוּ וְיִמָּא דִּיהוּ
אֲוִדְרַע אֲוִדְרַע מִטּוֹל
מִתְּלָא עֵגֶל מִתְּכַשֵּׁר:

Enon ha radice in se stesso, ma è per poco tempo: talmente che sopranvenendo qualche tribulatione à persecutione per tanto de la parola, incontenente si scandalizza.

22 הוּ דִּין דְּבִית כּוֹבָא
אֲוִדְרַע הוּ הוּ דִּשְׁמַעִין מִתְּלָא
וְנִינָא דְּעֵלִמָּא הֵנָּה וְטוֹעִי
דְּעֵתְרָא חֲנִקִין לֵהּ לִמְלִתָּא
וְלֹא בְּאִרָא הוֹיָא:

Quello che fu seminato fra le spine, è colui che ode la parola, ma le cure del questo mondo, & lo suamento de le ricchezze soffocano la parola, & così rimane infruttuosa.

יג

17 אָמַן אָנִי אֲוִמַר לָכֶם כִּי
רַבִּים זָכִיּוֹת וְצַדִּיקִים חֲפְצוּ
לִדְרֹאֲתָא אֲתֵּן אֲתָם דִּוְנִי
וְלֹא רָאוּ וְלֹא שְׁמוּעַ אֲתָם אֲתָם
שׁוֹמְעִים וְלֹא שְׁמַעִין:

Porque decierto os digo, que muchos profetas y justos desearon ver lo que vosotros veys, y no lo vieron: y oyr lo que vosotros oys, y no lo oyeron.

18 וְאַתָּם שְׁמַעִין אֲתֵּן מִשְׁל
הַזֶּה:

Oyd pues vosotros la parabola del que siembra.

19 כָּל־אֲשֶׁר שׁוֹמֵעַ אֶת־דְּבַר
מַלְכוּת וְלֹא יָבִין בָּהּ הַשָּׂטָן
וַיִּטֹּף אֶת־אֲשֶׁר זָרַע בְּלִבּוֹ
וְהָיָה אֲשֶׁר זָרַע עַל־הַדֶּרֶךְ:

Oyendo qualquiera la Palabra del Reyno, y no entendiendo la, viene el Malo, y arrebatara lo que fue sembrado en su corazón. Este es el que fue sembrado junto al camino.

20 וְאֲשֶׁר זָרַע עַל־הַסֵּלַע וְהָיָה
אֲשֶׁר שׁוֹמֵעַ אֶת־הַדְּבַר
וַיִּמְדֵּךְ בְּשִׁמְחָה יָקָח אֹתוֹ:

Y el que fue sembrado en pedregales, este es el que oye la palabra, y luego la recibe con gozo.

21 וְאֲשֶׁר לֹא הָיָה בּוֹ כִּי־אֵם
לְשָׁעָה יַעֲמֵד וּבְבוֹא הַצָּרָה אִוֵּי
דָּוָף בְּעֵבֹר הַדְּבַר אִוֵּי בְּתַאֲוָם
יִכָּשֵׁל:

Mas no tiene rayz en si, antes es temporal: que venida la afficion, ó la persecucion por la Palabra, luego se offende.

22 וְאֲשֶׁר זָרַע בְּקוֹצִים וְהָיָה
אֲשֶׁר שׁוֹמֵעַ אֶת־הַדְּבַר
וְדִמְאָה הָעוֹלָם הוֹיָה וְתוֹעִי
הַחֲמוֹץ יַחֲנֹק אֶת־הַדְּבַר וְכִלְיָ
פְּרִי יִהְיֶה:

Y el que fué sembrado en espinas, este es el que oye la Palabra: mas la congoxa deste siglo, y el enganno de las riquezas ahoga la Palabra, y hazele sin fruto.

יג

17. Ἀμὲν γὰρ λέγω ὑμῖν ὅτι πολλοὶ προφῆται καὶ δίκαιοι ἐπιθυμοῦσιν ἰδεῖν καὶ βλέπειν, καὶ οὐκ εἶδον, καὶ ἀκούειν καὶ ἀκούοντες, καὶ οὐκ ἤκουσαν.

Car on veritez ie vous di, que plusieurs Prophetes & iustes ont désiré de voir les choses que vous voyez, & ne les ont pas vûes: & oïr les choses que vous oyez, & ne les ont pas ouïes.

18. Ὑμῖς δὲ οὖν ἀκούετε τὴν παραβολὴν τὴν αὐτῆς.

Vous donc oyez la similitude du semeur.

19. Πᾶς τις ἀκούει τὴν λέγον τῆς βασιλείας, καὶ μὴ συνίεναι, ἔρχεται ὁ πειρασμὸς, καὶ ἀρπάζει τὴν παραβολὴν ἐκ τῆς καρδίας αὐτοῦ: ὅτι οὐκ ἔστιν ὁ σπόρος τῆς ὁδοῦ καταρτισμένος.

Toute personne à qui il aduient d'oïr la parole du royaume, & qui ne s'entend point, le mauuais vient, & raiuit ce qui est semé au cœur: c'est celui qui à receu la semence auprès du chemin.

20. Ὁ δὲ τὸν τὴν παραβολὴν σπείρει, ὅστις ἐστὶν ὁ τὸν λέγον ἀκούων, καὶ ἀκούει μετὰ χαρῆς λαμβάνων αὐτήν.

Et celui qui à receu la semence en lieux pierreux, c'est celui qui oit la parole, & incontinent la reçoit avec ioye.

21. Οὐκ ἔχει δὲ ῥίζαν ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ προσωραῖος ἐστὶν. ὅταν γὰρ ἔλθῃ ἡ θλίψις ἡ διωγμὸς διὰ τὸν λόγον, ἀφῆκεν καταπαλεῖται.

Mais il n'a point de racine en soi-même, pourtant n'est-il qu'à temps: tellement qu'oppression ou persecution aduenant pour la parole, il est incontinent scandalisé.

22. Ὁ δὲ εἰς τὰς αἰσάδας σπείρει, ὅστις ἐστὶν ὁ τὸν λέγον ἀκούων, καὶ ἡ μέριμνα τῆς αἰσάδος τὰ πνεύματα ἢ τὰ σώματα καταπιεῖ τὸν λόγον, καὶ ἀκαρπία γίνεται.

Et celui qui à receu la semence entre les espines, c'est celui qui oit la parole de Dieu, mais le souci de ce monde, & la fallacie des richesses estouffent la parole: & elle devient infructueuse.

CAP. XIII.

17. Amen quippe dico vobis, quia multi prophetae & iusti cupierunt videre quae videtis, & non viderunt: & audire quae auditis, & non audierunt.

For verely I say vnto you / that many Prophets / and righteous men haue desired to see those things which ye see / and haue not seene them / and to heare those things which ye heare / and haue not heard them.

18. Vos ergo audite parabolas seminantis.

Heare ye therefore the parable of the sower.

19. Omnis qui audit verbum regni & non intelligit, venit malus, & rapit quod seminatum est in corde eius: hic est qui secus viam seminatus est.

Whosoever a man heareth the word of the kingdom / and vnderstandeth it not / the euill one cometh / and catcheth away that which was sowne in his heart: and this is he which hath receiued the seede by the way side.

20. Qui autem super petrosam seminatus est: hic est qui verbum audit, & continuo cum gaudio accipit illud.

And hee that receiueth seede in the stonie ground / is he which heareth the word / and incontinently with ioy receiueth it.

21. Non habet autem in se radicem, sed est temporalis, facta autem tribulatione & persecutione propter verbum, continuo scandalizatur.

Yet hath he no roote in him selfe / and dureth but a season: for as soone as tribulation or persecution cometh because of the word / he and he is offended.

22. Qui autem seminatus est in spinis: hic est qui verbum audit, & sollicitudo seculi istius & fallacia diuitiarum suffocat verbum, & sine fructu efficitur.

And he that receiueth the seede among thornes / is he that heareth the word: but the care of this worlde / and the deceitfulness of riches chooke the word / and hee is made vnfruitfull.

Das XIII. Capitel.

17. Warlich ich sage euch: vil Propheten vnd Gerechten haben begert zu sehen / das ihr sehet / vnd habens nicht gesehen / vnd zu hören / das jr höret / vnd habens nicht gehöret.

Sandellige siget seg eder / Mange Propheten oc Ketterdige begerede ar see / der i see / oc saae der icke / Oc ar hore / der i hore / oc horde der icke.

18. So höret nun jr dise Gleichniß von dem Seeman.

Saa horenu i denne lignisse om den Seemand.

19. Wenn jemand das Wort von dem Reich höret / vnd nicht verstehet / so kombt der Urge / vnd reisset es hin / was da geseet ist in sein herb / vnd der ist / der am wege geseet ist.

Naar nogen hører Ordet om Rigeet / oc forstaar der icke / Da kommer den Urge / oc rissuer bort / der som er saet i hans Herte / Oc der er den / som er saet Hoff Beyen.

20. Der aber auff das steinichte geseet ist / der ist / Wenn jemand das Wort höret / vnd dasselbige bald auffnimbt mit freuden.

Men der som er saet paa Stengrub / er den / Naar som nogen hører Ordet / Oc anammer der snart med glæde.

21. Aber er hat nicht wurkeln in ihm / sondern er ist wetterwendisch / Wenn sich trübsal vnd verfolgung erhebt vmb des Worts willen / so ergert er sich balde.

De hand haaffuer icke roet i sig / Men hand bliff ueruedel en tid. Naar som modgang oc forfølgelse begyndis for Ordets skyld / Da forarger hand sig snart.

22. Der aber vnter die Dörnen geseet ist / der ist / wenn jemand das Wort höret / vnd die sorge diser Welt / vnd betrug des Reichthums / ersticket das Wort / vnd bringet nicht frucht.

Men der som er saet blant Tørne / er den / Naar som nogen hører Ordet / Oc denne Verdens omhyggelighed / oc Rigdoms besværgelse / quel Ordet / oc gaar icke fruct.

Kapitola XIII.

17. Neb sagiste pravijm vam / ze mnozho prorocy a spravodliwij jadali videti co vy vidiete / a nevideliti: a slyseti co vy slysite / a neslyseti.

Abowiem zaprawde vam poswiedam / iz wiele prorokow y sprawiedliwych ludzi jadali widziac co wy widziacie / a nie widzieli / y slyszeli rzeczy ktorze slyszacie / a nie slyszeli.

18. Protoz wy slysite podobienstwi rozswaace.

Wy tedy slyszycie podobienstwo onego roznice.

19. Kazdy kdoz slyshi slowo královstwi a nerozumij / přichází žlž vchnacuge to což gest wšato w srdce geho: Tot gest ten kterž podle cestu wšat gest.

Kedýkolwief kro slyši slowo o onym Královstwie / a nerozumí / přijde on slyšy gwozdem bierze cho co jest wšatano w sercu tego / a ten jest který přypodobá nasienie přijat.

20. Ale který na skaln žem wšat gest: Ten gest který slyši slowo / a hned s radostí přijímá ge.

A ten který na opocystych mčystech našenie přijal / ten jest který slyši slowo y zárazem is s radostí přijímá.

21. A nemá w sobě korene / ale gest časny: a kdož přigde žarmatenij a protivnostij pro slowo / y hned se pohorší.

Ale ne má korenij w sobě / owšem dočasny jest / a goy přijde utrapienie abo přestádek wšat die slowo / wnet se gorbí.

22. Ale kdož gest wšat mež trn / ten gest který slyši slowo wo Boží / než ze petowanij tohoto swěta / a oklamánij žboží / vdušuge slowo / y býwá učiněno bez plodu.

Non který w černdu našenie přijal / ten ten který slyši slowo / ale frajuncet wšat togo / y záwodzenie bogactw y dušy slowo / y slawa swate požytacne.

30

Ma quello che fu seminato nella buona terra, e colui che ode la parola, & intende, cioè, colui che fruttifica: e l'uno fa cento, l'altro sessanta, e l'altro trenta.

Un'altra similitudine propose loro dicendo, Il regno de' cieli è assomigliato ad un uomo, che ha messo a feminare uono seme nel suo campo.

*Ma mentre che gli uomini dormi-
vano, venne il suo amico, e lemano de la
x. e. anca fra loro, e ch'andassene via.*

E quando l'erba bolla germinata, e fatto frusto, allora appariranno ancor le x.

*La onde i servitori del padre de la
famiglia vennero, e dissero, Padrone, non
sembrasti tu ben seme nel tuo campo?
Dov'è la zizania dunque la zizania?*

*Es egli disse loro, Un benemero vincente
ha fatto queste. E o servitori gli dissero,
Vino in dunque che noi andiamo a
cucine.*

Esopo disse, Non i acciache inter-
rogando le 2.12. anse, son non isculiare,
insieme con esse il grana.

Mas el que fuè sombrado en buena tierra, este es el que ove y entienda la Palabra, y el que lleva el fruto y lleva vno a ciento, y otro a sesenta, y otro a treynta.

Otra parábola les propuso, diciendo, El Reyno de los cielos es semejante al hombre que siembra buena simiente en su haca.

Mas durmiendo los hombres, vino su enemigo, y sembró Zizania entre el trigo y fuefe.

Y como la yerba salió, y hizo fruto entonces la zizania pareció también.

Y llegando los siervos del padre de la familia, dijeronle, Señor, no sembraste buena simiente en tu haca? Pues dedonde tiene zizania?

Y el les dixo, El enemigo hombre ha hecho esto. Y los siervos le dixeron, Pues quieres que vamos y la cojamos?

Y el dijo: No: porque cogiendo la zizani
no arranques tambien con ella el trigo.

Mais celui qui a reçu la semence en bonne terre, c'est celui qui oit la parole, & qui l'entend: il a voit celui qui porte & produit fruit, l'un cent pour un, l'autre soixante pour un, & l'autre trente pour un.

Il leur proposa une autre similitude, disant, le royaume des cieux ressemble à un homme qui a semé bonne semence en son champ.

Mais pendant que les hommes dorment, l'on espère en venir, qui se font de l'Étoye par une l'éd, puis en est.

Et après que la semence fut venue en
herbe, & eut produit du fruit, alors
celui s'appela *Pywoye*.

Adonc les seruiteurs du pere de famille eilans venus vers lui, lui ont dit, Seigneur, n'as-tu pas semé bonne semence en ton champ? d'où vient donc ce blé à de l'ivroye?

Mais il leur dit, C'est l'ennemi qui a fait cela. Et les sermoneurs lui répondirent, Veux-tu donc, que nous y allions & crucifions syuroye ?

Et il leur dit, Non : qu'il s'adivien
qu'en cueillant l'yuroye, vous attrachez
le bled quant & quant.

23. Qui verò in terram bonam seminatus est: hic est qui audit verbum, & intelligit, & fructum affert, & facit aliud quidem centesimum, aliud autem sexagesimum, aliud verò tricesimū.

But hee that receiveth the seede in the good ground: is he that heareth the worde / and understandeth it / which also beareth fruit: and bringeth forth some an hundred fold: some sixty fold: and some thirtie fold.

24. Aliam parabolam proposuit illis, dicens, Simile factum est regnum caelorum homini qui seminavit bonum semen in agro suo.

And other parable put hee forth unto them / saying / The kingdome of heauen is like vnto a man which sowed good seede in his fildes.

25. Cum autem dormirent homines, venit inimicus eius, & superseminavit zizania in medio tritici, & abiit.

But while men slept / there came his enemy / and sowed tares among the wheate / and went his way.

26. Cum autem crevisset herba, & fructum fecisset: tunc apparuerunt & zizania.

And when the blade was strong up: and brought forth fruit: then appeared the tares also.

27. Accedentes autem servi patris familias, dixerunt ei, Domine, nonne bonum semē seminasti in agro tuo? Vnde ergo habet zizania?

Then came the seruantes of the household, and said vnto him / Master, hast thou not good seede in thy fildes / from whence then hath it tares?

28. Et ait illis, Inimicus homo hoc fecit. Servi autem dixerunt ei, Vis imus, & colligimus ea?

And he said vnto them / The envious man hath done this. Then the seruants said vnto him / Will thou then that we go and gather them vp?

29. Et ait, Non, ne forte colligentes zizania, eradicetis simul cum eis & triticum.

But he saide / Nay / lest while ye go about to gather the tares / ye plucke vp also with them the wheate.

23. Der aber in das gute Land geset ist / der ist / Wenn jemand das Wort höret / vnd verstehet es / vnd den auch frucht bringet / Vnd etlicher tregt hundertfeltig / etlicher aber sechsigfeltig / etlicher dreissigfeltig.

Men der som er saet i god Jord / er den / Naar som nogen høret Ordet / De forstaar det / oc ger end osaa fruct / De noget høt hundrede fold / noget tredsindstuefold / noget tredue fold.

24. Er leget ihnen ein ander Gleichniß für / vnd sprach: Das Himmelreich ist gleich einem Menschen / der guten Samen auff seinen acker seet.

Hand sagde den en anden lignelse saare / oc sagde: Himmelrigis rige lignis ved it Menniste som saade god Sæd i sin Ager.

25. Da aber die Leute schliefen / kam sein Feind / vñ seete vnkraut zwischen den Weizen / vñ gieng davon.

De der Folkene soffue / kom hans Fiende / oc saade Klinte blant Hveden / oc giæ bort.

26. Da nun das Kraut wuchß / vnd frucht bracht / da fand sich auch das vnkraut.

Der Eerden voxte nu / oc bar Fruct / Da syntes osaa Klinten.

27. Da tratten die Knechte zu dem Haushater / vñ sprachen: Herr hast du nicht guten Samen auff deinem Acker geset? Woher hat er denn das Vnkraut?

Da ginge Dienere til Huseenden / oc sagde / Herre / Saade du icke god Sæd i din Ager? Hvor aff haffuer hand da Klinten?

28. Er sprach zu ihnen: Das hat der Feind gethan. Da sprachen die Knechte: Willst du denn / daß wir hingehen / vñ es außgetten?

Hand sagde til dem / Der haffuer Fienden gjort. Da sagde Dienere / Vil du da / at vi skule gaa bort / oc luge dem aff?

29. Er sprach: Nein / auff daß ihr nicht zugleich den Weizen mit außrauffet / so ist das vnkraut außgettet.

Hand sagde / Nej / Naar det i skule icke sel luge røkke Hveden op med / der som i luge Klinten aff.

23. Ale kdož v dobrú zemi vsát gest / ten gest / kterž slovo a rozum / a vřítel nes / e v tinit / nětterě jagitě Stp / a gine / Sfedesat / gine pak Třidcat.

On zástěchorý ná dobrey zemi prual nasienie tencí jest / Kros ry / slucha / slova / rozumie / a tencí owoe przynosi / y czyni eden ry / le / stotroc / drugi zaa / tyle / siac / zia / siac / troc / a drugi / tyle / trzydziesci / Kroc.

24. Gine podobenskoj potvrdil gnu / kta: Podobno vřit neno gest / Kralovstvi / Nebeste / Eglowet / kterž nasyl dobre / ho Semene na poli svem.

Dengie podobienstwo powiedzial im mowiac / Przy podobane jest / Krolestwo / nibeestie / czlowie / ekowi / Kchory / dial dobre nasienie / na roli swoicy.

25. A když zespuli lidé / přišel nepřítel jeho / a nasyl / saus / kole mezi Pšenice / a oves.

A kdy ludje spali / přišel nepřítel jeho / y nasyl / saus / lu / medzi / pšenic / a / y / oves / kol.

26. Když pak vzrosila byla / na / a vřitel vřinila / / Kchdy se / řájal / y / Kaulol.

A kdy vřchobžila / trawa / y / os / woc / czynila / / tedy / se / řájal / y / Kaulol.

27. Protož přistoupivši / K služebny / Hospodáreni / řekli gnu: Pane / vsat / gš / dobreho / semene / nasyl / na / twem / Poli: / Kdež / se / gest / pak / wjal / Kaulol?

A přistupivši / služby / gos / podáreni / řekli mu / Pane / vsat / ty / nie / dial / dobreho / nasienia / ná / zeli / thwoicy / a / Kaulol / tedy / řákol / ma?

28. O řekli gnu: Nepřítel / Eglowet / to / vřinil. / Služebny / cy / pak / řekli / gnu: / Chce / sh / págdne / a / wprthame / gcy?

Non řekli im / Nieprzysiaciel / czlowiek / thowczynil / Nieřekli / slus / dzv / do / niego / A / chce / z / thedy / aby / hny / sh / y / pozbić / ali / gi?

29. O řekli: Ne / aby / ste / snad / trhá / jte / Kaulol / / spolu / s / mini / newprthali / y / Pšenice.

A on řekli / Nie / by / scie / snad / zbírá / te / Kaulol / nie / wy / korzenia / z / kras / y / nam / y / pšenicie.

יג

30 שבווקי רבין תריהון
אכחדא עד-מא לחצדא
ובובנא דחצדא אמר
אנא לחצדא גבו לוקדם
ויננא ואסור אגון מא
מאסרתא דתאקדו חטא
דין בגסוי אגון לאוצרי:

*L'affaire croît et tuitte due insieme, a
confin a la mietitura, e al tempo de la mietitura
dono a i mietitori, Cogitudo prima-
mente lo zizanio, e legatelo in fascetti
per abbruciarlo, e raccogliete il grano nel
mio granaio.*

31 אחרנא מתלא אמתל
להון ואמר דמינא מ
מלכיה דשמינא
לבריתא דחרדלא דגסב
דברא נרצח בקרייתא:

*Un'altra similitudine propose loro de-
cendo, il regno de' cieli e simile a un grano
di senape, che un huomo prese, e semino
nel suo campo.*

32 והי ועירנא הי מן
פלחין ורעונא מנא דין
דרבת דבא הי מן פלהון
ירקונא והינא אילנא חין
דתאמתא פדתא דשמינא
תקו בסוכיה:

*Il quale è ben il minore di tutti i se-
mi: ma per ciò che è cresciuto, è maggior
de' altri, e d' ora a poco in tal
modo che i uoli del cielo vengono, e
fanno i nidi ne sue rami.*

33 אחרנא מתלא אמר
להון דמינא מלכיה
דשמינא לחמיה
דשקלת אמתא טמדת
בתלת סאין דחמיה עד
מא דפלה חמע:

*Un'altra similitudine disse loro, cioè,
Il regno de' cieli e simile al fermento, il
quale una donna piglia, e misce dentro a
tre misure di farina, in fin a tanto che sia
tutto lievitato.*

34 הלון כלחין מל-
קסוע בפלאתא לבגשנא
נדלא פלאתא לא ממלל
הינא עמהון:

*Tutte queste cose parlò Iesus a le
tutte per similitudine, e senza similitu-
dine non parlaua loro.*

יג

30 חניחו לגדול את-שניהם
עד הקציר ובעלת קציר לאמר
לקצרים אסבו בראשונה זרת
חרולים וקשרו אותם לצרורות
להשרף אותם ואת החטים
אסבו לי לגדני:

*Dexad crecer juntamente lo vno y lo otro
hasta la siega, y al tiempo de la siega yo dire a los
segadores, Coged primero la zizania, y aralda
en manojos para quemar la: mas el trigo allega-
do en mi alholi.*

31 עוד אחר משל שם לפניהם
לאמר גדמתה מלכות השמים
לגרעין חרדל אשר לקחו אדם
יורה בשדהו:

*Otra parabola les propuso, diciendo, El
Reyno de los cielos es semejante al grano de
mostaza, que comandolo alguno lo sembró en
su haça.*

32 והוא קטון מכל ורעים
ובאשר יגדול גדול מכל עשבות
הוא ויהיה עץ אשר יבואו ג
עוף השמים וקנו בסעמיהו:

*El qual a la ver la es el mas pequenno de
todas las simientes: mas quando ha crecido, es
el mayor de todas las hortalizas: y hazese ar-
bol que vienen las aues del cielo y hazen nidos
en sus ramas.*

33 עוד משל אחר דבר אל-הם
גדמתה מלכות השמים לחמץ
אשר לקחנו אשה וטמנה אותה
בשלוש סאים קמח סלת עד
כי יהמץ כלו:

*Otra parabola les dixo, El reyno de los cie-
los es semejante a la leuadura, que tomandola
la muger, la esconde en tres medidas de harina,
hasta que todo se leude.*

34 כל אלה דבר ישוע במשל
אל-הם וכלי משלים לא
דבר אל-הם:

*Todo esto habló Iesus por parabolas a las
compañas: Y nada les habló sin parabolas.*

יג

30. Ἀφετε αυταις ἀειδεναι ἀμ-
φότερον μέγιστον ἢ ἡ βασιλεία τοῦ
οὐρανοῦ ἢ ἡ βασιλεία τοῦ
ἐλεους, συλλέξατε πρῶτον τὸ ζιζάνιον,
καὶ δεσάτω αὐτὰ εἰς δεσμάς,
ὥστε τὸ καὶ ἀπύρῃ αὐτὰ. τὸ δὲ
σῖτον συναγάγετε εἰς τὸν ἀσθὴναιον
μου.

*Laissez-les croistre tous deux en-
semble, iusques à la moisson: & en la
saison de la moisson, te dirai aux mois-
sonneurs, Cueillez premierement l'y-
zaye, & la uez en talleaux pour la
brûler: mais assemblez le bled en mon
grenier.*

31. Ἀλλὰ ὡς ὁ σπόγγος ὁ μικρὸς
καὶ αὐτὸς, λέγων ὁμοίαν εἶναι ἡ βα-
σιλεία τοῦ οὐρανοῦ ὡς ὁ σπόγγος,
εἰς λαβὼν ἄνθρωπος ὁ σπόγγος ἐν
τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ.

*Il leur proposa une autre similitude,
disant, Le royaume des cieux est sem-
blable au grain de semence de mou-
starde, que quelqu'un a prins & semé en
son champ.*

32. Ὁ μικρότερος μὲν ἐστὶ πάντων
τῶν σπορέματων, ὅταν δὲ ἀνέξηθῃ,
μεῖζον τῶν λαχόντων ἐστὶ καὶ γίνεται
δύσμον, ὥστε ἐλθόν τὰ πτηνὰ τοῦ
οὐρανοῦ, καὶ κατασπαύειν ἐν τοῖς
κλαδοῖς αὐτοῦ.

*Qui est bien la plus petite de toutes
les semences: mais quand il est creu, il
est plus grand que les autres herbes, &
deient arbre: tellement que les oise-
aux du ciel y viennent, & font leur nids
en ses branches.*

33. Ἀλλὰ ὡς ὁ σπόγγος ὁ ἐλάχιστος
ἐστὶ πάντων ὁμοίαν εἶναι ἡ βασιλεία
τοῦ οὐρανοῦ ὡς ὁ σπόγγος γυνὴ
ὅταν ἔλθῃ εἰς ἀλάβεον σάκον τριῶν
ἄλφων, ὥστε εἰς ζυμῶν ὅλον.

*Il leur dit une autre similitude, Le
royaume des cieux est semblable au le-
vain q'une femme prend, & met parmy
trois mesures de farine, iusques à ce
qu'elle soit toute leuee.*

34. Ταῦτα πάντα ἐλάλησεν ὁ
ἰησοῦς ἐν ὡς ὁ σπόγγος τοῖς ὄχλοις,
καὶ χωρὶς ὡς ὁ σπόγγος οὐκ ἐλάλη
αὐτοῖς.

*Toutes ces choses dit Iesus aux trou-
pes en similitudes, & ne parlau point à
eux sans similitudes.*

30. Sinite utraque cresce-
re usque ad messem: & in tē-
pore messis dicam messori-
bus, Colligite primum zi-
zania, & alligate ea in fasci-
culos ad comburendum,
triticum autem congregate
in horreum meum.

Let both growe together vntill the
haruest: and in time of haruest I will say
to the reapers: Gather ye first the ear-
res: and bind them in f sheaves to bur-
ne them: but gather the wheat into my
barn.

31. Aliam parabolam pro-
posuit eis, dicens, Simile est
regnum celorum grano si-
napis, quod accipiens homo
seminavit in agro suo.

An other Parable hee put forth
vnto them: saying: The kingdom of
heauen is like vnto a graine of mustard
seed: which a man sareth and sow-
eth in his field:

32. Quod minimum qui-
dem est omnibus semini-
bus: cum autem creverit,
maius est omnibus olivibus,
& fit arbor, ita ut volucres
cæli veniant, & habitent in
ramis eius.

Which in deede is the least of all
seedes: but when it is growne, it is the
greatest among herbes: and it is a tree:
so that the birds of heauen come and
build in the branches thereof.

33. Aliam parabolam lo-
cutus est eis. Simile est re-
gnum celorum fermento,
quod acceptum mulier abs-
condit in farinæ satis tribus,
donec fermentatum est to-
tum.

Another parable spake hee to them:
The kingdom of heauen is like vnto
leaven, which a woman sareth and hid-
deth in three peeces of meale: till all be
leavened.

34. Hæc omnia locutus est
Iesus in parabolis ad turbas:
& sine parabolis non loque-
batur eis:

All these things spake Iesus vnto
the multitude in parables: and without
parables spake hee not to them.

30. Lasset's beides miteinander
wachsen / biß zu der Erndte / vnd
vmb der Erndtezeit / wil ich zu den
Schnittern sagen: Sammlet zuvor
das vnkraut / vnd bindet es in Bünd-
lein daß man es verbrenne / Aber den
Weizen sammlet mir inn meine
Scheuren.

Laßet dem baade vore eltsammen / indit Hosten.
De naer der erndt al hoste / vil ica sige til Hoffsolcker /
Sander forst Klanten eltsammen / oc binder dem vdi
Knippe / at mand kand orbrende dem / Men samler
mig Hueden ind i min Lade.

31. Ein ander Gleichniß leget er
ihnen für / vnd sprach: Das Him-
melreich ist gleich einem Senffkorn /
das ein Mensch nam / vnd seet's auff
seinen Acker.

Hand sagde dem en anden Siantsæ faare / oc
sagde / Himmerigis rige lignis ved it Senes Korn
som it Menusæ tog / oc saade / i sin Ager.

32. Welches das kleinest ist vnter
allem Samen / Wenn es aber er-
wechset / so ist es das grösest vnter dem
Kor / vnd wirdt ein Baum / das die
Vögel vnter dem Himmel kommen /
vnd wonen vnter seinen Zweigen.

Himleker minst blant al Sæd / Men naer der
vorer op / da er det sterst blant Kaalen / oc bliffuer it
Træ / at Julene vnder Himmelen komme / oc bo blant
grenene der paa.

33. Ein ander Gleichniß redet er zu
ihnen: Das Himmelreich ist einem
Sauerteig gleich / den ein Weib
nam / vnd vermenget ihn vnter drey
Scheffel Mehls / biß daß es gar
durchseuert ward.

Hand sagde dem en anden Siantsæ. Himmerigis
rige lignis ved en Surden / hualken en Quinde tog /
oc blandede hannem tre Stepper Meel / indtil det bleff
aldeles suret igennem.

34. Solchs alles redet Jesus durch
Gleichnisse zu dem Volck / vnd ohn
Gleichnisse redet er nicht zu ihnen.

Ihesus talde dette altsammen til Folket ved
Signaler / oc vden Signaler talde hand inder til
vdi.

30. Nechtez at obz spoli ro-
ste az do žně: a včas žnědym
ženciom: Vnterhantez naps
prw kaulol / a swaztez gen w
snopst f spalenij / ale pšenicy
shromazdie do mż Stodoly.

Dopuścicie obozu spola rośc
az do żniwa / a czas żniwa rzekę
żenciom: Vnterhantez naps
prw kaulol / a swaztez gen w
snopst f spalenij / ale pšenicy
shromazdie do mż Stodoly.

31. Dpēt ginē podobensťwij
propowēděl gim / řka: Podob-
no gēst Království Nebeské
Žnu horčičnému / kterž
wzaw Sťloměl / wšpl na swém
poli.

Drugie podobiešť hwa powie-
dzial im mowiac / Podobne jest
Królestwo niebieskie žiatnu gor-
czyznemu / ktore wzawšy szlo
wiel, wsiadł na roli swojej.

32. Kteržto žagistě namien-
il gēst mež rosnani Semeny.
A tónž wzroste / wřesť gēst
wřesť bolin / a býwá Strom /
tať je Ptácy powětrni přile-
tjce / hnízdy se na gēho datos
lesteč.

Athore namienil jest ze
wřesca náseenta al: tedy roste
namienil jest ze wřesť mazy / y
plawa se drzewem / tať iž přydy
obza ptacy niebiescy y gniazda
swe czynia na galazkách jego.

33. Ginē podobensťwij mlu-
wil gim / řka: Podobno gē
Království Nebeské Kwa-
su / kteržto wzawšy žena / y
střpla wě řesť mēřicpř mau-
ty / az žnjalo wřesťe.

Drugie podobienstwo powie-
dzial im mowiac / Podobne jest
Królestwo niebieskie kwasu /
ktore wzawšy niewěsta / ať-
evla wěrczy mřary maly / az wřys
f a kwāniala.

34. Tnto wřesťw mřcy
mluwil Gēhys w podobens-
ťwých f žajupām / a bez po-
dobensťwij nie gim nemlu-
wil.

Ly wřysť ržesť mowil Jes
us přes podobienstwa onmu
sgrowadzeniu luda / a from po-
dobienstwa nie im nie mowil.

יג

35. אִין דִּיתְמַלָּא בְּדָם דִּי
דִּיאֲחֵאמֵר בִּיד גִּבְנִין
דִּיאֲמֵר אֲפִתָּח בִּימֵי בִי
בְּמִתְלָא נֶאֱפֵע פִּסְתִּיתָּ
דִּימִן קִדָּם תִּרְמִיתָּהּ דִּי
דִּיעֲלָמָּהּ :

*Acciò che s'adempiesse quella ch'era
stata detta per il Profeta, che disse, Io
aprirò la mia bocca in similitudini, pro-
nunciando le cose che sono state velate fin
da la foundation del mondo.*

36. הִידִין שִׁבְק יִשְׂרָאֵל
לְכַנְשָׁא וְאֲתָא לְכִיתָּמָּהּ
וְהִרְבּוּ לִנְתָּה תִלְמִידֵיהִי
נֶאֱמְדִין לָהּ פִּשְׁק לֹן מִ
מִתְלָא הִוּוּ וְזִינְגָּהּ
תִּקְרִיתָּמָּהּ :

*Allor l'u e l'assate la turbe, venne a
casa, e a suoi discipoli se ne venne a lui,
e disse, Dichiarate la similitudine de la
zizania del campo.*

37. הִוּוּ דִּין עֲנִיָּהּ וְאֲמֵר
לְהִין הִוּוּ דִּינֵר עֲרֵא טָבָא
אִיתְּהִי בְּרָה דִּיאֲשָׁנָּה :

*Il quale rispondendo, disse loro. Col-
ui che semina il buon seme, è il Figliol de
l'uomo.*

38. תִּקְרִיתָּמָּהּ אִיתְּהִי
עֲלָמָּה דִּירְעָא דִּין טָבָא
בְּנִיָּהּ אֲמִין דִּמִּלְכִּיתָּמָּהּ
וְיִנְגָּהּ דִּין אִיתְּהִין בְּנִיָּהּ
דִּבִּישָׁנָּה :

*El campo, è il mondo. Il buon seme,
sono i figliuoli del regno, e la zizania so-
no i figliuoli del maligno.*

39. בְּעֵל-רִבְבָּהּ דִּין
דִּירְעָא אֲמִין אִיתְּהִי בְּטָבָא
הִדְרָא דִּין אִיתְּהִי שִׁינְמָה
דִּיעֲלָמָּהּ הִבְרָא דִּין
מִלְכָּהּ :

*El inimico che lo sembrò, è il Diavolo.
La miscitura, è la fine del mondo, e i
missionari, sono gli Angeli.*

40. אִיכְנָא הִכִּיל דִּמְרִתְּגִין
וְיִנְגָּהּ וְתִקְרִין בְּנִיָּהּ הִכְנָא
יְהִיָּה בְּשִׁילְמָה דִּיעֲלָמָּה
הִנְגָּהּ :

*So come dunque si cogono la zizania
e abbrustiscono col fuoco: così sarà ne la
fine di questo secolo.*

41. יִשְׁדֵּר בְּרָה דִּיאֲשָׁנָּה
מִלְכָּהּ וְיִנְגָּהּ מִן מִלְ
מִלְכֻתָּהּ בְּלִהִין מִכְּשֻׁרָא
וְכִלְהִין עֲבָרֵי עֻלָּהּ :

*Il Figliol de l'uomo mandara a suoi
Angeli, che raccoglieranno del regno sua
tutti gli scismatici, e quelli che operano
l'iniquità.*

יג

35. לְהַמְלִיא אֲשֶׁר נֶאֱמַר בְּנִיָּהּ
לְאֲמֹר אֲפִתָּח בְּמִשְׁלֵי פִי
חִידוֹת מִנִּי קִדָּם :

*Para que se cumpliesse lo que fué dicho por
el Profeta, que dixo, Abriré en parabolasy mi
boca: regoldaré cosas escondidas desde la fun-
dacion del mundo.*

36. וַיַּעֲזֹב יֵשׁוּעַ אֶת-הָעָם
וַיֵּלֶךְ בֵּית וְיֵשׁוּעַ אֶל־יְהוֹנָתָן
לְאֲמֹר פֶּרֶשׁ לָנוּ אֶת-מִשְׁלֵי
חֲרוּלֵי הַשָּׂדֶה :

*Entonces, embiadas las compannas, Iesus
se vino a casa: Y llegando a el sus discipulos,
dixeronle: Declaranos la parabola de la zizania
de la haça.*

37. וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לָהֶם הַזֹּרֵעַ
זֶרַע טוֹב יֵשׁ הוּא בֶן-הָאָדָם :

*Y respondiendo el, dixo les, El que siembra
buena simiente es el Hijo de hombre.*

38. וְהַשָּׂדֶה הוּא הָעוֹלָם וְזֹרֵעַ
הַטוֹב הֵמָּה בְנֵי מַלְכוּת וְהַחֲרוּלִים
בְנֵי בְלִיעַל הֵמָּה :

*Y la haça es el mundo. Y la buena simiente,
estos son los hijos del Reyno. Y la zizania son
los hijos del Malo.*

39. וְהַיֵּב אֲשֶׁר זֶרַע אֵיתָם הוּא
הַטָּטָן וְהַקָּצֵר וְכָל־הָעוֹלָם הוּא
וְקוֹצְרֵיהֶם הֵם הַמְּלָאכִים :

*Y el enemigo que lo sembró, es el diablo. Y
la siega es la fin del mundo. Y los segadores son
los Angeles.*

40. וְכַאֲשֶׁר נֶאֱמַר חֲרוּלִים
וְכַאֲשֶׁר נֶאֱמַר כֹּן יִהְיֶה בְּתִכְלִית
הָעוֹלָם הַזֶּה :

*De manera que como es cogida la zizania, y
quemada a fuego, así será en la fin deste siglo.*

41. כִּי-יֵשְׁלַח בֶן-הָאָדָם אֲנָד
מִלְאָכָיו וַיִּסְפְּדוּ מִמְּלְכוּתוֹ כָּל-
מַכְשֻׁלִים וְכָל פְּעֻלֵי עוֹל :

*Embiará el Hijo del hombre sus Angeles, y
cogerán de su Reyno todos los estoruos, y los que
hazen iniquidad.*

יג

35. Ὅπως ἐπληρώθῃ τὸ ρηθὲν ἀπὸ
τοῦ προφήτου λέγοντος ὁ ἀνοίξας
ἐν ὁμοειδεσὶ τοῦ στόματος μου ὁ
ἐκμυστήριον μυστῶν ἀπὸ καταβολῆς
τοῦ κόσμου.

*A fin que fust accompli ce dont auoit
esté parlé par le Profete, disant, I ou-
urirai ma bouche en similitudes: ie
desgorgerai les choses qui ont esté ca-
chées dès la foundation du monde.*

36. Τότε ἀφῆκε αὐτὸν ὁ χλεῖς ἡ-
λθον εἰς τὴν οἰκίαν ὁ Ἰησοῦς, καὶ με-
τ᾽ αὐτοῦ εἰς μαθηταὶ αὐτοῦ, λέ-
γοντες, Φησὶν ἡμῖν τὸν παραβο-
λίον ὁ ζιζανίας τῆς ἀγροῦ.

*Adonc Iesus ayant laissé les troupes,
vint à la maison, & ses disciples vin-
drent à lui, disant, Declare-nous la simi-
litude de l'yuroye du champ.*

37. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἰπὼν αὐ-
τοῖς, ὁ σπείρων τὸ καλὸν σπέρμα,
ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

*Lequel respondant leur dit, Celui qui
sème la bonne semence est le Fils de
l'homme.*

38. Ὁ δὲ ἀγρὸς, ἐστὶν ὁ κόσμος·
τὸ δὲ καλὸν σπέρμα, ἔσονται οἱ υἱοὶ
τῆς βασιλείας. τὸ δὲ ζιζάνιον, ἐστὶν
οἱ υἱοὶ τοῦ πονηροῦ.

*Et le champ est le monde. La bonne
semence, ce sont les enfans du royaume.
L'yuroye, ce sont les enfans du mau-
vais.*

39. Ὁ δὲ ἐχθρὸς ὁ σπείρων αὐτὰ,
ἐστὶν ὁ ἀντίχριστος· ὁ δὲ θέρων,
συντελεσθὲν τὸ αἶψόν ἐστιν· οἱ δὲ
θερῶνται, ἄγγελοι εἰσιν.

*Et l'ennemi qui fa sème, c'est le
diable. La moisson, c'est la fin du siècle.
Et les moissonneurs sont les Anges.*

40. Ὡςτις ἐὼν συλλέγουσιν τὰ
ζιζάνια, καὶ πυρὶ κατακαίουσιν· οὕ-
τως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰ-
ῶνος· πυρ.

*Tout ainsi donc qu'on cueille l'yuro-
ye, & qu'on la brûle au feu, ainsi
sera-il en la fin de ce monde.*

41. Ἀποστέλλει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ-
που αὐτοὺς τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ συλ-
λέουσιν ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ
πάντα τὰ σκάνδαλα, καὶ τοὺς ποιεῦ-
σας τὴν ανομίαν.

*Le Fils de l'homme enuoyera ses
Anges, qui cueilliront de son royaume
tous les scandales, & ceux qui font ini-
quité.*

35. Vtimpleret quod dictum erat per prophetam dicentem, Apertam in parabolis os meum, et erudabo abscondita & constitutione mundi.

That it might be fulfilled / which was spoken by the Prophet / saying / I will open my mouth in parables / and will utter the things which have bene kept secret from the foundation of the world.

36. Tunc dimissis turbis venit in domum: & accesserunt ad eum discipuli eius, dicentes, Ediscere nobis parabolam zizaniorum agri.

Then send Jesus the multitude away / and went into the house. And his disciples came unto him / saying / Declare vnto vs the parable of the tares of the field.

37. Qui respondens ait illis, Qui seminat bonum semen: est filius hominis.

Then answered he / and said to them / He that soweth the good seed / is the Sonne of man.

38. Ager autem: est mundus. Bonum verò semen: hi sunt filii regni. Zizania autem: filii sunt nequam.

And the field is the worlde / and the good seed / they are the children of the Kingdome / and the tares are the children of the wicked.

39. Inimicus autem qui seminavit ea: est diabolus. Messis verò: consummatio seculi est. Messores autem: angeliant.

And the enemy that soweth them / is the deuill / and the harvest is the ende of the worlde / and the reapers be the Angels.

40. Sicut ergo colliguntur zizania, & igni comburantur: sic erit in consummatione seculi.

As then the tares are gathered and burned in the fire / so shall it bee in the ende of this worlde.

41. Mittet filius hominis angelos suos, & colligent de regno eius omnia scandala, & eos qui faciunt iniquitatem.

The Sonne of man shall send forth his Angels / and they shall gather out of his Kingdome all things that offend / and them which do iniquitie.

35. Auff daß erfüllet würde / das gesagt ist durch den Propheten / der da spricht: Ich wil meinen mund auffthun in Gleichnissen / vnd will aussprechen die heimlichkeit von anfang der Welt.

Ar der stulde fuldkommes / som er sagt ved Propheten / som siger / Jeg vil opslade min mund i lignelser / oc vdsige Hemmelige ting fra Verdens begyndelse.

36. Da ließ Jesus das Volk von sich / vnd kam heim. Vnd seine Jünger tratten zu ihm / vnd sprachen: Deute vns diese gleichnisse vom Unkraut auff dem Acker.

Da forlod Ihesus folcket fra sig / oc kom heim. De hans Disciple ginge til ham / oc sagde / Fortiarc off den lignelse om Klinten paa ageren.

37. Er antwort / vnd sprach zu inen: Des Menschen Son ist es / der da guten Samen setet.

Hand siarebe / oc sagde til dem / Det er Menniskens Son / som saar god Seed.

38. Der Acker ist die Welt. Der gute Same sind die Kinder des Reichs. Das unkraut / sind die Kinder der bößheit.

Ageren er Verden. Den gode Seed / ere Rigenes børn. Klinten ere ondskaffs Værn.

39. Der feind der sie setet / ist der teuffel. Die Erndte / ist das Ende der Welt. Die Schnitter sind die Engel.

Stenden som dem saade / er Dieffuelen. Høsten / er Verdens ende. Høst folcket / ere Englene.

40. Gleich wie man nun das Unkraut außgettet / vnd mit feuer verbrennet / so wirds auch am ende diser Welt gehen.

Ette som mand siger nu Klinten aff / oc vdbrenner met Ild / Saa skal det oc ske i denne Verdens ende.

41. Des Menschen Son wirdt seine Engel senden / vnd sie werden sammeln auß seinem Reich alle Ergernisse. Vnd die da vnrecht thun.

Menniskens Son skal vdsende sine Engle / Oc de skude samle aff hans Rige alle Forargelser / oc dem som gøre vret.

35. Aby se naplnilo / to bylo vředno slovo Proroka / kterhož dij: Otvoru v podobenskvich Dsa m / vpravovatí budu skryté věci od vstanovení Světa.

Aby se vyplnilo to co jest zreceno přez Proroka mowiac: cego Otvorze vsihá more v podobienstwach / y opoviem skryte rzeczy od zalozenia świata.

36. Echdy rozpustiv Jásius / přišel do domu: y přišli k němu Dcíplesy geho řance: Vpřel nam podobenskvj o koutoli polním.

Echdy rozpustivšy ony zgras mādjenje ludu Jēsus / přišedl v dom / y přysthapel k němu vssnómie iego / mowiac / Dospoviedy nam podobienství o koutolu osney poley.

37. Kterhož odpowijbaje / řekl: Kdo seje dobré semě / gesit Syn Eflowěta.

Kon odpowiedając rzekł im / Ten który siewie dobre nasienie / gesit Syn eflowieczy.

38. A pole / gesit tento Svět. Dobře pak semě / gsau Synové království. Ale koutol / gsau Synové zleho.

Kolá jest svět. A dobre nasienie / gsau synowie zrodestwa / Fas kolce / gsau synowie onego zleho.

39. A nepřítel kterhož ger rožševá / gesit Diábel. Ale řst / gesit skonání Světa. A žence / gsau Angeli.

Neprítel který ger náfšal / jest diábel. A žmvo jest dořoná nie światu / žence řestá zničenje.

40. Protož palež vytrháš magij koutol / a vñem ger spaluh / tak bude skonání Světa.

Jáko tedy koutol zbierá y pála gwognu / tak będzie w dořonaniu światá tego.

41. Posle Syn Eflowěta / Angely řvě / a wñerá y království geho řestěť pohori řenij / y ty kterhož činij nepráwost.

Posle Syn eflowieczy / Anioły řwore / a oni zbiorá y koutol / žmvo iego wřest / pogorze náfšy y řroczny cyřnia nieprawoř.

יג

42. וַיִּרְמִיּוּ אֲפֹן בְּאֵתוֹנָה
דְּבוּרָה תָּמֹן יִהְיֶה בְּכִנְיָה
וְחִירֵק שִׁנְיָה:

Existeranno ne la fornace del fuoco, dove fara pianto e stridor de denti.

43. הֵינִיּוּ נִדְיָה וְנִהְיוּ
אֵין שְׂמֵשׁא בְּמִלְכוּתָהָ
דְּאִבוּהֶון מִן דְּאִירָה לָהּ
אֲדִנָּה דְּנִשְׁמַע יִשְׁמַע:

Allora i giusti risplenderanno come il sole nel regno del Padre loro. Che ha orecchie da udire, odo.

44. תוֹב דְּמִיָּא מְלָכוּתָא
דְּשָׁמַיָּא לְסִימְתָּהָ
דְּמִשְׁתָּא בְּקִרְיָתָהָ הֵי
דְּאִשְׁכָּחָה גְּבִרָה וְטָשָׁה
וּמִן חֲדוּתָהּ אֲנִלּוּבֹן כִּי
דְּאִירָה לָהּ תִּבְנֶה לְקִרְיָתָא
הֵי:

Ancora, il regno de cieli è simile ad vna te arca: a in vno campo, situale. Vn homo habendo trouato, feroit e per l'autre: a coe pna, se ne va, e vende tute. quel che egli ha, e compra quel campo.

45. תוֹב דְּמִיָּא מְלָכוּתָא
דְּשָׁמַיָּא לְגִבְרָה הִנְיָה
דְּבִנְיָה הֵינָה מִדְּנִיָּתָהָ
טָשָׁה:

E pna il regno de cieli è simile ad vno homo, mercatante, che va cercando buone perle.

46. פִּד דִּין אֲשַׁכַּח מֵר
מִדְּנִיָּתָהּ הִנְיָה וְהִירָה
דְּמִיָּא אֲנִלּוּבֹן כִּי מֵר
דְּאִירָה לָהּ תִּבְנֶה:

Il quale hauendo trouato vna di gran prezio, en au, e vendio tutto quel que e haueua, e comproua.

47. תוֹב דְּמִיָּא מְלָכוּתָא
דְּשָׁמַיָּא לְמִבְדִּיתָהָ
דְּנִשְׁלַת בִּימָא וּמִן כִּי
גִּיס פְּגִישָׁה:

Il regno de cieli è ancor simile ad vna rete gittata nel mare, e che raccoglie il ogni sorte de pefis.

48. וַפִּד מִלֵּית אֲסִיקָה
לְסִימְתָּהּ יִמָּא וַיִּתְּבוּ גִבִּין
וְסָבֵא אֲדִמִּין בְּמִנְיָה
וּבִישָׁא שָׁרוּ לָבֵר:

Laualle, cum ella è piena de pefisatori, tiraua la rete. e pna tute le berte sceltissime a buone: e vna, e gressa fuore a trafe.

42. וַיִּשְׁלְכוּם אֶל־הַחֹרֶן הָאֵשׁ
וַיִּשֶׁם יְהִיָּה בְּכִי וְחִירֵק שִׁנְיָם:

Y echarlos haia en el horno de fuego: alli fera el lloro, y el batimiento de dientes.

43. אֲדִצְדִּיקִים יוֹהִירוּ בְּשִׁמְשׁ
בְּמִלְכוּת אֲבִיהֶם לְמִי אֲנִיָּם
לְשִׁמּוֹעַ יִשְׁמַע:

Entonces los justos resplandecerán, como el Sol, en el Reyno de su Padre. Al que tiene oydos para oyr, oya.

44. וְגַם גִּדְמָתָהּ מְלָכוּת הַשָּׁמַיִם
לְאִיֶּצֶר הַנִּסְתָּר בְּשָׂהָה אֲשֶׁר
נָם יִמְצָא אִישׁ יִסְתִּיר וְנִתְּלוּ
וּמִשְׁמַחְתּוֹ יִלֵּךְ וַיִּמְכַּר כָּל־אֲשֶׁר
לּוֹ וַיִּקְנֶה גִּידְמָתָהּ:

Item, El Reyno de los cielos es semejante al thesoro escondido en la haça, el qual hallado, el hombre lo encubre, y de gozo de el, va, y vende todo lo que tiene, y compra aquella haça.

45. וַיַּעַז גִּדְמָתָהּ מְלָכוּת הַשָּׁמַיִם
לְאִיֶּשׁ סוֹחֵר הַמְּבַקֵּשׁ פְּנִיָּים
טוֹבִים:

Item, el Reyno de los cielos es semejante al hombre tratante que busca buenas perlas.

46. אֲשֶׁר נָם יִמְצָא פִּנְיָ יָקָר
אֶחָד יִלֵּךְ וַיִּמְכַּר כָּל־אֲשֶׁר לּוֹ
וַיִּקְנֶה:

Que hallando vna preciosa perla, fué, y vendió todo lo que tenia, y comproua.

47. עוֹד גִּדְמָתָהּ מְלָכוּת הַשָּׁמַיִם
לְמַבְדִּית הַשְּׁלֹחָה בָּיָם וּמִכָּל־
מִיָּים מֵאֲסִיקָה:

Item, El Reyno de los cielos es semejante a la red, que echada en la mar, coge de todas suertes.

48. אֲשֶׁר נָם מְלֵאָה יוֹצִיָּאָהָ
עַל שִׁפְתֵּי הַיָּם וַיּוֹשְׁבִים וּמִבְחָרִים
נִתְּנוּ־הַטּוֹבִים לַבָּלִיִּים וְרָעִים
לְחוּץ יִשְׁלְכוּ:

Laqual siendo llena, sacaronla a la orilla: Y sentados cogieron lo bueno en vasos, y lo malo echaron fuera.

יג.

42. Καὶ βαλῶσι αὐτοὺς εἰς πῦρ καμνῶν τοῦ πυρός. ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

Et les ietteront en la fontaine de feu: là il y aura pleur & grincement de dents.

43. Τότε οἱ δίκαιοι ἐκλαμψουσιν ὡς ὁ ἥλιος, ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς αὐτῶν. ὁ ἄκουσας αὐτοῦ, ἀκούσεται.

Adonc reluisiront les iustes comme le soleil, au royaume de leur pere: qui a oreilles pour ouir, oye.

44. Πάλιν ὁμοίᾳ ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ ἁερωδῆ τῆς σαυρῆς καρυμνίῳ ἐστὶ ἀρρεθῶν, οἱ οὖν ἀνθρώποι ἐκρύψαντες, καὶ ὁπότε τις χαρῆς αὐτῷ ἐστὶ ἀγὰρ, καὶ πᾶσι τοῖς ἔσται, πωλεῖ, καὶ ἀγοράζει τὴν ἀρετὴν ἐκείνην.

Derechet, le royaume des cieus est semblable a vn thesor cache en vn champ, que quelcun a trouué caché. Puis de ioye qu'il en a, il s'en va, & vend tout ce qu'il a, & achete ce champ-la.

45. Πάλιν ὁμοίᾳ ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ ἁερωδῆ ἀνθρώπου ἐμπέρι, ζητοῦντι καλὰς μδεραελας.

Derechet, le royaume des cieus est semblable a vn marchand qui cherche de bonnes perles.

46. Ὃς οὖν εὗρεν ἓνα πολύτιμον μδεραελὶν ἀπλῶν πένδε κα πᾶσι τοῖς ἔσται, καὶ ἡγορήσεται αὐτῷ.

Lequel ayant trouué quelque perle de grand prix, s'en est aué, & a vendu tout ce qu'il auoit, & l'a achetee.

47. Πάλιν ὁμοίᾳ ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ ἁερωδῆ ἀγρῶν βλεθρίῃ εἰς πῦρ θάλασσαν, καὶ ἐκ πασῶν τῶν πωρογενέων.

Derechet, le royaume des cieus est semblable a vn filé ietté en la mer, & amassant de toute sorte de choses.

48. Ὁ, ὅτι ἐπληρώθη, αὐαβίσαντες ὅτι τὸν αἰγναλόν, καὶ καθίσαντες, αὐαβίσαντες τὰ καλά εἰς αἰγνα, καὶ οἱ αὐαβίσαντες ἔσται ὡς αὐαβίσαντες.

Lequel estant plein, les pefcheurs le tirent en haut sur la rive, & estans assis mettent le bon a part en leurs vaisseaux, & iettent hors ce qui ne vaut rien.

יג

49. חֲכָמָא יִהְיֶה בְּשׁוּלָמָה
דְּעֵלְמָא יִפְקִין מִלְּאֲחָא
וַיִּפְדְּשׁוּן בִּישָׁא מִן בִּינִי
וַיִּדְיָקָא:

*Così sarà ne la fine del mondo. Ser-
vanno lo Angeli, & separaranno gl'in-
giusti dal mezzo de giusti.*

50. וַיִּרְמִיּוּן אֲנָוִן בְּאַתּוֹנָא
דְּבִנְיָרָא תַּמּוֹן יִהְיֶה בְּכִנְיָא
וַחֲוִיבִיק שְׁנַנְיָא:

*E gettarannogli ne la fornace del
fuoco. Ius sarà punito & flridor de denti.*

51. אָמַר לְהוֹן יִשׁוּעַ אַס
אַסְתַּכְלִתִּין כְּלִהִין הֵלִין
אַסְרִין לֵה אִין מְרִין:

*Es sy pos di. clero, Hancie vos meste
tutte queste cose? Es sy gli dicono, Si Signo-
re.*

52. אָמַר לְהוֹן מִטּוֹל הֵנָּה
כִּי סִפְרָא דְּמִתְלִמַּד
לְמַלְכוּת שְׁמִיָּא דְּמָא
לִנְכְרָא מִדָּא בִּיתָא דְּמִפְק
מִן סִימְתָּה חֲדָתָתָא:
וַעֲתִיקָתָא:

*Et exiit d'esse loco. Per omnia enim Scri-
bae & doctores in regno de celo, & si-
mile ad un homo padre de familia, il
qual tra fuore del suo tesoro cose nuove &
vecchie.*

53. וַיְהִי דְּבַד שְׁלָם יִשְׁיַע
מִתְלָא הֵלִין שְׁנִי מִן תַּמּוֹן:

*Et auenue che como Iesus hebbe fini-
to queste similitudini, si partì de lo.*

54. וַאֲחֵתָא לְמִדִּינָתָהּ
וַיִּמְלֵךְ הָיָא לְהוֹן בְּכִנְיָ
בְּכַנּוּשְׁתָּהוֹן אִיבְנָא דִּית
וַיִּתְּהִירוֹן וַיִּאמְרוּן אִימְכָא
לֵה לְהֵנָּה חֲבִיבָתָא הֵנָּה
וַחֲוִילָא:

*Et essendo sene venuto ne la sua pa-
tria, insegnava loro ne la lor sinagoga in
modo che sene stupivano & dicevano, Dan-
de la cosas que, la sapientia & virtù?*

55. לֹא הִיא הֵנָּה בְּרָה
דְּנִגְרָא לֹא אִמָּה מִתְּדָרָא
מִרִּים וְאַחֵוֹהִי יַעֲקֹב
וַיּוֹסֵא וְשִׁמְעוֹן וַיְהוּדָא:

*Non è costui figliuol d'un fabbro? sua
mater non si chiama Maria, & i
suoi fratelli Iacopo, Iosef, & Simone, &
Iudas?*

יג

49. כֵּן יִהְיֶה בְּתַכְלִיַּת הָעוֹלָם
כִּי יֵצְאוּ מִלְּאֲכִים וַיִּבְדִּילוּ אֶת-
הַצְּדִיקִים מִבֵּין הַצְּדִיקִים:

*Ansí será en la fin del siglo: saldrán los An-
geles, y apartarán a los malos de entre los justos:*

50. וַיִּשְׁלְחוּ אֹתָם אֶל-תַּנּוּר
הַשֵּׁשׁ שָׁם יִהְיֶה בְּכִי וַחֲוִירֹק
שָׁנִים:

*Y echarlos en el horno de fuego: allí se-
rá el lloro, y el batimiento de dientes.*

51. וַיֹּאמֶר לָהֶם יִשׁוּעַ הַבִּינֶתֶם
כֹּל-הָאֵלֶּה וַיֹּאמְרוּ לוֹ כֵּן אֲדֹנָי:

*Dixit Iesus, Avevte entendido todas estas
cosas? Ellos responden, Si Sennor.*

52. וְהוּא אָמַר לָהֶם עַל-כֵּן
כֹּל-סוֹפֵר מִלְּמַד אֶל-מַלְכוּת
הַשָּׁמַיִם דּוֹמָה הוּא לְאָדָם בַּעַל
הַבַּיִת אֲשֶׁר הוֹצִיא מֵאֲצִרֹו
חֲדָשִׁים וַיִּשְׁנִים:

*Y el les dixo, Por esso todo escriba docto en
el Reyno de los cielos es semejante a vn padre de
familia, que saca de su thesoro cosas nuevas y
cosas viejas.*

53. וַיְהִי-כִּכְלוֹת יִשׁוּעַ אֶת-
הַמַּשְׁלִים הָאֵלֶּה עָבַד מִשְׁם:

*Y aconteció que acabando Iesus estas para-
bolas, pasó de allí.*

54. וַיָּבֹא אֶל-אֶרֶץ מוֹלְדֹתָו
וַיְלַמְדֵם בְּבֵית כְּנָשָׁאם וַתִּפְעֵם
רוּחַ קָלָם לֵאמֹר מֵאִין לָוֶה
הַחֲכָמָה הַזֹּאת וַתִּבְדּוּתָהּ:

*Y venido a su tierra, ensennolos en la syno-
ga dellos, que ellos estavan fuera de si, y dezian,
De donde tiene este esta sabiduria y estas mara-
uillas?*

55. הֲלֹא זֶה הוּא בֶרֶךְ-חֲרָשׁ
וְהֵמָּן תִּקְרָא מִדָּם וְאַחֵוֹי יַעֲקֹב
וַיּוֹסֵא וְשִׁמְעוֹן וַיְהוּדָה:

*No es este el hijo del carpintero? No se lla-
ma su madre Maria: y sus hermanos, Iacobo, y
Iosef, y Simon, y Iudas?*

יג

49. 'Oútws ésti en tē soute-
lía & aítōi & éxēlōsontai oi
ángeloi, & áphorēsi tōn pōn-
erōn én méssō tōi dikaiōn.

*Ansí sera-il en la fin du monde: les
Anges viendront, & separeront les mau-
vais du milieu des iustes.*

50. Καὶ βαλόντες αὐτοὺς εἰς τὴν
καμίνον ἔσονται ἐκεῖ & κλαυθ-
μὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

*Et les ietteront en la fournaise du
feu: là il y aura pleur & grincement de
dents.*

51. Αἰὶν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, σταή-
σαντι πρὸς πάντας λέγουσιν αὐτῷ.
καὶ κύριε.

*Iesus leur dit, Avez-vous entendu
toutes ces choses? Ils lui respondirent,
Oui, Seigneur.*

52. ὁ δὲ ὑπὸν αὐτοῖς, εἰς ὅτι
πάντα χαρμματαὺς μαθητὰς εἰς
τὴν βασιλείαν τοῦ ἔρχοντο, ὁμοίως
ἐστὶν ὁ οἰκὸς τοῦ εὐκαταστήσαντος, ἐστὶ
ἐκβαλὼν ἐκ τοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ καὶ
καὶ παλαιά.

*Et il leur'dit, Pourtant tout Scribe
qui est bien appris quant au royaume
des cieus, est semblable à vn pere de fa-
mille, qui tire de son thesor choses
nouvelles & anciennes.*

53. Καὶ ἰκόντες ὅτι ἐτέλεσεν ὁ ἰη-
σοῦς τὰς παραβολὰς ταύτας, μα-
τήρησεν ἐκείθεν.

*Et a finit que quand Iesus eut ache-
vé ces similitudes, il se retira de ceste
contrée-là.*

54. Καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν πατρίδα
αὐτοῦ, ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν τῇ συνα-
γωγῇ αὐτοῦ, ὥστε ἐκπλήττεισαν
αὐτοὺς, καὶ λέγοντες τῷ τῷ ἡ-
σιφία αὐτοῦ, καὶ αἰδιωάμης:

*Et étant venu en son païs, il les en-
seignoit en leur synagogue, tellement
qu'ils estoient estonnés, & disoient,
d'ou vient à cestui-ci ceste sapience, &
ces vertus?*

55. Οὐχ ὁ υἱὸς ἐστὶν τοῦ τέκτο-
ρος; καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ λέγεται μα-
ριάμ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἰακώ-
βος καὶ ἰωσήφ καὶ σίμων καὶ ἰού-
δας;

*Cestui-ci n'est-il pas le fils du char-
pentier la mere n'est-elle pas appelee
Mariot & ses freres, Iacques, & Iosef, &
Simon & Iude?*

49. Sic erit in consummatione seculi, exhibunt angeli, & separabunt malos de medio iustorum.

So shall it be at the ende of the worlde. The Angell shall go forth, and seuer the bad from among the iust.

50. Et mittent eos in caminum ignis, ibi erit fletus & stridor dentium.

And shall cast them into a furnace of fire: there shall be wailing, & gnashing of teeth.

51. Intellexistis hæc omnia? Dicunt ei, Etiam.

Jesus said vnto them: Vnderstand ye all these things? They sayde vnto him: Yea, Lord.

52. Ait illis: Ideo omnis serba doctus in regno celorum, similis est homini patrifamiliæ, qui profert de thesauro suo nova & vetera.

Then said he vnto them: Therefore euery scribe which is taught vnto the kingdome of heauen, is like vnto an householder, which bringeth forth out of his treasure things both new and olde.

53. Et factum est: cum consummasset Iesus parabolas istas, transiit inde.

And it came to passe, that when Iesus had ended these parables, he departed thence.

54. Et veniens in patriam tuam, docebat eos in synagogis eorum, ita ut mirarentur, & dicerent, Vade huc sapientia hæc, & virtutes?

And came into his owne countrey, and taught them in their Synagogues: so that they were astonished, and said: Whence cometh this wisdom, and great werkes vnto this man?

55. Nonne hic est fabri filius? Nonne mater eius dicitur Maria, & frater eius, Iacobus & Ioseph, & Simon & Iudas.

Is not this the carpenters sonne? Is not his mother called Marie: & his brethren Iames, and Ioseph, and Simon & Iudas?

49. Also wirdt es auch am ende der Welt gehen / die Engel werden außgehen / vnd die Bösen von den Gerechten scheiden.

Also saß der oc gaa nli i Berdens ende/ Engle ne stulle vdzaa/ oc stille de Onde fra de Kerfderige.

50. Vnd werden sie inn den Feuerofen werffen / da wirdt heulen vnd zeecklappen sein.

De stulle kaste dem i Jid onen/ der skal vere graad oc tendgnidsel.

51. Vnd Iesus sprach zu ihnen: Habt ihr das alles verstanden? Sie sprachen: Ja HERR.

De Ihesus sagde til dem/ Forstode i dette allesammen? De sagde/ Ja HERR.

52. Da sprach er: Darumb ein seliger Schriftgelerter zum Himmelreich gelert / ist gleich einem Haushater / der auß seinem Schatz Neues vnd Altes herfür treget.

Da sagde hand / Der saare / huer Scriffelaa gerd til Himmerigis rige / er lig som en Heshonde/ der bær frem / aff sit ligende sæ / Nyi oc Sammel.

53. Vnd es begab sich / da Iesus diese Gleichnisse volendet hatte / gieng er von dannen.

De der begaff sig / der Ihesus haßde giort ende paa disse lignisser/ Gic hand der fra.

54. Vnd kam in sein Vaterland / vnd lehret sie in ihren Schulen / also auch / daß sie sich entsasteten / vnd sprachen: Wo her kombt diesem solche Weißheit vnd Thaten?

De kom i sit Faderne Land / oc lærde dem i deris Scholer/ saa at de oc forundrede dem / oc sagde / Huer den haßuer denne saadan Visdom oc vnderlige Verninger?

55. Ist er nicht eines Zimmermanns Son? Heißt nicht seine Mutter Maria? Vnd seine Brüdere / Jacob vnd Ioses / vnd Simon / vnd Judas.

Er hand icke en Zimmermands son? Heder icke hans Moder Maria? De hans brødre/ Jacob oc Ioses/ oc Simon/ oc Judas.

49. Soß bude pñi skonánis swēta: Wpzdau Angelē / a oddēlij žlē a prostēditi sprawiedliwpyh.

Taka bēd jte w dofonánitw i efwypnido Aniolowie, y wylaczo sles wośzodtu sprawiedliwpyh.

50. A wrothau ge do peco ohniwē. Tu bude piāt a strij: penij zubūw.

A wryca se w pierognistij/ thām beojie piācy y zgrzytanie sab.

51. Grezumēlii gštetomuto wšsemu? Kžkli gamu: W om: Nam.

Kžkli im Jezus, Wprozumēliu jēdce ry w fytirzeczy? A om: ma powiedzieli. Tat Pante.

52. Kžkli gšm: Protožkaž: dý Bētel w mēly ē Kralowst: roij Nchēstēmu / podobē gest Eglowstiu Noshpodāři / kteržž w onāšij spōtladu swēho nowē o starē wēcy.

A on im rzekl/Przeto wšelki nēuczyciel wczony w Krōlestwie niebiešim/ podobny jest człowies: kowi gošpodarzowi: ktery w ym: nie z starou swęgo rzeczy nowa y stare.

53. W sialo se/ dñž dofonal Gēžijis tato podobēswij / stel odtud.

W sialo se gdy Jezus dofo: n: cžyl thych podobēswij/ przepra: wil sic / on. d.

54. A pñissed do Wlasi swē / wēil gery sskolāch gegich/ tat se se diwili/ ttaucc: Dehad somu: to maudroš tato/ a mocp tytoš

A gdy przyšedł do oyczyzny swo: jey/ nāuczal ie w božnicy ich / tbat i z i z dūmiewali y mowili/ z tbat: że temu ra mādrosć y cōdaz

55. Wšak tento gest Syn Cesāršw Wšak Wātka gcho slowe Waryar: a Bratij gcho/ Jakub/ a Jozeff/ a Symon a Judas ē

Joz rhen nte seš on synie/ ler Joz mārē i ego me zowa Marya: a brācia i ego/ Jakub/ y Jozes/ y Symon/ y Judas.

יג

56. ואחיותה כללחין לה
הא ליתן אחין אימכא לה
להנא הליו כללחין:

E le sua sorella, non sono elle tutte appresso di noi? Dande ha egli dunque tanta queste cose?

57. ומתכשלין חיו ביה הו
היו ישוע אמר להון ליה
נביא דצער אל לא
במדינתה ובביתה:

E scandalizauansi in lui. Aller l'au disse loro, Non è alcun Profeta che sia disprezzato, se non ne la sua patria, e ne la casa sua.

58. ולא עבד תמן חילא
סגיאנא מטור לג
הימננהון:

E non fece in tal tempo miracoli, per la loro incredulità.

יד

1. בהו דין ובנג
הרודס טטרפג
דשוע:

In quel tempo Herode Tetrarca udì la fama di Gesù.

2. ואמר לעבדיו הו
יוחנן מעמדנא הו קם מן
בית מיתא מטור הנג
חילא מקתעדיו ביה:

E disse ai suoi servitori, Questo è Giovanni Battista, egli è risuscitato da morte, e però lo vorrò fare da lui.

3. הו דין הרודס אחד הו
ליוחנן ואסרה וארמיה
בית אסירא מטור הרודס
אנתת בילפוס אחיה:

Perche Herode hauendo preso Giovanni l'hauera legato, e messo in prigione, per cagion d'Herodias moglie di Filippo suo fratello.

4. אמר הו לא גיר יוחנן
דלא שליט דתהוה לך
אנתת:

Perche Herode gli diceua, Es non l'è lecito hauerla.

5. ובגא הו למקטלה
דחל הו מן עבא דאין
דלנביא אחידיו הו לה:

Onde hauendo egli voluto da farlo morire, temea la turba, perche lo teneano come Profeta.

יג

56. ואחיותיו הלא כללחין עמנו
הן ומאין להלן כללחיה:

Y no estan todas sus hermanas con nosotros? Dedonde pues tiene este todo esto?

57. ויכשלו בו ויאמר ישוע
אליהם אין יש נביא בלי כבוד
בי אם בארץ מולדתו ובביתו:

Y escandalizauanse en el. Mas Jesus les dixo, No ay profeta sin honrra si no en su tierra y en su casa.

58. ולא עשה שם גבורות
רבות בעבור סדרותם:

Y no hizo alli muchas maravillas, a causa de la incredulidad dellos.

יד

1. בעת ההוא שמע הרודס
נשיא מארבעת את שמע ישוע:

En aquel tiempo Herodes el Tetrarcha oyó la fama de Jesus:

2. ויאמר לעבדיו זה הו
יוחנן הטובל אשר אני הרגתי
הו קם ממתים ועל כן הכוחות
פעלו בו:

Y dixo a sus criados, Este es Ioan el Baptista: el h'a resucitado de los muertos, y por esto virtudes hazen en el.

3. כה הרודס החזיק ביוחנן
ויאסר אותו ויתן בבית הסהר
בעבור הרודית אשת בילפוס
אחיו:

Porque Herodes auia prendido a Ioan, y lo auia aprisionado, y puesto en carcel por causa de Herodias muger de Philippo su hermano.

4. כי אמר אליו יוחנן לא תוכל
לקחת אותה לאשה לך:

Porque Ioan le dezia, No te es licito tenerla.

5. ונכה להרג אותו ויירד את
העם בנביא הנה להם:

Y querialo matar, mas auia miedo de la multitud: porque lo tenian como a profeta.

יג

56. Καὶ αἱ ἀδελφαὶ αὐτῆς οὐκ ἦσαν παρὲς ἡμῶν εἰς; πόθεν οὖν ταῦτα πάντα;

Et ses sœurs ne sont-elles pas toutes parmy nous? D'où viennent donc à celuy-ci toutes ces choses?

57. Καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· οὐκ ἔστι προφήτης ἀπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ.

Tellement qu'ils estoient scandalizés en lui. Et Jesus leur dit, yn Prophe-te n'est sans honneur, sinon en son pais, & en la maison.

58. Καὶ οὐκ ἐποίησεν ἐκεῖ δυναμῆς πολλὰς. διὰ τὸν ἀπιστίαν αὐτῶν.

Et ne fit guere de vertus à cause de leur incredulité.

Κ Ε Α Λ ιθ'.

ΕΝ ΟΚΛΗΝ ΤΩ ΚΑΙΡῳ ἔχουσιν ἡρώδης ὁ τετραρχῆς τὴν ἀντιώχην.

En ce temps-la Herode le tetrarque ouit la renommee de Jesus.

2. Καὶ εἶπεν τοῖς παῖσιν αὐτοῦ· ἄγος ἐστὶν ἡμῶν ὁ βαπτιστὴς· αὐτὸς ἡγάγη δὲ τὴν ἡμετέραν καὶ διὰ τοῦτο καὶ δυναμῆς ἐποίησεν ἐν αὐτῷ.

Et dit à ses seruiteurs, C'est Iehan Baptiste, il est resuscité des morts, & pourtant vertus monstrent leur force en lui.

3. Ὁ γὰρ ἡρώδης κρατήσας τὸν ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν τῆς μητρὸς αὐτοῦ καὶ φυλάκων, διὰ ἡρωδιδῆς τὴν γυναῖκα φιλιπποῦ τοῦ ἀδελφεοῦ αὐτοῦ.

Car Herode auoit prins Iehan, & l'auoit lié & mis en prison, a cause d'Herodias femme de Philippe son frere.

4. Ἐλεγε γὰρ αὐτῷ ὁ ἰωάννης· οὐκ ἔστι σοι ἔχειν αὐτήν.

Car Iehan lui disoit, Il ne t'est pas loisible de l'aouer.

5. Καὶ θέλων αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ἐφοβήθη τὸν ὄχλον, ὅτι αὐτὸς ἐκφύτων αὐτὸν εἶχον.

Eceust bien voulu le mettre à mort, mais il craignoit le populaire, pour ce qu'ils le tenoyent pour Prophe-te.

CAP. XIII.

56. Et sorores eius nonne omnes apud nos sunt? Unde ergo huic omnia ista?

And are not his sisters at with us? Where then hath he all these things?

57. Et scandalizabantur in eo. Iesus autem dixit eis, Non est propheta sine honore nisi in patria sua, & in domo sua.

And then were offended with him. Then Jesus said to them: A Prophet is not without honour / save in his own country / and in his own house.

58. Et non fecit ibi virtutes multas propter incredulitatem illorum.

And he did not many great works there / for their unbelief's sake.

CAP. XIII.

IN illo tempore audivit Herodes tetrarcha famam Iesu.

At that time Herode the Tetrarche heard of the fame of Jesus.

2. Et ait pueris suis, Hic est Iohannes Baptista: ipse surrexit à mortuis, & ideo virtutes operantur in eo.

And said unto his servants / This is John Baptist: he is risen againe from the dead & therefore great works are wrought by him.

3. Herodes enim tenuit Iohannem, & alligavit eum: & posuit in carcerem propter Herodiam uxorem fratris sui.

For Herode had taken John / and bound him / and put him in prison for Herodias sake / his brother Philips wife.

4. Dicebat enim illi Iohannes, Non licet tibi habere eam.

For John said unto him / It is not lawfull for thee to have her.

5. Et volens illum occidere, timuit populum: quia scit prophetam eum habebant.

And when hee would have put him to death / he feared the multitude / because they counted him as a Prophet.

Das XIII. Capitel.

56. Vnd seine Schwestern / sind sie nicht alle bey uns? Wo her kombt im dem das alles?

De hans Sostere ere de ick alle hooft off? Hueben haffuer hand da dene alsammen?

57. Vnd ergerten sich an im. Jesus aber sprach zu inen: Ein Prophet gilt nirgend weniger / denn in seinem Vaterland / vnd in seinem hause.

De de soargebe dem paa hannem. Men Ihesus sagde til dem / En Prophete acris ingen sted mindre / end i sit Fæderne Land / oc i sit Huus.

58. Vnd er thet daselbs nicht vil zeichen / vmb ires vnglaubens willen.

De hand glorde der ick mange Tegen / For deris vantro skuld.

Das XIII. Capitel.

Wder zeit kam das gerüchte von Iesu für den Vierfürsten Herodes.

Paa den tid / kom roeret om Iesu for Herodes en aff de fire Færster.

2. Vnd er sprach zu seinen Knechten: Dieser ist Johannes der Tauffer / er ist von den todten auferstanden / darumb thut er solche Thaten.

De hand sagde til sine Tjenere / Denne er den Døbere Johannes. Hand er opstanden fra de døde / der faare got hand saadane vnderlige Gerninger.

3. Denn Herodes hatte Johannem gegriffen / gebunden / vnd in das gefengniß gelegt / von wegen der Herodias / seines Bruders Philippi Weib.

Thi Herodes haffde grebet Johannem / bundet oc lagd hannem i fengsel / for Herodias / sin Broders Philippi hustrus skuld.

4. Denn Johannes hatte zu im gesagt: Es ist nicht recht / daß du sie habest.

Thi Johannes sagde til hannem / Det er ick ret / at du haffuer hende.

5. Vnd er hette in gerne getödtet / forchte sich aber für dem Volck / denn sie hielten in für einen Propheten.

De han haffde gerne slaget hannem ihel / men hand frættede sig for Folket / Thi de hulde hannem for en Prophete.

Kapitola XIII.

56. A Sestry gcho / wssak tafē wssckny v nās glau? Dē kawad tchdy mā tpto wssckny wēcy?

Siostry re z tego wssckny tczaj v nās nie są? D kady tedy temu ty wssckny tczaj?

57. W horssyli se nā nēm. A Gchys tēst gim: Nēm Prorok bżecti / gedinē w wlasit swēt a w domu swēm.

Dzgorssyli sie z nēgo / A Jezus rzekl im: Nie test Prorok okrom czci / edno w oyczynie swoyej & w domu swoin.

58. Wncōinil tu mnoho dū wūw / pro gegich nedomēru.

D nie wczynil thm cudow wies le dla niedowierstwa ich.

Kapitola XIII.

Wder kasu / wssckel Herodes / Tetrarcha, powēst o Gchysowi:

W On cjas przyšedł sluch do Heroda Krola o Jezusie.

2. W tēst sluzebnikim swēm: Tētoł gest Jan Křitel / onē gēwstal z mrtwých / a protož se diwowedēžy strže nēho.

D tēst sluzebnikom swoin / Tenci test Jan křitel / onē gēwstal z mrtwych / a protož se dā sie prezendžicia.

3. Nēb Herodes byl pal Jan / a swāžal gey a wsadil do žalare / pro Herodnadu Wlans / Jaku Silipa Bratra swēho.

Abowiem byl Herod pojmł Jankę / dāl go wiaząc y do wieżis emu wsadził dla Herodjady żony Silipa brata swego.

4. Proto / že prawil genu Jan: Nēslusš tobē gij mihi.

Bo mē Jan mowil / Nie godziē siacy mēc tobie.

5. A dnyžchtēl zabiti gey / bāl se lidu: nēb palo Proroka gey mēli.

A gdy go chciał zamordos wć / bāl sie zgromadzenia ludu / abowiem mēli go iako Proroka.

6 פד הוא דין בית ילדה
דהרודס בקרנה ברתה
דהרודיא קדם סמיכא
ושפרת לה להרודס:

*Celebrandosi poi il giorno del nasci-
mento d'Herode, la figliuola d'Herodiade
danza su del mezzo, a piacere ad He-
rode.*

7 מטיל הנא במומתא
ימא לה דיתל לה כל
מדם דתשאלי:

*Onde egli promise con giuramento di
darle tutto ciò che ella gli domandasse.*

8 הידיו מטיל דמלפא
הנת לאמה אמרת הב לי
הרכא בפניכא רישה
דייחנן מעמדנא:

*Et essendo stato prima indotto da
sua madre, disse, Dammi qui in un pla-
to la testa di Giuanni Battista.*

9 וברית לה למלכא
מטור דין מומתא
וסמיכא פקד דיתיהב
לה:

*Diche il Re si contristò: ma per re-
spetto del giuramento, e di quella che se-
denano insieme con lui à tavola coman-
dò che la fusse data.*

10 ושדר פסקה רישה
דייחנן בית אסירא:

*E così mandò à decapitar Giuanni
ne la prigione.*

11 ואיתי רישה בפניכא
ואתיהב לטליתא וא
איתתה לאמה:

*E la sua testa fu portata in un piatto,
e data a la fanciulla, & ella la presentò à
sua madre.*

12 וקרבו תלמידו ויסיירו את
שקלו שלדה הקרו ואמו
תיו לישוע:

*Poi vennero i suoi discipoli, e porta-
ron via il suo corpo, e seppellironlo. poi an-
daron, e riferiron la cosa à Iesù.*

13 ישוע דין פד שמע שגרי
מן תמן באלפא לאתר
חורבא בלחוריה ופד
שמעו בנשא אולו בתרה
כיבשא מן מדינתא:

*Laqual como se v'ha bbe' detto, si
partì da li per mano, & andò in un luogo
deserto da parte di che hauendo le turbe
intese, si seguirono à piedi da le citate.*

6 וביום מולדת הרודס ותלג
בא הרודית בתוך וישה בעיני
הרודס:

*Y celebrandose el dia del nacimiento de
Herodes, la hija de Herodias bayló en medio, y
agradó à Herodes.*

7 ויגם כי בשבועה יבטיח
איתתה לתת לה כל אשר
תשאל ממנו:

*Y prometió con juramento de darle todo
loque pidiese.*

8 והיא כי גוהרה מאמה תן
לי אמרה פה בקערה את ראש
יוחנן הטבל:

*Y ella, instruyda primero de su madre, dixo,
Dame aqui en vn plato la cabeça de Ioan el Ba-
ptista.*

9 ויעצב המלך ובעבור השבועה
וישבי השלחן צוה להנתן לה:

*Entonces el Rey se contristó: mas por el
juramento, y por los que estauan juntamente à la
mesa, mandó que se le dicesse:*

10 וישלח וישא את ראש
מעל יוחנן בבית הסהר:

Y embiando degolló à Ioan en la carcel.

11 וישא ראשו בקערה ונתן
לנערה ותשא לאמה:

*Y fué trayda su cabeça en vn plató, y dada
à la moça: Y ella la presentó à su madre.*

12 וישאו תלמידיו ויסירו את
גופו ויקברוהו ויבואו וישוע
לישוע:

*Entonces sus discipulos llegaron, y toma-
ron el cuerpo, y enterraronlo: y fueron y dieron
las nuevas à Iesús.*

13 וכשמע ישוע סר משם
באניה אל מקום החרבה
לבדו וישמעו העם וילכו אחרי
ברגליהם מרחצרים:

*Y oyendo lo Iesús apartóse de alli en vn
nauio à vn lugar deserto apartado: Y quando
las compannas loo yeron, siguieronlo à pie de
las ciudades.*

6. Γενέσθη δὲ ἀγαμέμνην ἡ ἡρώδης
δοῦ, ἀρχήσας τῆς θυγατρὸς τῆς ἡρώ-
δης, ἐπὶ τῇ μέσῃ, καὶ ἡρώδης τῇ
ἡρώδης.

*Or au iour du festin de la naissance
d'Herode, la fille d'Herodias dancia en
pleine sale, & pleur à Herode.*

7. "Ὅτε μὲν ἔρκετο ἂν μὲν ἐρησεν
αὐτῇ δαυμάς ὁ πατήρ αὐτῆς.

*Dont avec serment il lui promet de
lui donner tout ce qu'elle demanderoit.*

8. Ἡ δὲ ἡρώδης ἀκούσας τῆς
ματρὸς αὐτῆς, δόξας, Φησὶν, ὅτι
δοῦναι πίνωμι τὴν κεφαλὴν ἰωάννου
τοῦ βαπτιστοῦ.

*Elle donc estant poussee au parauant
par la mere, dit, Donne-moi ici en vn
plat la teste de Iehan Baptiste.*

9. Καὶ ἐλυπήθη ὁ βασιλεὺς, ἀλλὰ
διὰ τὸν ἔρκος, καὶ τὸν σπουδαίον
μὲν, ἐπαλάσσει δοῦναι αὐτῇ.

*Et le roy fut inattu: mais à cause des
serments, & de ceux qui estoient à ta-
ble avec lui, il commanda qu'on la lui
donnast.*

10. Καὶ πρὸς αὐτὸν ἀπαμφάλασεν
τὴν κεφαλὴν ἐν τῇ φυλάκῃ.

*Et ayant enuoyé l'executeur, il fit
decapiter Iehan en la prison.*

11. Καὶ λυγίσθη ἡ κεφαλὴ αὐτῆς
δοῦναι πίνωμι, καὶ ἔδοθη τῇ κορυφαίῃ,
καὶ ἡ ἐγκλημένη αὐτῆς.

*Et fut la teste d'icelui apportee en vn
plat, & donnée à la fille, & elle la presen-
ta à la mere.*

12. Καὶ προσελθόντες οἱ μαθη-
ταὶ αὐτοῦ ἔραν τὸ (σῶμα, καὶ ἔθα-
ψαν αὐτό, καὶ ἠλθόντες ἀπήγγε-
λαν τῷ ἰησοῦ.

*Puis les disciples d'icelui vindrent,
& emporterent son corps, & se seue-
rent: & vindrent l'annoncer à Iesús.*

13. Καὶ ἀκούσας ὁ ἰησοῦς ἀνεχά-
ρησεν ἐκείθεν ἐν πλοίῳ εἰς ἐρημον
τοῦν κατ' ἰδίαν. καὶ ἀκούσαντες οἱ
ὄχλοι ἐκλαλήσαν αὐτῷ περὶ πάντων
τῶν πόλεων.

*Et Iesús l'ayant ouï dire, se retira de
là en vne nacelle, en vn lieu desert, pour
estre là à part soi. Et quand les troupes
eurent entendu cela, elles le suiuient à
pied des villes.*

6. Die autem natalis Herodis saltavit filia Herodias in medio: & placuit Herodi.

But when Herodes birth day was kept: the daughter of Herodias danced before them: and pleased Herode.

7. Vnde cum iuramento pollicitus est ei dare quodcumque postulasset ab eo.

Wherefore he promised with an oath: that he would give her whatsoever she would ask.

8. At illa praeconita à matre sua, Da mihi, inquit, hic in disco caput Iohannis Baptistae.

And she being before instructed of her mother: saide: Give me here John Baptists head in a platter.

9. Et contristatus est rex: propter iuramentum autem, & eos qui pariter recumbebant, iussit dari.

And the king was sorry: nevertheless because of the oath: and them that sat with him at the table: he commaunded it to be given her.

10. Misitque & decollavit Iohannem in carcere.

And sent: and beheaded John in the prison.

11. Et allatum est caput eius in disco: & datum est puellae, & illa attulit matri suae.

And his head was brought in a platter: & given to the maide: and she brought it unto her mother.

12. Et accedentes discipuli eius, tulerunt corpus eius, & sepelierunt illud: & venientes nuntiaverunt Iesu.

And his disciples came: and tooke up his body: and buried it: and went: and tolde Jesus.

13. Quod cum audisset Iesus, secessit inde in navicula, in locum desertum seorsum: & cum audissent turbae, secutae sunt eum pedestres de civitatibus.

And when Jesus heard it: he departed thence by shippe into a desert place apart. And when the multitude had heard it: they followed him a foote out of the cities.

6. Da aber Herodes seinen Tags tag begieng / da tangte die Tochter der Herodias für ihnen / das gefiel Herodes wol.

Wen der Herodes holt sin Tags dag / da hange de Herodias daatter saar dem. Der behagete Herodes vel.

7. Darumb verhieß er ihr mit einem Eid / er wolt jr geben / was sie fordern würde.

Der saare loffuede hand hende mer en Eid / ar hand vilde giffue hende / haud hun begarede.

8. Vnd als sie zuvor von irer Mutter zugerichtet war / sprach sie: Gib mir her auff eine schüssel das haupt Iohannis des Tuffers.

De som hun vaar tilforn vnderuist aff sin Moder / saade hun / Giff mig hid Iohannis den Tuffers Hoffsut paa et Gad.

9. Vnd der König ward traurig / doch vmb des Eides willen / vnd dore die mit im zu tische saßen / befahl ers jr zu geben.

De Kongen bleff bedroffuit / Dog for den Eid / oc for deris skuld / som sade mer hannem til Wordi / besol hand at giffue hende det.

10. Vnd schicket hin / vnd enthauptet Iohannes im gefengniß.

De hand sende hen / oc halff hug Iohannes i fengsel.

11. Vnd sein haupt ward hergetragen in einer schüssel / vnd dem Meiden gegeben / vnd sie bracht es irer Mutter.

De hans Hoffsut bleff baaret frem i et Gad / oc giffuet Pigen / oc hun bar det til sin Moder.

12. Da kamen seine Jünger / vnd namen seinen leib / vnd begruben in / vnd kamen / vnd verkündigten das Jesu.

Da komme hans Disciple / oc toge hans legeme oc iordede det / Oc de komme oc forkyndede Ihesu det.

13. Da das Jesus hörte / weich er von dannen auff einem Schiff in eine Wüsten alleine. Vnd da das Volk das hörte / folgete es ihm nach zu fuß auß den Stedten.

Der Ihesus det hørde / maede hand det fra vdi et Skib til en ørøst alene. Oc der følget det ho. de / fulde de hannem efter til fode aff de stæderne.

6. Na den paf narozenj Herodesowa / tanowala detra Herodjady v prosjekstu: Vlybilo se Herodesowi.

Gdy tedy obchodzono dzien narodzenia Herodesowej / tanowala detra Herodjady przed swoimi / i podobala sie Herodesowi.

7. Tak Jezus przyslahu zastal: byl ghy dani zaibys kosi ho prosyla.

I kad pod przysiega obietal sey dac czego bykolwiek j...dala.

8. Ona gfauch narzedona od Materie swej / rekla: Day mi zde na misie glawu Jana Krtistele.

Ona naprawiona od matki swej / rekla: Day mi tu na misie glawe Jana Krtistela.

9. Wzarmawil se Kral. Ale wssak pro przyslahu a pro ty kte rny spolu siolili / rozkazal ghy dail.

I zastmucil se Kral / Ale dla przysiegi / tych ktorzy pospolu siodzielili kazal dac.

10. W poslal a stial Jana w zalazi.

A poslawshy dal sciac Jana w wzjieniu.

11. W przinesena gest hlawa geho na misie / a danna Dewce: ce / a ona nesla gi Materie swej.

I przyniesiona jest glawa tego na misie: a oddana dziewczynie: ona to zala opiewala matce swej

12. A przystawilisse Wtedb nichy geho / wzali Telo geho a pochowali ge / a przysedisse powedeli to Jezusowi.

Wtedy przysli wezwrowe tego / wzali cielo a pogrzebli seiy bedshy opowiedzieli to Jezusowi.

13. To kdz vslissal Jezus / odplawil se odeud na Lodice na myslo pustie saukromj. A kdz vslisseli zastupowz / stli za nim przeshy i mishi.

A vslislawshy to Jezus / odszedl z onad w lodit na miejsce pustie / co gdy vslisalo zgromadzies nie ludzi / stli za nim i miasz piezo.

יד

14 וַיֵּצֵא יֵשׁוּעַ חֲנֻכָּה כִּפְּנֵי אֶתְרֵכָה וְאֶתְרֵכָה
עָלֶיהֶן וְאֵסִי פְרִיהֶיהֶן:

Jesus poi essendo uscito fuori, vide una gran moltitudine, & hebbe compassione de loro, e sanò quelli che tra essi erano ammalati.

15 כִּד הָיָא דִּין וְרַמְשָׁא
קָרְבָּו לִנְתָּה תִּלְמִידֵיהִי
נִאמְרוּ לָהּ אֲתֵרָא חֲנֻכָּה
הוּא צְרִיכָא עֲבָר לָהּ שְׂרִי
כִּפְּנֵי אֶתְרֵכָה וְאֶתְרֵכָה
לְקִיבְנָה וְנִבְנִין לָהֶן
סִיבְרָתָה:

Quando che fu la sera, i suoi discipuli gli accesserono, dicendo, Questo luogo è deserto, e non ha cosa passata da licentia a questa turba, acciò che sene vadano a le ville, a comprarsi da mangiare.

16 הוּא דִּין אָמַר לָהֶן לֹא
מִתְבָּצָא לָהֶן לְמֵאוֹת
הָבִי לָהֶן אֲתֵרָתֶן לְמֵאכֹל:

Et il se dit loro, Non è necessario che sene vadano: date voi loro da mangiare.

17 הֵנּוּ דִּין אָמְרוּ לָהּ
לִי־לֹא תֵּן אֵלֶּיָּהּ חֲמִשָּׁה
צִיִּצִּו וְתִבְנִין בִּנְיִין:

Effi gli dicano, Noi non habbiamo quò sene cinque pani, e due pesci.

18 אָמַר לָהֶן יֵשׁוּעַ אֲתֵרָתֶן
אֲבִין לִי לְהִרְכָּא:

Ahora egli disse, Portate meli quò.

19 וַיִּפְקֹד לְכַנְשָׁא לֵם
לְמִסְתַּמְכוּ עַל אֲרֻצָּה
וַיִּשְׁקַל הֵנּוּ חֲמִשָּׁה לְחֻמִּין
וְתִבְנִין בִּנְיִין וְחָד בִּשְׁמִינָא
וְכֶרֶךְ וְקֶבֶץ וַיִּהְיֶה לָהֶן
לְתִלְמִידֵיהִי הֵנּוּן תִּלְמִידָא
סְמוּי לְכַנְשָׁא:

Et habendo comandato che le turbe sponerono a sedere sopra l'herba, prese i cinque pani, e duos pesci, e riguardando al cielo, rendè gratias, e spazzato che gli hebbe, dette i pani a discipulos, & i discipulos a le turbe.

20 וְאִכְלוּ כָּלֵהוּ וְכִבְעִין
וַיִּשְׁקְלוּ תִּתֵּרָא דְּקֶבֶץ
תִּתֵּרָא קוֹפִיִּין כִּד
מִלִּין:

E così mangiarono tutti, e saturaronsi, e lemarono via quello che era avanzato de peces, douze cois be pienes.

יד

14 וַיֵּצֵא יֵשׁוּעַ חֲנֻכָּה עִם
רַב וַיִּכְמְרוּ רַחֲמֵיו עַל־הֶם וַיִּרְפֵּא
אֶת־חֻלֵּיהֶם:

Y saliendo Jesus, vido vna grande companna, y vno misericordia de ellos: y sanó los que de ellos auia enfermos.

15 וַיְהִי־עֶרֶב וַיִּקְרְבוּ אֵלָיו
תִּלְמִידָיו לֵאמֹר חֲרִב הַמָּקוֹם
הַזֶּה וְכִבֵּר עֲבָרָה הַשָּׁעָרָה הַזֶּה
כִּי אֵין אֶת־הָעָם אֲשֶׁר יֵלְכוּ אֵלֶי־
הַכְּבָרִים וַיִּקְנוּ לָהֶם אֹכֶל:

Y quando fué la tarde del dia, llegaron se á el sus Discipulos, diziendo, El lugar es desierto, y el tiempo es ya pasado, embia las compannas que se vayan por las aldeas, y compren para si de comer.

16 וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ לֹא
יִצְטָרְכוּ לִלְכֹּת אֲתֵּם תִּינוּ לָהֶם
לֶחֶם לֵאכֹל:

Y Jesus les dixo, No tienen necesidad de yrse: dades vosotros de comer.

17 וַיַּעֲנוּ לוֹ אֵין לָנוּ פֶּה מֵאוֹמָה
כִּי־אֵין חֲמִשָּׁה לָהֶם וּשְׁנֵי דָגִים:

Y ellos dixeron, No tenemos aqui sino cinco panes y dos peces.

18 וַיֹּאמֶר לָהֶם הֲשִׂיאוּם הַלֹּם
אֵלָיִ:

Y el les dixo, Traedmelos acá.

19 וַיֵּצֵא אֶת־הָעָם לְשִׁבְתָּה
וְלֵאכֹל עַל־הַחֲצִיר וַיִּקַּח חֲמִשָּׁה
לָהֶם וּשְׁנֵי דָגִים וַיִּשָּׂא עֵינָיו
אֶל־הַשָּׁמַיִם וַיְבָרֵךְ וַיִּשְׁבֹּר וַיִּתֵּן
לְתִלְמִידָיו אֶת־חֻלְהֶם וְתִלְמִידֵיהֶם
נִחְנוּ לָעָם:

Y mandando á las compannas recostarse sobre la yerua, y tomando los dos panes y los dos peces, alzando los ojos al cielo bendixo, y partiendo los panes, dio los á los Discipulos, y los Discipulos á las compannas.

20 וַיֹּאכְלוּ כָּלֵם וַיִּשְׁבְּעוּ וַיִּשְׂיֵאוּ
זֵיתֵי שְׂאֵרֵי שְׁבָרֵם שְׁנֵים עָשָׂר
סִלִּים מִלֵּאִים מִפִּתִּים:

Y comieron todos, y hartaronse: Y alçaron loq, sobró, los pedaços, doze esportones llenos.

יד

14. Καὶ ἔξελθὼν ὁ ἰησοῦς εἶδεν πολὺν ὄχλον, καὶ ἰσχυρογυνώσκων αὐτοὺς, καὶ ἰσχυροποιῶν αὐτοὺς ἀρρώστους αὐτοῦ.

Et Jesus sortant vid vne grande multitude, & fut esmeu de leur passion enuers iceux, & gueristes malades d'en- tr'eux.

15. Ὁψίας δὲ προσελθόντες, προσήλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες, ἔρημος ἐστὶν ὁ τόπος, καὶ ἡ ὥρα ἤδη παρελήθη· ἀπολυσθὲν ὁ ὄχλος, ἵνα ἀποληθῶσι εἰς τὰς κωμας, ἀγοράσασθαι αὐτοῖς βρωματὰ.

Or comme il se faisoit tard, ses disciples vindrent à lui, disans, Ce lieu est uersé, & l'heure est desia passée: donne congé à ces troupes: afin qu'elles s'en aillent aux bourgades, & achètent des viures.

16. Ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, καὶ χρεία ἔχουσιν ἀπολθῆναι· δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φάγεσθαι.

Mais Jesus leur dit, Ils n'ont pas besoin de s'en aller: donnez-leur vous-mêmes à manger.

17. Οἱ δὲ λέγουσιν αὐτῷ, οὐκ ἔχον ἡμεῖς ἢ μὴ πέντε ἄρτους, καὶ δύο ἰχθύας.

Et ils lui dirent, Nous n'auons ici que cinq pains & deux poissons.

18. Ὁ δὲ εἶπεν, Φεράτε μοι αὐτὰς ἔδῃ.

Et il leur dit, Apportez-les-moi ici.

19. Καὶ κελεύσας αὐτῷ ὄχλους ἀνακλιθῆναι ἐπὶ τῷ ὄχλῳ, καὶ λαβὼν πέντε ἄρτους, καὶ δύο ἰχθύας, ἀναβάψας εἰς τὸ ὕψος, ἀλόγησεν, καὶ κλάσας ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἄρτους οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις.

Et apres auoir commandé que les troupes s'arrangeassent sur l'herbe, il print les cinq pains & les deux poissons, & leuant les yeux au ciel, il rendit grâces. Et apres auoir rompu les pains, il les bailla aux disciples & les disciples aux troupes.

20. Καὶ ἔφαγον πάντες, καὶ ἔρεον τὰ περισσεύοντα ἡμιπλάσματων, δώδεκα κοφίνους πληρέεις.

Dont ils mangèrent tous, & furent rassés: puis touché, retent le residu des piéces des pains, douze picines panieres.

14. Et exiens vidit turbam multam, & misertus est eis, & curavit languidos eorum.

And Jesus went forth and saw a great multitude and was moved with compassion towards them: and he healed their sick.

15. Vespere autem facto accesserunt ad eum discipuli eius, dicentes, Desertus est locus, & hora iam praeterit: dimitte turbas, ut euntes in castella, emant ubi eas.

And when even was come, his disciples came to him, saying, This is a desert place, and the hour is already past: let the multitude depart, that they may go into the townes, and buy them victuals.

16. Iesus autem dixit eis, Non habent necesse ire: date illis vos manducare.

But Jesus saide to them, They have no neede to go away: give ye them to eat.

17. Responderunt ei, Non habemus hic nisi quinque panes & duos pisces.

Then said they unto him, We have here but five loaves, and two fishes.

18. Qui ait eis, Afferte mihi illos huc.

And he saide, Bring them hither to me.

19. Et cum iussisset turbam discumbere super faenum: acceptis quinque panibus & duobus piscibus, aspiciens in celum benedixit & fregit, & dedit discipulis panes, discipuli autem turbis.

And he commanded the multitude to sit downe on the grasse, and tooke the five loaves and the two fishes, and looked up to heauen and blessed, and brake, and gaue the loaves to his disciples, and the disciples to the multitude.

20. Et manducaverunt omnes, & saturati sunt. Et rulerunt reliquias, duodecim copulios fragmentorum plenos.

And they had all eaten, and were sufficed, and they took up of the fragments that remained twelve bay full.

14. Vnd Jesus gieng herfür / vnd sahe das grosse volck / vnd es jammerete ihn derselbigen / vnd heilete ihre franken.

De Ihesus gieng frem / oc saa der megle volck / oc hand nuchedis offuer dem / oc helbredebe deris Singe.

15. Am abend aber tratten seine Jünger zu ihm / vnd sprachen: Dis ist eine Wüste / vñ die nacht fellet daher / Laß das volck von dir / daß sie hin inn die Märckte gehen / vnd ihnen speise fauffen.

Om affenen ginge hans Disciple til hannem / oc sagde Dette er en Ørde / oc natten gaar paa / laß volck et fra dig / at de kunde gaa hena Byerne / oc søge dem Mad.

16. Aber Jesus sprach zu ihnen: Es ist nicht not / daß sie hingehen / gebt ihr ihnen zu essen.

Ihesus sagde til dem / Der gørfielle behøff / at de gaa bort / Giffuer dem at æde.

17. Sie sprachen: Wir haben hic nichts / denn fünff brodt vnd zwen Fische.

De sagde / Vi haaffue her intet / vden fem Brod oc tho Fiske.

18. Vnder sprach: Bringet mir sie her.

De hand sagde / Henter mig dem hid.

19. Vnd er hieß das Volck sich lagern / auff das Gras. Vnd nam die fünff Brodt / vnd die zween Fische / sahe auff gen Himmel / vnd danket / vnd brach / vnd gab die Brodt den Jüngern / vnd die Jünger gaben sie dem Volck.

De hand bad volck et sette sig ned paa Gresset. De tog de fem Brod, oc de tho Fiske / saa op i Himmelen / oc takkede / oc brød dem / oc feg sine Disciple Bæddene / oc Disciplene gaffue volck et dem.

20. Vnd sie assen alle / vnd wurden satt / vnd huben auff was übrig bleib von Brocken zwölf Körbe vol.

De de øde alle / oc bleffue metue / De de tog op det der bleff offuer aff det som lefftedis / tolf Kuffer fulde.

14. A wysseð vñel žasup ninohy / p suto val se nad nini / a vždrawoval namochn gegich.

Wyssedhy rebt Jezus / vñrat žgromadjenje ludži, vrožitoval se nad nini / vždrawoval namochn nez nuch.

15. A sdnž bylo l večerav / pñstaučili l němu vñedim, co geho / tñauce: Pustet gest nys to toto / a hodina giž pominus la / rozpust žasup / at tñauce do vñstetel nataupij sobz posrmu.

Agdy pñstetel večerav / fili fu niemu vñznovio tñgo / mowiac Pusta jest mješce to / a tñas už pñzeminat / opuac to žgromadjenje ludu aby fili do mñstetel / y kapli sobie žymosci.

16. A Bžijis tñel gim: Ne nujt gim potřebij gñi / dajte wñ gñi gñst.

Režel im Jezus: Tñe potřez bñm obchabž. / dajcie wñ im co byiedli.

17. Odpowēdēl genu: Ne mām tñe gednē pñt chlebūw a dwē rpbz.

Non tñe tñel / tñe mām tñe tñe picloro chlebā a dwie rpy bñ.

18. A tñžto tñel gim: Pñs nestet mige sem.

Non tñel / Pñzmetac mñ tñe tñ.

19. A sdnž tñal žasupn sñst na trawz / wñaw pñt chlebuw ow a dwē rpbz / wñhledl do Nes be / n pořchnal a lñmal / a dal vñedimfām chleby / a vñedimfām dali žasupñm.

A toľazawšy onamo žgromadjenje ludži a tñe tñe tñe / wñe al onamo picloro chlebā y dwie rpy bñ / a wñzramšy wñtēbo bñgoz / tñawil / a polamawšy / dal vñm om chleby / a vñznovio žgromadjenje.

20. W gedli wñstetij a nashcenti gñau. W sebrali ofiaty drobrāw / dwanaćte kofuow pñnch.

Vñedli wñstetij a nñstcent by / lñv sebrali co žbrwato wñomfaw dwanaćte kofow pñnch.

72

2) אֲנִי הָיִיתִי בְּלִבָּם
וְהָיִיתִי בְּלִבָּם

Y los que comieron fueron, varones, como cinco mil: sin las mugeres y mochachos.

22 וּמִידֹּפֶצֶר יִשׁוּעַ בְּתִלְמִידָיו
לְעֹלֹתָם בְּאַנְיָה לְלִכְתָּם לְפָנָיו
עָבַר הָיִם עַד־כִּי־יָגִחַ אֶת־
הָעָם :

Y luego Iesus hizo à sus discipulos entrar en el nauio, y yr delante de el de la otra parte del lago, entretanto que el despedia las compannas.

23 וְכַאֲשֶׁר הִנִּיחַ אֶת־הָעַם עָלֶיהָ
אֶל־תְּהִר לְבָדוֹ לְהַתְּפִיל וְהִי־
עַד וְהוּא לְבָדוֹ הִיָּה שָׁם :

Y despedidas las compañas, subió en el monte, apartado, à orar. Y como fué la tarde del dia, estava allí solo.

24 וְהֵאָנִיחָהּ אֶל הָהָר בְּתוֹךְ הָרָם
וְגִדְּפָהּ מִן־הַגִּלְעָד כִּי־חֲדוּת
הִיְתָהּ לָהֶם לְחֶפֶץ :

Y ya el nauio estava en medio de la mar, atormentado de las ondas: porque el viento era contrario.

25 וַיְהִי־בִּרְבִּיעִית אֲשַׁמֶּרֶת
הַלַּיְלָה וַיָּבֹא אֱלֹהִים וַיֹּשַׁע
מִמֶּהֱלֵךְ עַל־הַיָּם :

Mas á la quarta vela de la noche Jesus fué á ellos andando sobre la mar.

26 וְכַאֲשֶׁר רָאִיתָ וְאַתָּה חֲתַלְמִידִים
מִתְחַלֵּק עַל־הַיָּם וְגִבְהֹלֹ מֵאֵד
לֵאמֹר כִּי־מִיָּק הוּא וַיִּקְרָא
מִדָּוָד :

Y los Discipulos, viendolo andar sobre la mar, turbaronse diciendo, Alguna Phantasma es: y dieron bozes de miedo.

27 וּפִתְּאֵם דָּבָר אֶלֵיהֶם יֵשׁוּעַ
לֵאמֹר חֲזֹקוּ בַּיהוָה הוּא עַל
בְּיָדוֹ :

Mas luego Iesus les habló, diziendo, Aseguraos: yo soy, no ayays miedo.

28 דַּעַךְ לֹו כִּפְסָה וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי
אֵם אֶתֶּה הוּא צִוָּה לִי לְבוֹא
אֵלַי עַל־הַמֵּיִם :

Entonces respondi6le Pedro, y dixo, Sennor,
Si tu eres, manda que yo venga à ti sobre las aguas.

2E. Oí t' iōiōtēs hōtan aōdētē
ō(h)ē paitaiōx(i)lēi, xwēfē y-
vaxiōf hōti paitōiōf.

Or ceux qui avoyent mangé estoient environ cinq mille hommes, sans les femmes & les petit enfans.

22. Καὶ ὁ θ̅ς̅ως ἐνείκησεν ὁ ἡ-
σους ᾧ μαθητῇ αὐτοῦ ἐμβλεῖν
εἰς τὸ πλοῖον, καὶ προσέφη αὐτὸν
εἰς τὸ πέραν, ὥς ἂν διαλυθῇ ᾧ
ἄλλος.

Incontinent après, Jéſus contraignoit ſes diſciples de monter ſur la naſſe, & de paſſer outre deuant lui, cependant, que il donnoit congé aux troupes.

23. Καὶ ἀπολύσας αὐτὸν ὁ χυλός.
ἀνέβη εἰς τὸ ὄρεον καὶ ἐβόηεν πικρὰ
ἐν τῇ καρδίᾳ. Οὐ ψάλας ὅτι ἤμην ἡμι-
μῶν. Ὁ ὁδὸς ἐστίν.

Et quand il leur eut donné congé, il monta en la montagne pour estre à part solatin de prier. Et le soir venu, il choroit la seul.

24. Τὸ ὅτι παλαῖον ἦδη μένει τῆς
 θηλαόσης ἐν ὁσπορίῃ· ἡ δὲ ἐκ
 τῆς κυρτάτης ἐν τῇ σελήνῃ· ὁ
 ἀστέρας.

Or la naffelle estoit ja au milieu de la mer romuee des ondes : car le vent estoit contraire.

25. Τετάρτη ἡ Φυλακὴ τῆς πυ-
κνῆς, ἀπὸ λ' ἕως αὐτὸς ὁ ἡσυχῆς,
ὡς περὶ τῆς ἡμετέρας.

Et sur la quatrième veille de la nuit,
Jésus vint vers eux cheminant sur la
mer.

26. Καὶ ἰδοὺτε αὐτὸν οἱ μαθη-
ται ὅτι τὴν θαλάσσαν ὥρειπα-
ρουῖτο· ἰσχυροὶ ἦσαν λίθους, ὅς
φύσσει (μαίειν, καὶ ὅτι τοῦ φέ-
με ἰκράσαν.

Lequel les disciples voyans cheminer sur la mer, furent troublés, disant, c'est un fantôme : & de la peur s'écrièrent.

27. Εὐθὺς ᾧ ἠλάλησεν αὐτοῖς ὁ
ἰησοῦς, λέγων, παρσάτε· ὅγα εἶπα·
μὴ φοβῆσθε.

Mais incontinent Jésus parla à eux,
disant, A tenez-vous. ce n'est moi, n'ayez
point de peur.

28. Ἀπεκρίθεις δὲ αὐτῷ ἔπι-
 ρησάτω, κύριε ἐν τοῖς κελεύουσιν
 με πρὸς σὲ ἵνα ἔλθῃ ὅπου τὰ ὕδατα

Et Pierre lui respondant, dit, Seigneur, si c'est ta commande que j'aie des rois sur les eaux.

21. Manducantium autem fuit numerus, quinque milia virorum, exceptis mulieribus & parvulis.

And they that had eaten / were about five thousand men / beside women and little children.

22. Et statim iussit Iesus discipulos ascendere in naviculam, & praecedere eum trans fretum, donec dimitteret turbas.

And straight way Jesus compelled his disciples to enter into a ship / and to goe over before him / while he sent the multitude away.

23. Et dimissa turba, ascendit in montem solus orare. Vespere autem facto solus erat ibi.

And as soon as he had sent the multitude away / he went up into a mountain alone to pray: and when the evening was come / he was there alone.

24. Navicula autem in medio mari iactabatur fluctibus, erat enim contrarius ventus.

And the ship was now in the midst of the sea / and was tossed with waves: for it was a contrary wind.

25. Quarta autem vigilia noctis, venit ad eos ambulans super mare.

And in the fourth watch of the night Jesus went unto them / walking on the sea.

26. Er videntes eum super mare ambulanti, turbati sunt, dicentes Quia phantasma est. Et prae timore clamaverunt.

And when his disciples saw him walking on the sea / they were troubled / saying, It is a spirit: and cried out for fear.

27. Statimque Iesus locutus est eis, dicens, Habete fiduciam: ego sum, nolite timere.

But straight way Jesus spake unto them / saying, Be of good comfort. It is I: be not afraid.

28. Respondens autem Petrus dixit, Domine si tu es, iube me ad te venire super aquas.

Then Peter answered him / and said, Master / if it be thou bid me come unto thee on the water.

21. Die aber essen hatten / der waren bey fünff tausent Mann / ohn Weiber vnd Kinder.

Wen de som hadde edet / vaare ved fem tusinde Mend / vden Quinder oc Born.

22. Vnd alsbald treib Jesus seine Jünger / daß sie inn das Schiff traten / vnd für ihm herüber führen / biß er das Volck von sich liesse.

De strax kom Ihesus sine Disciple til / at de gaa i Skibet / oc fore offuer saare hannem / Indtil hand siel ladet Folcket fra sig.

23. Vnd da er das Volck von sich gelassen hatte / steig er auff einen Berg alleine / daß er betet. Vnd am abend war er alleine daselbst.

De der hand hadde ladet Folcket fra sig / gick hand alene op paa et Bierg albede. De om aftenen vaar hand der alene.

24. Vnd das Schiff war schon mitten auff dem Meer / vnd leid noch von den Wellen / denn der Wind war ihnen wider.

De Skibet vaar da allerede mit i Hassuet / oc leed nod aff Volgerne / Thi Været vaar dem imod.

25. Aber inn der vierdten Nachtwache kam Jesus zu ihnen / vnd gieng auff dem Meer.

De paa den fjerde Væer om natten / kom Ihesus til dem / oc gick paa Hassuet.

26. Vnd da ihn die Jünger sahen auff dem Meer gehen / erschrecken sie / vnd sprach: Es ist ein Gespenst / vnd schreyen für forcht.

De der Disciplene saae hannem gaa paa Hassuet blestue de forserdede oc sagde / Der er et Spøgeise / oc derobte aff redsel.

27. Aber alsbald redet Jesus mit ihnen / vnd sprach: Sent getrost / ich bins / fürchtet euch nicht.

Da saaledo Ihesus strax met dem / De sagde / Været vedt sine mod / det er ieg / Frættet intet.

28. Petrus aber antwortet ihm / vnd sprach: Herr bist du es / so heiß mich zu dir kommen auff dem Wasser.

Peder suarede hannem / oc sagde / HERRER Est det du / da biud mig komme til dig paa Vandet.

21. Tsch paß stettigß gedli bñl potet pēt Tschāro Muzām / fromē sen a Dem.

Atsch Krozv iedli bylo okolo plaet tyšcer mešov / oproz mē wāsty šjatek.

22. A p hñed rozkázal Vtedli mřkām sropin aby wřtaupili na loděku / a p ředessli gen p řes More / a šby rozpuřil řāstup.

Thedy Jezus prymuřil řā rātem vřnie swoie wřtāpic w lodě / ā iāc p řed soba vř drugieho brzegu / ā šby odprāvil ono řgroz mādjenje ludži.

23. A rozpuřiv řāstup / wřtaupilna hāru sam / aby se modil. A tdyž byl wēter / jām tu řūřal.

A opuřciwř řgromādjenje ludži wřtāpil na gorę z osobna / aby se modil / A gdy byl wietor / thānje sam řojāl.

24. A loděka v p řes řed More zmřtala se mřnam / nebo byl wietr odporný.

A lodě tū bylā w pōřjādřu morzā / ā iāc p mōtanā od wālow / abowim byl wietr p řeciwnř.

25. P řet řwrtēm pař b dēnij nočnij / p řissel k nim chodě po moři.

Thedy cū wrtēy strāy nočney ředl dā nich Jezus / chodzāc po morzu.

26. A widauce gen an chor dij po moři / řarmauili se / řřauce: Ochluda geř. As řrāchem řřāli.

A wřtrawř řō gdr chodjil po morzu / řātrwōřli se wřmōw wie / mōwāc / pōřjā iēř / y odboř āzmi řřyřncl.

27. A p hñed Břžus proml wōil k nim / řřā: Wřgteř baw řřānij. Jāť gřem / nebo gřēř se.

Alc wnet mōwil Jezus dā nich / řřēřāc Břžāc do bōrē / gō lēřā, iāc cūm lēř mē bōyēř se.

28. W odpowřdēm Petr / řēř: Pāne gřili ty ē rozkāřij mē k sobě p řigjili po Wodě.

A Piotr odpowiedā řāc mū / řřēř: Pānte řēřā ty řēř řāž mū p řyřāc dā řiebie po wodāch.

יד

29 וַיֹּסֶף דָּין אָמַר לָהּ תֵּן
וְנָתַתְּ כִּמְחָה מִן הַלֶּפֶת
וְהָלַךְ עַל מֵיָּה וְהִיאֲתָה לָּוֹת
יִשְׂרָאֵל:

*Et egli disse, Vieni, Allora Pietro scese
de la nave, e camminando sopra l'acqua, per
andare a Gesù.*

30 וְכֵן חֹנֵן רוּחָהּ
הִקְשִׁינָה דָּחַל וְשָׁרָה לְבִיטְכָה
וְאִרְיִם קָלָה וְאִבְדָּה בִּידֵי
בְּרוּקִינִי:

*Así descendiendo al viento gagliardo, heb-
bera la nave, e començando a fender vergas,
gruesas, diciendo, Saluame, Señor.*

31 וְכֵן שָׁעָתָה פָּסַט אֶדְמָה
בְּיָדוֹ וְהִיאֲתָה וְאָמַר לָהּ זֶעֱזֵר
הַיָּמִינִיתָ לְפָנֶיךָ אֶת־בְּרִיתִי:

*Et subito l'Esu distese la mano, et
prese la nave, et tiròla di poco su, per che
fosse saluata.*

32 וְכֵן סָלְקוּ לְאֶלְפָּה
שְׂדֵי־הַחֵמָה:

*E saliti che furono ne la nave, il ven-
to cessò.*

33 וְאֵתוֹ הֵבִיז דְּבִלְפָּה
סָבְדוֹ לָהּ וְאִבְדוֹ שְׂדֵי־רֵאִית
בְּכֵן אֲנִיתָ דְּאֶלְפָּה:

*Allora quelli che erano ne la nave,
Senzere & ingannati un figli d'uomo,
e erano, Veramente tu sei il Figliuolo di
Dio.*

34 וַיְדַוּוּהוּ לְאֶלְפָּה
הַגִּנְסָר:

*Poi essendo passati da là, vennero ne
la terra de Genezareth.*

35 וְאֶשְׁתִּירְצִיָּהּ אֲנִישָׁא
דְּאֶתְרָא הֵו וְשִׁדְדוֹ לְכָל־חֵין
קִדְרָא דְּשִׁדְדִּיהוּ וְקִדְרָא לָהּ
כִּלְהוּ אֵילָן דְּבִישׁ בִּישׁ ע
עִדְדוֹ:

*Et havendolo gli homines di quel
luogo conosciuto, mandarono per tutto
quella contrada circouvicina: e portaro-
no a lui tutti quelli che erano ammalati.*

36 וַיִּבְצִי' הֵו בְּנֵה דִּיקְרָבִין
אִבְן לְכַפְפָּה בְּדִהְדוֹר
דְּלְבִישָׁה וְאֵילָן דְּקִרְבִּי א
אֶתְאֲסִיו:

*E pregarano lo che era il Figliuolo de
tutti, che era, e che era, e che era, e
che era, e che era, e che era.*

יד

29 וְהוּא אָמַר בּוֹא וְיֵרֵד כִּיפָּה
מִן הַסַּפִּינָה וְיֵלֶךְ עַל־הַמַּיִם
לְבוֹא אֵלַי יֵשׁוּעַ:

*Y el dixo, Ven. Y descendiendo Pedro del na-
uio, anduuo sobre las aguas para venir à Iesus.*

30 וּבְאִשְׁר רָאָה אֶת־דָּוִחַ חֲזָקָה
יָדָא וְכִי־חָחַל לְטַבֵּעַ צֶעֶק
לְאֹמַר אֲדֹנָי הוֹשִׁיעֵנִי:

*Mas viendo el viento fuerte, vuo miedo: y
començandose à hundir, dió bozes diciendo:
Sennor, saluame.*

31 וּפְתָאִים נָטָה יֵשׁוּעַ אֶת־יָדוֹ
וַיֹּאחֲזוּ אֹתוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ קִטּוֹן
אֲמוּנָה לְפָנֶיךָ חֲדָדְתָּה:

*Y luego Iesus estendiendo la mano, trauó
de el, y dizele, O hombre de poca fe, porque du-
daste.*

32 וּבְאִשְׁר עָלָו אֶל־הַסַּפִּינָה
שָׁתְקָה הָרוּחַ:

*Y como ellos entraron en el nauio, el vien-
to reposó.*

33 וְהֵאשִׁר בַּסַּפִּינָה הַמָּחָה בָּהֶן
וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לוֹ לְאֹמַר בְּנֵי־אֱלֹהִים
בָּרְכֵם:

*Entonces losque estauan en el nauio, vinie-
ron, y adoraronlo, diciendo, Verdaderamente
eres Hijo de Dios.*

34 וַיַּעֲבְרוּ וַיָּבוֹאוּ בְּאַרְצָא גִנְזָרֶת:

*Y llegando de la otra parte, vinieron en la
tierra de Genezareth.*

35 וּבְאִשְׁר גִּזְדַּע לְאֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם
הָהוּא שָׁלַח אֶל־כָּל־מִדְיָנָה
הוֹאֵת וַיִּשְׂאוּ אֵלָיו כָּל־אִשְׁר
הָלַךְ בָּם:

*Y como lo conocieron los varones de aquel
lugar, embiaron por toda aquella tierra alder-
redor, y truxeron à el todos los enfermos.*

36 וַיִּתְּחַנְנוּ לוֹ אֲשֶׁר לְבָדוֹ הָאֵצֶה
שִׁבְרָה בְּגָדוֹ וְכָל־אִשְׁר גָּעִו בּוֹ
בְּוִשְׁעוֹ:

*Y rogauanle que solamente tocassen el bor-
de de su manto: y todos losque tocaron, fueron
saluos.*

יד

29. Οὐδὲ εἰπὼν, ἔλθ' ἔρχετο παρὰ τῆς
καὶ δὸς τῆς ἀλφειᾶς ὁ πῆγος, περὶ
παρὰ τῆς οὐκ ἐπὶ τῆς ἀλφειᾶς, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ
τῆς ἰσχυρῆς.

*Il dit, Vieni. Et Pierre descendu de la
nauille, chemina sur les eaux pour aller
à Iesus.*

30. Βλέπων δὲ τὸν ἄνεμον ἰσχυ-
ρὸν, ἐφρόνηθη. καὶ ὀρῶμενος κα-
ταπνευσίζοντα, ἐκραξέ, λέγων· κύ-
ριε, σῶσόν με.

*Mais voyant le vent fort, il eut peur:
et comme il commençoit à s'enfoncer,
il s'écria, disant, Seigneur, sauue-moi.*

31. Εὐθὺς δὲ ὁ ἰησοῦς ἐκτείνας
τὴν χεῖρα, ἐπλάτατο αὐτόν, καὶ
λίγη αὐτῷ· ἐλίζόπις, εἰς τὴν ἰσ-
χυρῆς.

*Et incontinent Iesus estendit la main
à le prendre, lui disant, Homme de petite
foy, pourquoi as-tu douté?*

32. Καὶ ἰμῶντος αὐτοῦ εἰς τὴν
ναυῖον, ἐκέσθη ὁ ἄνεμος.

*Et quand ils furent montés en la na-
uille, le vent s'appaisa.*

33. Οἱ δὲ ἐν τῇ ναυίᾳ, ἐν ᾗ ἦσαν
ἐκπνευσήσαν αὐτῷ, λέγοντες· ὁ
ἀληθὺς υἱὸς τοῦ θεοῦ εἶ.

*Lors ceuz qui estoient en la nauille,
vinrent à l'adorer, disant, Vraye-
ment tu es fils de Dieu.*

34. Καὶ διὰπεράσαντες ἤλθον
εἰς τὴν γλῶσσαν γινεζαρεθ.

*Puis estans passés outre ils vindrent
en la contrée de Genezareth.*

35. Καὶ ὁππότε αὐτὸν εἶδον
οἱ τῶν ἐκείνου, ἀπέστειλαν αὐτῷ
ὅλην τὴν περιχώρον ἐκ τῆς γλῶσ-
σας, λέγοντες αὐτῷ πάντας τοὺς
κακῶς ἰχνοῦσας.

*Et quand les hommes de celieu-la
leurent reconnu, ils enuoyèrent par
toute la contrée d' à Ientoux: & lui pré-
senterent tous ceux qui se portoyent
mal.*

36. Καὶ παρακαλοῦν αὐτὸν ὥσ-
τ' αὐτοὶ ἂν ἴψανται τὸν ἱματίον αὐτοῦ, καὶ ὅσοι ἥψαντο, δι-
κώθησαν.

*Et le prioient que tant seulement ils
touchassent le bord de son vestement:
et tous ceuz qui le touchèrent, furent
guéris.*

29. At ipse ait, Veni. Et descendens Petrus de navicula, ambulabat super aquā ut veniret ad Iesum.

And he said: Come. And when Peter was come downe out of the ship, he walked on the water, to go to Iesus.

30. Videns verò ventum validum, timuit: & cum cœpisset mergi, clamavit, dicens, Domine, salvum me fac.

But when he sawe a mightie winde, he was afrayed: and as he began to sincke, he cryed, saying, Master, save me.

31. Et continuo Iesus extendens manum apprehendit eum: & ait illi, Modice fidei, quare dubitasti?

So immediately Iesus stretched forth his hand: and caught him: and said to him, O thou of little faith, wherefore diddest thou doubt?

32. Et cum ascendissent in naviculam, cessavit ventus.

And as soon as they were come into the ship, the winde ceased.

33. Qui autem in navicula erant, venerunt & adoraverunt eum, dicentes, Verè filius Dei es.

Then they that were in the ship, came and worshipped him, saying, Of a truth thou art the Sonne of God.

34. Et cum transfretassent, venerunt in Terram Genesar.

And when they were come over, they came into the land of Genesareth.

35. Et cum cognovissent eum viri loci illius, miserunt in universam regionem illam, & obtulerunt ei omnes malè habentes.

And when the men of that place knewe him: they sent out into all that countrey round about: and brought unto him all that were sicke.

36. Et rogabant eum ut vel himbriam vestimenti eius tangerent. Et quicumque tetigerunt, salvi facti sunt.

And besought him: that they might touch the hemme of his garment onely: and as many as touched it, were made whole.

29. Und er sprach: Kom her. Und Petrus trat auß dem Schiff / vnd gieng auff dem Wasser / daß er zu Jesu keme.

De hand sagde / Kom hie / De Peter traadde aff Schip / ob giel paa Vandet / at hand stulde komme til Ihesum.

30. Er sahe aber einen starcken Wind / da erschrack er / vnd hub an zu sincken / schrey vnd sprach: Herr / hilf mir.

De hand saa se sterke Vædet / da bleff hand forferdet / oc begynnte at sincke / ropte / oc sagde / HERR / HJELP MIG.

31. Iesus aber recket bald die Hand auß / vnd ergreiff in / vnd sprach zu ihm: O du kleinglaubiger / warumb zweiffeltest du?

Ihesus vdræte strax sin haand / oc tog far paa hannem / oc sagde til hannem / O du liden Troendis / hui tvilde du?

32. Und sie tratten in das Schiff / vnd der Wind leget sich.

De de ginge ind i Skiben / oc Vædet stillede.

33. Die aber im Schiff waren / kamen vnd fielen für ihm nieder / vnd sprachen: Du bist warlich Gottes Son?

Men de som vaare i Skiben / komme oc fulde ned for hannem / oc sagde / Du est sandelige Guds Son.

34. Und sie schifften hinüber / vnd kamen in das Land Genesareth.

De de fore hen offuer / oc komme til Genesareth land.

35. Vnd da die Leute am selbigen ort sein gewar worden / schickten sie auß in das ganze Land vmbher / vnd brachten allerley vngesunden zu im.

De der folgte paa samme Sted bleffue hannem var / sendede vdi det gaansle Land runt omkring / oc forde alle som pinge vaare / til hannem.

36. Und sie baten ihn / daß sie nur seines Kleides saum anrühreten. Und alle die da anrühreten / wurden gesund.

De bade hannem / at de maate ekon røre ved Sommer paa hans Klæder. De alle / der som røre de der ved / bleffue helbrede.

29. Von tæll: Dod. I wy staupiw Peter i loditky / stel po wodě / aby přišel k Ježíšovi.

A on poviedžal / Chodž / I wy staupiwšy Piotr i lodž / chodžil po wodach / aby přišedl do Jesuše.

30. Ale wida wištr weliš / bál se: A když počal tonout / žřikl řka: Pane / pomoz mi.

A widžae wištr gwaltowny / šleš se / A když už počal tonout / žřikl řka: Pane / pomoz mi.

31. A p hneď Ježíše wztáhnw ruku / wnal gen / a řekl genu: Máš wištr / proč žšw pochybowal?

A wnet Iesus dšagnawšy res řekł wšy: A ržekl mu / O malo wšiac / přecežš wárpil.

32. A když wstaupil na lod / wšku přestal wštr.

A když oni wšli w ledž / wšch uol wštr.

33. A řekł na loděce byli / přistaupili a štaněli se genu / řkauce: Wištr Syn Boží žšw.

A řekł byli w lodž / přystupili dali mu chwalu / mowiac / Prawdziwiec jest syn Boží.

34. A když se přepławili / přišli do země Genesaretské.

A přepławiwšy se / přišli do země Genesaret.

35. Kdež poznawšegw Musžij miššia toho / rož šlali po wššw wlašt ř / a podáwali gw mu wššech nemocnych.

A poznawšy gomežowic miewšć onego / pošlali powšyřiti / oncy přyřlegly řkauti / přyřis řli mu wšykři řkowsy se žle miewli.

36. A prošli ho / aby se as spoň podobka raucha gcho doštli. A řekł se koli došpřali / ždráwi gšau wšněni.

A prošli go aby se řhył doš tyřali řkauti pšfěza řgo / A řkowsy se řkowsi dořnali / řa žchows wšni.

טו

הידיו קרבו לזו ישרע
פרשנים וספרים דמו
אורשלים ואמרו:

*Allora vengono à Gesù da gli Scribi
& Farisei de Ierusalem, dicendo.*

למנא תלמידך עברין
על משלמנותא דקשיטא
אלא משיגין אדיהון מא
דאכלין לחמא:

*Perche trasgrediscono i tuoi discipoli
l'ordinazione de iustis antichis? conciosia
cosa che non si lauan le mani, quando
mangiano.*

ענא ישרע ואמר להון
למנא אף אנתון עברין
אנתון על פיקדונא ד
דאלהא מטהר מש
משלמנותכון אלהא ציר
אמר:

*Eli respondendo, disse loro, Per che
trasgredisce i vostri comandamenti de Dio
per la vostra tradizione. Conciosia cosa
che si la, & comanda, dicendo.*

יקר לאבך ולאמך וכן
דמצוה לאבוהי ולאמה
מכית יבור:

*Honora il padre & la madre, che mala
dixit il padre & la madre morte de morte.*

אנתון פין אמרו אנתון
כל מן דיאמר לאהא או
לאמא דהדבא מדם
דחתהא מני:

*E voi dite, Chiunque dirà al padre o
à la madre, Ogni dono che da me s'offeri-
rà, si farà vtili.*

ולא יקר לאבוהי או
לאמה ובטלתון מלהא
דאלהא מטהר מש
משלמנותכון:

*Ancora ch'ei non honori altrimenti
il padre, o la madre sua, sarà disobbligato,
& così hanete annullato il comanda-
mento de Dio, per la vostra tradizione.*

נסכי פנא שפיר
אתעבי עליכון אשעיג
גביא ואמר:

*Hypocritas, bene habetis vos profecto E-
rita, dicendo.*

עמא הנא בספותה הו
מיקר לי לכהון פין סכי ר
רחיק סכי:

*Que tu populo mi s'appressa con la sua
boca, & honora mi con le labbra, ma il
cor loro è ben lungi da me.*

טו

אך קרבו אל ישרע גם
מירושלים סופרים ומפרשים
לאמר:

*Entonces llegaron à Iesus vnos Escribas y
Phariseos de Ierusalem, diciendo:*

למה תלמידך יעברו את-
גזירות הוקנים כי לא יכבסו
את ידיהם כאשר יאכלו את-
הלחם:

*Porque tus Discipulos traspassan el precepto
de los Ancianos? porque no lauan su manos
quando comen pan.*

וען נאמר להם ולמה
אתם עוברים מצות אלהים
בגזירותכם כי אלהים צוה
לאמר:

*Y el respondiendox dixoles, Porque tam-
bien vosotros traspassays el mandamiento de
Dios por vuestro precepto? Porque Dios man-
dó, diciendo.*

כבד את אבך ואת אמך
והמקלל אביו ואמו מות יומת:

*Honra al padre y à la madre. Item, El que mal-
dixere al padre ó à la madre, muera de muerte.*

ואתם אומרים כל אשר
יאמר לאביו ולאמו קרבן אשר
ממני יועילך:

*Mas vosotros dezis, Qualquiera dirà al pa-
dre ó à la madre, Toda ofrenda mia à ti aproue-
charà:*

ולא יכבד את אביו ואת-
אמו ותפילו מצות אלהים
בעבור גזירותכם:

*Y no honrrará a su padre, ó à su madre, y a-
queys invalidado el mandamiento de Dios por
vuestro precepto.*

החנפים היטיב להנבא
עליכם ישעיהו לאמר:

*Hypocritas, bien prophetizó de vosotros
Isaias diciendo.*

כי גוש העם הזה בפיו
ובשפתיו כבודי ולבו רחוק
ממני:

*Este pueblo de su boca se acerca de mi, (y de la
boca me honra:) mas su corazón está do mi.*

Κ Ε Δ Α Ν.

Τοῦτε περιερχομαι τῷ ἱε-
ροῦσὶ τοῦ ἱεροσολύμου γραμ-
ματὸς καὶ Φαρισαῖοι, λέγοντες.

*A donc vient à Iesus des Scribes &
Pharisiens qui estoient de Ierusalem,
disant.*

2. Διὰ τί οἱ μαθηταὶ σου ὑπερ-
βαίνουν τὴν ἐντολὴν τοῦ πε-
ντήτευτος; ὃ γὰρ ἐντολὴ τοῦ πε-
ντήτευτος, ὅτι πρὶν ἐσθίειν.

*Pourquoi tes disciples outrepassent
ils la tradition des anciens? Car ils ne
lauent point leurs mains, quand ils pre-
nent leurs repas.*

3. Οὐ γὰρ διαβόλως ὑπὸ ἀπο-
στόλου καὶ ὑμῶν ἐντολὴν τὴν
ἐντολὴν τοῦ πεντήτευτος ὑμῶν;
ὃ γὰρ θεὸς ἐνετάλατο, λέγων.

*Mais lui respondant leur dit, Et vous,
pourquoi outrepassiez vous le com-
mandement de Dieu pour vostre tra-
dition? Car Dieu à commandé, disant.*

4. Τίμα τὸν πατέρα καὶ τὴν μη-
τέρα, ὃ κεκολλημένον πατέρα ἢ
μητέρα, θανάτου πλάττειται.

*Honore ton pere & ta mere. Item,
Qui maudira pere ou mere, meure de
mort.*

5. Τμῆς ἢ λίγας, οἱ αὖτε ὑπὸ
τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρὶ, δέροντες ἢ ἐὼς ἐξ
ἑμὲ ἐφελθεῖτε.

*Mais vous dites, Quiconque aura dit
à son pere ou à la mere, Tout don qui
sera offert de par moi, sera à ton profit.*

6. Καὶ ὃ μὴ τιμῇ τὸν πατέρα
αὐτοῦ ἢ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ ἑν-
κόσῃ τὴν ἐντολὴν τοῦ πεντήτευτος
τὴν ἐντολὴν τοῦ πεντήτευτος ὑμῶν.

*Encore qu'il n'honore pas son pere,
ou sa mere, sera hors de coulpe; & ainsi
avez annullé le commandement de Dieu
par vostre tradition.*

7. Τμῆς καὶ, καλῶς προφη-
τεῖτε ἐπὶ ὑμῶν ἡσυχίας, λέγων.

*Hypocrites, Esauz à bien prophetizé
de vous, disant.*

8. Ἐγγίζει μοι ὁ λαὸς ὅτι τῷ
στόματι αὐτοῦ καὶ τοῖς χείλεσι μα-
ρμαρῶν καὶ καρδίᾳ αὐτοῦ πόρνος ἀπὸ
χείλεος ἑμὲ.

*Ce peuple ci s'approche de moi de la
bouche, & m'honore de ses leures: mais
leur cœur est bien fort esloigné de moi.*

Tunc accesserunt ad eum
ab Ierosolymis Scribae
& Pharisei, dicentes.

Then came to Jesus the Scribes
and Pharisees / which were of Ierusalem / saying.

1. Quare discipuli tui
transgrediuntur traditionē
seniorum? non enim lavant
manus suas cum panem
manducant.

Why do thy disciples transgresse
the tradition of the Elders? for they
wash not their hands when they eat
to bread.

2. Ipse autem respondens
ait illis, Quare & vos trans-
gredimini mandatum Dei
propter traditionē vestram?
Nam Deus dixit.

But he answered & said unto them /
Why do ye also transgresse the com-
mandment of God by your traditiō?
For God hath commanded / saying.

4. Honora patrem & ma-
trem, & qui maledixerit
patri, vel matri, morte mo-
riatur.

Honour thy Father and mother: and
he that curseth father or mother let him
die the death.

5. Vos autem dicitis, Qui-
cunque dixerit patri vel ma-
tri, Munus quodcunque est
ex me, tibi proderit:

But ye say / whosoever shall say to
father or mother / An the gift that is
offered by me / thou mayest have profit.

6. Et non honorificabit
patrem suum aut matrem
suam: & irritum fecistis mā-
datum Dei propter tradi-
tionem vestram.

Though he honour not his father / or
his mother / shall be free: thus have ye
made the commandment of God of
no authority by your tradition.

7. Hypocritae, bene pro-
phetavit de vobis Iſaias, di-
cens.

Hypocrites / Iſaias prophesied
well of you / saying.

8. Populus hic labiis me
honorat: cor autem eorum
longè est à me.

This people draweth nigh unto me
with their mouth: and honoureth me
with the lips: but their heart is farre
off from me.

Sa kamē zu ihm die Schrifte-
gelehrten vnd Phariseer von Jerusa-
lem / vnd sprachen:

Da komme de Schriftloze oc Phariseer aff Jeru-
salem til hannem / oc sagde.

1. Warum übertretten deine Zün-
ger der Eltesten auffſätze? Sie wa-
schen ihre hende nicht wenn sie Brodt
essen?

Hui offuertrade dine Disciple de eldſtis Skick?
At to icke deris hender / naar de æde Brod.

2. Er antwortet vnd sprach zu ih-
nen: Warum übertrettet denn ihr
Gottes Gebot / vmb euer Auffſätze
willen? Gott hat gebotten /

Hand suarede / oc sagde til dem / Hui offuertra-
de i da Guds Bud / for eders Skickes skyld? Hui
haffuer budet /

4. Du solt Vater vnd Mutter ehren.
Wer aber Vater vnd Mutter fluchet
der soll des tods sterben.

Du skalt ære Fader oc Moder. De hno som
bander Fader oc Moder / hand skalt døle sig.

5. Aber ihr lehret: Wer zum Vater
oder Mutter spricht (wenn ichs opffe-
re / so ist es dir vil nützer) Der thut
wol.

Men i lære / Hno som siæter til Fader eller til Moder
der i om i offerer det / da er det dig meget nyttigere /
end det vil.

6. Damit geschieht es / daß nie-
mand hinfort seinen Vater oder seine
Mutter ehret. Vnd habt also Gottes
Gebot aufgehaben / vmb euer Auff-
sätze willen.

De der met siæter det / at ingen ærer sin Fader eller
sin Moder mere. De der met haffue i til intet giord
Guds Bud for eders Skickes skyld.

7. Ihr Heuchler / es hat wol Esai-
as von euch geweissaget / vnd ge-
sprochen:

I Høenskalde / Esaias spaaede vel om eder / oc
sagde.

8. Diß Volk naht sich zu mir mit
seinem Munde / vnd ehret mich mit
seinen Lippen / aber ihr Herz ist ferne
von mir.

Dette Folk holder sig til mig med sin Mund / oc
ærer mig med sine Læbe / Men deris Herte er langt
fra mig.

Ehdy přišlaupili k němu
od Jeruzaléma Scribe
a Farizejci / řkouce:

Prody přichodjili do Jezusa z
Jeruzalem niektorzy náuczyci
cielowie y Farizejci / mo-
wiac.

2. Proč Vědmijci twogi
přestupují ustanowenij Star-
šijch? nebo ncomptuagij ru-
kau swjch kony chleb gebij.

Cemu wozniowie twoi přes-
tepujaviham. Staršijch? Abo-
wim me wmywáa ruku swjch
gdy chleb jedja.

3. A on odpowjídaje řekl
jim: Proč? wy přestupujete
Přikázání Boží pro ustanow-
enij wasše? Neb Báh přis-
kázal / řka:

A on odpowjédájac řekl jim /
Cemu teč wy přestupujete ros-
kazání Boží pro ustanowenij
abowim bog přepřázati / mowiac.

4. Tu otce y Matku: A kdožby
zlečel y Otce neb Matku / at
smrti umře.

Či otč twego y mátki two-
te / A koby zlořečyl otcu abo
mátce / smrti umře / mowiac.

5. Ale wy pravíte: Kdoby
řekl Otce aneb Matku /
Dar kterýkoli geš ode mne /
tebe bude prospěš.

A wy powiedacie / A koby
řekl ot. u abo mátki / Dar
kterýkoli bude ofirowal / w spo-
možou bdyti.

6. Ze nemá tchli Otce aneb
Matku swě. A tak zrušili geš
Přikázání Boží pro swá us-
tanowenij.

Chočy nie řekl otč swego
abo mátki / mowiac (předy) niewis-
men bdyti. A wintweczešacie as
brocili rozkazanie Bože Přez us-
tawenij.

7. Pokrytci / dobrěť geš pro-
rokoval o was Pŕoroka / řka:

Pokrytci / dobrěť o was
prorokoval / řkajac / mowiac.

8. Lid tento wšly soliko mne
tch / ale Serce gegich daleko
geš ode mne.

Přichodji do mne ten lid
wšlana swotimi / y cecimie was
gim / ale serce ich daleko jest od
dennie.

טו

וְסִרְתֶּם אֶת הַחֵלֶן לִי כִּד
מִלִּפְנֵי יוֹלֵכֵנָה וְהִיָּקְדֵנָה
דְּבִנְיָנָה:

Ma in vano mi honorano, insegnando dottrine, che son comandamenti d'homini.

וְקָרָא לְכֹנָשָׁא וְאָמַר
לְהוֹן שְׂמַעוּ וְאַסְתַּכְלוּ:

*E chiamato a se lo turbe, disse loro, V-
dite & intendete.*

וְלֹא הוּא מִדֶּם דְּעִנְיָנָה
לְפִימָא מְסִיב לְבָר נִשְׁנָה
אַלֵּא מִדֶּם דְּנִפְק מִן פִּימָא
הוּא הוּא מְסִיב לְבָר נִשְׁנָה:

*Non quello che entra ne la bocca, fa
l'homine immundo: ma quello che esce de
la bocca, è quel che fa immundo l'homine.*

וְהָיוּ קִרְבּוֹ תַלְמִידֵיהִי
וְאָמְרוּ לֵה דַע אַתָּה דָּב
דְּבִרְתָּא דְּשְׂמַעוּ מִלְתָּא
וְאַתָּה אֲתַפְּשֵׁלוּ:

*Allora i suoi discipoli accostandosi li,
gli dissero, Hai tu saputo che i Farisei &
dicendo questa parlare, se fanno scandalo
tibi?*

וְהוּא דִּין עֲנָה וְאָמַר
לְהוֹן כָּל נִצְבְּתָא אִידֵנָה
וְלֹא נִצְבְּתָא אֲבִי דְּבִשְׁמָנָה
תִּתְּקֹר:

*Et egli rispondendo, disse, Ogni pian-
ta, che non ha piantato il mio celeste Pa-
dre, farà decadere.*

וְשִׁבְּקוּ לְהוֹן סְמִינָה
אֲנִין נִגְדָה וְסְמִינָה סְמִינָה
דִּין לְסְמִינָה אִין דְּבִר תִּרְיָהוֹן
כְּנִשְׁמָנָה נִבְּלוּ:

*L'assente, essi sono ciechi guide di cie-
chi. E se un cieco guidarà un altro cieco,
ambedue cadranno ne la fossa.*

וְעֵנָה שְׂמַעוּן כְּאִפְּשָׁה
וְאָמַר לֵה מִדִּי פִּשְׁק לֹא מִ
מִתְּלָא הִנֵּה:

*E Pietro rispondendo gli disse, Decla-
ranos questa similitudine.*

וְהוּא דִּין אָמַר לְהוֹן עֹד
מִנָּה לְהִשָּׂא אִף אֲנִתּוֹן לֹא
מִסְתַּכְּלוּן אֲנִתּוֹן:

*E l'x v disse, E voi sete pur ancora
senz'occhi.*

טו

וְהָיָה יִדְּאֲתָם אֹתִי מִצְנָה
אָדָם מִלְּמִדָּה:

*Mas en vano me honrran enseñando do-
ctrinas, mandamientos de hombres.*

וַיִּצְעַק אֶת-הָעָם וַיֹּאמֶר
לָהֶם שְׂמַעוּ וְהִבִּינוּ:

*Y llamando a si las compannas, dixoles;
Oyd, y entended:*

וְאִשָּׁר יָבוֹא לִפִּי אִינוּ מְטִימָה
אֶת-הָאָדָם כִּי-אִם אִשָּׁר יֵצֵא
מִפִּי וְהוּא יִטְמָא אֶת-הָאָדָם:

*No loque entra en la boca contamina al
hombre: mas loque sale de la boca, esto conta-
mina al hombre.*

וְאִלּוּ נִגְשׁוּ תַלְמִידָיו וַיֹּאמְרוּ
לֹא הִידְעָתָּ כִּי-הַמִּפְּרָשִׁים
כְּשִׁמְעִים אֶת-הַדְּבָר הַזֶּה הִכְשִׁילוּ:

*Enonces llegandose sus Discipulos, dixe-
ronle, Sabes que los Phariseos oyendo esta pala-
bra se offendieron?*

וַיַּעַן וַיֹּאמֶר כָּל-מִטְעַע אִשָּׁר
לֹא נִטְעָה אֲבִי אִשָּׁר בְּשִׁמְרָם
יִנְהָשׁ:

*Mas respondiendole el, dixo, Toda planta
que no plantó mi Padre celestial será defarray-
gada.*

וְהָיוּ לָהֶם כִּי עֵוִיִּים הֵמָּה
וְנִהְיָ הָעֵוִיִּים וְעוֹד אִם יִנְהָשׁ אֶת-
הָעוֹד שְׂגִיָּהֶם לְבוֹר יִבְּלוּ:

*Deixalos: guias son ciegas de ciegos: y si el
ciego guiaré al ciego, ambos caerán en el hoyo.*

וַיַּעַן כִּיפָּה וַיֹּאמֶר לֹא כִּתְּרָה
לָנוּ אֶת-הַמִּשָּׁל הַזֶּה:

*Y respondiendole Pedro, dixole, Declaranos
esta parábola.*

וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ הָעָם עוֹד
עִתָּה אֵינְכֶם מִבִּינִים אֶת-
הַדְּבָר:

*Y Iesus dixo, Aun tambien vosotros soys sin
entendimiento?*

טו

9. Μάτθς ὁ σίβωντάς με, διδά-
σκειν τις διδασκαλίας, ἐν ἑλμαῖς
ἀνθρώπων.

*Mais en vain m'honorent-ils, ensei-
gnans des doctrines, qui ne sont que
commandemens d'hommes.*

10. Καὶ προσκαλεσάμενος τὸν
ὄχλον εἶπεν αὐτοῖς, ἀκούετε καὶ
συνίετε.

*Puis ayant appelé les troupes à loi,
leur dit, Oyez & entendez.*

11. Οὐ γὰρ τίς εἰσέρχόμενος εἰς τὴν στή-
μας ὁσσοὶ τὸν ἀνθρώπου, ἀλλὰ τίς
ἐκπορεύμενος ἐκ τῆς στήματος ἐξ-
έρχεται τὸν ἀνθρώπου.

*Ce n'est pas ce qui entre en la bou-
che, qui souille l'homme: mais ce qui
sort de la bouche, c'est cela qui souille
l'homme.*

12. Τότε προσελθόντες οἱ μαθη-
ταὶ αὐτοῦ εἶπον αὐτῷ· εἶπας ὅτι οἱ
Φαρισαῖοι ἀπορροῦσιν τὸν λόγον,
ἐπακροῦσά σοι ἡμεῖς;

*Lors les disciples s'approchant lui
dirent, N'as-tu pas cognu que les Pha-
risiens ont esté scandalizés, quand tu
ont oui ce propos?*

13. Οὗ γὰρ ἀποκαθίσεις εἰς τὴν πᾶσαν
φυτίαν, ἡὗ ἐὰν ἐφύτῃσιν ὁ πα-
τήρ μου ὁ ὁσσοὶ, ἐκείνη ἡμεῖς ἡμε-
ται.

*Et lui respondant, dit, Toute plante
que mon Pere celeste n'a pour planter,
sera déracinée.*

14. Ἄφετε αὐτοὺς ὁδηγαί εἰσι
τοφλαὶ τοφλαῖν. τοφλὸς γὰρ το-
φλὸς εἰς ὁδηγῇ, ἀμφοτέρω εἰς
βόθυνον πτωσύνῃ.

*Laissez-les, ce sont aveugles conda-
cteurs d'aveugles. Que si un aveugle
conduit un autre aveugle, tous deux
chercheront en la fosse.*

15. Ἀπελθεὶς ὁ πῖτερς εἰ-
παναὐτῷ, Φερίτω ἡμῖν τίνα ὡς
βόλλω ταύτῃ.

*Adonc Pierre prenant la parole, lui
dit, Expose-nous cette similitude.*

16. Οὗ δὲ ἰησοῦς εἶπεν, ἀκούετε καὶ
ὁμῶς ἀσυνίετε ἔστε;

*Et Iesus dit, Vous aussi, estes-vous
encore sans entendement?*

S. MATTHAEVS.

CAP. XV.

9. 1 Sine causa autem colunt me, docentes doctrinas, & mandata hominum.

But in vaine they worſhip me / teaching for doctrines / mens precepts.

10. Et convocatis ad se turbis, dixit eis, Audite & intelligite.

Then he called the multitude unto him / and ſaid to them / heare and vnderſtand.

11. Non quod intrat in os, coinquinat hominem: ſed quod procedit ex ore, hoc coinquinat hominem.

That which goeth into the mouth / defileth not the man: but that which cometh out of the mouth / that defileth the man.

12. Tunc accedentes discipuli eius dixerunt ei, Scis quia Pharisei, audito verbo hoc, scandalizati ſunt?

Then came his diſciples / and ſaid unto him / Perceivest thou not / that the Pharisees are offended in hearing this ſaying?

13. Et ille respondens ait, Omnis plantatio quam non plantavit pater meus celestis, eradicabitur.

But he answered and ſaid / Every plant which mine heavenly Father hath not planted / ſhall be rooted up.

14. Sinite illos: cæci ſunt, duces cæcorum, cæcus autem ſi cæco ducatum præſtet, ambo in foueam cadût.

Let them alone: they be the blinde leaders of the blinde: and if the blinde lead the blinde / both ſhall fall into the ditch.

15. Respondens autem Petrus dixit ei, Ediffere nobis parabolam istam.

Then answered Peter / & ſaid to him / Declare vnto vs this parable.

16. At ille dixit, Adhuc & vos ſine intellectu eſtis?

Then ſaid Jeſus / Are ye yet without vnderſtanding?

S. Mattheus.

Das XV. Capitel.

9. Aber vergeblich dienen ſie mir / dieweil ſie lehren ſolche Lehre / die nichts denn Menſchen gebot ſind.

De tiene mig ſorgeffuis / den ſtund de lere ſaadan / ſedom / ſom ere icke vden menniskens Bud.

10. Vnd er rieß das volck zu ſich / vnd ſprach zu im: Höret zu / vnd vernemets.

De hand ſallde ſolcket til ſig / oc ſagde til dem / Høret til oc forſtaar.

11. Was zum munde eingehet / das verunreiniget den Menſchen nicht / ſondern was zum Munde außgehet / das verunreiniget den Menſchen.

Det ſom indgaar i munden / beſmitter icke Menſken / Men huad ſom vdgaaſt aff Munden / det beſmitter Menſken.

12. Da tratten ſeine Jünger zu im / vnd ſprachen: Weiſt du auch / daß ſich die Pharifeer ergerten / da ſie das wort höreten?

Da gieng hans Diſciple til hannem / oc ſagde / Vedſt du oc / at Pharifeerne forargede dem der de hørede det Ord?

13. Aber er antworttet / vnd ſprach: Alle pflanzen / die mein Himliſcher Vatter nicht pflanzet / die werden außgerent.

Hand ſuaſtede / oc ſagde / Al planteffe / ſom min Himmiſke Fader icke planter / den ſkal oprødt.

14. Laſſet ſie faren / ſie ſind blind / vnd blinden leiter. Wenn aber ein Blinder den andern leitet / ſo fallen ſie beide in die Gruben.

Lader dem fare / De ere Blinde / oc Blindis ledere. Naar en Blind leder den anden / da falde de baade i Graffuen.

15. Da antwortet Petrus / vnd ſprach zu im: Deute vns diſe Gleichniß.

Da ſuaſtede Peter / oc ſagde til hannem / Bdeleg off denne lignelſe:

16. Vnd Jeſus ſprach zu inen: Seidet ihr denn auch noch vnuerſtändig?

De Jeſus ſagde til dem / Eret da end nu oc ſaa forſtandige?

S. Mathaus.

Kapitola XV.

9. Nadormot mne ctiſ / vñijet vñemij a pñitazani ljudſkã.

Lezdarmo miz dñwalo / vñazac nãut kroc ſa vñlãwani ljudſkuni.

10. A ſwolaw k sobz Zãstupy / řekl gĩm: Gloſſie a rozumẽ gĩe.

Amezamofy wielkiego zgro / madżemã ludzi řekl imi, Gluchã řcie a rozumieycie.

11. Nerd coż wchãży w oſta poſſtrãuge Eflowẽka: ale coż vñ pochãży / toť poſſtrãuge Eflowẽka.

Wie to co wchodzy w ſtã / poſtãlã cñlowickã / ale to co wychodzy wñ / poſtãlã cñlowickã.

12. Echdy pñiſtãupiwſſe Bĩ řednucy gehoť nẽmu / řekli gĩmu: Wiſſi / ře Zãkonjcy vñij ſſawſſe to ſlowo / řhorſſi ſe?

Ecdy pñyſtãupiwſſe Bĩ řednucy gehoť nẽmu / řekli gĩmu: Wiſſi ře řãřycy ſlowie vñlyſãwſſy řto ſlowo / a bĩřem ſã?

13. A on odpowĩdãge / řekl: Každĩ řſypny / řtãřhož neſtĩp pĩ Dtec mĩg Nbeſtĩ / wptĩ řenẽno bude.

A on odpowĩdãkã řekl / wſeklĩ řie řãdżenie kroc ego nĩ řãdzył Wĩ řec moy nĩbĩřĩ / wñřorżeniõs bĩdzył.

14. Nchťẽ gĩch: řlepĩĩ gĩſau / a wũdconĩ řlepĩch: A powes belĩ řlepĩ řlepĩho / oba w gãmu wpadnãu.

Wpũccĩe řelſã řlepĩ wõdżõs wĩ řlepĩch / A řlepĩ řelſby řlepĩ go prowãdzył / obãwã w dõł wpadnãu.

15. Wpro mĩwĩw Petr / řekl gĩmu: Wplożyĩ nãm toto podobnĩſtwĩ.

A Piotr odpowĩdãkã / řekl mu / Koſpõwĩdżĩ nãm to podobnĩ cñſtwõ.

16. A on řekl: Beſſĩř q wñ bĩř rozumu gĩře?

A řekl Jeſus / Jeſeřeřy wñ řrom porõzumĩcĩnĩ řeſeřeře?

טו

17 לא ידעין אמתו דמדם
דעאל לבומא לכרסא
הו אור ומו תמן בת
בתדביתא משתדא לבר:

Non intendete ancora, che tutto ciò che entra ne la bocca, se ne va nel ventre, e mandasi fuore nel luogo necessario?

18 מדם דין דמו פומא
נפק מן לבא נפק והיו
מסיב לה לבר נשג:

Ma le cose che escono de la bocca, vengono dal cuore, e quelle fanno l'uomo immondo.

19 מן לבא הו גיר נפקין
מהשבתא בישתא גורא
קטלא וניהתא גנבותא
סהדות שוקרא גורפא:

Imperche dal cuore procedono: malos pensamientos, gli homicidios, gli adulterios, le fornicaciones, i furto, le false testimonias, etc, le infamaciones.

20 הליו אגין דמסיבין ל
לבר נשג או אנש דין
ילעס כד לנא משגין א
אדניה לא מסתניב:

Queste son quelle cose che fanno l'uomo immondo: ma si mangiar senza le mani lavate, non fa gra l'uomo immondo.

21 ונפק מן תמן ישוע
ואתא לתהומב דביר
ודביר:

Partiendo por Tyro de li, se retirò ne le parte de Tiro e de Sidon.

22 והו אנתתא כ
כנצנתא מן תהומב
הנו נפקת כד קצין
ואבדא אתרחם עלי מרי
ברה דדור כתי ביטא
מתדבא מן שאדא:

Et ecce una donna Cananea, descendit quæ confit, gridava a lui, dicendo, Habbi misericordia di me Signore, Figliuol di David, la mia figliuola è miserabilmente tormentata dal demonio.

23 הו דין לא פקד
פתגמא הקבו תלמידוהי
בצו מנה ואמרין שריה
דקצין פתכו:

Ma egli non le rispose parola: e i suoi discipoli accostatisi, lo pregavano, dicendo, Mandala via, perche ella ci grida dietro.

טו

17 הלא תבינו ככל אשר
בא לפה גם יבוא אל הפטן
ובפתח ישלח:

No entendays aun, que todo loque entra en la boca, va al vientre, y es echado en la necesidad?

18 ואשר יצאו מפיה גם מלכב
יצאו ויהמה יטמאו את האדם:

Mas loque sale de la boca, del mismo coracon sale, y esto contamina al hombre.

19 ככל מלכב יצאו מהשבות
לעוה קחצים גי'אופים ונוגים
גנבות עדות שקר וגדופים:

Porque del coracon salen los malos pensamientos: muertes, adulterios, fornicaciones, hurtos, falsos testimonios, maledicciones.

20 אלה הם אשר יטמאו
את האדם אבל אכול ולא
לרחץ ידיים לא יטמא את
האדם:

Estas cosas son las que contaminan al hombre: que comer con las manos por lavar no contaminan al hombre.

21 ויצא משם ישוע יבוא
בקצות צור וצידון:

Y saliendo Iesus de alli, fue a las partes de Tyro y de Sydon.

22 והנה אשה כנענית מגבולים
האלה יצאה ותצעק לאמר
תנני אדני בר דוד ככלי הענה
מאד מן השטן:

Y heaqui vna muger Chananea que avia salido de aquellos terminos clamava diziendole, Sennor, Hijo de David, ten misericordia de mi, mi hija es malamente atormentada del demonio

23 והוא לא יענה לה דבר
ויקרבו תלמידיו ויתחננו לו
לאמר הנה אותה ככל צעקה
אחריו:

Mas el no le respondió palabra. Entonces llegando sus Discipulos, rogaronle diziendo, Embiala, que da bozes tras nosotros.

16.

17. Οὐκ ἔτι οὐκ ὅτι πρὸς τὸ ἄσπορδόμενον εἰς τὸ στομάχιον τὴν καλὴν χυρὴν, καὶ εἰς ἀφροδίτην ἐκβάλλεται.)

N'entendez-vous pas encore que tout ce qui entre en la bouche, s'en va au ventre, & est jeté au retrait?

18. Ταῦτα δὲ ἐκ τοῦ σπέρματος ἐκ τοῦ στομάχου, ἐκ τῆς καρδίας ἐξέρχεται, καὶ ἀκύνει τὸν ἄνθρωπον.

Mais les choses qui sortent de la bouche, partent du cœur, & ces choses-la souillent l'homme.

19. Ἐκ γὰρ τῆς καρδίας ἐξέρχεται, ἀλογισμοὶ, πονηροί, Φοναί, μοιχεύαι, φονεῖαι, κλέπτειν, ψευδομαρτυρεῖν, βλασφημίαι.

Car du cœur sortent pensées malignes, meurtres, adulteries, paillardises, larcins, faux témoignages, deceptions.

20. Ταῦτα εἰσι τὰ κτηνώδη τὰ ἄνθρωπον, τὸ δὲ ἀνθρώπινον χεῖρ φάγει, καὶ τὸν ἄνθρωπον.

Ce sont ces choses-la qui souillent l'homme: mais de manger sans avoir les mains lavées, cela ne souille point l'homme.

21. Καὶ ἔξεν θύον ἐκ τῆς ὁδοῦ, ἀποχωρήσας εἰς τὰ μέρη τύρου καὶ σιδῶν.

Après Iesus partant de là, se retira es quartiers de Tyr & de Sidon.

22. Καὶ ἰδοὺ γυνὴ χαναναία, ὅτι ᾧ ὀρίαν ἐκείνην ἐξελεκετο ἐκπορεύσασιν αὐτῇ, λέγουσα, ἑλέη σὲ μακάρε, ἡ δαυὶδ, ἡ θυγατὴρ μου κακῶς δαίμονιζται.

Et voici une femme Cananéene, partie de ces quartiers-la, qui s'écrit, lui disant, Seigneur, Fils de David, ayez pitié de moi: ma fille est misérablement tormentée du diable.

23. Οὐδὲ αὖτις ἀποκριθὴν αὐτῇ λέγει, καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἱκέσονται αὐτὴν, λέγοντες, δαυὶδ, λυσὲν αὐτὴν ὅτι πρᾶξα ὅπως ἡμεῖς.

Mais il ne lui répondit mot. Lors ses disciples s'approchant, le prierent, disant, Donne lui congé: car elle crie après nous.

17. Non intelligitis quia omne quod in os intrat, in venter vadt, & in secessum emittitur?

Perceiue ye not yet / that whatsoeuer entreib into the mouth / geet into the venter / and is cast out into the draught?

18. Quae autem procedunt de ore, de corde exeunt, & ea coinquant hominem:

But those things which procede out of the mouth / come from the heart / and they defile the man.

19. De corde enim exeunt cogitationes malae, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blasphemiae.

For out of the heart come evil thoughts, murders, adulteries, fornications, thefts, false testimonies, slanders.

20. Haec sunt quae coinquant hominem. Non lotis autem manibus manducare, non coinquant hominem.

These are the things / which defile the man: but to eat with unwashen hands / defileth not the man.

21. Et egressus inde Iesus secessit in partes Tyri & Sidonis.

And Iesus went thence / and departed into the coastes of Tyre and Sidon.

22. Ecce mulier Chananæa à sinibus illis egressa clamavit, dicens ei, Misere-re mei Domine fili David: filia mea male à daemonio vexatur.

And behold / a woman a Chanaanite came out of the same coastes / and cried saying / Have mercy on me O Son of David: for my daughter is miserably vexed with a devil.

23. Qui non respondit ei verbum: Et accedentes discipuli eius rogabant eum dicentes, Dimitte eam: quia clamat post nos.

But he answered her not a word: Then came the him his disciples / and besought him saying / Send her away / for she crieth after us.

17. Mercket jr noch nicht/das alles/was zum Munde ingehet/das gehet in den bauch / vñnd wird durch den natürlichen gang außgeworffen?

Forstaa nicht end nu? Alz als der som indgaar / munden/der gaar / Bugen/oe blisset vdfast ved den naturlige gong.

18. Was aber zum munde herauß gehet/das komit auß dem herzen/ vñnd das verunreiniget den Menschen.

Wen der som gaar vdfast Munden / der kommet auß hertel / oe der besmuttet Menschen.

19. Denn auß dem herzen kommen arge gedanken/mord/ehebruch/hureren / dieberen / falsche gezeugnuß / lesterung.

Thi auß hertel komme onde Tander/Mord/Hoer/Sterckheit / Dissuet / falsche Bidnesbyrd / Bestaeltse.

20. Das sind die Stück / die den Menschen verunreinigen. Aber mit vngewaschen henden essen / verunreiniget den Menschen nicht.

Diese ere de ting / som besmuttet Menschen. Wen at orde mit toetene hender / der besmuttet ick Menschen.

21. Vñnd Iesus gieng auß von dannen / vñnd entweich inn die gegend Tyro vñnd Sidon.

De Ihesus gieng der vdfra / De drog bort / Tyri oc Sidons egu.

22. Vñnd sihe/ein Cananeisch Weib gieng auß derselbigen grenze / vñnd schren im nach / Vñnd sprach: Ach HERR / du Son David / erbarm dich mein/Meine Tochter wirdt vom Teufel übel geplaget.

De see/en Cananeist Quinde gieng auß den sinne egu/oe robte effter hannem / oe sagde / Ach HERR / du Davids son / forbarne dig offuer mig / Wiltu Daatter plagis ick auß Dieffuelen.

23. Vñnd er antwortet jr kein wort. Da Tratten zu im Seine Jünger/baten in/vñnd sprachen: Laß sie doch von dir/denn sie schreyet vns nach.

De hand suarede hende ick te Ord. Da traadde hans Disciple til hannem / bade hannem oe sagde / Stel dig dog auß ick hender / thi hun rober effter off.

17. Perceiue nterozumtece/ie wfele coj w vsta wchazp / do bricha gde/a wppaußti se wen t

Jeßece nte rozumtece/ie wfele coj w vsta wchazp / do bricha gde/a wppaußti se wen t

18. Aleker wcey z auß po chazegj / s fdeet gdu, a tpt posstwrnugij sloweka.

Ale ty rzecey kore wydobza z vsta / Memego lera pochodza, y posstwrnugij sloweka.

19. Mebo z fdeet wchazegij zla mnsienij wrazen / czolojz / swa / smilswa / tradze / trawa / swedectw / trauhanij.

Abomtem z fdeet wydobza zle mysl / morderstwa / czolojz / swa / smilswa / tradze / trawa / swedectw / trauhanij.

20. Tpt psau wcey kerej posstwrnugij sloweka. Ale new mptima rukama gysu / to nes posstwrnugij sloweka.

Eré sa rzecey kore pochodza z vsta / ale ick nie wmpwizy / tpt / sloweka nie pochodza.

21. A wpsed obaud Gzysa / stel do kragin Tyrysch a Sydonisch.

A wpsedby Jezus z onad / posstwrnugij Tyru y Sydonu.

22. A on žena Kananejska od kontin tech wpsed / wolała kłucy genu: Smilug se nademnu Pane synu Dawid / Dcera má bjdne se od dábla trápji.

A oto niewiasta Chananey / sta wyszedly z onych kraow / wolała mówiac kłucy / Smilug se nademnu Pane synu Dawid / Dcera má bjdne se od dábla trápji.

23. Kterjto neodpowěděl jí slova. Y přistupivše učedlnicy jeho / prosili ho / řek: Propušt jí / nebt wola za námi.

A on nie odpowiedzial jej by slowa: Tedy přistupivši učedlnicy jeho / prosili ho / řek: Propušt jí / nebt wola za námi.

טו

24. הוּ דִּין עָנָה וַאֲמַר
לְהוֹן לֹא אֶסְתַּדְרַת אֶלֹא
לְנֹת עֲרֹבָה וְשָׂעוּ מִבֵּית
יִשְׂרָאֵל :

*Et egli rispondendo, disse, Io non son
mandato se non a le pecore perdute de la
casa d'Israel.*

25. הִיא דִּין אָמְתָה סִגְדָתָה
לָהּ וַאֲמַרְתָּ מָרִי עֲדָרְנִי :

*Mia ella disse, & ingenuocissimamente
dissendo, Soccorrimi Signore.*

26. אָמַר לָהּ יֵשׁוּעַ לֵאמֹר
שְׂפִיר לְמִשְׁבֵּל לְחֵמְלָה
דְּבִנְיָא וּלְמִדְמוּ לְכֵלֵא :

*Et egli rispondendo, disse, Tu non è
bene di pigliare il pane de figliuoli, & get-
tarlo a i cani molati.*

27. הִיא דִּין אָמְתָה אֵין מָרִי
אִף פֻּלְבָּנָה אֶבְלִין מִן
פֻּרְתִּיתָא דְנִפְלִין מִן בֵּית
פְּתוּבָה דְּמִכְרִהוֹן וְחֵאֵין :

*Et ella disse, Cuius Signore, ma an-
cor a canaletti mangiano de iumenz, & al-
che cadeno de la mensa de lor Signori.*

28. הִיא דִּין אָמַר לָהּ יֵשׁוּעַ
אִף אֶתְחַתֵּב דְּבָא הִיא הִימָּה
הִיא מְנוּחָא דְּיֵהוּא לְכִי אִתְּךָ
דְּבָרָא אֶתְרִי וְאֶתְחַתֵּב
בְּרִיתָהּ מִן הִיא שְׁעִיתָה :

*Allor Iesus respondendo le disse, O
domina, la tua fede è grande : fuit facto
cume tu vuor. E da quella hora la sua fi-
gliuola fu risanata.*

29. וְשָׁנִי מִן תַּמָּן יֵשׁוּעַ
וְאֶתְחַתֵּב עֲלֵיבִימָה דְּגִלְיָה
וְסִלַּק לְטוּבָא וְיִתְבִּי תַּמָּן :

*Epoustofis 29 de la fene femme pres-
sa al mare de la Galilee e fuit facta
sana int' d'edera.*

30. וְקִרְבּוֹ לִיתָה פְּגִמָּה
סְגִימָה דְּאִיתָה הוּד עֲמִהוֹן
תְּגִידָה וְסִמְיָה וְהִרְשָׁה
וּפְשִׁימָה וְאֶתְחַתֵּב סְגִימָה
וְאֶתְחַתֵּב אֶתְחַתֵּב לְנֹת רְגִלֵּיהּ
דִּישׁוּעַ וְאֶתְחַתֵּב אֶתְחַתֵּב :

*Allora vennero a lui molte turbe, che
hancano seco de zoppi, de ciechi, de mu-
ti, de gu' streppati, & molti altri : & mes-
sogli a piedi de Iesus & egli li risana.*

טו

24. וְהוּא עָנָה וַאֲמַר לֹא שְׁלַחְתִּי
כִּי־נָחַם אֶל צֹאן אֶבְדֵּי מִבֵּית
יִשְׂרָאֵל :

*Y el respondiendolo, dixo, No soy embiado si-
no a las ouejas perdidas de la Casa de Israel.*

25. וְהִיא בָּאָה וַתִּשְׁתַּחֲוֶה לּוֹ לֵאמֹר
אֲדֹנָי הוֹשִׁיעֵנִי :

*Entonces ella vino, y adorólo diziendo,
Sennor soccorreme.*

26. וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֵין טוֹב לְקַחַת
לֶחֶם מִבָּנִים וּלְרִמּוֹת לְכָל־בָּיִם :

*Y respondiendolo el, dixo, No es bien tomar
el pan de los hijos, y echarlo a los perrillos.*

27. וְהִיא אָמְרָה בֵּן אֲדֹנָי אֶבְל
גַּם הַכָּלָבִים יֹאכְלוּ מִפִּתִּים
הַנִּפְלִים מִשְׁלַחֵן אֲדֹנֵיהֶם :

*Y ella dixo, Si Sennor : porque los perrillos
comen de las migajas que caen de la mesa de sus
señores.*

28. אָמְרָה יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהּ
אִף אֶתְחַתֵּב דְּבָא הִיא הִימָּה
הִיא מְנוּחָא דְּיֵהוּא לְכִי אִתְּךָ
וְאֶתְחַתֵּב בְּרִיתָהּ מִן הִיא שְׁעִיתָה :

*Entonces respondiendolo Iesus, dixo, O mu-
ger, grande es tu fe : sea hecho contigo, como
quieres. Y fué sana su hija desde aquella hora.*

29. וַיַּעֲבֹר מִשָּׁם יֵשׁוּעַ וַיָּבֵא
עֲלֵיהֶם תְּגִלְיָה וַיַּעַל אֶל־
הָהָר וַיֵּשֶׁב שָׁם :

*Y partido Iesus de alli, vino junto al mar de
Galilea : Y subiendo en vn monte sentose alli.*

30. וַיִּקְרְבוּ אֵלָיו עִם רֹב וַיִּהְיוּ
אֲתָם פְּסָחִים עֲוָרִים חֲרָשִׁים
חֲלָשִׁים וְאַחֲרִים רַבִּים וַיֹּרֶם
אֹתָם לְרִגְלֵי יֵשׁוּעַ :

*Y llegaron a el muchas compannas que re-
nian consigo coxos, ciegos, mudos, mancebos, y
otros muchos enfermos, y echaronlos a los pies
de Iesus, y sanólos :*

טו

24. Οὗ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῇ
ἀπεστέλλω οἱ μὲν εἰς τὴν οἰκίαν
τῆς συναγωγῆς ὅπως αἰσῶν ἰσχυρῶς.

*Et il respondit, & dit, Je ne suis en-
voyé sinon aux brebis peries de la mai-
son d'Israel,*

25. Ἡ δὲ ἔλθουσα προσκυνοῦσα αὐ-
τῷ, λέγουσα, κύριε βοήθη μοι.

*Et elle vint, & l'adora disant, Sei-
gneur, aide moi.*

26. Οὗ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῇ
ἐστὶ καλὸν λαβόναι τὸν ἄρτον τῶν
παιδῶν, καὶ βαλεῖν τοὺς κυνάρους.

*Et lui respondant, dit, Il n'est pas bon
de prendre le pain des enfans, & le
jetter aux petis chiens.*

27. Ἡ δὲ εἰπὼν, καὶ κύριε καὶ γὰρ
τῶν κυνάρων ἐσθ' ἡ δόξα τῶν ψίχων
τῶν πεσόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης
τῶν κυρίων αὐτῶν.

*Mais elle dit, Il est bien vrai, Sei-
gneur : toutesfois les petis chiens man-
gent des miettes qui tombent de la ta-
ble de leurs maîtres.*

28. Τότε ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶ-
πεν αὐτῇ ὁ γυναι, μεγάλη σου ἡ
πίστις : ᾗτινκαται σοὶ αἰς τὴν ἰσχύ-
α ἡ θυγάτηρ αὐτῆς ἀπὸ τῆς ὥ-
ρας ἐκείνης.

*Lors Iesus respondant, lui dit, O fem-
me, ta foy est grande : ainsi te fuit fait,
comme tu veus. Et des ce meisme in-
stant, la fille fut guérie.*

29. Καὶ μετὰ ταῦτα ἐκέντη ὁ ἰη-
σοῦς, ἦλθεν εἰς τὴν γαλιλαίαν καὶ
καταλαβὼν αὐτὸν εἰς τὴν ὄ-
ρειαν, ἐκάθητο ἐκεῖ.

*Adonc Iesus partant de là, vint pres
de la mer de Galilee : puis monta sur la
montagne & s'assit là.*

30. Καὶ προσῆλθον αὐτῷ ὄχλοι
πολλοί, ἔχοντες μετ' αὐτοῦ χωλούς,
τυφλούς, κωφούς, κληῖδες, καὶ ἄλλοι
πολλοί : καὶ ἐβόηον αὐτοὺς
εἰς αὐτὸν λέγοντες ἡμεῖς.

*Lors plusieurs troupes vindrent à lui,
ayans avec eux des boiteux, des stur-
gles, des muets, des manchots, & plu-
sieurs autres : lesquels ils inuient aux
pieds de Iesus, & à les guérir.*

24. Ipse autem respondens, ait, Non sum missus nisi ad oves quæ perierunt domus Israël.

But he answered, and saide, I am not sent, but vnto the lost sheepe of the house of Israel.

25. At illa venit, & adorauit eum, dicens, Domine adiuuame.

Yet she came, and worshipped him saying, Lord, helpe me.

26. Qui respondens ait, Non est bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus.

And he answered, and said, It is not good to take the childrens bread, and to cast it to whelpes.

27. At illa dixit, Etiam Domine: nam & catelli edunt de micis quæ cadunt de mensa dominorum suorum.

But she said, Truth, Lord: yet in deede the whelpes eate of the crumbs, which fall from their masters table.

28. Tunc respondens Iesus, ait illi, O mulier, magna est fides tua: fiat tibi sicut vis. Et sanata est filia eius ex illa hora.

Then Iesus answered, and said vnto her, O woman, great is thy faith: be it to thee, as thou desirest. And her daughter was made whole at that houre.

29. Et cum transisset inde Iesus, venit secus Mare Galilææ: & ascendens in montem, sedebat ibi.

So Iesus went away from thence, and came nere vnto the sea of Galilee, and went vp into a mountaine and sat downe there.

30. Et accesserunt ad eum turba multa, habentes eum multos, cæcos, claudos, debiles, & alios multos: & proiecerunt eos ad pedes eius, & curauit eos.

And great multitudes came vnto him, hauing with them / haile / blinde / deuote / manie / and many other / and cast them downe at Iesus feete / and he healed them.

24. Er antwortet aber / vnd sprach: Ich bin nicht gesandt / denn nur zu den verlorenen Schaffen / von dem hause Israel.

Hand suarede / oc sagde / Iea er icke vdsent / vden aleneste til de fortabte Saar / aff Israells Haff.

25. Sie kam aber / vnd fiel fur ihm nieder / vnd sprach: HERR hilf mir.

Da tom hun / oc fald ned saar hannem / oc sagde / HERRE / help mig.

26. Aber er antwortet / vnd sprach: Es ist nicht fein / daß man den Kindern ihr Brodt neme / vnd werffe es für die hunde.

Hand suarede oc sagde / Det er icke smækt / at mand tager Brodet fra Børnene / oc kaster det saar Hunde.

27. Sie sprach: Ja HERR. Aber doch essen die Hündlein von den brotsamen / die von ired HERRen Tisch fallen.

Hun saade / Ja HERRE / Smaa hundene æde dog aff de smule som falde aff deris HERRis Bord.

28. Da antwortet Iesus / vnd sprach zu ir: O Weib / dein glaube ist groß / dir geschehe wie du wilt. vnd ire Tochter ward gesund zu derselben stunde.

Da suarede Ihesus / oc sagde til hende, O Kvinde / Din Tro er stor / Dig ske som du vil. Oc hendis Daatter bleff kærst samme stund.

29. Vnd Iesus gieng von dannen fürbas / vnd kam an das Galileische Meer / vnd gieng auff einen Berg / vnd saßte sich allda.

Oc Ihesus gick der fra lenger frem / oc kom til det Galileiske Haff / oc gick op paa et Bierg / oc sette sig der.

30. Vnd es kam zu ihm vil Volck / die hatten mit sich Lamen / Blinden / Stummen / Krüpler / vnd viel andere / vnd wurffen sie Jesu für die füße / vnd er heilet sie.

Oc der tom meget Folk til hannem / de hadde med dem Halte / Blinde / Dumme / Krøblinge / oc mange andre / oc kaste dem saar Ihesu foder / oc hand helbrede dem.

24. A on odpowěděl / řekl: Někter poslan gedně kom: cem kterěž zahynulo Domu Izrahelského.

On icy odpowiedziac rzekl / Nie jestem poslan sedno do owiec / ec Erre zginely z domu Izraelskiego.

25. Ale ona přistoupila a klaněla se genu / řkaučy: Pane / pomoz mi.

Ale ona přystoupila / dala mu chvilu / mowiac / Pánie pomoz mi.

26. Kteržto odpowěděl / řekl: Nemě dobře wzdu chleba Synůw / a wrcy gen pšum.

On icy odpowiedziac rzekl / Nie jest dobra rzecz brát chleba Synůw / a mietac go synactom.

27. A ona řekla: Tak gest pane: A wšak v šteuátka gest bih drobny / kterěž padagh s stolůw Panůw gegich.

Žárym ona rzekla / Takce jest pane / Abowiem ystjenetka idra odrobiny ktere padata z stolůw Panowich.

28. Echdy odpowědage Běžis / řekl gi: O ženo / welis kať ge Wira twá / staniz se to bē pakž chces. V vždrowena gest Decra gegi w tu hodinu.

Echdy odpowiedziac Jezus rzekl / O niewiasto / wielkie jest wiara twoa / medhayci sic sthame iako chces. V vztrowiona jest cora kacy od oney godziny.

29. A když siel odnid Běžis / přissel k Moři Galilejskemu / a wstoupno na hůru / posadil se tam.

A Jezus poseděl z tam tad přystěl nad morze Galilejskie / A goy wstapil na gore siedział tam.

30. V přistoupili k němu žařupowě mnozho magyces sebau němě / slepě / fulhamě / nidle / a gině mnohě: v kladi ge knoz hām geho / a on vždrowil ge.

Echdy slo do niego wielkie zgroz mādzenie ludu / mādac z soba chome / slepe / nieme / niedoleżne / y infych wiele / y miorali se onog Jezusowy chly vztrowili se.

טו

31 אִיךְ דִּיתְדַמְרוּן פִּנְשָׁא
הִגְנוּ דְחִוּין חֲרָשִׁין ד'
דְּמַמְלִלִין וּפְשִׁיגִין ד'
דְּמַתְחַלְמִין וְחִזְרִין
דְּמַהֲלִכִין וְסַמְיָא דְחִוּין
וְשַׁחֲוִי לֹאֲלֵהָ דִּיִּסְרִיגִל:

In modo che la turba si maravigliava, vedendo i muti parlare, la strapparsi il coperchio della lingua, e ciechi vedere: e glorificavano l'Iddeo d'Israel.

32 הוּ דִּין יִשׁוּעַ קָרָא
לְתַלְמִידָיו וַאֲמַר לְהוֹן
מִתְרַחֵם אֲנִי עַל פִּנְשָׁא
הַנָּא דְהִנֵּה תִלְתָּא יוֹמִין
קִינִי לִנְתִי וְלִנְתָּ לְהוֹן מָא
דִּיִּמְכִּלּוֹן וְדִיִּמְכִּלּוֹן אֲנִי
פִּדְ אֲנִי לֹא אֲנִי אֲנִי
דִּלְמָא יַעֲוִבּוּן בְּאִתְרָהּ:

Jesus poi chiamando à se suoi discipoli, disse, Io ho compassione di questa moltitudine, perciocchè già tre giorni continuanzo di starmi appresso, e non hanno che mangiare: e rimandarmi digiuni non voglio, acciò che non manchino nel cammino.

33 אֲמַרְיוּ לֵה תַלְמִידָיו
אִי־מִכָּא אִית לֹן בְּחִירָבָא
לְחֶמֶא דְּנִסְבַּע פִּנְשָׁא הַנָּא
כִּלְהָ:

Et suoi discipuli gli dicono, D'onde haveremo noi nel deserto tanti panes, che si gran turba si satia?

34 אֲמַר לְהוֹן יִשׁוּעַ פ'
כִּמְא לְחֶמֶא אִית לֹן אִירָג לְכוֹן
אֲמַרְיוּ לֵה שְׂבַעַא וְקָלִיל
בִּינָא דְחִדְקָה:

E fu su dice loro, Quanti panes avete? Essi dissero, Sette, et alcuni pochi pececillos.

35 וּפְקַד לְפִנְשָׁא
דִּיִּסְתַּמְכִּין עַל אֲרָצָא:

Allora egli comandò à la turba che si mettesse a sedere in terra.

36 וְשָׁקַל לְהִגְנוּ שְׂבַעַא
לְחֶמֶא וְלִבְנִינָא וְשַׁחֲוִי
נִקְצָא וַיְהִי לְתַלְמִידָיו
וְתַלְמִידָא יְהִי לְפִנְשָׁא:

Et havendo preso i sette panes, e i pececillos, poi ch'egli hebbe rendute grazie, gli spazzò e detteli à i suoi discipoli, ne discipoli à la turba.

טו

31 וַיִּרְפָּא אֹתָם וַיְתִמְחוּ תַעֲלָם
בְּדִאֲוָתָם אֶת־חֲרָשִׁים מַדְבָּרִים
וְחֲלָשִׁים גִּרְפָּאִים פִּסְחִים
מַהֲלָכִים עֹרִים דֹּאִים וַיִּכְבְּדוּ
אֶת־אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל:

Que las compannas se maraullaron viendo hablar los mudos, los mancos sanos, andar los coxos, ver los ciegos, y glorificaron al Dios de Israel.

32 וַיֵּצֵק יִשׁוּעַ אֶת־תַּלְמִידָיו
וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם נִכְמְדוּ רַחֲמֵי עַל־
הָעָם כִּי מִתְמוֹל שְׁלֹשֹׁם עוֹלָם
עָמָה יֵשְׁבוּ אֲנִי וְלֹא הָיָה לָהֶם
אֲשֶׁר יֹאכְלוּ וַיִּנְחֵי לֹא אֲנִיחְמוּ
צָמִים כִּן יִתְעַלְפוּ בַדֶּרֶךְ:

Y Jesus llamando sus Discipulos, dixo, Tengo misericordia de la companna, que ya ha tres dias que persequeran conmigo, y no tienen que comer: y embiarlos ayunos, no quiero, porque no desfayen en el camino.

33 וַיֹּאמְרוּ לוֹ תַלְמִידָיו מֵאֵין
לָנוּ בַּמִּדְבָּר כִּמְא לָחֶם לְהַשְׁבִּיעַ
אֶת־עָם זֶה הַגָּדוֹל:

Entonces sus discipulos le dicen, Donde tenemos nosotros tantos panes en el desierto que hartemos tan gran companna?

34 וַיֹּאמֶר לָהֶם יִשׁוּעַ כִּמְא
כִּבְרִי לָחֶם יִשְׁלַלְכֶם וַיֹּאמְרוּ
שְׂבַעַא וּבָעִט דְּגִיִּים קִטְנִים:

Y Jesus les dize, Quantos panes teneys? Y ellos dixeron, Siece, y vnos pocos de pececillos.

35 וַיֵּצֵק אֶת־הָעָם לְשִׁבְתָּ
עַל־הָאָרֶץ:

Y mandó à las compannas que se recostassen en tierra.

36 וַיִּקַּח אֶת־שְׂבַעַת כִּבְרֵי
לָחֶם וְחִדְגִּים וַיְבָרֶךְ וַיִּשְׁבֹּר וַיִּתֵּן
לְתַלְמִידָיו וְתַלְמִידִים נָתַן
לָעָם:

Y comando los siete panes y los peces, haciendo gracias, partió, y dió à sus Discipulos, y los Discipulos à la companna.

41

31. Καὶ ἰσθεράπυσεν αὐτούς.
ὥστε οὗτοι ὄχλοι θαυμάσαι ἑλένη-
ται, καὶ φῶς λαλοῦντες, καὶ λα-
λοῦντες, καὶ πρὸς τὸν οὐρανὸν ἔχοντες
καὶ τὸν οὐρανὸν ἔχοντες καὶ τὸν οὐρανὸν
τὸν θεὸν ἱσθερά.

*Tellement que les troupes s'emeu-
lerent, voyant les muets parler, les man-
chots estre sains, les boueux cheminer,
& les aveugles voir: & glorifierent le
Dieu d'Israel.*

32. Οὐδὲ ἰησοῦς περὶ τῆς ἀν-
τιπρῆς οὗτοι μαθηταὶ αὐτοῦ, ὡς
ἀντιπρῆς οὗτοι μαθηταὶ αὐτοῦ, ὡς
ἡδη ἡμερᾶς τρεῖς περὶ τῆς ἀντιπρῆς
καὶ οὐκ ἔχοντες τί φάγωμεν, & ὡς
ἀντιπρῆς αὐτοῦ τρεῖς ἡμέρας, μήποτε
ἐκλυθῶσι ἐν τῇ ὁδῷ.

*Lors Jesus ayant appelé à soi ses dis-
ciples, dit, Je suis esmeu de compassion
envers ceste multitude: car il y a desja
trois iours qu'ils ne bougent d'auec
moi, & n'ont que manger, & de les re-
nouer à iuin ie ne le vueil point, qu'ils
ne defaillent en chemin.*

33. Καὶ ἀνέκρουσαν αὐτῷ οἱ μαθη-
ταὶ αὐτοῦ, ποῦ ἡμῖν ἐν ἔρημῳ ἔσ-
ται πᾶσι τοῖς, ὡς χορτάσαι ὄχλον το-
σόντων;

*Et ses disciples lui dirent, D'où nous
viendroyent au desert tant de paines,
pour rassasier telle multitude?*

34. Καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς·
πόσους ἄρτους ἔχετε; οἱ δὲ εἶπαν·
ἑπτὰ, καὶ ἑλῖνα ἰχθυῖδια.

*Et Jesus leur dit, Combien avez-
vous de paines ils lui dirent, Sept, &
quelque peu de petis poissons.*

35. Καὶ ἐκέλευσεν τοῖς ὄχλοις
ἀναπαύειν ὅτι τῷ γῆν.

*Adonc il commanda aux troupes de
s'atanger par terre.*

36. Καὶ λαβὼν οὗτοι ἐπὶ τὰ ἄρ-
τους καὶ οὗτοι ἰχθυῖας, ἀχαιοῖς
καὶ ὕδατος τοῖς μαθη-
ταῖς αὐτοῦ, οἱ δὲ μαθηταὶ τῷ ὄχλῳ.

*Et ayant prins les sept pains & les
poissons, après qu'il eut rendu graces,
les rompit, & les bailla à ses disciples,
& les disciples au peuple.*

31. Ita ut turba mirarentur videntes mutos loquentes, claudos ambulantes, cecos videntes: & magnificabant Deum Israel.

In so much that the multitude wondered / do see the dumb speake / the lame walke whole / the halt to go / and the blind to see: and they glorified the God of Israel.

32. Iesus autē convocatis discipulis suis, dixit, Misereor turba: quia triduo iam perseverant mecum, & non habent quod manducant: & dimittere eos ieiunos nolo, ne deficiant in via.

Then Iesus called his disciples unto him / and said / I have compassion on this multitude / because they have continued with me already three dayes / and have nothing to eat: and I will not let them depart fasting / least they faint in the way.

33. Et dicunt ei discipuli, Vnde ergo nobis in deserto panes tantos, ut saturemus turbam tantam?

And his disciples said unto him / Whence shoulde we get so much bread in the wilderness? as shoulde suffice so great a multitude?

34. Et ait illis Iesus, Quot habetis panes? At illi dixerunt, Septem, & paucos pisciculos.

And Iesus said unto them / How many loaves have ye? And they said / Seven / and a fewe little fish.

35. Et praecepit turbae ut discumberent super terram.

Then he commanded the multitude / to sit downe on the ground.

36. Et accipiens septem panes, & pisces, & gratias agens fregit, & dedit discipulis suis, & discipuli dederunt populo.

And tooke the seven loaves / and the fishes / and gave thanks / and brake them / and gave to his disciples / and the disciples to the multitude.

31. Daß sich das volck verwunderte / da sie sahen / daß die Stummen redeten / die Krüpler gesund waren / die Lamen giengen / die Blinden sahen / vnd preiset den Gott Israel.

Als solcket forundrede sig der de saac / ar de Dumme / als er die / Kröblinge vaare heilrede / Als er gieng / Blinde saac / oc de priese Israel Gud.

32. Vnd Iesus rieß seine Jünger zu sich / vnd sprach: Es jammert mich des volcks / den sie nun wol drey tage bey mir beharren / vnd haben nichts zu essen / vnd ich wil sie nicht vngessen von mir lassen / auff daß sie nicht verschmachten auff dem wege.

De Ihesus lallede sine Disciple til sig / oc sagde / Mig ynckis offuer solcket / Thi de hassue nu vel tref / uir hoffung i tre dage / oc hassue inted at æde / De ieg vil icke lade dem fra mig / for end de saa mad / Paa det de skulle icke vansinnetis paa vegen.

33. Da sprachen zu ihm seine Jünger: Wo her mögen wir so vil brodts nemen in der Wüsten / daß wir so vil volcks fettigen?

Da sagde hans Disciple til hannem / Hvor skulle vi tage saa meget Brød i Ørken / at vi mette saa meget folk?

34. Vnd Iesus sprach zu ihnen: Wie vil brodts habt jr? Sie sprachē: Siben / vnd ein wenig Fischlein.

De Ihesus sagde til dem / Hvor mange Brød hassue i? De sagde / siw / oc saa smaa fiske.

35. Vnd er hieß das Volck sich lagern auff die Erden.

De hand bad solket sette sig ned paa forden.

36. Vnd nam die siben brodt / vnd die Fische / danket / brach sie / vnd gab sie seinen Jüngern / vnd die Jünger gaben sie dem volck.

Saa tog hand de siw Brød / oc fiske / tackede / brød dem / oc fide sine Disciple dem / De Disciple ne gaffue solcket dem.

31. Tal je je žastupowēdīwīss / widauec nēmē anī mlawij / mōdī anī ždrawij / kuhlawē anī chodh / slepē anī wīdij. O wēles bīlī Pāna Bōga Izrahēlskē ho.

Tal je sie wielkē zgrōmādze / mē ludu dżiwowālo / wīdżac je mōc mōwī / mēdolejāi dżrowi / chodm chodżo / slepī wīdżo / kuhlawī Boga Izrahēlskiego.

32. Tędy Gęzijs swoław Wędniję sōw / řekl: Łyco mī žastupaw / nebo gīž tē dñi trwagij semnau / a nemagij co bygedi / a rozpustit gich / sāt nych nych / aby nychnuli na cęstę.

A Iesus wezwawšy weźniow swoich / řekl / Mām lichośc nām tym zgrōmādzeniem ludu / kbo / wīem / iūž tře dñi trwāia przy mīe / k nīc māia co bygedi / a nīc chęci opustic bez pokarmu / k by w drodze nīc wstali.

33. O řekli gęmu Wędniję: O koby chom wżali tal mnoho chleba na paustit / aby chom nas sytli žastup tal wēlīj?

Thędy mī řekli weźniowie tego / řekl / Mām lichośc nām tym zgrōmādzeniem ludu / kbo / wīem / iūž tře dñi trwāia przy mīe / k nīc māia co bygedi / a nīc chęci opustic bez pokarmu / k by w drodze nīc wstali.

34. O řekli gęm Gęzijs: Kōlīk chlebow mātē? A onī odpowēdēl, Sedm / a nētko maw lo Rybitel.

Przełt m Iesus / Wiele maw chlebow? A onī řekli / Sedm / a nētko maw lo Rybitel.

35. O rozkāzal žastupu aby sedl na zęmī.

Thędy rozkāzal onęm zgrōmādzeniu ludu / kby sedl na zęmī.

36. A wżaw sedm chlebow a Ryby / wāntw dęty lāmā / a dal Wędnijām pręym / a Wędniję dāwali lēu.

A wżal onō siedmoro chlebow a Ryby / a gędy podł. Powal / k lāmā / a dal Wędnijām pręym / a Wędniję dāwali lēu.

טו

37 וַיֹּאכְלוּ כָּלֵהוּן וַיִּשְׂבְּעוּ
וַיִּשְׁקְלוּ תוֹתֵרָא וְהִקְצִיָּא
מִלֵּא שְׂבַעֲא אֶסְפְּרִידִין :

E così mangiarono tutti, e saturaronsi: e levaron via quella che era ammassata de pezzi, sette sporte piene.

38 הָיוּ דִין דְּאִכְלֵהוּן
הָיוּ אַרְבַּעַת אֲלָפִין בְּנֵי־אָדָם
שֶׁשֶׁר מִן בְּנֵי וְטַלְמֵי :

E quelli che hanemano mangiato, erano quattro mila homines, senza le donne e i fanciulli.

39 וְכֵן שָׂרָא לְבִנְשָׁא
סִלִּיק לְאֵלְפָא נֶאֱתַן
לְתוֹמָא דְּמַגְדָּלוֹ :

E est poi mandata ch'egli, habbe via la turba, falo ne la nave, e venne sene ne confino di Maddala.

יז

1 וְהָיוּ פְּרִישָׁא וְרוֹקֵיָא
מִנְסִין לֵה וְשִׁאֲלִין לֵה א
אֶתָּא מִן שְׂמַיָּא דִּי־תֵּינָא
אֲבִין :

Et essendo venuti à lui Farisei, e Sadducei, temptandolo si dicevano, che mostrasse loro qualche segno dal cielo.

2 הוּ דִין עֲנָא וְאָמַר לָהוּן
מָא דִּהִנָּא דְּמִשָּׂא אָמְרִין
אֲנִתּוּן צִחְוָא הוּ סְמִקְרָא
צִיר שְׂמַיָּא :

Et egli rispondendo, disse loro, Quando la sera è venuta, voi dite, Sera sereno, perché il cielo rosso è.

3 וּבְצַפְרָא אָמְרִין אֲנִתּוּן
יִמְנָא סְתִנָּא הוּ סְמִקְרָא
צִיר שְׂמַיָּא בְּמִידָּא דִּי
נִסְבִּי בִּמְסָא פְּרִצְוִפְנָא
דְּשְׂמַיָּא יִדְעִין אֲנִתּוּן דִּת
דְּתַבְקוּן אֲתוּתָא דְּנִבְנָא
דְּנָא לֹא יִדְעִין אֲנִתּוּן ד
דְּתַפְרִטּוּן :

Et la mattina dite, Oggi sarà tempesta, perché il cielo rosseggia, turbandosi. Hipocritas, voi sapete giudicare l'aspetto del cielo, e non potete giudicare i segni del tempo?

4 שְׂרַבְתָּא בִּישְׁתָּא וְגִירְתָּא
אֶתָּא בְּצִיָּא וְאֶתָּא לֹא מ
מִתְיָבָא לֵה אֲלֵאֵן א
אֶתָּא דִּי־נִין גְּבִיָּא וְשִׁבָּק
אֲבִין וְאֹרִי :

La malavaglia & adultera generatione ricreata segno, e segno alcuno non le sarà dato, se non i segni di Iona Profeta. E la sandala, sen'ando via.

טו

37 וַיֹּאכְלוּ כָּלֵם וַיִּשְׂבְּעוּ וַיִּשְׁאֲלוּ
שְׂאֵרֵי תַּפְתִּים סִלִּים שְׂבַעֲא
מִלֵּאִים :

Y comieron todos, y hartaronse: y alzaron loque sobró, pedaços, siete espueras llenas.

38 וַיֹּאשֶׁר אָכְלוּ הֵן אַרְבַּעַת
אֲלָפִים אִשׁ בְּלִילִי וְנָשִׁים וְטַף :

Y eran loque auian comido, quatro mil varones, sin las mugeres y los ninos.

39 וַיֵּצֵחַ אֶת־הָעָם וַיַּעַל אֶל־
הַסְּפִינָה וַיֵּבֶא אֶל־גְּבֹול מַגְדָּלוֹ :

E entonces despedidas las compannas, subió en vn navio, y vino en los terminos de Magdala.

יז

1 וַיָּבֹאוּ אֵלָיו הַמִּפְרָשִׁים
וְצַדֻּקִים מְנַסִּים וַיִּשְׁאֲלוּ לוֹ
לְהַרְאוֹתָ לָהֶם אוֹת וּמוֹפֵת
מִן הַשָּׁמַיִם :

Y llegando se los Phariseos y los Sadduceos, rendando, pedianle que les mostrasse sennal del cielo.

2 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לָהֶם אֵם יְהִי
עָרֵב הָאֲמָרוּ צִחְיָה יְהִי כִּי
מִתְאַדְמִים הַשָּׁמַיִם :

Mas el respondiendole, dixoles, Quando es la tarde del dia, dezis, Sereno: porque el cielo tiene arreboles.

3 וּבִבְקֹר הַיּוֹם סְעָרָה יְהִי
כִּי־מִתְאַדְמִים וְקוֹדְרִים הַשָּׁמַיִם
הַחֲנִיפִים אֶת־פִּנֵּי הַשָּׁמַיִם יִדְעוּם
לְהַכִּיר וְאוֹתוֹת הָעֲלִיִּים לֹא תוֹכִלוּ
לְהַכִּיר :

Y à la manñana, Oy, tempestad: porque rienen arreboles el cielo triste. Hipocritas, que saboy hazer diferencia en la fez del cielo, y en las sennales de los tiempos no podeys?

4 דוֹר דָּע וּמִנָּאָה מִבְּקָשׁ אוֹת
וְאוֹת אֲחֵר לֹא יֵתֵן לוֹ כִּי־אֵם
אוֹת יוֹנָה הַגְּבִיָּא וַיַּעֲזֹב גִּלְגָּלְסָא
וַיֵּלֶךְ :

La generacion mala y adulterina demanda sennal: mas sennal no le será dada, sino la sennal de Iona profeta. Y dexandolos fue.

ו.

37. Καὶ ἔφαγον πάντες, καὶ ἔχοντες τὰ περισσεύοντα κλάμαται, ἑπτά σπορὰς πλήρεις.

Et tous en mangerent, & furent rassés: & en leuerent du residu des pieces de pain, sept pleines corbeilles.

38. Οἱ δὲ ἰδιώοντες ἦσαν τέσσαρες χίλιοι ἄνδρες, χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων.

Or ceux qui en auoyent mangé, estoient quatre mille hommes: sans les femmes & les peis enfans.

39. Καὶ ἀπολύσας αὐτὸν ὁ ὄχλος, ἀνέβη εἰς τὸ πλοῖον, καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὄρια μαγδαλᾶ.

Adonc Iesus ayant donné congé aux troupes, monta sur vne nalliele, & vint es marches de Magdala.

Κ Ε Θ Α Α. ις.

Καὶ ἀποσπῶντες οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ σαρδουκαῖοι πρὸς αὐτὸν ἐπηρώτησαν αὐτὸν σημεῖον ὅτι ἔρασαν αὐτὸν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ εἰσελθεῖν αὐτοῖς.

Lors des Pharisiens & Sadduceens vindrent à lui, & le tentans, le requirrent qu'il leur monstrast quelque signe du ciel.

2. Οὗ δὲ ἀποκριθεὶς εἰπὼς αὐτοῖς ὅτι· ὅταν ἡ σελήνη λευκεῖ, & ὁ ὕμνος πύρρειται γὰρ ὁ ὕρανος.

Mais lui respondant leur dit, Quand le soy est venu, vous dites, Il fera beau-temps, car le ciel est rouge.

3. Καὶ πρὸς αὐτοὺς ἔφη· πύρρειται γὰρ ὁ ὕμνος ὁ ὕρανος ὅς· ὑποκριταί, τὸ μὴ περὶ ὧν ἔρασαν γινώσκετε ἀκριβοῦς τὰ σημεῖα τοῦ οὐρανοῦ καὶ οὐ δύνασθε.

Et au matin vous dites, Il sera aujour-d'hui tempeste: car le ciel malplaisant est rouge. Hypocrites, vous sauez bien iuger de l'apparence du ciel, & ne pouvez iuger des signes des saisons?

4. Γινώσκοντες γὰρ πολλὰς σημεῖον ποιῆσαι καὶ σημεῖον ἃ δοθήσονται αὐτῷ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον ἰωνᾶ τοῦ προφήτου. καὶ καταλείπων αὐτοὺς, ἀπῆλθεν.

La nation meschante & adulteresse demande d'abondant signe: & signe ne lui sera point donné, si non le signe de Iona le Prophete. Et les laissant s'en alla.

י

וְכִּי אָמַר תִּלְמִידוֹהִי לֵאמֹר
לְעִבְרָא טַעֲמוֹ דִּי־סִבּוֹן עֲמַהוֹן
לְחֶמֶן:

Essendo poi venuto a suoi discipoli a Galilea rimasero, e erano dimenticati di pigliar del pane.

וְהוּא אָמַר לְהוֹן קִינוּ
אֲדִהוֹן מִן חֲמִידָא דִּי
דְּפִרְיָא וְדִדּוּקָא:

E l'istesso disse loro, Ammirate, e guardatevi dal fermento de Fariseo e Sadduceo.

וְהוּא אָמַר לְהוֹן קִינוּ
בְּנִפְשָׁהוֹן וְאֲמַרְיוֹן דְּלֶחֶמָא
לֹא נִסְבּוּ:

E essi pensavano fra se medesimi, dicendo, Questo è perocchè non habbiamo preso del pane.

וְיֵשׁוּעַ אָמַר לְהוֹן קִינוּ
לְהוֹן מִנְּהָא מִתְּחִשְׁבִּין אֲנִתְיוֹן
בְּנִפְשָׁהוֹן וְעוֹדִי דִּי־מִנְּהָא
דְּלֶחֶמָא לֹא שְׁקִלְתִּין:

Il che havendo l'istesso conosciuto, disse loro, Che pensate fra voi stessi, o hominini de poca fede, che voi non havete preso del pane?

וְלֹא עֲדִימָא לְהִשְׁבִּי
אֲסַתְכִּלְתִּין לֵבָי עַדְדִין
אֲנִתְיוֹן לְהוֹן חֲמִישָׁא לְחִמִּין
דְּחֲמִישָׁא אֲלִפִּין וְכַמָּא
קִי־פִינִין שְׁקִלְתִּין:

Non intendete ancora, me si ricordate voi de cinque pans de quei cinque milia hominini, e quante corbeles non raccoglieste?

וְלֹא לְהוֹן סִבְבָּא
לְחִמִּין דְּאַרְבַּעַת אֲלִפִּין
וְכַמָּא אֲסִבְרִידִין סִקִּילְתִּין:

Ne de sette pans di quei quattro milia, e quante sperte ne raccoglieste?

וְאִכּוֹן לֹא אֲסַתְכִּלְתִּין
וְלֹא הוּנָא עַל לְחֶמֶן
אֲמַדְרִית לְפָנוֹן אֲלִפִּין
וְתִדְהוֹן מִן חֲמִידָא
דְּפִרְיָא וְדִדּוּקָא:

Come non intendete voi, che non per conto di pane vi ho detto, che voi vi guardate dal fermento de Fariseo e Sadduceo?

וְהוּא אָמַר לְהוֹן קִינוּ
אֲמַר דִּידְהוֹן מִן חֲמִידָא
דְּלֶחֶמָא אֲלֵא מִן יִלְפָנָא
דְּפִרְיָא וְדִדּוּקָא:

Allora intese'ero, che non havete detto che vi guardassero dal fermento del pane: ma da la dottrina de Fariseo e Sadduceo.

י

וְכִּי־אָשַׁר בְּאִי תִלְמִידוֹהִי לֵאמֹר
הֵיכֵם שְׂכָחוּ לְקַחַת לֶחֶם:

Y viniendo sus Discipulos de la otra parte del lago, zuanse olvidado de comar pan.

וְיֵשׁוּעַ אָמַר לְהֵם דִּאִי וְהִשְׁמַדוּ
לְכֵם מִמַּחְמָצָא הַמִּפְרָשִׁים
וְצִדּוּקִים:

Y Iesus les dixo, Mirad, y guarda os de la leuadura de los Phariseos, y de los Sadduceos.

וְהֵם חֲשַׁבּוּ בְּנִפְשָׁם לֵאמֹר
כִּי־לֶחֶם לֹא לָקַחְנוּ:

Y ellos pensauan dentro de si, diciendo, No tomamos pan.

וְכִי־יָדַע יֵשׁוּעַ אָמַר לְהֵם
מַה תְּחַשְׁבוּ בְּנִפְשָׁכֶם קִטְנוּ אֲמוֹנָה
כִּי־אֵת־לֶחֶם לֹא לָקַחְתֶּם:

Y entendiendolo Iesus, dixoles, Que pensays dentro de vosotros, hombres de poca fe, que no tomastes pan?

וְהוּא אָמַר תְּבִינוּ וְלֹא תִזְכְּרוּ
חֲמִישָׁת לֶחֶם לְחֲמִישָׁת אֲלִפִּים
אִישׁ וְכַמָּה סִלִּים נִשְׁאֲתָם:

No entendeyd aun, ni os acordays de los cinco pans entre cinco mil varones, y quantos esportones tomastes?

וְלֹא הִשְׁבַּעְתָּ לֶחֶם לְאַרְבַּעַת
אֲלִפִּים אִישׁ וְכַמָּה סִלִּים
נִשְׁאֲתָם:

Ni de los siete pans entre quatro mil, y quantas espuertas tomastes?

וְאִיךָ לֹא תְבִינוּ כִּי־לֹא עַל־
לֶחֶם אֲמַדְרִית לְכֵם כִּי־אֵם
לְהִשְׁמַד מִמַּחְמָצָא הַמִּפְרָשִׁים
וְצִדּוּקִים:

Como? No entendeyd que no por el pan os dixi, que os guardassedes de la leuadura de los Phariseos y de los Sadduceos?

וְהוּא אָמַר תְּבִינוּ כִּי־לֹא אֲמַר
לְהִשְׁמַד מִמַּחְמָצָא תִלְכֵם כִּי־אֵם
מִן־לְמִד הַמִּפְרָשִׁים וְהַצִּדּוּקִים:

Entonces entendieron que no les auia dicho que se guardassen de leuadura de pan, si no de la doctrina de los Phariseos y de los Sadduceos.

י

5. Καὶ ἔλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐ-
τοῦ πρὸς τὴν πύργον, ἐπιλαθόντες ἄρτους
λαβόντες.

Et quand ses disciples furent venus à la rive de delà, ils auoyēt oublié à prendre des pains.

6. Οἱ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, ὁρᾷτε
καὶ προσέχετε ὡς τὸ τῆς ζύμης ἧς
Φαρισαίων καὶ σαδδουκαίων.

Et Iesus leur dit, Advertissez, & vous donnez garde du leuain des Pharisiens & Sadduciens.

7. Οἱ δὲ διλογίζοντο ἐν ἑαυτοῖς,
λέγοντες· ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβο-
μεν.

Or pensoyent-ils en eux-mêmes, disans, C'est pource que nous n'auons point prins de pains.

8. Εὐχόμενοι οἱ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς ἡ
διλογία· ὅτι ἑαυτοῖς, ὀλιγόπισ-
τοι, ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβετε:

Et Iesus connoissant cela, leur dit, Gens de peu de foy, qu'est-ce que vous pensez en vous-mêmes, touchant ce que vous n'avez point prins de pains?

9. Οὐπω γὰρ εἶπε ὑμεῖς μνησθέντες
ὅτι πέντε ἄρτους ἦν πρὸς ἑκατο-
ντάς· καὶ πέντε κοφίνες ἐλάβετε:

N'entendez-vous point encores, & ne vous souuentez-il plus des cinq pains des cinq mille hommes, & combien de panetees vous en recueillistes?

10. Οὐδέ εἰς ἑπτά ἄρτους ἦν
πρὸς τεσσαράκκιστον, καὶ πέντε κοφί-
νες ἐλάβετε:

Ne des sept pains des quatre mille hommes, & combien de corbeilles vous en recueillistes?

11. Πάλιν αὖτε εἶπε ὅτι ὁ σῶς ἄρτου
ἦν ἑμῶν, προσέχετε ὡς τὸ τῆς ζύ-
μης ἧς Φαρισαίων καὶ σαδδουκαίων:

Comment n'entendez-vous, que ce n'est point touchant le pain que ie vous ai dit, que vous-vous donnassiez garde du leuain des Pharisiens & Sadduciens?

12. Τότε συνήκαν ὅτι οὐκ εἶπεν
προσέχειν ὡς τὸ τῆς ζύμης ἧς ἄρτου,
ἀλλ' ὡς τῆς διδασχῆς ἧς Φαρι-
σαίων καὶ σαδδουκαίων.

Lors ils entendirent qu'il n'auoit pas dit qu'ils se donnassent garde du leuain du pain: mais du leuain de la doctrine des Pharisiens & Sadduciens.

5. Et cum venissent discipuli eius trans fretum, obliti sunt panes accipere.

And when his disciples were come to the other side / they had forgotten to take bread with them.

6. Qui dixit illis, Intuemini & cavete à fermento Phariseorum & Sadduceorum.

Then Jesus said unto them / Take heed and beware of the leaven of the Pharisees and Sadducees.

7. At illi cogitabant inter se, dicentes, Quia panes non accepimus.

And they thought in them selves / saying / It is, because we have brought no bread.

8. Sciens autem Iesus, dixit, Quid cogitatis inter vos modicæ fidei, quia panes non habetis?

But Jesus knowing it / said unto them, Of what sort faith / why think ye thus in your selves / because ye have brought no bread?

9. Nondum intelligitis, neque recordamini quinque panum, in quinque millia hominum, & quod copiosius sumpsistis?

Do ye not yet perceive / neither remember the five loaves / when there were five thousand men / and howe many baskets were filled with?

10. Neque septem panum, in quatuor millia hominum, & quod septem portas sumpsistis?

Neither the seven loaves when there were four thousand men / and howe many baskets were filled with?

11. Quare non intelligitis quia non de pane dixi vobis. Cavete à fermento Phariseorum & Sadduceorum?

Why perceive ye not / that I said not unto you concerning bread / that ye should beware of the leaven of the Pharisees and Sadducees?

12. Tunc intellexerunt quia non dixerit cavendum à fermento panum, sed à doctrina Phariseorum & Sadduceorum.

Then understood they that hee had not said / that they should beware of the leaven of bread / but of the doctrine of the Pharisees and Sadducees.

5. Vnd da seine Jünger waren hinüber gefahren / hatten sie vergessen Brodt mit sich zunehmen.

De der hans Disciple vaare farne hen offuer / haffde de glemet / at tage Brød med dem.

6. Jesus aber sprach zu ihnen: Sehet zu / vnd hütet euch für dem Sauerteig der Phariseer vnd Saduceer.

De Ihesus sagde til dem / Seer til / at tager eder vare for Phariseernes oc Saduceernes Surden.

7. Da dachten sie bey sich selbst / vnd sprachen: Das wirdts sein / daß wir nicht haben brodt mit vns genommen.

Da tænkte de ved dem selff / oc sagde / Det bliffuer det / at vi tage icke Brød med oss.

8. Da das Jesus vernam / sprach er zu ihnen: Ir Kleinglaubigen / was bekümmert ir euch doch / daß ir nicht habt brodt mit euch genommen?

Der Ihesus det fornam / sagde han til dem / I li der Troendis / hur bekumrer eder dog / fori tage icke Brød med eder?

9. Vernemet ihr noch nichts? Gedenkt ihr nicht an die fünff brodt / vnter die fünff tausent / vnd wie vil Körbe ihr da auffhubt?

Forstaa icke end nu? Komme i icke ihu de fem Brød / blant de fem tusinde / De huor mange Kuffer vi tage da op?

10. Auch nicht an die sibben brodt / vnter die vier tausent / vnd wie vil Körbe ir da auffhubt?

Icke heller de sju Brød / blant de fire tusinde / oc huor mange Kuffer vi tage da op?

11. Wie verstehet ir denn nicht / daß ich euch nicht sage vom brodt / wenn ich sage / Hütet euch für dem Sauerteig der Phariseer vnd Saduceer?

Hul forstaa i da icke / at ieg siger eder icke om Brød naar ieg siger / Tager eder vare for Phariseernes oc Saduceernes Surden?

12. Da verkündeten sie / daß er nicht gesagt hatte / daß sie sich hüten sollten für dem Sauerteig des brodts / sondern für der lehre der Phariseer vnd Saduceer.

Da forstode de / at han haffde icke sagt / at de skulde være dem vor Brødens Surden / men for Phariseernes oc Saduceernes Lærdom.

5. A kdy se přepławili / vstedlnijch geho přes Moře / zas pomenuh s sebou výsti chlebuom.

A gdy weźniowie przysli do drugiego brzegu / zapamiętali wziąć chlebow.

6. Kterýžto řekl jim: Ostraďte se a varujte se kvaasu Žákonijho a Saducejského.

A řekl im Jezus / Ostraďte a strážte se kvaasu Žaryzejského a Saducejského.

7. Oni myslili mezi sebou / říci: Je gšme chlebuom nemajali.

Oni rozmýšleli między sobą / baryzkat / Nie wzięliśmy chleba.

8. A když to Ježíš / řekl: Co myslíte mezi sebou / malž mysl. Je chlebuom nemáte?

Co wiedział Jezus / řekl im / Coż między sobą mówicie / mało wzięliście / jeście chlebow nie wzięli?

9. Bessie nerozumíte ani pamatujete na pět chlebuom a na pět Tysíc lidí / a koliko gšle i osuow s. brali?

Jesžíž nie rozumiete ani pamätate onoho pieťorga chleba / y piat tisíc ľudí / a takolko wisle kofow nabrali?

10. Ani na sedm chlebuom / a na čtyry Tisíce lidí / a kolik gšle kofuow / s. brali?

Ani sedmorga chleba / y ctyre tisíc ľudí / a takolko wisle kofow nabrali?

11. Pročž nerozumíte / Je ne o chlebu řekl gšim vám: Varujte se od kvaasu Žákonijho a Saducejského?

Jakož nie rozumiete / Ježem vám nie o chlebe povedzial / a vyščie sie strážte od kvaasu Žaryzejského a Saducejského?

12. Echdy tepru rozuměli / Ježek řekl aby se varovali od kvaasu chlebuom / ale od učení Žákonijstů a Saduceů.

Tedy porozumeli / Ježem vám abysie strážli kvaasu chlebow mego / ale nauku Žaryzejského a Saducejského.

13 כד דין אתנא ישיב
לאחרא דקסדיא דפיליפוס
משאר הוא לתלמידיה
ואמר מנא אמרין עלי
אנשנא דאיתר פרה דא
דאנשנא :

*Es offendo l'usu venuto me le parti de
Cesarea de Philipo, domado a suos discipu-
lo, discendo, Chi dicono gli huomini che io,
Figliuol del huomo, sia?*

14 הנן דין אמרין איתר
דאמרין דייחנן בעמדתא
אחרנא דין אליא ואחרנא
אנשנא אא חד מן נביא :

*Effi differe, Alcuni Giovanni Batti-
sta: altri Elias: altri Ieremias, o uno de
Profeti.*

15 אמר להון אנתון דין
מנא אמרין אנתון דאיתר :

*Effi dice loro, E voi che dite che io
son?*

16 ענא שמעון כאפנא
ואמר אנת הו משיח
ברה דאלהא תינא :

*Respondendo Simon Pietro, disse, Tu
sei Christo el Figliuol de Dio vivante.*

17 ענא ישוע ואמר לה
טובין שמעון ברה דיונא
דבסרא ודמא לא גלא לך
אלא אבי דבשמנא :

*Et Iesus respondendo, disse a lui, Bea-
to sei tu Simone figliuol de Iona: percioche
non te l'ha rivelato la carne e il sangue,
ma il Padre mio che è in cielo.*

18 אף אנא אמר אנא לך
דאנת הו כאפא ועל דא
כאפנא אנביה לעדת
ותרעא דשיזר לך
יהסנונה :

*Et ancora io dico a te, che tu sei Pietro,
e sopra questa pietra edificarò la Chiesa
mia: le porte del inferno non potranno
vincerla contra essa.*

19 לך אתל קלידא דמ
דמלכותא דשמנא וכו'
מדם דתאסור בארעא
יהוא אסור בשמנא ומדם
דתשרא בארעא יהוא
שרא בשמנא :

*E darotti le chiavi del regno de cielo, e
tutto quel che tu legarai in terra, sarà le-
gato in cielo: e tutto quel che tu scioglierai
in terra, sarà sciolto in cielo.*

20 ויבוא ישוע בגבולי קיסריאה
בילפוס וישאל לתלמידיו לאמר
אתמי יאמרו האנשים איתר
להוית את בר הנדם :

*Y viniendo Iesus en las partes de Cesarea de
Philippo, preguntó a sus Discipulos, diciendo,
Quien dicen los hombres que es el Hijo del
hombre?*

21 ויאמרו קצתם את יוחנן
הטובל ואחרים את אליהו
ואחרים את דמיהו או אחד
מן הנביאים :

*Y ellos dixeron, Vnos, Ioan el Baptista: y
otros, Elias: y otros, Ieremias, o alguno de los
prophetas.*

22 ויאמר אליהם ישוע ואיתם
איתר מי תאמרו להוית :

Dizeles, Y vosotros quien dezis que soy?

23 ויען שמעון כיפא ויאמר
אתה הוא המשיח ברה דאליהו תינא :

*Y respondiendo Simon Pedro, dixo, Tu eres
el Christo, el Hijo del Dios viviente.*

24 ויען ישוע ויאמר לו אשדריך
שמעון בר יונה כי בשר ודם
לא גלה לך כי אבא אבא אשר
בשמנא בסמא :

*Entonces respondiendo Iesus, dixole, Bien-
nacenturado eres Simon hijo de Iona: porque
no te lo reveló carne ni sangre: mas mi Padre que
está en los cielos.*

25 ואני אומר לך כי אתה כיפא
ועל זאת הכיפא אבנה את
קהלתי וישערי שאל לא יוכלו
עליה :

*Mas yo tambien te digo, que tu eres Pedro:
y sobre esta piedra edificaré mi Iglesia: y las pu-
ertas del inferno no prevalecerán contra ella.*

26 ואתן לך את מפתחי מלכות
השמנא וכל אשר תאסור על
הארץ אסור יהיה בשמנא וכל
אשר תתיר על הארץ מתיר יהיה
בשמנא :

*Y a ti dare las llaves del Reyno de los cielos;
que todo lo que ligares en la tierra, será ligado
en los cielos: y todo lo que desatares en la tierra,
será desatado en los cielos.*

13. Ἐλθὼν δὲ ὁ ἰησοῦς εἰς τὰς μέρεις
καίσαρεως τῆς φιλιππου, ἠρώτων
αὐτὸν μαθηταὶς αὐτοῦ, λέγοντες τίνα με
λεγοῦσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι, καὶ ὁ
ἰησοῦς ἔειπεν·

*Et Iesus venans en parties de Cesarce,
de Philippe, interroguait ses disciples, di-
sant, Que disent les hommes qui se lisent
moi le Fils de l'homme?*

14. οἱ δὲ ἀποκρίθησαν αὐτῷ ἰωάννης τὸν
βαπτιστὴν ἄλλοι δὲ, ἢ εἰς αὐτῶν
ἱερεμίας, ἢ εἰς ἑνὸς τῶν προφητῶν.

*Et ils lui respondirent. Les uns, Iehan
Baptiste: les autres, Elie & les autres,
Ieremie, ou un des Prophetes.*

15. Αὐτὰρ αὐτοῖς ἑμὸς δὲ τίνα με
λεγοῖτε εἶναι?

*Il leur dit, Mais vous, qui dites-vous
que ie suis?*

16. Ἀποκριθεὶς δὲ σίμων πέτρος
εἶπεν· σὺ εἶ ὁ χριστός, ὁ υἱὸς τοῦ
ζωῦτος.

*Simon Pierre respondant, dit, Tu es
le Christ, le Fils du Dieu vivant.*

17. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶ-
πεν αὐτῷ· μακάριος εἰ σίμων
βάρθολομαί, ὁ πιστεύεις καὶ αἶμα ὁ
ἀποκάλυψαι σοι, ἀλλ' ὁ πατήρ μου
ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

*Et Iesus respondant lui dit, Tu es
bien heureux, Simon fils de Iona: car la
chair & le sang ne te l'a pas reveleé, mais
mon Pere qui est es cieux.*

18. Καὶ γὰρ δὲ σὺ λέγεις ὅτι σὺ εἶ
πίτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πτρεῖα οἰ-
κοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ
πόλαι αὐτοῦ ἐν παντὶ οὐ σπου-
σθήσιν.

*Et ie te di aussi, que tu es Pierre, &
sur cette pierre j'edifierai mon Eglise:
& les portes d'enfer, n'auront point de
force a l'encontre d'elle.*

19. Καὶ δώσω σοι τὰς κλεῖδας τῆς
βασιλείας τοῦ οὐρανοῦ. καὶ ὅ ἐάν
δένῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἐσται δεσμῶν ἐν
τοῖς οὐρανοῖς, καὶ ὅ ἐάν λύσῃς ἐπὶ
τῆς γῆς, ἐσται λελυμῶν ἐν τοῖς οὐ-
ρανοῖς.

*Et ie te donnerai les clefs du royaume
des cieux: & quoi que tu auras lié
en terre, il sera lié es cieux: & quoi que
tu auras deslié en terre il sera deslié es
cieux.*

13. Venit autem Iesus in partes Cæsareæ Philippi: & interrogabat discipulos suos, dicens, Quæ dicunt homines esse filium hominis?

Now when Iesus came into the coastes of Cæsarea Philippi: he asked his disciples / saying / Whom do men say that I / y Sonne of man am?

14. At illi dixerunt, Alii Iohannem Baptistam, alii autem Eliam, alii verò Ieremiam, aut unum ex prophetis.

And then said / Some say / John Baptist: and some / Elias: and others / Ieremias: or one of the Prophets.

15. Dicit illis Iesus, Vos autem quem me esse dicitis?

He saide vnto them / But whome saye ye that I am?

16. Respondens Simon Petrus, dixit, Tu es Christus filius Dei vivi.

Then Simon Peter answered / and said / Thou art the Christ the Sonne of the liuing God.

17. Respondens autem Iesus, dixit ei, Beatus es Simon Bar Iona: quia caro & sanguis non revelavit tibi, sed pater meus qui in cælis est.

And Iesus answered / and saide to him / Blessed art thou / Simon / the sonne of Jonas: for flesh & blood hath not reueled it vnto thee: but my father which is in heauen.

18. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus: & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt adversus eam.

And I saie vnto thee / thou art Peter: and vpon this rocke I will build my Church: and the gates of hell shall not ouercome it.

19. Et tibi dabo claves regni cælorum. Et quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis: & quodcunque solveris super terram, erit solutum & in cælis.

And I will giue vnto thee the keyes of the kingdome of heauen: and whatsoeuer thou shalt binde vpon earth / shall be bounde in heauen: and whatsoeuer thou shalt loose on earth / shall be loosed in heauen.

13. Da kam Iesus in die gegend der Stat Cæsarea Philippi / vnd fraget seine Jünger / vnd sprach: Wer sagen die Leute / daß des Menschen Sohn sey?

Da kam Ihesus til Cæsarea Philippi stads egen / oc spurde sine Disciple at / oc sagde / Quem siqe sollet / Meniskens Son at vere?

14. Sie sprachen: Etliche sagen / du sehest Iohannes der Tauffer / Die andern / du sehest Elias / Etliche / du sehest Jeremias / oder der Propheten einer.

De sagde / Mogle siqe / at du est den Debere Iohannes / De andre / du est Elias / Mogle / du est Jeremias / eller en aff Propheterne.

15. Er sprach zu ihnen: Wer saget denn ihr / daß ich sey?

Han sagde til dem / Quem siqe da i / mig at vere?

16. Da antwortet Simon Petrus / vnd sprach: Du bist Christus des lebendigen Gottes Son.

Da suarede Simon Petrus / oc sagde / Du est Christus den leffuende Guds Son.

17. Vnd Iesus antwortet / vnd sprach zu ihm: Selig bist du Simon Jonas Son / denn fleisch vnd blut hat dir das nicht offenbart / sondern mein Vater im Himmel.

Ihesus suarede oc sagde til hannem / Selig est du Simon Jonas son / Thi led oc blod hafluer icke obendaret dig det. Men min Fader i Himmelen.

18. Vnd ich sage dir auch: Du bist Petrus / vnd auff diesen Felsen will ich bauen meine Gemeinde / vnd die Pforten der Hellen sollen sie nicht überweltigen.

De ieg siger dig oc saa / Du est Petrus / oc paa denne Klippe vil icke bygge min menighed / De Hells nedis Porte skalle icke saa maet offuer hende.

19. Vnd will dir des Himmelreichs Schlüssel geben / Alles was du auff Erden binden wirst / soll auch im Himmel gebunden sein / vnd alles was du auff Erden lösen wirst / soll auch im Himmel loß sein.

De ieg vil giffue dig Himmerigs nøgle / Alt huad som du binder paa Jorden. Det skal oc vere bundet i Himmelen / Oc alt huad som du løser paa Jorden / det skal oc vere løst i Himmelen.

13. Když paľ přišel Ježíš do krajiny Cezaree Filipovy / a ptal se učedníků svých řka / Kým praví lidé býti Syna člověka?

A když Iesus přišel v stro-
ny Cezaree Filipove / pytal se
učedníků svých / mowiąc / Kým
me poměbáa byt synem? / Isak
synem oupín člověkem?

14. Oni řekli: Někteří Janem Křtitelem / někteří Eliáš / stem / jiní pak Jeremiášem / aneb jedním z Prorokův.

A oni řekli / Jedni Janem Křtitelem / druzí Eliášem / ně-
kterozí řek Jeremiášem / abo jed-
ným z Prorokův.

15. On jim Ježíše řka: Vy
pak kým mne bývá pravíte?

Řekli im / Kým mne byt
povědíte?

16. V odpověď Ešimon
Petr řeknu: Ty jsi Kry-
stus Syn Boha živého.

A ty non Piotr odpověděl
řek řek / Ty jsi Krystus on Syn
Boha živého.

17. A odpověď Ježíše /
řeknu: Blahoslavený
jsi Ešimone Synu Joná-
šovu / Nebo tělo a krev ne zje-
vilo tobě / ale Otec můj který
jest v Nebě.

Udy odpověděl Iesus /
řeknu / Blagosławiony jsi
Ešimone Barjoná / Abowiem ci
šlo y krew nie obławily tobie / ale
otec moy který jest ná nebie.

18. A ná pravím tobě / že jsi
ty Petr / a na tě Stále vzdě-
lám Církev mau / a brany pe-
klů nepřemohou proti ní.

Ne ta tobě povědam / Jc
ty jsi Piotr / a ná ty opore zbu-
dne křesťanův / y brany pekla
ne me zwozycu go.

19. A tobě dam Klíč krá-
lovství Nebeského. A cokoli
si svázáš na zemi / bude svázá-
no y na Nebi: a cokoli roz-
vázáš na zemi / bude rozvá-
záno y na Nebi.

A dam tobě Klíč Království
nebeského / Vě cokoli
svázáš na zemi / bude svázáno
na nebie: A cokoli rozvá-
záš na zemi / bude rozvázáno
na nebie.

20. הָיוּ הַיְּהוּדִים פֹּקֵדִים לְתַלְמִידֵיהֶם
לֵאמֹר לֹא יֵצֵא מִן הָאָרֶץ
דִּהְיוּ מִשִּׁיתָהּ :

Allora comandò a' suoi discepoli, che non discendessero ad alcuno che egli fusse l'Evangelista.

21. וּמִן הַיְּהוּדִים שְׂרֵי יֵשׁוּעַ
לְמַחְנֵיהֶם לְתַלְמִידֵיהֶם
הַעֲתִיד הוּא דִּיאָוִל לֹא
לְאוֹרְשַׁלַּיִם וְסֵגִי יֵהְיֶה
קִישִׁישָׁא וּמִן רִבִּי כְּהֵנָּה
וְסִפְרָא וְיִתְקַטֵּל וְלִיוְמָא
דִּתְלֵתָא יָקוּם :

Da quell'hara incominciò l'Evangelista a' suoi discepoli, che gli bisognava andare in Gerusalemme, e patir molte cose, e da' Sacerdoti, e da' principali Sacerdoti, e da' Scribi, e esser ucciso, e risuscitare il terzo giorno.

22. וְדִבְרָה כְּאַפָּא וְשָׂרִי
לְמַכְאָנָה בָּהּ וְאָמַר חָס
לָךְ מִרִי דִּתְהִיָּא לָךְ הֵדָא :

Et Pietro l'auendolo menato da parte, cominciò a' riprenderlo, dicendo, Signore habbete riguardo : non l'ammetterà questa.

23. הוּא דִּין אֶתְפָּאִי וְאָמַר
לְכָאפָּא וְלָךְ לְבַסְתָּרִי
סִטְנָא הַיּוֹקֵלֶנָה אֶתְפָּאִי
דִּלְנָא מִתְרַעַנָה אֶתְפָּאִי
דִּתְהִיָּא אֶלָּא דְבָנִי בָּשָׂא :

Egli risulatiogli, disse a' Pietro, Vanne dietro a me, jasmant, tu rus ses uno scandalu, perche non entendi le cose di Dio, ma quelle de gli uomini.

24. הָיוּ אֲמַר יֵשׁוּעַ ל
לְתַלְמִידֵיהֶם מִן דְּכַבְּרָה
דִּיאָתָא בְּתָרִי וְכַפּוֹר בְּג
בְּנִפְשָׁה וְיִשְׁקוֹר וְהִיבָה
וְיִתְהִיָּא בְּתָרִי :

Allor l'Evangelista disse a' suoi discepoli, Se alcuno vuol venire dietro a me, rinnanzi se stesso, e tagli la suacruce, e seguitami.

25. מִן דְּכַבְּרָא עִיר דִּתְהִיָּא
בְּנִפְשָׁה יִבְדִּיָּה וּמִן דִּינִבְד
בְּנִפְשָׁה מְטִלְתִּי יִשְׁכַּחֲיָה :

Imperache chi corra saluare l'anima sua la perderà, e chi perderà l'anima sua per amor mio, la re trouarà.

20. אָז צִוָּה לְתַלְמִידֵיהֶם בְּיָאמְרוֹ
לֵאמֹר כִּי יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ הוּא :

Entonces mandó a sus Discipulos que a nadie dixessen que el era Iesus el Christo.

21. וּמִן הָאֵלֶּיךָ יֵשׁוּעַ הָאֵלֶּיךָ
לְתַלְמִידֵיהֶם כִּי יֵצֵא לָךְ לְלֶכֶת
אֶל־יְרוּשָׁלַם וְלִסְבּוֹל רַבּוֹת
מִן־הַיּוֹקִיָּם וְשָׁלִי הַכְּהֵנִים
וְסִפְרִים וְלִתְהַרֵּג וּבִיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי
יָקוּם :

Desde aquel tiempo comenzó Iesus, a declarar a sus Discipulos, que le conuenia yr a Ierusalem, y padecer mucho de los Ancianos, y de los principes de los Sacerdotes, y de los Escribas : y ser muerto, y resuscitar al tercero dia.

22. וַיִּקְחֵהוּ כִּיפָּה וַיַּחֲלֵל לָגְעֵר
לֹא לְאָמַר חֲלִילָה לָךְ אֲדֹנָי אֶל־
תְּהִי לָךְ זֹאת :

Y Pedro, tomandolo a parte, comenzólo a reprehender, diciendo, Sennor, ten compasión de ti: en ninguna manera esto te acontezca.

23. וַיֵּפֶן וַיֹּאמֶר לְכִיפָּה לָךְ לָךְ
אַחֲרֵי הַשָּׁטָן כִּי אֵת מְכַשֵּׁל לִי
הוּא כִּי־לֹא חֲכַמְתָּה אֶת־אֲשֶׁר
לְאֱלֹהִים כִּי־אֵת אֶת־אֲשֶׁר
לְאִנְשִׁים :

Entonces el boluiendose, dixo a Pedro, Quitate de delante de mi aduersario, ritoruo me eres, porque no entiendes loque es de Dios, sino loque es de los hombres.

24. אָז אָמַר יֵשׁוּעַ לְתַלְמִידֵיהֶם
אִישׁ אֲשֶׁר תִּאָּבֶה לְלֶכֶת אַחֲרַי
יִמָּאס לְנַפְשׁוֹ וַיִּשָּׂא אֶת־צִלְבּוֹ
וַיֵּלֶךְ אַחֲרַי :

Entonces Iesus dixo a sus discipulos : Si alguno quiere venir en pos de mi, nieguese a' mismo, y tome su cruz, y sigame.

25. כִּי־כָל־אֲשֶׁר יַחְבּוֹץ לְהוֹשִׁיעַ
אֶת־נַפְשׁוֹ הוּא יִאבֵּד אֹתָהּ
וְאֲשֶׁר יִאבֵּד אֶת־נַפְשׁוֹ לְמַעַן
הוּא יִמָּצָאָהּ :

Porque qualquiera que quisiere saluar su vida, la perderá : y qualquiera que perdiere su vida por causa de mi, la hallará.

15.

20. Τότε διετείλατο τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἵνα μηδὲν εἰπωσιν ὅτι αὐτὸς ἐστὶν ἰησοῦς ὁ χριστός.

Lors il commanda expressément, qu'ils ne disent à perlonne qu'il fust Iesus le Christ.

21. Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ ἰησοῦς δεκλῆσαι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ὅτι δεῖ αὐτὸν παθεῖν ὡς γεγραμμένον, καὶ περὶ πολλῶν θανάτων ἵνα παραβῇ ὁ θάνατος, καὶ δεχθῆναι τὴν σταυρώσεως, καὶ δοκῆσαι ἀνθίστασθαι, καὶ τῷ τρίτῳ ἡμέρᾳ ἠγερθῆναι.

Dés lors Iesus commença à declarer à ses disciples, qu'il lui falloit aller en Ierusalem, & souffrir beaucoup de choses de la part des Anciens, & des principaux Sacrificateurs, & des Scribes : & estre mis à mort, & resusciter au troisieme iour.

22. Καὶ προσλαβόμενος αὐτὸν ὁ πῆτρος, ἤρξατο ἐπιτιμᾶν αὐτῷ, λέγων· ἰλαῶς σοι κύριε ἢ μη εἴποι σοι ὁ θεός.

Adonc Pietre l'ayant prins à part, se print à le tanter, disant, Seigneur, ayez pitié de toi : ceci ne t'aduientura point.

23. Οὗ δὲ σπρωφίης εἰπε τῷ πέτρῳ· ὑποκαταστήτω μου σκῆπτρον· ἀλλὰ τοῦ θεοῦ ἐστὶν ἡ δύναμις, καὶ ἐγὼ οὐ δύναμαι.

Mais lui s'estant retourné, dit à Pierre, Va arriere de moi, Satan, tu m'es en scandale : car tu ne comprends point les choses qui sont de Dieu, mais les choses qui sont des hommes.

24. Τότε ὁ ἰησοῦς εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, εἴ τις θέλει ἑπὶ σοὶ μαθεύειν, ἀπαρνησάτω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθήτω μοι.

Lors Iesus dit à ses disciples, Si quelqu'un veut venir apres moi, qu'il renonce à soi-même, & charge sur soi la croix, & me suive.

25. Ὃς γὰρ αὖ θέλη τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σώσει, ἀπολέσει αὐτήν· ὁ δὲ αὖ ἀπολέσει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπὲρ ἐμοῦ, ὁ ζήσει.

Celui qui voudra sauuer son ame, il la perdra : & qui voudra perdre son ame pour l'amor de moi, il la trouuera.

20. Tunc præcepit discipulis suis ut nemini diceret quia ipse esset Iesus Christus.

Then he charged his disciples that they should tell no man that he was Jesus the Christ.

21. Exinde cœpit Iesus ostendere discipulis suis, quia oporteret eum ire Ierosolymam, & multa pati à senioribus & scribis & principibus sacerdotum, & occidi, & tertia die resurgere.

From that time forth Jesus began to shew unto his disciples, that he must goe unto Jerusalem: and suffer many things of the Elders, & of the high Priests, & of the Scribes: and be slain: and rise againe the third day.

22. Et assumens eum Petrus cœpit increpare illum, dicens, Absit à te Domine, non erit tibi hoc.

Then Peter tooke him aside: & began to rebuke him, saying, Master, if thou raisest this shall not be unto thee.

23. Qui conversus, dixit Petro, Vade post me satana, scandalum es mihi: quia non sapis ea quæ Dei sunt, sed ea quæ hominum.

Then he turned backe, and said unto Peter, Get thee behinde me: Satan: thou art an offence unto mee: because thou understandest not the things that are of God: but the things that are of men.

24. Tunc Iesus dixit discipulis suis, Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & lequatur me.

Then Iesus said to his disciples, If any will follow me: let him forsake himselfe: and take up his crosse, and follow me.

25. Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eam, qui autem perdidit animam suam propter me, inveniet eam.

For whosoever will save his life, shall lose it: and whosoever shall lose his life for my sake, shall finde it.

20. Da verbot er seinen Jüngern/ daß sie niemand sagen solten/ daß er Jesus der Christ were.

Da forbød hand sine Disciple/at de skulde inget siige/at hand vaar Ihesus/den Christus.

21. Von der zeit an / fieng Jesus an / vnd zeiget seinen Jüngern / wie er müste hin gen Jerusalem gehen / vnd vil leiden von den Eltesten vnd Hohenpriestern vnd Schriftgelehrten / vnd getödtet werden / vnd am dritten tag auferstehen.

Fra den tid/begynne Ihesus / at gifue sine Disciple til kende / Huorlunde hand skulde gaa til Jerusalem / oc lide meger / aff de Eldeste oc rypperste Pæstter oc Schriftlæge / oc staa ihuel / oc opstaa tredie dag.

22. Vnd Petrus nam ihn zu sich / fuhr ihn an / vnd sprach: HERR / schonẽ dem selbs / das widerfare dir nur nicht.

De Peder tog hannem til sig / oc straffede hannem oc sagde / HERR / Spar dig selv / Det skee dig ingelunde.

23. Aber er wandte sich vmb / vnd sprach zu Petro: Heb dich Satan von mir / du bist mir ergerlich / denn du nimmest nicht was Göttlich / sondern was Menschlich ist.

Men hand vende si om / oc sagde til Peder / Vige fra mig Satan / Du est mig til toragelise / thi du aetter icke huad Gud horee til / men det som menne skeliger.

24. Da sprach Jesus zu seinen Jüngern: Will mir jemand nachfolgen / der verleugne sich selbs / vnd neme sein Creuz auff sich / vnd folge mir.

Da sagde Ihesus til sine Disciple / Vil nogen effter folge mig / hand skal forsaage sig selv / oc tage sit Raadss paa sig / oc folge Mig.

25. Denn wer sein Leben erhalten will / der wirdts verlieren / Wer aber sein Leben verleuret vmb meinent willen / der wirdts finden.

Thi huo som vil beholde sit Liff / hand skal miste det. Men huo som mistet sit Liff / for min skyld / Hand skal finde det.

20. Echdy přikázal Měchb nířkám svým / aby řádněmu nepravili / by on byl Jezus Kristus.

Eedy přikázal věčnom svým / aby nířkám nie poviedali / že on jest Jezusem Kristusem.

21. A od té chvíle počal Běhřis oznamovati Běhřis nířkám svým / že musí gheidi do Jeruzalema / a že mnoho musí trpěti od Starřich a od Městěm řádkona a kněží a kněžířich / a že zabiti bude / a že třetijho dnež vstane.

A od onego čěsu počal Jezus oznamovati věčnom svým / že musí iřci do Jeruzalem / y viece čirpěci od starřich / y od řádkona řádkonřich / y od náčěpěci / a byt zabiti / y třeciego dnež vstati z mrtvých.

22. Podwedro gey Petr počal ho trestati / řka: Odstup to od lbe Pane / Nebudeš tobě to ho.

Podwedro go Piotr ná stros ne / počal go řiřci / mowiac / Budeš ná soba mltěci Pane / jednom obyczátem nie přijde to náci.

23. Kteržto ebráti se řekl Petrowi: Gdi za mnau Satan, pohorřem gdi mi: nebo nesnauřstis řek wěcy / kterě gsaň Boží / ale kterě ľstě gsaň.

Non obeyzrawřš řiřci řekl Piotrowi: Budeš ná soba mltěci / jestheš mi ná záměci: Abowem nie rozuměš co řek Božego / Ale co řek ľdž.

24. Echdy řekl Běhřis Běhřis nířkám svým: Echdi řdo za mnau přigheiti / opři ře sám sobě / a vezmi řiřř svůj / a ná řledug mine.

Eedy Jezus řekl věčnom svým / Eedy řciřal řa mna řci / řiřčiv ře řam řie ři řáprř / y wěčnac řeřřř řwoy / a řa mna řci.

25. Nebo řdo bude řiřř řiřřř wot řwřř řachowati / řratij gey: a řdož řratij řwot řie řwřř pro mne / náčnec gey.

Do řeby řciřal řachowati dne ře řwot řratij řa / a řeby řratij řuř řwot řla mne / náčnec řa.

י

26 מִנָּה יִירִיתֶהֱנָה בָּרֶֽ
נִשָּׂא אֶן עֲלֵמָה פְּלִיא יִקְנָה
וְנִפְשָׁהּ יִחְסֹר אֶן מִנָּה
יִתֵּל בִּרְנָשָׁה תִּחְלֹפֶנָּה
וְנִפְשָׁהּ:

*Che giurará d'huomo, se ben hane-
rà guadagnare tutto al mondo, & facta
perdita de la sua anima? O vero, che dar-
rà l'huomo in recompensa de l'anima sua?*

27 עֲתִיד הוּא צִיר בְּרָה ד
דְּנִפְשָׁהּ דְּנִפְשָׁהּ דְּנִפְשָׁהּ
פִּתְשִׁיבִּיהָ דְּנִפְשָׁהּ עִם
מִלְּאכֵיהָ קִדִּישָׁה וְהִירִין
יִפְרוּצֵ לְאִישׁ אִישׁ אִישׁ
עֲבֹדֵיהִי:

*Perche il Figliol del'huomo dee ve-
nire ne la gloria de suo Padre con gli an-
geli suoi, & cada vna vna a ciascuno se-
cundo le sue opere.*

28 אִמְרֵן אִמְרֵן אִמְרֵן לְכֻם הוּא
מִהֲעוֹמְדִים פֶּה אִשְׁרֵן לֹא יִטְעֻמוּ
וְהִירִין עַד אִשְׁרֵן יִרְאוּ בְּרֵֽ
הָאָדָם לְכוֹן בְּמִלְכוּתוֹ:

*Io vi dico in verità, che sona alcuni de
queli che son qui present, lequali non gu-
staranno la morte infn a tanto che veg-
gano il Figliol del'huomo venire nel re-
gno suo.*

י

1 וּבַתֵּר שְׁתֵּי יוֹמִין דְּבִר
יִשׁוּעַ לְפָנֵיהֶם וְלִיעֲקֹב
וְלִיֹּהָנָן אֲחֵיהִי וְאַסְקָה
אֶתְּ לְטוֹרָה רַמָּה
בְּלִדְוִיָּהוֹן:

*Il sexto giorno appresso Iesus paglia
sico Pietro e Iacopo e Giovanni suo frate-
lo, e conduecu separatamente in vn alto
monte.*

2 וְאַשְׁתַּחֲלָה יִשׁוּעַ קִד
קִדְמֵיהֶן וְנִהַר בִּירְצוּבָה
אִדְּ שִׁמְשָׁה נִתְהַרֵּי בִין
חִירוֹ אִתְּ בִּיהֲרָבָה:

*Et ille se transformò in lor presentia: &
la sua faccia risplendè come il sole, & i suoi
vestimenti d'aurum bianchi come la
luz.*

3 וְאַתְחִלִּי לְהוֹן מוֹשֶׁה
וְאַלְיָהָ בְּדִ מִמְּלִיךְ עֲמֹהָ:

*Et ecco apparueru loro Moysè & Elias,
che parauano con lui.*

י

26 כִּי מִה יוֹעִיל לְאָדָם נֶפֶשׁ
יִקְנָה אֶת־כָּל הָאָרֶץ וְאַתְחֲפֹשׁ
יִעֲנֹשׁ אִם מִה יִהְיוּ אָדָם תְּלִיפֹת
נִפְשָׁהּ:

*Porque de que aprouecha al hombre, si gran-
geare todo el mundo, y perdiere su alma? O que
recompensa dará el hombre por su alma?*

27 כִּי יֵשׁ עֲתִיד בֶּן־הָאָדָם
לְכוֹן בְּכִבוֹד אֲבִיו אֵת הַמַּלְאָכִים
וְהוּא יֵשִׁיב לְאִישׁ כְּמַעֲשָׁיו:

*Porque el Hijo del hombre vendra en la
gloria de su Padre con sus Angeles: y entonces
pagara a cada vno conforme a sus obras.*

28 אִמְרֵן אִמְרֵן אִמְרֵן לְכֻם הוּא
מִהֲעוֹמְדִים פֶּה אִשְׁרֵן לֹא יִטְעֻמוּ
וְהִירִין עַד אִשְׁרֵן יִרְאוּ בְּרֵֽ
הָאָדָם לְכוֹן בְּמִלְכוּתוֹ:

*Decierro os digo, que a algunos de los que
estan aqui, que no gustaran la muerte hasta que
ayan visto al Hijo del hombre viniendo en su
Reyno.*

י

1 וְאַחֲרֵי שְׁשֵׁת יָמִים לָקַח
יִשׁוּעַ אֶת־בִּיכָרָה וְיַעֲקֹב וְיוֹהָנָן
אֲחֵיו וַעֲלֵ אֹתָם אֶל־הַר גִּבְעָה
לְבָבָם:

*Y Despues de seys dias Iesus toma a Pedro,
y a Iacobo, y a Ioan, su hermano, y sacalos a par-
te a vn monte alto.*

2 וַיַּצְטִיר לְפָנֵיהֶם וְנִהַר פְּנֵיהֶם
כְּמוֹ הַשֶּׁמֶשׁ וּבְגָדָיו הָיוּ לְבָנִים
כְּאִשְׁרֵן הָאֹר:

*Y transfiguróse delante de ellos: y resplan-
dezió su rostro como el Sol: y sus vestidos fue-
ron blancos como la luz.*

3 וְהִנֵּה גִרְאֵי אֱלֹהִים מֵשֶׁה
וְאַלְיָהוּ הַמַּדְבָּרִים אִתּוֹ:

*Y heaqui les aparecieron Moysen y Elias
hablando con el.*

י

26. Τί γάρ ἀφ' ἑλπίου ἄνθρω-
πος, εἰὰν πᾶν κόσμον ὀλοῦ κερδῇ, &
τί οὐ σε ψυχὴν αὐτοῦ ζημιώθῃ; ἢ τί
δώσῃ ἄνθρωπος ὅτι πολλὰ ἀγαθὰ
τῇ ψυχῇ αὐτοῦ;

*Car que profite-il à l'homme, s'il ga-
gne tout le monde, & qu'il face perte de
son ame: ou que donnera l'homme pour
recompense de son ame?*

27. Μὲλλον γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ-
που ἔρχεσθαι ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς
αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ, καὶ
κατὰ ἀποδοσὶν ἐκάστω κατατινῆσαι
αὐτοῦ.

*Car le Fils de l'homme doit venir en
la gloire de son Pere avec ses Anges, &
lors il rendra à chacun selon ses ou-
ures.*

28. Ἀμὲν λέγω ὑμῖν, εἰσὶ τινες
καὶ ὧδε ἕστηκότες, οἱ οὐκ ἐμὲ γού-
ραται θανάτου, ὡς ἂν ἴδωσι τὸν
υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν τῇ
βασιλείᾳ αὐτοῦ.

*En verité ie vous di, qu'il y a quel-
ques uns de ceux qui sont ici presens,
qui n'auront point la mort, ius-
ques a tant qu'ils aient veu le Fils de
l'homme venir en son regne.*

Κ Ε Φ Α Λ Ι Ζ.

Καὶ μετ' ἡμέρας ἑξ, λαμβάνει ὁ ἰησοῦς τὸν πῆτρον,
& ἰακώβον, καὶ ἰωάννην τὸν ἀδελ-
φόν αὐτοῦ, καὶ ἡραφὶ αὐτῶν εἰς
ὄρει ὑψηλῶν, κατ' ἰδίαν.

*Et le sixieme jour apres, Iesus prend
Pierre, & Iacques, & Ioan son frere, &
les mène en vne haute montagne à part.*

2. Καὶ μεταμορφώθη ἔμπροσ-
θεν αὐτῶν, καὶ ἑλάμψε τὸν πέτρα
αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, καὶ οἱ ἱμάτια
αὐτοῦ ἔγμιντο λευκά ὡς τὸ φῶς.

*Et fut transfiguré en leur presence:
& sa face resplendit comme le soleil, &
ses vestimens deuidrent blancs com-
me la lumiere.*

3. Καὶ ἰδοὺ ὡφθησαν αὐτοῖς μοῦ-
σης καὶ ἡλίας μετ' αὐτοῦ συλα-
λοῦντες.

*Et voici Moysè & Elie furent veus
parlans avec lui.*

S MATTHAEVS.

CAP. XVI.

26. Quid enim prodest homini, si mundum unversum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiarur? Aut quā dabit homo commutationem pro anima sua.

For what shall it profite a man, though he should winne the whole world, if he lose his owne soule? or what shall a man give for recompence of his soule?

27. Filius enim hominis venturus est in gloria patris sui cum angelis suis: & tunc reddet unicuique secundum opera eius.

For the Sonne of man shall come in the glorie of his Father with his Angels: and then shall he give to every man according to his deeds.

28. Amen dico vobis, sunt quidam de hic stantibus qui non gustabunt mortem, donec videant filium hominis venientem in regno suo.

Verely I say unto you, there be some of them that stande here, which shall not taste of death, till they have seene the Sonne of man come in his kingdome.

CAP. XVII.

ET post dies sex assumit Iesus Petrum & Iacobum & Iohannem fratrem eius, & ducit illos in montem excelsum seorsum.

And after sixe dayes Iesus toke Peter, and James, & John his brother, and brought them up into an high mountaine apart.

2. Et transfiguratus est ante eos. Et resplenduit facies eius sicut sol: vestimenta autem eius facta sunt alba sicut nix.

And was transfigured before them: and his face did shine as the Sonne, and his clothes were as white as the light.

3. Et ecce aparuerunt illis Moyses & Elias cum eo loquentes.

And behold, there appeared unto them Moses, and Elias, talking with him.

S. Mattheus.

Das XVI. Capitel.

26. Was hilffs den Menschen / so er die ganze Welt gewünne / vnd neme doch schaden an seiner Seele? Oder was kan der Mensch geben / damit er seine Seele wider löse?

Wad hilffet der Menschen / om hand vnder den ganste Verden / De ioge dog stade paa sin Siel? Eller huad land it Menschen givue / som hand land igen löse sin Siel met?

27. Denn es wirdt je geschehen / daß des Menschen Son komme inn der Herrligkeit seines Vaters / mit seinen Engeln / vnd alsdenn wirdt er vergelten einem jeglichen nach seinen Werken.

Thi der skal is see at Menschenens Son skal komme i sin Faders Herlighed / met sine Engle / De da skal hand betale huer effter sine gerninger.

28. Warlich ich sage euch / Es stehen etliche hie / die nicht schmecken werden den Todt / Bis daß sie des Menschen Son kommen sehen inn seinem Reich.

Sandelige siet ieg eder / Her staa nogle / som icke skulle smage døden / for end de see Menschenens Son komme i sit Rige.

Das XVII. Capitel.

Vnd nach sechs tagen / nam Iesus zu Petrum vnd Iacobum vnd Iohannem seinen Bruder / vnd füret sie besetzt auff einen hohen Berg.

De ser dage der effter / tog Ihesus Peter oc Jacob / oc hans Broder Iohannem til sig / oc forde dem offuer en hede op paa et høyt Bierg.

2. Vnd ward verkleidet für ihnen. Vnd sein Angesicht leuchtet wie die Sonne / vnd seine Kleider wurden weiß als ein Licht.

De bleff forklaret saar dem. De hans ansigt skinde som Solen / De hans Klader bleffue hvide som et Ligt.

3. Vnd sihe da erschienen ihnen Moyses vnd Elias / die redeten mit ihm.

De see / da obenbaredis Mose oc Elias saar dem / de talde met hanneim.

S. Mathaus.

Kapitola XVI.

26. Co zagist platno gesti člověku / by pak westren smrti? A na své duši kdyby štodu trpěl: Aleb / tce rau dá člověk odměnu za duši svou?

Abowiem coš pomože člověku / by pak westren smrti? A na své duši kdyby štodu trpěl: Aleb / tce rau dá člověk odměnu za duši svou?

27. Syn zagist člověka přijít máu slávě. Dce svého s Angely svými / a tch dáž odplatit jedem každému wedle skutkow jeho.

Gdyž přijde Syn člověka / by w chwale otcy svégo s Anjoly svými / a tch odplati každému wedlug vjynkow jeho.

28. Zagist pravim vám: Je gsau někteří z těch kteříž tuto stojí / kteříž neokusí smrti / až vžij Syna Člověka přicházícího w Království své.

Žápravdu vám poviedam / že sa něktorzy z tých ktoríž tu stoja / ktorzy nie vkusia smrti / až vzi Syna Človeka / ktorý chodí w Kráľovstvo svoje.

Kapitola XVII.

PO šestí pak dnech pogal Gejše Petra a Jakuba a Jana Bratra jeho: Vvedl ge na hůru vysokau samotnou:

A šestého dně / po čtyřech dny / pogal Iesus Petrá / a Jakubá / a Janá bratrů jeho / v provedl je na osobno na gore vysokou.

2. A proměnil se před nimi. Zastvěla se tvář jeho jako Slunce / a Kaucha jeho včle něno bjle jako sníh.

A prezentemion test przed nimi / a oblicze jego stalo se jako Slonce / odzienie tchz jeho stalo se biale jako snieg.

3. A on ukazali se jim Moyses a Elias / mluvyce s nim.

A onho ukazali se im Moyses a Elias / s nim rozmaruvaly.

י

4 עָנָה דָּוִד כְּאַבְנָה וַאֲמַר
לְיֵשׁוּעַ מֶרְדֵּי שְׂפִיר הוּא לוֹ
דָּחֵנוּ נִהְיָה נָחוּ צְבֵא אֲנִי
נֶאֱבַד תָּנוּ תִּלְרָה מִטְּלָלִין
חֲדָא לְרִיחָא לְמוֹשֶׁה
וְחֲדָא לְאַלְיָהוּ:

Alor Pietro entrando a parlare, disse a Iesus, Signore, egli è bene che a noi ci stiano qui: se tu vuoi facciam qui tres cabannas, una a te, et una a Moysè, et una ad Elia.

5 וַעֲדָה הוּא מִמְּלַל הָא עֲנָה
בְּהִירְתָא אֲטָלָה עֲלֵיהוֹן
וְקָלָה הָיָה מִן עֲנָה
וַאֲמַר הֵנוּ בְּרִי חֲבִיבֵינוּ
דְּבִיחָא אֲצִטְבִּית לָהּ שְׂמֵעִי:

Mentre che egli ancor parlava, ecco che vna nuvola lucida gli adombra: poi ecco scender de la nuvola vna voce che diceua. Questo è il mio Figliuolo diletto, nel quale io mi son compiuto, odate lui.

6 וַפֶּד שְׂמֵעִי תִּלְמִידָה
נִפְלָו עַל אֲפִיחֵוֹן וְרִחְלָה
טָב:

Il che videntia i discipoli, caddero con la faccia terra a terra, et habbero gran timore.

7 וַאֲתִקְרַב לִנְתָהוֹן יֵשׁוּעַ
וְקָרַב לָהֶו וַאֲמַר קוּמוּ
לֹא תִדְחִלוּ:

Et Iesus accostatosi, gli toccò, e disse. Leuantaos ius, et non temete.

8 וַאֲרִימוּ עֲבִיבֵיהֶו וְרִאשׁוֹ
לֹא הָיוּ אֵלָא אִין לְיֵשׁוּעַ
בְּלִחְוִדְהֵו:

Et effi alzando el archu, non videro alcuno, senon Iesus solo.

9 וַפֶּד נִחְתִּין מִן טוֹרָא
פֶּקֶד אֲנוּ יֵשׁוּעַ וַאֲמַר לֹ
לָהֶו לַעֲזִי אֲנִי לֹא
תִּאֲמָרוּן חֲזִינוּ הֵנָּה עַד
מָא דִּיקוּם בְּרָה דְּאַנְשָׁא
מִן מִיתָה:

Pos descendendo effi del monte, Iesus v comandò loro, dicendo. Non dite questa visione ad alcuno, infino a tanto che il Figliuolo de l'huomo risusciti da morte.

10 וְשִׁאלוּהִי תִּלְמִידָה
וַאֲמָרוּ לָהּ מַנָּה הֵבִי
סִפְרָא אֲמָרוּ דְּאַלְיָהוּ
וְלֹא דִיאֲתָא לִיקְרָא:

Et i suoi discipoli li domandarono, dicendo. Perché dicen dunque gli Scribi, che debbe venir prima Elia?

י

4 וַיַּעַן כִּי־פָה וַיֹּאמֶר לְיֵשׁוּעַ
אֲדִי טוֹב יֵשׁ לְהִיָּוֶה לְגֹו פֹה
אִם תִּרְצָה נַעֲשֶׂה פֹה שְׁלֹשָׁה
אֹהֲלִים לָךְ אֶחָד וּלְמֹשֶׁה אֶחָד
וְלְאַלְיָהוּ אֶחָד:

Y respondiendo Pedro, dixo a Iesus, Sennor, Bien es que nos quedemos aqui, si quieres, hagamos aqui tres cabannas, parati vna, y para Moysen otra, y para Elias otra.

5 עוֹד הוּא מְדַבֵּר וְהִנֵּה עָנָה
נִגְהָ סֶבֶר עֲלֵיהֶם וְהִנֵּה קוֹל מֵעָנָה
לֵאמֹר זֶה הוּא בְנִי יְדִידִי אֲשֶׁר
בִּי רָצִיתִי אֲחִיתִי שְׂמֵעִי:

Estando aun hablando el, heaqui vna nuue de luz que los cubrió: y heaqui vna voz de la nuue que dixo, este es mi Hijo amado, enel qual tomo contentamiento: a el oyd.

6 וְכִאֲשֶׁר שְׂמֵעִי תִּלְמִידִים
נִפְלָו עַל־פְּנֵיהֶם וַיִּירָאוּ מְאֹד:

Y oyendo los Discipulos, cayeron sobre sus rostros: y temieron en gran manera.

7 וַיַּעַשׂ יֵשׁוּעַ נִיָּעָבָם וַיֹּאמֶר
קוּמוּ וְאַל־תִּירָאוּ:

Entonces Iesus llegando, tocóles, y dixo. Leuantaos, y no temays.

8 וַיִּשְׁאַל עֲבִיבֵיהֶם וְאִישׁ לֹא־רָאוּ
כִּי אִם אֶת־יֵשׁוּעַ לְבַדּוֹ:

Y alzando ellos sus ojos, a nadie vieron, sino a solo Iesus.

9 וּבִרְדֵּתָם מִן־הַהִר צִוָּה אוֹתָם
יֵשׁוּעַ לֵאמֹר לֹא־יֵשׁ לֹא תִאֲמָרוּ
לֹא אֶת־הַמָּרְאָה עַד־אֲשֶׁר בֶּן־
הָאָדָם יָקוּם מִמֵּתִים:

Y como descendieron del monte, mandóles Iesus, diciendo. No digays a nadie la visió, hasta que el Hijo del hombre resuscite de los muertos.

10 וַיִּשְׁאַלוּ לוֹ תִּלְמִידָיו לֵאמֹר
וְכֵּן יִאֲמָרוּן הַסּוֹפְרִים כִּי יֵצְטָרֵךְ
אֲלֵיהֶו לְבוֹא בְּרִאשׁוֹנָה:

Entonces sus Discipulos le preguntaron diciendo, Que pues dicen los Escribas, que es menester que Elias venga primero?

י

4. Ἀπεκριθεὶς ὁ πῆτρος εἶπε
τῷ ἰησοῦ κύριε, καλὸν ἐστὶν ἡμῶς
ἔσθαι οὕτως. καὶ θελήσῃς ποιεῖν ἡμῶς
τρεῖς σκηνάς, σοι μία, καὶ μοῦσῃ
μοῦσῃ καὶ μοῦσῃ ἑλίας.

Adonc Pierre prenant la parole, dit a Iesus, Seigneur, il est bon que nous soyons ici: si tu veux, faisons ici trois cabannas, vn pour toi, & vn pour Moysè, & vn pour Elie.

5. Ἐπὶ αὐτῷ λαλοῦντι, ἰδοὺ
ἐπιέλη φῶς καὶ ἐπεσκίασεν αὐτούς.
καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τοῦ νεφέλης λε-
γούσης· ὁ υἱός ἐστι ὁ υἱός μου ἀγαπη-
τός, ἐν ᾧ εὐδόκησα, αὐτὸν ἀκούετε.

Et comme encore il parloit, voici vne nuue resplendissante qui les enombra: puis vint vne voix qui vint de la nuue, disant, Cestuy-ci est mon Fils bien-aimé, auquel j'ai prins mon bon plaisir, escoutez-le.

6. Καὶ αὐθιγότες εἰ μαθηταί.
ἐπεσθον ἐπὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, καὶ
ἐφοβήθησαν φόβῳ.

Ce que les disciples ayant ouï, chesrent sur leur face en terre, & eurent tresgrand peur.

7. Καὶ προσελθὼν ὁ ἰησοῦς ἥψα-
το αὐτούς, καὶ εἶπεν· ἰσχύετε, καὶ μὴ
φοβεσθε.

Adonc Iesus vint vers eux, & les toucha, leur disant, Leuez vous & n'ayez point de peur.

8. Ἐπερωτῶντες ὁ δὲ αὐτὸς εἰς
αὐτούς, εἶδον αὐτόν, εἰ μὴ τὸν ἰη-
σοῦν μόνον.

Et iceux esleuans leurs yeux, ne virent personne, si non Iesus tout seul.

9. Καὶ καθίσανόντων αὐτῶν ἐν
τῷ ὄρει, ἐπετίλατ αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς
λέγων. μηδὲν εἰπῆτε τῷ ἄρρωμα-
τι αὐτοῦ ὅτι εἰς αὐτὸν ὁ υἱὸς τοῦ
ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἂν ἔσται.

Et comme ils descendoient de la montagne, Iesus leur commanda, disant, Ne dites à personne la visio, auques à tant que le Fils de l'homme soit resuscité des morts.

10. Καὶ ἐπερωτῶντων αὐτοὺς οἱ
μαθηταί αὐτοῦ. λέγοντες· τί εἰς οἱ
γραμματεῖς λέγουσιν, ὅτι ἑλπίαν
δεῖ εἶναι πρῶτον;

Et ses disciples l'interroguèrent, disant, Pourquoi donc disent les Scribes, qu'il faut qu'Elie vienne premierement?

4. Respondens autem Petrus, dixit ad Iesum, Domine, bonum est nos hic esse: si vis, faciamus hic tria tabernacula, tibi unum, & Moyli unum, & Eliae unum.

Then answered Peter / & said to Iesus: Master it is good for vs to be here: if thou wilt, let vs make here three tabernacles: one for thee, and one for Moses: and one for Elias.

5. Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbravit eos. Et ecce vox de nube, dicens, Hic est filius meus dilectus in quo mihi bene complacui: ipsum audite.

While hee was speaking / behold a bright cloud: & shadowed them: and behold there came a voice out of the cloude / saying: This is my beloved Sonne: in whom I am well pleased: heare him.

6. Et audientes discipuli, ceciderunt in faciem suam, & timuerunt valde.

And when the disciples heard that / they fell on their faces: and were sore afrayde.

7. Et accessit Iesus, & tetigit eos: dixitque eis, Surgite, & nolite timere.

Then Iesus came and touched them and said: Arise / and be not afrayd.

8. Levantes autem oculos suos, neminem viderunt, nisi solum Iesum.

And when they lifted up theire eyes / they sawe no man: save Iesus onely.

9. Et descendentibus illis de monte, praecepit eis Iesus, dicens, Nemini dixeritis visionem, donec filius hominis à mortuis resurgat.

And as they came downe from the mountaine / Iesus charged them / saying: Shew the vision to no man: but till the Sonne of man rise againe from the dead.

10. Et interrogaverunt eum discipuli, dicentes, Quid ergo Scribae dicunt quod Elias oporteat primum venire?

And his disciples asked him / saying: Why say the Scribes that Elias must first come?

4. Petrus aber antwortet / vnd sprach zu Jesu: HERR / hic ist gut sein / wilt du / so wollen wir drey Hütten machen / Dir eine / Moysi eine / vnd Elias eine?

Da suarede Peter / & saade til Ihesum / HERR / Hier er gaat ar vere Wilt du / da ville wi gereden Solge / Dig en / Moise en / & Elias en.

5. Da er noch also redete / sihe / da überschattet sie eine liechte Wolcken. Vnd sihe / eine stimme auß der Wolcken sprach: Diß ist mein lieber Son / an welchem ich wolgefallen habe / den solt ihr hören.

Der hand end saa talde / see / da offuerfluggede en klar Ets dem. De see / en rest aff stoen sagde / Denneer mit elsteige Son / i huilken ieg haaffuer behagelighed / hannem stulle i here.

6. Da das die Jünger hörten / fielen sie auff ihr Angesichte / vnd erschraffen sehr.

Der Disciplene hørde det / fulde de ned paa deris Ansichte / & bleffue saare forserbede.

7. Jesus aber trat zu ihnen / rüret sie an / vnd sprach: Stehet auff / vnd fürchtet euch nicht.

Men Ihesus traadde frem til dem / rørte ved dem / & sagde / Staar op / & frættet intet.

8. Da sie aber ihre Augen aufhuben / sahen sie niemand / denn Iesum alleine.

Men der de oploffe deris øyen / saae de ingen / uden Ihesum alene.

9. Vnd da sie vom Berge herab giengen / gebot ihnen Iesus / vnd sprach: Ihr solt die Gesicht niemand sagen / biß des Menschen Son von den Todten auferstanden ist.

De der de ginge ned aff Bierget / bød Ihesus dem / & sagde / I stulle ingen siage denne Søn / for end Menntens Søn / er opstanden fra de Døde.

10. Vnd seine Jünger fragten ihn / vnd sprachen: Was sagen denn die Schriftgelehrten / Elias müsse zuvor kommen?

De hans Disciple spørde hannem at / & sagde / Hvad siage da de Skrifteleere / Elias skal tilforn komme?

4. Vpremluvio Petrus / & feli f. Gessissord: Pane / dobre gest nam zde bpi: i cheestli vde: laime tuto tri Etanf: tobegeden / Monjissow: geden / a Eliafow: geden f

A odpowiedziac Piotr rzekł: Jezusowi Panie, Dobre nam tu być: a jeśli chcesz wejdźmy tu trzy przybytki: i tobie i Moyseszowi i Eliaszowi: geden f

5. A kōnż on gesset mlutw / a on Oblat swetlo zastynil je. A hle hlas z Oblatu / & rucz: Tęto gest Søn māj māj / w nēmz mi se dobre zahybilo / poslauchajtesz ho.

A gdy on seścię mowil / oto obłok jasny zacił ię: & oto głos z obłoku rzekł mowiacy: Ten jest mój Sын mój natchorcy przesiawam iego słuchajcie.

6. Vvstyslawse to Wtedlnijch / padli na twāri swē / a ba: u se welni.

A vstyslawszy to weśnitowie / padli na oblicze swoje / & zleli sie dāzo.

7. Vpristupio Gessiss do: teli se gich / & rā gim: Wstań: te / nebozte se.

Gdy przystupioł Iesus do: nich / i rze: Wstańcie / & nie bójcie sie.

8. A pozdmisłse olij sirsch / & doncho nwideli / gedinē sa mēho Gessisse.

A oni podniosszy oczy swoje / niō go nie widzieli / okrom Iesus sa samego.

9. A kōnż estupowali s Hls / r / & rāzaj gim Gessiss / & rā: Nāgnemiu neprawte widē: nij vo kudž Søn Eflowēsa z mrtwōch newstane.

A gdy wstępowali z gory / przystupioł im Iesus / mowiacy: & rāzajcie / nie powiedajcie widzenia / & z Søn ejlowieczy z martwych wstanie.

10. Wotāzali ho Wtedlnicy / & ruce: Proč ichy Wtedlē & rāzaj prawij / & rā: Eliba māj pignu f

A pytali go weśnitowie tego / mowiacy: Což tedy nāuczycieloz wie / & mowi: & rā: Eliasz musi priti / & rā: przysć

י

11. עֲנָה יֵשׁוּעַ וַאֲמַר לָהֶם
אַלֵּיָא אַתְּמָא לִיקְדָם רַבֵּל
מִדָּם יִשְׁלָם:

*Et respondendo, disse loro, E io
servo di prima, e ridurrà intie le cose
in loro s'ia.*

12. אָמַר אֲנִי לָכֵן דִּין
דְּהָא אַלֵּיָא אַתְּמָא וְלֵא
יִקְדָיו וְעִבְדוּ בָהּ כָּל מָא
דְּעָבְדוּ הַכֵּן אַף בָּהּ
וְאַתְּמָא עֲתִיד דִּיקְחֵשׁ
מִיָּהוֹן:

*Hor in eo dico, che Elia è già venuto,
et effinem l'hanno confesso: et non hanno
fatto di lui ciò che hanno voluto: così an-
cora il Figliuolo de l'uomo patirà una.*

13. הֲדִין אֲסַתְכֵּלוּ וְתֵל
תִּלְמִידָא דְעֵלָא יוֹחֵן
מִצְמִידָא אָמַר לָהֶם:

*Allo ante loro discipoli. Hor li ha-
neno detto loro di Giovanni Battista.*

14. וְכֹד אַתְּו לֵית כְּנָשָׁא
קָרֵב לָהּ גִּבְרָא וּבְרָךְ עָלָא
בִּירְכֻהִי:

*E come effi furano arrivati a la tur-
ba, Genné a lui un huomo, che si g'inge-
nucchiò dinanzi, dicendo*

15. וַאֲמַר לָהּ מְרִי אֲתִרְתָּם
עָלַי בְּרִי דְאִירָה לָהּ בֵּר
אֲתִרָא וּבִישְׁאִירָא עֲבִיד
כְּמָא גִיר וּבְדִין כְּנוּרָא
כָּל וּכְמָא וּכְדִין כְּמִירָא:

*Signore, habbi misericordia del mio
figliuolo, perche' egli è lunatico, et è
malamente tormentato: et convulsa cosa
che bene spesso cade nel fuoco, e spesso an-
cor nel l'acqua.*

16. וְקִרְבִּיתָהּ לְתִלְמִידָהּ
וְלֵא אֲשַׁכְחוּ לְמִאֲשִׁיתָהּ:

*Et holla condotta à i suoi discipoli, et
effi non l'hanno potuta risanare.*

17. עֲנָה יֵשׁוּעַ וַאֲמַר אֵין
שְׂרַפְתָּא דְלֵא מִיָּהוֹן מִנְּךָ
וּמִעַקְלָתָא עֲדָ מִנְּךָ
לְאַמְתִּי אֲהוּנָא לְוִתְכוֹן
וְעֲדָ מִנְּךָ דְאַמְתִּי
אֲשִׁיבְכֵן אֲתִתִּיהּ לִי לְכָל:

*Et respondendo, disse, O genera-
tion incredula et perverfa, usque
quando tu cum ego, infans a quibus ve tolera-
to id? Conducetelo quia a me.*

11. וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַאֲמַר לָהֶם וְגַבֵּן אֲלֵיהֶם
יֵבֵן בְּרִאשׁוֹן וְכָל תְּקוּמָם:

*Y respondiendo Iesus, dixoles, A la verdad
Elias vendrá primero, restituyrá todas las cosas.*

12. וְאֵנִי אֹמֵר לָכֵם כִּי אֲלֵיהֶם
כָּבֵד בָּא וְלֵא יִקְדָיו וְגַבֵּן כִּי אֵלִים
עָשׂוּ בּוֹ אֲשֶׁר הִפְצוּ וְגַם כֵּן בֵּן
הָאָדָם יֵשׁ עֲתִיד לְעֲגוֹתָם מֵהֶם:

*Mas digo os, que yavino Elias, y no lo con-
ocieron: antes hizieron en el codo lo que qui-
sieron. Ansi tambien el Hijo del hombre pade-
cera de ellos.*

13. אֵין הִתְבֹּנְנוּ הַתִּלְמִידִים כִּי
עָלֵיהֶן הִטְוִיבֵל דְּבֵר אֵלֵיהֶם:

*Los Discipulos enonces entendieron que
les decia de loan el Baptista.*

14. וּבִישְׁאִיר בָּא אֵלֵיהֶם קָרֵב
אֵלֵיהֶם אָנָשׁ וַיִּבְרַךְ עָלֵיהֶם בְּרַכְיָו:

*Y como ellos llegaron a la companna, vino
a el un hombre hincandosele de rodillas.*

15. וַאֲמַר אֵלֵיהֶם הֵנִי לְבִנִי כִי
בֵן יָדָם הוּא וַיַּעֲנֵה מֵאֵד כִּי הִרְבָּה
יָבֹל בְּאֵשׁ וּבַמַּיִם רַבִּים בְּמִים:

*Y diciendo Sennor, ten misericordia de mi
hijo, que es lunatico y padece malamente: por-
que muchas vezes cae en el fuego, y muchas en
el agua:*

16. וְהֵא שֵׁנִי אֵלֵיהֶם תִּלְמִידָהּ וְלֵא
יָבֹל לְרַפָּא נִירָהּ:

*Y helo presentado a tus Discipulos, y no lo
han podido sanar.*

17. וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַאֲמַר הַדּוֹר
סוֹדֵר וְעֵקֶשׁ עַד מָה אֲהִיָּה
עִמָּכֶם וְעַד מָה אֶסְבֵּל אֶתְכֶם
הִבִּיאֹתָהּ בָּהּ אֵלֵי:

*Y respondiendo Iesus, dixo, O generacion
infely torcida, hastaquando tengo de estar con
vosotros? Hasta quando os tengo de sufrir?
Traedme lo acá.*

י כ מ ת י

11. Ο ὁ ἰησοῦς ἀποκριθεὶς εἶπεν
αὐτοῖς, ἡ λῆϊς μὲν ἔρχεται πρῶτον,
καὶ ἀποκαταστήσει πάντα.

*Et Iesus respondant leur dir, De vrai,
Elie viendra premierement, & restabli-
ra toutes choses.*

12. Λέγω ὑμῶν ὅτι ἡ λῆϊς ἤδη
ἦλθι, καὶ οὐκ ἠγάγετε αὐτὸν,
ἀλλ' ἐποίησατε ἐν αὐτῷ ὅσα ἠθέλη-
σατε. Ὡς καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
πολλὰ παθήσει ἐν τῷ αἵματι.

*Mais ie vous dit qu'Elie est déjà ve-
nu, & ils ne l'ont point cognu: mais lui
ont fait tout ce qu'ils ont voulu: ainsi
aussi le Fils de l'homme doit souffrir
par eux.*

13. Τότε συνῆκαν οἱ μαθηταί,
ὅτι περὶ ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ εἶπεν
αὐτοῖς.

*Adoncles disciples enten lier t bien
que c'etoit de Iehan Baptiste qu'il leur
avoit paile.*

14. Καὶ ἐλθόντων αὐτῶν πρὸς
τὸ ὄχλον, προσελθὼν αὐτῷ ἄνθρω-
πος, γονυπετὴς αὐτῷ.

*Et quand ils furent venus vers les
troupes, un homme vint à lui, & ge-
nouillant devant lui:*

15. Καὶ λέγων, κύριε, ἐλέησόν
μου τὸν υἱόν· ἐστὶ σελῆνιαζον καὶ
κακῶς παθόν· πολλάκις γὰρ πίπτει
εἰς τὸ πῦρ, καὶ πολλάκις εἰς τὸ ὕ-
δωρ.

*Et disant, Seigneur, aye pitié de mon
fils, car il est lunatique, & est misérable-
ment affligé: car souvent il tombe au
feu, & souvent en l'eau.*

16. Καὶ προσελθόντα αὐτὸν πῆς
μαθηταῖς σου, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν
αὐτὸν ἵστῆσαι.

*Et ie l'ai présenté à ces disciples, mais
ils ne l'ont peu guerir.*

17. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν
αὐτοῖς, ὁ λαὸς ὁ αὐτός· καὶ οὐκ ἠδυνήθη-
τε αὐτόν· ὥς καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ἀνίσταται ὑμῶν· φέρετέ μοι αὐτόν
ᾧδε.

*Et Iesus respondant, dit, O genera-
tion incredula, & de sens renuevise, us-
ques à quand serai-je avec vous? usques
à quand finalement vous supporterez-
ie? amenezle moi ici.*

י

18 וְכֵּן אָמַר בְּהַ יֵּשׁוּעַ וּנְפַק
מִגָּה שְׂמֵאלָא וְאַתְחָסִי טְלִינָא
מִן הַיָּמִין:

*E Iesus lo minacciò, & si deman-
dò da esso: e da quell'hora fu refanato
el fancullo.*

19 הָיָיו קָרְבוּ תַלְמִידָא
לִית יֵשׁוּעַ בַּלְחָדָה וְאָמְרוּ:
לֵה לְמִנָּה חָנוּ לֹא אֶפְסִחוּ
לְמַאסְיוֹתָהּ:

*Allora i discipoli accostandosi da
parte d'esso, dissero, Perché non habbi-
amo potuto scacciarlo noi.*

20 אָמַד לְהוֹן יֵשׁוּעַ מִטוֹל
לֹא הִימְנִיתְכוֹן אֲמִינוּ גִיר
אָמַד אָנָּה לְכוֹן דָּאן הָהוּא
בְּכוֹן הִימְנִיתְכוֹן אֲנִי פ
פִּדְתָּא דְחָדָלָא תִּאמְרוּן
לְטוֹרָא הָנָּה דְשִׁנִּי מִכֶּן
וְנִסְנָא וּמִדָּם לֹא יִחְסְבוּן:

*E Iesus disse loro, Per la vostra in-
credulità, Onde io vi dico certo, che se voi
haberete fede come un grano di senape,
direte a questo monte, Passa di qui à l'o-
ce, & egli passerà: e niente vi sarà impos-
sibile.*

21 דָּנָא בְּנוֹ גִּסְסָא לֹא יִפֵּק
אַלְא בְּבִימָא וּבְצוֹמָה:

*Ma questa sorte di demonij non esce
fuore, se non per oratione & digiuno.*

22 כִּי מִתְהַבְּכוֹן בִּין בִּג
בְּגִלְדָּא אָמַד לְהוֹן יֵשׁוּעַ
עָתִיד הוּא בִּיהַ דְּאִנְשֵׁי
דְּיִשְׁתַּלַּם בְּאִדִּי בְּנִי נִשְׂא:

*E mentre essi conversavano ne la Ga-
lilea, Iesus disse loro, Il Figliuol de l'ho-
mo debbe esser dato ne le mani de gli ho-
mini.*

23 דִּיקְטְלוּנִי וְלִיּוֹמָי
דְּתִלְתָּא יָקוּם וּפְרִיִת לְהוֹן
טָב:

*Et occiderant eum, & il tertio die resur-
gatur. Di hoc si grandemente si contra-
stirono.*

24 זָכַד אֲתוּ לְכַפֵּר־נַחוֹם
קָרְבוּ הָנוּן דְּנִסְבִּין תְּרִין ת
תְּרִין וְזוֹנוֹן דְּכִסְף דִּישְׁא לִית
פִּאפִּי וְאָמְרוּ לֵה דְבָכוֹן
לֹא יִהְיֶה תְּרִין וְזוֹנוֹהִי:

*Essendo poi venuti in Capernaum,
quelli che ricevevano la dadramme, sene
vennero à Pietro & dissero, Il vostro ma-
estro non paga egli le dadramme?*

י

18 וַיִּזְעַר בּוֹ יֵשׁוּעַ וַיֵּצֵא מִמֶּנּוּ
הַשָּׁטָן וַיְנַרְפֵּא הַנַּעַר מִשְׁעָה הָהִיא:

*Y reprehendiólo Iesus, y salió el demonio
de el: y el moço fue sano desde aquella hora.*

19 אָרְ-קָרְבוּ תַלְמִידִים אֲלֵי
יֵשׁוּעַ בְּלִבְדוֹ לֵאמֹר לָמָּה אֲנִיחָנוּ
לֹא יָכִלְנוּ לְהוֹצִיאָו:

*Entonces llegandose los Discipulos à Iesus
à parte, dixeron, Porque nosotros no lo pudi-
mos echar fuera?*

20 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ אֲלֵיהֶם עַל-
כִּי לֹא מֵאֲמִינִים אַתֶּם כִּי
בְּאֵמֹת אֲמַד אֲנִי לָכֶם אִם יֵשׁ-
לָכֶם אֲמוּנָה כְּמוֹ גֶרֶעִין חֲדָל
תִּאמְרוּ לְהָר הַזֶּה עֲבוּר מִפֶּה
שְׁפָח וַיַּעֲבֹד וְכָל דָּבָר לֹא יִמְנָע
מִכֶּם:

*Y Iesus les dixo, Por vuestra infidelidad:
porque decierto os digo, que si tuvierdes fe, co-
mo vn grano de mostaza, & dycs à este monte,
Passare de aqui acullà: y passarscha, y nada os
sera imposible.*

21 וּמִן הַנֶּה אֲנִינָא יִשְׁלַךְ כִּי-
אִם בְּתַפִּלָּה וּבְצוֹם:

*Mas este linage de demonios no sale sino
por oracion y ayuno.*

22 וּבְאִשְׁר הִתְהַלְכוּ בְּגִלְלִיל אָמַד
אֲלֵיהֶם יֵשׁוּעַ יִשְׁ-עָתִיד בֶּן-
הָאָדָם לְהִמָּסֵר בְּיַדִּי הָאָדָם:

*Y bolviendo ellos à Galilea, dixoles Iesus,
El Hijo del hombre sera entregado en manos de
hombres peccadores:*

23 וַיְהַרְגוּהוּ וּבִיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי
יָקוּם וַיִּתְעַצֵּבוּ מְאֹד:

*Y matarohan: mas al tercero dia resusci-
tarà. Y ellos se entristecieron en gran manera.*

24 וּבְאִשְׁר בָּאוּ אֲלֵי-כַפֵּר־נַחוֹם
קָרְבוּ אֲלֵי-בִיפָה הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר
לָקְחוּ וְתִדְרֹכְמוֹנִים וַיֹּאמְרוּ לוֹ
הַמְלִמְדָּם לֹא מִשְׁלֵם דְּרֹכְמוֹנִים:

*Y como llegaron a Capernaum, vinieron à
Pedro losque cobraban las dos dragmas, y dixe-
ron, Vuestro maestro no pagalas dos dragmas?*

י

18. Καὶ ἐπιτίμησεν αὐτὸν ὁ ἰη-
σοῦς, καὶ ἐξήγαγεν αὐτὸν τὸ δαι-
μόνιον, καὶ ἐξηράνθη ὁ παῖς ἀπὸ
τῆς ὥρας ἐκείνης.

*Ex Iesus tanis le diable, lequel sortit
hors d'icelui: & dès ce mesme instant
l'enfant fut guéri.*

19. Τότε προσελθόντες οἱ μα-
θηταὶ τῷ ἰησοῦ καὶ ἰδόντες, ἔπι-
τά ἡμῶς ἐπὶ ἡδυνήθημεν ἐκβα-
λεῖν αὐτόν:

*Adoncles disciples vindrent à part à
Iesus, & lui dirent, Pourquoi ne fauons-
nous peu ietter hors?*

20. Οὗ ᾧ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Διὰ
τὴν ἀπιστίαν ὑμῶν. ἀμὲν γὰρ λέ-
γει ὑμῶν, εἰ ἂν ἔχητε πίστιν ὡς κῆρος
ἐν ἀπείρῳ, ἐρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ, με-
ταβήθῃ ἐν ποταμῷ ἐκεῖ, καὶ μεταβή-
σεται: καὶ ὃ ὅτι ἀδυνατήσῃ ὑμῶν.

*Et Iesus leur respondit, C'est à cause
de vostre incredulité: car en verité ie
vous di, que si vous auez soy autant
gros comme est vn grain de semence
de moultiade, vous direz à ceste mon-
tagne, Trouuerse d'ici là, & elle trauer-
seroit: & rien ne vous seroit impossi-
ble.*

21. Τοῦτο γὰρ τὸ γένος οὐκ ἐκ-
λείπεται, εἰ μὴ ἐκ προσευχῆς καὶ
νηστίας.

*Mais ceste sorte de diables ne fora
point, sinon par oraison & ieiune.*

22. Ἀναστρέφομενοι γὰρ αὐτοὶ ἐν
Γαλιλαίᾳ, εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς,
μείλει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν
χειρὶ τοῦ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

*Et comme ils conuersoyent en Ga-
lilee, Iesus leur dit, Il aduendra que le
Fils de l'homme sera livré en mains des
hommes.*

23. Καὶ θανατωθήσονται αὐτόν, καὶ
τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθήσεται, καὶ
παρήσεται (Φαρισαῖοι).

*Et ils le mettront à mort, mais au
troisième iour il resuscitera. Et les di-
sciples en furent grandement contris-
tés.*

24. Ἐλθόντων γὰρ αὐτῶν εἰς κα-
περναῦμ, προσελθόντες οἱ ταδιδραχ-
μα λαμβάνοντες τῷ πείτρῳ, καὶ
εἰπὼν, ὁ δὲ δάδραμα ὃ ὑμεῖς ἐπὶ τὰ
ταδιδραχμα:

*Et quand ils furent venus en Caper-
naum, ceux qui recevoient les dadra-
chmes s'adresserent à Pierre, & lui dirent,
Vostre maistre ne paye-il pas les di-
drachmes?*

CAP. XVII.

18. Et increpavit illum Iesus, & exiit ab eo dæmonium, curatus est puer ex illa hora.

And Jesus rebuked the devil: and he went out of him: and the child was healed at that hour.

19. Tunc accesserunt discipuli ad Iesum secretò, & dixerunt, Quare nos non posuimus eicere illud?

Then came the disciples to Jesus apart: and said, Why could not we cast him out?

20. Dixit illis Iesus, Propter incredulitatem vestrā. Amen quippe dico vobis, si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis monti huius, transi hinc illuc: & transibit, & nihil impossibile erit vobis.

And Jesus said unto them, For cause of your unbelief: for verily I say unto you, if ye have faith as a grain of mustard seed, ye shall say unto this mountain, Remove hence to yonder place: and it shall remove: and nothing shall be impossible unto you.

21. Hoc autem genus non eicitur nisi per orationem & ieiunium.

Howbeit this kind goeth not out, but by prayer and fasting.

22. Conversantibus autem eis in Galilea, dixit illis Iesus, Filius hominis tradendus est in manus hominum.

And as they abode in Galilee, Jesus said unto them, The Son of man shall be delivered into the hands of men.

23. Et occident eum, & tertia die resurget. Et contristati sunt vehementer.

And they shall kill him: but the third day he shall rise again: and they were grievously grieved.

24. Et cum venissent Capernaum, accesserunt qui didrachma accipiebant, ad Petrum, & dixerunt ei Magister vester non solvit didrachma?

And when they were come to Capernaum, they that received polle money came to Peter, and said, Doth not your Master pay tribute?

Das XVII. Capitel.

18. Vnd Jesus bedrohete ihn / vnd der Teufel fuhr auß von ihm / vnd der Knabe ward gesund zu derselbigen stund.

De Ihesus truede hannem / De Diffuelen soernd auß hannem / De dengen bleff karst i den samme stund.

19. Da tratten zu im seine Jünger besonders / vnd sprachen: Warum konten wir ihn nicht außtreiben?

Da gienge Hans Dischyle til hannem ferdelis, oc sagde / Hui kunde wi icke vddrissue hannem?

20. Jesus aber antwortet / vnd sprach zu ihnen: Vmb eueres vnglaubens willen. Denn ich sage euch warlich / so ihr Glauben habt / als ein Senfkorn / so müget ihr sagen zu diesem Berge / Hebe dich von hinnen dort hin / so wirdt er sich heben / vnd euch wird nichts vnmöglich sein.

Ihesus suarede / oc saade til dem, For eders Bantroskuld. Thi sandelike siagte ieg eder, Der som i haaffuerroen / som ic Senecs korn: da muet siage til dette Berg, Stæ dig her fra der hen / Saa skal det flytte sig / De eder skal intet vere omueligt.

21. Aber dise art feret nicht auß / denn durch beten vnd fasten.

Men denne Art far icke ud / uden med bøn oc faste.

22. Da sie aber ihr wefen hatten in Galilea / sprach Jesus zu ihnen: Es ist zukünftig / daß des Menschen Son überantwortet werde in der Menschen hende.

Der de haaffde deris omgængelse i Galilea / saade Ihesus til dem, Der skal ste / At Wennistens Son skal annordis i Wennistens hender.

23. Vnd sie werden ihn tödten / vnd am dritten tage wirdt er auferstehen. Vnd sie wurden sehr betrübt.

De de skulle sia hannem ihuel / oc hand skal opstaa den tredje dag. De de bleffue saare bedrøffuede.

24. Da sie nun gen Capernaum kamen / giengen zu Petro die den Zins Groschen einnahmen / vnd sprachen: Pflegt euer Meister nicht den Zins Groschen zu geben?

Der de komne nu til Capernaum / atinge de til Peter som toge Skat op / oc sagde / Pleget icke eders Mester re at gifue Skat?

Kapitola XVII.

18. Vpobrozyl genu Bejsa. V wosflo od nēho babelstoy / a vždraweno gest Dytē w tu hodinu.

A skat go Jezus / a wyszedł z me go diabel / y vždrawione iest dycak od oney godziny.

19. Echdy přistaupili Dredl nicy k Bejsšowoi sautromij / a řekli genu: Proč gšme my namohli ho wprorcy?

Echdy přysěděl vciatowle do Jezus / a osobno řekli mu, Čje muám my go w ygnae nie mogli?

20. A řekl jim Bejsš: Pro newěru wasši. Neb jagiř prawym wám. Sudeteli miřti wuru nako žno horčičně / dyte hoře řeto: Wdi odsud / a pšagdeť / a nebude wám nic ne možněho.

A Jezus řekl im / Wla miedoi wiaršwa wasi go / Wo wam ža prawe i owiedam / w psie mieli wiatre iako žiaro gorčične / řeczećie they gotje / Přeyoži žead tam / tedy přeyožić / A nie podobnego wam nie będzie.

21. Toto pař pokolenij ne wymyřtá so / gegině řře moudlbu a pšši.

A tená rodzay nie wychodzi iedno pr, es li: oditwa. y pořt.

22. A řbož byli w Galile / řekli jim Bejsš: Syn člověka má býti zrazen w ruce hořtē.

A gdy oni przebywali w Galilei / řekli jim Bejsš: Syn člověczy wydan w ruce ludy štē.

23. A žabiaji žen / a řketiřho dne z mrtwyř wřiane. V žar mautili se náramně.

A žabia go / ale třeciego dnia wžbudžon będzie / A žamauti se náramně.

24. A řbož přišli do Kapernaum / přistupili řetijž Eio wybjrali ř Petrowi / a řekli genu: Mistr wásš / což neplati Eia?

A gdy oni przyszli do Kapernaum / przystupili do Piotra i tchorzy wybierali Eia / y řekli / Mistr wasz nie płaci Eia?

י

25. אמר להון אין זכר על
פאפא לביתא קדמה
יסוצ נאמר לה כד
מתחנא לך שמעון מלכא
דארצא מן מן נסבין
מבסא נכסא רישא מן
בניהון או מן זכרין:

Egli disse, Sì. E come fu entrato in casa, Iesù si fece innanzi di cudo, Che te pare Simone? I Re de la terra da chi pigliano i tributi, o el censo? de los pignolo, o de gli stranieri?

26. אמר לה שמעון מן
זכרין אמר לה יסוצ
מדיו בני הארצא אבן
בניה:

Pietro gli dice, Dagli stranieri. E l'Esù gli disse, Adunque figliuolo san liberto.

27. דלא גין נכשל אבן
ול לימא נאדמא בלוצא
ונגא קדמא דסלק
פתח פומה ונתסבא א
אסתרא הי סב וקרב חלבי
ותלפין:

Ma accorche noi non gli scandalizamo, scattene al mare, e getta l'anzuelo, e piglia il primo pesce che verrà su; et aprendo la bocca, trovarai un statere: piglia quello, e dallo loro per me e per te.

יח

1. כהי שעתיא קרבו
תלמידא לורא יסוצ
נאמרין מן כי רב במ
במלכותא דשמא:

In quella hora vennero i discipuli à Iesù, dicendo, Che è il maggiore nel regno de cielo?

2. וקרא יסוצ טליא
נאדמא בניהון:

Et esù chiamando à se un fanciullo, el messe nel mezzo de loro.

3. נאמר אמין אמר אנה
לכון דאן לא תתהבון
ותהיון איר טליא לא
תעלון למלכותא דש
דשמא:

E disse, Io vi dico in verità, che se voi non vi convertite, e diventate come piccioli fanciulli, non entrarete nel regno de cielo.

י

25. ונאמר גם ונאמר בנא אל
הבית קדמו יסוצ לאמר מה
נראה לך שמעון מלכי הארץ
ממי יקחו מס או תרומה
מבניהם או מן הזכרים:

Y el dize, Si. Y entrado el en casa, Iesús le habló antes diziendo, Que te parece Simone? Los reyes de la tierra de quien cobran los tributos o el censo? de sus hijos, o de los estrannos?

26. ונאמר לו כיפה מן הזכרים
ונאמר אליו יסוצ לכן חפשים
היו חבליים:

Pedro le dize, de los estrannos. Dizele entonces Iesús, Luego francos son los hijos?

27. ולמען אשר לא נבעיסם
לך אל חיים ושלח מצודה וקח
אז חדג אשר בדאשון יעלה
ותפתח את פיהו ותמצא לטר
אותו תקח ותתן להם בעבור
ובעבור:

Mas porque no los offendamos, vé à la mar, y echa el anzuelo, y el primer pece que viniere, tomalo, y abierta su boca hallaras un estatero, da felo por mi y por ti.

יח

1. בשעה ההיא קרבו תלמידים
אל יסוצ לאמר לכן מי גדול
יהיה במלכות השמים:

En aquel tiempo llegaronse los Discipulos à Iesús, diziendo, Quien es el muy grande en el Reyno de los cielos?

2. ויקרא יסוצ לנער ויעמידהו
בתוכם:

Y llamando Iesús un nanno, pusolo en medio de ellos:

3. ונאמר אמין אמר לכם אנה
לא תתהבון ותהיון כמו הנערים
אנכם תבואו במלכות השמים:

Y dixo, De cierto os digo que sino os boluerdes, y fuerdes, como nannos, no entrareys en el Reyno de los cielos.

יז.

25. Αίγει, καὶ οὐκ ὅτι αἰσθητὸν εἰς τὴν οἰκίαν, περὶ ὧν αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, λέγων· τί σοι δοκεῖ σίμασι, οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς ἀπὸ τίνων λαμβάνουσιν τὰ τέλη, ἢ κλήσιν; ἀπὸ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ἢ ἀπὸ τοῦ ἀλλοτρίου;

Il dit, Ouf. Et quand il fut entré en la maison, Iesús le preuint, disant, Que te semble, Simone? Les rois de la terre, de qui prennent-ils tributs ou impôts? est-ce de leurs enfans, ou des estrangers?

26. Αίγει αὐτῷ ὁ πῆτερ· ἀπὸ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ἢ ἀπὸ τοῦ ἀλλοτρίου. ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ἀραγε υἱὸς ἑστέ τις υἱὸς αἱ υἱοί.

Pierre dit, Des estrangers. Iesús lui respondit, Les enfans donc sont francs.

27. Ἰαὶ μὴ scandalizῶμεν αὐτοὺς, περιθείς εἰς τὴν θάλασσαν, βάλε ἀγκίστρον, καὶ τὴν ἀναβαίνα πρῶτον ἰχθυὸν ἄρον· καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ, ἔσται στατήρ, ἐκείνου λαβὼν ὅς ἐστι αὐτῷ ὑπὲρ καὶ σοῦ.

Mais afin que nous ne les scandalizions, et qu'on ne les offense, et cette le hameçon. & pren le premier poisson qui viendra, & quand tu lui auras ouvert la gueule, tu trouveras un statere: prend-le, & en sa balle pour moi & pour toi.

Κ Ε Φ Α Λ Η.

Ε'Ν ἐκείνῃ τῇ ᾠρᾷ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰησοῦ λέγοντες· τίς ἡμεῖς μείζων ἐστὶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ υἱοῦ ἀνθρώπου;

En cette mesme heure les disciples vindrent à Iesús, disans? Qui est le plus grand au Royaume des ciels?

2. Καὶ προσκαλεσάμενος ὁ Ἰησοῦς παιδίον, ἔστη αὐτὸ ἐν μέσσοις αὐτῶν.

Et Iesús ayant appelé à foi un petit enfant, le mit au milieu d'eux.

3. Καὶ εἶπεν· ἀμὲν λέγω ὑμῖν, ἰὰ μὴ στραφῇτε, καὶ ᾤκησθε ὡς τὰ παιδία, καὶ μὴ εἰσέλθῃτε εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ υἱοῦ ἀνθρώπου.

Puis dit, En vérité ie vous di, que si vous n'êtes changés, & ne devenez comme les petits enfans, vous n'entrerez point au Royaume des ciels.

יח

4 מן הכיל דממפך גבשה
איה הנא טליא הו יחנן
רב במלכותא דשמיא:

*Per il che chiunque si sbasserà come
questo fanciullo, costui sarà il maggiore
nel regno de cielo.*

5 ומן דיקבל איה טליא
הנא בשמי לי הו מקבל:

*E chi riceverà un tal piccolo fanciul-
lo nel Nome nro, riceve me.*

6 וכל דכשל לחד מן
הלין ועורא דמחמין ביי
פקח הוא לה דתהנהג
מליא דחייג דחמנהג
בבורה ומטבע בעומקוהי
דימנה:

*E chi scandalizet un de questo pie-
coli, che credono in me, sarebbe meglio per
lui che gli fusse attaccata al collo una
mattina da asino, e fosse sommerso nel pro-
fondo del mare.*

7 וי לעלמא מן מכשולא
אננהג ציר דיתתון מ
מכשולא וי דין לגברא
דבאדה יאתון מכשולא:

*Quai al mondo per li scandali. Certo
egli è necessario che vengano de gli scan-
dali: nondimeno guai a quell'uomo, per
cui lo scandalo avviene.*

8 ואן דין אידר או דגלך
מכשל לך בספקיה ו
שדיה מנה טב הו דר ציר
תעול לחיא כר חגים
אנת או פשיג ולא פד אית
לך תרמין אידיו או תרמין
רגלין תפל בננהג
דלעלם:

*Dove se la tua mano, o el tuo piede ti
scandaliza, taglialo, e gittalo via da te:
che meglio è per te entrar me la vita cor-
ta o manca, che habendo due mani, o due
piedi, esser gittato nel fuoco eterno.*

9 ואן הו דענה מכשולא
לך חציה ושדיה מנה טב
הו לך דכתרה עינא תעול
לחיא ולא פד אירג לך
תרמין עינן תפל בנהג
דננהג:

*E se il tuo occhio ti scandaliza, cavalo,
e gittalo via da te: ch'egli è meglio per
te entrar me la vita con un occhio solo,
che habendo due occhi, esser gittato me la
geenna del fuoco.*

יח

4 לכן כל אשר ישחטל כמו
הנער הזה הוא יש גדול במלכות
השמים:

*Antique cualquiera que se abaxare, como
este minno, este es el muy grande en el Reyno de
los cielos.*

5 ואשר יקח את-נער בנה
בשמי הוא יקחני:

*Y cualquiera que recibiere a vn tal minno en
mi nombre, a mi recibe.*

6 ואשר יכשיל אחד מן-
הנערים האלה תמאמינים ביי
טוב לו אשר יתלה רכב החמר
בצוחרו ויטבע במצלות ים:

*Y cualquiera que offendiere a alguno de
estos pequennos, que creen en mi, mejor le fue-
raque le fuera colgada del cuello vna piedra de
molino de asno, y que fuera anegado en el pro-
fundo de la mar.*

7 אוי לעולם ממכשולים וצריך
הוא לבוא מכשולים אך אוי
לאגוש ההוא אשר בו המכשול
יבוא:

*Ay del mundo por los escandalos: porque
necesario es que vengan escandalos: mas ay de
aquel hombre por el qual viene el escandalo.*

8 ואם ידך או רגלך תכשילוך
קצץ אותן והשלך ממך כי טוב
לך לבוא אל-החיים חלש או
פסח מהיות לך ידיים או רגלים
ולחשלך אל-שכל-עולמים:

*Portanto si tu mano o rupie te fuere occa-
sion de caer, cortalos y echa los de ti: mejor te es
entrar coxo o manco a la vida, que teniendo dos
manos o dos pies ser echado al fuego eterno.*

9 ואם עינך תכשילך וקדנה
והשלך ממך כי טוב לך בעין
אחת לבוא אל-החיים מהיות
לך עינים ולחשלך אל-שכל-
הגום האש:

*Y si tu ojo te es occasion de caer, sacalo y
echa lo de ti: que mejor te es entrar con vn ojo
a la vida, que teniendo dos ojos ser echado al
quemadero del fuego.*

יח

4. Ὅτις οὖν ἑαπὶ ὧν ἑαυτὸν ὡς
τὸ παιδίον ᾄδει, ὁ μέγιστος ἐν
τῇ βασιλείᾳ τοῦ ἀβραάμ.

*Parquoi quiconque se fera humilié
soutenue, comme est ce petit enfant,
c'est celui la qui est le plus grand au ro-
yaume des cieus.*

5. Καὶ ὁς ἐὰν δέχηται παιδίον
τοῦτο ὅτι τῷ ὀνόματί μου, ἐμὰ δέ-
χεται.

*Et quiconque reçoit, vn tel petit en-
fant en mon Nom, il me reçoit.*

6. Ὅς δὲ ἂν σκανδαλίζῃ ἓνα
τῶν μικρῶν τούτων τῶν πιστεύοντων
ἐν ἐμῇ, συμφέρει αὐτῷ ἡ σκεπη-
ὁ ἡμῶν. οὐκ ὅτι τὸ τετραχη-
λος αὐτοῦ, καὶ καὶ ποικίλῃ ὅς τῷ
πλάγῃ τῆς θαλάσσης.

*Mais quiconque scandalize vn de
ces petits qui croyent en moi, il lui vau-
drait mieux qu'on lui pendist vne meu-
le d'aine au col, & qu'il fust plongé au
profond de la mer.*

7. Οὐαὶ τῷ κόσμῳ διὰ τῶν
σκανδαλίων. αἰσχρὸν γὰρ ἐστὶ ἐλ-
θεῖν πρὸς σκάνδαλον. καὶ οὐκ ἔστι
ἀσθένεια ἐκείνου διὰ τὸ σκάνδα-
λον, ἢ χρεῖται.

*Mal-heur au monde à cause des scan-
dals. Car il est nécessaire que scan-
dals aduenient: toutesfoi mal-heur à
l'homme par qui scandal aduenit.*

8. Εἰ ἢ ἡ χεὶρ σου ἢ ὁ πούς σου
σκανδαλίζει σε, ἐκκοψον αὐτε, καὶ
βάλε δὸς σου. καλὸν σοι ἐστὶ εἰσέλ-
θει εἰς τὴν ζωὴν χωλὸν ἢ κυλόν,
ἢ δὲ οὐ χεῖρα ἢ δύο πόδας ἔχεις, καὶ
βληθῆναι εἰς τὸ πῦρ τῆς αἰώνιοι.

*Que si ta main ou ton pied te fait
chopper, coupe-le, & le iette arriere de
toi: car mieux te vaut entrer boiteux
ou manchot en la vie, qu'auoir deux
pieds ou deux mains, & estre ietté au
feu eternal.*

9. Καὶ εἰ ὁ ὀφθαλμός σου σκαν-
δαλίζει σε, ἔλα αὐτον. καὶ βάλε
δὸς σου. καλὸν σοι ἐστὶ μοιόφθαλ-
μον εἰς τὴν ζωὴν ἀσπλῆστον, ἢ δύο
ὀφθαλμούς ἔχεις, καὶ βληθῆναι εἰς
τὴν γέενναν τῆς πυρός.

*Et si ton oeil te fait chopper, attrache-
le, & le iette arriere de toi. car il te vaut
mieux entrer en la vie, n'ayant qu'un
oeil, qu'auoir deux yeux, & estre ietté
en la geenne du feu.*

4. Quicumque ergo humiliauerit se sicut parvulus iste, hic est maior in regno celorum.

Whosoever therefore shall humble himselfe as this little child / the same is the greatest in the kingdom of heaven.

5. Et qui susceperit unum parvulum talem in nomine meo, me suscipit.

And whosoever shall receive such a little child in my name / receiveth me.

6. Qui autem scandalizaverit unum de pusillis istis qui in me credunt, expedit ei ut suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maria.

But whosoever shall offend one of these little ones which believe in me / it were better for him / that a millstone were hanged about his necke / and that he were drowned in the depth of the sea.

7. Vt mundo à scandalis. Necessè est enim ut veniant scandala: veruntamen vt homini illi per quem scandalum venit.

So be unto the worlde because of offences: for it must needs be that offences shal come: but wo be to that man / by whom the offence cometh.

8. Si autem manus tua, vel pes tuus scandalizat te: abscinde eum, & prouice abste: bonum tibi est ad vitam ingredi debilem vel claudū, quam duas manus vel duos pedes habentem miti in ignem æternum.

Wherefore if thine hande or thy foot cause thee to offende, cut them off, and cast them from thee: it is better for thee to enter into life with one hand / then having two hands / or two feet / to be cast into everlasting fire.

9. Et si oculus tuus scandalizat te, erue eum, & prouice abste: bonum tibi est unum oculum habentem in vitam intrare, quam duos oculos habentem miti in gehennam ignis.

And if thine eye cause thee to offende, plucke it out, and cast it from thee: it is better for thee to enter into life with one eye / then having two eyes / to be cast into hell fire.

4. Wer nun sich selbsts nideriget / wie diß Kind / der ist der größest im Himmelreich.

Who som sig nu selfs nederer / som dette Barn / hand er den største i Himmeriges rige.

5. Vnd wer ein solchs Kind auffnimbt / in meinem Namen / der nimbt mich auff.

De huo som anammer saadant it Barn i mit Naam / hand anammer mig.

6. Wer aber ergetz diser geringsten einen / die an mich glauben / dem were besser / daß ein Mühlstein an seinen Hals gehenget würde / vnd erseufft würde im Meer / da es am tieffsten ist.

Men huo som forarger en aff disse Ringeste / som tro paa mig / Hannem vaare der bedre / at der hengdes en Møllesten om hans Hals / oc hand dæst i senet i Haaret / som der er dybest.

7. Vñ der Welt der Ergerniß haben. Es muß ja Ergerniß kommen / doch wech dem Menschen durch welchen ergerniß kombt.

De Verden / for forargelse skd. Der skal to forargelse komme. Dog vt der Vrenniste / ved huius forargelse kommer.

8. So aber deine Hand oder dein Fuß dich ergert / so haue ihn abe / vñ wirff ihn von dir / Es ist dir besser / daß du zum Leben lahm oder ein Krüppel eingehest / denn daß du zwo hende oder zwen fäße habest / vñ werdest in das ewige Feuer geworffen.

Der som din Haand eller din Fod forarger dig / da hug hannem aff / oc kast hannem fra dig. Der er dig bedre / at du gaar halt ind i Lifuet eler en Krabbling / End at du haaffuer tho hender eller tho føder / oc kastis i den ewige Ild.

9. Vñnd so dich dein Auge ergert / reiß es auß / vñ wirffs von dir / es ist dir besser / daß du eindugig zum Leben eingehest / denn daß du zwey augen habest / vñnd werdest in das Hellsche Feuer geworffen.

De der som dit Øne forarger dig / da riss det ud / oc kast det fra dig. Der er dig bedre / at du gaar ind i Lifuet mer et Øne / end at du haaffuer thu Ønen / oc kastis i Hælfuedis Ild.

4. Protož kdožkoli ponížij se jako malichy tence / tenť jest wěššij w královstvij Nebeřtém.

Kto tedy si vnížij jako to dítě / tenť jest wěššij w królestwie niebieřtém.

5. A kdož přigme gednoho malichého takowého we Gmē / nu mēm / mně přigimā :

A koby přijal sedno dyščat / to takowě w anie moie / mně přigime.

6. Kdoby pak pohorřil gednoho malichého / takto kterij wemne wěrij / wřitěněby bylo ganu / aby zawěřen byl žerowu Osličij na hrdlo geho / a wržen byl do hlubokosťi Mořstě.

Koby zaš obrážil sednego s tch to malych / ktorij w mne wěrij / zášlepiey by mu bylo aby zawěřen to Pániek nilyně v hřiz iego / y zatopiono go w glibokosťi mořstě.

7. Wěda Ewēu pro pohorřenij. Wusť bñti žagistě aby přicházelo pohorřenij : Ale wssak bñda Ewēu tonu řzeněhožto přicházij pohorřenij.

Wěda Ewēu pro pohorřenij. Wusť bñti žagistě aby přicházelo pohorřenij : Ale wssak bñda Ewēu tonu řzeněhožto přicházij pohorřenij.

8. Protož horřil tebe Kuřla twā / aneb noha twā / wřij gi a wrz od sebe : dobrě gť tobě do žiwota wghiti nidlěmu a kulhawěmu / nežli dwě ruce a / aneb dwě noze magjčijmu / wwrženu bñti do mēnē o ohně.

A jesti teřk twōř / abo nogā twōř ačbie w zgorřenie přymod dñ / odetn sa / y zřzue od siebie : Lepiej tobie dycemym abo niedole žnym w nūž do žywotā / a nylmāac dwie ręce abo nodze / by wrzuconem w ogień wieczny.

9. A pakli ořo twě horřij tebe / wylup ge a wrz od sebe : dobrě gť tobě s gednym okem do žiwota wghiti / nežli obě oči mas ge wwrženu bñti do wěčného ohně.

A jesti ořo twōie āčbie w zgorřenie přymodji / wylup ie / y zřzue od siebie / Lepiej tobie udnootic wmdy do žywotā / a nylmāac dwie oči wwrzuconym na wěcognitā.

יח

10 חזו לא תבסונו על חד
מן הלין ועורא אמר אנא
לכון ציד דמלאכיהון בכל
ובן תוין פרצופה נאבי
דבשמינא:

*Guardatevi da non disprezzare un
di questi peccati: perche io vi dico, che cla-
ro angeli in cielo veggono sempre la faccia
del Padre mio celeste.*

11 אתא ציד פרה דאנשא
דחא מדס דאביר הונא:

*Perche il Figliol de l'huomo è venuto
a salvar quella che era perita.*

12 מנא מתחנא לבן אן
יהוין לאנשא מנא ערבין
ויעא חד מיטוון לא שבק
תשעין ותשעא בטורג
ואור בעא להו דטעא:

*Che se para? Se un huomo ha uero
cento pecore, & una di quelle si sia smar-
rita, non lascia egli le novantannove, & cas-
sece ne le montagna a cercar quella che e
smarrita?*

13 ואן ישפחה אמין אמר
אנא לכון דחא ביה יתיד
מן תשעין ותשעא דלג
טעו:

*Et s'il auoit cent brebis, & si l'une
d'elles se fuyoit, ne laisse-t-il pas les
quatre-vingt & neuf pour aller
chercher la brebis qui s'est perdue?*

14 הכנא לא אית צבינא
קדם אבוכון דבשמינא
דנאכר חד מן הלין ועורא:

*Casi non è la volontà del Padre vostro
che è in cielo, che perisca un solo di questi
peccati.*

15 אורזאספל פה אחור
וראכסייה בינך ולה
בלחד אן שמעך ויתדת
אחור:

*Non se il tuo fratello peccare contra ti,
e tu non lo reprenda tra te e lui solo. Se egli
l'ha castrato, tu hai guadagnato al tuo fra-
tello.*

יח

10 רנא בן תבון אחד מן
הצעירים האלה כ"אומד לכם
כ" מלאכיהם בשמים תמיד ירנא
את בני אבי אשר בשמים:

*Mirad no tengayt en poco a alguno de estos
pequennos: porque yo os digo que sus angeles
en los cielos veen siempre la faz de mi Padre
que esta en los cielos.*

11 כ" בנא בן האדם להושיע
את האובד:

*Porque el Hijo del hombre es venido para
saluar loque se auia perdido.*

12 מה-גרנא לכם אם יהו
לאיש פלמוני מאה צאן ותעלה
אחור מהן הלא יעזב את
התשעים ותשע על ההרים
וילך לבקש את החתולה:

*Que os parece? Si trouiesse algun hombre cien
ouejas, y se perdiesse una de ellas, no yria por los
montes, dexadas las nouenta y nueue, a buscar la
que se auria perdido?*

13 ויהי אם ימצאה אמן
אמר לכם כ" ישמח עליה יותר
מתשעים ותשע אשר לא תעו:

*Y si aconteciesse hallarla, decierto os digo,
que mas se goza de aquella, que de las nouenta
y nueue que nose perdieron.*

14 כן לא יש רצון לפני אבכם
אשר בשמים לאבוד גם אחד
מן הצעירים האלה:

*Ansi no es la voluntad de vuestro Padre, que
esta en los cielos, que se pierda vno de estos pe-
quennos.*

15 ואם יהטא בן אחיך לך
והוכיחך אתה ועמו לבדו ואם
שמעך הותרה את אחיך:

*Portanto si tu hermano peccare contra ti,
vé y redarguyelo entre tí y el solo: si te oyere,
ganado has a tu hermano.*

א'.

10. Ὁρᾶτε μὴ καταφρονῆσθαι
ἐν οἷς ἡμῶν μικροὶ τῶντων λέγω γὰρ
ὑμῖν ὅτι οἱ ἀγγελοὶ αὐτῶν ἐν ἄρα-
νῶν διὰ πάντες βλέπουσιν τὴν
ὡπὶ τοῦ πατρὸς μου ἐν ἄρα-
νῶν.

*Prenez garde que vous ne mespri-
siez vn de ces petis car ie vous dis qu'ils
ceux leurs Anges voyent toujours la
face de mon Pere qui est es cieus.*

11. Ἦλθι γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
σωτῆρ τὸ ἀπολωλός.

*Car le Fils de l'homme est venu pour
sauuer ce qui estoit perdi.*

12. Τί ὑμῖν δοκεῖ; εἰς ἄνθρωπον
τινι ἀνθρώπων ἐκατὶ πεντήκοντα,
πλησθῆναι ἐξ αὐτῶν, ἢ ἀφ' οὗ κα-
τέστι ηὐνοῦντα, ὅτι τὰ ὄρη περὶ
θιῶν ζητοῦν τὸ ἀπολωλός;

*Que vous semble? Si vn homme à
cent brebis, & qu'il y en ait vne esgarée,
ne laisse-t-il pas les quatre-vingt & dix-
neuf, & s'en va aux montagnes chercher
celle qui est esgarée?*

13. Καὶ εἰς ἄνθρωπον ἑκατὶ αὐτῶν
ἀμῶν λέγω ὑμῖν, ὅτι χαίρει ἐπὶ
αὐτῷ ὡς πεντήκοντα τῶν ἐνοη-
σάντων τὴν μὴ ἀπολωλός.

*Et s'il aduient qu'il la trouue, en ve-
rité ie vous dis, il a plus de ioye d'elle,
que des quatre-vingt & dix-neuf qui
n'ont point esté esgarées.*

14. Οὕτως οἷα ἐστὶ θήλημα ἡμῶν
πρὸς τὸν πατέρα ὑμεῖς που ἐ-
ξαρᾶσθε, ὅτι ἀποδοῦναι οἷς ἡμῶν
μικροὶ τῶντων.

*Aussi la volonté de vostre Pere qui
est es cieus, n'est pas qu'aucun de ces
petis petisse.*

15. Ἐὰν ὁ ἀδελφός σου ἁμαρτήσῃ εἰς σὲ καὶ ἀ-
δελφός σου (καὶ ὁ πατήρ σου καὶ ὁ
ἀδελφός σου) καὶ αὐτὸς μόνος
ἐὰν σου ἀκούσῃ, ὁκαμῶν τὸν ἀ-
δελφόν σου.

*Que si ton frere à peché enuers toi,
va & te reprent entre toi & lui seul: il
te reconte, tu as gagné ton frere.*

CAP. XVIII.

10. Videte ne contemnatis unum ex his pusillis: dico enim vobis, quia angeli eorum in caelis semper vident faciem patris mei qui in caelis est.

See that ye despise not one of these little ones: for I say unto you, that in heaven their Angels alwayes beholde the face of my Father which is in heauen.

11. Venit enim filius hominis salvare quod perierat.

For the sonne of man is come to save that which was lost.

12. Quid vobis videtur? si fuerint alicui centum oves, & erraverit una ex eis: nonne relinquit nonaginta novem in montibus, & vadit querere eam quae erravit?

How thinke ye? If a man haue an hundred sheepe, and one of them bee gone astray, doeth he not leaue ninetie and nine, and go into the mountaines, and seeke that which is gone astray?

13. Et si contigerit ut inueniat eam: amen dico vobis, quia gaudet super eam magis, quam super nonaginta novem quae non erraverunt.

And if so be that he finde it, verely I say unto you, hee reioiceth more of that sheepe, then of the ninetie and nine which went not astray.

14. Sic non est voluntas patris vestri, qui in caelis est, ut pereat unus de pusillis istis.

So is it not the will of your Father which is in heauen, that one of these little ones should perish.

15. Si autem peccaverit inter te frater tuus, vade, & corrip eum inter te & ipsum solum, si te audierit: lucratus eris fratrem tuum.

Moreover, if thy brother trespass against thee, go and tell him his fault betwixt thee and him alone: if he heare thee, thou hast wonne thy brother.

Das XVIII. Capitel.

10. Sehet zu / daß ihr nicht jemand von diesen kleinen verachtet / denn ich sage euch: Ihre Engel im Himmel sehen allezeit das Angesicht meines Vaters im Himmel.

Seet til / at icke foracte nogen aff disse Smaa / Thi ieg siger eder / deris Engle i Himmelen / see altid min Faders Ansigt i Himmelen.

11. Denn des Menschen Sohn ist kommen / selig zu machen / das verloren ist.

Thi Menntens Son er kommen / at gøre det saligt / som er fortabt.

12. Was düncket euch? Wenn irgend ein Mensch hundert Schafe hette / vnd eins vnter denselbigen sich verirret? Lest er nicht die neun vnd neunzig auff den Bergen / gehet hin / vnd suchet das verirrete?

Quid tunc est edet? Om is Menntes haffde hundred Saar / oc is aff dem fore vild? Forlader hand icke da de ni oc halffemtesinds nue paa Biergene / gaar hen / oc leder effter det som far vild?

13. Vnd so sichs begibt / daß ers findet / Warlich sage ich euch / er freuet sich darüber / mehr denn über die neun vnd neunzig / die nicht verirret sind.

De hender det sig saa / at hand finder det / Sandelae siger ieg eder / hand gleder sig der aff / mere end aff de ni oc halffemtesinds nue / som icke fore vild.

14. Also auch ist's für eurem Vater im Himmel nicht der wille / daß jemand von diesen kleinen verloren werde.

Ige saa er oc icke den vilie saar eders Fader i Himmelen / at nogen aff disse Smaa skal fortabis.

15. Sündiget aber dein Bruder an dir / so gehe hin / vnd straffe ihn zwischen dir vnd ihm alleine. Höret er dich / so hast du deinen Bruder gewonnen.

Synder din Broder mod dig / da gaad hen / oc straffe hannem mellem dig oc hannem alene. Høret han dig / da haaffuer du baader din Broder.

Kapitola XVIII.

10. Videt' abysse nepotus povali gednoho & malichych techto: neboť pravym wám / že Angeli gegich w Nebesoch wšedny widi twař Otce mēho, kterž w Nebesoch jest.

Báčeť abysse nte wgaro dšah jedného ztych to malých, & bowim wám powiedam, že Anio lowie ich ná nebie zkwse widza oblicze Oyc mēgo ktery jest w nebie.

11. Nebo přišel Syn Eflo wěla / aby spasil to což bylo zahynulo.

Bo Syn ejlowešy přišel / aby zachowal to co bylo zginulo.

12. Co se wám zdá? kdyby někdo měl sto ovce / a kdyby zbloudila jedna z nich / wšak opustí Dewadesat dewět na horách / a gde hledati té ktery zbloudila?

A což se wám zda? Jestli by mal kto sto owiec / a zbloudila by jedná z nich / a zů opuścawšy dšeset wicedsasť y dšewicet nie idze ná gory, šakac oney ktera zbloudila?

13. Apřistějši se žegi naleš jat / žagiš pravym wám / že se radowan bude nad nji / wšak cenež nad Dewadesat dewět / kterž nepobloudi.

Kteřli se žagiš kwešš to naye dšie / žaprawda powiedam wám / že ntecy wiccecy raduje nžli onym dšewicadšiesť y dšewicac kthore nie bloudi.

14. Tak není wěle před Otcom wšakom kterž jest w Nebesoch / aby zhytnul jeden z malichych techto.

Ekke nte jest w. la Oyc w kšego ktery jest ná nebie / aby zgi. nalieden ztych malých.

15. Jestližewaf žheššy proti tobě Bratr twój / goi a potres šen ho mezo sebau a mezo nim samym: Wposlechniž tebe / žškal gšy Bratra twěho.

A jestli by zgeršel praedim to tobis brat twoy / idž, a kary go miedy thoda y onym samym. Je šlicie wšlucha / žškalš brata swěgo.

יח

16 וְאֵלֶּם לֹא יִשְׁמַע קוֹחַ אֱלֹהֵי
עוֹד אֶחָד אִם שְׁנָיִם כִּי עַל פִּי
שְׁנָיִם אִם שְׁלוֹשִׁים עָרִים יָקוּם
כָּל־דָּבָר :

Mas fino te oyere, toma a un contigo vno o dos para que en boca de dos o de tres testigos confista toda la cosa.

71 וְהָם לֹא יִשְׁמְעוּ אֶמֶר
 לְעֵדָה וְהָם גַּם יִמְאֵן לְשִׁמוֹעַ
 אֶת־הָעֵדָה יְהי' לָהֶם כְּמוֹ גֹי
 וְבַעַל עֲבָרָה :

Y fino oyere á ellos, di lo á la Congregacion:
Y si no oyere á la Congregacion, tenlo por vn
ethnico, y vn publicano:

18 אָמַר אֲמַר לָכֶם כֹּל אֲשֶׁר
תֹּאמְרוּ עַל־הָאָרֶץ גַּם בַּשָּׁמַיִם
אֲמֹרִים הֵמָּה וְכֹל אֲשֶׁר תִּתְּיוּ
עַל־הָאָרֶץ גַּם בַּשָּׁמַיִם מִתְּרוּ
הֵמָּה :

Decierto os digo que todo loque ligardes en la tierra, sera ligado en el cielo: y todo loque desatardes en la tierra sera desatado en el cielo

וַיֹּאמֶר עוֹד אֶמְנָה לָכֶם אֵלֶּם
שְׁנַיִם מִכֶּם יֵאָחֲזוּ לָהֶם בְּצִדָּי
עַל־כָּל־דָּבָר אֲשֶׁר יִשְׁאַלּוּ יְהוָה
לָהֶם מֵאֵת אֲבִי אֲשֶׁר בְּשִׁמְיָם :

Item, digo os, que si dos de vosotros constintieren en la tierra, de toda cosa que pidieren, serles ha hecho por mi Padre que está en los cielos.

20 כִּי־בָּלָל מְקוֹם אֲשֶׁר שָׁנִים
 הָיוּ שְׁלוֹשָׁה יָקָהְלוּ שְׁנָתָה בְּשָׁמִי
 שָׁם אֲנִי בְּתוֹכָם :

Porque donde estan dos o tres congregados
en mi nombre, alli estoy en medio de ellos.

2) אִן קָרַב אֵלָיו בִּיָּפָה וַיֵּאמְרוּ
 יִדְּנֵי בָמָה פְּעָמִים יִחַטֵּא בִּי אִתִּי
 וַיִּסְלַח לָו הָעוֹלָם שִׁבְעַ פְּעָמִים :

Entonces Pedro llegando a él, dixo, Señor, quantas vezes perdonaré a mi hermano que pecare contra mi? Hasta siete?

22 וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
אֹמֶר לְךָ שִׁבְעַת פְּעָמִים כִּי־אֲנִי
שִׁבְעִים שָׁבַע פְּעָמִים :

Jesus se dize, No te digo hasta siete, mas aun hasta setenta veces siete.

16. 'Εὰν ᾖ μὴ ἀπολύτῳ, ἀπὸ γὰρ
60 μὲν σὺ ἐπ' ὧν ἡ δόξα, ἐν δὲ τῷ
50 μὲν δόξα μὲν ἀπολύτῳ ἡ δόξα
50 ἀπολύτῳ ἡ δόξα.

Mais s'il ne t'écoute, prends-en avec toi encores un ou deux : afin qu'en la bouche de deux ou de trois témoins toute parole soit ferme.

17. Ἐὰν τις ἐξ υμῶν ἢ ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας, ἢ ἀπὸ τῆς κοινῆς ἐκκλησίας, ἐξέλθῃ καὶ ἰδοὺ ὁ ἰσχυρὸς καὶ ὁ πτωχὸς ἔσονται ἐναντίον αὐτοῦ.

Que s'il ne daigne les escouter, di-le à l'Eglise : & si ne daigne escouter l'Eglise, qu'il te soit comme les payens & peagers.

18. Ἄμειβ' ἀγὼς ὑμῖν, ἵνα εἰς
 δι' ἧς περὶ τῆς γῆς, ἔσται διδιδυμῶς
 ἡ τῆς ἡμετέρας καὶ ὅσα εἰς λυσιτε-
 ρίαν τῆς γῆς, ἔσται λαλιδυμῶς ἡ τῆς
 ἡμετέρας.

En vérité je vous le dis, que quoi que vous aurez lié sur la terre, il sera lié au ciel : et quoi que vous aurez délié sur la terre, il sera délié au ciel.

19. Πάλιν αὖτις λέγει ὑμῖν, ὅτι
ἐὰν δύο ὑμεῖς συμφωνήσῃτε ἐπὶ
τῆς γῆς, ἐγὼ πατήρ σας ἀκούσεται.
ἢ εἰς αὐτὴν λέγουσιν, ἡμῶς ἐστι
ἀκούσας, καὶ ὁ πατήρ σου μὴ ἔσται
ἐκείνος.

De recherchez vous si deux d'en-
tre vous s'accordent sur la terre, de tou-
te chose qu'ils demanderont, il leur se-
ra fait de mon Père qui est en Ciel.

20. Οὐ γὰρ ἐστὶν οὐδὲν ἡγεῖται πᾶσι
 ἡγεμονία τις τῶν ἐμῶν ὅλων, καθ' ὅ-
 μιν ἐστὶν ἡ ἀπάτη.

Car là où il y a deux ou trois assem-
blés en mon Nom, là je suis au milieu
d'eux.

21. Τότε απεπληθύνοντο πάντες οἱ
 ἱεροεπίσκοποι, πρεσβύτεροι, ἱεροκήρυ-
 οὶ καὶ οἱ ἀδελφοὶ, καὶ ἐφύ-
 λωσάντων ἕως ἐπιτάμης.

Lors Pierre s'approchant de lui, dit, Seigneur jusques à combien de fois mon frere pechera, il contre moi, & le le lui pardonnera? sera-ce bien jusques à sept fois?

22. Δὶς κατὰ ὅσον· καὶ λίγαν
 σοι, ἕως ἐπιείκεις, ἀλλ' ἕως ἰσοδομη-
 πομπέως ἐπιεί.

Jésus lui répondit, se ne te di point, jusqu'à sept fois, mais jusqu'à sept fois septante et sept.

16. Si autem te non audierit: adhibe tecum adhuc unum vel duos, ut in ore duorum vel trium testium stet omne verbum.

But if hee heare thee not: take yet with thee one or two: that by the mouth of two or three witnesses every worde may be confirmed.

17. Quod si non audierit eos: dic ecclesiae, si autem ecclesiam non audierit: sit tibi sicut ethnicus & publicanus.

And if hee will not hearken to the Church: let it be as if hee refused to heare the Church also: let him be counted as an heathen man: and a Publicane.

18. Amen dico vobis, quaecunque alligaveritis super terram, erunt ligata & in caelo: & quaecunque solveritis super terram, erunt soluta & in caelo.

Verely I say unto you: Whatsoeuer ye binde on earth, it shall be bound in heauen: and whatsoever ye loose on earth, it shall be loosed in heauen.

19. Iterum dico vobis, quia si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re quamcunque petierint, fiet illis à patre meo qui in caelis est.

Againe I say unto you: that if two of you shall agree in earth upon any thing: whatsoever they shall desire: it shall be giuen them of my Father which is in heauen.

20. Vbi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.

For where two or three are gathered together in my Name: there am I in the middes of them.

21. Tunc accedens Petrus ad eum, dixit: Domine, quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei? usque septies?

Then came Peter to him: and sayde: Master, how oft shall my brother sinne against me: and I shall forgive him? vnto seuen times?

22. Dixit illi Iesus, Non dico tibi usque septies: sed usque septuagies septies.

Iesus sayd vnto him: I say not to thee: vnto seuen times: but vnto seuen times seuen times.

16. Höret er dich nicht / so nim noch einen oder zwey zu dir / Auff daß alle sache bestehet / auff zweyer oder dreyer Zeugen munde.

Hörer hand dig icke / da sag end en eller tho til dig / Paa det al Sagen skal bliffue fast i tho eller tre Vidnes Mund.

17. Höret er die nicht / so sage es der Gemeine. Höret er die Gemeine nicht / so halt ihn als einen Heiden vnd Zölnier.

Hörer hand dig icke / da sia det saar Menigheden. Hörer hand icke Menigheden / Da holdt hannem for en Hedning oc Zoldere.

18. Warlich ich sage euch: Was ihr auff Erden binden werdet / sol auch im Himmel gebunden sein / Vnd was ir auff Erden lösen werdet / soll auch im Himmel loß sein.

Sandeliæ siger ieg eder / Hvad somt binde paa Jorden / Skal oc vere bunden i Himmelen. Oc hvad somt løse paa Jorden / Skal oc vere løst i Himmelen.

19. Weiter sage ich euch: Wo zwey vnter euch eines werden auff Erden / warumb es ist / das sie bitten wollen / das soll ihnen widerfahren von meinem Vater im Himmel.

Freindeliæ siger ieg eder / Der som tho aff eder bliffue enff paa jorden / Huor om der er / at de villes bede / Der skal vederfares dem / aff min Fader i Himmelen.

20. Denn wo zwey oder drey versamlet sind in meinem Namen / da bin ich mitten vnter ihnen.

Thi at huor som tho eller tre ere forsamlede i mit Navn / Der er ieg midt blant dem.

21. Da trat Petrus zu ihm / vnd sprach: HERRE / wie oft muß ich den meinem Bruder / der an mir sündiget / vergeben? Ist gnug sibemmal?

Da traadde Peder frem til hannem / oc saade: HERRE / Huor ofte skal ieg da forlade min Broder, som frunder mod mig? Er det nock siu gonge?

22. Iesus sprach zu ihm: Ich sage dir nicht siebenmal / sondern sibenzig mal sibemmal.

Ihesus sagde til hannem / Jeg siger dig icke siu gonge / Men haffterdesindis tiue gonge siu gonge.

16. Apallit tebe neposlechni / pfigmij i sobe gednoho aneb dva / aby vstich divau nebo trij Swediam stalo lajdz slowo.

Alle resti ciente vsluchal / wezmij i soba se seje idnego abo dwu, a by vstich dwu abo trzech swed adlow stanela faza rzech.

17. Pakti gich neposlechni / powozj Eprkoi: a pakti Eprkire neposlechni / budij tobz nako Pogan a zgowny hrij snij.

A tesliby ich nie vsluchal / powiedz z gromadzenia / A tesliby z gromadzenia nie vsluchal / nlechni ci budzie iako Ercy poganin y cele nle.

18. Zagisiz prawijm wam: Cojzoli swijzete na zemi / budet swazano y na Nebi: a cojz rojzizete na zemi / budet rojzawo jano y na Nebi.

Saprawde powiedam wam / Cobyzcie kolwiek zwiazali na zemi / budzie zwiazano y na niebie: A co byzcie rozwarzali na zemi / budzie rozwarzano y w niebie.

19. Opit prawijm wam: Gsijziz dwa z was swollitby se na zemi / o wsselijz wcojz za licenizbyz koi prosit / stanet se glim od Dce nioho kicijz w Nebesich gess.

Sasie powiedam wam / si gowy byzic: was dwa zezwolili na ziemi o wsseli z rzech Ercyby prosi / stanie sie im od Dycanie Ercy iest na niebie.

20. Nebo kde se segdan dwa nebo trij we Gmniu mem / tu jsem ja v prostred nich.

Abowiem gdyz sa dwa abo trzey z gromadzeni w imie moim / thajem iest w posred nich.

21. Echdy pristaupio Petr k egl gemu: Pane / kolkrat zheshj Bratr miz proti mnz / a odpustij gemu i do sedmistrat?

Eoy Piotr przystapio do niego z egl, Pane: Ile Eroc bratr moj zgrzeszy przeciwko Komnie / mamli mu odpustic? izali do sedmiego i Eroc?

22. K egl gemu Gsijziz: Ne prawijm tobz az do sedmistrat / ale az do Sedmdzatisrat a sedmistrat.

Przekl mni Jezu. Nie powies damci az do siedmi Eroc / ale az do sedm dziesiat Eroc siedmi.

יח

23. מִטַּל הַנָּחַל אֶת־דַּמִּית
מִלְכוּתָא דְשָׁמַיָא לְגַבְרָא
מִלְכָּבָא דְעֻבְרָא דִּינִסְב
חוֹשְׁבָנָא מִן עֲבֻדָּהּ:

*Per questo il regno de cielo è affime-
gliato ad un huomo che era Re, il qual
valse far conto co' suoi seruitori.*

24. וְכֵן שָׂרִי לְמִסְבָּה קִרְבִּי
לֵה חֵד דְּחִיבָא רַבִּי בְּכֻרִיו:

*Et habendo cominciato à far conto,
gliene fu appresentato uno che gli era de-
bitore di dieci milia talenti.*

25. וְכֵן לִירֵא הוּא לֵה
לְמִפְרַע פְּקֻד מִרְיָה דִּינְדָּבָא
הוּא וְאֶתְתָּתָהּ וּבְנֵיהּ וְכֵן
מִדָּם דְּאִית לֵה וְנִפְרַע:

*Ma non habendo egli di che pagare,
il suo signore comandò che fosse venduto
effo, e la sua donna, e i suoi figliuoli, tut-
ta cio che egli habuua, e così si faceffe il pa-
gamento.*

26. וְנִפְל הוּא עֲבָדָא סְגֻרָה
וְאָמַר מִרִּי אֲנִי עָלִי דְּחִיבָא
וְכָל מִדָּם פִּרְעָא אֲנָא לָךְ:

*Allora quel seruitore gettandosi à
terra, il supplicaua, dicendo, Signore, heb-
bi patientia immenso da me, che io ti pagassi
ogni cosa.*

27. וְאֶתְרַחַם מִרְיָה דְּעֻבְרָא
הוּא וְשִׁרְיָהּ וְחֻבְתָּהּ שְׂבִי
לֵה:

*Onde il signore habendo compassion
di quel seruitore, el lassò andare, e remes-
se gli el debito.*

28. נִסְכָּא דִּין עֲבָדָא הוּא
וְאֶשְׁכַּח לְחֵד מִן כְּנֻתָהּ
דְּחִיבָא הוּא לֵה דִּינְרָא
מֵאַחַח וְאַחֲרָהּ וְחֵק הוּא
לֵה וְאָמַר לֵה הֵב לִי מִדָּם
דְּחִיבָא אֲנִי לִי:

*Effendo poi quel seruitore uscito suo-
re, troua uno de gli altri seruitori suoi
compagni, il quale gli era debitore di cen-
to denari: e messogli le mani addosso, gli
stringema la gola, dicendo, Pagami quella
che tu mi debbi.*

29. וְנִפְל הוּא כְּנֻתָהּ עַל
רַגְלֵיהּ בְּצֵא מִיָּדָה וְאָמַר
אֲנִי עָלִי דְּחִיבָא וְכָל מִדָּם
פִּרְעָא אֲנָא לָךְ:

*Allora quel seruitore suo compagno
gettandosi a terra, le pregaua, di cuido,
Habi patientia immenso da me, che io ti
pagassi il tutto.*

יח

23. וְעַל כֵּן נִדְמָתָה מִלְכוּתָהּ
הַשָּׁמַיִם לְאָדָם מֶלֶךְ אֲשֶׁר רָצָה
לַעֲשׂוֹת חֲשׁוֹן עִם עֲבָדָיו:

*Por loqual el Reyno de los cielos es seme-
jante à vn hombre Rey, que quiso hazer cuentas
con sus sieruos.*

24. וּבְהֶחָלֹו לַעֲשׂוֹת חֲשׁוֹן הִגֵּשׁ
אֵלָיו אֶחָד אֲשֶׁר חִיב לוֹ רַבֵּי
כֶּכָרִים:

*Y comenzando à hazer cuentas, fuele pre-
sentado vno que le debía diez mil talentos.*

25. וּבְאֲשֶׁר לֹא הָיָה לוֹ לְשַׁלֵּם
צָוָה אֹתוֹ אֲדֹנָיו לְמַכֵּר וְאֶת-
אִשְׁתּוֹ וְהַבָּנִים וְכָל אֲשֶׁר לוֹ
וּלְשָׁלֵם:

*Mas aeste, no pudiendo pagar, mandò su
sennor vender, à el y à su muger y hijos, con todo
loque tenia, y pagar.*

26. וַיִּפֹּל הָעֶבֶד עַל הָאָדָם
וַיִּתְחַנֵּן לוֹ לֵאמֹר אֲדֹנָי אֲרוּךְ אֲפָרָה
עָלַי וְכָל אֲשָׁלֵם לָךְ:

*Entonces, aquel sieruo prostrado adoraua-
lo, diciendo, Sennor deten la ira para conmigo,
y todo telo pagaré.*

27. וַיִּכְמַר רַחֲמֵי הָאָדָם עָלָיו
הָעֶבֶד הַהוּא וַיִּנָּחַר אֹתוֹ וְאֶת-
מִשְׁפָּחָהּ נָשָׂא לוֹ:

*El sennor mouido à misericordia de aquel
sieruo, soltólo, y perdonóle la deuda.*

28. וַיֵּצֵא הָעֶבֶד הַהוּא וַיִּמְצֵא
אֶחָד מֵעֲבָדָיו אֲדֹנָיו אֲשֶׁר חִיב
לוֹ מֵאַחַח מֵעוֹת וַיִּאָּחַז אֹתוֹ וַיִּחְנֹק
לְאָמַר שָׁלֵם לִי אֶת-אֲשֶׁר
חִיב אֲנִי:

*Y saliendo aquel sieruo, halló vno de sus
compañeros que le deua cien dineros: y tra-
uando de el aprerauálo, diciendo, Paga loque
deues.*

29. וַיִּכְרַע הָעֶבֶד אֲדֹנָיו אֵלָיו
רַגְלָיו וַיִּתְחַנֵּן אֵלָיו לֵאמֹר הָאָדָם
אֲפָרָה עָלַי וְכָל אֲשָׁלֵם לָךְ:

*Entonces su compañero, prostrandose a
sus pies, rogauale diciendo, Deten la ira para
conmigo, y todo telo pagaré.*

יח

23. Διὰ τὸ ὅτι οὐ μὲν οἱ βασιλεῖς
τοῦ κόσμου ἀποθρώνονται βασιλεῖς, οὗ
ἤθελον συναρᾶν λόγον μετὰ τοῦ
δούλου αὐτοῦ.

*Pourtant le royaume des cieus est
accompagné à vn roy, lequel vouldr faire
conte avec ses seruiteurs.*

24. Ἀρχαμύνης δὲ αὐτῷ συναρᾶν
εἶπεν· πῶς βούληται αὐτῷ εἶναι ὁφθαλ-
μοῦς μου εἰς τὰ λαλᾶσθαι.

*Et quand il eut commencé à faire
conte, on lui en presenta vn qui lui de-
uoit dix mille talents.*

25. Μὴ ἔχοντος δὲ αὐτῷ δοῦ-
ναι, ἐπεὶ δὲ οὐκ αὐτὸν ἐκέρχοντο
αὐτῷ πρὸς πώλησιν, καὶ τὰς γυναῖ-
κας αὐτοῦ, καὶ τὰ τέκνα, καὶ πάντα τὰ
ὅσα εἶχε, καὶ δοτιδέναι.

*Et d'autant qu'il n'auoit de quoi
payer, son seigneur commanda qu'il
fust vendu, lui & la femme, & les en-
fans, & tout ce qu'il auoit, & que la de-
tte fust payee.*

26. Πιστὸν οὖν ὁ δοῦλος πῶς
στραμύει αὐτῷ, λέγων· κύριε, μα-
κροθύμησον ἐπ' ἐμοί, καὶ πάντως σὺ
ἀποδώσω.

*Parquoi ce seruiteur se iettant en
terre, le supplioit, disant, Seigneur, aye
patience envers moi, & ie te rendrai le
tout.*

27. Σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ κύριος
τὸν δούλον ἐκείνον, ἀπὸλυτον αὐτόν, καὶ
τὸ δέον αὐτῷ ἀφῆκεν αὐτῷ.

*Adonc le seigneur de ce seruiteur es-
meu de compassion, le relacha, & lui
quitta la dette.*

28. Ἐξελθὼν δὲ ὁ δοῦλος ἐκεί-
νος, εὗρε ἓν ὅτι οὐκ αὐτὸν ἀνέχετο
ὁφθαλμοῦς αὐτοῦ εἰς τὸν δούλον αὐτοῦ,
καὶ κρατήσας αὐτὸν ἐπὶ τοῦ κρο-
τάφου αὐτοῦ ἐπὶ φιλίᾳ.

*Mais quand ce seruiteur fut parti, il
trouua vn de ses compagnons en serui-
ce, qui lui deuoit cent deniers: lequel
il saisi, & l'estrangioit, disant, Paye moi
ce que tu me dois.*

29. Πεζὸν οὖν ὁ συνδούλος αὐ-
τοῦ ἐκείνου πῶς αὐτὸν παρεκάλει
αὐτόν, λέγων· μακροθύμησον ἐπ' ἐ-
μοί, καὶ ἀποδώσω σοι.

*Et son compagnon en seruitee se iet-
tane à ses pieds, le prioit, disant, Aye
patience envers moi, & ie te rendrai le
tout.*

23. Ideo assimilatum est regnum celorum homini regi; qui voluit rationem ponere cum servis suis.

Therefore is the kingdom of heaven likened unto a certain King; which would take a count of his servants.

24. Et cum coepisset rationem ponere, oblatus est ei unus qui debebat ei decem millia talenta.

And when he had begun to reckon one was brought unto him; which sought him ten thousand talents.

25. Cum autem non haberet unde redderet, iussit eum Dominus eius venditari, & uxorem eius & filios, & omnia quae habebat, & reddi.

And because hee had nothing to pay; his master commaunded him to be sold; and his wife; and his children; and all that hee had; and the debt to be paid.

26. Procidens autem servus ille, orabat eum, dicens Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi.

The servant therefore fell downe; and besought him; saying; Master; have patience; and I will pay thee all.

27. Misertus autem dominus servi illius, dimisit eum, & debitum dimisit ei.

Then that servants master had compassion; and loosed him; and forgaue him the debt.

28. Egressus autem servus ille, invenit unum de conservis suis qui debebat ei centum denarios; & tenens suffocabat eum, dicens, Redde quod debes.

But when the servant was departed; he found one of his fellows; which owed him an hundred pence; and he laid hands on him; and took him by the throte; saying; Pay me that thou owest.

29. Et procidens conservus eius, rogabat eum, dicens, Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi.

Then his fellowe fell downe at his feete; and besought him; saying; Have patience; and I will pay thee all.

23. Darumb ist das Himmelreich gleich einem Könige / der mit seinen Knechten rechnen wolt.

Der saare hants Himmerichs rige ved en Konge / som vilde holde regenslaff med sine Suenne.

24. Vnd als er anfieng zu rechnen / kam ihm einer für / der war ihm zehen tausent pfundt schuldig.

De der hand begynde at regne / kom en saar hantnem / som vaar hannem zeh tusinde Pund skyldig?

25. Da ers nun nicht hatte zu bezahlen / hieß der Herr verkaufen ihn / vnd sein Weib / vnd seine Kinder / vnd alles was er hatte / vnd bezahlen.

Der hand haffde nu icke at betale med / da bed Herren at selde hannem oc hans Hustru / oc hans Børn / oc alt der hand haffde oc betale.

26. Da fiel der Knecht nieder / vnd betet ihn an / vnd sprach: Herr habe gedult mit mir / ich wil dir's alles bezahlen.

Da fald den Svend ned / oc elbad hannem / oc sagde / Herre / Haff tolmødighed med mig / ieg vil betale dig det altsammen.

27. Da jammert den Herren desselbigen Knechts / vnd ließ ihn los / vnd die Schuld erließ er ihm auch.

Da jammerte Herren offuer den samme Svend / oc hand gaff hannem loss / oc forlod hannem oc sin Gielden.

28. Da gieng derselbe Knecht hinaus / vnd fand einen seiner mitknechte / der war ihm hundert Groschen schuldig / vnd er greiff in an / vnd würgte ihn / vnd sprach: Bezale mir was du mir schuldig bist.

Da gik den samme Tienere hen vd / oc fand en aff sine Medtjenere / hand vaar hannem hundrede PENDING skuldig / De hand greb fat paa hannem / oc vilde quæle hannem / oc sagde / Bezale mig det du est mig skyldig?

29. Da fiel sein Mitknecht nieder / vnd bat ihn / vnd sprach: Hab gedult mit mir / ich wil dir's alles bezahlen.

Da fald hans Medtjenere ned / oc bad hannem oc sagde / Haff tolmødighed med mig / ieg vil betale dig det altsammen.

23. Protoj podobno gest Královstvi Nebeské Eflowe / ku králi / kterýž chtel počít klásti s Služebníky svými.

Dle tego przypodobane jest Królestwo niebieskie niefektoremu Królowi Eflowy / którali / któryž chcił liczyć odda słerac od sług swoich.

24. A kónj počal počít klásti / podán gest gemu gedem kterýž dlužen byl deset tisícůw Hřivren.

A kdy počal odbíráti slávis / no n. n. niefektore / co byl wipien / d. niefect tisíců talentow.

25. A kónj neměl obdubny zaplatit / kájal go Pán geho / probati / n žemu geho / v Děl geho / w wsecko což měl / a zaplatiti.

A kdy on nfe mohl zaplatiti / kájal go Pán tego / zapravediti / žonciego / y d. niefect w wsecko co mial / y plác dlag.

26. W padl služebníj ten / prosil ho řka: Páne / počkej na / a wsecko zaplatim tobě.

W on sluga wpadl / kájal mu / a wsecko zaplatim tobě.

27. W slutowaw se Pán nad služebníkem tym / propustil go / a dluž gemu odpustil.

Wedy Pán slutowaw se / n. n. n. onym / luga / wypustil go / a dluž mu odpustil.

28. A wsecký služebníj ten / nalezl gedného / a spolu služebníka / kterýž byl gemu dlužen sto peněz / a chopil go / a hrdlowal se s nim / řka: Zaplat co gý dlužen.

W on sluga wyljedl / a nalezl sedného / a z. z. co z nim / sluzby / kteru mu byl winien / a hrdlowal se s nim / řka: Zaplat co gý dlužen.

29. W padl spolu služebníj ten / a prosil ho řka: Popočkaj n. n. / a wsecko zaplatim tobě.

W wpadl mu towarýž tego / w n. n. / prosil go / a w. w. / a wsecko zaplatim tobě.

30. הו דיו לא צבא אלא
אול אדמיה בית אסידא
עו מא דיתל לה מנ
דתיב לה:

*Ma egli non volle andar anco, e mis-
selo in prigione, essin a tanto che si paga-
sse il debito.*

31. כד חיו דיו כנותהון
מדם ורוא כרת להון טב
נאמו אודעו למדהון כר
מא דהינו:

*E havendo gli altri servitori suoi com-
pagno veduto questo fatto, l'havero mol-
to per male, e considerano a manifestare
alla signore tutto il fatto.*

32. הידיו קריהי מרה ו
נאמר לה עבדא בישא הי
כלה חובתא שבקרת לה
דבצית מני:

*Allora il suo signore chiamatolo a se,
gli disse: O iniquo servitore, tu che mi rimessi
tutto quel debito, perche tu non hai pre-
gato.*

33. ללא הוצא לה
דחיו לכנתא איכנתא
דאנא חנתא:

*Non si adegli donara che ancor tu ha-
vessi compassione del tuo conseruo, si come
io hanno compassione de te?*

34. ורצו מרה נאשלמה
למינדנא עד מא דישוע
כל בדם דתיב לה:

*E admiratosi il signor suo, la dette a
tormentatori, essin a tanto che esso gli
havesse pagato tutto il debito.*

35. הקנא יעבד לכין אבי
דבשמא או לא קבדון
אנש לאחיה מן לבסון
סכלותה:

*Così farà ancor a des il mio Padre ce-
leste, e non pardonarete di cuore, ciasun-
do voi al suo fratello i suoi errori.*

ו והוא דכד שלם ישיע
מלא הליו שקל מן גלילא
ואתנא לתחומא דיהוד
לעבדא דיהודא:

*Poi che Iesus habbe finite queste pa-
role, se parti de la Galilea, e venne ac-
compagnato de la Giudea, parà altra parte del
Giordano.*

30. והוא לא צבא כנאם
הלך וישלך אוחו בבית הסהר
עד כי ישלם את משנה:

*Mas el no quiso, si no fue, y echolo en la
carcel hasta que pagasse la deuda.*

31. ויראו עבדי אדניו את אשר
גשעו ויתעבבו מאד ויבאנו
למדניהם כל הדברים האלה:

*Y viendo sus compañeros lo que passava
enrústecieronse mucho: y viniendo declararon
a su sennor todo lo que aya passado.*

32. ויקרא אוחו אליו אדניו
נאמר לו העבד בליעל הנה
את כל המשנה תואת נשאתי
כר חתונת לי:

*Entóces llamandolo su sennor, dizele, Mal
siervo, toda aquella deuda te perdóné, porque
interogaste:*

33. הלא תשוה גם לך להיו
על אשר עבד אתך הוא וכאשר
אנכי חנתי עלך:

*No te conuenia tambien a ti tener miseri-
cordia de tu compañero, como tambien yo
tuue misericordia de ti?*

34. ויחל אף אדניו וימסר אוחו
לעונשים עד כי ישלם כל
משנהו:

*Entonces su sennor enojado, entrególo a
los verdugos hasta que pagasse todo lo que le
deuia.*

35. ולכה אבי אשר בשמיהם
יעשה לכם אם לא ישא איש
לאחיו מלבבכם ויתשגיהו:

*Así tambien hará con vosotros mi Padre
celestial, si no perdonades de vuestros coraço-
nes cada vno a vuestros hermanos sus offensas.*

ו ויהי כאשר כלה ישוע את
הדברים האלה ויסע מגליל
ויבא אל גבולי יהודה לעבר
הירדן:

*Y aconteció que acabando Iesus estas pala-
bras, passóse de Galilea, y vino en los terminos
de Iudea, passado el Jordan.*

מ.

30. ο δεισας ἡλθων, ἀλλὰ οὐ
παθὼν ἑσθλας αὐτῷ εἰς φυλα-
κὴν, ὡς ἔδεικτο τὸ ἐφίλομα-
ναι.

*Mais il n'en voulut rien faire: ains
d'en alla, & le mit en prison, iusqu'à tant
qu'il eust payé la dette.*

31. ἰδόντες δὲ οἱ παῖδες αὐτοῦ
τὰ ἔργα αὐτοῦ, ἐλυπήθησαν (φίλοι),
καὶ ἐλθόντες εἰσαφῆσαν τῷ κυρίῳ
αὐτοῦ πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ.

*Or les autres compagnons en serui-
ce voyans ce qui auoit esté fait, furent
fort marries: dont ils s'en vindrent, &
declarent a leur seigneur tout ce qui
auoit esté fait.*

32. Τὸν προσκαλίσας κύριος
αὐτὸν ἐκράτησεν, λέγων αὐτῷ·
ὁμολογεῖς, πᾶσαν τὴν ἐφίλω-
σάν σου ἀφῆκά σοι, ἀπὸ περι-
λασίαις μου.

*Lors son seigneur l'appela à soy, &
lui dit, Seruiteur meschant, ie t'ai quit-
té toute cette dette, pour autant que tu
m'en as prié.*

33. Οὐκ ἴδι καὶ σε ἐλοήσατο τὸν
παῖδα αὐτοῦ, ὡς καὶ ἐγὼ σε ἐλό-
ησα:

*Ne te falloit-il pas aussi auoir pitié
de ton compagnon en seruite, ainsi que
j'auoy eu pitié de toi?*

34. Καὶ ὀργισθεὶς ἐκράτησεν αὐ-
τὸν, παρεδωκεν αὐτὸν τοῖς βασανι-
στῇς, ὡς ἔδεικτο, ὅτι οὐ φίλος
ἦν αὐτοῦ.

*Adonc son seigneur courroucé le
liara aux sergents, iusques à ce qu'il lui
eust payé tout ce qui lui estoit deu.*

35. Οὕτως καὶ ὁ πατήρ μου ὁ ἐστὶν
ἐν οὐρανῷ ποιήσει ὑμῖν ἐάν μὴ ἀφῆτε
τοῖς ἀδελφοῖς ὑμῶν τὰ ἀπὸ
τῆς καρδίας ὑμῶν τὰ ὀνείματα
αὐτοῖς.

*Ainsi vous'en fera aussi mon Pere
celeste, si vous ne pardonnez de cœur
chacun à son frere ses fautes.*

Κ Ε Θ Α Α. ιθ'.

Καὶ ἐγένετο ὅτι ἐπλήσθη ὁ Ἰη-
σοῦς τῶν λόγων τούτων, με-
τήρην ἀπὸ τῆς γαλιλαίας, καὶ ἦλ-
θεν εἰς τὰ ὅρια τῆς ἰουδαίας πέραν
τοῦ ἰορδάνου.

*Aduint que quand Iesus eut acheu-
é ces propos, il se partit de Galilee, &
vint es quartiers de Iudee, par oultre le
Jordan.*

CAP. XVIII.

30. Ille autem noluit: sed abiit, & misit eum in carcerem, donec redderet debitum.

Yet he would not / but went and cast him into prison / till he should pay the due.

31. Videntes autem conservientis quae fiebant, constiterunt valde: & venerunt, & narraverunt domino suo omnia quae facta fuerant.

And when his other fellows saw what was done / they were very sorry / and declared unto their master all that was done.

32. Tunc vocavit illum dominus suus: & ait illi, Serve nequam, omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me:

Then his master called him / and said to him / O thou servant / I forgive thee all that thou owest / because thou prayest me.

33. Nonne ergo oportuit & te misereri conservi tui, sicut & ego tui misertus sum?

Quaerest nec thou also to have had pity on thy fellow / even as I had pity on thee?

34. Et iratus dominus eius, tradidit eum tortoribus, quoadulque redderet universum debitum.

So his master was wroth / and delivered him to the taskers / till he should pay all that was due to him.

35. Sic & pater meus caelestis faciet vobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris.

So likewise shall mine heavenly Father do unto you / except ye forgive from your heartes / each one to his brother their trespasses.

CAP. XIX.

ET factum est, cum consummasset Iesus sermones istos, migravit a Galilaea, & venit in fines Iudae trans Iordanem.

And it came to passe / that when Iesus had finished those sayings / he departed from Galilee / and came into the coastes of Iudaea beyond Jordan.

Das XVIII. Capitel.

30. Er wolte aber nicht / sondern gieng hin / vnd warff ihn ins Gefengnis / biß daß er bezalet was er schuldig war.

De hand wilde icke / men giel hen / oc laste hannem i Zengsel / indriß hand betalede / der hand vaar schuldig.

31. Da aber seine Knechte solchs sahen / worden sie sehr betrübt / vnd kamen / vnd brachten für ihren Herrn alles das sich begeben hatte.

Men der hans Medienere saae der / bleffue de saare bedroffuede / oc de komme oc saede saar denis Herre alt der som stede vaar.

32. Da fodert in sein Herr für sich / vñ sprach zu ihm / Du schalcksknecht / alle dise schuld hab ich dir erlassen / dieweil du mich batest.

Da falleder hans Herre hannem saar fia / oc sagde til hannem / Du skalckactige Suenb / Al denne Geld forlod teg dig / fordi du badst mig.

33. Soltest du denn dich nicht auch erbarmen über deinen Knecht / wie ich mich über dich erbarmet habe?

Stulde da du icke oc saa forbarne dig ossuer din Medienere / lige som ieg haaffuer forbarmet mig ossuer dig?

34. Vnd sein Herr ward zornig / vnd überantwortet ihn den Peinern / biß daß er bezalet alles was er ihm schuldig war.

De hans Herre bleff vred / oc antworde hannem dem som pine / indriß hand betalede alt sammen / der hand vaar hannem schuldig.

35. Also wirdt euch mein himlischer Vater auch thun / so ir nicht vergebet von euerm herzen / ein jeglicher seinem Bruder seine sünde.

Saa skal oc min Himmliske Fader gøre mod eder / om icke forlade aff eders herte huer sin Broder hans Brest.

Das XIX. Capitel.

Vnd es begab sich / da Jesus dise rede volendet hatte / erhob er sich auß Galilea / vnd kam in die grenze des Jüdischen Lands / jenseit des Jordans.

De der hende sig / der Ihesus haaffde giort ende paa denne tale / rensede hand aff Galilea / oc kom i der Jødiske Landz landemærke / paa hin side Jordan.

Kapitola XVIII.

30. Non necht: ale obffel a wśadul ho dožaláre / do kudž by ne zaplatil dluhu.

Ale on nte chćiat / owšem sedsy / wśadul go do cernice / mowis oc iž by um oddal co byl winien.

31. Tědy wśdante spolu sluzebnicy co se dālo / žarnau: tili se wćimi / y přisli a powě: dēli Pānu swěmu wśsed'o co se bylo stalo.

A wyzrawšy towār žyše te^o co sie stalo / žajmucili sie dāzo / y sedsy ožnāymili pān a swěmu wśstychy ko co sie bylo stalo.

32. Tědy powolal ho Pān aeho / a řekl genu: Sluzebny: teneprawy / wśstereu dluh od: pušit gsem tobě / neb gfy mne prosyl.

Tědy wśzrawšy go Pān teo go řekl mu / Sluzo slošawy / Žy n wśstychet on dlug odpusćil / iž on nte prosi.

33. Ždaliž y ty neměl se slu towar: nad spoluslu žebny: sem twým / nako y pā sluowal gsem se nad tebau?

Žia zed y tky nie mēl se smt lowe: nād towāržysem twotm / ižom j. is tež smalowal nād to b?

34. Y rožněwaw se Pān aeho / dal gmu katuom / do kudž by ne zaplatil wśseho dluhu.

Y rožněwawšy se Pān sego / podal go oprāwcom / iž by oddal wśyt ko co mu winien byl.

35. Taky Dce muog Ne besty wćini wām / gestliže ne odpusćite aedenkajdy Bratru swěmu / Erdey wśstych.

Taky y Dce moy ntebielst ne žym wām / ižliby scie nie odpusćil k rādy brata swěmo / žere wā sřch y padkow ich.

Kapitola XIX.

Y Stalo se tož do konal Ge: Ižis řekl tyto / šel z Galilee / a přisli do kragm Jūdskych ja Jordan.

Y Stalo sie goy do končyl Je: Ižis řech řecy / po šel z Galilee / y přisli do granic Jūdž ja Jordancim.

יט

2 וְאֵת פִּתְרָה כִּנְשָׁנָה
סָגְרָא וְאֵשִׁי אֲנִין תָּמֹן:

E malte turbe il seguitoreno, Et mi egli le rifano.

3 וְקָרְבוּ לוֹתָהּ פְּרִישָׁנָה
וּמִגִּסִּין הָיוּ לָהּ וְאָמְרוּ אִין
שְׁלִיט לְאִנְשֵׁי דִישְׁרָא
אֲנִיתָהּ בְּכָל עֵלְלָהּ:

Et i Pharisei vennero a lui, tentandolo e decedendo. Egli lecto a l'huomo repudiare la sua moglie per qualunque cagione.

4 הֵיוּ דִין עֲנָא וְאָמַר לְהִין
לֹא קָרִיתָן דָּהּוּ דַּעְבֹּד מִן
בְּרִישֵׁת דְּכִרָא וְנִקְבְּתָהּ
עֲבֹד אֲנִין:

Egli rispondendo, disse loro, Non habete voi letto, che il Creatore da principio gli fe, e maschio e femina?

5 וְאָמַר מִטְוָה הִנֵּנִי
יִשְׁפֹּק גְּבֻרָה לְאִבְנֵי
וְלִאֲמָה וְיִקַּח לְאִנְיָתָהּ
וְהָיוּ תְרֵיהֶן חֵד בְּשָׂר:

E disse, Per questa cagione l'huomo lassara il padre e la madre, e congiungerassi con la sua moglie, e la due faranno vna carne.

6 מִדִּין לֹא הָיוּ תְרֵין אֱלֹהִים
חֵד בְּגַד מִדָּם הִכִּיר
דִּלְהֵא וְיָג בֶּר נִשָּׂא לָהּ
יִפְרֹשׁ:

Per tanto gia non son più due, ma vna carne. Quella dunque che Iddio ha congiunta, l'huomo non lo separa.

7 וְאָמְרוּ לָהּ לְמַנָּה הָכִיל
מִיִּשָּׂא פֶקֶד רִגְמָל כְּתָבָא
דְּשׁוּבָקָנָא וְגִשְׁרִיָּה:

E gli dicono, Perche dunque commanda Moise che si desse il libello del repudio, et ella si mandasse via?

8 וְאָמַר לְהִין מִוִּשְׁנָה
לְקַבֵּל קִשְׁיֹת לְבָבִין אִפְסָס
לְבִין דְּתִשְׁרֹן גִּשְׁכִּין מִן
בְּרִישֵׁת דִּין לֹא הָיוּ
הִכְנָנָה:

Egli dice loro, Perche Moise per la durezza del vostro cuore ve permise il repudiare le vostre moglie, ma da principio non fu gia così.

יט

2 וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו עִם רֹב וַיְרַפְּאֵם
שָׁם:

Y siguieronle muchas compannas, y sanó los alli.

3 וַיֵּגֶשׁוּ אֵלָיו הַפַּרִּישִׁים וַיִּנְסֻהוּ
וַיֹּאמְרוּ לוֹ הֲלֹא יֻכַּל אִישׁ לְשַׁלַּח
אֶת-אִשְׁתּוֹ בְּעִבּוֹר כָּל-דָּבָר:

Entonces llegaronse a el los Phariseos tentandolo, y diziendolo, Es licito al hombre embiar a su muger por qualquier causa.

4 וְהוּא עָנָה וַיֹּאמֶר לָהֶם הֲלֹא
קִרְאתָם כִּי הִפְרָה מִרְאִשִׁית
וְכָר וְנִקְבָּה עָשָׂה אֹתָם:

Y el respondiendo, dixoles, No aueys leydo que el que los hizo al principio, macho y hembra los hizo?

5 וַיֹּאמֶר עַל-כֵּן יַעֲזֹב אִישׁ אֶת-
אָבִיו וְאֶת-אִמּוֹ וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ
וְהָיוּ שְׁנֵיהֶם לְבָשָׂר אֶחָד:

Y dixo, Portanto el hombre dexará padre y madre, y llegaráse a su muger: y seran dos en vna carne.

6 וְעַתָּה אֵינָם שְׁנֵי אֱלֹהִים
כֶּשֶׁר אֶחָד הָיוּ וְנִשָּׂא חֵבֶר אֱלֹהִים
אֶדָם לֹא יִפְרֹד:

Ansi que no son ya mas dos, sino vna carne. portanto lo que Dios juntó, no lo aparte el hombre.

7 וַיֹּאמְרוּ לוֹ וְלִמָּה מִשָּׂא צִוָּה
לְהַנִּיחַ סֵפֶר כְּרִיתוֹת וְלְשַׁלַּח
אֹתָהּ:

Dizienle: Porque pues Moysen mandó dar carta de diuorcio, y embiarla?

8 וַיֹּאמֶר לָהֶם כִּי-מִשָּׂא בְּעִבּוֹר
מִגִּזְרֹת לִבָּם הֵנִיחַ לְשַׁלַּחָם
אֶת-נִשְׁיָם אֲךָ מִרְאִשִׁית לֹא
הָיָה כֵן:

Dixoles, Por la dureza de vuestro corazón Moysen os permitió embiar vuestras mugeres: mas al principio no fue así.

יט

2. Καὶ ἡσυχάζοντες αὐτῷ ἔρχοντο πολλοί, καὶ ἔθετον αὐτοὺς ἐκείνῃ.

Et grandes troupes le suivoient, & là il les guerit.

3. Καὶ προσελθόντες αὐτῷ οἱ Φαρισαῖοι πειράζοντες αὐτὸν, καὶ λέγοντες αὐτῷ· ἢ ἐξέστιν ἀπορῶσαι τὴν ἀπολυσμένην γυναῖκα αὐτοῦ κατὰ πρέπουσιν αἰτίαι;

Lors des Pharisiens vindrent à lui le tentans, & lui disans, Est-il loisible à l'homme de repudier sa femme pour quelque occasion que ce soit?

4. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· εἰς ἀνέγνωτε ὅτι ὁ ποιήσας ἀπ' ἀρχῆς, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς;

Lequel respondant leur dir, N'auez-vous point leu que celui qui les a faicts dès le commencement les fit male & femelle?

5. Καὶ εἰπὼν· οὐκ ἔστιν κατὰ λέξιν ἀπορῶσαι τὸν πατέρα, καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθῆσθαι τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, καὶ ἑσονται εἰς ὅς ἐστις αἰς ὅς ἐστις μία.

Et qu'il dit, Pour ceste cause l'homme delassera pere & mere, & s'adjoindra a la femme, & les deux seront vne meisme chair.

6. Ὡς εἰς ὅς ἐστιν εἰς ὅς ἐστις, ἀλλὰ οὐκ εἰς ὅς ἐστιν εἰς ὅς ἐστις ὡς ἐστὶν, ἀλλὰ οὐκ εἰς ὅς ἐστιν εἰς ὅς ἐστις.

Par ains ils ne sont plus deux, mais sont vne meisme chair. Ce donc que Dieu a conioint, que l'homme ne le separe point.

7. Λέγουσιν αὐτῷ· τί οὕτως μαρτυρεῖς ἐν τῷ νόμῳ· δοῦναι βιβλίον διαφύσεως, καὶ ἀπολυσμένην αὐτήν;

Ils lui dirent, Pourquoi donc Moysen a-t-il commandé de bailier la lettre de diuorce, & repudier la femme?

8. Αἰεὶ αὐτοῖς, ὅτι μαρτυρεῖς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν, ἐπιτρέψαν ὑμῖν διαλῦσαι τὰς γυναῖκας ὑμῶν ἀπ' ἀρχῆς ὅς ἐστιν ὅς ἐστιν ὡς ἐστὶν.

Il leur dit, C'est que Moysen pour la dureté de vostre cœur, vous a permis de repudier vos femmes: mais du commencement il n'estoit pas ainsi.

9 אמר אגג לכו דין
דמו דשבק אנהתה דלא
גורא ונסב אחרתה גאר
ומן דנסב שביקתה גאר:

*Horis si dicit, che chiunque ripudia-
rà la sua moglie, e fecero che per causa di
fornicazione, e pigliaranne un'altra, com-
mette adulterio: e chi pigliarà per moglie
quella che è ripudiata, commette adul-
terio.*

10 אמרין לה תלמידיה
און הכנא אית עדלגא
בדי גברא לאנתתה לא
פחח למסב אנהתה:

*I suoi discepoli gli di-
rono, Se così si fa il
fatto de l'uomo con la sua moglie, non e
punto expediente al maritarsi.*

11 הו דין אמר להון לא
כל גס ספק לא למלתה
היא אלא מן דיהב לה:

*Egli disse loro, Tutti non capiscano
questa parola: ma quelli de i quali e dato
concesso.*

12 אית ציר מהימנא דמו
פדסג דאמהון אהלדו
הכנא ואית מהימנא
דמו גני נשגא הו
מהימנא ואית מהימנא
דהנו עכדו נפשהון מ
מהימנא מטול מלכותה
דשמינא מן דמשכח
דיספק יספק:

*Perche se fanno de gli eunuchi che son
costi fatti dal ventre de la madre: a se fa-
no de gli eunuchi, che sono stati fatti eu-
nuchi da gli homini. a se fanno de gli eu-
nuchi, che si son fatti eunuchi lor medesi-
mi, per il regno de cielo. Chi può capire
capisca.*

13 הדין קרבו לה טליא
דיסידס אדה עליהון
ויקלגא נפשו דהון ת
תלמידיה:

*Allora gli furono appresentati dei
fantocci, accioche potesse le mani sopra
essi, e orasse: ma i discepoli gridavano
loro.*

14 הו דין ישוע אמר ל
דהון שבוקו טליא אחיו
לנתי ולגא תכלון אנו
דאילו ציר דאד הלון
אנו איתיה מלכותה
דשמינא:

*E lesu disse loro, Lasciate star queste
fantocce, e non proibite loro il venire a
me: perche de tali e il regno de cielo.*

9 ואני אמר לכם כל אשר
ישלח את אשתו כי לא
תזנה ויקח אחרת נאף הוא
ואשר יקח משלחת מנאף:

Y yo os digo que qualquiera que embiare
su muger, sino fuere por fornicacion, y se casare
con otra, adultera: y el que se casare con la em-
biada, adultera.

10 ויאמרו אליו תלמידיו אים
כן יש דבר האדם את האשה
לא טוב להתחתן:

Dizenle sus Discipulos: Si ansi es el negocio
del hombre con su muger, no conviene casarse.

11 והוא אמר אליהם כלם לא
יכלו את הדבר הזה כי לא
אשר נתן להם:

Entonces el les dixo, No todos son capaces
deste negocio: sino a los que es dado.

12 כי היו סריסים אשר מבטן
האם גולדו כן והיו סריסים
אשר געשו מן האנשים והיו
סריסים אשר טרסון לגשגם
בעבור מלכות השמים אשר
יכל להכל יכל:

Porque ay castrados, que nacieron ansi del
vientre de su madre: y ay castrados, que son he-
chos por los hombres: y ay castrados, que se ca-
straron a si mismos por causa del Reyno de los
cielos. El que puede tomar, come.

13 או הגשו אליו ילדים לשם
עליהם את ידיהם ולהתפלל
ותלמידים גערו אותם:

Entonces fueronle presentados algunos
ninnoy, paraque pusiesse las manos sobre ellos,
y orasse: y los Discipulos les rinneron:

14 ויאמר ישוע הניחו את
הילדים ואל תמנעו אותם
לבוא אלי כי לאלה יש מלכות
השמים:

Y Iesus dice: Dexad los ninnoy, y no les im-
pidays de venir a mi: porque de los tales es el
Reyno de los cielos.

9. Δέγω ὑμῖν, ὅτι ὅς τις ἀπο-
λύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, μὴ ἐκ
πορείας, καὶ γαμήσῃ ἄλλω, μοι-
χεύεται· καὶ ὁ ἀπολαμβάνων τὴν
μύηται, μοιχεύεται.

Or ie vous di, moi, que quiconque
repudiera la femme, sinon pour cas de
palliarise, & se marieta à une autre,
commet adultere: & qui se sera marié à
celle qui est repudiee, commet adultere.

10. Αἰροῦσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐ-
τῷ ἐν ᾧ τὰς ἐστὶν αἰτίαν τῷ ἀβραῦται
μετὰ τῆς γυναῖκος, ὡς συμφέρει
μῆται.

Ses disciples lui disent, Si tel est l'af-
faire de l'homme avec la femme, il n'est
point expedient de se marier.

11. Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, καὶ πάρος
χρηστοὶ τὰς λόγους τούτους, ἀλλ' οἱς
δίδωται.

Mais il leur dit, Tous ne comprennent
pas cela, mais ceux auxquels il est don-
né.

12. Εἰσὶ γὰρ οἱ οὐρανῶν, οἱ τινες ἐκ
κοιλίας μητρὸς ἐγγενήθησαν ἄνθρωποι
καὶ οἱ τινες ἀνθρώποι, οἱ τινες ἀνθρώποι
ἀνθρώπων ὡς τὸ ἀβραῦται καὶ
εἰς τὴν ἀνθρώπων, οἱ τινες ἀνθρώπων
εἰς τὴν ἀνθρώπων βασιλείαν τοῦ οὐ-
ρανοῦ, ὁ οὐρανῶν καὶ χρηστοὶ, χρη-
στοί.

Car il y a des eunuques qui sont nais
nés du ventre de leur mere: & y a des
eunuques, qui ont esté faits eunuques
par les hommes: & y a des eunuques qui
se sont faits eunuques eux-mêmes
pour le royaume des cieuz. Qui peut
comprendre ceci, le comprend.

13. Τότε προσελύχθη αὐτῷ παι-
δια, ἵνα τὰς χεῖρας ἐπιθῇ αὐτοῖς,
καὶ προσευχῇ αἰδεμαθῇ ἐπι-
τίμηται αὐτοῖς.

Alors lui furent presentés des petis
enfans, afin qu'il leur imposast les
mains, & qu'il priaist, dont les disciples
le prierent.

14. Οἱ δὲ ἰησοῦς εἶπεν, ἄφετε τὰ
παιδια, καὶ μὴ κωλύετε αὐτὰ ἐλ-
θεῖν πρὸς με· τὸ γὰρ τοῦτο ἐστὶν
τὸ βασιλείαν τοῦ οὐρανοῦ.

Mais Iesus leur dit, Laissez les petis
enfans, & ne les empêchez point de ve-
nir à moi: car à tels est le royaume des
cieux.

CAP. XIX.

Das XIX. Capitel.

Kapitola XIX.

9. Dico autem vobis, quia quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, moechatur: & qui dimissam duxerit, moechatur.

I say therefore unto you, that who soever shall put away his wife: except it be for whoredome: and marry another: he committeth adultery: and who so marrieth her which is divorced, doeth commit adultery.

10. Dicunt ei discipuli eius, Si ita est causa hominis cum uxore, non expedit nubere.

Then said his disciples to him, If the matter be so between man and wife, it is not good to marry.

11. Qui dixit illis, Non omnes capiunt verbum istud, sed quibus datum est.

But he saide unto them, All men cannot receive this thing: save they to whom it is given.

12. Sunt enim eunuchi qui de matris utero sic nati sunt: & sunt eunuchi qui facti sunt ab hominibus: & sunt eunuchi qui se ipsos castraverunt propter regnum celorum. Qui potest capere capiat.

For there are some chaste, which were so borne of their mothers bellies: and there be some chaste, which be made chaste by men: and there be some chaste, which have made them chaste for the kingdom of heaven. He that is able to receive this, let him receive it.

13. Tunc oblati sunt ei parvuli, ut manus eis imponeret, & oraret. Discipuli autem increpabant eos.

Then were brought to him little children, that he should put his hands on them, and pray: and the disciples rebuked them.

14. Iesus vero ait eis, Sinite parvulos, & nolite eos prohibere ad me venire: talium est enim regnum celorum.

But Jesus said, Suffer the little children, and forbid them not to come to me: for of such is the kingdom of heaven.

9. Ich sage aber euch: Wer sich von seinem Weibe scheidet (Es sey denn um der Hurerey willen) vnd freyhet ein andere der bricht die Ehe. Vnd wer die abgeschaidete freyhet / der bricht auch die Ehe.

De ieg siger eder: Huo som stil sig ved sin Hustru (vden det er for Hoer skuld) oc tager en anden / Hand brnder Ecteskaff. De huo som tager den affstilde / hand brnder oc Ecteskaff.

10. Da sprachen die Jünger zu ihm: Stehet die sache eines Mannes mit seinem Weibe also / so ist nicht gut Ehelich werden.

Da sagde Disciplene til haniem: Staar en Mandes sag saa mer hans Hustru / da er det icke gaar at gifte sig.

11. Er sprach aber zu ihnen: Das wort fasset nicht jederman / sondern denen es gegeben ist.

Hand sagde til dem: dette Ord faatter icke huer Mand / men de som det er giffu.

12. Denn es sind etliche verschnitten / die sind aus Mutterleib also geboren / vnd sind etliche verschnitten / die von Menschen verschnitten sind / vnd sind etliche verschnitten / die sich selbst verschnitten haben / um des Himmelreichs willen. Wer es fassen mag / der fasse es.

Ehi der ere nogle Gillinge / som ere saa fødte aff Moders liff / De nogle ere Gillinge / som ere gilledte aff Mennisker / De der ere nogle Gillinge / som haaffue giller dem self / for Himmerigis rige skuld. Huo der stand begribe / hand begribe der.

13. Da wurden Kindlein zu ihm gebracht / daß er die hende auff sie leget / vnd betet. Die Jünger aber fuhren sie an.

Da bleffue der smaa Børn førde til hannem / at hand skulde legue Henderne paa dem / oc bede. De Disciplene straffede dem.

14. Aber Jesus sprach: Lasset die Kindlein / vnd wehret ihnen nicht zu mir zu kommen / denn solcher ist das Himmelreich.

Da saade Jhesus / Lader de smaa Børn berem / oc formener dem icke at komme til mig / Ehi Himmerigis rige hører saadane til.

9. Protoż prawisim wam: Jekdożtoli propustj Manżelku swau (icępro sinistwo) agi nau pogine / czolożij. A kdoż propustjenau pogine / takę czolożij.

A is powiedam wam / Ję fro: bykolwieć opuścił jone swore / oc procz dla nieczyłości / infatę poial / cudzolożę / atobyć koltwiec the kopuścżona poial / cudzolożę.

10. Ażtli genu Wtedlnichy geho: Ponęwadż geřt takowā pre s Manżelkau Eřlowęřku / nany dobre ře jęniti.

Ażtli nę wezmowie tego / Jęřt: tak ře ma sprakwā z łowieć z 30: na / nie jest pożyteczna rzec z ře o jęnić.

11. Kteręřte řekl gim: Ne wřřęćniř pochopti mohau řlowa tohoto / ale ti kteręřmę geřt dāno.

Non im řekl, Nie wřřęcy potymu řę řlowa / ale kteręřm jest dāno.

12. Neboť gřau Panicowě / řtęřň gřau ře tak z Materina břicha zrodili: a gřau Panicos wě / řtęřň vřiněm gřau od ři dň: a gřau Panicowě / řtęřň gřau ře řami w Panicowř od dali pro řrālowřřř Nebeřřě. Kdo muože pochopti / pochopti.

Abowiem řa řęzāncy / kteręř z řřworā mārři tak ře narodžili / ř řa řę řęzāncy / řkhoręř od ludžř řa řęzāncy / řa řę řęzāncy řkhoręř ře řa řęzāncy dla řroleřřwā niebreřřęgo / řřho može potac / nie řay potmie.

13. Eřdęř podāny gřau geřinu Dřřtęř / aby na nę ruce wřřlādal / a modli ře, Wředlniřęř pak přřmilauwali gim.

Eřdęřmu ořřrowano dřřřřř / aby řęcwlořřř nā me / ř modli ře / a wezmowie řu řali ře.

14. Ale Geřřřř, řekl gim: Neřte Dřřtęř gim řemně / a nebrautęř gim / uęř takowęřęř geř řrālowřřřř Nebeřřě.

Ale Jęřus řęřř / řānie řay řie dřřřřř / ani im zabřřāřaycie přřřř chodęć do mnie / abowiem řa řowęřęř řęř řroleřřwā niebreřřř.

ט

15 וְכַאֲשֶׁר שָׁם עָלֵיהֶם אֶת-
יְדֵיהֶם וַיֵּלֶךְ מִשָּׁם :

*Epos chi egli hebbe posle le manis sopra
essi si parti da la.*

16 וְאַחַת הָיָה קָרֵב וַיֹּאמֶר
לָהּ מַלְבִּינָה טָבָא אֲנִי
דְּטַב אֲעִבֵּד דִּיהוּוֹן לִי תִּינָא
דְּלַעֲלִים :

*Et ecce Venne una, e disse li, Maestro
buono, che bene farò io per haver la vita
eterna?*

17 הָיָה דִּין אָמַר לָהּ מַנָּה
קָרָא אֲנִי לִי טָבָא לִירֵד
טָבָא אֵלָּא אִם חַד אֵלֶיָּהּ
אִם דִּין צָבָא אֲנִי דְּתַעֲוִל
לְחִינָא טַר פּוֹקֵדָנָא :

*Egli disse a lui. Perché mi chiami tu
buono? Nissuno è buono, senon tu solo, et tu
laido. E se tu vuoi entrar me la vita, offren-
ma i comandamenti.*

18 אָמַר לָהּ אֵילִין הֵן
פִּין יְשׁוּעָא אָמַר לָהּ דְּלָגָה
תְּקַטִּיל וְלֹא תַעֲוִל וְלָגָה
תַּגְנוּב וְלֹא תַסְהֵד סְהֵדוּת
שׁוֹקֵרָא :

*Celui li dice, Quales? Et il li dit, Non
fais humanité. Non fais adultère.
Non fais faux. Non dis falsé témoignage.*

19 דָּתָא לְאַבּוּיָךְ וּלְאִמָּיָךְ
וּתְהַב לְקַרְיָבְךָ אֵין דְּנִפְשָׁךְ :

*Honora tuo Patrem et tuam matrem : &
ama ut tuum proximum como te stesso.*

20 אָמַר לָהּ הֵן עָלִימָא
הֵלִין פְּלִהִין גִּטְרִית אֲנִין מִן
טְלִיחֵי מַנָּה תַסִּיד אֵתָּא :

*Il giovane li dice, Tutte queste cose
ho osservate fin de la mia giovanezza,
che mi manca egli ancora?*

21 אָמַר לָהּ יֵשׁוּעָא אִם צָבָא
אֲנִי גִמְרִינָא לְמַהוּנָא וְלֹא
וְכֹן קִנְיָנִי וְהֵב לְמַסְכִּינָא
וְתַהוּנָא לְרִסְיַמְתָּ
בְּשִׁמְיָא וְתַנָּה בְּתֵרִי :

*Iesu li disse, Se tu vuoi esser perfetto,
Va. Vendi cuanto tu has, e dallo a i poveri,
& hauerai tu tesoro en cielo : poi vieni, e
seguimmi.*

22 שָׁמַע פִּין הֵן עָלִימָא
מִלְתָּא דְּנָא וְאִין כֹּד
כְּרִינָא לָהּ אֵת הָנָא לָהּ גִּיר
הַנִּנְנָא סְגִינָא :

*Il giovane vidit questa parola, fen-
ando in el contrito perché egli hauerai
poules possessiones.*

ט

15 וְכַאֲשֶׁר שָׁם עָלֵיהֶם אֶת-
יְדֵיהֶם וַיֵּלֶךְ מִשָּׁם :

*Y amiendo puesto sobre ellos las manos, par-
tióse de allí.*

16 וְהָיָה אֶחָד קָרֵב וַיֹּאמֶר לֵי
רַבִּי טוֹב מִה־טוֹב אֲעֲשֶׂה לְהוֹיָהּ
לִי חַיִּי לְעוֹלָם :

*Y he aqui vno llegandose, dixole, Maestro bu-
eno, que bien haré para auer la vida eterna?*

17 וְהוּא אָמַר לֵי מַה קוֹרָא לִי
טוֹב גַּם אֶחָד לִי טוֹב כִּי־אֵם
אֱלֹהִים לְבָדּוֹ וְאֵם תְּתַבֵּץ לְבוֹא
אֶל־חַיִּים שְׁמִר אֶת־הַמִּצְוֹת :

*Y el le dixo, Porque me dizes bueno? Ninguno
es bueno sino vno, es a saber, Dios. Y si quieres
entrar a la vida, guarda los mandamientos.*

18 וַיֹּאמֶר לֵי מַה אֵלֶיָּהּ וַיֹּאמֶר
יֵשׁוּעָא וְאַתָּה לִי תַרְצַח לִי תַנְהִי
לִי תַגְנוּב לִי תַעֲוִל עַד שֶׁקֶר :

*Dixit, Quales? Y Iesus dixo, No matarás.
No adulterarás. No hurtarás. No dirás falso te-
limonio.*

19 כְּבֹד אֶת־אֲבִיָּךְ וְאֶת־אִמָּךְ
וּתְהַב אֶת קָרְבֶּךָ כְּבִיָּךְ :

*Honra al padre y a la madre. Item, Amaras-
a tu proximo, como a ti mismo.*

20 וַיֹּאמֶר לֵי הַבְּחֹר כָּל־אֲלֵהָ
שְׁמִדְתִּי מִנְעוּרִי מַה עוֹד יִחְסַר-
לִי :

*Dizele el mancebo, Todo esto guardé desde
mi mocedad. Que mas me falta.*

21 וַיֹּאמֶר לֵי יֵשׁוּעָא עִם תַּנְהִי
לְהוֹיָהּ תַמִּים לְךָ לֶךְ וּמַכֵּר אֶת-
כָּל־אֲשֶׁר לָךְ וְתֵן לְאֲבִיּוֹנִים
וְהָיָה לָךְ אוֹצָר בְּשָׁמַיִם וְאִין
לָךְ בּוֹא תְבוֹא אַחֲרַי :

*Dizele Iesus, Si quieres ser perfecto, Anda,
vende loque tienes, y dallo a los pobres : y ten-
dras thesoro en el cielo. y ven, segueme.*

22 וּבְשִׁמְעֵי הַבְּחֹר אֶת־הַדְּבָר
הַזֶּה אֶת־דַּרְכּוֹ גָּעַצָב כִּי־הָיָה
לֵי מַקְנֵה רַב :

*Y oyendo el mancebo esta palabra, fuese
triste : porque tenia muchas possessiones.*

ט

15. Καὶ ὅτε θῆκεν αὐτοῖς τὰς χεῖ-
ρας, ἐπερὶ δὲ ἑκάστην.

*Et leur ayant imposé les mains, il se
partit de là.*

16. Καὶ ἰδὼν ἓς προσελθὼν εἶπεν
αὐτῷ· διδασκαλε ἀγαθὲ, τί ἀγα-
θόν ποιήσω, ἵνα ἔχω ζωὴν αἰ-
ώνιον ;

*Et voici, un certain s'approchant lui
dit, Maître qui es bon, quel bien sera-
ie, afin que j'aie la vie éternelle ?*

17. Ὁ δὲ εἰπὼν αὐτῷ, τί με λίσσῃς
ἀγαθόν; ἀδελφε ἀγαθός, ἐν μὴ εἶναι
θῆναι. ἐν δὲ ἡλίθε εἰσαγγέναι εἰς τὴν
ζωὴν, τηρῆσαι τὰς ἐντολάς.

*Il lui répondit, Pourquoi m'appe-
les-tu bon? il n'y a nul bon qu'en: alla-
voir Dieu: que si tu veux entrer en la
vie, garde les commandemens.*

18. Λέγει αὐτῷ, πῶς, ὁ δὲ ἰησοῦς
εἶπεν, τὸ, ἢ φειδύσῃς· ἢ μοιχεύσῃς·
ἢ κλέψῃς· ἐν ψευδευμένῃς τε-
νέσῃς.

*Il lui dit, Quels? Et Iesus lui respon-
dit, Tu ne tueras point. Tu ne com-
mettras point adultère. Tu ne dérob-
eras point. Tu ne diras point fausx
testimoignes.*

19. Τίμα τὸν πατέρα & τὴν μη-
τέρα· ἢ ἀγαπήσεις τὸν πλη-
σίον σου ὡς σεαυτὸν.

*Honore ton pere & ta mere item,
Tu aimeras ton prochain comme toi-
même.*

20. Λέγει αὐτῷ ὁ νεανίσκος·, πᾶν-
τα πῶς ἐφυλάξαμέν· ἐν
ἐντολῇ σου· τί ἐν ὑστερί;

*Le ieune homme lui dit, J'ai gardé
toutes ces choses dès ma jeunesse: que
me défaut-il encore?*

21. Ἐφῆ αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, εἰ θέλεις
πλεῖν·, ὁ πτωχὸς, πωλεῖς τὰ
καὶ ὑποδέχῃ, & δὲς τῷ πτωχῷ, &
ἔσῃς ἡγεμενός ἐν οὐρανῷ· & οὕ-
τως ἀγαλούργῃς μοι.

*Iesus loi dit, Si tu veux estre parfait,
va, vend ce que tu as, & le donne aux
poures: & tu auras en thesot au ciel,
puis vien, & me suis.*

22. Ἀκούσας δὲ ὁ νεανίσκος·, τὸν
λόγον, ἀπῆλθεν λυπούμενος·, ὅτι
πολλὰ ἔχων κτήματα πλεῖν.

*Mais quand le ieuné homme eut en-
tendu cette parole, s'en alla contris-
te: car il auoit de grands biens.*

יט

23 וַיֹּשֶׁעַ יֵשׁוּעַ בֵּין אָמַר לֵת לְתַלְמִידוֹתָי אָמִין אָמַר אֲנִי לָכוֹן דַּעַטְלָנָא הִי לַעֲתִידָא דַּעֲוֹל לְמַלְכוּת שְׁמַיָּא:

Onde Iesus disse ai suoi discipoli, Io vi dico in verità, che il ricco difficilmente entrerà nel regno de' cieli.

24 תוֹב בֵּין אָמַר אָמַר לָכוֹן דְּדִלִיל הוּא לְצַמְלָנָא לְמַעַל בְּחַרוּבָא דְּמַחְסָא אִו עֲתִידָנָא דַּעֲוֹל לְמַלְכוּתָא דַּאֲלֵהָא:

E da nuovo vi dico, e gli è più facile che un cammello passi per il petruccio d'una ago, che un ricco entri nel regno de' Dio.

25 תַּלְמִידָא בֵּין כִּד שְׁמַעוּ תַּהֲרִין הָיוּ טַב נְאֻמֵּין מִנִּיבֵי מַשְׁכָּח דַּיְהוּא:

E dendo questo a suoi discipoli si stupivano grandemente, dicendo, Chi può dunque offer saluo?

26 חַר בָּהוֹן יֵשׁוּעַ וְאָמַר לַהוֹן לֵית בְּנִי—נִשְׂאָה הָדָא לֹא מַשְׁכָּחָא לֵית אֲלֵהָא בֵּין כָּל מַדָּם מַשְׁכָּחָא:

E la v. riguardandoli, disse loro, Appresso de gli huomini questo è impossibile, ma appresso iddio son possibili tutte le cose.

27 הִידִין עֲנָא בְּאִפְנֵי וְאָמַר לַה הֵנָּה חֲנוּ שְׁבָקוּ כָּל מַדָּם וְאִתִּין בְּתַרְךָ מִנְּאֲרֵי יְהוּא לֹא:

Allor Pietro rispondendo, gli disse, Ecco noi habbiamo lassato il tutto, & habbiamo seguito, che cosa dunque n'hauremo noi?

28 אָמַר לַהוֹן יֵשׁוּעַ אָמִין אָמַר אֲנִי לָכוֹן דַּאֲתָהוֹן דַּאֲתִיתוּן בְּתַרִי בְּצַלְמָא חַרְתָּנָא מִנְּאֲרֵיבָא בְּרָה דַּאֲנִשְׁנָא עַל תְּרֻבּוּסֵי דַּשׁוּבְחָה תַּתְּבוּן אֲרֵי אֲתָהוֹן עַל תְּרִי—עֶסֶר כּוֹרֶסֶן וְהַדּוּבּוֹן תְּרִי—עֶסֶר שְׁבָטָא דִּיִּסְרָאֵל:

Et I. v. disse loro, Io vi dico in verità, che voi che mi habete seguito, ne la regeneratione, quando il Figliuol de l'huomo sedrà nel seggio de la sua gloria, sedrete a mecor' voi sopra dodici seggi, & giudicare la dodici tribu d'Israel.

יט

23 וַיֹּשֶׁעַ אָמַר אֱלֹהִים לְתַלְמִידוֹ אָמִין אָמַר אֲנִי אָמַר לָכֶם כִּי יַעֲצֹל עֲשִׂיר לְבוֹא אֱלֹהִים מַלְכוּת הַשְּׁמַיִם:

Entonces Iesus dixo a sus discipulos; Dicierto os digo, que el rico difficilmente entrara en el Reyno de los cielos.

24 וְעוֹד אָמַר אֲנִי אָמַר לָכֶם קָל הוּא לַעֲבוֹר הַגִּמְלָה בְּעֵד חוֹר הַמַּחֲטָא מִבוֹא עֲשִׂיר אֱלֹהִים מַלְכוּת אֱלֹהִים:

Mas os digo, que mas liuiano trabajo es pasar un cable por el ojo de una aguja, que el rico entrar en el Reyno de Dios.

25 וְכַאֲשֶׁר שָׁמַעוּ תַּלְמִידוֹ אֲחַת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה זָבְהָלוּ מֵאֵד לְאָמַר וּמִי יוֹכֵל לַהֲוֹשֶׁעַ:

Sus discipulos oyendo estas cosas espantaronse en gran manera, diciendo, Quien pues podrá ser saluo?

26 בְּכַיִּט יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אֲחַת-הָאִנְשִׁים וְאֵת לֹא תוֹכֵל לַהֲוִיָּה אֶבֶל אֵת הָאֱלֹהִים כָּל תוֹכֵלָה לַהֲוִיָּה:

Y mirando los Iesus, dixoles, Acerca de los hombres imposible es esto: mas acerca de Dios todo es posible.

27 אֲוֹרְעָנָה כִּיפָּה וַיֹּאמֶר אֲלֵיוֹ הֵנָּה אֲנַחְנוּ עֹזְבֵי כָּל אֲשֶׁר לָנוּ וְנִצְלָךְ אַחֲרֶיךָ וּמָה יִהְיֶה לָנוּ:

Entonces respondiendo Pedro, dixole, Heaqui, nosotros hemos dexado todo, y te auemos seguido, que pues auemos?

28 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ אֲלֵיהֶם אָמִין אָמַר אֲנִי אָמַר לָכֶם כִּי אֲנִי אֲשֶׁר הִלְכְתֶּם אַחֲרַי בְּחַלִּיפָה אִם יֵשֵׁב בֶּן-אָדָם עַל-כִּסֵּא כְבוֹדוֹ וְהָשְׁבוּ זֶם אֲתָם עַל-שְׁתֵּי עֶשְׂרֵה כִּסֵּאוֹת וְהָשְׁבִי אֶחָד-שָׁנִי עֲשִׂיר שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל:

Y Iesus les dixo, De cierto os digo, que vosotros que me auays seguido, quando en la regeneratione se asentará el Hijo del hombre en el throno de su gloria, vosotros tambien os sentareys sobre doze thronos para juzgar a los doze tribus de Israel.

יט.

23. Οὐ γὰρ ἰσχύει εἰσελθεῖν τὴν μακρο-
ταγὴν αὐτῶν ἀμὲν λέγω ὑμῖν, ὅτι δύ-
σκολον πλουτεῖν· ἀλλ' ὡς ἂν εἰσέλθῃ τις
τὴν βασιλείαν τοῦ οὐρανοῦ;

Adonc Iesus dit à ses disciples, En vérité ie vous di, qu'un riche entrera difficilement au royaume des cieux.

24. Πάλιν γὰρ λέγω ὑμῖν, ὡς ἂν περὶ
καμῆλον διὰ τρυπημα-
τός τινος εἰσέλθῃ, ἢ καμῆλος
εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ οὐρανοῦ;

Et de rechef ie vous di, Il est plus aisé qu'un chameau passe par le petruccio d'une aiguille, que qu'un riche entre au royaume de Dieu.

25. Ἀκούσαντες οὖν οἱ μαθηταὶ αὐ-
τοῦ, ἐκπληρόσθησαν (Φοβήθησαν) λέγοντες·
τίς ἂν δύναται σωθῆναι;

Ces choses ouïes, les disciples s'estonnaient fort, disant, Qui est-ce donc qui peut être saué?

26. Ἐμβλέψας γὰρ ὁ ἰησοῦς, εἰπὼν
αὐτοῖς, ὡς ἂν ἀνθρώπος εἰς τὸ εἰσελ-
θεῖν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ οὐρανοῦ;

*Et Iesus les regardant leur dit, Quant aux hommes, cela est impossible. Mais quant à Dieu, toutes choses sont possi-
bles.*

27. Τότε ἀποκριθεὶς ὁ πέτρος
εἶπεν αὐτῷ, ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν
πάντα, καὶ ἡκολούθησαμέν σοι τί
ἀποδοθήσεται ἡμῖν;

Adonc Pierre prenant la parole lui dit, Voici nous auons tout délaisé, & t'auons suivi: que nous en auendras-tu donc?

28. Οὐ γὰρ ἰσχύει εἰσελθεῖν αὐτοῖς ἀμὲν
λέγω ὑμῖν, ὅτι ὡς ἂν εἰς τρυπη-
ματός τινος εἰσέλθῃ καμῆλος, ὅταν
καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τοῦ
θρόνου δόξης αὐτοῦ, καὶ καθίσῃ αὐτὸς καὶ ὑμεῖς
ἐπὶ δώδεκα θρόνους, καὶ κρίνῃτε τὰς
δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραὴλ.

*Et Iesus leur dit, En vérité ie vous di, que vous qui m'auayz suivi, en la regene-
ration, quand le Fils de l'homme sera assis au throno de sa gloire, vous aussi
serez assis sur douze thronos, iugeans les douze lignees d'Israel.*

23. Iesus autem dixit discipulis suis, Amen dico vobis, quia dives difficile intrabit in regnum caelorum.

Then Iesus said unto his disciples, Verely I say unto you, that a rich man shall hardly enter into the kingdom of heauen.

24. Et iterum dico vobis, facilius est camelum per foramen acus transire, quam diuitem intrare in regnum caelorum.

And againe I say unto you, It is easier for a camel to go through the eye of a needle, then for a rich man to enter into the kingdom of God.

25. Auditis autem his, discipuli mirabantur valde, dicentes, Quis ergo poterit saluus esse?

And when his disciples heard it, they were exceedingly amazed, saying, Who then can be saved?

26. Aspiciebat autem Iesus, dixit illis, Apud homines hoc impossibile est, apud Deum autem omnia possible sunt.

And Iesus beheld them, and said, be cause of men, this is impossible; but with God all things are possible.

27. Tunc respondens Petrus, dixit ei, Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te: quid ergo erit nobis?

Then answered Peter, and saide to him, Behold, we haue forsaken all, and followed thee: what shall we haue?

28. Iesus autem dixit illis, Amen dico vobis, quod vos qui secuti estis me, in regeneratione, cum sederit filius hominis in sede maiestatis suae, sedebitis & vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israel.

And Iesus said unto them, Verely I say to you, that when the Son of man shall sit in the throne of his maiestie, ye which followed me in the regeneration, shall sit also vpon twelue thrones, & iudge the twelue tribes of Israel.

23. Iesus aber sprach zu seinen Jüngern: Warlich ich sage euch / ein Reicher wird schwerlich ins Himmelreich kommen.

Da sagde Ihesus til sine Disciple / Sandellige / Jeg siger eder / En Rig kommer Meppeliger / Himmerigis rige.

24. Vnd weiter sage ich euch / Es ist leichter daß ein Kamel durch ein nadelöhre gehe / den das ein Reicher ins Reich Gottes komme.

De ydermere siger ieg eder / Det er lettere / at it Kamel gaar gennem it Naale øye / Endt at en Rig kommer i Guds rige.

25. Da daß seine Jünger höreten / entsakten sie sich sehr / vnd sprachen: Je / wer kan denn selig werden?

Der hans Disciple hørde det / bleffue de saare forferdede / oc sagde / Quo sand da bliffue salig?

26. Iesus aber sahe sie an / vnd sprach zu ihnen: Bey den menschen ist unmöglich / aber bey Gott sind alle dinge möglich.

Da saa Ihesus paa dem / oc sagde til dem / Hoff / Kennisten er det umuelige / Men hoff Gud / cre alle ting muelige.

27. Da antwortet Petrus / vnd sprach zu ihm: Sihe / wir haben alles verlassen / vnd sind dir nachgefolget / was wirdt vns dafür?

Da suarede Peter / oc sagde til hannem / Ser / Vi haaffue offergiffue alting / oc effterfuld dig / Hvad skulle vi haaffue igen?

28. Iesus aber sprach zu ihnen: Warlich ich sage euch / daß ihr / die ihr mir seidt nachgefolget / in der Widergeburt / da des menschen Son wird sitzen auf dem Stul seiner Herrlichkeit / werdet ihr auch sitzen auff zwölff Stülen / vnd richten die zwölff geschlechter Israel.

Ihesus sagde til dem / Sandellige siger ieg eder / At i som haaffue effterfuld mig / i skulle vdi Gensødelser / naar Kennistens Son skal sidd paa sin Herlig / heds stol / oc saa sidd paa tolf Stole / oc domme de tolf Israels stæder.

23. Tedy Gęjsse řekl Biednijskim swym: Zagisť prawym wám / je bohatý neso nadně přigde do království Nebestěho.

Tedy Jezus řekl vezním swym / Zaprawde powiebam wám / iż bogá tby trudno wstąpi do Królestwa nebiesiego.

24. A opťt prawym wám: Snážegęť Woblaudu strze wšy gęhly progyti / neřli bohas tčmu wgyti do království Nebestěho.

Žaf: powiebam wám / Łatwiej jest Wobladowi przez bytę ię ielna přeć / niž bogáhemu wstąj do Królestwa nebiesiego.

25. A wšlssawšse řo Wtedb nichy dnwli je welmi / řauce: Wtedy řdo bude mocy spasen býti?

Co řlssawšy wemowle ře go / řlcl: je báz o mowrac / A řo ředy mo je byt zbawion?

26. A pohleděw Gęjsse / řekl: Wlidi gęť to nemožně / ale w Bohawšseřy wčy gšau možne.

A Jezus wemrawšy nā nře / řekl im / W ludy to nie podobno iest / Ale w Bogā wšyřci řecy podobne sū.

27. Tedy odpowěděw Petr / řekl gęmu: Hle wy opus šli gšne wšseřy wčy / a šli gšne za tebau / co ředy myti budeme?

Tedy Piotr odpowědāze / řekl gęmu / Wrořny my opuścili wšyřko y pořlchmy za teba: Co ře nam teby dořlame?

28. A Gęjsse řekl gım: Žagisť prawym wám / žewy řte řyž gšie nāředowali mne / w bruhčn narozeni / řdy ředne Syn řlowěka nā řtolicy wle bnosli řwě / řednete y wy nā dwānāci řtolich / řāudřce dwānāćero Porolmij Izraelskě.

A Jezus řekl im / Zaprawde powiebam wám / iż wy kroyřcie zemna řlę w odrodzeniu / gdy wřies bęie Syn řlowiecy nā řtolcu dwāly řwey / będřcie y wy řie bęie nā dwānāćie řtolcy / řā dęie dwānāćie pokoleniā Izraelskě.

יט

29 וְכָל אֲשֶׁר יַעֲזֹב אֶת־בֵּית אָבִיו אֶת־אִמּוֹ אֶת־אֶחָיו אֶת־אִשְׁתּוֹ אֶת־כָּל־עַלְמָיו וְיָלֶכֶת אַחֲרַי וְאֶת־חַיֵּי כָל־עַלְמָיו יִקְבֹּץ יִהְיֶה וְיִלְעָלֶם יָאֵרֶנּוּ:

Et chiunque ha uerà lassato case, o fratelli, o padre, o madre, o moglie, o figliuoli, o campo, per el Nome mio, e uiscuerà per ogni un cento, & hereditara la uita eterna.

30 וְרַבִּים יְהִי רִאשׁוֹנִים אֲשֶׁר הֵיוּ אַחֲרוֹנִים וְאַחֲרוֹנִים אֲשֶׁר הֵיוּ רִאשׁוֹנִים:

Ma molti che son primi, faranno ultimi, & gli ultimi faranno primi.

כ

1 דְּמִיָּה גֵיד מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם לְאָדָם בֶּעַל חֲבִית אֲשֶׁר יָצָא מִשְׁכָּנִים בְּבֹקֶר לְשָׂכָר בּוֹעֲלִים אֶל־בְּדֻמּוֹ:

Imperchè il regno de cieli è simile ad un homo padre de famiglia, il quale uol fare, subito che fu giorno ad allegar de gli operari ne la sua uigna.

2 הָיָה דִּין עִם בְּעָלָא מִן דִּינָא בְּיִנְמָא וְשִׁדְרָא אֲנוּן לְכַרְמָה:

Et effendo si accordato con gli operari per un denaro il giorno, gli mandò ne la sua uigna.

3 וַנִּפְקֵי בְּתֵלָת שְׁעֵין וַחֲמֵי אַחֲרֵיהֶם דְּהִנְמִין בְּשׁוּקָא וּבְטִילִין:

Poi uscendo fuore circa l' hora terza, ne uiddo de gli altri che si stamano nel mercato atiosi.

4 וַאֲמַר לְהֵין וְלוֹ אַף אֲתֵינוּ לְכַרְמָא וּמִדָּם דְּנָלָא יִהְיֶה אֲנָא לְכֹן:

E disse à quella ancora, Andate ancor uos ne la mia uigna, & io uos darò tutto quello che sarà giusto.

5 הָיוּ דִּין אֲנָלוּ וַנִּפְקֵי תוֹב בְּשׁוּרָא וּבְתִשְׁעֵי שְׁעֵין וַאֲבָר הַכִּרְיָה:

Et quando andarno. Et uscendo da nueue fuore circa la sesta e nona hora, fece el simile.

יט

29 וְכָל אֲשֶׁר יַעֲזֹב אֶת־בֵּית אָבִיו אֶת־אִמּוֹ אֶת־אֶחָיו אֶת־אִשְׁתּוֹ אֶת־כָּל־עַלְמָיו וְיָלֶכֶת אַחֲרַי וְאֶת־חַיֵּי כָל־עַלְמָיו יִקְבֹּץ יִהְיֶה וְיִלְעָלֶם יָאֵרֶנּוּ:

Y qualquiera que dexare casas, o hermanos, o hermanas, o padre, o madre, o muger, o hijos, o tierras, por mi nombre, recibirá ciento tanto, y la vida eterna aurá por heredad.

30 וְרַבִּים יְהִי רִאשׁוֹנִים אֲשֶׁר הֵיוּ אַחֲרוֹנִים וְאַחֲרוֹנִים אֲשֶׁר הֵיוּ רִאשׁוֹנִים:

Mas muchos primeros, serán postreros: y postreros, primeros.

■

1 כִּי גִדְמָתָה מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם לְאָדָם בֶּעַל חֲבִית אֲשֶׁר יָצָא מִשְׁכָּנִים בְּבֹקֶר לְשָׂכָר בּוֹעֲלִים אֶל־בְּדֻמּוֹ:

Porque el Reyno de los cielos es semejante à un hombre, padre de familia, que salió por la mañana à coger peones para su uinna.

2 וּבְאֲשֶׁר יָאֵת לְבַעֲלִים בְּהוֹרָא לֵינָם וַיִּשְׁלַח אֲוָתָם לְכַרְמּוֹ:

Y concertado con los peones por un dinero al dia, embiólos à su uinna.

3 וַיֵּצֵא בְּשַׁעֲהַ הַשְּׁלִישִׁית וַיִּרְא אֲחֵרִים עוֹמְדִים בַּשּׁוּק וּבְטִילִים:

Y saliendo cerca de la hora de las tres, vido otros que estauan en la plaza ociosos:

4 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לְכוּ גַם אֲתֵינוּ לְכַרְמִי וְאֲשֶׁר צִדְקָה הִיא אֲנִי לָכֶם:

Y dixoles, Id cambien vosotros à mi uinna, y daroshé loque fuere justo.

5 וּבְאֲשֶׁר הָלְכוּ עוֹד יָצָא בְּשַׁעֲהַ הַשְּׁשִׁית וַחֲשֵׁית וַחֲשֵׁית וַיַּעַשׂ כְּמוֹ־לָךְ:

Y ellos fueron, Salió otra vez cerca de las seys, y de las nueue horas, y hizo lo mismo.

יט

29. Καὶ πᾶς ὃς ἀφῆκεν οἰκίαν ἢ ἀδελφούς, ἢ ἀδελφάς, ἢ πατέρα ἢ μητέρα, ἢ γυναικα, ἢ τέκνα, ἢ ἀγροί, ἵνα ἕξῃ ἐν ὀνόματί μου, ἵνατι, ὡς πολλὰ ὅσα λήψεται καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσῃ.

Et quiconque aura delassé maisons, ou freres, ou sœurs, ou pere, ou mere, ou femme, ou enfans, ou champs à cause de mon Nom, il en receura cent fois autant, & heritera la vie eternelle.

30. Πολλοὶ ὅτι ἴστανται πρῶτοι, ἔσχατοι ἔσονται, καὶ ἔσχατοι, πρῶτοι.

Mais plusieurs qui sont premiers, seront derniers: & les derniers seront premiers.

Κ Ε Φ Α Α. Κ.

ΟΜΟΙΑ γάρ ἐστι ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ὡς ἐστὶν ὁ πατήρ οἰκοδομῶν, ὃς πρὶν ἔξελθαι ἅμα πρὸς ἡμᾶς ὡς οὐκ ἔστιν ἐν τῇ ἀμπέλῳ αὐτοῦ.

Car le royaume des cieus est semblable à un pere de famille, lequel est sorti incontinēt au point du iour pour loer des ouuriers pour la uigne.

2. Συμφωνήσας ὁ κύριος τῷ ἔργῳ ὃς ὁλοκατέλειπε ἡμῶν, ἀπέστειλε αὐτοὺς εἰς τὴν ἀμπελῶνα αὐτοῦ.

Et quand il eut accordé avec les ouuriers à un denier par iour, il les envoya à la uigne.

3. Καὶ ἐξελθὼν πάλιν τὸ τρίτον ὥρα, εἶδεν ἄλλους ἐστῆτας ἐν τῇ ἀγορᾷ ἀργούς.

Puis estant sorti enuiron les trois heures, il en vid d'autres qui estoient sans besoigne au marché.

4. Καταίους εἰπὼν ὁ κύριος καὶ ἡμῶν εἰς τὴν ἀμπελῶνα, καὶ ὁ κύριος ὁ δίδωμι, δώσω ὑμῖν.

Ausquels il dit, Allez-vous en aussi à ma uigne, & ie vous baillerai ce qui sera de raison.

5. Οἱ ὅτι ἐπληθύνοντο πάλιν ἐξελθὼν πάλιν ἔκτις καὶ ἐνάτις ὥρα, ὁ κύριος ὡσαύτως.

Et ils s'y en allerent, Puis se tint de rechef enuiron six & neuf heures, & fit de mesme.

S. MATTHÆVS.

CAP. XIX.

19. Et omnis qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum: centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit.

And whosoever shall forsake house / or brethren / or sisters / or father / or mother / or wife / or children / or lands / for my Names sake: he shall receive an hundredfold more: and shall inherit everlasting life.

30. Multi autem erunt primi, novissimi: & novissimi primi.

But many that are first: shall be last: and the last: shall be first.

CAP. XX.

Simile est regnum cælorum homini patrifamilias qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam.

For the kingdom of heaven is like unto a certain householder which went out at the dawning of the day to hire labourers into his vineyard.

1. Conventione autem facta cum operariis ex denario diurno, misit eos in vineam suam.

And hee agreed with the labourers for a pence a day: & sent them into his vineyard.

2. Et egressus circa horam tertiam, vidit alios stantes in foro otiosos.

And he went out about the thirde hour: and saw other standing idle in the market place.

4. Et dixit illis, Ite & vos in vineam: & quod iustum fuerit, dabo vobis.

And he said unto them: Go ye also into my vineyard: and whatsoever is right: I will give you: and they went their way.

5. Illi autem abierunt. Iterum autem exiit circa sextā & nonam horam: & fecit similiter.

Again hee went out about the sixth and ninth hours: and did likewise.

S. Mattheus.

Das XIX. Capitel.

29. Und wer verlesset Heuser oder Brüder / oder Schwester / oder Vater / oder Mutter / oder Weib / oder Kinder / oder Acker / vmb meines Namens willen / der wirdt's hundertfältig nehmen / vnd das ewige Leben erben.

De huo sem offuer giffuer Hus/eller Broder/ eller Söstre/ eller Fader/ eller Moder/ eller Mutter/ eller Vorn/ eller Agre/ for mit Namn skuld/ Hand skal tage der hundrede fold/ oc arffue der ewige lif.

30. Aber vil die da sind die ersten/ werden die letzten/ Vnd die letzten werden die ersten sein.

Men mange som ere de første/ bliffue de sidste/ De de sidste/ skulle bliffue de første.

Das XX. Capitel.

Als Himmereich ist gleich einem Hausvater / der am morgen außgieng / Arbeiter zu mieten in seinen Weinberg.

Himmerigis rige lignis ved en Høsbonde/ som vrgick om morgenen/ at leye Arbejdere i sin Vingård.

2. Vnd da er mit den Arbeitern einward / vmb einen groschen zum Tagelohn / sandte er sie inn seinen Weinberg.

De der hand bleff forligt met Arbejdere/ om en PENDING til daglon/ da sende hand dem i sin Vingård.

3. Vnd gieng auß vmb die dritte stunde / vnd sahe andere an dem Markt müßig stehen.

De hand gick ud ved den tredie stund/ oc saa andre staa ledige paa Torffute.

4. Vnd sprach zu ihnen: Gehet ihr auch hin inn den Weinberg / ich wil euch geben was recht ist.

De sagde til dem/ Gaa i oc saa hør i Vingården/ Jeg vil giffue eder hvad ret er.

5. Vnd sie giengen hin. Abermal gieng er auß / vmb die sechste vnd neundte stunde / vnd thet gleich also.

De he ainge hen. Hand gick atter ud/ ved den sieste oc niende stund/ oc gjorde lige saa.

S. Mathaus.

Kapitola XIX.

29. A každy kdož opusti dům/ neb Bratř/ neb Sestry/ neb Otce/ neb Matku/ neb Manželku/ neb Syny/ a neb Pole pro gměno mē/ stořát wiće wěcme/ a swotom wěčnym wladnau bude.

A wšelkř křhorby opuřit domy/ abo bratř/ abo siostry/ abo otce/ abo matku/ abo žone/ abo djetř/ abo roledlažmecnā mōtego/ tyle stořat wěcme/ a swot wěčny dyl wladnau bude.

30. Wnožy paf prwnij/ budau poslednij: a poslednij prwnij.

A wiele pierwnych beda ostařtci wnožy/ a ostařtci wnožy pierwni.

Kapitola XX.

Podobno gest Královsti wj Nebestě Cělowěku Hospodari/ kteržy wšelk hneď ráno/ aby nahaldělnyky na Winicy swau.

A domem podobne gest Krolestwu nebežstie cělowěku hospodari/ kteržy wšelk hneď ráno/ aby nahaldělnyky na Winicy swau.

2. A kždy se stala smlaowa a dělnyky z Deniže děnnižo/ poslal gena Winicy swau.

A kdy se smowil z robotnyky fām/ křof a na džen/ poslal je do winice swowey.

3. A wšelk w hodinu třetij wšelk gině na nāginu ani stogij prāždnij.

A wšelk w třetiey gos diny/ wšelk drugie křozy stali na rynku proznuť.

4. W třetij gin: Wdětěžy w na Winicy mau: a co bude sprawedliwěho/ dām wām.

A řekl im/ Jděte wy do winice/ a coby sprawedliwěho bylo/ dām wām.

5. A on i šel. Opět paf wšelk při šestě a dewátě hodině/ a w činně řěž.

A oni posli: Žāšie wšelk wšelk w třetiey gos diny/ a coby sprawedliwěho bylo/ dām wām.

כ

6 ולא פייחד עסרן שציו
נפק ואשכח אחריו
דקיסיו ובטליו ואמר להון
מנא קיסיו אנתון נמא
כלה ובטליו

Poi circa l'hora undecima, essendo fuori, ne trouo de gli altri che si stauano pure oisosi, e dice loro, Perche vi state qui qua tutto l' di oisosi?

7 אמרין לה דלא אנש
אנן אמר להון ולואף
אנתון לכרמא ומרם
דנלא נסבין אנתון:

Essi gli dicono, Perche beniamo ci ha allegati. Egli dice loro, Andateci a uocare uos na la mia vigna, e uenirete tutto quello che sera giusto.

8 בד הנה דין ומשנה
אמר מרמא כרמא לרב
ביתא קרי לפעלל ונהב
להון אגרהון ושכרן מן
אחרים ואמרמא להרמא

Venuta che fu la sera, il padron de la vigna dice al suo fattore, Chama gli operari, e paga loro la mercede, cominciando da gli ultimi infino a i primi.

9 ואנתו הנון דחד עסרן
שציו נסבין דינר דינר:

Et arrivati quelli ch'erano venuti circa l'undecima hora, viceversa ciascuno un denaro.

10 וכד אתו קרמין
סברו דיתיר שהליו ושקלו
דינר דינר אף הבון:

Poi venendo i primi, si pensavano di dover ricevere piu: e viceversa per anch'essi, ciascuno un denaro.

11 וכד שקלו רטנו ער
מרמא ביתא:

E venuto il moymuravano contra il padre di famiglia.

12 ואמרין הליו אחרים
הרמא שצא עבדו ואשית
אנן עמו דשקלו יוקרה
דיומא וחומא:

Dicendo, Questi ultimi hanno lavorato un hora sola, e tu gli hai fatto pari a noi che habbiamo portato il peso del giorno, e il calore.

6 וכעשתי עשרה שעה יצא
וימצא אחרים עומדים בבטלים
ויאמר להם מה פה עומדים
אתם כל היום בבטלים:

Y saliendo cerca de las onze horas, halló otros que estauan ociosos, y dixoles, Porque estays aqui todo el dia ociosos?

7 אמרו לו כי איש לא שכר
אנחנו אמר אליהם לכו גם
אתם בכרמי ואשר צדקה היא
תקחו:

Dizenle ellos, Porque nadie nos ha cogido. Dizeles, Id tambien vosotros a la vinna, y recibireys lo que fuere justo.

8 ובאשר היה ערב אמר אדון
הבדל לאיש אשר נצב על
הבדל קרמא לפועלים ותן להם
אשר השכר תהל מאחרונים
עד הראשונים:

Y quando fue la tarde del dia, el scñor de la vinna dixo a su procurador, Llama los peones, y pagales el jornal comenzando desde los postreros hasta los primeros.

9 והאלה אשר כעשתי עשרה
עשרה באו איש איש את חזוניהו
לקחו:

Y viniendo los que auian venido cerca de las onze horas, recibieron cada vno vn dinero.

10 ויבואו הראשונים ויחשבו
כי יותר מאלה לקחתם ויקחו
גם תמא איש את חזונו:

Y viniendo tambien los primeros, pensaron que auian de recebir mas: mas tambien ellos recibieron cada vno vn dinero.

11 ובאשר לקחו הליו על
בעל הבית:

Y tomando lo murmurauan contra el padre de la familia.

12 לאמר כי האלה האחרונים
אחת שעה פועלו ונשנה אותם
לנו אשר את ממשחת היום ואת
החם נשאו:

Diziendo, Estos postreros han hecho vna hora, y has los hecho iguales a nosotros, que auemos lieuado la carga y el calor de dia.

ד.

6. περί τῆς ὀνδκάτης ὥρας
ἐξελθὼν, εὗρεν ἄλλους ἐστῶτας δε-
χοῦς, καὶ λέγει αὐτοῖς· τί ὧδε ἐστὴ-
κατὰ ὅλην τὴν ἡμέραν δεχοί-
σιν;

Et environ les onze heures il sortit, & en trouua là d'autres qui estoient sans besongne, auxquels il dit, Pourquoy vous tenez-vous ici tout le iour à rien faire?

7. Λέγουσιν αὐτῷ, ὅτι οὐδὲς ἡ-
μῶς ἐμισθίσαντο. λέγει αὐτοῖς· ὑ-
πάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὴν ἀμπελῶ-
να, καὶ ὁ κύριος ὑμῶν ἀποδοθήσεται.

Ils lui respondirent, Pource que personne ne nous a loës. Et il leur dit, Allez-vous-en aussi a une vigne, & vous receurez ce qui sera de raison.

8. Ὁψίας τῆς ἡμετέρας λέγει ὁ κύ-
ριος τοῦ ἀμπελῶνος τῷ ὑπὸ-
τρόπῳ αὐτοῦ, κάλεσον οὗτοι ἐργά-
τας, καὶ δοσθὲν αὐτοῖς τὸν μισθόν,
ἀρχαμὲν ἀπὸ τῶν ἑσχατῶν ἕως
τῶν πρώτων.

*Quand donc le soir fut venu, le mai-
stre de la vigne dit à celui qui auoit
charge de ses affaires, Appelle les ou-
uiers, & leur paye leur loyer: commen-
çant de puis les derniers iusques aux
premiers.*

9. Καὶ ἐλθόντες οἱ περὶ τῆς ὀδε-
κάτης ὥρας, ἔλαβον ἑκάστος δένα-
ριον.

*Adonc ceux deuers les onze heures
estans venus, ils receurent chacun vn de-
nier.*

10. Ἐλθόντες δὲ οἱ πρώτοι ἐνόμι-
σαν ὅτι πλείονα λήψονται· καὶ ἔλα-
βον καὶ αὐτοὶ ἑκάστος δέναριον.

*Or quand les premiers furent venus,
ils auoient plus receuoir: mais ils re-
ceurent aussi chacun vn denier.*

11. Λαβόντες δὲ ἐγένοντο κατὰ
τὸ οἶκος διανοήσαντες.

*Et ayant receu, murmurerent con-
tre le pere de famille.*

12. Λέγουσιν, ὅτι οὐκ οἱ ἔργα
μῶν ὥραν ἐποίησαν, καὶ ὡς οὖν ἡμῶν
αὐτοῖς ἐποίησαν τῆς βασιλείας τοῦ
θεοῦ καὶ ἡμεῖς, καὶ τὸν κύριον
καὶ τὸν καὶ.

*Disans, Ces derniers-ici n'ont beson-
gné qu'une heure, & tu les as faits pa-
reils à nous, qui auons porté le faix du
iour & le hasle.*

6. Circa undecimam verò exiit, & inuēnit alios stantes, & dicit illis, Quid hic statis tota die otiosi.

And he went about the eleventh houre / & found other standing idle / & said vnto them / Why stand ye here all the day idle?

7. Dicunt ei, Quia nemo nos conduxit. Dicit illis, Ite & vos in vineā, / & quòd iustum fuerit, accipietis.)

They said vnto him / Because no man hath hired vs. He said to them / See ye also ye into my vineyard / and whosoever is right / that shall he receive.

8. Cum serò autem factum esset, dicit dominus vineæ procuratori suo, Voca operarios, & redde illis mercedem, incipiens à novissimis usque ad primos.

And when eue was come the master of the house said vnto his procurator / Call the labourers / and say vnto the last comers / Behold ye are here / and ye shall come to the first.

Cum venissent ergo qui à undecimam horam venierant, acceperunt singulos denarios.

At they which were hired about the eleventh houre / came and receiued euen man a penny.

10. Venientes autem & primi, arbitrati sunt quòd plus essent accepturi: acceperunt autem & ipsi singulos denarios.

Now when the first came / they supposed that they should receiue more / but they likewise receiued euen man a penny.

11. Et accipientes murmurabant aduersus patrem familiās.

And when they had receiued / they murmured against the Master of the house.

12. Dicentes, Hi novissimi una hora fecerunt: & pares illos nobis fecisti qui portauimus pondus diei & aestus.

Saying / These last haue wrought but one houre / and thou hast made them equal vnto vs / which haue borne the burden and heate of the day.

6. Vmb die eilffte stunde aber gieng er auß / vnd fand andere müßig stehen / vnd sprach zu ihnen: Was sthet ir hie den ganzen tag müßig?

Men ved den ellefte stund gick hand ud / oc fand andre staa ledige / oc sagde til dem / Hui staa i her den ganze tag ledige?

7. Sie sprachen zu ihm: Es hat vns niemand gedinget: Er sprach zu ihnen: Gehet ir auch hin in den Weinberg / vnd was recht sein wirdt / soll euch werden.

De sagde til hannem / Der sende ingen off-hand sagde til dem / Gaa i oc saa hen i Vingarden / oc huat der er / skulle i saa.

8. Da es nun Abend ward / sprach der Herr des Weinbergs zu seinem Schaffner: Ruffe den Arbeitern / vnd gib ihnen den Lohn / vnd heb an / an den letzten / biß zu den ersten.

Der der bleff nu afften / sagde Herren for Vingarden til sin Foget / Ralbe Arbenderne / oc giff dem den / De begynde paa de sieste / indtil de første.

9. Da kamen die vmb die eilffte stunde gedinget waren / vnd empfieng ein jeglicher seinen Groschen.

Da fermtte de som vaare sende ved den ellefte stund. oc paa den sieste indtil den første.

10. Da aber die ersten kamen / meineten sie / sie würden mehr empfangen / vnd sie empfiengen auch ein jeglicher seinen Groschen.

Men der de første komme / mente de at de skulde faaet mere / De de sieste oc saa huer sin Pending.

11. Vnd da sie den empfiengen / murreten sie wider den Haußvater.

Men der de sieste den / murrede de mod Høshønden.

12. Vnd sprachen: Dife letzten haben nur eine Stunde gearbeitet / vnd du hast sie vns gleich gemacht / die wir des tages Last vnd die Hitze getragen haben.

De saade / Disse sieste haaffue eton arbender en stund / oc du haaffue giord dem lige mer off / vi som haaffue baaret dagens Byrde oc Hede.

6. Při gednáci pať hodin vřel / analezl jiné ani slogij n řel gim: Proč tuto slogijte celý den prázdni?

Porým oholo sedennasťe go dziny n řel dšy / nalezl drugie řorzy stali prójnuacy / y řel im / Proč tdu stojíte celý džen prójnuacy?

7. Říkanu gemu: Neb žádný nás nemahal. Dym gim: Gdětž v mo na Vinicu mu / a což bude spravedlivého vezmete.

Řekli mu / Ti nás žádní n e řel: Řekli mu / Džle y vy do minuce koby bylo spravedlivého vezmete.

8. A dož byl večer / řel Pán Vinicu svému: Povolať dělání / a zaplať jim mzdu / věna od posledních až do prvých.

A do večer pr řel / řel Pán vinicu svému / Povolať roborníky / y oddav im zaplať / počať od až do prvých.

9. A dož přišli ti kteří by li při gednáci hodin přišli / mžal gedent až y po Pěťty.

A do přišli oni řorzy o sedennasťe godziny byli zmořie ni / mžali řaž y po grošu.

10. Y přišli dše prvých / dom nivali se řebý mēli mžce mžti: ale mžali gšau y oni gedent řaž y po Pěťty.

Přýřel řel y prvých / mnenali řebý mžce mžti mžti: ale mžali y oni řaž y po grošu.

11. A mžavši / řaptali proti Høshødři.

A mžavši / řaptali proti Høshødři.

12. Řlauce: Tito poslednj gednu hodinu toliko dělali / a rovně gš genám vřinil / řel řij gšie nřli Řřimě dne y horko.

Moviac / Řlauce: Tito poslednj gednu hodinu toliko dělali / a rovně gš genám vřinil / řel řij gšie nřli Řřimě dne y horko.

כ

13. הוּ דִּין צָנָא וְאָמַר לְחַד
מִנְהוֹן חֲבֵדִי לֹא מִצְנֵי
אֲנָה בֵּד לֹא הֵנָּה בְּדִינֵךְ
הָצֵק עִמִּי :

*Et egli rispondendo, disse ad un de lo-
ro, Amico, io non ti fo già torto : non t'ac-
cordasti tu con meco per un denaro ?*

14. סָבִי לֵךְ וְלֹא צָבָא אֲנָה
דִּין וְלֵהֲנָא אַחֲרֵנָּה אֲחֵל
אִיר דִּינֵךְ :

*Togli il tuo, e vattene : io voglio dare
à questo ultimo tanto quanto a te.*

15. אִו לֹא שְׁלִיט לִי דְמַדָּב
דְּצָבָא אֲנָה אֲצַקְד בְּדִלִי
אִו עֵינֵךְ בִּישָׁא דְאֲנָה טָב
אֲנִי :

*Non è egli lecito far de la cosa mie quel
che tu voglio ? E accio tuo e ego maliziano,
per che io, en unione ?*

16. הַכֵּנָּה יִהְיוּ אַחֲרֵנָּה
הַדְּמִיָּה וְהַדְּמִיָּה אַחֲרֵנָּה
סְגִינָא אֲמִין הַכֵּנָּה וְיַעֲרִין
גְּבִינָא :

*In questo modo gli ultimi faranno
primi, & i primi ultimi. Perchè molti
sunt chiamati, e pochi eletti.*

17. צִתִּיד הוּא דִּין יִשׁוּעַ
וְיִסֵּק לְאוּרִשְׁלָם וְדַבֵּר
לְתַרְעָסָא תַלְמִידָיו
בִּינְהֵי וְלֵהוֹן בְּאוּרִשְׁלָם
וְאָמַר לֵהוֹן :

*Et ascendendo Iesus in Ierusalem, presen-
tando a parte nel camino a suoi dodici discipo-
li, & disse loro.*

18. הֵנָּה סִלְחִין חֲסִין ל
לְאוּרִשְׁלָם וְדַבֵּר דְּאֲנָשָׁא
מִשְׁתַּלֵּם לְרַבִּי כְּהֵנָּה
וְלִסְכֵּנָּה וְיִחִיבֵנָּה וְיִחִיבֵנָּה
לְמוֹתָנָה :

*Ecco noi sagliamo in Ierusalem, & il
Figliuolo de l'huomo sarà dato ne le mani
de principali Sacerdotes, & de gli Scribi, &
condannarannolo a morte.*

19. וְיִשְׁלַחֲנוּהִי לְצַמְמָא
וְיַפְחִיחוּ בָּהּ וְיַגְדִּינְהִי
וְיִקְרַבֲּוּהִי וְלִגְמֵם
וְיַתְלִתֵּהּ יָקוֹם :

*E darannolo in poter de Gentili ad
esser schernito, flagellato, & crucifisso, & il
terzo dia resuscitarà.*

כ

13. וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לְאַחַד מֵהֶמָּה
מִרְעִי אֵינִי עוֹשֶׂה לָּךְ חֶמֶס הֲלֹא
בְּזוּזָה תִּאֲוֶה לִּי :

*Y el respondiendole dixo à uno de ellos, Ami-
go, no te hago agrauio. No te concertaste con-
migo por un dinero ?*

14. לֵךְ אֲשֶׁר לָךְ וְלֹא כִּי־רָצִיתִי
לְאַחֲרוֹךְ הֵנָּה לִתְּתִי כְמוֹ לָךְ :

*Toma lo que es tuyo, y vete : y quiero dar
à este postrero como à ti.*

15. אִו הֲלֹא אֲכַל לַעֲשׂוֹת אֶת־
אֲשֶׁר צִדְדָה בְּעֵינַי אִו אִם עֵינֵךְ
תִּרְוֹעַ כִּי־אֲנִי מַטִּיב הוּא :

*No me es licito à mi hazer loque quiero
en mi cosas ? Es malo tu ojo, porque yo soy
bueno ?*

16. לָכֵה יִהְיוּ הָאַחֲרֹנִים רִאשׁוֹנִים
וְהָרִאשׁוֹנִים אַחֲרֹנִים כִּי רַבִּים
יִקְרָאוּ וּמַעֲטִים יִבְחָרוּ :

*Así los primeros serán postreros : y los pos-
treros primeros : porque muchos son llamados,
mas pocos escogidos.*

17. וַיַּעַל יֵשׁוּעַ אֶל־יְרוּשָׁלַם
וַיִּקַּח אֶת־שְׁנַיִם עָשָׂר תַּלְמִידִים
בְּסֹתֵר בְּדֶרֶךְ וַיֹּאמֶר לָהֶם :

*Y subiendo Iesus à Ierusalem, tomó sus do-
ze Discipulos à parte en el camino, y dixoles.*

18. הֵנָּה אֲנִי הֹנֵה עוֹלִים יְרוּשָׁלַיִם
וְכֹל הָאָדָם יִמְסֹר לְשָׁרֵי הַכְּהֵנִים
וְלִסְכֵּנִים וְיִחִיבוּהוּ לְמוֹת :

*Heaquí subimos à Ierusalem : y el Hijo del
hombre será entregado à los principes de los sa-
cerdotes, y à los Escribas : y condenarlo han
à muerte :*

19. וְיִמְסְרוּהוּ לְגוֹיִם לְהַלְיֵץ
לְהַסֵּר וּלְתַלּוֹת וּבִיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי
יָקוּם :

*Y entregarlo han à las Gentes para que lo
escarnezan, y açoten, y crucifiquen : mas al ter-
cero dia resuscitarà.*

κ.

13. Ο ὁ δὲ ἀποκριθεὶς ἑπὶ αὐ-
τῷ ἐπαῖρε ὅτι ἀδικαὶ σ. κ. ἔχ. ὁ ἰσχυ-
ρίζῃ σου φωνήσας μοι :

*Et il respondit à l'un d'eux, & dit.
Compagnon, te ne te fais point de tort :
n'as-tu pas accordé avec moi à un de-
nier ?*

14. Ἄρῃ τὸ πρὸς ἐμὲ, ὅτι ἔπα-
ρα τῷ ἐχάτῳ δοῦμαι εἰς καὶ
σοί.

*Prene ce qui est tien, & c'en va : mais si
je veux donner à ce dernier autant
comme à toi.*

15. Ἡ σὺ ἐξ ἑστί μοι ποιῆσαι ὅ τι
ἔλω ἐκ τῆς ἐμοῦς ; οἱ δὲ ἐφθελμῶ-
σα ποιησὲς ἔσθ' ὅτι ἐγὼ ἀγαθὸς
εἰμι :

*Ne m'est-il pas possible de faire ce
que ie veux de mes biens ? Tu es-tu est-
il malin de ce que ie suis bon ?*

16. Οὗτοι εἰσιν οἱ ἔσχατοι,
πρῶτοι καὶ οἱ πρῶτοι, ἔσχατοι, πολλοί
καὶ ὅτι πολλοὶ ἐκλήθη, ὅδε ἐκλε-
κτοί.

*Ainsi les derniers seront premiers
& les premiers, derniers : car plusieurs
sont appeles, mais peu esleus.*

17. Καὶ ἀναβάντων εἰς ἱερου-
σάλημ, παρελαβὼς αὐτὸν δώδε-
κα μαθητὰς κατ' ἰδίαν ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ
εἶπεν αὐτοῖς.

*Et Iesus montant en Ierusalem,
pria à part, sur le chemin ses douze di-
sciples, & leur dit.*

18. Ἰδοὺ ἄναβάντες εἰς ἱερου-
σάλημ, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου πα-
ραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῶσι καὶ γραμ-
ματευσί, καὶ κατακράσουσιν αὐτὸν
θανάτῳ.

*Voici, nous montons en Ierusalem,
& le Fils de l'homme sera livré aux
principaux Sacerdoteurs & aux Scri-
bes, & ils le condamneront à mort.*

19. Καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς
ἐθνεσιν εἰς τὸ μωσαῖζαι, καὶ μωσα-
γέσου, καὶ σταυρώσου, καὶ τῇ τρίτῃ
ἡμέρᾳ ἀναστήσεται.

*Et le livreront aux nations pour s'en
mocquer, & le fouetter, & crucifier :
mais au troisième iour il ressuscitera.*

12. At ille respondens, unicorum dixit: Amice, non facio tibi iniuriam: nonne ex denario convenisti mecum?

And hee answered one of them / saying / Friende / I do thee no wrong: didest thou not agree with me for a penny?

14. Tolle quod tuum est, & vade: volo autem & huic novissimo dare sicut & tibi.

Take that which is thine owne / and goe thy way: I will give unto this last, as much as to thee.

15. Aut non licet mihi quod volo, facere? an oculus tuus nequam est quia ego bonus sum?

Is it not lawfull for me to do as I will with mine owne? Is thine eye evill because I am good?

16. Sicerunt novissimi, primi: & primi, novissimi. Multi enim sunt vocati, pauci vero electi.

So the last shall be first / and the first last: for many are called / but fewe chosen.

17. Et ascendens Iesus Ierosolimam, assumpsit duodecim discipulos in secreto, & ait illis.

And Iesus went up to Jerusalem / and tooke the twelue disciples apart in private, and said unto them.

18. Ecce ascendimus Ierosolimam, & filius hominis tradetur principibus sacerdotum & Scribis, & condemnabunt eum morte.

Beholde / we goe up to Jerusalem / and the Sonne of man shall be delivered unto the chiefe Priests: and unto the Scribes: and they shall condemne him to death.

16. Et tradent eum Gentibus ad illudendum & flagellandum, & crucifigendum, & tertia die resurget.

And shall deliver him to Gentiles / to mocke / and to scourge / & to crucifie him: but the third day he shall rise againe.

13. Er antwortet aber / vnd saget zu einem vnter inen: Mein Freund / ich thu dir nicht vnrecht / Bist du nicht mit mir eins worden vmb einen Groschen?

Hand suarede / he saide til en aff dem / Min Venn / ieg got dick icke vrect / Est du icke forliget mit mig om en Pending?

14. Nimm was dein ist / vnd gehe hin. Ich will aber disem letzten geben / gleich wie dir.

Tag der die er / he gack hen. Ieg vil gifue denne liste / lige som dig.

15. Oder hab ich nicht macht zu thun / was ich will / mit dem meinen? Siehest du darumb scheel / daß ich so gütig bin?

Eller haaffuer ieg icke maect til / at gøre mit mit / huad ieg vil? Seer du der faare tvært / at ieg er god?

16. Also werden die letzten die ersten / vnd die ersten die letzten sein. Den vil sind beruffen / aber wenig sind auß erwählt.

Saa skulle de siste bliffue de første / De de første de siste. Thi mange ere kaldede Men saa ere vdualede.

17. Vnd er hoch hinauff gen Jerusalem / vnd nam zu sich die zwölff Jünger besonders auff dem wege / vnd sprach zu ihnen:

De hand drog hen op til Jerusalem / oc tog de tolf Disciple serdelis til sig paa vegen / oc sagde til dem.

18. Siehe / wir ziehen hinauff gen Jerusalem / Vnd des Menschen Sohn wird den Hohenpriestern vnd schrifftgelehrten überantwortet werden / vnd sie werden in verdammen zum Tode.

See wy reyse hen op til Jerusalem / De Menschen Son skal anuordis de Hyperste Prestter oc Schrifftloge / De de skulle fordomme hannem til dode.

19. Vnd werden in überantwortten den Heiden / zu verspotten / vñ zu geißeln / vnd zu creußigen / vnd am dritten tage wird er wider auffstehen.

De skulle antworde Hedninge hannem / til at bespaaerte oc at hudstryge / oc at laarsfeste / De paa tredie dag skal hand opstaa igen.

13. Non odporoděw gedno mu? nich / řekl: Přijtež / nežis nym tobě škody / wšak gfo? Denijže dennjho sinluwil sem nau?

Non odpowiedācie / řekl iedn nemu? nich / Chowāczypu nie czy: nie / krzywdy / & zaś sie nie ziomwil z groja?

14. Wezmij coż twého gest / a odejdi: chey zagisłe y tomus to posledniemu dati pāto y to bē.

Weźmi co twego iest / & idź precz / chęćśa temu ośtātecznemu dāciāko y tobie.

15. Zdalij mi nesi slyšy včiniš ti w mēm což chey? & tili ofo twē nesi lechcine gest / že yā doś brōgsem?

Trāz mi sie nie godźi wezynie z motu co chce? Abo ofo twote zlościwe iest / zjem iā dobry?

16. Takj budau poslednij prwnij / a prwnij poslednij. Nebo mnoho gfo powolaných ale mǎlo wywołanych.

Takē ośtāteczni beda pierwszemi / & pierwszy ośtātecznymi / Abo wiecin wiele iest wezwanych / ale mǎlo wybranych.

17. A wsiupuge Gejfo do Geruzalēma / popal o sebau dwanaście Wcednijskō swych tany / y řekl jim.

- Agdy šedl Jezus do Jeruzalem / wstāl z soba dwanaście wezmow osobno nā drodze / & řekl im.

18. A wsiupugeme do Geruzalēma / a Syn cłowēka wydan bude knižatūm kněžstwm a Wistrām / a odsaudit gen na Smrt.

Ocho idźemy do Jeruzalem / & Syn cłowiescy bedzie wydan Aśiajeram Kapłanūm / y nāuczycielom / y osadza go nā śmierć.

19. Adadij gen mzymu & idu f posmijwanij / a f bičowanij / a f ukrzyżowanij / a třecijho dne žnrtw ych wstane.

Zpodādza go pogānom nā to kbyśie z nie nāgrali / y bičowali go / y ukrzyżowali go / & třecieho dnia powstanie.

20. הָיָיוּ הָרְבִּירָה לָהּ
אִמְהוֹן דָּבִי וְכִדִּי הִי וּבִ
וּבְנֵיהָ וְסִגְדָה לָהּ וְשִׁאֵלָה
הֵנֶה לָהּ מִדָּם:

Alber la madre de figliuoli di Zebedee venne a lui con i suoi figliuoli, inchinandosi a lui, e domandandoli qualche cosa.

21. הָיָיוּ דִין אָמֵר לָהּ מִנָּה
אֲבִיָהּ אֲמָרִי אֲמָרִי לָהּ
אָמֵר דִּיתְבוּן הָלִין תְּרִין
בְּנֵי חֵד מִן יְמִינָהּ וְחֵד מִן
סְמָלָהּ בְּמַלְכוּתָהּ:

E egli disse, Che vuoi tu? Ella gli disse, Di che questi due miei figliuoli seggano nel tuo regno, uno a la tua destra, e l'altro a la sinistra.

22. אָמֵר יֵשׁוּעַ וְאָמֵר לָהּ
יִרְצִין אֲנִיהוֹן מִנָּה סְמָלִין
אֲתִין מְסִכְחִין אֲתִין לִ
לְמַשְׁתָּה פֶסֶס דְּאֲנִיָּה
אֲתִיד אָנָה לְמַשְׁתָּה אִין
מִעֲמֻדִיתָה דְּאֲנִיָּה אָמֵר
אֲנִיָּה תִעֲמִידוֹן אֲמִידוֹן
לָהּ מְסִכְחִין:

E lei e rispondendo, disse, Vorrei sapere quel che tu domandi. Potere voi beuere il calice che ho a beuere io? e esser battezzati del battesimo, da che son battezzato io? E gli disse, Voi possiate.

23. אָמֵר לְחִין פְּסִי ת
תְּשִׁיתוֹן וּמִעֲמֻדִיתָה
דְּאֲנִיָּה אָמֵר אָנָה תִעֲמִידוֹן
דִּיתְבוּן דִּין מִן יְמִינִי וּמִן
סְמָלִי לְאִהוֹת דִּילִי דְּאִתִּל
אֵלָה דְּאִילִין דִּיתְסִיבִת מִן
אֲבִי:

E egli disse loro, Voi beuerete bene il mio calice, e sarete battezzati del battesimo, del qual son battezzato io: ma il sedere a la mia destra, e a la mia sinistra, non l'appartiene a me il darlo: ma a quello sarà dato di i quales è apparecchiato dal Padre mio.

24. פֶּד דִּין שְׂמִיעוֹ אָסְרָה
רְגִו עַל הָבוֹן תְּרִין אֲחִין:

Et habendo gli altri dieci detto questo, si sedettero da due fratelli.

25. וְקָרָא אֲבוֹהֵי יֵשׁוּעַ וְאָמֵר
לְהוֹן יִרְצִין אֲנִיתוֹן דְּרִי
דְּרִישִׁיתוֹן דְּעִסְמָמָה מִ
מְדִיתוֹן אָבוֹן וְרִירְבִּיתוֹן
עֲלֵיתוֹן:

E i x e gli chiamò a se, e disse, Voi sapete che i principi de le genti signoreggiano sopra essi, e i grandi esercitano la potestà sopra quelli.

20. אִין קָרְבָה אֵלָיו אִם בְּנֵי וְכִדִּי
עִם-בְּנֵיהָ וְתַשְׁתַּחֲוִי לוֹ לְשִׁאֵלָה
שִׁאֵלָה מִמֶּנּוּ:

Entonces llegose a el la madre de los hijos de Zebedee con sus hijos, adorando, y pidiendole algo.

21. וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ מִנָּה שִׁאֵלָתְךָ
תִּשְׁאָל לֹא אָמֵר אֲשֶׁר יֵשְׁבוּ שְׁנֵי
בְנֵי הָאֵלָה אֶחָד לְיְמִינִי וְאֶחָד
לְשִׁמְאֵלָה בְּמַלְכוּתִי:

Y el le dixo, Que quieres? Ella le dixo, Di que se assienten estos dos hijos míos el vno a tu manderecha, y el otro a tu yzquierda en tu Reyno.

22. וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָא יִדְעִיתֶם
מִדֵּה-תִשְׁאָלוּ תְּתוּכְלוּ לְשִׁתּוֹת
אֶת-הַכּוֹס אֲשֶׁר אֲנִי שׁוֹתָה
לְהִטֵּב לְבָבְכֶם אֲשֶׁר אֲנִי בָהּ
אֲשִׁיב לְיֹאמְרוֹ אֵלָיו גּוֹכָל:

Entonces Iesus respondiendo, dixo, No sabeys lo que pedis, Podeys beuer el vaso que yo tengo de beuer? y ser baptizados del baptismo deque yo soy baptizado? Dicenselos ellos Si.

23. וַיֹּאמֶר לָהֶם הִנֵּה-כּוֹסִי
תִּשְׁתּוּהוּ וּבְטִבְלָהּ אֲשֶׁר אֲנִי
אֲטִיב לְהִטֵּב לְבָבְכֶם אֲךָ לְשִׁבָה לְיְמִינִי
וּלְשִׁמְאֵלָה אֲיָנָה לִי לְחֵת כִּי-אִם
אֲשֶׁר גָּכוֹן לָהֶם מִנָּה:

El les dize, A la verdad mi vaso beuerays y del baptismo deque yo soy baptizado, serays baptizados: mas sentaros a mi manderecha y a mi yzquierda, no es mio dar lo, sino a los que esta aparejado de mi Padre.

24. וַיִּשְׁמְעוּ הָעֲשָׂרָה וַיִּכְעֲסוּ
עַל-שְׁנֵי-הָאֲחִים:

Y como los diez oyeron esto, enojaronse de los dos hermanos.

25. וַיִּשׁוּעַ קָרָא אֲוֹתָם אֵלָיו
וַיֹּאמֶר הֲלֹא תִדְעוּ כִּי-שָׂרֵי הַגּוֹיִם
יִמְשְׁלוּ בָם וְהַגְּדוֹלִים יִשְׁלְטוּ
עֲלֵיהֶם:

Entonces Iesus llamandolos, dixo, Ya sabeys que los principes, de las Gentes se ensennorean sobre ellas: y los que son Grandes, ellascutan sobre ellas potestad.

מ.

20. Τότε προσελθὺν αὐτῷ ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ μετὰ τοῦ Ἰωάννου ἀδελφοῦ καὶ αἱ θυγατέρες αὐτοῦ.

Lors la mere des fils de Zebedee vint à lui avec ses fils, se prosternant, & lui demandant quelque chose.

21. Οὗ δὲ εἰπὺν αὐτῇ τί θάλῃς λέγει αὐτῇ, ἐπὶ ἵνα καὶ θισωσιν αὐτοὺς οὐκ ἔστι μοι, καὶ ἐκ δεξιῶν καὶ ἐκ ἀριστερῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ μου.

Et il lui dit, Que veux-tu? Elle lui die, Ordonne que mes deux fils qui sont icy, soyent assis l'un à ta main droite & l'autre à ta gauche, en ton royaume.

22. Ἀπεκρίθας δὲ ἰησοῦς εἶπεν, οὐκ οἶδατε τί αἰτεῖσθε, θύματα ἐσὶν τοῦ πνεύματος, ὁ ἐν μέλει πίπῃ ἐν τῇ βασιλείᾳ, ὁ ἰσχυρὸς βασιλεύει, βασιλεύει δὲ αἱ λιγυροὶ αὐτοῦ οὐκ ἀμύνει.

Et Iesus respondant, dit, Vous ne savez que vous demandez: pouvez-vous boire la coupe que ie ay? & estre baptizés du baptisme auquel ie dois estre baptizer? Mais disent, Nous le pouvons.

23. Καὶ λέγει αὐτῇ, τί μέν ποτε λέγεις μοι ποῦν, καὶ τοῦ ἰσχυροῦ βασιλεύει, ὁ ἐν μέλει πίπῃ, καὶ ἐκ δεξιῶν καὶ ἐκ ἀριστερῶν μετ' ἐμοῦ, καὶ ἐκ δεξιῶν καὶ ἐκ ἀριστερῶν μετ' ἐμοῦ, καὶ ἐκ δεξιῶν καὶ ἐκ ἀριστερῶν μετ' ἐμοῦ, καὶ ἐκ δεξιῶν καὶ ἐκ ἀριστερῶν μετ' ἐμοῦ.

Et il leur dit, De vray vous boirez ma coupe, & serez baptizés du baptisme, auquel ie sera baptizé: mais il n'est point à moi de le donner, mais il sera donné à ceux auxquels il est préparé de mon Pere.

24. Καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα ἠγόνασαν ἐπὶ τοῖς δύο ἀδελφοῖς.

Les dix autres ayans ouï cela, furent indignés contre les deux freres.

25. Οὗ δὲ ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτοὺς εἶπεν, οἶδατε ὅτι οἱ ἄρχοντες τοῦ κόσμου, καὶ οἱ μεγάλοι ἀσπάζονται αὐτοὺς.

Parquoi Iesus les ayant appelés vers soi, leur dit, Vous savez que les princes des nations les maistrisent: & les grands viuent d'autorité sur icelles.

כ

26 לא דין הכנה יחנך
בינתכן אלא מן וצבנך
ככון דיהנא רבא יהנך
לכון משמשנא :

Non farà già così tra voi : ma chiunque vorrà tra voi divenire grande, sia vostro ministro.

27 ומן וצבנא ככון דיהנא
קדמנא יהנא לכון עבדנא :

E chiunque vorrà tra voi esser primo, sia vostro servitore.

28 איכנא דברה דאנשא
לא אחתא דישמש אלא
דישמש דתת-גבשה פ
בורהנא חלף סגנא :

E come il Figliol de l'huomo non è venuto per esser servito, ma per servire, e dare l'anima sua in redenzione per molti.

29 ופד גפך ושיע מן א
איריחא אחתא רנא בתרה
כנשא סגנא :

E portando se effi da Ierico, una gran turba ti seguia.

30 והנא סגנא תרין
יתבין חוץ על יד אחרת
וכר שמעו דישוע עבר יה
יהב קלגא ואמרין א
אתרחם עלון מדי ברה
דדוד :

Et ecco due ciechi che sedevano lungo la via, dicendo che il nov passava, gridavano dicendo : Habbi misericordia de noi, Signore, Figliol de David.

31 כנשא דין פאין רנא
בהן דישחקין והבין ית
יתרנא ארביב קלהן
ואמרין מרו אתרחם עלון
ברה דדוד :

E la turba gli riprendeva, perché incessano, ma essi maggiormente gridavano, dicendo : Habbi misericordia de noi, Signore, Figliol de David.

32 והם ושיע וקרא אבון
ואמר מנגא צבין אנתון
אעבר לכון :

E la s' fermata se li chiamò, e disse, Che volete voi che io vi faccia?

33 אמרין לה מרו דית
דיתבתון עינן :

Effi gli dissero, Signora, che ci siano aperti gli occhi.

כ

26 וְלֹכָה לֹא יִהְיֶה בֵּינֵיכֶם כִּי־
אִם אִשֶּׁר יִחְבֹּץ לְהוֹרֹת בָּכֶם
גְּדוֹל יִהְיֶה מִשְׁרִתְכֶם :

Mas entre vosotros no sera así : sino el que quisiere entre vosotros hacerse grande, sera vuestro seruidor.

27 וְאִשֶּׁר יִחְבֹּץ בָּכֶם לְהוֹרֹת
הַרְאֵשׁוֹן יִהְיֶה עַבְדְּכֶם :

Y el que quisiere entre vosotros ser el primero, sera vuestro siervo.

28 כִּי־אִשֶּׁר גָּם הוּא בֶרֶךְ־הָאָדָם
לֹא בָא לְהַשְׁרִית כִּי־אִם לְשֵׁרֵת
וְלִתֵּת אֶת־נַפְשׁוֹ בְּדִין לְרַבִּים :

Como el Hijo del hombre no vino para ser servido, sino para servir, y para dar su vida en rescate por muchos.

29 וַיֵּצֵאוּ מִן־יְרִיחוֹ וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו
עִם רֶבֶב :

Entonces saliendo ellos de Iericho, seguia la gran companna.

30 וְהָיָה שְׁנֵי עוֹרִים יֹשְׁבֵי אֶל־
הַדֶּרֶךְ וַיִּשְׁמְעוּ כִּי־יֵשׁוּעַ יֵעְבֹר
וַיִּצְעֲקוּ לֵאמֹר חֲנֻנֵנוּ אֲדוֹנֵינוּ בֶרֶךְ־
דָּוִד :

Y he aqui dos ciegos sentados junto al camino, como oyeron que Iesus passava, clamaron, diciendo, Sennor, Hijo de David, ten misericordia de nosotros.

31 וְהָעָם צָעְרוּ אֹתָם לְחִשּׁוֹת
וְהָמָּה יוֹתֵר צָעֲקוּ לֵאמֹר חֲנֻנֵנוּ
אֲדוֹנֵינוּ בֶרֶךְ־דָּוִד :

Y la companna les rennia que callassen : mas ellos clamaban mas, diciendo, Sennor, Hijo de David, ten misericordia de nosotros.

32 וַיַּעֲמֵד יֵשׁוּעַ וַיִּקְרָא לָהֶם
וַיֹּאמֶר מַה תִּרְצוּ אֲעֲשֶׂה לָכֶם :

Y parandose Iesus, llamolos, y dixo, Que querays que haga por vosotros?

33 וַיֹּאמְרוּ לוֹ אֲדוֹנֵי אִשֶּׁר
תִּפְקְחֵנוּ עֵינֵינוּ :

Dizele ellos, Sennor, que sean abiertos nuestros ojos.

כ.

26. Οὐχ ὅτις δι' ἑαυτοῦ ἐν ὑμῶν
αἰτ' ὅς ἐστι θείων ἐν ὑμῶν μέγας θύει-
δου. ἵνα ὑμῶν διὰ τοῦτο.

Mais il ne sera point ainsi entre vous : ainsi quiconque voudra estre grand entre vous, soit vostre ministre.

27. Καὶ ὅς ἐστι θείων ἐν ὑμῶν πρῶτος θέλει ὡς ἐν ὑμῶν δούλος.

Et quiconque voudra estre premier entre vous, soit vostre serviteur.

28. Ὡστε ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθεν διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἅπασιν τοῖς ἀνθρώποις.

Tout ainsi que le Fils de l'homme n'est point venu pour estre servi, mais pour servir, & donner sa vie en rançon pour plusieurs.

29. Καὶ ὡς παρελθόντων αὐτῶν ὁ δὲ ἄρχων ἡρώδης αὐτοὺς ὤχλησεν πολλὰ.

Et comme ils se paroyent de Ierico, grande troupe le suivit.

30. Καὶ ἰδοὺ δύο τυφλοὶ καθήμενοι ὁδῷ καὶ ὁδῶν. ἀκούσαντες οὖν αὐτοὺς ὁ ἄρχων ἡρώδης λέγοντες. Ἰλασθε ἡμᾶς κύριε υἱὸς δαυὶδ.

Et voici, deux aveugles qui estoient assis pres du chemin, ayant ouï que Iesus passoit, et dirent, disans, Seigneur Fils de David, aye pitié de nous.

31. Οἱ δὲ ὄχλοι ἐπιτίμησαν αὐτοῖς. ὅτι σιωποῦσιν οἱ ὅτι μέγας, ἔκραζον, λέγοντες. Ἰλασθε ἡμᾶς κύριε υἱὸς δαυὶδ.

Et la troupe les tança, afin qu'ils se tussent : mais iceux crioyent tant plus fort, disans, Seigneur, Fils de David, aye pitié de nous.

32. Καὶ εὖς ὁ ἰησοῦς ἐφώνησεν αὐτοὺς, καὶ εἶπεν. τί θέλετε ποιῆσαι ὑμῖν ;

Et Iesus s'arrestant les appela, & dit, Que voulez-vous que ie vous face ?

33. Αἰτούντων αὐτοῦ κύριε, ἵνα ἀνοίχθωσι ἡμῶν οἱ ὀφθαλμοί.

Ils lui dirent, Seigneur, que nos yeux soyent ouverts.

26. Non ita erit inter vos, sed quicumque voluerit inter vos maior fieri, sit vester minister.

But it shall not bee so among you, but who soeuer will bee great among you, let him be your servant.

27. Et qui voluerit inter vos primus esse, erit vester servus:

And who soeuer will bee chiefe among you, let him be your servant.

28. Sicut filius hominis non venit ministrari, sed ministrare, & dare animam suam redemptionem pro multis.

Such as the sonne of man came not to be serued, but to serue, and to geue his life for the redemption of many.

29. Et egredientibus illis ab Iericho, secuta est eum turba multa.

And as they departed from Iericho, a great multitude followed him.

30. Et ecce duo cæci sedentes secus viam, audierunt quia Iesus transiret: & clamauerunt dicentes, Domine, miserere nostri, fili David.

And beholde, two blinde men sitting by the way side, when they heard that Iesus passed by, cryed saying, O Lord, the Sonne of David, haue mercy on vs.

31. Turba autem increpabat eos ut tacerent. At illi magis clamabant, dicentes, Domine, miserere nostri, fili David.

And the multitude rebuked them, because they should holde their peace: but they cried the more, saying, O Lord, the Sonne of David, haue mercy on vs.

32. Et stetit Iesus, & vocauit eos, & ait, Quid vultis ut faciam vobis?

Then Iesus stood still, and called them, and said, What will ye that I should doe to you?

33. Dicunt illi, Domine, ut aperiantur oculi nostri.

They said to him, Lord, that our eyes may be opened.

26. So soll es nicht sein vnter euch, sondern so jemand will vnter euch gewaltig sein, der sey euer Diener.

Saa skal der ickē vere blant eder, Men der som nogen vil vere meeng blant eder, hand skal vere eders Tienere.

27. Vnd wer da will der fürnemeſt sein, der sey euer Knecht.

De huo som vil vere den Ypperste, hand skal vere eders Tienere.

28. Gleich wie des Menschen Son ist nicht kommen, daß er ihm dienen lasse, sondern daß er diene, vnd gebe sein Leben zu einer erlösung für vile.

Lige som Menniskens Son er icke kommen, at lade sig riene, Men at hand vilde riene, oc giffue sig til en Genløfelse for mange.

29. Vnd da sie von Jericho außzogen, folgete ihm vil Volcks nach.

De der de drogē vð fra Jericho, fulde meget Følgē effert hannem.

30. Vnd sihe, zwen Blinden saßen am wege, vnd da sie höreten, daß Iesus fürüber gieng, schryen sie, vnd sprachen: Ach HERR du Son David, erbarm dich vnser.

De see, der sade tho Blinde hoff vønen, De der de hørde, at Ihesus gic frem, robede, oc sagde, Ach HERR, du Davids Son, Forbarne dig ossuer oss.

31. Aber das Volck bedrohet sie, daß sie schweigen solten. Aber sie schryen vielmehr, vnd sprachen: Ach HERR, du Son David, erbarm dich vnser.

Da eruede Følget dem, at de skulde tie. Men de robede meget mere, oc sagde, Ach HERR, du Davids Son, Forbarne dig ossuer oss.

32. Iesus aber stund stille, vnd rief ihnen, vnd sprach: Was wolt ihr, daß ich euch thun soll?

Da stod Ihesus stille, oc talde at dem, oc sagde, Hvad villet, at ieg skal gøre eder?

33. Sie sprachen zu ihm: HERR, daß vnser augen auffgethan werden.

De saade til hannem, HERR, at vore øyen funde oplades.

26. Metak bude mezy vami Alekdozholi mezy vami bude chytli bori veysh, budiz sluzebny vams:

Alometak bodzi mezy vami, m/omshem trobykolniem miedzy vami chytli wielkim ystac, miedzy bodzi sluga waszym.

27. Alekdozholi mezy vami mi chytli bori prwnij / budiz vams sluzebny:

Alchobykolniem miedzy vami mi chytli pierwszym bori, miedzy bodzi sluzebniem waszym.

28. Jakost Syn Eflowela nepřissel/aby genu slaužil/ale aby on slaužil / a aby dal ži, vce svůg na vykaupení ža mnohē.

Jako Syn eflowela nē přissel, aby genu slaužil, ale aby on slaužil, a aby dal svoy volup ža vieleich.

29. Alekdy vycházeli z Jericho / šli ža nim žastupovē mnozj:

A gdy oni wychodzili z Jerichy, šli ža nim bāzjo viele ludzi.

30. Aay dva slepi sedjce v cestj/vi lysseli žebj Gežis, tady šel: y žvolali / řauce: Pane, smiluj se nad námi Synu Davidu.

Aoto dva slepi sedjace przy drodze/vi lyssawhy iž Jezus przyšel, žvolali mowiac / smiluj se nad nami Pāne, Synu Dawidow.

31. Žastup pař přimlauval gym/aby miřeli. A oni vřice volali / řauce: Pane / smiluj se nad námi / Synu Davidu.

Ala onā vřice šoludji fuřala se aby miřeli, A oni vřice volali / mowiac / smiluj se nad námi Pāne, Synu Dawidow.

32. y žastawiv se Gežis, povolal gich k sobě, a řekl gym: Co chete, at roām včinihm?

A stānawiv Jezus / žvolal ich y řekl, Co chete, abyhm včinihm?

33. Njessli genu: Pane, at se otervau vči naše.

Kželi mu / Pāne aby se otervau včinihm.

34 וְאַתְּרַחֵם עֲלֵיהֶן וְקָרַב
לְעִינֵיהֶן וְכָרַע שְׁעִתָּה אֶת
אֶתְפַּחְתָּהוּ עֲיִנֵיהֶן וְאָנְלוּ
בְּתַרְהָ :

*E Iesus effundens mox lacrimas
super eos, et intonsimenter
glorificans eos, et ait: et
seguenter.*

1 וְכַד קָרַב לְאַתְרֵי שְׁלֹמֹה
וְאַתְּתָה לְבֵית־בְּנֵי עַל גִּב
טוֹרָה דְּוִיתָה שְׂדֵר יִשְׁוֹעַ
תְּבִינְמוּ תְּלַמִּידֵיהֶן :

*Come si furono avvicinati a Ierusa-
lem, e venuti in Bethphage al monte de las
Olivas, allora Iesus mandò due discipoli.*

2 וְאָמַר לָהֶן וְלוֹ לְקָרִיתָה
הַזֶּה דְּלֹקֶפְלִכּוֹן וּמִחֲדָה
מִשְׁכָּחִין אֶת־חֵזֶן הַמִּדְבָּר
וְאַתְּסִירָה וְעִילָה עֲמֹה שְׂדֵר
אֶת־יָדֵי לִי :

*Dicens Iesus. Andate al castello che
è d'incontro de voi, e intonsimenter
trouate vn'asina legata, & vn pollastro
con essa: fregliatelo, e condurcelo a me.*

3 וְאִן אָנֹשׁ אָמַר לָכֵן
מִדָּם אָמְרוּ לָהּ דְּלִמְרוֹן
מִתְבַּעִין וּמִחֲדָה מִשְׁדֵּר
לָהֶן לִכְנָס :

*E se alcuno de dixit niente, dice che al
Señor no ha bisogno: e a subita gli man-
dò.*

4 הִנֵּה עֵינֵי קִלְיָה דְּהִנֵּה
הַתְּמַלָּה מִדָּם וְאַתְּתָה
בְּיָד נְבִיאָה דְּאָמַר :

*Tutto quello fu fatto, atteso che s'ad-
empisse quello che era stato detto per il
Propheta che dice.*

5 אָמְרוּ לְפָקֶת צְהִינֵן הָא
מִלְכִּי אֶתָּה לָכֵן מִפְּקִיד
וְרָכִיב עַל־חֲמֹרָה דְּעִלָּה
עִילָה בְּרִיתֵינוּ :

*Dice a la figliuola de Sion, Ecco il tuo
Re che viene a te mansueto, e sedendo so-
pra vn'asina & vn pollastro figlinal de
quella che a fatto il giogo.*

6 וְאָנְלוּ תְּלַמִּידָהּ וְעָבְדוּ
אִיכְנָה דְּבִקָּד לָהֶן יִשְׁוֹעַ :

*Et discipuli audierunt, & fecerunt co-
me Iesus haec mandauit.*

34 וַיַּחַן אֹתָם יִשְׁוֹעַ וַיֵּצֵעַ
בְּעֵינֵיהֶם וּמִידָּה רָאָה עֵינֵיהֶם
וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו :

*Entonces Iesus, suiendo misericordia de
ellos tocó los ojos de ellos, y luego sus ojos reci-
bieron la vista, y siguieronlo.*

1 וּבְנֵי שְׂדֵר קָרְבוּ לִירוּשָׁלַיִם
וַיָּבוֹאוּ אֶל־בֵּית פֶּאֶרְזִי אֶל־הַר
הַיְיִתִּים אֲזִי שְׁלַח יִשְׁוֹעַ שְׁנַיִם
תְּלַמִּידִים :

*Y como se acercaron de Ierusalem, y vinie-
ron a Beth-phage, al Monte de las Olivas, en-
tonces Iesus embió dos Discipulos.*

2 וַיֹּאמֶר לָהֶם לָכוּ אֶל־הַטִּירָה
אֲשֶׁר לְפָנֵיכֶם וּמִידָּה תִּמְצְאוּ אֶת־
הַחֹרֶן אֲסוּרָה וְעִיר אֶתָּה הַתִּירָה
וְהִצִּיטוּ אֵלַי :

*Diziendoles, Id al aldea que está delante de
vosotros, y luego hallareys vna asna arada, y vn
pollino con ella: desatala y traedme la.*

3 וְאִם אִישׁ יֹאמֶר לָכֶם מִמִּזְבֵּחַ
אָמְרוּ כִּי־אֲדֹנֵי יִצְטָרֶךְ בָּם וּמִידָּה
יִשְׁלַח אֹתָם :

*Y si alguno os dixere algo, dezid, E Señor
los ha menester: y luego los dexará.*

4 וְכָל־זֶה הַיְיִתָּה לְהַמְלִא
הַנֶּאֱמַר עַל־הַנְּבִיאָה לֵאמֹר :

*Y todo esto fue hecho para que se cumplier-
se lo que fue dicho por el Propheta, que dixo.*

5 אָמְרוּ לָבֵהּ צִיּוֹן הִנֵּה מֶלֶכְךָ
יָבוֹא עָנִי וְרוֹכֵב עַל־חֲמֹר וְעַל־
עִיר בְּרִיתֵנוּ :

*Dezid a la hija de Sion, He aquí, tu Rey te
viene, Manso, sentado sobre vna asna, y vn pol-
lino hijo de animal de yugo.*

6 וַיֵּלְכוּ תְּלַמִּידִים וַיַּעֲשׂוּ
כְּאֲשֶׁר צִוָּה אֹתָם יִשְׁוֹעַ :

*Y los Discipulos fueron, y hizieron como
Iesus les mandó.*

34. Σπλαγχνισθεῖς ὃς ὁ ἱησοῦς
ἤψατο τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν καὶ
ἀθροὺς ἀνεῳχθῆναι αὐτῶν οἱ ὀ-
φθαλμοί, καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ.

*Et Iesus meus de compassionem toucha
leurs yeux: & incontinent leurs yeux
recouurerent la vue, & ils le suivirent.*

Καὶ ὅτι ἤγγισαν εἰς ἱερουσα-
λὴν, καὶ ἦλθον εἰς βηθφαγὴν
ἢ πρὸς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, τότε ὁ
ἱησοῦς ἀπέστειλε δύο μαθητὰς.

*Or quand ils furent pres de Ierusa-
lem, & furent venus à Beth-phage, au
mont des Oliviers, lors Iesus enuoya
deux disciples.*

2. Λέγοντες αὐτοῖς, πορεύθητε εἰς
τὴν κώμην τὴν ἀπέναντι ὑμῶν, &
ὄψεσθε ἀσίνην ἑστῶσαν δεδεμένην,
καὶ πῶλον μετ' αὐτῆς λουσάμε-
νον αἰγῶντι μοι.

*Leur disant, Allez en la bourgade
qui est vis à vis de vous, & incontinent
vous trouuerez vne asnee attachee, &
son poulain avec elle: desachez les, &
me les amenez.*

3. Καὶ ἰὰς τις ὑμῶν ὡρῇ τι, ἢ ἔτι
ὅτι ὁ κύριος αὐτῶν χρειᾶς ἔχει
ὄψεσθε ὃ ἀποσταλεί αὐτοὺς.

*Que si quelcun vous dit quelque
chose, Vous auez que le Seigneur en a
à faire: & incontinent il les enuoyera.*

4. Τότε ὃς ἔλασ γίνεσθαι, ἵνα πλη-
ροῦντο τὰς προφητείας, λέ-
γουσι.

*Or tout cela se fit, afin que fust ac-
complí, ce dont auoit esté parlé par
le Prophete, disant.*

5. Εἶπεν τῇ θυγατρὶ σιών, ἰδοὺ
ὁ βασιλεὺς σου ἐρχεται σοι πραῖς,
καὶ ὑποτασσόμενος ὅτι εἶπεν καὶ πῶ-
λον ὑπὸν ὑποζυγίου.

*Dites à la fille de Sion, Voici, ton
Roy vient à toi, debonnaire, & monté
sur vne asnele, & le poulain de celle qui
est sous le ioug.*

6. Πορεύθητε διὰ τὰ μαθητὰς, καὶ
ποιήσατε καθὼς προσέταξεν αὐ-
τοῖς ὁ ἰησοῦς.

*Les disciples donc s'en allerent, & fi-
rent ainsi que Iesus leur auoit ordon-
né.*

CAP. XX.

34. Misertus autem eorum, Iesus, tetigit oculos eorum. Et confestim viderunt, & secuti sunt eum.

And Iesus moved with compassion touched their eyes: & immediately their eyes received sight: and they followed him.

CAP. XXI.

ET cum appropinquassent Ierosolymis, & venissent Bethphage ad montem oliveti, tunc Iesus misit duos discipulos.

And when they were next to Jerusalem: and were come to Bethphage: nigh the mount of Olives: then sent Iesus two disciples.

2. Dicens eis, Ite in castellum quod contra vos est, & statim invenietis asinam alligatam & pullum cum ea: solvite, & adducite mihi.

Saying to them, Go into the town: that is over against you: and anon ye shall finde an asse bound: an a colt: with her: loose them: and bring them unto me.

3. Et si quis vobis aliquid dixerit, dicit, quia Dominus his opus habet: & confestim dimittet es.

And if any man say on the unto you: saying: that the Lord hath neede of these: and straight way he will let them go.

4. Hoc autem factum est ut adimpleretur quod dictum est per prophetam, dicentem.

It was done that it might be fulfilled which was spoken by the Prophet saying.

5. Dicite filie Sion, Ecce rex tuus venit tibi mansuetus, & sedens super asinam & pullum filium subjugalis.

Tell ye the daughter of Sion: Behold thy King cometh unto thee: meete & sitting upon an asse: and a colt: the foale of an asse: byed to the yoke.

6. Eunt autem discipuli, fecerunt sicut praecepit illis Iesus.

So the disciples went, and did as Iesus had commanded them.

Das XX. Capitel.

34. Vnd es sammerte Iesum / vnd rüret ire Augen an / Vnd als bald wurden ire Augen wider sehend / vnd sie folgten ihm nach.

De Ihesus vnstedis der offuer / oc hand rorde ved derts anen / De strax bleffue derts eyen seendis igen / De deeffter fulde hannem.

Das XXI. Capitel.

1. Als sie nun nahe bey Jerusalem kamen / gen Bethphage an den Delberg / sandte Iesus seiner Jünger zwen.

Der de komme nu mer til Jerusalem til Bethphage / haff Du die bierger / Da sende Ihesus tho aff sine Disciple.

2. Vnd sprach zu ihnen: Gehet hin in den Flecken / der fur euch ligt / vnd bald werdet ihr eine Eselin finden ange bunden / vnd ein Füllen bey ihr / löset sie auff / vnd füret sie zu mir.

De saadet til dem / Gaar bort i den By / som ligger saar edet / De strax skulle i finde en Aemmelde bunden / oc ic sol haff hende / Loser dem / oc fere dem til mig.

3. Vnd so euch jemand etwas wird sagen / so sprecht der HERR bedarff ihr / so bald wird er sie euch lassen.

De der som nogen sater edet noget til / da siger HERREN haffuer dem behoff / saa skal hand strax lade edet tage dem.

4. Das geschach aber alles / auff daß erfüllet würde / daß gesagt ist durch den Propheten / der da spricht:

Der stede alsammen / ar det stude fulde kommes, som er sagt ved Propheten / som siger.

5. Saget der Tochter Zion / Siehe dein König kombt zu dir sanftmütig / vnd reitt auff einem Esel / vnd auff einem Füllen der lastbaren Eselin.

Saget Zion Daatter / See / Din Kong kommer til dig Saemodig / oc rider paa en Aien / oc paa den vnderuungt Aemmelde Sol.

6. Die Jünger gingen hin / vnd thaten wie ihnen Iesus befohlen hatte.

Disciplene ginge hen / oc gjorde som Ihesus befalede dem.

Kapitola XX.

34. V slitowaw senad nimf Geshis / dotest se och gegich. A p hned prohledu / assu ja nim.

A Iezus vltrowaw sly se / dets Enal se och ich / a nazychnuast przeyzaly och ich.

Kapitola XXI.

1. Als dñz se přiblížili k Jerus. žalému / a přišli do Bethphage / vltě Olivetské. Tehdy Geshis poslal dva učedlny svých.

A Gedy se přiblížili ku Jeruz. žalému / a přišli do Bethphage nad gore olivetskú / tedý Iezus poslal dva učedlny.

2. Řka jim: Odětež do města / stěka křesť proti wám gest / a p hned nal. znete Oslych přis wázami a Osličko s nj: Ds wěztežge / a přivedte je mně.

Mowiac Enim / Tojcie do mias kreska Etere test pre. wko wam / a nazychnuast nardziecie oslice wiazana a osleznia / odwiazawsy przywiedziecie mnie.

3. Adisli ste co wam: Etere / je Pan gich potebuge: a hned propusci je.

Kieslby wam co Pro rzekli / potebuge je Pan tych rzeczy potebuje / a bowiem zarchsem posle te.

4. Toto pak stalo se proto / aby se naplnilo tož gest powes diyno strz Proroka / Ezechyho:

A to siemowitko stalo / aby se wypelnilo co test powiedzianno przez Proroka mowiacego.

5. Powozte dceri Syonsté: An Král twag bēre se krobē tich / sode na D sien a na D sias fu tēghu podrobnē.

Powiedzie dceri Syonstey / oto Krol twoy idzie do ciebie cichy / siedzac na oslicy / a na oslicu tey Etera test podrobnem.

6. Vssosse Wtedlny / weli nili tak paroz gun pifazat Geshis.

Gedyfy tedý wozniowie / tak wozynali tako on byl kofazal Iezus.

כ

7 ואיתיו להמדרא ולעילא
וסמו על עילא גותיהון
ודכב עלוהי ישוע:

*E menarunt l'asina et pollinon, et po-
serunt supra effusos mantellos, et messerunt su-
pra l'ui sedere.*

8 וסגתא דכנשא משיון
היו מאניהון באחרונה
אחרונה היו פסקיו היו
סוכא מן אילנה ודמיו
באחרונה:

*Et una grandissima multitudo dis-
tulerunt l'ui vestimenta de la via. Et alia
reglauerunt de rami de gli arbori, et disten-
derunt angli de la via.*

9 כנשא דין אילין דאילין
היו קדמוהי ואחין בתרה
קצין היו ואמרין אוסענא
לפניה דהויה בדרך הויה דאחא
בטמא דמדרא אוסענא
במדרונה:

*E le turbe che andavano innanzi e
quella che seguivano, gridavano, dicen-
do, Hosanna al Figliuolo di David. Bene-
dictio fiat ei qui viene nel nome del Si-
gnore. Hosanna che sei ne luoghi altis-
simi.*

10 ופד על לאחוריה
אחוריה כלל מדינתא
ואמרין היו מנה הגב:

*E come fu entrata in Ierusalem, en-
tra la turba si commosse, dicendo, Che è co-
stui?*

11 כנשא דין אמרין היו
הנו ישוע גבנא דבין גצרת
הגליל:

*E le turbe dicevano, Questo è il re
qual Profeta di Nazareth di Galilea.*

12 ועל ישוע להיכלא
דאלהא ואפק לכלהון
אילין דוכנין ומבנין בה
בהיכלא וסחף פתוריה
דמערפנא ובורכותיה
דחנין דמבנין ויבנה:

*Et vni pui entrò nel templo di Dio, e
scaccio fuori tutti quelli che vendevano e
compravano nel templo, e mandò or-
sopra banche de cambiatori, e le sedie de
colori che vendevano le colombe.*

כ

7 ויגישו את-אחורין ואת-העיד
וישימו עליהם את-בגדיהם
וירכב עליהם:

*Y truxeron el asna y el pollino, y pusieron
sobre ellos sus mantos, y hizieronlo sentar so-
bre ellos.*

8 ורבים מהעם הציעו את-
בגדוהם בדרך ואחרים פרתו
את-ענבים מהעצים ויציעו
בדרך:

*Y muy mucha compaña tendian sus man-
tos en el camino: y otros cortaban ramos de los
arboles, y tendian por el camino.*

9 והעם אשר הלכים לפניו
ואחריו קראו לאמר הושיע נא
לבן-דוד ברוך הלא בשם יהוה
הושיע נא בעליונות:

*Y las compannas que yvan delante, y las que
yvan detras acclamaban diciendo, Hosanna, al
Hijo de David. Bendito el que viene en el nom-
bre del Sennor: Hosanna, en las alturas.*

10 וכהאשר בן אל-הרושלים
והרעש כל-העיר לאמר מי-
זה הויה:

*Y entrando el en Ierusalem, toda la ciudad
se alborotó diciendo, Quien es este?*

11 והעם אמרו זה הויה ישוע
הנביא מן גצרת הגליל:

*Y las compannas decian, Este es Iesus el Pro-
pheta de Nazareth de Galilea.*

12 ויבוא ישוע אל-היכל
אלהים ויגרש כל-מוכרים
וקונים בהיכל ואת-שלחנות
השלחנים הפך ואת-מושבות
המכרים את-חיותיהם:

*Y entró Iesus en el Templo de Dios, y achó
fuera todos los que vendian y compravan en el
Templo; y trastornó las mesas de los cambiado-
res, y las sillas de los que vendian palomas.*

κα.

7. Ἡμερον τὸν ὅσον, καὶ τὸν πᾶ-
σαν, καὶ ἐπὶ τῆς ἐκείνου ἀντιπαρα-
στάσεως αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τῆς ἐκείνου ἀντι-
παραστάσεως αὐτῶν.

*Et amenetene l'asne, & le poulain
& mirent leurs vestemens dessus, & le
firent assoir sur iceux.*

8. Οἱ δὲ πολλοὶ ἐκ τῆς ἑσπέρης
ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἐν τῇ ὁδῷ
ἄλλοι δὲ ἐκ τῆς ἑσπέρης καὶ ἄλλοι
ἐκ τῆς ἑσπέρης ἐν τῇ ὁδῷ.

*Adonc grandes troupes estendirent
leurs robes par le chemin, & les au-
tres coupoyēt des rameaux des arbres,
& les estendoient par le chemin.*

9. Οἱ δὲ ὄχλοι οἱ ἑσπέρης καὶ
οἱ ἀπὸ τῆς ἑσπέρης ἐκείνης, καὶ οἱ
ἄλλοι τῆς ὁδοῦ δὲ αὐτῶν, καὶ οἱ
ἄλλοι τῆς ὁδοῦ ἐν τῇ ὁδῷ.

*Et les troupes qui alloient deuant, &
qui suivoient, et disoient, Hosanna,
au Fils de David, benis soit celui
qui vient au Nom du Seigneur: Ho-
sanna es lieux tres-hauts.*

10. Καὶ ἐπληθύνθη αὐτῶν εἰς
Ιερουσαλὴμ ἐκείνην πᾶσα ἡ πλὴξ,
λεγουσά τίς ἐστὶν αὗτος:

*Et quand il fut entré en Ierusalem,
toute la ville fut émue, disant, Qui
est cestui-ci?*

11. Οἱ δὲ ὄχλοι ἔλεγον, ὅτις ἐστὶν
Ἰησοῦς ὁ ἀπὸ τῆς ἑσπέρης
τῆς γαλιλαίας.

*Et les troupes, disoient, C'est Iesus
le Prophete, de Nazareth de Galilee.*

12. Καὶ εἰσὶν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱε-
ρόν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐξέβαλε πάντας τοὺς
πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας ἐν
τῷ ἱερῷ, καὶ τὰς τραπέζας καὶ τὰς
καθίσματα κατέστρεψε, καὶ τὰς καθί-
σοντας καὶ τὰς πωλοῦντας τοὺς περισ-
σῆς.

*Et Iesus entra au temple de Dieu, &
chassa dehors tous ceux qui vendoient
& achetoient au temple, & renueria
les tables des changeurs, & les selles de
ceux qui vendoient les pigeons.*

7. Et adduxerunt asinam & pullum: & imposuerunt super eos vestimenta sua, & cum deluper sedere fecerunt.

And broughte the asse and the colt: and put on them their clothes: and set him thereon.

8. Plurima autem turba straverunt vestimenta sua in via: alii autem exdebant ramos de arboribus, & sternerant in via:

And a great multitude spread their garments in the way: and others cut downe branches from the trees: and strewed them in the way.

9. Turbae autem quae praecedebant & quae quebantur, clamabant, dicentes, Hosanna filio David: Benedictus qui venit in nomine Domini: hosanna, in altissimis.

Moreover: the people that went before: and they also that followed: cried, saying: Hosanna the sonne of David: blessed be hee that cometh in the Name of the Lord: Hosanna thou which art in the highest heavens.

10. Et cum intrasset Ierusalem, commota est universa civitas, dicens, Quis est hic?

And when he was come into Jerusalem: all the citie was moved: saying: Who is this?

11. Populi autem dicebant, Hic est Iesus propheta, à Nazareth Galilae.

And the people saide: This is Iesus the Prophet of Nazareth in Galile.

12. Et intravit Iesus in templum Dei: & eiciebat omnes videntes & euentes in templo, & mensas numulariorum, & cathedras vendentium columbas evertit.

And Iesus went into the Temple of God: and cast out all them that sold: and brought in the Temple: and overthrew the tables of the money changers: & the seats of them that sold doves.

7. Vnd brachten die Eselin vnd das Füllen/ vnd legten ihre Kleider drauff vnd saßen ihn drauff.

De hende Aseninden oc Föllet: De sagde deris Klæder der paa / oc sette hannem der paa.

8. Aber viel Volcks breitet die Kleider auff den Weg. Die andern hieben Zweige von den Bäumen / vnd streueten sie auff den Weg.

Demange aff Föllet bredde Klæder paa veyen. De andre Hugge Grene aff Træene / oc strødde dem paa veyen.

9. Das Volck aber / das vorgienß vnd nachfolget / schrey vnd sprach: Hosanna dem Son David / Gelobet sey der da kombt in dem Namen des HERREN / Hosanna inn der höhe.

Men Föllet / som giet saare oc fulde effter / robre. oc sagde / Hosanna Davids Son / loffuer vere den som kommer i HERRENS Ræich / Hosanna i der høye.

10. Vnd als er zu Jerusalem einloch / erregt sich die ganze Stadt / vnd sprach: Wer ist der?

De der hand drog ind i Jerusalem / da oprørdis den ganse Stæde / oc sagde / Hues er den?

11. Das Volck aber sprach: das ist der Jesus / der Prophet von Nazareth auß Galilea.

Föllet sagde / der er Ihesus den Prophete / aff Nazareth vdaß Galilea.

12. Vnd Jesus gieng zum Tempel Gottes hinein / vnd treib heraus alle Verkäufer vnd Käufer im Tempel / vnd stieß vmb der Wechßeltische / vnd die Stüle der Taubenfrämer.

De Ihesus giet ind i Guds Tempel / oc vdrøff alle dem som solde oc købte i Tempelen. De omstøtte Wechßlerns bord / oc Døe fremerns stole.

7. A přivedli Oslice y Dřítko/a vložíli na ně Raucha svá/a gey na vrchu posadili.

A přivedli oslice y osle / a vložíly na ně Rauchy svoje / a vsadili go na nie.

8. Mnohý pať jásup slasi Raucha svoa na cestě Vini pať Katolesí z dřívij sešal / a metal na cestu.

Abáro wielkie zebranie ludu słaskich swoje na drodze / a druzi rabali galazili z drzew y na drodze stali.

9. A jásupové křičí na předstihy křičí nazad stihy volali křauce. Spasenij Synem Davidovým / požehnání křičí se bře ve Slávu Páně / spasij nás na výsostech.

Zebranie těch lidí křoce w przod stihy a nim křyczalo mościwość / Hosanna Synowi Dawidowemu / błogosiawiony ten króty w imię Pańskie / Hosanna ktorzy jest w niebie najwyższim.

10. A když jel do Jeruzaléma / bauřilo se vsacko Město / řka: Kdo je tento?

Když wšelak do Jeruzaléma / wruřilo se vsacko město / mościwość. Kto je to?

11. A lidé pravili: Tento je Kristus Prorok od Nazaretu Galilejského.

Aposelsky lud mowil / Ten jest Jezus on Prorok z Nazaretu Galilejskiego.

12. Wšelak Běžis do Chrámu Běžis / a vyhnať wšech ctny Prodávate a Kupce z Chrámu / a stoly Peněžoměnců / a stoly prodávajících Holubice přewratiť.

Když Jezus wšelak do Božího tábora / y wgnal wšech Proroků / y kupců w Božího chrámu / a stoly bankierů / y stolice tyh / ktorzy prodawali golubie / spowracali.

כא

13. ויאמר להון פתיב הו
דביתו בית צלותא ותקרא
אנתון דין עבדמוציהי מ
מערותא דלסטג:

*Es disse loro, Egli è scritto, La casa mia
si chiamerà la casa d'orazione: e voi l'ha-
verete fatta una spelunca di ladroni.*

14. וקדבו לה בהיכלא
סמיה ותגיבא ואסי אביו:

*E vennero à lui de ciechi, e de xoppi
nel templo, e egli li rispose.*

15. כד חוו דין דבי כהנא
ופרישא תדמדתא דהמד
וטליא דקצין בהיכלא
ואמרו אזענא לבנה
דדוד אהאבש להון:

*Allora i principali Sacerdote e gli
scribi vedendolo, e maravi e cose che
faceva, e dicevano, e dicevano, Ho auda al
figliu di David, se ne intende una.*

16. ואמרו לה שמע אנת
מנא אמרו הליו אמר
להון ישוע אין מפתח לא
הריתו דמו פמיא דטליא
הילתא תוקנת תשובתא:

*E dissegli, Odi tu quello che costor
dicano? E l'au dice loro, Si. Non hanno
voi mai letto, per bocca de fanciulla e di
quei che latano, faceste perfato la laude.*

17. ושבק אביו וגפיק לה
לבר מן מדינתא לבית
עננה דבת תמן:

*E lassandolo, se n'isf suo de la cit-
tà, e andò an Bethania, e lui i mozzie.*

18. בצפרג דין כד רבך
למדנתא פבן:

*La mattina poi ritornando egli à la
citta hebbe fame.*

19. ותא תתג דדג
באירא ואתא לותה ולא
אשכח בה פדא אלא אן
טריפא פדחיד ואמר לה
לא יהון בכי תוב פארא
לעלם ומתדא יפטר
תתא הי:

*E sedendo en fco ne la via s'accesse
ad i figlii suoi, e non le
trova niente, e disse, Non nasce da
ora frutto da higuera, e subbe-
ro i figlii suoi.*

כא

13. ויאמר להם נכתב כליבתי
בית התפלה יקרא ואהם עשיתם
אותו למערת פריצים:

*Y dizeles, E scripto està, Mi Casa, Casa de
oracion sera llamada: mas vosotros cueua de la-
drones la aueys hecho.*

14. וקדבו אלין עורים ופסחים
בהיכל ורפא אותם:

*Entonces vinieron à el ciegos y coxos en el
Templo, y sanolos.*

15. וכאשר ראו שליחכנים
וסופרים את התפלה אשר
עשה ואת הנוצרים קוראים
בהיכל לאמר הושע נא לבן-
דוד ויכעסו:

*Mas los principes de los Sacerdotes y los E-
scribas, viendo las maravillas que hazia, y los
mochachos acclamando en el Templo, y dizien-
do, Hosanna al Hijo de David, enojaronse:*

16. ויאמרו אלין הלל תשמע
את אשר האלה אמרים וישוע
אמר אליהם אל הלל קראתם
כי מפי עזללים וזנקים יסדקת עז:

*Y dixerone, Oyes lo que estos dizen? Y Iesus
les dize, Si. Nūca leystes, De la boca de los ninnos
y de los que maman perficionaste el alabanza?*

17. ויעזב אותם ויצא לחוץ
העיר אל בית עניה וילן שם:

*Y dexandolos, saliose fuera de la ciudad à
Bethania: y posó alli.*

18. וישב בבקר אל העיר
וירעב:

*Y por la manana bolviendo à la Ciudad,
tuvo hambre.*

19. וירא תאנה אחת על הדרך
ויבא אליה ולא מאומה מצא
בה כי אהם העלים לבדם
ויאמר לה לא עוד ממך פלי יהיה
לעולם ותבש פתאם התאנה:

*Y viendo vna higuera cerca del camino, vi-
no à ella, y no halló nada en ella, sino hojas so-
lamente: y dixole, Nunca mas nazca de ti fruto pa-
ra siempre. Y luego la higuera se secó.*

כא

13. Καὶ λέγει αὐτοῖς γέγραπται,
ὁ οἶκος μου οἶκος προσευχῆς
καλεῖσθαι· ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ὡκοί-
σατε σπηλαιον ληστῶν.

*Et leur dit, Il est escrit, Ma maison sera
appelee maison de priere: mais vous en
auez fait vne cauerne de brigands.*

14. Καὶ προσελθόντες αὐτῷ τυφλοὶ
καὶ χωλοὶ ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ ἰσχυ-
ρευον αὐτοὺς.

*Adonc des aveugles & des boiteux
vindrent à lui au temple, & il les gue-
rit.*

15. Ἰδόντες δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ
γραμματεῖς τὰ θαυμάσια ἃ ἐποίη-
σεν, καὶ τὸν παιδαρὸς κροῖζοντες ἐν
τῷ ἱερῷ, καὶ λέγοντες, υἱὸς δαυὶδ
ᾧ δαυὶδ, ἡγαυαῖα τοῦ.

*Mais quand les principaux Sacrifica-
teurs & les Scribes eurent veu les mer-
veilles qu'il avoit faites, & les enfans
criens au temple, & disans, Hosanna
au Fils de David, ils en furent indi-
gnes.*

16. Καὶ εἰπὼν αὐτῷ ἀπεύρις τί
ᾧ τὸ λέγεις; ὁ δὲ ἰησοῦς λέγει αὐ-
τοῖς, καὶ ἀκούετε ἀνεγνωτε, ὅτι ἐκ
στόματος ἱησοῦ καὶ ἡ γλῶσση τοῦ
κατηρεῖω αἰσι:

*Et lui dirent, Ois-tu ce que ceux-ci
disent? & Iesus leur dit, Ois-tu leustes-
vous jamais, Tu as accompli la louan-
ge par la bouche des enfans, & de ceux
qui tiennent?*

17. Καὶ παρῆλθεν αὐτὸς ἐξ ἡλ-
θὺν ἐξω τῆς πόλεως εἰς βηθανίαν, καὶ
ἡλυῖεν ἐκεῖ.

*Et ies ayant laiffé, il sortit hors de
la ville, pour s'en alier en Bethanie, &
loger là.*

18. Πρωίως δὲ ἐπορεύμενος εἰς τὴν
πόλιν, ἐπείνασεν.

*Or le matin comme il retournoir en
la ville, il eut faim.*

19. Καὶ ἰδὼν σκίαν μίμονος ὅτι
τῆς ἐδος, ἤλθεν ἐπ' αὐτήν, καὶ ἰδὼν
ὅτι οὐκ ἦν ἐν αὐτῇ, οὐκ ἔβριση μόνον.
καὶ λέγει αὐτῇ, μητι ἐκ σῆς παρ-
τος γνήτω εἰς τὴν αἰώναν, καὶ ἐξη-
ρῶν τὸν σκῆμον σου.

*Et voyant un figuier, qui estoit sur
le chemin, il s'y adressa, & n'y trouua
rien sinon des feuilles seulement, & lui
dit, Que plus ne naisse aucun fruit de
toi à jamais, & incontinent le figuier
secha.*

כא

20 וַתֵּנוּ תְלִמִּידָא וַתְּהִירוּ
וַאֲמָרוּ אֵיפֹנָא פֶּדֶר שְׁעִתָּה
יִבְשֶׁת תִּתֵּנָּה:

*Il che vedendo i discipoli, si maravano
glorioso dicendo, Come s'è in un subito
seccato il fico.*

21 עֲנָא יֵשׁוּעַ וַאֲמַר לְהוֹן
אֲמִין אֲמַר אֲנִי לָכֵן דָּאן
תִּהְיֶה בְּכֵן הַיְּמִנִיתָא וְלֹא
תִתְּבַלְגֵּן לֹא בְּלִחוֹד הָדָא
דִּתְתָּא תַּעֲבִדוּן אֲלֵא אֲפֹן
לְטוֹרָא הַנִּינֵא תֵּאֲמָרוּן
דְּאִשְׁתַּדִּיל וְכֵל בְּנִינֵא
תִּהְיֶה:

*E l'ave rispondendo, disse loro, Io vi
dico in verità, che se voi habete fede, e
non dubitate, non jul farete questo che è
stato fatto al fico, mas anche se voi direte a
questo monte, Levati, e girati nel mare,
jato fatto.*

22 וְכָל מִדָּם דְּתַשְׁאֲלוּן
בְּצִלּוֹתַי וַתִּתְּבַלְגֵּן תִּתְּבַלְגֵּן
תִּסְבִּיב:

*E tutte le cose che voi demandarete,
me l'orazione, credendo, le otterrete.*

23 וְכֵן אֲתֵּנָּה יֵשׁוּעַ לֵ
לְהִיכְלֵל קִרְבֵּי לֵה רַבִּי
כִּינָא וְהַשִּׁישָׁא דְּעַמְמָא
פֶּדֶר מֶלֶךְ וַאֲמָרוּן לֵה בִּנָּה
בְּאִינָא שׁוֹלְטֹן הִלִּין עֲבֹד
אֲנִי וּמִנֵּי יִהֲב לֵה שׁוֹל
שׁוֹלְטֵנָא הַנִּינֵא:

*Essendo egli poi venuto nel tempio,
s'accesero a lui, mentre ch'egli insegna-
vamo, i principali Sacerdoti, & i Principi
del popolo dicendo, Con quale autorità
fai tu queste cose? e ch'è la data questa
autorità?*

24 עֲנָא יֵשׁוּעַ וַאֲמַר
לְהוֹן אֲשַׁלְכֹן אֵף אֲנִי
מִלְּתָא תְּנָה וְאִן תֵּאֲמָרוּן
לִי אֵף אֲנִי אֲמַר אֲנִי
לָכֵן בְּאִינָא שׁוֹלְטֵנָא הִלִּין
עֲבֹד אֲנִי:

*Iesus respondendo, disse loro, Io an-
cora domanderò vos d'una cosa: laqual
se voi mi direte, ancor io dirò a voi con
quale autorità io fo queste cose.*

25 מַעֲמֻדִיתָה דִּי יוֹחָנָן
מִן אִימְבָנָא אִיתִיהָ מִן
שְׁמִינָא הִי אִו מִן בְּנֵי-נִשָּׂא
הִבִּין דִּין מִתְּרַעֲזִין הִיוּ בִּנֵּי
בְּנִפְשָׁהוֹן וַאֲמָרוּן דָּאן
נֵאֲמַר מִן שְׁמִינָא אֲמַר לוֹ
עַל מִנָּה לֹא הַיְּמִנִיתָהּ:

*Il Battesimo di Giovanni donde era
egli? dal cielo, o da gli homines? Et effi di-
scorrenano tra se medesimo, dicendo, Se
nos diciamo, dal cielo, egli ci dirà, Perché
dunque non gli habete voi creduto?*

נ

20 וַיֵּרָא הַתְּלִמִּידִים וַיִּתְּמָהוּ
לֵאמֹר אֵיךְ פִּתְאֹם יִבְשֶׁת הַתֵּאֲנָה:

*Entonces viendo esto los Discipulos, mara-
villados dezian, Como se secó luego la higuera.*

21 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם אֲמִין
אֲנִי אֹמֵר לָכֶם אֲנִי תִהְיֶה
לָכֶם אֲמוּנָה וְלֹא תִסְתַּפְקוּ אֵין
וְלֹא תִלְבֹּד בְּתֵאֲנָה תַעֲשׂוּ כִּי-אֲנִי
לְהֹד הִנֵּה תֵאֲמָרוּ הַנִּשָּׂא וְהַשְׁתַּלַּךְ
בָּיָם וְיִהְיֶה:

*Y respondiendo Iesus dixoles, Decreto os
digo, que si crevierdes fe, y no dudardes, no solo
harcys esto a la higuera, mas si a este monte dixer-
des, Quitate, y echate en la mar, sera hecho.*

22 וְכָל אֲשֶׁר תִּשְׁאֲלוּ בְּתַפְלָה
מֵאֲמִינִים תִּקְהוּ:

*Y todo lo que pidierdes con oracion creyen-
do, lo recibereys.*

23 וּבִנְאֲשֶׁר בָּנָה אֶל-הַהִיכָל
וּבְלִמְדוֹ נִגְשׂוּ אֵלָיו שְׁלֵי הַכֹּהֲנִים
וְזִקְנֵי הָעָם לֵאמֹר בְּמָה שְׁלִטוֹן
אַתָּה עֹשֶׂה הַהִלָּה וּמִי נָתַן לָךְ
זִכְר־שְׁלִטוֹן הַזֶּה:

*Y como vino al Templo, los principes de
los Sacerdotes, y los Ancianos del Pueblo, en-
fennando el, llegaron a el diziendo, Conque
autoridad hazes esto? y quien te dió esta auto-
ridad?*

24 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם
שְׁאֲלֶכֶם גַּם אֲנִי דָבָר אֶחָד
אֲשֶׁר אֲנִי תֵאֲמָרוּ לִי גַם אֲנִי אֹמֵר
לָכֶם בְּמָה שְׁלִטוֹן אֶלֶּה עֹשֶׂה יְהִי:

*Y respondiendo Iesus, dixoles, Yo tambien
os preguntaré una palabra: la qual si me dixerdes,
tambien yo os diré conque autoridad hago esto.*

25 הַטְּבִילָת יוֹחָנָן מֵאֵין הִיא
אִם מִן הַשָּׁמַיִם אִו מִן-הָאֲנָשִׁים
וְהֵם תְּשִׁבּוּ בְּנִפְשָׁם לֵאמֹר אֲנִי
נֵאֲמַר מִן-הַשָּׁמַיִם יֹאמֶר לָנוּ
וְלָמָּה לֹא הַיְּמִנִיתָם לוֹ:

*El baptismo de Ioan de donde era? del cielo,
o de los hombres? Ellos entonces pensaron en-
tre si, diziendo, Si dixeremos, Del cielo; dezir
nos ha, Porque pues no le creyistes.*

κα.

20. Καὶ ἰδόντες αὐτοὶ μαθηταὶ ἐθαύ-
μασαν, λέγοντες, πῶς περὶ χρο-
νὸν ἐξηράνθη ἡ συκῆ;

*Les disciples ayant vu cela, s'estimer-
rent, et dirent, Comment est-il ad-
venu à l'instant devenu sec.*

21. Ἀπεκρίθεις ὁ ἰησοῦς εἶπεν
αὐτοῖς, ἀμὲν λέγω ὑμῖν, εἰ ἔχη-
τε πίστιν, καὶ μὴ δίσσαλῃ ᾖ ὑμῶν
τοῖς τοῦ συκῆς ποιῶσι, ἀλλὰ καὶ
τῷ ὄρει τούτῳ εἰπῆτε, ἀρῇτε, καὶ
βῆθητι εἰς τὴν θάλασσαν, ἔρη-
σεται.

*Iesus respondant leur dir, En vérité
je vous dis, pourvu que vous ayez foy,
& que vous ne soyez point en doute,
non seulement vous ferez ce qui a esté
fait au figuier: mais aussi si vous direz
à cette montagne, Oste-toi, & te iette
en la mer, cela se fera.*

22. Καὶ πάντα ὅσα ἂν ἀιτήσητε
ἐν τῇ προῶν πρὸς τὸν πατέρα, λα-
λήσεται.

*Et quoi que vous demandiez en
priant, si vous croyez, vous le recevrez.*

23. Καὶ ἐλθόντι αὐτῷ εἰς τὸ ἱ-
ερόν, προσήλθον αὐτῷ διδάσκαλοι καὶ
δὲξαι τὸν, οἱ οὐκ ἐπιστάμενοι τῷ
λεγομένῳ, ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα
ποιῶς; καὶ τίς οὐκ εἶδεν τὴν ἐξου-
σίαν τοῦ τίνος;

*Puis quand il fut venu au temple, les
principaux Sacerdotes, & les An-
cians du temple vindrent à lui comme
il enseignoit, & dirent, De quelle au-
thorité fais-tu ces choses? & qui est ce-
lui qui t'a donné cette autorité?*

24. Ἀπεκρίθεις ὁ ἰησοῦς, εἶπεν
αὐτοῖς, ἐρωτῶ ὑμᾶς καὶ μὲν λέγον-
τες, ὅτι εἰ ἂν εἰσῇ μοι, καὶ γὰρ ὑμῖν
ἐρεῖ ὅτι ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.

*Iesus respondant leur dir, Je vous in-
terroguerai aussi d'une chose, laquelle
si vous me dites, je vous dirai aussi de
quelle autorité je fai ces choses.*

25. Τὸ βάπτισμα Ἰωάννου πόθεν
ἐστίν; ἐξ ὁρῶν, ἢ ἐξ ἀνθρώπων; καὶ
ὁ δὲ λαὸς ἔσταντο περὶ αὐτοῦ, λέγον-
τες, εἰ ἂν ἀποκριθῇ, ἐξ ὁρῶν, ἐρεῖ
ἡμῖν, διὰ τὸ οὐκ εἶναι δυνατὸν
αὐτῷ.

*Le Baptisme de Iehan d'où estoit-il?
du ciel, ou des hommes? Or ilz dispa-
roient en eux-mêmes, disant, Si nous
disons, Du ciel: il nous dira, Pourquoi
donc ne l'avez-vous point cru?*

20. Et videntes discipuli
mirati sunt dicentes, Quo-
modo continuè aruit?

And when his disciples saw it, they
marvelled, saying, How soone is the
figge tree withered.

21. Respondens autem Iesus, ait eis, Amen dico vobis, si habueritis fidē, & non hæsiteritis non solum de siculnea facietis, sed & si mōti hunc dixeritis, Tolle & iactate in mare: fiet:

And he was answered and said vnto them / Verely I say vnto you / if ye haue faith, an doubt not, ye shall not onely doe that which I haue done to the figge tree / but also if ye say vnto this mountaine / Take thy selfe away, and cast thy selfe into the sea / it shal be done.

22. Et omnia quaecunque
petieritis in oratione credē-
tes, accipietis.

And rehairet he shall afte in
france; if he beleene; he shall rectifie it.

23. Et cum venisset in templum, accesserunt ad eum docentes, principes sacerdotum, & seniores populi, dicentes, In qua potestate hæc facis? Et quis tibi dedit hæc potestatem?

And when hee was come into the Temple, the chiefe Priests, and the Elders of the people came vnto him / as hee was teaching: & sayd / By what authoritie dost thou these things? and who gaue thee this authoritie,

24. Respondens Iesus dixit eis, Interrogabo vos & ego unum sermonem: quem si dixeritis mihi, & ego vobis dicam in qua potestate hæc facio.

Then Iesus answered and saide
vnto them: I also wil aske of you a cer-
taine thing: which if ye tell me: I like
wise will tell you by what authoritie I
doe these things.

25. Baptismus Iohannis, unde erat? è cælo, an ex hominibus? At illi cogitabant inter se dicētes, Si dixerimus è cælo, dicet nobis, Quare ergo non credidistis illi.

The baptisme of John whence was
it? from heauen; or of men? Then they
reasoned among them selues; saying;
If we shall say; From heauen; he wil
say vnto vs; Why did ye not then be-
lieue him?

20. Und da das die Jünger sahen/
verwunderten sie sich / vnd sprachen:
Wie ist der Feigenbaum so bald ver-
dorret?

De der Disciplene saa det / forundrede de dem /
 og sagde / Huorledis visne de Sigen træet saa snart ?

20. Jesus aber antwortet / vnnnd sprach zu ihnen: Warlich ich sage euch / so ihr glauben habt / vnd nicht zweiffelt / so werdet ihr nicht allein solchs mit dem Feigenbaum thun / sondern so ihr werdet sagen zu disem Berge / heb dich auff / vnnnd wirff dich ins Meer / so wirdts geschehen.

Jesús suarede / oc sagde til dem / Sandelige siger
 ieg eder / der som i haffue troen / oc icke tulle / Da skul-
 le i icke aleniste gøre saadane mee Figen træet / Men
 der som i sige til dette Bierg / Løfte dig op oc kast dig
 ned i Haffuet / da skal der ske

22. Und alles was ihr bittet im Gebet / so ihr glaubet / so werdet irs empfangen.

De alle der i bede om i eders bøn / der som i ero / da
skulle i faa det.

23. Vnd als er in den Tempel kam/
tratten zu ihm / als er lehret / die Ho-
henpriester / vnd die Eltesen im Volk
vnd sprachen: Auß waser machst thuß
du das? Vnd wer hat dir die macht
gegeben?

De som hand loom i Tempel / da craadde til han-
nem som hand lorde de Ypperste Presler oc de Eldste
blane Goldet / oc sagde / Aff huad maect gør du deese?
De huo haffuer giffuet dig denne maect?

24. - Jesus aber antwortet / vnd sprach zu ihnen: Ich will euch auch ein wort fragen / so ir mir das saget / will ich euch sagen / auß waser macht ich das thu.

Jhesus suarede / oc sagde til dem / Jeg vil oc spør-
reder at it ord / Der som i siige mig det / da vil ieg siige
eder / aff huad mact ieg ger dette.

25. Wo her war die Tauffe Johan-
nis? war sie vom Himmel / oder von
den Menschen? Da gedachten sie bey
sich selbst / vnd sprachen: Sagen wir /
sie seyn vom Himmel gewesen / so wirdt
er zu vns sagen: Warumb glaubet
ihr in denn nicht?

Hueden vaar Johannis Daab? Daar hand aff
Himmelen / eller aff Wtenisten? Da tencste de ved
sig self / oc sagde / Sige wi / hand vaar aff Himme-
len? Da siger hand til oss / Hui trode i hannem da
icke?

20. A widauce Bieblinich
diwili se/tauce: Keraf gest v
hned v schlo?

To tedy wyprawę uciniasz
nie/dziwował się mowiac/ Jakiż
narychniasz widlo figury drzes
wo?

27. A odpowědēm Gefyjs/
řekl gnu : Zagisť pravim
wám/budeteli mysl Wyru/a
nebudeteli pochybovati/neto
liko to Gyskorěmu dčaru bčis
nje/ale sdybysťte y ččo Hoře
řekli : Sdwihiy se a wrz sebau
do Hoře/staneť se.

A odpowiadając Jezus i rzekł
 im: Słyszcie, powiadam wam: Nie
 przybacie mi, i nie macie
 pić nie tylko tego co się kłało z
 gowin, ale i z cewnic, ale i z
 garbanc, i z gorzkiej, Poda-
 niecie mi i z kielicha, i z morze-
 rzy, i z kielicha

22. A wściekny wczę za ktes
reżkoli proshy budete na Rody
lut i wczęce wezmiete.

27. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851

23. A fdyň přišel do Chrás-
mu/přislaupili k němu kně-
žata kněžstvá a starší Lidu
fdyň věil/řauce: W fceř mo-
ry into vědy činis? a loo gje
obě tu moc dal?

A gdy on przyšedł do Reń-
 14/Ażajek kapłanic i stał się z
 ludu, przystąpił k nimu gdy us-
 czyli i mówili: A toa mocato cys-
 nił: A Ethodbat re zwiercydmoł:

24. Odpověďeš Jezysu /
řekl jím: Otčíj se y ná nás
o gedně věc; o kterážto powj-
seli ná/y ná wám ponjm kte-
rau moco tyto věc činím.

A Jezus odpowiadając rzekł
im / Spytam iá tej was, o tebie
rzecz / Która rzekł mu powiecie / ja
też wam powiem Która mocą to
czynie.

25. Křest Januom oddud
gest byl: Nebel tili: Lidj t A
oni myslili mezn sebau: fcauce:
dijmelt: Nebe: dijt nām: Proč
gste pak newětili gemu t

Arzest Janow z tąd byl z nieba
czyli z ludzi? A oni myślili sąu w
sobie/mowiac/Jeli powiemy z nie
ba rzecze nam/Chcemyż dacie tedy
nie wierzyli temu?

כא

26 וַיֹּאמֶר מִן כְּנִיזְשָׁא
דְּהַלִּינָא מִן כְּנִישָׁא כְּלִהּוֹן
צִיר אִיךְ נִבְנָא אֲחִידִין דְּהִין
לִיּוֹתָנִין:

E se dicevano, Dagli uomini, noi temiamo la turba, perciocche tutti hanno Giovanni per Profeta.

27 וַעֲנֵנוּ וַאֲמַרְיוֹן לֵהּ לֹא
יִדְעִינוּ אָמַר לְהִין יִשׁוּעַ
אִתְּךָ לֹא אֲנִי אָמַר לְכוּן
בְּאַיִנָּא שׁוּלְטָנָא דְּהִלִּין עֲבַד
אַתְּ:

E così rispondendo a lui si disse, Noi non lo sappiamo. Et egli disse a loro, Ne so an se dice a voi con quale autorità se fa queste cose.

28 מִנָּא בִּין מִתְחַנְנִין
לְכוּן עֲבַדָּא חַד אִית הוּא
לֵה בְּנִינָא דְּבִין וְהָרֵב לֹת
הַדְּמִינָא וַאֲמַר לֵה בְּרִי וְלֹ
יִוְמִינָא פְּלוּחַ בְּכַרְמָא:

Her chi se pare? Un homo li aveva due figliuoli et accostatosi al primo disse, Figliuol mio, Vattene oggi a lavorare ne la mia vigna.

29 הוּא בִּין עֲנֵנָּא וַאֲמַר
לֹא עֲבָא אֲנִי בְּחֶרְתָּא דִּין
אַתְּתִי וְאַתְּ:

Et egli rispondendo disse, Io non voglio andare, ma poi pentistosi, e andò.

30 וְהָרֵב לֹת אֲחֶרְתָּא
וַאֲמַר לֵה הַפְּנוּת הוּא בִּין
עֲבָא וַאֲמַר אֲנִי מְרִי וְלֹא
אַתְּ:

Et accostatosi à l'autre, disse il simile. Et egli rispondendo disse, Io v'andaro, signore e non v'andò.

31 מִנָּא מִן הַלִּין תְּרִיהִין
עֲבַד עֲבָנִין דְּאֲבוּהִי א
אֲמַרְיוֹן לֵה הוּא קְדַמְנָא
אָמַר לְהִין יִשׁוּעַ אֲמִין א
אָמַר אֲנִי לְכוּן דְּמַכְסָּא
וְנִיבִיתָא דְּהִמִּין לְכוּן
לְמַלְכוּתָא דְּאַלְהָא:

Qual de due fece la volontà del padre? I figli dicono, Il primo. Io si v dice loro, Io v'andò in verità, che i publicani e le meretrices si vanno a lavorare nel regno di Dio.

32 אֲתֵנָּא צִיר לִיּוֹתָנִין
יִוְחִנִּין בְּאַיִרְחָא דְּבִנְיָמִין
וְלֹא הִימְנִיתִיהִי מַכְסָּא
דִּין וְנִיבִיתָא הִימְנִיתִיהִי
אֲתֵנָּא דִּין אִתְּךָ לֹא כִּד
חִוִּיתִין אֲתֵנָּא יִוְחִין בְּחֶרְתָּא
דְּהַדְּמִינָא:

Imperocche Giovanni venne a voi per la via de la giustizia, e non gli credeteste. ma i publicani e le meretrices gli credettero: e v'andò credendo, non si pentiste poi per crederli.

כא

26 וְאִם נֹאמַר מִן הָאֲנָשִׁים
גִּידָא אֶת־הָעֵם כִּי־בָעִינִי כָלֵם
הֵיךְ יוֹחֵנָן בְּנִינָא:

Y si dixeremos, De los hombres, tememos el volgo: porq; todos tienen a Ioan por profeta.

27 וַיַּעֲנוּ לִישׁוּעַ וַיֹּאמְרוּ לֹא
יִדְעֵנוּ וַיֹּאמַר גַּם הוּא אֵלֵיהֶם
גַּם אֲנִי לֹא אָמַר לָכֶם בְּמֶה
שְׁלִטוֹן עָשִׂיתִי הֵאֱלָה:

Y respondiendo a Iesus dixeron, No sabemos. Y el tambien les dixo, Ni yo os diré conque autoridad hago esto.

28 וְכִּי נִדְּבָא לָכֶם אָדָם הֵיךְ
לֹא שְׁנֵי־בָנִים וַיַּגֵּשׁ אֶל־הַדְּמִישׁוֹן
וַיֹּאמַר בְּנִי לֵךְ הַיּוֹם וּפַעַל בְּכַרְמִי:

Mas que os parece? Un hombre tenia dos hijos: y llegando al primero, dixole, Hijo ve oy a trabajar en mi vinna.

29 וְהוּא עָנָה וַיֹּאמַר לֹא אָעֲשֶׂה
וְאַחֲרֵי כֵן יָשׁוּב וַיֵּלֶךְ:

Y respondiendo el, dixo, No quiero. Mas despues arrepentido, fue.

30 וַיַּגֵּשׁ אֶל־הַשֵּׁנִי וַיֹּאמַר
לְכֶךָ וְהוּא עָנָה וַיֹּאמַר וַיֵּלֶךְ—
אֲדֹנִי וְלֹא הֵלֵךְ:

Y llegando al otro, dixole de la misma manera. y respondiendo el, dixo, Yo sennor voy. Y no fue.

31 מִי מִשְׁנֵי־הָאֱלֹת עָשָׂה דְּצוֹן
אֲבִיו אָמַר לֹא הָרָא שׁוֹן וַיֹּאמַר
אֵלֵיהֶם יִשׁוּעַ אָמֵן אֲנִי אָמַר
לָכֶם כִּי בְּעָלִי עֲבִידָה וְזוּגוּרָה
יֵלְכוּ לְפָנֶיכֶם בְּמַלְכוּת אֱלֹהִים:

Qual de los dos hizo la voluntad del padre? Dizen ellos, El primero. Dizeles Iesus, De cierto os digo que los publicanos y las rameras os van delante al Reyno de Dios.

32 כִּי בָּא אֵלֵיכֶם יוֹחֵנָן בְּדֶרֶךְ
הַצְּדִיקָה וְלֹא הֵאֱמַנְתֶּם לֹא וּבְעָלִי
עֲבִידָה וְהַזּוּגוּת הֵאֱמִינוּ לֹא וְאַתֶּם
דִּנְיָתֶם וְלֹא עָשִׂיתֶם תְּשׁוּבָה
אַחֲרֵי כֵן לְהֵאֱמִין לֹא:

Porque vino a vosotros Ioan por via de justicia, y no le creyistes: y los publicanos y las rameras le creyeron: y vosotros viendolo nunca os arrepentistes para creerle.

כא

26. 'Εὰν ὅτι ἡπώμαθρ, ἐξ ἀνθρώπων, φοβούμεθα τὸν ὄχλον. πάντες γὰρ ἔχουσιν τὸν ἰωάννην αἰς περὶ Φη· τῶν.

Et si nous disons, Des hommes: nous craignons les troupes: car tous tiennent Iehan pour Prophete.

27. Καὶ ἀποκριθεὶς τῷ ἰησοῦ εἶπεν· οὐκ ἴδμεθρ. Ἐφη αὐτοῖς καὶ αὐτός, ἀδὲ ἰγὰρ λέγω ὑμῖν ἐν πῶς ἐχούσι τὸν ἰωάννην.

Adonc ils responderent à Iesus, disant, Nous ne savons. Et lui aussi leur dit, Je ne vous dir point aussi de quelle auctorite ie fai ces choses.

28. Τί δὲ ὑμῖν δοκεῖ; ἀνθρώπου τινα δύο, καὶ προσελθόντες τῷ πρωτῷ, εἶπεν· τέκνον ὕπαγε, σήμερον ἔρχεσθαι μετὰ ἐμὲ πλεῖν μου.

Mais que vous semble? Un homme avoit deux fils: & venant au premier, lui dit, Mon fils va-t'en, & belongsc aujord'hui en ma vigne.

29. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, ἔρχεσθαι ὑστερὸν μετὰ μελλήσῃς ἀπολθῆναι.

Et icelui respondant dit, Je n'y veux point aller: mais puis apres s'estant repenti, il s'y en alla.

30. Καὶ προσελθὼν τῷ δευτέρῳ, εἶπεν αὐτῷ, τέκνον, ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, ἰγὰρ κύριε καὶ σὺ, ἀπῆλθῃς.

Puis vint à l'autre, & lui dit de mesme, lequel respondit, & dit, l'y vai, Seigneur: mais il ne s'y en alla point.

31. Τίς ἐκ τῶν δύο ἐποίησεν τὴν θέλησιν τοῦ πατρὸς; ἀποκρίσας αὐτῷ, ὁ πρῶτος εἶπεν· αἱ αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἀμὲν λέγω ὑμῖν, ὅτι οἱ πλῆθος αἱ καὶ αἱ ἄλλαι ἀπεργάζονται ὑμῖν αἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

Lequel de ces deux fit la volonté du pere? Helui disent, Le premier. Iesus leur dit, En vérité ie vous di, que les peagers & les paillardes vous occupent au royaume de Dieu.

32. Ἦλθεν γὰρ περὶ ὑμῶν ἰωάννης ἐν ἐδῷ δικαιοσύνης, καὶ οὐκ ἐπίστευσάτε αὐτῷ, οἱ δὲ πλῆθος καὶ αἱ ἄλλαι ἐπίστευσαν αὐτῷ ὑμεῖς δὲ ἰδοῦτες ἢ μετὰ μελλήσῃς ὑστερὸν, ἔπευσάτε αὐτῷ.

Car Iehan est venu à vous par la voye de iustice, & vous ne l'avez point creu: mais les peagers & les paillardes l'ont creu: & vous ayans veu cela, ne vous estes point repentis puis apres pour le croire.

26. Si autem dixerimus ex hominibus: timeamus turbam: omnes enim habebant Iohannem sicut prophetam.

And if we say / Of men / wee feare the people: for all hold Iohn as a Prophet.

27. Et respondentes Iesu, dixerunt: Nescimus. Ait illis & ipse, Nec ego dico vobis in qua potestate hæc facio.

Then they answered Iesus / and sayde, We cannot tell. And he said vnto them, Neither tell I you by what authority I doe these things.

28. Quid autem vobis videretur? Homo quidam habebat duos filios: & accedens ad primum, dixit, Fili, vade hodie operare in vinea mea.

But what thinkest thou? A certaine man had two sonnes / and came to the elder / and said, Sonne / goe and worke to day in my vineyard.

29. Ille autem respondens, ait, Nolo. Postea autem poenitentia motus abiit.

But he answered / and said, I will not. And afterwarde hee repented him selfe / and went.

30. Accedens autem ad alterum, dixit similiter. At ille respondens ait, Eo domine, & non iui.

Then came he to the second / and said likewise. And he answered / and said, I will not: for hee was not.

31. Quis ex duobus fecit voluntatem patris? Dicunt ei, Primus. Dicit illis Iesus, Amen dico vobis, quia publicani & meretrices præcedant vos in regnum Dei.

Whether of them twaine did the will of the father? They sayd vnto him, The first. Iesus saide vnto them, I say vnto you / that the Publicanes and the harlots shall goe before you into the kindeome of God.

32. Venit enim ad vos Iohannes in via iustitiæ: & non credidistis ei, publicani autem & meretrices crediderunt ei: vos autem videntes nec poenitentiam habuistis postea, ut crederetis ei.

For Iohn came vnto you in the way of righteousness / & ye beleueed him not: but the Publicanes / and the harlots beleueed him / & ye / though ye sawe it / were not moued with repentance afterwards: that ye might beleue him.

26. Sagen wir aber / sie sen von Menschen gewesen / so müssen wir vns für dem Volck fürchten / Denn sie hielten alle Iohannes für einen Propheten.

Wenn sage wir / hand vaar aff Menschen / da fröchte wir off for Volck / Thi de hulde alle Iohannem for en Prophete.

27. Vnd sie antwortten Jesu / vnd sprachen: Wir wissens nicht. Da sprach er zu ihnen: So sage ich euch auch nicht auß waser macht ich das thu.

De de suarede Ihesu / oc sagde / Wi videret icke. Da sagde hand til dem / Saa siger ieg edet icke heller / Aff huad maect ieg ger-dette.

28. Was düncket euch aber? Es hatte ein Mann zwen Söne / vnd gieng zu dem ersten vnd sprach: Mein Son gehe hin / vnd arbeite heut in meinem Weinberge.

Wenn huad tænckes eder? En Mand haaffde tho Sonner / oc hand gick til den første / och sagde / Min Son / gaad hen / oc arbeide i dag vdi min Vingard.

29. Er antworttet aber / vnd sprach: Ich wil's nicht thun. Darnach reuete es in / vnd gieng hin.

Hand suarede / och sagde / Jeg vil det icke gøre / Der efter angrede der hannem / och hand gick hen.

30. Vnd er gieng zum andern / vnd sprach gleich also. Er antworttet aber / vnd sprach: Herr Ja / vnd gieng nicht hin.

De hand gick til den anden / oc saade lige saa. Wenn hand suarede / oc sagde / Herre / Ja / De gick icke hen.

31. Welcher vnter den zween hat des Vaters willen gethan? Sie sprachen zu ihm / der erste. Jesus sprach zu ihnen: Warlich ich sage euch / die Zölner vnd Huren mügen wol thein das Hmelreich kommen / denn ihr.

Huileken aff de tho glørdede faderens vilie? De sagde til hannem Den første. Iheras si de til dem Saa siger ieg edet / Ioldere oc Støger kunde vel før komme i Himmerigis rige / end i.

32. Iohannes kam zu euch / vnd lehret euch den rechten weg / vnd ir glaubet ihm nicht / aber die Zölner vnd Huren glaubten ihm / Vnd ob ihr's wol sahet / thatet ihr dennoch nicht Buße / daß ihr ihm darnach auch geglaubt hettet.

Iohannes kom til eder / oc lærde eder den rette vej / De i trode hannem icke / Wenn Ioldere oc Støger trode hannem. De om i der end vel saae / da bedrede i eder alligevel icke / at i oc der / før trode hannem.

26. Pakli dijnec & lidij / bogi me se Zastupu / Neb gsaum wsijs / cnu melli Jana pako za Prozofa.

Jesli zhas powiemy / s ludzi / bota my sie zgromadzenia ludzi ba wsi / hyscy maja Jana za Prozofa.

27. W odpowiedzieste Jezusowi / slowi rzeli: Niewiemy. Rzekli gim y on: Aniz ha wam powiadam w tym wstec mocp tyto wescy tynim.

W odpowiedziacie Jezusowi / rzekli: Nie wiemy / Rzekli mu tez y on: Aniz to tez wam powiadam / Khoramoca to czynie.

28. Ale co se wam jda? Eflo: wesc geden melli dwa Syny / a pristaupiw f prwiny / rzeli: Synu / gdi dnes a dely na wis nicy mli.

W coz si wam jda? Eflo: wesc geden melli dwa Syny / a pristaupiw f prwiny / rzeli: Synu / gdi dnes a dely na wis nicy mli.

29. On odpowiedzi / rzeli: Niechey. A potom lityosij hnut gsa / rzeli.

On odpowiedziacie rzeli: Niechey / Ale potom obaczysz / rzeli.

30. W pristaupiw f druhemu / rzeli gim tez. A on odpowiedzi / rzeli: Sou Pan / a nesci.

Prystupiw f pothym do drugu / egolzei mu iakic / On odpowiedziacie rzeli: Sou Pan / a nesci.

31. Kterzy rzeli dwau vlinil waki Otowu? Rzekli gim: Prwiny. Rzekli gim Jezus: Gist prawim wam / jez gawij hrijnsi / a Newjstij / priede / gdu was do Kralowstwij Bozho.

Kterzy z tych dwu ucinil wola Otcowu? Rzekli mu / Prwiny / Powiedzjal im Jezus / Saa prawde powiadam wam / iz celni cy wstecznice wprzedyja was do Krolestwa Bozho.

32. Nebo prissel k wam Jan cstauprowednosci / a newjstij li gste gim. Ale zgawij hrijnsi / a Newjstij wstecni ge mu. Wypak widauce to aniz gste pokanij tyni potom / aby hte wstecni gim.

Abowiem pryszedl do was Jan droga sprawiedliwosci / a nie wstecznosci / Celni cy zhas y wstecznice wstecni mu / ale wchodzacie to widneci nie wpa / mialic sie / s / bycie mu wstec / zhi.

כ נ

33. שְׁמַעוּ אֶת־מִתְלָא
זֶה הוּא מִתְלָא
בֵּיתָא וְנֶעֱבַר לְרַבֵּי וְאֶת־הַדְּרָה
סִיגָא וְהַפֶּר פֶּה מִעֲצָרְתָא
וְבִנָא פֶה מִתְלָא וְאֶת־הַדְּרָה
לְפִלְחָא וְחִתִּיק:

Aseslate un'altra similitudine Egli era un homo padre di famiglia, el qual planto una vigna, & circumdolla d'una siepe, & caudo, & fecit in ella un cerculo, & edificauit una torre, & allagolla a laboratori, & amodo ffene una.

34. כִּדְרִין מִטָּא וְכִנְגָא
דְּפִלְחָא שְׂדֵר לְעִבְדֵיהּ לֹות
פִּלְחָא דִּישְׁדֵרְהוּ לֵה מִן
פִּלְחָא דְּפִרְמִיָּה:

Quando poi l'autunno il tempo dei frutti, mandò a suoi seruitori a laboratores, per recuere a suoi frutos.

35. וְאַחֲרֵיהּ פִּלְחָא לְעִבְדֵיהּ
וְאִית דְּמַחֲמֵיהּ וְאִית
דְּרַבֵּי מִיָּה וְאִית דְּקַטְלֵיהּ:

Et laboratores pigliendo a suis seruitores, l'uno ne baticron, l'altro ammazarono, l'altro lapidaron.

36. וְחִיב שְׂדֵר עֲבָדָא
אֶתְרָנָא וְסִיגָא מִן קִדְמָא
וְהִכּוֹת עֲבָדֵיהּ לֵהוּ:

De nouo si mandò a gli altri seruitores, p'unch'expulsi & effecero loro il simile.

37. אֶתְרָנָא דִּין שְׂדֵר ל
לֹותֵיהּ לְפִרְה כֵּד אָמַר פ
כֵּד נִבְהִיתוּ מִן בְּרִי:

Ultimamente mandò loro il suo figliuolo, dicendo, Essi haneranno rispetto al mio figliuolo.

38. פִּלְחָא דִּין כֵּד וְאֶת־הַדְּרָה
לְפִרְה אָמַר בִּינְתֵיהּ הִנּוּ
יִרְתֵּם מִן נִקְטְלֵיהּ וְ
וְאַחֲרֵיהּ יִרְתֵּתֵהּ:

Et laboratores cum videro al figliuolo, dissero fra lor medesimi, Questo è l'herede, venite, occidamolo, & occupiamo la sua heredita.

36. וְאַחֲרֵיהּ אֶתְרָנָא לְכֵר
מִן פִּרְמָא וְקַטְלֵיהּ:

Et habundato profecto fracciaron fuer de la vigna, & ammazaronlo.

כ נ

33. אַחֲרֵיהּ מִשְׁלֵל שְׁמַעוּ אָדָם
פִּלְמוֹנִי הִנֵּה בַעַל חֲבִיתָא אֲשֶׁר
נָטַע בָּרֶם וּמִשְׁוֹכָה הִקִּיף לוֹ וְגַם
יָקַב חֲצֵב בּוֹ וַיִּבְנֵן מִגְדָּל בְּתוֹכּוֹ
וַיַּמְסֵר אוֹתוֹ לְכַרְמִים וַיִּלְךְ לָגוֹד:

Oyd otra parabola. Fue un hombre padre de familia, el qual plantó una vinna, y cercola de vallado, y fundó en ella la gar, y edificó torre; y diola a renta a labradores, y partióse lexos.

34. וַיִּקְרַב עֵת הַבְּצִיר וַיִּשְׁלַח
אֶת־עֲבָדָיו אֶל־הַכּוֹרְמִים
לְקַחַת אֶת־פְּרִי:

Y quando se acercó el tiempo de los frutos, embió sus siervos a los labradores, para que recibiesen sus frutos.

35. וַיִּמְחֲזוּ הַכּוֹרְמִים אֶת־עֲבָדָיו
אֶחָד מֵהֶם הִכּוֹ אֶחָד הֲרֹגוּ וְאֶחָד
סָקְלוּ:

Mas los labradores, tomando los siervos, al uno hirieron, y al otro mataron, y al otro apedrexaron.

36. עוֹד שְׁלַח עֲבָדִים אֲחֵרִים
רַבִּים מִרַאשׁוֹנִים וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם
זָמִם:

Embió otra vez otros siervos masque los primeros: y hizieron con ellos de la misma manera.

37. וְלְאַחֲרֵיהּ שְׁלַח אֶל־הֶם אֶת־
בְּנוֹ לֵאמֹר אֲוִלִי יִירָא וְיִחַד־בְּנִי:

Y a la postre embióles su hijo diziendo, Tendran respecto de mi hijo.

38. וְהַכּוֹרְמִים כִּשְׁרָא רָאוּ אֶת־
בְּנוֹ אָמְרוּ בְּקִרְבָּם זֶה הוּא יִרְשֵׁ
הַבַּיִת וְהַדְּרָהּ וַיִּנְאֲחוּ אֶת־
יְרֵשָׁתוֹ:

Mas los labradores, viendo al hijo, dixeron entre si, Este es el heredero, venid, matemoslo, y tomemos su heredad.

39. וַיִּמְחֲזוּ אוֹתוֹ וַיּוֹצִיאוּ לְחוּץ
הַכּוֹרְם וַיַּהַרְגוּהוּ:

Y tomado, echaronlo fuera de la vinna, y mataronlo.

κα.

33. Ἀλλῶν ἐξῆλθεν αἰνέ-
σαι τὸν θεόν τις ἐν οἴκῳ πατέ-
ρος, ὅστις ἐφυτεύει ἀμπέλων, καὶ
φραγμὸν αὐτῷ περιέθηκε, καὶ
ὥρυξεν ἐν αὐτῷ λίθον, καὶ
ἐκοδόμησεν πύργον, καὶ ἐξέδωκε αὐ-
τὸν γεωργοῖς, καὶ ἀποήμυσεν.

*Escoutez une autre similitude. Il y auoit un pere de famille, qui planta une vigne, & l'encouronna d'une haye, & creula en icelle un preilaut, & y ba-
stif une tour: puis la loca à des vigneronz & s'en alla dehors.*

34. Ὅτε δὲ ἤγγισεν ὁ καιρὸς τῷ
καρπῶν, ἀπέστειλε ὁ κύριος αὐτοῦ
πρὸς τῶν γεωργῶν, λαβόντες αὐτοῦ
καρπὸν αὐτοῦ.

*Or la saison des fruits estant pro-
chaine, il enuoya ses seruiteurs vers les
vignerons, pour en recevoir les fruits.*

35. Καὶ λαβόντες ὁ γεωργοὶ τῶν
ἀλλῶν αὐτοῦ, ὃν μὲν ἐδόξασαν, ὃν δὲ
ἀπέκτειναν, ὃν δὲ ἐλίθωσαν.

*Mais les vigneronz ayant prins ses
seruiteurs fouetterent l'un, & tuèrent
l'autre, & allouuerent de pierres l'au-
tre.*

36. Πάλιν ἀπέστειλε ἄλλους δου-
λους τλητοῦς τῷ πρώτῳ. καὶ ἰ-
πένησαν αὐτὸς τοῖς ὡσπερ αὐτοῖς.

*Deutchef il enuoya d'autres serui-
teurs en plus grand nombre que les
premiers, & ils leur en firent de mes-
mes.*

37. Τελευταῖον δὲ ἀπέστειλε πρὸς
αὐτοὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, λέγων, Ἐστῆτε
πρόσθε τὸν υἱὸν μου.

*Finalment il enuoya vers eux son
propre Fils, disant, Ils porteront respec-
te a mon Fils.*

38. Οἱ δὲ γεωργοὶ ἰδόντες τὸν υἱὸν,
ἐβόων ἐν ἑαυτοῖς ὅτις ἐστὶν ὁ κληρο-
νιάμ, δύναντες ἀποκτείναν αὐτὸν,
καὶ κατέσχευον τὴν κληρονομίαν
αὐτοῦ.

*Mais quand les vigneronz virent le
fils, ils dirent entre eux, Cestui-ci est
l'heritier, venez occidez le a mort, &
nous saisißons de son heritage.*

39. Καὶ λαβόντες αὐτὸν, ἐξέβα-
λον ἐξω ἀμπέλων, καὶ ἀπέ-
κτειναν.

*Et l'ayant prins, le jetterent hors de
la vigne, & le tuèrent a mort.*

33. Aliam parabolam audite: Homo erat paterfamilias qui plantavit vineam, & sepem circumdedit ei, & fodit in ea torcular, & aedificavit turrim, & locavit eam agricolis: & peregre profectus est.

Hearc anet'er parable/ There was a certaine housholder / which planted a vineyard / and hedged it rounde about / and made a winepresse therein / and built a towre / and let it out to husbandmen / and went into a strange country.

34. Cum autem tempus fructuum appropinquasset, misit servos suos ad agricolas, ut acciperet fructus eius.

And when the time of the fruite drew nere / he sent his seruants to the husbawmen to receiue the fruite thereof.

35. Et agricolae apprehensis seruis eius, alium ceciderunt, alium occiderunt, alium verò lapidauerunt.

And the husbandmen tooke his seruants and beat one, and killed another, and stoned another.

36. Iterum misit alios servos plures prioribus: & fecerunt illis similiter.

Again he sent other seruants more then the first: and they did the like unto them.

37. Novissimè autem misit ad eos filium suum, dicens, Verebuntur filium meum.

But last of all he sent unto them his owne sonne saying / They will reverence him.

38. Agricola autem videntes filium, dixerunt intra se, Hic est heres, venite, occidamus eum, & habebimus hereditatem eius.

But when the husbandmen sawe the sonne / they said among them selves / This is the heire: come, let vs kill him, and let vs take his inheritance.

39. Et apprehensum eum eiecerunt extra vineam, & occiderunt.

So they tooke him / and cast him out of the vineyard / and slew him.

33. Höret ein ander Gleichniß. Es war ein Hausvater / der pflanzt einen Weinberg / vnd führt einen Zaun drum / vnd grub eine Kelter drinnen / vnd bauet einen Thurn / vnd thet in den Weingärten auß / vnd zog überland.

Hörten einen andern gleichniß. Der vaar ein Hofboud / som plantede en Dingaard / oc gjorde it Gierde der omkring / oc groff en Perser der vdi / oc bygde it Zaarn / oc siel Dingaards mēd hannem / oc soer vdenland.

34. Da nun herbey kam die zeit der Früchte / sandte er seine Knechte zu den Weingärtern / daß sie seine Früchte empfiengen.

Der Fructens tid kom nu / sende hand sine Diener til Dingaards mēdene / at de skulde anamme hans Fruct.

35. Da namen die Weingärtner seine Knechte / einen steupen sie / den andern tödten sie / den dritten steingeten sie.

Da toge Dingaards mēdene hans Diener / Den ene Hustruge de / den anden sloge de ihel / den tredje stenede de.

36. Übermal sandte er andere Knechte / mehr denn der ersten waren / vnd sie theten ihnen gleich also.

Hand sende atter andre Diener / flere end de første vaare / Oc de gjorde lige saa mod dem.

37. Darnach sandte er seinen Son zu ihnen / vnd sprach: Sie werden sich für meinem Son scheuen.

Der effter sende hand sin Son til dem / oc sagde De skulle frøct for min søn.

38. Da aber die Weingärtner den Son sahen / sprachen sie untereinander: Das ist der Erbe / kombt / laßt vns ihn tödten / vnd sein Erbgut an vns bringen.

Der Dingaards mēdene saae Sønnen / sagde til huer andre / Der er Arffvingen / kommer / Lad os ihel hannem ihel / oc vende hans Arffuegod / til oss.

39. Vnd sie namen ihn / vnd stießen ihn zum Weinberg hinaus / vnd tödten ihn.

De de toge hannem / och stode hannem vdaß Dingaarden / oc sloge hannem ihel.

33. Gint podobienstwij slystie. Tjemevel geden byt hospoudat tjernz rozdělal Vinic / a optel gi plotem / a vofopal w nj lis / a vdelal Wez / v ofadil Winat: a odšel preč cestau.

Drugiego podobienstwa sluzcharic. Byt niektory gospodarz frory nšadzi winice y plotem i a egrob / i v vofopal w nicy prase a zabowal wiece / y nšal i a robornikom y porchal precz.

34. A kōnz se přiblížil čas Dvotce / poslal Služebníky své Winatům / aby vžali v žitý gęzi.

A gdy se přiblížil čas omocow / poslal slugi svoje do onych robotníkōw aby odebrali požyté žito.

35. Winatí pak zgimawšše Služebníky gcho / ginhō jmršali / a ginhō zabil / ginhō pak vlamenowati.

Robotnicy polmawšy slugi / jedného vbi / drugého zámordowali, drugého zám vlamenowati.

36. Dpět poslal ginhō Služebníky wiece nežli prwē / v včinili gim tš.

Powtore poslal inše slugi / frorych wiece bylo než prwých / a oni tak je m vczynili.

37. Naposledy pak poslal k nim Syna svého řka Synadš se vřidy Syna mēho.

Na osthatek poslal do nich syna svého / mowiac / Weda se wřidy dāc syna mēho.

38. Winatí pak vřawšše Syna gcho / řekli mēz sebau: Tentot gęst Dēdic / podime zas bygme gey / a budame mřiti dēdictw gcho.

Ale robotnicy vřawšše syna / řekli sami w sobie. Tenci řet dēic dēic / podjeme zabijmy go / y posis abjmy dēic dēic two řego.

39. Vpěpadšše gey / wvřhli ho wcn z Winice / a zabil.

Tedy polmawš go / wřzvěti li precz z winice / y zámordowali.

כא

40. מֵא דִּאֲתָא הַכִּיָּרָא
מִרְה דְּכִרְמָא מִנָּה יַעֲבֹד
לְפִלְחָא הֶעָנָן :

Quando dunque sarà venuto al Signore della vigna, che farà egli a quei lavoratori?

41. אָמְרוּ לֵה דְּבִישׁ בִּישׁ
יִבְדַּר אֲנָהּ וְכִרְמָא יִנְחַד
לְאֲחֵרָנָה פִּלְחָא אֵילָיו
דִּיִּהְבִּין לֵה פִּאֲרָא ב
פִּיבְנָהוּ :

Egli gli dicono, Farà malamente peccare quei mali homines, & alleggerà la sua vigna ad altri lavoratori, & quelli gli renderanno a frutto a i tempi suoi.

42. אָמַר לְהוֹן יִשׁוּעַ לֵא
בִּימֹתוֹם קִרְיָתוֹן פִּיבְנָה
דְּכִפְאָה דִּאֲסִלְיוֹ פִּנְיָה הִי
הֵנָּה לְרִישָׁא דְּוִיתָמוֹן לֹת
מִרְה הֵנָּה דִּנָּה וְאִיתָהּ
תְּדִמּוּרְתָּא פִּעִינָיו :

Il se y dice lors, Non hancote vos lecta mai ne le Scripturas, La pietra che refutaron gli edificatori, è stata posta ne la testa del angulo? Questo è stato fatto dal Signore, & è cosa mirabile ne gli occhi nostri.

43. מִטְוָא הֵנָּה אָמַר
אֲנִי לְכוּ דִּתְשַׁתְּקוּ
מִנְכֵּיכוֹן מַלְכוּתָא דִּנְאֻלְהָא
וְהִתְיָהֵב לְעַפְרָא דְּעֵבֶר
בְּאַרְבָּא :

Per questo io vi dico, che il regno di Dio sarà tolto a voi, & dato a gente che facciano frutto di esse.

44. וּמִן דִּיפֹל עַל פִּאֲרָא
הִדָּא יִתְרַעַע וְכָל מוֹ דְּהִי
תִּפֹּל עַלִּיהִי תִּדְרִיחִיהִי :

E chi cadrà sopra questa pietra, si fracassara, & sopra esso cissa cadrà la trinità.

45. וּפְדִי שְׂמִיעוּ דְּבִי פִּהֵנָּה
וּפְרִישָׁא מִתְלִיחִי יִדְעוּ
דִּצְלִיחוֹן אָמַר :

Et haecudo i principali Sacerdotes & Fariseos videro le sue similitudines, conobbero ch'egli diceva de loro.

46. וּבְעִי לְמִאֲחֵדָה וְדִחְלוֹ
מִן פִּנְשָׁא מִטְוָא דִּנְאִי
דִּלְנִבְנָא אֲחִידִיו הֵנוּ דִּהָ :

Et cecando de pignarlo, rememans lo corbe parvulo che si tenevano come Præceptum.

כא

40. וְכִנְאֶשֶׁר יִבְנָא אֲדוֹן הַכֶּרֶם
מִרְה יַעֲשֶׂה לְכוֹרְמִים :

Pues quando viniere el señor de la vinna, que hará a aquellos labradores?

41. אָמְרוּ לוֹ אֲחֵת־הַלְעִים פִּרְעָה
יֹאבְדִם וְאֵת פִּרְמוֹ יִשְׂבִּיר
לְכוֹרְמִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר יִשְׁבּוּ
לוֹ בְּרִי לְעֵתוֹתָם :

Dizenle ellos A los malos destruyrà malamente, y su vinna darà a renta a otros labradores que le paguen el fruto a sus tiempos.

42. וַיֹּאמֶר אֵלֵיהֶם יִשׁוּעַ הַלֵּא
קִרְנָתָם בְּכַתוּבִים אֲבָן מִאֲסוֹ
הַבֹּנִים הִנֵּה הִנֵּה לְרֹאשׁ פִּנְהָ מֵאֵת
יְהוָה הִנֵּה הִנֵּה וְאֵת הִיא וְפִלְאֵת
בְּעִינֵינוּ :

Dizele Iesus, Nunca leyistes en las Escrituras, La piedra que desecharon los que edificaban, esta fue hecha por cabeça de esquina? Por el Señor es hecho esto, y es cosa maravillosa en nuestros ojos.

43. עַל־כֵּן אָמַר אֲנִי לָכֶם כִּי
תּוֹסֵף מֵהֶם מַלְכוּת אֱלֹהִים וַיִּנְתֵּן
לְגוֹי עֹשֶׂה פִרְיָה :

Portanto os digo, que el Reyno de Dios será quitado de vosotros: y será dado a gente que haga el fruto del.

44. וְאֲשֶׁר יִפֹּל עַל־הָאֲבָן
הַזֹּאת יִשְׁבֵּר וְכָל־אֲשֶׁר תִּפֹּל
עָלָיו תִּשְׁבֵּר אוֹתוֹ :

Y el que cayere sobre esta piedra, será quebrantado: y sobre quien ella cayere, desmenuzalloha.

45. וַיִּשְׁמְעוּ שְׁלֵי הַכֹּהֲנִים
וּפְרִישָׁים אֶת־מִשְׁלֵי הַבִּינָיו
כִּי־עָלִיהֶם דִּבֶּר :

Y oyendo los principes de los Sacerdotes, y los Phariseos, sus parabolos, entendieron que hablava de ellos.

46. וַיִּבְקֶשׁוּ לְאַחֹז אוֹתוֹ וַיִּירָאוּ
זֶת־הָעָם כִּי בִנְיָא הִיָּה לָהֶם :

Y procurauan prenderlo, mas temian la multitud porque lo teneban como a propheta.

κα.

40. Ὅταν ὁ κύριος ἔλθῃ εἰς τὴν ἀμπελῆν, τί ποιήσει τοῖς κηρύτοις; ὁ κείνους;

Quand donc le Seigneur de la vigne sera venu, que fera-il à ces vigneronns-là?

41. Αἰγίσουν αὐτῷ, κακοῦς καὶ δουλοῖς αὐτοῖς, καὶ τὸν ἀμπελῆνα ἐκδώσιν αἰλλοῖς κηρύτοις, οἵτινες ἀποδώσουσιν αὐτῷ ὅτι καρπὸς, καὶ τῶν κηρύτοις αὐτοῦ.

Ils lui disent, Il les fera petit malheureux comme meschans, & loera la vigne à d'autres vigneronns, qui lui rendront les fruits en leurs faisons.

42. Αἰγὶ αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ὁδοῦται αἰγίσουντι ἐν τοῖς γραμματεῖς, λέγοντες, οἱ ἀποδοῦναι αἰς ἀποδοῦναις, ὅτι ἐγὼ ἵστημι οἱς κεφαλῇς γυναικας, καὶ κηρύτοις ἐγὼ αὐτῇ, καὶ ἵσθαι γυναικας ἐν κεφαλῇς αὐτῇ;

Et Iesus leur dit, ne leustes-vous jamais les Escritures, La pierre que les edificans ont reiettee, est devenue la maistrille pierre du corn. Ceci a esté fait par le Seigneur, & est chose merveilleuse devant nos yeux.

43. Διὰ τὸ λέγω ὑμῖν ὅτι δεξιὰ παρὰ ἐφ' ὑμῶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, καὶ δεξιὰ παρὰ ἐφ' αὐτοῦ οὗτος ὁ καρπὸς αὐτῆς.

Pourtant vous di-je, que le royaume de Dieu vous sera oitè, & sera donné à une nation qui rapportera les fruits d'icelui.

44. Καὶ ὁ περὶ τῆς λίθου ἔστιν, περὶ λαοῦ παρὰ ἐφ' αὐτῇ, καὶ περὶ λαοῦ αὐτῆς.

Or celui qui cherra sur ceste pierre, sera du tout froitè: & celui sur qui elle cherra, eue le brisiera.

45. Καὶ ἀκούσαντες οἱ δεῖξαιτες, καὶ οἱ Φαρισαῖοι τὰς παραβολὰς αὐτοῦ, ἐγινώσκον ὅτι περὶ αὐτῶν λέγει.

Et quand les principaux Sacrificateurs & les Pharisiens eurent entendu ces similitudes, ils apperçurent qu'il parloir d'eux.

46. Καὶ ζητοῦντες αὐτὸν κρατῆσαι, ἐφοβήθησαν ὅτι ὁ χελευς ἐπέθετο ὡς ἐπὶ φητῶν αὐτὸν νικῆν.

Et cerchans de l'empoigner, ils craignoient les troupes, pour ce qu'on le tenoit pour prophete.

40. Cum ergo venerit dominus vineæ, quid faciet agricolis illis?

When therefore the Lord of the vineyard shall come / what will he doe to those his handmen?

41. Aunt illi, Malos male perdet: & vineam suam locabit aliis agricolis, qui reddent ei fructum temporibus suis.

Then said vnto him, Hee will cruelly destroy those wicked men / and will let out his vineyard vnto other his handmen / which shall beare him the fruites in their seasons.

42. Dicit illis Iesus, Nunquam legistis in scripturis, Lapidem quem reprobauerunt edificantes, hic est factus in caput anguli? A Domino factum est istud: & est mirabile in oculis nostris?

Iesus said vnto them, Read ye neuer in the Scriptures / The stone which the builders refused / the same is made the head of the corner? This was the Lords doing / and it is marvellous in our eyes.

43. Ideo dico vobis, quia auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus eius.

Therefore say I vnto you / the Kingdome of God shall bee taken from you / and shall be giuen to a nation which shall bring forth the fruites thereof.

44. Et qui ceciderit super lapidem illum, confringetur: super quem vero ceciderit, conteretur eum.

And whosoever shall fall on this stone / he shall be broken: but on whomsoever it shall fall / it will grinde him to powder.

45. Et cum audissent principes sacerdotum & Pharisei parabolas eius: cognoverunt quod de ipsis diceret.

And when the chiefe Priests and Pharisees had heard his paraboles / they perceived that he spake of them.

46. Et querentes eum tenere, timuerunt turbas: quoniam sicut prophetam eum habebant.

And they seeking to lay handes on him / feared the people / because they tooke him as a Prophet.

40. Wenn nun der Herr des Weinberges kommen wirdt / was wirdt er disen Weingärtnern thun?

Maar som Vingaardens Herre nu kommet / huad skal hand da gøre disse Vingaards mænd?

41. Sie sprachen zu im: er wirdt die Böswicht übel vmbbringen / vnd seinen Weinberg andern Weingärtnern aufthun / die im die Früchte zu rechter zeit geben.

De sagde til hannem / Hand skal lide forderffue de Arge skalkes / oc saa andre Vingaards mænd sin Vingaard / som skalle giffue hannem Fruct i den rette tid.

42. Iesus sprach zu ihnen: Habt ir nie gelesen inn der Schrifft? Der Stein den die Bauleute verworffen haben / der ist zum Eckstein worden. Von dem HERRN ist das geschehen / vnd es ist wunderbarlich für vnsern augen.

Ihesus saade til dem / Haffue i icke læst i scriffen Den Sten som Bygnings mændene forstode / Hand er bleffuen til en Hørne sten. Der er skeet aff HERREN / De det er vnderlige saar vore Øyen.

43. Darumb sage ich euch: Das Reich Gottes wird von euch genommen / vnd den Heiden gegeben werden / die seine Früchte bringen.

Der saare siger ieg eder / Guds rige skal tagis fra eder / oc giffuis Hendingene / som skalle gøre fruct der aff.

44. Vnd wer auff disen Stein fället / der wird zerschellen. Auff welchen er aber fället / den wirdt er zumalmen.

De huo som falder paa denne Steen / hand skal sønderlaas. Men huileken Hand falder paa / den skal hand søndermaas.

45. Vnd da die Hohenpriester vnd Phariseer seine Gleichnisse höreten / vernamen sie / das er von ihnen redet.

Och der de Høverste Prester oc Phariseerne hørte hans Lignelse / da merckte de / at hand talede om dem.

46. Vnd sie trachten darnach / wie sie ihn griffen / aber sie forchten sich für dem Volck / denn es hielt in für einen Propheten.

De de haffde i finde at gribe hannem / Men de frøctede for folket / Thi de hulde hannem for en Prophet.

40. Protož když přijde Pán Vinice / co učiní Vinarům sem?

Což tedy přijděs pan vlnice co učiní robitníkom onym.

41. Řekli genu: Blž / že tak trati: a Vinice svou poručí jiným Vinarům / kteříž budou dávati genu vřstek / časť svůji.

Řekli mu, Onv žle / že potráčí / a vinnice svou naryme inšým robitníkom / Echoržy oddat dže mu ovoc časťu svého.

42. Řekl jim Ježíš: Někdyžli jste nešli v písničkách? Kamen kterýž gšau zamrhli dělníky / ten gšl vjnen v hlavu vblowau. Od Pána stalo se toto / a gšl dšvně předs Dčma našima.

Řekli im Iesus / Wie ertholte icke nigdy v písničkách? Kamen kterýž obrzucali budmacy / ten stalo glowan vregla / od Pána to se stvynono / y dšvno seš předs očyma našym.

43. Protož pravosim vám / se bude odato od vás Království Boží / a bude dáno / Lidu cinnymu vřstě gego.

A přetoz poviedam vám / iž bčjie odice od vas Krolestvo Bože / y bčjie dane narodowi Etoržy podal ovociego.

44. A kdož padne na ten Kamen / roztrž se: a na tohož vpadne / zřtřet gey.

A Ero padne ná ten Kamen / bčjie zřušen / a ná Eogoby zřs on vpadě / zřetře go.

45. A když vslyšeli vřchní kněží a Zákony Podobenství gcho / perozumeli žby o nich mluvil.

A vřjy vslyš Ešlžetá Ešplánšacy Zaryzoušenie podoběnstva iego / pojmali iž o nich mlovil.

46. O hleda gšice ho gšiti / báli se Zaašlupom / neb pačo za Proroka gey mēli.

A Ešlžetá (šlžby go pozměti) báli se pozměti / a bčviam go ižo Prorokamieli.

כב

וַיַּעַן יֵשׁוּעַ תוֹב יִשׁוּעַ בְּמַתְלָא
וַיֹּאמֶר:

*Allora rispondendo Iesus di nuovo,
parlo loro per similitudine, dicendo.*

2 אֶחָד מִיִּתְּ מַלְכוּתָא
דְּשָׁמַיָא לְגִבְרָא מִדְּכַנְיָא
דְּעֵבֶד מִשְׁתִּיתָא לְגִבְרָא:

*Il regno de cielo è assimigliato ad vn
huomo che era Re, el qual fece le nozze
al suo figliuolo.*

3 וַיִּשְׁלַח לְעֲבָדָיו דִּיִּיקְרוּן
לְמוֹמְנָא לְמִשְׁתִּיתָא וְלֹא
עָבְדוּ לְמַאתָנָא:

*Emando i suoi seruitori a chiamar
quelli che erano invitati a le nozze, &
non vengero venire.*

4 וְתוֹב שְׁדַר עֲבָדָיו
אֶחָדֵינָא וַיֹּאמֶר אֶמְרוּ
לְמוֹמְנָא דְּהֵנָּה שְׂרוּתֵי
מִטְבָּחָא וְתוֹרֵי וּמִבְשָׁמֵי
קִטְלִין וְכָל מַדָּם מִטְבָּח
תּוֹ לְמִשְׁתִּיתָא:

*Di nuovo manda degli altri seruitori,
dicendo, Dite a gli invitati, &c. & io ho
apparechiato il mio desinare: & io ho
egli altri grandi animali sono occisi, & tutte
le cose sono apparecchiate, venite a le
nozze.*

5 רִגְוֹן דִּין בְּסוֹ וַיֹּאמְרוּ אֵית
דְּלִקְרִיתָא וַיֹּאמְרוּ
דְּלִתְאֲגִידָתָא:

*Ma essi non curandosi, & sentendo
meno, che a la sua villa, & che a la sua mer-
cantia.*

6 שְׂדַכְנָא דִּין אֶחָדוּ ל
לְעֲבָדָיו וַיַּעֲדוּ וְקִטְלוּ:

*E gli altri presero i suoi seruitori, &
incurarono gli, & ammazzaron gli.*

7 כִּד שְׂמַע דִּין מַלְכָּא
רָגַז וַיִּשְׁלַח חִילָתָא אֲגִבְד
לְקִטּוּלָא הֵנוּן וְלְמַדִּינָתָהּ
אֲגִבְד:

*Laqual cosa il Re, hauendo intesa,
s'adira, & manda suoi exerciti, & am-
mazza quelli homicidas, & abbrucia la
lor città.*

8 הִירִין אֶמֶר לְעֲבָדָיו
מִשְׁתִּיתָא מִטְבָּחָא וְהֵנוּן
דְּמִמְנִין הֵנָּה לְגַלְיָא שְׁוִין
הִירִין:

*Poi disse a i suoi seruitori, Le nozze
sono apparecchiate, non quelli che erano
stati invitati, non n'erano degni.*

כב

וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַעֲזוֹד אָמַר אֶל־הֵם
בְּמִשְׁלִים לֵאמֹר:

*Y respondiendo Iesus, boluióles a hablar en
parabolas, diciendo.*

2 גִּדְמִיתָה מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם לְאָדָם
מֶלֶךְ אֲשֶׁר עָשָׂה חֲתָנָה לְבִנוֹ:

*El Reyno delos cielos es semejante a vn
hombre Rey, que hizo bodas a su hijo.*

3 וַיִּשְׁלַח עֲבָדָיו לְקַרְא קְרוֹנָאִים
אֶל־חֲתָנָה וְלֹא אָבְדוּ לְבָנָא:

*Y embió sus siervos para que llamassen los
llamados a las bodas: mas no quisieron venir.*

4 עֲזוֹד שְׁלַח עֲבָדִים אֲחֵרִים
לֵאמֹר אֶמְרוּ לְקַרְנָאִים הֵנָּה
בְּרִיָּהִי הַכִּינֹתִי שׁוֹרִי וּמִדִּיָּא
גִּטְבָּחָה וְכָלֵם גְּבוּרִים בּוֹנֵי אֶל־
חֲתָנָה:

*Boluió a embiar otros siervos, diciendo, De-
zid a los llamados, He aquí, mi comida he apre-
jado, mis toros y animales engordados son mu-
ertos, y todo esta aparejado: venid a las bodas.*

5 וְהָמָּה מָאָסוּ וַיִּלְכוּ אֶחָד אֶל־
שְׂדָחָה אֲשֶׁר הָיָה לוֹ לְבָדוֹ וְאֶחָד
אֶל־סַחְרוֹ:

*Mas ellos no curaron, y fueron se vno a su
labrança, y otro a sus negocios.*

6 וַיִּשְׁאֲרוּ אֲחֵרוֹ אֶת־עֲבָדָיו
וַיַּעֲשֶׂק הַרְגוֹם:

*Y otros, romando sus siervos asfrentaron-
los, y mataron los.*

7 וַיִּשְׁמַע הַמֶּלֶךְ וַיַּחַל אֲפֹ
וַיִּשְׁלַח צְבָאוֹתָיו וַיֹּאבִד אֶת־
הַיִּצְחָאִים הָאֵלֶּה וְאֶת־עֵינֵם
שָׂרַף בָּהֶם:

*Y el Rey, oyendo esto, enojóse: y embiando
sus exercitos, destruyó a aquellos homicidas, y
puso a fuego su ciudad.*

8 אָוֹ אָמַר אֶל־עֲבָדָיו חֲתָנָה
אֵךְ גְּבוּרָה הִיא וְהַקְרוֹנָאִים לֹא
הֵיוּ שְׂוִיִּים:

*Entonces dice a sus siervos, Las bodas a la
verdad estan aparejadas, mas los que eran llama-
dos, no eran dignos.*

כב.

Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, πα-
λάβων αὐτοῖς ἐν ὁμοιότητι
λαλεῖ, λέγων.

*Lors Iesus prenant la parole, leur
parla de rechef en similitude, disant.*

2. Ὁμοιωθή η βασιλεία τοῦ οὐ-
ρανοῦ ἀδελφωτοῦ βασιλεῖ, ὅστις ἐ-
ποίησεν γάμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ.

*Le royaume des cieus est semblable
à un roy qui fit les nocces de son fils.*

3. Καὶ ἀπέστειλε τοὺς δούλους αὐτοῦ
καλεῖσαι τοὺς καλεσμένους εἰς τὸν
γάμον, καὶ οὐκ ἤθελεν ἔλθειν.

*Et enuoya les seruiteurs pour appé-
ler ceux qui auoyent esté conuies aux
nocces, mais ils n'y voulurent point ve-
nir.*

4. Πάλιν ἀπέστειλε ἄλλους δού-
λους, λέγων· εἰπατε τοῖς κεκλη-
μένοις, ἰδοὺ τὸ ἀγεῖν μετὰ τῆς τιμῆς
μας· αἱ ταῦροι μου καὶ τὰ στίσις τε-
θυμύνα, καὶ πάντα ἔτοιμα. δεῦτε
εἰς τὸν γάμον.

*De rechef il enuoya d'autres serui-
teurs, disant, Dites à ceux qui estoient
conuies, &c. & ayez avec vous mes
couteaux, & mes bestes engraissees
sont tuees, & tout est prest, venez aux
nocces.*

5. Οἱ δὲ ἀμελήσαντες, ἀπη-
χρήσαντο εἰς τὰ ἴδια ἀγέρον, ὃς εἰς πλὴν
ἐμεσῶν αὐτοῦ.

*Mais iceux n'en tenant conte, s'en al-
lerent l'un à sa metairie, & l'autre à sa
trafique.*

6. Οἱ δὲ λοιποὶ κρατήσαντες τοὺς
δούλους αὐτοῦ, ἔβησαν, καὶ ἀπέ-
κτενον.

*Et les autres prirent les seruiteurs,
& les outragerent, & tuèrent.*

7. Ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς, ὠρ-
γίσθη, καὶ πέμψας τὰ στρατεύμα-
τα αὐτοῦ, ἀπαλάσσει τὸς φονεῖς ἐκεί-
τους, καὶ πλὴν πάντων αὐτῶν ἐνέ-
πησεν.

*Quand le roy sceut ce, il se mit en
colere, & y ayant enuoyé ses gendar-
mes, fit perir ces meurtriers-là, & brusla
leur ville.*

8. Τότε λέγει τοῖς δούλοις αὐτοῦ, ὅ
τι γάρ· ὁ τιμὸς ἐστίν, οἱ δὲ κε-
κλημένοι οὐκ ἔσαν ἀξιοί.

*Alors il dit à ses seruiteurs, Or bien,
les nocces sont apprestees, mais ceux
qui estoient conuies n'en estoient pas
dignes.*

כב

9 וְלוֹהֲבִיל לְמַפְקָנָהּ
וְאִירְחָתָהּ וְכָל מִן דְּ
דְמַשְׁפָּחָיו אֲנִתָּו קָרוּ לְ
לְמַשְׁתִּיתָהּ:

*Andate dunque d'appi de le strade,
e quantsi voi trovarete, tutti chiamate a
le nozze.*

10 וְנִפְקִי עֲבָדֵי הַנּוֹן
לְאִירְחָתָהּ וּפְנִישׁוּ כִּי
דְאִשְׁפָּחוּ בִישָׁא וְטַבְנָהּ
יֵאֲתִמְלִי בֵּית מַשְׁתִּיתָהּ
סְמִיפָהּ:

*Equi servitori s'essi fuere d le stra-
de, rammenton tutti quei che trovarono, co-
fiscassino, come buoni e così le nozze se
riscompirono di compagnia.*

11 וְעַל מַלְכָּא דִּיחֲנָהּ
סְמִיכָא יִחְנָא תַּמּוֹן גְּבָרָא
דְּלֹא לְבִישׁ לְבִישָׁהּ
דְּמַשְׁתִּיתָהּ:

*Il Roi entranda dentro per vedere
à convivia. Vide unu su hominu che non
era vestitu da festa da nozze.*

12 וְאָמַר לֵה חֲבֵרִי אֵיכָנָה
עַלְתָּ לְכַנָּה בְּדִבְחָתָהּ
דְּמַשְׁתִּיתָהּ לִית קָה הוּדִין
אֲשַׁתְּמָק:

*E dicele, Amico, como sei tu entrato
quà, non havendo vestu da nozze? Et
egli si tacque.*

13 הִידִין אָמַר מַלְכָּהּ
לְמַשְׁמִשְׁנָה אֲסִירוּ אֶ
אִירְחָהּ וְהַלְלוּהָ וְאִפְקוּהָ
לְחִסּוּכָא בְּדִנָּא תַּמּוֹן יִהְיֶה
בְּכִנָּא וְחִירֹק שְׁנִי:

*Allora il Re disse d i ministri, Lega-
telo i piedi e le mani, e gettatelo ne le tene-
bre più effreme: lui sarà penoso e stridor
di denti.*

14 סְגִיאוּ אֲנִינוּ צִיר קְרִינָה
וְעִירִין גְּבָרָה:

*Imperche molti son chiamati, ma
pochi eletti.*

15 הִידִין אֲוִלוֹ פְּרִישָׁהּ
נִסְבּוּ מַלְכָּא דִּיאִכְנָה
יְצִירֻנִיהּ בְּמִלְתָּהּ:

*Allora i Farisei si partirono, e consi-
glioronsi come l'hanno sentu a pigliare in
parole.*

כב

9 לֵכֶן לְכוּ לָכֶם אֶל־הַוָּצֵאוֹת
דְּרָכִים וְכָל אִשְׁר תִּמְצְאוּ קְרִינָה
אֶל־חֲתָנָה:

*Id pues à las salidas de los caminos: y lla-
mad à las bodas à quantos hallardes.*

10 וַיֵּצְאוּ הָעֲבָדִים הָאֵלֶּה עַל־
הַדְּרָכִים וַיֵּאֱסְפוּ כָּל־אִשְׁר מִצְאוּ
גַם רָעִים וְגַם טוֹבִים וַתִּמְלֵא
הַחֲתָנָה בְּיוֹשְׁבִים בְּמִסְכָּה:

*Y saliendo los siervos por los caminos, jun-
taron todos los que hallaron, juntamente ma-
los y buenos: y las bodas fueron llenas de com-
bidados.*

11 וַיָּבֹא הַמֶּלֶךְ לִרְאוֹת אֶת־
הַיּוֹשְׁבִים וַיֵּרָא שָׁם אָדָם וְאִינוּ
מִלְּבִישׁ לְבוֹשׁ חֲתָנָה:

*Y entró el Rey para ver los convidados, y
vido allí un hombre no vestido de vestido de
boda:*

12 וַיֹּאמֶר לוֹ רָעִי אֵיךְ בָּאתָ
הֵלֶם וְאִין לָךְ לְבוֹשׁ חֲתָנָה
וְהוּא נִאָּלֵם:

*Y dixole, Amigo, como entraste acá no ve-
stido de vestido de boda? Y à el se le cerró la boca.*

13 אָז אָמַר הַמֶּלֶךְ לְמַשְׁרֵתָיִם
אֲסִירוּ יָדָיו וְרַגְלָיו שְׁאוֹתָהּ וְשִׁלְכוּ
לְחֶשֶׁךְ הַחֲצִיצוֹן שָׁם יִהְיֶה בְּכִי
וְחִירֹק שְׁנִי:

*Entonces el Rey dixo à los que servian, Ara-
do de pies y de manos tomadlo y echadlo en las
tinieblas de à fuera: allí será el lloro y el bati-
miento de dientes.*

14 כִּי רַבִּים הֵיוּ קְרוֹאִים
וּמַעֲטִים גְּבָחִיִּים:

*Porque muchos son llamados, y pocos Ef-
cogidos.*

15 אָז הָלְכוּ הַמַּפְרָשִׁים וַיַּעֲצוּ
אֵיךְ יִלְכְּדוּהוּ בְּדָבָר:

*Entonces y dos los Phariseos, consultaron,
como lo tomarian en alguna palabra.*

כב

9. Πορεύεσθε εἰς ὅτι τὰς διέξο-
δους ἢ εὐδῶν, καὶ ὅτις ἂν εὕρηται,
καλίσματα εἰς αὐτὰς πορεύεσθε.

*Alles donc aux quatrefoirs des che-
mins, & autant que vous en trouvez,
conduisez les aux nocces.*

10. Καὶ ἐξελθόντες εἰς ὁδοὺς
ἐπέσταντες πρὸς τοὺς εὐδῶν, συνέλαβον
πάντας ὅσους εὗρον, ποιησάς τε καὶ
ἀγαθὰς καὶ ἐπιλήψεις ὁ γάμος
ἀνακεμήλων.

*A donc les serviteurs sortirent vers
les chemins, & allèrent tant
qu'ils en trouverent, tant pausant que
bons: tellement que le lieu des nocces
fut rempli de gens qui estoient à ta-
ble.*

11. Εἰσελθὼν ὁ βασιλεὺς ἑώρα-
κεν αὐτοὺς ἀνακεμήλους, εἶδεν ἑστῶ-
τα αὐθραιν οὐκ ἐνδεδυμένον ἱμάτιον
γάμου.

*Et le roy y estant entré pour voir
ceux qui estoient à table, vid là un hom-
me qui n'estoit pas vestu de robbe de
nocces.*

12. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ παῖς πρὸς
ἐπὶ λθῆς ὡς, μὴ ἔχῃς ἱμάτιον γά-
μου; ὁ δὲ ἐφίμωσεν.

*Et lui dit, Compagnon, comment
es-tu entré ici sans avoir une robbe de
nocces? & il eut la bouche close.*

13. Τότε εἶπεν ὁ βασιλεὺς τοῖς
δουλοῖς· δεῖτε αὐτὸν ποδὰς
καὶ χεῖρας, ἀραπά αὐτὸν, καὶ ἐκ-
βάλετε αὐτὸν ἐκ τοῦ ἐξώτερου.
ἐκεῖ ἔσται ἐκλυθὲν καὶ ὁ βρυ-
γμὸς ἢ εὐδῶν.

*A donc le roy dit aux serviteurs, Liez
le pieds & mains, & le retirez es tenebres
de dehors, là y aura pleur & gremement
de dents.*

14. Πολλοὶ γάρ εἰσι κλητοί, ὀλί-
γοι δὲ ἐκλεκτοί.

*Car plusieurs sont appelés, mais peu
sont élus.*

15. Τότε παρελθόντες οἱ φαρι-
σαῖοι συμβῆλιντο εἰλεῖν αὐ-
τὸν παροιδῶσαν ἐν λόγῳ.

*Alors les Pharisiens s'estans retirés,
prirent conseil comment ils l'olace-
royent en parole.*

9. Ite ergo ad exitus viarum: & quoscunque inveneritis, vocate ad nuptias.

Go ye therefore out into the highways: and as many as ye shall find, bid them to the marriage.

10. Et egressi servi eius in vias congregaverunt omnes quos invenerunt, malos & bonos: & impletae sunt nuptiae discumbentium.

So those servants went out into the highways and gathered together all that ever they found: both good and bad: so the wedding was furnished with guests.

11. Intravit autem rex ut videret discumbentes: & vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali.

Then the King came in to see the guests: and saw there a man which had not on a wedding garment.

12. Erant illi, Amice, quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem? At ille obmutuit.

And he said unto him, Friend, how camest thou in hither? & he said not a word. 13. Amice? And he was speechless.

13. Tunc dixit rex ministris, Ligatis manibus & pedibus eius, mittite eum in tenebras exteriores: ibi erit fletus & stridor dentium.

Then said the King to the servants, Bind him hand and foot, and cast him out: there shall he weep and gnash his teeth.

14. Multi enim sunt vocati, pauci vero electi.

For many are called, but few are chosen.

15. Tunc abeuntes Pharisei, consilium inierunt ut caperent eum in sermone.

Then went the Pharisees and took counsel how they might catch him in his talk.

9. Darumb gehet hin auff die strassen / vnd ladet zur Hochzeit / wen ihr findet.

Soar der saare hen paa Beene / de binder til Brøllup / huem i finde.

10. Vnd die Knechte giengen auß auff die Strassen / vnd brachten zusammen wen sie funden / böse vnd gute / vnd die Tische wurden alle vol.

De Suenne ginge ud paa Beene / oc fassne de til sammen huem de funde / Vnde oc Bode / De bode bene bleffue alle fulde.

11. Da gieng der König hinein / die Gäste zu besuchen / vnd sahe allda einen Menschen / der hatte kein Hochzeitlich Kleid an.

Da gieff Kungen ind / at besee Gæsterne / Det han saa der ic Mennecke / som haaffde icke brøllups Klæder paa.

12. Vnd sprach zu ihm: Freund / wie bist du herin kommen / vnd hast doch kein Hochzeitlich Kleid an? Er aber verstummte.

De hand sagde til hannem / Ven / Hvorledes est du kommen hid ind / och haaffuer dog icke brøllups Klæder paa? De hand sagde stille.

13. Da sprach der König zu seinen Dienern: Bindet ihm hende vnd Füße / vnd werffet ihn in das Finsterniß hinaus / da wird sein heulen vnd zerschlagen.

Da sagde Kungen til sine Tjenere / Bind hendene oc fødderne paa hannem / oc kast ham ind i mørket / Der skal vere graad oc tændguld.

14. Denn vil sind beruffen / aber wenig sind auserwilet.

Thi mange ere kaldede / Men saa ere vdaalde.

15. Da giengen die Phariseer hin / vnd hielten einen Rath / wie sie ihn fingen in seiner rede.

Da ginge Phariseerne hen / oc huldte Raad / hvorledes de skulde gribe hannem i hans tale.

9. Protož goďte na cesty / a kterěkoli naležete / pozveť na Svatebu.

A přeto iděte na roztání drog / a ilebydce naležli vjomecie na veselie.

10. V vyšedšy sluzebnícjy gcho na cesty / shromáždili vslecťy kterěkoli naležli / dobre ň žlé / a naplněna gest svatba hostdownjy.

V vyšedšy sluzebnícjy oni na drogi, zborali vsyckjy ileich náležli / žle y dobre y napelněne jest vesele tymu kroczy seduchy przy stole.

11. Těhdo vsfel Král aby poshleděl na hostdownjy / y vžfel Ešloměka neoděněho rauchem Svatebnjym.

A vsfedšy Král aby ogladěl šedzaceho avšl tám ešloměka / kroczy nienadl na sobie šaty veselé.

12. V řekl genu: Příteli / tiťak gš sem vsfel nemage raucha Svatebnjho? A on omlněl.

V řekl mu Tomáš vsfu lřkoš / tiťak gš nic maečjy vsfela? A on žamělněl.

13. Těhdy řekl Král sluzebnícjám: Svanjžte Ruce gcho y nohy / vvržtež gch do temnosťjy zavutěnjch / tamě bude pláč a šřřypenj zubuom.

Tědy řekl Král přystávom / Svata zavutě nohy y ruce iego / vvržte maečjy y vvržtece do temnosće zavutěnjch / tamě bude pláč y žgřypenj zubuom.

14. Ncho mnoho gest povolanjch / ale málo Vyvolenjch.

Abomtem vsfela jest vszványd / ale málo vybrányd.

15. Těhdo odsfedšy Žakontjy / w raddu vsfeli / aby polapili Gšřšlěw řeti.

Tědy odsfedšy Žakřzenšomie / lřdžili si aby gš povdřpali w maečjy.

כב

16 וַיִּשְׁלְחוּ אֵלָיו אֶת תַּלְמִידֵיהֶם
עִם עֲבָדֵי הַיְּרוּדִים לֵאמֹר רַבִּי
יָדַעְנוּ כִּי אִישׁ אֱמוּנִים אַתָּה
וְנִתְּדָרְךָ אֱלֹהִים בְּאַמֶּת הַלְמַד
וְלֹא תַשְׁעֶה אֶל כָּל-אִישׁ כִּי-
לֹא תִשָּׂא אֶת-פְּנֵי-הָאָדָם :

*Et mandant à ses disciples infirmes, congo Herodiani, dicendo, Maestro, noi sappiamo che tu sei homo verace, & in-
segna la Via di Dio in veritate, & non ti curi
di al. uno perché tu non riguardi a la per-
sona de qu. huiusmodi.*

17 אָמַר לוֹ הַבִּיל אֵיכָנָה
מִתְחַנֵּא לָךְ שְׁלִיט לְמַטְל
בְּסֶף רִישָׁא לְהַסֵּר אֶת לֹא :

*Dici dunque, che ti pare? È egli lecito
dare il tributo a Cesare, o no?*

18 וַיֹּסֶף בֵּין יָדַע בִּישׁוּתָהוֹן
וְאָמַר מִנָּה מְנַסִּין אֲנִתּוֹן
לִי גִסְבֵּר בְּאַמֶּת :

*Et cum habendo cognoscere la lor
malitia disse, Per che mi tentate vos, hy-
pocritis?*

19 הִנֵּאוּנִי הֵינְנָה דְּפֶסֶף
רִישָׁא הֵנּוּ בֵּין קֶרְבּוֹ לָהּ
הֵינְנָה :

*Mostradme la moneda del tributo:
Et effigie portarono un denario.*

20 וְאָמַר לָהֶן וְשׁוֹעַ דְּמַנּוֹ
בְּלִמָּה הֵנָּה וּפְתַבְנָה :

*Et ego dice loro, Di che è questa ima-
gine, & la sopraSCRIPTIONE?*

21 אָמְרִין דְּקֶסֶר אָמַר
לָהֶן הָבּוּ הַבִּיר דְּקֶסֶר
לְקֶסֶר וְדֹא אֵלֵהָ לֹא אֵלֵהָ :

*Effigie dicunt, De Cesare, Allora ego
dice loro, Rendete dunque a Cesare, le
cose che son di Cesare, & a Dio quelle che
son di Dio.*

22 וְכֵן שָׁמְעוּ אֶתְדַּמְרוּ
וְשִׁבְקוּהִי וְאָמְרוּ :

*Il che effigie dicens, si marauillaronse:
e lassandola, se n'andarono via.*

23 בְּהַי יִמְנָה קֶרְבּוֹ לָהּ
וְדֹקִיָּא נִאמְרִין לָהּ לִירֵת
חַיֵּית צִיטָא וְשִׁבְלֹהִי :

*In quel giorno Vennero a lui i Saddu-
cei, & quale dicono che non è resurrectione,
e domandarongli.*

כב

16 וַיִּשְׁלְחוּ אֵלָיו אֶת תַּלְמִידֵיהֶם
עִם עֲבָדֵי הַיְּרוּדִים לֵאמֹר רַבִּי
יָדַעְנוּ כִּי אִישׁ אֱמוּנִים אַתָּה
וְנִתְּדָרְךָ אֱלֹהִים בְּאַמֶּת הַלְמַד
וְלֹא תַשְׁעֶה אֶל כָּל-אִישׁ כִּי-
לֹא תִשָּׂא אֶת-פְּנֵי-הָאָדָם :

*Y embian à el sus Discipulos con los de He-
rodes, diciendo, Maestro, sabemos que eres a-
mador de verdad, y que ensennas con verdad el
camino de Dios? y que no te curas de nadie,
porque no tienes, accepcion, de persona de
hombres.*

17 לֵבָן אָמַר לָנוּ מָה גִּרְמָה
לָךְ הַיְּכָשֶׁר לְתֵית מָס לְקִיסָר
אִם לֹא :

*Di nos pues, que te parece? Es licito dar tri-
buto a Cesar, o no?*

18 וְכִי יָדַע יֵשׁוּעַ אֶת-לִעְתָּם
אָמַר לָמָּה תִּנְסִינִי הַחֲנִפִּים :

*Mas Iesus entendida su malicia, dize les, Por-
que me tentays hypocritas?*

19 הִרְאִינוּ אֶת-טִבֵּעַ הַמָּס וְהַמָּה
הַגִּישׁוֹ לוֹ וְזוֹ אֶחָד :

*Mostradme la moneda del tributo. Y ellos
le mostraron vn dinero.*

20 וַיֹּאמֶר אֵלָיו יֵשׁוּעַ לְמִי
יִשְׁ-הַצֵּלֶם הַזֶּה וְהַפְּתָבָה :

*Entonces dizeles, Cuya es esta figura, y lo-
que esta encima escripto?*

21 אָמְרוּ לוֹ לְקִיסָר אִלּוּ אָמַר לָהֶם
לֵבָן הֵנּוּ לְקִיסָר אֲשֶׁר לְקִיסָר
וְלֹא אֱלֹהִים אֲשֶׁר לֹא אֱלֹהִים :

*Ellos le dizen, De Cesare, Y dizeles, Pagad
pues a Cesar lo que es de Cesar: y a Dios, lo que
es de Dios.*

22 וְכֵן אֲשֶׁר שָׁמְעוּ תָמָהּ וַעֲזָבוּהוּ
וַיֵּלְכוּ :

*Y oyendo esto, marauillaronse: y dexaron-
lo, y fueronse.*

23 בַּיּוֹם הַהוּא קָרְבּוּ אֵלָיו
צִדּוּקִים אֲשֶׁר אֹמְרִים כִּי לֹא
תְהִיָּה תְקוּמָה וַיִּשְׁאַלּוּ לוֹ :

*A quel dia llegaron a el los Sadduceos, que
dizen no auer resurrection, y preguntaronle.*

כב.

16. Καὶ ἀποστέλλουσιν αὐτῷ ὄν-
τα μαθηταὶ αὐτοῦ μετὰ τῶν ἱεροδι-
ωτῶν, λίσσοντες διδασκαλα, οἰδαμὲν
ὅτι ἀληθὴς εἶ, καὶ πῶς εἶπεν ὁ Ἰη-
σοῦς ἀληθινὰ διδάσκεις, καὶ οὐ μελε-
τῶμεν πῶς ἐδυνάε· ὁ γὰρ βλάπτει ἐν
ὁρώσῳ τοὺς ἀνθρώπους.

*Et lui enuoyerent leurs disciples
avec des Herodians, disans, Maître,
nous savons que tu es veritable, & que
tu enseignes la voye de Dieu en verité,
& ne te chaus de personne: car tu ne re-
gardes point à l'apparence des hom-
mes.*

17. Εἰπὶ οὖν ἡμῖν, τί σοι δοκεῖ;
ἐστὶ δέουσα κλεῖν τὴν καίσαρι.
ἢ οὐ;

*Di nous donc que te semble? Est-il
loisible de donner le tribut à Cesar, ou
non?*

18. Ἰνὰς ὅ ἐστιν ἡ τοῦ τοῦ τοῦ τοῦ
αὐτοῦ, ὅτι τὴν καίσαρι ὁ
καίσαρι;

*Et Iesus cognoscant leur malice, dit,
Hypocrites, pourquoi ne tentez-vous?*

19. Ἐπιδείξατε μοι τὸ ὀμύσμα
τῆς κλεῖς, ἐν ᾧ περὶ τῆς τῆς
ὀμύσματος.

*Montrez-moi la monnoye du tri-
but. Et us lui presenterent un denier.*

20. Καὶ λέγει αὐτῷ, τί ἐστὶ
κλεῖς αὐτῆς, καὶ ὅτι περὶ τῆς
κλεῖς;

*Et il leur dit, De qui est cette image,
& cette elacture.*

21. Λέγουσιν αὐτῷ, καίσαρι. ὁ
περὶ λέγει αὐτῷ, ἀποδοτε οὖν τὴν
καίσαρι. καὶ τὴν τῷ θεῷ,
τῷ θεῷ.

*Ils lui disent, de Cesare, Lors il leur
dit, Rendez donc à Cesar les choses qui
sont à Cesar: & à Dieu celles qui sont
à Dieu.*

22. Καὶ ἀκούσαντες ἡρώμαζαν
καὶ ἀφῆκας αὐτῷ ἀπηλθόν.

*Oyans cela, ils s'esmeruillerent, &
le laissans s'en allerent.*

23. Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ περὶ
ἡλθον αὐτῷ ἀπὸ τῶν σαδδου-
καίων, οἱ λέγον-
τες μὴ εἶναι ἀνάστασιν, καὶ ἐπηρώ-
τησαν αὐτόν.

*Ce jour-là les Sadduceens, (qui di-
sent qu'il n'y a point de resurrection)
vinrent à lui & l'interroguèrent.*

16. Et mittunt ei discipulos suos cum Herodianis, dicentes, Magister, scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces, & non est tibi cura de aliquo, non enim respicis personam hominū

And then sent vnto him theiſe diſci-
ples with the Herodianis ſaying: Ma-
ſter: we knowe that thou art true: and
teacheſt the way of God truly: neither
careſt for any man: for thou conſide-
reſt not the perſon of men.

17. Dic ergo nobis quid ti-
bi videtur, licet cenſum da-
re Cæſari, an non?

Tell vs therefore: howe thoueſt
thou? Is it lawfull to giue tribute vnto
Cæſar? or not?

18. Cognita autem Ieſus
nequitia eorum, ait, Quid
me tentatis hypocritæ?

But Ieſus perceiued theiſe wicked-
neſſes and anſwered: Why tempt ye me?
ye hypocrites.

19. Oſtendite mihi numiſ-
ma cenſus. At illi obtrule-
runt ei denarium.

Show me the tribute money. And
they brought him a penny.

20. Et ait illis Ieſus, Cuius
eſt imago hæc, & ſuperſcri-
ptio?

And he ſaid vnto them: Whoſe
iſt this image and ſuperſcript, ſay ye?

21. Dicunt ei, Cæſaris. Tunc
ait illis, Reddite ergo quæ
ſunt Cæſaris, Cæſari: & quæ
ſunt Dei, Deo.

Then ſaid he vnto them: Cæſars. Then
ſaid he vnto them: Giue therefore to
Cæſar the thinges which are Cæſars:
or to that which is Gods: the thinges which
are Gods.

22. Et audientes mirati
ſunt, & relictis eo abierunt.

And when they heard it: they mar-
uelled: and left him: and went their
way.

23. In illo die acceſſerunt
ad eum Sadducei, qui dicunt
non eſſe reſurrectionem: &
interrogaverunt eum.

The ſame day the Sadducees ca-
me to him (which ſay that there is no
reſurrection) and aſked him.

16. Vnd ſandten zu ihm ſie Jünger/
ſamt Herodis Diener / vnd ſpra-
chen: Meiſter / wir wiſſen daß du
warhafftig biſt / vnd lehreſt den weg
Gottes recht / vnd du frageſt nach
niemand / denn du achteſt nicht das
anſehen der Menſchen.

De be ſende deris Diſcirole til hannem: met He-
rodis Diener: oc ſagde: Meiſtere: Wi vide at du eſt
ſandru / oc lærer Guds vey rechtege / och du ſtöder
om ingen / Thi du ætter icke Mennekens anſeſſe.

17. Darumb ſage vns / was düncket
dich? Iſts recht daß man dem Kaiſer
Zinſe gebe oder nicht?

Sig off der ſaare / huad ætſis dig? Er der ræ-
at mand giſſuer Keiſeren ſtat / eller ey?

18. Da nun Ieſus merckte ihre
ſchalckheit / ſprach er: Ir Heuchler /
was verſuchet ihr mich?

Der Iheſus nu merckte deris ſchalckhed / ſagde
hand / Ir Hyenſkalcke: Hvi frøſtel mig?

19. Zeiget mir die Zinſmünze. Vnd
ſie reichten ihm einen Groschen dar.

Lader mig ſee Stættensmynt / De der rætte han-
nem en Pening.

20. Vnd er ſprach zu ihnen: Weß iſt
das Bild vnd die überſchrift?

De hand ſagde til dem: Hues Billede oc offuer
ſeriff er dette?

21. Sie ſprachen zu ihm: Des Kai-
ſers. Da ſprach er zu ihnen: So gebt
dem Kaiſer / was des Kaiſers iſt / vnd
Gott was Gottes iſt.

De ſagde til hannem Keiſerens. Da ſagde hand
til dem: Saa giſſuer Keiſeren / det Keiſeren hører
til: oc Gud: det Gud hører til.

22. Da ſie das höreten / verwunder-
ten ſie ſich / vnd lieſſen ihn / vnd gieng-
en davon.

Der de hørde det forundrede de dem / oc forlode
hannem oc gieng bort.

23. An demſelbigen tag tratten zu
ihm die Saduceer / die da halten es
ſey kein Auferſtehung / vñ fragten in.

Paa den ſamme dag traadde Saduceerne til han-
nem: ſom holde at der er ingen Opſtandelse: oc ſpurde
hannem at.

16. Vpoſtali k nēmu Vēdi-
tneſy ſvō s Gluſebnyſy He-
rodeſonymī / tſauce: Viſſer /
viſime ſe pravdomlurnyſy ſh-
a eſſe Vōſh v pravde vōiſh /
a nedbāſs na ſādneho / neb ne-
patryſs na ſōſobu lōſtan:

Ir prætcho poſtali bō nēgo v-
cīnie ſvōie: ſe odyary / inowiac
Viſſer / inenry tſe pravdomy /
y dragi boſey v pravde vōiſy /
a nedbāſs nā ſādneho / abowiem nie
pāerzāſs nā ſōſobu ludzka.

17. Protoſ pomēſy nām tō-
ſe tōbē ſdā: Gluſſyli plat dāſſ
Eſſaſi / tili nie:

Powiedy nam thedy / eo ſie tō-
bie ſdā: Gluſſyli ſie dāſſ eſſyſſi Eſ-
ſaſy ſōw / abo nie?

18. Apeſnam Eſſyſſe ſeſt giſh /
tſel: Eo mine pokauſſye po-
tſnyey:

Ir Ieſus poſnamſy ſlōdē ſch-
tſel. Eſſemu mie kuſicie oblōdē
ludney:

19. Wlaſte mi peniſy platū.
A oni podali gemu peniſze.

Poſaſcie mi moneta eſſyſſos
wē / A oni mu przymieſli Groſſ.

20. V tſel gim Eſſyſſo: Eſſy
geſt tēto obraza ſvorchu nā-
pſāny:

Eedy tſel im / Eſſy tſeſt tēn o-
braz y nāpis:

21. Kſelli gemu: Eſſaſāro.
Kſelli gim: Danyſſe tſchōy coſ
geſt Eſſaſōwēho Eſſaſi / a coſ
geſt Vōſhyho Vōhu.

Kſelli mo / Eſſaſiſi / Eedy po-
wiedziat im / Pr-eco oddawaycie
Eſſaſzōw / eo nā Eſſaſzā naleſzy /
ē Vōgu eo tſeſt Vōjeygo.

22. Eo vſtōſſawſſe diwili ſe /
a opuſtawſſe geſt odeſſi vō nē-
ho.

Eo vſtōſſawſſe diwōwāli ſe /
A opuſtawſſy go vōpli vſeſſy.

23. W ten den pſiſtaupili k
nēmu Saduceōwē / tſetſyſſy pras-
ny ſe neny: Vſtōſſy wſlā-
ny.

Dnā onego przyſſi k nēmu
Saduceuſſōwē / tſetſy powiedā-
ia: iſt niemāſſy martwyſh wſlāny /
A pyſali go.

כב

24 ואמר לה מלפנא
מושא אמר לו דאן אנש
ימות כד לית לה בנא
יטב אחיהי אנתתה ליקים
ודעא לאחיהי:

*Dicendo, Maestro, Maie daffe. Se
alguno morra sanz, sinet figliuola, el suo
fratello piglia la donna de lui per moglie, e
suscita il seme al suo fratello.*

25 אית דיו דיו ליתו
אחא שבועא קדמא גסב
אנתתא ומית דלית הוא
לה בנא שבעה אנתתה
לאחיהי:

*Hor appresso di noi erano qua sette
fratelli, e el primo preso ch'egli hebbe mo-
glie, si mori, e non hauendo seme lasciò la
sua moglie al suo fratello.*

26 הכוראף הוא דחברו
אף הוא דחלתא ועד-מא
לשבועתיהו:

*Similmente fecit ancor il secondo, e il
terzo, infino al settimo.*

27 בחרתא דיו דכלהו
מיתת אף אנתתא:

*Finalmente doppi tutti mori ancor
la donna.*

28 בקימתא הכי
לאינא מן הליו שבועא
תהו אנתתא כללהו גיר
בסבחה:

*Ne la resurrexione dunque, de quale
di ques sette farà alla moglie? concosia
cosa che tutti hebbero.*

29 ענא ישוע ואמר לדיו
טעין אחיו דליו ידעין
אנתתא פתבא וליו חילה
דאלהא:

*E lo 29 rispondendo, disse loro, S'oi-
erete, non intendete le Scritture, ne la
virtù di Dio.*

30 בחימתא גיר דמיתת
לא גסבין נשא אף-ל
גסא הוין לגברא אלא איך
מלאכא דאלהא בשמיא
איתיהו:

*Imperochè ne la resurrexione non pi-
gliamo moglie, ne si danno a marito, ma
sono come Angeli di Dio in cielo.*

31 על קימתא דיו דמיתת
ליו קריתון מדם ד
דאמאמר לבין מן אלהא
דאמר:

*Quanto poi à la resurrexion de mor-
ti, non uanete voi tetta quel che vi è detto
da Dio, il qual dice.*

כב

24 לאמר לבן משה אמר אהם
איש ימות ולא היה לו בן יקח
אחיו אשת חמית לו לאשה
להקים לאחיו ודע:

*Diziendo, Maestro, Moysen dixo, Si alguno
muriere sin hijos, su hermano se case con su mu-
ger, y despertará simiente à su hermano.*

25 ניהו אהנו שבועה אחים
ודאשון אשר לקח אשה מת בלי
ודע ויעזב את-אשתו לאחיו:

*Fueron pues entre nosotros siete hermanos:
y el primero tomó muger, y murió. Y no tenien-
do generacion, dexó su muger à su hermano.*

26 וכך גסב השני גס שלישי
עד השביעי:

*De la misma manera tambien el segundo, y
el tercero, hasta los siete*

27 ואחרי-כלם מתה אשה
גם היא:

Y despues de todos murió rambien la muger.

28 ובתקומתא למי מן השבועה
תהיה האשה כי כלם היו בעליהו:

*En la resurrexion pues, cuya de los siete se-
rá la muger? porque todos la tuvieron.*

29 ויען ישוע ויאמר אליהם
הועים אתם אינכם יודעים
גם את-מכתבים וגם לא את-
דבורת אלהים:

*Entonces respondiendole Iesus, dixoles, Er-
rays ignorando las escripturas, y la potencia de
Dios.*

30 כי בתקומתא לא יתחתנו
ולא תארשנה כי אם כמו
מלאכי אלהים בשמיים יהיו:

*Porque en la resurrexion ni maridos toma-
rán mugeres, ni mugeres maridos, mas son co-
mo los Angeles de Dios en el cielo.*

31 ועל-תקומת המתים תל
קראתם את-אשר נאמר לכם
מן-האלהים לאמר:

*Y de la resurrexion de los muertos, no aueys
leydo lo que os es dicho de Dios à vosotros, que
dize.*

כב

24. Λέγοντες διδάσκαλε, μωυ-
σης εἶπεν, εάν τις ἀποθῇ, καὶ μὴ ἔχῃ
τίνα, ὁ ἀδελφεὸς αὐτοῦ ἀνα-
στήσει τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἀνα-
στήσει αὐτὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ.

*Difano, Maistre, Moysè à dit, si quel-
cun vient à mourir sans auoir enfans,
son frere, prendra la femme d'icelui, &
suscitera lignee à son frere.*

25. Ἡ(αὐτὸν παρ' ἐμὴν ἐκλή-
θει) Φοί" καὶ οἱ πρῶτος ὁ γαμησας
ἐτελεύτησεν καὶ μὴ ἔχων ἀδελφόν,
ἀφῆκε τὴν γυναῖκα αὐτοῦ τῷ ἀ-
δελφῷ αὐτοῦ.

*Or y auoit il parmi nous sept freres:
dont, le premier apres qu'il fut marié,
trespassa: & n'ayant point eu de lignee,
laila la femme à son frere.*

26. Ὁμοίως καὶ ὁ δεύτερος, καὶ
ὁ τρίτος, καὶ ὁ ἑβδόμος.

*Semblablement aussi le second, puis
le troisieme, puis le septieme.*

27. Ὅτε οἱ πάντες ἀπέθανον
καὶ ἡ γυναῖκα.

*Or apres eux tous mourut aussi la
femme.*

28. Ἐν τῇ αὐτῇ ἀναστάσει, τί-
ς ἔσται ἡ γυναῖκα τῶν πρώτων γα-
μήτων;

*En la resurrexion donc, duquel des
sept sera-elle femme? car tous l'ou-
rent.*

29. Ἀπεκρίθας ὁ ἰησοῦς εἶ-
πεν αὐτοῖς, ἀκούετε καὶ μὴ εἰδότες τὰς
γραφὰς, καὶ τὸν δύναμιν τοῦ
θεοῦ.

*Mais Iesus respondant, leur dit, Vous
errez, ne sachant point les Escriures,
ne la vertu de Dieu.*

30. Ἐν γὰρ τῇ ἀναστάσει οὐ γα-
μοῦσιν, ὡς ἐκαταμίξονται, ἀλλ' ὡς
αἱ, καὶ οἱ υἱοὶ τοῦ Θεοῦ ἐστίν.

*Car en la resurrexion on ne prend
ni ne donne-on femmes en mariage:
mais ils sont comme les Anges de Dieu
au ciel.*

31. Περὶ τῆς ἀναστάσεως γὰρ
καταγράψατε καὶ οὐκ ἐγράψατε πο-
τε τὸ θεοῦ, λέγοντες.

*Et quant à la resurrexion des morts,
n'avez-vous point leu ce dont vous à
parlé Dieu même, disant-*

כב

32 וְאֵלֹהִים אֲנִי אֵלֶיהָ
וְאֲבֹרָהֶם אֵלֶיהָ דְּאִיסְחָק
אֵלֶיהָ דְּיַעֲקֹב וְאֵלֶיהָ
לֹא הָיָה דְּמִיתָהּ אֵלֶיהָ
דְּחַיִּי:

*Io son l'Idio d'Abraham, o l'Idio
d'Isaac, o l'Idio de Jacob? l'Idio non è
gia l'Idio de morte, ma de vita.*

33 וְכָד שְׁמַעוּ בְּנֵי
מִתְמַהֲיָן הָיוּ בְּיוֹלָפְנָה:

*E la turba q' dendo questo si flapimano
de la doctrina.*

34 פְּרִישָׁא דִּין כָּד שְׁמַעוּ
דְּשִׁתָּק לְיוֹדֵינָהּ אֲתַפְּנֹשׁ
אֲבָחָד:

*Hec i Phariseo habendo dicto c'egit
hanc factisaceris Sadduceis, i admo-
nitione p'ficeret.*

35 וְשִׁאלָה חֵד מִגִּהוֹן דְּ
הִידַע גְּמוּסָא כָּד מְנִשָּׁא
לָהּ:

*E qm di loro ch'era dottor de la Ley,
lo domando, conculcatalo, e disendo.*

36 מִלְפָּנֵי אֵינָא פּוֹתְקִינָה
רַב בְּגִמּוּסָא:

*Maestro, qual è il gran comandamen-
to de la Legge?*

37 גִּשְׁוֵעַ דִּין אָמַר לָהּ
דְּתַרְחַם דְּמִרְגָּא אֵלֶיהָ
בֵּין כָּלָה לְבָרָה וּמִן כָּלָה
נַפְשָׁךְ וּמִן כָּלָה חִילָךְ וּמִן
כָּלָה רַעֲיוֹנָךְ:

*In se glo disse, Amen il Signore l'idio
tua con tutto il tuo cuore, con tutta l'an-
ma tua, e con tutta la tua mente.*

38 הָיוּ פּוֹתְקִינָה רַבָּנָא
וְהַדְמִינָה:

*Questo è il primo e gran manda-
mento.*

39 וְהַדְמִינָה דְּמִינָה לָהּ
דְּתַרְחַם לְהַרְיֹבָה אֵיךְ
נַפְשָׁךְ:

*E il secondo simile ad esso, è, Amas
tuo proximo como te madesimo.*

40 בְּכָל חַיִּין פּוֹתְקִינָה
תִּלְנָא אֲוִיבִיתָא נִבְנִינָה:

*Da questi due comandamenti depen-
de tutta la Legge e i Profeti.*

כב

32 אֲנִי אֵלֹהִי אֲבֹרָהֶם וְאֵלֹהִי
יַעֲקֹב וְאֵלֹהִי יִצְחָק וְאֵלֹהִים אֲנִי
הוּא אֵלֹהִי תַמְתִּים כִּי—אֲנִי
הַחַיִּים:

*Yo soy el Dios de Abraham, y el Dios de
Isaac, y el Dios de Jacob? Dios, no es Dios de los
muertos, mas de los que bien.*

33 וְכַאֲשֶׁר שְׁמַעוּ הָעָם תְּמַהוּ
עַל־תְּלַמוֹדוֹ:

*Y oyendo esto las compannas estauan fuera
de si de su doctrina.*

34 וְכַאֲשֶׁר שְׁמַעוּ הַפְּרִישִׁים
כִּי־הִתְחַשְׁהָ אֶת־צְרוּקִים גּוֹסְדוֹ
יַחַד:

*Entonces los Phariseos oyendo que aua
cerrado la boca a los Sadduceos, juntaróse a vna:*

35 וַיִּשְׁאֵל אֶחָד מֵהֶם וּמַלְמֵד
הוּא מְנִסָּה אוֹתוֹ וַיֹּאמֶר:

*Y preguntó vno dellos, interprete de la Ley,
tentandolo, y diciendo.*

36 רַבִּי אֵיזוֹ מִצְוָה גְּדוּלָּה הִיא
בְּתוֹרָה:

*Maestro, qual es el mandamiento Grande
en la Ley?*

37 וַיִּשְׁוֹעַ אָמַר לוֹ תֵּאָהֵב אֶת־
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְבְּךָ וּבְכָל־
נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מַאֲדְךָ:

*Y Iesus le dixo, Amaras al Sennor tu Dios
de todo tu coraçon, y de toda tu alma, y de toda
tu mente.*

38 וְזוֹאת יֵשׁ רִאשׁוֹנָה וְגְדוּלָּה
מִצְוָה:

Este es el Primero y el Grande mandamiento.

39 וְהַשְׁנִיָּה תְּשׁוּהָ לָהּ תֵּאָהֵב
אֶת־רֵעֶךָ כְּמוֹךָ:

*Y el Segundo es semejante a este: Amaras a
tu proximo, como a ti mismo.*

40 בְּשֵׁלִי מִצְוֹת תֵּאָלֶה כָּל
תְּפִלָּתָהּ וְגַם תְּנַבְּאִים כָּל־
תְּלָאִים:

*De estos dos mandamientos depende toda
la Ley y los prophetas.*

כב

32. Ἐγώ εἰμι ὁ Θεὸς Ἀβραάμ, καὶ
ὁ Θεὸς Ἰσαακ, καὶ ὁ Θεὸς Ἰακώβ· οὐκ
ἔστι ὁ Θεὸς, Θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ ζών-
των.

*Je suis le Dieu d'Abraham, & le Dieu
d'Isaac, & le Dieu de Jacob? Dieu n'est
pas le Dieu des morts: mais des vi-
vans.*

33. Καὶ ἀκούσαντες οἱ ἔχλον
ἐξεπλήσαντο ἐπὶ τῇ διδασκῇ αὐτοῦ.

*Et les troupes oyans cela, s'eston-
noyent de sa doctrine.*

34. Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἀκούσαν-
τες ὅτι φημίνας αὐτὸν πειδομαίμεν,
συνήχθησαν ἐπὶ αὐτῷ.

*Or quand les Pharisiens entendirent
qu'il avoit fermé la bouche aux Saddu-
ciens, ils s'assemblerent d'un accord.*

35. Καὶ ἐπηρώτησεν τις ἐξ αὐτῶν
νομικῶν, πειράζων αὐτὸν, καὶ λέ-
γων.

*Et un d'eux, docteur de la Loy,
l'interrogea en le tentant, & disant.*

36. Διδάσκαλε, ποία ἐστὶν ἡ
μεγίστη ἐν τῷ νόμῳ;

*Maître, lequel est le grand comman-
dement de la Loy?*

37. Οὗ δὲ ἰησοῦς ἀπεκρίθη λέγων
ἀκούεις τὴν φωνὴν τοῦ ὁλοῦ τοῦ
καρδίας σου, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου,
καὶ ἐν ὅλῃ τῇ δυνάμει σου.

*Iesus lui dit, Tu aimeras le Seigneur
ton Dieu de tout ton cœur, & de toute
ton ame, & de toute ta pensée.*

38. Αὕτη ἐστὶν πρώτη καὶ μεγάλη
ἐντολή.

*C'est-ci est le premier & le grand
commandement.*

39. Δευτέρα δὲ ὁμοία αὐτῇ ἀ-
κούεις τὴν πλησίον σου ὡς σεαυ-
τῷ.

*Et le second semblable à celui-ci, est,
Tu aimeras ton prochain comme toi-
même.*

40. Ἐν ταύτῃ τῇς δυαδὲς ἐκ-
λαβὲν ὅλην τὴν νόμον καὶ οἱ προφῆ-
ται κείμενοι.

*De ces deux commandemens depen-
dent toute la Loy & les Prophètes.*

CAP. XXII.

32. Ego sum Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Iacob: Non est Deus mortuorum, sed viventium.

I am the God of Abraham / & the God of Isaac / and the God of Jacob: God is not the God of the dead / but of the living.

33. Et audientes turbæ, mirabantur in doctrina eius.

And when the people heard it / then were astonished at his doctrine.

34. Pharisei autem audientes quod silentium imposuisset Sadducæis, conveniunt in unum.

But when the Pharisees had heard / that he had put the Sadducees to silence / they assembled together.

35. Et interrogavit eum, unus ex eis legis doctor, tentans eum.

And one of them / which was an expert punder of the Law / asked him a question / tempting him / and saying.

36. Magister, quod est mandatum magnum in Legge?

Master / which is the great commandment in the Law?

37. At illi Iesus, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua.

Iesus saide to him / Thou shalt love the Lord thy God with all thine heart / with all thy soule / and with all thy minde.

38. Hoc est maximum & primum mandatum.

This is the first and the great commandment.

39. Secundum autem simile est huic, Diliges proximum tuum sicut teipsum.

And the seconde is like unto this / Thou shalt love thy neighbour as thy selfe.

40. In his duobus mandatis universa Lex pendet & Prophetæ.

On these two commandments hangeth the whole Lawe and the Prophets.

Das XXII. Capitel.

32. Ich bin der Gott Abraham / vnd der Gott Isaac / vnd der Gott Jacob: Gott aber ist nicht ein Gott der Todten / sondern der Lebendigen.

Iger Abrahams Gud / oc Isaacs Gud / och Jacobs Gud: Saa er Gud icke de Dodis / Men de lef / fuendis Gud.

33. Vnd da solches das Volk höret / entsakete sie sich über seiner lehre.

De der Folsket der herde / forundrede de dem paa hans lerdorn.

34. Da aber die Phariseer höreten / daß er den Saduceern das Maul gestopft hatte / versammelten sie sich.

Der Phariseerne herde / at hand hafte stopper munden paa Saduceerne / da forsamlede de dem.

35. Vnd einer vnter ihnen / ein Schriftgelerter / versucht ihn / vnd sprach:

De en aff dem som vaar en Scrifftellog / fristede hannem / oc sagde.

36. Meister / welches ist das fürnemste Gebot im Geseß?

Meistere / Hvilket er det hypperste Bud i Louen?

37. Iesus aber sprach zu ihm: Du solt lieben Gott deinen HERRN / von ganzem Herzen / von ganzer Seelen / von ganzem gemüte.

Ihesus sagde til hannem / Du skalt elste Gud din HERRN / aff ganste Herte / aff ganste Siel / aff ganste sind.

38. Dis ist das fürnemste vnd größte Gebot.

Dette er det hypperste och største Bud.

39. Das ander ist dem gleich: Du solt deinen Nächsten lieben / als dich selbst.

Det ander er lige som dette / Du skalt elste din Næste / lige som dig self.

40. In disen zweyen Gebotten hanget das ganze Geseß vnd die Propheten.

Vdi disse thu Bud henger al Louen oc Prophetene.

Kapitola XXII.

32. Iā asen Gd Abraham / muow / & Gd Isaac / a Lu / oh Jakobow: A naitē Ds / oh mrtwyh / ale žywych.

Iam test Bog Abrahāmow / Bog Isakow / y bog Jakobow: Bog nie test Bogiem vmarlych / ale žywych.

33. Protož slyšyče žaslupow / wē / diwili se vēcnyj geho.

A gdy to ona zgronādzenie ludu / slyšalo / zdumalo sic blas nāuile.

34. Tedy žakonyj vslp / slawse jcho / i nilecny pīwēd / Saducejstē / sešli se w hroma du.

Ko slyšawšy žakonyjhowie / gdy sta zawrli / Saducejstojn / sešli si spola.

35. W otāzal se ho geden / i nich žakona Dniel potausse / geho / a ſka:

Tedy go spytalieden / i nich do ktor w zakonie / kusac go / i mowis ac.

36. Mistr / kterž gest Pīkās / zani / welikē w žakone?

Mistr / Kterž gest nawicež / serożazānie w zakonie?

37. Njell genu Gelijs: Milowati budeso Pana / Bo / ha twēho / i celeho Serdce twē / ho / a ze wšy / Duse twē / a ze wšy myslu twē.

A Jezus rzekl mu / Bedy si mla / lowal Pana / Doga twego ze wšy / Siego serca twego / i ze wšy / Duse twoy / i ze wšy / myslu twoy.

38. To gest nawicešš / a prwnij Pīkāsani.

Toč jest pierwie y wielkie roz kazānie.

39. Druhē paž gest podobnž tomu: Milowati budeso Bli / žnjho twēho / jako tebe samž / ho.

A wtore podobne jest temu / Bedy si mla / lowal bližnjego twego / jako samego siebie.

40. Na tēch dwau Pīkās / nych weskacn žakon žāležij / y Protocy.

Na tym dwoygu rozkazani / wšyrek zakon / y Protocy / zawis / acli.

N.G.

41. Συμπληρώστε τὴν φράση, ἐπιγράφοντες πρὸς τὴν ὁδοῦ.

Et les Pharisiens estans assemblez Ie-
sus les interroqua.

42. Αἶψαν· πύμῃ· δεκῇ· παρὰ
 χειρὸς· πύμῃ· ἡρῆς· λαγῶσαν· αὐ-
 τῷ· ἡρῆς·

Disant, Que vous semble-il du Christ?
de qui est-il Fils? Il lui responderent,
De David.

43. Λίγη ἀποτίς, πῶς οὐκ ὀφεί-
λει πάλιν μαρτυρῆσαι τὴν πα-
λαιάν, λίγαν.

Et il leur dit, Comment donc David l'appelle-t-il en Esprit, Seigneur ? dit-il.

44. Εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ
 μου, καθὼς ἐκδέχαιο με, ὡς ἀνθρώ-
 πον ἐχθρὸν ἐκ ὑπεροχῆς ἦν πο-
 δῶν σου.

Le Siegneur à dit à mon Seigneur,
Sieds-toi à ma dextre iusques à tant
que j'ay remis tes ennemis pour mar-
chier de tes pieds.

45. Εἰ μὴν ὁ αὐτὸς καλῶς εἰρητὴς κύν-
εροι, παῖς ὑπὸς αὐτοῦ ἐστῖ;

Si donc David l'appelle Seigneur, comment est-il son fils?

46. Καὶ ἐδὴς ἰδὼν αὐτῷ
ἀποκριθῆναι λόγῳ· ἐδὲ ἰσχυρῶς
τις αὐτὸ ἐκείνη τῆς ἡμέρας ἐπα-
ροῦσεν αὐτῷ λέγων·

Et nul ne lui pouvoit répondre un seul mot, ni personne ne l'osa plus interroger depuis ce jour-là.

$$K E \oplus A \Delta, \quad \pi \gamma'.$$

ΤΟΤΕ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΕΛΑΛΗΣΤΙ ΤΙΣ
ΕΧΛΟΙΣ ΚΑΙ ΠΙΣ ΜΑΘΗΤΗΣ ΑΥΤΟΥ.

Adonc Iefus parla aux croques, & à
fes difciples.

2 Λίγων· Ἐν τῇ μυστῇ κα-
θιδράς ἐσθίει· οἱ δὲ κερματίζε-
ται οἱ φαρμακοί.

Difant, les Scribes & Pharifiens, font
faits en la chaire de Moyfe.

3. Πάντες οὖν ὅσοι ἂν ἔπαυσαν ἐ-
μὴν τηρεῖν, τηρεῖτε καὶ ποιῆτε κατὰ
τὴν ἐξουσίαν αἰσθάνεσθαι μὴ ποιῆτε ἄλλου
νόμου, καὶ ἢ ποιῆτε.

Toutes les choses donc qu'ils vous diront que vous gardiez, gardez-les, & les faites : mais ne faites point selon leurs creutes : car ils disent & ne font pas.

41. Congregatis autem Pharisaeis, interrogavit eos Iesus.

While the Pharisees were gathered together, Jesus asked them.

42. Dicens, Quid vobis videtur de Christo? cuius filius est? Dicunt ei, David.

Saying, What think ye of Christ? who, of whose he is? They said unto him, David.

43. At illis, Quomodo ergo David in spiritu vocat eum Dominum, dicens.

He said unto them, How then doeth David in spirit call him Lord? saying.

44. Dixit Dominus Domino meo, sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.

The Lord said to my Lord, Sit at my right hand: till I make thine enemies thy footstool.

45. Si ergo David vocat eum Dominum, quomodo filius eius est?

If then David call him Lord, how is he his son?

46. Et nemo poterat ei respondere verbum: neque ausus fuit quisquam ex illa die eum amplius interrogare.

And none could answer him a word: neither durst any from that day forth ask him any more questions.

Tunc Iesus locutus est ad turbas & ad discipulos suos.

Then spake Jesus to the multitude, and to his disciples.

1. Dicens, Super cathedram Moysi sederunt Scribae & Pharisei.

Saying, The Scribes and the Pharisees sit in Moses seat.

3. Omnia ergo quaecunque dixerint vobis, servare & facite: secundum opera vero eorum nolite facere, dicunt enim & non faciunt.

All therefore whatsoever they bid you observe, that observe and do: but after their works do not: for they say, and do not.

41. Da nun die Phariseer beyeinander waren / fraget sie Jesus.

Der Phariseer nu alsammen / Spurde / Ihesus dem at.

42. Vnd sprach: Wie dünckt euch vmb Christo? Wes Son ist er? Sie sprachen: Davids.

De sagde / Huad endis ederom Christo? Hues sen er hand? De sagde / Davids.

43. Er sprach zu ihnen: Wie nennet ihn denn David im Geist einen HERRN? da er sagt:

Hant saade til dem / Huorledis kalder da David hannem / Aanden en Herre? der som hand siger.

44. Der HERR hat gesagt zu meinem HERRN: Setze dich zu meiner Rechten / biß daß ich lege deine Feinde zum Schemel deiner Füße.

HERRen sagde til min Herre / Set dighoff min hemre haand / Indtil ieg legger dine Fiender til en Schemel vnder dine fødder.

45. So nun David in einen HERRN nennet / wie ist er denn sein Son?

Effterdi David nu kalder hannem en Herre / huorledis er hand da hans Son?

46. Vnd niemand konte ihm ein Wort antworten / vnd dorfft auch niemand von dem tage an hinfort ihn fragen.

Der ingen kunde siare hannem et ord / Der sorde oc ingen ydermere spore hannem at noget effter den dag.

Al redete Jesus zu dem Volk / vnd zu seinen Jüngern:

Da saade Ihesus til Folket / oc til sine Disciple.

2. Vnd sprach: Auf Moyses Stul sitzen die Schriftgelehrten vnd Phariseer.

De sagde / paa Mose Stool side Scrifftellege oc Phariseer.

3. Alles nun was sie euch sagen / das ihr halten sollet / das haltet vnd thut / aber nach ihren Wercken solt ihr nicht thun / sie sagens wol / vnd thuns nicht.

Al der som dem si de eder / at i skulle holde / der holde oc gøre det / Men effter deris gerninger skulle i icke gøre / De si de vel / og gøre det icke.

41. Alder seßliß Jäsonisch otälal se sich Geßiße.

Agde sie Saryzeßowie seßliß Ißpyntich Iesus.

42. Alä: Co se wäm jda o Krostu? Eß geß Syn? Alßli genu: Daviduw.

Nowiat / Co sie wäm jda o Krostu? Eß geß Syn? Alßli mu, Davidow.

43. Alßli glin: Kteraf teßdy David wdachu naßpřwáho Páncin/ěra:

Alßli in / Jakož teßdy David wdachu zowie go Páncin? nowiat.

44. Alßli Páncin mē mu/ sed na Prawicy mē / dofa wádeß nepoložim nepřátel trojly podnož noh trojly.

Alßli Páncin manu/ Sieß po práwicy moiey / aß polože nepřiziacoly twole podnožiem nos twaich.

45. Poněwádeß teßdy David naßpřwáho Páncin / přeraf Synem geßo geß?

Jda teßdy David zowie go Páncin, teßdy teß Synem iego?

46. Auß idah nemohet geß mu odpowěci / howa auß jda ho finel tdowhce od togo dne tážati.

Alß den nie mogt mu nte odpowědziti / ani kimal žádn od onego dná ni oč go pytat wies cer.

Edy Geßiße mluwil k Jästupim a k Wědinj kām swym.

Edy Iesus mowil onemu zgromadzeniu ludu y wětinom swym.

2. Alä: Na Stoličy Moyses ißßowu wßoli Wětelä a Jäsonisch.

Alßäc Alä stola Moysesowym siedza Doktorowic y Saryzeßowie.

3. Protož wßli: to cožbyßosi roßkázali wäm / zachowáwaj te a činte / ale podlé skutkām geßi geß nečinite / neboť ptawij a nečini.

Wß eßi edy rzečy Proreby wam powiedali abyßcie zachowáßi / zachowáwajcie y čyněte / Ale wedle wětinowich nie čyněte / as howiem powiedáa / a nie čynia.

כג

4. ואשריו מובלאהקרתא
וסמיו על פתבתא דבני-
נשא הנון דין בבבקהון
לא שביו דיקרבון להיו:

*Conciosia che legamo de pefigranti e
difficili a portare, e pongo la sopra la spal-
la de gli homini: non essi non lo vogliam
per maniere cel duto loro.*

5. וכלהון עבדיהון עבדיו
דיתחווין לבניגשאמפתיו
גיר תפליהון ומורביון ת
הכלתא דמרטוניהון:

*E fanno tutte l'opere loro per esser vi-
guar data da gli homini: amperache al
l'organo lea la fiamma, e fanno ben
grandi le fiamme de la fiamma.*

6. ורחמיו ריש סמכא
פחשמיתא נריש מיתבא
בכנושתא:

*Et amano i primi seggi ne le cene, e i
primi luochi ne le congregazioni.*

7. ושלמא דשוקא
דיתחווין מתקדיו מואנשא
דבי:

*E le salutazioni ne le piazze, e d'ef-
fer chiamati Maestri da gli homini.*

8. אנתיו דין לא תתקדיו
רבי חד הו גיר נבכון מ
משיחא אנתיו דין נלכון
אחא אנתיו:

*Ma non vogliate esser chiamati
Maestri, perche vn solo e il vostro
Maestro, cioe, Christo: e non satisfate
patelli.*

9. ואנא לא תתקדיו לכון
בארעא חד הו גיר נבכון
דבשמכא:

*Ne chiamate alcuno per vostro padre
sopra la terra: perche vn solo e il Padre
vostro, cioe, quello che e ne cielo.*

10. ולא תתקדיו מדברגא
מטול דחד הו גיר נבכון
משיחא:

*Ne vogliate esser chiamati dottori
perche vn solo e il vostro dottore, cioe
Christo.*

11. הו דין דרב בכון נהיא
לכון משמכא:

*Ma chi di voi e il maggiore, sara vo-
stro seruatore.*

כג

4 כי יקשרו משאור כבדור
וסבלים ושימו על שכם
האנשים ודבצבצם לא יאבו
להניע אותם:

Porque aran cargas pesadas, y difficiles de
lleuar, y pone sobre los ombros de los hombres:
mas ni aun con su dedo las quieren mouer.

5 כי כל מעשיהם עושים רק
להראות לאנשים כי ירחיבו
גת טוטיבתם וידלו כנפיהם
ככיהם:

Antes todas sus obras hazen para ser mira-
dos de los hombres: porque ensancham sus phi-
lacterias, y estenden los flecos de sus mantos:

6 ונחבו מסבות ראשונות
במשותף הערב ואת מושבות
ראשונות בערות:

Y aman los primeros asientos en las cenas,
y las primeras sillas en las sinagogas:

7 ואת ברכות בשוק ולחקר
מאשים רבי דבי:

Y las salutaciones en las plazas, y ser llama-
dos de los hombres, Rabbi, Rabbi.

8 ואנכם אל תקראו רבי כי
אחד הוא לבדו רבי ומלמדכם
המשית וכלכם אחים אתם:

Mas vosotros, no querays ser llamados Rab-
bies, porque vno es vuestro Maestro, el Christo:
y todos vosotros soys hermanos.

9 וגם לאב לא תקראו לכם
על תקדף כי אחד הוא אביכם
אשר בשמים:

Y vuestro Padre no llameys a nadie en la
tierra: porque vno es vuestro Padre, el qual esta
en los cielos.

10 ולא תקראו מלמדים כי
אחד הוא מלמדכם המשית:

Ni os llameys doctores: porque vno es vuestro
Doctor, el Christo.

11 ונאשר גדול בכם יהיה
משרתכם:

El que es el mayor de vosotros, sea vuestro
seruio:

כג

4. Δεσμύνουσιν γὰρ φορτία βα-
ρεὰ, καὶ δυσβάστακτα, καὶ θιπτὴν ἡ-
σιν ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων τὰς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, καὶ θέλουσι κί-
νησαι αὐτάς.

Car ils lient ensemble des fardeaux
pesans & importables, & les mettent
sur les espaules des hommes: mais ils
ne les veulent point remuer de leur
doigt.

5. Πάντα ὅτι τὰ ἔργα αὐτῶν ποιῶσι
πρὸς τὸ διαβλέπειν τοῖς ἀνθρώποις.
πλατυύνουσιν γὰρ τὰ φυλακτήρια
αὐτῶν, καὶ μαγαλιύνουσιν τὰς κροτά-
δας αὐτῶν ἵνα ματιῶσι αὐτοῖς.

Et font toutes leurs ceuvres pour
estre regardés des hommes: car ils élar-
gissent leurs phylacteres, & allongent
celles de leurs oreilles.

6. Φιλοῦσι τε τὴν πρώτην κλισίαν
ἐν τοῖς δειπνοῖς, καὶ τὰς πρώτας
θισίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς.

Et aiment les premieres places es
banquets, & les premieres seances es
synagogues.

7. Καὶ οὗτοι ἀπαλαμύνουσιν ἐν ταῖς
ἀγοραῖς, καὶ καλεῖσθαι ἑαυτοὺς ῥα-
ββί, καὶ ῥαββί.

Et les salutacions es marches, & estre
appelés des hommes, Nostre maistre,
Nostre maistre.

8. Ὑμεῖς γὰρ μὴ καλεῖσθαι ῥαββί, ὅτι
γὰρ ἐστὶν ὑμῶν ὁ καθήμενος ἐν δε-
ξιᾷ πατρὸς ὁ ὑμῶν ἀδελφοί ἐστε.

Mais vous, ne soyez point appelés,
Nostre maistre: car vn seul est vostre
docteur, assauoir Christo, & quant à vous,
vous estes tous freres.

9. Καὶ πατέρα μὴ καλεῖσθαι ὑ-
μῶν ὅτι τῆς γῆς ὅτι γὰρ ἐστὶν ὁ πα-
τήρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Et n'appellez aucun en la terre vostre
Pere: car vn seul est vostre Pere, assa-
voir celui qui est es cieus.

10. Μηδὲ καλεῖσθαι καθήμενόν τι-
να ὑμῶν ἐστὶν ὁ καθηγούμενος ὁ μαθητής.

En ne soyez point appelés docteur
car vn seul est vostre docteur, assauoir
Christ.

11. Ὁ δὲ μέγιστος ὑμῶν, ἔστω ὑμῶν
δούλος.

Mais celui qui est le plus grand en-
tre vous, soit vostre seruiteur.

4. Alligant enim onera gravia & importabilia, & imponunt in humeros hominum: digito autem suo nolunt ea movere.

For they binde heavy burdens / and grievous to be borne / and lay them on mens shoulders / but they them selves will not move them with one of their fingers.

5. Omnia verò opera sua faciunt, ut videantur ab hominibus, dilatant enim phylacteria sua, & magnificant fimbrias.

All their works they do for to be seen of men: for they make their phylacteries broad, and make long the fringes of their garments.

6. Amant autem primos recubitus in cœnis, & primas cathedras in synagogis.

And love the chiefe place at feastes, and to have the chiefe seates in the assemblies.

7. Et salutationes in foro, & vocari ab hominibus, rabbi.

And greetings in the markets, and to be called of men, Rabbi, Rabbi.

8. Vos autem nolite vocari rabbi, unus est enim magister vester, (CHRISTVS OMNES AUTEM VOS, FRATRES ESTIS.

But be not ye called, Rabbi: for one is your doctor, to wit, Christ: & all ye are brethren.

9. Et patrem nolite vocare vobis super terram: unus est enim pater vester qui in cœlis est.

And call no man your father upon the earth: for there is but one, your Father which is in heaven.

10. Nec vocemini magistri: quia magister vester, unus est, Christus.

Be not called doctors: for one is your doctor, even Christ.

11. Qui maior est vestrum, erit minister vester.

But he that is greatest among you, let him be your servant.

4. Sie binden aber schwere vnd un-
tregliche bürden / vnd legen sie den
menschen auff den hals / aber sie wöl-
len dieselben nicht mit einem finger
regen.

De binde suare Borden / som man icke sand bæ-
re / oc leaue Menntene dem paa halsen / Men de vil-
le icke røre dem med en finger.

5. Alle ihre wercke aber thun sie /
daß sie von den Leuten gesehe werden.
Sie machen ihre Denckzedel breit /
vnd die säume an iren kleidern groß.

De gøre alle deris gerninger / at de kunde ansees aff
Folcket. De gøre deris Tanckebress brede / oc som-
mene paa deris klæder store.

6. Sie sitzen gern oben an über tisch /
vnd in den Schulen.

De sids gerne offuest til Bordet / oc i Skolerne.

7. Vnd habens gerne / daß sie ge-
grüßet werden auff dem Markte / vnd
von den Menschen Rabbi genannt
werden.

De ville gerne hert hilsede paa Torffute / de kalde
Rabbi aff Menntene.

8. Aber ihr sollt euch nicht Rabbi
nennen lassen / denn einer ist euer
Meister / Christus / ihr aber seidt al-
le Brüder.

Men i skulle icke lade kalde eder Rabbi / Thi en er
eders Mestere / Christus / Men i ere alle Brødre.

9. Vnd sollt niemand Vater heißen
auff Erden / denn einer ist euer Va-
ter / der im Himmel ist.

De i skulle ingen kalde Fader paa jorden / Thi en
er eders Fader / som er i Himmelen.

10. Vnd ihr sollt euch nicht lassen
Meister nennen / denn einer ist euer
Meister / Christus.

De i skulle icke lade kalde eder Mestere / Thi en er
eders Mestere / Christus.

11. Der größest vnter euch / soll euer
Diener sein.

Den største blant eder / skal vere eders Tjenere.

4. Smazugij zagistě břeme-
na těžká a nesnesitelná / a
vyládagij na ramena lidí /
ale prstem svým nechť se gich
dočnau ti.

Bó wśaża brzemiona ciężkie y
trudne ku nośeniu / y kláda je ná
ramiona lidí / a pátcem svým
nie chce ich ruszyć.

5. A wśecknųt skutę swo-
jint / aby byli widziáni od lidí.
Kozłstugij zagistě nápisę
swo / a welikę dślagę podolę
swo.

Wśem wśetki správy swo-
e jynia aby byli widzeni od lidí /
abowiem kozłstęgia bramy swo
popisane / y przedlęgia podolę
pláscę swo.

6. Amługij prawij sedęnij
na wśetęich / a prawij Stoli-
ce w Skolách.

Amłus młusia piewśie sied-
zenia ná wśetęszách / y piewśie
ikbelce w bezmłách.

7. A pozdrawęwánij na Tr-
hu / a aby byli nazpřwáni od
lidi wśetęi.

A w rynkach pozdráwaniá / a
aby je ludzie zwáli wśetęami.

8. Ale wy nechťegte býti na-
zpřwáni wśetę / nebo geden
gest wśetę wáśo Krystus: wy
pal wśetęni Bratři gste.

Ale wy nie dąęte się zwáć mł-
stęami / abowiem jeden jest ná-
częiel wáśi, to jest Krystus / a wy
wśetęcy jesteście Bratři.

9. A Dze nemazpřwante sobę
na jemu / nebo geden gest Dze
wáśo / kterýž gest w Abesřch.

A nikogo nie żowcie oycem
wáśym ná jemu / abowiem jeden
jest ociec wáśi / który jest ná niebie /

10. Amž se nazpřwante wś-
etę / nebo gest geden wśetę
wáśo Krystus.

Wśetęwáć się naczęielmł
gdęž jeden jest náczęiel wáśi
cho jest Krystus.

11. Kdož wáś wśetę gest / bu-
deť Službným wáśym.

Ale ten ktery jest náczęiel
sę z wáśi nie dąę wáśie Slu-
žnym.

כג

12 מן ציר דירי־ם גפשה
יתמכר ומן דימר גפשה
יתתרי־ם :

*Erlanque s'altiera, sarà abbassa-
to: e chiunque s'humiliara sarà altiera.*

13 וי לכו ספרה ופרישה
גסבי באפנה דאכלין
אנתון בתא דארמלתא
בעלתא דמורכין אנתון
בלותכון מטול הנגה ת
תקבלון דינא יתירא :

*Omni à voi Scriba e Farisei hypocritas:
percioche voi divorate le case de le vedo-
ve, e quello jost ombra de lunge oratio-
ni per tanto voi ne riceverete maggior
condannatione.*

14 וי לכו ספרה ופרישה
גסבי באפנה דאחידין
אנתון מלכותא דסמיה
קדם בני־נשא אנתון גיר
לא עאלין אנתון ולאידין
דעאלין לא שבקין אנתון
למער :

*Her gnat à voi Scriba e Farisei hypo-
critas: percioche voi chiudete il Regno de
cieli d'auanti à ele humilis, che non en-
trate voi, ne lassate entrar quella che v en-
trano.*

15 וי לכו ספרה ופרישה
גסבי באפנה דמתכרכין
אנתון ימנה ויבשה
דמעברון חד גינה וימנה
דהוא עברין אנתון לה ברה
דגנה אפנה עליכון :

*Quia à voi Scriba e Farisei hypocritas:
percioche voi cercate el mare e la terra,
per far voi profeta, e poi ch'egli è fatto, el
fate figural de la pecunia, el doppio più che
voi.*

16 וי לכו גגדא סמיה
דאמרין אנתון דמן דימא
בחיכלא לא הוא מקדש מן
דיו דימא ברהבנה
דבחיכלא חאב :

*Quia à voi guide cieche, che dite,
Chinque giurati per il tempio, questo è
miante, non chi giurati per l'oro del tem-
pio, è deutor.*

17 סכלא וסמיה מנה
ציר רב דהבא אי חיכלא
דהו מקדש לה לדבהב :

*Stultus e cecus, quale è maggiore, l'oro
o il tempio: che iustifica l'oro?*

כג

12 כי כל־אשר יתרו־ם ישפל
ואשר ישתפל ירו־ם :

Porque el que se enalteciere, será humilla-
do: Y el que se humillare, será enaltecido.

13 אי לכו ספרה ופרישה
החנבים כי תאכלו זגרת־בתי
האלמנה ובעלילות הדברים
תאריכו תפללות על־כן תקחו
משפט יתר :

Ay de vosotros Escribas y Phariseos, hy-
pocritas: porque comeys las casaf de las biudas aun
con color de lengua oracion: por esto lleuareys
mas graue juyzio.

14 אי לכו ספרה ופרישה
החנבים כי תסגרו את־מלכות
השמים לפני־האנשים כי־אנחם
לא תבאו בה והבאים לא
תניחו לבוא :

Mas ay de vosotros Escribas y Phariseos, hy-
pocritas: porque cerrays el Reyno de los cielos
delante de los hombres: que ni vosotros entrays,
ni à los que entran dexays entrar.

15 אי לכו ספרה ופרישה
חנבים כי תסביו חים ויבשה
לעשות גר אחד והם געשה
תעשו גוהו בן־גירגם כפלים
עליכם :

Ay de vosotros Escribas y Phariseos, hypo-
critas: porque rodeays la mar y la seca por hazer
vn conuertido: y quando fuere hecho, hazeyslo
hijo del quemadero doblado mas que vosotros

16 אי לכו מנהיגים עוררים
אשר תאמרו כל־אשר ישבע
בהיכל אינו מאמה ואשר ישבע
בזהב תהיכל הוא גחבל :

Ay de vosotros guias ciegas, que dezis, Qual
quiera que jurare por el Templo, es nada: mas
qualquiera que jurare por el oro del Templo,
deudor es.

17 גבליים ועוררים מה גדול
הוא אם הזהב או תהיכל אשר
יקדש את־הזהב :

Locos, v ciegos, qual es mayor, el oro, o el
Templo que sanctifica al oro?

כג

12. Οτις δε υψώσῃ ἑαυτὸν, ὑποτα-
γήσεται. καὶ ὁτις ὑποτάξῃ ἑαυτὸν,
υψωθήσεται.

Car quiconque s'eleuera sera ab-
baissé, & quiconque s'abbaissera, sera
eileué.

13. Οὐαὶ δὲ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ
Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι κατα-
δίετι τὰς οἰκίας καὶ τὰς κληρο-
νομίας μακρὰς ὡς (ἀχόμισ-
τοι) ἀλλὰ τὴν ἀληθείαν οὐκ ἐπισκεπτον
καίματα.

Mal-heur sur vous, Scribes & Phari-
siens hypocrites: car vous mangez tout
entièrement les maisons des veufes,
vous en faisant semblant de prier beau-
coup: pour cela en receurez-vous plus
grande condamnation.

14. Οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ
Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι κλείτε
τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ἐμπρο-
σθεν καὶ ἀποκρύβετε ὑμᾶς καὶ οἱ
ἐστέχρησμένοι, οὐδὲ οὐκ ἐπισκεπτόμενοι
ἀφ᾽ ὧς εἰσελθεῖτε.

Mais mal-heur sur vous, Scribes &
Pharisiens hypocrites, d'autant que
vous fermez le royaume des cieux au
deuant des hommes: car vous-mêmes
n'y entrez point, & ne souffrez point,
que ceux qui y entrent, y entrent.

15. Οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ
Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι περι-
πατεῖτε τὴν θαλάσσαν καὶ τὴν ξηρὰν,
ποιεῖτε ἑα πενηνταίτη καὶ ἑτα
γμῆται, ποιῆτε αὐτὸν ὑπὸ γέφυρας
διπλαστέρας ὑμῶν.

Mal-heur sur vous, Scribes & Phari-
siens hypocrites: car vous tournoyez
la mer, & la terre, afin de faire vn profe-
litez: quand il s'est deuenu, vous le ren-
dez six de la gehenne au double plus
que vous.

16. Οὐαὶ ὑμῖν ὀδηγοὶ τυφλοὶ, οἱ
λεγοντες· οἱ αὖ ὁμοσῇ ἐν τῷ ναῷ,
ὁδὸν εἶναι, ὅς δ' αὖ ἐμὲ (ἐν τῷ χρυ-
σῷ) ποιεῖ, ὁφείλει.

Mal-heur sur vous, conducteurs auen-
gles, qui aites, Quiconque aura juré par
le temple, ce n'est rien: mais qui aura
juré par l'or, du temple, il est redeva-
ble.

17. Μωροὶ καὶ τυφλοὶ τίς γὰρ
μείζων ἐστὶ, ὁ χρυσὸς, ἢ ὁ ναὸς ὁ
ἐγιαζόμενος τὸν χρυσόν;

Fols, & auengles: car lequel est plus
grand, l'or, ou le temple qui sanctifie
l'or?

12. Qui autem se exaltaverit, humiliabitur: & qui se humiliaverit, exaltabitur.

For who soeuer wil exalt him selfe / shall be brought low: & who soeuer wil humble him selfe / shall be exalted.

13. Vx vobis Scribæ & Pharisei hypocritæ: quia comeditis domos viduarum, orationes longas orantes, propter hoc amplius accipietis iudicium?

Who be autogen Scribes and Pharisees hypocrites: for ye deuoure widows houses: euen vnder a colour of long prayers: wherefore ye shall receiue the greater damnation.

14. Vx autem vobis Scribæ & Pharisei hypocritæ: quia clauditis regnum celorum ante homines, vos enim non ibitis: nec introeuntes sumitis intrare.

Who therefore be vnto you Scribes & Pharisees hypocrites: because ye shut up the kingdome of heauen before men: for ye neither goe in: neither let them that would enter: to come in.

15. Vx vobis Scribæ & Pharisei hypocritæ: quia circutis mare & aridam, ut faciatis unum proselytum: & cum fuerit factus, facitis eum filium gehennæ duplo quàm vos.

Who be vnto you Scribes and Pharisees hypocrites: for ye compass sea & lande to make one of your proselytes: and when he is made: ye make him two fold more the child of hel then you your selves.

16. Vx vobis duces cæci, qui dicitis, Quicumque iurauerit per templum, nihil est: qui autem iurauerit in auro templi, debet.

Who be vnto you blinde guides: which say: Who soeuer sweareth by the Temple: it is nothing: but who soeuer sweareth by the golde of the Temple: hee offendeth.

17. Stulti & cæci, quid enim maius est, aurum, an templū quod sanctificat aurum?

Nee fooles and blinde: whether is greater: the golde: or the Temple that sanctifieth the golde?

12. Denn wer sich selbst erhöhet / der wirdt ernidriget / vnd wer sich selbst ernidriget / der wirdt erhöhet.

Thi huo sig selfe ophøget / hand skal nedrygtis / Oc huo sig selfe nedrygtet / hand skal ophøget.

13. Beh euch Schriftgelehrten vnd Phariseer / ihr Heuchler / die ihr der Witwen Häuser fresset / vnd wendet lang Gebet für / darumb werdet ihr desto mehr verdammis empfangen.

Be eder Schriftkloge oc Phariseer / i Øuenskalcke / i som opøde Vidueris huse / oc giffue saare at i bede lunge / der saare stulle i ananue disse større forømmelse.

14. Beh euch Schriftgelehrten vnd Phariseer / ihr Heuchler / die ihr das Himmelreich zuschliesset für den Menschen / Ir kommet nicht hinein / vnd die hinein wollen / lasset ir nicht hinein gehen.

Be eder Schriftkloge oc Phariseer / i Øuenskalcke / i som tilucke Himmerigis rige for Menniskten / Ir komme der icke ind / oc dem som vilde der ind / lade i icke gaa der ind.

15. Beh euch Schriftgelehrten vnd Phariseer / ir Heuchler / die ir Land vñ Wasser vmbzieheth / daß ir einen Juden genossen machet / vnd wen ers worden ist / machet ir auß im ein kind der Hellen / Zweifelstg mehr denn ihr seidt.

Be eder Schriftkloge oc Phariseer / i Øuenskalcke / i som drage om Land oc Vand at i funde gøre en Fremmet til hender. Oc naar hand er bleffuen / da gøre i et Hellsuedis Barn aff hannem / dubbelt mere end i ere.

16. Beh euch verblendte leiter / die ir sagt: Wer da schworet bey dem Tempel / daß ist nichts / wer aber schworet bey dem golde am Tempel / der ist schuldig.

Be eder forblindede ledere / i som sigt / Hvo som suer ved Templet / det er intet / Men hvo som suer om det guldi i Templet / hand er skyldig.

17. Ir narren vnd blinden / Was ist grösser? das Gold / oder der Tempel / der das Gold heiligt?

I Daarer oc Blinde / Hvilket er større / Guldet eller Templet / som helliger Guldet?

12. A kdo se povyšš / bude poníž / a kdo se poníž / povyšš bude.

Abowiem kto sie wywyżš / bude dnie vníž / a koby sie vníž / bude dnie wywyżš.

13. Věda vám Blitě a Sákonič potroty / křetěžžjrate Domu Wdowstě / blaue Modlitby činite. Pro tož wěstij odsauzenij wězmete.

Vědā wam Doktorowě y Sárzaušowě potroty iž do konca požyřat domy wdow / a to pod požyřat dluhich modlitw / bla teho odneciacie čijše sárkne.

14. Alebēda wām Blitě a Sákonič potroty / nebo za wñrate Královstwij Nebistě před Lidmi. Sami tam neročápte / a tēm křetěžžjby wgnit čitěli nedopaušijte.

A blādē wam Doktorowě y Sárzaušowě potroty / abowiem zamy facie Kroleštwu nebieškie před lidmi / gdi wy sami ne ročápte / a tēm křetěžžjby wgnit čitěli nedopaušijte.

15. Věda wām Blitě a Sákonič potroty / nebo ob čápte Zemi y Moře / abyšte učinili gedneho Nowowěre: a tož bude učiněn / učinije gen Syna zatracenij / dwařat wice nežli gste sami.

Vědā wam Doktorowě y Sárzaušowě potroty / iž křetěžžjby morze y zemie / křetěžžjby učinili gedneho Nowowěre / a tož bude učiněn / učinije gen Syna zatracenij / dwařat wice nežli gste sami.

16. Věda wām wādcowž slepi / křetěžžjby řijate. Kdoby folipřijahl strže / a / nic není: ale kdoby přijahl strže Zlato Chrámově / a / nic není.

Vědā wam wādcowž slepi / ktori y powědnac / koby přijahl na křetěžžjby řijate. Kdoby folipřijahl strže / a / nic není: ale kdoby přijahl strže Zlato Chrámově / a / nic není.

17. Blāžni a slepi / y cog wěstijho / Zlatoli / čili Chrámu křetěžžjby poswěcuje Zlato.

Blāžni a slepi / Abowiem což wěstijho / Zlatoli / čij křetěžžjby poswěcuje Zlato.

כג

18. וְיָמֵן דִּימָא בְּמִדְבָּהָ
לֹא הֵינֵּה מִדָּם מִן דִּין
דִּימָא בְּקִרְבָּנָא דְלֵצֵר
מִנָּה חָמֵב:

E pñ, chiunque giurará per l'altare, questa (dite voi) è niente: ma chi giurará per el dono che è sopra effo, è obligato.

19. סְכֵלָא וְעִוְדָא מִנָּה עִיר
רַב הַקִּרְבָּנָא אִו מִדְבָּהָ
דִּמְקַבֵּשׁ לְהַקִּרְבָּנָא:

Statis a cecchi, qual è maggiore, il dono o l'altare che santifica il dono?

20. מִן דִּימָא רַכִּי
בְּמִדְבָּהָ יָמָא בִּיה וְכָל
דְּאִית לֵצֵל מִבֵּיהּ:

Chi giura dunque per l'altare, giura per effo, e per tutte le cose che vi san sopra.

21. וְיָמֵן דִּימָא בְּהִיכָלָא
יָמָא בִּיה וְכָל דִּימָא דְעָמֵר בִּיה:

E chi giura per il tempio, giura per effo, e per celus che vi habita.

22. וְיָמֵן דִּימָא בְּשָׁמַיִם
יָמָא בְּכֹרְסִיָּה דְּאֵלֵּהָא
וְכָל דִּימָא דִּימָא לֵצֵל מִנָּה:

E chi giura per il cielo, giura per il throno de Dios, e per celus che vi siede su.

23. וְיָ לָכֵן סִפְרָא וּפְרִישָׁא
בְּסִבֵּי בְּאֵבָא דְּמַעְסָרִין
אֲנִתּוֹן וְנִצְנָא וְשִׁבְתָּא
וּפְמוֹנָא וּשְׁבָקָתוֹן וְהִיבְתָּה
דְּנִמוּסָא דִּינָא וְהִנְנָא
וְהִיבְנִיתָא הִלִּין דִּין וְלֹא
הִיא דְּתַעְבְּדוֹן וְהִלִּין לֹא
תִשְׁבְּקוֹן:

Guia d'voi Scribi e Farisei hypocritas: perche vos decimate la menta, e l'anima, e'l comino. Es lassate le cose piu importanti de la Ley, cioè, el gradito, e la misericordia, e la fede. Queste cose bisognava fare, e non lassare quelle.

24. נְגִידָא סְמִיָּא דְּמַצְלָלִין
בְּקָא וּבְלֵצִין גְּמֵלָא:

Guida cieche, che fectate la zanzala, & inghiustate el camello.

כג

18. וְנֹאשֶׁר יִשָּׁבַע בְּמוֹבַח אֲוִנָּו
מִחוּמָּה וְנֹאשֶׁר יִשָּׁבַע בְּמַתָּנָה
נֹאשֶׁר עָלָיו גָּחַל הוּא:

Item, Qualquiera que jurare por el altar, es nada: mas cualquiera que jurare por el Presente que esta sobre el, deudores.

19. וְכָלִים וְעִוְדִים וּמָה גָּדוֹל
אִם-הַמַּתָּנָה אִו הַמוֹבַח נֹאשֶׁר
יִקְדֹּשׁ אֶחָד-הַמַּתָּנָה:

(Locos y) ciegos: porque qual es mayor, el Presente, o el altar que sanctifica al Presente?

20. הַשָּׁבַע בְּמוֹבַח יִשָּׁבַע בְּאִתּוֹ
וּבְכָלִים נֹאשֶׁר עָלָיו:

Pues el que jurare por el altar, jura por el, y por todo lo que está sobre el.

21. וְנֹאשֶׁר גָּשָׁבַע בְּהִיכָל יִשָּׁבַע
בְּאִתּוֹ וּבִיּוֹשֵׁב בּוֹ:

Y el que jurare por el Templo, jura por el, y por el que habita en el.

22. וְנֹאשֶׁר גָּשָׁבַע בְּשָׁמַיִם יִשָּׁבַע
בְּכֹסֶם אֱלֹהִים וּבְאִתּוֹ נֹאשֶׁר
יּוֹשֵׁב עָלָיו:

Y el que jurare por el cielo, jura por el throno de Dios, y por el que está sentado sobre el.

23. אִוִּי לָכֵם סוֹפְרִים וּמַפְרִשִׁים
הַחֲנֻכִּים כִּי-תַעֲשׂוּ אֶת-מִנְחָתָא
שִׁבְתָּ וְכִמּוֹן וְעֻזְבָּתָם אֶת-נֹאשֶׁר
יֹתֵר בְּחִזְקָה אֶת-מִשְׁפָּט וְצִדְקָה
וְאִמְנָה אֱלֹהִי הַצֵּטְרוּכוֹ לַעֲשׂוֹת
וְאֱלֹהִי לֹא לַעֲזֹב:

Ay de vosotros Escribas y Phariseos, hypocritas: porque dezmayas la menta, y el eneldo, y el comino, y dexastes lo que es lo mas graue de la ley, es à saber, el juyzio, y la misericordia, y la fe. esto era menester hazer, y no dexar lo otro.

24. מְנַהֲיִים עִוְדִים נֹאשֶׁר תּוֹקֵקוֹ
אֶת-בְּקָא וְהַבְלִיעוּ אֶת-גְּמֵל:

Guias ciegas, que colays el moxquiro, mas tragay el camello.

כג.

18. Καὶ ἐὰν ἐμὸς ἐν τῷ θυ-
σασηρῇ, καὶ ἵππ' οὐδ' αὖ ἐμὸς
ἐν τῷ θώρῳ τῷ ἐπαυῶν αὐτοῦ,
ὀφείλει.

Et quiconque, dites vous, aura juré par l'autel ce n'est rien: mais qui aura juré par le don qui est sur icelui, il est redevable.

19. Μᾶλλον καὶ τοῦ φλοῖ· τί γὰρ
μᾶλλον, τὸ θώρον, ἢ τὸ θυσασηρῶν τὸ
ἀγιάζον τὸ θώρον;

Fols. & auengles: car lequel est plus grand, le don, ou l'autel qui sanctifie le don?

20. Ὁ δὲ ὅστις ὀμώσει ἐν τῷ θυσα-
σηρῇ, ὀμνύει ἐν αὐτῷ, καὶ ἐν πᾶσι
ταῖς ἀπάνω αὐτοῦ.

Celui donc qui iure par l'autel, iure par icelui, & par toutes les choses qui sont dessus icelui.

21. Καὶ ὁ ὀμνῶν ἐν τῷ ναῷ,
ὀμνύει ἐν αὐτῷ, καὶ ἐν τῷ κατο-
κονῶντι αὐτῷ.

Et quiconque iure par le temple, iure par icelui, & par celui qui y habite.

22. Καὶ ὁ ὀμνῶν ἐν τοῖς ὕψουσιν,
ὀμνύει ἐν τῷ θρόνῳ ᾧ θῆσθαι, καὶ ἐν
ταῖς κοίτησιν ἱστῶσαι αὐτοῦ.

Et quiconque iure par le ciel, iure par le throno de Dieu, & par celui qui est assis dessus.

23. Οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ
Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι ἀποδε-
καῖτε τὸ ἥδυσμα, καὶ τὸ ἀνίσιν,
καὶ τὸ κύμινον, καὶ ἀφῆκατε τὰ βα-
ρυτέρα ἢ ὅλα, τίς κρείσσον, καὶ τὸν
ἐλπίον, καὶ τίς πίσιον. ταῦτα ἐδὲ ποιῆ-
ται, κακῶτα μὴ ἀφῶσαι.

*Mal-heur sur vous, Scribes & Phari-
siens hypocrites: car vous dezmayez la
menta, l'anet & le comino, & decaissiez
les choses de la Loy, qui sont de plus
grande importance, à sçavoir iugement,
misericorde, & loyauté: il falloit faire
ces choses-là, & ne laisser point cel-
les-là.*

24. Ὁδηγοὶ τυφλοὶ οἱ διηλίζον-
τες τὸν καὶ ὡπα, τίς ἡ καμήλοσ κα-
ταπίοντες.

*Conducteurs auengles, qui coulez
le moucheron, & engoutillez le cha-
meau.*

CAP. XXIII.

18. Et quicumque iuraverit in altari, nihil est: quicumque autem iuraverit in dono quod est super illud, debet.

And whosoever sweareth by the altar: it is nothing: but whosoever sweareth by the offering that is upon it: he is bound.

19. Certe, quid enim maius est, donum, an altare quod sanctificat donum?

Ye fools and blind: whether is greater, the offering, or the altar which sanctifieth the offering?

20. Qui ergo iurat in altari, iurat in eo & in omnibus quae super illud sunt.

Whosoever therefore sweareth by the altar: sweareth by it, and by all things which are thereon.

21. Et quicumque iuraverit in templo, iurat in illo & in eo qui habitat in ipso.

And whosoever sweareth by the Temple: sweareth by it, & by him that dwelleth therein.

22. Et qui iurat in caelo, iurat in throno Dei & in eo qui sedet super eum.

And he that sweareth by heaven: sweareth by the throne of God: and by him that sitteth thereon.

23. Vobis Scribae & Pharisei hypocritae: quia decimatis mentam & anethum & cuminum, & reliquias quae graviores sunt legis, iudicii, & misericordiam, & fidem, haec oportuit facere, & illa non omittere.

Woe to you! Scribes and Pharisees hypocrites: for ye choke men: and anise: and cummin: and leave the weightier matters of the Law: the iudgement: and mercy: and fidelity. These ought ye to have done: and not to have left the other.

24. Duces ceteri, excolantes culicem, camelum autem glutientes.

Ye blind guides which strain out a gnat: and swallow a camel.

Das XXIII. Capitel.

18. Wer da schworet bey dem Altar das ist nichts / wer aber schworet bey dem opfer / das droben ist / der ist schuldig.

Huo som fuer om Altaret / der er inteb / Men huo der fuer om Offeret / som der er paa / hand er schuldig.

19. Ir Narren vnd blinden / was ist grösser? das opfer / oder der Altar / der das opfer heiliget?

Daarer oc blinde / Huischer storte? Offeret eller Altaret / som heiliger Offeret?

20. Darumb / wer da schworet bey dem Altar / der schworet bey demselben / vnd bey allem das droben ist.

Der saare Huo som fuer om Altaret / hand fuer om der samme / oc om alt der der er paa.

21. Vnd wer da schworet bey dem Tempel / der schworet bey demselben / vnd bey dem / der drinnen wonet.

De huo som fuer om Tempeln / hand fuer om der samme / oc om den / der boer vdi.

22. Vnd wer da schworet bey dem Himmel / der schworet bey dem stul Gottes / vnd bey dem / der drauff sihet.

De huo som fuer om Himmelen / hand fuer om Guds Stuel / oc om den / som der sider paa.

23. Beh euch Schriftgelehrten vnd Phariseer / ir heuchler / die ir verzeihendet die Müng / Till vnd Kämcl / vnd lasset dahinden das schwerest im Gesetz / nemlich / das Gerichte / die Barmherzigkeit vnd den Glauben / Dis solt man thun / vnd jennes nicht lassen.

Be eder Schriftslege oc Phariseer / Ir Heuchler / Ir rinde Wutte / Dild oc Kommin / oc lade tilhage / der suariste i Louen / som er / Dom / Barmhertighed oc Troen / Dette skulde mand gøre / oc icke forlemme der andet.

24. Ihr verblendte Leiter / die ihr Mucken seuget / vnd Kameel verschluckt.

I forblendede ledere I som si Mugges aff oc opsluger Kamelet.

Kapitola XXIII.

18. A kdožkoli přísahá strže Altar / nic není: ale kdož přísahá strže dar kterýž ná něm jest / winen jest.

A kdožby přísahá ná oltar / nic nie jest, ale kdožby přísahá ná dar který jest, ná nim / winen jest.

19. Blázní a slepí / pročť většího daru / till Dárů kterýž posvěcuje daru?

Blázní a slepí / Abowiem / Což většího jest dar / který oltar který posvěcuje dar?

20. Protož kdož přísahá strže Altar / přísahá strže něž / v strže to wšicko což ná něm jest.

Kdožby přísahá ná oltar / přísahá ná ná / v ná wšicko což ná nim jest.

21. A kdož přísahá strže Chrám / přísahá strže něž / v strže toho kterýž přebývá w něm:

A kdožby polwice přísahá ná kościol / přísahá ná ná / v ná tego který w nim necti.

22. A kdož přísahá strže Neb / přísahá strže stolice Boží / v strže toho kterýž ná ní sedí.

A kdožby přísahá ná nebo / přísahá ná ná stolice Boží / v ná tego který ná ní sedí.

23. Wěda wám Witelé a Sazonich pokřty / nebo dár wáte Dřáky / Wáru / a Kopr / a Amyn / a opaušitje ty wěcy kterých gsa učí / Sazona / pas ko Gaud / a Milosrdenstwj / a Wjru: Tyto wěcy gijte melli gse činiti / a oněch neopaušiti.

Wěda wám dořowie y Sazp / zcnhowie pokřty / a wacac diles sicane z micti / a ny / y z Emini / a opaušitje powaznyje rzecy sazonn / rbo jest / sad / milosrdenstwj y wjru / ty rzecy bylo čynte / a oněch neopaušitje.

24. Wādcomě slepí / kterých cedíte Komára / a Welblada požiráte.

Wādcomě slepí / přecěkzácie Komorá / a welblada požeracit.

25 וְיִלְכוּ סִפְרָא וּפְרִישָׁא
נִסְבִּי בְּאַפְסָא דְּמִדְבָּי
אֲנִתִּין לְבֵרָה דְּפִסְטָא
וְדִבְרֵיָא לְגֵז דִּין מִלִּין
חֲסוּפִיָּא וְעוֹלָא:

*Quasi à qui Scribi e Farisei hypocriti:
perciocché voi mettete quel che è di fuori
del calice, e del piatto; ma dentro son pie-
ni di rapina e d'impurità.*

26 פְּרִישָׁא עֵינֵיהּ דְּכֹחַ
לֹוֹקֵרִים גִּיהַ דְּפִסְטָא וְדִבְרֵיָא
דְּרֵנָא אֶחָא בְּרֵהוֹן דְּכֵנָא:

*Fariseo cieco, netto primamente quel-
lo che è dentro del calice e del piatto: an-
corché quella ancora che è di fuori de' offi-
cia netto.*

27 וְיִלְכוּ סִפְרָא וּפְרִישָׁא
נִסְבִּי בְּאַפְסָא דְּרֵמִין א
אֲנִתִּין לְקִבְרָא מְכֻלָּשָׁא
דְּמִין לְבֵרָה מִתְחִין שְׁפִירָא
מִן לֵט דִּין מִלִּין גְּרַמָּא
דְּמִיתָא וְכֻלָּה טִנְפוּתָא:

*Quasi à qui Scribi e Farisei hypocriti:
perciocché voi sete simili à i sepolcri im-
biancati, i quali parano ben belli di fuo-
ra, ma dentro son pieni d'ossa de' morti, e
d'ogni sporcizia.*

28 הִכְנָא אֶחָא אֲנִתִּין מִן
לְבֵרָה מִתְחִין אֲנִתִּין לְבֵרָה
בִּשְׁמָא אֶחָא וְדִיקָא וּמִן לֵט
מִלִּין אֲנִתִּין עוֹלָא וּבִסְב
בְּאַפְסָא:

*Casi voi ancora, di fuori parete ben
giusti e gli hypocritismi dentro sete pieni
d'hypocrisis e d'iniquità.*

29 וְיִלְכוּ סִפְרָא וּפְרִישָׁא
נִסְבִּי בְּאַפְסָא דְּבִנִּין אֲנִתִּין
קִבְרָא דְּנִבְיָא וּמִצְבֵּיתִין
אֲנִתִּין בֵּית קִבְרֵיָא
דְּנִדִּיקָא:

*Quasi à qui Scribi e Farisei hypocriti:
perciocché voi edificate sepolcri de' Profe-
ta e ornate i monumenti de' giusti.*

30 וְאָמְרוּ אֲנִתִּין דְּאֵלֵי
הוֹנוּ בְּיוֹמֵי אֲבֵהִין לָנָא
הוֹנוּ הֵנוּ לְהוֹן שִׁיתַּבְנָא
בְּדָמָא דְּנִבְיָא:

*Et dicit, Si nos fuissimus facti ne gurnus
de nostris Patribus, non fuissimus etiam facti lor
compagni nel sangue de' Prophetas.*

25 אֹי לָכֶם סוֹפְרִים וּמַפְרָשִׁים
הַחֲנֻפִּים כִּי־תִטְהֹרוּ אֶת־אֲשֶׁר
לְחוּץ הַכּוֹס וְהַקֶּעֶרֶה וּמִבֵּית
מִלֵּאִים אַתֶּם גְּזֹלָה וְטִמְאָה:

Ay de vosotros Escribas y Phariseos, hypo-
critas: porque limpiays loque esta de fuera del
vaso, o del plato, mas de dentro esta todo lleno
de robo y de inmundicia.

26 הַמַּפְרָשׁ עֹזֵר טְהוֹר בְּרֵאשׁוֹן
אֶת־אֲשֶׁר מִבֵּית לָכֹס וְלַקֶּעֶרֶה
וְגַם זֶה אֲשֶׁר בְּחוּץ טְהוֹר יִהְיֶה:

Phariseo ciego, limpia primero loque esta
dentro del vaso y del plato, para que tambien lo-
que esta fuera se haga limpio.

27 אֹי לָכֶם סוֹפְרִים וּמַפְרָשִׁים
חֲנֻפִּים כִּי־דוֹמִים אַתֶּם לְקִבְרִים
מִלְבָּנִים אֲשֶׁר מִחוּץ גִּרְאָה
הַדּוֹרִים וּבְתוֹכָם מָלְאוּ עֲצָמוֹת
הַמֵּתִים וְכָל־טִמְאָה:

Ay de vosotros Escribas y Phariseos, hypo-
critas: porque soys semejantes, à sepulchros blan-
queados: que se fuera, à la verdad, se mostrá her-
mosos à los hombres: mas de dentro estan llenos
de huesos de muertos, y de toda suciedad.

28 כָּכֵה גַם אַתֶּם מִחוּץ תִּרְאֶה
לְאִנְשִׁים כָּמוֹ צְדִיקִים וּבְתוֹכָם
מִלֵּאֲתֶם חֲנֹף וְחָמָס:

Asi tambien vosotros, de fuera, à la verdad
os mostrays justos à los hombres: mas de dentro,
llenos estays de falsedad y iniquidad.

29 אֹי לָכֶם סוֹפְרִים וּמַפְרָשִׁים
חֲנֻפִּים כִּי־בִנִיתֶם אֶת־קִבְרֵי
הַנְּבִיאִים וְתַעֲדוּן אֶת־קְבוּרֹת
צְדִיקִים:

Ay de vosotros Escribas y Pariseos, hypo-
critas: porq, edificays los sepulchros de los prophe-
tas, y adornays los monumentos de los justos-

30 וְתֹאמְרוּ אֲנִים הֵיָנוּ בִּימֵי
אֲבוֹתֵינוּ וְאֵינֵנוּ הֵיָנוּ חֲבֵרֵיהֶם
בְּדָם הַנְּבִיאִים:

Y dezis, Si fueramos en los dias de nuestros
padres, no ouieramos sido sus companneros en
la sangre de los prophetas.

25. Οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ
Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι καθα-
ρίζετε τὸ ἔξωθεν τῆς πίστεως καὶ τῆς
καρτερικῆς, ἔσωθεν δὲ γέμνετε ὕ-
περηφάνειας καὶ ἀκαθαρσίας.

Mal-heur sur vous, Scribes & Phari-
seus hypocrites: car vous nettoyez le
dehors de la coupe & du plat: mais par
dedans ils sont pleins de rapine & d'ex-
ces.

26. ὁ μαρτυρῶν τὸ φλὺκ καὶ τὸν
καλὸν τῆς πίστεως καὶ τῆς
καρτερικῆς, ἔσωθεν δὲ γέμνετε
αὐτῶν καὶ τῶν ὀνείρων.

Pharisien aveugle, nettoye prenie-
rement le dedans de la coupe & du
plat, afin que le dehors aussi d'iceux soit
net.

27. Οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ
Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι παρο-
μοιάζεσθε τοῖς φαις λευκαῖς καὶ
καθαῖς ἔξωθεν, καὶ φαίνεται ὡς
ἀγαθὸν ἔσωθεν, ὅς ἐστε γεμάτοι καὶ
πληροὶ καὶ περιστοιχισμένοι.

Ma-heur sur vous, Scribes & Phari-
seus hypocrites: car vous estes sem-
blables aux sepulchres blanchis, qui ap-
paraissent beaux par de hors, mais par
dedans ils sont tous pleins d'ossements
de morts, & de toute ordure.

28. Οὐταὶ καὶ ὑμεῖς ἔξωθεν μὲν
φαίνεται ὡς ἰσχυροὶ καὶ δίκαιοι,
ἔσωθεν δὲ γεμίτε καὶ ὑποκρισμοῖς
καὶ ἀνομίαις.

Pareillement aussi vous monstrez-
vous justes par dehors aux hommes,
mais par dedans vous estes pleins d'hyp-
ocrisie & d'iniquité.

29. Οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ
Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι οἰκοδο-
μεῖτε τὰς τάφους τῶν προφητῶν,
καὶ ταπεινάζετε τὰς ταφὰς τῶν δικαίων.

Mal-heur sur vous, Scribes & Phari-
seus hypocrites: car vous batiffiez les
tombeaux des Prophetes, & crepez les
sepulchres des justes.

30. Καὶ λήγεται εἰ ἡμεῖς ἐν ταῖς
ἡμέραις τῶν πατέρων ἡμῶν, καὶ ἂν
ἡμεῖς καὶ οὗτοι αὐτοὶ ἐν τῷ αἵματι
τῶν προφητῶν.

Et dicit, Si nous eussions esté es jours
de nos peres, nous n'eussions point esté
leurs compagnons au sang des Prophete-
tes.

25. Væ vobis Scribæ & Pharisei hypocritæ: quia mundatus quod deforis est calicis & paropsidis: intus autem pleni estis rapina & immunditia.

Wo be to you! Scribes and Pharisees! hypocrites: for ye make cleane the utter side of the cuppe, and of the platter: but within they are full of bribes and exesse.

26. Pharisee ecce, munda prius quod intus est, calicis & paropsidis, ut fiat & id quod deforis est, mundum.

Then blinde Pharisee! firste the inside of the cuppe & platter, that the oute side of them may be cleane also.

27. Væ vobis Scribæ & Pharisei hypocritæ: quia similes estis sepulchris dealbatis, quæ à foris parent hominibus speciosa, intus verò plena sunt ossibus mortuorum, & omni spurcia.

Wo be to you! Scribes and Pharisees! hypocrites: for ye are like unto whitened tombs, which appeare beautiful outward: but are within full of dead mens bones, & of filthines.

28. Sic & vos à foris quidè pareis hominibus iusti: intus autem pleni estis hypocrisi & iniquitate.

So are ye also: for outward ye appeare righteous vnto men: but within ye are full of hypocrisie and iniquitie.

29. Væ vobis Scribæ & Pharisei hypocritæ: quia ædificatis sepulchra prophetarum, & ornatis monumenta iustorum.

Wo be vnto you! Scribes & Pharisees hypocrites: for ye build the tombes of the Prophets: and garnish the sepulchres of the righteous.

30. Et dicitis, Si fuissimus in diebus patrum nostrorum non essemus socii eorum in sanguine prophetarum.

And say! If we had bene in the daies of our fathers: wee would not haue bene parteners with the in the blood of the Prophets.

25. Beh euch Schriftgelehrten vnd Phariseer / ihr Heuchler / die ihr die Becher vnd Schüssel außwendig reinlich haltet / innwendig aber istis vol raubes vnd frasses.

Ye eder Scrifftskloge oc Phariseer! / Dgenstalc! / I som holde Begere oc Fad rene vduorns / Men in den til ere de fulde aff roff oc frodjert.

26. Du Blinder Phariseer / reinliche zum ersten das innwendige am Becher vnd Schüssel / auff daß auch das außwendige rein werde.

Du Blinde Phariseer / rensse først det som er inden i Begere oc Fad / at der som er vden til kand oc bliffue rene.

27. Beh euch Schriftgelehrten vnd Phariseer / ihr Heuchler die ihr gleich seyt wie die übertünchte Gräber / welche außwendig hübsch scheinen / aber innwendig sind sie voller Todtenbein / vnd alles Vnsatts.

Ye eder Scrifftskloge oc Phariseer! / Dgenstalc! / I som ere lige som taltede Græffuer / som synes derlige vduorns / Men in den til ere de fulde aff døde Been / oc al vrensighed.

28. Also auch ihr / von aussen scheynet jr für den Menschen fromm / aber innwendig seyt jr voller heuchelen vnd vntugend.

Ige saa ere oc i / vduorns synest fromme saar Menisten / Men in duorns ere i fulde aff øyentstaltet oc vdrøgd.

29. Beh euch Schriftgelehrten vnd Phariseer / ihr Heuchler / die ihr der Propheten Gräber bauet / vnd schmücket der Gerechten Gräber.

Ye eder Scrifftskloge oc Phariseer! / Dgenstalc! / I som opbygge Propheternes græffuer / oc pynde de Kæfserdigis græffuer.

30. Vnd spricht: Werem wir zu vnser Väter zeiten gewesen / so wolten wir nicht theilhaftig sein mit ihnen an der Propheten Blut.

De sigte / Haffde vi veret til vaaere Forfædres tid da vilde vi icke veredeltægtige med dem / i Propheternes blod.

25. Věda vām Věitě a Zákoničy pokrtyčy / nebo čěstje což zevnitř gest / konve a Vějš / ale vnitř gste plni i Laupeže aneždrželivosti.

Běda vām doštorově y řáryčkově pokrtyčy i očjvčaciacie kubyč y mřc z vřerzču / a we vnatř pelne sa vrapieštvā y šyčku.

26. Zákoničeslepy / vřěst prvě což vnitř gest / Vějš a konve / aby y to což gest zevnitř bylo čjstě.

Řáryčeslepy! Vějvčac pčerovčy co jest we vnatř kubyč y mřc / aby y to co zevnatř jest čjstem šestělo.

27. Věda vām Věitě a Zákoničy pokrtyčy / nebo gste podobni Hrobom zbylenym / čěre z vřerzču zbdžza sie byc cuvne / a we vnatř pelne sa kosa vmatčyčy vřeláčey mčcyst oči.

Běda vām doštorově y řáryčkově pokrtyčy i vřeláčey podobni grobom pobřelānym / čěre z vřerzču zbdžza sie byc cuvne / a we vnatř pelne sa kosa vmatčyčy vřeláčey mčcyst oči.

28. Tak y vy zevnitř zdáte se lidem spravedlivij / ale vnitř gste plni pokrtyčij a nepravosť.

Čakčey vy z vřerzču zdacie se lidem spravedlivij / a we vnatř pelni vřeláčey obľud. nosci y nepravosť.

29. Věda vām Věitě a Zákoničy pokrtyčy / nebo vřeláčewate hrob y Prorockě / a ozdobujete hrob y spravedlivých.

Běda vām doštorově y řáryčkově pokrtyčy i vřeláčey groby prorocke y pryrodi dožacue pamiatke spravedlivých.

30. Čěstěte: Vychme byli za dnuow Otcuow naščy / nebnylychom tovaryšij gich we kři Prorockě.

A poviedacie! Vřiny my byli za dnuow Otcuow naščy / nie bylyby smy tovaryšij ičy we kři prorockow.

כג

31 מִדֹּן מִסִּדֵּן אֲנִתֶּן
עַל־נִשְׁכֵּן דִּבְנָא אֲנִתֶּן
דִּהִינ דִּקְטֵרוּ לִדְבָנָא :

E così siete testimoni a voi medesimi, d'esser figliuoli di coloro che ammazzeranno i Profeti.

32 וְאַף אֲנִתֶּן מִלֹּד־מֶשׁ
מִשְׁחָתָא דְאַבְהִיכֹן :

*Empete ancora Gas la misura de pe-
des Gofas.*

33 תִּוְתֵּנָא יִלְדָּא דְאַבְהִיכֹן
אִיכְנָא הִצְדִּיקוּ מִן דִּינֵגָא
דִּיהִנָּגָא :

*Serpentes, generatiis di serpente, come
flammarie voi dal giusso de la geanna.*

34 מִטֹּר הֵנָּה הֵנָּה אֲנָה
מִשְׁדֵּר אֲנָה לִוְתִּיכֹן גִּבְיָה
וְהִכִּימָא וְכִסְפָּרָא מִנְהֹן
קִטְלִין אֲנִתֶּן וְהִקְפִּין אֲנִתֶּן
וּמִצְהֹן מִנְהֹן אֲנִתֶּן בְּ
כְּכֹשְׁתִּיכֹן וְהִתְדִּישִׁין אֲנִן
מִן מִדְּנָא לִמְדִּינָא :

*Per questo, ecco, io vi mando de Pro-
feti, e de scribi e di quelli
a-d-ma ammazzerete e crocifiguerete,
e alcuni batterete ne le vo-
luntarie, e perseguirete gli di città in città.*

35 אִיכְנָא דִּיאֲתָא עֲלִיכֹן
כְּלָה דְּמִנָּה דִּיהִקְבָּא
דְּאַתְנָשֵׁד עַל אֲרֻעָא מִן
דְּמִיָּה דְּהִבִּיל וְדִיקָא עֹר-
מִיָּה לְדִמְיָה דְּוִכְרָא מִן
בְּרִיכָא הֵן דִּקְטֵלֵהֶן בִּינֵי
הִיכְלָא לְמִדְּבָחָא :

*Attache sopra vos tempes tutti il san-
gue giusto, che è stato sparso sopra la ter-
ra, dal sangue del giusto Abel, infino al
sangue di Zacharia figlio di Barachias
il qual vos occideste intra il tempio e l'al-
tar.*

36 אֲמַר אֲמַר אֲנָה לְכֹן
דִּיאֲתִין הִלִּין כְּלִיִּין עַל־
שְׂדֵחְתָּא דִּיהִנָּגָא :

*Io ve dico in verità, che tutte queste
cose verranno sopra questa generazione.*

37 אִירִשְׁלָם אִירִשְׁלָם
קִטְלַת נְבִיא וְהִמָּת לֵאדִּין
דְּשְׁלִיחִין לִוְתָּה כְּמָא וְכִבְּדִין
צְבִירִין דְּאַכְבֵּשׁ בְּנִיכִי אִיךְ
דְּכֹשָׁא תִרְנַגְלֵתָא פְּרוּגִיָּה
תְּחִית גִּבְיָה וְלֹא צְבִיתִין :

*Ierusalem, Ierusalem, cha ammaz-
zeret i Profeti, e lapidi quelli che ti son man-
dati, quante volte ho io voluto raccoglie-
re i suoi figliuoli, come la gallina raccoglie
i suoi pulcini sotto l'ale, e tu non vuoi.*

כג

31 אֲבָל עֲדִים אֲתֵם עֲלֵיכֶם כִּי־
בְנֵיהֶם אֲשֶׁר הִרְגוּ אֶת־הַנְּבִיאִים
אֲתֵם :

*Antiq; testimonio days à vosotros mismos que
soys hijos de aquellos q mataron à los pphetas.*

32 וְגַם אֲתֵם מִלְּאוּ מִדֹּרָה
אֲבוֹהֵיכֶם :

*Vosotros tambien henchid la medida de vue-
stros padres.*

33 וְנַחְשִׁים צִאֲצִיאִי הַנָּחָשִׁים אִיךְ
תִּבְרָחוּ מִמִּשְׁפַּט צִיְהֹנִים :

*Serpientes, generacion de biioras, como
euitareys el juyzio del quemadero?*

34 לִכְן הֵנָּה אֲנִי שׁוֹלַח אֲלֵיכֶם
נְבִיאִים וְחֻכְמִים וְסוֹפְרִים
וּמַהֲמָה תִּהְרְגוּ וְתִתְּלוּ מֵהֶם חֲבִי
בְּשׁוֹטִים בְּעִדְתְּכֶם וְתִרְדְּפוּם
מֵעִיר לְעִיר :

*Portanto heaqui, yo embio à vosotros pro-
phetas, y sabbios, y escribas, y de ellos vnos maza-
reys y crucificareys : y urros de ellos azotareys
en vuestras synogas, y perseguireys de ciudad en
ciudad.*

35 לְבָנֵינוּ יְבוּא עֲלֵיכֶם כָּל־דָּם
נְקִי אֲשֶׁר נִשְׁפַךְ עַל־הָאָרֶץ מִדְּמִי
הָאֵל הַצִּדִּיק עַד־דָּם זְכוּרֵהוּ בְּךָ
בְּרִכְיֵהוּ אֲשֶׁר הִרְגִּיתֶם בֵּין הַהִיכָל
וּבֵין הַמִּצְבֵּחַ :

*Para que venga sobre vosotros toda la san-
gre justa que se ha derramado sobre la tierra des-
de la sangre de Abel el justo hasta la sangre de
Zacharias hijo de Barachias, al qual matastes en-
tre el Templo y el altar.*

36 אָמֵן אָנִי אֹמֵר לָכֶם כִּי
יְבוּאוּ כָל־הָאֵלֶּה עַל־דֹּר הַזֶּה :

*Decerto os digo, que todo esto vendrà so-
bre esta generacion.*

37 יְרוּשָׁלַם יְרוּשָׁלַם אֲשֶׁר
הִרְגִּיתְּ אֶת־הַנְּבִיאִים וְהַסְקִלִיתְּ
אֲשֶׁר שָׁלַחְתִּי אֲלֵיךְ כְּמָה פְּעָמִים
רָצִיתִי לְקַבֹּץ אֶת־בְּנֵיךְ בְּאֲשֶׁר
מִקְבָּצָה תִרְנַגְלֵת אֶפְרוּחֶיהָ תַּחַת
כְּנָפֶיהָ וְלֹא אָבִיתְּ :

*Ierusalem, Ierusalem, q matas los prophetas, y
apedreas à los que son embiados à ti, quantas ve-
zes quise juntar tus hijos, como la gallina junta
sus pollos debaxo de las alas, y no quisistes*

כג

31. ὣς μαρτυροῦτε ἑαυτοῖς, ὅτι
ὑμεῖς ἐστὲ τῶν φονεῶν τῶν προ-
φητῶν.

*Ainsi estes-vous témoins contre
vous-mêmes, que vous estes enfans des
Meurtriers des Prophetes.*

32. Καὶ ὑμεῖς πληροῦσατε τὴν μέ-
τρην τῶν πατέρων ὑμῶν.

*Vous donc aussi acheuez de remplir
la mesure de vos peres.*

33. Ὁφείδετε, ὡς ὄφεις ἐκιδνῶν,
ὡς φύγητε ἀπὸ τῆς ἐκρίσεως τῆς
γεέννης :

*Serpens, engeance de viperes, com-
menciez euiterez-vous le loyement de la
gehenne?*

34. Διὰ τούτου ἐγὼ ἀποστέλλω
πρὸς ὑμᾶς προφῆτας, καὶ σοφί-
ας, καὶ γραμματεῖς, καὶ ἐξ αὐτῶν ἀπο-
κτενεῖτε καὶ συνωπῆσατε, καὶ ἐξ αὐ-
τῶν μαρτυροῦσατε ἐν ταῖς συναγω-
γαῖς ὑμῶν, καὶ διώξετε ἀπὸ πό-
λεως εἰς πόλιν.

*Portez vousci, ie vous envoie des
Prophetes, & des sages, & des Scribes,
& vi- en tueres, & en crucifierez, &
en- et e-er, en vos synagogues, &
les poursuurez de ville en ville.*

35. Ὅπως ἔλθῃ ἐφ' ὑμᾶς πᾶν
αἷμα δίκαιον, ἐκχυμένον ἐν τῇ
γῆ, ἀπὸ τοῦ αἵματος ἀβὲλ τοῦ
δικαίου, ἕως τοῦ αἵματος ζαχα-
ρίας υἱοῦ βαρσαβίου, ὃν ἐφονεύσατε
μετὰ τοῦ αἵματος καὶ τοῦ θυμιατοῦ.

*Afin que viene sur vous tout le sang
iuste qui a esté respendu en la terre, de-
puis le sang d'Abel le iuste, jusques au
sang de Zacharie, fils de Barachias, le-
quel vous avez mis à mort entre le
temple & l'autel.*

36. Αὐτὸ λέγω ὑμῖν, ὅτι πάντα
ταῦτα ἐσθὶ τῇ γενεῇ ταύτῃ.

*En verité ie vous di que toutes ces
choies viendron sur cette generacion.*

37. Ἰερουσαλὴμ Ἰερουσαλὴμ, ἡ
δοκταῖς καὶ ὅντιν προφῆτας καὶ
σοφῶν ἀποστέλλεις ἐπ' αὐτὴν καὶ ἀπο-
κτενεῖς, καὶ συνωπῆσαι ἐν ταῖς
συναγωγαῖς καὶ διώξεαι ἐκ πό-
λεως εἰς πόλιν, καὶ οὐκ ἐθέλεις
ἐκτιλῆσαι.

*Ierusalem, Ierusalem, qui tuas les
Prophetes, & lapides ceux que ioy
enoyes, comme de b-er, & voulu
asien hier en vo tueres, & comme la
pouille assemble les poussins sous les
ailes, & vous ne l'avez point voulu?*

31. Itaque testimonio estis vobismetipsis quia filii estis eorum qui prophetas occiderunt.

Soehen ye be witnesses vnto your selues / that ye are the children of them that murdered the Prophets.

32. Et vos implete mensuram patrum vestrorum.

Fullfill ye also the measure of your fathers.

33. Serpentes, genimina viperarum, quomodo fugietis à iudicio gehennæ?

O serpentes / the generation of vipers / how should ye escape the damnation of hell?

34. Ecce ego mitto ad vos prophetas & sapientes & scribas, & ex illis occideris & crucifigeris, & ex eis flagellabitis in synagogis vestris, & persequemini de civitate in civitatem:

Wherefore behold / I send vnto you Prophets / and wise men / & Scribes / & of them ye shall kill and crucifie / and of the / ye shall scourge in your Synagogues / and persecute from citie to citie.

35. Ut veniat super vos omnis sanguis iustus qui effusus est super terram, à sanguine Abel iusti usque ad sanguinem Zachariæ filii Barachiz, quem occidistis inter templum & altare.

That vpon you may come all the righteous blood that was shed vpon the earth / from the blood of Abel the righteous vnto the blood of Zacharias the sonne of Barachias / whom ye slew between the Temple and the altar.

36. Amen dico vobis, venient hæc omnia super generationem istam.

Verely I say vnto you, all these things shall come vpon this generation.

37. Ierusalem, Ierusalem, quæ occidis prophetas, & lapidas eos qui ad te missi sunt, quoniam volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & noluit?

Ierusalem / Ierusalem / which killest the Prophets / and stonest them that are sent to thee / how often would I haue gathered the children together as the fowle gathereth the children vnder her wings / and thou wouldest not.

31. So gebt ihr zwar über euch selbst Zeugniß / daß ihr Kinder seyt / deren die Propheten getödt haben.

Saa heret da vidnesburd offuer eder self / at i ere deris Vorn / sein haßue ihuelstager Propheterne.

32. Wolan / erfüllet auch ihr das Maß euer Väter.

Du vel / Dpshlder eders Jorfebris maal.

33. Ir Schlangen / ir Otterngezüchte / wie wolt ihr der Hellschen verdammniß entrinnen?

I Hugorme / i gale Sleet / Quorledis ville i vnd. gaa Hellschdis fordamniß?

34. Darumb / sihe / ich sende zu euch Propheten vnd Weisen vñ Schriftgelehrten / vñnd derselbigen werdet ir eliche tödten / vñnd creuzigen / vñnd etliche werdet ihr geißeln inn euren Schulen / vñnd werdet sie verfolgen von einer Stadt zu der andern.

Der saare / see / Jeg sender til eder Propheter oc Bise oc Schriftloze / oc i stulle sta nogle ihuel aff dem / oc Kuarsfeste / oc nogle stulle i hudstrnge i eders Scholer / oc forsolge dem fra en Stadt til en anden.

35. Auff das über euch komme / alle daß gerechte Blut / das vergossen ist auff Erden / von dem Blut an des Gerechten Abels / biß auffß Blut Zacharias Barachie Son / welchen ihr getödtet habt zwischen dem Tempel vñnd Altar.

Ader skal komme offuer eder / als det reiserdige Blod / som er vdgndet paa Jorden fra den reiserdige Abels Blod / indtil Zacharias Barachie sons blod / hulten i slege ihuel mellem Tempelen oc Altaret.

36. Warlich ich sage euch / daß solches alles wird über diß geschlecht kommen.

Sandelige siger ieg eder at alle dette skal komme offuer denne Sleet.

37. - Ierusalem / Ierusalem / die du tödtest die Propheten / vñnd steinigest die zu dir gesand sind / Wie oft habe ich deine Kinder versamlen wollen / wie eine Henne versamlet ire Küchlin / vñter ire flügel / Vñnd ihr habt nicht gewölt?

Ierusalem / Ierusalem du som ihuelstær Propheter oc stener dem som ere sende til dig. Quor ofte vilde icke foramlæ dine Børn / som en Høne foramlær sine Kølunge / vnder sine Vinge oc i vilde icke?

31. Protoj gste ná svēdcavoj sanu sebě / že gste Synowě řech / kterjž gļau Proroky smordenali.

A tak svědčíte sami sobě / iž testěte synowie řech řchorzy prototy zamordovali.

32. Dvyn takě naplňte mīru Otčiv wasspch.

Wy rchjz wypelācie mārte o ycom wāspch.

33. Hadowě a plēmě Vessitj / kterak vtečete před Sau dem Pekelněho Dyně?

Wřjowie y rodzāie žnuow / iakoj močete vybě přebjeden porhēpienia?

34. Protoj ap vā pošlām k wām Proroky a Waudrě / a Wēitěle a wj z řech nēlterě zabigete / a vřjuzete / a nēlterě z nich bīrowati budete w Sstos lāch wasspch / a budete honiti z Wřsta do Wřsta.

Přeto otho ja pošlam do was proroky / y mēdce / y nāučjz ciele / a z nich nēktore zabigete / y vřjuzete / a nēktore w nich bīrowati budete w Sstos lāch wasspch / a budete honiti z do mārsta.

35. Aby přišla na wās wřstě litā krom sprawdliwā / kterāž gestwolitā na Zemi / od krom Abele sprawedliwěho / až do krom Zachariāšewy / Syna Barachnāšowa / kterchoj gste žabili mezy Chramem a Altāřem.

Aby přišla ná was wřstě krom sprawedliwě roslana ná Zemi / odc krom Abela sprawedliwěwego / až do krom Zachariāšowa / Syna Barachnāšowě / kromě gož cie žabili mezy křciolom y oltářem.

36. Žagistě prawijm wām / že přigādu into wřstěny wřcy na pokolenj toto.

Žaprawde powiedam wām / přjy da ty wřstěny wřcy ná narod tōcn.

37. Geruzalēme / Geruzalēme / kterjž morduges Proroky / a kamenuges ty kterjž gļau k tobě pošlāni : Kohtrāe chēl gsem shromāžj dū Syni twě / tak pako Slepice shromāždugetu āřka swā pod křjdlā / a nechtěl gšpē

Ieruzalēm / Ieruzalēm krom zabigati proroky y kamenunies ty krom sy do ciebie ja pošlani / iakos jemie dical wiele krom zgromāz dūc syny twōie / iakos křkōj kury zjātā swōie pod křjdlā zgros mādza a nie chcihācie?

38. Ecce

38. Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta.

Behold / your habitation shalbe left vnto you desolate.

39. Dico enim vobis, non me videbitis à modo donec dicatis Benedictus qui venit in nomine Domini.

For I say vnto you / ye shall not see mee henceforth till that ye say / Blessed be he that cometh in the Name of the Lord.

Et egressus Iesus de templo, ibat. Et accesserunt discipuli eius ut ostenderent ei ædificationes templi.

And Iesus went out / and departed from the Temple / and his disciples came to him to shew him þe building of the Temple.

2. Ipse autem respondens dixit illis, Videntis hæc omnia? Amen dico vobis, non relinquetur hic lapis super lapidem qui non destruat.

And Iesus said vnto them / See ye not all these things? Verely I say vnto you / there shal not be here left a stone vpon a stone / that shal not be cast downe.

3. Sedente autem eo super Montem oliuari, accesserunt ad eum discipuli secretò, dicentes, Dic nobis, quando hæcerunt? & quod lignum adventus tui, & consummationis seculi?

And as he sat vpon the mount of Oliues / his disciples came vnto him apart / saying / Tell vs when these things shal bee / and what signe shal be of thy coming / and of the end of the world.

4. Et respondens Iesus, dixit eis, Videte ne quis vos seducat:

And Iesus answered / and said vnto them / Take heed that no man deceiue you.

5. Multi enim venient in nomine meo, dicentes, Ego sum Christus: & multos seducunt.

For many shal come in my Name / saying / I am Christ / and shal deceiue many.

38. Siehe/euer Haus soll euch wüst gelassen werden.

See / euerß Hüss stal forladis edet ade.

39. Denn ich sage euch / Ir werdet mich von jetzt an nicht sehen / bis ihr sprecht: Gelobt sey der da kombt im Namen des HERRN.

Iht ieg siger edet / I stulle her effter icke see mig for endt siget / loffuet vere den som kommer i HERRS Naam.

Vnd Iesus gieng hinweg von dem Tempel / vnd seine Jünger tratten zu im / daß sie im zeigten des Tempels gebäu.

De Ihesus gick bort aff Tempelen / oc hans Disciple traadde til hannem / at de vilde vise hannem Tempelens bygning.

2. Iesus aber sprach zu ihnen: Sehet ihr nicht das alles? Warlich ich sage euch: Es wirdt hie nicht ein stein auff dem andern bleiben / der nicht zu brochen werde.

Da sagde Ihesus til dem / Seet icke alt dette? Sandelige siger ieg edet / Her stal icke bliffue en Steen paa den anden / som ey stal sonderlass.

3. Vnd als er auff dem Oelberg saß / tratten zu im seine Jünger besonders / vnd sprachen: Sage vns / wenn wirdt das geschehen? Vnd welches wirdt das Zeichen sein deiner zukunfft vnd der Welt ende?

De som hand sad paa Oliebierget traadde hans Disciple enliget til hannem / oc sagde / Sig oss / naar stal det ske? De huad tegn stal der vere paa din tilkommelse oc Verdens ende?

4. Iesus aber antworttet / vnd sprach zu ihnen: Sehet zu / daß euch nicht jemand verführe.

Ihesus svarede / oc sagde til dem / Seer til / at der bedrager ingen edet.

5. Denn es werden vil kommen vnter meinem Namen / vnd sagen: Ich bin Christus / vnd werden vil verführen.

Iht der stulle komme mange i mit Naam / oc siget / Jeg er Christus / oc de stulle bedrage mange.

38. Hle jancchân bude vâm Dâm wâjs pust.

Oro vâm zostâie dom wâjs pust.

39. Neboť pravím vâm / že mne již nikdy nevidíte / až vy řeknete: Požehnání kterýž jde ve jménu Páně.

Abowiem powiedam vâm / nle wzyracie mnie od tego czasu / aż rzeciecie / Błogosławiony który idzie w imię Pánie.

2. Wyssed Jezus z Chrámu / i šel od tud. A přistoupili k němu učedníci jeho / aby vřekli: Jaká stavení Chrámův.

Wyssedšy Jezus z Chráma / šel pryč / a přistupili k němu učedníci jeho / aby mu vřekli: Budo / wania Chrámův.

2. A on odpowědew / řekl jim: Vidíte tyto wsecky wěcy? Jazyšẽ pravím vâm / nebude tuco stawen kámen na kameni / kterýžby nebyl sbořen.

Przekłm Jezus / A są nle wso dżac tych wstych rzeczy / Ja / prawde powiedam wam / że tych nie będzie zostawion kámen na kamieniu / któryby nie był rozwalen.

3. A když se posadil na hůře Oliwské přistoupili k němu učedníci jeho / a řekli: Kde tyto wěcy budou? a která znamení budou přichodu twého / a skonání Swěta?

A gdy on siedział na górze oliwney przistupili ku niemu uczniowie jego / i rzekli / Powie / daj nam kiedy ty rzeczy będą / a co znaki przyścia twego / a y dośko nania swiata.

4. A odpowědew Jezus / řekl jim: Wďte / aby wás žádný nešwedl.

Odpowiedziac Jezus / řekl im / Wďte aby was žadný nešwedl.

5. Nebo mnohý přigdan me jménu mém / řauce: Jáť jsem Kristus / a swědau mnozí.

Abowiem wiele ich przywodzi w imię moje / řace / Jáť jsem Kristus / a swědau mnozí.

כד

צחידיו אנתו דין ל
למשמע הארסא ושמצא
הקרבא דיו לא תתדודו
ולא ציר דכלהו יהיו
אלא לא ציר כיל שוקמא:

*Her qui feta per uider de le guerre, e de
rumors de guerra, guardate de non vi tur-
bare: perche bisogna che tutte queste cose
auengano, ma non è ancora il fine.*

7 יקום ציר צמא צל
צמא ומלכותא צל
מלכותא ויהיו כפג
ומותא ויוצא בדוכא
דוכא:

*Imperache si leuara gente contra gen-
te, e regno contra regno, e saranno pesti-
lentie, carestie, e terremoti in ciuschedun
luogo.*

8 הליו דין פלהו רישא
אניו דחבלים:

*E tutte queste cose sono in principio
de dolori.*

9 הידיו יסלמוכון לא
לאולצנא ויהטלונכון
ותהוון סניאון מן פלהו
עממא מטול שמי:

*Allora gli huomini si metteranno
in tribulatione, & ammazzeranno, &
faranno odium da tutte le genti per causa
del mio Nome.*

10 הידיו יתפשלון סניאא
ינסון חד לחד וינסלמון
חד לחד:

*Emolti allora si scandalizzeranno, &
tradiranno vn l'altro.*

11 וסניאא גביא דגלא
יקומיו ויטעון לסניאא:

*Molti falsi profeti ancora si leuaron-
no, & engannaran a molti.*

12 ומטול סניאא עולא
יפוג חובא דסניאא:

*E perche l'iniquita abunda, si raf-
reddara la charita de molti.*

13 מן דיסבור דין עד
מא לחרתא הוי יחא:

*Ma cho perseverara infini al fine, co-
stitui sara salvo.*

כד

6 כ" תשמעו מלחמות ושמעות
המלחמות דא" פן תבהלו כ"
צד"ה להעשת כל הדברים האלה
אך עד הנה לא בא קץ:

*Y oyreys guerras, y rumores de guerras, mi-
rad que no os turbey: porque es menester que
todo esto acontezca: mas aun no es la fin.*

7 כ" יקום ציר על ציר ומלכה
על מלכה ויהיה דבר קצב
ורעש בכל מקומות:

*Porque se leuantara nacion contra nacion,
y reyno contra reyno: y seran pestilencias, y ham-
bres, y terremotos por los lugares.*

8 וכל אלה ראשית תחבליים:

Y todas estas cosas, principio de dolores.

9 א" יסגירו אתכם בצרה
ויהרגו אתכם ותשנאו לכל
הגוים בעבור שמי:

*Entonces os entregaran para ser affligidos: y
mataroshan, y fereys aborrecidos de todas na-
ciones por causa de mi nombre.*

10 וא" יבשלו רבים ונאשאת
רעתו יסגירו ובלבבם ישנאו:

*Y muchos entonces seran escandalizados, y
entregarsehan vnos a otros, y vnos a otros se ab-
orregeran.*

11 ורבים גביא שקר יקומו
ויהיו רבים:

*Y muchos falsos prophetas se leuantaran, y
engannaran a muchos.*

12 וכ" ירבה פשע הפוג אהבת
רבים:

*Y por auerse multiplicado la maldad, la cha-
ridad de muchos se resfriara.*

13 ואשר יחל עד קץ הוא
יושע:

*Mas el que perseverare hasta la fin, este sera
saluo.*

καλ'.

6. Μελλόντι ὅτι αἰσούσι πολέμους,
καὶ αἰσούσι πολέμους ὅρατε μή θροῶ-
σιν· διὰ γὰρ πάντα ἡμεῖς ἔρχομεν· ἀλλ'
ὅτι οὐκ ἐστὶν τὸ τέλος.

*Or vous auez à ouïr des guerres, &
bruits de guerres: prenez garde à vous,
ne loyez point troublés: car il faut que
toutes ces choses aduenent: mais en-
core ne sera-ce pas la fin.*

7. Ἐγερθήσονται γὰρ ἑθ. & βασι-
λεια ἐπὶ βασιλίας, καὶ ἔσονται λιμοὶ, καὶ λοιμοί,
καὶ σεισμοὶ κατὰ τόπους.

*Ces nation s'esleuera contre nation,
& royaume contre royaume: & y aura
famines, & pestilences, & tremblemens
de terre de lieu en lieu.*

8. Ταῦτα ὅτι πάντα ἀρχὴ πόνου.

*Mais toutes ces choses sont commen-
cement de douleurs.*

9. Τότε ὁ ὁρῶν ὑμᾶς εἰς
θλίψιν, καὶ δοκῶντι οὖσιν ὑμᾶς καὶ
ἰσχυρομένοις ἐπὶ πάντων τοῖς
ἐθ. ὅτι ἐστὶν τὸ ὁρίμα μόνον.

*Alors ils vous liureront pour estre
affligés, & vous tueront, & vous serez
hais de toutes nations à cause de mon
Nom.*

10. Καὶ τότε σκανδαλίζονται
πολλοὶ καὶ ἀλλήλους ὁρῶντες
καὶ μισήσονται ἀλλήλους.

*Lors plusieurs aussi seront scandal-
isés, & trahiront l'un l'autre, & se hai-
ront l'un l'autre.*

11. Καὶ πολλοὶ ψευδοπροφῆται
ἐγερθήσονται καὶ πλανήσουσι πολλούς.

*D'auantage, plusieurs faux Prophe-
tes s'esleueront, & en seduiront plu-
sieurs.*

12. Καὶ τότε τὸ πλεονεξῆσαι
τὴν ἀνομίαν, ψυχῇσι τοῖς ἀγαπῶ-
σιν πολλῶν.

*Et pource que l'iniquité sera multi-
pliee, la charité de plusieurs se refroidi-
ra.*

13. Ὁ ὅτι ὑπομένειας ἕως τέλους,
ἐσ. & σωθήσεται.

*Mais qui aura perseveré iusques à la
fin, celui-là sera sauue.*

6. Audietur enim estis praelia & opiniones praeliorum. Videre ne turbemini, oportet enim haec fieri: sed nondum est finis.

And ye shall heare of warres / & rumors of warres / see that ye be not troubled: for all these things must come to passe / but the ende is not yet.

7. Consurget enim gens in gentem, & regnum in regnum: & erunt pestilentiae, & fames, & terrae motus per loca.

For nation shall rise against nation / and realme against realme: and there shall bee pestilence / and famines / and earthquakes in divers places.

8. Haec autem omnia, initia sunt dolorum.

All these are but the beginning of sorowes.

9. Tunc tradent vos in tribulationem, & occident vos: & eritis odio omnibus gentibus propter nomen meum.

Then shall they deliver you up to bee afflicted / and shall kill you / and ye shall bee hated of all nations for my Names sake.

10. Et tunc scandalizabuntur multi: & invicem tradent: & odio habebunt invicem.

And then shall many bee offended / & shall betray one another: and shall hate one another.

11. Et multi pseudoprophetae surgent: & seducant multos.

And many false Prophets shall arise / and shall deceive many.

12. Et quoniam abundabit iniquitas: refrigescet charitas multorum.

And because iniquitie shall be increased / the love of many shall grow cold.

13. Qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.

But he that endureth to the ende / he shall be saved.

6. Ihr werdet hören Kriege vnd geschehen von Kriegen / Sehet zu / vnd erschreckt nicht / daß muß zum ersten alles geschehen / aber es ist noch nicht das ende da.

I shall heere sound of warre / & see it / or forerbid it / Dene skal al sammen forst see / Men de chaffuer ick end alligeuel da ende.

7. Dennes wirdt sich empören ein Volk über das ander / vnd ein Königreich über das ander / vnd werden sein Pestilenz vnd theure zeit / vnd Erdbeben hie vnd wider.

Thi all folk skal sette sig op offuer der ander / or it longerige offuer der ander / Or der skal vere Pestilence / or Dyr tid / or Jordstel alle begne.

8. Da wirdt sich erst die noth anheben.

Da skal bedræffuelssen forst begyndis.

9. Als denn werden sie euch überantworten / in trübsal / vnd werden euch tödten / vnd ihr müßet gehasset werden / vmb meines Namens willen von andern Völkern.

Or da shall be fore evert genuordighed / or slaeder ihel / Or shall hadis aff alle folk / for mit Naffu skuld.

10. Denn werden sich vil ergern / vnd werden sich vnter emander ver-rathen / vnd werden sich vntereinander hassen.

Da shall mange forargis / or fornaade huer andre indbyrdis / or hade huer andre indbyrdis.

11. Vnd es werden sich vil falscher Propheten erheben / vnd werden vil verführen.

Or der shall da mange falske Prophetes opstaa / or de shall forfore mange.

12. Vnd die weil die Ungerechtigkeit wird überhand nemen / wird die Liebe in vilen erkalten.

Or effierdi or wreiserdiashed skal da saa offuer haand / da skal Kierlighed bliffue Kold i mange.

13. Wer aber beharret biß ans ende / der wirdt selig.

Men huo som bliffuer bestandig indtil enden / hand bliffuer selig.

6. Vosslyt jagist boge / a pokrity bogam. Wizec abysse se nermautiti / nebo muszgi tyto wacz byti / alene y hnd konet.

7. Vosslytje walfy / wiecsto walfach / patercie abysse soba nictwojy: abowiem musz sie stacty wbyty rzezy / Aleicze nizest konet.

7. Powstane jagist / id proty idu / a Kralowstwy proty Kralowstwy: a budau Morow / a hladow / a zemc wcz: ny po mystch:

Abowiem powstanie narod przymko narodowi / y Krolestwo przymko Krolestwu / y beda mory / glody / y drzenia ziemie po wielu mistrych.

8. Ale tyto wssedny wacz gsu potatowc bolsij.

Ay wssyty rzezy sa poczak / ktem boleaci.

9. A tchdajt was wydadij w zarmanem / a budau was mordowati: a budete w nenawistny wssiem lidem / pro Bmz no m.

Wdy podobas was wdrzej nte / y zabua was / y bedziecie mienawidzeni od wssch narodow dla imienia mego.

10. A tchdajt se budau horstny / i mnozy / a wespolek se budau jrozowati a nenawideti.

A tchdy wiele sieich obrzaj / a seden drugiego wyda / y beda sie miew w nie nawisici spolu.

11. A mnozy falfesny Pro: rocy powstana / a swoda mnoz.

A wiele falsznych prorokow powstanie / y wiele ich w bladze wiada.

12. A se se rozmnosy nepras wost / y dnoe lasta mnozch.

A dla tego sz se rozmnosy nies prawosc / oziebnie mlosc wiela ich.

13. Ale kdoz scywa aj do konet / ten spasen bude.

A tcho wytrwa do Konca / ten bedzie zachowan.

72

поп.

Et cest Euaugile du royaume sera
presche en toute la terre habitable, en
testimoynage à toutes nations, & lors
viendra la fin.

15. Ὅταν εἶναι ἰδὴν τὸ βδελύ-
γμα τῆς ἱερωνύστεως, πρὸς τὴν ἀφ'
δουρὶ καὶ τῷ φήτυ, ἵσως ἐστὶν ἡ
αἰτία· ὁ ἀναγνώσκων νοεῖται.

Quand donc vous verrez l'abomination de la desolation qui est dite par Daniel le Prophète, être établie au lieu saint, (qui lit l'entende.)

16. Τότε εἰ ἐν τῇ ἰσχυρίᾳ φε-
ρίτωσαν ὅτι τὸ ὄρη.

Adonc ceux qui seront en Judée,
s'enfuyent aux montagnes.

17. Ὁ δὲ ὁ δάμαρ Οὐμὴ κα-
ταβαρύντω αἶσθαι τὰς ἐκ τῆς οὐσίας
αὐτοῦ.

Et que celui qui sera sur la maison, ne descende point pour emporter aucune chose de la maison.

19. Καὶ ἐπειδὴ ἀρχὴ, μὴ ὁμι-
λεῖσθαι ἐπὶ τοῖς ἰσχυροῖς ταῖς ἰσχυ-
αῖς.

Et que celui qui est au champ, ne retourne point en arrière pour emporter les habitueus.

19. Οὐαὶ ᾧ τῆς ἐκ χειρὸς ἐχού-
σας, καὶ τῆς θηλαζούσας ἐκ ἐκεί-
ναις τῆς ἡμετέρας.

Mais mal-heur sur les femmes en-
ceintes , & sur celles qui allaieront en
ces jours-là.

20. Προβλεχόντες ἵνα μὴ ῥή-
ται ἡ φυγὴ ὑμῶν χυμένη. Ὡς, μηδὲ
ἐν σκεπῇ.

Or priez que vostre fuite ne soit en
huyet ni au iour du Sabbar.

22. Ἐσοι γάρ τ' ἐπὶ θλήψιν μεγάλην, οἷα ἔγίζοντο ἀπὸ ἀρχῆς καὶ ἔτι νῦν. καὶ οὐκ ἔστι γὰρ ἡμεῖς.

CAR lors il y aura grande affliction, telle qu'il n'y en a point eu de semblable depuis le commencement du monde jusques à maintenant, ni ne sera.

14. Et pradicabitur hoc Evangelium regni in universo orbe, in testimonium omnibus gentibus: & tunc veniet consummatio.

And this Gospell of the Kingdome shall be preached throug the whole worlde for a witness unto all nations: and then shall the ende come.

15. Cum ergo videritis abominationem desolationis, quam dixit est a Daniele propheta, stantem in loco sancto (qui legit intelligat.)

Whenner therefore shall see the abomination of desolation spoken of by Daniel the Prophet: standing in the place: (let him that readeth consider it.)

16. Tunc qui in Iudea sunt, fugiant ad montes:

Then let them which be in Iudea: flee into the mountaynes.

17. Et qui in recto, non descendat tollere aliquid de domo sua.

Let him which is on the house top: neither come downe to fetch any thing out of his house.

18. Et qui in agro, non revertatur tollere tunicam suam.

And he that is in the feld: let not him returne backe to fetch his clothes.

19. Vt autem pregnantibus & nutriendibus in illis diebus.

And wee shalbe to them that are with child: and to them that give sucke in those dayes.

20. Orate autem, ut non fiat fuga vestra in hyeme vel sabbatho.

But pray that your flight be not in the winter: neither on the Sabbath day.

21. Erit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi usque modo, neque fiet.

For then shall bee great tribulation: such as was not from the beginning of the world in this time: nor shalbe.

14. Und es wirdt geprediget werden das Evangelium vom Reich / in der ganzen Welt / zu einem zeugniß über alle Völcker / Vnd denn wirdt das Ende kommen.

De Euangelium omni Orbe / skal predichet in den ganzen Verden / Zu ein Zeugniß / offuer alle Völck / ock das skal enden komme.

15. Wenn ihr nun sehen werdet den Greuel der verwüstung / davon gesagt ist durch den Propheten Daniel / daß er stehet an der heiligen stete / Wer das liest der mercke drauff.

Daar sem i nu see adeseqaessens Verstinggeligheid / som er sagb aff ved Propheten Daniel / at den staar i den heilige Sted / Hoo som der læst / hand auffuec aer der paa.

16. Als denn fliehe auff die Berge / wer im Jüdischen Lande ist.

Daßu sig op paa Biergene / hoo som er i Jøde land.

17. Vnd wer auff dem Dach ist / der steige nicht ernider / etwas auß seinem Hause zu holen.

De hoo som er paa Taget / hand stige icke ned a hente noget aff sit Huse.

18. Vnd wer auff dem Felde ist / der fere nicht vmb / seine Kleider zu holen.

De hoo som er paa marchen / hand vende icke tilbage / at hende sine Klæder.

19. Beh aber den Schwangeren vnd Seugern zu der zeit.

De de fructsommelige / oc som giſue di paa den tid.

20. Bittet aber / daß euer Flucht nicht geschehe im Winter oder am Sabbath.

Veder / at i skulle icke fly om Vinteren / eller om Sabbathen.

21. Denn es wird alsdenn ein groß Trubsal sein / als nicht gewesen ist von anfang der Welt / bißher / vnd als auch nicht werden wirdt.

Thi at der skal da bliffue saa stor en bedroffuelse / som der icke haaffuer været fra Verdens begyndelse / hid indtil / oc som icke heller skal bliffue.

14. A bude kazáno toto Evangelium království po všem světe / na svědectví všem národům a tehdy přijde skonání.

A budite přepovíedána táto Ewangelia království po všech křesťanstvích / na svědectví všem národům / a tedy přijde konec.

15. Protož když uvidíte ohavnost zpustění / kteráž jest pověděna od Danielem prorokem / ať stojíte na místě svatém (kdo čte rozuměj.)

Gdy tedy uvidíte brzydlivou spustošení / kterou jest přepovědíáno přez Daniela proroka / stojte na místě svatém (kdo čte rozuměj.)

16. Tehdyž ti kterj jsou v židovstvu / ať utečou k horám:

Thedy ktorzyby w židm byli / utečou na hory.

17. A kdo na střeše / nešlup pug dolů / aby něco vzal z domu svého:

A koby byl na domě / nešlup nic z domu svého / aby co vzal z domu svého.

18. A kdo na poli / nevrát se aby vzal raucha svého.

A koby byl na poli / nešlup nic z domu svého / aby co vzal z domu svého.

19. Běda pak těhotným a těm kterj jsou v těch dnech.

A běda budite březenným / a kterj jsou v těch dnech.

20. Protož modlete se / aby vaše útěkání nebylo v zimě / ať ani v den svatce.

A prosíte / aby vaše útěkání nebylo v zimě / ať ani v den svatce.

21. Nebo bude tehdyž trápení veliké / pakž nebylo od počátku světa až dosavad / ať nikdy bude.

Abovtem ná on čas budie veliké utrpení / pakž nebylo od počátku světa až do teho času / ať nikdy nebude.

πολιτ.

22. Καὶ ἐμὴ ἐκολοῶσιν αἱ
ἡμέραι ἐκείναι. οὐκ ἔστιν ἡ πό-
σις αὐτῶν. Διὰ τὸ οὐκ ἐκλεγεῖται
ἐκολοῶσιν αἱ ἡμέραι ἐκεί-
ναι.

Que si ces iours-la n'eussent esté abrégés, nulle personne ne seroit sauvé : mais à cause des cieux, ces iours-là seront abrégés.

23. Τότε ἔλεγε αὐτοῖς ἐν ἑαυτῇ, ὡς εἰ
ὡς εἰ ἡ ἁμαρτία, ἣ ἔσθι, μὴ κατασθῇ-
τι-

Lors si quelcun vous dit, Voici, le Christ est ici, ou il est là, ne le croyez point.

24. Ἐνεργίσθητε γὰρ ψαλμοῖς
καὶ ψαλμοῖς φωνῇ καὶ
ὁσους ᾠδαὶς μεγάλαις καὶ τίρσοις,
ὡς ἐκ ψαλμοῦ καὶ ὁσους ᾠδῶν,
ἐκκλητικῶν.

Car faux Christs & faux Prophetes
s'eleveront, & feront grands signes &
miracles: voire pour seduire les eslus
memes, s'il en estoit possible.

25. 'Idou wewigenna i-pur.
Voici, te le vous ai prédit.

26. Ἐὰν ζῶσιν ἵστασιν ὑμῶν, ἰδοὺ
 ὡς τῇ ἰσχυρίᾳ ἐστὶ. μὴ ἐξέλθῃτε ἰδοὺ
 ὡς τοῖς ἡμέτεροις, μὴ πείσῃσιν τε.

Si donc on vous dit, Voici, il est au désert: ne sortez point; voici, il est en cabinet: ne le croyez point.

27. Ὁρατε γὰρ ἡ ἀσραπὴ ἐξ ἐ-
χάται ἀπὸ κοινοῦ καὶ φασίγει
ἐκ συκοῦ· ὅτως ἔσται καὶ ἡ πα-
ρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

Car comme l'effclair sort d'Orient,
 & se montre jusques en Occident, au-
 tant en sera il aaisé de l'aduenement
 du Fils de l'homme.

28. Ὅπως γὰρ ἐνὶ ᾧ τὸ πνεῦμα,
ὡς καὶ συλλαβήσονται αἱ λέξεις.

Car où sera le corps mort, là s'assembleront aussi les aigles.

29. Ευχόμεν ὅτι μετὰ τὴν θλάψαν
τῆς ἡμετέρας ἐκκίνοισι, ὁ ἡλ. Ⓞ σκο-
ποδῆσαι περὶ τῆς ἀσπιδίου ἡ δούσας τὸ
φύγγ. Ⓞ αὐτῆς. καὶ εἰ ἀξίως πε-
σιωπη δὲ τὸ ἔκθετον, καὶ αἰ δὲ
νάμει τῆς ἡμετέρας ἀσπιδίου ἡ δούσας.

Or incontinent apres l'affliction de
ces iours-la, le soleil deviendra obscur,
& la Lune ne donnera point sa lumiere,
& les estoiles chetront du ciel, & les ves-
tus des cieux seront esbranlees.

CAP. XXIIII.

22. Et nisi breuiati fuissent dies illi, non fieret salva omnis caro: sed propter electos breuiabuntur dies illi.

And except those dayes should be shortned / there should no fleshe be saved: but for the electes sake those dayes shall bee shortned.

23. Tunc si quis vobis dixerit, Ecce hic est Christus, aut illic: nolite credere.

Then if any shall say vnto you / Lo! here is Chr. st. or there / beleue it not.

24. Surgent enim pseudo-christi, & pseudoprophetae: & dabunt signa magna & prodigia, ita ut in errorem inducantur (si fieri potest) etiam electi.

For there shall arise false Christes / & false Prophets: & shall shewe great signes and wonders / so that if it were possible / they should deceaue the very elect.

25. Ecce praedixi vobis.

Behold: I haue tolde you before.

26. Si ergo dixerint vobis, Ecce in deserto est: nolite exire, ecce in penetralibus: nolite credere.

Wherefore if they shall say vnto you / Behold, he is in the desert / goe no forth: Behold, he is in the secret places / beleue it not.

27. Sicut enim fulgur exiit ab Oriente, & paret usque in Occidentem: ita erit & aduentus filii hominis.

For as the lightning cometh out of the East / and shined into the West / so shall also the coming of the Sonne of man be.

28. Vbiunque fuerit corpus, illi congregabuntur & aquilae.

For wheresoeuer a dead carcase is / thither will the Eagles resorte.

29. Statim autem post tribulationem dierum illorum Sol obscurabitur, & luna non dabit lumen suum, & stellae cadent de caelo, & virtutes caelorum commovebuntur.

And immediately after the tribulations of those dayes / shall the sunne bee darkened / and the moone shall not giue her light / and the starres shall fall from heauen / and the powers of heauen shall be shaken.

Das XXIIII. Capitel.

22. Vnd wo diese Tage nicht würden verkürzt / so würde kein Mensch selig / aber umb der Außgewählten willen / werden die Tage verkürzt.

De der som disse dage icke bleffue forsaarrede / da bleffue inred Menneſſe salige / Men for de vdualdis stund / skulle de dage forsaarrede.

23. So als denn jemand zu euch wird sagen: Siehe / hier ist Christus / oder da / so solt ihrs nicht glauben.

Der som nogen da siger til eder / See / Her er Christus / eller der / da skulle i der icke tro.

24. Denn es werden falsche Christi vnd falsche Propheten aufstehen / vnd grosse Zeichen vñ Wunder thun / daß verführt werden in den irthumb (wo es möglich were) auch die Außgewählten.

Thi der skulle opstaa falske Christi oc falske Propheter / oc gøre store Tegen oc vnderlige Gerninger / At de vdualde skulle oesaa forførte (der som der vaare mueligt) i Bilsfarelse.

25. Siehe ich habs euch zuvor gesagt.

See / Ieg haaffuer nu tilforn sagt eder det.

26. Darumb wenn sie zu euch sagen werden: Siehe / er ist in der Wüste / so gehet nicht hinaus / Siehe / er ist in der Kammer so glaubts nicht.

Der saare / naar som de siac til eder / See / hand er i Orden da gaar icke hen ud. See / hand er i Herberet / da treer icke.

27. Denn gleich wie der Blitz ausgehet vom Aufgang / vnd schiet bis zum Niedergang / Also wirdt auch sein die zukunfft des Menschen Sohns.

Thi at lige som Ligner vdaaar aff Osten / oc stinner hen indal Vesten / Saa skal oc Menneſſens Søn tilkomme se vere.

28. Wo aber ein Aas ist / da sammeln sich die Adler.

Hvor om er Aadzel er / der forsamles Orne.

29. Bald aber nach dem trübsal der selbigen zeit / werden Son vnd Mond den schein verlieren / vnd die Sterne werden vom Himmel fallen / vnd die kreffte der Himmel werden sich bewegen.

Men strax effter den samme brøffuessig tid / skulle Soel oc Maane misse stinner / De Stærnerne skulle falde aff Himmelen / oc Himmels kraftter skulle røre sig.

Kapitola XXIIII.

22. A byt nebysl vřáccni dnově ti / nebyslby spasen ža: dně tlověť: Ale pro vyvoleně vřáccni budau dnově ti.

A gdvby nie byly strocone ony dni / žadne čialo nie bylo by žachos wane kledla wybranych beda strocone dnu ony.

23. Tedyh řeklyby vām sdoi Hle / turo gř. Kristus, aneb tam to: newěřte.

Tedy řeklyby vām řeo ržet / Oho tu Kristus / abo omdzie / nie wiercie.

24. Nebo powstanau ffalessij Krystowě a ffalessij Pro: rocy: a činji budau dnw wesi kř a žažrafy / tak aby w blud wvodeny byli (by to mohlo bý: ty) tak p Wyvolenij.

Abowiem powstana falessij Krystowie / y falessij Pro: rocy / y czynic beda žrāmionā wielkie y cudā / tak iż by zwiedli (by moglo bý) y same wybrāne.

25. Až předpověděl jsem vām.

Oroncei wam opowieszjal.

26. Protož budauť vām prawu: Hle na paussel gest / newychážegte: Hle w stran: sřich jest, newěřte.

Jestli by tedy wam řžet / Oho nā paussel jest / Nie wychodźcie / Oho w mayskach strychy jest / nie wiercie.

27. Nebo nato blest wycházj od wychodu slunce / a vřazuge se až nāžupad / tak bude p přij: chod Syna tlověťa.

Abowiem i křo blyśławicā wy: chodzi od wschodu sioncā y ořa: žute sř a ž na zachodzie / tak bōdžie y przydāc Synā cřlowiećego.

28. A deřkoli bude Tělo / tu se stāti p Delice.

Wo gdzby by Delice / tām sř orłowie zgromādza.

29. A hnec po zatmaucenij tech dnij Slunce se zatmij / a Wřřje nedā swěťla swěťho / a Hwězdny budau padati o Delce / a mocy Nebesťe budau se hř: bati:

A nārychmāstij po wřtapieniu onych dnij / slonce zāmnie sř / y řřie žyćnie da swiātość swōię / a gwiazdy opādnā z niebā / y mocy i tchielie perufione bōdā.

30 וְהָיָה יוֹחֵדָה נִשְׁחָה
דְּבָרָה דְּאִנְשָׁא בְּשִׁמְיָא
וְהָיָה יוֹחֵדָה בְּלֵהִי שֶׁר
שְׂרָבְתָא דְּאַרְעָא וְיִחְיוּן
לְבָרָה דְּאִנְשָׁא דְּאִתָּא עַל
עֲנֵי שְׁמִיָּא עִם חֵילָא
וְשׁוּבְתָא סְגִיָּא:

*Et allora apparirà nel cielo il segno
del Figliuolo dell'uomo & allora afflig-
geranno tutte le tribù della terra, & ve-
dranno il Figliuolo dell'uomo venire ne le
nuvole del cielo con potenza & con molta
gloria.*

31 וְיִשְׁדֹּר מִלְּאִכּוּדֵי עִם
שִׁיפֹתָא רַבָּתִי וְיִכְנָשׁוּן
לְגִבְיָא דִּילָה מִן אֲרֻבָּעוֹת
רוּחָא מִן רִישָׁהוֹן דְּסִמְיָא
וְעִדְמָא לְרִישָׁהוֹן:

*Emandará sus Angelis con su gran
suono de tromba, che congregaran a sus
electos de los quatro vientos, de l'uno estremo
de cielo infín a l'altro estremo de effi.*

32 מִן חֲתָמָא דִּין יִלְבֵּי
בְּלֵאֲתָא דִּמְחִידָא דְּסוּכִיָּה
רְבּוּ וְיִפְרֻצִּין טְרַפִּיָּה נִדְעִין
אַתָּה דְּמִטָּא קִיטָּא:

*Her comparata la similitudine da l'ar-
bero del fico: quando il suo ramo e già te-
nuto, & la sua foglia san mate, voi sapete che
la state e vicina.*

33 הִכְנָא אֶף אֲתָהוֹן מָא
דְּהִנְיָתוֹן הָלִין בְּלֵהִין נְעִי
דְּמִטָּא לֵה לְתַרְעָא:

*Casi voi ancora, quando vedrete tur-
re queste cose, sappiate ch'egli e vicino in
su la porte, il regno de Dio.*

34 אֲמִין אֲמִין אֲמִין
לְכוּן הִלָּא תַעֲבֹד שְׂרָבְתָא
הָדָא עִדְמָא דְּרִלִּין בְּלֵהִין
וְהָיָה:

*Io vi dico in Verità, che non trapassa-
rà questa età, infín a tanto che tutte que-
ste cose sean fatte.*

35 שְׁמִיָּא וְאַרְעָא וְעִבְרִין
וְמִלִּי לֹא וְעִבְרִין:

*Il cielo & la terra trapassaranno ben
via, ma non passaranno qua via le mie
parole.*

36 עַל יוֹמָא דִּין הוּא וְעַל
שְׁעִתָּא הִי עֲנֵשׁ לֹא יָדַע
אֶף לֹא מִלְּאִכּוּדֵי דְּסִמְיָא
אַלְא אֶתָּא בְּלִחְוֹד:

*Ma di quel giorno & di quell'hora ni-
uno ne sai ne ancor gli Angelis del cielo,
se non mio Padre solo.*

30 וְאִין תִּרְאָה הֵנָּה בִּי—
הָאָדָם בְּשָׁמַיִם וְאִין יִסְפְּדוּ כָּל—
שְׁפִטֵי הָאָרֶץ וְיִרְאוּ אֶת—בִּי
הָאָדָם בָּא בְּעֲנֵי הַשָּׁמַיִם בְּחֵיל
וּבְכְבוֹד רָב:

*Y entonces se mostrará la senna del Hijo
del hombre en el cielo; y entonces lamentarán
todos los tribus de la tierra, y verán al Hijo del
hombre que vendrá sobre las nuves del cielo
con grande poder y gloria.*

31 וְיִשְׁלַח אֶת מַלְאָכָיו בְּשׁוּפָר
וְקוֹל גָּדוֹל וְיִאָסְפוּ אֶת—בְּחִירֵיו
מֵאַרְבַּע רוּחוֹת מִמְּרוֹמֵי הַשָּׁמַיִם
עַד קְצוֹתָם:

*Y embiará sus Angeles con trompeta y gran
boz: y juntarán sus Escogidos de los quatro vi-
entos del vn cabo del cielo hasta el otro.*

32 בְּתִנְיָנָה לְמַדּוּ אֶת הַפֶּשֶׁל אֲנִי
עֲתִידָה עֲנֹפָה יִהְיֶה רֶךְ וְהָעֲלִים
יִצְמָחוּ יוֹדְעָתָם בִּי קֶרֶב קִיץ:

*Del arbol de la higuera aprended la compa-
racion. Quando ya su rama se entee nece, y las ho-
jas brotan, sabeys que el verán o esta cerca.*

33 כָּכָה גַּם אֲנִי אֶתֵּם אֲנִי תִרְאוּ
כָּל הָאֲלֵה דְּעוֹ בִּי קֶרֶב הוּא
בְּדִלְתֵימָם:

*Ansi tambien vosotros quando vierdes toda
estas cosas, sabed que esta cercano, a las puertas.*

34 אֲמִין אֲמִין אֲמִין אֶמַר לָכֶם בִּי לֹא
יַעֲבֹר דּוֹר הַזֶּה עַד אֲשֶׁר בָּלִי
הָאֲלֵה יִהְיֶה:

*Dicierto os digo que no passará esta edad que
todas estas cosas no acontercan.*

35 שָׁמַיִם וְאַרְץ יַעֲבֹרוּ וּדְבָרִי
לֹא יַעֲבֹרוּ:

*El cielo y la tierra perecerá, mas mis pala-
bras no pereceran.*

36 וְעַל הַיּוֹם הַהוּא וְעַל—
הַשָּׁעָה אֵין לֹא יוֹדַע וְגַם אֲנִי
מִלְּאִכּוּדֵי הַשָּׁמַיִם בִּי אֲנִי
לֹבְדוּ:

*Mas del dia o hora, nadie lo sabe, ni aun los
Angeles de los ciclos, si no mi Padre solo.*

30. Καὶ τότε φανήσεται τὸ ση-
μεῖον τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τοῖς οὐ-
ρανοῖς καὶ τότε καὶ λυθίσονται πάντες οἱ
φυλὰς τῆς γῆς, καὶ ὄψονται τὸν υἱὸν
τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νε-
φέλων μετὰ δυνά-
μεως καὶ δόξης πολλῆς.

*Et adonc apparoutra au ciel le signe
du Fils de l'homme: lors aussi le lamen-
teront en tirant la poitrine toutes les
ligues de la terre, & verront le Fils de
l'homme venir es nuées du ciel, avec
puissance & grande gloire.*

31. Καὶ ἀποστελεῖ οὗτος αἰγγίλους
αὐτοῦ μετὰ σαλπγγῶν καὶ φωνῶν
μεγάλων, καὶ συνιέντες ἑασι οὗτοι
ἐκλεκτοὶ αὐτοῦ ἐκ παντοφύλων
ἀνθρώπων, ἀπὸ ὧν καὶ ἄνθρωποι εἰς
ἀκρῶν αὐτοῦ.

*Le quel enuoyera ses Anges avec
grand on de sa pipeite, qui assemble-
ront en vn les eieus des quatre vents,
depuis l'un des bouts des cieus iusques
a l'autre bout.*

32. Ἀπὸ τῆς συκῆς μάθητε τὴν
ὁμοίαν· ὅτε ὁ κλάδος ἐκτε-
ταῖς φύλλων ἀπὸ τοῦ φύλ-
λου σαρκῶν, γινώσκετε ὅτι ἡ γὰρ τὸ
θεῖον.

*Or apprenez la similitude du figier
Quand acia son rameau est en leu &
qu'il jette les feuilles, vous cognoistrez
que l'esté est prochain.*

33. Οὕτως καὶ ὑμεῖς, ὅτε ὁ ἰδῆτε
πάντα ταῦτα, γινώσκετε ὅτι ἡ γὰρ
ἐστὶν ἐγγύς.

*Vous aussi pareillement, quand vous
verrez toutes ces choses, sachez qu'il est
prochain a la porte.*

34. Ἀμὲν λέγω ὑμῖν, ὃ μὴ πα-
ρελθῇ ἢ γῆραι αὐτὴ ἕως ὃς πάντες
ταῦτα γινώσκῃ.

*En verité le vous di, que ceste gene-
ration ne passera point, tant que toutes
ces choses-la soyent faictes.*

35. Οἱ οὐρανοὶ καὶ ἡ γῆ παρε-
λεύσονται, ἀλλ' οὐδέ τοί μου ὁ πατήρ
ἐλεύσεται.

*Le ciel & la terre passeront, mais mes
paroles ne passeront point.*

36. Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης
καὶ τῆς ὥρας ὁδεῖς εἶδει· ἀδελφοί μου
οὐ γινώσκω, ἀλλ' ὁ πατήρ μου.

*Or quant à ce iour-la & à l'heure,
nul ne le sait, non pas les Anges du ciel
mais mon pere seul.*

30. Et tunc parebit signum filii hominis in celo, & tunc plangent omnes tribus terræ: & videbunt filium hominis venientem in nubibus cæli cum virtute multa & maiestate.

Ant then shall appear the signe of the Sonne of man in heauen: and then shall all the tribes of the earth mourne: and they shall see the Sonne of man come in the cloudes of heauen with power and great glory.

31. Et mittet angelos suos cum tuba, & voce magna: & congregabunt electos eius à quatuor ventis, à summis cælorum usque ad terminos eorum.

And he shall send his Angels with a great sounde of a trumpet: and they shall gather together his elect: from the foure windes and from the one ende of the heauen unto the other.

32. Ab arbore autem fici discite parabolam: cum iam ramus eius tener fuerit, & folia nata, scitis quia propè est æstas.

Now learne the parable of the figge tree: when her, bough is get tender: and it bringeth forth leaues: ye knowe that sommer is nere.

33. Ita & vos, cum videritis hæc omnia, scitote quia propè est in ianuis.

So likewise ye: when ye see all these things, knowe that the kingdome of God is nere: even at the doore.

34. Amen dico vobis, quia non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant.

Verely I say vnto you: this generation shall not passe: till all these things be done.

35. Cælum & terra transibunt, verba autem mea non præteribunt.

Heauen and earth shall passe away: but my wordes shall not passe away.

36. De die autem illa & hora nemo scit, neque angeli cælorum, nisi solus pater.

But of that day and houre knoweth no man: no nor the Angels of heauen: but my Father onely.

30. Vnd als denn wird erscheinen das Zeichen des Menschen Sohns im Himmel. Vnd als denn werden heulen alle Geschlecht auff Erden / vnd werden sehen kommen des Menschen Son in den Wolcken des Himmels / mit grosser krafft vnd herrligkeit.

De da skal Menichsens Sone regen obenbarts i Himmelen. De da skulle alle Sleeter paa torben græde / oc de skulle see Menichsens Son komme i Himmelsens skyer / med stor Krafft oc herlighed.

31. Vnd er wird senden seine Engel mit hellen Posaunen / vnd sie werden sammeln seine Außersueheten von den vier Winden / von einem ende des Himmels zu dem andern.

De hand skal vdsende sine Engle med en klar lydende Basune / oc de skulle forsamlé hans vdsvalde af de fire Væd / fra den ene ende paa Himmelen / til den anden.

32. In dem Feigenbaum lernet ein Gleichniß. Wenn sein Zweig jetzt safftig wirdt / vnd Bletter gewinnet / so wisset jr / daß der Sommer nahe ist.

Læret en lignelse paa Figen træet / Naar det kommer ved sin grenen der paa / oc saar blad / Da vide i / at Sommeren er hårt hoff.

33. Also auch / wenn ihr das alles sehet / so wisset / daß es nahe für der Thür ist.

Saa stille oc lig saar / naart see alsammen det te / vide / at det er næt saar døren.

34. Warlich ich sage euch / diß Geschlecht wirdt nicht vergehen / biß daß dises alles geschehe.

Sandelige / ieg siger eder / Denne Sleet skal icke forgaa / før end dette skeer alsammen.

35. Himmel vnd Erden werden vergehen / Aber meine Wort werden nicht vergehen.

Himmelen oc Jorden skulle forgaa / Men mine Ord skulle icke forgaa.

36. Von dem Tage aber / vnd von der stund weiß niemand / auch die Engel nicht im Himmel / sondern allein mein Vater.

Der ved ingen aff den Dag oc aff den Stund / icke heller Englene i Himmelen / men min Fader alene.

30. Atchdāḡ se vāḡena Ne bi gnamēti Syna cłowēka: Atchdāḡ budau kwēlii wse ctna pokolenij jamē: A vāḡij Syna cłowēka pīchāzgnęcy ho w oblaczy Nębesty ch / a moc weliāu a s welebnosij.

Łedy sę wkażę māj syn cłow: wsejego nā niebie / y łedy tēż beda nārzekac w sętych pokolenia ziemie / y wyzra sę nā cłowiecję gdy przysięje pā obłokach niebie / slich s mōcā y chwālā wielkā.

31. W posse Angelo sę w hłāsem welikim trauy: a shromajōij Wolnē geho od cęp wētr / od wrchu Nębes aḡ do fonce gęgich.

W posse Antoly swole s traba s wielkim glosm / y zgromādyā wybrane tego ze cęterech wiātrow / od jednego kraia niebā aḡ do drugiego.

32. Od siromu pā Fyko wēho nautic se podobni wiy. Kōḡ gę ratolest geho odinla dne / a cęsij se pucij / wite ję gę blisko gęst cęto.

A ob figi wējete se podobni s mōj / gdy wāz gālaz tey odinladz sę / y liācie wypuścā / znacie iḡ blisko iest lāto.

33. Cateḡ n wiy / fōḡ vāḡij te cęto wse cęni wēcy / wējete ję blisko gęst a we dwętych.

Cateḡ n wiy / gdy wyzrycie thy w sętych cęcy / poznacie iḡ blisko iest o dęzi.

34. Zagistę prawim wām / ic nepomine Pokolenij toto / aḡ ic cęto wse cęni wēcy stanau.

Ikprowde powiedam wām / ic nie przeminie ten wiek / a iḡy sli stāly ty w sętych cęcy.

35. Nębe a zemē pominau / ale slowa mōj nę pominau.

Nębe y ziemia przeminā / Ale slowā moie nę przeminā.

36. O tom pā dni a hodinē niḡadnę nęwiy / ani Angeli Nębestij / gedinē sām Dęc mōj.

O onym dniu / y godzinie nęwiesz ani Aniołowie Nębesty / ledno sām Dęcie mōj.

כז

37 כִּלְכַּלְתָּ אֲשֶׁר הָיָה בְּיָמֵינוּ כִּי־
הָיָה בְּיָמֵינוּ בְּרַחֲמֶיךָ :

Mas como los dias de Noe, asi sera la venida del Hijo del hombre.

38 כִּי בֹאֲשֶׁר הָיָה בְּלָמִים הָהֵם
לְבַיִּי הַמָּבּוּל אֲכָלִים וְשׂוֹתִים
וּמִתְחַתֵּי־וְנִתְנִים לַחֲתֹנָה עַל־
הַיּוֹם אֲשֶׁר בּוֹנֵה בֵּאֵל־הַחֲבִיבָה׃

Porque como eran en los dias del Diluvio, comiendo, beuyendo, tomando mugeres los maridos, y dandolos los padres, hasta el dia que Noe entro en el arca.

וְלֹא יֵדְעוּ עַד כִּי בָּא הַמֶּלֶךְ
וַיֵּשֶׁא פָלֶם וַיִּכֹּר יֵהָה בְּיָמָה בֶּרֶךְ
הָאָדָם :

Y no conocieron, hasta que vino el Diluvio, y llevó á todos, así sera también la venida del Hijo del hombre.

40. אֶזְרָא שְׁנַיִם יְהוֹיָ בְּשָׂדֶה אֶחָד
יִלְקַח וְאַחֵר יַעֲזֹב :

Entonces estaran dos en el campo: vno sera tomado, y otro sera dexado.

41) שְׁלֵשִׁים סוּחָנוֹת בְּרַחֲמֵי אֱלֹהִים
תִּלְקַח וְאַחֲרֵת הַיָּעוֹב (שְׁלֵשִׁים בְּעָרֶשׁ
אֶחָד אֶחָד יִלְקַח וְאַחֲרֵת יָעוֹב);

Das mngeres moliendo à vn molinillo: la vna será tomada, y la otra será dexada.

42 לָכֵן שָׁקֵדוּ כִּי לֹא יִדְעוּם
בְּאֵזוֹ שָׁעָה יִבְדּוּן גִּבּוֹרֵם :

Velad pues, porqueno sabeys à que hora hà de venir vestro Sennor.

43 וְדַע וְזֹאת אֵלֶם יָדַע בְּעַל-
תְּבִירַת בְּאִיזוֹ אֲשַׁמְרֶהָ הַצֶּנֶב
יְבוֹא וְאֵלֶם יִשְׁקֹד וְלֹא יִגִּיעַ
לְחַתֵּר אֶת-בֵּיתוֹ :

Esto empero fazed, que si el padre de la familia supiese à qual vela el ladron auria de venir? velaria, y no dexaria minar su casa.

44 עַל־כֵּן־גַּם אַתֶּם תְּהִי־
עֲתִידִים כִּי בָּהּ בִּשְׁעָה אֲשֶׁר
אֵינְכֶם חֹשְׁבִים יָבוֹא בְּרִהֲמָדָם:

Portanto tambien vosotros estad apercebi-
dos, porque el Hijo del hombre hà de venir à la
hora que no pensays.

37. ဝဏ္ဏာရဇ်အိမ်မှမိလ္လာစာပို့သော်
 မိလ္လာရဇ်ကဲ့သို့ ခံစားရစေရန် စာပို့မိမ့်
 ဖြစ်သတိပေး။

Mais comme étoient les jours de Noël, ainsi en prendra-t-il aussi de l'advenement du Fils de l'homme.

38. Ὁσως γὰρ ἴσως ἐν ᾧ ἡμε-
ραις παρὲς τοῦ καὶ ἡμεῖς
τρώγοιτε καὶ πίνοιτε, χαμομαί-
νειτε καὶ ὀκνοῦντες, ἢ ἡμεῖς
εἰς τὴν αἰωνίαν τῶν καὶ ἡμεῖς

Car ainsi qu'ils estoient es iours de
deuant le deluy, mangeans & beuans,
se marians & baillans en mariage, ius-
ques à ce iour-la que Noë entra en l'ar-
che.

39. Καὶ ἐκ ἰσχυροῦ, ὡς ἡ ληνὴ
ὁ κατὰ πλῆθος, καὶ ἦν ἀπαθείς·
ὡς ἐστὶ καὶ ἡ παρυσία τοῦ ἡ
Ἰσχυροῦ.

Et, n'aperceurent point le deluge
jusqu'à ce qu'il fust venu, & les empor-
ta tous: ainsi en prendra-il aussi de l'ad-
venement du Fils de l'homme.

40. Τότε οὖν ἔσται καὶ ἐν τῷ ἀγγέλῳ
ὁ ὅς ἐστι ἐνδραγαμίζεσθαι καὶ ὁ ὅς
ἀφίεσθαι.

Adonc deux feront au champ. Tu se-
ra recueilli & l'autre lailie.

42. Δύο ἀληθεύουσιν ἐν τῷ μύ-
λῳ· μία τῶν ψευδολογῶν, καὶ
μία ἀφ' αὐτῶν.

Deux meurent au moulin: l'une
sera recueillie, & l'autre laissée.

42. Γρηγορίτης δὲ, ὅτι δοκ εἰ-
δασθαι πῶς ὡς εἰς ἐκείνους ἔ-
χεται.

Veillez donc : car vous ne savez à quelle heure doit venir votre Seigneur.

43. Επειτα δὲ γινώσκεις, ὅτι αἱ ἑορταὶ οὐ
ἐκδοῦσάν τις πάλιν Φυλακὴν ἐκλή-
πτῃς ἔρχεται, ἐξηγητήσας αὐτῶν, καὶ
ὅτι αὐτὸς ἴσως διερρυθμῶσι τὴν ἐι-
κόσιν αὐτοῦ.

Mais sachez cela, que si le père de famille faisoit à quelle veille de la nuit le larron devoit venir, il voudroit & laisseroit pour sercet la maison.

44. Διὰ τῆς καὶ πρὸς τὴν ἀποστολὴν
ἐπιστολῆς, ἣν ἡμεῖς ἐκδόμεθα, ἡμεῖς
καὶ οἱ ἄλλοι πρὸς τὴν ἀποστολὴν.

Pourtant vous aussi soyez prêts: car le Fils d'homme viendra à l'heure que vous ne croirez point.

37. Sicut autem in diebus Noë: ita erit & adventus filii hominis.

But as the dayes of Noë were / so likewise shall the coming of the Sonne of man be.

38. Sicut enim erant in diebus ante diluvium comedentes & bibentes, nubentes & nuptui tradentes, usque ad eum diem quo intravit Noë in arcam.

For as in the dayes before the flood / they did eat and drinke / marry and give in marriage / unto the day that Noë entered into the Arke.

39. Et non cognoverunt donec venit diluvium, & tulit omnes: ita erit & adventus filii hominis.

And knewe nothing / till the flood came / and tooke them all away: so shall also the coming of the Sonne of man be.

40. Tunc duo erunt in agro: unus allumetur, & unus relinquetur.

Then two men shall be in the field: the one shall be receaved / and the other shall be refused.

41. Dux molentes in mola: una allumetur, & una relinquetur.

Two women shall be grinding at the mill: the one shall be receaved / and the other shall be refused.

42. Vigilate ergo, quia nescitis qua hora Dominus venturus sit.

Wate therefore: for ye knowe not what houre your master will come.

43. Illud autē scitote, quoniam si sciret paterfamilias qua hora fur venturus esset, vigilaret utique, & non sineret perfodiri domum suam.

Of this bee sure / that if the good man of the house knewe at what watche the thiefe would come / he would surely watch / and not suffer his house to bee broken through.

44. Ideo & vos estote parati: quia qua nescitis hora filius hominis venturus est.

Therefore bee ye also readie: for in the houre that ye thinke not / will the Sonne of man come.

37. Gleich aber wie es zu der zeit Noë war / Also wird auch sein die zukunfft des Menschen Sohns.

Wie som der vaar / Noë tid Saa skal oc Menntens Söns tilkommelse vere.

38. Denn gleich wie sie waren in den tagen / vor der Sündflut / sie assen / sie truncken / freyeten / vnd lieffen sich freyen / biß an den tag / da Noë zu der Archen eingieng.

Thi lige som de vaare i de dage / saar Syndfloden / De odt / de drucke / de roge til ette / oc lade sig tage til ette / Indtil den dag / der Noë gick ind i Arken.

39. Vnd sie achtens nicht / biß die Sündflut kam / vnd nam sie alle dahin. Also wirdt auch sein die zukunfft des Menschen Sohns.

De de accede det icke / Indtil Syndfloden kom / oc tog dem alle bort. Saa skal oc Menntens Söns tilkommelse vere.

40. Denn werden zwen auff dem Felde sein / Einer wirdt angenommen / vnd der ander wirdt verlassen werden.

Da skulle Tho vere paa marken / Den ene skal anammis / De den anden skal forladis.

41. Zwo werden malen auff der Mühle / Eine wirdt angenommen / vnd die ander wirdt verlassen werden.

Tho skulle male paa en mølle / Den ene skal anammis / De den anden skal forladis.

42. Darumb wachet / denn jr wißet nicht / welche stunde euer H & X X kommen wirdt.

Vaager der fore / Thi i vide icke / paa hvad stund eders Herre skal komme.

43. Das solt jr aber wissen / wenn ein Hausvater wißte / welche stunde der dieb kommen wolt / so würde er ja wachen / vnd nicht inn sein Haus brechen lassen.

Men det skulle i vide / der som en Husbonde viste / paa hvad stund Tyffen vilde come / Da skulde hand vel vaage / oc icke lade bryde ind i sit Hus.

44. Darumb seidt ihr auch bereit / denn des Menschen Son wirdt kommen zu einer stunde / da jr nicht meinet.

Der saare vere i oc saa rede / Thi Menntens Söns skal komme paa den stund / som i icke aete.

37. Anafož bylo za dnäm Noë / tak bude přichod Syna Člověka.

Alle iako bylo za dni Noë / tak bude přichod Syna člověka.

38. Nebo anafož gsau byli za dnäm před Potopau / gedauce a pignce / žauje se a rodawa gnce / až do toho dne / když Noë vstl do Korábu.

Abowiem iako za časow Echos re byly před potopem / iedli y pili / y oženili se / y zá muž dawa / až do onego dnia / Ečorego wšedl Noë do archi.

39. A nepoznali až přišla Potopa / a potopila wšechy. Tak bude přišti Syn Člověka.

Nie poznali / až přišedl potop / y zábral wšechy / tak rež bude přichod Syna člověka.

40. Ečdáž budau dva na poli / jeden bude wjat / a druhý žanečán.

Eedy beda dwa ná roli / y Ečorých jeden bywa wjaty / a drugi žožen.

41. Dvě budau we Mlýně při žarnowu / gedna bude wjata / a druhá žanečána. (Dwa na loži gednom / jeden bude wjat / a druhý žanečán.)

Dwie beda mlec we mlyně / edná bywa wjata / a druga žožen wiona.

42. Prětož bděte / neč newižte w kterau hodinu Pán wáso přigje má.

Čiwy. ie ted y / abowiem nie wiesie Ečorcy godžiny wáso Pan přigje dje.

43. Ečopał wěže / že Ečobn wěděl Hospodář / w kterau hodinu Błoběg mřibn přigje / bdel bn žagisť / a nedalbn podstopal domu swěžo.

Awiedzie to / že gospodarz by byl wiedzal Ečorcy godžiny Błobicy miał przyc / cju by był / aniby domu swiętego podkopac depuśal.

44. Prětož y wy buděte hořtom / nebo w kterau hodinu se nenaděgete / Syn Člověka přigde.

Przeto y wy budzie. gothow / bo Ečorcy godžiny nie mniwacie / Syn čłowięcy przybie.

כד

45 מַנְדִּיכִי אִיתִיהִי עֲבֹדָא
מִהֵימֵנָהּ וְחַפְיָמָהּ
דְּאִקִּימָה מְרָה עַל בְּנֵי
בֵּיתָהּ דְּתַל לָהּוֹן סִיבְרִתָּהּ
בּוֹכְנָה :

*Horchi è quel fedele e prudente ser-
uatore, che il suo signore ha costituito so-
pra la sua famiglia, per dar loro il nutri-
mento al tempo.*

46 טוֹבוּהִי לְעֲבֹדָה הוּ
דִּנְאִתָּה מְרָה יִשְׁכַּחֲיִיהִי
דְּעֲבֹד הַכְּנָא :

*Beato quel seruitore, al quale quando
il suo signor verrà, lo trouara che fa così.*

47 אֲמִין אָמַר אָנְנָה
לְכֹן דִּיקִימִייהִי עַל כָּל
דְּאִית לָהּ :

*Io vi dico in verid, che egli si costitui-
rà sopra tutti i suoi beni.*

48 אִן דִּין יֵאמַר עֲבֹדָה
הוּ בִּישָׁמָה בְּלִבָּהּ דְּמִרִי
מִיחֵר לְמִאֲחֵתָה :

*Ma se quel seruitore essenza malua-
gio, darà nel cuer suo, il suo padrone tar-
da a venire.*

49 וְנִשְׂאָה לְמִמְחָה
כְּנֻתָה וְנִיחָא אֲכַל וְשָׂתָה
עִם רֵעֵיהִי :

*E començarà à battere gli altri ser-
uitori, & à mangiare e beuere con gli im-
briachi.*

50 יֵאֲתָה מְרָה דְּעֲבֹדָה
הוּ בִּישָׁמָה דְּלֹא סָבַר
וּבִשְׁעִתָּה דְּלֹא יָדַע :

*Il padron de quel seruitore verrà in
fin de ciò ei non aspettò, e in vñ hora ch'ei
gli non sa.*

51 וְנִפְלְגִייהִי וְנִסִּים
מִנְתָּה עִם וְסָבִי בִּישָׁמָה
תָּמֹן יִהְיֹא בְּכִנָּא וְחִרֹק
שָׁנָה :

*E separarallo, & porrà la sua parte con
gli hypocriti, sui sarà pianto e stridor de-
denti.*

כה

אִן דִּין תִּתְּדָמָה מְלָכוּתָהּ
דְּטִמְנָה לְעֶסֶר בְּתוּקוֹן
הֵינֵן דְּקָסְבִי לְמִפְדִּייהִן
וְנִפְקִי לְאוֹרַע חֲתָנָה
וְכִלְחָנָה :

*Allora il regno de cæli sarà simile à
dieci vergini, lequale, prese le loro lampa-
re, s'ascurano suuocento à lo sposo.*

כד

45 וּמִי יֵשׁ עֲבֹד גִּאֲמָר וּמִשְׁכִּיל
אֲשֶׁר הִשְׁמִי אֲדוֹנָיו עַל בְּנֵי
בֵּיתוֹ לְתַת לָהֶם מֶזוֹן בְּעִתּוֹ :

*Quien pues es el sieruo fiel y prudente al
qual el señnor puso sobre su familia, paraque les
da alimento à tiempo.*

46 אֲשֶׁר הָעֵבֶד הָהוּא אֲשֶׁר
בָּבוֹא אֲדוֹנָיו יִמְצְאוּ עֲשׂוֹת כֵּן :

*Bienauenturado aquel sieruo, al qual, quan-
do su señnor viniere, lo hallare haziendo así.*

47 אָמֵן אָנִי אָמַר לָכֶם כִּי
עַל כָּל דְּכֹשׁוֹ יִשְׁמְנוּ :

*De cierto os digo que sobre todos sus bienes
lo pondrà.*

48 וְאִם יֵאמַר הָעֵבֶד הַזֶּה תִּהְיֶה
כְּלָבִי יֵאָחַר אֲדוֹנִי לְבוֹא :

*Y si aquel sieruo malo dixere en su coraçon,
Mi señnor se tarda de venir.*

49 וַיַּחַל לְהַכּוֹת אֶת עֲבָדֵי אֲדוֹנָיו
וְגַם לֶאֱכַל וּלְשָׂתוֹת עִם הַשְׂכּוֹרִים :

*Y començaré à herir sus companneros, y aun
à comer y beuer con los borrachos.*

50 יָבוֹא הָאֲדוֹן הָעֵבֶד הָהוּא
בֵּיוֹם אֲשֶׁר אֵינָם חוֹשְׁבִים וּבִשְׁעָה
אֲשֶׁר לֹא יָדָע :

*Vendrá el señnor de aquel sieruo el dia que
el no espera y à la hora que el no sabe.*

51 וַיַּנְתֵּחַ אֹתוֹ וְאֶת חֶלְקוֹ
יָשִׁים עִם הַנְּפִיִּים שָׁם יִהְיֶה
בְּכִי וְחִירֹק שָׁנִים :

*Y apartarloha: y pondrà su parte con los hy-
pocritas. Allí será el lloro, y el batimiento de
dientes.*

כה

אִן דִּין תִּתְּדָמָה מְלָכוּת הַשָּׁמַיִם
לְעֶשֶׂר בְּתוּלוֹת אֲשֶׁר לָקְחוּ אֶת
לִבֵּיהֶן וְהִצְאִנָּה לְקִרְאָת הַחַתָּן :

*Entonces el Reyno de los cielos será seme-
jante à diez virgines, que tomando sus lamparas
salieron à recebir al esposo.*

καὶ.

45. Τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς δούλος
καὶ φρονιμῶν, ὃν κατέστησεν ὁ κύ-
ριος αὐτοῦ ἐπὶ τῆς οἰκίας αὐ-
τοῦ, πρὸ διδόναι αὐτῷ τὴν τροφὴν
ἐν καιρῷ;

*Qui est donc le seruiteur fidele &
prudent, que son maistre a establi sur la
compagnie de ses seruiteurs, pour leur
baillier la nourriture en temps.*

46. Μακάριος ὁ δούλος ἐκεῖ-
νος, ὃς εὕρων ὁ κύριος αὐτοῦ δι-
εσθῆναι πρὸς αὐτὸν ὅταν.

*Bien-heureux est ce seruiteur-la
que son maistre trouera ainsi faisant,
quand il viendra.*

47. Ἀμὲν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐάν
πᾶσι τοῖς ὑπαρχουσιν αὐτῷ κα-
ταστήσῃ αὐτόν.

*En verité ie vous di, qu'il l'establira
sur tous ses biens.*

48. Ἐὰν δὲ ἄνθρωπος ὁ κακὸς δούλος
καὶ ὁ ἐπὶ τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, λέγῃ
ὅτι ὁ κύριός μου ἐλθὼν.

*Que si ce mauuais seruiteur-la dic
en son cuer, Mon maistre met long
temps à venir.*

49 Καὶ ἀρχήσεται τύπῃσιν αὐτοῦ συν-
δούλους, ἐσθίει δὲ καὶ πίει μετὰ
τῶν μεθύοντων.

*Et qu'il se prene à battre, les compa-
gnons en seruice, & meismes à boire, &
manger avec les yuueongnes.*

50. Ἢξῆς ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκεῖ-
νου ἐν ἡμέρᾳ ἣ ἣ οὐκ ᾔσκησεν, καὶ ἐν
ὥρᾳ ἣ ἣ οὐκ ᾔσκησεν.

*Le maistre de ce seruiteur-la vien-
dra au iour qu'il ne l'attend point, & à
l'heure qu'il ne fait point.*

51. Καὶ διχοσταμήσῃ αὐτοῦ, καὶ τὸ
μῆρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ὑποκριτῶν
ᾗσῃ· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ
βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

*Et le separera, & le mettra au rang
des hypocrites: là y aura pleur & grin-
cement de dents.*

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ΄.

Τότε ὁμοιωθήσεται τῇ βασι-
λείᾳ τῶν οὐρανῶν, ὡς εἶπα παρῆν-
τες, αἵτινες λαβόντες τὰς λαμπρά-
δας αὐτῶν, ἐξῆλθον εἰς ἀπεντήσασ-
τα τὸν νυμφῶνα.

*Adonc le royaume des cieus sera
semblable à dix vierges, lequelles ayant
pris leurs lampes, s'en alierent au de-
uant de l'époux.*

45. Quis putas, est fidelis servus & prudens, quem constituit dominus suus super familiam suam, ut det illis cibum in tempore.

Who then is a faithfull servant and wise/bonny his master hath made ruler over his hous hold: to give them meat in season?

46. Beatus ille servus quem cum venerit dominus eius, invenerit sic facientem.

Blessed is that servant whom his master / when he cometh / shall finde so doing.

47. Amen dico vobis, quoniam super omnia bona sua constituet eum.

Verily I say unto you: he shall make him ruler over all his goods.

48. Si autem dixerit malus servus ille in corde suo, Moram facit dominus meus venire:

But if that evil servant shall say in his heart: My master doth deferre his coming.

49. Et cœperit percutere conservos suos, manducet autem & bibat cum ebrios.

And begin to smite his fellows: and to eat: and to drinke with the drunken.

50. Veniet dominus servi illius in die qua non sperat, & hora qua ignorat.

That servants master will come in a day: when he looketh not for him: and in an houre that he is not ware of.

51. Et divider eum, partemque eius ponet cum hypocritis, illic erit fletus & stridor dentium.

And will set him of: & give him his portion with hypocrites: there shall bee weeping: and gnashing of teeth.

¶ Vnc simile erit regnum celorum decem virginibus: quæ accipientes lampades suas exierunt obviam sponso (& sponzæ.)

Then the kingdom of heaven shall be likened unto ten virgins: which took their lamps: and went to meet the bridegroom.

45. Welcher ist aber nun ein treuer vnd kluger Knecht / den der Herz gesetzt hat über sein Gesinde / daß er ihnen zu rechter zeit Speise gebe?

Hincken er nu en tro oc suid Suend / som Herren haffuer sticket offuer sit Diunde / at giffue dem Mad ræt i tide?

46. Selig ist der Knecht / wenn sein Herz kombt / vnd findet in also thun.

Selig er den Suend / naar hans Herre kommer / oc finder hannem gøre lige saa.

47. Warlich ich sage euch / er wirdt in über alle seine Güter setzen.

Sandelige siæt ieg edet / Hand skal sette hannem offuer alle sit Egd.

48. So aber jener / der böse Knecht / wirdt inn seinem herzen sagen: Mein Herz kombt noch lange nicht.

Men der som en aff de onde Suendie siæt i sit herte / Min Herre viffuer end nu lunge at komme.

49. Vnd sehet an zu schlagen seine Mitknechte / isset vnd trincket mit den trunckenen.

De begunder at sla sine Medtjenere / edet oc dricker med de Druckene.

50. So wirdt der Herz desselbigen Knechts kommen / an dem tage / des er sich nicht versihet / vnd zu der stunde / die er nicht meinet.

Saa kommer den samme Suends Herre / paa den dag / som hand icke aet / oc skal sonder hugge hannem.

51. Vnd wirdt in zuscheitern / vnd wirdt im seinen lohn geben / mit den heuchlern / da wirdt sein heulen vnd zeckflappen.

De hand skal giffue hannem sin Løn / med Ønen / skalde / Der skal vere graad oc tendergindsel.

¶ Wenn wird das Himmel reich gleich sein zehen Jungfrauen / die ihre Lampen namen / vnd giengen auß / dem Brutigam entgegen.

¶ Skal i Himmerigs rige lignes ved ti Jomfruer / som toge deres Lampet / oc ginge ud mod Brudgommen.

45. Adoß se idā Služebnij wěrnj ā opatrnj / kteržhož vstanovil Pán geho nad ějedy swau / aby gñm dal pořm w čas?

Řechorj i test slugā wěrnj y rořtropnj řchorego postānowil Pān nad řjeklādžia swou / aby im dal pořm w čas?

46. Blahoslavenj geřt Služebnj ten / kteržhož ředj přigł de Pān geho / naležne an tak ři nj.

Řečeslwy slugā on řchorego přivlādžj pān řego nayořie / a on řāř esyni.

47. Řaqisř prawljm wām / ře nad wřřm Stāřem swj m vřanowj geř.

Řa, awde powieřam wām, ře go postām nad wřřřm mām nōčānu swem.

48. Pālly řeř řř Služebnj ten w ředj swj m : Řeř řā Pān māj přigłi.

Řeřly řeř slugā w řeř swj m Odwłāžj Pān moy přyř āie swie.

49. Y pořāly bjel spolustl žbnjř swj / a gñř a pñř epily:

Y pořāly bjel towarřřř swie / a řemněř y pñř pñm am.

50. Přigł Pān Služebnj řa toho w den w řerř ře ne nadēge / a w řodinu w řerauř newj:

Přivřie Pān slugā onegoř dnā řchorego on nē oř. řāw / y w řodjnc řchorey nē wie.

51. Wroždělř geř / a bjel geř řo položj s pořřř : řeř bude plāč a řřřpnj řubow.

Řoblāř řoř řeřřego poř řoř : oblādnyř / řān řeřř plāč y řeřřřne řebow.

¶ ěhon podobne bude řrāř řeřřř Nābjē deřř Pānām / řerřřo wřawřř řāmpo řwē / wřřřř pñř řenī chow (ā řwēřř.)

¶ ěon podobne b. řie řrořř. w nēbřřř dñřřř pānām / řchore wřawřř řāģānc řwē wřřř přeřř oblādncow.

כה

2 חמש היו מנחין ח
חמיו הני וחמש סבלו :

*Enquanto de loro erano folte, e cinque
fante.*

3 והניו סבלתה נסבי
למפידיהיו ולל נסבי
עמיהיו משחא :

*Le folte hauendo prefe le lor lampa-
ne, non folgera feto de l'olio.*

4 הניו היו חפיותה
נסבי משחא במחא עם
למפידיהיו :

*Ma le fante prefe de l'olio ne vafi
loro inuiceme con le lampane.*

5 כד אחר היו חתנה
נמי פלהיו חמיו :

*E tardando lo fpofo a venire, hebbero
tutte fante, & adormenteronfi.*

6 ובבליה דלליה הנה
הצחא הא חתנה אהא
בוקו לארעה :

*Hor in fu la meza notte fu fatto un
grido che di chon, ecco, lo fpofo viene, & ca-
teci incontro.*

7 הידיו המי פלהיו פת
בתלתה נחמיו ל
למפידיהיו :

*Allora fi leuaron fu tutte quelle vir-
gini, & apparecchiaron le lor lampane.*

8 אמרו היו חפיותה
לחפיותה הבו לו מן
משחביו דהא דעכו להו
למפידיו :

*E le folte differo a le fante. Datoci
del voftro olio, percheche le noftre lampa-
ne fi fpegnera.*

9 עני הניו חפיותה
ואמרו למא לא יספק
לו ולכו אלא וליו לוח
אילו ומובנו ונבנו ל
לכו :

*Le fante rifpofero, dicendo, Non pof-
fiamo, venite lo fpofo e quelli che erano
appari, chitale, entraron con lui a le por-
ta: & fu cerrata la porta.*

10 וכד אולי למובו אהא
חתנה ואילו ומטבו הני
עלי עמה לבית חלול
ואתהד חרעה :

*E mentre ch'elie andavano a com-
prare, venne lo fpofo e quelli che erano
appari, chitale, entrarono con lui a le por-
ta: & fu cerrata la porta.*

כה

2 וחמש מהן היו משכילות
וחמש כסילות :

*Y las cinco de ellas eran prudentes: y las cin-
co, locas.*

3 אשר כסילות הן בקההן את-
לפידיהן לא לקחו אההן שמן :

*Las que eran locas, tomando fus lamparas,
no tomaron azeite configo.*

4 וחמשילות לקחו שמן בכליהן
עם לפידיהן :

*Mas las prudentes tomaron azeite en fus va-
fos juntamente con fus lamparas.*

5 וכאשר אחר וחקר נמו
וישנו כלן :

*Y tardandose el efpofo, cabeccaron todas, y
durmieronfe.*

6 ובחצות לילה היתה זעקה
הנה חחקר בן צאנה לקדחתו :

*Y a la media noche fue hecho pregon, Hea-
qui, el efpofo viene: falido a recebir.*

7 או קמו כל בתולות האלה
והכינו את לפידיהן :

*Entonces todas aquellas virgines fe leuan-
taron, y adereçaron fus lamparas.*

8 והכסילות אמרו אל-
המשכילות הנה לנו משמוכך כ-
לפידיו כבו :

*Y las locas dixeron a las prudentes, Dadnos
de vuestro azeite: porque nuestras lamparas fe
apagan.*

9 ותענינה המשכילות לאמר
בן יספיק לנו לבן לבן לבנה
אל החמוכרת וקנינה לבן :

*Mas las prudentes respondieron diziendo,
Porque no nos falte a nosotras, y a vosotras yd
antes a los que venden, y comprad para vosotras.*

10 ובלכתן לקנות בן חחקר
ואשר מוכנות הנה בן עמו
אל חתנה וגסדר הפתח :

*Y ydas ellas a comprar, vino el efpofo: y las
que estauan apercebidas, entraron con el a las bo-
das: y cerrose la puerta.*

כז

2. Πέντε ἦσαν ἐξ αὐτῶν φρό-
νιμοι, καὶ αἱ πέντε μωροί.

*Or d'icelles y en auoit-il cinq fages,
& cinq folles.*

3. Αἱ πέντε μωροὶ λαβόντες τὰς
λαμπάδας αὐτῶν, οὐκ ἔλαβον
μετ' αὐτῶν ἔλαιον.

*Celles qui estoient folles, en prenant
leurs lampes, n'auoyent point prins a-
uec elles d'huile.*

4. Αἱ δὲ φρόνιμοι ἔλαβον ἔλαιον
ἐν ταῖς ἀγγείαις αὐτῶν, μετὰ ᾧ
λαμπάδων αὐτῶν.

*Mais les fages auoyent prins de l'hui-
le en leurs vailleaux avec leurs lampes.*

5. Χρὴνίζοντο δὲ τὸ νυμφίον. ἐνύ-
σταξον πασαι, καὶ ἐκαθάδον.

*Et comme l'espoux tarδοit à venir,
elles s'endormirent toutes, & s'endor-
mirent.*

6. Μίσητε τὸ νυμφίον, κεκοιμη-
ται. ἰδοὺ τὸ νυμφίον ἔρχεται·
ἐξέρχεται εἰς αὐτὴν τὴν αὐτή.

*Or à la minuit il se fit un cri, di-
fant, Voici, l'espoux vient, sortez au de-
uant de lui.*

7. Τότε ἠγέρθησαν πασαι αἱ παρ-
θενοὶ ἐκείναι, καὶ ἐκέλευσαν τὰς
λαμπάδας αὐτῶν.

*Adont se leuerent toutes ces vierges
là, & apprestèrent leurs lampes.*

8. Αἱ δὲ μωροὶ τῆς φρονίμοις εἶ-
πον· δόςτι ἡμῖν ὅτι ἔλαϊν ὑμῶν, ὅτι
αἱ λαμπάδες ἡμῶν σβέτινται.

*Et les folles dirent aux fages, Bail-
lez-nous de vostre huile: car nos lam-
pes s'esteignent.*

9. Ἀπεκρίθησαν δὲ αἱ φρόνιμοι,
λέγοντες· μήποτε σὺ δούλῃς ἡμῶν
καὶ ὑμῖν· πορεύεσθαι δὲ μάλλον· οὐδὲ
σὺν πωλοῦνται, καὶ ἀγοράσασθαι
ἑαυτῶν.

*Mais les fages respondirent, disans,
nous ne pouuons, deuant que nous n'en
ayons point assez pour nous & pour
vous: mais allez plutôt vers ceux qui
en vendent, & en achetez pour vous-
mêmes.*

10. Ἀπερχομένη δὲ αὐτῶν ἀγο-
ράσας, ἦλθεν τὸ νυμφίον· καὶ αἱ ἁ-
πλῆτοι εἰσῆλθον μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν
γάμον, καὶ ἐκλείσθη ἡ πόρτα.

*Or cependant quelles en alloient
acheter, l'espoux vint: & celles qui
estoient prestes entrerent avec lui aux
noces, & la porte fut fermee.*

כה

11 בְּחִדְתָּהּ בֵּין אֶתִי אֶתְּ
הֵבִינוּ בְּתוֹלְתָהּ אַחֲרֵיכֶם
וְאִמְרוּ מִזֵּמוֹמֵנוּ פֶתַח לָנוּ

*De qui veniunt autem et alia veniunt,
dicendo, Signor, Signor, apri-*

12 הִיוּ בֵּין עַצְמֵיהֶם וְאָמַר
לְהֵיוּ אִמְרוּ אִמְרוּ אִמְרוּ
לָבוֹ דָּלָא יָדַע אֲנִי לָבוֹ

*Me ipsi respondendo, disse, Tu verius
tu dico, et non tu cognosces.*

13 אַתְּתַעֲדוּ הַכִּיל דְּלָא
יָדַעְתִּין אֲנִי לָבוֹ דָּלָא
וְלָא לִשְׁעִיתָהּ

*Sente dunque Vigilanti: periorche
vos non sapete nel di, ne l'ora, ne la qua-
le il Figliuol de l'huomo debbe venire.*

14 אִין גְּבִרָה בֵּין דְּחִוּק
קָרָא לְעַבְדֵּיהֶּי נִאֲסִלִּים
לְהֵיוּ קִנְיָהּ

*Certamente egli è come un huomo che
andando se ne va in viaggio, chiama i suoi
seruitori, e detta loro i suoi beni.*

15 אִית דְּיָהֵב לָהּ חֲמִשָּׁה
בְּכֵרוֹ וְאִית דְּתִרְתִּין וְאִית
דְּתִרְתִּין אֶחָד אֶחָד
חִילָה נְחִיָּק מִחֵדָּה

*Et à l'vno delle cinque talenti, Et
à l'autre deux, Et à l'autre vno, et à chacun
secondo la propria virtus: et subito per au-
do via.*

16 אִין דְּיָהֵב לָהּ חֲמִשָּׁה
בְּכֵרוֹ אַתְּתַגֵּד בְּהֵיוּ וְיִתֵּד
חֲמִשָּׁה אַחֲרֵיהֶם

*Hor quello che haueua riceuuto i cin-
que talenti, andò, e traffico con essi, e gua-
dagnò cinque altri talenti.*

17 וְהַכְרִיתָּהּ הִיוּ דְּתִרְתִּין
אֲתַתְּגֵד תִּרְתִּין אַחֲרֵיהֶם

*Similmente ancor quello che haueua
receuuto i due, se guadagnò ancor altri
due altri.*

18 הִיוּ בֵּין דְּנִסְבֵּי חֲדָה
אֶחָד חֲסֵד בְּאֶרְצָא וְטָשׁ
בְּסִפְתָּא דְּמִרְתָּהּ

*Ma quello che n'haueua riceuuto vno,
sen'andò à far vna fossa in terra, e nasco-
se l'argento del suo padrone.*

כה

11 וְאַחֲרֵיהֶם בְּאֶרְצָא שְׂאֵר בְּתוֹלְתָהּ
לְאָמַר אֲדֹנִי אֲדֹנִי פֶתַח לָנוּ

*Y despues vinieron tambien las otras virgi-
nes, diciendo, Sennor, Sennor, abrenos*

12 וְהוּא יַעֲנֶה לְאָמַר אֲמַר אֲנִי
אֲמַר לָכֶם לָא יָדַעְתִּי אֲתִכְּבוֹן

*Mas respondiendo el, dixo, Decierto os di-
go, que no os conozco.*

13 עַל־כֵּן שְׂקִדּוֹ כִּי לָא יָדַעְתֶּם
אַתְּתִּים וְאַתְּתִּים אֲשֶׁר בָּהּ
בְּרִהֲמָדָם יָבוֹא

*Velad pues, porque no sabeys el dia ni la ho-
ra, en laqual el Hijo del hombre hà de venir.*

14 כִּי כְמוֹ אָדָם הוֹלֵךְ לְגִזְרָה
לְעַבְדֵּיו וַיִּתֵּן לָהֶם אֶת־רְכוּשׁוֹ

*Porque el Reyno de los cielos es como vn
hombre que partiendose lexos llamó à sus sier-
uos, y entrególes sus bienes.*

15 וְלֵאחֶד מֵהֶם נָתַן חֲמִשָּׁה
בְּכָרִים וְלֵאחֶד שְׁתֵּי וְלֵאחֶד
אֶחָד אֶחָד אֶחָד לְחִילוֹ וַיֵּסַע
מִיָּד

*Y à estedió cinco talentos, y al otro dos, y al
otro vno: à cada vno conforme à su facultad, y
partióse luego lexos.*

16 וַיֵּלֶךְ זֶה אֲשֶׁר חֲמִשָּׁה בְּכָרִים
לָקַח וַיִּסְחֹר בָּהֶם וַיָּקֶן חֲמִשָּׁה בְּכָרִים
אַחֲרָיו

*Y partido el, el que auia recebido cinco ta-
lentos, granjeó con ellos, y hizo otros cinco ta-
lentos.*

17 וְכֵן אֲשֶׁר לָקַח שְׁתֵּי קָרָה
גַּם הוּא עוֹד שְׁתֵּי אַחֲרָיו

*Semejantemente tambien el que auia rece-
bido los, ganó tambien el otros dos.*

18 וְאֲשֶׁר אֶחָד לָקַח הִלֵּךְ וְחָפַר
בְּאֶרֶץ וַיִּטֵּן אֶת־כֶּסֶף אֲדֹנָיו

*Mas el que auia recibido vno, fue y enterró-
lo en tierra, y escondió el dinero de su señor.*

κα.

11. Ὅτε δὲ ἔρχονται αἱ ἄλλαι
παρθεναί, λέγουσιν κύριε, κύ-
ριε ἀνοίξαι ἡμῖν.

*Puis apres viennent aussi les autres
vierges, disant, Seigneur, Seigneur, ou-
ure-nous.*

12. Ὁ δὲ ἀποκρίθεις εἶπεν ἡμῖν
λέγων ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς.

*Mais il leur respondit, & dit, En veri-
té ie vous di, que ie ne vous cognoi-
sais.*

13. Γρηγορεῖτε διὸτι οὐκ οἶδα-
τε τὴν ἡμέραν, οὐδὲ τὴν ὥραν, ἐν ᾗ
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.

*Veillez donc: car vous ne savez ne
le iour ne l'heure, en laquelle le Fils de
l'homme viendra.*

14. Ὅτις γὰρ ὁ ἀνθρώπος ὅτε
δημιῶν, ἐκπέμπει τοὺς δούλους
αὐτοῦ παραδόντας αὐτοῖς τὰ ὑπαρ-
χόντα αὐτοῦ.

*Car c'est comme vn homme, lequel
s'en allant dehors appela ses seruiteurs,
& leur donna ses biens.*

15. Καὶ ὁ μὲν ἑδωκεν πέντε τὰ
ταλάντα, ὁ δὲ ὁ ἑὸν ἑνὶ τάλαν-
τῷ, καὶ ὁ ἑὸν οὐδενὶ, καὶ ὁ παρ-
ήνυσεν αὐτοῦ.

*Et à l'vn bailla cinq talents, & à l'au-
tre deux, & à l'autre vn à chacun selon
sa portee: & incont.nent s'en alla de-
hors.*

16. Παρελθὼν δὲ ὁ τὸ πέντε τα-
λάντα λαβὼν, ἔπραξε, καὶ ἐκ-
τίσας, καὶ ἐποίησεν ἄλλα πέντε τὰ
ταλάντα.

*Or celui qui auoit receu les cinq ta-
lents, s'en alla, & traffiqua d'iceux: & en
fit cinq autres talents.*

17. Ὁ αὐτὸς καὶ ὁ τὸ δύο, ἐκτί-
σας καὶ αὐτοῦ ἄλλα δύο.

*Semblablement aussi celui qui auoit
receu les deux, en gagna aussi deux au-
tres.*

18. Ὁ δὲ τὸ ἑνὶ λαβὼν, ἀπαλθὼν
αὐτοῦ ἐν τῇ γῇ, καὶ ἀπέκρυψεν τὸ
ἀργύριον ἐν κρυβῇ αὐτοῦ.

*Mais celui qui en auoit receu vn, se
partit, & s'enfouit en terre, & cacha l'ar-
gent de son maistre.*

כה

19. פתר דין וכןא סג'א
אתא מרהון דעבדא רגון
ונסב מנהון חושבנא:

Dopo un lungo tempo il padron de quel seruitore viene, e fa conto con effi.

20. וקרוב הו דנסב הו
חמש כפרין וקרוב חמש
אחרנא ואמר מרי חמש
כפרין והבית לי הא חמש
אחרנא אתתגרת עליהון:

E quando quello che haueua riceuuto cinque talenti, gli parro cinque altri talenti, dicendo, Signore, tu mi desti cinque talenti, ecco, io ti ho guadagnati con effi cinque altri.

21. אמר לה מרה איו
עבדא טבא ומהימנא על
הליל מהימנ הוית ער
סג' אקמך עול להדינתה
דמכה:

El suo padrone gli disse, Bene sta, seruitore buono e fedele: tu sei stato fedele sopra poche cose, io ti costituirò sopra molte: entra nel gaudio del tuo padrone.

22. וקרוב הו דתרתין כ
כפרוהי ואמר מרי תרתין
כפרין והבית לי הא תרתין
אחרנא אתתגרת עליהון:

Poi quando quello che haueua riceuuto due talenti disse, Signore, tu mi desti due talenti, ecco, io ti ho guadagnati con effi due altri.

23. אמר לה מרה איו ע
עבדא טבא ומהימנא על
הליל מהימנ הוית ער
סג' אקמך עול להדינתה
דמכה:

El suo padrone gli disse, Bene sta, seruitore buono e fedele: tu sei stato fedele sopra poche cose, io ti costituirò sopra molte: entra nel gaudio del tuo padrone.

24. קרב דין אההו דנסב
הא כפרוהי ואמר מרי
נדע הוית לה דעבדא אנה
השנא והבד אנה איכא
דלא זרעת ומכשש אנה
מן איכא דלא פדרת:

E quando ancor quello che haueua riceuuto un sol talento, disse, Signore, tu mi desti che tu eri huomo rigido, che io metteu dunc tu non hai seminato, e raccolto da la dunc tu non hai sparso.

כה

19. ויהי אחרי עתות רבות
וישוב אדון העבדים האלה
ויעש אתם חשבון:

Y despues de mucho tiempo vino el sennor de aquellos sieruos, y hizo cuentas con ellos.

20. ויקרב זה אשר חמש כפרים
לקח ויקרב עוד חמש כפרים
לאמר אדני חמש כפרים נתתה
לי הנה עוד חמש כפרים בצעתי
עליהם:

Y llegando el que auia recebido cinco talentos, truxo otros cinco talentos, diciendo, Sennor, cinco talentos me entregaste, he aqui otros cinco talentos he ganado con ellos.

21. ויאמר אליו אדוני האח עבד
טוב ונאמן על מעשים הית
נאמן על רבים נפקידך בנ
אל שמתחת אדניך:

Y su sennor le dixo, Bien esta, buen sieruo y fiel: sobre poco has sido fiel, sobre mucho te podré: entra en el gozo de tu sennor.

22. ויקרב גם זה אשר שתי
כפרים לקח ויאמר אדני שתי
כפרים נתתה לי הנה עוד שתי
כפרים בצעתי עליהם:

Y llegando tambien el que auia recebido dos talentos, dixo, Sennor, dos talentos me entregaste, he aqui otros dos talentos he ganado sobre ellos.

23. ויאמר לו אדני האח עבד
טוב ונאמן על מעשים הית
נאמן על רבים נפקידך בנ
אל שמתחת אדניך:

Su sennor le dixo, Bien esta buen sieruo y fiel: sobre poco has sido fiel, sobre mucho te pondré: entra en el gozo de tu sennor.

24. ויקרב גם זה אשר אחת
כפר לקח ויאמר אדני ידעתי כי
איש קשה אתה קוצר אשר שם
לא זרעת ומכשש אשר שם
לא פדרת:

Y llegando tambien el que auia recebido un talento, dixo, Sennor yo te conocia que eres hombre duro, que siegas donde no sembraste, y coges donde no derramaste.

כז.

19. Μετὰ δὲ χρόνῳ πάλιν ἔρχεται ὁ κύριος τῶν δούλων ἐπισκοπεῖ καὶ συναιρᾷ μετ' αὐτῶν λογόν.

Or long temps apres le maistre de ces seruiteurs vient, & fait compte avec eux.

20. Καὶ προσελθὼν ὁ πρὸ πάντων τάλαντα λαβὼν, προσβιβάσκει ἄλλα πέντε τάλαντα, λέγων· κύριε, πέντε τάλαντά μοι παρέδωκας· ἴδε ἄλλα πέντε τάλαντα ἐκέρδησα ἐν αὐτοῖς.

Adonc celui qui auoit receu les cinq talens, vint, & presenta cinq autres talens, disant, Seigneur, tu m'as remis cinq talens: voici, j'en ai gagné cinq autres par delius.

21. Ἐφη δὲ αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ, ὦ δούλε ἀγαθὲ καὶ πιστὲ, ὅτι ἐλίγαι ἦς πιστὲς, ὅτι πολλὰν σε κατησίζω, ἡ σκεπὴς τῶν χαρῶν ἔκλυται.

Et son seigneur lui dit, Cela va bien. bon seruiteur & loyal: tu es ellé loyal en peu de chose, ie t'establirai sur beaucoup: entre en la loye de ton seigneur.

22. Προσελθὼν δὲ καὶ οὗ τὰ δύο τάλαντα λαβὼν, εἶπεν· κύριε, δύο τάλαντά μοι παρέδωκας· ἴδε ἄλλα δύο τάλαντα ἐκέρδησα ἐν αὐτοῖς.

Puis celui qui auoit receu les deux talens, vint, & dit, Seigneur, tu m'as remis deux talens: voici, j'en ai gagné deux autres par delius.

23. Ἐφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ, ὦ δούλε ἀγαθὲ καὶ πιστὲ, ὅτι ἐλίγαι ἦς πιστὲς, ὅτι πολλὰν σε κατησίζω, ἡ σκεπὴς εἰς τῶν χαρῶν τῶν κλυται.

Et son seigneur lui dit, Cela va bien. bon seruiteur & loyal: tu es ellé loyal en peu de chose, ie t'establirai sur beaucoup: entre en la loye de ton seigneur.

24. Προσελθὼν δὲ καὶ οὗ τὸ ἓν τάλαντον λαβὼν, εἶπεν· κύριε, ἔγνωσα ὅτι σκληρὸς εἶς εὐθραπὲς, ὅτι ἐκέρδησα ἐν αὐτοῖς, καὶ σκεπὴς εἰς τῶν χαρῶν εἰς τῶν κλυται.

Mais celui qui n'auoit receu qu'un talent vint, & dit, Seigneur, ie cognois soy que tu es homme dur, & souffrant là ou tu n'as point semé, & assemblé là ou tu n'as point espars.

19. Post multum verò temporis venit dominus servorum illorum, & posuit rationem cum eis.

But after a long season the master of those servants came / and reckoned with them.

20. Et accedens qui quinque talenta acceperat, obtulit alia quinque talenta, dicens, Domine, quinque talenta tradidisti mihi: ecce alia quinque superlucratus sum.

Then came he that had received five talents / and brought other five talents saying Master, thou deliveredst unto me five talents: behold / I have gained with them other five talents.

21. Ait illi dominus eius, Euge serve bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam: intra in gaudium domini tui.

Then his master said unto him, Ye is well done good servant and faithful: Thou hast been faithful in little: I will make thee ruler over much: enter thou into thy masters joy.

22. Accessit autem & qui duo talenta acceperat, & ait, Domine, duo talenta tradidisti mihi: ecce alia duo lucratus sum.

Also he that had received two talents came and said, Master, thou deliveredst unto me two talents: behold / I have gained two other talents with them.

23. Ait illi dominus eius, Euge serve bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multate constituam: intra in gaudium domini tui.

His master said unto him, Ye is well done good servant / and faithful: Thou hast been faithful in little: I will make thee ruler over much: enter into thy masters joy.

24. Accedens autem & qui unum talentum acceperat, ait, Domine, scio quia homo durus es; metis ubi non seminasti, & congregas ubi non sparsisti.

Then he which had received the one talent came and said, Master, I knowe that thou wast an hard man / which reapest where thou sowest not, and gatherest where thou strewest not.

19. Über eine lange zeit / kam der Herr diser Knechte / vnd hielt rechnungschafft mit ihnen.

En lang tid der effter / kom disse Suennis Herre / oc holt regenscaff met dem.

20. Da trat herzu / der fünff Gentner empfangen hatte / vnd legete andere fünff Gentner dar / vnd sprach: Herr / du hast mir fünff Gentner gethan / Sihe da / ich habe damit andere fünff Gentner gewonnen.

Da gielt den frem / som haffde anammer sem Pund / oc sagde andre sem Pund der til oc sagde Herre / Du anuordede mig sem Pund / See der / ieg haffuer vunder der met sem andre Pund.

21. Da sprach sein Herr zu ihm: En du frommer vnd getreuer Knecht / du bist über wenigem getreu gewesen / Ich will dich über vil setzen / Gehe ein zu deines Herrn freude.

Da saade Hans Herre til hannem / En du fromme oc tro Suend / Du haffuer veret tro offuer liden / Jeg vil sette dig offuer meget / Gack ind til din Herris glede.

22. Da tratt auch herzu / der zwen Gentner empfangen hatte / vnd sprach: Herr / du hast mir zwen Gentner gethan / Sihe da / ich hab mit denselben zwen ander gewonnen.

Da gielt oc den frem / som haffde anammer thu Pund / oc sagde Herre / du anuordede mig thu Pund / See der / ieg haffuer vunder thu andre Pund met dem.

23. Sein Herr sprach zu ihm: En du frommer vnd getreuer Knecht / du bist über wenigem getreu gewesen / ich will dich über vil setzen / Gehe ein zu deines Herren freude.

Hans Herre saade til hannem / En du fromme oc tro Suend / Du haffuer veret tro offuer liden / Jeg vil sette dig offuer meget / Gack ind til din Herris glede.

24. Da tratt auch herzu / der einen Gentner empfangen hatte / vnd sprach: Herr / ich wustte / daß du ein harter Mann bist / du schneidest wo du nicht geseet hast / vnd sammlest / da du nicht gestreuet hast.

Da traadde oc den frem / som haffde annammer it Pund / oc sagde Herre / Jeg viste / at du est en streng Mand / Du høster der som du icke saade / oc samler der som du icke spredde.

19. Po mnohem pak casu prisel Pan Sluzebniku tich / v kladi potet a nimi.

Upo nichalym czaste przysest pan onych sluzebnikow / y uczynil liczbę z nimi.

20. Apřistaupitv ten kterj byl pět Hřivn vzal / podal glných pět Hřivn / řka: Pane / pět Hřivn dal gš mi / hle glných pět Hřivn gimi zřstal gšm.

Edy přystapitv ten který byl vzal pět talentow / přyniesl drugie pět talentow / mowiac / Pánie / poruczył mi pět talentow / orhom drugie pět talentow zřstal imi.

21. Řekl gemu Pán geho: Dopomoz Sluzebniče wěrný a dobrý / je gš nad málem byl wěrný / nad mnohem tebe ustanowim: Wegdiž w radost Pána twého.

Řekl mu pan tego / Dobrzeć slugo dobry y werny / nad málým wernymes byl / nád wielem cie postanowim: wiodź do radości Pána twego.

22. Přistaupitv pak ten / kterj byl dvě Hřivn vzal / řekl: Pane / dvě Hřivn gš mi dal / hle gni dvě gimi zřstal gšm.

Upřystapitv then který byl dvě talenty vzal / řekl / Pánie poruczył mi dvě talenty / otom drugie dvě umi zřstal.

23. Řekl gemu Pán geho: Dřugie sluzebniče dobrý a wěrný / je gš nad málem byl wěrný / nad mnohem tebe ustanowim: wegdiž w radost Pána twého.

Řekl mu pan tego / Dobrzeć slugo dobry y werny / nád málý meć werny byl / nád wielem cie postanowim: wiodź do radości Pána twego.

24. Přistaupitv potom y ten kterj byl vzal gednu Hřivnu / řekl: Pane / wim je gš ty Hřivn wět vřutný / žneš lde gš nes rozřwal / a zbřrās lde gš nes rozřpal.

Upřystapitv y ten který byl jeden talent vzal / řekl / Pánie znatem cie jž řeslę człowiek řrog / řrog žneš gžieš me řial / y zbierāš řad gžieš me řosprořyl.

כה

25 וְחָלַת וְאוֹלַת טְשִׁיתָהּ
כִּכְרָךְ בְּאַרְצָא הִיא אֵית לָךְ
דִּילָךְ:

*E temendo, men'audas à nascondere
el tuo talento in terra: ecco qui, tu hai il
tuo.*

26 עֲנָא מִרְה וְאָמַר לָהּ
עֲבַדָא בִישָׁא וְחִכְנָנָא יָדַע
הָיִית לִי דְהָצַד אֲנָא אֵיכָא
דְלָא וְרַצַת וּמִכְנָשׁ אֲנָא
מִן אֵיכָא דְלָא בְרִירָא:

*El suo padrone rispondendo, gli dis-
se, O mal'agio e negligente servitore, tu
sapevi ch'io mettevo danco non ho seminato,
e raccolgo di là dove non ho sparso.*

27 וְלֹא הָיָא לָךְ דְּתַרְמָא
בְּסִפִּי עַל פְּתוּרָא וְאַתְּ
הָיִית אֲנָא וְתַבַּע הָיִית
דִּילִי עִם רַבִּיתָהּ:

*Adunque bisognava dare i miei do-
mari a i banquiere, e come io fui venuto,
li avrei riscuote al mio con usura.*

28 סְבוּ הַבִּיל מִיָּה כִכְרָא
וְהַבִּיָּה לְהוֹדָאִית לָהּ עֶסֶר
כִּכְרִין:

*Toglietela dunque il talento, e date-
lo a quella che ha dieci talenti.*

29 לְמִן צִיר דְּאִירָא לָהּ
יִתְיָהֵב לָהּ וְתַתְּסוּף לָהּ הוּ
דִּין דְּלִית לָהּ וְאָף הוּ דְּאִית
לָהּ יִשְׁתַּקֵּל מִיָּה:

*Perche à ciascuno che ha, gli sarà da-
to, & abbondará: & à chi non ha, to-
lato quel ch'egli ha, gli sarà tolto.*

30 וְלַעֲבָדָא בְּטִילָא
אֲפִקֵּיהּ לְחִשְׁבָא בְּרָא
תָּמִן יִהְיָא בְּכִנְיָא וְחִתְּק
שָׁנָא:

*E quante il servitor inutile ne le tene-
bre più estreme, lui sarà pianto e stridor
di denti.*

31 בִּיא דְּאַתְּנָא דִּין בְּרָה
דְּאֲנָשָׁא בְּשׁוֹבְחָהּ וּכְלָהּ
מִלְּאֲכִיָּהּ תְּדִישָׁא עֲמָה
הָיִין יָתֵב עִלָּא תְּרוּשָׁס
דְּשׁוֹבְחָהּ:

*Hor quando il Figliol del'huomo
verrà ne la sua gloria, & tutti i sancti An-
geli cum lui, allor sedrà sopra il seggio de
la sua maiestà.*

כה

25 וַיִּרְאֵהוּ וְהִלְכֵהוּ וַיַּמְנֵהוּ אַחֲרַי
כִּכְרָךְ בְּאַרְצָא הִנֵּה אֲשֶׁר לָךְ:

Portanto vuc mido, y fue y escondi tu talen-
to en tierra; he aqui tienes loque es tuyo.

26 וַיַּעַן אֲדָנָיו וַיֹּאמֶר לוֹ עֲבָד
רָע וְעָצֵל יָדְעָתָ כִּי אֶקְצֹר אֲשֶׁר
שָׁם לֹא יָרַעְתִּי וְאֶאֱסֶה אֲשֶׁר
שָׁם לֹא בִירָתִי:

Y respondiendo su señor dixole, Mal sier-
uo y negligente, sabias que siego donde no sem-
bré, y que coxgo donde no derramé.

27 לָכֵן צָרְכָךְ הָיָה לָהּ אַחֲרַי
בְּסִפִּי לְשִׁלְחָנִים וְאִם אֲבָא
אֶקַּח אַחֲרַי לִי בְּתַרְבִּית:

Portanto te conuenia dar mi dinero à los
vanqueros: y viniendo yo recibiera loque es
mio con usura.

28 עַל־כֵּן יֵשְׁאוּ מִמֶּנּוּ אַחֲרַי
הַכֶּכֶר וְתִתְּנוּ אֲשֶׁר עָשָׂר כִּכְרִים לוֹ:

Quitale pues el talento, y daldlo al que tie-
ne diez talentos.

29 כִּי־לְכָל־אֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ יִתֵּן לוֹ
וַיִּשְׁפֹּעַ וְלֹא־אֲשֶׁר אֵינּוּ דָּבָר גָּם
זֶה אֲשֶׁר לוֹ יֶקַח מִמֶּנּוּ:

Porque à qualquiera que tuuiere le sera da-
do, y tendrá mas: y àique no tuuiere, aun loque
tiene le será quitado.

30 וְאֶחָד־עֶבֶד בְּלִיעַל הַשְּׁלִים
לְחֵשֶׁךְ חִלְצוֹן שָׁם יִהְיֶה בְּכִי
וְחִירוֹק שָׁנִים:

Y al siervo inutil echaldo en las tinieblas
de à fuera: alli sera el loro, y el batimiento de
dientes.

31 וְכִאֲשֶׁר יָבוֹא בֶן־הָאָדָם
בְּכְבוֹדוֹ וְכָל־מַלְאָכָיִם הַקְּדוֹשִׁים
אִתּוֹ יֵשֵׁב עַל־כִּסֵּא כְבוֹדוֹ:

Y quando el Hijo del hombre vendrà en su
gloria, y todos los sanctos angeles conel, enton-
ces se sentará sobre el throno de su gloria.

κί.

25. Καὶ φεθεθὴς ἀπλῶς ἐ-
κρυψας τὸ ταλάντην σου ἐν τῇ γῇ.
ἰδοὶ ἔχεις τὸ αὐτό.

Parquoi craignant, ie m'en suis allé,
& ai caché ton talent en terre: vois, tu
as ce qui est tien.

26. Ἀποκριθεὶς ὁ κύριος αὐ-
τῷ εἶπεν αὐτῷ. πτωρὶ δὲ λες καὶ οὐκ ἔ-
ρε, ἢ δὲς ὅτι θηλείῳ ὄψα σὺν ἰσχυ-
ρῳ, καὶ συναγῶν ὅτι ἐν εὐδυστορί-
ῃσιν.

Et son seigneur respondant lui dit,
Mauuais seruaiteur & lasche, tu sçais
que ie moissonnoye là où ie n'ai point
semé, & assembloye là où ie n'ai point
esparé.

27. Ἐδὲ εἰμι σὶ βαλὼν τὸ δῶ-
ρον μου μετὰ τρεπίζ. πλεονεχ-
θὼν ἐγὼ ἐκομισάμην ποτὶ μέν
αὐτὸ τόκον.

Il te falloit donc baillet mon argent
aux banquiers, & estant venu d'auise
iceux, ie m'en avois vûse.

28. Ἀρξτε εἰμι ἀπ' αὐτοῦ τὸ τῆ-
λάντην, καὶ δότε τῷ ἔχοντι πέντε τῶ
τάλαντα.

Offrez lui donc le talent, & le donnez
à celui qui a les dix talents.

29. Τῷ γὰρ ἔχοντι πλεονεχθή-
σεται, καὶ πλεονεχθήσεται ὡς ὅτι
τῷ μὴ ἔχοντι, καὶ ὁ ἔχων δέξει σέ-
ται αὖτ.

(Car à chacun qui aura il sera don-
né, & il en aura tant plus: mais à celui
qui n'a rien, cela ne vient, qu'il a, lui se-
ra oité.)

30. Καὶ πῦν ἀχρηστὸν δούλον ἐκ-
βάλειτε εἰς τὸ σκοτεινὸν τὸ ἔωτερον
ὅτι ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυ-
γμὸς τῷ ὀσόντων.

Lettez donc le seruaiteur inutile és
tenebres de dehors: là y aura pleur &
grincement de dents.

31. Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀν-
θρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ, καὶ πάν-
τες οἱ ἄγγελοι ἀγγέλων μετ' αὐτοῦ, τί-
τε καθίσθ' ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ.

Or quand le Fils de l'homme sera
venu, avec la gloire, & tous les saints
Angeles avec lui, adonc il se fera sur le
throno de la gloire.

150

32. Καὶ συναχθήσονται ἡμεῖς ἐν αὐτοῖς πνεῦμα καὶ ὁ λόγος, καὶ αφο-
ελῶ ἅμους ἀπ' ἀλλήλων, ὥστε
ἐπιμελῶ ἀφορίζεσθαι τὸ πνεῦμα
ὡς ᾧ ἐρίψων.

Et seront assemblees deuant lui toutes nations: & il les separera les uns d'avec les autres, comme le berger separe les brebis d'avec les boucs.

33. Καὶ πρὸς τὰς μὲν παρ' ἡμῶν
καὶ δι' ἡμῶν ἀντ', τὰς δὲ ἐξ ἡμῶν ἐξ
ἀποστολῆς.

Et mettra les brebis à sa main droite, & les boucs à la gauche.

34. Τότε ἰσὶ ὁ βασιλεὺς τῆς
 οὐρα δειξάτω αὐτοῖς, διότι οἱ ἀλλοτρι-
 οὗτοι ἐπαγροῦς ἐμὲ, καὶ ἡρεσιστοὶ ἐσ-
 τίν, ὅτι ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ κυρίου
 ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ κυρίου ἐπὶ τὴν
 ἐκκλησίαν τοῦ κυρίου ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν
 τοῦ κυρίου ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ κυρίου.

Alors dira le roy à ceux qui seront à la droite, Venez les biens de mon Pere, possédez en héritage le royaume qui vous à eût apperté dès la fondation du monde.

39. Ἐπίσταται γὰρ καὶ ἰδὼς κατὰ
μοι φάγε·ν ἐδίψησε, καὶ ἐπίστα-
ται μὲ ἕλθ·ν ἡμῶς, καὶ σπουδάζει τοι
141.

Car j'ai eu faim, & vous m'avez donné à manger : j'ai eu soif, & vous m'avez donné à boire : j'étois étranger, & vous m'avez reçu chez vous.

36. Γουνοῦς, καὶ περιβόληται
μετ' ἡμῶν καὶ ἐπισκεψάμεθα
ἐν φυλακῇ ἡμῶν, καὶ ἄλγηται πρὸς
με.

l'estoye nud, & vous m'auez vestu:
l'estoye malade, & vous m'auez visité:
l'estoy en prison, & vous estes venus
vers moi.

37. Τότε διακρινήσεται αἱ-
 τὰ οἱ δίκαιοι, λέγει, πρὸς κύριον. καὶ
 οὐκ ἔδωκεν αὐτοῖς, καὶ ἐθελήσα-
 μεν, καὶ ὁπλίσθη, καὶ ἐποτίσαμεν;

Adonc lui respondront les iustes, di-
sant, Seigneur, quand t'auons-nous veu
auoir faim, & t'auons repeu pour seuf,
& t'auons donne a boire ?

39. Πότε δὲ σε πῶς ἐμὸν ξένοι, καὶ
συνήθιστα, ἢ γυναικὶ, καὶ πατρὶ
ἐπαλόμεν;

Et quand t'aimons-nous ven étranger
 & t'aimons recueilli? ou, aud, & t'a-
 nous refusi?

32. Er congregabuntur ante eum omnes gentes, & separabit eos ab invicem, sicut pastor segregat oves ab hœdis.

Und before him shal he gathered all nations and he shal separate them one from another / as a shepherd separateth the sheepe from the goates.

33. Et statuet oves quidem à dextris suis, hœdos autem à sinistris.

Und hee shall set the sheepe on his right hand / and the goates on the left.

34. Tunc dicet rex his qui à dextris eius erunt: Venite benedicti patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi.

Then shall the King say to them on his right hande, Come ye blessed of my Father: inherit ye the Kingdome prepared for you from the foundations of the world.

35. Esurivi enim: & dedisti mihi manducare. Sitivi, & dedisti mihi bibere, hospes eram, & collegistis me.

For I was an hungred, and ye gave me meate: I thirsted, & ye gave me drinke: I was a stranger, and ye lodged me.

36. Nudus: & operuistis me, infirmus: & visitastis me, in carcere eram: & venistis ad me.

I was naked, and ye clothed me: I was sick, and ye visited me: I was in prison, and ye came unto me.

37. Tunc respondebunt iusti, dicentes, Domine, quando te vidimus esurientem, & pavimus te: sitientem, & dedimus tibi potum?

Then shall the righteous answer him, saying, Lord, when saw we thee an hungred, and fed thee? or a thirst, & gave thee drinke?

38. Quando autem te vidimus hospitem, & collegimus te: aut nudum, & cooperuimus te?

And when saw we thee a stranger, and lodged thee? or naked, and clothed thee?

32. Und werden für im alle Völcker versamlet werden / vnd er wird sie von einander scheiden / gleich als ein Hirte die Schafe von den Böcken scheidet.

De alle Völck stulle vorsamlet saar hannem / De hand skal stille dem fra huer andre / lige som en Hyrde stil saar fra Bøder.

33. Und wirdt die Schafe zu seiner rechten stellen / vnd die Böcke zur linken.

De hand skal stille Saarene höff sin Höere Haand, oc Bøderne höff den venstre Haand.

34. Da wird denn der König sagen zu denen zu seiner Rechten: Kommt her ihr gesegneten meines Vatters / ererbet das Reich / das euch bereitet ist von anbegin der Welt.

Saa skal da Kongen siige til dem höff hans höere Haand / kommer hidi min Faders velsignede / arffuer der Rige / som edet er beredt aff Verdens begyndelse.

35. Denn ich bin hungerig gewesen / vnd ihr habt mich gespeiset. Ich bin durstig gewesen / vnd ir habt mich getrencket. Ich bin ein Gast gewesen / vnd ihr habt mich beherberget.

Jhi ieg hungrede / oc i gaffue mig mad. Jeg tørstede, oc i gaffue mig drick. Jeg vaar Fremmed, oc i loue mig hus.

36. Ich bin nackt gewesen / vnd ir habt mich bekleidet. Ich bin krank gewesen / vnd ir habt mich besucht. Ich bin gefangen gewesen / vnd ir seid zu mir kommen.

Jeg vaar Nøgen / oc i kledde mig. Jeg vaar Siug / oc i besøgte mig. Jeg vaar i Fængsel, oc i komte til mig.

37. Denn werden im die Gerechten antworten / vnd sagen: HERR / wenn haben wir dich hungerig gesehen / vnd haben dich gespeiset? Oder durstig / vnd haben dich getrencket?

Da stulle Dieserdisge suare hannem / oc siige: HERR / Naar saae vi dig hungert / oc gaffue dig mad? Eller tørstet / oc gaffue dig drick?

38. Wenn haben wir dich einen Gast gesehen / vnd beherberget? Oder nackt / vnd haben dich bekleidet?

Naar haffue vi seet dig Fremmed / oc loue dig hus?

32. A shromáždění budou před něho vskytnu Národové. Prozdělá je na různé / tak jako Páspř odděluge Ovce od Kožlův:

A beda zgramážděné předeň vskytnu národové / y odlačy udny od drugich / tak páspř odděluge ovce od kožlův.

33. A postaví Ovce na Právicí / a Kožly na Levicí.

A postaví ovce po právicí / a kožly po levicí.

34. Echdyh Králčím řekne k nim na Právicí / goho budou: Podte požehnání Dce mého / vládněte království mým v mým připraveným od ustanovení světa.

Echdy rече Král tym kroyz bda po právicí / goho budou: Podte blagoslovení oyc mého / počaťte diti dce mého / a vláděte v mým připraveném od zloženia světa.

35. Neb jsem lačněl / a dali jste mi gnu. Jhnu jsem / dali jste mi piti. Hostem jsem bys / a přigali jste mne.

Abowsem lačnalem / a vy dce mne dali gnu. Jhnu jsem / a vy dce mne dali piti. Hostem jsem bys / a přigali jste mne.

36. Náh jsem byl / a odili jste mne. Nemocen jsem byl / a navštívil jste mne. V žaláři jsem seděl / a přicházeli jste ke mně.

Bylem nahý / a vy dce mne přivodili / bylem nemocen / a vy dce mne navštívil / bylem v žaláři / a vy dce mne přicházeli.

37. Echdy odpovědí gmu Spravedliví / řačie: Pane / kdy jsme tebe vidali lačněho / a krmlili jsme tebe? Jhnu ho / a dávali jsme nápoj?

Echdy mu odpovědza spravedliví / řačie: Pane / kdy jsme tebe vidali lačnácym / y náš krmlili jsme tebe / a dávali jsme nápoj?

38. Aneb kdy jsme tebe vidali hostem / a přigali jsme tebe? Aneb kdy jsme tebe vidali nemocen / a odili jsme tebe?

A kdy jsme tebe vidali hostem / a přigali jsme tebe? Aneb kdy jsme tebe vidali nemocen / a odili jsme tebe?

כה

39 ואמתי חזינוך פריהא
או בירא אסידא ואחיו
לנתק:

Quando t'habbiamo noi veduto infermo, o in prigione, e siamo venuti a te?

40 וצנא מלכא ואמר
היו אמין אמר צנא לכון
דפסא דצבדתון קחד מן
הליו אחי ועורגא לי הו
צבדתון:

*E il Re rispondendo, dira loro, lo ho visto in verità, che inquanto che cost'ha-
uete fatto ad un de quelli miei minimi
fratelli, l'haute fatto a me.*

41 הידיו ואמר אף להגון
המו סמלה וכו דכון פני
יטא לנודת דלעבד
דמטבא לאכל קרצא
למלאכיה:

*Allor dirà ancor à quelli che seran-
no da la sinistra, Partitevi da me, mala-
detti, al fuoco eterno che è apparecchiato
al diavolo & à suoi angeli.*

42 פסיו ציר ולג
הבתו לי דמאכל וצבית
לא אשקיתני:

*perche che ho hamato fame, & voi
non mi haute dato mangiare: ho hamato
sete, & non mi haute dato bere.*

43 ואכסניא הוית ונא
צנשתונגי וערסלנא הוית
לא פסיתונגי ופריהא
הוית ובית אסידא הוית
נא סצרתונגי:

*Sono stato furastiere, & non mi haute
raccolto: sono stato ignudo, & non mi ha-
ute vestito: sono stato infermo, & in pri-
gione, & non mi haute visitato.*

44 הידיו יעניו ואף הגון
יאמרו מרו אמתי היינוך
צנא או צנא או
אכסניא או ערסלנא או
פריהא או בית אסידא
לא שמענוך:

*Allora essi ancor gli risponderanno,
dicendo, Signore, quando t'habbiamo
noi veduto hamer fame, o sete, o esser fu-
rastiere, o ignudo, o infermo, o in prigione, o
non t'habbiamo servito?*

כה

39 או"מתי ראינוך חולה או"
בבית הסהר וצנא אליך:

*O quando te vimos enfermo, o en la carcel,
y venimos à ti?*

40 ויער המלך ואמר אליהם
אמר אני אמר לכם כל אשר
עשיתם לאחד מאחי הקטנים
האלה לי עשיתם:

*Y respondiendo el Rey, dezirles ha, Dezier-
ro os digo que enquanto io hezistes à vno de es-
tos mis hermanos pequenitos, à mi lo hezistes*

41 ואו"י אמר גם לאלה אשר
לשמאל סודו ממני הארורים
אל"ש כל עולמים אשר
חוכנו לשטן ולמלאכיו:

*Entonces dirà tambien à los que estaran à la
vzquierda, Y d'hos de mi malditos al fuego eter-
no que està aparejado para el diablo y sus an-
geles.*

42 כי רעבתי ולא נתתם לי
לאכל צמאתי ולא השקיתוני:

*Porque tuue hambre, y no me distes de co-
mer: tuue sed, y no me distes de beuer.*

43 גר הייתי ולא אספתוני
עירום ולא כסיתוני חולה
ובבית אסורים ולא פקדתוני:

*Fue huésped, y no me recogistes: desnudo, y
no me cubristes: enfermo y en la carcel estuue, y
no me visitastes*

44 או"יענו" אחיו גם המה
לאמר אדני מתי ראינוך רעב
או צמא או גר או עירום או
חולה או בבת סהר ולא שרתנוך:

*Entonces rambien ellos le responderan, di-
ziendo, Sennor, quando te vimos hambriento,
o sediento, o huésped, o desnudo, o enfermo, o
en la carcel, y no te seruimos?*

κα.

39. Πότε ἴτε ἐνδεδυμένοι ἑστέ, ἢ
ἐν φυλακῇ, καὶ ἡμεῖς ἦν ἐν τῷ
καὶ

*Ou quand t'auons-nous veu malade,
ou en prison, & sommes venus vers toi?*

40. Καὶ ὁ βασιλεὺς ἐβασίλευσε
καὶ ἀπεκρίθη λέγων ὑμῖν, ἐφ'
ὅτι ἐποιήσατε ἐν ταύταις ἡμέραις
ἐν ἡμέραις ἐν ἡμέραις, ἐμὲ ἐποιή-
σατε.

*Et le roy respondant, leur dira, En
verité je vous dis, qu'en tant que vous
l'auex fait à l'un de ces plus petis de mes
freres, vous le m'auex fait.*

41. Τότε ἰσὺ καὶ τοῖς ἐξ ἀριστε-
ρῶν. παρὲς αὐτοῦ εἰπὺ οἱ κατη-
ραμένοι, οἱς το πῦρ τὸ αἰώνιον, τὸ
ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς
αγγέλοις αὐτοῦ.

*Lors il dira aussi à ceux qui seront à
gauche, Departez-vous de moi, mal-
dits au feu eternal, qui est preparé au
diablo & à ses anges.*

42. Ἐπεὶ αὐτοὶ οὐκ ἔχοντες ἰδοὺ
κατ' ἐμοὶ φωνῶντες, ἐδύνασθη, καὶ οὐκ
ἐσθίοντες.

*Cai j'ai eu faim, & vous ne m'auex
point donné à manger: j'ai eu soif, & ne
m'auex point donné à boire.*

43. Σὺ ὁ ἡμέλει, καὶ ὁ σαρκο-
ματὶς μου γομῶν, καὶ ὁ περιβεβλη-
μένος αἵματός, καὶ ἐν φυλακῇ, καὶ οὐκ
ἐπισκέψασθί με.

*Tu es mon hôte, & vous ne m'auex
point recueilli: nud, & vous ne m'auex
point veu: malade & en prison, & ne
m'auex point visité.*

44. Τότε ὁ βασιλεὺς ἀποκριθήσεται
καὶ ἀποκρίσεται λέγωντες αὐτῷ, πό-
τε ἰδοὺμεν πρὸς σε, ἢ διψήσας, ἢ
ἐν γομῶν, ἢ αἵματός, ἢ ἐν φυ-
λακῇ, καὶ ὁ διακονήσας σου.

*Lors aussi ceux-là lui responderont,
disant, Seigneur, quand t'auons-nous
veu avoir faim, ou soif, ou estre es-
tranger, ou nud, ou malade, ou en prison, &
ne t'auons point serui?*

39. Aut quando te vidimus infirmum, aut in carcere: & venimus ad te?

Or when saw we thee sicke: or in prison: and came unto thee?

40. Et respondens rex, dicit illis, Amen dico vobis, quamdiu fecistis uni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis.

And the King shall answer and say unto them: Verily I say unto you: in as much as ye have done it unto one of the least of these my brethren: ye have done it to me.

41. Tunc dicet & his qui à sinistris erunt, Discedite à me maledicti in ignem æternum qui paratus est diabolo & angelis eius.

Then shall hee say unto them on the left hande: Departe from me ye cursed into everlasting fire: which is prepared for the devill and his Angels.

42. Esurivi enim: & non dedistis mihi manducare, sitivi: & non dedistis mihi potum.

For I was an hungred: and ye gave me no meate: I thirsted: and ye gave me no drinke:

43. Hospes eram: & non collegistis me, nudus: & non operuistis me, infirmus, & in carcere: & non visitastis me.

I was a stranger: and ye lodged me not: I was naked: and ye clothed me not: sicke: and in prison: and ye visited me not.

44. Tunc respondebunt ei & ipsi, dicens, Domine, quando te vidimus esurientem, aut sitientem, aut hospitum, aut nudum, aut infirmum, aut in carcere: & non ministravimus tibi?

Then shall they also answer him saying: Lord: when saw we thee an hungred: or athirst: or a stranger: or naked: or sicke: or in prison: and did not minister unto thee?

39. Wenn haben wir dich frantz oder gefangen gesehen / vnd sind zu dir kommen?

Daer haßte wir seet dig frantz oder fangen: oder ertröme til dig?

40. Vnd der König wirdt antworten / vnd sagen zu ihnen: Warlich ich sage euch / was ihr gethan habt einem vnter disen meinen geringsten Brüdern / das habt ir mir gethan.

Der König skal suare: oder siæ til dem: Gander haer siger ieg edet: / Quad som i haßte gort en aff disse mine minste Brødre / der haßte i gort mig.

41. Denn wirdt er auch sagen zu denen zur Linken: Gehet hin von mir: ir verfluchten / in das ewige Feuer / das bereitet ist dem teuffel vnd seinen Engeln.

Da skal hand oc siæ til dem høff den venstre haand: / Gaar bort fra mig: / I forbandede: i den ewige Ild / som er bered Diæffuelen oc hans Engle.

42. Ich bin hungerig gewesen / vnd ihr habt mich nit gespeiset. Ich bin durstig gewesen / vnd ihr habt mich nicht getrencket.

Ieg vaar hungriq: / oc i gaßte mig icke mad. Ieg vaar tørstiq: / oc i gaßte mig icke drick.

43. Ich bin ein Gast gewesen / vnd ir habt mich nicht beherberget. Ich bin nackt gewesen / vnd ir habt mich nicht bekleidet. Ich bin frantz vnd gefangen gewesen / vnd ir habt mich nicht besucht.

Ieg vaar fremmet: / oc i konde mig icke herbere. Ieg vaar nøgen: / oc i kledde mig icke. Ieg vaar slug oc fangen: / oc i besøgte mig icke.

44. Da werden sie jm auch antworten / vnd sagen: HERR / wenn haben wir dich gesehen hungerig / oder durstig / oder einen gast / oder nackt / oder frantz oder gefangen / vnd haben dir nicht gedienet?

Da skulle de oc saa suare hannem: / oc siæ: HERR. Daer haßte wi seet dig hungriq: / eller tørstiq: / eller fremmet: / eller nøgen: / eller slug: eller fangen: / Oc haßte icke dient dig?

39. Anck fdy gsmc tebe wß vßll nemomēho/neb w žalāfi/ a pñchāželi gsmc tobē?

Abø fiedyßmy cte wßdžiel ntes moenym/ābo w wicženiu/ y pñy: flichmy do ciebie?

40. A odpowijdage Král dij gim: Sazijšẽ prawym wám/ cožkoli gñie žmili gednomu ž Bratři tẽchto mých napmeny spřch/ minẽ gñie včini.

A odpowiedāiac Król rzecze im: Sāprawde powiedzam wam: Jleście uczynili jednemu z tych brāciøy moicy napmicy spřch/ minis cie uczynili.

41. Potom dij y tẽm křeřijž na ľewicy geho budau: Odegi dẽtež odemne žlořčeniž do oh: nẽ wẽčnẽho/ křeřijž gñie pñyprawen dāblu y Angelūm geho.

Edy rzecze y tym křořy polewicy beda: Jdžcie odem me pñy fletu w egien wicřny / křořy žgo: to wñy jest dyablu y Aniolūm iẽ: go.

42. Neb gsem lačnẽš / a neba: li gñie mi gñi: žijžul gsem / a neba: li gñie mi pñi:

Abowiemem lačnat / y nie dā: liācie mi iešč / pñagnolem / y nie ba: liācie mi pič.

43. Hostem gsem byl / a ne: pñigali gñie mne: Nāh / a ne: dišwali gñie mne: Nemocen a w žalāfi gsem byl / a nenaw: stijwili gñie mne.

Bytem goščiem / ā nie pñyic liācie mte / bytem nāgim / ā nie pñyodžialiācie mte / bytem mte moenym y w wicženiu / ā nie nāmedžialiācie mte.

44. Echdy odpowēdij ges mu pñi / tẽauce: Pāne / fdy gsmc tebe wñdali lačnẽho/ nebo žijžniwẽho / aneb wostem / nebo nahẽho/ neb nemocnẽho / aneb w žalāfi / a nepořlaužili gsmc tobē?

Thedy mu odpowiedsa y on: mo: wac: Pāne / fiedyžefmy cte wß džiel lačnacym ābo pñagnacym / ābo goščiem / ābo nāgim: ābo mte moenym / ābo w wicženiu / ā nie řlūžylimy tobie?

כה

45. הִידִּיּוּ יַעֲנֶה וַיֹּאמֶר
לְהִינּוּ אֲמִינוּ אָמֵן
לְכוּ דַכְּמָה דְּלֹא עֲבַדְתִּין
לְאִד מִן הָלִיז וְעוֹדָה אֶף
לֹא לִי עֲבַדְתִּין:

Allora egli risponderà loro, dicendo, Io mi dico in verità, che inquanto voi non l'havete fatto ad uno de questi minimi, ne tanto a me l'havete fatto.

46. וַיֹּאמְרוּ הָלִיז לְתַשְׁבֵּיקָה
דְּלַעֲלֵם וְדִיקָה לְחַיִּי
דְּלַעֲלֵם:

E così questi andaranno ad supplir lo eterno, e a giustif. d. la vita eterna.

כו

1. וְהוּא דְּכֹד שְׁלָם יִשׁוּעַ
כָּלִיז מִלִּיזָה הָלִיז אָמֵר
לְתַלְמִידוֹהִי:

Et auant que par che l'u v hebbe finite tutte queste parole, disse d. a suoi discipoli.

2. דְּלַעֲלֵם אֲתִתִּין דְּבִתְרָת
תְּרִיזוּ יוֹמִין הוּא בְּתַחֲתָהּ
וְכִתְּבָה דְּאִתְּבָה מִשְׁתַּלְּמִים
דִּי דִיקָה:

Vos sapete che dentro à due giorni si fa la festa de la Pasqua, & el Figliuol de l' homo farà dato ad esser crucifisso.

3. הִידִּיּוּ אֲתַכְּשִׁי רַבִּי כִּי
כִּתְּבָה וְכִתְּבָה אֲתַכְּשִׁי
דְּעִמָּה לְדִתְּהָ דְּרַב כִּתְּבָה
לְאִתְּבָה קִיבָה:

All. e siccome pregavano i principali Sacerdotes, & i scribi, & i ancyeni populi de la casa dei Canany, &c. che si chiamano Caipha.

4. וַאֲתַמְלִכּוּ עִי יִשׁוּעַ
דְּכִנְכְּרָה וְאֲתַדְּוִנְהִי וְ
וְאֲתַסְּלִינְהִי:

E consultarono in seme d. p. gaur. l'ay con inganno, a farla morire.

5. וַאֲמָרוּ הוּא לֹא
בְּעִדְעִידָה דְּלֹא יִהְיֶה
שְׂגוֹשָׁה בְּעִמָּה:

E dicevano, Non sia nel dì de la festa, acciò che non si faccia tumulto nel populo.

6. וְכִד הוּא יִשׁוּעַ בְּבֵית
עֲנִיָּה בְּבֵיתָה דְּשִׁמְעוֹן
דְּרַבִּי:

Har essendo l'ay in Bethania, in casa de Simon lebbroso.

כה

45. אִז יַעֲנֶה לָהֶם לֵאמֹר אָמֵן
אָמֵר לָכֶם כֹּל אֲשֶׁר לֹא עֲשִׂיתֶם
לְאִחַד מִמֵּעֲטִים הָאֵלֶּה וְגַם
לִי לֹא עֲשִׂיתֶם:

Entonces responderles ha, diciendo, Decierto os digo que en quanto no lo hezistes à vno de estos pequennitos, ni à mi lo hezistes.

46. וְלִכּוּ אֵלֶּה אֶל־עֲנֵשׁ הָעוֹלָם
וְצַדִּיקִים לְחַיִּי כֹל־עוֹלָמִים:

Y irán estos al tormento eterno, y los justos à la vida eterna.

כו

1. וַיְהִי־כֵּן אֲשֶׁר כָּלָה יִשׁוּעַ כָּל־
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אָמֵר אֶל־
תְּלָמִידָיו:

Y Aconteció que como vno acabado Iesus todas estas palabras, dixo a sus Discipulos,

2. יָדַעְתֶּם כִּי אַחֵר יוֹמִים יְהִי
הַפֶּסַח וּבֶן־הָאָדָם יִמָּסֵר לְהַצְלִיב:

Sabeys que dentro de dos dias se haze la Pascua: y el Hijo del hombre es entregado para ser crucificado.

3. אִז נִקְהָלוּ שְׁלֵי הַכֹּהֲנִים
וְסוֹפְרִים וְזִקְנֵי הָעָם אֶל־הָצַד
כֹּהֵן הַגָּדוֹל הַקָּדָה קַיָּפָה:

Entonces los principes de los Sacerdotes, y los Escribas y los Ancianos del Pueblo se juntaron, al patio del Pontifice, el qual se llamaua Caiphas.

4. וַיִּזְעֻזוּ לְהַשִּׁי אֶת־יִשׁוּעַ
בְּמִדְמָה וּלְהָרוֹג:

Y tuvieron consejo para prender por enganno à Iesus, y matarlo.

5. וַיֹּאמְרוּ אֶל־בְּיוֹם הַחֵדָּשׁ מִן־
תְּהִיָּה מְהוֹמָה בָּעָם:

Y dezian, No endia de fiesta: porque no se haga alboroto en el pueblo.

6. וּכְאֲשֶׁר הָיָה יִשׁוּעַ בְּבֵית־
עֲנִיָּה בְּבֵית שְׁמַעְיֹן הַמַּצְרִיעִי:

Y estando Iesus en Bethania en casa de Simon el leproso.

כז.

45. Τότε ἀποκριθήσεται αὐτοῖς,
λέγων· ἀμὲν λέγω ὑμῖν, ἵφ' ὅσον
οὐκ ἐποιήσατε ἐῖς τὸν ἐν τούτοις τῶν ἐλαχίσ-
των, οὐδ' ἐμοὶ ἐποιήσατε.

*Lors il leur respondra, disant, En verité ie vous di, qu'entant que vous ne l'auez point fait à l'un de ces plus pe-
tus, vous ne me l'auez point fait ausi.*

46. Καὶ ἀπολεύσονται οἱ ἄγιοι εἰς
καλάσιν αἰώνιον· οἱ δὲ δίκαιοι εἰς
ζωὴν αἰώνιον.

*Et ceux-ci s'en iront aux peines eter-
nelles: mais les iustes s'en iront à la vie
eternelle.*

Κ Ε Φ Α Λ. · κς'.

Καὶ ἐγένετο ὅτι ἐτίλειον ὁ ἡ-
γὼς καὶ τὰς αὐτῶν λόγους τὰς
αὐτῶν, εἰς τὴν νύκτα τῶν μαθητῶν αὐτοῦ.

*Et aduant quand Iesus eut acheneé
tous ces propos, qu'il dit à ses disciples.*

2. Οἶδατε ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας
τὴ πασχα γίγται, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ
ανθρώπου παραδίδεται εἰς τὸν θάνατον.

*Vous savez que d'dans deux iours la
solennité de la Pasque se fait. & le Fils
de l'homme s'en va estre lué pour estre
cruifié.*

3. Τότε συνήχθησαν οἱ ἀρχιε-
ρεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ πρε-
σβύτεροι ὁ λαὸς οὖν αὐτοῦ ὡς
δὲ χειρὸς, ὡς λεγεμὴν καὶ αὐτοῦ.

*Lors s'assemblerent les principaux
Sacerdotes, & les Scribes, & les An-
ciens du peuple en la salle du souverain
Sacerdoteur, nommé Caiphe.*

4. Καὶ συνελθόντες ἔσταν
ἐπισυνάγουσιν ὅλον, καὶ δύναν-
ται νύκτωρ.

*Et tindrent conseil de saisir Iesus
par surprise, & de le mettre à mort.*

5. Ἐλεγει δὲ, μὴ ἐν τῇ εὐεργεσίᾳ
μὴ θόρυβος· ἀλλ' ἐν τῷ λαῷ.

*Mais disoyent-ils, Non point durant
la feste, de peur qu'il ne se face tumulte
entre le peuple.*

6. Τοῦ δὲ ἡγεῖς ἡγομένου ἐν βηθη-
νίᾳ, ἐν οἰκίᾳ σίμων· ὡς λεγέται.

*Et comme Iesus estoit en Bethania,
en la maison de Simon, dit le lepreux.*

7. קרבת

כז

7 קָרַבְתָּ לָהּ אֶת־תַּנְתִּי
דָאִית עֲלֶיהָ כְּטִיפֶתָנָה
דְּבוֹשָׁתָא דְּבִסְמָא כְּלִי דְּמִיָּא
וְאִשְׁפַּעְתָּהּ עַל רִגְלָהּ דִּישׁוּעָה
פַּד סְמִיךְ:

*Era venuta a lui una donna che ha-
veva un vaso d'alabaastro d'un unguento
de gran precio, e sparselo sopra el capo de
esso che sedeva.*

8 הָיוּ יָדָיו תְּלִמְדוּהִי וְהָאֶתְבָּאֵשׁ לְהוֹן וְאָמְרוּ לֵאמֹנָה אֲבָדְנָה רִנְנָה:

*E sus discipulo con sedendo, et be-
bendo adegno, ducendo, et che proposito que-
sita perdim-*

9 מִשְׁכַּח הוּא גִיר דִּינְדָּוָן
הֲנֵנָה בְּסִלִּי וְיִתְיָהֵב לִמְסַכְנֵי:

*Causasia che questo unguento si po-
tente vendere un gran precio, e darlo a
poveri.*

10 יִשׁוּעָה בִּין דָּע וְאָמְרוּ לְהוֹן מִנְנָה מִלֵּאֵין אֲבָדְנָן לָהּ לְאֶתְתָּא עֲבָדָה שְׂפִירָה עֲבָדָה לְתָתִי:

*Il che avendo Iesus conosciuto, disse
loro, Perché date voi molestia a questa
donna? ella certamente ha fatto una bu-
ona opera quanto a me.*

11 בְּכָל־זֶבֶן גִּיר מִסְכְּנָה
אִית לָכִין עֲמֻכּוֹן לִי בִין לָא
בְּכָל־זֶבֶן אִית לָכִין:

*Voi habetote ben sempre de poveri
conesso voi, ma me non habetote qua sem-
pre.*

12 הָדָא בִין דְּאֶתְמִירָה
בְּסִמָּא הָדָא עַל גִּישְׁמִי אִיךְ
דְּלִמְקַבְרָנִי עֲבָדָה:

*Perche spargendo costei questo un-
guento sopra il mio corpo, et ha fatto per la
mia sepultura.*

13 וְאָמְרוּ אֶמְרָה אֲנִי לָכִין דְּאִיכְנָה דְּתִתְכַּחֵס
סְבִירָתִי הָדָא בְּכָל־הָ עֲלָמָה
יִתְמַלֵּל אֲחָה מִדֵּם דְּעֲבָדָה
הָדָא לְדוֹכְרָנָה:

*In es dico in vobis, et de nunc que sa-
ra predicato questo Evangelio per tutto el
mondo, si raccontara ancora cio che co-
stet ha fatto, in memoria de lei.*

14 הָדָו אֵל חַד מִן תַּרְעֵסָה
עֶסְר דְּמִתְקַרְנָה יְהוֹדְנָה
סְכִירוּטָא לְוִיתְרָבִי כְּהֵנָה:

*Altera vno de duodecim, et si chiama-
na Iudas Iscariote, secundum quod et principa-
lis Sacerdos.*

כז

7 גִּפְשָׁה אֶלֶּיָּהּ אִשָּׁה וּבִידָהּ מִן
בֵּהַט שְׁמוֹ יָקָר מֵאֹד וְהִשְׁפִּיךְ עַל
רִגְלָיו בְּשִׁבְתּוֹ:

*Vino a el vna muger con vn vaso de alabaastro
de vnguento de gran precio, y derramolo sobre
la cabeza de el estando sentado a la mesa.*

8 וַיִּדְּאוּ הַתְּלִמִּידִים וַיִּכְעֲסוּ
לֵאמֹר עַל־מַה הִתְאַבְּדָה הַזֹּאת:

*Lo qual viendo sus Discipulos enojaronse,
diziendo, Porque se pierde esto?*

9 כִּי יָכֹל הָשֶׁמֶן הַזֶּה לְהַפְכֹר
בְּרָב וּלְהַנְתִּי לְאֲבִיּוֹנִים:

*Porque este vnguento se podia vender por
gran precio, y darse a los pobres.*

10 וַיֹּדַע יִשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם
לְמַה תִּתְאַלְצוּ אֶת־הָאִשָּׁה כִּי
מַעֲשֵׂה טוֹב עָשָׂה בִּי:

*Y entendiendolo Iesus, dixoles, Porque days
pena a esta muger que me ha hecho buena obra?*

11 כִּי בְּכָל־עֵת אֲבִיּוֹנִים יִהְיוּ
עִמָּכֶם וְאִנִּי לֹא בְּכָל־עֵת אֶתִּיהָ
עִמָּכֶם:

*Porque siempre tendreys pobres con voso-
tros, mas a mi no siempre me tendreys.*

12 הִיא שָׁלְכָה אֶת־הַשְּׁמֶן
הַזֶּה עַל־רִגְלָיו לְקַבְּרָנִי עֲשֵׂתָהּ:

*Porque echando esto vnguento sobre mi
cuerpo, para sepultarme lo ha hecho.*

13 אָמַר אֲנִי אֹמֵר לָכֶם בְּכָל־
מְקוֹם אֲשֶׁר תִּקְרָא שְׁם אֲרֶתְ-
הַבָּשָׂר הַזֹּאת בְּכָל־הָאָרֶץ יֹאמֶר
אֶת־אֲשֶׁר עֲשֵׂתָהּ וְזֹאת לִזְכְּרוֹנָהּ:

*Decierto os digo que donde quiera que este
Evangelio fuere predicado en todo el mundo,
rambien sera dicho para memoria de ella lo que
esta ha hecho.*

14 אֶחָד הָלַךְ אֶחָד מִשְׁנֵי עֶשֶׂר
הַקָּרְנָה יְהוּדָה אִישְׁכָּרְיוֹטִי אֶל־
רִאשֵׁי הַכֹּהֲנִים:

*Entonces vno de los doze, que se llamava
Iudas Iscariote, fue a los principes de los Sacer-
dotes.*

כז.

7. Προσηλθὺς αὐτῇ ἡμεῖς αἰλά-
λασεν μύρον ἰχθυος βαρυτιμου, καὶ
κατέχευεν ἐπὶ τὰς κατὰ πόδας αὐτοῦ
ἀνακλινόμενος.

*Une femme estoit venue a lui, ayant
une boiste d'oignement de grand prix,
et l'auoit respandu sur la tette d'icelui
estant a table.*

8. Ἰδοὺτες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἠ-
γοράζοντες, λέγοντες· τίς τῆς αἰ-
σῶλας αὐτῆς;

*Et ses disciples voyans cela, furent
indignés, disant, A quoi sert ce degast?*

9. Ἦδιον ἂν γὰρ εἶναι τὸ μύρον
ἐὸν πωλεῖν πολλόν, καὶ διελῶσαι
πένυχος.

*Car cest oignement pouuoit estre
vendu beaucoup, & estre donné aux
poures.*

10. Γινέσθαι δὲ ἰησοῦς, εἰπὼν αὐτοῖς·
τί καὶ καὶ παρέρχεται τῇ γυναικὶ;
ἔργον γὰρ καλόν· εἰργάσασθαι ἐν ἐμῇ.

*Mais Iesus apperceuant cela, leur dit,
Pourquoi donnez-vous sa cherie a ce-
ste femme? car elle a fait un bon acte
enuers moi.*

11. Πάντοτε γὰρ εἴτε πτωχοὶ ἔχουσιν
μεθ' ἡμῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε
ἔχουσιν.

*Pourtant que vous auez tousiours
les pources avec vous: mais vous ne
m'auez point tousiours.*

12. Βαλεῖσθαι αὐτῇ τὸ μύρον ἐπὶ
τῶν ποδῶν μου, καὶ τὸ εὐα-
γγέλιον μου ἐπισημεῖται.

*Car ce qu'elle a respandu cest oigne-
ment sur mon corps, elle fa fait pour
l'appareil de ma sepulture.*

13. Ἀμὲν λέγω ὑμῖν· ὅπου εἰς αὐ-
τὴν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον ἐν ὅλῃ
τῇ οὐρανῇ, λαληθήσεται καὶ τὸ ἐπιση-
μεῖται αὐτῇ, οἷς μνημέσται αὐτῆς.

*En verité ie vous di, qu'en quelque
lieu que sera presché cest Euangile en
tout le monde, cela aussi qu'elle a fait
sera recité en memoire d'elle.*

14. Τὸν πορεύμενος οὖν ἰudas ισκα-
ριωτης, πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς.

*A donc l'un des douze, qui estoit ap-
pelé Iudas Iscariot, s'en alla vers les
principaux Sacerdoteurs.*

CAP. XXVI.

7. Accessit ad eum mulier habens alabastrum unguenti pretiosi, & effudit super caput ipsius recumbens.

There came vnto him a woman / which had a boxe of very costly oynment / and poured it on his head: as he sat at the table.

8. Videntes autem discipuli, indignati sunt, dicentes, Vt quid perditio hæc?

And when his disciples sawe ierusha had indignation: saying, What needeth this waie?

9. Potuit enim istud venditari multo, & dari pauperibus.

For this oynment might haue bene selde for much / and bene giuen to the poore.

10. Sciens autem Iesus, ait illis, Quid molesti estis huic mulieri? opus enim bonum operata est in me.

And Iesus knowinge / saide vnto them: What troubleth the woman? for shee hath wrought a good worke vpon me.

11. Nam semper pauperes habetis vobiscum: me autem non semper habetis.

For ye haue the poore alwayes with you: but me / shall ye not haue alwayes.

12. Mittens enim hæc unguentum hoc in corpus meum: ad sepelendum me, fecit.

For in this shee poured this oynment on my body: shee did it to burye me.

13. Amen dico vobis ubicunque prædicatum fuerit euangelium in toto mundo, dicetur & quod hæc fecit, in memoriam eius.

Verely I say vnto you: Where soeuer this Gospell shall bee preached throughout all the worlde: there shall also this that shee hath done: be spoken of for a memoriall of her.

14. Tunc abiit unus de duodecim, qui dicebatur Iudas Iscariotes, ad principes sacerdotum.

Then one of the twelue: called Iudas Iscariot: went vnto the chiefe Priests.

Das XXVI. Capitel.

7. Tratt zu im ein Weib/das hatte ein Glas mit köstlichem Wasser/vnd goß es auff sein Haupt/da er zu tisch saß.

Da traadde en Quinde til hannem / som haffde et Glas met saastelige Vand / oc vdsynte det paa hans Hoffue / som hand sad til bordet.

8. Da das seine Jünger sahen/wurden sie vntwillig / vnd sprachen: Was zu dienet diser vnrath?

Der hans Disciple det saac / toge de det til mistycke / oc sagde: Huor til tiener denne vraad?

9. Dises Wasser hett mocht theuer verkauft vnd den Armen gegeben werden.

Denne Vand maatte bleffuer dyre solt / oc giffue Jattige.

10. Da das Iesus merckte / sprach er zu ihnen: Was bekümmert jr das Weib? Sie hat ein gut Werk an mir gethan.

Der Iesus der merckte / sagde hand til dem / Hun bekümmert denne Quinde? Hun haffuer gjort en god gerning mod mig.

11. Ir habt allezeit Arme bey euch / mich aber habt jr nicht allezeit.

I haffue altid Jattige hos edet / Men mig haffue i icke altid.

12. Daß sie diß Wasser hat auff meinen Leib gegossen/hat sie gethan/daß man mich begraben wurd.

At hun vdsynte denne Vand paa mit legeme/haffuer hun gjort / at mand skal begraffue mig.

13. Warlich ich sage euch / Wo diß Euangelium gepredigt wurd in der ganzen Welt/da wurd man auch sagen zu ihrem gedechtniß / was sie gethan hat.

Sandelige ieg si ger eder / Huor sem dette Euangelium bliffuer predicket i den gantze Verden/der skal mand oc siac til hendis Husommelse / Huad hun haffuer gjort.

14. Da gieng hin der zwölffen einer / mit Namen Judas Ischarioth / zu den Hohenpriestern.

Da gick en bort aff de Tolf / som hed Judas Ischarioth / til de Ypperste Prester.

Kapitola XXVI.

7. Pristaupi laf němu žena magicej Nádobu Alabastru: mau Nasti drahe / v vopila gi na hlavu geho / vdyj sedel za Stolem.

Prystá bylá do něgo nemiš ástá mžiac sloicť mšaci kostrov: ney / v vylá lá bylá na glowe as go gdy siedziat v stole.

8. Avdauce to Vědnujco / rozhněvali se / řkauce: V čemu gejt žrátá tato?

Co vidzac vczntowie tego / rozgniewáli sie mówiac / Na což chávtrák?

9. Neb mohla tato mast pros dána byti za mnoho / a dāno býti chudým.

Abowiem možno te mās drogo przedać / rozdac to ubo / gým.

10. Avěda to Gejys / řekl jim: Proč ja žlě mātē této Je nē? dobrýť žagistē stuceť včis nla na demnau?

Co gdy poznal Gejys / řekl im: Proč e jažu nēť zadawacie ter nie wieście? gdyž dobrý vczys nēť přecw to mnie vczynila.

11. Neb chudē rozdycty mātē a sebau / ale mne ne rozdycty miji budce.

Abowiem jáwše bedžecie mīec vbojie miedzy soba / Ale mne me jáwše mīec bedžecie.

12. Vnliwšy žagistē tato Nasti tuto na mē / řlō / ku po / hč / bu mēmu to včnila.

Do iž thā onē mšac vypuáie lá náciato moreto vczynila dla pogrzebu mego.

13. Žagistē pravim wām: Kde, ohi kážāno bude Ewan gelium toto po rošsem Swētē / budeť pravmo / je to včnila na památku gegy.

Žáprawde powiedam wam / Gdžic kolwieť bedžie przepowieš dāna Ewāgelia ta po wšyřkum šwētiely to co onā vczynila / be džie powiedano ná pa mātke icy.

14. Echdy odsel geden ze dwanáci / kterž slaul Bidáso Jškariotstý / k knižatům kněžstvá.

Ecdy sedšy leden ze dwunás / ie / korego wano Judas Jškrys / ches do Asjazat kaplanich.

13

15 וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ תִּרְצֶה לְתֵת-לִי
וְאֲנִי אֲסַגִּירָנּוּ לָכֶם וְהָמָּה גִּבּוֹר
לִי שְׁלֹשִׁים כֶּסֶף :

Y dixoles, Que me querays dar, y yo os lo entregaré: y ellos le fennalaron treynta pieças de plata.

16 וַיִּמָּצֵא בִקְשׁ עָלָיו לְהַסְגִּיר
אֹתוֹ :

Y desde entonces busca oportunidad para entregarlo.

71 וַיְבִיחַ אֶחָד לַמָּצוֹת קָדְמוֹ
 הַתְּלָמִידִים אֶל־יֵשׁוּעַ וַיֹּאמְרוּ
 לוֹ יֵאָכֵל תְּרַצָּה וְנִסֶּיךָ לָנוּ לֵאמֹל
 אֶת־הַפֶּסַח :

Y el primer día de la fiesta de los panes sin levadura vinieron los Discípulos à Jesús diziendo le, Donde quieres que te aderecemos para comer el cordero de la Pascua?

18 וַיֹּאמֶר לְכֹה אֶל־הָעִיר
לְפָלְמוֹץ וַיֹּאמְרוּ לוֹ הַמַּלְיָד אֹמֵר
עָלֵינוּ קְרוֹבָה הִיא אֲחֵרָה אֲנֵנוּ
אֶת־הַפֶּסַח עִם בְּלִמְדֵּי :

Y el dixo, Id à la Ciudad à vno, y dezilde, El Maestro dize, Mi tiempo està cerca: en tu casa haré la Pascua con mis Discipulos.

19 וַיַּעַשׂ הַתְּלָמִידִים כְּאֲשֶׁר
צִוָּה אֲוֹתָם יֵשׁוּעַ וַיָּכִינוּ אֶת-
הַפֶּסַח :

Y los Discipulos hizieron como Iesus les mandó, y adereçaron la Pascua.

20 נִיחָהּ צֶדֶק וַיִּסְמְךָ עֲלֵם-
שָׁנִים עֶשֶׂר :

Y como fue la tarde del día, sentose á la mesa con los doce.

2) וַיֹּאמֶר אֲכִלְךָ וַיֹּאמֶר אֲכִלְךָ
אֲכִלְךָ לָכֵן כִּי אֶחָד בְּמִכְכֶּם
יִסְגִּירֶנִּי :

Y comiendo ellos, dixo, De cierto os digo, que vno de vosotros me ha de entregar.

22 וַיַּעֲבֹד מֶלֶךְ וַיִּחַלֵּץ אִישׁ
אִישׁ מִמֶּהם לֵאמֹר, אֵלֵינוּ הָאֱלֹהִים
אֲנִי הוּא אֲדֹנָי :

Y ellos entristecidos en gran manera, comen-
çó cada vno de ellos à dezir, Soy yo Sennor?

85.

Et leur dir, Que me voulez vous donner, & ie le vous lurrerai ? Et ils lui confièrent trente piécets d'argent.

Et dès lors cherche-t-il opportunité pour le liure.

Or le premier jour de la fête des pains sans levain, les disciples vindrent à Jesus lui disant, Où veux-tu que nous t'appressions à manger l'agneau de Pâque?

Et il respondit, Allez en la ville vers
vu tel, & lui dites, Le Maître dit, Mon
temps est pres, ie ferai la Pâque chez
toi avec mes disciples.

Et les disciples firent comme Jésus leur avoit ordonné, & préparèrent la Pâque.

Quand donc que le soir fut venu, il se mit à table avec les douze.

Et comme ils mangeoient, il dit, En vérité ie vous di, que l'un de vous me trahira.

Alors ils furent fort contristés, & chacun d'eux se prit à lui dire, Seigneur, est-ce moi ?

כו

23. הוּ דִין עֲנָא וְאָמַר מִן
דְּעֲבַע אִידָּה עָמִי בְּלִגְתָּהּ
הוּ יִשְׁלַמְנִי:

*Et egli respondendo, disse, Celui che
ha intinto con mano la mamma nel piatto,
affo me tradira.*

24. וְכִרְהָ דְּאִנְשָׁא אֲחֵרָא
אִיכְנָא דְּכִתִּיב עֲלֵיהּ דִּי
לֵה דִין לְגִבְרָתָהּ הוּ דְּבִאִידָּה
בְּרָה דְּאִנְשָׁא מִשְׁתַּלֵּם
פִּקְחָהּ הוּא לֵה לְגִבְרָתָהּ הוּ
אֵלֹהֵי לֵא אֲתִילֵד:

*Certamente il Figliuel de l'huomo
sene va, si come de lui e scritto: magna e
quell' huomo, da cui il Figliuel de l'huo-
mo e tradito. Buono sarebbe stato per lui
se quell' huomo non fusse masato.*

25. עֲנָא יְהוּדָּה מִשְׁלַמְנָא
וְאָמַר דִּלְמָא אֲנָהּ הוּ רַבִּי
אָמַר לֵה יֵשׁוּעַ אֲנִי מַבְדִּיל:

*E Giuda ilqual lo tradì, risponden-
do, disse, Macistro, son io quello? Egli dice
a lui, Tu l'has detto.*

26. כִּד דִין לַעֲסִין שְׁקֵרָא
יֵשׁוּעַ לְחִמָּה וְכִד וְקִצְנָא
וְיָהֵב לְתַלְמִידוֹתָי וְאָמַר
סְבִי אֲכֹלוּ הֵנוּ בְּנֵי:

*E mentre ch'essi mangiavano, Iesus
prese del pane, e renduto ch'egli hebbe le-
grato, lo spezzò, e dette lo a discipulo, e
disse, Pigliate, mangiate, questo e il mio
corpo.*

27. וְשָׁקַל בְּסֵטָא וְאֲחֵרָא
וְיָהֵב לֵהוֹן וְאָמַר סְבִי א
אֲשַׁנְתֵּם מִנָּה בְּלִכּוֹן:

*Di l'asprezo il bicchiero, e renduto le
gratie, e dette loro, dicendo, Benetene
tutti.*

28. הֵנוּ דְּמִי דְּדִיתִיקָא
חֲתָנָא דְּחִלְףָּ סְנִינָא
מִתְאַשֵּׁד לְשׁוּבְקָנָא
דְּחִטְהָ:

*Persinche questu e il mio sangue, che
e del nuovo Testamento, ilqual si sparge
per molti in remission de peccata.*

29. אָמַר אֲנִי לְכוּ דִין
דֵּלֵא אֲסַתָּא מִן הָאָה מִן
הָאָה לֵדָּה דְּגִבְתָּא עֲדִמָּה
לְיוֹמָא דְּכֵה אֲשַׁתִּיהּ
עֲמִכּוֹן חֲתָנָא בְּמַלְכוּתָהּ
דְּאֵלֵהָ:

*E dissemi che io non beverò da hora
inante di questo fructo de vite, anfin a
quel giorno quando io lo beverò cono-
scio, in il regno del Padre mio.*

כו

23. וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֲשֶׁר יִטְבִּיל אֶתִּי
אֲחֵרֵדוּ בְּקַעֲרָה הוּא יִסְגִּירֵנִי:

*Entonces el respondiendole, dixo, El que mete la
mano conmigo en el plato, este me ha de entregar.*

24. וַיֵּאָכֵל בְּרֵחֵהָדָם יֵלֶךְ בְּאֲשֶׁר
נִכְתָּב עָלָיו וְאֵי לְאָדָם הָהוּא
אֲשֶׁר בּוֹ בְּרֵחֵהָדָם יִמָּסֵר טוֹב
הֵיחָ לֹו אֲשֶׁר לֹא נִלְדָּה הָאָדָם
הָהוּא:

*A la verdad el Hijo del hombre va, como
esta escripto de el: mas ay de aquel hombre por
quien el Hijo del hombre es entregado. bueno
le fuera al tal hombre no auer nacido.*

25. וַיַּעַן יְהוּדָּה אֲשֶׁר מָסֵר אֹתוֹ
וַיֹּאמֶר הֵאֵם אֲנִי הוּא רַבִּי וַיֹּאמֶר
לֹו אֵת אֲמַרְתָּ:

*Entonces respondiendole Judas, que lo en-
tregara, dixo, Soy yo por ventura Macistro? Di-
zele, Tu lo has dicho.*

26. וּבְאֲשֶׁר אָכְלוּ לָקַח יֵשׁוּעַ
אַת־חֶלֶם וּבִרְרָה וַיְפָרֵס וַיִּתֵּן
לְתַלְמִידָיו וַיֹּאמֶר קָחוּ וְאָכְלוּ
זֶה הוּא גּוֹפִי:

*Y comiendo ellos, tomó Iesus el pan, y auien-
do hecho gracias, partiolo, y dió a sus Discipu-
los, y dixo, Tomad, comed: esto es mi cuerpo.*

27. וַיִּקַּח אֶת־חֶכֶם וּבִרְרָה וַיִּתֵּן
לָהֶם לֵאמֹר שְׁתוּ מִמֶּנּוּ כֻלְכֶּם:

*Y tomando el vaso, y hechas gracias dióles
diciendo, Beved de el todos.*

28. כִּי זֶה הוּא דָמִי דָם בְּרִית
הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר עַל־רַגְלֵי גִשְׁפָּה
לְכַפֹּר עֲוֹנוֹתָם:

*Porque esto es mi sangre del Nuevo testa-
mento, la qual es derramada por muchos para
remission de los peccados.*

29. וְאֲנִי אֹמֵר לָכֶם כִּי מֵעַתָּה
אֵינִי שׁוֹתֶה מִיַּיִב הַגִּבּוֹר הַזֶּה
עַד הַיּוֹם הַהוּא אֲשֶׁר אֲשַׁתִּיהּ
אִתְּכֶם חֲדָשׁ בְּמַלְכוּת אָבִי:

*Y digo os que desde agora no beveré mas de
este fructo de vid, hasta aquel dia, quando lo ren-
go de beuer nuevo con vosotros en el Reyno de
mi Padre.*

כז.

23. Ο ὁ γὰρ παραβύτης ὁ ἴππος, ὁ ἱμ-
βαίνας μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ τραπέζῳ
τίω χάριτος, ὅτις με πείθει δούλει.

*Mais il leur respondit, & dit, Celui
qui a mis sa main au plat pour tremper
avec moi, c'est celui qui me trahira.*

24. Ο ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ὑπάγει, καθὼς γέγραπται περὶ αὐ-
τοῦ, ὅτι τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ
δὲ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παρεδίδο-
ται. καλὸν τοῦ αὐτοῦ, εἰ οὕτως ἐγὼ
ἵδω ὁ ἀνθρώπος ἐκείνῳ.

*Or quant au Fils de l'homme, il s'en
va selon qu'il est escrit de lui: mais mal-
heur à cest homme-là, par lequel le Fils
de l'homme est trahi: il eut esté bon à
cest homme-là de n estre point né.*

25. Ἀπεβύτης ὁ ἰουδας ὁ πείθων
διδούς αὐτοῖς, εἶπεν, μήτι ἐγὼ σίμου
μακάρι; λέγει αὐτῷ, οὐκ ἔστιν.

*Et Judas qui le trahissoit respondant
dir, Macistre, est-ce moi? Il lui dit, Tu
l'as dit.*

26. Ἐδίδόντων δὲ αὐτοῖς, λαβὼν
ὁ ἰησοῦς τὸν ἄρτον, καὶ εὐχαριστή-
σας, ἐκλάσας, καὶ ἰδίῳ τοῖς μαθη-
ταῖς, καὶ εἶπεν, λαβετε, φάγετε· ὅ-
τι ἐστὶ τὸ σῶμά μου.

*Et comme ils mangenoient, Iesus
print le pain: & apres qu'il eut rendu
graces, il le rompit, & le bailla à ses di-
sciples, & dit, Prenez, mangez: ceci est
mon corps.*

27. Καὶ λαβὼν τὸ ποτήριον, καὶ
εὐχαριστήσας, ἔδωκεν αὐτοῖς, λέ-
γων, πίνετε ἐξ αὐτοῦ πάντες.

*Puis ayant prins la coupe, & rendu
graces, il la leur bailla delant, Beuvez en
tous.*

28. Τὸ πρῶτον εἶπεν τὸ αἶμά μου,
τὸ τῆς καινῆς διαθήκης, τὸ περὶ
πολλῶν ἐκχυμένον εἰς ἄφεσιν
ἁμαρτιῶν.

*Car ceci est mon sang, le sang du
nouveau Testament, lequel est respandu
pour plusieurs en remission des peches.*

29. Λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι ἐγὼ μὴ πίνω
αὐτὸν ἄρτον ἐκ τῆς θύτης ἕως
τῆς ἡμέρας ἐκεί-
νης, ὅταν αὐτὸ πινῶ μετ' ὑμῶν ἐν
τῷ βασιλείῳ τοῦ πατρὸς μου.

*Or ie vous di, Que de puis ceste heu-
re ie ne boirai de ce fruit de vigne,
iusques à ce iour-là que ie le boirai
nouuea avec vous au royaume de mon
Pere.*

CAP. XXVI.

23. Aripse respondens, ait,
Qui inringit mecum manum
in paropside, hic me tradet.

And he answered and said, He that
bippeth his hand with me in the dish /
he shall betray me.

24. Filius quidem homi-
nis vadit, sicut scriptum est
de illo: vix autem homini il-
li, per quem filius hominis
traderetur: bonum erat ei, si
natus non fuisset homo ille.

Surely the Sonne of man goeth his
way, as it is written of him: but wo be
to that man by whom the Sonne of
man is betrayed: it had bene good for
that man if he had neuer bene borne.

25. Respondens autem Ju-
das qui tradidit eum, dixit,
Nunquid ego sum Rabbi?
Ait illi, Tu dixisti.

Then Judas which betrayed him /
answered and said, Is it I, Master?
He said unto him, Thou hast said it.

26. Conantibus autem eis,
accepit Iesus panem, & be-
nedixit, ac fregit: deditque
discipulis suis, & ait, Acci-
pite, & comedite: hoc est
corpus meum.

And as then they did eat, Jesus took
the bread: and when he had giuen thanks
he brake it, and gaue it to the disciples:
and said, What eateth this is my body.

27. Et accipiens calicem,
gratias egit: & dedit illis, di-
cens, Bibite ex hoc omnes.

And he took the cuppe: and when
he had giuen thanks, he gaue it them:
saying, Drinke ye all of it.

28. Hic est enim sanguis
meus novi testamenti, qui
pro multis effundetur in re-
missionem peccatorum.

For this is my blood of the New
testament: that is shed for many: for
the remission of sinnes.

29. Dico autem vobis, non
bibam amado de hoc gemit-
ne vitis usque in diem illum,
cum illud bibam vobiscum
novum in regno patris mei.

I say unto you: that I will not drinke
henceforth of this fruite of the vine
until that day, when I shall drinke it
newe with you in my fathers kingdome.

Das XXVI. Capitel.

23. Er antwortet vnd sprach: Der
mit der Hand mit mir in die Schüssel
tauchet/ der wirdt mich verrathen.

Hand suarede / or sagde / Den som bypper mit
haanden mei mig i Sadel / hand skal forraade mig /

24. Des Menschen Son gehet zwar
dahin/ wie von ihm geschrieben steht:
Doch weh dem Menschen durch wel-
chen des Menschen Son verrathen
wirdt/ Es were ihm besser/ daß der
selbige mensch noch nie geboren were.

Wennistens Son gaar viffelige der henn / hie son
der staar screeffte om hannem / Doq Be der Wenniste /
red husselker Wennistens Son bliffuer forraade / Der
vaare hannem bedre / at der samme Wenniste haaff-
te veret sed.

25. Da antwortet Judas/ der ihn
verrieth/ vnd sprach: Bin ichs Rab-
bi? Er sprach zu ihm: Du sagestis.

Da suarede Judas, som hannem forraade / or
sagde / Er der ieg Rabbi? Hand sagde til hannem,
Du siger det.

26. Da sie aber assen/ nam Jesus
das Brodt/ danket/ vnd brach's
vnd gabs den Jüngern/ vnd sprach:
Nemet/ esset/ das ist mein Leib.

De der de oede / Tog Ihesus Brodet / takkede / oc
brod det / oc gaff Disciplene det / oc sagde / Taget / edet /
Der er mit legeme.

27. Vnd er nam den Kelch/ vnd
danket/ vnd gab ihnen den/ vnd
sprach: Trincket alle darauß.

De hand tog Kalcken / oc takkede / gaff dem den / oc
sagde / Dricket alle der aff.

28. Das ist mein Blut des neuen
Testaments / welches - vergossen
wurde für vil / zur vergebung der
Sünden.

Det er mit Blod som er der nyt Testamentis /
husselker som bliffuer vdgjnder for mange / til syndernes
forlabelse.

29. Ich sage euch/ ich werde von
nun an nicht mehr von diesem Ge-
wechs des Weinstocks trincken/ bis
an den tag/ da ichs neue trincken wer-
de mit euch in meines Vaters Reich.

Ieg siger eder / Jeg skal her efter icke mere dricke aff
deere som voser paa Vintra / indtil den dag / at ieg skal
dricke der nyt med eder i min Faders Rige.

Kapitola XXVI.

23. A odpowědźro / řekl: Kdo
sahá semnou rukau do Misky /
tenť mne pradij.

Non odpowiedá / ac rzekl / Ktoś
zr omeczył ze mna rękę w misie /
ten mne wyda.

24. Syn Jągiste Eflowěka
gde / watej psano o něm / ale bę-
ta Eflowetu temu / strze nęhoj
Syn Eflowěka grzen bude /
debręby bylo gmu / by se byl
ne narodil Elowek ten.

Syni Eflowiecy idzie iako
est napisano o nim / ale biada Eflo-
wieko w onchym przez Prorego
Syn Eflowiecy jest wydan / Do-
brze mu bylo aby się był nie naro-
dził Eflowiek ten.

25. Odpowiadaje pał Bi-
dąs kteryj ho pradił / řekl: Jda-
li ja gsem Wistřet / Ržekl ge-
mu: Ty gřř řekl.

Non odpowiedá / ac Judas Progy
go wydal / rzekl / A jaż ja jest Wist-
řet / Ržekl mu / Powiedział.

26. A když odvěřčeli / wzał
chleb Bęjys / a dobrořčil y
lámal / a dával Wcdmym
sypin / řka: Wezměte a gęřte /
Toto gęř Eflo mę.

A gdy oni sedli / wzał Iesus
chleb / a podjękowawszy / łamał y
dał uczniom / rzekl / Biercie / i es-
cie / toć jest ciało moje.

27. A wzał Kalich dęřę ři-
ni / a dał gım / řka: Pijte z toho
wřřęřni.

A wjąwszy Kieich / podjęko-
wał y dał im rzekl / Pijcie z to-
wřřęřcy.

28. Nebo tato gęř Krew mą-
nowęho Ewędęwřj / kteryj za
mnohę woliwáse / na odpu-
řčęni hęřchaw.

Abowiem toć jest Krew mą-
nowego Testamentu / ktera bla-
wiele ich bywa rozlaná na odpu-
řčęnie grzechow.

29. Ale prawřřim wám / Je-
giř nebudu piti z tohoto plor
du winnęho řčřne / až do onę-
ho dne / když gęř piti budu s
wám / nowę w řřalowsřřoj
Diece męho.

A powędam wam / iż nie bede
pił od řčř z tego to cwoć winnis-
ce / až w on dęřę gdy ja bede pił s
wám / nowę w Řřelowsřřoj oyeř
męgo.

כ

30. וְשִׁבְחוּ וְנִשְׁבְּחוּ לְטוֹר
וְיִתְּנֵהּ:

*E detto che habbero l'hymno, se al Olio-
rono al monte de gli Oliui.*

31. הִידִינוּ אָמֵר לְהוֹן יִשׁוּעַ
אֲנִתֵינוּ כְּלָכוֹן תִּתְּכַשְׁלוּ בִּי
כִּהְיֵא לְלֵנָה כְּתִיב גִּיד
וְאִמְרָנוּ לְרַעְיָנוּ ו
וְתִתְּכַדְרוּ עֲרֵבָא דְעֵנָה:

*Allor Iesus dice loro, Tutti voi que-
ste nocte vi scandalizate per causa mio-
perche ego ò servo lo percolare il pa-
store, e le pecore del gregge si dispergo-
ranno.*

32. מִן בֵּית דִּקְהָא אָנֵנוּ
הִיו קִדְּם אָנֵנוּ לְכוֹן
לְגַלִּילָא:

*Ma poi ch'io sarò resuscitato, e ande-
rò innanzi in Galilea.*

33. עֲנָא כִּאֲפָא וְאִמְרָ לֵה
אִפּוֹן כָּל גִּט יִתְּכַשְׁרָ בְּךָ
אֲנָא מִמָּתוֹס לֹא אֲתִתְּכַשְׁלָ
בְּךָ:

*Respondendo Pietro gli disse, Se ben
tutti si scandalizano in me per causa tua, io
non mi scandalizzo, et non giamai.*

34. אָמֵר לֵה יִשׁוּעַ אִמְרִין
אָמֵר אָנָּה זֶה דְּבִתְּכֵנוּ
לְלֵא קִדְּם דְּיִתְּכַרְבֵּנוּ
תְּדַבֵּרְנוּ תִּלְרֵי וְנִבְּדִין
הִתְּכַפּוֹר בִּי:

*Iesus gli disse, Io te dico in verita, che
questa nocte prima ch'el gallo canti, tu me
rangerai tre volte.*

35. אָמֵר לֵה בְּנֵאֲפֵנָה אֵן
יְהִיָּא לִי לְמָמַת עִמָּךְ לֹא
אֲכַפּוֹר בְּךָ וְהִכְזִירָ אִף
כְּלָחוֹן תִּלְמִידָא אֲמֵרִין:

*Pietro gli dice, Se ben me bisognasse
morir con te, io non ti rinnegare. Simil-
mente disse ancor tutti gli altri disci-
puli.*

36. הִידִינוּ אָתָּא עֲמָהוֹן
יִשׁוּעַ לְרוֹכְתָא דְּמִתְּקֵינָא
גִּיד סִימֹן נִאֲבִיד
לְתִלְמִידוֹהִי תָבוּ הִרְבָּא
עַד אֲנִל אֲצִלָּנוּ:

*Allor Iesus s'envoie avec eux en un
lieu chiamato Gethsemane, e dice a's dis-
cipuli, Sedetemi qui infra d'ante ch'io
vada cola a fare oratione.*

כ

30. וּבְנֵאֲשֶׁר הִשְׁתַּבְּחוּ יֵצֵא אֵלֶי-
הֶר הַיְיָתִים:

*Y quando ouieron dicho el hymno, salie-
ron al monte de las Oliuas.*

31. אֵן אָמֵר לָהֶם יִשׁוּעַ כְּלָכֶם
תִּתְּכַשְׁלוּ בִּי בַלִּילָה הַזֶּה כִּי נִכְתָּב
הֵן אֶת־הָרֹעָה וְתִתְּכַצֵּן הַצֵּאָן:

*Enonces Iesus les dize, Todos vosotros
serays escandalizados en mi esta noche. Porque
escripro esta, Heriré al pastor, y las ouejas de la
manada seran decramadas.*

32. וְאַחֲרֵי שְׁקִמְתִּי אֵלַי לְכֶם
בְּגַלִּילָה:

*Mas desque aya resuscitado, esperaroshe
en Galilea.*

33. וַיַּעַן בִּיטָה וַיֹּאמֶר לוֹ אִם
גַּם כְּלָם יִתְּכַשְׁלוּ בְּךָ אֲנִי לְעוֹלָם
לֹא אֲתִתְּכַשְׁלָ:

*Y respondiendó Pedro, dixole, Aunque
todos sean escandalizados en ti, yo nunca seré
escandalizado.*

34. וַיֹּאמֶר לוֹ יִשׁוּעַ אָמֵן אֲנִי
אֹמֵר לְךָ כִּי בֹנֵה הַלִּילָה בְּטָרֶם
יִקְרָא תִרְגְּמוֹל שְׁלֹשׁ בְּעֵמִים
תִּתְּכַשְׁנִי:

*IESus le dize, De cierto te digo que esta no-
che, antes que el gallo cante, me negaras tres
vexes.*

35. וַיֹּאמֶר לוֹ כִּימָה וְאִם צָרָכִי
לְמוֹת אֶתָּה לֹא אֲבַחֲשֶׁן וְלָכֵה
גַּם תִּלְמִידִיו כְּלָם אָמְרוּ:

*Dizele Pedro, Aunque me sea menester mo-
rir contigo, no te negare. Y todos los Discipulos
dixeron lo mismo.*

36. אֵן בֵּנָא אֲתָם יִשׁוּעַ לְמַגְדָּשׁ
תִּתְּקֵינָא גִיד שְׁמֹנִים וַיֹּאמֶר
לְתִלְמִידֵיו שְׁבוּ בֹנֵה עַד־כִּי
אֵלַי וְאֶתְּפִל שָׁם:

*Enonces llegó Iesus con ellos al aldea que
se llama Gethsemane, y dice a sus Discipulos:
Sentaos aquí, hasta que vaya allá y ore.*

כ

30. Καὶ ὑμνήσαυτε, ἐξῆλθον εἰς
τὸ ὄρος τῶν ὀλιβῶν.

*Et quand ils eurent chanté le cantil-
que, ils s'en allerent en la montagne des
Oliuers.*

31. Τότε λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς·
πάντες ὑμεῖς σκανδαλίζετε με
ἐν ταύτῃ τῇ νυκτὶ· γέγρα-
πται γάρ, πικρῶς ῥοπαλίσματα
ἀποσπορεύσονται τὸ πρὸς ἐμεῖς
τῆς νύκτος.

*Lors Iesus leur dit, Vous tous serez
cette nuit scandalizés en moi, car il est
escriit, Je frapperai le berger, & les bre-
bis du troupeau seront dispersées.*

32. Μετὰ δὲ τὸ ἐπαρθῆναί με,
προσέξω ὑμᾶς εἰς τὴν γαλι-
λαίαν.

*Mais apres que ie serai resuscité, I-
rai deuant vous en Galilee.*

33. Ἀπερθεῖς δὲ ὁ πέτρος· εἰ
πάντες ἐν ἐμοὶ πάντες σκανδα-
λίσονται ἐν σοὶ, ἐγὼ ὡς ἡδυνάστε σκαν-
δαλίσωμαι.

*Ex Pierre prenant la parole, lui dir,
Encore que tous soyent scandalizés en
toi, si ne serai-je iamais scandalizé.*

34. Ἐφη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἀμὲν
λέγω σοι, ὅτι ἐν ταύτῃ τῇ νυκτὶ
πρὶν ἀλίσθῃς φωνῆσαι, τρίς ἀ-
περθήσῃ με.

*Iesus lui dit, en verité ie te di, qu'en
cette propre nuit, deuant que le coq
chante, tu me renieras par trois fois.*

35. Λέγει αὐτῷ ὁ πέτρος· καὶ
εἰ με σὺ με ἀποθνήσκῃς, ἐγὼ οὐ
ἀπορήσωμαί. ὁμοίως δὲ καὶ πάντες
οἱ μαθηταὶ ἔειπον.

*Pierre lui dit, Quand mesmes il me
faudroit mourir avec toi, si ne te re-
nierai-je point. Autant ausi en dirent
les disciples.*

36. Τότε ἔρχεται μετ' αὐτῶν ὁ
ἰησοῦς εἰς χωρίον λεγόμενον γέθη-
σημα· καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς· κα-
θίσαιτε αὐτῷ ὡς ἂν ἐπιθλήσῃ πρὸς
δύο μισθὸν ὀκτῆ.

*Alors Iesus s'en vint avec eux en un
lieu appelé Gethsemane, & dit à ses dis-
ciples· Serez-vous ici, iuiques à tant que
ie m'en aille, & que ie prie là.*

כו

37 וידבר לכאפנה ול
ולתריהון בני זכדי ושרי
למתכמרו ולמתתעקו:

*Espré con seco Pietro e i due figlia-
li de Zebedeo comencio a contristarsi, e
hauer grande angoscia.*

38 ואמר להון פדנא הי
לה לנפשי עד מתי
למוותא קו לי הרבה
ושחרו עמי:

*Allor l'ave dalle loro, l'anima mia
è presa de tristezza, e infu à la morte: vo-
gliai con qui, e vegliate con meo.*

39 ופרק קליל ונפל על
אפנה ומצלח הנח
ואמר אבי און משכחא
נעברני פסא הנא ברום
לא און דאנא צנא צנא
אלא און דאנא:

*Et andato se con poco più oltre, si
gittò giù con la faccia pregando, e dicen-
do, Padre mio, se qui è possibile, passiva
da me questo calice: non dimeno non sia
qua come voglio io, ma come vuoi tu.*

40 ואהא לנת תלמידיה
ואשכח און פד דמכין
ואמר לכאפנה הבנא לא
אשכחתון הנא שגח
דתשחרון עמי:

*Dixit Sicco à s' suoi discipoli, e troua-
li che dormivano, e dice à Pietro, A que-
sto modo non habete potuto vegliare
con meo con esso meo.*

41 אתתעירו וצלו דלא
תצלו לנסיגנא דהנה
מטיבא פגנא דין פדיה:

*Vegliate & orate, accioche qui non
entrante in tentatione. Lo spirito è ben
pronto, ma la carne è inferma.*

42 תוב און דתרתין
זבניו עלי ואמר אבי און
לא משכח הנא פסא
נעבר און און אשתייה
נהא צבנא:

*Dimane se n'andò la seconda vol-
ta, e fece oratione, dicendo, Padre mio, se
questo calice non può passar sin da me,
fatta che in la beua, sia fatta la tua vo-
lunta.*

43 ואהא תוב אשכח
און פד דמכין ציגניהון
ציר יקירן ביני:

*Dixit Secundo, gli troua con altra
vela à dormire: perche gli occhi loro
erano aggrauati.*

כו

37 ויקח את כיפה ואר
שני בני זכדי והחל להתעוב
ולתחרד:

*Y tomando à Pedro, y à los dos hijos de Ze-
bedeo, comencó à entristecerse y à angustiar-se.*

38 און אמר אליהם השתוחחה
נפשי עד מות התעודו פה
ושקדו עמי:

*Entonces Iesus les dize, Mi alma esta muy
triste hasta la muerte: quedaos aqui, y velad con-
migo.*

39 ויעבר מעט ויפל על פניו
ויתפלל לאמר אבי און יוכל
להיות יעבר הכוס הזה ממני
אבל לא כרצוני כי און כרצונך:

*Y yendose un poco mas adelante, prostro se
sobre su faz orando, y diciendo, Padre mio, si es
posible, passe de mi este vaso: empero no como
yo quiero, mas como tu.*

40 הבנא אל תלמידיו וימצאם
ישנים ואמר אליהם איככה
לא יכלתם שעה אחת לשקד
עמי:

*Y vino à sus Discipulos, y hallólos durmi-
endo; y dixo à Pedro, No aueys podido velar
conmigo vna hora.*

41 שקדו והתפללו פרהבונה
במסרה אולם רוח שוקדת אבל
הבשר חלש:

*Velad y orad, para que no entreyz en tenta-
cion: el espiritu à la verdad esta presto, mas la
carne enferma.*

42 עוד שניות הלך ויתפלל
לאמר אבי און לא יוכל זה הכוס
לעבר ממני כי און אשתה
הנא יהי כרצונך:

*Otra vez fué, segunda vez, y oró diciendo,
Padre mio, si no puede este vaso passar de mi sin
que yo lo beua, hagase tu voluntad.*

43 הבנא וימצאם עוד ישנים
ישנים כהיו עיניהם כבדות:

*Y vino otra vez, y hallólos durmiendo: que
los ojos de ellos eran agrauados:*

כז.

37. Καὶ ὡδὲ λαβὼν τὸν πέ-
τρουν, καὶ οὓς τοὺς υἱοὺς Ζεβεδαίου,
ἤρξατο λυπῶσθαι καὶ ἀθροῖσθαι.

*Lors il print avec lui Pierre & les
deux fils de Zebedee: & commença à
estre contristé, & à estre fort angouillé.*

38. Τότε λέγει αὐτοῖς, ὦ φί-
λοι ἐσὶν ἡ ψυχὴ μου ἵνα θανάτω.
μάλιστα αἶδα, καὶ χεχορηγῆτε μετ'
ἐμοῦ.

*Adonc il leur dit, Mon ame est saisie
de tristesse iusques à la mort: d'icieu-
rez ici, & veillez avec moi.*

39. Καὶ προσελθὼν μικρόν, ἐπι-
στὴν ἐπὶ τὸν πρόσωπον αὐτοῦ προσέ-
μιση, καὶ λέγων, πατήρ μου, εἰ δυ-
νατός εἰ, παρελθὲν ὅπως ἐμοῦ, καὶ
ποτήρω τὸ πῶλον ἕως ἵνα ἴγω τὸ
καύ, ἀλλ' ὡς σύ.

*Et s'en allant un peu plus outre, il se
tetta en terre sur la face, priant, & disant.
Mon pere, si est possible, que ceste cou-
pe passe arriere de moi: toutes fois non
point comme ie veux, mais comme tu
veux.*

40. Καὶ ἔρχομαι πρὸς οὓς μα-
θῆται, καὶ εὗρον αὐτοὺς κοι-
μῶντας, καὶ λέγει τῷ πέτρῳ, ὅπως
οὐ δύνασαι μετὰ ἐμοῦ γρηγορεῖ-
σθαι μετ' ἐμοῦ.

*Puis il vint à ses disciples, & les trou-
ue dormans, & dit à Pierre, Est-il ainsi
que vous n'ayez peu veiller une heure
avec moi?*

41. Γρηγορεῖτε καὶ προσέ-
μνηστε, ἵνα μὴ εἰσέλθῃτε εἰς πειρασμόν.
τὸ μὲν πνεῦμα προθυμῶν ἔστι σίε-
ρῶν, ἀδύνατος.

*Veillez & priez, que vous n'entreyz
en tentation: car quant à l'esprit, il est
prompt, mais la chair est foible.*

42. Πάλιν ἐν ὁδοῖν ἀπὸ
θείῳ, προσεύξατο λέγων, πατήρ
μου, εἰ ἔστι δύναμις ἔτι καὶ ποτήρω
παρελθὼν ὅπως ἐμοῦ, ἵνα μὴ αὐτὸ
πίω, γρηγορήτω καὶ θύλαμά μου.

*Derechef il s'en alla pour la secon-
de fois, & pria, disant, Mon Pere, si n'est
possible que ceste coupe passe arriere de
moi, sans que ie la boive, ta volonté soit
faite.*

43. Καὶ ἰθὺς ἐλθὼν εὗρον αὐτοὺς
πάλιν κοιμῶντας, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ
αὐτῶν ὡς βαρυκαταρῆναι.

*Puis il revint, & les trouue derechef
dormans: car leurs yeux estoient ap-
pesantis.*

37. Et assumpto Petro & duobus filiis Zebedæi, cepit contristari & mestus esse.

And hee tooke Peter & the two sonnes of Zebedæus: & began to waile sorrowfull: and grievous in trouble.

38. Tunc ait illis, Tristis est anima mea usque ad mortem: sustinete hic, & vigilate mecum.

Then saide Jesus vnto them, My heart is very heauie: euen vnto the death: tary yee here: and watch with me.

39. Et progressus pusillum, procidit in faciem suam, orans & dicens, Pater mi, si possibile est, transat à me calix iste, veruntamen non sicut ego volo, sed sicut tu vis.

So he went a litle further: and fell on his face: and prayed, saying, O my Father: if it bee possible: let this cup passe from me: neuertheless: not as I will: but as thou wilt.

40. Et venit ad discipulos suos, & invenit eos dormientes: & dicit Petro, Sic non potuistis una hora vigilare mecum.

After he came vnto the disciples: and found them a sleepe: and saide to Peter, What? could ye not watch with me one houre?

41. Vigilate & orate, ut non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma.

Watch: and pray: that ye enter not into temptation: the spirit is in deed ready: but the flesh is weak.

42. Iterum secundo abiit & oravit, dicens, Pater mi, si non potest calix transire nisi bibam illum, fiat voluntas tua.

Again he went awayne the second tyme: & prayed, saying, O my Father: if this cup can not passe away from mee: but that I must drinke it: thy will be done.

43. Ervenit iterum, & invenit eos dormientes: erant enim oculi eorum gravati.

And he came: and found them a sleepe againe: for their eyes were heauie.

37. Vnd nam zu sich Petrum / vnd die zwen Söhne Zebedei / vnd sieng an zu trauren vnd zu zagen.

De hand tog Peter / oc de rho Zebedei Sonner til sig / Oc begynne at bedrøffuis oc at beffue.

38. Da sprach Jesus zu ihnen: Meine Seele ist betrübet bis an den tod / bleibet hie / vnd wachet mit mir.

Da saade Ihesus til dem / Min Stel er bedrøff, ut indtil døden / bliffuer her / oc vaager med mig.

39. Vnd gieng hin ein wenig / fiel nider auff sein Angesichte / vnd betet / vnd sprach: Mein Vater ist's möglich / so gehe diser Kelch von mir / doch nicht wie ich will / sondern wie du wilt.

De hand gick neget lenger frem / fast ned paa sit Ansigt / oc bad / oc sagde / Min Fader / Er det muligt / da gaa denne Kalck fra mig / Dog icke som Jeg vil / Men lige som du wilt.

40. Vnd er kam zu seinen Jüngern / vnd fand sie schlaffend / vnd sprach zu Petro: könnet jr denn nicht eine stund mit mir wachen?

De hand kom til sine Disciple / oc fand dem soffuendis / oc sagde til Peter. Kunde i da icke vaage en stund med mig.

41. Wachet vnd betet / daß ihr nicht in anfechtung fallet. Der Geist ist willig / aber das Fleisch ist schwach.

Vaager oc beder / Aet icke Stulle falde i fristelse. Anden er villig / Men legemet er sterbelig.

42. Zum andernmal gieng er aber hin / betet vnd sprach: Mein Vater / ist's nicht möglich / daß diser Kelch von mir gehe / ich trinke ihn denn / so geschehe dein wille.

Anden gong gick hand atter hen / bad / oc sagde / Min Fader / Er det icke muligt / at denne Kalck kand gaa fra mig / Vden ieg skal dricke hannem / da ste din vilie.

43. Vnd er kam vnd fand sie aber schlaffend / vnd ihre Augen waren vol schlaffs.

De hand kom oc fand dem atter soffuendis / Oc deris Øyen vaare fulde aff soffn.

37. Apogawo sebau Petra / a dwa Syny Zebedeowa / poczali sie smutni / cal sermawia a testliw byli.

A wjzawo Piatra y dwa synow Zebedewowych / poczali sie smutni / y ciapko frakowac.

38. Tedy řekl jim: Smutek náš jest Duffe má až k smrti / potrwantěž tuco a bděte sem nau.

Tedy řekl im Jesus / Duffa moji jest prawie smertna až do smrti / potrwantěž tu / a czuwać ze mną.

39. Apoodfied malicko / padl na twar swau / modle se / a řka: Otce můj / geři možně / nechť odejde odemne Kalich tento / ale wšak ne jak já chci / ale jak ty chceš.

A šedfy troche dále / padl ná obličej swoj / modlao se y mowio ac / Oycze mój / jeśli można / rzeż niechaj odejdzie odemnie kubek ten / a wšak je miewało ja chce / ale ako ty.

40. Vpřisselš Wědnjstlām swjui / a nalezi ge ani spj. V řekl Petrowi: Tatli gste ne mohli geđině hodiny bděti smnau?

Tedy přysšel de vyznaw / y náležie spiacely řekl Piotrowi / A tchajzesciemie mogli jedne godziny czuwać z mną?

41. Bděte a modle se / abyste newestli w pokušení. Duch jagiše hotow jest / ale tělo nemocno.

Czuwać y modlać się / abyście nie westli w pokusę: Duch jest gotowy / ale ciało młde.

42. Opět podruhé odšel / a modlil se řka: Otce můj / ne muželiš tento Kalich minau / ti mne / než abych geř pil / stať než se wšak twá.

A zšie powtore šedfy modlil se / řekao / Oycze mój / jeśli nie można / je ten kubek odejść odemnie / as oych go nie pić / niech się dzieie woja twój.

43. Vpřisselš opět / a nalezi ge ani spj: nebo byli oči geřich obtěženy.

Wtáhl sie powtore spiacel / a bo wiem były oczy ich obciążone.

כו

44 וַשְׁבֵּק אֶזְנוֹ וְאֶחָד מֵהֶם
בְּרִי דִתְלוּת וּבְנִין וְלֵה
לְמַלְתָּה אָמַר:

E lassagli, di nuovo san' anko, e fece oratione la terza volta, dicendo la medesima parola.

45 הִדִּין אֶת־לֹוֹת
תְּלִמִידָהּ וְאָמַר לָהֶן
דְּמָכוּ מִכִּי וְאַתְּתִנְיָהוּ
הָאֵל מִטְרָא שְׁעָתָה וּבִרְה
דְּאִנְשָׁא מִשְׁתַּלֵּם בְּאִידִיהֶן
דְּהִטְנָא:

Parvenue à ses disciples, & leur dit, Dormez bien maintenant, & vous reposerez: voici l'heure est prochaine, & le Fils de l'homme se va être livré es mains des méchants.

46 קוֹמוּ וְנִלְכָה הֵנָּה קָרֵב אֲשֶׁר
הוּא דְּמַשְׁלֵם לִי:

Levatus su, audientes: ecco che s'annuncia cainsi che mo tradisce.

47 וַעַד הוּא מִמְלָכָה
הָאֵל יְהוּדָא מִשְׁלָמָנָה
חַד מִן תְּרַעסָתָה אֶתְהָ
וּבְנָשָׁא עֲמָה סְגִינָא עִם
רַב־סָרְסָא יְחֻסְרָא מִן לִנְת
רַב־כְּהֵנָּה וְקִשְׁיָשָׁא
אַמְרָ:

Entrento ch'egli ancor parlava, ecco Giuda uno de doctes venne, e con lui una gran turba con spada & baste. Da parte de principali Sacerdotes, e de Vecchy del populo.

48 וַיֵּדֶב הוּא לָהֶן אֶתְהָ
יְהוּדָא מִשְׁלָמָנָה וְאָמַר
לָהֶן דְּנִשְׁק אֶנָּה הֵיִינוּ לָה
אֶחָדֶהוּ:

Esse che lo tradiva, hauendo dato loro il segno, dicendo, Quella che io baciava, esso e, pigliatelo.

49 וַיִּמְחַדָּהּ קָרֵב לֹוֹת
יֵשׁוּעַ וְאָמַר שְׁלֹוֹם רַבִּי
וַיִּנָּשָׁקָהּ:

Et incontanente venendo sene à lui, disse, Macistro, addio ti saluta, e baciollo.

50 הוּא דִין יֵשׁוּעַ אָמַר לָה
עַל הֵי בְּאַתִּית חֲבֵרִי הִדִּין
אֶתְקִרְבוּ וְאֶקְרִימוּ אֶתְדִּיהֶן
עַד יֵשׁוּעַ וְאַחֲדִיהֵי:

Et d'isso à lui, Amico, à che fare sei tu venuto? Allora color l'accostarono, e messer le mani addosso à lui, & preserlo.

כו

44 וַיַּעֲזֹב אֹתָם וַיֵּלֶךְ עוֹד
וַיִּתְּמַלֵּל שְׁלִישִׁית וַיֹּאמֶר אֶת־
דְּבַר הַהוּא:

Y dexandolos, fué otra vez, y oró, tercera vez, diciendo las mismas palabras.

45 אָז בָּא אֶל־תְּלִמִידָיו וַיֹּאמֶר
לָהֶם שְׁעָתָה וְנִחַח הֵנָּה קָרֵבָה
תְּשֻׁעָה וּבִן־הָאָדָם מְסֻגָּר בְּיַד־
חַטָּאִים:

Entonces vino à sus Discipulos, y dizeles, Dormid ya, y descanfad, heaqui hà llegado la hora, y el Hijo del hombre es entregado en manos de Peccadores.

46 קוֹמוּ וְנִלְכָה הֵנָּה קָרֵב אֲשֶׁר
יִסְדִּירָנִי:

Levantaos, vamos: heaqui hà llegado el que me hà entregado.

47 עוֹד הוּא מְדַבֵּר וְהֵנָּה יְהוּדָה
אֶחָד מִן־שְׁנַיִם עָשָׂר בָּא וְאֵתְהוּ
הַמִּזֹּן רֹב עִם חֲרָבוֹת וּרְמָחִים
מִרְאִישֵׁי הַכְּהֵנִים וּמִקְנֵי
הָעָם:

Y hablando aun el, heaqui Judas, vno de los doze, vino, y con el mucha companna con espadas y bastones de parte de los principes de Sacerdotes, y de los Ancianos del Pueblo.

48 וְאֲשֶׁר הִסְדִּירוּ נָתַן לָהֶם
אֶת־לֵאמֹר אֶת־אֲשֶׁר יִשְׁק וְהָ
הוּא תִּפְשֶׁהוּ:

Y el que lo entregava, les avia dado sennal, diciendo, Al que yo befare, àquel es, prendeldo.

49 וַיִּמְחַדָּהּ נִגַּשׁ אֶל־יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר
שְׁלֹוֹם לָךְ רַבִּי וַיִּשְׁק לֹוֹ:

Y luego que llegó à Iesus, dixo, Ayas gozo, Macistro, y belolo.

50 וַיֵּשׁוּעַ אָמַר לֹו רַעָה עַל־
מָה בָּאתָ אָז קָרֵב וַיִּשְׁלְחוּ אֶת־
יָדֵם עַל־יֵשׁוּעַ וְאַחֲזוּ בֹו:

Y Iesus le dixo, Amigo, aque vienes? Entonces llegaron, y echaron mano à Iesus, y prendieronlo.

כז.

44. Καὶ ἀφ' οὗ αὐτοῦ, ἀπὸ τῶν
θῶν πάλιν, ὡς ἐπύθετο ἐκ τριῶν,
τὸν αὐτὸν λόγον, εἰπὼν.

Et les ayant laissés, il s'en alla deveschier, & pria pour la troisieme fois, disant les inclines paroles.

45. Τότε ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητάς αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτοῖς· καὶ θύδετε τὸ λαιστὸν, καὶ παραπνεύετε ἰδοὺ, ἡ γὰρ ἡμέρα ἡ ἐμὴ, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἀμάρτανλων.

Adonc il vient à ses disciples, & leur dit, Dormez d'oresnavant, & vous reposez: voici l'heure est prochaine, & le Fils de l'homme s'en va être livré es mains des méchants.

46. Ἐγείρομαι ἄγεμεν ἰδοὺ ἡ γὰρ ἡμέρα ὁ ὥς ἐπύθετο με.

Levez-vous, allons: voici, celui qui me trahit s'approche.

47. Καὶ ὅτε αὐτὸς λαλοῦντος, ἰδοὺ ἰσθῆς ἓς ἦν δὲ δέκα ἡλθον. καὶ μετ' αὐτῶν ὄχλος πλὺς μετὰ μαχαίρῃ καὶ ξυλῶν, ἀπὸ τῶν δεξαστῶν καὶ πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ.

Et comme il parloit encore, voici Judas l'un des doctes, vint, & grande troupe avec lui, avec espees & bastons, de par les principaux Sacrificateurs & les Anciens du peuple.

48. Οὗ ᾧ ὡς ἐλάλοῦς αὐτὸν, ἔδωκεν αὐτοῖς σημεῖον, λέγων, ὃν ἂν φιλήσω, αὐτὸς ἐστὶ κρατῆσατε αὐτόν.

Or celui qui le trahissoit, leur avoit donné un signal, disant, Celui que ie baisera, c'en lui, saisissez-le.

49. Καὶ ἀγγίσας πρὸς αὐτὸν τῷ ἱεροῦ, εἶπεν χαίρετε, ὦ ἡμεῖς καὶ φίλησεν αὐτόν.

Et incontanents s'approchant de Iesus, il lui dit, Maître, bien te soit: & le baiza.

50. Οὗ ᾧ ἱεροῦς εἶπεν αὐτῷ, ἀπῆρε, ἰφ' ᾧ πᾶσι; τότε προσελθόντες ἠπείβαλον αὐτὸν χεῖρας ὅτι τὸν ἱσχυοῦ, καὶ ἐκράτησαν αὐτόν.

Lors Iesus lui dit, Compagnon, à que faire es-tu ici? Adonc ils s'approcherent & tetterent les mains sus Iesus, & le saisièrent.

S. MATTHAEVS.

CAP. XXVI.

44. Et relictis illis, iterum abiit: & oravit tertio, eundem sermonem dicens,

So he left them and went away as gatne: and prayed the third time: saying the same wordes.

45. Tunc venit ad discipulos suos, & dicit illis, Dormite iam, & requiescite: ecce appropinquavit hora, & filius hominis tradetur in manus peccatorum.

Then came he to his disciples: and saide vnto them: Sleepe henceforth, and take your rest: behold, the houre is at hand: and the Sonne of man is giuen into the hands of sinners.

46. Surgite eamus: ecce appropinquavit qui me tradet.

Rise: let vs go: behold, he is at hand that betrayeth me.

47. Adhuc eo loquente, ecce Iudas unus de duodecim venit, & cum eo turba multa cum gladiis & fustibus missi à principibus sacerdotum & senioribus populi.

And while he thus spake: Iudas one of the twelue: came: an with him a great multitude with swordes and staves: from the high Priests and Elders of the people.

48. Qui autem tradidit eum, dedit illis signum, dicens, Quemcumque osculatus fuero, ipse est: tenere eum.

Nowe he that betrayed him: had giuen them a token: saying, Whomsoever I shall kisse: that vs he: lay holde on him.

49. Et confestim accedens ad Iesum, dixit, Ave rabbi. Et osculatus est eum.

And soone with hee came to Iesus and saide: God saue thee: Master: and kist him.

50. Dixitque illi Iesus, Amice, ad quid venisti? Tunc accesserunt, & manus inie-runt in Iesum: & tenuerunt eum.

Then Iesus saide vnto him: Friend: wherefore art thou come? Then came they: and laide hands on Iesus: and tooke him.

S. Mattheus.

Das XXVI. Capitel.

44. Vnd er ließ sie / vnd gieng abers mal hin / vnd betet zum dritten mal / vnd redet dieselbigen wort.

De hand loed dem bliffue: oc giet atter hen: oc bad tredie gong / oc saede de samme ord.

45. Da kam er zu seinen Jüngern / vnd sprach zu ihnen: Ach wolt jr nun schlaffen vnd ruhen: Sihe / die stund ist hie / daß des Menschen Son inn der Sünders hende überantwortet wirdt.

Da kom hand til sine Disciple: oc sagde til dem: Ach / vilt i nu soffue oc hunte eder? See / stunden e kommen: at Mennekens Søn skal anuordis i Sünders hender.

46. Stchet auff / laßt vns gehen / Sihe / er ist da / der mich verräth.

Staan op / lader oss gaa: See / hand er der / sem mig forraadet.

47. Vnd als er noch redet / Sihe / da kam Judas der zwölffen einer / vnd mit ihm eine grosse Schar mit Schwerden vnd mit Stangen / von den Hohenpriestern vnd Ältesten des Volcks.

De som hand end saede: See: da kom Judas: en aff de Tolf: oc en stor Skare med hannem: med Sverd oc med Stenger: fra de Ypperste Prester oc de Eldste saar Folckes.

48. Vnd der Verrähter hatte ihnen ein Zeichen gegeben / vnd gesagt: Welchen ich küssen werde / der ist / den greiffet.

De Forrederen haßde giffue dem ic Tegen oc sagde: Hvilcken som ieg kysser / den er der / griber hannem.

49. Vnd als bald trat er zu Iesu / vnd sprach: Begrüßet senst du Rabbi / vnd küßet ihn.

De hand traadde strax frem til Ihesum: oc sagde: Hel vere dig Rabbi: oc kyssede hannem.

50. Iesus aber sprach zu ihm: Mein Freund / warum bist du kommen? Da tratten sie hinzu / vnd legten die hende an Iesum / vnd griffen ihn.

Ihesus sagde til hannem: Min Ven: Hvor faare est du kommen? Da traadde de frem: oc sagde hen: der paa hannem: oc grebte hannem.

S. Mathaus.

Kapitola XXVI.

44. Tedy vechaw gych / o: pzt odssel: a modlit se p o:etsh / taußet sijlage.

Аопашавше се поворотъ одъ селъ / y tpectи tашъ сіа modlitъ tы: slowomowiac.

45. Potom přišel k Mledb nislām swym / a řekl jim: Spě: teř gij: a odpočiňte: hle přiblíží se hodina a Syn Člově: ka prazei bude w ruce hrěš: ných.

Tedy přišedl do vezníow swo: ich / y řekl im: Tuž teraz spie: y ed poczywajcie: oro: przybliży: sie godzina / a Syn cłowiecezy bes: ozi w, oca w ręce grzesznikow.

46. Wstaňte: / podmie: a: přiblíže se ten který mne: zradí.

Wstaňte: / podmy: / oro: bliže: jest ten k: t: y mne wida.

47. A když on geřil mluviti / Hle Judáš ge: den ze Dwanas: cu přišel / a s nim žástup mno: hý s Wtěl: a s křmi: / posláni: gsaue od knížat kněžstých a Staršých lidu.

Agdy seřice modlit / oto Jus: dasieden ze dwunastcie przyšedl: / s nim wielki poczet ludu: z miecz: mi y z křmi: od Ařiaczch kapłan: skich y staršych ludu.

48. A ten který ge: byl zra: dil dal jim znamení: / řka: Kohořtoli poljbym / ten ge:řt: drže: ge:.

A ten ktory go wydal: dal im: byl znak: mowiac: / Kogodych: ja: calowal: ten ci: jest: poimajcie go:.

49. A když přišlaupiti k Ges: usowi / řekl: Zdráw buď Wtěl: iře: a poljbi ge:.

A wnet przyšlapiwszy ku Jes: usowi / rzekł: Zdrój pozdrawion: Ařisz: y poćalował go:.

50. W řekl gemu Geřis: i: Přijel: / nať ghy přišel k Tedy: do přišlaupiti a Kuce wložiti: na Geřis: / a daly ge:.

A Iesus řekl mu: Čowě: zys: su po coš přišedl k Tedy: przy: šlapiwszy, włożili ruce na Iesus: a y poimáli go:.

כו

וְהָיָה חֵד מִן הַגּוֹן דָּעָם
יִשׁוּעַ אֹשֶׁט אֶת־הָאֵדָה וְשִׁמְט
סִפְסָרָא וּמַחֲהִי לַעֲבָדָה
דְּרַב פִּהְיָא שְׁקֵלָה אֲדִיגָה:

*Et ecco, Un de quelli che erano con
Iesus, staja la mano, tira fuori il suo col-
tello, e percosse il, erutar del Principe de
sacerdotti, e cingolla l'arechina.*

הָיָה חֵד מִן הַגּוֹן דָּעָם
יִשׁוּעַ אֹשֶׁט אֶת־הָאֵדָה
וְשִׁמְט סִפְסָרָא לְדוֹכְתָהּ
כְּלָהּוֹן צִיר הַגּוֹן דִּי־סִבְרָה
סִפְסָרָא בְּסִיפָא יְמִיתָוֹן:

*Allor tu e v gli dice, Rimetti il tuo
coltello al suo luogo: perche tutti quelli
che piglieranno il coltello, periranno da
coltello.*

אָז סִבְרָה אֶת־הַלֵּל
מִשְׁבַּח אֵינָא דְּאֲבָעָא מִן
אֲבֵי יִהְיִים לִי הָשָׂא יְתִיר
יְתִירָא עֲסָרָה לְגִינְיוֹן
דְּמִלְאָהֶֽנָּה:

*Pensi tu che io non possi hora pregar
mio Padre, ch' egli mi dia piu de doze le-
gioni d'Angeli?*

אֵיכָנָא הָכִיל יִתְמַלּוֹן
כְּתִבָּא דְּהַבְנָא וְלֹא דִּיהִיָּא:

*Como dunque s'adempieranno le
Scritture lequali dicono, che bisogna che
cristi faccia?*

כְּהִי שְׁעִתָּא אֲמַר יִשׁוּעַ
לְפָנֶיִשָׁא אֵין דְּעַל צִיטָה
נִפְקָתָו בְּסִפְסָרָא וּבִ
וּבְחִיטָרָא דִּתְאֲחֲדוּנְגִי כָּל
יּוֹם לִיתְכּוֹן כְּהִיכְלָא יִתְבִּ
הֵיית וּמִלָּה וְלֹא אֲחִתּוּנְגִי:

*In quell hora Iesus disse a la turba,
Vos jere vtrici con spada & haste, non al-
trimenti che contra un ladrone: per piglia-
menti. Ogni giorno vo sedeva appresso, in-
segnando nel templo, e non mi havete mai
presa.*

חֲדָנָה דִּין דִּיהִיָּא
דִּיתְמַלּוֹן כְּתִבָּא דְּהַבְנָא
הָיָה חֵד מִן הַגּוֹן דָּעָם
שְׁבָקִיָּה וְצִרָהּ:

*Ma tutti queste à annuntio acciuche
s'adempiesse la Scrittura de Profeta. Al-
lor tutti i discipoli lo lassaron, e sugge-
ronsi.*

וְהָיָה חֵד מִן הַגּוֹן דָּעָם
אֹבֵלֵהִי לִית קִיפְסָרָא רַב
כְּהִנָּא אֵיכָנָא דְּסִפְסָרָא
וְהָשִׂישָׁא בְּגִישׁוֹן הָיוֹ:

*E coloro avendo presa l'ave, lo me-
narono à Caifa Principe de sacerdoti, la
dona gli Scriba e i Vecchy erano congre-
gati.*

כו

וְהָיָה אֶחָד מֵאֵלֶּה אֲשֶׁר הָיוּ
אֶת־יִשׁוּעַ שָׁלַח אֶת־יָדוֹ וַיִּדְקַ
אֶת־חֻדְבוֹ וַיִּלֵּךְ אֶת־עֶבֶד כְּהֵן
הַגָּדוֹל בִּזְכָּרֶת אֶת־אֲוֵנוֹ:

*Y he aqui uno de los que estauan con Iesus,
estendiendo la mano sacó su espada, y huyendo
à vn siervo del Pontifice, quitole vna oreja.*

אָז אֲמַר לוֹ יִשׁוּעַ הָשִׁב
אֶת־חֻדְבְּךָ אֶל־מְקוֹמָהּ כִּי כָּל־
אֲשֶׁר יִקְחוּ אֶת־חֻדְבֵּי בְּחֻדְבֵּי יָמוּתוּ:

*Entonces Iesus le dize, Buelue tu espada à su
lugar: porque todos los que tomaren espada, à
espada moriran.*

אָז תַּחֲשׁוּב כִּי לֹא אֶחָד עָלֶיָּה
לְשִׁמּוֹל מֵאֲבִי לְהַקֵּם לִי יוֹתֵר
מִשְׁנִיִּים עֲשֹׂר לִיגִינֵי מִלְּאָכִים:

*O pienfas que no puedo agora orar à mi Pa-
dre, y el me daria mas de doze legiones de An-
geles?*

וְאִיר יִמְלָאוֹן הַכְּתָבִים כִּי
כֹן יִצְטָרֵךְ לְהַעֲשׂוֹת:

*Como pues se cumplirian las Escripturas de
que assi conuiene que sea hecho?*

וְכֵּה בְּשַׁעֲהָ אֲמַר יִשׁוּעַ לְכִיתוֹת
כְּאֲשֶׁר אֶל־פְּרִיץ יִצְאָתָם
בְּחֻדְבוֹת וּרְמָחִים לְתַפּוֹשׁ אוֹתִי
בְּכָל־יוֹם עֲמָכֶם יִשְׁבְּתִי מִלְּמַד
כְּהִיכָל וְלֹא אֲחֻזָּתָם אוֹתִי:

*En aquella hora dixo Iesus à las Compan-
ias, como à ladron auays salido con espadas y
con bastones à prenderme: cada dia me sentana
con vosotros ensennando en el Templo, y no me
prendistes.*

וְכָל־זֹאת הֵיטָה אֲשֶׁר יִמְלָאוֹן
מִכְתָּבֵי הַנְּבִיאִים אָז תִּלְמִידָיו
כָּלֶם עֲזָבוּהוּ וַיִּבְרָחוּ:

*Mas todo esto se haze paraque se cunplan
las Escripturas de los prophetas. Entonces co-
dos los Discipulos huyeron dexandolo.*

וְהָיָה אֶחָד מֵאֵלֶּה אֲשֶׁר הָיוּ
אֶל־קַיְפָא כְּהֵן גָּדוֹל אֲשֶׁר שָׁם
הַסּוֹפְרִים וְהַקְּנִיִּים וְהַכֹּהֲנִים:

*Y ellos, prendido Iesus, truxeronlo à Cai-
phas Pontifice, donde los Escribas y los Ancia-
nos estauan juntos.*

כס.

51. Καὶ ἰδοὺ ἓς ἦν μετὰ ἱησοῦ,
ἐκτείνας τὴν χεῖρα. ἀπαιτῶν
τὴν μάχαιραν αὐτοῦ· καὶ παλάσας
τὸν δούλον τοῦ ἀρχιερέως, ἀφῆλκεν
αὐτῷ τὴν ὠτίαν.

*Et voici, vn de ceux qui estoient
auec Iesus, auançant la main tira son
espee, & en frapa le seruiteur du souue-
rain des acrobiteours, & lui emporta l'oreil-
le.*

52. Τότε λέγει αὐτῷ ὁ ἱησοῦς·
ἀποστρέψαν σου τὴν μάχαιραν· οὗ-
τως γὰρ πάντες ὅσοι ἐλάβ-
σαν μάχαιραν, ἐν μάχαιρᾳ
ἀποθνήσκει.

*Lors Iesus lui dit, Remets ton espee
en son lieu: car tous ceux qui auront
pris l'espee, periront par l'espee.*

53. Ἔτι δὲ αὐτὸς εἶπε· διώματα ἄρτι
ἐξουκλήσθη τὸν πατέρα μου, καὶ
ἐξουκλήσῃ μοι τὰ ἑπτὰ ἢ ὀκτὼ λε-
γιῶνες ἀγγέλων·

*Penses-tu que ie ne puisse mainte-
nant prier mon Pere, qui me bauleroit
présentement plus de douze legions
d'Angeles?*

54. Ποῦς οὖν πληρωθῶσιν αἱ
γραφαί, ὅτι οὕτως δεῖ γινώσκειν.

*Comment donc seroyent accom-
plies les escriptures, qui disent qu'il faut
qu'auis soit fait?*

55. Ἐν ἐκείνῃ τῇ ᾠρᾷ ἔπειθ' ὁ ἱ-
ησοῦς τοῖς ὄχλοις, ὡς ὅτι λησίων ἐξ-
ήλθεν μετὰ μάχαιρα καὶ ξύλων,
συνλαβὼν με. καὶ ἡμέρας πέντε
ὕμῶς ἐκμαθίζόμενον διδάσκων ἐν
τῷ ἱερῷ, καὶ οὐκ ἐκράτησάν μοι.

*A ce mesme instant Iesus dit aux
troupes, Vous estes sortis auec espees &
bastons, comme apres vn brigand,
pour me prendre: tous les iours i'estoie
assis entre vous enseignant au temple,
& vous ne m'auex point saisi.*

56. Τοῦτε δ' ὅτι ἔλαβον ἡμεῖς, ὅσα
πληρωθῶσιν αἱ γραφαί καὶ ἡμε-
τερεῖς. τίς οἱ μαθητῆς ποῦ τις ἀ-
φῆκεν αὐτὸν, ἵφουρον.

*Mais tout ceci est aduenu, afin que
les escriptures des Prophetes soyent ac-
complies. Adonc tous les disciples l'a-
bandonnerent, & s'en firent.*

57. Οἱ δὲ κρατήσαντες τὸν ἱησοῦν
ἀπήγαγον αὐτὸς καὶ ἀφῆκαν τὸν ἀ-
ρχιερα, ὅπου οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ
πρεσβύτεροι συνέχθησαν.

*Mais ceux qui auoyent saisi Iesus,
l'amenerent à Caiphe le souuerain Sa-
crificateur, où les Scribes & les Anciens
estoyent assemblez.*

51. Et ecce unus ex his qui erant cum Iesu, extendens manum, exemit gladium: & percussit servum principis sacerdotum, amputavit auriculam eius.

And behold: one of them which were with Iesus, stretched out his hand, and drew his sword: and smote a servant of the high Priest: and smote off his ear.

52. Tunc ait illi Iesus, Converterte gladium tuum in locum suum, omnes enim qui acceperint gladium, gladio peribunt.

Then saide Iesus unto him: Put up thy sword into his place: for all that take the sword, shall perish with the sword.

53. An putas quia non possum rogare patrem meum: & exhibebit mihi modò plusquam duodecim legiones angelorum?

Thinkest thou that I can not now pray to my Father: and he will shew me more than twelve legions of Angels?

54. Quomodo ergo implebuntur scripturae, quia sic oportet fieri?

Howe then should the Scriptures be fulfilled: which say, that it must be so?

55. In illa hora dixit Iesus turbis, Tanquam ad latronem existis cum gladiis & fustibus cōprehendere me: quotidie apud vos sedebam docens in templo: & non me tenuistis.

The same houre saide Iesus to the multitude: Ye have come out as it were against a thief: with swords and staves to take me: I have daily teaching in the Temple among you: and ye have not taken me.

56. Hoc autem totum factum est, ut adimplerentur scripturae prophetarum. Tunc discipuli omnes, relicto eo, fugerunt.

But of this was done: that the Scriptures of the Prophets might be fulfilled. Then all the disciples forsooke him, and fled.

57. A illi tenentes Iesum, duxerunt ad Caiphā principem sacerdotum, ubi Scribae & seniores conuegerant.

And they tooke Iesus: and led him to Caiaphas the Priest: where the Scribes and the Elders were assembled.

51. Und siehe/ einer auß denen/ die mit Jesu waren/ recket die hand auß/ vnd zoch sein Schwerdt auß/ vnd schlug des Hohenpriesters Knecht/ vnd hieb im ein Ohr ab.

De see/ En aff dem/ som vaare met Ihesu/ rackte haanden vch/ oc drog sie Suerd vð/ oc slo den ypperste Prestis Sued/ oc hug u Oer aff hannem.

52. Da sprach Iesus zu im: Stecke dein Schwerdt an seinen ort/ denn wer das Schwerdt nimbt/ der soll durchs Schwerdt vmbkommen.

Da sagde Ihesus til hannem/ Steck du Suerd i sin sked/ Thi huo som tager Suerdet/ hand skal on i komme met Suerd.

53. Oder meinst du/ daß ich nicht köndte meinen Vater bitten/ daß er mir zu schicke mehr denn zwölff Legion Engel?

Eller mene du/ at ieg icke kunde bede min Fader/ at hand tilstuckede mig mere en tolf Stock Engle?

54. Wie würde aber die Schrift erfüllet? Es muß also gehn.

Men Huorlunde skulde Scriften fuldkomme: Der skal altsaa gaa til.

55. Zu der stunde sprach Iesus zu der Scharen: Ir sendt außgangen/ als zu einem Mörder/ mit Schwerdten vnd mit Stangen/ mich zu fassen/ bin ich doch täglich gessen bey euch/ vnd habe gelehret im Tempel/ vnd ir habt mich nicht gegriffen?

Paa den tid/ sagde Ihesus til Skaren/ I ere udgaaene/ lige som til en Dæffuer/ met Suerd oc me Stenger/ at tage saa mig/ Haffuer ieg dog daglig æt fider hos eder/ oc haffuer lært i Tempelen/ oc i grebet mig icke.

56. Aber das ist alles geschehen/ daß erfüllet würden die Schrift der Prophetie. Da verliessen in alle Jünger/ vnd flohen.

Men det er altsammen skeet/ at Prophetienis Schrift skulde fuldkomme. Da forlode alle Disciplene hannem/ oc flyde.

57. Die aber Iesum gegriffen hatten/ fürten in zu dem Hohenpriester Caiphās/ dahin die Schriftgelehrten vnd Ältesten sich versammelt hatten.

Men de som haffde grebet Ihesum/ førde hannem til den ypperste Prest Caiaphas/ Der som Scriftklogene oc de Eldre haffde forsamlet sig hen.

51. Angeden i tich kettij byli s Gefissen/wzahro Dus tu wtrhl Wt swig/a vderm Sluzebnija knijete knijetcho/vtal vcho gcho.

Nota ieden i tich kettij byli i Iesusen/wy. i. i. g. namy rcti do byl miecz swego/ i vderzymy iinge kaplana namy iwego/ vcal mu vcho.

52. Echdy fell genu Gefisse: Obrat Wt twig w mijo geho: nebo wstyni kettij Wt betau/od Wt zahynau.

Echdy ma rcti Iesus/ Obrat miecz swego na mietysce lego/ Abas wtem wstyni kettij by miecz orali mieczem po gino.

53. Dali i nemnijo/ jebych moht prositi Ote meho/ a dali mi nont wice neli dwanacte haufuow Ange lio?

A zai mntm: jebych mog' te rai prositi oca mego/ Echori by m stawi wicey nij dwanac: cie woyt Aniolow?

54. Ale kettat pal naplni se Pisma/je to tak miosy bti?

Zikto i se moga wyjelne pism: powiedlac i tak sie zstac musi.

55. W tu hodinu fell Gefisse i astupam: Zato i k lo: tu wstyni gte s neli a s lym: mi/ abysti mne pait. Wstaf na kettij den sedawal gsm v was w Ehami/ a negali gte mne.

Oney gedjiny motil Iesus onemu jebcanu ludu/ Wyshlo: te islo na sloz: i i i mtercny i kettij: mi poma: mne: Eredzalen na kettij djan v was vezac w kotties le/ a w jopacie mne poma: mne.

56. Ale toto wstetno stalo se/ abn se naplnila Pisma Pro roka. Echdy Wtednyco w: stocni opustiwse Gefisse/ v: teli.

A to wstetno se dzialo/ jaby se wstetnil: pisma Pro roka: Echdy wstetno wstetny opustiwse Gefisse/ v: teli.

57. Aoni nawse Gefisse/ wedli ho k kettijstowi knij: jcu knijstemu/ kettij Wteto: te a stary byli se sessi.

I peltan: front Iesus/ i pty: wroli do kettijstowi knij: jcu knijstemu/ kettij Wteto: te a stary byli se sessi.

כו

58. שְׁמַעוֹן בֶּן פֶּאֶרְזָא הָיָא פִּתְרָה מִן רוֹחָקָא עַד מָא לְדִרְתָּהּ דִּרְב כְּהֵנָּה וְעַל יְהִיב לָנוּ עִם דְּחִשָּׁא דִּיהוֹנָן חֲתִינָה:

Et Petrus il seguia di lontano, infino a la corte del Principe de sacerdoti: & entrato dentro, si pose a sedere co i ministri per scerner la fine.

59. רַבִּי כְּהֵנָּה בֶּן הַקִּישָׁא וְכַוְשְׁתָּא כֻּלָּה בְּעִין רוֹחָ עַד יִשׁוּעַ סְרִידָא דִּימִיתוּנִיהּ:

Hic principalis Sacerdos et Pharisaeus et ceteri qui sequebantur Iesum falsum testimonium contra Iesum perfero morte.

60. וְלֵבָא אֲשַׁכְּחָהּ וְאִתּוּ סִנְיָא סְרִידָא דְּשׁוֹקֶרָא אֲהֲרִית בֶּן קֶרְבִּי תִּרְוִי:

Et cum latravissent: Equantunque vi fuissent venisset multi falsi testimonij, non la trouvant: ma par a la fine vennero due falsi testimonij.

61. וְאִמְרוּ הֵנָּה אָמַר דְּמִשְׁכַּח אֵלֵּא דְּאֲסִרָא הִיכְלָא דְּאֵלֵּהָ וְלֵהֲלִי יוֹמִים אֲבִינִיהּ:

E disse, Cuius ha detto, Io posso disfrangere il tempio di Dio: e in tre die edificarlo.

62. וְקָם רַב כְּהֵנָּה וְאָמַר לֵה לָא מִדֵּם מִבְּנֵי אֲנִת בְּתַנְמִינָא מִנָּה מִסְּהָדוֹן עֲלִיךְ הֲלִיו:

Alor lematose fu il principe de sacerdoti gli disse, Non respondes mi niente? Che cosa testificasti contra de se?

63. יִשׁוּעַ בֶּן שְׁתִּיק הוּא וְעֵנָה רַב כְּהֵנָּה וְאָמַר לֵה מִימָא אֲנָה לֵךְ בְּאֵלֵּהָ תִּינָה דְּתֵאמַר לֵךְ אֲנִי הוּא מְשִׁיחָא בְּרַחֲמֵי דְּאֵלֵּהָ:

Et Iesus stans, Onda il Principe de sacerdoti repit e a argu, la si scangente per l' libito vivente, che tu es dices tu se Christus Figliuol di Dio.

64. אָמַר לֵה יִשׁוּעַ אֲנִי אָמַרְתָּ אָמַר אֲנִי לָכֵן בֶּן דָּמוֹ הַשְׁנִי תִּהְיוּנִיהּ לְבִרָה דְּאֲשִׁינָה דִּיתֵב מִן יְמִינָא דְּהִלָּא וְאֵתָא עַד שְׁמִינָה:

Tunc gli dico, Tu l'has detto: e che è piu, io te dico, che da hora manzanza vos vedrete il Figliuol di l'huomo sedere a la destra de la Cortin di Dio, e venire me le nuvole del cielo.

כו

58. וְכִדְּפָה הִלְךְ אַחֲרָיו מִרְחוֹק עַד הַצֵּר כְּהֵן הַגָּדוֹל וְכֵן בֵּיתָה וְיָשֵׁב עִם הַמְּשָׁרְתִּים לְרֵאשִׁית אֲחֵי־הַקֹּץ:

Mas Pedro lo seguia de lexos hasta el patio del Pontifice: y entrado dentro, estauase sentado con los criados, para ver el fin.

59. וְשָׁרֵי הַכְּהֵנִים וְהַזִּקְנִים וְכָל הַעֲדָה בִּקְשׁוּ עַד שֶׁקֶר עַל־יִשׁוּעַ לְהַמִּיתוֹ:

Y los principes de los Sacerdotes, y los Ancianos, y todo el ayuntamiento, buscaban algun falso testimonio contra Iesus, para entregarlo a la muerte.

60. וְלֹא מָצְאוּ וְקֶרְבִּי עֲדִי־שֶׁקֶר רַבִּים וְלֹא מָצְאוּ וְאַחֲרָיו קֶרְבִּי שְׁנֵי עֲדֵי שֶׁקֶר:

Y no hallauan: aunque muchos testigos falsos se llegauan: no hallaron. Mas a la poitre vanieron dos testigos falsos.

61. וַיֹּאמְרוּ זֶה אָמַר כִּי אֶבְלֵ לְהֵלֵם אֶת־הַיֵּיכָל יְהוָה וּבְשָׁלֹשַׁת יָמִים לִבְנוֹת אֹתוֹ:

Que dixeron, Este dixo, Puedo derribar el Templo de Dios, y reedificarlo en tres dias.

62. וַיִּקְלֵם כְּהֵן הַגָּדוֹל וַיֹּאמֶר לוֹ הַאִינְךָ הָעֵנָה לְאִשֶּׁר אֵלֵּה מַעֲרִים עֲלֶיךָ:

Y levantandose el Pontifice dixole, No respondes nada? Que testifican estos contra ti?

63. וַיִּשׁוּעַ שְׁתִּיק וַיַּעַן כְּהֵן הַגָּדוֹל וַיֹּאמֶר אֵלָיו זִנְשִׁיבִיעַךְ בְּאֵלֵּהי הַחַיִּים אֲשֶׁר תֹּאמַר לָנוּ אֲנִי הַמְּשִׁיחַ אֲשֶׁר בִּרְחֻמֵּי הוּא:

Mas Iesus callaua. Y respondiendo el Pontifice, dixole, Conjuratore por el Dios Biuiente, que nos digas, si eres tu el Christo hijo de Dios.

64. וַיֹּאמֶר לוֹ יִשׁוּעַ אֵתָא אֲמַרְתָּ וְאִכֹּר אֲנִי אָמַר לָכֵם מַעֲתָה תִּרְאִי בֶן־הָאָדָם יוֹשֵׁב בְּיְמִין הַעֲבוּרָה וְכֵן בְּעֻנֵי הַשָּׁמַיִם:

Iesus le dize, Tu lo has dicho. Y aun os digo, que desde agora auers de ver al Hijo del hombre assentado a la diestra de la potencia de Dios, y que viene en las nuues del cielo.

כז.

58. וְכִדְּפָה הִלְךְ אַחֲרָיו מִרְחוֹק עַד הַצֵּר כְּהֵן הַגָּדוֹל וְכֵן בֵּיתָה וְיָשֵׁב עִם הַמְּשָׁרְתִּים לְרֵאשִׁית אֲחֵי־הַקֹּץ:

Et Pierre le suiuit de loin infques a la cour du souverain Sacrificateur: & lui entré dedans s'asit avec les officiers afin qu'il en vift la fin.

59. וְשָׁרֵי הַכְּהֵנִים וְהַזִּקְנִים וְכָל הַעֲדָה בִּקְשׁוּ עַד שֶׁקֶר עַל־יִשׁוּעַ לְהַמִּיתוֹ:

Or les principaux Sacrificateurs, & les Anciens, & tout le conseil eschoyent faux testimonijz contre Iesus, afin qu'ils le missent a mort.

60. וְלֹא מָצְאוּ וְקֶרְבִּי עֲדִי־שֶׁקֶר רַבִּים וְלֹא מָצְאוּ וְאַחֲרָיו קֶרְבִּי שְׁנֵי עֲדֵי שֶׁקֶר:

Et n'en trouuoient point: & combien que plusieurs faux temoins fussent venus, ils n'en trouuerent point de propres. Mais a la fin deux faux temoins s'approcherent.

61. וַיֹּאמְרוּ זֶה אָמַר כִּי אֶבְלֵ לְהֵלֵם אֶת־הַיֵּיכָל יְהוָה וּבְשָׁלֹשַׁת יָמִים לִבְנוֹת אֹתוֹ:

Et dirent, Cestui-ci a dit, Je puis de faire le temple de Dieu, & en trois iours le rebaitir.

62. וַיִּקְלֵם כְּהֵן הַגָּדוֹל וַיֹּאמֶר לוֹ הַאִינְךָ הָעֵנָה לְאִשֶּׁר אֵלֵּה מַעֲרִים עֲלֶיךָ:

Adonc le souverain Sacrificateur se leua, & lui dit, Ne responds-tu rien? qu'est-ce que testimonies ceux-ci a l'encontre de toi?

63. וַיִּשׁוּעַ שְׁתִּיק וַיַּעַן כְּהֵן הַגָּדוֹל וַיֹּאמֶר אֵלָיו זִנְשִׁיבִיעַךְ בְּאֵלֵּהי הַחַיִּים אֲשֶׁר תֹּאמַר לָנוּ אֲנִי הַמְּשִׁיחַ אֲשֶׁר בִּרְחֻמֵּי הוּא:

Et Iesus se teut. Lors le souverain Sacrificateur prenant la parole lui dit, Je t'adure par le Dieu vivant, que tu nous dices si tu es le Christ, le Fils de Dieu.

64. וַיֹּאמֶר לוֹ יִשׁוּעַ אֵתָא אֲמַרְתָּ וְאִכֹּר אֲנִי אָמַר לָכֵם מַעֲתָה תִּרְאִי בֶן־הָאָדָם יוֹשֵׁב בְּיְמִין הַעֲבוּרָה וְכֵן בְּעֻנֵי הַשָּׁמַיִם:

Iesus lui dit, Tu fas dit: qui plus est ie vous di, Ci apres vous verrez le Fils de l'homme assis a la dextre de la vertu de Dieu, & venant es nuages du ciel.

58. Petrus autem sequebatur eum à longè, usque in atrium principis sacerdotum. & ingressus intro, sedebat cum ministris: ut videret finem.

And Peter followed him afarre of into the hie Priestes hall: and went in, & sat with the seruants to see the ende.

59. Principes autem sacerdotum & omne concilium querebant falsum testimonium contra Iesum, ut eum morti traderent.

Now the chiefe Priests & the Elders: & all the whole Councel soughte false witness against Iesus: to put him to death.

60. Et non invenerunt, cum multi falsi testes accessissent. Novissimè autem venerunt duo falsi testes.

But they founde none: and though many falsse witnesses came: yet found they none: but at the last came two falsse witnesses.

61. Et dixerunt, Hic dixit, Possum destruere templum Dei, & post triduum reedificare illud.

And said: This man said: I can desstroy the Temple of God: and builde it in threë dayes.

62. Et surgens princeps sacerdotum, ait illi, Nihil respondes ad ea quæ isti adversum te testificantur.

Then the chiefe Priest arose: and sayde to him: Answerest thou nothing? What is the matter that these men witness against thee?

63. Iesus autem tacebat. Et princeps sacerdotum ait illi, Adiuto te per Deum vivum, ut dicas nobis si tu es Christus filius Dei.

But Iesus helde his peace. Then the chiefe Priest answered: and said to him: I charge thee by the living God: that thou tell us, if thou be the Christ the Sonne of God.

64. Dicit illi Iesus, Tu dixisti, veruntamen dico vobis, à modo videbitis filium hominis sedentem à dextris virtutis Dei, & venientem in nubibus cæli.

Iesus said to him: Thou hast said: but it is neuertheless I say unto you: hereafter shall see the Sonne of man: sitting at the right hand of the power of God: and come in the cloudes of the heauen.

58. Petrus aber folgete ihm nach von ferns / biß inn den Pallast des Hohenpriesters / vnd gieng hinein / vnd sagte sich bey die Knechte / auff daß er sehe wo es hinaus wolte.

De Peter fulde longe effter hannem / indel den Hpperste Prestis Sal / oc gic hen ind / oc sette sig haff Suennene / paa det hand kunde see / huad ende det vilde faa.

59. Die Hohenpriester aber vnd Eltesten / vnd der ganze Rath / suchten falsche zeugniß wider Iesum / auff daß sie ihn tödten.

Men det Hpperste Prester oc de Eldste / oc det ganze Raad / söcke falsst Bidnisbyrd mod Ihesum / paa det de kunde sla hannem ihuel.

60. Vnd funden keins. Vnd wiewol vil falscher zeugen herzu tratten / funden sie doch keins. Zu lezt tratten herzu zwen falsche Zeugen.

De de funde inted / De alligenel at der ginge man æ falsste Bidne frem / saa funde de tog inted. Paa det iuste traadde ihu falsste Bidne frem.

61. Vnd sprachen: Er hat gesagt: Ich kan den Tempel Gottes abbrechen / vnd in dreien Tagen denselben bauen.

De sagde / Hand haaffuer sagde / Jeg sand ned bryde Guds Tempel / oc opbygge den i tre dage.

62. Vnd der Hohepriester stund auff / vnd sprach zu ihm: Antworttest du nichts zu dem / das dise wider dich zeugen?

De den Hpperste Prest stod op / oc sa yde til hannem / Erarer du inted til det / som disse vidne mod dig?

63. Aber Iesus schweig stille. Vnd der Hohepriester antwortet vnd sprach zu ihm: Ich beschwere dich bey dem lebendigen Gott / daß du vns sagest / ob du seist Christus der Son Gottes:

Men Ihesus saade stille. De den Hpperste Prest suarede oc sagde til hannem / Jeg beswer dig ved den leffuendis Gud / at du siger oss / Om du est Christus / Vnds Son.

64. Iesus sprach: Du sagest. Doch sage ich euch: Von nun an wirds geschehen / daß ihr sehen werdet des Menschen Son sitzen zur rechten der Krafft / vnd kommen in den Wolcken des Himmels.

Ihesus saade / Du siger det. Doa siær dea eder / Nu her effter skal der ske / at i skulle see Menneffens Son side haff Krafften høyre Haand / oc komme i Himmelen flyer.

58. Ale Petr šel za nim zdaleka / až do Syně kněžské. A vsed vnitr seděla služebníky / aby viděl konce.

A Peter šel za nim z daleka / až do dvora napředníhého kaplana, gdje vseděl s služebníky aby viděl konec.

59. Knížata pať kněžstá a vseděla kada hlebali krivého svědectví proti Ježíšovi / aby ge na smrt vydali:

A předníhý kaplan i y stáry, y v dvore zgomádzené kula i ježíšovo svědectví a přeavšo Jezusovi / aby go zas morderali.

60. V nenalezi / ačkoli mnoho falešných svědků bylo přistoupilo. Naposledě pať přišli dva krivý svědové.

Vně nálezi. Gdy teš viele klav vydi svědkov přichodů to nienaydováli / A ná řemě vyškapišy dva falešny svědové.

61. A řekli: Tento gť řekl: Mohu zbořit Chrást Boží / a ve třech dnech zase ge vy stavěti.

Křekli / Then mowit / Mog zbořyt Božiol Boží / a za tře dni sbudovat gi.

62. A powstao kniže kněžstě řekl gemu: Nic neodpovíš dāsa k řem věcem / křež mo proti tobě svěditi?

A wstašy przednišy kaplan / rzekl mu / Nic neodpowiesz dāsa k řem věcem / křež mo proti tobě svěditi?

63. Ale Ježíš mlkal. Kniže pať kněžstě řekli gemu: Za kljnām tēbe šrže Boha živeho / aby nam powěděl / gšly ty Kristus Boží Syn?

Leč Jezus mlčel / A odpowiedziac przednišy kaplan / rzekl mu / Poprzyścigam cie przez Boga żywego, a ty nám powieś: jakieś ty ist Kristus on Syn Boży?

64. Řekl gemu Ježíš: Ty gš řek. Ale wšak prawim wām / od tohoto času wšijte Syna Eflowěka / an sedy na prawico moch Boží / a přichá zjw Obláčích Nebestých.

Rzekl mu Jezus / Tyś powieś: A od te powieśdam wam Od te czasu wšijcie Syna cziłos meczego siedzącego na prawicy mocy Bożey / y przychodzącego w obłokach niebistich.

כו

65. הָיוּ רַב פְּהֵנָה צָרָה
מֵאַנְוָהי וְאָמַר הֵא גִדְּהָ
מִנָּה מִכֵּי—מִתְפָּעִין לוֹ
סְהֵדָה הֵא הֵשָׁא שְׁמַעְתִּין
גִּדְּהָהּ:

Alor il Principe de Sacerdotes se fraccio sus vestimentos, dicendo, Egli ha bastemmiato, che habbiamo noi piu bisogno de testimoni? Ecco, voi haurate hato videro la sua bastemmiata.

66. מִנָּה צָבִין אֲנִתְחִין עֲבוֹ
וְאָמְרוּ חֵיב הוּא מוֹתָהּ:

Que os parece? Et effiristendentes, disserunt, Egli e degno de morte.

67. הָיוּ רַקוּ בְּאִפְרָהי
וּמִתְפָּחִין הָיוּ לָהּ אֲחֵרָה
דִּין מִחִין הָיוּ לָהּ:

Alora effi gli spaturanno la faccia, e dettergo de la guanciate, & altro de la barchemata.

68. וְאָמְרוּ אֲחֵרָה לוֹ
מִשִּׁיחָהּ מִנּוּ הוּא דְּמִתְחָרָהּ:

Dicendo, profetizate Christo, che è quello che i ha battuto?

69. בְּאַפְסָה דִּין יִתֵּב הָיוּ
לְבַר פְּדִרְתָּהּ וְהִרְבֵּת לִנְתָה
אֲמִתָּהּ חֵדָה וְאָמְרָה לָהּ
אִתָּה אֲנִי עִם יֵשׁוּעַ הַנִּזְרָה
נִצְרִי:

Hor Pietro si stava a seder di fuori, ne la corte, & una jeremie si gli fece innanzi, dicendoli, Tu ancora eri con Iesus & Galileo.

70. הוּא דִּין פֶּכֶר קֶדֶם
פְּדִהוּ וְאָמַר לָהּ דַּע אֲנִי
מִנָּה אֲמִרָה אֲנִי:

Et egli lo negò davanti a tutti, dicendo, Io non so quel che tu dici.

71. וְכִד גִּבְרָה לְסִפְרָה ח
חֲנִיתָ אֲחֵרָה וְאָמְרָה
לְהוֹן דְּתִפְסוּ הֵא אִתָּה הֵא
עִם יֵשׁוּעַ נִצְרִי:

Por vscenda a la porta, & un'altra fermente lo viede, & disse a quelli che erano liti, Costui ancora era con Iesus & Nazareno.

72. וְתוֹב פֶּכֶר בְּמוֹמְתָהּ
וְלֹא יָדַע אֲנִי לָהּ לְגִבְרָה:

Et de rechef il le nia con juramento, dicendo, Io non cognosco quest' huomo.

כו

65. הָיוּ קָרַע הַכֹּהֵן גָּדוֹל אֶת—
בְּגָדָיו לֵאמֹר כִּי—גִּדְּהָ עַל—מֵה
נִצְטָרָה. עוֹד לְעֵדִים הֵנָּה עֲתָה
שְׁמַעְתֶּם אֶת—גְּדוּפוֹ:

Entonces el Pontifice rompió sus vestidos, diciendo, Blasphemado ha: que mas necesidad tenemos de testigos? he aqui aora aueys oydo su blasphemia.

66. מֵה גִרְאָה לְכֶם וְהִמָּה עֲבוֹ
לֵאמֹר מִשְׁפַּט מוֹת לוֹ:

Que os parece? Y respondiendo ellos dixeron, Culpado es de muerte.

67. הָיוּ יָדָה יָדָה בְּפָנָיו וּלְבָרָהּ
בְּאִזְרָה וּקְצָתָם שָׁלְחוּ אֶת—
יָדֵיהֶם בְּאַפּוֹ:

Entonces le escupieron en su rostro, y dieronle de bofetadas, y otros lo herian de palmadas.

68. לֵאמֹר הִנֵּבָה לָנוּ הַמָּשִׁיחַ
מִי וְהוּא אֲשֶׁר הִכָּה אֶתְּךָ:

Diciendo, Prophetizanos, ó Christo, quien es el que te ha herido.

69. וְכִיפָּה בַחוּץ יֵשֵׁב בְּחֶצֶר
וְהָיָה אֵלָיו שְׁפָתַת אֲחֵת לֵאמֹר
וְאִתָּה הֵייתָ עִם יֵשׁוּעַ הַגָּלִילִי:

Y Pedro estava sentado fuera en el patio: Y llegóse a el vna criada diziendo, Y tu con Iesus el Galileo estauas.

70. וְהוּא כַחַשׁ לְעֵינָי כָּלָם לֵאמֹר
לֹא יָדַעְתִּי מֵה תֹאמְרִי:

Mas el negó de lante de todos diciendo, No sé loque dizes.

71. וַיֵּצֵא הַפְּתָחָה וְתִרְאָהּ אֲחֵרָה
וְהָאֲמִיר לְאֲשֶׁר הָיוּ שָׁם גַּם זֶה
הֵנָּה אֶת—יֵשׁוּעַ הַנִּצְרִי:

Y saliendo a la puerta, vido lo otra, y dixo a los que estauan alli: Tambien este estaua con Iesus Nazareno.

72. וְגַם בְּפַעַם הוֹאֵרָה בַּחַשׁ
בְּשִׁמְעָה כִּי—לֹא יָדַעְתִּי אֶת—
הָאִנּוּשׁ:

Y negó otra vez con juramento, diciendo, No conozco a esse hombre.

כז

65. ὅτι ὁ ἀρχιερεὺς διῆλθε τὰ
ἱμάτια αὐτοῦ, λέγων· ὅτι ἐβλάφη-
μα. τί ἐτι γινώσκοντες ἔχομεν μαρτυ-
ρῶν; ἰδοὺ νῦν, ἤκουσατε τοῦ βλά-
φημας αὐτοῦ.

Adonc le souverain Sacrificateur deschira ses vestemens, disant, Il a blasphemé: qu'auons-nous plus à faire de témoins? Voici, vous auez ouï main-tenant son blasphème. Que vous en semble?

66. Τί μιν δοκεῖ; οἱ δὲ ἀποκρι-
σantes εἶπαν· ὁ βλάφηματι ἐστίν.

Enx respondans dirent, Il est coupable de mort.

67. Τότε ἐσέπλυνον ἐν τῷ προσώ-
πῳ αὐτοῦ, καὶ ὀκλαφισμοῦ αὐ-
τοῦ· καὶ δὲ ἱρράπτισαν.

Adonc il lui cracherent au visage, & le buiffeterent: & les autres lui donnoient des coups de leurs verges.

68. Λέγοντες, προφήτευσον ἡμῖν
χριστέ, τίς ἐστὶν ὁ παλάσας σε.

Disans, Christ, prophetize-nous, qui est celui qui s'á esapé.

69. ὁ δὲ πετρᾶ ἔξω ὀκλαίθη-
το ἐν τῇ αὐλῇ, καὶ προσήλθεν αὐ-
τῇ μία παῖδισση, λέγουσα· καὶ σὺ
ἦσθα μετὰ ἡμοῦ ὁ γαλιλαῖος.

Or Pierre estoit assis dehors en la cour: & vne chambriere s'adressa a lui, disant, Tu estois ainsi avec Iesus le Galileen.

70. ὁ δὲ ἠρνήσατο ἑμμεροῦς
παντός, λέγων· οὐκ οἶδα τί λέ-
γας.

Mais il le nia devant tous, disant, Je ne sai que tu dis.

71. Ἐξῆς τῆς θύρας δὲ αὐτοῦ εἶς τὴν
πυλῶνα εἶδεν αὐτὸν ὀκλαῖ, καὶ λέγει
τοῖς ἐκείνῃ, καὶ ἔτι· ὡς μετὰ ἡσθαὶ
ἔσταζες με.

Et comme il sortoit dehors au portail, vne autre chambriere le viedit & dit à ceux qui estoient là, Cestui-ci aucti estoit avec Iesus le Nazarien.

72. Καὶ πάλιν ἠρνήσατο μετὰ ἑρ-
κας, ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἀνθρώπον.

Et de rechef il le nia avec serment, disant, Je ne cognoi point cest hom-me-la.

65. Tunc princeps sacerdotum scdit vestimenta sua, dicens, Blasphemavit: quid adhuc egemus testibus? ecce nunc audistis blasphemiam.

Then the hie Priest rent his clothes: saying, he had blasphemed: what haue we any more neede of witnesses? beholde now ye haue heard his blasphemie.

66. Quid vobis videtur? At illi respondentes dixerunt, Reus est mortis.

What thinke ye? They answered, & said, He is worthy to dye.

67. Tunc expuerunt in faciem eius: & colaphis eum cecciderunt, alii autem palmas in faciem eius dederunt.

Then spade they in his face: & buffetted him: and othe smote him with their roddes.

68. Dicentes, Prophetiza nobis Christe: quis est qui te percussit?

Saying, Prophete to vs O Christe: Who is he that hath smote thee?

69. Petrus vero sedebat foris in arto: & accessit ad eum una ancilla, dicens, Ertu cum Iesu Galilæo eras.

Peter sat without in the hall: and a maide came vnto him: saying, Thou also wast with Iesus of Galilee.

70. At ille negavit coram omnibus, dicens, Nescio quid dicis.

But he denied before them all, saying, I wot not what thou saiest.

71. Exeunte autem illo inuam, vidit eum alia ancilla: & ait his qui erant ibi, Er hic erat cum Iesu Nazareno.

And when hee went out into the porch: an other maide sawe him: and said vnto them that were there: This man was alwaies with Iesus of Nazareth.

72. Et iterum negavit cum iuramento, Quia non novi hominem.

And a thirde he denied with an other saying: I knowe not the man.

65. Da zureiß der Hohepriester seine Kleider/ vnd sprach: Er hat Gott gelästert/was dürfen wir weiter zeugen? Siehe/ seht habt jr seine Gottslästertung gehöret.

Da sonder rest den Ypperste Priest sine Kleider/oc sagde/ Hand bespaattede Gud/ Huad haßue wir lenaer vidnissword behoff? See/ nu haßuei hort hans Guds bespaadelse.

66. Was dünckt euch? Sie antworten/ vnd sprachen: Er ist des todes schuldig.

Huad tænkis eder? De suarede oc sagde/ Hand er skyldig at dø.

67. Da speieten sie auß in sein Angesichte/ vnd schlugen in mit Fäusten. Etliche aber schlugen ihn ins Angesicht.

Da spæte de vdi hans Ansiet/ oc sloge hannem met knyere neßue/ De nogle sloge hannem/ i Ansiet.

68. Vnd sprachen: Weissage vns Christe/ wer ist es der dich schlug?

De sagde/ Spaa oss Christe/ hus er den/ der dig slo?

69. Petrus aber saß draussen im Pallast/ Vnd es tratt zu ihm eine Magd/ vnd sprach: Vnd du warst auch mit dem Jesu auß Galilea.

Men Peter sad der vden faare i Saalen/ De der traadde en Pigen til hannem oc sagde/ De du haßuer oc saa varit met Ihesu aff Galilea.

70. Er leugnet aber fur ihnen allen/ vnd sprach: Ich weiß nicht was du sagest.

Da neetede hand der sagr dem alle/ oc sagde/ Jeg ved icke huad du siger.

71. Als er aber zur Thür hinausgieng/ sahe in ein andere/ vnd sprach zu denen/ die da waren: Dieser war auch mit dem Jesu von Nazareth.

De som hand gik hen vdi at dorren/ da saa en anden hannem/ oc sagde til dem/ som der vaare. Denne vaar oc saa met Ihesu aff Nazareth.

72. Vnd er leugnet abermal/ vnd schwur dazú: Ich kenne des Menschen nicht.

De hand neetede atter/ oc soer der til/ Jeg kender icke den Mennecke.

65. Tedy knize knize teztihl Naucha svz. tka: Naua hal se gest/coz gestic potrebujem svěduw? ay kniz gste listeli rauhanij.

Tedy przednicszy kaptan rozdarł odzienie swoje / mowiąc / Ktoż / Coż daley potrzebuemy świadkow? Wobec teraz / Wyśledzi bliżni / twoiego.

66. Co se vám zdá? A oni odpovíděvše řekli: Hoden jest Smrti.

Koř se vám zdá? A oni odpovíděvše řekli / Winsten jest smierci.

67. Tedy pľvali na Tráň geho/a řápsko dávali gmu. Gmij pař polickovali gcy.

Tedy pľvali na obliec iego / y polickovali go / á drubzy go týnnu bili.

68. Říkajíce: Hádaj nám Kriste / Kto g si ten / Kterýž tbe vderil?

Mowiąc / Proczuj nam Krysta / Kto jest który cie vderzył.

69. Ale Petr seděl vně w synu. Přistoupila k němu gdná Dívka / řkaucy: Ty ses Hořissem Galilejským byl gý.

A Piotr siedział wewnątrz w synu. Przyskupiła k niemu gdná / mówiąc / Ty tyś Hořissem Galilejskim.

70. Tedy on zapřel přede všemi / řka: Nevím co pravíš.

On zapřel sic on přede všemi / řka / Nie wiem co mówię.

71. Když vycházel ze dveří / vyklagen gdná Dívka / y řekla těm kterým tu byli: Ty ses byl s Hořissem Nazaretským.

Agdy on vyšel do dvéř / vyřkala go dívka / i řekla těm kterým tam byli / A ten byl s Jezusem Nazaretským.

72. A opět zapřel s přisáskau / řkajc negual člověka.

Tedy powtorę já zapřel si: s přisáskau / řkajc negual člověka.

כ ו

73. מו פתר קדיו דין
קדיו דין קדיו דין
לכאמא שרירא דין
אנת מנהון אנת אנת
ממלך צד מודע לך:

*Esopo di poi accostarono quelle che
stavano le presenti, e dissero a Pietro, Vo-
ramente tu ancora sei di quella confusione
che la tua sanella ti fa manifesto.*

74. קדיו דין שרי למחרמו
ולמאמא דלא ידע אנת
לה לגברא ובה בסענהא
קדא תרגל:

*Allora egli comincio a maladerse e
giurava di non conoscere quel huo-
mo. E subito il gallo canto.*

75. ואחדכר פאמא סלחה
דכשניא דאמר קדיו דין
דקדא דקדא תרגל
תלת זבין תכ פיר בי נבך
לבר פכא מרינא:

*Onde Pietro si ricordò de la parola di
Iesù, che gli hauea detto, Prima ch'el
gallo cantasse, tu mi negarai tre volte. E sa-
ndose fuore pianse amaramente.*

כ ו

1. פד דין הוא צבד
מלכא גסכו על ידיו רבי
כדא וקדא דעמא
אך דימיתניה:

*Venuta che fu la mattina, tutti i prin-
cipali Sacerdotes e i Vecchy del popolo se-
cero consiglio contra Iesù, per farlo mo-
rire.*

2. ואסרוהי ואבלוהי ו
ואשלמוהי לפילטוס ה
המונא:

*Elegatolo al menovano, e detterlo ne
le mani de Pontio Pilato presidente.*

3. קדיו דין יהודא מסלמא
פד תרגל דאחריב ידיו
אחריב ואול אחריב קדיו
תלתו דכספא לרבי
פנהא ולקשיא:

*Allora Giuda, che l'hauea tradito,
vedendo ch'egli era stato condannato pen-
tutosi, riportò trenta argenti a i prin-
cipali Sacerdotes e ai Vecchy.*

4. ואמר קדיו דין
דמא ופנהא קדיו דין
לה לו מנהא לו אנת ידע
אנת:

*Dicens, Io ho peccato, hauendo tra-
dito il sangue innocente. Et egli disse,
Che ti importa a noi? guardami tu.*

כ ו

73. ואחר מעט קדיו העמדים
שם ויאמרו לכיפה באמת גס
אנת מהמא הוא כ—לשונך
במדיע:

*Y desde à vn poco llegaron losque seruiany di-
xeron a Pedro, Verdaderamente tambien tu eres
de ellos: porq; aun tu habla te haze manifesto.*

74. או" החל לאלול לנפשו
ולחשבע כי לא ידעת את
אנוש ובכתה קדא תרגול:

*Entonces començó a anathematizarse, y a
jurar diciendo, No conozco esse hombre. Y el
gallo cantó luego.*

75. ויזכר כיפה צבד דבר ישוע
אשר אמר אליו כי בטרים יקדא
תרגל שלש פעמים תכחשני
ויצא לחוץ ויבך במרידות:

*Y accordóse Pedro de las palabras de Iesus, que
le dixo, Antes que cante el gallo me negaras tres
vezes. Y saliendo fuera, lloró amargamente.*

כ ו

1. ויהי בקר וינצצו ויזכרו יחד
כל הכהנים וקדיו העם על
ישוע להמיתו:

*Y venida la manhana entraron en consejo
todos los principes de los Sacerdotes, y los An-
cianos del pueblo contra Iesus, para entregar-
lo a muerte.*

2. ויאסרוהו ויזכרוהו צבד דבר
לפולטיוש פילטוס הפקיד:

*Y truxeronlo atado, y entregaronlo a Pon-
cio Pilato presidente.*

3. או" ראה יהודה אשר מסרו
כי גזור וינחם וישב את שלשים
כסף לכהנים ולקדיו:

*Entonces Judas, eique lo auia entregado,
viendo que era condenado, boluó arrepentido
las treynra pieças de plata a los principes de los
Sacerdotes, y a los Ancianos.*

4. לאמר חטאתי במסרי דם
נקי ונתם אמרו מה אלינו אנת
תראה:

*Diziendo, Yo he peccado entregando la san-
gre innocente. Mas ellos dixeron, Que se nos da
à nosotros? Vieras lo tu.*

כ ו

73. Μετὰ μικρὸν δὲ προσελθόν-
τες οἱ ἑσθ' ἐπὶ τῷ Πέτρῳ ἀλη-
θῶς καὶ οὐ ἐξ αὐτοῦ εἰ. καὶ ἡ λα-
λία σου ἐλθὼν σε πιστῇ.

*Et vn peu apres ceux qui se trou-
uoient la, vinrent, & dirent à Pierre,
Vrayement tu es aulsi de ceux-la: car
ton langage te donne à cognoistre.*

74. Τὸν ἤρξαντο καταναθεμα-
τίζειν καὶ ἠμύνειν, ὅτι οὐκ οἶδεν τὸν
ἄνθρωπον. καὶ ὁ θῆρας ἀλεκτωρ
ἔφωησεν.

*Lors ils prirent à se maudire, & à iurer,
disant, le ne cognois point cest homme-
la: & incontinent le coq chanta.*

75. Καὶ ἐμνήσθη ὁ Πέτρος τῆς
ρήματος ὃ Ἰησοῦ εἰρηκότ' αὐτῷ,
ὅτι πρὶν ἀλεκτορᾶ φωνῆσαι, τρεῖς
ἀπαρτίσῃ με, καὶ ἐξέλθω ἐξω.
ἔκλαυσεν πικρῶς.

*Adonc Pierre eut souuenance de la
parole de Iesus, qui lui auoit dit, ou re-
que le coq chante, tu me renieras par
trois fois. Ainsi il sortit dehors, & pieu-
ra amèrement.*

Κ Ε + Α Α. Κ Ζ.

Π αρας ἡ γῆμιμους, συμθε-
λας ἔλαβον πωτις οἱ ἀρχιε-
ρεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι ὅτι ἡμε-
τεροῦ Ἰησοῦ, ὡς ἐπαινεῖσθαι αὐτὸν.

*Puis qu'à le mat n' est venu, tous
les principaux Sacrificateurs & les An-
cians du peuple tindrent conseil contre
Iesus pour le merite a mort.*

2. Καὶ δέσποτες αὐτὸν, ἀπήγα-
γον, καὶ παρέδωκαν αὐτὸν πωτις
πλάτ' ὁ γαμῶν.

*A raison de quoi ils l'amenèrent lié,
& le liurerent à Ponce Pilate Gouver-
neur.*

3. Τὸν ἰδὼν ἰδὼς ὁ ἀρχιδιδύς
αὐτὸν ὅτι καταχρῆται, μετμελη-
θεὶς ἀπερίσπ' τὴν τρεῖς αἰγυ-
ρια τοῖς ἀρχιερεσιν καὶ τοῖς πρεσβυ-
τεροῖς.

*Alors Judas qui fauoit trahi, voyant
qu'il estoit condamné, se repentit, & re-
porta les trente pieçes d'argent aux
principaux Sacrificateurs, & aux An-
cians.*

4. Αἶγαν, ἡμάρτυς ἐστὶν ἐν
αἵμα ἀθώῳ. οἱ δὲ εἶπαν, τί ἡμε-
τεροῦ ἐστὶν ὁ ψῆφος.

*Disant, J'ai peché en trahissant le
sang innocent. Mais ils dirent, Quo nous
en chaut-il à ti y aduiteras.*

CAP. XXVI.

73. Et post paululum accesserunt qui stabant: & dixerunt Petro, Verè & tu ex illis es: nam & loquela tua manifestum te facit.

So after a while / came vnto him then that stood by / and said vnto Peter / Surin then art al e our of them: for euen thy speach bewrayeth thee.

74. Tunc coepit detestari & iurare quia non novisset hominem. Et continuo gallus cantavit.

Then began he to curse him selfe / and to sweare / saying, I know not the man. And immediatly the cocke crew.

75. Et recordatus est Petrus verbi Iesu quod dixerat, Prius quam gallus canter, ter me negabis. Et egressus foras, flevit amarè.

Then Peter remembered the wordes of Iesu / which had saide vnto him / Before y coue crewe / thou shalt deny me thre. So he went out / and wept bitterly.

CAP. XXVII.

MAne autem facto consilium inierunt omnes principes sacerdotum & seniores populi adversus Iesum, ut eum morti traderet.

When the morning was come / all the chiefe Priests / and the Elders of the people coue counel against Iesus / to put him to death.

2. Et vinctum adduxerunt eum, & tradiderunt Pontio Pilato praefecti.

And ledde him away bounde / and delivered him vnto Pontius Pilate the gouernour.

3. Tunc videns Iudas qui eum tradidit quod damnatus esset: poenitentia ductus, retulit triginta argenteos principibus sacerdotum & senioribus.

Then when Iudas which betrayed him saw that he was condemned / he repented him selfe / and broughte againe the thirtie pieces of silver to the chiefe Priests and Elders.

4. Dicens, Peccavi, tradens sanguinem iustum. At illi dixerunt, Quid ad nos? tu videris.

Saying, I haue sinned heerauug the innocent blood. But they said, what is that to vs? see thou to it.

Das XXVI. Capitel.

73. Vnd über ein kleine welle / traten hinzu / die da stunden / vnd sprachen zu Petro: Warlich du bist auch einer von denen / denn deine Sprache verräth dich.

Dch en liden stund der effter / traadde de frem / som der stode / oc sagde til Peter / Sandelige / du est oc en aff dem / Thi du maal forraader dig.

74. Da hub er an sich zu verfluchen vnd schweren: Ich kenne des Menschen nit. Vnd als bald krehet der Hane.

Da begunte hand / at forbande sig oc suere / Jeg tender icke det Menneske. Dch strax goet Hanen.

75. Da dachte Petrus an die wort Jesu / da er zu im sagte: Ehe der Hane krehen wirdt / wirst du mich dreymal verleugnen. Vnd gieng heraus / vnd weinet bitterlich.

Da tenckte Peter paa Ihesu ord / som hand sagde til haanem / For Hanen gal / Eralt du forsuere mig tre gange. De gick hand ud. oc græd bitterlige.

Das XXVII. Capitel.

Des Morgens aber hielten alle Hohepriester vnd die Eltesten des Volks / einen Rath über Iesum / daß sie ihn tödten.

Am Morgen hilde de Ypperste Prester oc de Eldste saar solcker ih Raad offuer Ihesum / At de fundt si haanem ihuel.

2. Vnd bunden in / fureten in ihn / vnd überantwortten ihn dem Landpfleger Pontio Pilato.

De de bunde haanem / ferdin haanem beth / oc antuordede Landsherren Pontio Pilato haanem.

3. Da das sahe Judas / der in ver rathen hatte / daß er verdampt war zum todte / gereuet es in / vnd bracht herwider die dreissig Silberling den Hohen Priestern vnd den Eltesten.

Der Judas som haanem forraadde saa det / at hand vaarsfordomte til dede / Da anarede haanem det / oc hand bar de tredie Siff pendinge til de Ypperste Prester oc Eldste igen.

4. Vnd sprach: Ich habe sibel gethan / daß ich vnschuldig blut verrathen habe. Sie sprachen: Was gehet vns das an? Da sihe du zu.

De sagde / Jeg gjorde ilde / at ieg forraadde tofsendigt blod. De sagde / Hvad kommer det off ved? See du der til.

Kapitola XXVI.

73. Apomale chvisti / pris stavili ketchi tu stali / v fethi Peterwi: Gisti y to z nich gsh / neho fethi twa jnama tche imij.

Apzystapimshy mtko potyma at kromy tham stali / rzetli Piotrwi / Jscie y ty jest z nich / bo y mowz twoi ciebie iawnie otes znie.

74. Tchy pochal stnauti a prisahati se / jchy neznał klos wśka. A hudo kohaut zapys wal.

Tchdy sic pochal przelind / mowiac tze znam człowieka tego / A zdrzymen fur zapial.

75. Prozpomenul se Petr na slovo Bzyslowo kierz byl powedil / jchym ne z kohaut zapyswa / mkrat nunc zapysa. A wyszed wen / plakal gorce.

Prospominal Piotr na slovo Jezusowe kiero mu byl powiedzial / Jaki Peter w tym fur zapoiet trzy kreciennic kprawi, a wyszidshy przez gorako plakal.

Kapitola XXVII.

Am dny bylo rano / wessla w radu wesska kanzata kněžstvá a staršij lidu proti Bzyslowi / aby gey na smrt vydali.

Am dny bylo rano / wessli w ráda wessky předniefy káplani / y staršij lidu přeciwko Jezusos wi / aby go zsmordovali.

2. Y přivedli gey swázaně / ho / a dali Ponistemu Pilatowi Wládaři.

Y swiazawshy go / odwiedli y podali go Poncyusowi Pilatowi / las robat.

3. Tchy wida Bidas kierz byl pradil / jchy odsauzen byl selege toho / nawraut tchid ceti Stifubnych knížatuom kněžstwu a staršim lidu.

Tchy vyrawshy Judas kromy go byl wydali / byl of. dion / jalm ac wrocl trzydzieci sic bratkow przedniefym káplanom y staršim.

4. Kśa: Jhřcshy gsem / gras diw krew sprawedliwau. A oni řekli: Co nám do toho? ty u j.

Mowiac / Jgrs / ty em wydamy krew nietwinna / ale om rzekli / Coj nam do tego? ty wyřyř.

כז

וַיִּשְׁלַךְ אֶת-הַכֶּסֶפִּים בָּהֵיכָל וַיִּשְׁגִּי וַאֲנִל חֲזַק נִפְשָׁהּ׃

Et egli gettò gli argenti nel tempio sopra, e andato fene, si straziolò.

וְרַבִּי צְהֵנָה הָיוּ שְׁקִלוֹהֶי לְכֶסֶף וְאָמְרוּ לֹא עֲלִיט דְּנֶרְמִינְהִי בֵּית קִירְבָּנָה מְטוֹל דְּטִימִי דְּמָא הוּ׃

I principali Sacerdoti hauendo presi gli argenti, dissero, Es non è lecito mettergli nel corbano, per esser questo, prezzo di sangue.

וְנִסְכֵּי מַלְכָּא וּזְבֻנֵּי בַּהּ אֲגֻרְסָה דְּפִתְרָא לְכִירָה קְבִירָא וְאַכְסִינָה׃

Esatto supra c. o. consiglio, comprano con essi il campo d'un vasajo, per sepultura de forajeros.

מְטוֹל הַנֶּגֶב אֶתְהִיר אֲגֻרְסָה הוּא קִירְבָּנָה דְּמָא צִרְמָא לְנִימְנָה׃

Per questa ragione quel campo è stato chiamato usque al dì d'oggi, il campo del sangue.

וְהָיוּ אֶתְהִיל מִדָּם דְּאֶתְהִיר בֵּית זְבֻנֵּי דְּאֶמֶר וְנִסְכֵּי הָהִין דְּכֶסֶף דְּמִינְהִי דְּהִירָה דְּקָצִי מִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃

Allor s'adempiò quella che era stata detto per il Profeta (Jeremias) che disse, E perfino i trecento argenti, il prezzo di cuius che è stato apprezzato, il qual quei che sono de figliuoli d'Israel, hanno pregiato.

וַיָּהֲבֵת אֲנָוּוּ לְאַגְוִדָּהּ וּפְתִירָהּ אֵין דְּפִקְדֵּי לִי מְרִנָה׃

Et hanno gli dati per comprare il campo d'un vasajo, si come il Signor m'ha ordinato.

וְהָיוּ דִּין יִשְׁוֵעַ קָם קָדָם הַגְּמוּנָה וּשְׁמִרָה הַגְּמוּנָה וְאָמַר לָהּ אֵת הוּא מַלְכָּא דִּיהוּדָיָה אָמַר לָהּ יִשְׁוֵעַ אֵת אָמַרְתָּ׃

Hor Jesus stava dinanzi al Presidente, e il Presidente gli domandò, dicendogli, Eres tu il Rey de Iudaea? E Jesus gli disse, Tu lo dici.

כז

וַיִּשְׁלַךְ אֶת-הַכֶּסֶפִּים אֶל־הַהֵיכָל וַיִּפֹּץ וַיִּחַק׃

Y arrojando las piezas de plata al Templo, partióse, y fué, y ahorcolé.

וְהַכֹּהֲנִים לָקְחוּ אֶת-הַכֶּסֶפִּים לֵאמֹר לֹא שׁוֹה לְהַשְׁלִיךְ אוֹתָם אֶל־בֵּית קִרְבָּן כִּי שְׂכַר־דָּמִים הוּא׃

Y los principes de los Sacerdotes, tomando las piezas de plata, dixeron, No es licito echarlas en el arca de la limosna, porque es precio de sangre.

וַיַּעֲצוּ עֲצָה וַיִּקְנוּ בָּהֶם אֶת־חֶלֶקֶת הַיּוֹצֵר לְקְבוּרַת הַגֵּרִים׃

Mas, auido consejo, compraron de ellas el campo del Ollero, por sepultura para los estrangeros.

וַיִּצְלֶכֶן וַיִּקְרָאָהּ חֶלֶקֶת הַהִיא חֶלֶקֶת דָּם עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃

Por lo qual fué llamado aquel campo Hacedema Campo de sangre hasta el día de oy.

וְהָיוּ וּמַלְאֲאִשָּׁד וְאָמַר (בְּזִכְרֵיהוּ) הַזְּבִינָה לֵאמֹר וַיִּקְחוּ שְׁלוֹשִׁים הַכֶּסֶף אֶדְרִי הַיִּקְרָאֵשָׁד וַיִּקְרָאֵשָׁד מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃

Entonces se cumplió lo que fué dicho por el propheta (Jeremias) que dixo, Y tomaró las treynta piezas de plata, precio apreciado, que fué apreciado por los hijos de Israel.

וַיִּתְּנוּ אוֹתָם לְחֶלֶקֶת הַיּוֹצֵר בְּאִשָּׁד צִוְּיָהּ יְהוָה׃

Y dieron las para el campo del Ollero, como me ordenó el Sennor.

וַיִּשְׁוֵעַ עָמַד לִפְנֵי הַפְּקִיד וַיִּשְׁאַל לֹא הַפְּקִיד לֵאמֹר הֲאַתָּה מֶלֶךְ הַיְּהוּדִים הוּא וַיִּשְׁוֵעַ אָמַר לֹא אֵת אָמַר׃

Y Iesus estuvo delante del Presidente: y el Presidente le preguntó diziendo, Eres tu el Rey de los Iudios? Y Iesus le dixo, Tu lo dices.

כז.

5. Καὶ ῥίψας τὰ ἀργύρια ἐν τῷ ναῷ, ἀπαχώρησε, καὶ ἀπὸλλύων ἀπηγγέλαται.

Adonc apres auoir ietté les pieces d'argent dedans le temple, il se retira, & s'en alla, & s'elisa angla.

6. Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς λαβόντες τὰ ἀργύρια ὑπὸ, οὐκ ἔδει βαλεῖν αὐτὰ εἰς τὸν κορβανὸν ὅτι τιμὴ αἱμάτων ἐστίν.

Et les principaux Sacrificateurs ayans prins les pieces d'argent, dirent, Il n'est pas loisible de les mettre au thesor: car c'est prix de sang.

7. Συμβάλουσιν δὲ λαβόντες, ἐγόρασαν ἐξ αὐτῶν τὸν ἀγρὸν ᾧ κτερισμῶς εἰς τὸ φέλω τῶς ξένης.

Et apres qu'ils eurent prins conseil, ils en acheterent le champ d'un portier, pour la sepulture des estrangers.

8. Διὸ ἐκλήθη ὁ ἀγρὸς ἐκεῖνος ὁ ἀγρὸς αἱμάτων, ἕως τῆς σήμερον.

Et pour ceste cause ce champ-la à esté appeilé iuiques à ce iourd'hui, Le champ de sang.

9. Τότε ἐπληρώθη τὸ βιβλίον τοῦ προφητῆς (Jeremias) ὅτι τρεῖς φησὶ τριακοντα, τρεῖς ἑκατὸν πενήκοντα τὰ ἀργύρια, τὴν τιμὴν ᾗ ὁ τιμημαῖος, οἱ ἱσραηλιῖται ἀποκρίθησαν.

Lors fue accompli ce dont auoie esté parlé par (Jeremie) le Prophete, disant, Et ilz ont prins trente pieces d'argent, le prix de celui qui à esté appeilé, lequel ceux d'entre les enfans d'Israel ont approuué.

10. Καὶ ἔδωκαν αὐτοὶ εἰς τὸν ἀγρὸν ᾧ κτερισμῶς, κατὰ αὐτοῦ τοῦ βιβλίου.

Et les ont bailees pour acheter le champ d'un portier, selon ce que le Sennor m'auoit ordonné.

11. Οὗ δὲ ἰησοῦς ἔστη ἔμπροσθεν τοῦ ἡγεμῶνος, καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὅτι ἡγεμῶν, λέγον, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, σὺ λέγεις.

Or Iesus fut présenté deuant le Gouverneur, & le Gouverneur l'interrogea, disant, Es-tu le roy des Iudais? Iesus lui dit, Tu le dis.

CAP. XXVII.

5. Er proiektis argenteis in templo, recessit: & abiens, laqueo se suspendit.

And when hee had cast downe the silver pieces in the Temple, he departed, & went and hanged him selfe.

6. Principes autem sacerdotum acceptis argenteis, dixerunt, Non licet eos mittere in corbonam: quia pretium sanguinis est.

And the chiefe Priests tooke the silver pieces: and said: It is not lawfull for vs to put them into the treasure: because it is the price of blood.

7. Consilio autem inito emerunt ex illis agrum figuli, in sepulturam peregrinorum.

And then tooke counsell: and bought with them a potters field: for the buriall of strangers.

8. Propter hoc vocatus est ager ille, Haceldama, hoc est, ager sanguinis, usque in hodiernum diem.

Wherefore that feld is called: The field of blood, vntill this day.

9. Tunc impletum est quod dictum est per (Jeremiam) prophetam, dicentem, Et acciperunt triginta argenteos premium apprehensi quem apprehauerunt a filius Israel.

(Then was fulfilled that which was spoken by (Jeremias) the Prophet: saying And then tooke they the silver pieces the price of him: that was valued: whom me they of the children of Israel valued.

10. Et dederunt eos in agrum figuli, sicut constituit mihi Dominus.

And then gaue them for the potters field: as the Lord appointed me.)

11. Iesus autem stetit ante praesidem, & interrogauit eum praeses, dicens, Tu es Rex Iudaeorum? Dicit illi Iesus, Tu dicis.

And Iesus stood before the gouernour: and the gouernour asked him saying, Art thou the King of the Iewes? Iesus said vnto him: Thou sayest it.

Das XXVII. Capitel.

5. Vnd er warff die Silberlinge in den Tempel / hub sich davon / gieng hin / vnd erhenget sich selbst.

De hand kaste Selsf pendinaene i Tempelen / Schynkede sig der fra / giel bort oc hengde sig selff.

6. Aber die Hohenpriester namen die Silberlinge / vnd sprachen: Es taug nicht / daß wir sie in Gotteskasten legen / denn es ist Blutgelt.

Men de Ypperste Prester roge Selsf pendinaene / oc saade / Det semer sig icke at vi legge dem i Gudstute / Thi der er Blod pendinge.

7. Sie hielten aber einen rath / vnd kauften einen Töpfersacker darun / zum begrebnis der Pilger.

Saa hulde de se Raad / oc købte en Pottemageris ager der saare / til ath worde Pilgrime vdi.

8. Daher ist derselbige acker genennet der Blutacker / bis auff den heutigen tag.

Der aff er den samme Ager kaldet Blodageren indtil paa denne dag.

9. Da ist erfüllet / das gesagt ist durch den Propheten (Jeremias) da er spricht: Sie haben genommen dreissig Silberling / damit bezalt ward der verkaufte / welchen sie kauften von den Kindern Israel.

Da er fuldkommet / der som tider er ved Propheten (Jeremias) der som hand siger / De haffue taget tre due Selsf pendinge / der den solde bleff betalt med huilden de købte aff Israels børn.

10. Vnd haben sie gegeben omb einen Töpfersacker / als mit der Herr befohlen hat.

De haffue giffue dem for en Pottemageris ager / Som Herren befalede mig.

11. Iesus aber stund für dem Landpfleger / vnd der Landpfleger fragete ihn / vnd sprach: Bist du der Juden König? Iesus aber sprach zu ihm: Du sagest.

Men Ihesus stod saar Landsherren / De Landsherren spurde hannem at / oc saade / Est du Jødernes Konge? Ihesus sagde til hannem / Du siger det.

Kapitola XXVII.

5. Apowrhro Esihbrnē w Ehrānu n oēsset a oōssed / w sōdē se obēshl.

Uper uēdēs y sebnāfi w Pōā: cie le sōdēd nā sēcone / y pō sēdēy zādawit sic.

6. Kněžata paš Kněžstā w zawnse peniže česli: Nieslusi sūt gich wložitī do Pōsladnī: ce/nib nīzda k rwe gest:

U pōsēdēy sē kōplent w zawnse w sōny sebnāfi / mowit / Tīe godzi sic ich plāc do sēr bō / k bōw wicm iest zaplāzā k rwie.

7. A wadīwse se / kaupill zā nēpole Hrnējōrowo / tu Pōh: tēbu Pautnīstūw.

U w sēdēy w rāde / Kupill zā nte rōla zdunā nā pōgzeb gōdē.

8. Protož nazwanno gest pole to Acheldemach / to gest / k rwe pole / až do dne sīnjho dne.

Dla thego onā rōlā nāzwana iest Rōla k rwie až do dnā dīzīetēy sēgo.

9. Tedy naplnilo se což posłł dīj no gest sēre (Jeremias) Proroka / k rwe dī: A w zawnse trīdēci Esihbrnēch nīzdu nāparēho / k rwehož nāpall od Synuow Izrahelskōch.

Tedy sic wypelnilo to co jest powiedziāno przez (Jeremias) Proroka / gōdīe mowit / W zawnse trīdēci sebnāfiom zā zaplāzā: ošacowa nego / k rwe byl ošacowan od synow Izrahelskōch.

10. A dalige zā pole Hrnējōrowo / pakož mī wstanowit PAN.

A dālī tēnā rōla zdunowa / iā: Eo mī pōstānowit Pan.

11. Gežīso paš stāl pēd Wlādařem: Pōtāžal ho Wlādař / řka: Ty lī gšō Krāl Jūdowstōl / Kēsl genu Gežīso: Ty pras wīss.

A Iezus stāl pēd Wlādařem / y pytal go itāroslā mowiac / Jāz ty iest on Krāl Jūdowstōl / A Iezus rzekl iemu / Ty powīdās.

כז

12 וְכַד אֶכְלִין חֵד קִדְשָׁהּ
רַבִּי כְּהֵנָה וְקִישִׁישָׁא מִכֶּם
בְּתַנְמָא הוּא לֹא יֵצֵי:

Et essendo egli accusato dai principi, & lo Sacerdote & dai Farisei, non rispose niente.

13 וְהִידִּין אָמַר לֵה בִּילְטוּס
לְגַם שְׂמַע אֲנִי בְּמִנָּה
מִסְתַּדִּין עֲלֵיךְ:

Allor Pilato gli dice. No odesti quante cose testificano contra te?

14 וְלֹא יָהֵב לֵה בְּתַנְמָא
אִף לֹא בְּתַנָּא מִנָּה וְעַל
הֵכָּה אֲתִדְמַר טָבוּ:

Ma egli non gli rispose a veruna parola, in modo che il Presidente si marauigliaua grandemente.

15 בְּכָל אֲמָרָה בִּין מִיָּד
הֵנָּה הִזְמוּנָה דְּקִשְׁרָה
אֲסִירָה חֵד לְעִמָּא אִינָּה
דְּכִמְנָן צְבִין הוּוּ:

Hor il presidente era solito per la festa lassare al popolo vn preso qual quisiesset.

16 אֲסִירָה הֵנָּה לְהוּוּ בִּין
אֲסִירָה יִדְעָא דְּמִתְקַבְּלָה
בְּרִיָּה:

Et allora si era vn prigione famoso, chiamato Barabbas.

17 וְכַד כְּנִישִׁין אָמַר לְהוּוּ
בִּילְטוּס דְּכִמְנָן צְבִין אֲנִתָּן
הָאֲשָׁרָה לְכֹון דְּבִרִּי אֲמָרָה
אוּ לְיִשׁוּעַ דְּמִתְקַבְּלָה
בְּרִיָּה:

Et sendo dunque essi rammati insieme, Pilato disse loro, Qual volete che io vi lassé, Barabbas, o a Iesus q se dice el Christo?

18 יִדְעָה הֵנָּה צִיר בִּילְטוּס
דְּכִמְנָן אֲשִׁלְמוּתָהּ:

Imperoche ben sapete egli ch'essi gliel' hanno dato ne le mani per misericordia.

19 כִּד יִתֵּב בִּין הִזְמוּנָה
עַל בֵּיב דִּיקָה שְׁלַחַת לֵה
אֲתַתָּה נִאמְרָה לֵה לְגַם
לֵה וְלֵהוּ וְדִיקָה סִי צִיר
חֲסִידֵי בְּהִדְמִי וְנִמְנָה
בְּשִׁלְתָּה:

E mentre ch'egli sedeva nel tribunale, la sua moglie manda a dirgli, non voler hauer a far niente con quel giusto perche tu ho poissa hoggi molto in sogno, per conto suo.

20 רַבִּי כְּהֵנָה בִּין וְקִישִׁישָׁא
אֲבִיסוּן לְכַנְשָׁא דְּקִשְׁרָה
לְהוּוּ לְכֹון אֲמָרָה דְּיִשׁוּעַ
בִּין דְּיִבְדִּין:

Allora i principali Sacerdotes & Farisei persuasero a Iesue che demandasse Barabbas, & facesset morir a Iesus.

כז

12 וְכַאֲשֶׁר הִלְשִׁינוּ אוֹתוֹ הַכֹּהֲנִים
וְהַזִּקְנִים אִינְי דָּבָר יַעֲנֶה:

Y siendo acusado por los principes de los Sacerdotes, y por los Ancianos, nada respondió.

13 אָוֹ אָמַר לוֹ פִּילְטוּס הֲלֵא
הִשְׁמַע בְּמִנָּה עֲדוּת יַעֲנֶה עֲלֵיךְ:

Pilato entonces le dize, No oyes quantas cosas testifican contra ti?

14 וְלֵא עֲנֶה לוֹ גַם עַל־דָּבָר
אֶחָד וַיִּתְּמָה הַפְּקִיד מְאֹד:

Y no le respondió ni vna palabra, que el Presidente se marauillaua mucho.

15 דְּבִיזוֹם הִתְגַּה הוֹעִיד הַפְּקִיד
לְפָנָיו לְעַם מַאֲסִירִים אֶחָד
אֲשֶׁר רָצוּ בּוֹ:

Y en el dia de la fiesta acostumbraua el Presidente soltar al pueblo vn preso qual quisiessen.

16 וַיְהִי לָהֶם אֲסִיר פְּרִיץ וְשְׁמוֹ
בְּרִיָּה:

Y tenia entonces vn preso famoso, que se dezia Barabbas.

17 וְכַאֲשֶׁר נִאֲסְפוּ הָמָּה אָמַר
לָהֶם פִּילְטוּס אֲתִי מִי תִרְצוּ
וְאֲשֶׁר לָכֶם אִם בְּרִיָּה אוּ
יִשׁוּעַ הַנִּאֲמָר מְשִׁיחַ:

Y juntos ellos, dixoles Pilato, Qual quereys que os suelte, a Barabbas, o a Iesus q se dize el Christo?

18 כִּי־יָדַע כִּי בְּשִׁנְאָהּ מִסְרוּ
לּוֹ:

Porque sabia que por embidia lo auian entregado.

19 וַיִּשְׁבְּתוּ עַל־הַבְּמָה שְׁלַחַת
אֵלָיו וַאֲשֶׁר לֵאמֹר אֵל יְהִי לָךְ
עֶסֶק אֲתִי־הַצִּדִּיק הַהוּא כִּי לְבוֹת
עֲנִיתִי הַיּוֹם בְּחִלּוֹם בְּעִבּוּרֵי:

Y estando el sentado en el tribunal, su muger embió a el diziendo, No tengas que ver con aquel justo: porque oy he padecido muchas cosas en sueños por causa de el.

20 וְהָאֲשִׁי הַכֹּהֲנִים וְהַזִּקְנִים פְּתוּ
לְהַחֲזִיק לְשֵׁאֵל עַל־בְּרִיָּה
וּלְאֶחָד אֲתִי־יִשׁוּעַ:

Mas los principes de los Sacerdotes, & los Ancianos, persuadieron al pueblo, que pidiesse a Barabbas, y a Iesus mataresse.

כז.

12. Καὶ ὅς τῃ κατηγοροῦντι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν γραμματέων, οὐδὲν ἀπεκρίνατο.

Et comme il estoit accusé par les principaux Sacerdotes & Anciens, il ne respondoit rien.

13. Τότε λέγει αὐτῷ ὁ πλάτῳ· ὅσον ἀκούεις ποσὶ σου καὶ μαρτυροῦσι;

Adonc Pilate lui dit, N'oies-tu pas combien de témoignages ils apportent contre toi?

14. Καὶ ὅς ἀπεκρίθη αὐτοῖς πρὸς ὅτι ἐν ῥήματι, ὡς ἐπαμύναται τοῖς ἡγεμέναις λέγει.

Mais il ne lui répondit rien à vne seule parole: tellement que le Gouverneur s'estimoit veillor grandement.

15. Κατὰ τὴν ἐξέτασιν αὐτῶν ὁ ἡγεμὼν ἀπολύει ἕνα τῶν ὀχλῶν διζμῶν, ὃν ἠθέλησεν.

Or auoit de coustume le Gouverneur de relâcher au iour de la feste vn prisonnier au peuple, auant que celui qu'ils vouloyent.

16. Ἔχουσιν γὰρ τὴν διζμῶν ἐπισημοῦν, λεγομένην βαρὰββᾶν.

Et pour lors il y auoit vn prisonnier notable, dit Barabbas.

17. Συνηγμένους ἂν αὐτοῖς, εἶπεν αὐτοῖς ὁ πλάτῳ· τίνα θέλετε ἀπολύω ὑμῖν, βαρὰββᾶν, ἢ ἰησοῦν λεγομένην χριστόν;

Quand donc ils furent assemblez, Pilate leur dit, Lequel voulez-vous que ie vous relâche, ou Barabbas, ou Iesus qu'on appelle Christ?

18. Ἡδὲ γὰρ ὅτι διὰ φθόνου παρεδόκαμεν αὐτὸν.

(Car il faisoit bien qu'ils fauoyent liuré par enuie.

19. Καθήμενος αὐτὸς ἐπὶ τῆς βήματός, ἀπεκρίθη πρὸς αὐτοὺς ἡ γυναὶς αὐτοῦ, λεγουσα, μηδὲν σοι καὶ τῷ δικαίῳ ἐκείνῳ· περὶ αὐτοῦ γὰρ ἐπαμύναται ἡμετέροις καὶ ὁ δεὸς αὐτοῦ.

Et comme il estoit assis au siege iudicial, sa femme enuoya vers lui, disant, N'aye que faire avec ce iuste-là car i'ai auant d'hai beaucoup souffert en songeant a cause de lui.)

20. Οἱ δὲ ἀρχιερεὶς καὶ οἱ γραμματεῖς ἐπέσταν ὅτῳ ὀχλῳ, καὶ αὐτῷ αὐτοῦ τὸν βαρὰββᾶν, καὶ τῷ ἰησοῦ ἀπολύουσιν.

Adonc les principaux Sacerdotes & les Anciens persuaderent aux trouppes qu'ils demandassent Barabbas, & qu'ils fussent peris Iesus.

12. Et cum accusaretur à principibus sacerdotum & senioribus, nihil respondit.

Und when he was accused of the chiefe Priestes & Elders / he answered nothing.

13. Tunc dicit illi Pilatus, Non audis quanta aduersum te dicunt testimonia?

Then / ayde Pilate vnto him / Hearrest thou not howe many thinges they say agaynst thee?

14. Et non respondit ei ullum verbum: ita ut miraretur preses vehementer.

But hee answered him not to one worde: in so much that the gouernour marvelled greatly.

15. Per diem autem solennem consueverat preses populo dimittere unum vinc-tum quem voluissent.

Nowe at the feasts / the gouernour was wont to deliuer vnto the people a prisoner / whom they would.

16. Habebat autem tunc vinc-tum insignem, qui dicebatur Barabbas.

And then had then a notable prisoner / called Barabbas.

17. Congregatis ergo illis, dixit Pilatus, Quem vultis dimittere vobis: Barabbam, an Iesum qui dicitur Christus?

When they were then gathered together / Pilate saide vnto them / Whoe they will see that I let loose vnto you Barabbas / or Iesus which is called Christ?

18. Sciebat enim quod per invidiam tradidissent eum.

(For he knew wel / that for enuy they had deliuered him.)

19. Sedente autem illo pro tribunali, misit ad eum uxor eius, dicens, Nihil tibi & iusto illi, multa enim passa sum hodie per visum propter eum.

Also when hee was set downe vpon the iudgement seate / his wife sent to him saying / Haue thou nothing to do with that iust man: for I haue suffered many thinges this day in a dreame by reason of him.

20. Principes autem sacerdotum & seniores persuaserunt populo ut peterent Barabbam, Iesum vero perderent.

But the chiefe Priestes and the Elders haue perswaded the people / that they should aske Barabbas / and should deliuer Iesus.

12. Vnd da er verklagt ward von den Hohenpriestern vnd Eltesten / antwortet er nichts.

Und der de Ypperste Presler och Eldste klagede paa hannem / da suarede hand inced.

13. Da sprach Pilatus zu ihm: Hörest du nicht / wie hart sie dich verklagen?

Da sagde Pilatus til hannem / Høret du icke / hvor haardeligt de klage paa dig?

14. Vnd er antwortet im nicht auff ein wort / also daß sich auch der Landpfleger sehr verwunderte.

De hand suarede hannem icke til et ord / Saa / at Landsherren oc forunderde sig saare.

15. Auff das Fest aber hatte der Landpfleger gewonheit / dem Volck einen Gefangenen loß zu geben / welchen sie wolten.

Men paa Høytiden plejede Landsherren / at gifue Goleket en Fange loß / hvilken de vilde.

16. Er hatte aber zu der zeit einen Gefangenen / einen sonderlichen für andern / der hieß Barrabas.

De hand hadde paa den tid en Fange / en besyn-delig saar andre / som hed Barrabas.

17. Vnd da sie versamlet waren / sprach Pilatus zu ihnen: Welchen wolt ihr / daß ich euch loß gebe / Barrabam / oder Iesum von dem gesagt wirdt / er sey Christus?

De der de vaare vorsamlede / sagde Pilatus til dem / Hvilken villet / at icq skal gifue eder loß / Barrabam / eller Ihesum / om hvilken der siges / Hand er Christus?

18. Denn er wuste wol / daß sie ihn auß neid überantwortet hatten.

Et hand viste vel / at de hadde aff had antuordet hannem.

19. Vnd da er auff dem Richtstuhl saß / schickte sein Weib zu ihm / vnd ließ ihm sagen: Habe du nichts zu schaffen mit diesem Gerechten / ich habe heut vil erlitten im traum von sel-net wegen.

De der hand sad paa Domstolen / sticte de hans Hustru til hannem / oc loed hannem siige Besatte dig med met denne Ræfserdige / Jeg haaffuer lid meget i dag vdi dremme / for hans skyld.

20. Aber die Hohenpriester vnd Eltesten überredten das Volck / daß sie vmb Barrabas bitten solten / vnd Iesum vmbbrechten.

Men de Ypperste Presler oc de Eldste roge Goleket mer ord / at de skulde bede om Barrabas / oc affliifue Ihesum.

12. Atdnž na něho kněžata kněžstá a starší lidu žalo-wali / nic neodpowěděl.

Agdy naň stážíli předníe-řy kaplani / starší / nic nic od-pověděl.

13. Tědně šel genu Pilát: Nesloššíš / kterať mnohá pro-ti tobě praví svědeckoj?

Tědy mu řekl Pilát / Nie šlye-řstí jako wiele przecem tobie świ-adek?

14. A on neodpowěděl genu / žádněmu slovu / tak že Wla-dar podivil naramně.

A nic odpověděl jemu ná-žadne slozo / tháž iž sic bázjo dži-womali svědkoj.

15. Na den pak Slavný / měl obyčej Wládar propusti-ti lidu Wězně gednoho / kterať hožby chtěl?

A w swięto swętl byl sláosthá wypuścić polpolicznu ludowi jednego więźniá / ktereby chcie-li.

16. W měl tehdaž Wězně gednoho známeiteho / kteraž slaul Barrabás.

A mieti ná ten čas więźniá znácznego / ktereago zwano Bara-bás.

17. Protož kdýž se byli sešli / řekl jim Pilát: Koho chcete at wám propustim / Barrabás-li / čili Gěšší / kteraž slowe Kristus?

Agdy sie byli zebráli / řekl im Pilát / ktereago chcete aowim wam wypuścić / Barrabás / čili Je-zusa / ktery jest zeczon Kristus?

18. Nebo wěděl / žegen ž žá-wisli wdali.

Bo wiedział / ž go przez zay-wrość byli wdali.

19. Atdnž šedl na Soudne Stolec / poslala knězu Žena geho / ktauč: Nie naměž čim-ě s Gprawedlěwim čimto / neb gsem mnoho trpěla dnes we spani pro něho.

Agdy on šedl na soudní sadowey poslal k němu žoná jeho / mowiac / Nie miew žádney spráwy s onym Gprawedlěwym / čbowiem wielem cierpiělabžis we snědla nie.

20. Ale kněžata kněžstá a starší / namrdli lid / aby propuili za Barrabás / Gěšší pak aby zahubili.

A przedniejšy kaplani / star-šyna / cho polpoliczno przymiedli / aby propuili o Barrabása / a Kry-stusa aby stracili.

21 וַעֲנָה הַקְּדוֹשׁ וַאֲמַר
לְהוֹן לְמִן בְּבִין אֲנִיחָן דָּא
דְּאַסְרָא לְכִין מִן תְּרִיחִין
הִנּוּ דִּין אֲמַרְוּ לְבַר אֲבָא:

E così il Presidente domandando, disse loro, Qual de due volete voi ch'io vi lasci? Essi dissero, Barabba.

22 אָמַד לְהוֹן פִּילָטוֹס
וּלְיִשׁוּעַ דְּמַתְקָרָא מִשִּׁיחָא
מִנְגַּלְתָּ אַעֲבַד לָהּ אֲמַרְוּ
כְּלִיחִין יִדְקָרָהּ:

Pilate dice loro, Che farò io dunque a Iesù, che se chiama Christo? Tutti gli dicono, Crocifiggasli.

23 אָמַד לְהוֹן פִּילָטוֹס
מִנְגַּלְתָּ גִיד דְּבִישׁ עֲבַד הִנּוּ
דִּין יִתְּרֵאִית קִצּוֹ וַאֲמַרְוּ
יִדְקָרָהּ:

El presidente disse, Ma che male ha egli fatto? Et essi gridavano più forte, decendo, Crucifiggasli.

24 פִּילָטוֹס דִּין כִּד חוּא
דְּמַדָּם לֹא מוֹתָר אֲלֵהּ
יִתְּרֵאִית הוּא שְׁקָל
מִיָּגָל אֲשִׁיג אִידוּהִי לְעִין
כּוֹשָׂא וַאֲמַר מַחְסִי אָנָּה
מִן דְּמָה דְּהִנָּה יִדְקָרָהּ
אֲנִיחָן תְּרִיחִין:

Allor Pilato vedendo che niente guadagnava, ma che il tumulto maggiormente cresceva, prese de l'acqua, e la offerse mani in presenza del popolo, dicendo, Io sono innocente del sangue de questo giusto, guardate voi.

25 וַעֲנִי כֹלָה עֲבִיבָא וַאֲמַרְוּ
דְּמָה עֲלִין וְעַל בְּנִין:

E tutta il popolo rispondendo, disse, Il sangue suo sia sopra nos e sopra nostros figlioles.

26 הִידִין שׁוּיָא לְהוֹן לְבַר
אֲבָא וַגִּיד בְּפִרְגֻלָּא לְיִשׁוּעַ
וַאֲשִׁלְמָה דִּיִּדְקָרָהּ:

Allora egli liberò loro Barabba, e habendo flagellato Iesù 40 v. lo dette che si crucifiggesse.

27 הִידִין אֲסִטְרוֹטִיטִיבָא
דְּהַנְמוּנָא דְּבִרְהִי לְיִשׁוּעַ
לְפִרְטוּרִין וּכְבִּשָׁה עֲלֵיהִי
כֹלָה אֲסִפִּיר:

Allora i soldati del presidente presero Iesù nel pretorio, e circondorogli intorno tutta la turba.

28 וַאֲשִׁלְחִיהִי וַאֲלִבְשִׁיהִי
כְּלָמִים דְּחִרְיָהִתָּהּ:

Et l'ayant desuestu, mirent sur lui torno una vestia de si arlato.

21 וַיַּעַן הַקְּדוֹשׁ וַאֲמַר אֲלֵיהֶם
אַתְּ-מִי חִרְצוּ מַשְׁנִים הַאֲלֵה
לְפִטְר לָכֶם וְהֵם אָמְרוּ אַתְּ
בֶר-אֲבָא:

Y respondiendo el Presidente dixoles, Qual de los dos querays que os suelte? Y ellos dixeron, A Barabbas.

22 וַיֹּאמֶר לָהֶם פִּילָטוֹס וְכֵּה
אֲעִשֶׂה לְיִשׁוּעַ אֲשֶׁר נֹאמַר מִשִּׁיחָא
וַיֹּאמְרוּ לוֹ כָּלֶם יִתְּלָהּ:

Pilate les dixo, Que pues haré de Iesus que se dize el Christo? Dixele todos, Sea crucificado.

23 וְהַקְּדוֹשׁ אָמַד וְכֵּה רָעָה עֲשֶׂה
וְהַמָּרָה עוֹד יוֹתֵר קָרָא לְאֲמַר
יִתְּלָהּ:

Y el Presidente les dixo, Pues que mal ha hecho? Mas ellos gritauan mas diciendo, Sea crucificado.

24 וּכְבִּישָׁה רָעָה פִּילָטוֹס כִּי
לֹא יִסְכֵּן כִּי-אֵם יוֹתֵר מֵהוּמָה
הָעֲשֶׂה לָקַח מִיָּם וַיִּבֶּם אַתְּ
יָדָיִם לְפָנָי הָעַם לְאֲמַר נָקִי אֲנִי
מִדָּם הַצְדִּיק הוּא אֲהֵם קָרָא:

Y viendo Pilato que nada aprouechava, antes se hazia mas alboroto, romando agua laubó sus manos delante del pueblo diziendo, innocente soy yo de la sangre de este justo: veldo vosotros.

25 וַיַּעַן כָּל-הָעָם וַיֹּאמְרוּ דְּמָוִי
עֲלֵינוּ וְעַל-בְּנֵינוּ:

Y respondiendo todo el pueblo, dixo, Su sangre sea sobres nosotros, y sobre nuestros hijos.

26 אָז פִּטְר לָהֶם אַתְּ-בֶר-אֲבָא
וְאֵת-יִשׁוּעַ יִסַּר בְּשׁוּטִים וּמָסְרוּ
לְהַתְּלוֹתָ:

Entonces soltólos a Barabbas: y amando açotado a Iesus, entrególo para ser crucificado.

27 אָז הָרָצִים הַנֹּצְבִים עַל-
הַקְּדוֹשׁ לָקְחוּ אֶת-יִשׁוּעַ אֶל-בֵּית
דִּין וַיַּקְהִילוּ אֵלָיו אֶת-כָּל הַחֲבֵל:

Entonces los soldados del Presidente romado a Iesus al audiccia, juntaró a el toda la quadrilla.

28 וַיַּשְׁטוּ אֹתוֹ וַהֲעִדוּהוּ
בְּכַעֲלֵל הַשָּׁנִי:

Y desnudandolo, cercaronlo de vn manto de grana.

21. Ἀποκριθεὶς ὁ ἡγεμὼν, εἶ-
πεν αὐτοῖς, τίνα θέλετε ἀπο-
δοῦναι ὑμῖν; οἱ δὲ ἀπε-
κρίθησαν.

Et le Gouverneur prenant la parole leur dit, Lequel des deux voulez-vous que je vous relasche? Ils dirent, Barabbas.

22. Αἰτῶν αὐτοῖς ὁ πλάτῃς, τί
εἰμι ποιῶν ἰησοῦ τὸν λεγόμενον
χριστὸν λέγουσιν αὐτῷ πάλιν, σταυ-
ρώητω.

Mais Pilate leur dit, Que ferai ie donc de Iesus qu'on appelle Christ? Tous lui disent, Qu'il soit crucifié.

23. Οὐ δὲ ἡγεμὼν ἔφη, τί γὰρ κα-
κὸν ἰσχυροῦν; αἱ δὲ παρρησιαί αὐτοῦ
ζῶν, λέγουσιν, σταυρώητω.

Et le Gouverneur leur dit, Mais quel mal a-il fait? Lors ils crièrent d'autant plus, disant, Qu'il soit crucifié.

24. Ἰδὼν δὲ ὁ πλάτῃς ὅτι οὐ
δὲν ἀφελῆν, ἀλλὰ μάλλον θορυβῶ-
ντίηται, λαβὼν ὕδωρ ἀπὸ τῆς
τῆς χαλάρης ἀπέναντι ὁ ὄχλος, λί-
γαν, ἀθρόος εἰμι δὲ τοῦ ἔμματος
καὶ δικαιοσύνης ὑμῶν οὐκ ὄφειδε.

Pilate donc voyant qu'il ne profitoit rien, mais que le tumulte s'eslevoit tant plus, prit de l'eau & lava les mains deuant le peuple, disant, Je suis innocent du sang de ce juste-ici: vous y aduisez.

25. Καὶ ἀποκριθεὶς πᾶς ὁ λαὸς
εἶπεν, τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς, καὶ
ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν.

Et tout le peuple respondant, dit, Son sang soit sur nous, & sur nos enfans.

26. Τότε ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν
βαρῶνα, τὸν δὲ ἰησοῦν ὡς ἠέλη-
λοιπὸς παρέδωκεν ἰ. α. σταυρωθῆ.

Lors il leur relascha Barabbas: & leur liura Iesus, apres l'auoir fait fouetter, afin qu'il fust crucifié.

27. Τότε αἱ στρατιᾶι τοῦ ἡγε-
μῶνος ἐσχαλαβάντες τὸν ἰησοῦν
εἰς τὸ πραιτώριον, περιέβαλον αὐ-
τὸν ὅλην τὴν περιεβάν.

Adonc les gendarmes du Gouverneur amenèrent Iesus au pretorie, & allem-
blerent deuant lui toute la bande.

28. Καὶ ἐκδύσαντες αὐτὸν, περιέ-
βηκαν αὐτὸν χλαμυδα ποικίλου.

Et Iesus desuestu, mirent sur lui vn manteau d'escarlate.

21. Respondens autem praeses, ait illis, Quem vultis vobis de duobus dimitti? At illi dixerunt, Barabbam.

Then the gouernour answered and saide vnto them: Whether of the twaine will ye that I let loose vnto you? And they saide, Barabbam.

22. Dicit illis Pilatus, Quid igitur faciam de Iesu qui dicitur Christus, Dicunt omnes, Crucifigatur.

Pilate saide vnto them: What shall I doe then to Iesus which is called Christ? They all saide to him: Let him be crucified.

23. Ait illis praeses, Quid enim mali fecit? At illi magis clamabant, dicentes, Crucifigatur.

Then saide the gouernour: But what euil hath he done? And they cryed the more, saying, Let him be crucified.

24. Videns autem Pilatus quia nihil proficeret, sed magis tumultus fieret: accepta aqua, lauit manus coram populo, dicens, Innocens ego sum a sanguine iusti huius: vos videritis.

When Pilate sawe that hee could do nothing, but that more tumult was made: hee tooke water and washed his handes before the multitude saying: I am innocent of the blood of this iust man, see ye to it.

25. Et respondens universus populus, dixit, Sanguis eius super nos, & super filios nostras.

Then answered all the people: and saide: His blood be on vs: and on our childe.

26. Tunc dimisit illis Barabbam: Iesum autem flagellatum tradidit eis ut crucifigeretur.

Then let hee Barabbas loose vnto them: and scourged Iesus: and deliuered him to be crucified.

27. Tunc milites praesidis suscipientes Iesum in praetorium, congregaverunt ad eum universam cohortem.

Then the souldiers of the gouernour tooke Iesus into the common hall: and gathered about him the whole bande.

28. Et exeuntes eum, clammydem coccineam circumdederunt ei.

And then stripped him: & put upon him a skarlet robe.

21. Da antwortet nunder Landpfleger/ vnd sprach zu ihnen: Welchen wolt jr vnter diesen zweenen/ den ich euch sol loß geben? Sie sprachen: Barabbam.

Da suarede nu Landsherrn/ so sagde zil dem/ Huilcken viltet i ar leg skal giffat eder less/ aff disse tho? De sagde/ Barabbam.

22. Pilatus sprach zu ihnen: Was soll ich denn machen mit Iesu/ von dem gesagt wird/ er sey Christus? Sie sprachen alle: Laß in creuzigen.

Pilatus sagde zil dem/ Huad skal ieg da gøre med Ihesu/ om huilckem der siges/ hand er Christus? De sagde alle/ Lad kaarsfeste hannem.

23. Der Landpfleger sagete: Was hat er denn übel gethan? Sie schrien aber noch mehr/ vnd sprachen: Laß ihn creuzigen.

Landsherrn sagde/ Huad ont haffuer hand da gjort? Men de robede end mere/ so sagde lad kaarsfeste hannem.

24. Da aber Pilatus sahe/ daß er nichts schaffet/ sondern das vil ein größer getümmel ward/ nam er waser vnd wusch die hende für dem Volck/ vnd sprach: Ich bin unschuldig an dem blut dises Gerechten/ sehet ihr zu.

Der Pilatus saa/ at hand bestaffede intet/ men at der bleff ic megit storre Bulder/ da tog hand Vand/ oc rebe henderne saar solcke/ so sagde/ Jeg er vskuldig i denne Redferdigis blod/ seer i til.

25. Da antwortet das ganze volck/ vnd sprach: Sein blut komme über vns vnd über unsere kinder.

Da suarede der gansse Volck/ och sagde/ Hans Blod komme offuer oss oc offuer vore Børn.

26. Da gab er ihnen Barabbam loß/ aber Iesum ließ er geißeln/ vnd überantwortet ihn/ daß er geereuziget würde.

Da gaff hand dem Barabbam less/ Men Ihesum loed hand hudstenge/ oc antuordede dem hannem/ at hand skulde kaarsfeste.

27. Da namen die kriegsknechte des Landpflegers Iesum zu sich inn das Riehthaus/ vnd sammleten über in die ganze Schar.

Da roge Landsherrns Stridsmend Ihesum til sig i Dombusit/ oc forsamlade til hannem den gansse Stare.

28. Vnd zogen in auß/ vnd legten in einen Purpurmantel an.

De de ferde hannem aff/ oc sagde en Purpur kaabe paa hannem.

21. Odpowěděl Vladař/ řekl jim: Koho chcete ze dvou odpustiti? A oni řekli: Barabáš.

Odpověděl starosta/ řekl jim/ Kterého chcete aby n vami vypustil z ryci domu? A oni poviedjeli/ Barabáš.

22. Řekl jim Pilát: Což pak učiním s Ježíšem/ kterého říkáte Kristus? Řekli všichni: Krížem.

Řekl im Pilát/ Což tedy učiním: Jezusovi který byl nazvan Kristus? Řekli mu všichni/ Krížem ho přizpůsob.

23. Řekl Vladař: Což učiním s tímto člověkem? Oni pak volali a křičeli: Krížem.

A starosta řekl/ Což učiním s tímto člověkem? A oni řekli mu všichni/ Krížem ho přizpůsob.

24. A vilda Pilát Jchv nie neprospl/ ale Jchv wěšny rozbrog byl/ wzaw wodv/ vmyl ruce před lidem/ řka: Niewinnost gsm na kromy/ E prawe dliného tohoto/ wy wişte.

Widzac Pilat iż eo nie nic pomoglo/ wstawił ruce swoje przed zebraniem ludzki/ mówiac/ sam iest niewinny kromie tego sprawiedliwego/ wy wiecie.

25. Odpowěděl všesteren lid/ řekl: Krav geho na nás y na naše syny.

Odpověděl všecy lud/ řekl/ Krev jeho nech bedie na nás y na syny naše.

26. Echdy propustil jim Barabáš/ ale Ježíše vbiť tovaného dal jim/ aby byl vkrížován.

Tedy im vypustil Barabáš. A vbiť tovaného Ježíša/ podob go na přizpůsob.

27. Echdy Zoldněři Vladařovi/ wzawše Ježíše do Rachtu/ shromáždili k němu všesteren žádup.

Tedy żołnierze starostini wzięwszy Jezusa do rąk/ zbierali do niego wshytki ród.

28. A wlośli go/ oblekli ho w płaszcz karawny.

A gdy go wlośli/ oblekli go w płaszcz atłocowy.

כו

29 וַיְגִדְלוּ כָלִילָא דַּעֲוִינָא
וְסִמּוּ בְּרִישָׁא וְקִינָא
בִּימִינָהּ וּבְרַכָּה עֲלֵהּ בּו
בּוֹרְכִיהוּן קִדְמִיָּהּ וּמִ
וּמִבְּחִין הוּוּ בֵּהּ וְאִמְרִין
שְׁלֵם מַלְכָּא דִּיהוּדִיָּהּ:

Es fatto vna corona di spine, gliela posero sopra il capo, e vna canna me la sua man destra: e inginocchiandosi dinanzi a lui, lo schernivano, dicendo, Iddio te faui, Re de Giudei.

30 וַיִּקְרוּ בְּכַפְּזוֹפִהוּ שְׁקֵלו
הַקָּנָא וּמִחִין הוּוּ לָהּ עֲלֵה
רִשָּׁה:

Por burlando li adalfo, presero la canna, e percuotendolo al capo.

31 וַיִּבְדּוּ בּוֹחֵהּ אֲשֶׁלְחוּהִי
כָּל־מִיִּסְוָא לְבִשְׁוִיהִי נִתְּחִיָּהּ
וְאִבְלִיָּהּ דִּינִיָּהּ:

E poi che l'hobbero così scernuto, gli spogliaron la vestimenta, e vestironlo de suoi vestimenti, e menaronlo a crucifiggere.

32 וַיִּבְדּוּ נִשְׁקִין אֲשֶׁכְּחוּ
גְּבִרָתָא קִינָא דַּשְׁמָה
שְׁמֵעוֹן לְהַכָּה שְׁחִירו
דִּינִיָּהּ וְקִינָהּ:

Et descendu fuore, tronarono un humero Cyreno, nominato Simone, e costringerlo a portar la croce de esso.

33 וְאִתּוֹ לְדוֹכְתָּהּ דִּ
דְּמִתְקַרְנָא גְּנוּלְתָּהּ הִי
דְּמִתְבַּשְׁקָא מִרְקַבְתָּהּ:

Et arrivati che furono al luogo chiamato Golgotha, che vuol dire luogo de crani.

34 וַיִּהְיוּ לָהּ דִּישְׁתָּהּ
חֵלְא דְּחֵלִיט פְּמִרְתָּהּ
וְטַעַם וְלֹא צָבָא לְמִשְׁתָּהּ:

Gli dettero bere de l'aceto mescolato con fiele. Et havendolo gustato, non volse beverlo.

35 וַיִּבְדּוּ וְקִפּוּהִי בִּלְגוֹ ג
נִתְּחִיָּהּ בְּבִסָּא (דִּיתְמִלָּא
מִדָּם וְאִתְמַמֵּר בְּיָד גְּבִיָּהּ
דְּבִלְגוֹ נִתְּחִי בִּינְתָּהּ וְעַל
לְבוּשֵׁי אֲדָמִיו בְּסָנָא):

Poi che l'hobber crucifisso, spartirono i suoi vestimenti, gettando la sorte a croche: e adempisse quel che fu detto per el Profeta, che dice, Essi si spartirono i miei vestimenti, e gettaron la sorte sopra la veste mia.

36 וַתִּבְּחוּ הוּוּ וַיִּנְטְרִין לָהּ
תִּמּוֹ:

E postisi a sedere, gli facevano insi la guardia.

כו

29 וַיִּסְבְּכוּ עַטְרָת מַסִּירִים
וַיִּשְׂמוּהָ עַל־רֹאשׁוֹ וְקִנָּה בִּימִינוֹ
וַתִּכְרְעוּ בְּרַכִּים לְפָנָיו וַיְלִיצוּהוּ
לְאִמֹר שְׁלֹם לָךְ מֶלֶךְ הַיְּהוּדִים:

Y pusieron sobre su cabeça vna corona texida de espinas, y vna canna en su mano derecha: y hincando la rodilla delante de el burlauan de el diziendo, Ayas gozo Rey de los ludios.

30 וַיִּדְקוּ יָדָיו בּוֹ וַיִּקְחוּ אֶת־
הַקָּנָה וַיִּבְּחוּ אֶל־רֹאשׁוֹ:

Y escupiendo en el, tomaron la canna, y herian en su cabeça.

31 וַיִּבְנֹשׁוּ הַלְעִיגוּ לוֹ הַפְּשִׁיטוּהוּ
אֶת־מַעֲלֵל וַיִּלְבִּישׁוּ אֹתוֹ אֶת־
בְּגָדָיו וַיּוֹלִיכוּ אֹתוֹ לְהַתְּלֹוֹת:

Y desque lo ouieron escarnecido, desnudaron el manto, y vistieronlo de sus vestidos, y lieuaronlo para crucificarlo.

32 וַיִּבְנֹשׁוּ יָצָאוּ מִצָּאוֹ אִישׁ
קִרְנֵי וְשִׁמּוֹ שְׁמֵעוֹן וְאֹתוֹ גָּשׁוּ
לְשִׁנְתָּא אֶת־תָּמוֹ:

Y saliendo, hallaron a vn Cyreno, que se llamaua Simō: a este cargaro paraq; lleuasse su cruz.

33 וַיָּבֹאוּ אֶל־מְקוֹם הַנֶּאֱמָר
גִּלְגֹּלְתָא אֲשֶׁר מִתְרַגָּם מְקוֹם
גִּלְגֹּלְתָּהּ:

Y como llegaron al lugar que se llama Golgotha, que es dicho El lugar de la Calauera.

34 וַיִּתְּנוּ לוֹ לְשִׁתּוֹת חֵמֶץ עֲם
רֹנֶשׁ מִחוּל וּבִטְעָמוֹ יִמְאֹן
לְשִׁתּוֹת:

Dieronle a beuer vinagre mezclado con hiel: y gustando, no quiso beverlo.

35 וַיִּבְנֹשׁוּ תִלְוָהּ חֶלְקוֹ אֶת־
בְּגָדָיו וַיִּתְּלוּ גִזְרֵל לְהַפְּלֵא הַנֶּאֱמָר
בְּנִבְיָא יִחְלְקוּ בְּגָדֵי לְהֵם וְעַל־
לְבוּשֵׁי יִפְּלוּ גִזְרֵל:

Y Desque lo ouieron crucificado, repartieron sus vestidos echando suertes, para que se cumpliesse lo que fue dicho por el Profeta, Repartieron se mis vestidos, y sobre mi ropa echaron suertes.

36 וַיִּשְׁבּוּ וַיִּנְטְרוּהוּ שְׁמֵם:

Y guardauano sentados alli.

כז.

29. Καὶ πλέξαντες εἰς φάσιν ἐξ
ἀκανθῶν, ἐπέθηκαν ἐπὶ τῷ κεφα-
λῷ αὐτοῦ, καὶ κάλαμον ἐπὶ τῷ
δεξιᾷ αὐτοῦ. καὶ γονυπετήσαντες
ἱμνωσάτω αὐτόν, ἐκρίμαζον αὐτόν,
λεγοῦντες, χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν
Ἰουδαίων.

Et plierent vne couronne d'espinet, & la mirent sur la teste, & un roseau en la main droite: & s'agenouillans devant lui, se moquoient de lui, disans, Bien se soit, Roy des Iudis.

30. Καὶ ἱμνήσαντες εἰς αὐτόν,
ἔλαβον τὸν κάλαμον, καὶ ἵτυπτον εἰς
τῷ κεφαλῷ αὐτοῦ.

Et apres auoir craché contre lui, & prendrent le roseau, & en frapoyent la teste.

31. Καὶ ὅτι ἐκρίμαζαν αὐτόν,
ἐξίδουσιν αὐτὸν τῷ χλαμυδί, καὶ
ἐκίδουσιν αὐτόν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ. καὶ
ἀπὸ τῶν αὐτῶν εἰς τὸ σταυρῶσθαι.

Puis s'estans moqués de lui, ils lui despouillerent le manteau, & le vestirent de ses vestemens, & l'amenereent pour estre crucifié.

32. Ἐξήχοντο δὲ τρεῖς ἄν-
θρωποι πυλῶν αὐτοῦ, ὁνοματι σίμων·
ὅς τινος ἡγερέδωνος, ὃς ἀγὼ τὸ
σταυρῶν αὐτόν.

Et comme ils sortoyent: ils trouuerent vn Cyrenien, nommé Simon: le-quel ils contrainquirent de porter la croiz d'iceui.

33. Καὶ ἐλθόντες εἰς τόπον λεγο-
μένον γολγοθᾶ, ὅς ἐστι λεγομένη
κεφαλή τῆς θύρας.

Et estant arrivé en la place dite Golgotha, (qui vaut autant a dire que la place du I eit.)

34. Ἐδωκαν αὐτῷ πῶν ὄξυς
μιστὶ χαλῆς μιμεγρμένης, καὶ γού-
σάμενος οὐκ ἤθελε πίνειν.

Ils lui donnerent a boire du vinaigre meslé avec du fiel: & quand il eut gusté, il n'en volut pour boire.

35. Σποράσαντες δὲ αὐτὸν, δι-
μερίσαντες τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, βά-
λοντες κλήρον ὡς πηλοῦ τὸ ἴν-
ον ὑπὸ τῷ προφῆτῃ, διμερί-
σαντες τὰ ἱμάτια μου αὐτοῖς, καὶ
ἐπὶ τὸν ἱματισμὸν μου ἔβαλον
κλήρον.

Et apres l'auoir crucifié, ils departirent les vestemens, en iettant le sort, afin que fust accompli ce qui est dit par le Profete, Ils se font departir mes vestemens, & ont ietté le sort sur mon laye.

36. Καὶ καθήμενοι ἐτήρουν αὐ-
τὸν ἐκεῖ.

Et estans assis, ils le gardoyent la.

29. Et placentes coronam de spinis, posuerunt super caput eius, & arundinem in dextera eius. Ergenu flexo ante eum, illudebant ei, dicentes, Ave rex Iudaeorum.

And platted a crowne of thornes / and put it vpon his head / and a reede in his right hande / and bowed their faces before him / and mocked him / saying / God saue thee king of the Iewes.

30. Et expuentes in eum, acceperunt arundinem, & percutiebant caput eius.

And spitteed vpon him / and tooke a reede / and smote him on the head.

31. Et postquam illuserunt ei, exuerunt eum chlamydem: & induerunt eum vestimentis eius, & duxerunt eum ut crucifigerent.

Thus when they had mocked him / they tooke the robe from him / and put his outer garment on him / and led him a way to crucifie him.

32. Exeuntes autem inuenerunt hominem Cyrenen, nomine Simon: hunc angariaverunt ut tolleretur crucem eius.

And as they came out / they founde a man of Cyrene named Simon: him they compelled to beare his Crosse.

33. Et venerunt in locum qui dicitur Golgotha, quod est Calvariae locus.

And when they came vnto the place called Golgotha / (that is to say / the place of dead mens skulls.)

34. Et dederunt ei vinum bibere cum felle mistum. Et cum gustasset, noluit bibere.

They gaue him vineger to drinke / mingled with gall: and when he had tasted thereof / he would not drinke.

35. Postquam autem crucifixerunt eum, diviserunt vestimenta eius, sortem mittentes: ut impleretur quod dictum est per prophetam, dicentem, Diviserunt sibi vestimenta mea: & super vestem meam miserunt sortem.

And when they had crucified him / they parted his garments / and did cast lots / that it might be fulfilled / which was spoken by the Prophet / They deuised my garments among them / and vpon my vestment they cast lottes.

36. Et sedentes seruabant eum.

And they sate / and watched him there.

29. Vnd flochten eine dörnen Krone / vnd setzten sie auff sein Haupt / vnd ein Rhor in seine rechte hand / vnd beugeten die knie für im / vnd spotteten in / vnd sprachen: Begrüßet seyst du Jüden König.

De stete en torne Krone / oc sette hende paa hans Hoffsit / oc ic Rhor i hans høyre haand / De bandede knæene saar hannem / oc spaattede hannem / oc sagde / hil vere du Jøde Konge.

30. Vnd speneten in an / vnd namen das Rhor / vnd schlugen damit sein Haupt.

De de spotte paa hannem / oc roge Rhor / oc sloge hans Hoffsit der mer.

31. Vnd da sie in verspottet hatten / zogen sie im den Mantel auß / vnd zogen im seine kleider an / vnd füreten in hin / daß sie in creuzigen.

De der de haffde bespaattet hannem / drogde de taaben af hannem oc forde hannem i sine Kleder / oc ledde hannem hen / at taarsesste hannem.

32. Vnd in dem sie hinaus giengen / funden sie einen Menschen von Kyrene / mit namen Simon / den zwungen sie / daß er im sein Creuz trug.

De i det som de ginge ud / funde de et Menneske af Cyrene / som hede Simon / hannem tungde de til / at hand bar hannem hans Kærst.

33. Vnd da sie an die stet kamen / mit namen Golgatha / das ist Deutschet / Schedelsstet.

De der de komme til den Sted / som kaldes Golgotha / der er fordanstet / Hoffsit pande sted /

34. Gaben sie ihm essig zu trincken mit Gallen vermischet / vnd da ers schmecket / wolt er nicht trincken.

Da gaffue de hannem Edele at dricke / blander med Galde / De der hand smagede det / vilde hand icke dricke.

35. Da sie ihn aber gecreuziget hatten / theilten sie seine Kleider / vnd worffen das Loß darumb / Auff daß erfüllet würde / das gesagt ist durch den Propheten / sie haben meine Kleider vnter sich getheilet / vnd über mein Gewandt haben sie das Loß geworffen.

De der de haffde taarsesst hannem / da stiffe de hans Kleder / oc kaste Laad der om / At det skulde fuld / temmis / som er sagt ved Propheten / De stiffe mine Kleder blandt sig / oc de kaste Laad om min Klededon.

36. Vnd sie sassen alsda / vnd hüteten sein.

De de sade der / oc roge vare paa hannem.

29. A splatse Korunu z ernij wstawili na Hlawu geho / a dali trest w prawau ruku geho a kielaghe na kolnau przed nim / posmijwali se genu / klawce: Zdraw bud Krall Jidow / stp.

Avplotsty Korone z cernia / wstawili na glowe jego / y trcine w prawice jego / a klaniaac sie przed nim / nagrawali go / niowiac. Dabj posdrowion Kraln Jydowski.

30. A pligijce na ncho / brall trest / a byli Hlawu geho.

A gdy namplwali / wisteli trest ne y bili go w glowe jego.

31. A gdy se genu naposmijwali / swieklis ncho Plasse / a oblekli go w Kaucha geho / y wroli go aby byl wstajowan.

A gdy go nagraali / swieklis go z oncy kawy / y wbrali go w odzienie idgo / y wroli go na wstajowanie.

32. A wyszedse / nalezi Elos wela Eprenensteho / gmienu Symona: toho prinutali / aby nesi Krij geho.

A wy chodzac / nalezli niekthos rego Cyreneyczyka imieniem Symona / tego przymusieli aby niesl Krij tego.

33. Wprissili na mjesto gmienu Golgotha / kterz slowe Poprawne mjesto.

Wpryszedszy na mjesto ryenzone Golgotha ktore jest mjesto cem trupich glow.

34. Y dali genu Detsa s flas ty smyslencho. A gdy olu / v / nechteli piti.

Dali mu pte ocet zmiesany z jolcia / a koshowawsy / nie chciat pic.

35. A gdy pal go wstajowali / rozdelili raucha geho / mechs ce o ne Los: Aby se uaplnulo co powedijno gest strze Pro rofa / kterz dy: Rozdelili sobe raucha me / a o muog odew me tali Los.

Posym wstajowawsy go / rozdelili kawy jego rzuciwszy los / aby se wy pelnilo to co jest rzeczo no przez proroKa / Rozdelili sobe kawy moiesy na odienne moie los miorali.

36. A sedijce / stajili ho.

A siet zac / strzegli go tam.

כז

37 וְסִמּוּ לְעֹלָם מִן רֶשֶׁת
עֲלֵתָא דְּמִדְתָּהּ בְּכַתְּבָא
הַנּוֹ יִשּׁוּעַ מֶלֶכָא דְּהַיְהוּדָא:

*Passero etiam supra i sua capo la
causa sua scripta, QVINTO E 1254 12
RE DE CIVDES.*

38 וְאַחֲרָיו עֲמָהּ עָמְרוּ
לְסִטְיָא חָד מִן יְמִינָהּ וְחָד
מִן סְמָלָהּ:

*Allora furon crucifixi con esso lui due
ladroni, uno a la destra, e l'altro a la si-
nistra.*

39 אֵילָיו דִּין דְּעִבְרִין הָיוּ
מִגְדֹּפִין הָיוּ עֲלֵיהֶם וּמִגְדִּין
רְשֵׁיהֶן:

*E quelli che passavano, il quimper a-
mano, firandola la testa.*

40 וְאָמְרוּ כֹתֵר הַיִּכְלָא
וְבָנָא לָהּ לְתַלְתָּא יוֹמִין
בְּפֶאֱרָא גִבְשֵׁךְ אִין פְּרָה אֲנִי
דְּאֵלֵהָא וְהָיָה מִן יְקִיפָא:

*Edicendo, Tu che distruggi il tem-
pio, & in tre giorni l'edifichi, saluato se-
fo: se tu sei il Figliuolo di Dio, scendi giù da
la croce.*

41 הַכּוֹת אִף רִבִּי כְּהֵנָא
מִבּוֹחִין הָיוּ עִם סִפְרָא
וְקִישֵׁינָא נְפִרִישָׁא וְאָמְרוּ:

*Similmente ancor i principali Sacer-
dote beffeggiandola insieme con gli Scribi
e l'Ecceby, dicevano.*

42 לְאַחֲרָנָא אַחֵר גִּבְשָׁה
לְנֶפֶשׁ מִסִּכָּה לְמַחֲיוֹ אִין
מֶלֶכָהּ הוּא דִּי־סִיחֵל יְחִוּרָא
הָשָׂא מִן יְקִיפָא וְגִחְוָנָא
וְנִהְיָמִן בָּהּ:

*Egli ha saluati gli altri, e non può sal-
uar se medesimo: e egli e Re d'Israel, secun-
da bura da la croce, & così gli crederemo.*

43 תְּכִירָא עַל אֵלֵהָּ
יִפְרִקִינָהּ הָשָׂא אִין עֲבָא
כִּי אָמַר גִּיד דְּפִרָה אֲנִי
דְּאֵלֵהָּ:

*Egli s'è confidato in Dio, liberilo lo-
ra l'eccegli vuol bene: conciosia ch'egli ha
detto, io sono il Figliuolo di Dio.*

44 הַכּוֹת אִף גִּבְשָׁה הָיוּ
וְאַחֲרָיו עֲמָהּ עָמְרוּ
הָיוּ לָהּ:

*Questo medesimo ancor gli rimpro-
uerarono i ladroni che erano stati cruci-
fissi con esso lui.*

כז

37 וַיִּשְׂמוּ מַעַלְלָאֵשׁוּ אֶחָד
דִּינוֹ הַכְּתָב וְהוּא יִשּׁוּעַ מֶלֶךְ
הַיְהוּדִים:

*Y pusieron sobre su cabeça, su causa escripta,
Este es Iesus el Rey de los Judios.*

38 אִין גִּתְלוֹ אֵתוֹ שְׁנַיִם פְּרִיצִים
אֶחָד מִיְמִין וְאֶחָד מִשְׁמָלָל:

*Entonces crucificaron con el dos ladrones:
vno a la derecha, y otro a la yzquierda.*

39 וְהָעוֹבְרִים גִּבְשׁוּ
וְאֵתוֹ וּמִנִּיעִים רָאשֵׁיהֶם:

*Y los que passauan, le dezian injurias me-
neando sus cabeças.*

40 לֵאמֹר הֲאֵת הַהֵרִם אֶת-
הַיִּכְלָל וּבְשִׁלְשָׁת יָמִים תְּבִנְהוּ
הַיִּשְׁעָךְ אִם-בְּרָאֵלִים אַתָּה
דְּרַח מִן חֲתוֹ:

*Y diciendo, Ola, tu, elque derribas el Templo
de Dios, y en tres dias lo reedificas, saluate a ti-
mismo. Si eres Hijo de Dios, decienda de la cruz.*

41 וְגַם כִּן חֲכֵהִימִים יִלְעִיגוּ
אֵתוֹ עִם הַסּוֹפְרִים וְהַקִּנִּים
וּמִפְרָשִׁים לֵאמֹר:

*De esta manera tambien los principes de los
Sacerdotes estarneciendo, con los Escribas, (y
los Phariseos,) y los Ancianos, dezian:*

42 לְאַחֲרִים הָיִשְׁעָךְ וְלִנְפִשׁוֹ לֵא
יָבֵל לְהָשִׁיעַ אֶת-מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל
הוּא יֵרֵד עִתָּה מִן הַצִּלִּיב וְנִצְמִין
כִּן:

*A otros salvó: a si no se pude saluar. Si es el
Rey de Israel, decienda agora de la cruz, y creere-
mos, a el.*

43 בָּטַח עַל-אֵלֵהִם וַיֵּלֶח
עִתָּה אִם חֲפֵץ בּוֹ כִּי-אָמַר כִּי
בְרָאֵלִים אֲנִי:

*Confia en Dios, librello agora si loquiere:
porque ha dicho, Soy Hijo de Dios.*

44 וְגַם כֹּאֲתַת הַפְּרִיצִים אֲשֶׁר
גִּתְלוֹ עִמּוֹ חֲרֻמוֹהֶן:

*Lo mismo tambien le çaherian los ladro-
nes, que estauan crucificados con el.*

כז

37. Καὶ ἐπιθήκαν ἐπ' αὐτοῦ τῆς
κεφαλῆς αὐτοῦ τὴν αἰτίαν αὐτοῦ ὡς
ἡραμιόβωλον. ἑπὶ αὐτῷ, ἡσθὲς ὁ βα-
σιλεὺς Ἰσραὴλ αἰνοῦν.

*Ils mirent aussi au dessus de sa teste
son diñon par escript en ces mots, C'est-
est-ici est Iesus le Roy d'Israel.*

38. Τότε συνευωχθη αὐτῷ ἀπὸ τῶν
δύο ληστῶν, οἷς ἐκρίθησαν, ἓν αὐτῷ
ἐξ ἀριστερῶν.

*Lors furent crucifiés avec lui deux
brigands l'un à droite, & l'autre à gau-
che.*

39. Οἱ δὲ ὁρῶντες αὐτὸν ἐβλα-
φῆσαν αὐτὸν, κινουμένης τῆς νο-
φαλῆς αὐτοῦ.

*Et ceux qui passoyent pres de là, lui
disoyent ouïrages, hochans leurs testes.*

40. Καὶ λέγοντες, ὁ καταλύων
τὸ ναὸν, ὃν ἐν τρισὶν ἡμέραις οἱ
κτῶμαστί, σῶστί σου αὐτόν. εἰ γὰρ εἰς
θεοῦ, κατέβηθι ἀπὸ τῆς σταυροῦ.

*Et disant, Toi qui desfaïs le temple,
& en trois iours le rebastis, sauue-toi
maintenant si tu es le Fils de Dieu, descen-
de de la croix.*

41. Ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς
ἱμνηζόντες αὐτὸν ὡς ἡραμιό-
βωλον καὶ γραμματεῖς καὶ φαρι-
σαῖοι, ἐλέγον.

*Semilablement aussi les principaux
Sacerdoteurs, avec les Scribes & les
Anciens, le mocquaient, disoyent.*

42. Ἄλλως ἔκρατον αὐτὸν ὁ δὲ
ἱσχυρὸς λέγων, εἰ βασιλεὺς ἐστὶς
Ἰσραὴλ, σῶστί σου αὐτόν, κατέβηθι ἀπὸ
τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ.

*Il le sauait les autres, il ne se peut sau-
uer soi-mesme: il est Roy d'Israel, qu'il
descende maintenant de la croix, &
nous croirons à lui.*

43. Πίσωθι ἐπὶ τὸν θεόν. βου-
λομένου αὐτοῦ, εἰ θέλῃ αὐτὸν
σῶσαι, ὅτι τὸ εἶμι υἱοῦ,

*Il se confie en Dieu, qu'il le deliure
maintenant, s'il l'a pour agreable: car
il a dit, Je suis le Fils de Dieu.*

44. Τὸ δὲ οἱ αὐτοῦ καὶ οἱ ληστῶν οἱ
συσταυρωθέντες αὐτῷ, ὠνέοντο αὐ-
τόν.

*Cela mesme lui reprochoyent ainsi
les brigands qui estoient crucifiés avec
lui.*

37. Et imposuerunt super caput eius causam ipsius scriptam: HIC EST IESVS REX IUDAEORVM.

They set vp also ouer his head his cause written: THIS IS IESVS THE KING OF THE IEWES.

38. Tunc crucifixi sunt cum eo duo latrones: unus a dextris, & unus a sinistris.

And there where two thieues crucified with him: one on the right hand: and another on the left.

39. Prætercuntes autem blasphemabant eum, mouentes capita sua.

And they that passed by / reviled him: wagging their heads.

40. Et dicentes, Vah qui destruis templum Dei, & in tri- duo illud reedificas, salua te metipsum: si filius Dei es, descende de cruce.

And saying: Thou that destroyest the Temple: and buildest it in three dayes: saue thy selfe: if thou be the Sonne of God: come downe from the crosse.

41. Similiter & principes sacerdotum illudentes cum Scribis & senioribus, dicebant.

Like wise also the hie Priestes mocking him: with the Scribes: and Elders: and Pharisees: said.

42. Alios saluos fecit: seipsum non potest saluum facere: si rex Israel est, descendat nunc de cruce, & credimus ei:

He saued others: but he cannot saue himselfe: if he be the King of Israel: let him now come downe from the crosse: and we will beleue him.

43. Confidit in Deo: libet nunc eum si vult: dixit enim, Quia filius Dei sum.

He trusteth in God: let him decline him now: if he will haue him: for he saide, I am the Sonne of God.

44. Idipsum autem & latrones qui crucifixi erant cum eo, improperebant ei.

That same also the thieues which were crucified with him: cast in his teeth.

37. Vnd oben zu seinen Haupten hestten sie die ursach seines todtes / beschriben / nemlich: Diß ist Jesus der Jüden König.

De offuen ved hans Hoffuit sette de aarsagen til hans død / bescreffuent saa maade / Denne er Ihesus Jøderis Konge.

38. Vnd da wurden zwey Mörder mit ihm gecreuziget / einer zur rechten / vnd einer zur linken.

De der bleffue tho Krossuere saarsesse met hannem / En hoiff den Høyre / oc en hoiff den Venstre haand.

39. Die aber fürüber giengen / lesteren in / vnd schüttelten ire köpffe.

Men besom der ginge frem / bespaantede hannem / oc raste deris Hoffuit.

40. Vnd sprachen: Der du den Tempel Gottes zubruchest / vnd bauest in in dreien tagen / hilf dir selber / Bist du Gottes Son / so steig herab vom Creuz.

De sagde / Du som nedbrøder Guds Tempel / oc opbygger den i tre dage / Hielp dig self / Est du Guds søn / da stig hid ned aff Kærster.

41. Desgleichen auch die Hohenprierster spotteten sein / sampt den Schriftgelehrten vnd Elersten / vnd sprachen:

Lige saa spaantede oc saa de Ypperste Prestler hannem / mer Scriffitloge / oc de Eldste oc sagde:

42. Vndern hat er geholffen / vnd kan ihm selber nicht helfen / Ist er der König Israel / so steige er nun vom Creuz / so wollen wir ihm glauben.

Hand haaffuer hulpet andere / oc kand icke hielpet sig self / Er hand Israels Konge / Da stige sig nu ned aff kærstet / saa vilde vi tro hannem.

43. Er hat Gott vertrauet / der erlöse in nun / lästets in / denn er hat gesagt: Ich bin Gottes Son.

Hand forlod sig paa Gud / hand frelse hannem nu / haaffuer hand lyst til hannem / Thi hand sagde / Jeg er Guds Søn.

44. Desgleichen schmeheten ihn auch die Mörder / die mit ihm gecreuziget waren.

Lige saa forhaandede oc saa Krossuerne hannem / som vaare saarsesse met hannem.

37. V wstawili nad gławu geho winnu geho napisanu: Tętoż geſt Chrysta Król żydowski.

Włożyli nad głowę winę ses go opisana: Tętoż ieſt Jezus on Król żydowski.

38. Tędy wkrężowani gfall s nim dwa Łotry / geden na prawicy a drugy na lewicy.

Tędy byli wkrężowani s nim dwa zbrojce siedzi na prawicy a drugi na lewicy ręce.

39. Kierijż pał chodili tudy / rauhali se genu / wkręgujcie gław swych.

A ktorzy przechodzili tamę tedy / bluznili go krawac głowę mi swem.

40. A rękawicę: Ha ha / kęrnijż ruskis Chrām Boży / a we kęch dnech gen zate wyjdę: lāmās / spomozij sām sobę: Goli Syn Boży / sstupij s Krężę.

3. mowiac Tyś on Kęry bora zryś Kōś. tol a przęczy dmi zbus dniesi gi / Sachowawsam siebie: tes nie syn Boży / stęp z kęczyż.

41. Tęż y Kęnfata Kęń: Kā posmęwagęce se s Zāto: nęty as Stęrym / prawili:

Tężę przednięcy Kāplani s doktrinu. y s itękym nęgrawās iac, mowili.

42. Gęmęnt geſt spomāhal / sām sobę nęnuoż pomocy: Gęsilię geſt Krāi żydowski / nęch at nęny s sęupij s Kęry: kę / a wkręjme genu.

Inse zachowal / a sam siebie zachowac nie moze: Jesli test Król Izraeliti niech teraz zstępi z kęczy: ja / a wkręzymy temu.

43. Auffalt w Boga / nęch at gen wpswobodij / chęelę: Ponęwadę geſt prawil: Syn Boży gęm.

Dufa w Boga / nęch go thes raz wybawi test: sie w nim kęch / boć powiedzial / Jestem synem Bożym.

44. Tęż takę y Łotry / kierijż byli s nim wkrężowani / wkręhali genu.

Łotry y zbrojce ktorzy byli s nim wkrężowani / wyrzucali mu nęocy.

כז

45. מוֹשֶׁה שָׁעוּן דִּין הָיָא
תְּשׁוּבָה עַל כָּלָּה אֲרָעָא
עַד מָה לְשַׁעֲרָא תִּשְׁעִי:

*Et de l'horre festin si fecer tenebre fa-
pra tunc latera usque ad l'horamona.*

46. וְלֹא־פִי תִשָּׁע שָׁעוּן
הָיָא יְשׁוּעָה בְּהִלָּה רַמְיָא
וְאִמְרָא אֵל אֵל לְמַנְיָא
שְׁבִיקְתָּנִי:

*Et circa l'horamona, Tu s'v grido ad
alta voce, decendo, Eli, Eli, lama sabach-
thani? esto es, Dódo meo, Dódo meo, porque
me has tu abandonato?*

47. אֲנָשִׁין דִּין מוֹ הֲנוּן ד'
דְּמִקְמִין הוּוּ תָּמוּן כִּד ש'
שָׁמְעוּ אֲמִרִין הוּוּ הֲנוּן
לֹא־לֵיָא קִרְנָא:

*Il che hanendo visto alcuni de quella
che erano int, decenano, Cossini chiama
Eli.*

48. וְכִּי בִשְׁעִתָּא רִהֲטָהּ
מִבְּהוּן וְשָׁקֵל אֲסִיבִיגָא
וְמִלָּה חֵלָא וְסִמָּה בְּקִנְיָא
וְמִשְׁחָא הוּוּ לֵיָא:

*Et subito cum de loro corse, e prese una
spugna, et empiolla d'aceto, e passala su-
pra una canna qua danna bere.*

49. שְׂרָבִיגָא דִּין אֲמִרִין
הוּוּ שְׂבִיקוּן בְּיָמָא אִו אֲתָא
אֲלֵיָא לְמַבְרָקָה:

*E gli altri decenano, Lassa stare, ve-
diamo vno pucasse Eli viene a liberarlo.*

50. הוּוּ דִּין יְשׁוּעָה תִּבְּה
בְּקִלָּה רַמְיָא נִשְׁבֵּק רִיחָה:

*E l' s'v gridando de nuovo ad alta
voce, mando fuor lo Spirito.*

51. וּמִחֲדָא אֲפִי תִרְעָא
דְּהִיבְלָא אֲצִיבְרִי לְחִיָּין מוֹ
לְעַל עַד מָה לְתַחֲתָא
וְאֲרָעָא אֲתַתּוּיָעִירָא
וְכִפְאָא אֲצִיבְרִי:

*Et ecce il Selo del templo si stracciò in
due parti, da alto usque al basso: e la ter-
ra tremò, e le pietre si spexerono.*

52. וּבֵית קְבוּרָא אֲתַתּוּיָעִירָא
וּפְגִירָא סִגְיָא דְּחַדִּישָׁא
וְשְׂבִיבִין הוּוּ קִמּוּ:

*E i monumenti s'apertero, e molti cor-
pi de Sancti, che hannoan dormito, risusci-
tarono.*

כז

45. וּמִשְׁעָה הַשְּׁשִׁית הָיָה חָשֶׁךְ
עַל כָּל הָאָרֶץ עַד שְׁעֵרָה
הַתְּשִׁיעִית:

*Y desde la hora de las seys fueron tinieblas
sobre toda la terra hasta la hora de las nueue.*

46. וּבְשַׁעֲרָה הַתְּשִׁיעִית קִרְנָא יְשׁוּעָה
בְּקוֹל צְדוּל לֵאמֹר אֵלִי אֵלִי לְמָה
שְׁבִיקְתָּנִי וְהוּוּ אֵלִי אֵלִי לְמָה
אֲבִיקְתָּנִי:

*Y cerca de la hora de las nueue Iesus exclamó
con gran voz, diziendo, Eli, Eli, lama sa-
bachthani? esto es, Dios mio, Dios mio, porque
me has desamparado?*

47. וְקִצְתָּ הָאֲנָשִׁים הָעוֹמְדִים
שָׁם בְּשִׁמְעָם אֲמָרוּ כִּי־אֲתָא
אֲלֵהוּ קִרְנָא וְהוּוּ:

*Y algunos de losque estauan alli, oyendolo,
dozian, A Elias llama este.*

48. וּפְתָאֵם לֵץ אֶחָד מֵהֶם
וַיִּקַּח אֶת־סָבֹג וַיְמַלֵּא אֹתוֹ
בַּחֲמִץ וַיִּשֶׁם עַל־קִנְיָה וַיִּשְׁקָהוּ:

*Y luego corriendo vno deellos tomó vna
espongia, y hinchióla de vinagre, y poniendola
en vna canna, dauale paraque beuiesse.*

49. וְאַחֲרֵים אֲמָרוּ הִרְרָה וַיִּרְאָהָ
אֵם־בִּנָּה אֲלֵיהָ לְחַצִּילָהּ:

*Y los otros dezian, Dexa veamos si vendra
Elias a librarlo.*

50. וַיִּשְׁעֵ עוֹד קִרְנָא בְּקוֹל צְדוּל
וַיִּזְעֹעַ:

*Mas Iesus auiendo otra vez exclamado con
gran voz, dió el Espiritu.*

51. וְהָיָה הַפְּרֻכָּת דְּהִיבְלָא וְקִרְעָה
לְשִׁיָּים מִמַּעַל עַד־לְמַטָּה
וְהָאָרֶץ רָעָשָׁה וְהַסִּלְעִים צִקְרָעוּ:

*Y heaqui, el velo del Templo se rompió en
dos, de alto à baxo, y la tierra se movió, y las
piedras se hendieron.*

52. וְהַקְּבָרִים נִפְתָּחוּ וְגוֹפִירָא
לְבוֹת הַקְּדוֹשִׁים מִיִּשְׁנֵי אֲדָמָה
עָפָר הִקִּיצוּ:

*Y los sepulchros se abrieron: y muchos
cuerpos de Sanctos que auian dormido, se lau-
taron.*

כז.

45. Ἀπὸ ἥ ἕκτης ὥρας σκότος
ἐγένετο ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν, ἕως
ὥρας ἐνάτης.

*Mais depuis six heures il y eut tene-
bres sur tout le pais, iusqu'à neuf
heures.*

46. Περί ἧς τῆς ἐνάτης ὥρας
ἀποβόησεν ὁ ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ,
λέγων, ἤλι, ἤλι, lama sabachthani?
ὅτι ἐγώ, θεέ μου, θεέ μου, ὡς τί με
ἐγκατέλιπες;

*Et enuiron neuf heures Iesus s'escria
à haute voix, disant, Eli, Eli, lama sa-
bachthani? c'est à dire, Mon Dieu, mon
Dieu, pourquoy m'as-tu abandonné?*

47. Τινες δὲ τῶν ἐκεί ἐστῶτων
ἀκούσαντες ἔλεγον, ὅτι Ἠλίας φων-
εῖ αὐτόν.

*Et quelques uns de ceux qui estoient
là presens, ayans ouy cela, disoyent, Ce-
lui-ci appelle Elias.*

48. Καὶ ὁ θύων δραμάτιν εἰς ἑξ
αυτῶν, καὶ λαβὼν σπόγγον, πλη-
σας τοῦ ὀξὺς, καὶ περιθεὶς καλὰ μί-
κρον αὐτῷ.

*Et incontinent quelcun d'eux
courut, & prit vne esponge, & l'ayanz
emplye de vinaigre, la mit à l'entour
d'un roseau, & lui en bailla à boire.*

49. Οἱ δὲ λοιποὶ ἔλεγον, ἄφες,
ἰδομεν εἰ ἔρχεται Ἠλίας ῥυτῶν
αὐτόν.

*Mais les autres disoyent, Laisse,
voyons si Elias vendra le sauuer.*

50. Ὁ δὲ ἰησοῦς πάλιν κραζὼς
φωνῇ μεγάλῃ, εἶπεν, ὁ πνεῦ-
μα.

*Et lors Iesus ayant crié de rechef à
haute voix, denut l'Esprit.*

51. Καὶ ἰδοὺ τὸ κατεπίσπασμα τοῦ
velo τοῦ ἱεροῦ εἰς δύο, ἀπὸ τοῦ ἄνω ἕως
κατωῦ καὶ ἡ γῆ ἐσεισθήσεται, καὶ αἱ
πίτρες ἐσχιθήσονται.

*Et voilà, le voile du temple se fendit
en deux, depuis le haut iusques au bas:
& la terre trembla, & les pierres se fen-
dirent.*

52. Καὶ τὰ μνημεῖα ἀνοίχθη-
ναι, καὶ πολλὰ ῥοματῶς τῶν κοι-
μημένων ἀγίων ἐγένθη.

*Et les sepulchres s'ouurerent, & plu-
sieurs corps des Saints qui avoyent esté
endormis, se leuerent.*

45. A sexta autem hora, tenebrae factae sunt super universam terram, usque ad horam nonam.

Nowe from the first houre was the re darknesse over all the land / unto ye ninth houre.

46. Et circa horam nonam clamavit Iesus voce magna, dicens, Eli, Eli, lama sabathani: hoc est, Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?

And about the ninth houre Iesus cried with a loud voice, saying, Eli, Eli, lama sababachani, that is, My God, My God, why hast thou forsaken me?

47. Quidam autem illic stantes & audientes, dicebāt, Elham vocat iste.

And some of them that stood there, when they heard it, said, This man callith Elias.

48. Et continuò currens unus ex eis, acceptam spongiam implevit aceto: & imposuit arundini, & dabat ei bibere.

And straightway one of them ranne and tooke a sponge, and filled it with vinegar, and put it on a reede, and gave him to drinke.

49. Ceteri verò dicebant, Sine, videamus an veniat Elias liberans eum.

Other saide, Let us see if Elias will come and saue him.

50. Iesus autem iterum clamans voce magna, emisit spiritum.

Then Iesus cried againe with a louder voice, and yielded up his spirit.

51. Et ecce velum templi scissum est in duas partes, à summo usque deorsum, & terra mota est, & petrae scissae sunt.

And beholde, the vail of the Temple was rent in twaine, from the toppe to the bottome, and the earth did quake, and the stones were clouen.

52. Et monumenta aperta sunt: & multa corpora sanctorum qui dormierant, surrexerunt.

And the graves did open them selves, and many bodies of the Saints which slept, arose.

45. Vnd von der sechsten Stunde an / ward ein Finsternis über das ganze Land / biß zu der neunten stunde.

De fra den siette time / bleff is Marck offuer der gantze laud / indrill den niende emne.

46. Vnd vmb die neundte Stunde schrey Iesus laut vnd sprach: Eli / Eli / lama asabthani? das ist / Mein Gott / mein Gott / warumb hast du mich verlassen?

De ved den niende time robte Ihesus hant / oc sagde / Eli / Eli / lama asabthani? Der er / Min Gud / Min Gud / Huor saare haaffuer du forlader mig?

47. Etliche aber die da stunden / da sie das höreten / sprachen sie: Der ruffet dem Elias.

Denogle som der stode / der de der hørde / da sagde der Hand talder paa Elias.

48. Vnd bald lieff einer vnter ihnen / nam einen Schwam / vnd füllet in mit essig / vnd steckt in auff ein Rohr / vnd trencket in.

De strax løb en aff dem / tog en Suomp / oc fylde de hannem med Eddicke / oc stæck hannem paa et Røer oc gaff hannem dricke.

49. Die andern aber sprachen: Halt / laß sehen / ob Elias komme / vnd ihm helffe.

Men de andre saade / Høst / lad see / Om Elias kommer oc hjælper hannem.

50. Aber Iesus schrey abermal laut / vnd verschied.

Men Ihesus robte ander hant / oc hand vdgaff sin aand.

51. Vnd sihe da / der Fürhang im Tempel zureiß ihm zwen stück / von oben an / biß vnten auß. Vnd die Erde erbebete / vnd die Felsen zurrissen.

De see / Forhenget i Tempelen reffnedet thu stæcke / fra der øffuerste til der nederste. De Jorden beffuedet / De stenene brøste sonder.

52. Vnd die Gräber theten sich auff / vnd stunden auff vil Leibe der Heiligen / die da schliefen.

De Græffuerne lode sig op / oc der stode mange Helligens Legeme op / som soffue.

45. Od šestá pať hodiny / tmn stah se povsich Zemi / až do hodiny deváté.

Od šestéy godžiny / stáh se čemnohc po vschey zemi / až do vjete wiatry godžiny.

46. A při hodině deváté / zvolal Běžíš hlasem velikým řka: Eli / Eli / lama sababachani? To geť / Bože můj / Bože můj / proč gšw me opuště?

Kořolo dčiemiaty godžiny / zvolal Jezus wielkim głosem / rzekł / Eli / Eli / lama sababachani? to geť / Boże mój / Boże mój / czemu mnie opuścił?

47. A někteří tu stojíce a slyšíce / pravili: Eliáš to wolá tento.

Ezdy něktorý z tych co tam stali / slyšewšy to / řekli / Eliáš ha ten wola.

48. A hned geden z nich bě / jaw / wzał haubu a naplnil jí octem / a wložil / na třst / dás / wál genu piji.

A narhychnuast bčejawšy / ten z nich / y wjawšy gębkę / nas pelnil so octem / y wložymšy ná trenc / podał mu aby pił.

49. Aleglní pravili: Nech ať vžijme / přigđeli Eliáš wpy / swoboditi ho.

A drudzy mowili / Zaniechaj / pštrzym y / jeśli przijdzie Eliáš / aby go wyodrł.

50. A Běžíš opět wolage hlasem velikým / wypustil Ducha.

A gdy powtore Jezus wolał wielkim głosem / wypuścił ducha.

51. A on opona Chrámow / wá / roztrhla se na dwě straně / od wruchu wš dolůw: a Země se trāsila / a stál se zředalo.

A to zařloná kóścielna przez pódla siena dwore / ob wierżchu aż do dołu / y zadrzala ziemia / a stály si / padaly.

52. A Hrobowě se otwóřili / a mnohá Těla Swatých / stěřiž byli zřnuli / wstala gšau.

Grobby thež otworzyly se / y wiele ciał swiatych / którzy byli posuchli / powstalo.

כז

53. וַיֵּצְאוּ וַיִּפְתְּרוּ קִבְרֵיהֶם
עָלוּ לְמִדְיָנָה קְדִישָׁתָהּ
וַתִּתְחַדּוּ לְסִנְיָאָהּ:

*Et les fidèles de monuments d'opole l'ar-
rondissement de l'effe. Scénario de la fante
Citta, & appaurent à molti.*

54. קִבְרֵיהֶם הָיוּ
הַקִּבְרֵי הָיוּ לְכָל חַיֵּי
וַיֵּצְאוּ וַיִּפְתְּרוּ דְּהֵיוּ דְּהֵיוּ
וַתִּתְחַדּוּ שְׂרִירָתָהּ הַקִּבְרֵי
בְּרָהּ הָיָה דְּהֵיוּ דְּהֵיוּ:

*Novi Centurione, e quei che erano
confessi a far la guardia a l'effe. Scénario
il terremoto, e lo cose che erano avvenute.
temperano grandemente, dicendo, Ver-
amente costui era il Figliuolo di Dio.*

55. אֵינָם הָיוּ דְּהֵיוּ דְּהֵיוּ
סִנְיָאָהּ דְּהֵיוּ דְּהֵיוּ
וַתִּתְחַדּוּ הָלֵין דְּהֵיוּ
בְּתֵיהֶם דְּהֵיוּ דְּהֵיוּ
וַתִּתְחַדּוּ הָלֵין דְּהֵיוּ:

*Erano ancora in molte donne, che vi-
guardavano da lontano, le quali hanno
fatto l'effe da Galilea, mostrando-*

56. וַתִּתְחַדּוּ מִפְּתֵי
מִגְדָּלָתָהּ וּבְרֵיהֶם
דְּהֵיוּ דְּהֵיוּ וַתִּתְחַדּוּ
דְּהֵיוּ דְּהֵיוּ וַתִּתְחַדּוּ:

*Tra le quali era Maria Magdalena,
e Maria madre de Iacopo e de Iosef, e la
madre de figliuoli de Zebedeo.*

57. כִּדְ הָיָה דְּהֵיוּ
אֵתָהּ גְּבִירָה עֲתִירָהּ
דְּהֵיוּ דְּהֵיוּ וַתִּתְחַדּוּ
הָיָה אֵתָהּ לְיֵשׁוּעַ:

*E Scénario la sera, venne un bidomo
ricco da Arimathea, nominato Iosef, che
era stato anch' egli discepolo di Iesus.*

58. הָיָה קִדְבָּ לֹחַת פִּילָטוֹס
וַתִּתְחַדּוּ בְּרֵיהֶם דְּהֵיוּ
פִּילָטוֹס דְּהֵיוּ דְּהֵיוּ
בְּרֵיהֶם:

*Così mandò Iosef a Pilato, gli do-
mandò lo corpo di Iesus. Allora Pilato co-
mandò che el corpo fosse renduto.*

59. וַתִּתְחַדּוּ יֵשׁוּעַ
וַתִּתְחַדּוּ בְּרֵיהֶם דְּהֵיוּ
בְּרֵיהֶם:

*E così Iosef prese il corpo, & avvolse
in una lenzuola netta.*

כז

53. וַיֵּצְאוּ מִקְבְּרֵיהֶם אַחֵר
וַתִּתְחַדּוּ וַיִּפְתְּרוּ אֶל-עֵד הַקִּדְשׁ
וַתִּתְחַדּוּ לְרַבִּים:

*Y salidos de los sepulchros, despues de su
resurreccion; vinieron a la Sancta Ciudad, y ap-
parecieron a muchos.*

54. וַיֵּצְאוּ מִקְבְּרֵיהֶם אַחֵר
וַתִּתְחַדּוּ לְשִׁמְרָהּ אֶת-יֵשׁוּעַ
וַתִּתְחַדּוּ אֶת-הָרֶעַשׁ וְאֶת-יֵשׁוּעַ
וַתִּתְחַדּוּ לְאֵמֶר בְּרֵיהֶם
בְּרֵיהֶם הָיָה הָיָה:

*Y el Centurion, y los que estauan con el guar-
dando a Iesus, visto el terremoto, y las cosas que
auian sido hechas, remueron en gran manera di-
ziendo, Verdaderamente Hijo de Dios era este.*

55. וַתִּתְחַדּוּ לְשִׁמְרָהּ
מִדְּחֹק רֹחוֹת אֶת-יֵשׁוּעַ
יֵשׁוּעַ מִגְּלִיל לְשִׁרְתָּהּ לֹ:

*Y estauan alli muchas mugeres mirando de
lexos, las quales auian seguido de Galilea a Iesus,
siruiendole.*

56. אֶת-יֵשׁוּעַ בְּהֵן הָיָה מִרְיָם
הַמִּגְדָּלָנִית וּמִרְיָם לֵיעֶקֶב וְיֵהוּ
יוֹסֵף וְיֵהוּ בְּנֵי זְבֵדִי:

*Entre las quales era Maria Magdalena, y Ma-
ria de Iacobo, y la madre de Iosef, y la madre de
los hyos de Zebedeo.*

57. וַיֵּצְאוּ אֶת-יֵשׁוּעַ
עֲשִׂיר מִן-הַתְּלָמִידִים וְיֵהוּ
אֶת-יֵשׁוּעַ גַּם הָיָה תְּלָמִיד יֵשׁוּעַ:

*Y como fué la tarde del dia, vino vn hombre
rico de Arimathea llamado Ioseph, el qual tam-
bien auia sido Discipulo de Iesus.*

58. וַיֵּצְאוּ גַּם אֶל-פִּילָטוֹס
וַיִּשְׁאֵל אֶת-הַגּוֹף יֵשׁוּעַ אֶל-פִּילָטוֹס
צִנָּה לְהַנְהִיג לֹ אֶת-הַגּוֹף:

*Este llevo a Pilato, y pidió el cuerpo de Iesus.
Entonces Pilato mandó que el cuerpo se le diese.*

59. וַיִּקַּח יוֹסֵף אֶת-הַגּוֹף וַיַּעֲטֵהוּ
אֵתָהּ בְּסִדְרֵי טָהוֹר:

*Y tomando Ioseph el cuerpo, ambóluiólo en
vna lauana limpia:*

כז.

53. καὶ ἐξελθόντες ἐκ τῶν μνη-
μείων κατὰ τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν, ἐ-
στάντες εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν, καὶ
ἐπαφαισίουσιν πολλοῖς.

*Le quels estoient sortis des sepulchres
apres, & ont esté en la sainte Cite, & apparurent a plu-
sieurs.*

54. οἱ δὲ κενταρίων καὶ οἱ
ματ' αὐτοῦ, τηρουμένοι τοῦ ἰησοῦ,
ἰδοὺ τὸν σεισμόν, καὶ τὰ γινόμενα,
ἐφοβήθησαν φόβῳ, λέγοντες,
ἀληθῶς ἦν ὁ υἱοῦ τοῦ θεοῦ.

*Or le Centurien, & ceux qui estoient
auec lui gardans Iesus, ayans veu le
temblement de terre, & les choses, qui
estoyent aduenues, eurent grand peur,
disans, Veritablement cestuy-ci estoit
Fils de Dieu.*

55. Ἦσαν δὲ καὶ γυναῖκες πολ-
λαὶ δεσφύσαι μακροῦ, ἡρώδης, καὶ
ἡρώδης, καὶ ἡρώδης, καὶ ἡρώδης,
καὶ ἡρώδης, καὶ ἡρώδης, καὶ ἡρώδης.

*Il y auoit là aussi plusieurs femmes
qui regardoyent de loin, & lesquelles au-
yent suivy Iesus depuis Galilee, en lui
seruiant.*

56. Ἐν αὐτῇ μαρία ἡ μαγδα-
λένη, καὶ μαρία ἡ ἰακώβου καὶ
ἡρώδης, καὶ ἡρώδης, καὶ ἡρώδης,
καὶ ἡρώδης.

*Entre lesquelles estoit Marie Magde-
lene, & Marie mere de Iacobe & de Iosef,
e la mere des fils de Zebedeo.*

57. Ὁψίας δὲ γινόμενης ἡλίου
παύσαντος, ἦν ἄνθρωπος πλούσιος,
καὶ ὀνόματι ἰωσήφ, ὁ ὢν ἀ-
πο τοῦ ματ' αὐτοῦ, καὶ ὁ ματ' αὐτοῦ.

*Es le soir estoit venu, il vint vn riche
homme, qui estoit d'Arimathea, nom-
mé Ioseph, qui auant estoit esté di-
sciple de Iesus.*

58. οὗτος δὲ προσελθὼν τῷ πι-
λάτῳ, ἤτησεν τὸ σωμα τοῦ ἰησοῦ.
καὶ ὁ πλάτος ἐκέλευεν δοθῆναι
τὸ σωμα.

*Iceluy vint à Pilate, & demanda le
corps de Iesus. Lors Pilate commanda
que le corps fust rendu.*

59. καὶ λαβὼν τὸ σωμα ὁ ἰω-
σήφ ἐντυλίξεν αὐτὸ σινδῶνι κα-
θαρῷ.

*Ainsi Ioseph prit le corps, & l'en-
uoloppa d'vn linceul net.*

53. Et exeuntes de monumentis post resurrectionem eius, venerunt in sanctam civitatem: & apparuerunt multis.

And came out of the graves after his resurrection: and went into the holy City: and appeared unto many.

54. Centurio autem & qui cum eo erant custodientes Iesum, viso terramotu & his quae fiebant, timuerunt valde, dicentes, Vere filius Dei erat iste.

When the Centurion: and they that were with him watching Jesus: saw the earthquake: and the things that were done: they feared greatly: saying: Truly this was the Son of God.

55. Erant autem ibi mulieres multae à longè, quae secutae erant Iesum à Galilaea, ministrantes ei:

And many women were there: beholding him afar off: which had followed Jesus from Galilee: ministering unto him.

56. Inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Iacobi & Ioseph mater, & mater filiorum Zebedaei.

Among whom was Marie Magdalene: and Marie the mother of James & Ioseph: and the mother of James & Ioseph.

57. Cum autem serò factum esset, venit quidam homines ab Arimathaea, nomine Ioseph, qui & ipse discipulus erat Iesu.

And when the even was come: there came a rich man of Arimathea: named Ioseph: who had also himselfe bene Iesu's disciple.

58. Hic accessit ad Pilatum, & petiit corpus Iesu. Tunc Pilatus iussit reddi corpus.

He went to Pilate: and asked the body of Jesus. Then Pilate commanded the body to be delivered.

59. Et accepto corpore, Ioseph involuit illud in sindone munda.

So Ioseph tooke the body: & wrapped it in a cleane linnen cloth.

53. Vnd giengen auß den Gräbern/ nach seiner aufferstehung/ vnd kamen inn die heilige Stadt vnd erschienen vilen.

De quinge aff Graffuerne/ effier hals opstandelse/ oc komme i den heilige Stad/ oc obenbarebis saar mange.

54. Aber der Hauptman/ vnd die bey jm waren vnd bewareren Iesum/ da sie sahen das Erdbeben/ vnd was da geschach/ erschracken sie sehr/ vnd sprachen: Warlich diser ist Gottes Son gewesen.

Wen Hoffmannanden/ oc de som baare hoff han nem oc beuarede Iesum/ der de saae dei Jorditel/ oc huad der stede/ da forferdebis de saare/ oc jagde/ Sandelige baar denne Guds Son.

55. Vnd es waren vil Weiber da/ die von ferns zusahen/ die da Iesu waren nachgefolget auß Galilea/ vnd hatten jm gedienet.

De der raare mange Quinder/ som langt fra saae til/ de som haafde effierfuld Ihesum aff Galilea/ oc haafde tiene hannem.

56. Vnter welchen war Maria Magdalena/ vnd Maria die Mutter Iacobi vnd Ioses/ vnd die Mutter der Kinder Zebedei.

Blant huilede baar Maria Magdalena/ oc Maria Iacobi oc Ioses Moder/ oc Zebedei Bernes Moder.

57. Am abend aber kam ein reicher Mann von Arimathia/ der hieß Ioseph/ welcher auch ein Jünger Iesu war.

Wen om affienet som en rig Mand aff Arimathia. som hed Ioseph/ huileken som oc saae baar en aff Iesu Disciple.

58. Der gieng zu Pilato/ vnd bat in vmb den Leib Iesu. Da befahl Pilatus/ man solte ihm in geben.

Hand aef til Pilatum/ oc baad hannem om Ihesu Legeme. Da befalede Pilatus/ at mand skulde anuorde hannem det.

59. Vnd Ioseph nam den Leib/ vnd wicklet in in ein rein Linwad.

De Ioseph tog legemet/ oc snedte det i et rent linslede.

53. A woffedse & grobom po waffensent gcho/ p'issli do Swatého Wěsta/ a wšafaj li se mnohým.

A woffedse & grobow po žmari wychypania tego/ wchly mājta świerc/ y wofelam sie idy os fażaly.

54. Eby Centurio/ a ti kcerňž annu byl ofšrhagijce Gejstse/ widauce žemě třesenij/ a to wčny kcerěž se dahn/ bati se welmi/ fkauce: Gistě Syn Boží byl tento.

A setniFci Ftorcy z nim byli strzegac Jezusa/ wyzramfj trzceis emie žemie y to co sie bylo stalo/ zlekli sie baze/ žnowiac/ žkřpjec ten byl senem Božym.

55. Byly takě tu ženy mnoz hěz daleka/ kcerěž byly p'issly ža Gejstsem od Galilee/ poslus hugie genu:

A bylo tam wiele niewiaśc ž bialeka p'atrzacych/ Ftorc byly sly ža Jezusem od Galilee/ poslu gniacma.

56. Wčny nimiz byla Marya Magdalena/ a Marya Jakubowa, a Iosefowa Matka/ a Wiatka Synu žebdco wčch.

Wčby Ftorcy byli Marya Magdalena/ y Marya matka Jas Fobay Iosefay/ y matka synow des beduřowych.

57. A kdnž byl wčter/ p'issel geben člowěk bohaty od Arymathye/ gmenem Iosef/ kcer rňž takě byl Gejstsuow Wčodlnyl.

A goy byl wčesor/ przyšed bogaty člowiek z Arymathie/ imieniem Iosef/ kcerzy też był wčniem Jezusowym.

58. Ten p'istaupil Pilato: wi/ a prosił za Čelo Gejstsuow. Eby Pilat rozkázal mu dāti Čelo.

Ten šedl do Pilaty/ y prosił go o cialo Arystusowe/ tedy Pilat kázal oddāt cialo.

59. A wzaw Čelo Iosef/ obwinul go w płāno čistě.

A Iosef wziawfy čialo/ winił nań w czyśc prześcierādło.

כ ו

60 וְסִמָּה בְּבֵית קְבוּרָתָא
חֲדָתָא דִּי לֵהּ תִּקְדִּיר ב
בִּפְתָּא וְעֵלֶה פִּתְּחָא
רְפִתָא אֲרֻמִּי עַרְלָה תִּדְעָא
רְבִית קְבוּרָא וְאֵלֶּה:

*Epofeto nel suo monumento nuovo
all'egli bancaua intagliata in una pietra,
per timore d'un gran fesso al Vetro del mo-
numento, &c. ad. Ioffene.*

61 אִירַת הָיוּ תָּמוּן
מִרְיָם מַגְדָּלִיתָא וּמִרְיָם
אֲחֵרִיתָא דִּתְבִּין הָיוּ
לְקִיבְלָה דִּקְבוּרָא:

*Et Maria Maddalena & l'altra Ma-
ria si fecerono a sedere risedero al se-
polcro.*

62 לְיוֹמִיָּה דִּין דְּמִחָר
דְּאִיתְּוִהי בְּתֵר צְרוּכְתָּא
אֲתִכְנִשׁוּ רְבִי פִּתְּחָא וּב
וּפְרִישׁא לֵית בִּילָטוּס:

*Il de seguente, che è doppo la prepara-
tion del sabbat, i principali Sacerdotes &
Farisei sen' andarono insieme a Pilato.*

63 וְאֲמַדְיוֹן לֵהּ מִדִּין אַת
אֲתִדְפִּין דִּהוּ מִסְכָּנָא
אֲמַר הוּא פִּד דִּין בְּתֵר
תִּלְתָּא יוֹמִין קֹאם אֵתָא:

*Dicens, Sennos, nos es fiamos recor-
dare che quel fedeltore, quando ancor vi-
uemo, disse, lo rissuscitara doppo tre giorni.*

64 בְּקִיד הַכִּיל מִדִּיִּהֲרִין
בְּקִבְרָא עַד־מָא לִקְלָהָ
יוֹמִין דִּלְמָא יֵאָתֵין ת
תִּלְמִידֵיהּ יַגְבִּיִּהּ בִּל
בְּלִילָא וְאֲמַדְיוֹן לְעִמָּה
דִּבִּין בֵּית מִיתָא קֹם יִתְהוּא
טִיבִי אֲחֵרִיתָא בִּישָׁא בִּין
קְדָמִיתָא:

*Comanda dunque ch'el sepulcro sia
ben guardato infino al terzo giorno accio-
che intanto i suoi discipoli non vengano do-
pote, e furino, e deranno al popolo, E ch'el
rissuscitara da morte, e così l'ultimo errore
sia peggio ch'el primo.*

65 אֲמַר לְהוֹן פִּילָטוּס
אִתְּ לָבִין קִסְטוֹנְרָא וְלֵה
אֲחֵרֵיהּ אִיכְכָּא דִּידְעִין
אֲנִיתִין:

*Primo disse loro, Vos bannete de le guar-
die, andate, guardatelo come voi sapete.*

66 הָיוּ דִּין אֲחֵרֵיהּ
בְּקִבְרָא וְחִתְמוּ בִּפְתָּא דִּי
עִם קִסְטוֹנְרָא:

*Essi allora sen' andarono, e sicurarono
el sepulcro sigillando il fesso, e ponendoli
le guardie.*

כ ו

60 וַיֵּשִׁים אֹתוֹ בְּקִבְרוֹ חֲדָשׁ
אֲשֶׁר חָצַב בְּסֹלֶע וַיִּגְלַל אֶבֶן
הַזָּלָה עַל־פֶּתַח הַקִּבְרִי וַיִּלָּךְ:

• Y pulolo en vn sepulchro fuyo nueuo que
auia labrado en penna: y rebuelta vna grande
piedra a la puerta del sepulchro, fuese.

61 וַתְּהִי־שָׁם מִרְיָם הַמַּגְדָּלִיתָא
וַתֵּחָדֶר מִרְיָם יוֹשְׁבוֹת לְמוֹל
הַקִּבְרִי:

Y estauan alli Maria Magdalena, y la otra
Maria, senradas delante del sepulchro.

62 וּבְיוֹם אַחֵר אֲשֶׁר הוּא אַחֵר
בְּדִיקוֹת הַחֲמִיץ נֶאֱסַפוּ רַב־
הַכֹּהֲנִים וְהַפְּרִישִׁים אֶל־
פִּילָטוּס:

Y el siguiente dia, que es el segundo dia de
la preparacion de la Pascua, juntaron se lo-
principes de los Sacerdotes y los Phariseos a Pilato.

63 לֵאמֹר אֲדֹנָי וְכִרְנוּ כִּי מִתְעָה
הָהוּא אֲמַר בְּעוֹדָיו הִי אַחֵר
שְׁלֹשַׁת יָמִים אָקוּם:

Diziendo. Sennor, acordamos nos que aquel
engannador dixo buiendo aun, Despues del ter-
cero dia resuscitaré.

64 וְעַל־כֵּן צִוָּה לְהַבְצִיר אֶת־
הַקִּבְרִי עַד־יוֹם הַשְּׁלִישִׁי כִּי־
יָבוֹאוּ תִּלְמִידָיו בְּלִילָה וַיִּגְבֹּהוּ
וַיֹּאמְרוּ לָעָם כִּי קֹם הוּא מִמֵּיתִים
וַיִּהְיֶה־תִּלְתֵּי־עֵצ אַחֲרָיו רָע
מִדְּאִשּׁוּף:

Manda pues fortificar el sepulchro hasta el
diatercero porque no vengán sus Discipulos de
noche, y lo hurten, y digan al pueblo, Resuscitó
de los muertos: Y será el postrer error peor que
el primero.

65 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם פִּילָטוּס
הִנֵּכֶם מְשֻׁמְרָת לָבוֹ וְהַעֲזוּ בִּפְתָּא
יְדֵיכֶם:

Dizeles Pilato, la guarda teneys: id, fortifi-
cad como entendeys.

66 וַתִּמְצֵא הֵלְכוֹ וַיַּעֲזוּ אֶת־
הַקִּבְרִי וַיִּחְתְּמוּ אֶת־תִּפְתָּא עִם
מְשֻׁמְרָת:

Y yendo ellos, fortificaron el sepulchro con
guarda, sellando la piedra.

כ ז

60. Καὶ ἔθηκαν αὐτὸ ἐν τῇ κοί-
τῃ αὐτοῦ μνημείῳ, ὃ ἐλατρώμενον ἐ-
στὶν πύργου. καὶ περισκυλίαντες λίθον
μεγίστου τῇ θύρῃ τοῦ μνημείου, ἀπη-
λθον.

Et le mirent son sepulcre neuf, qu'il
auoit caillé en vn roci & auoit roulé
vne grande pierre à sbas du sepulcre,
s'en alla.

61. Ἦν δὲ ἐκεῖ μαρία ἡ μαγδα-
λῆ, καὶ ἡ ἄλλη μαρία, καὶ ἡ ἄλλη
ἀπὸ τῆς ἑταίρας.

Et Marie Magdeleine & l'autre Marie
estoyent la ainses à l'endroit du sepul-
cre.

62. Τῇ δὲ ἐπαύριον ἦν τις ἡμέ-
ρῃ τῇ τοῦ ᾠστῆσαι, καὶ ἦν ἡμέ-
ρῃ ἡ πρώτη τοῦ ᾠστῆσαι πάλιν.

Or le lendemain qui est après la pre-
paration du Sabbat, les principaux Sacri-
ficateurs, & les Pharisiens s'assemblè-
rent vers Pilate.

63. Αἰσχροῖς, κύριε, ἀμνηστῆμεν
ὅτι ἐκείνῳ ὁ ὡπλάνθῃ εἶπεν ὅτι
ζῇ, μετὰ τῆς ἡμέρας ἐγείρο-
μαι.

Disans, Seigneur, ils nous souuiens
que ce seducteur la, quand il vint en-
coier, disoit, Dedans trois iours ie res-
susciterai.

64. Καὶ ἐπὶ αὐτὸν ἀφ' αὐτοῦ
καὶ τὸν ταφόν, ὡς τῆς ἡμέ-
ρας, μετὰ τῆς ἐλθούσης αὐτῶν
αὐτῶν νυκτός, καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ, καὶ
εἰς αὐτὸν τῇ ἡμέρῃ ἐξέρχῃ δὲ τῇ
μετὰ τῆς ἡμέρας ἐλθούσης αὐτοῦ
καὶ τῆς περὶ τῆς.

Commande donc que le sepulcre
soit garé leurement iusques au troi-
sieme iour: de peur que les disciples ne
viennent de nuit, & le delroubent, &
disent au peuple, Il est resuscité des
morts: dont le detraict abus sera pire
que le premier.

65. Ἐφη δὲ αὐτοῖς ὁ πλάτῃς,
ἔχετε περιστάσεις ὑποστατεῖν, ἀ-
φ' αὐτοῦ αὐτοὶ εἰδότες.

Mais Pilate leur dit, Vous auez la
garde: allez, & l'assurez comme vous
l'entendez.

66. Οἱ δὲ προελθόντες ἡφ' αὐτοῦ
καὶ τὸν ταφόν, ᾠστῆσαν τὸν
λίθον, μετὰ τῆς κατ' αὐτοῦ.

Eux donc s'en allerent, & assuerent
le sepulcre, sellans la pierre, avec gar-
des.

60. Et posuit illud in monumento suo novo quod exciderat in petra. Et advolvit saxum magnum ad ostium monumenti, & abiit.

And put in his newe tombe / which he had hewen out in a rocke / and rolled a great stone to the doore of the sepulchre / and departed.

61. Erat autem ibi Maria Magdalene, & altera Maria, sedentes contra sepulchrum.

And there was Marie Magdalene / and the other Marie sitting ouer against the sepulchre.

62. Altera autem die, quæ est post Parasceven, conveniunt principes sacerdotum, & Pharisei ad Pilatum.

Nowe the next day that folloped the preparation of the Sabbath / the Priests and Pharisees assembled to Pilate.

63. Dicentes, Domine, recordati sumus, quia seductor ille dixit adhuc vivens, Post tres dies resurgam.

And said: Sir / we remember that he said: while he was yet alive / Within three dayes I will rise.

64. Iube ergo custodiri sepulchrum usque in diem tertium: ne forte veniant discipuli eius, & furentur eum, & dicant plebi, Surrexit à mortuis: & erit novissimus error peior priore.

Command therefore / that the sepulchre bee made sure until the third day: least his disciples come by night / and seale him away / and say unto the people: He is risen from the dead: so shall the last error bee worse then the first.

65. At illis Pilatus, Habebitis custodiam: ut custodire sicut scripsit.

Then Pilate / Pilate said unto them: Ye have a watch: goe / and make it sure as ye have.

66. Illi autem abeuntes, munierunt sepulchrum, signantes lapidem, cum custodibus.

And they went / and made the sepulchre sure with the watch / and sealed the stone.

60. Bunde legete in in sein eigen neu grab / welches er hatte lassen in einen Fels hauen / vnd welch et einen grossen stein für die thür des Grabes / vnd gieng davon.

De lagde dei sin egen ny Graff / husselen hand haffde ladit huage i en Sien / oc hand velte en stor sten saar derten paa Graffuen / oc giæf boen.

61. Es war aber all da Maria Magdalena / vnd die ander Maria / die saßten sich gegen das Grab.

Men Maria Magdalena vaar der / oc den anden Maria / de sette sig tuert offuer fra Graffuen.

62. Des andern tags / der da folget nach dem Rüsttage / kamen die Hohenpriester vnd Phariseer sämtlich zu Pilato.

Den anden dag / som folget effter Beredelsens dag / Komme de Ypperste Prester oc Phariseer en-dreetslige til Pilatum.

63. Vnd sprachen: Herr / wir haben gedacht / daß diser Versäuer sprach / da er noch lebet: Ich will nach dreien tagen auferstehen.

De saade / Herte / Vi komme ihu / at denne Versæuer saade / der hand end leffde: Jeg vil effter tre dage opstaa.

64. Darumb befihle / daß man das Grab verware / biß an den dritten tag / auff daß nicht seine Jünger kommen / vnd stelen in / vnd sagen zum Volck / er ist auferstanden von den todten / vnd werde der letzte betrug erger / denn der erste.

Befale der saar / at mand foruare Graffuen indtil den tredie dag. Paa der hans Disciple skulle icke komme / oc stæle hannem / oc siæ til Folket: Hand er opstanden fra de døde / De der siæ bedregeri skal bliffue verre end der første.

65. Pilatus sprach zu ihnen: Da habt ihr die Hüter / gehet hin / vnd verwaret / wie ir wißet.

Pilatus sagde til dem / der Haffue i Doctere / gaar hen / oc foruaret / som i vide.

66. Sie giengen hin / vnd verwareten das Grab mit Hütern / vnd versigelten den Stein.

De giænge hen / oc foruarede Graffuen med Doctere / oc beseglede Steenen.

60. A wlozil do Hrobu swę-
ho nowého / který byl wntesal
w Skále. A přimalil kámen
welký k dweřám Hrobowým /
y odsel.

A položil ie w nowym grobie
swým / který byl w skále wyko-
nal / y kámen přymalil ku
dweřám grobu kámen wielký /
odšel.

61. A byla tu Marya Mag-
dalēna / a druhá Marya / sedí-
ce proti Hrobu.

A byla tam Marya Magdales-
naly druga Marya sedzace pr-
ciwko grobowi.

62. Druhý pak den / který
byl po welikém Pásku / sešla se
Kněžata Kněžstá a Zákoní-
cy k Pilatowi.

Zasliantzi který sešli bžien po
dniu przygoťování / sebrali sie
przedniefy Knězi a Zákon-
swie do Pilatá.

63. Řkauce: Pane / rozpome-
nuli jsme se / že tento Swůdec
řekl / gestěšiw gsa / Po třech
dnech / mřiwých wstanu.

Li ewtar, Pane, rozpomniel
smýz on swodziel powndziel
iešew bedac ž w / Po třech dni
powsť na.

64. Protož rozkázal ostří-
hati Hrobu až do třetího dne /
aťby snad nepřislili Wědlní-
cy geho a newtrati ho / a řekli
by lidu: Wstale gest ž Wěts-
wých: W budeť posleoni blud /
horší nežli prawu.

Ke řazicby obwázowác grob
až do dná třeciego / by snad
přysledfy wzmowie tego noca
newtráli goly nie powidzieli
ludowi iż powstal z mrtwých /
ybedie ostarecný blud goršy niž
prawu.

65. Řekl jim Pilát: Má-
te Stráž / gďte ostřihajte
pakž omijte.

Powiedzial im Pilat / Máte
stráž / gďte obwázowacie takž omies-
te.

66. A oni odsedle osadili
Hrob / zapčetiwše kámen o
Strážnými.

A oni seděl / obwázowali
grob / záčetowawši kámen y
strážu.

כח

1 כִּרְמִישָׁא דִּין בְּשַׁבְּתָא
דְּנִגְהָ חַד בְּשַׁבְּתָא אַתְרָא
מִרְיָם מַגְדַּלִּיתָא וּמִרְיָם
אַחֵרָתָא דִּנְחִינָא קִבְרָא :

Har circa la fine del sabbato fu l'apparizione del primo giorno de la settimana, Maria Magdalena, e l'altra Maria vennero à vedere il sepolcro.

2 וְהָא וּנְעֵא רַבָּא הֵנָּה
מִלֵּאכָא צִיד דְּמִרְיָא גִחַת
מִן שְׁמֵי־לָא וְקָרַב עָלָהּ
כַּאֲפֵי־לָא מִן תְּרַעָא נְחֵב
הֵנָּה אֶלֶיהָ :

Et ecco si fece un gran terremoto: perché l'Angelo del Signore scese dal cielo, e venuto, riuolse il sasso dal sepolcro, e sedendosi sopra esso.

3 אֵיתְּהִי הֵנָּה דִּין חֲנוּנָה
אֵיךְ בְּרָקָא וְלִבּוּשָׁה חֲנִי
הֵנָּה אֵיךְ תִּלְגָּמָה :

Et era il suo aspetto com' un folgore, e il suo vestimento bianco come neve.

4 דִּמְוִדְחִלְתָּה אַתְּמוּיָעוּ
אֵלִין דְּגִסְרִין הֵיוּ נְהִי
אֵיךְ מִיתָנָה :

E le guardie per la paura che hebbero di lui, si spaventarono, e divennero come morte.

5 אָנָּה דִּין מִלֵּאכָא וְאָמַר
לְנָשִׁים אֲנִתִּין לֹא תִדְחִלּוּ
יָדַע אֲנִי גִיד דְּלִישׁוּעָה
דְּאַדְרָקָה בְּצִינוּ אֲנִתִּין :

Mais l'Angelo parlant, dit à ces femmes, Ne craignez point: car j'ai vu que vous cherchez Jésus qui a été crucifié.

6 לֹא הֵנָּה תִּנּוּ הֵס לָהּ
גִיד אֵיכֹנָא דְּאָמַר תִּאֲזִין
חֲנִינָא דְּוִכְתָּא דְּסִים הֵנָּה
בְּהַ מְרִין :

Egli non è qui, perché è risuscitato, si come egli ha detto: Venite, vedete il luogo, dove il Signore era posato.

7 תִּלִּין בְּעֵגָה וְאָמַרְיָן
לְתַלְמִידֵיהִי דְּהֵם מִן בֵּית
מִיתָא וְהָא קִדְּם לָכוּן
לְגַלִּילָא תִּמְוִן תְּחִוּוֹנָה
הָא אֲמַרְתָּ לָכוּן :

Et andez vite prestamente, e dite à sus disciples, qu'il est resuscité des morts: & voici, ils s'en va deuant vous en Galilee, là vous le verrez: & voici, je vous ait dit.

כח

1 וּבְעֵרֵב הַשָּׁבָת אֲשֶׁר יֵאָדָּר
אֶל־אֶחָד הַשָּׁבָת בְּאֶרֶץ מִרְיָם
הַמַּגְדַּלִּיתָא וְאַחֵרָת מִרְיָם לְרֵאשִׁית
בְּתִיבְתָּהּ :

Y la vispera de los Sabbados que amaneco para el primero de los Sabbados vino Maria Magdalena, y la otra Maria à ver el sepulchro.

2 וְהֵנָּה רַעַשׁ הָיָה גָדוֹל כִּי
מִלֵּאכָא יְהוָה יָרַד מִשְׁמַיִם וַיֵּגַשׁ
וַיִּגְלַל אֶת־הָאֶבֶן מִפֶּתַח הַקִּבְרֹת
וַיֵּשֶׁב עָלֶיהָ :

Y heaqui, fue hecho un gran terremoto: porque el Angel de Senyor descendiendo del cielo, y llegando, aua rehuelto la piedra dela puerta de sepulchro, y estava sentado sobre ello.

3 וַיְהִי־מִרְאֵהוּ כְּמוֹ בָרָק וּבְגָדוֹ
לָבָן כְּמוֹ שֶׁלֶג :

Y su aspecto era como un relampago, y su vestido, blanco como la nieve.

4 וּבְיָמֵי יְרֵאָתוֹ נִבְהֲלוּ הַשֹּׂמְרִים
וַיְהִי כַּמֵּתִים :

Y del miedo deel las guardas fueron asombradas, y fueron bueltos como muertos.

5 וַיַּעַן הַמִּלֵּאכָה וַיֹּאמֶר לְנָשִׁים
אֶל־תִּירְאָה אַתְּהֶן כִּי־יִדְעֹתִי
כִּי אֲתִישׁוּעַ תִּתְּלוּ בְּבִקְשָׁה :

Y respondiendo el Angel, dixo à las mugeres, No temays vosotros, porque yo sé que buscays à Iesus el que fue crucificado.

6 אֵינֶנּוּ בָּהּ כִּי הִקִּיץ בְּאֲשֶׁר
אָמַר בְּאֵנָה וְרֵאשִׁית אֶת־הַמָּקוֹם
אֲשֶׁר הוּשָׁם אֹדְנִי שָׁמָּה :

Mo está aqui: porque ha resuscitado, como dixo. Venid, ved el lugar donde fue puesto el Senyor.

7 וּבְמַהֲרָה לֵכְנָה וְאָמַרְיָן
לְתַלְמִידֵיהִי כִּי קָם מִמֵּתִים וְהֵנָּה
יֵלֶךְ לִפְנֵיכֶם בְּגַלִּיל וְשָׁם תִּרְאֶנָּה
אֹתוֹ וְהֵנָּה אֲמַרְתִּי לָכֵנָה :

Y presto id, dezid à sus Discipulos, que ha resuscitado de los muertos: y heaqui os espera en Galilea, allí lo vereys: heaqui os lohe dicho.

ΚΕΦΑΛΑ. κη'.

Οὐδὲ ἀνέβησαν τῇ ὀρθρῇ
καὶ οὐκ εἶδον αὐτὸν
ἕως ἡμέρας ἢ μαγδαλῆνῃ, καὶ ἡ
ἄλλη μαρία, ἡ καλεομένη τὴν τειχεῖαν.

Or au soir du Sabbat, au jour qui devoit luire, pour le premier de la semaine, Marie Magdeleine, & l'autre Marie vindrent voir le sepulcre.

2. Καὶ ἰδοὺ αἰχμὸς ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἦν ὡς ἑρμεῖς, καὶ προσελθὼν ἐπαύλισε τὴν λίθον ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ κειμένου ἐν τῇ πύλῃ.

Et voicid, il se fit un grand tremblement de terre, car l'Angel du Seigneur descendit du ciel, & vint, & roula la pierre arriere de l'huis du sepulcre, & s'assit sur icelle.

3. Ἦν δὲ ἡ ὁμοιότης αὐτοῦ ὡς αἰσθητοῦ, καὶ τὰ ὄσθια αὐτοῦ λευκά, ὡς ἐν χιτῶν.

Et son regard estoit comme un éclair, & son veitement comme neige.

4. Ἀπὸ δὲ τοῦ φόβου αὐτοῦ (ὡς ὁμοιωσάμενοι τοῖς περὶ τὸν θάνατον ὡς ἐν νεκροῖς).

Et les gardes, pour la peur qu'ils eurent de lui, furent effrayez & devinrent comme morts.

5. Ἀπεκρίθας δὲ ὁ ἀγγέλους εἶπε πρὸς τὰς γυναῖκες, μὴ φοβεσθαι ὑμῖν· εἶδ' ὅτι ἐγὼ πάλιν τὸν Ἰησοῦν ὡς ἐν τῇ πύλῃ.

Mais l'Angel prenant la parole, dit aux femmes, Vous autres ne craignez point: car je say que vous cherchez Iesus qui a été crucifié.

6. Οὐκ εἰσὶν ὧδε ὡς ἔρεθην καὶ καθὼς εἶπα, ἰδοὺ τὸν τόπον ὅπου ἐκείνη ὁ κύριος.

Il n'est point ici: car il est resuscité comme il l'auoit dit. Venez, voyez le lieu où gisoit le Seigneur.

7. Καὶ ταχύ ἀποβύσασθαι ὑμῖν πρὸς μαθηταίς αὐτοῦ, ὅτι ἔρεθην καὶ ὡς εἶπα, καὶ ἰδοὺ προσέρχεται ὑμῖν εἰς γαλιλαίαν ὡς ἔειπεν αὐτὸν ἀπεσθαι ἰδοὺ εἰπὼν ὑμῖν.

Et vous en allez bien tost: & dites à les disciples qu'il est resuscité des morts, & voicid, ils s'en va deuant vous en Galilee, là vous le verrez: & voici, je vous ait dit.

Vespere autem sabbathi quæ lucebat in prima sabbathi, venit Maria Magdalene, & altera Maria videre sepulchrum.

Nowe in the ende of the Sabbath, after the first day of the week beganne to dawne, Marie Magdalene and the other Mary came to see the sepulchre.

2. Et ecce terræ motus factus est magnus. Angelus enim Domini descendit de celo: & accedens revolvit lapidem, & sedebat super eum.

And behold, there was a great earthquake: for the Angel of the Lord descended from heaven, and came and rolled backe the stone from the doore, and he sat upon it.

3. Erat autem aspectus eius sicut fulgur: & vestimentum eius sicut nix.

And his countenance was like lightnning, and his raiment, white as snow.

4. Præ timore autem eius exterriti sunt custodes, & facti sunt velut mortui.

And for feare of him, the keepers were astonied, and became as dead men.

5. Respondens autem angelus dixit mulieribus, Nolite timere vos: scio enim quod letum qui crucifixus est, quæritis.

But the Angel answered, and said to the women, Feare not: for I knowe that ye seeke Jesus which was crucified.

6. Non est hic: surrexit enim, sicut dixit, venite & videte locum ubi positus erat Dominus.

He is not here, for he is risen, as he said: come, see the place where the Lord was laid.

7. Et citò euntes, dicite discipulis eius quia surrexit: & ecce præcedit vos in Galilæam, ibi eum videbitis, ecce prædixi vobis.

And go quickly, and tell his disciples, that he is risen from the dead: and behold, he goeth before you into Galilee: there ye shall see him: so, I have told you.

Am Abend aber des Sabbaths/welcher anbricht am Morgen des ersten Feiertags der Sabbathen/ kam Maria Magdalena/ vnd die ander Maria/ das Grab zube-
sehen.

Am Sabbathen at affen/ kullten der beghind den ersten Heilige tag/ Sabbathen am Moracnen/ kam Maria Magdalena/ vnd die ander Maria/ at besee Grabtuen.

2. Vnd sihe es geschach ein groß Erbeben. Denn der Engel des HERRN kam vom Himmel herab/ eratt hinzu/ vnd walhet den Stein von der Thür/ vnd sagte sich drauff.

De see/ der stedeit siert Jordstet. Thi HERRN Engel tom ned aff-Himmelen/ raadde hen til/oc velte Steinen fra Dorren/ or sette sig der paa.

3. Vnd seine gestalt war wie der bliß/ vnd sein kleid weiß als der schne.

De hans stikelse vaar lige som lunne/ oc hans Klede hvar som sne.

4. Die Hüter aber erschrecken für forcht/ vnd wurden als weren sie tod.

Men Docterne forfærdedes aff færet oc bleffue lige/ som de haaffde været dode.

5. Aber der Engel antworttet/ vnd sprach zu den Weibern: Fürchtet euch nicht/ ich weiß/ daß jr Jesum den gecreuzigten suchet.

HERRN Engel suarede/ oc sagde til Quinderne/ Forctet eder ikke/ Jeg veed/ at i lede efter Jhesum den Kærsfætte.

6. Er ist nicht hie/ Er ist auferstanden wie er gesagt hat. Kommet her vnd sehet die stet/ da der HERRN gelegen hat.

Hand er ikke her/ Hand er opstanden/ som hand sagde. Kommer hid/ oc seet den sted/ som HERRN laa.

7. Vnd gehet eilend hin/ vnd saget es seinen Jüngern/ daß er auferstanden sey von den todten/ vnd sihe/ er wird säreuch hingehen in Galileam/ da werdet jr in sehen/ sihe ich hab euch gesagt.

De gaar strax hen/ oc siger hans Disciple det/ at hand er opstanden fra de dode/ De see/ hand skal gaa hen saar eder til Galileam/ Der skude i see hannem/ seer/eg haaffuer sagt eder det.

Astonsani på Soboty/ forij gijs smualo na Neděli/ přišla Maria Magdalena/ a druhá Maria/ aby spatřily hrob.

Prostánsa sobotegdy smutalo napitvšy džen po sobocie/ přišla Maria Magdalena/ a druhá Maria, aby grobo ogledaly.

2. A on žent třesení stalo se veliké: Nebo Angel Páně sstoupil s Nebe/ a přistoupiv odvalil kámen/ a posadil se na něm.

Koto se stalo veliké drženie ženie/ abowiem Aniol Páně sstoupil s neba/ a přistupil y odvalil kámen ode drzoty/ y sedl na něm.

3. A byl obličej jeho jako blest/ a kaucha jeho byla jako Ench.

A bylo veyzrenie jeho jako blyskavica/ a odjienie ie biale jako smeg.

4. A prosirach jeho zděsili se strážnj/ a vtměni gsau jako mrtvj.

A ob bostěni jeho strole přes strážnj sa, y stali se iakoby v mrtvi.

5. A odpowěděl Angel/ řekl ženám: Nebojte se von/ neb vjm je Gěšše (kterýž gest vtržowán) hledáte.

A odpowěděl Aniol/ řekl nicmáňham/ Ne bojte se wy/ boia wim j Jezuša vtržowaného kufacie.

6. Nemjť ho tuto/ wstalt gest jagitě/ jakož přepowěděl. Poďte/ a wjte mysto/ kde byl položen Pán.

Nie mášči go tu/ abowiem wstalt smrtwých iako powěděl/ chodzte ogladajcie mjesto gđje ležal Pán.

7. A rychle gdauce/ powězte Bědlníkům geho/ že gest wstal z mrtwých: a hle předes gdeť wás do Galilee/ tam go wřijte: Ať powěděl gšem wám.

A předko idac/ powědíte wse moinieho j powstal z mrtwých/ a to idie před wám do Galileje/ tam go wřijte/ ať wam powěděl.

כח

8 ואולי עגל מן הקרבן
בדחלתם ובחרותם
רפתם ורחטן דיאמרו
לתלמידיהם:

Et elle s'en va prestement del monu-
mento con timore & allegrezza grande
coursa ad annuntiarla a i suoi discipo-
li. E mentre ch'ella andauano per annun-
tiarla a i suoi discipoli.

9 והא ישוע פגע בהן
ואמר להן שלום לכן
הנין דין קרבן אחדי ר
רגליו וקבדו דה:

Ecce che Ella v'ha uenue loro incontro
dicendo, Saluo uos saluo: & elle accostate-
si, abrac. uenue a i suoi piedi, & inchina-
uosi dinanzi a lui.

10 הדין אמר להן וסור
למחלתם ואלא גליו
אמרו לאחיהם ואלו ל
לגלילא ותמו נחונג:

Allor Essi dissero, Non habbiate
paura andate, fate intendere a i miei
fratelli che andauo in Galilea, e la mi vo-
dranno.

11 כד אולי דין אחי
אנשא מן קסטונגה הגוי
למדינתם ואמרו לגוי
פנהא כל מדם דהנא:

Et andando elle, ecco, alcune de le
guardie uenue a la città, e raccontaro-
no a i principali Sacerdoti tutta la cosa
auuenuta.

12 ואתפנשו עם הש"ש
ונסבו מלכא ויהבו כסף
לא ועור להקסטונגה:

Allora essi congregaronsi insieme co i
Vescovi, e preso consiglio, dettero a i solda-
ti una gran somma de denari.

13 ואמרו להן אחיהם
התלמידים אתו גבונג
בללא כד המכין:

Dicendo, Dite che i suoi discipoli son
uenuti de notte, & hanno la rubbato men-
tre che voi dormiuete.

14 ואן אשתמית דהא
קדם הקסטונגה
מפיסין לה ולכן דלא
בפתא עבדין:

E se questo farà ualuto dal Presidente,
non si persuaderemo, a faramo uoi sicuri.

כח

8 ותצאנה במהרה מן הקבר
ביראה ובשמחה גדולה ותרצנה
להגיד לתלמידיו:

Entonces ellas saliendo del sepulchro con
temor y gran gozo, fueron corriendo a darlas nue-
uas a sus Discipulos. Y yendo a dar las nuevas a
sus Discipulos.

9 וכאשר הלכו להגיד לתלמידיו
יהנה ישוע וקרה להן לאמר
שלום לכן והנה גשו ותפשו
את רגלי וישתחויה לו:

Heaqui Iesus les sale al encuentro, dicen-
do, Ayays gozo. Y ellas llegaron, y trauaron de
sus pies, y adoraronlo.

10 ואמר להן ישוע אל-
תיראנה לכנה ותגדנה לאחיה
אשר ילכו גלילא ושם יראו:

Entonces Iesus les dice, No temays, id, dad
las nuevas a mis hermanos, que vayan a Galilea,
y allá me veran.

11 וכאשר הלכו הנה הנה
קצת משומרים בא אל העיר
והגידו לראשי הכהנים את כל-
אשר געשו:

Y yendo ellas, heaqui vnos dela guarda vi-
nieron a la Ciudad, y dieron auiso a los principes
de los Sacerdotes de todas las cosas que auian a-
contecido.

12 ויאספו הזקנים וינעצו ויקחו
ויתנו כסף לרב לאנשי מלחמה:

Y juntados con los Ancianos, auido conse-
jo, dieron mucho dinero a los soldados.

13 לאמר אמרו כיתלמידיו
באו בלילה ויגבונגו בשכבם:

Diziendo: Dizeid, Sus Discipulos vinieron
de noche, y lo hurtaron, durmiendo nosotros.

14 ואם תשמע ואת מן הפקיד
אנחנו ופחה אותו ונגביה
אתכם:

Y si esto fuere oydo del Presidente, noso-
tros lo persuadiremos, y hazeros hemos seguros.

כח

8. Καὶ ἐξελθόντες τὰχὺ ἀπὸ τοῦ
μνημείου μετὰ φόβου καὶ χαρᾶς
μεγάλου, ἰδράμον ἀπαγγέλλαι
τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ.

Elles adonc se partirent legerement
du sepulchre avec crainte & grand' ioye
& coururent l'annoncer aux disciples
d'iceulx.

9. Ὡς δὲ παρεόντων ἀπαγγέ-
λαι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, καὶ ἰδού
ἰησοῦς ἀπῆλθεν αὐταῖς. λέγων·
χαίρειτε· αἱ δὲ προσελθόντες ἐκρά-
τησαν αὐτοῦ τοὺς πόδας, καὶ προσ-
κύνησαν αὐτῷ.

Mais comme elles alloient pour l'an-
noncer à ses disciples: voici Iesus leur
vint au deuant, disant, Bien vous soit.
Et elles s'approcherent, & espoigne-
rent les pieds, & y adorèrent.

10. Τότε λέγει αὐταῖς ὁ ἰησοῦς,
μὴ φοβέσθε. ὑπάγετε, ἀπαγ-
γάτε τοῖς ἀδελφεῖς μου, ἵνα ἀ-
πέλθωσι εἰς τὴν γαλιλαίαν, καὶ
κεῖ με εἴσωσιν.

Adonc Iesus leur dit, Ne craignez
point: allez, & annoncez, à mes freres
qu'ils aillent en Galilee, & que là ils me
verront.

11. Παραδομένων δὲ αὐτῶν, ἰδοὺ
τινες τῆς κατὰ δ. ας ἑλθόντες εἰς τὴν
πόλιν, ἀπαγγέλλουσιν τοῖς ἀρχιερεσὶ
ἅπαντα τὰ τῆς θέρμης.

Or quand elles furent parties, voici,
quelques uns de la garde vindrent en
la ville, & rapportèrent aux Sacrifica-
teurs toutes les choses, qui estoient ad-
uenues.

12. Καὶ συναχθέντες μετὰ τοῦ
πρεσβυτέρου, συνέβηεν τοῖς λαβόν-
τες ἀργυρίων να ἰδοῦσθαι τοῖς
στρωταῖς.

Lors ils s'assemblerent avec les An-
ciens, & apres qu'ils eurent prins con-
seil, ils donnerent bonne somme d'ar-
gent aux gens de guerre.

13. Λιγότες, εἰπατε, ὅτι διμα-
γήτην αὐτοῦ οὐκ εἴμεν, ἐκλε-
ψαν αὐτὸν ἡμεῖς κοιμώμενοι.

Leur disant, Dites, Ses disciples sont
venus de nuit, & l'ont desrobbe com-
me nous dormions.

14. Καὶ εἰὰν ἀκούσῃς τὸ δῶν τὸ
ἡ γαμον, ἡμεῖς πεισόμεν αὐτὸν,
καὶ ὑμεῖς ἀμελείμεν ποιησόμεν.

Et si le Gouverneur vint à entendre
ceci, nous le lui persuaderons, & vous
en mettrons hors de peine.

8. Et exierunt citò de monumento cum timore & gaudio magno, currentes nuntiare discipulis eius.

So then departed quickto from the sepulchre with feare and great ioye and did runne to bring his disciples word.

9. Et ecce Iesus occurrit illis, dicens, A uere. Illæ autem accelerunt, & tenuerunt pedes eius, & adorauerunt eum.

And as they went to tell his disciples, beheld Iesus also met them, saying, God be with you. And then came and tooke him by the feet, and worshipped him.

10. Tunc ait illis Iesus, Nolite timere, ite, nuntiate fratribus meis ut eant in Galileam, ibi me videbunt.

Then saide Iesus vnto them, Bee not afraid. Go, & tell my breithren, that they goe into Galilee, and there shall they see me.

11. Quæcùm abiissent, ecce quidam de custodibus venerunt in civitatem, & nuntiaverunt principibus sacerdotum omnia quæ facta fuerant.

Nowe when they were gone, behold some of the watch came into the citie, and shewed vnto the hee Priestes all the things that were done.

12. Et congregati cum senioribus, consilio accepto, pecuniam copiosam dederunt militibus.

And then gathered them together with the Elders, and tooke counsel, & gaue large money vnto the souldiers.

13. Dicentes, Dicite Quia Discipuli eius nocte venerunt, & furati sunt eum nobis dormientibus.

Saying, Say, his disciples came by night and stole him away while we slept.

14. Et si hoc auditum fuerit à Præside, nos suadebimus ei, & securos vos faciemus.

And if the gouernour heare of this, we will perswade him, and cause you harmeles.

8. Und sie giengen eilend zum Grabbe hinauß / mit forcht vñnd. grosser freude / vñnd lieffen / daß sie es seinen Jüngern verkündigten. Vñnd sie giengen seinen Jüngern zuverkündigen.

De be ginge hastelike vñd aff Graffen met froet oc stor glede / oc lebe / at de funde kundgore hans Disciple det. De der be ginge at kundgore hans Disciple det.

9. Siehe / da begegnet ihnen Iesus / vñnd sprach: Seidt gegrüßet. Vñnd sie tratten zu ihm / vñnd griffen an seine Füße / vñnd fielen für ihm nieder.

See / da mette Ihesus dem / oc sagde / Hel vere edet / De be traadde til hannem / oc toge paa hans Føder / oc fulde ned saar hannem.

10. Da sprach Iesus zu ihnen: Fürchtet euch nicht / gehet hin / vñnd verkündiget es meinen Brüdern / daß sie gehen in Galileam / daselbs werden sie mich sehen.

Da sagde Ihesus til dem / Frøeter edet icke / gaar hen / oc kundgøret mine Brødre det / At de gaa til Galileam / der skulle de see mig.

11. Da sie aber hingingen / siehe / da kamen etliche von den Hüttern in die Stadt / vñnd verkündigten den Hohenpriestern alles was geschehen war.

De der be ginge hen / See / da komen nogle aff Boermet Staden / oc forkyndede de Høyerste Priester / alt det som vaar skeet.

12. Und sie kamen zusammen mit den Ältesten / vñnd hielten einen rath / vñnd gaben den Kriegsknechten Gelds genug.

De be kommen tilsammen met de Eldste / oc hulde it Raad / oc gaffue Stridymændene Penge nok.

13. Vñnd sprachen: Saget / seine Jünger kamen des Nachts / vñnd stahlen ihn / die weil wir schliefen.

De sagde / Siger / Hans Disciple komme om natten / oc staaile hannem / den stund vi soffue.

14. Und wo es würde außkommen bey dem Landpfleger / wollen wir ihn stillen / vñnd schaffen / daß ihr sicher seht.

De der som Landsherren saar det at vide / da vilde vi stille hannem til frede / oc stille det saar at skulle vere uden fare.

8. Wyssly rnehle z Proba s bānija s radosij vedlau bežice/aby vvednysuom ges ho žvēstowaly. Kdyl pak ony illy / žvēstowati vvednitām scho.

Tedy wyšedšy rēdcho z grobn z boi dnu y z rado kaa wickā, bis ežaly aby oznajmily vczinom ies go ž gōvšly aby cho opowiedžals ly vczinom ies go.

9. Až Bežys postal se s nīm / kta: Ždrāny budte. A ony pīstapily a chopily se noh geho / a klaněly se gomu.

Oto Jezus zšedl im drogel mowiac / Wadzte pezdrow one / A ony przystapiošy vchwozaly ienog ies go / y chwale mu daly.

10. Tedy Bežys řekl ghm: Nchogte se / Gdēte žvēstugte Bratřym mým / at gdau do Galilee / tamt nime vžij.

Tedy im řekl Jezus / Kte boš yčie sī / idžte oznajmte bratřem moim abyšli do Galilee / tam je mne vžija.

11. Kteržto řknž odesšly / an některu z strážnyh pīšli do Města / a oznāmili knij žatū om kněžstvm vseděly wěco kterž se tu staly.

A gdrony šly oto niektorzy z strażer pīšli do miastba / y oznajmili przednecym kaplanom wyšty rzeczy ktore sī staly.

12. A šsedš se s Staršym / a radu pīniwš / pāijze hogz nē dali žoldnērom.

Tedy sī zebrāli z staršym / y poradžiwšy sī / wiele pīmiedžy dali žolnierzom.

13. Mēkauer: prawte / se vvedls nych geho pīšli w noc / a w kradli gey / kdyl gšme mly spāl.

Mowiac / Powiedaycie s vczniowie ies go noca przyšedšy / w kradli go nam gōvšmy spāl.

14. A vstšpšl s tom Blā: dat / mnt ho na sež nawedme / a wās bešpēny vcinime.

Kiesliby to štārošy došlo / mly go na cho nāmowiem / a bešpis ežayma wās vczynim.

כת

15 וְהָמָּה לָקְחוּ זֶה־חֶבְסָה
וַיַּעֲשׂוּ בְּאֶשֶׁר לְמֹדוֹ וַיִּשְׂמְעוּהָ
דָּבָר וְלֹא־ת בֵּין יְהוּדִים עַד־
הַיּוֹם הַזֶּה :

Y ellos, tomado el dinero, hicieron como estauan instruydos. y este dicho fue divulgado entre los Judios hasta el dia de oy.

ס וְעָשִׂיתִי עִשָּׂר חֳלָמִידִים הָלֹכִם
אֶל־גִּלְיָה עַל־הָהָר אֲשֶׁר יְעֻזָּה
לָהֶם יָשׁוּעַ :

Mas los once Discipulos se fueron á Galilea,
al monte, donde Jesus les aura ordenado.

17 וְהָיָה אִתְּךָ חֶמֶץ
וְהָיָה אִתְּךָ חֶמֶץ :

Y como lo vieron, adoraronlo: mas algunos dudaron.

וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל וְיִדְבָר אֱלֹהִים
לְאַחַר הַהֵךְ לֵאמֹר כָּל־עַלְטוֹף בְּעֶמְלִים
וּבְמִדְּבָר (וְהַאֲשֶׁר שָׁלַח הָאֱלֹהִים
לְכַלּוֹת אֶת־הָאָרֶץ) :

Y llegando Jesús, habíale, es, diciendo, Toda la potestad me es dada en el cielo y en la tierra. (Como me envió el Padre, así también yo os envío.)

19 עַל־כֵּן לָכֵן וְלִמְדוּ אֶת־כָּל־
הַצִּיּוֹת וְנִבְלוּ אֶתְכֶם בְּשֵׁם ה' הַגָּדֹל
וְהַגִּבּוֹר וְהַרְחֹק מִקֹּדֶשׁ :

Portanto id, ensennad à todas las gentes; baptizando los en nombre del Padre, y del Hijo, y del Espíritu sancto.

20 וְלִמְדוּ אִתְּכֶם לְשֹׁמֵר כָּל־
אֲשֶׁר צִוִּיתִי אִתְּכֶם וְהָיָה אִנִּי
עִמָּכֶם הוּא כָּל־הַיָּמִים עַד־
תִּבְלִיֶּת הָעוֹלָם אָמֵן :

Enseñándolos que guarden todas las cosas que os he mandado, y he aquí yo estoy con vosotros todos los días hasta la fin del siglo.

גִּשְׁלָמָה בְּשׂוּרָה טוֹבָה וְתוֹרָה
יָשׁוּעַ הַמְּשִׁיחַ הַגִּבּוֹרָה עַל־
יְדֵי מַתִּי הַמַּבְטֵר:

[illegible]

Et iceux ayans prins l'argent, firent ainsi qu'ils estoient enseignés : tellement que ce propos a esté diuulgue entre les Juifs, iuifques à ce iourd'hui.

16. Οἱ δὲ ἐν δυνάμει μαθηταὶ ἐπεβή-
θησαν εἰς τὴν γαλιλαίαν, εἰς τὸ ὄ-
ριον ἡ ἐκκλησία αὐτῶν ἐκείνη.

Mais les onze disciples s'en allèrent en Galilée, en la montagne où Jésus leur avait ordonné.

17. Καὶ ἰδοὺ τις ἀνὴρ περὶ στυγερῆς
 ὄψεως· οἱ δὲ ἠρώσαντες αὐτόν·

Et quand ils seurent ven, ils s'adore-
rent, sans quelques vos doubterent.

18. Καὶ προσελθὼν ὁ ἰησοῦς ἐλά-
ληκε αὐτῇ λέγων, ἐδόθη μοι πᾶσα
ἐξουσία ἐν ἕρῳ τῆς γῆς. (κα-
θὼς ἀπέσταλκέ με ὁ πατήρ, καὶ γὰρ
πάντα ἔχω δοῦναι)

Et les uns'approchant parla à eux, disant, Toute puissance m'est donnée au ciel & en terre, (comme mon Pere m'a enuoyé, ainsi aussi je vous enuoye.)

19. Παραγγέλλει τις ἐν μαθηταῖς
αὐτοῦ πάλιν τὸ ἰδίον· βαπτίζοντες
αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς, καὶ
τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ၵγιῶνος πνεύματος·

Allez donc, & baptisez toutes
nations, les baptisant au nom du Père,
& du Fils, & du saint Esprit.

20. Διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν
πάντα ὅσα ἐπιτελέμεν ὑμῖν· καὶ
ἐγὼ μετ' ὑμᾶς εἰμι πάσης τῆς ἡμέ-
ρας, ἕως τῆς συναγωγῆς τοῦ αἵ-
ματος.

Et les enseignants de garder tout ce que le vous ai commandé : Et voici les faits avec vous toujours jusqu'à la fin du monde. Amen.

ΤΙΛΘ. Ἐποταὶ Μαίγειον
ἀγνὴ ὑπεργαλῆς.

S. MATTHÆVS.

C A P. XXVIII.

15. At illi accepta pecunia,
fecerunt sicut erant edocti.
Et divulgatum est verbum
istud apud Iudæos, usque in
hodiernum diem.

So they took the money : & did as they were taught : and this saying is nowised among the Jews unto this day.

16. Undecim autem discipuli abierunt in Galilæam, in montem ubi constituerat illis Iesus.

Then the eleven disciples went into Galilee, into a mountain, where Jesus had appointed them.

17. Et videntes eum adoraverunt, quidam autem dubitaverunt.

And when they saw him, they wor-
shipp'd him : but some doubted.

18. Et accedens Iesus locutus est eis, dicens, Data est mihi omnis potestas in caelo & in terra, (Sicut misit me pater, & ego mitto vos.)

And Jesus came & spake unto them
saying: All power is given unto me in
heaven and in earth. (As my Father
saith, I do.)

19 Euntes ergo docete omnes gentes : baptizantes eos in nomine patris, & filii, & spiritus sancti.

Go therefore & teach all nations,
baptizing them in the name of the Fa-
ther, & the Sonne, and the holy Ghost.

20. Docentes eos servare omnia quaecunque mandavi vobis : & ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem seculi.

Teaching them to observe all things
 which I have commanded you : and lo, I am with you alway, unto
 the ende of the world: Amen.

F I N I S.

S. Mattheus.

Das XXVIII. Capitel.

15. Vnd sie namen das Geldt / vnd
theten wie sie geleret warē. Solches
ist eine gemeine rede worden bey den
Juden / biß auff den hentigen tage.

De de toge Peninge/ oc giorde sige som de vaare
vnderuisde. Dette bleff en almindelig tale hoff Jo-
dene / indtil paa denne dag.

16. Aber die eilff Jünger giengen in Galilea / auff einen Berg / dahin Jeſus ihnen beſcheiden hatte.

Wen de elckue Discipule ginge til Galileam / pa
it Bierg / som Ihesus hadde bestildec dem hen.

17. Und da sie ihn sahen / fielen sie
für ihm nieder / Etliche aber zweifel-
ten.

De derde saae hantem / da sulde de ned saar han
nem / Men noale rulsede.

18. Vnd Jesus trat zu ihnen / redet
mit ihnen / vnd sprach: Mir ist gege-
ben alle gewalt im Himmel vnd Erden.
(Gleich wie mich mein Vater gesand-
hat / so sende ich euch.)

De Ihesus traadde til den/taledet mer dem oc sagde:
Mig er giffuen al Mact i Himmelen oc Jorden. (Eg
som Faderen vdsende mig/ sah seder ieg eder.)

19. Darumb gehet hin / vnd lehret
alle Völder / vnd tauffet sie im na-
men des Vaters / vnd des Söns /
vnd des heiligen Geists.

Maer fordi hen / oc lærer alle Jofet / oc døber dem i
Naffn Faders / oc Søn / oc den hellige Aand.

20. Und lehret sie halten alles was
ich euch befohlen habe. Und sihe/ich
bin bey euch alle tage / biß an der
Welt ende.

De lærer dem at holde / als der ieg hæffuer befaler
eder. De see / Jeg er hoff eder alle dage / indtil Ver-
dens ende.

Ende des Evangelions
S. Marces.

G. Rathaus.

Kapitola XXVIII.

15. A oni wzawosze penijze/wtch
nili tak pafz byli naučení. W
rozhláſſeno geſt ſlowo to w ſw
duow/aż do dneſniſho dne.

Nonc wjśatofy pŕenŕadze/wes
 zymil iŕto iŕ nŕneczoŕo/y roznioŕ
 ŕlŕ ŕic zŕ pŕowŕeć mieczy ŕydy 43
 do dŕniŕ tego.

16. Bedenáctepaf Bědlnih
fuow odesilo do Galice/na
Huoru kcežo gum byl vložil
Běhřso.

Żeżennacze the 3 weznow
 gli do Gállicy; ná gore gojše im
 postáno wil Jezus.

17. A moudracegen flañěl se mu/ale něstřij pochybovali.

Хвостовъ goldalt mb chwas-
se/ knietorzy marpeli.

18. A přistoupiv Sežijše
mluvil jim / řka: Dána mi
je všechna moc na Zemi a na
nebi. Jakož mne poslal otec /
a já odpovídám otci.)

A przysławiwszy Jezus i mówił
 im rzekąc / Dajcie mi iść wespół
 z wami chować na niebie i na zi-
 emi. (tak iako my posłał ości
 tak ja was posyłam.)

19. Protož gdauce vŕte mŕŕe
 kny Národy / kŕŕice gwe
 Geměnu Dŕce/ŕ Syna/ŕ du:
 cha Swarěho:

Jazc tedy wezcie wshytki nas
 tedy / frzeczac ze w imie Oycy
 Synay Duchu swistego.

20. Bližce ge zachovávat
wšechny wěcy/ kterč^ž gšem to-
li přiláhal wám. A hle ná s
wámi gšem po wšechny dni/
až do stonání Swěta.

Wszakże chowaj się wstrzykaj
rzeczycom wam przykazani! A o
to testem z wami po wszystkich dni
aż do skończenia świata.

Dotonáwá se Ewangellum
sepsant ob Ewarého
Matthausse.

S A N C T V S
M A R C V S,

S Y R I A C E,

E B R A I C E,

G R Æ C E,

L A T I N E,

G E R M A N I C E,

B O H E M I C E,

I T A L I C E,

H I S P A N I C E,

G A L L I C E,

A N G L I C E,

D A N I C E,

P O L O N I C E.

Ex

Dispositione & Adornatione

E L I A E H V T T E R I.

G E R M A N I.

KATA MAPKON.

4.

AΡΧΗ Τῆς μεγαλίας ἡ-
συχίας τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν.

Le commencement de l'Évangile
de Jésus Christ Fils de Dieu.

3. ὁ δὲ μέγας πηλαῖς τῆς περὶ φή-
ται, ἰδοὺ ἔρχεται ὁ πῦρ καὶ τὸ αἶμα
τοῦ μαυροῦ καὶ τὸ σπέρμα τοῦ
καυτοῦ ἐσθ' ἔτι καὶ οὐδὲν ἐμπε-
ρὴν σῶσ'.

Ainsi qu'il est escrit des Prophetes,
Voies, l'envoye mon meilager devant
ta face, qui preparera ta voye au deuant
de toi.

[illegible]

La voix de celui qui crie au desert
est, A reconnaître le chemin du Seigneur
au milieu des sentiers.

4. Ἐξήλθῃ ἰσαπέχε βαπτίζων
ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ ἀναγινώσκων βαπτί-
σμα μετανοίας εἰς αἰῶνα ἀμαρ-
τιῶν.

Urban baptizoit au desert, & preschoit le Baptême de repentance, en remission des pechés.

5. Καὶ ἐξεπεράσατο πρὸς αὐτὸν
πῶς ἡ ἰουδαία χεῖρα, καὶ εἰ ἐρε-
σολυμῖται, καὶ εὐαγγελίζονται πάν-
τες ἐν τῷ ἰουδαίῃ περικτῶ ὑπ'
αὐτῷ, ἐξομολογούμενοι τῷ εὐαγε-
λίᾳ αὐτοῦ.

Et tout le pais de Judée, & ceux de
Jerusalem alloient vers lui, & estoient
tous baptisés par lui au fleuve du Jor-
dain confessans leurs pechés.

6. Ἡν δὲ ὁ ἰωάννης ἐνδεδουμένους
τρίχας καμηλου, καὶ ζώων διρ-
ματίων περὶ τὸν σφικτὸν αὐτοῦ, καὶ
ἐσθίον ἀκρίδας καὶ μελὶ ὄγρυ-
97.

Or Ichabod estoit vestu de poulx de
chameau, & avoit une ceinture de cuir
autour de ses reins : & mangeoit des
saucerelles & du miel sauvage.

S. MARCI.

CAP. I.

INITIVM evangelii
Iesu Christi filii Dei.

The beginning of the Gospel of Je-
sus Christ the Sonne of God:

2. Sicut scriptum est in I-
saia propheta: Ecce ego
mitto angelum meum ante
faciem tuam, qui prepara-
bit viam tuam ante te.

As it is written in ye Prophet.
Behold: I send my messenger before
thy face: which shall prepare thy way
before thee.

3. Vox clamantis in de-
serto, Parate viam Domini,
rectas facite semitas eius.

The voice of him that crieth in the
wildernes is: Prepare the way of the
Lorde: make his paths straight.

4. Fuit Iohannes in deser-
to baptizans, & predicans
baptismum poenitentiae in
remissionem peccatorum.

John did baptize in the wilderness:
and preach the baptisme of amend-
ment of life: for remission of sinnes.

5. Et egrediebatur ad
eum omnis iudaea regio, &
Ierololymita universi: &
baptizabantur ab illo in Ior-
danis flumine confitentes
peccata sua.

And all the countrey of Iudaea: &
them of Ierusalem went out unto him:
and were all baptized of him in the ri-
ver Jordan: confessing their sinnes.

6. Et erat Iohannes vesti-
tus pilis cameli, & zona pel-
licea circa lumbos eius: &
locustas & mel sylvestre e-
debat.

Nowe John was clothed with ca-
mels haire: and with a girdle of asps
kin about his loynes: and he did eate
locustes and wilde honey.

S. Marcus.

Das erste Capitel.

Es ist der Anfang des
Evangelij von Iesu Christo/
dem Son Gottes.

Dieß ist Euangelij begyndelße om Ihesu Christo/
Guds Son.

2. Als geschriben stehet in den Pro-
pheten: Sihe/ich sende meinen Engel
für dir her/der da bereite deinen Weg
für dir.

Som staar sereffuit i Propheterne. See/ Ieg
sender min Engel saar dig/ som skal berede din veg
saar dig.

3. Es ist eine stimme eines Predi-
gers in der Wüsten: Berettet den
Weg des HERREN/ machet seine
Steige richtig.

Det er en Predikeris rost i Ørden/ Bereder
HERREN S veg/ gorer hans stige rette.

4. Johannes der war inn der Wü-
sten/ tauffet vnd prediget von der
Taufe der Buss/ zur vergebung der
sünden.

Johannes vaar i Ørden/debt oc predickede om
Penitens Daab/ til syndernes forladelße.

5. Vnd es gieng zu im hinaus das
ganze Jüdische Land/ vnd die von
Jerusalem/ vnd ließen sich alle von
im tauffen im Jordan/vnd bekenne-
ten ire sünde.

De der ganste Jødeland gik rd til hannem/ oc
de aff Jerusalem/ oc lode sig alle dabe aff hannem i
Jordan/ oc bekende deris Synder.

6. Johannes aber war bekleidet mit
Kamelhaaren/ vnd mit einem ledern
Gürtel vmb seine Lenden/ vnd aß
Hersschrecken vnd wild Honig.

De Johannes vaar kled med Kamels haar/ oc
med et Velle aff læder om sine lender oc oed Gref-
hopper oc vild Hunnig.

S. Marek.

Kapitola I.

Dieß ist Euangelij
um Gefüße Krists
Syna Božijho.

Počatek Ewangelij Jezusa
Christusa Syna Božego.

2. Jakož psáno jest v Iz-
ašské Proroka: An Já poš-
lám Angela mého před Tva-
ří tvou/ kterýž připraví
Cestu tvou před tebou.

Jako nápisáno jest v prorocech/
Orcho sa pošlám posla mého
před obličejem tvou/ který
zgotuje dráhu před tebou.

3. Hlas volajícího na
Poušti/ připravuje Cestu
PÁNÍ/ přimě k tomu stě-
žeho.

Hlas voláajícího ná poušty
m jest, Gotuyce dráhu Pánka/
zřítie prostěkačství jeho.

4. Byl Jan na Poušti/ a
křtil/ křtěl křest pokání na
odpuštění hříchů.

Byl Jan ná poušty křtěl/ oc
opovídal křest vznamu ku
odpuštění grzechů.

5. Vycházeli k němu ze
všech krajiny Židovské/ y
Geruzalémské/ a
křtili se od něho v Jordáně
Křte/ wyznávajíc hříchů
svých.

Wšlák tedy všykřá žiemě
Juděa ka niemu y Jeruzalém-
cy/ a všykřý od něho křtění
byli w rzece Jordane/ wyzná-
vác grzechy svoje.

6. A byl Jan oděn šatmi
Vlčblaudomými a pás ko-
lený na bedrách jeho: a ko-
býlko jedn a Med ležný.

A Jan obločyl se w šatech
vlčblady a y pásem škorzánym
okolo biodr svých/ a uval ško-
rán. je y mod ležný.

7 וּמִכֵּן הָיָא וְאָמַר הָא
אֲתָא בְּתָרֵי דְחִילָתָן מִנִּי
הוּ דִּלְא שׁוֹא אֲנִי
דְאֲתָגֵהּ אֲשֶׁרָא עֲרֵקָא
דְּמִסְנֵהּ :

*E predicava, dicendo, Doppo me-
vien colui che a pou potente di me, del
quale io non son degno inchinandomi, di
sempre la correggia de la scarpa.*

8 אֲנִי אֶעֱמִדְתִּיכֶם בְּמִיָּה
הוּ דִּין יַעֲמִדְכֶם בְּרוּחָא
דְּקִדְשָׁא :

*E veni ch'io vi ha battezzati con ac-
qua, ma egli vi battezzara con lo Spirito
santo.*

9 וְהָיָא בִּינְסִיתָא הָנוּ
אֲתָא יֵשׁוּעַ מִן נַצְרֶת
הַגָּלִילָא וְאֲתָעִמַּד בִּיּוֹרְדָן
מִן יוֹחָנָן :

*E occurre che in quei giorni venne
Iesu da Nazareth di Galilea, e fu bat-
tezzato da Giovanni nel Giordano.*

10 וּמִיָּחֲדָא דְסִלְקָא מִן
מִיָּה הָנוּ דְאֶסְתַּדְקוּ
שְׂמִיָּה וְרוּחָא אֵיךְ יוֹנָה
דְּנִחַתָּת עֲלֵיהּ :

*Et incontinenti uscendo egli de l'ac-
qua, vido apertis celis, et lo Spirito come
una columba, scender sopra effo.*

11 וְהָלַא הֵנֵחַ מִן שְׂמִיָּה
אֵיךְ הוּ בְּרִי הַבִּיבָא בְּרִי
אֶבְטִירָא :

*Et infertur voce dal cielo, che disse,
Tu es filius meus dilectus, nel quale
io mi sono bene compiaciuto.*

12 וּמִיָּחֲדָא אֶפְקַתָּה
רוּחָא לְמַדְבָּרָא :

*E subito lo Spirito il sospinse al de-
serto.*

13 וְהָיָא תַּמּוּ בְּמַדְבָּרָא
יִנְסִיתָא אֲרֻבְעִין כַּד מ
מִתְנַשָּׂא מִן סִטְנָא
וְאֵיתְתֵּיהּ הָיָא עִם חֲזִיתָא
יַמְשִׁמְשִׁין הוּ דִּלְא
מִלְאכָא :

*E fu eni nel deserto per quarenta gi-
orni, done era tentato da satana, e stava
con le bestie selvaggie, e gli angeli gli
servivano.*

14 בְּתַר דְאֶסְתַּלַּב דִּין
יִחְזִין אֲתָנָא לָהּ יֵשׁוּעַ
לְגַלִּילָא וּמִכֵּן הָנוּ
סְבִירָתָא דְּמִלְכּוּתָהּ
דְּאֵלֵּהֵי :

*Poi che, Giovanni fu preso, Iesu
venne in Galilea, predicando l'Evan-
gelio del regno di Dio.*

7 וַיֵּקְרָא לְאֵמֶד בְּאֲחֵרֵי הַגִּבּוֹר
בְּמִיָּה וְאֵנִי קִטְיָתִי מִשּׁוֹחַ וּמִפְתִּיחַ
אֶת־שׁוֹרֵךְ גַּעְלִי :

Y predicava, diciendo, Viene tras mi el que
es mas fuerte que yo, al qual no soy digno de de-
fatar encorvado la correa de sus zapatos.

8 כִּי־אֵנִי טָבֵל אֶתְכֶם בְּמִיָּם
וְהוּא יְטַבֵּל אֶתְכֶם בְּרוּחַ
הַקֹּדֶשׁ :

Yo a la verdad os he baptizado con agua,
mas el os baptizará con Espíritu Santo.

9 וְהָיָה בְּיָמִים הָהֵם וַיָּבֹא
יֵשׁוּעַ מִן־נַצְרֶת הַגָּלִיל וַיִּטְבֵּל
מִן־יוֹחָנָן בִּיּוֹרְדָן :

Y aconteció en aquellos dias, que Iesus vi-
no de Nazareth de Galilea, y fue baptizado de
Ioan en el Iordan.

10 וּפְתָחָם עָלָה מִמֶּיִם וַיֵּרָא
וְהָיָה גְבֻעִים הַשָּׁמַיִם וְרוּחַ
כְּמוֹ יוֹנָה יוֹרֶדֶת עָלָיו :

Y luego, subiendo del agua, vido abrirse
los cielos, y al Espíritu, como paloma, que de-
cendia, (y reposava) sobre el.

11 וְהָיָה קוֹל מִשָּׁמַיִם אֵת הוּא
בְּרִי יְדִידִי אֲשֶׁר בּוֹ רָצִיתִי :

Y fue una voz de los cielos, que dexia, Tu eres
mi Hijo amado: en ti como contentamiento.

12 וְגַם פָּתְחוּם הַשָּׁמַיִם אוֹתוֹ
רוּחַ אֱלֹהִים מְדַבֵּר :

Y luego el Espíritu Santo lo impelle al de-
sierto:

13 וְהָיָה שָׁם בְּמַדְבָּר אֲרֻבְעִים
יָוִם לְהִנְסוֹתָ מִן־הַשָּׁטָן וְהָיָה־
עִם הַבְּהֵמוֹת וְהַמַּלְאָכִים
שֶׁרְתִּוָּהוּ :

Y estuvo alli en el desierto quarenta dias (y
quarenta noches:) y era tentado de Satanas:
y estava con las fieras: y los Angeles le servian.

14 וּבְאַשֶׁר גִּמְסַר יוֹחָנָן בְּאֵשׁ
בְּגַלִּילָה מִבֶּשֶׁר אֶת־בְּשׁוּרַת
מַלְכוּת אֱלֹהִים :

Mas despues que Ioan fue entregado, Iesus
vino a Galilea predicando el Evangelio del Re-
yno de Dios.

α.

7. Καὶ ἐκείνοια λέγων· ἔρχε-
ται ὁ ἰσχυρότερός μου, ὀπισώ μου,
ὃς ὅτι οὐκ ἐμὴν ἰσχύος ἀξίως τὸν
ἰμάντα καὶ ἐκποδηματῶν αὐτοῦ.

Et preschoit, disant, Celui qui est
plus fort que moi, vient apres moi, du-
quel ie ne suis digne en me baillant de
dehler la controye des souliers.

8. Ἐγὼ μὲν ὕδατι βαπτίζω ὑμᾶς ἐν
ὕδατι. αὐτὸς δὲ βαπτίσει ὑμᾶς ἐν
πνεύματι ἁγίῳ.

Vrai est que ie vous ai baptizé d'
eau: mais il vous baptizera du saint
Esprit.

9. Καὶ ἐν ἡμέραις ἐκείναις ταῖς
ἡμέραις, ἡλθὺν ἰησοῦς ἀπὸ τῆς γα-
λιλαίας, καὶ ἐβαπτίσθη ἐν
τῇ ἰορδάνῳ ὑπὸ ἰωάννου τοῦ
βαπτιστοῦ.

Or aduint en ces iours-la que Iesus
vint de Nazareth, ville de Galilee, et
fut baptizé par Iehan au Iordain.

10. Καὶ δι' ἧτος παραβάσαντος τὸν
ἕνδα, ὅδα σχίζουσι τοὺς ὀ-
φθαλμοὺς, καὶ τὸ πνεῦμα ὡς ἰ-
στὶ καταβάσαντος ἐπ' αὐτόν.

Et soudain comme il sortoit hors
del'eau, Iehan vid les cieux se fendre,
& le saint Esprit comme une columbe
descendant sur icelui.

11. Καὶ φωνὴ ἰσχυρὰ ἐκ τοῦ οὐ-
ρανοῦ, ὃς ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός.
ἐν ᾧ ἠδὲκεσται.

Adonc fut faite une voix venante
des cieux, disant, Tu es mon fils bien
aimé, auquel j'ai prout mon bon plai-
sir.

12. Καὶ ἐν ἧτος τὸ πνεῦμα αὐτόν
ἐκβάλλει εἰς τὸν ἔρημον.

Et incontinent l' Esprit le poulla
au desert.

13. Καὶ ὡς ἐκείν ἐν τῇ ἐρήμῳ ἑ-
μίνας ποσάρχοντα, περὶ ὅ-
σους ἔσται αὐτῷ καὶ ὡς μὲν
καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ ἄγγελοι τοῦ
νοῦ αὐτοῦ.

Et fut là en desert quarente iours
estant tenté de Satana: & estoit avec les
bestes sauvages, & les Anges le ser-
voient.

14. Μετὰ δὲ τὴν παραβολὴν αὐτὸν
ἰωάννου, ἡλθὺν ὁ ἰησοῦς εἰς τὴν γα-
λιλαίαν, κηρύσσων τὴν ἐὺαγγελίαν
τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ.

Or apres que Iehan eut esté mis en
prison, Iesus vint en Galilee, preschant
l' Euangile du royaume de Dieu.

נ
15 ואמר שלם לה ובנא
ומטת מלכותא דאלהא
תובו והימנו בסדרתא:

*Edicendo, Egli è compiuto il tempo,
e il regno di Dio è appressato. Rannedete-
vi, e credete al l'Euangelio.*

16 ופד מהלך חרבי ימא
דגלילא חנוכא דשבעון
ולאנדראוס אחיהו דרברון
מצידתא צימא איתיהון
היו גיר צידתא:

*Facinorando lungo il mare de la Ga-
lilea, vido Simon et Andrea suo frater
lo, che gettavano le reti nel mare: per-
che erant pescatori.*

17 ואמר להון ישוע תו
בהרי ואגברכון צידתא
דבני גסרתא:

*Et dixit illis, Venite discite a me,
et faciemus vos pescatores hominum.*

18 ומחרת שבו מ
מצידתהון ואנלו בתרתא:

*Et effi, subito lassatis le loro reti, lo
seguir euno.*

19 ופד עבר קליל חנא
לנציקוב בר יובדי וליוחנן
אחיהו נאף להון בספינתא
דמתקנו מצידתהון:

*Et de la caminando un poco adelante,
vido a Iacobo filio de Zebedeo, et a Ioan
su hermano, que cambrian ellos en el nauio,
que aderezavan las redes:*

20 וקרא אבון ומחרת
שבו לובדי אבוהון עם
אגרתא ואנלו בתרתא:

*Et subito li chiamò: Et effi lassatis el
padre loro Zebedeo ne la nave co mer-
cenarij, lo seguirono.*

21 ופד עלו לכפרנחום
מחרת מלף הנא בשבא
בכניסתהון:

*Et entrant en Capernaum, et
egli subito nel giorno del Sabbath entrò
dentro la sinagoga, insegnava.*

22 ותמיהין היו בידקבנה
מלף הנא להון גיד און
משוטט ולנא און
סבריהון:

*Estupantisi de la sua doctrina, em-
perochi egli insegnava loro come persona
che ha autorità, e non come gli Scribe.*

נ
15 לאמר כי גמלאה העלת
והקרב מלכות אלהים שובו
אל יהוה והימנו לבשורה:

*Y diciendo, El tiempo es cumplido: Y, El
Reyno de Dios esta cerca: enmendaos, y creed
al Euangelio.*

16 ויהלך בשפח ים הגליל
ידנא את שמעון ואח
אנדראס שמעון שלכים גליל
רשתים צימ כי דגים תפח:

*Y passando junto a la mar de Galilea, vido
a Simon, y a Andres su hermano que echavan la
red en la mar, porque eran pescadores.*

17 ויאמר להם ישוע לכו
אחרי להיוות דיגי אנשים:

*Y dixoles Iesus, Venid en pos de mi, y haré
que seays pescadores de hombres.*

18 ופתאם עוב את דשיתתם
וילכו אחרי:

Y luego, dexadas sus redes, lo siguieron.

19 ויהלך משם מעט וידנא
את יעקב וחבדי ויוחנן אחיו
תפח. באניה נכוננו את
הרשתים:

*Y passando de alli un poco mas adelante,
vido a Iacobo hijo de Zebedeo, y a Ioan su her-
mano, que cambrian ellos en el nauio, que aderezavan
las redes:*

20 ופתאם קרא אותם ויעובו
אחיהם הנוד באניה עם
שכרים וילכו אחרי:

*Y luego los llamó, y dexando a su padre Ze-
bedeo en el nauio con los jornaleros, fueron en
pos de el.*

21 והקרב אל כפרנחום ומד
בשבת לא אל העדה וילמד:

*Y entran en Capernaum, y luego, los Sabba-
dos entrando en la Synagoga enseñaua.*

22 ויחרדו על תלמודו כי היה
מלמד אותם כמו שלטן לו ולא
כמו הסופרים:

*Y espantauanse de su doctrina: porque los
enseñaua como quien tiene potestad y no co-
mo los Escribas.*

d.

15. Καὶ λέγων, ὅτι πεπλήρωται
ὁ καιρὸς, καὶ ἤγγικεν ἡ βασιλεία
τοῦ θεοῦ· μετανοήτω καὶ πιστεύτω ἐν
τῷ εὐαγγελίῳ.

*Et disant, Le temps est accompli &
le royaume de Dieu est approchant: en-
dez-vous, & croiez al'Euangile.*

16. Περιπατῶν δὲ γαλιλαίας εἶδε σι-
μῶνα καὶ ἀνδρέαν τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ,
ὅτι σιμωνος βελλοῦτος ἀμφιβλη-
ρον ἐν τῇ θαλάσσῃ ἦσαν καὶ
ἀλιεῖς.

*Or en cheeminant aupres de la mer
de Galilee, il vid Simon & André son
frere, iettans leurs filés en la mer (car
ils estoient pêcheurs)*

17. Καὶ ἔειπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, δεῦτε
ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἁγί-
ους ἀλιεῖς ἀνθρώπων.

*Adonc Iesus leur dit, Venez apres
moi, & ie vous ierai estre pêcheurs d'
hommes.*

18. Καὶ ἀφίκως ἀφί, τις τὰ δίκ-
τυα αὐτῶν, καὶ λαλοῦντος αὐτοῦ.

*Et soudain laissant leurs filés, ils le
suirent.*

19. Καὶ περὶ ὧν ἐκλήθη ὀλίγοι,
καὶ ἰακώβου τὸν υἱὸν ζεβεδαίου. καὶ
ιωάννου τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ
αὐτοῖς ἐν τῷ πλοίῳ, καταρτίζουσιν
τὰ δίκτυα.

*Et de là passant un peu plus outre,
il vid Iacques fils de Zebedee, & Iehan
son frere, qui racoustoyent leurs filés
en la nacelle.*

20. Καὶ ἀφίκως ἐκάλεσεν αὐτούς.
καὶ ἀφί, τις τὸν πατέρα αὐτοῦ ζε-
βεδαίου ἐν τῷ πλοίῳ μετ' αὐ-
τοῦ, ἀπληθὺς ὀπίσω αὐτοῦ.

*Et incontinent les appela, & iceux
laissant leur pere Zebedee en la nacelle
avec les ouuiers, le suivirent.*

21. Καὶ εἰσπορεύοντες εἰς καπερ-
ναούμ. καὶ ἀφί, τις τοῖς σάββατον
εἰσελθὼν εἰς τὴν συναγωγὴν, ἐδί-
δασκε.

*Puis ils entrerent en Capernaum:
& tost apres au iour du Sabbath estant
entré en la synagogue, il enseignoit.*

22. Καὶ ἐξεπληροῦντο ὅτι τῇ δι-
δαχῇ αὐτοῦ· ὅτι καὶ διδάσκει αὐ-
τοῦς ὡς ἐξουσίᾳ ἔχει, καὶ ἔχ' ὡς
οἱ γραμματεῖς.

*Et ils s'estonnoyent de la doctrine:
car il les enseignoit comme ayant au-
thorité, & non point comme les Scri-
bes.*

23 וְאִתְּ הָיָא בְּכַנּוּשְׁתָּהוֹן
גְּבִרָא דְּאִתְּ הָיָא בְּהַ רוּחָא
טְמֵאָתָא וְקָצָא:

*Et dans la leur synagoga era un hom-
me che haueua un sp̃itu immundo, el
qual gridaua.*

24 וְאָמַר מֶה לָּנוּ וְלָךְ יֵשׁוּעַ
יֵשׁוּעַ וְעָרֵינוּ אֲתִיף לָ
לְמוֹכְרוֹתָיו יָדַע אֲנִי לָךְ
מִן אֲנִי קְדִישָׁא דְּאִלְהָא:

*Dice da, Ohi me, che hai tu a far con-
esso noi, l'escu Nazareno? Ma tu venisti
a distruggerci? Io ju chi tu sei, tu es el san-
cto di Dio.*

25 וְכָאָא בְּהַ יֵשׁוּעַ וְאָמַר
סְבוּר בּוֹרְכָא וּבּוֹרְכָא בְּמִיָּה:

*E l'escu il risp̃ese grandemente, dicen-
do, Taci, et esca fuori da cosini.*

26 וְשִׁדְתָּה רוּחָא טְמֵאָתָא
וְקָצָא דְּקָלָא רַבָּא וְקָצָא
מִיָּה:

*Allora lo sp̃itu immundo poi che-
l'ebbe scoumossuto gridando ad alta
voce, fuggi.*

27 וְאַתְּדַמְרוּ בְּלֵהוֹן ו
וּבְעִין הָיוּ חַר עֵם חַד
וְאָמְרוּ דְּמָנָא הִי הָיָא
וּמָנָא הִי הָיָא יוֹלְדָנָא
חֲדָתָא דְּבִשּׁוּל טַגְנָא וְאָה
לְרוּחָא טְמֵאָתָא סְבִיבָא בְּקַד
וּבִשְׁתַּמְעִין לָהּ:

*Et tutti sene stupirono, et nel modo
che tra loro ricercauano, di uendo, che
cosa e questa? che noua doctrina? et que-
sta e che cosa comanda, ou auto. et estan-
do d'gli sp̃itu immundo, et essi gli obe-
discono.*

28 וּמִחֲדָתָא נִפְקַת טְמֵאָה
בְּכִלָּה אֲתֵרָא דְּגָלִילָא:

*E subito ando la fama de lui per tut-
ta la contrada circouicina de Galilea.*

29 וּנְבִיקֵי מִן כְּבוֹשְׁתָּנָא
וְאֲתֵי לְבִיתָהּ דְּשִׁמְעוֹן
וְדִיאֲדָרְאוּס עִם יַעֲקֹב
וְיִחְזָקוּ:

*E continuente sp̃itu de la synagoga,
se ne uennero insieme, con Iacopo e Gio-
uanni a la casa de Simone e d'Andrea.*

30 וְהִמְתָּה דְּשִׁמְעוֹן רַ
רַבָּא הָיָא בְּאִשְׁתָּהּ
וְאָמְרוּ לָהּ עָלֶיהָ:

*Donc la suecra de Simone giacena co-
lletto con la seora: et subito gli parlano de
essa.*

23 וַיְהִי בְּעֶדְתָם אָנוּשׁ בְּרוּחַ
טְמֵאָה וַיִּקְרָא:

*Y auia en la Synoga de ellos vn hombre con
esp̃itu immundo, el qual dió bozes.*

24 לֵאמֹר מֶה לָּנוּ וְלָךְ יֵשׁוּעַ
הַנֹּצֵרִי בָּאתָ לְאַבֵּד אֶתָּנוּ יְדַעְתִּיךָ
מִי אַתָּה קְדוֹשׁ אֱלֹהִים:

*Diziendo, Ea, que has con nosotros Iesus
Nazareno? Has venido a destruyrnos? Sé quien
eres, el Sancto de Dios.*

25 וַיִּדְעֵר בּוֹ יֵשׁוּעַ לֵאמֹר הָסֵם
וְצֵא מִמֶּנּוּ:

*Y rinnole Iesus, diziendo, Emmudece, y
sal decl.*

26 וְכָאֲשֶׁר מָרְטָה אֹתָו הָרוּחַ
טְמֵאָה וַחֲזַק וַעֲקָה גְדוּלָּה
וַתֵּצֵא מִמֶּנּוּ:

*Y haziendolo pedaços el esp̃itu immun-
do, y clamando a gran boz salió decl.*

27 וַיִּבְעֲתוּ כָּלֵם לְשָׁאוֹל בֵּינֵיהֶם
לֵאמֹר מֶה-רוּחַ הוּא מֶה לָּמוֹ
הַחֲדָשׁ הוּא כִּי בְּשִׁלְטוֹן צָב
לְרוּחֹת טְמֵאֹת מַצִּיָּה וְשׁוֹמְעוֹת
בּוֹ:

*Y todos se maravillaron, de tal manera que
inquirian entresi, diziendo, Que es esto? Que
nueva doctrina es esta, que con potestad aun a
los esp̃itus immundos man da, y le obedecen.*

28 וַתֵּצֵא הַשְּׁמוּעָה הָהִיא בְּתָאָם
בְּכָל כְּבֹר הַגָּלִיל:

*Y luego vino su fama por toda la prouincia
(arredor) de Galilea.*

29 וְכָאֲשֶׁר יָצְאוּ מִן הָעֵדָה בָּאוּ
אֶל-בֵּית שְׁמְעוֹן וְאֲדָרְאוּס עִם
יַעֲקֹב וַיִּזְחָקוּ:

*Y luego salidos de la Synoga, vinieron a
casa de Simon y de Andres, con Iacobo y Ioan.*

30 וְחִמְתָּה שְׁמְעוֹן חוֹלָה בְּחִמָּה
וַיִּמְדוּ דְּבָרוֹ לָהּ עָלֶיהָ:

*Y la suecra de Simon estaua acostada con
callentura y dixerón le luego de ella.*

α.

23. Καὶ ὡς ἐστὶν τῇ συναγωγῇ αὐ-
τοῦ ἀσθρυνεῖς ἐν πνεύματι ἀκα-
θάρτῳ, καὶ ἀνιερξά.

*Or se trouua en leur synagogue vn
homme qui auoit vn esp̃rit immonde,
lequel s'eleua.*

24. Λέγων, εἰ, τί ἡμεῖς καὶ σὺ ἰη-
σοῦναζαροῦ; ἡλθες διαλῆσαι ἡ-
μᾶς; οἶδά σε τίς εἶ, ὁ ἄγιος τοῦ Θεοῦ.

*Disant, Mais qu'y a-t-il entre toi &
nous, Iesus Nazarene? es tu venu pour
nous destruire? ie sai qui tu es, aliauant
le Sanct de Dieu.*

25. Καὶ ἐπετίμηκε αὐτῷ ὁ ἰη-
σοῦς, λέγων, Φίμωθε. καὶ ἐξελ-
θὲν ἔειπεν.

*Mais Iesus le tansa, disant, Tai-toi,
& fors de dedans lui.*

26. Καὶ σαφρξῆκε αὐτὸν τὸ
πνεῦμα τὸ ἀκαθάρτον, καὶ κερ-
ξῆκε φωνὴ μεγάλη, ἐξελθὼν ἐξ
αὐτοῦ.

*A donc l'esp̃rit immonde le desfon-
pant, & s'escrant à haute voix, sortit
hors d'icelui.*

27. Καὶ ἰθαμὴσθησαν πάντες,
ὡς ἐσθῆται περὶ αὐτοῦ, λέγον-
τες, τί ἐστὶ τοῦτο; τίς ἡ δὲ δύναμις ἡ κα-
τ' αὐτοῦ; ὅτι κατ' ἐξουσίαν καὶ τῆς
πνεύματος τοῦ ἀκαθάρτου ἐπιταί-
σῃ, καὶ ὑπακούουσιν αὐτῷ;

*Et tous furent en esmoi, tellement
qu'ils s'enqueroient entr' eux, disant,
Qu'est-ceci? quelle doctrine nouuelle
est celle-ci? qu'il commande d' autho-
rité, mesmes aux esp̃its immondes, &
ils lui obedienc.*

28. Ἐξῆλθεν ἡ δόξα αὐτοῦ ἐν
ὅλῳ τῷ περιχωρῷ τῆς γαλι-
λαίας.

*Par ainsi sa renommee courut sou-
dain par toute la contrée d'alentour
Galilee.*

29. Καὶ ὁῖσιν ἐστὶν συναγω-
γῆς ἐξελθόντες, ἦλθον εἰς τὴν οἰκί-
αν σίμωνος καὶ ἀνδρέου μετ' ἰακώ-
βου καὶ ἰωάννου.

*Et tost apres estans sortis de la sy-
nagogue, ils vindrent avec Iacques &
Iehan en la maison de Simon & André.*

30. Ἦν δὲ περὶ τῆς σίμωνος κατ' ἰ-
κτὴ περὶσσοῦσα, καὶ ὁῖσιν λέ-
γουσιν αὐτῇ περὶ αὐτῆς.

*Or la belle mere de Simon gisoit
malade de fièvre: & soudain ils lui
parlent d' elle.*

23. Et erat in synagoga eorum, homo in spiritu immundo: & exclamavit.

And there was in their Synagogue a man which had an unclean spirit: and he cried.

24. Dicens, Quid nobis & tibi Iesu Nazarene? venisti perdere nos? scio qui sis, Sanctus Dei.

Saying, Ah! what have we to do thee, I Jesus of Nazareth? Art thou come to destroy us? I know thee what thou art: even that thou holdest one of God.

25. Et comminatus est ei Iesus, dicens, Obmutesce, & exi de homine.

And Jesus rebuked him, saying, Holdest thou peace: and come out of him.

26. Et discerpens eum spiritus immundus, & exclamans voce magna, exiit ab eo.

And the unclean spirit tare him and cried with a loud voice: and came out of him.

27. Et mirati sunt omnes: ita ut conquirerent inter se dicentes, Quid nam est hoc? quia nā doctrina hæc nova: quia in potestate etiam spiritibus immundis imperat, & obediunt ei.

And they were all amazed: so that they demanded one of another, saying, What thing is this? what new doctrine is this? for he commands the foul spirits with authority: and they obey him.

28. Et processit rumor eius statim in omnem regionem Galilee.

And immediately his fame spread abroad throughout all the region borders about Galilee.

29. Et protinus egredientes de synagoga, venerunt in domum Simonis & Andreæ cum Iacobo & Iohanne.

And as soon as they were come out of the Synagogue, they entered into the house of Simon and Andrew: with James and John.

30. Decumbebat autem socrus Simonis febricitans: & statim dicunt ei de illa.

And Simon's mother lay sick of a fever: and anon they told him of her.

23. Und es war in ihren Schulen ein Mensch / besessen mit einem unsaubern Geist / der schrey.

De der vaer ic Mensch i deris Schole / som vaer beset mit en wreten Aand / den robte /

24. Und sprach: Halt / was haben wir mit dir zu schaffen Jesu von Nazareth? du bist kommen uns zu verderben? / ich weiß wer du bist / der heilige Gottes.

De sagde / Helt / huad haefue wi met dig at stæffe Jesu aff Nazareth? Du est kommen at forderffue oss / Jeg veed huo du est Guds heilige.

25. Und Jesus bedrohet ihn / vnd sprach: Verstumme / vnd fahre auß von jm.

De Ihesus truede hannem / oc sagde / Til stille / oc far vð aff hannem.

26. Und der unsauber geist reiß in / vnd schrey laut / vnd fuhr auß von ihm.

De den wreten Aand reff hannem / oc robte hant / och for vð aff hannem.

27. Und sie entsakten sich alle / also / daß sie vntereinander sich befragten / vnd sprachen: Was ist das? Was ist das für eine neue Lehre? Er gebent mit gewalt den unsaubern Geistern / vnd sie gehorchen jm.

De de bleffue alle forfardede / saa / at de bespurde sig met huer andre / oc saade / Huad er det? Huad er dette for en ny Lærdom? Hand buider de wreten Aander met magt / oc de lydde hannem.

28. Und sein gerücht erschall bald vmbher in die grenze Galilee.

De hans Røste vdspreddis strax trint omkring / vdi Galilee egnd.

29. Und sie giengen bald auß der Schulen / vnd kamen in das haus Simonis vnd Andreas / mit Jacoben vnd Johannem.

De de ginge strax aff Scholen / oc komme i Simonis oc Andreæ huus met Jacob och Johannes.

30. Vnd die Schwiger Simonis lag vnd hatte das Fieber / vnd als bald sagten sie jm von ihr.

De Simonis huustris Moder saa oc haefde Raaldeffuat oc strax saade de hannem aff hende.

23. V byl w Estole gacich slowek / mage ducha netisteho. V wolal.

A byl w bozstey ich slowiek w Ktozym byl duch nieczysty / ten. je zabolat.

24. Dka: Co nam s te bau Gsiffo Nazarethsky i priffel gfo zatratiti nas i wim je gfo Swaty Bozy.

Mowiac / Ach co troble do nas Jezusie Nazarenski i przyszedlec aby nas wytracil? znamy cie Kto jest / to jest / on Swaty Bozy.

25. V pchroznl genu Gsiffo / dka: Dmleni / a wngdz i sloweka.

A sfofal go Jezus mowiac / Mlcz se / a wngdz od niego.

26. V lomcowal gim Duch netisty / a fite hlasan wclitfm / wnyfel od neto.

Eby rozbil sy go duch nieczysty / wolal glosm wielkim / a wyszol od niego.

27. V diwili se wsofctni / tal je se tazali mezn sebau / ftaute: V co gtoto i fteret gt wcmj to: to nowet / je w mocj a w spile ducham netistym prifazuge / a poslauchagi ho i.

Wol. Eli sic wstacy / taz i z mte: edsy soba pytali / mowiac / A co i to iest? a co to za nowa iest nauka? Ji moca / te i p duchom nieczystym rozkazuje / a sa poslauchajni temu.

28. V roznsla se powest geho hnd po wstij fragint Galilegskt.

A taz onim przysla stawa po oncy wstacy / ftautic podleley Galileie).

29. A y hnd wnyfesse i Estoly / priffu do domu Gsimonowa a Ondregowa s Jafubem a s Janem.

A natychmiast wnyfesse i boznie przysli do domu Symona nowego y Andrzeja z Jafubem y Janem.

30. Esimonowa pal Swetfrusse lejala trpco zpanuey / a hnd genu powedeli o niy.

A swietra Symonowa lejala w febrze / a Ktozy mu wnet powiedzianno.

N

31 ויקרב אחרת בארץ
ואקרימה ואחרת בבקתה
אשתא ומשפחה בת
להון:

*Exple a. coll. stoff. la levò (m. pigliam-
dola per la mano) e subito la febre, la
lejo, onde ella jervo loro.*

32 במשפחה היו במצרה
שמשה איתו לנהל כ
כלהון אילין דבי ארית
אבדין ירונה:

*Venuta la sera poi che fu tramonta-
to il sole, portavano tutti gli ammalati,
e gli infermi.*

33 ומדינתא פלה פנישא
הית על תדענה:

*Et tutta la città s'eravanata à la
porta.*

34 ואפי' לסניא ד
דבי ארית אבדין ד
בכוריהא מן לש
ודיוא סניא אית דל
טבה הית להון לדיוא
דימללון מטר דיוא
היו לה:

*Et egli ne guarì molti che erano am-
malati di varie infermità, e fecero molti
Amen, e non permettema che i demonij
le offendo più in così. chano.*

35 ובבשרא דנס קס ט
ואנל לאתרא התרה
ותמן מצלח הית:

*La mattina possendo ancor molto
di notte, s'era levato il sole, et s'era
in luogo deserto, et s'era fatto orazione.*

36 ובציו הית לה שמעה
ודעמה:

*E Simone il seguace, e gli altri che
erano con lui.*

37 וכד אשכחיה אמר
לה כללהון אנשא בציו לה

*Et havendolo ritrovato, gli disse,
Tu mi cercavi.*

38 אמר להון הלכו ל
לקרנא ולמדנתא ד
הדרבו דאף המו אכס
להדא גיר אתיר:

*Et egli disse loro. Andiamocene a
caccia di demoni, et a scriverli per nome.
et se per quel per quello sono venuti.*

N

31 ויקרב ויתמן בידה בקם
ארתה ותעובנה החמה פתחם
ותשרת להם:

*Entonces llegando el, tomóla de su mano
y levantola: y luego la dexó la callecura: y fer-
males.*

32 יהי ערב ובלא השמש
ויגישו אליו כל חולים ובעלי
שדים:

*Y quando fue la tarde, como el Sol se puso
trayan à el todos los que tenían mal, y endemo-
niados.*

33 וכל העיר היה גקהלה
אל השער:

Y toda la ciudad se juntó à la puerta.

34 וירפא רבים חולים במחלות
לבנות ושדים רבים תוציא
וכלא את השדים מדבר כי
ידעו אותו:

*Y sanó à muchos que estavan enfermos de
diuerfas enfermedades: y echó fuera muchos
demonios: y no dexaua dezir à los demonios
que lo conocian.*

35 וישבם בבקר ויקם וישא
ויילך ישוע במקום המדבר
ושם התפלל:

*Y levantandose muy de mañana, aun muy
de noche, salió y fuese à vn lugar deserto, y allí
oraua.*

36 וילכו אחריו שמעון ואשר
עמו:

Y siguiólo Simon y los que estavan con el.

37 ובאשר מצא אותו אמרו
לו כי כלם מבקשים אותך:

Y hallandolo, diziele, Todos te buscan.

38 ויאמר להם נלכה אל
חווה וערים הקרובות אשר
שם אקרא כי על זאת באתי:

*Y diceles, Vamos à los lugares vezinos, pa-
raque predique también allí: porque para esto
he salido.*

N

31. Καὶ προσελθὼν ἤγαγεν αὐ-
τήν, κρατῆσας τῆς χειρὸς αὐτῆς.
καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ἐπεὶ ἔβρι-
σκε, καὶ ἔηκε. αὐτῇ.

*Adoncs' approchant, il la leva, en
la prenant par la main, & soudain la fi-
ebre la quitta, & elle les seruoit.*

32. Ὅψις δὲ γινώσκουσιν. ὅτι ἰδοὺ
ὁ ἡλῖος, ὀφείλει πρὸς αὐτὸν ποι-
εῖν τὰς κομὰς ἔχοντας καὶ τὰς
δαίμονας: ἡμῖν.

*Le soir estant venu, comme le sole-
il se couchoit, ils lui apportoyent tous
ceux qui se portoyent mal, & les de-
moniaques.*

33. καὶ ὅλη ἡ πόλις ἦλθεν ἐπισυνα-
γεῖν αὐτῷ πρὸς τὴν πόρταν.

*Et toute la ville estoit assemblee à
la porte.*

34. Καὶ ἐξέρχοντες πολλοὶ
καὶ ἔχοντας ποικίλας νόσους, καὶ
δαίμονας πολλὰ ἔβρισκε, καὶ ὅσα
ἔφιντο λαλῶν τοῖς δαίμονας. ὡς ἔδ-
ου αὐτῷ.

*Et il guerit tous ceux qui estoient
malades de diuerfes maladies: & ietta
hors plusieurs diables, ne permettant
point que les diables discent, qu'il ne
cognoissent.*

35. Καὶ πρὶν ἔτι εὐχεσθαι λίαν ἀνα-
στα εἰς τὴν πόλιν, καὶ εἰς τὴν πόλιν, καὶ
ἐρημαίαν τὴν πόλιν, καὶ εἰς τὴν πόλιν.

*Puis au matin comme il estoit en-
core fort nuit, s'estant leue, il sortit,
& s'en alla en vn lieu desert & prioit là.*

36. Καὶ μετὰ αὐτὸν ὁ σί-
μων καὶ οἱ μετ' αὐτῶν.

*Et Simon, & les autres qui estoient
avec lui, le suivirent iusques à ce qu'
ils l'eussent trouué.*

37. Καὶ ὅτε εἶδον αὐτὸν, λέγου-
σιν αὐτῷ, ὅτι πάντες ζητοῦσιν σε.

*Et quand ils l'eurent trouué, ils lui
dirent, Tous te cherchent.*

38. Καὶ λέγει αὐτοῖς, ἀγωμεν
εἰς τὰς ἐκτομὰς καὶ μετὰ τῶν
καὶ ἐκτὸς τῶν πόλεων εἰς τὰς ἐκ-
ταμῶν.

*Adoncs' il leur dit, Allons nous-en
aux prochaines bourgades, afin que j'y
prediche aussi: car pour cela suis-je ve-
nu.*

39 וּמִכְנֹו הָיָה בְּכָל־הַיּוֹם
בְּנוֹשְׁתָּהוּן בְּכָל־לַיְלָה
וּמִבֶּקֶשׁ שְׂאֵדֵנִי׃

E così predicava ne le lor sinagoghe, per tutto la Galilea, e scacciava i demonij.

40 וְאַתָּה לֹנְתָה גִרְבָּה
וְנִפְלַעַל כְּגִלְוָהּ וּבְעֵצָהּ
הָיָה מִנָּה וְאָמַר לָהּ אֵן
צָבָה אֲנִי מִשְׁכַּח אֲנִי
לְמַדְבֵּיּוֹתַי׃

Et tu lebbroso viene a lui, pregandolo, et ingimerebbono degli dimenti, e dicendogli, Se tu vuoi, tu mi puoi mondare.

41 הוּ דִּין יִסְדֵּץ אֶתְרַחֲם
עֲלֵוָהּ וּפָשֵׁט אִידָהּ קֶרֶב
לָהּ וְאָמַר צָבָה אֲנִי
אֶתְרַבָּנִי׃

E lei si mostrò di compassione, stese la mano, e toccollo, dicendogli, Io voglio, si mondato.

42 וְכֵן בְּשַׁעֲתָה אָמַר
מִנָּה גִרְבָּה וְאֶתְרַבִּי׃

Et detto questo, di subito la lebbra si parti da lui, e così fu mondato.

43 וְכֵן אָמַר בְּהָ וְאֶתְרַבָּנִי׃

Et habundando minaciato, incontinentemente il mondo fin.

44 וְאָמַר לָהּ חוּי לְמָה
לְאִישׁ אָמַר אֲנִי אֵלֶּה וְלֹ
חַיָּה גִבְשָׁה לְפָנֶיהָ וְקֶרֶב
קִוְדִּבְנִי חֲלָה תְרַבִּיתָּ
אִיכָנָה דְּבִקֵּר מוֹשֵׁב
לְסִבְדוֹתֶיהוֹן׃

E dicegli, Guarda di non dir niente a persona, ma vattene, e mostrati al Sacerdote, et offerisci per la tua mondatione quelle cose che Moysen ha comandate in testimonio ad essi.

45 הוּ דִּין כִּד גִּבְשָׁה שְׂרִי
הָיָה מִכְנֹו סָגִי וְאֶתְרַבָּנִי
לְמִלְתָּה אִיכָנָה דְּלִנָּה
יִשְׁפַח הָיָה יִשׁוּעַ גְּלִיאִית
הִיעֲבִיל לְמִדִּינָתָהּ אֵלֶּה
לְכִי הָיָה בְּאֶתְרָה חוֹרְבָה
וְאֶתְרַבָּנִי לֹנְתָה מִן כִּי
דוֹכָנָה׃

Ma egli disse che fu fuore, cominciò a publicar molte cose, e divulgare si fatto in modo che i suoi non potean più entrare a la scoperta me la città, ma si stava fuore in luoghi deserti, e da ogni parte venivano a lui.

39 וְהָיָה קוֹרָא בְּעִדּוֹתָם בְּכָל־
הַלַּיְלָה וּמוֹצִיא אֶת־הַשְּׂדִים׃

Y predicava en las Synogas de ellos en toda Galilea: y echava fuera los demonios.

40 וַיָּבֹאוּ אֵלָיו מִצְרַע וַיִּתְפַּלֵּל
אֵלָיו וַיִּכְרַע וַיִּבְרַךְ וַיֹּאמֶר לוֹ
כִּי אִם תִּרְצָה תִּזְכֵּל לְטִהַרְנִי׃

Y un leproso vino a el, rogandole, y hincada la rodilla dizele, Si quieres, puedes me limpiar.

41 וַיֵּשׁוּעַ גִּבְמָרוֹ רַחֲמֵיו
וַיִּשְׁלַח יָדוֹ וַיִּגַּע בּוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ
רְצֵהְתִּי הִטָּהֵר׃

Y Iesus auiedo misericordia de el, estendió su mano y tocólo, y dizele, Quiero, se limpio.

42 וַיְבָרֵךְ אָמַר פְּתָאֵם הַלְכָה
מִמֶּנּוּ הַצִּרְעָה וַיִּטָּהֵר׃

Y auendolo el dicho, luego la lepra se fue de el, y fue limpio.

43 וְכָלֵאוּ פְתָאֵם וַיּוֹצִיאוּ׃

Y defendióle, y echolo luego.

44 וַיֹּאמֶר לוֹ רְאֵה כִּי הָאָמַר
לְאִישׁ כִּי אִם לָךְ וְהָיִיד אֶתְרַבָּנִי
לְכִי וְהַקֵּרֶב עַל־טִהַרְתָּ אָמַר
צִוָּה מֹשֶׁה לְעִדּוֹת לָהֶם׃

Y dizele, Mira que no digas a nadie nada: sino vé, muestrate al Sacerdote, y ofrece por tu limpieza lo que Moysen mandó para que les conse.

45 וְהָיָה יֵצֵא וַיִּהְיֶה לְקוֹרָא כָּלֵם
וְלְהַשְׁמִיעַ אֶת הַדְּבָר כִּי אָמַר
לֹא יִזְכֵּל יִשׁוּעַ לְהֵלֵךְ עוֹד בְּעִלְוֹ
אֶל־הָעִיר כִּי־אִם בַּחוּץ
בְּמִקְוֹמוֹת הַמִּדְבָּר לְהוֹיֹת כִּי
בָּאוּ אֵלָיו מִכָּל מִקְוֹמוֹת׃

Y el falido, comenzó a predicar muchas cosas, y a divulgar el negocio, que ya Iesus no podía entrar manifestamente en la ciudad: mas estava fuera en los lugares desiertos: y venian a el de todas partes.

39. Καὶ αὐτὸς κηρύσσει ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, οἷς ὁλοῦ τὸν γαλιλαῖον, καὶ τὰ δαιμόνια ἐκβάλλων.

Il preschoit donc en leurs synagogues, par toute Galilee, & iettoit hors les diables.

40. Καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτὸν λεπρῶς παρακαλῶν αὐτὸν, καὶ γαυπαῖσιν αὐτὸν, καὶ λέγων αὐτῷ, ὅτι ἰὰν θέλῃς, δύνασαι με καθαρῶσαι.

Et un lepreux vint à lui le priant, & s'agenouillant devant lui, & disant, Si tu veux, tu peux me nettoyer.

41. Οὗ δὲ ἰησοῦς συμπλαγχθείης, σκεπτάσας τὸν χεῖρα, ἥψατο αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτῷ, θέλω καθαρίσθῃς.

Adonc Iesus esmeu de compassion estendit la main, & le toucha, & lui dit, Je le vueil, sois nettoiyé.

42. Καὶ ἀποστρέψας αὐτοῦ, ἀθήσας ἀπ' αὐτοῦ τὴν λεπρὰν, καὶ ὁμοθυμαδόν.

Et quand il l'eut dit, la lepre se partit soudain de lui, & il fut nettoiyé.

43. Καὶ ἐμνηθεύσας αὐτῷ, ἀθήσας ἐκβαλεῖν αὐτόν.

Et l'ayant menacé, soudain il le renvoyä.

44. Καὶ λέγει αὐτῷ, ἴσθι μηδὲν εἰπεῖς ἄλλὰ ὅτι πρὸς, σιωπὴν δαί- ζου τῷ ἰησοῦ, καὶ περὶ πάντων οὗτοι ὅτι καθαρισμοῦ σου καὶ περὶ πάντων μουσῆς, οἷς μαρτύριον αὐτοῖς.

Et lui dit, Garde que tu n'en dises rien à personne: mais va-t'en, & te montre au Sacrificateur, & presente pour ta purification les choses que Moysen a commandées, pour témoignage à ceux.

45. Οὗ δὲ ἐξελθὼν ἐρχετο κηρύσσειν πολλὰ, καὶ διαφωμίζεν τὸν λόγον, ὥστε μηκέτι αὐτὸν δύνασθαι φανερωθῆαι ἐν σιλήσει ἐλθόντα· ἀλλ' ἔχουσιν ἐν ἐρήμοις τόποις αὐτοῦ, καὶ ἔρχονται πρὸς αὐτὸν πανταχόθεν.

Mais icelui estant parti commençä à publier maintes choses, & divulguer l'affaire: tellement qu'il ne pouvoit plus entrer à desconuert en la ville, mais il se tenoit dehors, ôlieux deserts, & de toutes parts on venoit à lui.

ב

וַיָּעַל חוּב יִשׁוּעַ לְכַבֵּר—
בָּחוּס לְיִמְתָּא וְכֹד שְׁמֵעוּ
דְּבִנְתָּא הוּ:

*Dopo al quanti giorni entrò di nuo-
vo in Capernaum: et mise ch'egli era in
casa.*

וַיִּבְנֶה אֶת־בֵּיתוֹ סְגִימָא—
אֵיבָנָא דְלָא אֲשַׁכַּח אֲחֵד
אֲמִין אִף לָא קִדְם תִּרְעָא
וּמִמֶּלֶל הָיָא אֲפֹהוּן מִ
מִלְתָּא:

*E subito si frammontò molti, in ma-
do che ne ancor quei luoghi che erano da-
vant' la porta ne potevano più capere. Et
egli annunziava loro la Parola.*

וַיָּאָתוּ לוֹתָהּ וְאִתְּתִיו לָהּ
מִסְרִינָא כֹד שְׁקִיל בֵּיתָא
אֲרִבָּנָא:

*Allor vennero a lui certe che portan-
no un paralitico, ch'era portato da
quattro.*

וַיִּדְלָא אֲשַׁכַּח לְמִתְקַרְבּוּ
לוֹתָהּ מִטֵּל פְּגִשָּׁא סִלְקוּ
לְהוּן לֹאגְנָא נֹאדִימוּ וְ
תַטְלִילָא דֹאֲתֵר דֹּאֲתִינְהוּ
הָיָא יִשׁוּעַ וְשִׁבְיָה לְעִדְסָא
דְּרִמָּא הָיָא בֵּהּ מִשְׁרִינָא:

*E non potendosi appressare a lui, per
la moltitudine, scopersero il tetto de la ca-
sa don'egli era, e fattami tre aperture, ca-
laron giù il lettuccio, nel quale il paraliti-
co giaceva.*

כֹּד הָיָא בֵּין יִשׁוּעַ
הִימְנִיתְהוּן אֲמַר לְהוּ מִ
מִשְׁרִינָא כֹדִי שְׁבִיקוּן לִךְ
חֲטִינְהוּ:

*Hor Iesus veduta la fede loro, disse
al paralitico, Figliuolo, i tuoi peccati te
son perdonati.*

אֵית הָיוּ בֵּין תָּמֹן מִן
סְפִירָא וּפְרִישָׁא דִּנְתָּבִין
וּמִתְרַצִּין הָיוּ בְּלִבְהוּן:

*Et alcuni de gli Scribi erano imi à se-
dere, e pensando ne cuori loro.*

דִּמְנָא הָיָא מִמֶּלֶל—
גִּידְפִנָּא מִנּוּ מִשְׁבַּח ל
לְמִשְׁבַּק חֲטִינָא אֲלָא אִן
חֵד אֲלֵהֶנָּא:

*Perche dice essi costui de le blasfemias?
Chi può perdonare i peccati, se non
Iddio solo?*

ב

וַיַּעֲזֹב לָא בְּכַמֵּר וַחֲוֹם
לְיָמִים וּכְאִשְׁרַן שְׁמַע כִּי־בֵּית
הוּ:

*Y Entró otra vez en Capernaum despues de
algunos dias: y oyose que estava en casa.*

וּפְתָאִים נִקְהִלוּ רַבִּים כֵּן
אֲשֶׁר לָא יוֹכֵל לְשַׁמַּח אוֹתָם
גַּם לָא הִתְחַצֵּר לִפְנֵי הַדֹּלֶת וַיְדַבֵּר
אֵלֵיהֶם אֶת־הַדִּבָּר:

*Y luego se juntaron à el muchos, que ya no
cabian ni aun à la puerta: y hablabales la Pala-
bra.*

וּבָאוּ אֵלָיו גִּשְׁמֵי אֶת־שׁוּל
אִיבָרִים וְהוּא גִּשְׁמָא בְּאַרְבַּעִים:

*Entonces vinieron à el vnos trayendo un
paralytico que era traydo de quatro.*

וְכִי לָא יוֹכֵל לְקָרֵב אֵלָיו
בְּעִבּוֹר הַקֶּהֶל עָלָיו עַל־הַגֹּג
נִסְיוֹ אֶת־חֲמִסָּה אֲשֶׁר הָיָה
שָׁם וַיִּכְרֹךְ וַיִּזְרִידוּ אֶת־הָעֶרֶשׁ
אֲשֶׁר בֵּהּ הִנְשׁוּל אִיבָרִים שָׁב:

*Y como no podian llegar à el à causa de la
compaña, descubrieron la techumbre donde
estava, y horadando abaxan el lecho enque el
paralytico estava echado.*

וַיִּרְא יִשׁוּעַ אֶת־אֲמוּנָתָם
וַיֹּאמֶר לְנָשׁוּל אִיבָרִים בְּנֵי גִשְׁמָא
לִךְ פְּשִׁיעִיךְ:

*Y viendo Iesus la fe de ellos: dice al paraly-
tico, Hijo, tus peccados te son perdonados.*

וַיְהִי־אֲחֵדִים מִן־הַסּוֹפְרִים
שָׁם יוֹשְׁבִים וַחֲוִשְׁבִּים בְּלִבְוֹתָם:

*Y estauan alli sentados algunos de los Ecri-
bas, los quales pensando en sus coraçones.*

מָה זֶה כִּכָּה מְדַבֵּר גְּדוּפֹת
מִי־יֹכֵל לְשַׁמַּח פְּשִׁעִים כִּי אֵם
אֲלֵהֶם לְבָדוּ:

*Dezian, Porque habla este blasphemias? Qui-
en puede perdonar peccados, sino solo Dios?*

ΚΕΦΑΛ. Β΄.

Καὶ πάλιν εἰσὶν εἰς καπερ-
ναοὺμ δι' ἡμερῶν, καὶ ἤκου-
σθη ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ.

*Quelques iours apres il entra derechef
en Capernaum: & le bruit fut qu' il e-
stoit en la maison.*

2. Καὶ ὁ ἰησοῦς συναχθεὶς πολ-
λοὶ, ὥστε μηδεὶς χωρεῖν μηδὲ πα-
ρῆς τῶν ὄντων· καὶ ἐλάλει αὐτοῖς
τὸν λόγον.

*Et soudain plusieurs s'y assemble-
rent, tellement que mesme l' enuiron d'
aupres de la porte ne les pouuoit tenir,
& il leur annonçoit la parole,*

3. Καὶ ἔρχονται πρὸς αὐτὸν τετ-
ρακτὼ φεροντες, αἰρέμενοι ὑπο-
πασ αἰσῶν.

*Alors quelques vns vindrent à lui,
apportans un paralytique qui estoit
chargé par quatre.*

4. Καὶ μὴ δυναμένοι προσγγί-
ναι αὐτῷ διὰ τὸ ὄχλον, ἀπεί-
ρασαν τὴν στέγην ὅπου ἦν, καὶ ἐ-
ξορύξαντες χαλὰς τὸν παρ' ἑβ-
δοῖ. ἐφ' ᾧ ὁ τετραλυτικὸς κατή-
κει.

*Mais pource qu' ils ne pouuoient
approcher de lui à cause de la foule, ils
decouvrirent le toit du lieu, où estoit
Iesus, & l' ayant percé, auierent le pe-
tit isel auquel le paralytique gisoit.*

5. Ἰδὼν δὲ ὁ ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν,
λέγει τῷ τετραλυτικῷ, τικετο, ἢ,
Φιστωμί σοι οἱ ἁμαρτίαι σου.

*Alors Iesus ayant veu leur foy, dit
au paralytique, Mon fils, tes pechés te
sont pardonnés.*

6. Ἦσαν δὲ τινες ᾧ γραμματέ-
ων καὶ κατήγμενοι καὶ δι' ἀλεγει-
μοὶ ἐκ τῆς καρδίας αὐτῶν.

*Or quelques vns des Scribes esto-
ient là ains, & dispuoyent en leurs
cœurs.*

7. τί εἰς εὗτα λαλεῖ βλασ-
φημίας ὅτις δυνάμει ἀφ' ἑωαῖ ἀ-
μαρτίας, ἢ μὴ ὅς ὁ ἰησοῦς.

*Porquoi cestui-ci prononce-t-il ains
des blasphemies qui est ce qui peut par-
donner les pechés, sinon un seul Dieu?*

ET iterum intravit Capernaum post dies, & auditum est quod in domo esset.

After a few dayes / he entred into Capernaum againe / and it was noyſed that he was in the house.

2. Et convenerunt multi, ita ut non caperet neque ad ianuam, & loquebatur eis verbum.

And anon / many gathered together / in ſo much that the places about the doore could not receive any more: & he preached the worde unto them.

3. Et venerunt ad eum ferentes paralyticum, qui à quatuor portabatur.

And there came unto him / that brought one ſide of the palſie / borne of foure men.

4. Et cum non possent offerre eum illi pro turba, nudaverunt tectum ubi erat: & patefacientes submiserunt grabatum in quo paralyticus iacebat.

And because they could not come neere unto him for the multitude / they uncovered the rooffe of the house where he was: and when they had broken it open / they let downe the bed / where in the ſieck of the palſie lay.

5. Cum autem vidisset Iesus fidem illorum, ait paralytico, Fili, dimittuntur tibi peccata tua.

Now when Iesus sawe their faith / he ſaid to the ſieck of the palſie / Sonne / thy finnes are forgiven thee.

6. Erant autem illic quidam de Scribis sedentes, & cogitantes in cordibus suis.

And there were certaine of the Scribes ſitting there / and reasoning in their hearts.

7. Quid hic sic loquitur? blasphemat. Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus?

Why doeth this man ſpeake ſuch blaſphemies? who can forgive finnes / but God onely?

Und über etliche tage gieng er widerumb gen Capernaum / vnd es ward ruchtbar / daß er im Hause war.

De nogle dage der effter / giel hand til Capernaum igen / De der bleff obenbare / at hand vaar i huſet.

2. Und als bald versammelten sich vil / also / daß sie nicht raum hatten / auch hauffen für der thür / vnd er ſaget ihnen das wort.

De strax forſamledis der mange / ſaa / at de haſſde tele rom / oc ſaa vden ſaare derren / oc hand ſagde dem ordet.

3. Vnd es kamen etliche zu ihm / die brachten einen Sichtbrüchtigen / von vieren getragen.

De der komme nogle til hannem / de forde en Berckbrøden / ſom ſie bare.

4. Vnd da sie nicht kondten bey ihm kommen / für dem Volck / deckten sie das Dach auff / da er war / vnd grubens auff / vnd lieffen das Bette hernieder / da der Sichtbrüchtige innen lag.

De der de kunde icke komme til hannem / for folk / da roge de Tager aff / ſom hand vaar / oc groffue der op / oc lode Sengen ned / der den Berckbrøden ſaa vdi.

5. Da aber Iesus ihren Glauben ſah / sprach er zu dem Sichtbrüchtigen: Mein Son / deine ſünde ſind dir vergeben.

Men der Iesus ſaa deris Tro / ſagde hand til den berckbrøden / Min ſon / dine ſunder ere dig forladne.

6. Es waren aber etliche Schriftgelehrten / die ſaßen allda / vnd gedachten ihm ihren herzen:

Men der vaare nogle Schriftkloge / de ſade der / och tenckte i deris hertter.

7. Wie redet diſer ſolche Gottesleſterung? Wer kan ſünde vergeben / denn allein Gott?

Hui taſer denne ſaadan Guds beſpaattelſe? Hui ſand forlade ſynden / vden Gud alene.

AOpřewšel do Kafarna: um po osmi dnech: V w: ſlyſſano geſt kby w Domu byl.

Wtym po ſilku dni przyſchl zafic Capernaum / y dowied: ſlano ſw je byl dom.

2. W hneſſlo ſegich mno: ho / tal ſe nemohli ani ſe droe: ſuom: V mluwil gim Slo: wo.

A wnet ſie ich wie lezebrato / tal iz ſie zmeſcic nie mogli na onych mieſkach przedozwias mi / y wyſyl rzecy do nich.

3. Echdy pſiſli k nemu ne: ſauce ſlaſem porazencho / kce: ſpſto od lyp neſen byl.

Echdy przyſli k nemu niektor: zy nie ſie pomierzem ruſſowgo / korego nieſli ezeczey.

4. A kony ho nemohli genu podati pro Zafup / y trbali ſtechu kce byl Gefiſs: a proborwiſſe / ſpuſtali doſaw loſ ce / na nzm lejſal ſlaſem porazen.

A gdy ſie k nemu przyſſnac ntemo gli dla zgromadzenia / o: daki dach tam gdzie byl / a obwaro ſy / na rowoziedch ſouſali loſſo / na koryſſon po wietrzem ruſſes ny lejſal.

5. A kony wſel Gefiſs wiſ: ru gegich / kſſl ſlaſem pora: ſenemu: Synu / odpauſſie: giſſe tobe hſij chow twogi.

Echdy Ieſus obaczyl wi: e: rich rzeſſ powietrzem ruſſones mu / Synu odpauſſezone ſa tobie ſezechy twoi.

6. W byli tu neſteſij: W: ſ: ſelaw ſedijce / a myſl: je w ſrdcech ſwych.

Byli te z tamne: koryſſy: nanc: ycielom ſiedze: y koznyſſaw: wſercoch ſwych.

7. Co tento tal mluwil rauhaw: k domiſſ odpuſtali hſijcho / gedin ſam W: h: ſ:

A co: k tal ſe ten mowil blu: interſſa: A to y grzechy o: d: puſcic mo: zetedno ſam Bog:

8 וַיִּשְׁעֵהוּ יָדָיו בְּחַחוֹ כִּי
הָלְיוּ מִתְרַעֲצִין בְּנִשְׁפָּחוֹן
וַאֲמַר לָהֶם מִנָּה מִתְרַעֲצִין
אֵינְתֶּם הָלְיוּ בְּלִבְכֶּם:

*E subbira hauendo l'essu comfessato
col suo Spirito, che pensauano essu en loro
stessi, disse loro, Perché pensate che queste
cose ne v'offrono?*

9 אִידָא פְּשִׁיקָא דְמֵאמֵר
לְמִשְׁדִּינָא דְשִׁבְחָיו לֹד
חֲטִיָּהֶּךָ אִוּי לְמֵאמֵר דְּקוּם
שְׁקוּל עֲרִשְׁךָ וְהֵלֵךְ:

*Qual è più facile dire al paralitico, i
tuos peccatis son perdonados, o dire, Le-
uati su, e togliti el tuo letto, e cammina?*

10 וְהִרְדֵּעִין דִּין דְּשִׁלִּט
הוּא בְּכֵה דְאַנְשָׁא בְּאַרְצָא
לְמִשְׁבּוֹק חֲטִיָּהֶּךָ אָמַר
לְמִשְׁדִּינָא:

*Hor accutche v'isappiate, che el Fi-
gliol del'huomo ha potestà in terra di
perdonare peccati, (dico al paralitico.)*

11 לֵךְ אָמַר אָנָּה קוּם
שְׁקוּל עֲרִשְׁךָ וְהֵלֵךְ לְבֵיתְךָ:

*Ita te dico, Leuati su, e togliti el tuo let-
to, e vattene a casa tua.*

12 וְהֵם בְּרַשְׁתָּהּ וְשָׁמָּה אָתָּה עָרְשֶׁךָ
עָרְסָהּ נִשְׁבַּק לַעֲיִן בְּלֵהֶם
אִיכְנָא דִּתְרַמְדוֹן בְּלֵהֶם
יִשְׁבָּחוּן לְאַלְהָא כֹּד א
אֲמַרְיוֹ דְּלֹא סִמְתוּם
זֵינוּ הִנֵּה:

*E subito si levò, e prese el letto, se-
nòsses in presenti a d' tutti: an tut moa,
che fuvono amari supelatti, e glorificauano
lo idadu, dicendu, Nos non habbiam ve-
duto gia mai cosa tale.*

13 וְנִשְׁבַּק תִּיב לֵית יִמָּא
וְכֵלָה בְּנִשְׁבָּא אֲתִיו דִּינוּ
לֵיתָהּ וּמִלָּה בִּנְיָא לָהֶון:

*E di nuovo sen' ando verso il mare,
e int' il populo veniuo a lui, & egli inje-
gnaua loro.*

14 וְכֵד עֲבַר חֲזָא לֵלִי
בְּרַחֲלֵי דִּתְבִּית מִכְסָּא
וַאֲמַר לֹחַ תָּא פִתְרִי וְהֵם
אֲוֹל בְּתֵרָה:

*E passando vido a Leui hijo de Alphico sen-
tado al vanco de los publicos tributos, y dizele,
Sigueme. Y levantandose, siguiolo.*

8 וּפִתְאֻם יָדָע יֵשׁוּעַ בְּחַחוֹ כִּי
כָכָה חֲשָׁבוּ בְּנִשְׁפָּחִים וַיֹּאמֶר לָהֶם
מִה זֹאת חֲשַׁבְתֶּם בְּלִבְוֹתֵיכֶם:

*Y conociendo luego Iesus en su Espiritu
que pensauan esto dentro de si, dixoles: Porque
pensays estas cosas en vuestros coraçones.*

9 מִה יִפְשַׁק לֵאמֹר לְנִשְׁוֹל
אֲבָרִים וְשָׂאוּ לָךְ פְּשָׁעִים אִוּי
לֵאמֹר קוּם וְשָׂא עֲרִשְׁךָ וְהֵלֵךְ:

*Qual es mas facil, Dizir al paralytico, tus
peccados re son perdonados, o dezirle Leuan-
tate, y toma tu lecho y anda?*

10 וְכִי־תִרְדֵּעוּ כִי־שִׁלְטוֹן יֵשׁ
לְבִן־הָאָדָם לְשֵׂאת עַל־הָאָדָם
אֶת־פְּשָׁעִים אָמַר לְנִשְׁוֹל
אֲבָרִים:

*Pues porque sepays que el Hijo del Hom-
bre tiene potestad en la tierra de perdonar los
peccados, dize al paralytico.*

11 אִוּי אָמַר אָנִי לָךְ קוּם וְשָׂא
אֶת־עֲרִשְׁךָ וְהֵלֵךְ לְבֵיתְךָ:

*Aci digo, Leuantate, y toma tu lecho, y ve-
re a tu casa.*

12 וְהֵלֵם בְּרָצַע וַיִּשָּׂא אֶת עָרְשׁוֹ
וַיֵּצֵא לִפְנֵי כָלֵם וַיַּחֲרִדוּ כָלֵם
וַיִּכְבְּדוּ אֶת־הָאֱלֹהִים לֵאמֹר
כִּי־בָלָל־עֲתוּתֵינוּ בְּזֹאת לֹא
רָאִינוּ:

*Entonces el se levantó luego: y tomando
su lecho salióse delante de todos, de manera que
todos se espantaron, y glorificaron a Dios dizi-
endo, Nunca tal auemos visto.*

13 וַיֵּצֵא עוֹד אֶל־שֵׁפַת הַיָּם
וְכָל הָעָם הָלַךְ בָּאֵמָלָיו וַיִּלְמְדוּם:

*Y boluió a salir a la mar y toda la campan-
na venia a el, y cañennaualos.*

14 וַיַּעֲבֹד וַיֵּרָא אֶת־לֵוִי הָאֶלְפִי
יֹשֵׁב עַל־הַמִּקְסָם וַיֹּאמֶר לוֹ בּוֹא
אַחֲרִי וַיֵּקֶם וַיִּבֶלֶא אַחֲרָיו:

*Y passando vido a Leui hijo de Alphico sen-
tado al vanco de los publicos tributos, y dizele,
Sigueme. Y levantandose, siguiolo.*

8. Καὶ ὁ Ἰησοῦς ὁππότε εἶδεν ὅτι
τῶν περὶ αὐτοῦ, ὅτι αὐτοὺς δι-
λογίζοντο ἐν ἑαυτοῖς, ὡς πῶς αὐτοὺς
τί τῶν τοῦ διὰ λογίζονται ἐν τῇ καρ-
δίᾳς ὑμῶν.

*Et incontinent Iesus ayant cognu
en son esprit, qu'ils disputoyent ainsi
en eux mesmes, leur dit Pourquoi dis-
putez-vous de telles choses, car vous
sçavez?*

9. Τί ἐστὶν εὐχετόμενον, ὡς πῶς
τῶν περὶ αὐτοῦ, ἀφ' ἑωυτῶν αἰ-
τιμαρτίας; ἢ εἰπὼν ἐξέρχαι, καὶ
ἀρᾶν σου τὴν κρεββάταν, καὶ ἔλ-
κει;

*Lequel est plus aisé, ou de dire au
paralytique, Tes pechés te sont par-
donés: ou de dire, Leue-toi, & charge ton
petit lit, & chemine.*

10. Ἦν γὰρ εἰδομένη ἐξουσία ἔχει
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀφαιρᾶν ἐπὶ τῇ
γῆς αἰμαρτίας: ἀλλὰ τὴν ὡς ἐβό-
λα.

*Or afin que vous sachiez que le
Fils de l'homme a autorisé de per-
donner les pechés en terre (il dit au pa-
ralytique.)*

11. Σοὶ λέγω, ἔγεραι, καὶ ἄρῃ
τὴν κρεββάτῳ σου, καὶ ἔλθου εἰς
τὸ οἶκόν σου.

*Je te di, Leue-toi, & charge ton
petit lit, & t'en va en ta maison.*

12. Καὶ ἠρᾶν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἄρῃ
τὴν κρεββάταν, ἐξῆλθον ἐκ τῆς πο-
λείας: ὡς τὸ εἰδομένη πᾶσι, ὅτι
δὲξαι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ὅτι ἔδωκε
τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ ἐξουσίαν.

*Et icelui soudain se leva, & ayant
charge son petit lit, il sortit en la pre-
sence de tous, tellement qu'ils furent
tous estonnez, & glorifioyent à Dieu es-
sant, Onques ne vîmes-vous telle
chose.*

13. Καὶ ἐξῆλθον πάλιν πρὸς τὴν
θάλασσαν καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἤρ-
χον πρὸς αὐτόν, καὶ ἐδιδάσκων
αὐτοὺς.

*A donc il s'en alla derechef vers la
mer, & tout le peuple venoit à lui & il
les en seignoit.*

14. Καὶ ὡς ᾤκων εἶδε λαὸν ἔχον
ἀλφειᾶν, καὶ ἡμεῖς οἱ ἐπὶ τῷ πελά-
γῳ, καὶ λίγες αὐτῶν, ἀνθ' αὐτοῦ με-
νῶν ἀποστὰς ἡμεῖς λαοῦν ἡσυχῶν αὐτόν.

*Et en passant par là, il vid Leui fils
d'Alpheu assis au lieu du peage, & lui
dit, Sui moi: & icelui s'estant leué, le
suivit.*

15 וַיֵּשְׁבוּ דָבָר סְמִיךְ
בְּבֵיתָהּ בִּנְיָאָה מִכְסָּה
וְחִטָּה סְמִיכֵין הָיוּ עִם
יֵשׁוּעַ וְעִם תַּלְמִידֵיהִי
אִתְּהִיוּ הָיוּ צִיר סְנֵאָה
יָאָתוּ בִּתְרָה:

Et annuente, che sedendo egli à tavola in casa di essa Lenti, molti publicani e peccatori sedevano ancor à tavola insieme con l'esso, e così fuare discipoli perche che venivano molti che l'hauuano seguito.

16 וְסַבְדָּה וּפְרִישֵׁי כֹד
הָיוּ אֹהֵי דְלַעַס עִם מִכְסָּה
וְעִם חִטָּה אָמְרוּ לֵת
לְתַלְמִידֵיהִי מִזֵּי עִם
מִכְסָּה וְחִטָּה דְּעַס וְשֵׁתָה:

E gli Scriba Farisei Vedendola mangiare con publicani e peccatori, dicevano a i suoi discipoli. Che vuol dire che ci mangia e bene co i publicani e peccatori?

17 כֹּד שָׁמַע דִּין יֵשׁוּעַ
אָמַר לָהֶון לָמָּה כְּנִיקִין
חֲלִימָא עַל אֲסִינָה אֲלֵנָּה
אִתְּרִין דְּבִישׁ בִּישׁ עֲבִידִין
לֹא אֲהִית דְּאֶקְרָבָה ל
לְדִיקָה אֲלֵהָ לְהִטָּה:

Et cum habendo videret quæstio, discipuli. Quæ est fons fons, non habent? et dicens. Quæ est fons fons? non habent? et dicens. Quæ est fons fons? non habent?

18 תַּלְמִידֵיהִי יוֹחָנָן וְתַלְמִידֵיהִי
דְּבִישֵׁי צִימִין הָיוּ
יָאָתוּ וְאָמְרוּ לָהּ לָמָּה
תַּלְמִידֵיהִי צִימִין וְ
דְּבִישֵׁי צִימִין וְ
תַּלְמִידֵיהִי דִּילָהּ לָמָּה
צִימִין:

Appresso i discipoli di Giouanni e de Farisei digiunauano: e veniano a lui, e diceuano. Perché digiunauano i discipoli di Giouanni e de Farisei, e a tuos discipoli non digiunauano?

19 אָמַר לָהֶון יֵשׁוּעַ לָמָּה
מִסְכָּתִין הִנֵּיהִי דְּגִבְהִי
כִּמְאָה דְּחִתְנָה עֲמִהֶון הִי
דִּצְיִמִין לָמָּה:

Et cum disse loro, I figliuoli de la casa nuptiale possunt egredi, mentre che lo sposo e con loro. digiunare? per tutto il tempo che e con loro fatto lo sposo, non possunt egredi.

15 וַיְהִי בְשֶׁכְּתוֹ בֵּיתוֹ וְרָבִים
בְּעַלֵּי הַמִּכְסִּים וְחִטָּאִים יָשְׁבוּ עִם
יֵשׁוּעַ וְעִם תַּלְמִידָיו כִּי־הָיוּ
רָבִים אֲשֶׁר בָּאוּ אַחֲרָיו:

Y aconteció que estando Iesus à la mesa en casa de el, muchos publicanos y peccadores estaban tambien à la mesa juntamente con Iesus y con sus discipulos: porque auia muchos, y auian lo seguido.

16 וְהַסִּפְרִים וְהַמִּסְכָּרִים
בְּרֹאוֹתָם כִּי אָכַל עִם בְּעַלֵּי
הַמִּכְסִּים וְעִם חִטָּאִים אָמְרוּ
לְתַלְמִידָיו מַה זֶּה אַתְּ בֹּיָעִם בְּעַלֵּי
הַמִּכְסִּים וְעִם חִטָּאִים אֹכֵל
וְשׂוֹתָה:

Y los Escribas y los Phariseos, viendolo comer con los publicanos, y con los peccadores, dixeron à sus discipulos, Que es que vuestro Maestro come y beue con los publicanos y con los peccadores?

17 וַיִּשְׁמַע יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם
הַכֹּדִים לֹא יִצְטָרְכוּ לְרוֹפֵא
כִּי־אֵם הַחוֹלִים לֹא בָאֲתִי לְקַדָּה
אֶת צְדִיקִים כִּי־אֵם אֶת
חִטָּאִים לְהַעֲוִיבָה:

Y oyendolo Iesus, dize les. Los sanos no tienen necesidad de medico, mas los que tienen mal. No he venido à llamar los justos, mas los peccadores à penitencia.

18 וְתַלְמִידֵי יוֹחָנָן וְתַלְמִידֵי
מִסְכָּרִים צִימִים הָיוּ וְכֵן
וְאָמְרוּ לוֹ וְלָמָּה תַּלְמִידֵי יוֹחָנָן
וּמִסְכָּרִים צִימִים וְתַלְמִידֵי
אֵינֶם צִימִים:

Y los Discipulos de Ioan, y los de los Phariseos ayunauan, y vienen, y dicenle. Porque los discipulos de Ioan, y los de los Phariseos ayunan: y tus Discipulos no ayunan?

19 וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ לֹא יוֹכְלוּ
לְצוֹם בְּגִי הַחֲתָן בְּעוֹדָהּ יֵשׁ
הַחֲתָן אִתָּם בְּכִמְיָה הָעֵת יֵשׁ
אִתָּם הַחֲתָן לֹא יוֹכְלוּ לְצוֹם:

Y Iesus les dize. Pueden ayunar los que son de bodas, quando el Esposo esta con ellos. Entretanto que tienen consigo al Esposo no pueden ayunar.

15. Καὶ ὄχλος ἐστὶν τοῦ μαθητῆ-
σαι αὐτοῦ καὶ τῶν ἱερέων αὐτοῦ, καὶ
πολλοὶ πλῆθος καὶ ἁμαρτωλοὶ συ-
ναχθέντες τῷ Ἰησοῦ, καὶ τῇ μητρὶ
αὐτοῦ καὶ ἡσασαν γὰρ πολλοὶ, καὶ
ἡσυχάζουσιν αὐτῷ.

Et adiuuat comme Iesus estoit à ta-
ble en la maison d'icelui, que pluri. ut
peagers & gens de mauuaise vie se re-
rent aussi à table avec Iesus & ses dis-
ciples: car il y en auoit beaucoup qui pa-
reillement l'appoyent lui.

16. Καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ
Φαρισαῖοι ἰδόντες αὐτὸν ἐδίδοντο
μὴ τίς πλῆθος καὶ ἁμαρτωλοῦ.
ἔλεγον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, τί ἔτι
μὴ τίς πλῆθος καὶ ἁμαρτωλοῦ
ἐδίδουσι ποιεῖν.

Dont les scribes & Pharisees vo-
ysant qu'il mangeoit avec les peagers &
gens de mauuaise vie, disoyent à les dis-
ciples. Pourquoi mange-t-il & boit avec
les peagers & mal viuans?

17. Καὶ ἀκούσας οἱ Ἰησοῦς, λέγει
αὐτοῖς. ὁ ἰσχυρὸς οὐ χρῆται ἰατροῦ,
ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες
οὐκ ἔχουσιν ἰατροῦ διὰ τοῦτο, ἀλλὰ
ἁμαρτωλοὺς ἐν μετανοίᾳ.

Et Iesus ayant entendu cela, leur
dit, Ceux qui sont en santé n'ont be-
soin de medecin: mais ceux qui se por-
tent mal: se ne l'ont point venu pour ap-
pre et les iustes, mais les pecheurs, à re-
pentance.

18. Καὶ ἦσαν οἱ μαθηταὶ Ἰωάν-
νου, καὶ οἱ τῶν Φαρισαίων ἡσυχάζοντες
καὶ ἔχοντες, καὶ λέγουσιν αὐτῷ.
Διὰ τί οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου, καὶ οἱ
τῶν Φαρισαίων ἡσυχάζουσιν, οἱ δὲ οἱ
μαθηταὶ οὐ ἡσυχάζουσιν.

Or les disciples de Iehan & des Pha-
riseens iusnoyent: lesquels vindrent
vers lui, & lui dirent, Pourquoi ius-
noent les disciples de Iehan & des Pha-
riseens: mais tes disciples ne iusnent
point?

19. Καὶ εἰπὺν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, μή
δύναται οἱ υἱοὶ τοῦ Φαδῶ, ἐν
ᾧ ὁ συμφύσιος αὐτῶν ἐστὶν, ἡσυχ-
άζει. Ὅσοι γάρ ἐσιν μετ' ἐαυτῶν ἔχον-
τες τὸν συμφύσιον, οὐ δύναται ἡσυχ-
άζειν.

Et Iesus leur respondit, Les gens
des nopces peuvent-ils iusner pendant
que le nouueau marié est avec eux?
durant le temps qu'ils ont le nouueau
marié avec eux, ils ne peuvent iusner.

15. Et factum est: cum accumberet in domo illius: multi publicani & peccatores simul discumbebant cū Iesū & discipulis eius, erant enim multi qui & sequebantur eum.

And it came to passe, as Jesus sat
at table in his house, many Publica-
nes and sinners sat at table also with
Jesus, and his disciples : for there were
many that followed him.

16. Et Scribæ & Pharisæi
videntes quia manducaret
cum publicanis & peccato-
ribus, dicebant discipulis e-
ius, Quare cum publicanis
& peccatoribus manducat
& bibit magister vester?

And when the Scribes and Pharisees jare him ear with the Publicanes and sinners: they said unto him disciples how is it that wee eat and drinke with Publicanes and sinners?

17 Hoc audito Iesus ait il-
lis, Non necesse habent sani,
medico : sed qui malè ha-
bent, non enim veni vocare
iustos, sed peccatores.

Some when Jesus heard it, he said unto them, The whole have no need of the physician, but the sick. I came not to call the righteous, but the sinners to repentance.

18. Eterant discipuli Iohannis & Pharisei ieiunantes: & veniunt, & dicunt illi, Quare discipuli Iohannis & Phariseorum ieiunant: tui autem discipuli non ieiunant?

And the disciples of John / and the Pharisees did fast / and came and said unto him / Why doe the disciples of John and of the Pharisees fast / and thy disciples fast not ?

19. **E**rat illis Iesus, Nunquid possunt filii nuptiarum quamdiu sponsus cum illis est, ieiunare? Quanto tempore habet secum sponsum, non possunt ieiunare.

And Jesus said unto them / Can the children of the marriage chamber fast / whilst the bridegroom is with them / as long as they have the bridegroom with them / they can not fast.

15. Vnd es begab sich / da er zu tisch
saß inn seinem Hause / saßen sich vil
zölnier vnd Sünder zu tisch mit Jesu
vnd seinen Jüngern / denn ihrer war
vil / die ihm nachfolgten.

De det hende sig/ der hand sad til Wordj i hans
 Huus/ da sette mange Tolbere oc Svindere sig til tordj
 met Jhesu oc hans Disciple/ Thi ar de vaare mange
 som effterfulde hannem.

16. Vnd die Schriftgelehrten vnd
Phariseer / da sie sahen / daß er mit
den zöllnern vnd Sündern aß /
sprach sie zu seinen Jüngern: war-
umb ißet vnd trincket er mit den zöl-
lern vnd Sündern?

Och der de Scrifteloge oe Phariseer faaet a hand
oed met Zoldere oe Syn dere/da faade de til hans Dis-
ciple / Hui edet oc ducler hand met Zoldere oe Syn
dere.

17. Da das Jesus höret / sprach er zu jnen: Die starcken dörrffen keines Arztes / sondern die kranken. Ich bin kommen zu ruffen den Sündern zur buße / vnd nicht den Gerechten.

Der Ihesus der hørde / sagde hand til dem. De
stercke hanue maen Løge behoff / men de Stuge. Ien
er kommen at kalde Syndere til bedring / er icke de Re.
jerdige.

18. Vnd die Jünger Johannis vnd der Pharisæer fasteten vil/ vnd es kamen etliche/die sprachen zu ihm: Warum fasten die Jünger Johannis vnd der Pharisæer / vnd deine Jünger fasten nicht?

De Iohannes Disciple oc Phariseernis fastede
meget/ De der tomme nogte/ de sagde til hannem/ Hu-
or faare faste Iohannis Disciple oc Phariseernis/
och dine Disciple fastede.

19. Und Jesus sprach zu ihnen: Wie können die Hochzeitleute fasten/ die weil der Bräutigam bei ihnen ist? Also lange der Bräutigam bei ihnen ist/ können sie nicht fasten.

De Xhesus saade til dem. Huorledis kunde I
lucks sofskens faste / den stund Brudgommen er hos
dem? Saa lenge som Brudgommen er hos dem? kun
de de ick faste.

16. D štalo se / tedaj sedel za
stolem v domu gebo / mruv
zgeronij a tagnij hriščinico
ipolu sedel s nim a s Bred-
nijengeho / nebo bilo mnogo
tečh ktečh / Ali ja nim.

I przysłało się goy siedział w
 domu tego / gdzie też mieszkało
 wiele celantow i grzesznych i polu
 z Jezulem / y ze zwolennikami tego /
 bo ich wiele było którzy za nim
 szli.

16. Běstěš paš a Záhoničen
widauce / Šby g:ol szczwón:
ni a tagnomi hčnyšnišy / ře-
kū Běstnyškām jcho: Proč a
szczwónni a tagnomi hčnyšnišy
ky jn a pige Wšst wšsoš

Agdy wyzrecl inancow chelowie
w szarych szowcie i z iadli z celnicz w
grzesznictwie i z iadli do zwolewnictwa
ie, Coz to iest i z celnicz y z grze-
sznicz i y pnie?

17. To vslyssaw Bežijsk / řekl
gim: Nepotřebuji žádných
lékařů / ale nemocných: neboť
gšem nepřítel volati spraved-
livých / ale hříšných ku po-
řán.

Tho gdy wylszel Jezus / rzec
 do nich / Ci krózy są zdrowi nie
 potrzebują lekarzów / Ale ci krózy
 są / i le maza / Nie przyszedłem
 abych zdrowiał sprawnie /
 Ale grzeszących tu wskazać.

1. Kdýž pak Vědomým Janovi a Zákonickým posílí se v přístli a četli genu: Proč Vědomým Janovi a Zákonickým posílí se ale twogi Vědomým se neposílí?

A zwoleńnicy Janowi y Sáro-
czy yscy podali / A przyszedszy
mówili do niego / Przecież zwo-
leńnicy Janowi y Sároczy yscy na-
stęzają / A zwoleńnicy nie
poszczą

19. Wesslgim Gessiso: Dwa:
li mohau Synowe Swatby
poslu se/ dokudž gest o nuni
Zenich? Dokawadž magij o
sebau Zenicha/ nemohau se po:
stiti.

Łe dy do nich rzekł Je su s/ Za te
mo ga synowie ob lu bie nio w i
ten z ą s po ść po ść/ prze ci d i te st
ob lu bie nie c z po ść z so ba ob lu
bie nio c m ą z/ nie mo ga c po ść c.

ואתה דין יומתה
 למא דאשתקל חתנה
 מנהון קורין יצמון בהו
 יומתה

Ma l'ammiraglio dice che la sposa sarà col loro, e allora desinavamo in quei giorni.

[illegible]

Similmente meno esce uno pezzo
di carne umana in un collare. ovc. cio.
altre menti quel pezzo umano messo per
supplemento senza parte reale vecchio, e
falsificato colla perfezione.

[illegible]

Ne alimne mette il vin nuovo nei
barili vecchi e si deteriorano i vini nuovi
perchè se si mettono in barili vecchi
dell'anno scorso non si può più
scrivere migliore barile nuovo.

23 וְהָיָא דְבִי אֶחָד יִסְמָךְ
בְּשִׁמְתָא מִיָּת דְּרַגְלָא ת
תְּרַמְדִּינִי מִתְּלִיכִין הָיוּ
יִסְמָךְ שְׂמֵלָה

Et avvenne che egli passava un giorno di Sabbato per le strade. E a suo dispetto nel camminare cominciarono a fuciliere de le spiehe.

24. ואמרין לה ברישא
הוי מנח עבדן בשפתא
מדם ולא שליט:

Es è Farosè gli dissero, Esca, perchè fanno egli in giorno di Sabato quello che non è lecito?

25. אמר להם וישוץ לא
מפניהם קריתו מנג
עבר דוד פד אספה
נכבן הו נדעמה:

Et egli disse loro, Non havete voi mai letto ciò che se. e David quando li ha, si fognò, e tenebbe fame esse e quei che erano con esso lui?

20 וְיָמִים בָּלָזִם אֲשֶׁר יִנְשֵׂא
מֵהֶם הַחֵתוּר וְהָיָה יְצִימוֹ בְּיָמִים
הָאֵלֶּה :

Mas vendrán dias, quando el Esposo sera quitado de ellos: y entonce, en aquellos dias ayunarán.

וַיֹּאשׁ לֹא יִשְׁלַח חֲתִיכָת בְּגָד
הַפָּסוּל עַל־שִׁמְלָה יִשְׁנָה כִּי—
יֵשֶׁנָּה מִלִּוְנָהּ הַחֲדָשׁ מִיָּשָׁן וּבִדְקוֹ
רָע מִקֶּדֶם יִהְיֶה :

Nadie echa remiendo de panno rezio en vestido viejo: de otra manera el mismo remiendo nuevo tira del viejo, y hazese peor rotura. .

22 וְאִישׁ לֹא יִשְׁלַח בֵּן חֲדָשׁ
בְּנִמְנוּחַת בָּלִיִּים בֶּן יִשְׁבַּר בֵּן
הַחֲדָשׁ אֶת—גִּמְנוּחַת זָכָן יִשְׁבַּר
וְגִמְנוּחַת יֹאבֶדוֹף כִּי־אֵלִים בֵּן חֲדָשׁ
בְּנִמְנוּחַת חֲדָשִׁים יִשְׁלַח :

Ni nadie echa vino nuevo en odres viejos: de otra manera el vino nuevo rompe los odres, y derramase el vino, y los odres se pierden: mas el vino nuevo en odres nuevos se ha de echar.

25 וַיְהִי כֵּן אֲשֶׁר זָכַר בְּעֻבְיוֹת
בְּנוֹוֵעִים וַיַּחֲלוּ תַלְמִידָיו לְהַלֵּךְ
אֶת—הַדֶּגֶר וַיִּקְטְבוּ מִלֵּילוֹת
בִּידֵיהֶם :

Y aconteció que pasando el otra vez por los sembrados en sabbado : sus Discipulos andando comenzaron á arrancar espigas.

24 וְהַמִּכְדָּשִׁים אָמְרוּ לוֹ רְאֵה
מָה עָשִׂים בַּשָּׁבֶת אֲשֶׁר לֹא שׁוּהָ
לָהֶם :

Entonces los Phariseos le dixerõ, He aquí, porque hazen tus Discipulos en Sabbado lo que no es licito?

25 וְהָיָה אָמַר לָהֶם הֵלֵךְ
בִּלְמִיכָם קִרְאתָם מָה עָשָׂה דָּוִד
כְּאִשֶּׁר הָיָה צִרְכּוֹ וְרָעַב הוּא
וְאִשֶּׁר אָמַר :

Y el les dixo, Nunca leystes que hizo Dauid quando tuvo necesidad, y vuo hambre, el y los que estauan con el?

20. Ἐλθόντων ἡ ἡμέρα, ἔ-
ττω ἀπερὶ αὐτῶν αὐτοῖς ὁ νομφίας,
καὶ πρὸς τὴν ἐστὺς αὐτοῖς ἐς ἐκεῖταις πρὸς
ἡμερᾶς.

Mais les jours viendront que le nouveau marie leur sera ôté, & adonc ils rumberont en ces jours-là.

21. Καὶ ἔδωκε ὁπλοῦν ῥά-
 κους ἀγαφου ὁπλοῦν ὅτι ἰ-
 ματίον περ αὐτῶν ἐν μὴ, ἀλλ' ἐν τῷ
 πλοῦν αὐτῶν τὸ κατὰ τὰ πη-
 λαῖον, καὶ χεῖρον σχίσμα γινώσκ.

Ainsi nul ne soud une piece de drap
esqu'à un vieil vêlement ; autrement
la piece au drap neuf, qui a été mise
pour remplace, emporte la piece du
drap vieux, & la remplace en sa place.

22. Καὶ ἡ θεία Βασιλίσσα ἐπεὶ εὗρε τοὺς
αἰσχυροὺς πεπλημένους ἱερῆς καὶ ῥήματος
ἐν τοῖς τοῦτον ἀποστόλοις, καὶ ὁ
ἐκείνη ἐκχαίτης καὶ οἰκίσκῃ, ὡς
λαοῦ τῆς ἐκείνης ἐπὶ τοὺς ἀποστόλους
καὶ τοὺς βασιλεῖς.

Parcillement nul ne met le vin nouveau en vieux quaires : autrement le vin nouveau rompt les quaires, & le vin s'espand, & les quaires se perdent : mais le vin nouveau doit estre mis en quaires neufs.

23. Καὶ ἐξήλθε τὸ πρῶτον αὐτὸς ἐν τῇ συνέθεσιν τοῦ ἁγίου πνεύματος, καὶ ἤρξατο ἐκμετρεῖν ἐδὲν ποταμὸν πολλοῦς τῶν σοφῶν.

Et aduint comme il passoit vn iour de Sabbat parmi les biens, que les disciples en cheminant se priurent a arracher & frayer des espiques.

24. Καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἔλεγον αὐ-
τον, ὅτι τί ποιεῖς ἐν ταῖς σάββασιν,
ὅτι σὺ ἐργάζῃ.

Adonc les Pharisiens lui dirent, Regarde, pourquoi font-ils ce qui n'est loisible des Sabbats.

25. Καὶ αὐτὸς ἔλεγε αὐτοῖς· ἄρα
 περὶ αὐτοῦ γινώσκει τί ἐποίησεν δαυὶδ,
 ὃν χρεῖον ἔσχι. καὶ ἐπὶ αὐτοῖς
 αὐτοὶ μετ' αὐτῶν.

Mais il leur dit, Ne leussiez vous jamais ce que fit David quand il eut nécessité & qu'il eut faim, lui & ceux qui estoient avec lui?

20. Venient autem dies cum auferetur ab eis sponsus: & tunc ieiunabunt in illis diebus.

But the dayes will come when the bridegome shall be taken from them and then shall they fast in those dayes.

21. Nemo assumentum panni rudis assuit vestimento veteri: alioquin aufert supplementum novum a veteri, & maior scissura fit.

Also no man seweth a piece of new cloth in an olde garment: for else the new piece taketh away the filling from the olde: and the breach is worse.

22. Et nemo mittit vinum novum in utres veteres: alioquin dirumpit vinum utres, & vinum effundetur, & utres peribunt, sed vinum novum in utres novos mitti debet.

Likewise no man putteth new wine into olde vessels: for else the new wine breaketh the vessels: and the wine runneth out: and the vessels are lost but new wine must be put into new vessels.

23. Et factum est iterum cum sabbathis ambularet per sara, & discipuli eius ceperunt progredi & vellere spicas.

And it came to passe as hee went through the corne on the Sabbath day: that his disciples as they went on their way: began to plucke the eares of corne.

24. Pharisei autem dicebant ei, Ecce, quid faciunt (discipuli tui) sabbathis quod non licet.

And the Pharisees said unto him Behold, what doe they on the Sabbath day, that which is not lawfull?

25. Et ait illis, Nunquam legis quid fecerit David, quando necessitatem habuit & esuruit ipse & qui cum eo erant?

And he saide to them, Have ye never read what David did, when he had neede: and was an hungred: both he, and they that were with him?

20. Es wirdt aber die zeit kommen/ daß der Breutigam von ihnen genommen wirdt/ denn werden sie fasten.

Wen den eid stal komme/ auch Brudgommen stal tagis fra dem. Da stulde de faste.

21. Niemand flicket einen Lappen von neuem tuch an ein alt kleid/ denn der neue Lappe reisset doch vom alten/ vnd der riß wird erger.

Engen do der te gammele kleide mer en stude aff nye kleide/ Thi den ny klud rissus dog aff der gamle/ oc Dieffuen bliffuer verre.

22. Vnd niemand fasset Most in alte Schleuche/ anders zureisset der Most die Schleuche/ vnd der Wein wird verschüttet/ vnd die Schleuche kommen vmb/ Sondern man soll Most in neue Schleuche fassen.

De ingen lader Most i gamle Blaster/ Ellers rissier Mosten slasterne sender/ och Binen spildis/ och slasterne forderffus/ Wen mand stal lade Most i ny laster.

23. Vnd es begab sich/ da er wandelte am Sabbath durch die Saat/ vnd seine Jünger zogen an/ in dem sie giengen/ Ehern außzuraffen.

De der hende sig/ der de vandrede om Sabbathen gennem sarden/ oc hans Disciple begynter i der de ginge/ at plocke ar aff.

24. Vnd die Phariseer sprachen zu ihm: Siehe zu/ was thun deine Jünger am Sabbath/ das nicht recht ist?

De Phariseerne sagde til hannem/ See til/ hvad gøre dine Disciple om Sabbathen/ som icke er ret:

25. Vnd er sprach zu ihnen: Habt ihr nie gelesen/ was David that/ da es ihm not war/ vnd ihn hungerte/ sampt denen die bey ihm waren?

De hand saadent dem/ Haffue i icke læst/ hvad David gjorde/ der hand haffde der behoff/ oc hannem hungrede mer dem/ som vaare hos hannem?

20. Ale přigbavě dnem, kdyžto odpat bude od nich Ženich/ a tehdyž se budou postiti v těch dnech.

Ale přizda časť když od nich odepma oblubenčá/ a tedy bůdouce v ty časť.

21. Nikádně záplaty sukna nově ho nepřislíváť rauchu starému/ ginať oderžena bývá záplata nová od starého/ a věřij díra bývá.

A žádná nie przysława sukna nowego nie solowanego do starego (szary) bo mał onk szufla nowa bęze stare/ y bęwa goršy rospot.

22. Nikádně neměwa Wijn na nově do Sudu starého/ ginať rozputij Wino Sudu a mohlje se/ a Sudové pokazj se: ale Wino nové má lito býti do Sudu nového.

A žádná nie lade nové vino do stare naczynie/ bo inak wine nové rozsadza naczynie y rozlewa se wine/ a naczynie gina. Ale wine nové má býť vlepán do naczynie nového.

23. V stalo se opěť/ když w den Swátečníj šel Ježíš skrze Obilj/ a Učedníky jeho gdauce/ počali vymínati klasy.

Stalo se potom iž w dñch Sábátnj ľudj přez áiane pola/ zvolenni cy jeho idac droga počeli wprýwát klasy.

24. Thedyž Zákoníky křsti genu: Hle Učedníky twosgi proť činj/ což w den Swátečníj nestlujj?

Thedyž křsti Pátemu Zákonu szowie/ Przec o to w Sábátn czynie to co nie słusz?

25. W křsti jim: Nikdoliž gste nečili/ co gest učinil Das w dñ když gest nauzj měl a lačs něl, on y křči, s nim byli?

Don unpowiedził/ Żadnie nigdy nie czynił co uczynił Das w dñ gdy poirabował y gdy był łaczen sam y ci ktorzy z nim byli?

ב

26. אֵיכָנָא עָרָא לְבִיתָהּ
הָאֵלֶּהּ פֶּד אֲבִיתָהּ רַב
פְּהִנָּא וְלַחֲמָא דְּפִתּוּקָהּ
דְּמִרְיָא אָכַל הוּא דְּלָא
שְׁלִיט לְמַאֲכַל אֵלֶּה אִו
לְפִהִנָּא וְיִהֵב אָף לְאֵילָיו
דְּעֻמָּה הִיוּ:

*Come egli entrò ne la casa di Dio al tē-
po d' Abiathar principal Sacerdote e man-
giò i pani de la propofitione, e quado non
era lecito mangiare, fennu ai Sacerdote:
e dettene etiam dā a quelli che erano in
fua compagnia?*

27. וַיֹּאמֶר לְהוֹן דְּשַׁבְּתָהּ
מִטּוֹל פְּרִיגְשָׁא אֲתַפְרִיקָת
וְלֹא הָיָא פֶּד נִשְׂאָה מִטּוֹל
שַׁבְּתָהּ:

*Poi disse loro, El Sabbath è fatto per
l'huomo, e non l'huomo per el Sabbath.*

28. מִכֵּה הוּא הַכִּיל נֶאֱפָה
דְּשַׁבְּתָהּ פְּרִיגְשָׁא וְנִשְׂאָה:

*E per tanto el Figliol de l'huomo è
Signore ancor del Sabbath.*

ג

1. וְעָרָא תוֹבֵב יִשׁוּעַ ל
לְכַנְיִסְתָּהּ וְאִיתָהּ הָיָא הָמָּה
גְּבִרָתָהּ חַד דִּיבִישָׁא אֵיכָנָא:

*Un'altra volta ancora entrò ne la si-
nagoga, e crani un huomo che haueria
vna mano secca.*

2. וַיִּטְרֹנוּ הִיוּ לֵה דָאן מ
מֵאִסְנָה לֵה בְּשַׁבְּתָהּ
יְקַטְרִיגְוִינְהוּ:

*E pomevan mente d'egli lo rifanaua
nel di del Sabbath, per accusarlo.*

3. וַיֹּאמֶר לְהוֹן גְּבִרָתָהּ דִּי
דִּיבִישָׁא אֵיכָנָא קִי
בְּמַצִּיתָהּ:

*Et egli dice à quell'huomo che hauer-
ia la man secca, sta fu nel mezzo.*

4. וַיֹּאמֶר דִּין אָף לְהוֹן ש
שְׁלִיט בְּשַׁבְּתָהּ דְּמִיגְבֵּד
דְּטֵב אִו דְּבִישׁ גִּפְשָׁה
לְמַחֲיוֹ אִו לְמִיכְרָהּ הָיָא
דִּין שְׁתִּיקָיו הָיָא:

*Poi dice à coloro, Egli lecito far be-
ne me purnu de Sabbath, o far male? sal-
uare la persona, o par occiderla? Et effi-
ciò, u. c. 13.*

ב

26. אֵיךְ בָּא אֶל־בֵּית אֱלֹהִים
אֶל־אֲבִיתָהּ (אֲבִימֶלֶךְ)
הִבְהִיךְ וְאִתְּ לֶחֶם הַפָּנִים אָכַל
אֲשֶׁר לֹא שׁוּה לֹו לְאָכַל כִּי־אֵם
לְכַהֲנִים וַיִּתֵּן גַּם לְאֵלֶּה אֲשֶׁר
אִתּוֹ הָיוּ:

*Como entró en la Casa de Dios, siendo Abi-
athar Pontifice, y comió los panes de la Proposi-
cion de los quales no es licito comer sino a los
Sacerdotes, y aun dio a los que estauan consigo?*

27. וַיֹּאמֶר לָחֶם הַשַּׁבָּת הִיתָהּ
בְּעֵבֹד הָאָדָם וְאָדָם לֹא בְּעֵבֹד
הַשַּׁבָּת:

*Dixoles tambien, El Sabbado por causa del
hombre es hecho no el hombre por causa del Sab-
bado.*

28. לָלוֹן בְּן־הָאָדָם יֵשׁ אֲדוֹן
הַשַּׁבָּת:

*Ansi que el Hijo del Hombre Seniores aun
del Sabbado.*

ג

1. וַעֲזָרָנוּ בָּא אֶל־חֲקֵהָל יְהוּדִי
שֵׁם אָדָם אֲשֶׁר לוֹ יָד יְבִישָׁה:

*Y otra vez entró en la Synoga: y auia alli vn
hombre que tenia vna mano secca:*

2. וַיִּטְרוּהוּ אֵם בְּשַׁבְּתוֹת יִרְפָּא
אֲשֶׁר יִלְשִׁינוּהוּ:

*Y affechauanlo, si en Sabbado lo sanaria, pa-
ra accusarlo.*

3. וַיֹּאמֶר לְאֶנּוּשׁ אֲשֶׁר הָיָה לוֹ
יָד יְבִישָׁה קוּם בְּתוֹךְ:

*Entonces dixo al hombre que tenia la mano
secca, leuantate en medio.*

4. וַיֹּאמֶר לָחֶם חַיִּשׁ כֵּן לְהִיטִיב
בְּשַׁבָּת אִו לְהַרְעֵ לְהוֹשִׁיעַ גִּפְשָׁה
אִו לְהַרְגֵּ וְהַמָּה הַהִדִּישׁוּ:

*Y dizeles, Es licito hazer bien en Sabbados,
o hazer mal? saluar la persona, o matarla? Mas
ellos callauan.*

β.

26. Πῶς ἐσθλῆθεν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ
θεοῦ ὡς ἐπὶ Ἀβιαθάρ τῷ δὲ ξυμμεριωτῇ
καὶ τοῖς ἁρτοῦς τῆς προποσitions ἡ
φαρῆς, οὗς οὐκ ἔστι φαγοῖσι μα-
λοῖς ἀρεῦσι καὶ ἰδοὺ καὶ τοῖς πᾶσι
αὐτοῖς ἔδωκεν.

*Comment il entra en la maison de
Dieu, au temps d' Abiathar principal
Sacrificateur, & mangea les pains de
propofition, qu'il n' estoit loisible de
manger liuon aux Sacrificateurs? & en
donna ausi à ceux qui estoient avec
lui.*

27. Καὶ ἐλεῖξεν αὐτοῖς, τὸ σαββα-
τὸν εἰς τὸ ἄνθρωπον ἐγγύῃ, ἢ ὅ
ἄνθρωπος εἰς τὸ σαββατὸν.

*Puis il leur dit, Le Sabbath est fait
pour l'homme, & non point l'homme
pour le Sabbath.*

28. Ὡς τοῦ κυρίου ἐστὶ ὁ υἱὸς τοῦ
ανθρώπου καὶ ὁ σαββατὸν.

*Par ainsi le Fils de l'homme est
Seigneur ausi du Sabbath.*

Κ Ε Φ Α Λ. γ'. 3.

1. Καὶ εἰσέλθῃ πάλιν εἰς τὴν συ-
ναγωγὴν καὶ ἰὼν ὅπισ' αὐ-
τοῦ εἰς ἑξῆς ἑκατόμηνον ἔχων τὴν
χείρα.

*Puis il entra derechef, en la syna-
gogue, & là estoit vn homme qui auoit
la main seche.*

2. Καὶ παρατήρουσιν αὐτὸν εἰ τῆς
σάββατος θρονοῦσιν αὐτὸν, ἢ κα-
ταπαρήσονται αὐτὸν.

*Et ils prenoient garde sur lui, pour
voir si il le gueriroit au Sabbath, afin
qu' ils le accusassent.*

3. Καὶ λέγει τῷ ἀνθρώπῳ τῷ
ἐξῆς ἑκατόμηνον ἔχοντι τὴν χεῖρα,
ἐλθέτω εἰς τὸ μέσον.

*Lors il dit à l'homme qui auoit
la main seche. Leue-toi en place.*

4. Καὶ λέγει αὐτοῖς ἔστι τοῖς
σαββάτοις ἀγαθὸν ποιῆσαι, ἢ κακοποι-
ῆσαι; ψυχὴν σῶσαι, ἢ δολοκτενεῖν;
οἱ δὲ ἥσυχοντο.

*Puis il leur dit, Est il loisible de
bien faire es Sabbats, ou de mal faire?
de sauuer vne personne, ou de la tuer?
mais ils se turent.*

CAP. II.

26. Quomodo introiuit in domum Dei sub Abiathar principe sacerdotum, & panes propositionis manducauit, quos non licebat manducare, nisi sacerdotibus, & dedit eis qui cum eo erant?

Howe he went into the house of God; in the charge of Abiathar the hie Priest; and did eate the shew bread; which were not lawfull to eate; but for the Priests; and gaue also to them which were with him.

27. Et dicebat eis, Sabbathum propter hominem factum est: & non homo propter sabbathum.

And he said to them; The Sabbath was made for man; and not man for the Sabbath.

28. Itaque Dominus est filius hominis, etiam sabbathi.

Wherefore the Sonne of man is Lorde euen of the Sabbath.

CAP. III.

ET introiuit iterum in synagogam, & erat ibi homo habens manum aridam.

And he entred againe into the Synagogue; and there was a man which had a withered hand.

2. Et observabant eum si sabbathis curaret: ut accusarent illum.

And they watched him; whether he would heale him on the Sabbath day; that they might accuse him.

3. Et ait homini habenti manum aridam, Surge in medium.

Then he saide vnto the man which had a withered hande; Arise; stand forth in the middes.

4. Et dicit eis, Licet sabbathis benefacere, an male? animam salvam facere, an perdere? At illi tacebant.

And he said to them; It is lawfull to do a good dede on the Sabbath day; or to euill? to saue the life; or to kill? But they helde their peace.

Das II. Capitel.

26. Wie er gieng in das hauss Gottes / zur zeit Abiathar des Hohen Priesters / vnd ass die Schaubrodt / die niemand dorffte essen den die Priester / vnd er gab sie auch denen / die bey ihm waren.

Howe he hand gief; Guds Hush / vdi Abiathars den hpperste Prestis and / oc oed Stuebrodene / som ingen torde orde / vden Presterne / De hand gaff oc saa dem der aff / som vaare hoff hannem.

27. Vnd er sprach zu ihnen: Der Sabbath ist vmb des Menschen willen gemacht / vnd nicht der Mensch vmb des Sabbaths willen.

De hand sagde til dem / Sabbathen er gjort for Menniskens skyld / De icke Mennisten for Sabbathens skyld.

28. So ist des Menschen Sohn ein HERR auch des Sabbaths.

Saa er Menniskens Son en HERR / oc saa ffuer Sabbathen.

Das III. Capitel.

VND er gieng abermal in die Schule. Vnd es war da ein Mensch / der hatte eine verdorrete Hand.

De hand gief atters Scholen / De der vaare it Menniste / som hadde en visken haand.

2. Vnd sie hielten auff ihn / ob er auch am Sabbath ihn heilen wuerde / auff das sie eine sache zu ihm hetten.

De de toge vare paa hannem / om hand oc visde helbrede hannem paa Sabbathen / Paa det de kunde haaffue sag til hannem.

3. Vnder sprach zu dem Menschen mit der verdorreten hand: Tritt herfür.

De hand sagde til der Menniste med den viske haand / Trin hid frem.

4. Vnd er sprach zu ihnen: Soll man am Sabbath guts thun / oder böses thun? Das leben erhalten / oder tödten? Sie aber schwiegen stille.

De hand sagde til dem / Skal mand gøre gaar om Sabbathen / eller gøre ont? opholde lifuit / eller sla thiel? Men de taagde stille.

Kapitola I.

26. - Kterak vsšel do Domu Božího / za Abiathara kněze kněžského / v gosl chleby posvátné / kterýchžto neslúšťas lo ghlí / gedině samým kněží / a dal y těm kterýchžto s nim byli.

To test / Jaso vs edfy do Domu Božego za Abiathara kněze kněžského / v gosl chleby posvátné / kterýchžto sic nie goslužilo icke / tedno kněplanom / a dal wal y tymcoz ním byli.

27. V pravši gim - Den Sváteční pro člověka učiněn jest / a ne člověk pro den Sváteční.

Atemo im poviednia / Svěť bít cívčynion jest dla človiečká / a nie človiečká dla Svěťbát.

28. Protož Syn člověka Pán jest také y dne Svátečního.

Ataf jest Syn človiečsky jest - hč Pánem Svěťbát.

Kapitola III.

2. Chdny vsšel opět do Synagogy / a byl tu člověk magerufu vchlau.

2. vsšel do Synagogy / a byl tu člověk magerufu vchlau.

2. V stěží ho / vzdramil by gen w Den Sváteční / aby ho obžalovali.

Edy go pilnowá it ic slby go w Svěťbát vždrowil / aby go obžalowali.

3. V řeči tomu Člověku / kterýchž měl vchlau Kufu: Vstaň do přostředku.

Křeči tedy človiečkowi má / sacem rěč vchlau / Stan w postředku.

4. V řeči gim: Sluššil w Den Sváteční dobře činní / tili žleť Život zachováti / či li zahubiti? A oni mlčeli.

Křeči do nich / Svěťbát w Svěťbát dobré činní / tili žleť Život zachováti / či li zahubiti? A oni mlčeli.

5 וְחָרָהּ בְּהוֹן בְּחִמְתָּא כֹּד
פְּרִיָּה לָהּ עַל קִשְׁיוֹתָ ל
לְבָהוֹן וְאָמַר לָהּ זָכְרָה
בְּשׁוֹט אֶדְרָ וּבְשֵׁט וְתִקְנָה
אִידָה :

*Allora egli benedici la riguardata à
torno con udegno, contristandosi de la
durezza del cor loro, dice à quell'huo-
mo, Diffendi la tua mano. Et egli la diffen-
se: e così la sua mano gli fu restituita sa-
na come l'altra.*

6 וְנִפְקַד בְּרִישָׁה כֹּד
שְׁעָתָה עִם דְּבִית הִירוּדָם
וּמִלְכָּא גִסְבוּ עֲלֵיהִי אִיכְכָּה
הִיּוֹבְרוֹנִיָּה :

*Onde à l'entrée d'être fuere, fecer sub-
bito confilio con gli Herodianos contra di
lui, per me farlo à morte.*

7 וְיֵשׁוּעַ עִם תַּלְמִידוֹהִי
אוֹל לָהּ לֹות יִמָּה וְעִמָּה
סְגִיָּה מִן גִּלְיָלָה נִקְפָּה
וּבִין יְהוּדָה :

*Ma Iesus insieme co i suoi discipoli si
ritiro verso il mare: et una gran multi-
tudine lo seguì da la Galilea e da la Giu-
dea.*

8 וּבִין אֵירֻשָׁלַם וּבִין
אֲדוּם וּבִין עֲבָדָה הִירוּדָן
וּבִין צִיר וּבִין בִּיְדֵן פְּגִישָׁה
סְגִיָּה דְשִׁמְעֵי הוּוּ כֹד
דְּעֵבֶד אֶתְּו לֹותָה :

*E da Ierusalem, e da l'Idumea, e da
la parte de la del Giordano. Et una gran
multitudine di quella che habbimano in-
torno a Tyro et a Sidone, hauendo udite
le cose che faceua, vennero a lui.*

9 וְאָמַר לְתַלְמִידוֹהִי ד
דִּיקָרְבוּן לָהּ סְפִיגְתָּא מְטוֹל
כְּנִישָׁה דְּלֹא יִחַכְמוּנִיָּה :

*Onde egli comandò à i suoi discipoli
che gli fosse sempre presta una mannicella,
per capir de la turba. et iohc non lo
stringesseno.*

10 סְגִיָּה צִיר מֵאֲסָה
הוּא עֲדִמָּה הִיּוֹוֹן גִּבְלִין
עֲלֵיהִי מְטוֹל דִּיקָרְבוּן לָהּ :

*Imperocche egli n'hauena guariti mol-
ti, in modo che tutti quelli ch' erano afflic-
ti, si gli gettano addosso per toccarlo.*

11 וְאֵילִין דְּאִית הִי לָהּ
מִחוּרָה דְּרוּחָה סְנִיפְתָּה
מִמָּה וְחִוְאָהִי גִבְלִין הִי
וְתַעֲיוֹ וְאָמַרְוּ אִתָּה הִי
כֹד דְּאֵלֵהִי :

*Egli tirati i demoni come l'hauemano
ceduto, si di spiritumano immundo, dicen-
do, Tu es il filius dei.*

5 וַיִּבְיָטוּם מִסְבִּיב בְּחִמְתָּהּ
וַיִּשְׁתַּחֲוֶה עַל־כֹּהֶל לְבָבָהֶם וַיֹּאמְרוּ
אֶל־הָאִישׁ הַזֶּה אַתָּה יֵשׁוּעַ
וַחֲשָׁב יְדוֹ בְּדִיָּתָה כְּמוֹ הָאֲחֵרִת :

*Y mirandolos enderredor con enojo, con-
dolescíendose de la ceguedad de su corazón, dice
al hombre, Estiende tu mano. Y estendió la: y su
mano fue restituyda sana como la otra.*

6 וַיֵּצְאוּ הַמִּפְרָשִׁים בְּתָאֵם
וְעִם עֲבָדֵי הִירוּדָם נוֹעֲצוּ עֲלָיו
אִיכְכָּה יִאֲבִדוּהִי :

*Entonces saliendo los Phariseos, tomaron
consejo con los Herodianos contra el, para ma-
rcarlo:*

7 וַיֵּסֶר יֵשׁוּעַ עִם תַּלְמִידָיו אֶל־
הַיָּם וְעִם רַב מַגְלִיל בָּאוּ אַחֲרָיו
וּבִיהוּדָה :

*Mas Iesus se apartó à la mar con sus Disci-
pulos: y siguióle gran multitud de Galilea, y de
Iudea.*

8 וּבִמִּירוּשָׁלַם וּבִמֵּאדוּם וּבִמְעַבְרָה
הִירוּדוֹן וּבְצִדוֹן עִם רַב
כְּשִׁמְעָם בְּמָה עָשָׂה בָּאוּ אֵלָיו :

*Y de Ierusalem, y de Idumea, y de la otra
parte de Iordan, y de los que moran arredor de
Tyro y de Sidon, grande multitud, oyendo quan
grandes cosas hazia, vinieron à el.*

9 וַיֹּאמֶר לְתַלְמִידָיו לְהִקְרִיב
אֵלָיו אֲנִיָּה בְּעֵבֶר הָעָם בִּין־
יְהוּדָה :

*Y dixo à sus Discipulos que la navezilla le
estuuiesse siempre apercebida por causa de la co-
panna, porque no lo opprimiesen.*

10 בִּיְרֵבָה לְרַבִּים כֹּד אִישׁ
יָבֹלוּ עָלָיו לְהִגִּיעַ בּוֹ כָּל אִישׁ
נִגַּע לְמַט :

*Porque auia sanado à muchos, de tal mane-
ra que cayan sobre el quantos tenían plagas.*

11 וְרוּחֹת טְמֵאוֹת אֵם דְּאִוְהִי
נִבְּלוּ לְפָנָיו וַחֲזַקוּ לְאָמַר בִּי אַתָּה
בְּרֵאֵלֵהִים הוּא :

*Y los espíritus immundos, en viendolo, se
prostraban delante de el, y dauan bozes diciendo,
Tu eres el Hijo de Dios.*

ג.

5. Καὶ ἐβίβλησαν αὐτὸν ἀ-
λὺς μετ' ὀργῆς, συλλυπούμενος δὲ τὴν
καρδίαν αὐτοῦ, λέγον-
τες αὐτῷ ὁ ἰσχυρὸς, ἐκτίστον τὸν χεῖρά
σου καὶ ἐξέτετε, καὶ δοτακατεστή
ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὡς ἡ ἄλλη.

*Adonc les regardant à l'entouron
avec indignation, & pareillement mar-
ri del'endurcissement de leur cœur, il
dit au personnage, Esten ta main. Et il
l'estendit: & la main fut rendue saine
comme l'autre.*

6. Καὶ ἐξελθόντες αἱ Φαρισαῖοι,
ἀθήτως μετ' αὐτοῦ ἡρῶδιανος συμβί-
λοι ἐπίσταν κατ' αὐτῶ, ὅπως αὐ-
τὸν δοταλευσιν.

*Lors les Pharisiens estans sortis,
consultèrent avec les Herodians à l'en-
contre de lui, comment ils le feroient
perir.*

7. Καὶ ὁ ἰησοῦς ἀναχωρήσας μετ' αὐ-
τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς τὴν θάλασσαν,
καὶ πολλοὶ πλεῖστοι δοτὰ τὸ θαλάσσι-
ον ἤκολούθησαν αὐτῷ, καὶ δοτὰ τὸ
ἰαδαίμης.

*Mais Iesus avec ses disciples se re-
tira vers la mer, & grande multitude le
suivoit de Galilee, & de Iudee.*

8. Καὶ δοτὰ ἱεροσολύμοι, καὶ ἀ-
πὸ τῆς ἰδουμαίας, καὶ πέραν τῆ
ἰορδάνης καὶ οἱ περὶ τυρόν καὶ σιδῶ-
να, πολλοὶ καὶ, ἀκούσαντες ὅσα
ἐποίησεν, πρὸς αὐτόν.

*Et de Ierusalem, & d'Idumee, &
de par delà le Iordain. Et de ceux qui
habitoient à l'entouron de Ty & de Si-
don ayans eueu les grandes choses
qu'il faisoit, grande multitude vint de-
vers lui.*

9. Καὶ αὐτὸς πρὸς μαθητῶν αὐτοῦ
ἵνα παροίεσται σπορασπρηθῇ αὐτῷ,
διὰ τὸ ὅχλος, ἵνα μηθ' ἐπιπνέσιν
αὐτόν.

*Et il dit à ses disciples, qu' une pe-
tite navicelle ne bougeât de là, pour lui
seruir, à cause des troups, afin qu' illes
ne l'empresassent.*

10. Πολλοὺς γὰρ ἐθεράπευσεν.
ὥστ' ἐπιπίπτουσιν αὐτῷ, ἵνα αὐτῷ
ἀψώσται, ὅσοι ἔχουσιν μάστιγας.

*Car il en avoit gueri beaucoup,
telement que tous ceux qui estoient
affligés, se iettoient contre lui, afin qu'
ils le couchassent.*

11. Καὶ τὰ πνεύματα τὰ ἀκαθάρ-
τα ὅταν αὐτὸν ἐθεώρουν, σποράσπ-
ησαν αὐτόν, καὶ ἐκραζόντες, λέγοντες, ὅτι
σύ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.

*Et les esprits immunds, quand ils
le voyoyent, se prosternoient devant
lui, & s'escryoient, disant, Tu es le Fils
de Dieu.*

5. Et circumspiciens eos cum ira, contristatus super cecitate cordis eorum, dicit homini, Extende manum tuam. Et extendit: & restituta est manus illi.

Then he looked rounde about on them angrily / mourning also for the hardness of their hearts / and saide to the man / Stretch forth thine hande. And he stretched it out: and his hande was restored / as whole as the other.

6. Exeuntes autem Pharisæi, statim cum Herodianis consilium faciebant adversus eum quomodo eum perderent.

And the Pharisees departed / & straight way gathered a counsell with the Herodians against him / that they might destroy him.

7. Iesus autem cum discipulis suis secessit ad mare: & multa turba à Galilæa & Iudæa secuta est eum.

But Iesus avoided with his disciples to the sea: and a great multitude followed him from Galilee / and from Iudæa.

8. Et ab Ierololymis & ab Idumæa & trans Iordanem, & qui circa Tyrum, & Sidonem, multitudo magna, audientes quæ faciebat, venerunt ad eum.

And from Ierusalem / and from Idumæa / and beyond Jordan: and they that dwelled about Tyrus and Sidon / when they had heard what great things he did: came unto him in great number.

9. Et dixit discipulis suis ut navicula sibi deserviret propter turbam, ne comprimerent eum.

And he commanded his disciples / that a shippe should wait for him / because of the multitude / lest they should throng him.

10. Multos enim sanabat, ita ut irruerent in eum ut illum tangerent quotquot habebant plagas.

For he had healed many / in so much that they pressed upon him / to touch him as many as had plagues.

11. Et spiritus immundi, cum illum videbant, præcedebant ei: & clamabant dicentes, Tu es filius Dei.

And when the unclean spirits saw him / they fell down before him / and cried / saying / Thou art the Sonne of God.

5. Vnd er sahe sie vmbher an mit zorn / vnd war betrübet über ihrem verstockten herten / vnd sprach zu dem Menschen: Strecke deine hand auß. Vnd er streckte sie auß / vnd die hand ward ihm gesund wie die ander.

De hand saa om fring paa dem met brede / oc vaar bedrossure offuer deris forherbede Herte / oc hand sagde til Menschenet / Streck din Haand ud. De hand rakte hende ud / oc den haand bleff hannem fast / lige som den anden.

6. Vnd die Pharisæer giengen hinaus / vnd hielten als bald einen rath mit Herodis Dienern / über ihn / wie sie ihn vmbbrechten.

De Pharisæerne gingen / oc hulde strax te Raad met Herodis Dieneret / offuer hannem / huorledis de funde omkomme hannem.

7. Aber Iesus entweich mit seinen Jüngern an das Meer / vnd vil volcks folgete im nach auß Galilæa / vnd auß Judea.

Men Ihesus vndungede met sine Disciple til Haffet / De der fulde hannem meger Jodel effier aff Galilæa / oc aff Iudæa.

8. Vnd von Ierusalem / vnd auß Idumæa / vnd von jenseits des Jordans / vnd die vmb Tyro vnd Sidon wohnen / eine grosse menge / die seine Thaten hörten / vnd kamen zu ihm.

De aff Ierusalem / oc aff Idumæa / oc fra hin side Jordan / oc de som bo om fring Tyrus oc Sidon / en stor mangfoldighed / som hørte hans Gerninger / oc komte til hannem.

9. Vnder sprach zu seinen Jüngern / daß sie ihm ein Schifflein hielten / vmb des Volcks willen / daß sie in nicht drängen.

De hand sagde til sine Disciple / at de skulde stikke hannem et Skib til / for Jodelens skyld / at de skulde ikke tænge hannem.

10. Denn er heilete ihrer vil / also / daß ihn überfielen / alle die geplaget waren / auff daß sie in anrühren.

Thi hand helbredede mange aff dem / saa at alle de som vaare plagede / offuer fulde hannem / paa det de funde røre ved hannem.

11. Vnd wenn in die unsaubern Geister sahen / fielen sie für ihm nieder / schrien vnd sprachen: Du bist Gottes Sohn.

De naar de soene Ander saae hannem / da fulde de ned saar hannem / robre / oc sagde / Du est Guds Son.

5. Abožetno ge s hñewem / zarmaucen gsa pro slepotu Erde gich / řekl Ežlowžfu: Watahni ruku twau. V w žtáhl / a wčiněna gsa ruka ge ho zdrawá / wáso y druhá.

A poyzrawšy po nich s gñe wem / rozjalil sic / ze seret ich bylo zarmardzone: A řekl ežlowžfu: Watahni ruku twau / a on to wyzagnal / A wzdrowiona test ruka jego tář ruko y druga.

6. A wossedse Zakonico hne s Služebniky Herodis somymi / raddu wčinili proti Běžisow / kterakby ge zahu bili.

Tedy wossedšy řakzysow: wie. zchil si narychmiasť w rad: z s zadrany přecumko icnu aby go stracili.

7. Tedy Běžis s Wědč nky swym odjel k Moři / a mnohý žášup od Galilee a z Jádswa šel za nim.

21e Jezus z swym zwolenn: křiš. w do morzá / a wielki pocet ludž z Galil. ež y z Judy za nim šel.

8. V od Jeruzaléma / y od Idumee / y z Transjordanis / y ti kteříž byli okolo Tyru a Sidonu mnohých weli / slošice / které wědy činil / přišli k němu.

Čakže z Jeruzalém y z Idumee y z krajů zá Jordanem / čakže y tých wielkie mnostwo řihorů mješkal okolo Tyru y Sidonu / zchil si k němu s yšac o tym co činil.

9. Prožlázal Běžis Wědč nky swym aby genu / o dičku žgednali pro žášup / aby ho neustli / nebo mnohe wzdraz wewal.

21 přeto i mowil swym zwolennom aby zewdy mial lodž p. got. wiu b a zebrałia ludž / j. wy go nie straceli.

10. Čak že se naň wálili aby se ho dotýkali / kteřížkoli měli neduhy.

Abowiem ich bři wlele wzdraz wli / řák i j si. Eniemu zbežali aby se go do tykali slech jedno mšeli latie raz.

11. A duchowě nečistí řož ho wídeli / padali před nim křižte / a řkauce: Ty gš Syn Běž.

A gdy go duchowie nieczyste zayřeli / upadli mu u nog / y wolali k nimowac / Ty řesł Syn Bęży.

א

12. וְסֵיפֵי כָאֵן הָיָה צְהַן
דְּלֵא תִלְוִיָּהּ:

*Et cels grandement le reprendent,
comandando loro che non lo manifestas-
seno.*

13. וְסֵלֶק לְטוֹרָא וְתַרְבִּי
לְאִילֵין דְּצִבְאָא וְאַתּוּ לְתַתָּה:

*Doppo questo salì nel monte, e chia-
mò d' se quella ch'et volse: et effi vennero
à lui.*

14. וְצִבְאָא תִּיְעֵסֶר דִּיהוּוֹן
עֲבִיָּה וְדִישְׁדֵּר אֲבוֹן דִּיכְדִּוּוֹן:

*E ne constituit da dieci, perché fusseno
con effi lui, e per mandargli a predicare.*

15. וְדִיהוּוֹן סִלְיִטִין דְּנִצְאָסוֹן
כְּדִיָּהּ וְיִבְקִין דִּינִצְאָסוֹן:

*Et hunc effi potestatem de guarir le ma-
ladies, e de ieiunctu e de ieiunctu.*

16. וְשְׁמִי לְשִׁמְעוֹן שְׁמָא
כַּפְּתָא:

*Il primo fu Simone, à cui puse nome
Pietro.*

17. וְלִיעֲקֹב בְּרוּכִי וְלִי
וְלִיחֲזִין אֶתְהוּי דִּיעֲקֹב סָם
לְהוֹן שְׁמָא בְּנִי רַגְשִׁי
דִּאִיתְהוּי בְּנִי רַגְשִׁי:

*Et Iacobo filius de Zebedeo, e Geo-
manni frater de Iacopo, e puse loro nome,
Boanerges, cioè filius de tonno.*

18. וְאַנְדְּרֵאס וְפִילִיפּוֹס
וְבָרְתוֹלֵמַי וּמַתִּי וְתוֹמָא
וְיִצְחָק בְּרִי חֵלְבִי וְתָדֵי
וְשִׁמְעוֹן קַנְנִי:

*Et Andree, e Philippo, e Bartholomeo,
e Mattheo, e Tomaso, e Iacopo filius de
Alpheo, e Thaddeo, e Simon Cananeo.*

19. וְיִהוּדָא כְּכִרְיָטָא הוּ
דִּאֶשְׁלֵמָיָהּ וְאַתּוּ לְבִיתָהּ:

Et Iudas Iscariote, il qual pos la tradi.

20. וְאַתְּבִנְשֵׁי כְּנִשָּׁא וְתוֹב
אִיכְנָא דְּלֵא יִשְׁכְּחוֹן הוּ
לְחִמָּא לְמַאכְלוֹ:

*Di poi sene vennero à casa, e di nuo-
uo la turtba si raunò, intal modo che effi
non potesseno pur mangiare el lor pan.*

21. וְשִׁמְעוֹן אֶתְהוּי וְנִבְקִין
לְמַאכְלָהּ אֲמַרְיוֹן הוּ גִיד
דִּמֶן הוּבָה נִבְקִין:

*Et hunc effi sicut parentis vidit la co-
sa, sicutramo, per viderlo: perché dice-
mano ch'egli era fuor de sentimento.*

ג

12. וְהִרְבֵּה כְּלֵאן פִּין תִּצְלִיָּהּ
אַתְּוִי:

*Mas el les rennia mucho que no los manife-
stassen.*

13. וַיַּעַל עַל־הַהָר וַיִּקְרָא אֹתָם
אֲשֶׁר רָצָה בָּם וַיָּבִיאוּ אֵלָיו:

*Y subió al monte, y llamó à sí los que el qui-
so, y vinieron à el.*

14. וַיַּעַשׂ שְׁנֵים עָשָׂר לְהוֹרָה
עֲבָיו וְכִי־יִשְׁלַחֵם לְבִשָּׁר:

*Y hizo à los Doze para que estuuiessen con el
y para embiarlos à predicar.*

15. וְלַהוֹרָה לָהֶם שְׁלִטוֹן לְרַפְּאֵת
אֶת־הָחֲלָיִים וְלַהוֹצִיאָם אֶת־הַשְּׂדִיִּים:

*Y que tuuiessen potestad de sanar enferme-
dades, y de echar fuera demonios.*

16. וְלְשִׁמְעוֹן קָרָא שְׁמוֹ כִּיפָּה:
(Primeramente à Simon,) y puse à Simon
nombre Pedro.

17. וְאֶת־יַעֲקֹב הַצִּבְדִּי וְיוֹחָנָן
אֶת־יַעֲקֹב וַיַּשֵּׂם לָהֶם שְׁמוֹת
בְּנֵי רַגְשֵׁי הוּא בְּנֵי הָרָעָם:

*Y à Iacobo hijo de Zebedeo, y à Ioan herma-
no de Iacobo, y puseles nombre Boanerges, que
es, hijos del trueno.*

18. וְאַנְדְּרֵאס וּפִילִיפּוֹס וְבָר-
תוֹלֵמַי וּמַתִּי וְתוֹמָא וְיַעֲקֹב בְּרִי-
חֵלְבִי וְתָדֵי וְשִׁמְעוֹן הַקַּנְנִי:

*Y à Andres, y à Philippe, y à Bartholomeo, y à
Mattheo, y à Thomas, y à Iacobo hijo de Alpheo,
y à Thaddeo, y à Simon el Cananeo.*

19. וְיִהוּדָה אֲשֶׁכְרִיּוֹת אֲשֶׁר גִּם
מִסְרוֹ וַיָּבִיאוּ אֶל־הַבֵּית:

*Y à Iudas Iscariota, el que lo entregó: y
vinieron à casa.*

20. וַיִּקְהַל עוֹד עִם רֹב פִּין אֲשֶׁר
לֹא יוֹכְלוּ לֵאכֹל אֶת־הַלֶּחֶם:

*Y otra vez se juntó la compaña de tal ma-
nera que ellos ni aun podian comer pan.*

21. וְכִבְּאֲשֶׁר שְׁמַעוֹ מִדְּעִיּוֹ יָצָאוּ
לְתַשׁ אֹתוֹ כִּי־אָמְרוּ כִּי נָהֵם:

*Y como lo oyeron los suyos, vinieron
para prenderlo: porque dezian, Esta fuera de
li.*

ד.

12. Καὶ πολλὰ ἐπιτίμα αὐτοῖς, ἵνα
μὴ αὐτὸν φανερὸν ποιήσωσι.

*Mais il les censuroit fort, afin qu' ils
ne le declarassent point.*

13. Καὶ ἀναβάνς εἰς τὸ ὄρος, καὶ
προσκαλῶντας αὐτοὺς ἠρώτη αὐτοὺς ὅτι
ἀπηλθόντες αὐτοῖς.

*Puis il monta en une montagne, &
appela à lui ceux qu' il vouloit, & ils vin-
drent à lui.*

14. Καὶ ἐποίησεν δώδεκα, ἵνα εἰ-
σὶ αὐτοῖς, καὶ ἵνα ἀποστείλῃ αὐτοὺς
κηρύσσειν.

*Et il en ordonna douze pour estre
avec lui, & pour les enuoyer prescher.*

15. Καὶ ἔχων ἐξουσίαν θύειν τοῖς
πνεύμασι, καὶ ἐκβάλλειν τὰ δαι-
μόνια.

*Et auoir puissance de guarir les
maladies, & de iecter hors les diables.*

16. Καὶ ἐτίθηκα τῷ σίμωνι ὄνο-
μα πέτρον.
Alors il Simon le premier, lequel
il surnomma Pierre.

17. Καὶ ἰάκωβον τὸν υἱὸν Ζηβοδαῖ, καὶ
ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν τοῦ ἰακώ-
βου καὶ ἐπέθηκεν αὐτοῖς ὄνομα τὰ
βοανεργῆς, ὁ ὅστις, ὁ υἱὸς βοῆτος.

*Puis Iaque filz de Zebedeo, & Ie-
han frere de Iaque, auxquels il imposa
nom Boanerges, qui vaut autant à dire
qu' enfans de tonnerre.*

18. Καὶ ἀνδρέαν, καὶ φίλιππον, καὶ
βαρθολομαῖον, καὶ ματθαῖον, καὶ
θαδδαῖον, καὶ ἰακώβον τὸν υἱὸν
αἰλφῆ, καὶ θαδδαῖον, καὶ σίμωνα
τὸν καναναῖον.

*Et Andree, & Philippe, & Barthele-
my, & Mattheu, & Thomas, & Iaque
filz d' Alpheo, & Thaddee, & Simon le
Cananeo.*

19. Καὶ ἰούδαν ἰσκαριώτην, ὃς
καὶ παρέδωκεν αὐτόν. καὶ ἔρχονται
εἰς εἶκος.

*Et Iudas Iscariot, qui aussi le tra-
hit.*

20. Καὶ συνέρχονται πάλιν ἐκκλη-
σασθαι μὴ δύνασθαι αὐτοὺς μᾶλλον
φάγεσθαι.

*Puis ils vindrent en la maison: &
de rechef yne multitude s' assmbli, tel-
lement qu' ils ne pouuoient pas me-
me prendre leur repas.*

21. Καὶ ἀκούσαντες οἱ παῖρ αὐτοῦ,
ἐξῆλθον κερτῆσαι αὐτόν· ἐλάττω
γὰρ, ὅτι ἐξίστη.

*Et quand ceux qui lui attonche-
yent eurent entendu cela, ils sortirent
pour lo saisir: car ils disoyent, qu' il
alloit hors du sens.*

12. Et vehementer comminabatur eis ne manifestarent illum.

And he sharply rebuked them / so the end they should not utter him.

13. Et ascendens in montem vocavit ad se quos voluit ipse: & venerunt ad eum.

Then he went up into a mountain / and called unto him whome he would: and they came unto him.

14. Et fecit ut essent duodecim cum illo: & ut mitteret eos predicare.

And he appointed twelve that they should be with him: and that he might send them to preach.

15. Et dedit illis potestatem curandi infirmitates, & eiciendi demonia.

And that they might have power to heale sicknesses: and to cast out devils.

16. Et imposuit Simoni nomen Petrus.

And the first was Simon: and he named Simon Peter.

17. Et Iacobum Zebedæi & Iohannem fratrem Iacobi: & imposuit eis nomina Boanerges, quod est filii tonitru.

Then James the Sonne of Zebedæi and John James brother (and named them Boanerges: which is the sonnes of thunder.)

18. Et Andream & Philippum, & Bartholomæum, & Matthæum, & Thomam & Iacobum Alphæi, & Thadæum & Simonem Cananæum,

And Andrew: and Philip: and Bartholomew: and Matthew: and Thomas: and James the sonne of Alphæi: and Thaddæus: and Simon the Cananite.

19. Et Iudam Iscariotem qui & tradidit illum. Et veniunt ad domum.

And Judas Iscariot: who also betrayed him: and they came home.

20. Et convenit iterum turba, ita ut non possent neque panem manducare.

And the multitude assembled again: so that they could not so much as eat bread.

21. Et cum audissent sui, exierunt tenere eum, dicebant enim, Quoniam in furorē versus est.

And when his kinfolkes heard of it: they went out to lay hold on him: for they thought he had bene beside himselfe.

12. Vnd er bedrohet sie hart / daß sie ihn nicht offenbar machten.

De hand cruede dem hart / at de skulde teke gore hannem obenbare.

13. Vnd er gieng auff einen berg / vnd rieß zu sich / welche er wolte / vnd die giengen hin zu ihm.

De hand gief op vaa it Bterg / oc kallede til sig / huilcke hand vilde / oc de gienghen til hannem.

14. Vnd er ordnete die zwölffe / daß sie bey ihm sein solten / vnd das er sie außsandte zu predigen.

De hand stetebe Zwölff / at de skulde vere hoff hannem / oc at hand skulde vdsende dem til at predike.

15. Vnd daß sie macht hetten / die Seuche zu hehlen / Vnd die teuffel außzutreiben.

De at de skulde haffue mact / at helbrede Siugdomme / oc at vddriffue Diefle.

16. Vnd gab Simon den namen Petrus.

De hand gaff Simon den Namen Peder.

17. Vnd Iacob den Sohn Zebedæi / vnd Iohannes den Bruder Iacobi / vnd gab ihnen den namen Boanerges / das ist gesagt / Donnerkinder.

De Jacob Zebedæi son oc Johannes Jacobs broder / oc gaff dem den Namen Boanerges / der er Donners born.

18. Vnd Andream / vnd Philippum / vnd Bartholomeum / vnd Mattheum / vnd Thomam / vnd Iacobum Alphæi Sohn / vnd Thaddæum / vnd Simon von Cana.

De Andream oc Philippum / oc Bartholomeum / oc Mattheum / oc Thomam / oc Iacobum Alphæi son / oc Thaddæum / oc Simon aff Cana.

19. Vnd Judas Ischariath / der ihn verrieth / Vnd sie kamen zu hause.

De Judas Ischariath / som hannem forradde. De de komme til hus.

20. Vnd da kam abermal das Volk zusammen / also / daß sie nicht raum hatten zu essen.

De der kom atter Folket tiffammen / saa at de haffde icke rum at æde.

21. Vnd da es hörten die vmb ihn waren / giengen sie hinaus / vnd wolten ihn halten / denn sie sprachen: Er wird von sinnen kommen.

De der de som vaare hoff hannem herde det / da gieng de ud / oc vilde holde hannem / Thi de sagde / Hand kommer fra sindene.

12. A on nāramnē hrozni glin aby ho neoznamovali.

Ale on nā nie bāzo fašal aby go nie oznamovali.

13. A vstaupio na hūru / povolal k sobě těch kterýchž on chěl: v přišli k němu.

Thedy vstoupil na gore / y povolal do siebte ty ktore sam chel / a přišli k němu.

14. V ustanovil gich Dvanācte aby s nim byli / a aby go poslal kazati.

V ustanovil dvānašce aby byli s nim / a aby go poslal aby kazati.

15. V dal glin moc / aby v zdrawovali nemoc / a vy mhtali Diābly.

Māiac tež y moc v zdrawovati nemoc / y vygāniti dyabelstvi.

16. V přewzěl Ssimon: vigměno Petr.

V převzal Ssymon / k tomu imēno Petr.

17. A Jakuba Zebedeova / a Jana Bratra Jakubova / a přewzěl gln gmeno Boanerges / to gest / Synové Hromu.

A Jakub Syn Zebedeus hromego / y Janā bratr Jakubos hromego. y nazvali je Boanerges / co sic vytkā / synové hromu.

18. A Ondřej / a Filip / a Bartholoměj / a Matheus / a Thomáš / a Jakub Alfseova / a Thadea / a Symon na Kananegstěho.

Vsyny Ondřej / Filip / y Bartholoměj / Matheus / Tomáš / y Jakub Syn Alfse hromego / Thadeus / y Symon Chānā ncyzpa.

19. A Sidáš vstaryoth: stěho / kterýchž go gradil. V šdy přišli do Domu.

Tež y Judas Isaryote Proyp go zradil / a přišli do domu.

20. Dpět se sešel žástup / tak že nemohli ani chleba pogesti.

Sešla sic porhym vselkoc ludj / tak ž oni nie mogli y chleba jesti.

21. A slyšavšce o tom gcho / vyšli aby go drželi / nebo pravili: Jež se s smyslem pomil.

A gdy to slyšeli iego powinos wáci / přišli aby go pojmali / do mowili jedy odpēdi od rozumu.

2.

22. Καὶ οἱ γραμματεῖς οἱ δοῦντες
ἐπιλύσαν καταβαίνοντες, ἔλαβον, ὁ
τὸ βασιλεῖ βαλεῖν καὶ, ὅτι ἐν τῷ
πρῶτῳ τῷ δαυιδίῳ ἐκβαλεῖν τὸ
δαυιδίον.

Et les Scribes qui estoient descen-
dus de Ierusalem, disoyent, Il a Beelze-
bub, & jette hors les diables par le prin-
ce des diables.

23. Κατασκευασμένοι ἐσὶ αὐ-
τῶν οὗτοι ἄνθρωποι ἐν ἡλικίᾳ
πῶς διωκτοὶ καὶ σκῆπτροι
ἐκείνων.

Mais lui les ayant appelés à soi, leur dit par similitudes, Comment peut Satan tester Satan dehors?

24. Καὶ ἰαὸ βασιλεία ἰφ' ἰαν-
τῷ μεροῦ, ἔ δυνάται σταθῶν
ἡ βασιλεὺς ἐκείνη·

Car si un royaume est diuisé contre soymesme, ce royaume-la ne peut subsister.

25. Καὶ ὅτε οἰκία ἐφ' ἑαυτῷ
μετρώσῃ, καὶ θύρᾳ παύσῃ, ἡ οἰκία
ἐκείνη.

Et si une maison est divisée contre soimême, cette maison-là ne peut subsister.

26. Καὶ ἐὶς ὁ πρῶτος ἀνέστη ἰφ' ἑ
αυτοῦ μέλει ἐσσεύ.

Parcillement, si Satan s'esleve con-
tre toi-même, & est diviné.

27. Οὐ δύναται σκεθῆναι, ἀλλὰ
πλήρης ἐστὶ δύναται ὑποφέρει τὴν
σκληρὰν ἰσχυρὸν, ἐισελθὼν εἰς τὴν
οἰκίαν αὐτῶν, εἰδεκτικῶς, ἐν τῇ
πρωτῇ τῇ ἰσχυρῇ δυνάμει καὶ τῇ
τῇ οἰκίᾳ αὐτῶν διαρκείῃ.

Il ne peut subsister, ainsi il s'en va
faillir. Nul ne peut entrer en la maison
d'un homme fort, & piller son bien. Il
premierement il u'a li le fort : & lors
il pillera la maison d'iceul.

28. Ἀλλὰ λίγα ὑμῖν, ὅτι ἀπὸ τοῦ
αἵφ' ἑστίει τὸ αἰμαρτηματα τοῦ
ὑμῶν καὶ ἐκείνη οὐρανοῦ καὶ βλασφη-
μία ὅσα αὐτὸ βλασφημοῦσιν.

En vérité je vous di, que toutes
sortes de peccies seront punies
aux enfans des hommes, & toutes sor-
tes de blasphemes par lesquels ils ont
blasphémé.

29. "Ὁς δὲ ἀβλαστοί καὶ ἄκαρποι
καὶ ἄκαρποι τὸ ἄγνόν, οἳ καὶ ἔχουσιν
ἐπὶ τὴν κρίσιν, ἀλλ' ἔλαχον ἐπὶ
αἰωνίαν κήρυξιν"

Mais quiconque aura blasphémé contre le saint Esprit, n'aura point de pardon éternellement, mais sera coupable de condamnation éternelle.

CAP. III.

22. Et Scribæ qui ab Ierusalem descendebant, dicebant, Quoniam Beelzebub habet: & quia in principe demoniorum eicit demonia.

And the Scribes which came from Jerusalem / said, He hath Beelzebub / and through the prince of devils he casteth out devils.

23. Et convocatis eis, in parabolis dicebat illis, Quomodo potest satanas satanam eicere?

But he called them unto him / and said unto them in parables / How can Satan drive out Satan?

24. Et si regnum in se dividatur, non potest regnum illud stare.

For if a kingdom be divided against itself / that kingdom can not stand.

25. Et si domus super semetipsum disperciatur: non potest domus illa stare.

Or if a house be divided against itself / that house can not continue.

26. Et si satanas consurrexerit in semetipsum, dispercius est.

So if Satan make insurrection against himself / he can not endure: but is at an end.

27. Et non poterit stare, sed finem habet. Nemo potest vala fortis ingressus in domum diripere, nisi prius fortem alliget, & tunc domum eius diripiet.

No man can enter into a strong mans house / and take away his goods / except he first bind that strong man / and then he will take his house.

28. Amen dico vobis quoniam omnia dimittentur filiis hominum peccata, & blasphemiz quibus blasphemaverunt.

Verely I say unto you / all finnes shall be forgiven unto the children of men / and blasphemies / where with they blaspheme.

29. Qui autem blasphemaverit in Spiritum sanctum, non habet remissionem in æternum, sed reus erit æterni delicti.

But he that blasphemeth against the holy Ghost / shall never have forgiveness: but is culpable of eternal damnation.

Das III. Capitel.

22. Die Schriftgelerten aber / die von Jerusalem abher kommen waren / sprachen: Er hat den Beelzebub / vnd durch den obersten Teufel treibt er die teufel auß.

Men the Scribblege som vaare komne ned fra Jerusalem / saade / Hand haffuer Beelzebub / oc ved den Øffuerste Dieffuel / vddriffuer hand Dieffle.

23. Vnd er rieß sie zusammen / vnd sprach zu ihnen in gleichnissen: Wie kan ein Sathan den andern auß treiben?

De hand kallede dem til sammen / oc sagde til dem i lignelser / Hvorledis kand en Satan vddriffue den anden?

24. Wenn ein Reich mit ihm selbst untereinander vneins wird / mag es nicht bestehen.

Der som icke bliffuer eens met sig self indbyrdis da kand det icke bliffue bestandigt.

25. Vnd wenn ein Haus mit ihm selbst untereinander vneins wird / mag es nicht bestehen.

De naar som ic Hush bliffuer eens met sig self indbyrdis da kand det icke bliffue bestandigt.

26. Setzt sich nun der Sathan wider sich selbst / vnd ist mit ihm selbst vneins.

Setter nu Dieffuelen sig mod sig self / oc er eens met sig self.

27. So kan er nicht bestehen / sondern es ist auß mit ihm. Es kan niemand einem starcken in sein Haus fallen / vnd seinen Hausrath rauben / es sey denn / daß er zuvor den Starcken binde / vnd als denn sein Haus be-
raube.

Da kand hand icke bliffue bestandigt / men det er vde met hannem. Der kand ingen falde en Sterck i hans Hush / oc røffue hans Østaff / Vden saa er / at hand tilforn binder den Stercke / oc siden berøffuer hans Hush.

28. Warlich / Ich sage euch / alle sünde werden vergeben den Menschen kindern / auch die Gotteslesterung / damit sie Gott lesten.

Sandelige / Jeg siger eder / Alle synnder skulle forlades Menneskens børn / oc saa Guds bespættelse / met huilken de bespættede Gud.

29. Wer aber den heiligen Geist lestert / der hat keine vergabung ewiglich / sondern ist schuldig des ewigen Gerichts.

Men hvo som bespætter den helige And / hand haffuer ingen forladelse euindelige / Men er skyldigt til den ewige Dom.

Kapitola III.

22. Ale Dítelē křesnj boli přišli od Jeruzaléma pravili: Je Bělzebuba ma / a že w knížeti Dábelstém wpmýj: ta dábly.

Edy naučycelowe křesny přišli z Jeruzaléma / mowili i: Bělzebub byl przy nim / až přez křesny dyabelstic / dyabelstvá wysgonal.

23. Apowolaw gich prawil gnt podobnostw: Kcrak můž dábel dábla wpmýjati?

A wzywawšy ich mowil: Kam w przypowieściach / A křesny moze sátan sátaná wpgánat?

24. A gestlí křálowstwí w sobě srozdelí / nemůž státi křálowstwí to.

Edy y křestwo křesny přecw sobě bylo rozdwolen / nie moze sic ostac křestwo ono.

25. A rozdwogilí se Dím proti sobě / nebude moc Dmí ten státi.

Cházej dom tesliby přecw sobě byl rozdwolen / nie moze sic ostac tákowý dom.

26. A powstaneš Satan sám proti sobě / rozdělén gest.

Cházej te y sátan tesliby sám přecw sobě sic oborzył / a byl by rozdwolen / nie moze sic ostac / a už jest konec tego.

27. A nemůž státi / ale má konec. Nřádný nemůž nádobí slněho wegda do domu gcho wzabrati / gedněť leť přwě swněho / a teprwě Duom gcho glaufy.

Nie moze žádný sprzetu iž křego mocarz wšedšy w dom iesgo rozchwyc / tesliby přwcey mocarz onego nie zwiazal / a thes byc dom iesgo wybierz.

28. Zagistě prawím wám / Jewšstni hř choré odpustě: ni budau Sonum lidstwm / y rauhání gmfy se rauhali:

Powiedamci wam záprawda / že wšyřki grzechy buda odpustě: ne synom ludstwm / y bluznierš wá křesny mřowěby bluzni.

29. Ale kdo by se rauhál proti Duchu swatěmu / nemá odpustě na wěky / ale winen bude wěčným hřichem:

Ale křoby křowěblužni přecw Duchowi swatěmu / nemá odpustěniá ná wěky / owšem jest winen potěpiená wěcznego.

ΚΕΦΑΛΑ. γ'.

30. מטא דאמרין הו
דוהא טנפתא אית בה :

*Perche dicevano, Egli ha lo spira-
to immundo.*

31. ואנו אמה ואחיהי ק
קומין לבר ופדרו די
דקדקיהי לרו :

*Hor i suoi fratelli e sua madre ven-
gono e stando fuori di fuori, mandarono
a lui alcuni che lo chiamassero.*

32. יתב הוא דין ודדוהי
כנסא ואמר לה הא אמן
ואחיה לבר בעין לה :

*E la madre e gli fratelli intorno, e disse,
Ecco tua madre e tuoi fratelli qui
fuori che ti cercano.*

33. יצנא ואמר להון מן
די אמי ומן אחי :

*E egli rispose loro, dicendo, Che
mia madre e, e, i miei fratelli?*

34. וחר באילין דיתבין
ליתה ואמר הנה אמי
והאחיה :

*E riguardando nel cerchio di discip-
li che gli sedevano intorno, disse, Ecco mia
madre, e i miei fratelli.*

35. כן ציר דיעבד צביגה
דאלהיה הוה אחי ודתי
ואמי :

*Imperche chiunque farà la Volontà
di Dio, questo è mio fratello, e mia sorella,
e madre.*

1. הוב דין שרי רוא מלה
על יד ימוא ואהכנסה
לחת פגשא סנאא אר
דיסק יתב לה כספיגה
כמא וכלה פגשא קא
הוא על ארעא על יד ימוא :

*E di nuovo cominciò ad insegnar pres-
sante, e gran moltitudine si raccolse
a quel modo che egli entrato in la na-
ve, e venendo al mare, e stava la turba
qua in terra a la riva del mare.*

2. ומלה הוב להון ב
כמתלא כג ואמר הנה
בידכמה :

*E con la mano loro molte cose per sim-
bolizava, e diceva loro la sua dottrina.*

30. כלאמר דוח טמאה יש
לו :

Porque decian, Tiene espíritu immundo.

31. על כל באו אמו ואחיהי
ועמדו בחוץ וישלחו אליו
לקרנ לו :

*Vienen pues los hermanos y su madre, y
estando de fuera, embiaron a él llamandolo.*

32. ותשב מקהלה סביבותיו
וואמר לו הנה אמי ואחיהי
ואחיהי בחוץ בקשור :

*Y la compaña estava assentada arredor de él
y dixeron le: Heaqui, tu madre y tus hermanos
(y tus hermanas) te busca fuera.*

33. ויען להם לאמר מי אבי
אמי או אחי :

*Y él les respondió diciendo, Quien es mi ma-
dre y mis hermanos?*

34. ויביט אחרת אשר אתו סביב
סביב לו וישבים לאמר הנה
אמי והנחם אחי :

*Y mirando al derredor a sus Discipulos que
estauan sentados arredor de él, dixo, Heaqui mi
madre y mis hermanos.*

35. כי כל אשר יעשה את
רצון אלהים הוא אחי ויהי
אחיהי ואמי :

*Porque qualquiera que hiziere la voluntad
de Dios, este es mi hermano, y mi hermana, y mi
madre.*

1. ועוד החל ללמד אל
והקהל אליו עם רב כן אשר
עלה אל האניה לשבת ב
וכל העם היה על שפת הים
על הארץ :

*Y otra vez comenzó a enseñar junto a la
mar: y juntóse a él gran compaña: tanto, que
entrando se el en vn nauio, se sentó en la mar: y
toda la compaña estava en tierra junto a la mar.*

2. וילמדום רבות במשלים
וואמר להם בתלמוד :

*Y enseñauales por parabolos muchas cosas
y deciales en su doctrina:*

30. Ὅτι ἔλεγον, πνεῦμα ἀκαθάρ-
τον ἔχει

*C'est pource l' qu' ils disoyent, Il
a l' esprit immunde.*

31. Ἐρχονται οὖν ἡ μήτηρ αὐτοῦ
καὶ οἱ ἀδελφοί καὶ ἔσω ἐσώτες,
ἀπὸ πλῆθος πρὸς αὐτὸν φωνά-
σαντες αὐτόν.

*Alors donc ses freres & la mere vin-
drent: & estans dehors enuoyèrent
quel ques vns vers lui pour l' appeller:
& la multitude estoit assise à l' entour
de lui.*

32. Καὶ ἐκάλεσε ἑαυτὸν πρὸς
αὐτὸν εἰσελθόντα, ἰδοὺ ἡ μήτηρ
αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, αἱ δὲ
ἐξ ὧν ἐξῆλθεν αὐτὸς.

*Ainsi donc on lui dit, Voila ta
mere & tes freres là dehors, qui te de-
mandent.*

33. Καὶ ἀπεκρίθη αὐτοῖς, λέγων,
τίς ἐστὶ ἡ μήτηρ μου, ἢ οἱ ἀδελφοί
μου.

*Mais il leur répondit, disant, Qui
est ma mere, ou qui sont mes freres?*

34. Καὶ περιβλεψάμενος πρὸς
τοὺς περὶ αὐτοῦ καθήμενους, λέ-
γει, ἰδοὺ ἡ μήτηρ μου, καὶ οἱ ἀδελ-
φοί μου.

*Et en regardant de tous costés à l'
enuiron ceux qui estoient assis à l' en-
tour de lui, il dit, Voici ma mere & mes
freres.*

35. Ὅς γὰρ ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα
τοῦ θεοῦ, ὁ ἀδελφός μου, καὶ ἡ
ἀδελφή μου, καὶ μήτηρ ἐστίν.

*Car quiconque fera la vol onté de
Dieu, celui-la est mon frere, & ma
sœur, & ma mere,*

ΚΕΦΑΛΑ. δ'.

Καὶ πάλιν ἤρξατο διδάσκειν
παρὰ τῆς θάλασσης, καὶ συ-
νηχθη πρὸς αὐτὸν ὄχλος πολλός,
ὥστε αὐτὸν ἐμβῆσαι πρὸς τὸ πτελεῖν,
καθὼς ἐν τῇ θάλασσῃ καὶ πρὸς
ὁ ὄχλος πρὸς τὴν θάλασσαν ὅτι τὸ
γῆς αὐτοῦ.

*Puis il se print derechef à enseig-
ner auprès de la mer & grandes trou-
pes s'assemblerent vers lui: tellement
qu' estant monté en vne nefelle il se re-
noit assis en la nefelle sur la mer, & tous
le peuple estoit sur terre auprès de la
mer.*

2. Καὶ ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν ὁμο-
λογία πολλῇ, καὶ ἐλεγχε αὐτοὺς ἐν
τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.

*Et il leur enseignoit beaucoup de
choses par similitudes, & leur disoit
en la doctrine.*

CAP. III.

30. Quoniam dicebant,
Spiritus immundum habet

Because they sayde/ He had an vn-
cleane spirit.

31. Et veniunt mater eius
& fratres : & foris stantes
miserunt ad eum vocantes
eum.

Then came his brethren and mo-
ther/ and stood without / and, out vnto
him/ and called him.

32. Et sedebat circa eum
turba : & dicunt ei, Ecce
mater tua & fratres tui foris
quærun te.

And the people sate about him/ and
they sayde vnto him / Beholde, thy mo-
ther / and thy brethren seeke for thee
without.

33. Et respondens eis, ait,
Quæ est mater mea & fra-
tres mei?

But he answered them / saying /
Who is my mother and my brethren?

34. Et circumspiciens eos
qui in circuitu eius sedebat,
ait, Ecce mater mea & fra-
tres mei.

And he looked rounde about on
them / which were in compasse about
him / and said / Behold my mother and
my brethren.

35. Qui enim fecerit vo-
luntatem Dei, hic frater
meus & soror mea & ma-
ter est.

For whosoever doeth the will of
God / he is my brother / and my sister /
and mother.

CAP. IIIL

Et iterum cepit docere
ad mare : & congregata
est ad eum turba multa, ita
ut navim ascendens sederet
in mari, & omnis turba cir-
ca mare super terram erat.

And he began againe to teach on
the sea side / and there gathered vnto
him a great multitude / so that he entered
into a ship / and sate in the sea / and all
the people was by the sea side on the
land.

2. Et docebat eos in para-
bolis multa, & dicebat illis
in doctrina sua.

And he taught them many things
in parables / & saide vnto them in his
doctrine.

Das III. Capitel.

30. Denn sie sagten / er hat einen
vnsaubern geist.

Thi de sagde / Hand haßuer en vren Aand.

31. Vnd es kam seine Mutter / vnd
seine Brüder / vnd stunden haussen/
schickten zu ihm / vnd ließen ihm ruffen.

De hans Moder kom / oc hans Brodre / oc stode
uden saare / sticde til hannem / oc lode hannem
falde.

32. (Vnd das Volk saß vmb ihn)
Vnd sie sprachen zu ihm : Sihe / deine
Mutter vnd deine Brüder draussen /
fragen nach dir.

(De Volcker sad omkring hannem) De de sagde
til hannem / See / din Moder oc dine Brodre der vde.
Heri effter dig.

33. Vnd er antwortet ihnen / vnd
sprach : Wer ist meine Mutter vnd
meine Brüder?

De hand suarede dem / oc sagde / Hvort min
Moder oc mine Brodre?

34. Vnd er sahe rings vmb sich auff
die Jünger / die vmb ihn im kreis sa-
ßen vnd sprach : Sihe / das ist meine
Mutter / vnd meine Brüder.

De hand saa trine omkring sig paa Disciplene/
som sade trine omkring hannem / oc hand sagde / See /
det er min Moder oc mine Brodre.

35. Denn wer Gottes willen thut/
der ist mein Bruder / vnd meine
Schwester vnd meine Mutter

Thi hvo som gør Guds vilie / hand er min Bro-
der oc min Søster oc min Moder.

Das IIIL Capitel.

Vnd er fieng abermal an zu
lehren am Meer / vnd es versammlet
sich vil Volks zu ihm / also / daß er
musste in ein Schiff treten / vnd auff
dem wasser sitzen / vnd alles Volk
stand auff dem Lande am Meer.

De hand begnnde atter at lære haff / Da de
forsamledis meget Folk til hannem / saa at hand
maatte træde i et Skib / oc sate paa vander / De alle Fol-
cker stod paa Landet haff Haffuit.

2. Vnd er prediget ihnen lang
durch gleichnisse / vnd in seiner Pre-
digt sprach er zu ihnen :

De hand predickede lunge saar dem ved lignelser /
De hand sagde til dem i sin predicken.

Kapitola III.

30. Nebo pravili / Je ducha
nečistého má.

Abowiem mówili że ma ducha
nieczystego.

31. Echdy přišla Matka a
ho a Bratři / a stojíce vně /
poslali k němu aby ho povolal.

Echdy přišly přišli matka y
bráta jeho / a stojíce ná dvorze /
poslali k němu aby ho povolal go.

32. A seděl okolo něho žástup.
V šeli genu : He Matka
tvá a Bratři tvoji vně hle-
dagij tebe.

A wielkość ludzi siedział ok
oko niego / y opowiadano mu /
Oto matka twoja y bracia twoi ssa-
ka ci na dworze.

33. A on odpowědew jim /
řekl : Která jest Matka má a
Bratři moji?

Echdy on odpowěděl jim /
řekl : Která jest matka má y brá-
cia moji?

34. A obežev Bedniš /
řekl okolo něho seděl / řekl :
He Matka má a Bratři mo-
ji.

Opowiadawszy wszedy wołolo /
y na zwolenni : Kterzy siedzieli
oko niego / rzekl / O to matka
moja y bracia moi.

35. Nebo kdo bude činil
volu Boží / ten Bratr můj
y Seštra y Matka jest.

Abowiem ten kto będzie czyni-
l wola Boże / tena jest brát
mój / seštra moja / y matka moja.

Kapitola IIIL.

Až Opřepořal vřiti pri Mo-
ři : V šro máždi se k ně-
mu žástup mnohý / tak že vs-
taupio na lodi / seděl na
Moři / a vřstien žástup byl
na zemipodě Moře :

Opřezal žástie vřstie přst moři
žst / a žstlo se k němu wiele
ludj / takž on vřstie do lodi se
vřst na moři / a vřstie oná
wiel kość byla na mořem na
zem.

2. V vřstie mnohým vř-
cem v podobnostroijch / a pra-
vil jim v vřstie svěm :

Echdy se naucežl wiela rzeczy
wpry powiesciach a mowil do
nich naucežiac je.

ד

3. שְׁמַעוּ הָאֵלֶּה מִפֶּק וְרוֹעָא
לְמִדְרָעָא:

*Ascoltate. Ecco un seminatore sen-
tando a seminare.*

4. וְכַד וָרַע אֵיחַ דְּנִפְרָא
עַל יַד אֲחֵרָא וְאֲחֵרָא
בְּרֵחָתָא וְאֲכָלְתָּהּ:

*Et auvent che nel seminare una parte
de la semenza cadde lungo la strada, e
vennero gli uccelli del cielo, e mangiaranla.*

5. אֲחֵרָא דִּין גְּבֻלָּתָא
שְׁמַעוּ אֵיכָא דְלִית הוּא
אֲרַעָא סִי וְכַד שְׁעִתָּה
כָּלֶץ מִטוֹל דְלִית הוּא
עוֹמֶתָא דְאֲרַעָא:

*Un'altra parte ne cadde in luoghi saf-
fesi, dove non hanema molta terra, e fuo-
bito maciue. percioche non hanema pro-
fondita di terreno.*

6. כַּד דָּנַח דִּין שְׁמַעוּ
חֲמָא וּמִטוֹל הוּא לֵה
עֲקָרָא יָבֵשׁ:

*E come fu levata il sole, e annampo e
perch ella non hanema radice, si secca.*

7. וְאֲחֵרָא גְּבֻלָּתָא
כּוֹבָא וְסִלְקוּ כּוֹבָא
וְחִקְוֵיהּ וּפִתְרָא לֹא יִהְיֶה:

*Un'altra parte ne cadde tra le spine, e
le spine salirono su, e suffocaronla, ande
non vende frutto.*

8. אֲחֵרָא דִּין גְּבֻלָּתָא
אֲרַעָא טַבְתָּא וְסִלְקוּ
וְרֵבָא וְיִהְיֶה פִתְרָא אִירָא
דְּתִלְתִּין וְאִירָא דְשִׁתִּין
וְאִירָא דְמִתְרָא:

*E l'altra cadde ne la buona terra, e
vende frutto che salua e cresce: et un
grano apportava trenta, l'altro sessanta,
e l'altro cento.*

9. וְאִמַר הוּא מִן דְּאִירָא
לֵה אֲדִנָא דִּישְׁמַעוּ שְׁמַעוּ:

*Poi disse loro, Chi ha orecchie da
dire.*

10. כַּד הוּוּ דִּין בְּלַחֲוֵיהוּ
שְׁמַעוּ הוּוּ הָבִין דְּעֵמָה עִם
תְּרַעֲסֵרֶתָה מִתְלָא הוּוּ:

*Quando poi egli fu restato solo, quelli
che gli erano intorno, insieme co i dodici,
li domandarano de la similitudine.*

11. וְאִמַר לְהוּוּ יְשׁוּעַ לְכוּ
וְיִהְיֶה לְמִדְעָא אֲרַעָא
דְּמִלְכוּתָה דְּאֵלֵּיהּ לְ
לְכָרָא דִּין כָּל מִדָּם
בְּמִתְלָא הוּוּ:

*Et egli disse loro, A voi è dato di co-
gnoscere il misterio del regno di Dio: ma
a quelli che son di fuori, tutte le cose si
fanno per similitudine.*

ד

3. שְׁמַעוּ הָאֵלֶּה יֵצֵא הוֹרֵעַ לְוֹדֵעַ:

*Oyd: Heaqui, elque sembrava, salio a sem-
brar.*

4. וַיְהִי כִדְוֵעַ וּמִקְצָתוֹ גְּבֻלָּתָא
הִדְרָר וַיָּבֹאוּ עוֹף הַשָּׁמַיִם וַיֹּאכְלוּ
אֹתָהּ:

*Y aconteció sembrando, que vna parte ca-
yó junto al camino: y vinieron las aues del cielo,
y tragaronlo.*

5. וְאַחֵר גְּבֻלָּתָא עַל הַסֵּלַע אֲשֶׁר
לֹא הָיָה שָׁם אֲרֶץ רַבָּה וּפִתְרָא
עֲמַח עַל כֵּן לֹא הָיָה לוֹ עֵמֶק
הָאֲרֶץ:

*Y otra parte cayó en pedregales, donde no
tenia mucha tierra: y luego salio, porque no te-
nia la tierra profunda:*

6. וּבִדְרוֹת הַשָּׁמַיִם גִּשְׁרָהּ וְכֵן לֹא
הָיָה לוֹ עֵדֶשׁ יָבֵשׁ:

*Mas, salido el Sol, quemole: y porquanto
no tenia rayz, secase,*

7. וְאַחֵר גְּבֻלָּתָא בְּקוֹצִים וַיַּעֲלֶה
הַקּוֹצִים וַיַּחֲקוּהוּ וּפִתְרָא לֹא נָתַן:

*Y otra parte cayó en espinas: y subieron las
espinas, y ahogaronla, y no dió fruto.*

8. וְאַחֵר גְּבֻלָּתָא אֶל־הָאֲרֶץ טוֹבָה
וַיֵּתֶן פֶּרִי עוֹלָה וְצֹמֶחַ וַיַּעֲלֶה
אֶחָד שְׁלֹשִׁים וְאֶחָד שְׁשִׁים וְאֶחָד
מֵאָה:

*Y otra parte cayó en buena tierra, y dió fru-
to, que subió y creció y lleuó vno a treynta, y o-
tro a sesenta, y otro a ciento.*

9. וַיֹּאמֶר כָּל־אֲשֶׁר לוֹ אָזְנוֹת
לְשִׁמְעוּ וְשִׁמְעוּ:

*Entonces dixoles, Elque tiene oydos para
oyr, oygá.*

10. וְכִי־אֲשֶׁר הָיָה לְבָבוֹ שְׁמַעוּ
אֹתוֹ אֵלֶּה אֲשֶׁר אָמַר עִם שְׁנֵי
עָשָׂר עַל־הַמֶּשֶׁל:

*Y quando estuuo solo, preguntaronle los que
estauan con el con los Doze, de la parabola:*

11. וַיֹּאמֶר לָהֶם לָכֵם גִּתִּין לְדַעַת
אֶת־סוֹד מַלְכוּת אֱלֹהִים וְלֹא־לָהֶם
אֲשֶׁר בַּחוּץ הִפָּתָה בְּמִשְׁלִים כָּלֶם
נִהְיָ:

*Y dixoles, A vosotros es dado saber el my-
sterio del Reyno de Dios: mas a los que estan fue-
re, por parabolás todas las cosas;*

ד

3. αὐτὴν ἰδὼν ἐξῆλθεν ὁ σπείρων
ἐσπέρων.

*Escoutez, voici, vn semeur s'en al-
la pour semer.*

4. Καὶ ἐγένετο ἐν τῇ σπείρῃ, ὅ
μὴν ἔπεισε τὸν οὐδὸν, καὶ ἤλθον
τὰ πτηνὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ κατέφα-
γον αὐτήν.

*Et aduint qu'en semant, vne partie
de la semence cheut aupres du chemin,
& les oiseaux du ciel vindrent, & la ma-
gerent toute.*

5. Ἄλλο δὲ ἔπεισε τὴν πετρώ-
δες, ὅτι οὐκ ἔστιν ἐκεῖ γῆ πολλή, καὶ
ὁ θῆρας ἐφαρτίσθη. διὰ τὸ μὴ ἔχειν
βασίαν γῆς.

*L'autre partie cheut en lieux pier-
reux, où elle n'auoit guere de terre, &
soudain elle se leua, pource qu'elle n'
estoit pas profondement en terre.*

6. Ἡ δὲ ἡλιὸς ἐστὶν ἡμεῖς ἐκείνην
καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ῥίζαν,
ἐξηράσθη.

*Mais quand le soleil fut leuë, elle
fut hauee, & pource qu'elle n'auoit nul-
le racine, elle se secha.*

7. Καὶ ἄλλο ἔπεισε εἰς τὰς ἀκάν-
θας, καὶ ἀνέβησαν αὐτῇ ἀκάνθαι, καὶ
συνέπνυξαν αὐτήν, καὶ κατέσχευον
ἐξ αὐτῆς.

*L'autre partie cheut entre les espi-
nes: & les espinas monterent, & l'esto-
uiferent, & elle ne poutoit de frui.*

8. Καὶ ἄλλο ἔπεισε εἰς τὴν γῆν
τὴν καλλὴν, καὶ ἐίδεν κατὰ τὴν ἀνα-
βάσιν καὶ αὐξάνοντα, καὶ ἔφε-
ρον ἐν τρεῖσιν, καὶ ἐν ἑξήκοντα, καὶ
ἐν ἑκατὶ.

*Et l'autre partie cheut en bonne ter-
re, & ren dit du fruit, montant & cro-
issant: tellement qu'un grain en ap-
porta trente, & l'autre soixante & l'autre
cent.*

9. Καὶ ἐλεγεν, ὅτι ἔχετε ὅτι ἀκούετε
ἀκούετε.

*Adonc il leur dit, Qui a oreilles
pour ouir, oye.*

10. Ὅτι δὲ ἐγένετο κατὰ μόνους, ἡ-
ρώτησαν αὐτὸν οἱ περὶ αὐτὸν αὐτὸ
καὶ δίδωκε τὴν ἐξήρατο.

*Et quand il fut à par soy, ceuz qui
estoyent entour lui avec les douze, l'
interroguerent touchant la similitude.*

11. Καὶ ἐλεγεν αὐτοῖς, ὅτι δίδωμι
γινώσκειν τὸ μυστήριον τῆς βασιλεί-
ας τοῦ θεοῦ ἐκείνοις δὲ τοῖς ἑξοῖς ἐν
τοῖς βιβλίοις καὶ πᾶσι γινώσκω.

*Et il leur dit, Il vous est donné de
cognoistre le secret du royaume de Di-
eu: mais à ceux-là qui sont dehors tou-
tes choses se traitent en similitudes.*

1. Audite: ecce, exiit seminans ad seminandum.

Parten: B. hold, there went out a sower to sow.

4. Et dum seminat, aliud cecidit circa viam, & venerunt volucres celi, & comederunt illud.

And it came to passe as he sowed, that some fell by the way side / and the fowles of the heauen came and deuoured it vp.

5. Aliud vero cecidit super petrosa ubi non habuit terram multam: & statim exortum est, quoniam non habebat altitudinem terrae.

And some fell on stonie ground / where it had not much earth / and so and so sprang vp / because it had not depth of earth.

6. Et quando exortus est sol, exaltauit, & eo quod non habebat radicem, exaruit.

But as sone as y sunne was vp it caught heat and because it had not root it withered away.

7. Et aliud cecidit in spinas: & ascenderunt spinæ, & suffocauerunt illud, & fructum non dedit.

And some fell among the thornes / and the thornes grewe vp and choled it / so that it gaue no fruite.

8. Et aliud cecidit in terram bonam: & dabat fructum ascendentem & crescentem, & afferebat unum triginta, unum sexaginta, & unum centum.

Some againe fell in good ground: and did good fruite that sprang vp & grewe / and it brought forth / some thirtie fold: some fiftie fold: and some an hundred fold.

9. Et dicebat, Qui habet aures audiendi audiat.

Then he saide vnto them: Hee that hath eares to heare: let him heare.

10. Et cum esset singularis, interrogauerunt eum hi qui cum eo erant duodecim, parabolam.

And when he was alone: then they that were about him asked the parable: as they had of the parable.

11. Et dicebat eis, Vobis datum est nosse mysterium regni Dei: illis autem qui foris sunt, in parabolis omnia sunt.

And he said vnto them: To you it is giuen to knowe the myserie of the kingdome of Gods: but vnto them that are without: all things be done in parables.

3. Höret zu. Siehe/es gieng ein Seemann auß zu seuen.

Heret zu. See: der gieng en Seemann vnd ar saad.

4. Vnd es begab sich in dem er seet/ fiel etlichß an den weg / da kamen die Vögel vnter dem Himmel/vnd frassens auff.

De der hende sig / t der hand saade / at noget salt haff Benen, da komme Vögel vnder Himmelen oc ode der op.

5. Etlichß fiel in das steinichte/ da es nicht vil erden hatte / vnd gieng bald auff/ darumb/ das es nicht tieffe erden hatte.

Noget salt Steingrub / der som der haffde icke megen lorb / oc tant snarr op / fordi / at der haffde icke dyb lorb.

6. Da nun die Sonne auffgieng / verwelcket es / vnd dieweil es nicht wurzel hatte / verdorret es.

Der Solen gieng nu op / da visnebe det / oc effterbl det haffde icke Roed, da murtis det bort.

7. Vnd etlichß fiel vnter die Dörnen/vnd die Dörnen wuchsen empor / vnd ersickens / vnd es bracht keine frucht.

De noget salt blant Dorne / oc cornene vorte op / oc qualde det / oc der bar icke fruct.

8. Vnd etlichß fiel auffein gut Land / vnd bracht frucht / die da zunam vnd wuchs / vnd trug dreißigfeltig / vnd etlichß sechßigfeltig / vnd etlichß hundertfeltig.

De noget salt i en god Jord / oc bar fruct / som formeredis oc vorte / De noget bar tredue fold / oc noget trisindis nue fold / oc noget hundredfold.

9. Vnd er sprach zu ihnen: wer ohren hat zu hören der höre.

De hand sagde til dem / Hoo som haffuer seer at hore met/hand hore.

10. Vnd da er allein war / fragten ihn vmb dise gleichnisse/ die vmb ihn waren / sampt den zwölffen.

De der hand vaar alene / da spurde de hannem em denne signelse / som vaare omkring hannem / med de tolf.

11. Vnd er sprach zu ihnen: Euch ist gegeben das geheimniß des Reichs Gottes zu wissen / denen aber draussen widersehret es alles durch gleichnisse.

De hand saade til dem / Det er edet giffuit at vide Guds Rigis Hemmelighed / Men dem der vden saare / vederfaris det alt sammen ved lignelser.

3. Slossie An ryssel Kozsewat/abyroßswal.

Studzaycie: otho nictroy c: sial wry. d' En zamar.

4. A lony Kozßwal/gebno padlo podle cesty / a přileteli ptácy powětrni / y zabolige.

A stahlo sic gdy sial / tedno padlo podle drogi / a ptacy powietrzni przyleciały wyblit.

5. A ginē padlo na zemī skalni / tedešto nemēlo zemē ninoht / a hnech wzeßlo / nech nemēlo hlubokosti zemē.

Drugie zaste vpadlo na opat / tedyie niemaiac wiele ziemie nalychmāst wzeßlo / przeto iz nymaiac gle diey w ziem.

6. A lony wzeßlo slunce / vpadlo / a proto že nemēlo wihlosti / vshlo.

A gdy s oace wzeßlo s gorzko / a przeto iz forzenia nie mialo / vshlo.

7. A ginē padlo mezy Trni / a proßlo Trni / y vdußlo ge / a nedalo vjitu.

Drugie zaste vpadlo w ciernie / a gdy wzeßly ciernia / zāglußly ic / y nedalo owocu.

8. Ginē pak padlo w zemī dobru / a dalo vjitel wjūru wstupugich a rostauch: y přit nāßlo gedno tridcāt / a ginē sedcāt, a ginē pak Sty

Drugie the i vpadlo na jier miedoba / y padalo owocorodzā y. y. y vrostly / a dno przymoßlo it y vjitelci / drugie sedcāz. cāz / trzeci zaste sto.

9. Y prawi: Kdo má vssy t slosseni / slyso.

Tedy rzekl do nich / Aho ma vssy tu s. uchanni / niech slucha.

10. A lony byl sam / otāzalo se ho tēch tērnj s nim byli Dwanācie o Podobenswij.

A gdy sam byl a sobno / pytal go či co pryz nim byli ze dwianāci nācie / otolo tēy pryzpowiēci.

11. Y prawi gim: Wām gest dānoznāti tagem swij Králorstwij Božho: ale tēm tērnj giau wnt / w podobenswihcy wssy se wēcy dē gij.

A on im powiedzial / Wainci dano poznāci rātemāiec Królestwā Božego / Ale tēm tērnj giau wnt / w podobenswihcy wssy se wēcy dē gij.

ד

12. דְּכִדְ חֲזוּן יִחוּן וְלֹא־
יִחוּן וּכְדִ שְׂמִיעוֹן יִסְמָעוֹן
וְלֹא יִסְתַּכְלוּ דְלִמְסָא
יִתְפַּנּוּ וְיִשְׁתַּבְּחוּ לְהוֹן ח
חֲטִייהוֹן

*Actis che guardando, guardano, e non
vedono. e vedendo, vedano, e non inten-
dano. e uiscendo non si conuertano, e spec-
tando non si perauantano.*

13. וְאִמְרָא לְהוֹן דְּאִי־יִרְעִין
אֲתָתוֹן לֵיהּ לְמַתְלָא הַזֶּה
וְאִיכְנָא פְּלִהוֹן מִבְּלִי
הַרְעִין

*Por dice loro. Non sapete questa
similitudine, e come comprenderete questa
corte la similitudine?*

14. וְרוּעָא דִּנְרַע מְלִיכָא
נְרַע

Il seminatore semina la Parola.

15. הֲלִין דִּין דְּעִיר יִרְא
אֲדִרְעִי הֲלִין אֲפִין ד
הַמְזִרְעָא בְּהוֹן מְלִתָּא
וּמָא דְשִׁמְעוֹן מִחֲדָא
אֲתָא סִטְנָא וְיִשְׁתַּחֲוֶה
לְמִלְתָּא דִּנְרַע פְּלִיכְהוֹן

*Ora questi sono che riceuono la se-
mina, lungo la strada, dove la parola è
seminata, e come i hanno uedita, inconta-
nente uen Satana, e toglie via la parola
che era seminata nel cuore loro.*

16. וְהִנּוּן דְּעִל שׁוּעָא
אֲדִרְעִי הֲלִין אֲפִין דְּמָא
דְשִׁמְעוֹן מְלִתָּא מִחֲדָא
בְּחִדּוּתָא מִקְבֵּלִין לֵיהּ

*Et alcuni altri sono similmente che
riceuono il seme in luoghi ascosi, i quali
vedendo la Parola, subito la riceuono con
allegrezza.*

17. וְלִית לְהוֹן עֲקֵרָא
בְּנִפְשָׁהוֹן אֵלֹא דִּנְבִינָא
אֲנָו וּמָא דְהִיא אֲוִלָּא
אִי דְדוּפְּאָ מְטוּל מְלִתָּא
צִגְל מִתְּפַשְׁלִין

*E non hanno radice in se stessi, ma
sono de poca durata: e conuersia che sopra-
ueniente per qualche afflictione, o perse-
cutione per causa de la Parola, subito si
scandalizzano.*

18. וְהִנּוּן דְּפִיר כִּיבֵּנָא
מִדְרַעִין הֲלִין אֲנָו אֵילִין
דְשִׁמְעוֹן מְלִתָּא

*Altri sono ancora, che riceuono il se-
me sopra le spine: questi sono quelli che
vedendo la parola,*

ד

12. לְמַעַן רָאָה יִרְאָה וְלֹא יִדְעוּ
וְשִׁמְעוּ יִשְׁמָעוּן וְלֹא יִבְיִנוּ פֶּן־
יָשׁוּבוּ וְנִשְׁאָו לָהֶם הַפְּשָׁעִים

Paraque viendo vean y no vean; y oyendo
oygan y no entiendan: porque no se conuertan
y les sean perdonados los peccados.

13. וַיֹּאמֶר לָהֶם לֹא יִדְעֻם אֶת־
הַמַּשָּׁל הַזֶּה וְאִךְ כָּל־הַמַּשָּׁלִים
תִּבְיִנוּ

Y dixoles: No sabeys esta parabola? como
pues entenderays todas las parabolaz?

14. הַזֹּרֵעַ זֶרַע אֶת־הַדָּבָר
מִזְרִיעַ

El que siembra es elque siembra la Palabra.

15. וְאִשֶּׁר אֶל־הַדֶּרֶךְ אֵלֹא הִמָּה
בְּתִי גִזְרַע הַדָּבָר וְהֵם שָׁמְעוּ
פְּתָאם בְּלֹא הַשְׁטָן וְנִשְׂאָו אֶת־
הַדָּבָר הַזֶּה בְּלִבָּוְהֶם

Y estos son los de junto al camino: en los-
que la Palabra es sembrada, mas despues que la
oyeron, luego viene Satanas, y quita la Palabra
que fue sembrada en sus coraçones.

16. וְכִכְרָה תֵּלֵלָהּ אִשֶּׁר עַל־
הַסֵּלַע גִּזְרַעוּ אִשֶּׁר אֵם שָׁמְעוּ
אֶת־הַדָּבָר פְּתָאם בְּשִׁמְחָה
לְקַחוּ אֹתוֹ

Y ansimismo estos son losque son sembra-
dos en pedregales; losque quando han oydo la
Palabra, luego la toman con gozo.

17. וְכִי לֹא יֵשׁ לָהֶם שָׁרֵשׁ בְּנִפְשָׁם
כִּי־אֵם לְשַׁעֲהָ לְבָדָם וְהֵם
תִּבְנוּ צִרָה אִי דְדוּפְּרָה עַל־
הַדָּבָר אִי פְּתָאם יִכְשָׁלוּ

Mas no tienen rayz en si: antes son tempo-
rales: que en leuantandose la tribulacion o la
persecucion por causa de la Palabra, luego se ef-
candalizan.

18. וְהֵלֵךְ הֵם אִשֶּׁר בְּקוֹצִים
גִּזְרַעוּ בְּאִשֶּׁר יִשְׁמָעוּ אֶת־הַדָּבָר

Y estos son losque son sembrados en elpi-
nas: losque oyen la Palabra.

ד

12. ἵνα βλέποντες βλέπωσιν, καὶ
μὴ ἰδῶσιν καὶ ἀκούοντες ἀκούωσιν,
καὶ μὴ συνιῶσιν μάταια φησὶ-
ναι, καὶ ἀφ' ὧν αὐτοὶ τὰ ἀμαρ-
τήματα.

Afin qu' en voyant ils voyent, &
n' apperçoissent point: & qu' en oyant
ils oyent, & n' entendent point de peur
qu' ils ne se conuertissent, & que les pe-
ches leur soyent pardonnez.

13. Καὶ λέγει αὐτοῖς, ὥς οἶδατε
τὴν παροβολὴν ταύτην, καὶ πᾶς
πᾶσι τοῖς ἀκούουσιν γινώσκει.

Puis il leur dit, Ne sauez-vous pas
cette similitude: & comment cognoi-
srez-vous toutes les similitudes?

14. Ὁ σπείρων, τὸν λόγον σπεί-
ρει

Le semeur c' est celui qui sème la
parole.

15. Οὗτοι δὲ εἰσιν οἱ ἀκούοντες
ὁὐδὲν, οὗτοι ἀκούοντες ὁ λόγος, καὶ
οὐκ αἰσθάνονται, ὡς οἱ ἐργάζονται
ἐπὶ τῷ ὁδοῦ, καὶ αἰρὶ τὸν λόγον τὸν
ἐσπαρμένον ἐκ τῆς καρδίας αὐ-
τῶν.

Et voici, ceux qui reçoivent la se-
minence auprès du chemin, ce sont ceux
où la parole est semée, mais après qu'
ils l' ont ouïe, incontinent Satana vient,
& ôte la parole semée en leurs cœurs.

16. Καὶ οὗτοι εἰσιν οἱ ἀκούοντες οἱ
ἐπὶ τῇ πετρώδῃ σπείροντες, καὶ τὰ ἀ-
κούοντες τὸν λόγον, ὡς οἱ μὲν χα-
ρίζονται λαμβάνοντες αὐτόν.

Et voici semblablement, ceux qui
reçoivent la semence en lieux pierreux,
ce sont ceux qui ayant ouï la parole
soudain la reçoivent avec ioye.

17. Καὶ ὥς ἐργάζονταιρίζου ἐν ἑ-
αυτοῖς, ἀλλὰ ὡς οὐκ αἰσθάνονται ὡς
οἱ ἐργάζονται ἐπὶ τῷ ὁδοῦ, καὶ οἱ
ἀκούοντες τὸν λόγον, ὡς οἱ σπείροντες
ἐπὶ τῷ ὁδοῦ.

Mais ils n' ont point de racine en
eux mesmes, & ne sont qu' à temps: tel-
lement qu' oppression ou persecution
aduenant pour la parole, ils sont inconti-
nente scandalizez.

18. Καὶ ὡς οἰσίνεσιν οἱ ἐπὶ τῶν κολυβήτων
σπείροντες, οὗτοι εἰσιν οἱ ἀκούοντες
τὸν λόγον.

Aussi ceux qui reçoivent la semence
entre les espiens, ce sont ceux qui oyent
la parole:

12. Ut videntes videant, & non videant: & audientes audiant, & non intelligent: nequando convertantur & dimittantur eis peccata.

That they ſee ſay / may ſee / and not diſcerne: and they hearing / may hear: and not underſtand / leaſt at any time they ſhould turne / and their ſinnes / ſhould be forgiven them.

13. Fraicillis, Nescitis parabolam hanc? & quomodo omnes parabolas cognoscitis?

Maſt he ſayde unto them: Perceiue ye not this parable? howe then ſhoulde he underſtand all other parables?

14. Qui ſeminat, verbum ſeminat.

The ſower ſeweth the worde.

15. Hi autem ſunt qui circa viam: ubi ſeminatur verbum, & cum audierint, conſeſſum venit ſatanas, & auferre verbum quod ſeminatum eſt in cordibus eorum.

And theſe are they that receiue the ſeede by the wayes ſide: in whom the worde is ſown: but when they haue heard it: ſatan commeth immediatly / and taketh away the worde that was ſown in their hearts.

16. Et hi ſunt ſimiliter qui ſuper petroſa ſeminantur: qui cum audierint verbum, ſtatim cum gaudio accipiunt illud.

And likewiſe they that receiue the ſeede in ſtonie ground: are they / which when they haue heard the worde / ſtraight wayes receiue it with gladnes.

17. Et non habent radicem in ſe, ſed temporales ſunt: deinde orta tribulatione & perſecutione propter verbum, conſeſſum ſcandalizantur.

Yet haue they no roote in them ſelues: and endure but a time: for when trouble and perſecution ariſeth for the worde: immediatly they be offended.

18. Et alii ſunt qui in ſpinis ſeminantur: hi ſunt qui verbum audiunt.

Alſo they that receiue the ſeede among the thornes: are ſuch as heare the worde.

12. Auff das ſie es mit ſehenden augen ſehen / vnd doch nicht erkennen / vnd mit hörenden Ohren hören / vnd doch nicht verſtehen / auff das ſie ſich nicht der mal eins bekehren / vnd ihren ihre ſünde vergeben werden.

Vaa der de ſtalle mer ſeendis Onen ſee der / oc dog icke mercke / oc hore mer horendis Dren / oc dog icke forſtaa / At de ſtalle icke en gong omuende / ſig oc deris ſynder morre forladis dem.

13. Vnder ſprach zu ihnen: Verſtehet ihr diſe Gleichniſſen nicht? Wie wolt ihr denn die andern alle verſtehen?

De hand ſagde til dem / Forſtaa icke denne ligniſſe? Huorledis vilde i da forſtaa alle de andre?

14. Der Seeman ſchet das Wort.

Den Seemand ſaar Ordet.

15. Diſe ſinds aber die an dem weg ſind / wo das wort geſeet wird / vnd ſie es gehört haben / ſo kombt als bald der Sachan / vnd nimbt weg das wort / das in ihr hert geſeet war.

De diſſe ere de ſom ere hoſt Benen / Huor ſen Ordet bliſſuer ſaar / oc de haſſue hore der / Saa ſom mer ſtray Sacan / oc tager Ordet bort / ſom vaar ſaar i deris herte.

16. Alſo auch die ſinds / die auff ſteinichte geſeet ſind / wenn ſie das wort gehört haben / nemen ſie es bald mit freuden auff.

Etge ſaa ere oc de / ſom ere ſaade i Stengrub / Naar ſom de haſſue hore Ordet / da anamme de der ſtray met glede.

17. Vnd haben keine wurzel inn ihnen / ſondern ſind Wetterwendisch / wenn ſich trübsal oder verfolgung vmbß worts willen erhebt / ſo ergern ſie ſich als bald.

De haſſue ingen roed i ſig / men bliſſue ved til en tid / Naar modgang eller forfølgelſe begyndis for ſam me Ordts ſkuld / da forarge de ſig ſtray.

18. Vnd diſe ſinds / die vnter die Dörnen geſeet ſind / die das wort hören.

De diſſe ere de / ſom ere ſaade blant Torne / De ſom hore Ordet.

12. Aby vidence videli a nespacili: a ſlyſſpce ſlyſſeli a nerozumeli / aby ſe niſdy ncoſ bratiſi / a nebyli odpustiſeni gim htychowz.

Aby wdzac wdzeli a nie o / baeyli / a ſlyſſac ſlyſſeli a nie zrozumeli / aby ſe niſdy nie nawroci a bylyby im odpustzone geſedhy.

13. V kſel gim: Neznateli podobnostei tohoto? a kteraſ pak wſſetka podobnostei poznate?

V rzeſt do nich: Tſe wſſetciſ przypowieſci ty? A takoz moſzcie poznac wſſetki przypowieſci?

14. Kdoſ rozſhwá / ſlowot rozſhwá.

Kozniemek on ſlowá ſiete.

15. Ti pak kſetijſ gſau podob: lſe tſto. t. ſ. o ſe rozſy vá ſlowo / kſetijſ vſlyſſij / v hned pſi cházp dabel. a wynnijá ſiewo kſetijſ wſato geſt w ſtocy ch ge: glich.

Cic zſie ſa kſorzy podle dragi naſtencie przyimua / kſorzy roz: a. ewa ſlowo / a gſy ſieſa / ná: rychniaſt przychodſi ſkſan / a rybiera ſlowo wſiane w ſetechy ch.

16. A ti kſetijſ ſena ſkſa: leroſhwagij / gſau kſetijſ kſetijſ vſlyſſij ſlowo / hned s radeſij pſigmanu ge.

Cſſetec yci ſa kſorzy ná opore ſlowo przyimua / kſorzy vſly ſlowo / ná rychniaſt te zro: d. ſci. przyimua.

17. Anemagi ſkſenew ſobz / ale gſau tſanij: potom kſetijſ wynnine zarmanucenij a proti: weniſuiſ pro ſlowo Boſij / hned ſ: pohorſſugij.

Alente mſſa kſorzenſ w ſobſe / ewſem ſa dozeſnyimi / ſp. hym: dy przyodſie wſenienie / aby przyſtawowanie dla ſlow: / ná: rychniaſt ſe obraſſia.

18. A giniſ kſetijſ ſe w tſnij roſhwagij: Ti gſau / kſetijſ ſlowo ſlyſſij.

A zſie ciſa kſorzy mſedzy: erne ſlowo przyimua / a powie: dam ſe ciſa kſorzy ſlowá ſlow: a. ſi. a.

ד

19 וְרָגַל דְּעֵלְמָא הָיָא
וְטוֹעִי דְּעוֹתְרָא וְשָׂרְבָנָא
וְרַגְלֵי אֲחֵרֵי אֲחֵרֵי אֲחֵרֵי
הִנְהִיז לָהּ לְמִלְתָּא וְדָלָא
בְּאַרְא הִנְהִיז:

Ma le core de questo secolo, e l'inganno de le ricchezze, e le concupiscenze de l'altre cose che pu supranconyano, soffocano la Parola, onde ella dimiene infruttuosa.

20 וְהָיוּ דְּבִאֲרֵי אֲרֵצָא
אֲוִדְרֵעוּ הֵלִין אֲנוּן דְּשָׁמְעִין
מִלְתָּא וּמִקְבָּלִין וְהָבִין
בְּאַרְבַּע בְּתַלְתִּין וּבְשִׁתִּין
וּבְמֵאָה:

Et aliter sunt, che hanno ricevute il seme ne la buona terra, e quale adeno la Parola, e ricevuta, e fanno frutto, l'uno trenta, l'altre sessanta, e l'altre cento.

21 וְאָמַר לְהוֹן דְּלָמָּה
אַתָּה שָׂרְבָנָא דְּתַחֲוִיִּים
סָאֲתָא יְתַתְּסִים אֲוִי תַחֲוִית
עָרְסָא לָא הָיָא דְּעִי מ
מִנְרֵתָא יְתַתְּסִים:

Ancora detena loro, Accendesi la lucerna, per metter si sotto la stajo, o sotto il letto? Non s'accende ella per metter si sopra al candelero?

22 לִית צִיר מַדָּם דְּטָשָׁא
דְּלָא יִתְגַּלָּא וְלָא הָיָא
בְּטוֹשָׁא וְלָא מִתְגַּלָּא:

Imperache non a cosa alcuna accende, che non si manifeste, o che possi essere ascosa. anzi bisogna ch'ella venga in palese.

23 אֲוִי אֲנִישׁ אֵית לָהּ אֲדִנָּה
דִּישְׁמַע יְשְׁמַע:

Chi ha orecchie da odir, oda.

24 וְאָמַר לְהוֹן הָיוּ מִנָּה
שְׁמַעִין אֲנִתּוֹן בְּהִי פִילְתָּא
דְּמִכִּילִין אֲנִתּוֹן מִתְקִיל
לְכוֹן וּמִתְקִיִּסָּה לְכוֹן ל
לְאִילִין דְּשָׁמְעִין:

Poi disse loro, Annuntiate a quel che voi udite, con qual misura voi misurate, con tale sara misurato a voi. e a quel che udite, sara aggiunto.

25 מִן דָּאֵית לָהּ צִיר ית
יְתִיב לָהּ וּמִן דְּלִית לָהּ
אֵת הוּא דָּאֵית לָהּ נִשְׁתַּקֵּל
מִנָּה:

Perche a chi ha, gli sarà dato, e a chi non ha, gli sarà tolto etiamdico quel ch'egli ha.

ד

19 וְהַדְּאֹת הָעוֹלָם הָיָה
וּמִרְמָה הָיוֹן וּמִחֲמַדִּי עֵין עַל־
אֲחֵרֵיתָם יְבוֹא וְיַחְקֹר אֶת־
הַדָּבָר וּפְרִיּוֹ לָא יַעֲשֶׂה:

Mas las congexas de este siglo, y el enganno de las riquezas, y las cudiicias, que ay en las otras cosas, entrando ahogan la Palabra, y es hecha sin fruto.

20 וְאֵלֶּה הֵם אֲשֶׁר עַל־אֶרֶץ
טוֹבָה גִּירָעוּ וַיִּשְׁמְעוּ אֶת־הַדָּבָר
וַיַּקְהוּ וַיַּעֲשׂוּ פְרִיִם אֶחָד שְׁלֹשִׁים
וְאֶחָד שְׁשִׁים וְאֶחָד מֵאָה:

Y estos son los que fueron sembrados en buena tierra, los que oyen la Palabra, y la reciben, y hazen fruto vno a treynta, otro a sesenta, otro a ciento.

21 וַיֹּאמֶר לָהֶם אֵיזָה יְבוֹא הַגֵּר
אִם יוֹשֵׁם תַּחַת הַסֵּאֶה אֲוִי תַחַת
הַמִּטָּה לָא כִּי־אִם עַל־הַמְּנוּדָה
יוֹשֵׁם:

Dixoles tambien: Viene el candil para ser puesto debaxo del almud, o debaxo de la cama? No viene para ser puesto en el candelero?

22 כִּי־אֲנוּן דָּבָר נַעֲלָם אֲשֶׁר
לָא יִתְגַּלָּא וְדָבָר לָא גָסְמָה כִּי־
אִם לְבוֹא אֶל־הָאֹר:

Porque no ay nada oculto que no aya de ser manifestado: ni secreto que no aya de venir en descubierto.

23 כֹּל אִשׁ אֲשֶׁר לוֹ אֹזְנִים
לִשְׁמוֹעַ יִשְׁמַע:

Si alguno tiene oydos para oyr, oyga.

24 וַיֹּאמֶר לָהֶם רָאִי וַיִּשְׁמְעוּ
בְּמֶה מִדָּה תִּמְדוּ יִמְדוּ לָכֶם וְעַל־
יְתֵר יוֹשֵׁם לָכֶם לְשׁוֹמְעִים:

Dixoles sambien: Mirad, loque oys: Con la medida que medis, os mediran otros: y será anedido a vosotros los que oys.

25 כִּי־כֹל־אֲשֶׁר הֵיָה לוֹ יִתֵּן
לוֹ וְאֲשֶׁר אֵינֶנּוּ לוֹ דָּבָר גַּם אֶת־
אֲשֶׁר לוֹ יִקַּח מִמֶּנּוּ:

Porque el que tiene será le ha dado: y el que no tiene, aun lo que tiene será quitado deel.

ד.

19. Καὶ αἱ μίγματα τῶ αἰῶνος
καὶ ἡ ἀπειρία τῆς πλούτου, καὶ
αἱ περὶ τὰ λοιπὰ ἐπιθυμίαι εἰς-
παράδοξον αὖ συμπίπτουσιν τὸν λόγον
καὶ ἀσθενεῖ γίνεσθαι.

Mais les soliditudes de ce monde, & la faillace des richesses, & les concupis-
cences des autres choses, estans entrecées en
leurs esprits, estouffent la parole, & elle
devient infructueuse.

20. Καὶ οὗτοι εἰσὶν οἱ τρεῖς πλὴν γλυ-
τῶν καλλῶν παραίτης, εἰπὼς αὖ-
κουσας τὸν λόγον, καὶ ὡς ὁ δόχου-
τος, καὶ καρποφοροῦσιν, ἐν τριῶν-
τοις. καὶ ὡς ἡ ἑκατὼν, καὶ ὡς ἡ ἑκα-
τόν.

Mais voici, ceux qui ont receu la
semence en bonne terre, ce sont ceux
qui oyent la parole & la reçoivent, &
portent fruit: il y en a trente, & l'autre
soixante, & l'autre cent.

21. Καὶ εὐαγγ. αὐτῶν, μήτις ὁ
λύχνος ἐρχεται. ἢ αὐτὸν ὅτι με-
δὼν τῆς ἡλικίας καὶ αὐτὸν ὅτι
ἢ αὐτὸν ὅτι τῆς λυχνίας ἀποτῆται.

Il leur disoit aussi, La chandele
est-elle apportée, afin qu'elle soit mise
sous le boisseau, ou sous le lit? n'est-ce
point afin qu'elle soit mise sur le chan-
delier?

22. Οὐ γὰρ ἐστὶ τὸ κρυπτόν, ὃ ἐὰν μὴ
φανερωθῇ, ἀλλ' ἐν γυμνῷ δοξαζο-
μεν, ἀλλ' ὅτι αἱ φανεραὶ ἐλθουσιν.

Car il n'y a rien de secret, qui ne
soit en fin manifesté, & n'y a rien de
caché, qui ne vienne en euvidence.

23. Εἰ τις ἔχει ὠτὶς ἀκούειν, ἀκού-
τω.

Si quelqu'un a oreilles pour ouïr, qu'il
oye.

24. Καὶ εὐαγγ. αὐτῶν βλάπτει
τὴν ἀκρίαν. ὅτι ὅτι μέτρον μετρεῖσιν, με-
τρηθήσονται ὑμῖν καὶ ὡς ὡς τῆς μετρη-
τῆς αὐτῶν ἀκρίαν.

D'avanço il leur dit, Regardez
ce que vous oyez: de telle mesure que
vous mesurerez, il vous sera mesuré:
& à vous qui oyez, il sera adiouté.

25. Ὅς γὰρ ὅς ἔχει, δοθήσεται αὐ-
τῷ καὶ ὅς ὅς ἔχει, ὅς ἔχει, ὅς ἔχει
αὐτῷ αὐτῷ.

Car à celui qui a, il lui sera donné:
& à celui qui n'a rien, cela même qu'il
a, lui sera osté.

19. Et arumna seculi, & deceptio divitiarum, & circa reliqua concupiscentiarum introeuntes suffocant verbum, & sine fructu efficitur.

But the cares of this worlde / and the deceitfulness of riches / and the lusts of other things enter in / and choke the worde / and it is without frucht.

20. Et hi sunt qui super terram bonā seminati sunt: qui audiunt verbum & suscipiunt, & fructificant, unum triginta, unum sexaginta, & unum centum.

But they that have receaved seede in good grounde / are they that heare the worde / and receave it / and bring forth fruit: one cove thirtie / another fiftie / and some an hundred.

21. Et dicebat illis, Nunquid venit lucerna ut sub modio ponatur, aut sub lecto: nonne ut super candelabrum ponatur?

Was he saide unto them: Is the candle / geset to be put under a bushell / or under the table / and not to be put on a candlestick?

22. Non est enim aliquid absconditum quod non manifestetur: nec factum est occultum, sed ut in palam veniat.

For there is nothing hid / that shall not be open: but neither is there a secret / but that it shall come to light.

23. Si quis habet aures audiendi audiat.

If any man have eares to heare / let him heare.

24. Et dicebat illis, Videte quid audiat. In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis, & adicietur vobis.

And he saide unto them / Take heed what ye heare. With what measure ye mete / it shall be measured unto you: and unto you that heare / it shall more be given.

25. Qui enim habet, dabitur illi: & qui non habet, etiam quod habet, auferetur ab eo.

For unto him that hath / shall it be given: and from him that hath not / shall be taken away: even that he hath.

19. Vnd die sorge diser welt / vnd der betriegliche Reichtumb / vnd vil andere lüste / gehen hinein / vnd ersticken das Wort / vnd bleibet ohne frucht.

De denne Verdens omhynggelse / oc den bedregelike Rigdom / oc mange andre Begereiser / gaa hen ind / oc quæle Ordet / oc der bliffuer uden Fruct.

20. Vnd dise sunds / die auff ein gut Land geseet sind / die das wort hören / vnd nemens an / vnd bringen frucht / etlicher dreissigfeltig / vnd etlicher sechsigfeltig / vnd etlicher hundertfeltig.

De disse ere de / som ere saadet i god Jord / De som høre Ordet / oc annamme det / oc gøde Fruct. Noget tredue fold / oc noget trisinds tuse fold / oc noget hundrede fold.

21. Vnd er sprach zu ihnen: Zündet man auch ein Licht an / daß mans vnter einen Scheffel / oder vnter einen Tisch setze? Mit nichte / sondern daß mans auff einen Leuchter setze.

De hand sagde til dem / Zender mand oc et Lys / at mand skal sette det vnder en Skæppe / eller vnder et Bord? Inaetundt / Men at mand skal sette det paa en Lysstake.

22. Denn es ist nichts verborgen / daß nicht offenbar werde / vnd ist nichts heimlich / das nicht herfür komme.

Thi der er intet skult som en skal openbaris / De der er intet hemligt / som en skal kundgøris.

23. Wer ohren hat zu hören / der höre.

Huo som haiffuer øren at høre met / hand høre.

24. Vnd sprach zu ihnen: Sehet zu / was ihr höret. Mit welcherley maß ihr misset / wirdt man euch wider messen / vnd man wirdt noch zu geben euch / die ihr diß höret.

De hand sagde til dem / Seer til / huadt høre / Met huad Maade i maale / skal mand maale eder igen / oc mand skal vend giffue eder til / i som de ere høre.

25. Denn wer da hat / dem wirdt gegeben / vnd wer nicht hat / von dem wirdt man nemen / auch das er hat.

Thi huo som haiffuer / hannem skal giffues / De huo som icke haiffuer / fra hannem skal mand tage oc saa det som han haiffuer.

19. Ale pečováníj tohoto Světa a zklamáníj zbeží / a gnušch věčch věch zbežíce v ně žadosi / vdušugny slovo / a brž aužitu bývá včiměno.

Alle stáránía svěťch teco / v zdrádlivě bogactvay chvostu. i ttořesťa v inych tžeczech tžechy zágustava slovo / ták iž býva bez počtu.

20. Titoť pafgsau / tteřij w žemí dobrou rožpřomání gnuš / tteřij slošij Slovo Boží a přigymagij / a čim vžit: Bě dno třidcátý / a gině štedcátý / gině paf Grý.

Že cte zafie sa ttořy v dobra žiemne našenie přizymua / ttořy tžechá slovo y přizymua / y přizyne slovo / tžechá jedno žiá: no přizymuá tžedcátý / drugu štedcátý / tžecy slo.

21. Dále pravil gím: Ždať rožžata bývá Svěce / abž postavena býla pod Nadebu nebo pod posiel / vsťak abž na šivjcen wstavena býla.

LTAD to im tžet / Žali svěće zšwěćára abyia Elážiono pod korec abo pod ložer / Žať nie dľa tžego aby býla w lichtacz postáwioná?

22. Nebo nie neníj skryťho / coby nebylo zgemeno: aniž tas iž včiměno co taguťho / abž na gawo newyšlo.

Abowiemé nte nte tět ták tčtemnego coby sic obidwě nte mšćlo / ani tět to coby skryto býlo / gtyj potřebá aby sic na tšntia ořazalo.

23. Kdo má vřšy k slošeni / sloš.

Žešij tto vřyma řa slošá: nte / uřech / tuchá.

24. V pravil gím: Wžte co máte slošeti: tteřau mēřau budete mēřiti / taut bude wam odměčeno / a bude wám přičáno.

Žeřym tžet do nich / Občezčiež cte go tšudacie / Žať mšara mšeržyie / drudy wam tčž odměč: žať a bēdžie wam přizdano ttořy tšudacie.

25. Nebo kdo má / bude gě mu dāno: a kdo nemá / p to coš niā / bude od něho odyato.

Abowiem ten tto ma / bēdžie mu dano / a tto nie ma / tčžy tto co ma / ođyma ođ niego.

ד

26 ואמר הנה הכנא הי
מלכותא דאלהין איך
אנש דירמא וירענא ב
בארענא:

Disce autem, Cui est il regno di Dio, come se un homo gressisse il seme in terra.

27 וידמך ויקום בלילא
ובאיממא וירענא וירמא
וידמך כד הו לא ירע:

E dormisse, e leuasse, matie e giorno, e il seme germinalle e crescesse, non sapendo egli come.

28 ארענא גיר מיתנא:
לה לפאנא ולוקום הו
עסבא וכתרה שבלל
אמרת דיו חסנא מ
משמליתא בשבלל:

Imperat he terra per se stessa fruttifica, prima di erba, poi di spiga, e poi il pieno frumento in la spiga.

29 מא דשמו דין פאנא
מחדא אתנא מזלל
דמטי חסנא:

E come il frutto e prodotto, subito egli mette la falce, perche la mietitura e venuta.

30 ואמר למנא נדמיה
למלכותא דאלהין ו
ובאינא מתלא גמלתיה:

Disce etiam, a chi assimilemo noi il regno di Dio? e con qual similitudine ne faremo noi comparatione?

31 איך פדיתנא הי ד
דחידלא הי דמנא ד
דאודנא פארענא ו
דצירנא הי דמנא פלהין
דענא דעל ארענא:

Egli e come un grano di senape, el quale quando e seminato in terra, e minore di tutti gli altre semi che son sopra la terra.

32 ופא דאודנא סלקא
והוה רבנא מן פלהין
דקוה וצבדא סוכא
דורבתנא איך דמפסח
דבטלליה פרחתא תשפן:

E poi ch'egli e seminato, foglia su, e diuen maggiore di tutte l'altre piante e fa eramo grande, in tal modo che gli ucelli del cielo possan fare nidi sotto la sua ombra.

33 במתלא דאך הליו
ממלל הנה צמחין ישוע
מתלא איך דמפסחין
הו למפסח:

E con molte cose fatte similitudine, trattaua Iesu la Parola, faciendo che potessimo uider.

ד

26 ויאמר כל הנה המלכות
האלהים כל באשר אדם ישלך
ורע אל הארץ:

Dezia mas: Anses el Reyno de Dios como li hombre eche simiente en la tierra:

27 וישך ויקום לילה ויום
והנרע יצמח וגמשך בל ירע:

Y duerma, y se leuante de noche y de dia: y la simiente brote y crezca como el no sabe.

28 כי בנדברה הארץ תעשה
פרח בדאשנה את החציר או
מלילה ואוי בר מלא במלילה:

Porque de sye frutifica la tierra, primero yerna, luego espiga, luego grano lleno en el espiga.

29 ואם תשמן הפרח במהרה
ישלח תהפזל כי בא הקציר:

Y quando el fruto fuere producido, luego se mete la hoz: porque la siega es llegada.

30 ויאמר למי נדמה את
מלכות אלהים או בפה משל
גמשילנה:

Item dezia Aque haremos semejante el Reyno de Dios? o conque parabola lo compararemos?

31 לגרגר החידל אשר גורע
על הארץ קטון הוא מפל
הרעים אשר על הארץ:

Como el grano de la mostaza: que quando es sembrado en tierra es el mas pequenno de todas las simientes que ay en la tierra:

32 ואם יורע יעלה ויהיה גדול
מכל היחקים ויעשה סרעפוח
גדולות כל אשר יוכלו תחת צלו
לשכן עוף השמים:

Mas quando fuere sembrado, sube, y haze se el mayor de todas las legumbres: y haze grandes ramas, de tal manera que las aues del cielo puedan hazer nidos debaxo de su sombra.

33 וכמשלים האלה רבים אמר
להם את הדבר באשר יכלו
לשמע:

Y con muchas tales parabolas les hablaua la Palabra, conforme a loque podiam oyr.

ד.

26. Καὶ ἰλθὼν, ἔτις ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ὡς ἐὰν σπείρωται ὁ βαλὼν τὸ σπέρμα ἐπὶ τῆς γῆς.

D'auantage il dit, Le royaume de Dieu est comme à un homme ayant ietté la semence en la terre, dormoit, & se leuoit depuis de de iours:

27. Καὶ καθ' ὃν, καὶ ἐγείρεται νύκτα καὶ ἡμέρας, καὶ ὁ σπέρμα βλάσται ἡ καὶ μεγαλύνεται ὡς ὅτε οἶδεν αὐτὸς.

Et que la semence germast & creussit, lui ne sachant comment.

28. Αὐτομάτῃ γὰρ ἡ γῆ καρποφορεῖ πρῶτον χορτὴν, εἰς τὸ σῆχει, καὶ ἀπὸ ἀπὸ τῆς ἐστὶν ἐν τῷ σῆχει.

Car la terre d'elle-mesme, produit premierement l' herbe, puis apres les eipies, & puis le plein froment en eipie:

29. Ὅταν ὁ καρπὸς ὁ καρπὸς, δειξῶς ἀπὸ τῆς γῆς ἐρίπασθαι, ὅτι παρήσκει ὁ θεὸς ὁ θεός.

E quand le fruit s'est monstré, soudain l' homme y met la faucille, a cause que la moisson est presté.

30. Καὶ ἰλθὼν, τίς ὁμοιωσάμενος τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ἡ ἐστὶν πῶς ὁ θεὸς ἐστὶν ὁ θεὸς ἀναμύδων.

Puis il disoit, A quel accomparetois nous le royaume de Dieu: ou de quelle similitude le représererons nous?

31. Ὡς κόκκος σινάπης, ὅς ὅταν σπείρωται ἐπὶ τῆς γῆς, μικροῦτος πάντων ὡς ἀνιμάται ἐν τῇ γῇ.

Il en prend comme du grain de semence de mostardo, lequel estant semé en terre, est bien le plus petit de toutes les semences qui sont iettées en la terre.

32. Καὶ ὅταν σπείρωται, ἀναμύδων, καὶ γίνεται πάντων τῶν λαχάτων μέγας, καὶ ποιῇ κλάδους μεγάλους, ὡς δύνασθαι ἐπὶ τῶν οὐρανῶν αὐτὸν τὰ πτερὰ τῶν αἰετῶν κατασκαίου.

Mais apres estre semé, il se leue, & deuen plus grand que toute autre herbe: & iette de grandes branches, tellement que les oiseaux du ciel peuent bastir leurs logeies sous son ombre.

33. Καὶ πάλιν πολλὰς ὁμοίας αὐτοῖς τοῖς λόγους, καθὼς ἰδύμενο ἀκούει.

Ainsi per plusieurs telles similitudes il leur traitoit de la parole, selon qu'ils pouuoient ouir.

34 וְהָיָה מִתְּלָא לֵאמֹר
מִכִּילֵל הַיָּם עֲמִיהֶן לֵ
לְתַדְמָה הָיָה דִּין בְּיָדֵיהֶן
וְהָיָה מִפְּסֵק הַיָּם כָּל
יָמָם:

E senza similitudine non parlava loro: ma separatamente a'suoi discipoli, pronunciando cose.

35 וַאֲמַר לָהֶן הָיָה יוֹמָא
בְּרַמְשָׁא נֶעְבֵּר לוֹ לְעֵבְרָא:

Et in quel giorno venuto che fu la sera, disse loro, Possiamo a l'altra vna.

36 וַיִּשְׁבְּקוּ לְפָנֵי אֱלֹהֵי דְבְרוּהִי
כִּד בְּסִפְיָתָא הֵן וְסִפְיָתָא
אֲחֵרֵיתָא אֵת הָיָה עֲמִיהֶן:

El levantata la turba, el pagliano nella navecella cossi com'egli era: e de l'altra navecella ancora, erano conessalati.

37 וְהָיָה עַלְעֵלָא רַבָּתָא
וְהָיָה וְהָיָה נִפְלִין הָיָה
בְּסִפְיָתָא אֲחֵרֵיתָא הָיָה
דְּתַמְלֵלָא:

El levass'vna gran tempesta de viento, e l'onada se gettava sopra la nave in tal modo che ella non se puo compirare.

38 הָיָה דִּין יָסִיעַ עַל בְּסִינָא
דְּמִיד הָיָה בְּחֵרְתָהּ דִּ
דְּסִפְיָתָא אֲחֵרֵיתָא הָיָה
וַאֲמַרְיוֹ לֵאמֹר לֵאמֹר לֵאמֹר
הָיָה דְּאֲמַרְיוֹ:

El egli era ne la poppa a doi vire se p'ra l'op'ra cap'zale onde lo facquanno, e mi c'he, Maestro, non te m'ist'no, noi periamo.

39 וַיִּקַּם וַיֵּצֵא אֹתָם מִתְּלָא
וַאֲמַר לֵיהֶן שְׁלִי וְגִיד
אֵינָה וְשְׁלִיָּתָא רַבָּתָא וְהָיָה
בְּיָמָה רַבָּתָא:

Et egli svegliatosi, minaccio al vento, e disse al mare, Tace e stacheto. Allora il vento cesso, e fece si vna tranquilla grande.

40 וַאֲמַר לָהֶן לֵאמֹר
דְּהוֹלְתִּנִּין אֵתֶּן וְלִמְנָא
לְתָת בְּכִין הַיָּם בְּיָמָה:

Poi disse loro, Perché sete voi cossi timidi, come non hanno voi fede?

41 וְהָלֹךְ דְּחֵלְתָא רַבָּתָא
וַאֲמַרְיוֹ הָיָה חֵד לְחֵד בְּמִיד
כִּי הָיָה דְּרַבָּתָא וְהָיָה
מִשְׁתַּמְעִין לָהּ:

Et essi temerono di gran timore, e dissero l'uno al l'altra, Che cossino, che si vna a l'mare gli obediscano?

34 וּבְלִי מִשְׁלִים לֵאמֹר
אֵלֵיהֶם וּבְאִשֶּׁר עִם תַּלְמִידֵיהֶן
לִבְדֹּה אֹה פֶתֶר לָהֶם כָּלֵם:

Y sin parabola no les hablava: mas a sus Discipulos en particular declarava todo.

35 וַיֹּאמֶר לָהֶם בְּיוֹם הַהוּא
בְּאִשֶּׁר יֵה עָרֵב נֶעְבֵּר עַל־
הָעֵבֶר:

Y dixoles aquel dia quando fue tarde, Passemos de la otra parte.

36 וַיַּעֲזְבוּ אֹתָם הָעָם וַיִּקְחוּ
אֹתוֹ בְּאִשֶּׁר הָיָה בְּאֵנִיָּה וְאֵתֵּחַת
הָאֵנִיָּה הָיָה עִמּוֹ:

Y embiando la companna, tomaronlo, como estaua en el nauio, y aui tambien con el otros nauichuelos.

37 וַתְּהִי סִעָרָה וְסוּפָה גְּדוֹלָה
וְהָיָה נִפְלִין עַל־הָאֵנִיָּה כֵן־
אִשֶּׁר עָתָה תִּקְרִיב לְהַמְלָאָה:

Y levantose vna grande tempestad de viento, y echaua las ondas en el nauio, de tal manera que ya se henchia.

38 וְהוּא הָיָה בְּאֲחֵרֵית שׁוֹנֵב
עַל־מִרְאשׁוֹת וַיִּקְרָא אֹתוֹ
וַיֹּאמְרוּ לוֹ מַלְמַד לֵאמֹר חוּגָה לָךְ
כִּי־נִגְבֵּר:

Y el estaua en la popa durmiendo sobre vn cathedra: y despertaronlo, y dizenle, Maestro, no miras que pericemo?

39 וַיִּקְרָא וַיַּעַר אֹתָם מִתְּלָא
וַיֹּאמֶר אֵלֵיהֶם דִּם תְּהִם נִשְׁתַּקֵּה
הָרוּחַ וַיִּהְיֶה שְׁתִּיקָה גְּדוֹלָה:

Y levantandose el rindió al viento, y dixo a la mar, Calla, enmudece, y cessó el viento, y fue hecha grande bonança.

40 וַיֹּאמֶר לָהֶם מָה יִרְאֶתֶם
כִּכְה אֵיכָכָה לֵאמֹר שְׁלֵלָכֶם אֲמוּנָה:

Y a ellos dixo, Porque soys anfi temerosos? como no teneys fe?

41 וַיִּירָאוּ יִרְאָה גְּדוֹלָה וַיֹּאמְרוּ
אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ וַיֹּמַר זֶה הוּא כִּי־
גַם הָרוּחַ וְהַיָּם יִשְׁמְעוּ בְּקוֹלּוֹ:

Y temieron con gran temor, y decian el vno al otro, Quien es este, que aun el viento y la mar le obedecen?

34. Χωρὶς ὅτι ὁμοῦ καὶ ἐπὶ ἑ-
κατέρωθεν αὐτοῖς καὶ ἰδίαν ἑκά-
στης αὐτῶν ἐπὶ αὐτῶν περὶ αὐτῶν.

Et ne parloir point à eux sans similitude: mais à part il declaroit le tout à ses disciples.

35. καὶ λαλῶν αὐτοῖς ἐν ὁμοίᾳ τῇ
ἡμεῖς, ὅτι αὐτῶν ἡμεῖς, διὰ τοῦτο
μὴ οἷς τὸ πῆμα.

Ce jour-la quod le soir fut venu, il leur dit, Passons de là l'est.

36. καὶ ἀφῆκε τὸ ἔχλον πα-
ραλαμῆσαι αὐτὸν ὡς ἦν ἐν τῇ
πλοίῳ καὶ ἄλλα δὲ πλοῖα ἦσαν μετὰ
αὐτοῦ.

Et apres auoir laissé les troupes, ils le prindrent avec eux ainsi qu'il estoit en la nallie, or y auoit-il auili d'autres petites nallies avec lui.

37. καὶ γίνεται λαίλαψ ἁέριμα
μεγάλη καὶ ὡς κύματα ἐπιβαλὼν ὡς
τὸ πλοῖον, ὡς τὸ αὐτὸ ἦν γαμίζε-
σθαι.

Lors vn grand tourbillon de vent se leua, tellement que les ondes se iettoient en la nallie, de sorte qu'elles enpiplutoit de la.

38. καὶ ὡς αὐτὸς ὦπ' ἐν τῇ πρύμνῃ,
ὅτι τὸ πρὸς σκαφάει καὶ ἡμεῖς οὐκ
καὶ διὰ γινώσκοντες αὐτὸν, ὁ ἀνέστη
αὐτῷ, διδάσκων αὐτὸν μετὰ τοῦ ὅτι
δὲν ἠνέμεινε.

Or estoit-il en la poupe, dormant sur vn oreiller: adonc us l'esueillant, & lui dient Maître, ne te chaut-il que nous perissions?

39. καὶ διὰ γινώσκωντες ἐπέμνησε τῷ
αὐτῷ καὶ ὅτι τῇ ἡμεῖς οὐκ ἐ-
καὶ, παρὶ μωροῦ καὶ ὁμοῦ παρὶ ὁ
αὐτῷ, καὶ ἡμεῖς καὶ ἡμεῖς μετὰ
λαίλαψ.

Mais lui estant esueillé caula le vent, & dit à la mer, Tais-toi, tais-toi cove. Lors le vent cessa, & fut taise vna se tranquille.

40. καὶ ὡπ' αὐτοῖς, τί δειλά ε-
στὶ ἡμεῖς καὶ ὅτι ἡμεῖς καὶ ἡμεῖς.

Puis il leur dit, Pourquoi estes-vous ainsi craintifs? Comme n'avez-vous point de foy?

41. καὶ ἰφθίμηνσαν φόβου μέ-
γαν, καὶ ἔλεγον ὁμοῦ ἀλλήλους, τίς
ἀρεστὴ ἐστὶν, ὅτι καὶ ὁ αὐτῷ καὶ
ἡ ἡμεῖς οὐκ ἐκαὶ αὐτῷ.

Mais il craignoient de grande crainte, & disoyent l'un à l'autre, Mais qui est ceui-ci, que le vent meime & la mer lui obediennent?

ה

וַתָּבֹאוּ לְעִבְרָא דִּימָוֵי
לְאַתְרָא דְּגַדָּרֵנָּא:

E così arrivarono all'altra parte del mare ne la regione de Gadareni.

2 וַכְּאֲשֶׁר יָצָא מִן־הַמָּוֶה וַיֵּצֵא
קָרָה מִקְבְּרִים אֲדָם בְּרוּחַ
טְמֵאָה:

Et come fu uscito de la nave, incontramente si gli fece incontro un huomo uscito de monumentis, che hauerua uno spirito immundo.

3 וַעֲמַד הָיָה בֵּית קְבוּרָה
וַיִּשְׁתַּחֲוֶה אֲנָשׁ לָהּ
מִדְּבַח הָיָה לְמַסַּכָּה:

Il quale hauerua la sua stanza ne i monumentis, ne pur con se catene lo poteua alcuno tener legato.

4 מְטוּל דָּבָר אֲמַתִּי
דְּבַסְטִימָא וּבִשְׁתַּחֲוִיָּה
מִתְאַסֵּר הָיָה שְׂטַחְתָּה
מִתְבָּר הָיָה וְסִיטְמָה
מִבְּסָק הָיָה וְדָא אֲנָשׁ מִ
מִשְׁכָּה הָיָה לְמִקְבָּשָׁה:

Perche, b'egli era lieto molto volte legato con ceppi e con catene, et hauerua rotte le catene, e spesso saltava ceppi ne persona l' hauerua uia potuto domare.

5 וַיִּבְּלֵן זְכוֹן בְּלִלְנָה
וַכְּאִימָמָא בְּבֵית קְבוּרָה
וּבְטוּרָה אֵיתִיבֵיהּ הָיָה
וְהָיָה הָיָה וַיִּמְצְאוּהָ נִפְשָׁה
בְּכִנְיָהּ:

E stana sempre notte e giorno ne i montes e ne i monumentis, gridando, e perorando se stesso con la peure.

6 בְּדִינָה דִּין דִּישׁוּעָה מִן
דְּוִתְקָא דְּהֵט סִיד לָהּ:

E for hauendo egli veduto esser da lontano, corse, et se prosterna a lui.

7 וְהָיָה בְּהֵלָא דְּמָא ו
וְאָמַר מָא לִי וְלָהּ יֵשׁוּעָה
בְּרָה דְּאֵלֵּהָ מִרְמִינָה
מִיֻּמָּא אָנָּה לָהּ בְּאֵלֵּהָ
דְּלֵא תִשְׁקָנִי:

E gridando ad alta voce, disse. Che ha tu a far con te. Esser figliuol di Dio altissimo è fatto frangere per Dio, che tu non mi tormenti.

8 אָמַר הָיָה לָהּ אֵיד ב
פּוֹק מִן בֶּר נִשְׂא רִוְחָה
טְמֵאָה:

(Perche, b'egli li diceua, Esit fuer di quess huomo, spirito immundo.)

ה

וַתָּבֹאוּ לְעִבְרָא הֵיכָל מְדִינָה
הַגַּדָּרִיִּים:

Y vinieron de la otra parte de la mar a la provincia de los Gadarenos.

2 וַכְּאֲשֶׁר יָצָא מִן־הַמָּוֶה וַיֵּצֵא
קָרָה מִקְבְּרִים אֲדָם בְּרוּחַ
טְמֵאָה:

Y salido el del nauio, luego le salió al encuentro un hombre de los sepulchros con un espíritu immundo:

3 לְאֲשֶׁר הָיָה בֵּיתוֹ בְּקְבָרִים
וְאִישׁ לֹא יוֹכֵלוֹ לְאַסֵּר אֹתוֹ
בְּזָקִים:

Que tenia manida en los sepulchros, y ni aun con cadenas lo podia alguien atar.

4 עַל־כֵּי בְּעַמִּים רַבִּים בְּזָקִים
וּבְעִבּוֹתוֹת גָּאָסָר וְנִסְחָבוֹ מִמֶּנּוּ
הַעֲבִיתוֹת וְהַזָּקִים גָּשְׁבוּ וְאִישׁ
לֹא יָכֹל לְדוֹמְמָהּ:

Porque muchas vezes auia sido atado con grillos y cadenas, mas las cadenas auian sido hechas pedaços deel, y los grillos desmenzados: y nadie lo podia domar.

5 וּבְכָל־יוֹם וּלְלֵילָה בְּהָרִים
וּבְקְבָרִים הָיָה זֶעַק וּמַסָּק לְעַצְמוֹ
בְּאִבְנִים:

Y siempre de dia y de noche andaua dando bozes en los montes y en los sepulchros, y hiriendo a las piedras.

6 וַכְּדִינָהּ אֶת־יֵשׁוּעָה מִרְחוֹק
קָץ וַיִּשְׁתַּחֲוֶה לָּהּ:

Y como vido a Iesus de lexos, corrió, y adoloro:

7 וַיִּזְעַק בְּקוֹל גָּדוֹל לֵאמֹר מָה
לִי וְלָהּ יֵשׁוּעָה בְּרִי־אֵלֵּהּ הַעֲלִינִי
אֲשַׁבְּעָה לָּהּ בְּאֵלֵּהִים מִן־
תִּשְׁמָנִי:

Y clamando a gran boz dixo, Que tienes comigo Iesus hijo del Dios Altissimo? Conjurato por Dios que no me atormentes.

8 וַיֹּאמֶר לָּהּ יְצֵאִי הָרוּחַ טְמֵאָה
מִן־הָאָדָם:

Porque le dezia, Sal de este hombre espíritu immundo.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ

ΚΑὶ ἔλθον εἰς τὴν πέραν τῆς θαλάσσης εἰς τὴν χώραν τῶν γαδαρηνῶν.

Et ils arriuerent delà la mer en la contrée des Gadareniens.

2. Καὶ ἐξελθὼν αὐτῷ ἐκ τῆς ναυῆς, ὁ ἦν ἐκ τῶν ἀνθρώπων οἱ οὖτοι ἐκ τῶν μαρμαρυγῶν ἐκ τῶν πηδῶν καὶ ἀναστῆναι.

Et quand il fut sorti de la nautelle, incontrant un homme qui auoit un esprit immunde sorti des sepulchres & le vint reconter:

3. Ὃς τὴν κατοικίαν ἔχεν ἐν τοῖς μαρμαρυγαῖς καὶ οὐκ αὐτὸς αὐτὸν ἐδυνάτο ἀντὶ δῆσαι.

Lequel auoit sa demeure en les sepulchres, & nul ne le pouuoit tenir lié, non pas mesmes de chaînes.

4. Διὰ τὸ αὐτὸν πολλάκις πῖδας καὶ ἀλύσσας διδῶν, καὶ διασπῶν αὐτὰς αὐτὸς τὰς ἀλύσσας, καὶ τὰς πῖδας συντριβεῖν καὶ ἑαθεῖς αὐτὸν ἵσχυρι δαμάσκει.

Pource que souuent quand il auoit esté lié de cepts & de chaînes, il auoit rompu les chaînes & aus les cepts en piéces & personne ne le pouuoit domter.

5. Καὶ διὰ παντὸς νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐν τοῖς ὄρεσι & ἐν τοῖς μαρμαρυγαῖς καὶ κρηταῖς καὶ κατακρηταῖς αὐτὸς λῆγει.

Et il estoit continuellement de nuit & de iour en montaignes & en sepulchres, criant & se frapant de pierres.

6. Ἰδὼν δὲ τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ μακρόθεν, ἐβόησεν, καὶ προσκυνοῦν αὐτῷ.

Quand donc tout de loin il vid Iesus il accourut, & se prosterna deuant lui.

7. Καὶ κρατῶν Φωνὴν μεγάλην εἶπεν, τί ἐμοὶ καὶ σοι, Ἰησοῦ υἱὲ τοῦ θεοῦ τῷ ὑψίστῳ ἐρκίζω σε πρὸς θεὸν μη μὴ βασανίσῃς.

Et criant à haute voix, dit, Qu'y a-il entre toi & moi, Iesus Fils du Dieu Souuerain ie t'adure de par Dieu, que tu ne me atormentes point.

8. Ἐλεγε γὰρ αὐτῷ, ἔλθῃ πρὸς μὲν τὸ ἀναστῆναι, εἰς δὲ ἀναβῆναι.

Car Iesus lui disoit, Vaide hors de cest homme, esprit immunde.

ET venerunt trans fretū
maris in regionem Ge-
rasenorum.

And then came over to the other si-
de of the sea into the country of the Ge-
rasens.

2. Et exeunti ei de navi,
statim occurrit de monu-
mentis homo in spiritu im-
mundo.

And when he was come out of the
ship, there met him immediately out
of the graves / an man which had an
uncleane spirit.

3. Qui domicilium habe-
bat in monumentis, & ne-
que catenis iam quisquam
poterat eum ligare.

Who had his abiding among the
graves, and no man could bind him,
no not with chains.

4. Quoniam sæpe compe-
dibus & catenis vinctus, di-
rupisset catenas, & compe-
des comminisset, & nemo
poterat eum domare.

Because that when he was often
bound with fetters and chains, he
plucked the chains asunder, and brake
the fetters in pieces, neither could any
man tame him.

5. Et semper die ac nocte
in monumentis & in mon-
tibus erat, clamans & concin-
dens se lapidibus.

And alwayes both night and day
he cried in the mountains, and in the
graves, and strooke himselfe with sto-
nes.

6. Videns autem Iesum
à longè, cucurrit & adoravit
eum.

And when he saw Iesus afarre of,
he ran, and worshipped him.

7. Et clamans voce magna,
dixit, Quid mihi & tibi Iesu
fili Dei altissimi? & adiuro te
per Deum ne me torqueas.

And cried with a loud voice, and
saide, What haue I to doe with thee,
Iesus / the Sonne of the most high
God? I charge thee by God, that thou
torment me not.

8. Dicebat enim illi, Exi
spiritus immunde ab ho-
mine.

(For he saide vnto him / Come out
of the man, thou uncleane spirit.)

VND sie kamen jenseits des
Meers / inn die gegend der Gada-
rener.

DE de kommes paa hin side Hassut / i de Gadare-
ners egn.

2. Vnd als er auß dem Schiff tratt/
lieff ihm als bald entgegen auß den
Gräbern / ein besessen Mensch / mit
einem vnfaubern geist.

De som hand traadde aff Skibet / da led der strax
te beset Menneske mod hannem aff Græffuerne / mee
en voren Mand.

3. Der seine wohnung in den Grä-
bern hatte / vnd niemand kondte ihn
binden / auch nicht mit ketten.

Som haffde sin bolia i Græffuerne / De der kunde
ingen binde hannem / icke heller mer kender.

4. Denn er war oft mit fesseln vnd
ketten gebunden gewesen / vnd hatte
die ketten abgerissen / vnd die fessel zu-
rissen vnd niemand kondt ihn zemen.

Thi hand haffde ofte veri bunden mer Bøyer oc
kender / oc haffde affreffuit kenderne / oc sonderbru-
det bøyerne / oc ingen kunde spæge hannem.

5. Vnd er war allezeit / beide tag
vnd nacht auff den bergen / vnd in den
Gräbern / schrey vnd schlug sich mit
steinen.

De hand vaara alid / baade dag oc nat / paa Bier-
gene oc i Græffuerne / roste oc slog sig mer sten.

6. Da er aber Iesum sahe von ferns/
lieff er zu / vnd fiel für jm nider.

De der hand saa Ihesum songt borre / led hand
til / oc fald ned saar hannem.

7. Schrey laut / vnd sprach: was
hab ich mit dir zu thun / O Iesu du
Sohn Gottes des Allerhöchsten?
Ich beschwere dich bey Gott / daß du
mich nicht qulest.

Keste hent / oc saade / Huad haffner ieg met dig
at gøre O Ihesu / du Aderhøiviste Guds Son? Jeg
beschuer dig ved Gud / at du icke piner mig.

8. Er aber sprach zu ihm: Fahre
auß du vnfauber geist / von dem
Menschen.

Hand saade til hannem / Far vð du vorene Mand /
aff det Menneske.

Ehdy přelavili se přes
Moře do krajiny Gera-
sených.

Šli tam do přístupu do druhého
břeží moře / do země
Gadarenských.

2. A když on vyšel z lodi /
hledal se s ním potkal člověk
z hrobů máje Duha netis-
řeho.

A vyšel z lodi / nářel
máje mu zábrat / z hrobů člo-
věk v kterém byl duch netis-
řy.

3. Který přibýtel měl v
hrobích. A aniž gest gřel
mohl ho řetěz svazati:

Který měl mčeláně v gro-
bích / a nemohl go nřy lan-
cus / čem zvat.

4. Nebo často gfa pauty a
řetěz oková / lámal řetěz /
a pauty rozřhal / a nižadn
ho nemohl řetězi.

Přeto tž on často byl vřa-
an lančuch / a perami / ale sic ná-
nim lančuch zval / a perá řet-
ěly / y nemohl go řaden oková.

5. A když v nedni v noci
v hrobích a na horách byl řet-
ec a řepa se řamením.

A když v me dne v noci
volal v gorách y v grobích / a
řetěl se som řamením.

6. A vhlédav Gěfisse zdav
leť / běžel a poklonil se genu.

A vyřavěl Iesu z daleka
přel břež / řetězac se přel
nám.

7. A řetěl hlasem velkým /
řetěl: Co máš řemau Gěfisse
řy Synu Boga nářivěřy
ho řetěl řetězi tebe řetěl Boga
aby me netřepil.

A volal hlasem velkým /
mohl: Což m do řetěl Iesu
Synu Boga nářivěřy řetěl
přel řetěl řetěl Boga aby
me netřepil.

8. Nebo pravil genu: Bě-
gdiž duše netisř od člověka
tohoto.

(Abomim mu mohl / řetěl
mohl duchu netisřy řetěl
řetěl).

[illegible]

*Ed amando agli, Come hai tu nome?
E gli rispose, dicendole, io ho nome Le-
gume - perche me siama molto.*

10 וַיֵּצֵא אֶת הָאָדָם מִן הַגָּן וַיֹּאמֶר אֵלָיו
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֵלֶיךָ לֵאמֹר

*E lo pregusta molto che non gli man-
dasse fuer del paese.*

וְאֵת הַיָּמִים
לְנֶת טוֹבָה בְּקֶרֶב הַבְּתָרָה
הַיְּהוּדָה הַזֶּה

Her egli era int' presso à smentirci
gran branco di porci che pajeano.

12 וַיֵּצֵא אֶת הָעָם מִן הַיָּם בְּיָמֵי הַחֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי
שָׁמַיְתָא וְאֶתְּרֵין שְׁעֵר לֹא עַל
הַנֶּחֱלָה הַזֶּה וְהַנֶּחֱלָה נִשְׁמַר:

*E tutti quei demoni lo pregavano,
dicendo: Mandaci tra quei porti, acciò che
noi entrassimo in essi.*

13 ואפס להון ונפקו ר
 רוחא הליו טנפתא ועלו
 בתורה ורדתה הי מקרא
 לשקרא ונפלת בימיה
 ואתחנקי במיא:

*E l'34 incontanente il permesse laro:
e così v'scite quella s'fata, inuonda, entro
romano a porto: & el gregge furiosamente
correndo si precipita nel mare, & erano
circa duo mila: & affogaronsi nel mare.*

14 וְהָיוּ דְרָגָיו חֹדֶשׁ לְהוֹן
צִרְקָה וְאַמְרוּ בְּמִדְיָתָא
וְאֵלֶּי בְּקוֹרְבָנֵי וְנִפְקִי
לְמַתָּא מִדָּם דְּרָגָא:

*E quei che pasciano i porci, fuggira-
to, e porteranno le tuniche a la città, & d
ge Gille. La onde Gherardo d' vedere che co-
ACTA AMMEND.*

ה
פ. וַיִּשְׁאַל לֵאמֹר מֶה שְׁמִי וַיַּעַן
לֵאמֹר לְדָוִד שְׁמִי כִּי רַבִּים
זִנְחוּנִי :

Y preguntóle, Comote llamas? Y respondió diciendo, Legion me llamo: porque somos muchos.

10 וַיִּתְחַנֵּן לוֹ חֲרִיבָה בְּיִשְׂרָאֵל
אֲזָתָם בַּחוּץ לַמִּדְיָנָה :

Y rogauale mucho que no lo echasse fuera de aquella prouincia.

וְנִי בְּהִי-שָׁם אֶל-הַהָר עֹדֵר
חַוִּירִים גְּדוֹלָה בַּמַּעֲלָה :

Y estaba allí cerca de los montes una grande manada de puercos paciendo;

12 וַיִּתְחַנְנוּ לוֹ כָּל־הַיִּשְׂרָאֵלִים
לֵאמֹר הִנֵּה אֲנִי וְאִשְׁרֵי בְּחֵירִים
הָאֵלֶּה גְּבוּרַת אֲנִיחָנוּ :

Y rogaronle todos aquellos demonios diciendo, Embíanos en los puercos para que entremos en ellos.

13 וַיִּגִּדְהֶם בְּהֵאֱלֹהִים יִשׁוּעַ וְחֵצְאֵהֶם
 רוּחֹת הַטְּמְאוֹת נִתְּבוֹאָה
 בְּחִזִּירִים וַיַּעֲבֹד הָעַדָּר בַּעַבְדָּה
 אֱלֹהִים וַיִּהְיוּ כְמוֹ אֱלֹהִים
 בְּחִזְקָה בְּיָמֵם :

Y permitiéndoles luego Iesus: y saliendo aquellos espíritus inmundos, entraron en los puercos: y la manada cayó por vn despennadero en la mar, los quales eran como dos mil, y ahogaronse en la mar.

14 וַיִּבְרָחוּ רוּעֵי הַחֲזִירִים
וַיִּגְדְּדוּ אֶל־הָעֵר וְאֶל־הַשְּׂדוֹת
וַיֵּצְאוּ לְרִאיוֹת מִן־זֶה הַנַּעֲשָׂה :

Y los que apacentaban los puercos, huyeron, y dieron aviso en la ciudad y en los campos. Y salió para ver que era aquello que aya acontecido.

9. Καὶ ἐπερώτησεν αὐτὸν, τί σοι ὄ-
νειρα; καὶ ἀπεκρίθη λέγων, λέγε-
ται ὄνειρά μου ὅτι πωλεῖ ἱσμήν.

Adonc il l'interroge, Comment
es-tu nom ? Et il respondit, disant, F'
ai nom Legion, car nous sommes plu-
sieurs.

10. Καὶ περὶ αὐτὴν πολλὰ,
ἵνα μὴ αὐτὰς δοξαστῇ ἔγωγε·

Et le prioit fort qu'il ne les enno-
yast point hors de la contrée.

11. Ἡ δὲ ἐκείνη περὶ τῆ ὄρεως ἰσχυρὰ
χοίρων μεγάλη βασκαρμία.

Où y avait-il à vers les montagnes
un grand troupeau de porcs qui
paissait.

12. Καὶ περιέλασας αὐτὴν πάντες
οἱ δούμοις, λέγοις, πέμψον ἡ-
μᾶς εἰς τὰς χοίρας, ἵνα εἰς αὐτὰς
ἐκτίθωμαι·

Et tous ces diables le prioient,
disant, Envoie-nous es pourceux,
afin que nous entrions dedans iceux. Et
Iesus incontens le leur permit.

13. Καὶ ἐπέσειψεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς καὶ ἐξελθόντες πρὸς τὸν πατέρα καὶ ἀγαπήσαντες τὸν πατέρα εἰσέλθον εἰς τὰς χοίρας· καὶ ὤρμησεν ἡ ἀγέλη καὶ ἔκρημαν ἐκείνην εἰς τὴν θάλασσαν· ἣσαν δὲ αἰετὶς διὰ τὴν αἰχμήν· καὶ ἐπύοντο ἐν τῇ θαλάσσῃ.

Adonc ces esprits immondes estans
sortis, entrèrent és pourceaux, & le
troupeau se rua du haut en bas é la mer,
(or y en eust-il environ deux mille)
& furent estouffés en la mer.

14. Οἱ δὲ βόσκοντες τὰς χεί-
ρους ἱφρίζον, καὶ ἀνέγγιλλαν οἱ πλεῖ-
στοι, καὶ οἱς τὰς ἀγροὺς καὶ ἐξήλ-
θον ἰδοὺ τί ἐστι τὸ γινώσκω.

Et ceux qui passoyent les pontes-
aux, s'enfuirent, & en porterent les
nouvelles en la ville, par les villages

9. Et interrogabat eum, Quod tibi nomen est? Et dicebat ei, Legio mihi nomen est; quia multi sumus.

And he asked him: What is thy name? and he answered: saying, My name is Legion: for we are many.

10. Et deprecabatur eum multum, ne se expelleret extra regionem.

And he prayed him instantly that he would not send them away out of the country.

11. Erat autē ibi circa montem grex porcorum magnus, pascens.

Now there was there in the mountain a great herd of swine / feeding.

12. Et deprecabantur eum spiritus, dicentes, Mitte nos in porcos, ut in eos introeamus.

And all the devils besought him / saying, Send us into the swine: that we may enter into them.

13. Et concessit eis statim Iesus. Et exeuntes spiritus immundi, introierunt in porcos: & magno impetu grex precipitatus est in mare, ad duo milia, & suffocati sunt in mari.

And instantly Iesus gave the leave. Then the unclean spirits went out / & entered into the swine: and the herd ran headlong from the high bank into the sea: (& there were about two thousand swine) and they were drowned in the sea.

14. Qui autem pascebant eos, fugerunt, & nuntiaverunt in civitatem & in agros. Et egressi sunt videre quid esset factum.

And the swineherds fled: and told it in the city: and in the country: and they came out to see what it was that was done.

9. Vnd er fraget ihn: Wie heissest du? Vnd er antwortet / vnd sprach: Legion heisse ich / denn vnser ist vil.

De hand aefpunde hannem / Quab hebet du? De hand suarede / oc sagde / Stolt hebet ieg / Thi mi ere mange.

10. Vnd er bat ihn sehr / daß er sie nicht auß derselben Gegend triebe.

De hand bad hannem saare / ar hand stulde icke drieffue hannem aff den samme Egn.

11. Vnd es war daselbs an den Bergen eine grosse herd Seu an der Waide.

Deret vaar samme sted hoß Biergene en stor Hjord Suin / som der ode.

12. Vnd die teuffel baten ihn alle / vnd sprachen: Laß vns in die Seu fahren.

De Diefflene bade hannem alle / oc sagde / Lad oss fare i de Suin.

13. Vnd als bald erlaubet inen Iesus. Da furen die vnsaubern geister auß / vnd fuhren inn die Seu / vnd die Herd stürket sich mit einem sturm ins Meer. Ihr aber war bey zwey tausent / vnd eroffen im Meer.

De Ihesus alstede dem strax. Da fore demrene kander ud / oc fore i Suinene / De Hjorden styrte sig hastelge i Haffet / De de vaare ved thu tusinde / oc druct ned i Haffet.

14. Vnd die Seuhirten flohen / vnd verkündigten das in der Statt vnd auff dem Lande. Vnd sie giengen hinauß / zu sehen was da geschehen war.

De Suine hyrderne fode / De kundgiorde det i Staden oc vdi landet. De de ginge ud / at see det som vaar fect.

9. Ptázal ho: Které gest tó: bž gměno? V řeči gměni: Hauff gměno mž gest / neb gest nás mnoho.

Edy go pytal / Jáfoac zowa: Kon mu odpowiedzial mowiac / Zowa mže hufem / kbowiem nas jest wiele.

10. V prosyl ho wielmi / aby nepocháněl ho z té krajiny.

A prosil go bázno aby ich nie wyganiał z oney ziemie.

11. Bylo pak tu při horách stádo weliké Wepřaw pasauce se.

Bylo tehž támpo gorách wiel: ke stádo wuprzaw co se pásli.

12. V prosili ho dáblové kauce: Dusi nás do Wepřaw / ať do nich wgedeme.

A wšlyscy drabli prosili go mowiac / Dabč nás w wiewprze a bychmy w nie wstapili.

13. V dopustil jim hned Iesus. A wysťedše duchowě nečistij / wěšli do Wepřaw / a welikau prudkostij / bželo to stádo do Moře / a bylo gich le dwěma tisycum / y konali w Moři.

A nářchmiasť im dopustil Iesus / a wysťedšy duchowie nečyści / wšli p. li w wiewprze / y pádo do ono stádo z gory do mořsá / a bylo ich okolo dwu thysiac / y potoneli w Moři.

14. El pak kctijž ge pásli / wtešli a oznámili to w Měste y po polych. V wysťli lidž aby widěli co se bylo stalo:

Oni tehž co pásli wiewprze zn: ciešali / y oznámili to w městě / y po wsiach: Edy oni wysťli aby ogladali to co se stalo.

ה

15 וַיָּבֹאוּ אֵלָיו יֵשׁוּעַ וַיֵּרָא
אֵת אִשָּׁר הָיָה בְּעַל הַשָּׂדִים
כִּי יָשָׁב לְבוֹשׁ וְנָכוֹן אֵת אִשָּׁר
הָיָה לוֹ לְגִיּוֹן וַיֵּרָא :

*Eleggono d'esso, e veggono colui
che era stato indemoniato che sedeva, &
era vestito, & in buon sentimento, il qua-
le hanno avuto la legione de demonij
addosso, & habber paura.*

16 וַאֲשֶׁר עָיָר לְהוֹן הַבֵּן
בְּחָזוֹ דְּאִיכְנָא הוּא לְהוֹ
דְּשִׁאדְוָהּ וְאֵת עַל הַבֵּן
וַיֵּרָא :

*E quelli che hanno avuto veduto, rac-
contaron loro come la cosa era avvenuta
a colui ch'era stato indemoniato, & del
fatto de porci.*

17 וְשִׁרְיוֹ בְּלִיז מִנָּה דִּ
דִּיאוֹל לֵאמֹר מִן תְּחוּמֵיהוֹן :

*Allora cominciarono a pregarlo, che
si partisse da lor confine.*

18 וְכַד סֵלֶק לְסִבְיָתָהּ
פַּעַם הִנֵּה מִנָּה הוּא
דְּשִׁאדְוָהּ דְּעִמָּה יִהְיֵא :

*Et essendo egli entrato ne la nave,
colui ch'era stato indemoniato lo pregava
de star con esso lui.*

19 וְלֹא שִׁבְקָהּ אֵלָיו
אָמַר לֵאמֹר לֵךְ לְבֵיתְךָ לְנָתַת
אֲשֶׁר יִהְיֶה וְאֲשֶׁר יִהְיֶה לְהוֹן
מִדָּם דְּעָבַד לְךָ מִדְּיָנָה
וְדִאֲתַחֲסֵם עֲלֵיךָ :

*Mais Iesus ne lui permit point,
et lui dit, Va-t'en en ta maison & dis
à tes freres, & raconte leur que le Seigneur
t'a fait, & comme beaucoup de misericordia de
toi.*

20 וַאֲנִי וְשִׁרְיֵי מִכָּד ב
בְּעִסְרַת מִדִּינָתָא מִדָּם
דְּעָבַד לֵאמֹר יֵשׁוּעַ וְכָלְהוֹן ת
תְּמִיחִין הוּוּ :

*E così egli scesendo, e cominciò a pre-
dicare in Decapoli quante gran cose Ie-
sus gli haueva fatte, & tutti si marauiglia-
uano.*

ה

15 וַיָּבֹאוּ אֵלָיו יֵשׁוּעַ וַיֵּרָא
אֵת אִשָּׁר הָיָה בְּעַל הַשָּׂדִים
כִּי יָשָׁב לְבוֹשׁ וְנָכוֹן אֵת אִשָּׁר
הָיָה לוֹ לְגִיּוֹן וַיֵּרָא :

*Y vienen a Iesus, y veen alque auia sido a-
tormentado del demonio, fencado, y vestido, y
en feso, elque auia tenido la legion, y vuieron
remor.*

16 וַאֲשֶׁר רָאָה סִפְרָא לְהֵם
אִיכָּה גַּעְשָׁה לְבַעַל הַשָּׂדִים
וְלַחֲוִירִים :

*Y contaronles losque lo auian visto, como
auia acontecido alque auia tenido el demonio, y
de los puercos.*

17 וַיִּחְלְלוּ לְהַתְחַנֵּן לוֹ לְעֵצָתָהּ
מִבְּלוֹתָם :

*Y comencaron a rogarle que se fuese de los
terminos de ellos.*

18 וְכַאֲשֶׁר עָלָה אֵלָיו תְּחִנָּתָהּ
וַיִּתְחַנֵּן לוֹ בְּעַל הַשָּׂדִים לְהוֹרֵת
עִמָּו :

*Y entrando el en el nauio, rogauale el que
auia sido fatigado del demonia, para estar con
el.*

19 וַיֵּשׁוּעַ לֹא הִנִּיחוֹ כִּי אֵלָיו
אָמַר לוֹ לֵךְ לְבֵיתְךָ וְאֵלָיו
מִן לְדִרְתְּךָ וְהִגַּד לְהֵם כִּמָּה עָשָׂה
לְךָ יְהוָה וְכִי תִנְגַּר :

*Mas Iesus no le permittió, sino dixole, Vere
à tu casa à los tuyos, y cuentalas quan grandes
cosas el Sennor ha hecho contigo, y como ha a-
uido misericordia de ti.*

20 וַיֵּלֶךְ וַיִּחְלַל לְקֹדֶם בְּעִשְׂרָה
עָרִים כִּמָּה עָשָׂה לוֹ יֵשׁוּעַ
וַיִּתְמָהוּ כָּלָם :

*Y fuese, y comenzó a predicar en Decapolis
quan grandes cosas Iesus auia hecho con el : y to-
dos se marauillauan.*

ו.

15. Καὶ ἔρχονται πρὸς τὸν Ἰησοῦν
καὶ θεωροῦσι τὸν δαιμονιζομένον
καθήμενον καὶ ἠμφισπόμενον, καὶ σω-
φροσυνὴν τὴν ἐξ ἡρώτων τὴν λαλοῦ-
ντα, καὶ ἐφοβήθησαν.

*Lors ils sortirent pour voir ce qui
estoit aduenu, & vindrent à Iesus & vi-
rent celui qui auoit esté demoniaque,
assis & vestu, & de bon sens : voir ce-
lui qui auoit eu la legion, & eurent
peur.*

16. Καὶ διηγήσαντο αὐτοῖς οἱ ἰδοί-
τες, πῶς ἵδμεν τὸν δαιμονιζομέ-
νον, καὶ πῶς ἦν χαίρων.

*Et ceux qui auoyent veu cela, leur
raconterent comme il estoit aduenu à
ce demoniaque, & touchant les por-
ceux.*

17. Καὶ ἔρξαντο παρεχάσθαι αὐ-
τὸν ἀπὸ λαοῦ, λέοντες ὅτι ὁρίαν αὐτῷ.

*Adonc ils se prendrent à le prier qu'
il se partist de leurs quartiers.*

18. Καὶ ἠμείψαντες αὐτῷ εἰς τὴν
πᾶν, περιέλαβ' αὐτὸν ὁ δαίμο-
νιακός, ἠσυχμαὶ αὐτῷ.

*Et quand il fut entré en la nasselle,
celui qui auoit esté demoniaque le priuist
qu' il fust avec lui.*

19. Ὁ δὲ Ἰησοῦς οὐκ ἐφῆκεν αὐ-
τῷ, ἀλλὰ λέγει αὐτῷ, ὕπαγε εἰς τὴν
οἰκίαν σου πρὸς τοὺς σὺν, καὶ ἀπαγγ-
γῆλον αὐτοῖς ὅσα σοι ὁ κύριος ἔ-
ποιήσῃ, καὶ ἡλεείμῃ σε.

*Mais Iesus ne le lui permit point,
ains lui dit Va-t'en en ta maison & dis
à tes freres, & leur raconte combien gran-
des choses le Seigneur t'a faites & com-
ment il a eu pitié de toi.*

20. Καὶ ἀπῆλθεν, καὶ ἔρχεται
κηρύσσων ἐν τῇ δεκαπολί, ὅσα ἰ-
σχυρῶς αὐτῷ ὁ ἰησοῦς καὶ παντὶς ἐ-
παύμαζον.

*Ils' en alla donc, & commenca à
publier en Decapolis combien grandes
choies le Seigneur lui auoit faites : &
tous s' en émerueilloyent.*

15. Et veniunt ad Iesum, & vident illum qui à demonio vexabatur, sedentem, vestitum, & lanceatus: & timuerunt.

And they came to Iesus: and saw him that had bene possessed with the devil: and had the legion; sit both clothed: and in his right minde: and they were afrayd.

16. Et narraverunt illis, qui viderant, qualiter factum esset ei qui demonium habuerat: & de porcis.

And they that saw it, tolde them: what was done to him that was possessed with the devill: and concerning the swine.

17. Et rogare cœperunt eum, ut discederet de finibus eorum.

Then they began to pray him: that hee would departed from their coastes.

18. Cumq; ascenderet navim, cœpit illum deprecari qui à demonio vexatus fuerat, ut esset cum illo.

And when he was come into the ship: hee that had bene possessed with the devill, prayed him: that he might be with him.

19. Et non admisit eum: sed ait illi, Vade in domum tuam, ad tuos, & annuncia illis quanta tibi Dominus fecerit, & misertus sit tui.

Howbeit Iesus would not suffer him: but said unto him: Goe thy way: home to thy friends: & shew them what great things the Lorde hath done unto thee: and how he hath had compassion on thee.

20. Et abiit & cœpit prædicare in Decapoli quanta sibi fecisset Iesus: & omnes mirabantur.

So he departed: and began to publish in Decapolis: what great things Iesus had done unto him: and all men did marvell.

15. Und kamen zu Jesu/ und sahen den/ so von den teufeln besessen war/ daß er saß und war bekleidet/ und vernünftig/ und fürchten sich.

De komme til Ihesum/ oc saae den/ som vaar besæt aff Diefflener/ at hand sad/ oc haßte kleder paa/ oc vaar ved sine sind/ oc de frœtiede sig.

16. Und die es gesehen hatten/ sagten ihnen/ was dem besessenen widerfahren war/ und von den Seuen.

De de som det seet haßte/ saade dem/ huad den Besætte vaar vederfaaret/ oc om Seuenne.

17. Und sie fiengen an/ und baten ihn/ daß er auß ihrer Gegend zöge.

De de bequnte/ oc bade hannem/ at hand vilde dragte aff deris Egn.

18. Und da er in das Schiff tratt/ bat ihn der besessene/ daß er möchte bey ihm sein.

De der hand traadde i Skibet/ da had den besætte hannem/ at hand maatte bliffue hos hannem.

19. Aber Iesus ließ es ihm nicht zu/ sondern sprach zu ihm: Gehe hin in dein haus/ und zu den deinen/ und verkündige ihnen/ wie grosse wolthat dir der HERR gethan/ und sich deiner erbarmet hat.

De Iesus tilstedde hannem icke/ Men hand saade til hannem/ Gaa hen i dit huss oc til dine/ oc forkünd dem/ huor store velgerninger HERREN haßuer gjort dig/ oc forbarmet sig offuer dig.

20. Und er gieng hin/ und fieng an auß zuruffen inn den zehen Städten/ wie grosse wolthat ihm Iesus gethan hatte/ und jederman verwundert sich.

De hand gief bort/ oc bequnte at vdrobe i de thi Stæder/ huor store Belsærninger Ihesus haßte gjort hannem/ De huor Mand so undrede sig.

15. A idny přišli k Ježíšovi/ vjěch toho který byl trápen od ďáblův/ an sedil osdijn gsa/ a zdavě myslil, y báli se.

A přišedšy do Jezusa/ pátraly ná oněgo křový byl op. ran/ iž seděl oblečen/ a bedac přez dobrym rozumem/ a mřicřym byl: on huf.

16. A kterijž to viděl/ vši pravovali kterať se stalo tomu který měl ďáblův/ y o Wepřij.

Či tedy kterzy to viděli/ os poviedy čli im iako sice přyos: lo oněmu opřáncemu/ y o mřicřsach.

17. Tedy počali ho prositi/ aby odšel z krajin jejich.

Kterzy go wnet prošli počesli aby wysedl z grancich.

18. A kdož wstaupil na Lodi/ počal ho prositi ten který žerápen byl od ďáblův/ aby byl s nim.

A go wšedl w lod/ prošl go on co byl opřánym aby zostal přy nim.

19. Ježíš pak nedopusil/ ale řekl genu: Odído domu tvého k tvým/ a zvěstuj jim kterať gest wchř wěc vřimil tobě PAN/ a sluowal se nad tebau.

Ale mu Iesus nie dopuščil/ omřem mu řekl/ Jdi do domu tworego do swych/ a oznajmi im iako wielkie rzeczy z toba Pan uczynil/ a iako sic nad toba slutowal.

20. W odšel/ a počal ohlasowati w krajině Deseti měst/ kterať wchř wěc vřimil genu Ježíš/ y owěsi se wšyřeni.

Tedy odšel/ y počal opowiedac w Dekapoli iako wielkie rzeczy z nim uczynil Iesus/ a welo to wšyřich w podzim.

ה

21 וְכַד עֲבַד יֵשׁוּעַ בְּ
בִסְפִינְתָא לְהוּ עֲבָדָא תוֹב
אֶתְפָּשׁוּ עֲלֵיהּ כְּנָשִׁין
סְגִינָא כִּד אִיתְהוּיָעַל יְדִי
יְמִינָא:

Era che l'usc fu de nuovo trapassato à l'altra riva de la mane, si vauò un gran populo verso lui, et era presso al mar.

22 וְאַתָּה חַד וְשִׁמְחָה י
יִוָּאֲשִׁימוּ רַבִּי כְּנוֹשְׁתָּא וְכִד
חֲוִיָּהּ בְּכַל לֵית רַגְלֵיהּ:

Allora ecco venne uno de principali de la synagoga, che haueua nome lairo: et ci contò, nebbe vaduto, se gli guiso à i piedi.

23 וְכַעַתָּה הוּא מְנַח סְגִי
וְאָמַר לָהּ כְּרִיתִי בִישְׁמִירָת
עֲבָדָא תָּא סִימָא אִתְרָ
עֲלֵיהּ וְתִתְחַלְמִי וְתִחַם:

E pregandola molto, dicendo, La mia figliuola sta in estremo. io ti prego che tu uenghi, e ponghi le mani sopra ella, acciò ella si risani, e cessi di uenera.

24 וְאַחַר עֲמַה יֵשׁוּעַ וְחִבִּיק
הוּא לָהּ כְּנָשָׁא סְגִינָא
וְחִבְבִּין הוּוּ לָהּ:

Et exi seuiandò con lui, et un gran populo lo seguìtano, in modo che lo stringeano.

25 אֶתְתַּנְדִּין חֲדָא ד
דְּאִיתֵיהּ הוּת בְּמַדִּיתָא
דְּכִמָּא שְׁנִין תְּרִיתַעֲסָרָא:

Hut una certa donna che era flaccida con fluxu de sangue ben dodici annis.

26 אִתְּדָא דְסִגִּי כְּבִלַת מִין
אֶסְתָּא סְגִינָא וְאֶפְקֵרָת
כָּל מַדָּם דְּאִית לָהּ וּמַדָּם
לָא אֶתְעִדְתָּ אֵלֶּיָּא אֶתְרָ
יְתִירָאִית אֶתְאֲלָצַת:

Et haueua patito assai da molto tempo, et haueua spesso suco il suo, senza risentirne granamente alcuno, ma più tosto era andata peggiorando.

27 כִּד שְׁמַעַת עַל יֵשׁוּעַ
אֶתְתַּנְדִּין בְּחִבְבָּא דְּכְנָשִׁין
מִן בִּסְתִירָה וְקִרְבָּרָת
לְלִבּוֹשָׁה:

Hauendo visto parlar de Iesus, uenì in la turba de dietro, e toccò il suo vestimento.

28 אֶמְרָא הוּת גִּיד דְּאֶפִּין
לְלִבּוֹשָׁה קִרְבָּא אֲנָא חִיָּא
אֲנִי:

Perche ella diceua, Se io toccaro per le sue vestimenta, io farò sana.

ה

21 וְכַאֲשֶׁר עֲבַד יֵשׁוּעַ בְּאִנְיָה
עוֹד אֶל־הָעֵבֶר וַיִּקְהַל עִם רַב
אֵלָיו וַיְהִי אֶל־שִׁפְתָּהּ הַיָּם:

Y passando otra vez Iesus en nauio de la otra parte, juntose à el gran compaña: y estaua junto à la mar.

22 וַיְהִי כִּי אֶחָד רַב הַמִּקְהָלָה
וְשֵׁמוֹ יֵאִיד וְכַאֲשֶׁר רָאָה אֹתוֹ
נָפַל אֶל־רַגְלָיו:

Y vino vno de los principes de la Synoga llamado lairo: y como lo vido, prostróse à sus pies:

23 וַיִּתְחַנֵּן לוֹ חֲרָבָה לֵאמֹר כִּי
בְּחַיִּי תִגָּזַע אֵלַי בּוֹא וְנָשִׂים
עֲלִית אֶת־יְדֵיךָ לְמַעַן תִּשָּׁע
וְתִחַיָּה:

Y rogauale mucho, diciendo, Mi hija está à la muerte Ven y pondras las manos sobre ella, para que se la salua, y uiua.

24 וַיֵּלֶךְ עִמּוֹ וְכִי אֶחָדִיו עִם
רַב רַבִּי קָהֵל אֹתוֹ:

Y fue con el, y seguiale gran compaña, y apretauanlo

25 וְאִשָּׁה אֶחָת הָיְתָה דָּוָה
בְּנִדְתָּהּ שְׁלֹשִׁים עֶשְׂרֵה שָׁנָה:

Y una muger que estaua con fluxo de sangre doze annos auia.

26 וְרַבּוֹת סְבָלָה מִן דְּפִנְאִים
רַבִּים וְחִבְלָע אֶת־כָּל־אֲשֶׁר לָהּ
וְלֹא וְרַפָּאָה בִּי אִם עַל־יְתֵר
קִרְבָּה:

Y auia sufrido mucho de muchos medicos, y auia gastado todo lo que tenia, y nada auia aprouechado, antes le yua peor:

27 וְכַאֲשֶׁר שָׁמְעָה עַל־יֵשׁוּעַ בָּאָה
בְּדֶרֶךְ מֵאַחֹר וַיִּגַּע אֶת־בִּגְדוֹ:

Como oyó dezir de Iesus, vino en la compaña por las espaldas, y tocó su vestido:

28 כִּי אָמְרָה כִּי אִם אֶגִּיעַ
אֶת־בִּגְדֵיךָ וְאֶשָּׁע:

Porque dezia, Si yo tocáre tan solamente su vestido seré salua.

ו

21. Καὶ διὰ πλεονάσιον ὃ ἦτορ
ἐν τῇ πλειόῃ πάλιν εἰς τὸ πέραν
συναχθῆναι ὄχλον πολλὸν ἔτα' αὐτῶν
καὶ ἰὼν πρὸς τὴν θάλασσαν.

Et quand Iesus fut derechef passé à l'autre riuie en vne nauielle, grandes troupes s'assemblièrent vers lui, & il estoit pres de la mer.

22. Καὶ ἰδοὺ ἔρχεται εἰς τὴν ἀρχι-
συναγωγὴν ὀνόματι λαίρου, καὶ
ἰδὼν αὐτὸν, πίπτει πρὸς τοὺς πόδας
αὐτοῦ.

Adonc voici, vn des principaux de la synagogue nommé lairus, vint: & l'ayant vëu, se ietta à ses pieds.

23. Καὶ παρακάλει αὐτὸν πολλὰ,
λέγων, ὅτι τὸ θυγάτριόν μου ἐχθρὰ
ταῖς ἔχουσιν ἄνθρωπος σκληρὸς αὐτῇ
ταῖς χερσίν, ὥστε σαθεῖ καὶ ζήσεται.

Et le prioit fort, en disant, Ma petite fille est à l'extrémité: ie te prie, que tu vienes & que tu lui imposes les mains, afin qu'elle soit guerrie, & qu'elle viue.

24. Καὶ ἀπῆλθον αὐτῷ καὶ ἡ-
κολούθη αὐτῷ ὄχλος πολλός, καὶ
συνέβλεπον αὐτόν.

Iesus donc s'en alla avec lui & grandes troupes le suiuoyent, tellement, qu'il n'y eust empeschement.

25. Καὶ γυνή τις ἔσται ἐν ῥύσσει
αἱματός ἐτη δώδεκα.

Or y auoit-il vne certaine femme malade d'une peste de sang depuis douze ans.

26. Καὶ πολλὰ παθούσα ὑπὲρ
πολλῶν ἰατρῶν, καὶ δαπανήσασα τὸ
παρ' αὐτῆς πᾶν τι, καὶ μηδὲν ὠφε-
ληθῆσαι. ἀλλὰ μάλλον εἰς τὸ χεῖ-
ρει ἐλθούσα.

Laquelle auoit beaucoup souffert entre les mains de plusieurs medecins, & auoit despensé tout le bien, & n'auoit rien profité aus pluslois estoit allee en empirant.

27. Ἀκούσας τοῦ ὅτι ἦτορ, ἐλ-
θοῦσα ἐν τῷ ὄχλῳ ὀπίσσω, καὶ ἅ-
ψα τοῦ ἱματίου αὐτοῦ.

Icele ayant ouï parler de Iesus, vint en la foule par derrière, & toucha l'habillement d'icelui.

28. Ἐλεγε γάρ, ὅτι καὶ ἢ ἵμα-
τίον αὐτοῦ ἅψωμαι, σωθήσομαι.

Car disoit-elle, Si tant seulement ie touche ses habillemens ie ferai guerrie.

CAP. V.

21. Et cum transcendisset Iesus in navi rursus trans fretum, convenit turba multa ad eum, & erat circa mare.

And when Iesus was come over agatnehn schippe unto the other side / a great multitude gathered unto him / and he was accerunto the sea.

22. Et venit quidam de archisynagogis nomine Iairus: & videns eum, procidit ad pedes eius.

And behold / there came one of the rulers of the Synagogue / whose name was Jairus: and when he sawe him / he fell downe at his feete.

23. Et deprecabatur eum multum, dicens, Quoniam filia mea in extremis est, Veni, impone manus super eam, ut salva sit & vivat.

And besought he him instantlie / saying / My little daughter lieth at point of death: I pray thee that thou wouldest come and lay thine handes on her / that she may be healed / and live.

24. Erabit cum illo, & sequebatur eum turba multa, & comprimebant eum.

Then he went with him / and a great multitude followed him / and they sought him.

25. Et mulier quae erat in profluvio sanguinis annis duodecim.

(And there was a certaine woman / which was diseased with an issue of blood twelve yeres.)

26. Et fuerat multa perpessa à compluribus medicis, & erogaverat omnia sua, nec quicquam profecerat, sed magis deterius habebat.

And had suffered many things of many physicians / and had spent all that she had / and it availed her nothing / but she became much worse.

27. Cum audisset de Iesu, venit in turba retro, & tergit vestimentum eius.

When she had heard of Iesus / she came in the presse behind / and touched his garment.

28. Dicebat enim, Quia si vel vestimentum eius tetigero, salva ero.

For she said / If I may but touch his clothes / I shall be whole.

Das V. Capitel.

21. Und da Jesus wider herüber fuhr im Schiff / versammlet sich vil Volcks zu ihm / vnd war an dem Meer.

De der Ihesus foer hie offuer igen i Schiffen / da forsamledis der meget Volck til hannem / oc hand vaar hoff Hassue.

22. Vnd sihe / da kam der Obersten einer von der Schule / mit namen Jairus / vnd da er ihn sahe / fieler ihn zu fussen.

De see / Da kom en aff de Offuerste aff Scholen / som hed Jairus / De der hand saa hannem / sale hand ned saar hans fæder.

23. Vnd bath ihn sehr / vnd sprach: Meine Tochter ist in den letzten zügen / du woltest kommen / vnd deine hand auff sie legen / daß sie gesund werde / vnd lebe.

De bad hannem saare / oc saade / Min Daatter er paa sit aller nderste / Vilde du komme / oc legge din haand paa hende / at hun kunde bliffue helbrede / oc leffue.

24. Vnd er gieng hin mit im. Vnd es folget ihn vil Volcks nach / vnd sie drungen ihn.

De hand gief hore met hannem. De der fulde meget Volck effter hannem / oc de trengde hannem.

25. Vnd da war ein Weib / das hatte den blutgang zwölff jar gehabt.

De der vaar en Quinde / som hadde haaff Blod / fort tolf aar.

26. Vnd vil erlidten von vilen Erbsen / vnd hatte alle ihr Gut drob verzehret / vnd halff sie nichts / Sondern vil mehr ward es erger mit ihr.

De ledet meget aff mange Erge. De hun hadde forteret alt sit Godz der paa / De der halp hende inred / men der bleff meget verre mer hende.

27. Da die von Iesu hörete / kam sie im Volck von hinten zu / vnd rührete sein Kleid an.

Der hun horde om Ihesu / da kom hun blant Volcket bagtil / oc rørd ved hans Kleder.

28. Denn sie sprach: Wenn ich nur sein Kleid möcht antühren / so würde ich gesund.

Thi hun saade / Waagte ieg eton røre ved hans Kleder / Da bleffue ieg hel brede.

Kapitola V.

21. A když mstaupil Gefysa na lod / opet se pfeplavil: V offel sel němu žaslup mnohý / a on byl v Moře.

A když stáše Iesus přeprašvil w lodž / opet se pfeplavil: V sebrálá sic do něgo wielkość lůdží / a on byl nad mořem.

22. V přifšel geby z knížat školi židovské Jairus gměnem / avžrav geby padl k nohám geho.

Do toho přifšl Ašlajz božni ceimieniem Jair / a vyzravšy go / padl v nog iego.

23. A welmi ho prosyl / řka: Dcera má na skončeni gest / pod a wložna ni ru / tu svou / a zdráwa bude a živa.

A prosyl go wielce mowiac / Żdziej wierzła moją iuszy przywied: żeną kuskonaniu / prosie abyś przifšl a wlozył na nie ręce / żes by była zdrówaná y żywa zostá.

24. V offel s nim. A žaslup mnohý šel za nim / y tiskli geby

Edy šedl z nim / a přy ním wielkość ludží / ať i go wafšlali.

25. A žena kteráž byla w swoz nemocy dwanaće let.

A žena která niechowała go / ciera piála plynienie krwie od dwunásť let.

26. A mnoho byla trpěla od mnohých lékařů / a byla wynaležla westeren statek svůj / aniž by co bylo prospělo / ať wždy se gest hůře-měla.

A wiele cierpiła od wielk lekářow / a wšytko swe náto naložyla / a wždy iey to nic nie pomogło / onhem jacy tym wietey podziśalo.

27. Když pak vřifšela o Gefysu / přifšla w žaslupu žadu / y doickla se raucha geho.

Ek gdy wřifšala o Jezusie / přyšla z tylumiedow zebraniem ludží / přifšla se k ruce iego.

28. Neb pravila: Že bych knul se k jeho raucha / geho / zdráwa budu.

Do tak sobie mowila / Jezus přifšl k němu par iego / bade zdráwa wana.

ה

29 וּמִחֲדָא יִבְשֶׁת מַעֲיָנָא
דְּדָמָה וְאַרְגָּשָׁת פְּסָגְרָה
דְּאַתְתָּאסִּית מִן מַחֲוִיתָהּ:

E subito il flusso del suo sangue si seccò, e sentì nel suo corpo che ella era risanata da quel flagello.

30 יִשׁוּעַ דִּין מִחֲדָא יָדַע
בְּנִפְשָׁהּ דְּחִילָא נִפְק מִנָּה
וְאַתְתָּבְנִי לֹות פְּנִשָּׁא וְאָמַר
מִנּוּ קִרְב לְמַאנִּי:

E Iesus intantum se conoscendo in se stesso che da lui era uscita la virtù, rimalecussu melo turba, disse, Che ha toccato i miei vestimenti?

31 אָמְרִין לָהּ תְּלִמִידֵיהּ
חֲוָה אֲנִית לְפָנֶשָׁא דְּהַבְּצִין
לָךְ וְאָמַר אֲנִית מִנּוּ קִרְב
לִי:

Allora i suoi discepoli gli dissero, Tu vedi che la turba ti stringe, e dice, Che mi ha toccato?

32 וְחֲזָר הִנֵּה דִּיחֲוִיָּהּ
מִנּוּ קִרְבָּא עֲבַד:

Et egli parlatu a per intorno per veder coles che era hancu a fatto?

33 הִי דִין אֲתִתָּא פֶּדֶר
דְּחִילָא וְרִתִּיתָּ דִּיחֲוִיָּהּ
מֵא דְהִיא לָהּ אֲתִת נִפְלֹת
הַדְּמִיָּה נִאמְרָת לָהּ
כִּלְה שְׂרָרָתָּ:

E la donna tremendo e tremando, sapendo co che era stato fatto in lei, venne e gittosigla amentu, e disse a tutta la verità.

34 הִי דִין אָמַר לָהּ בְּרִיתִי
הִימְנִיתְכִי אֲחִיתְכִי וְלִי
בְּשִׁמְרָא וְהִוִּיתִי חֲלִימָא
מִן מַחֲוִיתְכִי:

Et egli le disse, Figliuola, la tua fede t'ha salvata, e attene in pace, e s'isana dal tuo flagello.

35 וְעַד הֵן מִמְלֵל אָתָּו
מִן דְּבִית רַב בְּנִינְשָׁתָּ
וְאָמְרִין דְּבִיתְךָ מִיתָת
לְמִנָּה מִכֵּיל מַעֲמֵל אָתָּו
לְמִלְפָּנֵי:

Mentre ch'egli ancor parlava s'engommo alcuni d'arasa di quel principal de la synagoga, dicendogli, La tua figliuola e morta, perché dai tu più molestia al Maestro?

36 יִשׁוּעַ דִּין שָׁמַע
לְמִלְתָּא דְּאָמְרוּ וְאָמַר
לָהּ רַב בְּנִינְשָׁתָּ לָךְ
תִּרְחֵל בְּלִחֻד הִימִן:

Ma Iesus, refso ch'egli hebbe udito quella che si diceva, disse al principal de la synagoga, Non temere, crede solamente.

ה

29 וּפְתָאֻם יִבֵּשׁ בֹּור דָּמָה
וְיָדַע פְּבִשָּׁה כִּי גְרַפְתָּהּ מִן
הַדְּוִיָּה:

Y luego la fuente de su sangre se secó: y sintió en el cuerpo que era sana de aquel azote.

30 וּמִיד יָדַע יִשׁוּעַ בְּנִפְשָׁו כִּי
יָצָא מִמִּנּוּ כֹחַ וְיִפֹּן בָּעֵם
וְיֵאמַר מִי הָגִיעַ אֶת־בְּגָדִי:

Y Iesus luego conociendo en sí mismo la virtud que aya salido de el, boluiendose a la compaña dixo, Quien ha tocado a mis vestidos?

31 וְיֵאמְרוּ לוֹ תְּלִמִידֵיהּ הִרְאָה
כִּי הָעֵם הָצִיק אֶתְךָ וְתֵאמַר
מִי הָגִיעַ:

Y dixerone los Discipulos, Vees que la compaña te oprime, y dices, Quien me ha tocado?

32 וִירָא כְּבִיב סְבִיב לְרִאֻתָּהּ
אֶת אֲשֶׁר עֲשִׂתָּהּ וְאָת:

Y el mirava arredor por ver a laque aya hecho cito.

33 וְהֵאשְׁרָה יָדָהּ וְחֲדָרָה
כִּי יוֹדַעַת הִיא אֲשֶׁר וְעֲשָׂה
מִמֶּנָּה בָּאָה וְהִפֵּל לְפָנֶיךָ
וְיֵאמַר לוֹ כֹּל־אֲמָת:

Entonces le muger temiendo y remblando, sabiendo lo que en sí aya sido hecho, vino, y proltrose delante de el, y dixole toda la verdad.

34 וְיֵאמַר לָהּ בְּרִיתִי
הִוִּיעֲתִיךְ לְכִי בְּשִׁלּוֹם
שְׁלֹוָה מִדְּוִתְךָ:

Y el le dixo, Hija, tu te ha hecho salva: ve en paz, y se sana de tu azote.

35 עֹדְנִין מִדְּבַר בָּאָה מִבֵּית רַב
הָעֵדָה לֵאמֹר כִּי בִתְךָ מֵתָה
מָה עוֹד תַּעֲמִיל אֶת־הַפֶּלֶם:

Hablando aun el, vinieron del principe de la Synoga diciendo, Tu hija es muerta, para que fatigas mas al Maestro?

36 וְיִשׁוּעַ פְּתָאֻם שׁוֹמֵעַ וְיֵאמַר
דְּבַר נִאמַר וְיֵאמַר לָרַב הָעֵדָה
אֶל־תִּירָא לְבַד הָאֲמִין:

Mas Iesus luego en oyendo esta razon que se dezia, dixo al principe de la Synoga, No temas, cree solamente.

ה

29. καὶ δὲ ῥίσις ἡ ῥέουσα ἢ πη-
γὴ ἢ αἷματος αὐτῆς, καὶ ἔγνω τῆς
σωμάτων, ὅτι ἡσυχία αὐτῆς τῆς μάστι-
γος.

Et incontinent le flux de son sang s'estancha, & elle sentit en son corps qu'elle estoit guérie de son fléau.

30. καὶ διότι αὐτὸς ὁ ἰησοῦς ἐπιγινώσκων ἐν αὐτῇ τὴν ἐκ αὐτῆς διώκοντα ἐξελθόντα, ἐπιφραφῆς ἐν τῇ ὀχλῳ, ἔλεγε, τίς μου ἥψατο τῶν ἱματίων.

Et soudain Iesus reconnoissant en lui-même la vertu qui estoit en le de lui, le retourna en la route, disant, Qui a touché mes habillemens?

31. καὶ ἔλεγον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, βλέπεις τὸν ὄχλον συνθλιόντά σε, καὶ ἔρχεαι τίς μου ἥψατο.

Et les disciples lui dirent, Tu vois que la foule t'emprie, & tu es, Qui a touché?

32. καὶ περιεβλέπων ἰδοὺν τὴν τῆς πίστεως.

Mais il regardoit tout à l'entour, pour voir celle qui avoit fait cela.

33. ἡ δὲ γυνὴ φησὶ βλαβέντων καὶ τῶν αὐτῆς, ἰδοὺ ἡ ὁ γινώσκων ἐστὶν αὐτῇ, ἡ δὲ καὶ περὶ τοῦ αὐτῆς, καὶ ὅτι αὐτῇ αἷμα τὴν ἀληθῆς.

Adonc la femme craignant & tremblant, sachant ce qui avoit esté fait en la personne, vint & se jecta deuant lui, & lui dit toute la vérité.

34. ὁ δὲ ἔειπεν αὐτῇ, θυγάτηρ, ἡ πίστις σου σέσωκε σε ὡς γὰρ αὐτὸς ἐποίησεν, καὶ ἰδοὺ γινώσκεις ὅτι ἐμὰ ἱμάτια σου.

Et il lui dit, Ma fille, ta foy t'a sauvée: va t'en en paix, & soit guérie de ton fléau.

35. ἔτι αὐτὸς λαλοῦντος, ἔρχονται δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες, ὅτι ἡ θυγάτηρ σου περὶ τὴν ἐπιστάλιν τὴν διδασκαλίαν.

Comme il parloit encores, quelques uns arriuerent de chez le principal de la synagoge, disant, Ta fille est morte, pourquoi troubles-tu plus le maître?

36. ὁ δὲ ἰησοῦς διότι αὐτοῦ τοῦ λόγου λαλοῦντος λέγει τῷ δὲ μαθητῶν, μὴ φοβεῖσθαι, μόνον πιστεῖν.

Es incontinent que Iesus eut ouï ce qu'on disoit, il dit au principal de la synagoge, Ne crain point: croy seulement.

29. Et confestim siccatus est fons sanguinis eius: & sensit corpore quia sanata esset à plaga.

And straight way the course of her blood was dried up: and she felt in her body: that he was healed of that plague.

30. Et statim Iesus in semetipso cognoscens virtutem quæ exierat de illo, conversus ad turbam, aiebat, Quis tetigit vestimenta mea?

And immediately when Jesus did know in him self the vertue that went out of him: he turned him round about in the press: and sayde: Who hath touched my clothes?

31. Et dicebant ei discipuli sui, Vides turbam compri mentem te, & dicis, Quis me tetigit?

And his disciples saide unto him: Thou seest the multitude throng thee: and sayest thou: Who did touch me?

32. Et circumspiciebat videre eam quæ hoc fecerat.

And he looked round about: to see her that had done that.

33. Mulier verò timens & tremens, sciens quod factum esset in se: venit & procidit ante eum, & dixit ei omnem veritatem.

And the woman feared and trembled: for she knew what was done in her: and she came and fell down before him: and tolde him the whole truth.

34. Ille autem dixit ei, Filia, fides tua te salvam fecit: vade in pace, & esto sana à plaga tua.

And he sayde to her: Daughter: thy faith hath made thee whole: go in peace: and be whole of thy plague.

35. Adhuc eo loquente veniunt ad archisynagogum, dicentes, Quia filia tua mortua est: quid ultra vexas magistrum?

While he yet spake: there came from the synagogue ruler: saying: Thy daughter is dead: why dost thou trouble the Master any further?

36. Iesus autem audito verbo quod dicebatur, ait archisynagogo, Noli timere: tantummodo crede.

As soone as Jesus heard that word spoken: he saide unto the ruler of the synagogue: Be not afraid: only believe.

29. Und als bald vertrucknet der brunn jres bluts/ vnd sie fülets am leibe/ daß sie von ihrer plage war gesund worden.

De strax rurdus hendis blodis tilde/ De hun fornam det paa legemet/ at hun vaar bleffuen helbrede aff sin Plage.

30. Und Jesus fület als bald an ihm selbs die krafft/ die von ihm außgangen war/ vnd wandte sich vñ zum Volck/ vnd sprach: Wer hat meine kleider angerühret?

De Ihesus fornam strax ved sig self/ den Krafft/ som vaar vdgongen fra hahnem/ De hand vende sig om til Folket/ oc sagde/ Hoo haaffuer vort ved mine Kleider?

31. Vnd die Jünger sprachen zu jm: Du siehest/ daß dich das Volck drücket/ vnd sprichst/ wer hat mich angerühret?

De Discipline sadge til hannem/ Du seer/ at Folket trenger dig/ oc du siger/ Hoo rørdede ved mig?

32. Vnd er sahe sich vñ nach der/ die das gethan hatte.

De hand saa sig om/ effter den som det haaffde gjort.

33. Das Weib aber fürchte sich/ vnd zittert (denn sie wuste/ was an ir geschehen war) kam/ vnd fiel für jm nieder/ vnd saget ihm die ganze warheit.

Men Quinden frætede sig/ oc beffuede (chi hun viste huad hendes vaar skeet) kom oc sale ned saar hannem/ oc sagde hannem al sandhed.

34. Er sprach aber zu ihr: Mein Tochter dein glaub hat dich gesund gemacht/ gehe hin mit freuden/ vnd seyn gesund von deiner plage.

Men hand sagde til hende/ Min Daatter/ Din tro haaffuer gjort dig helbrede/ Gaa bort med frede/ oc ver helbrede aff din Plage.

35. Da er noch also redet/ kamen etliche vom gesinde des Obersten der Schule/ vnd sprachen: Deine Tochter ist gestorben/ was mühest du weiter den Meister?

Der hand end saa talede/ da komme der nogle aff Scholens Høffuestis tienerer/ oc sagde/ Din Daatter er død/ Hui vmager du Meesteren lenger?

36. Jesus aber höret bald die rede/ die da gesagt ward/ vnd sprach zu dem Obersten der schule: Fürcht dich nicht/ glaube nur.

De Ihesus hørde strax den Tale/ som bleff sagt/ oc hand sagde til den Høffueste for Scholen/ Færdte dig ikke/ Tro eben.

29. A hned vyzdravena gest od své nemocy/ a počula na těle své vyzdravena byla od nemocy.

Onáhdy miala vyschlo krvod: lo krvie iey/ a počula ná ciele: i jest vyzdravená od tego trapienia.

30. A hned poznal Gejiso sám v sobě moc která byla vyšla z něho/ obrátiv se k jím: stupu řekl: Kdo se dotekl roucha mého?

A poznal on wnerch Jezus moc která od niego wyšla: i obrozawsky sic miedzy zebranymi ludzi: rzekl: Ktoż się ręką dotknął?

31. V řekli genu Učedlnícky geho: Vidis anatebe, jak p rústne/ a pravíš: Kdo se gest mne dotekl?

Thedy mu rzekli zwoleńnicy tego: Widzisz ci wielkość ludu: i ciębie/ a mówisz: Ktoż mne dotknął.

32. V hleděl vůkol/ aby gi v šel která gest to učinila:

A obczyl sie aby obczyl one która to uczynila.

33. Žena pak bojá a tře: saucy se/ v roidauy co se stalo při ni/ přistoupila a padla před nim/ v poutěla genu wšedla prawdu.

A bojá sa v držac nemiš: řhá/ wrođac co se ucy przydalo/ przystála v upadla przed nim: a powiedziála mu wšytkę prawdu.

34. A Gejiso řekl jí: Dcero/ wjra twá tebě vdrawau učinila/ gdiš w pokoj/ a buď vdráwa od Nemocy twé.

Žáym on rzekl do niej: Dcero: To/ wjra twa wdrawiła cię/ wjż w pokoj/ a bądź vdrawa od trapienia twego.

35. A kdy on gesset mluvil/ přistla k knijem Školy Židovské/ řkauce: Dcera twá gi vnišla/ proč wjce trápiš wšitřa?

A gdy tego ięcy domawiał/ przystł niekhorzy od Szkoły wójnec mówiąc: Dciewka twa vnišla/ y czemuż wiecej gawáš młęřá.

36. V vstřlšaw Gejiso stáwa kterě mluvil/ řekl k knij: Jti Školy Židovské: Ne bog se/ wolkowěť.

A Jezus wni vstřlšawsky onv stowá ktere powiedano/ rzekl Szkołecis wójnec: Nie leśay się jedno tylko wierz.

37. Et non admisit quenquam se sequi, nisi Petrum & Iacobum & Iohannem fratrem Iacobi.

And he suffered no man to follow him save Peter and James and John the brother of James.

38. Et veniunt in domum archisynagogi, & videt tumultum, & flentes, & ciulantes multum.

So he came into the house of the ruler of the Synagogue / and saw the tumult / and them that wept and wailed greatly.

39. Et ingressus, ait illis, Quid turbamini, & ploratis? puella non est mortua, sed dormit.

And he went in / and said unto them / Why make ye this trouble / and weep? the child is not dead / but / is asleep.

40. Et irridebant eum, Ipse vero eiecit omnibus, assumit patrem & matrem puellæ, & qui secum erant, & ingrediuntur ubi puella erat iacens.

And they laughed him to scorn; but he put them all out / and took the father / and the mother of the child / and them that were with him / and entered in where the child lay.

41. Et tenens manum puellæ, ait illi, Talitha cumi, quod est interpretatum, Puella (tibi dico) surge.

And took the child by the hand / and said unto her / Talitha cumi / which is by interpretation / Maiden / I say unto thee / arise.

42. Et confestim surrexit puella: & ambulabat, erat autem annorum duodecim, & obstupuerunt stupore magno.

And straight way the maiden arose / and walked / for / her was of the age of twelve years: & they were astonished out of measure.

43. Et præcepit illis vehementer ut nemo id sciret: & dixit dari illi manducare.

And he charged them straight that no man should know of it / and commanded to give her meat.

37. Vnd ließ niemand ihm nach folgen / denn Petrum vnd Iacobum vnd Iohannem den Bruder Iacobi.

Und hand loed inen effterselge si / vden Peter / oc Iacob / oc Hans Iacobi broder.

38. Vnd er kam inn das hauß des Oberstender Schule / vnd sahe das getümmel vnd die da sehr weineten vnd heuleten.

De hand tom i den Oeffterstis huff for Schelen / ac saa der bulder / oc dem som saare grade oc hylede.

39. Vnd er gieng hinein / vnd sprach zu inen: Was tümet vnd weinet ir? das kind ist nicht gestorben / sondern es schlefft.

De hand giel ind oc sagde til dem / Hui buldre i oc grade? Warner er icke død / men der soffuer.

40. Vnd sie verlachten ihn. Vnd er treib sie alle auß / vnd nam mit sich den Vater des Kindes / vnd die Mutter / vnd die bey ihm waren / vnd gieng hinein / da das kind lag.

De de bespaattede hannem. De hand dross dem alle vð / oc tog Barnsens Fader oc Moder med sig. oc dem sem vaare med hannem / oc giel ind / som Warner saa.

41. Vnd ergreiff das Kind bey der hand vnd sprach zu ihr: Talitha kumi / das ist verdolmetscht / Meidlein / ich sage dir / stehe auff.

De hand tog Barnet ved haanden / oc sagde til hende / Talitha Kumi / der er vðlagd / Pige / Jeg siger dig / staa op.

42. Vnd als bald stund das Meidlein auff / vnd wandelte. Es war aber zwölf jar alt. Vnd sie entsapten sich über die maß.

De Pigen stod strax op / oc vandrede / De hun vaar tolf aar gammel. De de forserdedis offuermaade.

43. Vnd er verbot ihnen hart / das es niemand wissen solte / vnd saget / sie solten ihr zu essen geben.

De hand forbød dem hart / at ingen skulde der saa arvide. De hand sagde / at de skulde giffue hende at æde.

37. V nedopustil za sebau ghti nijadnemu / gedine Petrowi / Jakubowi / a Janowi bratru Jakubovu.

A nedopuscal jadnemu chos dje za soba / jedno Piotrowi / Jakubowi / y Janowi bratu Jakubowemu.

38. Kdopz prifilido domu knijete Estolnijho / y vzfel tam gluf / ano placu a kwielij wclni.

A prifilef w domu Asiajecia bojmee / widzi zamieszkanie y ludu zjeplacjace y barzo narzekajace.

39. Wssed / fcll gim: Co sc rmaujcie a placete? newmfo: laf gest Dewetka / ale spn.

A wssed / fcll gim / przeczje plac / ac a foda rmojcie: djiu wczta kame omarla / ale zafnela.

40. W posmijnall szemu. On pak wphnaw wssed / y pal toliko Stce a Wafu Dewetky / a ty fcllyf nim byli: y wssil tam fclly Dewetka leszala.

A smial si z niego / ale on rozkazawil wphnaw wphnaw / wssed / ac a marte oncy djiu. zcl / y on ny fcllyf nim byli / a wssed / tam gozic djiu wczta leszala.

41. Wpaw rufu Dewetky / fcll gh: Talitha kumi, genf sc wplad da: Dewetko tobcl prawim / wstaa.

A wphnaw sa za rcl / rcll do nre Talitha Kumi / to nst / ie / fcllyf wplad / djiu wczta (to bcl mowic) wstaa.

42. A hnd wstala Dewetka / a chodila / a byla we dwanacl lclch. W zcllyf se djiu nim prcwcllym.

A natychmiast djiu wczta wstawi / chodila / abowiem by / la we dwanacl lclch / y djiu mcl si z podziwieniem wclclm.

43. A prifazal gim prifli / fcl / aby jadny o tom newcl: dcl: W rozkazal gif daci gysti.

Edy tm wclce zafazal aby rego jaden nie wiedzial / a rcll aby mu dano co iedc.

ו נפק מותמו ישוע ו
ואתא למדינתה נדיקון
הוו לה תלמידוהי:

Poi sces da li, e venne senz me la sua patria, e i suoi discipoli lo seguirono.

2 ופד הנת שבתא שדי
למלכו פפבושתא ו
וסגיאא דשמעו אתדמרו
ואמרין הוו אמבא לה
הליו להנא ואידא הי
חכמתא דאתהברת לה
דחילא דאך הליו ב
באידוהי יהוון:

*E come fu venuto il Sabbato, comen-
ciò ad insegnar ne la sinagoga: e molti
che l'udivano fene stupivano, dicendo,
D'onde vengono di costui queste cose? e che
sapientia è questa che dà? e tale
virtù che si fanno per le sue mani?*

3 לא הלא הלא נגד
בנה דמרים ואחיהי
דיצקוב ודיוסא נדיהודא
נדשמעו ולא הא אהנתה
תנו ליתו ומתפשלן הוו
בה:

*Non è costui quel fabro, figliuol di
Maria, frate di Ioseph, e di Iuda,
e di Simone? e tu uel'elli non uno
e l'altro que i nostri? Et erano stan-
dando da lui.*

4 ואמר להן ישוע כי לא
נביא דפציר אלמא און
במדינתה ובית אחינוהי
נבנתה:

*Allor l'ess dicevaloro, Non è Pro-
feta che si aduonora, senz me la pa-
tria sua, e tra i suoi parenti e ne la sua
famiglia.*

5 ולא משכח הוה דיעבד
תמו אף לא חר חילא
אלא און דעל כריה
הליל סב אידה ואסי:

*E così non poté fare ino alcuna virtù,
senza che guarì alcuni pochi ammalati,
ponendo la mano sopra essi.*

6 ומתדמר הנו ב
בחסדות רימונהון ו
ומתברר הוה פבורנו
בר מלך:

*E marauigliuasi de la loro incredu-
lità: e andaua senz per le ville che erano
d'attorno, insegnando.*

ו ניצא משם ויבא אל ארץ
מולדתו ויבואו אחיו תלמידיו:

Y Salí de allí, y vino á su tierra, y siguie-
ronlo sus discipulos.

2 ויבאשר הנה השבת החל
בעדה ללמד ולבין שומעים
חרו לאמר מאיזה חלו אל
וימה החכמה אשר נתנה לו כי
הבוהות באלה בידיו נעשו:

Y llegado el Sabbado, comenzó á enseñar
en la Synoga: y muchos oyendolo estauan at-
onitos (de su doctrina) diziendo, Dedonde tiene
este estas cosas? y que sabiduria es esta que le es
dada? y tales marauillas que por sus manos son
hechas?

3 הלא זה הוא החרש בן
מרים אחי יעקב ויוסר ויהודה
ושמעון והלא תהייה אחיהו
פה עמנו ויבשלו בו:

No este el carpintero, hijo de Maria, herma-
no de Iacobo, y de Ioseph, y de Iudas, y de Simon?
No estan tambien aqui con nosotros sus herma-
nas? Y escandalizauan se en el.

4 ויאמר להם ישוע כי לא
יש נביא פציר אלמא און
מולדתו ובאחיו ובביתו:

Mas Iesus les dezia, No ay propheta des
honrrado fino en su tierra, y entre sus parientes,
y en su casa.

5 ולא יוכל שם גם אחד כח
לעשות כי אם למעטים
חולים שם את ידיו עליהם
וירפאם:

Y no pudo alli hazer alguna marauilla: so-
lamente sanó vnos pocos enfermos poniendo
sobre ellos las manos.

6 ויתמה על חסר אמונתם
ומתהלך בבעות הערים סביב
מלמד:

Y estaua marauillado de la incredulidad de
ellos: y rodeaua las aldeas de alderedor en-
sinando.

Καὶ ἐξῆλθεν ἐκκεῖθεν, καὶ ἦλ-
θεν εἰς τὴν πατριδα αὐτοῦ, καὶ
ἀκολουθοῦσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐ-
τοῦ.

Après il partit de là, & vint en son
pays: & les disciples le suiuoyent.

2. Καὶ ῥηγιμὸν αὐτοῦ ἤρξα-
το ἐν τῇ συναγωγῇ διδάσκειν, καὶ
πολλοὶ ἀκούοντες ἐξιπλήσσοντο, λέ-
γοντες, πόθεν τὰ τοιαῦτα; καὶ τίς
ἡ σοφία ἡ δ. δ. αὐτοῦ ὅτι καὶ δύ-
νάμεις γινώσκων διὰ τὸν χάριον αὐ-
τοῦ γινώσκων.

Et quand le Sabbat fut venu, il se
print à enseigner en la synagogue: &
beaucoup de ceux qui l'oyoyent, s'ê-
tonoyent, disans, D'où viennent ces choses
à cestui-ci? & quelle est ceste sagesse qui
lui est donnée? que mesmes telles vertus
se font par ses mains?

3. Οὐχ ὁὗτός ἐστιν ὁ τέκτων, ὁ ὧδε
μαρτίας, ἀδελφὸς Φῶς ἱακωβ καὶ ἱου-
δῆ, καὶ ἰησοῦ καὶ σίμων; καὶ οὐκ εἰσὶν
αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ ὧδε παρὸς ἡμᾶς;
καὶ ἵσταντο αὐτὸν ἐν αὐτοῖς.

Celui-ci n'est-il pas charpentier?
fils de Marie, frere de Iacques, & de Ioseph,
& de Iude, & de Simon? les sœurs aussi
ne sont-elles pas ici parmi nous? Et ils
estoyent scandalizés de lui.

4. Ἐλεγε δὲ αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ὅτι
οὐκ ἐστὶ προφήτης ἀπὸ τοῦ ἐν οἴκῳ
καὶ ἐν τῇ πατριδι αὐτοῦ, καὶ ἐν τοῖς συ-
γγινῶσι, καὶ ἐν τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ.

Adonc Iesus leur dit, Un Prophete
n'est sans honneur, si non en son pays, &
entre ses parents, & ceux de la famille.

5. Καὶ οὐκ ἰδύμενον ἐκεῖθεν ὁδὸν
δυνάμει ποιῆσαι, εἰ μὴ ἐλάχιστοις ἀρ-
ρώστοις ἀπὸ τῶν χειρῶν ἐξέρ-
χονται.

Et il ne peut faire la aucune vertu,
si non qu'il guerie quelque peu de mala-
des, leur ayant imposé les mains.

6. Καὶ ἐθαύμαζε διὰ τὴν ἀπιστί-
αν αὐτῶν, καὶ περιεστὰς τοῖς κώμας
κύκλῳ διδάσκων.

Ets'esmerueilloit de leur incredu-
lité: & toutnoyoit à l'enour des bour-
gades, enseignant.

ET egressus inde, abiit in patriam suam: & sequebantur eum discipuli sui.

After warde he departed thence/ and came into his owne country/ and his disciples followed him.

2. Et facta sabbatho cepit in synagoga docere: & multi audientes admirabantur in doctrina eius, dicentes, Vnde huic hæc omnia? & quæ est sapientia quæ data est illi, & virtutes tales, quæ per manus eius efficiuntur?

And when the Sabbath was come, he began to teach in the Synagogue: and many that heard him were astonished: and saide from whence hath he these things? and what wisdom is this that is giuen vnto him: that such great workes are done by his hands?

3. Nonne hic est faber filius Mariæ frater Iacobi & Ioseph & Iudæ & Simonis? nonne & sorores eius hic nobiscum sunt? & scandalizabantur in illo?

Is not this the carpenter Maries sonne, the brother of Iames and Ioseph, & of Iuda and Simon? and are not his sisters here with vs? And they were offended in him.

4. Et dicebat illis Iesus, Quia non est propheta sine honore, nisi in patria sua, & in domo sua, & in cognatione sua.

Then Iesus said vnto them, A Prophet is not without honor: but in his owne country, and among his owne kithred, and in his owne house.

5. Et non poterat ibi virtutem ullam facere: nisi paucos infirmos impositis manibus curavit.

And he could there do no great workes, saue that he layd his hands vpon a few sick people, and healed them.

6. Et mirabatur propter incredulitatem eorum: & circuibat castella in circuitu docens.

And he marvelled at their vnbelief: and went about both the townes and euery side teaching.

Vnd er gieng auß von dannen / vnd kam inn sein Vaterland / vnd seine Jünger folgten ihm nach.

De hand aick rd der fra / oc kom til sit Jæderne Land / oc hans Disciple fulde hannem efter.

2. Vnd da der Sabbath kam / hub er an zu lehren in ihrer Schule. Vnd vil die es höreten / verwunderten sich seiner lehre / vnd sprachen: Woher kombt dem solches? vnd was Weisheit istis / die im gegeben ist / vnd solche Thaten / die durch seine hende geschehen?

De der Sabbathen kom / begynne hand at lære i deris Schole. De mange som der hørde / forundrede sig paa hans lærdom / oc sagde / Huden haaffuer hand saadan? oc huad visdom er der / som hannem er giffuen / oc saadane vnderlige gerninger / som se ved hans hender?

3. Ist er nicht der Zimmerman / Marie Son / vnd der Bruder Iacobi vnd Ioses / vnd Jude vnd Simonis? Sind nicht auch seine Schwester allhie bey vns? Vnd sie ergereten sich an ihm.

Er hand icke en Tømmersmand / Marie søn / oc Iacobi / oc Ioses / oc Jude / oc Simonis broder? Er icke oc hans Søstere her hos oss? De de forargede sig paa hannem.

4. Iesus aber sprach zu ihnen: Ein Prophet gilt urgent weniger denn im Vaterland / vnd daheim bey den seinen.

Men Ihesus saade til dem / En Prophetes gæller ingen sted mindre / end i Jæderne landet / oc hjemme hos sine.

5. Vnd er kondt allda nicht ein einige That thun / on wenig Siechen legget er die hende auff / vnd heilet sie.

De hand kunde icke gøre der en eneste vnderlig gerning / Vden nogle faa Sige lagde hand henderne paa / oc helbredede dem.

6. Vnd er verwunderte sich ihres vngläubens / vnd er gieng omher in die Flecken im freiß / vnd lehrete.

De hand forundrede sig paa deris vanstro / De hand gik alle vegne trine omkring i Byerne / oc lærde.

Ehdy wysseš od tud / šel do Wlasli swoj: y šli za nim Wiedlnych geho.

Y wysseš y z rãmthad / przyseł do oycywny swoj / y zã nim bĩt z wolennicy tego.

2. A když bylo w Sobotu / poŃal wšit w Škole / a mnozí slyšeli diuili se včeni geho / i kauce: Od tud tento má tyto wšest y wěcy i a náka geš maudrosi geho kteráž geš dá: na genu? a diuoré takowij kterij se děgij šrje ruce geho i

Y kdy přysel Sabbath / poŃal wšit w božnici / y wlele ich fardatoc zdumiewáše / y moš wili / y řadže ten to má i a co ža maudrosi ktera dana teš semu / i z tej cuda také djeia se přej zec tego?

3. Wšak tento geš Tesá syn Marie / bratr Jakubow / a Jozefow / Jūdow / a Šimonow? Wšak y Šerij geš ho zde s námi gšau? Y horšij li se na něm.

Isaš to nše on áešš ktery teš syn Marye / brat Jakubow y Jozy / Judasow y Symonow? Isaš nie máš u nas y šiošr tego? y obrazáti se w nim.

4. A Šerijš gim prawil / že nenn Prorok bez počtuwoš / gedině w wasli swoj / a w rodině swoj / a w domu swoim.

Thedy mowil ku nim Iesus / Jaden Prorok nie teš beže cšci dypbá w opczyšne swoj / y miedy krewymy y w domu swoim.

5. Y nemohš tu znameniš jādneho včini / gedině málo nemocnych / wyládage na ně ruce, yzdrawil:

Y nie mogli thãm okazã žã dney moey / tedno iz málo chorých wyládãac ná nie rece yzdrawil.

6. Y podiwil se pro gegich newěru. Y obcházal okolo po Wšestšách wše.

Y dškwowal se nšedowšãř štwu ich / y chodžil po wšách ošos lcznych ná u cššac.

7 וַיִּקְרָא לָהֶם עֶשְׂרֵינָה
וְשָׁרֵי דִישְׁדֵּר אַבְנֵי תַרְזִין
וַיִּהְיֶה לָהֶן שׁוֹלְטָנָא
עַל רוּחָא טְנַפְתָּא דִּיבְּ דִּיזֵי

*E chiamò ancora i dodici a se, e com-
mentò a mandarli a due a due, e dette-
sar potestà sopra gli spiriti immondi.*

8 וַיְבָרֵךְ אֲבָנֵי דְלֵא וְשָׁקֵלוֹן
מִרְם לְאוֹרְהֶם אֵלֵא אֵן
טַבְטָא בְּלַחֲדָא לְאַתְרֵם מְלָא
וְלֵא לְחֶמְא וְלֵא גְחָשָׁא
בְּבִיסֵיהוֹן

*Et mandò loro che non togliessero
alcuna cosa da portare per cammino, se non
un baston solamente, non cassetta, non pa-
ne, non denari ne lacintura.*

9 אֵלֵא יִסְמְנוּ טַלְתָּא
וְלֵא יִקְבְּשׁוּ תַרְזִין כ
כּוֹתִינִין

*Ma si calassero di sandali, e non si
vestissero di due vestite.*

10 וַאֲמַר לָהֶן לֵא יִנְבְּ
בִּיתָא דְעֵאלֵא אֲנִיתוֹן תַּמְן
הוּא עֲדָא מֵא דְנִפְקִין
אֲנִיתוֹן מִן תַּמְן

*E dicena loro, Donunque vos entra-
re in casa vestiti usque a tanto
que vos non partirete.*

11 וְכָל מִן דְּלֵא יִקְבֹּעֵכוֹן
וְלֵא יִשְׁמְעוּכוֹן מִן
דְּנִפְקִין אֲנִיתוֹן מִן תַּמְן
בְּצֵדָא חֵלָא דְפִתְחֵתֵינוּ
דִּיגְלִיכוֹן לְסִדְרוֹתֵהוֹן
וַאֲמִין אֲמַר אֲנִי לָכוֹן
דִּיחֵינָא גִיחָא לְשָׁדוּם
וְלַעֲמוּרָא בִּינוּמָא אֵן
לְמַדִּינָתָא הֵיא

*E tutti quelli che non vi riceveran-
no, ne se ediranno, partendosi da
lo, scate la polvere ad essi. Io vi dico in Veri-
tà che quei di Sodoma e Gomorra sa-
ranno più dolcemente trattati nel dì del giu-
dizio, che quella tal città.*

12 וְנִפְקֵי הוּא וְאַכְבְּרוּ
דִּיתִיבֹון

*Et essi andato via, predicavano che si
ravine desieno.*

7 וַיִּקְרָא אֶת־שְׁנַיִם עָשָׂר וַיְהִי
לְשֵׁלַח אֹתָם שְׁנַיִם שְׁנַיִם
וַיִּתֵּן לָהֶם שְׁלֹטוֹן עַל־רוּחוֹת
הַטְּמֵאוֹת :

*Y llamó a los Doce, y començolos a embiar
de dos endos: y dioles potestad contra los espiri-
tus immundos.*

8 וַיִּצְוֵם לָהֶם אֲשֶׁר לֹא יִשְׁאוּ
בְדֶרֶךְ כִּי־נֶחֱם אֶת־מִטָּה לְבֹדוֹ
וְלֹא צִקְלוֹן וְלֹא לָהֶם וְלֹא
בְּאִזְוֹר נַחֲשָׁת :

*Y mandoles que no lleuassen nada para el
camino: sino solamente un burdon, ni alforja, ni
pan, ni dinero en la bolsa.*

9 כִּי־נֶחֱם לְהַנְעִיל אֶת מַנְעָלֵיהֶם
וְלֹא לְלַבֹּשׁ שְׁתֵּי־כַּתְּנֹת :

*Mas que calçassen çapacos: y no vistiessen
dos ropas.*

10 וַיֹּאמֶר לָהֶם אֵם תְּבוֹאוּ
בֵּיתָה שְׁבוּ שָׁם עַד־כִּי תֵצְאוּ
מִשָּׁם :

*Y deziales, En qualquier casa que entrareis,
posad alli hasta que salgays de alli.*

11 וְכָל אֲשֶׁר לֹא יִקְחוּ אֹתָכֶם
וְלֹא יִשְׁמְעוּ אֹתָכֶם צֵאוּ מִשָּׁם
וְהַנְּפִצוּ גַם אֶת־עֵפֶר אֲשֶׁר
תַּחַת רַגְלֵיכֶם לְעֵדוּת לָהֶם אֲמִין
אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם נִרְפָּה תְהִיָּה
לְסָדוּם וְעֵמֹרָה בְּיוֹם דִּין מַעֲרִי
תוֹנָת :

*Y todos aquellos que no os recibieren, ni os
oyeren, saliendo de alli, sacudid el polvo que está
debaxo de vuestros pies en testimonio a ellos. De
cierto os digo, que mas tolerable será el castigo
de los de Sodoma, o de los de Gomorraha el dia
del juyzio, que el de aquella ciudad.*

12 וַיֵּצְאוּ וַיִּקְרְאוּ לְעֵשׂוּתָם
תְּשׁוּבָה :

*Y saliendo, predicaban, que hiziesen peni-
tencia.*

7. Καὶ προσέκαλῆται τοὺς δώδε-
κα, καὶ ἔρχεται αὐτοὺς δύο δύο, καὶ
δύο δύο, καὶ ἐδίδου αὐτοῖς ἐξουσίαν
τῶν πνευμάτων τῶν ἀκαθάρτων.

*Adonc il appela les douze, & com-
mença de les envoyer deux à deux, &
leur donna puissance sur les esprits im-
mondes.*

8. Καὶ παρέγγαλιν αὐτοῖς ἵνα
μηδὲν ἂν ἔχωσιν εἰς ὁδόν, εἰ μὴ ράβ-
δον μόνον· μή πήρῃσιν, μή ἄρτον, μή
εἰς τὴν ζώνην χαλῶσιν.

*Et leur commanda de ne rien pren-
dre pour porter sur le chemin, si non un
bâton seulement: ne mallette, ne pain,
ne monnoye en leur ceinture.*

9. Ἀλλ' ὑποδήματα ποδάλια
ἔχετε, καὶ ἐνδύσασθε τοὺς χιτῶνας.

*Mais qu' ils fussent chaussés de sou-
liers, & qu' ils se le vestissent point de
deux robes.*

10. Καὶ εἰπάτω αὐτοῖς, ὅπου ἂν
εἰσέλθῃτε εἰς οἰκίαν, ἐκεῖ μείνετε,
ἕως ἄν ἐξέλθῃτε ἐκεῖθεν.

*Il leur disoit aussi, En quelque part
que vous entrerez en une maison, de
meurez y iniqu' à tant que vous par-
tiez de là.*

11. Καὶ ὅσοι ἂν μὴ δεχθῶν ὑμᾶς,
μηδὲ ἀκούσαντες ὑμῶν, ἐκπαύσα-
τε τοὺς πόδας ὑμῶν ἐπὶ τὴν χεῖ-
ρὸν ὑποκάτω τοῦ ποδὸς ὑμῶν, εἰς
μαρτύριον αὐτοῖς. ἀμὴν λέγω ὑ-
μῖν, ὡς ἂν τίπτερον ἴσται σιλόμοις ἢ γο-
μόρροις, ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ τῇ πό-
λει ταύτῃ.

*Et tous ceux qui ne vous recevront,
& ni vous oyront, en partant de là, se-
couez la poudre de dessous vos pieds,
en témoignage contre iceux. En ve-
rité ie vous di, que ceux de Sodome
& Gomorrehe seront plus tolerable-
ment traittes au iour du iugement que
cette vüle-là.*

12. Καὶ ἐξελθόντες ἐκήρυσσον ἵ-
να μετανοήσωσιν.

*Eux donc estans partis precherent
qu' on se auendait.*

CAP. VI.

7. Et vocavit duodecim:
& cepit eos mittere binos,
& dabat illis potestatem spi-
rituum immundorum.

And he called the twelve / and be-
gan to send them two and two: and gave
them power over unclean spirits.

8. Et praecepit eis ne quid
tollerent in via, nisi virgam
tantum, non peram, non pa-
nem, neque in zona zc.

And commanded them / that they
should take nothing for their journey:
save a staffe onely: neither scrip: nei-
ther bread: neither money in their gird-
les.

9. Sed calceatos sandaliis,
& ne induerentur duabus
tunicis.

But that they should be shod with
sandals: and that they should not put
on two coats.

10. Et dicebat eis, Quo-
cunque introieritis in do-
mum: illic manete donec
exeat inde.

And he said unto them / whereso-
ever ye shall enter into a house: there abide:
till ye depart thence.

11. Et quicumque non re-
ceperint vos, nec audierint
vos: exeuntes inde excuti-
te pulverem de pedibus ve-
stris in testimonium illis. (A-
men dico vobis, tolerabilis erit
Sodomis aut Gomorrhis in die
iudicii, quam civitati illi.)

And whosoever shall not receive
you / nor heare you: when ye depart
thence: shake of the duste that is under
your feete: for a witness unto them.
Verily I say unto you: It shall be eas-
ier for Sodom: or Gomorrah at the
day of iudgement: then for that cite.

12. Et exeuntes praedica-
bant ut poenitentiam age-
rent.

And when they were out: preached: that
men should amend their lives.

Das VI Capitel.

7. Und er berieff die zwölffe / vnd
hub an / vnd sandte sie / ja zwen vnd
zwen / vnd gab ihnen macht über die
vnreinen geister.

De hand fremtsedde de Tolff / oc begynne / oc
sende dem / ta cho oc cho / oc gaff dem macht offuer de
wreene Aander.

8. Vnd gebot ihnen / daß sie nichts
bey sich trügen auff dem wege / denn
allein einen stab / keine tasche / kein
brodt / kein gelt im gürtel.

De bod dem / At de skulde inred bare mer sie paa
venen / Vden alene en Staff / en Tasse / en Brod / en
Pendinge i belter.

9. Sondern weren geschucht / vnd
daß sie nicht zwen Röcke anzögen.

Wen skulde haßue sto paa / oc icke sår e dem i cho
Kiorrie.

10. Vnd sprach zu ihnen: Wo ihr
inn ein hauß gehen werdet / da blet-
bet innen / biß ihr von dannen ziehet.

De hand sagde til dem / Hvor somt gaa vdi ic
huß / bliffuer der inde / indtil i reyse der fra.

11. Vnd welche euch nicht auffnemen
noch hören / da gehet von dannen her-
aus: vnd schüttelt den staub ab von
euren füßen / zu einem gezeugniß
über sie. Ich sage euch warlich / es
wirdt Sodom vnd Gomorren am
jüngsten Gerichte trüglicher erge-
hen / denn solcher Stadt.

De huilede eder icke anamme oc en høre / Da ga-
ar der vdi fra / oc røstet skøffuen aff eders Foder / til ic
vidnisbyrd offuer dem. Jeg siger eder sandelige / Der
skal gaa lideligere til met Sodom oc Gomorra paa
den yderste Dom / End met saadan en Stad.

12. Vnd sie giengen auß / vnd pre-
digten man solte buße thun.

De de ginge vdi / oc predicatede / At man skulde be-
dre sig.

Kapitola VI.

7. A smelam Dwanacte /
potat geposylati po dwau / a
dal gim moc nad duchy ne-
stymy.

Teby wezwat smych dwunas
sile / y poczat ie po dwu rozsyk /
dwanac im moc nad duchy me-
czystymi.

8. A pfilazal gim / aby ni-
zechthoz nebrali na cestu / ged-
ne tolko hyl: ne moshny / ne
chlewa / ani na pase penez.

A roskazal im aby nie z soba
na drogę nie brali iedno ryko la-
ste / ani sumet / ani chlewa / ani pie-
nioty w torbie.

9. Ale obute nohy mage w
sukawice / a aby se neoblateli
we dwie sukne.

Ale i by sie obuli w torbach /
a i by nie obloczyli dwu sukien.

10. A prawil gim: Kdešto-
li wogdete do domu / tu osta-
te / dokudž newogdete odeud.

Žárym do nich mowil, Gdžies
kol wick wnidjete do domu /
tam wiesztaycie ož sie z tam odew-
stye.

11. A kdožbykoli was ne-
přijali / ani was slyšeli: wy-
gdauce odeud / wyprajte prach z
nohy wasich / na swědecw-
gim. Biste prawim wam:
žeh tegi bude Sodomstym
a Gomorstym w den Sau-
dny / nežli Wřetu tomu.

A Etoržby wáskolwseł nie
przyjmi mowali / ani was słuchali /
wyśedży z kamrad / otrzycae proch
Ethory iest pod nogami wasimi
tu przeswiedczeni idz: Kápraw-
de powiedam, Łzy będzie Sodo-
mie y Gomorze w dzien sadny / a
niż miastu onemu.

12. — Żehny wyśedży káżali
aby pokánij činili.

A rák ost wyśedży / opowies-
dali ludziom aby sie wzinali.

13 וְשָׂאֵנָה סִגְיָאָה מִפְּקִין
הוּוּ וּמִשְׁחִין הוּוּ בְּמִשְׁחָה
כְּדִיהֶנָּה סִגְיָאָה וּמִאֲסִין
הוּוּ :

*E facciammo molti demonij, & un-
guamo con olio molti infermi, & sanam-
mo gli.*

14 וְשָׁמַע הֵרֹדֶס מַלְכָּה
עַל יֵשׁוּעַ אֲתִידַע הֵנָּה לָהּ
צִיר שְׂמִיָּהּ וְאִמְרָהּ יוֹחָנָן
מִעֲמֻדָּה קָם מִן בִּירְתִּי
מִיתָה מְטוֹל הֵנָּה חֵלָה
מִסְתַּעְרִין בָּהּ :

*Hor il Re Herode s'enne ad intender
di Iesù (percioche il suo nome era già
manifesto) & disse, Quel Giovanni che
battesama, è risuscitato da morte, & però
le virtù operano in lui.*

15 אַחֲרֵיכֵן אָמְרוּ הוּ
דֹּאֲלָהּ הוּ וְאִמְרָהּ דִּנְבִיאָה
הוּ אִין חֵד מִן גִּבְיָה :

*Altri dicevano, Egli è Elias: & altri di-
cevano, Egli è un Profeta: o come uno
de Profetas.*

16 כִּד שָׁמַע דִּין הֵרֹדֶס
אָמַר, יוֹחָנָן הוּ דִּנְבִיאָה
בְּסִקָּת רִישָׁהּ הוּ קָם מִן
בֵּית מִיתָה :

*Ma Herode havendone udito, disse,
Questo è Giovanni che in decapitus: exiit &
resurrexerat da morte.*

17 הוּ צִיר הֵרֹדֶס שְׂדֵר
הֵנָּה אֲחִידָה לְיוֹחָנָן
וְאִמְרָהּ בֵּית אֲסִידָה
מְטוֹל הֵרֹדֶס אֲתִידַע
כִּי לְיוֹסֵף אֲחִידָהּ הוּ דִּנְבִיאָה :

*Percioche esso Herode, havendo già
mandato à pigliar Giovanni, & d'legar-
lo in prigione, per cagion d' Herodias, la
moglia di Filippo suo fratello: conciosia che
egli se l'haveva presa per moglie.*

18 אָמַר הֵנָּה צִיר יוֹחָנָן
לְהֵרֹדֶס דִּלְכָּה שְׁלִיטָה
דְּנִשְׁבָּה אֲנִיתָה אַחֲרָי :

*Imperioche Giouanni diceua ad He-
rode, Non t'è lecito habuerla moglie del
tuo fratello.*

19 הִי דִּין הֵרֹדֶס לְחִימָה
הוּוּ לְהוֹצִיָּהּ הֵנָּה
לְמַקְטִילָהּ וְלֹא מִשְׁכָּחָה
הוּוּ :

*Per il che Herodias gli poneua infi-
die, & voleva farlo morire: ma non poteva.*

13 וְשָׂרִים לְבִים הוֹצִיָּהוּ
וַיִּמְשְׁחוּ בְשֶׁמֶן חוֹלִים לְבִים
וַיִּרְפְּאוּם :

*Y echauan fuera muchos demonios, y ungi-
an con olio à muchos enfermos, y sanauan.*

14 וַיִּשְׁמַע מֶלֶךְ הֵרֹדֶס כִּי שְׁמוֹ
הוֹלֵךְ וְגָדוֹל נִיאָמַר כִּי יוֹחָנָן
הַטָּבֵל מִמַּתִּים קָם וְעַל כֵּן
בְּעָלָהּ הַכְּחוֹרָה בָּהּ :

*Y oyó el rey Herodes la fama de Iesus, por-
que su nombre era hecho notorio, y dixo, Ioan
el que baptizaua, ha resuscitado de los muertos,
y portanto virtudes hazen en el.*

15 וְאַחֲרֵים אָמְרוּ כִּי אֵלֶיהוּ
יֵשׁ הוּא וְאַחֲרֵים אָמְרוּ כִּי
הַנְּבִיאָה הוּא אוֹ כְּאֶחָד הַנְּבִיאִים :

*Otros dezian, Elias es, y otros dezian, Pro-
pheta es, o alguno de los profetas.*

16 וּבְאִשֶּׁר שָׁמַע הֵרֹדֶס אָמַר
כִּי אִשֶּׁר נִשְׁאָתִי דֹּאשׁוּ מַעֲלִין
יוֹחָנָן זֶה הֵנָּה הוּא קָם מִמַּתִּים :

*Y oyendolo Herodes, dixo, este es Ioan el
que yo degollé: el ha resuscitado de los muertos.*

17 וְהוּא הֵרֹדֶס שָׁלַח וַיִּתְּפֶשׂ
אֶת יוֹחָנָן וַיֹּאסֶר אוֹתוֹ בַּמַּטְרָה
בְּעִבּוֹר הֵרֹדִית אִשְׁתִּי פִּלְפּוֹס
אֲחִיו כִּי לִקְחָהּ :

*Porque el mismo Herodes auia embiado y
prendido à Ioan, y lo auia aprisionado en la car-
cel à causa de Herodias muger de Philippo su
hermano: porque la auia tomado por muger.*

18 וַיֹּאמֶר יוֹחָנָן לְהֵרֹדֶס כִּי
לֹא שׁוּיָה לָךְ לִקְחָהּ אֶת אִשְׁתִּי
אֲחִי :

*Porque Ioan dezia à Herodes, No te es licito
tener la muger de tu hermano*

19 וְהֵרֹדִית הַחֲרִישָׁה לוֹ וְהִיא
יָכְלָה לְהַרְגֵּהוּ וְלֹא
יָכְלָה :

*Mas Herodias lo assechaua, y desseaua ma-
tarlo: y no podia.*

5.

13. Καὶ δαίμονια πολλὰ ἐξέβαλ-
λον, & ἤλειφον ἔλαιον πολλοὺς ἀρ-
ρώστους, καὶ ἐθεράπευον αὐτοὺς.

*Et ietterent hors plusieurs diables, &
oignirent d'huile plusieurs malades,
& les guerirent.*

14. Καὶ ἤκουον ὁ βασιλεὺς Ἡρώ-
δης· φασὶν γὰρ ἐν Ἰμῶ τοις οὐρα-
νίοις ἡμεῖς ἔλαβον, ὅτι ἰωάννης ὁ βα-
πτίζων ὁ κατερεθε ἡ γάρη, καὶ ἀπέ-
τεκε ἐκ νεκρῶν καὶ διὰ τούτων ἐν αὐ-
τῷ.

*Or le roy Herode ne ouit parler (car
le mon d' icelui estoit fort celebre) &
dit, Ce Iehan qui baptizoit, est ressus-
cité des morts, & pourtant verus
monstrent leur force en lui.*

15. Ἄλλοι ἔλεγον, ὅτι Ἠλίας ἐστίν·
ἄλλοι δὲ ἔλεγον, ὅτι πρὸς Φήτης ἐστίν,
() ὅς τις τῶν προφητῶν.

*Les autres disoyent, C' est Elie - Ec
les autres disoyent C' est un Prophete,
ou comme l' un des Prophetes.*

16. Ἀκούσας δὲ ὁ Ἡρώδης, ὅτι πε-
ρὶ τοῦ ἐγὼ ἀπεκεφάλισεν ἰωάννην,
εὐχόμενος αὐτὸς ἡγέρθη ἐκ νεκρῶν.

*Quand donc Herode eut entendu
cela, il dit, C'est-à-dire est ce Iehan que j'
ai decapité: il est resuscité des morts.*

17. Αὐτὸς γὰρ ὁ Ἡρώδης διατε-
λεῖς, ἐκράτησεν τὸν ἰωάννην, καὶ ἔ-
θηκεν αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ· διὰ τὴν
ἀγάπην τῇ θυγατρὶ Φιλίππου τοῦ
ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ὅτι αὐτὸν ἐγάμη-
σεν.

*Car Herode ayant enuoyé ses gens,
auoit fait prendre Iehan, & l'auoit mis en
prison, à cause d' Herodias femme de
Philippe son frere pourcel, qu' il l'auoit
prise en mariage*

18. Ἐλεγον γὰρ οἱ ἰωάννης τῷ Ἡρώ-
δῃ, ὅτι σὺ ἐγὼ σὺ ἔχεις τὴν θυ-
γατέρα τοῦ ἀδελφοῦ σου.

*Car Iehan disoit à Herode, Il ne t'
est pas loisible d'auoir celle qui est fem-
me de ton frere.*

19. Ἡ δὲ Ἡρώδης ἐβόησεν αὐτῷ,
καὶ ἤθελεν αὐτὸν ἀποκτείνειν, καὶ
οὐκ ἔδυνάτο.

*Et pourtant Herodias en auoit à lui,
& desiroit de le faire mourir: mais elle
ne pouuoit.*

13. Et dæmonia multa eieiebant, & ungebant oleo multos agros, & sanabant

And they cast out many devils: and they anointed many that were sick: with oyle and healed them.

14. Et audivit rex Herodes (manifestum enim factum est nomen eius) & dicebat, Quia Iohannes Baptista reiturrexit à mortuis: & propterea virtutes operantur in illo.

When king Herode heard of him (for his name was spread abroad) and saide: Iohn Baptist is risen againe from the dead: and therefore great wonders are wrought by him.

15. Alii autem dicebant, Quia Elias est. Alii vero dicebant, Quia propheta est, quasi unus ex prophetis

Other said: It is Elias: and some said: It is a Prophet: or as one of the Prophets.

16. Quo audito, Herodes ait, quem ego decollavi Iohannem, hic à mortuis resurrexit.

So when Herode heard it: he said: He is Iohn whom I beheaded: he is risen from the dead.

17. Ipse enim Herodes misit ac tenuit Iohannem, & vinxit eum in carcerem propter Herodiam uxorem Philippi fratris sui, quia duxerat eam.

For Herode himselfe had sent forth: and had taken Iohn: and bound him in prison for Herodias sake: which was his brother Philips wife: because he had married her.

18. Dicebat enim Iohannes Herodi, Non licet tibi habere uxorem fratris tui.

For Iohn saide unto Herode: It is not lawfull for thee to have thy brothers wife.

19. Herodias autem insidiabatur illi, & volebat occidere eum, nec poterat.

Therefore Herodias had a quarrell against him: and would have killed him: but she could not.

13. Vnd trieben vil teufel auß/ vnd salbeten vil Siechen mit öle/ vnd machten sie gesund.

De de dresse munge Dieffle vñ/ oc saluede man: ge Siuge met Öle oc helbrede de dem.

14. Vnd es kam für den König Herodes (denn sein Name war nun bekandt) vnd er sprach: Johannes der Tauffer ist von den todten auferstanden/ darumb thut er solche Thaten.

De der tom saar Herodes (thi hans Name war nu bekant) oc hand sagde Johannes den Dabere er opstanden fra de dode/ der saare got hand saadanne vnderlige Ser ninger.

15. Etliche aber sprachen: Er ist Elias. Etliche aber/ er ist ein Prophet/ oder einer von den Propheten.

De nogle sagde: Hand er Elias/ Men nogle/ Hand er en prophete/ eller en aff Propheterne.

16. Da es aber Herodes höret/ sprach er: Es ist Johannes den ich enthauptet hab/ der ist von den todten auferstanden.

Men der Herodes horde det/ sagde hand: Det er Johannes som ieg haffuer halsbugget/ hand er opstanden fra de Dode.

17. Er aber Herodes hatte auß gesandt/ vnd Iohannem gegriffen/ vnd ins gefengniß gelegt/ vmb Herodias willen/ seines Bruders Philippi Weib/ denn er hatte sie gesirenet.

Thi Herodes haffde vdsent/ oc greb er Iohannem/ oc lagd hannem i Genazet/ for Herodias/ sin broders Philippi Hustru skyld/ Thi hand haffde taget hende alre.

18. Johannes aber sprach zu Herode: Es ist nicht recht/ daß du deines Bruders Weib habest.

De Johannes saade til Herodes: Det er ic kerat/ at du haffuer din broders Hustru.

19. Herodias aber stellet ihm nach/ vnd wolt in tödten/ vnd kondt nicht.

De Herodias stod effter hannem/ oc vilde slaget hannem thiel/ oc hun kunde icke.

13. A dabelstovij mnohá vymihali/ a mazali Olecin mnohé nemocné/ a byli vždra nováni.

A vřizucali viele dyábelstvá/ a vřizucali olečím mnohá/ y vždravili je.

14. Vyšlyšal Herodes Král (neb bylo zjavně věděno gměno jeho) y pravil: Je Jan Křtitel vstal z mrtvých/ a protož se dějí divové stje něho.

Co vyšlyšal Král Herod (bo smie tego bylo stavne, y řekl: Jan on křtí Erzal/ vřizal/ mrtvých/ y dla tje gož se v nim ty mocy ořizuje.

15. Giniť pať pravil/ Je geť Eliáš. A giniť/ Je geť Prorok/ aneb páto geť Prorokem.

A vřizuje mohl/ Eliášci tje/ vřizuje geť poviedali/ Prorok tje/ abo iden z onych prorokov.

16. Co vyšlyšal Herodes/ řekl: Kterého gměna páť jist Jana/ tenť geť z mrtvých vřizal.

Co vyšlyšal Herod/ řekl: Tenť jest Jan křtí Er gom dal sčac/ a vřizal/ mrtvých.

17. Nebo Herodes byl poslal a pať Jana/ a vřizal geť Salát/ pro Herodovu manželtu Filipa bratra svěho/ neb gi byl posal za manželtu.

Abowiem ten Herod poslal byl żołnierze y pounal Janá po dani go do vřizenia/ dla Herodovy žony Filipa bráta swego křtí Er byl posal za žonu.

18. Pravil byl jagiř Jan Herodesovi: Někussij tobě miji manželtě bratra tveho.

Bo Jan mohl Herodovi/ tje slovy abyť mohl žonu bráta tvego.

19. Herodovy pať byla leť sláda la proti němu/ a chřela geť ohřislo připravil/ ale nemohla.

Žaua nán wán Herodas/ a chřela go zámordowac/ ale ne mogla.

20. הַרְדֹּס צִיר דָּחַל הָיָא
מִן יִרְמְיָא עַל דִּידַע הֵנָּה
דְּגִבְרָא הוּא וְדִיקָא וְדִרְיָא
וְכִינְטֵר הָיָא לֵה וְכִינְטֵר
שְׂמִיעַ הָיָא לֵה רַעְבֵּד
וְכִינְטֵר שְׂמִיעַ הָיָא לֵה:

Perche Herode temea Giomanno, sapendo ch' egli era huomo giullo e santo, & bauerato in reuerentia, & laudandolo & dicit, factum multo cofo, & ascalumque, & volentieri.

21. וְהָיָא יוֹמָא יְדִיעָא כֹּר
הַרְדֹּס בְּבִירַת יְלִידָה ה
חֲשִׁמִיתָא עֲבֹד הֵנָּה
לְהוֹדֵבְנֵי וְלִכְלִירֵכְנָה
וְלִרְיָא דְגִלְיָא:

Ala Genita un giorno opportuno, quando Herode faceva la cena del suo natale d' principi, & d' capitani, & a primi de la Galilea.

22. וְעָלַת בִּרְתָּה דְּהַרְדֹּס
רְקִידַת וְסִפְרִית לֵה לְהַרְדֹּס
וְלֵאמֹר דְּסִמְכִין עֲמָהּ ו
וְאִמֵּר מַלְכָּא לְטִלְיָתָה
שְׂאֵלִי מִנִּי מִדָּם דְּעִבְרָה
אֲתִי וְאֲתֵל לִי:

La figliuola d'essa Herodiade entrò, e danzò: & essendo piaciuta ad Herode, & a quelli che sedevano insieme con lui a cenare, si fece disse à la fantulla, Demanda-mi ciò che tu vuoi, che io te lo darò.

23. וְיִמָּא לֵה דִמְדֹּם ד
דְּתִשְׁאֵלִי אֲתֵל לִי עֲדָה
מָא לְפִלְגָה דְּמִלְכִי:

E giuro te, dicendo, Tutto quel che tu mi domanderai, io te darò, infino à la metà del mio regno.

24. הִידִין נִפְקַת וְאִמֵּרַת
לְאִמָּה מִנָּה אֲשִׁלְיָהּ
אֲמִידָה לֵה רִישָׁה דִּיחֲנָן
מִעֲמִידָה:

Et ella se fuita fuore, disse à su madre, Che domanderai tu? & ella disse, la testa de Giomanno Battista.

25. וְאִמֵּרַת עָלַת בְּבִטְלוּתָהּ
לִוְת מַלְכָּא וְאִמֵּרַת לֵה
עֲבִירָא אֲנָא בְּהִידָא שְׁעִתָּה
דְּתֵתֵל לִי עַל פִּיבְכָא דִּישָׁה
דִּיחֲנָן מִעֲמִידָה:

Allora ella entrò subito con grande affettione al Re, gli domandò, dicendo, Voglio che tu mi dia incontinente in un piatto la testa de Giomanno Battista.

20. כִּי הַרְדֹּס יָדָא אֶת-יִרְמְיָא
יִדְעָ כִּי הוּא אִישׁ צָדִיק וְקָדוֹשׁ
וְיִצְרָנוּ וְשׁוֹמֵעַ אֹתוֹ רַבּוֹת
עָשָׂה וְחָפֵץ לְשִׁמּוֹעַ אֹתוֹ:

Porque Herodes temia à Ioan, conociendo-lo varon justo y sancto: y teniale respeto, y obediciendolo hazia muchas cosas: y oyalo de buena gana.

21. וַיְהִי יוֹם מוֹעֵד כַּאֲשֶׁר
הַרְדֹּס בֵּינָם מוֹלִידוֹ עָשָׂה
מִשְׁתֵּה לְשָׁלִישִׁי וּלְשָׁלִי אֲלָפִים
וְלִסְרְנֵי-הַלֵּיל:

Y viniendo un dia oportuno en que Herodes, en la fiesta de su natimientro, hazia cena à sus principes, y tribunos, y à los principales de Galilea:

22. וְכַאֲשֶׁר בָּאָה בְּתָהּ בְּתָהּ
הַרְדֹּס וְתִדְלָג וְתִרְצָה לְהַרְדֹּס
וְלִיֹּשְׁבֵי שֻׁלְחָן וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ
לְנַעֲרָה שְׂאֵלִי מִמֶּנִּי וְכָל-אֲשֶׁר
תִּשְׁאֵלִי אֲתֵן לָךְ:

Y entrando la hija de Herodias, y baylando, y agradando à Herodes, y à los que estauan con el à la mesa el Rey dixo a la moça. Pideme loque quisieres, que yo te lo daré.

23. וַיִּשָּׁבַע לָהּ מֶה בִּקְשָׁתָהּ
וַיַּחֲנֹתָ לָהּ עֲדָה חֲצִי הַמַּלְכוּתִי
וְהָעֵשׂ:

Y jurole, Todo loque me pidieres te daré, hasta la mitad de mi reyno.

24. וַתֵּצֵא וַתֹּאמֶר לְאִמָּהּ מֶה
אֲשִׁאֵל וְהִיא אָמְרָה אֶת-רִישָׁה
דִּיחֲנָן הַטֵּבֵל:

Y saliendo ella dixo à su madre, Que pediré: Y ella dixo, La cabeça de Ioan el Baptista.

25. וּבָאָה בְּהִידָהּ אֶל-
הַמֶּלֶךְ וַתִּשְׁאֵל לְאִמֵּר שְׂאֵלִי
הִיא לְהַחֲנוֹתָ לִי מִיָּד עַל-הַקַּעֲדָה
אֶת-רִישָׁה דִּיחֲנָן הַטֵּבֵל:

Entoces ella entró prestamente al Rey, y pidió, diziendolo, quiero que agora luego me des en un plato la cabeça de Ioan el Baptista.

20. Ο' γὰρ ἡρώδης ἐφοβῆτο τὸν ἰωάννην, εἰδὼς αὐτὸν ἀσθεῖα δι-
καιῶν καὶ ἀγῶν, καὶ σωτηρίαν, αὐ-
τὸν. καὶ ἀκούων αὐτὸν πολλὰ ἐπιθή-
κει ἡρώδης αὐτῷ ἡμέρας.

Car Herode craignoit Iehan, sachant qu'il estoit homme iuste & saint, & l'auoir en reuerence, & l'ayant ouï, faisoit beaucoup de choses, & le escoutoit volentieri.

21. Καὶ γιομίδης ἡμέρας ἀπαί-
ρου, ὅτι ἡρώδης τῆς γιομίδης αὐ-
τῷ δὴπὸς ἐπὶ τοῖς μεγάλῃσιν αὐ-
τῷ, καὶ τοῖς χαλκασχοῖς, καὶ τοῖς
πρίτοις τῆς χαλκασχοῖς.

*Mais un iour estant venu oportu-
n, que Herode faisoit le festin du iour
de la naissance aux grands seigneurs, &
aux capitaines, & aux principaux de
Galilee:*

22. Καὶ ἐπιστρώσης ἡ θυγατρὶς
αὐτῆς τῇ ἡρώδῃ, καὶ ὀρχησι-
μίδης, καὶ ἀρσένους τῇ ἡρώδῃ καὶ
τῆς σινοῦσας ἀρσένους, εἰπὶ ὁ βασι-
λεὺς, τῷ ὀρχιστῇ, ἀτήσιν με ὅσα
ῖτελῃς, καὶ δώσω σοι.

*Et la fille d'Herodias estant entree,
& ayant danzé, & ayant pleu à Hero-
de, & aux li à ceux qui estoient ensem-
ble à table: le roy dit à la ieune fille,
Demande-moi ce que tu voudras, & ie
te le donnerai.*

23. Καὶ ὁμοῦ αὐτῇ, ὅτι ὁ ἦρα
με αἰτήτης, ὅσων σοι εἴης ἡμίσεος
τῆ βασιλείας μου.

*Et lui intra, disant, Tout ce que tu
me demanderas, ie le te donnerai, voire
iusques a la moitié de mon royaume.*

24. Ἡ δὲ ἐξελθούσα, εἶπεν τῇ μη-
τρὶ αὐτῆς, τί αἰτήσῃς; ἡ δὲ εἶπεν,
τίλιν κεφαλὴν ἰωάννου τοῦ βαπτί-
στου.

*Elle donc estant sortie dit à sa mère,
Que demanderas-tu? & elle dit, La teste
de Iehan Baptiste.*

25. Καὶ ἐπιστρώσας ἀθῆως με-
ταδῆς πρὸς τὸν βασιλεῖα, ἡ θυγα-
τρὶς λέγουσα, θαλαῖα μοι δῶς ἐξ αὐ-
τῆς ὅτι πιάνει τίλιν κεφαλὴν ἰω-
άννου τοῦ βαπτιστοῦ.

*Et incontinent estant rentrée avec grā-
de affection vers le roy, elle lui fit re-
queste, disant, Je voudroy que tout à
cette heure, tu me donasses en un plat
la teste de Iehan Baptiste.*

CAP. VI.

20. Herodes enim metuebat Iohannem, sciens eum virum iustum & sanctum: & custodiebat eum, & audito eo multa faciebat: & libenter eum audiebat.

For Herode feared John: knowing that he was a iust man: and an holy: and reuerenced him: and when he heard him: hee did many things: and heard him gladly.

21. Et cum dies opportunus accidisset, Herodes natalis sui coenam fecit principibus & tribunis & primis Galilee.

But the time being conuenient: when Herode on his birth day made a banke to his princes and capitaines: and chiefe officers of Galilee.

22. Cumque introisset filia ipsius Herodiadis, & saltasset, & placuisset Herodi, simulque recumbentibus: rex ait puellae, Petec à me quod vis: & dabo tibi.

And the daughter of the same Herodias came in and danced: and pleased Herode: and them that sate at table together: the king said vnto the maike: Aske of me what thou wilt: and I will giue it thee.

23. Et iuravit illi, Quia quicquid petieris dabo tibi, licet dimidium regni mei.

And he swore vnto her: Whatsoeuer thou shalt aske of me: I will giue it thee: euen vnto the halfe of my kingdome.

24. Quae cum exisset, dixit matri suae, Quid petam? At illa dixit, Caput Iohannis Baptistae.

So she went forth: and said to her mother: What shall I aske? And she said: Iohn Baptists head.

25. Cumque introisset statim cum festinatione ad regem, petiuit dicens, Volo, ut protinus des mihi in disco caput Iohannis Baptistae.

Then she came in straight way with haste vnto the king: and asked: saying: I would that thou shouldest giue me euen now in a charger the head of Iohn Baptiste.

Das VI. Capitel.

20. Herodes aber forchte Johaſſem/ denn er wuſte / daß er ein frommer vnd heiliger man war / vnd verwarret ihn / vnd gehorchet ihm inn vilen ſachen / vnd höret ihn gerne.

De Herodes forchte Johaſſem / ſei hand wiſte / at hand vaar en fromt oc heilig Mand / oc hand forvarede hannem / oc lydde hannem: mange Sager / oc horde hannem gerne.

21. Vnd es kam ein gelegner tag / daß Herodes auff ſeinen Jarstag ein Abendmal gab / den Oberſten vñ Hauptleuten vnd fürnemſten in Galilea.

De der kom en belegen dag / At Herodes giorde de Effuerſte oc Hoffuamendene oc de Ypperſte: in Galilea / it Feſtedag / paa ſin Jar ſdag.

22. Da trat hinein die Tochter der Herodias / vnd tanckete / vnd gefiel wol dem Herode / vnd denen die an tiſch ſaßen. Da ſprach der König zum Meidlein: Bitte von mir was du wilt / ich will dirs geben.

Da traadde Herodias Daatter hen ind / oc danckede / De der behagede Herodes vel / oc dem ſade til bordet. Da ſagde Kongen til Pigen: Bed aff mig hvad du vil: ieg vil giſſue dig det.

23. Vnd ſchwur ihr einen eid / was du wirſt von mir bitten / wil ich dir geben / biß an die helffte meines Königreichs.

De hand ſoer hende en Eed / Huad du beder aff mig: vil ieg giſſue dig: indtil halffdelen aff mit Kongerige.

24. Sie gieng hinauß vnd ſprach zu ihrer Mutter: Was ſoll ich bitten? Die ſprach: Das haupt Johannes des Tauffers.

Hun giet hen ud / oc ſaade til ſin Moder: Huad ſtal ieg bede om? Hun ſagde: Iohannis den Døberis hoffuit.

25. Vnd ſie gieng bald hinein mit eile zum Könige / bat vnd ſprach: Ich will daß du mir gebeſt / jezt ſo bald auff einer Schüſſel / das Haupt Johaſſis des Tauffers.

De hun giet ſtrax haſtelige ind til Kongen: bad / oc ſagde: Jeg vil: at du ſtal nu ſtrax giſſue mig: paa it ſad / Iohannis den Døberis hoffuit.

Kapitola VI.

20. Nebo Herodes obáwal ſe Jana / wěda gey býti muſe ſprawedliwěho a Swatěho: v ſetřijwal ho / a wyſijchage gey mnohě wěcy činil / a rád ho poſlauchal.

Abowian Herod obawal ſe Janá / wiedzac ze był maſz ſprawy: cduwcy y swięty / a miał go w weszczawość / a ſłuchał go: wiele czynił / y ſłuchał go rad.

21. Agdnj ſe den přijhodnj přireſſil / Herodes pamatuge den swěho narozenij / učinil Weleſti knížatuom / a Bře dnjuom / a prwnijm z Galilee.

Gdy tedy był dzien po temu / gdy Herod w dzien narodzenia swoiego ſprawił wieczera wá pęty ſwoie / ná to miſtrze / y ná přez dwiecy ſe w Galilei.

22. Agdnj weſſla beca ſe Herodjadu a tancowala / liſ: bylo ſe Herodeſowi y ſpolu ho: downijſam. Přel Král D: wele: Pros nunc zał chceſ / a dam tobě.

Thám gdy przyſlá diewka: ney Herodjady / tancowála / y ſpodobála ſe Herodowi / y mym ſpolu ſiedzącym / y rzekł Król: Proſ mic ocz: zedno ch: ceſ / a dam tobě.

23. Y přifał gli / že začkoli proſiti budeſ / dam tobě / by pal bylo polowice králoſtwi měho.

Y przyſiał iey / Ocz polowiec mic proſie bedzieſ / damci: a z y do polowice królestwa mego.

24. Kterážto řdnj weſſla / řekla matři ſwě: Zał budu proſiti: A ona řekla: Za hla: nu Jana Křtitele.

Ale ona wyſſedſy / rzekla māt: tce ſwey: Ocz mam proſie: a o: ná iey powie: džiáta / O glowe Janá Křtitele.

25. A řdnj weſſla hned ſchwáta niym z Králi / proſila ho / řkau: Chey aby mi dal hned na myſe hlavu Jana Křtitele.

A tak ona náry: d: maſt weſedſy vmyſlme do Krála / proſila mowiac / Teraz iu z chci abyś mi dal ná myſe glowe Janá Křtitele.

ו

26 וְכָדַת לָהּ כִּי לְמַלְכָּה
מְטוֹל דִּין מִזְמַנָּה וּמְטוֹל
סְבִיבָה לֹא יָבֵא דִּגְלוּיָהּ:

*Da quel Re fu mal contento, non de-
meno per caron del giuramento e di quello
che fedelmente con lui a tanto, non se vol-
se desdire.*

27 אֵלֶּה מִדְּנֵי שֹׁדֵר
מַלְכָּה סְבִיבָה לְטָרָה וּפְקֹד
דִּיחָתָה רִישָׁה דִּיחָתָה וְאִיל
בְּסִקָּה רִישָׁה דִּיחָתָה בֵּית
אֲסִירָהּ:

*E mandò subito il carnesice, e co-
mando che portasse la testa d'esso Gionā-
ni. Et egli andò, e decapitollo ne la prigio-
ne.*

28 וְאִתִּי בְּבִיבָה וְיִהְיֶה
לְטִלְיָהּ וְהִי טִלְיָהּ יִהְיֶה
לְאִמָּה:

*E portò la sua testa in un piatto, e det-
tela a la fanciulla, e la fanciulla la dette
à sua madre.*

29 וְשִׁמְעוּ תִלְמִידֵיהִי וְ
וְאִתּוֹ שִׁקְלוּ שְׁלִידָה וְסִמָּה
בְּבֵית קְבוּרָה:

*Quando i suoi discipoli ebbero co-
stituito, vennero, e portaron via il suo cor-
po, e posero in un monumento.*

30 וְאַתְּכִפְשֵׁי שְׁלִידָתָה לָּוֶת
יִשׁוּעַ וְאִמְרוּ לָהּ כֹּל מִנֵּי
דְּעִבְדוֹ וְכֹל מֵא דְאֵלְפּוֹ:

*Gli Apostoli poi si recandarono d'Es-
sui, e racconturagli tutte le cose, e quelle
che hanno fatto, e quelle che hanno uiso
insegnate.*

31 וְאִמְרוּ לָהּ הֵן לָכֵן
וְאִיל לְדִבְרֵי פִלְחָדִין
וְאַתְּתִנִּיחֵי קָלִיל אִיתְּ הֵן
גִּיד סִגְמָא דְאִילֵּין וְאִתְּוִן
וְלִית הֵן לָהּ אֲתֵרָא אֶף
לֹא לְמַאכְרָ:

*Et egli disse loro, Venite voi stessi se-
paratamente in luogo solitario, e riposat-
evi un poco. Perciache erano molti che
venivano a uederlo, e non avevano
pur tempo di mangiare.*

32 וְאִילֵּין לְאֲתֵרָא חֹדְרָה
בְּסִיבִינָתָה פִּלְחָדִיהֵן:

*E così fec'ando da parte in un luogo
deserto per nauare.*

ו

26 וַיִּשְׁתַּחֲחַ מֵעַט הַמֶּלֶךְ וּבְעִבּוֹד
הַשְּׁבוּעָה וְהַיּוֹשְׁבִים עָלָיו
הַשְּׁלָחַן לֹא אָבָה לְהֵתֵל בָּהּ:

Y el Rey se entristeció mucho; mas a causa
del juramento, y de los que estauan con el à la
mesa, no quiso entristecerla.

27 וּמִיָּד שָׁלַח הַמֶּלֶךְ אֶת רֹב
טַבָּחִים וַיִּצְוּ לֵשְׂאֹת אֶת רֹאשׁוֹ
מֵעַלָיו:

Y luego el Rey, embiando vno de la guarda,
mandó que fuese trayda su cabeça.

28 וַיֵּלֶךְ וַיִּשָּׂא אֶת רֹאשׁוֹ מֵעַלָיו
בְּבֵית הַסֹּהַר וַיִּקְרַב אֶת רֹאשׁוֹ
עַל־הַקְּעָרָה וַיִּהְיֶה אֹזְנוֹ לַקְּעָרָה
וְהַקְּעָרָה נִתְּנָה אֹזְנוֹ לְאִמָּה:

El qual fue, y lo degolló en la carcel, y truxo
su cabeça en vn plato, y diola à la moça y la moça
lad.o a su madre.

29 וַיִּשְׁמְעוּ תִלְמִידָיו וַיָּבִיאוּ
וַיִּשָּׂאוּ אֶת פְּקֻדוֹ וַיִּשְׁמְרוּ אֵלָיו
הַקְּבֹר:

Y oyendolo sus discipulos, vinieron, y to-
maron su cuerpo y pusieronlo en vn sepulchro.

30 וַיִּקְהִלוּ הַשְּׁלִיחִים אֵלָיו
יִשׁוּעַ וַיִּגִּידוּ לוֹ כָּלֵם וְאִשְׁר
עָשָׂה וְאִשְׁר לָמַדּוּ:

Y los Apostoles se juntaron à Iesus, y con-
taronle todo, loque auian hecho, y loque auian
ensennado.

31 וַיֹּאמְרוּ לָהֶם לָכֵן לָכֶם
לְבָדְכֶם אֵל־מָקוֹם מְדָבָר וְתַנּוּחַ
מֵעַט כִּי־רַבִּים הֵיוּ הַהוֹלְכִים
וְהַשְּׁבִים וְלֹא הָיָה לָהֶם עֵת
לֵאכֹל:

Y el les dixo, Venid vosotros à parte al lugar
desierto, y reposad vn poco. porque auia muchos
yentes y vinientes, quca aun no tenían lugar de
comer.

32 וַיֵּלְכוּ אֵל־מָקוֹם מְדָבָר
בְּנַחֲיָה לְבָדָם:

Y fueronse en vn nauio al lugar desierto à parte

5.

26. Καὶ τρέιλοντο ὁ βασιλεὺς διὰ τὰς ἐπαγγελίας καὶ τὰς
συνακαθήμενας ἐπὶ τῆς ἡμέρας αὐ-
τῷ ἐστῆσαν.

Et le roy estant tristissim, ne la vou-
lut toutes ruis esconquere, à cause du
serment, & de ceuz qui estoient à ta-
ble avec lui.

27. Καὶ ἐξ ἑνὸς δούλου ἡ βα-
σιλεὺς ἀποσταλάτωρ, ἐπέταξε ἵ-
να χθῆται τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.

Alos eouoya incontinent vn de ses
gardes, & commanda qu'il apportast
la teste d'icelui: lequel s'y en alla, & le
decapita en la prison:

28. Οἱ δὲ ἀπὸ τοῦ ἀπὸ κεφαλῆ-
ται αὐτοῦ ἐν τῇ φυλακῇ, καὶ ἔν-
τα τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ ὅτι πι. αὐτοῦ,
καὶ ἔδωκεν αὐτῷ τὴν κ. αὐτοῦ, καὶ
τὴν κ. αὐτοῦ ἔδωκεν αὐτῷ τῇ μητρὶ
αὐτοῦ.

Et apportala teste d'icelui en vn
plat. & la donna à la ieune fille, & la
ieune fille la donna à la mere.

29. Καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταὶ
αὐτοῦ ἦσαν, καὶ ἔρασαν τὸ πῶμα αὐ-
τοῦ, καὶ ἔθηκαν αὐτὸ ἐν τῷ μνημείῳ.

Et les disciples ayans ouï le fait, vin-
drent & emportent son corps, & le mi-
rent en vn sepulcre.

30. Καὶ συναγόρευεν οἱ ἀπόστολοι
πρὸς τὸν ἰησοῦ, καὶ ἀπήγγελλαν
αὐτῷ πάντα καὶ ὅσα ἐπαίνοισιν ἔ-
σαν ἐδιδάξαν.

Et les Apostres se rassemblèrent
vers Iesus, & lui raconterent tout ce qu'
ils auoyent fait & enseigné.

31. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι τοῦ ὅμι-
λου κατ' ἰδίαν εἰς ἔρημον πρὸς καὶ
ἀποπαύσετε ὁλίγον ἵνα καὶ οἱ ἐρ-
χόμενοι καὶ οἱ ἀπαύσαντες αὐτοῦ,
καὶ εἰς φάγωσιν ἡσικαίωσιν.

Et il leur dit, Venez-vous-en à part
en vn lieu retiré, & vous reposés vn
petit: car il y auoit beaucoup d'allans &
de venans vers Iesus: tellement qu'ils
n'auoyent pas mesmes le loisir de man-
ger.

32. Καὶ ἀπηλθόντες εἰς ἔρημον ἀπὸ
τῆς πλῆθους κατ' ἰδίαν.

Ils s'en allerent donc en vne nasse-
le en vn lieu retiré à part.

26. Et contristatus est rex. Propter iuramentum & propter simul discumbentes noluit eam contristari.

Then the King was verie sorry for his othes sake: and for their sake which sate at table with him: he woud be wote refuse her.

27. Sed misit spiculatorum praecepit afferri caput eius in disco.

And immediatly the King sent the hangman: and gave charge that his head should be brought. So he went and beheaded him in the prison.

28. Et decollavit eum in carcere, & attulit caput eius in disco: & dedit illud puellae, & puella dedit matri suae.

And brought his head in a charger: and gave it to the maide: and the maide gave it to her mother.

29. Quo audito, discipuli eius venerunt, & tulerunt corpus eius: & posuerunt illud in monumento.

And when his disciples heard it: they came and took up his bodie: and put it in a tombe.

30. Er convenientes Apostoli ad Iesum, nuntiaverunt ei omnia quae egerant & docuerant.

And the Apostles gathered them selves together to Iesus: and tolde him all things: both what they had done: and what they had taught.

31. Et ait illis, Venite seorsum in desertum locum, & requiescite pusillum. Erant enim qui veniebant & redibant multi: & nec spatium manducandi habebant:

And he sende unto them: Come ye aparte unto the wilderness: and rest a while: for there were many comers: and goers: that they had not leasure to eate.

32. Et ascendentes in navim, abierunt in desertum locum seorsum.

So they went by ship out of the way into a desert place.

26. Der König war betrübt / doch umb des Endes willen / vnd dore die am tische sassen / wolt er sie nicht lassen ein fehl bitt thun.

Kongen vaar bedroffuit / Dog for Edens stnd / oc deris som sate til bordi / vilde hand icke lade hende bede til forgefults.

27. Vnd bald schickte hinder König den Hender / vnd hieß sein Haupt her bringen. Der gieng hin / vnd enthauptet ihn im Gefengniß.

De Kongen sende strax Bodelen bort / oc befale de / at hente hans hofuit. Hand giet hen / oc balohug hannem i Fengeleer.

28. Vnd trug her sein Haupt auff einer Schüssel / vnd gabs dem Meidlein / vnd das Meidlein gabs ihrer Mutter.

De bar hans' hofuit frem paa ti sad / oc siel Pi-gen det / de Pigen siel sin Moder det.

29. Vnd da das seine Jünger hörten / kamen sie vnd namen seinen Leib / vnd legten ihn in ein grab.

De der hans Disciple hørde det / to mme de / oc roge hans legeme / oc lagde det i en Græff.

30. Vnd die Apostel kamen zu Jesu zu sammen / vnd verkündigten ihm das alles / vnd was sie gethan vnd gelehrt hatten.

De Apostlene forsamledis til Iesum / oc forlænde hannem alle det / De huad de haßde gjort oc lært.

31. Vnder sprach zu ihnen: Lasset vns besonders inn eine Wüste gehen / vnd ruhet ein wenig / denn ihrer war vil / die ab vnd zugienge / vnd hatten nicht zeit genug zu essen.

De hand sagde til dem / lader oss gaa offuer side i en Ørø / oc hente sidet / Thi de vaare mange / som ginge fra oc til / oc de haßde icke tid noet at æde.

32. Vnder fuhr da inn einem Schiff zu einer Wüste besonders.

De hand foer det i et Skib til en Ørø offuer side.

26. Tedy jarmanit se Král / pro přisahu / a pro spo: lu hodovníky nechtěl gi ojit: sstí.

Alle se Król barto zářá somal / dla przyięci y dla onych ktorzy z nim spolu siedzieli / nie chcieli odrzucac na strone.

27. Ale poslaw Kata / roj: kázal mu přinesti hlavu na míše:

Žárym wnet Król poslal Kátę / rozkazywac aby przywieziono głowę ię / tedy on sedpy / ścił go w ciemnicy.

28. V stlal go w Zalazi / a přinesti hlavu geho na míše / a dal gi Dvorce / a Dvorce dala Materě své.

A przyniosł głowę tego na mışie / a oddał ja dworcy / dworcy tak zaszę oddał ja matce swej.

29. To vstřavisse Vledb: nheo geho / přisli a wiali To lo geho / a pochowali go w hro: bti.

To gdy vstřielil zwolennicy tego / přisli y wiali trupę tego y položyli go w grobie.

30. Tedy přisědse Aposti: tolt l. Sešifow / žwěstowali gemu wšechny wěcy / kterč by: li činili a věli.

Sešli se pathym Apostoly wse do Jezusa / y opowědzeli mu wšycho co czynili y z tego věyli.

31. V řekl jim: Podte sate kromi na pustě mışto / a od: počinate malicko. Nebo bylo mnoho lidí rěch kterč přichá: zeli a odchá zeli / tak se gsaui l. gijdu chwijsle neměli

A kchorym řekl / Podjue wy osobno na mışce puste / a od: počynacie malucko / bo wiele tych bylo co przychodzili y odchodzili / iż niewiele czasu żeby sic byli nadešli.

32. Awstapiwisse na lodij / odesli na pustě mışto.

Až šli na mışce puste / o: sobno přepráwivši sic w lodji.

33 וַיְהִי אֲנִי סְנֵינָא כִּד
אֲדִלִין וְאַשְׁתַּדְעוּ אֲנִי
וּבִבְסָא דְהִטּוּ מִן כְּלֵהִין
מִדִּינְתָא קִדְמוֹתִי לְהַפִּין :

*Ma il popolo gli viddo andare, e mol-
treli conobbero: e di concorsero a piedi da
tutte le città. Et ammirarono sanando a
loro, e tra colferli a lui.*

34 וַיִּבְרַךְ יֵשׁוּעַ הוּא פְּנֵשָׁא
סְנֵינָא וְאַתְרֵיהֶם עֲלֵיהֶן
דְּמִין לְעֹדְבָא וְלִית לֵהֶן
רַעִיָּא וְשִׁדֵּי הוּא לְמַלְכֵּי
אֲנִי סְנֵינָתָא :

*El esty, y fecto fustes, viddo vna gran
multudine, & habbe compassiōne a loro.
perciocche erano como peces e che non an-
no pastore. E cominciò ad insegnar loro
molte cose.*

35 וּכְדִּין רִנָּא עֲדָנָא סְנֵינָא
קִדְבִי לִיתָה תְּלִמִידוֹתֵי
וְאַבְרִין לֵה הֵנָּה אֲתֵרָה
תִּרְבָּא הוּרְבָנָא פִּגִּי :

*Et effendo ya grande hora, a suoi dis-
cipoli l'accesero uno a lui, dicendo, Questo
lugar e deserto, & e ya grande hora.*

36 שְׂרִי אֲנִי דִּינְאוֹלוֹן לֵ
לֹא עֲרִכְנָה דְּהִרְדִּיהֶן
לְקִדְנָה וְיִבְנִין לֵהֶן
לְחֵמָא לִית לֵהֶן גִּיד בְּדִב
לְבִיאָה :

*Escenti egli, acciò che fene videro a
le spalle, & a i borghi che son qui dattorno
a comprarsi del pane, perciocche non han-
no che mangiare.*

37 הוּ דִּין אֲמַר לֵהֶן הִבֵּי
לֵהֶן אֲנִתְחֵן לְמַלְעֵס אֲמַרִין
לֵה בָּאוֹל גִּבְוֵן דְּמֵאֲתֵן
דִּינְרִין לְחֵמָא וְתֵמֵל לֵהֶן
לְעֵסִין :

*Egli rispondendo, disse loro, Date voi
loro da mangiare. Et essi gli di, uno. Au-
date me uno a comprare duecento denari de
pane, e date me loro da mangiare.*

38 הוּ דִּין אֲמַר לֵהֶן וְלוֹ
הוּ בְּמָא לְחֵמִין אִית לִבִּין
תִּרְכָּא וּכְדִין אֲמַרִין לֵה
חֲמִשָּׁא לְחֵמִין וְתִרְבִּין גִּבְוִין :

*Et egli disse loro, Quantos panes hanete
vos andate e guardate. Et essi saputa che
l'habbero, dicono, Cinque, e due peces.*

33 וַיֵּרְאוּ אֹתָם הַהֹלְכִים
וַיֵּדְעוּ אֹתוֹ רַבִּים וּבְרִגְלֵיהֶם
מִכָּל הָעָרִים רָצוּ שָׁמָּה וַיַּקְדִּימוּ
אֹתָם וַיָּבוֹאוּ אֵלָיו :

*Y vieronlos y muchos: y conocieronlo, y
concurrieron alla muchos a pie de las ciudades,
y vinieron anteque ellos, y juntaronse a el.*

34 וַיֵּצֵא יֵשׁוּעַ וַיֵּרָא קָהָל רָב
וַיִּבְרַךְ רַחֲמֵי עֲלֵיהֶם כִּי הָיוּ
בְּצֵאתָן אֲשֶׁר אֵין לָהֶם רוּעָה
וַיַּחֲלֵל לְלַמְדֵּם רַבּוֹת :

*Y saliendo Jesus vido vna grande compaña
y vno misericordia de ellos, porque eran como
ovejas sin pastor: y comenzóles a enseñar mu-
chas cosas.*

35 וּבְהֵאָרִיךְ שְׁעוֹתָ רַבּוֹת וַיֵּגֶשׁוּ
אֵלָיו תְּלִמִידָיו לֵאמֹר כִּי חָרֵב
הַמָּקוֹם וְעַתָּה הֵאָרִיכָה הַשְּׁעָה :

*Y como ya fue el dia muy entredo, sus Disci-
pulo, llegaron a el, diciendo, El lugar es deserto,
y el dia es ya muy entredo,*

36 הֵנָּה אֹתָם לְמַעַן יֵלֵךְ
סָבִיב הַשְּׂדוֹת וַיַּחֲזִיק וַיִּקְנֵי לָהֶם
לֶחֶם כִּי אֵין מֵאוֹמָה בְּיָדָם
אֲשֶׁר יֵאָכְלוּ :

*Embialos para que vayan a los cortijos y al-
deas de alderredor, y compren para si pan, por-
que no tienen que comer.*

37 וַיַּעַן וַיֵּאמֶר לָהֶם תֵּנוּ לָהֶם
אֹתָם לְאָכֹל וַיֵּאמְרוּ לוֹ זֶלַךְ
וַיִּקְנֶה בְּמֵאֲתָיִם זֵוָיִם לָהֶם
וַיִּתֵּן לָהֶם לְאָכֹל :

*Y respondiando el, dixoles, Dades de comer
vosotros. Y dixeronele. Que vamos y com-
premos pan por dozientos dineros, y les demos
de comer?*

38 וַיֵּאמֶר לָהֶם בְּמָה כְּכִרִי לָהֶם
הָיוּ לָכֶם לָכֹ וַיֵּרָא וּכְרֵאוֹתָם
אֲמַרו חֲמִשָּׁת וּשְׁנַיִ תֵּינִים :

*Y el les dize, Quantos panes teneys? Id y vel-
do. Y ellos sabidolo, dixeron, Cinco, y dos peces.*

33. Καὶ εἶδον αὐτοὺς ὡς ποταμὸς
καὶ ἐπεγινώσκον αὐτοὺς πολλοί, ὃ καὶ
ᾤοντο περὶ αὐτῶν ὡς πάλαι περὶ ὁρ-
μῶν ὁμοίᾳ, καὶ προσῆλθον αὐτοῖς, καὶ
ἤλθον πρὸς αὐτὸν.

*Mais le peuple le vid s'en aller, &
plusieurs le recognourent: & y accou-
rurent a pied de toutes les villes, & y
vindrent deuant eux, & s'amaillierent
vers lui.*

34. Καὶ ἐξελθὼν εἶδεν ὁ ἰησοῦς
πλὴν ὄχλου, καὶ ἐσπλαγχνισθῆναι
ἐπ' αὐτοὺς, ὅτι ἦσαν ὡς προβάτα
μὴ ἔχοντες ποιμένα, καὶ ἤρξατο δι-
δάσκειν αὐτοὺς πολλά.

*Adonc Jesus estant sorti, vid là de
grands troupeux, & fut esmeu de com-
passiōn envers eux, de ce qu'ils esto-
ient comme brebis n'ayans point de
berger, & se mit à leur enseigner plu-
sieurs choses.*

35. Καὶ ᾔδη ὥστος πολλὰς ὥρομα-
ται, προσελθόντες αὐτῷ οἱ μαθη-
ταὶ αὐτοῦ, λέγουσιν, εἰς ἱερὸς ἐστὶν
ὁ τόπος, καὶ ᾔδη ὥστος πολλὰ.

*Et corame il estoit desia grande heu-
re, ses disciples vindrent a lui disant,
Ce lieu est desert, & il est eia gran-
de heure.*

36. Ἀπέλυσεν αὐτοὺς, ἵνα ἀπελ-
θόντες εἰς τὰς κοίτας ἀγορεύουσιν καὶ
μακάρισωσιν αὐτοὺς, ἀρτίους τὴν
ἀρετὴν φάγουσιν ὅτι ἔχουσιν.

*Donne-leur congé, afin qu'ils s'en-
aillent aux villages, & bouter leurs d'a l'
environ, & qu'ils achetent des pains
pour eux: car ils n'ont que manger.*

37. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἰπὼν αὐτοῖς
δοτε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. καὶ λέ-
γουσιν αὐτῷ, ἀπὸ πόθεν ἂν αγορεύ-
σωμεν διὰ τὸ πολλοὺς εἶναι ἀρτίους
καὶ δαμάμεν αὐτοὺς φαγεῖν.

*Et respondant il leur dit, Mais vous
donnez-leur à eux? Ils lui dirent,
Ici nous nous achetons des paines pour
deux cents deniers, & leur donnations
à manger?*

38. Ὁ δὲ λέγων αὐτοῖς, πόσους ἂν
ἔχετε ἄρτους ἀγαγετε καὶ ἰδοὺ καὶ
γινώσκω λίγους, αὐτοὶ δὲ δύο ἔχ-
οντες.

*Et il leur dit, Combien avez-vous
de pains: allez & regardez. Et apres
l'avoir seules dirent, Cinq, & deux
poissons.*

39 ופקד להון דיסמכון
לכל נש סמכין סמכין
על עספון:

Allora egli comandò loro che gli facessero tutti sedere à tavola per tavola sopra l'herba verde.

40 ואסתמכו סמכין ס
סמכין דמאא מאא
והחמסין חמסין:

E così si posero à sedere in più parties, à centos & à cinquantes per parties.

41 ונשב הגון חמסין
לחמין ותרין נגין ותר ב
בשמין וברך והצא ל
לחמין ונהב לתלמידיה
דיסימין להון והגון תרין
נגין פלג לבקלהון:

*Et egle presca cinq pains, & deux pesces, & alza gli a ni il cieuo, & egle gra-
tias, & spexca i pains, & descegle a i fues di-
scipulis, che gli ponesse in manna ad effica-
ssare i due pesces à tutti.*

42 ואכלו כלהון וסבעו:

E cōsummasti magnam, & saturasti.

43 וישקלו קצין תרין
עטר קופינין / פד מלון
ימן נגין:

*E leuaron vna de peces auantati
dodici carbo pennis, & de pennis auantati.*

44 איתיהון הון דין ד
דאכלו לחמין חמסין
אלבין נגין:

*Et erant quelli che haueuano man-
giato circa cinque milia hominum.*

45 ומתדבא אלץ ל
לתלמידיה דיקסון ל
לספינתא ונאולון ק
הנמיה לעברא לבית
צידא עד שדא הון
לפניא:

*Subito pos secessit a fues discipulis à
saturare la nave, & andarsene inuicem d
lus d' l'altra rima verso Betsaida, mentre
ch'egli licentiasse la turba.*

46 ופד שדא אבון אול
לסורא למצליא:

*E come gli hebbe mandati vna, sece an-
do infuilmonte ad orare.*

47 פד הון דין דמשא
ספינתא איתיה הון ב
מצעת יפון והו ב
ביתודיה על ארצא:

*Venuta pos la sera, la nave era nel
mezzo del mare, & egli era solo in terra.*

39 ויצו אותם לשבתם כלם
שלחנות שלחנות על עשב
דשא:

*Y mandoles que hiziessen recostar à todos por
mesas sobre la yerua verde.*

40 ונפלו ערוגות ערוגות פה
במא ומאא ופה חמשים
וחמשים:

*Y recostaronse por partes, por mesas, de ci-
ento en cento, y de cincuenta en cincuenta.*

41 ויקח את חמשת לחם
ואת שני דגים ופנה למעלה
אל השמים ויברך וישבר את
הלחם ויתן לתלמידיו לשם
לפניהם ואת שני הדגים לחלק
לכלם:

*Y tomados los cinco panes y los dos peces,
mirando al cielo, bendixo, y partió los panes, y
dió a sus Discipulos que les pusiesen delante: Y
los dos peces repartió à todos.*

42 ויאכלו כלם וישבעו:
Y comieron todos, y harraronse.

43 וישאו פתים שנים עשר
סלים מלאים ומן הדגים:
*Y alzaron de los pedaços Doze esportones
llenos, y de los peces.*

44 ויהי האכלים את הלחם
בחמשת אלפים איש:
Y eran los que comieron, cinco mil varones.

45 ומיד נגש את תלמידיו
לעלות אל חמניה ולקדדים
בעבר בית צידה עד כי ישלח
את העם:

*Y luego dió priessa à sus discipulos à subir
en el nauio, y yr delante de el à Betsaida de la o-
tra parre, entre tanto que el despedia la cópanna.*

46 ובאשר שלח אותם עלה
על ההר להתפלל:

*Y desque les vuo despedito, fuefe à monte
à orar.*

47 ובהיות הערב היתה חמניה
בתוך הים והוא לבדו על החורץ:

*Y como fue la tarde, el nauio estava en me-
dio de la mar, y el solo en tierra.*

5.

39. Καὶ ἐπέταξεν αὐτοῖς ἀνα-
κλῆσαι πάντας συμπόσια συμπόσια
ὅτι τῇ χλωρῇ χορτῇ.

*Adonc il leur commanda qu' ils les
fissent tous asseoir par tablees sur l'her-
be verte.*

40. Καὶ ἀνέπεσε πρῶτον πρῶ-
τον, ἀνὰ ἑκατὸν καὶ ἀνὰ πενήντα.

*Et ils s' assirent par rangées, par cen-
taines & cinquanteines.*

41. Καὶ λαβὼν τὴν πέντε ἄρτους
καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας
εἰς τὸ οὐρανόν, ὠλόγησε, καὶ κωτέ-
κλασε τοὺς ἄρτους. Ἐ δὲ δίδου τοῖς μα-
θηταῖς αὐτοῦ, ἵνα διδῶσιν αὐτοῖς·
καὶ τὸν δύο ἰχθυσ, ἔμελλεν πᾶσι.

*Et quand il eut prins les cinq pains
& les deux poulions, regardant vers le
ciel, il rendit graces, & rompit les pains
& les bailla à ses disciples, & afin qu'ils
leur misent auuant, & departit les
deux poulions à tous.*

42. Καὶ ἔφαγον πάντες, καὶ ἰ-
χθυήσαν.

*Et tous en mangèrent, & furent
rassasies.*

43. Καὶ ἔρασαν κλασματόν τι δώδε-
κα κοφίνων πληρῶν, καὶ δύο τῶν ἰχ-
θύνων.

*Et ils recueillirent des pieces de pain
douze pleines panetrees, & quelques este
des poulions.*

44. Καὶ ἦσαν οἱ φερόντες τοὺς
ἄρτους ὡς πεντακισχίλιοι καὶ δύο.

*Or ceux qui auoyent mangé esto-
yent environ cinq mille hommes.*
45. Καὶ εὐθὺς ἀνέγνωσεν τοὺς
μαθηταῖς αὐτοῦ εὐδελουε εἰς τὸ
πλῆθος, καὶ προσέειπεν τὸ πῆθος
πρὸς βηθσαιδαν, ὡς αὐτοῖς διστο-
λυσθὲν τὸν ὄχλον.

*Incontinent apres cela il contrain-
oit les disciples de monter sur la naui-
lle, & aller deuant lui ouure la mer vers
Betsaida, cependant qu' il donneroit
congé aux troupes.*

46. Καὶ ἀποχέρας αὐτοῖς
ἀπελθῆναι εἰς τὸ ὄρος, ὡς αὐτοῖς
ἔμελλεν.

*Et quand il leur eut donné congé, il
s'en alla en la montagne pour prier.*

47. Καὶ ἐψάας ὅτι μεσήμεναι τὸ
πλῆθος ἐσ μέσῃ τῇ θαλάσῃ, καὶ
αὐτὸς μόνος ὄντι τῇ γῆτι.

*Le soir venu, la nauielle estoit au
milieu de la mer, & il estoit lui seul sur
terre.*

CAP. VI.

39. Et præcepit illis ut accumbere facerent omnes, secundum contubernia super viride fœnum.

So he commaunded them to make them as sit downe by companies vpon the greene gras.

40. Et discubuerunt in partes per centenos & quinquagenos.

Then they sate downe by hundreds by hundreds / and by fifties.

41. Et acceptis quinque panibus, & duobus piscibus: intuens in cœlum, benedixit, & fregit panes, & dedit discipulis suis ut ponerent ante eos: & duos pisces diuisit omnibus.

And hee tooke the fise loaves / and the two f. hee and looked vp to heauen and gaue thanks: and brake the loaves / and gaue them to his disciples to set before them: and the two f. hee hee deuided among them all.

42. Et manducaverunt omnes, & saturati sunt.

So they did all eate / and were satisfied.

43. Et sustulerunt reliquias fragmentorum, duodecim cophinos plenos: & de piscibus.

And then tooke they twelue baskets full of the fragments / and of the fishes.

44. Erant autem qui manducaverunt, quinque milia virorum.

And then that had eaten / were about fise thousand men.

45. Et statim coëgit discipulos suos ascendere navim, ut præcederent eum trans fretum ad Bethsaidam, dum ipse dimitteret populum.

And straight way he caused his disciples to go into the ship / and to go before vnto the other side vnto Bethsaidam: while hee sent away the people.

46. Et cum dimisisset eos, abiit in montem orare.

Then as soone as he had sent them away, he departed into a mountaine to pray.

47. Et cum sero esset, erat navis in medio mari, & ipse solus in terra.

And when euen was come / the shippe was in the mids of the sea / and he alone on the land.

Das VI. Capitel.

39. Vnd er gebott ihnen / das sie sich alle lagerten / bey tisch vollen / auff das grüne gras.

De hand bad dem / at de sette sig alle ned at grde / at stillige hobe paa det grøne Græs.

40. Vnd sie saßen sich nach Schichten / ja hundert vnd hundert / fünffzig vnd fünffzig.

De de sette oc sticte sig / ia hundrede oc hundrede / halffrediesunds nue oc halffrediesunds nue.

41. Vnd er nam die fünff Brodt / vnd zwen Fisch / vnd sahe auff gen Himmel / vnd dancket / vnd brach die Brodt / vnd gab sie den Jüngern / das sie inen fürlegten / Vnd die zwen Fisch theilet er vnter sie alle.

De hand tog de fem Brodt / oc tho fise / oc saa op i Himmelen / oc tackede / oc brad Brodene / oc fied Dis ciplene dem / at de skulde laage saar dem / De hand stiffe de tho fise blant dem alle.

42. Vnd sie assen alle / vnd wurden satt.

De de ode alle / oc bleffue mette

43. Vnd sie huben auff die Brocken zwölff Körbe vol / vnd von den Fischen.

De de toge Smulerne op / tolf Kuffue fulde / oc aff fise.

44. Vnd die da gessen hatten / der war fünfftausent Man.

Och de som ode / vaare fem tusinde Mand.

45. Vnd als bald treib er seine Jünger / das sie in das Schiff tratten / vnd vor ihm hinüber füren gen Bethsaida / biß das er das Volk von sich liesse.

De hand nedde sine Disciple strax til / at de ginge i Skibet / oc fore hen offuer saar hannem til Bethsaidam / indtil hand forlod Folket fra sig.

46. Vnd da er sie von sich geschaffet hatte / gieng er hin auff einen Berg zu beten.

De der hand haffte stile dem fra sig / gied hand op paa it Bierg at bede.

47. Vnd am Abend war das Schiff mitten auff dem Meer / vnd er auff dem Lande alleine.

De em afftehen vaare Skibet mte paa Haffuit / oc hand alene paa landet.

Kapitola VI.

39. V. Rozkázal jim aby se kázali posaditi všem po hauf / sich na jelené trávě.

Edy im rozkázal aby vsyře řim šik dal kázali rzedni ná žic loney trawie.

40. V. šadili se rozdišně po stu a po padesáti.

Atk šicli rzedni po grzes dšch / indje po štu indje po pias adješiat.

41. Amžaw pět chlebow a dvě ryby / popatřu do Neb / dobrořet / y lámal chleby / a dal Bědlnykuom šwpm aby kladi před ně A dvě Ry by rozdělil mezy vsyřny.

Wžtawšy tedy ono pšicoro chleba y ony dwie ryby / weyras wšy w mebo / blagosławil / a t amiac chleby / dawal zwolennis kom swotm aby przed nie kladi / y dwie ryby podzielił me dzy wšyřni.

42. V. gedli wšpctni a naspceni gřau.

Řiedli wšyřcy a nšiedli šic.

43. Potom sebralí ořiatky drobtu dwanaćte kořuw pluch / y z Ryb.

Amje sebralí o Frusřow dwana šic kořow pelnych y ořiatky ryb.

44. A bylo řech řetřij ge di / pět řispcuow mužuw.

A řych řetřy řiedli / bylo ořolo piactřiccy mužow.

45. A o hneď přinutl Bědlnisřy šwř wřiaupci na řodij / aby geo předeřli přes řo ře do Bethřand / a řby on rozpuřil lid.

Edy wnet rozkázal zwolennis kom swym wniř w řodij / aby řic napřob přepřawili do Bethřat da řu dalřimu břegow / a řby on řo řpuřil lid.

46. A rozpustl geo řel na řu aby se modli.

A gvy se odpráwř / wředl ná gorc aby ře modli.

47. A řonj byl weter byl řodij o prošřed řu ře / a on řam na řemi.

Řřřym gvy řie řie ř wře řo řu řyřil / bylo řodj w pořřob morřa a on řam byl ná řemi.

48 ויהי אטון דקשתהון
כד דידון דוהא גיר לוקההון
היה ובכשתהא דביציתא
דללא אהא לותהון ושיע
כד מהלך על בינא ונבא
הוא דיעבר אהון:

*E vid degli che duravan fatica à na-
vigare: (perche el vento era loro con-
trario) e circa la quarta veglia de la noc-
te se ne venne a loro camminando sopra l'a-
mare, e videra troppo affai.*

49 הוון דין תאיהי ד
מהלך על בינא ונבא
להון דחונא הודגלא ונבא:

*Et effi veduto caminare sopra l'amar-
e per via che fusse una fantasma, e gra-
vioso.*

50 בלהון גיר תאיהי ו
התלו ובר שעתה בל
עסהון ואמר להון אהלכו
אנא אהא לא תדהון:

*Perche tutti il vederano, e cantur-
berano: e uno esio parlo cance, e cance
le. e. e. ste di buona anima, eue. j. j. j. j.
non habete paura.*

51 וסלק לותהון לסבינתא
וסלית דהא וטב
מהומרון הון ותהרון ב
בנבשהון:

*E non b. su. a loro ne. a. n. a. n. e. e. e. e. e.
e. e. e. e. e. e. e. e. e. e. e. e. e. e. e. e. e. e. e.
e. e. e. e. e. e. e. e. e. e. e. e. e. e. e. e. e. e. e.
e. e. e. e. e. e. e. e. e. e. e. e. e. e. e. e. e. e. e.*

52 לא גיר אסתכלו הון
מן לחמא דו מיטור
דלכהון מצבי הון:

*Imperche non hannoano ben com-
preso il fatto de pain: e conofce che il cuor
loro era accettato.*

53 ופד עברו עברא אהון
לארצא דגנסר:

*Et essendo passati di là, vengnero a la
terra de Genezareth, e pretero porto.*

54 ופד נפקו מן סבינתא
בר שעתה אסתכלוהי א
אנטי אתרנא:

*Et effi che furono de la mano, su-
bito si conobbero.*

48 וירא כיהשהוממו
בחתדמקם כיהתה רוח לחם
להפך וכמשמרת תנרבצית
הלילה בנא אליהם מתהלך
על הים ונבה לעבר ונחם:

*Y vidolos que se trabajavan nauegando, por
que el viento les era contrario: y cerca de la quar-
ta vela de la noche vino à ellos andando sobre
lamar, y queria passarlos.*

49 ובראיהם איהו מתהלך על
הים חשבו כיהמין ונצקו:

*Y viendo lo ellos, que andaua sobre la mar,
pensaron que era phantasma, y dieron bozes.*

50 כיה כלם דאן ונבא
ובתאום ידבר אהם ונאמר להם
חוקי אנכי הוא אל תיראו:

*Porque todos lo vian: y turbaronfe: mas
luego habló con ellos, y les dixo, Alseguraos, yo
soy, no ayays miedo.*

51 ויעל אליהם אל תאניה
ותשתק הרוח וישתוממו מאד
מאד בנפשם ויתברו:

*Y subeo à ellos en el nauiu, y el viento repo-
so y grandemente sobre manera estauan fuera de-
si, y se maravillauan.*

52 כיה לא חבינו על הלחם כיה
לבבם כהה:

*Que aun no auian cobrado entendimiento
en los panes: porque sus coraçones estauan cie-
gos.*

53 ויעברו ויבואו אל ארץ
כנרת וישבו:

*Y quando fueron de la otra parte, vinieron
en tierra de Genezareth, y tomaron puerto.*

54 ובראשר יצאו מאניה פתאום
הכירוהו:

*Y saliendo ellos del nauiu, luego lo cono-
cieron.*

48. Καὶ εἶδεν αὐτοὺς βασανιζο-
μένους ἐν τῷ ἰλαμῶφι· ὡς γὰρ ὁ
ἀνέμῳ ἐναντίῳ αὐτοῖς καὶ πι-
εῖ τὴν πρὶν φυλακὴν τὴν κίβητος ἔρ-
χεται πρὸς αὐτοὺς περιπατῶν ἐπὶ
τῇ θαλάσῃ, καὶ ἤθελε παρελθεῖν
αὐτούς.

*Et vid qu'ils auoyent grande peine
à tirer, car le vent leur estoit contraire:
& enuiron la quatrième veille de la nuit
il vint vers eux cheminant sur la mer, &
il vouloit passer.*

49. Οἱ δὲ ἰδόντες αὐτὸν περιπα-
τῶντα ἐπὶ τῇ θαλάσῃ, ἐδόξαν
φάντασμα εἶναι, καὶ ἀνέκρα-
ξαν.

*Mais quand ils le virent cheminant
sur la mer, ils cuiderent que ce fust un
fantôme: dont ils s'estoient effrayez.*

50. Πᾶσαι γὰρ αὐτὸν εἶδον, καὶ
ἐταραχίσθησαν. καὶ διθίως ἐλά-
λην αὐτοῖς, καὶ λέγει αὐτοῖς, Μη-
ροῦμαι, ἐγὼ εἰμι, μὴ φοβεσθε.

*Car ils le voyoyent tous, & furent
troubles: mais incontinent il parla à
eux, & leur dit. Allegez vous, c'est
moi: n'ayez point de peur.*

51. Καὶ ἀνέβη πρὸς αὐτοὺς εἰς τὴν
πλοῖον καὶ ἐκάθισεν ὁ ἀνέμῳ· καὶ
λίαν ἐκ περιπατοῦ ἐν αὐτοῖς ἐξ-
εταίον, καὶ ἐθαύμαζον.

*Adonc il monta en la nefelle vers
eux, & le vent cello: dont ils s'estonne-
rent beaucoup plus fort en eux-mes-
mes, & s'estmerueilerent.*

52. Οὐ γὰρ συνῆκαν ἐπὶ τοῖς ἄρ-
τοις· ὡς γὰρ ἡ καρδία αὐτῶν παρ-
εμύνη.

*Car ils n'auoyent pas bien prins
garde au fait des pains d'auant que leur
cœur estoit stupide.*

53. Καὶ διαπεράσαντες ἡ ἡμε-
ρα τὴν ὡρὴν ἡμερῆς, πρὸς με-
σέησαν.

*Et quand ils furent passés outre, ils
vindrent en la contrée de Genezareth,
& prirent port.*

54. Καὶ ἐξελθόντων αὐτῶν ἐκ τῆς
πλοῖας, εὗρον αὐτοὺς ἀγνοῦντες αὐτὸν.

*Et comme ils furent sortis de la na-
felie, les gens le recognerent incon-
nient.*

48. Et videns eos laborantes in remigando (erat enim ventus contrarius eis) & circa quartam vigiliam noctis venit ad eos ambulans super mare: & volebat præterire eos.

And he sawe them troubled in rowing / (for the winde was contrarie unto them) and about the fourth watch of the night / he came unto them / walking upon the sea / and would have passid by them.

49. At illi ut viderunt eum ambulans super mare, putaverunt phantasma esse, & exclamaverunt.

And when they sawe him walking upon the sea / they supposed it had bene a spirit: and cried out.

50. Omnes enim viderunt eum, & conturbati sunt. Et statim locutus est cum eis, & dixit eis, Confidite, ego sum: nolite timere.

For they all sawe him / and were sore afrayed: but when he talked with them / and said unto them / Be of good comfort: it is I / be not afrayed.

51. Et ascendit ad illos in navim, & cessavit ventus, & plus magis intra se stupebāt.

Then he went up unto them into the ship / and the winde ceased / and they were sore amazed in them selves beyond measure / and marvelled.

52. Non enim intellexerunt de panibus: erat enim cor eorum obærcatum.

For they had not considered the matter of the loaves: because their heartes were hardened.

53. Et cum transfretassent, venerunt in terram Genesareth: & applicuerunt.

And then came over / and went into the land of Genesareth / and arrived.

54. Cumque egressi essent de navi, continuò cognoverunt eum.

So when they were come out of the ship straight way they knew him.

48. Vnd er sahe / daß sie not liden im rudern / denn der wind war ihnen entgegen. Vmb die vierde Wache der nacht kam er zu ihnen / vnd wandelte auff dem Meer. Vnd er wolt für inen übergehen.

He hand sae/ar de lidde nod i der de rode / Thi Bartt vaar dem imob. Om den tierde Vact om naeten/tom hand til dem/ oc vandrede paa Hassult / D. hand vilde gaa om fring dem.

49. Vnd da sie ihn sahen auff dem Meer wandeln / meineten sie / es wer ein gespenst / vnd schrien.

De der de. saae hannem vandrede paa Hassult / mente der/ar der haßde veret i Spegele, oc de robe.

50. Denn sie sahen ihn alle / vnd erschrecken. Aber als bald redet er mit ihnen / vnd sprach zu inen: Seide gestrost / ich bins / fürchtet euch nicht.

Thi de saae hannem alle/oc bleffue forferdede. Men hand talede strax mer dem / oc sagde til dem. Veret trostige / Der er ieg. Forferet icke.

51. Vnd er tratt zu ihnen inn das Schiff / vnd der Wind leget sich. Vnd sie entsapten vnd verwunderten sich über die maß.

De hand traadde i Skibet til dem/oc Bartt stillede sig. De de forferdedis oc forvandrede sig offuer maade.

52. Denn sie waren nichts verstendiger worden über den Broden / vnd ihr herß war verstarret.

Thi de vaare icke bleffue forstandige aff Brodene oc deris hjerre vaar forblindet.

53. Vnd da sie hinüber gefahren waren / kamen sie in das Land Genesareth vnd fuhren an.

De der de vaare offuer farne / komme de til Genesareth land/ oc lagde til.

54. Vnd da sie auß dem Schiff tratten / als bald kanden sie ihn.

De der de traadde aff Skibet / da kende de hannem strax.

48. A vridageše vshlu għi w plawenij (nib gim byl wiher odporny) protož při čtvrtém bdění notijnm / přišel k nim chodě po Moři / v chvilge po minauti.

A vyrazil je sie přecowěh wiozac / (abowiem wiatr byl im sprzeciwny) Ażal o czwartej w noc przyszedł do nich chodząc po morzu y chwil te minac.

49. A oni kōnj wżrěli gey an chodj po Moři domniwaję se jebj obluda byla / y jstęjli:

Tedy oni wystawfiy go chodj sac po morzu / mniemali jebj byt la obluda / y zasmolali.

50. Nib gey wšpędni widęli / a zarmautli se. A hned promluwil k nim / a řekl gim: Dauffaytę / ne bogte se / pať gfan.

Abowiem wšyscy widęci go zstęwożyli soba / Ale on rzekl do nich temi słowy / Wierząc łamci ic / a nie lękać się.

51. Wstąpił k nim na Łodj / a přestal wiher. A oni tijn wiję sami w sobě strachem se diwili.

Zárym wškapli do nich w łodji / a přestal sic wiher / z řad sic bęzjo / a žy nę zbyr sami w sobie zdumiewali y diwowali.

52. Nib gfan byli nerozu męli o chlebięch / bylo jagiřę řdte gegich oflepeno.

Bo nie zrozumieci (co sie dęz alo) w onych chlebiech / gęj řęs ce ich bylo zę twarżone.

53. A kōnj se přepławili / přišli do Země Genesaretské / a tu Łodi přistawili.

A gdy sie przepławili / przysli do ziemie Genesareth / y przystali sic tu bręgu.

54. A kōnj wšsli z Łodi / hned gey poznali.

Tedy wyszedfiy z łodji / nęrych męst go poznali.

55. ויהיו בכלה ארצא
הי ושירו למיתיו לאילין
דביש ביש צבדין כד ש
שקילין להון בערסתא
לאיכא דשמאין הו
דאיתיהי :

*E correndo da ogni parte per tutto
quella contrada, cominciavano a parlar
ne, e levi quelli che erano ammalati le
dove s'edevano dare ch'egli fusse.*

56. ואיכא דצאלהון
לקוריא ולמדינתא
בשוקא סימין הו בריה
ובעין הו מנה דאפן
לכנפא דלבושה נקרב
וכלהון אילין דקרבין הו
לה מתאסין הו :

*E donde que egli entrava in borghe,
in villa o in ville, ponevano gl' infermi ne
le piazze, a pregandolo di poter toccare
almeno l'effremis del suo vestimento : e
quanti lo toccavano, tutti erano guariti.*

1. ופנשו לותה פרישו
וספרו דאמו מן
אורשלים :

*Parfiti autem d' lui i Farisei, et al-
cuni de gli Scribi che erano venuti da Je-
rusalem.*

2. וחנו אנשין מן
תלמידיה דאכלין לחמא
כד לא משגין אידיהון
ואתעדלו :

*Et habendo veduti alcuni de suoi di-
scipoli mangiare il pane con le mani co-
munes, esse non lavate, blasphemavano int
eusa.*

3. בלהון ציד יהודין
ופרישאון הו דבטילאית
לא משיגי אידיהון
לעסין מטול דאחידין מ
משלמנותא דהשנישא :

*Perchecho i Farisei e tutti i Giudei,
non mangiavano senza lavarsi spesso le ma-
ni, ritenendo l'ordinazione de gli anti-
chi.*

55. ורוצו סביב כל הצב
ההון ויחלו לשאת על המטות
את כל אשר רעה בם
ולחקריבם אל אשר שמעו כי
שם הוא :

*Y corriendo toda la tierra de al derredor,
comenzaron a traer de todas partes enfermos
en lechos, como oyeron que estava alli.*

56. ובכל מקום אשר יצא
שבה אל תהות אל ערים אל
שדות אל שוקים ישמו את
החולים בתחנותיו לו להגיעם
לבדו את כנה שמלתו וכל
אשר הגיע בו נשעו :

*Y donde quiera que entrava, en aldeas o ci-
udades, o heredades, ponian en las calles los que
estavan enfermos, y rogavan le que tocassen si-
quiera el borde de su vestido : y todos los que le
tocauan, eran saluos.*

1. ויקהלו אליו המפרשים
וקצת הסופרים ביה
מירושלים :

*Y juntaronse a el Phariseos, y algunos de los
Escritas que auian venido de Ierusalem.*

2. וכאשר ראוי כי קצת
התלמידים בידים טמאות והו
בלי רחץ אכלו לחם ונעקו
ויתירו :

*Los quales viendo a algunos de sus Discipu-
los comer pan con manos comunes, es a saber,
por lavar, condenauanlos :*

3. כי המפרשים וכל היהודים
אם לא בכה אל כה ירחצו
ידים אינם אכלים נוצרים
את גורת הקנים :

*Porque los Phariseos y todos los Judios, re-
niendo la tradicion de los Ancianos, si munchas
vezes no se lavan las manos, no comen.*

5.

55. Περιπαρμένων ὅλων τῶν
περίχωρον ἐκείνου, ἤρχοντο ὅτι τοῖς
καρβύλαις τῆς χειρὸς ἔχουσιν
ἐπιφίεθ' ὅπως ποιοῦσι ὅτι ἐκεῖ ἐστὶν :

*Et coururent çà & là par toute la
contree d' à l'entour, & se prendrent a
lui apporter çà & là en des petis lits
ceux qu'il portoyent mal, là où ils oy-
yent dire qu'il estoit.*

56. Καὶ ὅπου αὐτοὶ παρελθόντες
καίτοι, ἢ πόλεις, ἢ ἀγροὺς, ἐν ταῖς
ἀγοραῖς ἐκείνου τὰς ἀσθενείας,
καὶ παρακάλουν αὐτοὺς ἵνα καὶ τῆ
περιώρου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ ἀψαν-
ται. καὶ ὅτι αὐτὸς ἡγίωζε αὐτοὺς, ἐσ-
θίοντες.

*Et par tout où il estoit entré, ἐν
bourgades, ou villes, ou villages, ils
mettoient les malades ἐν μαρτίαις & le
prioient que pour le moins ils peussent
toucher le bord de sa robe: & tous
ceux que le touchoyent estoient guéris.*

ΚΕΘΑΑ Ζ.

Καὶ παραγενόμενος πρὸς αὐτοὺς οἱ
Φαρισαῖοι, καὶ τινες τῶν
γραμματέων ἐλθόντες ἀπὸ ἱερου-
σάλημ.

*A donc les Pharisiens & quelques
uns des Scribes qui estoient venus de Je-
rusalem, s'assemblerent vers lui.*

2. Καὶ ἰδόντες τοὺς τῶν μαθητῶν
αὐτοῦ κοινὰς χερεῖς, τὰ τ' ἔσθιν, ἀνί-
πιστοι, ἐδοκίμασαν ἅρπου, ἡμίψαλαι.

*Et voyans quelques uns des disciples
d'icelui prendre leur repas avec les ma-
ins, communes, (c'est à dire, sans estre
lavées.) ils les en blasmoient.*

3. Οἱ γὰρ Φαρισαῖοι καὶ πάντες
οἱ Ἰουδαῖοι, ἵνα μὴ πυγμαῖοι ᾖσαν
ταῖς χερσίν, οὐκ ἐδοκίμασαν, ἀφ' ὧν
τοῦ τῶν ἁγίων τῶν πατέρων ἡμε-
ρα.

*Car les Pharisiens & tous les Juds
ne mangent point qu'ils ne lavent sou-
vent leurs mains, et ceans les traditions
des anciens.*

55. Et percurrentes universam regionem illam, ceperunt in grabatis eos qui se male habebant circumferre, ubi audiebant eum esse.

And ranne about throughout all that region round about / and began to carie him and thither in beddes all that were sicke / where they heard that he was.

56. Et quocunque introibat in vicos vel in villas aut civitates, in plateis ponebant in firmos, & deprecabantur eum ut vel simbriam vestimenti eius tangerent, & quotquot tangebant eum, salvi fiebant.

And whither so ever hee entered into townes, or cities, or villages, they laid thersife in the streetes / and prayed him that they might touch at the least the edge of his garment. And as many as touched him / were made whole.

ET conveniunt ad eum Pharisei & quidam de Scribis, venientes ab Ierosolymis.

Then gathered unto him the Pharisees, & certaine of the Scribes which came from Jerusalem.

2. Et cum vidissent quosdam ex discipulis eius communibus manibus, id est non lotis, manducare panes, vituperaverunt.

And when they saw some of his disciples eat meate with common handes / (that is to say unwashen) they complained.

3. Pharisei enim & omnes Iudaei, nisi crebro laverint manus, non manducant, tenentes traditionem seniorum.

(For the Pharisees, and all the Jewes, except they wash their handes oft eate not / holding the tradition of the Elders.

55. Und lieffen alle in die vmblygenden Lnder / vnd huben an die Kranken vmbher zu fhren auff betten / wo sie hreten da er war.

De de lobet alle omliggende land / oc begynnt at fere de Siuge om fring paa Sengene / huor som de hrde at hand vaar.

56. Und wo er inn die Mrckte oder Stdte oder Drffer eingieng / da legten sie die Kranken auff den Mrckt / vnd baten ihn / da sie nur den Saum seines kleides anrhren mchten / vnd alle die in anrhreten / worden gesund.

De huor som hand gick ind i Byer eller Stder / eller Landbyer / da lagde de Siuge paa torffne / oc badde hannem / At de maatte ekon rere Sommen paa hans Kleder / De alle de som rrde ved hannem / bleff ic helbrede.

Und es kamen zu ihm die phariseer / vnd eiliche von den Schrifftgelehrten / die von Jerusalem kommen waren.

Der komme Phariseer til hannem / oc nogle aff de Schriffteloge / som vaare komne fra Jerusalem.

2. Und da sie sahen etliche seiner Jnger mit gemeinen / das ist / mit ungewaschen henden das brodt essen / versprachen sie es.

De der de saae nogle aff hans Disciple rde brodt med afmndelige / det er / med vvorne hender / da forsaede de det.

3. Denn die Phariseer vnd alle Juden essen nicht / sie waschen denn die hende manchmal. Halten also die auffsehe der ltesten.

Thi at Phariseerne oc alle Jyderne rde icke / vden de to henderne tit oc ofte / Saa holde de de ldstis paa seegelsie.

55. A bhagliepo vsi frasin t / potali na lohh nmu nojtu ty ktirij nemo cni bpi / kstoli wdti o nm h bpi.

A gdy oncwshytk frncos folicsna prpiti / pocztu noic niemocne n lohh / gdy vslyeli i tm bpi.

56. A kam koli mchzi do Mstetec neb do Ws / nebo do Mst / na vlicech kladli nesmocn / a prosili ho / aby aspe podolka raucha geho dotli se / a koliko koli se ho dotli / vdraweni gu.

A gi kolwiek tedno przysiedl / dowi / bo do miast / bo na pol / kladli przeben niemocne po vlicach / prosie go by sie rylte doneli podolka fr tego / A ile sie ich doneli go / przychodzili ku zdrowiu.

2. Sessli se t nmu Zkonij / co / ankterij z Diteluow pisssse do Geruzlma.

3. Edy sie t nmu zessli Sryzen / sromiey / Doktorow niet / horz y co byli przyili z Geruzlcm.

2. A knj vteli nkter z Blednijsuow geho obecn ma rukama / to gejt nwmty ma gusti chleby hanlige.

3. Vyrjrawsy niektore z twolennikow tego / i tedli chleby brudnemi rukoma y nvmywsi / vrykovai na nie.

3. Neb Zkonijcy pssychni Zid / ledby ksto ruce vmyli / negy dali / drjce vanoveni Stssyi.

Abowiem Sryzenstomie y wshyky Sydome / zessli czesto rt nvmywli / tedby nie tedli / rry m. ac vtwy prodkow swyy.

4 וּמִן שִׁיקָא אִין לֹא
עֲמְרִין לֹא לְעֲסִין וּסְגִיָּה
אֲתֵרְנָתָא אִירִי אִילִין
דְּקִבְלוּ דִּיטְרִין מִעֲמִידִיהָ
דְּכִסָּא וְדִקְסָטָא וְדִכְאֵי
נִחְשָׂא וְדִצְרִסְתָּא:

Es tornando dal mercato, non mangiavano senza lavarsi. Molte altre cose fanno ancora ch'essi hanno preso ad osservare, come i lavamenti de bicchieri, e de boccate, & de vassini, e de letti.

5 וְשִׁיקָא אִין סְפִירָא וּפְרִשָׁא
לְמִנָּה תְּלִמְיָדָא לֹא
מִהֲלָכִין אִין מִשְׁלִמְנִיתָא
דְּקִשְׁיָסָא אִין כִּד לֹא
מִסִּיגִין אִידִיהֶון אֲבָלִין
לְחִמָּה:

De poi essi Farisei e Scribi, li domandava, E tuoi discipoli perchè non cominciano facendo l'ordinazione de gli antichi, mangiando il pane senza lavarsile mani?

6 הוּ דִין אָמַר לְהֶון ש
שְׂפִיר אֲתִנְבִּי עֲלֵיכֶון מ
אֲשַׁעֲיָא וּבִיָּא נִסְבִּי בִּצְמָה
אִין דְּכִתִּיב דְּעִמָּה הָיָא
בְּסִפְּתָהּ הוּ מִיָּקֵד לִי
לְכִהֶון דִּין סְגִי בְּחִיק מִנִּי:

Egli rispondendo, disse loro, Quanto ben profeta Esaias de voi altri hypocritas: si come e scritto, Questo popolo mi honora con le labbra, ma il cuor loro e lungi da me.

7 וְסִרְיָא אִין דְּחִילִין לִי
כִּד מִלְּפִין יוֹלְפִנָּהּ ד
דְּפִיקְרָנָא דְּבִנְיָנָא:

Et in vano nos honoyano, insegnando per doctrine, e comandamenti de gli homini.

8 כִּד שְׂבִיקְתִּין צִיד בִּיחְדָּנָא
דְּאֵלֵהֶון וְאֲחִידִין אֲנָתֶון
מִשְׁלִמְנִיתָא דְּבִנְיָנָא
מִעֲמִידִיהָ דְּכִסָּא
וְדִקְסָטָא וּסְגִיָּה אִין
דְּלִהֲלִין דְּמִין:

Perche lassando il comandamento de Dio ritenete l'ordinazione de gli homini: come fanno i lavamenti de boccate e de bicchieri: e fate molte altre cose simili a queste.

9 אָמַר לְהֶון שְׂפִיר
טְלִמִין אֲנָתֶון בִּיחְדָּנָא
דְּאֵלֵהֶון דְּתִקִּימֶון מ
מִשְׁלִמְנִיתָא:

Ed eccola loro, Voi spretate bene il comandamento de Dio per osservare la vostra ordinazione.

4 דְּמִשְׁקִים אִין לֹא יִטְבְּלוּ
לֹא יֵאָכְלוּ וְאֲחִירוֹת רַבּוֹת הֵנָּה
אֲשֶׁר קִבְלוּ לַעֲזֹר כְּמוֹ טְבִילוֹת
הַבְּסוֹת וְקִסְטוֹת וְנִחְשָׁם
וּמִטְוִיָּה

Y Boluendo de la plaza, si no se leuaren, no comen: y otras muchas cosas ay que tomaron para guardar, como el lavar de los vasos de beuer, y de los jarros, y de los vasos de metal, y de los lechos.

5 וְאִין שִׁיקָא לֹא הִמְפְּרִישִׁים
וְהַסּוֹפְרִים לְמִנָּה תְּלִמְיָדָא לֹא
הִלְכוּ בְּצוּרוֹת הַזְּקִינִים כִּי אִין
לֹא רָחַצוּ יְדֵיהֶם וְאָכְלוּ אֶת־
הַלֶּחֶם:

Y preguntaronle los Phariseos y los Escribas, Porque tus Discipulos no andan conforme a la tradicion de los Ancianos, mas comen pan con las manos por lavar?

6 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לָהֶם הַטֵּב
נָבִיא יִשְׁעִיהוּ עֲלֵיכֶם הַחֲנִיפִים
כְּמוֹ נִכְתָּב הָעֵם הַזֶּה בְּמִין
וּבְשִׁפְתָיו כְּבֹדוֹנִי וְלִבִּי רָחַק
מִמֶּנִּי:

Y respondiendole, dixoles, Hypocritas, bien prophetizó de vosotros Isaias, como esta escripto, Este pueblo con los labios me honra, mas su coraçon lexos esta de mi,

7 וְהִנֵּה יִרְאֶתֶם אֹתִי מִצִּוֹת
הָאֲנָשִׁים מִלְּמִדָּה:

Y, En vano me honryan, ensennando doctrinas, mandamientos de hombres.

8 כִּי עֹבְדֶתֶם אֶת־מִצְוֹת יְהוָה
וְתִשְׁמְרוּ אֶת־מִסְכּוֹת הָאֲנָשִׁים
אֶת־טְבִילוֹת הַבְּסוֹת וְקִסְטוֹת
וְאֲחִירוֹת כְּאֵלֶּה רַבּוֹת עֲשִׂים
אֵת־

Porque dexando el mandamiento de Dios, teneys la tradicion de los hombres: el lavar de los jarros, y de los vasos de beuer: y hazeys muchas cosas semejantes a estas.

9 וַיֹּאמֶר לָהֶם הַטֵּב תְּבַטְּלוּ
אֶת־מִצְוֹת אֱלֹהִים אֲשֶׁר אֶת־
צִוּוֹתֵיכֶם תִּשְׁמְרוּ:

Deziales tambien, Bien, invalidays el mandamiento de Dios para guardar vuestra tradició.

4. Καὶ ὁπὸ ἀγῶνός, ἵνα μὴ βαπτίσανται, οὐκ ἐδίδουν· καὶ ἄλλα πολλὰ εἶναι, ἃ περιλαβόν κρατεῖν, βαπτισμοὺς ποτηρίων καὶ ξυστῶν καὶ χαλκίων καὶ κλινῶν.

Et retourneans du marché, ils ne baptisoient point, qu'ils ne soyent laues: et y a aussi beaucoup d'autres choses qu'ils ont prises a garder, comme les lavemens des coupes, des brocs, de la vaisselle, & des chaires.)

5. Ἐπ' αὐτοῖς ἐπαρώσαντο αὐτὸν οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς, λέγοντες τί οἱ μαθηταὶ σου οὐ βαπτίζουσιν κατὰ τὸν ὡς ἐδίδασκεν ἡμεῖς προσκυτίειν, ἀλλὰ ἀποκρίσας ἔλεγε, ἐδίδουν τὸν ἄρον.

Là dessus les Phariseens & les Scribes l'interroguèrent, disans, Pourquoi ne baptisez vous pas vos disciples selon la tradition des anciens: mais prenent leur repas sans laver les mains?

6. Οὗ ὅτε ἀπεκρίθης εἰπὼν αὐτοῖς, καλὸς παρεφύετόστιν ἡσυχίας ἐν ὑμῶν ὡς ἐπαγγελίᾳ, ὡς γέγραπται, ὅτι ὁ λαὸς τοῖς χεῖράσι με πλάττει· καὶ ὁ καρδίας μου ὡς πύργος ἀπὸ χειρὸς μου.

Il respondit, & leur dit. Certainement Esaias a bien prophetisé de vous autres hypocrites: comme il est écrit, Ce peuple-m' honore de ses leures, mais leur cœur est bien fort esloigné de moi.

7. Μάτην ὅτι οἶδοιτέ με, διδάσκοντες διδασκαλίας, ἐστρωματὰ ἀνθρώπων.

Mais en vain m'honorent ils, enseignant des doctrines qui ne sont que commandemens d'hommes.

8. Ἀφ' οὗτος γὰρ τὴν ἐστρωμὴν ὅτι ἡμεῖς, κρατεῖται τὸν ὡς ἐδίδασκεν ἡμεῖς ἀποκρίσας, βαπτισμοὺς ξυστῶν καὶ ποτηρίων καὶ ἄλλα περιέμοις τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖται.

Car en delaisnant le commandement de Dieu, vous retenez la tradition des hommes, allouez les lavemens des brocs, & des coupes, & faites beaucoup d'autres choses semblables.

9. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, καλὸς ἐφύετο τὸν ὡς ἐστρωμὴν ὅτι ἡμεῖς, ἵνα τὸν ὡς ἐδίδασκεν ὑμῶν τηρήσῃτε.

Il leur dit aussi, Vous annulez bien le commandement de Dieu, afin que vous gardiez vostre tradition.

CAP. VII.

4. Et à foro, nisi baptizentur, non comedunt, & alia multa sunt quæ tradita sunt illis servare, baptismata calicum & urceorum, & argumentorum & lectorum.

And when they come from the market: except they wash: they eate not: and many other things: where by which they have taken vpon them to obserue as the washing of cuppes: and pottes: and of brazen vessels: and of tables.)

5. Et interrogabant eum Pharisei & Scribæ, Quare discipuli tui non ambulant iuxta traditionem seniorum, sed communibus manibus manducant panem?

Then asked him the Pharisees & Scribes: Who waite not thy disciples according to the tradition of the Elders: but eate nicate with vniuersal hands?

6. At ille respondens, dixit eis, Bene prophetavit Isaias de vobis hypocritis, sicut scriptum est, Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè est à me.

Then he answered and said vnto them: Surely Isai hath prophesied of you hypocrites: as is written: This people honoureth me with their lippen: but their heart is farre away from me.

7. In vanum autem me colunt, docētes doctrinas præcepta hominum.

But they worship me in vaine: teaching for doctrines the commandments of men.

8. Relinquentes enim mandatum Dei, tenetis traditiones hominum, baptismata urceorum & calicum: & alia similia his facitis multa.

For he lay the commandment of God apart: and obserue the tradition of men: as the washing of pottes and of cuppes: and many other such like things he do.

9. Et dicebat illis, Benè irritum facitis præceptum Dei, ut traditionem vestram seruetis.

And he saide vnto them: Well: ye reiect the commandment of God: that ye may obserue your owne tradition.

Das VII. Capitel.

4. Vnd wenn sie vom Markte kommen/essen sie nit/sie waschen sich deß. Vnd des dings ist vil/ das sie zu halten haben angenommen/von Trinckgefessen/ vnd frügen/ vnd ehernen gefessen/ vnd tisch zu waschen.

De naar de komme aff Dorffuit /da orde de icke/ vden de to dem. De der er meget saadant/som de haffue rager ved at holde / met Drickelar/ oc Kruff/ oc Keabar tar/oc bord at to.

5. Da fragten ihn nun die Pharisæer vnd die Schriftgelerten: Warum wandeln deine Jünger nicht nach den auffsätzen der Ältesten/ sondern essen das Brodt mit vngewaschen Henden?

Da spurde nu Phariseerne oc de Scrifftskoge hannem at / Hui vandre icke dine Disciple effter de Eldis paaleggelse / men orde Brød met vsoene hendes?

6. Er aber antwortet/ vnd sprach zu ihnen: Wol sein hat von euch heuchlern Isaias geweissaget/ wie geschriben stehet: Diß Volck chret mich mit den lippen/ aber ihr hertz ist fern von mir.

Hand suarde / oc sagde til dem/ Vel smucke haffuer Isaias spaar om eder Øvenskalkte som screffuit staar / Dette Folck ærer mig med Læbene / Men deris herte er langt fra mig.

7. Vergeblich aber ist's / daß sie mir dienen/ dieweil sie lehren solche lehre/ die nichts ist denn Menschen gebott.

Der er forgefuis at de tener mig / effterdi de lære saadan Lærdom / som icke er andet end Menniskens Bud.

8. Ihr verlasset Gottes gebott/vnd haltet der Menschen auffsätze/ von frügen vnd trinckgefessen zu waschen vnd deß gleichen thut ihr vil.

I forlade Guds bud / oc holde Menniskens Paaleggelse / om Kruff oc Drickelar at to / oc i gæte meget lige saadant.

9. Vnd er sprach zu ihnen: Wol sein habt jr Gottes gebott auff gehaben/ auff das ihre eure auffsätze haltet.

De hand sagde til dem / Vel smucke haffue i nedlagte Guds bud / paa det kunde holde eders Paaleggelse.

Kapitola VII.

4. A forž s trhu přigbau / negedij leť se vmygn: A gině mnohě věcy / kterč gšau gim vřtano weny aby zachowávali / totž / vmywanij konwit / a wěder / a wědenie / y sto lūw.

Takže z dworn přysedby řekli sic nie vmyli / tedy nie las dāli / y wiele sa inych rzeczy ktore przeli k utrzymaniu to jest / many wanie kufkow / y konwect / y nes go naczyna miedziak nego / y los jet.

5. Potom otázali ho Zákony a Běstěř / kauce: Proč wědenicy twogi nezachowā wagi ustanowenij Staršpěch / ale neomytyma rukama gedi chleb?

Potom go pytali Sártsenřos wie y dokřhorowie / Przez žywo lennicy twoi nie chodza wele wřtaw přodkow / ale chodza chleb nie vmywřj rāť?

6. A on opowědēw / řekl gim: Dobře gesto wās pokrřtęch prorořowal Izajās / pakož psāno gest: Lid tento wřto mne cu / alě řrdce gegich daleko gest od mne:

Thedy on odpowědřtawř / řekl im / Jācie dobre řekāte o wās ludřtch pokrřřch prorořowāl / iāko jest nāpisāno / Lid ten wřti mē chwal / ale řrdce ich dāles to jest od mne.

7. Nadarmo dē mne gisťe cti / wřtice wřenij a přikāzanij lidřtā.

Prořnoć mē tedy chwal / wřtice nān / ktore řa tolikāzāniem ludřtřm.

8. Nebo opusti wřře přikāzanij Božij / držite ustanowenij lidřtā / totž / vmywanij konwic / wěder / a gině mnohě věcy podobně řenito řiniřte.

Abowiem opuřciwřře rořkazānie Bože / trzymacie wřtāw liw dřkie / wmywānie konwect / y kufkow / nād to y wiele inych tākō wřch rzecřř czynicie.

9. W prawřl gim: Dobře wy ruřřite přikāzanij Božij / abyřte ustanowenij swā zachowāwali.

Nowil teř do nich / Cypācie czynicie iř w niwecř obrācācie přykāzānie Bože / zachowwācie wřtāw wāřř.

7

7.

10. Μὴ οὖν καὶ εἰς τὰς ἐκκλησίας σου
καταλογώσῃς πατέρας ἢ μητέρας·

Car Moïse a dit, Honore ton pere
& ta mere : Item, qui maudira pere ou
mere, meure de mort.

11. Ὑμῶς δὲ λέγει, ἰδοὺ ἔρχομαι
 θρονοῦ τοῦ πατρὸς· ἡ τῇ μητρὶ, καὶ
 τῷ πατρὶ, καὶ τῷ πνεύματι, ὁ
 θεὸς πατὴρ, ὁ υἱὸς καὶ ἡ
 ἀγαθή πνεύματι.

Mais vous dites, Si quelqu'un dit à son père ou à sa mère, Le corban, (c'est à dire le don) qui sera fait de patrimoine, viendra à toi - profit, il sera hors de couloir.

12. Καὶ ἔθηκεν ἀφ' ἑαυτοῦ χάρις καὶ
ποιήσας τὰ κατὰ αὐτὴν καὶ τῇ μητρὶ.
αὐτῇ.

Et ne lui souffrir faire plus rien à son père ou à sa mère.

13. Ἀκουσάντες τὸν λόγον ὁ Ἰη-
σοῦς ἔειπεν αὐτοῖς· ἢ περιβάνατι.
καὶ περιβαλεὶς τοιαῦτα πολλὰ ποιή-
τε.

Ainsi mettrons la parole de Dieu à
neant par vostre tradition, que vous
avez établie, & faites plusieurs choses
semblables.

14. Καὶ προσκαλεσάμενος πάλιν τὴν ὄχλον, εἶπεν αὐτοῖς, ἀκούετε μὲν σπέρτες, καὶ σιωθεῖτε.

Puis il ayant appelé à soi toutes les troupes il leur dit, Ecoutez-moi tous, & entendez.

15. Οὐδὲν ἐστὶν ἱζωτισμὸς ἀπορρίπτων
ἐκ τῆς ἐκκλησίας τοὺς αὐτοὺς, οἱ δὲ αὐτοὶ
ἀποτὸν κρημνίσαν. ἀλλὰ τὸ ἐκ τῆς
ἐκκλησίας ἀπὸ αὐτοῦ, ἐκκαλεῖται τὸν
κρημνίσαν τὸν ἀπορρίπτων.

Il n'y a rien de ce qui entre par dehors en l'homme, qui le puisse souiller : mais les choses qui sortent de lui, ce sont celles qui souillent l'homme.

16. Εἴπερ ἔχῃ ὡς ἀνύον, ἀνε-
ίτω.

Si quelqu'un a oreilles pour ouïr, qu'il oye.

17. Καὶ ὅτε εἰσῆλθον εἰς εἰκὸν Σατ
 ὁ ὄχλου, ἐπὶ ῥώτων αὐτοῦ ὡς μαθη
 τὰ αὐτοῦ· ὡς δὲ ἐξῆλθεν.

Puis quand il fut entré en la maison, s'étant retiré d'avec les troupes, les disciples l'interroguèrent touchant la similitude.

10. Moyses enim dixit, Honora patrem tuum & matrem tuam: & Qui maledixerit patri vel matri, morte moriatur.

For Moyses said: Honour thy Father and thy mother: and Who so curse his father or mother: let him die the death.

11. Vos autem dicitis, Si dixerit homo patri aut matri, Corban, (quod est donum) quodcumque ex me, tibi profuerit.

But ye say: If a man say to father or mother: Corban: that is: By the gift which is offered by me: thou mayest have profited: he shall be free.

12. Et ultra non dimittitis eum quicquam facere patri suo aut matri.

So ye suffer him no more to do any thing for his father or his mother.

13. Rescindentes verbum Dei per traditionem vestram quam tradidistis, & similia huiusmodi multa facitis.

Making the words of God of none authority: by your tradition which ye have ordained: and ye do many such things.

14. Et advocans iterum turbam, dicebat illis, Audite me omnes, & intelligite.

Then he called the whole multitude unto him: and said unto them: Hear ye me ye all: and understand.

15. Nihil est extra hominem introiens in eum, quod possit eum coinquinare: sed quae de homine procedunt, illa sunt quae communicant hominem.

There is nothing without a man: that can defile him: which is entered into him: but the things which proceed out of him: are they which defile the man.

16. Si quis habet aures audiendi, audiat.

If any have ears to hear: let him hear.

17. Et cum introisset in domum à turba, interrogabant eum discipuli eius parabolas.

And when he came into an house away from people: his disciples asked him concerning the parable.

10. Denn Moses hat gesagt: Du sollst deinen Vater und deine Mutter ehren: und wer Vater oder Mutter fluchet: der sol des todtes sterben.

Thi Mose hassuet sagt: du skalt ere din Vader or din Moder: or huo som bander Vader eller Moder: hand skal visselige dg.

11. Ir aber lehret: Wenn einer spricht zum Vater oder Mutter Corban: (das ist: wenn ichs opffere: so ist dirsvil nützer) der thut wol.

Wen i sere: Maar en siger til Vader eller Moder (Corban: det er: Der som ieg offerer det: da er det dig meget nytteligere) hand gør vel.

12. Und so laßt ir hinfort ihn nichts thun seinem Vater oder seiner Mutter.

De saa ladel hannem icke ydermere gøre sin Vader eller sin Moder noget.

13. Und hebt auff Gottes wort durch euer auffsätze: die ihr aufgesetzt habt: und dergleichen thut ihr vil.

De i hørt sage Guds ord formedelst eders Paasættelser: som i lægge paa. De gøre meget lige saadant.

14. Und er rieß zu ihm das ganze Volk: und sprach zu ihnen: Höret mir alle zu: und vernemet.

De hand kaldede alle Folket til sig: oc sagde til dem: Høret mig alle: oc forstaar det.

15. Es ist nichts ausser dem menschē: daß ihn köndte gemein machen: so es um ihn gehet: sondern das von ihm ausgehet: das ist: das den Menschen gemein macht.

Der er tined uden faare Mennesket: at gaar i hannem: som kan gøre hannem almindelig: Men der som gaar ud af hannem: det er det: som gør Mennesket almindeligt.

16. Hat jemand ohren zu hören der höre.

Hassuet nogen øren at høre mig: hand høre.

17. Und da er von dem Volk aus kam: fragten ihn seine Jünger vmb dise Gleichnis.

De der hand kom fra Folket ind i huset: da spurde hans Disciple hannem om denne lignelse.

10. Neb Moyses powěděl: Et si dice mēho y Matku tuam: A kdožby zlořečil Otce neb Matku: ať smrti vmře.

Bo Moyses řekl: Každý kdo řekne: y máte mōie: a kromy zlořečí Otce y mātce: ať smrti vmře.

11. Ale wy prawíte: Džisi řekne Otce neb Matku Korban, to gest: dar kterýžto li gest odemne: to bdeť pro spěge:

Leč wy mōviete: Jestližby řekne: Otce y mātce: ať Korban (to jest dar) kterýžto bdeť zte odemne: to pomožet. (tedy nic winen bdeťte.)

12. A vsice nedopusťte giati nilechēhož činu Otce swētū neb Matku.

A ni dopusťte mni wle: cy nic dobrego czyni Otce swētū ať mātce sū ey.

13. Ruffice přikázání Boží pro ustanovení wassé kře: řěgste ustanowili: a mnohē wěcy podobně činite.

W niwec obrátíte slovo Bože ustanow wassé křowascie wstawili y wiele lypch rjetzy tyin podobnych zřynicie.

14. Y powolaſu ovčē žāstupu: prawil giati: slyšte mne w slyšeni a rozuměti:

Kweswami y wšyřnogo zgro: mādženia: rjet: i mi: Sluchajcie mne wšyřcy: a rozuměte.

15. Nle neniž ž posamām člo: wěla wcházeguch do něho: cožby gey mohlo poskwrniti: ale ktere wěcy člowěla wcház: jechi: tyč glau kterež poskwr: ſugij člowěla.

Čte mās nle zwleřchownego co wchodij w člowěla: co by go moglo splugawiti: Ale co wychodí od něho: to jest cošpec: člo: wěla.

16. Wsi kdo wšyř slyšeti: slyš.

Jestli řeho mawšyř slyšeti: ni nle slyšeti.

17. A kdož wšel do domu od žāstupu: otazaj ho Wědiny: cy gcho a podobnostw.

A kdy obědšy od zgro: mādženia: wšedl do domu: přetaj go wotnawcy iego o oucy přypo: wěti.

ז.

18. אמר להן הכנא אף
אנתון עטלין אנתון לג
נדעין אנתון דכל מידם
דכו לבר עאל לבר נשא
לא משבח מסיב לה:

*Et ex his differt. Cui fere ancoras
sunt intellectus? Non intendit ancoras
che tutto cio che di fuori entra nel l'huo-
mo, non lo può fare immundo?*

19. דלא הוה ללבה עאל
אלא לפרסה ומשתדל
בתרכייה דמדיכא פלה
מאכולתה:

*Perche non gli entra nel cuore, ma
nel ventre, donde esce per fuore nel luogo
necessario, purgando tutto e cibi.*

20. מידם דיו דנפק מן
לבר נשא הוה מסיב
לבר נשא:

*E dicemus, che quel che esce de l'huo-
mo, e quella che lo fa immundo.*

21. מן לזו גירמין לבנה
דבני נשמה נפקין
מחשבתה בישתה גורא
וגייתתה גבוייתה הטלה:

*Imperiochi dal l'interno del cor de
gli homines efiont i mali pensieri, gli ad-
ulteri, la fornicatione, la homicidia.*

22. עלובותה בישותה
נהלא צחנותה עינה
בישתה גרפה שבדדנותה
טטיותה:

*I furti, l'avaritie, le malitie, gl'im-
periochi, l'impudicitia, l'occhio maligno, le
blasphemias, la superbia, la stolitia.*

23. הליו פלהו בישתה
מן לזו הו נפקין ומסיבין
לה לבר נשא:

*Tutti questi mali efiont da dentro, e
rendeno l'huomo immundo.*

24. מן תמן קם ישוע
ואתנה לתחומה דביר
ודעין ושל לביתה חר
ולא צנא הוה דאנש ידע
בה ולא משבח דקטשטא:

*Por leuandose de li, feniendo ne confins
de Tyro e de Sidon, e entrando encasa
qua, afa non voleua che alcuno al fapese
se mai non poseflara occulto.*

19. ויאמר להם איך לא מבינים
אתם מאומה הלא בנותם כי
כל אשר מהוץ יבוא באדם
לא יוכל לטמא אותו:

*Y dizeles, Anfi? tambien vosotros soys sin
entendimiento? No entendedys que todo lo de
fuera que entra en el hombre, no lo puede conta-
minar?*

20. כי לא יבוא אל—הלב כי
אלא אל—הבטן ובמחנה יצא
ומטהר כל—מאכל:

*Porque no entra en su coracon, sino en el vi-
entre? y sale el hombre a la secreta, y purga todas
las viandas.*

20. ויאמר כי את אשר מאדם
יצא הוה מטמא את האדם:

*Mas dezia: que lo que del hombre sale, a-
quello contamina al hombre.*

21. כי מקרב מלבב האנשים
יצאו עשהות רעות ואפים
תונות רצחים:

*Porque de dentro, del coracon de los hom-
bres salen los malos pensamientos, los adulteri-
os, las fornicaciones, los homicidios.*

22. גבוח בצעים רעות מומה
בשעין תלע ותבו קלה גדושה
בוה גאית אולת:

*Los hurtos, las auarities, las maldades, el en-
ganno, las de fuerguenças, el mal ojo, las injuri-
as, la soberuia, la locura.*

23. כל רעות האלה מקרב
יצאו וטמאו את האדם:

*Todas estas maldades de dentro salen, y
contaminan al hombre.*

24. ויקם משם וילך אל—
גבלי צור וצידון ויבוא אל—
הבית ולאיש לא אבה להתודע
ולא יוכל להתחבא:

*Y leuandose de alli, fue a los terminos
de Tyro y de Sidon, y entrando encasa, quito
que nadie lo supiese: mas no pudo esconderse.*

18. Καὶ λέγει αὐτοῖς, οὗτοι οὐκ ὄ-
μις εἰσπνεύονται ἐς; οὐ τοῦτο ὅτι παρ
τῶ ἐξωθεν εἰσπνεύονται εἰς τὸν
ἀνθρώπον, οὐ διὰ τῆς αὐτοῦ κρυφ-
του.

*Et il leur diz, Et vous estes-vous
aink sans entendement? n'entendez-
vous point encore, que tout ce qui en-
tre en l'homme par dehors ne le peut
souiller?*

19. Ὅτι οὐκ εἰσπνεύεται αὐτῷ
εἰς τὴν καρδίαν, ἀλλ' εἰς τὴν γασ-
τήρα, καὶ εἰς τὸν ἀφροδῖτα ἐκπο-
ρεύεται, καθαρῶς καὶ τὸ βρω-
μα.

*Car il n'entre point en son cœur,
mais au ventre, & sort de hors au re-
ctail, purgeant tout ce les viandes.*

20. Ἐλεγε δὲ ὅτι τὸ ἐκ τοῦ ἀνθρώ-
που ἐκπορεύεται, ἐκκαίει καὶ τὸν
ἀνθρώπον.

*Il leur disoit donc, Ce qui sort de l'
homme, c'est ce qui souille l'homme.*

21. Ἐσθθη γὰρ, ἐκ τῆς καρδίας τῶν
ἀνθρώπων οἱ ἀλογισμοὶ καὶ κακοί
ἐκπορεύονται, μοιχεύει, καὶ φόνος,
φόνος.

*Car du dedans, c'est à dire, du cœur
des hommes sortent mauuaises pen-
sées, adulteres paillardises meurtres.*

22. Ἐλεγει, καὶ αὐτῶν, καὶ τῶν
δολῶν, καὶ τῶν ἀκαθάρτων, καὶ τῶν
κακῶν, καὶ τῶν ἀκαθάρτων, καὶ τῶν
ἀκαθάρτων.

*Larcins, mauuaises pratiques pour
auoir l'autrui, malchances, fraude,
inulence mauuaise regard, blasme, her-
te folie.*

23. Πᾶσα πνεῦμα τὸ ποιεῖ τὸν
ἄνθρωπον ἐκπορεύεται, καὶ καίει τὸν
ἄνθρωπον.

*Tous ces maux-la sortent du de-
dans, & souillent l'homme.*

24. Καὶ ἐκστῆς ἀπ' αὐτοῦ, ἀπ' αὐτοῦ
εἰς τὴν μακρότητα τῆς καὶ σιδων
καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν, ἔδωκε
ἡμεῖς λαλῆσαι καὶ οὐκ ἔδωκεν ἡμε-
ῖς.

*Puis s'estant leué de là, il s'est allé
aux marches de Tyr & de Sidon & e-
stant entre en vne maison il vouloit que
personne ne le sceut, mais il ne peut estre
celé.*

25. מחדא ציר שמיצו
אנחתא חדא מוטלתה
דאית לברתה דוחא
טובתא נאנת נבלו
קדם רגלוי:

Perche una donna, la figliuola de la quale, hauea uno spirito immondo, haueudo visto di lui sedere, e gittogli a piedi.

26. הי דין אנחתא איתנה
רנת חנפתא מן בניקי
דסוריא ובענא דנת מנה
דיפק לדינא מן ברתה:

(Era questa donna Greca de natione Syropheniciana, e pregaua che scacciassse el demonio de la, sua figlia.)

27. ואמר לה ישוע שבידי
דוקדס נסבעין דניא לא
הנא ציר שבידי
דנסב לחסיה דבניא
וירמא דלכא:

Et Iesus disse, Lascia le prima figliuola, e piglia il pan de perrillos, e gittalo a' ragazzi.

28. הי דין צית ואמרה
לה אין מרי אף בלכא
מן תחית בתורא אכלין
ברתתא דבניא:

Ma ella rispose, e li disse, Signor, perche non hauea fatto la muela de le mignotte de la sua figliuola.

29. אמר לה ישוע ולי
מוטול תנא מלתא נפק
לה סאנא מן ברתבי:

Allora egli le disse, Per questa parola, Sennor, che el demonio e uscito de la sua figliuola.

30. ואגלת לביתה
ואשפחת ברתה כד רמיה
בערסיה ונפיק מנה
שאנה:

Et ella andata se ne a casa sua, trobò che el demonio era uscito, e la figliuola che giaceua opratile.

31. תיב נפק ישוע מן ת
תחימיה דביר דבניא
איתא לוסא דגליל
לתחומא דעסרת
מדינתא:

Uscito poi de muorta de confino de Tyro e de Sidone, sene venne al mare di Galilea, per mezzo de canjone de Decapoli.

25. כ"י שמעה אשה עליו ולביתה
היתה לה דוח טמאה וקבוא
וחבל אל רגליו:

Porque una muger, cuya hija tenia un espirito immondo, luego que oyó de el vino, y echose à sus pies:

26. והיה האשה ההיא נרמיה
מאדס חובה למולדתה ונתתה
לו לחוציא ונתתה שטן מביתו:

Y la muger era Griega Syropheniciana de nation, y rogaua le que echale fuera de su hija al demonio.

27. וישוע אמר אליה הנחי
בראשונה לחשבוע את הבנים
כי לא טוב לקחת את הלחם
הבנים ולהשליך לכלבים:

Mas Iesus le dixo, Dexa primero hartarse los hijos, porque no es bien tomar el pan de los hijos y echarlo a los perrillos.

28. ותען ותאמר לו כן אדוני
וגם הכלבים תחת השלחן יאכלו
מפתי הבנים:

Y respondió ella, y dixole, Si Sennor, porque los perrillos de baxo de la mesa comen de las migajas de los hijos.

29. ויאמר לה עלמה הדבר לכי
כי יצא השטן מביתך:

Entonces dizele, Por esta palabra, vé el demonio ha salido de tu hija.

30. ובאשר הלכה אל ביתה
מצאה כי מצאת השדה והשטן
בקה על המטה:

Y como fué à su casa, halló que el demonio auia salido: y la hija echada sobre a cama.

31. ושב ויצא מגבולי צור וצידון
וקבוא אל ח'ם הגלילה בתוך
גבולות עשרת ערים:

Y boluiendo à salir de los terminos de Tyro y de Sidon, vino à la mar de Galilea por mitad de los terminos de Decapolis.

ז.

25. 'Ακούσας γὰρ γυναῖκα περὶ αὐ-
τῆς εἶχεν τὸ θυγατρὸς αὐτῆς παύ-
μα ἀκάθαρτον, ἐλθούσα προσετίθη
ποδὶ τοῦ Ἰησοῦ.

*Car une femme, de la quelle une pe-
tite fille auoit un esprit immonde, l'ou-
dant qu'elle eut ouï parler de lui, vint,
& se ietta à ses pieds:*

26. 'Ἦν δὲ ἡ γυναῖκ ἐκ τῆς Συρο-
φενικιστῶν καὶ ἡ θυγάτηρ αὐ-
τῆς ἦν τὸ δαιμόνιον ἐκβάλλουσα ἐκ
τῆς θυγατρὸς αὐτῆς.

*(Or ceste femme estoit Grecque, Sy-
rophenicienne de nation) & le prioit
qu'il iettast le diable hors de sa fille.*

27. Οὗ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ, ἄφες
πρῶτον χορτασθὲν τὰ πτενία. οὐ
γὰρ καλόν ἐστι λαβῆναι τὸ ἄρτον τοῦ
ἄνθρωπου, καὶ βαλὼν τῷ κυνι αὐτοῦ.

*Et Iesus lui dit, Souffre que les en-
fans soyent les premiers rassiez: car il
n'est pas bon de prendre le pain des en-
fans, & le ietter aux peus chiens.*

28. Ἡ δὲ ἀπεκρίθη, καὶ εἶπεν αὐ-
τῷ, καὶ κύριε καὶ χορτασθῶντα
ὑποκαταί τὰ τεμνία τοῦ ἰσθμοῦ
τοῦ ψυχῶν καὶ περὶ αὐτῶν.

*Mais elle répondit, & lui dit, Il est
bien vrai, Seigneur: car les peus chiens
mangent sous la table des miettes que
les enfans laissent tomber.*

29. Καὶ εἶπεν αὐτῇ, Διὰ τῆς τῆς
λόγου ὑπάρα, ἐξέλθου τὸ δαιμό-
νιον ἐκ τῆς θυγατρὸς σου.

*Alors il lui dit, Pour ceste parole
va'en: le diable est sorti de ta fille.*

30. Καὶ ἀπελθὼσα εἰς τὸ οἶκος αὐ-
τῆς, εὗρε τὸ δαιμόνιον ἐξεληλυθὸς,
καὶ τὴν θυγατέρα βεβηλημένην ἐπὶ
τῇ κλίνῃ.

*Et quand elle s'en fut allée en sa mai-
son, elle trouua que le diable estoit sor-
ti, & sa fille couchée sur le lit.*

31. Καὶ πάλιν ἐξελθὼν ἐκ τῶν ἐρί-
ων πύρων καὶ σιδων, ἦλθεν πρὸς
τὴν θάλασσαν τὴν γαλιλαϊκάν, αὐτὸς
μέσσω τῶν ἐρίων δεκαπόλεως.

*Puis Iesus estant departi de chez
des quarriers de Ty & de Sidon, vint à
la mer de Galilee par le milieu des quar-
riers de Decapolis.*

ו
32. ואיתיו להקדשנה
הד באהא ובציו הו מנה
דיסים עלוהי איהא:

*Dome alcuni gli menano un fardo men-
so, e pregando che ponga la mano sopra
esso.*

33. ונדה מו פשנה ב
פלחונהי ואקמי צבעתה
באדנהי ורק וקרב
ללשנה:

*Et e lo ha menado retirato da parte
fuor de la synagoga, gli mette a suar diti ne-
l'orecchie e spumando, gli tocca la lingua.*

34. וחר בשמנה ואתתנה
נאמר לה אתפתח:

*Et regardando verso il cielo, sospirò,
e disse, Ephphata, cioè, Apriti.*

35. ובה בשעתה אתפתחו
אדנהי ואשקרי אסנה
לשנה ומלל פשיקאית:

*E subito le sue orecchie s'aperfere, e
el legame de la sua lingua si sciolse, e così
parlava rettamente.*

36. וחר אבו דהדר
לאנש לא נאמרון ופמא
דהו מוהר הנה להון הגון
יתיר מכריון הו:

*E l'essv comando loro, che non la de-
cessero a persona: e ma quanto più egli lo
comandava loro, tanto più essi il pubblica-
vano.*

37. ויתדאית מתדמרון
הו ואמרון דכל מרם
שפיר עבד להקדש עבד
דישמעון ולדלא ממלכין
דימללון:

*Et stupuerunt si suar di modo, dicendo,
Egli ha fatto ogni cosa bene, e ha fatto
vedere, che i suoi parlano.*

ח

1. בהון דין יומתה פד
פנשא סגיאא. אית הנה
ולא אית הנה מרם
דאכלון קנה לתלמידוהי
נאמר להון:

*In quei giorni, essendo con lui una
gran moltitudine, e non avendo
essibbe mangiare, l'essv chiamò a se i suoi
discipoli, e disse loro.*

ו
32. וקדבו אליו אלם הרש
ווחילו לשימו עליו את ידו:

*Y traenle vn fardo y mudo, y rueganle que
le ponga la mano encima.*

33. וקחהו מן העם לבדו ויתר
אצבעותיו באזניו ורק
וידע את לשונו:

*Y tomandolo de la campanna à parte, metió
sus dedos en las orejas de el, y escupiendo tocó su
lengua (con la saliva.)*

34. ופנה אל השמים ויתאנו
נאמר לו אתפתח והה הוא הפתח:

*Y mirando al cielo gimió, y dixo, Ephphata,
que es dezir Se abierto.*

35. ופתחו נפתחו אזניו ויתר
עבות לשונו וידבר ישר:

*Y luego fueron abiertas sus orejas: y fué de-
sacada la ligadura de su lengua, y hablaua bien.*

36. ויצו אותם פן יאמרו
לאיש וכאשר מצוה אותם פן
יבשרו:

*Y mandóles que no lo dixessen à nadie: mas
quanto mas les mandaua, tanto mas y mas lo di-
uulgauan.*

37. ועל יתר תמהו לאמר היטב
כל דברים את הרשים עשה
לשמע ואת אלמים לדבר:

*Y en grande manera se espantauan, dizien-
do, Bien lo ha hecho todo: haze à los sordos oyr
y à los mudos hablar.*

ח

1. ובמים הקים עם רב מאד
היה עמו ואין מאומה בידיהם
לאכל נועק ישוע את תלמידיו
ויאמר אליהם:

*En aquellos dias, como otra vez vuo gran
companna, y no tenían que comer, IESVS llamó
sus discipulos, y dizeles.*

ז.

32. Καὶ φέρουσιν αὐτῷ καὶ φόν
μαγιάλοι, καὶ παρακαλοῦσιν αὐ-
τὸν ὥστε ἀπὸ θῆσεν τὴν χεῖρα.

*A donc on lui amena vn fouda-
yant le parler empêché: & le pria-on
qu'il lui imposast les mains.*

33. Καὶ ἀπὸ λαβόμενος αὐτὸν
ἀπὸ τοῦ ὄχλου καὶ ἰδίῳ, ἔβαλε τὰς
δακτύλους αὐτοῦ εἰς τὰς ἀκοὰς αὐτοῦ,
καὶ πύσας, ἥψατο τὴν γλῶσσαν αὐ-
τοῦ.

*Et ayant tiré à part de la multitu-
de, il mit ses doigts es oreilles d'icelui:
& ayant chaché (u) toucha la langue.*

34. Καὶ ἀναβλέψας εἰς τὴν ἄρ-
σιν, ἔειπεν, καὶ λέγει αὐτῷ, ἐφ-
φάτα, ὅ ἐστι, διανοεσθὶ.

*Puis en regardant au ciel, il souspi-
ra, & lui dit, Ephphata, c'est à dire,
Ouvre-toi.*

35. Καὶ διήκως διανοεσθῆσαν
αὐτοὶ αἱ ἀκοαί, καὶ ἐλύθη ὁ δεσμός
τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ, ὥστε ἀλάφεισθαι.

*Et intoutiement ses oreilles furent
ouuertes, & le lien de la langue fut des-
lié, & il parla aisement.*

36. Καὶ διεστράφη αὐτοῖς ἡ αμην-
θαι ἡ ψαῖον. ὅσον ὅτι αὐτοῖς αὐτοῖς
διεστράφη, μάλλον ὥστε ὁπρὸν ἐ-
κρηστον.

*Et il leur commanda de ne le dire à
personne: mais plus il le défendoit, tant
plus ils le publioient.*

37. Καὶ ἀπερρώεοντες ἔει-
πα ἑαυτοῖς, λέγουτες, καλῶς πάντα
τα πεισθήκα' αὐτῷ τὰς κοφούς πινῶ
αὐτῷ, καὶ τὰς ἀλάλους λαλῶν.

*Et s'estonnoyent tant & plus, di-
sant, Il a tout bien fait. il fait ouir les
sourdés, & parler les muets.*

Κ Ε Α Δ. 4.

ΕΝ ἐκείναις τῷ ἡμέραις, πρὸς
πολλὰ ὄχλα ὄχλος, καὶ μὴ ἰ-
χόντων τί φάγωσι, παρακαλεῖ-
μενος ὁ ἰησοῦς τὰς μαθητὰς αὐτοῦ,
λέγει αὐτοῖς.

*En ces iours la comme il y auoit
fort grandes trouppes, & iceux n'ayans
que manger, le ius appela à lui les disci-
ples, & leur dit.*

ח

2 מתרחם אנא על פנשא
הנא דהא תלתנא יומין
קפיו לנתי ולית להון פנא
נאכלון

*Se ho compassione di questa gente:
perioche già tre giorni dimorano appresso
di me, e non hanno che mangiare.*

3 ונא הו דשדא אנא
להון פד צימין לבתיהון
ציפין באחרתא אנשא די
פניהון מן רוחקא
אתיאין

*E se io gli mandarò degente à casa
loro, se verranno come nel camino: per-
che alcuni da loro son venuti da lontano.*

4 אמרין לה תלמידיו
אמכנא משבח אנא
הרבא בחידקא דיסבע
לחמא להליו בלהון

*Et sui discipuli gli respondero. Come
potrà mai alcuno farli de pane qui nel
deserto?*

5 ושאל אגון הו פמב
לחמין אית לכו אמרין
לה שבצא

*Et egli domanda loro, Quanti panes
habete vos? Effi dixeru, Sette.*

6 ופקד לכנשא
דיסחמכון על ארצא ונסב
המין שבצא לחמין ופקד
הקצא ונסב לתלמידיו
דיסימון וסמו לכנשא

*Allora egli comandò à la turba, che
se ponesse à sedere in terra: a presì sette
panes, par che egli hebbe rendute gratis, gli
spresò, e dettò gli à suoi discipoli, che
gli ponesse dinanzi à la turba: & effi
gli posero.*

7 ואית הו גתא קליל
נאף עליהון פקד נאמר
דיסימון אמון

*Habebant etiamdum alcuni pochi pe-
ssetti: oportetque hebbe rendute gratis,
comandò che quella ancora fussen positi
loro davanti.*

8 נאכלו וסבעו ושקרו
תורתא דקצא שבצא
נסברין

*Et così mangiarono, e saturarunt: & le-
varunt de pedibus, & erant ancora
sette spretas.*

ח

2 רחמי על העם כי מתמול
שלשום עד עתה ידורין עמי
ונאין מאמרה בדיהם אשר
נאכלו

*Tengo misericordia de la companna, por
que ya hà tres dias que estan conmigo: y no tie-
nen que coman.*

3 ונאם אניהם צמים אל
בתם יושב בדרך כי קצתם
מרחוק באו

*Y si los embio ayunos à sus casas, desfaya-
ran en el camino: porque algunos de ellos han
venido de lejos.*

4 ויענו לו תלמידיו מאין אש
יכל את האלה בזה להשביע
לחם במדבר

*Y sus discipulos le respondieron, De donde
podrà alguien hartar à estos de pan aqui en el de-
sierto?*

5 וישאלם פמה לכם לחם
ויאמרו עבצא

*Y preguntoles, Quantos panes teneys? Y el-
los dixeron, Siete.*

6 ויצו אחד הקהל לשבב על
הארץ ויקח את שבצא לחם
ויבקר ויפחת ויין לתלמידיו
לשים וישימו לקהל

*Entonces mandò à la companna que se re-
costassen à tierra: y tomando los siete panes, &
auiendo hecho gracias, partió, y dió à sus Disci-
pulos que pusiesen delante: y pusieron delante à
la companna.*

7 ויהיו לחם דגים מעטים
ויבקר ויאמר להנתן גם תמא

*Tenían también vnòs pocos de pescadillos,
y auiendo bendicho, dixu que también los pusie-
ssen delante.*

8 ונאכלו ויטבעו וישאו שארית
הפתים שבצא סלים

*Y comieron, y hartaronse, y levantaron de
los pedaços que auian sobrado, siete espertas.*

ה.

2. Σπαραγχιζομαι διὰ τὴν ἔχλησιν
ὅτι ἡδὴ ἡμερας τρεις προσμιμνηται
μοι, καὶ οὐκ ἔχουσιν τί φάγωσι.

*Je suis esmeu de compassion enuers
les troupes: car il y à desjà trois iours
qu'ils se bougent d'auec moi, & n'ont
que manger.*

3. Καὶ ἰκοδοπολυσμὸν αὐτῶν ἐν τῇ
ἐκείνῃ αὐτῶν, ὅτι κληθῆσιν ἐν τῇ
ἐκείνῃ τοῖς γὰρ αὐτῶν μακρὸν ἦν ἡ
ὁδὸς.

*Et si les renuoye à iuso en leur
maisons, ils defauront en chemin: car
quelques uns d'entre eux sont venus de
loin.*

4. Καὶ ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ
μαθηταὶ αὐτοῦ, ποῦ τὸν δύνησιν
ποιεῖν τοῦτο, ὅτι οὐκ ἔχουσιν ἔτι
ἐν τῇ ἐρήμῳ.

*Et ses disciples lui respondirent, D'
où les pourra on rassasier ici de pains en
ce desert?*

5. Καὶ ἐπηρώτη αὐτοὺς, πόσους ἔ-
χετε ἄρτους; οἱ δὲ ἀπεκρίθησαν,
ἑπτὰ.

*Lors il demanda, Combien auez-
vous de pains: ils dirent, Sept.*

6. Καὶ παρήγγειλε τῷ ἔχλῳ πρὸς
παντὸς διὰ τῆς γῆς, καὶ λαβὼν τοὺς
ἑπτὰ ἄρτους διχαράσας ἐκλασε
καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς. αὐτοῖς, ὅτι
ἐπὶ τῇ ἐρήμῳ, καὶ παρέθηκεν τῷ
ἔχλῳ.

*Adonc il commanda aux troupes de
s'asseoir par terre: & prit les sept pains,
& apres auoir rendu graces, les rompit,
& les bailla à ses disciples, pour les leur
mettre deuant: & les auient deuant les
troupes.*

7. Καὶ ἔχον ἔχουσιν ὀλίγα, καὶ
ἀλγίστως εἶπεν ἐπὶ τῇ ἐρήμῳ καὶ
αὐτοῖς.

*Ils auoyent aussi quelque peu de
petits poulons: & apres qu'il eut rendu
graces, il commanda qu'ils les leur mis-
sent deuant aussi.*

8. Ἐφαγοῦ γάρ, καὶ ἔχουσιν ὀλίγα.
καὶ ἔρποντες ἀμαρτὰ κλασμά-
των ἑπτά σπερμίδας.

*Ils en mangerent donc & firent
rassasier: & emporterent du residu des
pièces de pain sept corbeilles.*

2. Misereor super turbam: quia ecce iam triguo sustinent me, nec habent quod manducant.

I have compassion on the multitude: because they have now continued with me three dayes, and have nothing to eat.

3. Et dimiserunt eos ieiunos in domum suam, deficient in via: quidam enim ex eis de longè venerunt.

And if I send them away fasting to their house, they would faint by the way: for some of them came from farre.

4. Et responderunt ei discipuli sui. Vnde illos quis poterit hinc saturare panibus in solitudine?

Then his disciples answered him: how can a man satiate these with bread in the wilderness?

5. Et interrogavit eos, Quot panes habetis? Qui dixerunt, Septem.

And he asked them: How many loaves have ye? And they sayd Seven.

6. Et precepit turbæ discumbere super terram. Et accipiens septem panes, gratias agens fregit: & dabat discipulis suis ut apponeret, & apposerunt turbæ.

Then he commaunded the multitude to sit downe on the ground: and he tooke the seven loaves, and gave thanks, brake them, and gave to his disciples to set before them: and they did set them before the people.

7. Et habebant pisciculos paucos: & ipsos benedixit, & iussit apponi.

Then had also a few small fishes: & when he had given thanks, he commaunded them also to be set before them.

8. Et manducaverunt & saturati sunt: & sustulerunt quod superaverat de fragmentis, septem sportas.

So they did eat, and were sufficed: and they took up of the broken meate that was left, seven baskets full.

2. Mich jammert des Volcks/ den sie haben nun drey tag bey mir beharret / vnd haben nichts zu essen.

Mig ynckts offuer solcket/ Thi de hassue nu coßfuit hoff mig t tre dage/oc hassuetind aib ode.

3. Vnd wenn ich sie vngessen von mir heim lassen gehen/ würden sie auff dem wege verschmachten / denn etliche waren von ferne kommen.

Och der som teg lode dem gaa fastende hiem fra mig/ da forsmectede de paa veyen/ Thi nogle vaare komne langt fra.

4. Seine Jünger antwortten ihm: Woher nemen wir Brodt hic in der Wüsten / daß wir sie sattigen?

Hans Disciple suarede hannem/ Huor skulle vi tage Brod her i Ørten / at mette dem met?

5. Vnd er fraget sie: Wie vil habt jr Brodts? Sie sprachen: Sieben.

De hand spurde dem at / Huor mange Brod hassuet? De sagde Sætt.

6. Vnd er gebot dem Volck/ daß sie sich auff die erden lagerten. Vnd nam die sieben Brodt / vnd danket / vnd brach sie / vnd gab sie seinen Jüngern / daß sie dieselbigen fürlegten. Vnd sie legten dem Volck für.

De hand bød solcket at de skulde sette sig ned paa iorden. De hand tog de sætt Brod/ oc takkede / De brød dem / oc fætt sine Disciple dem/ at de skulde legge saar dem. De de lagde saar solcket.

7. Vnd hatten ein wenig Fischlein / vnder danket / vnd hieß die selbigen auch für tragen.

De de hassde sætt Smaa fiske / De hand takkede / oc bød dem oc bære dem frem.

8. Sie assen aber / vnd wurden satt / vnd huben die übrigen Brocken auff / sieben Körbe.

De de ode oc bleffue metre / De toge de leffnede fiske op sine Kurssue.

2. Ljtosť mam nad žástuppy/ neb hle gířtí dñi trwagn se mnau/ a nemagn cobo gdiť:

Rozlitowám / si nãd zebřím / nlem ludm / abowim ius pẽs / tẽp dñi zolawám pẽp ius a niemãa co tẽc.

3. A rozpusťmli ge lačnẽ do domow gegich / žmdlegjẽ na tẽstẽ / nebo nẽstẽj z nich z datkã pĩřřli.

Edje wice tẽřř se opuřřc bez po řarmu do domowich / wĩtã na nã tẽdřẽ / abowim nĩtẽcorz z nich z dãle řã pĩřřřli.

4. V odpowẽdĩĩ gemu Nĩdlnĩjẽ geho z V odřud bude moč řdo tĩto nãřmĩřĩ chleby dẽ na pauffřĩ t

Tedy mu odpowẽdĩřĩ zwoř lenĩjẽ řego / z ředje řřch mořẽ řro řř napuřřẽ na řarmĩ chleř dãř.

5. V dťãzãl gĩch: Kolĩk chleř bũw mãte t Kĩtĩřĩto řẽřřĩ Sedm.

Nĩnĩch řřřřĩ / Wĩcle chleřã mãřẽ t Tedy onĩ powĩdĩřĩ / Sĩedmĩto.

6. V rozřãzãl žãřřupũ pořãř dĩřř se na žemĩ. A wřãř řẽdm chleřũw / dũřř vřĩnĩw / řãmãř / a dãwãł Nĩdlnĩřřũm řřřřm abũ pĩřdřřãdãř / a onĩ řãdřĩ pĩřd žãřřup.

Rozřãzãł tedy wĩřřřõãĩ ludzĩ aby řãdřã nãřřemĩ / a wřãwřřř onõ řĩedmĩto chleřã gõř wẽřřĩřĩ dĩřřĩ / po řãmãř wãř řĩedemĩř řõm řřõm abũ pĩřd nĩ řãdřĩ / y polořřřĩ pĩřd ludem.

7. A nĩřřĩ řãřř Kõbĩřřĩ mãř řĩřřõ / y řẽch wõřřřnãř / a řãzãł pĩřd nĩ řãřřĩ.

Nĩřřĩ řẽř y řřõdřẽ řřbẽř / a gõř řřõgõřřwĩř řřřřĩ abũ y onũ polořřřĩ.

8. V gẽdřĩ a nãřřemĩ gřř. V řĩbřãřĩ cõř bũlo ořřãlo z brořř tuow / řẽdm řõřřũow.

Tẽdřĩ tedy y nãřdřĩ řẽř / a řẽř břãřĩ řřõmřõ w řřřõřřř bũlo zõř řřãlo řĩedmĩ řõřřõw.

9. אִיתְּהוּן הוּוּ דִּין אֲנִישָׁא
דְּאָכְלוּ אִיךְ אַרְבַּעַת
אַלְפִין:

E quelli che hanno mangiato, erano circa quattro mila, & allora gli lasciò.

10. וְשָׂרָא אֲנִין וְסֵלַק
מִחֲדָא לְסַפִּינְתָא עִם
תַּלְמִידֵיהּ וְאִתָּא לְאַתְנָה
דְּדַלְמָנוּחָ:

Por salido subito de la nave con sus discipulos, Venne ne le parti de Dalmanutha.

11. וְגַבְהוּ בְּרִישָׁא וּשְׂרִיו
לְמַבְעָא עֲמָה וְשָׂאֲלִין הוּוּ
לָהּ אִתָּא מִן שְׂמִינָא בְּד
מִנְסִין לָהּ:

Et i Farisei & scribae fuerunt, & cominciarono a disputare con lui, certando de esso qualche segno del cielo per tentarlo.

12. וְאִתְּתֵנָּה בְּרוּחָהּ וְאָמַר
מִנָּה בָּעִיָּא אִתָּא שְׂרָבְתָּא
הָדָא אֲמִין אָמַר אֲנִי
לְכוּ דְלָגָהּ תִּתִּיב לָהּ
אִתָּא לְשְׂרָבְתָּא הָדָא:

On d'egli profondamente sospirando nel suo spirito, disse, Questa generatione, perché cerca ella segno? in sui dico in veritatem, que a questa generatione non fuerit dato segno alcuno.

13. וְשָׂבַק אֲנִין וְסֵלַק
לְסַפִּינְתָא וְאָכְלוּ לָהּ ע
עֲבָדָה:

Et lassat illos montes de numero in nave, & andossene a l'altra riva.

14. וּטְעוּ דִּיטְכוּן עֲמָהוּן
לְחֵמָא וְאִין לֹא הָדָא
דְּרִיצְתָּא לִית הָדָא עֲמָהוּן
בְּסַפִּינְתָּא:

Et i discipuli s'eran dimenticati de pigliar del pane, & non banchavano con loro ne la nave, se non un pan solo.

15. וּפְקַד אֲנִין וְאָמַר ל
לָהּ הוּוּ אֲוִדְרִי מִן ח
תְּמִידָא דְּבְרִישָׁא וּמִן
תְּמִידָא דְּהִרְדָּס:

Et egli comandò loro, dicendo, Advertite, & guardatevi dal fermento de i Farisei, & dal fermento d'Herode.

16. וּמִתְהַשְׁבִּין הוּוּ חָד עִם
חָד וְאָמְרִין דְּלְחֵמָא לִית
לָהּ:

La nave essi vennero a ragionare tra loro, dicendo, Questo è perché non non habbiamo pane.

9. וְהָיוּ אֵלֶּה אֲשֶׁר אָכְלוּ
בְּאַרְבַּעַת אֲלָפִים אִישׁ וְיָנָה
אַתָּם:

Y eran los que comieron, como quatro mil y despudiolos.

10. וַיְמִיד עֲלֵה אֶל־הָאֲנִיָּה עִם
תַּלְמִידָיו וַיָּבֹא אֶל־גֹּזְרֵל
דְּלְמָנוּחָ:

Y luego entrando en el navio con sus Discipulos, vino en las partes de Dalmanutha.

11. וַיָּצֵאוּ הַמְּפָרָשִׁים וַיַּחֲלֹ
לְהִתְנַכַּח עִמּוֹ שְׂאֵלִים מִמֶּנּוּ
אוֹת וּמוֹפֵת מִן־הַשָּׁמַיִם וּמִן־הָאָרֶץ:

Y vinieron Phariseos, & comenzaron a al-

tercar con el demandandole senhal del cielo, tentandolo.

12. וַיִּנְיָנָה בְּרוּחוֹ וַיֹּאמֶר מָה הָדוֹר
זֶה אוֹת יִשְׁאָל אָמַר אֲוִמַר אֲנִי
לָכֶם לֹא תִתֶּן לְדוֹר תֵּלָן אוֹת:

Y gimiendo de su espíritu dixit, Porque pide senhal esta generacion? Decierro os digo que no se dara senhal a esta generacion.

13. וַיִּנְיָחֻם וַיָּשָׁב וַיַּעַל עַל־
הָאֲנִיָּה וַיַּהֲלֹךְ אֶל־הָעֵבֶר:

Y dexandolos boluio a entrar en el navio, & fuese de la otra parte.

14. וַיִּשְׁכְּחוּ לִקְחַת לֶחֶם כִּי גַם
לֹא לֶחֶם אֶחָד הָיָה אֲתָם בְּאֲנִיָּה:

Y auian se olvidado de tomar pan: & no tenían si no un pan consigo en el navio.

15. וַיְהִי־דִּר אֲתָם לֵאמֹר רְאוּ
הַשָּׂמַד לָכֶם מִמַּחְמָצַת
הַמְּפָרָשִׁים וּמִחְמָצַת הִירְדָּס:

Y mandoles diciendo, Mirad, guardaos de la leuadura de los Phariseos, & de la leuadura de Herodes.

16. וַיַּחֲשֹׁבוּ בְּנַפְשָׁם לֵאמֹר כִּי
לֶחֶם לֹא יֵשׁ לָנוּ:

Y alrercauan los vnos con los otros dixiendo, Pan no tenemos.

9. Ἦσαν δὲ οἱ φαρισαῖτες ὡς περὶ
κιεῖλιοι καὶ ἀπέλυσεν αὐτοὺς.

*(Or ceux qui auoyent mangé esto-
yent environ quatre mille) & puis il
leur donna congé.*

10. Καὶ ἀβήνας ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖ-
ον μετ' αὐτῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἔλθων εἰς τὴν
μίση δαλμανουθή.

*Et monta incontinent en vne nasselle
avec ses disciples, & vint es quartiers
de Dalmanutha.*

11. Καὶ ἐξῆλθον οἱ φαρισαῖται, καὶ
ἤρξαντο συζητεῖν αὐτῷ. ζητοῦντες
παρ' αὐτοῦ σημεῖα κατὰ τὸ ἔλεος αὐτοῦ,
καὶ ὁρίζοντες αὐτόν.

*Et les Pharisiens s'en vindrent & se
prirent à disputer avec lui, lui deman-
dant quelque signe du ciel, en le tentant.*

12. Καὶ ἀναστυάξας τῷ πνεύ-
ματι αὐτοῦ, λέγει, τί ἡ γῆρα αὐτῇ ση-
μεῖα ποιήσει; ἀμὲν λέγω ὑμῖν,
εἰ δὲ ἤσκηται τῇ γῆρα ταύτῃ σημεῖ-
ον.

*Adonc il dit en soupirant profon-
dement en son esprit, Pourquoi deman-
de signe ceste generation? En verité ie
vous dis, que signe ne sera point donné
à ceste generation.*

13. Καὶ ἀφίξας αὐτοὺς, ἐμβὰς πύ-
λιν εἰς τὸ πλοῖον, ἀπῆλθον εἰς τὴν πέ-
ραν.

*Et les ayant laissés, il monta de re-
chef en la nasselle, & passa à l'autre rive.*

14. Καὶ ἐπιλαβήντες λαβὼντες ἄρτους,
καὶ οὐκ ἔχοντες ἄρτον οὐκ εἶχον μεθ'
αὐτῶν ἐν τῷ πλοίῳ.

*Or auoyent-ils oblié à prendre du
pain, & n'auoyent qu'un avec eux, en
la nasselle.*

15. Καὶ διεσάλευε αὐτοὺς, λέγων,
ὁρᾶτε, βλέπετε κατὰ τὸ ζύμας τῶν
φαρισαίων, καὶ τὸ ζύμας ἡρώδου.

*Et il leur commanda, disant, Aduisez,
donnez-vous garde du leuain des Pha-
risiens & du leuain d'Herode.*

16. Καὶ διλογίζοντο πρὸς αὐ-
τὸν λέγοντες, οὐκ ἔστιν ἔτι ἵ-
χουδον.

*Donc ils pensoyent en eux-mêmes
disant, C'est peut-estre que nous n'auons
point de pain.*

CAP. VIII.

9. Erant autem qui manducaverant, quasi quatuor millia: & dimisit eos.

(And they that had eaten, were about foure thousand) so he sent them away.

10. Et statim ascendens navim cum discipulis suis, venit in partes Dalmanutha.

And anon he entered into a ship with his disciples, and came into the partes of Dalmanutha.

11. Et exierunt Pharisei, & coeperunt conquirere cum eo, quarentes ab illo signum de celo, tentantes eum.

And the Pharisee came forth, and began to dispute with him, seeking of him a signe from heaven, and tempting him.

12. Et ingemiscens spiritu, ait, Quid generatio ista signum querit? Amen dico vobis, si dabitur generationi multi signum.

Then he sighed deeply in his spirit, and said, Who doeth this generation seek a signe? Verily I say unto you, a signe shall not be given unto this generation.

13. Et dimittens eos, ascendit iterum navim, & abiit trans fretum.

So he left them, and went into the ship againe, and departed to the other side.

14. Et obliti sunt panes sumere: & nisi unum panem non habebat secum in navi.

And then had forgotten to take bread, neither had they in the ship with them, but one loafe.

15. Et præcipiebat eis, dicens, Videte & cavete à fermento Phariseorum, & fermento Herodis.

And he charged them, saying, Take heed, and beware of the leaven of the Pharisees, and of the leaven of Herode.

16. Et cogitabant ad alterutrum, dicentes, Quia panes non habemus.

And they thought among themselves, saying, Because we have no bread.

Das VIII. Capitel.

9. Vnd ihrer war bey viertausent/ die da gessen hatten. Vnd er ließ sie von sich.

De be vaare ved firetusinder/ som haßte æder. Och forlod dem fra sig.

10. Vnd alsbald tratt er in ein Schiff mit seinen Jüngern vnd kam in die gegend Dalmanutha.

De strax traadde hand i et Skib med sine Disciple/ oc kom i Dalmanutha egn.

11. Vnd die Phariseer giengen heraus/ vnd siengen an sich mit ihm zu befragen/versuchten in/ vnd begerten an ihm ein zeichen vom Himmel.

De Phariseerne ginge ud/ och begynte at besvære sig med hannem/ fristede hannem/ och begærede aff hannem et Tegen aff Himmelen.

12. Vnd er seuffet in seinem Geiste/ Vnd sprach? Was suchet doch diß Geschlecht zeichen? Warlich ich sage euch/ es wirdt disem Geschlecht kein zeichen geben.

De hand suckede i sin Aand/ oc sagde/ Hui søger dog denne Slekt tege? Sandelige/ Jeg siger eder/ Der skal intet tegen giffes denne Slekt.

13. Vnd er ließ sie/ vnd tratt widerumb in das Schiff/ vnd fur herüber.

Och hand forlod dem/ oc traadde i skibet igen/ oc for offuer.

14. Vnd sie hatten vergessen Brodt mit sich zu nemen/ vnd hatten nicht mehr mit sich im Schiff denn ein Brodt.

De be haßte glemt at tage Brød med sig/ oc de haßte icke mere med sig i skibet end et brød.

15. Vnd er gebot ihnen/ vnd sprach: Schauet zu/ vnd sehet euch für/ für dem Sauerteig der Phariseer/ vnd für dem Sauerteig Herodis.

De hand bad dem/ oc sagde/ Seer til/ oc tager eder vare/ for Phariseernes Surdy/ oc for Herodis Surden.

16. Vnd sie gedachten hin vnd wider/ vnd sprachen vnteremander: Das ist/ daß wir nicht Brodt haben.

De de tænkte frem oc til bage/ oc sagde til huer andre/ Det er det/ at vi haßte icke Brød.

Kapitola VIII.

9. Etch palstetijß gedli/ byt lo ofolo tyst Tyspuoro/ v rozpusil ge.

It bylo tych co jedli ofolo etetzech tysicy/ rozpusili se.

10. Potom hned vstaupiv na lodij s Vtednisty svym/ plavil se do krajiny Dalmanustych.

A wnet wstaupiv na lodij s swoimi swoiem/ przyšedl do granic Dalmanuck.

11. Wypysli Zakonijcy a potali se s nim hadati/ hledajic co od něho znameni s Nebi/ pokausstgijec ho.

A przyšli Zákonníkové/ a počeli se s nim sværšyc/ prošac od niego znáku s nebe/ a kušac go.

12. A on wzdychšy řekl: Co pokolenij toto znameni hledá? Bistě pravim vám/ že nebudáno znameni pokolenij to: muto.

Tedy se decznie wzdychajucy w ducha swym/ řekl/ Przećże narob ten znákom juda? Já prawim vopowiedam vám/ Żaden z znáku nie będzie dan narodowi temu.

13. A necham gich tu/ vstaupiv zase na lodij/ v plavil se přes More.

A opuštajucy se/ wstaupil z lodij/ a přeprávil se do dalšej strany.

14. V zapomenuli wšeci s sebau chlebu/ a toliko gedem chleb mli s sebau na lodi.

Zapomněli tedy z soba wšac chleba/ a jedno thylko jeden chleb mli s soba w lodji.

15. V přikázoval jim/ řka: Etěže a warugete se kwasu Zákonského/ a kwasu Herodesova.

Zákym im rozkazal mowiac/ Obaczciej/ a strzeżciej se od kwasu Zákonného/ a od kwasu Herodowego.

16. V myslili kauce gedem k druhému: Že chleba nemáme.

A tak miedy soba spolu rozmarovali wopowiedac/ Dla tegož že chleba nie mamy.

ח

17. יִשׁוּעַ דִּין יָדָע וַאֲמַר
לָהֶן מִנֵּה מִתְחַשְׁבִּין
אֲנִתְּהוֹן דְּלִהֲמָא לִית לָכוֹן
לֹא עֲדִימָא לְהִשָּׁא יִרְעִין
אֲנִתְּהוֹן וְלָא מִסְתַּכְּכִלִין
אֲנִתְּהוֹן עַד בִּיל לָבָא קִשְׁיָא
אִית לָכוֹן:

Il che havendo Iesus considerato, dice loro, Che ragionate voi di non haver pane? non considerate voi, ne intendete ancor niente? ancor havete il cor vostro accecato?

18. וַעֲמָא אִית לָכוֹן וְלֹא
חֲוִין אֲנִתְּהוֹן וַאֲדָנָא אִידִּין
לָכוֹן וְלֹא שְׂמַעִין אֲנִתְּהוֹן
וְלֹא עֲבִידִין אֲנִתְּהוֹן:

Havendo Iesus gli occhi, non vedete, et havendo l'orecchie non udite? e non servitate voi?

19. בִּד הִלִין חֲמִשָּׁן
לְחִמִין קִבִּית לְחֲמִשָּׁן
אֶלְפִין קִמָּא קוֹפִידִין ד
דִּקְצִינָא בִּד מִלִין שְׁקִלָתוֹן
אֲמַרְיוֹן לֹא תִרְעָסָר:

Quando io spexi i cinque pani a quei cinque mil, sae homines, quante corbe piena de panibus ne lemasse? E gli dissono, De dicta.

20. אָמַר לָהֶן וּפְד שְׂבָעָא
לְאַרְבַּעָא אֶלְפִין קִמָּא
אֶסְפִּידִין דִּקְצִינָא בִּד
מִלִין שְׁקִלָתוֹן אֲמַרְיוֹן ש
שְׂבָעָא:

E quando io spexi i sette a quei quattro milia, quante sporte de panibus lemasse? E gli disse, Sette.

21. אָמַר לָהֶן אִיכָּו לֹא
עַד מָא לְהִשָּׁא מִסְתַּכְּכִין
אֲנִתְּהוֹן:

Ei ergo disse loro, Como dunque non intendete voi?

22. וַאֲמָא לְבִית צִידָה וַאֲמָא
וַאֲמָא לֹא סִמְיָא וּבָעִין
הִיו מִנָּה דִּיקְרִיב לֹא:

Per sine, Venne in Bethsaida, et eis adducens a lui vn cieco, e pregando che lo toccasse.

23. וַאֲחֵד בִּאֲדָה דְּסִמְיָא
וַאֲפִקָה לְבָר מִן קְרִידָה
וְבִק דְּצִינָה וְסִם אִידָה
וְשִׁאלָה דְּמִנָּה תִּנּוּ:

Egli allora presa la mano del cieco, lo mena fuori del borgo, et havendolo spinto ne gli occhi, e posse le mani sopra esso, lo domanda, e egli responde niente.

17. נִדַּע יִשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם מַה-
תְּחַשְׁבוּ כִּי לֹא יֵשׁ לָכֶם לֶחֶם
הֲלֹא תִדְעוּ וְלֹא תִבְנוּ עַד עַתָּה
יָכִיחָה לְבַבְכֶּם:

Y como IESVS lo entendió, dízeles, Que alcercays, porque no teneys pan? No considerays ni entendey? Aun teneys ciego vuestro corazón?

18. עֵינִים לָכֶם וְלֹא תִרְאוּ
אָזְנִים לָכֶם וְלֹא תִשְׁמְעוּ וְלֹא
תִזְכְּרוּ:

Teniendo ojos no veys, y teniendo oydos no oys? y no os acordays?

19. בְּאִשָּׁר חֲמִשָּׁת לֶחֶם שְׂבָרָהִי
בְּחֲמִשָּׁת אֶלְפִים אִישׁ בְּמָה
סִלִּים מִלֵּאִים מִבֵּיתִים וְשִׁאֲתָם
וַיֹּאמְרוּ לוֹ שְׁנַיִם עָשָׂר:

Quando parti los cinco panes entre cinco mil, quantos cophines llenos de los pedacos alcates? Y ellos dixeron, Doze.

20. וּבְאִשָּׁר אֶת שְׂבָעָה בְּנִזְרָבֶעֶת
אֶלְפִים אִישׁ בְּמָה דּוּדִים מִלֵּאִים
מִבֵּיתִים וְשִׁאֲתָם וַיֹּאמְרוּ שְׂבָעָה:

Y quando los fiere en quatro mil, quantas espuestas llenas de los pedacos alcates? y ellos dixeron Siece.

21. וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם וַאֲכַבְּהָ
אִינְכֶם מִבְּנִים דָּבָר:

Y díxoles, Como aun no entendey?

22. וַיָּבֹא אֶל־בֵּית צִידָה וַיָּבֹא
אֵלָּה עִיר וַתִּתְּנֵנִי לוֹ לְהַצִּיעַ בּוֹ:

Y vino a Bethsaida: y traenle vn ciego, y rueganle que le tocasse.

23. וַיַּחֲזֵק בִּיד הָעִוֵּר וַחֲזָצֵא
לְחוּץ הַכִּפֹּר הַפְּדוּי וַיִּלֶּק יֶדֶק
בְּעֵינָיו וַיִּשֶׂם עַל־יָהֶם אֶת־יָדָיו
וַיִּשְׁאַל לוֹ הַתְּרַאָה מַה:

Entonces tomando al ciego de la mano, sacolo fuera del aldea, y escupiendo en sus oyos, y poniendolo las manos encima, preguntóle, si via algo.

ה.

17. Καὶ γινούσθαι οἱ μαθηταὶ, λέγει αὐτοῖς, τί ἀλλοεργίζετε, ὅτι ἄρα οὐκ ἔστιν ἔστιν οὐρανὸς ἡμεῖς, καὶ οὐρανὸς ἡμεῖς, ἐπὶ τῷ περὶ τοῦ ἡμεῖς ἔστιν ἡμεῖς.

Et Jesus cognoscens cela, leur dit, Pourquoi pechiez-vous touchant ce que vous n'avez point de pain? ne considerez vous point encore? & ne entendez vous point? vous encore vous votre cœur stupide.

18. Ὁφθαλμοὺς ἔχετε καὶ βλέπετε, καὶ ὠτὶς ἔχετε καὶ ἀκούετε, καὶ οὐ μνημονεύετε.

Ayans des ieux ne voyez-vous point? ayans des oreilles, n'oyez-vous point? & n'avez vous point de l'ouïssance?

19. Ὅτι τὰς πέντε ἄρτους ἔλαβας εἰς τοὺς πεντακισχίλους, πόσους, πόσους πλήρεις κλάσματων ἔχετε; λέγουσιν αὐτῷ, δύο ἑκατόν.

Quand ie distribuai les cinq pains aux cinq mille hommes, combien en recueussiez vous de panesces pleines du residu des pieces de pain? Ils lui dirent, Douce.

20. Ὅτι τὰς ἐπτά εἰς τοὺς τετρακισχίλους, πόσων αὐτῶν πλήρηματα κλάσματων ἔχετε; οἱ δὲ εἶπον, ἐπτά.

Et quand ie distribuai les sept pains aux quatre mille hommes combien en recueussiez vous de corbeilles pleines du residu des pieces de pain? Ils lui dirent, Sept.

21. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, πῶς οὐ σκιάτε.

Et il leur dit, Comment n'entendez-vous point?

22. Καὶ ἔρχεται εἰς βηθσαιδα καὶ φέρουσιν αὐτῷ τὸν φλόιν καὶ τὸν αὐγλῆ καλῶσιν αὐτὸν ἵνα αὐτὸν ἀψήγηται.

Puis il vint en Bethsaida, & ils lui presentèrent vn aveugle, & le prioient qu'il le touchast.

23. Καὶ ἔπιλαβόμενος τὴν χεῖρα τοῦ φλόιν, ἐξήγαγεν αὐτὸν ἔξω τῆς κώμης καὶ πίψας εἰς τὸ ὕμματα αὐτοῦ, ἔπιθίς τὴν χεῖρα αὐτῷ ἐπαράτε αὐτὸν ὡς β/ῆπ.

Lors il prit la main de l'aveugle, & le mena hors de la bourgade, & ayant craché sur les yeux d'icelui, & lui ayant imposé les mains, il lui demanda, si il voyoit quelque chose.

17. Quo cognito, ait illis Iesus, Quid cogitatis, quia panes non habetis? nondum cognoscitis nec intelligitis? adhuc cæcaturum habetis cor vestrum?

And when Iesus knew it, he said unto them / Why reason you thus because ye haue no bread? & perceiue ye not yet neither vnderstand & haue ye your hearts yet hardened?

18. Oculos habentes non videtis? & aures habentes non auditis? Nec recordamini?

Ye haue ye eyes and see not? and haue ye eares and heare not? and doe ye not remember?

19. Quando quinque panes fregi in quinque millia: & quot cophinos fragmentorum plenos sustulistis? Dicunt ei, Duodecim.

When I brake the five loaves among those thousand / how many baskets full of broken meate tooke ye vp? they sayde vnto him, Twelue.

20. Quando & septem panes in quatuor millia, quot sportas fragmentorum tulistis? Et dicunt ei, Septem.

And when I brake seven among foure thousand / how many baskets of the remaines of broken meate tooke ye vp? and they sayde, Seven.

21. Et dicebatur eis, Quomodo nondum intelligitis?

Then he saide vnto them / How is it that ye vnderstand not?

22. Et veniunt Bethsaidam: & adducunt ei cæcum, & rogabant eum ut illum tangeret.

And he came to Bethsaida / and they brought a blinde man vnto him / and desired him to touch him.

23. Et apprehensa manu cæci, eduxit eum extra vicum: & exspuens in oculos eius impositis manibus suis, interrogauit eum si quid videret.

Then he tooke the blinde by the hand / and led him out of the towne / & spit in his eyes / and put his handes vpon him / and asked him, if he sawe ought.

17. Vnd Iesus vernam das / vnd sprach zu ihnen: Was bekümmert ir euch doch / daß ihr nicht Brodt habt? Vernemet ihr noch nichts / vnd seid noch nicht verstendig? Habt ihr noch ein verstarret Herz in euch?

De Ihesus vernam der / oc sagde til dem / Him bekümmert ir der dog / art haßuet ir Brod? Vernemet ir end nu inder / oc ere ir scke end nu forstandige? Haßuet ir end nu ir forblindit Heret ir der?

18. Habt Augen / vnd sehet nicht / vnd habt Ohren vnd höret nicht / vnd dencket nicht dran.

Haßuet ir ønen oc see ir scke / oc haßuet øren oc høre ir scke. De tencke ir der paa.

19. Da ich fünf brodt brach vnter fünf tausent / Wie vil Körbe vol Brocken hubt ihr da auff? Sie sprachen: Zwölffe.

Ach icu brod fem Brod blant fem tusinde / Huor mange Kurfue fulde aff stycke toge i da op? De sagde / tolf.

20. Da ich aber die sieben brach vnter die vier tausent / Wie vil Korb vol Brocken hubt ihr da auff? Sie sprachen: Sieben.

De der ieg brod de siw blant de fire tusinde / Huor mange Kurfue fulde aff stycke toge i da op? De sagde / siw.

21. Vnd er sprach zu ihnen: Wie vernemet ihr denn nichts?

De hand sagde til dem / Huor ledis forstaaet der da ir scke.

22. Vnd er kam gen Bethsaida / vnd sie brachten zu ihm einen Blinden / vnd baten in / daß er ihn anrühret.

De hand kom til Bethsaida / oc de førde en blind til hannem / oc bade hannem at hand / vilde røre ved hannem.

23. Vnd er nam den Blinden bey der hand / vnd füret ihn hinauß für den Flecken / vnd spürkhet inn seine augen / vnd leget seine hand auff ihn / vnd fraget ihn: Ob er etwas sehe?

De hand tog den blinde ved haanden / oc ledde hannem hen vden faar Wyen / oc spørte i hans ønen / oc sagde sin hand paa hannem / oc spurde hannem at om hand saa noget?

17. To poznaw Jezusa / fess gim: Co myslite ze chleba nemacie? gessit neznaie ani rozumijte? gessit miate oslepene i idce wassce?

Ale to gdy poznal Jezus / rzekl im / Cozym Jezus gadacie je nie macie chleba? Jezusze nie baczycie ani rozumiecie? y jezusze macie serca zatwardzone?

18. Oci magisce niewidzite? a vsy magice nieslyszite? Coz giz nepomnyte.

Cozym macie niewidzicie / y vsy macie nieslyszicie / & ni pamyetacie?

19. Kdyz gsem pet chlebow lamal mezy pet tisicem / kolik gste kossow plnych drob: tak sebrali? Rzekli genu: dwanacie.

Gdy m ony placow chleba lamal placu tysicy ludjom / wiece leacie zebrali kossow okruskow? A oni mu powiedzieli / Dwanaście?

20. A kdyz tak lamal gsem sedm chlebow mezy tisici tisic / kolik gste kossow drob: tak wiali? P rzekli genu: sedm.

A gdy y ono siedmoworo nakstere ty siace / wieceacie kossow pelnych zebrali okruskow? A oni mu powiedzieli / Siedm.

21. P rzekl gim: Kterakz ich do gessit nerozumijte?

Kedy rzekl do nich / Jakoz nie rozumiacie?

22. A kdyz prissli do Bethsaidy / a privedli k nemu slepeho / prosice ho aby se ho dotekl.

Po tym przyssli do Bethsaidy / & przywiedli mu slepego / prosiac aby sie go dotknal.

23. Wypraw slepego za ruku / wywedl gen wen z Mestek: A plinuw na ocl geho / wlozil na nęgruce swę. Potajal ho widziliby co.

A tak wprawly slepego za rękę / odwiodl go precz za męsteczko / & plinawly na oczy tego / wlozyl na nęgruce / y pytal go cęstliby co widzial.

ה

24 וַיֹּאמֶר הוּא אֵלֶיךָ
בְּנִי—נִשְׂא אִתְּךָ אֶלְנִי
וּמִתְּלִבְיָן:

*Allora egli riguardando, disse, Io
veggo gli huomini, perocchi' io vedo certa
come arbori caminare.*

25 תָּזַב סָם אֵיזָה עֵר
עֵינֵיהִי וַתִּקַּן וְהוּא הָיָא כֵּל
מִדָּם נְהִירָאִיר:

*Poi gli pose de nuovo le mani sopra
gli occhi, e gli fece alzar la vista, e così fu
restaurato, e videra chiaramente tutti.*

26 וְסִדְרָה לְבֵיתָהּ וְאָמַר
אֶלָּא לְקָרִיתָא תַּעֲוִל וְלֹא
תֵּאמַר לְאַנָּשׁ בְּקָרִיתָהּ:

*E rimandollo à casa sua, dicendo,
Non entrar nel borgo, o non lo dica nel
borgo a persona.*

27 וַגִּבְקָ יִשְׁוֹעַ וַתִּלְמִידֵיהִי
לְקָרִיתָהּ דְּקֶסְרֵיָהּ
דְּבִלְסוֹס וּמִשְׁאֵר הַנָּהָר
לְתִלְמִידֵיהִי בְּאֶזְרָהּ
וְאָמַר לְהוֹנֵמֵת אֲמִידוֹן עָלֵי
אִנְשָׁא דְאַתִּי:

*E venne Iesus e i suoi discipoli ne bor-
ghi de Cesarea de Philippo: e prima che
mandas a i suoi discipoli, dicendo loro, Che
dicano gli huomini chi tu sia?*

28 הָיוּ דִין אָמְרוּ דִּיחוּן
בְּעֵסְרֵינָא וְאַחֲרֵינָא דְאַלִּיָּא
וְאַחֲרֵינָא חַד מִן בְּנֵי:

*Et essi risposero, Alcuni dicono, Gio-
uanni Baptistas, & altri Elia, & altri
Uno de Prophetas.*

29 אָמַר לְהוֹן יִשְׁוֹעַ אֵל
אֲנִתְּוֵן דִּין מַה אֲמַרְוּ אֵל
אֲנִתְּוֵן עָלֵי דְאַתִּי עֲנֵנָה
שְׂמַעְוֵן כְּאַפָּא וְאָמַר לֵה
אַתְּ הוּא מְשִׁיחָא (בְּרָה
דְאַלִּיָּא חֲנִיָּא)

*Allora egli dice loro, E voi chi dite
ch'io sono? E rispondendo Pedro, gli disse,
Tu sei Christo.*

30 וּפָאָא בְּהוֹן דְּלֹאֲנָשׁ
לֹא יִאֲמַרְוּ עָלֵיהִי:

*Et egli severamente comandò loro, che
non dicessero questo de lui a persona.*

ה

24 וַיֹּאמֶר הוּא אֵלֶיךָ
בְּנִי—נִשְׂא אִתְּךָ אֶלְנִי
וּמִתְּלִבְיָן
מִתְּלִבְיָן:

Y el mirando, dixo Veo los hombres: por-
que veo que andan, como arboles.

25 אֵל יָשׁוּב וַיִּשֶׁם אֶת יָדָיו
עָלַי—עֵינָיו וַיַּעַשׂ אוֹתוֹ לְחַבִּיט
וַיִּתְקַן וַיִּבֶט כָּלָם בְּאֵר הַטֵּב:

Y luego le puso otra vez las manos sobre sus
ojos, y hizole que mirasse: y fué sano, y vido de
lexos y claramente à todos.

26 וַיִּשְׁלַח אוֹתוֹ לְבֵיתוֹ לֵאמֹר
אֵל תָּבוֹא אֶל—תִּכְסֹּף וְאֵל
תֵּאמַר לְאַנָּשׁ בְּכִסֹּף:

Y embiolo à su casa, diciendo, No entres en
el aldea, ni lo digas à nadie en el aldea.

27 וַיֵּצֵא יִשְׁוֹעַ וַתִּלְמִידָיו אֶל—
חֲוֹת קֶסְרֵיָא בִּילְסוֹס וּבְדֶרֶךְ
שָׂאֵל לְתִלְמִידָיו לֵאמֹר אֵלֵהֶם
אֶתְּמִי אָמַר הָאֲנָשִׁים כִּי אֵלֵי
הוּא:

Y salió IESVS y sus Discipulos por las al-
deas de Cesarea de Philippo: Y en el camino pre-
guntó à sus Discipulos diziendoles, Quien dicen
os hombres que soy?

28 וַיַּעֲנוּ יוֹחָנָן הַטּוֹבָל וְאַחֲרָיו
אֵלֵהוּ וְאַחֲרָיו כִּי אֶחָד מִן—
הַנְּבִיאִים אָתָּה:

Y ellos respondieron, Ioan el Baptista: Y
otros, Elias: y otros, Alguno de los prophetas

29 וְהוּא אָמַר לָהֶם וְאַתֶּם אֵת
מִי אֲמַרְתֶּם כִּי אֵלֵי הוּא וַיַּעֲנוּ
כִּי פֶה וַיֹּאמֶר לוֹ אַתָּה הוּא הַמָּשִׁיחַ:

Entonces el les dize, Y vosotros quien dezis
que soy yo? Y respondienddo Pedro dizele, Tu es
el Christo?

30 וַיִּבְלָאֵם מִן יִאֲמַרְוּ לְאַנָּשׁ
עָלָיו:

Y amenazólos que no dixessen de el à ninguno.

ה.

24. Καὶ αὐταβλέψας ἐν ἡμεβλέ-
πων τοὺς ἀνθρώπους ὅτι ὡς δὲ ἄρ-
βοι περὶ τοῦτο.

Et l'homme ayant leué la veüe, dit,
Ie voydes hommes: car l'apperçoi
marcher des hommes qui sont comme
des arbres.

25. Εἶτα πάλιν ἐπέθηκε τὰς χε-
ρὰς ἐπὶ τὰς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, καὶ
ἰποίησεν αὐτὸν ἀναβλεψαί, καὶ τότε
κατασκήνυεν ἀνιβλεψὲς τὴν λαγῶν
ἀπαντοῦ.

Puis apres il mit derechef les mains
sur les yeux d'icelui, & lui fit leuer la
veüe, & il fut restabli, & les voyoit
tous de loin clairement.

26. Καὶ ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς τὴν
οἰκὴν αὐτοῦ, καὶ εἶπεν, μὴ εἰς τὴν κώ-
μην υστελθῇς, μὴ δὲ εἰπῇς τοῖς ἐν τῇ
κώμῃ.

Puis il le renuoya en la maison, di-
sant, N'entre point en la bourgade, &
ne le dis à personne de la bourgade.

27. Καὶ ἐξῆλθον ὁ ἰησοῦς καὶ οἱ μα-
θηταὶ αὐτοῦ εἰς τὰς κώμας καὶ ἐν ὁδῷ
ἐπηρώτων τοὺς μαθητάς αὐτοῦ, καὶ εἶπον
αὐτοῖς, τί λέγουσιν οἱ ἀνθρώποι
περὶ σοῦ.

Et Iesus & ses disciples estans par-
us de là, vindrent aux bourgades de
Cesaree dite de Philippe: & sur le che-
min il interroqua ses disciples, leur di-
sant, Qui disent les hommes que ie
suis?

28. Οἱ δὲ ἀπεκρίθησαν, ἰωάννης
τὸ βαπτιστῆς, καὶ ἄλλοι ἐλίου, ἄλλοι
δὲ ἑνὸς τῶν προφητῶν.

Ils respondirent, Les uns, Iehan
Baptiste: & les autres, Elie: & les au-
tres, un des Prophetes.

29. Καὶ αὐτὸς λέγει αὐτοῖς, ὅ-
μως δεῖτε τί λέγουσιν εἶναι ὑπο-
κριτῆς ὁ πῖτερ, λέγει αὐτοῦ,
ὅτι εἰ ὁ χριστός.

Adonc il leur dit, Et vous, qui di-
tes-vous que ie suis? Pierre respondant
lui dit, Tu es le Christ.

30. Καὶ ἐπιτίμησεν αὐτοῖς ἵνα
μὴ εἰπὸν λέγωσιν περὶ αὐτοῦ.

Et il leur defendit avec menaces,
qu'ils ne dissent cella de lui à personne.

31 וְשָׂרִי הָיָא לְמַלְכוּתָא
דְּעֵתִיד הַדְּבָרָא דְּאַנְשֵׁי
דְּיִחְשׁ סִגְיָא וְדִיִּסְתָּלָא מִן
קְשִׁישָׁא וּמִן רַבִּי פִּהְגָּא וּמִן
סִפְרָא וְיִתְקַטֵּל וְלִיּוּמָא
וְיִתְלָתָא יְקוּם:

*Per començà loro ad insegnare che
bisognava che el Figliuol del' homo pa-
tisse molto cose, e che fusse ripromesso da
Vecchi, e da i principali Sacerdotti, e da
gli Scribi, e che fusse occiso: e risuscitasse
doppo tre giorni.*

32 וְעַיִן בְּגֵלָא מִלְּהַגֵּי
מִמֶּלֶךְ הָיָא וְדְבָרָא בְּאַפָּא
וְשָׂרִי לְמִכְנָא בָּהּ:

*E diceva queste parole liberamente.
Onde Pietro lo tiro a se, e començò a re-
primarlo.*

33 הָיָא דִּין אֲתַבְּרִי וְתָר בִּי
בְּתַלְמִידוּהִי וּפְאָרָא בִּי
בְּשִׁמְעוֹן וְאָמַר וְלֵךְ
לְבִסְתָרִי כִּסְנָא הָלָא וְהָא
אַתְּ דְּאַלְהָנָא אֲלֵנָּה
דְּבָרֵינוּ:

*Alexis rivalentosi, e riguardando
sui discipoli, riprese Pietro apertamente,
dicendo, l'attendi in dietro jama, per-
ciocchè tu non c'attendi se colochi son de
Dio, ma quelle de vii humani.*

34 וְקָדָא יִשְׂרָאֵל לְכַבְּשָׁא
עִם תַּלְמִידוּהִי וְאָמַר לְהוֹן
מִן דְּבָנָא דִּיִּתְנָה בְּתֵרִי
יְכַסִּיד בְּנִפְשָׁא וְשָׂקוּר
וְקִיפָה וְהָאֵתָא בְּתֵרִי:

*Poi chiamati a se la turba insieme
con suoi discipoli, disse loro, Chiamate
qual venia dietro a me, vanieschi jessesso, e
togli la croce sua, e seguitami.*

35 כָּל מִן גֵּיר דְּבָנָא
דְּחָא נִפְשָׁא יוֹדִיעָה וְכָל
דְּיוֹבֵד נִפְשָׁא מְטוֹקְתִּי וְ
וּמְטוֹל כְּבִדְתִּי יִתִּיעָה:

*Perche chi vorrà salvare l'anima
sua, la perderà: chi perderà l'anima sua
per amor mio e de l' Evangelio, costui la
salvarà.*

36 מִנָּה גֵיר מִתְעַדֵּד בִּי
נִשָּׂא אֵן עֲלִמָּא פְּלִהָא יִתְרָא
וְנִפְשָׁהּ יִתְחַסֵּד:

*E che giuocare d'l' homo se ben ga-
dagnasse tutto el mondo, e faccia perdere
del' anima sua?*

31 וַיְהִי לְלִמְדָם כִּי יֵצֵא
בֶן־הָאָדָם לְסִבּוֹל רַבּוֹת
וּלְהַמָּאס מִן הַזְקֵנִים וְהַכֹּהֲנִים
וְשׂוֹטְרִים וּלְהַהָרֵג וְאַחֵר שְׁלֹשָׁת
לַיִּים לָקוּם:

*Y començó à ensennarles, Que conuenia,
que el Hijo del hombre padeciese mucho, y ser
reprochado de los Ancianos, y de los principes, y
de los Sacerdotes, y de los Escribas: y ser muerto,
y resuscitar despues, de tres dias.*

32 וְהוֹמִיעַ לְדָבָר אֵת הַדָּבָר
וַיִּקְחֵהוּ כִּיפָּה וַיְהִל לְעֶר בּוֹ:

*Y claramente dezia esta palabra. Entonces
Pedro lo tomó y començóle à rennir.*

33 וַיֵּבֶן אֶת־תַּלְמִידוֹ וַיַּעֲר
לְכִיפָּה לֵאמֹר לֵךְ אַחֲרִי
הַשָּׁטָן כִּי לֹא תִתְכַּוֵּן אֶת־אִשְׁר
לְאֱלֹהִים כִּי אִם אֶת־אִשְׁר
לְאַנְשִׁים:

*Y el, boluiendose y mirando à sus discipu-
los, rinnió a Pedro dizendo, Apartate de mi. Sa-
tanás: porque no sabes las cosas que son de Dios:
si no las que son de los hombres.*

34 וַיּוֹעַק אֶת־הַקֹּהֵל עִם
תַּלְמִידוֹ וַיֹּאמֶר לָהֶם כֹּל אִשְׁר
יֵאָבֵה לְהֵלֵךְ אַחֲרִי יִכְחַשׁ
בְּנִפְשׁוֹ וַיִּשָּׂא אֶת־צְלִיבוֹ וַיָּבֹא
אַחֲרִי:

*Y llamando à la compaña con sus Discipu-
los, dixoles Qualquiera que quisiere venir tras
mi, nieguese à si mismo, y tome la cruz, y sigame.*

35 כִּי אִשְׁר יֵאָבֵה לְהוֹשִׁיעַ
אֶת־נַפְשׁוֹ יֵאָבֵדָה וְאִשְׁר יֵאָבֵד
אֶת־נַפְשׁוֹ לְמַעַן תִּלְמַעַן
הַבְּשׂוּרָה הוּא יוֹשִׁיעַ אֶתְּחָה:

*Porque el que quisiere salvar su vida, perder
la ha: y es que perdiere su vida por causa de mi y
del Evangelio, este là salvarà.*

36 כִּי מִה יִסְכֵּן אִוֹ מִה יִזְעִיל
הָאָדָם אִם יִבְצַע אֶת־כָּל־
הָעוֹלָם וַיַּעֲשׂ בְּנִפְשׁוֹ:

*Porque que aprouecharà al hombre si gran-
geare todo el mundo, y pierda su alma?*

31. Καὶ ἤρξατο διδάσκει αὐτοὺς
ἐπὶ δὲ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ
παθόν, καὶ δοκίμασθαι καὶ θά-
ναι περὶ συντήρει καὶ δόξαν καὶ
γραμμάτων, καὶ δοκίμασθαι θάνατον
καὶ τρεῖς ἡμέρας ἀναστῆναι.

*Et commençà à les enseigner, qui'il
falloit que le Fils de l' homme souffrît
beaucoup, & qu'il fust reueu des An-
ciens, & des principaux Sacrificateurs,
& des Scribes: & qu'il fust mis à mort,
& qu'il resuscitast trois jours apres.*

32. Καὶ πηρώσας τὸν λόγον ἐλά-
λῃ, καὶ ὡς ἀκούοντες αὐτοῦ ὁ
πίτρες, ἤρξατο σιτημαὶ αὐτῷ.

*Et tenoit ce propos tout auuerté-
ment. Lors Pierre le print, & se mit à
le tanter.*

33. Ὁ δὲ σιτησάμενος, καὶ ἰδὼν τὰς
μαθητὰς αὐτοῦ, ἐπιτίμηται τῷ πέ-
τρῳ, λέγων, ὕπαγε ὀπίσω με σου
σατάν· ὅτι ὁ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ, ἀλ-
λὰ τὰ τοῦ καὶ σατανᾶ.

*Mais lui se retournant, & regar-
dant les disciples, tança Pierre, di-
ant, Va derrière de moi. Satan· car tu ne
comprends point les choses qui sont de
Dieu, mais celles qui sont des hom-
mes.*

34. Καὶ προσκαλόμενος αὐτοὺς πρὸς
ὅχλον αὐτοῦ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ὁ πῦρ
αὐτοῦ, εἶπες θελή ὀπίσω με ἀπο-
λυσθῆναι ἀπὸ τοῦ σώματος καὶ τοῦ
ἀφ' αὐτοῦ τὸ σώματι αὐτοῦ, καὶ ἀπο-
λυσθῆναι μοι.

*Puis ayant appelées troupes à soi
avec ses disciples il leur dit, Quicon-
que veut venir apres moi, qu'il se renon-
ce à soi-même, & charge sur soi la
croix, & me suive.*

35. Ὁς γὰρ αὐτὸ θέλει τὴν ψυχὴν
αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσκει αὐτήν· ὁ δὲ
ὁ ἀπολέσκει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὅτι
ἐνεκεν ἐμοῦ καὶ τοῦ εὐαγγελίου, εἴπας αὐ-
τῷ αὐτῷ.

*Car quiconque voudra sauver son
ame, la perdra. mais quiconque perdra
son ame pour l'amour de moi & de l'
Evangile, celui-là la sauvera.*

36. τί γὰρ ὠφελησὶ ἀνθρώπῳ,
εἰὰν κερδήσῃ τὸν κόσμον ὅλον, καὶ
ζημιωθῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ.

*Car que profitera-il à l'homme s'il
a gagné tout le monde, & qu'il face
perte de son ame?*

CAP. VIII.

31. Et coepit docere eos, quoniam oportet filium hominis pati multa, & reprobari à lenioribus & à summis sacerdotibus & Scribis, & occidi: & post tres dies resurgere.

Then he began to teach them that the Sonne of man must suffer many things: & should be reproved of the Elders: and of the Priests: and of the Scribes: & be slain: and within three dayes rise againe.

32. Et palam verbum loquebatur. Et apprehendens eum Petrus, coepit increpare eum.

And he saide that thing plainly. Then Peter tooke him aside: and began to rebuke him.

33. Qui cōversus, & videns discipulos suos, comminatus est Petro, dicens, Vade retro me satana, quoniam non sapis quæ Dei sunt, sed quæ sunt hominum.

Then he turned backe: and looked on his disciples: and rebuked Peter, saying: Get thee behinde me: Satan: for thou understandest not the things that are of God: but the things that are of men.

34. Et convocata turba cum discipulis suis, dixit eis, Si quis vult me sequi, deneget semetipsum: & tollat crucem suam, & sequatur me.

And hee called the people unto him with his disciples: and saide unto the: Whosoever will followe mee: let him forsake himselfe: and take up his crosse: and followe me.

35. Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eam: qui autem perdidit animam suam propter me & Evangelium, salvam faciet eam.

For whosoever will save his life: shall lose it: but whosoever shall lose his life for my sake and the Gospells: he shall save it.

36. Quid enim proderit homini, si lucretur mundum totum: & detrimentum animæ suæ faciat?

For what shall it profite a man: though he should winne the whole world: if hee lose his soule?

Das VIII. Capitel.

31. Und hub an sie zu lehren: Des Menschen Son muß vil leiden / vnd verworffen werden von den Eltesten vnd Hohenpriestern vnd Schrifftgelehrten / vnd getödtet werden / vnd über drey tage auferstehen.

De hand beynnte an lere dem / Menschen Son skal meget lide / oc forstjudis aff de Eldre oc ypperste Prestre oc Schriffteloge / oc ihuellsaff / De opstaa den tredje dag.

32. Vnd er redet das wort frey offenbar. Vnd Petrus nam ihu zu sich / sieng an ihm zu wehren.

De hand taledet der ord frey obenbarliae. De Peter tog hannem til sig / beghnede at raade hannem fra.

33. Er aber wandt sich vmb / vnd sahe seine Jünger an / vnd bedrohet Petrum / vnd sprach: Gehe hinder mich du Sathan / denn du meinst nicht das Göttlich / sondern das Menschlich ist.

De hand vende sig om / oc saa paa sine Disciple: oc truede Peter: oc saade: Gack bag mig: Du Satan: Thi du mene icke det som er Gudeligt: men Menneskeligt.

34. Vnd er rieß zu sich dem Volk / sampt seinen Jüngern / vnd sprach zu ihnen: Wer mir will nachfolgen / der verleugne sich selbst / vnd neme sein Creutz auff sich vnd folge mir nach.

De hand kaldede Folket til sig med sine Disciple: oc saade til dem: Hvo som min vil efterfølge: hand neere sig self: oc tage sit Kærts paa sig: oc følge mig efter.

35. Denn wer sein Leben will behalten der wird es verlieren / Vnd wer sein Leben verleuret / vmb meinen vnd des Euangelij willen / der wird es behalten.

Thi hvo som vil beholde sit Liff: hand skal miste det: De hvo som mister sit Liff: for min oc Evangelij skyld: hand skal beholde det.

36. Was hülfte den Menschen / wenn er die ganze Welt gewünne / vnd neme an seiner Seelen schaden?

Hvad hjælper det Mennesken: der som hand vunder den ganste Verden: oc toge skade paa sin Siel?

Kapitola VIII.

31. V počal včítige / že Syn člověka musí mnoho trpět / a potupen býti od Starších / a od naprotivších kněží a Běhlím / a zabít býti / a po třech dnech živ býti.

32. V počalienáuežac / že potřebová bylo Synovi ztiowiecznina wiele cierpieć / i wżgardzonym opocod starych / y od Asprazar fa planstich / y Doktorow / i iymial byc zamordowan / potom iz powstanie z mrtwych wstac.

32. A zgewně gest Słowo mluvil. A chytiv gey Petr / počal ho trefati.

33. A mowil bespiecznie ty słow. Tedy Piotr odwoďdy się z nim / počal go z tego futać.

33. Kteržto obrátiv se / a wida Bědlných swě / přimluvil Petrowi / řka: Bdiž za mnau Satane / neb neřimavšihy se gešť Božihy / ale co lidstěho.

34. Ale on obroćivšy se / y wercenwšy nā swe zwolenniki / sřwě kal Piotrā mowiac / Odepjō des mnie štrānie! Abowiem ni cōz mneš to co jest Božego / Ale co ujt ludstěgo.

34. A swolatw zāstup s Bědlných swōmi / řekl gāt: Checl kōo za mnau přigijet / opři se šām sobě: a wezmī třež swōg / a nāsledug mne.

35. A wezwawšy zebrācia ludu y z zwolenniki swam / rzekl im: Ahožkolwiel chce zāmnawdž mne: ch šānego siebie zāpryž a wezmīe křyz swōj / y niech poydžiezā mna.

35. Nebo budeli kōo chēijet žiwot swōg zachowati / žtratiť gey: pakli kōo žtratiť žiwot swōg pro mne a pro Ewangelium / zachowāt gey.

36. Abowiem křo kolwiel chēial zachowāt duše swa / strācia: Leč křo kolwiel vtrāciť duše swa dla mně y dla Ewāgelicy / ten to zachowā.

36. Nebo co prospěšněho bude člověku / by wesskeren swěť zstā / a swěť dušy šteor du vřinil?

37. Bo což pomože člověku: jestli by pozyskal wšyřet swět: a jeby vtrācil duše swa?

ח
37. או מנא יתל בר
נשנא תחלוכא דנבששה:

*Opera, che darà l'huomo mercom-
penso de l'anima sua?*

38. כל ציר דיבחרת בי
ובמלי בשדבתא דנבש
חשינתא וגזרתא נאך ברה
דאנשנא יבחת בה מ
דאיתא פשוכתא דאכונה
עם מלאכונה קדישא:

*Certamente che si vergognarà de me,
e de le mie parole in questa generatione,
adultera e peccatrice, si Figliuol de l'huo-
mo ancora si vergognarà de lui, quando
verrà in la gloria del Padre suo co sanctis
Angelis.*

ט
נאמר בנא להון אמון
אמר ננא לבין דאית
אנשא דקיימין תמן דלא
נעצמון מותא עד מ
דיהון מלכותא דאלהא
נאמת בנחל:

*Appresso dicenu loro, lo se dico in ve-
ritate, che jona alcuni de quella che si traua-
no qui presente, equali non gustaranno la
morte, cupu a morte ch'essi habbuan vedu-
to el regno de Dio esser venuto con poten-
tia.*

2. ובתר שתא יומין דבר
ישוע לבנא וליעקוב
וליוחנן ואסק אגון
לטרנא רמא בלחודיהון
נאשתחלף לעיניהון:

*Ed appo sei giorni Iesus piglia con se-
so Petro, Iacopo, e Giuannem, e conducello
da parte sola sopra un alto monte: & cum
en lor presentia fu transformato.*

3. ומחר הונא לבושה
ומחר שב איר תלג
איכנא דבגדישא למחר
בארעא לא משפחין:

*E i vestimenti suos dinouera resplen-
denti, e bianchissimi, come niue, e tali
che non potrebbe alcun purgatore sopra
la terra farli si bianchi.*

4. ואתחזיו להון מושא
ואלנא פד ממללן עם
ישוע:

*Poi apparue loro Elia con Moyses, &
flammas a parlar con Iesus.*

ח
37. או מה תתן אנדם בפדיון
נפשו:

O que recompensa dara el hombre de su alma?

38. כי כל אשר יבישני ואחר
דברי בחר זה הנאופים
יחטאים וגם בן האדם יבישנו
אם יבוא בכבוד אביו עם
מלאכים הקדושים:

*Porque el que se auergonçare de mi y de mis
palabra, en esta generacion adulterina y peccado-
ra, el Hijo del hombre se auergonçera de el, quan-
do vendrá en la gloria de su Padre con los san-
ctos Angeles.*

ט
ו יאמר להם אמון אני אומר
לכם כי היום אנשים פה
קמים אשר הם לא יטעמו את
המית עד אשר יראו זאת
מלכות אלהים באה בגבורה:

*Dixoles tambien, Decierto os digo, que ay
algunos de los que estan aqui, que no gustarán la
muerte, hasta que ayan visto el Reyno de Dios
que viene con potencia.*

2. ואחרי ששת ימים לקח ישוע
את ביהוואת יעקב ואת יוחנן
ויעל אותם אל הר גבוה לבדם
ויחלף לפניהם:

*Y seys dias despues tomo IESVS a Pedro, y a
Iacobo, y a Ioan, y iacolos a parte solos a vn mon-
te alto, y fue trasfigurado delante de ellos.*

3. ובגדיו נהו גלושים לבנים
מחד כמו שלג כמותם הכבס
על הארץ לא יוכל לחלבין:

*Y sus vestidos fueron bueltos resplandeci-
entes, mui blancos, como niue quales lauador
no los puede blanquear en la tierra.*

4. ויראה להם אליהו עם משה
ידברו עם ישוע:

*Y aparecióles Elias con Moyses, que hab-
lauan con IESVS.*

ח
37. Η τί δώσει ἄνθρωπος ἀντίλ-
λαγμα τῇ ψυχῇ αὐτοῦ.

*Ou, que donuera l'homme pour re-
compense de son ame?*

38. Ὅς γάρ ἂν ἐπαρχυθῇ με-
τὰ τὰς ἐμὰς λόγους ἐν τῇ γενεᾷ ταύ-
τῃ τῇ μοιχαλίδι καὶ ἀμαρτανῶν,
καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαρχυ-
θῇ μετὰ αὐτοῖς, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δο-
ξῇ καὶ πτερὰ αὐτοῦ, καὶ τῶν ἀγγέλων
καὶ ἁγίων.

*Car quiconque aura en honre de
moi & de mes paroles parmi cette nation
adulterelle & pecherelle, le Fils de l'ho-
me aura aussi honre de lui, quand il sera
venu en la gloire de son Pere avec les
saints Anges.*

ΚΕΘΑΑ Θ.
Καὶ ἐλεγε αὐτοῖς, ἀμὲν λί-
γα ὑμῖν, ὅτι αἱ σὶς παντὶς τῆς
ᾧδε ἐκείτου, εἴποις εὐ μὴ γέ-
νοιτο θανάτου, ἵνα αὐτὸς εἰς τὴν
βασιλείαν τοῦ θου ἐλθῇ καὶ οὐ
δυνατός.

*Il leur disoit aussi. En verité ie vous
di, qu'il y a quelques vns d'estre ceux
qui sont ici present, qui ne pou teront
point la mort, iusques à ce qu'ils ayent
veu le regne de Dieu estre venu avec
puissance.*

2. Καὶ μετ' ἡμέρας ἑξ, ὡς ἔ-
λαμβανεν ὁ παῖς τοῦ πετροῦ, καὶ τοῦ
ιακώβου καὶ τὸν ἰωάννην, καὶ ἀνα-
φίρει αὐτοὺς εἰς ὄρει ὑψηλῶν καὶ
ἰδίαν μέσην καὶ μετεμφράθη ἡ
συνὸν αὐτῶν.

*Et le sixieme iour apres, le sus prinz
avec soi Pierre, & Iacques, & Iehan, &
les mena seuls a part sur une haute mo-
tagne: & fut transfiguré devant eux.*

3. Καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο ὡς
λευκὰ, λευκὰ ὡς χιὼν, ὅσα
γὰρ οὐ δύναται ἡ γῆ οὐ δύναται
λευκαῖαι.

*Et ses vestemens deuiendrent relui-
sants, & fort blancs, comme neige, tels
qu'il n'y a foult sur la terre qui les feust
ainsi blanchir.*

4. Καὶ ὡφθη αὐτοῖς ἡλίας μετ'
μοϋσῆ, καὶ ἔσαν συλλαλόντες τῷ
ἰησοῦ.

*Puis fut veu Elie avec Moyses: & ils
parloyent avec Iesus.*

CAP. VIII.

17. Aut, quid dabit homo
commutationis pro ani-
ma sua?

Or what shall a man give for re-
compence of his soul?

38. Qui enim me confusus fuerit, & verba mea in generatione ista adultera & peccatrice: & filius hominis confundetur eum, cū venerit in gloria patris sui cum angelis sanctis.

For whosoever shall be ashamed of me, and of my wordes among this adulterous and sinful generation; of him shall the Sonne of man be ashamed also when he cometh in the glorie of his Father with the holy Angels.

CAP. IX.

ET dicebat illis, Amen
Edico vobis, quia sunt
quidam de his stantibus qui
non gustabunt mortem, do-
nec videant regnum Dei ve-
niens in virtute.

And he said vnto them, Verily I
say vnto you, that there be some of them
that stand here, which shall not taste of
death, till they haue seene the kingdom
of God come with power.

2. Et post dies sex assumit
Iesus Petrum & Iacobum &
Iohannem: & ducit illos in
montem excelsum seorsum
solos, & transfiguratus est
coram ipsis.

And six dayes after, Iesus tooke Peter, and James, and Iohn, & brought them vp into an high mountaine out of the way alone; and he was transfigured before them.

3. Et vestimenta eius facta sunt splendentia & candida nimis velut nix, qualia fullo nō potest super terram candida facere

And his raiment did shine: and
was whiter as snow: white as
no fuller can make upon the earth.

4. Et apparuit illis Elias cum Moyse : & erant loquentes cum Iesu.

And there appeared unto them Elias with Moses: and they were talking with Jesus.

Das VIII. Capitel.

37. Oder was kan der Mensch geben/damit er seine Seele löse?

Eller hvad fand Menneſten giſſue / der fand
løſe ſin Siel mer?

38. Wer sich aber mein vnd meiner wort schemet/ vnter diesem Ehebrecherischen vnd sündigem geschlecht/ des wirdt sich auch des menschen Sohn schemen/ wenn er kommen wirdt in der Herrligkeit seines Vaters/ mit den heiligen Engeln.

De hooft blues ved mig oc mine Ord / blane
denne heracige oc sundige Sleet / Ved den skal oc
Wenustens Son blues / naar hand kommer i sin
Faders Herlighed / med de hellige Engle.

Das IX. Capitel.

Und er sprach zu jnen: Warlich ich sage euch/ es sehen etliche hie/ die werden den Todt nicht schmecken/ biß daß sie sehen das Reich Gottes mit krafft kommen.

DE hand sagde til dem / Sandelige ieg siger eder /
Her staa nogle / som icke skulde smage døden / før
end de see Guds Rige komme med Kraft.

2. Vnd nach sechs tagen/ nam Jesus zu sich Petrum / Jacobum vnd Johannem / vnd füret sie auff einen hohen Berg besouderß alleine / vnd verkläret sich für ihnen.

De sex dage der effier / cog Ihesus Peder / Jacob
oe Johanneum til sig / oc færdte dem besynderlige alene
op paa it høit Bierg. oc forklærede sig saar dem.

3. Und seine Kleider wurden helle
und sehr weiß / wie der Schnee / daß sie
kein Gerber auff Erden kan so weiß
machen.

De hans Kleder bleffue flare oc meger huide/lige
som Sne / at ingen Jarffuere paa iorden land gøre
dem saa huide.

4. Vnd es erschein ihnen Elias mit
Simeon/ vnd hatten eine rede mit Jesu.

De Elias met Mose openbarendis hem / oc haffde
en tale met Ihesu.

Karitola VIII.

37. Auch fterau dā zlewēt
smēnu ja duffy fraw ē

Albo co za nagroda za cłowiek
za swa dusze

38. Niebo kdo mne wyzná a
słowa má w posolenij comto
mzolożném a hrzyszném : y
Syn słowěka wyzná goy / tdyż
prigde w sławę Otca swęto u
Angely swaymu.

Abowiem Etoć sie wstydać be-
djie maie y słow maich między
narodem tym cudzoziomym y arze-
nym / za tego sie też y Sprawio-
słom wstydać be djie, gdy prz. y-
djie z chwala Wpca swolego z A-
nioly świętymi.

Kapitola IX.

M Pravit gim / žagistě pras
wim wam: že glau nětce
tj tuto žlogijecch / křtjž ne
ofusj smrti / až vžtj křalo
nřtj Bofj / přichážejecch
w moc.

Przymierzeli do nich; Sławsze
 że powiebam wam; iż niektórzy
 są z tych co tu stoja; ktorzy nie
 gdy nie wstąpią śmierci; / aż gdy wy-
 stąpi. Królestwo Boże przychodzi
 czeżcie.

2. Apo šesti dnech / poznal
Gejšise Petra / Jakuba a Jas-
na v wědł ge na Hřru wyso-
kau sautromij samě / a pro-
měnil se před nimi.

A tego dnia porzym wiał
 Jezus Piotra y Jákuba/ y Jana/
 á to wiedlie ná gore wysoke/ samy
 osobno/ y przemienil sic przed ni-

3. Vtliněno geſt Kauchoger
ho ſtwauch a bytľe nafo ſitjib/
naľtľehoľ bytľeho Walchář ne
můľe vćinitľ.

Z siaty tego stały się łomice
 białe; białe i tak śnieg; i tak nie
 może blecharz na śniegu wydus-
 lic.

4. Mosázat según Eliás e
 Moyssem / ani mluwif e
 Geyssem.

Wyszedł Eliáš z Moizsem,
którzy rozmawiali z Jezusem.

ט

וַאֲמַר לֵה בְּאַפָּא רַבִּי
שְׂפִיד הוּא לֹא דְהִרְכָּא נִהְיָא
וְנַעֲבַד תַּלְתָּ מִטְלָיו לָךְ
הִדָּא וְלַמִּישָׁא חֲדָא וְ
וְלֵאלִיָּא חֲדָא :

E Pietro innendosi a parlare, disse a IESU. Maestro, egli è bene che noi siamo qui, facciammo dunque tre tende. Una a te, & una a Moysè, & una ad Elias.

וְלֵא לֵא דִּיּוּ יָדַע הִיא מִנָּה
אֲמַר אִיתִיהוֹן הוּא גִיד
בְּדִחְלִתָּהּ :

Et non sapendo quella ch'ei si dicesse, et contentosi che essi erano spavenati.

וְהָיָה עֲנָנָא וּמִטְלָלָא
הָיָה עֲלֵיהוֹן וְהִלָּא הָיָה
מִן עֲנָנָא דְאֲמַר הָנוּ בְּרִי
חֲבִיבָא לֵה שְׂמִיעִי :

Poi venne una nuvola che gli adombrò, e da la nuvola venne una voce, che disse, Questo è il mio Figliuolo diletto, udite lui.

וּמִן שְׁלִיָּא בְּדִחְרִי
תִּלְמִידָא לֵאנָשׁ לֵא תִּוּ
אֵלָא אֵן לִישׁוּעַ בְּלַחֲדוּדֵיהִי
עֲמַהוֹן :

Subito poi riguardando essi à terra, non videro più alcuno, se non IESU solo con effloro.

וּבְדִחְרִי מִן טוֹרָא
מִפְקֵד הִיא לֵהוֹן וְלֵאנָשׁ
לֵא יֵאמְרוּן מַדָּם דְּתִי
אֵלָא אֵן מָה דְקָם בְּרִי
דֵאנָשָׁא מִן מִיתָא :

Her mentre che essi scendevano del monte, egli contando loro, che non raccontassero a persona le cose che hanno visto & udito, se non quando il Figliuolo del homo fusse risuscitato da morte.

וְאַחֲרֵיהִי לְמַלְתָּהּ
בְּנִפְשָׁהוֹן וּבְעֵין הָדִי דְמִנָּה
הִי הִדָּא מַלְתָּא דְכָא דְקָם
מִן בֵּית מִיתָא :

Et essi tennero questa parola in se stessi, ricercando tra loro che cosa volesse dire, risuscitare da morte.

וּמִשְׁאֲלִין הִיוּ לֵה ו
וְאֲמַרְיוֹן מִנָּה חֲכִיל אֲמַרְיוֹן
סִפְרָא דֵאֲלִיָּא וְלֵא
דִּיאֲתָא לוֹקְדָם :

Ed amandavanti, discende. Perché diciano gli Scribi, che bisogna che, prima venga Elias.

ט

וַיַּעַן כִּיפָּה וַיֹּאמֶר לִישׁוּעַ
רַבִּי טוֹב יֵשׁ לְחַוֵּת אֲוִתָּעִי בֵּה
וְנַעֲשֶׂה אֲהֲלִים שְׁלוֹשָׁה לְכָה אֶחָד
וְלַמִּישָׁה אֶחָד וְלֵאלִיָּהּ אֶחָד :

Entonces respondiendo Pedro, dixe a IESVS. Maestro, bien sera que nos quedemos aqui, y hagamos tres cabannas: para ti vna, y para Moysen otra, y para Elias otra.

כִּי לֵא יָדַע מָה מְדַבֵּר כִּי
הוּא בִּדְחָה :

Porque no sabia loque hablaua, que estaua fuera de si.

וְהוּא עֵנָּה סוֹכֵךְ אֲוִתָּם דְּבִנָּה
קוֹל מְעֵנָּה לֵאמַר וְהָ יֵשׁ בְּנִי
יְדִידִי אֲוִתִּי שְׂמִיעִי :

Y vino una nuve que los assonbro, y vna voz de la nuve que decia, Este es mi hijo amado AEL OYD.

וּבְפִתְאֵם הִבִּיטוּ סְבִיב וְאִישׁ
לֵא רֵאָה עוֹד כִּי אֵם אֶת
יִשׁוּעַ לְבָדוּ אֲוִתָּם :

Y luego, como miraron, no vieron mas a nadie configo, si no a solo IESVS.

וּבְכַאֲשֶׁר יָרְדוּ הַמָּה מִן הָהָר
וַיַּעַן אֲוִתָּם בֵּן יִסְפְּרוּ אֲשֶׁר
רֵאָה כִּי אֵם אֶחָד אֲשֶׁר בֵּן
הָאָדָם יָקוּם מִמֵּתִים :

Y decendiendo ellos del monte, mandoles que a nadie dixessen loque auian visto, si non quando el Hijo del hombre oviesse resuscitado de los muertos.

וְאַתָּה הַדְּבַר שְׂמַרְוּ בְּנִפְשָׁם
שְׂאֲלִים מָה וְאַתָּה לְקוּם מִמֵּתִים :

Y ellos retumieron el caso en si altercando que seria aquello, Resuscitar de los muertos.

וַיִּשְׁאֲלוּ לֹא לֵאמַר כִּי אֲמַרְוּ
הַסּוֹפְרִים כִּי אֵלִיָּהּ צָרִיךְ
לְבוֹא בְּרֵאשׁוֹנָה :

Y preguntaronle diziendo, Que es loque los Escribas dizen, que es menester que Elias venga antes.

θ.

5. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ πῆτρος λέγει
τῷ ἰησοῦ, μακάριόν ἐστιν ἡμᾶς αἰ-
θεῖν αἶσαι καὶ ποιῆσαι μὲν σκηνὰς
τρῶς. σὲ γάρ, καὶ μοῦσῃ μίαν, καὶ
ἐλίας μίαν.

Adonc Pierre prenant la parole dit a Iesus, Maistre, il est bon que nous soyons ici: faisons-y donc trois tabernacles, vn pour toi vn pour Moysè, & vn pour Elie.

6. Οὐ γὰρ ᾔδει τί λαλῶντος ἦσαν
γὰρ ἑκφοβῶνται.

Or ne sauoit il qu'il disoit: car ils estoient esrouuantez.

7. Καὶ ἐγένετο νεφέλη σπομαίνουσα
αὐτοῖς καὶ ἦλθεν φωνὴ ὡς τῆς
νεφέλης, λέγουσα, υἱὸς ἐστὶν ὁ υἱός
μου ὁ ἀγαπητός, αὐτὸν ἀκούετε.

Et vne nuve vint qui les enombra: puis de la nuve vint vne voix qui disoit, Cestui-ci est mon Fils bien-aimé: escoutez-le.

8. Καὶ ἐκείνη περικλυψάμενοι,
οὐκ ᾔδειαν εἶδον. ἀλλὰ ὅτι ἰη-
σοῦ μόνον μεθ' αὐτῶν.

Et soudain ayans regardé à terre, ils ne virent plus personne, sinon Iesus seul avec eux.

9. Καταβαιόντων δὲ αὐτῶν ἀπὸ
τοῦ ὄρους, διατίλατο αὐτοῖς ἡ μαθη-
τεῖς διαγρησκόντων αὐτοῖς, εἰ μὴ ὅτι αὐ-
τὸς υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀνα-
στήσεται.

Et comme ils descendoient de la montagne, il leur comanda expressement qu'ils ne racontassent a personne ce qu'ils auoyent veu, sinon apres que le Fils de l'homme seroit resuscitez des

10. Καὶ τὸν λόγον ἐκρηγίσαντες,
πρὸς ἑαυτοὺς συζητοῦντες, τί ἐστὶν τὸ
ὅτι ταχέως ἀναστήσεται.

Donc'ils s'interrogèrent ceste parole-là en eux-mêmes, s'entre demandans que c'estoit à dire cela, Resusciter des morts.

11. Καὶ ἐπερωτῶντες αὐτὸν, λέγου-
ντες, ὅτι λέγουσιν οἱ γραμματεῖς, ὅτι
ἐλίας δεῖ ἔλθειν πρῶτον.

Puis apres ils l'interroguèrent, disant, Pourquoi disent les Scribes qu'il faut qu'Elie vienne premierement.

CAP. IX.

5. Et respondens Petrus, ait Iesu, Rabbi, bonum est nos hic esse: & faciamus tria tabernacula, tibi unum, & Moyli unum, & Eliaz unum.

Then Peter answered, and said to Iesus, Master, it is good for vs to be here: let vs make also three tabernacles, one for thee, and one for Moyses, and one for Elias.

6. Non enim sciebat quid diceret: erant enim timore exterriti.

Yet he knew not what he saide: for they were affrayde.

7. Et facta est nubes obumbrans eos: & venit vox de nube, dicens, Hic est filius meus charissimus: audite illum.

And there was a cloude that shadowed them: and a voice came out of the cloude saying, This is my beloued Son: heare him.

8. Et statim circumspicientes, neminem amplius viderunt, nisi Iesum tantum secum.

And suddenly they looked round about, and saw no more any man save Iesus onely with them.

9. Et descendentibus illis de monte, praecepit illis ne cuiquam quae vidissent, narrarent: nisi cum filius hominis à mortuis resurrexerit.

And as they came downe from the mountain, he charged them that they should tell no man what they had seen: save when the Sonne of man were risen from the dead againe.

10. Et verbum continuerunt apud se: conquirentes quid esset, Cum à mortuis resurrexerit.

So they kept that matter to them selues, and demaunded one of another what the rising from the dead againe should meane.

11. Et interrogabant eum, dicentes, Quid ergo dicunt Pharisei & Scribae, quia Elias oportet venire primum.

And they asked him, saying, What say the Scribes, that Elias must first come?

Das IX. Capitel.

5. Vnd Petrus antwortet / vnd sprach zu Iesu: Rabbi / hie ist gut sein / Lasset vns drey Hütten machen / Dir eine / Moyses eine / vnd Elias eine.

De Peter suarede / oc saade til Iesum / Rabbi / her er gaar at vere / Lader oss gøre tre Høtuge / Dig en Moyses / oc Elias en.

6. Er wuste aber nicht was er redet / denn sie waren verstörhet.

De hand viste icke hvad hand talde / thi de vaare forferdede.

7. Vnd es kam eine Wolcken die über schattet sie. Vnd eine Stimme fiel auß der Wolcken / vnd sprach: Das ist mein lieber Sohn / den solt ihr hören.

De de kom en Sky / hun offuerflaaede dem. De en roste faldt aff skyen / oc saade / Denne er min elskeligste Son / Den skulde i høre.

8. Vnd bald darnach sahen sie vmb sich / vnd sahen niemand mehr / denn allein Iesum bey ihnen.

De strax der effter / saae de sig omkring / oc saae ingen mere / end Ihesum alene hos dem.

9. Da sie aber vom Berge herab giengen / verbot ihnen Iesus / daß sie niemand sagen solten / was sie gesehen hatten / biß des Menschen Sohn aufferstünde von den Todten.

De der de ginge ned aff Berget / da forbød Ihesus dem / at de skulde ingen sige / hvad som de hadde seet / For end Menneskens Son stode op fra de døde.

10. Vnd sie behielten das Wort bey sich / vnd befragten sich vnter einander: Was ist doch das auffersichen von den Todten?

De de behulde det ord hos sig / De bespurde sig med hverand / hvad der tog den opstandelse fra de Døde.

11. Vnd sie fragten ihn / vnd sprachen: Sagen doch die Schriftgelehrten / das Elias muß vor kommen?

De de spurde hannem at / oc saade / Sige dog de Skrifstloge / at Elias skal fo for komme?

Kapitola IX.

5. Odpowěděl Petr / řekl Ježíšovi: Mistře / dobrěť jest nám zde býti: učiníme tu to tři stánky / tobě geden / Moysesovi geden / a Eliášovi geden.

Tedy počal Piotr mluvit / a řekl Ježíšovi / Mistře / dobrěť nám tu býc / postavímež tedy tu trzynam tory / tobě ieden / Moysesovi ieden / a Eliášovi ieden.

6. Nebť gest newěděl coby mluvil / byli žagřstě báznij a stráženi.

Abomtem newěděl co mluvil / gdyž byli w strážu.

7. Vstal se oblak / zastěnuje ge. A přišel hlas / Oblaku / řka: Tentoť gest Syn můj milý / poslauchajtež ho.

Vstal oblak / který zastěnil / a pochodil hlas / oblaku / mluve: Tentoť jest nam ilhý Syn můj / tebež sluchajte.

8. A hned obezřevše / ni žádného newiděli wice / gedyž už telito Ježíše s sebou.

A wnet gdyž se obezřeli / žádného wiceť nie widěli / jedno už y. to Je. už byl znam.

9. A když šliapovali s hory / přikázal jim aby nižádněmu co widěli nepravili / ať Syn člověka / inuopch wstaně.

Tedy gdyž šli z hory rošazal jim aby žego nikomu nie powies dali co widěli / jedno ať Syn člověczy wstane z mrtwy.

10. Vžadrželi to slovo v sebe / nižie mež sebau coby to býlo / žež inuopch wstane.

A tak oni zdržymawali to w sebie / pytalie sie spolnie coby to bylo z mrtwy wstac.

11. V otázali ho / řkauce: Cožťchda přitěle a zákonicech pravij / žež přwě inel Eliáš přitěleť

A ptali go mluve / Przeję dofrorowie powiechda iż pierwy pwrzeba aby przyszedł Eliáš

ט

12. אָמַד לְהוֹן אֱלִיָּה אֲמַתָּא
לְקַדְּם דְּכָל מִדָּם יִתְקִין
וְאִיכְנָא פְתִיב עַל פְּרָח
דְּאַנְשֵׁי דְסָגִי יֵהֵשׁ
וְיִסְתַּלֵּל :

*Egli rispondendo, disse loro, Elia cer-
ta venendo prima, visitabitur tutta la co-
sa: & si come è scritto del Figliuol de
l'huomo, beysua el ego soffrisca multa,
cuse & che sia stimato per niente.*

13. אֱלִיָּה אָמַד אֲמַתָּא לְכוּן
דְּאַף אֱלִיָּה אֲמַתָּא וְעַבְדוּ פִּה
כָּל מַאדְצָבוֹ אִיכְנָא רְפְתִיב
עֲלוּהִי :

*Ma io vi dico che Elia è venuto, &
hanno già fatto tutto ciò che essi hanno vo-
luto come da lui è scritto.*

14. וְכֵד אֲמַתָּא לְוָרֵי ת
תַּלְמִידֵיהִי חַוָּא לְוַתְּהוֹן
כְּנִשָּׂא סִינָא וְסִפְרָא כֵד
בְּעִין עֲמַהוֹן :

*Poi venuto à i suoi discipoli, viddo
una gran turba intorno ad essi, & li Scribi
che disputavano con loro.*

15. וְכֵד שְׁעִתָּה כְּלָה כְּנִשָּׂא
חַוָּא וְוַתְּהוֹ וְוַתְּהוֹ וְוַתְּהוֹ
בְּשִׁלְמָה :

*E subito tutta quella turba hanen-
dolo veduto, rimase stupefatto, & corri-
dogli incontro il salutarono.*

16. וּמִשְׁאַל הָוָא לְסִפְרָא
מִנָּה דְרִשִׁין אֲנִתָּן עֲמַהוֹן :

*Et egli domanda li Scribi, dicendo, Di
che disputate vos con essi?*

17. וְעַמָּא חַד מִן כְּנִשָּׂא
וְאָמַד מִלְּפָנָא אֲתִית כְּרִי
לְוַתֵּר דְּאִית לֵה דוּחָא דְלָא
מִמְלָלָא :

*E vn de quelli de la turba responden-
do, disse, Maestro, io ho condotta a te
mio figliuolo, che ha vno spirito muto.*

ט

12. וַיֵּעַן וַיֹּאמֶר לָהֶם וְאֵלֵיהֶו
יָבוֹא בְּרֵאשׁוֹנָה וַיֵּשׁוּב כָּלָם
וְכִנְאֶשׁר נִכְתָּב עַל־בֶּן־הָאָדָם כִּד
יִנְגַע יִכָּה וַיַּעֲנֶה :

*Y respondiendo el dixoles, Elias à la verdad
quando viniere antes, reformara todas las cosas,
y como està escripto del Hijo del hombre, que
padezca mucho, y sea tenido en nada.*

13. אֵךְ אָמַד אֲנִי לָכֶם כִּי גַם
אֵלֵיהֶו בָּא וַיַּעֲשֵׂו בֹו כָל־אֶשְׁר
חִפְצֹו כִּמֹו נִכְתָּב עַלָּיו :

*Empero digo os que Elias ya vino, y hizie-
ronle todo loque quisieron como està escripto
de el.*

14. וְכִנְאֶשׁר בָּא אֶל־תַּלְמִידָיו
דְּאֵה קָהֵל רַב סְבִיבוֹתָם וְסוֹפְרִים
מִתּוֹכָהֶם עֲמָם :

*Y como vino à los Discipulos, vido grande
compaña arredor de ellos, y Escribas que dispu-
tauan con ellos.*

15. וּבִתְנִים כָּל הַקָּהֵל רוֹאֶה
אֹתוֹ וְנִבְעַת וַיִּדְּוָו אֵלָיו לְשִׁאוֹל־
לֹו לְשִׁלוֹם וְלִבְרָכָו :

*Y luego toda la compaña, viendolo, se e-
spantó: y corriendo à el, saludaranno.*

16. וַיִּשְׁאַל לְסוֹפְרִים מֶה
תִּתְּנוּכְחוּ אֵלֵיהֶם :

*Y pregunto à los Escribas, Que disputays
con ellos?*

17. וַיַּעַן אֶחָד מִן הַקָּהֵל וַיֹּאמֶר
מִלְּמַד חֲבִי־אֹתִי אֵת בְּנִי אֵלָיו
אֶשְׁר לֹו דוּחָא אֵלְמָה :

*Y respondiendo vno de la compaña, dixo,
Maestro, truxe mi hijo à ti, que tiene vn espíritu
mudo:*

θ.

12. Οὐ γὰρ ὁ προερχόμενος αὐτοῖς,
ἐλπίας μὲν ἐλθόντος προῖπον, ὁποῦ καὶ θί-
σεαι παύσαι. καὶ πῶς γὰρ ἀπὸ τοῦ ὅτι
τοῦ ἐν ᾧ ἡ ἀποκάλυψις, ἡ καὶ πολλὰ πᾶ-
σι καὶ ἐξουδαίων.

*Il respondit, & leur dit, De vrai, E-
lie estant venu premieremēt doit resta-
blier toutes choses, & faut, comme il est
escriz du Fils de l'homme, qu'il souffre
beaucoup, & qu'il soit aneanti.*

13. Ἀλλὰ λέγω ὑμῖν, ὅτι καὶ ἡ
λίαις ἐληλυθῆ, καὶ ἐποίησαν αὐτῷ
ὅσα ἡμεῖς λέγομεν, καθὰς γὰρ ἀπὸ τοῦ
ὅτι αὐτοῦ.

*Mais ie vous di que mesmes Elie est
venu, & ils lui ont fait tout ce qu'ils ont
voulu, comme il est escriz de lui.*

14. Καὶ ἐλθὼν πρὸς τὰς μαθητὰς
εἶδεν ὄχλον πολλὸν περὶ αὐτοῦ, καὶ
γραμματεῖς συζητοῦντες αὐτοῖς.

*Puis estant revenu vers les disciples,
il vid vne grāde troupe à son tour d'eux,
& des Scribes qui questionnoyent avec
eux.*

15. Καὶ εὐθὺς πᾶς ὁ ὄχλος εἶδὼν
αὐτὸν ἐξέστη μαθητῶν, καὶ περιστρέ-
χοντες ἠσπάζοντο αὐτόν.

*Et incontient toute la troupe le
voyant fut en estroi, & accourans vers
lui, ils le saluerent.*

16. Καὶ ἐπηρώτησεν τὰς γραμ-
ματεῖς, τί συζητεῖτε πρὸς αὐτοῦ.

*Lors il interroqua les Scribes, di-
sant, De quoi estes-vous en question a-
vec eux?*

17. Καὶ ἀποκριθεὶς εἰς εἶνα ὁ
χλός, εἶπεν, διδάσκαλε, ἔγωγε τὸν
ἐόντα μὴ πρὸς σε ἔχοντα πνεῦμα ἁ-
λάλον.

*Et queicun de la troupe respondit
& dit, Maître, ie t'ai amené mon fils,
qui a vn esprit muet.*

12. Qui respondens, ait illis, Elias cum venerit primo, restituet omnia: & quo modo scriptum est in filium hominis, ut multa patiatur & contemnatur.

And he answered / and saide vnto them: Elias hereto shall first come and restore all things: and as it is written of the Sonne of man, he must suffer many things: and be set at naught.

13. Sed dico vobis quia & Elias venit (& fecerunt illi quaecunque voluerunt) sicut scriptum est de eo.

But I say vnto you: that Elias is come: (and then haue done vnto him whatsoeuer that they would) as it is written of him.

14. Et veniens ad discipulos suos, vidit turbam magnam circa eos, & Scribas conquirentes cum illis.

And when he came to his disciples he sawe a great multitude about them and the Scribes disputing with them.

15. Et confestim omnis populus videns Iesum, stupefactus est, & expauperunt: & accurrentes salutabant eum.

And straight way all the people: when they behelde him: were amazed: and ran to him: and saluted him.

16. Et interrogavit eos, Quid inter vos conquiritis?

Then he asked the Scribes: What dispute you among your selves?

17. Et respondens unus de turba, dixit, Magister, attuli filium meum ad te habentem spiritum mutum.

And one of the companie answered: and said: Master: I haue brought my sonne vnto thee: which hath a dumb spirit.

12. Er antwortet aber / vnd sprach zu ihnen: Elias soll ja zuvor kommen / vnd alles wider zu rechtbringen / darzu des Menschen Sohn soll vil leiden vnd verachtet werden / wie denn geschrieben stehet.

Hand suarede / or sagde til hem: Elias skal to før komme / or sette alting til rette igen: Der til skal Menskens Son lide meget or foractis: ÷ lige som det oc staar screffuit.

13. Aber ich sage euch: Elias ist kommen / vnd sie haben an ihm gethan / was sie wolten / nach dem von im geschrieben stehet.

Men ieg siger eder: Elias er kommen: De de giordet ved hannem / huad de vilde effter som det staar screffuit om hannem.

14. Vnd er kam zu seinen Jüngern / vnd sahe vil Volcks vmb sie / vnd Schriftgelehrten / die sich mit ihnen befragten.

De hand kom til sine Disciple / or saa meget Folck omkring dem: or de Scriffitloge / som bespurde sig mer dem.

15. Vnd als bald / da alles Volck in sahe / entsakten sie sich / lieffen zu / vnd grüßeten ihn.

De strax der alt Folcket saa hannem / bleffue de forferdede: lobe til / or hilfede hannem.

16. Vnder fragete die Schriftgelehrten: Was befraget ihr euch mit ihnen?

De hand spurde de Scriffitloge at: Huad bespurte eder mer dem.

17. Einer aber auß dem Volck antwortet / vnd sprach: Meister / ich habe meinen Sohn herbracht zu dir / der hat einen sprachlosen Geist.

De en aff Folcket suarede / or sagde: Meistere: Ieg haaffuer ført min Son hid til dig / hand haaffuer en maalles And.

12. Kterž odpowěděl / řekl jim: Eliáš předtím přigde / předtím napraví všecko věc: a jako psáno jest o Synu člověka / že má mnoho trpěti a odsaužen býti.

Kterž odpowěděl mowiac: Napřed gdy Eliáš přivede ná právi všytko / a jako jest nás psáno o synu člověci / poručebá aby wiele vterpiał / y aby go nízacz niemiłano.

13. Ale pravím vám / že Eliáš již jest přišel / a učinili gmu což gsau koli chceli / dasťo psáno jest o něm.

Ale vám powiedam že przyszedł Eliáš / y czynił mu co chcieli: i jako o nim jest napisano.

14. Tehdy přišel k učedníkům svým / všel zástoup weliký při nich / a zákoníky ani se hádají s nimi.

A gdy przyszedł do swych uczniów / vyzal lud wielki okolo nich y doctory swárzace się z nimi.

15. A hned wesseren lid wšech Gěfusse / podwól se s strachem / a vlekli se / a přislupekce pozdrawovali ho.

Tedy wnet vyzrawšy go lud wšerch / lekli se / a przyslupekce pozdravili go.

16. Tehdy otázal sich: Co mezi sebou užíte?

A pytał doctorem / Coj sie swárzycie między sobą?

17. A odpowěděl jeden z zástupu / řekl: Mistr / přivedl jsem syna mého k tobě / kterž má Ducha němého.

A jeden z onego z gromádzenstva ludu / řekl: Mistr / přivedl sem do ciebie syna swego / který má nie mego ducha.

ט

18 וַאֲמַרְתָּהּ וּמְדַבֵּרָהּ לָהּ
חֲבֵטָהּ לָהּ וּמְדַבֵּרָהּ וּמְדַבֵּרָהּ
שְׁנֵי הָיָה וְיָבֵשׁ וְאֶמְרָהּ לֵךְ
לְתַלְמִידֶיךָ דִּבְקִינְיָהי וְלֹא
אֶשְׁכַּח:

*Et quasi saltu che l'affaglie, lo lace-
ra: & egli allora spuma, e stride co' suoi
denti, e dessecassi. lo hanno detto à i suoi
discipoli che lo facessero, e non hanno
potuto.*

19 עָנָה יֵשׁוּעַ וַאֲמַר לָהּ
אֵין שְׂדֵחָתָהּ וְלֹא מְהִימָנָה
עַד מָה לְאִמְתִּי אֶהְיֶה
עִמָּכֶן וְעַד מָה לְאִמְתִּי
אֶסְיָבִיכֶן אֶתְאֲוִיָּהּ לִדְתִּי:

*Et il se respondendo, dice, Genera-
tione incredula, usque à quando fero te
con lui? usque à quando te supponero io?
Memorati quia ego sum.*

20 וַאֲמַרְתִּיהִי לְתָתָהּ וְכֹד
חֲתָתָהּ וְחֲתָתָהּ בֶּר שְׁעִתָּהּ
חֲבֵטָתָהּ וְכָל עַל אֶרְצָהּ
וּמְתַכֶּקֶת הָיָה וּמְדַבֵּרָהּ:

*Et memorata à lui, e subita che lo spi-
rito l'habbe veduto, latero calui, e caduto
in terra, si risolse de quæc et lo spu-
mando.*

21 וַשָּׂאֵל יֵשׁוּעַ לְאַבְרָהָם
דְּכִסְמָהּ לָהּ וּבְכִסְמָהּ הָיָה מִן
דְּהַכְּסָה הִיא אָמַר לָהּ הֲיָיָה
מִן טְלִיתָהּ:

*Allora egli domandò il padre di lui,
Quanto tempo e che questo gli è avvenuto?
Et egli disse, Fin da fanciulla.*

22 וְהָיָה כִּי יִשְׁאַלְתָּ אֶתְּ
בְּנֵיךָ וּבְנֵיךָ דְּתִבְדִּינְיָהי
אֵלֶּה מִדָּם דְּמִשְׁכַּח אֲנִי
עִדְדִי וְאֶתְרַחֵם עָלַי:

*Espresso l'ha gettato nel fuoco, e me
l'acqua, per ammazzarlo. Ma se tu puoi
coisa alcuna, soccorri, mandando à co-
parare de noi.*

23 אָמַר לָהּ יֵשׁוּעַ אֵין מִן
מִשְׁכַּח אֲנִי דְּתִבְדִּינְיָהי כֹּל
מִדָּם מִשְׁכַּח דִּיהוּא לְמִן
דְּמִימִן:

*Et Iesus le disse, Se tu puoi creer questo,
tutte le cose son possibili à chi che crede.*

24 וְכֹד שְׁעִתָּהּ הָעָנָה
אֲבִיָּהּ דְּטִלְיָהּ כֹּד כִּכְּ
וַאֲמַר מִימִן אֲנִי עִדְ
לְחִסְרֵי הִימְנֵי:

*Et subito il padre del fanciullo gra-
dando con lagrime, disse, Signore, io cre-
do: soccorri à la mia incredulità.*

ט

18 וַאֲמַרְתָּהּ הִיא הָיָה וְחֲמִידָהּ
וְיִצְמָה וְיִחְזֹק שְׁנֵי וְיִבְשׁ וְאָמַר
לְתַלְמִידֶיךָ לְהוֹצִיא אוֹתָהּ וְלֹא
יָכְלוּ:

El qual donde quiera que lo roma, lo despe-
daça, y echa espumarajos, y cruxe los dientes, y se
vã secando y dixẽ à tus Discipulos que lo echas-
sen fuera, y no pudieron.

19 וַיַּעַן לֹא וַיֹּאמֶר אֲוִי דֹר סוֹרֵר
עַל־בָּתָּה עִמָּכֶם אֶהְיֶה עַל־מָה
אֶתְחַפֵּק לָכֶם תְּבִיאָהוּ אֵלַי:

Y respondiendo el, dixole, O generacion
infiel, hasta quando estare con vosotros? hasta
quando hos tengo de sufrir? Tred melo.

20 וַיְבִיא אוֹתָהּ אֵלָיו וְכִנְאָשָׁה
רָחָה אוֹתָהּ וּפְתָאֵם הָיָה
מִעֲסָה גִזְוֹתָהּ וְהָפֵל עַל־יְהֹנָדָן
בְּיָתְגוּלָל וּמִגִּמָּה:

Y truxeronse lo: y como el lo vido, luego el
espíritu lo comenzó à despedacar: y cayendo en
cierra reboltauasse echando espumarajos.

21 וַיִּשְׂאֵל לְאֲבִיו בְּכָה עִתָּהּ הִיא
אָשָׁד וְאֵת גְּהִיָּתָהּ לֹא וַיֹּאמֶר
מִיָּעוֹדִיו:

Y preguntó à su padre Quanto tienpo ha
que le aconreció esto? Y el dixo, Desde nanno.

22 וּפְעָמִים רַבִּים רָחָה אֲוִיָּהּ
גַּם אֶל־אִשׁ וְגַם אֶל־מִים
לְאַבְדָּהּ לְכֹן אֵם מִאֲמָה תִּכְל
עֲזָרָהּ וְתִרְחֵם עָלַי:

Y muchas vezes lo echa en el fuego, y en agu-
as, para matarlo, mas si puedes algo, ayudanos, a-
yudando misericordia de nosotros.

23 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ אֵלָיו אֵם
תִּכְל לְהִאֲמִיר כִּי־כָל־יִכְל
הַמֵּאֲמִיר:

Y Iesus le dixo, Si puedes creer esto, al que
cree todo es possible.

24 וּפְתָאֵם וַעַק אֲבִי הַנְּעָר
בְּדַמְעוֹת וַיֹּאמֶר הִיאֲמִנְתִּי אֲדֹנָי
עֲזָרָהּ לְמוֹעֵד אֲמוּנָתִי:

Y luego el padre del mochocho dixo cla-
mando con lagrimas, Creo Senhor, ayuda à mi
incredulidad.

ט

18. Καὶ ὁποῦ αὐτὸν καταλάβῃ,
ῥήσσει αὐτὸν, καὶ ἀφείλει, καὶ τρι-
ζει τὰς ὀδόντας αὐτοῦ, καὶ ξηρανο-
ται· καὶ εἰπὼν τοῖς μαθηταῖς σταθῆτε
αὐτὸν ἐκβάλετε, καὶ οὐκ ἴσχυσατε.

Qui le desrompt par tout ou il le
prend, & lors il escunie & grince les
dents, & devient sec: & il a requis les
disciples qu'il les iettassent hors, mais
ils n'ont peu.

19. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ, λέγει,
ὡ γένος ἀπίστον, ὡς ποτὶ ποτὶς ὕ-
μεις ἐσμεν, ὡς ποτὶ ποτὶς ἐξομῶ-
μαι; φερετὶ αὐτὸν πρὸς με.

Adonc Iesus lui respondant, dit O
nation incrodele, usque à quand finale-
ment serai-je avec vous? usque à
quand finalement vous supposerez-je?
Amenez-le moi.

20. καὶ λαβὼν αὐτὸν πρὸς αὐ-
τόν, καὶ ἰδὼν αὐτόν, ὡς ἦεν τὸ πνεῦ-
μα ἐπαράξεν αὐτόν, καὶ πρὸς αὐ-
τὸν ἔειπεν, ἐκβάλετο ἀφ' ἐμοῦ.

Ils l'amenerent donc iusques à lui:
& quand il l'eut veu, inconuement l'es-
prit le desrompt, dont l'enfant cheut
à terre, & se toumoit ça-&-là en escu-
mant.

21. Καὶ ἐπηρώτησεν τὸν πατέρα αὐτοῦ,
ὡς ποτὶ ποτὶς ἐσὶν, ὡς ὥς γένοντο
αὐτῷ; ὁ δὲ ὕμνη, παροδόντων.

Adonc il interroguæ le pere d'icelui,
disant, Combien yai de tẽps que ceci
lui est aduenu? Lequel dit, Dẽs son en-
fance:

22. Καὶ πολλὰκις αὐτὸν ἔχει εἰς
πυρὶ ὕδατι, καὶ εἰς ὕδατι. ἰδὼν αὐ-
τὸν, ὡς ἦεν δυνάστης, ἐπὶ-
θῆκε ἑμὶν ἀπὸ λαγχάνων εἰς ἐφ' ἡ-
μέρας.

Et souuent l'a ietté, & au feu & en
eau, pour le faire perir: mais si tu y
peux quelque chose, aide-nous, estant
cruel de compassion envers nous.

23. Ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, ὅτι εἰ
δύνασαι πιστεῦσαι, πάντα δύναμαι
τῷ πιστεύοντι.

Lors Iesus lui dit, Si tu le peux croi-
re, toutes choses sont possiblees au cro-
yant.

24. Καὶ ὡς ἔειπεν κρῖνας ὁ πατήρ
ἐπιδαυμὲν, δακρυῶν ἔλαβεν, πι-
στεύων κύριον βοηθῆμα τῇ ἀπιστίᾳ.

Et incontement le pere de l'enfant s'
escriant avec larmes, dit, Je croy Sei-
gneur: subuen à mon incredulité.

ט

25 כִּדְּחִינָהּ בִּין יְשׁוּעַ
דְּהֵט עֲמִינָהּ וּמִתְכַּבֵּשׁ
לְוִתָּהּ כִּי רִחֲמָהּ
טַנְפָתָהּ וְאָמַר לָהּ רַחֵם
חֲדָשְׁתָּהּ דְּלֹא מִמְלָלָהּ
אֲנָהּ בְּקֹד אֲנָהּ לְכִי בְּקֹד
בְּיָה וְהִיב לָהּ תַּעֲלִיכִי לָהּ:

*Allor Iesus Gridando che la turba
concorresse, e prefe quello spirito immunde,
dicendole Spirito mudo e fordo, io ti
comando che im eja d'occhio, e non entri
mai piu in lui.*

26 וְקָעָה שְׂאֵדָה הִיא סִי
וְשִׁחָקָה וְנִבֵּק וְרִנָּה אִיד
מִיתָה אִיד דְּסִנְיָהּ
וְאָמַר דְּמִית לָהּ:

*Et egli gridando e facerando grande-
mente quello uoce, e al fanciulla dissenne
come morto, in modo che molti discussero,
Ella e morta.*

27 הִיא בִּין יְשׁוּעַ אַחֲרָהּ ב
בְּאִידָהּ וְאִקִּימָהּ:

*Ma Iesus pigliandola per la mano, la
leua & egli si dressa su.*

28 כִּדְּעָרָהּ בִּין יְשׁוּעַ ל
לְבִיתָהּ שְׂאֵלֹהֶיהָ תִּלְמִידֵיהָ
בְּלַחֲדֵיהֶון לְמַנָּה חֵן לָהּ
אֲסַכְתִּין לְמִבְּקֻתָּהּ:

*Poi essendo egli entrato in casa, a suoi
discipoli da sinistra da mano da parte, Per-
che non l'habbiamo noi potuto scacciare?*

29 אָמַר לָהֶן הֵנָּה גִּנְסָה
בְּמִדָּם לֹא מִשְׁכָּח לְמִבְּקָה
אֲלֵא בְּעֻמָּהּ וּבְקִלּוֹתָהּ:

*Et egli disse loro, Questa sorte di spi-
riti per niuna altra cosa puo' uscire che per
oratione e digiuno.*

30 וּכְדִבְקָה מִן תִּמְן עֲבָדִין
הִיא בְּנִלְלָהּ וְלֹא בְּכֹחַ
הִיא דְּאִשׁ יָדַע בָּהּ:

*Poi partiti da li, camminarono per la
Galilea, e non uoleua che alcuno il sa-
pesse.*

ט

25 וַיֵּרָא יְשׁוּעַ כִּי רַץ הָעָם
וַיִּגְעַר בְּרוּחַ תְּשַׁמְמָהּ וַיֹּאמֶר
אֵלֶיהָ הָרַח אֵלַיָּהּ וְחֲדָשָׁה
אֲנִי מַצִּיָּה אַחֲרָי צִיָּה מִמֶּנִּי
וְלֹא עוֹד תָּשׁוּבִי בֹו:

*Y como IESVS vido que la compaña con-
curria, rinnó al espíritu immundo, diziendole,
Espíritu mudo y fordo, yo te mando, salde el y no
entres mas en el.*

26 וַתִּזְעַק וְהִרְבֵּת חֲבָטָה אֶתֹתָ
וַתִּצָּא וַיְהִי כִּמוֹ מֵת כִּי אִשָּׁר
רַבִּים אָמְרוּ כִּי מֵת הוּא:

*Entonces el espíritu, clamando y despeda-
cándolo mucho salió: y el quedó como muerto,
que muchos dezian que era muerto.*

27 וַיִּשׁוּעַ אַחַד אֶתֹתָ בְּיָדָהּ
וַיִּקְיָמָהּ וַיִּקּוּם:

*Mas IESVS tomándolo de la mano, en he-
lolo, y leuantose.*

28 וּבְאִשָּׁר בָּהּ אֵלֶּיָּהּ הַבֵּית
וַיִּשְׁאֲלוּ לֹו תִלְמִידָיו לְבִדּוֹ כִּי
אֲנִיחָהּ לֹא יִכְלֶנּוּ לְהוֹצִיאָהּ:

*Y como el se entró en casa, sus Discipulos le
preguntaron a parte, Porque nosotros no podi-
mos echarlo fuera?*

29 וַיֹּאמֶר לָהֶם זֶה חֲדוֹר אֲיוֹנָהּ
יִכָּל לְצֵאתָ כִּי אִם בְּתַפְלָה
וּבְצוּם:

*Y dixoles, Este genero con nada puede salir
si no con oracion y ayuno.*

30 וַיִּצָּאוּ מִשָּׁם וַיַּעֲבְרוּ בְּגָלִילָה
וְלֹא אָבָה לְהוֹדִיעָם:

*Y salidos de allí caminaron juntos por
Galilea: y no queria que nadie lo supiesse.*

θ.

25. Ἰδὼν δὲ ὁ ἰησοῦς ὅτι διπλω-
μαζὶ τοῦ ἀκαθάρτου, ἀπετίμασεν τὸν παύ-
μαζα τοῦ ἀκαθάρτου, λέγων αὐτῷ,
τὸ πνεῦμα τὸ ἄλλο, ἔσθαι κωφόν,
ἐγὼ σοὶ διατάσσω, ἐξέλθῃς αὐτῷ,
καὶ μὴ κεν εἰσελθῇ εἰς αὐτόν.

*Et quand Iesus vid que le peuple y
accouroit come l'en sur l'estre, il can-
sa l'esprit immonde, lui disant, Esprit
muet & sourd, ie te commande, enoi,
hors hors de lui, & que tu n' entres plus
ismais en lui.*

26. Καὶ κρούσας, καὶ πολλὰ σα-
ράξας αὐτόν, ἐξήλθεν. καὶ ἐγίγνετο
ὡς νεκρὸς, ὡς τὰ πολλὰ λέγει, ὅτι
ἀπεθνήκεν.

*Adonc l'esprit forte, en s'esforant, &
le desrompant bien fort, dont l'enfant
deuint comme mort, tellement que
pluieurs doloient, li est mort.*

27. Οἱ δὲ ἰησοῦς κρατῖσας τὴν
εὐὴ αὐτῷ ἤγειρεν αὐτόν, καὶ οἰσεν.

*Mais Iesus l'ayant prins par la main
le dressa, & il se leua.*

28. Καὶ εἰσελθόντες αὐτὸν εἰς οἶκον.
οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπηρώτων αὐτόν
καὶ εἰπόν, ὅτι ἡμεῖς ὅτε ἠδυνήθη-
μεν ἐκβαλεῖν αὐτόν;

*Mais lui estant entré en la maison,
ses disciples l'interroguèrent a part, di-
sant. Pourquoi ne l'auons-nous peu rei-
ter hors?*

29. Καὶ εἰπὼν αὐτοῖς, τὰ πνεῦμα τὸ γί-
νηται ἐκ τοῦ διαβόλου ἐξέλθῃν, οἱ
μὴ ἐκ τοῦ σάβουχ καὶ ἰησοῦ.

*Et il leur respondit, Ceste espee de
diables ne peut autrement sortir que
par oration & par iusue.*

30. Καὶ ἐκείθεν ἐξελθόντες πε-
ρὶ γαλιλαίας, καὶ
οὐκ ἠθέλει ἂν τις γινῇ.

*Puis estans partis de là, ils cherni-
minoient par Galilee: & ne vouloit
point qu'aucun le seut.*

CAP. IX.

25. Et cum videret Iesus concurrentem turbam, comminatus est spiritui immundo, dicens illi, Surde & mute spiritus, ego præcipio tibi, exi ab eo: & amplius ne introcas in eam.

When Jesus saw that the people came running together, he rebuked the unclean spirit, saying unto him, Thou becommest dumb and deaf spirit: I charge thee, come out of him: and enter no more into him.

26. Et exclamans, & multum discerpens eum, exiit ab eo: & factus est sicut mortuus, ita ut multi dicerent, Quia mortuus est.

Then the spirit cryed / and rent him
fore; and came out / and he was as one
dead / in so much that many said / He
is dead.

27. Iesus autem tenens manum eius, elevavit eum: & surrexit.

But Jesus took his hand, and lift
him up, and he rose.

28. Et cū introisset in domum, discipuli eius secerō interrogabant eum, Quare nos non possumus eicere eum?

And when hee was come into the
house, his disciples asked him secretly /
Why could not we cast him out ?

29 Et dixit illis, Hoc genus
non potest exire, nisi in
oratione & ieiunio.

And he sayde vnto them; This kinde can by no other meanes come forth; but by prayer, and fasting.

30. Et inde profecti pratergredebantur Galilzam: nec volebat quinquā scire.

And then departed thence : and went through Galilee and he would not (but now) heuld haue trowed it.

Das IX. Capitel.

25. Da nun Jesus sahe / daß das
Volk zuflieff / bedrohet er den vn-
saubern geist / und sprach zu ihm : Du
sprachloser und tauber geist / ich ge-
biete dir / daß du von ihm aufstehst /
und fahrest hinfort nicht in ihn.

Der Ihesus nu saa / at Jofcker leb tff / da truede
hand den tærene Aand / oc sagde til haniem / Du maalt
loffe oc deffue Aand / Jeg biuder dig / at du far vd aff
hannem / oc at du far tcke her effer i hannem.

26. Da schrey er/ vnd reiß ihn sehr/
vnd fuhr auß/ vnd er ward als were
er Todt.

Da streg hand / oc sled hannem saare / oc foer vd /
Oc hand bleff lige som hand haaffde veri død, At oc saa
mange saade hand er død.

27. Jesus aber ergreiff ihn bey der hand/ vnd richtet in auff/ vnd er stand auff.

Men Ihesus toq hannem ved haanden/oc reysde hannem op / Oc hand stod op.

28. Und da er heim kam/fragten in seine Jünger besonders: Warum kondten wir ihn nicht austreiben?

De der hand kom hiem / da spurde hans Disciple
besynderlige at / Hui kunde wi icke vddrøisue hannem?

29. Vnd er sprach: Dese art kan mit
nicht außfahren / denn durch beten
vnd fasten.

De hand sagde/ denne Art fand ingelunde fare
rd/ vden ved bøn oc faſte.

30 Und sie giengen von dannen hinweg/ vnd wandelten durch Galileam/ vnder wolte nicht/ daß es jemand wissen solt.

De de ginge der fra / oc vandrede gennem Galli-
leen / oc hand vilde icke at nogen skulde vide der.

Capitola IX.

25. Ať onž Věššyše vřel ža-
siup an f němu bžju / pohrožyl
duchu nečistému / řka gemu :
Hlučň a němž dušic / ná tobě
přifazugl / on gdi od něho / a
wice newcházeg do něho.

A goy vykrát Jezus, že ľud
 spolu ubiegat / sňatá onego dus
 chā niecť stego / moznac ma / Ty
 budu stam y glady / in robie
 rosta, nie vymidsť z niego / á ne
 vchodzť wiecej wen.

26. A řiďte a velmi jim lo-
maliže / rošťel od něho. V
činěn gest jako mrtvých / tak že
mnozí pravili / že gest v mřel.

Sámolámky tedy duch / á báře
30 po rozbáry wprád / tářij / in
on řáť tářo umáry / á wřele řy
mowilij by pmař.

27. Alle Schiffern pangen za
rufu pozdrohl ho / v wstiat
gest.

Me Jezus wiśianŏy go, & rŏc
podnieŏ go, & on wiŏt.

28. A tdyż wssed do domu/
Wiedniyey gcho otázali ho
sautromij: Proč gsinemy ho
nemiohli wnywco?

A gdy sam wsiedł do domu /
 smolennicy tego pytał go osobno /
 Przecy żechmy my go wyrzucić /
 niemożemy

29. Wřekſhim: Toto poſo-
lenij w ničemſ nemuſ wopgu-
gebině w modlitbě a w poſtu.

Moniżesz! Cenobizyś ad-
nym sposobem wynidz nie może
śwob modlitwa i pojęcie.

30. A gdauce odrub řiti miz
mo Galilei/ a nechťel aby šdo
o něm věděl.

Dwiedzisz tamto si spole
 w drogę przez Galileę / Antychy
 cialaby był to kco wiedział.

31 מִלֵּךְ הַנָּא צִיר
לְתַלְמִידוֹהִי וְאָמַר לְהוֹן
דְּבָרָה דְּאִנְשָׁא מְשִׁתְּלִים
בְּאִידֵי בְּנֵי גִשְׁמָא
וְהָטְלוּ בְּנֵיהִי וּמָנָה ד
דִּאֲתַקְטֵל בְּיָמָא דְּהִלְתָּא
יְקוּם :

Periclitus egli insegnava ai suoi discepoli, e accennava il Figliuol del huomo, e diceva che se uno dei figliuomini, si accidera, e poi che sarà fatto o, c'è, si, o, sarà o, terzo, giorno.

32 הָנוּן בִּין לֹא יִדְעִין הוּוּ
לָהּ לְמִלְתָּא וְדִחְלִין הוּוּ
דִּישְׁמָלוּנְהִי :

Ma essi non intendevano questa parola, e temevano a domandarghela.

33 וְאִתּוּ לְכַפְּרִינְהוּם וְכָד
עָלוּ לְבִיתָא מְשָׁאֵל הוּוּ
לְהוֹן דְּמִנְּהוּ מִתְחַשְׁבִּין
הוּיָתוּן בְּאוֹרְהָא בִּיגְתָּכוֹן :

Pos sine venit in Capernaum, e come fu entrato in casa, domandando loro, dicendo, De che cosa disputavate tra voi per la via?

34 הָנוּן בִּין שְׁתִּיקִין הוּוּ
אֲתַחֲרִין הוּוּ צִיר בְּאוֹרְהָא
חַד עָבַד חַד דְּמִנְּהוּ רַב בְּהוּוֹן

Et effi si tacuerunt: periclitus humiliter disputato l'un contra l'altro per la via, che era il maggiore.

35 וַיִּתֵּב יֵשׁוּעַ וְהָרָגָה
לְתַעֲצֵסָר וְאָמַר לְהוֹן מִן
דְּצִבְנָא דִּיהִנְנָא קְדָמִינָה
יְהִיָּא אֲתַרְנָא דְּכָל גִּשְׁמָא
וּמִשְׁמַשְׁנָא דְּכָל גִּשְׁמָא :

Et egli positi se a sedere, chiamò i dodici, e disse loro, Se alcuno vuole essere il primo, sarà l'ultimo di tutti, e il servitor de tutti.

36 וְנִסְבַּ טְלִינָה חַד ו
וְאִקְיָמָה בְּמִצְעָתָהּ
וְשָׁקְלָהָ עַל דְּרִעְוָהִי וְאָמַר
לְהוֹן :

Pos pigliando un fanciulletto, il pose in mezzo di loro, e presolo in braccio, disse loro.

37 כָּל מִן דְּמִקְבֵּל אִיק
הִנְנָא טְלִינָה בְּשָׁמִי לִי הוּ
מִקְבֵּל וּמִן דְּלִי מִקְבֵּל לֹא
הִנְנָא לִי מִקְבֵּל אֲלֵא לְמִן
דְּשִׁדְרָגִי :

Chiunque riceverà un di questa talu fanciullotto nel nome mio, riceve me, e chiunque riceve me, non riceve me, ma colui che mi ha mandato.

31 וַיִּלְמַד אֹת תַּלְמִידָיו וַיֹּאמֶר
לָהֶם כִּי בִי־הָאָדָם יִסָּגֵר בִּידִי
הָאֲנָשִׁים וַיְמוֹתְתוּהוּ וְאִם יוֹמָת
בְּיוֹם שְׁלִישִׁי יָקוּם :

Porque enseñaua a sus Discipulos, y deciales, El Hijo del hombre es entregado en manos de hombres, y matarlo han: mas muerto el, resuscitará al tercero dia.

32 וְהָמָּה לֹא יָדְעוּ אֶת־הַדְּבָר
וַיִּירָאוּ לִשְׁאֹל לוֹ :

Más ellos no entendian esta palabra: y auian miedo de preguntarle.

33 וַיָּבֹזָא אֵלֶּיָּהּ כְּפָר גַּחֻם
וַיִּבְאֶשֶׁר הָיָה בְּבֵית שְׁאֵל לָהֶם
מִה־בְּדֶרֶךְ בֵּינֵיהֶם הִתְוַכַּחְתָּם :

Y vino a Capernaum: y como vino a casa, preguntóles, Que disputauades entre vosotros en el camino?

34 וְהָמָּה הִחֲסוּ כִּי בֵּינֵיהֶם
הִתְוַכַּחוּ בְּדֶרֶךְ מִי גָדוֹל בָּם :

Más ellos callaron: porque los vnos con los otros auian disputado en el camino, Quien el mayor.

35 וַיָּשָׁב וַיִּזְעַק אֶת־שְׁנַיִם עָשָׂר
וַיֹּאמֶר לָהֶם אִם אִישׁ יֵאָבֶה
לְהוֹת הָרֹאשׁוֹן יְהִי־אֶחָדוֹן
מִכָּלָם וּמִשְׁרָת כָּלָם :

Entonces sentandose, llamó a los Doze, y dízeles, Elque quisiere ser el primero, será el postrero de todos, y el seruidor de todos.

36 וַיִּקַּח אֶת־נַעַר אֶחָד וַיִּקְיָמֵהוּ
בְּתוֹכָם וַיַּחְבְּקֵהוּ וַיֹּאמֶר לָהֶם :

Y tomando vn ninno, pusolo en medio, ellos, y romandolo en sus brazos, dízeles.

37 כָּל־אִשָּׁר אֶחָד בְּנִעְרִים
הֵאֲלִיחַ יִקַּח בְּשָׁמִי יִקְחֵנִי וְאִשָּׁר
יִקְחֵנִי אֵינִי יִקְחֵנִי כִּי־אִם אֶת
אִשָּׁר שְׁלִחְנִי :

Elque recibiere en mi nombro vn de los tales ninnos, a mi recibe: y elque a mi recibe, no me recibe a mi, mas alque me embió a mi.

31. Ἐδίδασκεν γὰρ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ εἰς ἕνα αὐτῶν, ὅς τις ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑποδοθήσεται εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, καὶ ἀποκτενεῖσθαι αὐτὸν. καὶ ἀποκτενεῖσθαι τὴν τρίτην ἡμέραν ἀναστήσεται.

Car il enseignoit les disciples, & leur disoit, Le fils de l'homme se va estre liuré es mains des hommes, & ils le feront mourir: mais apres qu'il aura esté mis à mort, il reluscitera au troisieme iour.

32. Οἱ δὲ ἡγρόμενοι τὸ ῥήμα, καὶ ἐκφοβούμενοι αὐτόν, ἐπαύοντο αὐτόν.

Mais ils n'entendoyent point ce propos, & craignoyent de le lui demander.

33. Καὶ ἦλθον εἰς καπερναεὺν καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ ἡρώδης τοῦ βασιλέως αὐτοῦ, τί ποῦ ὁδοῦ περὶς αὐτῶν διαλογίζεσθαι.

Après ces choses il vint en Capernaum, & quand il fut venu en la maison, il les interroguait, disant, De quoi disputiez-vous entre vous par le chemin?

34. Οἱ δὲ ἰσχυόμενοι, ὅτις ἀλλήλους γὰρ διαλογίζεσθαι ἐν τῇ ὁδῷ, τίς μείζων.

Et ils se teurent: car ils auoyent disputé les vns contre les autres en chemin, qui estoit le plus grand d'entr'eux.

35. Καὶ καθίσας ἐφώνησεν τοὺς δώδεκα, καὶ λέγων αὐτοῖς, ὅτις ἂν θέλῃ πρωτεύειν, ἔστω πάντων ὑποτακτός, καὶ πάντων διακός.

Et quand il fut assis, il appela les douze, & leur dit, Si quelcun veut estre le premier, il sera le dernier de tous, & seruiteur de tous.

36. Καὶ λαβὼν παιδίον, ἔστηκεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ ἐπαγκρατίσεν αὐτὸ ἐν τοῖς αὐτοῖς.

Et ayant prins vn petit enfant, il le mit au milieu d'eux: & apres s'auoir prins entrez les bras, leur dit,

37. Ὅς ἂν ἐν τοῖς παισὺν τοῦ ποιεῖν δέξεται ὅτι τὸ εἰσέναι με, ἢ μὴ δέχεται, καὶ ὅς τις ἐμὲ δέξεται, καὶ ἐμὲ δέχεται ἀλλὰ καὶ τὸν ἀποστείλας με.

Quiconque receura vn de tels petits enfans en mon nom, il me reçoit, & quiconque me reçoit, il me reçoit pas, mais reçoit celui qui m'a enuoyé.

31. Docebat autē discipulos suos, & dicebat illis, Quoniam filius hominis tradetur in manus hominum, & occidetur eum, & occisus tertio die resurget.

For he taught his disciples, and said unto them / The Son of man shall be delivered into the hands of men / and they shall kill him / but after that he is killed, he shall rise again the third day.

32. Ac illi ignorabant verbum: & timebant interrogare eum.

But they understood not that saying, and were afraid to ask him.

33. Et venerunt Capharnaum. Qui cum domo esset, interrogabat eos, Quid in via tractabatis?

After he came to Capharnaum, and when he was in the house, he asked them / What was it that ye disputed among you by the way?

34. Ac illi tacebant, siquidem in via inter se disputaverant quis eorum maior esset.

And they held their peace: for by the way they reasoned among themselves, who should be the chiefest.

35. Et residens vocavit duodecim, & ait illis, Si quis vult primus esse, erit omnium novissimus, & omnium minister.

And he sat down, and called the twelve, and said to them / If any man desire to be first, the same shall be last of all, and servant unto all.

36. Et accipiens puerum, statuit eum in medio eorum, quem cum complexus esset, ait illis.

And he took a little child, and set him in the middes of them / and took him in his arms, and said unto them.

37. Quisquis unum ex huiusmodi pueris receperit in nomine meo: me recipit, & quicumque me susceperit, non me suscipit, sed eum qui misit me.

Who so ever shall receive one of such little children in my Name, receiveth me: and who so ever receiveth me, receiveth not me, but him that sent me.

31. Er lehret aber seine Jünger, und sprach zu ihnen: Des Menschen Sohn wird überantwortet werden in der Menschen Hände, und sie werden ihn tödten, und wenn er getödtet ist, so wirdt er am dritten tage auferstehen.

De hand lærde sine Disciple / oc sagde til dem / Menneisks Son skal antvortis i Menneisks hender / oc de skulde ihuel sla hannem / De naar hand e ihuel slagen / da skal hand opstaa paa den tredie dag.

32. Sie aber vernamen das wort nicht, und forchten sich ihn zu fragen.

Men de forstode icke det Ord / oc frøiede sig a spørre hannem at.

33. Und er kam gen Capharnaum, und da er daheim war, fraget er sie: Was handelt ihr miteinander auf dem wege?

De hand kom til Capharnaum / oc der hand vaar hienime spurde hand dem / Hvad handlede i paa vejen med huer andre?

34. Sie aber schwiegen, denn sie hatten miteinander auf dem wege gehandelt, welcher der grösste were?

De de sagde stille / Thi de hadde handlet med huer andre paa vejen / hvilken der skulde vere den største?

35. Und er saßte sich, und rief den Zwölfen, und sprach zu ihnen: So jemand will der Erste sein, der soll der letzte sein für allen, und aller Knecht.

De hand sette sig / oc kaldede de Tolf / oc sagde til dem / Der som nogen vil vere den Første, hand skal vere den sidste for alle, oc allis Tjener.

36. Und er nam ein Kindlein, und stellet es mitten vnter sie, und herbei dasselbige und sprach zu ihnen:

De hand tog icke liden Barn / oc stilled det midt blandem / oc tog det i faffn / oc sagde til dem.

37. Wer ein solchs Kindlein inn mein Namen auffnimbt, der nimpt mich auff, und wer mich auffnimpt, der nimbt nicht mich auff, sondern den der mich gesandt hat.

Huo som anammer saadan ic liden Barn i mit Naavn / Hand anammer mig / De huo mig / anammer, hand anammer icke mig / men Den, som mig vdsende.

31. Potli Brednshk shv a pravil gim / Je Son Eflowe wka dan bude w ruce liostk / azabigijt gep / a zabie gsa tse ih den i mrtvych wstane.

Adomtem veshv zvolenni fse mowiacam / Syn Eflowiczv bedzie wydan w ruce liostk Eflowe ry go zamordowa / ale zamordowany wstane dnia trzeciego /

32. Aoni nerozumeli slowu / a nesheli se ho tazani.

Ale oni ney pomiesili se zrozumieli / wali se go spytac.

33. Opfissi do Kaffarnaum. Kecijs fdy boli w domu tasi dal gich: Co gste na ceste rozgijmali?

Stym prifedli do Capharnaum a przychodzy do domu pytali / Cozjadacie swakrzyli broda?

34. Aoni mishi: nebo byli se na ceste hadali mezo sobou / fdyby nich byl wessy.

Keci oni mishi / abowiem sedni z drugimi poswakrzyli se byli fdyby byl wessy.

35. Aposadivssy se zawotal dwanacti / a kesh gim: Eceli fdy bsi prwni / bude f wssch nappo sledneshy / a wssch sluzebny.

A gdy siedli wemal dwanaście y rzekli im / Jesli kto chce być pierwszym / będzie wssch następny / a wssch służebny.

36. Aponaw dijet / postawil ge v prosied nich: Kecijs fto fdy obyal / kesh gim:

A wstawy dijetarko postawil ge v posied ich / a wstawy go na ruce rzekli im.

37. Kdozholi gedno i takowych dijet pfigme we gmeniu mēm / mne pfigima: a fdozholi mne pfigima / ne mne pfigima / ale toho keshy gest mne poslal.

Ktozholi jest jedno z takowych dijet thetzel przyimie w imie moim / mne przyimie / a ktozholi mne przyimie / nie mne przyimie / ale onego ktory mne poslal.

ט

38 אמר לה יוחנן רבי
חנין אנש דמפיק שמדא
בשמך וכליננהי על דלא
נקה לו:

*Allo Giovanni glorioso, dicendo:
Maestro, noi habbiamo veduto uno che
fa tanta demonia nel Nome tuo, al qual
non crediamo: egli è habbiamo proibito,
perche non ci seguita.*

39 אמר להון ישוע דא
תכלוננהי לית ציר אנש
דעמד חידמה בך
ומפיק עגל אמר עלי
דביש:

*E Iesus gli disse, Non gliel proibete,
perche non e uno che faccia qualche
virtu nel Nome mio, che possa inconten-
nente dir male di me.*

40 מן דלא הוה הכיל
דזהפלכון חלפון חו:

*Perche chi non è contra di noi, è per
noi.*

41 כל ציר דישיכון פ
בסא דאנא בקחיד בשמא
דדמשיחא אנתון אמון
אמר אנא לכו דלא יאבד
אננה:

*E chiunque tu darà bere un bicchier
d'acqua a un Nome mio, in quanto che
ho detto che ho detto, io ho detto che
non perdetta la sua vita.*

42 וכל מן דיכבש דהד
מן הלון ועודא דמדימון
בי פקח הננה לה אל
רמא הנתהינא דהפדא
בצורה ופדא פדמא:

*E chiunque scandalizara un de quesi
piccioli che creano in me, meglio farè
per lui, che gli fosse posta intorno al col-
lo una pietra da macinare, e fosse pistato
nel molino.*

43 או דין מכשיל לך
אידך פסיקתה פקח הו לך
בשיגא דתעול לחנא או
כד אית לך כדמין אידון
האול דהנה:

*Hor se la tua mano ti scandaliza, an-
gliala via: che per te è meglio entrar me-
do la porta stretta, che habere amonito
la mano scandalosa, e la pecunia, nel fuoco
che non s'extingue.*

ט

38 ויען לו יוחנן לאמר המלמד
דנאנא אחד אנש בשמך הוציא
את השדים ולא בא אחרינו
במנעם כי לא בא אחרינו:

Y respondible Ioan, diziendo Maestro. He-
mos visto a vno que en tu nombre echaua fuera
los demonios, el qual no nos sigue: y defendi,
mos selo, porque no nos sigue.

39 ויאמר ישוע אל תמנעו
אותו כי איש לא הוה אנש
עשה גבורה בשמי ויוכל ברגע
להקל אותו:

Y Iesus le dixo, No selo defendays: porque
ninguno ay que hega milagro en mi nombre que
luego pueda maldezirme.

40 כי אנש לא הוה קבלכם
חלה לכם הוא:

Porque el que no es contra nosotros, por
nosotros es.

41 ואנש ישקה אדכם את
כוס המים בשמי כי למשיח
אתם אמון אני אומר לכם לא
יאבד נזת משכרתו:

Porque qual quiera que os diere un jarro de
agua en mi nombre, porque soys del Christo, de-
cierto os digo que no perdera su salario.

42 ואנש יכשיל אחד מן הקטנים
המאמינים כי טוב ויותר לו
אנש יושם רחיים ודכב השחנה
על צווארו וישלך אל הים:

Y qualquiera que escandalizare vno de estos
pequennitos que creen en mi, mejor le fuera que
le fuera puesta cerca de su cuello vna piedra de
molino, y que fuera echado en la mar.

43 ואם תכשילך ידך קצצנה
כי טוב לך לבוא קלוט אל
החיים מהיות לך ידים ולבוא
אל גיהנום אל אנש לא
תכבה:

Mas si tu mano te fuere ocasion de caer, cor-
tala: mejor te es entrar a la vida manco, que re-
naciendo dos manos yr al que madero, al fuego que
no puede ser apagado.

ט

38. Απεχθήσθαι αὐτῷ ὁ ἰωάννης,
λέγων, διὰ σοῦ καὶ ἐδοξάμην πᾶσι ἐν
τῷ ὀνόματι σου ἐκβάλλειν δαιμό-
νια, ὅτι σὺ καὶ ἀπολαύθῃς ἡμῶν καὶ ὁ
καλὺσμενός αὐτὸν, ὅτι σὺ καὶ ἀπο-
λαύθῃς ἡμῶν.

Adonc Iehan print la parole, & dit,
Maître nous auons vey que luy qui te
coit les diables hors par ton Nom, le
quel toutesiois ne nous suit point:
& nous l'auons engardecz, d'autant qu'il
ne nous suit point.

39. Ὁ ἰησοῦς εἶπε, μὴ καλέει-
ται αὐτὸν. ὁ δὲ καὶ ἐστὶν ὁ ποιῶν
δυνάμεις ἐν τῷ ὀνόματι μου, καὶ
διωκόμενος ταχὺ καὶ λογιζόμενος με.

Et Iesus dit, Ne l'engardez point:
car il n'y a nul qui face vertu par mon
Nom, qui l'ouïsant puisse mal parler de
moi.

40. Ὁς γὰρ σὺ εἰ καὶ ὁμῶς,
ὡς ἐξ ὁμῶς ἐστιν.

Car qui n'est point contre nous, est
pour nous.

41. Ὁς γὰρ ἂν ποτίσῃς ὁμῶς ποτή-
ριον ὕδατος ἐν τῷ ὀνόματί μου, ὅτι
ἐστὶν ἐστὶν, ἀμὲν λέγω ὑμῖν, οὐ
μεν ἀπολείψῃ τὸ μισθὸν αὐτοῦ.

Car quiconque vous donnera un
verre d'eau à boire en mon Nom, pour-
ce que vous estes à Christ, en vérité ie
vous di, qu'il ne perdra pas son salaire.

42. Καὶ ὅς τις ἀποσκανδαλίσει ἓνα
τῶν μικρῶν τῶν πιστεύοντων ἐν ἐμῇ,
καλὸν ἐστὶν αὐτῷ μᾶλλον, ἢ τὸ βάλλει-
ν αὐτὸν ἐν τῷ μύλῳ καὶ τρεῖς ἄλλας
αὐτῷ, καὶ βεβλητῆν ἐν τῇ θάλασσᾳ.

En quiconque scandalizera l'un de
ces petits qui croyent en moi, il lui vaut
droit mieux qu'on lui mist une pierre
de meule à l'entour de son col, & qu'on
le iettast en la mer.

43. Καὶ ἂν σκανδαλίξῃς τὴν χεῖ-
ρα σου, κόψουσαν αὐτήν, καλὸν σὲ ἐστὶ
καλὸν εἶναι τῷ ζῴῳ εἰσαγαθῇ ἢ τῷ
δύο χεῖρας ἔχοντι ἀπλῶς, τῷ
ζῶντι, ὡς τὸ πῦρ τὸ ἀσβεστόν.

Que si ta main te fait chopper, cou-
pela: il te vaut mieux entrer manchot
en la vie, qu'auoir deux mains, & aller
en la gehenne, au feu qui ne s'exteind
point.

38. Respondit illi Iohannes, dicens, Magister, vidi mus quendam in nomine tuo eicientem demonia qui non sequitur nos, & prohibuimus eum.

Then John answered him saying: Master, we saw one casting out devils by the Name, which followed not us, & we forbade him, because he follows with us not.

39. Iesus autem ait, Noli te prohibere eum, nemo est enim qui faciat virtutem in nomine meo, & possit cito male loqui de me.

But Iesus said, Forbid him not: for there is no man that can do a miracle in my Name, that can lightly speak evil of me.

40. Qui enim non est adversum vos, pro vobis est.

For who soever is not against us is on our part.

41. Quisquis enim potum dederit vobis calicem aquae in nomine meo, quia Christi estis: amen dico vobis, non perdet mercedem suam.

And whosoever shall give non a cup of water to drink for my Names sake, because he belong to Christ, amen I say unto you, he shall not lose his reward.

42. Et quisquis scandalizaverit unum ex his pusillis credentibus in me: bonum est ei magis si circumdaretur mola asinaria collo eius, & in mare mitteretur.

And whosoever shall offend one of these little ones, that believe in me, it were better for him rather, that a millstone were hanged about his neck, and that he were cast into the sea.

43. Et si scandalizaverit te manus tua, abscinde illam, bonum est tibi debilem introire in vitam, quam duas manus habentem, ire in gehennam, in ignem inextinguibilem.

Wherefore if thine hand cause thee to offend, cut it off: it is better for thee to enter into life maimed, than having two hands, to go into hell into the fire that never shall be quenched.

38. Johannes aber antwortet ihm/ und sprach: Meister/ wir sahen einen/ der treib Teuffel in deinem Namen auß/ Welcher vns nicht nachfolget/ vnd wir verbotten s im/ darumb/ daß er vns nicht nachfolget.

De Johannes suade hancem/ et saque/ Meister/ Wir sahen en/ hand dreß Teuffel vñ/ i die Dinstu/ hinfen som effersolger off ick De wi forbode hancem der/ fordi ar hand ick effersolger off.

39. Iesus aber sprach: Ir solts ihm nicht verbieten/ denn es ist niemand/ der eine that thue in meinem Namen/ vnd möge bald übel von mir reden.

Ihesus sagde/ Ir sollet ick forbiude s a anem der/ Iht der er ingen som goren vnderlig Beringi mit Dinstu/ oc sand suart tale ilde om mig.

40. Wer nicht wider vns ist/ der ist für vns.

Huo som ick er mod off/ hand er met off.

41. Wer aber euch trenckt mit einem Becher Wassers inn meinem Namen/ darumb daß ihr Christum angethret/ Warlich ich sage euch/ Es wirdt ihm nicht vnvergolten bleiben.

De Huo som stender eder met it Begere vand/ i mit Dinstu/ sordi ar i hore Christus nñ/ Sanderlige/ Jeg siger eder/ Der skal ick bliffue hancem vberaler.

42. Vnd wer der kleinen einen ergert/ die an mich glauben/ dem were es besser/ daß ihm ein Mühlstein an seinen Hals gehengt würde/ vnd ins Meer geworffen würde.

De huo som forarger en aff de Smaa/ som tro paa mig/ hancem vaare der bedre/ ar hancem bleffue hengd en Molsten om hans halss/ oc hand bleffue fast i Hassu.

43. So aber dich dein Hand ergert/ so haue sie ab/ Es ist dir besser/ daß du ein Krüppel zum leben eingehest/ denn daß du zwo hende habest/ vnd fahrest in die Helle/ inn das ewige Feuer.

De der som din haand forarger dig/ Da hug hendu aff/ Der er dig bedre/ ar du gaar en Krabling ind i Hellsu/ End ar du hassuer tho hender/ oc far til Hellsu/ i den ewige Ild.

38. Odpověděl genu Jan/ řka: Mistr/ viděl jsem jed- noho/ an we Gmēnu twēm Diablu vymijá/ kterýž ne- chodí s námi/ v bráně gsmc genu:

Eedy mu Jan odpoveděl řka/ mowiac/ Mistrzu widzieli smy niekorego co przez tunc tyme wy- ganial dyabelstwo/ ktorý y nie chod- zył z nami y zabazali smy mu/ dożá namu nie chodzył.

39. A Gmijšo řekl: Nebraň- teš genu. Někē nenij žadně- ho kterýž by činil moc wē gme- nu nēm/ akby mohl snadně žle mluviti o mně.

A Iesus řekl/ Irte zabazuy- cie mu/ abowiemci žaden nte ick fchorby czynil cudá przez imie moje/ & mogli mi przedś siorzyc cyy.

40. Něk kdož nenij proti nám/ s námiť gest.

Bo ten ktorý nie test przeciw- nam/ zá námić ick.

41. A kdožby kōl dal wām nápoğ Gmijšo wodę we gme- nu nēm/ proto žegste Kryšto- wí/ žagistē prawijm wām/ ne žtrahjē odpłatę sře.

Abowiem Křozkřowicfby wam dal ku picu kubek wody w imie- moie/ i žekst sá Kryštof wí/ zas prawde powiebam wam/ žadny u- sposoben nie wtrácí zaplatę sře.

42. A kdožby kōl pohoršil gednoho z tēchto malíčich křeťšų we mne wēřij/ lēpeby bylo genu/ aby byl žawěřen f hřdu geho žernow Dřitij/ a wřžen byl w Dřoře.

A Křozkřowicfby teš obrážil iednego z tēch malíčich křthor- zy w mne wēřij/ lepšey aby mu byl wlozon mlynák fámicá ořolo hřte iego/ & žy byl wřžuton w mōře.

43. A budeli tebe horšiti ru- ka twá/ vni ži: dobrěť gest to: bē mōlžmu w giti do žiwota/ neřli dře ruce magičmū/ giti do pēřla w ořm neohy žy- tednų.

A ři: ž řeká twa brzywodži. Je řu grzechowí/ ořetní iá/ do le- pšy řek tobie woidž do žywota křřřawym/ nř rukie obie ruce byč wřžutonym do pēřlá w ořien- nien gářony.

44. אִיכָּא דְתוֹלְעָהוּ לֹא
מִיתָא וְנוֹרָהוּ לֹא דַעֲבָא:

*La donna il lor verme non muore, e el
fuoco non si spegne.*

45. וְאִן רִגְלָךְ תִּכְשִׁילָךְ קַצְצָנָה
כִּי טוֹב לָךְ לְבוֹא אֶל־הַחַיִּים
בְּסֶחַ מֵהוּוֹת לָךְ רִגְלִים וְלֹהֶשֶׁךְ
אֶל־גֵּיא הַנּוֹם אֶל־אִשׁ לֹא
תִכְבֶּה:

*E se il tuo pie si scandalizza, taglialo
via: che per te e meglio entrar zoppo na
la vita, che haver amendue i piedi & ef-
fer gittato ne la gehenna, nel fuoco mejo in-
guibile.*

46. אִיכָּא דְתוֹלְעָהוּ לֹא
מִיתָא וְנוֹרָהוּ לֹא דַעֲבָא:

*La donna il lor verme non muore, e el
fuoco non si spegne.*

47. וְאִן עֵינֶךְ תִּכְשִׁילָךְ וְקִרְנָה
חֲצִיָּה פִקַּח הוּא לָךְ
דְּבִקְרָא עֵינָא תַעֲוִיל
לְמַלְכוּתָהּ דְּאֵלֵּהָ אִן כִּד
אִית לָךְ תַּרְמִין עֵינֶיךָ תִּפְּל
בְּגִהֵנָא דְּנוֹרָה:

*E se il tuo occhio ti scandalizza, cana-
celo: che t' e meglio entrar nel regno de Dio
con un solo occhio, che haver due occhy,
& effier gittato ne la gehenna del fuoco.*

48. אִיכָּא דְתוֹלְעָהוּ לֹא
מִיתָא וְנוֹרָהוּ לֹא דַעֲבָא:

*Donc il lor verme non muore, & el
fuoco non s'extingue.*

49. כָּל גֵּיר בְּנוֹרָה מ
תִּתְּמַלַּח וְכָל דְּבִקְתָּהּ
בְּמַלְחָא תִתְּמַלַּח:

*Impetache ciascuno sarà salato con
fuoco, & ogni settimma sarà salato con
sale.*

50. שְׂפִירָא הִי מַלְחָא אִן
דִּין מַלְחָא תִפְּכֶה בְּמִנָּא
תִתְּמַלַּח תִּהְיֶה בְּכֹון
מַלְחָא וּבְשִׁנָּא הוּא חַד
עִם חַד:

*Buena cosa è il sale: ma se il sale sia
insipido, con che la condirete voi? Hab-
biate in voi stessi del sale, & habbiate pa-
ce entre voi.*

44. אִשׁ דְּתוֹלְעָתָהּ לֹא
תִמּוּת וְהָאִשׁ לֹא תִכְבֶּה

*Donde si gulfano no muere, y su fuego nun-
ca se apaga.*

45. וְאִם רִגְלָךְ תִּכְשִׁילָךְ קַצְצָנָה
כִּי טוֹב לָךְ לְבוֹא אֶל־הַחַיִּים
בְּסֶחַ מֵהוּוֹת לָךְ רִגְלִים וְלֹהֶשֶׁךְ
אֶל־גֵּיא הַנּוֹם אֶל־אִשׁ לֹא
תִכְבֶּה:

*Y si tu pie te fuere ocasion de caer, cortalo
mejor te es entrar a la vida coxo, que teniendo
dos pies ser echado en el quemadero, al fuego
que no puede ser apagado:*

46. אִשׁ דְּתוֹלְעָתָהּ לֹא
תִמּוּת וְהָאִשׁ לֹא תִכְבֶּה:

*Donde si gulfano no muere-y su fuego nun-
ca se apaga.*

47. וְאִם עֵינֶךְ תִּכְשִׁילָךְ וְקִרְנָה
כִּי טוֹב לָךְ בְּעֵין אֶחָת לְבוֹא
אֶל־מַלְכוּת אֱלֹהִים מֵהוּוֹת לָךְ
עֵינִים וְלֹהֶשֶׁךְ אֶל־גֵּיא הַנּוֹם
הָאִשׁ:

*Y si tu ojo te fuere ocasion de caer, sacalo:
mejor te es entrar al Reyno de Dios con vn ojo,
que teniendo dos ojos ser echado al quemadero
del fuego:*

48. אִשׁ דְּתוֹלְעָתָהּ לֹא
תִמּוּת וְהָאִשׁ לֹא תִכְבֶּה:

*Donde si gulfano no muere, y el fuego nun-
ca se apaga.*

49. כִּי כָל־דָּבָר בְּאִשׁ יִמְלַח וְכָל
קִרְבֵּן בְּמַלְחָא תִתְּמַלַּח:

*Porque todo hombre será salado con fuego
Y todo sacrificio será salado con sal.*

50. טוֹב תִּתְּמַלַּח וְאִם גְּמַלְחָ
תִּתְּמַלַּח בְּמִיָּה זָרָה תִּצְלֹךְ יְהִי
בְּכֹון תִּתְּמַלַּח יְהִי שְׁלוֹם
בֵּינֵיכֶם:

*Buena es la sal: mas si la sal fuere de fla-
brida, con que la adobarays? Tened en vos otros
mismos sal: y tened paz los vnos con los otros.*

44. ὅπου ὁ σκαίληξ αὐτοῦ οὐ
παύεται, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται.

*Là où leur ver ne meurt point, &
le feu n'esteind point.*

45. Καὶ ἵαν ὁ πους σου scandalι-
σῇ σε, ἀπέκοψον αὐτόν. ποῦτον ἴσθι
σοὶ εἰσέλθωιν εἰς τὴν ζωὴν χαλῶν·
ἢ τὰς δύο πόδας ἔχοντα βληθῆναι εἰς
τὴν γέενναν, οὐκ ἢ πῦρ τὸ σβέν-
νυται.

*Et si ton pied te fait chopper, cou-
pe-le: il te vaut mieux entrer boiteux
en la vie, qu'auoir deux pieds, & estre
ienté en la gehenne, au feu qui ne s'este-
ind point:*

46. ὅπου ὁ σκαίληξ αὐτοῦ οὐ
παύεται, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται.

*Là où leur ver ne meurt point, & le
feu ne s'esteind point.*

47. Καὶ ἵαν ὁ ὀφθαλμός σου
scandalιζῇ σε, ἐκβάλε αὐτόν· κα-
λον σοί εἰς μαρτυρίαν εἰσελθῆναι
εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ἢ δύο
ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς
τὴν γέενναν τοῦ πυρός.

*Si aussi ton œil te fait chopper, ar-
rache-le: il te vaut mieux entrer n'y aye
qu'un œil au royaume de Dieu, qu'auoir
deux yeux, & estre ienté en la gehenne
du feu:*

48. ὅπου ὁ σκαίληξ αὐτοῦ οὐ
παύεται, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται.

*Là où leur ver ne meurt point, &
le feu ne s'esteind point.*

49. Πᾶς γὰρ πυρὶ ἀλλοιῶσθεται,
καὶ πᾶσα θυσία ἀλὶ ἀλλοιῶσθεται.

*Car vn chacun sera fait de feu: &
route oblation sera salce de sel.*

50. Καλὸν τὸ ἅλας· ἵαν ὅτ' ἂν
λας ἀσπλος γένηται, ἐν τίνι αἰετὶ
ἀγόμενῃ ἔχῃ ἐν ἑαυτῇ ἅλας,
καὶ εἰς ἑαυτὴν ἐκ ἀλλήλων.

*C'est bonne chose que le sel: mais si
le sel perd sa saveur, de quoi lui rendra-
on la saueur? Ayez du sel en vous-mes-
mes, & soyez en paix entre vous.*

CAP. IX.

44. Vbi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.

Where their worme dyeth not, and the fire neuer goeth out.

45. Et si pes tuus te scandalizat, amputa illum: bonum est tibi claudum introire in vitam æternam, quam duos pedes habentem, mitti in gehennam ignis inextinguibilis.

Eitherwise / if thy foote cause thee to offend: cut it off: it is better for thee to goe halfe into life: then hauing two feete to bee cast into hell: into the fire that neuer shall be quenched.

46. Vbi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.

Where their worme dyeth not, and the fire neuer goeth out.

47. Quod si oculus tuus scandalizat te, eice eum, bonum est tibi luscum introire in regnum Dei, quam duos oculos habentem, mitti in gehennam ignis.

And if thine eye cause thee to offend: plucke it out: it is better for thee to goe in to the kingdom of God with one eye: then hauing two eyes: to be cast into hell fire.

48. Vbi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.

Where their worme dyeth not, and the fire neuer goeth out.

49. Omnis enim igne salietur: & omnis victima sale salietur.

For euery man shalbe salted with fire: & euery sacrifice shalbe salted with salt.

50. Bonum est sal, quod si sal insulsum fuerit: in quo illud condietis? Habete in vobis sal, & pacem habete inter vos.

Salt is good: but if the salt be vnseasoned: where with shall it be seasoned? Haue salt in your selues: and haue peace: one with another.

Das IX. Capitel.

44. Da jr Wurm nicht stirbt / vnd jr Feuer nicht verlescht.

Der som deris Wurm icke dyer/oc deris Ild icke vdslychtis.

45. Ergert dich dein Fuß / so haue in ab / es ist dir besser / daß du lahme zum leben eingehest / denn daß du zween Füße habest / vnd werdest in die Helle geworffen / in das ewige Feuer.

Forarger din fod dig / Da hug hannem aff / Der er dig bedre / at du gaar hale ind i lyfuet / End at du haaffuer tho foder/oc bliffuer last i Hellsueder vdi den euige ild.

46. Da jr Wurm nicht stirbt / vnd ihr Feuer nicht verlescht.

Der sam deris Wurm icke dyer/oc deris Ild icke vdslychtis.

47. Ergert dich dein Auge / so wirffs von dir / es ist dir besser / daß du einäugig inn das Reich Gottes gehest / denn daß du zween Augen habest / vnd werdest inn das Hellsche Feuer geworffen.

Forarger die dyne dig / da last der fra dig / Der er dig bedre / at du gaar Enøiet i Guds rige / End at du haaffuer thu dyen / oc bliffuer last i Hellsuedis ild.

48. Da jr Wurm nicht stirbt / vnd ihr Feuer nicht verlescht.

Der som deris Wurm icke dyer/oc deris Ild icke vdslychtis.

49. Es muß alles mit Feuer gesalzen werden / vnd alles Opffer wirdt mit salt gesalzt.

Der skal alle sammen saltis med Ild/oc huert Offer skal saltis med Salt.

50. Das Salt ist gut / so aber das Salt thumb wirdt / wo mit wirdt man würben? Habt Salt bey euch / vnd habt friede vntereinander.

Salter er gaar / Men om salter mister sin krafft / huert med skal mand da gifue smag? Haaffuer Salt hos eder/oc haaffuer Fred med huert andre.

Kapitola IX.

44. Kdež čerťo gegich neomjra / a oheň nehasne.

Odežle robať ich nie vmiera / a ogien nie gaš nie.

45. Pašli noha tvoja horšši tebe / vniži gi / dobrěť gest tobě kulhavěmu vgiiti do životu / nešli dvě noze magičny v tvřenu bpi do Pekla v oheň neohasnyedny.

Niesliž tež nogá tvoa przywo: dšcie ku grzechowi / vniži ja / bolepiej tobie wniđi chroym do żywoth / niż mánac obie noze byc w twóconym do piekła w ogie: ni me ugašony.

46. Kdežto čerťo gegich neomjra / a oheň nehasne.

Odežle robať ich nie vmiera / a ogien nie gaš nie.

47. Pašli oko tvoje horšši tebe / wylup ge / dobrěť gest tobě gdnowotěmu wgiiti do Krá: lowství Božího / nešli dvě oči magičny v tvřenu bpi: ti do ohně Pekelného.

Niesliž oko tvoje przywodzi cie ku grzechowi / wyrwijcie / bolepiej tobie wniđi do Królestwa Bożego iedno oku / niż mánac obie oczy w twóconym byc do piekła ognistego.

48. Kdežto čerťo gegich neomjra / a oheň nehasne.

Odežle robať ich nie vmiera / a ogien nie gaš nie.

49. Nebo každé stowěť ohněm bude pálen / a wsselká oběť solj bude osolena.

Abowiem každé stowěť ognem bude posolón / a každá oběť áká bude sola osolóná.

50. Dobráť gest suol / pašli suol bude neslaná / čim osoljš te? Wěgte suol w sobě / a posfog mēgte mejo sbau.

Dobráť jest sol / ale sešli sol sináť křáti / čímž je sa nápráwicie? Wěgcie sešli w sobie sol / zácho: wywlaac poľoy sedm z drugimi.

K E 4 A A. 1.

K' Ἀκούσας αὐτοὺς ἰησοῦς εἰς τὴν ἑρῆμην ἐκτονωσάμενος, ἀπὸ τῆς πύργου ἐκ τῆς ἑρῆμης. καὶ συνηθύνοντο πάλιν ὄχλοι πρὸς αὐτὸν, καὶ ὡς εἰσὶν, πάλιν ἐδίδασκεν αὐτοὺς.

Puis étant parti de là, il vint es quartiers de Judée, par outre le Jordan, & deroches les troupes s'assemblerent vers lui, & deroches il les enseignoit, comme il avoit accoustumé.

2. Καὶ προσελθόντες οἱ Φαρισαῖοι ἐπηρώτων αὐτὸν, τί ἐξέστιν ἀρσενικοῦ γαμου διαλύσει; περὶ τούτου αὐτὸν.

Adonc les Pharisiens vindrent & lui demanderent, le tenant, Est-il loisible à l'homme de délaisser la femme?

3. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, τί ὑμῶν ἐστὶν αὐτοῦ μωσῆς.

Il respondit, & leur dit, Qu'est-ce que Moysè vous à commandé?

4. Οἱ δὲ εἶπον, μωσῆς ἐπέτρεψε βιβλίον διαταγῶν γράψαι. καὶ διαλύσει.

Ils dirent, Moysè a permis d'écrire la lettre de divorce, & de la délaisser.

5. Καὲ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, περὶ τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν ἐγραψεν ὑμῶν τὴν ἐντολήν τὴν τῶν.

Et Iesus respondant leur dit, Il vous a écrit ce commandement, pour la dureté de vostre cœur.

6. Ἀπὸ δὲ ἀρχῆς κτίσεως ἄρσενος καὶ θήλεος ἐποίησεν αὐτοὺς ὁ θεός, καὶ ὁ.

Mais au commencement de la creation, Dieu les fit mâle & femelle.

7. Ἐν ὧν τὸν καταλείψει ὁ ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ, καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ.

Pour cette cause l'homme délaissera son pere & la mere, & s'adjoindra à la femme.

8. Καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. ὅτι ὁ θεὸς εἶς ἐστιν, ἀλλὰ μία σὰρξ.

Et deux feront vne même chair: parquoi ils ne sont plus deux, mais vne même chair.

9. Ὁ δὲ ὁ θεὸς σὺν ὁμοῦ ἔστιν, καὶ ὁ ἄνθρωπος μὴ χωρίζεται.

Ce que Dieu doncques a conjoind, que l'homme ne le separe point.

וַיָּקָם יֵשׁוּעַ מִיְּהוּדָה וּבִבְלִיָּה וַיָּבֹא לְיֵהוּדָה לְעֵבֶר הַיַּרְדֵּן וַיִּקְהֵלוּ עִיד מִקְהָלִים אֵלָיו וַכִּפְעִים בַּפַּעַם שָׁב וְלִמָּדָם׃

Quando si fu di là, fece venire ne confini de la iudea, per la parte de la dal Giordano, & di nuovo la turba si raccoglieva a lui, & secondo ch'egli era solito, di nuovo insegnava loro.

2 וַתָּבֹאוּ פְּרִישֵׁי מִצִּיּוֹן לֵאמֹר וַיִּשְׁאַלֵנוּ דָאן שְׁלִיט לַעֲבֹרָה דִּישְׁבוּק אֲנִימָהּ׃

Et Farisei effendo sigli accostati, li demandaron, per tentarlo, se egli era lecito al huomo de lassare la sua moglie.

3 וַאֲמַר לְהוֹן מִנָּה פְּקֻדָּתוֹ מוֹשֶׁה׃

Egli rispondendo disse loro, Che cosa vi ha comandato Moysè?

4 הָגִינוּ דִּין אֲמַרְיוֹ מוֹשֶׁה אֲפֹס לֹא דִּנְכָתוֹב פְּתֻכָּה דִּישְׁבוּקָהּ וְגַשְׁרָה׃

E li disse, Moysè ha permesso che si scriva il libello del divorzio.

5 עֲנֵה יֵשׁוּעַ וַאֲמַר לְהוֹן לְהַקְפִּיל קִשְׁיוֹת לְבָבָן פְּתֻב לָבוֹן פְּקֻדָּתָהּ הִנֵּה׃

E Iesus respondendo, disse loro, Egli ha scritto questo comandamento, per la durezza del vostro cuore.

6 מִן בְּרִישִׁית דִּין דְּכָרָה וְנִקְבָּה עַבְדָּא וְאֵתָּה אֱלֹהָהּ׃

Ma dal principio de la creatione, Iddio gli fece maschio & femina.

7 מִטוֹל הִנֵּה יִשְׁבוּקָהּ לְאִבֶּיהָ וּלְאִמָּהּ וַיִּקָּח לְאִנְתָּתָהּ׃

Per questo l'huomo lassare la sua padre & sua madre, & aggraverassi à la sua moglie.

8 וַיְהִיוּ תְרֵיהֶן חֶד פֶּסֶד מִבֵּיל לֹא הָיוּ תְרֵין אֱלָא חֶד פֶּסֶד׃

Et deux faisant vne carne & vne vie, non son plus deux, mais vne carne.

9 מִדָּם דְּאֱלֹהָהּ הִכִּיר וַיִּגְדֵּל בְּרִשָּׁא לֹא יִפְרֹשׁ׃

Quello adunque che Iddio ha congiunto, l'huomo non lo separe.

וַיָּקָם יֵשׁוּעַ מִיְּהוּדָה וּבִבְלִיָּה וַיָּבֹא לְיֵהוּדָה לְעֵבֶר הַיַּרְדֵּן וַיִּקְהֵלוּ עִיד מִקְהָלִים אֵלָיו וַכִּפְעִים בַּפַּעַם שָׁב וְלִמָּדָם׃

Y partiendose de allí, vino en los terminos de Iudea por tras el Jordan: y bolvió la compana à juntarse à el. y bolviólos à enseñar, como acostunbraua.

2 וַיִּקְרְבוּ הַפְּרִישִׁים וַיִּשְׁאַלֵנוּ לֹא הֵיכֵל אִישׁ לַעֲזֹב אֶת-אִשְׁתּוֹ וַיִּנְסוּהוּ׃

Y Llegandose los Phariseos, preguntaronle, Si era licito al marido embiar su muger: tentandolo.

3 וַהּוּא עֲנָה וַאֲמַר לָהֶם מֶה עֲנָה אֲתָכֶם מוֹשֶׁה׃

Mas el respondiendole, dixoles, Que os mandó Moysen?

4 וַהֲפָתָה אֲמַרְיוֹ מוֹשֶׁה הִנֵּיחַ לְכַתֵּב סֵפֶר בְּרִיתוֹת וּלְשַׁלַּח׃

Y ellos dixeron, Moysen permitió escrivir carta de divorcio, y embiar.

5 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַאֲמַר לָהֶם לִמְעַן מִגִּזְתָּ לְבָבְכֶם כָּתֹב לָכֶם אֶת-הַמִּצְוָה הַזֹּאת׃

Y respondiendole Iesus, dixoles, Por la dureza de vuestro corazón os escriuió este mandamiento.

6 אָבֵל מִרְאשִׁית הַבְּרִיָּאָה וְכָר וְנִקְבָּה בָרָא אֱלֹהִים׃

Que al principio de la creacion, macho y hembra los hizo Dios.

7 עַל-כֵּן יַעֲזֹב אָדָם אֶת-אִבִּיו וְאֶת-אִמּוֹ וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ׃

Por esto (dize) dexará el hombre à su padre y à la madre, y juntarsehà à su muger.

8 וַיְהִיוּ שְׁנֵיהֶם לְבָשָׁר אֶחָד לִכֵּן לֹא עוֹד שְׁנַיִם הֵם כִּי אֶחָד בָּשָׁר אֶחָד׃

Y losque eran dos, seran hechos vna carne: anlique no son mas dos, sino vna carne.

9 וַאֲשֶׁר אֱלֹהִים אֶחָד אֱלֹהִים אֶחָד לֹא יִפְרֹד׃

Pues loque Dios juntó, no lo aparte el hombre.

ET inde exurgens, venit in fines Iudææ ultra Iordanem: & conveniunt iterum turbæ ad eum, & sicut consueverat, iterum docebat illos.

And he arose from thence / and went into the coasts of Iudæa by the farre side of Jordan / and the people resorted unto him againe / and as he was wont / he taught them againe.

2. Et accedentes Pharisei, interrogabant eum, Si licet viro uxorem dimittere tentantes eum.

Then the Pharisees came and asked him / if it were lawfull for a man to put away his wife / and tempted him.

3. At illerespondens, dixit eis, Quid vobis præcepit Moyses?

And he answered / and saide unto them / What did Moses commaunde you?

4. Qui dixerunt, Moyses permisit libellum repudiij scribere, & dimittere.

And they said / Moses suffered to write a bill of divorcement / and to put her away.

5. Quibus respondens Iesus, ait, ad duritiam cordis vestri scripsit vobis præceptum illud.

Then Iesus answered and said unto them / For the hardnesse of your heart he wrote this precept unto you.

6. Ab initio autem creaturæ masculinum & feminam fecit eos Deus.

But at the beginning of the creatiõ / God made them male and female.

7. Propter hoc, relinquet homo patrem suum & matrem: & adheret uxori suæ.

For this cause shall man leave his father and mother / and cleave unto his wife.

8. Et erunt duo in carne una. Itaque iam non sunt duo, sed una caro.

And they twaine shall be one flesh: so that they are no more twaine / but one flesh.

9. Quod ergo Deus coniunxit, homo non separet.

Therefore what God hath coupled together / let not man separate.

Und er machte sich auff / vnd kam von dannen an die örter des Jüdischen Landes / jenseit des Jordans / vnd das Volk gieng abermal mit hauffen zu ihm / vnd wie seine gewonheit war / lehret er sie abermal.

De hand giorde sig rede / oc kom der fra / til de Jødiske Landz Stæder / paa hin side Jordan / De Folket gick atter til hannem / i hobe tal / De hand lærde dem atter / som hans sedvane vaar.

2. Vnd die Phariseer tratten zu ihm / vnd frageten ihn / Ob ein Mann sich scheiden möge von seinem Weib? vnd versuchten ihn damit.

De Phariseerne traadde til hannem / oc spurde hannem at / Om en Mand maa skille sig fra sin Hustru? De de fristede hannem der mer.

3. Er antwortet aber / vnd sprach: Was hat euch Moses gebotten?

Men hand suarede / oc sagde / Hvad haaffuer Mose budet eder?

4. Sie sprachen: Moses hat zugelassen einen Scheidtbrieff zu schreiben / vnd sich zu scheiden.

De sagde / Mose tilstedde at scriffue et Skilismaalsbrieff / oc skilles at.

5. Jesus antwortet / vnd sprach zu ihnen: Vmb eures herzen hertigkeit willen hat er euch solchs geschrieben.

Ihesus suarede / oc sagde til dem / For eders Hertes haardhed skild / scrieff hand eder det Bud.

6. Aber von Anfang der Creatur / hat sie Gott geschaffen ein Männlein vnd Fräulein.

Men aff Creaturens begyndelse / haaffuer Gud skabt dem en Mand oc Quinde.

7. Darumb wirdt der Mensch seinen Vater vnd Mutter verlassen / vnd wirdt seinem Weib anhangen.

Der saare skal Wennisten forlade sin Fader oc Moder / oc skal bliffue hos sin Hustru.

8. Vnd werden sein die zway ein Fleisch / so sind sie nun nicht zway / sondern ein Fleisch.

De de tho skulle vere it Kød / Saa ere de nu ite tho / men it Kød.

9. Was denn Gott zusammen gefüget hat / soll der Mensch nicht scheiden.

Hvad Gud da haaffuer til sammen søyet / skal Wennisten ite at skille.

Vstam odend / přišel do končin Jüdiských za Jordán. Přišli se zase k němu žáci / a patř obýtek měl / opět učil.

Stamtad vstáwsky / přyšedl w gránice. Jüdiske přyšel mce ftora iest ža iordanem / a žáci k němu zšli se nie malo ludu / ctory on bystl rčf iako byl zwyšl.

2. Echdy přišaupřyšel žáci končin žažali seho: Slušlyš? Muži ženu propuštiti? poslaussijet ho.

Eedy přyšaupřyšel žácižen: howie přyšli go / zšliž se go dži mčow žoni opuštiti? tužac go.

3. A on odpowijdage řekl jim: Co gest wám přikázal Moyses?

A on im on odpowied žažow / řekl / Což wám rořkázal Moyses?

4. Řekijžto řekli: Moyses dopuřil řiřiti žapuzenij napřai / a propuřiti.

A on řekl / Moyses ři dopuřil ná přišac list rozwodny / y opuštiti on.

5. Řižto odpowiedem řekijž / řekl: Pro twerdoř řdce wasscho napřal wám Moyses to přikázani.

Eedy Iesus odpowied žažow / řekl / Wla ža twardženia řer řa wasscho napřal wam to rořkas řiřiti.

6. Ale ob počátku řtworēnij Muže a ženu učinil ge Bůh.

Alec ob počátku řtworzenia / mčezžyne y niewiařte weřynil it Bog.

7. Protož opuřil řlowěl Dceř Matěř / a přidřeti se bude ženu řwě.

A wla tegož opuřil řlowěl ořč řwego y matěřwa / a přyšlacž ři řtu ženie řwey.

8. A budau dwa w gednom řěle. A tak giž negsau dwa / ale gedno řělo.

A řtworž byli dwiemá / beda řednem řělem / a řhák wž daleř nie řa dwa / ale ředno řělo.

9. Protož což gest Bůh řpogil / řlowěl nerož dřlug.

Co řhedy Bog řlacžyl / nie řžet řlowiel nie rořlaco.

10 וְשֵׁאלוּהִי תוֹב
תְּלַמִּידוֹהִי בְּבֵיתָא עֲרֵי
הַיָּדִי:

Di nuovo poi i suoi discepoli gli domanderemo da quel medesimo in casa.

11 וְאָמַר לְהוֹן כָּל מִן
דְּיִשְׁרָא אֲנִתְתָּהּ וְיִסָּב א
אֲחֵרְתָּא זָאד:

Et egli disse loro, Chiunque lassard la sua moglie, & pigliarà una vna altra, commette adulterio contra essa.

12 וְאִן אֲנִתְתָּהּ תִּשְׁרָב
בְּעֵלָהּ וְתִהְיֶה לְאֲחֵרְתָּהּ
זָרָה:

E se la donna lassard il suo marito, & maritarassi ad un altro, commette adulterio.

13 וּבְמִקְרָבֵינוּ הוּא לֵה טָלִיא
דְּיִקְרָוֹב קְהוֹן תְּלַמִּידוֹהִי
דִּין פֶּאֶרְאִין הוּא בְּהִלִּין ד
דְּמִקְרָבֵינוּ לְהוֹן:

Doppo questo gli appresentarono dei fanciulletti, accio che gli toccasse: ma i discepoli riprendevano coloro che gli portavano.

14 וְשֵׁינֵי דִין פֶּדֶר תִּנְגְּרֵי
אֲתִבְחַשׁ לֵה וְאָמַר לְהוֹן
שְׂבִיקוּ טָלִיא אֲתִין לִיהִי
וְלֵא תִּמְכְּלוּ אֲמִין דְּאֵלִין
דְּאִיִּב גִּלְיוֹן אֲמִין אֲתִיהִי
מְלָכִיתָא דְּאֵלֵהּ:

E Iesus vedendo questa, n'ebbe dispiacere & disse loro, Lassate i fanciulletti venire a me, & non gli impedite: perche che di questo reame e il regno di Dio.

15 אֲמִין אָמַר אֲתָא לְכוּן
דְּכָל הָלֵא יִקְבֹּל מְלָכִיתָא
דְּאֵלֵהּ אֲתִין טָלִיא לֵא
יַעֲוֹל לֵה:

Io ho dico in veritate, che chi non riceverà il regno di Dio como un fanciulletto, non entrara in esso.

16 וְשָׂקַל אֲמִין עַל דְּבַעוֹהִי
קָסָם אֲתִיהִי עֲלֵיהוֹן וּבִרְקָה
אֲמִין:

Et habendolos prestis brachio, & posita le manus supra eos, gli benedixit.

10 וּבְבֵית שְׂבוּ תְּלַמִּידֵינוּ וְשֵׁאלוּ
לֵה עַל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה:

Y en casa boluieron los Discipulos a preguntarse de lo mismo.

11 וְיִאָמַר לָהֶם אֲשֶׁר יַעֲזֹב אֶת־
אִשְׁתּוֹ וְיִקַּח אַחֶרֶת מִגִּיּוֹתָהּ עֲלֵיהִי:

Y dixeles, Qualquiera que embiare á su mujer, y se casare con otra, comete adulterio contra ella.

12 וְאִם אִשָּׁה תַעֲזֹב אֶת־אִשְׁתָּהּ
וְתִקַּח אַחֶר גַּם הִיא מִגִּיּוֹתָהּ:

Y si la muger embiare su marido, y se casare con otro, adulterará.

13 וְיִקְרִיבוּ לֵה יְלָדִים לְהַגִּיעַ בָּם
וְתְּלַמִּידֵים גַּעֲרוּ בְּמִקְרָבֵים:

Y presentauan le ninnos para que les tocasse: y los discipulos rennían á los que les presentauā.

14 וּכְאֲשֶׁר רָאָה יֵשׁוּעַ וַעֲזָם
וְאָמַר לָהֶם הִנֵּהוּ אֶת־הַיְלָדִים
לְבוֹא אֵלַי וְאַל תִּמְנְעוּ אוֹתָם
כִּי אֵלֶּה הֵם אֲשֶׁר לָהֶם יִשְׁ
הַמְּלָכוֹת אֵלֵהֶם:

Y viendolo Iesus, enojo se, y dizoles, Dexad los ninnos venir á mi, y no se lo defendays: porque de los tales es el Reyno de Dios.

15 אָמַר אֵלַי אֲוֹמַר לָכֶם כָּל
אֲשֶׁר לֹא יִקְבֹּל אֶת מְלָכוֹת
אֵלֵהֶם כְּמוֹ הַיֶּלֶד לֹא יָבוֹא
בָּה:

Dicierto os digo, que el que no recibiere el Reyno de Dios como vn ninno, no antrara en el.

16 וַיִּחַבֵּק אוֹתָם וַיִּשָּׂם אֶת
יְדָיו עֲלֵיהֶם וַיְבָרֶךְ אוֹתָם:

Y tomandolos en los brazos, poniendo las manos sobre ellos los benedia.

10. Καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ πάλιν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ παρεῖσαν αὐτῷ ἐπιρωτησέν αὐτὸν καὶ λέγοντες αὐτῷ.

Derechos los discipulos l'interroguent de cela mesma en la maison.

11. Ὅς ἐάν τις ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ γαμήσῃ ἄλλαν, μοιχεύει αὐτήν.

Et il leur dit, Qui conque delaisiera la femme, & mariera á une autre, commet adultere.

12. Καὶ ἰὰς γυνὴ ἀπολύσῃ τὸν ἀνδρα αὐτοῦ, καὶ γαμήσῃ ἄλλου, μοιχεύει.

Pareillement si la femme delaisie son mari, & se marie á un autre, elle commet adultere.

13. Καὶ προσέφερον αὐτῷ παῖδας, ἵνα ἅψῃ αὐτοὺς· εἰ δὲ μαθηταὶ ἐπιτίμων τῆς προσφίρουσιν.

Et ils lui presenterent des petits enfans, afin qu'il les touchast: mais les disciples tanfoient ceux qui les presentoyent.

14. Ἰδὼν ὁ ἰησοῦς ἠγάπησεν αὐτοὺς, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἄφετε τὰ παιδία ἔρχεσθ πρός με, καὶ μὴ κωλύετε αὐτοὺς· ὅτι γὰρ τοιούτων ἐστὶ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

Ce que Iesus voyant, il en fut indigné, & leur dit laissez les petits enfans venir à moi, & ne les empeschez point: car à tels est le royaume de Dieu.

15. Ἀμὲν λέγω ὑμῖν, ὅς ἐάν τις μὴ διέλθῃ τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν.

En verité ie vous di Que quiconque ne receura le royaume de Dieu comme petit enfant, n'entrera point en icelui.

16. Καὶ ἐπαγαλίσας αὐτοὺς, ἐκτίθη τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτοὺς, καὶ εὐλόγῃ αὐτούς.

Et après les auoir prins entre ses bras, leur imposant les mains, il les benit.

10. Et in domo iterum discipuli eius de eodem interrogaverunt eum.

And in the house his disciples asked him againe of that mat- ter.

11. Et ait illis, Quicumque dimiserit uxorem suam, & aliam duxerit, adulterium committit super eam.

And he said unto them, Whosoever shall put away his wife and marie as another / committeth adulterie against her.

12. Et si uxor dimiserit virum suum, & alii nupserit, meretur.

And if a woman put away her husband and be married to another / she committeth adulterie.

13. Et offerebant illi parvulos ut tangeret illos, Discipuli autem communabantur offerentibus.

Then they brought little children to him / that he should touch them: and his disciples received those that brought them.

14. Quos cum videret Iesus, indignatus est, & ait illis, Sinite parvulos venire ad me: & ne prohibueritis eos: talium enim est regnum Dei.

But when Iesus sawe it / he was displeased / and said to them / Suffer the little children to come unto me / and forbid them not: for of such is the kingdom of God.

15. Amen dico vobis: quisquis non receperit regnum Dei velut parvulus, non intrabit in illud.

Verely I say unto you / Whosoever will not receive the kingdom of God as a little child / he shall not enter therein.

16. Et complexans eos, & imponens manus super illos, benedicebat eos.

And he took them by in his armes / and put his handes upon them / and blessed them.

10. Und daheim fragten in abermal seine Jünger vmb dasselbige.

De hans Disciple spurde hannem arret hiemne om der samme.

11. Und er sprach zu ihnen: Wer sich scheidet von seinem Weibe / vnd frehet et ein andere / der bricht die Ehe an jr.

De hand sagde til dem / Duo som stiller sig fra sin Hustru / oc tager en anden / hand bedriffuer hoer met hende.

12. Und so sich ein Weib scheidet von irem Mane / vnd frehet einen andern / die bricht ire Ehe.

De der som en Kvinde still sig fra sin Mand / oc tager en anden / hun bedriffuer hoer.

13. Und sie brachten Kindlein zu jm / daß er sie anrührete / die Jünger aber fuhren die an / die sie trugen.

De de ferde smaa Born til hannem / at hand skulde røre ved dem / De Disciplene lode ilde paa dem / om baare dem.

14. Da es aber Iesus sahe / Ward er unwillig / vnd sprach zu ihnen: Laßet die Kindlein zu mir kommen / vnd weret ihnen nicht / denn solcher ist das Reich Gottes.

Der Ihesus det saa / bleff hand forrøner / oc sagde til dem / Ladet smaa Born komme til mig / oc forbyndrer dem icke / Thi Guds rige hører saadanne til.

15. Verlich / ich sage euch / wer das Reich Gottes nicht empfehet / als ein Kindlein / der wirdt nicht hinein kommen.

Sandelige / Jeg siger eder / Duo som icke anamer Guds rige / som icke liden Born / hand skal icke komme der ind.

16. Und er herget sie / vnd leget die hände auff sie / vnd segnet sie.

De hand tog dem i faasn / oc sagde henderne paa dem / oc velsignede dem.

10. Aopět w Domu Wtedł nijsz gocho o tēm j gśau ho cāzali.

Tedy w domu zśle zwołenni cyiego o teyze rzezy pykali go.

11. W kēst gim: Kdożśoli propuścił Wnżelski swau / a ginau pogme / czżolożstwij sedo: puścił proti nijsz.

Konim rzełt / Ktożśoli wieł o: puścił żone swa a poymie ina / czżoloży przecim niy.

12. Pałli Żena propuścił Mużę swēho / a s giny m se odda / czżoloży.

Kteśliż też niewiāstā opuści meżā sworego / a poydżie zā drugiego / czżoloży.

13. Tedy podawali genu ditył / aby se gich dotykali. Ale Wtedlnicy pīmlauwali tēm kteśliż ge nešli.

Tedy mu przymwōdżono ditył / tezyli aby se ich dotykali, ale zwōlennicy fukali nā ony kroszy te przymwōdżili.

14. Kteśżto kōjż wżel Gesuś / zā zśe mēl / a kēst gim: Nechteż ditył ať gśau kenny / a nebrańte gim / nebo takō: wpych gēł Krālowstwij Bożij.

Co gdy odaczył Iesus / gntel wal sie / mowiāc do ni h: Dopuśc cie ditył / kam idż do mnie / a nie zāfazycie im / Kbowiemu takō: wpych iest Krōlestwo Boże.

15. Sagisł prawli m wām: Kdożśoli nepřhame Krālowstwij Bożijho wako malickř / newegde do nēho.

Jāprawde wām powiedam / Ktożśoli wieł Krōlestwā Bożego nie prziymie takō dżecarłō / zād nym sposobem do niego nie wni bāc.

16. Abgřmagege a wżlā: bage na nē ruce / pořchnanij gim dāwal.

Abiorac iena rece / a wřlādā: iac nā oiencie / błogōslawit im.

17 וְכַתְּבָהּ בְּיָדָהּ בְּאֵתְרָהּ
רָחֵט חֹד וְכַתְּבָהּ
וְכַתְּבָהּ בְּיָדָהּ לֵאמֹר
מִלְכָּהּ טָבָה מִנָּה אֲנִי
דְּאֵת חֵי דְדָעֵל :

*Essendo egli pos' se fermò me la croce, e ma-
ce. si a lui, e inginoc'chiossi di dinanzi, e
li domando discendo. Maestro buono, Che
farò io per possedere la vita eterna?*

18 אָמַר לָהּ יֵשׁוּעַ מַכְנֵה
הָיָה אֵת לִי טָבָה לִי
טָבָה אֵלָּא אִם חֹד אֵלָּא :

*Esu gli disse, Perché mi chiami tu
buono? Nissuno è buono, se non un solo,
cioè, Iddio.*

19 בְּיָדָהּ יָדָהּ אֵת לֵאמֹר
תִּנְדֹּר לֹא תִגְדֹּב לֹא תִקְטֹר
וְלֹא תִסְתֵּד סִתְדֹתָהּ
וְלֹא תִגְלֹתָ דָּא תִסְתֵּד יָדָהּ
לֹא תִגְלֹתָ וְלֹא תִגְלֹתָ :

*Tu fai i comandamenti, Non fare ad
ultra, Non ammazare, & en rubare,
Non dar falso testimonio, Non inma-
re, Honora tua padre & tua madre.*

20 הָיָה יָדָהּ אֵת לֵאמֹר
מִלְכָּהּ טָבָה מִנָּה אֲנִי
דְּאֵת חֵי דְדָעֵל :

*Cum respondendo, le disse, Maestro,
entre queste cose he offeso me fin da mi
mole giovanino.*

21 יֵשׁוּעַ דִּין חֲרָפָה
וְאֵתְרָהּ וְאֵתְרָהּ חֲרָפָה
תִּסְתֵּד לָהּ וְלֹא כָל
מִנָּה דְּאֵת לֵאמֹר
לֹא תִסְתֵּד וְלֹא תִסְתֵּד
כִּי מִנָּה בְּמִנָּה וְכִי
כִי לֹא תִסְתֵּד וְכִי :

*E Iesu riguardandolo, gli hebbe af-
fettione, e disse, e a lui a te munda. Na,
vendi cio che tu hai, e dallo a i poveri, &
hauerai un tesoro in cielo: poi vieni a se-
guirmi, reglendo la croce tua.*

22 הָיָה יָדָהּ אֵת לֵאמֹר
בְּמִלְכָּהּ הָיָה וְאֵת לֵאמֹר
אֵת לֵאמֹר הָיָה וְאֵת לֵאמֹר
גִּיד וְכִי סִגְרָה :

*A la cui contristandoli per que' pa-
rolas, sen ando malcontento, perche he
egli hancua molti beni.*

17 וְכַתְּבָהּ בְּיָדָהּ בְּאֵתְרָהּ
רָחֵט חֹד וְכַתְּבָהּ
וְכַתְּבָהּ בְּיָדָהּ לֵאמֹר
מִלְכָּהּ טָבָה מִנָּה אֲנִי
דְּאֵת חֵי דְדָעֵל :

*Y saliendo el al camino, vno coriendo y hin-
cando la rodilla delante de el, le preguntó, Mac-
stro bueno, que haré para posscer la vida eterna.*

18 וְאָמַר יֵשׁוּעַ אֵלָּא לֵאמֹר
מִנָּה חֲמָד לִי טָבָה אֵלָּא לֵאמֹר
אֵלָּא אִם אֵת חֲמָד הָאֵלֹהִים :

*Y Iesus le dixo, Porque me dizes Bueno? Nan-
guno ay bueno, sino vn Dios.*

19 יָדָהּ אֵת לֵאמֹר
לֹא תִרְצַח לֹא תִגְדֹּב לֹא תִקְטֹר
עַד שֶׁקָּר לֹא תִשְׁכִּיל בְּבִד
אֵתְרָהּ וְאֵתְרָהּ :

*Los mandamientos sabes, No adulteres, No
mates, No hurtes, No digas falso testimonio, No
defrudes, Honra a tu padre y madre.*

20 וְהָיָה עֲנָה וְאָמַר לֵאמֹר
כָּל־זֶה אֵת שְׁמִרָתִי מִיָּעוּד :

*El entonces respondiendo, dixole, Maestro
todo esto he guardado desde mi mocedad.*

21 וְיֵשׁוּעַ הִבִּיטוּ וְנָשָׁק לֵאמֹר
אֵלָּא אֵת חֲמָד לֵאמֹר
וְכַתְּבָהּ כָּל־אֵת לֵאמֹר
לֹא תִסְתֵּד וְלֹא תִסְתֵּד
בְּשִׁמְרָם וְכִי וְכִי אֵת לֵאמֹר
וְכִי אֵת לֵאמֹר :

*Entonces Iesus mirandolo, amólo, y dixole
Vna cosa te falta: vé, todo lo que tienes vende, y
dà a los pobres, y tendrá s'he foro en el cielo: y ven
sigueme (tomado tu cruz, si quieres ser perfecto.)*

22 וְכַתְּבָהּ רַחֲמִי עַל־הַדָּבָר
הָיָה וְכִי בְּרוּחַ וְכַתְּבָהּ כִּי הָיָה
לֵאמֹר רַב :

*Mas el, entristecido por esta palabra, fue se
triste: porque tenia muchas posesiones.*

17. Καὶ ἐκπερὶ δὲ μὲν αὐτὸν εἰς
εὐδὸν, προσεβόησεν αὐτῷ, καὶ γὰρ ὑπὲρ
τῆς αἰωνίου, ἀπερώτησεν αὐτὸν, διδά-
σκων αὐτὸν τί ποιήσω ἵνα ζήλω
αἰώνιος κληρονομήσω.

*Et comme il sortoit pour le mettre
en chemin, quelqu'un accourut, & s'estant
agenouillé devant lui, l'interroguant, di-
sant, Maître qui es bon, que ferai-je
pour heriter la vie éternelle?*

18 ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, τί με λέ-
γεις ἀγαθόν; ὁ δὲ ἀπερώτησεν, τί με ἵνα
ζῇαι.

*Mais Iesus lui respondit, Pourquoi
m'appelles-tu bon? il n'y a nul bon qu'
en allant au Dieu.*

19. Τὰς ἐντολάς εἶδας, μὴ μοι-
χεύσῃς, μὴ φονεύσῃς, μὴ κλέψῃς,
μὴ ψευδομαρτυρήσῃς, μὴ ἀπα-
στεύσῃς· τίμα τὸν πατέρα σου καὶ
τὴν μητέρα.

*Tu fais les commandemens. Ne com-
mets point adultère. Ne tue point. Ne
desrobbes point. Ne di point faux tes-
timonage. Ne fais dommage a per-
sonne. Honore ton pere & ta mere.*

20. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ,
διδάσκαλε, πάντα πάλαι ἐφυλά-
ξα μὲν ἐκ νεότητός μου.

*Il respondit, & lui dit, Maître j'ai
gardé toutes ces choses des ma jeunesse.*

21. ὁ δὲ ἰησοῦς ἐμβλέψας αὐτῷ,
κατέπεσεν αὐτὸν, καὶ εἶπεν αὐτῷ, εἰ σοὶ
ὑστερεῖ ὅτι περὶ αὐτοῦ, τί ποιήσῃς, καὶ
δός τῷ πτωχείῳ, καὶ εἰς τὸν θησαυρόν
ἐν οὐρανῷ, καὶ δεῦρο ἀκολούθησέ μοι
ἀγὼς τὸν σταυρόν.

*Et Iesus ayant ietté l'œil sur lui, l'ai-
ma, & lui dit, Vn point te detruit, & a,
& ven tout ce que tu as, & le donne aux
povres, tu auras un tresor au ciel: puis
vien t'en suivre moi, ayant chargé la
croix.*

22. ὁ δὲ συγχάσσας ἐπὶ τῷ λό-
γῳ, ἀπῆλθεν λυπούμενος· ὅτι ὅτι
ἔχει κτήματα πολλά.

*Mais il fut fâché de ce mot, & s'en
alla tout marri: car il avoit de grandes
biens.*

CAP. X.

17. Et cum egressus esset in via, procurrens quidam genu flexo ante eum, rogabat eum, Magister bone, quid faciam ut vitam æternam percipiam?

And when he was gone out on the way, there came one running, and kneeled to him: & asked him: Good Master: what shall I do: that I may possess eternall life?

18. Iesus autem dixit ei, Quid me dicis bonum? Nemo bonus nisi unus, Deus.

Iesus saide to him: Who callest thou me good? there is none good but one: euen God.

19. Præcepta nosti, Ne adulteres, Ne occidas, Ne fureris, Ne falsum testimoniū dixeris, Ne fraudem feceris, Honora patrem tuum & matrem.

Thou knowest the commandmentes: Thou shalt not commit adultery. Thou shalt not kill. Thou shalt not steal. Thou shalt not beare false witness. Thou shalt hurt no man. Honour thy father & thy mother.

20. At ille respondens, ait illi, Magister, hæc omnia observavi a iuventute mea.

Then he answered: and said to him: Master: all these things I haue observed from my youth.

21. Iesus autem intuitus eum, dilexit eum, & dixit ei, Vnum tibi deest: vade, quæcunque habes vende, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo: & veni, sequere me (tollens crucem suam.)

And Iesus beheld him: and loved him: and said unto him: One thing is lacking unto thee: Goe and sell all that thou hast: and give to the poore: and thou shalt haue treasure in heauen: and come: follow me, and take vp the crosse.

22. Qui contristatus in verbo, abiit inærens, erat enim habens multas possessiones.

But he was sad at that saying: and went away sorrowfull: for hee had great possessions.

Das X. Capitel.

17. Vnd da er hinauß gangen war auff den weg / lieff einer vorne für / kniet für ihn / vnd fraget ihn: Guter Meister / was soll ich thun / daß ich das ewige Leben ererbe?

De der hand vaar vdgangen paa veyen / da leb en heu frem / salt paa sin faar hannem / oc spurde hannem at / Gode Meistere / huad skal ieg gøre / at ieg land arffue det ewige Leff?

18. Aber Iesus sprach zu im: Was heissest du mich gut? Niemand ist gut / denn der einige Gott.

De Ihesus saade til hannem: Hui kaldet du mig god? Der er ingen god: vden Gud alene.

19. Du weißest je die Gebot wol / Du solt nicht Ehebrechen. Du solt nicht Töden. Du solt nicht Stelen. Du solt nicht falsche Gezeugnisse reden. Du solt niemandt teuschen. Ehre deinen Vater vnd Mutter.

Du vedst jo Budene vel / Du skal icke bedruffue hoer. Du skal icke sla thiel. Du skal icke stiele. Du skal icke tale falske vidnisbyrd / Du skal ingen besuige. Ere din Fader oc Moder.

20. Er antworttet aber vnd sprach zu ihm. Meister / das hab ich alles gehalten von meiner Jugend auff.

Hand siarede / oc saade til hannem: Meistere: der haaffuer ieg huldet altsammen op aff min Ungdom:

21. Vnd Iesus sahe in an / vnd liebet ihn / vnd sprach zu ihm: Eines fehlet dir / Gehe hin / verkauffe alles was du hast / vnd gibs den armen / so wirst du einen Schatz im Himmel haben / vnd komb / folge mir nach / vnd nimb das Creuß auff dich.

De Ihesus saa paa hannem / oc elskte hannem / oc sagde til hannem. En ting fattis dig. Gaa bort sæl alt det du haaffuer: oc giff det Samte / saa skal du haaffue et Egende sæt i Himmelen / Oc kom: effter sig mig / Oc tag Raarset paa dig.

22. Er aber ward vnmutz über der rede / vnd gieng Traurig darvon / denn er hatte vil güter.

Men hand bleff ildentil frids aff den tale / oc gief bedrøffuit bort: Thi hand haaffde meget gods.

Kapitola X.

17. Potom kdyz wyszedl na ceciu / przedbiehl gen gden / y polslekl przed nim na kolnau / a tak zal se ho ita: Mistec do brh / co vcinnim abych zwota wbtneho doffel?

A tak wyszedl y drog / ntes Prory gdy przybiegal a wpadl mu v kolan / vrchal go / Mistec do brh / co vcinnim abych zwota wbtneho doffel?

18. A Gchys řekl genu: Co mne nazýváš dobrým / Já: dný nenu dobrý / gdně sam Bůh.

A Jezus mu řekl: Cemuž mne názyváš dobrým? Soudci nic není dobrým tedno tedu / to jest Bóg.

19. Dmísti přikázání: Nežezolujíš / Nežabíješ / Neokradneš / Nevdáš fva lčního svědeckví / Neokla máš / Ti Dice tvého v Matu fu trau.

Dmísti je přikázání: Ne cudzolož / ne žabíj / ne fróni / ne povredaj fahymego éwíka dcerw / ne czyn jadnemu štody / cza oy ch twego y mátk.

20. A on odpověděl / řekl genu: Mistec / tnto glem wffe ctny wčp zachowal od mē mladosi.

Thedy mu on odpowēděl / saw řekl / Mistec / tam tego wsi fytkego strzeł od mlodości moiej.

21. Tedy Gchys pohleděl na něho / zamilował gen / a řekl genu: Gednohoť se nedos stáw / Gdi cožkoli máš prodaj a day chudým / a budeš miji polkad w Nebi / a we zma křij / pod za mnau.

A Jezus weyprawfy nań / rozzmilo walsie go / y řekl mu: Jedz negożcine dostawa / Jdźce a przez day wšytko co máš y rozdaj wbo gini / a bedziesz miał skarb w ntes bie / przyjdź a chodź za mna wjś awšy krzyż za sie.

22. Kteržto zarmautw se z toho slowa obšel smutný / ne bo měl mnohá zboží.

Alle sic on zasmucl dla oncy powiesci y obšel frakowym / a bowiem miał wiele maktwość.

23. חר דין יִשׁוּעַ
בְּתִלְמִידָיו וַיֹּאמֶר לָהֶן
כִּמָּא עֲטִילָא לְאִילֵין דְּאִית
לָהֶן נְכִסֵּי דְהַגְלוֹן ל
לְמַלְכוּתָא דְאֱלֹהִיִּם׃

*Allor Iesus riguardando intorno, dice
a i suoi discipoli. Quanto difficilmente
entreranno nel regno di Dio quelli che
hanno de le ricchezze.*

24. תִּלְמִידָא דִּין מְתַדְמִרִין
הוּוּ עַל מַלְכוּתָא דְאֱלֹהִי
יִשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶן כִּמָּא
עֲטִילָא לֵילֵין דְּתִלְמִידֵין עַל
נְכִסֵּיהֶן דְּהַגְלוֹן דְּמַלְכוּתָא
דְּאֱלֹהִיִּם׃

*E i discipoli si stupivano de le sue pa-
role: unde Iesus de nuovo replicando dice
loro, Figliuoli, quanto e difficile che quel
che si confidano ne le ricchezze, entrino
nel regno di Dio!*

25. פִּשְׁתִּיק הוּוּ לְגַמְלָא
דְּיוֹצִיל בְּחִרְכָּא דְּמַחְטָא
אוֹצִיתָא דְּמַלְכוּתָא
דְּאֱלֹהִיִּם׃

*Egli e piu facile che un camello entri
per il pettuno d'una ago, che un ricco entri
nel regno di Dio.*

26. דִּינוּ דִּין וְתִירָאִירָת
מְתַדְמִרִין הוּוּ וַיֹּאמֶר ב
בְּיָהֶן מִזֵּן מִשְׁכָּח
לְמַחְטָא׃

*Et est magis timore si maxime
timere, et timere intra se stessi, E che piu mai
efficiat iudicio!*

27. חר דין בְּהֵן יִשׁוּעַ
וַיֹּאמֶר לָהֶן לֵית בְּנֵי נָשָׂא
הַנָּא לֹא מַעֲפָרָא אֱלֹהִי
לֵית אֱלֹהִי קָל מִדָּם גִּיר
מַעֲפָרָא לֵית אֱלֹהִי׃

*Allor Iesus riguardandoli, dice. Ap-
prosso de gli homines e ben impossibile, ma
non e ad appresso l'alto. Imperocche ad appresso
l'alto tutte le cose son possibili.*

28. וַיֹּשֶׁר פֶּאֶרְאָא לְמַאמֶּר
הַנָּא הֵן שְׂבָהֶן כָּל מִנְיָן
דְּהַבְּרִין׃

*Allor Pietro incomincio a dirli. Ecco,
noi habbiamo lassato ogni cosa, e s'habbia-
mo seguitato.*

23. נִיפִין יִשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לְתִלְמִידָיו
אִיכָּה יַעֲצִלוּ אֱלֹהִי אֲשֶׁר יֵשׁ לָהֶם
קִינִין רַב לְבוֹא אֶל־מַלְכוּת
אֱלֹהִיִּם׃

*Entonces Iesus mirando alderredor, dice a
sus Discipulos, Quan difficilmente entraran
en el Reyno de Dios los que tienen riquezas.*

24. וְתִלְמִידִים גְּבַעְתוּ עַל־
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיַּעַן יִשׁוּעַ
וַיֹּאמֶר לָהֶם בְּנֵי־אִיֹּר יַעֲצִלוּ
אֱלֹהִי אֲשֶׁר מִבְּטָחִים עַל־רוֹגָם
לְבוֹא אֶל־מַלְכוּת אֱלֹהִיִּם׃

*Y los Discipulos se espandaron de sus pala-
bras: Mas Iesus respondiendo, les boluio a dezir,
Hijos, quan difficil es entrar al Reyno de Dios,
los que confian en las riquezas.*

25. כִּי־יִקְלַל לָעֵבֶר הַגָּמֶל בְּעֵד
חֹר הַמַּחְטָא מִבּוֹא עֲשִׂיר אֶל־
מַלְכוּת אֱלֹהִיִּם׃

*Mac facil es passar vn cable por el ojo de vna
aguja, que el rico entrara al Reyno de Dios.*

26. וְהִמָּה גְּבַהֲלוּ מֵאִד לְאִמֹר
בְּנִפְשָׁם וּמִי יוֹכֵל לְהַנְשִׁיעַ׃

*Mas ellos se espantauan mas, diciendo den-
tro de si, Y quien podra salvarse!*

27. וְלְבִיטָם יִשׁוּעַ לְאִמֹר אִיֹּה
הָאֲנָשִׁים לֹא יוֹכֵל אֶבֶל אִיֹּה
הָאֱלֹהִים כִּי אִיֹּה־הָאֱלֹהִים כָּל־
יֹכֵל לְהוֹרֹת׃

*Entonces Iesus mirandolos, dice, Acerca de
los hombres, imposible: mas acerca de Dios, no
porque todas cosas son posibles acerca de Dios.*

28. וַיִּחַל כִּיפָּה לְאִמֹר אֵלָיו הֲנִיָּה
אֲנַחְנוּ עֲזַבְנוּ כָּל נְעִלָה אַחֲרֵינוּ׃

*Entonces Pedro començo a dezirle, Hezqui,
nosotros auemos dexado todas las cosas, y te
auemos seguido.*

23. Καὶ περιβλεψάμενος ὁ ἰη-
σοῦς, λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, πῶς
δυσκόλως εἰσὶν εἰς τὸ βασιλεῖον τοῦ
θεοῦ εἰσελθεῖν.

*Alors Iesus ayant regardé à l'en-
tour d'iceux, dit à ses disciples, Combien dif-
ficilement entreront au royaume de
Dieu ceux qui ont des richesses.*

24. Οἱ δὲ μαθηταὶ ἐθαύμαζον τὴν
ὁμίαν τῶν λόγων αὐτοῦ. ὁ γὰρ ἰησοῦς πάλ-
ιν λέγουσιν αὐτοῖς ὅτι οὐδεὶς δύσκολός ἐστι τὰς
παροχῶν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν.

*Et les disciples s'estonnerent de ces
paroles. Mais Iesus derechef prenant la
parole, leur dit, Enfant, qu'il est difficil
à ceux qui se fient es richesses, d'en-
trer au royaume de Dieu.*

25. Εὐκριναι μὲν γὰρ ἐστὶ καὶ μῆλον
διὰ τὸ περπατεῖν διὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ
εἰσελθεῖν, ὁ πῶς οὐκ ἐστὶ τὸ εἰσελθεῖν
εἰς τὸ βασιλεῖον τοῦ θεοῦ.

*Il est plus aise qu'un chameau passe
par le pettois d'une aiguille, qu'un
riche entre au royaume de Dieu.*

26. Οἱ δὲ θαύμαζον ἐξ ἐπιπλεονε-
κτοῦ, λέγοντες τοῖς αὐτοῖς, καὶ τίς
δυνατὶς σωθῆναι.

*Dont ils s'estonnerent d'autant plus,
disant entre eux, Et qui peut estre sauue!*

27. Εὐβλέψας δὲ αὐτοὺς ὁ ἰησοῦς,
λεγει, ὅτι οὐδὲν ὅτι ἀδύνατον ἐστὶ
ἀλλ' οὐδὲν ὅτι τὸ θεοῦ. πάντα γὰρ
δυνατὰ ἐστὶ περὶ τοῦ θεοῦ.

*Mais Iesus les ayant regardés, dit.
Il est impossible quant aux hommes,
mais non point quant à Dieu: car tou-
tes choses sont possibles à Dieu.*

28. Καὶ ἤρξατο ὁ πέτρος λέγειν
αὐτῷ, ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφῆκα πάντα τὰ
καὶ ἡμεῖς σου ἀκολουθοῦμεν.

*Adonc Pierre se print à lui dire, Voi-
ci, nous auons tout deiaillé, & t'auons
suui.*

27. Et circumspiciens Iesus, ait discipulis suis, Quàm difficile qui pecunias habet, in regnum Dei introibunt.

And Jesus looked round about /
and said unto his disciples; Howe hard
is it for them that haue riches / enter into the
kingdome of God.

24 Discipuli autem obstupescabant in verbis eius, At Iesus rursus respondens, ait illis, Filioli, quàm difficile est confidentis in pecunis, in regnum Dei introire.

And his disciples were astounded at his wordes. But Iesus answered as game / and said vnto them; Children; howe hard is it for them that trust in riches, to enter into the kingdome of God.

25. Facilius est camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in regnum Dei.

It is easier for a camel to go through the eye of a needle; than for a rich man to enter into the kingdom of God.

26. Qui magis admirabantur, dicentes ad semetipsos, Et quis potest salvus fieri.

And then were much more astounded,
saying unto them, jehus, who then can
be saved?

27. Et intuens illos Iesus, ait, apud homines impossibile est: sed non apud Deum: omnia enim possibilia sunt apud Deum.

But Iesus looked vpon them; and
saide / With men it is impossible; but
not with God: for with God all things
are possible.

28. Et cœpit ei Petrus dicere, Ecce, nos dimittimus omnia, & secuti sumus te.

Then Peter began to say vnto him/
For we haue forgiuen al, and haue follo-
wed thee.

23. Und Jesus sahe umh sich und sprach zu seinen Jüngern: Wie schwerlich werden die Reichen in das Reich Gottes kommen.

De Ihesus saa sig om / oc sagde til sine Disciple /
 Hvor suarlige skulle de Rige komme i Guds Rige.

24. Die Jünger aber entsakten sich
über seiner rede. Aber Jesus antwort-
tet widerumb / vnd sprach zu ihnen:
Lieben Kinder / wie schwerlich ist's/
daß die / so ihr vertrauen auff Reich-
thumb setzen / ins Reich Gottes kom-
men.

De Disciplene bleffue forferdede for hans tale.
Men Ihesus suarede igen / oc sagde til dem / Alere
Vorn / Huor suari er der / oc de / som sette deris tillid
Rigdom / lunde komme i Guds Rige.

25. Es ist leichter / daß ein Kamel
durch ein Nadelohr gehe / denn daß
ein Reicher inns Reich Gottes kom-
me.

Dee er lettere/ at ic Kamel gaar gennem it Raaf
one/ End at en Rigt kommer i Guds Rige.

26. Sie entsagten sich aber noch viel mehr/ und sprachen unter einander: Wer kan denn selig werden?

Da forserdedis de end megit mere / oc sagde til
huer andre / Quo tand da vorde salig?

27. Jesus aber sahe sie an/vñ sprach:
 Bey den Menschen ist's vnmöglich/
 aber nicht bey Gott/ denn alle ding
 sind möglich bey Gott.

Men Ihesus saa paa dem/ oc sagde / Hoff Men-
nisten er det wunnligt / Men icke hoff Gud / Thi alle
ting ere mullge hoff Gud.

28. Da ſaget Petrus zu ihm: Sihe/
wir haben alles verlaſſen / vnd ſind
dir nach geſolget.

Da sagde Peder til hannem/See/ vi haaffue for
lar alting oc haaffue efftersule dig.

22. A pohleděw wákol Be-
žusa / řekl Přednístám svým:
Kterak neznadně křečhž pnuj
že magij wegdau do Králow
šwíj Nebeského.

Nobeyramfir sie Jezus (zeffl
do zmołennikow (woid) / 8 takaj
trudnoſcia ci kcorzy bogactwa
miena wiada do Królestwa Bożes
go.

24. Echdy Wiedlnicy s
d'essenim d'wili se slowam ge
ho. Alé G'g'is op'et odpow'e
d'aw/ t'elligun: Syn'actrowe/
t'etral nejnadno g'e t'e'm t'ic'ny
vffagij w penize/ wghji do fr'a
lowjswij W'oljho.

Wleci sie tedy wolennicy dla
rych słowiego! A Jezus im zaszę
odpowiedziawfi rzekł! Synos
wie! iátoż ujt trudno thym co bos
gáctwain ofara wnioz do Aholcjs
wa Bożego.

25. Snáz se gest Weiblandu
 strze gchelnij vcho prgijst/
 nežli bobatěmu wgijsi do kras-
 lestwij Božjho.

Łacwicy jest wielbiłabowi wys-
 nidy przez oho igielne / niż bogas-
 cionu wnidz do Krolestwa Bożes
 68.

26. Kētījto wijce se diwili /
ētuce sarni meŋ sebau: 3 fdo
mā spafen bōu ē

Kom się tym więcej do żywo
 wali; moriac sam tu sobie /
 Echow może być zbawion?

27. A pohleděw Bezijše na
ně řekl gum: B lidij to nemoi
žně gē/ ale ne v Boga: nebo
wsecky wčep možně gsau v
Boga.

A Jezus pozve wšy ná nás /
ržel / V luhic to jest nepodo-
bno / ale nie v Bogá / Abomtem v
Bogá wšytko jest podobno.

28. Potom počal gemu řísky
 Petr: An my opužili gšine ro-
 ssecky wčecy / a sšli gšine za tes-
 bau.

A począł mu Piotr mówić /
 Grodziny my wbytko opuścili /
 Słuchamy za tobą.

29 צנא יסוע ויאמר אמר
אמר צנא לכו דלית צנא
דשביק בתא או ארתא או
אחנתא או צנא או אמתא
או אבתתא או צנא או
קורנא מטלתי ומטא
סברתי:

*Et respondendo, disse, In veritate
vobis dico, che non e alcuno il quale habbea
lassato casa, o fratelli, o sorelle, o padre, o
madre, o mores, o figliuoli, o possessiones,
per amor mio e del Euangelio.*

30 ולא יקבל חד במנא
השא בובנא הנא בתא
וארתא ואחנתא ואמתא
וצנא וקורנא עם הדובנא
ובצלמא דאתא הנא
דלצנא:

*Che hora in questo tempo, non mer-
ceua cento, o lictuato, di co'ce' a chi, e
seculo, e madre, e mores, e figliuoli, an-
te per euangelio, e per uita uenire in ve-
liti, etna.*

31 סנא דיו קדמינא
דקדמינא אחרונא וקדמינא
דקדמינא:

*Ma molti che son primi, faranno ul-
timi, e gli ultimi faranno primi.*

32 כד סלקו בוו דין ב
באורחא לאורשלים הו
יסוע קדים הנא דהו
ומתדמיו בוו ואגלו ב
בתרה כד דחילו ודבר
לתת צטרחה וסדי
דיאמר להו מדם ד
דצתיד דינהא לה:

*Hor essi erano per camina, salendo
de' su ierusalem, e i uen aniam a loro in-
nam, e eranno spauentati, e scemendo
ierusalem. E i uen uenendo de' su ierusalem
uati a' i iudoci, comincio loro a dir le co-
e che gli doueano auuenire, dicendo.*

33 דהנא סלקו בוו דין ב
לאורשלים וברה דאנשא
משתלים לרפי בהגנא
ולסברנא ויחיבונתה
דמיתנא ויטלמוניתה
לצממא:

*Ecco, nos sagliamo in ierusalem, e il
Figliuol del' homo sarà dato a' primi-
pali Sacerdote, & a' gli Scriba: & essi lo
condannaranno a morte, e daranno, o a
i Gentili.*

29 יסוע ויאמר אמר
אמר לכם איש לא יש אשר
עזב בית או אחים או אחיות או
אביו או אמו או אשה או
בנים או שדות למעני ולמען
הבשורה:

*Y respondiendo Iesus, dixo, Decierto os di-
go, que ninguno ay que aya dexado casa, o her-
manos, o hermanas, o padre, o madre, o muger, o
hijos, o heredades, por causa de mi y del Euange-
lio,*

30 אשר לא יקח במא ידות
בצת חנה בתים ואחיים ואחיות
ואמות ובנים ושדות עם
רדיפה ובעולם הבא חיי
העולם:

*Que no reciba ciento tanto agora en este ti-
empo, casa, y hermanos, y hermanas, y madres, y
hijos, y heredades, con persecuciones, y en el siglo
venidero vida eterna.*

31 כירבים מאחרונים יהיו
ראשונים ומראשונים אחרונים:

*Empero muchos primeros seran postreros:
y postreros, primeros.*

32 ויהיו בדרך עליהם אל
ירושלים ויקדים אותם יסוע
ובקהלו וילכו אחריו ויראו ויקח
עוד את שנים עשר ויחל
לאמר אליהם זאת אשר עתידים
להקרות לו:

*Y estauan en el camino subiendo a ierusalem
y Iesus yua delante de ellos, y espantauanse, y se-
guian lo con miedo: entonces boluendo a ro-
mar a los Doze a parte, començoles a dezir las
cosas que le auian de acontrecer:*

33 כיהנה עליהם אנחנו
ירושלמה וברך האדם ימסר
לכהנים ולסופרים ויחיבו
דאשו למית ויסגירו אותו ביד
הגוים:

*He aqui subimos a ierusalem: y el Hijo del
hombre sera entregado a los Principes delos
Sacerdotes, y a los Escribas, y condenarlohan a
muerte, y entregarlohan a las Gentes:*

29. Ἀπεκριθεῖς ὁ ἰησοῦς εἶπεν,
ἀμὲν λέγω ὑμῖν, ὅστις ἐστὶν ὁ
Φῆκας οἰκίαν, ἢ ἀδελφούς, ἢ ἀδελ-
φάς, ἢ πατέρα, ἢ μητέρα, ἢ γυναῖ-
κα, ἢ τέκνα, ἢ ἀγροῦς, ἢ κτλ. ὑπὸν
ἕκαστος δι' αὐτοῦ.

*Iesus respondens, dixit, En verité ie
vous dis, qu'il n'y a nul qui ait laide mai-
son, ou freres, ou sœurs, ou pere, ou me-
re, ou femme, ou enfans, ou champs, ou
pour s'amour de moi & de l'Euangelié.*

30. Ἐὰν μὴ λάβῃ ἐναποταλά-
σσειαι αὐτὸν ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ, οὐκ
ἔστι ἀδελφούς, καὶ ἀδελφάς,
καὶ μητέρας, καὶ τέκνα, καὶ ἀγροῦς,
καὶ δι' αὐτοῦ. καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ
ἐρχομένῳ ζήσων αἰώνιος.

*Qui n'en reçoit point maintenant en ce
temps-ici cent fois autant, maisons, &
freres, & sœurs, & mere, & enfans, &
champs, avec persecution: & au siècle
à venir, la vie éternelle.*

31. Πολλοὶ ἔσονται πρώτοι ἐρχο-
μεν, καὶ ὁ ἔσχατος ἔσχατος.

*Mais plusieurs qui sont premiers,
seront derniers: & les derniers seront
premiers.*

32. Ἦσαν δὲ ἐν τῇ ὁδῷ ἀναβαι-
νόντες εἰς ἱερουσόλυμα, καὶ ὡς
ἄγει αὐτοὺς ὁ ἰησοῦς, καὶ ἱερουσόλ-
μην, καὶ αὐτὸν οὐκ ᾔδειν ἐφ' ὧν ἔλε-
γε, καὶ ὡς ἀλλοῦ παλιν τὰς δόξαι-
μας, ἠρξάμενοι αὐτοὺς λέγειν πρὸς πολλοὺς
τὰ αὐτῷ συμβαίσει.

*Or estoient-ils en chemin mon-
tans en ierusalem, & Iesus alloit deuant
eux: & ils s'espouuantoient, & sui-
uoient en le luuant: & Iesus ayant
oüerchez prins les douze, se mit à leur
declarer les choses qui lui deuoient ad-
uenir.*

33. Ὅτι ἰδοὺ, ἀναβαίνομεν εἰς ἱ-
ερουσόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
δοθήσεται εἰς τὰς χεῖρας τοῦ
ἐκκλησιαστικοῦ, & κατακριθή-
σιν αὐτὸν ἱεροδοῦς, καὶ ὡς δόξαν
αὐτὸν τοῖς ἔθνεσιν.

*Disant, Voici, nous montons en ie-
rusalem: & le Fils de l'homme sera li-
ré aux principaux Sacrificateurs, & aux
Scribes: & ils le condamneront à mort,
& le lieront aux nations.*

29. Respondens Iesus, ait, Amen dico vobis, nemo est qui reliquerit domum, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut filios, aut agros propter me & propter Evangelium.

Iesus antwoyede/ and sagde/ Weret/ I/ I har vuto nou/ there is no man that hath forsaken house / or brethren / or sisters / or father / or mother / or wife / or children / or lands for my sake and the Gelyde.

30. Qui non accipiet centies tantum, nunc in tempore hoc; domos & fratres, & sorores, & matres, & filios, & agros, cum persecutionibus, & in seculo futuro, vitam eternam.

Wer hee shall receyue an hundredth folde nowe at this present: houses / and brethren / and sisters / and mothers / and children / and lands with persecutions / & in the world to come, eternall life.

31. Multi autem erunt primi, novissimi; & novissimi, primi.

Wer mann that are first / shal be last and the last first.

32. Erant autem in via ascendentes Ierosolymam: & precedebat illos Iesus, & stupebant: & sequentes timebant. Et assumens iterum duodecim, coepit illis dicere quae essent ei eventura.

And they were in the way going by to Ierusalem / and Jesus went before them / and they were amazed: & as they followed they were afraid: and Jesus took the twelve againe / and began to tel them what things should come vnto him.

33. Quia ecce ascendimus Ierosolymam, & filius hominis tradetur principibus sacerdotum, & Scribis & senioribus, & damnabunt eum morte, & tradent eum gentibus.

For aske we beider we go by to Ierusalem / & the Sonne of man shall be delivered vnto the chief Priests / and to the Scribes / and they shall condemne him to death / and shall deliver him to the Gentiles.

20. Iesus antwortet/ vnd sprach: Warlich / ich sage euch / Es ist niemand / so er verlesset Haus / oder Brüder/oder Schwester/oder Vater oder Mutter / oder Weib / oder Kinder / oder Acker / vmb meinet willen / vnd vmb des Euangelij willen.

Ihesus suarede/ oc sagde/ Sandelige / Jeg siger eder / Der er ingen / der som hand forlader Huis / eller Brodre / eller søstre / eller Fader / eller Moder / eller Hustru / eller Børn / eller Ager / For min skyld / oc for Euangelij skyld.

30. Der nicht hundertfältig empfahe / jetzt in diser zeit / Häuser vnd Brüder vnd Schwester vnd Mutter / vnd Kinder vnd Acker / mit Verfolgungen / vnd in der zukünftigen Welt das ewige Leben.

At hand en skal saa hundrede fold igen / Nu i den tid / Huis oc Brodre / søstre oc modre / oc børn / oc Ager / mei forfølgelse / oc i den kommende Verden der evige Liff.

31. Vil aber werden die Letzten sein / die die ersten sind / Vnd die ersten sein / die die letzten sind.

Demange stulle bliffue de fiste / som ere de første / De de stulle bliffue de første / som ere de fiste.

32. Sie waren aber auff dem wege / vnd giengen hinauff gen Jerusalem / vnd Iesus gieng für ihnen / vnd sie entsaften sich / Vnd Iesus nam abermal zu sich die Zwölffe / vnd saget ihnen / was ihm widerfahren würde.

Men de raare paa veien / oc ginge op til Jerusalem / Oc Ihesus atk for dem / oc de bleffue forførdede / fulde hannem efter / oc bestrøede sig. Oc Ihesus tog atter de Tolf til sig / och sagde dem / hvad hannem skulde vederfars.

33. Siehe / wir gehen hinauff gen Jerusalem / vnd des Menschen Sohn wird überantwortet werden den Hohenpriestern vnd Schriftgelehrten / vnd sie werden ihn verdammen zum Tode / vnd überantworten den Heiden.

See / vi gaa hen op til Jerusalem / Oc Menniskens Son skal anuordis de Vpperste Prestre oc Schriftloze / Oc de stulle fordemme hannem til Døden / oc anuorde Hedninge hannem.

29. Odpowědiew Gęjsa kęł: Gęsę prawięm wam / że nęni jędnęho kędęby opuścił Dům / neb Bratrę / neb Cęstrę / neb Dęce / neb Matkę / neb Cęnnę / neb Kęłę / pro mne a pro Ewangelięm.

Węłtho Jezus odpowiędziow / sy / rzękl. Jęprawdę. mowię wam / że nęni nęcięst kędęby opuścił dom / kębo bręcia / kębo sęiostry / kębo oycę / kębo matkę / kębo jęnnę / kębo ojciec / kębo kęle dla mnię dla Ewangelięy.

30. Aby nęczęł siękręć tęłkę jęnnę w tęmto kęsu / Do muow a Bratręw / a Cęster / a Matę / a Cęnnęw / y Dędins protiwęstwięm / a w bu dęcym węku jęwot wętnę.

Żeby nęmial wjęć kętho kęoc wicęcy / tęczę ję rego cękę / do muow / y bręcię / y sęiostry / y matę / y ojciec / y kęłę / przęśla domęnięm / kę w przęślym wicę jęwot wicę cęnnę.

31. Nębo męnęj pręwnię / bu dęu posłędnę / a posłędnę pręwnię.

Abowiem wicę pręwęch będęu posłędnymi / a posłędni pręwę sęeni.

32. Y byli Wędlnięcy na cęsę wstępujęce do Gęruzalęma / a Gęjsę pędęchęł gę: Y dwęli sę / a gęauce ję nęm bęli sę. A pęow opęć dęo: nęćte / pęłal gęm prawięć cęby sęgęmu męł pęihoditi / kęa:

Y byli w dęod jędęc Fę Jęrusalęm / a Jezus sęcl pęchęnnę / y kękęli sę / kę idęć ję nęm bęli sę. A jęsę w jęamęy sędę / ony dwę nębęć / pęczęli mę powiędęć co sę jęm dęuac męł.

33. An wstępujęcę do Gęruzalęma / a Cęnn kęowęka jężęn będę kęnjętięm kęńję sęym a Jęłomętięm a Cętarę sęim: y pęotupię gę na Cęmrtę / a wębadę gę Dęhanuom.

Mowię / Gębo kęłtemy do Jęrusalęm / a Cęnn cęłowięcy będę ję wydanę A sęięram kęplęm sęim y Dękęrom / a sękęa gę na sęmięć / y pędędęa gę pęgęnom.

34 וַיִּפְתְּחוּ בָּהּ וַיַּגִּידוּהָ
וַיִּרְקוּ בְּאַפָּיהָ וַיִּקְטִילוּהָ
וַיִּבְיָמָה דְּתִלְתָּה יָקוּם :

E fetherunt, annulo, e batterunt, et spiritum suum addidit. Et animam suam annulo, in a seculo de resurrectione.

35 וַיִּקְרְבוּ לָהּ יַעֲקֹב
וַיּוֹחֲזוּ בְּנֵי זְבֵדִי וַאֲמָרוּ לָהּ
מִלִּפְנֵי צָדִיק חָזֵן דָּבָר
דְּנִשְׁאֵל תַּעֲבֹד לוֹ :

Allor Iacopo e Giovanni, figliuoli di Zebedeo, fero vengano a lui, dicendo, Maestro, noi vogliamo che tu ci faccia quel la che noi ti domandaremo.

36 אָמַד לְהֵיוֹן מִנָּה צָדִיק
אֲנַחְנוּ אַעֲבֹד לָךְ :

Et ego disse loro, Que volete voi che io facia?

37 אָמָרוּ לָהּ הֵב לָנוּ חֶזֶק
יִתְּבֵנוּ יְמִינְךָ וְחֵד מִן ס
כְּמִלְךָ בְּשׁוֹבְחֶךָ :

Egli li disse, Concedet che noi sediamo a vna a la tua destra, et alio a la tua sinistra me la tua gloria.

38 הֵיוּ דִין אָמַד לְהֵיוֹן לָהּ
יָדָיו אֲנַחְנוּ מִנָּה כְּאֵדִין
אֲנַחְנוּ מִסְכְּחֵין אֲנַחְנוּ
דְּתַסְתֵּין כְּסֵא דְאֵנָּה שְׂתָנָה
אֲנָה וּמַעֲמֻדֵיתָה דְאֵנָּה
עָמַד אֲנָה תַעֲמִדוּן :

E li vno disse loro, Voi non sapete quel che vus demandate. Poiete vus beuer il calice che beuo io. Et offer baptizatio del baptizatio, de che io son baptizato?

39 אָמָרוּ לָהּ מִסְכְּחֵין
אָמַד לְהֵיוֹן יִשׁוּעַ כְּסֵא
דְּשְׂתָנָה אֲנָה תַסְתֵּין
וּמַעֲמֻדֵיתָה דְאֵנָּה עָמַד
אֲנָה תַעֲמִדוּן :

E li vno disse loro, Noi possiamo. Et li vno disse loro, Voi beuerete ben il calice che beuo io. Et farete baptizatio del baptizatio, de che io son baptizato.

40 דְּתַתְּבוּ דִין מִן יְמִינִי
וּמִן סְמִלִי לֹא הֵנֵא דִילִי
לְמַתֵּל אֲלֵנָּה לְאֵילִין
דְּמִסְכְּחֵין :

Ma si sedere a la mia destra, et a la mia sinistra, non uoca a me darlo; ma fara dato a coloro, a i quali e apparecchiato.

34 וַיִּלְצוּהָ וַיִּסְרוּהָ וַיִּרְקוּ
וַיִּבְיָמָה וַיִּמּוֹתוּהָ וַיִּבְיָמָה
הַשְׁלִישִׁי יָקוּם :

Las quales lo escarneceran, y lo azotaran, y escupiran en el, y matarlo han: mas al tercero dia resuscitara.

35 וַיִּקְרְבוּ אֵלָיו יַעֲקֹב וַיּוֹחֲזוּ
בְּנֵי זְבֵדִי לֵאמֹר מַלְמֵד גִּבּוֹר
אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה לָנוּ אִתָּה אֲשֶׁר
נִשְׁאֵל מִיָּךְ :

Entonces Iacobo y Ioan hijos de Zebedeo se llegaron a el, diciendo, Maestro, querriamos que nos hagas lo que pidieremos.

36 וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו מַה תַּאֲבֹד
לַעֲשׂוֹתִי לָכֶם :

Y el les dixo, Que quereys que os haga?

37 וַיֹּאמְרוּ לוֹ הָרֵן לָנוּ אֲשֶׁר
אֶחָד מִמֶּנּוּ מִיְמִינְךָ וְאֶחָד
מִשְׂמָאלְךָ נִשְׁבַּב בְּבֹדֶךָ :

Y ellos le dixeron, Danos que en tu gloria nos sentemos el vno a tu die stra y el otro a tu siniestra.

38 וַיִּשְׁוַע אָמַד לָהֶם לֹא יִדְעוּם
מַה נִּשְׁאֵלָם הֵתוּכְלוּ לִשְׂתוֹת
אֶת־הַכּוֹס אֲשֶׁר אֲנִי אֲשֶׁתֵּה
וּבְטִבְלָה אֲשֶׁר אֲטִבֵּל הֵתִיבֵלוּ :

Entonces Iesus les dixo, No sebeyis lo que pedis: podeys beuer el vaso que yo beuo, y ser baptizados del baptismo de que yo soy baptizado?

39 וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו גּוֹכַל וַיִּשְׁוַע
אָמַד לָהֶם אֶת־הַכּוֹס אֲשֶׁר אֲנִי
אֲשֶׁתֵּה תִשְׂתוּהָ וּבְטִבְלָה אֲשֶׁר
אֲטִבֵּל הֵתִיבֵלוּ :

Y ellos le dixeron, Podemos. Y Iesus les dixo, A la verdad el vaso que lo beuo, beuerays: y del baptismo de que yo soy baptizado, sercays baptizados.

40 אָבֵל לְשֵׁבֶת מִיְמִינִי
וּמִשְׂמָאלִי אֵינֶנּוּ לִי לְתֵת כִּי־
אֵם אֲשֶׁר הֵיכָן לָהֶם :

Mas que os senteyis a mi diestra y a mi siniestra, no es mio darlo si no a los que esta aparejado.

34. Καὶ ἰμπήξατο αὐτὴν, καὶ μαρτύρασεν αὐτὴν, καὶ ἐμπίψυσεν αὐτὴν, ἔδρακται αὐτὴν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται.

Et se moqueront de lui, & le fouetteront, & cracheront contre lui, puis le feront mourir: mais il ressuscitera au troisième iour.

35. Καὶ προσεβόουσαν αὐτῷ Ἰακώβος καὶ ἰωάννης, οἱ υἱοὶ Ζεβεδαίου, λέγοντες, διδάσκαλε, θέλομεν ὅσα ὅ ἐν αὐτῇ σκεμή, ποιήσῃς ἡμῖν.

Adonc Iacques & Iehan fils de Zebedeo viennent à lui, disans, Maître, nous voudrions que tu nous fasses ce que nous demanderons.

36. Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, τί θέλεις ποιῆσθαι μαζὶ μῶν.

Et il leur dit, Que voulez-vous que je vous face?

37. Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, δός ἡμῖν ἵνα ὡς ἐκ δεξιῶν σου καὶ ὡς ἐκ ἀριστερῶν σου καθίσωμεν ἐν τῇ δόξῃ σου.

Et ils dirent, Ortoye nous, que nous soyons assis en ta gloire, l'un à ta droite, & l'autre à ta gauche.

38. Οἱ δὲ ἰησοῦς εἶπον αὐτοῖς, ἂν οἶδατε τί αὐτῷ εἰτε. οὐ δύνασθε πιεῖν τὴν ποτὴν ἣν ὁ υἱὸς πίνει, καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐν ὕδατι ζομεν, βάπτισμα εἴη.

Et Iesus leur dit, Vous ne savez que vous demandez: pouvez-vous boire la coupe que ie doi boire, & estre baptizés du baptisme dont ie doi estre baptizé?

39. Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, δυναμέσμεν. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπον αὐτοῖς, τὸ μὲν ποτὴν ἣν ὁ υἱὸς πίνει, πιεῖτε αὐτήν, τὸ βάπτισμα ὃ ἐν ὕδατι ζομεν, βάπτισμα εἴη.

Et ils lui dirent, Nous le pouvons. Et Iesus leur dit, Vrai est vous boirez la coupe que ie doi boire, & vous serez baptizés du baptisme dont ie doi estre baptizé.

40. Τὸ δὲ θέλω εἶπαι ὅτι δεξιῶν μου καὶ ἄριστερῶν μου, οὐκ ἔστι ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' ὃς ἂν ἡτοίμαται.

Mais de seoir à ma droite, & à ma gauche, ce n'est point à moi de le donner: mais il sera donné à ceux auxquels il est préparé.

34. Et illudent ei, & con-
spuent eum, & flagellabunt
eum, & interficient eum, &
tertia die resurget.

And they shall mock him / and scour-
ge him / and spit upon him / and kill
him: but the thirde day he shall rise a-
gaine.

35. Et accedunt ad eum
Iacobus & Iohannes filii Ze-
bedæ, dicentes, Magister,
volumus ut quodcunque
petierimus facias nobis.

Then James and John the sonnes
of Zebedee came vnto him / saying /
Master / what we would thou shouldst do
for vs that we desire.

36. At ille dixit eis, Quid
vultis ut faciam vobis.

And he saide vnto them / What
would ye I should do for you?

37. Et dixerunt, Da nobis
ut unus ad dexteram tuam,
& alius ad sinistram tuam se-
deamus in gloria tua.

And they said to him / Grant vnto
vs that we may sit one at thy right
hand / and the other at thy left hand in
thy glory.

38. Iesus autem ait eis, Ne-
scitis quid petatis, potestis
bibere calicem quem ego
bibō, aut baptismo quo ego
baptizor, baptizari?

But Iesus said vnto them / Ye
know not what ye aske / Can ye drinke
of ye cup that I shall drinke of / and be
baptized with the baptism that I shall
be baptized with?

39. At illi dixerunt ei, Pos-
sumus. Iesus autem ait eis,
Calicem quidem quem ego
bibō bibetis, & baptisma quo
ego baptizor baptizabimini.

And they said vnto him / We can.
But Iesus said vnto them / Ye shall
drinke in deede of the cup that I shall
drinke of / and be baptized with the ba-
ptism wherewith I shall be baptized.

40. Sedere autem ad de-
xteram meam, vel ad sin-
istram non est meum dare
vobis, sed quibus paratum
est.

But to sit at my right hand / and at
my left / is not mine to give: but it is
bequeathed to them for whom it is prepa-
red.

34. Die werden in verspotten / vnd
geißeln / vnd verspehen vnd Töden /
vnd am dritten tag wirdt er auffe-
stehen.

De stude bespante oc hudsfrige / oc bespötte / oc
ihleßla hannem / oc paa tredie dag skal hand opstaa.

35. Da giengen zu ihm Iacobus vnd
Iohannes die Söne Zebedei / vnd
sprach: Meister / wir wollen / daß
du vns thust / was wir dich bitten
werden.

Da gieng Iacobus oc Iohannes Zebedei Sønner
til hannem / och sagde / Mestre / vi vilde / at du sk
göre oss / det som vi bede dig om.

36. Er sprach zu ihnen: Was wolt
ihr / daß ich euch thue?

Hand sagde til dem / Hvad vilde i / at ieg skal gøre
eder?

37. Sie sprachen zu ihm: Gib vns
daß wir sitzen / einer zu deiner Rech-
ten / vnd einer zu deiner Linken / in
deiner Herrlichkeit.

De sagde til hannem / Giff oss / at vi maae siede / den
ene höff din høyre side / oc den ene höff din Venstre side
i din Herlighed.

38. Iesus aber sprach zu ihnen: Ir
wisst nicht was ir bittet. Könndt ihr
den Kelch trincken / den ich trincke /
vnd euch tauffen lassen mit der Tauf-
fe / da ich mit getauft werde?

De Ihesus sagde til dem / I vide icke / huad i bede
om. Kunde i dricke den Kalck / som ieg dricker / oc lade
døbe eder med den Daab / som ieg bliffuer døbt med?

39. Sie sprachen zu ihm: Ja / wir
können es wol. Iesus aber sprach zu
ihnen: Zwar / ihr werdet den Kelch
trincken / den ich trincke / vnd getauft
werden mit der Tauffe / da ich mit ge-
tauft werde.

De sagde til hannem / Ja det kunde vi vel. Da sagde
Ihesus til dem / Sandelige / i stude dricke den Kalck.
som ieg dricker / oc døbis med den Daab / som ieg bliff-
uer døbt med.

40. Zu sitzen aber zu meiner Rechten /
vnd zu meiner Linken / siehet mir
nicht zu / euch zu geben / sondern wel-
chen es bereitet ist.

Men at siede höff mie høyre oc höff min Venstre
side / skal mig icke til at giffue eder / men huilke som
det er beredt.

34. Aposmywati se budau ge-
mu / a vpligij / a vbičugij / a ja-
bigij ho / a třetij den i mrtwyčch
wstane.

A om beda go nāgrāwāc / y
vbičugia go / y beda nan plwāc / a
žamordnia go / wstātož dnā trzes
ciego wstānie i mrtwyčch.

35. Ehdy přiskaučili k ně-
mu Jakub a Jan synové Ze-
bedewi / řkauce: Městře / chce-
mē aby žačtoli poprosíme te-
be / učinil nám.

A'edo niego przyšli Jakub y
Jan / synowie Zebedajowi / mo-
wauce / Mistrzu / žádamy abyś to
oc prosie bōżycm poprosim dla
nas.

36. A on řekl jim: Co chcete
abych vám učinil?

Ehdy on on řekl / Čehože
chceš abych dla was učinil?

37. O řekl jim: Daj
nám / abychom sedeli na Pra-
wici tvé / a druhý na Lewicy
tvé seděti w Slawě tvé.

A on mi powěděl / Daj
nám / to abychmy siedjeli ieden
po prawicy a drugi po lewyce
sieděti w chwale twoy.

38. O řekl jim Gejzys: Ne-
víte žač prosíte: Můželi
píti Kalich který já piji: a
neb křtíti se Křtem kterým
já se křtím?

Ale im Jezus řekl / Víte wie-
te oc prosíte / můžete i pít / a
být křčeni
Křtem kterým by wam o kř-
čeni?

39. A oni řekl jim: Mů-
žeme. A Gejzys řekl jim: Ka-
lich žagistě který já piji / píti
budete / a křtem kterým já se
křtím křčeni budete.

A on mi powěděl / Může-
my: Čemuž řekl Jezus / Můžeš
křčiti i pít pít bōžicm / y kř-
čeni křčeni by wam o křčeni /
křčeni bōžicm.

40. Ale seděti na Prawici
mě anč na Lewicy / neníž
mě dáti wám / ale kterým př-
praveno jest.

Ale siedjiet po prawicy abo
po lewyce mē sronie / nie mōž
tbo rzec i dāwāc / ale dāwāc rym
křčeni mē i nā gotowano.

4: וְכֵן שָׁמַעוּ עֶסְכָּרָה
שִׁרְיוֹ דָּטָנוּ, עַל־יַעֲקֹב
וַיִּהְיוּ:

E discebbanendo Gasto questo, cominciarono a sdegnarsi verso de Lucio e Giovanni.

42 וְהָרָא אֶמֶן יִשׁוּעַ וְ
נֶאֱמַר לְהוּן יִדְעִין אֲמִתּוֹן
דְּאֵילִין דְּמִסְתַּבְּרִין כִּישָׁא
דְּעִמְמִין ~~דְּמִדְּהוּן~~ אֶמֶן
וְהָרָא לְהוּן שְׁלִיטִין ע
עֲלֵיהוֹן:

*Ma non chiamandoli di se disle-
to, l'aspettare che quei che si doleremo di
signoreggiare sopra le genti, dominano so-
pra essi: e si gronderà quelle che sono l'au-
torità sopra esse.*

43 לא פין הכנה יהנה
 פינתכון אלמא מן העבא
 פכוו דיהומא דפא יהנה
 לבון משמשנה

Ma tra voi non sarà già così: anzi
qualunque di voi verrà tra voi fatto gran-
de, sarà vostro ministro.

44 וְאֵלֶּיךָ מִשְׁכַּן דָּוִד
דִּבְרֵיךָ הַדְּמוּת יְהוָה
עֲבֹדָה דְּכִלְיָס:

*Et chiunque vorrà essere sì presto tra
Voi, sarà sermo di tutti.*

49 וְאֵלֶּיךָ פָּרָה אֵיךְ וְאֵלֶּיךָ אֵלֶּיךָ
לֹא אֶתָּה הַיְשָׁתִּימִשׁ אֶלֶּיךָ
הַיְשָׁתִּימִשׁ וְהַיְשָׁתִּימִשׁ
בְּהַיְשָׁתִּימִשׁ הַיְשָׁתִּימִשׁ :

*Perche ancora il Figliuol de l'hu-
mo non e venuto per esser feruto ma per
fermare, e dar l'anima sua in redenzione
per molti.*

46 וְאֵתוֹ לְאִירִיחוֹ וְכָדָר
בִּנְיָק יִשְׂרָאֵל מִן אִירִיחוֹ הָיוּ
יִתְלַמְּדוּהִי וּכְנָשָׁיו
סָאִיאָהּ טִימִי בֶר טִימִי
סָמִיא יִתְבִּי הֵנָּה עַל־כֵּן
אוֹרְחָא נְחָדָר;

Posseuo Vnguento in Ierico: Et Vscan-
do egli, e i suos discipoli, e una gran turba
de Ierico, Bartiman cuco, figlioel de Tu-
mo, jedea lungo le sua mendicando.

41 וּבְכֹאשֶׁר שָׁמַעַי הִעֲשֶׂהָ
הִחֲלֹף לְעֵינָיו עַל־יַעֲקֹב
וַיִּזְחַק :

Y como lo oyeron les Diez, comenzaron à enojarse de Iacobo y de Ioan.

42 וַיֵּשׁוּעַ קָדָה לָהֶם וַיִּצְמַד
 אֶל־הֶהָרִים יְדַעְתֶּם כִּי־הָהָרִים
 לֹא־עָלְ-הַגּוֹיִם יִמָּשְׁלוּ בָם
 וְהַגְּדוּלִים בָּהֶם יִשְׁלֹטוּ עַל־הֶהָרִים :

Mas Iesus llamandolos,dizeles , Ya sabeyas que los que se veen ser principes en las gentes, se ensennorean de ellas : y los que entre ellas son grandes, tienen sobre ellas potestad.

43 וְכָכָה לֹא יְהִי בֵּינֵיכֶם כִּי־
אִם אֲשֶׁר יִרְצֶה לַהֲיוֹת גָּדוֹל
בְּכֶם יִהְיֶה מִשְׁתַּחֲוִים :

Mas no será así entre vosotros, antes qualquiera que quisiere hazerse grande entre vosotros, será vuestro servidor:

44 וַיֵּשֶׁב יִצְחָק בְּאֶרֶץ כְּנָעַן
וַיִּקְרָא יִצְחָק אֶל עֲבָדָיו

Y qual quiera de vosotros que quisiere hacerse el primero, será siervo de todos.

46 כִּי־בְרֹחֶמְדָם לֹא בָּא
לְהַשְׁרִית כִּי אֵלִים לְשִׁירָת וּלְתִתָּה
מִתְּנוּבֵּשׁוּ בְּדִיּוֹן לִלְבָּיִם :

Porque el hijo del hombre tampoco vino para ser servido, mas para servir, y dar su vida en rescate por muchos.

46 וַיְבֹנֵאוּ אֶל־יְרִיחוֹ וַיְבָצֵאתוּ
מִיְרִיחוֹ וְהָלַךְ מִדִּיּוֹ וְעַם בְּדִיּוֹ בָרֶ־
טִימִי בָר־טִימִי עֹזֵר יֵשֶׁב בְּדָדָר
וְשׁוֹאֵל :

Entonces viene a Hiericho: y saliendo el de Hiericho, y sus discipulos, y vna gran compaña. Bartimeo el ciego hijo de Timeo estava sentado junto al camino mendigando.

41. Καὶ ἀκούσας αὐτὸν ἡ
ἐκκλησία ἀγαλλίασεν ἐν
κύριῳ.

Ce qu'ayans ouï les dix autres, ils commencerent à s'indigner contre laques & le chan.

42. Ο Ἰησοῦς πρὸς παλαιὰς μέμους
 πατρὺς, λέγει αὐτοῖς, οὐδὲν ἔστι οἱ
 δεσποῦντες ἀρχαί, ἢ ἐθνῶν καὶ τρυ-
 φιδίους αὐτῶν, ἔοι μεγάλοι αὐ-
 τῶν, κατὰ θουσιάζουσι αὐτῶν.

Mais Jesus les appelant à soi leur dit, Vous savez que ceux qui sont establis de dominer sur les nations, les maillissent & les grands d'entr'eux y font d'autorité sur iceux :

43. Οὐχ οὕτω ἔσται ὁ ὑμῶν, ἀλλ' ὅς ἐστιν θείῃ ὑμεῶν μεγάλῃ ἐστὶν δι' ἁπλῶς ὑμῶν.

Mais il ne sera point aussi entre vous : ainsi quiconque voudra être le plus grand entre vous, sera votre ministre.

44. Καὶ ὅς ἐκ θείῃς ὑμῶν γυναικῶν πρῶτος, ἔσται πάντων ὁ οὐλ. ④

Et quiconque d'entre vous voudra être le premier, sera le serviteur de tous.

45. Καὶ γὰρ ἡδὲ Ἰ. ἀποθνήσκου,
ὡς ἔλαθες διακηρύξαι, ἀλλὰ ἀγα-
πητοί, καὶ δοῦναι πρὸς ψυχλὴν αὐ-
τῇ λίτρον ὡς τι πολλῶν.

Car aussi le Fils de l'homme n'est point venu pour être servi, mais pour servir, & donner sa vie en rançon pour plusieurs.

46. Καὶ ἔρχονται εἰς ἱερὺς καὶ
οὐκ ἐξουδυνώσιν αὐτοὺς διὰ τὴν ἱερίαν
καὶ τῆς μεμεθητῆς αὐτῶν καὶ ἔχουσιν
ἱκανοὺς ὁδὸς ἡμεῖς βαρτίμεθα. ὁ
τυφλὸς ἐκείνητος ἐστὶν πάλιν ἐδὼς
παροπαύων.

Puis apres ils arriuerent en Ierico, & lui passant de Ierico avec ses disciples, & vne grande troupe, vn aveugle, dit Bartimee, c'est à dire, le fils de Thamee estoit assis auprès du chemin, & mendoit.

41. Et audientes decem, coeperunt indignari de Iacobo & Iohanne.

And when the ten heard that / they began to disdain at James and John.

42. Iesus autem vocans eos, ait illis, Scitis quia hi qui videntur principari gentibus, dominantur eis: & principes eorum potestatem habent ipsorum.

But Iesus called them unto him / and said to them / Ye knowe that they which desire to beare rule among the Gentiles / haue domination ouer them / and they that bee great among them / exercise authoritie ouer them.

43. Non ita est autem in vobis, sed quicumque voluerit fieri maior, erit vester minister.

But it shall not bee so among you: but whosoever will be great among you / shall be your servant.

44. Et quicumque voluerit in vobis primus esse, erit omnium servus.

And whosoever will be chiefe of you / shall be the seruant of all.

45. Nam & filius hominis non venit ut ministraretur ei, sed ut ministraret, & daret animam suam redemptionem pro multis.

For euen the Sonne of man came not to be serued / but to serue / and to giue his life for the ransom of many.

46. Et veniunt Iericho: & proficiente eo de Iericho, & discipulis eius, & plurima multitudo, filius Timæi Bartimæus cæcus, sedebat iuxta viam mendicans.

Then they came to Iericho: and as he went out of Iericho with his disciples / and a great multitude / Bartimæus the sonne of Timeus / a blinde man / sat by the wayes side begging.

41. Vnd da das die zehen höreten / wurden sie unwillig über Jacobum vnd Johannem.

De der de zehi hørde der/roge de der til misthede mer Jacob oc Hans.

42. Aber Iesus rieß ihnen / vnd sprach zu ihnen: Ihr wisset / das die Weltlichen Fürsten Herischen / vnd die Mächtigen vnter ihnen haben gewalt.

Da kallede Ihesus dem/oc sagde til dem / I vider / at de Verdtliche Forster regere / oc de Mæctige blant dem haffue mægt.

43. Aber also soll es vnter euch nicht sein / sondern welcher wil groß werden vnter euch / der soll euer Diener sein.

Men der skal icke vere saa blant eder / Men hulten som vil vere stor blant eder / hand skal vere eders Dienere.

44. Vnd welcher vnter euch will der Fürnembste werden / der sol euer aller Knecht sein.

De hulten som vil vere den Ypperste blant eder / hand skal vere alles eders Dienere.

45. Denn auch des Menschen Son ist nicht kommen / daß er im dienen lasse / sondern daß er diene / vnd gebe sein Leben zur bezahlung für vile.

zhi Menissens Son er oc icke kommen / at lade diene sig / Men at hand skulde riene / oc giffue sit liff til betalninge for mange.

46. Vnd sie kamen gen Jericho / vnd da er auß Jericho gieng / er vnd seine Jünger / vnd ein groß Volck / Da saß ein Blinder / Bartimeus / Timæi Son / am wege / vnd bettelt.

De de komme til Jericho / De der hand gief aff Jericho / hand oc hans Disciple / oc meget folk / Da sad en Blind / ved naaffn Bartimeus Timei son / hoff venen oc rigde.

41. So vslißawße glnsch desct / potali sehnēwari na Jas na ana Jafuba.

Co gdy dziesiurcinych vslißeli / poczel zaszle mrec Jakubowi y Janowi.

42. Alle Geßus powolaw guch / kelt gum: Wiste / ze ti fte: rny se zwadny wladnawci nad ludmi panugny nad nimi / a Wrtmny gegich moc prowos zugly nad nimi.

Ze zaf Iesus wezmawsty ich / powiedzial im / Wicie ze onym ktorym sie podobna panowac nad narody / panuia nad nimi / a ktorzy sa wieley miedzy nimi / wyrowas na nad nimi zwierzchnoscil swcy.

43. Ne taf zagiste bude mezy wami: Ale kdozoli bude chey / ti mezy wami bpey ptedny / bus det wjicly sluzebny:

Alec miedzy wami tef nte bes dzic / owsem fco bedzie chiac byc wiektem miedzy wami / niech bes dzie luga wafym.

44. A kdozoli bude chitit bpey wotstpy / bude was sluzebny.

A frozkolwiec I was bedzie chial byc pierwszym / ten bedzie wstych sluzebnikem.

45. Nebo y Syn Eflowe / ta nepstissel aby genu slauzil / ale aby on slauzil / a aby dal swot swug na wpaupenij za mnoht.

Abowiem y Syn cflowieczy nie przyssedl aby mu sluzono / ale jedy sluzyl / y dal dusze swa za plas te odkupienia za wiele idy.

46. Potom pssili do Gerycha. A tdy sselon y Gerycha / y Wtedmny geh / a zastup mnohy s nim / Tymew syn Bartymews slepy sedel podle cesty jebte.

Eedy przyfli ku Jerychu. A gdy wychadzal z wolenniki swes mi z Jericha y z wielkim ludem / syn Tymewow Bartymew sls py siedzial podle drogi zebrzac.

47 וַשְׁמַע דִּישׁוּעַ הוּא
נִצְרֵנִי וְשָׂרִי לְמִן־עֵצֵי
וְלִמְאֻמְד בְּרֵה יְהוּדִים
אֶתְרַחֵם עָלָי:

Et habendo vidit che quello era l'Nazareno, cominciò a gridare, e dire, l'Nazareno Figliuol di David, habbi misericordia de me.

48 וַכֵּן הָיוּ בְּה סְנִינָא
דִּישְׁתוּק הוּא בִּין יְהוּדָאִים
קִעֲבֵי הוּא וְאֹמֵר בְּרֵה
יְהוּדִים אֶתְרַחֵם עָלָי:

Emolti lo gridavano, accorche m-cessse: ma egli gridava malto pen forte, Figliuol di David, habbi misericordia di me.

49 וְהָם יִשְׁמַע וּבְקֹדֶד
דִּיקְרִיבֵיהִי קִרְבָּנֵיהִי
לְסִמְיָא וְאֹמֵר לֵה אֶתְלַבֵּב
קוּם קִרְבָּנֵה לָךְ:

E l'evz fermandosi, comandò che fusse chiamato: e così chiamando el cieco, dicevagli, Sta de buon animo, levati su, e seguimi.

50 הוּא בִּין סְמִיָּא שְׂדֵנָה
לְבָשָׁה וְהָם אֶתָּה לֹרֵת
יִשׁוּעַ:

Et egli gettato via il suo mantello, si leno su, e venne verso a l'evz.

51 אֹמֵר לֵה יִשׁוּעַ מִנְּיָה
בְּבֵה אֶתָּה אַעֲבֹד לָךְ הוּא בִּין
סְמִיָּא אֹמֵר לֵה רַב־
הַחֲנִי:

E l'evz rispondendo gli disse, Che vueri tu ch'io ti face? Il cieco gli disse, Maestro, ch'io ti habbi la vista.

52 וַיִּשְׁמַע אֹמֵר לֵה חֲנִי
הַיְמָנִיתְךָ אַחֲרֶיךָ וּמִחֲרָה
אֶתְחִי לֵה וְאֵל הַנִּי
בְּאֶחְרֵיהֶם:

l'evz gli disse, Vattene, la tua fede t'ha salvato, e subito rischibbe la vista, e seguì l'evz per la via.

וְכֵן קָרַב לְאֶרְשָׁלַם
עַל־גִּבְעַת בֵּית־פִּנְחָנָא וּבֵית־
עֲנָנָא לֹת סוּרָה דִּיהֲרָה
שְׁנֵי תַרְוֵי מִן תַּלְמִידֵיהִי:

Encl' annuntiansi essi à Ierusalem, à Bethsage, e Bethania, presso al monte de gli Oliu mandò due de suoi discipoli.

47 וַיִּשְׁמַע כִּי יִשׁוּעַ הַנִּצְרִי הוּא
יִחָל לְעֵק וְלֵאמֹר יִשׁוּעַ בֶּן־
דָּוִד חֲנִי:

Y oyendo que era Iesus el Nazareno, comenzó a dar bozes, y dezir, Iesus hijo de David ten misericordia de mi.

48 וַיַּעֲרֹ בִּרְבִים לְחֲשׂוֹת
וְהוּא יוֹתֵר רַב מֵאֹד צָעַק חֲנִי
חֲנִי בֶן־דָּוִד:

Y muchos le rennían, que callasse: mas el dava mayores bozes, Hijo de David ten misericordia de mi.

49 וְהָם יִשׁוּעַ וְאֹמֵר לְהַקְרִיבָה
לָךְ לְעֵד וַיֹּאמְרוּ לוֹ חֲנִי
וַיִּמָּץ קוּם קִרְבָּנֵה לָךְ:

Entonces Iesus parando se, mandó llamarlo y llaman al ciego, diciendole, Ten confianza, levántate, que te llama.

50 וַיִּשְׁלִיךְ אֶת בִּגְדוֹ מִמֶּנּוּ
וַיָּבֹא אֶל־יִשׁוּעַ:

El entonces, echando su capa, levantose y vino a Iesus:

51 וַיֹּאמֶר לוֹ יִשׁוּעַ לֵאמֹר מַה
תִּשְׁכָּח לַעֲשׂוֹתִי לָךְ וְהָעֵד אֹמֵר
לוֹ רַב־נִי אֲשֶׁר אֶתְרָה:

Y respondiendole Iesus dizele, Que quieres que te haga? y el ciego le dize Rabboni, que cobre la vista.

52 וַיִּשְׁמַע אֹמֵר לוֹ לָךְ לָךְ
אֶחְרֵיךָ הוֹשִׁיעֲתֶךָ וּפְתָחֵם דָּרָה
וַיֵּלֶךְ אַחֲרֵי־יִשׁוּעַ בְּדֶרֶךְ:

Y Iesus dixo, Vé, tu se te ha saluado. Y luego cobró la vista y seguía a Iesus en el camino.

וַיָּבֹא אֲשֶׁר קָרְבוּ לִירִישָׁלַם אֶל־
בֵּית פִּנְחָנִי וּבֵית עֲנָנָה אֶל־הָרֵה
הַיְמָנִית וַיִּשְׁלַח שְׁנֵי תַלְמִידָיו:

Y como fueron cerca de Hierusalem, (de Bethphage,) y de Bethania, al monte de las Oliuas, embia dos de sus Discipulos:

47. Καὶ αὐτοὺς ὅτι ἦσαν ὁ
ναζωραῖός ἐστιν, ἤρξατο κροῖζεν αὐτοὺς
λέγων, ὁ υἱὸς δαυὶδ ἦν, ἐλέησόν
με.

Lequel ayant entendu que c'estoit Iesus le Nazarien, se print à crier, & à dire, Iesus fils de David, aye pitié de moi.

48. Καὶ ἐπὶ τῶν αὐτῶ πολλοὶ
ἦσαν θωπεύοντες· ὁ δὲ πολλῶ μαλῶν ἐ-
κροῖζεν, υἱὲ δαυὶδ, ἐλέησόν με.

Et plusieurs le tapsoient, afin qu'il se teuss: mais il crioit tant plus fort, Fils de David, aye pitié de moi.

49. Καὶ πάλιν ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ
Φωτισθῆναι καὶ Φωνῶσαι τὸν τυ-
φλόν, λέγοντες αὐτῷ, θάρσος, ἐγεί-
ραι· φωνῶ σε.

*Et Iesus s'estant arreslé dit qu'on l'appelaist & ils appellerent l'aveugle, lui di-
lans, Pren courage, leue-toi il t'appelle.*

50. ὁ δὲ καταβαλὼν τὸ ἱμάτιον
αὐτοῦ, ἀναστὲς ἦλθεν πρὸς τὸν ἰη-
σοῦ.

Et jettant bas son manteau, il se lena, & s'en vint vers Iesus.

51. Καὶ λέγων αὐτῷ λέγει αὐτῷ ὁ
ἰησοῦς, τί θέλεις ποιῶσαι· καὶ ὁ δὲ
τυφλὸς εἶπεν αὐτῷ ραββουσι, ἵνα
καταλείψω.

Alors Iesus prenant la parole, lui dit, Que veux-tu que te face? Et l'aveugle lui dit, Maître, que te recoure la vue.

52. ὁ δὲ ἰησοῦς ἔειπεν αὐτῷ, ὕπαγε·
ἡ πίστις σου σίλωσέ σε· καὶ ὁ θύει
αὐτοῦ λέγει, καὶ ἡσθαιεύθησιν τῷ ἰησοῦ
ἐν τῇ ὁδῷ.

Et Iesus lui dit, Va-t'en, ta foi t'a sauvé. Et incontinent il recoura la vue, & suivait Iesus par le chemin.

ΚΕΦΑΛΑ. ια'.

Καὶ ὅτι ἐγγίζουσιν εἰς Ἱερου-
σαλὴμ, εἰς βηθσαφαγὴ καὶ
βηθανίαν πρὸς τὸ ὄρος τῶν ἐλαι-
ῶν, ἀποστέλλει δύο τῶν μαθητῶν αὐ-
τοῦ.

*Et comme ils approchoyent de Ieru-
salem, estans pres de Bethphage, & Be-
thanie, vers le mont des Oliuiers, il en-
uoya deux de ses disciples,*

CAP. X.

47. Qui cum audisset quia Iesus Nazarenus est: cepit clamare, & dicere, Iesu fili David, miserere mei.

And when he heard that it was Iesus of Nazareth: he began to cry and to say, Iesus the sonne of David: haue mercie on me.

48. Et comminabantur ei multi, ut taceret. At ille multo magis clamabat, Fili David, miserere mei.

And manie rebatrd him / because hee shoulde holde his peace: but hee cryed much more: O Sonne of David: haue mercie on me.

49. Et stans Iesus praecepit illum vocari. Et vocant eum dicentes ei, Ammæquior esto, surge, voca te.

Then Iesus stood still / and commanded him to be called: and they called the blinde / saying vnto him / Be of good comfort: arise / he called hee.

50. Qui proiecto vestimento suo exiliens, venit ad eum.

So he threw away his cloke / and rose / and came to Iesus.

51. Et respondens Iesus dixit illi, Quid tibi vis faciam? Cæcus autem dixit ei, Rabboni, ut videam.

And Iesus answered / and said vnto him / What wilt thou that I doe vnto thee? And the blinde said vnto him / Lord: that I may receiue sight.

52. Iesus autem ait illi, Vade, fides tua te saluum fecit. Et confestim vidit, & sequabatur eum in via.

Then Iesus said vnto him / Go thy way: thy faith hath saued thee. And by and by he receiued his sight / and followed Iesus in the way.

CAP. XI.

Et cum appropinquaret Ierosolymæ & Bethaniam ad montem olivarum, mittit duos ex discipulis suis.

And when they came nere to Ierusalem: to Bethphage & Bethania vnto the mount of Olives: he sent forth two of his disciples.

Das X. Capitel.

47. Vnd da er höret / daß es Iesus von Nazareth war / sieng er an zu schreyen / vnd sagen: Iesu du Sohn David / erbarm dich mein.

De der hand hörde / ar der vaar Ihesus aff Nazareth / da begynne hand ar robe / oc sieng / Ihesu du Dauts Son forbarne dig offuer mig.

48. Vnd vil bedroheten in / er solte stille schweigen. Er aber schrey vil mehr: Du Sohn David / erbarm dich mein.

De mange truede hannem / ar hand stulde tie stille. Men hand robe meger mere / Du Dauts Son / Forbarne dig offuer mig.

49. Vnd Iesus stund stille / vnd lies ihm ruffen. Vnd sie riefen dem Blinden / vnd sprachen zu ihm: Sey getrost / stehe auff / er ruffet dir.

De Ihesus stod stille / oc loed kalde hannem. De de kallede den Blinde / och sagde til hannem / Ver frimodig / stat op / hand kalder ar dig.

50. Vnd er warff sein Kleid von sich / stund auff / vnd kam zu Iesu.

De hand kaste sine kleder fra sig / stod op / oc kom til Ihesum.

51. Vnd Iesus antwortet / vnd sprach zu ihm: Was wilt du daß ich dir thun soll? Der Blinde sprach zu ihm: Rabboni / daß ich sehend werde.

De Ihesus suarede / oc sagde til hannem / Huad wilt du / at ieg skal gøre dig? Den Blinde sagde til hannem / Rabboni / at ieg skal see.

52. Iesus aber sprach zu ihm: Gehe hin / dein Glaube hat dir geholfen. Vnd als bald ward er sehend / vnd folgete ihm nach / auff dem wege.

De Ihesus sagde til hannem / Gaa bort / Din tro haaffuer hulpet dig / De strax bleff hand seendis / oc fulde hannem effter / paa vegen.

Das XI. Capitel.

Vnd da sie nahe zu Jerusalem kamen / gen Bethphage vnd Bethanien an den Delberg / sandte er seiner Jünger zween.

De der de komme nær til Jerusalem / til Bethphage oc Bethanien hoff Olie birger / Da sende hand tho aff sine Disciple.

Kapitola X.

47. Kteršto konšy slyšsal že Bejšis Nazaretske gde / postal volati / a řicy: Bejšis synu Davidšv / smilug se nademnu.

Agdy vslyšsal žy cho byl on Iesus Nazaretski / počal volat mo: wiat / Jezusie Synu Dawidow smiluy se nademnu.

48. V přimlawali genu množ / aby mlkal. Ale on mnohem wíce wolat: Synu Dawidšv smilug se nademnu,

A řikal naň wleleč aby mlkal / ale on tym wícecy wolat / Synu Dawidow smiluy se nademnu.

49. Teďdy zastawiw se Bejšis / řikal ho že wolati. V postal wolati slepěho / řauce: Dobře myšli buď / wstaň wola tebe.

Teďdy Jezus zastawiw se řic / řikal go že wolati / y řawolano dle: pego mowiac mu / Dabž dobroge: řecká wstaň / wola ae.

50. Kteršto powrhl raucha swě / a wychopil se přifšel k němu.

A on poručiwšy plašez / gdy wstal / přystěd k Jezusowi.

51. V odpowědēm Bejšis / řekl genu: Co chceš at nři: nime? A slepě řekl genu: Wli řře / at widim.

V odpowědělšw Jezus / řekl mu / Čzego chceš aoydci w: cymil? A slepý powieděl aemu / Nijřzu nichay wroř wřime.

52. A Bejšis řekl genu: V degdi wyřatwā řěbe ždra: wcho wřimila. A hneď on prošel / a řšel že nřm řestau.

Řekl mu teďdy Jezus / Tož / wřak twa wybowila cie / a řhať nřřymiař wřial wroř / y ředl že Jezusem w drogę.

Kapitola XI.

Když se přiblížil k Jeruzalemu / at Bethphage at Bethanij při Huore Olivetšv / postal / dwa ž Bedlnjšk swěch.

A gdy byli blřko Jeruzalem / Bethfage / y Bethanij / přyst gorze olumny / postal dwu ž wřř nřow swěch.

2 וַיֹּאמֶר לָהֶם לֵכוּ אֶל־הַבֵּיתָה
לְקַיֵּל וְכֹר שְׂעִתָּהּ
דַּעֲלֹז אֶתְחִילָה מִשְׁכַּחֲתִין
אֶתְחִיל עֵילָא דַּאֲסִיד דַּאֲנִישׁ
מִן בְּנֵי אַנְשָׁא לֹא רַבָּה
פְּרִי אֶתְחִיל הִי :

*E dire loro, Andate nel borgo che vs è
di fronte, e subitate che vsa vs farete
entrare, e trarrete vn pollastro legato, so-
pra al anima nemo homo ha mai veduto
seruare, e cio, e menarela.*

3 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ לְבָנֵי
מִיָּה אֲבָדִין אֶתְחִיל הִנֵּה
אֲמַר לְהַלְמִידוֹ מִתְבַּצֵּה
וּמִתְבַּצֵּה מִשְׁדֵּר לֹא לְכֹא :

*E se alcuno vs dixer, Perché fate vs
questo? dite ch'el Signor v'ha bisogno, e
subitaco el mandarà quia.*

4 וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו עֵילָא
דַּאֲסִיד עַל תְּרַצְנָה לְכֹר
בְּשׂוּקָא וְכֹר שְׂדִין הִי :

*Hare Tanderano, e trouare il pol-
lo che l'auera fuore di la porta tra due vie, e
subitaco.*

5 אֲנִישִׁין מִן אֵילִין דְּהִימִין
אֲמַר לְהִין מִנְּךָ עֲבָדִין
אֶתְחִיל דְּשִׁדִּין אֶתְחִיל עֵילָא :

*Et alcuni di quelli che stanno li, di-
ser loro, Che fate vs che sioglierete il pol-
astro?*

6 הֲנֵן דִּין אֲמַר לְרִין
אֵיךְ דְּפִקֵּד אֲנִין וְשִׁי
נְדָבָק אֲנִין :

*A i multi essi dissera secondo che Ie-
sus l'auera uo comandata, e coji coloro
gli l'auera mandare.*

7 וַאֲתִיבָהּ לְעֵילָא לְחַת
יְשׁוּעַ וְאֲרָמִין עֵלָהּ מ
בִּיאִתְהִין וְרַבָּב עֵלָהּ
יְכֹנָע :

*Et essi menarono il pollastro di Iesus,
messius, sopra ior vestimenti. Et egli se-
de sopra el.*

8 סְגִינָא דִּין מִשְׁדֵּין הִי
נִתְחִילָה בְּאֶתְחִילָה
וְאֶתְחִילָה בְּסִקִּין הִי כֹכָא
מִן אֵלָהּ וּמִשְׁדֵּין
בְּאֶתְחִילָה :

*E molti distendevano i lor vestimen-
ti per la via, e altri tagliavano le pui-
de de gli arbori, e spandevano similmen-
te ne la via.*

2 וַיֹּאמֶר לָהֶם לֵכוּ אֶל־הַבֵּיתָה
אֲשֶׁר לְפָנֵיכֶם וּפְתַחְם בְּאֲשֶׁר
תִּבְנוּ בָּהּ תִּמְצְאוּ עֵיד אֲסִיד
אֲשֶׁר עָלָיו אִישׁ לֹא יֵשֵׁב
הַתִּירוֹהוּ וְהַבִּיאוּ :

*Y dizeles, yd al lugar que está delante de vo-
sotros, y luego entrados en el, hallareys vn polli-
no arado, sobre el qual ningun hombre ha subido:
de saltado, y traído.*

3 וְאִם אִישׁ יֹאמֶר לָכֶם מֶה
תַּעֲשׂוּ וְלֹא תֹאמְרוּ כִּי־לֹאֲדָרָה
עָרְכוּ וּמִדֵּי־שְׁלֵהֶו פֹּה :

*Y si alguien os dixere, Porque hazeys esto?
Dezid que el Sennor lo ha menester: y luego lo
cambiara acá.*

4 וַיֵּלְכוּ וַיִּמְצְאוּ אֶת־הָעֵיד
אֲסִיד אֶל־תְּשַׁעַר לַחוּץ מִשְׁוֹק
הַתִּירוֹהוּ :

*Y fueron, y hallaron el pollino arado a la pu-
erta, fuera, entre dos caminos, y desatendolo.*

5 וְקָצְחָ הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר לָמִים
שָׁם אָמְרוּ לָהֶם מֶה עֲשִׂיִם
אֲלֵהֶם כִּי־תִתִּירוּ אֶת־הָעֵיד :

*Y vnos de los que estauan alli, les dixeron,
Que hazeys, desatando el pollino?*

6 וְהִתְחִילָה אָמְרוּ לָהֶם בְּאֲשֶׁר
צָהָ יְשׁוּעַ וַיִּשְׁלַחוּם :

*Ellos entonces les dixeron como Iesus auia
mandado: y dexaronlos.*

7 וַיֵּלְכוּ אֶת־הָעֵיד אֶל־יְשׁוּעַ
וַיִּשְׁלְכוּ עָלָיו אֶת־בְּגָדֵיהֶם וַיִּשְׁבּוּ
עָלָיו :

*Y truxeron el pollino a Iesus, y echaron so-
bre el sus vestidos, y el se sentó sobre el.*

8 וְרַבִּים הָצִיעוּ אֶת־בְּגָדֵיהֶם
בַּדֶּרֶךְ וְאַחֲרֵים כָּרְתוּ עֲנָפִים
מִן־הָעֲצִים וַיִּצְעוּ בַּדֶּרֶךְ :

*Y muchos tendian sus vestidos por el cami-
no, y otros cortauan hojas de los arboles, y tendi-
an por el camino.*

2. Καὶ λέγει αὐτοῖς, ὑπάγετε εἰς
τὴν κώμην τὴν κατὰ πρὸς ὑμῶν,
καὶ ὅστις εἰσπορεύσῃ μὲν εἰς αὐ-
τὴν, δεῖξάσιν πῶς ἂν διδέρμῃ, φ'
ὅτι οὐδὲς αὐθρόται πικαδίαν λυ-
σώτης αὐτὴν ἀγάζαται.

*Et leur dit, Allez-vous-en en ceste
bourgade qui est vis à vis de vous: &
incontinent que vous y entrerez, vous
trouuerez vn alnon attaché sur lequel
iamais homme ne s'ast: destachez-le,
& l'amenez.*

3. Καὶ εἰ ἄς τις ὑμῖν ἄρῃ, τί ποιή-
τε; ἢ ἡπαρ, εἰ ἂν κύριος αὐ-
τῶν ἔχῃ, καὶ ὅστις αὐτοὺς ἀ-
πείλῃ ὁδῶν.

*Et si quelcun vous dit, Pourquoi fai-
tez-vous cela? dites que le Seigneur es-
t à faire: & incontinent il l'auoye-
ra tel.*

4. Ἀπῆλθον ἡμεῖς δὲ πρὸς τὸν πῶ-
λον διδάμεν πρὸς τὴν θύραν ἔξω
ἐκ τῆς ἀμφοτέρου, καὶ λυώμεν αὐ-
τόν.

*Ils se partirent donc, & trouuerent
l'alnon qui estoit attaché dehors au-
pres de la porte, entre deux chemins, &
le destacherent.*

5. Καὶ ἡμεῖς τῶς ἐκείνῃς ἐρωτῶμεν, ὅ-
τι λέγει αὐτοῖς, τί ποιήτε; ἢ ὁδῶν
τῶν.

*Et quelques vns de ceux qui esto-
ient la leur dirent, Que faites-vous de
de liacher l'alnon?*

6. Οἱ δὲ εἰπόντες αὐτοῖς καθὼς ἐπεί-
λατο ὁ ἰησοῦς, καὶ ἀφῆκαν αὐτοὺς.

*Mais il leur responderent comme Ie-
sus leur auoit commandé: & ils les lais-
serent aller.*

7. Καὶ ἤγαγον τὸν πῶλον πρὸς τὸν
ἰησοῦν, καὶ ἐπιβάλλοντες αὐτῷ τοὺς ἱμα-
τίους αὐτοῦ, καὶ ἐκαθίσαντες ἐπ' αὐτόν.

*Ils amenerent donc l'alnon à Ie-
sus, & mirent leurs vestemens sur ice-
lui, & il s'ast dessus.*

8. Πολλοὶ γὰρ ἱματία αὐτοῦ ἐσπῶ-
σαν εἰς τὴν ὁδόν, ἄλλοι δὲ σπῆδα
ἐκ τῶν ὀκτῶν ἐκείνων, καὶ ἐσπῶ-
σαν εἰς τὴν ὁδόν.

*Et plusieurs estendoient leurs veste-
mens par le chemin, les autres cou-
poient des rameaux des arbres, & les es-
pandoient par chemin.*

2. Et ait illis, Ite in castellum quod contra vos est, & statim introeuntes illuc, inuenietis pullum ligatum, super quem nemo adhuc hominum sedit: solvite illum, & adducite.

And say unto them: Go your wayes into that towne that is oner agaynst you: and as soon as ye shall enter into it: ye shall finde a colt bounde whereto neuer man yate: loose him: and bring him.

3. Et si quis vobis dixerit, Quid facitis: Dicite quia Domino necessarius est: & continuo illum dimittet huc.

And if any man say unto you: What doe ye this? Say that the Lorde hath neede of him: and straight way he will let him hither.

4. Et abeuntes invenerunt pullum ligatum ante ianuam foris in bivio: & solvunt eum.

And they went their way: & found a colt tied by the doore without: in a place where two wayes met: and they loosed him.

5. Et quidam de illis stantibus dicebant illis, Quid facitis solventes pullum.

Then certaine of them that stood there: saide unto them: What doe ye loosing the colt?

6. Qui dixerunt eis sicut praeceperat illis Iesus: & dimiserunt eis.

And they saide unto them: as Iesus had commaunded them. So they let him go.

7. Et duxerunt pullum ad Iesum: & imponunt illi vestimenta sua, & sedit super eum.

And they brought the colt to Iesus: and cast their garments on him: and he sat upon him.

8. Multi autem vestimenta sua straverunt in via: alii autem frondes cedebant de arboribus, & sternebant in via.

And many spread their garments in the way: other cut downe branches of the trees: and strewed them in the way.

2. Und sprach zu ihnen: Gehet hin in den Flecken/der für euch ligt/vnd als bald wenn ihr hinein kompt/werdet ihr finden ein Füllen angebunden/auff welchem nie kein Mensch gefessen ist/Löset es ab/vnd führet es her.

De sagde til dem: Gaar bort til den Vn/ som ligget saar eder/ De strax naar i komme ind / da skulle i finde et Føl bundet/ paa hviilet der sad end aldri nogen Menntse/ løser det/ oc fører det hid.

3. Und so iemand zu euch sagen wirdt/warumb thut ihr das? So sprechet: der herr bedarff sein/so wirdt ers bald her senden.

De der som nogen siger til eder / Huor saare gæter der? Dåsiger / HERREN behøver det behoff / saa skal hand strax sende det hid.

4. Sie giengen hin/vnd funden das Füllen gebunden an der thür/aussen auff dem wegscheid/vnd lösetens ab.

De ginge hen/ oc funde Føllet bundet hosi dæren/ vde paa Vægstillet/ oc løste det.

5. Und etliche die da stunden/sprachen zu ihnen: Was machet ihr/das ihr das Füllen ablöset?

De nogle som der stode/ sagde til dem/ Hvad gøre i / at i løse Føllet?

6. Sie sagten aber zu ihnen/wie ihnen Jesus geboten hatte/vnd die Iesens zu.

De de sagde til dem/ lige som Ihesus havde befale dem/ oc de løste til.

7. Und sie führeten das Füllen zu Jesu/vnd legten ire Kleider darauff/vnd er saßte sich darauff.

De de førde Føllet til Ihesum/ oc sagde deris Klæder der paa/ De hand sate sig der paa.

8. Vil aber breiteten ihre Kleider auff den Weg. Etliche hieben Aenen von den Bäumen/vnd streueten sie auff den Weg.

De mange bredde deris Kleder paa veien. Nogle huggede aener af træene/ oc strøddede paa veien.

2. Kta gim: Gdtef do Hradku kterh p wam gest/ a hne wegdaue tam/ nales znate Dstato p wazane/ na kterm gessit n z adny z lids neseel: odwte ge/ a p weds te k mnt.

Przeli k nim/ Jozia do mika stercza kore jest przeciwo wam/ a nalychmyst wledy do mego/ naydzie cie osle w wazane/ na troe rym jaden cslowiec nie siedzial/ rozwnajciez ie a przywiedzie.

3. Adit wam tro: Co to tinita? Eete: Je PAN ho potrbuge: a hne ge propustij sen.

A testijby wam tcho tzele/ Pazez to czynicie powiedziez iz Pan ma tego potrzebe/ y wnet ie tu pozie.

4. Echdy sedse/ nalezli Dstato p wazane wne pted Branau na rozeu/ y odwazali ge.

Eedy fili/ a nalezli osle w wazane forty/ na dwazje/ gdzie sie dwie brodze schadzaly/ y odwiazali ie.

5. A nktetij z tech ktetij tu stali/ teli gim: Co tinita os dwazugice Dstato?

Ttektoryz tedy z onych co tam stali/ tzele im/ Coz czynicie iz odwiazacie osla?

6. Ktetij teli gim nako? bpl gim ptkazal Gtys. Y nechali gich.

Alle oni powiedzieli tak kto im rozkazal Iesus/ y puacali ie.

7. Protof p weds Dstato k Gtysowi/ a wlozili na ne Kaucha swa/ y wscdl na ne.

Przywiedli tedy osla do Iesus sa/ wruciwszy na nie siaty swe/ y wsiadli na nie.

8. Wnozh paf stali Kaucha swa na cest/ a ginij rator lesti sekali o stromow/ a metali na cest.

A wieledy stali odzienta swoe/ epo drodze/ brudzy zale rabali/ alazli zdzewy/ tladu na droge.

י א

9 וְהָיוּ דִקְדֻמוֹתָי וְהָיוּ
דְּפִתְחָהּ קָצִין בְּיוֹם נִאֲמָרִין
אוֹשַׁעֲנָה בְּרִיךְ הוּא דְאֵתָה
בְּשִׁמְהָ דְּמִרְנָה :

E quelli che andavano innanzi, & quei che seguivano, gridavano, dicendo, Hosanna, benedetto sia colui che viene nel nome del Signore.

10 וּבְרִיכָה הִיא מְלִכֻתָהּ
דְּאֵתָהּ דְּאֵבֹן דָּוִיד א
אוֹשַׁעֲנָה בְּמִרְנָה :

Benedicta il regno che viene nel nome del Signore del nostro padre David : Hosanna ne luoghi altissimi.

11 וְעַל יֵשׁוּעַ לְאֵתְשָׁלָם
לְהִיכָלָא וְחָנָא כָּל מִרְם
כִּרְבִּנָא דִּין עֲרֵנָא דְרִמְסָא
נִבְק לְבֵית צִנְנָה עֲרֵנָה
דְּעֲרֵסָר :

E così il Signore entrò in Ierusalem, & nel Tempio : & pos ch'egli hebbe riguardato ogni cosa, & l'interro, effendo già venuto la sua sera, se n'uscì verso Bethanias & dodici.

12 וְלִיּוֹמָא אַחֲרָנָא כִּד
נִבְק מִן בֵּית צִנְנָה כִּפְסֹן :

Et il giorno seguente, effendo effi uscito di Bethanias, egli hebbe fame.

13 נִחָא תְּרַחַמְתָּא מִן
רוֹחָקָא דְּאֵת בְּה טְרַפָּא
וְאֵתָה לִנְתָה דְּאֵן נִסְפַח
בְּה מִרְם וְכִד אֵתָה לְנָה
אֲשַׁפַּח בְּה אֵלָא אֵן טְרַפָּא
וּבְנָא צִיד לֹא הָוָה ד
דְּתִתָּנָה :

Et havendo veduto di lontano un figo che havuua de le foglie, ando per veder se i forte & havesse tramato qualche cosa. Et arrivando che vi fu, non troua niente altro co' foglie, perche non era al tempo de pèr.

14 וְאָמַר לָהּ מְכִיר
וְלֵאמֹר אֲנִי מְכִיר בְּאֵתָה
לְנָה יֵאכֹל וְשִׁמְעוּ ת
תְּלַמִּידוֹהִי נִאֲמָר ל
לְאֵתְשָׁלָם :

Aller l'vuy cōsparlado, gli disse, Non mangi per persona alcun frutto de te an eterno, & i suoi discipoli l'udierono.

י א

9 וְהָיוּ הַלְכִים לְפָנָיִם וְאַחֲרָיִם צִעֲקוּ
לְאֵמֹר הוֹשִׁעַ נָא בְּרוּךְ הַבָּא
בְּשֵׁם יְהוָה :

Y los que yuan delante, y los que yuan de tras dauan grita diziendo, hosanna, Bendito el que viene en el nombre del sennor.

10 בְּרוּכָה מְלִכֻת דָּוִיד אֲבִיֵּנוּ
הַבָּא בְּשֵׁם יְהוָה הוֹשִׁעַה נָא
בְּמִרְוּמִים :

Bendito el Reyno que viene en el Nombre del Sennor de nuestro padre David : Hosanna en las alturas.

11 נִיבֹנָא יֵשׁוּעַ יְרוּשָׁלַיִמָה
וּבְהִיכָל צִיבִיט בָּלָם סְבִיב וְהוּ
עֲרַב וַיֵּצֵא אֶל-בֵּית-עֲנָנָה עֲרֵנָה
שְׁנַיִם יָעָשָׂר :

Y entró el Sennor en Ierusalem y en el Templo : y ando mirado alderredor todas las cosas, y siendo ya tarde, salióse a Berthania con los Doze.

12 וּמִמַּחֲרַת כִּנְאָשׁ יָצְאוּ מִבֵּית
עֲנָנָה וְרַעֲב :

Y el dia siguiente, como salieron de Berthania, tuua hambre.

13 וַיֵּרָא אֶת-תְּרַחַמְתָּא מִרְחוֹק
וַיִּהְיֶה בְּה עָלֶיהָ נִיבֹנָא אֶלֶיָּהּ
לְמַצָּא מָה יֵה-בְהָ וּבְבֹנָהּ
אֶלֶיָּהּ אֵין מֵאוֹמָה מַצָּא כִי-
אֵם אֶת עָלֶיהָ כִי-לֹא הָיְתָה עֵרָה
הַתִּתָּנִים :

Y viendo de lexos vna higuera, que tenia hojas, vino à ver si por ventura hallaria en ella algo: y como vino à ella, nada halló sino hojas : porque no era tiempo de higos.

14 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהּ מַעֲלָה
וַיַּעַן עוֹלָם אִישׁ לֹא יֵאכֹל פֶּרִי
מִמֶּנָּה וַיִּשְׁמְעוּ תְּלַמִּידָיו :

Entonces Iesus respondiendole, dixo à la higuera Nunca mas nadie coma de ti fruto para siempre. Y esto oyeron sus discipulos.

י א

9. Καὶ οἱ προάγοντες καὶ οἱ ἀπο-
λουθῶντες ἐκβοῶντες, λέγοντες αἰ-
μασίᾳ δι' ἡμετέρας ὁ ἐρχόμενος
ἐν ὀνόματι κυρίου.

*Et ceux qui alloient deuant, & ceux qui suiuoyent, crioyent, disant, Ho-
sanna benit soit celui qui vient au nom
du Seigneur.*

10. Εὐλογημένη ἡ ἐρχομένη βα-
σιλεία ἐν ὀνόματι κυρίου, τὸ πα-
τερὶς ἡμῶν δαυὶδ· αἰσταντοὶ ἐν τῇς
ὕψις.

*Benit soit le regne de David nostre
pere, le quel vient au Nom du Seigneur :
Hosanna aux tref-hauts.*

11. Καὶ εἰσέλθῃς εἰς ἱερουσόλυμα ὁ
ἰησοῦς, καὶ εἰς τὸ ἱερόν, καὶ περιβό-
ησάμενος ὁψίας ἤδη εὐχῆς
τῶν ἁγῶν, ἐξῆλθῃ εἰς βηθανίαν με-
τὰ δώδεκα.

*Ainsi Iesus entra en Ierusalem, &
au temple : & quand il eut tout regar-
de, de toutes parts, & que desia il e-
loit tard, il sortit pour aller en Betha-
nie avec les douze.*

12. Καὶ τῇ ἑπομένῃ ἐξελθόντων
αὐτοῦ ἀπὸ βηθανίας, ἐπείνασεν.

*E le lendemain quand ils furent par-
tis de Bethanie, il eut faim :*

13. Καὶ ἰδὼν σελὺν μακρόθεν, ἔ-
χουσαν φύλλον, ἦλθεν εἰς αὐτὴν
εἰπεὶ ἐν αὐτῇ καὶ ἐλθὼν ἐπ' αὐτὴν,
εἶπεν ὅτι εἰ μὴ φύλλον· εἰ γὰρ λῶ
καὶ ῥῶς συκοῦ.

*Et voyant de loin un figuier qui auoit
des feuilles, il s'en alla pour voir s'il y
trouuerait quelque chose : & y estant
venu, il ne trouua rien sinon des feuilles :
car il n'estoit pas la saison des figues.*

14. Καὶ ὁπορεύσας ὁ ἰησοῦς εἶ-
πεν αὐτῇ, μηκέτι ἐκ σὺ εἰς τὸ αἰὶ-
ον μὴδὲς καρπὸν φέρῃς, καὶ ἡκούον
οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

*Lors Iesus prenant la parole dît au
figuier, Que plus à l'auant nul ne man-
ge fruit de toi. Et les disciples l'enten-
dirent.*

9. Et qui praeibant & qui sequebantur clamabant, dicentes, Hosanna-na, Benedictus qui venit in nomine Domini.

And then that went before / and then that followed / cried / saying / Hosanna: blessed be hee that cometh in the Name of the Lorde.

10. Benedictum quod venit regnum patris nostri David, Hosanna-na in excelsis.

Blessed be the kingdome that cometh in the Name of the Lorde of our father David: Ho Anna: O thou which art in the highest heavens.

11. Et introivit Ierosolymam in templum: & circumspexit omnibus, cum iam vespere esset hora: exiit in Bethaniam cum duodecim.

So Iesus entered into Jerusalem / and into the Temple: and when he had looked about on all things: and now it was evening: he went forth unto Bethania with the twelve.

12. Et alia die cum exirent à Bethania, esuriit.

And on the morowe when they were come out from Bethania: he was hungry.

13. Cumque vidisset à longè ficum habentem folia, venit liquid fortè inveniret in ea, & cum venisset ad eam, nihil invenit præter folia, non enim erat tempus ficorum.

And seeing a figge tree afarre of, that had leaves: he wote to see if he might finde any thing thereon: but when he came vnto it: he found nothing but leaves: for the time of figges was not yet.

14. Et respondens dixit ei, Iam nō amplius in aeternum ex te fructum quisquam manducet. Et audiebant discipuli eius.

Then Iesus answered / and said to it: Neuer man eate fruite of thee hereafter while the worlde standeth: and his disciples heard it.

9. Vnd die vorne vorgiengen / vnd die hernach folgeten / schreyen vnd sprachen: Hosanna / Gelobet sey der da kompt im Namen des HERRN.

De be som ginge saare / oder som fulde effter / roben / oder sagde / Hosanna: / soffuit vere den som kommer i HERRNIS Naffen.

10. Gelobet sey das Reich vnsers Vatters Davids: das da kompt inn dem Namen des HERRN / Hosanna in der höhe.

Soffuit vere vor Vaders Davids: Rige / som kommer i HERRNIS Naffen: Hosanna i der Høne.

11. Vnd der HERR gieng ein zu Jerusalem / vnd inn den Tempel / vnd er besahe alles / vnd am Abend gieng er hinauß gen Bethanien mit den Zwölffen.

Er hand aick ind i Jerusalem / oder vdi Tempelen / oder hand besaa alting: / Der om affteenen giet hand hen vdi til Bethanien mit de Tolf.

12. Vnd des andern tags / da sie von Bethanien giengen hungerte ihn.

Der den anden dag / der de ginge fra Bethanien: hungerde hannem.

13. Vnd er sahe einen Feigenbaum von ferne / der Bletter hatte / da tratt er hin zu / ob er etwas darauff fünde. Vnd da er hin zu kam / fand er nichts denn nur Bletter / denn es war noch nicht zeit / das Feigen sein solten.

Der hand saa ic Feigentæ longe borte / som hadde blad: / Da traadde hand der til / om hand kunde finde noget der paa. Der som hand kom der til / da fand hand der intet vden alene Blad: / Thi der vaar ic end tid / at Feigen skulde vere.

14. Vnd Iesus antwortet vnd sprach zu ihm: Nun esse von dir niemand keine Frucht ewiglich. Vnd seine Jünger höreten das.

Der Ihesus suarede / oder sagde til den: Nu skal icke nogen æde Fruct aff dig euindelige. Der hans Discipyle hørde det.

9. Ati kterij napřed sli / y ti kterij za nim sli / volali / kauce: Spas nás požehná: nō kterij se bēre ve jměnu Bohu:

Ati teč ktery šli vprzedy posad / volali: niowiac / Hosanna / błogosławiony ktery idzie w imię pańskie.

10. Požehnáně kterij gest přislo ve jměnu PÁNĚ trá: lousivij: Dce nasscho Davida / Spas nás na vyšostech.

Błogosławione Krolestwo ktere przysło w imię Pańskie / oyc: ca nasze go Dawida / Hosanna / o ty kteryś iest na wysokości.

11. Potom wšel do Geruzas lěma v do Chramu / a spatřiv tu wšelko / když již byla wes černi hodina / wšel do Bethanij s dwanáci.

A wšel do Pan do Jeruzalem y do Chramu / y gdy wšytko ogla: dal / a już była wieczorna godzina / przyszedł do Bethanij s dwoma nastami.

12. A druhého dne když wy cházeli z Bethanij / hladněl.

A na druhý den wyszedł z Bethanij / głodny.

13. A když zdaleka již an má lišij / šel: dalibž co nalezi na něm. A když přišel k němu / nic gest nenalezl fromě lišij: neb gest nebyl čas fig: tivo.

A gdy wy: szedł z daleka: figowu drzewo / na którym było liście / przyszedł patrząc: a zabý: był co na nim nalezł / y gdy do niego przyszedł: nic nie znalazł / iedno liście / do nie był czas figam.

14. Tedy odpowědew Gesu: / řekl gemu: Už wuce na wšy ničadně s tebe negež D wote. Y šlošeli to Bědhu: engeho.

Tedy Iesus řekl figowemu drzewu: Už wuce: nikt na wšy: nie wycpa owoc: z ciebie / co sly: sel: wczinowie ugo.

15 וְעַל יְשׁוּעָה לְהִיכָל־
דָּאֵלְהֵם וְשָׁרֵי דְיִבְרָן
לְאֵילָן דְּנִכְנִין בְּמִדְבָּרָא
בְּהִיכְלָא וְהִפֵּק בְּתוֹכָהּ
דְּמִצְרָפָא וּכְפִירְסִיתָא
דְּהִנּוּן דְּמִנְכְּנִין וְנִגְנָה

*Per fene Bengeno in Ierusalem, et en-
trato: et in Templo, comencio a fene-
trare: et in quibus que vendebant et compra-
bant in templo, et quando feneceperat ha-
bitabat cambiatori, et le sedes discolori che
vendebant et colembes.*

16 וְלֹא שָׁבַק הָיָא דְּהָאֵס
יַעֲבֹד מֵאַחַּת בְּנֵי הִיכְלָא:

*Et non lassava che alcuno potesse de-
voti per el Templo.*

17 וּמִלֵּךְ הָיָא וְאַמֵּר לְהוֹן
לֹא פְתִיב דְּבִיתִי בִּירָא
צְלוּתָא יִתְקַדַּח דְּבִלְהוֹן
עַצְמָא אֲהֵתֵן דִּין ע
אַכְרִיתִי וְהִי מִצְרָתָא
דְּלִסְטָנָה:

*Et in signavit, dicendo levi, Non ego
feci. La mia casa, et chiamata est, et o-
ratorio a multis: uti et domus habet
factum una speculanda de ludra.*

18 וְשָׁמַעוּ רַבִּי פְּהֵבָה
וְסִפְרָא וּבְעִין הָיוּ דְּאִיכְנָא
יִבְדּוּנְהִי דְּחֵלִין הָיוּ גִיר
מִנָּה מִטּוֹל דְּבִלָּה עַמָּא
הַבְיָהוּ הָיוּ בִּירְסָה:

*Et Sacerdotes principes, et gli Scribae,
ed erano la cosa, et cercavano come lo po-
tessero far morire: percioche lo remem-
mo, concussa che tutta la turba si stupiva
de la sua dottrina.*

19 וּכְדִּי הָיָא רַבִּי שָׁמַע
נִבְּקִי לֵבָר מִן מִרְיָנָה:

*Et quando la sera, l'ESV sen' esce fuer
de la città.*

20 וּבִבְרָא פֶד עֲכָרִין
הָיוּ תַתָּא הִי פֶד וְבִי שָׁמַע
מִן אֶתְרָה:

*Per la mattina passando, suddero che
el fico d'era seccato da la radice.*

21 וְאַתְדִּבֵּר שָׁמַעוֹן וְאַמֵּר
לֵה רַבִּי הָאֵתְתָא הִי דְּלִשְׁתָּ
יִבְשָׁתָּ:

*Onde Pietro ricordandosi, gli dice, Ma-
estro, ecco, el fico che tu maldissesti,
e seccato.*

22 וַיַּעֲנֵה יְשׁוּעָה וְאַמֵּר
לְהוֹן תְּהִינָה בְּכֵן ה
הִימְנוֹתָא דְּאֵלְהֵם:

*Et ESV deffellaro, Habbuete la fede
de Dio.*

15 וַיָּבֹאוּ יְרוּשָׁלַיִם וַיֵּמְחוּ אֲשֶׁר בָּא
יְשׁוּעָה בְּהִיכָל הַחֵל לְהַשְׁלִיךְ אֶת-
הַמּוֹכְרִים וְהַקּוֹנִים בְּהִיכָל וְאֶת-
שִׁלְחָנֹת הַמַּלְוִים וְהַלְוִים וְאֶת
מוֹשְׁבֹת מוֹכְרֵי יוֹנִים הַפֶּק:

*Vienen pues a Ierusalem: y entrando Iesus en el
Templo, comencio a echar fuera a los que vendian
y compraban en el Templo, y trastorno las mesas
de los monederos, y las sillas de los que vendian
palomas.*

16 וְלֹא הָיִיתָ אִישׁ אֲשֶׁר יַעֲבֹד
בְּלִי בַּחוּךְ הִיכָל:

*Y no consentia que alguien lleuasse valio por el
Templo.*

17 וַיִּלְמַד וַיֹּאמֶר לָהֶם הֲלֹא נִכְתָּב
בִּיבִיתִי בֵּית תְּפִלָּה יִקְרָא לְכָל-
הָעָמִים וְאַתֶּם עֹשִׂיתֶהוּ מִצְרָת
פְּרִיצִים:

*Y en sen nauales diziendo. No esta escripto que
mi Casa casa de oracion sera llamada de todas las
Gentes: y vosotros la aueys hecho cueua de la-
drones.*

18 וַיִּשְׁמְעוּ הַסּוֹפְרִים וְהַכֹּהֲנִים
וַיִּבְקְשׁוּ אֵיכָכָה יִאֲבֹדוּהָ וַיִּירָאוּ
זִמְתָּהּ כִּי כָל-הָעָם תְּמַהוּ עַל-
תִּלְמוּדוֹ:

*Y oyeron lo los Escribas y los Principes de los
Sacerdotes y procuraban como lo matarian por-
que le tenian miedo porque toda la companna
estaua fuera de si de su doctrina.*

19 וַיֵּבֶן אֲשֶׁר הָיָה עָרֵב יַצָּא מֵל
מִחוּץ לְעִיר:

Mas como fue tarde, Iesus salio de la Ciudad

20 וּבִבְקָר עָבְרוּ וְרֵאָו אֶת
תַּתָּא יִבְשָׁתָּ מִשְׁרָשׁ:

*Y passando por la manhana, vieron que la
higuera se auia secado desde las rayzes.*

21 וַיִּזְכֹּר כִּיפָּה וַיֹּאמֶר לוֹ רַבִּי
רֵאָה תַתָּא הָאֵתְתָא אֲשֶׁר אָרֹתָ יִבְשָׁתָּ:

*Entonces Pedro acordindole, le dize, Mae-
stro, la higuera que mal dixiste, se ha se-
cado.*

22 וַיַּעַן יְשׁוּעָה וַיֹּאמֶר לָהֶם
תְּהִי לָכֶם אִמּוֹנָתָא אֱלֹהִים:

*I respondiendo IESVS, dizeles, Tened fe
de Dios.*

15. Καὶ ἔρχονται εἰς Ἱερουσόλυμα. καὶ
ἐκβαλὼν οἱ μαθηταὶ εἰς τὸ ἱερόν, ἔρξα-
το ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας καὶ
ἀγοράζοντας. καὶ ἐπὶ τῷ ἱερῷ καὶ τοῖς τρα-
πέζαις καὶ καλλυτέων, καὶ τὰς κα-
θίδρους καὶ πωλοῦντων τὰς πε-
στερας καταστρεψάμενος.

*Ils vindrent donc en Ierusalem, &
quand Iesus fut entré au temple, il le
prit à jeter hors ceux qui vendoyent
& achetoient au temple, & renuersa
les tables des changeurs, & les selles de
ceux qui vendoyent les pigeons.*

16. Καὶ οὐκ ἔφη ἑστὶν ἄν τις διδόν-
τις σοὶ ὅτι εἶπεν ὁ ἱεροῦ.

*Et ne permettoit point que personne
portait aucun vauless par le temple.*

17. Καὶ διδάσκει λέγων αὐτοῖς,
ὡς γέγραπται, ὅτι ὁ κύριός μου, οἶκος
προσκυχῆς κατηρησεται πᾶσι τοῖς
ἱδοῦσι: ὑμεῖς δὲ ἐποιήκατε αὐτὸν
σπηλαίον ληστῶν.

*Et enseignoit en leur disant, N'est-
il pas escrit, Ma maison sera appellee
Maison d'oraison par toutes nations:
mais vous en avez fait une caverne de
brigands.*

18. Καὶ ἤκουσαν οἱ γραμματεῖς
καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ ἔζητουν πᾶσι
αὐτὸν δόξαν λέγουσιν ὅτι οὐδὲν οὐκ
αὐτοῦ. ὅτι πᾶσι ὁ κύριος ἐξέταλ-
σεν ὅτι τῇ διδασκῇ αὐτοῦ.

*Ce qui ayant entendu les Scribes
& les principaux Sacrificateurs, ils cer-
chaient comment ils le feroient perir:
car ils le craignoient, & caule que tout
le commun peuple s'alloient de la do-
ctrine.*

19. Καὶ ὅτι ὅτι ἔβλεπον, ἐξέ-
βλετο ἔξω τὸ πλάως.

*Et le soir veau Iesus sortit de la
ville.*

20. Καὶ πρωὶ ὅτι περὶ ἐκ περὶ ἐκ
εἶδον τὴν συνὴν ἐξηραμένην ἐκ
τῶν ῥιζῶν.

*Et le matin comme ils passoyent
aupres du figuier, ils le virent seché des
les racines.*

21. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ κύριος
εἰπὼν αὐτοῖς ὅτι εἶπες, εἶδον ὅτι
συνὴν ἐξηραμένην, ἐξηραμένην.

*A lors Pierre s'estant resouvenu, lui
dit, Maître, voici le figuier que tu as
maudit est seché.*

22. Καὶ ἀποκριθεὶς εἰς αὐτοὺς, λέ-
γει αὐτοῖς ἔχετε πίστιν θεοῦ.

*Et Iesus respondant leur dit, Ayez
la foy de Dieu.*

15. Et veniunt Ierosolymam. Et cum introisset in templum, cepit eicere vendentes & euentes in templo, & mensas numulariorum, & cathedras vendentium columbas evertit.

And they come to Ierusalem: and Jesus went into the Temple: & began to cast out them that sold and bought in the Temple: and overthrow the tables of the money changers: and the seats of them that sold doves.

16. Et non sinebat ut quisquam transferret vas per templum:

That none should be suffer that any man should carie ad vessel through the Temple.

17. Et docebat, dicens eis, Nonne scriptum est, Quia domus mea, domus orationis vocabitur omnibus gentibus? Vos autem fecistis eam speluncam latronum.

And he taught, saying unto them, Is it not written, Mine house shall be called the house of prayer unto all nations: but you have made it a den of thieves.

18. Quo audito, principes sacerdotum & Scribæ quærebant quomodo eum perderent, timebant enim eum: quoniam universa turba admirabatur super doctrina eius.

And the Scribes & the Priests heard it: and sought how to destroy him: for they feared him: because the whole multitude was astonished at his doctrine.

19. Et cum vespera facta esset, egrediebatur de civitate.

But when even was come: Jesus went out of the city.

20. Et cum manè transirent, viderunt sicut aridam factam à radicibus.

And in the morning as they passed by: they saw the figge tree dried up from the roots.

21. Et recordatus Petrus, dixit ei, Rabbi, ecce, ficus cui maledixisti, aruit.

Then Peter remembered: and said unto him, Master, behold, the figge tree which thou cursedst: it is withered.

22. Et respondens Iesus ait illis, Habete fidem Dei.

And Jesus answered, and said unto them, Have faith in God.

15. Und sie kamen gen Jerusalem/ und Jesus gieng in den Tempel/ fieng an und treib auß die Verkäufer und Käufer im dem Tempel/ Und die Tische der Wechßler und die stüle der Taubenfrämer stieß er umb.

De de comine til Jerusalem / oc Ihesus giel i Tempelen / begonte oc vddrissue dem som solde oc købte i Tempelen / oc Vedgæternis bord / oc Duckremmernes stole stotte hand om.

16. Und ließ nicht zu / daß iemand etwas durch den Tempel trüge.

De til steddets, at nogen bar noget gennem Tempelen.

17. Und er lehret / und sprach zu ihnen: Stehet nicht geschrieben / mein Haus soll heißen ein Bethaus allen Völkern / jr aber habt eine Mördergruben darauf gemacht.

De hand lærde / oc saade til dem / Stear det icke hrethue Mit Hus skal kaldes it Bedehuss aff alle Jøder / Men i haue gjort en Mordergrube der aff.

18. Und es kam für die Schriftgelehrten und Hohenpriester / und sie trachten wie sie in umbbrechten. Sie forchten sich aber für ihm / denn alles Volk verwunderte sich seiner Lehre.

De det kom saar de Skriftelege oc høfferske Prestes / De de tænkte / hvortledis de kunde omkomme hannem / Men de frættede for hannem / Thi alle Jøder forundrede sig paa hans lærdom.

19. Und des abends gieng er hinaus für die Stadt

De om aftenen giel hand ud aff Staden.

20. Und am Morgen giengen sie für über / und sahen den Feigenbaum / daß er verdorret war / bis auff die Wurzel.

De om morgenen ginge de frem / oc saae Figen træet / at det vaar visnet indtil rodderne.

21. Und Petrus gedachte daran / und sprach zu ihm: Rabbi / siehe der Feigenbaum / den du verflucht hast / ist verdorret.

De Peter tænkte der paa / oc saade til hannem / Rabbi / Seer Figen træet / der du forbandede det / visnet.

22. Jesus antwortet und sprach zu ihnen: Habt Glauben an Gott.

Ihesus svarede / oc sagde til dem / Haffuer troen til Gud.

15. Apřisli do Ieruzaléma. A když všel do Chrámu / postal wynněstati prodawate a kupce Chrámu / a stoly Deně zoměněw / a stolice řech křesťů prodawali Holuby / přewracel.

Ať přysli do Jeruzalém / a Jezus wšel y do křesťola, postal wynněstati ty křesťy kupowati y prodawati w křesťole / a přewracel stoly bānkierow / y stolice řech co prodawali golubie.

16. A nedopusil aby kdo nese nádobu nejl přes Chrám.

Ať dopusil aby mial Echo nicě nacyzati přes křesťol.

17. W učel ge / křagim: Zda liž není psáno / že dům můj / dům Modlitby stau bude wšem Narodom / wny gste pak ge w učinili yelešši Lozrow / stau.

Čamže weyl / mowlae tm / Jsaž nie jest napsano / že dom mój / dom modlitwy budzie wozem Narodom / wny gste pak ge w učinili yelešši Lozrow.

18. Co wšysslawše kněžata kněžstá a žakony, hle wali teralby ho zahubili. Ale bali se ho / nebo wšysskeren žasup diwli se učeni ge ho.

Co wšyssac Doktorowie a žak jeta křaplanie / hle wali jakoby g zatekali / abowiem sic go bali / gdyž wšyssel lud ždumal sic na oau. igo.

19. A když byl wčer / wššel ž města.

Ale gdy wieczor nādchodzil / wšsedl Jezus ž města.

20. A wtedlnihey rāno gdu: ce / wšeli Jys an wšchl lnyd žkōene.

A gdy sic rāno přechadzali / wšeli ž žigowc dezewo ž kōze nia wšdlo.

21. A wipomenuw Petr / řekl gemu Wšře / hle Jys křt: muž žy žlofēl / wšchl.

Čedy Piarr wšpomniawšy / řekl mu / Wšřez / oho žigowc dezewo co bie klal / wšchlo.

22. W odpowēdēw Gežis / řekl gim: Wřętež wiyru do Jh.

A Jezus odpowēdziawšy / řekl im / Wřęcie wiars doza.

י א

23. אמר אמר אמר לכו
 דמו דאמר לשונא הנא
 אשתקל ופל בימא ולא
 יתפלג דלבה אלא יהימו
 דהנא הו מדס דאמר
 נהנא לה מדס דאמר:

*Io vi dico in verità, che chiunque di-
 rà a questo monte, Levati, e giustati nel
 mare, e non dubitarà nel suo cuore, ma
 crederà che le cose che è dite annoverando,
 tutto ciò che si dirà gli avverrà.*

24. מטול הנא אמר אמר
 לכו דכל מדס דמצליו
 אנתון ושאליו אנתון ה
 הימנו דנסבין אנתון ו
 ירהנא לכו:

*Portanto io vi dico, Tutte le cose che
 voi orando domanderete, credete che ven-
 nerete, e vi saranno fatte.*

25. ומה דקרימין אנתון
 למצליי שבוקו מדס
 דאית לכו על אנש דאף
 אבוכון דבשמיא נשבוך
 לכו סבלותכו:

*E quando vos fueritis ad facere orationes,
 perdonate se habetis aliqua cosa contra
 qualcuno, attache ancor il Padre vostro,
 che è in cælis, perdono a vos e vostri delitti.*

26. או דין אנתון לך
 שדקיו אנתון אף לך
 אבוכון דבשמיא נשבוך
 לכו סבלותכו:

*Donec se vos non perdonaveris, ne an-
 cor il Padre vostro, che è in cælis, perdon-
 a i vostri delitti a vos.*

27. נאמנו תוב לאורשלים
 ופד מהלך הנא ביהיכלא
 נאמנו לותה דבי פהג
 וספרא וקשישא:

*Pas venimus de novum in Ierusalem, et
 caminando egli per el Templo, venimus ad
 los principales Sacerdotes, egli Scribas, et
 Vexilij.*

28. נאמרו לה באינא
 שולטנא הליו עבד אנת
 ומנו יחב לך שולטנא הנא
 דהליו תעבד:

*E dicenti, Cum qual auctoritate facis tu
 queste cose? et chi t'ha dato questa auctori-
 ta de fac queste cose?*

י א

23. אמר אמר אמר לכו
 כל אשר יאמר להר הזה הנשא
 והשלך אל הים ולא ימאן
 בלבבו כי אם יאמין כי כל
 אשר ידבר יהיה יהיה לו כל
 אשר יאמר:

*Porque dicierto os digo, que qualquiera
 que dixere a este monte, Quitate, y echate en la
 mar: y no dudare en su coraçon, mas creyere
 que sera hecho loque dize, loque dixere le sera
 hecho.*

24. על כן אמר אמר לכו
 אשר בתפלה תשאלו הנמינו
 כי תקחו ויהי לכם:

*Portanto os digo, que todo loque orando
 pidiereis, creed que lo recibireys, y os vendrà.*

25. ואם תקומון להחפול
 ישאו אם יש לכם מאומה על
 כל איש למען גם אביכם
 אשר בשמים ישא לכם את
 פשעכם:

*Y quando estuviereis orando, perdonad, si
 teneys algo contra alguno: paraque vuestro Pa-
 dre que esta en los cielos, os perdone a vosotros
 vuestras offensas.*

26. ואם אתם לא תשא גם לא
 אביכם תשמים ישא את
 עלותיכם:

*Porque si vosotros no perdonades, tanpo-
 co vuestro Padre que esta en los cielos, os perdo-
 nara vuestras offensas.*

27. ויבאו עוד ירושלימה
 ובהתהלכו ביהיכל באו אליו
 הכהנים והסופרים והזקנים:

*Y boluieron a Hierusalem: y andando el por
 el Templo, vienen a el los Principes de los Sacer-
 dotes, y los Escribas, y los Ancianos:*

28. ויאמרו לו במה שלטון
 עשית זאת ומי נתן לך את
 השלטון הזה כי תעשה זאת:

*Y dizenle, Conque facultad hazes estas co-
 sas, y quien te ha dado esta facultad, para hazer
 estas cosas?*

י א

23. Ἀμὲν γὰρ λέγω ὑμῖν, ὅτι ὅς
 τις εἰπὼν τῷ ὄρει τούτῳ, ἄρθητι, καὶ
 βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ μὴ
 ἀσχεθῇ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, ἀλλ'
 λάβῃ πίστιν ὅτι ὃ λέγει, γένηται, ἔ-
 σται αὐτῷ ὃ εἰπὼν ἔσται.

*En verité ie vous di, que quiconque
 dira à ceste montagne, Enleve-toi, & te
 ierre en la mer: & ne fera point de diffi-
 culté en son cœur, mais croira que ce
 qu'il dit, se fera tout: tout ce qu'il aura
 dit, lui sera fait.*

24. Διὰ τὴν λέγει ὑμῖν, πάντα
 ἃ ὁσά τις προσευχόμενος αἰτεῖ ὁ θεός,
 πιστεύετε ὅτι λαμβάνετε, καὶ ἔσται
 ὑμῖν.

*Pourtant vous di-je, tout ce que vous
 demanderez en priant, croyez que vous
 le recevrez, & il vous sera fait.*

25. Καὶ ὅταν ἐτήκητι προσευχόμε-
 νοι, ἀφίηται ὅτι ἔχει κατὰ πνοῆς,
 ἵνα καὶ ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐ-
 ρανοῖς, ἀφῇ ὑμῖν τὰ ἀσχημάτω-
 τα ὑμῶν.

*Mais quand vous-vous presente-
 rez pour faire oraison, pardonnez si vous
 avez quelque chose contre quelqu'un, af-
 fin qu'ainsi vostre Pere qui est és cieus
 vous pardonne vos fautes.*

26. Εἰ δὲ ὑμεῖς οὐκ ἀφίητε, ὅθεν ὁ
 πατήρ ὑμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀ-
 φῇ τὰ ἀσχημάτωτα ὑμῶν.

*Car si vous ne pardonnez, vostre
 Pere qui est és cieus ne vous pardon-
 nera point vos fautes.*

27. Καὶ ἔρχονται πάλιν εἰς ἱερο-
 σολύμην, καὶ ἐν τῷ ἱερὲ περιπατεῖ-
 ντες αὐτοί, ἔρχονται πρὸς αὐτὸν οἱ
 ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ
 πρεσβύτεροι.

*Puis derechef ils vindrent en Ieru-
 salem: & comme il cheminoit au tēple,
 les principaux Sacrificateurs, & les Scri-
 bes, & les Anciens vindrent vers lui:*

28. Καὶ λέγουσιν αὐτῷ, ἐν ποίᾳ
 ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; καὶ τίς (καὶ τίμῃ)
 ἐξουσία ταῦτ' αὐτῷ εἰδέναι; ἡς ποιῶ-
 τα ποιεῖς.

*Et lui dirent, De quelle auctorité
 fais-tu ces choses, & qui est celui qui t'a
 donné cette auctorité que tu fasses ces
 choses?*

23. Amen dico vobis, quia quicumque dixerit huic monti, Tolle & mittere in mare, & non habuerit in corde suo, sed crediderit, quia quodcumque dixerit, fiat, fiet ei.

For verely I say vnto you, that whosoever shall say vnto this mountaine, Take thy selfe awaye, and cast thy selfe into the sea, and I shall not waite in his heart, but shall beleue that thosething which he saith, I shall come to passe, whatsoeuer he saith, I halbe done to him.

24. Propterea dico vobis, omnia quaecumque orantes petitis, credite quia accipietis, & evenient vobis.

Therefore I say vnto you, whatsoeuer ye praye, beleue that ye shall haue it, and it shall be done vnto you.

25. Et cum stabitis ad orandum, dimitte siquid habetis adversus aliquem: ut & pater vester qui in caelis est, dimittat vobis peccata vestra.

But when ye shall stande, and praye, forgive if ye have any thing against any man: that your Father also which is in heauen, may forgive you your trespasses.

26. Quod si vos non dimiseritis: nec pater vester qui in caelis est, dimittet vobis peccata vestra.

For if you will not forgive, your Father which is in heauen, will not pardon your trespasses.

27. Et veniunt rursus Ierosolymam. Et cum ambularet in templo, accedunt ad eum summi sacerdotes & Scribae & seniores.

Then they came againe to Ierusalem: and as hee walked in the Temple, there came to him the hie Priestes, & the Scribes, and the Elders.

28. Et dicunt ei, In qua potestate haec facis? & quis dedit tibi hanc potestatem ut ista facias?

And he said vnto him, By what authority doest thou these things? and who gave thee this authority, that thou shouldst do these things?

23. Warlich / ich sage euch / Wer zu diesem Berg spreche / hebe dich vnd wirff dich ins Meer / vnd zweiffelte nicht in seinem herzen / sondern glaubte / das es geschehen würde / was er saget / So wirdts ihm geschehen / was er saget.

Sandeliae / Jeg siac eder / Quo som sagde til dette Bierge / Løffte dig oc kast dig i Haffue / oc hand nulede icke i sit herte / Men trode / at det skulde ske / som hand sagde / Da skal det ske hannem som hand sagde.

24. Darumb sage ich euch: Alles was ihr bittet im eurem Gebet / glaubet nur / das irs empfangen werdet / so wirdts euch werden.

Der saare siger ieg eder / Alt huad i bedet eders Bøn / troet edon / at i skulde faa det / oc det skal vedes faris eder.

25. Vnd wenn ihr stehet vnd betet / so vergebet / wo ihr etwas wider jemand habt / Auf das auch euer Vater im Hmel / euch vergebe eure fehle.

De naer i staa oc bede / da forlader / der som i haaff ne noget mod nogen / Paa det at eders Fader i Himelen / skal oc forlade eder eders Brødt.

26. (Wo ihr aber nicht vergeben werdet / So wirdt euch euer Hmlicher Vater auch nicht vergeben eure fehle.)

(Men forlade de icke / da skal oc eder Himmelske Fader icke forlade eder eders Brødt.)

27. Vnd sie kamen abermal gen Jerusalem / vnd da er inn den Tempel gieng / kamen zu ihm die Hohenpriester vnd Schriftgelehrten vnd die Eltesten.

De de komne atter til Jerusalem, De der hand gied i Tempelen / da komne de høffeste Prester oc Skriftehogt / oc die Eldste til hannem.

28. Vnd sprachen zu ihm: Auf waser Macht thust du das? Vnd wer hat dir die macht gegeben / das du solches thust?

De saade til hannem / Af huad maet gør du det? De huad haaffuer giffuic dig den maet / at du gør saa dant?

23. Gistē pravijm vām: Je dožbnykoli z vās keli Hoće kćio / dovihi se vus se do Moće / a nebude pochybowati w srocy swēm / ale bude wē fin / Je cožkoli dij aby se stalo / stanet se genu.

Do zēprāwde wam powie dam / Jz kroykolwiek rzecze rzy gorze / Podnie s sie a wzycie sie w morze / a nie bedzie sie wahat w sercu swym / lecz wierzycie ze sie stā nie co mowi / tedyc sie stanie co icno rzecze.

24. Protož pravijm vām: Wšleky wēcy / za kćeržkoli modlyte se prosyte / wēcie je wezmiete / a stanaut se vām.

A prsetož vām powie dam / Oczkolwiek modlac sie proście / wierzcie je wezmiecie a stānie sie wam.

25. A když stanete k modles nīj / odpauššēgite prwē ač co mātē proti komu / aby v Dce wās Nebestj odpustil vām hñichy wāše.

Gdy te j stāniecie modlac sie / odpaušcie icke co prseto komu macie / aby on oćer wās kćory icke w niebie odpustil vām przez ślupstwa wāše.

26. Pašli wy neodpustijte / ani Dce wās kćorj w Nebesjch gest / odpustij vām hñichy chwo wāšjch.

Do icliž wy nie odpusticie / tedyc ani oćecon kćory w niebie icke / odpust vām przez ślupstwa wāše.

27. Wyprššili opēt do Geru: jalēma: A když chodil w Ehrāmē / prššaupili k nēmu nāwnešij kněžj / a žakony: cy / a staršij.

Przysli zāstępotym do Jerus: alcin / a gdy sie on przychadzal po Bośacle / zpyli sie do niego Aśas: žerā kapłānskie / Doktorowie y staršij.

28. Wyšli genu: Kterau moč to činijš? a kdo gest to bē dal tu moč aby tyto wēcy ciniš?

Amowili do ntego / Ktorāž to moć czyniś? a ktor dal zwieć: chnośi te abyś to ciniś?

יב

2 וְשֵׁדָר לִזְת פִּלְחָה עֲבָדָה
בְּזִבְנָה זְמַן פִּנְחָה דְּכִרְמָה
יִסֵּב:

*Quando poi fu il tempo, mandò un
servitore à i lavoratori, per ricever da essi
del frutto de la vigna.*

3 הֵנוּ דִּין בִּיחֲאוּהִי
וְשֵׁדָרוּהִי כִּד סְפִיק:

*Ma essi lo presero, e batterono, & ri-
mandaronlo vuoto.*

4 וְשֵׁדָר וְעִיב לִזְתָּהוּן
עֲבָדָה אַחֲרָהּ נֶאֱמָר לָהּ
הַגְמִינָהּ וְעַלְבוּנָהּ וְשֵׁדָרוּהִי
בְּצִעְרָהּ:

*Di nuovo poi mandò loro un altro
servitore, & essi mandoglo de sassi, gli
cuppero la testa, & rimandarono il tempo-
rato.*

5 וְשֵׁדָר וְעִיב אַחֲרָהּ נֶאֱמָר
לָהּ קִטְלִינָהּ וְלִסְגִּינָהּ
עֲבָדָה אַחֲרָהּ שֵׁדָר וּמִנְהוּן
מִחוּ מִנְהוּן דִּין קִטְלָהּ:

*Appresso me mandò un altro, el quale
essi occisero: & poi molti altri, de quals al-
cuni me batterono, & alcuni n'ammazzaro-
no.*

6 לְחִתְתָּהּ דִּין חֵד בְּרָהּ
חֲבִיבָה אִיזָה הִנָּה לָהּ
וְשֵׁדָרָה לִזְתָּהוּן אַחֲרָהּ
אָמַר גִּיד כִּבֵּר יִבְהִתוּן מִן
בְּרִי:

*La onde bauendo egli ancor un figli-
uolo, suo diletto, mandò loro ancor quello
per l'ultimo, dicendo, Essi uocerauno in
reuerentia al mio figliuolo.*

7 הֵנוּ דִּין פִּלְחָה אָמַר
בְּנִפְשָׁהוּן הֵנוּ יִרְתָּהּ הִי
נִקְטְלִינָהּ וְנִתְּהוּן דִּילָן
יִרְתִּינָהּ:

*Ma quei lavoratori dissero tra lor
medesimi. Questo qui e l'herede; Venite,
ammazzamolo, & l'heredita sarà no-
stra.*

8 וְנִסְבּוּ קִטְלִינָהּ וְנִתְּהוּן
לְבִר מִן כִּרְמָה:

*E così presero, l'ammazzarono, & gi-
taronlo fuor de la vigna.*

יב

2 וַיִּשְׁלַח אֶל־הַכּוֹרְמִים בְּעִתּוֹ
אֶת־עַבְדּוֹ לִקְחַת מִן הַכּוֹרְמִים
מִפְרֵי הַכֶּרֶם:

*Y embio un siervo à los labradores al tiempo,
par à que tomasse de los labradores del fruto de
la vinna.*

3 וְהִפְחָה לִקְחוֹ אֹתוֹ וְהַפְּשִׁיטוֹ
וְהִכּוֹ, וַיִּשְׁלַחוּהוּ רִיקָם:

*Más ellos tomandolo hirieronlo, y embia-
ronlo vazio.*

4 וַיִּזְסַח וַיִּשְׁלַח אֶל־הֵם אֶת־
עַבְד אֲחֵר וְגַם אֹתוֹ סָקְלוּהוּ
בִּכְלֵי אֶת רֹאשׁוֹ וַיִּשְׁלַחוּהוּ
בַּבּוֹנָה:

*Y boluió à embiarles otro siervo: mas ellos
apedreandolo hirieronlo en la cabeça, y bolue-
ronlo à embiar affrentado.*

5 וַיִּזְסַח לְשַׁלֹּחַ אַחֵר וְגַם אֹתוֹ
הִרְגוּ וְאֲחֵרִים רַבִּים וּמִקְצֵתָם
הִכּוּ וּקְצֵתָם הִרְגוּ:

*Y boluió à embiar otro, y à aquel mataron,
y à otros muchos, hiriendo à vnos, y matando à
otros.*

6 וְעוֹדֶנָּה אֶחָד לוֹ בֶן־יְדִידוֹ
וַיִּשְׁלַח גַּם אֹתוֹ אֶל־הֵם בְּאַחֲרֹן
לֵאמֹר כִּי־יִכְנְעוּ מִלְּפָנָי בְּנֵי:

*Teniendo pues aun un hijo suyo amado,
embio lo tambien à ellos el postrero, diciendo,
Porque tendrán en reuerencia à mi hijo.*

7 וְהַכּוֹרְמִים הָאֵלֶּה אָמְרוּ
בְּקִרְבָּם כִּי זֶה הוּא הִירֵשׁ לָנוּ
וְנִהַרְגֵהוּ וְנִלְגֵּי תַהִיָּה הִירֵשָׁה:

*Más, los labradores (viendolo venir à si,)
dixeron entre si, Este es el herede, venid, ma-
temoslo, y la heredad sera nuestra.*

8 וַיִּקְחוּ אֹתוֹ וַיְמִיתוּהוּ וַיִּשְׁלַחוּהוּ
אֶל־מַחוּץ לְכֶרֶם:

*Y prendiendolo-mataronlo, y echaron fue-
ra de la vinna.*

יב

2. Καὶ ἀπέστειλε πρὸς τοὺς κωρ-
μοὺς τῆς ἡμέρας δοῦλον, ἵνα τοῦτο
τῷ κωρμῷ λάβῃ ἀπὸ τοῦ κερ-
μοῦ.

*Or en la saison il enuoya un seruiteur
vers les vigneronz, ains de recevoir
d'eux du fruit de la vigne.*

3. οἱ δὲ λαβόντες αὐτὸν ἰδοὺσαν,
καὶ ἀπέστειλαν κενόν.

*Mais iceux le preuans, le bastirent &
le renvoyerent vuid.*

4. Καὶ πάλιν ἀπέστειλε πρὸς αὐ-
τοὺς ἄλλον δοῦλον λεγόν-
τος ἑαυτὰ λαλῶσαν, καὶ ἀ-
πέστειλαν ἑλκεμαμμένον.

*Derechef il leur enuoya un autre ser-
uiteur, & lui portant des pierres ils lui
franchirent toute la teste, & le renuoye-
rent l'ayant horriblement traicté.*

5. Καὶ πάλιν ἄλλον ἀπέστει-
λε καὶ ἄλλοι ἀπέκτειναν. καὶ πάλ-
ιν αὐτοὺς ἄλλους, τοὺς μὲν δεικνύσας, τοὺς
δὲ δόκτικαίνας.

*Et derechef il en enuoya encore un
autre, lequel ils tuèrent: & plusieurs
autres, desquels ils bastirent les uns, &
tuerent les autres.*

6. Ἐπὶ οὖν ἵνα ὃς ἔχει ἀγαπη-
τὸν αὐτοῦ, ἀπέστειλε καὶ αὐτὸν πρὸς
αὐτοὺς ἔχοντα, λέγων ἔτι ἕτερον
πῶς τῷ τῷ ὃς ἔμεν.

*Or ayant encore un fils bien-ai-
mé, il leur enuoya aussi pour le derrier,
disant, Ils reuereront mon fils.*

7. Ἐκείνοι δὲ οἱ κωρμοὶ εἰπὼς πρὸς
ἑαυτοὺς, ἔτι οὐκ ἔστι ὁ κληρονό-
μος, οὐδὲν ἀποκτείνωμεν αὐτόν,
καὶ ἡμεῖς ἔσμεν ἡ κληρονομία.

*Mais ces vigneronz la dirent entr'
eux, C'est ici l'heritier, venez, tuons-
le, & l'heritage sera nostre.*

8. Καὶ λαβόντες αὐτὸν ἀπέκτι-
ναν, καὶ ἔβαλον ἔξω τοῦ ἀμπελώ-
ου.

*Parquoi le preuans, ils le tuèrent, &
le jetterent hors de la vigne.*

יב

9 מִנֵּי הַכִּיל יַעֲבֹד מִדָּא
כְּדָמָא יֵאֵתָא יְבֹד לְהַנּוּן
כְּלָהָא וְיִתְלִיָּהּ כְּדָמָא
לְאַתְדִּינָא:

Che farà dunque il padron de la vigna: et tu, e mandará en perdizione a labradores, e dará la vigna a de gli altri.

10 וְאֵף לֹא כְתָבָא הָיָא
הַדִּיתָן דְּכַאפָא דְאַסְלִין
בְּנֵיָא הֵי הִוֵּת לְרִישָׁא
הַדִּיתָן:

Non hanno? Voi mai letto questa Scrittura? La pietra che gli edificatori hanno riprovata, quella è stata messa per capo d'angolo.

11 מִן לִית מִדָּא הָיָא
הָדָא וְאַתְיָהָא תְּדַמְיָהָא
בְּעֵינֵין:

Questa cosa è stata fatto del Signore, et è mirau gl'usa ne gli oc. bi nostri.

12 וּבְעֵין הוּא לְכַחֲדָהּ
וְחָלֹה מִן עֲמָא יָדְעוּ בִּיד
דְּעִלְיָהוּן אֲמַר מִתְּלָא הָבָא
וּשְׂבִדְיָהּ וְנִחְלֹה:

Ei essi cercavano di pigliarlo, ma temevano la turba che ben conobbero, che egli haveva detta questa similitudine, contra di loro. E così lassatolo, sen' andaron.

13 וְסִדְדוּ לִיתָהּ אֲנָשִׁים מִן
כְּבָרָא וּמִן הַבִּירִית הַיְּהוּדִים
דְּיַצְיָהוּ בְּמִלְתָּא:

Dopo mandaro a lui alcuni de Farisei, e de gli Herodianos, per pigliarlo in parola.

14 הַנּוּן דִּין אֲתוּ וְשִׁאלוּהִי
מִלְּפָנָא יְרַעֲיָן דְּסִרְיָר אֲנִת
וְלֹא שִׁקֵּל אֲנִת צִפְתָּהּ
לְאַנְשֵׁי לֹא צִדְתָּהּ אֲנִת
כְּפִרְצוּפָא דְּבִנֵּי נָסָא אֲלֵא
כְּסִדְרָא אֲוִדְחָא וְאַלְהָא
מִלְּפָנָא אֲנִת שְׁלִיט לְמַהֲרָא
כְּהָרָא רִישָׁא לְקִסְרָא אֲוִ לֹא
נִתְלָא אֲוִ לֹא נִתְלָא:

Così essendo venuti, gli dicono, Maestro, noi sappiamo che tu sei homo veridi: e non ti curi d'alcuno, perche tu non hai rispetto a la persona de gli homini, ma insegni la via de Dio in verid: è egli lecito dare il tributo a Cesare, o no? Daremo lo noi, o non daremo?

יב

9 וְיִמָּה יַעֲשֶׂה אֲדוֹן הַכֶּרֶם
יְבֹנֵא וְיֵאֵבֵד אֶת-הַכֹּרְמִים וְיִתֵּן
אֶת-הַכֶּרֶם לְאַחֲרִים:

Que pues hará el Sennor de la vinna? Vendrá, y destruyrá a estos labradores, y dará su vinna a otros.

10 הֲלֹא אֶת-כֶּתֶב הַיָּהּ קִרְאָתָם
אֲבָר מִמָּסוֹ הַבּוֹנִים הִתֵּחַ לְרִישָׁא
בִּנְיָה:

Ni aun esta escriptura auceys leydo? La piedra que condenaron los que edificauan: esta es puesta por cabeça de esquina:

11 מֵאֵת-יְהוָה הִתֵּחַ וְאֵת הִיא
נִפְלְאָתָא בְּעֵינֵינוּ:

Por el Sennor es hecho esto, y es cosa maravillosa en nuestros ojos?

12 וַיִּבְקֹשׁוּ לְאַחֵר אֲוִתּוֹ וַיִּדְרֹאוּ
אֶת-הָעָם כִּי יָדְעוּ כִּי עֲלֵיהֶם
אֲמַר אֶת-הַמָּשָׁל בְּיַחְיָהוּ
בְּיָלֵם:

Y procurauan prenderlo, mas temian la multitud, porque entendian que dezia a ellos: aquella parabola: y dexandolo fueronse.

13 וַיִּשְׁלְחוּ אֵלָיו אֲנָשִׁים
מִבְּרִיטִים וְעֵבְרִי הֵרֹדִים
לְצֹדֵק בְּדָבָר:

Y embian a el algunos de los Phariseos y de los Herodianos, para que lo tomasen en alguna palabra:

14 וַיְבֹנֵאוּ וַיֵּאֲמְרוּ אֵלָיו הַמַּלְמֵד
יָדְעָנוּ כִּי נֶאֱמַר אֲתָה וְלֹא
תַּשְׁעָה אֵל-כָּל אִישׁ כִּי-לֹא
תַּשָּׂא אֶת-דַּמִּי הָאֲנָשִׁים כִּי אִם
בְּאֵמָתָא תִּלְמַד אֶת-דִּרְךְ אֱלֹהִים
הִיכָשֵׁר לְהַנְתּוֹ מִסְּ לְקִיסְרָא אִם
לֹא הַנְתּוֹ אֲוִ לֹא הַנְתּוֹ:

Y viniendo ellos, dizente, Maestro, Ya sabemos que eres hombre de verdad: y no te curas de nadie: porque no miras a apariencia de hombres, antes con verdad ensennas el camino de Dios: Es licito dar tributo a Cesar, o no? Daremos, o no daremos?

יב

9. Τὸ ὡς ποιήσει ὁ κύριος τὴν ἀμπελῶνα· ἐλθὼν καὶ καταστρέψας τοὺς γεωργοὺς, καὶ δώσας τὴν ἀμπελῶνα ἄλλοις.

Que fera donc le seigneur de la vigne: ne li viendra & fera perir ces vignerons-la, & baillera la vigne à d'autres.

10. Οὐδὲ τὴν γραφὴν τὴν αὐτοῦ ἀπογνωσι, λέγοντες ὅτι ἀπειθοῦμεν αὐτῷ· οἱ οὐκ ἀπονομεύμεν, ὅτιος ἐγγεγνημένος κεφαλὴ γωνίας.

Et n' avez-vous point meisme lue cette Esriture, La pierre que les edificans ont reiectee, est deueue la maistrelle pierre du coin?

11. Παράκλησιν ἐγγίστην αὐτῷ, καὶ ἐστὶ θαυμαστὸν ὅτι ὀφθαλμοῖς ἡμῶν.

Ceci a esté fait par le seigneur, & est chose merueilleuse devant nos yeux.

12. Καὶ ἐζητοῦν αὐτὸν κρατῆσαι, καὶ ἰφοῦντο αὐτὸν τὸν ὄχλος ἐγγινῶν· γὰρ ὅτι περὶ αὐτοῦ τὸ ἰσχυρότερον ὡς καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ ἀντὶ ἀπὸ τῆς ἰσχύος.

Adonc tacheient-ils de le saisir, mais ils craignent le peuple: car ils cognoissent bien qu'il auoit dit celle si miltude contre euz: parquoy le laissant, ils s'en allerent.

13. Καὶ ἀποστέλλουσιν πρὸς αὐτὸν τινας Ἰσραηλιτῶν καὶ ἑβραίων ἡρῳδῶν, ἵνα αὐτὸν ἀγκιστρώσιν λόγῳ.

Or ils lui enuoyerent quelques uns des Phariseens & des Herodians, pour l'embler en parole:

14. Οἱ δὲ ἐλθόντες λέγουσιν αὐτῷ διδάσκαλε, εἰς ὃν ὅτι ἀληθὴς εἶ, καὶ οὐ μίσηται περὶ ὁδού, οὐ γὰρ ἐλέγεις ἅς περὶ σωμάτων αἰθεράων, ἀλλ' ὅτι ἀληθινὰς τὰς ἐδὲν εἰς θεὸν διδάσκεις· εἴς τινος κλέουσιν καὶ αὐτοὺς δεῦναι, ἢ οὐ; δὲ μὴ, ἢ μὴ δὲ μὴ.

Lesquels estans venus vers lui, lui dirent Maître, nous sauons que tu es veritable, & qu'il ne te chaut d'aucun: car tu n'as point d'esgard à l'apparence des hommes: mais tu enseignes la voye de Dieu en verité, est-il loisible de payer le tribut à Cesar, ou non? le payerons-nous, ou si nous ne le payerons point?

9. Quid ergo faciet dominus vineæ? Veniet, & perdet colonos: & dabit vineam aliis.

What shall then the Lord of the vineyard doe? Hee will come and destroy these house bandmen, and give the vineyard to others.

10. Nec scripturam hanc legistis, Lapidem quem reprobaverunt edificantes, hic factus est in caput anguli.

Have ye not read so much as this Scripture? The stone which the builders did refuse, is made the head of the corner.

11. A Domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris.

This was done of the Lord, and it is marvellous in our eyes.

12. Et quærebant eum tenere: & timuerunt turbam, cognoverunt enim quoniam ad eos parabolam hanc dixerit. Et relicto eo, abierunt.

Then they went about to take him, but they feared ye people: for they perceived that he spake that parable against them: therefore they left him, and went their way.

13. Et mittunt ad eum quosdam ex Phariseis & Herodianis: ut eum caperent in verbo.

And they sent unto him certaine of the Pharisees, and of the Herodians, that they might take him in his talke.

14. Qui venientes dicunt ei, Magister, scimus quia verax es, & non curas quendam: nec enim vides in faciem hominum, sed in veritate viam Dei doces, licet dari tributum Cæsari: an non dabimus?

And when they came, then saide vnto him, Master, we knowe that thou art true, and carest for no man: for thou considerest not the person of men, but teachest the way of God truly. Is it lawfull to giue tribute to Cæsar, or not?

9. Was wirdt nun der Herr des Weinberges thun? Er wirdt kommen/ vnd die Weingärtner vmbbringen/ vnd den Weinberg andern geben.

Quad'stal nu Bngaardens Herre aere? Hand stal komme/ oc sdelegge Bngaardz mendene/ oc sae andre Bngaarden.

10. Habt ihr auch nicht gelesen diese Schrift? Der Stein/ den die Bauleute verworffen haben/ der ist ein Eckstein worden.

Haffuet oc icke lest denne Scrifft? Den sten/som Bygningzmendene forkaest/ hand er bleffuen en Hiome sten.

11. Von dem HERRN ist dies geschehen/ vnd es ist wunderbarlich für unsern augen.

Det er skeet aff HERRN/ oc er vnderligt saar vore øyen.

12. Vnd sie trachten darnach/ wie sie ihn griffen/ vnd forchten sich doch für dem Volck/ denn sie vernamen/ daß er auff sie diese Gleichnuß geredt hatte/ vnd sie lieffen ihn/ vnd giengen dauon.

De de laage sig effter/ at gribe hannem/ oc frøete de sig doa for folcket/ Thi de forstode/ at hand sagde denne lignilse mod dem/ De de forlode hannem oc ginge bort.

13. Vnd sie sandten zu ihm etliche von den Pharisæern vnd Herodis dienern/ daß sie ihn fiengen in Worten.

De de sende nogle til hannem aff Phariseerne oc Herodis tienerne/ at de skulde gribe hannem i Ordene.

14. Vnd sie kamen vnd sprachen zu ihm/ Meister/ wir wissen/ daß du wahrhaftig bist/ vnd fragest nach niemand/ denn du achtest nicht das ansehen der Menschen/ sondern du lehrst den weg Gottes recht/ Ist's recht daß man dem Keiser Zins gebe/ oder nicht? sollen wir in geben/ oder nicht geben?

De de komme oc sagde til hannem/ Meistere/ vi vide/ at du est sandru/ oc skoder om ingen/ Thi du lærer icke Menniskens anseelse/ Men du lærer rettelige Guds ven/ Er det ret/ At mand giffuer Keiseren stat/ eller ey? skulle vi giffue hannem/ eller icke giffue.

9. Coj thedy včini Dán W niceł Dngde/ a zatraej Winaeio/ a dā Winio ginyim.

Coj thedy včyni Dán oney W niceł? prinydije a potraci oracze/ y da winice inym.

10. Zdaligstephina toho neteli? Kāmen ktery gſau za vrhli dēlnichy/ ten včinen geſt hlauau vhelniſi.

Knie cychālſje dāe piſmā teſ 30/ Athory kāmien odrzucał bys zruacy/ ten ſie ſtal glowa v meſ alā.

11. Od PANÁ ſtalo ſe toto/ a geſt diwné přeb očima naſſy mla.

Od pánā ſie to ſtalo/ ā teſt 3 podziwieniem w oczach naſſych.

12. Vhledali ho ghyt/ ale bā li ſe zāſtupu/ neb gſau poznali/ jebz toto podobeniſtviu proti nim povēdēl. A opuſtiroſſe geſy/ odeſſi přē.

Stārāli ſie redy iā koby go poſ mād/ ale ſie poſpoſtwa bali/ bo poznāli iſy přeciwnim one přyz powieſe powieďnal/ ā rāf go oſ opuſtiroſſy od ſili.

13. Vpoſtali k němu něktierē z Zākonnikū a Herodiany ſtych/ aby geſy poſapli w ſloſ wu.

A poſtali k němu něktiere z ſāryzeuſow y z Herodianow/ aby go podchwycili ſlowy.

14. Kterijſto přiffedſſe řekli genu: Wiſtē/ wieme že gſy prawdomluwny/ a nedbāſ na niſādneho: nebo nepaſ tſiſ na oſobu lidſkau/ ale w prawdě eſtē Boſi včiſ: Mā meli dāi dāwati Čyſaſi/ tili nemāmi dāi nyč.

A rāf oni přyſedſſy/ řekli do nico/ Wiſtē/ wieme žeſ prawdywyy wiſt/ ā nedbāſ niā togo/ Abowiem ſie nie ogladaſ na oſobeludyſa āle w prawdye droſ gi Boſey včyſ: ſluſnali rzecy dāc cſynſ Cēſarjowi ābo nie? Dāc li dāmy/ zali nie dāmy?

15 הוֹדִיעַ נְבִלָהוֹן וְ
וְאָמַר לָהֶם מִנְּסִין
אֲתָנָן לִי אֵתָהּ לִידִידְנָה
אַחֲנִי:

Egli conoscendo la loro ipocrisia, disse loro, Perché mi tentate voi i portatemi un denaro, ch'io lo veggia.

16 וְאֵתָיו לֵה אָמַר לָהֶם
דְּמִינוּ בְּלִמָּה הֵנָּה וּכְתָבָהּ
הֵנָּה בֵּין אָמְרוּ דְּקִסָּר:

Effi gliel porcarono. Et egli disse loro, Di chi è quella immagine, et inscriptione? Effi gliel dissero, Di Cesare.

17 אָמַר לָהֶם יִשׁוּעַ ד
דְּקִסָּר הָבֹו דְּקִסָּר וְדֹאֲלֵהָ
לֹאֲלֵהָ וְתִמְהֹו הוּוּ בֵּהּ:

*Et Iesus respondendo, disse loro. Rem-
dite mui, e iei al Cesare, e quel che e da
Dio e Dio. Et effi resposon marauiglianti
ai lui.*

18 וְאֵתָו וְהִקְדָּה לָהֶם
הֵנָּה דְּאָמְרוּ דְּקִימָתָהּ לִית
וּבִישָׁאֲלוּ בֵּין לֵה אָמְרוּ:

*I Sadducei ancora (i quali dicono che
non e resurrectione) vennero a lui, e
dumandaronlo, dicendo.*

19 מִלְּבָנָהּ מִיֵּשָׁה כְּתָב לָנוּ כִּי
דָאן מֵאֲדָרִי אַחֲוָהּ דִּאֲנָשׁ
וּבִבְקִי אֲתָתָהּ וּבְנִיָּהּ לָהּ
שִׁבְקִי וְכִסֵּב אַחֲוָהּ אֲנִיָּתָהּ
נִקְרִיב וְדָעָה לֹאֲחִיָּהּ:

*Maestro, Moyses es scriffe, che se il fra-
tello di qualcuno muore, e lascia la moglie,
e non lascia figliuolo al suo fratello piglia la
moglie di esse, e suscita il seme al fratello
suo.*

20 שִׁבְעָה אַחֲוִין אֵיתָו הֵנוּ
קְדָמָה נָסֵב אֲנִיָּתָהּ וּבִיתָהּ
וְלֹא שִׁבְקִי וְדָעָה:

*Fueron gia sette fratelli, el primo de
quali prese moglie, e moriendo non lasso
enella.*

21 וְהָרִינָן גַּבְבָּהּ וּבִיתָהּ כִּד
אֵתָ לֹאֲדֹו שִׁבְקִי וְדָעָה
וְהָלֵתָה הַכּוֹרִי:

*El segundo por la presençe mortu, no asse
ancor lasso femella, e a così el terzo simi-
lmente.*

15 וּבִדְעָתוֹ אֵת חֲנֻכָּתָם אָמַר
אֲלֵיהֶם בֵּה תִנְסֹוּנִי הִתִּי לִי
דִינָר לְרֹאשִׁי:

*Entonces el como entendia la hypocrisia
de ellos, dixoles, Porque me tentays i Traedme la
moneda para que la vea.*

16 וְהִתִּי וַיֹּאמֶר לָהֶם לְמִי
הַצֵּלָם הֵנָּה וְהַכְּתָב וַיֹּאמְרוּ לוֹ
לְקִסָּר:

*Y ellos se la cruzeron: y dizeles, Cuya es es-
ta imagen y esta inscription i Y ellos le dixeron,
De Cesar.*

17 וַיַּעַן יִשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם
לְכֹן תִּנְעוּ לְקִסָּר אֲשֶׁר לְקִסָּר
וְלֹאֲלֵהֶם אֲשֶׁר לֹאֲלֵהֶם וַיִּתְּמֵהוּ
עַלֵּיו:

*Y respondiendo IESVS, dixoles, Pagad lo-
que es de Cesar a Cesar, y loque es de Dios, a Dios.
Y marauillaronse de ello.*

18 וַיְכוֹנֵאוּ צְדוּקִים אֲלֵיוֹ אֲשֶׁר
אָמְרוּ כִּי לֹא יֵשׁ תְּקוּמַת הַמֵּתִים
וַיִּשְׁאֲלוּ לוֹ וַיֹּאמֶר:

*Entonces vienen a el los Sadduceos, que di-
zen que no ay Resurreccion, y preguntaronle, di-
ciendo,*

19 הַמֵּלֶכֶד מֹשֶׁה כָּתָב לָנוּ כִּי
יֵשֶׁב אַחִים יַחְדָּו וּבֵיתָהּ אֶחָד
מֵהֶם וּבֶן אֶחָד לוֹ לֹא תִהְיֶה
אִשְׁתֵּת הַמֵּת חֲחוּצָה לְאִישׁ נָר
יִבְמָה יָבוֹא עָלֶיהָ וְלִקְחָהּ לוֹ
לְאִשָּׁה וַיִּבְמָה וְהָיָה הַבְּכוֹר אֲשֶׁר
תֵּלֵד יָקוּם עַל־שֵׁם אֶחָד הַמֵּת:

*Maestro, Moyses nos escriuió, que si el her-
mano de alguno muriessse, y dexasse muger, y no
dexasse hijos, que su hermano tome su muger, y
despierte simiente a su hermano*

20 שִׁבְעָה אַחִים הָיוּ וְהָאִשׁוּךְ
לָקַח אִשְׁתֵּת אֶחָד וּבֵיתָהּ וַיָּרֶע אֶחָד
לוֹ:

*Fueron pues siete hermanos: y el Primero
como muger: y muriendo, no dexó simiente.*

21 וְהָשֵׁנִי לָקַחָהּ וַיָּמֹת וְגַם אֶחָד
לוֹ וַיָּרֶע וְכֵן הָשְׁלִישִׁי:

*Y tomóla el segundo, y murió: Y así aquel tam-
poco dexó simiente: y el tercero, de la misma
manera.*

15 οἱ δὲ αἰδῶντες αὐτοῦ τὴν ἰσχυ-
ραν, εἰπὺν αὐτοῖς, τί μα πρὸς τί;
Φερίτω μοι δένάριον, ἵνα ἴδω.

*Lui cognouissant leur hypocrisie, leur
dit, Pourquoi me tentez-vous i appor-
tez-moi un denier, que ie le voye.*

16 οἱ δὲ λῶγοντες καὶ λίσσά-
σαι τὸν Θεόν αὐτῷ καὶ ὅτι ἐπι-
γραφὴ καὶ ὅτι εἰς τί αὐτῷ καὶ αἰ-
ρεῖται.

*Et ils le lui presenterent. Lors il leur
dit, De qui est cette image & cette escrip-
ture? Ils lui dirent, De Cesar.*

17 Καὶ ἀποκριθεὶς εἰς αὐτοὺς εἶπεν
αὐτοῖς, δοτε δὲ τὰ καίσαρος καί-
σαρι, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ. καὶ
ἐθαύμασαν ἐν αὐτῷ.

*Et Iesus respondens leur dit, Rendez
à Cesar les choses qui sont à Cesar, & a
Dieu celles, qui sont à Dieu: & ils fu-
rent esmerueillés de lui.*

18 Καὶ ἱεροῦσαι μαρδουκαῖαι
παρὸς αὐτόν, εἰπέντες λέγουσιν ἡμε-
τεῖς μὴ εἶναι, καὶ ἐπιρωτῶμεν αὐ-
τόν, λέγοντες.

*Adoncles Sadducees (qui disent qu'il
n'y a point de resurrection) vindrent à
lui & l'interroguèrent, disant,*

19 Διδάσκαλε, μωϋσῆς ἐγγράψας
ἡμῖν, ὅτι εἰς τὸν Θεόν ἀδελφὸς ἀπο-
θάλλῃ, καὶ ὁ ἀδελφὸς γυναικῶν. καὶ
τίς αὐτῷ μὴ εἶναι, ὅς αὐτῷ ὁ ἀδελ-
φὸς αὐτοῦ τῆς γυναικῶν αὐτοῦ, καὶ
ἐξαναείσῃ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ
αὐτοῦ.

*Maistre, Moyses nous a laisse par e-
crire, que si le frere de qualcuno est mort,
& a laisse le femme, & n'a point laisse
d'enfans, que son frere prene la femme
d'icelui, & qu'il suscite lignee a son
frere.*

20 Ἐπὶ αὐτοῖς ἀδελφοῖς ἦσαν, καὶ ὁ
πρῶτος ἐλάβεν γυναῖκα, καὶ ἀπο-
θίςκων σπέρμα ἀφ' αὐτοῦ.

*Or y auoit-il sept freres, dont le pre-
mier print femme, & mourant ne lascia
poter de lignee.*

21 Καὶ ὁ δεύτερος ἐλάβεν αὐ-
τήν, καὶ ἀπέθικεν, καὶ ὁ τρίτος αὐτῷ
ἀφ' αὐτοῦ σπέρμα καὶ ὁ τέταρτος ἐμῶν-
τως.

*Et le second la print, mourut, & lui
aussi ne lascia poter de lignee: le troisi-
me semblablement.*

15. Qui sciens versutiam illorum, ait illis, Quid me tentatis? et afferte mihi denarium ut videam.

Should we giue it / or should we not giue it? But he knewe their hypocresie / and said vnto them: Who tempt ye mee? Bring me a penny: that I may see it.

16. Arilli attulerunt ei. Et ait illis, Cuius est imago hæc, & inscriptio? Dicant ei, Cesaris.

So they brought it: and hee saide vnto them: Whose is this image and superscription? and they said vnto him: Cesaris.

17. Respondens autem Iesus, dixit illis, Reddite igitur quæ sunt Cesaris, Cesari: & quæ sunt Dei, Deo. Et mirabantur super eo.

Then Iesus answered / and said vnto them: Giue to Cesar the things that are Cesaris: and to God: those things that are Gods: and they marvelled at him.

18. Ervenerunt ad eum Sadducei qui dicunt resurrectionem non esse: & interrogabant eum dicentes.

Then came the Sadducees vnto him / (which say: there is no resurrection) and they asked him / saying.

19. Magister, Moyses nobis scripsit, ut si cuius frater mortuus fuerit, & dimiserit uxorem, & filios non reliquerit, accipiat frater eius uxorem ipsius, & resuscitet semen fratri suo.

Master: Moyses wrote vnto vs: If any mans brother die: and leaue his wife: and leaue no children: that his brother should take his wife: and raise vp seede vnto his brother.

20. Septem ergo fratres erant: & primus accepit uxorem, & mortuus est non relicto semine.

There were seven brethren: and the first tooke a wife, and when he dyed: left no issue.

21. Et secundus accepit eam, & mortuus est: & nec iste reliquit semen. Et tertius similiter.

When the seconde tooke her: and he dyed: neither did he leaue issue: and the thirde likewise.

15. Er aber mercket ihre heuchelen / vnd sprach zu ihnen: Was versucht ihr mich? Bringet mir einen groschen daß ich in sehe.

Men hand mercke their hypocrites / or sayde til dem: What tempte I me? Brought ye me a penny: that I may see it.

16. Vnd sie brachten im. Da sprach er: Wem ist das Bilde vnd die überschrift? Sie sprachen zu ihm: Des Kaisers.

He be bare hannem frem. Da sagde hand: Whose is the Bilde or den offuereschrift? He sagde til hannem: Kenserens.

17. Da antwortet Jesus / vnd sprach zu ihnen: So gebet dem Kaiser was des Kaisers ist / vnd Gott was Gottes ist. Vnd sie verwunderten sich sein.

Da suarede Ihesus / or sagde til dem: Saa giiffe Kenserens: huad Kenserens er: De Gud: huad Guds er. De de forundrede sig paa hannem.

18. Da tratten die Sadduceer zu ihm / die da halten / es sey keine Auferstehung / die fragten in / vnd sprachen:

Da traadde Sadduceerne til hannem / som holde saa faare: At der er ingen Opstandelse: de spurde hannem at. or sagde.

19. Meister / Moses hat uns geschrieben / Wenn jemandes Bruder stirbt / vnd laßt ein Weib / vnd laßt keine Kinder / So soll sein Bruder desselbigen Weib nehmen / vnd seinem Bruder Samen erwecken.

Meistere: Mose screeff off: Maar noaen mans Broder doer: or lader en Hustru effter sig: or lader ingen Børn effter sig: Da skal hans Broder tage den same nes Hustru: or opuecke sin broder sæd.

20. Nun sind sieben Brüder gewesen / der Erste nam ein Weib / der starb / vnd ließ keinen Samen.

Da haaffter der verit sin Broder: Den første tog en Hustru: hand døde: or loed ingen Sød effter sig.

21. Vnd der ander nam sie / vnd starb / vnd ließ auch nicht Samen. Der dritte desselben gleichen.

De den anden tog hende: De døde: or loed icke heller sæd effter sig. Den tredje lige saa.

15. Kteržto znageleš gegich / keli gim: Co mne pokušaj: te: prinešite mi Peniz: at ohledám.

At on viedyae oblavnoš: (ch) / kzelim / Cemuž mne kušitel: pryniesiti mi penioz: aby ch go oglada.

16. Kon podali gemu. K keli gim: Kši gest tento obraz a nápis: Kšeli gemu: Epšauw:

Kedy mu ont pryniesil / y kzelim / Kši gest tento obraz y nápis: Kon povuadiel: Cesaris.

17. Odpověďeš Bezis / keli gim: Dajtež teh da terež wčeo gsau Epšarown Epšar fi: a terež gsau Bezij: Bohu. V podivili se tomu.

Odpověďemž y Jezus / kzelim: Drocetž co jest Cesaris: ieho: Cesarowi / a co jest Božes: o: Bogu: y zabýwili se mu.

18. Potom přišli k němu Saduceové kteříž praví: že neníž wstání neni. V otázali ho: kauce:

Kým do nsego přišli: Sae dnecšoinie: khorzy powiedaia iž nie mása žmarwých wstania: y pyráli go mowice.

19. Mistr: Možžis námanas / koybo ty bratr umiel / a ostawil by po sobe manžetu / a synowby neostawil / aby bratr geho pojal Manžetu geho / a wybudil plině bratru swemu.

Mistrzu: Možżis nam nápt: sal: Jesli by ciy bratr umiel y po: zostawil žone a synowby nie po: zostawil: aby mial brat tego žo: nczego / a wybudil potomstwo bratu swemu.

20. Protož sedm bratij bylo / a prvni poňaw ženu / umiel neostawiti Semene:

A bylo štedr bratcy: a pier: wšy poňaw y žone: umiel nie pozostawiti potomstwa.

21. A druhý poňaw gi takž umiel / a aniž gest ten ostawil Semene. A třetij tef:

Kedy sa mial drugi: y umiel: lecz tej ani on pozostawil potom: stwa: y trezeci także.

22 וְשִׁבְעַתִּיהֶן נִסְכֵּיהֶן
וְלֹא שָׁבְרוּ וַרְצָא אַחֲרֵיהֶן
כִּלְהֶן מִיתָם אֵף הִי
אֲנִתָנָה:

*E così tutti i sette la presero, e non las-
saron seime. L'ultima di tutti morì la don-
na ancora.*

23 בְּהִימָתָה הַכִּיל דְּאִינָה
מִזֵּהֶן תִּהְיֶה אֲנִתָנָה
שִׁבְעַתִּיהֶן צִיר נִסְכֵּיהֶן:

*Nella resurrezione adunque, quan-
do faranno risuscitati, di qual d'essi sarà
ella moglie? come si fa che sette l'uomo
hanno per moglie.*

24 אָמַר לָהֶן יֵשׁוּעַ לֹא
הֵיכָּן מִטּוֹל הָדָא טַעֲיִן
אֲנָתֶן דְּלֹא יָדְעִין אֲנָתֶן
כִּתְבָּה וְלֹא חִילָה דְּאִלְהָא:

*E l'24 rispondendo, disse loro, Hor
non errate voi, perche non intendete le
Scritture, ne la potenza di Dio?*

25 מִנֵּי צִיר דְּקָמוּמוֹ
מִיתָה לֹא נִסְכֵּין נִשְׂאָה אֵף
לֹא נִשְׂאָה הֵינָן לְגִבְרָתָהּ אֵלָּא
אִין מִלְּאִכָּה דְּבִשְׁמַיָּה
אִיתִיהֶן:

*Imperche quando gli huomini saran-
no risuscitati da morte, non pigiaranno
moglie, ne le donne si mariteranno: ma
saranno come gli Angeli che sono in cielo.*

26 עַל מִיתָה דִּין דְּקָמוּמוֹ
לֹא קִרְיָתִין בְּכִתְבָּהּ דִּ
דְּמוּשָׁה אִיכְנָה מִן סִנְיָה
אָמַר לָהּ אֵלְהָא אֲנָה אֲנָה
אֵלְהָה דְּאֲבִרְהָם וְאֵלְהָה
דְּאִיִּסְחָק וְאֵלְהָה
דִּיִּצְחָק:

*E quanto a morte, che sia vero che
risuscitano, non basterà carletta nel libro
di Moise, come l'Iddio gli parlò nel primo,
dicendo, Io sono l'Iddio d'Abraham, e
l'Iddio d'Isaac, e l'Iddio di Jacob?*

27 וְלֹא הִוָּה אֵלְהָה
דְּמִיתָהּ אֵלָּא דְּחַיִּין
אֲנָתֶן הַכִּיל סִי טַעֲיִן אֵ
אֲנָתֶן:

*Ego non è gran Iddio di morti, ma Iddio
di vivo. Vos errate dunque grande-
mente.*

22 וַיִּקְחוּהָ שִׁבְעָה הָאֵלֹהִים וְאִין
לָהֶם זָרַע וּבְאַחֲרוֹנָה מִתָּה גַם
הָאִשָּׁה:

*Y tomaron la los siete: y tampoco dexaron
simiente: a la postrre murió tambien la muger.*

23 וּבְתִקּוּמָהּ בְּאִשָּׁר יְקוּמוּן
לְמִי מֵאֵלֹהִים תִּהְיֶה הָאִשָּׁה כִּי
לִשְׁבַעָה הִיְתָה לָהֶם לְאִשָּׁה:

*En la resurrecion pues, quando resuscitaren,
muger de qual de ellos será? Porque los siete la
tuvieron por muger.*

24 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם
הֲלֹא לְכֹן תַּעֲלִיתֶם כִּי לֹא יָדַעְתֶּם
אֵת הַכְּתָב וְלֹא אֵת גְּבוּרַת
אֱלֹהִים:

*Entonces respondiendo Iesus dizeles, No
errays por esso, porque no sabeys las Escrip-
turas, ni la potencia de Dios?*

25 כִּי בְּאִשָּׁר יְקוּמוּ מִמֵּיתִים
לֹא יִקְחוּ וְלֹא יִבְמוּ כִּי אֵם יִהְיֶה
בְּמִלְּאִכִּים אִשָּׁר בְּשָׁמַיִם:

*Porque quando resuscitaràn da los muertos
ni maridos tomaran mugeres, ni mugeres maridos:
mas son como los Angeles que estan en los
cielos.*

26 וְעַל הַמֵּיתִים כִּי יְקוּמוּ
הֲלֹא קִרְאָתָם בְּסֵפֶר מֹשֶׁה
לֵאמֹר וַיִּקְרָא אֱלֹהִים בְּתוֹךְ
הַסֵּנָה וַיֹּאמֶר אֲנֹכִי אֱלֹהֵי אֲבִרְהָם
אֱלֹהֵי יִצְחָק וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב:

*Y de los muertos que ayan de resuscitar, no
aueys leydo en el libro de Moysen, como le ha-
ló Dios en el çarçal diziendo, Yo soy el Dios de
Abraham, y el Dios de Isaac, y el Dios de Jacob.*

27 אֱלֹהִים לֹא יֵשׁ—אֱלֹהֵי
הַמֵּיתִים כִּי—אֵם אֱלֹהֵי הַחַיִּים
לְכֹן אַתֶּם הִרְבֵּה תַּעֲלִיתֶם:

*No es Dios de muertos, mas Dios de vivos:
ansique vosotros muchos errays.*

22. Καὶ ἔλαβον αὐτὴν εἰς ἑαυτὰς, καὶ
οὐκ ἔφῃκει παρ' ἑμαῖς ἰσχυράτη πάλιν
ταὺ ἀπεθάναι καὶ ἡ γυνὴ.

*Les sept donc la priindrent, ne lais-
sans point de lignee. La femme aussi
mourut la dernière de tous.*

23. 'Εν τῇ οὖν ἀναστάσει, ὅταν ἀ-
ναστῶσι, τίς αὐτῆς ἔσται γυνή; οἱ
γὰρ ἐπὶ αἰῶνα αὐτὴν γυναικα.

*En la resurreccion donc, quand ils se-
ront resuscitez, duquel d'eux sera-el-
le femme? car les sept font eue à fem-
me.*

24. Καὶ ἀποκριθὲς ὁ ἰησοῦς εἶ-
πεν αὐτοῖς· οὐ δύνασθε εἰπεῖν ταῦτα, μή
οἰδοτε τὰς γραφὰς, μηδὲ τὴν
δυνάμει τοῦ θεοῦ.

*Lors Iesus respondant leur dit, Ce
que vous vous toutroyez, n'est ce pas
d'autant que vous ne savez point les Ec-
ritures, ne la puissance de Dieu?*

25. Ὅταν γὰρ ἐκ νεκρῶν ἀνα-
στασιν, οὐτε γαμουσιν, οὐτε γαμή-
σουσιν, ἀλλ' εἰσιν ὡς ἄγγελοι οἱ ἐν
τοῖς οὐρανοῖς.

*Car quand ils seront resuscitez des
morts, ils ne prendront point à femme,
ni ne seront baillez femmes en maria-
ge: mais ils seront comme les Anges
qui sont es cieus.*

26. Περὶ δὲ τῶν νεκρῶν, ὅτι ἐγὼ
ροῦμαι, οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῇ βίβλῃ
μουσίου, ὅτι ὁ θεὸς εἶπεν αἰ-
τῷ Ἰσραὴλ, λέγων· ἐγὼ ὁ θεὸς ἀβρα-
άμ, καὶ ὁ θεὸς ἰσαὰκ, καὶ ὁ θεὸς ἰα-
κώβ.

*Et quant aux morts, pour monstrier
qu'ils resuscitent, n'avez vous point leu
au livre de Moysse, comment Dieu par-
la à lui au buisson, disant, Je suis le Dieu
d'Abraham, & le Dieu d'Isaac, & le Dieu
de Jacob?*

27. Οὐκ ἔστι ὁ θεὸς τοῦ νεκροῦ,
ἀλλὰ θεὸς ζώντων· ἐμὲ γὰρ εἰς πολλοὺς
πλάττειτε.

*Dieu n'est point le Dieu des morts,
mais le Dieu des vivans: vous-vous
pourroyez donc grandement.*

CAP. XII.

21. Et acceperunt eam similiter septem: & non requierunt lemen. Novissima omnium defuncta est & mulier.

So the seven had her: and left no rest for: last of all the wife died also.

23. In resurrectione ergo cum resurrexerint, cuius de his erit uxor? septem enim habuerunt eam uxorem.

In the resurrection then: when they shall rise again: whose wife shall she be of them? for seven had her to wife.

24. Et respondens Iesus, ait illis, Nonne ideo erratis, non scientes scripturas, neque virtutem Dei?

Then Jesus answered: and said unto them: Ye are not therefore deceived: because ye know not the Scriptures: neither the power of God?

25. Cum enim à mortuis resurrexerint, neque nubent, neque nubentur, sed sunt sicut angeli in cælis.

For when they shall rise again from the dead: neither men marry: nor are they married: but are as the angels which are in heaven.

26. De mortuis autem quod resurgant, non legistis in libro Moyse, super rubum quomodo dixerit illi Deus, inquit, Ego sum Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Iacob?

And as touching the dead: that they shall rise again: have ye not read in the book of Moses, how in the bush God spake unto him, saying, I am the God of Abraham: and the God of Isaac: and the God of Jacob?

27. Non est Deus mortuorum, sed vivorum. Vos ergo multum erratis.

He is not the God of the dead: but the God of the living. Ye are therefore greatly deceived.

Das XII. Capitel.

22. Vnd namen sie alle sieben / vnd lieffen nicht Samen. Zu lest nach allen starb das Weib auch.

De de soege hende alle sin / oc lode icle sard effter sig. Paa der sise / dode oc Quinden / effter dem alle.

23 Nun inn der Auferstehung / wenn sie auferstehen / welchs Weib wirdt sie sein vnter ihnen / denn sieben haben sie zum Weibe gehabt?

Hues hustru aff dem stal hun nu vere i Opstandelsen / naar de staa op / Thi de haffue haffi hende til hustru?

24. Da antwortet Jesus vnd sprach zu ihnen: Ists nicht also? Ihr irret / darumb daß jr nichts wißet von der Schrift / noch von der krafft Gottes.

Da suarede Ihesus / oc sagde til dem / Er der icle saar? I sare vild / der saare at i vide inred aff Scriffren / och en aff Guds krafft.

25. Wenn sie von den Todten auferstehen werden / so werden sie nicht freyen / noch sich freyen lassen / sondern sie sind wie die Engel im Himmel.

Naar som de skulle opstaa fra de Dode / da skulle de huereken gifte sig / oc en iagis til eere / men de ere som Engeli i Himmelen.

26. Aber von den Todten / daß sie Auferstehen werden / habt ihr nicht gelesen im Buch Mose / bey dem Busch / wie Gott zu ihm saget / vnd sprach: Ich bin der Gott Abraham / vnd der Gott Isaac / vnd der Gott Jacob.

Men om de Dode / at de skulle opstaa / haffue icle lest i Mose bog / huorlodis Gud talede til hannem hoiffbussen / oc sagde Jeg er Abrahams Gud / oc Isaacs Gud / oc Jacobs Gud.

27. Gott aber ist nicht der Todten / sondern der Lebendigen Gott / darumb irret ihr sehr.

De Gud er icle de Dødes / men de Leffuendis Gud. Der saare sare i saare vild.

Kapitola XII.

22. A tak gi poginialo w szech sedm / a ne; jstawi po sobe Semene. I tanposleze pat ze wsszech / v mci la y Zena.

Qwarak iont siedm poymos waltia / ani po zostawili potomstwa / na ostac tu po wsszech v marlatej y nrewiajak.

23. Proto z pti Wzstijscenij sdy; nrtwch wstanau / ty z tech bude Manzelka? neb gich sedm milogija Manzelku.

Athal czasu smartwych wstanie gdy powstanu / czia to z nich bedze zone a bawcom ich mchic za zone.

24. Odpowiadaje Jezus / řekl jim: Wssak proto blaudyte / ze neznate piseni / ani mocy Bozji.

Tak cho Jezus odpowiesziam: sy / řekl im. Wssak nie dla tego blaudzicie / ze nie umiecie pisenia ani mocy Bozjej?

25. Wssak zagiste sdy w stanau z nrtwch / nebudau se Zeniti / ani wdawati / ale budau naso Angele Bozji w Nebi.

Abon sem gdy z martwych wstanu / ani zom powinowac beda / ani za muz widawac beda / ale sa jako Anielowie w niebie.

26. A o mrtwch ze magi wstati / dali gste ncti w kni hach Woznjssowch / ktral we kti genu powedeli Buoh / fka: Jat gsem Buh Abrahamu / a Buh Isakow / a Buh Jakobow.

A o wmarlych si beda wsbudzenie czysaliscie w fcie gach krtor jessowch? jako we krtu mowil Bog do mego / rzecac / Jaciem tejt Bog Abrahamow / Bog Isakow / y Bog Jakobow.

27. Ne nist Buoh mrtwch / ale žuwch: Proto žwy welmi blaudyte.

Nie testet Bogiem wmarlych / ale Bogiem žywy / cy ch / A pzetaz wy barto bawzicie.

28 וַיִּקְרַב אֶחָד מִן־הַסּוֹפְרִים
וַיִּשְׁמַע אֶת־אֲחֵם מִתּוֹכָהֶם
וַיֵּדָע כִּי הֵיטִיב לַעֲנֹתָ לָהֶם
וַיִּשְׁאַל לוֹ אִיזָה הִיא מִצְוָה
הַרְשׁוּנָה עַל כָּלָּךְ :

Enna degli Scribi, effendosi accostato, & hauendo udito del buono ufficio, & vedendo che egli hauea a loro risposto bene, gli domandò, Quale è il primo di tutti i comandamenti?

29 אָמַר וְלֹא יִשְׁוֶע קְדָמִי
מִן כָּל־הֵן וַיִּקְדַּע שְׁמַע
וַיִּסְבֵּל מִרְאָא אֵלָיו מִדָּנָה
חַד הוּא :

En la risposta, el primero de todos los mandamientos es, No jurar delante de mi, de ninguno de ellos, & se cortó el oído, & se inclinó a él, diciendo, Este es el primero de todos los mandamientos.

30 וְהָרַחֵם לְמִדְּוָנָה
אֵלָיו מִן כָּל־לֵבָב וּמִן
כָּל־נַפְשׁוֹ וּמִן כָּל־רֵעֵינוּ
וּבְכָל־כֹּחַ הַיָּד הַיְּמָנִית
בְּהִקְדָּנָה קְדָמָנָה :

Tu amaris dunque il tuo Signore, & il tuo prossimo, & con tutto l'anima tua, & con tutta la mente tua, & con tutta la tua forza. Que sta è il primo comandamento.

31 וְהָרַחֵם לְמִדְּוָנָה
דְּמַחְבֵּל לְקַרְיָבֵךְ אִתְּךָ
בְּהִקְדָּנָה אֲחֵרָנָה דְּרַב מִן
הַלֵּוֹי יִי :

Et el segundo simile, ad effectum, è questo, Amarás il prossimo tuo come te medesimo. A tra certamente no aggrar de questi non te.

32 אָמַר לֹא הִיא סִפְרָנָה
שֶׁבִּינִי רַבִּי וַשְּׁרָנָה אֲמַרְתָּ
דְּחַד הוּא וְלֵית אֲחֵרִין לְבָר
מִנָּה :

Et lo Scriba le disse, Maestro, tu hai detto bene in Verità che egli è uno solo il Dio, & che oltre a lui non ce n'è altro.

33 וְהָרַחֵם לְמִדְּוָנָה
כָּל־לֵבָב וּמִן כָּל־רֵעֵינוּ
וּמִן כָּל־נַפְשָׁא וּמִן כָּל־רֵעֵינוּ
וּבְכָל־כֹּחַ הַיָּד הַיְּמָנִית
נִפְשָׁא יִתְיַבֵּן יְהִי מִן
כָּל־הֵן יִקְדָּא וְיִבְחָא :

Et che l'amare con tutto l'anima, & con tutto l'intelletto, & con tutta l'anima, & con tutta la forza, & l'amare il prossimo come se medesimo, & più che tutti gli holocausti & sacrificii.

28 וַיִּקְרַב אֶחָד מִן־הַסּוֹפְרִים
וַיִּשְׁמַע אֶת־אֲחֵם מִתּוֹכָהֶם
וַיֵּדָע כִּי הֵיטִיב לַעֲנֹתָ לָהֶם
וַיִּשְׁאַל לוֹ אִיזָה הִיא מִצְוָה
הַרְשׁוּנָה עַל כָּלָּךְ :

Y llegandose vno de los Escribas, que los auia oydo disputar, y sabia que les auia respondi- do bien, preguntóle, Qual era el mas principal mandamiento de todos.

29 וַיַּעַן לוֹ יֵשׁוּעַ הַמַּצְוָה
הַרְשׁוּנָה עַל כָּלָּךְ וְזֹאת הִיא
שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יְהוָה
אֶחָד :

Y Iesus le respondió, El mas principal mandamiento de todos es, Ove Israel, el de mayor nuestro Dios, el Sennor, vno es:

30 וְהָרַחֵם אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
בְּכָל־לֵבָבְךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־
מַאֲדְךָ וּבְכָל־כֹּחְךָ וְזֹאת הַמַּצְוָה
הַרְשׁוּנָה :

Amarás pues al Sennor tu Dios de todo tu corazón, y de toda tu anima, y de todo tu pensamiento, y de todas tus fuerças. este es el mas prin- cipa mandamiento.

31 וְשֵׁנִית הַשְּׁנִיָּה לָהּ זֹאת הִיא
וְהָרַחֵם לְגִדְּךָ אֶת־רֵעֶךָ
כְּמִדְּוָנָה אֶתְּךָ הִיא
גְּדוֹל בְּמִהְרָה אֲנִינָה מִצְוָה הִיא :

Y el Segundo es semejante a el, Amarás a tu proximo, como a ti mismo, no ay otro mandami- ento mayor que estos.

32 וַיֹּאמֶר לוֹ הַסּוֹפֵר הַטֵּב
מִלְּמַד בְּאַמְתָּ אֲמַרְתָּ כִּי אֶחָד
הוּא יְהוָה אֱלֹהִים וְלֹא יֵשׁ אֶחָד
מִבְּלַעֲדָיו :

Entonces el Escriba le dixo, Bien Maestro, verdad has dicho, que Vno es Dios, y no ay otro fuera de el.

33 וְהָרַחֵם אֶתְּךָ מְכָל־לֵבָב
וּמְכָל־מַאֲד וּמְכָל־נַפְשָׁא וּמְכָל־
כֹּחַ וְהָרַחֵם אֶת־רֵעֶךָ כְּמִדְּוָנָה
נִפְשָׁא רַב הוּא עַל כָּל עוֹלֹת
וּבִחָיִים :

Y que amarlo de todo corazón, y de todo en- tendimiento, y de toda el alma, y de todas las fuerças, y amar al proximo como a si mismo, mas es que todos holocaustos y sacrificios.

28. Καὶ προσελθὼν, εἷς τῶν γραμμα-
ματίων αὐτοῦσας αὐτῷ συζητοῦ-
των, εἰδὼς ὅτι καλῶς αὐτῷ ἀπε-
κρίθη, ἐπηρώτησεν αὐτὸν, ποία ἐστὶ
πρώτη παρὰ πάντων ἐντολή.

*Lors quelcun des Scribes estant ve-
nu li, les ayant ouis disputer ensemble,
& sachant qu'il leur auoit bien respon-
du à propos, & interrogua, disant, Quel
est le premier commandement de tous?*

29. Ὁ δὲ ἰησοῦς ἀπεκρίθη αὐτῷ,
ὅτι πρῶτη παρὰ πάντων ἐντολὰς, ἡ
κυνεῖα (εὐαγγέλιον) αὐτοῦ, ὅτι ἡμεῖς,
κύριον αὐτοῦ ἐστὶν.

*Iesus lui respondit, Le premier de
tous les commandemens est, Écoute
Israel, de Seigneur nostre Dieu est le seul
Seigneur.*

30. Καὶ ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν
σου, ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ
ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς
δυναμείας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος
σου, αὕτη πρῶτη ἐντολή.

*Pourtant tu aimeras le Seigneur
ton Dieu de tout ton cœur, & de toute
ton ame, & de toute ta penſée, & de tou-
te ta force. C'estuy-ci est le premier co-
mandement.*

31. Καὶ δευτέρα ἀμοία, αὐτῇ, ἀ-
γαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυ-
τὸν. μηδὲν τίττωι αὐτῇ ἐντολῇ ὅτι
ἐστὶν.

*Et le second semblable à icelui, est,
Tu aimeras ton prochain comme toi-
même. Il n'y a point d'autre comman-
dement plus grand que ceux-ci.*

32. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ γραμμα-
μάς, καλῶς εἰδὼς ὅτι ἀσφαλὲς ἐστὶν ἀλη-
θείας εἰπῶς, ὅτι εἷς ἐστὶν θεός, καὶ
ὅτι ἐστὶν ἀλλὰ ὁ πᾶς αὐτός.

*Et le Scribe lui dit, Maître, tu as
bien dit a la verité, qu'il y a vn Dieu, &
qu'il n'y en a point d'autre que lui.*

33. Καὶ τὸ ἀγαπᾶν αὐτὸν ἐξ ὅ-
λης τῆς καρδίας, καὶ ἐξ ὅλης τῆς συ-
νίστης, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς, καὶ
ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος, καὶ τὸ ἀγαπᾶν
τὸν πλησίον ὡς σεαυτὸν, πλεονέκτη ἐστὶ
πάντων τῶν ὀλοκαυτωμάτων καὶ
θύσιων.

*Et que l'aimer de tout le cœur, & de
toute l'intelligence, & de toute l'ame, &
de toute la force, & aimer son prochain
comme soi-même, est plus que tous les
holocaustes & sacrifices.*

28. Et accessit unus de Scribis qui audierat illos cōquientes, & videns quoniam bene illis responderit, interrogavit eum quod esset primum omnium mandatum.

Then came one of the Scribes that had heard them disputing together, and perceiving that hee had answered them well, he asked him / Which is the first commandement of all?

29. Iesus autem respondit ei, Quia primum omnium mandatum est, Audi Israhel, Dominus Deus tuus, Deus unus est.

Iesus answered him / The first of all the commandements is / Hear Israel / The Lord our God is the one Lord.

30. Et diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua, & ex tota virtute tua. Hoc est primum mandatum.

Thou shalt therefore love the Lord thy God with all thine heart, & with all thy strength, and with all thine mind, and with all thy strength: this is the first commandment.

31. Secundum autem simile est illi, Diliges proximum tuum tanquam teipsum. Maius horum aliud mandatum non est.

And the seconde is like that is / Thou shalt love thy neighbour as thy selfe. There is none other commandement greater then these.

32. Erat illi, Scriba, Bene Magister, in veritate dixisti, quia unus est Deus, & non est alius prater eum.

Then the Scribe saide unto him / Well Master, thou hast said the truth, that there is one God, and that there is none but he.

33. Et ut diligatur ex toto corde, & ex toto intellectu, & ex tota anima, & ex tota fortitudine: & diligere proximum tanquam seipsum: maius est omnibus holocaustis & sacrificiis.

And to love him with all the heart, and with all the understanding, and with all the soule, and with all the strength, & to love his neighbour as himselfe, is more then all burnt offerings and sacrifices.

28. Vnd es tratt zu jm der Schriftegelehrte einer / der ihnen zu gehöret hatte / wie sie sich miteinander besrageten / vnd sahe das er ihnen fein geantwortet hatte / vnd fraget ihn: Welches ist das fürnemest Gebot für allen?

De der traadde en aff Schriftsloqene til hannem. som haffde hørt paa dem / hvorledis de bespurde sig mer huer andre / oc saa at hand haffde giffuit et smuct svar / oc hand spurde hannem at / hvilket er det nyperste Bud saar alle?

29. Iesus aber antwortet jm: Das fürnemest Gebott für allen Gebotten ist das: Höre Israhel / der HERR vnser Gott ist ein einiger Gott.

Och Ihesus suarede hannem / Det nyperste Bud saar alle er det: Her Israhel. HERREN vor Gud er en einste Gud.

30. Vnd du solt Gott deinen HERN lieben / von ganzem Herzen / von ganzer Seele / von ganzem Gemüte / vnd von allen deinen Kräften / das ist das fürnemeste Gebott.

De du skalt elste Gud din HERRE / aff ganske hjerde / aff ganske Siel / aff ganske sind. De aff alle dine krafter / det er det nyperste Bud.

31. Vnd das ander ist jm gleich / Du solt deinen Nächsten lieben als dich selbst. Es ist kein ander grösser Gebott / denn diese.

De det andet er lige som dette / Du skalt elste din Næste / lige som dig self. Det er inded andet store Bud / end disse.

32. Vnd der Schriftegelehrte sprach zu jm: Meister / du hast warlich recht geredt / denn es ist ein Gott / vnd ist kein ander ausser ihm.

De Schriftslogen sagde til hannem / Mestre / du haffuer sandelige talt et ræt. Thi der er en Gud / och der er ingen an den yden hannem.

33. Vnd denselbigen lieben von ganzem Herzen / von ganzem Gemüte / von ganzer Seele / vnd von allen Kräften / vnd lieben seinen Nächsten als sich selbst / das ist mehr denn Brandopffer vnd alle opffer.

Och at elste den samme aff ganske hjerter / aff ganske sind / aff ganske siel / oc aff alle krafter / De elste indelste lige som sig self / det er mere end Brandoffer oc alle offer.

28. Tedy přistoupil k němu jeden z Následuow / kterých byl šofsalani se s nim hádajících: a wida žeby gum dobře odpowěděl / ptájal Gejšiše / kterých bylo Přikázání prvnij že wšech.

Naby přišedl některý z dočtorow / co šlyšal gdy si gadali / wiedzaje že im dobře odpowěděl / ptal go kore jest přewšed miedzy wšykum přikázání.

29. A Gejšis odpowěděl genu / že prwnij že wšech Přikázání jest: Šlyš Israheli: Pán Buh twuog / Buh geden jest.

Thedy mu Iesus odpowěděl: al / přewšed že wšykich prikázání jest / Šluchaj Israheli, Pán Bog náš Pán jedn jest.

30. A milowati budeš Pána Boga twého že wšeho Erde twého / a že wšij duše twé / a že wšij mysli twé / a že wšij mocí twé. Tot jest prwnij Přikázání.

A přetož miluj Pána Boga twého že wšykého serca twého / že wšykéy duše twoy / a že wšykéy twoy mysl / a že wšykých sil twých / a to jest přewšed rožnánie.

31. Druhe pať podobně jest tomu: Milowati budeš Bližnjho twého jako sebe sameho. Wšykých Přikázání nad tyto není.

A wtore záje tomu podobná / tho jest / Miluj bližnjho jako sa mego siebie / náč tyč orho nie máš mego wiecejšego rožnánta.

32. O řekl genu Žitel: Dobře gšy Mistré w prawdě powěděl / že geden jest Buh / a nemjé giněho fromě něho.

Tedy mu řekl on Doktor / Dobřeš Mistrzu w prawdě powěděl / iž jeden jest Bog / a naden nie máš mego.

33. A aby milowán byl že wšeho Erde / a že wšij mysli / a že wšeho rozumu / a že wšij duše / a že wšij síly / a milowati Bližnjho swého jako sebe sameho / wšykých jest nad wšech zápalně o wšech žně obětí.

A milowac go že wšykého serca / že wšykého zmysl / a že wšykéy duše / a že wšykých sil / takže milowac bližnjho jako sa mego siebie / co jest zjecz wiecejša niž wšyká palone y me ofšary.

יב

34 יִשׁוּעַ בֵּין חֲנוּכָּהּ
דְּחֲסִימְאִירָא מִפְּנֵי
בְּתַנְמָא וְעָנָא וְאָמַר לָהּ
לֵבָי הֲנִיחַ דְּחִיקָא מִן
מַלְכוּתָא דְּאַלְהָא וְלֵבָי
אֲנִישׁ אֲמַרְחָא תוֹב
דִּישְׁמַעְלִי וְהִי :

Egli vedendo che egli haueva solamente risposto, li disse, Tu non sei lontano dal regno di Dio. E nimmo haueua per pan ardito d'interrogarlo.

35 עָנָא יִשׁוּעַ וְאָמַר כֹּדֶם
מֶלֶךְ בְּהִיכְלָא אֵיכְבְּנָא
אֲמַרְיוֹ סְפֵרָא דְּמַסִּיקָהּ
בְּרַחֲמֵי דְּדִידָא :

Insegnando poi Iesus nel tempio, entrò a dirli, Come dicono gli Scribi che Christo è figlio di David?

36 הוּא דִּידָא אֲמַר ב
בְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא דְּאֲמַר
מִדִּידָא לְמַרְיָא תֵּב דִּידָא
יִמִּינִי עַד—מֵא דְּאֲסִים
בְּעַל דְּבִיךָ כּוֹבְסָא
תַּחֲתִית רַגְלֵיךָ :

Caractosa cosa che esso David disse per lo Spirito santo, il Signore ha detto al mio Signore, Siedi a la mia destra, sin a tanto ch'io ponga i tuoi nimici per escabello de piedi tuoi.

37 הוּא הִכִּיל דִּידָא קֶרָא
לָהּ מִרְיָא וְאֵיכְבְּנָא בְּרַחֲמֵי
אִיתְּנָהּ וְקִלְהָ בְּנִשְׁבָּא
שְׂמַע הִיא לָהּ בְּסִימְאִיתָא :

Adunque esso David il chiama Signore: e d'onde è egli suo figliuolo? Emolui curò d'edua voluntate.

38 נְבִיילָפְנָה אֲמַר הִיא
לְהוֹן אֲוִדְהָרִי מִן סְפֵרָא
דְּעָבִין דְּבִאֲסִטְלָא יִהְיֶה
וְרַחֲמֵי שְׁלָמָא בְּשׁוּקָא :

Ancor docemalo ne la sua doctrina, Guardateci da gli Scribi, che vogliono andare attorno con veste lunga, e amano le facciatissoni ne le piazze.

39 וְרִישׁ מוֹתְבָנָא ב
בְּבִנְשִׁתָּא וְרִישׁ סְמִיכָנָא
בְּחִסְמִיתָא :

E le prime sedie ne la congregazione, e primi Luoghi ne le cene.

יב

34 וַיֹּדֵא יֵשׁוּעַ כֹּל בְּחֻכָּהָ עָנָה
וַיֹּאמֶר לֹא אֲנִיךְ דְּחִיקָא מִמַּלְכוּת
אַלְהִים וְאִישׁ לֹא הִיא עוֹד
אֲשֶׁר מֵלֵא לִבּוֹ לִשְׁאוֹל לוֹ :

Iesus entonces viendo que auia respondido sabiamente, dizele, No estas lexos del Reyno de Dios. Y ninguno le osaua ya preguntar.

35 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר בְּלִמְדוֹ
בְּהִיכָל אֵיךְ יֹאמְרוּ הַסּוֹפְרִים כִּי—
הַמָּשִׁיחַ בֶּן־דָּוִד הוּא :

Y respondiendo Iesus dezia, ensennando en el Templo, Como dicen los Escribas que el Christo es hijo de David?

36 וְהוּא דָּוִד אֲמַר בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ
נֹאֵם יְהוָה לְאֹדְנִי שֵׁב לִימִינִי
עַד—אֲשִׁית אֹרְבִיךָ הָדָם
לְרַגְלֶיךָ :

Porque el mismo David dixo por Espiritu Sancto, Dixo el Sennor a mi Sennor, Asientate a mis diestras, hasta que ponga tus enemigos por estrado de tus pies.

37 וְהוּא דָּוִד קֹרָא לֹא אֲדוֹר
וְאֵיכָכָה בֶּן־הוּא וְרַבִּים מִתְּעַם
שְׂמַעוֹ אֹתוֹ בְּנֵעַם :

Luego llamandole el mismo David Sennor, de donde pues es su hijo? Y mucha compaña lo oya de buena gana.

38 וַיֹּאמֶר לָהֶם בְּתִלְמוּדוֹ
הַשְׁמַדוֹ לָכֶם מִן הַסּוֹפְרִים אֲשֶׁר
תִּפְצְוּ לַהֲתַהֲלֵךְ בְּמַחֲלָצוֹת
וּלְשֹׂאֵל לְשִׁלּוּמָם בַּשּׁוּקִים :

Y deziales en su doctrina, Guardaos de los Escribas, que quieren andar con ropas luengas y las salutations en las plazas.

39 וּמוֹשְׁבִים דְּאֲשֻׁנִים בְּעֵדוֹת
וּמִסְבֵּי דְּאֲשֻׁנִים בְּמִשְׁתֵּי
הָעֶרֶב :

Y las primeras sillas en las synogás, y los primeros asientos en las cenas.

יב

34. Καὶ ὁ ἰησοῦς ἰδὼν ὅτι οὐ τι
τοιμιχῶς ἀπεκρίθη, εἰπε αὐτῷ, οὐ
μακρὰ εἰ δὸς τῆς βασιλείας τοῦ
θεοῦ καὶ ἡδυνε σὺ γὰρ ἐτίλμασ αὐ-
τὸν ἰπερωτέρῃ.

*Et Iesus voyant qu'il auoit respon-
du prudemment, lui dit, Tu n'es pas loin
du royaume de Dieu: & nul ne foloit
plus l'interroguer.*

35. Καὶ δὸς αὐτῷ οἱ ἰησοῦς ἐλα-
γα διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ, πῶς λε-
γούσιν οἱ γραμματεῖς, ὅτι ὁ χριστὸς
ἦεν υἱὸς δαυὶδ.

*Et Iesus enseignant au temple, pre-
nant la parole, leur dit, Comment di-
sent les Scribes que le Christ est fils de
David?*

36. Αὐτὸς γὰρ δαυὶδ εἶπεν ἐν
τῷ πνεύματι τοῦ ἁγίου, λέγει ὁ κύ-
ριος τῷ κυρίῳ μου, καθίστα ἐκ δε-
ξιῶν μου, ὡς αὐτὸς πῦρ ἐχθρῶν
σου, καταποδοῖ τὰ πόδια σου.

*Car David mesme a dir par le saint
Esprit, Le Seigneur a dit a mon Se-
igneur, Siede toy à ma droite, iusqu'à
ce que j'aye mis tes ennemis pour mar-
che-pied de tes pieds.*

37. Αὐτὸς οὖν δαυὶδ λέγει αὐ-
τῷ κύριον καὶ πῶς ἦεν αὐτοῦ υἱός
καὶ ὁ πολὺς ἔχλησεν αὐτοῦ
ἡδυνε.

*David donc lui-mesme l'appelle Se-
igneur: comment donc est-il son fils?
Et grandes troupes prenoyent plaisir à
l'ouïr.*

38. Καὶ ἐλεγχο αὐτοῖς ἐν τῇ διδα-
χῇ αὐτοῦ, βλεπεν δὸς τοῖς γραμ-
ματίων τοῖς θιλόταν ἐν γαλαῖς
περιπατοῦν, καὶ ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς
ἀγοραῖς.

*D'autantage il leur disoit en la do-
ctrine, Donnez-vous garde des Scribes,
qui aiment à se pourmener en robes
luengues, & les salutations ἐν marchés:*

39. Καὶ πρωτοκαθίστας ἐν ταῖς
συναγωγαῖς, καὶ πρωτοκλισίας ἐν
ταῖς δείπνοις.

*Et les premieres seances ἐν synago-
gues, & les premieres places ἐν bâquets.*

CAP. XII.

34. Iesus autem vidēs quōd sapienter respondisset, dixit illi, Non es longē à regno Dei: Et nemo iam audebat eum interrogare.

Then / when Iesus saw that he answered discretely / he said unto him / Thou art not farre from the kingdome of God. And no man after that durst aske him any question.

35. Et respondens Iesus, dicebat, docens in templo, Quomodo dicunt Scribæ Christum filium esse David?

And Iesus answered & said teaching in the Temple: How say the Scribes that Christ is the sonne of David?

36. Ipse enim David dicit in spiritu sancto, Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum,

For David himself said bothe holy Ghost / The Lorde saide to my Lorde / Sit at my right hande: till I make thy enemies thy footestool.

37. Ipse ergo David dicit eum Dominum: & unde est filius eius? Et multa turba eum libenter audivit.

Then David himselfe calleth him Lorde: by what meanes is he then his sonne? And much people heard him gladly.

38. Et dicebat eis in doctrina sua, Cavete à Scribis, qui volunt in stolis ambulare, & salutare in foro.

Morcover hee saide unto them in his doctrine / Beware of the Scribes which love to go in long robes / & love salutations in the markets.

39. Et in primis cathedris sedere in synagogis, & primos discubitus in cœnis.

And the chiefe seates in the Synagogues / and the first roomes at feastes.

Das XII. Capitel.

34. Da Iesus aber sahe / daß er vernünftiglich antwortet / sprach er zu ihm: Du bist nicht ferne von dem Reich Gottes. Vnd es dorffte ihn niemand weiter fragen.

Der Ihesus saa / ar hand suarede forstandeliger / sagde hand til hannem / Du est icke langt fra Guds rige. Oc der dorde ingen atspørge hannem ydermere.

35. Vnd Iesus antwortet / vnd sprach / da er lehret im Tempel: Wie sagen die Schriftgelehrten / Christus sey Davids Sohn?

Oc Ihesus suarede / oc sagde / der hand lærde i Tempelen / Hvorledis sige de Skrifteleere / Christus er Davids søn?

36. Er aber David spricht / durch den heiligen geist / der HERR hat gesagt zu meinem HERRN: setze dich zu meiner Rechten bis daß ich lege deine Feinde zum Schemel deiner füsse.

Oc David siger self / ved den hellig Aand / HERR HERR sagde til min Herre / Set dig høft min højre haand / indtil ieg legger dine Fiender til en stammel vnder dine føder.

37. Da heisset ihn ja David seinen HERRN / woher ist er denn sein Son? Vnd vil Volcks höret in gerne.

Der salder io David hannem sin Herre / hueden er hand da hans Søn? Oc meget Folk hørde hannem gerne.

38. Vnd er lehret sie / vnd sprach zu jnen: sehet euch für / für den Schriftgelehrten / die in langen Kleidern gehen vnd lassen sich gern auff dem Markte grüssen.

Oc hand lærde dem / oc sagde til dem / Værre eder for de Skrifteleere / som gaa i lange kleder / oc lade gerne helse sig paa Torffuit.

39. Vnd sitzen gerne oben an inn den Schulen / vnd über Tisch im Abendmal.

Oc sibe gerne offuerst i Scholerne / oc til bord i Gæstebud.

Kapitola XII.

34. Tedy wida Gessis Jez by maudre odpowiedzil / rzekl ges mu: Niegdy daleko od Králowstwí Božího. A žádný wíj tencsměl se ho tážati.

Widzai tedy Jezus / rzekl mu: Nie daleko jestes od Królestwa Bożego! A nie śmiał go żaden daley pytać.

35. Odpowéděw Gessis / rzekl vše w Chrámě: Kžerak prawíj Běstě / že Kristus gest Syn Dawiduow?

Tedy Jezus odpowěděl sam / rzekl / Kžerak w Božstě / iakož mowia Doktorowie / že Kristus jest syn Dawidow?

36. Poněwadž on Dawid prawíj w Duchu swatěm: Rzekl PAN PANU mému / sed na Prawici mé / Až y položí m nepřátelý své podnože noh twých.

Boy sam Dawid powěděl / přes Ducha swatého / Rzekl PAN PANU mému / Siedz na prawici mojej / Až podloží nepřátelý moje podnožím mým.

37. Poněwadž tedy sam Dawid nazývá gen PANem / kžerakž Synem geho gest / A mnohý žásup rád ho poslauchať.

A řekl sam Dawid powěda go byc PANem / A kžerakž tedy jest Synem jeho? A bázjo wiele ludu rád ho go slucháto.

38. Omluwil gím w věcníj swěm: Warugte se Běstě lárw / kžerakž rádíl w trāsěm rausse chodíj / a chěglij pozdrauwowáni bpti na Trhu.

O mowil do nich w nřuce swos řek / Strzeżcie się Doktorow křow / ych chodit w dlu gich šatách / A kžerakž io sam pozdrauwani ná cyněch.

39. A na prwníj Stolis eech seděti w Školách / a prwníj myšla myšlína Běstě řech.

A přerwše siadání ná schadz / řech / y přerwše zásiadání ná wieszczách.

יב

40. הָגִינוּ דְּאִכְלִין בֵּיתָהּ
דְּאֶרְמִלְתָּא כְּעִלְתָּהּ דְּ
דְּמִוּרְבִין צְלוּתִיהוּ הָנוּ
יִתְּבִלִין דִּינָא יִתְּבִרָהּ:

Quando dimoviamo le case de le vedove, e questo fait ombra che essi fanno lunge orationi. Questo recemeranno maggior condannaatione.

41. וְכַד יִתְּבִי יִשׁוּעַ לִוְקֵבֵל
בֵּית גִּנָּא חָאֵר הָנָא אִיכְנָא
פְּנִשָּׁא דְּמִוּ עוֹדְפָנָא בֵּית
גִּנָּא וְסִגְנָא עֵתִירָא דְּמִו
הָנוּ סִגְנָא:

Quando Iesus a sedere a l'incontro de la refectoria, reguardava como la turba mexicana de denari ne la cassa de la refectoria: e molti ricchi de ne mettenano assai.

42. וְאַתָּת אֶרְמִלְתָּהּ
חֲדָא מְסִפְנִתָּא אֶרְמִירָתָהּ
תִּרְיוּ מִוּוּ דְּאִיתִיהוּ שְׁ
שְׁמִוּוּ:

E venuta una povera vedova, vi mette due picciola, che sono un quattrino.

43. וְהָנָא יִשׁוּעַ
לְתַלְמִידָהּ וְאָמַר לָהּ
אֲמִין אָמַר אֲנִי לָכֵן
וְהֵדְנָא אֶרְמִלְתָּהּ מִ
מְסִפְנִתָּא יִתִּיר מִן קִלְהוּ
אֲנִשָּׁא דְּרִמִּין אֶרְמִירָתָהּ
בֵּית גִּנָּא:

Aller chiamando a s'i suoi discipoli, dice loro, Io vi dico in verita, che questa povera vedova ha messo piu da tutti quelli che hanno messi denari ne la refectoria.

44. כְּלֵהוּ צִיר מִן מִדָּם
דִּיתִיר לָהּ אֶרְמִירָתָהּ
דִּין מִן חֲסִידוּתָהּ כְּלֵהוּ
דְּאִיתָהּ הָנָא לָהּ אֶרְמִירָתָהּ
כְּלֵהּ קִנְיָהּ:

Perche tutti hanno messo da quello che avevano, ma loro non cosse i s'i ha messo de la sua povera tutto cio ch'ella ha avuto, e tutto il suo vit o.

יב

וְכַד נִפְקַי יִשׁוּעַ מִן הָ
הִכְלָא אָמַר לָהּ חֵד מִן
תַּלְמִידָהּ מִלְּפָנָא הָנָא
חֵד אִילִין כְּאִפָּא וְאִילִין
בְּנִינָא:

Vendo pasci del templo, vno de s'i suoi discipoli gli dice, Maestro, guarda che pietre, a che ediftij.

יב

40. אֲשֶׁר אֶכְלוּ אֶת־
הַמִּלְמָנוֹת וּבְעִלְיוֹת הַדְּבָרִים
הָאֲרִיכִי תַמְלֹוֹתָם עַל־כֵּן יִקְחוּ
מִשְׁפָּט יוֹתֵר:

Que tragan las casas de las biudas y ponen delante que hazen luengas oraciones. Estos recibirán mayor juyzio.

41. וַיָּשֶׁב יֵשׁוּעַ לִפְנֵי הַגִּשְׁפָּה
וַיֵּרָא אֵיךְ הָעָם שֹׁלֵךְ גִּחְשָׁתָהּ אֶל־
הַגִּשְׁפָּה וְרַבִּים מִן עֲשִׂירִים
הַרְבֵּה שֹׁלְכִי:

Y estando sentado Iesus delante del arca de la offrenda, mirava como el pueblo echava dinero en el arca: y muchos ricos echauan mucho.

42. וַתָּבוֹא אֶלְמָנָה אַחַת וַתִּשְׁלֹךְ
שְׁנַיִם מָנִים וְהִיא הָיָה רִיבְעָא:

Y como vino vna biada pobre, echó dos minutos, que es un quarto.

43. וַיִּקְרָא לְתַלְמִידָיו וַיֹּאמֶר
לָהֶם אֲמִין אֲנִי אֹמֵר לָכֵם כִּי־
הַמִּלְמָנָה הַמִּשְׁכָּנָה הַזֹּאת רַב־
מִכָּלֶם שֹׁלֵךְ אֲשֶׁר שֹׁלְכִי אֶל־
הַגִּשְׁפָּה:

Entonces llamando a sus Discipulos, dizeles, Dezierto os digo, que esta biada pobre echo mas que todos los que han echado en el arca.

44. כִּי־כָלֶם מִיתְרִם שֹׁלְכִי
וְהִיא מִחֲסִדוּתָהּ אֶת־כָּל־אֲשֶׁר
לָהּ שֹׁלֵךְ אֶת־כָּל־מִחְיָתָהּ:

Porque todos han echado de lo que les sobra: mas esta de su pobreza echó todo lo que tenia, todo su alimento.

יב

וַיֵּצֵאתוּ מִן־הַיֵּיכָל אָמַר לֵו
אֶחָד מִן־הַתַּלְמִידָיו מִלְּפָנָא הָנָא
כְּמָה אֲבָנִים וְכְמָה בְּנֵינִים:

Y saliendo del templo, dizele, vno de sus Discipulos, Maestro, mira que piedras, y que ediftios.

יב

40. Οἱ παπιδιώσεις τῶς οἰκίας τῶς
χειρῶν, ὡς περὶ αὐτῶν μακρὰ πρὸς
(ἀρχαῖοι, οὐτοι λήψον) πρὸς
ἐπίπρασιν.

Qui mangent tout entierement les maisons des veuves, voire en faisant semblant de prier beaucoup: ils en receueront plus grande condannaation.

41. Καὶ παθίσας ὁ ἰησοῦς πατή-
ραι τῶν ραζοφυλακῶν, εἰσάγει
αὐτὸς ὁ ἑχλῶν βάλλει χαλκὸν εἰς
τὸ ραζοφυλάκιον, ὡς πολλὰ πλεον-
στει ἐβάλλον, πολλὰ.

Iesus aussi estant assis vis à vis du tronc, prenoit garde comment le peuple mettoit argent au tronc.

42. Καὶ ἐλθούσα μία χήρη πω-
λῆ ἱβάλα λεπίδα δύο, ὅ ἐστι πρὸ δρῶ-
της.

Or plusieurs riches y mettoient beaucoup: & voe pource veuve vint, laquelle y mit deux petites pieces qui font un quattrin.

43. Καὶ προσκαλεσάμενος αὐτὸς μαθητῶς αὐτοῦ, λέγει αὐτοῖς ἀμὲν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἡ χήρα αὕτη ἡ πτω-
χή πλεον πέντων βέβηκε τὸ βα-
λόντων εἰς τὸ ραζοφυλάκιον.

Lors appelant à soi ses disciples, il leur dit, En verité ie vous di, que ceste pource veuve a plus mis au tronc que tous ceux qui y ont mis.

44. Πάντες γὰρ ἐκ τῶν πλεοναύων
τῶν αὐτῶν ἐβάλλον αὐτῇ ἐκ τῆς
ὕστερης αὐτῆς πάντα ὅσα ἔχον
ἐβαλὼν, ὅλον τὸ βίον αὐτῆς.

Car tous y ont mis de ce qui leur abonde: mais ceste-ci y a mis de sa pource: tout ce qu'elle avoit, voire toute la substance.

ΚΕΦΑΛΑ. ιγ.

Καὶ ἐκπορεύομενος αὐτὸς ἐκ
τοῦ ἱεροῦ, λέγει αὐτῷ εἰς ἐκ τῶν
μαθητῶν αὐτοῦ, διδάσκαλε, ἴδε πῶς
ἀπὸ λίθου, καὶ πῶς ἀπὸ σιμῶ-
ντος.

E comme il partoit du temple, vu de ses disciples lui dit, Maître, regarde quelles pierres, & quels baimens.

CAP. XII.

40. Qui devorant domos viduarum sub obtentu prolixæ orationis: hi accipient prolixius iudicium.

Which devoure widowes houses / even under a colour of long prayers. These shall receive the greater damnation.

41. Et sedens Iesus gazophylacium, aspiciebat quomodo turba iactaret æs in gazophylacium, & multi divites iactabant multa.

And as Iesus sat over against the treasure; he beheld how the people cast money into the treasure: and many rich men cast in much.

42. Cum venisset autem vidua una pauper, misit duo minuta, quod est quadrans.

And there came a certain poore widow: and she threw in two mites / which make a quadrans.

43. Et convocans discipulos suos, ait illis, Amen dico vobis, quoniam vidua hæc pauper plus omnibus misit qui miserunt in gazophylacium.

He hath called unto him his disciples: & said unto them: Verely I say unto you: that this poore widow hath cast more in: then all they which have cast into the treasure.

44. Omnes enim ex eo quod abundabat illis, miserunt: hæc verò, de penuria sua, omnia quæ habuit misit, totum victum suum.

For they all did cast in of their superfluitie: but shee of her penurie did cast in all that she had: even all her living.

CAP. XIII.

ET cum egredieretur de templo, ait illi unus ex discipulis suis, Magister, aspice quales lapides, & quales structuræ.

And as he went out of the Temple: one of his disciples saide unto him: Master: see what stones: and what buildinges are there.

Das XII. Capitel.

40. Sie fressen der Witwen heusser/ vnd wenden langes Gebet für/ dieselben werden desto mehr verdammniß empfahen.

De ade Enckers huss/ vnder der stin ar de bede lenger/ De samme stulle saa saa meget siære fordam melle.

41. Vnd Iesus setet sich gegen dem Gotteskasten/ vnd schauet wie das Volk Geld einlegte in den Gotteskasten/ vnd vil Reichen legten vil ein.

De Ihesus sette sich tuert offuer fra Guds kiste/ oc saa til/ huorledis folckes lagde Pendinge i Guds kiste/ De mange Rige lagde meget vdi.

42. Vnd es kam ein arme Witwe/ vnd legte zwen Scherfflein ein/ die machen einen Heller.

De dercom en fattig Enck/ oc lagde ihu Sterff vdi/ de gare en Pending.

43. Vnd er rieß seine Jünger zu sich/ vnd sprach zu ihnen: Warlich ich sage euch/ dise arme Witwe hat mehr in den Gotteskasten gelegt/ denn alle die eingelegt haben.

De hand kallede sine Disciple til sig oc sagde til dem/ Sandelike/ Jeg siger eder/ Denne fattige Enck lagde mere i Guds kiste/ end alle de som lagde vdi.

44. Denn sie haben alle von ihrem übrigen eingelegt/ dise aber hat von ihrem Armut/ alles was sie hat/ ire ganze Nahrung eingelegt.

Ehi de lagde alle vdi aff deris offuerflodighed/ Men denne lagde vdi aff sin fattigdom alt det hun haaffde/ hendis ganste Næring.

Das XIII. Capitel.

Vnd da er auß dem tempel gieng/ sprach zu ihm seiner Jünger einer: Meister/ sihe/ welche Steine/ vnd welch ein Bau ist das?

De der hand gik aff Tempelen/ sagde en aff hans Disciple til hannem/ Mester/ see/ huskede stene/ oc huilcken enbygning er det?

Kapitola XII.

40. Ktečijsto žitragij domy wdowstę/ pod żainymtem dław: he Modlitby / uż weżman Saud rżjżj.

Ktorzy do grantu pożytku domy wdow / a chcały wzbysia / bawiając długiem modlitwami / uż od nioła użjżj sad.

41. - A sedę Gężjżj proti Pokladnicy / patrzą kterał żajstuy mece Penijze do Pokladnice. A mnożj bohatij miala mnożo.

A gdy Iesus siedział przeciw skarbicy / patrzał także lud klady pieniądzy do skarbicy / a wiele bogaczów wiele klady.

42. A kdnj pęjżla gędna chudę wdowa / wwrhla dwa szarto / gęjż gest tworta żajsta penijze.

A gdy przyszedł tej niekora wdowa uboga / włożyła dwa drobne pieniądzy do skarbicy / a wiele bogaczów wiele klady.

43. A swolato Blednijszy iwę / kęł gim: Żagiste prawim wam / że tato chudę wdowa / wwrce gest wwrhla / než nio wssędmi ktečijż miala do Pokladnice.

Eady on wzwanężył sobie swolennikow swych / rzekł im / Że prawde wam powiadam / Że tato wdowa wwrce wwrhla / než nio wssędmi ktečijż miala do Pokladnice.

44. Nebo wssędmi to coż gim żbęwalo metali / ale tatoż iwę chudobę wssędmi miala wwrhla / wssędmi żiwność swą.

Abowiem ci wssędmi to co im żbęwalo / smiełi / ale tatoż iwę chudobę wssędmi miala wwrhla / wssędmi żiwność swą.

Kapitola XIII.

A kdnj wychażel z Chramu / kęł gim gęden / Blednijszyu gęcho: Mistrę / pohled kterał kamenij / a patę gest toto stawenij.

A gdy wychodził z Bośdola / rzekł mu niekory / swolennikow tego / Mistrzu obacz także to kāmienie / a także budowanie.

[illegible]

Lors-Jesus respondant lui dit, Vois-tu pas ces grands battimens ? Il ne sera jaulie pierre sur pierre qu'elle ne soix demolee.

30. καὶ καὶ μὲν οὖν αὐτὸς τὸ εἶπε
 τὸ ἐπαύριον καὶ τὸ πρῶτον, πρῶ-
 τος αὐτὸς καὶ ἰδιὸς πᾶσι τοῖς
 ἰσχυροῖς καὶ ἰσχυρῶς καὶ ἰσχυρῶς

Et comme il estoit assis au mont des
Oliveriers en avoy du temple, Pierre &
Jacques, Jehan & André l'interroge-
rent & dirent :

4. Εἰπὶ τῶν πρὸ τοῦ πρῶτου ἔργου ἔσται
τὸ τὸ συνέχειν ὅτις μὲν οὐκ ἔστιν
πρὸ τοῦ πρῶτου ἔργου.

Dites, Di nous quand seront ces choses, & quel sera le signe quand toutes ces choses p'dront estre accomplies? Jere.

5. Ὁ ὁ ἰσχυρὸς δόξα καὶ τῆς αἰῶνις ἡ-
 ξατο λαλῶν, βλαπτὰ μήτις ὑμῶν
 τοιαύτην. 1918. 10. 11. 100

Lors selon leur respondant com-
mença à leur dire, Prenez garde que
quelcun ne vous seduise.

δ. Πολλοὶ γὰρ ἐλπίσινται, ὅτι τῷ
νόματι μου, λέγοντες ἐπιγνώσ-
κει, καὶ πολλοὶ πλάττουσιν.

Car plusieurs viendront en mon
Nom dilans, C'est moi qui suis le
Christ, & en seduiront plusieurs.

7. Ὁ περὶ τῶν ἀκρόβουτων πολέμοις. καὶ
ἀκροῖς πολέμοις, μετ' ἀρετῆς. ὁ δὲ
καὶ ὑμῶν ἀλλ' οὕτως τὸ τ. (15).

Or quand vous oïrez des guerres & des bruits de guerres, ne soyez point troublés : car il faut que ces choses arrivent : mais encore ne sera-ce pas la fin.

8. Ἐπερθεῖς παρὰ τοῦ ἁγίου. Ὁ ἁγίος
 ὁ ὁμοῦς βασιλεὺς τοῦ βασιλεὺς
 ἁγίου. παρὰ τοῦ ἁγίου. ὁ ἁγίος.
 ὁ ἁγίος. παρὰ τοῦ ἁγίου. ὁ ἁγίος.
 ὁ ἁγίος. παρὰ τοῦ ἁγίου. ὁ ἁγίος.

Car nation s'effraye contre nation,
Le royaume contre royaume: & il y aura
remuement de terre de lieu en lieu,
à la mine, & troubles, ces choses se-
ront commencement de douleur.

72

וְהַשְׁמֵדוּ לְנַפְשָׁכֶם בִּי יְסֻדוּ
אֲתָכֶם בְּבִלְתִּי הַדִּינִים וּבַעֲדוּת
הַלֵּב וְלִפְנֵי נְשִׂאִים וּמַלְכִים
הַקָּמוּ לְמַעַן שְׁמִי לַעֲדוּת
לָהֶם :

Mas vosotros mirad por vosotros : porque os entregaran en consejos, y en synogas. sercys acorados: y delante de presidentes y de reyes sercys llamados por causa de mi por testimonio à ellos.

10 וּבְכָל הַיָּמִים תִּצְטָרֵךְ
בְּרֵאשִׁיתָהּ לַחֲקֵרָה אֶת—
הַבְּשׂוּרָה :

Y en todas las gentes conviene que el Evangelio sea predicado antes.

וְנֹכַח־אֲשֶׁר יוֹלִיכוֹ אֲתָכֶם לְמִסֹּד
לֹא תִחַשְׁבוּ מִה—תִּדְבְּרוּ וְלֹא
תִרְגְּזוּ כִּי אֲשֶׁר יִנָּתוּ לָכֶם בְּצִוֹת
הַהִוא אֹתוֹ דַּבְּרוּ כִּי אֵינְכֶם
אֲתֶם אֲשֶׁר מִדְּבָרִים כִּי־אֲנִי רִיחַ
תִּקְדָּשׁ :

Y quando os truxeren entregando os, no premediteys que aueys de dezir, ni lo penseys: mas loque os fuere dado en aquella hora, esso hablad. porque no soys vosotros loque hablays, si no el Espíritu Sancto.

21 כִּי יִמָּסֵר אֶחָד לְאֶחָד בַּמָּוֶת
 וְאֶבְיָא אֶת—בְּנוֹ וְיִתְקַוְּמוּ בָנִים
 עַל־אֲבוֹתָם לְמוֹתָתוֹ אֲנִתָם :

Y entregará á la muerte el hermano al hermano, y el padre al hijo: y levantarán los hijos contra los padres, y matarlos han.

31 וַתִּהְיוּ שְׂנוּאִים מִכָּל
לְמַעַן שְׂמִי וְנֹאשֵׁר יִיחַל עַד—
עַתָּה קֵץ זֶה יִשָּׁע :

Y seréys aborrecidos de todos por mi nombre : MAS EL QUE PERSEVERARE HASTA LA FIN, ESTE SERA SALVO.

7.

9. βλέπετε ἢ ὑμεῖς ἰκνούμενοι πικ-
ραδωσυσταρεύμενοι εἰς πικροδρα-
κὸν εἰς σπουδαγὸν, ἀνακινῶντες, ἔ-
πειτα ὑμῶν τὴν βασιλείαν ποιήσου-
σιν ἐν τῇ ἡμέρᾳ, εἰς μαρτυρίαν
αὐτῶν.

Mais prenez garde à vous-mêmes, car ils vous mèneront aux ceillottes, & aux synagogues: vous serez fouettés & leurs prisons dressées devant les yeux de tous: & les rois & les princes de l'empire se réjouiront de vous.

10. Καὶ εἰς πάντα τὰ ἔτη δὲ πρὸς
την κερυχθῆναι τὴν ἀπογνηλινον.

Et faut que l'Evangile soit premièrement prêché en toutes nations.

II. Ὅταν ᾗ ἀνάγνωσι ὑμεῖς πε-
ραδιδόντες, μὴ περιμενᾶτε πᾶ-
λαλησῃ, μηδὲ μακάρετε, ἀλλ' ὁ
ἐκὸς τοῦ ὅθ' ὑμῶν ἐσθλαίη τῇ ὥρᾳ, καὶ το-
λαλήτω, οὐ γὰρ ἐστὶ ὑμεῖς οἱ ἀπ-
λαυσῆτες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἄγιον.

Or quand ils vous meneront pour vous juger, ne suyez deuant eu souei de ce que vous auez à dire, & n'y meditez point : mais tout ce qui vous sera donné en cest instant-la, dites cecy, car ce n'est pas vous qui parlez, mais le saint Esprit.

12 Παναρθρώσθ τὸ ἐνελφεῖς ἐνελ-
φόν ἐν θανάτῳ, καὶ πατήρ τέκνον,
καὶ ἀδελφεὶ καὶ ἀδελφὴ ὁπταγυνεῖς,
ὅς θανάτῳ συνιστᾷ αὐτοῖς.

Lors un frere liurera l'autre frere à mort, & le pere Fera tuer, & s'effeu-
ront les enfans à l'encuente des peres & mères, & les heront mettre à mort.

13. Καὶ ἔπαυσα μετὰ τὸν ἄνθρωπον
πεντηκὼν ἔτη τ' οἰκιστὴν μου, ὃν ὕψο-
μίναν εἰς πλ. 50, ὡς ἐπαύσατο.
πα.

Et serez haïs de tous à cause de mon Nom : mais qui souffrira jusqu'à la fin, celui-là sera sauvé.

9. Videre autem vosmet-
iplos: Tradent enim vos in
concilium, & in synagogis va-
pularitis, & ante præsidēs, &
reges stabitis propter me, in
testimonium illis.

But take ye heed to your selves:
for they shall deliver you up to the Coun-
cils: and to the Synagogues: & shall
be beaten: and brought before rulers:
and kings for my sake: for a testimo-
niū vnto them.

10. Et in omnes gentes pri-
mum oportet prædicari ev-
angelium.

And the Gospel must first be pu-
blished among all nations.

11. Et cum duxerint vos
tradentes, nolite præcogita-
re quid loquamini: sed quod
datum vobis fuerit in illa
hora, id loquamini, non e-
nim vos estis loquentes: sed
Spiritus sanctus.

But when they leaden you: and de-
liver you vnto the Iudges: yet no thought afore:
neither premeditate what ye shall say:
but what soeuer is giuen you at the sa-
me tyme that ye shall speake: for it is not ye that
speake: but the holy Ghost.

12. Tradet autem frater
fratrem in mortem, & pater
filium: & consurgent filii in
parentes, & morte affici-
ent eos.

Yea: and the brother shall deliuer
the brother to death: and the father the
sonne: and the children shall rise against
their parentes: and shall cause them
to die.

13. Et eritis odio omnibus,
propter nomen meum. Qui
autem sustinuerit in finem,
hic saluus erit.

And wee shall be hated of all men
for my Names sake: but who soeuer
shall endure vnto the end: he shall
be saved.

9. Ihr aber sehet euch für / denn sie
werden euch überantwortten für die
Rathhäuser vnd Schulen / vnd ihr
müßet gestäupet werden / vnd für
Fürsten vnd Könige müßet ir gefüh-
ret werden / vmb meinet willen / zu ei-
nem Zeugniß über sie.

Men seel edet saare / Zhi de stulle antworde eder
hen til Raadhuss / oc Scholer / Oc i stulle hudsstrygis
oc i stulle foris saar Forster oc Konger / for min seild
til it vidnisbyrd offuer dem.

10. Vnd das Euangelium muß zu-
vor geprediget werden vnder alle
Völker.

De Euangelium skal for predickis blant alle
Folck.

11. Wenn sie euch nun führen vnd
überantwortten werden / so forget
nicht was ir reden solt / vnd bedencket
euch nicht zuvor / Sondern was euch
zu derselbigen stunde gegeben wirdt /
das redet / denn ihr seits nicht / die da
reden / sondern der heilige Geist.

Naar som de nu føre de antworde eder hen / Da for-
get icke for/huad i stulle tale / oc betencket der en heller ti-
form / Men huad som edet gijsus i den samme stund
der taler / Zhi at i ere icke de som tale / Men den hellige
Aand.

12. Es wird aber überantwortten
ein Bruder den andern zum todte /
Vnd der Vater den Son / vnd die kin-
der werden sich empören wider die
Eltern / vnd werden sie helfen tödten.

Der skal en Broder antworde den anden hen til
døden / Oc Faderen Sønnen. oc Børnene stulle seere
sig op mod Foreldrene / oc de stulle hielpe til at sla dem
ihuel.

13. Vnd werdet gehasset sein von je-
derman / vmb meines Namens wil-
len. Wer aber beharret biß an das
ende / der wirdt Selig.

De i stulle hadis aff huermænd / for mit naßn
stold. Men huo som bliffuer bestandig indtil enden
hand skal bliffue salig.

9. Pilní pať budte sa-
mi sebe. Nebo vydávati
vás budou na Soudy / a v
Školách budete bítí / a před
Králi a Bláskafi stanete pro
mne / na svědectví jim.

Alle wy ste ostrze gajcie / boć
was wydąsą przed sądy / y do bo-
sanc / y będą was bicia / a prze-
ciżony mi y Królmi dla moiego sła-
wać będącie ku przeświadczeniu
ich.

10. Alle we wssch Narodech
nawprw muß bñti kázáno
Ewangelium.

A potrzeba aby naprzod v
wschych narodow byla opowie-
dana Ewangelia.

11. A když vás povedou wy-
dávajice / nepřemyslujte co
byste mluvili / ale což vám
bude dáno v tu hodinu / to
mluvte. Nebo ne jste wy kte-
říž mluvíte / ale Duch Sva-
tý.

Když was wydane wódzic be-
da: nie rozmyślajcie przed tym co
bracie mówić mieli / ani o tym mys-
leć / ale co wam będzie
podane ná onęczs rozmawieć /
Abowiem nie wy jesteście straszy
mówić / ale Duch on Swały.

12. Wydať pať bratr bratra
na smrt / a Dtec Syna: a po-
wstanau synowě proti Rodi-
čům / a smrti se zhubij.

Upodac bratr bratrů ná smrti
erc / a ocet synů / y powstana
dzieć przeciw rodzicom / i strážac
nie iaby se o smierci przyprawi-
li.

13. A budete w ne nawiści
wsschym pro mje nō. Ale
kdož setrwa až do konce / ten
spasen bude.

Beściecie v wsschych w niesz-
nawości dla imienia mego / i cęz
trwa dotrwa aż do konca / ten bę-
dzie wybawion.

יג

14 מא ביו ד'נתיא אמת
טבתא דחורבא
דאמירא פ'נאיל ג'נא
ד'נתיא אמת אמת אמת
ה' ד'נתיא אמת אמת אמת
א' ל' ד'נתיא אמת אמת אמת
ד'נתיא אמת אמת אמת

Har quando voi vedrete l'abomina-
zione desolata (che e detto dal Profeta
Daniel, stare que non debbe (che legge-
sencunda) allor a quei che saranno in Cin-
quagesima anno a i munti.

15 וימו דבאגרא ה' דא
יחיות ולא יעיל למסקל
מדם מן ביתה

E chi sarà in sul testu, non discenda
in casa, ne cavi a toglier cosa alcuna de
casa sua

16 וימו דבאגרא ה' דא
יחיות ולא יעיל למסקל
מדם מן ביתה

E chi sarà nel campo, non torni a le-
cavallo, ffate indietto, a parer vna il suo
mantello.

17 וימו דבאגרא ה' דא
יחיות ולא יעיל למסקל
מדם מן ביתה

E qui a le donne grande, che a quel-
le che lattaranno in quei giorni.

18 צדוקכו בסתיו
צדוקכו בסתיו

Preparate che la vostra fuga non sia de
verno.

19 יהוא ג'ד ב'נתיא
חפיו אולצ'א דא דא
אכנתא מ'ר'ס ב'נתיא
ד'נתיא אמת אמת אמת
ד'נתיא אמת אמת אמת

Perche quei giorni faranno de tale
afflitione, qual non e stata dal principio
de la creation de la cefe, che talde ha cre-
ato usque ad hora, ne mai piu sarà.

20 וימו דבאגרא ה' דא
יחיות ולא יעיל למסקל
מדם מן ביתה

E se il Signore non havesse abbrevia-
to i giorni, non si salvaria anima una:
ma perche egli ha abbreviato i giorni, ha
salvato alcuni quei giorni.

21 יהוא ג'ד ב'נתיא
חפיו אולצ'א דא דא
אכנתא מ'ר'ס ב'נתיא
ד'נתיא אמת אמת אמת
ד'נתיא אמת אמת אמת

Et allora se alcun vi dirà, Ecco qui
Christo, o: vultis, non lo crediate.

יג

14 וימו דבאגרא ה' דא
יחיות ולא יעיל למסקל
מדם מן ביתה

Empero quando vierdes la abominacion de
assolamiento, (que si e dicha por Daniel,) que e-
stará donde no deve, el que lee, entienda, entóces
losque estuviere en Indica, huygan a los mōtes.

15 וימו דבאגרא ה' דא
יחיות ולא יעיל למסקל
מדם מן ביתה

Y elque estuviere sobre la casa, no decienda
a la casa: ni entre para tomar algo de su casa.

16 וימו דבאגרא ה' דא
יחיות ולא יעיל למסקל
מדם מן ביתה

Y elque estuviere en el campo, no torne atra-
si a un a tomar su cappa

17 וימו דבאגרא ה' דא
יחיות ולא יעיל למסקל
מדם מן ביתה

Mas ay de las preñadas, y de las que criaren
en aquellos dias.

18 צדוקכו בסתיו
צדוקכו בסתיו

Orad pues que no acontezca vuestra huyda
en iniquerno. (o en Sabbado.)

19 יהוא ג'ד ב'נתיא
חפיו אולצ'א דא דא
אכנתא מ'ר'ס ב'נתיא
ד'נתיא אמת אמת אמת
ד'נתיא אמת אמת אמת

Porque seran aquellos dias vna affliction, qual
nunca fué desde el principio de la Creacion de
las cosas que crió Dios hasta este tiempo, ni será.

20 וימו דבאגרא ה' דא
יחיות ולא יעיל למסקל
מדם מן ביתה

Y si el Sennor no ouiesse acortado aquellos
dias, ningua carne se salvaria, mas por causa delos
escogidos, que el escogió, acortó aquellos dias.

21 יהוא ג'ד ב'נתיא
חפיו אולצ'א דא דא
אכנתא מ'ר'ס ב'נתיא
ד'נתיא אמת אמת אמת
ד'נתיא אמת אמת אמת

Et alors si quelqu'un vous dit, Voici,
le Christ est ici: ou vultis, il est là, ne se
croyez point.

22 וימו דבאגרא ה' דא
יחיות ולא יעיל למסקל
מדם מן ביתה

Et alors si quelqu'un vous dit, Voici,
le Christ est ici: ou vultis, il est là, ne se
croyez point.

14. Cum

יג

14. Οταν ἴδῃτε τὸ βδελυγμα
τὸ ἐρημωτικόν, τὸ πρὸς τὸν Θεὸν ἀν-
τιπροσέτιον, ὅπου εἶπεν ὁ ἁ-
γίος πνεῦμα διὰ τοῦ προφήτου
Δανιὴλ, τότε ἐὰν εἴ τις ἐστὶν
ἐν τῇ ἐρημώσει, αὐτὸς ἐκκεν-
θῆτω ἐκ τῆς πόλεως καὶ τῆς
ἐκκλησίας.

Or quand vous verrez l'abomina-
tion de la desolation (qui est dite par
l'ange le Prophete) estie establie, là où
elle ne doit (qui est, sentendo) aloi que
ceux qui seront en Judée s'enluyent aux
monts, etc.

15. Ὁ ὅστις ἐστὶν ἐν τῇ οἰκίᾳ, μὴ κα-
ταβαίνει εἰς τὴν οἰκίαν, μήτε εἰς τὴν
ἐκκλησίαν, ἀλλὰ ἐκκενθῆτω ἐκ τῆς οἰκίας
αὐτοῦ.

Et que celui qui sera sur la maison,
ne descende point en la maison, & n'y
entre point pour emporter aucune cho-
se de la maison.

16. Καὶ ὁ ἐστὶς ἐν τῷ ἀγρῷ, μὴ ἐ-
πιστρέφει εἰς τὸν ἀγρὸν, ἀλλὰ τὴν
ἐκκλησίαν ἀφήτω.

Et que celui qui sera au champ, ne
retourne point en arriere, pour empor-
ter son habitement.

17. Οὐκ αὖτις ἐστὶς ἐν τῇ οἰκίᾳ
ἐκκενθῆτω, καὶ ὁ ἐστὶς ἐν τῇ οἰκίᾳ
ἐκκενθῆτω.

Mais mal-heur sur celles qui seront
enceintes, & sur celles qui allaiteront
en ces iours-là.

18. Προσέχετε, ἵνα μὴ γένηται
ὑμῖν ὡς ἐγένετο τοῖς Ἰουδαίοις.

Priez donc que vostre fuite n'advie-
ne point en hyuer.

19. Ὅτι οὕτως αἱ ἡμέραι ἐκλή-
θησαν, καὶ οὐ γινώσκουσιν τὴν
ἡμέραν, καὶ τὴν ὥραν, ἐν ἧς ἐλθὼν ὁ
Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

Car en ces iours-là il y aura telle af-
fliction, qu'il n'y ena point eu de sem-
blable depuis le commencement de la
creation des choses que Dieu a créés
jusques a maintenant, ni ne sera.

20. Καὶ ὁ ἐστὶς ἐν τῇ οἰκίᾳ, μὴ
καταβαίνει εἰς τὴν οἰκίαν, μήτε εἰς
τὴν ἐκκλησίαν, ἀλλὰ ἐκκενθῆτω ἐκ
τῆς οἰκίας αὐτοῦ.

Et si le Seigneur n'eust abbrevié ces
iours-là, nul pe sonne ne se troit sau-
vé: mais il a abbrevié ces iours-là, à cause
des élus qu'il a élus.

22. Καὶ τότε ἐὰν τις εἴπῃ ὅτι ὁ
Χριστὸς ἐστὶν ἐν τῇ πόλει, καὶ ὁ
ἐκκενθῆτω.

Et alors si quelqu'un vous dit, Voici,
le Christ est ici: ou vultis, il est là, ne se
croyez point.

14. Cum autem videritis abominationem desolationis, stantem, ubi non debet (qui legit, intelligat) tunc qui in iudra sunt, fugiant in montes.

Marcouer / when ye shall see the abomination of desolation, stande where it ought not: (let him that readeth, understand) then who are in iudra, let them that be in iudra, flee into the mountaines.

15. Et qui super tectum, ne descendat in domum, nec introeat ut tollat quid de domo sua.

And let him that is upon the house, not come downe into the house: neither enter therein, to fetch any thing out of his house.

16. Et qui in agro erit, non revertatur retro, tollere vestimentum suum.

And let him that is in the field, not turne backe againe unto the thinges which he lefte behinde him, to take his cloathes.

17. Vt autem pregnantibus & nutriendibus in illis diebus.

when women shall be to them that are with childe, and to them that nurse in those dayes.

18. Orate vero ut hyeme non fiat fuga vestra.

Pray therefore that your flight be not in the winter.

19. Erant enim dies illi tribulationis tales, quales non fuerunt ab initio creaturæ quam condidit Deus usque nunc, neque fient.

For these halfe dayes shall such tribulation be, as was not from the beginning of the creation which God created unto this tyme, neither shall be.

20. Et nisi breuiasset Dominus dies, non fuisset salva omnis caro: sed propter electos quos elegit, breuiavit dies.

And except that the Lord had shortened those dayes, no flesh should be saved: but for the electes sake, whom he hath chosen, he hath shortened those dayes.

21. Et tunc quis vobis dixerit, Ecce, hic est Christus, ecce illic, ne credideritis.

Then if any man say to you, Behold, he is Christ: or loe, he is here: beleev not.

14. Wenn ihr aber sehen werdet den greuel der verpöschung / von dem der Prophet Daniel gesagt hat / daß er stehet / da er nicht soll (Wer es liest / der verneme es) Als denn / wer in Judæa ist / der fliehe auff die Berge.

Daer soni i saa arſeo vdelegaelfens Berſtaggelfer om huiltten Daniel Prophete haſſuer ſagt / at hand iaa / der ſon hand icke ſtulde (huo der laſt / hand ſa i laa der) Huo ſon daers Jodeland / hand ſly paa Biergene.

15. Und wer auff dem Dache ist / der steige nicht hernider ins Haus / vnd komme nicht darein etwas zu holen auß seinem Hause.

De huosom er paa Dage / at ſige icke ſied i Hu / it / oekomme der ind at hante neget aff ſie huſſ.

16. Und wer auff dem Felde ist / der wende sich nicht um / seine Kleider zu holen.

De huosom er paa Felde / hand vende ſig icke i baget / at hende ſine Kleider.

17. Wehe aber den Schwangeren vnd Säugern zu der Zeit.

De vede Bructſommelige / oc Dienſte paa den tid.

18. Bittet aber / daß euer Flucht nicht geschehe im Winter.

Men bedet / at eders Flucht icke ſkal ſke om Vintereu.

19. Denn in diesen Tagen werden solche Trübsal sein / als sie nie gewesen sind bisher / von anfang der Creaturen / die Gott geschaffen hat / vnd als auch nicht werden wirdt.

Thi æt diſſe dage ſkal vere ſaadan bedrøffuelfe / ſom alder haſſuer verte her til / at creaturens begyndelſe / ſom Gud ſkabte / oc ſom icke heller ſkal bliſſue.

20. Und so der HERR diese Tage nicht verkürzt hette / Würde kein Mensch selig / aber vmb der Auserwehlten willen / die er auserwehlet hat / hat er diese Tage verkürzt.

De der ſom HERREN icke haſſde forſteckte diſſe dage / da bleſſue intch Wenniſſe ſalige / Men ſor de Adualid ſkold / ſom hand haſſuer vdualt / haſſuer hand forſteckte diſſe dage.

21. Wenn nun jemand zu der Zeit wird zu euch sagen: Siehe / hier ist Christus / siehe / da ist er / so glaubet nicht.

Daer ſem nogen ſiær nu til edet paa den tid / See / Her er Chriſtus / ſee / der er hand / Da tror icke.

14. Konj paf vachte ehan / noſt pufſſenij / ofteret povet dhnō geſt ob Dangete Proroka / ana ſtoch ſteſſo ſtati ne meſa (Kdote / roſumij) Tch / dā ſi kdoſ gſau w ſidowſſu / at vteſau na hory.

15. Eder tede vpryſte odrjvſe ſpufſſenij / krate opo i dji / at ſeſt ob Dangete Proroka / bēdace thām gōſie me teſebā / (Kro cy: a nēchjē obācā / tēdy ci om ſy: dōwſſu bēdā / nēchjē vteſau na hory.

16. A ſbo nā ſeſſe geſt / neſſupug do Domu / ani w chāſeg aby co wjal i Domu ſaſcho.

17. Ehen jāſie kroy bēdſie nā do mu / nēchjē ſchodſi do domu / ani wchodſi aby mial co wjal i domu ſwego.

18. A ſdo bude na poſi / nero / racug ſe jaſe aby wjal raucha ſwe.

19. Kroy reſ bēdſie nā poſi / nēchjē ſic nē wka nā jaſ / aby mial wjal plaſes ſwe.

20. Bēda paf Tchotnſim a tēm ſicreſ ſimij w tēch dnech.

21. Bēda t. by nēwāſlam bze mēnſim y dſiactom ſſacym nā ren cy: a.

22. Preteſ modleſe / aby v iſſamij waſſe nēbpo w ſomē.

23. Modleſe ſic aby wāſſe wēic / ſamē nē hvo ſimie.

24. Nēch budau dno wē jāri muſſu ſatowij / nāpſ gſau nē bōl od poſatſu ſtrowenij / ſte reſ geſt wāſ ſiwoſil / aſ doſa wad / anij potoni budau.

25. Abowſem ty tām dnt bēda chāſowem vāſmēniam / ſaſie nē bylo ob pōzartu rzeſy iſtowſor nych / ſtore ſpāwſil Bog aſ do rhego exaſſant bēdſie.

26. A byt nēwſatſil DAN tēch dni / nēbyſo ſpāſen jādnij ſlowſil: ale pro wſwelenē ſte reſ geſt wſwſil / vſrātij tēch dnū.

27. A geſby nē vſroci Pan dnt nych / jādnegobynālo nē bylo wydawione / Ale dla pzebranych ſtore obſal / vſrātſi dnt onych.

28. A tēdāſ ſeſneli wām ſdo / Hle tuto / aneb / hle tamto geſt Kryſtus / nēwſſe.

29. A tēſſibij wām ſto rzeſil / Wē tuc Kryſtus / ſbo oro tām / nē wē rzeſieſ.

ג

ג

ג

22 יקומו משיח ויבאו
דגלות ויבאו
דכדכות ויתלון
אחתה ויהיה יתעין
או משיחא אף דגבא:

*Imperabo si leuamini su de falsi
Christi e de falsi Profeti, e fannu a
miracoli, per ingannare, se fusse possibile,
e li elesti ancora.*

23 אנתון דין אור הרה
קדמת אמרת לכו פ
מ:

*Ma voi state attenti: ecco, io ho
predetto il tutto.*

24 פהנו דין יומתא פתר
אירצא הו שמש יחשך
וסהרא לא יתל גיהרה:

*Oltre a ciò in quei giorni, dopo quella
tribulazione, il sole si oscurerà, e la luna
non darà il suo splendore.*

25 ופכבב ויבאו מן
שמיא ויחלחלו דשמיא
יתחיעון:

*E le stelle del cielo cadranno, e le vir-
tute che sono in cielo, si commoveranno.*

26 ויהיו יחויגיה לברה
דאשחא פד אהא פדנא
עם חלחל דאשחא דגס
שחחא:

*Et allora si vedrà il Figliol de l'hu-
mo venir ne le nuue con molta potesta e
gloria.*

27 ויהיו ישר מלאכה
רפוש לגביה מן
ארכאיה דהא מן
דישה דאדא וצדא
לדישה דשמיא:

*Et allora egli manderà a sup. Ange-
li, e raccoglierà i suoi electi da i quattro
venti, da l'effrenza de la terra infu a
la sommita del cielo.*

28 מן תת דין ילפ
בלאתא דמא דה סוכה
ופרעו טרפיה ידעין
אנתון דמטא קיטא:

*Hor imparate la similitudine dal fi-
co. Quando il suo ramo e già tenero, e la
foglia jon matura, voi sapete che la figa e
vicina.*

29 הכנא אף אנתון מא
החיותו הליו דהיו דעו
דקרבא הי על תרצא:

*Così ancor voi, quando vedrete au-
mentar questa cose, sappiate che egli e presso
a su la porta.*

22 כי יקומו משיח ויבאו
שקר ויתנו אותות ומופתים
להתעית אף לא בלי יכלת אח-
הבחירים:

*Porque se leuantarán falsos Christos y fal-
sos profetas: y darán sennales y prodigios pa-
ra engannar, si se pudiesse hazer, aun a los esco-
gidos.*

23 ואתם השמרו הנה קדמיה
לאמר לכם כלם:

*Mas vosotros mirad, he aqui os lohe dicho
antes todo.*

24 אבל בלמים תהם אחר
הצרה תהיה השמש יחשך וירח
לא יגיה אורו:

*Emperò en aquellos dias, despues de aquella
affliccion, el Sol se escurecerà, y la Luna no dará su
resplandor.*

25 ופכבב השמים יהיו ויפלים
והבחיית אשר בשמים ימוטו:

*Y las estrellas caeran del cielo, y la virtudes
que estan en los cielos seran commouidas.*

26 ונא ידא את בן האדם
לבוה בעצנים עם כוח גדול ועם
כבוד:

*Y entonces verán al Hijo del hombre que vendrá
en las nuues con mucha potestad y gloria.*

27 ונא ישלח את מלאכיו
ויאסף את בחיריו מארבע
רוחות מקצה הארץ עד קצה
השמים:

*Y entonces embiará sus Angeles, y juntará
sus Escogidos de los quatro vientos, desde el vn
cabo de la tierra hasta el cabo del cielo.*

28 ומהנה למדו את המושל
אם על ענפיה ידכו ועליה
דשאו ידעתם כי קרוב הקיץ:

*De la higuera aprended la semejança. Quan-
do su rama ya se haze tierna, y brota hojas, cono-
ceys que el verano esta cerca.*

29 ככה גם אתם אם ידא
להעשת את האלה דעו כי
קרב הוא לפתח:

*Así rambien vosotros quando vierdes
hazerse estas cosas, conoced que está cerca, a las
puercas.*

22. 'Εγερθήσονται γάρ ψευδοχρί-
στοι καὶ ψευδοπροφῆται, καὶ δώ-
σουσι σημεῖα καὶ τέρατα, ὥστε τὸ ἀ-
πολωθὲν αὐτῶν, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀν-
θρώπου ἔλθει.

*Car faux Christe & faux Prophe-
tes s'esleueront, & feront des signes &
miracles pour seduire meismes les eueus
si possible estoit.*

23. Ἔμνησθε δὲ βλέπετε ἵνα οὐκ ἀπο-
ρησῆτε ὑμεῖς πάντες.

*Mais donnez-vous garde: voyez, ie
vous ai predit le tout.*

24. Ἀλλ' ὅς ἐστιν αὐτῶν τῶν ἡμέραν.
μὲν τῆς θλίψαι οὐρανὸν ὁ ἡλίου
καὶ ἡ σελήνη καὶ ἡ σελήνη καὶ ὁ δὲ
ὁ φεγγαῖος αὐτῶν.

*Aussi en ces iours-la après celle af-
fliccion-la le soleil sera obscurci, & la
lune ne donnera point la clarté.*

25. Καὶ οἱ ἀστέρες ὡς αἶρα οὐ ἐ-
σονται ἐκπνέοντες, καὶ αἱ εὐφροσύ-
ναι αὐτῶν αὐταὶ ἐκπνέουσιν.

*Eries estoiles du ciel cheyront, &
les vertus qui sont en eueus seront es-
brançees.*

26. Καὶ τότε ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔ-
λθει μετὰ τῆς δόξης καὶ τοῦ κράτους
καὶ τοῦ κράτους πολλοῦ καὶ δόξης.

*Et lors ils verront le Fils de l'hom-
me venir, es nuues avec grande puis-
sance & gloire.*

27. Καὶ τότε ἀποστέλει τοὺς ἀγ-
γέλους αὐτοῦ, καὶ οὗτοι συλλέξουσιν
τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν τέσσάρων ἀ-
νέμων, ἀπὸ ἀρκτου καὶ ἐκ τοῦ ἀρκτου ἐκ-
τροῦ.

*Et lors il enuoyera ses Anges, &
assembleront en luy les elects de tous les
costés des quatre vents, depuis le bout
de la terre iusques au bout du ciel.*

28. Ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς μάθητε τὴν ὁ-
μοιωσιν, ὅτι αὐτῆς ὅδη ὁ
καρπὸς ἐκπνέει, καὶ ὁ
φύλλος αὐτῆς, γινώσκοντες ὅτι ἐγ-
γὺς ὁ κύριος ἰστί.

*Or aprendez la similitude du figuier,
Quand son rameau est en feue, & qu'il
iette les feuilles, vous cognoissez que l'
esté est prochain.*

29. Οὕτως καὶ ὑμεῖς ὅταν ταῦτα ἴ-
δῃτε γινόμενα, γινώσκοντες ὅτι ἐγ-
γὺς ἐστὶ ὁ κύριος ἰστί.

*Vous aussi pareillement, quand vous
verrez que ces choses aduendront, sa-
chez qu'il est prochain, à la porte.*

יג

30 אָמין אָמַר אָנָּה לָכוּן
הָלֹא תַעֲבֹר שְׂרָפְתָּהּ הָרָא
עַד—מֵה דְהָלִין פְּלֹהִין
יִהְיוּ:

*In Verum se si dico che non trapassa-
rà questa età, infino che tutte queste cose
siano fatte.*

31 שְׁמַיָּהּ וְהָאָרֶץ יַעֲבֹרוּ
וְכִלִּי לֹא יַעֲבֹרוּ:

*El cielo e la terra passaranno ben via,
ma le mie parole non passaranno giamai.*

32 עַל יְדֵין יוֹמָהּ הוּא וְעַל
שְׂעִתָּהּ הִיא אִישׁ לֹא יוֹדֵעַ
אֵיךְ לֹא מְלֹאכָהּ דְּשְׁמַיָּהּ
וְלֹא בְרָא אֶלֶּל אִין אָנָּה:

*Ma del giorno e de l' hora, nissun el sa,
ni ancor gli Angeli che sono in cielo, ni el
Figliuolo ancor ni solo el Padre.*

33 חָזוּ אֶת־תַּעֲבִירוֹ וְעַל
לֹא צִיר דְּעִין אֶת־תֵּין אֶמְתִּי
הוּא וְכִנְגָּה:

*Habbeatemi cura, fate vigilanti, e fate
oratione: perche che voi non sapete quan-
do sia l' hora.*

34 אִין בְּרָא הוּא צִיר ד'
דְּחֹק וְשִׁבְק בֵּיתָהּ וְיִהֵב
שׁוֹלְטָנָהּ לַעֲבֹדוּהִי וְלֹא אִישׁ
אִישׁ עֲבֹדָהּ וְלִתְרַעָה פִּקְד'
דְּיִהְיָ צִיר:

*Et è come un homine che seno un signor,
haverendo lassato la sua casa, e dato la po-
testà de governare a i suoi servitori, et a
ciascuno l' officio suo, et ha comandato al
portinero che stia vigilante.*

35 אֶת־תַּעֲבִירוֹ הָכִיל דְּלֹא
יִדְעִין אֶת־תֵּין אֶמְתִּי אֶת־הַ
מִדָּה דְּבֵיתָהּ פִּרְמִשָּׁה אִין
בְּפִלְגָּהּ דְּלִלְיָהּ אִין בְּמִקְרָא
תִּרְגָּלָהּ אִין בְּצִפְרָה:

*Vegilate dunque, perche che voi non sa-
pete quando el padron de la casa vendrà, se
de sera, o a mezo notte, o al cantar del
gallo, o a la mañana.*

36 דְּלִמָּה יִתְּנָה מִן ש'
שְׁלִיכָה וְיִשְׁכַּחְכוּן פִּד ד'
דְּמִכִּין אֶת־תֵּין:

*Accorche venendo egli in un subito,
non vi trovi a dormire.*

37 מִדָּם דְּלִכּוֹן יְדִין אָמַר
אָנָּה לְכָל־כּוֹן הוּא אָמַר אָנָּה
הוֹיִתוּן עִירִיו:

*Et quel che yo dico a vós, lo dico a tutti
stete vigilanti.*

יג

30 אָמין אָמַר אָנָּה לָכֶם כִּי לֹא
יַעֲבֹר דּוֹר הַזֶּה עַד־כִּי יִהְיֶה כָּל־
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה:

*Dicierto os digo que no passará esta gene-
racion, que todas estas cosas no sean hechas.*

31 הַשְּׁמַיִם וְהָאָרֶץ יַעֲבֹרוּ וְדְבָרִי
לֹא יַעֲבֹרוּ:

*El ciclo y la tierra pasarán, mas mis palabras
nunca pasarán.*

32 וְעַל־הַיּוֹם הַזֶּה וְעַל־
הַשָּׁעָה אִישׁ לֹא יוֹדֵעַ וְלֹא
הַמְּלָאכִים אֲשֶׁר בַּשְּׁמַיִם וְלֹא
הַבָּרִכִּים הָאֵלֶּם:

*Empero de aquel dia y de la hora, nadie sabe
ni aun los angeles que estan en el ciclo, ni el mis-
mo Hijo, si no solo el Padre.*

33 רֵאוּ עַדוּ שְׁקִדּוֹ וְהַתְּפִלָּה
כִּי לֹא יִדְעֻתָם מִתִּי תָבוּא הַעֵת:

*Mirad, velad y orad: porque no sabeys quan-
do sera el tiempo.*

34 בְּאֲשֶׁר אָדָם יָגוּר וְיִנִּיחַ אֶת־
בֵּיתוֹ וְיִתֵּן לַעֲבָדָיו אֶת־הַשְּׁלִטוֹן
וְלִכְלֹל אִישׁ אֶת־מַעֲשָׂתוֹ וְלִשְׁוֹעַר
צִוָּה לְשָׁקֵד:

*Como el hombre que partiendose lexós,
dexó su casa, y dió a sus siervos su hazienda, y a
cada vno su cargo, y al portero mandó que ve-
lasse.*

35 לָכֵן שְׁקִדּוֹ כִּי לֹא יִדְעֻתָם
מִתִּי יָבוּא בְּעַל הַבַּיִת אִם בָּעֶרְבַּ
אוֹ־בַחֲצִי הַלַּיְלָה אוֹ־בַמִּקְרָא
תִּרְגָּל אוֹ־בַבֶּקֶר:

*Velad pues, porque no sabeys quando el Sen-
nor de la casa vendrá, a la tarde, o a la media no-
che, o al canto del gallo, o a la mañana.*

36 מִן יָבוּא וְיִמָּצֵא אֶת־כֶּם
יֹשְׁנִים:

*Porque quando viniere de repente, no os
halle durmiendo.*

37 וְאֲשֶׁר אָמַר אָנָּה לָכֶם
לְכָלֶם אֶמְדָּתִי שְׁקִדּוֹ:

*Y las cosas que a vosotros digo, a todos las
digo, Velad.*

יג

30. Ἀμὲν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ
παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, μὴτε οὐ
παίτῃ ταῦτα ῥήματα.

*En verité ie vous di, que ceste gene-
ration ne passera point tant que toutes
ces choses soyent faites.*

31. Οὐ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελού-
σονται· αἱ δὲ λέγαι μου οὐ μὴ παρέλ-
θωσι.

*Le ciel & la terre passeront, mais
mes paroles ne passeront point.*

32. Περὶ γὰρ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ
τῆς ὥρας οὐδὲς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι
ἐν τῷ οὐρανῷ, οὐδὲ ὁ υἱὸς, ἀλλ' ὁ
πατήρ.

*Or quant à ce jour la & à l'heure,
nul ne le sait, non pas les Anges qui sont
au ciel, ni aussy le Fils mais le Pere.*

33. Ἀλὲπειν, ἀγρυπνεῖτε καὶ προσ-
εύχεσθε· ὅτι οὐδεὶς ᾔσται τὴν ὥ-
ραν ἣν ἔσται.

*Prenez garde à vous, veillez, &
priez: car vous ne savez quand sera ce
temps-là.*

34. Ὡς ἂν θύσῃ τις τὸ σπίτιν αὐτοῦ,
καὶ δώσῃ τοῖς δούλοις αὐτοῦ τὴν ἐξουσίαν,
καὶ ἐκεί-
νος τὸ ἔργον αὐτοῦ, καὶ τῷ θυρωρῷ ἐ-
ρετάλατο ἵνα γρηγορῇ.

*C'est ainsi comme si un homme al-
lant dehors, laissoit sa maison, & don-
noit autorité à ses serviteurs, & à un
chacun sa tâche & commandoit au por-
tier qu'il veillast.*

35. Γρηγορεῖτε ἕως ὅτε ὁ κύριος
ἔλθῃ, ὅτι οὐδεὶς ᾔσται τὴν ὥ-
ραν ἣν ἔσται, ἢ μεσσημερίαν, ἢ μεσσημε-
ρίας, ἢ πῶς.

*Veillez donc: car vous ne savez
quand le Seigneur de la maison viendra,
au soir, ou à minuit, ou à l'heure que le
coq chante, ou au matin.*

36. Μὴ ἐλθὼν ἐξαίφνης, εὕρη
ὑμᾶς κοιμώμενας.

*De peur qu'arrivant soudain, il ne
vous trouve dormant.*

37. Ἀγὺ ὑμῖν λέγω, πάντες λέγω
γρηγορεῖτε.

*Or les choses que ie vous di, ie les di
à tous: Veillez.*

CAP. XIII.

30. Amen dico vobis, quoniam non transibit generatio hæc, donec omnia ista fiant.

Werelt I say unto you / that this generation shall not passe / till all these things be done.

31. Cælum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt.

Heaven and earth shall passe away / but my wordes shall not passe away.

32. De die autem illo vel hora, nemo scit, neque angeli in cælo, neque filius: nisi pater.

But of that day and houre knoweth no man: neither the Angels which are in heaven: neither the Sonne him selfe: save the Father.

33. Videte, vigilate, & orate: nescitis enim quando tempus sit.

Take heede: watch: and pray: for ye knowe not when the tyme is.

34. Sicut homo qui peregre profectus reliquit domum suam: & dedit servis suis potestatem cuiusque operis, & ianitori præcepit ut vigilet.

For the Sonne of man as a man going into a strange countrey, & leaving his house: and giving authoritie to his servants: and to every man his worke: and commanding the porter to watch.

35. Vigilare ergo (nescitis enim quando dominus domus veniat: sero an media nocte, an galli cantu, an manẽ.)

Watch therefore: (for ye knowe not when the Master of the house will come: at even: or at midnight: at the cockcrowing: or in the dawning.)

36. Ne cum venerit repente, inveniat vos dormientes.

Lest if he come suddenly: hee should finde you sleeping.

37. Quod autem vobis dico, omnibus dico, Vigilare.

And those things that I say unto you: I say unto all men: Watch.

Das XIII. Capitel.

30. Warlich ich sage euch: Diß Geschlecht wirdt nicht vergehen/bis daß diß alles geschehe.

Sanckelge/Ieg siger eder/Denne Sleete skal icke forgaa/for dette steet alisammen.

31. Himmel vnd Erden werden vergehen/ Meine Wort aber werden nicht vergehen.

Himmel oc Jord skulle forgaa/ Men mine Ord skulle icke forgaa.

32. Von dem tage aber vnd von der stunde weiß niemand/ auch die Engel nicht im Himmel/ auch der Son nicht/ sondern allein der Vater.

De aff den dag oc stund ved ingen/ oc icke Englene i Himmelen/ oc en heller Sonnen/ Men alene Faderen.

33. Sehet zu/wachet vnd betet/denn ihr wisset nicht/ wenn es zeit ist.

Seer til/ Vaager oc beder / Thi i vide icke/ naar det er tid.

34. Gleich als ein Mensch der über Land zog/ vnd ließ sein Haus/ vnd gab seinen Knechten macht/ einem jeglichen sein werck/ vnd gebott dem Thürhüter/ er solt wachen.

Lige som icke Kenniste/ som foer vden Land/ oc forlod sit Huus/ oc gaff sine Suenne mact/ Hver sin Betning/ oc bad Dørvogteren / at hand skulde vaage?

35. So wachet nun/denn ihr wisset nicht/ wenn der Herr des Hauses kompt/ ob er kömpt am Abend/ oder zu Mitternacht/ oder vmb den Hahnenschrey/ oder des Morgens.

Saa vaager nu/ Thi i vide icke/ naar Høvens Herre kommer/ om hand kommer om aftenen / eller ved Midnat/ eller naar Hønen gal / eller om Morgen.

36. Auff daß er nicht schnelle komme/ vnd finde euch schlaffend.

Paa det/ Hand skal icke komme hasteliger/ oc finde eder søffuendis.

37. Was ich aber euch sage/ das sage ich allen/wachet.

Quod som ieg siger eder/ det siger ieg alle/ Vaager.

Kapitola XIII.

30. Zagisic prawijm wam: Ze napomine poselenij toto / ať se tyto wšestky věci stanau.

Žápravdet wam powiedem / Žadným posobem nie przemane ten wiek až go by wšestky tyto věci byly dějnostie.

31. Nebe a Země pominau/ ale slowa má nepominau.

Nieboć y ziemiś přemina / lecz słowa moje žadným posobem nie přemina.

32. Ale o tom dni a hodině / nišádný nemij/ ani Angel w Nebi / ani Syn / gedině sám Otec.

Ale o tym dniu y godzinie jaś den nie wie / ani teź y Anieli ktorzy są w niebie / ani sam Syn / tyl: toż sam Ociec.

33. Wzite bděte/a modlee se/ neť nauyte kdy čas bude.

Ścieżcież się / czuycie a modlisie się / bo nie wiecie kiedy czas będzie.

34. Jakožto člověk kterýž geť daleko odšel opustil dům svůj/až dal služebníkům svým vládu každému počinu jeho/ a wrátu němu přikázal aby bděl:

Jako ten který idzie precz z domu swego / a dawajmoc služebnikom svým / Každego nad swa robota / a wróciemu toż kazawšy aby bděl.

35. Protož bděte/ nebo ne wjste kdy Hospodář domu přige: v večer / či o půlnoci / či když kaury přegy / či ráno.

Czuycież tedy / (bo nie wiecie gdy Pan domu onego przyjdzie / iesliż wieczor / iesliż w pułnocy / iesli gdy kury sąpoia / iesliż po rano.)

36. Aby když by přišel w ne: nadál, nenaležl was a wy spjete.

Aby gdyż przydeł nie znalazł was spiacych.

37. Acož wam prawijm / wšestným prawijm: Wdětež.

Ať to eo wám mowis / wšestřem a mowis / Czuyciež.

יד

1. בְּתֵר בֵּינוּ תִּרְיוֹ יִמְיוֹ
הָיָה הָיָה בְּפָרָה דְּבִטְרָה
וּבְעִינוּ הָיוּ רַבִּי כְּהֵנָה
וּסְפָרָה אִיכָנָה בְּכָל־
יִמְהוּתָהּ וְנִקְטְלוּ יְהוּדִים:

Har dopo due giorni douera esser la Pasqua e la festa de gli azimi: e i principali Sacerdoti e gli Scribas cercavano come l'hauessero per inganno di pigliare, e farlo morire.

2. וְאָמְרוּ הֵיוּ לָנוּ ב
בְּעִדְעִדָה דְּלִמָּה יִהְיֶה
שְׂגוּשִׁיָּה בְּעִמָּה:

Edicavano. No gia nel giorno de la festa, accioche non se facesse tumulto di populo.

3. וְכֵן הָיוּ אֵיתָנוּ הָיָה
בְּבֵית עֲנִיָּה בְּבֵיתָהּ
דְּשִׁמְעוֹן צִרְבָּה כֵּן הָיָה
אֵיתָנָה דְּאֵיתָנָה עֲלֵיהּ
שֵׁט פִּתְּנָה דְּבִסְמָה דְּהִרְדִּין
דְּיִשְׁרָאֵל כֵּן הָיָה
וּבְתִרְתָּהּ וְאֵשְׁכֵּתָהּ עַל
רִישָׁהּ דְּיִשְׁרָאֵל:

Et essendo egli in Bethania, ne la casa de Simon lebbroso, mentre ch'egli sedeva a mensa, venne la vna donna, che haueua un alabastro d'unguento di mirro fino di gran prezzo, e spezzato l'alabastro, glielo sporse sopra l' capo.

4. אֵיתָנָה הָיוּ דִּין אֵשְׁכָה מֵן
תְּלִמִּידֵיהּ דְּאֵתְכָהּ שְׁלֵהוֹן
בְּנִפְשָׁהּ וְאָמְרוּ דְּלִמָּנָה
הָיָה אֵבְדָּנָה דְּהֵנָּה בְּסִמָּה:

Et erano alcuni che n'hauentau dispiacere ne se stessi, e diceuano, A che proposito s'è fatto questa perdicion de l'unguento?

5. מִשְׁכַּח הֵנָּה גִּיר ל
לְמִדְּרָבָּה וְחִיר מֵן תְּלִרָה
מֵאָה דִּינָרִין וְלִמְתִּירָבָּה
לְמִסְכָּנָה וּמִדְּעָבְרִין הָיוּ
בָּהּ:

Conciosiache questo si potend vender per da trecento denari, e ilasi di porre e se menauo contra ella.

6. הָיוּ דִּין יִשׁוּעַ אָמַר
שׁוּבְקוּהָ מִנְּגָה מִהֲרִין א
אֲנִתָּהּ לָהּ עֲבָדָה שְׂפִירָה
עֲבָדָה לְאֵתִי:

Ma Iesus disse, Lasciate la stare, perche le dare voi molestia? Ella ha fatto vna buona opera inuerso di me.

7. בְּכָל זְכוּ גִיר מִסְכָּנָה
אֵיתָ לָכֵן עֲמָכוֹ וְאֵתִי
דְּעָבְרִין אֲנִתָּהּ מִשְׁכָּחִין א
אֲנִתָּהּ דְּתַעֲבָדוֹן לְהוֹן ד
דְּשִׁפִּיר אָנָּה בֵּינוּ לָהּ בְּכָל
זְכוּ אֵתִי לְתַתְּכוֹן:

Perche sempre hauerete i poveri con effetto, e quando voi vorrete, potrete far loro del bene: ma me non hauerete piu sempre.

יד

1. וְאַחֲרֵי שְׁנֵי יָמִים הָיָה הַפֶּסַח
וְהַמִּצּוֹת וַיִּבְקְשׁוּ הַכֹּהֲנִים
וְהַסּוֹפְרִים אֵיךְ יִתְּחוּוּ בְּמִדְּמָה
וַיִּמְוֹתְהוּ:

Y era la Pascua y los dias de los panes sin leuadura dos dias despues: y procurauan los Principes de los Sacerdotes y los Escribas como lo prenderian por enganno. Y lo matarian.

2. וַיֹּאמְרוּ אֵל בְּחָג בֵּין תִּהְיֶה
מִהוּמָה בְּעִמָּה:

Y dezian, No en el dia de la Fiesta, porque no se haga alboroto del pueblo.

3. וּבְאִשָּׁר הָיָה בְּבֵית עֲנִיָּה בְּבֵיתָהּ
שְׁמִעוֹן הַמַּצּוֹדֵעַ פִּשְׁבָּתוֹ בְּשִׁלְחוֹ
כֵּלָהּ אִשָּׁה אֲשֶׁר לָהּ פֶּךָ בְּהֵט
בְּשֵׁם גִּרְדִּי רֵאשִׁי יְקָר מֵאֹד וְתַשְׁבֵּר
אֶת־הַבֵּהֱט וְתַשְׁפֹּךְ עַל־רֵאשׁוֹ:

Y estando el en Bethania en casa de Simon el leproso, y sentado a la mesa, vino vna muger teniendo vn vaso de alabastro de vnguento de nardo espique de mucho precio, y quebrando el alabastro, derramose lo en la cabeza.

4. וַיִּהְיֶה אֲנָשִׁים אֲשֶׁר כָּעִסוּ
בְּנִפְשָׁם וַיֹּאמְרוּ עַל־מָה אֵבְדָּת
הַבְּשָׂם הַזֶּה וְנִעֲשִׂתָהּ:

Y vno algunos que le enojaron dentro de si y dixeran, Para que se ha hecho esta perdicion de vnguento?

5. כִּי־יִכָּל לְהַמְכֹּר בָּמוֹ שְׁלֹשִׁים
בָּסָה וּלְהַתִּיר לְאֶבְיוֹנִים וַיִּהְיֶה
עֲלֵיהָ:

Porque podia esto ser vendido por mas de trezientos dineros, y darle a los pobres. Y bramauan contra ella.

6. וַיֹּאמֶר יִשׁוּעַ הֲגִיחוּ אֹתָהּ
מֵה תִּזְגִּיד אֹתָהּ מַעֲשֶׂה טוֹב
עֲשִׂתָהּ בִּי:

Mas Iesus dixo, Dexalda, porque la fatigays? buena obra me ha hecho.

7. אֶבְיוֹנִים תָּמִיד הֵיוּ לָכֵם
עִמָּכֶם וְאַם תִּחְבֹּר הִיטִיב
תִּיטִיבוּ לָהֶם אֲבָל אֲנִי לֹא
אֶהְיֶה תָּמִיד עִמָּכֶם:

Que siempre tendreys los pobres con vosotros. y quando quisierdes les podreys hazer bien: mas a mi no siempre me tendreys.

HN̄ τ̄ πῖχθαι καὶ τὸ αἴζυμα
ἐξ ὧν ἡμεῖς καὶ ἐξ ἡμῶν
οἱ ἀρχιερεῖς ἔτι γράμματαις, πῶς
αὐτὸν ἐν δόλῳ καὶ τῇ αἰσχροῦς
παίωσιν.

Or deux iours apres estoit la feste de Pasque, & des pains sans leuain: & les principaux Sacrificateurs & les Scribes cherchoyent comment ils le pourroyent saisir par finelle, & le mener a mort.

2. Ἐλεγον οὖν, μή ἐν τῇ εἰσόδῳ, μή-
ποτε θύβῃ ἐξῇ ἡ λαοῦ.

Mais disoyent-ils, Non point durant la feste, de peur qu'il ne se face tumulte entre le peuple.

3. Καὶ ὄντες αὐτὸς ἐν Βηθανίᾳ, ἐν
τῇ οἰκίᾳ σίμου τοῦ λεπροῦ, κα-
τακειμένου αὐτοῦ, ἦλθεν γυνὴ ἔχου-
σα ἀλάβαστρον μύρου, αἰσχροῦ τι-
κῆς πολυτελοῦς, καὶ σπυγνύσασα
τὸ ἀλάβαστρον, κατέχευε αὐτὸς καὶ
τὴν κεφαλῆς.

Et comme il estoit en Bethanie en la maison de Simon, dit le lepreux, & estoit a table, il vint la vne femme qui auoit vne bonte d'oignement d'aspic liquide precieux: Et rompit la bonte, & espendit l'oignement sur la tete d'icelui.

4. Ἦσαν ὅμως αἱ γυναῖκες αὐτῶν
κατὰ ἑαυτὰς, καὶ λίγοντες τίς τίς
ἡ ἀπώλεια αὐτῆς ἐμύρου γίγνηται.

Dont quelques vns furent indignes en eux-mesmes, & disoyent, A quoy sert le degast de celt oignement?

5. Ἡ δὲ αὐτὴ καὶ τὸ πρὸς αὐτὴν εἰ
πῶς τὸν αἰσχροῦς ὀσμῆς, καὶ δι-
βλύσας τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ ἐν-
ελμάσας τοὺς πόδας αὐτοῦ.

Car cest oignement pouuoit estre vendu plus de trois cens deniers, & estre donne aux pources. Ainsi ils se bremusoyent a l'encontre d'elle.

6. Οὗτος ἰησοῦς εἶπεν, ἀφήτε αὐτήν·
τί αὐτῇ ὅτις πῶς περὶ ἐλάττω καλὸν
ἔργον εἰργάσατο (ὁ, ἡμεῖς).

Mais Iesus dit, Laissez-la: pourquoi lui donnez-vous fautes? elle a fait vn bon acte envers moi.

7. Ἰσχυόμεθα γὰρ τοὺς πτωχοὺς ἑ-
ξαπλοῦς αὐτῷ, καὶ ὅταν θύβῃ δὲ
κατὰ πόδας αὐτοῦ, ἐμὲ ὅτι οὐ
πάντοτε ἔχετε.

Pourtant que vous soiez toujours les pources avec vous, & toutes les fois que vous voudrez, vous leur pourrez bien faire: mais vous ne m'aurez point toujours.

ERat autem Pascha & Azyma post biduū: & querebant summi sacerdotes & Scribæ quomodo eum dolo tenerent & occiderent.

And two dayes after followed the feast of the Passover: and of unleavened bread: and the hie Priests: and Scribes sought how they might take him by craft: and put him to death.

2. Dicebant enim, Non in die festo, ne forte tumultus fieret in populo.

But they said: Not in the feast day: lest there be any tumult among the people.

3. Et cum esset Bethaniz in domo Simonis Leprosi, & recumberet, venit mulier habens alabastrum unguenti nardi spicati pretiosi: & tracto alabaistro, effudit super caput eius.

And when he was in Bethania in the house of Simon the leper: as he sat at table: there came a woman having a box of ointment of spikenard: very costly: and she brake the box: and poured it on his head.

4. Erant autem quidam indignè ferentes intra semetiplos, & dicentes, Vt quid perditio ista unguenti facta est?

Therefore some disdained among themselves: and said: To what end is this waste of ointment?

5. Poterat enim unguentum istud venditari plus quam trecentis denariis, & dari pauperibus. Et fremebant in eam.

For it might have bene sold for more than three hundred pence: and bene given unto the poore: and they grumbled against her.

6. Iesus autem dixit, Sinite eam, quid illi molesti estis? Bonum opus operata est in me.

But Jesus said: Let her alone: who troublest me? she hath wrought a good work on me.

7. Semper enim pauperes habetis vobiscum: & cum volueritis, potestis illis benefacere: me autem non semper habetis.

For ye have the poore with you alwayes: and when ye will ye may doe them good: but me ye shall not have alwayes.

Und nach zweyen tagen war Ostern/ vnd die tage der süßenbrot. Vnd die Hohenpriester vnd Schrifftgelehrten suchten/wie sie in mit listen griffen/vnd tödten.

De tho dage der effter vaar Paaster/ oc der Sode Brodz dage. De de nypperste Prester oc Schrifftgeleete effter/ huorledis de funde met liste gribe oc thielsta hannem.

2. Sie sprachen aber: Ja nicht auff das Fest/ daß nicht ein auffrühr im Volck werde.

De de sagde/ Ja icke paa Høytiden/ At der skal icke bliffue i Oprør blant Folket.

3. Vnd da er zu Bethanien/war im Simonis des Außseßigen Hause/ vnd saß zu Tisch/ da kam ein Weib/ die hatte ein Glas mit vngesälchem vnd kösilichem Nardenwasser/ vnd sie zubrach das Glas/ vnd goß es auff sein Haupt.

De der hand vaari Bethanien i Simonis den Spedalskis Huus/ oc sad til bordz/ Da kom en Quinde hun hadde i Glas met vngesaltet oc kasseltet Nardis vand/ oc hun sendtebrød glasset/ oc vdslytte det paa hans Hoffsitt.

4. Da waren etliche/ die wurden vntwillig/vnd sprachen: Was soll doch diser vnrat?

Da vaare nogle/ som toge det ill mislyde/ oc sagde/ Hvad skal dog dette vrædd?

5. Man könde das Wasser mehr den vmb dreh hundert Groschen verkaufft haben/vnd dasselb den Armen geben. Vnd murreten über sie.

Man kunde huse sold dette Vand mere end for en hundredde Penninge/ oc giffue fattige. De de emurrede paa hende.

6. Jesus aber sprach: Lasset sie mit Frieden/was bekümmert ir sie? Sie hat ein gut Werk an mir gethan.

De Jesus sagde/ Lader hende met fred/ hui bekummerer hende? Hun giorde en god gerning mod mig.

7. Ir habt allezeit Arme bey euch/ vnd wenn ihr wolt/ könnet ihr ihnen guts thun. Mich aber habt ihr nicht allezeit.

I haaffue altid fattige hos eder/ De naar i vil/ da kunde i gøre dem ill gode/ Men Mig haaffue i icke altid.

Ehdy po dvou dnech/ byl hod Veránka a Přesnic. V hledali vrchnij kněžij a Zákonijch/ kterakby Ježíše ishvěpati a zabití.

Bylá wielka noc y święto Przasnikom po dwu dni y świąt Złazetka kapłani i y doktorowie, jakoby go zdrada poumawszy zabití.

2. Ale prawili: Ne w den Świąteczny/ aby ślad nebył rozbrog w Lidu.

Wszakże mówili: Nie w święto aby nie był rozruch między ludem.

3. A když byl Ježíš w Bethanij w domu Simoná Malomocného/ a seděl za stolem/ přišla žena magycká nádobu Alabastruau Masla dráhě/ Nardowého kořenu: brožbrošy nádobu/ wylila ji na hlavu jeho.

Kdy tedy byl w Betánii w domu Symoná zredowátého/ kdy sedział przy stole u niewiasty magicznej Alabastruau olejku Spathardowego/ bazy brogiego/ a kłusky alabastru wylała na głowę jego.

4. V byli někteří z těch magice meco sebau/ a řkauce: V proč ztráta Masla této stala se?

Byli někteří z těch co se gněvali sami v sebe/ a mowali, Proč se ztráta utrátka olejku stala?

5. Nebo mohla tato Masla prodána býti dráze než za tři Sta grosuow/ a dáno byti chudým. V štěpěližuby na ni.

Abowiem to možno przedać więcej niż za trzyście pieniędzy/ y rozdać ubogiem/ y szepczali na nią.

6. Ale Ježíš řekl: Nechť teřgij: Co jí rmauňte? Dobřeť geřt skutek učinila nade mnau.

Tedy Jesus řekl: Dávejte tedy pokoj/ y přecejte ta řekající: Dobřeť geřt skutek učinila nade mnau.

7. Však chudě máte vždycky o sebau/ a když budete chřísti muožete jim dobře činiti/ ale mně ne vždycky máte.

Bo zawsze wy ubogie będziecie mieć o seba/ y kiedykolwiek chrzcić możecie im dobrze czynić/ lecz mnie nie zawsze macie.

8. הו דאירי הנה לה
להדא עבדת וקדמת איר
להקבורתא בסמרי
גושמי:

Così ha fatto ciò che ella ha potuto, ed ha anticipato d'ingrè il suo corpo per la sepultura.

9. ואמין אמר אנה זכון
כל איכנא דהתכרה
הבדתי הנה בכלה אקמא
ואי מדם דעבדת הנה
המלל לדוכרנה:

In Gethséni dico, che qualunque sarà predicato questo Evangelio per tutto il mondo, si racconterà estando con che cosa ha fatto, in memoria de lei.

10. יהונא בן סבדיוטא
חד מן תלמידי אהל לת
רביהנא איה דנשאלמיהו
להון לשווא:

E Giuda Iscariote, uno de' discepoli andò a i principali sacerdoti, per darli loro

11. רבנן דין כד שמינו ה
חדיו ואשתדיו פסבא
דיתרון לה ובצא הנה לה
פלגא דישלמיהו:

Et essi videro questo far allegoriano, e promessero di darli denaro: and'egli cercava come potesse commodamente tradirli.

12. ובקמא קדמיא
דבסירגא דבה דבסירגא
יהודיא פצחא אמרין לה
תלמידיה איכנא פצחא
אגת דאנל נסב לה ד
דתאכול פצחא:

Hor el primo giorno de la solemnità de gli azymos, quando si sacrificava la Pasqua, i suoi discipoli già dicono, Dove s'ha da che noi andiamo ad apparecchiare da mangiare la Pasqua?

13. וסדר תבין מן
תלמידיה ואמר להון
ולו למדינתא ונהא פגע
בכור גבא דסקיל מאנא
דמנא נלי בתרה:

Allora egli manda due de' suoi discipoli, e disse loro, Andate in la città, e troveranno manna un homine che, porta un vaso d'acqua seguitelo.

14. ויהא דעא אומר
למנא בתה: רבו אמר
איכנא פצחא איכנא
דאכול עם תלמיד
בתה:

E dunc egli entrò, disse al padron de la casa, El Maestro dice, Donde está el aposento donde tengo de comer la Pasqua con mis discipulos?

8. אשר הנה לה עשתה ונקדים
למשוח את-גופי לקבורה:

Esta lo que pudo, hizo; porque ha preuenido à vngir mi cuerpo para la sepultura.

9. אמר אמר אהל לכם בכל
מקומות אשר תקרא תבשורה
הואת בכל עולם גם אשר
עשתה היא יספר לזכרונה:

Decierto os digo, que donde quiera que fuere predicado este Evangelio en todo el mundo, tambien esto que ha hecho esta sera dicho para memoria de ella.

10. ויהודה סבדיוטא אחד
משנים אשר הלך אל-תלמידים
להסגירו בידיהם:

Entonces Judas Iscariote, uno de los Doze vino à los principes de los Sacerdotes, para entregarlo a ellos.

11. ובשמעם שמחו וקבו לו
לתת כסף רבבש אהך בעתה
יסגירו בידם:

Y ellos oyendolo, holgaronse: y prometeron que le darian dinero. Y buscava oportunidad como lo entregaria.

12. וביום ראשון למצות האשר
ובחים את-הפסח אמרו לו
תלמידיו איה תרצה ללך ונקב
כי תאכל את-הפסח:

Y el primer dia de la fiesta de los panes sin leudura, quando sacrificaban la pasqua, sus Discipulos le dizen, Dónde quiereres que vamos à apartarte, para que comas la Pasqua?

13. וישלח שני תלמידיו ואמר
לכם לכו אל-העיר ויקרה לכם
איש נשא וכל מים ולכו אחרי:

Y embia dos de sus Discipulos, y dizeles, Id à la Ciudad, y encontraroshà vn hombre que lleua vn cantar de agua, seguitelo.

14. ואשר יבוא שמה אמר
לבעל הבית כי אמר המלמד
איה הלשכה אשר אכל שם את
הפסח עם-תלמידיו:

Y donde entrare, dezid al sennor de la casa El Maestro dice, Donde está el aposento donde tengo de comer la Pasqua con mis Discipulos?

8. "Ο ἰσχυρὸς αὐτῆς, ἐπαίρει· ἀποβά-
λει μου το σωμαίς τ' ἐν-
ταφισμός.

Elle a fait ce qui estoit en elle: elle a anticipé d'oluire mon corps pour l'appareil de ma sepulture.

9. Ἀλλ'ὅτι λέγω ὑμῖν, ὅπου ἂν
κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον, ἔτι εἰς ὁ-
λον τ' κόσμον, καὶ ὁ ἐπείσσει αὐτῆς,
λαλήσειται ἐν μνημόσυνον αὐ-
τῆς.

En verité ie vous di, qu' en quelque lieu que sera preaché cell' Euan^g le, en tout le monde, cela aussi qu' elle a fait sera secrit en memoire d' eue.

10. Καὶ ὁ ἰσχυρὸς ὁ ἰσχυρὸς
ἐστὶν δὲ δέμας, ἀπηλθὲς πρὸς τοὺς
ἀρχιερεῖς, ἵνα παραδοῇ αὐτοὺς αὐ-
τοῖς.

Adonc Judas Iscariote, l' un d'z douze s' en alla vers les principaux Sacerdotes, afin qu'il le leur livrast.

11. Οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐχάρσαν· καὶ
ἐπηγγέλσαντο αὐτῷ δέσσει· οὐδὲν
αὐτῷ ἐξήτει πῶς ἀπαίρει αὐτοῦ
το σῶμα.

Lesquels l'ayans ouï s' esjouirent, & lui promirent de lui donner argent. & il cërchoit comment il le livreroit commodément.

12. Καὶ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τοῦ
ζύμου, ὅτε τὸ πάσχα ἔχουσιν, λέγου-
σι αὐτῷ οἱ μαθηταὶ· αὐτῷ, ποῦ θί-
λεις ἀπλῆθ' ἐστρέψασθαι ἡμῶν
φάγην τὸ πάσχα.

Or le premier jour des pains sans leuain qu'on sacrifioit l'agneau de Pasque, ses disciples lui dirent, Où veux-tu que nous allions, afin de t' apprester à manger l'agneau de Pasque.

13. Καὶ ἀποστείλει δύο τοῦ μαθη-
τοῦ αὐτοῦ, ἑ λέγει αὐτοῖς, ἵνα ὅτε
εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἀναίτη(σ) ὅρμη
ἡμῶν· καὶ κερήμεν ὕδατος βα-
σκεῖον· αὐτῷ αὐτοῖς· οὐδὲν αὐ-
τῷ.

Adonc il enuoya deux de ses disciples, & leur dit, Allez en la ville, & vñ homine vous viendra à l'encontre, portant vñ croche d' eau: suivet-le.

14. Καὶ ὅπου εἰς εἰσέλθῃ, εἰπατε
τῷ οἰκοδεσπότῃ, ὅτι ὁ διδάσκαλος
λίσσεται, ποῦ εἰσι τὰ καταλυμα ὅπου
πῶς καὶ τοῦ μαθητοῦ μου φάγω.

Es en quelque lieu qu' il entrera, dites au maistre de la maison, Le maistre dit, Ou est le logis où ie mangerai l'agneau de Pasque avec mes disciples?

15. Et ipse vobis demonstrabit cenaculum grande stratum: & illic parate nobis.

And he will shew you an upper chamber which is large / trimmed & prepared: there make it ready for us.

16. Et abierunt discipuli eius, & venerunt in civitatem: & invenerunt sicut dixerat illis, & paraverunt pascha.

So his disciples went forth / and came to the city, and found as he had said unto them: and made ready the Passover.

17. Vespere autem facto, venit cum duodecim.

And at even he came with the twelve.

18. Et discumbentibus eis & manducantibus, ait Iesus, Amen dico vobis, quia unus ex vobis tradet me, qui manducet mecum.

And as they sate at table and did eat, Iesus saide: Verily I say unto you / that one of you / shall betray mee / which eateth with me.

19. At illi coeperunt contristari, & dicere ei singillatim, Nunquid ego?

Then they beganne to be sorrowful and so say to him one by one: Is it I? And another: Is it I?

20. Qui ait illis, Unus ex duodecim, qui intingit mecum manum in catino.

And he answered and said unto them: That one of the twelve that dippeth in with mee in the platter.

21. Et filius quidem hominis vadit sicut scriptum est de eo: vixit autem homini illi per quem filius hominis traheatur, bonum erat ei, si non esset natus homo ille.

Truly the Son of man goeth his way, as it is written of him: but woe to that man / by whom the Son of man is betrayed: it had been good for that man, if he had never bene borne.

22. Et manducantibus illis, accepit Iesus panem: & benedicens fregit, & dedit eis, & ait, Sumite, hoc est corpus meum.

And as they did eat, Iesus took the bread, and when he had given thanks, he brake it and gave it to them, and said: Take and eat this my body.

15. Vnd er wirdt euch einen grossen Saal zeigen / der gepflastert vnd bereitet ist / daselbs richtet für vns zu.

De hand skal vise eder en stor Sal / som er stenlagd oc bered / Deder der til for oss.

16. Vnd die Jünger giengen auß / vnd kamen in die Stadt / vnd fundens / wie er ihnen gesagt hatte / vnd bereiteten das Osterlamb.

De Disciplene ginge vdi / oc komme i Staden / oc funde der / lige som hand haßde sagt dem / De de beredde Paastelam.

17. Am Abend aber kam er mit den zwölfen.

De om aftenen kom hand med de Tolf.

18. Vnd als sie zu Tisch saßen / vnd assen / sprach Iesus: Warlich ich sage euch / einer vnter euch wirdt mich verrathen.

De som de sate til Bordz oc ode / sagde Ihesus: Sandelige / Jeg siger eder / En blant eder / som eder met mig / skal forraade mig.

19. Vnd sie wurden traurig / vnd sagten zu jm / einer nach dem andern: Bin ichs? Vnd der ander: Bin ichs?

De de bleffue bedrøffuede / oc sagde til hannem / en efter den anden / Er det ieg? De den anden / Er det ieg?

20. Er antwortet / vnd sprach zu ihnen: Einer auß den Zwölfen / der nit mit mir in die Schüssel tauchet.

Hand svarede / oc sagde til dem / En aff de Tolf / som dapper met mig / Sadel.

21. Zwar des Menschen Sohn gehet hin / wie von ihm geschrieben stehet. Weh aber dem Menschen / durch welchen des Menschen Son verrathen wirdt / Es were demselbigen Menschen besser / das er nie geboren were.

Sandelige / Menneskens Son gaar hen / lige som det staar skreffuit om hannem. Wen de det Menneske / ved hvilket Menneskens Son bliffuer forraad / Der vaare samme Menneske bedre at hand vaare aldri fød.

22. Vnd in dem sie assen / nam Iesus das Brot / danket / vnd brachs / vnd gabs ihnen / vnd sprach: Nemet / esset / das ist mein Leib.

De i det de ode / Tog Ihesus Brodet / takkede / oc brod / det oc gaff dem det / oc sagde / Iager / eder / Det er mit Leeme.

15. Kont wám vřáje Věće řadlo velké po dláženě a přispraveně / v tu nám připravte.

Kont wám vřá je sale velké. obita y przygotowana / tam je nágotuyce.

16. Vodešli Dětelníci geho / a přišli do Města / a našli tak pásož gim byl pověděl / y připravili Věraňa.

Vodešli they svolenici / přišli do města. y našli wřýce / to jako im powěděl / y nágotos wáli velké a noc.

17. Když pak byl večer / přišel se Dvanácti.

A kdy kveczoru bylo / přišli se dvanácti.

18. Když seděli za Stolem a jedli / řekl Ježíš: Jágistě pravím wám / že jeden z wás uine zradu kteryž gi sem nau.

Povím gdy siedzieli y jedli / řekl Jěsus / řáprawde wám poswědam / Jeden z was zradzi mie kteryž ie sem nau.

19. Oni počali se rmutiel / a prawiti gim uedenkážož zvláště: Vědali ná gšm?

Ony oni počali by / smutni / y mowiti mu z ořobůh / Vědali ná z křudžy? Vědali ná?

20. Kterž řekl gim: Jeden z Dvanácti / kterž řeká rukau sem nau do mysli.

Kec on un odpowědžławšy / řekl: Jeden ze dwu nácie křory ie mna macza w mšle.

21. Syn jágistě řlowěka gde / pásož gě psámo o něm. Ale běda řlowětu tomu / kterýž něhož Syn řlowěka bude zraden / do brěby bylo gim / by se byl narodil řlowětem.

Kecet Syn řlowěczy řžie / řko o nim ieřł napřlano / Ale bēda řlowětu onemu přez řrořego Syn řlowěczy bedie wyřdani / do brěřby bylo by sie byl řłos wleř on me narodil.

22. A když oni jedli / wzał Ježíš chleba: a dobrořečelámal / a dával gim / řka: Věřměte / gěte / Toťoť gěř řřlo mē.

A gdy jeřłe se jedli / wzał Jěsus chleba / błogorěcielámal y dafł im mowiac / Wěřcie ieřł / to ieřł řřło mōie.

23 וְנָסַב פֶּסַח וְאָמַר
וּבֵרַךְ וַיִּהְיֶה לְהוֹן וְאָמַר
מִנָּה פֶלְהוֹן:

Poi prese il calice, vendè grazie, e lo dette loro, e me beuero tutti.

24 וְאָמַר לְהוֹן הֵנוּ דְמִי
דְּדִיתְקָא דְּדִיתְקָא דְּדִיתְקָא
סְגִינָא מִתְאַשֵּׁר:

Edisse loro, Questo è il mio sangue del Nuovo testamento, il qual si sparghe per molti.

25 אָמַר אָמַר אָמַר לְכֹון
דְּתוֹב לָא אָמַר מִן יִלְדָא
וְגִפְתָא עַד מָא לְיוֹמָא
הוּ דְּבִי אָמַר תִּיהִי
דְּדִיתְקָא בְּמִלְכוּתָא
דְּאֵלֵהּ:

Io si dice in verità, che de baran-nan, non beuero del fructo de la vite, infra a quel giorno che io la beuero munda me: regna de Dio.

26 וְשָׁבְחוּ וְגִבְחוּ לְטוֹר
וְיִתְבָּחֵהּ:

E poi eb' essi bebbere detta il cancio, se n'escirono al monte de gli Olivu.

27 וְאָמַר לְהוֹן יִשׁוּעַ כ
פֶּלְכֹון תִּתְכַּסְּלוֹן בִּי בְהִנָּא
לְלִיָא פְתִיב גִּיר דְּאִמְחָא
לְרַצְיָא וְיִתְבָּדְרוּ אִמְבֹּהִי:

Allor l'ay a dice loro, Poi questa notte sarete scindali-izati tutti in me, per-ciochè ego e scistito, io per-citero al pastore, e le pecore saranno disperse.

28 אֵלָא מָא דְּקָמַת קִדְם
אָנָּא דְּכֹון לְגִלְיָא:

Alor poi eb' io fare resuscitato, e an-dare innanzi in Galilea.

29 אָמַר לָהּ בְּאַפְתָּא אֵן
פֶּלְהוֹן יִתְכַּסְּלוֹן אֵלָא לָא
אָנָּא:

E Pietro gli disse, E se ben intesi fi scandalizati aranno, nondimeno io non mi scandalizare.

30 אָמַר לָהּ יִשׁוּעַ אָמִין
אָמַר אָנָּא לָהּ דְּאִנְתָּ
יוֹמָנָא פֶּלְלִיָא הֵנָּה קִדְם
דִּיקְרָנָא תִּרְגַּלָּא תִּרְתִּין
וְגִבְיִן תִּלֵּת תִּכְפֹּר בִּי:

Allor l'ay a dice, Io ti dico in veri-tà, che hoggi in questa notte, prima che il gallo canti due volte, tu me negarai tre volte.

23 וַיֵּלֶךְ אֶת־הַכּוֹס וַיְבָרֶךְ וַיִּתֵּן
לָהֶם וַיִּשְׁתּוּ מִמֶּנּוּ כֻלָּם:

Y tomando el vaso, auiendo hecho gracias, dióles: y beuieron de el todos.

24 וַיֹּאמֶר לָהֶם זֶה הוּא דְּמִי
דְּסִיבִית תְּחַדְּשֶׁה אֲשֶׁר עַל־
רַבִּים וְשָׁפַךְ:

Y dizeles, Esto es mi sangre del Nucuo Testamento que por muchos es derramada.

25 אָמַר אָנִי אֹמַר לָכֶם כִּי
עוֹד לֹא אֲשֶׁתָּה מֵאַנֹב הַגֶּבֶן עַד־
חַיִּים תִּהְיוּ אֲשֶׁר בִּי אֲשֶׁתָּה
חַדָּשׁ בְּמִלְכוּת אֲבִי:

Dicierto os digo, que no beueré mas de fructo de vid hasta aquel día, quando io beueré nucuo en el Reyno de Dios.

26 וַיִּתְבָּלְלוּ וַיֵּצְאוּ אֶל־הָהָר
הַיְיָתִים:

Y como ouieron cantado el hymno, salieron al monte de las Olivas.

27 וַיֹּאמֶר לָהֶם יִשׁוּעַ כִּי כֻלְכֶם
לְכַשְׁלוֹ בִּי בַלֵּילָה הַזֶּה כִּי־נִכְתָּב
הָיָה אֶת־הָרוּעָה וְהַפּוֹצִיָּה תִּצָּא:

Iesus entonces les dize, Todos seroy escandalizados en mi esta, noche porque escripto esta. Heriré al pastor y seran derramadas las oucias.

28 אָבֵל אַחֲרֵי קוֹמִי אֶקְדִּים
אִתְּכֶם בְּגִלְיָא:

Mas desque aya resuscitado, yré delante de vosotros a Galilea.

29 וְכִי־פָה אָמַר לוֹ וְאֵם־כֻּלָּם
יִכְשְׁלוּ אֹךְ אָנִי לְעוֹלָם לֹא
נִכְשָׁל:

Entonces Pedro le dixo, Aunque todos sean escandalizados, mas no yo.

30 וַיֹּאמֶר לוֹ יִשׁוּעַ אָמִין אָנִי
אֹמַר לָהּ כִּי חַיִּים בַּלֵּילָה הַזֶּה
לִפְנֵי קִדְם תִּרְגַּל שְׁנֵית שְׁלֹשׁ
פְּעָמִים תִּכְחַשְׁנִי:

Y dizele Iesus, Decierto te digo, (tu) oy, esta noche, antes que el gallo aya cantado dos vezes, me negaras tres vezes.

23. Καὶ λαβὼν τὸ πηγάριον, εὐχαριστῶσα, ἔδωκεν αὐτοῖς καὶ ἔπι-
οτιζ αὐτοὺς πάντας.

*Puis ayant prins la coupe, il rendit grâces, & la leur bailla, & ils en beu-
rent tous.*

24. Καὶ ὑπὸ ἀνθρώποις ὅτι ἐστὶ τὸ
αἷμα μου τὸ ᾧ κατὰ τὴν διαθήκην, τὸ
ὡς πολλοὶ ἐκχυώμενοι.

*Et il leur dit, Ceci est mon sang, le
sang du nouveau Testament, lequel est
respendu pour plusieurs.*

25. Ἀλλὰ λέγω ὑμῖν ὅτι οὐδέποτε
οὐ μετὰ τοῦτο ὅτι ἡμεῖς τὸ αἶ-
μα τοῦ, εὐς τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὅ-
ταν αὐτὸ πινω καὶ οὐκ ἐν τῇ βασι-
λείᾳ τοῦ Θεοῦ.

*En vérité ie vous di, que ie ne boi-
rai plus du fruct de la vigne misques à
ce iour-la que ie le boirai nouveau au
royaume de Dieu.*

26. Καὶ ὑμῶς αὐτοὺς ἐξῆλθον εἰς
τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν.

*Et quand ils eurent chanté le can-
cion, ils s'en allerent en la montagne
des Oliviers.*

27. Καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ὅτι
πάντες σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοὶ
ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ, ὅτι γέγραπται,
πασθε τὸν ποιμένα, καὶ διασπα-
ρῶσιν ἡστέται τὰ πρόβατα.

*Adonc Iesus leur dit, Vous tous ce-
te nuit serex scandalizés en moi: car
il est escript, ie traperai le berger, & les
brebis seront esparées.*

28. Ἀλλὰ ἐγὼ τὸ ἐγερθεῖν ἀπὸ
τῶν νεκρῶν εἰς τὴν γαλιλαίαν.

*Mais apres que ie serai resuscité,
i'irai deuant vous en Galilee.*

29. Ὁ δὲ πέτρος ἐκρίθη αὐτῷ, καὶ
εἰπὼν τῷ σκανδαλισθήσεσθε ἐν
ἐμῷ, ἀλλ' ἐγὼ οὐκ ἔγω.

*Et Pierre lui dit, Quand bien tous
seroyent scandalizés, à ne le serai ie
point quant à moi.*

30. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἀ-
λλὰ λέγω σοι, ὅτι (ὁ σήμερον ἐν τῇ
νυκτὶ ταύτῃ, πρὶν ἢ δις ἀλάλῃς
φωτισθῇ, τρίς ἀπαρῆσθαι με.

*Lors Iesus lui dit, En vérité ie te
di, qu'au iourd'hui en ceste propre nuit,
deuant que le coq ait chanté deux fois,
tu me renieras par trois fois.*

יד

31. הוּ יְהוָה יִתְּנָה אִמְרוֹ
רֹגְלָיו יִתְּנָה לִי
לְמַחְמַת עֵצֶם לֹא אֶכְחָשׁ
כִּי מְרִי וְאֶכְחָשׁ אֶף
כִּלְהוֹן תִּלְמִידָא אֲמַרְוּ :

*Me ergo magis pro dicens, Scilicet me
bis egisse moriri iussu me conato, eo non
si negare gloriatur. Et simul dicens
in artibus aliis.*

32. וְאִתּוֹ לְרֹכְבָתָא אֲדָמָה
דְּמִתְקַדְּמָה לְרֹכְבָתָא אֲדָמָה
לְתִלְמִידוֹהִי תִבְנוּ הִרְכֵּב
עַד מַצְלָא אֲנִי :

*Disce sine Vergula in un loco posita
nata Gethsemani, & alior dicit de suis dis-
cipulis, sedetent qui iussu di tanto ab eo
audire a fare oratione.*

33. וְדָבַר עִמָּה לְכַאֲבָנָה
וְלַעֲקִיב וְלִיִּזְכָּר וְסָרִי לִי
לְמַחְמַת עֵצֶם וְלִמְחַתְתָּקִי :

*E Petrus, sicut Petrus, & Iacopo, & Gio-
uanni, & ceteris a thamentur si & an-
dore in illis amos, etc.*

34. וְאִמְרוּ דְּהוֹן כִּיִּינָה הִי
לִי נִפְשִׁי עַד־מָה לְמַחְמַת
קִוִּי לִי הִרְכָּבָה וְאִתְּקַדְּמוּ :

*E dicit Iesus, Et anima mea est granda-
mentis contra Iherusalem dicitur, reman-
ent qui, & sicut vigilantes.*

35. וְהָיָה קָדִיל תִּפְסֵל עַד
אֲרֵצָה וּמַצְלָא הִיא דְּאִוִּי
מִשְׁפַּח תִּעֲבֹד מִיָּהּ מִשְׁפַּחָה :

*E and dicit Iesus, Un poco pro dicens, si
esto in terra, & pro dicens, que si ego est a pos-
sibile, quod non possit esse a dicitur.*

36. וְאִמְרוּ אֲבָנָה אֲבִי פֶרֶס
מִשְׁכַּח אֲנִי אֲעֲבֹד
מִיָּהּ פֶּסֶס הִיא אֲלֵה לִי
כִּבְיָהּ דִּילִי אֲלֵה דִּילִי :

*E dicitur Abba, Padre, tutte le cose
sunt possibili, & dicitur da me, questo caute
mendicantem non frangit, quod est a dicitur, etc.*

37. וְאִתְּקַדְּמוּ אֲשֶׁפֶס אֲבָנִי פֶרֶס
דְּמִכִּין וְאִמְרוּ לְכַאֲבָנָה
טִמְעוֹן דְּמִכִּין לִי לִי
אֲשֶׁפֶס חֲדָא טִעֵבָה
לְמַחְמַת עֵצֶם :

*Per Petrus, & Petrus, & dicitur, & dicitur
a Petrus, Simone, tu dormis? non habes tu
potius vigilare? & cetera.*

38. אֲתִתְּקַדְּמוּ וְכָלִי הִיא
תִּעֲלֹן לְגִסְיוֹנָה דְּחִתָּה
צִבְיָה וּמִטְיָבָה אֲלֵה
פֶּרֶס כִּרְיָה :

*E dicitur, & dicitur, & dicitur, & dicitur
a Petrus, Simone, tu dormis? non habes tu
potius vigilare? & cetera.*

יד

31. וְהוּא עוֹד יוֹתֵר אֲמַר אֲמִי
אֲצִטְיָה לְמוֹת עֵצֶם לֹא אֶכְחָשׁ
אִתְּקַדְּמוּ וְכָלִי לְכֵלִים אֲמַרְוּ :

*Mas el mucho mas dixia, Si me fuere mene-
ster morir contigo, no te negaré Tambien todos
dezian lo mismo.*

32. תִּבְנוּ אֵלַי מְקוֹם וְשֵׁמוֹ
צִיָּא שְׁמֵיךְ וְיִאֲמַר לְתִלְמִידוֹ
שְׁבוּ בְּהָ עַד כִּי אֲתִפְּלֵל :

*Y vienen al lugar que se llama Gethsemani,
y dice a sus Discipulos, Sentaos aqui, entretanto
que oro.*

33. וְיִקַּח אִתּוֹ כִּיָּפָה וְיַעֲקֹב
וְיוֹחָנָן אֲתָו וְיַחֲלֵל לְהַבְעֵת
וְלִהְצִיק :

*Y toma con si go a Pedro, y a Iacobo, y a Ioan,
y començó a atemorizarse, y a angustiar se.*

34. וְיִאֲמַר אֲלֵיהֶם מִשְׁחֻחָה
נִפְשִׁי עַד־מָה מוֹת הוֹכִילוּ בְּהָ
וְשִׁקְדוּ :

*Y dizeles, mucho está triste mi alma, hasta la
muerte: esperad aqui, y velad.*

35. וְיִקְרִיִם מַעַס וְיִפְּלֵ עַל־הָאָרֶץ
וְיִתְּפַלֵּל אֲמִי לֹא בְּלִי יִכְלֹת
תִּעֲבֹד נָא מִמֶּנּוּ הַשְּׁעָרָה :

*Y yendose un poco adelante, prostrofe a ti-
erra, y ora, Que si fuesse possible, passasse de el a-
quella hora;*

36. וְיִאֲמַר אֲבָנָה אֲבִי כָל חוֹכֵל
אֲתָה תִּעֲבֹד אֲתֵּי חֲפֹס הוּא מִמֶּנּוּ
אֲתָה לֹא אֲשֶׁר אֲנִי רוֹצֵה כִּי־אֲמִי
אֲשֶׁר אֲתָה :

*Y dixo, Abba, Padre, todas las cosas son a ti
possibles: traspassa de mi este vaso: empero no
lo que yo quiero, sino lo que tu.*

37. תִּבְנוּ וְיִמְצְאוּ יִשְׁנִים
וְיִאֲמַר לְכִיָּפָה שְׁמֵעוֹן הַתִּישוֹן
הִיא יִכְלֹת לְשַׁעֲרָה אֲתָה לְשִׁקְדוּ :

*Y vino, y hallólos durmiendo: y dice a Pe-
dro Simon, duermes? No has podido velar vna
hora?*

38. שִׁקְדוּ וְהִתְּפַלֵּלוּ בְּהָ תִּבְנוּ
בְּמִסוֹת כִּי רוּחַ וְדִבְחָה וּבִשְׁר
חֲלָשׁ :

*Velad y orad, no entrecays en tentacion: el espi-
ritu a la verdad es presto, mas la carne enferma.*

יד

31. 'Ο ὁ ἰσχυρὸς ἡλίου μετὰ-
λαβὼν, ἐὰν με δὲ ἡ σωτηρία θανάτου, οὐ
μή ποτε ἀπαρνησόμενος, οὐκ ἀποστήσκει ὁ καὶ
πάντες ἐλθόντες.

*Mais il disoit encore de plus fort.
Quand mesmes si me faudroit mourir
avec toi, si ne te renierai-je point. Et tous
aussi disoient de mesmes.*

32. Καὶ ἐρχόμενοι εἰς χωρίον οὗ
τὸ ὄνομα γέθσημανι. καὶ λέγει τοῖς
μαθηταῖς αὐτοῦ, καθίσαιτε ὡς ἴσως
προσεύξωμαι.

*Puis apres ils vindrent en un lieu
nommé Geth-semani: Et il dit a ses dis-
ciples, Setz-vous ici iusques a tant que
j'aye prié.*

33. Καὶ ὤχλασθαι ὁ τῆς τῆς
καὶ τῆς τῆς καὶ τῆς τῆς καὶ τῆς τῆς
καὶ τῆς τῆς καὶ τῆς τῆς καὶ τῆς τῆς
καὶ τῆς τῆς καὶ τῆς τῆς καὶ τῆς τῆς

*Lors il prit avec soi Pierre, & Iacques,
& Iehan, & commença a s'esprouuauer,
& à estre fort angouillé.*

34. Καὶ λέγει τοῖς, περὶ λυπῶς
ἐστὶν ἡ ψυχὴ μου ὡς θανάτου. μη-
νᾶτε ὅδε καὶ προσερχέσθαι (μὴ ἴμην)

*A donc il leur dit, Mon ame est sai-
sie de tristesse iusques à la mort, demeu-
rez ici, & veillez.*

35. Καὶ προσελθὼν ματθεῖ, ἔπειτα
τῶν τῶν καὶ τῶν τῶν καὶ τῶν τῶν
καὶ τῶν τῶν καὶ τῶν τῶν καὶ τῶν τῶν

*Et s'allant un peu plus outre, il se
jetta en terre: & pria, que si il se pou-
voit faire, s'heure se passast attente de
lui.*

36. Καὶ ἐλθὼν, αἶβει ὁ πατήρ,
παιτα διώματα σοι, πατήρ, ὡς τίς
τοῦ πατρὸς ἀπ' ἐμοῦ τῶν. ἀλλ' οὐ τίς
ἐγὼ θέλω ἀλλὰ τί σὺ.

*Et disoit, Abba Pere, toutes choses
te sont possibles, transpore cette coupe
attire de moi toutefois non point ce
que ie veux, mais ce que tu veux.*

37. Καὶ ἔρχεται, καὶ εἰσὶν αὐ-
τοῦ μαθητῶν, καὶ λέγει τοῖς, πῆ-
τες, σίμωνα καθάπερ εἶπες ἰακώβ
μὴ ἀρα διεγορήσεις.

*Puis il vient, & les trouue dormans
& dit a Pierre, Simon, dors-tu? n'est-
ce pas veiller une heure?*

38. Προσέρχεται καὶ προσεύχεται
ὡς ἴσως εἰσαληθῆς εἰς τὴν σω-
τηρίαν. τί μὲν πνεῦμα προσεύχεται, ὁ
ὁ σώζει ἀδύνατος.

*Veillez, & priez que vous n'entriez
en tentacion: car quant a le p. r. il est
prompt mais la chair est torbide.*

31. At ille amplius loquebatur, Et si oportuerit me simul commori tibi, non te negabo. Similiter autem & omnes dicebant,

But he saide more earnestly / If I should die with thee / I will not deny thee: likewise also said they all.

32. Et venit in pradium, cui nomen Gethsemani. Et ait discipulis suis, Sedete hic donec orem.

After they came into a place named Gethsemane: then he saide to his disciples, Sit ye here: till I haue prayed.

33. Et assumit Petrum & Iacobum & Iohannem secum: & cepit pavere & tremere.

And he tooke with him Peter / & James and John: and he began to be afraid and in great heaviness.

34. Et ait illis, Tristis est anima mea usque ad mortem: sustinete hic, & vigilate,

And saide unto them / My soule is very heavy: tarry unto the death: carry here and watch.

35. Et cum processisset paululum, procidit super terram & orabat ut si fieri posset, transiret ab eo hora.

So he went forward a litle / and fell down on the ground / and prayed / that if it were possible / that heure might passe from him

36. Edixit, Abba, pater, omnia tibi possibilia sunt, transfer calicem hunc a me, sed non quod ego volo, sed quod tu.

And he saide / Abba / Father / all things are possible unto thee: take away this cup from me: nevertheless not that I wil / but that thou wilt / be done.

37. Et venit, & invenit eos dormientes. Et ait Petro, Simon, dormis? non potuisti una hora vigilare?

Then he came and founde them sleeping: and saide to Peter / Simon / sleepest thou? couldst not thou watch one houre?

38. Vigilare, & orate ut non intteris in temptationem. Spiritus quidem promptus est, caro vero infirma.

Watch ye and pray / that ye enter not into temptation: the spirit is ready: but the flesh is weak.

31. Er aber redete noch weiter: Ja wenn ich mit dir auch sterben müste / wolt ich dich nicht verläugnen. Des selbigen gleichen sagten sie alle.

Wen hand salede end ydermere / Ja der som teg oc stulde do met dig / da wilde ieg icke neere dig. Ege der samme sagde de alle.

32. Vnd sie kamen zu dem Hofe / mit namen Gethsemane / vnd er sprach zu seinen Jüngern / setzt euch hie / bis ich hingeh / vnd bete.

De de komme til den hoffue / som kaldes Gethsemane / Oc hand sagde til sine Disciple / setter eder her / saa lenge ieg gaar bort / oc beder.

33. Vnd nam zu sich Petrum vnd Iacobum vnd Iohannem / vnd sieng an zu zittern vnd zu zagen.

Oc hand tog Peder oc Jacob / oc Hans til sig / Oc begynne at skelme oc besvæ.

34. Vnd sprach zu ihnen: Meine Seele ist betrübet bis an den Tod / Enthaltet euch hie / vnd wachet.

De sagde til dem / Min Siel er bedroffuit / indtil døden / bliffuer her oc vaager.

35. Vnder gieng ein wenig fürbaß / fiel auff die Erden / vnd betet / Daß / so es möglich were / die stunde fürüber gienge.

De hand gik lidet lenger frem / fald ned paa Jorden / oc bad / At den stund maatte gaa offtuer / om det vaare muligt.

36. Vnd sprach: Abba / mein Vater / Es ist dir alles möglich / überhebe mich dieses Kelchs / Doch nicht was ich wil / sondern was du wilt.

De sagde Abba min Fader / Alting er dig muligt / Tag denne Kalck bort fra mig. Dog icke huad ieg vil / Wen huad du wilt.

37. Vnd kam / vnd fand sie schlaffent. Vnd sprach zu Petro: Simon schlefst du? Vermöchtest du nicht eine stunde zu wachen?

De hand kom / oc fand dem soffuendis. De hand sagde til Peder / Simon soffuer du? Kunde du icke vaage en time?

38. Wachet vnd betet / daß ihr nicht in Versuchung fallet. Der Geist ist willig / aber das Fleisch ist schwach.

Vaager oc beder / at i skalle icke falde i fristelse. Anden er villig / Wen legeme er sterbelig.

31. Aon wijec mlawil: Bychē pal musol spolu s tebaw vni fyt / nezapřijm tebe. Těj tafē y giniy wšpětni mlawili.

Alc on trm wlecey mowil / By potřeby y vnižec miz toba / nie zapřec sie ciebie / tafže teč y wšpěscy mowil.

32. Tědy přišli na Dopluzij / kterémuž gest gměno Gethseman. Y řekl k Wědlnij / tani swym: Seděte tuto / do sudž se nepomohli.

Athak přyšli na miewce k hore zwano Gethsemane / tedy řekl swym zwolenim / Seděte tu poři si ciz modlie bedě.

33. A ponaw s tebaw Petra / a Jakuba / a Jana / počal seleskati a testěw byti.

A wstawšy Piotr / y Jakub / y Jan / počal sie lešac y česko smuči.

34. Wěcl gim: Smutnāč gest Duffemā až k smrti / pote kaptě tuto / a bděte.

W smutac ku nim / W tzo smutca nā jest dušja mā až do smierci / zos stane / y tu k činy cie.

35. A kōž odšcl malice / padl na zem / a modli se / mohs loli by byti / aby odššla od něho hodina.

Odšedšy tedy malice / padl na zemie modli sie / testy byc moglo aby od niego odešla god / zina onk.

36. W řekl: Otce / Otce / wšpěty wěcy možně gsau tobě / přeneš kalich tento odemne: ale wšak ne tož ya čey / ale co ty.

Y mowil Abba Wpěce / wšpěty tobie jest podobně / přemice odemne ten kubek / wšak je nā to co ja čec / ale co ty čecš.

37. Y přišel k nim / a nalezl geani spj. Y řekl Petrovi: Ssimone / což spjše? nemohli gšp gedině hodiny brjti?

Těm přyšel k nim / a našel je spiace / y řekl Petrovi / Symon / spjš? Wie möglich je mna čue icke godžine?

38. Bděte a modlie se / aby si te newessli w pokušení / duch zagistě hotow gest / ale tělo nes mocno.

Čuwcetě k modlie sie / byście nie pdyšli w pokušení / Duch zagistě hotow / ale tělo nes mocno.

יד

39 וְאֵל תֵּיב צְלִי יְהוֹי מִלְּתָא אֲמַר :

E de nuovo andatosene, pregò, decen-
do le medesime parole.

40 וַיִּכְדּוּ תוֹב אֶתְנָא
אֲשֶׁכַּח אֲנֹן פֶּד דְּמִכּוֹן מ
מִטּוֹל דְּעִיגְהֵון וְקִירוֹ הָיוּ
וְלֹא יָדְעוּ הָיוּ מִנֵּי
וְאֲמַרְוּ לֵהּ :

Poi ritornato, gli trono di nuovo che
dormivano: percioche gli occhj loro era-
no aggrauati, ne sapenano che risponder-
gli.

41 וַיֵּאֱתֵנָה תִּלְתּוּ וּבְנֵי וְאֲמַר
לְהוֹי דְּמִכּוֹן מִכִּיל וְאֶתְתַּגְּהוּ
מִטַּת הִדְתָּא וְאֶתְתַּת שְׁעֵתָא
וְהָא מִשְׁתַּלֵּם בְּרָה דְּאֲנִשָּׁא
בְּאִידִיהוֹן דְּחִטְיָא :

Et vien fene la terza volta, e dice lo-
ro. Dormite par da hora innanzi, e ripo-
satemi, Basta, la hora è venuta: ecco il
Figliuolo del'huomo è dato ne la mano de
peccatori.

42 קוֹמוּ גְאֹל הָא קָרֵב
הוּ דְּמִשְׁלָם לִי :

Stato fu, andiamo, ecco che s'annun-
cia colui che mi tradisce.

43 וְעַד הָיוּ מִמְלִיל אֶתְנָא
יְהוֹדֵי סְכְרִיטָא חַד מִן
תַּרְעֵסָר וְעֶצֶר סְגִינָא עִם
סַפְסָרָא וְחוּטְרָא מִן לִוְת
רַבִּי כְּהֵנָּה וְסַפְרָא
וְקִישִׁינָא :

Et in quella istante, mentre ch'egli an-
cor parlava, arriva Giuda, che era un de
docti, e con esso una granturba con spa-
da e bastone, mandati da i principali Sa-
cerdoti, e da gli Scribi, e da i Presbij.

44 וַיִּהְיֶה לְהוֹן אֶתְנָא
מִשְׁלָמָא הוּ דְּמִשְׁלָם
וְאֲמַר הוּ דְּנִשְׁק אֶגְרָא הָיוּ
אֶחָדָהּ וְהִירָאִירָא
וְאֲבִלוּהִי :

Hor colui che lo tradiva battenia da-
to loro con segno, dicendo, Quello ch'io ba-
ciarò, effo è pigliatelo, e menatelo via se-
curamente.

45 וְכֵן שְׁעֵתָה קָרֵב וְאֲמַר
לְהִי רַבִּי רַבִּי וְנִשְׁקָה :

E venuto ch'ei fu, subito accostan-
do si a lui, gli dice, Maestro, maestro: e
baciello.

יד

39 וְעוֹדְנָו הֵלֵךְ וְהִתְמַלֵּל אֶתְוֹ
הַדְּבָר אֲמַר :

Y boluicendose a yr, oró, y dixo las mismas
palabras.

40 וַיָּשָׁב וַיִּמְצְאוּ עוֹד יִשְׁנִים
כִּי הָיוּ עֵינֵיהֶם כְּבֻדּוֹת וְלֹא
יָדְעוּ מָה יַעֲנֶה לוֹ :

Y buelto, hallólos otra vez durmiendo:
porque los ojos de ellos eran cargados, y no sa-
bían que responderle.

41 וַיָּבֹא שְׁלִישִׁית וַיֵּאֱמֶה לָהֶם
הִתְשֵׁנוּ עוֹד וְתַנְחוּךְ נִמְנַע בָּאָה
הַשְּׁעִירָה הַיְּנָה גִּסְגֵּר בֶּן-הָאָדָם
בְּיָדֵי תַחֲשָׁאִים :

Y vino la tercera vez, y dízeles. Dormid ya y
descansad. basta, la hora es venida: he aquí, el Hi-
jo del hombre es entregado en manos de los pec-
cadures.

42 עֲזָרוּ וַיֵּלֶכְהָ הָיָה אֲשֶׁר
יִסְגִּירָנִי קָרֵב :

Levantaos, vamos. he aquí el que me entre-
ga, está cerca.

43 וּבִתְנָאם בְּדַבְרוֹ עוֹדְנָו בְּנֵי
יְהוּדָה אֶחָד מִשְׁנִים עֶשֶׂר וְעַמּוֹ
עִם רֹב בְּחִרְבּוֹת וּרְמָחִים מִן-
הַכְּהֵנִים וְסוֹפְרִים וּקְנִיִּים :

Y luego, aun hablando el, vino Judas, que e-
ra uno de los Doce, y con el mucha compania
con espadas y bastones de parte de los Principes
de los Sacerdotes, y de los Escribas, y de los An-
cianos.

44 וְהַמְסִירוּ גַּם לָהֶם אֹת
לְאֲמַר אֶת-אֲשֶׁר אָשֶׁק זֶה הוּא
אֹתוֹ תַּשְׁוֶהוּ וְהוֹלִיכוּ לְבִטָּח :

Y el que lo entregava, les avia dado señal
comun diziendo, Alque yo besare, aquelos:
prendedlo, y llenadlo seguramente.

45 וַיָּבֹאוּ בְּמַהֲרָה קָרֵב אֵלָיו
לְאֲמַר רַבִּי רַבִּי וַיִּשְׁקָהוּ :

Y como vino, llegóse luego a el, y dízele,
Maestro, Maestro: y besólo.

יד

39. Καὶ πάλιν ἀπελθὼν ἐπύθνε-
ξεν, τὸ αὐτὸ λόγον ἐπαύει.

Et derechef il s'en alla, & pria, di-
sent le même propos.

40. Καὶ ὑποστρίψας ἄρτι αὐ-
τοὺς πάλιν αὐτὸς εἶπεν. ἦσαν γὰρ
οἱ οὐκ ὄφθαλμοι αὐτῶν βεβαρημένοι
καὶ οὐκ ᾔδεισαν τί αὐτῷ διακρι-
θῆναι.

Puis estant retourné, il les trouva
dortant, car leurs yeux estoient apou-
vés appellants: & ils ne sauoient que
lui respondre.

41. Καὶ ἔρχεται τὸ τρίτον, καὶ
λεῖγει αὐτοῖς, ναθεῖται τὸ λαοπλῆξ
καὶ παύσεται. ὁπότε, ἡ λήνη ἡ ὥρα
ἰδοὺ ἐγγίζει· δέτω ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ-
που εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀμαρτανῶν.

Puis il vint pour la troisième fois,
& leur dit, Dormez d'ores en avant, &
vous reposez: il tustz. l'heure est venue
Voici le Fils de l'homme s'en va estre
liuré es mains des méchans.

42. Ἐγείρετε, ἀγανμύμ. ἰδοὺ ὁ
ἐγγίζει δέτω με ἡ γυναι.

Levez-vous, allons: voici, celui qui
me trahit, s'approche.

43. Καὶ ὄψιντες ἔτι αὐτὸν λαλοῦν-
τα ἐπύθνετο· καὶ ἑσθλὸς εἰς αὐτὸν καὶ
δοῦκα, καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος πο-
λὺς καὶ μαχαίρας καὶ ξύλα, κα-
ὶ τῶν ἐργαστῶν καὶ τῶν γραμμα-
τεῶν καὶ τῶν πρεσβυτέρων.

Et soudain comme il parloit enco-
res, Judas (qui estoit l'un des douze)
vint & grande troupe avec lui, avec es-
pects & bastons, de par les principaux
Sacrificateurs, & les Scribes, & les an-
cienz.

44. Διδώκει τὸ ἐγγίζει αὐ-
τοῖς σὺ σσημαὶ αὐτοῖς. λέγων, ὅτι αὐ-
τοῖς φιλέω, αὐτοῖς εἰς κρητῆσιν αὐ-
τοῖς, καὶ ἀπαγάγειν αὐτοὺς ἀφ' αὐτοῦ.

Or celui qui le trahissoit avoit don-
né un signal entre eux, disant, Quelcōque
je baiserai, c'est cestui-là: saisissez-le, &
l'emmenez seguramente.

45. Καὶ ἐλθὼν, ὄψιντες προσελ-
θὼν αὐτῷ λέγει, μαεστὴρ μαεστὴρ καὶ
κατεφίλησεν αὐτόν.

Quand donc il fut venu incontinent
il s'approcha de lui, & dit, Maître, Ma-
ître, & le baïsa.

39. Et iterum abiens, oravit, eundem sermonem dicens.

And againe he went away / and prayed / and spake the same wordes.

40. Et reversus denuo, invenit eos dormientes (erant enim oculi eorum gravati) & ignorabant quid responderent ei.

And hee returned / and founde them a sleepe againe / for their eyes were heavy: neither knewe they what they should answer him.

41. Et venit tertio, & ait illis, Dormite iam, & requiescite. Sufficit, venit hora: ecce, filius hominis tradetur in manus peccatorum.

And he came the third time / and said unto them, Sleepe henceforth / and take your rest: it is enough: the houre is come: beholde / the Sonne of man is delivered into the hands of sinners.

42. Surgite, eamus, ecce, qui me tradet, propè est.

Rise up: let us goe: lo / he that betraileth me / is at hand.

43. Et adhuc eo loquente, venit Iudas Iscariotes unus de duodecim, & cum eo turba multa cum gladiis & lignis, à summis sacerdotibus & Scribis & senionibus.

And immediately while hee yet spake / came Judas that was one of the twelve / & with him a great multitude with swordes and staves from the high Priests / & Scribes / and Elders.

44. Dederat autem traditor signum eis, dicens, Quemcunque osculatus fuero, ipse est: tenete eum, & ducite cautè.

And he that betrayed him / had given them a token / saying, To whomsoever I shall kisse / he is he: take him and leade him away safely.

45. Et eum venisset, statim accedens ad eum, ait, Rabbi, & osculatus est eum.

And as soon as he was come / he went straight way to him / and saide, Master, Master / and kissed him.

39. Vnd gieng wider hin / vnd betet / vnd sprach dieselbigen wort.

De hand gief vort igen / oc bad / oc sagde de same ord.

40. Vnd kam wider / vnd fand sie abermal schlaffend / denn ihre Augen waren voll schlaffs / vnd wusten nicht was sie ihm antwortten.

De hand kom igen / oc fant dem attet soffuendis / Thi deris ogen waere fulde aff soffen / oc de wiste icke / huad de suarede hannem.

41. Vnd er kam zum dritten mal / vnd sprach zu inen: Ach wolt ihr nun schlaffen vnd ruhen? Es ist genug / die Stunde ist kommen / Siehe / des Menschen Son wirdt überantwortet in der Sünder hände.

De hand kom tredie gong / oc sagde til dem, Ach vilke i nu soñue oc huile? Der er nock. Stunden er kommen / See / Menschenens Son skal anuordis hen i Sønders hender.

42. Stehet auff / lasset vns gehen. Siehe / der mich verräth / ist nahe.

Staar op / lader oss gaa. See / den mig forraader / er hart hof.

43. Vnd alsbald da er noch redet / kam herzu Judas der zwölffen einer / vnd ein grosse Schar mit ihm / mit Schwertern vnd mit Stangen / von den Hohen Priestern vnd Schriftgelehrten vnd Eltesten.

De strax / som hand end nu talede / kom Judas en aff de tolf irem / oc en stor Skare med hannem / med sverd oc med stenger / fra de Ypperste Prestier oc Skriftefogte oc Eldste.

44. Vnd der Verräther hatte inen ein Zeichen gegeben / vnd gesagt: Welchen ich küssen werde / der ist es / den greiffet / vnd führet ihn gewis.

De Forrederen hadde giffue dem et Tegen / oc sagde / Hvilken ieg kysset / den er det / griber hannem / oc fører hannem vartige.

45. Vnd da er kam / tratt er bald zu ihm / vnd sprach zu ihm: Rabbi / Rabbi / Vnd küßet ihn.

De der hand kom / traadde hand strax til hannem / oc sagde til hannem / Rabbi / Rabbi / oc kyssede hannem.

39. A opët odšsed mobil se / tauž řet mluvě.

A vrocimšy sie žáše / mobil siemowiač onž slova.

40. A namrátiv se / opët nálež ge aní spij (nebo oči gegich byly obtiženy) v newěděli co: by genu odpowěděli.

A vrocimšy sie / nálež ge aní spiac / bo oči byly očižony / ani miedželi co by mu odpowies džieč.

41. A přišed potřetij / řekl gim: Spětež gi / a odpocíwante. Dostit geš / přišlať giž hodi na / av Syn člověka žrazen bude w ruce hřisných.

A přyšedl potřecie / řekl im / spiacž daley v odpocíwajcie / dostit geš / přyšlať gadjin / oto bžie wydan Syn človieczy w ruce hřisných.

42. Wstaňtež / podme / hle řetřž mne žraží / blížkoť geš.

Wstáňtež / podjme / oto Pros cy mu wydanu blízko řet.

43. A řonž on gessě mluvil / přišel Judas Dřkarpotřž ge: denž dwanácti / a s nim žástup mnohž s meči a s dřivolym / posláni od wrchných kněžij / a od Žakonistw / a Staršých.

A řnet pořad to řesče mowil / přyšedl Judas řchorý byl ředen ž dwunácti / a s nim wiellž pořet / s miedžimij s řimn od Žakons žat řáplánřlich / od Dořtorow / v od řarřých.

44. Žrádce poř gim byl poř žnameny / řřa / řopořkoli poř lřibijm / řetř geš / dřžetř ho / a wědci opatrně.

A řen co go wydal / poř im byl poř řpoleczny / mowiac / řtoroz žoc řakolwiel pořčlme / řen řetř / imayrie ž go řmiedžie řespie cyme.

45. A řonž přišel / řned přis řaupiw řněmu řetř: Mřřře. V pořibil bo.

A řál přyšedřij nářymiař řie přyšřapil řněmu / ř řčřřimu / řřřřřu / řřřřřu / ř pořčłowal go.

יד

46 הניו דין ארמיו עלוהי
אנדיא ואחרוהי :

E così coloro gli misero le mani addosso, e presero lo.

47 הד דיומו הנו
דקדמיו שמש סיפנו
ומחיה לעבדה דרב כ
כהנא ושקלה אנדיא :

Allora un certo de quelli che erano lui presenti, tirò fuori el coltello, e fece un ferimento del principal Sacerdote, e tagliò la sua orecchia.

48 הו דין ישוע ענו
נאמר להון איך דעו
גיסא נבקתון עלי בסיפא
נכחוצרנא דתאחרונני :

E Gesù parlando, disse loro. Vos sete venuti non altrimenti che contra un ladro con spada & basto, per pigliarmi.

49 כליום לנתכון הוית
פד מלה אנא בהיכלא
ולא אחדתנינני אל
דשלמון בתבא הוית
הרבה :

Io ero per ogni giorno appresso de voi ad insegnar nel tempio, e non mai mi pigliaste non questo e non quel che adempiano le Scritture.

50 הדין שבקוהי
תלמידוהי נצחקו :

E tutti i suoi discipoli, quando lo, si fuggirono.

51 נצלימא חד אתנא
הנא בתרה וצטיף הוה
סדונא צרטל ואחרוהי :

Et un certo giovane il seguimmo, molto un um lenx, nolo supra i corpo ignudo, e quel giovane il presero.

52 הו דין שבק סדונא
נצחק צרטל :

Ma egli lasciato il lenx, nolo, si fuggi dal loro ignudo.

53 ואכלוהי לישיע לנת
היפא רב כהנא ואחרכשו
לנתה בלהון רבי כהנא
וסברא וקשישא :

Hor essi menarono Gesù al sommo Sacerdote: e con lui si menarono tutti i principali Sacerdotes, & i Vecchi, & gli Scribi.

יד

46 והמה שלחו בו אחדיהם
ונחוו בו :

Entonces ellos echaron en el sus manos, y prendieronlo.

47 ואחד מן הקמים הריק נחת
החרב נל אחצעכד כהן הגדול
ויכרת אתאנו :

Y uno de los que estauan alli, sacando el espada, hirió al siervo del Pontifice: y cortóle la oreja.

48 נצען ישוע ונאמר להם כמו
אלה הפריץ יצאתם צחקבות
ורמחים לתפשני :

Y respondiendo Iesus, dixoles. Como a ladrón auays salido con espadas y con bastones a tomarme?

49 בכל יום חיתי אתכם
בהיכל מלמד ולא אחוצוני אבל
להמלא את התפתים :

Cada dia estauz con vosotros ensennando en el Templo, y no me romastes mas, para que se cumplan las Escripturas.

50 הו צובוהו כלם וינוסו :

Entonces dexandolo todos sus Discipulos huyeron.

51 ובחור פלמוני אחד בא
אחריו לבוש סדיו על יצירות
ונחווהו הנצרים :

Empero un mancebillo lo seguia cubierto de vna sanana sobre el cuerpo desnudo; y los mancebillos lo prendieron.

52 והוא עוב את הסדיו
ויברח מהם עזום :

Mas el, dexando la sanana, se huyó de ellos desnudo.

53 וביאו את ישוע אל כהן
הגדול ויקהלו אליו כל הכהנים
והזקנים והסופרים :

Y truxeron a Iesus al Pontifice; y juntaronse a el todos los principes de los Sacerdotes, y los Ancianos, y los Escribas.

יד

46. Oí de iπoσaλnίw' aὐτὸν τὴς
χείρας αὐτοῦ, καὶ ἐπεσπασεν αὐ-
τόν.

Adonc ils renterent les mains sur lui, & le saisièrent.

47. Εἷς δὲ τῶν ὄντων περιεσπῶντων
πασιμῶν τὴν μαχαίραν, ἔ-
παυσεν τὸν δεξιὸν ἐκ χειρὸς αὐ-
τοῦ, καὶ ἀφῆκεν αὐτὸν τὸ ὡπλοῦν.

*Et quelcun de ceux qui estoient li presens tira son epee, & en tira le let-
uier du souverain Sacerdicateur, & lui emporta l'oreille.*

48. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, εἶπε
αὐτοῖς, ὡς ὅτι λεγὼ ἐξηγῆτε μοι
μαχαίρῳ, καὶ ἔχουσιν ὁπλοῦν μα-
χαιρῶν.

*Lors Iesus print la parole, & leur dit. Estes vous sortis comme apes un bri-
gand avec epees & baillons, pour me prendre?*

49. Καθ' ἡμέραν ἡμεῖς ποῦς ἐ-
μας ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκον, καὶ οὐκ
ἐκρηγῶσιν με ἀλλ' ὅσα πληρε-
θῶσιν αὐτὰς γραφαί.

*I'estoy tous les iours entre vous en-
seignant au temple, & vous ne m'avez
point saisi: mais tout ceci est aduenu
afin que les Esctures soyent accom-
plies.*

50. Καὶ ἀφῆκεν αὐτὸν πάντες
ἑφύγοι.

*Adonc tous l'ayans delaiissé, s'enfui-
rent.*

51. Καὶ ὡς τις νεανίσκος ἦτολιν
ἔχον αὐτόν, περιβιβλόμενον τὸν
δοῖα ὅτι γυμνὸς καὶ μετὰ τὸν αὐτὸν
εἰ ταφίσκος.

*Et un certain ieune homme le sui-
uoit, en ueloppé d'un linceul sur le corps
nud: & quelques ieunes gens le saisièrent.*

52. Ὁ δὲ καταλιπὼν τὴν συνδίσκα,
γυμνὸς ἐφύγετο αὐτὸν αὐτοῦ.

*Mais en laissant son linceul, il s'en-
fuit attiré d'eux tout nud.*

53. Καὶ ἀπήγαγον τὸν ἰησοῦν πρὸς
τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ πᾶσι τοῖς αἰ-
τοῖς πᾶσι τοῖς ἀρχιερεῖς καὶ εἰς πρεσβυ-
τεροὺς, καὶ εἰς γραμματεῖς.

*Or de là ils emmenèrent Iesus au
souverain Sacerdicateur: chez lequel
s'assemblerent tous les principaux Sa-
crificateurs, les Anciens, & les Scribes.*

CAP. XIII.

46. At illi manus iniecerunt in eum: & tenuerunt eum.

Then they said their hands on him / and took him.

47. Vnus autem quidam de circumstantibus, educens gladium, percussit servum summi sacerdotis: & amputavit illi auriculam.

And one of them that stood by / drew out a sword: and smote a servant of the high Priest: and cut off his ear.

48. Respondens Iesus, auribus, Tanquam ad latronem existis cum gladiis & lignis comprehendere me?

And Jesus answered and said unto them / Ye see come out as unto a thief with swords and with staves to take me.

49. Quotidie eram apud vos in templo docens, & non me tenuistis. Sed ut impleantur scripturae.

I was daily with you teaching in the Temple: and ye took me not: but this is done that the Scriptures should be fulfilled.

50. Tunc discipuli eius, relinquentes eum, omnes fugerunt.

Then they all forsook him / and fled.

51. Adolescens autem quidam sequebatur eum, amictus sindone super nudo: & tenuerunt eum.

And there followed him a certain young man clothed in linen upon his bare body: and they young men caught him.

52. At ille relicta sindone, nudus profugit ab eis.

But he left his linen cloth / and fled from them naked.

53. Et adduxerunt Iesum ad summum sacerdotem: & convenerunt omnes sacerdotes & Scribae & seniores.

So they led Jesus away to the high Priest: and to him came all the high Priests / and the Elders / and the Scribes.

Das XIII. Capitel.

46. Die aber legten ihre Hände an ihn / vnd griffen ihn.

Da lagde de deris hender paa hannem / oc grebe hannem.

47. Einer aber von denen / die da bey stunden / zog sein Schwerdt auß / Vnd schlug des Hohenpriesters Knecht / vnd hieb ihm ein Ohr ab.

Wen en aff dem / som stode der höff / drog sit Suerd vnd oc slo den ypperste Prestis knecht / oc hug hannem it Ore aff.

48. Vnd Jesus antwortet / vnd sprach zu ihnen: Ir seht außgegangen als zu einem Mörder / mit Schwerdten vnd mit Stangen / mich zu fassen.

De Ihesus swarede / oc sagde til hannem / Ir seht vngangne / som til en Mördere / mit Suerd oc mit stangen / at tage sat paa mig.

49. Ich bin täglich bey euch im Tempel gewesen / vnd habe gelehret / vnd ihr habt mich nicht gegriffen / Aber auff daß die Schrift erfüllet werde.

Ieg haßuer vert daglige höff oder i Tempeln / oc haßuer lært / oc i grebe mig icke / Wen paa det Skriften skal fuldeommes.

50. Vnd die Jünger verließen ihn alle / vnd flohen.

De Discipule forlade hannem alle / oc flyde.

51. Vnd es war ein Jüngling / der folgete ihm nach / der war mit Leinwath bekleidet auff der bloßen Haut / vnd die Jünglinge griffen ihn.

De der vaare en yng Karl / som fulde hannem efter / hand vaar kleet mit linnede paa sin bare hud / och de unge Karl grebe hannem.

52. Er aber ließ den Leinwath faren / vnd flohe bloß von ihnen.

Wen hand slap linne det / oc flyde nøgen fra dem.

53. Vnd sie führeten Iesum zu dem Hohenpriester / Dahin zusammen kommen waren alle Hohenpriester vnd Ältesten vnd Schriftgelehrten.

De de forde Ihesum til den ypperste Prest / der som alle de ypperste Prester oc Eldre och Skrifte lerege vaare forsamlede.

Kapitola XIII.

46. Tedy oni wztáhli nañ ruce / a pali gep.

Tedy se nañ zčámi swetní tzuáli y poimáli go.

47. Eden paš zčech křetij tu ofolo státi / wptáhli Měť / a vderil službníka wčchního kněze / wpal genu vcho.

A některý z tých co stali doo bywšy mtečjá / vderyl sluge křia jecia tá plátnígo / wpal mu vcho.

48. A odpowědhw Běhřš fcl gím: Pačo k lotru wptáh gšes Měti / a s dšwíwm / aby šte mne pali.

wšakto i Jezus odpowědhw awšy zčclm / Pačo k lotru wptáh gšes Měti / a s dšwíwm / aby šte mne pali.

49. Nařadhw den bñwal gšem w wás wč w Chráni / a nepali gše mne. Ale aby se naplnila Pšma.

Itá řadhw mñ dšcl byl w wos w kšcler wčac / k wčwšcl mñ wšcl poimáli / lečcl se cho dšcl aby se wšclnily pšmá.

50. Tedy Bědhwšy gcho opustiwšcl gep / wšclm včcll prě.

A tál zoskhwšy go wšclly včcll.

51. Eden paš Mladence šcl žaním / odhw gsa rauchem iněp m po nañm iale / A on lapil gep.

Ale některý mladěncě šcl žaním odw mawšy se přec šclerčclm ná nágie čálo / y pois mali go mladěncy.

52. On paš opustiw rauch iněne / včcl náñ od nich.

Ale on poržuciwšy přec čcler čálonágo im včcll.

53. W pšwcll Běhřš k wčchnímu knězi. Tedy se šli se wšclcl knězi / y staršy y Běcll.

Tedy wclcl Jezus do nawšy se go káplán / a zclly se z nim wšclcl k šclerčcl káplánšly staršy y Doktorowic.

54 שִׁמְעוּ דִּין מִוִּרְחֻקָּהּ
אֲתָנָה הָיָה בְּתֵרָה עַד-מָה
לִגְדֵּי דִרְתָּהּ דָּרָב בְּהִנְגָּה
וַיִּתֵּב הָיָה עִם מִשְׁמָשְׁנָה
וַשְּׁחִן לִוְקֵבֵל גִּרְנָה:

E Pietro il signorino da lungo, infine dentro ne la corte del sommo Sacerdote, e stamasi a sedere insieme co i ministri, e scaldavasi al fuoco.

55 רַבִּי בְּהִנָּה דִּין וְכֻלָּהּ
כְּנִשְׁהוּן בְּעֵין הָיוּ עַל יְשׁוּעָה
סִבְדוֹתֵיהֶן דִּימִיתוּנֵיהֶן
וְלֹא אֲשַׁכְּחוּ:

Por i principali Sacerdoti, e tutti il Consiglio cercavano falsa testimonianza contra lui, per farlo morire: e non la trovavano.

56 כִּד סִגְיָאָה גִּיר
מִסִּבְדוֹן עֲלֵיהִי לֹא שִׁנּוּ
הָיוּ סִבְדוֹתֵיהֶן:

Imperò che molti hanno dato falsamente testimonio contra di lui, e le testimonianze non erano conformi.

57 אֲנָשִׁין דִּין קָמוּ עֲלֵיהִי
סִבְדָּה דְּשׁוּקָרָה וְאִמְרוּ:

E levandosi su certi, vendevano contra di lui falso testimonio, dicendo,

58 דְּחִנּוּ שְׁמִיעֵנִיהִי דְאִמְרוּ
דְּאִנְנָה שְׂרָא הִיבְלָה הָנָה
דְּעִבִּיד בְּאִידָּהּ וְלִתְלָתָהּ
יָמִין בְּנָה אִנְנָה אִידָּהּ
וְלֹא עִבִּיד בְּאִידָּהּ:

Noi l'abbiamo udito dire, lo distruggo questo tempio fatto a mano, e in tre giorni edificare un altro che non sarà fatto a mano.

59 וְאִי לֹא הִכְנָה שְׂרָא
סִבְדוֹתֵיהֶן:

Ma non ancor così le testimonianze loro erano conformi.

60 יְהוֹם רַב בְּהִנְגָּה
בְּמִצְעָתָהּ וְשִׁנְאָהּ לִישׁוּעָה
וְאִמְרוּ לֹא מִכְּנִי אִתָּהּ
בְּהִנְגָּה מִנָּה מִסִּבְדוֹן
עֲלֵיהִי הָלִין:

Allora levandosi su nel mezzo il principal Sacerdote, domandava l'54. dicendo, Tu non rispondi niente? perché se- st' hanno collato contra di te?

54 וְכִימָה מִרְחֻק בָּהּ אֲחֵדִין
עַד-מִחוּץ לַחֲצַר כְּהֵן הַגָּדוֹל
וַיָּשֶׁב עִם הַמְּשֻׁרְתִּים מִתְחַמֵּם
אֶל-הָאֵשׁ:

Pedro empero lo siguió de lexos hasta dentro del patio del Pontifice: y estaua sentado con los seruidores, y calentandose al fuego,

55 וְהַכֹּהֲנִים וְכָל-הָעֵדָה בְּקִשְׁתָּהּ
עַל-יְשׁוּעָה עֵדָה לְמוֹתָהּ וְלֹא
מִצְאוּ:

E los principes de los Sacerdotes, y todo el concilio, buscaban algún testimonio contra Iesus, para entregarlo a la muerte: mas no hallauá.

56 וְרַבִּים עָנוּ עַד שֶׁקָּר עֲלֵיהִי
וַעֲדוֹתָם לֹא הָיוּ מִשְׁתוּוֹת:

Porque muchos dezian falso testimonio contra el mas sus testimonio no concertauan.

57 וְקָצְתָם יָקוּמוּ וַיַּעֲנוּ עַד
שֶׁקָּר עֲלֵיהִי לֵאמֹר:

Entonces leuantandose unos, dieron contra el falso testimonio diciendo,

58 כִּי אִנְנָה שְׁמִיעֵנִי בְּאִמְרוֹ כִּי
אֲנִי אֲהַרֹס אֶת-הַהֵיכָל הַזֶּה
הַמַּעֲשֵׂה יְדִים הוּא וּבְשִׁלְשָׁת
יָמִים אֲבִנֶה אַחֵר אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ
מַעֲשֵׂה יְדִים הוּא:

Nosotros le auemos oydo, que dezia, Yo derribaré este Templo, que es hecho de manos, y en tres dias edificare otro hecho sin manos.

59 וְגַם כֵּן לֹא מִשְׁתוּתָהּ
עֲדוֹתָם:

Mas ni aun así se concertaua el testimonio de ellos.

60 וְהָקָם כְּהֵן הַגָּדוֹל בְּתוֹכָם
וַיִּשְׁאֵל לִישׁוּעָה לֵאמֹר הֲלֹא תַעֲנֶה
מֵאִמָּה מָה אֵלֶּה מַעֲדִים עֲלֵיךָ:

El Pontifice entonces, leuantandose en medio preguntó a Iesus, diciendo, No respondes algo? Que ateñiguan estos contra ti?

54. Καὶ ὁ πῆτρος ἀπὸ μακρό-
θεν ἐκκλησίουσεν αὐτῷ ἐν τῇ
αὐλῇ τοῦ ἀρχιερέως καὶ μετὰ
τοῦ συνέδρου τοῦ ἐκείνου
καὶ θέρματόν μιν ἐκ τῆς φῆ-
νης.

Or Pierre le suiuait de loin iusques dedans, en la cour du souverain Sacrificateur: & estoit assis avec les serui- teurs, & se chauffoit au feu.

55. Οἱ δὲ ἀρχιερεὶς καὶ ὅλοι τοῦ
συνεδρίου ἐζήτησαν ἐν ἑαυτοῖς μαρ-
τυρίαν, εἰς τὸ θανατῶσαι αὐτὸν, καὶ
οὐκ ἔβρισαν.

Or les principaux Sacrificateurs & tout le conseil se cherchoient testi- moigne contre Iesus pour le mettre à mort: & n'en trouuoient point.

56. Πολλοὶ γὰρ ἐψεύδατο μαρ-
τυροῦν αὐτῷ, καὶ οὐκ αἱ μάρτυ-
ρίαι ἦσαν ἡμῶν.

Car plusieurs disoient faux testi- moigne contre lui, mais les témoigna- ges n'estoyent point conformes.

57. Καί τινες ἀναστάντες ἐψέ-
μαρτύρουν καὶ αὐτῷ, λέγοντες

Alors quelques uns s'eleuerent, & portèrent faux témoignage à l'encon- tre de lui, disans,

58. Ὅτι ἡμεῖς ἤκουσαμεν αὐτὸν
λέγοντα, ὅτι ἐγὼ καταλίσσω τὸ
ταῦν τὸ ἐν τῇ χειρὸς αὐτοῦ, καὶ ἐν
τρίσιν ἡμέραις ἄλλαν οὐκ ἐκ χειρὸς
ἀνθρώπου ἔσται.

Nous l'auons ouï qu'il disoit se des- ferai ce temple, qui est fait de main, & en trois iours l'en rebastirai en autre qui ne sera point fait de main.

59. Καὶ οὕτως οὐκ ἦν ἡ μαρ-
τυρία αὐτῶν.

Mais encor ainsi leurs témoignage n'estoyent point conformes.

60. Καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἰς
τὸ μέσον, ἐπηρώτησεν τὸν ἰησοῦν, καὶ
εἶπεν, οὐκ ἀποκριθεὶς οὐδὲν εἰς αὐ-
τὸν, καὶ μαρτυροῦσιν.

Adonc le souverain Sacrificateur se leuant au milieu, interroqua Iesus, i- fant, Ne respon- tu rien? qu'est-ce que tesmoignent ceux-ci à l'encontre de toi?

54. Petrus autem à longè secutus est eum usque intro in atrium summi sacerdotis: & sedebat cum ministris ad ignem, & calefaciebat se.

And Peter followed him a farre off / even into the hall of the hie Priest / and sat with the seruantes / and warmed himselfe at the fire.

55. Summi verò sacerdotes & omne concilium querebant aduersus Iesum testimonium, ut eum morti traderent, nec inueniebant.

And the hie Priests / and all the Counsell sought for witness against Iesus / to put him to death / but found none.

56. Multi enim testimonium falsum dicebant aduersus eum, & convenientia testimonia non erant.

For many bare false witness against him / but their witness agreed not togger.

57. Et quidam surgentes, falsum testimonium ferebant aduersus eum, dicentes.

Then there arose certaine / and bare false witness against him / saying.

58. Quoniam nos audiui-
mus eum dicentem, Ego
dissolvam templum hoc ma-
nufactum, & post triduum
aliud non manufactum, ædi-
ficabo.

We heard him say / I will destroy this Temple made with handes / and within three dayes I will builde another / made without handes.

59. Et non erat conveniens testimonium illorum.

But their witness was agreed not together.

60. Et exurgens summus sacerdos in medium, interrogavit Iesum, dicens, Non respondes quicquam ad ea quæ ubi obuciuntur ab his?

Then the hie Priest stood up as among them / and asked Iesus / saying / Answerest thou nothing? what is y matter that they beare witness against thee?

54. Petrus aber folgete ihm nach von fernem / biß hinein inn des Hohenpriesters Palast / vnd er war da / vnd saß bey den Knechten / vnd wärmete sich bey dem Liecht.

De Peder sulde longe effter hannem / ind i den hieperste Prestis Sal / Oc hand vaar der / oc sad hoff Dienerne / oc varmdet sig hoff luset.

55. Aber die Hohenpriester / vnd der ganze Rath / suchten Zeugniß wider Iesum / auff daß sie ihn zum Tode brechten / vnd funden nichts.

Men de Ypperste Prestter oc der ganiste Raad / sect. Bidnisbyrd mod Ihesum / at de funde komne hannem til dode / Oc de funde inced.

56. Vil gaben Falsche Zeugniß wider ihn / aber ihr Zeugniß stimmte nicht überein.

Mange gaffue falske Bidnisbyrd mod hannem / Men deris Bidnisbyrd komne icke offuer it.

57. Vnd etliche funden auff / vnd gaben falsche Zeugniß wider in / vnd sprachen:

De nogle stode op / oc gaffue falske Bidnisbyrd mod hannem / oc sagde.

58. Wir haben gehört / daß er saget: Ich wil den Tempel / der mit händen gemacht ist / abbrechen vnd in dreien Tagen einen andern bauen / der nicht mit händen gemacht sey.

Vi haaffue hørt at hand sagde / Jeg vil nedbrinde den Tempel / som er gjort med hender / oc inden tre dage bygge en anden / som icke er gjort med hender.

59. Aber ihr Zeugniß stimmte noch nicht überein.

De deris Bidnisbyrd komne icke end nu offuer it.

60. Vnd der Hohepriester stund auff vnter sie / vnd fragte Iesum / vnd sprach: Antworttest du nichts zu dem / daß dise wider dich zeugen.

De den Ypperste Prest stod op blant dem / oc spurde Ihesum at / oc sagde / Svarer du intet til det / som disse vidne mod dig?

54. Petr pafšel za nim jda laka až do Syně Kněze vrch / nyho p seděl s služebníky / a hřijl se v ohně.

A Piotr za nim šedl z daleka / a žw dwoz sjażeciá kapłaniego / siedział z służebníky / a ogrzał się w ognia.

55. A najwyżsi knězi / v rošticko chromáždění / hledali proti Ježíšovi svědectví / aby gey na smrt vydali / a ne našli.

A najwyżsi księża / w roszkłość / gromadzenie / Jezusowi świadectwa / aby go na śmierć wydać / ale nie znaleźli.

56. A mnozí svědci svědectví mluvili proti němu / a svědectví gegich ne byla do sřatčnā.

Abowiem wiele ich przeciwo iemu mowili fałszywe świadectwa / ale świadectwa ich zgodne nie były.

57. A někteří powstāwše svědectví mluvili proti němu / řkouce:

Tedy někteří powstāwše fałszywe świadectwa / przeciwo iemu wznosili / mowiąc.

58. Wngasme sloſili tohoto / že řekl: Já zbořím Chram tento / a utau v třech dnech / a ne rukau v třech dnech / a ne rukau v třech dnech / a ne rukau v třech dnech.

Niž sloſili chmy gdy mowil / Já rozwālę Kościół ten / a w trzech dniach / a nie ręka w trzech dniach / a nie ręka w trzech dniach.

59. A nebylo hoďně gegich svědectví.

Zecy ani y tak świadectwa ich zgodne było.

60. Tedy powstāw wrchni kněz / vprošed / otázal Ježíše / řka: neodpowiďáš mi to / hěhožt těm věcem / kterěžt na tebe svědčí?

A powstāwłszy w poſrodek / najwyższy kapłan / pytał Jezusa / mówiąc / Nie odpowiesz mi / co / a przeciwo tobie świadczą?

יד

61. הו דיין וישוע שתק
הוא ומדום לא ענייה
ותוב שאלה רב פהג
נאמר אנת הו משיחא
בנה דמברכנא:

Allo egli tace, e non risponde a cosa alcuna. Dimando il principal Sacerdote, et domanda e dice, Sei tu Christo, il Figliuolo di Dio benedetto?

62. הו דיין וישוע אמר לה
אנא אנא ותתון לביה
האנשא דיתב מו ומינא
דחילא נאנא על אגני
שמינא:

Jesus li disse, Io sono: e Vederete, si Fi' huoi del' tuom: edere a la di, e ade la p' sentia di Dio, e venir me a nuove aul' uel.

63. רב פהגא דיין פהג
כיתיה נאמר מנה מביל
מתבצין לו סהרא:

Allora il principal Sacerdote, stracciandosi i suoi vestimenti, dice, e beato chi non mi ha visto, e non ha sentito.

64. הא מו בימה
שמעתו גידפא מנה
מתתונא לבין הנזין
כלהו דני דחב הוסינא:

Los haucen e dicen la b' p' nima, che Venerare? et ut a caluro il giudicio non esset degno de mori.

65. ושריו אנשין רהו ב
בברכות ומחפין אפניה
ומקפחין לה נאמרין א
אתנא ורחשא מחין הו
לה על פניה:

Et alcuni cominciarono a fustigarli addosso, e dargli la faccia, e dargli de le guanti, e dargli, indovina. Et feruora ancora la donna de, colpi con le lor verghe.

66. ופר שמעון לתחת
בדרתא אחת חרבה
על ימיתא דרב פהגא:

Hor mentre che Pietro era defatto ne la corte, v'enne vna de le feruenti del principal Sacerdote.

67. חותה דשחין וחרת
בה נאמר לה נאמר אנת
עם ישוע הנזין נבדנא:

Et quando Vederete Pietro che si caldava, riguardando in lui, dice, Tu ancora eri con Iesus Nazareno.

יד

61. והוא שתק ומאומה לא ענה
עודנו שאל לו כהן הגדול ויאמר
לו האת המשיח בן הקדוש
ברוך הוא:

Mas el callaua, y nada respondi6. El Pontifice le bolui6 a preguntar, y dizele Eres tu el Christo hijo del Bendito?

62. וישוע אמר אני הנה וירא
את בן האדם יושב לימין
העבורה וכן בעני השמים:

Y Jesus le dixo, Yo soy, y vereys al Hijo del hombre assentado a la diestra de la Potencia de Dios, y que viene en las nuues del cielo.

63. וכהן הגדול קרע את
כתנתו לאמר מה עוד נצטרך
עדים:

Entonces el pontifice, rompiendo sus vestidos, dixo, Que mas tenemos necesidad de testigos?

64. שמעתם גדופות מה גרמה
לכם והמה כלם דנו אותו
כמשפט מות לו:

Oydo aueys la blasphemiam: que os parece? Y ellos todos lo condenaron sercul pado de muerte:

65. ויחלו אנשים לירוק בפניו
וכסו את פניו ויבאו באגדה
לאמר אליו הנבא והעבדים
שלו את ידיהם בנפיו:

Y algunos comencaron a escupir en el, y cubrir su rostro y a darle bofetadas, y dezirle, Prophetiza, y los seruidores lo herian de bofetadas.

66. וכאשר היה כיפה בהצר
למטה באה אחת מן אמהות
כהן הגדול:

Y estando Pedro en el palacio abaxo, vino vna de las criadas del Pontifice:

67. ותרא את כיפה מתחמם
באש ותביטו לאמר ואתה
עם ישוע הנצרי הייתה:

Y como vido a Pedro que se calentaua, mirandolo, dize, Y tu con Iesus el Nazareno eras.

יד

61. 'Ο ἱερωὴς, καὶ ἔδωκε ἀπε-
κρίσασθαι. καὶ ὁ ἀρχιερεὺς ἀπερώ-
τα αὐτὸν, καὶ λέγει αὐτῷ, σὺ μὲν ἔστις
ὁ υἱὸς τοῦ εὐλογημένου.

Mais il se teut, & ne respondit rien. Derechef le souverain Sacrificateur l'interroqua, & lui dit, Es tu le Christ le Fils de Dieu benit?

62. Ο ἱερωὴς εἶπεν. ἐγώ εἰμι· καὶ
ὁρίσας τὸ ἔδωκε αὐτῷ κ. ἡ
μύθοις ἐπιδείξασθαι τὸ δυνάμενος, καὶ
ἐρχόμενος μετ' αὐτοῦ ἀφ' οὐρα-
νῶν.

Et Jesus lui dit, Je le suis: & vous verrez le Fils de l'homme assis à la dextre de la vertu de Dieu, & venant en nuces du ciel.

63. 'Ο ἱερωεὺς ἀλαλήξας
λέγει αὐτῷ λέγει, τί ἔτι
αὐτοῦ μαρτύρων;

Lors le souverain Sacrificateur d-l-chira ses vestimens, & dit, Qu' auons-nous encor à faire de testimoins?

64. 'Ηκούσατε τὸ βλασφημίας·
τί ὑμῖν φαίνεται ὅτι αὐτοῦ κατ-
έχεσθαι αὐτὸν εἶναι· ἔχ· ἡμαρτυ.

Vous auez ouï le blaspheme: que vous en semble? Auoons nous le co-damnerent comme estant coupable de mort.

65. Καὶ τὸ ἔχοντες πάντες ἐμπύον
αὐτῷ, καὶ περιεκαλύψαν τὸ πρό-
σωπον αὐτοῦ, καὶ ἐβλάστησαν αὐτὸν, καὶ
λέγον αὐτῷ, προφητεύει, καὶ οἱ
ὑπακούοντες μαρτυροῦσιν αὐτῷ ἔσχα-
λόν.

Et quelques uns se prirent à cracher contre lui, & a lui couurer la face, & a lui bauler des beufies & lui dir, est, Prophetize-nous. Et les sergens, lui faisoient des coups de leurs verges.

66. Καὶ ἦν ἡ πύργου ἐστὶν
αὐτῷ κατὰ, ἔχοντες μία τῷ πα-
ροῦσιν ἡ ἀρχιερεὺς.

Or comme Pierre estoit en bas en la cour, vne des chambrières du souverain Sacrificateur vint.

67. Καὶ ἰδοὺσα τὸν πύργον θερμα-
νόμενον, ἐμβλεψασα αὐτῷ λέγει, καὶ
σὺ μετ' αὐτοῦ ἀρχιερεὺς ἱησοῦ ἡδού.

Et quand elle eut apperceu Pierre qui se chauffoit, elle le regarda en face, & dit, Et toi, tu estois avec Iesus le Nazarien.

68. הוּ דְיוּכַפֿ-וְאָמַר לֹא יָדַע אֲנִי מִנָּה אֵתְּ דִּעְתִּי אֲנִי נִשְׁבַּח לְפָנֶיךָ וְהָיָה מִתְגַּלָּה :

Ma egli negò, dicendo, Io nol conosco, ne so quel che tu dici. Poi s'isfuorò me l'antipasto, e il gallo cantò.

69. וְהָיְתָה תִּיב צְלוֹמָתָא הַיּוֹשֵׁרִית דִּתְאַמְרָה זִילִין דְּהִיבִין דְּאֵתְּ הַכְּסֵא בְּיַהוֹן הוּ :

E la fervente lo vendendo di nuovo seduto, cominciò a dire a qualche, etiam uno, Costui è di quechi.

70. הֵי דִין תִּיב בְּפִרְוֹכְתָר קָלִיל תִּיב אֲדִין דְּדִיבִין אֲבִירָה לְפִנְיָה שְׂרִירָתָא בְּיַהוֹן אֲנִתְּ אֵתְּ גִידְגִילָא אֵתְּ וּמִמְדָּה בְּסָא :

Ma egli negò di nuovo, e poco dopo quella seconda volta, nuovo di più a Pietro, e veramente tu se' un qualche, perché tu se' Galileo, e la tua famiglia è galilaea.

71. הֵי דִין סְרִי הַכְּסֵא מִכְּנֶס וְיָבִיג דְּלֹא יָדַע אֲנִי לֹא דִגְבִרָא בְּנֵי דְאֲמִרִין אֲנִתְּ :

Allora egli comincia a maladire, e giurare, dicendo, Io non conosco quechi, homo che voi de e.

72. וְכֵּן בְּשִׁעְתָּא קָרָא תְּרִיגָלָא. דְּתִרְדִּין וּבְנִין וְאֲחִירָה שְׂמִיעִין בְּלִתָּא דְּשׁוּבָא דְּאֵתְּ הַכְּסֵא דְּהַכֵּן דְּיִהְיֶה תְּרִיגָלָא תְּרִיגָלָא חֵלֶת תְּכַפִּיר בִּי וְשָׂרִי דִּיבְכָא :

E dimissa il gallo cantò: onde Pietro ricordò de la parola che Gesù gli ha' detto. Prima che il gallo canti due volte, tu me negarai tre volte. Et essendo segretamente fuori, andò.

וּמִתְחַלָּה בְּבִרְתָּא צְבִיר מַלְכָּא רַבִּי כְּהָנָא עִם הַשִּׁישִׁיא וְעִם סִפְיָא וְעִם כָּלָה כְּבִידָתָא וְאֲסִידוּ לְשׁוּבָא אֲתִירָה וְאֲסִידוּ לְפִלְטוּס הַגִּמְטוּס :

Subito per la mattina i principali Sacerdotes con l'ecclia, e gli scribi, e tutti i Comissarii fecer congregare. Et hanno' d' legato l'uovo, et commo'ffero, e deservio ne le mani di Pilato.

68. וְהוּא כְּחֵשׁ לֵאמֹר לֹא יָדַעְתִּי וְאִנִּי מִבֵּין מַה דִּתְאַמְרִי וַיֵּצֵא אֹל מַחוּץ לְהִצָּר וְתִרְגָּל קָרָא :

Mas el negó diciendo, No lo conozco, ni se lo que te dices. Y salióse fuera à la entrada: y cantó el gallo.

69. וּכְאֲשֶׁר רָאִיתָ אֲתָו עוֹד הָאִתָּה תְּחִלָּה לֵאמֹר לְקָמִים כִּי זֶה מַלְכָּה הוּא :

Y la criada viendolo otra vez, comenzó à decir à los que estauan allí, Este es de ellos.

70. וְהוּא עוֹד כְּחֵשׁ וְאֲחֵר בְּעֵט עוֹד אָמַר לְכִיפָה הַקָּמִים בְּאִתָּה מַלְכָּה אֵת כִּי גִלְי אֵת וְלִשְׁנָה שׁוּקָה :

Mas el negó otra vez. Y poco despues otra vez los que estauan allí, dixeron a Pedro, Verdaderamente eres de ellos; porque eres Galileo, y tu habla es semeiante.

71. וְהוּא תְּחִלָּה לְאִלּוּת וְנִפְשִׁין וְלְהִשְׁבַּע כִּי לֹא יָדַעְתִּי אֵת אֲנֹשׁ הוּא אֲשֶׁר אֲבִירִים אֲהֵם :

Y el comenzó à anathematizarse y jurar, No conozco à este hombre que dezis.

72. וַיִּקְרָא תְּרִיגָלָא זְעִיָּת וַיּוֹכֵר בְּיָפָה לְדָבָר אֲשֶׁר אָמַר לוֹ יֵשׁוּעַ כִּי לִפְנֵי קָרָא תְּרִיגָלָא זְעִיָּת שְׂבִיחָא שְׁלֹשׁ פְּעָמִים וְתִרְגָּל לִבְכָּת :

Y luego cantó el gallo: y Pedro se acordó de las palabras que Jesús le auia dicho. Antes que el gallo cante dos vezes, me negaras tres vezes. y comenzó à llorar.

וּבְמַהֲרָה בְּבִקָּר וַיַּעֲצוּ וַיִּסְדּוּ יְהִי חֲכֵמִים עִם הַקָּנִים סוֹפְרִים וְכָל-הָעֵדָה וַיֹּאסְדּוּ אֶת-יֵשׁוּעַ וַיִּלְכְּדוּ וַיִּסְגְּרוּהוּ בִידֵי פִלְטוּס :

Y luego por la mañana, hecho consejo, los Summos Sacerdotes con los Ancianos, y con los Escribas, y con todo el concilio, truxeron à Jesús atado, y entregaronlo à Pilato.

68. 'Ο ὅς ἡρῶσατο, λέγων, Οὐκ οἶδα, καὶ οὐκ ἔχω τι σοὶ λῆγειν. καὶ ἔξῃς ἔρχεται τὸ περισσύναι, καὶ ἀλάττει τὸ φωνάζειν.

Mais il le nie, disant, Je ne le cognoi point, & ne sai que tu dis. & il sortit dehors au porton, & le coq chanta.

69. Καὶ ἡ παῖδισκα ἰδοῦσα αὐτὸν πάλιν, ἤρξατο λῆγειν, τὴν περιεσύναι, ὅτι ὅτις ἐξ αὐτῶν ἐστίν.

Et quand la chambrière l'eut veu detecher, eile se print à dire à ceux qui estoient là presens. Cestui-ci est de ceux-là.

70. 'Ο ὅς πάλιν ἡρῶσατο, καὶ μικροὶ πάλιν αὐτὸν περιεσύναι τοὺς παῖδας, ἀλθῶν, ἐξ αὐτῶν εἰς τὴν γαλιλαίαν, καὶ ἡ ἀλάττει (συμμοιῶν).

Mais il ne nie detecher. Et detecher un peu après, ceux qui estoient là presens, dirent à Pierre, Voyageant tu es de ceux-là: car tu es Galileen, & ton langage y appartient.

71. 'Ο ὅς ἤρξατο ἀναθεματίζειν, καὶ ὀμνέει, ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἀνθρώπον τὸν εἰς λῆγειν.

Lors'il print à se maudire, & à jurer, disant, Je ne cognoi point cet homme-là que vous dices.

72. Καὶ ἐκ δὲ πρὸς ἀλὶν τὸν ἰσχυρὸν καὶ ἀντιμαρτυρῶν τοῖς παῖδας, ἔρχεται αὐτὸν εἰς τὴν γαλιλαίαν, καὶ ἡ ἀλάττει μετὰ τῶν ὁμοιωτῶν.

Et le coq chanta pour la seconde fois, & l'enfant se refusant de la parole que Jésus lui auoit dite, Deuant que le coq ait chanté deux fois, tu me nieras par trois fois. Et s'estant leue hors, il chanta.

Καὶ ἔτι θύει τὸ πρῶτον συμβουλευσέναι τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς πρεσβυτέρους ἔγραμμάντων, καὶ ὅταν τὸν δύναιτο, δεῖξαι τὸ ἵσταναι ἀπὸ τῶν καὶ, καὶ περιδύνασθαι τὸν πλάγιον.

Et incontinent au matin les principaux Sacerdotes avec les Anciens & les Scribes, & tout le consilioire, ayans le coq se leu, prent Jésus, & le lient avec une corde, & le mènent à Pilate.

68. At ille negavit, dicens. Neque scio, neq. novi quid dicas. Et exiit foras ante atrium: & gallus cantavit.

But he denied it / saying / I knowe him not. neither nor I what thou sayest. Then he went out into the porch / and the cocke croke.

69. Rursus autem cum vidisset illum ancilla, cepit dicere circumstantibus, Quia hic ex illis est.

Then a maid saw him againe / and began to say to them that stood by / he is one of them.

70. At ille iterum negavit. Et post pusillum rursus qui astabant, dicebant Petro, Verè ex illis es: nam & Galilæus es.

But he denied it againe / and anon after / they that stood by / said againe to Peter / Surely thou art one of them: for thou art of Galilee / and thy speech sheweth it.

71. Ille autem cepit anathematizare & iurare, Quia nescio hominem istum, quæ dicitis.

And he beganne to curse / and sweare / saying / I knowe not this man of whom ye speake.

72. Et statim gallus iterum cantavit. Et recordatus est Petrus verbi quod dixerat ei Iesus, Prius quam gallus cantet bis, ter me negabis. Et cepit flere.

Then the seconde time the cocke croke / and Peter remembreth the worde that Iesus had sayde unto him / Before the cocke croke twice / thou shalt deny mee thrice / and waung that with him / he wept.

ET confestim manè consilium facientes summi sacerdotes cum senioribus & Scribis & universo consilio, vincientes Iesum, duxerunt & tradiderunt Pilato.

And anon in the dawning / the high Priests helde a counsell with the Elders / and the Scribes / and the whole Counsell / and bound Iesus / and led him away / and delivered him to Pilate.

68. Er leugnet aber vnd sprach: Ich kenne ihn nicht / weiß auch nicht was du sagest. Vnd er gieng hinaus in den Vorhof / vnd der Han krehet.

Da neccede hand / or saade / Ieg tender hannem icke / teq ved or icke huad du siger. De hand giæt vdi Jorgaarden. oc Hanen goel.

69. Vnd die Magd sahe ihn / vnd hub abermal an zu sagen denen / die da bey stunden: Dieser ist der einer.

De Pigen saa hannem / or begynne atter at sige til dem som der stode hen. Denne er en aff dem.

70. Vnd er leugnet abermal. Vnd nach einer kleinen weile sprachen abermal zu Petro / die dabey stunden: Warlich du bist der einer / denn du bist ein Galilæer / vnd deine Sprach lautet gleich also.

De hand neccede atter. De en liden stund der effter / saade de atter til Peter som der stode hos. Sandelige du est en aff dem / Thi du est in Galilæe / oc du taal lyder lige saa.

71. Er aber fieng an sich zu verfluchen vnd schweren: Ich kenne des Menschen nicht / von dem ihr saget.

Da begynne hand at forbande sig oc suere / Ieg tender det menneske icke / der i tale om.

72. Vnd der Han krehet zum andern mal. Da gedachte Petrus an das wort / das Iesus zu ihm sagte: Ehe der Hane zweymal krehet / wirst du mich dreymal verläugnen. Vnd er hub an zu weinen.

De Hanen goel anden gong / Da teneste Peter paa det ord / som Iesus sagde til hannem / For end Hanen aal tho gong / skal du forsuere mig tre gonge. De hand begynne at græde.

Vnd bald am morgen / hielten die Hohenpriester einen Rath mit den Eltesten vnd Schriffgelehrten / dazu der ganze Rath / vnd bunden Iesum / vnd fuhreten ihn hin / vnd überantworteten in Pilato.

Om firre morgenen / hulde de Ypperste Prester et Raad med de Eldeste och Schriffstloge / der til det ganste Raad. De bunde Iesum / oc førde hannem bort. oc antvordede. Pilato hannem.

68. Aon zapfel / ffa: Aniz wim / ani rezunim co prawisza. Y wosfel wen pced spn / a kohaut jazpijwal.

Die on zaprzal / mowiac / Wie znam go / ani wiem co ty mówisz / y wyszedł przed do świątyni / a fur zhis dzał.

69. A opzi fozj gen wjela Dwoła / potala prawiti tziu kciuz tu ofolo stali Zecmo / nich gest.

Eedy sluzebnik fchor a go zhiem wjela / poczla mowic tziu fchorz stali / Zecmo test zonych.

70. Aon opzi zapfel: A po malz chwiłi opzi ti kciuz tu stali / fclli Petrowi: Wjiz z nich ghy / neb y Galilejsky ghy. (Nibo fclwa znama tebe tziu ni.)

Aon zafic zaprzal: Y pothym zaf maluczko fchorz tziu stali / tze fclli Petrowi: Wjiz z nich / bo y Galilejsky / y mowia tziu test podobna.

71. Aon potal fclli a pfli fahati / Je negnam klowka to / ho o nemi wny prawije.

Eedy sic poczal fclly przp / flegac mowiac / Wie znamci klowka to / ho o nemi wny prawije.

72. A hnd opzi kohaut jazpijwal. Y rozpomenul se Peter na slowo / kciuz bpl fclli go / mu Wjiz / Wniz ney kohaut dwafrat jazpijwal / tziufrat nime zapijis. Y potal plakan.

Eedy powtore fur zapfal / y wspominial Peter slowa fclre mu mowil Iesus / ze pierwey niy fur dwa fclre zapoi / tziu fclre sic nime zapijis / a samy sluzby fclplatel.

Ehdy hnd rano Raadu wcinowse wrechmy knizij s Ectarshim a s Zatomijm y se wshom shromazhenim / swazawse fclfussc wcdli gey / a dali Pilatowi.

Eedy wnet ramiesko z fclfocy sic do radu nowy fclaplani / fclfym y s Doktory / y ze wshym fim z gromazheniem / prawiwclli Iezusa swiazanego / y podobli go Pilatowi.

טו

2 וישאל לו פילטוס האת הנה
הו מלכב דיהודיא הו
דיו ענא נאמר לה אנקת
נאמרת:

*E Pilato il domandò, Sei tu il Re de
Giudei? Et egli rispondendo, disse: Tu lo
dice.*

3 נאכלין דיו קרציה
רבי פהנא בסגנאמא:

*Et principali Sacerdote l'accusava
no de molte cose.*

4 הו דיו פילטוס תוב
שאלה נאמר לה לה
מבנא אנקת פהנאמא דיו
כמא מסהדיו צלוק:

*Onde Pilato il domanda da nuovo,
dicendo, Tu non rispondi niente? Vedi
quantas cose testificano contra di sei*

5 הו דיו ישיע מרם
פתגמא לא ירב איכנא
דיתדמר פילטוס:

*Ma Iesus non risponde per cosa alcu
na, in modo che Pilato si maravigliava.*

6 מעד הנה דיו בכר
צאנא למשרא להון
אסירא חד אינא דשאליו:

*Hor il di de la festa se' costassero loro
un pri. iane, qualunque essi, havevano da
morte dato.*

7 ואית הנה חד דמתקרא
בראבא דאסיר הנה עם
עבדי אסטסין הנון
דקטלא באסטסין עבדיו:

*Et erant uno chiamato Barabba,
il quale era in prigione co' sedizioso, che
l'autum fatto un homicidio per sedizio
ne.*

8 וקצו עמא ושריו ל
למשאל איך דמעד הנה
עבד להון:

*E la turba gridando, comincio a do
mandar chi essesse secondo che sempre
haveva fatto loro.*

9 הו דיו פילטוס ענא
נאמר להון צבין אנתון
אשרא לכו מלכב
דיהודיא:

*Onde Pilato rispose loro, dicendo, Vo
lete voi ch'io vi lasci il Re de Giudei?*

10 ידע הנה שיר פילטוס
דמן חסמבא אשראמיה
רבי פהנא:

*Perche egli sapera bene che i prin
cipali Sacerdote quel havevan dato per
condanna.*

טו

2 וישאל לו פילטוס האת הנה
מלך היהודים והנה ענה ויאמר
לו את נאמר:

*Y preguntóle Pilato, Eres tu el Rey de los
Judios? respondiendo el, dixole, Tu lo dizes.*

3 ויחיבו אותו הכהנים הרבה
מאד:

*Y acusauàno lo los principes de los Sacerdo
tes mucho.*

4 ופילטוס שב וישאל לו
לאמר הלא תענה דבר ראה
במה צרות יענך עליך:

*Y preguntóle otra vez Pilato, diziendo, No
respondes algo? Mira quan muchas cosas testi
fican contra ti.*

5 ועודנו ישוע לא דבר אחד
ענה לו אשר תמה פילטוס:

*Mas Iesus ni aun con esso respondió, que Pi
lato se maravillava.*

6 וביום התג השביר להם אחד
מאסירים אחד אשר שאלו:

*Empero en el dia de la Fiesta les soltauva un
preso qualquiera que pidiesse.*

7 היה איש ושמו בראבא אית
המלגים אסור אשר במלוגה
עשוי הק:

*Y auia vno que se llamaua Barabbas preso
con sus compañeros de la rebuelta, que en
una rebuelta auian hecho muerte.*

8 ויועק העם ויחל לשאל
באשר תמיד עשה להם:

*Y la multitud, dando bozes, començo a pe
dir como siempre les auia hecho.*

9 ופילטוס ענה להם לאמר
אם תרצו אפטר להם את
מלך היהודים:

*Y Pilato les respondió, diziendo, Quereys
que os suelte al Rey de los Judios?*

10 כי ידע כי בעיניה מסרה
אותו הכהנים:

*Porque conocia que por embidia lo auian
entregado los Principes de los Sacerdotes.*

טו

2. Καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ πλάτ-
τος, σὺ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαί-
ων; ὃς ἀπεκρίθη εἰπὼν αὐτῷ, σὺ
λέγεις.

*Et Pilate l'interroguait, disant, Es-tu
le Roy de Iudee. Iesus respondant lui
dit, Tu le dis.*

3. Καὶ κατηγοροῦν αὐτὸν οἱ ἀρχιε-
ρεῖς πολλὰ (αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἀποκρι-
ναι)

*Et les principaux Sacrificateurs l'ac-
cusoyent de plusieurs choses: mais lui
ne respondoit rien.*

4. ὃς πλάττος πάλιν ἐπηρώ-
τησεν αὐτὸν, λέγων, ὅτι ἀποκριθῇ
εἰς ἵνα ἴδω τί σοι καταμετρεῖ-
ται.

*Pilate donc l'interroguait derechef,
disant, Ne respon-tu rien? voila com-
bien de choses ils t'estimoient contre
toi.*

5. ὃς ἰησοῦς οὐκ εἶπεν οὐδὲν ἀπε-
κρίθη, ὡς ἐπαμειβόμενος τῷ πλάττει.

*Mais Iesus ne respondit rien non
plus: tellement que Pilate s'en esme-
ueilloit.*

6. Κατὰ τὴν ἑορτὴν ἀπὸ λυτῶν αὐτοῖς
ἓνα διαλεχόμενοι, εἰς τὴν ἡμέραν.

*Or leur relachoit-il à la feste un pri-
sonnier, qui que ce fust qu'ils demandai-
sent.*

7. Ἦν δὲ ὁ λεγόμενος Βαραββᾶς
μὲν τῶν συνεστασάντων διδομένων, εἰ
ἕως ἐστὶν τοῦ φθίοντος πτανησά-
μενος.

*Ecy en auoit un dit Barabbas, le-
quel estoit prisonnier avec les compli-
ces de sedition, lesquels auoyent com-
mis meurtre en la sedition.*

8. Καὶ ὁ λαὸς βοήσας ὁ ὄχλος, ἤρ-
ξατο αὐτὸν διαλεχέσθαι, καθὼς αἰτεῖται αὐ-
τοῖς.

*Et le peuple s'escriant tout haut, se
prit à demander qu'il fust relaché si leur
auoit toujours fait.*

9. ὃς πλάττος ἀπεκρίθη αὐ-
τοῖς, λέγων, θέλετε ἀπολυθῆναι ὑμεῖς
τὸν βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων;

*Pilate donc leur respondit, disant,
Voulez-vous que ie vous relache le
Roy des Iudees?*

10. Ἐγίνωσκε γὰρ ὅτι αὐτὸς φθίον
τοῖς ἀδικήσαντες αὐτοῖς οἱ ἀρχιερεῖς.

*Car il lauoit bien que les principaux
Sacrificateurs l'auoyent luy par enuie.*

2. Et interrogavit eum Pilatus, Tu es rex Iudæorum? At ille respondens ait illi, Tu dicis.

Then Pilate asked him / Art thou the king of the Jewes? And he answered / and said unto him / Thou sayest it.

3. Et accusabant eum summi sacerdotes in multis. (Ipse vero nihil respondit.)

And the chief Priests accused him of many things.

4. Pilatus autem rursum interrogavit eum, dicens, Non respondes quicquam? vide in quantis te accusant.

Wherefore Pilate asked him again / saying / Answerest thou nothing? beholde howe many thinges they wote against thee.

5. Iesus autem amplius nihil respondit: ita ut miraretur Pilatus.

But Jesus answered no more at all / so that Pilate marvelled.

6. Per diem autem festum solebat dimittere illis unum ex vincis, quemcumque petissent.

Now at the feast Pilate did deliver a prisoner unto them / whomsoever they would desire.

7. Erat autem qui dicebatur Barabbas, qui cum seditionis erat victus, qui in seditione fecerat homicidium.

Then there was one named Barabbas / which was bound with his fellows / that had made insurrection / who in the insurrection had committed murder.

8. Et cum ascendisset turba, cepit rogare, sicut semper faciebat illis.

And the people cried aloud / as he began to desire that he would do as he had used done unto them.

9. Pilatus autem respondit eis, & dixit, Vultis dimittam vobis regem Iudæorum?

Then Pilate answered them / and said / Will ye that I let loose unto you the king of the Jewes?

10. Sciebat enim quoddam invidiam tradidissent eum summi sacerdotes.

For he knew that the chief Priests had delivered him of eny.

2. Und Pilatus fraget ihn: Bist du ein König der Juden? Er antwortet aber / und sprach zu ihm: Du sagest.

De Pilatus spurde hannem arh / Est du Jodernis Konig. Hand suarede / oc sagde til hannem / Du siger det.

3. Und die Hohenpriester beschuldigten in hart.

De de hpperste Prester flagede hart paa hannem.

4. Pilatus aber fragte in abermal / und sprach: Antwortest du nichts? Siehe / wie hart sie dich verflagen.

Da spurde Pilatus hannem arter at / oc sagde / Suarer du intet? See / huor hart de beflage dig.

5. Jesus aber antwortet nichts mehr / also / daß sich auch Pilatus verwunderte.

Men Jhesus suarede intet mere / saa / at Pilatus oc forundrede sig.

6. Er pflegte aber ihnen auff das Osterfest einen gefangenen loß zu geben / welchen sie begerten.

De hand plende at giffue dem en fange løff paa Paaste høytiden / hvilken de begærede.

7. Es war aber einer / genant Barabbas / gefangen mit den auffrührerischen / die im auffrühr einen Mord begangen hatten.

Da vaar der en / sam hed Barabbas fangen / med de Oprøister / som haaffde gjort et Mord vdi et oprør.

8. Und das Volk gieng hinauff / und bat / daß er thet / wie er pfleget.

De Folket gick op / oc bad / at hand vild gøre / som hand plende.

9. Pilatus aber antwortet ihnen: Vult ihr / daß ich euch den König der Juden loß gebe?

De Pilatus suarede dem / Vilde i / at ieg skal giffue eder Jodernis Konig?

10. Denn er wußte / daß ihn die Hohenpriester auß neid überantwortet hatten.

Thi hand viste / at de hpperste Prester haaffde antvorder hannem hen aff had.

2. Pytáal ho Pilát: Tyli gsy Krát Židovský? A on odpověděl / řekl jemu: Ty pravíš.

Pytáal go Pilát / Tyžá jest on Král Žydovský? A on mu odpovíed / dymy řekl / Ty povíedáš.

3. V žalovall na něho vrchní kněží mnohě věcy.

Stáržyl na nedy wiece Židov / jctá kněží.

4. Tedy Pilát ptáal ho opět / řka: Což ničehož nes odpovídáš? vidíš tierať mnohě věcy na tebe žalují.

Alle go pít / povera spřel mowiac / Víteže nie odpovíedáš? oto iako wiece swiadczą przeciwko tobie.

5. A Gezijs nie wíjce neods powěděl / tak že se podivil Pilát.

A Jezus przedstie nie nie odpowíed / tak iż sic Pilát dziwoval.

6. Na den pak slawný / měl obyčej dít propuštěti jednoho z vězňů / za kteréhožby prosili.

Alle w swięto wypuštěl im wízná jednegu ktorcgoby žádal.

7. Byl kterýž slauš Barabbas / genz s swarstwyimi byl w wězení / kterýž w swadě učinil byl wrařdu.

Byl niektory co go nazýwas no Barabbas w wíznictw / z tym co z nim roštyř wěznili / a w tym že roštyř ku nie soborytwa sic byl dopuštěl.

8. A když wzhůru wessel Žáci / počal prositi aby učinil yakož jim wšdy činíwal.

Tedy pospolitwa zámolawšy potzeli prositi o to iako um zámwšy czynil.

9. Tedy Pilát odpowěděl jim / řka: Chceťli propuštím wám Krále Židovského?

Odpowíedžajíc Pilát řekl im / Chce li puštěti wám Krála onego Židovského?

10. Neb gest dobře wěděl / že gsau z žawšstwyimi wydal gen vrchní kněží.

Abomiem wíedžál iž přez tože dořst wydal go Židov / ca kněží.

11 רבי פהנא דין
יתירא ית חפסו לכנשא
לבראפא ישנא להון :

Et principales Sacerdotes salutarum La turba a domandare che piu tosto lasciasse Barabbas.

12 הו דין פילטוס אמר
להון מנא חכיל צבין
אנהון אצבד להנא דקרא
אנהון מלכא דיהודיא :

Ma Pilato di nuovo rispondendo, disse loro, Che volete dunque, chi sa facci di colui che vo' chiamare, Re de Giudei?

13 הנון דין תוב קצו
דקופיהי :

Et essi di nuovo gridarono, Crucifigila.

14 הו דין פילטוס אמר
להון מנא ציר דביש צבד
נהנו יתיראית קצין הו
דקופיהי :

E Pilato diceva loro, Ma che male ha egli fatto? Et essi non ponno farli graderemo, Crucifiggila.

15 פילטוס דין צבנא
דצבד צבנא לכנשא
נשנא להון לבראפא
ואשלם להון לנשצ פד
מנא דידקא :

Onde Pilato volendo contentar la turba, lasso loro Barabbas. Et habendo flagellato Iesus, lo dette che fusse crucifisso.

16 אסטדטיוטא דין
אובלוהי לגו דרתא ד
דאיתיה פרטורין וקרו ל
לכלה אספיר :

Allora soldati lo menarono dentro ne la corte, che e il Pretorio, e chiamano intra la compagnia.

17 ואלפשוהי ארגונא
וגדלו סמו לה פליגא
דכובא :

E vestendo de porpora, e pongo una corona de spine, che essi habuano tessuta.

18 ושריו למשאר
בשלמה שלם מלכא
דיהודיא :

Poi cominciorno a salutarlo, dicendo, Salvo ti salui, Re de Giudei.

19 ומחין הו לה צו
רישה בקנא וקין הו
צאפנהי וברבין הו על
בורכיהן וסגדיו לה :

E petteno anchi el capo con vna corona, e spumavano addosso, et inginocchiandosi, gli facevano riverentia.

11 ונהכנים פתו את העם יותר
לפטר להם את בר אבא :

Mas los Principes de los Sacerdotes incitaro a la multitud, que les soltasse antes a Barabbas.

12 ופילטוס ענה ועוד אמר
אליהם ומה תרצו לעשותי
לאשר אמרים אתם כי מלך
היהודים :

Y respondiendo Pilato, diceles otra vez, Que pues quereys que haga del que llamays Rey de los Judios?

13 והנמה שבו וועקו הוקיענו
Y ellos bolueron a dar bozes, Crucificalo.

14 ופילטוס אמר להם ומה
תרצה עשה והנמה על יתיר ועקו
הוקיענו :

Mas Pilato les dezia pues que mal ha hecho y ellos dauan mas bozes, Crucificalo.

15 ופילטוס רוצה לעשות
לעם פרצונם ופטר את בר
אבא ויתן את ישוע ליסר
בשופים ולהוקע :

Y Pilato queriendo satisfacer al pueblo, soltoles a Barabbas, y entregó a Iesus acotado para que fusse crucificado.

16 והרצים הוליכו אותו בחצ
וה בית דין וועיקו את כל
החבל :

Entonces los soldados lo llevaron dentro del patio, es a saber, al audiencia: y conuocan toda la quadrilla.

17 ותעדוהו מעיל השני ויסבכו
עטרת הסינים ושימו עליו :

Y vistienlo de purpura, y ponenle vna corona texida de espinas.

18 ויחלו לשאול לשלמו לאמר
שלום לך מלך היהודים :

Y començaron a salutarle, Ayas gozo Rey de los Judios.

19 ויכו את ראשו בקנה וידקו בו
ויכרעו על ברכיהם וישתחוו
לפניו :

Y herianle su cabeça con vna canna, Y escupian en el, y adorauanlo hincadas las rodillas.

11. Oĩ dē dēxarētis aĩsōfous tōn
ōχλon, ĩa mēllōn tō βαρabbas
ἀπολύσῃ αὐτῷ.

Mais les principaux Sacrificateurs estoient le peuple, afin qu'il leur relaschast plustost Barabbas.

12. 'Ο δē πιλᾶτος ἀπεκρίθη,
πᾶσι εἰπὼν αὐτοῖς· τί ἔγωγε
ποιῶν εἰ λέγετε βασιλεῦς τῷ
Ἰουδαίου.

Et Pilate respondant leur dir, de rechef, Que voulez-vous donc que ie face à celui que vous appelez Roy des Iuifs?

13. Oĩ dē πᾶσι ἐπεξῆσαν, σω-
ρεύσαν αὐτῷ.

Et de rechef ils s'escrirent, disans, Crucifie-le.

14. 'Ο δē πιλᾶτος ἔλεγεν αὐτοῖς·
τί γὰρ κατ' ἐπισησὶς εἰ δὲ ποιεῖσθε.
τίπως ἐκρῆξαι, σωρεύσαν αὐτῷ.

Adonc Pilate leur dit, Mais quel mal a-il fait? Et ils s'escrirent tant plus fort, Crucifie-le.

15. 'Ο δē πιλᾶτος βουλόμενος
τῷ ὄχλῳ τὸ ἵκανόν ποιῆσαι, ἀπέλυ-
σεν αὐτοῖς τὸν βαρabbas, καὶ πα-
ρέδωκε τὸν Ἰησοῦ Φαρασαίου,
ἵνα σταυρωθῇ.

Pilate donc voulant contenter le peuple, leur relascha Barabbas, & apres auoit fait souetter Iesus, le liura, afin qu'il fust crucifié.

16. Oĩ dē στρατιῶται ἀπήγαγον
αὐτὸν ἔσω τῷ αὐλῆς, ὅ ἐστι προαι-
μαίον, καὶ συγκυλισάντες ὅλον πλὴν
αὐτῶν.

*Adonc les gendarmes l'emmenere-
rent dedans la cour qui est le pretorien & appelerent toute la bande.*

17. Καὶ ἐνδύουσιν αὐτὸν περφυ-
ραν, ἐπετιθίσαντες αὐτῷ σπινθῆ-
ρας ἀνὰ θύον σίφαιον.

*Et le vestirent d'une robbe de pour-
pre, & lui mirent à l'enrouder la teste
vne couronne d'espines qu'ils auoyent
pliee.*

18. Καὶ ἤρχοντο ἀπαίζοντες αὐ-
τὸν, καὶ λέγοντες, χαῖρε ὁ βασιλεῦς
τῷ Ἰουδαίου.

*Et se prirent à le saluer, en disant,
Bien te soit, Roy des Iuifs.*

19. Καὶ ἔτυπον αὐτὸν τὸν κεφα-
λῶν παλάμῳ, καὶ ἐκτύπον αὐτὸν,
καὶ ἔβιναν τὰ γόνατα προσκυνοῦντες
αὐτῷ.

*Et lui frapoyent la teste avec vn ro-
seau, & etachoyent contre lui & se met-
tant à genoux, lui faisoient la reue-
rence.*

11. Pontifices autem concitaverunt turbam, ut magis Barabbam dimitteret eis.

But the hie Priestes had moved the people to desire that he would rather des luer Barabbas unto them.

12. Pilatus autem iterum respondens, ait illis, Quid ergo vultis faciam regi iudaeorum?

And Pilate answered: he said agais ne unto them: What will ye them that I do with him: to home ye call the King of the Jewes?

13. At illi iterum clamaverunt, Crucifige eum.

And they cryed againe: Crucifie him.

14. Pilatus verò dicebat illis, Quid enim mali fecit? At illi magis clamabāt, Crucifige eum.

Then Pilate said unto them: But what euill hath he done? And they cryed the more feruently: Crucifie him.

15. Pilatus autem volens populo satisfacere, dimisit illis Barabbam, & tradidit Iesum flagellis caesum ut crucifigeretur.

So Pilate willing to content the people, loosed them Barabbas: and deliuered Iesus when he had scourged him: that he might be crucified.

16. Milites autem duxerunt eum in atrium praetorii, & cōvocant totam cohortem.

Then the souldiers led him away into the hall: which is the comon hall: and called together the whole bande.

17. Et induunt eum purpura, & imponunt ei plectentes spineam coronam.

And clad him with purple: and placed a crowne of thornes: and put it about his head.

18. Et coeperunt salutare eum, Ave rex iudaeorum.

And began to salute him: saying: Hail: King of the Jewes.

19. Et percutiebant caput eius arundine: & conspucebant eum, & ponētes genua, adorabant eum.

And they smote him on the head with a reede: and spat vpon him: and bowed the knee: and did him reverence.

11. Aber die Hohenpriester reißeten das Volk / daß er ihnen vil lieber den Barrabam loß gebe.

Wen de hyperste Prester stündede solcket ill: At hand stulde meger heller giffue dem Barrabam loß.

12. Pilatus aber antworttet widerumb / vnd sprach zu ihnen: Was wolt ihr denn / daß ich thue dem / den ihr schuldiget / Er sey ein König der Juden?

Da suarede Pilatus igen / och sagde til dem: Huad villet da / at ieg skal gøre / dem: der i stylde / At hand er Jødernes Konge.

13. Sie schreyen abermal: Creutzige ihn.

De strege atter: taarsfest hannem.

14. Pilatus aber sprach zu ihnen: Was hat er übelß gethan? Aber sie schreyen noch vil mehr: Creutzige ihn.

Da sagde Pilatus til dem: Huad ont haaffuer hand gjort? Wen de strege end meger mere: Kaarsfest hat nem.

15. Pilatus aber gedachte dem Volk genug zu thun / vnd gab ihnen Barrabam loß / vnd überantworttet ihnen Iesum / daß er gegeißelt vnd gecreuziget würde.

Da tencie Pilatus at gøre Jødeset fyllest / och hand gaff dem Barrabam loß: De anuordede dem Iesum hen: at hand stulde budstengis oc taarsfestis.

16. Die Kriegßknecht aber führeten in hinein in das Riehtauß / vnd rieffen zusammen die ganze Schar.

Da førde Stridzmandene hannem ind i Domhuset: oc kaldede den ganste Skare tilsammen.

17. Vnd zogen ihm ein Purpur an / vnd flochten eine dörne Krone / vnd saßten sie ihm auff.

De førde hannem i i Purpur: och stenede en torne Krone: och sette hende paa hannem.

18. Vnd fiengen an ihn zu grüssen: Begrüßet senst du der Juden König.

De begyndte at hilse hannem: Hil vere du Jøde Konge.

19. Vnd schlugen ihm das Haupt mit dem Rohr / vnd verspeneten ihn / vnd fielen auff die knie / vnd beteten ihn an.

De de sloge hans Hovfue med Røret: oc bespøtte hannem: oc fulde paa Knæ: oc tilbade hannem.

11. Alle Bistupowē ponuflī Jāstupu / aby gim radēgij pros pusil Barrabasse.

Letz Esiazetā tāplānste pos duffezali pospolniewo i bym un radz fcy Barabasa pusil.

12. A Pilāt opēt odpowē dēm / fcll gim: Coż techdy chce te at wlinijm Krālī Jidowstē mu?

A odpowiedziawszy Pilat rzekl im powtorze: Coż wżdy chcecie abych uczynil temu krotcego powies dacie krolum Jydowskiem?

13. A oni opēt wrolali: Wkřiżug gcy.

Chcody oni zāsic wrolali: Wkřiżug iuy go.

14. A Pilāt prawil gim: W coż gest zleho učinil? Oni pak wñec wrolali: Wkřiżug ho.

A mowil do nich Pilat: A coż wżdy zleho uczynil? Ale oni thym wiecey wrolali: Wkřiżug iuy go.

15. Techdy Pilāt chstē Eidu dosti wlinil / pusil gim Barrabasse / a dal gim Gefylle w brćowanćho / aby byl wkrřiżowan.

A tāt Pilat chce pospolniewo do hyc uczynic / pusil im Barabasa / a Jezusa wbiezowancgo pos dal aby byl wkrřiżowan.

16. Soldnēci pak wwebli gcy wñit do Synē domu Kadnē ho / a swolali wsectu abt:

A wwozody go żołnierze do dworā / to jest do ratusza / przyzwali wśy rćicy rory.

17. W obsekligen w Sfarlat / a wlozili nań Korunu splecisse z trnij.

A oblozdy go wfārlat / wloszyl nań Korone opleciona z ciernia.

18. W pośali ho pcy dramowati / flauce: Zdrāw Krālī Jidowstē.

A porzeka go witac mowiac: Witaj Jc Krolu Jydowski.

19. A bili hlauwu gcho tćci nau / a phwali na nēho / a fles fogice na kolenu / flañell se ges mu.

A rluflil glowe tego trzcina / y phwali nań / a nāchylał oc kolenu / flañelli sie temu.

20 וְכַאֲשֶׁר הָלְעִיגוּ לוֹ הַפְּשִׁיטוּהוּ
אֶת־מְעִיל הַשָּׁנִי וַיַּלְבִּישׁוּ אוֹתוֹ
אֶת־בְּגָדָיו וַיּוֹצִיאוּהוּ לְחוּקֵי־
אֶרֶץ:

E poi che l'ebbero cospicchiernito, lo spogliarono de la porpora, e vestironlo de suoi propri vestimenti, e memorandolo fuere por crucifiggelo.

21 וַיִּצְיֹשׁ אֶחָד מֵהַעֲבֹדִים
שְׁמֹן קוֹרִינְתָא דְּאֵתָא
הַנִּיָּן מִן קִרְיָתָא אֲבוּהִי
דְּאֶלְכְּסָנְדְּרוֹס וְדִרְפּוֹס
דְּיִשְׁקִיל וְקִיפָה:

E cargaron en certo Simone Cyreno che passava (venendo egli da la villa) padre di Alessandro e di Rufo, a portar la croce d'esso.

22 וַאֲתִיּוּהִי לְגִלְגֹּתָא
דְּכִתְתָא דְּמִתְפַּשְׁקָא
קִרְקַפְתָּא:

E conducono al luogo de Golgatha, che s'interpreta, luogo de cranto.

23 וַיִּהְיוּ לָהּ לְמַשְׁתָּא
חֲמִשָּׁה דְּחֵלִיט בֵּה מוֹנָא
הוּ דִין לֹא נִסָּב:

E dettergli bere del vino mescolato con mirra, ma egli non ne prese.

24 וְכַד וַקְפוּהִי בְּלִגְנֵי
מֵאֲנוּהִי וַאֲרָמִיו עֲלִיהֶן
בְּסָא מִנֵּי מִנָּה נִסָּב:

Poi ch'essi l'ebbero crucifisso, spartirono i suoi vestimenti, gettando sopra essi la sorte, per sapere quel che ciascuno ne dovesse pigliare.

25 אֵת הָיָא דִין שְׁעָא
תֵּלַת כַּד וַקְפוּהִי:

Et era l'hora terza quando il crucifisso.

26 וּכְתִיבָא הֵנָּה עֲלֵתָא
דְּמוֹתָהּ בְּפִתְקָא הַנִּיָּן
מִלְכָּא דִּיהוּדִיָּם:

Et titulo del suo delicto era scritto così: EL REY DEL REYDEL.

27 וַתְּקַבֵּל עֲמָהּ תִּרְיוֹן ל
לְסִטְיָא חַד מִן יְמִינָהּ וְחַד
מִן סְמִלָּה:

Crucifissero ancora con essi un ladero, uno da la destra sua, e l'altro da la sua sinistra.

20 וְכַאֲשֶׁר הָלְעִיגוּ לוֹ הַפְּשִׁיטוּהוּ
אֶת־מְעִיל הַשָּׁנִי וַיַּלְבִּישׁוּ אוֹתוֹ
אֶת־בְּגָדָיו וַיּוֹצִיאוּהוּ לְחוּקֵי־
אֶרֶץ:

Y desque lo ouieron escárnecido, desnudaronle la ropa de purpura, y vistieronle sus propios vestidos, y sacando para crucificarlo.

21 וַיִּצְיֹשׁ אֶחָד מֵהַעֲבֹדִים
וְשֵׁמוֹ שְׁמֵעוֹן הַקִּירִנִּי אֲשֶׁר בָּא
מִן הַשָּׂדֶה וְהוּא אָבִי אֶלְכְּסָנְדְּרוֹס
וְדִרְפּוֹס לְשָׂמָה אֶת־עֲלִיבִי:

Y cargaron a vno que passava, (Simon Cyreneo padre de Alexandro y de Rufo, que venia del campo.) para que lleuasse su cruz.

22 וַיּוֹלִיכוּהוּ אֶל־גִּלְגֹּתָא מְקוֹם
וְהוּ מִתְרָגָם מְקוֹם גִּלְגֹּתָא:

Y lleuanto al lugar de Golgatha, que declarado quiere dezir, lugar de la Calauera.

23 וַיִּתְּנוּ לוֹ לִשְׁתוֹת יַיִ עֲמִם
מִן וְלֹא לָקַח:

Y dieronle a beuer vino myrrhado: mas el no lo tomó.

24 וְכַאֲשֶׁר הוֹקִיעוּהוּ הֶלְקוּ אֶת־
בְּגָדָיו וַיַּפִּילוּ גִזְלֵי עֲלֵיהֶם
מִיָּמָה וְשָׂמָה:

Y desque lo vuieron crucificado, repartieron sus vestidos echando suertes sobre ellos, que lleuaria cada vno.

25 וַתְּהִי שְׁעָה הַשְּׁלִישִׁית
וַיּוֹקִיעוּהוּ:

Y era la hora de las tres quando lo crucifickó.

26 וַתְּהִי דִינוֹ נִכְתָּב וְהָ הוּא
מֶלֶךְ הַיְּהוּדִים:

Y el titulo escripto de su causa era, EL REY DE LOS IVDIOS.

27 וַעֲמִי הוֹקִיעוּ שְׁנֵי פְרִיָצִים
אֶחָד מִיְּמִינוֹ וְאֶחָד מִשְׁמָאלוֹ:

Y crucificaron con el dos ladrones, vno a la man derecha, y otro a la man yzquierda.

20. Καὶ ὅτε ἐρίπαξαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν πορφύραν, καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια τὰ ἰδία· καὶ ἐξήγαγον αὐτὸν, ὡς σταυροῦσαι αὐτόν.

Puis apres quand ils se furent moqués de lui, ils le desnudèrent de la robe de pourpre, & le reueſtirent de ses vestemens, l'emmenèrent dehors pour le crucifier.

21. Καὶ ἀγγαρεύουσιν ἑστῆσαντα τὸν υἱὸν σίμωνος κυρηναίου, ἑρξέμενον ἀπ' ἀρχῆς, τοῦ πατρὸς ἀλεξάνδρου καὶ ρούφου, ὡς ἀεὶ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ.

Et contraignirent en certain passant, no. nme Simon Cyrenien, (lequel venoit des champs, qui estoit pere d'Alexandre & de Rufus de porter la croix d'icelui.

22. Καὶ φέρουσιν αὐτὸν εἰς τὴν γολγοθᾶ τὴν τόπον, ὅ ἐστι μὲν τρυφωδὲ ὀνομαστος, κερδίσιν τίνος.

Et puis le menerent en la place de Golgotha, qui vaut autant à dire que la place du test.

23. Καὶ ἐδίδωσαν αὐτῷ πικρὴ ἐσμυρῖνος μίχρον ἐῖς. ὃ ὅτι οὐκ ἔλαβεν.

Puis lui donnerent à boire du vin oixitionné avec de la myrrhe: mais il ne le print point.

24. Καὶ ταυρώσαντες αὐτὸν, διμέμελζον τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, βαλλαντες κληροῖαν αἱ ὡς, τίς τί ἀρῇ.

Et quand ils l'eurent crucifié ils départirent ses vestiments, en tirant le sort sur iceux, pour sauoir ce que chacun en emporterait.

25. Ἦν γὰρ ὥρα τρίτη, καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν.

Or estoit-il trois heures quand ils le crucifierent.

26. Καὶ ὡς ἡ ὀρθὴ γράφη ἔχει αἰτίαις αὐτοῦ ὅτι βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων.

Et le diction de sa condamnation portoit en eſcrie, LE ROY DES IUDÉES.

27. Καὶ αὐτὸν αὐτοὶ σταυροῦσι δύο ληστῆς, ὡς ἐκ δεξιῶν, καὶ ἓς ἐξ ἐναντίας αὐτοῦ.

Ils crucifierent aussi avec lui deux brigands l'un à sa main droite, & l'autre à sa gauche.

CAP. XV.

20. Et postquam illuserunt ei, exuerunt illum purpura, & induerunt eum vestimentis suis, & educunt illum ut crucifigerent eum.

And when they had mocked him / they took the purple of him / and put his owne clothes on him / and led him out to crucifie him.

21. Et angariaverunt prater euntem quempiam, Simonem Cyrenzum, venientem de villa, patrem Alexandri & Rufi, ut tolleretur crucem eius.

And they compelled one that passed by called Simon of Cyrene (which came out of the countrey, and was father of Alexander and Rufus) to beare his crosse.

22. Et perducunt illum in Golgotha locum: quod est interpretatum, Calvariz locus.

And they brought him to a place named Golgotha: which is by interpretation the place of dead mens skulls.

23. Et dabant ei bibere myrrhatum vinum: & non accepit.

And they gave him to drinke wine mingled with myrrhe: but he received it not.

24. Et crucifigentes eum, dividerunt vestimenta eius, mittentes sortem super eis, quis quid tolleretur.

And when they had crucified him / they parted his garments / casting lots for them: what every man should have.

25. Erat autem hora tertia: & crucifixerunt eum.

And it was the third houre: when they crucified him.

26. Et erat titulus causae eius inscriptus, Rex Iudaeorum.

And the title of his cause was written above. The King of the Iewes.

27. Et cum eo crucifigunt duos latrones: unum a dextris, & alium a sinistris eius.

They crucified also with him two thieves: the one on the right hand / and the other on his left.

Das XV. Capitel.

20. Und da sie ihn verspottet hatten / zogen sie ihm die Purpur auß / vnd zogen ihm seine eigne Kleider an / vnd fuhreten ihn auß / daß sie ihn creußigten.

De der de haffde bespottet hannem / da forde de hannem aff Purpure / oc forde hannem i sine egne Kleider / oc de forde hannem vnd / at de stude laarffeste hannem.

21. Und zwungen einen / der fürüber gieng / mit namen Simon von Cyrene / der vom Felde kam / (der ein Vater war Alexandri vnd Ruffi) daß er ihm das Creuß trüge.

Dch der gielt en frem / heb Simon aff Cyrene / som kom aff marcken (hursken der vaar Alexandri oc Ruffi fader) hannem tungde de til / at hand bar hannem Kuarffet.

22. Und sie brachten ihn an die stet Golgotha / Das ist verdolmetschet / Schedelsstet.

De de forde hannem til den sted Golgotha / der er vdsagt / Hoffuitpande sted.

23. Und sie gaben ihm Myrrhen im Wein zu trincken / vnd er nam's nicht zu sich.

Dch de gaffue hannem Mirrha at dricke i Vin / oc hand tog det icke til sig.

24. Und da sie ihn gecreußiget hatten / theilten sie seine Kleider / vnd worffen das Loß darumb / welcher was überfeme.

De der de haffde Kuarffest hannem / stiffe de hans Kleider / oc kaste laad der om / huad huer stude haffue.

25. Und es war omb die dritte stunde da sie ihn creußigten.

De der vaar ved den tredie stund / der laarffeste hannem.

26. Und es war oben über in geschrieben / was man ihm schuld gab / nemlich / Ein König der Jüden.

Dch der vaar scressuit offuen offuer hannem huad skuld mand gaff hannem / som vaar / Jodernie Konge.

27. Und sie creußigten mit ihm zween Mörder / einen zu seiner rechten / vnd einen zu seiner linken.

De de laarffeste tho Krossuere med hannem / en haff hans høyre / oc en haff den venstre haand.

Kapitola XV.

20. A fopz genu se naposmij: wall / swietli s nēho Esarlat / ā obletli gen w Raucha geho / a wdeli gen aby ho vřřřowali.

A gdy go nāgrawali / stōleli go s šarlatu / y obletli w fiacy wla: inel ā w ywiedli gi aby go vřřřowali.

21. Echdy přřinuelli nēpafē ho šterpž tudy umno nē šel / Šsimona Cyrenenšēho / šterpž šel ze Wšth Dice Alexan: drowa a Ruffowa / aby mžal křřřž geho.

Echdy přřymnili niekrorego mimo idacego Šsimona Cyrene: rzyšā (kroty šedl z polā / oycā Alexandrowā y Ruffego) aby wžial křřřž i ho.

22. W wdeli gen ašna mįřřto Golgotha / šterpž je w přřlādā Poprawnič.

A přřywedli go nā mįřřřce Golgoth / co šie w přřlādā, mįřřřce trupidh glow.

23. W dāwali genu přřři Wšthos Mirhau / a nypřřgal ho.

A podali mu řř přřřu wino z mirra / Ale go on nie přřřial.

24. A to křřřřž vřřřřowali gen rozdělili raucha geho / nie tšce o nē los / šdoby co wžal.

A gdy go vřřřřowali / pōdžice 'eli fiacy iego / mżecaco nie los co: cho mžal a žiac.

25. Abola hodina třetřř: W vřřřřowali gen.

A byla třetřřie godžina gdy go vřřřřowali.

26. A bōl nāpis w mįřř geho napřřan: Křřl Jidowšř.

Byl teř y nāpis w šřřřřu ier go nāpisany / Tenci iest Křřol on žydowšř.

27. Mřřřřowali tařē s nim dwa šotřř / gednoho na Dřřawicę a druhēho na šewicę geho.

Vřřřřowali teř přřř nim dwa žboyce / jednego po přřāwey a drugiego po lewey šřřřie iego.

28. Et impleta est scriptura, quæ dicit, Et cum iniquis reputatus est.

Thus the Scripture was fulfilled, which said: And hee was counted among the wicked.

29. Et pratercuntes blasphemabant eum, moventes capita sua, & dicentes, Vah qui destruis templum, & in tribus diebus reedificas.

And then they went by, railing on him, wagging their heads, and saying: Hah, thou that destroyest the Temple, and buildest it in three daies.

30. Salvum fac te metipsum, descendens de cruce.

Save thy selfe, and come downe from the crosse.

31. Similiter & summi sacerdotēs illudentes, ad alterutrum eum Scribās dicebant, Alios salvos fecit, seipsum non potest salvum facere.

Likewise also even the hie Priestes mocking, saide among them selves with the Scribes: He saved other men: him selfe he cannot save.

32. Christus rex Israël descendat nunc de cruce: ut videamus & credamus. Et qui cum eo crucifixi erant, convitiabantur ei.

Let Christ the King of Israel now come downe from the crosse: that we may see & beleue. They also that were crucified with him, reviled him.

33. Et facta hora sexta, tenebræ factæ sunt per totam terram usque in horam nonam.

Some when the sixt houre was come, darkness arose ouer all the land untill the ninth houre.

34. Et hora nona exclamavit Iesus voce magna, dicens, Eloi, Eloi, lamma sababthani? quod est interpretatū, Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?

And at the ninth houre Iesus cried with a loud voice, saying: Eloi, Eloi, lamma-sababthani? which is by interpretation: My God, My God, why hast thou dereliqued me?

28. Da ward die Schrifft erfüllet/ die da sagt: Er ist vnter die übelthäter gerechnet.

Da bleiff Schrifften suldkommen som siger/ Hand er regner blant Misdoedere.

29. Vnd die fürüber giengen/lästeren ihn/ vnd schüttelten ihre Häupter/ vnd sprachen: Psul dich/ wie sein zu brichst du den Tempel/vnd bauest ihn in dreien tagen.

Or he der ginge frem/ bespaattede hannem/ oc riste deris Hoffutt/ oc sagde: Tui dig huor denlige net/ byder du Tempelen/ oc bygger den i tre dage.

30. Hilff dir nun selber / vnd stiege herab vom Creuze.

Dieß dig nu selff / oc stig hid ned aff taarset.

31. Desselbigen gleichen die Hohenpriester verspotteten ihn vntereinander/ sampt den Schriftegelehrten vnd sprachen: Er hat andern geholffen/ vnd kan ihm selber nicht helfen.

Like saa bespaattede de ypperste Prestes hannem blant huer andre / mer Schrifteleghene / oc sagde: hand haßuer hulper andre/ oc land icke hiepe sig selff.

32. Ist er Christus / vnd König inn Israel / so stiege er nun vom Creuz/ daß wir sehen vnd glauben. Vnd die mit ihm gecreuziget waren / schmähetten ihn auch.

Er hand Christus / oc Kongei Israel / da stige si turned aff taarset / arvi kunde see oc tro. De de som vaare Kaarsfeste mer hannem / forhaandede hannem oc saa.

33. Vnd nach der sechsten stunde/ ward ein Finsternuß über das ganze Land / biß vmb die neundte stunde.

De effter den siette time bleiff ic Mørck offuer det ganeste land / indtil ved den niende time.

34. Vnd vmb die neundte stunde rief Iesus laut/vñ sprach: Eli/Eli/lama asabthani? Das ist verdolmetschet: Mein Gott/ mein Gott/ warum hast du mich verlassen?

De ved den niende time / robre Ihesus høyt / och sagde: Eli/Eli/lama asabthani? Det er vdiag: Min Gud/min Gud/ haor saare haßuer du forlas mig?

28. Vnaplněno gest Plisimo křesťoj: A s křesťojmi poseteni gest.

Wypeloso se tedy přine křesťoj mohl / A s křesťojmi poseteni.

29. Achodisce mimo něho/rauhášt se genu / hōbagiše hlavami svōmi / a křesťagice: Na hā / křesťagice Chrām Boží a we třech dnech gey sa se wzdělāwāso.

Ei teš křesťagice mimo chos bñli / sromocili go / chotetac glos wānu swomi / křesťagice / A teš te co rozwalāš Rošciol / y we třech dnach gi zbudušeš?

30. Pomoz sobě saměmu / a esup s křesťe.

Wybawje se sam / a sstap s křesťe.

31. Teš ywchñij křesťe posmiwagice se s křesťoj / ge den k druhěmu prawiti: Gu nymě gest spomāhal / sam sobě spemocy nemāže.

Lāže teš y wchñij křesťe / ge den k druhěmu prawiti: Gu nymě gest spomāhal / sam sobě spemocy nemāže.

32. Křesťe kral Izrahel / stě / necht nymě sstap s křesťe / ať wchñij a wrochñij. A ei křesťe nīm wchñijowāni by / li / wchñij genu.

Wchñij teš y wchñij křesťe / ge den k druhěmu prawiti: Gu nymě gest spomāhal / sam sobě spemocy nemāže.

33. A křesťe byla hodina šestá / stě / ge imo po wšij lami / ať do hodiny dewāte.

A gey přepchodila godžinā šestá / ge imo po wšij lami / ať do hodiny dewāte.

34. A w hodinu dewāte / wrochñij Gežijse hlafem wchñij / stě: Eloi / Eloi / lamma sababthani? ge gey se wrochñij / ať / Bože mōg / Bože mōg / y co gey mne opušt?

Tedy wrochñij gežijse hlafem wchñij / stě: Eloi / Eloi / lamma sababthani? co se wrochñij / ať / Bože mōg / Bože mōg / y co gey mne opušt?

28 וַיִּשְׁלַח פְּתִיכָא דְאִמְר
דְּעַם עֵילָא אֲחִיהֶשֶׁב :

E così fu adempita la Scrittura, che dice, Et c'est par le malin conseil de l'iniqui.

29 וַאֲחֵילֹו דִּין דְּעִבְרִין
הָיוּ מְגַדְפִין הוּוּ עֲלוֹהִי ו
וּמְגִידִין דִּישׁוּהוּן וְאִמְרִין
אִין שְׂרָא הִיכְלָא וְכִי־
לָהּ דְּתַלְתָּא יוֹמִין :

Quelli ancora che passavano gli decemviri oltraggio, faciendo la testa, ed essendo, Hec, tu che distruggi il tempio di Dio & in tre giorni lo edificasti.

30 בְּצֵא נִפְשָׁךְ וְחַוֵּת מִן
יְהִיפָּה :

Salua te stesso, scende de la croce.

31 וְהִכְנִיחַ אֶחָד רַבִּי פְּהִנָּא
נְחִבִין הוּוּ חַד צַם חַד
סִסְפָּא נִאֲמְרִין אֲחֵרִנָּא
אֲחִי נִבְשָׁה לָּהּ מִשְׁכַּח
דְּבִיחָהּ :

Similmente ancora i principali Sacerdotes faciendo una buffa tra loro insieme con gli Scribi, dicemano, Eggi us uimato gli altri, se non può saluar se medesimo.

32 מְשִׁיחָא מַלְכָּה
הִיסְדִיל יְחֻת רִשָּׁא מִן
יְהִיבָא דְנַחֲמָא וְהִימִין בָּהּ
נִאֲרָה דְנִינִין דִּין דִּיחִיפִין הוּוּ
עֲמִיה מִחֲסִדִין דִּיהִי לָהּ :

Che Christo il Re d'Israel disceda hor de la croce, accioche non veni a credere che quelli ancora che erano crucifixi con esso lui, l'ingloriaranno.

33 וּכְדִין הָיוּ שֵׁשׁ שָׁעִין
הָיָא חֲשֹׁכָא עַל כָּלָה
אֲרָצָא עַד מָא לְשַׁעֲרָ
וְשַׁע :

Venuta per il hora sexta, fueron facte le tenebre sopra tutta la terra usque ad hora nona.

34 וּבְתַשַּׁע שָׁעִין קָצָא
יֵשׁוּעַ בְּקוֹל רַמָּא וְאִמְר
אֵיל אֵיל לְמָנָא סְבִקְתָּנִי
דְּאִיתִיה אֱלֹהִי אֲדָהִי ל
לְמָנָא סְבִקְתָּנִי :

Et à l' hora nona Iesus gridò ad alta voce, dicendo, Eloi, Eloi, lama sabachthani, che vuol dire, idro mio, idro mio, perché me hai tu abbandonato?

28 וַיִּשְׁלַח הַפְּתִיכָא אֲשֶׁר אָמַר
וַיִּתְּ פְּשָׁעִים גְּבִינָה :

Y cumpliose la Escripura que dize, Y con los iniquos fue contado.

פְּנִיחָא עֹבְדִים גְּבִינָהוּ מְגִיָּעִים
דְּאִשִּׁיחָם וְלֵאמֹר הָאֵחָ הַהוּם
אֲתִי־הִיכָל וּבְשָׁלֶשֶׁת יָמִים בִּוְנָה :

Y losque passauan, lo denostauan meneando sus cabeças, y diziendo, Vah, que derribas el Templo de Dios, y en tres dias lo edificas.

30 הוֹשִׁיעַ לְנַפְשָׁךְ וּרְדָת מִן־
הַצֵּלָב :

Salua te à ti mismo, y deciendo de la cruz.

31 וְכִכָּה גַם הַכֹּהֲנִים יִלְעִיגוּ
אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ עִם הַסּוֹפְרִים
לֵאמֹר לְאַחֲרִים הוֹשִׁיעַ וּלְנַפְשׁוֹ
לֹא יוֹכֵל לְהוֹשִׁיעַ :

Y desta manera tambien los Principes de los Sacerdotes escarneciendo, dezian vnos à otros con los Escribas, à otros salua, à si mismo no puede salvar.

32 הַמְּשִׁיחַ הַמֶּלֶךְ יִשְׂרָאֵל יֵרֵד
נָא עִתָּ מִן הַצֵּלָב וְנִרְאָה וְנִאֲמְרִין
וְגַם הַתַּלְוִיִּים עִמּוֹ גְּבִינָהוּ :

El Christo, Rey de Israel decienda agora de la cruz, para que veamos y creamos. Tambien losque estauan crucificados con ello denostauan.

33 וּבְאִשְׁר הָיְתָה שְׁעָה הַשְּׁשִׁית
הָיָה חֹשֶׁךְ עַל־כָּל־הָאָרֶץ עַד־
שְׁעָה הַתְּשִׁיעִית :

Y quando vino la hora de las seys, fueron hechas tenebras sobre toda la tierra hasta la hora de las nueue.

34 וּבְשְׁעָה הַתְּשִׁיעִית צִעַק
יֵשׁוּעַ בְּקוֹל גָּדוֹל לֵאמֹר אֱלֹהִי
אֱלֹהִי לְמָה סְבִקְתָּנִי וְהוּוּ מִתְרַגֵּם
אֱלִי אֱלִי לְמָה עֹבְדָתָנִי :

Y à la hora de las nueue exclamò Iesus à gran voz, diciendo, Eloi, Eloi, lama sabachthani? que declarado, quiere dezir, Dios mio, Dios mio, porque me has desamparado?

28. Καὶ ἐπακηρώθη ἡ γραφή ἡ λέγουσα, καὶ μετ' ἀσεβῶν ἐλογίσθη.

Ainsi fut accomplie l'Escripture, qui dit, Et il a été mis au rang des mal-fauteurs.

29. Καὶ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ φασαὶ αὐτοῦ, καὶ οἱ λεγόντες, εὐχαρίστησαν τὸν ναόν, ὃς ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομεῖται.

Et ceux qui passoyent pres de là lui disoyent outrages hochans eurs telles, & disans, He toi, qui desiais le temple, & en trois iours rebastis.

30. Σώθη σεαυτὸν, καὶ κατέβη ἀπὸ τοῦ σταυροῦ.

Salua-te toi-mesme, & descen de la croix.

31. Ὁμοίως καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἑμπαίζοντες αὐτὸς ἀλλήλους μετὰ τοῦ γραμματέως ἐλεγον, ἀλλ' οὐ δύναται, ἑαυτὸν οὐ σώσει.

Semblablement aussi les principaux Sacrificateurs memes se moquoient, avec les scribes, disoyent les uns aux autres, Il a saue les autres, il ne se peut sauer soi-mesme.

32. Ὁ χριστὸς ὁ βασιλεὺς Ἰσραὴλ ἔλθοι ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστέωμεν. Ἐπεὶ οἱ ταυτα λεγόντες αὐτὸν ἀνέστιζον αὐτόν.

Que le Christ, le Roy d'Israel descende maintenant de la croix, afin que nous le voyons, & croyons. Et ceux aussi qui estoient crucifiés avec lui, lui disoient outrages.

33. Γενομένης ὥστε ἑκτῆς, σκότος ἐγένετο ἐπὶ ὅλην τὴν γῆν, ἕως ὥρας ἐνάτης.

Mais quand il fut six heures, tout ores furent faites sur tout le pais tenebres à neuf heures.

34. Καὶ τῇ ὥρῃ τῇ ἐνάτῃ, ἐβόησεν ὁ ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ, λέγων, ἔλοι, ἔλοι, λαμβά Sabachthani? ὃ ἐστι μαθητεία δεινὴ, ὃ ἦν μεν, ὁ θεὸς μου, εἰς τι με ἐγκατέλιπας.

Et à neuf heures Iesus cria à haute voix, disant, Eloi, Eloi, lama sabachthani? qui vaut autant à dire que, Mon Dieu, Mon Dieu pourquoy m'as tu abandonné?

43 אֵתָּה יִוְסֵף הֵן דָּמָו
כַּמְתָּ מִיָּקְרָה בּוֹלֵטָה
אֵינֶנִּי דֹאף הוּא מִסְכָּה
הֵינָה לְמַלְכוּתָהּ דֹּא לֵהָא
וְאִמְרָתָהּ וְעַל לֵית פִּלְטוּס
נִשְׁאָל בְּגֵהָ רִישׁוּעִי:

Venne *Isidoro Arimatea*, un bono-
rato e sapiente, il quale affermò ancor
egli il regno di Dio. e prese a dir d'entrare
a Pilato, e domandogli il corpo di Gesù.

44 פִּלְטוֹס בֵּין תְּמָה ד
בְּאוּ מִן בְּרוּמִית בְּקֶרֶב
לְהַנְטְרוֹנָה נִשְׁאַלְהוּ בְּאוּ
מִן קֶרֶב עֲדוּת מִיָּת:

*E Priato si maravigliò ch'ea fusse già
morita e chiamata a seel Centurione, il
domani s'era lunga tempo che fosse
morta.*

45 וְהָיָה בְּיוֹם הַהוּא
לְיִשְׂרָאֵל

Esaputo chi ti l'hebbe dal Centurione, gave el corpo a lu!

46 וַיְהִי כִּי יָצָא יִשְׂרָאֵל מִן הַיָּם
וַתֵּחָתֶה וְכִכְבָּה עַל יִשְׂרָאֵל
בְּחֹדֶם הַיָּם וַיִּכְדּוּ הַיָּם בְּ
מִסְחָא וַעֲלָל כְּמִסְחָא עַל
הַיָּם וַתֵּחָתֶה:

Il qu'ele luxuria comprato ha l'eu-
 rupa, e conosciu q' pubblesco d'auu de
 la croce, & con q' se lesa la fide, e profana
 de v'st' o'm'e. In q' parte la d'ora
 v'p'at'ale e de v'st' o'm'e - lo cel
 la de v'st' o'm'e.

47. מִי־יָדַע הִיא מְבֻרָה
בְּיָדֵינוּ הִיא מְבֻרָה
בְּיָדֵינוּ הִיא מְבֻרָה

Е. Мария Александровна, е. Мария-
Александровна, е. Мария-Александровна
е. Мария-Александровна, е. Мария-Александровна
е. Мария-Александровна, е. Мария-Александровна

וְכָל עֲבָדֶיךָ שְׂכָנֶיךָ
מִכָּל מִדְּיָנָה וּמִכָּל
דִּינְקוּב וְשִׁלּוֹם וְכָל הַ
הָרֹמָא דְיִשְׂרָאֵל
יִמְשְׁתַּנִּיחֵי:

Passata che fu il sabbato, Maria Maddalena e Maria staddo a dire, die Sanna, conpropona de gli elemosine a carafarsi, et vennero a saperlo.

2 פִּשְׁתָּגֶלֶת דָּוִד בְּמִדָּה
בְּשֵׁבַע אֲמִית לַבַּיִת קְדִישָׁה
כִּדְרֵהּ שְׁמִינָה:

E la mattina del primo giorno del
Sabbato brup. v tempo, Vengono al ma-
namento essendo già lenato il sole.

43 בְּאֵי יוֹסֵף מִלִּי הַרְמִיָּהוּ וְנִכְבֵּד
יִזְעַץ וְהָיָה מִיַּחַל אֶת־מַלְכוּת
אֱלֹהִים אֲשֶׁר מִלְּאֵו לָבֹא
אֶל־פִּילָטוֹס וְלִשְׂאֵל אֶת־גִּילְיָה
יְשׁוּעָה:

Joseph de Arimathea Senador noble, que tambien esperaba al Reyno de Dios, vino y osadamente entró à Pilato, y pidió el cuerpo de Jesus.

44 וַיִּתְּמָה בְּיָלְטוֹס אִם עָלָה מֵת
וַיִּקְרָא לְשֵׁר מֵאָה וַיִּשְׁאַל לוֹ אִם
מֵקֹדֶם מֵת :

Y Pilato se marzulló, si ya fuesse muerto: y haziendo venir al Centurion, preguntole, si era ya muerto.

45 - נִיָּדַע מִשָּׁל בְּמֵאָה וְיָחַד אֶחָד
בְּנִיָּה לְיוֹסֵף :

Y entendido del Centurion, dió el cuerpo á Joseph.

40 וַיִּקַּח סֵדִיר וַיּוֹרֶידֵהוּ וַיַּעֲטֶה
אוֹתוֹ בְּסֵדִיר וַיִּשֶׂם אוֹתוֹ בְּקֶבֶד
אֲשֶׁר הָצֹב בְּסֻלֵּעַ וַיִּגַּל אֶבֶן
עַל־פֶּתַח הַקֶּבֶד :

El qual compró vna sauaa, y quitado emboluiólo en la sauaa: y púsole en vn sepulchro que era cortado de piedra: y rebolió la piedra á la puerta del sepulchro.

47 וּמִרְיָם הַמַּגְדֵּלִית וּמִרְיָם
לִיּוֹסָה בַת אֶלִי מוֹשֵׁב :

Y Maria Magdalena, y Maria madre de Iosés mirauan donde era pueſto.

וּכְפָאֵשׁ עֲבָרָה הַשָּׁבֶת אֹיִ
מִרְיָם הַמַּגְדָּלִיטָה וּמִרְיָם לִיעֶקֶב
וְשִׁלּוֹמִית קֵנִי בִשְׁם וְשִׁמְךָ יִקְרָא
לְבוֹא וּלְסוּר אֲנִי :

Y como pasó el Sabbado, Maria Magdalena, y Maria de Iacobo, y Salome, compraron drogas aromaticas, para venir à vngirlo.

2 וּמַשְׁכִּים בְּבֶקֶר בְּאַחַת
הַשְּׂפָחוֹת בְּאֵלֵי הַקֶּבֶר בְּיָדוֹת
הַשָּׂמֶשׁ :

Y muy de mañana, el primero de los Sabados, viene al sepulchro, ya salido el Sol.

43. Ἠλθεν ἰσὺς Φόβος δὲ μα-
θαιας, ἀρχήσαν βουλαῶν, ὅς
καὶ αὐτὸς ἐν ποσειδωνίῳ τῷ
ἐπιστάτῳ τῶν πλοίων, καὶ ἐλθὼν εἰ-
σῆλθ' ἐν τῷ πλοίῳ, καὶ ἔστηκε
τὸ σῶμα ἔξωθεν.

Joseph de Arimathée, conseiller honorable (lequel aussi estoit atreuve à le regne de Dieu) ayant prins hataille s'en vint vers Pilate, & lui demanda le corps de Iesus.

44. Ὁ δὲ πλάττει τὸν αἰῶνα
ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ ἐν τοῖς ἀγγέλοις·
καὶ οἱ ἄγγελοί τε καὶ οἱ ἅγιοι
ἀποδοτεῖσθε τὴν τιμὴν τῷ κυρίῳ ὡς
τοῦτον τὸν αἰῶνα.

Et Pâle s'esmerveilla, s'il estoit de-
jà mort : puis ayant appelé le Cente-
nier, il l'interroqua, s'il y avoit long
temps qu'il estoit mort.

45. Καὶ γὰρ οὐκ ἀπὸ τοῦ κατωτέρου
τοῦ ἐν ἡμῶν τοῦ ἐν ἡμῶν τοῦ ἐν ἡμῶν.

Ce qu'ayant cognu du Centenier il
 donna le coup a Joseph.

46. Καὶ ὁ μακάριος σπένδιον καὶ
καθελών αὐτοί, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ
καταβῆναι αὐτοὺς ἐν μακαρίᾳ. ὁ
κύριος διδάσκων αὐτοὺς. καὶ πῶς αὐτοὶ
ἐκπορεύονται ἀπὸ τοῦ κυρίου
ἐν μακαρίᾳ.

Et icelui ayant achevé en linceul, le
descendit de la croix, & l'enveloppé du
linceul, & le mit dedans un sepulchre qui
estoit caré en un roc, & puis scella l'orifice
par le huis du sepulchre.

47. Ἡ ὁμαλία μεγαλειότη
ἡ ὁμαλία ἰσότη. Ἐξάρων πῦ π
ἡ πῦ.

Et Marie Magdaleine & Marie me-
de Ioseph regardoyent où on le met-
toit.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 15.
ΚΑὶ ἀναγγελλόμενος ὁ παῖς
 τῷ πατρὶ, μαρτυρῶν τὰς μαρτυρίας
 αὐτοῦ, μαρτυρεῖται ἵνα οὐκ ἀκούσῃ
 ἡ πόλις αὐτοῦ, ἵνα ἐλθὼν καὶ
 ἀπολέσῃ αὐτήν.

Or le Sabbat étant passé, Marie Magdalaine & Marie mere de Isques, se alomé acheterent des oignons aromatiques, pour le veul embaumer.

Καὶ λίαν πρὸς τὸ μῖσος οὐκ
ἔατο ἔρχομαι ὅτι τὸ μνημεῖον,
καταπύλου τοῦ ἁγίου

Par quel fort matin, le premier jour
de la semaine, elles armerent au sepul-
cre, le soleil estant leue.

43. Venit Ioseph ab Arimathæa, nobilis decurio, qui & ipse erat expectans regnū Dei: & audacter introiit ad Pilatum, & petiit corpus Iesu.

Ioseph of Arimathea: an honourable Counsellour / which also looked for the kingdom of God: came / and went in boldly unto Pilate: and asked the body of Iesus.

44. Pilatus autem mirabatur si iam obuiet. Et accersito centurione, interrogavit eum si iam mortuus esset.

And Pilate marvelled: if he were already dead: and called unto him the Centurion: and asked of him whether hee had bene any while dead.

45. Et cum cognovisset à centurione, donavit corpus Ioseph.

And when he knew the truth of the Centurion: he gave the body to Ioseph.

46. Ioseph autem mercatus sindonem, & deponens eum involvit sindoni, & posuit eum in monumento quod erat excisum de petra, & advolvut lapidē ad ostium monumenti.

Who bought a sinnen cloth: and tooke him downe: and wrapped him in the sinnen cloth: and layed him in a cohe that was hewen out of a rocke: and rolled a stone unto the doore of the sepulchre.

47. Maria autem Magdalene & Maria Ioseph aspiciabant ubi poneretur.

And Marie Magdalene and Marie Ioses mother behelde where he should be layed.

ET cum transisset sabbathum, Maria Magdalene, & Maria Iacobi, & Salome emerunt aromata, ut venientes ungerent Iesum.

And when the Sabbath day was past: Marie Magdalene and Marie the mother of James: and Salome: bought spices: that they might come and embalm him.

2. Et valde manē uua sabbathorum, veniunt ad monumentum: orto iam Sole.

Therefore early in the morning, the first day of the weeke: they came unto the sepulchre: when the sunne was yet rising.

43. Kam Ioseph von Arimathia / ein erbarer rathsherr / welcher auch auff das Reich Gottes wartet / der wagts / vnd gieng hinein zu Pilato / vnd bat ihn vmb den Leichnam Iesu.

Da kam Ioseph aff Arimathia: ein erlig Raadmand: hinfelen ihm oc ventede Guds rige. Handdristede sig til / oc giet ind til Pilatum: oc bad om Ihesu legeme.

44. Pilatus aber verwunderte sich / daß er schon todt war. Vnd rief dem Hauptman / vnd fraget ihn / ob er lengst gestorben were?

Da forundrede Pilatus sig / at hand vaar allerede død. Oc hand kaldede Hoffuismanden / oc spurde han hem at om hand hadde været lunge død?

45. Vnd als ers erkündet von dem Hauptman / gab er Ioseph den Leichnam.

De der hand formædte det aff Hoffuismanden / da gaff hand Ioseph legemet.

46. Vnd er kaufte ein Linwad / vnd nam ihn ab / vnd wickelt in in die Linwad / vnd legte ihn in ein Grab / das war in einen Felsen gehauen / vnd welcket einen Stein für des Grabes thür.

De hand købte et linnelæde / oc tog hannem ned / oc suebte hannem i linnelæde: oc lagde hannem i et Græft / som vaar udhuggen i en Sten: Oc hand velt en Sten saar døren paa græften.

47. Aber Maria Magdalena / vnd Maria Ioses schauten zu / wo er hin gelegt war.

Men Maria Magdalena / oc Maria Ioses saae til hvor hand bleff lagt.

VND da der Sabbath vergangen war / kaufte Maria Magdalena / vnd Maria Iacobi vnd Salome Speceren / auff daß sie kemen / vnd salbeten ihn.

De der Sabbathen vaar forgaen: da købte Maria Magdalena oc Maria Iacobi oc Salome dødebar smørre: at de skulde komme: oc salte hannem.

2. Vnd sie kamen zum Grabe an einem Sabbath sehr früe / da die Sonne auffgieng.

De de komte til Græften paa en aff Sabbatherne meget aarlig: der Soel opgick.

43. Přišel Josef od Arimathie: znamenitý Desátník / kterýž y on očekával Království Božího. A šinle rošed k Pilátovi / prosil ho za tělo Ježíšovo.

Prýšedšy Josef který byl z Arimathy / vesměy Senator / který zej očekával Království Božího: šinle šedl do Pilát / y prošil o tělo Ježíšovo.

44. A Pilát podivil se / qž byl by umřel. A povolal Centuriona / otázal ho qžli gešl vnišl.

Thedy šel Pilát dšimoval tes šibý vnišl / a wewowšy Centuriona / pytal go dšimoval vnišl.

45. A šibýž wěděl od Centuriona / dal tělo Ježíšowi.

A dšimovalšy šel od šernis řá / dšimoval tělo Ježíšowi.

46. Thedy Josef koupil plátno / a šloží ho / obwinul w plátno / y položil do hrobu kterýž byl wtesan z skály / a přewalil kamen ke dveruom hrobu ym.

De Kupšy přišel radlo / y šlawšy go / wšinal w přišel radlo / y položil w grobie který byl wtesan w opec / y zaručil kamen do dšimowšy.

47. Ale Marya Magdalena / a Marya Josefowa dišwalp se forby geš kladi.

Thedy Marya Magdalena / y Marya matka Josega / dšimowšy šly go položono.

1. A šibý poněmula Sobotha / a Marya Magdalena / a Marya Jakubowa / a Salomeowa / nakupily wonnšy masly / aby přigdauce pomazaly Ježíše.

A šibý minal Šabbath / Marya Magdalena / y Marya Jakubowa / a Salome / nakupily masla / aby přýšedšy namazaly go.

2. A wclmí ráno přiwšil den po Sobothě přišly k hrobu / an qž slunce wzešlo.

A řáf přewšego dně po šwtes šel přýšly do grobu go wzešlo slunce.

י

10 והי אולת סדרת
להנן דעמה בון דאבילן
הון וקביון

*Elle parut, et se fit à ceux qui
étaient si assés conuissables, si qu'ils
dolorati, et pœnuerunt.*

11 והנן פד שמעו
דאמרו דתי נא תחיו להון
לא הימנו אפיון

*Et dedit eis etiam signa, et eph
era signa veduta da lei, non lo credettero.*

12 בתר הלון אתחיו ל
להריו מנהון בדמותה
אחרתא פד מהלכיו
נאילו לקריתא

*Dopo queste apparue in sinistra for-
ma a due de loro che erano in camina per
quarare in villa.*

13 והנן אולו אמרו ל
לשרבון אף לא דהנן
הימנו

*Et effi audierunt, et refertando a gli
altri, mancaro a loro de credere.*

14 נאמרו דון אהריו
לתק עשר פד סמיון
נחסד לנצורה
הימנותהון ולקסיו
לכהון דלרבו דנאמרו
דקם לא הימנו

*Finalmente apparue agli undici, men-
tre ch'elli erano a tavola, et improvvisa-
mente a loro in veduta, e dicesse a loro
perche non credevano a quello che
hebe habevano veduto risuscitato.*

15 נאמר להון בל
לגלמם קלה נאמרו
סברתי בקלה ברייתא

*Poi disse loro. Andate per tutto il
mondo, et predicaste l'Evangelio ad ogni
creatura.*

16 אינא דמהימן וקמד
חנא נאנא דלא מהימן
מתחב

*Chi crederà, et sarà battezzato, sa-
rà salvo: et chi non crederà, sarà condan-
nato.*

17 אתחיו דון לאריו
דמהימנו הלון נאמרו
בשמי שארנא יפקון
נבלשנא חריתא ימלכו

*E questi segni seguiranno a coloro che
credetanno me. Del nome mio ca-
riranno i demoni, patiranno morbo, et
moribunt.*

י

10 היא הלכה ותגד לאשר היו
עמו אבלים ובכים :

Y endo ella, hizolo saber a losque auian estado con el, que estauan tristes y llorando.

11 וכאשר שמעו המה כי-
היא וכי נראה מהנה לא
האמינו :

Y ellos como oyeron que biuia, y que auia sido visto de ella, no lo creyeron.

12 ואחרי כל כאשר שנים מהם
מהלכים וחולכים אל-השדה
נראה להם בדמות אחרת :

Mas despues apareció en otra forma a dos de ellos que ynan camino, yendo al aldea.

13 והמה הלכו ויגידו לאחרים
ונם לאלה לא האמינו :

Y ellos fueron, y hizieronlo saber a los otros, y ni aun a ellos creyeron.

14 ובאחרית כאשר ישבו עשתי
עשרה האלה במסבה נראה
להם נהצר אדם ואת מגנת
לבם כי-לאלה אשר ראו
איתו כי-קם הוא לא האמינו :

Finalmente se apareció a los Once, estan- do sentados a la mesa: y causándoles su incredulidad, y la dureza de corazón, que no ouiessem creyendo a losque lo auian visto resuscitado.

15 וינאמר להם לכו אל-כל-
העולם וקראו את-הבשורה
לכל בריאה :

Y dixoles, Id por todo el mundo, predicad el Evangelio a toda criatura.

16 המאמין ויטבל יטע ואשר
איננו מאמין ישפט :

El que creyere, y fuere baptizado, será salvo: mas el que no creyere, será condenado.

17 ואותות אשר יעשו
המאמינים אלה הן בשמי יוצא
שדים בלשונות חדשות ידברו :

Y estas sennales seguirán a losque creyeren. Por mi Nombre echaran fuera demonios: Hablarán nuevas lenguas:

י

10. Εκείνη περιβητομένη ἀπὸ γυναικῶν
ταῖς μὴ αὐτὴν γινώσκουσας, καὶ θύου-
σιν κλαίονσαι.

Et elle s'en alla, & s'annonça à ceux qui auoyent esté avec elle: lesquels me noyent ducil & picatoyeux.

11. Κακῶσι ἀκούσαντες ὅτι ζῇ, ὅτι
ἐφάνη αὐτῇ, ἡπιστάμενοι.

Et ceux ayant entendu qu'il viuoit, & qu'elle l'auoit veu, ne le creurent point.

12. Μετὰ τὴν πύσιν αὐτὸν ἐξ αὐτῶν
ἑπτὰ ἀνδρες ἐφάνησαν αὐτῷ ἐν τῇ
ἀγρῇ, περιβητομένους αὐτὸν ἀγροῦ.

Puis apres ces choses, il se monstra en autre forme à deux d'entre eux, qui estoient en chemin pour aller aux champs.

13. Κακῶσι ἀπὸ τῆς τῆς ἀπὸ γυναι-
κῶν ταῖς λείπονται, οὐκ ἐκείναις ἐ-
πίσταται.

Et ceux-la estans retournés s'annon- cerent aux autres, mais ils ne les creurent non plus.

14. Ὑστέρων ἀποκαταστάσεως αὐτῶν
ἑπτὰ ἀνδρες ἐφάνησαν αὐτῷ ἐν τῇ
ἀγρῇ, οὐκ ἐκείναις ἐπίσταται αὐτῷ
ἐν τῇ ἀγρῇ, οὐκ ἐκείναις ἐπίσταται.

Finalment il se monstra aux autres, estant en'ore en chemin, & leur reproucha leur incredulité & dureté de cœur: disant qu'ils n'auoyent point creu ceux qui l'auoyent veu resuscité.

15. Καὶ αὐτοὶ ἀπολῶντες, περιβη-
τοντες ἐν ὅσῳ αὐτὸν ἔβλεπον, καὶ ἐξ-
αγγέλλοντες τὸ εὐαγγέλιον παντοῦ.

Et il leur dit, Allez-vous en par tout le monde, & prêchez l'Euangile a toute creature.

16. Ὁ πιστεύων καὶ ἐβαπτισθήσεται
ἐν ὕδατι ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡ-
μοῦ ἰσχυροῦ.

Qui aura creu & aura esté baptizé, sera saué: mais qui n'aura point creu, sera condamné.

17. Σημεῖα τὰς τῶν πιστεύοντων τοῦ
κυρίου ἡμῶν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ
μαρτυρήσονται ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡ-
μοῦ ἰσχυροῦ.

Et ce sont ici les signes qui accom- pagneront ceux qui auront creu: ils jetteront hors les diables par le nom de l'homme de Dieu.

3 וַתֹּאמְרוּ הִנֵּי בְנֵי־בְשָׁרָא
מִזֵּי דִין עָגַל לוֹ בְּנֵי־בְשָׁרָא
תִּרְעָא דְּבֵית קְבוּרָא:

*Editeu amo tra loro, Che el risulterà
el fesso dal vizio del monumento?*

4 וַתִּירֵי חַיֵּי דְּמַצְגְּלָא הִי
בְּנֵי־בְשָׁרָא רַבָּא הֵנָּה גִיר טַב:

*Erreguardando, Scorgono che il fesso
era risulato, come si era che era molto
grande.*

5 וַעֲלִין לְבֵית קְבוּרָא
וַהֲיוּ עֲלִימָא דְּתַבְּמִין
יְמִינָא וְעֵטִף אֶסְטִלָּא
חֲנִיתָא וְתַמְחִי:

*Et entratene el monumento, Videro
quod pueri a sedere da la man destra, Ve-
stido d'una gran vesta bianca: e spaman-
to, ensi.*

6 הֵן דִּין אָמַר לְהִין לָא
חֲדָחְלוּ לְיִשׁוּעַ נְבִירָא
בְּעֵטָא אֵתִיב הִי בְּאִתְּרָהּ
קָם לָא הֵנָּה תָּנִין הִי
דִּוְכָתָא אֵתִבָּא דְּסִיב הֵנָּה:

*Maegli d'elli loro, Van lo Tenere,
de Videro che el Nazarenus, el que
fatto crucifisso: e egli è risuscitato, non e
qui: ecco il luogo donde l'ha menato posto.*

7 אֵלָּא וַעֲלִין אֲמַרְיוֹ
לְתַלְמִידָתָא וּלְבֵנֵי־בְשָׁרָא
דְּהָא קָם לָכֹון רַגְלֵי־לָא
תָּמִין תְּחִיבִנְהִי אֵתִבָּא
בְּנֵי־בְשָׁרָא לָכֹון:

*Però andate, dite a sus discipoli, et
a Pietro, che egli s'andara a rumanare in
Galilea, voi lo vedrete là, si come egli vi
dixi.*

8 וְכַד שְׂמַעִי צְהִדִי וְנִבְּקִי
מִזֵּי קְבוּרָא אַחִיר הֵנָּה לְהִין
גִּיר תִּהְיֶה נִרְחִיבָא
וְלֹא אִישׁ מִיָּם לָא אֲמַרְיוֹ
דְּחִילֵין גִּיר:

*Et elle s'escrite ben presto suore, fuggi-
vano dal monumento: per tanto tremosa
e stupore l'ha tutta occupata: e non differ-
nente ad alcuna, per tanto alle remenava.*

9 בְּשָׁפְרָא דִּין בְּחִיר בְּשָׁפְרָא
קָם וַתִּתְּנִי לוֹ קָדָם ל
לְמַרְחִים מִנְּהִי תָּתָא הִי
דְּשָׁפְרָא שְׂאֵדִין אֶפְסָא הֵנָּה
מִתָּה:

*Risuscito che fu Iesus la mattina,
nel primo giorno dei sabbato, apparve pri-
mamente a Maria Magdalena, de la
quale habuena scacciati sette demonij.*

3 וַתֹּאמְרוּנָה אִשָּׁה אֶל־אֲחֹתָהָ
מִי־יִגְלַל לָנוּ אֶת־הָאָבִן מִפְּתַח
הַקֶּבֶר:

*Y dezian entresi, Quien nos rebolucará la pi-
edra de la puerta del sepulchro?*

4 וַהֲבִיטוּ וַרְאוּ כִּי־גְדֹלָה הָאָבִן
כִּי־גְדֹלָה בְּאֵד הִיא:

*Y como miraron, veen la piedra rebuelta,
porquc era grande.*

5 וּבְבוֹאֵן אֶל־הַקֶּבֶר רָאוּ עֲלֵם
יּוֹשֵׁב לִימִין מִכְּסָה בְּסֹד לָבֹן
וַיִּבְעֲתוּ:

*Y entradas en el sepulchro, vieron vn man-
cebo sentado a la mano derecha cubierto de vna
ropa luenga blanca: y espantaronse.*

6 וְהוּא אָמַר לָהֶן אֶל־הַבְּעֵתָה
מִבְּקָשׁוֹת אֵתֵן אֶת־יֵשׁוּעַ הַנָּצִיר
אֲשֶׁר הִתְלַוָּה קָם הוּא וְאֵתֵנָּה
בְּהַ הֵנָּה תִּמְקֹום אִשָּׁד טַמְחִי
שִׁמְרָה:

*Mas el les dize No avayamie lo - buscays a
Iesus Nazareno, crucificado, resuscitado es: no
esta aqui - he aqui el lugar donde lo pusieron*

7 אָבֵל לִכְנָה וַתֹּאמְרוּנָה לְתַלְמִידָיו
וּלְבֵנֵי־בְשָׁרָא כִּי־הוּא מְקַדִּים אֲתָכֶם
בְּגִלְגָּלָה עִם־הַדְּאֹוָה בְּנֵי־בְשָׁרָא
אָמַר לָכֶם:

*Mas id, dezid a sus Discipulos, y a Pedro, que
el vá delante de vosotros a Galilea: alla lo vere-
ys, como os dixo.*

8 וַתֵּצֵאנָה בְּמַהֲרָה וַתִּבְרַחְנָה
מִן־הַקֶּבֶר כִּי־בָּאָה עֲלֵיהֶן
בְּעֵתָהּ וַתִּחְדָּדָה וְלֹא־אִישׁ
אָמַר דְּבַר כִּי־יֵרָאוּ:

*Y ellas se fueron huyendo prestamente del
sepulchro: porque las aua tomado temblor y e-
spanto: ni dezian nada a nadie: porque aua
miedo.*

9 וּבְנֵי־בְשָׁרָא קָם יֵשׁוּעַ בְּבִקְרָא בְּנֵי־בְשָׁרָא
בְּשִׁבְתָּהּ נִרְחִיבָה בְּרֵחַשָׁתָה לְמַרְחִים
הַמְּגִדְלָנִית אִשָּׁד מִמְּנָה הוֹצִיא
שִׁבְעָה שָׂדִים:

*Mas como Iesus resuscitó por la mañana
el primer dia de los Sabbados, primeramente ap-
pareció a Maria Magdalena, de la qual aua echa-
do siete demonios.*

3. Καὶ ἔλινον πρὸς ἑαυτὰς τῆς
δοκουλίδος ἡμῶν τὸ λίθον ἐκ τῆ
ἐντὸς τοῦ μνημείου

*Et disoyent entre elles, Qui nous
roulera la pierre arriere de l'huis du se-
pulcre?*

4. Καὶ ἀναβλέψασα θιερῶ-
ν ὅτι δοκουλίδος ὁ λίθος ἦν
παρμύγας σφίγῃ.

*Et ayant regardé, elles virent que
la pierre estoit roulee: car elle estoit fort
grande.*

5. Καὶ εἰσελθούσαις εἰς τὸ μνημεῖ-
ον, εἶδον παρίστασαν ἡμίμωρον ἐν τοῖς
δεξιαῖς περὶ τοῦ μὲν ὄντος τοῦ ἀν-
θρώπου, καὶ ἰστῆσαν βῆναι.

*Puis estans entrees dedans le sepul-
cre, elles virent un ieune homme assis à
main droite, vestu d'une robe blanche,
dont elles s'espouuenterent.*

6. ὁ δὲ λίθος αὐτῆς μὴ ἐκθίμα-
ται. ἡτοιμασμένη γὰρ ἡ βαλίστρα
τῆς τελευτῆς. ἡ γὰρ ἡτοιμασμένη ἐστὶν
ἡδε. ἰδοὺ ὁ πῶς ὁ θεὸς ἡτοίμασε αὐ-
τῇ.

*Mais il leur dit, Ne vous espouuan-
tez point: vous cherchez Iesus le Naza-
rien qui a este crucifié: il est resuscité,
il n'est point ici: voilà le lieu où on l'a
mis.*

7. Ἀλλ' ἐπάγγελμα, εἰπατε τοῖς
μαθηταῖς αὐτοῦ, καὶ πρὸς πέτρον. ὅτι
παρά τῶν ἡμετέρων τῶν γαλιλαίων
ἐκκινῶν τὸν ὄψιν, καθὼς ὡπαὺ ὁ
μῦθος.

*Mais allez, dites à ses Disciples, & à
Pierre, qu'il s'en va devant vous en Ga-
lilee: là vous le verrez, comme il vous
a dit.*

8. Καὶ ἰξεν θοῦσση ἰφουγενὲς ἀπὸ
τοῦ μνημείου. εἶχε γὰρ αὐτὴς τρεῖς
καὶ ἑκατὸν καὶ ἑδὼς ἐνδὺς ἑαυτῇ
ἐφ' ὧσιν αὐτὴ γὰρ.

*Et elles soudain partans de là s'en-
fuirent arriere du sepulcre: car tremble-
ment & frayeur les avoit saisies: & n'en
dirent rien à personne: car elles auoy-
ent peur.*

9. Αἰσθῆς γὰρ ἰησοῦς πρῶτῃ πρῶ-
τῃ σαββάτῳ, ἰφάκη πρῶτῃ μα-
ρίᾳ τῇ μαγδαλῆνῃ, ἧς ἐκβί-
βληται ἑπτὰ δαίμονα.

*Or Iesus estant resuscité, le matin
au premier iour de le semaine, s' apparut
premierement à Marie Magdeleine, de
laquelle il avoit esté hors le pr diable.*

3. Et dicebant ad invicem,
Quis revolver nobis lapide
ab ostio monumenti?

And then saide one to another/Who
shall rule vs away the plowe from the
backe of the reyncher?

4. Errespicientes viderunt
revolutum lapidem. Erat
quippe magnus valde.

And when they looked, they saw
that the stone was rolled away (for it
was a very great one.)

5. Et introcuntes in monu-
mentum, viderunt iuvenem
sedetem in dextris, coopet-
tum stola candida : & obstu-
puerunt.

So then went into the sepulchre
and saw a young man sitting at the
right side clothed in a long white robe:
and they were afraid.

6. Qui dicit illis, Nolite expavescere? Iesum quæritis Nazarenum, crucifixum: surrexit, non est hic, ecce locus ubi posuerunt eum.

But he said unto them : Behold as
frail : ye seek Jesus of Nazareth which
hath bene crucified: he is risen: he is not
here : behold the place / where they put
him.

7. Sed i-c, dicite discipulis
eius & Petro, quia p-ccedet
vos in Galilzam: ibi eam vi-
debitis, sicut dixi vobis.

But go your way: and tell his disciples: & Peter: that he will go before you into Galilee: there shall ye see him: as he said unto you.

8. At illæ exeuntes, fugerūt
de monumento, invaserat
enim eas tremor & pavor : &
nemini quicquam dixerunt,
timebant enim.

And they went out quickly: and fled
from the sepulchre: for they trembled:
and were amazed: neither said they any
thing to any man: for they were afraid.

9. Surgens autē Iesus manē, prima sabbathi, apparuit primò Mariæ Magdalenz, de qua eiecerat septem dzmo-

And when Iesus was risen again
ne; in the morning (which was the first
day of the weeke) hee appeared first to
Marie Magdalene; out of whom he
had cast seven devils.

3. Und sie sprachen untereinander:
Wer walzet uns den Stein von des
Grabes thür?

De deſaghe ni huer andre/ Huo ſtal velle off ſtenen
fre derten vaa Graffuen?

4. Und sie sahen dahin / vnd wurden gewar / daß der Stein abgewichet war / denn er war sehr groß.

De de fane der hen / of blefue vaar / ar Stenen vaar
effuelt / Thi hand vaar megee flor.

5. Vnd sie giengen hinein in das Grab/ vnd sahen einen Jüngling zur rechten Hand sitzen / der hatte ein lang weiß kleid an / vnd sie entsahten sich.

De de ginge ind i graffuen / och saae en dreng sidd
ved den herte haand / hand haaffde ic langt hult. Alde
rag / oc de b: effue forserdede.

6. Er aber sprach zu ihnen: Entsetzet euch nicht. Ihr suchet Jesum von Nazareth den gecreuzigten / er ist auffgestanden vnd ist nicht hie / Sitze da die stete / da sie ihn hin legten.

Da sagde hand til dem/ Forferdis ick. I lode eff-
ter Ihesum aff Nazareth den kaaersfætte / Hand er op-
standen/ oc er icks her / See der/ den Sted/ som de lag-
de hannem.

7. Gehet aber hin / vnd sagets seinen Jüngern / vnd Petro / daß er für euch hingehen wird inn Galilea / da werdet ihr ihn sehen / wie er euch gesagt hat.

Saa gaar bart / oc siger hans Disciple det / oc
Peder / At hand skal gaa hen faar eder til Satileam.
Der skulle i see hannem / som hand haaffuer sagd eder.

8. Und sie giengen schnell herauß/
vnd flohen von dem Grabe/ denn es
war sie zittern vnd entsetzen an-
kommen/ vnd sagten niemand nichts/
denn sie forchten sich.

De de ginge hastelike vd / oc Ryde fra Grassuen /
 Thi der vaar kommen beffuelse oc forserbelse paa dem /
 De de saade mngen inied / Thi de fræiede sig.

9. Jesus aber / da er auferstanden
war / frů am ersten tag der Sabbat-
her / erschein er am ersten der Maria
Magdalene / von welcher er sieben
Teuffel außgetrieben hatte.

Men Ihesus/ der hand naar ovftanden/ aarle den
 eerste dag paa Sabbatherne / do openbaerdeis hand
 eerst Maria Magdalene / aff hureken hand hadde
 verschuyd sin Ductie.

3. W prawili wespolek: Kdo
nám odwalí kámen od dweří
Probowpých?

Żmowiły między sobą / Atoż
odwiali nam Eamien od drzwi gro-
bowych?

4. A wylstesse/ wyrdn odwa:
leny tamen/ byl zagyst welty
welny.

(Higdyowyzat/obaczyl fcs
mten odwalony) abowiem byl
barzowist.

5. A vsledíš do Hrobu / vze
řetě / Mládence an sedí na Pra
mici / oděného rauchem by
lóm / vpletko já

Współnie tedy w grob/ wygrás
ly młodzieniaszka siedzącego po
prawey stronie/ obróconego w ściany
biskiej/ i cielec sic.

6. Starôžto řekl gím: Nebo-
gte se / Wezúšše hiedáre Naza-
reiského vřikžowančho: mslak
gest / nemě tuto / hle mýsio fde
žto byl gcm položil.

Ale on rzekł do nich: Nie kłó-
 cie się / Jezusa onego szukać / I za-
 sądzającego / Bo wy brzydzicie
 wasz wybudowanie / Nie mają go-
 tużo mię / I gdzie go było poło-
 żono.

7. Ale jděte a povězte D:
žebřinčinu oho v Petrowi
žemás předejde do Galilee.
Tam se ušlyte / pakož gest
pověděl wám. + . . .

A rāf idźcie ā poweǳcie to
 zwolennikom tego / y Piotróm /
 i waszprzeǳi do Galiley / tam
 go ogladać / iāfo wām powie
 dziāł.

• A ony wyssedſſe rychle od
hrobu vteflo / neb byl přišel na
ně ſirach a hruboza : a ſadnſ
mu něčehož nepravilo / neb
ſe bálo.

Theby wnet odścisły / wciśły
 od grobów / Abowiem ze drżeniem
 zdużali się / Aniołom nie nie po
 wiedali / bo się bali.

9. Wstam pak Gcjsse i
nurtwŃch rano w Redell / wŃs
zal se napprio Wargi Waz
balent / i niŃto byl wprwŃl
Ńdm dābluom.

A tak go powstaj Jezus rękami
 ciłopierwiegodni apo awst:cie /
 wlasaj sie i taryey i kagdaleme /
 Erhorey byl wprzucal dno. mro
 dyabelowa-

י ו

18 וּמִיָּמֶיךָ נִשְׁקָלוּן וְאִם
סָמָא דְּמִוְתָא נִשְׁתִּין לָא
יְהִי אֲנִי וְאִדְיָהִין נְסִימִין
עַל בְּרוּכָא וְנִתְחַלְמִין:

*Toranno dia i serpenti - e se benet an-
no alcuna cosa mortifera, non nocerà lo-
ro: e portaranno le mani sopra gli ammalati,
e guariranno.*

19 יְשׁוּעָה בְּיוֹמָיו מִן בֵּית
דְּמַלְלָא עֲמָהוּן לְשִׁבְיָהּ
סֵלֶק וַיֵּתֵב מִן יְמִינָהּ
דְּאַלְהָא:

*Hec il Signor Iesus poi ch'egli hebbe
parlato loro, fu elevato in alto nel cielo, e
sede a la destra de Dio.*

20 הַגִּידִין נְסִימִין וְאִבְרִין
בְּכָל דְּוִכָא וּמִיָּן מְגִיד
הָיָא לְהוֹן וּמִשֵּׁר מְלִיְהוֹן
בְּאַתְנָתָא דְּעִבְדִין הֵוֹ:

*E quelli si partirono, e predicarono
per tutto, operando il Signor con essi, e
confirmando la parola per le segni che se-
guivano appresso.*

שְׁלָם אֲיִגְלִיוֹן קְדִישָׁא
סְבִרְתָא דְּמִקְדָּשׁ דְּמַלְלָא
וְסִבֵּר דְּהִמְנָאִית
בְּרִהֲנָמָא:

י ו

18 נַחֲשִׁים יֵשְׁאוּ וְאִם אֲסוֹן מָה
יִשְׁתִּין בְּלִי גִזְק יִהְיֶה עַל־נַחֲלִים
יִשְׁיִמוּ אֶת יְדֵיהֶם וַיִּטְבּוּ:

*Quicaràn serpientes: Y si beuieren cosa mor-
tifera, no les dannará: Sobre los enfermos pon-
drán sus manos, y sanarán.*

19 וְאַדְגֵּינוּ יְשׁוּעָה בְּאֶשֶׁר דִּבֶּר
אֱלֹהִים לְקַח אֶל־הַשָּׁמַיִם וַיֵּשֶׁב
לְיְמִין אֱלֹהִים:

*Y el Sennor, desde que les vno hablado, fue re-
cebido arriba al cielo, y asientose à la diestra de
Dios.*

20 וְהֵמָּה יֵצְאוּ וַיְבָשְׂרוּ בְּכָל
הָאֶרֶץ וַיְהִיָּה הַחֲזוּק וַיְדַבֵּר עִמָּם
מִתְחִיזִין בְּאִתּוֹת הַבְּאִוֹרָת אֲמֵן:

*Y ellos, saliendo, predicaron en todas par-
tes, obrando con ellos el Sennor, y confirmando
la Palabra con las sennales que se seguian.*

נְשַׁלְמָה בְּשִׁרָה קְדוֹשָׁה כְּפִי
מִרְקוֹס הַמִּבְּשֵׁר:

י ו

18. Ὁφείδε δὲ ἄνθρωποι καὶ θανάσι-
μας τιπίσιν, εὐ μὴ αὐτοὺς βλά-
ψῃ. ὅτι ἀφ' αὐτοῦ χάρις ἐπιτη-
σεται, καὶ καλὰς ἔξουσιν.

*Ils chasseront les serpens. Et qu'ed
ils auront beu quelque chose mortelle,
elle ne leur nuira nullement. Ils im-
poseront les mains sur les malades, & ils se
porteront bien.*

19. Ὁ μὲν ὁ κύριος μετὰ τὸ λα-
λήσαι αὐτοῖς, ἀνελήφθη εἰς τὸν οὐ-
ρανόν, καὶ ἐκάθισεν καὶ ἐξουὶ τῆς
δεξιᾶς.

*Or le Seigneur Jesus apres avoir par-
lé a eux, fut élevé en haut au ciel, & s'a-
sit à la destra de Dieu.*

20. Ἐκείνοι δὲ ἐξῆλθόντες, ἐκή-
ρυξαν παντοῦ χάρις, & κυρίου συνε-
ργοῦντος, καὶ τοῦ λόγου ἐκδομῆς
τοῦ εὐαγγελίου. ὡς ἐπαγγελιοῦνται ση-
μαίον, ἀμήν.

*Eux aussi ostans portis prescherent
par tout, le Seigneur operant avec eux,
& confirmant la parole par les signes
qui s'en ensuivoient.*

Τὸ αὐτὸ καὶ Μάρκος ἐγὼ
εὐαγγελίζω.

CAP. XVI.

Das XVI. Capitel.

Kaptola XVI.

18. Serpentes tollent. Et si moriferum quid biberint, non eis nocebit. Super egros manus imponent: & bene habebunt.

And shall take away serpents: & if they shall drinke any deadly thing: it shall not hurt them: they shall lay their hands on the sicke: & they shall recover.

19. Et Dominus quidem Iesus postquam locutus est eis, assumptus est in caelum, & sedet a dextris Dei.

So after the Lord had spoken unto them, he was received into heaven: and sat at the right hand of God.

20. Illi autem profecti predicaverunt ubique: Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis.

And they went forth, and preached every where. And the Lord wrought with them, and confirmed the word with signs that followed. Amen.

F I N I S.

18. Schlangen vertreiben. Vnd so sie etwas tödlichs trincken / wirds ihnen nicht schaden. Auffs die Kranken werden sie die Hände legen / so wirdts besser mit ihnen werden.

For driffue Hugorme. De der som de dricke nogen forgift / da skal der icke skade dem. Paa de Suge skulle de legge deris Hender / saa skal der bliffue bedre med dem.

19. Vnd der HERR / nach dem er mit ihnen geredt hatte / ward er auffgehoben gen Himmel / vnd sißet zur rechten Hand Gottes.

De HERREN / efter at hand haaffde tallet med dem, bleff hand optagen til Himmelen: De sidet hoff Guds høyre haand.

20. Sie aber giengen auß / vnd predigten an allen örtern / Vnd der HERR wirkte mit ihnen / vnd bekräftiget das Wort / durch mitfolgende Zeichen.

De de ainge ud / oc predickede alle stede / De HERREN arbejdede med dem / oc stadfeste Ordet ved medfølgende Tegn.

Ende des Euangelions
S. Marcus.

18. Hadu brati. A budauili co gedowateho pyti / neostrodijet gim. Na nemorne ruce wztla: datt budau a dobre se nysti budau.

Wese beda braci / y chooby co smiercinego pili / zadnym sposobem im nie zagekodzi: a rece na nies mocnych poloza y beda zdrowi.

19. A kdyz zagist Pan Jezus gim odmluwil / wzat gest do Nebe: a sedy na Prawicy Bozji:

A tak Pan gdy do nedy mowil / wziet rest w gore do nieba / y siadl na prawicy Bozji.

20. A oni sstoskaszali wssus ty / a PAN gim pomahal / a tecz gegich potwrzowal / tacz nim diwaw.

Oni tej wyszedszy przepowiesdli w pedy gdzie Pan spolu z nimi sprawowal / y utwierdzil slowo przez znaki ktore sic dzialy.

Stonawa se Euangelium / popsané od Swateho Marka Evangelisty.

S A N C T V S
L V C A S,

S Y R I A C E,	I T A L I C E.
E B R A I C E,	H I S P A N I C E.
G R A E C E.	G A L L I C E.
L A T I N E,	A N G L I C E.
G E R M A N I C E.	D A N I C E.
B O H E M I C E.	P O L O N I C E.

Ex

Dispositione & Adornatione

E L I A E H V T T E R I
G E R M A N I

S. LVCAM.

CAP. I.

QVONIAM quidem multiconati sunt ordinare narrationē quę in nobis completę sunt rerum.

FOr as much as many have taken in hand to set forth the storie of the se thinges, wherof we are fully persuaded.

2. Sicut tradiderunt nobis, qui ab initio ipsi viderunt, & ministri fuerunt sermonis.

As they have delivered them vnto vs, which from the beginning sawe them, their selues, and were ministers of the worde.

3. Visum est & mihi, ascuto omnia à principio diligenter, ex ordine tibi scribere, optime Theophile.

It seemed good also to me (most noble Theophilus) as soone as I had searched out perfectly all thinges from the beginning, to write vnto thee thereof from point to point.

4. Vt cognoscas eorum verborum, de quibus eruditus es, veritatem.

That thou mightest acknowledge the certaintie of these thinges, wherof thou hast bene instructed.

5. Fuit in diebus Herodis regis Iudęę, sacerdos quidā nomine Zacharias, de vice Abia: & uxor illius de filiabus Aaron, & nomen eius Elizabeth.

In the time of Herode King of Iudea, there was a certaine Priest named Zacharias, of the course of Abia: and his wife was of the daughters of Aaron, and her name was Elizabeth.

6. Erant autem iusti ambo ante Deum, incedentes in omnibus mandatis & iustificationibus Domini sine querela.

Both were iust before God, and walked in all the commandements and ordinances of the Lord, without reproche.

S. Lucas.

Das I. Capitel.

Internal sichs vil vntertvunden haben / zu stellen die rede von den Geschichten / so vnter vns ergangen sind.

Hierdi mange hassue tagt sig saare / at bestickte den Tale om de Gerninger / som ere sedet blant oss.

2. Wie vns das gegeben haben / die es von anfang selbst gesehen / vnd Diener des Worts gewesen sind.

Som de der hassue gifuut oss / der der aff begyndelsen hassue set / oc veret Ordens Tjenere.

3. Habe ichs auch für gut angesehen / nach dem ichs alles von anbegin erkundet habe / daß ichs zu dir mein guter Theophile / mit fleiß Ordentlich schreibe.

Da hassuer teg anseer der for gaar / effter teg hassuer vdi spurd alting aff begyndelsen / At scriffue alting sticfelige til dig / min gode Theophile / mer sid.

4. Auff daß du gewissen grund erfahrest der Lehre / welcher du vnterrichtet bist.

Paa der du kane hassue viff grund paa den lærdom / ihuuden du est vnderuist.

5. **I**n der zeit Herodis des Königes Judęę / war ein Priester von der Ordnung Abia / mit Namen Zacharias / vnd sein Weib von den Töchtern Aaron / welche hieß Elisabeth.

In Herodis Judęę Kongis tid / vaare en Prest aff Abia stiftet / ved navn Zacharias oc hans Hustru aff Aarons døttre / som hed Elisabeth.

6. Sie waren aber alle beide fromb für Gott / vnd giengen inn allen Gebotten vnd Sagenen des HERN vntadelich.

De de vaare baade sammen fromme saar Gud / oc ginge vstraffelige i alle HERNES Bud oc Sticfelser.

S. Lukas.

Kapitola I.

Dnt vadż gsau mno: y vsplowall sepsati pořadně wyprawo: waniż cęch węc / fter reż gsau se meży nami wyplowall.

Gdvj wlele ich pobliżi se wyposiżac sprakwe tych rzezyw Erhore miedz y nami byly dożat: czuie wyprawione.

2. Jakoż gsau nám vndali ti fter iżto od počatku sami w: dęli / a Głusębnicy cęci byli.

Kę rāto nam pobliżi ę fter wy od počatku nā nie patrzyli, y byli sługami słowā.

3. Widęło se y mnę / fter iż glem wśtetno od počatku y: nę wphledal / toż abnch pořadně wpyśal wyborny Theophile.

Doālo se cę y mnę wśtetnego dośatę: znie z počatku dośet y pořadnie o tym do cędie piśac / o uajacnię by Thepie.

4. Aby poznal prawdu cęch słow y cęch węc / o nichż g: y wpyśem.

Abyś poznal prawdę tych rzeczy ktorzy cęz przodkowi: zno.

5. Bni zabnuow Herodisa Krāle Iudejskeho / Kuzę gme: nem Zachariās / a stęjdy Ab: byślowy / a Manfella gcho a Deer Aronowpę / a gme: no gegi Elżbęta.

Byl tę cęślow Herodę ontę Krōlę Iudejskego / Kuzę gme: thę y imieniem Zachariās / a stęjdy Abie / a iōnā tego była z cę: el Aronowpę / ktorę imię było Elżbęta.

6. Bni paś oba Sprawę: limy pęd Bohem / chodęce we wśtet Pńsłazany ch a Sprawę: wędlnosłęch PAnt bęz a: hō: ny:

A t yli obęcę sprawę: wędlnosłęch przed Bogiem / chodęce we wśtet: fun roślężęnię w wśławach pńs: stich oprocy nagāntęnię.

7. Et non erat illis filius: eo quod esset Elizabeth sterilis, & ambo processissent in diebus suis.

And they had no child, because that Elizabeth was barren: and both were well stricken in age.

8. Factum est autem: cum sacerdotio fungeretur in ordine vicis suæ, ante Deum.

And it came to passe / as he executed the Priestes office before God / as his course came in order.

9. Secundum consuetudinem sacerdotii, sorte exiit ut incensum poneret, ingressus in templum Domini.

According to the custome of the Priestes office: his lot was to burne incense when he went into the Temple of the Lord.

10. Et omnis multitudo populi erat orans foris, hora incensi.

And the whole multitude of the people were without in prayer, while the incense was burning.

11. Apparuit autem illi angelus Domini, stans à dextris altaris incensi.

Then appeared unto him an Angel of the Lord standing at the right side of the altar of incense.

12. Et Zacharias turbatus est videns, & timor irruit super eum.

And when Zacharias saw him, he was troubled: and feare fell upon him.

13. At autem ad illum angelus, Ne timeas Zacharia, quoniam exaudita est deprecatio tua: & uxor tua Elizabeth pariet tibi filium, & vocabis nomen eius Iohannem.

But the Angel saide unto him: Feare not, Zacharias: for thy prayer is heard: & thy wife Elizabeth shall beare thee a son: and thou shalt call his name John.

14. Erit enim gaudium tibi & exultatio, & multi in natiuitate eius gaudebunt.

And thou shalt haue ioy and gladnesse: & many shall reioyce at his birth.

15. Erat enim magnus coram Domino: & vinum & liceram non bibet: & spiritu sancto replebitur adhuc ex utero matris suæ.

For he shall be great in the sight of the Lord: and shall neither drinke wine: nor strong drinke: and he shall be filled with ye holy Ghost: euen from his mothers wombe.

7. Vnd sie hatten kein Kind / Denn Elisabeth war vnfruchtbar / vnd waren beide wolbetaget.

De de hadde ineed Barn / Die Elisabeth vaar re-fructuommelig / oc de vaare baade vel alderne.

8. Vnd es begab sich / da er Priesters ampt pfleget für Gott. Zurzeit seiner Ordnung.

De der begaff sig / der hand giorde Prestle embeder saar Gud / i sin Stiffis tid.

9. Nach gewohnheit des Priesters thuns / vnd an jnn war / daß er räucher solt / gieng er inn den Tempel des HERREN.

Efter Prestedommens sebuane / oc der salt han nem til / at giffue Røgelse / da gief hand i HERREN Tempel.

10. Vnd die ganze menge des Volcks war hauffen vnd betet / vnter der Stunde des räucherns.

De al Folkens mangfoldighed, vaar vden saare oc bad / i Røgelsens tid.

11. Es erschien ihm aber der Engel des HERREN / vnd stund zur rechten hand am räuchaltar.

De HERREN Engel obenbaredis saar hannem / oc stod ved den høyre haand hos Røgalteret.

12. Vnd als Zacharias ihn sahe / erschraß er / vnd es kam ihn eine forcht an.

De som Zacharias saa hannem, forferdedis hand oc hannem kom en redsel paa.

13. Aber der Engel sprach zu ihm: Fürchte dich nicht Zacharia / denn dein gebet ist erhöret. Vnd dein Weib Elisabeth wirdt dir einen Son geberen / des Namen solt du Johannes heissen.

Men Engelen sagde til hannem: Forfæ dig icke Zacharia: Thi din Bøn er hørd. De din Hustru Elisabeth skal føde dig en Søn / hans navn skal du kalde Johannes.

14. Vnd du wirst des freude vnd wonne haben / vnd vil werden sich seiner Geburt freuen.

De du skal haaffue glæde oc frøgd aff hannem / De mange skalle glædis i hans Fødsel.

15. Denn er wird groß sein für dem HERREN / Wein vnd stark getränk wirdt er nicht trincken. Vnd wirdt noch inn Mutterleib erfüllet werden mit dem heiligen Geist.

Thi hand skal vere stor saar HERREN / Vin oc sterck Drick skal hand icke dricke. De hand skal end opfyldis i Helligs ånd med den hellig Ånd.

7. Anemēli jādnēho Enna / proto / že Alžběta byla neplodná / a oba se byli jstari we dnech svých.

Nānemeli potomstvá / přeto: Alžběta byla neplodná / a oba byli obore pōdchytyni w letích.

8. V stalo se když Kněžstvi požíval Zachariáš w pořadí / tu stihodj šve přec Bohem.

Stalo se tedy když spráwował w rādě Kaptlanů w zřadě pokoles nā swego přec Bogiem.

9. Weblē obytge Kněžstvi / Losen nā přislo / aby položil zápal / wšed do Chrāmu Pānī:

Wedlag wyczān rzedu Kāplānīego / przypadł nā los iž māl spráwować kadzenie wšedš do kōściola Pānīiego.

10. A wšedšo mnozstvi lidu bylo w nē modlitce se w hōdinu zápalu.

A wšitř z gromādzene ludu bylo nā dworze modlaci se zāsu kadzenia.

11. Tedy vřāz se genu Anjel PĀNĚ / stoge nā prawě straně Oltáře zápalu.

Vřāz se mu Anjel Pānī stoe po prawě / stronie oltáře kadzenia.

12. Vžřew gen Zachariáš / zarmoutil se / a bāžn připadla nā něho.

Zārwotl se tedy Zācharyáš vřāwšy go / y przypadla nāň bōžn.

13. Vřekl k němu Anjel: Ne boz se Zachariáš / nebož geš vstřāna Wodluba twā / a Alžběta Manželka twā poro- dij tobě Syna / a nazowěš gāmeno geho Jan:

A řekl do niego Anjel: Ne boz se Zacharyáš / boč jesti wy- słuchāna modlitwa twoja / a žonā twā Alžběta porodí tobě synā / y nazowieš imie jeho Jan.

14. V budeš tobě k radosti y k weselí / a mnozž z geho naro- zení budau se radowati.

A budeš tobě ku weselí y k rado- sti / a rozrādna sic iž wiele z narodzenia jego.

15. Bude zágiště weliký přec PĀNĚ: a wyna y nāpos- ge opognēho nebudeš piti: a Duchem swatým budeš napl- něn / geštrw žworč Wātky swē:

A bowiem będzie wielkim przed Pānem / a nie będzie pił wi- nā ani se kār / y będzie nāpełnion Duchem swiatym iżbje z żywo- thā mārī swēy.

הלוקוס

2. 2. 2.

אברהם שול דסניא צבר
דוכתבן
שעיתת ד
דסוערנג ד אילין דהמן
ביפסין דהמן:

Perche molti si sono messi ad ordinar la narration di questo caso, che tra noi
 non era noto.

2 אֵלֶּי מִדֶּם דִּהְיִיתְמוּ
הַיְנוּ דְּמִן קִדְּשֵׁי הַיְנוּ הַיְנוּ
נִמְצָא מִשְׁנֵה דְּמִלְכָּה

Si come ci hanno riferito quello che
da principio le ha uenuto effi stesso uenire,
e sono stati ministri de la parola.

3 אֶתְחַוִּי אֵף לִי מִטּוֹל
הַקָּדִיב הַיּוֹת יִצְיָאֵר
לְכָל־הוֹדֵד כָּל־מִיָּה בְּטָכָהּ
אֶתְנוּב לָךְ נִצְיָאֵר
תִּמְנִי־לִי:

*E parso ancor d me, poi che surto del
cominciamento l'ho diligentemente com-
prese, da scriveme per ordine d te, assimo
Tossilo.*

4 הַתָּדַע שְׂרָרָה דְּמִלָּא
אֵילִין דְּאַתְתָּ לְמַדָּת לֵהִינּוּ

*Artidochè tu riconoschi la certezza di
quella cosa, de la quale sei stato instruito.*

וְהָיָה בְּיוֹמָהּ דִּהְיוּדָס
מְלִכָא דִּיהוּדָא פְּהִיָּא חַד
דְּשָׁמַיָּא הָיָא יְבִרְגָא מִן
תַּשְׁמִשְׁתָּא דְּבֵית אֲבִיָּא
וְהִתְחִיל מִן צִנְתָּא דְּהַבְרֵי
שְׁמֵהּ הוּא אֱלִישֶׁבַע:

Nel tempo d'Herode re de la Giudea, era un certo Sacerdote detto per nome, Zaccaria de la classe d'Abrà: e la sua moglie era de le figliuole d'Aaron: e al suo nome era Elisabet.

6 תביהון דין ודיקון הוה
 קדם אלהים ומהלכין
 בקלהון פוקדנותי
 ובפאגותה דמדרא דלא
 עדלי :

Et erano amendue giusti dinanzi a Dio, camminando in tutti comandamenti & ordinamenti del Signore, senza reprovisione.

כ פ י ל ז ק ס

2

יְרֵבֹבָם הַחִיצִי לְתַכְלִי
סֵפֶד הַמַּעֲשִׂים הַגְּמֻלָּהִים
כְּנִי :

AVIENDO muchos tentado á poner en orden la historia de las cosas que entre nosotros han sido certísimas.

בְּאֶשֶׁר בְּמִסְרֹךְ לָנוּ אֶשֶׁר
בְּמִרְאֵי שֵׁת רָאִהוּ וּבְמִשְׁלֵתִי דָבָר
יְהוָה

Como nos lo enseñaron los que desde el principio lo vieron de sus ojos, y fueron ministros del negocio:

וְגִדְתָּהּ לִי אֶת כָּל הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה אֲשֶׁר מִלְּפִי מִרְאשִׁית
רְאִיתִי בְּיָד הַיָּטֵב לִכְתֹּב לָךְ
בְּעֵינַיִם יְדִידִיהָ :

Hame parecido tambien à mi despues de aver entendido todas las cosas desde el principio con diligencia, escrevirte las por orden, o buen Theophilo.

4 אֲשֶׁר יִלְדֶּע אֶת אִמָּתָהּ וּמִבֶּן
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר לְמִדְתָּ :

Para que conozcas la verdad de las cosas, en las cuales has sido engañado.

וַיְהִי־בַיּוֹם הַהוּא מָלַךְ יְהוָה
כִּי־הָיָה אִישׁ וְשֵׁמוֹ וַעֲבָדָהוּ
מִמִּשְׁמֶרֶת בֵּית אֲבִיָּה וְהָשִׁיחַ
מִבְנוֹת אֶהְדוּךְ וְשָׂמָּה אֶל־שִׁבְעַ:

Vino en los dias de Herodes rey de Judea un sacerdote llamado Zacharias de la suerte de Abias: y su muger, de las hijas de Aaron, llamada Elisabeth.

וַיְהִי צִדִּיקִים שְׂנֵאָהֶם לַפְּנֵי
אֱלֹהִים הוֹלְכִים בְּכָל־מַצֹּחַ
וְחֻקֹּת יְהוָה תְּמִימִים :

Y eran ambos justos delante de Dios, andando en todos los mandamientos y estatutos del Señor sin reprehensión.

KATA ΛΟΥΚΑΝ.

КЕЧАДА, а.

Επειδὴ περὶ πολλὰ ἱπα-
 ρήνηται ἀνατιθέμεν
 διαγχαίνῃ, οὕτω γὰρ πα-
 πλεροφωρημένοι ἐσμεν
 ἐν τῇ ἀληθείᾳ.

Pour ce que plusieurs se sont appliqués à mettre par ordre un tout des choses qui ont été précédemment classées en vain :

2. Καθὼς περιέχεσθε ἑαυτοὺς ἀλλήλους
ἀγάπῃ ὡς τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ὡς τὴν
ἑαυτοῦ σὰρκα.

Comme nous ont baillé à cognoi-
stre ceux qui ont le commencement ie,
ont eux mesmes veuës, & ont esté ma-
nistres de la parole :

3. Ἐδ-ξς καὶ τοὶ πατριάρχαι συζη-
τοῦντες τὴν ἀπόφασιν ἀποφασίζουσιν, καὶ
ἐξῆς ὧς ὁ ἀποφασιστὴς, καὶ ὁ πατριάρχης

Il m'a aussi semblé bon, après avoir tout compris dès le commencement risqués au bout, et d'excellente Théophilie, que se s'enclouie par ordre.

4. Ἰα Πιγιδες παρ εἰς αὐτῆς
 ἔστι λογος τῶν ἀσφάλειαν.

Afin que tu cognoisses la certainté des choix auxquelles tu as esté in-
formé.

5. Ἐξήρτη ὁ παῖς ἡμῶν πρῶτον τὴν
Βασιλίσσαν τὴν δαίκα, καὶ εἰς τὴν
ἐκείνην Ζαχαρίας, ἡ 14 ἡμέρας
αὐτῶν, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐκ τῆς
πατρὸς αὐτοῦ, καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς
ἐστὶν Εὐφροσύνη.

Au temps d'Herode roy de Judée, il y avoit un certain Sacrificateur nommé Zacharie, du rang d'Abia : & la femme estoit des filles de Aaron : & le nom d'elle estoit Elizabeth.

Σ. Ἦσαν δὲ οἱ ἄνθρωποι αἰμφότεροι ἢ
ὡπιοι; Ζηθ. παρὰ δὲ μὲν οἱ ἐν παύ-
σει τῆς ἐπολαΐς καὶ οἱ ἄνθρωποι
ἐκτρέφοντο αἰμωπότεροι.

Et estoient tous deux justes devant Dieu, chemins en tous les commandemens, & ordonnances du Seigneur, sans reproche.

N

7 ברא דין לית הנה להון
מטל דאלישבע עקרה
הנה ונתתהו סגיא ב
בנותהו הו:

*Et non habuerunt ei unum filium per-
eioche Elisabeth era sterile, & amantem
eraus affluenter.*

8 הנה הנה דין כד מכר
הנה בטכא דתשמישתה
הנה אלה:

*Hor amantem che eservit de ex-
l'officio sacerdotale dimittit, & ad-
l'ordine de la sua familia.*

9 בעדא דתהנתה
מטיה דתים כסמא ועל
הנה דמנה:

*Secunda el colli ne del officio del sa-
cerdotis, qui tunc la parte de foret in-
fante non o, pache joff. entrato nel tempio
del Signore.*

10 וכלה כנשא דנמ
מכלא הנה לבד בעדא
דמנה:

*Et tunc la multitudinem del populo sta-
ma fave a fare orationes, al hora de l'in-
censamento.*

11 ואתהי לה לוכנה
מלאכה דמנה דקא
מן ימנה דמנה ד
דמנה:

*In tanto gli apparve l'Angelo del Si-
gnore, stando da la destra de Zacharie
l'incensamento.*

12 ואשתנש וברנה
חנהי וחתמה גפלה
אלה:

*Et Zacharia came la vide, furtus, &
venne gli timore.*

13 ואמר לה מלאכה דא
תהל וכדא מטור
דאשתנש וברנה
ואשתנש וברנה
ברא ותקרא שמה יהו:

*Mais l'Angel gli disse, Non temer
Zacharia, perche il tuo prece e il tuo
esandito, & la tua moglie Elisabeth te
torera un figliuolo, & chiamaras il suo no-
me, Giovanni.*

14 ותקרא לך חנה
והנה וסגיא יחון ב
במלה:

*Et d. habetis gaudium allegria, &
molit si vallegatando del suo nascimento.*

15 יהוה גיר רב קדש
ברנה וחנה וסגיא לא
יטהר ויהוה דקדש
יתמלא עד הו כדקדש
דאמה:

*Perche, & sera grande dimanzia al
Santo, non venet, & non venet, &
Sera, & non venet, & non venet, &
Sera, & non venet, & non venet.*

N

7 ולא הנה להם ברה
אלישבע הנה עקרה ושניהם
נקנים באו בלמים:

*Y no tenian generacion: porque Eli-
beth era esteril, y ambos eran venidos endias.*

8 ויהי ככהו בדברת משמרהו
לפני הנה:

*Y acontecio que administrando Zacharias
el Sacerdocio delante de Dios por el orden de su
ley.*

9 פהר פהנה בגדלו להקטיר
לא אלהי הנה:

*Conforme a la costumbre del Sacerdocio,
salio en su vez a poner el perfume entrando en el
Templo del Sennor.*

10 וכל רמור העם הנה מתפלל
מחוץ בצות קטרת:

*Y toda la multitud del pueblo estaua fuera
orando a la hora del perfume.*

11 ויהי לו מלאך יהוה עומד
מימין המזבח הקטרת:

*Y aparecio el Angel del Sennor que estaua
la mande recta de la altar de perfume.*

12 ויחרד וברנהו ברה ויהי
יפלה עליו:

*Y turboso Zacharias viendolo, y cayó temoi-
do recel.*

13 כי אמר אליו המלאך אל
תירא וברנהו כי נשמע הפקדון
ואשתנש וברנה וילד לך ברה
ותקרא שמו יוחנן:

*Mais l'Angel ledixo, Zacharias ne remas,
perche tu oracion ha sido oyda, y tu muger Eli-
sabeth te engendrara un hijo, y llamaras su nom-
bre, Ioan.*

14 ויהיה שמחה לך וגילה
ורבים יתמחו על מולדהו:

*Y auras gozo y alegria, y muchos se gozaran
de su nacimiento.*

15 כי יהיה גדול לפני יהוה ויהו
ושבד לא יטהר וברנה הקדש
יתמלא בעודו בבטן אמו:

*Porque sera grande delante de Dios: y no
heverá vino ni sydra: y será lleno de Espíritu San-
cto aun de fide el vientre de su madre.*

N

7. Καὶ οὐκ ἦν αὐτοῖς τέκνον, κα-
θὼς ἡ ἐλισβεὶς ἦν στεῖρα, καὶ ἀμ-
φοτέρω περὶ γενέσεως οὐκ ἔσταν οὐδὲν ἑ-
μῆρας αὐτῶν ἥσαν.

*Et n' auoyent point d'enfant, à cause
qu' Elisabeth estoit sterile, & tous deux
estoyent forez auant en aage.*

8. Ἐγὼ μὲν εἶπα πρὸς αὐ-
τὸν ἐν τῇ ἱερουργίᾳ αὐ-
τοῦ ἐν τῷ ἁγίῳ.

*Or aduint comme Zacharie exerceit
la Sacrificature deuant le Seigneur a
l'autel.*

9. Κατὰ τὴν θῆσιν ἱερουργίας, ἔ-
λαχεν ὁ θυμιάσαι, ἀνελθὼν εἰς τὸν
ναὸν τοῦ κυρίου.

*Que selon la coustume de la sacrifi-
cature, le sort lui escheut, d'offrir le
parfum, entrant au temple du Seigneur.*

10. Καὶ πᾶς τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ
ἔσταν ἔξω τοῦ ναοῦ, ὅτι
θυμιάματα.

*Et toute la multitude du peuple es-
toit en priere dehors, l'heure qu'on
offroit le parfum.*

11. Ὁ πνεῦμα αὐτῶν ἀγγέλων κυ-
ρίου, ἐστὼς ἐκ δεξιῶν τοῦ θυμια-
τοῦ τοῦ θυμιάματος.

*A lors l'Ange du Seigneur s'appa-
rut à lui, se tenant du costé droit de
l'autel du parfum.*

12. Καὶ περὶ αὐτοῦ ἐλάλησεν ὁ
κύριος, καὶ φέρεται πρὸς αὐτὸν.

*Et Zacharie fut troublé quand il le
vid, & crainte le saint.*

13. Εἰπὼν τὸν κύριον αὐτῷ ἀγγέλων,
μὴ φοβερὸς λαλῶν, διότι ὁ
κύριος ἔσταν ἐν σοὶ, καὶ ἡ γυνὴ σου
ἐλισβεὶς θησεῖς ἕν σοι, καὶ κα-
λήσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἰωάννην.

*Mais l'Ange lui dit, Zacharie ne
crains point d'autant que ta priere est
exaucée, & Elisabeth ta femme enfan-
tera un fils, & tu appelleras son nom,
Iehan.*

14. Καὶ ἔσταν χόρτος αὐτοῦ ἀγαλλία-
σαι, καὶ πολλοὶ ὄντι τῇ θησεῖς αὐ-
τοῦ χριστοῦ.

*Et en auras ioye & liesse, & plusieurs
s'effoieront de la naissance.*

15. Ἐσται γὰρ μέγας ἐνώπιον
τοῦ κυρίου, καὶ οὐκ ἔσταν οὐ μὴ
πῆ. καὶ πᾶς τὸ πλῆθος τοῦ
λαοῦ ἐσταν ἐκ δεξιῶν αὐ-
τοῦ.

*Car il sera grand deuant le Seigneur,
& ne boira ne vin ne ceruice, & sera
rempli du saint Esprit dès le ventre de
la mere.*

16 וְסִנְעֶנָה מִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
יָפְנוּ אֵינִי לִנְת מִדְּנֶה
אֶל־הַהוּא

*Et convertir à molti de figliuolo d'Israel
al Signore Iddio loro.*

17 וְהוּא יֵלֶךְ לִפְנֵי בְרוּחַ תְּבוּרָת
אֱלֹהֵי וְהָשִׁיב לֵב אֲבוֹת עַל־
בָּנִים וְלֵב בָּנִים עַל־אֲבוֹתָם
לְהִכִּין לַיהוָה עִם תָּמִים וְיָשָׁר
עֲמָא גְמִירָא

*Et andard innanzi à lui e ne lo spira-
rino virtù d'Euā, per convertire i cuori
de padri ai figliuoli, & i ribelli à la pru-
dencia de giusti: per apparecchiare al Si-
gnore un populo ben disposto.*

18 וַיֹּאמֶר וְכִדְנָא לְמַלְאָכָא
אֵיכְנָא מִדַּע הָדָא מִן־
צִיר אֲתִי סְבָא יִאֲתִיתִי
סְגִיִּיתִי בְּיָמֵיכֶם הֵן

*Onde Zacharia disse à l'Angelo, In
che modo conoscerò io questo? i consola-
casi che io son vecchio, & la mia moglie è
assai oltre mezz'età sua.*

19 וַעֲנָא מַלְאָכָא וַאֲמַר
לָהּ אֲנִי אֲנָא גְבִירָא
וְהָאִם אֲנִי קָדִים אֶל־הָא
וְאִשְׁתִּילַחַת דְּאִמְלִל עִמָּךְ
וְאִסְפְּדָךְ הָלֹין

*Et l'Angelo respondendo, gli disse, Io
son Gabriel, che sto davanti à Dio: & sono
stato mandato à parlarti, & annunziar-
ti queste buone nuove.*

20 מְכִיל תִּהְיֶה שְׁמִיךְ
וְלֹא תִשָּׁבַח לְמַעַלְלֵי עֹד
מֵא לְיוֹמָא דְהָלִין יִהְיִין
עַל דְּלֹא הִימְנַת לְמַלְ
הָלִין דְּמִתְמַלִּין בְּיָמֵיכֶם

*Et ecce tu feras mudo, ne potrai par-
lare infu ai giorni che queste cose annun-
ciaranno: perche tu non hai creduto à te
in parole, lequale s'adempieranno al
tempo loro.*

21 עֲמָא צִיּוֹקָאִים הֵנָּה
וּמִסְכָּא לִיכְדֶּנָּה וְתַמְיָהוּן
הוּא עֵל תִּתְקַדְּתָהּ
דְּבִהִיכָל

*Hor il populo stava aspettando Zaca-
ria, & marauigliauan se che el se tardaua en el Tem-
plo.*

16 וְלָבִים מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל יָשִׁיב
אֶל־הַהוּא אֶל־הוּא אֶל־הוּא

*Y à muchos de los hijos de Israel conuer-
tirá al Señor Dios de ellos:*

17 וְהוּא יֵלֶךְ לִפְנֵי בְרוּחַ תְּבוּרָת
אֱלֹהֵי וְהָשִׁיב לֵב אֲבוֹת עַל־
בָּנִים וְלֵב בָּנִים עַל־אֲבוֹתָם
לְהִכִּין לַיהוָה עִם תָּמִים וְיָשָׁר

*Porque el yrà delante de el con el Espíritu y
virtud de Elías, para conuertir los coraçones de
los padres à los hijos, y los rebeldes à la pruden-
cia de los justos: finalmente para aparejar al Sen-
nor pueblo perfecto.*

18 וַיֹּאמֶר וְכִדְנָה וְכִדְנָה אֶל־הַמַּלְאָךְ
בְּכֹה־מִדַּע וְלֹא כִּי־אֲנִי וְקִנְיָתִי
וְאִשְׁתִּי וְהֵנָּה בָּנָה בְּיָמֵי

*Y dixo Zacharias al Angel, En que conoceré
esto? porque yo soy viejo, y mi muger venida en
Dias.*

19 וַעֲנֵה הַמַּלְאָךְ וַיֹּאמֶר לוֹ אֲנִי
גְבִירָאֵל הַעֲוֹמֵד לִפְנֵי יְהוָה
וְשִׁלַּחַת לְדַבֵּר אֵלֶיךָ וְלִבְשֶׁךָ
לֶךְ אֶת־הַמַּלְאָכָה

*Y respondiendole el Angel, dixole, Yo soy
Gabriel que estoy delante de Dios, y soy embiado
à hablarte, y à darte estas buenas nuevas.*

20 וְהֵנָּה תִּהְיֶה שְׁמִיךְ וְלֹא תִשָּׁבַח
לְדַבֵּר עוֹד־הַיּוֹם אֲשֶׁר יִהְיֶה
הַמַּלְאָכָה עַל־כִּי לֹא הִימְנַתָּ לְדַבֵּר
אֲשֶׁר יִמְלֶאוּ בְּיָמֶיךָ

*Y heaqui seras mudo, y no podrás hablar
hasta el dia que esto sea hecho: porquanto no
creyste à mis palabras, las quales se cumplirán à
su tiempo.*

21 וְהָעַם הָיָה גָּצֵב וּמִיָּחָל
עַל־זְכִּרְיָהוּ וַיִּתְמָרוּ בְּהִיאָרִיכוֹ
בְּהִיכָל

*Y el pueblo estava esperando à Zacharias,
y marauillauan se que el se tardaua en el Tem-
plo.*

16. Καὶ πολλοὺς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ
ἐπιστρέψουσιν πρὸς τὸν κύριον τὸν θεόν αὐτῶν.

*Et conuertira plusieurs des enfans
d'Israel au Seigneur leur Dieu.*

17. Καὶ αὐτὸς ἐπελεύσεται ἐν ἐν-
δοκίᾳ αὐτοῦ ἐν πνεύματι καὶ δυνά-
μει ἡλίου, ἐπιστρέψουσιν καὶ οἱ πα-
τέρες πρὸς τὰ τέκνα, καὶ οἱ ἀπειθεῖς ἐν
φρονήσει διαθήσονται, ἐτοιμασάμενοι
τὸν λαόν κατὰ νόμον.

*Et ira deumt lui en l'esprit & vertu
d'Elie, afin qu'il conuertisse les cœurs
des pères aux enfans, & les rebelles à
la prudence des iustes, afin qu'il prepare
au Seigneur un peuple bien ordonné.*

18. Καὶ εἶπε Ζαχαρίας πρὸς τὸν
ἄγγελον, καὶ ὅτι γὰρ ἡλικία ἐστίν
ἐγώ, καὶ ἡ γυναῖκά μου πενήνη, καὶ ἡ γυ-
νή μου οὐδέποτε ἔκευεν, ἐν ταῖς ἡμέ-
ραις αὐταῖς.

*Lors Zacharie dit à l'Ange, Cōment
connoistras tu ceci? car je suis ancien, &
ma femme est fort aagée.*

19. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος
εἶπεν αὐτῷ. Ἐγώ εἰμι γαβριὴλ ὁ
παραστηκὼς ἐνώπιόν σου, καὶ ὁ
παραλὺν λαλήσει πρὸς σε, καὶ
καὶ γαρήσονται σοὶ ταῦτα.

*Et l'Ange respondant lui dit, Je suis
Gabriel qui assiste deuant Dieu, & je
suis enuoyé pour parler à toi, & t'annon-
cer ces bonnes nouuelles.*

20. Καὶ ἰδοὺ ἐσθ' ὁ καιρὸς, καὶ μὴ
δυναμὴν λαλήσεις ἔτι, ὅτι ἡμέ-
ραι γρηγοῦσι περὶ σου, καὶ ὁ καιρὸς
ἐστίν σοι ἵνα λήγῃς μεν, εἰ δὲ
οὐκ ἐπληρώσῃς τὴν ἐντολὴν τοῦ κυρίου
αὐτοῦ.

*Dont voici, tu seras sans parler & de-
faut ne pourras parler iusques au iour
que ces choses acciendront: d'autant
que tu n'as point creu à mes paroles
qui seront accomplies en leur saison.*

21. Καὶ ὁ λαὸς περιεσσεύετο, καὶ
ἐζητοῦσαν τὸν Ζαχαρίαν, καὶ ἐκ-
έκλειψεν αὐτὸν ἐν τῷ ναοῦ.

*Or estoit le peuple attendant Zacha-
rie, & s'estimant qu'il se tardoit tant au temple.*

16. Et multos filiorum Israel convertet ad Dominum Deum ipsorum.

And many of the children of Israel shall be turne to their Lord God.

17. Et ipse praeceperit ante illum in spiritu & virtute Elię: ut convertat corda patrum in filios, & incredulos ad prudentiam iustorum, parare Domino plebem perfectam

For hee shall go before him in the spirit and power of Elias. to turne the heartes of the fathers to the children: and the disobedient to the will of the just men: to make ready a people prepared for the Lord.

18. Et dixit Zacharias ad angelum, Vnde hoc sciam? ego enim sum senex: & uxor mea processit in diebus suis.

Then Zacharias saide unto the Angel: Whereby shall I knowe this? For I am an olde man: and my wife is of a great age.

19. Et respondens angelus dixit ei, Ego sum Gabriel qui esto ante Deum: & nunc sum loqui ad te, & haec tibi evangelizare.

And the Angel answered: and saide unto him: I am Gabriel that stande in the presence of God: and am sent to speake unto thee: and to shewe thee these good tidings.

20. Etenim, eris tacens, & non poteris loqui usque in diem quo haec fiant: pro eo quod non credidisti verbis meis, quae implebuntur in tempore suo.

And beholde thou shalt be dumb: and not be able to speake: untill the day that these things be done: because thou hast not believed my words: which shall be fulfilled in their season.

21. Et erat plebs expectans Zachariam: & mirabantur quod tardaret ipse in templo.

Nowe the people waited for Zacharias: and marvelled that he tarried so long in the temple.

16. Vnd er wirdt der Kinder von Israel vil zu Gott ihrem HERRN bekehren.

De hand skal omvende mange Børn aff Israel til Gud deris HERR.

17. Vnd er wirdt für ihm hergehen/ im Geist vnd krafft Elias/ zu bekehren die herzen der Väter zu den Kindern/ vnd die Unglaubigen zu der Klugheit der Gerechten/ zu zurichten dem HERRN ein bereit Volk.

De hand skal gaa frem saar Hannem/ i Elle aand oc krafft/ar omvende Fedrenes hjerter til børnene/ oc de vantro til de Retsfærdiges snildhed/ar besticke HERN i bered Folk.

18. Vnd Zacharias sprach zu dem Engel: Wobey soll ich das erkennen? Denn ich bin alt / vnd mein Weib ist betaget.

De Zacharias sagde til Engelen / Hvor paa skal ieg der kunde sende Thi leger gammel/ oc min Hustru er alderne.

19. Der Engel antwortet vnd sprach zu ihm: Ich bin Gabriel/ der für Gott stehet / vnd bin gesandt mit dir zu reden/ daß ich dir solches verkündigte.

Engelen suarede / oc sagde til hannem / Jeg er Gabriel / som staar saar Gud/ oc er vdsent at tale med dig / at ieg skulde forkynde dig saadant.

20. Vnd sihe/ du wirst erstummen/ vnd nicht reden können/ biß auff den tag/ da diß geschehen wirdt/ darumb daß du meinen wortten nicht geglaubet hast/ welche sollen erfüllet werden zu ihrer zeit.

De see/ Du skal bliffue dum/ oc icke kunde tale/ indtil den dag/ at dette skal ske/ Fordi at du trode icke mine ord/ huilcke der skulle fuldkomme i deris tid.

21. Vnd das Volk wartet auff Zacharias / vnd verwunderte sich/ daß er so lang im Tempel verzog.

De Folket blede effter Zacharias/ oc forundrede dem/ at hand tøffuede saa lenger i Tempelen

16. Amnohē Synuom Izrahelstōch obrātij i Pānu Bohu gedich:

Antvortē viele synow Izrahelstōch Pānu Bohu gedich.

17. Anō pēdegde pēd nlin w duchu a w mocy Eliāssowē/ aby obrātij Erdcē Otčim i Sonām/ a newěřijcy i opatr: nosti Sprawedliwōch/ aby pēprawil PĀN Bōh lid bōsō naly.

Bo on poydije wptzob przed oblicznoscia tego i duchem y z moce Eliassowa, aby obratili serca oycow ku synom/ i sporne ku sprawedliwym/ i aby gotowali Panu lud przyprawy.

18. Wskaz Zacharyas i An gelu: Potem toto poznám? nebo já starý jsem/ a manželka má jižarala se we duchu swěc hém.

Tedy řekl Zák. křesť do An gela: Poczýmže wšit to poznám? ben já stary/ a žena mojí podělá w duchu.

19. Odpověděl Angel řekl genu: Jáť jsem Gabriel kter řij stojím před Bohem/ a poslán jsem abych mluvil tobě/ a tyto věci wěstě tobě jwě stowal.

A odpowiedziawszy Ansol rzekł mu: Jaciem jest Gábriel który stoi przed Panem/ a posłan jestem abych mówił do ciebie/ a iżbych ci ty radosci opowiedział.

20. A hle budete němý a nebudete moci mluwiti/ až do dne to stardim se i tyto věci stas nau: proto/ že jsi newěřil řekem mým kter se naplni tati sem swým.

Otož sám řekl křesť Anš bedžieš mohl mowiti/ až do onego dne a gdy se tyho stardieš/ bla teho řek mien wi crzył słowom moim/ Ecce sis wypelnia czasy swotego.

21. A lid očekával Zacharyas: W diwili se že on tak prodělal w Chrámě.

W byl lud očekávac Zácharyas/ a diwowali se že se tak omš očekával w chrámě.

N

22. כִּד וַיִּפַּק בֵּינוּ וַיִּכְרֹתָ לֹא
מִשְׁפַּח הָיָה דִּימְלֹךְ ע
עֲמֵהוֹן וַאֲסִתְּכֵלוּ דִּחְוֹנָא
חֲוָא בְּהִיכְלָא וְהוּא מְרִמּוֹ
רִמּוֹ הִנֵּה לָהוֹן וְהוּא כִּד
חֲרָס:

*« Epas che fu uscito fuore, non poteno
parlar loro: unde essi i' accorsero ch'egli
haueno veduto nel tempio qualche uisio-
ne. Et egli lo dimostraua loro per uerbo, e
restosi muto.*

23. וַיִּפַּד אֶת־מַלְאָכֵי יוֹמָתָא
דְּתַשְׁמַטְתָּה אֶתְּמָא לְכַתְּתָה:

*Et amenne che come fueron compinti
e rigiorni del suo officio, egli sen andò a ca-
sa sua.*

24. וַהֲוָא מוֹצֵתָּר יוֹמָתָא
הָכֵן בְּטַנְתָּ אֶל־יִטְבַּע א
אֲנָתָתָה וּמִטְשָׁנָא בְּיָדָא
בְּפִשָׁה יִרְחָא חֲמִשָּׁה ו
נִאמְרָא הִנֵּה:

*Ed oppo queto giorno, Elisabet sua mu-
glia concepè, e nascoselo per cinque mesi,
dicendo.*

25. דִּהֲלִין עֲבֵד לִי מִרְיָא
בְּיוֹמָתָא דְּחָד בֵּי דְּמַסָּק
חֲסִדֵּי דְּבֵית בְּנֵי־נִשָּׂא:

*Così mi ha fatto il Signore, e me gli ho
mo quando me riguardate in me per i carar
Sen il mio abbobbiro tra gli huomini.*

26. בִּירְחָא בֵּינוּ דִּנְאֻשְׁתָּא
אֲשַׁתְּלַח גְּבִרְיָאִיל מִלְּאָכְנָא
מִן לִנְת אֲדָהָא לְגַלִּילָא
לְמַדִּינְתָּא דְּשָׁמָרָה נְצָרֶת:

*Po nel sexto mese l' Angelo Gabriel
fu mandato da Dio in vna città de la
Galilea, el cui nome è Nazareth.*

27. לִנְת בְּתוּלְתָא דְּמַבִּירָא
לְגַבְרָא דְּשָׁמָרָה יוֹסֵף מִן
בֵּיתָה דְּדָוִיד וְשָׁמָרָה ל
לְבִתוּלְתָא מְרִינָם:

*Ad vna Vergine sposata ad vn ho-
mo che hauerua nome Ioseph, de la casa de
Dauid: et el nome de la Vergine, era Ma-
ria.*

28. וְעַל לִוְתָּה מִלְּאָכְנָא
וַאֲמַר לָהּ שְׁלָם לְכִי מִלִּנְת
טִיבִיתָּה מִן עֲמִכִּי ב
בְּרִיכַת בְּנִשָּׂא:

*Et come l' Angel fu entrato à lei, dis-
se Raggraziti, che sei rivenuta in grazia al
Signore e con tecon: tu sei benedetta tra le
donne.*

N

22. וַיִּצְאָתוּ לֹא יָכֹל לְדַבֵּר
אֲלֵיהֶם וַיִּדְעוּ כִּי מִרְאָה רָאָה
בְּהִיכָל וְהוּא הָיָה קוֹרֵץ לָהֶם
וַיִּהְיֶה אֲלֵם לֹא יִפְתַּח פִּיו:

*Y saliendo, no les podia hablar: y entendi-
eron que auia visto vision en el Templo: y el les
hablaua por señas: y quedó mudo.*

23. וַיִּהְיֶה כַּאֲשֶׁר מְלָאָךְ יָמֵי
כְּהֻנָּתוֹ וַיֵּלֶךְ אֶל־בֵּיתוֹ:

*Y fue, que cumplidos los dias de su officio,
vinose à su casa.*

24. וַאֲחֵר חַיִּים הָאֵלָּה דְּדִתְרָה
אֲלִישָׁבַע אִשְׁתּוֹ וַתַּתְּחִבָּא חֲמִשָּׁה
חֳדָשִׁים לֵאמֹר:

*Y despues de aquellos dias concibió su muger
Elisabeth y encubriase por cinco meses, diziendo.*

25. כִּי כָכָה לִי עָשָׂה יְהוָה בְּיָמִים
אֲשֶׁר הָבִיט לִנְחֹסִיר אֶת־חֲדָרְכִּי
בְּאִנְשִׁים:

*Porque el Sennor me hizo esto en los dias en
que miró para quitar mi afrenta entre los hom-
bres.*

26. וּבַחֲדָשׁ הַשְּׁעִי שָׁלַח הַמַּלְאָךְ
גְּבִרְיָאֵל מִלְּאָכִים אֶל־עִיר
גַּלִּילָה וְשָׁמָרָה נְצָרֶת:

*Y al sexto mes el Angel Gabriel fue embia-
do de Dios à vna ciudad de Galilea que se llama
Nazareth.*

27. אֶל־הָעֵלְמָה הַמַּאֲוָרָשָׁה
לֵאמֹר וְשָׁמוֹ יוֹסֵף מִבֵּית דָּוִיד
וְשֵׁם־הָעֵלְמָה מְרִיָּם:

*A una Virgen desposada con vn varon que
se llamaua Ioseph, de la Casa de Dauid. y el nom-
bre de la Virgen era Maria.*

28. וַיָּבֹא הַמַּלְאָךְ אֵלֶיהָ וַיֹּאמֶר
שְׁלָוִם לָךְ מִחֲנָה יְהוָה עִמָּךְ
בְּרוּכָה אַתְּ בְּנָשִׁים:

*Y entrando el Angel à ella dixo, Gozò ayas
amada, el Sennor es contigo, Bendita tu entre
las mugeres.*

α.

22. Ἐξελθὼν δὲ τὸν ἅγιον ἠδυνάσθη λα-
λῆσαι αὐτοῖς· καὶ ἐπὶ γινώσκων ὅτι ἐ-
πίστατοι ἐώρακον ἐν τῷ ἁγίῳ, καὶ αὐ-
τὸς αὐτὸν διασκεδάζων αὐτοῖς, καὶ διέμεινε
καθὼς.

*Et quand il fut sorti, il ne pouoit
parler à eux: lors ils cognourent qu'il au-
oit veu quelque uision au temple: car
il se leut d'ouuoir à entendre par signes:
et demeura muet.*

23. καὶ ἔγρητο αἷς ἡμετέρας
αἱ ἡμέραι τῆς λειτουργίας αὐτοῦ, αἰ-
νήσαντες τὸν κύριον αὐτοῦ.

*Et aduient que quand les iours de son
ministere furent acheuez, il retourna en
sa maison.*

24. Μετὰ δὲ τὴν πεντήκοντον ἡμέραν
συναλαβὲν ἐλυσσεν τὴν γυναικα αὐτοῦ,
καὶ περιέτριβεν αὐτῇ μῆνας πέν-
τη, λέγουσα.

*Et apres ces iours-là, Elizabeth sa
femme conceut, et se cachoit par l'espri-
ce de cinq mois, comme d'habitude.*

25. Ὅτι οὗτος μοι πεποίηκεν ὁ κύ-
ριος ἐν ἡμέραις, αἷς ἐς τὸν ἀ-
φελῶν τοῦ ἐξόσμου ἐν ἀνθρώποις.

*Certes le Seigneur m'a fa'caire en es
iours esquels il m'a regardée, pour effier
mon opprobre d'entre les hommes.*

26. Ἐν δὲ τῷ μῶνι τῷ ἑστέτῳ ἀπέ-
στειλεν ὁ ἄγγελος· καὶ ἐλάλει πρὸς
τὴν εὐαγγελίστριαν καλεσμένην
μαριάμ.

*Or au sixieme mois l'Ange Gabriel
fut enuoyé de Dieu en vne ville de Ga-
lilee, laquelle auoit nom Nazareth.*

27. Πρὸς παρθένον μεμνημένην
ἐκείνου τοῦ ὀνόματος Ἰωσήφ, ἐξ οἵου
δαυὶδ καὶ τὸ ὄνομα τῆς παρθένου, μα-
ριάμ.

*Vers vne vierge fiancée à vn hom-
me, qui auoit nom Ioseph, de la maison
de Dauid: et le nom de la vierge estoit
Marie.*

28. Καὶ εἰσὼν θὼς ὁ ἄγγελος
πρὸς αὐτὴν, εἶπεν, χαίρε· καὶ χα-
ταυμάζη· ὁ κύριος μετὰ σοῦ, ὁ λό-
γος κυρίου σου ἐν σοὶ αἰξίν.

*Et l'Ange estant entré au lieu où
elle estoit, iurâit, Bien te soit qui es re-
ceue en grace: Le Seigneur est avec toi:
tu es benite entre les femmes.*

CAP. I.

22. Egredius autem non poterat loqui ad illos: & cognoverunt quod visionem vidisset in templo. Et ipse erat innuens illis, & permanebat mutus.

And when he came out: he could not speake unto them: then they perceived that hee had receiv'd a vision in the Temple: for he made signes unto them: and remained dumb.

23. Et factum est: ut implerentur dies officii eius, abiit in domum suam.

And it came to passe: when the dayes of his office were finished: that he departed to his owne house.

24. Post hos autem dies concepit Elisabeth uxor eius: & occultabat se mensibus quinque, dicens:

And after those dayes: his wife Elisabeth conceived: and hid her selfe sixe monethes: saying.

25. Quia sic fecit mihi Dominus in diebus, quibus respexit auferre opprobrium meum inter homines.

Thus hath the Lord dealt with me in these dayes wherein he hath looked down upon me: to take from me my rebuke among men.

26. In mense autem sexto, missus est angelus Gabriel à Deo in civitatem Galilee, cui nomen Nazareth.

And in the sixe moneth: the Angel Gabriel was sent from God unto a citie of Galilee named Nazareth.

27. Ad virginem desponsatam viro, cui nomen erat Ioseph, de domo David: & nomen virginis Maria.

To a virgin affianced to a man: whose name was Ioseph of the house of David: and the virgins name was Marie.

28. Et ingressus angelus ad eam, dixit, Ave gratia plena, Dominus tecum: benedicta tu in mulieribus.

And the Angel went in unto her: and said unto her: Hail thou that art favoured: the Lord is with thee: & blessed art thou among women.

Das I. Capitel.

22. Und da er herauß gieng/kondte er nicht mit jnen reden. Und sie merckten/ daß er ein Gesicht gesehen hatte im Tempel. Und er winket jhnen/ vnd bleib stumb.

De der hand giack vnd funde hand icke sale mer dem. De de merckte / at hand haiffde seer en Syn: Tempelen. De hand nicksede at dem: or bleff dum.

23. Und es begab sich/ da die zeit seines ampts auß war / gieng er heim in sein Haus.

De der bequaff sig/der hans Embedis tid vaar vder: da giack hand hiem: ic huff.

24. Und nach den tagen ward sein Weib die Elisabeth schwanger / vnd verbarg sich fünf Monden / vnd sprach.

De efter de daare bleff hans Hustru Elisabeth seuer sommelig: oc hun skulde sig fem maanedes: oc sagde.

25. Also hat mir der HERR gethan inn den tagen da er mich angesehen hat / daß er meine schmach vnter den Menschen von mir neme.

Saa haaffter HERREN gjort mod mia: de daare der hand anfaa mig / At hand skulde tage min blusel fra mig iblant Menneſten.

26. Und im sechsten Monden ward der Engel Gabriel gesand von Gott / inn eine Stadt in Galilea / die heisset Nazareth.

De i den siette maaned: bleff Gabriel Engel sendt aff Gud: til en Stad i Galilea: som heeder Nazareth.

27. Zu einer Jungfrauen / die vertrauet war einem Manne / mit namen Ioseph / vom Hause David / vnd die Jungfrau hieß Maria.

Til en Jomfru: som vaar troloffuit en Mand: ved navn Ioseph: aff Davids Hus: oc Jomfruen hed Maria.

28. Und der Engel kam zu jr hinein / vnd sprach: Begrüßet seyst du Holdselige / der HERR ist mit dir / du gesbenedeyte vnter den Weibern.

De Engele kom ind til hende: oc saade: Du vere du heldsalig: HERREN er med dig: du belignede iblant Qvindene.

Kapitola I.

22. Wyssed pak nemohl mluviti k nim: V poznali jedy rodeni videli v Chrámu. Ale on náměstij gím dával: a žůstal němý.

Potym gdy wyszedł / nie mógł do nich przemowić / v poznali że widzenie widział w Kościele / bo im przez znaki vskazował / v został nie mów.

23. V šlo se doň se vyplnit li dnově Vřadu geho / v odšel do domu svého.

A šlo se kdy se vyplnitli dnově du šel / vřadil se ku domu svému.

24. A po těch dnech počala Alžběta Manželka geho / a taž gila se za pět Měsíců / tkaž: ty:

Šelým je po onych dnech počala Alžběta žona jeho / v kryla se pět měsíců / a mluvila.

25. Zetak mi učinil PAN ve dnech / v nichžto vž jsem abý odpal mř poháněm mřy Lidm.

Tak mi PAN učinil v tych dñch: křch kdy nř mř mřyral: kdy obřat mře poháněm mřy lidm.

26. Mřšce pak šesteho / poslan gest Angel Gabriel od Boha do Mřsta Galilejského / kterémuž gměno Nazareth.

Potym mřšack šestého poslan gest Aniol Gabriel od Boha do mřsta Galilejského: křore zvaného Nazareth.

27. Ku Panu oddant Mřu ži / kterémuž gměno bylo Jozef / z teledu Davidovho: a gměno Panny Maria.

Do páněni ži mř smřlo se / křoreni imě bylo Jozef z domu Davida Davidova: a imě páněni: a mř Maria.

28. Vřsedl Angel / řekl k nř: Ždřva mřloři plnř / Pán Břh s t: bau / pořchnanř ty mřy Benami.

Vřsedly tedy Aniol do nřy / řekl. Břh poždřvionř ži: vřmilovanř / Pán tobř řest / břl: gollřvionř řy mřbřy mřvř: řamř.

N

29. ה' יצו פד חות
אתרבהבד בליתיה
ומתחשב מה זאת הבקרה
שלמה ה' :

Et elle s'edemodo, si turbò del suo parlare, e pensava che salutacion fusse questa.

30. ואמר לה מלאכא לא
תהילין מרים אפסחתי
ציר טיבותא לנת אלהא :

Allor l' Angelo le disse, Maria, non temere: perche tu has trovata gracia davanti a Dio.

31. הא ציר תקבלין בטנא
ותאלדו ברה ויהקרו
שמה ישוע :

Ecco, tu conceperas nel tuo ventre, e partorirai un figliuolo, e chiamarai il suo nome Iesus.

32. הנה יהיה גדול ובן-עליון
ועל לא תקרא ויהל לו
מרים אלהא כודסיה ד
דניד אבוהי :

Questo sarà grande, e chiamarassi Figliuol del altissimo. Et il Signore Iesus gli darà il feggio da David suo Padre.

33. וימלך על ביתה ד
דעקוב לעלם ולמלכותה
סוף לא יהנה :

E regnarà sopra la casa da Jacob in eterno, et il suo regno non avrà fine.

34. אמר מרים ל
מלאכא איכנא ירוה
הדא דגברא לא חפסם לי :

Allor Maria disse à l' Angelo, Come si farà questo, concipiacchiò non conosco- ro huomo alcuno?

35. צנא מלאכא ואמר
לה דוחא דקודשא תאחא
ותהיל דעל לא יגו עליכי
מטול הנא הו דמתילד
מנבי קדישנא הו ופנה
דאלהא ותקרה :

El' Angelo rispondendo, le disse, Lo Spiritu sancto sopraverrà in te, e la virtú da l' altissimo t'embrerà. E però il feto che nascerà da te, sarà chiamato Figliuol di Dio.

36. והא אלישבע
אחינתכי אף היא בטנא
בנא בסיבותה והנה
ירחא באשתה לה לה
דמתקרה אקרתא :

Et ecco, Elisabeth tua parente ha concepito ancor ella un figliuolo me la sua vecchiezza, e questo è il sexto mese à lei che pur era chiamata sterile.

N

29. ובראותה חרדה על-דברו
ותתחשב מה זאת הבקרה :

Mas ella, como vido, turbóse de su hablar: y pensava que salutacion fuesse esta.

30. ויאמר המלאך אליה אל-
תיראי מרים כי מצאת חן
לפני אלהים :

Entonces el Angel le dize, Maria no temas porque has hallado gracia acerca de Dios.

31. הנה הרה ויולדת בן וקראת
שמו ישוע :

Y heaqui que concibirás en el vientre, y parirás hijo: y llamaras su nombre Iesus.

32. ונה יהיה גדול ובן-עליון
יקרא ויהל לו יהיה אלהים את
בסא דוד אביו :

Este será grande, y Hijo del Altissimo sera llamado: y darlehá el Sennor Dios la filla da David su padre.

33. וימלך בבית יעקב לעולם
ולמלכותו אין קץ :

Y reynará en la Casa da Jacob eternamente, y de su Reyno no aurá cabo.

34. ותאמר מרים אל-המלאך
איה העשה זאת בי איש לא
ידעתי :

Entonces Maria dixo al Angel, Como será esto? porque no conozco varon.

35. ויען המלאך ויאמר לה
רוח הקדש תבוא עליך וגבורת
העליון יסך לך ולכן קדוש
הגדל ממך בן-העליון יקרא :

Y respondiendo el Angel, dixole El Espiritu Sancto vendrá sobre ti, y la virtud del Altissimo te cubrirá: por lo qual tambien lo Sancto que de ti nacerá, será llamado Hijo de Dios.

36. והנה אלישבע קרובתך והיא
הרה בן-בוקונתה ונה חדש
הששי לה אשר וקראת עקרה :

Y heaqui, Elisabeth tu parienta, tambien ella ha concebido hijo en su vejez: y estes el sexto mes à ella que es llamada la estéril.

N

29. 'H ḡ idōan diēlogōn tēi tēi
tēi λόγῳ αὐτοῦ, καὶ διελόγητο καὶ
ταῖς αἰσθασίμοις αὐτῆς.

Et quand elle l'eut veu, elle fut fort troublée à cause des paroles d'icelui: & pensoit en elle-mesme quelle estoit celle salutacion.

30. Καὶ ἔειπεν ὁ ἀγγέλῳ αὐτῇ,
μὴ φοβῆσαι, ὅτι εὗρες χάριν
ἐνώπιον τοῦ κυρίου.

Adonc l'Ange lui dit, Marie, ne crain point: car tu as trouvé grace devant Dieu.

31. Καὶ ἰδοὺ στήλησθα ἐν γαστρὶ, καὶ
τις ἔσται, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ
ἰησοῦ.

Et voici, tu conceuras en ton ventre, & enfanteras un fils, & appelleras son nom Iesus.

32. Οὗτος ἔσται μέγας, καὶ ὄνομα
αὐτοῦ καλεσθήσεται, καὶ δώσει αὐτῷ
κύριος τὸ θρόνον δαβὶδ τοῦ
πατρὸς αὐτοῦ.

Iceelui sera grand, & sera appelé Fils du Souverain, & le Seigneur Dieu lui donnera le throne da David son p. re.

33. Καὶ βασιλεύσει ἐπὶ τῆς οἰκῆς
ιακώβ εἰς τὰς αἰῶνας, καὶ τὸ βα-
σιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος.

Et il regnera sur la maison de Jacob eternellement, & n'y aura nulle fin à son regne.

34. Εἰπὼν δὲ μαρτάμῳ τοῦτο τῇ
ἐγγλεῖ, πᾶς ἔσται ὁ υἱός, ἐπὶ αὐ-
τοῦ γὰρ ὁ λόγος.

Lors Marie dit à l'Ange, Comment se fera ceci, veu que ie ne cognois point d'homme?

35. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἀγγέλῳ
εἶπεν αὐτῇ, πνεῦμα ἁγίον ἐπι-
σπεύσει ἐπὶ σοί, καὶ δύναμις ἐξ ὑψοῦ
ἐπισκιάσει σοί, διὸ καὶ τὸ γένος αὐ-
τοῦ ἐστί (ὁ ἁγίος, καλεσθήσεται) ἰησοῦς.

Et l'Ange respondit lui dir, Le saint Esprit survenant en toi, & la vertu du Souverain t'embrassera, donc cela auras qui naistra de toi saint, sera appelé le Fils de Dieu.

36. Καὶ ἰδοὺ ἐλπίσεται ἡ συγγε-
νής σου, καὶ αὐτὴ στείληται καὶ
ἐσθίσει αὐτῆς καὶ ἔσται μετὰ ἑ-
ξῆς μηνῶν αὐτῇ, τὸ καλοῦμαι στεῖρα.

Et voila, Elizabeth ta cousine, elle aussi a conceu un fils en la vieillesse: & ce mois-ci est le sixieme à celle qui estoit appelée sterile.

CAP. I.

29. Quæ cū audisset, turbata est in sermone eius, & cogitabat qualis esset illa saluatio.

And when she saw him / she was troubled at his saying / and thought what manner of salutation that should be.

30. Et ait angelus ei, Natiuitas tua inuenisti enim gratiam apud Deum.

Then the Angel said vnto her / Greetings art thou / for thou hast found favour with God.

31. Ecce concipies in utero, & paries filium: & vocabis nomen eius Iesum.

For thou shalt conceive in thy womb / and bare a sonne / and shalt call his name Iesus.

32. Ille erit magnus, & filius altissimi vocabitur, & dabit illi Dominus Deus sedem David patris eius.

He shall be great / and shall be called the Sonne of the most High / and the Lord God shall giue vnto him the throne of his father David.

33. Et regnabit in domo Iacob in æternum, & regni eius non erit finis.

And hee shall reigne ouer the house of Iacob for euer / and of his Kingdome there shall be no end.

34. Dixit autem Maria ad angelum, Quomodo fiet istud? quoniam virum non cognosco?

Then said Marie vnto the Angel / How shall this be seeing I know not man?

35. Et respondens angelus, dixit ei, Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi, ideo quæ & quod nasceretur ex te sanctum, vocabitur filius Dei.

And the Angel answered / and said vnto her / The holy Ghost shall come vpon thee / and the power of the most High shall ouer shadowe thee / therefore also that holy thing which shall be borne of thee / shall be called the Sonne of God.

36. Et ecce Elisabeth cognata tua, & ipsa concepit filium in senectute sua: & hic mensis sextus est illi, quæ vocatur sterilis.

And behold thy cousin Elisabeth / she hath also conceived a sonne in her olde age: and this is her sixt moneth / which was called barren.

Das I. Capitel.

29. Da sie ihn aber sahe / erschrock sie über seiner rede / vnd gedachte / welch ein gruß ist das?

De der hun saa hannem / forserdedis hun offuer hans tale / oc tenckte / huilken en hilsen er der?

30. Vnd der Engel sprach zu ihr: Fürchte dich nicht Maria / du hast Gnade bey Gott funden.

De Engelen sagde til hende / Forckte dig icke Maria / Du haaffuer fundet naade hos Gud.

31. Siehe / du wirst schwanger werden im Leibe / vnd einen Sohn gebären / des Namen solt du Iesus heissen.

See / du skal vnd fange i Effuete / oc fode en Son / hans Naam skal du kalde Ihesus.

32. Der wirdt groß / vnd ein Sohn des Höchsten genennet werden. Vnd Gott der HERR wirdt ihm den Stul seines Vaters Davids geben.

Hand skal bliffue stor oc kaldis den Høstis Ser. De Gud HERR vil skal giue hannum Dauid sin Faders stol.

33. Vnd er wirdt ein König sein über das Haus Jacob ewiglich / vnd seines Königreichs wirdt kein ende sein.

De hand skal vere en Konge offuer Jacobs Hus / endelige / oc der skal icke vere ende paa hans Kongerige.

34. Da sprach Maria zu dem Engel. wie soll das zugehen? Sintemal ich von keinem Manne weiß?

Da sagde Maria til Engelen / Huorledis skal det gaa til? effterdi ieg ved aff ingen Mand.

35. Der Engel antwortet vnd sprach zu ihr: Der heilige Geist wirdt über dich kommen / vnd die Krafft des Höchsten wirdt dich überschatten. Darumb auch das Heilige / das von dir geboren wirdt / wirdt Gottes Sohn genennet werden.

Engelen suarede / oc sagde til hende / Den heilige And skal komme offuer dig / oc den Høstis krafft skal offuer skygge dig. Der saare oc saa der Hellige / som skal fode aff dig / skal kaldis Guds Son.

36. Vnd siehe Elisabeth / deine Freundin / ist auch schwanger mit einem Sohn / im ihrem alter / vnd gehet jetzt im sechsten Mond / die im geschrey ist / daß sie vnfruchtbar sey.

De see Elisabeth din Fende / er oc fructsommelig met en Son / i hendes Alderdom / oc hun gaar nu i den sieste maanen / som er i reete / at hun er vfructsommelig.

Kapitola I.

29. Kteráto když vstýšala / zarmoutila se v řeči jeho / a myšlila patěby to bylo poždravení.

Ale oná vystavšy go / zřetmo / vřeká se slová jeho / myslac iho / byby to bylo poždrouenie.

30. V řeči Angel: Neboj se Maria / nebo gš nalezla milost v Pana.

Edy ier zřet Aniol / tie boy se Maria / gdyž se iest v lafee v Doga.

31. An počneš v životě a porodíš Syna / a nazovješ ho Iměno jeho Jezus.

Bo oto počneš v životě a porodíš syna a nazovješ iměno go Jezus.

32. Tenť bude veliký / a Syn Nanymšlyho slauti bude. A datť genu Pan Báh Stolicy Davida Dter geho.

Ena bedjie wielki / a bedjie swan syn Nanymšlygo / a da mu Pan Bog stolicu Dawida oycá iego.

33. A královatí bude v Domu Jakobovu na věky / a Království jeho nebude konce.

Bedjie teč královatí ná do domu Jakobovym ná věky / a kros iestwu iego nie bedjie konca.

34. V řeči Maria k Angel: Která se stane toto / poně wádž ná Muže nepoznáwám?

Zareni Maria zřetá do Anioy lá / Která iho má byc gdyž iamec ja meimam vyznáč?

35. A odpowědžw Angel / řeká jí: Duch Swatýs hůry sšauvší w tebe / a moc Nanymšlyho zastijníť tobě. A Protež co se z tebe Swatého narodí / slauti bude Syn Boží.

Ale aniol odpowědžawšy / řeká jí / Duch swietý přizdžie w ac / a moc Nanymšlygo zácnu ná / a bla te gož tež ro co se z ciebie narodí / swie te / bedjie názwano syn B. ž.

36. A hle Ažbka přijetlkoně twá / a ona gš potála Syna w starosti své: a tento gšt gš Gšfš Dřšfš kteráž stowě nes plodná:

Zotoc Elžbierá Frewa twa / řšá má peryelá syna w starosti swé / a už ten iest uuehacšfš / ony krotá názwano nieplodná.

N

37. מִטוֹל דָּלָא עֲטָרָה
לְאַלְהָא מַרְדּוּכָא:

Imperache nulla cosa sia impossibile appresso l'idolo.

38. אֲמַרְנָא מַרְדּוּכָא הֵנָּה
אֵלֹהִים אֲמַתָּה דְּמַרְדּוּכָא
יְהוֹנָתָן לִי אֵיךְ מִלְחָתְךָ וְאַחַר
מִלְחָתְךָ מִן לִוְיָתָן:

E Maria disse, Ecco qui la ferma del Signore, jama fatto secondo la tua parola, & cosí l'Angelo si partí da lei.

39. קָמַת דִּין מַרְדּוּכָא בְּהוּן
בְּיוֹמָתָא הַהוּן וְאַחֲרָיָה
בְּטִילְאֵיהּ לְטוֹרָתָא
לְמַדְיָתָא דִּיהוּדָא:

Her in quel giorno Maria si leuò, & andò alla balneazione an pais de montagnas, en vna ville de Iuda.

40. וַעֲלֵת לְבֵיתָה דְּזַכְרְיָא
וַשְּׂאֵלָת שְׁלָמָה דְּאַלְיָשָׁבֶע:

Et entrò en la casa de Zacharias, & salutò Elisabeth.

41. וְהוּא דְּכַד שְׂמַצְרָה
אַלְיָשָׁבֶע שְׁלָמָה דְּמַרְדּוּכָא
דָּץ עוֹלָמָא בְּפִרְסָה ו
וְאַחֲמַלִּית רוּחָא
דְּקֻדְשָׁא:

Et aduinte che quando Elisabeth oí la salutation de Maria, el sanctillo le saltò nel ventre, Et Elisabeth fu ripiena di Spirito santo.

42. וְהָעֵת בְּהֵלָא רַמְזָא
וְאַמְרַת לְמַרְדּוּכָא מִבְּרַכְתָּא
אַתָּה בְּנִשְׂא וּמִבְּרַכְתָּהּ
בְּאַרְבָּע דְּבִכְרָסִי:

E grida ad alta voce, & disse, Tu fies benedicta intra te donne, & benedicto el frutto del tuo ventre.

43. אֲמַרְכָּא לִי הֵנָּה רַחֲמָא
דְּמַרְדּוּכָא תֵּינִי:

E d'onde vien à me questo, che la madre del mio Signore venga à mi?

44. הֵא אֵיד בְּדָבָר הַלָּא
דְּטִלְמִי בְּאַדְנִי בְּחַדְיָתָא
רַבְתָּא דָּץ עוֹלָא בְּבִכְרָסִי:

Perche ecco, subito còr la voce de la tua hija parve à me oydos, & subito ha per allegrezza saltò en mi ventre.

N

37. כִּי לֹא יִהְיֶה מִבְּלִלִי יִכְלֹת
לְפָנֶי יְהוָה כָּל־דָּבָר:

Porque ninguna cosa es imposible acerca de Dios.

38. וְתֵאמֹר מַרְדּוּכָא הֵנָּה שְׂפָחַת
יְהוָה אֲנִי יְהִי לִי בְּדִבְרֶךְ וְאַחֲרָיָה
וּמִלְחָתְךָ מִמְּצָה:

Emonces Maria dixo, Heaqui la criada del Sennor, cumplasse en mi conforme à tu palabra. Y el Angel se partiò de ella.

39. וַתֵּקַם מַרְדּוּכָא בַּיָּמִים הַהֵמָּה
וַתֵּלֶךְ, הַהֲרָה בְּחַפְזוֹן אֶל עִיר
יְהוּדָה:

En aquellos dias levantandose Maria, subió à la montanna con priciss à vna Ciudad de Iuda.

40. וַתָּבוֹא בְּבֵית זַכְרְיָהוּ וַתִּשְׁאַל
לְשָׁלוֹם לְאַלְיָשָׁבֶע:

Y entrò en casa de Zacharias, y saludó à Elisabeth.

41. וַיְהִי כִּנְשָׁר שְׂמַצְחָא לְיִשְׁבֶּע
אַחֲרֵי בְּרַכַּת מַרְדּוּכָא וַיִּדְּץ הָעוֹלָם
בְּבִטּוֹנָה וַתִּמְלֵא אֶלְיָשָׁבֶע בְּרוּחַ
קֹדֶשׁ:

Y aconteció, que como oyó Elisabeth la salutation de Maria la criatura saltó en su vientre; y Elisabeth fue llena de Espíritu Sancto.

42. וַתִּזְעַק בְּקוֹל גָּדוֹל וַתֹּאמֶר
בְּרֹכָה אַתָּה בְּנָשִׁים וּבְרוּךְ פְּרִי
בִטְנֶךָ:

Y exclamó à gran voz, y dixo, Bendita tu entre las mugeres, y bendito el fruto de tu vientre.

43. וַאֲיוֹהָ לִי וְהֵנָּה כִּי — אֵלִים
אֲחֹנִי בָּאָה אֵלַי:

Y dedonde esto à mi, que venga la madre de mi Sennor à mi?

44. כִּי־הִנֵּה בְּהִיּוֹת קוֹל בְּרַכְתָּךְ
בְּאַזְנוֹי וַיִּדְּץ הָעוֹלָם בְּגִילָה
בְּבִטּוֹן:

Porque heaqui, que como llegó la voz de tu salutation à mis oydos, la criatura saltó con alegría en mi vientre.

α.

37. Ὅτι οὐκ ἀδυνατῶν ἐστὶν
τῷ θεῷ πάντα ῥήματα.

Car chose quelconque n'est impossible à Dieu.

38. Εἰπὼν ἡ μαρμαμ, ἰδοὺ ἡ δούλη
κυρίου ἡμῶν κατὰ τὸ ῥήμα (ὃ
ἡ ἀγγέλος ἀπ' αὐτῆς ὁ ἀγγέλος.

Et Marie dit, Voici la servante du Seigneur: qu'il me soit fait selon ta parole. Ainsi l'Angelo parut d'avec elle.

39. Ἀναστὰς ἡ μαρμαμ ἐν ταῖς
ἡμέραις ταύταις, ἐπεβόη εἰς τὸ ὄρος
ἐν ᾧ μετ' αὐτοῦ ἔστι, ἐν πόλει Ἰούδα.

Or en ces iours-la Marie se leua, & s'en alla balneement an pais des montagnes, en vne ville de Iuda.

40. Καὶ εἰσῆλθον εἰς τὸ οἶκον
Ζαχαρίου, καὶ ἑστάσαντο πρὸς
ἐλizabeth.

Et entra en la maison de Zacharie, & salua Elizabeth.

41. Καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν ἡ
elisabeth τὸ ἀσπασμὸν τὸ μαρμαμ, ἡ
ἐκίρτησε τὸ βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ
αὐτῆς καὶ ἐπεβόηεν πρὸς μαρμαμ
ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῆς.

Et aduint que li tost qu'Elizabeth eut ouï la salutation de Marie, le petit enfant se remua en son ventre, & fut Elizabeth remplie du S. Esprit.

42. Καὶ ἀνέφωεν φωνὴν
μεγάλην, καὶ εἶπεν, Ὁλοκλημμένη
ἐστὶν γυναιξὶ καὶ ὀλοκλημμένη ἐστὶν
ἡ κοιλία αὐτῆς.

Et s'escria à haute voix, & dit, Tu es benie entre les femmes, & benit est le fruit de ton ventre.

43. Καὶ πρὸς μοι τὸ νῦν, ἵνα ἔλθῃ
ἡ μήτηρ ἡ κυρία μου πρὸς με.

Et d'ou me vient ceci, que la mere de mon Seigneur viene vers moi?

44. Ἰδοὺ γὰρ εἰς ἐγένετο ἡ φωνὴ
τῆς ἀσπασμῆς σου εἰς τὰ ὦτά μου,
ἐκίρτησεν ἐν ἀγκυλῇ σου τὸ βρέφος
ἐν τῇ κοιλίᾳ μου.

Car voici, incontinent que la voix de ta salutation est parvenue à mes oreilles, le petit enfant se remua de ioye en mon ventre.

37. Quia non erit impossibile apud Deum omne verbum.

For with God shall nothing be impossible.

38. Dixit autem Maria, Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum. Et discessit ab illa angelus.

Then Marie said: Behold the servant of the Lord: be it unto me according to thy word. So the Angel departed from her.

39. Exurgens autem Maria in diebus illis, abiit in montana cum festinatione in civitatem Iuda.

And Marie arose in those days: and went into the hill country with haste to a city of Iuda.

40. Et intravit in domum Zachariae, & salutavit Elisabeth.

And entered into the house of Zacharias: and saluted Elisabeth.

41. Et factum est: ut audiret salutationem Mariae Elisabeth, exultavit infans in utero eius: & repleta est Spiritu sancto Elisabeth.

And it came to passe: as Elisabeth heard the salutation of Marie: she was besprag in her bellie: and Elisabeth was filled with the holy Ghost.

42. Et exclamavit voce magna, & dixit, Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui.

And she cried with a loud voice: & said: Blessed art thou among women: because the fruit of thy wombe is blessed.

43. Et unde hoc mihi, ut veniat mater Domini mei ad me?

And whence cometh this to mee: that the mother of my Lord should come to mee?

44. Ecce enim ut facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exultavit in gaudio infans in utero meo.

For so: as soon as the voice of thy salutation sounded in mine eares: the babe sprang in my bellie for joy.

37. Denn bey Gott ist kein ding unmöglich.

Thi hoff Gud eringen ring nemuelig.

38. Maria aber sprach: Sihe/ich bin des HERRN Magd/nur geschehe/wie du gesaget hast: Vnd der Engel schied von ihr.

De Maria sagde: Seer/ Ieg er HERRNS Dienende/mig ste lige som du hassuer sagd. De Engelen stibdis fra hende.

39. Maria aber stund auff inn den tagen/vnd gieng auff das gebirge ewdelich/zu der Stad Jude.

De Maria stod op i de dage/oc gic hastelige paa Biergene/n Jude Stad.

40. Vnd kam inn das hauss Zacharias/vnd grüßet Elisabeth.

De kom i Zacharias Huse/oc hilffede Elisabeth.

41. Vnd es begab sich/als Elisabeth den gruß Maria höret hupffet das Kind inn ihrem leibe. Vnd Elisabeth ward des heiligen Geists voll.

De der begaff sig/der Elisabeth herde Marie hilffen/da rorde Barne sig i hendis liff. De Elisabeth bleff opfylt med den heilige And.

42. Vnd rieff laut/vnd sprach: Gebenedeyet bist du vnter den Weibern/vnd Gebenedeyet ist die Frucht deines Leibes.

De robe hønt/oc saade: Velsignet est du iblant Quindernes/oc velsignet er din Liffis Fruct.

43. Vnd woher kompt mir das/das die Mutter meines HERRN zu mir kompt?

De hueden kommer mig det/ar min HERRNS Moder kommer til mig?

44. Sihe/da ich die Stimme deines Brusses hörete/hupffet mit freuden das Kind in meinem Leibe.

See/der ieg herde din rostis hilffen/da rorde Barne sig i mit liff med glæde.

37. Nebo nebude nemožně v Bohu všechně slovo.

Bo v Bogu nie bedžie jadno slovo nemožobne.

38. V řeči Maria: An děvka PÁNŮE/ staniž mi se podle Slova tvého. V odšel od ni Angel?

A řeči řeči Maria/ Otož služebník Pánůa/ staniž mi se podle Slova tvého/ v odšel od ni Angel.

39. Echdy postavšy Maria v těch dnech/šla na horn s chvátaním do Města Judea:

Čárym postavšy Maria v onech dnech/ posla v gorna kraje s čvátaním do města Judejského.

40. Přivešla do domu Zachariášova/ a pozdravila Alžbětu.

A přivešla v dom Zachariášov/ a pozdravila Alžbetu.

41. Vstalo se/ když vstřetla pozdravení Marie Alžběta/ radovala se nemluvitko v životě jejím: V naplněna jest Duchem svatým Alžběta.

Čím kdy vstřetla Alžběta vítání Marie/ rozcyla dítě v životě jejím/ v naplněna jest Duchem svatým Alžběta.

42. Azvolala hlasem velkým/ a řekla: Požehnaná ty mezi ženami/ v požehnaný plod břicha tvého.

A zvolala hlasem velkým/ řekla: Błogosławioná ty mezi oby niewiastami/ v błogosławiony owoc żywota twego.

43. A odřad mi to/ aby přišla Maria Pána našeho se mně?

Ale řadje mně to/ iž přystá matka Pána mego do mně?

44. Nebo když se stal hlas pozdravení tvého v slých mých/ zplěsalo ať nemluvně rádošij v životě mém:

Ale když otcho tato dopadl hlas vítání tvého do uší mých/ rozcyla veselem nemluvně ať v životě mém.

N

45 וְטוֹבוֹתָ לְאֵינֶנָּה ד
דְּהִימִנַת דְּהִנָּה שׁוֹלְמָה
לְאֵילִין דְּאֶתְמַלֵּל עִמָּה מו
לֵית מְרִינָה:

*E beate ceteri, qui ha crediderunt, perche
la cose che le sono state dette dal Signore,
la aueranno effetto.*

46 וְאַמְרַת מְרִים מְרִיבָה
נִפְשִׁי לְמִרְיָה:

*Atque Maria dixit, Magnificam
animum meum.*

47 וְחַדִּית רוּחִי בְּאֱלֹהִים
מְרִינִי:

*Et il mio spirito s'allegrato in Dio
Saluatore mio.*

48 דְּחַר בְּמוֹכְכֵנָּה ד
דְּאַמְרַתָּה הָאֵלֶּיךָ מוֹ הָשָׂא
טִיבָה יִתְּלוּ לִי שְׂרָבְתָּה
כְּלֵי:

*Perche l'egli ha riguardato a la baf-
fexia de la sua ferma: & ecco che da bo-
ra mandauit, in te, le generationes mi di-
ranno beati.*

49 דְּעֵבֶד לֵיתִי רוּבְתָּה
הוּ דְּחִלְתוּ וְקִרִּישׁ שְׂמָה:

*Imperche gran ceteri ha fatculus
che e potante & i ceteri a nome santo.*

50 וְחַנּוּנָה לְדָרָא וְשְׂרָבְתָּה
עַל אֵילִין דְּהִלְוִין לָהּ:

*E la misericordia sua e de generatione
in generatione a quelli che il temen.*

51 עֲבַד וְכִוְנָה בְּדִרְעָה
יִבְדֹּד חֲתִירֵי דְּתַרְעִיתָה
דְּלִבְהוֹן:

*Egli ha operato potentemente, col
braccio suo: ha disperso i superbi nel pen-
siero del loro cuore.*

52 סִחַף תַּהֲיִיבֵנָּה מו
כְּוִרְסוֹתָא וְאֵרִים מְכִיבָּה:

*Ha tenuati de sedes i potentes: & ha
inualati gli albiecti.*

53 בְּפִנָּה סִפְעַ טְבַתָּה
וְעִתִּירָא שְׂדָא סְפִיקָאִית:

*Ha reimpliti de bonis famelici: & s-
ecchi ha lassati vati.*

54 עֲדָר לִסְרִיל עֲבָדָה
נֶאֱתָדְכֵר חַנּוּנָה:

*Hauicemtu Israel seruo suo, recor-
dandose de la sua misericordia.*

N

45 וְאַשְׁרֵיךְ אֲשֶׁר הֶאֱמַנְתָּ כִּי—
יִכְלֹךְ כָּל—הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ:

*Y bienaventurada la que creyó, porque se
cumpliran las cosas que le fueron dichas de par-
te del Sennor.*

46 וְהֵאֱמַר מְרִים מִגְדִּילָהּ נִפְשִׁי
אֶת—יְהוָה:

*Entonces Maria dixó, Engrandece mi alma
al Sennor.*

47 וַתִּגַּל רוּחִי בְּאֱלֹהִי יֵשְׁעִי:
Y mi espíritu se alegró en Dios mi Salud.

48 כִּי הָבִיט אֶל—עַנִּי אֲמַתִּי
וְהִנֵּה מַעֲתָהּ יֵאֱשְׁרוּנִי כָּל—
הַדּוֹרוֹת:

*Porque miró a la baxeza de su criada: Por-
que heaqui desde agora mi diran bienaventurada
túdas las edades.*

49 כִּי—עָשָׂה עִמָּדִי גְדוּלוֹת
הַגְּבוּר וְקְדוֹשׁ שְׁמוֹ:

*Porque me ha hecho grandes cosas el Pode-
roso, y su sancto Nombre.*

50 וְחַסְדּוֹ לְדוֹר גְּדוֹר לִירֵאָיו:

*Y su misericordia de generacion a generaci-
on a losque lo temen.*

51 עָשָׂה גְבוּרָה בְּזִרְעוֹ הַיֵּץ
אֶת—הַגִּזְאִים בְּמַחְשַׁבְתָּ לִבָּבָם:

*Hizo valentia con su brazo: esparció los so-
berbios del pensamiento de su corazón.*

52 הוֹרִיד גְּבוּרִים מִכְּסֵּאוֹת
וְהִרִים אֶת—הַשְּׁפִלִים:

*Quito los poderosos de los thronos, y leuan-
tó a los humildes.*

53 וַעֲבִים מֵלֵא טוֹבוֹת
וַעֲשִׂירִים שִׁלַּח רִיקָם:

*A los hambrientos hinchió de bienes, y a
los ricos embió vazios.*

54 לָקַח אֶת—יִשְׂרָאֵל עֲבָדוֹ
לְזִכֹּר חַסְדּוֹ:

*Recibió a Israel su criado acordandose de la
misericordia.*

N

45. Καὶ μακαρία ἡ πιστεύουσα ὅτι ἐκείνη πληρώσει ἡμῶς λόγους αὐτοῦ ὡς κυρίου.

*Or bien heureuse est celle qui a creu:
car les choses qui lui ont esté dites par le
Seigneur, auont accomplies.*

46. Καὶ ἔφη μακάριόν, μεγαλύνει ἡ ψυχὴ μου τὸν κύριον.

*Adonc Marie dit, Mon ame magni-
fie le Seigneur.*

47. καὶ ἡγαλλίασε τὸ πνεῦμά μου ἐν τῷ θεῷ τῷ σωτῆρί μου.
Et mon esprit s'est esgayé en Dieu qui est mon Sauueur.

48. Ὅτι ἐπεὶ ἐβλεψεν εἰς τὴν ἐμὴν ταπεινότητα τοῦ σώματος τοῦ δούλου τοῦ κυρίου καὶ ἰδοὺ γὰρ ἐποίησέν μοι μεγαλοῦσι με πᾶσι αἰσιν.

*Car il a regaridé la petitesse de la ser-
uante: voici, certes d'oresenauant tous
ages me diront bien-heureuse.*

49. Ὅτι ἐποίησέν μοι μεγάλα ὁ δυνατός, καὶ ἅγιον τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

*Car le puissant m'a fait choses gran-
des, & saint est son Nom.*

50. καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἐς γενεὰς γενεῶν τοῖς φοβουμένοις αὐτόν.

*Et la misericorde est de generation
en generation, a ceux qui le craignent.*

51. Ἐποίησεν κράτος ἐν brachíi αὐτοῦ: δισκορπίσεν ὑπερηφάνους ὡς ὅτι ἐκείνης αὐτοῦ.

*Il a bolongné puissamment par son
bras, il a dispersé les orgueilleux en la
penice de leur cœur.*

52. Καθίστα δυνάστες ἐκ τῶν θρόνων, καὶ ὑψώσας ταπεινοὺς.

*Il a mis bas de leurs thronos les puis-
sans, & a esléué les petis.*

53. Πενεθε ὅτι πλεονεκτήσας, καὶ πτωχὺς ἐξ ἐμπτέρηλας αὐτοῦ.

*Il a rempli de biens ceux qui auoyent
faim, il a reuoyé les riches vazies.*

54. Ἀντὶ τοῦ ὅτι ἐσθλά παλάσ αὐτοῦ, καὶ ἐμὴν ἐλεος.

*Il a receu en proteccion Israel son
seruiteur, a fin d' auoir souuenance de
la misericorde.*

45. Et beata quæ credidit,
quoniam perficietur ea quæ
dicta sunt ei à Domino.

And blessed is ſhe that believed:
for thoſe things ſhall be performed /
which were told her from the Lord.

46. Et ait Maria: Magnifi-
cat anima mea Dominum.

Then Marie ſaid: My ſoule ma-
gnified the Lord.

47. Et exultavit ſpiritus
meus in Deo ſalutari meo.

And my ſpirit exulteth in God my
Saviour.

48. Quia reſpexit humili-
tatem ancille ſuæ, ecce enim
ex hoc beatam me dicent
omnes generationes.

For he hath looked on the poore de-
gree of his ſervant: for behold / from
henceforth ſhall all ages call me bleſſed.

49. Quia fecit mihi magna
qui potens eſt, & ſanctum
nomen eius.

Because ſhe that is mighty hath
done for me great things / and ſo is
his Name.

50. Et miſericordia eius à
progenie in progenies, ti-
mentibus eum.

And his mercy is from generation
to generation on them that ſear him.

51. Fecit potentiam in bra-
chio ſuo: diſperſit ſuperbos
mente cordis ſui.

He hath ſhewed ſtrength with his
arme: he hath ſcattered the proud in the
imagination of their hearts.

52. Deposuit potentes de
ſede, & exaltavit humiles.

He hath put downe the mighty from
their ſeats: / and exalted them of lowe
degree.

53. Eſurientes implevit bo-
nis: & divites dimiſit inanes.

He hath filled the hungry with good
things: and ſent away the rich empty.

54. Suſcepit Iſrael puerum
ſuum, & recordatus miſeri-
cordiæ ſuæ.

He hath received Iſrael his ſervant:
bring in a deſire of his mercy.

45. Vnd/ O ſelig biſt du/ die du ge-
glaubet haſt/ denn es wirdt vollendet
werden/ was dir geſagt iſt von dem
HERREN.

Deo ſelig eſt du/ ſom trode/ Thi der ſtal fulblom-
mis ſom dig er ſagd aff HERREN.

46. Vnd Maria ſprach: Meine
Seele erhebt den HERREN.

De Maria ſagde. Min Siel ophøyer HER-
REN.

47. Vnd mein Geiſt freuet ſich Got-
tes meines Heilands.

De min And glæder ſig! Gud min Treſſere!

48. Denn er hat ſeine elende Magd
angeſehen/ Sie/ von nun an werden
mich ſelig preiſen alle Kindes Kind.

Thi hand haſtuer anſet ſin elendige Dienerinde/
Seer/ her effert ſtulle alle Børns børn priſe mig ſelig.

49. Denn er hat groſſe Ding an mir
gethan / der da mechtig iſt vnd des
Namen heilig iſt.

Thi hand haſtuer gjort ſtore ting mod mig/ ſom er
mechtig. De hans Naſſen er hellig!

50. Vnd ſeine Barmherzigkeit wes-
ret immer für vnd für/ bey denen die
ihn fürchten.

De hans Barmhertighed varer vden' aff ladelleſe
ſtede oc altid/ Hoff dem ſom hanneren frætte.

51. Er übet gewalt mit ſeinem Arm/
vnd zerſtreuet die da hochfertig ſind
in ihres herzen ſinn.

Hand bruger Mægt med ſin Arm/ De afpredet
dem ſom ere Hoffmodige i derts hertdis ſind.

52. Er ſtößet die Gewaltigen vom
Stul/ vnd erhebt die Elenden.

Hand ſtøder de Mechtige aff ſtolen/ De ophøyer de
Elendige.

53. Die Hungerigen füllet er mit gü-
tern/ vnd leſſet die reichen leer.

De Hungerige fylder hand med Gaat/ De lader de
Rige tomme.

54. Er dencket der Barmherzigkeit/
vnd hilfft ſeinem Diener Iſrael auff.

Hand tenker paa Barmhertighed/ De hjælper
ſin Diener Iſrael op.

45. A Blahoslavenas kte-
raſaſh vřekla/ neboť doſoná-
ny budau na tobě ty vřecy/ kte-
rě gſau povědijny tobě od
Pana.

A blahoslávona ktora vřec-
erykla/ gdy ž ſie vyřekla ty vřec-
y ktore ty povědjaus od Pá-
na.

46. Vřekla Marya: Vele-
bi duſſe má Hoſpodina.

Edy vřekla Marya/ Vřeky žec
vielebi duſſa má Páně.

47. A zradoval ſe duch muoy
w Bohu Spasitelj mēm.

A raduje ſe duch moy w Bo-
gu zbaviteli mojm.

48. Neb geſt vřekel na poſo-
ru Diſkyp ſvř/ Neb ay ž to-
ho mne Blahoslavenau bu-
dau nazývati vřyctm Páro-
dovř:

Gdyj vřekal na poſorna
ſlužebníc ſvř / ho ora od ti go-
cjaia blahoslávona inie povie-
dác beda vřřeti vřřeti.

49. Neboť mſ geſt vřřiti mē-
li k vřřen ten keryž mocny geſt/
a Svatt Směno geho.

Abovím začne žanna povy-
nat on majny. Ktorego iſt ſvřte
imie.

50. A Milofrdenſtvj geho
odpoſolenj až do poſolenj/
begjchm ſe ho.

A ktorego milofrdiſte na vo-
řřeti vřřeti iſt gotova, tym co ſie
gobola.

51. Vřřiti moc w Kameni
ſvřm/ rozptřil vřřiti myſli
ſrdce gegich.

Mocnyč vřřiti ſprávil rá-
mirem ſvřm / rozptřil vřřiti
myſl ſrdce ſch.

52. Vřřiti moc w ſtolice/ a
povyſſol poſorenjch.

Vřřiti moc w ſtolice / a
povyſſol poſorenj.

53. Lačnř naktmſl dobrřmſl
vřřm / a Bohatř rozpřiti
prřiti.

A glodžom naktmſl dobrřmſl /
a bogatře odpravil prřiti.

54. Vřřiti zraděle ſlaze
bniſta ſvřho / rozpomenul ſe
na Milofrdenſtvj ſvř.

Pobpřel Iſraela ſluga ſvřte
go / aby pamětal ná milofrdiſte.

N

55. אִךְ דַּמְלַל עִם אֲבֹהֵינוּ
עִם אֲבֹתֵנוּ וְעִם יִרְמְיָה
לְעֵלֹם :

Su come egli ha parlato à i nostri padri, cioè ad' Abramo, & ad' Isacco suo in eterno.

56. הָיְתָה דִּין מָרְסָה לָּהּ
אֲלִישָׁבֶע אִךְ יִרְמְיָה
תְּלָתָה וְהַפְכַת לְבֵיתָה :

E restò Maria con essa come tre mesi, & poi si tornò a casa sua.

57. אֲלִישָׁבֶע דִּין הָיְתָה הָיְתָה
לָהּ וּבְנָה דְּתַאֲלָדִי וְלִדְתָה
בְּרָתָה :

Har ad' Elisabeth si compie il tempo di partorire, & partorisce un figliuolo,

58. וַיִּשְׁמְעוּ שְׂכֵבֶיהָ וּבְנֵי
טִיְבָמָה דְּאִסְגִּי אֲלֵהֶֿם
תְּנִינָה לָּתֵתָה וְתָדִין הָיוּ
עִמָּה :

Et i suoi, & parenti suoi & diranno che il Signore ha fatto ampievolmente & fatta la sua misericordia verso di lei, & allegremanente con essa.

59. וְהָיָה לְיוֹמָא דְּתַמְנִינָה
וְאֵתִי לְמַגֵּרָה לְטָלִיָּה
וְקָרְיוּ בָּהּ לֵה בְּשֵׁמֶֿה
דְּאֲבוּתָהּ וְכָרְמָה :

Poi ma l'ottavo giorno, vennero a circumcidere il piccolo fanciullo, & chiamavano Zacaria, col nome di suo padre.

60. יַעֲבֹת אִמָּהּ וְאָמְרָה
לָהּ לֹא הִבְנָה אֲלֵיָּה
תִּקְרָא יוֹחָנָן :

E sua madre rispondendo, disse, Non era mio se chiamava Giovanni.

61. וְאָמְרוּ לָהּ דְּלִירָה
אִשָּׁה דְּמִתְקַרָּא בְּשֵׁם־בְּתֻכִּי
בְּשֵׁמָא הָיָה :

Et essi dissero a lei, Et non è alcuno nel tuo parentado che si chiama con questo nome.

62. וְרִמְזוּ לְאֲבוּתָהּ
דְּאִי־בְנָה צְבָא דִּישְׁמִיָּהּ :

E facevan cenno a suo padre come egli habebbe voluto che si chiamasse.

63. וְשָׂאֵל בְּנִקִּיתָא וּבְתָב
וְאָמַר יִרְמְיָהוּ שְׂמָהּ
וְאִתְדַמַּר בְּלִיָּגָשׁ :

Il qual domandava & ma non volendo, scrisse, dicendo, Giovanni è il suo nome: & tutti si maravigliarono.

N

55. בְּאִשָּׁר דִּבֵּר אֶל־אֲבוּתֵינוּ
לְאֲבֹתָהּ וּלְיִרְמְיָה לְעֵלֹם :

Como habló à nuestros Padres, à Abraham y à su simiente, para siempre.

56. וַתָּשָׁב מָרְסָה עִמָּהּ כְּשָׁלְשָׁה
חֳדָשִׁים וַתָּשָׁב אֶל־בֵּיתָהּ :

Y quedóse Maria con ella como tres meses: y bolvióse a su casa.

57. וַיִּמְלֵא יָמֶי וַיִּלְדָּה בֶּן
לְלִדְתָהּ וַתֵּלֶד בֶּן :

Y à Elisabeth, cumpliero se le el tiempo de parir y parió un hijo:

58. וַיִּשְׁמְעוּ שְׂכֵבֶיהָ הַיְדִיָּה כִּי־
תֵּלֶד־אֶת־חֲסִדוֹ אֵלֶּיהָ
וַיִּשְׂמְחוּ עִמָּה :

Y oyeron los vezinos y los parientes que avia Dios hecho grande misericordia con ella y alegraronse con ella.

59. וַיְהִי־בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי וַיָּבֹאוּ
לְמוֹל אֶת־חֵילָד וַיִּקְרָאוּ אֹתוֹ
בְּשֵׁם אֲבִיו וַיִּבְרָהוּ :

Y aconteció, que al octavo dia vinieron para circuncidar el niño, y llamauanlo del nombre de su padre, Zacharias.

60. וְהָיָה אָמְרוּ לָאִמָּהּ לֹא כֵן
כִּי־אֵם יִקְרָא יוֹחָנָן :

Y respondiendó su madre, dixo, No, fino Ioan sera llamado.

61. וַיֹּאמְרוּ אֵלֶיהָ כִּי־אִי־גָנוּ אִישׁ
בְּמִשְׁפַּחְתָּהּ אִשָּׁר יִקְרָא בְּשֵׁם
הָיָה :

Y dixeronele, Porque ¿nadie ay en tu parentela que se llame de este nombre.

62. וַיִּקְרְצוּ לְאֲבוּיָהּ וּמִה־יִרְמְיָה
לְתִקְרָא אֹתוֹ :

Y hablaron por señas a su padre, como le queria llamar.

63. וַיִּשְׂאֵל לֹחַ וַיִּכְתֹּב לְאִמָּהּ
יוֹחָנָן יִשְׁמֹהּ וַיִּתְּמָהּ כָּלֵם :

Y demandando la tablilla, escribió, dizen-do, Ioan es su nombre. Y todos se mara

N

55. Καθὼς ἐλάλησεν πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, τῷ ἀβραάμ καὶ τῷ ἰσαάκ καὶ τῷ ἰακώβ.

(Selon qu'il en a parlé à nos peres, a'braham & a sa posterité) à jamais.

56. Ἐμεινεν μερμερὴς αὐτῇ μετὰ τῆς ἀντιμετῆρας τρεῖς καὶ ἑκατὸν ἡμέρας ὡς ἔειπεν αὐτῇ.

Et Maria demoura avec elle, environ trois mois, puis' en retourna en sa maison.

57. Τῇ δὲ ἐλημέλει ἐπληρώθη ὁ χρόνος τῆς τοκῆς, καὶ ἔγεννησεν υἱόν.

Or le terme d'Elizabeth fut accompli pour enfanter: & enfanta un fils.

58. Καὶ ἡ κοινὴ αἰσίωνισεν καὶ αἱ συγγενεὶς αὐτῆς, ὅτι ἐμεγαλύνθη κύριος ἐν ἡμῖν, καὶ αὐτὴ μετὰ αὐτῆς, καὶ στήχαζον μετὰ.

Et les circonvoisins, & les parens ayant entendu que le Seigneur avoit amplement déclaré sa miséricorde envers elle, s'en reioissoient avec elle.

59. Καὶ ἔχρησεν, ὡς τῷ ὀγδόῳ ἡμέρῃ ἡλθον περικυτῶν ὃν παίδισεν, καὶ κατέκλωσεν αὐτὸν ὅτι τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ζαχαρίαν.

Et aduint qu' au huitieme iour ils vindrent pour circoncir le petit enfant, & l'appeloyent Zacharie du nom de son pere.

60. Καὶ λαλοῦντες ἡ μήτηρ αὐτοῦ, καὶ οἱ πατέρες, ἀλλὰ κληθῆναι τὴν ἰσχυρίαν.

Mais la mere print la parole, & dit, Non: mais il sera nommé Iehan.

61. Καὶ ὅτι οὐδὲς αὐτῶν, ὅτι ἡδὴ εἶπε ἐν τῇ συγγενείᾳ (αὐτῇ, ὅς ἐστιν κληθῆναι τὴν ἰσχυρίαν).

Et ils lui dirent, Il n'y a aucun en ta parenté qui soit appelé de ce nom.

62. Ἐποίησαν δὲ τῷ πατρὶ αὐτοῦ, τὸ τί ἂν θύλοι καλεῖται αὐτόν.

Lors ils firent signe au pere d'icelui qu'il declarast comment il vouloit qu'il fust nommé.

63. Καὶ αἰτήσας περικυτῶν ὃν γραψέ, λέγων, ἰωάννης ἐστὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ ἔστιν ἀνομοῦς πάντως.

Lequel ayant demandé vnes tablettes, écrivit, disant, Iehan est son nom. Dont tous furent étonnez.

55. Sicut locutus est ad patres nostros, Abraham & semini eius in secula.

(As he hath spoken to our fathers / to wit: to Abraham / & his seed) for

56. Mansit autem Maria cum illa quasi mensibus tribus: & reversa est in domum suam.

And Maria abode with her about three monethes: after / he returned to her own house.

57. Elisabeth autem impletum est tempus parienti: & peperit filium.

Nowe Elisabeths time was fulfilled: she bare a son: & he brought forth a sonne.

58. Et audierunt vicini & cognati eius, quia magnificavit Dominus misericordiam suam cum illa, & congratulabantur ei.

And her neighbours / and consues heard tell howe the Lorde had / bewed his great mercie upon her / & they reioyced with her.

59. Et factum est: in die octavo venerunt circumcidere puerum, & vocabant eum nomine patris sui, Zachariam.

And it was so that on the eight day they came to circumcise the babe: & called him Zacharias: after the name of his father.

60. Et respondens mater eius, dixit, Nequaquam, sed vocabitur Iohannes.

But his mother answered and said: Not so: but he shall be called Iohn.

61. Et dixerunt ad illam, Quia nemo est in cognatione tua qui vocetur hoc nomen.

And they saide unto her: There is none of thy kindred: that is named with this name.

62. Innuebant autem patri eius, quem vellet vocari eum.

They began to signe to his father: how he would have him called.

63. Et postulans pugillarem, scripsit, dicens, Iohannes est nomen eius. Et mirati sunt universi.

So he asked for writing tables: & wrote upon them: Iohn is his name: and they marvelled all.

55. Wie er geredt hat unsern Vatern Abraham vnd seinem samen ewiglich.

Som hand sagde til vore Fæder Abraham oc hans Sæd euindelige.

56. Vnd Maria bleib bey ihr bey dreihen Monden / Darnach kehret sie widerumb heim.

De Maria bleff hos hende ved tre maanedes / der efter soer hun hjem tilbage igen.

57. Vnd Elisabeth kam ihre zeit / daß sie gebären solt / vnd sie gebar einen Sohn.

De Elisabeths tid kom / at hun skulde fødte / oc hun fødte en Søn.

58. Vnd ihre Nachbarn vnd Gefreundten höreten / daß der HERR grosse Barmhertzigkeit an ihr gethan hatte / vnd freueten sich mit ihr.

De hendes Nabo oc Elter hørde / at HERREN hadde gjort stor Barmhertighed med hende / oc de glædte sig med hende.

59. Vnd es begab sich am achten tage / kamen sie zu beschneiden das Kindlein / vnd hießen ihn nach seinem Vater / Zacharias.

De der hende sig paa den ottende dag / da kom de at omskære Barnet / oc de kaldede hannem efter hans Fader Zacharias.

60. Aber seine Mutter antwortet / vnd sprach: Mit nichten / sondern er soll Iohannes heißen.

Men hans Moder svarede / oc sagde: Ingenlunde / men han skal hede Iohannes.

61. Vnd sie sprachen zu ihr: Ist doch niemand um deiner freundschaft / der also heiße.

De de sagde til hende: Der er dog ingen i din Slægt / som saa kaldes.

62. Vnd sie winketen seinem Vater / wie er ihn wolt heißen lassen.

De de nickede at hans Fader huorledes hand vilde lade kalde hannem.

63. Vnd er foderte ein Täfelchen / schreib vnd sprach: Er heißt Iohannes. Vnd sie verwunderten sich alle.

De hand begærede en Taffel / screeff oc sagde: Han heder Iohannes. De de forundrede sig alle.

55. Valde gest mluvilf Det cüm nasshni / f Abrahamowi at Semini geho na wëln

Täfo moril do oycow näfych / to iest do Abrahamowi yugo potom fow näwiel.

56. W ostala Marya s nij pokojto za tri Wëshce / a potom nawrátila se / do Domu swého.

Za tri z nia miešpälä Marya / iakoby przez trzy miesiace / a potom thym siewracila do domu swego.

57. Alžbet pak naplnil se čas / aby porodila / W porodila gest Syna.

Elzbieta tej wypelnila se čas porodzenia / y porodila syna.

58. W wšostli Gausedz / a přatelé gegi / že gest weliké wëli milost W ilosrdenswij swé s ni, y spolu radowali se s ni.

Co wšestawši sábrali y frez wniacy / iž zámie páni wšel milos / i radost přezawiey, rádowali se s ni.

59. Etalo se pak w den osmý přišli obřizowati dítěte / a nazýwali gen aměnem Dítě geho Zachariášim.

W gdy bylo dnákosinego / zěšle si a. y obřizowati dítěte / y iž nazýwali go aměnem oycá iest Zachiariášim.

60. Tědy odpowědělšy Matka jeho / řekla: Nikoli / ale slauit bude Jan.

Ale odpowědzwšy matka jeho / řekla / nie tak / alec budie wezwán Janem.

61. W řekli k ni: Wšak ni žádného nemý w redu twém / kterýžby slauil gměnem thm.

Co dy do mney řekli / žádného nemáš w narodě twym coby go nazýwano tym iměnem.

62. W dávali náměškej Otci geho / kómbý ho chcel nazýwati.

W dávali náměškej Otci geho / kómbý ho chcel přezwát.

63. Non požadaw beštičky napsal / řka: Jan gest gměno geho. W dwili se wšyctni.

Non požadaw sobie poděci napsal / napsal mowiac / Jan iest imię jego / y dziwowali się wšyscy.

24

64 וַיִּפְתָּח וַיִּפְתַּח מִן הַיָּמִין וּלְשׁוֹנוֹ
וַיִּדְבֹר וַיִּבְרַךְ אֶת־הָהָרָה :

Y luego fue abierta su boca, y su lengua: y habló bendiziendo à Dios.

65 וְהָיָה יְדָאָה עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל
סָבִיב סָבִיב וַיִּשְׁמְעוּ כָּל הַיִּבְרִיִּם
הָאֵלֹה בְּכָל הָאָרֶץ יְהוּדָה :

Y fue vn temor sobre todos los vezinos de ellos: y en todas las montañas de Iudea fueron divulgadas todas estas cosas.

66 וְגַלְלִים אֲשֶׁר שָׂמְעוּ שְׂמֹר
עַל־לִבְכֶּם לֵאמֹר וּמִי יִהְיֶה
הַיֵּלֶךְ הַזֶּה וְיִהְיֶה הַיָּחִיד עִמּוֹ :

Y todos los que lo oyan, se maravillauan, diciendo, ¿Quién sera este niño? Y la mano del Señor era con él.

67 וְהִכְרִיתוּ אֶת־בְּרִיתֵי הַבְּרִית וְאֶת־הַבְּרִיתִים
תִּקְרַשׁ וְנִגְבַּח לְאָמֹר :

Y Zacharias fu padre fue lleno de Espiritu
Sancto,y prophetizó,diziendo.

ס ברוך יהוה אלהי ישראל
כי יפקד ויצא מלחמה לעמו :

Bendito el Señor Dios de Israel, que visitó
y hizo redención a su Pueblo.

פס וַיָּקָם לְצֹלֵל קִיָּר וַיִּשְׁעָה בְּבֵית
דָּוִד עֲבָדָיו :

Y nos enhesto el cuerno de salud en la Casa
de David su siervo:

70 פֶּאֶשֶׁר דְּבַר בְּפִי־יְהוֹנָתָן
הַקֹּהֲנִים אֲשֶׁר מֵעוֹלָם הָיְתָה :

Como habló por boca de los santos que fueron desde el principio, sus Prophetas.

מִתְּחִלָּה שָׁמַעְתִּי שֶׁהָיָה שָׁמַעְתִּי שֶׁהָיָה שָׁמַעְתִּי

Salud de nuestros enemigos, y de mano de todos los que nos aborrecieron.

●

64. *Αναχρητὶς νόμα αὐτῶν ὁρᾶ-
 ζεσμε καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ ὁρᾶ-
 θῆναι καὶ ἐλάλησεν διλογεῖν τὸν θεόν.

Et à l'instant sa bouche fut ouverte,
& sa langue deffroie, tellement qu'il par-
loit en louant Dieu.

65. Καὶ ἰδὼν ὅτι πάντες Φο-
βῶντο τοὺς πρεσβυτέρους αὐτοὺς καὶ
ὅσα τῇ ἐρετῇ τῆς ἰουδαίας δι-
ελαλοῦν πάντες τὸ βραβύειον αὐτοῦ.

Dont crainte seroit à tous leurs conuaincins, & toutes ces paroles furent divulgers par tout le pais des montagnes de Judée.

66. Καὶ ἔθεντο πάντες οἱ ἀκού-
σαντες, ἐν τῇ ἐκδρόμᾳ αὐτῶν, λί-
γοιτες· ὡς ἔρασι περὶ δὲ τοῦ ἱεροῦ
καὶ τοῦ κυρίου ἐν μὲν αὐτοῖς.

Et tous ceux qui les entendirent les mirent en leur cœur disant, Que fera-ce de ce petit enfant ? Et la main du Seigneur étoit avec lui.

67. Καὶ ἡχαρίσας ὁ πατήρ αὐ-
τῷ ἐπέληύθη πνεύματι ἀγίῳ, καὶ
προφητίᾳ, ἡ ἔρχοι.

Lors Zacharie son pere fut rempli
du S. Esprit, & prophétiza, disant.

69. Ευλογητὲς κύριε, ὁ θεὸς τῶ
ιθραήλ, ὅτι ἰπσοκρίψας, καὶ ἐποίησας
λυτρώσας τὸ λαὸν αὐτό.

Bénit soit le Seigneur, le Dieu d'Israël, de ce qu'il a visité & fait de sa miséricorde son peuple :

69 Καὶ ἤρθε πύρος σπυρίδας
ἡμῖν ὡς τῇ οἰκῇ δαυὶδ τῇ κατὰ
αὐτῶν.

Et nous a eue la corne de saut en
la maison de David son serueur,

70. Καθὼς ἐλάλησεν Διὶς σὺ μα-
λας ἦν ὁ γινώσκων ἦν ὁ ἀποκαλύπτων περ-
φῆς αὐτοῦ.

Ainsi qu'il en a parlé par la bouche de
ses saints Prophetes, qui ont été de
tout temps.

71. Σοφία ἐκ ἐχθρῶν ἡμῶν,
ἐν ᾧ χρεὶ πάντων τῶν μισῶντων
ἡμᾶς.

Que nous serions sautes d'entre les
mains de nos ennemis, & de la main de
tous ceux qui nous haïssent,

N

72. וַיִּזְכֹּר חֶסֶד עִם אֲבוֹתָיו
וַיִּזְכֹּר לְדָוִד הַנֶּבִּי
וַיִּזְכֹּר אֶת־

Per far misericordia verso i nostri padri, e ricordarsi del suo santo Testamento.

73. וַיִּזְכֹּר אֶת־הַשְּׁבוּעָה אֲשֶׁר נָשָׁבַע
לְאַבְרָהָם אָבִינוּ (לָתֶתְּ לָנוּ) :

Et del giuramento ch'egli haueva giurato al nostro padre Abraham (di concederci.)

74. דַּתְּפָדֶק מִן אֱדָה
דְּבַעֲלֵדָבָן וְהָלֵא דְחַלְלָהּ
דְּפִלְחָהּ קַמִּיָּהּ :

Che liberati de la mano de nostri inimici, noi leseruissimo senza timore.

75. בְּחַנְנָא וּבְכַאֲנִיתָא
הַדְּמִיָּה בְּלֵהִי יוֹמָתָא :

In sanctorum et iustitia deum, et a lui, imitari, et iustitiam ad nostram.

76. וְאַתָּה טַלְתָּ גְבוּרָה
דְּעִלְתָּ תַּתְּקִידָהּ תַּתְּקִידָהּ
קִדְּמָה בְּמִנְיָהּ דְּקִדְּמָה
וְתַתְּקִידָהּ אֲחֵרָה :

Et tu parvulus, tu es clumatus Profeta de l'Altissimo : perche vras delante de la faz del Sennor, para aparejar sus caminos :

77. דִּיתֵל מַדְעָא דְחַיָּיָא
לְעַמִּי בְּשׁוּבָתָא
דְּחַטְיָתָא :

Per dar cognitione de la salute al suo populo, ne la remissione de los peccati.

78. בְּרַחֲמֵי חֶסֶד אֱלֹהֵינוּ בְּאִשְׁרֵי
מִקְדָּשֵׁנוּ מִיִּרְחָ מִמְּרוֹם :

Per le viscere de la misericordia del nostro Deus, ne la quale es la visitatio l'Oriente ch'vien da alto.

79. לְמַעַן לֵאמֹר
דְּכַחֲשִׁיכָהּ וּבְטַלְלָהּ דְּמוֹתָא
יִתְבִּין דְּתַתְּיוֹן דְּגִלְיוֹן
בְּאִתְּרָתָא דְּטַלְמָא :

Per reducere a quella che seppano ne le tenebre et in l'ombra de la morte, per dar luce a nostri piedi nella via de la pace.

80. טַלְתָּ דִּין דְּכַחֲשִׁיכָהּ
וּמִתְּקִיל בְּיָדָא וּבְחַדְבָּא
אִתְּרָתָא הִיא עַד־מָוָה
לְיוֹמָא דְּתַתְּיָתָהּ וְלְיוֹרְתָהּ
וּסְבָרָתָהּ :

Et il puerulus crescebat et fortificabatur in spiritu : et puerulus ne defectu infans ad gloriam ch'esse donca manifestare ad Israel.

N

72. לַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִם אֲבוֹתָיו
וּלְזִכֹּר בְּרִית קְדָשׁ :

Haziendo misericordia con nuestros Padres y acordandose de su sancto Testamento :

73. אֶת־הַשְּׁבוּעָה אֲשֶׁר נָשָׁבַע
לְאַבְרָהָם אָבִינוּ (לָתֶתְּ לָנוּ) :

Del juramento que juró a Abraham nuestro Padre, (que nos avia de dar.)

74. אֲשֶׁר מַצְלִים מִיַּד אוֹיְבֵינוּ
בְּלֵי יְדָהּ זַעֲבָדָנוּ :

Que sin temor, libertados de nuestros enemigos, le seruiamos :

75. בְּחֶסֶד וּבְצֶדֶק לְפָנֶיךָ כָּל־
יְמֵי חַיֵּינוּ :

En sanctitad y justicia delante de ti, todos los dias de nuestra vida.

76. וְאַתָּה תֵּלֵד וְגַיָּא הַעֲלִיָּו
תִּקְרָא כִּי־תֵלֵךְ לְפָנֶיךָ יְהוָה
לְהַבִּין אֶת־דִּרְכֵּינוּ :

Tu empero, o nino Profeta del Altissimo serás llamado : porque vras delante de la faz del Sennor, para aparejar sus caminos :

77. לָתֶתְּ אֶת־דַּעַת יְשׁוּעָה
לְעַמִּינוּ בְּסִלְיַת חַטְאוֹתָם :

Dando sciencia de salud a su pueblo para remission de sus peccados :

78. בְּרַחֲמֵי חֶסֶד אֱלֹהֵינוּ בְּאִשְׁרֵי
מִקְדָּשֵׁנוּ מִיִּרְחָ מִמְּרוֹם :

Por las entrannas de misericordia de nuestro Dios, con que nos visitó de lo alto el Oriente.

79. לְהַאֲלִיר אֶת־יוֹשְׁבֵי בְּחֹשֶׁךְ
וּבְצִלְמוֹת וּלְיִשְׁרֵי אֶת־רַגְלֵינוּ
עַל־דֶּרֶךְ שָׁלוֹם :

Para dar luz a los que habitan en tinieblas y en sombra de muerte : para encaminar nuestros pies por camino de paz.

80. וְהֵלֵד גָּדֹל חֹזֶק וְאַמֶּץ בְּרוּחַ
יְהוָה בְּמִדְבָּר עַד־יוֹם הִרְאֵתָהּ
אֶל־יִשְׂרָאֵל :

Y el nino crecia, y era confortado del Espíritu y estuvo en los desiertos hasta el dia que se mostró a Israel.

N

72. Παιδείας ἡμεῶν καὶ τοῦ πατρί-
δος ἡμεῶν, καὶ μνησθῆναι 2|9|τῆς
καὶ ἀγίας αὐτοῦ.

Pour faire misericorde envers nos pères, & avoir memoire de la sainte alliance,

73. Ὁρκὸν δὲ ὡμῶν πρὸς ἀβρα-
μὰ τὸν πατέρα ἡμῶν, (τὸ δοῦναι
ἡμῶν)

Qui est le serment qu'il a juré à Abraham nostre père, (avoir qu'il nous donneroit.)

74. Ἀφ' ὧν ἐκ χειρὸς τοῦ ἐχ-
θροῦ ἡμῶν, ῥυαῖς, λατρεῖσθαι
αὐτοῦ.

Qu' apres estre delivrez de la main de nos ennemis, nous lui seruirions sans crainte.

75. Ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ
ἐν παντὶ αἰῶνι, πρὸς τὴν ἡμεῶν,
τὴν ἡμεῶν.

En sancteté & iustice devant lui, tous les iours de nostre vie.

76. Καὶ σὺ παιδίον, πρὸς φῆτης
ἐν ἡμεῶν κληθήσῃ πρὸς τοῦ
πρὸς τοῦ κυρίου ἐν ἡμεῶν
ὁδοῦς αὐτοῦ.

Et toi petit enfant, tu seras appelé le Prophete du Souverain : caru vras devant la face du Seigneur, pour apprester les voyes.

77. Τοῦ δίδου γνώσιν (αἰσθάνε-
σθαι) λαῷ αὐτοῦ, ἐν ἀφ' ὧν ἀμάρτυ-
ων αὐτοῦ.

Et pour donner connoissance du salut a son peuple, par la remission de leurs pechés.

78. Διὰ πλάγχους ἐλπίου θυῖ
ἡμῶν, ἐν οἷς ἐπισκεψάμεθα ἡμῶν ἐν
τοῦ ἐξ ὑψους.

Par les entrailles de la misericorde de nostre Dieu, de laquelle nous a visité l'Orient d'en haut :

79. Ἐπιφάσκει τῷ ἐν σκότει
καὶ ὁ θῆρας καὶ ὁ θῆρας, ὅτι καὶ
θῆρας τοῖς ποταμοῖς ἡμῶν εἰς εἰρή-
νης.

Afin qu'il reluisse à ceux qui sont assis en tenebres & en ombre de mort : pour adreiser nos pieds, au chemin de paix.

80. Τὸ παιδίον ἡμεῶν καὶ ἡμεῶν
καὶ ἡμεῶν πρὸς τοῦ καὶ ἡμεῶν
ἐν ἡμεῶν εἰς ἡμεῶν ἀναδεδείχθαι
αὐτοῦ πρὸς τὸ ἡμεῶν.

Et le petit enfant croissoit, & estoit fortifié en esprit : & fut es deserts iusqu' au iour qu'il deuoit estre manifesté à Israel.

1 הָיָא דִּין בְּנוֹמְתָא הָגֵן
וְנִפְק פּוֹקֵדְנָא מִן
אֲגוֹסְטוֹס קֶסַר דִּיתְפֻּתְב
בְּלֵא עֲמָא דְאַחִירָנָה:

*Her annuente che in quei giorni s'era
in editto da parte di Cesare Augusto, che
si deservisse tutto el mondo.*

2 הָיָא מִבְּתְּבִינָה
קְדָמִיתָא הֵינֵה בְּהִנְמוֹתָא
דִּיקוֹרִינוֹס בְּסוּרָא:

*Queste prima deservitione se fero, ofi
fendo Cirenio governador de la Syria.*

3 וְאַחַל הָיָא כָּל־
דִּיתְפֻּתְב בְּמִדְיָנָה:

*E costanti andavano a farsi scrivere,
ciascuno ne la sua propria città.*

4 סָלַק הֲנוּ דִין נָאָה
יוֹסֵף מִן גָּלִילָא
לִיהוּדָא לְמִדְיָנָה דְּרוּד
דְּמִתְקַרְא בֵּית־
מָטוּל דְּאַחִירָנָה הָיָא מִן
בֵּיתָה וּמִן שְׂרָפְתָה דְּרוּד:

*Onde Josef ancora sali di Galilea,
da la città di Nazareth, in Giudea, ne la
città di David, laqual si chiama Betle-
hem: perche ch'egli era de la casa e paren-
tado di David.*

5 עִם מַרְיָם מִבִּירְתָהּ כֹּד
בְּטוֹנָא דְתַמּוֹן יִתְבְּתָב:

*A farsi scrivere insieme con Maria
che gli era stata data per moglie, laquale
era gravida.*

6 וְהָיָא דְכֹד תַּמּוֹן אֲמִין
אֲתַמְלִיו יִנְמוֹתָהּ דְּתַתְּלָרִי:

*Et annuente mentre ch'elli erano li,
che si compierono i giorni ch'ella doveva
partorire.*

7 וְהָלַךְ בְּרָהּ פּוֹקֵדְנָא
וּבְרָבְתָהּ בְּעוֹרִינָא
וְאַחֲמִיתָהּ בְּאַחֲרָא מָטוּל
דְּלִית הָיָא לְהוֹן דּוּכְתָהּ
אִיבָא דְשִׁרְיוֹ הוּוּ:

*E così partorì il suo figliuol primoge-
nito, & cumulo la le fasciò, e poselo à
giacere ne la mangiatoia d'una stalla:
perche ne l'hostaria non s'era luogo
per luto.*

8 וְעִנְתָא דִּין אִי־הוּ
בְּהָ בְּאַחֲרָא דְשִׁרְיוֹ הוּוּ
תַּמּוֹן וְנִטְרִין הוּוּ מִסְרָתָא
דְּלִלְיָא עַל מִדְעִנְתָּהוֹן:

*Hora in quella medesima contrada
s'erano de pastores che stauano a la cam-
pagna, & guardando & facendo le guardas de
la notte sopra el lor gregge.*

1 וְהָיָא בְּיָמִים הָאֵלֶּה נִצָּא חֵק
מִקִּיסַר אֲגוֹסְטוֹס לְהַפְקֵד אֶת־
כָּל הָחֵבֶל:

*Y aconteció en aquellos dias que salió edi-
cto de parte de Augusto Cesar, que toda la tierra
fuese empadronada.*

2 וְהָיָה הַמִּפְקֵד הָיָה הָרַאשׁוֹן
בְּשֵׁלוּט קִירֵינוֹס בְּאַרְם:

*Este empadronamiento primero fue hecho
siendo Presidente de la Syria Cyrenio.*

3 וַיֵּלֶכְי כָּל־
אִישׁ אֶל־עִירוֹ:

*Y yuan todos para ser empadronados cada
vno à su ciudad.*

4 וַיַּעַל גַּם יוֹסֵף מִגָּלִילָא מַעֲיַר
נָצְרַת אֶל־יְהוּדָה לְעִיר דָּוִד אֲשֶׁר
נִקְרָא בֵּית לָחֵם יַעֲן אֲשֶׁר הָיָה
מִבֵּית וּמִמַּטָּה דָּוִד:

*Y subió Joseph de Galilea, de la ciudad de Na-
zareth, à Judea, à la ciudad de David, que se llama
Bethlehem, porquanto era de la Casa y familia
de David:*

5 לְהַפְקֵד עִם מַרְיָם מֵאֲרָשָׁה
לִי לְאִשָּׁה וְהָיָה הָרָה:

*Para ser empadronado, con Maria su muger
desposada con el, la qual estava preñada.*

6 וְהָיָה־בְּהוֹיֹתָם שָׁם וַיִּמְלֵא
יָמֶיהָ לֵלְדָה:

*Y aconteció, que estando ellos alli, los dias
enque ella auia de parir, se cumplieron.*

7 וְהָלַךְ בְּנָהּ בְּכוֹרָהּ וַתַּחַתְּלָהּ
וַתִּשְׁיֹתָהּ בְּאֵבוֹס כִּי־לֹא הָיָה
לָהֶם מָקוֹם בַּמָּלֶנ:

*Y parió à su hijo primogenito, y emboluo-
lo, y acostoló en el pesebre: porque no auia lu-
gar para ellos en el meson.*

8 וְהָיוּ רֹעִים בֹּכְרִים הָיוּ
לָאִים בְּעִדָּה וְשׁוֹמְרִים נִשְׁמְרוֹת
לִילָה עַל־עֲדָרֵיהֶם:

*Y auia pastores en la misma tierra, que vela-
uan y guardauan las velas de la noche sobre su
ganado.*

Εἰς τὴν ἡμέραν αὐτήν ἐγένετο ἐν τῇ πόλει καὶ ἐπὶ τοῖς ἀγροῦσι πανταχόθεν αὐτῇ ἐπορεύθη.

*Or aduint en ces iours-là qu'en o-
dit fut publié de la part de Cesar Augu-
ste, que tout le monde fut enrôlé.*

2. Αὐτὴ ἡ πανταχόθεν ἐπὶ τῇ πόλει καὶ ἐπὶ τοῖς ἀγροῦσι αὐτῇ ἐπορεύθη.

*(Ceste premiere description fut fai-
te, lors que Cyrenius auoit le gouverne-
ment de Syrie.)*

3. Καὶ ἐπορεύθη πάντες πανταχόθεν αὐτῇ, ἕκαστος εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν.

*Ainsi tous alloient pour estre en-
rôlés, vn chacun en la sienne.*

4. Ἀνέβη δὲ καὶ ἰωσήφ ἀπὸ τῆς γαλιλαίας, ἐκ πόλεως τῆς ἀρὰς, εἰς τὴν ἰουδαίαν, εἰς πόλιν δαβὶδ, ἣ τις καλεῖται βηθλεὲμ, διὰ τὸ εἶναι αὐ-
τὸν ἐξ οἰκου τοῦ πατρὸς δαβὶδ.

*Joseph aussi monta de Galilee en
Iudee allaouer de la ville de Nazareth en
la cite de David, qui est appelee Bethle-
hem (à cause qu'il estoit de la maison de
famille de David.)*

5. Ἀποχρίσθησαν αὐτῷ μετὰ τῆς μνηστεύσεως αὐτῆς γυναικί, οὗτη ἐγκυμῶν.

*Pour estre enrôlé avec Marie, la fem-
me qui lui auoit esté fiancée: laquelle es-
toit enciente.*

6. Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις αὐτῷ, ὅτε πληροῖτο αὐτῇ ἡμέρας ὡς πε-
καὶ αὐτῷ.

*Et aduint comme ils estoient là, que
le terme d'icelle pour enfanter fut ac-
complí.*

7. Καὶ ἔκμα πρῶτον αὐτῆς τὸ πρῶ-
τόπαιον, καὶ ἐσθλασε αὐτὸν ἐν
ἐσθλαρίῳ αὐτῆς ἐν τῇ φάττῃ, διό-
τι οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῇ κα-
λύματι.

*Et elle enfanta son fils premier ne,
& l'emballotta, & le coucha en vne cre-
che, à cause qu'il n'y auoit point de pla-
ce pour eux en l'hostellerie.*

8. Καὶ ποιῶντες ἡμεῖς τῇ χόρῃ
τῇ αὐτῇ, ἀγραυλοῦντες καὶ φυ-
λάσσοντες τὰς φυλάκας τῆς νυκτὸς
ἐπὶ τῷ ποιμένι αὐτῶν.

*Or y auoit-il en la mesme contrée
des bergers couchans aux champs, &
gardans les veilles de la nuit sur leur
troupeau.*

Factum est autem, in diebus illis, exiit edictum à Cæsare Augusto, ut describeretur universus orbis.

And it came to passe in those dayes / that there came a commaundement fro Augustus Cæsar / that all the worlde should be taxed.

1. Hæc descriptio prima, facta est à præside Syriae Cyreno.

(This first taxing was made when Cyrenus was gouernour of Syria.)

2. Eccebant omnes ut profiterentur, singuli in suam civitatem.

Therefore went all to be taxed: every man to his owne cite.

3. Ascendit autem & Ioseph à Galilæa de civitate Nazareth, in Iudæam, civitatem David, quæ vocatur Beth lehem: eo quod esset de domo & familia David.

And Ioseph also went up from Galilee out of a citie called Nazareth / into Iudæa / into the citie of David: which is called Beth-lehem (because he was of the house & lineage of David.)

4. Ut profiteretur cum Maria desponsata sibi uxore, prægnante.

To be taxed with Marie that was given him to wife / which was with child.

5. Factum est autem, cum essent ibi, implevi sunt dies ut pareret.

And so it was that while they were there / the dayes were accomplyed that she should be delivered.

6. Et peperit filium suum primogenitum, & pannis eum involvit, & reclinavit eum in præsepio: quia non erat eis locus in diversorio.

And she brought forth her first begotten sonne / and wrapped him in swaddling clothes / and layed him in a cratch: because there was no room for them in the Inn.

7. Et pastores erant in regione eadem: vigilantes, & custodientes vigilas noctis super gregem suum.

And there were in the same countrey shepherdes / abiding in the fildes: & keeping watch by night because of their flocke.

Es begab sich aber zu der Zeit / daß ein Gebott vom Kaiser Augusto außgieng / daß alle Welt geschätzt würde.

Und der begaff sich paa den tid / at der ydgætel ic Bud aff Kæiser Augusto / At al Verden skulde bescriffvis til Stæ.

2. Und diese Schätzung war die allererste / vnd geschach zur zeit da Syrenius Landpfleger in Syrien war.

De denne bescriffvelse vaar den allerførste / oc stede paa den tid / der Syrenius vaar Landsherret i Syria.

3. Und jederman gieng / daß er sich schätzen liesse / ein jeglicher inn seine Stadt.

De huer mand gætt / at lade bescriffne sig til Stæ huer til sin Stæ.

4. Da machet sich auff auch Ioseph / auß Galilea / auß der Stadt Nazareth / in das Jüdische Land / zur Statt David / die da heisset Bethlehem / darumb daß er von dem Hause vnd Geschlechte David war.

Da giorde oc Ioseph sig rede / aff Galilea / aff den Stæ Nazareth / i Jøde land / til Davids Stæ / som kaldes Bethlehem / Fordi at hand vaar aff Davids Huse oc Slekt.

5. Auf daß er sich schätzen liesse mit Maria seinem vertrauten Weibe / die war schwanger.

At hand skulde lade bescriffne sig til Stæ / med Maria sin troloffuede Hustru / som vaar fructsommelig.

6. Und als sie daselbs waren / kam die zeit daß sie gebären sollte.

De som de vaare der / da kom tiden / at hun skulde føde.

7. Und sie gebär ihren ersten Sohn / vnd wickelt ihn in Bindeln / vnd leget ihn in eine Krippen / denn sie hatten sonst keinen raum inn der Herberge.

De hun fødte sin første Søn / oc suodte hannem i Klude / oc lagde hannem i en Krubbe / Thi de hadde ellers intet rum i Herberet.

8. Und es waren Hirten in derselbigen gegend auff dem Felde / bey den Hürten / die hüteten des Nachts ihrer Herde.

De der vaare Hyrder i den samme Egn paa marken hoff Gaare stierne / som vocede deres Hiord om natten.

Ehen stalo se w tæch dnech: Wyšlo gest wytyceni ed Cysaræ Augusta / aby byl popsan wstæren swët.

1. Stalo se zæ onych czæson / ze Wyssed defret od Cæsara Augusta aby popisano wstæke zæmie.

2. Toto popsanij naprwonij stalo se ed Wladaræ Syrske: ho Eyræna.

(A ten pterwst popsan byl za stalo sy Syrskego Eyræna.)

3. Wyssedni aby se pti: znawali gedemædij do swëho Wstæ.

A pterto wstæstæ byl za popsan / kazdy do miæstæ swëgo.

4. Wystapil takæ Jozef od Galilee i Wstæ Nazarethu do Jidowskwa / do Wstæ Davidowa / kteræ stowæ Bethleem / proto / Je byl i domu a i Cælebi Dawidowi.

Stæditi Jozef od Galilee i miæstæ Nazareth / i Jida do miæstæ Dawidowæ / Etoe zowa Bethleem / dla tego i byl i domu i narodu Dawidowægo.

5. Aby se pti: znawali oddanau sobæ Manæssau tæ: hotman.

Aby byl popsan i Marya popsanæ: sobæ zowa / Etoe byl i brzemennæ.

6. Wy stalo se tædy tam byl / naplnili se dnem Maryæ / aby porodila.

A stalo se kdy tam byl / naplnili se dnem Maryæ / aby porodila.

7. Wy porodila Syna swëho prworozeného / a w plénij ho obwinula / a položila go w Gæstæ: nechtæmæti miæstæ w Hospodæ.

Porodila syna swëgo pter wotædnægo / a wwinula go w plénij wlozila go w zlobie / dla tego i un miæstæ uæ oplo w go i podzie.

8. A Pastři byli w kraginæ i ponocuglæ / a ostiij hagiæ bdënj no tæho nad swym Stædem.

W tæjzæ Eranæ byl pastæze iæac nã polach / y nocna stræz tæz mæstæ nad stædem swym.

ב

9 וְהָא מַלְאָכָא דְאֵלֵּהָ
אָתָּא לְתַתְּחוּן וְתַשְׁבּוּחַתָּהּ
דְּמַרְיָנָא אֲהִירָתָה אֶלְהוֹן
וְדַחְלוֹ דְהִלְתָּא רַבָּהָא :

*Esceit l'Angelo del Signore soprav-
venne loro, e la luce del Signore vi splendè
loro d'attorno, e tutti ebbero gran te-
more.*

10 וְאָמַר לְהוֹן מַלְאָכָא
לֹא תִדְחִלוּ הֵנָּה גִּיר
מִסֵּבֵר אָנָּה לְכוּן חֲדוּתָא
נִבְתָּא דְתַתְּחוּן לְכֻלָּהּ
אַלְמָנָה :

*Et l'Angelo disse loro, Non temete,
perche, ecco, io vi annuncio una grande
allegrezza, la quale fara a tutta la popola.*

11 אֲתִילֵד לְכוּן גִּיר וְנִמְנָה
בְּרִיקָא דְאִתְיָהִי מִרְיָנָא
אַשְׁמַחַח בְּמִדְיָתָהּ דְּרִיזָה :

*Cito, che bizzeg e nato a David Salva-
tore vostro, e il Signor Christo na la città di
David.*

12 וְהִדָּא לְכוּן אֲתִנָּה
מִשְׁכַּחֲיוֹן אֲתִתּוֹן עוֹלָם
דְּכָרִיר בְּצִוְרוּתָא וְסִי-
בְּאִירָה :

*E questo Vostro per sempre, Voi trova-
rete il santuario vostro, e posate in una
mansueta.*

13 וּמִן שְׁלֵי אֲתַחֲרִי עִם
מַלְאָכָא חִילּוּתָא סִגְיָא
דְּשְׁמִינָא בְּדִ מִשְׁכַּחֲיוֹן ל
לְאֵלֵּהָ וְאָמַרְיוֹן :

*E incontenente fu insieme con quell
Angelo una moltitudine de gli eserciti
celestiche laudavano l'Idolo, e dicevano.*

14 תַּשְׁבִּיחָהּ לְאֵלֵּהָ
בְּמִדְוָמָה וְעַל אֲרֻעָה
שְׁלָמָה וְסִבְרָה שְׁבָה לְפָנֵי
נִשְׁבָּה :

*Gloria sua nos laudabo altissimi a Dio,
e pace in terra, a gli homines, buona vo-
luntate.*

15 וְדִנָּה דְכִד אֲנִילוּמוֹן
לְתַתְּחוּן מַלְאָכָא דְשְׁמִינָה
מִלְּלוֹ רַעְיוֹתָא חֲדָעִם חֲדָ
וְאָמַרְיוֹן נִדְּבָא עַד-מָא
לְכִיתִּי לְחִס וְנִחוּא לְמִלְתָּה
הִדָּא דְבִיתָּה אִיהָ דְּמִרְיָנָא
אֲרֻעָה :

*E poi che gli Angeli si furono partiti da
effere andati in cielo, e pastori dicuano
realato, Haru pastorem usque a Bete-
hem, e dicebamo un poco questa cosa che
e avvenuta, la quale il Signor e si ha fatto
entender.*

ב

9 וְהִנֵּה מַלְאָךְ יְהוָה נֹעֵב אֲצֵלָם
וְכָבוֹד יְהוָה נֹגַהּ עֲלֵיהֶם סָבִיב
סָבִיב וַיִּירָאוּ יִרְאָה גְדוֹלָה :

*Y he aqui, el Angel del Senor vino sobre
ellos y claridad de Dios los hinchio de resplan-
dor de todas partes, y vueron gran temor.*

10 וַיֹּאמֶר לָהֶם הַמַּלְאָךְ אֵל
הִירָאוּ כִּי-הִנֵּנִי מֵבִישׁ אֶתְכֶם
שְׂמִיחָה אֲחִלָּה אֲשֶׁר יְהוָה לְכֹל
הָעָם :

*Mas el Angel les dixo, No temays, porque
he aqui, os doy nuevas de gran gozo, que sera a to-
do el Pueblo.*

11 כִּי-יֵלֵד לָכֶם הַיּוֹם יִשׁוּעַ
אֲשֶׁר הוּא מְשִׁיחַ יְהוָה בְּעִיר דָּוִד :

*Que hos es nacido oy Salvador, que es el
senor el Christo, en la ciudad de David:*

12 וְזֹאת לָכֶם הָאֵת הַמֵּצֵאִי
יֵלֵד מִתְּהֵל מוֹשֵׁב בְּנָבוֹס :

*Y esto os sera per sennal: Hallareys al nino
embuelto, echado en el pesebre.*

13 וּמִתְהַיֵּם הָיָה עִם הַמַּלְאָךְ רַב
זָכָא הַשְּׁמַיִם הַמְּהֻלָּלִים וְנִתְּ-
יְהוָה לֵאמֹר :

*Y repentinamente fue con el Angel multi-
tud de exercitos celestiales, que alabauan a Dios,
y dezian.*

14 כָּבוֹד בְּמִדְוָמִים לְאֵלֵּהִים
בְּאֶרֶץ שְׁלוֹם וּבְאַנְשֵׁים רְצוֹן :

*Gloria en las alturas a Dios, Y en la tierra
paz, y a los hombres buena voluntad.*

15 וַיְהִי-בְאֲשֶׁר עָלוּ מֵאֵתָם
הַמַּלְאָכִים הַשְּׁמַיִם וְנִחוּ אֲנָשִׁי מִקְדָּשׁ
אָמְרוּ אִישׁ אֶל-רֵעֵהוּ גֵלָה נִגְלָה
עַד-בֵּית-לֶחֶם וְנִרְאָה אֶת-
הַדָּבָר הַזֶּה הַנֵּעֲשֶׂה אֶת-אֲשֶׁר
יְהוָה הוֹדִיעַ לָנוּ :

*Y aconteció, que como los Angeles se fue-
ron de ellos al cielo, los pastores d acion los v-
nos a los otros, Passemos pues hasta Belenem,
y veamos este negocio que ha hecho Dios, y nos
ha mostrado.*

β.

9. Καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου ἰστί-
στη αὐτοῖς, καὶ δόξα κυρίου περιλάμ-
ψει αὐτούς. καὶ ἐφοβήθησαν φο-
βῶς μεγάλης.

*Et voici l'Ange du Seigneur surmonte
vers eux, & la clarté du Seigneur resplen-
dit autour d'eux, dont ils eurent l'aim
d'une forte grande peur.*

10. Καὶ εἶπε αὐτοῖς ὁ ἄγγελος,
μὴ φοβῆσθαι ἰδοὺ γὰρ εὐαγγελί-
ζω ὑμῖν. χαρὰ μεγάλη ἔστιν, ἣν
ἰσχυρὴ πάντα τοῦ λαοῦ.

*Adonc l'Ange leur dit, N'ayez point
de peur car voici, je vous annonce une
grande joye, laquelle sera a tout le peu-
ple.*

11. Ὁ πᾶς ἐχθρὸς ὑμῖν σήμερον σω-
θήσεται, ὅς ἐστι χριστὸς κύριος, ὁ πᾶς
δομιός.

*C'est qu'aujourd'hui en la cité de Da-
vid vous est né le Sauveur, qui est Christ
le Seigneur.*

12. Καὶ τὰς ὑμῖν τὴ σημεῖον. δι-
ρήσεται βρέφος, & περιβητὸν ἐμῶν,
καὶ ἔμωσεν ἐν τῇ φάτῃ.

*Et vous aurez ces enseignes, c'est que
vous trouverez le petit enfant emmau-
loite, & gisant en une creche.*

13. Καὶ ἔασι φωναὶ ἰσχυρῆς σὺν τῷ
ἀγγέλῳ, πλεῖστον ἐπ' αὐτοῖς ὑμῶν καὶ
αὐτοῦτον τοῖς ἰσχυροῖς, καὶ λιγυροῖς.

*Et soudain avec l'Ange il y eut une
multitude des armées celestes louant
Dieu, & disant.*

14. Δόξα ἐν ὑψίστοις θεῷ καὶ εἰρή-
νη ἐν ἐρίων, ὡς αὐτοῖς τοῖς ἀγαπῶσι.

*Gloire soit à Dieu en cieux treshautes,
& en terre paix, envers les hommes,
comme vous voulez.*

15. Καὶ ἰσχυρῶς εἰς ἀπῆλθον ἀπὸ
αὐτῶν εἰς τοὺς οὐρανοὺς οἱ ἄγγελοι,
καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ ποιμένες εἶπον
πρὸς ἀλλήλους, διελθόντων εἰς
εἰς βεθλεὲμ, καὶ ἰδοὺ μὲν τὸ ρήμα
τὸ τὸ γεγονός, ὃ ὁ κύριος ἔγνω-
εἶπεν ἡμῖν.

*Et adonc qu'après que les Anges s'en
furent allés d'eux au ciel, ces gens
la a l'autor les bergers, rent entre eux,
Alors dunt l'un d'eux Bethleem, & voy-
ez celle chose qui est advenue, que le
Seigneur nous a annoncé.*

β.

16 וַתָּבוֹאוּ מִסְתַּרְהֶבְאִירֹת
וַתִּשְׁכְּחוּ לְמַרְגִּים וּלְיוֹסֵף
וּלְעוֹלָא דְסִים בְּאֹדְרָנָא:

E così vennero prestamente, e trovono Maria e Ioseph, e il fanciullo posto ne la mangiatoia.

17 וְכֵן חָנוּ אֲדֹעֵי
לְמִלְתָּנָא דְאַתְּמַלְלִין
עֲמֵהוֹן עֲלֵיהִי עַל טַלְנָא:

E come l'ebbero veduto, divulgaron la cosa che era stata detta loro di questo piccolo fanciullo.

18 וּבְלָהוֹן דְּשִׁמְעוּ
אֶתְהִמְרוּ עַל אֵילָין
דְּאַתְּמַלְלִין מִן רַעֲיָתָנָא:

E tutti quelli che ne udirono, si maravigliaron de le cose che eran dette loro dai pastori.

19 מִדְּבַר דִּין נִסְתָּרָא בְּיָנָא
קָלְהוֹן מִלֵּנָא הֵלִין
וּמִפְתָּחָא בְּלִבָּהּ:

E Maria considerava tutte queste parole, considerandole nel suo cuore.

20 וַתִּשְׁכַּח דְּרַעֲיָתָא הָנוּ
כִּד מִסְתַּרְהֶבְאִירֹת וּמִהֲלָלִין
לְאַלְהֵנָא עַל כָּל דְּחָנוּ
וְשִׁמְעוּ אֵיבָנָא דְאַתְּמַלְלִין
עֲמֵהוֹן:

E poi, poi se ne ritornarono, glorificando e laudando l'Idio da tutte le cose che hanmano vedute e vedute, si come era stato detto loro.

21 וְכֵן מָלִי תְּמִינָא יוֹמִין
דִּיתְגִּיר טַלְנָא אֶתְקִירִי
שְׁמָהּ יְשׁוּעַ דְּאַתְּקִירִי מִן
מִלְּאכָא קִדְשָׁא דְהִתְקַטְּנוּ
בְּכִרְסָנָא:

E poi che furon compinti gli otto giorni che si doveva circumcidare il fanciullo, fu chiamato il suo nome Iesus, il quale era stato nominato da l'Angelo prima che fusse conceputo nel ventre.

22 וְכֵן אֶתְמַלִּי יוֹמִתָא
דְּתִדְבִיתָהוֹן אֵיךְ נְמוֹסָא
דְּמִוִּשָׁא אֶתְקִירִי
לְאוֹרְשָׁלַם דִּיקִימוֹנִיָּהּ
הַדָּם מִקִּנְיָנָא:

Poi compinti che furon i giorni della purgatione, secondo la Legge di Moysen, lo portarono in Ierusalem, per presentarlo al Signor.

16 וַיָּלְכוּ בְּחֶשְׂיוֹן נִמְצְאוּ אֶת
הָאֵם וְאֶת יוֹסֵף וְאֶת הַיֶּלֶד
מִשְׁכֹּם בְּאִבּוֹם:

Y vinieron a priella, y hallaron a Maria, y a Ioseph, y al nino acostado en el pesebre.

17 וּבִרְאוּתָם הוֹדִיעוּ עַל־הַדָּבָר
הַמְדַבֵּר אֵלֵיהֶם עַל־הַיֶּלֶד הַזֶּה:

Y viendo lo, hizieron notorio loque les avia sido dicho del nino.

18 וְכָל־לָם אֲשֶׁר שָׁמְעוּ תְּמָהוּ
עַל־אֲשֶׁר דָּבְרוּ אֵלֵיהֶם מִן־
הַרְעִים:

Y todos losque lo oyeron, se maraullaron de loque los pastores les dezian.

19 וּמִרְגִּים נִצְרָה כָּל־הַדָּבָרִים
הַאֲלֵה וַתִּהְיֶה בְּלִבָּהּ:

Mas Maria guardava todas estas cosas considerando las en su coraçon.

20 וַיָּשׁוּבוּ הַרְעִים וַיִּשְׁכְּחוּ
אֶת־יְהוָה עַל־כָּל־לָם
אֲשֶׁר שָׁמְעוּ וְדָא בְּאֲשֶׁר דָּבַר
אֵלֵיהֶם:

Y boluieron se les pastores glorificando y alabando a Dios de todas las cosas que avian oydo y visto, como les avia sido dicho.

21 וּכְאֲשֶׁר נִמְלָא שְׁמִנָת יָמִים
לְהַמּוֹל אֶת־הַיֶּלֶד נִקְרָא שְׁמוֹ
יְשׁוּעַ תִּקְרָא מִן־הַמִּלְאָךְ בְּטָרָם
הַזֶּה הוּא בְּכִטָּר:

Y passados los ocho dias para circumcidar al nino, llamaron su nombre Iesus el qual le fue puesto de Angel antes que el fusse concebido en el vientre.

22 וּבְמִלְאָת יָמֵי טְהֻרָתָהּ כְּתוּרָת
מִשָּׁה הִבִּיאָהּ יְרוּשָׁלַיִם
לְהַקְרִיב לִפְנֵי יְהוָה:

Y como se cumplieron los dias de la purificacion de Maria conforme a la Ley de Moysen, truxeronlo a Hierusalem para presentarlo al Senor.

16. Καὶ ἦλθον ἀποδύσαντες, καὶ
ἀνέβησαν τὴν τι μαρμάρη, καὶ τὸν
Ἰωσὴφ. καὶ τὸ βρέφ. ἐν τῇ
φάτῃ.

Ils vindrent donc à grand' haste, & trouuerent Marie & Ioseph, & le petit enfant gisant en la cœche.

17. Ἰδόντες δὲ διηγερέμενοι περὶ
τῆς ῥήματος ἃ λαλῆσιν. αὐτοῖς
περὶ τοῦ παιδὸς τούτου.

Et quand ils l'eurent veu, ils divulguerent ce qui leur auoit esté dit touchant ce petit enfant.

18. Καὶ πάντα οἱ ἀκούοντες ἐ-
θαύμαζον περὶ τοῦ λαλῆσαι
τοῦτο τῷ παιδὶ μὲν ὡς αὐτοῖς.

Donc tous ceux qui les ouïrent s'estreuillement des choses qui leur estoient dites par les bergers.

19. Ἡ δὲ μαρμάρη πάντα συνετή-
ρει τὰ ῥήματα ταῦτα, σὺμβάλλου-
σα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς.

Et Marie gardoit soigneusement toutes ces choses, les ruminant en son cœur.

20. Καὶ ἐπιστρέψαν οἱ ποιμένες,
δι᾽ ἃς αἰτίαι καὶ αἰετοῦ περὶ τοῦ
ὅτι πᾶσι οἱ ἡμέτεροι καὶ εἰδότες, κα-
θὼς ἐλαλήθη περὶ αὐτοῦ.

Puis apres les bergers s'en retournerent glorifiant & louant Dieu de toutes les choses qu'ils auoyent ouïes & vues, selon qu'il leur en auoit esté parlé.

21. Καὶ ὅτι ἐπληρώθη ἡμέρας
ὅσας τὸ πνεῦμα αὐτοῦ, καὶ ἐκλή-
θη τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦς. καὶ κληθεῖς
ὑπὸ τοῦ ἀγγ. καὶ ὡς ἐπὶ τῇ
ἐβλῶσα αὐτὸν ἐν τῇ καρδίᾳ.

Et quand les huit iours furent accomplis pour circoncir l'enfant, adonc son nom fut appelle Iesus, lequel auoit esté nommé par l'Ange deuant qu'il fust conçu au ventre.

22. Καὶ ἐπὶ ἐπληρώθη αἱ ἡ-
μέρας τῆς καθάρσεως αὐτῆς, καὶ ἔ-
κοιμισεν αὐτὸν εἰς
ἱερὸν ἱεροῦ, ὡς ἔγραψεν τῷ Μωϋσέ.

Et quand les iours de la purification d'icelle furent accomplis selon la Loy de Moysen, ils le portèrent en Ierusalem pour le présenter au Seigneur.

16. Et venerunt festinan-
tes : & invenerunt Mariam
& Ioseph, & infantem posi-
tum in praesepio.

So they came with haste and found
both Marie and Joseph, and the babe
laid in the cratch.

17. Videntes autem cogno-
verunt de verbo quod di-
ctum erat illis de puero hoc.

And when they had seen it, they
published abroad the thing, which was
told them of that child.

18. Et omnes qui audierunt,
mirati sunt : & de his quae
dicta erant à pastoribus ad
ipsos.

And all that heard it, wondered at
the things which were told them of the
shepherdes.

19. Maria autem conser-
vabat omnia verba haec, con-
ferens in corde suo.

But Marie kept all those sayings,
& pondered them in her heart.

20. Et reversi sunt pastores,
glorificantes & laudantes
Deum in omnibus quae au-
dierant, & viderant sicut di-
ctum est ad illos.

And the shepherdes returned glo-
rifying and praising God : for all that
they had heard and seen, as it was spo-
ken unto them.

21. Et postquam consum-
mati sunt dies octo ut cir-
cuncideretur puer, vocatum
est nomen eius Iesus, quod
vocatum est ab angelo prius-
quam in utero conciperetur.

And when the eight daies were ac-
complished, that they shoulde circum-
cise the child, his name was then called
Jesus, which was named of the An-
gell, before hee was conceived in the
wombe.

22. Et postquam impleti
sunt dies purgationis eius se-
cundum legem Moyse, rule-
runt illum in Ierusalem, ut
fisterent eum Domino.

And when the daies of her purifi-
cation after the Lawe of Moyses were
accomplished, they brought him to Je-
rusalem, to present him to the Lorde.

16. Und sie kamen eilend / vnd fun-
den beyde Mariam vnd Joseph / dar-
zu das Kind inn der Krippen liegen.

De de komme hastelike / oc funde baade Mariam
oc Joseph / der til Barnet liggendis i Kribben.

17. Da sie es aber gesehen hatten /
breiteten sie das wort auß / welches
zu ihnen von diesem Kind gesagt war.

De der de haffde seet det / da forkyndede de det Ord
som daer sagd til dem om dette Barn.

18. Und alle für die es kam / wunder-
ten sich der rede / die ihnen die Hirten
gesagt hatten.

De alle / som der herde / forundrede sig paa den Tale /
som Hyrderne sagde dem.

19. Maria aber behielt alle dise
wort / vnd bewegt sie in irem herzen.

Men Maria beuarede alle disse ord / oc betenckte
dem i sit herte.

20. Und die Hirten kehreten wider
vmb / preiseten vnd lobeten Gott vmb
alles / das sie gehöret vnd gesehen
hatten / wie denn zu ihnen gesagt war.

De Hyrderne vende til bage igen / prisede oc loff-
tede Gud for alle det / som de haffde hørt oc seet / lige som
der da vaar sagd til dem.

21. Und da acht tag vmb waren / da
das Kind beschnitten wurde / da ward
sein Name genennet Jesus / welcher
genennet war / von dem Engel / ehe
denn er in Mutter leibe empfangen
ward.

och derotte dage vaare forlebne / at Barnet skulde
omstarris / Da bleff hans Naam kaldet Jhesus / som
der vaar kaldet aff Engelen / for hand bleff vndfangen
i Moders liff.

22. Und da die tage ihrer reinigung
nach dem Gesetz Mose kamen / brach-
ten sie in gen Jerusalem / auff das sie
ihn dar stelleten / dem HERREN.

De der hendis rensels dage effter Mose som kom-
me / da forde de haanem til Jerusalem / at de skulde
der lade haanem komme saar HERREN.

16. V přisli chvátagijce / a
nalezi Mariu a Josefa / a
nemluvnátka položeně v
žeslech.

Acht spiešně přysli / a ná-
lezi Mária a Josefem / a nemo-
vučto ležace v žlobe.

17. Avšrošně poznali o slo-
vu / kterěž jim bylo povědij-
no o tom Dítěti.

A kdy vysřeli rozřavěti to
co jim bylo povědijano o dítěti
tu onem.

18. V divili se všichni kte-
říž slyšeli o těch věcech / kte-
řéž praveny byly od Pastř-
čův k nim.

A všycky ktery to slyšeli co
mouili do nich pástyrč / divo-
vali sie.

19. Ale Maria zachováva-
la všeska slova tato / rozgi-
magijce je v srdci svém.

A kdy Mária to všyčto zá-
chovyvala / znašiac to do serc
svého.

20. V navrátili se Pastři /
chváljce a veseljce Boha ze
všech věcí / kterěž byli slyše-
li a viděli / jakož jest povědij-
no k nim.

A vrátili sie pástyrč vesla-
všiac y chválac Boha / zá to
všyčto co slyšeli y viděli tak
povědano.

21. A když se dofonalo osm
dní / aby obřezáno bylo Dítě:
Nazváno jest Eměno geho
Jezus / kterěž jest nazváno
od Angela / prvé než se v ži-
votě počalo.

A kdy přysřel džen osm /
aby obřezano dítěť / tedy
imie sego nazváno jest Jezus / tak
re bylo mu nomen od Anjela
erwcy nř sie v žiwote počalo.

22. A když se naplnili dno-
wě osřisřeny gegich / podřžá-
sona Monjšislowa / nřli Dř-
č do Geruzaléma / aby ge po-
řawili před PÁNEM.

Kdy sie reš wpełnily dni osř-
řćania Mławcy wedle zakonu
Mořšisłowego / przymieřli go do
Jeruzalem / aby go řawili pánem.

ב

23. אֵיךְ דַּבַּתִּיב בְּמוֹסָא
דְּמִיָּנָא דְּכָל דְּכִנָּא פִתַּח
מִדְּבַצָּא קִדְשָׁא דְּמִנָּה
נִתְחַבֵּל:

(*Secome è scritto ne la Legge del Signore, Che ogni matrice che apre la matrice, si chiamara santa al Signore.*)

24. וְנִתְּלוּ דְּבִתְּמִיָּנָא
אִיכְנָא דְּאִמִּיר בּוֹמוֹסָא
דְּמִנָּה וְנָא דְּשִׁיבִינָא
אִי תִרְוּ פִרְוָא דְּנִנָּה:

(*Et per dare la oblacione è l'ov, secundo che è scritto ne la Legge dei signori, que vn par de tortolas, ouero aue pignoni de columbe.*)

25. וְנָבִיא דִּין הָרִאשִׁי
הָיָא בְּאֵרֶשְׁלַם שְׁמֵהּ הָיָא
שְׁמֵעוֹן וְנָבִיא הָיָא בְּאֵין
הָיָא וְיָדִיק וּמִסְכָּא הָיָא
לְכִנְיָא דְּיִסְכָּל וְרִיחָא
דְּקִדְשָׁא אִיתְּ בְּהָיָא
צְלוּהִי:

(*Et ecce, in Ierusalem era vn homo, che haueua nome Simeon & era que l'humano guallo e non, che aspettava la consolatione d'Israel: e lo Spirito sancto era sopra esso.*)

26. וְאִמִּיר הָיָא לֵה מוֹ
רוּחָא דְּקִדְשָׁא דְּלֵה
יְחִיָּא מִיָּחָא צְלוּהִי
דְּנִנָּה דְּמִשִּׁיחָא דְּמִנָּה:

(*Et haueua haueuto per reuelacione da lo Spirito sancto, che egli non vedrebbe la morte, senza veder prima al Christo del Signore.*)

27. הָיָא הָיָא אֶתְּא הָיָא
בְּרוּחָא לְהִיכְלָא וְכִד
מַעְלִין לֵה צְבִיחָהּ לְיִשְׁרָעֵל
טָלָא דְּעִבְדוֹן חִלְפוּהִי
אִיכְנָא דְּפִקִּיד בְּמוֹסָא:

(*Emesso da lo Spirito Sancto nel templo. E quando il padre e la madre condusser dentro il fan in la synagoga per far de lui facendo el costume de la Legge.*)

28. רָבִלָּה עֵרָ דְּרִצְוָהּ
וּבְרָךְ לְאֶלְהָא דְּאִמִּיר:

(*Falsi ancora, el prese ne la sue braccia, e laudo l'auero, e ai, x.*)

ב

23. בְּאִשְׁרִי נִכְתָּב בְּתִלְתָּ יְהוָה
כִּי כָל־זָכָר פֶּטֶר דָּחַם קִדּוֹשׁ
לִיהוָה יִקְרָא:

(*Como esta escripto en la Ley del Sennor, Todo macho que abriere matriz, sera sancto al Sennor.*)

24. וְלִתְּתָ מִנְהָ בְּאִשְׁרִי נִאֲמַר
בְּתוֹרַת יְהוָה שְׁנֵי הוֹרִים אֵין
שְׁנֵי בְנֵי יוֹנָה:

(*Y para dar la offrenda, conforme a loque es dicho en la Ley del Sennor, vn par de tortolas, o dos pallos de palomas.*)

25. וְהָיָה הָיָא אֶדָם בִּירוּשָׁלַם
שְׁמֵהּ שְׁמֵעוֹן וְאִישׁ צָדִיק וְיָדָא
אֱלֹהִים הוּא וּמִיָּחָל אֶל־יְהוָה
יִשְׁכָּחַל וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ הָיָא עָלָיו:

(*Y he aqui, ania vn hombre en Ierusalem llama lo Simeon velle hombre, justo y pio, esperando a consolacion de Israel, y el Espirito Sancto era sobre el.*)

26. וְהָיָה לֵה מַעֲנָה מִרוּחַ הַקֹּדֶשׁ
לֵא לְרִאשִׁיתוֹ אֶת־הַמִּנְחָה בְּטָרִם
רָחַם אֶת־בְּשִׁית יְהוָה:

(*Y a na recebido respuesta del Espirito Sancto, que no veria la muerte, antes que viesse al Christo del Sennor.*)

27. וְיָבִיא בְרוּחָא אֶל־הַהִיכָל
וּבְתַבִּיָּא אֲבִין וְאִמּוֹ אֶת־הַיֶּלֶד
יִשׁוּעַ לְעִשְׂתָּם עַל־דְּבִנְיָתָ
הַחֲזִיקָה עָלָיו:

(*Y vino por Espirito al templo. Y como metieron al niño Iesus sus padres en el Templo, para hazer por el conforme a la costumbre de la Ley.*)

28. וְהוּא לָקַח אֶתָּהּ עַל־רִצְוָהּ
וּבְרָךְ אֶת יְהוָה וַיֹּאמֶר:

(*Enonces el lo tomó en sus braços, y bendixo a Dios, y dixo.*)

β.

23. Καθὼς γέγραπται ἐν τῷ νόμῳ κυρίου, ὅτι πᾶν ἀρσεν διὰ τὸ ἀνοίξαι τὴν μήτραν, ἁγίον τῷ κυρίῳ καλεῖται.

(*Comme il est escrit en la Loy du Seigneur, Que tout male oue a la matrice, sera appelle saint au seigneur.*)

24. Καὶ τῷ δοῦναι θυσίαν, κατὰ τὸ ἀνταμιῶσαι τὸ νόμον κυρίου (τοῦτο τὸ νόμον, ὃ δὲ νόμος αὐτοῦ ἐστὶν ἐν τῷ νόμῳ).

(*Et pour offrir l'oblacion, selon qu'il est dit en la Loy du Seigneur, alle soit vn pair de tourterelles ou, deux pigeonncaux.*)

25. Καὶ ἰδοὺ ὡς ἀνθρώπου ἐν ἱερουσαλὴμ, ὃς ὄνομα σιμεὼν, καὶ ὃς ἀνθρώπου ὢν ἐστὶν δίκαιος καὶ ἀλαβῆς, ἐσθλὸς καὶ ἁγίος, καὶ ἰσχυρὸς ἐν τῷ νόμῳ, καὶ ἰσχυρὸς ἐν τῷ νόμῳ, καὶ ἰσχυρὸς ἐν τῷ νόμῳ.

(*Or voici, il y auoit vn homme en Ierusalem qui auoit nom Simeon: cest homme estoit iuste & craignant Dieu, lequel attendoit la consolation d'Israel, & le saint esprit estoit sur lui.*)

26. Καὶ ὡς αὐτὸς κατεμαρτυροῖτο ὅτι ὡς τὸ πνεῦμα κυρίου ἐστὶν ἐν τῷ νόμῳ, καὶ ὡς τὸ πνεῦμα κυρίου ἐστὶν ἐν τῷ νόμῳ, καὶ ὡς τὸ πνεῦμα κυρίου ἐστὶν ἐν τῷ νόμῳ.

(*Et il auoit esté aduertit diuinement par le saint Esprit qu'il ne verroit point la mort que premierement il n'eust veu le Christ du Seigneur.*)

27. Καὶ ἔλθον ἐν τῷ πνεύματι αὐτοῦ εἰς τὸ ἱερὸν καὶ ἐν τῷ πνεύματι αὐτοῦ εἰς τὸ ἱερὸν, καὶ ἐν τῷ πνεύματι αὐτοῦ εἰς τὸ ἱερὸν, καὶ ἐν τῷ πνεύματι αὐτοῦ εἰς τὸ ἱερὸν.

(*Icelui étant men par l'Esprit vint au temple: & comme le pere & la mere portoyent dedans le petit enfant Iesus, pour faire de lui selon la custome de la Loy.*)

28. Καὶ αὐτὸς ἔλαβεν αὐτὸν εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ, καὶ εὐλόγησεν τὸν Θεόν, καὶ εἶπεν.

(*Il le prit entre ses bras, & ben e Dieu, & dit.*)

23. (Sicut scriptum est in lege Domini, Quia omne masculinum adaperiens vulvam, sanctum Domino vocabitur.)

(As it is written in the Law of the Lord: Every man child that first openeth the wombe: shalbe called holy to the Lord.)

24. Et ut darent hostiam secundum quod dictum est in lege Domini, par turturum, aut duos pullos columbarum.

And to give an oblation: as it is commanded in the Law of the Lord: a pair of turtle doves: or two young pigeons.

25. Et ecce, homo erat in Ierusalem, cui nomen Simeon, & homo iste iustus & timoratus, expectans consolationem Israel: & Spiritus sanctus erat in eo.

And behold: there was a man in Jerusalem who's name was Simeon: this man was iust and feared God: & wanted for the consolation of Israel: and the holy Ghost was upon him.

26. Et responsum accepit a Spiritu sancto, non visurum se mortem, nisi prius videret Christum Domini.

And a revelation was given him of the holy Ghost: that he should not see death: before he had seen the Lord's Christ.

27. Et venit in spiritu in templum. Et cum inducerent puerum Iesum patres eius, ut facerent secundum consuetudinē legis pro eo.

And he came by the motion of the Spirit into the Temple: & when the parents brought in the child Jesus: to do for him after the custome of the Law.

28. Et ipse accepit eum in ulnas suas, & benedixit Deum, & dixit.

Then he took him in his armes: and praised God: and said.

23. Wie denn geschrieben steht im Gesetz des HERRN: Allerley Männlein/ das zum ersten die Mutter bricht/ soll dem HERRN geheiligt heißen.

Esag som der ar staar screffuit: HERRNS Low/ Alle honde Mandten/ som først obner Moders liff/ skal kaldis HERRN heiligt.

24. Vnd das sie geben das Opffer/ nach dem gesagt ist im Gesetz des HERRN/ ein par Turteltauben/ oder zwei junge tauben.

De ar de skulde giffue Offer/ effter som saqb er: HERRNS Low/ it par Turtelduerjeller tho vinge Dutt.

25. Vnd sihe/ ein Mensch war zu Jerusalem/ mit Namen Simeon/ vnd derselbe Mensch war fromb vnd Gottsförchtig/ vnd wartet auff den Trost Israel/ vnd der heilige Geist war in ihm.

De see/der vaare i Menniske i Jerusalem/ som heb Simeon/ oc samme Menniske vaare from oc Gudfry: si na/ oc hand ventede Israels trost oc den heilig Aand vaare i hannem.

26. Vnd im war ein antwort worden von dem heiligen Geist / er solte den Todt nicht sehen/ er hette denn zuvor den Christ des HERRN gesehen.

De hand siel suar aff den heilige Aand/ ar hand skulde icke see Daden/ før hand siag: HERRNS Christ ar see.

27. Vnd kam auß anregung des Geistes in den Tempel. Vnd da die Eltern das Kind Iesum in den Tempel brachten/ daß sie für ihn theten/ wie man pfleget/ nach dem Gesetz.

De hand kom i Tempelen aff Aandes opvækkelse. De der forælderne førde Barnet Ihesum i Tempelen ar de skulde gøre for hannem/ lige som mand plejer effter loven.

28. Da nam er ihn auff seine arm/ vnd lobete Gott/ vnd sprach:

Da tog hand hannem paa sine arme/ oc loffuede Gud/ oc sagde.

23. Wako psano gest w Zakoſoně PANJE/ Je kaſoſy Pascholi: otvrajage živoj/ Ewas iſ PANW ſlaui bude:

(Jaſo bylo opſano w zakolnĕ Panſtĕm/ w ſkſkĕ mezejynĕ pierworodny ſwietyj Panſtĕm bedzie.)

24. Aaby dali Obět za nĕj ho/ wakoſy pomĕdijno gest w Zakoſoně PANJE/ dwĕ Hrdliſce/ aneb dwĕ Holaubáčĕ.

Atenu aby oddali ofiarc woble tego co teſtĕ powſedjano w zakonĕ Panſtĕm/ pare ſynogariĕ abo dwote golabiat.

25. A on ſlowĕl byl w Jeruſalĕmĕ/ ſterĕmuſy Simeon/ a ſlowĕl ten byl E praved'nyj a Bohaboajny/ ſekage poſeſſemj Izraelskeho a Duch Swaty byl w nĕm.

Koto byl nſekoty w Jeruſalĕm/ ſterĕmuſime bylo Simeon/ ſlowick ſpravedliwyj bogobojny, coc, eſt' wſiac po ſkſky 33. as chſtey / a Duch ſwiety byl nad nim.

26. A ten odpowĕd wjal od Duchu Swateho/ Je nowjſy Smeon/ a jbo prwe ſpatřil. Krſtſia PANĕ.

A oznáymſono mu to bylo prwe: Duch: a ſwietho: jentem. al o gladike ſmrtci/ a jby pierwey ogladal Kryſtuſa onego Panſtĕes go.

27. W přſſel w duchu do Chrámu. A když wmobili Dytĕ Gejſtſke Roditowĕ geho/ a by wĕmili podlĕ obpĕrge Jaſos na ja nĕho:

Ten z nářdnĕ nĕa Duch a ſwĕte go prwe ſpĕdl do koſciolĕ/ a gdy rodzi cymwiedlĕ djetarſko Jejuſa aby za nĕ wezynał woble z opczſtu zakonnego.

28. A on gdy wjal na loſty ſwĕ/ y chwálil Boha/ a řeč:

Tedy on w jiatſky go nĕ rece ſwĕ/ blagoſlawil Boha mowiac.

29. מִכִּיל שְׂרִי הָיְתָה לָהּ
לְעַבְדָּהּ כִּי אֵת מַלְאָכָהּ
בְּסֻמָּהּ :

*Tu laſſi hora exdare, Signore, et tuo
ſervu in pace, ſecondo la tua parola.*

30. דָּהָא חַוִּי עֵינֵי חַנְנָהּ :

*Perche gli occhj miei hanno ve-
duta la tua Salute.*

31. הוּא דְּחִיבָהּ בְּכִרְצוּנָהּ
דְּכָלְהִין אֲמוּנָתָהּ :

*L'equal tu has apparechvatu annan-
ti à la fecta de tutti i popoli.*

32. גִּיהָרָה לְמַלְאָכָהּ
דְּעִמּוּמָהּ וְשִׁקְרָהּ לְעִמּוּ
דְּכָלְהִין :

*Enne per la rivelatione de Genesie
per il nome d' il mio popolo d' Israel.*

33. יִזְכָּר בֵּין אֲמָתָהּ
תַּמִּידֵיהֶן הוּא עַל אֵילָן
וּמִתְמַלְלִין בְּהִי עֲלֵיהֶן :

*Et il padre e la madre ſua ſi mara-
villarono et il populo d' Israel.*

34. וּבְרִיךְ אֲמִין בְּמַעַל
וְאָמַר לְבָרְכִים אֲמִתָּהּ הָאֵל
הַנָּא סִים לְמִשְׁכָּתָהּ
וּלְקִיפָהּ דְּהַעֲמָהּ בִּישְׁרָאֵל
וְהִיא דְּהַרְמָה :

*Per bene me la benedice, e dice, a
Maria madre d' Israel, & dice, & dice
per vniuersa o vniuersa d' Israel, & per
vniuersa d' Israel, & per vniuersa d' Israel, & per
vniuersa d' Israel.*

35. וּבְנִיבְשָׁבִי דִין דְּיִלְכִי
הָעֵבֶר הַיִּמְיָנִי אֵת
דִּיתְגָּלִין בְּחִשְׁבָּתָהּ
דְּלְבִיתָהּ דְּסִגְנָה :

*(Et ſua coltello trapaffara la tua pro-
pria anima) accreche ſi rinclina a penſie-
re di morte eua.*

36. וְחַנָּה דִין נְבִיתָהּ
בְּתַתָּה דְּבִישְׁרָאֵל מִן טַבְטָא
דְּאֲשִׁיר אֵת דִּי הָאִישִׁיר
בְּנוֹמְתָהּ בְּתַת נְשָׁבֶע שְׁמִין
עִם בְּצִלָּהּ חֲמִישִׁי מִן
בְּתוּלִיתָהּ :

*Erant etiam duo Anna prophetiſſa, ſi-
glaſſa de Fanneh, de la tribu d' Aſſer. co-
ſiſſet era paſſata multa annos nel era
ſua, & habebat vniuersa col ſuo marito ſex-
ſe annos de la ſua virginita.*

29. עֵתָּה תִּשְׁלַח אֶת-עַבְדְּךָ אֲדֹנָי
בְּדִבְרֶךָ בְּשָׁלוֹם :

*Aora deſpides, Sennor, à tu ſervu, conforme à
tu palabra, en paz.*

30. כִּי רָאָה עֵינֵי אֵת יִשְׁעָךָ :

Porque han viſto mis ojos tu Salud.

31. אֲשֶׁר הִכִּינֹתָ לִפְנֵי כָל-
הָעַמִּים :

*L'equal has aparejado en preſencia de todos
los pueblos.*

32. אֹר לְהַאֲלִיר אֶת-הַגּוֹיִם
וְלְכַבֹּד עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל :

*Lumbre para ſer reuelada à las Gentes, y la
Gloria de tu Pueblo Israel.*

33. וַיְהִי-זִכָּרָהּ וְאֲמָתָהּ הַזֵּה
עַל-הַמַּדְבָּרִים עֲלֵיהֶם :

*Y el padre y ſu madre eſtauan mara-
uillados de las coſas que ſe dezian de el.*

34. וַיְבָרְכֵם שְׁמֵעוֹן וַיֹּאמֶר
אֶל-בָּרְכִים אֲמִין הֵנִי הוּא הוֹשֵׁם
לְמַשְׁלָהּ וְלְתַקוּמָתָהּ רַבִּים
בְּיִשְׂרָאֵל וְלֵאמֹת מַדְבָּרִים :

*Y bendixolos Simeon, y dixo a ſu madre
Maria, He aqui, que eſte es dido para ca-
da y para leuantamiento de muchos en Israel, y para
ſennal a quien ſe a contradicho.*

35. וַיֵּצֵא וַיִּשְׁקֶךָ יַעֲבֹר הָרֶב
לְהַזְלוֹת מִחֲשָׁבוֹת מַלְאָכָה
רַבִּים :

*Y tu anima, de rimſina, traſpaſſara eucha-
lo, para que de muchos coraçones ſean manife-
ſtados los penſamientos.*

36. וְהָיְתָה-חֲנָה נְבִיָּאָה בְּתוּלָהּ
מִבְּטָה אֲשֶׁר וְהָיָה לָהּ בְּלִמָּים
רַבִּים כִּי-חֲתִיגָה אֵת אִשָּׁה שְׁבַע
שָׁנִים מִבְּתוּלֶיהָ :

*Eſtaua tambien alli Anna Prophetiſſa hija
de Phanuel, del tribu de Aſſer, la qual auia veni-
do en grande edad, y auia biuido con ſu marido
ſiete annos desde ſu virginidad.*

β'.

29. Νυν ὁπολύεις τὸ δουλεύειν σου
διαποῖς, καὶ τὸ ῥῆμά σου, ἐν εἰρή-
νῃ.

*Seigneur, tu laiffes mai breuant aller
ton ſerviteur en pais ſolon ta parole.*

30. Ὅτι εἶδον οἱ ἐφθαλμοί μου
τὸ ῥητὸν σου.

Cat mes yeux ont veu ton ſalut.

31. Ὁ ἡτοίμασας καὶ πρὸς αὐ-
τὸν πάντα τὰ ἔθνη λαοὺς.

*Lequel tu as prepre pour eſtre pus
deuant la face de tous les peuples.*

32. ὅς τις διεδοκίμασεν ἐν ὁσίοις
καὶ δόξῃ σου ἱσθῆναι.

*Lumiere pour l' eclarcissement des
prieurs, & la gloire de ton peuple
Israel.*

33. Καὶ ὁ πατήρ καὶ ἡ μήτηρ
αὐτοῦ θαυμάζοντες ἐπὶ ταῖς λαλη-
μένοις ἐπὶ αὐτῷ.

*Et Ioseph & la mere d' celui s' esmer-
veilloyent des choses qui estoient dites
de lui.*

34. Καὶ ἐλόγησεν αὐτὸν ὁ
σοφιστής, καὶ εἶπε πρὸς τὴν μητέρα
αὐτοῦ, ἰδοὺ ὁ γὼς καὶ τὴν εἰς
πλάσιν καὶ ἀνίσταται πολλὰ ἐν τῷ
ισραὴλ, ὃς εἰς σημεῖον αὐτοῦ ἵσταν-
τον.

*Et Simeon les benit, & dit à Marie
mere d' icelui. Vois, cestui ci est mis
pour le trebuchement & pour le rele-
uement de plusieurs en Israel, & pour
un ſigne auquel on contraindra.*

35. Καὶ ὁσὶς αὐτῷ τὴν ψυχὴν
διαπόσσει ῥυπαρίαν, ὥς ὅτι
ὁπολύφθορον ἐκ πολλῶν κερ-
δαῖν διὰ τῶν λογισμῶν.

*Et meſmes auſſi vne eſpee percera ta
propre ame, afin que de plusieurs
coeurs les penſees ſoyent decouvertes.*

36. Καὶ ὡς αὐτὰ περὶ φθῆτος θυ-
γάτης Φανουὴλ ἐκ φυλῆς ἀſſηρ.
αὐτὴ περὶ ἑξήκοντα ἔτη μετὰ τὸν
λαῖον, ζῆσαι ἐπὶ τῷ μετὰ τὸν
ἀνδρὶν ἑπτά.

*Il y auoit auſſi Anne la prophetiſſe,
ſiſte le Phanuel, de la tribu d' Aſſer, la-
quelle estoit la auancee en age, & auoit
veſcu avec ſon mari ſept ans depuis la
virginité.*

29. Nunc dimittis servum
tuum Domine, secundum
verbum tuum in pace.

Lord/nome lettest thou thy servant
be/are in peace according to thy word:
be:

30. Quia viderunt oculi
mei, salutare tuum.

For mine eyes have seen thy sal-
vation.

31. Quod parasti ante fa-
ciem omnium populorum.

Which thou hast prepared before
the face of all people.

32. Lumen ad revelatio-
nem gentium, & gloriam
plebis tuæ Israel.

Light to be revealed to the Genti-
les; & the glory of the people Israel.

33. Er erat pater eius & ma-
ter mirantes super his quæ
dicebantur ab illo.

And Joseph and his mother mar-
velled at the things which were say-
ed touching him.

34. Et benedixit illis Si-
meon: & dixit ad Mariam
matrem eius, ecce positus
est hic in ruinam, & in re-
rectionem multorum in Israel,
& in signum cui contra-
dictur.

And Simeon blessed them; and said
unto Marie his mother, Behold this
child is appointed for the fall and ris-
ing againe of many in Israel: and for
a signe which shall be given against.

35. Et tuam ipsius animam
pertransibit gladius, ut re-
velentur ex multis cordibus
cogitationes.

(Yea and a sworde shall pearce
through thy soule) that the thoughts
of many hearts may be opened.

36. Ererat Anna prophe-
tissa, filia Phanuel, de tribu
Aser: hæc processerat in die-
bus multis, & vixerat cum
viro suo annis septem à vir-
ginitate sua.

And there was a Prophetesse / one
Anna the daughter of Phanuel / of the
tribe of Aser / which was of a great a-
ge / and had lived with an husband se-
ven yeeres from her virginity.

29. HERR / nun ledest du deinen
Diener im Frieden fahren / wie du ge-
sagt hast.

HERR / lad nu din Diener fare i Fred / lige som
du haaffet sagt.

30. Denn meine augen haben deinen
Heiland gesehen.

Thi mine øyen haaffue seet din Frelser.

31. Welchen du bereitet hast / für
allen Völkern.

Whilken du beredde / for alle Folk.

32. Ein Licht zu erleuchten die Hei-
den / vnd zum preis deines Volks
Israel.

Et luss til at oplysne Hedningene / Oc dit Folk
Israel til en Herlighed.

33. Vnd sein Vater vnd Mutter ver-
wunderten sich deß / das von ihm ge-
redt ward.

De hans Fader oc Moder forundrede sig paa det
som bleff sagt om hannem.

34. Vnd Simeon segnet sie / vñ sprach
zu Maria seiner Mutter: Siehe / dieser
wird gesetzt zu einem Fall vnd auff-
stehen viler in Israel / vnd zu einem
Zeichen dem widersprochen wirdt.

De Simeon velsignede dem / oc saade til hans Mo-
der Maria / See / Denne skal sættes manæt til et Fald
oc opstaaelse i Israel / oc til et Tegen som skal imod-
siges.

35. Vnd es wirdt ein Schwerdt
durch deine Seele dringen / Auff das
viler herben gedanken offenbar wer-
den.

De der skal et Svæert trenge igennem din siel / Paa
det at mange herters tanker skulle øbenbare.

36. Vnd es war eine Prophetin
Hanna / eine Tochter Phanuel / vom
Geschlecht Aser. Die war wol beta-
get / vnd hatte gelebt sieben Jar mit
ihrem Manne / nach ihrer Jungfrau-
schaft.

De der vaar en Prophetinde Anna / Phanuels
Daatter / aff Afers sleet. Hun vaar vel alderne / oc haaff-
te leffue siu aar med sin Husbonde / effter sin Jomfru-
dom.

29. Synij propausstijš Glu-
žnija tvojo PANE / po-
dlě slova tvojo v pokoj.

Teraz Pante odpustiš nas
go / tvoje v pokoj / vedug slo-
va tvoje.

30. Neb gſau viděly oči mē
Spasenij tvě.

Gdy ž acy mſe o gladěly sbas-
vlenie tvoje.

31. Kterž gſo-připravil před
obližtem vſech lidj.

Až otec žgotoval před acy
v křesťich narodem.

22. Světlſo ž gemenij vſe-
ch nſm narodem / a k slávě tv
du tvojo Izraelského.

Světlſo ž Pa obšvſenſu po-
gſnom / v chvateludu tvo-
jém.

33. Otce pak gſo a Matka
divili se tem věcem / kterž pras-
veny byly o něm.

Až otec y matka tego vſe-
wſali se temu / co poviedjano
o nim.

34. V poſehnal gſm Si-
meon / a řekl k Maryji Matce
gſo: V položen gſt tento k
pádu a k povſtání mnohým
v lidu Izraelském / a na
znamení kterémužto bude ods-
pſáno.

A vlogſtavlil im Simeon /
mſſſiac do Maryje matky tego /
Veo then položen iſt nſwpedy
na povſtanie vſchſch v Izraelu
v na znač provednu pſ. ſpſvſtne
ceda.

35. A vau Duſſy proniſne
Vſet / aby ž gemeny byla ž mno-
hým lidem myſlenij.

(Až omy y duſe tvoja prſenſ
vſe mſež /) aby byly obšvſſo-
ne myſli ž vſe ſeč.

26. Byla takě Anna Proro-
kyně dcera Januelova ž poko-
lenij Aſer / ta se ſſtarala ve-
dnech mnohých / a živa byla s
mužem ſvým ſedmi lety od Pa-
nenſtvy ſvého.

Byla teſy y Anna proroſſnſ /
cerſa Januelova y poſolenſ A-
ſer / ta v ſvſſla bſrzo poſeſla v
lecech ž živem lač ſyla y mežem
od pſanſtva ſvégo.

ב

37 וְהָיָה אִתָּהּ אֶת־מִלְתָּא אֶת־
שִׁין תִּמְנָאן וְאֶת־עַלָּא
פִּתְקָא הָיָת מִן הַיְכָלָא
וּבְצִימָא וּבְצִלְתָּא פִּתְקָא
הָיָת בְּאִתְמָמָא וּבְלִילָא:

Et era vedova di circa ottanta quat-
tro anni: laqual non si partiva mai del
tempo, servendo notte e giorno con digiuni
e orationi.

38 וְהָיָה הִיא קְדָבָה בְּעֵת הַיּוֹם
בְּשַׁעֲתָא וְאִתְתָּא לְמִתָּא
וּבְמִלְלָא הָיָת עֲלֵיהּ עִם
כָּל נֶשׂ דְּמִסְכָּא הָיָת לָהּ
לְפִתְקָנָה דְּאִירֻשְׁלָיִם:

Et essendo sopravvenuta à quella me-
desima hora, laudava anch' ella il Signore,
e parlava di lui à tutti quella che
aspettavano la redenzione in Ierusalem.

39 וְכַד טַלְמוּ כָּל מַדָּא
אֶת־דְּבִנְמוּסָא דְּסִינְיָא
הִפְכוּ לְגַלְיָא לְצִיּוֹרָא
בְּדִינְתָּהּ:

Et poi che essi hebber finito di far tutte
le cose secondo la Legge del Signore, se ne
ritornarono in Galilea, ne la lor città di
Nazareth.

40 טַלְיָא בְּזִרְבָּתָא הָיָת
וּמִתְחִיל בְּרוּחָא וּמִתְחִילָא
חִכְמָתָא וְטִיבִיתָא דְּאֵלֵּיהּ
אֵת הָיָת עֲלֵיהּ:

Il piccolo fantullo poi cresceva, e for-
tissi, anzi di spinto, riempendosi di sapi-
entia: e la gracia di Dio era sopra di lui.

41 וְאֶתְשִׁיבָה בְּכָל שָׁנָא
אֲבִלִין הָיוּ לְאִירֻשְׁלָיִם
לְצִדְעָדָא דְּבִצְרָתָא:

Hor il padre e la madre sua andavano
ogni anno in Ierusalem per la festa di
Pasqua.

42 וְכַד הָיָת בְּרִיטָא
תַּתְּצִיעֲרָא סִלְקוּ אִיכְנָא
דְּמִצְדִּין הָיוּ לְצִדְעָדָא:

Quando egli fu d'età di dodici an-
ni, essendo essi salati in Ierusalem, secun-
do l'usanza de la festa.

43 וְכַד טַלְמוּ וּבְמִתָּא
רַבְכֵּי לְהוֹן יִשׁוּעָא בֶן־טַלְיָא
בֵּשׂ לֵה בְּאִירֻשְׁלָיִם וְיוֹסֵף
וְאִמָּה לֹא יָדְעוּ:

Il finiti giorni, mentre che essi se ne
ritornavano, il fantullo Iesus rimase in
Ierusalem: et il padre e la madre sua non
s'accorsero.

ב

37 וְהָיָה אִתָּהּ אֶת־מִלְתָּא כְּאַרְבַּע
וּשְׁמוֹנִים שָׁנָה וְלֹא סָרָה מִן־
הַיְכָל וְתַשְׁרֵת בְּצוּמֹת וּתְפִלֹּת
יוֹמָם וּלְיָלָה:

Y era viuda de hasta ochenta y quatro an-
nos, que no se apartava del Templo, en ayunos y
oracion sirviendo de noche y de dia.

38 וְהָיָה קְדָבָה בְּעֵת הַיּוֹם
וְתוֹרָה לִיהוֹנָה וְתַדְבָּר עֲלֵיהּ עִם
כָּל־אִשָּׁר יָחֵל לְפָדוֹת
בִּירוּשָׁלַיִם:

Y esta sobreniniendo en la misma hora, jun-
tamente confessava al Sennor, y hablava de el à
todos losque esperauan la Redencion en Ieru-
salem.

39 וּבְכִלּוֹתָם כָּל־מַדָּא כְּתוּרָתָא יְהוֹנָה
וַיָּשׁוּבוּ לְגַלְיָא אֶת־עִירָם
נִצְרָתָא:

Mas como cumplieron todas las cosas segun
la Ley del Sennor, boluieron se à Galilea, à su Ci-
udad Nazareth.

40 וַיִּגְדַּל הַיֵּלֶד וַיִּמְאָץ בְּרוּחַ
מִלֵּא חִכְמָה וּתְחִנָּת אֱלֹהִים הָיָתָה
עֲלָיו:

Y el ninno crecia, y era confortado del Espi-
ritu, y henchia se de sabiduria: y la gracia de Di-
os era sobre el.

41 וַיָּלְכוּ אָבִיו וְאִמּוֹ שָׁנָה
בְּשָׁנָה יְרוּשָׁלַיִם לְחַג הַפֶּסַח:

Y iban sus padres todos los annos à Ieru-
salem en la fiesta de la Pascua.

42 וּבְהוֹתוֹ בְּרִישׁוֹתָיִם עֲשָׂרָה
שָׁנָה עָלָיו אֶת־יְרוּשָׁלַיִם בְּמִתָּהּ
הָיָת:

Y como fue de doze annos ellos subieron à
Ierusalem conforme à la costumbre del dia de la
Fiesta:

43 וּבְכִלּוֹת הַיָּמִים בָּשׁוּבָם
הַתְּעוֹדֵד יִשׁוּעַ הַיֵּלֶד בִּירוּשָׁלַיִם
וְלֹא יָדְעוּ יוֹסֵף וְאִמּוֹ:

Y acabados los dias, boluendo ellos quedo-
se el ninno Iesus en Ierusalem sin saberlo Ioseph
y su madre.

ב'

37. Καὶ αὐτὴ ἡ γέρων ὡς ἑξήκοντα ἑγ-
δμήκοντα πέντε ἔτη, ἡ δὲ οὐκ ἀφίστα-
το ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ, καὶ οὐκ ἐπέλειπε
λατρεύουσα νύκτα καὶ ἡμέραν.

Et icelle estant veſue d'environ qua-
tre vingt & quatre ans, ne bougeoit du
temple, ſervant à Dieu en ieiunes & ora-
ſons, nuit & iour.

38 Καὶ αὐτὴ αὐτὴ τῇ ᾠρᾷ ἱ-
πιδεῖται, ἀνθωμελεγειῖν το καλῶς,
καὶ ἐλάλει πρὸς αὐτὸ πᾶσι τοῖς
προσδοχῶντες λυτρωσιν ἐν ἱερου-
σαλήμ.

Cette-cédons estant ſurvenue en ce
meſme inſtant, louoit aulsi de ſa part le
Seigneur, & parloit de lui à tous ceux
qui attendoient la deliurance en Ieru-
ſalem.

39. Καὶ ὡς ἐπλήρωσαν ἀποτελεῖσαι τὰς
κατὰ τὸν νόμον κυρίως, ὑπέστρεψαν
εἰς τὴν γαλιλαίαν εἰς τὴν πόλιν αὐτῶν
ναζαρεθ.

Et quand ils eurent accompli toutes
ce qui est selon la Loy du Seigneur, ils
s'en retournerent en Galilee, en Naza-
reth leur ville.

40. Τὸ δὲ ἡ παιδίον ἤρθαι καὶ καὶ ἡ
καρτερῶν πνεύματι, πληρούμε-
νον σοφίας καὶ χάριτος θεοῦ ἐν αὐτῷ.

Or le petit enfant croissoit & se for-
tifoit en esprit, estant rempli de sapien-
ce: & la grace de Dieu estoit sur lui.

41. Καὶ ἔτι καὶ ἔτι οἱ γονεῖς αὐτοῦ
καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἰς ἱερουσαλήμ τῷ ἑσπερίῳ
καὶ ἡμέρᾳ.

Où son pere & la mere alloient tous
les ans en Ierusalem, à la feste de Pasque.

42. Καὶ ἔτι ἡ γέννησις ἐπὶ αὐτῷ δώδεκα
ἐταβόκτων αὐτῷ εἰς ἱερουσαλήμ,
καὶ τὸ ἔθος τὸ ἑσπερίον.

Lui donc estant venu en l'age de
douxze ans, comme ils furent monies en
Ierusalem selon la coustume de la feste:

43. Καὶ πληροῦντων τὰς ἡμέ-
ρας, ἐπὶ τῷ ὑποστρεφῶν αὐτοῖς, ὑ-
πέμεινεν ἡ γέννησις ἐν ἱερουσαλήμ,
καὶ οὐκ ἔγνω ἰωσήφ καὶ ἡ μήτηρ
αὐτοῦ.

Quand ils eurent accompli les iours
de la feste, eux s'en retournerans, Iesus
demeura en Ierusalem, & Ioseph,
& la mere d'icelui ne s'en apperceurent
point.

37. Et hæc vidua usque ad annos octoginta quatuor: quæ non discedebat de templo, ieiunans & obsecrans,ibus serviens nocte ac die.

And she was widowe about foure score, & foure yeres: and went not out of the Temple: but crept in with fasting and prayer might an day.

38. Et hæc, ipsa hora superueniens, confitebatur Domino: & loquebatur de illo omnibus qui expectabant redemptionem Israel.

She then coming at the same instant upon them confessed likewise the Lord: and spake of him to all that looked for redemption in Jerusalem.

39. Et ut perfecerunt omnia secundum legem Domini, reversi sunt in Galileam, in civitatem suam Nazareth.

And when they had performed all things according to the Lawe of the Lord, they returned into Galilee to their owne citie Nazareth.

40. Puer autem crescebat, & confortabatur, plenus sapientia, & gratia Dei erat in illo.

And the child grew: and waxed strong in spirit: and was filled with wisdom: and the grace of God was with him.

41. Et ibant parentes eius per omnes annos in Ierusalem, in die solenni Pasche.

Nowe his parentes went to Jerusalem euery yere: at the feast of the Pasche.

42. Et cum factus esset annorum duodecim, ascendentibus illis in Ierosolimam secundum consuetudinem diei festi.

And when he was twelue yeres old: he and they were come up to Jerusalem: after the custome of the feast.

43. Consummatisque diebus cum redirent, remansit puer Iesus in Ierusalem: & non cognoverunt parentes eius.

And had staid the dayes therof: as they returned: the child Iesus remained in Jerusalem: and Ioseph knewe not for him mother.

37. Und war nun eine Witwe bey vier vnd achtzig Jahren/die kam nimmer vom Tempel / dienet Gott n. i. fasten vnd beten tag vnd nacht.

De hun vaer nu en Vidue / ved fire oc firestindsty aar / hun kom aldri aff Tempelen / dienet Gud mer fasten oc beder dag oc nat.

38. Dieselbige tratt auch hinzu / zu der selbigen stunde / vnd preiset den HERREN / vnd redete von ihm / zu allen / die da auff die Erlösung zu Jerusalem warteten.

Den samme traadde oc frem til / i den samme stund / oc p. isede HERREN / oc talte om hannem til alle / som ventede forløsning i Jerusalem.

39. Und da sie es alles vollendet hatten / nach dem Befehl des HERREN / kereten sie wider in Galileam zu ihrer Statt Nazareth.

De der de haafde fuldkommet atling / efter HERRENs lof / da fore de til Galileam igen / til dens Stad Nazareth.

40. Aber das Kind wuchß / vnd ward stark im Geist / voller Weisheit / vnd Gottes Gnade war bey ihm.

Men Barnet vorte / oc bleff sterckt i Anden / fuld mer vifdom oc Guds naade vaer hos hannem.

41. Und seine Eltern giengen alle jar gen Jerusalem / auff das Osterfest.

De hans Foreldre ginge huer aar til Jerusalem vaa Paaske høytiden.

42. Und da er zwölff jahr alt war / giengen sie hinauff gen Jerusalem / nach gewonheit des Festes.

De der hand vaer tolf aar gammel / ginge de op til Jerusalem / efter Høytidens sedvane.

43. Und da die tage vollendet waren / vnd sie wider zu hause giengen / bleib das Kind Jesus zu Jerusalem / vnd seine Eltern wußens nicht.

De der de daae haafde ende / oc de ginge hjem igen da bleff Barnet Jesus i Jerusalem. oc hans Foreldre vifte det icke.

37. A ta Vidova byla až do lety osindejati a lety / kteráž to nemoházela i Chrámu / Posit / a Modlitbami slaužiti / cywe dne v noci.

A bebae widowa okola c. smidjic slaužiti cyterzech let / nie odchádzala od koscíola / a posietac v modlitbe slaužila Bogu w nocy w dniach.

38. A ta w tauž hodinu přišla / chválila PANA / a mluvila o něm všem lidem / čekajícím vykoupení Izraelského.

Ča přišla k tomu času / chválila Pána / v povědomí o něm všem lidem / čekajícím odkupení v Jeruzalém.

39. A když wykonali všechno / podle zákona PÁNĚ / vrátili se do Galilee / města svého Nazarethu.

A tak oni odpracovali všechno / podle zákona Pána / a vrátili se do Galilee / do města svého Nazarethu.

40. Dítě pak rostlo a posilňovalo se Duchem: plně moudrosti a mluvit došlo byla v něm.

A podrosto bylo dítě / a v. mocilo se v duchu / bedar plně moudrosti / a mluvit bylo v něm.

41. A chodili Rodičové jeho každého roku do Jeruzaléma / na den slavný Velikonocny.

A každý rok sego chodili na slavný rok do Jeruzaléma na slavný den Velikonocny.

42. A když byl oliněn Běžíš medwanacem let / a oni vstupovali do Jeruzaléma / podle obyčej. dne Svátce jeho.

A gdy byl oliněn Běžíš medwanacem let / a oni vstupovali do Jeruzaléma / podle obyčej. dne Svátce jeho.

43. A když wykonawše dni / když se nawracovali / našli Dítě Běžíš w Jeruzalém / a nepoznali Rodičové jeho.

A gdy se dni wykonawši / oni se wrocili / a našli Dítě Běžíš w Jeruzalém / a czym nie wiedziali Rodzice jego.

ב

44 סברו הו' ציר דצם
בני לונתהון הו' דבר אהו
מחא ינמא חד פצאיהו
לית אנשיהון ולית מן
דירצ להון :

Ma pensando che egli fusse ne la compagnia, caminavano vna giornata, et andavano cercandolo fra i lor parenti, et fra quelli che conoscevano la lor conoscenza.

45 ולא מצאוהו יחשב
להון תוב לארשלם
ובצו הו' דה :

Enau la trouando, s'en retournerent en Ierusalem, le cherchant.

46 ומו בתר תלת יומי
אשכחיהו בהיכלא בד
יתב מבצת בילפג
ושמע מניהו נמסא
להון :

Et auant que deppuy trois iours lo trouarunt nel templo, che sedema in mezzo ac dottori, ajciscandolo, et ammirandolo.

47 ותמיהין הו' כל הו'
אילין דספצין הו' לה
בחקמתה ובדעתה :

Et cum quos che l'edimano, si stupivano de la sua intelligensia, et de la sua resposse.

48 ועד תמיהה תמיהו
ואמרת לה אמה ברי ל
למנא עבדת לו הבב
דקא אמה ואביר בטרקא
סגיא אפצין הו' דה :

Et effi come lo videro, si marauigliarono: e sua madre gli disse, Figliuol mio, perche exhai tu fatto esto? Ecco, tuo padre et io dolenti, te cercavamo.

49 אמר להון מנא בצין
הנחתו לי לא ידעין אהון
דבית אבי ולא לי דאמה :

אמר להו' :

Et egli disse loro, Perche cap. m. mi cercavate voi? Non sapete voi che mi bisogna esser occupato ne la casa del Padre mio?

50 הנון דין לא אשתדעו
למלתא דאמר להון :

Et affi non intesero la parola ch'egli haveua detto loro.

ב

44 כִּי־חֲשָׁבוּ לְהוֹתוֹ בְּאַרְחָה
וּבְאֵן בְּדֶרֶךְ יוֹם וַיִּבְקְשׂוּהוּ
בְּיָדִים וּבְמַדְעִים :

Y pensando que estaua en la compaña, anduieron camino de vna dia: y buscaualo entre los conocidos.

45 וּבְאַשֶׁר לֹא מָצְאוּהוּ יִחְשַׁב
לְהוֹן תּוֹב לְאֶרְשָׁלַם
וּבְצֹו הוֹ' דֵּה :

Y como no lo hallassen, boluieron à Ierusalem buscandolo.

46 וַיְהִי־אַחֵר שְׁלֹשָׁת יָמִים
בְּמִצְאוֹהוּ בַּהִיכָל יוֹשֵׁב בְּתוֹךְ
הַמְּלָמְדִים שׁוֹמְעֵי אֹתָם וְשׂוֹמְלֵיהֶם :

Y aconteció, que tres dias despues lo hallaron en el Templo sentado en medio de los doctores, oyendolos y preguntandolos.

47 וַיִּתְמְהוּ כָּלֵם אֲשֶׁר שָׁמְעוּהוּ
עַל־תְּבוּנָתוֹ וְעַל־מַצְנוּתוֹ :

Y todos los que lo oyan, estauan fuera de si de su entendimiento y respuestas.

48 וּבְאַשֶׁר רָאָהוּ אֹתוֹ תְּמִיהוּ
וַתֹּאמֶר אֵלָיו אִמּוֹ לֵאמֹר בְּנִי
מַה־זֶּאת עֲשִׂיתָ לָנוּ הִנֵּה אֲבִיר
וְנִי בְּמִלְתָּ רוּחַ בְּקִשְׁטֶךָ :

Y como lo vieron, espantaronse: y dixole su madre, Hijo, porque nos has hecho esto? he aqui, tu padre y yo te auemos buscado con dolor.

49 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לְמָה
תִּבְקְשׁוּנִי הֲלֹא יָדַעְתֶּם כִּי־
צָרָה לְהוֹת בְּבֵית אִמִּי לְאָבִי
הַמָּה :

Entonces el les dize, Que ay porque me buscauades? no sabiades que en los negocios que son de mi Padre me conuiene estar.

50 וְהֵמָּה לֹא בִּנְי אֶת־הַדָּבָר
אֲשֶׁר דִּבֶּר אֲלֵיהֶם :

Mas ellos no entendieron las palabras que les habia.

β'

44. Παύσαντες δὲ αὐτοὶ ἐν τῇ συνοδίᾳ οὖται, ἡλθον ἡμέρας ὀδὸν καὶ ἀναζητοῦν αὐτὸν ἐν τοῖς συγγμῖσι, καὶ ἐν τοῖς γνωστοῖς.

Mais estimans qu'il estoit en la cōpagnie, ils cheminerent vne iournee & le recherchoyent entre leurs parents & ceux de leur cognoissance.

45. Καὶ μὴ εὗροντες αὐτὸν, ἐπιστρέψαντες εἰς ἱερουσαλὴμ, ζητοῦντες αὐτὸν.

Et ne le trouuans point, ils s'en retournerent en Ierusalem, le cherchant.

46. Καὶ ἐγένετο μετ' ἡμέρας τρεῖς ὄρου αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ καθήμενον ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων, καὶ αὐτοὶ αὐτὸν ἀκούοντες, καὶ ἐπιρωτῶντες αὐτόν.

Et aduint que trois iours apres ils le trouuerent au temple assis au milieu des docteurs, les escourant, & les interroguant.

47. Ἐξίεντο δὲ πάντες οἱ αὐκούοντες αὐτοῦ ὅτι τῇ σοφίᾳ καὶ τῇ δυνάμει ἐκρίνοντο αὐτὸν.

Dont tous ceux qui l'oyoyent, estoionnoyent de la sapience & de les resposses.

48. Καὶ ἰδόντες αὐτὸν ἱεραὶ ἀγῶναι, καὶ οὗτος αὐτῷ ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἰπεῖν τεκνόν, τί ἐποίησας ἡμῖν οὗτοι; ἰδοὺ ὁ πατήρ σου καὶ γὰρ ἐδυναμώμενοι ἐζητοῦμεν σε.

Et quand ils le virent, ils s'estonnerent, & sa mere lui dit, Mon enfant, Pourquoi nous as-tu ainsi fait? voir, ton pere & moi te cherchions estans en grand peine.

49. Καὶ ὕπαισεν αὐτοῖς, τί ὁμολογεῖτε μοι, καθὼς ὁμολογεῖτε ὅτι ὁ πατήρ μου ὁ θεὸς ἐστίν;

Adonc il leur dit, Pourquoi est ce que vous me cherchez? ne saluez-vous pas qu'il me faut estre occup. es affaires de mon Pere?

50. Καὶ αὐτοὶ οὐ συνῆκαν τὴν ῥῆσιν ἃν εἶπεν αὐτοῖς.

Mais ils n'entendirent point ce qu'il leur disoit.

44. Existimantes autem illum esse in comitatu, venerunt iter diei, & requirebant eum inter cognatos & notos.

But then supposing that he had been in the company, went a dayes journey, and sought him among their kinsfolke, and acquaintance.

45. Et non invenientes, regressi sunt in Ierusalem, requirentes eum.

And when they founde him not, they turned backe to Ierusalem, and sought him.

46. Et factum est, post triduum invenerunt illum in templo sedentem in medio doctorum, audientem illos, & interrogantem eos.

And it came to passe three dayes after, that they founde him in the Temple, sitting in the middes of the doctours, both hearing them, and asking them questions.

47. Stupebant autem omnes qui eum audiebant, super prudentia & responsis eius.

And all that heard him, were astonished at his understanding, and answers.

48. Et videntes admirati sunt. Et dixit mater eius ad illum, Fili, quid fecisti nobis hic? ecce pater tuus & ego dolentes quarebamus te.

So when they sawe him, they were amazed: & his mother said unto him, Sonne, why hast thou thus dealt with us? behold, thy father and I have sought thee with heavie hearten.

49. Et ait ad illos, Quid est quod me querebatis? nesciebatis quia in his quae patris mei sunt oportet me esse?

Then said he unto them, Howe is it that ye sought me? knewe ye not that I must goe about my Fathers business?

50. Et ipsi non intellexerunt verbum, quod locutus est ad eos.

But they understood not the word, that he spake unto them.

44. Sie meineten aber, er were unter den Geferten, und kamen eine tagereise, und suchten ihn unter den Freunden und Bekannten.

Da manne der ar hand haiffde vertt iblant Selbst, De de komme en dags reyse, oc leere effter hannem iblant Slecunge oc Kyndinge.

45. Und da sie in nicht funden, giengen sie widerumb gen Jerusalem, und suchten ihn.

De der de funde hannem icsen, ainge de til ba ze iz: in til Jerusalem, oc leere effter hannem.

46. Und es begab sich nach drehtagen, funden sie ihn im Tempel sitzen, mitten unter den Lehrern, daß er ihnen zuhörete und sie fragete.

De der beaaff siat re da gedereffter Da funde de hannem sitendens i Tempel, mit i blant de larde/ar hand herde dem oc spurde dem ar.

47. Und alle die im zu horeten, verwunderten sich seines Verstands und seiner Antwort.

De alle de hannem herde, forundrede sig paa hans verstand oc gensvar.

48. Und da sie ihn sahen, entsaßten sie sich. Und seine Mutter sprach zu ihm: Mein Sohn, warumb hast du uns das gethan? Siehe, dein Vater und ich, haben dich mit schmerzen gesucht.

De der de saae hannem, blesfede forserdebe. De hans Moder sagde til hannem, Min Søn, Hui giorde du oss det? See, din Fader oc ieg leere effter dig mit bedrøffselse.

49. Und er sprach zu ihnen: Was ist's, daß ihr mich gesucht habt? Wisset ihr nicht, daß ich sein muß in dem das meines Vatters ist?

De hand sagde til dem, Hvad er det, at i leere effter mig? Vider icke, at ieg skal vere i det, som er min Faders.

50. Und sie verstunden das wort nicht, daß er mit ihnen redet.

De de forstode det ord icke, som hand talede med dem.

44. Domnijwagijce se o něm žby byl w jazyku / přišla četau dne gednoho / p hle, dali ho mezo přibuznými a známymi.

A mniemáše žby byl w to wazy, wie / hli w droge dzienie den / a hufali go miedzy krewnymi y znáto mimi.

45. A nenalešli / wrátili se do Jeruzaléma / hledajíce ho.

A gdy go nie nálešli / wrócili się do Jeruzalem szukać go.

46. Y stalo se po třech dnech / nalešli go w Chráme / an se bij mezo Doktory poslauchaše gich / a otazuje se gich.

Potym po trzech dniach nálesli go hledajíce go w Chráme miedzy Doktory / a onich slucha y pyta siach.

47. Echdy s strážili se wšim / klič gen slyšeli nad blaurostij a odpowědmi gich.

Wšycky tedy krotky go slyšali / zduiměwali se nad roztomily nad odpowědi jeho.

48. A widauce diwili se. Y řekla Matka geho k němu: Synu / proč ghy nám učinil tak? Gle Dítě twých ná s jalestij ghyne hledali tebe.

Kdyžrawšy go zadrželi si / tedy Eniemu řekla matka jeho / Synu přecizel nam tak uczynil? oro dater twoy ná s řeklašac se s jalestijmy u.

49. Y řekl nim: Což jest že ghyr mne hledali? zdali ghye newěděli / že w řech wčech křtěl ghyau Dte mēho / musím ná býti.

Ale on řekl do nich / Což jest žeděte mne hufali? Žaděte mne wiedzeli ž w rych rječách křtore / a o y. a mēgo / porzede mne by.

50. A oni nerozuměli slowu kterež ghy mluvil k nim.

Leč oni nie rozuměli slow ktere im mowil.

ב

וַיָּבֹאוּ עִמָּהֶן וְאֵתָא
לְבִנְיָתָא וּמִשְׁתַּעְבַּד הָיָא
לְהוֹן אִמָּהּ דִּין גִּטְרָא הָיָת
כְּלָהִין מִלָּא בְּלָבָה :

*Et audissetque cum effi, & venne in
Nazareth, & filia loro feggetio. E sua ma-
dre confermava tutte queste parole den-
tro al suo cuore.*

וַיֵּשֶׁב דִּין רַבָּא הָיָא
בְּהוֹמִיתָא וּבְחִכְמָתָא
וּבְטִיבֻתָּא לֹת אֱלֹהִים
וּבְכִנְיָא :

*Et per annos crescendo in sapien-
tia & statura, & in grata appressio idem
est homini.*

ג

בְּשֵׁנָת חֲמִישְׁעָסְרָא
דִּין דְּמַלְכִּיתָא דְּטַבְרִיסוּס
קִסְרָא בְּהַמְּנוּתָא דְּבִנְטוּס
בִּילָטוּס בִּיהוּרָא דְּרִישָׁא
רְבִיעִיָּא הָיָתָא בְּגִלְלָא
וּבִילָבּוּס אַחֲוָהִי רִישָׁא
רְבִיעִיָּא בְּאִיטוּרִיָּא
וּבְאַתְרָא דְּטַרְבּוּנָא
וְלִוְסִיָּא רִישָׁא רְבִיעִיָּא
דְּנַבְלִיָּא :

*Nel anno quindicesimo de l'imperio
de Tiberio Cesare, aller che Pontio Pilato
era presidente de la Giudea, & Herodes
era tetrarca de la Galilea, & Filippa suo
fratello tetrarca del paese d'Isturea & Tra-
conide, & Lisania tetrarca d'Abilene.*

בְּרִבִּית בְּהִנּוּתָא דְּחָנָן
וְדִקְיָפָא הָיָת מַלְתָּא
רֵאלְהָא אֶל יוֹחָנָן בֶּר
וּבְכִנְיָא בְּחוּרְבָּא :

*Essendo Anna & Caipa pontefici fu
fatta la parola di Dio a Giovanni figlio
di Zacharia nel deserto.*

וְאֵתָא בְּכֻלָּהּ אַתְרָא
דְּחִדְרִי יוֹרְדָנָא כִּד מִכְרָא
מִעֲמוּדִיתָא דְּתִיבֻתָּא
לְשׁוּבָנָא דְּחִטְהָא :

*E venne per tutta la contrada inter-
na al Giordano, predicando el battesimo
de la penitencia in remission de peccati.*

ב

וַיֵּרֶד עִמָּם וַיָּבֹא בְּנִצְרֶת
וַיֵּדֶם לָהֶם וְהֵמּוֹ נִצְרֶת אֶת כָּל
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּלָבָה :

*Y descendió con ellos y vino à Nazareth, y
estava sujeto à ellos. Y su madre guardava todas
estas cosas en su corazón.*

וַיֵּצֵעַד יֵשׁוּעַ בְּקוֹמָה וּבְחִכְמָה
וּבְתַחֲנָה לְפָנֵי יְהוָה וְאֲנָשִׁים :

*Y Iesus crecia en sabiduria y en edad, y gracia
acerca de Dios y de los hombres.*

ג

וּבְחִמָּשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְמַלְכוּת
טִיבִרְיוֹס קִיסָר בְּהַפְקָד פְּנִטוּס
בִּילָטוּס לִיהוּדָה בְּהוּת הִירוּדֵס
שָׁר מֵאַרְבַּע עַל־תְּלָל וּפִילָבּוּס
אַחֲוִי שָׁר מֵאַרְבַּע עַל־אִיטוּרִיָּא
וּבְמַדִּינַת טַרְכוּנָא וְלִוְסִיָּא שָׁר
רְבִיעִיָּא עַל־נַבְלִיָּא :

*Y en el anno quinze del imperio de Tiberio
Cesar, siendo Presidente de Iudea Poncio Pilato,
y Herodes Tetrarcha de Galilea, y su hermano
Philippo Tetrarcha de Isturea y de la prouincia
de Trachonite, Y Lysania Tetrarcha de Abili-
nia.*

בְּהוּת כְּהֵנִים גְּדוֹלִים חָנָן
וְקִיפָא הָיָה דְּבַר יְהוָה אֶל־יוֹחָנָן
בְּרִיבְרָהוּ בְּמַדְבָּר :

*Siendo Principes de los Sacerdotes Annas y
Caiphas, fue Palabra del Señor sobre Ioan hi-
jo de Zacharias, en el desierto.*

וַיָּבֹא בְּכָל כֶּד חִדְרֵי וַיִּקְרָא
אֶת טְבִילַת תְּשׁוּבָה לְסִלִּיחַת
חַטָּאִים :

*Y vino en toda la tierra alderredor del Ior-
dan predicando Baptismo de penitencia para re-
mission de peccados;*

β.

51. Καὶ μετὰ ταῦτα αὐτὸς καὶ ἡ
μηὲρ αὐτοῦ καὶ ἡ κοινὴ αὐτοῦ
καὶ ἡ μητέρα αὐτοῦ
διατῆρε πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα
ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς.

*Adonec il descendit avec eux, & vint
en Nazareth: & leur mère, & sa
mère contere gardoit toutes ces paroles
en son cœur.*

52. Καὶ ἰησοῦς μετὰ ταῦτα σοφία
καὶ ἡλικία καὶ χάριτι παρὰ πάν-
των ἀνθρώπων.

*Et Iesus sauzoyoit en sapience &
stature, & en grace envers Dieu & les
hommes.*

ΚΕΦΑΛΑ γ'

ΕΝ τῇ ᾗ πρὸς πρυτανικοὺς καὶ ἡ-
γεμονίας Ἰουδαίου καὶ σα-
ραπείων καὶ πρυτανικοῦ τῆ
Ιουδαίας, καὶ πρυτανικοῦ τῆ
Σαλαμίας ἡρώδου, Φιλίππου τῆ
τῆ ἀδελφῆ αὐτοῦ, πρυτανικοῦ
τῆς Ἰσσυρίας καὶ τραχωνίτιδος
χουρας, καὶ λυσανίου τῆ ἀδελφῆ
πρυτανικοῦ.

*Or l'an quinziesme de l'empire de
Tibere Cesar, lors que Ponce Pilate es-
toit gouverneur en Iudee, & qu'Hero-
de estoit tetrarque en Galilee, & son frere
Philippe patcillement tetrarque en
la contrée d'Isturee, & de Trachonite, &
Lysanias tetrarque en Abilene.*

2. Ἐπὶ δὲ χειρὶν αὐτῶν καὶ αἰά-
φα, ἰσχυροῦ ῥήματος ὅτι ἰωάννης
τῷ ᾧ (αρχαίου ἡν ἐν τῇ ἐρήμῳ.

*Sous Anne & Caiphe souverains Sa-
cerdoteurs: la parole de Dieu fut adres-
see à Ioan fils de Zacharie, au desert.*

3. Καὶ ἡλθὺν ἐν παντί τὸν πᾶν
χουρὸν τῆ Ἰσσυρίας, κηρύσσων βα-
πτισμὰ μετανοίας εἰς ἀφεσιν ἁ-
μαρτιῶν.

*Et il vint en toute la contrée d'Is-
sacour le Iordain, prêchant le Baptisme
de repentance en remission des peccats,*

51. Et descendit cum eis, & venit Nazareth: & erat subditus illis. Et mater eius conservabat omnia verba hæc in corde suo.

Wenn her went down mit ihm / and came to Nazareth / and was subiect to them: and his mother kept all the sayings in her heart.

52. Et Iesus proficiebat sapientia, & ætate & gratia apud Deum & homines.

Und Iesus increased in wisdom / and stature / and in favour with God and men.

ANNO autem quintodecimo imperii Tiberii Cæsaris, procurante Pontio Pilato Iudæam, tetrarcha autem Galilææ Herodes, Philippo autem fratre eius tetrarcha Iudææ & Trachonitidis regionis, & Lysania Abilinæ tetrarcha,

Now in the fifteenth yere of the reigne of Tiberius Cæsar / Pontius Pilate being gouernour of Iudæa / and Herod being tetrarch of Galile / & his brother Philip tetrarch of Iтуреa / and of the countrey of Trachonitis / and Lysanias the tetrarch of Abilene.

2. Sub principibus sacerdotum Anna & Caipha: factum est verbum Domini super Iohannem Zachariæ filium, in deserto.

(When Annas and Caiphas were the hie Priests) the word of God came vnto Iohanne the sonne of Zacharias in the wilderness.

3. Et venit in omnem regionem Iordanis, prædicans baptismum penitentiae in remissionem peccatorum.

And hee came into all the coastes about Iordan / preaching the baptisme of repentance for the remission of sinnes.

51. Vndergieng mit ihnen hinab / vnd kam gen Nazareth / vnd war ihnen vnterthan. Vnd seine Mutter behielt alle diese wort in ihrem herzen.

De hand gieff ned mer dem / oc kom til Nazareth / oc vaar dem vnderdanig. De hans Moder beuarede alle disse ord i sit herte.

52. Vnd Iesus nam zu an Weisheit / Alter vnd Gnade / bey Gott vnd den Menschen.

De Ihesus forfremmedist i visdom / alder oc naade / hos Gud oc Mennekken.

In dem fünfzehenden jar des Reiserthums Kaisers Tiberij / da Pontius Pilatus Landpfleger in Iudæa war / vnd Herodes ein Viersfürst in Galileæ / vnd sein Bruder Philippus ein Viersfürst in Iтуреa / vnd in der gegend Trachonitis / vnd Lysanias ein Viersfürst zu Abilene.

Der sendende Kaisers Tiberij Reiserdoms aar / der Pontius Pilatus vaare Landherre i Iudæa / oc Herodes Herding i Galileæ / oc hans Broder Philippus Herding i Iтуреæ oc i Trachonitis Egn / oc Lysanias Herding i Abilene.

2. Da Hannas vnd Caiphas Hohepriester waren / Da geschach der befehl Gottes zu Iohannes / Zacharias Son / in der Wüsten.

Der Annas oc Caiphas vaare de høyeste Prester / Da skede Gud befaling til Iohannem Zacharias son / i Ørten.

3. Vnd er kam inn alle gegend vmb den Jordan / vnd prediget die Tauffe der Buße zur vergebung der sünden.

De hand kom i al den Egn hos Jordan / oc predickede: penitentijs Daab / til syndernes forladelse.

51. Vsselonimi / a pšissel do Nazarethu / a byl poddánim. Matka pak gcho zachovalá vssetna slova ta v srdci svém.

Atal sedly z nim / pšissel do Nazaret / a byl ich p. s. ussen / matka tej rego v sredo to zachovalá v jecen svem.

52. A Bějša prospíval maudrostí a věcm / a milostí v Boha ý v lidij.

Iesus tej pomáhal sic w maudrosti y w moudrosti / y w lásce v Bogá y v ludji.

Et haec palatnactes Episcopi / Pontij Pilati spráwci / a Herodes byl pánem rěcho dñu krážíny w Galilei / Filip pak bratr gcho byl spráwce Iтуреstí a Trachonistí Lysanias Abilinstí vládař.

W tym pla tego nastęgo roku / ja pánowanía Tyberiusa C. / sarsá / ja Poncyusa Pilata stárošy / Iudského / a ja Heroda Trola Galilejského / a ja Filipa brátr / ego Trola Iтуреjského / y L. / Trachonistického / Lysaniasa / a Abilenského krola.

2. Za knížat kněžstích / Annase a Kappáse. Et alo je slovo Páně nad Janem Episcopem Zacharyášowým na poušti.

Gdy nawayšeni / Káplany byli Annas y Kappas / stalo se slovo pánie do Jana Zacharyášowego syná ná poušty.

3. V chodil po wšij krajíně Jordánské / ohlašuje křest pokání / na odpustění hříchůw.

Atal pšissel do wšich krajín ležacych nad Jordánem / a powědával křest vyznání ná odpustění grzechow.

CAP. III.

4. Sicut scriptum est in libro sermonum Isaie prophete: Vox clamantis in deserto, Parate viam Domini, rectas facite semitas eius.

As it is written in the booke of the sayings of Isaia the Prophet: which saith: The voice of him that crieth in the wilderness is: Prepare ye the way of the Lord: make his paths straight.

5. Omnis vallis implebitur: & omnis mons & collis humiliabitur, & erunt prava in directa: & aspera in vias planas.

Every valley shall be filled: and all the mountaine: and hill shall be brought lower: and crooked things shall be made straight: and the rough wayes shall be made smooth.

6. Et videbit omnis caro salutare Dei.

And all flesh shall see the salvation of God.

7. Dicebat ergo ad turbas quæ exibant ut baptizarentur ab ipso, Genimina viperarum, quis ostendit vobis tugere a ventura ira?

Then saide he to the people that were come out to be baptized of him: O generationes of vipers: who hath shewen you to flee from the wrath to come?

8. Facite ergo fructus dignos penitentiar, & ne cœperitis dicere, Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis, quia potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abraham.

Bring forth therefore frutes worthy amendment of life: and be note not to saye with your selves: We haue Abraham to our father: for I say vnto you: that God is able of these stones to raise vp children vnto Abraham.

9. Iam enim securis ad radicem arborum posita est. omnis ergo arbor non faciens fructum bonum, exciderit, & in ignem mittetur.

Nowe also is the axe laid vnto the roote of the trees: therefore, every tree which bringeth not forth good fruite: shall be hewen downe: and cast into the fire.

Das III. Capitel.

4. Wie geschrieben steht in dem Buch der rede Jesaias des Propheten: der da sagt: Es ist eine stimme eines Predigers in der Wüsten: Berestet den Weg des HERRN: vnd macht seine Steige richtig.

Som scrieffuit staar i Esaias Prophetis talis Weg/ som siger/ Der er en Predicantis rost i orden/ Beredet HERRNS vey/ oc gorer hans fodsti rette.

5. Alle Thal sollen voll werden/ vnd alle Berge vnd Hügel sollen ernidriget werden/ vnd was krum ist/ soll richtig werden/ vnd was vneben ist/ soll schlechter Weg werden.

Alle Daler stulle opfyldis/ oc alle Berge oc Høge stulle fornedris/ Oc der som troget er/ skal rettes/ oc der om viefst er/ skal bliffue slet vey.

6. Vnd alles Fleisch wirdt den Heiland Gottes sehen.

De alle Rod skal see Gudis Frelse.

7. Da sprach er nun zu dem Volck/ das hinauß gieng/ daß es sich von ihm tauffen liesse: Ihr Otterngezichte/ wer hat denn euch geweiht/ daß ihr dem zukünftigen Zorn entinnen werdet?

He hand sagde til Folket/ som gic vdi/ at lade sig dæbe aff hannem/ I Daler sleet/ Høge vsbe da edet/ at i skulde vndfly den Tilkomende vrede?

8. Gehet zu/ thut rechtschaffene Frucht der Buße/ vnd nemet euch nicht für zusagen: Wir haben Abraham zum Vater. Denn ich sage euch/ Gott kan dem Abraham auß disen Steinen kinder erwecken.

Geet til/ gorer der Penitents fruct/ Oc taet eder icke saare arige/ Vi haaffue Abraham til fader. Thi ieg siger eder/ Gud kand opuecke Abraham Born aff disse Steene.

9. Es ist schon die Axt den Bäumen an die Wurzel gelegt. Welcher Baum nicht gute Früchte bringet/ wirdt abgehauen/ vnd in das Feuer geworffen.

Oren ligget allerede haff rodet aff Træerne. Hvilket Træ som icke bær god fruct/ skal affhuggis oc kastis i Ilden.

Kapitola III.

4. Vakož psáno gest v kně: hoch prorocuvy Izanásse Pro: rofa/ řkaucého: Hlas vola: gícího na poušti/ připra: vugie cestu PANŮ/ vprj: mě tinte stěpny gcho.

Jako test nápsáno v knegach povn: Izanásia Prorofa, řka: vprj: mow/ Glas vola: aecgo na pušty/ Gostuev: droge Pánka/ czyna: j: prostecieji tigo.

5. Každě vobli bude naplně: no/ a každá hora a pahrbek bu: de ponížet: V buoau zřime: ně věco spravny: a ostrě ce: sty budau rovně.

Kážda dolina bedje napet: nioná každá gorá y pahrbek zni: jon bedje/ a meryská zřime stana: je propny/ a merywac drogi ro: vnyu veda.

6. Vykřik každý člověk: Spasení Boží.

V oglada vselkic chto zba: vlenic Bože.

7. Echdy pravil Jan k zá: stupnem/ křtj: vprj: azli a: by se tili odněho: Plmeno: gestic: fdo wám vřazal aby: ste vtelli před budacpm hnt: wem?

Edy mowil zgromězenin: ludji prychodzacym aby bři: ořezeni od nęgo/ Nazodow: z: smow/ y křtj: az wam ořazal je: byšie vtelli před gacwem: przystlym?

8. Prorok tinte hodně stut: ky posání/ a neřkante męn: sebau Dce mame Abraham. Neb pravim wám/ že gest mo: cen Bůh: kament: tepoto žbu: diti Syny Abrahamow.

Przynaociez edy pożyti go: dne ku vřazani/ a nie pocwncie: mowic sami v šebie/ Opcá many: Abraham/ abowiem wam po: wiedam/ I by tēz mogli Weg: z: vch: kment: wzbudzie dzia: At: cehamow.

9. Biž jagistě sekera křořeni: šromow přiložena gest. Pro: tož každý šrom křep: nenese: owoce dobrého/ wřt: ai bude a: na oheň wřzen.

Alecin: y šie křerá de Forzent: dezem przeložona test: A prate: j: kážde di zwo mępt: ynošac: owo: cu dobre/ bywa męciere y mo: gien wřza cone.

CAP. III.

10. Et interrogabant eum turbæ, dicentes, Quid ergo faciemus?

Then the people asked him, saying, What shall we do then?

11. Respondens autem dicebat illis, Qui habet duas tunicas, det non habenti: & qui habet escas, similiter faciat.

And he answered, & said unto them, He that hath two coats, let him part with him that hath none: and he that hath meat, let him do likewise.

12. Venerunt autem & publicani ut baptizarentur: & dixerunt ad illum, Magister, quid faciemus?

Then came there Publicans also to be baptized, and said unto him, Master, what shall we do?

13. At ille dixit ad eos, Nihil amplius quam quod constitutum est vobis, faciat.

And he said unto them, Require no more than that which is appointed you.

14. Interrogabant autem eum & milites, dicentes, Quid faciemus & nos? & ait illis, Neminem concutatis, neque calumniam faciat: & contenti estote stipendiis vestris.

The soldiers likewise demanded of him, saying, And what shall we do? And he said unto them, Do violence to no man, neither accuse any falsely: and be content with your wages.

15. Existimante autem populo, & cogitantibus omnibus in cordibus suis de Iohanne, ne forte ipse esset Christus,

As the people waited, and all men made in their hearts of John, if he were the Christ.

16. Respondit Iohannes, dicens omnibus, Ego quidem aqua baptizo vos: veniet autem fortior me, cuius non sum dignus solvere corrigiam calceamentorum eius: ipse vos baptizabit in spiritu sancto, & igni.

John answered, and said to them all, In deed I baptize you with water, but one stronger than I cometh, whose shoe I am not worthy to loose: he will baptize you with the holy Ghost, and with fire.

Das III. Capitel.

10. Vnd das Volk fraget ihn/ vnd sprach: Was sollen wir thun?

De Volcket spurde hannem al/ oc sagde/ Huad skul- le wi da gøre?

11. Er antworttet vnd sprach zu ihnen: Wer zween Röck hat/ der gebe dem/ der keinen hat/ vnd wer Speise hat/ thue auch also.

Hand suarede/ oc sagde til dem/ Huo som haaffuer tho Kiorte/ skal atffue den/ som haaffuer ingen/ De huo som haaffuer Mad/ skal gøre lige saa.

12. Es kamen auch die Zölner/ das sie sich tauffen ließen/ vnd sprachen zu ihm: Meister was sollen denn wir thun?

Der komme oc Zoldere/ at lade sig gøre/ oc sagde til hannem/ Meistere/ Huad skulde da vi gøre?

13. Er sprach zu ihnen: Fordert nicht mehr denn gesetzet ist.

Hand sagde til dem/ Kreffuer icke mere/ end sæt er.

14. Da fragten in auch die Kriegsleute/ vnd sprachen: Was sollen denn wir thun? Vnder sprach zu ihnen: Thut niemand: Gewalt noch Vnrecht/ vnd lasset euch benügen an eurer Solde.

Da spurde oc Stridzmenene hannem al/ oc sagde/ Huad skulde da vi gøre? De hand sagde til dem/ Bæter ingen offueruold oc ey tvret/ oc lader eder none mer eders Sold.

15. Als aber das Volk im wahn war/ vnd dachten alle in irem Herzen von Iohanne ob er villicht Christus were.

De som Volcket vaart meningen/ oc tæncke alle i deris herte om Iohanne/ Om hand maa vel ste være Christus.

16. Antworttet Iohannes/ vnd sprach zu allen: Ich tauffe mit Wasser/ Es kompt aber ein stärker nach mir/ dem ich nicht gnugsam bin/ das ich die riemen seiner Schuh auflöse/ der wird euch mit dem heiligen Geist vnd mit Feuer tauffen.

Da suarede Iohannes/ oc sagde til alle. Jeg dæder eder med vand/ Men der kommer en Stærcker effter mig/ huilken ieg icke verdig til at opløse hans Stortuege/ Hand skal gøre eder med den hellig Aand oc med Ild.

Kapitola III.

10. Vtazali se ho Zasiupetw ffuce: Coſtichda timi budes me?

Edy go pytal lad/ mowiac/ Coſte dy cynam bodziem?

11. An odpowiedage prawil gim: Kdo ma dwé sukne/ dan gednu nemagichmu: a kdo ma poſrmu/ dnu též.

An im opowiedziawſy / rzekł / Kto ma dwie sukny / niech podzieli / tym co ma ma / a kto ma poſrmu / niech dał je wczym.

12. Pŕiſli paſt nŕemu y Edy / aby ſe poſtuli. Y ſekli ge- mu: Wiſiſte/ co rŕimime?

Ŗacym przyſli y celniſcy aby by- li ſreſzſeni. y rzekli k niemu/ Wiſiſcie / u coſ mamy cynam?

13. An ſekli nim: Nie wiſi- ce newydyraſte / neſ to coſ wám vloſeno.

Ale im on powieſdził / Nie wie- ce wy niewyſciagaycie ſedno to co wam poſłanowiono.

14. Vtazali ſe ho taſe y ſold- nŕi ſtauce: Amy / coſ timi budes me? Y ſekli gim: Niſa- dnŕho newyſtuge/ ani ſtwdy timie/ a doſti mŕgte na ſwŕch ſoldach.

pytal go teſy y ſoldierze/ mo- wiac/ Amy coſ wyſciagaycie mamy? Edy im odpowieſdził / Sednego uſciagaycie ani potwarzaycie / ale mŕcie do ſyca ſwŕy zplacie.

15. A ſdyſe domniſwali ſt- de a myſlił wyſſekni w ſrd- cych ſwŕch o Janowi/ zdali by on ſnad byl Chryſtus?

A dy ſielno nadſzewali y myſle- li w ſer- cych ſwŕch o Janie / dali by on byl Chryſtus.

16. Opowiedel Jan wiſſe- chnem / ſta: Wat zagisſe- ſtym was wodau / ale pŕig- de ſolnŕaſſi neſli na po mŕe / ſterſhoſto negiem hoden ro- zwazai remenka obuwi geho: tenſe was ſreſti bude Duchem Swatym/ a ohnem.

Opowiedził Jan mowiac wſſekim Chociaz ci was ſreſze woda / ale idzie k torey teſt moſny cyſt niſia / ſtoremu id nie teſtem godziem abyſy miał rozwiázke rzemien y trzewiſtow / tenſe was bedzie Chryſt Duchem Swiatym y ogniem.

17 הוֹדֵא חֵיד רַב־שָׁנָה
בְּאִיזָה וּמִדְכָּה אֲדִירָהּ
וְרַב־שָׁנָה בְּנֶשׁ לֹא־פִדְרָהּ
וְהַבְנָה יוֹקֵד בְּנוֹרָהּ
דִּלָּא דַעֲכָה :

*Il lui suentelo è ne la sua mano, e pur-
ga a la sua ala e racoglietlo il frumento
nel suo granaro e abbruja la paglia
con fuoco che non estinguesce.*

18 אִתָּה אֲחֵרֵיתָהּ דִּין
סִנְיָתָהּ מִלֶּפֶת הַיָּם
וּמִסֵּבֶר לַעֲמָה :

*E così molte altre cose ancora esor-
tando, evangelizzava al popolo.*

19 הַרְדֵּס דִּין טַטְרָרָפָה
מִטּוֹל דְּמִתְפָּסֵס הָנָא מִן
יִתְנֵן עַל הַרְדֵּינָה אֲנִיתָ
פִּילִיפּוֹס אַחוּהִי וְעַל־
כִּלְהִין בִּישְׁתָּה דַעֲבֵד הָנָא :

*Ma Herode tetrarca, essendo repre-
sente dal suo per conto d'Herodias, moglie di
Philippo suo fratello, e di tutti gli altri
in un luogo Herode factura.*

20 אֲוִסָּה אִתָּה הָנָא עַל־
כִּלְהִין וְהַבְטָה לִינָן בֵּית
אֲסִירָהּ :

*Sopra tutti aggiunse ancor questo,
che si mette Giannanni in prigione.*

21 הָנָא דִּין בֶּד עֲמֵד
כִּלְהָ עֲמֵדָה נֶאֱמָר יִשְׁוֹעַ
עֲמֵד וּבֶד מִצְלָה אֲתַבְתָּח
קִמְיָה :

*Hor annunzio che nel batterassi tut-
ta il popolo, e che si battezzato annunzio la
sua, e pregando, s'aperse il cielo.*

22 וְנִתְתָּת רוּחָהּ דְּקוֹדֵשָׁה
עֲלֵיהִי בְּדַמִּית גּוֹשְׁבָהּ
דִּינָה וְהִלָּה הָנָא מִן
שְׁמֵינָה דִּאֲמַר אֲנִיתָ הוּ
בְּרִיתָבִינָה בְּרִית אֲבֻסְבִּית :

*Et lo Spiritus sancto discese sopra esso in
forma corporale, come una columba, e
venne una voce dal cielo, che disse, Tu sei
il mio figliuolo diletto, mi te non son compa-
rante.*

23 הוּ דִּין יִשְׁוֹעַ אִיתְנִיהִי
הָנָא אִתָּה בֶּד שְׁנִין תִּלְתִּין
וּמִסֵּבֶר הָנָא בֶּד יוֹסֵף בֶּר
הִלִּי :

*Et il se començaua ad esser de circa
trentes annos, figliuolo, secondo che si prefa-
ma, di Iosef, che fu figliuolo d'El.*

24 בֶּר מִטְרַת בֶּר לִי בֶר
מִלְכִּי בֶר נֶאֱמָר בֶּר יוֹסֵף :

*Che fu figliuolo di Marthe, che fu figli-
uolo di Leui, che fu figliuolo di Melchi, che
fu figliuolo di Ianne, che fu figliuolo di Iosef.*

17 וּבִידוֹ הִנֵּפֶה וְטֵהַר אֶת־גִּרְנֵי
וְאִסָּה אֶת־הֶטֶה בְּמַאֲבוֹסוֹ וְהַשֵּׁשׁ
יִבְעֵר בָּאֵשׁ לֹא תִכְבֶּה :

*El abientador del qual esta en su mano : y
limpiara su era : y juntará el trigo en su alholi, y
la paja quemará en fuego, que nunca se apagará.*

18 וְרַבּוֹת אַחֲרוֹת הוּא מִלְמֵד
וּמִבְּשֵׁר אֶת־הָעָם :

*Antique amonestando otras muchas cosas
tambien, anunciava el Evangelio al pueblo.*

19 וְהִירֹדֵס שֶׁל מֶאֱרֻבְעָה בָּאֲשֶׁר
הוֹכַח מִמֶּנּוּ עַל־הִירֹדִית אִשְׁתּוֹ
אֲחִיו פִּילָפּוֹס וְעַל־כָּל רָעוֹת
אֲשֶׁר עָשָׂה הִירֹדֵס :

*Entonces Herodes Tetrarcha, siendo repre-
hendido de el de Herodias muger de Philippo su
hermano, y de todas las maldades que avia he-
cho Herodes.*

20 וַיֹּסֶף גַּם וְאֵת עַל־כָּל־
וַיִּבְלָה אֶת־יוֹחָנָן בַּמַּטְרָה :

*Annidió tambien esto sobre todo, que en-
cerró a Ioan en carcel.*

21 וַיְהִי בְּטִבְלוֹ אֶת כָּל־הָעָם
בְּטִבֵּל גַּם יִשְׁוֹעַ וּבִהְתַּפְּלוֹ
בַּשְּׁמַיִם :

*Y aconteció, que como todo el pueblo se
baptizava, y Iesus fuesse baptizado, y orasse, el ci-
elo se abrió.*

22 וַתֵּרֶד רוּחַ הַקֹּדֶשׁ בְּדַמוּת
גּוֹפֶת הַיּוֹנָה עָלָיו וַיְהִי קוֹל
מִשְׁמַיִם אֵת בְּנִי יִדִּידִי בְּרִי
רַצִּיתִי :

*Y descendió el Espíritu Sancto en forma cor-
poral, como paloma, sobre el, y fue hecha una
voz del cielo que decía, Tu eres mi hijo amado
en ti es mi plazer.*

23 וְהוּא יִשְׁוֹעַ הָיָה בְּשֵׁלֶשִׁים
שָׁנָה לְהַחֵל וַיַּחֲשֹׁב בְּמוֹתוֹ בֶּן־
יוֹסֵף בֶּר־הִלִּי :

*Y el mismo IESVS començaua a ser como
de trenta annos, hijo de Ioseph, como se creya,
que fue de Heli.*

24 בֶּן־מִטְרַת בֶּן־לֵוִי בֶן־
מִלְכִּי בֶן־נֶאֱמָר בֶּן־יוֹסֵף :

*Que fue de Matthar, que fue de Leui, que fue
de Melchi, que fue de Ianne que fue de Ioseph.*

17. Οὐ γὰρ τίς ἐν τῇ χερσὶ τοῦ ἀβιεν-
τῆρος τὸ πῦρ ἀλίσσεται αὐτῷ, καὶ
συνείληψεν τὸν σῖτον ἐν τῷ δασὶ καὶ τὸ
αὐτῷ τὸ ἄχυρον καὶ τὸ ἀκαῖον πυρὶ
ἀποτίσῃ.

*Il a la pale en la main, & il nettoye
sa toute pette son are, & assemble
le froment en son grenier, mais il bruf-
ler son tierement la paille au feu qui ne
s'esteind point.*

18. Πολλά μὲν οὕτως ἔτι πα-
ρακαλῶν ἀπερχομένης τῆς λαοῦ.

*Ainsi donc admonestant aussi de
plusieurs autres choses, il evangelizava
au peuple.*

19. Ὁ δὲ Ἡρῶδης ὁ τετραρχὸς ἔ-
λεγχε αὐτὸν ὅτι ἦν ἡ Ἡρῶ-
διδος ἡ γυναῖκα τοῦ Φιλιπποῦ τοῦ
ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ πάντων αὐ-
τῷ ἐπὶ τῇ πόλει ὁ Ἡρῶδης.

*Mais Herode le tetrarque, étant re-
prius par celui à cause d'Herodias lein-
me de Philippe son frere, & de tous les
maux qu'il avoit faits,*

20. Προσέθηκε καὶ τὴν ἰωάννην τὸν
καταλφεσιν τὸν ἰωάννην ἐν τῇ
φυλακῇ.

*Adiouta encorcs par dessus tous les
autres celiu-ci, est qu'il mit Iehan en
prison.*

21. Ἐγένετο δὲ ἐν τῇ βαπτισμῇ αὐ-
τοῦ ὅτι ἦν ὁ πνεῦμα ἁγίου καὶ ἰσχυ-
ρὸς καὶ ὁ ἀποστόλος καὶ ὁ ἀποστόλος
καὶ ὁ ἀποστόλος καὶ ὁ ἀποστόλος.

*Or aduist que comme tout le peuple
estoit baptizé Iesus aussi, étant baptizé,
de priant, le ciel s'ouvrit.*

22. Καὶ κατέβη αὐτῷ τὸ πνεῦμα ὡς
ὁ ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ ὁ ἀπὸ τοῦ οὐ-
ρανοῦ, ὡς ὁ ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, ὡς ὁ
ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, ὡς ὁ ἀπὸ τοῦ οὐ-
ρανοῦ, ὡς ὁ ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ.

*Et le saint Elprit descendit en for-
me corporelle sur lui, comme une co-
lombe, & il y eut une voix du ciel, di-
sant, Tu es mon fils bien aimé j'ai priant
en toi mon bon plaisir.*

23. Καὶ αὐτὸς ὡς ὁ ἰσχυρὸς ὡς ὁ
τῶν ἀποστόλων ἀρχὸς καὶ ὡς ὁ
ἐνομιζέτω, ὡς ὁ ἐνομιζέτω καὶ ὡς ὁ
ἐνομιζέτω.

*Et Iesus començoit d'estre envi-
ron de trente ans fils (comme on l'esti-
moit) de Ioseph, fils d'Heli :*

24. Τοῦ ματθαίου, τοῦ λευὶ, τοῦ
μελχὶ, τοῦ ἰωάννου, τοῦ ἰωάννου.

*Fils de Matthar, fils de Leui, fils de
Melchi, fils de Ianne, fils de Ioseph.*

ג

10. וַיִּשְׁאַלּוּ דָּוִד לֵאמֹר
כַּגִּשָּׁא וְנִאֲמְרִין מִנָּה הַכִּיל
נִעֲבֹד :

Et turbes la demandant, disant, Che faremo noi dunque?

11. עֲנָה נֹאמֵר לְהִין מִן
דְּאִית קִה תְּרַתִּין כִּתְּרִין
נִתֵּל לְמִן הַלֵּל־גְּחִימִן
דְּאִית קִה סִיבְרִתָּה הַכִּנָּה
נִעֲבֹד :

Et respondendo, dicente, Che ha done? che, dicente a che man me ha: e che ha da te cajo da mangiar, faccia al simile.

12. וְאַחֵר אִף מִכֶּסֶף
לְמַעַמְד וְנִאֲמְרִין זֶה מִ
מִלְּפָנָה מִנָּה נִעֲבֹד :

Venero etiam de publicanis per effere habere, et disse, Maestro, che faremo noi?

13. הֵן דִּין אֲמֵר לְהִין לָא
תִּתְּבַעִין מִכֶּסֶף יִתִּיר עֲלֵי
מָה דְּבָקִיד לְכִין לְמִתְּבַעִין

Et ego disse loro, Non riscotevate niente piu di quello che v'è stato ordinato.

14. וַיִּשְׁאַלּוּ דָּוִד לֵאמֹר
אִסְטִרְטִינָה וְנִאֲמְרִין מִנָּה
נִעֲבֹד אִף חֲנִן אֲמֵר לְהִין
לָא בְּאַנְשֵׁי תִתְּסַבְּרוּן וְלֹאֲנִשׁ
לָא תִתְּשַׁקִּיחוּ וְנִסְבְּרוּן לְכִין
אִפְסִינְתְּכוּן :

Il l'ha ancora la demandando dicente, E tu che faremo? Et ego disse loro, Non battere alcuno, ne calunniate, e contentatevi de vostri stipendij.

15. בִּד דִּין מַעֲבָד הֲנֵנּוּ
עֲמָה עַל יִחְזִין וְכִלְהִין
בִּיתְּסַבְּרוּן הֲנֵנּוּ בִּלְבָהִין ד
דְּלִמָּה הֲוִי מִשְׁיָחָה :

Har il più al'attendo, e pensando tutti me, et loro di unumano ego fuisse l'agito.

16. עֲנָה יוֹחָנָן וְנֹאמֵר לְהִין
אֲנָה דָּא מַעַמְד אֲנִי
לְכִין בְּמִינָה אֲתָה דִּין בְּתִיר
הֵן דְּתִלְתִּין מִכֶּסֶף הֵן דְּלָא
שִׁנָּה אֲנָה דְּאִסְרָה עֲרִיקָה
דְּמִסְבְּרוּ הֵן יַעֲמִדְכוּן ב
בְּרוּחָה דְּקוֹדֶשָׁה וְכִנְיָרָה :

Giamai rispose, dicendo a tutti, Io vi battezo, o ben cum aqua: ma viene uno piu potente di me, del quale io non son degno, la cui correchia de se scarpe, e vi batteza con lo spirito santo e con

ג

10. וַיִּשְׁאַלּוּ לוֹ הַמַּקֻּהָלִים לֵאמֹר
וּמָה נִעֲשֶׂה :

Y las compannas le preguntavan, diciendo, Pues que haremos:

11. וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לָהֶם אֲשֶׁר יֵשׁ
לוֹ שְׂתִי כְתוּנָה יִתֵּן לוֹ אֲשֶׁר
אֵינֶנּוּ לוֹ וְאֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ אֶל בְּמִן
בֵּן יַעֲשֶׂה :

Y respondiendo, dixoles, El que tiene dos ropas, de alguna no tiene. Y el que tiene al menos, haga lo mismo.

12. וַיָּבוֹאוּ גַם בְּעָלֵי מַכֶּסֶף
לְהִטְבִּיל וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הַמַּלְמֵד
אֲנַחְנוּ מָה נִעֲשֶׂה :

Y vinieron tambien a el publicanos para ser baptizados: y dixeronte, Maestro, que haremos?

13. וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אֵל תְּרַבּוּ
לַעֲשׂוֹת עַל־חֹק אֲשֶׁר הוּשָׁם
לָכֶם :

Y el les dixo, No demandeys mas de lo que os esta ordenado.

14. וַיִּשְׁאַלּוּ לוֹ גַם אֲנָשֵׁי מַלְחָמָה
לֵאמֹר וְאֲנַחְנוּ מָה נִעֲשֶׂה וַיֹּאמֶר
אֲלֵיהֶם לֹא־יֵשׁ לָא תִדְבְּאוּ
וְלֹא־יֵשׁ לָא תַעֲשִׁקוּהוּ וְתִבְלִי
בְּצִידָתְכֶם :

Y preguntaronle tambien los soldados, diciendo, y nosotros que haremos? Y dizeles, No maltrareys a nadie, ni oprimays: y sed contentos: en vuestros salarios.

15. וַיִּשְׁבְּרוּ הָעָם וַיַּחֲשִׁבוּ כֻלָּם
בְּלִבָּבָם עַל־יִוְחָנָן בֵּן הוּא יְהִי־
הַמָּשִׁיחַ :

Y estando el pueblo esperando, y pensando, todos de Ioan en sus corazones, si por ventura el fuese el Christo.

16. וַיַּעַן יוֹחָנָן וַיֹּאמֶר לְכֻלָּם אֲנִי
טִיבֵל בַּמַּיִם אֲךָ יָבוֹא אַחַד גְּדוֹל
מִמֶּנִּי לְאֲשֶׁר קִטְנִיתִי לוֹ לְפִתְחָה
אֶת־שְׁרוּךְ וְעָלִיו הוּא יִטְבֵּל
אֶתְכֶם בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ וּבָאֵשׁ :

Respondió Ioan, diciendo a todos: Yo a la verdad os baptizo en agua, mas viene quien es mas valeroso que yo, que no soy digno de desatar la correa de sus zapatos.

ג.

10. Καὶ ἰπηρεύοντες αὐτὸν οἱ ὀχ-
λοὶ, λέγοντες· τί ἔμοιγε ποιήσωμεν;

Adonc les troupes l'interroguèrent, disant, Que ferons-nous donc?

11. Ἀπεκρίθεις ὁ λέγων αὐτοῖς, ὅτι-
χαὶ ὅς τις ἔχει δύο, μεταδόντι τῷ μιᾷ
ἑξ ὧν· καὶ ὁ ἔχων βρώματα, ὁμοί-
ως ποιῶται.

*Lui respondant leur dit, Qui celui qui a deux robes, en en largisse à celui qui n'en a point & qui a à manger, fa-
ce le semblable.*

12. Ἐγένοντο γὰρ καὶ οἱ τελῶναι βαπτί-
σθαι αὐτόν· καὶ εἰπὺν αὐτῷ δι-
δάσκοντες, τί ποιήσωμεν;

Et il vint aussi des peagers pour estre baptizés, & ils lui dirent, Maître, que ferons-nous?

13. Ὁ δὲ ἰπὺς αὐτοῖς εἰπὺς αὐτοῖς, μηδὲν
πλεονεκτεῖν τὸ διὰ νόμον ὑμῶν
πράττειν.

Et il leur dit N'exigez rien outre ce qui vous est ordonné.

14. Ἐπηρεύοντο γὰρ αὐτὸν καὶ στρα-
τοὶ ὄντες, λέγοντες· καὶ ἡμεῖς τί
ποιήσωμεν; καὶ εἰπὺς αὐτοῖς,
μηδὲν ἀδικεῖν, καὶ οὐδεὶς κατα-
ρατῆσαι, καὶ ὁ καθ' ἑαυτὸν εἰσπρατ-
τῆν.

*Les gendarmes aussi l'interro-
guèrent disant, Et nous que fe-
rons-nous? il leur dit: N'vlez point de
coactions, & ne circonvenez per-
sone, ains contentez-vus de vus pages*

15. Προσδεκόντες γὰρ αὐτὸν καὶ
ἀστυνομικοὶ πάντες ἐκ τῶν
καρδίας αὐτοῦ εἰς τὸ ἵνα αὐτοῦ
μετὰ αὐτοῖς ᾖ ἔχοντας.

*Et comme le peuple attendoit, & que
tous pensoient à le chan en leurs coeurs,
si il eut levez point le Christ.*

16. Ἀπεκρίσας ὁ ἰωάννης ἀπαν-
τήσας ἔλεγεν· ἐγὼ μὲν ὕδατι βαπτίζω ὑ-
μᾶς, ἐρχεται γὰρ ὁ ἰσχυρότερος μου, ὃς
ἐγὼ οὐκ ἵκανός εἰμι ἵνα ἱμᾶται τὴν
ὑποδημάτου αὐτοῦ. αὐτὸς ὑμᾶς
βαπτίσει ἐν πνεύματι καὶ ἐν πυ-
ρί.

*Ioan prit la parole, & dit à tous,
Vrai est que ie vous baptize d'eau, mais
il en vient un plus fort que moi, duquel
ie ne suis pas digne de deil er la courro-
ye des familiers. C'est celui qui vous bap-
tizera d du saint Esprit & de feu*

17. Cuius ventilabrum in manu eius, & purgabit aream suam: & congregabit triticum in horreum suum, paleas autem comburet igni inextinguibili.

Whose fanne is in his hand: and he will make cleane his floore: and will gather the wheate into his garner: but the chaffe will he burne up with fire that never shall bee quenched.

18. Multa quidem & alia exhortans evangelizabat populo.

Thus then exhorting wch many othre thinges: he preached unto the people.

19. Herodes autem tetraarchia cum corripereetur ab illo de Herodiade uxore fratris sui, & de omnibus malis quae fecit Herodes.

But when Herode the Tetrarch was rebuked of him for Herodias his brother Philipps wife: and for all the evils which Herode had done.

20. Adiecit & hoc super omnia, & inclusit Iohannem in carcerem.

He added net this above all: that hee shut up John in prison.

21. Factum est autem cum baptizaretur omnis populus, & Iesu baptizato & orante, apertum est caelum.

Nowe it came to passe: as all the people were baptized: and that Iesus was baptized and did praye: that the heauen was opened.

22. Et descendit Spiritus sanctus corporali specie sicut columba in ipsum: & vox de caelo facta est, Tu es filius meus dilectus, in te complacuit mihi.

And the holie Ghost came downe in a bodily shape like a dove upon him: and there was a voyce from heauen saying: Thou art my beloved Sonne: in thee I am well pleased.

23. Et ipse Iesus erat incipiens quasi annorum triginta ut putabatur filius Ioseph, qui fuit Heli.

And Iesus himselfe began to be about thirtie yeres of age: being as men supposed the sonne of Ioseph: which was the sonne of Eli.

24. Qui fuit Matthaeus, qui fuit Levi, qui fuit Melchior, qui fuit Iannaeus, qui fuit Ioseph.

The sonne of Mattheus: the sonne of Levi: the sonne of Melchior: the sonne of Ianna: the sonne of Ioseph.

17. In desselbigen hand ist die Burffschauffel / vnd er wirdt seine Tenne fegen / Vnd wirdt den Weizen in seine Scheuren sammeln / vnd die Spreu wirdt er mit ewigem Feuer verbrennen.

Iden sammis Haand er Rastelusen / oc hand skal fene sin so / oc skal sancke Hueden i sin Ende / oc Aftnerne skal hand opbrende mei euig Iid.

18. Vnd vil anders mehr vermanet vnd verkündiget er dem Volk.

Et meget ander mere vnderuisde hand oc fund aorde Solcker.

19. Herodes aber der Vierfürst / da er von ihm gestrafft ward / vmb Herodias willen / seines Bruders Weib / vnd vmb alles übels willen / das Herodes thet.

De der den Hoffding Herodes bleff straffer aff hannem / for Herodias sin Broders Hustru skild / oc for alt der onde / som Herodes gjorde.

20. Vber das alles legt er Iohannes gefangen.

Offuer alt der / saade hand Iohannem i fengsel.

21. Vnd es begab sich / das sich alles Volk tauffen ließ / vnd Iesus auch getauft war / vnd betet / das sich der Himmel auff thet.

De der begaff sig / der alt Solcker leed sig dabe / oc Ihesus vaar oc saa dabe oc bad at Himmlen obnedis

22. Vnd der heilige Geist fuhr her / nider / in leiblicher gestalt auff in / wie eine Taube. Vnd eine stime kam auß dem Himmel / die sprach: Du bist mein lieber Sohn / an dem ich wolgefallen habe.

De den hellig And soer ned / i legemlig skickelse offuer Hannem / lige som en Due: Den rost toim aff Himmlen som saade: Du est min elstliche Son: i hilleken ieg haaffuer velbehagelighed.

23. Vnd Iesus gieng in das dreissigste Jar / vnd ward gehalten für einen Son Iosephs / welcher war ein Son Eli.

De Ihesus giet i der tredmende aar / oc bleff holden for Iosephs Son: hilleken toim vaar Eli Son

24. Der war ein Sohn Matthaeus. Der war ein Son Levi. Der war ein son Melchior. Der war ein son Ianna. Der war ein Son Iosephs.

Som vaar Mathaeus soer. Som vaar Levi son. Som vaar Melchior son. Som vaar Ianna son. Som vaar Iosephs son.

17. Kteréhožto věgiec v ruce jeho / a vyčistí humno své / a shromáždí pšenicu do stodoły své / ale plevy pálení bude ohněm neuhasitelným:

Který má lopát v ruce svých / a vyčistí dozy borů (moit) / pšenicu ze pšenice do spíletů svého / a plevy spálí ognem nien gálos nym.

18. Mnohě žagistě v gíně věcy napomínaje žvěstoval lidu.

A tak wiele in ch rzezy nápo minaje opowiadal ludu wi.

19. Herodes pak Váčetvrtého dylu krágu / když od něho byl trestán pro Herodjadu Manjelsku Bratra svého / a ze n šech zloč věcy které gest tis nil Herodesa.

Edy Herod Krol Faran byl od nlego dla Herodjady zony Jalis pa bi ká rego / y dla wšytkich zlos áktoze cynul.

20. Přidal pak toto k němu: že gest wšadil Jana do žaláře.

Przydál tež v to náw wšytkho i wšadil Jana do wěznic.

21. V stalo se / že se křtíl wšesteren lid. A když se počtíl Bějšs a modlil se / otevřelo se nebo.

V stalo sie gdy byl krzcon wšytk lud / Iezus byl okrzcon / y modlil sie tedy sieniebo otworz ylo.

22. Vstupil Duch Swatý w tělesně zpusobě jako holubice na něho: V stal se hlas z Nebe: Ty jsi Syn můj / w tobě mi gest zalibilo.

A istapil nań Duch swiety w ofobie cielesney iako gołubica / y stal sie głos z nieba / mowiac: Ty jestes on namliszy Syn mój / w tobiec przeja wam.

23. A on Bějšs počynal býti iako w třideceti letech: Který byl domněn Syn Iosef: faom / který byl Heluom.

Edy Iezus počynal býti iako w třechdětist let / gdy ušłze mnimano žebý byl srne u Iosefowem Ktoe byl syn Jeli.

24. Který byl Mattheus / který byl Lewi / který byl Melchior / který byl Janna / který byl Iosef.

Který byl syn Matthea / Který byl syn Lewi / Který byl syn Melchior / Který byl syn Janna / Který byl syn Iosefa.

25. Qui fuit Matthathiaz, qui fuit Amos, qui fuit Naum, qui fuit Hesli, qui fuit Nagge.

The sonne of Mattathias / the sonne of Amos / the sonne of Naum / the sonne of Hesli / the sonne of Nagge.

26. Qui fuit Maath, qui fuit Matthathiaz, qui fuit Semet, qui fuit Ioseph, qui fuit Juda.

The sonne of Maath / the sonne of Mattathias / the sonne of Semet / the sonne of Ioseph / the sonne of Juda.

27. Qui fuit Iohanna, qui fuit Rela, qui fuit Zorobabel, qui fuit Salathiel, qui fuit Neri.

The sonne of Joannā / the sonne of Neria / the sonne of Zorobabel / the sonne of Salathiel / the sonne of Neri.

28. Qui fuit Melchi, qui fuit Addi, qui fuit Kosam, qui fuit Elmadam, qui fuit Her.

The sonne of Melchi / the sonne of Addi / the sonne of Kosam / the sonne of Elmadam / the sonne of Her.

29. Qui fuit Iesu, qui fuit Eliezer, qui fuit Ioram, qui fuit Mattha, qui fuit Levi.

The sonne of Iose / the sonne of Eliezer / the sonne of Ioram / the sonne of Mattha / the sonne of Levi.

30. Qui fuit Simeon, qui fuit Iuda, qui fuit Ioseph, qui fuit Iona, qui fuit Eliacim.

The sonne of Simeon / the sonne of Iuda / the sonne of Ioseph / the sonne of Iona / the sonne of Eliacim.

31. Qui fuit Melcha, qui fuit Menna, qui fuit Matthatha, qui fuit Nathan, qui fuit David.

The sonne of Melcha / the sonne of Menna / the sonne of Mattha / the sonne of Nathan / the sonne of David.

32. Qui fuit Iesse, qui fuit Obed, qui fuit Booz, qui fuit Salmon, qui fuit Naasson.

The sonne of Iesse / the sonne of Obed / the sonne of Booz / the sonne of Salmon / the sonne of Naasson.

25. Der war ein Son Mathathias. Der war ein Son Amos. Der war ein Son Nahum. Der war ein Son Esli. Der war ein son Nange.

Som vaar Mathathias sen. Som vaar Amos sen. Som vaar Nahums sen. Som vaar Esli sen. Som vaar Nange sen.

26. Der war ein Son Maath. Der war ein Son Mathathias. Der war ein Son Semet. Der war ein son Ioseph. Der war ein son Juda.

Som vaar Maaths sen. Som vaar Mathathias sen. Som vaar Semet sen. Som vaar Iosephs sen. Som vaar Juda sen.

27. Der war ein Son Johanna. Der war ein Son Resia. Der war ein son Zorobabel. Der war ein son Salathiel. Der war ein Son Neri.

Som vaar Johanna sen. Som vaar Resia sen. Som vaar Zorobabels sen. Som vaar Salathiels sen. Som vaar Neri sen.

28. Der war ein Son Melchi. Der war ein Son Addi. Der war ein Son Kosam. Der war ein Son Elmadam. Der war ein Son Her.

Som vaar Melchi sen. Som vaar Addi sen. Som vaar Kosams sen. Som vaar Elmadams sen. Som vaar Hers sen.

29. Der war ein Son Ieso. Der war ein Son Eliezer. Der war ein Son Ioram. Der war ein Son Mattha. Der war ein Son Levi.

Som vaar Ieso sen. Som vaar Eliezers sen. Som vaar Iorams sen. Som vaar Mattha sen. Som vaar Levi sen.

30. Der war ein Son Simeon. Der war ein Son Iuda. Der war ein Son Iosephs. Der war ein Son Jonam. Der war ein Son Eliacim.

Som vaar Simeons sen. Som vaar Iuda sen. Som vaar Iosephs sen. Som vaar Jonams sen. Som vaar Eliacims sen.

31. Der war ein Son Melea. Der war ein Son Menem. Der war ein Son Mathathan. Der war ein Son Nathan. Der war ein Son David.

Som vaar Melea sen. Som vaar Menems sen. Som vaar Mathathans sen. Som vaar Nathans sen. Som vaar Davids sen.

32. Der war ein Son Jesse. Der war ein Son Obed. Der war ein Son Boos. Der war ein Son Salmon. Der war ein Son Naasson.

Som vaar Jesse sen. Som vaar Obeds sen. Som vaar Boos sen. Som vaar Salmons sen. Som vaar Naassons sen.

25. Kterp̃j byl Mathathia / suom // kterp̃j byl Amos / kterp̃j byl Naum / kterp̃j byl Esli / kterp̃j byl Nagge.

Kterp̃j byl syn Mathathias / kterp̃j byl syn Amos / kterp̃j byl syn Naum / kterp̃j byl syn Esli / kterp̃j byl syn Nagge.

26. Kterp̃j byl Mathathias / kterp̃j byl Mathathias / kterp̃j byl Semet / kterp̃j byl Ioseph / kterp̃j byl Juda.

Kterp̃j byl syn Mathathias / kterp̃j byl syn Semet / kterp̃j byl syn Ioseph / kterp̃j byl syn Juda.

27. Kterp̃j byl Johanna / kterp̃j byl Resia / kterp̃j byl Zorobabel / kterp̃j byl Salathiel / kterp̃j byl Neri.

Kterp̃j byl syn Johanna / kterp̃j byl syn Resia / kterp̃j byl syn Zorobabel / kterp̃j byl syn Salathiel / kterp̃j byl syn Neri.

28. Kterp̃j byl Melchi / kterp̃j byl Addi / kterp̃j byl Kosam / kterp̃j byl Elmadam / kterp̃j byl Her.

Kterp̃j byl syn Melchi / kterp̃j byl syn Addi / kterp̃j byl syn Kosam / kterp̃j byl syn Elmadam / kterp̃j byl syn Her.

29. Kterp̃j byl Ieso / kterp̃j byl Eliezer / kterp̃j byl Ioram / kterp̃j byl Mattha / kterp̃j byl Levi.

Kterp̃j byl syn Ieso / kterp̃j byl syn Eliezer / kterp̃j byl syn Ioram / kterp̃j byl syn Mattha / kterp̃j byl syn Levi.

30. Kterp̃j byl Simeon / kterp̃j byl Iuda / kterp̃j byl Ioseph / kterp̃j byl Jonam / kterp̃j byl Eliacim.

Kterp̃j byl syn Simeon / kterp̃j byl syn Iuda / kterp̃j byl syn Ioseph / kterp̃j byl syn Jonam / kterp̃j byl syn Eliacim.

31. Kterp̃j byl Melea / kterp̃j byl Menem / kterp̃j byl Mathathan / kterp̃j byl Nathan / kterp̃j byl David.

Kterp̃j byl syn Melea / kterp̃j byl syn Menem / kterp̃j byl syn Mathathan / kterp̃j byl syn Nathan / kterp̃j byl syn David.

32. Kterp̃j byl Jesse / kterp̃j byl Obed / kterp̃j byl Boos / kterp̃j byl Salmon / kterp̃j byl Naasson.

Kterp̃j byl syn Jesse / kterp̃j byl syn Obed / kterp̃j byl syn Boos / kterp̃j byl syn Salmon / kterp̃j byl syn Naasson.

ג

25 בְּרִמְתַּת בֶּרֶעֱמוּץ
בֶּרֶנְחוּם בֶּרֶחֶסְלִי בֶּרֶנְגִי:

Che fu figliuol di Marthia, che fu figliuol di Amos, che fu figliuol di Naum, che fu figliuol di Esi, che fu figliuol di Nagge.

26 בֶּרֶמַּת בֶּרֶמֶשֶׁת בֶּרֶ
שְׁמַעִי בֶרֶיִסָּה בֶרֶיְהוֹדָה:

Che fu figliuolo di Maath, che fu figliuolo di Marthia, che fu figliuolo di Semei, che fu figliuolo di Ioseph, che fu figliuolo di Iuda.

27 בֶּרֶיִיחָנָן בֶּרֶרֶסָה בֶּרֶ
וִירָבְבֶל בֶּרֶשַׁלְתַּאֵל בֶּרֶ
נְרִי:

Che fu figliuol di Ioanna, che fu figliuol di Reza, che fu figliuol di Zorobabel, che fu figliuol di Salathiel, che fu figliuol di Neri.

28 בֶּרֶמֶלְכִי בֶרֶאֲדִי בֶרֶ
קוֹסָה בֶרֶאֱלֹמוֹדָד בֶּרֶעִיר:

Che fu figliuol di Melchi, che fu figliuol di Addi, che fu figliuol di Colam, che fu figliuol di Elmodam, che fu figliuol di Er.

29 בֶּרֶיִוסָה בֶרֶאֱלִיעֶזֶר
בֶּרֶיִוֶרִם בֶּרֶמַתְתָּה בֶּרֶ
לֵוִי:

Che fu figliuol di Iose, che fu figliuol di Eliezer, che fu figliuol di Iorim, che fu figliuol di Marthia, che fu figliuol di Leui.

30 בֶּרֶשְׁמַעְיָן בֶּרֶיְהוֹדָה בֶּרֶ
יִוסָה בֶרֶיִוֶנָם בֶּרֶ
אֱלִיקִים:

Che fu figliuol di Simeon, che fu figliuol di Iuda, che fu figliuol di Ioseph, che fu figliuol di Ionan, che fu figliuol di Eliachim.

31 בֶּרֶמֶלְיָה בֶרֶמַנָּה בֶרֶ
מֶשֶׁתָּה בֶרֶנָּתָן בֶּרֶדָוִיד:

Che fu figliuol di Melea, che fu figliuol di Menan, che fu figliuol di Marthia, che fu figliuol di Nathan, che fu figliuol di David.

32 בֶּרֶאִישִׁי בֶרֶעֻזִּיד בֶּרֶ
בָּעֻז בֶּרֶשַׁלְמוֹן בֶּרֶנַחֲשׁוֹן:

Che fu figliuol di Iesse, che fu figliuol di Obed, che fu figliuol di Booz, che fu figliuol di Salmon, che fu figliuol di Naasson.

ג

25 בְּרִמְתַּת בֶּרֶעֱמוּץ בֶּרֶ
נְחוּם בֶּרֶחֶסְלִי בֶרֶנְגִי:

Que fue de Marthathias, que fue de Amos, que fue de Naum, que fue de Esi, que fue de Nagge.

26 בֶּרֶמַּת בֶּרֶמֶשֶׁת בֶּרֶשְׁמַעִי
בֶּרֶיִוסָה בֶרֶיְהוֹדָה:

Que fue de Maath, que fue de Marthathias, que fue de Semei, que fue de Ioseph, que fue de Iuda.

27 בֶּרֶיִיחָנָן בֶּרֶרֶסָה בֶּרֶ
וִירָבְבֶל בֶּרֶשַׁלְתַּאֵל בֶּרֶנְרִי:

Que fue de Ioanna, que fue de Rhesa, que fue de Zorobabel, que fue de Salathiel, que fue de Neri.

28 בֶּרֶמֶלְכִי בֶרֶאֲדִי בֶרֶ
קוֹסָה בֶרֶאֱלֹמוֹדָד בֶּרֶעִיר:

Que fue de Melchi, que fue de Addi, que fue de Colam, que fue de Elmodam, que fue de Er.

29 בֶּרֶיִוסָה בֶרֶאֱלִיעֶזֶר בֶּרֶ
יִוֶרִם בֶּרֶמַתְתָּה בֶּרֶלֵוִי:

Que fue de Iose, que fue de Eliezer, que fue de Iorim, que fue de Marthia, que fue de Leui.

30 בֶּרֶשְׁמַעְיָן בֶּרֶיְהוֹדָה בֶּרֶ
יִוסָה בֶרֶיִוֶנָם בֶּרֶאֱלִיקִים:

Que fue de Simeon, que fue de Iuda, que fue de Ioseph, que fue de Ionan, que fue de Eliachim.

31 בֶּרֶמֶלְיָה בֶרֶמַנָּה בֶרֶ
מֶשֶׁתָּה בֶרֶנָּתָן בֶּרֶדָוִיד:

Que fue de Melea, que fue de Menan, que fue de Marthacha, que fue de Nathan, que fue de David.

32 בֶּרֶאִישִׁי בֶרֶעֻזִּיד בֶּרֶ
בָּעֻז בֶּרֶשַׁלְמוֹן בֶּרֶנַחֲשׁוֹן:

Que fue de Iesse, que fue de Obed, que fue de Booz, que fue de Salmon, que fue de Naasson.

ג'

25. Τοῦ μαρθίου, ἡ ἀμὼς, ἡ ναούμ, ἡ ἐσί, ἡ νάγκε.

Fils de Marthie, fils de Amos, fils de Nahum, fils de Esi, fils de Nagge.

26. Τῷ μααθ, τῷ μαρθίου, ἡ σμεαί, ἡ ιουσαφ, ἡ ιουδα.

Fils de Maath, fils de Marthie, fils de Semei, fils de Iuseph, fils de Iuda.

27. Τοῦ ιωαννα, τῷ ρησαί, τῷ ζοροβαβελ, τῷ σαλαθιελ, τῷ νερι.

Fils de Ioanna, fils de Rhesa, fils de Zorobabel, fils de Salathiel, fils de Neri.

28. Τῷ μελχι, τῷ ἀδδὶ, τῷ κοσάμ, τῷ ἐλμοδάμ, τῷ ἐρ.

Fils de Melchi, fils d'Addi, fils de Colam, fils de Elmodam, fils de Er.

29. Τῷ ιουσαφ, τῷ ἐλιεζερ, τῷ ιοριμ, τῷ μαρθια, τῷ λευι.

Fils de Iose, fils d'Eliezer, fils de Iorim, fils de Marthia, fils de Leui.

30. Τῷ σμεων, τῷ ιουδα, τῷ ιωσήφ, τῷ ιοναν, τῷ ἐλιακίμ.

Fils de Simeon, fils de Iuda, fils de Ioseph, fils de Ionan, fils de Eliachim.

31. Τοῦ μελεα, ἡ μεναν, τῷ μαρταχα, τῷ νathan, τῷ δαυιδ.

Fils de Melea, fils de Mainan, fils de Marthacha, fils de Nathan, fils de David.

32. Τοῦ ιεσα, τῷ ἐβιδ, τῷ βοιζ, ἡ σαλμων, τῷ ναασων.

Fils de Iesse, fils d'Obed, fils de Booz, fils de Salmon, fils de Naasson.

ג

33. בְּרֵאמִינָדָב בֶּן־אָרָם
בֶּן־חֲצִרוֹן בֶּן־פָּרֶז בֶּן־יְהוּדָה :

Che fu figlinal d'Aminadab, che fu figlinal d'Aram, che fu figlinal d'Esrom, che fu figlinal de Faraz, che fu figlinal de Iuda.

34. בְּרֵי־יַעֲקֹב בֶּן־אִי־חֶק
בֶּן־אֲבִרְהָם בֶּן־תָּרַח בֶּן־נָחֹר :

Che fu figlinal de Iacob, che fu figlinal d'Isaac, che fu figlinal d'Abraham, che fu figlinal de Thare, che fu figlinal de Nachor.

35. בְּרֵסָרוּג בֶּן־רָעוּ בֶן־פֶּלֶג
בֶּן־עֵבֶר בֶּן־שָׁלַח :

Che fu figlinal de Sarug, che fu figlinal de Ragau, che fu figlinal de Faleg, che fu figlinal d'Eber, che fu figlinal de Sale.

36. בְּרֵקַיִן בֶּן־אַרְפַּכְשָׁד
בֶּן־שֵׁם בֶּן־נֹחַ בֶּן־לָמֶךְ :

Che fu figlinal de Arphaxad, che fu figlinal de Sem, che fu figlinal de Noe, che fu figlinal de Lamech.

37. בְּרֵמַתוּשָׁלַח בֶּן־חֵנוֹךְ
בֶּן־יֶרֶד בֶּן־מַהֲלַלֵּאל בֶּן־קַיִן :

Che fu figlinal de Mathusala, che fu figlinal de Henoch, che fu figlinal de Jared, che fu figlinal de Mahaleel, che fu figlinal de Cainan.

38. בְּרֵאֵנוֹשׁ בֶּן־שֵׁת בֶּן־אָדָם
בֶּן־חַוָּה בֶּן־אֱלֹהִים :

Che fu figlinal de Enos, che fu figlinal de Seth, che fu figlinal d'Adam, che fu figlinal de Dios.

ד

1. וַיֵּשׁוּעַ בְּיוֹם בֶּן־מַלְאָךְ
רוּחַא דְּקֹדֶשׁא הִכְרִיז
יִהְיֶה וְנִקְרְתָה רוּחַא
לְחֹרְבָנָא :

Por Iesus pieno di Spirito Santo si ritirò dal Giordano, e fu menato da lo Spirito nel deserto.

2. וַנִּמְתָּא אַרְבַּעִין
דִּיתִנְסָא מִן־אֲכֵל־קֶרְבָּא
וְלֹא לָעַס מִדָּבָר בְּהַיּוֹן
וַנִּמְתָּא וּבִדְשָׁלֹם אֲנוֹן
לְחִרְתָּא כְּבוֹד :

La donc per quaranta giorni fu tentato dal diavolo, e non mangiò niente, et non quesi giorni : e finiti che furono, habbo per fame.

א

33. בְּרֵאֵמִינָדָב בֶּן־אָרָם
חֲצִרוֹן בֶּן־פָּרֶז בֶּן־יְהוּדָה :

Que fue de Aminadab, que fue de Aram, que fue de Elron, que fue de Phares, que fue de Iuda.

34. בְּרֵי־יַעֲקֹב בֶּן־יִצְחָק
אֲבִרְהָם בֶּן־תָּרַח בֶּן־נָחֹר :

Que fue de Iacob, que fue de Isaac, que fue de Abraham, que fue de Thare, que fue de Nachor.

35. בְּרֵסָרוּג בֶּן־רָעוּ בֶן־פֶּלֶג
בֶּן־עֵבֶר בֶּן־שָׁלַח :

Que fue de Saruch, que fue de Ragau, que fue de Phaleg, que fue de Heber, que fue de Sale.

36. בְּרֵקַיִן בֶּן־אַרְפַּכְשָׁד
שֵׁם בֶּן־נֹחַ בֶּן־לָמֶךְ :

Que fue de Arphaxad, que fue de Sem, que fue de Noe, que fue de Lamech.

37. בְּרֵמַתוּשָׁלַח בֶּן־חֵנוֹךְ
יֶרֶד בֶּן־מַהֲלַלֵּאל בֶּן־קַיִן :

Que fue de Mathusala, que fue de Henoch, que fue de Jared, que fue de Mahaleel, que fue de Cainan.

38. בְּרֵאֵנוֹשׁ בֶּן־שֵׁת בֶּן־אָדָם
אֲדָם בֶּן־חַוָּה בֶּן־אֱלֹהִים :

Que fue de Enos, que fue de Seth, que fue de Adam, que fue de Dios.

ד

1. וַיֵּשׁוּעַ בְּיוֹם הַקֹּדֶשׁ הַפָּקֵד
בֶּן־חֵנוֹךְ וַיֵּלֶךְ בְּרוּחַ אֱלֹהִים
הַמְדַבֵּר :

YIESVS, lleno de Espiritu Sancto, boluó del Iordan, y fue agitado del Espiritu al desierto.

2. אַרְבַּעִים יוֹם לְהִנְסוֹת מִן
הַשֵּׁטֶן וְלֹא אָכַל מִמֶּנּוּ מֵאֵל מִיָּמִים
הַחַמָּה וּבְכָל־הָיּוֹם אֵין דָּעָב :

Por quarenta dias, y era tentado del diablo. Y no comió cosa en aquellos dias : los quales passados, despues tuuo hambre.

ג'

33. Τοῦ ἀμινανὰδ, τῷ ἀράμ, ὃν
ἰσραὴμ, τῷ φάρει, τῷ ἰούδα.

Fils d'Aminadab, fils de Aram, fils d'Esrom, fils de Pharez, fils de Iuda.

34. Τοῦ ἰακωβ, ὃν ἰσαὰκ, τῷ ἀβραάμ, τῷ θάρει, τῷ ναχὼρ.

Fils de Iacob, fils d'Isaac, fils de Abraham, fils de Thara, fils de Nachor.

35. Τοῦ σαρούχ, τῷ ραγαῦ, τῷ φαλέγ, τῷ ἑβέρ, τῷ σάλα.

Fils de Sarug, fils de Ragau, fils de Phaleg, fils de Heber, fils de Sale.

36. Τὸ καϊνὰν, τῷ ἀρπαξάδ, ὃν σὴμ, τῷ νῶε, τῷ λάμωχ.

Fils de Caïnan, fils de Arparad, fils de Sem, fils de Noe, fils de Lamech.

37. Τοῦ μαθουσαλά, τῷ ἑνὼχ, τῷ ἰαρέδ, τῷ μαηλαέλ, τῷ καϊνὰν.

Fils de Mathusala, fils de Henoch, fils de Jared, fils de Mahaleel, fils de Cainan.

38. Τοῦ ἐνώε, τῷ σὴθ, τῷ ἀδάμ, τῷ θιού.

Fils de Enos, fils de Seth, fils d'Adam, qui fut creé de Dieu.

ΚΕΦΑΛΑ Δ'.

1. Ὡς ὅτε πληρὴς πνεύματος ἁγίου ἐπεστρίψεν ὁ κύριος τὸ ἰσραήλ, καὶ ἦν ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὸν ἔρημον.

Or Iesus plein du saint Esprit s'en retourna de devers le Iordain, & fut mené par la vertu de l'Esprit au desert.

2. Ἡμέρας τεσσαράκοντα πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ διαβόλου, καὶ οὐκ ἔφαγεν ἕως ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, καὶ συνταλαφισθεὶς αὐτῷ, ὅτι οὐκ ἔσθιεν.

Et là fut tenté du diable par quarante iours, & ne mangea rien du tout durant ces iours-là : mais après qu'il eut faim.

ד

3 וַאֲמַר לָהּ אֲכַל-קֶרֶם
אִם בְּרָה אֵת דְּאֶלְהָֽי
אֲמַר לְכַאֲפָה הַנָּה ד
דְּתִהְיֶה לְחֶמְא:

Allora il diavolo gli disse, Se tu sei il figliuolo di Dio, di questa pietra che dimeni pane.

4 עֲנָא יִשׁוּעַ וַאֲמַר לָהּ
כְּתִיב הוּא דְּלֹא הֵנָּה ב
בְּלֶחֶמָה בְּלַחֲדָה הִיא בֹר
בָּשָׂא אֵלָּא בְּכָל פְּתוּמָם
דְּאֶלְהָֽי:

Et il se le respondit, dicendo, Egli è scritto, Che l'huomo non viua solo, ma di ogni parola de Dio.

5 וַאֲסֻקָּה סְטֵנָה לְטוּרָה
רַמְּטָה וְחִוְיָה בְּלֵהִין מ
מְלִכְנָתָה דְּאַרְעָה בְּעוֹרָה
וְעוֹרָה:

Il diavolo per haueudolo condotto in vn alto monte, gli mostrò in vn momento di tempo tutti i regni del mondo.

6 וַאֲמַר לָהּ אֲכַל-קֶרֶם
דְּרֵאֲתָל שׁוֹלְטָנָה הֵנָּה
בְּלֵה וְשׁוֹבְחָה דְּלִי מְשֻׁלָּם
וְלִמּוֹ דְּאַרְעָה יִהְיֶה אֵנָּה
לָהּ:

E così parlando il diavolo gli disse, Io te darò tutta questa potestà de regni, e la gloria loro: percheb ella è stata data a me, et io la do a chiunque io voglio.

7 אִם הָבִיל תִּסְגֹּד קִדְמִי
הִילָךְ יִהְיֶה כְּלָהּ:

Per el che se tu m'adoraras rugnuacchiando dinanzi a me, tutto questo cose faranno tue.

8 עֲנָא דִין יִשׁוּעַ וַאֲמַר
לָהּ כְּתִיב הוּא דְּלֹא מוֹרִיגָה
אֶלְהֵךְ תִּסְגֹּד וְלָהּ ב
בְּלַחֲדָה תִּבְלֹתָ:

Et il se respondendo, gli disse, Vas-tene dietro a me Satana: imperochi egli è scritto, Adoraras el Signore Iddio tuo, et a lui solo seruiras.

9 וַאֲתִיָּה לְאַרְשָׁלַם
וַאֲקִימָה עַל כְּנָפֵיהּ ד
דְּהִיכְלָה וַאֲמַר לָהּ אִם
בְּרָה אֵת דְּאֶלְהָי אֲרָמָה
נִבְשֵׁךְ מִכָּה דְּתַחֲרָה:

At-mollo ancora in Ierusalem, e posolo sopra il pinnacolo del templo, e dixit, Se tu sei figliuolo di Dio, saltati da qui abasso.

ד

3 וַיֹּאמֶר לוֹ הַשֹּׁטֶן אִם בֶּן
אֱלֹהִים אַתָּה אֲמַר לְאַבְרָם הוֹאֵל
וְתִהְיֶה לְחֶם:

Entonces el diablo le dize, Si eres Hijo de Dios, di a esta piedra que se haga pan.

4 וַיַּעַן יִשׁוּעַ אֵלָיו לֵאמֹר
נִכְתָּב כִּי לֹא עַל-הַלֶּחֶם לִבְדּוֹ
יִחְיֶה הָאָדָם כִּי עַל-כָּל-מִצְוָה
כִּי יִהְיֶה:

Y Iesus respondiendole, dixo, Escripto está, Que no con pan solo biuira el hombre, mas con toda palabra de dios.

5 וַיֹּלִיכֵהוּ הַשֹּׁטֶן עַל-הָרֶגְבִּיָּה
וַיִּרְאֵהוּ אֶת-כָּל מַמְלָכוֹת הַתְּחִלָּה
בְּשָׁעָה עֶת:

Y lleuoló el diablo a vn alto monte, y mostróle todos los reynos de la redondez de la tierra, en vn momento de tiempo:

6 וַיֹּאמֶר לוֹ הַשֹּׁטֶן אֶתְנֶנָּה לָּךְ
אֶת כָּל-שְׁלֹטוֹן הוֹאֵל וְאֶת כְּבוֹדָם
כִּי לִי גִתָּה וְלֹאֲשֶׁר תִּבְצָעִי נִתָּן
אֵנִי אִתָּה:

Y dixole el diablo, A ti te daré esta potestad toda y la gloria de ellos: porque a mi es entregada, y a quien quiero la doy.

7 וְאַתָּה אִם תִּשְׁתַּחֲוֶה וְתִסְגֹּד
לִי יִהְיֶה לָּךְ כָּלֵם:

Tu pues si adorares delante de mi, seran todos tuyos.

8 וַיַּעַן לוֹ וַיֹּאמֶר יִשׁוּעַ לָּךְ
אֲחֵרֵי הַשֹּׁטֶן כִּי נִכְתָּב אֶת-יְהוָה
אֶלְהֵיךְ תִּירָא וְאִתָּה תִּעֲבֹד
לְבַדּוֹ:

Y respondiendole Iesus, dixole, (Vere de mi Satan porque) escripto está, Al Sennor Dios tuyo adoraras, y a el solo seruiras.

9 וַיֹּלִיכֵהוּ בִּירוּשָׁלַיִם וַיִּקְיָמֵהוּ
עַל-פִּנְתַּת הַחֵיכָל וַיֹּאמֶר לוֹ אִם
בֶּן-אֱלֹהִים אַתָּה תִתְּנֵם לְמַטָּה:

Y lleuólo a Ierusalem, y pusolo sobre las almenas del Templo, y dixole, Si eres Hijo de Dios, echate de aqui abaxo.

δ.

3. Καὶ εἰπὼν αὐτῷ ὁ διαβόλος, εἰ υἱὸς εἶ τῆς θείας, εἰπὼ τῇ λίθῳ ταύτῃ ἵνα γένηται ἄρτος.

Et le diable lui dit, Si tu es Fils de Dieu, di à cette pierre, qu'elle deuenie pain.

4. Καὶ ἀποκριθὲν ἰησοῦς εὐχόμενος, λέγων, γέγραπται, ὅτι εὐχὴ ἐστὶν αἰσῶν μόνῳ ζῆσιν ὁ ἀνθρώπος, ἀλλ' ὅτι παρὰ ρημάτων θίου.

Et Iesus lui respondit, disant, Il est escrit Que l'homme ne viua point de seul pain, mais de toute parole de Dieu.

5. Καὶ ἀναγαγὼν αὐτὸν ὁ διαβόλος εἰς ὄρεα ὑψηλὰ, ἐδείξεν αὐτῷ πείρασους βασίλειας, τῆς οἰκουμένης ἐστῆς καὶ τῆς οὐρανόου.

Adonc le diable l'emmena en vne haute montaigne, & lui monstra en vn moment de temps tous les royaumes du monde.

6. Καὶ εἰπὼν αὐτῷ ὁ διαβόλος, τοῖς δούλοις τῶν ἐξουσιῶν ταύτων ἀπαύω, καὶ τῶν δόξαν αὐτοῦ, ὅτι ἐμοὶ ἐπαφείδεται, καὶ ἡ ἐκείνου θέλω δοῦμαι αὐτῷ.

Et le diable lui dit, Je te donnerai toute cette puissance des royaumes & leur gloire: car elle m'est baillée, & ie la donne a qui ie veux.

7. Σὺ εἰωλὸν προσκυνοῖς τῷ πατρὶ μου, ἐγὼ δὲ σοὶ παύω.

Parquoy si tu te veux prosterner deuant moi, tout sera tien.

8. Καὶ δόναρ ἔτις αὐτῷ εἰπὼν ὁ ἰησοῦς, ὅτι πάντα μου αὐτοῦ γέγραπται, ὅτι προσκυνοῖς τῷ θεῷ σου, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις.

Mais Iesus respondant lui dit, Va arriere de moi, Satan: car il est escrit, Tu adoreras le Seigneur ton Dieu, & à lui seul tu seruiras.

9. Καὶ ἔγαγον αὐτὸν εἰς ἱερουσαλὴμ, καὶ ἐστην αὐτὸν ἐπὶ τὴν πτερύγεσιν τοῦ ἱεροῦ, καὶ εἰπὼν αὐτῷ εἰ ὁ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, βάλε σεαυτὸν ἐκ τῶν ἱερῶν ταύτων.

Il le mena aussi en Ierusalem, & le mit sur les creneaux du temple, & lui dit, Si tu es Fils de Dieu, jette toi d'ici en bas.

3. Dixit autē illi diabolus, Si filius Dei es, dic lapidi huic ut panis fiat,

Then the deuill said vnto him / If thou be the Sonne of God, commaunde this stone that it be made bread.

4. Et respondit ad illum Iesus, Scriptum est, Quia non in solo pane viver homo, sed in omni verbo Dei.

But Iesus answered him / saying / It is written / That man shall not live on bread onely / but by every worde of God.

5. Et duxit illum diabolus in montem excelsum, & ostendit illi omnia regna orbis terrarum in momento temporis.

Then the deuill tooke him by iure an high mountaine / and shewd him all the kingdomes of the worlde / in the twinkling of an eye.

6. Et ait illi, Tibi dabo potestatem hanc universam, & gloriam illorum: quia mihi tradita sunt, & cui volo do illa.

And the deuill said vnto him / All this power will I giue thee / and the glorie of those kingdomes / for that is deliuered to mee / & to whome soeuer I will / I giue it.

7. Tu ergo si adoraueris coram me, erunt tua omnia,

If thou therefore wilt worship me / thou shalt haue all these.

8. Et respondens Iesus, dixit illi, Scriptum est, Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruias.

But Iesus answered him / & said / Hence from mee Satan: for it is written / Thou shalt worship the Lord thy God / and him alone thou shalt serue.

9. Et duxit illum in Ierusalem, & statuit eum super pinnam templi: & dixit illi, Si filius Dei es, mitte te hinc deorsum,

Then he brought him to Ierusalem / and set him on a pinnacle of the Temple / and said vnto him / If thou be Sonne of God, cast thy selfe downe from hence.

3. Der teufel aber sprach zu ihm: Bist du Gottes Sohn / so sprich zu dem Stein / daß er Brot werde.

De Dieffuelen sagde til hannem / Est du Guds Søn / da sig til den Sten / at hand bliffuer Brod.

4. Vnd Iesus antworttet / vnd sprach zu ihm: Es siehet geschriben: Der Mensch lebt nicht allein vom Brot / sondern von einem jeglichen wort Gottes.

De Ihesus suarede / oc sagde til hannem / Der staar scrieffuer / Men nicht leffuer icke alenigste aff Brod / men aff hueret Guds ord.

5. Vnd der Teufel führet ihn auff einen hohen Berg / vnd weiset ihm alle Reich der ganzen Welt / in einem augenblick.

De Dieffuelen forde hannem op paa et høit Bierg / oc visde hannem alle Riger den ganckte Verden / i et øyeblik.

6. Vnd sprach zu ihm: Dife macht will ich dir alle geben / vnd ihre Herrligkeit / denn sie ist nur übergeben / vnd ich gebe sie welchem ich wil.

De sagde til hannem / Jeg vil gifue dig al denne mact / oc deris Herrlighed / Thi hun er mig offuergiffuen / oc ieg gifuer hende huen ieg vil.

7. So du mich nun wilt anbeten / so soll es alles dein sein.

Der som du nu vilst tilbede mig / da skal der alt sammen hore dig til.

8. Iesus antworttet ihm vnd sprach: Heb dich von mir weg Satan / Es stehet geschriben: Du solt Gott deinen HERRN anbeten vnd ihm allein dienen.

Ihesus suarede hannem / oc sagde / Bige bort fra mig Satan / Der staar scrieffuer / Du skal tilbede Gud din HERRN / oc tiene hannem alene.

9. Vnd er führet ihn gen Jerusalem / vnd stellet ihn auff des Tempels Zinnen / vnd sprach zu ihm: Bist du Gottes Sohn / so laß dich von hinnen hinunter.

De hand forde hannem til Jerusalem / oc sette hannem paa tindingen aff Tempelen / oc sagde til hannem / Est du Guds Søn / da lad dig falde ned her aff.

3. Přestl gemu Diábel: Špýš li Syn Boží / řek kamení to: muto ať chlebem bude.

Rzekl mu thedy dyábel / Jestli jest Syn Boží / řecz kamienowi temu aby sic stal chlebem.

4. V odpowěděl gemu Božího: Pšanoť gest / žene w samém chlebě žít gese / Šlorěť / ale w každém Slowu Božímu.

De Iesus odpowěděl mu / řekl mu / Pšanoť jest / žene dle / v samém žwie ezlowiek / ale w každém slowem Božím.

5. V wecl gen Diábel na hůru pšewysokau / a ukázal gemu wšestna Královstwy okresslu země / w malé chwyli.

Žáthm gdy go wuśobł ty / bel ná gore wysoka / ukázal mu w / ycke krolestwa / ziemie w sedmerych chwilec.

6. A řekl gemu: Dámť tobě wšest u tuto moc / y sláwu řech to wěc / neb mně Dánu gšau / a komu / chcy dáwám ge.

Přestl mu dyábel / řek mu / Dámť tobě / wšest / moc / y sláwu / řech to wěc / neb mně / Dánu / gšau / a komu / chcy dáwám ge.

7. Přetož ty buděšli se klaněti / y cennau, budeť wšest to wěc:

Kláš bedžlešli ty mase Šwalil / b. dac towe w bytli.

8. V odpowěděl gemu Božího / řekl gemu: Pšanoť gest / žagisť / Pánu Bohu twému bu dešs se klaněti / a gemu samému slaw žiti.

Kláš tho Iesus odpowěděl mu / řekl mu / Odydy přecz od emy nie klaněti / Abomienici nápisano / Bedžleš Pána Boha twego / Šwalil / y temu samému slaw žiti.

9. Potom wecl ho do Geružaléma / a posawil ho na wrchu Chrámu / a řekl mu: Špýšli Syn Boží / puť se od / sawád dolám.

W sobł go potym Jeruzalém / a posawil go na gorych kof etelajm / y řekl mu / Jestli jest Syn Boží / řecz sic sam z tad uš dol.

ד

10 כתיב גיר דלמלאכוהי
יפקד עליה דיגטרונך:

*Perchè egli è scritto, ch'ei darà com-
missione dote a' suoi Angeli che si guar-
dino.*

11 ועל דרעיהן יפקדו
דלא תתקל דגלך בבאבא:

*Et efficitur portarunt in le manus, accen-
sob tu non vris il tuo piede in qualche
piedra.*

12 צנא דין יסוע ואמר
לה אמיר דו דלא תנסא
למדינא אלהי:

*Allo Fazio rispondendo, gli disse.
Egli e detto, Non tentare il tuo Signore.
Insultu.*

13 ופד שלם אבליקרא
כלהון גסיונר דבק בן
ליתה עד זכר:

*E poi che il diavolo hebbe finita ogni
tentatione, se partì da lui insin ad'in cer-
to tempo.*

14 ובהק ישיב בחיל
רוחא דגלילא ובהק
עלוי טבא בקלה אלה
דחבריהון:

*Et assit se ne ritornò con la virtù de
lo Spirito in Galilea: e sparsesi la fama di
lui per tutto il paese circouvicino.*

15 והו מלך הנה
כבגשתהון ומשתבח
הנה בן כל אנס:

*Imperochè insegnaua ne le lor sin-
agoga, et era vltimato da tutti.*

16 ואתא דנצרת איבא
דאחריב ועל איכס
דמצד הוא לבגשתה
בגומא דשבתא קמ
למקרא:

*Pervenne in Nazareth, dond'era
stato nutrito: et entrò secondo la sua
suaue, nel giorno del sabato ne la syna-
goga: et leniss'io a leggere.*

17 ואתיהב לה ספר
דאסצא נבא ופתח
יסוע ספר ונאסב
דוכתא איבא דכתיב:

*E fu gli dato il libro del Profeta Esaias:
et aperto il libro, trouò il luogo doue era
scritto.*

ד

10 כִּי־נִכְתָּב בִּי מִלְאָכָיו יִצְוֶה
לָךְ לִשְׁמֹרָךְ :

Porque escripto está, Que à sus Angeles man-
darà de ti, que te guarden:

11 וְכִי עַל־כַּפַּיִם יִשְׁאוּנֶךָ פֶּן
תִּגְזֹף בְּאֶבֶן וְגִלְךָ :

Y que en las mãos te lleuaràn, porque no
dannes tu pie à piedra.

12 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לוֹ יֵשׁוּעַ בִּי
נֹאמֶר לֹא תִנָּסָה אֶת־יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ :

Y respondiendò Iesus, dixole, Dicho está,
No tentaras al Sennor tu Dios.

13 וְכֹאשֶׁר כָּלָה חֲשׂוֹן אֶת כָּל־
מִסֹּתָיו חָדַל מִמָּנֹה לַעֲרֹת :

Y acabada toda tentacion, el diablo se fue
de el por algun tiempo.

14 וַיָּשָׁב יֵשׁוּעַ בְּגִבּוֹרַת רוּחַ
דָּלִילָה וּשְׁמוֹעָתוֹ יֵצְאָה אֶל־כָּל
מְדִינָה :

Y Iesus boluió en virtud del Espiritu à Ga-
lilea, y salió la fama de el por toda la tierra de al-
derredor.

15 וְהוּא מְלִמֵּד בַּעֲדוֹתָם גִּבּוֹד
מִכָּלָם :

Y el ensegnaua en las Synogas de ellos, y era
glorificado de todos.

16 וַיָּבוֹא בְּנִצְרֶת אִשְׁר שָׁם
הָיָה אִמּוֹן וַיָּבוֹא בְּדַרְכּוֹ בֵּינוֹם
הַשָּׁבֶת אֶל־הָעֵדָה וַיִּקֶּם לִקְרֹא :

Y vino à Nazareth, donde auia sido criado
y entró, conforme à su costumbre, el dia del Sab-
bado en la Synoga, y leuanto se à leer:

17 וַיִּתֵּן לוֹ סֵפֶר יִשְׁעִיָּה הַנָּבִיא
וַיִּפְתַּח אֶת־הַסֵּפֶר וַיִּמְצָא אֶת־
הַמָּקוֹם אֲשֶׁר שָׁם נִכְתָּב :

Y fuele dado el libro del Profeta Isayas: y
como abrió el libro, halló el lugar en que era e-
scripto.

ד

10. Γ' γὰρ ἔστιν ἔνδεον, ὅτι τοῖς ἀγγέ-
λοις αὐτοῦ ἐπιλήπῃ περὶ σου
ἀποφυλάξουσιν.

Car il est escript, qu'il donnera char-
ge de toi à ses Anges pour te contre-
garder:

11. Καὶ ὅτι ἐπὶ χερσὶν ἀρῶσίν σε,
μήποτε περὶ σκέπης περὶ τοῦ πο-
δὸς σου.

Et qu'ils te porteront en leurs mains,
de peur que tu ne heurtas de ton pied à
quelque pierre.

12. Καὶ ἀποκρίθης ἰπὸν αὐτῷ
εἰπὼν, ὅτι ἔρηται. οὐκ ἔστιν ἔν-
δεον κυρῶσαι τὸν θεόν σου.

Mais Iesus respondant lui dit, Il a esté
dit. Tu ne tenteras point le Seigneur
ton Dieu.

13. Καὶ παντελὴς περὶ τοῦ πε-
ρασμένου ὁ ἀγὼν ἐστίν, ἀπὸ τοῦ αὐ-
τοῦ ἀχρὸ καὶ ἔπειτα.

Et quand toute la tentation fut finie,
le diable se partit de deuers lui insin à
un temps.

14. Καὶ ὑποστρίψας ὁ ἰησοῦς ἐν
τῇ δυνάμει καὶ τῇ ματ' εἰς τὴν
γαλιλαίαν, καὶ φήμη ἐξελθὲν κατ'
ὅλης τῆς περιχωρίου περὶ αὐτοῦ.

Et Iesus par la vertu de l'Esprit re-
tourna en Galilee: et la renommée d'i-
celui courut ça & là par toute la contrée
d'alentour.

15. Καὶ αὐτὸς ἐδιδάσκειν ἐν ταῖς
 συναγωγαῖς αὐτῶν, δοξαζόμενος
ὑπὸ πάντων.

Car il enseignoit en leurs Synagogues,
& estoit honoré de tous.

16. Καὶ ἦλθεν εἰς τὴν νιζαρὲν,
αὐτῷ παρὰ μὲν καὶ εἰσῆλθον
καὶ τὸ εἰς τοῦ αὐτοῦ, ἐν τῇ ἡμέρᾳ
καὶ ἀνέβη εἰς τὴν συναγωγὴν,
καὶ ἀνέστη προγεῖναι.

Or il vint en Nazareth, où il auoit
esté nourri, & entra en la synagogue,
au jour du Sabbat: selon la coutume:
et se leua pour lire.

17. Καὶ παραδόθη αὐτῷ βιβλίον
ἡσαίου τοῦ προφήτου, καὶ ἀνοίξας
ἐξέλεγε τὸ βιβλίον οὗτο ὅτι τοῦ οὗ
καὶ γεγραμμένον.

Adonc le liure du Prophete Esaié lui
fut baillé: & quand il eut deliuyé le li-
ure, il trouua le passage ou il estoit
escript.

CAP. III.

33. Qui fuit Aminadab, qui fuit Aram, qui fuit Esrom, qui fuit Phares, qui fuit Iudæ.

The sonne of Aminadab / the sonne of Aram / the sonne of Esrom / the sonne of Phares / the sonne of Iudæ.

34. Qui fuit Jacob, qui fuit Isaac, qui fuit Abraham, qui fuit Thare, qui fuit Nachor.

The sonne of Jacob / the sonne of Isaac / the sonne of Abraham / the sonne of Thare / the sonne of Nachor.

35. Qui fuit Sarug, qui fuit Ragau, qui fuit Phaleg, qui fuit Heber, qui fuit Sale.

The sonne of Sarug / the sonne of Ragau / the sonne of Phaleg / the sonne of Heber / the sonne of Sale.

36. Qui fuit Cainan, qui fuit Arphaxad, qui fuit Sem, qui fuit Noë, qui fuit Lamech.

The sonne of Cainan / the sonne of Arphaxad / the sonne of Sem / the sonne of Noë / the sonne of Lamech.

37. Qui fuit Mathusale, qui fuit Henoch, qui fuit Jared, qui fuit Malaleel, qui fuit Cainan.

The sonne of Mathusale / the sonne of Henoch / the sonne of Jared / the sonne of Malaleel / the sonne of Cainan.

38. Qui fuit Enos, qui fuit Seth, qui fuit Adam, qui fuit Dei.

The sonne of Enos / the sonne of Seth / the sonne of Adam / the sonne of Dei.

CAP. IIII.

Jesus autem plenus Spiritu sancto, regressus est à Iordane: & agebatur in Spiritu in deserto.

And Jesus full of the holy Ghost returned from Jordan: and was ledde by the spirit into the wilderness.

2. Diebus quadraginta, & tentabatur à diabolo. Et nihil manducavit in diebus illis: & cōsummaris illis esurit.

And was there forty daies tempted of the devill: and in those daies he did eate nothing: but when they were ended: he afterwarde was hungrie.

Das III. Capitel.

33. Der war ein Son Aminadab. Der war ein son Aram. Der war ein Son Esrom. Der war ein Son Phares. Der war ein Son Iudæ.

Som vaar Aminadabs sen. Som vaar Aroms sen. Som vaar Esroms sen. Som vaar Phares sen. Som vaar Iudæ sen.

34. Der war ein Son Jacob. Der war ein Sohn Isaac. Der war ein Son Abraham. Der war ein Son Thara. Der war ein Son Nachor.

Som vaar Jacobs sen. Som vaar Isaacs sen. Som vaar Abrahams sen. Som vaar Thara sen. Som vaar Nachors sen.

35. Der war ein Son Saruch. Der war ein Son Ragahu. Der war ein Son Phaleg. Der war ein Son Eber. Der war ein Son Sala.

Som vaar Saruchs sen. Som vaar Ragahus sen. Som vaar Phalegs sen. Som vaar Ebers sen. Som vaar Sala sen.

36. Der war ein Son Cainan. Der war ein Son Arphachsad. Der war ein Son Sem. Der war ein Son Noë. Der war ein Son Lamech.

Som vaar Cainans sen. Som vaar Arphachsad sen. Som vaar Sems sen. Som vaar Noë sen. Som vaar Lamechs sen.

37. Der war ein Son Mathusala. Der war ein Son Enoch. Der war ein Son Jared. Der war ein Son Malaleel. Der war ein Son Cainan.

Som vaar Mathusala sen. Som vaar Enochs sen. Som vaar Jareds sen. Som vaar Malaleels sen. Som vaar Cainans sen.

38. Der war ein Son Enos. Der war ein son Seth. Der war ein Son Adam. Der war Gottes.

Som vaar Enos sen. Som vaar Seths sen. Som vaar Adams sen. Som vaar Guds.

Das IIII. Capitel.

Jesus aber / vol heiliger Geistes / kam wider von dem Jordan / vnd ward vom Geist in die Wüsten geführt.

De Ihesus / fuld aff den heilig And / kom fra Jordan igen / oc bleff ført aff Anden i Ørten.

2. Vnd ward vierzig tag lang von dem Teufel versucht / vnd er aß nichts in denselbigen tagen / vnd da dieselbigen ein ende hatten / hungerte ihu darnach.

De bleff frister førtue dage aff Dieffuelen / De hand oed iudt i de samme dage / De der de samme dage hadde endt / da hungrede hannem der efter.

Kapitola III.

33. Kterž byl Aminadab / om / kterž byl Aramuow / kterž byl Esromuow / kterž byl Pharesuow / kterž byl Iuduow.

Ktory byl syn Aminadab / ktorý byl syn Aram / ktorý byl syn Esrom / ktorý byl syn Phares / ktorý byl syn Iuda.

34. Kterž byl Jakobuow / kterž byl Izakuow / kterž byl Abrahamuow / kterž byl Thare / kterž byl Nachoruow.

Ktory byl syn Jakob / ktorý byl syn Izak / ktorý byl syn Abraham / ktorý byl syn Thare / ktorý byl syn Nachorow.

35. Kterž byl Saruchuow / kterž byl Ragahuow / kterž byl Phaleguow / kterž byl Eberuow / kterž byl Sale.

Ktory byl syn Saruch / ktorý byl syn Ragau / ktorý byl syn Phaleg / ktorý byl syn Eber / ktorý byl syn Sale.

36. Kterž byl Kainanuow / kterž byl Arphaxaduow / kterž byl Semuow / kterž byl Noe / kterž byl Lamechuow.

Ktory byl syn Kainan / ktorý byl syn Arphaxad / ktorý byl syn Sem / ktorý byl syn Noe / ktorý byl syn Lamech.

37. Kterž byl Mathusaleuow / kterž byl Enochuow / kterž byl Jareduow / kterž byl Malaleheluow / kterž byl Kainanuow.

Ktory byl syn Mathusale / ktorý byl syn Enoch / ktorý byl syn Jared / ktorý byl syn Malaleel / ktorý byl syn Kainan.

38. Kterž byl Enosuow / kterž byl Setuow / kterž byl Adamuow / kterž byl Boží.

Ktory byl syn Enos / ktorý byl syn Seth / ktorý byl syn Adam / ktorý byl Boží.

Kapitola II.

Jesus pak pln gsa Duchu Swatého / wrátil se od Jordánu / a půžen byl od Duchu napuště.

Jesus pak pln gsa Duchu Swatého / wrátil se od Jordánu / a půžen byl od Duchu napuště.

2. Za čtyřicet dní / a po: kauffen byl od Diabla. A nic negdł w těch dnech: A když se skonali dnoři / zlačněl.

Dežak přez čtyřicet dní půžen od dyabla ani sādł nic přez ony dni / ale gdy sic ony skonali / zlačněl.

ד

18. רוחה דמריה עלי
ומטול הנא בשרה דמסדרה
למסכנא ושליחיה למאסיו
לתבירי לבנה :

*Lo Spirito del Signore è sopra me, per-
ciò unguendo me ha unto di buona
voluntà, e ha mandato a predicare
contro ai miseri.*

19. ולמסכניו לשבירה
שיתקנא ולעדרה תיקן
ולמסכניו לחסירה
בשיתקנא ולמסכניו פתחא
מקפלה דמריה :

*A predicare a prigionieri la liberatio-
ne, a ciechi la vista, a metter in li-
bertà gli oppressi, e predicare l'anno accetto
del Signore.*

20. וכרך ספרא וירבה ל
למסכנא ואול קרב
כלהו דין דמסכנא
עצרתו סיוה דמריה :

*Poi serrato il libro, lo rende al mi-
nistro, e si affisse a lui, e avendo
gli occhi di tutti quelli che erano
nella sinagoga.*

21. ושיר למאמר לתתחון
דיקנא אסתלם כתבנה
הנא דמריה :

*Hor egli cominciò loro a dire, Ho-
ra questa scrittura s'accompiuta ne le vostre
oïe.*

22. וכסדון דין לה כללה
ומתקדון דין במלכה
מסכנא דמריה
במריה ואמר דין לה
הנא הנא דמריה :

*E tutti gli rendevano testimonianza,
maravigliandosi de la potenza che
era in lui, e dicevano, Che questo
è il figlio di Joseph?*

23. אמר להו יסוע כנר
תאמרו לי מתלה הנא
אסא גמסר ונר
דמריה דמריה כמריה
עבר אף הנא דמריה :

*Et egli disse loro, Voi mi direte, per
che non è questo, il medico, Men-
tre che io ho visto che tu par-
lavisti e querevi che noi ti abbi-
amo visto essere stato fatto da te in Capernaum.*

ד

19. רוח אדני יהוה עלי יען
משך יהוה אלי לבשר עני
שליחיה לחבש לגשברי לב :

*El Espíritu del Sennor es sobre mí, por quan-
to me ha vngido : para dar buenas nuevas a los
pobres me ha embiado, para sanar los quebran-
tados de corazón :*

19. לקרנ לשבירים דרור
ולמסכנים פקח קוח לקרנ
שית רצון ליהוה :

*Para pregonar a los captiuos libertad, y a
los ciegos vista : para embiar en libertad a los
que brantados. para predicar anno agradable
del Sennor (y dia de pagamento.)*

20. ויגל את הספר ויהו למשרת
וישב ועיני כלם פתחה הו
מביטות אליו :

*Y cerrando el libro, como lo dió al ministro
sentose, y los ojos de todos en la Synagoga estauan
attentos a el.*

21. ויחל לדבר אליהם כי היום
נמלא הכתב חוה במריהם :

*Y començó a dezirles : Oy se ha cumplido
esta escriptura en vuestros oydos :*

22. וכלם העידו לו ותמהו על
דברי חן אשר הולכים מפיו
ויאמרו הלא זה הוא בן יוסף :

*Y todos le dauan su testimonio, y estauan
marauillados de sus palabras de gracia que salian
de su boca, y dezian, No es este el hijo de Joseph?*

23. ויאמר אליהם אמנם
תאמרו לי את המשל חוה רופא
רפא את נפשו כמה שבענו
עשיהה בכפר נהום עשה גם
פה במכרתיה :

*Y dixoles, Sin dubda me direys, Medico cura-
re a ti mismo : de tantas cosas que auemos oydo
auer sido hechas en Capernaum, haz tambien a
qui en tu tierra.*

ד

18. Πνεῦμα κυρίου ἐπ' ἐμὲ, ἐν
ὧ ἐκὼν ἔγχετό με, διαγγελλόμενον
πρὸς πτωχοὺς ἀνέσταλόν με, ἰάσασθαι
τοὺς συντρίμμια καὶ τοὺς κρηδύ-
λους :

*L'Esprit du Seigneur est sur moi, &
autant qu'il m'a ouït : il m'a enuoyé
pour euangelizer aux poutres : pour
guérir ceux qui ont le cœur troulé.*

19. Κηρύξαι ἀρχιμαλώτοις ἄφ-
σιν, καὶ τοφλοῖς, ἀναγγελλόν-
ταί τε πρὸς αὐτοὺς ἐν ἀφί-
κει, κηρύξαι καὶ πρὸς κρηδύλους :

*Pour publier deliurance aux captifs,
& aux aveugles le reconuement de la
vraie : pour enuoyer a deliurer ceux qui
sont troublés & publier l'ann. agreable du
Seigneur.*

20. Καὶ κλιψάς τὸ βιβλίον, δό-
δους τῷ ὑποτάκτῃ. ὁπότε καὶ
ἐπαιτῶν ἐν τῇ συναγωγῇ ἐφ' ὅσους
μαρτυροῦντο αὐτῷ :

*Puis ayant plié le liure, & l'ayant
rendu au ministre, il s'affice : & les yeux
de tous ceux qui estoient en la syna-
gogue estoient attachés sur lui.*

21. Ὡς ἔειπε ὁ λαὸς πρὸς αὐτοὺς,
: πῶς οὖν ποιήσεται ἡ γραφή
αὐτῷ ἐν τοῖς ὡσὶ ὑμῶν :

*Lors il commenca à leur dire, Au-
rant lui ceste Escriptrue est accomplie
vous l'oyant.*

22. Καὶ πάντες ἰμαρτύρουντο αὐ-
τῷ, καὶ θαυμάζοντες ἦσαν τοῖς λόγοις
τῷ χαλεποῖς. τοῖς κατηρόμηναις
ὅτι τί σμερτῶ αὐτῷ, καὶ ἰσχυροῖς,
εὐχόμενοι ὅτι ὁ υἱὸς Ἰωσήφ :

*Et tous lui rendoyent témoignage,
& estoient illoyent des paroles pro-
nes de grace qui procedoyent de la bou-
che : & disoyent, Cestui ci n'est-il pas
le fils de Joseph?*

23. Καὶ εἰπὼς ταῦτα αὐτοῖς, πῶς
οὖν ἔσται μετὰ πρὸς βέλαι πτω-
χῶν ἰατρῶν. θεράπευσεν αὐτοὺς,
ὅτι ἦσαν οὖν ἰσχυροὶ ἐν τῇ πα-
τριᾷ, παύσαντες καὶ ὁ υἱὸς τοῦ
πατρὸς σου :

*Dont il leur dit, Vous me direz tout
à plein ce que vous oïez. Ne voyez vous pas
toi-mesme en ta patrie en son pays tou-
tes les choses que nous auons ouï dire
auant estre fait par toi en Capernaum.*

18. Spiritus Domini super
me propter quod unxit me,
evangelizare pauperibus,
misit me, sanare contritos
corde.

The Spirit of the Lord is upon me:
because he hath anointed me: that I
should preach the Gospel to the poor:
he hath sent me: that I should heale
the broken hearted.

19. Prædicare captivis remissionem, & cæcis visum, dimittere contractos in remissionem. Prædicare annum Domini acceptum, & diem retributionis.

That I should preach deliverance
to the captives, and recovering of sight
to the blinde, that I should set at libertie
them that are bound, and that I should
preach the acceptable yere of the Lord.

20. Et cūm plicuisset li-
brum, reddidit ministro,
& sedit. Et omnium in syna-
goga oculi erant intendētes
in eum.

And he closed the book, and gave it again to the minister, and laid down, and the eyes of all that were in the Synagogue were fastened on him.

21. Cœpit autem dicere ad illos: Quia hodie impleta est hæc scriptura in auribus vestris.

Then he beganne to say vnto them;
This day is this Scripture fulfilled in
your eares.

22. Et omnes testimonium illi dabant : & mirabantur in verbis gratiæ, quæ procedebant de ore ipsius, & dicebant, Nonne hic est filius Ioseph ?

And all bare him witness : and wondered at the gracious words : which proceeded out of his mouth : and said, Is not this Josephs sonne ?

23. Et ait illis, Vtique dicetis mihi hanc similitudinem, Medice, cura teipsum: quanta audivimus facta in Capharnaum, fac & hîc in patria tua.

Then he said vnto them: Ye will say vnto me this prouerbe: Phylis-
cion: heale thy selfe: whatsoeuer we ha-
ue heard done in Capernaum: Doe it he-
re likewise in this our owne country.

18. Der Geist des HERRN ist bey mir / der halben er mich gesalbet hat / vnd gesandt zu verkündigen das Evangelium den Armen / zu heilen die zustoßen hertzen.

HERRENS Aand er hoff mig / Der faare sal-
vede hand mig. De sende mig / at kundgøre Euan-
gellum for de Sattig / at helbrede de knusede Sieler.

19. Zu predigen den Gefangenen/
daß sie loß sein sollen / vnd den Blin-
den das gesichte / vnd den zuschlagen-
en / daß sie frey vnd ledig sein sollen/
vnd zu predigen das angenehme Jahr
des HERRN.

At predicke so de Sangne / at de skulle v're lose / or
 de Blinde saa synen / oc de Sangne / at de skulle v're
 sijn oc ledige / oc at predicke **DEDEEN** tacknem-
 melike aar.

20. Vnd als er das Buch zu thet/
gab ers dem Diener/ vnd sagte sich.
Vnd aller augen/ die in der Schule
waren/ sahen auff ihn.

De der hand suete Bogen til / siel hand Vrienen
hender / oc sette sig. Oc alle øyen som vaare i Scholen /
saac paa hannem.

21. Und er fieng an zu sagen zu ihnen: Heute ist die Schrift erfüllet für euren ohren.

De hand begynder at siqs til dem / 3 dager denne
 Skrifte fuldkommen saar eders øern.

22 Und sie gaben alle zeugniß von ihm/ vnd wunderten sich der holdseligen wort/ die auß seinem Munde giengen/ vnd sprachen: Ist das nicht Josephs Son.

De de gaffue alle vridnisbyrd om hannem / oc vn-
brede vaa de listfalgige ord som quac aff hans mund /
oc sagde / Er ic de denne Josephs Son?

23. Vnd er sprach zu ihnen: Ir werdet freilich zu mir sagen diß Sprichwort/ Aber hilff dir selber. Denn wie groß ding haben wir gehört zu Capernaum geschehen? Thu auch also hie inn deinem Vaterlande.

De hand sagde til dem: I skulle frilige siige dette ord. oc til mig: Læge hielp dig seiff. Thi huor store ting haaffue wi hørt siet Capernaum? Vær oc lige her i dit Reberne Land.

18. Duch Páně nademnou/
proto že pomáhal mne / abych
řádal Ewangeliium chudým
poslal mne / a vzbudil u
Strausenské srdcem.

Duž, Pánstvi nádemna / blatego
 k mŕ pomázal aby ch opomiedal
 Ewánghelja v bogum / pošlal nic a
 by ch v zdrowil A to hŕne uš sercu.

19. Abych zvěstoval natým
propustěním / a slepým vidě-
ním / abych propustil sauzně k
svobodě. Abych zvěstoval
čto P A N Ě vzácně / a
den odplacení.

Abych opowiedział wsc znowem
 wyzwolenie / & ślepym naprawienie
 nie wrogu / & jebych słama nie wy-
 puścił na wolność. Abych opowie-
 dział też piaszczynę morską.

20. A dożyjawsze knishu/
wrátil gi Slużebnyku/ y posas
dł se. A wsszech w Eftole oti
byly parfucc nail.

ŻamEnamſzy pothym Eſięd
gdy ſe wrocil (ludze/świad) & wſz
cy to bo gnu cy pilnie ſiema przy pa
trowali oczyma ſwymi.

29. W potał młuwiti k nim:
Dnes naphuilo se pizmo toto
w ossy ch wassy ch.

A począł do nich mówić / Dział
ścisze i hojnie wypowiadał coście
wysłyszeli.

22. A rossyckni gemu srocz
deccroly widawali / a diwili se
libym slowam / teczaj giau
pochodza / a uzi geho / a prawili:
Wslatienio gest Syn Jozef
suow.

Wyszel tedy dawali mu swe
 bratrodziewo / Dniwac sie onym
 Iomam pelnym wdziaczności /
 Etore pochodziły zst tego / 4 mo
 will / Iu; then wieleſt iyn Jaze
 towz

23. **V**šelgim: Zagisť dijs
te mi toto podobensťw / Lekas
ti vyzdrav sebe samžho: Kterc
wčm slosseli gšme Jes tinn w
Kassarnaum wčm laťť y jde w
sroť wlasťi.

Bóg mi zezwolił! Już w
mnie zezwolił ci przypomnieć! Ze
Bogu wzbrowsanego siebie!
Wzrostu co mi się stało
w Zdobytym, w Zdobytym
czyż mi toczy.

10. Scriptum est enim quod Angelis suis mādavit de te, ut conseruent te,

For it written: That he will give his Angels charge over thee to keepe thee.

11. Et quia in manibus tol- lent te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.

And with their handes they shall lift thee up: lest at any time thou shouldest dai h thy foote against a stone.

12. Et respondens Ie- sus, ait illi, Dicitum est, Non tentabis Dominum Deum tuum.

And Iesus answered: and said thus to him: It is said: Thou shalt not tempt the Lord thy God.

13. Et consummata omni tentatione, diabolus recessit ab illo, usque ad tempus.

And when the devill had ended all the tentation: hee departed from him for a season.

14. Et regressus est Iesus in virtute Spiritus in Galilzam: & fama exiit per universam regionem de illo.

And Iesus returned by power of the spirit into Galilee: and there went a fame of him throughout all the region round about.

15. Et ipse docebat in synagogis eorum, & magnificabatur ab omnibus.

For he taught in their Synagogues: and was honoured of all men.

16. Et venit Nazareth ubi erat nutritus: & intravit secundum consuetudinem suam die sabbathi in synagogam, & surrexit legere.

And he came to Nazareth where he had bene brought up: and (as his cus- tome was) went into the Synagogue on the Sabbath day: and stood up to read.

17. Et traditus est illi liber Isaie prophete. Et ut revol- vit librum invenit locum ubi scriptum erat.

And there was delivered unto him the booke of the Prophet Esaias: and when he had opened the booke: hee found the place: where it was written.

10. Denn es steht geschrieben: Er wirdt befehlen seinen Engeln von dir/ daß sie dich bewahren.

Thi der staar sereffute / Hand skal befale sine En- gles om dig/ at de skulle beware.

11. Vnd auff den händen tragen/auff daß du nicht etwa deinen Fuß an ei- nen Stein stoßest.

De bære dig paa Henderne / Paa det du skal icke nogens sted støde din fod paa en sten.

12. Iesus antworttet/ vnd sprach zu jm: Es ist gesaget: Du solt Gott dei- nen HERRN nicht versuchen.

Ihesus suarede: oc saade til hannem. Det er sagt/ Du skal icke forsøge Gud din HERR.

13. Vnd da der teufel alle versu- chung vollendet hatte/weich er von ihm eine zeitlang.

De der Dieffuelen haaffde gjort ende paa alle fristel- ser/ vigede hand fra hannem til en tid.

14. Vnd Iesus kam wider inn des Geistes kraft in Galileam/ vnd das gerüchte erschall von ihm durch alle umbligende ort.

De Ihesus kom i kraftens Aand til Galileam igen. De roeret om hannem kundgiordis i alle de omliggen- de Stæder.

15. Vnd er lehrte in iren Schulen/ vnd ward von jederman gepreiset.

De hand lærde dems Scholer/ oc bleff priset af huer mand.

16. Vnd er kam gen Nazareth/ da er erzogen war/ vnd gieng in die Schu- le nach seiner gewohnheit/ am Sab- bathtage/ vnd stund auff/ vnd wolt lesen.

De hand kom til Nazareth/ som hand vaar opfo- bragt i Scholen effter sin sedvane om Sabbaths da- gen / De hand stod op/ oc vilde læse.

17. Da ward jm das buch des Pro- pheten Esaias gereicht. Vnd da er das buch herum warff/ fand er den ort/ da geschriben steht:

Da singe de hannem Esaias Prophetis Bog. De der hand læste om i Bogen, fand hand den Sted/ som sta- ar sereffute.

10. Nibē gesi psāno/ & An- geluom swym pīfāzai o tobē aby tebē ostīhālī.

Abawtemētēst nāpsāno / & Aniolom swaim zoskajal o tobie aby ac strzegu.

11. Ana ruce wzali tebe/ aby newrazyl o kāmien nohny twē.

Az cienāreka podnosa / & zbva tie dy nie obrzyl o kāmien nogi twojej.

12. V odpowēdziemu Ge- sijs / řekl: Powēdijnoť gest / Nibudeš pokoušet Pāna Boga twēho.

Thedy Iesus odpowēdziem swy / řekl mu: Nibudeš pokoušet / & tie dy o- dzisť kusa. I Pāna Boga twego.

13. A kōž se dokonalo wisse- ctno pokoušení/ odfel od něho. Diábel až do času.

A gdy się skończyła wpróba po- kusa/ odfeł dyabla na czas od nie- go.

14. Tedy natrátil se Ge- sijs w moc Duchā do Galu- lee/ & wossila onēm powěst po wssy krajině.

A tak Iesus wrocil się z mo- cą Duchā do Galilei / & prz.łk o nim sława powstęła w okolicz- nych krajach.

15. A on wšil w školy gegich/ a welchen byl odaw- šech.

Abowiem on weszyl w bożnice dy- ch / & tak iż go wpylyc wysławiali.

16. W pīssel do Nazarethu fdež byl wnochwān: W wssel podlē obyčejem den soboini do školy/ & wšial aby čit.

Potym przyšedł do Nazaret gdzie był wychowan, & wszedł wed- ług zwyczaju swego w dzień sa- bany do bożnice / & powstął aby czytał.

17. W dāna gemu knižka J- sayāsse Proroka. A kōžote wšel knižhu/ nalezl mýsto fdež bylo napsāno.

Podano mu tedy księgi Esaias- za Proroka / & gdy je otworzył/ znalazł miejsce w którym było napisano.

ד

24. הוּ דִּין אָמַר אֶפְרַיִם אָמַר
אֲנִי לִכּוֹן דָּלִית נְבִיאָה ד
דְּבִיתִקְבֵּל בְּמִדְיָנָהּ :

*E disse, Io Geramente vi dico che ni-
suno profeta è accetto ne la sua patria.*

25. שָׂרָא צִיר אָמַר אֲנִי
לִכּוֹן דְּסָנִי אֲרַמְלָתָא אִת
הוּ בְּיָרִית יִסְרָאֵל בְּיוֹמֵי
אֱלִיָּה נְבִיאָה כִּד אֲרַחֲחִידוּ
שְׁמַיָּא שְׁנֵין תַּלְת וּרְחִיבָה
שְׁתָּא וְהוּא כַּפְּתָא רַבָּה
בְּכֻלָּהּ אֲרַעְגָּה :

*Mais Gerente vi dico, che al tempo
d'Elia erano molte vedove in Israel, quan-
do fu chiuso el cielo per tre annos e sei mesi,
che fu si gran fame per tutta la terra.*

26. וְלִית חֲדָא מִנְהֵון לֹא
אֲשַׁחֲד אֱלִיָּה
לְעִרְפַּת דְּצִידוֹן לוֹתִת
אֲתַתָּה אֲרַמְלָתָא :

*Enaudimento à donna di Ierosu man-
dato Elia, manifestamente ad una donna
vedova in Sarepta de Sidone.*

27. וְסָנְיָאָא צִרְבָּא אִירִית
הוּ בִּירִית יִסְרָאֵל בְּיוֹמֵי
אֱלִישֶׁע נְבִיאָה וְחֲדָא מִנְהֵון
לֹא אֲהַדְבִּי אֱלֹהִים אִין נַעֲמֹן
אֲרַמְנָה :

*Molti lebbrosi ancora erano in Israel
al tempo del Profeta Eliseo : e per niuno
di quelli fu mandato : se non Naaman Syro.*

28. וְכִד שְׁמַרְוֵי הוּ הָלִין
הֲגֵן דְּכַכְּנִישָׁתָא אֲתַבְּלִין
חֲמַתָּה בְּלֵהוֹן :

*E quando queste cose, tutti si riempie-
ron d'ira ne la sinagoga.*

29. וְקָמוּ אֶפְרַיִם לְבָר
בִּין מִדְיָנָהּ וְאִתְיָוִהוּ
עֲדָמָה לְגַבִּינָה דְּשָׂרָא הוּ
דְּמִדְיָנָהּ בְּנִיאָה הוּרָה
עֲלֵיהּ דִּישְׁדֻּגְיָהּ בִּין
שְׁקִיבָה :

*E leuoronsi su, e scacciarono fuor de
la città, e lo condussero usque al somma-
to del monte sopra el quale la lor città era
edificata, per precipitarlo de li.*

30. הוּ דִּין עֵבֶר בִּינְתָהּ
נְאֻם :

*Mais el passant par le mezzo de loro,
s'en alla.*

ד

24. וַיֹּאמֶר אֶמֶן אֲנִי אֹמֵר לָכֶם
כִּי נְבִיא לֹא יִרְצָה בְּמִבְרָחָיו :

*Y dixo, Decierto os digo, que ningun Pro-
pheta es accepto en su tierra.*

25. אֹמֵר אֲנִי לָכֶם בְּאֵמֶת
רַבּוֹת אֲלֻמְנוֹת הֵיוּ בִימֵי אֱלִיָּהוּ
בְּיִשְׂרָאֵל בְּהַעֲצֹר הַשָּׁמַיִם שָׁלֹש
שָׁנִים וְשֵׁשָׁה חֳדָשִׁים כַּאֲשֶׁר
הָיָה רָעָב גָּדוֹל עַל־כָּל הָאָרֶץ :

*En verdad os digo, que muchas biudas auia
en Israel en los dias de Elias, quando el cielo fué
cerrado por tres annos y seys meses, que vuo
grande hambre en toda la tierra.*

26. וְלֹא אֱלִיָּה אִשָּׁה מִהֵן שָׁלַח
אֲלֵיהוּ כִּי אִם בְּצַרְפַּת אִשָּׁר
לְצִידוֹן אֱלִיָּה אִשָּׁה אֲלֻמְנָה :

*Más á ninguna deellas fué embiado Elias, si
no á Sarephtha de Sidon, á vna muger biuda.*

27. וְרַבִּים מַצּוֹרְעִים הֵיוּ בִימֵי
אֱלִישֶׁע הַנָּבִיא בְּיִשְׂרָאֵל וְאִישׁ
מֵהֶם לֹא טָהַר כִּי אִם נַעֲמָן
הַנָּרְבִּי :

*Y muchos leprosos auia en Israel en tiempo
del Profeta Eliseo, mas ninguno deellos fué
limpio si no Naaman Syro.*

28. וְכַאֲשֶׁר שָׁמְעוּ אֵת הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה וַיִּמְלְאוּ כָלֶם אִשָּׁר בְּעֵדָה
הַמָּה וּבְעַם :

*Entonces todos en le Synoga fueron llenos
de yra, oyendo estas cosas.*

29. וַיָּקֻמוּ וַיִּשְׁלִיכוּהוּ אֶל־מַחוּץ
לְעִיר וַיִּלְכְּדוּ עַד־סְעִיף הַהָר
אֲשֶׁר עָלָיו גְּבִינָתָהּ עֵינָם
לְשַׁמְטָהּ :

*Y leuantandose, echaronlo fuera de la ciu-
dad, y lleuaronlo hasta la cumbre del monte, so-
bre el qual la ciudad deellos estaua edificada, para
despennarlo.*

30. וְהוּא עֵבֶר בְּתוֹכָם מִבִּינָהֶם
בָּלֵל :

Mas el, passando por medio deellos fuefle.

ד.

24. Εἶπε γὰρ ἡμεῖς λέγω ὑμῖν, ὅτι
οὐδεὶς προφήτης δεκτός ἐστι ἐν τῇ
πατρίδι αὐτοῦ.

*Mais il leur dit, En verité ie vous di,
que nul Prophete n'est receu en son
pays.*

25. Ἐπὶ ἀληθείας γὰρ λέγω ὑμῖν,
πολλαὶ χηραὶ ἦσαν ἐν ταῖς ἡμετέραις
ἡλίου ἐν τῇ ἰσραήλ, ὅτι ὁ κλεισθή
ἡ οὐρανὸς ὅτι ἦν τρεῖς καὶ ἡξ-
καιεξ, ὡς ἐχλύετο λαὸς μέγας ἐ-
πὶ πᾶσι τῷ γῆ.

*Or ie vous di pour vrai qu'il auoit
plusieurs veufes au temps d'Elie en Is-
rael, lors que le ciel fut fermé trois ans
de six mois: tellement que grande fa-
mine aduint par tout le pays.*

26. Καὶ πρὸς ἀδελφούς αὐτοῦ ἐ-
πίμαρτυρον ἡλίας, ὅτι οὐκ εἶς σαρπηθῆ
τὴ σιδωνος, πρὸς γυναικα χηρα.

*Et toutefois Elie ne fut enuoyé vers
aucune d'eux, si non à vne femme
veufue en Sarepta de Sidon.*

27. Καὶ πολλοὶ λεπροῖ ᾔσταντο τῷ
ἐλισσαίου τῷ προφήτῃ ἐν τῇ ἰσ-
ραήλ, καὶ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ὁκαθάρ-
θη εἰ μὴ ναῦμας ὁ σύρος.

*Il auoit aussi plusieurs lepreux en Is-
rael au temps d'Elisee le Profete: tou-
tes-foix pas vn d'eux ne fut netto-
yé, si non Naaman le Syrien.*

28. Καὶ ἐπλήσθησαν πάντες ἄν-
θρωποι ἐν τῇ συναγωγῇ, ἀκούσαντες
τοῦ π.

*Et ils furent tous remplis de cour-
roux en la synagoge, oyans ces choses.*

29. Καὶ ἀναστάντες ἐξέβαλον
αὐτὸν ἔξω τῆς πόλεως, καὶ ἤγαγον
αὐτὸν ἕως τῷ ὄφρως τοῦ ὄρους, ὅπου
ἦν πύλος αὐτοῦ κτισμένη, καὶ πᾶς
κατακρημνίσαντες αὐτόν.

*Donc ils se leuerent, & le ietterent
hors de la ville, & le menerent iusqu'au
bord de la montagne (sur laquelle leur
ville estoit bastie) pour le ietter du haut
en bas.*

30. Αὐτὸς γὰρ διελθὼν ἀπὸ μέσου
αὐτῶν, ἰσπερ εἶπεν.

*Mais il passa par le milieu d'eux &
s'en alla.*

ד

31 וַיֵּצֵא אֹתָם לְכַפֹּרֶת נַחֲוִים
מִדִּינְתָא דְגִלְיָא וּמִלָּה
הָיָא לְהוּן בְּשַׁבָּת:

E scese in Capernaum città di Galilea: & insegnaua lor ne sabbati.

32 וַיֵּצֵא אֹתָם מִיָּדָיו הָיוּ בִּיּוֹלָבָה
וּמִשְׁלֹטָא דְּנִת מִלְּתָה:

E strappauasi de la sua detenna: perche il, ne parlare era con autorità.

33 וַיְהִי כִּי הָיָא בְּבִיּוֹשְׁתָא
גְּבִירָא דְּאִירָא הָיָא בֵּה
רוּחָא דְּשִׂמְרָא טְנָפָה
וַיַּעַק בְּתֵלָא נְפִיָּא:

Forne la synagoga era un homo, che haueua lo spirito d'un demonio immundo: ilqual gridò ad alta voce.

34 וַיֹּאמֶר שְׁבוּקֵי מֵא
לְוִילָה יִשׁוּעַ גְּבִירָא אֲתִית
לְמִוִּבְרוֹתוֹ נִדַּע אֲנָה לָךְ
מִן אֲנִת קִדְּוִשׁ אֱלֹהִים:

Disendo, Ah, che habbiamo noi à far con teco, Iesus Nazareno? Sei tu venuto à destruggere? Io so bene che tu faresti, se il santo de Dio.

35 וַיִּבְרָא בֵּה יִשׁוּעַ וַיֹּאמֶר
סְכֹד פּוֹמָךְ וּפּוֹק מִבֵּה
וְשִׁפְיָהּ שְׂמֵרָא בְּמַבְּעָתָא
וַיִּבְּק מִבֵּה פִד לֵאמֹר סְרַח
בֵּה מִדָּם:

E Iesus lo riprese, disendo, Taci, & sfi di lui. El demonio poi che l'bebò, gitato nel mezzo, sfi da esso, e non gl'face nevenimento alcuno.

36 וַיִּתְּמָה אֶחָד לְכָל־
נֶשׁ וּמַמְלָלִין הָיוּ עִם
חֲדָה וַיֹּאמְרוּ מִיָּהּ הִי
כִּי מִלְּתָא הָדָא דְּבִשְׁוִקְתָּא
וּבְחִילָא בְּקִרָא לְרוּחָא
טְנָפָתָא וַיִּגְבְּהוּ:

Di qui nacque timore in tutti, e parlauano infieme tra loro, dicendo, Che parlare è questo? che con autorità e potestà comanda à gli spiriti immundi, & essi obediunt.

37 וַיִּבְּק עֲלֵיהֶי טְנָפָה
בְּכֵלָה אֲתֵרָא דְּחִדְרֵיהוֹן:

E la fama si sparsi de lui per ogni luogo de la contrada circunscritta.

ד

31 וַיֵּבֹא אֶל־כַּפֹּרֶת נַחֲוִים עִיר
הַגִּלְיָל וְהָיָא מְלַמֵּם בְּשַׁבָּת:

Y descendió à Capernaum ciudad da Galilea, y allí los enseñaua los Sabbados.

32 וַיֵּצֵא אֹתָם מִלְּמוּדוֹ כִּי־
בְּבִיּוֹרָה הָיָא דְּבָרוֹ:

Y estaua fuera de si de su doctrina: porque su palabra era con potestad.

33 וַיִּבְעֹדָה הָיָא אֲנָשׁ אֲשֶׁר לוֹ
רוּחַ טָדָה טְמָא וַיַּעַק בְּקוֹל
גָּדוֹל:

Y estaua en la Synoga vn hombre que tenia vn espíritu de vn demonio immundo, elqual exclamò à gran boz.

34 לֵאמֹר הֲרָא מִיָּה לָנוּ וְלָךְ
יִשׁוּעַ הַנָּצְרִי בְּאֵתָהּ לְאַבְדָנוּ
יִדְעָהָר מִי אַתָּה הַקְּדוֹשׁ אֱלֹהִים:

Diziendo, Ea, que tenemos contigo Iesus Nazareno? has venido à destruyrnos? yo te conozco quien eres, el Sancto de Dios.

35 וַיַּעַר בּוֹ יִשׁוּעַ לֵאמֹר הֲסֵם
וַיֵּצֵא מִמֶּנּוּ וַיְשַׁלִּיכֵהוּ הַטָּד בְּתוֹךְ
וַיֵּצֵא מִמֶּנּוּ וְלֵאמֹר רָצָיו:

Y Iesus le rinnuò, diziendo, Emmudece, y sal deel. Entonces el demonio, derribando lo en medio, salió deel: y no le hizo danno alguno.

36 וַיִּדְּאָה וַיַּעַד בָּנָא בְּכָל־
וְתַכְסֵּמוֹ פְּלִצוֹת וַיֹּאמְרוּ אִישׁ
אֶל־רֵעֵהוּ לֵאמֹר מִיָּה הִי הַדְּבָר
כִּי בְּשִׁטּוֹן וּבְבוֹרָה מַצִּיחָה אֶת
רוּחֹת טְמָאוֹת וַיִּצְאוּ:

Y fué espanto sobre todos, y habluauan vnos à otros diziendo, Que cosa es esta, que con autoridad y potestad manda à los espíritus immundos, y salen?

37 וַיֵּצֵא שְׁמוֹעָתוֹ בְּכָל־מְקוֹם
הַמְּדִינָה:

Y la fama deel se diuulgaua de todas partes por todos los lugares de la comarca.

ד

31. Καὶ κατήλθιν εἰς καπερναούμ
πόλιν τῆς γαλιλαίας· καὶ ὡς διδά-
σκων αὐτοὺς ἐν τοῖς σάββατο·

Et descendit en Capernaum, ville de Galilee, & là ils enseignoient és Sabbats.

32. Καὶ ἐξέπλησσον πάντες τῆς δι-
δαχῆς αὐτοῦ, ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ καὶ ἐν ἀ-
γῇ αὐτοῦ.

Et ils s'estoionnoyent de sa doctrine: car la parole estoit avec autorité.

33. Καὶ ἐν τῇ συναγωγῇ ἦν ἄν-
θρωπος· ἔχων πνεῦμα δαίμονίου
ἀκαθάρτου, καὶ ἀνέκραξεν φωνῇ μα-
γάλῃ.

Or y auoit-il en la synagogue vn homme qui auoit vn esprit immunde du diable: lequel s'escria à haute voix.

34. Λέγων, ἔα, τί ἐμὴ καὶ σοὶ
ἰησοῦ νᾶζαρέν; ἡλθης δεσπόσαι ἡ-
μᾶς, ὡς αὐτὸς αἶ, ὁ ἄγιος· ἔειπεν.

Disant, Ha, qu'y-a il entre nous & toi, Iesus Nazarene? es-tu venu pour nous destruire? le sai qui tu es: allanour le Sanct de Dieu.

35. Καὶ ἐπιτίμησεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς,
λέγων· Φημι δὲ σοι, καὶ ἐξέλθῃ ἐξ
αὐτοῦ· καὶ ῥίψας αὐτόν· τὸ δαίμόνιον
εἰς τὸ μέσον· ἔξελθον ἀπ' αὐτοῦ· καὶ
βλάψας αὐτόν.

Et Iesus le tassa, disant, Tai toi: & sors hors de lui. Et le diable apres auoir ietté d'impetuosité l'homme du beau milieu, sortit hors de lui, & lui ayant fait aucun domage.

36. Καὶ ἐκπλησθὲν πάντες, καὶ ἀνελθόντες
ἀλλήλους, λέγοντες· τίς ὁ λόγος· ἔ-
ειπεν· ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ καὶ ἐν ἀγῇ
ἐπιτίμησεν τῷ ἀκαθάρτῳ πνεύματι,
καὶ ἐξέρχομαι.

Adonc il y eut estonnement sur tous, & ils parloyent entr'eux, disans. Quelle parole est celle-ci, qu'en autorité & vertu il commande aux esprits immunds, & ils sortent?

37. Καὶ ἐξέπλησθη ἡ γῆ· καὶ
αὐτοῦ οἱς παντὸς τόπου τῆς περιχώ-
ρου.

Et le bruit de lui paruint en tous les quartiers du pais d'al'entour.

38. Surgens autem Iesus de synagoga introiuit in domū Simonis. Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus: & rogauerunt illum pro ea.

And here he vp / and came out of the Synagogue / and entred into Simon's house. And Simon's wifes mother was taken with a great feuer / and they required him for her.

39. Et stans super illam imperauit febri: & dimisit illam. Et continuo surgens, ministrabat illis.

Then he stoode ouer her / and rebuked the feuer: and it left her: and immedyately he arose / and ministered vnto them.

40. Cum autem sol occideret, omnes qui habebant infirmos uariis languoribus, ducebant illos ad eum. At ille singulis manus imponens curabat eos.

When when the sunne was downe all they that had sicknes of diuers diseases / brought them vnto him / and hee laide his hands on euery one of them / and healed them.

41. Exhibant autem demonia à multis, clamantia & dicentia, Quia tu es filius Dei, & increpans non sinebat ea loqui, quia sciebant ipsum esse Christum.

And devils also came out of many, crying, & saying, Thou art the Christ: the Sonne of God: but hee rebuked them: and suffered them not to say what they knew him to be the Christ.

42. Facta autem die, egredius ibat in desertum locum: & turba requirebant eum, & uenerunt usque ad ipsum: & detinebant illum ne discederet ab eis.

And when it was day / he departed: and went forth into a desert place: and the people sought him / and came to him / and kept him: that he should not departe from them.

38. Vnd er stund auff auß der Schullen / vnd kam in Simonis Haus / vnd Simonis Schwieger war mit einem harten fieber befaßt. Vnd sie baten in für sie.

De hand stod op aff Scholen / oc kam i Simonis huss / oc Simons hustruts moder hadde en suar Koldenuge. De de bade hannem for hende.

39. Vnd er tratt zu jr / vnd gebot dem fieber / vnd es verließ sie / vnd bald stund sie auff / vnd dienete ihnen.

De hand traadde til hende / oc bad for den feuer: oc hun forlod hende / oc hun stod strax op / oc dients dem.

40. Vnd da die Sonne vntergangen war / alle die / so Kranken hatten / mit mancherley Seuchen / brachten sie zu ihm. Vnd er leget auff einen teglichen die Hände / vnd machet sie gesund.

De der Solen waer nedgaan / da serbe alle die som hadde Suage / met anstellig: Si iadomme / dem til hannem. De hand laade Henderne paa huer besynderlige / oc gjorde dem helbrede.

41. Es fuhren auch die Teufel auß von vilen / schreyen vnd sprachen: Du bist Christus der Son Gottes. Vnd er bedrohet sie / vnd ließ sie nicht reden den sie wusten / daß er Christus war.

Der fore oc Dreffe ud aff mange / robe oc saade / Du est Christus Guds Son. De hand truede dem / oc loed dem icke tale: Eht de viste / at hand waer Christus.

42. Da es aber tag ward / gieng er hinauß an eine wüste stete / vnd das Volk suchte in / vnd kamen zu ihm / vnd hielten in auff / daß er nicht von ihnen gieng.

De der der bleff dag / icke hand ud paa en øde Sted. Och Folket lete efter hannem / och komne til hannem / och de hilde hannem / at hand icke icke fra dem.

38. Wssed pat Jezus ze Estoly / wssed do domu Simonowa. Smetrusse pat Simonowa trápna byla welikau zymnich: y prosyli ho za ni.

Potym Jezus wstawił y do synagogi / wssedł do domu Symonowa i swietke Symonowe trzymale goraczka wielka / y prosyli go za ni.

39. A stogena nsi / přikázal zymnich / y ostalagi. A ona hned wstawił posluhowala gim.

Tedy on stola nsi nsa / přikázal ger veset v moci y přestala. Ona tedy narychnuši wstawši / a. j. laim.

40. A když slunce zaflo / wssackni křečij mēli nemocnē rozličnū neduh / wodili ge k němu. A on na gdnō ho las: Jdeho ruce wylādage / wzdrawewal ge.

A kdy slunce zchodilo wsfy / sy fchorzy mēli nemocne rozlis cymmi chorobami slozane / przywodzili je do niego / a on na kroc: golo wiek y nich rece wlozyl / w. z. rawial je.

41. Od mnohých také wycházela Diabeluwn, říkaje a řauce: Ty jsi Syn Boží. Ale on trefie ge / nedopauštel gim mluwit / neb gšau wědēti že geš on Kristus.

Atemu od wieloich wychodził y drabelstwa / woldiac y mowiac / Ty jest on Arysithus Syn Boży / lecz on nā nie fusłatac nie dopuśczał im mowic / żeby wiedzieli iż on jest Arysithus.

42. A když byl den / wssed bralsena puze mysto. W hle: dali ho žatrupowē / přisli až k němu a ždžowali ge aby ne: o. hā. i. od nich.

A kdy nāstal dyen sedl nā mēvsee puze / a žgromāzane luži fuslalo go y przyšedł y - j. do nie / żaczynowali go aby nie odschodzil od nich.

ד

38 וַיֵּרֶד גִּבְעַת יִשְׁוֹעַ מִן
בְּנוֹשְׁתָּהּ אֶל לִיְיָתָהּ
דְּשָׁמְעוֹן וַתִּמָּתָה דְּשָׁמְעוֹ
אֶלִיָּצָא הָיְתָה בְּאִשְׁתָּהּ
רַבְתָּהּ וּבָעוּ מִנָּה
מִטּוֹלָתָהּ :

Et au point de se lever de la synagoga, entra en la casa de Simona: & la suegra de Simon era oppressa da una gran fiebre, avia la pregazione per ulla.

39 וְהָם לְעֵלְמָהּ וּבָאָה
בְּאִשְׁתָּהּ וּשְׁבַקְתָּהּ וּמָחָדָה
קָמַת וּשְׁמָשָׂה הָיְתָה
לָהֶן :

Et egli standole sopra, gridò contra la fiebre, & la fiebre la lasciò, and' ella subito si levò su, & servì loro.

40 בְּמַעֲרַבֵי שָׁמֶשׁ דִּין
בְּלֵהֶן אֵילָן דְּאֵרֶת הָיוּ
לָהֶן פְּרִיָהֶן דְּפִרְיָהֶן
בְּכֹרְהֵנָּה מִשְׁחֵלְפָה
אֵיתִי אֲמִין לִנְתָה הוּ דִּין
עַל חַד חַד מִנְהֶן אֵידָה
סָאם הָיָה וּמֵאִשָּׁה הָיָה
לָהֶן :

Per nel tramontar del sole tutti quelli che habuano de gli arumalati da' arbori infernali, gli menarono a lui. Et egli mettendo le mani sopra ciascuno d'loro, gli guarivano.

41 וַיִּפְקֹד הָיוּ אִף שְׂאֵרָה
מִן סִגְנָאָה בְּרַ מוֹצֵקִין
וְאָמְרוּ דְּאִנְתָּה הוּ מְשִׁיחָה
בְּרָה דְּאֵלֵהָ וּבָאָה הָיָה
בְּהֶן וְלֹא שָׁבַק הָיָה לָהֶן
הָיָה מְרִוּן דְּנִדְעִין וְהָיוּ
מְשִׁיחָה :

I demonij ancora & signano da molti, gridando, & dicendo, Tu sei Christo Figlio del Dio. Et egli riprendenassi aspramente, non gli lassava parlare, perche che sapessero che egli era Christo.

42 וּלְצַבְרָה דִּינוּמָה וְזָק
אֵנִל לָהּ לְאַתְרָה חוּדְבָה
וּפְגִישָׁה בָּעִין הָיָה לָהּ וְאִתּוּ
עוֹד—מָה לִּנְתָה וְאִתְּדוּהִי
דְּלֹא וְאֵנִל לָהּ מִן לִנְתָהֶן :

I' curato che fu il giorno, & se' fuere, andossene in un luogo deserto, & le turbe il cercavano, & vennero a lui & intromettonlo, perche non si partisse da loro.

ד

38 וַיָּקָם וַיֵּצֵא מִן הָעֵדָה וַיָּבוֹא
בְּבֵית שָׁמְעוֹן וְחִמּוֹת שָׁמְעוֹן
חֲלָהָה בְּדִלְקַת גְּדוֹלָה וַיִּבְעִיוֹן
אֹתוֹ עַלֶּיָּה :

Y levantandose Iesus de la Synoga, entrofe en casa de Simon: y la suegra de Simon estaua con vna grande fiebre: y rogaronle por ella.

39 וַיַּעֲמֵד עַלֶּיָּהּ וַיַּגְעֵר בְּדִלְקַתָּהּ
וַתַּעֲזֹבָנָהּ וּבְרָגָע קָמָה וַתִּשְׁרָת
אֹתָם :

Y acercandose à ella rinnió à la fiebre: y la fiebre la dexó: y ella, leuantandose luego, les siruió.

40 וּבְנֵאֲשָׁר בָּהּ הַשָּׁמֶשׁ כָּלָם
אֲשָׁר הָיוּ לָהֶם חוֹלִים בְּמַחֲלוֹת
חֲלִיפֹת הִבִּיאוּ אֹתָם אֵלָיו
וְהָיָה עַל־אִשׁ שָׁם יָדָיו
וַיִּרְפֵּאֵם :

Y poniendose el Sol, todos los que tenían enfermos de diuersas enfermedades, los trayan à el: y el, poniendo las manos sobre cada vno de ellos, los sanaua.

41 וַיֵּצֵאוּ גַם שָׂרִים מְרִבִּים
וְעָקִים לֵאמֹר כִּי אֵתְהוּא הַמְּשִׁיחַ
כִּי—אֵלֵהֶם וַיִּכְלָאֵם וְלֹא
הָיְתָם לְדָבָר כִּי יָדְעוּ כִי־הוּא
הַמְּשִׁיחַ :

Y salian tambien demonios de muchos, dando bozes y diciendo, Tu eres el Christo Hijo de Dios, mas el rinniendoles no los dexaua hablar, porque sabian que el era el Christo.

42 וּבְבֹקֶר הַיּוֹם יָצָא וַיֵּלֶךְ אֵלָּה
מִקּוֹם צִיָּה וְהָעָם בִּקְשׁוּהוּ
וַיָּבוֹאוּ אֵלָיו וַיִּנְאֲחֻהוּ בִּן—יֵלֶךְ
מֵעַמָּם :

Y siendo ya de dia salió, y fuefe al lugar desierto: y las compannas lo buscauan, y vinieron hasta el: y detenianlo que no se fuefe de ellos:

ד.

38. Ἀναστὰς δὲ ἐκ τῆς συναγωγῆς εἰσῆλθὼν εἰς τὴν οἰκίαν σίμωνος καὶ ἡ πνιγμένη τῆς σίμωνος ἡ πνευματικὴ πύρετος μεγάλη καὶ ἡρώτησαν αὐτὸν περὶ αὐτῆς.

Et quand Iesus se fut leue de la synagoga, il entra en la maison de Simon: & la belle-mere de Simon estoit detenuë d'une grolle fieure, dont ils prièrent pour eile.

39. Καὶ ὀπίσσω ἐπὶ αὐτῆς, ἐπιτίμησεν τῇ πυρετῇ, καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν. καὶ ἔρχεσθαι δὲ ἀναστὰς διὰ τῶν αἰσῶν.

Et s'estant panché sur elle, il tansa la fieure, & la fieure la lascia: & incontinent eile se leua, & les seruoit.

40. Διῶντες δὲ ὁ ἥλιος, πάντες οἱ οἰχοὶ εἶχον ἀσθενήσας διάσας πνικίαις, ἔρχοντο αὐτὸν περὶ αὐτὸν, ὅτι εἰς ἰκάνω αὐτῷ πᾶς χῆρας ὁπνιγῆς ἐξέρχεται αὐτὸν.

Et comme le soleil se couchoit, tous ceux qui auoyent des malades de diuerses maladies, les lui amenèrent: & lui imposant les mains sur vn chacun, les guérissoient.

41. Ἐξήρχοντο καὶ δαίμονια ἀπὸ πολλῶν, κράζοντες καὶ λέγοντες, ὅτι σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ. καὶ ὀπιλάμενοι ἔσταν αὐτὸν λαλῶν, ὅτι ᾔδεισαν τὸν χριστὸν αὐτὸν εἶναι.

Les diables aussi sortoyent hors de plusieurs, crians & disans, Tu es le Christ, le Fils de Dieu: mais il les ransoit, & ne leur permettoit de dire qu'il estoit le Christ.

42. Γνωρίζουσιν δὲ ἡμέρας ἐξελθόντων ἐκ τῆς ἐρημίας τῶν τοῦ καὶ ὁ χριςτοῦ ἐξήκου αὐτὸν, καὶ ἤλθον εἰς αὐτὸν, καὶ καταχρον αὐτὸν τὰ μὴ περὶ αὐτοῦ εἶπ' αὐτῷ.

Et quand il fut iour, il se departir, & s'en alla en vn lieu desert: & les trouppes le cerchoyent, & vindrent iusques vers lui, & le retenuoyent afin qu'il ne se departist point d'avec eux.

ד.

43. הוֹדִינוּ יֵשׁוּעַ אָמַר לֵהָיוּ דָּאָף לְמִדְּבָרֵינוּ אֲחֵרִינוּתָא וְלֹא לִי לְמַסְבֵּרוּ מַלְכוּתָהּ דְּאֱלֹהִים דְּעָלָא הִדָּא הוּא אֲשֶׁרְדִּירָהּ:

Alzegli disse: lero, E bisogna ch'io andu: e il regno di Dio anco a l'altre: e sta contra sta ch'io sono stato mandato a quoy: effetto.

44. וְהוּא מִכְרוּ הֵנִי כְּנוֹשֶׁתָא דְגָלִילָא:

E predicaua na le sinagoge de Galilea.

ה

1. בְּנָא דִּין כִּד כְּנֻשְׁעֵלִיָּהּ כְּנֻשָּׁא לְמַשְׁמַע מַלְכוּתָא דְּאֱלֹהִים וְהוּא קָאָם בְּנָא עַל דְּיָמָא דְּגִזְרָה:

Her auuenne che calando figli la turba addosso, per veder la parola di Dio, egli staua lungo al Lago de Genesareth.

2. וְהוּא סְבִיבֵינוּ דְּרִמִּין דְּקִימוּ עַל צִיב יַמְתָּא וְצִדְנָא וְסִלְקוּ מִנְהִין יְמִשְׁיָנוּ מִצִּדְתֵּיהֶון:

E vide due nauti che stauano lungo al Lago: et pescadores n'erano scesi, e lauauano le loro reti.

3. וְהִדָּא מִנְהִין דְּשָׁמְעוּן הָיוּ כְּאֵפָא וְסִלְקוּ יֵשׁוּעַ יָתֵב בֵּהּ וְאָמַר דִּידְבָּרוּנָהּ הֲלִיל מִן יְבִשָּׁא לְמִיָּא וְיָתֵב הוּא וּמִלְּהִימוּ סְבִיבֵינוּ לְכְּנֻשָּׁא:

Et entrò in vna de le nauti, laquale era di Simona: e pregallo che la retrasse vn poco da terra: poi possofi a sedere infrenua de la nauti a le turbe.

4. וְכִד שְׁתַּק מִן מַלְלָה אָמַר לְשָׁמְעוּן דְּבָרוּ לְעוֹמְקָא וְאָרְמוּ מִצִּדְתְּכוֹן לְצִדְנָא:

E poi ch'egli hebbe cessato di parlare, disse a Simona: Conducanne l'alto, e calate piu le vostre reti a far presa.

5. עֲנָא שָׁמְעוּן וְאָמַר לֵהּ רַבִּי לֵלֵא קָלָה לָאִין וּמִדָּם לֹא אֲחִיזוּ עַל מַלְתְּךָ דִּין וְמָא אָנָּא מִצִּדְתָּהּ:

E Simona rispondendo gli disse: Maestro, Noi ci siamo affaticati tutta notte, e niente habbiamo preso: nondimanco sopra la tua parola caccaro la rete.

43. וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם כִּי יֵשׁ צָרְכִי גַם לְעָרִים אֲחֵרוֹת לְבָשֶׁר אֲחֵר מַלְכוּת אֱלֹהִים כִּי לֹאֲנָח שְׁלַחְתִּי:

Y el les dixo, Que tambien a otras ciudades es menester que anuncie el el Euangelio del Reyno de Dios: porque para esto soy embiado.

44. וְהָיָה קוֹרָא בְּעִדּוֹת תְּגָלִיל:

Y predicaua en las Synogas de Galilea.

ה

1. וַיְהִי כִּבְאֲשֶׁר נָהַר אֲלֵיוֹ עָם רַב לְשָׁמְעוּעַ אֲחֵר דְּבַר אֱלֹהִים וְהוּא עָמַד אֲלֵי יָם כְּנֻהָ:

Y aconteció, que estando el tanto al lago de Genesareth, las compannas se derribauan sobre el por oyr la palabra de Dios.

2. וַיֵּדָא שְׂמִיָּא אֲנִיָּוֹת קָמוֹת עַל יָדֵי הָיָם וְהַדְּבָרִים יָרְדוּ מִמֶּנּוּ וַיִּרְחֲצוּ אֶת הַרְשֵׁת:

Y vido dos nauios que estauan cerca del lago: y los pescadores, auiendo descendido de ellos, lauau sus redes.

3. וַיַּעַל כְּאֵתָהּ הָאֲנִיָּוֹת אֲשֶׁר הָיָה לְשָׁמְעוֹן וַיֹּאמֶר לוֹ לְהוֹבִילָנָה מֵעַט מֵאֵת הַהֲרָץ וַיָּשָׁב וַיִּלְמַד אֶת הָעָם מֵאֲנִיָּה:

Y entrado en vno de estos nauios, el qual era de Simon, rogóle que lo deuiasse de tierra vn poco: y sentandose, ensennaua desde el nauio las compannas.

4. וַיְכַלְוֵהוּ לְדַבֵּר אָמַר אֲלֵהֶם שָׁמְעוֹן הוֹבִיל אֲלֵהֶם הָעֶמְק וְהָרָא אֶת וְשִׁתְכֶם לַהֲרָה:

Y como cessó da háblar, dixo a Simon, lleua en alta mar y echad vuestras redes para tomar.

5. וַיַּעַן שָׁמְעוֹן וַיֹּאמֶר לוֹ רַבִּי בְּכָל הַלַּיְלָה גִּחַלְשָׁנוּ וּמָאוּמָה לֹא אֲחִיזָנוּ אֶבֶל עַל דְּבָרְךָ אֲנִירָה אֶת הַרְשֵׁת:

Y respondiendo Simon, dixole, Maestro auiendo trabajado toda la noche, nada hemos tomado: mas en tu palabra echaré la red.

43. καὶ τῷ ἰησοῦ πρὸς τοὺς ὄχλους, ὅτι καὶ πρὸς ἑτέρας πόλεις διαγγελλοῦμαι, ὅτι τὸ βασιλεῖον τοῦ θεοῦ ἐστὶν ἐγγὺς ὑμῶν ἀπέστειλόμεν.

Mais il leur dit, Il me faut aussi bien euangelizer aux autres villes le royaume de Dieu: car pour cela suis ie enuoye.

44. καὶ ὡς κηρύσσων ἐν ταῖς συναγωγαῖς τῆ γαλιλαίας.

Et il preschoit es synagogues de Galilee.

Κ Ε Θ Α Α Ε.

ΕΓίνετο γὰρ ἐν τῷ ὄχλῳ θηροῦ καὶ αὐτῷ ὁ ἀκούων τὴν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ αὐτὸς ὡς ἐπὶ τὸ πλῆθος ἀνέστησεν.

Or aduint comme la foule estoit toute sur lui, pour ouir la parole de Dieu, que lui se tenoit sur le bord du lac de Genesareth.

2. καὶ ἰδὲ δύο πλοῖα ἐστῶτα πρὸς τὸν λίαν. οἱ γὰρ ἀλιεῖς ἀποβάσαντες ἀπ' αὐτῶν, ἀπέπλυνον τὰ δίκτυα.

Et voyant deux nasselles qui estoient pres de la rive du lac, (or, es prescheurs en estoient descendus, & lauoyent leurs rets) il monta en l'une des nasselles, qui estoit a Simona.

3. Ἐμβὰς γὰρ ἐν τῷ πλοῖῳ, ὁ ὡς ὁ σίμων, ἡρώτησεν αὐτὸν λέγων, ὅτι γὰρ ἐπεσχαγγεν ὀλίγον, καὶ καθίσας ἐβίβασεν ἐκ τοῦ πλοῦ τοὺς ὄχλους.

Et le pria de la mener vn peu enuere de terre: puis estant alles il enseignoit de la nasselle les troupees.

4. Ὡς γὰρ ἐπαύσατο λαλεῖν, εἶπε πρὸς τὸν σίμωνα, ἐπαράγγει εἰς τὸ βαθὺν, καὶ χαλᾶσθε τὰ δίκτυα ὑμεῖς εἰς ἄρα.

Et quand il eut cesse de parler, il dit a Simon, Mene en pleine eau, & laissez vos rets pour pescher.

5. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ σίμων εἶπεν αὐτῷ ὁππότε, δὲ ὅλγες τὴν νύκτα κοπιᾶσαντες ἔδει ἐλαττομεθ. ὅτι γὰρ ῥήματί σου χαλᾶσθαι τὰ δίκτυα.

Lors Simon respondant lui dit, Maître, toute la nuit nous auons travaillé: & n'auons rien prins: toutesuons a ta parole ie lascherai les files.

CAP. IIII.

43. Quibus ille ait, Quia & alius civitatibus oportet me evangelizare regnum Dei, quia ideo missus sum.

But he saide unto them: Surely I must also preach the kingdom of God to other cities: for therefore am I sent.

44. Et erat prædicans in synagogis Galilee.

And he preached in the Synagogues of Galilee.

CAP. V.

Factum est autem, cum turbæ intrarent in eum, ut audirent verbum Dei, & ipse stabat secus stagnum Genezareth.

Then it came to passe, as the people pressed upon him to heare the word of God: that hee stood by the lake of Genezareth.

2. Et vidit duas naves stantes secus stagnum: piscatores autem descenderant, & lavabant retia.

And sawe two shippes stand by the lake side: but the fishermen were gone out of them: and were washing their nets.

3. Ascendens autem in unam navim quæ erat Simonis, rogavit eum à terra reducere pusillum. Et sedens, docebat de navicula turbas.

And he entred into one of the shippes which was Simonis: and required him that he would thrust off a litle from the land: and he satte downe: and taught the people out of the ship.

4. Ut cessavit autem loqui, dixit ad Simonem, Duc in altum, & laxate retia vestra in capturam.

Nowe when he had left speaking, hee saide unto Simon: Lanche out in to the deepe: and let downe your nettes to make a draught.

5. Et respondens Simon, dixit illi, Præceptor, per totam noctem laborantes, nihil cepimus, in verbo autem tuo laxabo rete.

Then Simon answered, and saide unto him: Master, we have travailed all night: and have taken nothing: nevertheless at thy worde I will let downe the net.

Das IIII. Capitel.

43. Er sprach aber zu ihnen: Ich muß auch andern Stätten das Evangelium predigen vom Reich Gottes/ denn darzu bin ich gesandt.

Da sagde hand til dem/ Jeg skal oc predike andre Stæder Euangelium om Guds rige/ Thi ieg er til vdsent.

44. Vnd er prediget inn den Schulen Galilea.

Doch hand predickete i Galilee Scholer.

Das V. Capitel.

Es begab sich aber / da sich das Volk zu ihm drang / zu hören das wort Gottes / vnd er stand am See Genezareth.

Der begiff sig / der Volck et tremade sig til hannem at høre Guds ord / Oc hand stod hos den See Genezareth.

2. Vnd sahe zwey Schiff am See stehen / die Fischer aber waren außgetreten / vnd wuschen ihre Netze.

De saa thu Stib skaa hos Seen/ oc Fiskerne vare vdgangne / oc tode deris garn.

3. Tratt er in der Schiff eing / welches Simonis war / vnd bat in / daß ers ein wenig vom Lande führet. Vnd er saßte sich / vnd lehret das Volk auß dem Schiff.

Da traadde hand i et aff Stibene/ som hadde Simon til/ oc bad hannem / at hand skulde sege der liden fra Landet. Oc hand sette sig/ oc lærde Volck et aff Stibet.

4. Vnd als er hatte auffgehört zu reden / sprach er zu Simon: Fahre auff die höhe / vnd werffet eure Netze auß / daß ihr einen zug thut.

De der hand loed aff at tale/ sagde hand til Simon/ Far v paa dybet / oc kastet eders Garn vdi / at i draget en draet.

5. Vnd Simon antwortet / vnd sprach zu ihm / Meister / wir haben die ganze nacht gearbeitet / vnd nichts gefangen / Aber auff dein Wort wil ich das Netze außwerffen.

De Simon suarede / oc sagde til hannem / Mestre / vi haaffue arbeidet den gancke Nat/ oc finge intet/ Men paa dit Ord vil ieg vdkaste Garnet.

Kapitola IIII.

43. Kierymjto on řekl: Je v ginhm Měšim musim jvž siovat Království Boží/ nebo jsem pro to poslán.

Me ont řekl do nich: Já jsem te k tomu poslán abych v něm musím siovat Království Boží/ gdy jsem k tomu poslán.

44. V učila lázalw Školách Galilejských.

Ktát opoviedat v školských Galilejských.

Kapitola V.

Čalo se pak / když se jásal / pově valiti k němu aby složil slovo Boží: a on stál podél břeva Genezaretského.

Čalo se potom kdy všeloh lidu náležalo go bla sluchati slova Božího / kdy on stál podél břeva Genezaretského.

2. Vjěl dvě lodj any stoj v břeva: a rybáři byli spali a vpprali syti.

Když dvě lodj stoe byly přistavěny / a rybáři vyšeďy si, spali a vpprali syti.

3. Vystaupiv na gednu lodj ktera byla Simonova / prosil ho aby od jemu odvezl malicko. A sedel včilz lodj zaspup.

A tál vředfym lednc onych lodj ktera byla Simonova / prosil ho aby malicko odvezl od břeva / a sedel včilz lodj zaspup.

4. A když přestal mluvit / řekl k Simonovi: Věz na hlubinu / a rozstřete syti své k lovu ryb.

Potom kdy přestal pověsť / řekl do Symona: Věz na hlubinu / a rozstřete syti své k lovu ryb.

5. Odpověděv Simon / řekl jemu: Přikazateli / přes celou noc pracujeme nic jsme nepopadli / aleť slovu tvému rozstřu syti.

Kdy Simon odpověděl / řekl jemu: Přikazateli / přes celou noc pracujeme nic jsme nepopadli / aleť slovu tvému rozstřu syti.

ה

וַיֵּד נָדָא אֶבְדוּ חֲבֵטָה
נִנְבָּה סִנְאָה דָּבָב
וּמִצְטָרָה הִנְיָה
מִצִּדְהֵיהוֹן

*Et habendo eis facto, vacchifero una
et ad multitudinem de pascis: unde la rete
loro si rompena.*

וַיִּרְמִיּוּ לְחִבְרֵיהוֹן
וְכִסְפֵּיהֶם אֶחָד־תָּנָה
דִּנְהֵיהוֹן יִצְדְּרוּ אֶחָד וְכֵן
אֲתוּ מְלוֹ אֶחָד סְפִינָה
הִתְמַיְהוּ אֶתְרֵיהֶם בְּיָד
לְמִטְבָּע:

*Et fecero segno à i compagni che era
no nel altro nauio, che veniseno ad auu-
sila. Et si vennero, et compierano am-
e due le navi in estremo cu elle si fo-
raro compenati.*

בְּדִנְיָהוֹן בִּין שְׂמֵעוֹן
בְּאִפְסָה גַבְלֵי קֶדֶם רִגְלֵיהֵם
הִנְטוּצָה אָמַר לָהּ בְּעֵצָה
אֵינָה מִנֶּה מְדִי בְּרוּק לָהּ
מִנִּי רִגְבָּה אֵינָה חֲסִינָה:

*Simon Pietro seduto quasi girato à
le ginocchia de Iesus, dicendo, Signore,
partiti da me: peccatore io sono. Tu ho-
mo peccatore.*

הַמִּבְרָה אֵינָה אֶחָדָה הִנְיָה
וְלִבְלֵהוֹן דַּעֲמָה עַל צִדָּה
הוּא דִּנְיָה דְּדָדוּ:

*Imperocha grande stupore l'hanena
occupato, et stando tutto quella ch era-
no con effluui, per torgli de la presa de
pe, et cu, assuevano fuisse.*

הַבִּטָּה בִּין אֶת לִיבְקֹה
לִיבְקֹה בִּין וְכֵן
אֶתְהֵינָה הוּא שׁוֹתֵבֵם
הַשְּׂמֵעוֹן אָמַר בִּין יִסְרָאֵל
לֹא תִדְחַל מִן הַשָּׂמֵעוֹן בְּנִי
אֵינָה תִּקְוָה צֶמֶד לְחֵי:

*Similmente ancor Iacopo e Giaman-
ni, figliuoli de Zebedeo, equali erano co-
pagnos di Simone. Ador Iesus disse a Simo-
ne, Non temere. tu da hora sarai pe-
gliorati buoiuini.*

וְהַרְבֵּי אֲנִי סְפִינָה
לְאֶרְצָה וְשִׁבְקוּ כָל מִדָּם
וְאֲתוּ בְּתֵרָה:

*E quando ch'essi hebbero le navi à
terra, lassando ogni cosa, il seguirono.*

ה

וּבְעֵשׂוֹתָם פְּדָבְרוּ סִדְרוּ רִמּוֹן
לְגִים רָב וְתִקְרַע רִשְׁתָּם:

*Y auendolo hecho, encerraron gran multi-
tud de pescado: que su red se rompia.*

וַיִּקְרְצוּ לְחִבְרֵיהֶם שְׂבִינֵיהֶם
אֶחָדָה לְבֹנָה וְלַעֲזָרָם וְיָבֹנָה
וַיִּמְלְאוּ אֶת שְׂחֵי אֲנִיָּוָתָם בֶּן
אֲשֶׁר קְדוּבוֹת תָּנָה לְהַטְבִּיל:

*Y hizieron señas à los compañeros que
estaban en el otro nauio, que viniessen à ayu-
dar les, y vinieron, y hinchieron ambos nauios, que
se anegauan.*

וַיִּרְאֵהוּ שְׂמֵעוֹן כִּי־פָה וַיִּפֹּל
אֶת־רִגְלֵי יֵשׁוּעַ לְאֹמַר צֵא מֵאַתִּי
כִּי־אִישׁ הָטָה אֲנִי אֶדְנִי:

*Loqual viendo Simon Pedro, derribose de
rodillas a Iesus, diciendo, Salte de conmigo
Sennor, porque soy hombre peccador.*

כִּי־יִרְאָה וַיִּרְעַד בֵּן עָלָיו
וּבְכָל־לֵם וְהַבְּסִימוֹ פְּלִצוֹת עַל־
הַדּוֹגָת הַלְגִּים אֲשֶׁר דִּגְדוּ:

*Porque temor lo auia rodeado, y à todos los
que estauan con el, de la presa de los peces que a-
uian comado.*

וַיִּלְכְּהוּ גַם עַל־יַעֲקֹב וַיִּזְחֲקוּ
בְנֵי וְכֵדִי אֲשֶׁר הָיוּ חֲבֵרֵי שְׂמֵעוֹן
וַיֹּאמְרוּ יֵשׁוּעַ אֶל־שְׂמֵעוֹן אֶל־
הִירָא כִּי־מַעֲלָה תִּהְיֶה מִדָּג
לְאִנְשֵׁים:

*Y animismo à Iacobo y à Ioan hijos de Ze-
bedeo, que eran compañeros de Simon. Y Iesus
dixo à Simon, No temas: desde agora tomaras
hombres (buios.)*

וַיִּזְבִּילוּ אֶת־אֲנִיָּוָתָם אֶל־
הָאָרֶץ וַיַּעֲזְבוּ אֶת־כָּל־אֲשֶׁר לָהֶם
וַיִּבֹּאוּ אַחֲרָיו:

*Y como llegaron à tierra los nauios, dexan-
dolo todo, siguieronlo.*

ו.

ו. Καὶ τὸ πλεῖστον τῶν συνέλ-
λων πλεῖστον ἔχοντων πολλὰ θιγγίνων
ἔσθον τὴν διακτύον αὐτῶν.

*Ce qu'ayans fait ils enfermerent une
grande quantité de poissons, tellement
que leurs filets se rompyent.*

7. Καὶ παρὰ τὸν πλεῖστον μετ' αὐ-
τοῖς ἐστὶν ἕτερος πλοῖον, ὃ ἐστὶν ἰσ-
τῆς συλλαβιστοῦ αὐτοῖς. ἡ δὲ ἰσ-
τὴς συλλαβιστοῦ αὐτοῖς, ἡ δὲ ἰσ-
τὴς συλλαβιστοῦ αὐτοῖς, ἡ δὲ ἰσ-
τὴς συλλαβιστοῦ αὐτοῖς.

*Dont ils firent signe à leurs compa-
gnons qui estoient en l'autre nallelle,
qu'ils vinissent pour les aider: lesquels
vindrent, & ils remplirent les deux na-
lles, tellement qu'elles s'enfouy-
rent.*

8. ὁ δὲ ὅτε ὁ κύριος πῆλιν, ὡς
ἔστιν τῶν γένων τῶν ἰσθμῶν, λέγων,
ἐξέλθω ἀπὸ ἐμοῦ, ὅτι ἀσθὴ ἀμαρ-
τωλὸς εἰμι, κύριε.

*Et quand Simon Pierre eut veu cela,
il se recia aux genoux de Iesus, disant,
Seigneur, de departi-toi de moi: car ie
suis un homme pecheur.*

9. Θάμβησεν γὰρ ἐκείνους αὐτὸν
ὅτι πᾶς ὁ λαὸς τῶν αὐτῶν, ὅτι τὸ
ἀγῆρα τὸ ἰσθμῶν, ὃ αὐτὸν ἔλαβον.

*Car une frayeur l'auoit du tout failli,
& tous ceux qui estoient avec lui, à
cause de la prise des poissons qu'ils auo-
ient fait.*

10. Ὁμοίως γὰρ καὶ ἰακώβου, καὶ
ιοῦν, καὶ ἰωάννου, καὶ ἰωάννου, καὶ ἰωάννου,
καὶ ἰωάννου, καὶ ἰωάννου, καὶ ἰωάννου,
καὶ ἰωάννου, καὶ ἰωάννου, καὶ ἰωάννου,
καὶ ἰωάννου, καὶ ἰωάννου, καὶ ἰωάννου.

*Semblablement aussi Iaque
& Iehan fils de Zebedeo, qui estoient
compagnons de Simon. Alors Iesus
dit à Simon, N'aye point de peur: doré-
nauant tu seras preneur d'hommes
vianes.*

11. Καὶ καταγαγόντες τὰ πλοῖα ἡ-
πὶ πᾶσι γῆνι, ἀφῆκεν αὐτοὺς τὰ ἰσ-
θηστοῦ αὐτῶν.

*Et quand ils eurent amené les nallel-
les à terre, ils abandonnerent tout, &
le suivirent.*

6. Et cum hoc fecissent, concluderunt piscium multitudinem copiosam: rumpebatur autem rete eorum.

And when they had so done / they inclosed a great multitude of fish / so that their net brake.

7. Et annuerunt sociis qui erant in alia navi ut venirent & adiuuarent eos. Et venerunt & impleverunt ambas naviculas, ita ut mergerentur.

And they beckened to their partners / who were in the other shippes / that they should come and helpe them / who came then / and filled both the shippes / that they did sunke.

8. Quod cum videret Simon Petrus, prociadit ad genua Iesu, dicens Exi a me, quia homo peccator sum Domine.

Now when Simon Peter sawe it / he fell downe at Iesus knees / saying / Lord / goe from me: for I am a sinfull man.

9. Stupor enim circumderat eum, & omnes qui cum illo erant, in captura piscium quam ceperant.

For he was verily astonied / and all that were with him / for the draught of fish which they tooke.

10. Similiter autem Iacobum & Iohannem filios Zebedae qui erant socii Simonis Et ait ad Simonem Iesus, Noli timere: ex hoc iam homines eris capiens.

And so was also James and John the sonnes of Zebedeus / which were companions with Simon. Then Iesus said vnto Simon / Feare not: from henceforth thou shalt catch men.

11. Et subductis ad terram navibus, relictis omnibus secuti sunt eum.

And when they had brought the shippes to land / they forsooke all / and followed him.

6. Vnd da sie das thaten / beschlossen sie eine grosse menge Fische / vnd ihr Netz zerriß.

De der der gjorde der / da finge de en stor hob Fisk / oc deris Garn reffuts sender.

7. Vnd sie winketen ihren gesellen / die in andern Schiff waren / daß sie kemen / vnd hülffen ihnen ziehen. Vnd sie kamen vnd fülleten beide Schiff voll / also daß sie sunken.

De de nickede at deris Staalsbrødre / som vaare i det ander Stib / at de skulde komme / oc hielpe dem at drage. De de komme / oc fylkede baade Stibene fulde / saa / at de suncke.

8. Da das Simon Petrus sahe / fiel er Jesu zu den knien / Vnd sprach: HERR gehe von mir hinaus / ich bin ein sündiger Mensch.

Der Simon Petrus der saa / salt hand vaa tner saar Ihesu / oc sagde / HERR / gack vð fra mig / Jeg er et syndigt Væsen.

9. Denn es war in ein schrecken ankommen / vnd alle die mit ihm waren / über diesem Fischzug / den sie miteinander gethan hatten.

Thi hannem vaar kommen en redsel vaa / oc alle dem som vaare mee hannem / for denne Fiske dragt / som de hadde gjort mee huer andre.

10. Desselbigen gleichen auch Iacobum vnd Iohannem / die Söhne Zebedae / Simonis gesellen. Vnd Iesus sprach zu Simon: Fürchte dich nicht / denn von nun an wirst du Menschen fahen.

Disse sagde oc saa Iacobum oc Iohannem / Zebedae sønner / Simonis Staalsbrødre. De Ihesus saade til Simon / Frygte dig ikke / Thi at nu her efter skal du tage Menneske.

11. Vnd sie führeten die Schiff zu Lande / vnd verliessen alles / vnd folgten ihm nach.

De de forde Stibene til Landet / oc forlode alting / oc fulde hannem efter.

6. A tñž to včínili zahnušili množiwi rovišē Ryb / tak že tržala se Sñt gegich.

Co gdy wciynili / žagānclli bāzo wiele ryb / tak iž se trvala šecich.

7. V dali nāwčššili tōwary / suom kčrñž byli na gñž lodi / aby pčššili a pomohli gim. V pčššili / a naplnili obě lodice / tak že se čēmč potopowaly.

A dali znáč towāry som co byli w drugiey lodzi / aby pčššili a kčtowāli ie / A tak pčššili a nāc pčlnili obě lodie / tak iž se až zā nāčžily.

8. Co tñž vžčel Ssimon Petr / padl k nohām Bžjssio wñm / řka: Odegi odemne Pane / neb gñm Člowčč hčššñž.

Co gdy wżzał Symon Piotr / upadł v kolan Jezusowi mowiac / Wyndj odemnie / bo cñm jest cžłō / wieč grzechy Pāne.

9. Hruoža žagistē byla gčp obšljičila / v wššččñ kčrñž s nim byli pč lowenj ryb kčrčž byli popadli.

Abowčm go byl strāč o gčra nāl / v wšvřči co praj nim byti / z onego lowicnā ryb kčore žāgāro ncll.

10. A tčž Jakuba a Jana / syny Zebedewy / kčrñž byli tōwaryš Ssimonowi. V kčll k Ssimonowi Bžjssio: Nes boāž se / neb giž potom budeš lidi lowiti.

Tāžie Jākub a Jān syny Zebedeewy kčrñž byli tōwāryš S. Symonowi: A žkym řekl Jezus do Symonā / Tčie boj se / od čhego čāsa budete žywe unāc bā džiež.

11. A pčwčššel bčchu lodj / opuštivše wšščč wčcy / šli za nim.

Som wycłagnawšy lodje nā brzeg / zostāwivšy wšyčco šli zā nim.

ה

12 וַיְהִי כִּשְׁנֵי יָמִים אַחֲרָיו
מִן מַדִּינַת אֲתָנָה גָּבְרָה
הַדְּמָלָה כָּלָה בְּדָבָר הַזֶּה
לְיִשׁוּעַ וַיָּבֹט עַל אֲפִיקָיו
וַיֵּצֵא הָיָה מִיָּדָה וַאֲמַר לָהּ
מִדִּי אֲנִי בָּרָא אֶתְּךָ מִשְׁפָּחָה
אֶתְּךָ לְמַדְּבֵינִי:

Et auant que deux jours fussent passez, estoit une femme d'athana, qui estoit guerie de la lepre, & elle habitoit avec sa fille. Elle se prosterna devant Iesus, & elle se mit sur la face de terre, & elle pria, disant, Seigneur, si tu veux, tu me peux rendre saine.

13 וַיִּפָּשֵׁט אֶתְּךָ יִשׁוּעַ קָרֵב
לָהּ וַאֲמַר לָהּ בָּרָא אֶתְּךָ
אֶתְּךָ וְכֵן בְּעֵתָהּ אָמַר
מִיָּדָה גָּבְרָה:

Et Iesus se desleua sa robe, & il se mit pres d'elle. Et il dit, Barthelemy, rends ta robe saine. Et en ce temps-là, il dit, rends ta robe saine.

14 וְכֵן הָיָה הֵלְכָה לָהּ
תֹּאמַר אֵלֶיהָ כָּל הַיּוֹם
נִסְכָּר לְקִרְבָּהּ קָרֵב
קִרְבָּנָהּ חֲלִיל תִּרְכִּינָהּ
אִיכָנָה דְּסִפְרָה בְּיָדָהּ
לְמַדְּבֵינָהּ:

Et ainsi fut-elle, elle se mit à dire, tout le jour, elle se prosternoit devant elle, & elle se mit à dire, rends ta robe saine. Et en ce temps-là, il dit, rends ta robe saine.

15 וַיִּשְׁמַע הוֹלֵךְ וַיִּבְרָא
אֵלָיו עַמִּים רַבִּים לְשָׁמֹעַ
לְהִרְפָּא מִמֶּנְהֶם לְאִרְכָּם:

Et il le manda que ne le dicesse à n'importe qui, mais qu'il se montrât au Sacerdote, & qu'il offrît pour sa purification, comme manda Moïse, pour que les malades fussent gueries.

16 הָיָה הָיָה מִשְׁמַע הָיָה
יִבְרָא וְיִבְרָא:

Mais il se tenoit retiré en deserts, & il prioit.

17 וַיְהִי כִּשְׁנֵי יָמִים אַחֲרָיו
בְּכָל הַיּוֹם יִשְׁמַע הָיָה
הָיָה מִשְׁמַע הָיָה מִשְׁמַע
הָיָה מִשְׁמַע הָיָה מִשְׁמַע
הָיָה מִשְׁמַע הָיָה מִשְׁמַע
הָיָה מִשְׁמַע הָיָה מִשְׁמַע
הָיָה מִשְׁמַע הָיָה מִשְׁמַע
הָיָה מִשְׁמַע הָיָה מִשְׁמַע

De auant que deux jours fussent passez, estoit une femme d'athana, qui estoit guerie de la lepre, & elle habitoit avec sa fille. Elle se prosterna devant Iesus, & elle se mit sur la face de terre, & elle pria, disant, Seigneur, si tu veux, tu me peux rendre saine.

ה

12 וַיְהִי כִּשְׁנֵי יָמִים אַחֲרָיו
וַיְהִי אִישׁ מָלֵא צֹרְעַת וּכְאִשְׁר
רָאָה צִוָּה יִשׁוּעַ נָפֹל עַל-פָּנָיו
וַיִּתְחַנֵּן לוֹ לֵאמֹר אֲדֹנָי אֱלֹהִים
וַיִּרְצָה תּוֹכֵל לְרַפְּאֵתִי:

Y aconteció que estando en vna ciudad, hea qui vn hombre lleno de lepra: el qual viendo à Iesus, prostrandose sobre el rostro le rogó, diciendo, Sennor, si quisieres, puedesme limpiar.

13 וַיִּשְׁלַח יְדוֹ וַיִּגַּע בּוֹ לֵאמֹר
הוֹצֵה אֶת יָדְךָ הִטָּהר וַיָּשָׁב בְּשָׂרוֹ
בְּרָצָה וַיִּטָּהֵר:

Entonces estendiendo la mano, tocólo, diciendo. Quiero: Se limpio. Y luego la lepra se fué de él.

14 וְהוּא צִוָּה אֹתוֹ לֵאמֹר
לֹא שְׂמַח בְּכִי אִם לֹךְ הִרְאָה אֶתְּךָ
לְכֹה וְהִקְרַב עַל-טְהָרְתָּ כְּאִשְׁר
צִוָּה מֹשֶׁה לְעִדּוֹת לְהֵם:

Y el le mandó que no lo dicesse à nadie, mas que se mostrasse al Sacerdote, & que se ofreciera por su purificación, como mandó Moïse, para que los malades fueran gueries.

15 וַיִּשְׁמַע הוֹלֵךְ וַיִּבְרָא
אֵלָיו עַמִּים רַבִּים לְשָׁמֹעַ
לְהִרְפָּא מִמֶּנְהֶם לְאִרְכָּם:

Empero el hablar de él andaua mas, & juntauanse muchas companias à oyr & ser sanados por el de sus enfermedades.

16 וְהוּא הִתְנַחֵב
לְהִתְפַּלֵּל:

Mas el se apartaua à los desiertos, & oraua.

17 וַיְהִי כִּשְׁנֵי יָמִים אַחֲרָיו
הָיָה גִלְמַד וַיְהִי יוֹשְׁבִים
הַמִּסְרָשִׁים וּמִלְמַדֵּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר
בָּאוּ מִכָּל טִירַת הַגָּלִיל וַיְהוּדָה
וַיְרוּשָׁלַם וְגִבְרַת יְהוֹנָתָן הַיְּהוּדִי
לְרַפָּא אֹתָם:

Y aconteció vn dia, que el estaua ensennando, & Phariseos & doctores de la ley estauan sentados los quales auian venido de todas las aldeas de Galilea, & de iudea, & ierusalem: & la virtud del Sennor estaua allí para sanarlos.

6.

12. Καὶ ἔρχεται ἐν τῇ αἰῶνι αἰῶνι
ἐν μιᾷ τῇ πόλει, καὶ ἰδοὺ αὐτὸν
ἐλθόντα λατρεύοντα, καὶ ἰδοὺ τὸν ἱε-
ρωῆ, πρὸς αὐτὸν προσκύωντα, ἰδοὺ
αὐτὸν λέγοντα κύριε, εἰ θέλεις,
ὁ ἀσθεὺς με καθαρίσεις.

Or aduint comme il estoit en vne vil-
le, voici vn homme plein de lepre, le-
quel voyant Iesus, se jetant en terre
en la face, le pria, disant, Seigneur, si
tu veux, tu me peux nettoyer.

13. Καὶ ἐπεὶ αὐτὸς τὴν χεῖρα, ἣ
ἐστὶν αὐτοῦ, ἐπέθηκε ἐπὶ τὴν
ἐλπίδα, καὶ εὐθὺς ἡ λέπρα ἀ-
πέθανεν ἀπ' αὐτοῦ.

Et il estendit la main, & le toucha, di-
sant, le le vœu, sois nettoyé. Et inco-
mment la lepre le partit de lui.

14. Καὶ αὐτὸς παρήγγειλεν αὐ-
τῷ λέγων, μὴ λέγῃς ὅτι ἐστὶν ἰσχυ-
ρὸς, ἀλλὰ περὶ τῆς χάριτος τοῦ κυρίου
ἐστὶν ἡ ἰσχύς σου. Καὶ ἐπεὶ αὐτὸς
ἐξῆλθεν, αὐτὸς ἔλεγεν, ὁ κύριος
ἐστὶν ἰσχυρὸς ἐν μέντοις αἰσιν.

Et il lui commanda qu'il ne le dît à
personne: mais va dit il, & te monstre
au Sacerdote, & offre pour ta puri-
fication, comme Moïse a commandé en
celui-ci.

15. Ἀρχὴν δὲ πολλὸν ὁ λόγος ἐστὶν
αὐτοῦ καὶ σωτῆρας πολλοῦ λαοῦ
αὐτοῦ. καὶ ἔτι προσέειπεν, ὁ κύριος
ἐστὶν ἰσχυρὸς ἐν μέντοις αἰσιν.

Et de plus en plus il estoit bruit de
lui: tellement que grandes troupees
s'alloient pour l'oïr, & pour estre
gueries par lui de leurs maladies.

16. Αὐτὸς δὲ ὡς ὑποχωροῦν ἐν
τοῖς ἱερῶσι, ἐπορεύθη εἰς τὸν ὄρειον.

Mais il se tenoit retiré en deserts, &
prieit:

17. Καὶ ἔρχεται ἐν μιᾷ τῇ αἰῶνι
αἰῶνι, καὶ αὐτὸς ἰδοὺ αὐτὸν ἐλ-
θόντα λατρεύοντα, καὶ ἰδοὺ τὸν ἱε-
ρωῆ, πρὸς αὐτὸν προσκύωντα, ἰδοὺ
αὐτὸν λέγοντα κύριε, εἰ θέλεις, ὁ
κύριος ἐστὶν ἰσχυρὸς ἐν μέντοις αἰσιν.

Et aduint vn jour qu'il estoit en-
seignant, que des Pharisees & docteurs de la Ley
estoyent assis, qui estoient venus de
toutes les boutades de Galilee, & de
Iudee, & de ierusalem: & la puissance
du Seigneur estoit là pour les guerir.

12. Et factum est, cum esset in una civitatum, & ecce vir plenus lepra, & videns Iesum, & procidens in facie, rogavit eum, dicens, Domine, si vis potes me mundare.

Nowe it came to passe; as he was
in a certayne citie; beholde; there was a
man full of leprosie; and when hee sawe
Iesus he fell on his face; and besought
him; saying; Lord; if thou wilt; thou
canst make me cleane.

12. Et extendens manum, tetigit eum, dicens, Volo: Mundare. Et confectum lepra discessit ab illo.

So he stretched forth his hands, and touched him, saying, I will be thou clean. And immediately the leprose departed from him.

14. Et ipse praecepit illi ut nemini diceret; sed, Vade, ostende te sacerdoti, & offer pro emundatione tua, sicut praecepit Moyses, in testimo-
nium illis.

And he commaunded him that he should tell it no man: but Shee saith he; and sheweth who telle to the priest; and offer for the cleansing: as Moyses hath commaunded, for a witness vnto them.

15. Perambulabat autem magis sermo de illo, & conveniebant turbe multæ ut audirent, & curarentur ab infirmitatibus suis.

But so much more went there a sa-
me abroade of him, and great multitudes
came together to heare, and to be
healed of him of their infirmities.

16. Ipse autem sedebat in desertum, & orabat.

But he kept him self apart in the wilderness; and prayed.

17. Et factum est in una die-
rū, & ipse sedebat docens. Et
erant Pharisei sedentes & le-
gis doctores qui venerant ex
omni castello Galilee & lu-
dæe, & Ierusalem: & virtus
Domini erat ad sanandum
eos.

And it came to passe on a certaine
day as he was teaching that the Dea-
rtyes and doctours of the Lawe helde
which were come out of euery towne of
Galilee and Sydenaunt Jerusalem and
the power of the Lord was in him to
wonder.

12. Vnd es begab sich/da er in einer
Statt war/Sihe/da war ein Mann
voll Aussatzes/da der Jesus sahe/
fiel er auff sein angesichte/vnd bat in/
vnd sprach: HERR/wilt du/so
kannst du mich reinigen.

De der begaff sig / ber hand vaart i en Grab / See/
da vaar en Mand suld aff Syedallst / Der hand saa
Ihesum / salt hand paa sit Anstet / oc bad hannem / oc
jaagde / HEDDE / vilt du / da kane du rense mig.

13. Und er ſtrecket die Hand auß /
vnd rüret in an / vnd ſprach: Ich wil
thun / ſey gereiniget. Vnd alſo bald
gieng der außſatz von ihm.

De hand ybracte sin Haand / oc rorde yed han-
nem / oc sagde / Jeg vil det gode / Berren. De strax
quæ Spedalsken aff hannem.

14. Vnd er gebot ihm / das er niemand sagen solt / sondern gehe hin / vnd zeige dich dem Priester / vnd opffer für deine reinigung / wie Moses gebotten hat / inen zum Zeugnuß.

De hand bød hannem / at hand skulde maen sige
 dee / Men gack bort / oc bete dig saar Preslen / oc offre
 for din Renselse / som Rose bød / dem til et Vidne-
 byrd.

15. Es kam aber die sag von ihm je weiter auß/ vnd kam vil Volcks zusamen/ daß sie zu hören/ vnd durch ihn gesund würden von ihren krankheiten. ●

De casen om hannem com is lenger vd / De der
com meget Gøld til sammen / at de kunde høre / oc
helbredis ved hannem aff deris Et i ydennne.

16. Er aber entweich in die wüsten/
vnd betet.

Men hand vrede bort: D: den' oc bad.

17. Vnd es begab sich auff einen tag/daß er lehrte. Vnd saßen da die Phariseer vnd Schrifftgelehrten/ die da kommen waren auß allen Märd-
ten in Galilea / vnd Judea / vnd von Jerusalem / vnd die krafft des HERN
gieng von im / vnd half jederman.

De de bequiffen vaen daer / at hand lerdē. De
der fad. W. m. der ees criffillaage / som vaere konne
an te dier Ganten of Judea / of fra Jerufalem. De
M E N S traft gē aff hantem / of hand halp
haor arand.

12. W stało se řen ě byl w ge-
duem Wřetě / hle byl tam muž
plný malomocenství / y rz-
čew Wejšle padl na tmoř / a
prošel ho / řka : Pane / chcessli
mů ě s mne otisťiti.

Potem gdy był w mieście niesz-
 torym, tedy o soby był tam cielec
 młody pelyn trado / wyzram
 sy Jezusy padł na oblicze prosiac
 go / i mówiac / Panie jeśli chcesz
 moję śmierć oczyścić.

12. V mztáhú Běhse ruku/
detsk se ho řka: chcy/bud žist.
A hned gesto dasko od něho
malomocenský;

A ślagnąłby Jezus ręką /
 ręką go mowiąc / Chce / bądź o-
 czyszczenie / y narychmiast zszedł
 z niego-

14. Wyprkázal gemu/ aby nie
 jadnému nepravil/ ale gdy wi-
 tał se kněz/ a obětug za oči-
 štění své natož přikázal
 Wsophjs na svědomí gím.

Lecy mu on przykazał żeby te-
 go niko mu nie powiechał / Ale
 rzekł / Jakiż tak się sam kapłan
 m. / wyznosić za oświecenie
 i wolę / tak rozkazał Niołce na
 przeświadczenie.

15. **E**chda rozhlasťovala se
v tiece řek o něm / a scházeli se za-
stupové mnozí aby gen sloves-
li / a vzbavení byli od svých
nemorů.

Przekazaliy Bie o nim tym
miejcy powieści: A schodziło sie
bzie wiele ludzi / aby słuchali
iżby wspomnieni byli od memory
dobre.

16. Alcon odchádzal na pauzu a modil sa.

Хірап он воєднує міст і на
пустині і в моделі сіє.

17. Wstalo se w geden den / Je
on seděl vtc. W seděl také Za
konjcy n Zakona vtiest / tect / J
se byli sessu z kazdcho Wstestka
Walilegstecho / a Judstecho / v z
Beruzaléma / a moc PAně by
la k vzdrawowanij gich.

Przytulo się dnak niektórzy
gdy on nauczał / byli też sychy
w faryzeuszy i w zakonni. Dos
króć / którzy się byli zesłali
w faryzajm i sadycejskich
i z juda, i z jeruzalem i z moe pán
sta byli z nim ku wyderowieniu ich.

18 וְאִנְשֵׁי אֵתֵיּוֹ פְּעֻסִים
גָּבְרָה חֵד מִסִּירָהּ וּבָעִין
הָיוּ דִּנְעָלוֹן יִסְיֻמוֹתֶיהָ
קִדְמֶיהָ :

Et ecce certi homines, che portavano in sin letto un homine, che era paralitico: e cercavano de portarlo dentro, a porta de camera a lui.

19 וּפֶדֶר לֹא אִשְׁכַּח:
דְּאִיבְנָא יַעֲרוֹנָהּ מִטּוֹל
סוּגָאָה דְּצִפְּיָא קָלִדּוּ
לְהוֹן לֹאנְרָא וְשִׁבּוּדֵי עִם
עֲרִסָה מִן תַּטְלִילָא ל
לְמַצְעָתָהּ קִדְמֶיהָ ד
יִשְׁוֵעַ :

En non trouvant de qual band, e parcf. feno introdurlo, per tagion de la moltitudine, i' uno sopra l'altro, e per le regale d'uno a l'altro, come per servizio nel mezzo, d'uno a l'altro.

20 בֶּד הִנֵּה דִין יִשְׁוֵעַ
הוֹמִינְהֵרִין אָמַר לְהוֹ
מִסִּירָהּ גָּבְרָא שְׂבִיחִין לָךְ
מִסִּירָהּ :

Et ecce datus la fede loro, disse a lui, Homine, i' tuoi peccati ti son perdonati.

21 וּשְׂרִיף סִפְרָא וּפְרִישָׁא
מִתְחַבְּבִין וְאִמְרִין מִנּוּ
כִנְיָא דְּרַבִּי לֵיל גִּידְפָא מִנּוּ
כִישְׁכָּח לְמִשְׁפַּק הַשְׂרָפָה
אֲנִי אִנּוּ אֲנִי אֲנִי אֲנִי :

Ahora gli Scribi e Farisei cominciarono a pensare, dicendo, Che e' costui, che parla bafteumme? Chi può perdonare i peccati, se non solo Dio?

22 יִשְׁוֵעַ דִּין יִדַּע
מִחֲשַׁבְתֵּיהֶן וְאָמַר לְהוֹן
מִנּוּ מִתְחַבְּבִין אֲנִי
בְּלִבְבִין :

Et cum habendo consideratus las penfieri, respondendo dixit, Che pensate voi me i' vostri cuori?

23 אִידָא בְּשִׂיקָא לְמֵאמַר
שְׂבִיחִין לָךְ מִסִּירָהּ אִנּוּ
לְמֵאמַר דְּקוֹם הִלָּךְ :

Qual e' piu facile a dirsi, i' tuoi peccati ti son perdonati, o dirsi, Levate ju, e cammina?

18 וְהִנֵּה אֲנָשִׁים וְשָׂאֵל אֶת־אִישׁ
אֲשֶׁר הָיָה נֹשֵׁל אֲבָרִים וַיִּבְקְשׁוּ
לַעֲלוֹת וּלְשִׁימוֹ לִפְנֵי :

Y he aqui vnos hombres, que trayan en vna cama vn hombre, que estava paralytico: y buscavan por donde meterlo, y poner lo delante de el.

19 וּבְאִשֶּׁר לֹא מָצְאוּ אֲבָרָה
יַעֲלוּהוּ מִקַּהֵּל וַיַּעֲלוּ עַל־הַגָּג
וַיִּזְרְחוּ בְּאֲשֵׁי שָׁמַיִם עִם עֲרִשׁוֹ
בְּחִזֶּק לִפְנֵי יֵשׁוּעַ :

Y no hallando por donde meterlo a causa de la multitud, subieron encima de la casa, y por el tejado lo abaxaron con la cama, en medio, delante de Iesus.

20 וְכִי רָאָה אֲמוֹנָתָם אָמַר
לֹא הָאֲדָם גָּבְרָא לָךְ חֲטָאֵתִיךָ :

El qual, viendo la fe de ellos, dizele, Hombre tus peccados te son perdonados.

21 וְהַסּוֹפְרִים וְהַפְּרִישִׁים
הִחֲלוּ לְחַשֵּׁב לֵאמֹר מִי הוּא
אֲשֶׁר מְמַלֵּל גְּדוּפוֹת מִי יָכוֹל
לְשַׁמֵּת חֲטָאִים כִּי אִם אֱלֹהִים
לְבָד :

Entonces los escribas y los Phariseos comencaron a pensar, diciendo, Quien es este que habla blasphemias? Quien puede perdonar peccados, si no solo Dios?

22 וְכִי יִדַּע יֵשׁוּעַ אֵת
מִחֲשַׁבְתָּם עָנָה וְאָמַר אֲלֵיהֶם
מָה תִּחְשְׁבוּ בְּלִבְבְּכֶם :

Iesus entonces, conociendo los pensamientos de ellos, respondiendo dixoles, Que pensays en vuestros corazones?

23 מָה יָקֹל לְדַבֵּר גָּבְרָא לָךְ
חֲטָאֵתִיךָ אִנּוּ לְדַבֵּר קוֹם וְהִלָּךְ :

Qual es mas facil, dezir, Tus peccados te son perdonados; o dezir, Levantate, y andá?

18. Καὶ ἰδὼν αὐτοὺς φέροντες ἰ-
πὶ καὶ ἡ ἀσθενὴς ἐς τὸ ὄχλον
λελυμένη, καὶ ἰζήτησαν αὐτὴν
εἰσενεγκεῖν καὶ θῆναι αὐτὴν α-
ντὶ.

*Lois voici des hommes qui por-
toient en un lit un homme qui estoit per-
clus, & cherchoient de le porter au de-
dans, & le mettre devant lui.*

19. Καὶ μὴ ὑρῆντες πύλας εἰσε-
νεγκουσιν αὐτὴν διὰ τὸ ὄχλον, ἀ-
ναβάντες δὲ πρὸ τοῦ δώματος, διὰ τοῦ
καρπαζομένου καὶ θύσαντες αὐτὴν ἐπὶ τῇ
κλινοδίῳ, εἰς τὸ μέσον ἵμνωσεν αὐτὴν
ἰησοῦς.

*Et ne trouvant point par quel costé
ils le pourroient eue mettre dedans, a cause
de la foule, ils monterent sur la maison,
& le devalerent par les outies, avec le
porteur en milieu, devant Iesus.*

20. Καὶ ἰδὼν τὸν πίστιν αὐτῶν,
εἶπεν αὐτῷ ὁ ἄσθενες, ἀφίενταί σοι
οἱ ἁμαρτήματα σου.

*Dont voyant la foy d'eux, il lui dit,
Homme, tes pechés te sont pardonnés.*

21. Καὶ ἄρχοντες καὶ γραμματεῖς
ἤρξαντο λέγειν καὶ φασμασμοῖς, λέγον-
τες τίς ἐστὶν ὁ τοῦτο, ὅς λαλεῖ βλασ-
φημίας; τίς δύναται ἀφίεναι ἁμαρ-
τίας, εἰ μὴ μόνος ὁ θεός;

*Adonc les Scribes & Pharisiens com-
mencierent à penser, disans, Qui est ce-
luy-ci qui prononce blasphemies? qui
est-ce qui peut pardonner ses pechés si-
non un seul Dieu?*

22. Ἐπεὶ οὖν ὁ ἰησοῦς ἰδὼς διὰ
λογισμῶν αὐτῶν, ἀποκριθεὶς εἶπεν
αὐτοῖς, τί διαλογίζεσθε ἐν
ταῖς καρδίαις ὑμῶν;

*Mais Iesus cognoissant leurs penfies,
print la parole, & leur dit, Que discou-
rez, vous en vos cuers?*

23. Τί ἐστὶν ἁπλοῦς λέγειν, καὶ εἰ-
πεῖν αὐτῷ, ἀφίενταί σοι οἱ ἁμαρτήματα σου, ἢ
εἰπεῖν αὐτῷ, ἵστη καὶ ἴθι;

*Lequel est plus aisé, ou de dire, Tes
pechés te sont pardonnés, ou de dire,
Levetois, & chemine.*

18. Et ecce viri portantes in lecto hominē qui erat paralyticus: & quærebant eum inferre, & ponere ante eum.

Then beholde/ men brought a man lying in a bed which was taken with a palsy: and they sought means to bring him in/ and to lay him before him.

19. Et non invenientes quā parte illum inferrent prætorba, ascenderunt supra tectum, & per tegulas summisserunt eum cum lecto in medium ante Iesum.

And when they could not finde by what way they might bring him in/ because of the people: they went upon the house/ and let him downe through the tiles/ upon the bed and all/ in the middes before Iesus.

20. Quorum fidem ut vidit, dixit, Homo, remittuntur tibi peccata tua.

And when he sawe their faith/ hee saide unto him/ Man/ thy sinnes are forgiven thee.

21. Et cœperunt cogitare Scribæ & Pharisei, dicentes, Quis est hic qui loquitur blasphemias? quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus?

Then the Scribes and the Pharisees beganne to thinke/ saying/ Who is this that speaketh blasphemies? who can forgive sinnes? but God onely?

22. Ut cognovit autem Iesus cogitationes eorum, respondens, dixit ad illos, Quid cogitatis in cordibus vestris?

But when Iesus perceived their thoughts/ hee answered/ and saide unto them/ What thinke ye in your hearts?

23. Quid est facilius dicere, Dimittuntur tibi peccata: an dicere, Surge & ambula?

Whether is easier to saye/ That sinnes are forgiven thee/ or to saye/ Rise and walke?

18. Und siehe/etliche Männer brachten einen menschen auff einem Bette/ der war Sichtsbrüchtig/ vnd sie suchten/ wie sie in hinein brechten/ vnd für ihn legten.

De see/ noghe Mend haare ic kennisse paa en Seng. som vaar Beret broden/ oc de sette effter/ at se den ind/ oc legge saar hannem.

19. Und da sie für dem Volck nicht finden/ an welchem ort sie ihn hinein brechten/ stiegen sie auff das Dach/ vnd stießen ihn durch die ziegel hernieder mit dem Bettlein/ mitten vnter sie/ für Iesum.

De der de kinde ic kinde for Goldet/ paa huad stede de skulde fore hannem ind/ da stegede de op paa Tager oc vunde hannem ned i gennem tager met Sengen mit iblant dem/ saar Ihesum.

20. Und da er ihren glauben sahe/ sprach er zu ihm: Mensch/ deine sünde sind dir vergeben.

De der hand saa deris tro/ sagde hand til hannem. Mennecke/ dine synder ere dig forladne.

21. Und die Schriftgelehrten vnd Phariseer fiengen an zu denken/ vnd sprachen: Wer ist der/ daß er Gotteslästung redet? Wer kan sünde vergeben/ denn allein Gott?

De de Scrifftsloge oc Phariseer bequante at tencke oc sagde/ Hvo er denne/ at hand caler Gudz bespaaelse? Hvo kand forlade syndere/ vden alene Gud?

22. Da aber Iesus ihre gedanken merckte/ antwortet er/ vnd sprach zu ihnen: Was dencket ihr inn euren Herzen?

Men der Iesus fornam deris tancker/ suarede hand oc sagde til dem/ Huad tencke i vdi eders hertter?

23. Welches ist leichter zu sagen/ Dir sind deine sünde vergeben/ oder zu sagen/ Stehe auff vnd wandle?

Hvilcket er lettere at sige/ Dig ere dine synder forladne/ Eller at sige/ Stad op oc vandree?

18. A hlemuži nesti na so ži sloveča stary žyl štaten: poražen: hleděti ho vněst a položit před nim.

Tedy oto něktorzy přynali: stali ložku zlověča stary žyl rušoně povicrzem/ v šušlě. Po drby go vněst a postavit před nim.

19. A nemohuši stěrauby gey stranau vněst pro žánu/ vsaupili na střech/ a strze podlahu šušliti go s ložkem v prosřed před Gěšiss.

A gduale nálezli tržozaby go strana vněst mch před wielkos šia luda. Wšedši ná dom přez oknowi šušliti go s ložkem ná posřed před Iesusa.

20. Kterýchžto Věru řekž gyl vřel řekl: Člověče/ odpouštěj se tobě hřichové tvogj.

Který vytravřly věre řek/ řekl do mogo, Člověče/ odpouštěj se tobě gězechy tvoje.

21. Tedy počali mysliti Vědci a Žáonijci řauce: Kdo gyl tento/ kterž mluvy rau hann? Kdo muože odpouštiti hřichy gedině sam? Duh?

Tedy počali mysliti Doktoro: včy žaryseuřowě/ mowtae/ Kdož žacz řek ten co mowi bluznere/ twa? v řek/ može odpouštiti gězechy uedno sam? Dog?

22. A pakž poznal Gěšiss myslim gegich/ odpowěděl řekl i nim: Proč myslite v řekách wětrw ředěch wasspěch?

Ale Iesus domawřly mysliti/ odpowědžawřly řekl do nich/ Což myslite v řekách wětrw ředěch?

23. Co gyl snázě řech: Dd/ pouštěj se tobě hřichowě/ řek řech: Wstaň a chodě

Kož lěcwěry řek/ Odpouštěj se tobě gězechy řek řek/ Wstaň a chodě?

ה
24 רַמְדֵּעִין הֵיוּ הַשְּׁלִיט
הָיָה בָהֶן בְּאִנְשָׁא בְּאַרְצָא
דְּיִשְׁבּוּק חֲסֵהָא אָמַר ל
לְאַשְׁדּוּנָא לָךְ אָמַר אֲנִי
הַיּוֹם שְׁקוּל עָרְסָךְ וְיָגִי
לְבִיתְךָ:

Hor accio che Voi sappiate che il figlio-
mol de l'huana ha potestà in terra di per-
donare peccati. io si dico a voi che ad para-
loro) L'omato sia piglia al tuo fratello. &
cattura a casa sua.

25 וּמִיָּדָה קָם לְעֲנִיָּהוּן
וַיִּשְׁקֶל צֶרֶם וְאֵל לַבְּיָתָה
בְּדַ מִּשְׁפַּח לְאֵלֵהֶם:

*E subito egli si levò su con la presen-
ta, e tolto su il getto, sopra il quale giace-
va, sen andò a casa sua glorificando l'a-
dio.*

26 וְתַמְדָּה אֶחָד לְכָל־
 נֶשֶׁם וּמִשְׁפָּחָיו הָיוּ לְאַלְהֵי
 וְאַתְּמָלֵיו דְּחֵלְתָּהּ וְ
 וְאַמְרֵיו דְּחֵלְתָּהּ וְ
 דְּחֵלְתָּהּ:

Diebe tutti rimasero stupefatti, e gloriosi. Auano id. io e furono ripresi di simile, dicendo. Certo nos habuimus videntes oculos cose inexcusabiles.

27 בְּתֵר הַלֵּל וְכֵן יִשְׁמַע
וְיִהְיֶה מִכֶּסֶּא דְשִׁמְעָה לִּי
וְיִתֵּב בֵּית מִכֶּסֶּא וְאִמֵּר
לֵה תֵּא בְּתֵרִי:

*Dopo queste cose uscì fuori, e Gridò
Un publicano chiamato per nome Lene
che sedeva al banco de la cabella, e disse-
li, Seruimmi.*

28 וַיִּשְׁבַּק כָּל מִצְדָּתוֹ וְקָם
אוֹל בְּתֶרֶה:

*Et egli abbandonate tutte le cose, /
tenè su, e seguistillo.*

29 וְעָבַד לַיהוָה לְיוֹם פְּקֻדָּתָהּ
 וְיִיבָלֵא רִבְחָא וְאַיִתּוּ הַיָּמִין
 בְּנִשְׁמָא סְגִיָּתָא דְּמַכְסֵּי
 דְּמַלְחָמָא דְּסַמְיָין הָיוּ
 צְמַחוּן:

*E fecero effo Leandro gran commo-
tione in tutte le anime era una gran molestia
della pubblica, e d'altre che erano con-
essi a sedere a tavola.*

24 וְלִמְעַן הִדְעוּ כִּי—לְבָרֶךְ
הָאָדָם יֵשׁ לוֹ שְׁלוֹחַ עַל־הָאָרֶץ
לְשֵׁאת חַטָּאִים וַיֹּאמֶר לַנָּשׁוּל
אֲבָרִים אֹמֵר אֲנִי לָךְ קוֹם וְשֵׂא
מִטְחֶךָ נָלֶךְ אֶל־בֵּיתְךָ :

Pues porque sepays que el Hijo del hombre tiene potestad en la tierra de perdonar peccados, dize al paralytico, A ti digo, Levantate, toma tu cama. y vete a tu casa.

וַיִּקְרָא בְרָצֵעַ לִפְנֵיהֶם וַיֵּשֶׁא
מִטָּתוֹ אִשָּׁה שָׂכֵב עֲלֶיהָ
וַיֵּלֶךְ אֶל־בֵּיתוֹ מִבְּבֹד וּמִהַלֵּל
מִתְחַיֶּה :

Y luego, levantandose en presencia de ellos y romando en lo que estaua echado, fuese à su casa glorificando à Dios.

20 וַחֲדָדָה הָיְתָה יָקָתָם כְּלָם
יִכְבְּדוּ אֶת־יְרֵכָה וַיִּבְלֹאוּ בִּירְמָה
לֵאמֹר כִּי הַיּוֹם רָאִינוּ בְלֹאֵת :

Y tomó espanto à todos, y glorificaban à di-
os y fueron llenos de temor, diziendo, Que au-
mos visto maravillas oy.

27 וְאַחֲרָיִךְ כֹּן יֵצֵא וַיְדַע בְּעַל־
מַכְסֵּם וּשְׁמוֹ לֵאמֹר יוֹשֵׁב אֶל־הַמַּכְסִּים
יֵאמֶר לוֹ לֶךְ אַחֲרָיִךְ :

Y despues de estas cosas salio: y vido à vn publicano llamado Leui, sentado al vance de los publicos tributos y dixole, Siguieme.

28 וַיַּעֲזֹב כָּל אֲשֶׁר לוֹ וַיָּקָם
לֵיל אַחֲרִי :

Y de cada una de las cosas, levantándose, siguiólo

וַיַּעַשׂ לָהּ לֵלַי בְּבֵיתוֹ מִשְׁתָּה
דָּוִד וַיְהִי קָהָל רָב מִבְּעָלֵי מִכָּם
מֵאַחֲרַיִם אֲשֶׁר יוֹשְׁבִים הָיוּ
צִמּוֹ בַּמִּסְכָּה :

Y hizo Leulgran vanquere en su casa, y aui mucha compaña de publicanos, y de otros, lo quales estavan à la mesa con ellos.

24. Ἰνα ᾧ εἰδῇ π ὅτι ἐξουσία ἐστὶ
 ὁ μὲν ὁ ἀνθρώπου πρὸς τῆς γῆς αἰ-
 φ. 1. αἰμαρτίας· ἐπεταρ αὐτῶν
 λαμβάνει, σοὶ λέγω, ἐξέρχαι καὶ
 ἄρας τὸ κλειδίον σου, πορεύου εἰς
 τὴν οὐρανόν σου.

Or afin que vous sachiez que le Fils
de l'homme a aussi été en terre de par
donner les péchés, (il dit au paralyti-
que) lève-toi, charge ton petit
lit, & t'en va en ta maison.

25. Καὶ ἐπὶ τὴν ἑξῆς ἡμέραν ἀποστὰς ἡ
 ἡμετέρα αὐτοῦ, εἰσὶν ἐφ' ἣν κατεπα-
 ρα, ἀπὸ τῆς γῆς τὸν αἶμα αὐτοῦ, ἀν-
 τίσταται τὸν ἥλιον.

Et à l'instant icelui se tint leu de-
vant eux, chargea son licz, sur lequel il
gisoit, & s'en alla en sa maison, glori-
fiant Dieu.

26. Καὶ ὅτε περ ἤλθεν ἄπαν-
τες, πρὶς ἰδοὺ αὐτοὺς τὸν Πάτερ, ὃς ἐκείνη
ᾠήσας Φόβου, λέγει· τις ὅτι ἡδὲ
μὲν ἐξ ἡμῶν ἀνέστη.

Et vn estonnement les faict tous
dont ils glorifioyent Dieu: & furent re-
pils de crainte, disant: Certes nous auon
veu auourd'hui choses qu'on n'eust
mais attendues.

27. Καὶ μετὰ ταῦτα ἐξῆλθον, καὶ
ἐξήρασαν τὸ πλῆθος τῶν Ἰσραηλινῶν
καὶ τῶν Ἰουδαίων, ὅτι τὸ πλῆθος
αὐτῶν ἀπολευθεύειτο.

Après ces choses, il s'en alla, & vit
un peager nommé Lévi, assis au lieu d'au-
peage, & lui dit, Suis-moi.

28. Καὶ κατέλιπεν ἵππον τε, καὶ
 ἄρμα τε καὶ ἄνθρωπον τε αὐτῶν.

Lequel abandonnant tout se leva
 & le suivit.

29. Καὶ ἰσχυρὸς δοχλεῖ μαγὰλ
 ὁλεῖς αὐτὰ ἐν τῇ εἰσίᾳ αὐτῶν καὶ
 ὁχλῶ πλεονῶν πολὺς καὶ ἄλλοι
 εἰς αὐτὴν αὐτῶν ποταμὸν ἔχει.

Et Leui fit un grand banquet en
maison, où estoit une groille assemblé
de peagers, & d'autres gens qui estoient
avec eux à table.

CAP. V.

Das V. Capitel.

Kapitola V.

24. Ut autem sciatis, quia filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata (ait paralytico) Tibi dico, Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam.

But that ye may knowe that the Sonne of man hath authoritie to forgive sinnes in earth (he said unto the chief of the paralytic) I say to thee arise: take up thy bed: and goe to thine house.

25. Et confestim cōsurgens coram illis, tulit id quo iacebat: & abiit in domum tuam, magnificans Deum.

And immediately he rose up before them, and tooke up his bed whereon he lay: and departed to his owne house: praising God.

26. Et stupor apprehendit omnes: & magnificabant Deum. Et repleti sunt timore, dicentes, Quia vidimus mirabilia hodie.

And they were all amazed: and praised God: and were filled with feare saying: Doubtesse we have seene strange things to day.

27. Et post haec exiit, & vidit publicanum nomine Levi, sedentem ad Telonium, & ait illi, Sequere me.

And after that he went forth and sawe a Publicane named Levi: sitting at the receite of custome: and saide unto him, Followe me.

28. Et relictis omnibus, surgens secutus est eum.

And hee left all those by: and followed him.

29. Et fecit ei convivium magnum Levi in domo sua, & erat turba multa publicanorum, & aliorum qui cum illis erant discumbentes.

Then Levi made him a great feast in his owne house: where there was a great company of Publicanes: and of other that were wont to eate with them.

24. Auff daß ihr aber wisset/ daß des Menschen Sohn macht hat auff Erden sünde zu vergeben/ sprach er zu dem Sichtbrüchtigen: Ich sage dir siehe auff/ vnd hebe dein Bettlein auff/ vnd gehe heim.

Wen er i stulle vider/ ar Menichens Son haßuer mact paa Jordan/ ar forlade synder/ da sagde hand til den Berckbrodne/ Jeg siger dig/ stat op/ oc tag din Seng op/ oc gack hjem.

25. Vnd als bald stund er auff/ für ihren augen/ vnd hub das Bettlein auff darauff er gelegen war/ vnd gieng heim/ vnd preisete Gott.

De hand stod strax op/ saar deris øyen/ oc tog Seng op/ som hand laa vdi/ oc gick hjem. oc prisede Gud.

26. Vnd sie entsagten sich alle/ vnd preiseten Gott/ vnd wurden voll forcht/ vnd sprachen: Wir haben heut seltsame ding gesehen.

De de forferbedis alle oc prisede Gud/ oc bleffur fulde aff redzel/ oc sagde/ Wi haßuer i dag seet vnderlige ting.

27. Vnd darnach gieng er auß/ vnd sahe einen Zöllner/ mit namen Levi/ am Zoll sitzen/ vnd sprach zu ihm: Folge mir nach.

De der effter gick hond vdi/ oc saa en Zoldere/ som hed Levi side hoff Zolden/ oc hand sagde til hannem/ Folge mig effter.

28. Vnd er verließ alles/ stunde auff/ vnd folget ihm nach.

De hand forlod alting/ oc stod op/ oc fulde hannem effter.

29. Vnd der Levi richtet im ein groß Mahl zu inn seinem hause/ vnd vil Zöllner vnd andere saßen mit ihm zu Tisch.

De samme Levi redde te stort Gæstebud til sit hus/ De mange Zoldere oc anere sad med dem til Bordz.

24. Ale abyssie wěděl/ že Syn Eglwěka má moc na zemí odpouštěti hřích: v řeči statem poraženému: Tobě pravím wstaň/ wezmi lože twé/ a goď do Domu twého.

Žebyšle tedy wěděl/ že Syn eglwěka má wnu: z chosce odpustiac grzechy na zemi/ (řeči tušonemu pomietrem) Tobie powiedam/ Wstań/ a wezmi awšy/ lozko twóje wź do domu twego.

25. Ahned wstał přeb nás/ wzał lože na němž ležal/ n obšel do Domu swého wleebě Boha.

Tedy on wnet wstałszy przed oblicznością ich/ wźął awšy z na cym ležal/ šedl do domu swego chwalac Boga.

26. V podřal strach wšech/ n wlebili Boha/ a naplněni glau baňni stauce/ Jegneme u dři dices diwně wěcy.

A zdumeli si wšecy/ a diwovali Boga/ n byli w plnu božani/ mowiac/ Žežechmy widjeti nedomněnane věci.

27. Apotom wšel Gejuse/ a vřekl/ Iněho an sedh na Ele/ gniemem Lewi: v řeči gemu/ Podžaj mna.

Potym wšedl/ n wřekl/ eš nika umiemem Lewi šedžacego na ele/ y řeči mu/ Podžaj mna.

28. A on opuštył wšecy/ wstał n šel za nim:

Tedy on wšel po pozostawieniu wšech/ wstał y šedl za nim.

29. Wtinił gemu hody wlebi Lewi w domu swém: A byl tu žástup mnohý Echupch/ n giněch křechž s nim byli za Etolem.

Wweznił przez Lewi w domu swym wulka wozu/ gžle bylo wiele c brłow y inych křozp s nim šedželi.

ה

30. וְדַעְתִּינוּ הוּא סֵפֶר
וּבְרִישָׁא נֶאֱמָר
לְתַלְמִידָהּי לְמַנָּה עִם
מִכְסָא וְחִטָּה אֲכָלִין
אֶתְתִּין וְשִׁתִּין :

E quei che tra loro erano, Seraki, e Farisei mormoravano contra i discipoli, dicendo, Perché mangiate uita benea co i publicani e peccatori?

31. וַעֲנֵנוּ יֵשׁוּעַ וְאָמַר
לְהֵיוֹן לֹא מִתְבַּנֵּא אֲסִינָה
לְתַלְמִידָהּי אֶלָּא לְאֵילִין
דְּבִישׁ בִּישׁ צְבִידִין :

Al che Iesus rispondendo disse loro, Quasi che son sano, non ho uita bisogno di m. dico, ma quelli che sono ammalati.

32. לֹא אָתִית דֹּאקֵרָנָה
לְהִיקָא אֶלָּא לְחִטָּה
לְתַנְבוּתָא :

Io non son venuto a chiamare i giusti, ma i peccatori a penitentia.

33. הֲגִין דִּין אֲמָרִין לָהּ
לְמַנָּה תַלְמִידָהּי דִּיחֲזִין
צִימִין אֲמִינָתָת וּמַצְלִין
אֶתְהַפְּרִישׁ דִּיקָה דִּין
אֲכָלִין וְשִׁתִּין :

Poi essi gli dissero, Perché angustie digiunano spesso i discipoli di Giovanni, e fanno i ueramenti, e similmente quelli de i Farisei, ma i tuoi mangiavano e beuono?

34. הִין דִּין אֲמָר לְהֵיוֹן לֹא
מִשְׁכָּחִין אֶתְתִּין לְבַנְיָהּ
הַגִּנְבָּא כְּמָא דְחִתְנָה
עֲמִיהֵן מִצְבִּדִין דִּי צִימִין :

Et ex his disse loro, Potere qui fare digiunare i figliuoli de la camera del marito, mentre che lo sposo e con essi?

35. יֵאָתִין דִּין וְיִמְתָּא כִּד
יְתַתְּרִים חִתְנָה מִצְבִּדִין
הִיָּדִין וְצִימִין פְּהֵבִין
וְיִמְתָּא :

Ma verranno bene i giorni, che lo sposo sarà tolto loro, & allora tu quei giorni digiunaueranno.

ה

30. וַיֵּלֶנּוּ הַסּוֹפְרִים וְהַמִּצְרִיִּים
וַיֹּאמְרוּ אֵלֶי-תַלְמִידָיו לָמָּה עִם
בְּעָלֵי מִכָּס וְעִם חֲטָאִים תֹּאכְלוּ
וְתִשְׁתּוּ :

Y los Phariseos y los Escribas de ellos murmurauan contra sus Discipulos, diciendo, Porque comeys y beueys con los publicanos y peccadores?

31. וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם
לֹא צָרָה אֲבִידִים לְרַפָּא כִּי
אֲנִי חֲחִילִים :

Y respondiendo Iesus, dixoles, Losque estan sanos no han menester medico sino los que estan enfermos.

32. לֹא בָאתִי לְקָרָא צְדִיקִים
כִּי אֲנִי חֲטָאִים לְתַשׁוּבָה :

No he venido a llamar a los justos, sino a los peccadores a penitencia.

33. וְהִנֵּה אֲמָרוּ אֲלָיו לָמָּה
תַלְמִידָיו יוֹחֲזִין הָרְבִּי לְצוּם
וְהַתַּפְּלִלוּ וְלָכֶּה עִם תַלְמִידָיו
הַמִּצְרִיִּים וְתַלְמִידָיו אֲכָלִים
וְשִׁתִּים :

Entonces ellos le dixeron, Porque los Discipulos de Ioan ayunan muchas vezes, y hazen oraciones, y asimismo los Phariseos, y tus Discipulos comen y beuen?

34. וְהוּא אָמַר אֲלֵיהֶם לֹא
תוֹכְלוּ לַעֲשׂוֹת בְּנֵי-הַחֲתָן
בְּעוֹדָם הַחֲתָן עִמָּם כִּי יָצוּבוּ :

Y el les dixo, Podeys hazer que los que son de bodas ayunen, entretanto que el esposo esta con ellos?

35. וַיֵּמִים בָּאִים אֲנִי וְנָשָׂא
הַחֲתָן מֵאֵיהֶם אֲנִי יָצוּבוּ בַיָּמִים
הָאֵלֶּה :

Empero vendrán dias quando el esposo les será quitado : entonces ayunaran, en aquellos Dias.

ε.

30. Καὶ ἐλεγχοῦν οἱ γραμματεῖς αὐτοῦ καὶ οἱ Φαρισαῖοι περὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγοντες, Διὰ τί μὴ πλυνώμεν καὶ ἀμαρτωλοὺς ἵδωμεν καὶ πίνομεν;

Et ceux d'entr'eux qui estoient Scribes & Pharisiens murmuroyent contre les disciples, disans, Pourquoi mangez-vous & beuvez avec les peageurs, & gens de mauuaise vie?

31. Καὶ ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς αὐτοῖς περὶ αὐτοὺς, εὐχρίσας ἔχουσιν εἰ ὑγιαίνοντες ἰατροὶ, ἀλλ' οἱ σαρκῶς ἔχοντες.

Adonc Iesus prenant la parole, leur dit, Ceux qui sont en santé, n'ont besoin de medecin, mais ceux qui se portent mal.

32. Οὐκ ἐλήλυθα καλὴν δικαιοσύνην, ἀλλὰ ἀμαρτωλοὺς εἰς μετανοοῦν.

Je ne suis point venu pour appeler les iustes mais les pecheurs, à repentance.

33. Οἱ δὲ ἔπειτα περὶ αὐτοῦ, διὰ τί οἱ μαθηταὶ ἰωάννου ἵστασιν πυνυὰ, καὶ δεήσθῃ περισώματα, οἱ αὐτοῦ καὶ οἱ Φαρισαῖοι, οἱ δὲ οἱ ἀδικοῦσι καὶ πίνοσι;

Ils lui dirent aussi, Pourquoi usent souvent les disciples de Ioan, & sont prietres temblablement aussi ceux des Phariseos, mais les tiens mangent & boient?

34. Ὁ δὲ ἔειπεν αὐτοῖς, μὴ δύνασθε ἵνα ὑμεῖς ὥσπερ οἱ υἱοὶ τῆς ἡμέρας, καὶ ὡς οἱ υἱοὶ τῆς νυκτός, καὶ ὡς οἱ υἱοὶ τῆς νυκτός, καὶ ὡς οἱ υἱοὶ τῆς νυκτός;

Et il leur dit, Pouuez-vous faire infier les gens de la chambre du nouveau marié, pendant que le nouveau marié est avec eux?

35. Ἐλθόντων δὲ ἡμερῶν, καὶ ὁ υἱὸς τῆς νυκτός, καὶ ὡς οἱ υἱοὶ τῆς νυκτός, καὶ ὡς οἱ υἱοὶ τῆς νυκτός, καὶ ὡς οἱ υἱοὶ τῆς νυκτός;

Mais les iours viendront que le nouveau marié leur sera uité : adonc ils uieront en ces iours-là.

CAP. V.

30. Et murmurabant Pharisei & Scribae eorum, dicentes ad discipulos eius, Quare cum publicanis & peccatoribus manducatis & bibitis?

But they that were Scribes and Pharisees among them / murmured against his disciples, saying / Why eate ye and drinke ye with Publicans and sinners?

31. Et respondens Iesus, dixit ad illos, Non egent qui sani sunt, medico: sed qui male habent.

Then Iesus answered and said vnto them / They that are whole, neede not the Physicion: but they that are sicke.

32. Non veni vocare iustos, sed peccatores ad poenitentiam.

I came not to call the righteous / but sinners to repentance.

33. At illi dixerunt ad eum, Quare discipuli Iohannis ieiunant frequenter, & obsecrationes faciunt, similiter & Phariseorum: tui autem edunt & bibunt.

Then they said vnto him / Why doe the disciples of Iohn fast oft / and praye / and the disciples of the Pharisees also / but thine eate and drinke?

34. Quibus ipse ait, Nunquid potestis nlios sponsi, dum cum illis est sponsus, facere ieiunare.

And he saide vnto him / Can ye make the children of the wedding chamber to faste / as long as the bridegrome is with them?

35. Venient autem dies: & cum ablatu fuerit ab illis sponsus, tunc ieiunabunt in illis diebus.

But the daies will come / when the bridegrome shall be taken away fro them: then shall they fast in those daies.

Das V. Capitel.

30. Vnd die Schriftgelehrten vnd Phariseer murrten wider seine Jünger / vnd sprachen: Warumb esset vnd trincket ihr mit den Zöllnern vnd Sündern?

De de Scrifftseloge oc Phariseer knurrede mod hans Disciple / oc sagde / huor saare æde oc dricke i mei Toldere oc Syndere?

31. Vnd Iesus antwortet / vnd sprach zu ihnen: Die Gesunden bedürffen des Arztes nicht / sondern die Kranken.

De Ihesus suarede / oc sagde til dem / De Karste haffue lægen icke behoff / men de Suge.

32. Ich bin kommen zu ruffen den Sündern zur Buße / vnd nicht den Gerechten.

Ic er kommen at falde Syndere til Bedræng / oc til de Retterdige.

33. Sie aber sprachen zu ihm: Warumb fasten Iohannis Jünger so oft / vnd beten so vil / desselbigen gleichen der Phariseer Jünger / aber deine Jünger essen vnd trincken?

Da sagde de til hannem / Huor saare faste Iohannis Disciple saa ofte / oc bede saa meget / Phariseer nis Disciple lige saa / Men dine Disciple æde oc dricke?

34. Er aber sprach zu ihnen: ihr müget die Hochzeit leute nicht zu fasten treiben / so lange der Bräutigam bey ihnen ist.

Da sagde hand til dem / I kunde icke node Brøds lups Jolcket til at faste / saa lunge som Brudgommen er hos dem.

35. Es wirdt aber die zeit kommen / daß der Bräutigam von ihnen genommen wirdt / denn werden sie fasten.

Men den tid skal komme / at Brudgommen skal tagis fra dem / Da stulle de faste.

Kapitola V.

30. Ecdy reptali Zafoniſcy a Bieclẽ gich kfaucet Biedb niſkuom gcho: Proſ s Eclnõ: mi a Hryſſiſny gyt a piget?

A tãf oni ktorzy byli z Doſtroſ rom y z Sãryſieufow / ſemrãli prze ciw zwolennikom ieſu / mowiac / Przeczzẽ zcelnãt y z grzeſniti iãz baczy pũſcie.

31. W odpowiedziẽ Bieciſſe / keli k nim: Nchotẽebugjẽ zdraſ wiẽ kãtã / ale ncmocni.

Alle Ieſus odpowiedziãwſzy / rzeſt do nich / Kie potrzebãc tym ktorzy zdrowi ſã kãrãzã / icdno tym ktorzy ſã zle mãtã.

32. Nchotẽ nprĩſſel gſem wolãti Sprawedliwõch ale hrij, ſnych k Potãni.

Nie przĩſſedliem abych wzy / wol ſprãwiedliwe / ale grzeſniti tu wgnaniu.

33. A oni keli gomu. Proſ Biedniſcy Janowi poſtij ſẽ taſtofrãt a modli ſẽ / kãzõ Zãfoniſſij / ale twogl gedy a pigi?

Alle oni rzeſtli Eniemu / Przeczzẽ zẽ Janowi zwolennicy poſcãzã cãzẽ ſto z y modlitwy cãzãtã / kãl zẽ y Sãryſeſcy z alecmwã iedã y puãt.

34. Kterõmõn keli: Zbalĩ mãjẽc Synũm Zẽnichã / doſ ſudõs nuni geſt Zẽnich / kãzãti ſẽ poſtij?

Ecdy on rzeſt do nich / Bãlĩ moã jecã wãzãtã zẽby ſynowie weſelã mĩeli poãciã poſi z nuni teſt obluã bĩentec?

35. Alle prĩgdãu dnowẽ / kdnõẽ odhãt bude od nich Zẽnich / echõ dy ſẽ budãu poſtij w tãch dnech.

Leẽz ci prĩyda dni gdy obĩ lubĩentec bẽdãtẽ wãtẽ od nich / a tẽdy nã on cãã poãciã bẽdã.

ה

36 וַאֲמַר לָהֶם מְחַלְלֵי
הָלֹא אִישׁ אֶחָד אֶתְּקַעְתָּ
מִן מֵאֵנָה חֲדָתָה וְרָמַתָּ עַל
מֵאֵנָה בְּלִיָּה דָּלָה לְחֲדָתָה
הָאֵד וְלִכְלִיָּה לֹא כִלְכִּיָּה
אוֹרְקַעְתָּ דְּבִין הָדָתָה:

*E il Telaro ancor vna similitudine.
Nemo ni. ite vna pec. & ad vnu vestimen-
tu m. duo ad vnu vestimento & cecidio, al-
terimenti il nouo lo straccia, & al vec-
chio non si con fa la pec. & tolin dal uno-
no.*

37 וְלֹא אִישׁ רִמָּה חֲמִידָה
חֲדָתָה לִיקָה בְּלִיָּתָהּ וְאִן
הָיָה לֹא מִבְּזֵי חֲמִידָה
חֲדָתָה לִיקָה וְהוּא חֲמִידָה
מִתְאַשֵּׁד וְקָה אֶבְדִּין:

*Oltre a ciò, nimmo mette il vino nouo
no gli otri vecchi. altrimenti il vino nouo
se romperà gli otri, onde esso si confarà, e
gli otri per uano.*

38 וְלֹא חֲמִידָה חֲדָתָה
בִּיקָה חֲדָתָהּ וְרִמָּה
וְתִרְיָהּ מִתְּנִיָּתָהּ:

*Ma il vino nouo si debbe metter ne
gli otri noui. e così auendone si conser-
uano.*

39 וְלֹא אִישׁ שֶׁתָּה חֲמִידָה
עֲתִיקָה וּמִחֲדָה בְּעֵינָהּ
חֲדָתָה אֶמַר גִּיד עֲתִיקָה
בְּסֵי:

*En uno è che hauendo beuuto del vec-
chio, voglia subito dal nouo perche di-
ce, Il vecchio è migliore.*

ו

1 הוּא הָיָה בְּשַׁבְּתָהּ כִּד
מְחַלְלֵי יֵשׁוּעַ בֵּית וְרַעְנָה
וּתְלַמִּידוֹהִי מַלְגִּין הָיוּ שׁ
שֶׁבֶלֶא וּפָרְכִין הָיוּ בְּאִדְיָהוֹן
וְאֶכְלִין:

*Hor accade nel sabbato secondo pri-
mo ch'egli passaua per i seminati, e i suoi
discipoli fucelluano de le spiche, e trion-
dole con le mani, le mangiauano.*

2 אֲנָשִׁין הָיוּ מִן פְּרִישָׁא
אֶמְדִּין לָהֶם מִנֵּי עֲבָדִין
אֲנִיתִין מִכֵּם דָּלָה שְׁלִיט
בְּשַׁבְּתָהּ לְמַעַבְד:

*Onde alcuni de Farisea disser loro, Per-
che fate voi quel che non è licito fare ne-
l giorno del sabbato?*

ה

36 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אֵת הַמַּשָּׁל
כִּי אִישׁ לֹא יָכֹרֶת מִחֲבֶרֶת מִבְּגַד
חֲדָשׁ וַיִּשְׁלֹךְ בְּבֶגֶד יָשָׁן פֶּן הַחֲדָשׁ
יִפְלֹחַ וְלִישָׁן לֹא יִשְׁוֶה מִחֲדָשׁ:

*Y deziales tambien vna parabola, Nadie me-
te remiendo de panno nueue en vestido viejo: o-
tramente el nueue rompe, y al viejo no conuiene
remiendo de nueue.*

37 וְאִישׁ לֹא יִשְׁלֹךְ יַיִן חֲדָשׁ
בְּנִיחוֹת יִשְׁנֹת פֶּן יִבְקַע יַיִן חֲדָשׁ
לְתִי-הַנִּיחוֹת וְהוּא יִשְׁפֹּךְ וְנִיחוֹת
תִּנְאֲבֶדוּ:

*Y nadie echa vino nueue en cueros viejos.
otramente el vino nueue romperá los cueros y el
vino se derramará, y los cueros se perderan;*

38 כִּי-אִם יַיִן חֲדָשׁ בְּנִיחוֹת
חֲדָשֹׁת יִשְׁלֹךְ וְשִׁנֵּיהֶם יִנְצְרוּ:

*Mas el vino nueue en cueros nuevos se ha-
de echar: y lo vno y lo otro se conserua.*

39 וְאִישׁ אִישׁ שֹׁתֶה יַיִן יֵשָׁן
מִהֲרָה אֵינְנוּ מִתְּנִיָּה חֲדָשׁ כִּי
אִם אֶמַר הַיַּיִן טוֹב מִחֲדָשׁ:

*Y ninguno que beuiere el viejo, quiere lue-
go el nueue: porque dize, El viejo es mejor.*

ו

1 וַיְהִי-בְשַׁבְּתַת הַשְּׁנִיָּתָה בְּלִכְתּוֹ
בְּזֵרוּעִים וַיִּקְטְפוּ תְלַמִּידָיו אֶת-
מִלִּילוֹת וַיִּפְרְכוּ בִידֵיהֶם
וַיֹּאכְלוּ:

*Y aconteció que passando el por los panes
en vn sabbado segundo del primero, sus Discipu-
los arrancauan espigas, y comian fregandolas
con las manos.*

2 וְאֲנָשִׁים מִפְּרוּשִׁים אָמְרוּ
לָהֶם מַה תַּעֲשׂוּ אִשָּׁר לֹא יִכָּשֶׁר
לַעֲשׂוֹת בְּשַׁבָּת:

*Y vnos de los Phariseos les dixeron, Porque
hazeys loque no es licito hazer en Sabbados?*

ו.

36. Ελεγε ὁ καὶ ὁμοιοῦσεν πρὸς
αὐτοὺς, ὅτι ἂν τις ἐπιβλημα ἱμα-
τίου κατὰ ἐπιβάλλῃ ἐπὶ ἱματίου
καταίου. εἰ ὁ μαζα, καὶ τὸ κατὰ
ῥαῖον, καὶ τὸ καταίῃ σὺμφωνῇ
ἐπιβλημα γὰρ ἀπὸ τοῦ κατὰ.

*Puis il leur dit vne similitude, Nul
ne met vne piece d'un vestiment neuf à
vn vestiment vieil: car autrement ce
qui est neuf deschire, & la piece du neuf
ne se rapporte point au vieil.*

37. Καὶ ἀδὴς βάλλει οἶνον εἰς
οἱς ἀσκαὺς καταίῃ. εἰ δὲ μαζα,
ῥαῖον οἶον οἱς ἀσκαὺς, καὶ
αὐτὸς ἐκχυθήσεται, καὶ οἱ ἀσκαὺς
καταίῃται.

*Pareillement nul ne met le vin nou-
ueau en ouaires vieux: car autrement
le vin nouveau rompra les ouaires, & se
respandra, & les ouaires seront perdus.*

38. Ἀλλὰ οἶνον εἰς οἱς ἀσκαὺς
κατὰ βληται, καὶ ἀμφοτέρω
σωτηρεύεται.

*Mais le vin nouveau doit estre mis
en ouaires neufs: & ainsi les deux contre-
gardes tous les deux.*

39. Καὶ ἀδὴς πᾶσι καταίῃ,
ὡς οἶνος θείῃ οἶον λέγει γὰρ, ὅ
καταίῃς ἐκχυθήσεται.

*Et n'y a personne qui boiue du vieil,
qui vuet le tantost du nouueau. car dit-
il, Le vieil vaut mieux.*

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ

Εἰς τὸν ἥν σαββάτω δέκα-
εξοπρώτω διὰ παραδείγματι αυ-
τοῦ διὰ τοῦ ἀποστόλου καὶ ἐπι-
στολεῖται αὐτῷ τὰς ἐκείνης,
καὶ ἄλλοι, ψάλλοις τὸ χαρῶν.

*Or aduint au iour du Sabbath second
premier, qu'il passoit par les biés: & les
disciples arrachoyent des espies, & les
froyans entre leurs mains en mangeoy-
ent.*

2. Τότε ὁ καὶ φασαίῃσιν εἶπον
αὐτοῖς. τί ποιεῖτε ὅ ἐστὶν ἐξῆς ποιῆν
ἐν τῇ σαββάτι;

*Et quelques uns des Pharisiens leur
dirent, Pourquoi faites-vous ce qu'il n'
est loisible de faire es Sabbats.*

36. Dicebat autem & similitudinem ad illos, Quia nemo commissuram à novo vestimento immittit in vestimentum vetus: alioquin & novum rumpit, & veteri non convenit commissura à novo.

Also he spake also unto them a parable: No man putteth a piece of a new garment into an old vestment: for then the new renteth it: and the piece taken out of the new, agreeth not with the old.

37. Et nemo mittit vinum novum in utres veteres: alioquin rumpet vinum novum utres, & ipsum effundetur, & utres peribunt.

Also no man putteth new wine into old vessels: for then the new wine will breake the vessels, and it will runne out, & the vessels will perishe.

38. Sed vinum novum in utres novos mittendum est: & utraque conservantur.

But new wine must be poured into new vessels: so both are preserved.

39. Et nemo bibens vetus, statim vult novum, dicit enim, Vetus melius est.

Also no man that drinketh olde wine: straight way desireth new: for he saith, The olde is better.

Factum est autem in Sabbatho secundoprimum, cum transiret per sata, vellebant discipuli eius spicas, & manducabant confricantes manibus.

And it came to passe on the seconde Sabbath: after the first: that hee went through the corne fieldes: and his disciples plucked the eares of corne: and did eat: and rubbe them in their hands.

2. Quidam autem Phariseorum dicebant illis, Quid facitis quod non licet in Sabbathis?

And certaine of the Pharisees saide unto them: What doe ye that which is not lawfull to do on the Sabbath dayes?

36. Vnd er saget zu ihnen ein Gleichniß: Niemand flicket einen lappen vom neuen Kleid auff ein alt Kleid: Wo anders / so reisset das neue / vnd der lappe vom neuen reimet sich nicht auff das alte.

De hand sagde en lignesse til dem: Ingen setter en klud aff nye klæde: paa et gammelt klæde: ellers riffs det ny sønder: oc kluden aff det ny sticker sig icke paa det gamle.

37. Vnd Niemand fasset Most inn alte Schläuche / Wo anders / so zurisset der Most die Schläuche / vnd wirdt verschütt / vnd die Schläuche kommen vmb.

De ingen sader Most i gamle Glasster: Ellers senderbroder Mosten Glassterne: oc spildes: oc Glassterne forderffues.

38. Sondern den Most soll man inn neue Schläuche fassen / so werden sie beide behalten.

Men mand skal lade Most i nye Glasster: saa blifver de baade foruarede.

39. Vnd niemand ist / der vom alten trincket / vnd wölle bald des neuen: denn er spricht: Der alte ist milder.

De der er ingen: som dricker aff den Gamle: oc vil strax den Ny: Thi hand siger: Den Gamle er mildere.

Vnd es begab sich auff einen Auffer Sabbath / daß er durchs Getreide gieng / vnd seine Jünger rauffeten Ehern auß / vnd assen vnd rieben sie mit den händen.

De der begaff sig paa en Affer Sabbath: at hand giet igennem kornet: oc hans Disciple plockede Affer: oc odes: oc brede dem met henderne.

2. Etliche aber der Phariseer sprachen zu ihnen: Warumb thue jr / daß sich nicht ziemet zuthun auff die Sabbath?

De nogle aff Phariseerne sagde til dem: Hvorfor art gøre i der som icke sømer sig at gøre paa Sabbatherne?

36. Prawil také v podobensťmij k nim / Ze žádný záplaty raucha nového nepřilučí k rauchu věchěmu: gínat v nově roztěhuje: a věchěmu nepřilučí záplata od nového.

A pověděl také tm podobensťstvo: Žaden plátá suťna nového nie přizlúčá do starýho: cyp do ináčy ono nové brže kláse: y nye zgabza se nový plát s starým.

37. A žádný nemlčmá Wijn na nového do Sudow starých: gínat Wijn nově roztěhne Sudy: a samo wyteče: a Sudowě pokážje se.

A nie nálewa se žádný víná nového do staré náczymy: bo ináč cyp: wino nové rozetwie náczymy: a rozleze sie: a náczyma pogná.

38. Ale Wijn nově w Sudy nově má lito býti: a obě bude zachowáno.

Ale nové wíno má býti lano w náczyma nové: a tak obě w celé bywáti zachowane.

39. Žadný také kónj pije staré: ne v hneč zechce nového: ale dij: Staré lepší geseť.

A žádný náptěšy sie wíná starého: nie žáržem chce pic nové: go: bo mowi: Pojtre: jneť sečieť stare.

Ustalo se w druhau sobě dobohu: že šel Ježíš strže obilj: v trhali Wěckmcy geho klaso: a rukama wpmj na gliče gedli.

Ustalo se potym iž on w sabát wotry po přewšim šcol přez: ahož y poznawie iego wotrywěti: flosy: y iedli se tracie rěčomá.

2. Tědy někteří z Žákonij: křw prawili qm: Proč to činíte: což nelučí činit w den Swatěcnij?

Tedy někteří z Žákonij: křw prawili tm: Přez cho czyníte: cžgo sie w swatěc čynit me go: djeť.

3. Et respondens Iesus ad eos, dixit, Nec hoc legistis quod fecit David, cum esurieret ipse, & qui cum illo erant?

Then Iesus answered them / and said he: Have ye not read this / that David did when he him selfe was an hungred / and they which were with him.

4. Quomodo intravit in domum Dei, & panes propositionis sumpsit, & manducavit, & dedit his qui cum ipso erant, quos non licet manducare, nisi tantum sacerdotibus?

How he went into the house of God / and tooke / and ate the hewe bread / and gave also to them which were with him / which was not lawfull to eat / but for the Priests onely.

5. Et dicebat illis, Quia Dominus est filius hominis, etiam sabbathi.

And he saide unto them / The Sonne of man is Lord also of the Sabbath day.

6. Factum est autem & in alio sabbatho, ut intraret in synagogam, & doceret. Et erat ibi homo, & manus eius dextra erat arida.

It came to passe also on another Sabbath / that he entred into the Synagogue / and taught / and there was a man / whose right hand was dried up.

7. Observabant autem Scribae & Pharisei, si in sabbatho curaret: ut invenirent unde accusarent eum.

And the Scribes and Pharisees watched him / whether he would heale on the Sabbath day / that they might finde an accusation against him.

8. Ipse vero scribebat cogitationes eorum: & ait homini qui habebat manum aridam, Surge, & sta in medium. Et surgens stetit.

But he knewe their thoughts / and saide to the man which had the withered hand / Arise / and stand up in the middes. And he arose / and stood up.

3. Und Iesus antwortet / und sprach zu ihnen: Habt ihr nicht das gelesen / das David thet / da ihn hungerte / und die mit ihm waren?

De Ihesus suarede / oc sagde til dem / Haffuet icke læst hvad David gjorde / der hannem hungrede / oc de som vaare med hannem?

4. Wie er zum Hause Gottes eingieng / und nam die Schaubrot / und aß / und gab auch denen / die mit ihm waren / die doch niemand dorffte essen / ohn die Priester alleine.

How ledis hand giet ind i Gudz Hus / oc tog Stuebord / oc oed / oc gaff oc saa dem / som vaare med hannem / huilke dog ingen torde æde / uden Priesterne alene.

5. Und sprach zu ihnen: Des Menschen Sohn ist ein HERR / auch des Sabbaths.

De hand sagde til dem / Menniskens Søn er en HERR / oc saa offuer Sabbathen.

6. Es geschach aber auff einen andern Sabbath / daß er gieng inn die Schule / und lehrete. Und da war ein Mensch / des rechte Hand war verdorret.

De der stede paa en anden Sabbath / at hand giet i Scholen / oc lærde. De der vaare Menniske / hucs høyre haand vaare visseu.

7. Aber die Schriftgelehrten und Phariseer hielten auff ihn / ob er auch heilen würde am Sabbath / auff daß sie eine sache zu ihm finden.

Men de Scrifftsloge oc Phariseer toge vaare paa hannem / om hand oc vilde helbrede om Sabbathen / Paa det de kunde finde Sag med hannem.

8. Er aber merckete ihre gedanken / und sprach zu dem Menschen mit der darrren hand: Stehe auff / und tritt herfür. Und er stund auff / und tratt dahin.

Da merckte hand deris tanker / oc hand sagde til det Menniske med den visse Haand / Staa op / oc tritt hid frem. De hand stod op / oc tra 7 de frem.

3. Odpověďem Ježíš k nim: Co jste toho nečítali / co jest učinil David když lačněl / on y ti kteří s nim byli.

Ale Ježíš odpověděl jim / řekl do nich / Isaiášie tego nie czytał co uczynił Dawid / gdy był lačnácym y s onymi którzy s nim byli.

4. Kterak všel do domu Božího / a chleby posvátné vzal a jedl / a dal y těm kteří s nim byli / gichžto nestlusal o ghy / gedině to lico kněžím.

Jako všel do domu Božeho / vzal chleby posvátné a jedl do toho / a dal y tym którzy s nim byli / którzy to chlebom nie godžilo sie kŕmiciť s nimi kněžími.

5. V pravil jim / Je jest Syn člověka Pánem také y dne Svatecniho.

Ime wil do nich / Syn este / viecey jest nez Pánem Sábátu.

6. V šalo se epět v ginh den Svatecni / když všel do školy a učil / Je byl tu člověk / a ruka jeho pravá byla vchlá.

V šalo se v deni šabátu / všel do bo žnice a učil / y byl člověk / co měl prava ruka vchlá.

7. V š. řili ho učitelé a farisej / vždrawili ho v den Svatecni / aby našli činu / by ge ob žalovali.

Přitomáli go tedy doctores / vicy farizej / vždrawili ho v den šabát / aby našli činu / by ge ob žalovali.

8. Ale on věděl myšlenij gich: V šel člověku kterýž měl ruku vchlá: Vstaň / a staog v prostředu. A on vstal / y šál.

Ale on věděl mysl i ch / řekl člověkomu který měl ruku vchlá / Vstaň / a staog v prostředu / a šál on vstávajíc šál.

ו
3 עֲנֵה יֵשׁוּעַ וְאָמַר לְהוֹן
וְלֹא הָיָה קִרְיָתוֹן מִדָּבָר
דְּעָבַד רַבִּיךְ כְּדִין כִּבְּוֹן הוּא
וְאֵילִין דְּעָמְהוּ:

*Esau rispondendo, disse loro, Non
hanete voi mai letto che fece David,
quando hebbe fame disse, e quei che erano
con lui.*

4 וְעַל לְבִיָּתָהּ דָּאֵלְהָא
וְלַחֲמָא דְּפִתּוּרָהּ דְּמִדְּנָא
נִסְבַּ אֲכָל וַיֵּהֶב לְאֵילָיו
דְּעֻמְרָה הוּא דְּלֵא שְׁלִיט הוּא
לְמֵאכָל אֵלֵּא לְפָהֳגַהּ
בְּלַחֲוֹד :

*Come egli entrò ne la casa di Dio a a
presenziare de la proposizione, e mangia-
re, e dettò a quelli che erano con esso
lui: quando non era lecito mangiare se-
non a i Sacerdotesi soli?*

וַאֲמַר לְהוֹן הַמָּרָה הִיא
הַשְׁבָּתָה בְּרַח דְּאַנְטֵס:

Per dire a loro, *Il Figliuolo de l'uomo è Signore ancor del Sabato.*

6 הוּא הֵן לְשִׁבְתָּהּ
 אֲחִירָתָא עַל לְכַוּשְׁתָּהּ
 וּמִלֵּךְ הִיא וְאִית הִנֵּה
 תִּמְוִיגְבָרָא הָאִיבָה דְיִמְיָנָא
 יִבְיִשָׁא הִנֵּה

*Annunzio ancora in un altro fabb-
 to ch' egli entra ne la sinagoga, & in se-
 gnando ch' era suo un huomo, la cui man
 destra era secca.*

וְיִסְפְּרָא וּפְרִישָׁא וְנָטְרִין
הָיוּ לָהּ אֵין הֵי דְמַאסְגָּת
בְּשַׁבְתָּא דְנִשְׁכָּתוֹן יֵאָכְלוּ
הַרְבֵּי:

*Her gl's scribs e Farieses Rattana a guar-
dare i regis lo risanasse nel sabbatu, per tro-
uare di che accusarlo.*

וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא אֶתְּמַלֵּא אֶתְּכֶם
מִדְּבַר יְהוָה וְלֹא תִהְיֶה אֵין
עֲבָרָה בְּיָדֵיכֶם אֵין אֵין קוֹם
תֵּא לָךְ לְמַצְעַת פְּנוּשֶׁתָא
וְכֵן אֵתָא וְקָם:

*Ma egli cancellava i lor pensieri, e disse
à l'huomo che habeva chiamato focca, Le-
mati, e sta ju nel mezzo. Et egli lamatosi,
fessese.*

ו
 ז יֵשׁוּעַ יֹאמֶר לָהֶם הֲלֹא
 וְאַתָּה קִרְאתָם אִישׁ עֶשְׂרֵה
 דְּנִיד בְּאִישׁ רֹעֵב הוּא וְאִישׁ
 אֶמֶת הָיָה :

Y respondiendo Iesus, dixoles, Ni aun esto
aueys leydo, Que hizo David quando tuvo ham-
bre, el, y los que con el estauan?

4 בַּאֲשֶׁר בָּא אֶל־בֵּית יְהוָה
וַיִּקַּח אֶת־לֶחֶם הַפָּנִים וַיֹּאכַל
וַיֵּהָרֶג וְגַם לַאֲשֶׁר עִמּוֹ אֲשֶׁר לֹא
שָׁוָה לָהֶם לֶאֱכֹל כִּי אֵלִים לַכֹּהֲנִים
לִבְדָּם :

Como entró en la Casa de Dios, y tomó los panes de la proposición, y comió, y dió tambien à los que estauan con el los quales no era lícito comer, sino à solos los Sacerdotes.

וַיֹּאמֶר לָהֶם כִּי־בֶן־הָאָדָם
הוּא אֲדֹנָי הַשָּׁמַיִת :

Y deziales, El Hijo del hombre es Señor aun del Sabbado.

6 וַיְהִי בַשַּׁבָּת אַחֲרָת פְּבוּאֵי
אֶל־הַעֲדָה לְלַמֵּד וַיְהִי־שָׁם
אֲדָם וְרַיְמֹה הָרְחֵל וְיִשָּׁה :

Y aconrecio tambien en otro Sabbado, que el entró en la Synoga, y ensennó. Y estaua alli vn hombre que tenia la mano yz quierda seca.

7 וַיֵּצְאוּ הַסּוֹפְרִים וְהַמְּכַרְשִׁים
אֲשֶׁר הוּא גַם יָרְשָׁה בַּעֲבַת אִשָּׁר
יִבְצְאוּ אֹדוֹת לַחֲבֵיבוֹ :

Y affecháuanlo los Eſcribas, y los Pharifeos, ſi ſanaria en Sabbado: por hallar de que lo accuſaſſen.

8 וְהוּא יָדַע אֶת—מַחְשְׁבוֹתָם
וַיֹּאמֶר לְאִישׁ אֲשֶׁר הִתְחַל לוֹ יָד
יְבֹשֶׁת קוֹם וַעֲמֹד בְּזִיג וַיִּקָּם
וַיַּעֲמֹד :

Mas el sabia los pensamientos de ellos y dixo al hombre que tenia la mano seca, Levantate, y ponte en medio. Y el levantandose, púsose en pie.

3. Καὶ τότε ἐλθὼς πρὸς αὐτοὺς
εἶπεν ὁ ἡγευτὴς· ἄγε ἴτε ἀναγγεῖλετε ὁ
ἐκ ποταμοῦ θάνατον, ὁ ποταμὸς ἐν τῇ καρδίᾳ αὐ-
τοῦ καὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν ὄρεται.

Adonc Jésus prenant la parole, leur dit, N'avez-vous pas au moment le ce que fit David quand il eut faim, lui, & ceux qui esloyent avec lui ?

4. Ὡς ἀποθνήσκεις τὴν οἰκίαν τῆς
 ἡμῶν, καὶ τὰς ἀρτὰς τῆς προσευχῆς
 ἔλαβες καὶ ἱφάρη, καὶ ἰδὼν καὶ
 ἰδὼς μοῖ' αὐτῶν ὥς ἐκ ἔξω φάρη
 ἐμὴ μόνος τῆς κρήνης

Comment il entra en la maison de Dieu, & prit les pains de proposition, & en mangea, & en donna aussi à ceux qui estoient avec lui : lesquels il n'est possible de manger sinou aux Sacrificateurs seulement :

5. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ὅτι κυριεύ-
 1971 ἔστι ἡ ἐξουσία τοῦ αἵματος καὶ τῆς σαβ-
 1972 βατης.

Puis il leur dit, Le Fils de l'homme
est Seigneur aussi du Sabbat.

6. Ἐργάζεσθὶ καὶ ἐσθὶ ἐκ τῆς καρ-
πότητος αὐτοῦ εἰς τὴν σω-
τηρίαν, καὶ διδάσκει καὶ ἐν-
καὶ ἀποθνήσκει, καὶ ὁ Χρὶς αὐτὸς ὁ
δὲ ἐκ τῆς ἐκείνης.

Il aduint aussi en va autre Sabbat,
qu'il entra en la synagogue, & ensei-
gnoit, & là estoit un homme duquel la
main droite estoit seche.

7. Παρετήρουν γὰρ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖ· οἱ δὲ τὸν σκεβὰ-
τον ἡγεῖσθαι αὐτὸν, ὡς εἶπεν
κατηγόριον αὐτοῦ.

Or les Scribes & Pharisiens preno-
yent garde sur lui, s' il le gueriroit au
Sabbat, afin qu' ils trouvaient de quoi
l'accuser.

8. Αὐτὸς ὃ ἔδωκε τὰς ἀρχαίας
 σφύρας αἰ κ'· Ἐἵπῃ τῇ ἀποδιδόνῃ
 τῇ ἐκείνῃ ἐχούσῃ τὴν χάριν· ἔχουσαι
 καὶ τῇ ἐκείνῃ αἰς τὸ μέλλον· ὃ ἡκούσας
 ἴδῃ.

Mais il cognoissoit leurs penſees :
 dont il dit à l'homme qui avoit la main
 ſèche, Leve-toi, & te tien debout au
 milieu, Et ſeuls ſe levant, ſe nat de-
 bout.

Vous serez bien-heureux quand les hommes vous haïront & vous se traheront, & vous diront outrages, & eleveront votre nom comme malin, à cause du Fils de l'homme.

17. Et descendens cum illis, stetit in loco campestri, & turba discipulorum eius, & multitudo copiosa plebis ab omni Iudæa & Ierusalē: & maritima & Tyri & Sidonis.

Then he came downe with them, and stood in a plaine place: with the company of his disciples: and a great multitude of people out of all Iudæa, and Ierusalem: & from the sea coast of Tyrus and Sidon.

18. Qui venerant ut audirent eum, & sanarentur à languoribus suis. Et qui vexabantur à spiritibus immundis, curabantur.

Which came to heare him: and to be healed of their diseases. And then that were vexed with foule spirits: and they were healed.

19. Et omnis turba quærebat eum tangere: quia virtus de illo exibat, & sanabat omnes.

And the whole multitude sought to touch him: for there went virtue out of him, and healed them all.

20. Et ipse elevatis oculis in discipulos suos, dicebat, Beati pauperes: quia vestrum est regnum Dei.

And he lifted up his eyes upon his disciples, and said: Blessed be ye poore: for yours is the kingdome of God.

21. Beati qui nunc esuritis: quia saturabimini. Beati qui nunc flent: quia ridebitis.

Blessed are ye that hunger now: for ye shall be satisfied: blessed are ye that weep now: for ye shall laugh.

22. Beati eritis cum vos oderint homines, & cum leparaverint vos, & exprobraverint & eiecerint nomen vestrum tanquam malum, propter filium hominis.

Blessed are ye when men hate you, and when they separate you, & reuile you, and put out your name as evil, for the Sonne of man sake.

17. Vnd er gieng hernider mit inen/ vnd tratt auff einen Platz im Felde/ vnd der hauff seiner Jünger/ vnd eine grosse menge des Volcks/ von allem Jüdischen Lande vnd Jerusalem/ vnd Tyro vnd Sidon/ am Meer gelegen.

He hand giel ned mer dem / oc traadde paa en Plan: Marken / oc hane Disciplers stare / oc en stor hob folck / aff alle Jædeland oc Jerusalem / oc Tyro oc Sidon / liggendis høst - Haffuit.

18. Die da kommen waren / ihn zu hören / vnd daß sie geheilet würden von iren Seuchen / vnd die von vnfaubern Geistern vñgetrieben wurden / die wurden gesund.

Som vaare komme at høre hannem / oc at de funde blifue helbrede aff deris Stuger. De de som bleffue ombreffue aff vrene Aander / de bleffue helbrede.

19. Vnd alles Volck begeret in anzurühren / denn es gieng Krafft von ihm / vnd heilet sie alle.

De alle folcket begerede at røre ved hannem / Thi der giel Krafft aff hannem / oc helbrede de dem alle.

20. Vnd er hube seine Augen auff über seine Jünger / vnd sprach: Selig sent ihr Armen / denn das Reich Gottes ist euer.

De hand løffte sine ønen op ossuer sine Disciple / oc sagde / Salige eret i fattige / Thi Gud: Rige hører eder til.

21. Selig sent jr / die jr hie hungert / denn ihr sollt satt werden. Selig sent ihr / die jr hie weinet / denn jr werdet lachen.

Salige eret / i som her hungrer / thi i skulle mættis. Salige eret / i som her græder / thi i skulle lee.

22. Selig sent jr / so euch die Menschen hassen / vnd euch absondern / vnd schelten euch / vnd verwerffen euren Namen / als einen bößhaffigen / vmb des Menschen Sohns willen.

Salige eret / der som Menniskene hade eder / oc frastude eder / oc stænde eder / oc forstude eders Naffn. som it vanærnt / for Menniskens Søn: skyld.

17. Aftaupiro s nini s hær / stal ná mýstæ polnism / y Zásstup Medlnjkuow geho / a mnozstwi welkæ libu ze wsscho Sidowstera y Jeruzalema / y Tyru / y Sydonu genjspti Moři gsau.

Potym zstapst z nini s stanat ná to wntnie w polu / y potset ywo lennikow tego y wielkæ mnc stwo / andu ze wsskæiego Jædy y Jerusalemi / y Tyru pomoricki / y Tyru y Sydonu.

18. Kterijz byli prýstli aby gen stýstli / a vzdaweni byli od nebuhow swých. A u kterijz trápenu byli od duchůw nečistých / vzdaweni býwali.

To sic schodýli aby go stuchali y byli vidrowaneni od nemocí y wých. A ktorzy tež prýstrosi cis erpieli od duchow nečystých / vzdaweni býwali.

19. Wsskeren takæ Zásstup hlidal se ho doznauti / neb inoz y něho wycházela / a vzdawowala wsskch.

Owa sic wsskæ wiel kose ludzi stárala i aby sic go doznat / aby wsem mor wydeozil a ob niego / y vzdawati wsskch.

20. A on pozdwihow Otli na Medlnjku swé / prýwili: Was hoslaweni chudij / nebo wasse gejt kralowim Bejij.

A kál podniozst ocu swých ná zwolenist swých / mowil / Býczet slawi vbodý / boc wáše jest krolsstwo Bože.

21. Blahoslavenij kterijz ny: ni tačnyte / u b nasyceni budete. Blahoslavenij kterijz ny: ni pláče / neb se smáti budete:

Býczet slawi ktorzy teraz táčny: cte / bo bedýce nasyceni / Býczet slawi ktorzy pláczet: teraz / bo sic smáti bedýce.

22. Blahoslavenij budete kónj wás nenawideti budau libe / a kónj oddeli wás a háneti budau wás / a wýwrahau gineno wáše yakožto jst / pro Syna Člowěka.

Býczet slawi bedýce gby was nie beda nawidjeti ludie / y wy: lary was a beda was fromote / a imie wáše wyruče beda iakožto jst / dla Syna cłowieczego.

23. חָרֻּוּ בְּהוּ יוֹמָא דְּיוֹצֵו
דְּאַגְרָכֻּוּ סְגִי בְּשִׁמְיָא
חֲכִימָא צִיר עֲבָדִיו הֲנוּ
אַבְהִתְהוּ לְגִבְיָא:

*Rallegratevi in quei giorni, a fete
festa: perche ecco, la merce vostra e
grande ne cieli: perche in questo modo sa-
ranno i padri loro a Profeti.*

24. בְּרַם יִי לָכוּן עֲתִידָא
דְּתַבְלִתּוּ בִּינְאֲכוּן:

*Ma guai a voi ricchi: perche ha-
mete la vostra consolazione.*

25. יִי לָכוּן סִבְעָא דְּתַבְבְּנֻן
יִי לָכוּן לְדַעְבָּכִין הָשִׁיב
דְּתַבְבְּכוּ וְתַתְּאֲבִלוּן:

*Guai a voi che sete sati, perche
haverete fame. Guai a voi che hora vider-
te: perche ve lamentarete a piangerete.*

26. יִי לָכוּן פֶּדֶי יְהוּדִין אֶ
אֲמַרְיוּן עֲלִיכֻן בְּנֵי-נֶשֶׁא
דְּשִׁפְרִי חֲכִימָא צִיר עֲבָדִין
לְגִבְיָא דְּדִגְלוֹתָא
אַבְהִתְהוּן:

*Guai a voi quando tutti gli homines
diranno bene de voi, perche cosi face-
ranno i padri loro a falsi profeti.*

27. לָכוּן דִּין אֲמַר אֲנִי
לְדִשְׁמַעִין אֲחִיבֻּ לְבַעַל-
דְּבִבְיָכוּן וְעֲבָדֻ דְּשִׁפְרִי ל
לְאִילִין דְּשִׁגִּין לָכוּן:

*Ma a voi dico, che d'ate, amate a
firmi amici: fate bene a quelli che v'han-
no in odio.*

28. וּבְרַכּוּ לְאִילִין דְּלִיטִין
לָכוּן וְצִלוּ עַל-אִילִין ד
דְּדִבְרִין לָכוּן בְּקִטְרָא:

*Benedite quelli che vi mal dicono: e
pregate per quelli che vi fanno inguria.*

29. וְלִדְמִחָא לָךְ עַל פֶּפֶר
קֶרֶב לֵא אֲחִירָא וּמִן מִן
דְּשִׁקֵּל מִרְטוּקָא לֹא תִכְלֹא
אַחַר כּוֹתִינָךְ:

*Et a celui qui te batte en ta gauche
face, porge la ancar a l'autre: & a celui qui
glue il tuo mantello, non gli proibire anco-
ra il fatto.*

23. שִׂמְחוּ בַיּוֹם הַזֶּה וְגִילוּ
הִנֵּה שְׂכָרְכֶם רַב בְּשָׁמַיִם וְגַם
כְּאֵלֶּה עָשׂוֹ לְגִבְיָאִים אֲבוֹתָם:

Gozaos en aquel dia, y alegraos, porque he-
aqui, vuestro galardón es grande en los cielos
porque así hazian sus padres a los Prophetas:

24. אֲבָל אֲנִי לָכֶם לְעֹשִׂיִּים
כִּי קִבְלֶתֶם תַּנְחוּמוֹתֵיכֶם:

Mas ay de vosotros ricos: porque teneys
vuestro consuelo.

25. אֲנִי לָכֶם הַגְּמֻלָּאִים כִּי
תִרְעֻבוּ אֲנִי לָכֶם הַמַּצְחָקִים
כִּי-תִתְּאֲבִילוּ וְתִבְכּוּ:

Ay de vosotros los que estays hartos, porque
aureys hambre.

26. אֲנִי לָכֶם אֲנִי יֹאמְרוּ
אֲנָשִׁים כִּי טוֹבִים אַתֶּם וְכֹלֵאת
עָשׂוֹ לְגִבְיָאִי שְׂקָר אֲבוֹתָם:

Ay de vosotros quando todos los hombres
dixeren bien de vosotros: porque así hazian
sus padres a los falsos Prophetas.

27. כִּי אֲנִי לָכֶם אֹמֵר אֲנִי
אֲשֶׁר שׂוֹמְעִים אֲהָבֻּ אֶת
אֲוִיבֵיכֶם הֵיטִיבֻּ לְשׂוֹנְאֵיכֶם:

Mas a vosotros los que oys, digo, Amad a
vuestros enemigos: hazed bien a los que os abor-
recen.

28. בְּרַכּוּ לְאֲוִיבֵיכֶם וְהַתְּפִלּוּ
בְּעִבּוֹר עוֹשְׂקֵיכֶם:

Benedid a los que os maldizea: y orad por
los que os calunnian.

29. אֲנִי יִכְפֹּךְ אִישׁ עַל-הַלְחִי
אֶחָת הַקָּרֵב לוֹ גַּם אֶת-אֶחָדָת
וְאִם יִשָּׂא מִמֶּנּוּ אִישׁ אֶת בִּגְדֵּךְ
וְאֶת-הַכֶּתֶּנֶת לֹא תִכְלֹא מִמֶּנּוּ:

Y aique te hieriere en la mexilla, da le tambi-
en la otra: y del que te quitare la capa, naun el sa-
yo le defiendas,

23. Χαίρετε ἐν ὁραίνῃ τῇ ἡμέρᾳ
ἡστὴ σικετησάμε. ἰδοὺ γὰρ ὁ μισθὸς
ὕμῶν πολλὸς ἐν τῷ οὐρανῷ. καὶ τοῦ
τοῦ γὰρ ἐπίσταντες τοὺς προφηταίς
οἱ πατέρες αὐτῶν.

Esoufflez-vous en ce jour-la, & san-
tez de joye. car voici, vostre salaire est
grand au ciel: car de melmes en sayoy-
ent leurs peres aux Prophetes.

24. Πλὴν καὶ ὑμῖν τῶς πλου-
στοῖς ὅτι κίβληται τὸ πῶς ἀλῆσιν
ὕμῶν.

Mais mal-heur sur vous riches: car
vous temporez vostre consolation.

25. Οὐαὶ ὑμῖν ἐὶ ἐμπλησμέ-
νοι ὅτι πρῶτον. εὐαὶ ὑμῖν ἐὶ γαλα-
τες ὅτι πρῶτον ἐκλαύσθη.

Mal-heur sur vous qui estes remplis:
car vous aurez faim. Mal-heur sur vous
qui riez maintenant: car vous lamen-
terez & pleurerez.

26. Οὐαὶ ὅταν πολλοὶ ὑμῶν εἰ-
πωσιν ὑμῖν ὅτι καλοὶ εἰ-
σίν, καὶ ὑμεῖς ἐπὶ τῇ ψαλμῶν φησὶς
οἱ πατέρες αὐτῶν.

Mal-heur sur vous, quand tous les
hommes diront bien de vous: car leurs
peres en faisoient de melmes aux faux
prophetes.

27. Ἀλλὰ ὑμῖν λέγω τῶς ἀπο-
στολῆς, ὅτι ὅταν ὑμεῖς ἀγαπᾶτε
καὶ τοὺς ἐχθρούς ὑμῶν.

Mais a vous qui oyez, je vous di. Ai-
mez vos ennemis: faices bien a ceux qui
vous haissent.

28. Εὐλογεῖτε τοὺς καταδιώκον-
τες ὑμῶν, καὶ προσεύχεσθαι ὑπὲρ τῶν
ἐχθρῶν ὑμῶν.

Benitez ceux qui vous maudissent,
& priez pour ceux qui vous courrent sus.

29. Τὸ πῦρ ὅτι σὺ δὲ τῷ σῶ-
ματι. παρέχει ὁ τῷ ἀλλῷ καὶ
δοτὶ ὅτι αἰρετὴς σου τὸ ἱμάτιον, καὶ
τὸ γὰρ αὐτὸ μὴ καὶ καλύσῃ.

Et a celui qui te frappe en une joue
presente lui aussi l'autre: & si quelcun
t'oste ton manteau, ne l'empêche point
de prendre aussi le laye.

23. Gaudete in illa die, & exultate: ecce enim merces vestra multa est in celo, secundum hæc enim faciebant Prophetis patres eorū.

Rejoice in that day, and be glad: for behold, your reward is great in heaven: for after this manner have they done to the Prophets.

24. Veruntamen vix vobis divitibus, qui habetis consolationem vestram.

But wo be to you that are rich: for ye have received your consolation.

25. Vix vobis qui saturati estis: quia esurietis. Vix vobis qui ridetis nunc, quia lugebitis & flebitis.

Wo be to you that are full: for ye shall hunger. Wo be to you that now laugh: for ye shall weep and weep.

26. Vix cum benedixerint vobis omnes homines, secundum hæc enim faciebant pseudoprophetae patres eorum.

Wo be to you when all men speak well of you: for so did their fathers to the false Prophets.

27. Sed vobis dico qui auditis, Diligite inimicos vestros, benedicite his qui oderunt vos.

But I have said unto you which hear: Love your enemies: do well to them which hate you.

28. Benedicite maledicentibus vobis, & orate pro calumniatoribus vos.

Bless them that curse you: and pray for them which hate you.

29. Et qui te percutit in maxillam, præbe & alteram. Et ab eo qui auferit tibi vestimentum, etiam tunicam non prohibere.

And unto him that smiteth thee on the one cheek, offer also the other: and him that taketh away thy cloke, forbid not to take thy coat also.

23. Freuet euch als denn vnd hupffet/ denn siehe/ euer Lohn ist groß im Himmel. Des gleichen thaten ihre Väter den Propheten auch.

Bladet euer da/ so freuet/ Ihi seet eders Lohn im Himmel. Sie der samme giorde ouch deris Jedre Propheten.

24. Aber dagegen weh euch Reichen/ denn ihr habet euren trost dahin.

Wen weeder Dige der imod/ Ihi i haßue eders trost borte.

25. Weh euch die ihr vol seyt/ denn euch wirdt hungern. Weh euch/ die ir hie lachet/ denn ir werdet weinen vnd heulen.

Weeder i som ere fulde/ Ihi eder skal hungre. Weeder i som seet/ Ihi stulle grade so hyle.

26. Weh euch/ wenn euch jederman wol redet. Des gleichen thaten ihre Väter den falschen Propheten auch.

Weeder/maer huermand taler vel paa eder. Sie der samme giorde ouch deris Jedre mod falske Propheten.

27. Aber ich sage euch/ die ir zuhöret: Liebet eure Feinde. Thut denen wol/ die euch hassen.

Wen ica siæ eder/ i som høret ill/ Elster eders Stender. Bøder dem gaar/ som eder hade.

28. Segnet die/ so euch verfluchen. Bittet für die/ so euch beleidigen.

Besiger dem/ som eder forbande. Beder for dem/ som ere eder forredelige.

29. Vnd wer dich schläget auff einen Backen/ dem biete auch den andern dar. Vnd wer dir den Mantel nimpt/ dem wehre nicht auch den Rock.

De huo som slar dia paa der ene Rindben/ bin: hanner ouch der ander ill. De huo som tager Raad ben tra dig/ forhindre hanner so icke fiortelen.

22. Radigte se wten den a wesele se/ neb an odplata wasse mnohá gesi w Nebi. Ež gsau žagije činiwali Proro fuom Otcori gegich.

Weselaž se dnu onego v rā: dāc o fazyrie/ boc o ho nageoda wafā išt o fira mnebi o fā/ tāt a the žy Proro fōm cymili oyc wēich.

24. Ale wssat bēda wām boha: tyn kietij mātē de potessny swē.

Ale biāda wām bogaciōm/ bos ēcie iūz oduetli poteche wafē.

25. Bēda wām kietij gšic nasheni/ nebo lačnēti budete/ Bēda wām kietij se nymj smēgete/ nebo kwēliti a plakat budete.

Biādaž wām kietij gšic nasheni/ nebo lačnēti budete/ Bēda wām kietij se nymj smēgete/ nebo kwēliti a plakat budete.

26. Bēda wām/ kōnž dobrōs kietu wām budau išt wssat cni/ nebo tal gsau činiwali fšalešnōm Proro fōm Otcori wē gegich.

Biādaž wām gdy ladije wssat: ser dobrōs kietu wām budau išt wssat cni/ nebo tal gsau činiwali fšalešnōm Proro fōm Otcori wē gegich.

27. Alenāmē prawijm kietij fšostre/ Wēlāte neptāte ly wafē/ dobrē tūte tēm kietij wān nēnūwidj.

Alenāmē prawijm kietij fšostre/ Wēlāte neptāte ly wafē/ dobrē tūte tēm kietij wān nēnūwidj.

28. Dobro fete tēm kietij wām zlo fete/ a modler sežā tyn/ kietij wām bōsprawij čini.

Dobro fete tēm kietij wām zlo fete/ a modler sežā tyn/ kietij wām bōsprawij čini.

29. Ande fšit be fšow līēē gedno/ nāstā genu p drupē ho. A wam kietij tobē odgiti mā plāšē/ tātē p Eufēnēti brān.

Ande fšit be fšow līēē gedno/ nāstā genu p drupē ho. A wam kietij tobē odgiti mā plāšē/ tātē p Eufēnēti brān.

30 לְכָל דָּשָׁא לְךָ הֵב לָהּ
וּמִן מִן דָּשָׁא דִּילְךָ לֵבָי
תִּתְּבַע:

Da d'erafsum che ti domanda: ch' d' chi toghe le cose tue, non le ridomanda- re.

31 וְאַיִכְנָא דְּעָבְדוּ אֲנִימָן
דִּי עָבְדוּ לְכֹן בְּנִי-גִשְׁטָא
הִכְרִי עָבְדוּ לְהוֹן אִתְּךָ א
אֲנִי:

E se d'erafsum che ti domanda: che gli hom- mini facciano d'voi fate ancora voi simi- lmente a loro.

32 אִין גִּיר מִחֲבִין אֲנִי
לְאִילִין דְּמִחֲבִין לְכֹן אֲדָא
הִי טִיבִיתְכֹן אִתְּךָ גִּיר חֲטִיָּא
לְאִילִין דְּמִחֲבִין לְהוֹן
רַחֲמִין:

Perche se vos amate quelli che ama- no vos, che gratio vi fene de bbe hanere,? conserua che a peccatori ancora amano quelli che amano loro.

33 וְאַן עָבְדוּ אֲנִימָן דְּטִב
לְאִילִין דְּמִחֲבִין לְכֹן א
אֲדָא הִי טִיבִיתְכֹן אִתְּךָ ח
חֲטִיָּא גִיר הִכְנָא עָבְדוּ:

E se vos fate bene a quelli che fanno bene a voi, che obliu vi fene de bbe hanere et em. iustia che a peccatori ancora fanno el mesmo.

34 וְאַן מִיּוֹפִין אֲנִימָן לְמֹן
דְּסִבְרִין אֲנִימָן דְּתִתְּבַרְעוּ
מִכָּה אֲדָא הִי טִיבִיתְכֹן
אִתְּךָ חֲטִיָּא גִיר לְחֲטִיָּא
מִיּוֹפִין דְּהִכְנָא תִּתְּבַרְעוּ:

E se vos prestate a quelli da qualis sperate riceure, che gratio vi si debbe,? perche i peccatori ancora prestano a i peccatori, per riceuerne la pariglia.

35 בְּרַם אֲהָבוּ לְכָל-
דְּבִיכֹן וְאַטְכִּין לְהוֹן ו
וְאַחֲפֹן וְלֹא תִסְתַּקֵּן כְּכָדָא
דְּאִנְשׁ וִידִנָא כְּכִי אֲהָבוּ
וְתִהְיוּ בְּנֵי דְרַמָּא דְּהוּ
בְּסִים הוּ עַל בִּישָׁא וְעַל-
כְּפִרָא:

Amate puer a vuestros inimici. fate be- ne a prestare senza sperare cosa veruna: o el vuestro premio fara grande, e farete fi- glio de i. Altissimo perche egle e be- nigno verso el iustis e malis.

30 לְכָל שׂוֹאֵל מִמֶּךָ אִין לֹ
וּמִגִּישׁ אִשְׁר לְךָ לֹא תִגְשׁ
מִמֶּךָ:

Y a qualquiera que te pidiera, da y al que te tomare lo que es tuyo, no buelvas a pedir.

31 וְכִמֹּן תִּרְצֹוּ אִשְׁר יַעֲשׂוּ לְכֶם
הָאֲנָשִׁים גַּם אַתֶּם עֲשׂוּ לָהֶם
כְּמֹן כֵּן:

Y como quereys que os hagan los hombres, hazelos tambien vosotros anfi.

32 וְאַם תִּהְיֶה אֲהָבִיכֶם
תִּחְנֹת בֵּיהֶם יִהְיֶה לְכֶם כִּי גַם
הַחֲטָאִים אֲהָבִים אֲהָבִיכֶם:

Porque si amays a los que os aman, que gra- cias aureys? Porque tambien los peccadores a- man a los que los aman.

33 וְאַם תִּיטְבוּן לְמִיטְבִיכֶם
תִּחְנֹת בֵּיהֶם יִהְיֶה לְכֶם כִּי גַם
הַחֲטָאִים אֲהָבִים וְאַתְּ עֲשׂוּ:

Y si hixierdes bien a los que os hazen bien, que gracias aureys? porque tambien los pecca- dores hazen lo mismo.

34 וְאַם תִּלְווּ לְאֵלֶּהָ אִשְׁר
תִּקְוֹ לְקַחַת תִּחְנֹת בֵּיהֶם יִהְיֶה
לְכֶם כִּי גַם הַחֲטָאִים יִלְווּ
לְחֲטָאִים לְעֲשׂוֹתָם גַּם כֵּן:

Y si prestardes a aquellos de quien esperays recibir, que gracias aureys? porque tambien los peccadores prestan a los peccadores para rece- bir otro tanto.

35 לְכֹן אֲהָבוּ אֶת אֲוִיבֵיכֶם
וְהִיטִיבוּ וְהִלְווּ וְאַל תִּתְּהִילוּ
מִמַּסְגְּרוֹתֵיכֶם וְיִהְיֶה לְכֶם שְׂכָרְכֶם
רַב וְיִהְיֶה בְּנִי עֲלִיוֹן כִּי הוּא טוֹב
וְיִמִּיטִיב עַל-בְּנֵי-בְלִיעַל וְעַל-
מְרָעִים:

Amad pues a vuestros enemigos, y hazed bi- en, y emprestad no esperando de ello nada: y sera vuestro galardón grande, y sereys hijos del Altis- simo: porque el es benigno aun para con los in- gratos y malos.

5.

30. Περὶ τῶ ἀντιτί π, διδιν, καὶ ἀπὸ τῶ ἀντιτί π, καὶ, μη ἀ- πητι.

Et a tout homme qui te demande baille-lui. & a celui qui t'oste le tien, ne le redemande point.

31. Καὶ καθὼς θέλει ἡς ποιῶσι ὑμῖν οἱ ἄδικοι, καὶ ὑμεῖς ποιῆτε αὐτοῖς ὁμοίως.

Et comme vous voulez que les hom- mes vous fassent, faites-leur aussi sem- blablement.

32. Καὶ εἰ ἀγαπᾶτε τοὺς ἀγαπῶν- τας ὑμᾶς, τί ὑμεῖς χάρετε; καὶ γὰρ οἱ ἀμαρτωλοὶ τοὺς ἀγαπῶν- τας αὐτοὺς ἀγαπῶσι.

Car si vous aimez ceux qui vous ai- ment, quel gré vous en ferez-ou? car les mal-vivans aiment aussi ceux qui les ai- ment.

33. Καὶ ἐὰν ἀγαθὸ ποιῆτε τοὺς ἀγα- θοποιῶντας ὑμᾶς, τί ὑμεῖς χάρετε; καὶ γὰρ οἱ ἀμαρτωλοὶ το αὐ- τοῖς ποιῶσι.

Et si vous faites bien a ceux qui vous font bien, quel gré vous en ferez-ou? car les mal-vivans font aussi le même.

34. Καὶ ἐὰν δανείζητε παρ' αὐτῶν ἐλπίζετε ἀπολαβεῖν, τί ὑμεῖς χά- ρετε; καὶ οἱ ἀμαρτωλοὶ ἀμάρ- τωλοῖς δανείζουσιν, ἵνα ἀπολαβῶ- σιν πα' αὐτοῖς.

Et si vous prêtez a ceux de qui vous espérez le recevoir, quel gré vous en ferez-ou? car les mal-vivans, afin qu'ils en reçoivent la pareille.

35. Πλὴν ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθρούς ὑμῶν, καὶ ἀγαθὸ ποιῆτε, καὶ ὁμοί- ζετε, μηδὲν ἀπαλπίζε' ἡς καὶ ἔσται ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς, ἔ' ἵνα οἱ οἱ εἰς τὸ εὐφρανθῶν αὐτοὺς χάρις ὁ- σον ὅτι τοὺς ἀγαπῶντες καὶ ποιῶ- ρους.

Pourtant aimez vos ennemis, & fai- tes bien, & prétez sans en rien espé- rer: & vostre salaire sera grand, & vous serez fils du Souverain: car il est benin envers les ingrats & mauvais.

30. Omnia autem petenti
re, tribue: & qui aufert quæ
tua sunt, ne repetas.

Give to every man that asketh of thee : and of him that taketh away thy goods, aske them not againe.

31. Et prout vultis ut faciant
vobis homines, & vos faci-
te illis similiter.

And as ye would that men should
do to you so do ye to them likewise.

32. Et si diligitis eos qui vos diligunt: quæ vobis est gratia? nam & peccatores diligentes se diligunt.

For if we love them which love you,
what thank shall we have? for such as
suffer to love those that love them.

32. **Ex si benefeceritis his qui vobis benediciunt: quz vobis est gratia? siquidem & peccatores hoc faciunt.**

And if we do good for them which
do good for none / what thanks I shall we
haue? for euen the sinners do the same
etc.

34. Et si mutuum dederitis
his à quibus speratis recipere:
quæ gratia est vobis: nam
& peccatores peccatoribus
foenerantur, ut recipiant æ-
qualia.

And if he lend to them of whom we hope to receiue / what thank shall we haue? for euen the sinners lend to sinners to receiue the life.

35. Veruntamen diligite inimicos vestros : benefacite & mutuam date, nihil inde sperantes : & erit merces vestra multa, & eritis filii Altissimi, quia ipse benignus est super ingratos & malos.

Therefore loue ne reme[m]ber
and be good. & stand looking for noth[ing] a
gain[e]; and your reward shall be g[r]eat
and ye shall be the children of the most
high: for he is kinde vnto the pitifull
and so to the euill.

Das VI. Capitel.

30. Wer dich bittet / dem gib. Und
wer dir das deine nimmt / da fodere es
nicht wider.

Giff den / som dig beider. De hvo som tager die fra
dig / da kreff der iche igen.

31. Und wie ihr wolt / das euch die
Peute thun sollen / also thut ihnen
gleich auch ihr.

De som t vilde / at Gøld skulde gøre mod eder / lige
saa gøre oc i mod dem.

32. Und so ihr liebet die euch lieben/
was dancks habt jr davon? Denn die
Sünder lieben auch ihre Liebhaber.

De der som i elste dem der edet elste/hvad træffaffue
i der saare? Thi Synders elste oc dem som dem elste.

33. Und wenn jr euren Wohlthätern
wolthut/was dancks habt jr davon?
Denn die Sünder thun daffelbige
auch.

De der som i gøre vel mod dem der gøre vel mod
 eder / hvad tack haaffue i der faare? Thi Syndere gøre
 os lige saa.

34. Und wenn ihr leihet / von denen
ihr hoffet zu nemen / was dancks habt
ihr davon? Denn die Sünder leihen
den Sündern auch / auff daß sie
gleiches wider nemen.

Or der som i lærne dem / der i haabis at tage aff /
huad tæct hæffue i der saare? Thi Syndere lærne oc saa
Syndere / paa der de skulle tage lige saa igen.

36. Doch aber liebet eure Feinde/
Thut wol/ vnd leihet/ daß ihr nichts
dafür hoffet/ so wirdt euer lohn groß
sein/ vnd werdet Kinder des-Aller-
höchsten sein/ Denn er ist gütig über
die vndanckbarn vnd böshafftigen.

Doq aligeuel/ Elfter eders Glender/ Borer vel oc
loener/ an haabis der inred saare/ Saa skal eders son
vere stor/ oc i stulle vere den Afferhøfdis Børn/ Thi
hånd er veluilig mod de wractnemmelige oc vanar-
tlac.

Kapitola VI.

30. Každému kdož prosí te-
be/ dan: a teo bere což svého
gest/ a se nečádan.

Rzeczem historyi (lecz pros
szę / day / á theme co odciacie rze-
czy nie pomierze / nie wspomina
ję.

31. Avasſcheete abn wām
tiniſi iſoē / p wogum rēj tūte.

Wiśco chcecie aby wam Indjic
czynili; także też umywy czynicie.

32. Milugeteli tafe ty ftečn
wās milugij/ pafau mijel bu
detemuloft' nebon Hrištny
ty milugy ty ftečn ge milu
gij.

Bo jeśliż miśńećie ty ktorzy
was miłuj, eo są łaski mićie bę-
żicie z Abowiemcy grzeńicy
miłujacy od ktorych miłowani by
wają.

32. A budete-li dobře číniti
těm křesťj wám dobře čínij/
nakau máte zato milost' po-
něwad'to v Hřisťssnyx činj.

Jeśli dobrze czynicie tym, którzy
 wam dobrze czynią, coż są za
 ciemiężcy i abominacy i
 grzesznicy i złyzysa.

34. A budeteli pŕiŕowati
tĕm co kŕiŕchĕ se nadĕgate za:
se wzpĕti / kŕiŕa wam geſt mĕ-
loſt ě a woſſak y Hŕiſſinſcy
Hŕiſſinſkuom puogtugi, aby
tolifeĕ zaſe wzail.

Nieśli pożyteczne tym ob Ebo-
 rych siem Adziemacie obstrac i ci
 za lasie mied bogitcey Abomien
 ci y grzeſznicy grzeſnikom poży-
 czali/ aby równo odebrali.

35. . Prosež wy miláste ne
přátely wassé/ a dobře žítte
gim a puogkwogete / nic se od-
tud nenadějece: a bude odplas-
ta wassé mnohá/ a budete sy-
nowé Izawyessyho/ nebo on
dobrotivý gest k nectěžným
y ke slým.

Mławy tedy nieprzyjać
 to wesele y czerwać iu dobrze y po
 życzycie nie ścież tego nie nabijcie
 wianci tedy będziecie w'e'ła nagro
 da w'iać i'a będziecie fruwać o m
 go z'awyszego, abo wiecie on i'st
 do brotliwy przecim niewodzie i'ni
 Faw' z'iańfom.

36. הוּ הָיָה מְרַחֵם
אֵיכָנָה דָּאף אַבּוּכּוֹן . מ
מְרַחֵם הוּ :

*Sede dunque misericordioso, come
ancor il Padre vostro è misericordioso.*

37. לֹא תִדְּוֹנוּ וְלֹא מ
מִתְּדִינִין אֲנִתּוֹן לֹא
תַחֲבִיבּוּ וְלֹא מִתְּחַבִּיבִין
אֲנִתּוֹן שְׂרֹו וְתִשְׁמְרוּן :

*Non giudicate, e non sarete giudica-
ti non condannate, e non sarete con-
dannati perdonate, e sara perdonato a voi.*

38. הָבּוּ וּמִתְּהִיב לְכוֹן ב
בְּכִלְתָּא טְבִיתָא וְרַחֲמִיתָא
וּמִשְׁבַּעְתָּא יִרְמִין ב
בְּעִיבִיכּוֹן בְּהִי גִיד כְּכִלְתָּא
הַמְכִילִין אֲנִתּוֹן מִתְּהִיב לְכוֹן :

*Dato, e sarà dato a voi. Buona misu-
ra, calcatu, e scissa, a bon coluza si darà
mel vostro seno, comparetue con la medesi-
ma misura, con che voi misurate, sarà
misurato a voi.*

39. וְאָמַר הוּא לְהוֹן מ
מִתְּלֵא לְמָא מִשְׁבַּח
כְּמִיָּא לְסַמִּיָּא לְמִדְּבָר
לֹא תִבְיָהוֹן בְּגִימְבָא
נִפְלִין :

*Ancor disse loro una similitudine. Vn
dicea loro egli quodare un altro cieco? Non
cadranne essi amendue ne la fossa?*

40. לִית תִּלְמִידָא דִּיתִיר
מִן רַבִּיָּה כֹל נֶשׁ גִּיד
הַגִּמִּיד יִהְיֶה אֵיךְ רַבִּיָּה :

*Il discipolo non è sopra il suo ma-
estro: ma ogni perfetto sarà come il suo
maestro.*

41. מִיָּנָה גִיד הוּא אֲנִת
גִּלְגִּיל דְּבַעֲיָה דְּאֲחוּךְ
הִרְתָּא דִּין דְּבַעֲיָה לֹא
מִתְּחַנֵּנָה לָךְ :

*Appresso, perche vedi tu la festuca che
è ne l'occhio del tuo fratello, e non consi-
deri la trave che è nel tuo proprio occhio?*

36. לָכֵן הָיָה רַחוּמִים בְּאִשְׁד
אֲבִיכֶם רַחוּם הוּא :

*Sed pues misericordiosos, como tambien
vuestro Padre es misericordioso.*

37. וְאַל תִּדְּוֹנוּ וְלֹא תִדְּוֹנוּ אֵל
תַּחֲבִיבוּ וְלֹא תִשְׁבַּחוּ שְׂרֹו
וְיִנְשְׂוּ :

*No juzgueys, y no seréis juzgados no con-
deneys, y no seréis condenados: perdonad
vros perdonados.*

38. הָנוּ וְיִנְתּוֹן לָכֶם מִדָּה טוֹבָה
נְכוּתָה נְמוּטָה וְנִצּוּפָה לְתַנּוּ
בְּחִיקְכֶם כִּי הָאִוָּה מִדָּה אִשְׁד
תִּמְדּוּ אֵף יָמֵד לָכֶם :

*Dad, y serheis ha dado: medida buena, apre-
rada, remecida, y reboffando darán en vuestro re-
gaço: porque con la misma medida que midier-
des, os será buetto a medir.*

39. וְאָמַר לָהֶם אֶת הַמִּשְׁלַל
הַיֹּכֵל עוֹר לְהוֹלִיךְ אֶת הָעוֹר
הֲלֹא שְׁנֵיהֶם יִפְּלוּ בַּשַּׁחַח :

*Y deziales (tambien) vna parabola. Puede
el ciego guiar al ciego? no caerán ambos en el
hoyo?*

40. לֹא יֵשׁ תִּלְמִיד עַל־מִלְּמֵדוֹ
וְשִׁלִּים הוּא כֹל אִשְׁד שׁוֹרָה
לְמִלְּמֵדוֹ :

*El Discipulo no es sobre el Maestro:
mas qualquiera que fuere como el maestro será
perfecto.*

41. וְיָמָה תִּרְאָה אֶת־חֲשֵׁשׁ
אִשְׁד בְּעֵין אַחִיָּךְ וְאֶת קוֹרְיָה
בְּעֵין נִמְשָׁךְ לֹא תִבִּיר :

*Porque miras la paja que está en el ojo de tu
hermano, y la viga que está en tu proprio ojo no
consideras?*

36. Γένητε οὖν ἐκτίρμητοι, κα-
θὼς καὶ ὁ πατήρ υἱοῦν οἰκτιρῶν
ἐστίν.

*Soyez donc misericordieux, comme
aussi votre Pere est misericordieux.*

37. Καὶ μὴ κρίνετε, ἕξ μὴ κρι-
θῆτε· μὴ καὶ κατακριθῆτε, καὶ οὐ μὴ
κατακριθῆτε· ἀπολύετε, ἕξ ἀπο-
λυθῆσεσθε·

*Davantage ne jugez point, & vous
ne serez point jugés: ne condamnez
point, & vous ne serez point condamnés:
quittez, & il vous sera quitte.*

38. Δίδετε, καὶ θήσεται ὑμῖν
μετρον καλόν, πιστημένον, καὶ με-
τράμενον, καὶ ὑπερβαλλόμε-
νον διόλουσιν εἰς τὴν χάριν ὑμῶν·
τῷ γὰρ αὐτῷ μέτρησθε μετρήσει,
καὶ τι μετρηθήσεται ὑμῖν.

*Donnez, & il vous sera donné. On
vous donnera au sein bonne mesure, pré-
sée & enalée, & que'en ira par dellus-
car de la mesure que vous mesurez, ou
vous mesurera d'autre part.*

39. Εἶπε ὁ ἰσοβουλὸς αὐτοῖς,
μητι δυνά) τυφλὸς τυφλὸν ἐδη-
γεῖ· ἢ ἀμφοτέρω εἰς βοθρὸν
πεσούμεν;

*Pareillement il leur disoit vne simili-
tude, Est-il possible qu'un aveugle puisse
mener un autre aveugle? ne cheiront-
ils point tous deux en la fosse?*

40. Οὐκ ἔστι μαθητὴς ὑπὲρ τοῦ
διδάσκοντος αὐτοῦ· καὶ τῆς ἀποστο-
λῆς ὅτι πᾶς ἰσχυρὸς εἰς τὸ διδάσκειν
αὐτοῦ.

*Le disciple n'est point par dessus son
maître: mais tout disciple qui sera bien
accompli, sera tenu comme son
maître.*

41. Τίς ὁ βλέπων τὸ κάρφον ἐν
τοῦ ἀδελφοῦ ὀφθαλμῷ, καὶ τὸ
ὁ δὲ κενὸν τὸν ἑαυτοῦ ὀφθαλμὸν
κατανοεῖ;

*Davantage pourquoi regardes-tu
le festu qui est en l'œil de ton frere, & tu
n'appres point un cheuton en ton
propre œil?*

CAP. VI.

36. Estote ergo misericordes, sicut & pater vester misericors est.

Be ye therefore mercifull; as your Father also is mercifull.

37. Nolite iudicare, & non iudicabimini, nolite condemnare, & non cōdemnabimini. Dimitte, & dimittebimini.

Judge not; and ye shall not be iudged: condemn not; and ye shall not be condemned: forgive; and ye shall be forgiven.

38. Date, & dabitur vobis, mensuram bonam & confertam & coagitatam & superfluentem dabunt in sinum vestrum. Eadem quippe mensura qua mensi fueritis, remeatur vobis.

Give, and it shall be given unto you: a good measure, pressed down, shaken together and running over shall men give into your bosom: for with what measure ye mete / with the same I hal men mete to you againe.

39. Dicebat autem illis & similitudinem: Nunquid potest cæcus cæcum ducere? nonne ambo in foveam cadunt.

And he spake a parable unto them. Can the blinde leade the blinde? shall they not both fall into the ditch?

40. Non est discipulus super magistrum: perfectus autem omnis erit, si sit sicut magister eius.

The discipule is not above his master: but whosoever wilbe a perfect discipule shall be as his master.

41. Quid autem vides festucam in oculo fratris tui: trabem autem quæ in oculo tuo est, non consideras?

And why seest thou a mote in thy brothers eye, and considerest not the beam that is in thine owne eye?

Das VI. Capitel.

36. Darumb seht Barmherzig/wie auch euer Vater Barmherzig ist.

Der saare vetter barmherzige / lige som eders Fader oc er Barmherzig.

37. Richtet nicht / so werdet jr auch nicht gerichtet. Verdambt nicht so werdet ihr nicht verdambt. Vergebet so wirdt euch vergeben.

Donner iche / Saa stulle i oc iche demmis. For demmer iche / saa stulle i iche fordommis. Forladet / Saa skal eder forladis.

38. Gebt / so wirdt euch gegeben. Ein voll / getrückt / gerüttelt vnd überflüssig Maß / wirdt man in euren Schoß geben. Denn eben mit der Maß / da ihr mit messet wirdt man euch wider messen.

Giffuer / saa skal eder giffuis. En fuld / snuget / skudde oc offuerflodig Maade skal mand giffue i eders skod. Thi lige met den Maade som maale met / skal mand maale eder igen.

39. Vnd er saget ihnen ein Gleichniß: Mag auch ein Blinder einem Blinden den weg weisen? Werden sie nicht alle beide inn die Gruben fallen?

De hand saade dem en liganelse / Rand oc en Blind vife en Blind veyen? Salde de iche baade sammen i Grassen?

40. Der Jünger ist nicht über seinen Meister / wenn der Jünger ist wie sein Meister / so ist er vollkommen.

Discipulen er iche offuer sin Mestere / Naar Discipulen er som hans Mestere / da er hand fuldtommen.

41. Was siehest du aber einen Splinter inn deines Bruders auge / vnd des Balken inn deinem auge wirst du nicht gewar?

Hvad seer du en Splint i din Broders øye / oc Vielcken i din øye bliffuer du iche var?

Kapitola VI.

36. Protož budie Milosrdni / jako y Otce váš Milosrdný jest.

A chť budíte milosrdní; jako y otec váš milosrdný jest.

37. Nesudte a nebudte sauzeni. Ne potupujte / a nebudete potupeni. Odpuštěte a bude vám odpuštěno.

Nte sadíte a nte bedíte sadzeni / nte kázají a nte bedí kázání / rozvíjejí a nte bedí rozvíjení.

38. Dávajte / a bude vám dáno. Měru dobrou a plnou a natlačenou a vrchovatou / dadíte w Luono vaše. Tauž jazyk měru ktera už měru budete / bude vám odměřeno.

Dávejte a bude vám dáno / měru dobrou / natlačenou / vrchovatou / dadíte w oplywacza dawa w zaku drza vaše / a bowiem tak miera ktera mierzyce / tak wam zafie drudzy odmierza.

39. Powědí jim také y Podoobenství / Zdali může slepý slepého wěditi wssak obado yamy padají.

A powědíť jim podobienstwo / Zdali može slepy slepého prowadzić? Aż nie obadw w dol wpadną.

40. Neníž Učedník nad Mistra svého: ale dokonalý každý bude / budei jako Mistr jeho.

Nie jest uczeń nad mistrza swego / ale trojfolnief chca być wczem dokonalym / ma być tak ko mistrz.

41. Což pak widíš mrtvou w oku Bratra svého / a břevna kteráž jest w oku tvém neznamenáš?

Nie czemij wpatruj się w oku brata swego / a brama ktery maż w oku własnym / nie widzisz?

י

42. או איכנגד מִשְׁכַּח
אֵת לְמַאמַר לְאַחֲיוֹ אֲחִי
שְׂבוּק אֵפֶה גַּלָּא מִן עֵינֶךָ
דְּרָא קְרִיתָּהּ דְּפִעִינָךְ
דִּילָךְ לְמַּתְחִינָא דֵּךְ
נִסְבַּ בְּאַפָּא אֵפֶה לִּיקְרִים
קְרִיתָּהּ מִן עֵינֶיךָ וְהִיבִין
יְהִינָא לֵךְ לְמִפְקִי גַּלָּא
מִן עֵינֶיךָ דְּאַחֲיוֹ :

O come puoi tu dire al tuo fratello, Fratello, lassiamo cammar la festuca che è ne l'occhio tuo, tu che non vedi la trave che è nel occhio tuo? *Hypocrita*, camma prima la trave del tuo occhio: & allora vederai di cammar fuore la festuca che è nel'occhio del tuo fratello.

43. לֹא אֵית אֵילָנָא טָבָא
דְּעָבֵד בְּאַרְנָא בִּישָׁא אֲרֵךְ לֹא
אֵילָנָא בִּישָׁא דְּעָבֵד בְּאַרְנָא
טָבָא :

Certamen non è buono arbore quello che fa mal frutto: ne malo arbore quello che fa buon frutto.

44. כָּל אֵילָנָא גִיד מִן
בְּאַרְנֵיהּ הוּא מִתְדַע לְמַא
גִיד לְקִטְיוֹ מִן כִּיבָא תְּמַנָּא
נֹאךְ לֹא מִן סִנְיָא קִטְיִין
עֲנִיבָא :

Imperocha ciascum arbore sciano, co dal suo proprio frutto. Perche da le spine non scalgano i fichi, ne dal pruno si vendemmo i uva.

45. גִּבְרָא טָבָא מִן סִימְתָא
טָבָא דְּקִלְבָּה מִפֶּה טָבָא
וְגִבְרָא בִּישָׁא מִן סִימְתָא
בִּישָׁתָא דְּקִלְבָּה מִפֶּה
בִּישָׁתָא מִן תּוֹתְרִי לְבָנָא
גִיד מִמֶּלְלוֹ סִפְתָּתָא :

L'huomo buono manda fuore il bene dal buon tesoro del suo cuore: & il mal buono manda fuore il male dal mal tesoro del suo cuore: perche da l'abundancia del cuore la sua bocca parla.

46. מִנָּא קִרְיוֹ אֲנִתְמוֹ לִי
מִרִי מִרִי וּמִרִי דְּאַמַר
אֲנִי לֹא עָבֵדִין אֲנִתְמוֹ :

Her perche mi chiamate Senor, Signor, & non fate la cosa che io dico?

47. כָּל אֲנִשׁ דְּאַתָּא לְנִתִּי
וְשָׁמַע מִלִּי וְעָבֵד לְחִין אֲ
אַחֲוִיכוֹן לְמִנָּא דְּמִנָּא :

Chaquequ viene à moi, & ascolta le mes paroles, & fait, & m'ostre à qui egli è simile.

י

42. נוֹאֲחִיךָ תִּכְלֵל לְאַמַר לְאַחֲיוֹ
אֲחִי הִרָף אֲשֶׁלִיךְ אֶת־חֲשֵׁשׁ
מִמֶּת עֵינֶךָ וְאֶת לֹא דוֹאֵה אֶת־קִרְיָה
בְּעֵינֶךָ הִתְנֶה הַשֶּׁלֶךְ בְּרִנְשׁוֹנָה
אֶת־קִרְיָה מִעֵינֶךָ וְאִי תִרְנָה
לְהַשֶּׁלֶךְ אֶת־חֲשֵׁשׁ אֲשֶׁר בְּעֵין
אֲחִיךָ :

O como puedes dezir à tu hermano, Hermano, dexa, echaré fuera la paja que esta en tu ojo, no mirando tu la viga que esta en tu ojo? *Hypocrita*, echa fuera primero de tu ojo la viga: y entonces miraras de echar fuera la paja que está en el ojo de tu hermano.

43. כִּי עֵץ טוֹב אֵינְנוֹ עוֹשֶׂה
פְּרִי רָע וְעֵץ רָע אֵינְנוֹ עוֹשֶׂה
פְּרִי טוֹב :

Porque no es buen arbol el que haze malos frutos: ni arbol malo el que haze buen fruto.

44. כָּל עֵץ יִדְעַה מִפְּרִי
וּמִקֻּצִּים לֹא יֵאָסְפוּ תְּמָנִים
וּמִסְנֶה לֹא יִבְצָרוּ עֲנָבִים :

Porque cada arbol por su fruto es conocido: que no cogen higos de las espinas, ni vendimian uvas de las cazaras.

45. אָדָם טוֹב מֵאֲוִצַּר לְבֹי טוֹב
עוֹשֶׂה טוֹב וְאָדָם רָע מֵאֲוִצַּר
לְבֹי רָע עוֹשֶׂה רָעָה וּמִתֵּר לְבֹי
דְּבִר פִּי :

El buen hombre del buen thesoro de su coraçon saca bié: y el mal hombre del mal thesoro de su coraçon saca mal: porque del apandancia de su coraçon habla su boca.

46. מַה הִקְרָאָה לִי אָדוֹן אָדוֹן
וְאִיכֶם עוֹשִׂים אֲשֶׁר אֲנִי מְדַבֵּר :

Porque me llamays Sennor Sennor, y no hazeys lo que digo?

47. כָּל־אֲשֶׁר בָּא אֵלַי וְשָׁמַע
אֶת־דִּבְרֵי וְעוֹשֶׂה אֹתָם אֲגִיד
לְכֶם לְמִי דוֹמָה הוּא :

Todo aquel que viene à mi, y oye mis palabras, y las haze, yo os ensennare à quien es semejante.

י

42. Η' πῶς δύνασαι λέγειν τῷ ἀδελφῷ σου, ἀδελφε, ἀφίς ἐκβάλλω τὸ κάρφον τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου, αὐτὸς τὴν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου δεσφὴν ἢ βλέπων τὴν ὑποκριτὴν. ἔκβαλε πρῶτον τὴν δεσφὴν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, ἔπειτα βλέψεις ἐκβάλλειν τὸ κάρφον τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου.

Ou comment peux-tu dire à ton frere, Frere, permets que j'oste le festu qui est en ton œil: toi qui ne vois point la cheuron qui est en ton œil? *Hypocrite*, iette premièrement le cheuron hors de ton œil, & adonc tu regarderas de ietter hors le festu qui est en l'œil de ton frere.

43. Οὐ γάρ ἐστι δένδρον καλὸν ποιεῖν καὶ πικρὸν ἢ ἀπὸ πικρῶν ποιεῖν καλόν.

Certes l'arbre n'est point bon qui fait fruit pourri: l'arbre pourri, qui fait bon fruit.

44. Ἐπεὶ γὰρ δένδρον ἐκ τοῦ οὗ καὶ τῆς καρπῶν ποιεῖται, οὐ γὰρ ἐξ αἰσθηθῶν συλλέγουσι σῖμα, ἀλλ' ἐκ βέλτε τραγῶν σκεφύλλων.

Car chaque arbre est connu par son propre fruit. Car aussi des espines ne se cueillent point les figues, ni du buisson ne vendange-on point les raisins.

45. Οὐ ἀγαθὸς ὁ ἄνθρωπος ἐκ τοῦ καλοῦ θησαυροῦ τοῦ καρδίας αὐτοῦ ἢ κακοῦ τοῦ καρδίας αὐτοῦ. ὁ καλὸς ὁ καλὸς θησαυροῦ τοῦ καρδίας αὐτοῦ ποιεῖ καλόν. ὁ κακὸς ὁ κακὸς θησαυροῦ τοῦ καρδίας αὐτοῦ ποιεῖ κακόν.

L'homme de bien t're hors chose bonne du bon thesor de son cœur: & le mauuais homme t're hors chose mauuaise du mauuais thesor de son cœur: car c'est de l'abondance du cœur que la bouche parle.

46. Τί με καλεῖτε, κύριε, κύριε, καὶ ἢ ποιῶν ἢ λέγων;

Mais pourquoi m'appellez-vous Seigneur, Seigneur, & ne faites point ce que je dis?

47. Πᾶς ὁ ἐρχόμενος πρὸς με, καὶ ἀκούων μου καὶ λόγων, καὶ ποιῶν αὐτοὺς, ὑποδείξω ὅμῃ τίνι ὅτι ὅμοιος ἐστίν μοι.

Quiconque vient à moi, & oit mes paroles, & les met en effect, ie vous monstrerai à qui il est semblable.

42. Aut quomodo potes dicere fratri tuo, Frater, si ne euciam festucam de oculo tuo: ipse in oculo tuo trabem non videns? Hypocritae, primum trabem de oculo tuo: & tunc perspicies, ut educas festucam de oculo fratris tui.

But how canst thou say to thy brother, Brother, let me pull out the mote that is in thine eye: when thou seest not the beam that is in thine own eye? Hypocrite cast out the beam out of thine own eye first: & then shalt thou see perfectly to pull out the mote that is in thy brother's eye.

43. Non est enim arbor bona quae facit fructus malos, neque arbor mala, faciens fructum bonum.

For it is not a good tree that bringeth forth good fruit: neither an evil tree that bringeth forth good fruit.

44. Vnaquaeque enim arbor de fructu suo cognoscitur. Neque enim de spinis colligunt ficus: neque de rubo vindemiant uvam.

For every tree is known by his own fruit: for neither of thornes gather men figs, nor of bushes gather they grapes.

45. Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bonum: & malus homo de malo thesauro protert malum. Ex abundantia enim cordis, os loquitur.

A good man out of the good treasure of his heart bringeth forth good: and an evil man out of the evil treasure of his heart bringeth forth evil: for out of the abundance of the heart his mouth speaketh.

46. Quid autem vocatis me, Domine, Domine: & non facitis quae dico?

But ye call me Master, Master, and do not the things that I speak?

47. Omnis qui venit ad me, & audit sermones meos, & facit eos: ostendam vobis cui similis sit.

Whoever cometh to me, and heareth my words, and doth the same, I will shew you to whom he is like.

42. Oder wie kannst du sagen zu deinem Bruder: Halt still Bruder / ich will den Splitter aus deinem Auge ziehen / vnd du siehest selbst nicht den Balken in deinem Auge? Du Heuchler / zuech zuvor den Balken aus deinem Auge / vnd besihe denn / daß du den Splitter aus deines Bruders Auge ziehest.

Elter huorledis lant du sage til din Broder / Holt stille Broder / ieg vil drage Skæffuen aff dit øye / oc du seer icke selft Biecken i dit øye? Du Ønenskald / drag først Biecken aff dit øye / oc seer saa til / at du drager Skæffuen aff din Broders øye.

43. Denn es ist kein guter Baum / der faule Frucht trage / vnd kein fauler Baum / der gute Frucht trage.

Thi der er inted gaa Træ / som bær raaden fruct / oc inted raadet træ / som bær god fruct.

44. Ein ieglicher Baum wirdt an seiner eigen Frucht erkannt. Denn man liset nicht Feigen von den Dörnen / Auch so liset man nicht Trauben von den Hecken.

Hvert Træ kendis paa sin egen fruct. Thi mand plocker icke Feigen aff Dorne / Mand plocker oc icke Vindruer aff Hybenbuske.

45. Ein guter Mensch bringet guts herfür / auß dem guten schatz seines herzen / Vnd ein bößhafftiger mensch bringet böses herfür auß dem bösen schatz seines herzen. Denn wes das herz voll ist / des gehet der mund über.

Et gaar Menneske bær gaar frem / aff sit hjerter gode / siagende for De it vanarnia Menneske bær om frem / aff sit hjerter onde siagendes. Thi huad som hjerter er fullt aff, der aff lober Munden offuer.

46. Was heisset ihe mich aber HERR / HERR / vnd thut nicht was ich euch sage?

De hui kaldet mig HERR / HERR / oc gør icke huad ieg siger eder?

47. Wer zu mir kompt / vnd höret meine rede / vnd thut sie / den will ich euch zeigen / wem er gleich ist.

Huo som kommer til mig / oc høret min Tale / oc gør hende / Den vil ieg vise eder / huem han er lig.

42. A ktrak mājess fisen bratru twemu: Bratře / nech aš wnywřhu mřwu: Ofa twěho: sām pak w Ofu twěm brě: wna newidjiss t Pofnyće / wnywř pmo břemno: Ofa twěho a tchdy prohlědněs aby wny: ſkal mřwu: ofa Bratra twěho.

Abu iāko mojeř rter bratru twemu Bracie darca wnywř pā: bzyorfo ftrre iāst w twym oku: gdy tramufthory iāst w twym oku nie baczy: Pofnyćy cłofwiczem wyzrac wpyřod tram ena ofa twego, a tchdy pzyprzety iā abpš wnywřal pā: j. orko ftrre iāst wofubā ā twego.

43. Necht není ten Strom dobrý / kterýž nese Dwořce zlé / ani gest Strom zlý / kterýž nese Dwořce dobré.

Abowěmci de řewo dobre nse prymaka omocn zleho ani drzewo nāpruchnate omocu, dobre sō.

44. Každý zaařte Strom po owocu swěm bhwā poznān. Nębzragu s trnų řiř fūw / ani s hlořh zbřragu hrow jnūw.

Gdy řiř dedrawo: wlasne go owocu poznawā: boc řiř nębzře řiř z cernia řiř / ani ře řiř z bierala gronā.

45. Dobrý člověk: dobrého posladu ředce swěho / wpuāřř debrau wěc: zly pak člověk ze zlēho posladu ředce swěho / wpuāřř jlauwěc. Neboť z hōgnosti ředce wřia mluwj.

Člověk dobrý z dobrego řiřba řerāřř podawa řrečy dobre / a zly člověk ze zle řiřba bu řerā řrego podawa řiřba řiř / abowem z obpřořā řerā mowta řřā řego.

46. Proť mi řiřāte: Pane / Pane / a nečinjē coř prawjīm wām?

Prerzje mie ředy řomiejē / Pāne Pāne / ā řego mie cřynāte co powiedam?

47. Každý kdož přichází ke mně / a slyší řeči mē / y činjge: wřā řiř wām řomubp podoben byt.

Kto řkolwēk přychāđi do mne ā řlucha řlowmých / y cřynā im do řy: ofa ře wām řoma řeř podobnūm.

48. Similis est homini aedificanti domum, qui fodit in altum, & posuit fundamentum super petram, inundatione autem facta, illisum est flumen domui illi, & non potuit eam movere: fundata enim erat super petram.

He is like a man which buile an house, & he digged deepe: and laide the foote ston on a rocke: and when the waters arose the flood beat vpon that house: and coulde not shake it: for it was grounded vpon a rocke.

49. Qui autē audit & non facit: similis est homini aedificanti domum suam super terram, sine fundamento: in quam illisus est fluvius: & continuo cecidit, & facta est ruina domus illius magna.

But he that heareth and doeth not, is like a man that buile an house vpon the earth without foundation: against which the flood did beat: and it fell by and by: and the fall of that house was great.

CAP. VII.

CUM autem impleisset omnia verba sua in aures plebis, intravit Capharnaum.

When he had ended all his sayings in the audience of the people, hee entered into Capernaum.

2. Centurionis autem cuiusdam servus male habens, erat moriturus: quilli erat pretiosus.

A certain Centurions servant was sicke and ready to die: which was deare vnto him.

3. Et cum audisset de Iesu, misit ad eum seniores Iudaeorum, rogans eum ut veniret, & salvaret servum eius.

And when he heard of Iesus, he sent vnto him the Elders of the Jewes: beseeching him that he would come & heale his servant.

4. At illi cum venissent ad Iesum, rogabant eum sollicitè, dicentes ei, Quia dignus est hoc illi praestes.

So when came to Iesus, and he sought him in instant: saying that he was worthy that he should do this for him.

48. Er ist gleich einem Menschen/ der ein hauß bauete/ vnd grub tieff/ vnd leget den grund auff den Fels. Da aber gewässer kam da reiß der Strom zum Hause zu/ vnd mochts doch nicht bewegen/ denn es war auff den Fels gegründet.

Hand er luge som is Meniste/ der bygde it Huis oc groff Dybt/ oc laagde grunduollen paa en Klippe. Oc der Vandløb kom/ da stotte Strømmen paa Huset/ oc funde icke røtte det aff sted/ Thi der vaar grundfest paa en Klippe.

49. Wer aber höret/ vnd nicht thut/ der ist gleich einem Menschen/ der ein Hauß bauete auff die Erden on grund. Vnd der Strom reiß zu im zu/ vnd es fiel bald/ vnd das Hauß gewann einen grossen riß.

Men hus som høret oc icke gør/ Hand er luge som is Meniste/ der bygde it Huis paa Jorden vden grunduol/ Oc Strømmen stotte der paa/ oc det faldt strax/ oc Huset faldt en stor Gledt.

Das VII. Capitel.

Nach dem er aber für dem Volck außgeredt hatte/ gieng er gen Capernaum.

Der hand haffde vdralet for Folket/ gick hand til Capernaum.

2. Vnd eines Hauptmanns knecht lag todkrank/ den er werth hielt.

De en Høfftingsmands Sænd laa dødsdug/ hui/ den hand holt meget aff.

3. Da er aber von Iesu höret/ sandte er die Eltesten der Jüden zu ihm/ vnd bat ihn/ daß er keme/ vnd seinen Knecht gesund machet.

Oc der hand hørde om Ihesu/ da sende hand de Eldste aff Jøderne til hannem/ oc bad hannem/ at hand vilde komme/ oc helbrede hans Sænd.

4. Da sie aber zu Iesu kamen/ baten sie ihn mit fleiß/ vnd sprachen: Er ist sein werth/ daß du ihm das erzeigest.

Oc der de komte til Ihesum/ bade de hannem betælle/ oc sagde/ Hand er vel verd/ at du gøre hannem det.

48. Podobně jest člověku který stavil dům/ a kterýž kopal hluboko/ a položil grunty na skále: A když se jala povodně/ oborila se řeka na dům ten/ y ne mohla jím pohnouti: Nebo byl založen na skále.

Podobný jest člověku dom budu iacmu, který vykopavší y vybrašší glebo kó základy grunthy na opoce/ & kdy vyběra povodň otraca sie řeka o dom/ ale go nie može poderwac/ do jest vác jony ná opoce.

49. Ale kdož slyší a nečiní/ podobný jest člověku který stavil dům svislý na zemi bez gruntu/ na kterýžto přišel potok & hned padl/ y jal se pad domu toho veliký.

Ten zasie který slyša & nie czyni/ podobien jest člověku který budav dom srovy ná zemi bez gruntu/ o který kdy sie rzeka otraca/ netychnav sie obálil/ y jal sie wielki pad domu onego.

Kapitola VII.

Když pak myslonal vřecena slova svá v vsy lidu/ vstádo kaffarnaum.

Potom myslel slova svoja v do rozczywšy goy sluchal lud, vstádo do kappernaum.

2. Setniška pak gednoho služebníka nemocen gila: t smrti je přiblížoval/ kteréhož on byl miloval.

A některý go setniška sluga nien mocen, ložony mial vmezec/ kores go lože wlece wceyl.

2. A když ošlissal o Gefissosvi/ poslal k němu starší z židův pro to aby přišel/ a vždrawil služebníka gcho.

Ten goy sie oslyšal o Jezusie/ poslal k němu starší židovskie/ prošac go aby přyspedl & záro walsuge iego.

4. A oni když přišli k Gefissoslowi/ prošli ho snažně/ řkau: ce genu: Hodeň gest aby gemu to učinil.

Oni tedy přysli k Jezusa/ y prošili go z pilnosťi/ mowiac/ Gdona rzecz abyš mu to ośazal.

Et quand ceux qui auoyent esté en-
uoyés, & furent retourné en la maison
ils trouuerent le seruiteur, qui auoit
esté malade, se portant bien.

5. Diligit is enim gentem nostram & synagogam ipse edificavit nobis.

For he loveth sand the/our nation/ and he hath buid us a Synagogue.

6. Iesus autem ibat cum illis. Et cum iam non longe esset a domo, misit ad eum Centurio amicos, dicens, Domine, noli vexari. Non enim sum dignus, ut sub tectum meum intres.

Then Iesus went with them: but when he was come not farre from the house/ the Centurio sent friends to him/ saying unto him/ Lord, trouble not thy selfe: for I am not worthy that thou shouldest enter vnder my rooffe.

7. Propter quod & meipsum non sum dignum arbitratus ut venirem ad te, sed dic verbo, & sanabitur puer meus.

Wherefore I thought not my selfe worthy to come vnto thee: but say the worde/ and my seruant shall be whole.

8. Nam & ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites: & dico huic, vade, & vadit: & alii, veni, & venit: & seruo meo, fac hoc, & facit.

For I likewise am a man set vnder authority/ and haue vnder me souldiers/ and I say vnto one/ Go/ and he goeth/ and to another Come/ and he cometh/ and to my seruant/ Do this/ and he doeth it.

9. Quo audito, Iesus miratus est: & conversus, sequentibus se turbis, dixit, Amen dico vobis, nec in Israel tantam fidem inveni.

When Iesus heard these things/ he marvelled at him/ and turned him/ and sayde to the people that followed him/ I sayde vnto you/ I haue not founde so great faith/ no not in Israel.

10. Et reversi qui missi fuerant, domum: invenerunt servum qui languerat, sanum.

And when they that were sent/ returned backe to the house/ they found the seruant that was sicke/ whole.

5. Denn er hat vnser Volk lieb/ vnd die Schule hat er vns erbauet.

Thi hand elster vort Gold/ oc hand bassuer op/ bngd off Scholen.

6. Iesus aber gieng mit ihnen hin. Da sie aber nun nicht ferne von dem Hause waren/ sandte der Hauptmann freunde zu ihm/ vnd ließ ihm sagen: Ach HERR bemühe dich nicht/ ich bin nicht werth/ daß du vnter meinem Dach gehst.

Da aist Ihesus hort nuer dem. Oc der be vaare nu ick longe fra Huser. Da sende Hefutsmannen Benner til hannem/ oc loed hannem sig/ Ah HERRE vmage dig ick/ Jeg er ick verd/ at du gaar vnder mit Tag.

7. Darumb ich auch mich selbst nicht würdig geachtet habe/ daß ich zu dir keme/ sondern sprich ein wort/ so wirdt mein Knab gesund.

Der saare aetede teg mig oc ick selff verdig til/ at komme til dig/ Men sig it ord/ da bliffuer min Dreng helbrede.

8. Denn auch ich bin ein Mensch der Oberkeit vnterthan/ vnd habe Kriegsknecht vnter mir/ vnd spreche zu einem: Gehe hin/ so gehet er hin/ Vnd zum andern/ Komm her/ so kommt er. Vnd zu meinem Knecht/ Thue das/ so thut ers.

Thi teg er oc ic Kenniste Offraheden vnderdanig/ oc bassuer Stridsmend vnder mig/ oc teg siger til en/ Gaa bort/ saa gaar hand bort. Oc til en anden/ Kom hid/ saa kommer hand. Oc til min Suend/ Gør det/ saa gør hand det.

9. Da aber Iesus das höret/ verwunderte er sich sein/ vnd wandte sich vmb/ vnd sprach zu dem Volk/ daß ihm nachfolgete: Ich sage euch/ solchen glauben habe ich inn Israel nicht funden.

Men der Ihesus horde det/ forundrede hand sig paa hannem/ oc vende sig om/ oc sagde til Folket/ om hannem effter fulde/ Jeg siger eder/ saadan Tro bassuer ieg ick fundet i Israel.

10. Vnd da die gesandten widerumb zu Hause kamen/ funden sie den frankten Knecht gesund.

Oc der de som vaare vdsende/ komme til bage igen til Huser/ da funde de den siuge Suend karst.

5. Nebt miluge Narodnas/ a Eskolu on nam vystawel.

Abowsem narod nasz mielusc/ onjec nam zbudowal boznice.

6. Tedyh Gdzis szel s nimi. A kocz gij niedaleko byl od domu/ poslal k nemu Setnijsk priatel/ rka: Pane/ nepracuj/ Neasem zaqisic hoden/ aby w szel pod stzechu mau.

A thae Jezus szedl z nimi/ ale gdy nie daleko byl od domu/ poslal do niego on sernik przynajcioly/ a iomiac mu/ Pane nie drudzisz sie/ abowiemci ja nie jest godzien az wyjda wzedl pod dach moy

7. A protoz gsem v sebe samcz/ ho za nechodného položil abych přissel k tobě: ale řekj slowem/ a budeš vyzdrawen služebny můj.

A dla tegoż y sam nie mniemals alem sie byc godnym przysydj do ciebie/ Ale rzecz slowem/ a ozdros wietec siuga moy.

8. Nebo y ja gsem slouze pod mocj postaweny/ i mize pod sebau Kynjce: a diunt to muto/ gdi/ agde: a gniemu prid/ a pridje: a sluzebniemu memu/ vcin toto/ a vcinj.

Boziem thej y ja test cslowiec pod zwierzchnoscia postanowiony/ mniac pod soba sluzebne/ y mowie ciunt/ Jdy/ a przydzij/ a drugiemu Przydzij/ y przydzij/ a sluzjemou memu/ Vczyn to/ y vczyni.

9. To vsluslaw Gdzis/ po dwil se: a obratiro se k tem Zastupnom kteryj za nim szli/ řekl: Zagisic prawym wam/ Jew Lidu Izrahelskem nenajlejl gsem tak welike wjry.

To vsluslawszy Jezus/ dystwo. mal sie mu/ y obrociwszy sie do zgromadzenia ludji/ kroteklo za nim/ řekl/ Powiedam wam/ Jezciem ani w Izraelu tak wielkiey wiary nie znalazl.

10. Bratirwisse se pal ci kteryj poslani byli do domu/ nalezli sluzebniaka kteryj nemocen byl/ zdraweho.

Cedy ony co byli poslani/ wrocicwsi sie do domu/ nalezli sluzgethory chorowal zdrowego.

וּבְהֵימָּה לְיוֹמָא דְּפִתְחָהּ
אֲנִלְהֵינָא לְמַדְיִנְתָּא דְּשִׁמְיָה
נָאִין וְתַלְמִידֵיהּ עֲמָה
וּכְנָשָׁא סְגִינָא :

*Annunciat ancor dopo, che l'è st-
dama in vna città chiamata Naim : &
insieme con effulsi andavano molti de-
i suoi discipoli, & vna gran turba.*

וּבְדִינְתָּא חֲנָא בֶר מְלִין
מִיתָא דִּיחִידָא הִנָּה
לְאַמְהָ וְהִיא אֲמָה אֲרַמְלָתָא
הִנָּה וּכְנָשָׁא סְגִינָא דְּבִי
מַדְיִנְתָּא עֲמָה :

*E come fu presso a la porta de la ci-
tad, ecco che era paruto fuore vn morto si-
gliuolo senza a sua madre, & quella era
vedova, & molta gente de la città et a con
effulsi.*

וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע
וְאֶתְרַחֵם עָלֶיהָ וְאָמַר לָהּ
לֹא תִכְבִּין :

*Et hanc videns il Signor Vedens, si
mossa a compassion di lei, disse, Non
piangere.*

וְאֲנִל קָרֵב לְעֵרְסָהּ
וְהָיָה דְּשִׁקְדִּין בֵּינוּ לָהּ
קָמַי וְאָמַר עָלֶיהָ לֵךְ
אָמַר אָנָּה קִיָּם :

*Parí accostò, e cacciò la bara, & quella
che portauano, si fermar no & egual-
fu, Giouanetto, & si disse, leuata su.*

וַיַּתְּבֵהּ מִיִּתָּהּ וּשְׂרִי
לְמַסְלָלָהּ וַיַּתְּבֵהּ לְאַמְהָ :

*Et il morto si leuò su a sedere, & comen-
ciò a parlare : & egli il disse a sua ma-
dre.*

וְאַחֲרַת דְּחִלְתָּהּ
לְאַמְשָׁא כָּלְהוֹן וְאֶשְׁבַּחֲהּ
הוּא לְאַלְהֵיָּהּ וְאָמַר
דְּנִבִּינָא רַבָּא קָם בֵּין וְסִעַר
אֲרַתָּה לְאַמְהָ :

*Entes hebbero timore, & glorifica-
no l'Idio, dicendo, Vn gran Profeta veram-
mente s'è leuato fra noi, & l'Idio ha visitato
il suo popolo.*

וְנִפְקַת עָלֶיהָ מִלְחָמָה
הָדָא כְּכֹלָה יִהְיֶה וּבְכֹלָה
אֲתֵרָא דְּחִרְרִירוֹ :

*Et sparsesi questa fama di lui per tut-
ta la Giudea, & per tutta il paese d'intor-
no.*

וַיְהִי בְּיוֹם אַחֵר וַיֵּלֶךְ לְעִיר
וְשִׁמְיָה נָעִים וַיֵּלֶךְ עִמּוֹ אַחֲרָהּ
תַּלְמִידֵי וְקָהֵל רָב :

*Yaconteció despues, que el yua a la ciudad
que se llama Naim, y yua con el sus Discipulos,
muchos, y gran companna,*

וּבְנֶאֱשָׁר הִקְרִיב לְפִתְחָהּ הָעִיר
וַיְהִי נָשָׂא חֲנָא בֶר מְלִין לְאַמְהָ
וְהִיא אֲלִמָּה וְעִם רָב מִן הָעִיר
עֲמָה :

*Y como llegó cerca de la puerta de la ciudad,
he aquí que sacauan vn defunto vnigenito a su
madre, la qual tambien era viuda: Y aua con el-
la grande companna de la ciudad.*

וּבְנֶאֱשָׁר רָחָה אֶתְרָהּ הָאֲדוֹן
וַיִּכְבְּדוּ רַחֲמָיו עָלֶיהָ וַיֹּאמֶר לָהּ
אֵל הַכִּבִּי :

*Y como el Sennor la vido, fue mouido a mi-
sericordia de ella, y dizele, No llores.*

וַיִּקְרֵב וַיֵּלֶץ בְּאֲדוֹן וְהַנְּשָׂאִים
עָמַד וַיֹּאמֶר עָלֶם אָמַר אָנִי לָךְ
קִיָּה :

*Y acercandose, tocó, las andas: y los que lo
lleuauan, pararon, y dize, Mancebo, a ti digo, le-
uantate.*

וַיֵּקֶם וַיֵּשֶׁב תְּחִלַּת נִחֵל לְרַבֵּר
וַיֵּתֵר וַיִּתֵּן לְאַמְהָ :

*Entonces boluiose a sentar el que auia sido
muerto, y comenzó a hablar, y diólo a su madre.*

וַיַּתְּבוּנָה יִרְאָה עָלֶיהָ כָּלֵם
וַיִּכְבְּדוּ אֶת יְהוָה לְאַמְרֵי כִי
נִבִּינָא גָדוֹל קָם בֵּין וְכִי מָקַד
יְהוָה אֶת עַמּוֹ :

*Y comó a todos remor, y glorificauan a Dios
diziendo, Que Propheta grande se ha leuancado
entre nosotros: Y que dios ha mirado su pueblo.*

וַיֵּצֵא הַדְּבָר הַהוּא בְּכָל־
יְהוּדָה עָלָיו וּבְכָל הַבְּצָר :

*Y salió esta fama de el por toda Iudea, y por
toda la tierra del alderredor.*

11. Καὶ ἰσχυρίσθη ἐν τῇ ἐξῆς ἡμερῇ
ἐν τῇ πόλει καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ
οἱ συναρπάσαντες αὐτὴν ἐκ τοῦ κοινοῦ
καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐκ τοῦ κοινοῦ.

*Or aduint le iour suivant que Iesus
alloit en vne ville nommee Naim: &
plusieurs de ses disciples, & graille trou-
pe alloient avec lui.*

12. Ὡς δὲ ἤγγισεν τῇ πόλει τῇ πύλῃ
αὐτῆς, καὶ ἰδοὺ ἐκείνη μετὰ τὸν υἱὸν
αὐτῆς μονογενῆς τῆς μητρὸς αὐτῆς καὶ
αὐτὴ χεῖρα καὶ ὄχλῳ τῶν πύλῃ
αὐτῆς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

*Et comme il approchoit de la por-
te de la ville, & vint a la porte, & vint
mourir, & vint de la mere, & que le e-
fult, & vint a la porte de la
ville, & vint a la porte.*

13. Καὶ ἰδὼν αὐτὴν ὁ κύριος ἔ-
παυσατο, καὶ ἔειπεν αὐτῇ, μή, κλαίε.

*Et quand le Seigneur l'eut veue, il
fut eueu de compassion, & dizele, &
lui dit, Ne pleure point.*

14. Καὶ προσελθὼν ἥψατο τῆς
χειρὸς αὐτῆς, καὶ ἔειπεν αὐτῇ, ἔ-
γειρε, καὶ ἵστη, καὶ ἰδοὺ ὁ υἱός σου ἔστη.

*Et s'estant approché, il toucha la
biete (ou ceuz qui portz le corps,
s'arrellerent) & li dit, leuee homme,
leuee, & vint.*

15. Καὶ ὁ καθεστὼς ὁ νεκρὸς, καὶ
ἔρχατο λαλῶν, καὶ ἰδοὺ αὐτὸν τῇ
μητρὶ αὐτοῦ.

*Et celui qui estoit mort, se rassit, &
commença a parler. Et il le rendit a sa
mere.*

16. Ἐλαβὲν δὲ φῶς ὁ παῖς αὐτοῦ,
καὶ ἰδοὺ αὐτὸν ἵστη, καὶ ἰδοὺ αὐτὸν
πρὸς τῇ μητρὶ αὐτοῦ ὅτι ἵστη, καὶ
ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἵστη.

*Et crainte les faire tous, & glorifi-
oyent Dieu, disans. Certes vn grand
Prophete s'est leue entre nous, & cuncta
Dieu a visité son peuple.*

17. Καὶ ἐξῆλθεν ὁ λόγος αὐτοῦ
ἐν ἅλῃ τῇ ἰουδαίᾳ καὶ ἐν ἅλῃ
ἐν πάσῃ τῇ περὶ χεῖρα.

*Et ce bruit courut de lui par toute
Iudee & par toute la contrée d'a l'en-
tour.*

11. Et factum est: deinceps ibat in civitatem quæ vocatur Naim: & ibant cum eo discipuli eius & turba copiosa.

And it came to passe the day after / that he went into a cite called Naim / and many of his disciples went with him and a great multitude.

12. Cum autem appropinquaret portæ civitatis, ecce defunctus efferebatur, filius unicus matris suæ: & hæc, vidua erat: & turba civitatis multa cum illa.

Nowe when hee came nere to the gate of the cite / beholde / there was a dead man carried out / who was the onely begotten sonne of his mother / which was a widow: and much people of the cite was with her.

13. Quam cum vidisset Dominus, misericordia motus super eam, dixit illi, Noli flere.

And when the Lorde sawe her / hee had compassion on her / and sayde unto her / Weepe not.

14. Et accessit, & tetigit loculum. (Hi autem qui portabant, steterunt) Et ait, Adolescens, tibi dico, Surge.

And he went and touched the coffin / (and they that bare him / stood still) and he said / Young man / I say unto thee / Rise.

15. Et resedit qui erat mortuus, & cepit loqui. Et dedit illum matri suæ.

And he that was dead / sat up / and began to speake / and he delivered him to his mother.

16. Accepit autem omnes timor: & magnificabant Deum, dicentes, Quia propheta magnus surrexit in nobis: & quia Deus visitavit plebem suam.

Then there came a feare on them all / and they glorified God / saying / A great Prophet is raised up among us / and God hath visited his people.

17. Et exiit hic terminus in universam Iudæam de eo, & in omnem circum regionem.

And this rumour of him went forth throughout all Iudæa / and throughout all the regions round about.

11. Und es begab sich darnach / daß er inn ein Statt mit namen Naim gieng / vnd seiner Jünger giengen vil mit ihm / vnd vil Volcks.

De der beqaiff sich der effter / an hand giel i en Stad / som hed Naim / oc der ginge mange aff hans Disciple met hannem / oc meger Jolck.

12. Als er aber nahe an das Statthor kam / sihe / da trug man einen Todten heraus der ein einiger Sohn war seiner Mutter / vnd sie war eine Witwe / vnd vil Volcks auß der Stat gieng mit ihr.

De der hand tom nærliff Stadporten / See / da bar mand en Dod vd / som vaar sin Moders eniffe Son / oc hun vaar en Encke / De meger Jolck aff Staden giel met hende.

13. Vnd da sie der HERR sahe / jammerte si derselbigen / vnd sprach zu ihr: Weine nicht.

De der HERREN saa hende / da jnneddis hand der offuer / oc sagde til hende / Weed icke.

14. Vnd tratt hinzu vnd rüret den Sack an / vnd die Träger stunden Vnd er sprach / Jüngling / ich sage dir / stehe auff.

De hand traadde til / oc rørde ved Saaren / De d som bare / stode. De hand sagde Du unge Dreng. Jeg si zer dig / Staa op.

15. Vnd der Todte richtet sich auff / vnd fieng an zu reden / vnd er gab ihn seiner Mutter.

De den Døde rensde sig op / oc begynte at tale / De hand gaff hans Moder hannem.

16. Vnd es kam sie alle ein forcht an / vnd preiseten Gott Vnd sprachen: Es ist ein grosser Prophet vnter vns auffgestanden / vnd Gott hat sein Volck heim gesucht.

De der tom en redsel paa dem alle / oc de prisede Gud oc saade / Der er en stor Prophete opstanden iblant oss / oc Gud haaffuer besøgt sit Jolck.

17. Vnd disse rede von ihm erschall inn das ganze Jüdische Land vnd in alle umbligende Länder.

De denne Tale om hannem vorteds i der ganste Jødiske Land / oc i alle omlyggende Land.

11. V skalo se potom / Esel Geshiso do Mesta kterež slone Naim / vffli s nim Mredlinj tngcho / a žasiup welikj.

Potym dnia drugiego sedl do miasta Echora zowa Naim / a przy nim bylo wiele zwolennikow jego / y zebra sie ludzi wielkie.

12. A kdz se priblizil Brat: ne Mesta an mrtury nesen byl wen / syn gedimj Matky swj / a ta Wdowa byla / a žasiup Mesta mnohy s ni.

Y gdy przychodzil ku bramie mieſkiej / tedy oto marmelgo wyposono / ktory byl tedy syn u matki swj / a krema wdowy / y byla z niawielkoac ludu z miasta.

13. Kteranzto kdz bysel Geshiso / Mitordemni him hnuc gsa nad ni / kesi gi: Mestlaci.

On tedy wyzrawszy Pan / rason test nad nia miosierdzien / y eselicy / Mestlaci.

14. A pristapimj do tefl se Mar. Si pak kesi / nesi / žasiaroli se. Y kesi: Weladence / tobet prawniwstia.

Y pristapimj sic kfiat mar / a co go nesi / kani / y kesi / Miodziemaghes powiedamci / Wian.

15. A wstaw sedl ten kterež byl vniel / a potal mluwiti. Y dal gey Mestec gcho.

Tedy diawl on ktory byl vmark / y pocel mowic / kesi go oddal mace rego.

16. Tedy vovdala wstetny baze / y welibili Pana Boga / ktauct. Ze Prorok welikj pow: skal mezy nami / a se Buhz namstajwil lid swuog.

Y ual wstetny strach / a dimo: hli Boga / mowiel / žaprawdi. Prorok wielki powstal mi. d. w nami / a žasiac Boga weyzal na lud swoy.

17. Y wstla kesi ta onem ro wstetm židowstwu y po wstj wofoln / a a žin.

Y przewle onum ta powie: po wstetm Judo / y po wstetny žiemicy pogamczacy.

ζ.

18. ואשתדיו ליוחנן ת
תלמידותיו הללו כלתיו :

E tutte queste cose raccontavano a Giovanni suoi discipoli.

19. וקרא יוחנן לתרין כיו
תלמידיו וסדר אמר להם
ישוע ואמר אחת הן הן
דאחת או לאחר גתלגו :

*Onde Giovanni chiamò a se due de
suoi discipoli, e mandòli a te, dicen-
do, Sate in quello che dona a venire, o per
un festo, o per un altro.*

20. ואחר לוחי יסוד
ואמרין לה יוחנן בעמדת
שדיו לתת ואמר אחת הן
הן דאחת או לאחר גתלגו :

*Efficiens etiam, si differo, Gio-
vanni Battista et ha mandati a te, dicen-
do, Sate in quello che dona a venire, o
per un festo, o per un altro.*

21. בדרין כהן פתחת
סעאא אס' כן בדרת
ומן מחנתא ומן ריה
ביסאא ולסעאא סמא
תביתא למחנתא :

*In quell' hora medesima egli rispose
molto de le sue malattie e piaghe, e de
i mali spiriti, e a molti cuncti dono il ve-
dere.*

22. וענת ישוע ואמר ל
להן ולה אמרו ליוחנן כל
מדת דחיותון ושמעתון
וסמיתו חיון תהגדו
מהלכין וגרבת ביהגדו
וחושא שמעין ומיתו
קומין ומסכנא מסתברין :

*Poi rispondendo Iesù, disse loro, An-
date, e risate a Giovanni le cose che ha-
vete vedute e udite, cioè che i ciechi veg-
gono, e i coxi camminano, e i lebbrosi san ma-
lato, e i morti resuscitano, e l'Euangelio è
predicato a i poveri.*

23. וסוכתה למן דלג
תכשל ב' :

*Et beato chiunque non si scandalizza
in me.*

18. ותגידו ליוחנן המלאכיו על
כל הדברים האלה :

*Y dieron las nuevas a Ioan de todas estas co-
sas sus Discipulos :*

19. ויקרא יוחנן לשני תלמידיו
וישלחם אל ישוע לאמר האתה
הוא הבא או לאחר גתלגו :

*Y llamó Ioan vnos dos de sus Discipulos.
Y embió a Iesús, diciendo, Eres tu aquel que auia
de venir, o esperaremos a otro?*

20. ובה אשר באו האנשים
אליו או אמרו יוחנן תטבל
שלחנו אליו לאמר האתה הוא
הבא או לאחר גתלגו :

*Y como los varones vinieron a el dixeron,
Ioan el Baptista nos ha embiado a ti, diciendo,
Eres tu aquel que auia de venir, o esperaremos a
otro?*

21. וביום ההוא רפא לרבים
ממחלות ומגעעים ומשורים
לעיים ועיוורים רבים אשר הן
אותם בראי :

*Y en la misma hora sanó a muchos de en-
fermedades, y plagas, y de espiritus malos, y a
muchos ciegos dió la vista.*

22. ויען ישוע ויאמר להם לכו
ותגידו ליוחנן אשר רואים
ושומעים אףם כי עתה
רואים פסחים הלכים מצורעים
גטורים : חרשים : שומעים
מתים קמים אביונים
מחבשרים :

*Y respondiendó Iesús, díxoles, Id, dad las nu-
evas a Ioan de lo que auéis visto y oydo : Que los
ciegos venen los coxos andan, los leprosos son
limpiados, los sordos oyen, los muertos resusci-
tan, a los pobres es anunciado el Euangelio.*

23. ואשרי האיש אשר לא
יתכשל ב' :

*Y bienauendurado es el que no fuere escan-
dalizado en mí.*

18. Καὶ ἀγγέλλας ἰωάννην καὶ
μαθηταὶ αὐτοῦ πᾶσι ταῖς

*Or toutes ces choses furent rappor-
tées à Iehan par ses disciples.*

19. Καὶ προσκαλεσάμενος ὁ ἰωάννης
πᾶς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ὁ ἰωάννης,
ἐπέμψεν πρὸς τὸν ἰησοῦν, λέγων,
σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος ἢ ἄλλον περι-
δεσόμενον;

*Dont Iehan appela deux de ses dis-
ciples, & les enuoya vers Iesús, disant,
Es-tu celui qui deuoit venir, ou si nous
en attendrons vn autre.*

20. Περιεβόρμηται ὁ πρὸς αὐ-
τὸν οἱ μαθηταί, ἰσχυρῶς ὁ βα-
πτιστὴς ἐπεσκέχετο ἡμᾶς πρὸς σε,
λέγων, σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος ἢ ἄλλον
περιδεσόμενον.

*Or ceux estans venus vers lui, lui
dirent, Iehan Baptiste nous a enuoyés
vers toi, disant, Es-tu celui qui deuoit
venir, ou si nous en attendrons vn
autre.*

21. Ἐν αὐτῇ ᾗ τῇ ᾗ ἐργάζετο πρὸς
πολλοὺς δυνάτω καὶ μαγιστῶν
καὶ μαγιστῶν καὶ μαγιστῶν καὶ
πολλοὺς, ἰσχυρῶς τὸ βλαπτεῖ.

*Or en ceste mesme heure-Ja il en
guerit plusieurs de maladies & Reaux,
& de malins esprits, & donna la vue a
plusieurs auengies.*

22. Καὶ τότε ἐπεὶ ὁ ἰησοῦς, ἰ-
σχυρῶς, περιεβόρμηται πρὸς αὐ-
τὸν ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς καὶ ἰωάννης
ὁ πρὸς τοὺς ἀσθενοῦντας, χωρὶς
περιεβόρμηται, λέγων, μαγιστῶν.
καὶ αὐτοῦ καὶ, καὶ οἱ ἐργάζετο,
καὶ αὐτοῦ καὶ οἱ ἐργάζετο.

*Puis respondant leur dit, Allez, &
rapportez à Iehā ce que vous aués veu
& ouï : sçavoir que les auengies recou-
urent la vue, les boiteux cheminent, les
lepreux sont nettoyés, les sourds oyent,
les morts resuscitent, l'Euangile est
prediché aux poveres.*

23. Καὶ μακάριος ὁ ἄνθρωπος
ὁ οὐκ ἐσκανδαλίζεται ἐν ἐμοί.

*Et bien heureux est quiconque n'
aura point esté scandalisé en moi.*

CAP. VII.

18. Et nuntiaverunt Iohanni discipuli eius de omnibus his.

And the disciples of John shewed him of all these things.

19. Et convocavit duos de discipulis suis Iohannes: & misit ad Iesum, dicens, Tu es qui venturus es, an alium expectamus?

So John called unto him two certain men of his disciples: and sent the to Jesus: saying, Art thou he that should come: or shall we wait for another?

20. Cum autem venissent ad eum viri, dixerunt, Iohannes Baptista misit nos ad te, dicens, Tu es qui venturus es, an alium expectamus?

And when the men were come unto him: then saide: John Baptist hath sent us unto thee: saying, Art thou he that should come: or shall we wait for another?

21. (In ipsa autē hora multos curavit à languoribus & plagis, & spiritibus malis: & cæcis multis donavit visum)

And at that time hee cured many of their sicknesses: and plagues: and of evil spirits: and unto many blind men he gave sight.

22. Et respondens, dixit illis, Euntes renuntiate Iohanni quæ audistis & vidistis: Quia cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes evangelizantur.

And Jesus answered, and said unto them: Go your wayes and shewe John what things ye have seene and heard: that the blinde see: the halt goe: the Lepers are cleansed: the deafe heare: the dead rise againe: and the poore receive the Gospell.

23. Et beatus est quicumque, non fuerit scandalizatus in me.

And blessed is he: that shall not be offended in me.

Das VII. Capitel.

18. Vnd es verkündigten Johanni seine Jünger das alles.

De Iohannis Disciple fortyndede hannem alle dette.

19. Vnd er rief zu sich seiner Jünger zween / vnd sandte sie zu Jesu / vnd ließ im sagen: Bist du der da kommen soll / oder sollen wir eines andern warten?

De hand kallede tho aff sine Disciple til sig: oc sende dem til Jesum / och loed hannem siige / Est du den der skal komme / Eller skulle vi vossue effter en anden?

20. Da aber die Männer zu im kamen / sprachen sie: Johannes der Tauffer hat uns zu dir gesandt / vnd leßt dir sagen: Bist du der da kommen soll / oder sollen wir eines andern warten?

Men der Wendene komme til hannem / sagde de: Johannes den dæbere haffuer sent oss til dig / oc lader dig siige / Est du den som skal komme / Eller skulle vi vossue effter en anden?

21. Zu derselbigen stunde aber macht er vil gesund von seuchen vnd plagen / vnd bössen Geistern / vnd vilen Blinden schencket er das gesichte.

De paa den samme stand gjorde hand mange helbrede aff Sluger och Plager oc onde Aander / oc hand gaff mange Blinde synen.

22. Vnd Jesus antwortet vnd sprach zu ihnen: Gehet hin / vnd verkündiget Johanni / was ihr gesehen vnd gehöret habt / Die Blinden sehen / die Lahmen gehen / die Aussätzigen werden rein / die Tauben hören / die Todten stehen auff / den Armen wirdt das Euangelium geprediget.

Och Jesus suarede / oc sagde til dem / Gaar bort oc fortynder Johanni / hvad i haffue seet oc høret: de Blinde see / de halte gaa / de Spedalske vorderene / de Doffue hore / de Døde staa op / Euangelium predickis for de Samte.

23. Vnd Selig ist / der sich nicht ergert an mir.

De salig er den / som icke forarger sig paa mig.

Kapitola VII.

18. V zvěstovali Janovi. Vědnující jeho všechno vší co bylo.

Ony mluví k němu Janovi: zvěstujíce všecko co bylo.

19. Apvolam dvou z vědnujících svých. Jan / poslal je k Ježíšovi řka: Tyli gl'kerý přijeti máš / tili giněho čekáme?

A on vezvavší dva některých z zvěstníků svých. Poslal je do Ježíše / mowiac: Tyješ jest ten který přijdě mne / cýli drugého čeká bediemy?

20. A když přišli k němu muži / řekli: Jan křtíci poslal nás k tobě / řka: Tyli g'st'kerý přijeti máš / tili giněho čekáme?

Ony tedy přišli do něho muži / řouce: Jan křtíci poslal nás do tebe / mowiac: Tyješ jest ten který přijdě mne / cýli drugého čeká bediemy?

21. A v tu hodinu vyzdravil mnohě od ne duhuom a od nemocí / a duchův nečistých: a slepým mnohým zrak dal.

Tedy ony je goďiny wiele ich vyzdravil od niemocy / od trapien: a od duchow zlych / a wiele slepym wzrokiem dával.

22. Odpověděl pak Ježíše / řekl jim: Oduce povězte Janovi to g'st' slověli a viděli / že slepí vidí / kulhaví chodí / malomocní se čistí / hluchí slyší / mrtví vstávají / chudí přijímají Ewangelium.

Odpovědělť tedy Ježíš / řekl do nich: Sdělťte opoviedzte Janovi coście widzieli / a slyšeli: i slyši wroć bora / chodzą / malomocni sa oczyszczają / głuch slysi / umarli powstają / ubogim ewangelia opowiedzia.

23. A blahořlawený g'st' ten / kdož se nadmannau nepohoršř.

A šťastlivý jest ten který kol: wseľ nie bedzie obrájen we mne.

24 כִּד דִּין אָלוּ תִלְמִידוֹתַי
הֵיוּתָן שָׂרֵי יִשׁוּעַ לְמֵאמֶר
לְכַנְשָׂא עַל יוֹחָנָן מִנְגַּל
נִפְקָתִין לְחִירְבָּא לְמַחְוָה
קִנְיָא דְכִין וְרִנָּא בִּתְתוּיָא:

*Partita che si furono i messi di Gio-
manni, essi incominciaro a dir de Giovanni
a le turbe, Che andasse Vos a vedere al de-
serto? Uma canna scissa dal vento?*

25 וְאֵלֶּה מִנֵּה נִפְקָתִין
לְמַחְוָה גְּבִרָא דְנִחְתָּג
רְבִיכָא לְכִישׁ הָאֵלֶּה
דְּפִלְבוֹשָׁא בִּשְׁבָחָא
וּבְפִינְקָא אִיתִיהוֹן בִּירַת
מֶלֶכָא אֲמִין:

*Ma che andasse Vos a vedere? Un hom-
me vestito di deliziosi vestimenti? Ecco,
ques che si vesteno di pomposo vestimento,
e Giovanni in delizia stanno ne palazzos de
s Re.*

26 וְאֵלֶּה מִנֵּה נִפְקָתִין
לְמַחְוָה אִין אִמֶּר אֲמֵר
לְכִין וְתִיד מִן גְּבִיָּא:

*Ma che andasse Vos a vedere? Un Pro-
feta? Certo io vi dico, ancor piu che Pro-
feta.*

27 הֵנוּ דְעִלּוּתֵי כְּתִיב ד
דִּהָא מִשְׁדֵּר אֲנָא מִלֵּאכִי
קִדְשָׁא בְּרַצְיָפֶךְ דִּיתְקוּ א
אוֹרְחָא קִדְמָה:

*Questo è colui de cui è scritto, Ecco, io
mando il mio Angelo innanzi a la faccia
tua, el quale apparecchierà la tua via in-
nanzi a te.*

28 אֲמֵר אֲנָא לְכִין דְּלִית
גְּבִיָּא בִּילִידֵי גִשָׁא דְרַב מִן
יוֹחָנָן מַעֲמִדְנָא וְעוֹדָא דִּין
בְּמִלְכֻתָּא דְּאַלְהָא דִּבְהוּ
מִינָה:

*Io vi dico certo che tra ques che son na-
ti de donne, non e alcun Profeta maggior
de Giovanni Battista: unadimano el ma-
ior che sia nel regno de Dio, è maggior de
lui.*

29 וְכֵלֶּה עֲפֵמָא דְשִׁמְעוֹ
אִף מִכְסָּא וְדִקוּ לְאַלְהָא
דְּעִמְדוּ מַעֲמִידִיתָה
דִּיוֹחָנָן:

*E tutto el popolo che odiva, e i publi-
cans che erano battezzate del battezzimo de
Giovanni, giustificarono Iddio.*

24 וַיֵּלֶכְ מִלֵּאכִי יוֹחָנָן וַיֵּחַל
לְדַבֵּר אֶל־הָעָם עַל־יוֹחָנָן מֶה
יֵצְאָתָם בְּמִדְבַּר לְרִאיוֹת הַקִּנְיָה
אֲשֶׁר מְרוּחַ יְנוּד בְּמִים:

Y como se fueron los mensajeros, de Ioan,
començo a hablar de Ioan a las compannas, Que
salistes a ver al desierto? alguna canna que es
agitada del viento?

25 אִין מֶה יֵצְאָתָם לְרִאיוֹת אֵם
אֵת הָאָדָם לְבוֹשׁ בְּגָדִים לְכִים
הֵנָּה אֲשֶׁר בְּבִגְדֵי אֲדָרָה וּבְעֵדוֹן
הַפֶּמָּה בְּכִתֵּי מַלְכִים הִיוּ:

Mas que salistes a ver? algun hombre cubi-
erto de vestidos delicados? heaqui que los que e-
stán en vestido precioso y en delicias, en los pala-
cios de los reyes están.

26 אִין מֶה יֵצְאָתָם לְרִאיוֹת אֵב
אֵת־הַגְּבִיָּא אֲמֵנָם אֲמֵר לְכִם
גַּם יוֹתֵר מִגְּבִיָּא הוּא:

Mas que salistes a ver? algun Profeta?
Tambien os digo, y aun mas que Profeta.

27 כִּי זֶה הוּא אֲשֶׁר נִכְתָּב
עָלָיו הֵנָּה אֲנִי שׁוֹלֵחַ אֶת־מִלֵּאכִי
לְפָנֶיךָ וְיַנְיָה דְרַכְךָ לְפָנֶיךָ:

Este es de quien está escripto, Heaqui embio
mi angel delante de tu faz, el qual aparejará tu
camino delante de ti.

28 כִּי אֲמֵר אֲנִי לְכִם כִּי־
בִּילִידֵי גִשָׁם לֹא קִם גְּבִיָּא
גָּדוֹל מִן יוֹחָנָן הַטָּבֵל וְאֲשֶׁר
קִטוֹר בְּמִלְכֻת אֱלֹהִים גָּדוֹל הוּא
מִמֶּנּוּ:

Porque yo os digo que entre los nacidos de
mugeres, no ay mayor Profeta que Ioan el Bap-
tista: mas el mas pequenno en el Reyno de los
cielos es mayor que el.

29 וְכָל הָעָם שֹׁמְעֵי וּבֹעֲלֵי
מִכֶּם צִדְקוֹ אֵת־יְהוָה וַיִּטְבְּלוּ
בְּטַבִּילַת יוֹחָנָן:

Y todo el pueblo oyendolo, y los publica-
nos, justificaron a Dios baptizandose con el Bap-
tismo de Ioan.

2.

24. Ἀπελθόντων ὃ ἦν ἀγγέλου
ἰωάννου, ἤρξατο λέγειν (πρὸς τὰς ὄ-
χλους) περὶ ἰωάννου, τί ἐξηλυθῆεν
εἰς τὴν ἔρημον φωνᾶσαι; καὶ λαμῶν
ὑπὸ αὐτοῦ σαλευόμενον;

Puis quand les messagers de Iehan
furent parez, il se print a dire de Iehan
aux troupes, Quelles vous allés voir
au desert? un roseau demené du vent?

25. Ἀλλὰ τί ἐξηλυθῆεν ἰδοὺ; αὐ-
θροῦν ἐν μαλακοῖς ἱματίοις ἡμ-
φισομίνοι; ἰδοὺ οἱ ἐν ἱματισμῷ ὑ-
δρόψου καὶ τρυφῆς ὑπερέχοντες, ἐν
τοῖς βασιλείοις ἰστί.

Mais qu'estes-vous allés voir? en
hommes revestus de precieux vestemens?
voici ceux qui sont magnifiquement
vestus, & qui viennent en delices, sont en
maisons des rois;

26. Ἀλλὰ τί ἐξηλυθῆεν ἰδοὺ;
πρὸς φητίν; καὶ λιγυροῦμι, & π-
λουτοῦμαι πρὸς φηται.

Mais qu'estes-vous allés voir? un
Profete? voire, vous di-je, & plus que
Profete.

27. Οὐ γὰρ ἐστὶ περὶ ὃ γέγραπται,
ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου
πρὸς σὺν σὺν, ὅς να ἑτοιμάσῃ
στὴν ὁδόν σου ἐμπροσθέν σου.

C'est celui duquel il est escrit, Voi-
ci, j'envoie mon messager devant ta fa-
ce, lequel preparera ta voye devant toi.

28. Λέγω γάρ ὑμῖν, μείζων ἐστὶν Ἰω-
άννης ἢ ἅπασαν πρὸς φήτης ἰωάννου
ἢ βαπτιστῶν ἰδοὺς ὅτι ὁ ἡμικρο-
τέρος ἐστὶν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ, μεί-
ζων αὐτοῦ ἐστὶ.

Car ie vous di qu'entre ceux qui sont
nés de femme, il n'y a nul Profete plus
grand que Iehan Baptiste: & toutefois
celui qui est le moindre au royaume de
Dieu est plus grand qu'icelui.

29. Καὶ πάντες οἱ λαοὶ ἀκούσαντες
καὶ οἱ τελῶναι ἐδοκίμαζον τὸ θεόν, βα-
πτισάμενοι ἐν ἁβάτισμῳ ἰωάννου.

Et tout le peuple qui oyoit cela, &
les peagers qui auoyent esté baptizés
du Baptisme de Iehan, justifioient Dieu.

CAP. VII.

24. Et cum discessissent nuntii Iohannis, cepit de Iohanne dicere ad turbas, Quid existis in desertum videre? arundinem vento moveri?

And when the messengers of John were departed, he began to speak unto the people of John: What went ye out into the wilderness to see? A reed shaken with the wind?

25. Sed quid existis videre? hominem mollibus vestimentis indutum? Ecce, qui in veste pretiosa sunt, & delicus, in domibus regum sunt.

But what went ye out to see? A man clothed in soft raiment? behold, they which are gorgeously apparelled, and live delicately, are in kings courts.

26. Sed quid existis videre? prophetam? Vtique dico vobis, & plus quam prophetam.

But what went ye forth to see? A prophet? I say to you, and greater than a prophet.

27. Hic est de quo scriptum est: Ecce mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.

This is he of whom it is written: Behold, I send my messenger before thy face, which shall prepare thy way before thee.

28. Dico enim vobis, maior inter natos mulierum propheta Iohanne Baptista nemo est: qui autem minor est in regno Dei, maior est illo.

For I say unto you, there is no greater prophet than John, among them that are begotten of women: nevertheless he that is the least in the kingdom of God, is greater than he.

29. Et omnis populus audiens, & publicani, iustificaverunt Deum, baptizati baptismo Iohannis.

Then all the people that heard, and the publicans justified God, being baptized with the baptism of John.

Das VII. Capitel.

24. Da aber die Boten Johannis hin giengen / sieng Jesus an zu reden zu dem Volck von Johanne: Was seht jr hinaus gegangen inn die Wüsten zu sehen? Voltet ihr ein Ahor sehen / das vom Winde bewegt wirdt.

De der Johannis bud ginge hort, begynne Jesus at tale / in Jolcker / om Johanne. Huad ere i gongne den ud i ætten at see? Vilde i see it Acor / som roris aff vatit?

25. Oder was seht ihr hinaus gegangen zu sehen? Voltet ihr einen Menschen sehen in weichen Kleidern? Sehet die inn Herrlichen Kleidern vnd lüsten leben / die sind in den Königlichem Höfen.

Eller huad ere i udgongne at see? Vilde i see it Men / niste / i bløde klæder? Seer dem som leffue i kaaftelge klæder oc vellust de ere Kongelige Gaarde.

26. Oder was seht jr hinaus gegangen zu sehen? Voltet ihr einen Propheten sehen? Ja ich sage euch / der da mehr ist denn ein Prophet.

Eller huad ere i udgongne at see? Vilde i see en Prophet? Ja ieg siger eder / den som mere er / end en Prophet.

27. Er istis / von dem geschriben stehet: Sihe / ich sende meinen Engel für deinem Angesicht her / der da bereiten soll demen weg für dir.

Hand er den / som staar scerffuit om / See / Jeg sender min Engel saar dit Ansigt / som skal berede din vej saar dig.

28. Denn ich sage euch / daß vnter denen / die von Weibern geboren sindt / ist kein grösser Prophet / denn Johannes der Tauffer. Der aber kleiner ist im Reich Gottes / der ist grösser denn er.

Iht ieg siger eder / at iblant dem / som ere fødte aff Qvinder / er der ingen større Prophet / end den Døbere Johannes. Men den som er mindre i Guds rige / den er større end han.

29. Vnd alles Volck das ihn höret / vnd die Zölner gaben Gott recht / vnd lieffen sich tauffen mit der Tauffe Johannis.

De alt Jolcker som hannem hørde / oc Zoldere / gaffue Gud ret / oc lode sig døbe med Johannis daab.

Kapitola VII.

24. A kory odessil poslowež Janovi / po dal praviti i žastu / pium o Janovi: Eogste wpslli na pausti wideti? Etrinali klacemau weterem?

Žatym gpy odessil poslowež Janovi / po dal i o Janu nio i do zgomadzenia ludzi / Etemu žesce se wpsli dzimowac na pubeja / Ezcine - kora se od wietru dwiele.

25. Nib to gste wpsli wideti / Elowekali me tym rau / chem odeneho? Ap Eetniz w rausse drachem gsau a w rozko / sy / w domich Kralowskich gsau.

Alle co žesce wpsli wideti / Eeloweka w miastie žaty obleczene go? Eto ci Eetniz ja w odzihu kostoownym w rozkozach / sac w palacch Krolewskich.

26. Anib co gste wpsli wideti / Prorokali? Dwestan prawime wam / y wice neži Proroka?

Alle co žesce wpsli wideti / Proroka? a powiedamci tej wam je wice žego niž Proroka.

27. Tentot gest o Eteremž psano gest: An na pospiam Angela meho před twačn twau / Eterpž pripravij cestu twau před tčau.

Tenci test o Eterem psano / E to poslam posla mego před ob / lezem twoin / Eterpž zgorue drog twou před toba.

28. Bist pravim wam / wpsly me y Eony Jentym Prorok nad Jana Krticle ne / niž Jadan / ale kory gest men / sy w Kralowskich Božim / gest wpsly neži on.

Abowiem powiedam wam / Nibdy tym Eterpž se zdoza z niewiašt / Jaden nie test wpsly Prorok nad Jana Krticle: Lecz Eterpž nam nry firm test w Krole / stwie Božim / ten wpsly test niž on.

29. Etdy wpsly Etd sy / sk to / y žgawni hčn / wlebili Boha / gsauce pokřeni Etem Janowym.

Etdy lud wpsly to / Etdy y celnic / y wyznawali sprawiedl / wego Boha Eterpž byli pokř / ezi Etem Janowym.

1

1

2.

30. בְּרִישָׁתָא דְּיוֹסֵפֶר
טַלְמוֹ בְּגִשְׁהוֹן בְּכִינָה
וְאַלְהָא דְּלֵילָא אֶתְעַמְדוּ
בְּנִיָּה:

Mas Farisei et Doctores de la Ley,
che non eran battezzati da lui, differenz-
zarono il consiglio di Dio in se stessi.

31. לָמָּה רָכִיל אֲדַמְנָה
לְאִשָּׁה וְשִׁדְּוֹתָהּ הִדְנָה
וְלָמָּה דִּמְיוֹ:

Onde il Signor disse, A chi dunque
affittai il tuo occhio, e l'incendi di questa ge-
nerazione. & a chi son simili?

32. דִּמְיוֹ לְטַלְטֵלָה דִּיתְבִּין
בְּשִׁיקָא וְקִצְיוֹ לְחִבְרִיָּהוּ
וְאִמְרוּ וּמִיּוֹן לְכִין וְלֵילָא
וְקִדְדִּינוּ וְאִלִּין לְכִין וְלֵילָא
בְּכִדְהוֹן:

Essi son simili a faccendisti che stanno
a sedere ne la piazza gridando l'una par-
te all'altra, e dicono, Noi v'habbiamo so-
mato, con flauto, & voi non havete danza-
to: noi v'habbiamo cantato de' canti la-
mentevoli, & voi non havete pianto.

33. אֲתָנָה גִּיד יוֹתָנָן
בְּרַעְמִדְנָה לֹא אָכַל לֶחֶמָה
וְלֹא שָׁתָה חֲמֵדָה וְאִמְרוּ
אֲנִתָּן סֵאדָה אִיתְגִּיד:

Imperacho Genne Giovanni Battista
che non mangiava pane, ne beuua vino,
e voi dite, Egli ha il demonio.

34. אֲתָנָה בְּרָה דְּאִשְׁוֹנָה
אָכַל וְשָׁתָה וְאִמְרוּ
אֲנִתָּן הִיא גְּבֵרָה אֲכֹלָה
וְשָׁתָה חֲמֵדָה וְרַחֲמֵנָה
רַמְכֵּסָה דְּחִטְיָה:

E poi Genne il Figliol de l'huomo,
che mangia e beue: e dite, Ecco un hu-
mo mangiatore e beuitor di vino, amico
di publicani e de peccatori.

35. וְאִתְדַקַּת הַכְּמֵתָה מִן
בְּלִהוֹן בְּנִיָּה:

Ma la Sapienza è giustificata da tutti
i suoi figliuoli.

36. אֲתָנָה דְּיוֹסֵפֶר בְּנִיָּה
חָד מִן פְּרִישִׁיָּה דִּילְעָס
עֲפִיָּה וְעַל לְבִיתָהּ דְּפִרְישָׁה
הִיא אֶתְהַבֵּר:

Hic uno de Fariseis lo rogauit che man-
giasse con effosera: & egli entrato in casa
del Farisei, sanasse a mensa.

30. וְהַמְּפִרְשִׁים וְסִפְרֵי תוֹרָה
עֲצַת יְהוָה נֶאֱצַו בְּגִשְׁהוֹן וְלֹא
נִטְבְּלוּ מִמֶּנּוּ:

Mas los Phariseos, y los sabios de la ley, de-
secharon el consejo de Dios contra si mismos, no
siendo bautizados de el.

31. וַיֹּאמֶר הַאֲדוֹן וְלִמִּי אֲדַמְנָה
אֶת-אִשָּׁהי דוֹר הַזֶּה וְלִמִּי דוֹמִיָּם
הֵמָּה:

Y dize el Sennor, Aquien pues compararé
los hombres de esta generacion, y aque son seme-
jantes.

32. דוֹמִיָּם הֵמָּה לִילְדִים
הַיּוֹשְׁבִים בַּשּׁוּק וְהַקּוֹרְאִים
וְעוֹנִיָּם חֲדָא לְאֶחָד לֵאמֹר
חֲלַלְנוּ לָכֶם וְלֹא דִלְגַתְּם קוֹנֵנֵי
לָכֶם וְלֹא סִפְדִּיתְם:

Semejantes son a los muchachos sentados
en la plaza, y que dan bozes los unos a los otros,
y dizen, Tannimos hos con flautas, y no baylaite
endechamoskos, y no llorastes:

33. כִּי-בִלְיָהוֹן הַטְּבֵל וְלֹא
אָכַל לֶחֶם וְיִין לֹא שָׁתָה וְהִיא אֲמַר
כִּי יֵשׁ לוֹ חֲשָׁטָן:

Porque vino Ioan Baptista que ni comia pan
ni beuia vino: y dezis, Demonio tiene.

34. בִּלְיָהוֹן גַּם בֶּן-הַהֲדָם אֲכַל
וְשָׁתָה וְהִיא אֲמַר הִנֵּה אִישׁ זָלִל
וְסוֹבֵב וְרֹעֶה בְּעֵלֵי מִכָּס
וְחֲשָׁנִים הוּא:

Vino el Hijo del hombre, que come y beue:
y deyis, He aqui vn hombre comilon, y beuitor
de vino, amigo de publicano, y de peccadores.

35. וְהִצְלָק הַחֲכָמָה מִכָּל
בְּנֵי-חַיָּה:

Mas la Sabiduria es justificada de todos sus
hijos.

36. וַיָּבוֹא אֶחָד מִפְּרִישִׁים וַיֵּשֶׁאֵל
מִמֶּנּוּ לֵאמֹר לֶחֶם עִמּוֹ וַיַּעַל
אֶל-בֵּית-הַמְּפִרְשׁ וַיֵּסֵב:

Y rogóle vno de los Phariseos, que comiesse
con el. Y entrado en casa del Phariseo, sentose a
la mesa.

30. οἱ δὲ Φαρισαῖοι καὶ οἱ νομοῦ
τῷ Βαλλῷ ὃς ἦν ἡγετῆρας εἰς ἱ-
σουλους, μὴ βαπτισάμενοι αὐτῷ.

Mais les Pharisiens, & les docteurs
de la Loy, qui n' auoyent point esté
baptizés par icelui, reuetterent le con-
seil de Dieu à l'encontre d'eux-mêmes.

31. Εἶπε δὲ ὁ κύριος, τίς οὖν ὁμοί-
ωσαι τὰς γενεάς τῆς γῆρας ταύ-
της ὅτι τίς αἰσὶν ὁμοίωσι

Lors le Seigneur dit, A qui dont ac-
comparerai-je ces hommes de ceste ge-
neration? & à quoi ressemblent-ils?

32. Ὅμοιοί εἰσι παῖδες τῆς ἐκ-
γορᾶς καθήμενοι, καὶ παρὰ φωνῆ-
σιν ἀλλήλων, καὶ λίγουσι, ἡδὴ ἡσά-
μην ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐρχήσασθε. ἱ-
θαυρήσασθε ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐκλαί-
ουσιν.

Ils sont semblables aux enfans qui
sont assis au marché, & entent les uns
aux autres, & disent, Nous vous auons
flûté, & vous n' auez point dansé: nous
vous auons chanté complaintes, & vous
n' auez point pleuré.

33. Ἐλὴν ἦν γὰρ ἰωάννης ὁ βα-
πτιστῆς, καὶ μὴ τὸ ἀρῆσαι τὸν οἶνον
πίναι, καὶ λεγέμεν, δαίμονιον ἔχει.

Car Iehan Baptiste est venu ne man-
geant point de pain, & ne beuuant point
de vin. & vous dites, Il a le diable.

34. Ἐλὴν ἦν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
καὶ οὖν καὶ πίνων, καὶ λίγει, ἰδοὺ
αὐθροῦν φάγοι καὶ εὐχετόηται·
φύλαττοι καὶ ἀμείβεσθαι.

Le Fils de l'homme est venu mange-
ant & beuuant: & vous dites, Voici vn
mangeur & vn beuueur, vn ami des
peageurs & gens de mauuaise vie.

35. Καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία πάν-
τῃ τῇ γενεᾷ αὐτῆς πύτων.

Mais la sapience a esté iustificée par
tous les enfans.

36. Ἐρώτη δὲ τις αὐτὸν καὶ φα-
ρμακὸν ἔσθαι φάγοι μετ' αὐτοῦ, καὶ
εἰσέλθων εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ φαρι-
σαίου ἀναλίσκηται.

Et vn des Pharisiens le pria de man-
ger chez lui: dont il entra en la maison
du Pharisien, & se mit a table.

30. Pharisæi autem & Legisperiti consilium Dei spreverunt in semetipsos, non baptizati ab eo.

But the Pharisees and the scribes of the Law despised the counsel of God against them selves: and were not baptised of him.

31. At autem Dominus, Cui ergo similes dicam homines generationis huius? & cui similes sunt?

And the Lord saide: Whereunto shall I liken the men of this generation? & to what thing are they like unto?

32. Similes sunt pueris sedentibus in foro, & loquentibus adinvicem, & dicentibus, Cantavimus vobis tibis, & non saltastis: lamentavimus, & non plorastis.

They are like unto children sitting in the market places and crying one to another: and saying: We have piped unto you / and ye have not danced: we have mourned to you / and ye have not wept.

33. Venit autem Iohannes Baptista, neque manducans panem, neque bibens vinum: & dicitis, Dæmonium habet.

For John Baptist came: neither eating bread / nor drinking wine: and ye say: He hath the devil.

34. Venit Filius hominis manducans & bibens, & dicitis, Ecce homo devorator, & bibens vinum, amicus publicanorum & peccatorum.

The Sonne of man is come / and eateth and drinketh: and ye say: Behold, be a man which eateth & drinketh: an amicus of sinners & peccatores.

35. Eriustificata est sapientia ab omnibus filiis suis.

But wisdom is justified of all her children.

36. Rogabat autem illum quidam de Pharisæis, ut manducaret cum illo. Et ingressus domum Pharisæi discubuit.

And one of the Pharisees desired him that he would eat with him: and he went into the Pharisees house, and sat down at table.

30. Aber die Phariseer vnd Schrifftgelehrten verachteten Gottes rath / wider sich selbst / vnd liessen sich nicht von ihm tauffen.

Wen Phariseer oc Schrifftlodge forachtete Guds raad / mod sig self / och lode icke döbe sig aff hannem.

31. Aber der HERR sprach: Wem sol ich die menschen dieses Geschlechts vergleichen? Vnd wem sind sie gleich?

De HERREN sagde / huem skal ieg ligne dem: ne Electis memuste ved oc huem ere de lige?

32. Sie sindt gleich den Kindern die auff dem Markt sitzen / vnd ruffen gegeneinander / vnd sprechen: Wir haben euch gepfiffen / vnd ihr habt nicht getanget. Wir haben euch geklaget / vnd ihr habt nicht geweinet.

De ere de Børn lige / som sine paa Torffuit / oc robe mod huer andre / och siqe / Vi pibede for eder / oc i danckede icke. Wy klagede ynckelige for eder / oc i grædte icke.

33. Denn Johannes der Tauffer ist kommen / vnd aß nicht Brod / vnd trank keinen Wein / so sagt jr: er hab den teuffel.

Ehi den Døbere Johannes kom / och ved icke Bred / och drack ingen Vin / Saa siger i / hand hafter Dæffuelen.

34. Des Menschen Sohn ist kommen / isset vnd trincket / so sagt ihr / sihe der Mensch ist ein Fresser vnd Weinsäufer / der Zöllner vnd Sünders Freund.

Wennistens Søn er kommen / oc der dricker / Saa siger i / See / der Wenniste er en Fæddjere oc Vindræcker / Zølders oc Sønders ven.

35. Vnd die Weisheit muß sich rechtfertigen lassen von allen ihren Kindern.

De Visdommen maa lade gøre sig retferdig aff alle sine Børn.

36. Es bat ihn aber der Phariseer einer / daß er mit ihm esse. Vnd er gieng hinein inn des Phariseers Haus / vnd setzet sich zu Tisch.

De der bad en aff Phariseerne hannem / at hand vilde æde med hannem. De hand gic ind i Phariseers hus / oc sette sig til bords.

30. Ale Zákoničky a w Zákosně včlení pohrzeli radau Bos / hi sami proti sobě / negsaue potřeňi od něho.

Alle Sárysenšowle y náuceně w zákoně obzraceli ráde Boží / sami přeciw sobě / khorzy ně byli potřezem od něho.

31. V řeči PAN: Komu tedy da přirovnám lidi pokolení tohoto / a komu podobní gšauť

Sárym jerzeři PAN / a komuž wždy přirovnám lidie narodu tego? A tu khorcy rzeczy wždy ja podobni?

32. Podobní gšau dčtem kte řijšo sedij na Trpěfu / a gdní na druhé wolagij / křauce: Pijšali gšine wám na pijštal / ky a nestáali gšie: nařytali gšine / a nepláali gšie.

Podobni sa dč. ziomná rym / Fu kiedzacy / khorc wolárac / dny fu drugim mowia / Grálich / my wám ná pištal / ky a nestáali gšie / nářytali gšine / a nepláali gšie.

33. Nebo přišel Jan Křtitel negeda chleba / ani pige wina / a prawije dābelský mǎ.

Abowsem přišedl Jan Křtiteľ / a ne jedal chleba / ani piwac wina / a wždy mowiac / Ale dyabels jmo.

34. Přišel Søn člověka gda a pige / a prawije: Ale člověk žrā a opilec Wina / přitel zgroněch a tanyhěch hřisnytuow.

Přišedl Søn člověcew / gda a pige / a rzec mowiac / Owoj / člověk obžerā y opilec winem / přitel zelatow y grzesnykow.

35. V osprawedlněna gesh maudrost ob wšech Synuow gegich.

Alc jest osprawedlněna madrośc ob wšych synow woich.

36. Prosyl ho pak geden Zákonič abn gedls nim. A ršsed do domu Zákonič / posadil se za Stolem.

Tedy go prosil nekrocy z Sárysenšow aby z nim tacl / a ršsed wšedšy w dom Sárysenšow / a sedjal.

ז.

37 וְאַנְתִּינָה חֲסִידָתָא אֵיִתְּ
הִיִּת בְּמִדְיָתָא הִי וְכִד
יִדְעָת דְּבִבִּיתָהּ דְּפָרִישָׁא הִי
סִמִּיר וְשִׁבְתָּ שְׁטִיבְתָּ
דְּבִסְמָנָא :

*Et ecce una donna in quella castà, la-
quale era peccatrice, havendo saputo ch-
egli era a mangiare in casa del Fariseo,
porto un alabaastro d'unguento.*

38 וְקָמַת בְּסִתְרָה לִוְיָ
רְגִלָּהּ וּבִכְיָה הִי וְסִרִּית
בְּדַמְעָה מִצְבָּעָא רְגִלָּהּ
וּבְסִעְרָא דְּרִישָׁה מִשְׁוִיָּה
לְהַיּוֹמִינְשָׁא הִיִּת רְגִלָּהּ
וּמִשְׁחָא בְּסִמָּנָא :

*E passò di sotto i piedi di dietro, pen-
gendo, incommencio a bagnarli con le la-
grime, e con i capelli del suo
capo, e baciandoli, e ungendoli con l'un-
guento.*

39 כִּד חָנָא בִּין פְּרִישָׁא
הוּ דְּקָרִיבִי אֲתֵּי־שֵׁב
בְּנִבְשָׁה וְאָמַר דְּנָגָא אֵלָּו
נְבִיאָה הוּא יָדַע הוּא מִן הִי
וְאָמַר טִבָּה דְּחֲסִידָתָהּ הִי
אֲנִתָּתָהּ הִי דְּקָרִבָּתָהּ לָהּ :

*Et el Fariseo che l'hauerua chiamato,
vedendo questo, disse intra se stesso, Se ro-
ffui fuisse Profeta, certo conosceràbe ch'è
quale sia questa donna che lo tocca: per-
ciò ch'ella è peccatrice.*

40 עֲנָא בִּין יֵשׁוּעַ וְאָמַר
לָהּ שְׁמַעֲנִי מִדָּבָר אֵיִתְּ לִי
דְּאָמַר לָךְ אָמַר לָהּ אָמַר
רַבִּי אָמַר לָהּ יֵשׁוּעַ :

*Et ille respondendo, gli disse, Somo-
nere bo qualche cosa da dirti. Et egli dis-
se, Maestro, di (e Iesus lui disse.)*

41 הָרִין חִיבָא אֵיִתְּ הִי
לְהַד מִדָּבָר חִיבָא חִד הָרִב
הוּא לָהּ דִּינְרָא חֲמִשׁ מִנָּא
וְאַחֲרָנָא דִּינְרָא חֲמִשִּׁין :

*Vn creditor hauerua due debtors:
l'vno de quali gli daueno dare cinquecen-
to denari, e l'altro cinquanta.*

42 וְדִלִּיתְּ הוּא לְהוֹן ל
לְמַפְדָּע לְתִרְיָהּ שִׁבְקָא
אֵיִנְנָא חֲכִיל מִנְהוֹן יִתִּיר
יִחְבִּייהִי :

*Enon hauerua essi di che pagare, se-
cundo a tutti due. Di dunque, qual de
questi l'amara di più?*

37 וְהִנֵּה אִשָּׁה הִיִּתָּה בָּעִיר
וְהִיא חֲטָאָה וּבִנְשָׁר יָדְעָה כִּי
סֵב בְּבֵית הַמְּפָרָשׁ סְבָלָה פֶּה
בְּהֵט בָּשָׂם :

*Y he aqui una muger que auia sido peccado-
ra en la Ciudad, cómo entendió que estava à la
mesa en casa de aquel Phariseo, truxo vn vaso de
alabaastro de vnguento:*

38 וְהָקָם אֶל־רַגְלָיו מֵאַחֲוֹר
בּוֹכִיָּה וְתַחֵל לְחַרְוֹתָא אֶת־רַגְלָיו
בְּדַמְעוֹת וְתַקְלָקֵל בְּשַׁעְרוֹת רִישָׁהּ
וְתִשָּׁק אֶת־רַגְלָיו וְתִסֶּךְ בְּבָשָׂם :

*Y estando detrás à sus pies, començó lloran-
do à regar con lagrimas sus pies, y limpiualos
con los cabellos de su cabeça. y besaua sus pies, y
ungia los con el vnguento.*

39 וּבִנְשָׁר רָאָה הַמְּפָרָשׁ אִשָּׁר
קָדָא אֲוִתּוֹ אָמַר בְּקָרְבּוֹ לְאָמַר
וְהָ אִם נְבִיאָה הוּא גַם יָדַע
מִי־זֹאת וּמָה שְׁמוֹעָתָהּ אִשָּׁר
מִגִּיעָה בּוֹ כִּי־חֲטָאָה הִיא :

*Y como vido esto el Phariseo que lo auia
llamado, dize en si, diciendo, Este, si fuera Prophe-
ta, conoceria quien y qual es la muger que lo to-
ca: que es peccadora-*

40 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אֵלָיו
שְׁמַעֲנִי יִשְׁרָאֵל מָה לְאָמַר אֵלָיו
וְהוּא אָמַר אָמַר רַבִּי (וַיֹּאמֶר
לֹא יֵשׁוּעַ)

*Entonces respondiendo Iesus, dixole, Si-
mon, vna cosa tengo que dezirte. Y elle dize, Di
Maestro. (y Iesus dicho à le.)*

41 שְׁנֵי אֲנָשִׁי תְּכָכִים הִיוּ לְמַלְוָה
בְּלוֹנִי אֶחָד גִּשָּׁה בּוֹ דִּינָרִים הֵמֶשׁ
מֵאוֹת וְאֶחָד חֲמִשִּׁים :

*Vn acreedor tenia dos deudores: el vno de-
uia quinientos, dineros y el otra cinquenta.*

42 וּבִנְשָׁר לֹא הָיָה לָהֶם לְשָׁלֵם
חֵנוֹ אֲוִתָּם שְׁנֵיהֶם וּמִי־מֵהֶם
אָמַר יִתִּיר יֵאָהֵב אֲוִתּוֹ :

*Y no teniendo ellos de que pagar, soltó la
deuda à ambos. Di pues, qual de estos lo amara
mas?*

37. Καὶ ἰδὼν ἡ γυνὴ ἐν τῇ πόλει,
ἣτις ἦν ἀμώδευτος, ὁμιλοῦσα ὁ-
τὶ ἠσκακεται ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Φαρι-
σαίου, προσέειπεν αὐτῷ μύρου.

*Or voici, il y auoit vne femme de la
ville qui auoit esté de mauuaise vie, la-
quelle ayant cognu qu' il estoit à table
en la maison du Pharisien, apporta vne
boiste d'oignement:*

38. Καὶ ὑστὲρ τοῦτο τῆς πόλεως
αὐτῆς ὅτι ἦν κακίστη, ἤρξατο ἑρι-
χθῆναι πόδας αὐτοῦ τῆς δάκρυσι,
καὶ τῆς θριλῆς καὶ κομῆς αὐτῆς
ἐξίμασται, καὶ πατεφύλαται τὰς πο-
δάς αὐτοῦ, καὶ ἠλίσφετο τοῖς πό-
σιν.

*Et se tenant derrière aux pieds d'ice-
lui, & pleurant elle se prit à les arton-
ser de larmes: & les essuyoit de ses pro-
pres cheveux, & lui baïloit les pieds, &
les oignoit de l'oignement.*

39. Ἰδὼν δὲ ὁ Φαρισαῖος ὁ καλῶ-
ς αὐτὸν, εἶπε ἐν ἑαυτῷ, λέγων,
εἰ τίς ἐστι ὁ πεφωτισμένος, ἡ γυνὴ, ἣτις ἄ-
τις παρ' αὐτοῦ, ὅτι ἀμώδευτος ἐστίν.

*Lors le Pharisien qui l'auoit conuie,
l'ayant apperceue, dit en soi meisme,
Si cestuy ci estoit Prophete, certes il
sauroit qui & quelle est ceste femme
qui le touche: car elle est de mauuaise
vie.*

40. Καὶ ἀποκριθεὶς εἰς τοῦτο ὁ
κύριος αὐτοῦ, σίμων, ἔχω σοὶ τι
εἰπεῖν. ὅτι φησι, διδάσκαλε, τί-
τίς ἐστιν αὐτῆς ἡ γυνὴ;

*Et Iesus prenant la parole, lui dit,
Simon t'ai quelque chose à te dire. Et il
dit, Maître, di-la. (e Iesus lui a dict.)*

41. Δύο χρεωφύλιτοι ἦσαν δευ-
τέρῃ τῇ ὥρᾳ ὅτι ὁ ἑφθάς δὲ ὡς ἑκατὶ
ταχίσια, ὁ δὲ τῷ πεντήκοντα.

*Vn creancier auoit deux detteurs:
l'vno lui deuoit cinq cens deniers, & l'au-
tre cinquante.*

42. Μὴ ἔχόντων δὲ αὐτοῖς ἀπο-
δοῦναι, ἀμφοτέρους ἐχαρίσατο.
τίς οὖν αὐτοῖς, εἶπεν, ἀγαπήσει
αὐτὸν ὁ κύριος;

*Et comme ils n'auoyent de quoi pa-
yer, il quitta à tous deux leur dette. Or
di donc lequel d'iceux l'aimera le plus*

37. Et ecce mulier quæ erat in civitate, peccatrix, ut cognovit quod accubisset in domo Pharisæi, attulit alabastrum unguenti.

And behold a woman in the city which was a sinner / when she knew that Jesus sat at table in the Pharise's house / she brought a box of ointment.

38. Et stans retro secus pedes eius, lachrymis cepit rigare pedes eius, & capillis capitis sui tergebat, & osculabatur pedes eius, & unguento ungebat.

And she stood at his feet behind him weeping / and began to wash his feet with tears / and did wipe them with the hairs of her head / and kissed his feet / and anointed them with the ointment.

39. Videns autem Pharisæus qui vocaverat eum, ait intra se, dicens, Hic si esset propheta, sciret utique quæ & qualis est mulier quæ tangit eum, quia peccatrix est.

Now when the Pharise which had called him saw it / he spake within himself / saying / If this man were a Prophet / he would surely have known who / and what manner of woman this is which toucheth him: for he is a sinner.

40. Et respondens Iesus, dixit ad illum, Simon, habeo tibi aliquid dicere. At ille ait, Magister, dic. (Et Iesus dixit illi.)

And Jesus answered, and said unto him / Simon / I have some thing to say unto thee. And he said / Master / say on. (Jesus said unto him.)

41. Duo debitores erant cuidam foeneratori: unus debebat denarios quingentos, & alius quinquaginta,

There was a certain lender which had two debtors: the one ought five hundred pence / and the other fifty.

42. Non habentibus illis unde redderent, donavit utrisque. Quis ergo eum plus diliget?

When they had nothing to pay / he forgave them both. Whose of them therefore / will love him most?

37. Und siehe / ein Weib war in der Stadt / die war eine Sünderin. Da die vernam daß er zu Tische saß in des Pharisæers Haus / bracht sie ein glas mit Salben.

Och see / der vaer en Quinde i Staden / hun vaer en Synderinde. Der hun vernam / at hand sad til bordet i Pharisærens hus / da hente hun et Glas med Salve.

38. Und tratt hinten zu seinen Füßen / vnd weinet / vnd steng an seine Füße zu reiben mit threnen / vnd mit den haaren ihres Hauptes zu trucknen / vnd küßet seine Füße / vnd salbet sie mit Salben.

De traadde bag til hans Fødder / or græd / or begynte at vade hans fødder / med Straad / or at tørre dem med sit Høffue haar / or hun kysste hans Fødder / or saluede dem med Saluen.

39. Da aber das der Pharisæer sah / der in geladen hatte / sprach er bey sich selbst / vnd saget: Wenn diser ein Prophet were / so wüßte er / wer vnd welcher ein Weib das ist / die ihn anrühret / denn es ist eine Sünderin.

Der Pharisæren / som haffde indbudet hannem / saa der / talede hand ved sig selv / or sagde / Der som denne vaare en Prophet / da viste hand / hvo oc hvor dan en Quinde dette er / som rørte ved hannem / Thi hun er en Synderinde.

40. Iesus antwortet / vnd sprach zu ihm: Simon ich habe dir etwas zu sagen. Er aber sprach: Meister / sage an: (Iesus sprach zu ihm)

Ihesus svarede / or sagde til hannem / Simon / Jeg haffuer noget at sige dig. Da sagde hand / Mester / sig frem. (Iesus sagde til hannem)

41. Es hatte ein wucherer zween Schuldner / Einer war schuldig fünffhundert groschen / der ander fünffsig.

Der haffde en Lægerkarl the Skyldener / Den ene vaer fem hundrede Peninge skyldig / den anden haffte et halvt hundrede.

42. Da sie aber nicht hatten zu bezahlen / schenkt ers beiden. Sage an / welcher vnter denen wirdt in am meisten lieben?

De der de haffde icke at betale med / da gaff hand dem der baade til. Sig nu / hvilken aff dem skal elske hannem mest?

37. A hle žena která byla v městě hříšnice / když znala děla jeho / přinesla se do domu farisejského / přinesla masti nádobu Alabastru:

Aho nicotná žena byla v městě hříšnickém / domě farisejském / přinesla se do domu farisejského / přinesla masti nádobu Alabastru.

38. A stojíc za ním u jeho nohou / počala šlamati smáčeti jeho nohy / a vlasy hlavy své vytráti / líbala také / nohy jeho / a mastí mazała.

Říkávši v nohách jeho / plakac počala líbat nohy jeho / a vlasy hlavy své vytráti / líbala také / nohy jeho / a mastí mazała.

39. A vída farisejský který ho byl pozval / řekl sám v sobě: Byl tento byl prorok / věděl by zagiť která a vata jest žena která se ho dotýká / nebo hříšnice jest.

Co kdy vyval fariseus on který go byl vyzval / řekl sám v sobě: Byl tento byl prorok / věděl by zagiť která a vata jest žena která se ho dotýká / nebo hříšnice jest.

40. V odpovědi jeho / řekl němu: Somone / mám tobě něco pověditi. A on řekl: Mistr / pověz. (Ježíš řekl němu.)

Ale Ježíš odpověděl jemu / řekl do něho / Symone / mám ti něco pověditi. A on řekl / Pověz mi. (Ježíš řekl do něho.)

41. V odpovědi jeho: Dva dlužníci byli dlužni jednomu věřiteli / aeden byl dlužní pět set grošů / a druhý padesát.

Dva dlužníci byli dlužni jednomu věřiteli / jeden pět set grošů / a druhý padesát.

42. A když neměli od koho zaplatiti / odpustil oběma. Protož který z nich více miluje?

A když neměli od koho zaplatiti / odpustil oběma. Protož který z nich více miluje?

ז

43. וַיֹּאמֶר שִׁמְעוֹן וַאֲמַר
סֶבֶר אֲנִי דָּהוּ דְּאַשְׁתְּבִּק
לָהּ סִי אֲמַר לָהּ יִשְׁוֹצַ
וְרִצְאִית דְּהִתָּ:

*Simone respondendo, disse. Io stimo
che quello l'amarà più, à cui egli ha più
donato. Et egli disse. Tu hai giudicato
veramente.*

44. וַאֲחַפְּנִי לִוְרָה הִי
אֲנִתָּתָא וַאֲמַר לְשִׁמְעוֹן
הִיא אֲנִתָּת אֲנִתָּתָא הִיא
לְבִיתָךְ עֲלֵת מִיָּא לְדָגְלִי
לֹא יִהְיֶה הַדָּג בֵּין
בְּדַמְעִיהָ דְּגָלִי צְבִיעֶרָה
וּבְסַעֲרָה שְׁוִיתָ אֲנִין:

*Poi rivoltasi à la donna, disse à Si-
mone. I edistis questa donna. Io en-
trato in casa tua, dove tu non mi hai dato
acqua per lavare i piedi, e costei ha ba-
gnato i miei piedi con le lagrime, e ha gli
asciugati co' capelli del suo capo.*

45. אֲנִתָּת לֹא גִשְׁתְּתָנִי הִיא
בֵּין הָא מִן דְּעֲלֵת לִי
שְׁלִית רִגְדִי לְמַבְשָׁקוֹ:

*Tu non mi hai dato il capo con olio, e
costei m'ha unto i piedi con l'unguento.*

46. אֲנִתָּת מִסְתָּה לְרִישִׁי
לֹא מִשְׁחַת הַדָּג בֵּין
בְּמִסְתָּה דְּבִסְמִיָּא דְּגָלִי
מִסְתָּה:

*Tu non mi hai unto il capo con olio: e
costei m'ha unto i piedi con l'unguento.*

47. הִנֵּה הִיא אֲמַר אֲנִי
לָהּ דְּשִׁבְיָהּ לָהּ חֲסִיקָה
סִנְיָא מִטוֹל דְּאַחֲבַת סִי
הוּדִין דְּהָלִיל מִשְׁתְּבִּק לָהּ
הָלִיל מִחָב:

*Per laqual cosa te dico, che se son
perdonati i suoi peccati, che son molti, per-
ciocchè ell'ha amato molto: e colui à cui è
perdonato meno, meno ama.*

49. וַאֲמַר לְחִי אֲנִתָּתָא
שְׁבִיחִין לְכִי חֲסִיקָבִי:

*Poi disse à lei, i tuoi peccati si son per-
donati.*

49. שְׁבִיחִין בֵּין הֵנָּה
דְּסִמְיָבִין אֲמַרִין בְּנִבְשָׁהוֹן
מִיָּה הֵנָּה דְּהָא חֲסִיקָבִי
שְׁבִיק:

*Equelli che erano insieme à tavola,
cominciarono à dire entre li. Che è
questo, che perdona ancor i peccati?*

50. יִשְׁוֹצַ בֵּין אֲמַר לְחִי
אֲנִתָּתָא הִי מִנְּתָבִי

אֲחִיתָבִי גָלִי בְּשִׁלְמוֹ:

*Et egli disse à la donna. La tua fede
l'ha salvato: e attiene in pace.*

ז

43. וַיֹּאמֶר שִׁמְעוֹן וַאֲמַר שֶׁבֶר
אֲנִי כִי זֶה אֲשֶׁר הִנֵּה אֹתוֹ רַב
וַאֲמַר לוֹ יִשְׁוֹצַ לְדִין:

*Y respondiendo Simon, dixo, Pienso que a,
quel alqual faltó mas. Y el le dixo Rectamente
has juzgado.*

44. וַיָּפֶן אֶל־הָאִשָּׁה וַאֲמַר
לְשִׁמְעוֹן הִנֵּה אֲנִי אֲתָה אֲתָה־הָאִשָּׁה
בְּאִתִּי לְבֵיתְךָ וּמִים עַל־רִגְלִי
לֹא נִתְּנָה וְהִיא בְּדַמְעֹת הַרְוֵתָהּ
אֶת־רִגְלִי וּבְשַׁעֲרֵי רֹאשָׁהּ
תְּקַלְקֵל:

*Y buelto à la muger, dixo à Simon, Vees esta
muger? entré en tu casa, no diste agua para mis
pies: y esta ha regado mis pies con lagrimas, y
limpiado los con los cabellos de su cabeça.*

45. גִּשְׁתָּקָה לֹא נִתְּנָה לִי וְהִיא
מֵאַחֵר בְּאִתִּי לֹא גִשְׁתָּה לְנִשְׁק
אֶת־רִגְלִי:

*No me diste beso: y esta, desde que entré no
hà cessado de besar mis pies.*

46. בְּשִׁמֹן דְּאִשִּׁי לֹא מִשְׁחַתָּה
וְהִיא סָבָה אֶת־רִגְלִי בְּבִשְׁם:

*No vngiste mi cabeça con olio: y esta hà un-
gido con vnguento mis pies.*

47. עַל־כֵּן אֲמַר לָךְ אֲנִי כִי־
נִשְׁנֹו לָהּ חֲטִאת רַבּוֹת לָכֵן
אֲהַבָּה רַב וְלֹא־אֲשֶׁר גִּשְׁתָּ מִעַט גַּם
הִיא אֲהַבָּה מִעַט:

*Por loqual te digo que fuis muchos peccados
son perdonados, porque amó mucho: mas alque
se perdona poco, poco ama.*

48. וַאֲמַר אֶל־יָהּ גִּשְׁתָּ לָךְ
חֲטִאתֶיךָ:

Y à ella dixo, Los peccados te son perdonados.

49. וַיִּחְלּוּ הַיּוֹשְׁבִים בְּמִסְבָּה
לְאֲמַר בְּנִבְשָׁם מִיָּה־זֶה הוּא
אֲשֶׁר גַּם יִשְׁוֹצַ עוֹלּוֹת:

*Y los que estaban juntamente sentados à la
mesa, començaron à dezir entre li, Quien es este,
que tanbien perdona peccados?*

50. וַאֲמַר אֶל־הָאִשָּׁה אֲמֹנִתָּךְ
הִי שִׁיעִתָּךְ לְכִי בְּשִׁלּוֹם:

*Y dixo à la muger, Tu fe te ha salvado, v' en
paz.*

ז.

43. Ἀπεκρίθας δὲ ὁ σίμων εἶπεν,
ὑπελάμβανον ὅτι ὃ τὸ πλεον ἰ-
χαρίσθη, ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ἰσθῆς ὁ
καλῶς.

*Simon respondant lui dit, J'estime
que c'est celui à qui il a quité le plus:
à il lui dit, Tu as droitement jugé.*

44. Καὶ στραφὼς πρὸς τὴν γυ-
ναῖκα, τῷ σίμωνι εἶπεν, ὦ λ. πη. ταύ-
την γυναικα, εἰσῆλθόν σου ἐν τῷ
οἴκῳ, ὅθεν εἶπες τὰς πόδας μου ἂν
ἰδωκαί, αὐτῇ δὲ τοῖς δάκρυσις ἡ-
βρῆς με τοὺς πόδας, καὶ τῆς θρι-
ξὶς ἐκφαλῆς αὐτῆς ἐξέμαξε.

*Lors se tournant vers la femme, il
dit à Simon, Vois tu cette femme? Je
suis entré en ta maison, & tu ne m'as
point donné d'eau pour laver mes pieds
mais celle-ci a arrosé mes pieds de
larmes, & les a essuyés de les propres
cheveux.*

45. Φίλημα μοι καὶ ἰδωκαί, ὅ-
θεν εἶπες εἰσῆλθόν, & εἰλετο κα-
τεφιλοῦσά με τοὺς πόδας.

*Tu ne m'as point donné en baiser,
mais elle, depuis que je suis entré, n'
a cessé de baiser mes pieds.*

46. Ἐλάϊον τὴν κεφαλῆν μου
καὶ ἡλψας, αὐτῇ δὲ μύρον ἡλψα
με τοὺς πόδας.

*Tu n'as point oint ma teste d'huile,
mais elle a oint mes pieds d'unguent.*

47. Οὐχ ἔγωγε, λέγω σοι, ἀφ' ὅ-
που αἱ ἀμαρτίαι αὐτῆς αἱ πλε-
λαί ὅτι ἡγάπησεν πλὴν, ὁ δὲ ἑλίχας ἀ-
φίητι, ἑλίχας ἀγαπᾷ.

*A raison de quoi te dis-je que ses pe-
chés, qui sont grands lui s'ont pardonnés
car elle a beaucoup aimé: & icelui au-
quel est moins pardonné, cestui-là aime
moins.*

48. Εἶπεν δὲ αὐτῇ, ἀφίηται σοι
αἱ ἀμαρτίαι.

*Puis il dit à la femme, Tes pechés te
sont pardonnés.*

49. Καὶ ἔρχονται οἱ πρῶτοι καὶ
λέγουσιν ἑαυτοῖς, τίς ἐστὶς ὁ
τοῦτο καὶ ἀμαρτίας ἀφίησι;

*Et ceux qui estoient ensemble à ta-
ble se prirent à dire entre eux, Quel est
celui-ci qui mesme pardonne les pe-
chés?*

50. Εἶπεν δὲ πρὸς τὴν γυναῖκα, ἡ
πίστις σου σέσωκέ σε, περὶ αὐτοῦ οἱ
εἰρήνη.

*Mais il dit à la femme, Ta foi t'a sau-
vée, va-t'en en paix.*

43. Respondens Simon, dixit, Aestimo quia is cui plus donavit Attilie dixit ei, Rectè iudicasti.

Simon answered; and said; I suppose that he, to whom he forgave most. And he said unto him; Thou hast truly judged.

44. Et conversus ad mulierem, dixit Simoni, Vides hanc mulierem? Intravi in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti: hæc autem lachrymis rigavit pedes meos, & capillis suis terxit.

Then he turned to the woman; and said unto Simon; Seest thou this woman? I entered into thine house; and thou gavest me no water to my feet: but she hath washed my feet with tears; and wiped them with the hairs of her head.

45. Osculum mihi non dedisti: hæc autem ex quo intravi, non cessavit osculari pedes meos.

Thou gavest me no kiss: but she since she came in; hath not ceased to kiss my feet.

46. Oleo caput meum non unxisti: hæc autem unguento unxit pedes meos.

Thine head with oil thou didst not anoint: but she hath anointed my feet with ointment.

47. Propter quod dico tibi, remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Cui autem minus dimittitur, minus diligit.

Wherefore I say unto thee; many finnes are forgiven her: for she loved much. To whom a little is forgiven she loveth little.

48. Dixit autem ad illam, Remittuntur tibi peccata.

And he said unto her; Thy finnes are forgiven thee.

49. Et cœperunt qui simul accumbebant, dicere intra se: Quis est hic qui etiam peccata dimittit.

And they that sat at table with him began to say within themselves; Who is this that even forgiveth finnes?

50. Dixit autem ad mulierem, Fides tua te salvam fecit, vade in pace.

And he said to the woman; Thy faith hath saved thee; goe in peace.

43. Simon antwortet und sprach: Ich achte / denn er am meisten geschenkt hat. Er aber sprach zu ihm: du hast recht gerichtet.

Simon suarede so sagde; Jeg aerter / den som hand aaff mest til. Da sagde hand til hannem; Du domder ret.

44. Und er wandte sich zu dem Weibe / und sprach zu Simon: Siehest du diß Weib? Ich bin kommen in dein Haus / du hast mir nicht wasser gegeben zu meinen Füßen / diese aber hat meine füße mit threnen gewaschen / und mit den haaren ihres Hauptes getrocknet.

De hand vende sig til Quinden / oc sagde til Simon; Seer du denne Quinde? Jeg kom i dit hus; du haaffuer icke giffuet mig Vand; til mine Fødder; Men denne gjorde mine Fødder raade med Graad; oc tørde dem med sit Hoffs Haar.

45. Du hast mir keinen Kuß gegeben / Diese aber nach dem sie herein kommen ist / hat sie nicht abgelassen meine füße zu küssen.

Du haaffuer ingen kyss giffuet mig; men denne loed icke aff at kisse mine Fødder; siden hun kom hid ind.

46. Du hast mein Haupt nicht mit ole gesalbet / Sie aber hat meine füße mit salben gesalbet.

Du haaffuer icke saluet mit hoffsuet med olie; Men hun saluede mine Fødder med salue.

47. Derhalben sage ich dir: Ihr sind vil sünde vergeben / denn sie hat vil geliebet / Welchem aber wenig vergeben wirdt / der liebet wenig.

For den skuld siager iea dia / hende ere mange Synder forladne / Thi hun elste mig. Men hvilken som liden forladis / hand elster liden.

48. Und er sprach zu jr: Ihr sind die sünde vergeben.

De hand sagde til hende; Dig ere dine Synder forladne.

49. Da siengen an die mit ihm zu Tisch saßen / und sprachen bey sich selbst: Wer ist dieser / der auch die sünde vergibt?

Da begynte de som sade til bordz med hannem / oc sagde ved sig self; Hvo er denne / som oc forlader synderne?

50. Er aber sprach zu dem Weibe: Dein Glaub hat dir geholffen / Gehe hin mit friden.

De hand saade til Quinden; din Tro haaffuer hjulpet dig; Gaa bort med fred.

43. Odpowiedzi Simon řekl: Dám za to / že ten který mu více odpustil. A on řekl genu práwě gŕy rojsautil.

Ale Simon odpowiadajac řekl; Tak mniemam; že ten který mu więcej darował; A tedy on řekl; Dobrześ rojszał.

44. Obrátiv se k ženě / řekl Simonovi; Vidíš tuto ženu? Přišel jsem do domu tvého / vody nohám mým nes podal gŕy; ale tato šlamí siná; čia nohý mých / a vlasy svými vytřela.

Dobro ámy si k ní přistěhl / řekl Simonovi; Vidíš tu nevěstě? Přijel jsem do domu svého / a ne dalaš vody ná nohy moje; A tá orho šlamí potropila nohy moje; y vlasy glavy své vytrla.

45. Nepřibíl gŕy mně; ale tato natá gŕam wšel / nepřestala líbat noh mých.

Ně počalovála mě; A tá oto tá kojem tu přijedla; mě přestala calová; nog motch.

46. Olegem hlavu mých nes pomazal gŕy; ale tato mastiž amazala nohy mých.

Ně pomazala olejtem glavy moy; A tá oto olejtem nogi moji natrila.

47. Protož pravím tobě: Odpouštěj se gŕy hříchové mnohý / neboť gŕy milovala; la mnoho. Komu se pak méně odpouští / méně miluje.

A dla tegożi powiadam; że ty odpuszczono wiele grzechów; y przetoż wiele umilowała; ale komu mało odpuszczają; mało miluje.

48. Řekl k ní; Odpouštěj se tobě hříchové.

Řekl křym do ntey; Odpouštěj se tobě gŕy zechť.

49. Tehda počali kteříž tu spolu seděli za stolem říci; sami w sobě: Proč gŕy tento / kterýž také hříchové odpouští?

Pročeli něktorý co spolu sedjeli mowic miedzy soba; Proč; acz test ten který též y grzechy odpouštěja?

50. Řekl k ženě; Wiřa twá tebeť Spasení přivedla; gdiž w pokoji.

Ale on řekl k ní přistěhl; Wiřa twá zachovala; tě; Tož je w pokoji.

ה

והנה מן בית הלל
מתכבד הנה ישוע ב
במדינתא ובקיריא ובכרו
הנה ומסבר מלכותא
באלהא ותנא עשרתה
צמח :

*Di poi andò, ne ch'egli andava per
ciascuna città e castello, predicando l'e-
uangelio del regno di Dio: e si duceno-
vano con effluuij.*

2 ונשא הניו דאמאסי מן
פורקנא ומן דוחא ב
בישתא מרים דמתקריא
מגדליתא הי דשבעה
שאריו נפקו מנה :

*Et alcune donne ancora, che erano
state visitate da gli spiriti maligni, e da
leio sanfermate esse, haueran chiamato
Maggdalena, de laquale erano essiti sette
demonij.*

3 ויהיו אנתת כונא
רב ביתה ויהיו וישעון
ואחרגיתא סגיאנתא אילו
דמשמשון הני להון מן
היננה :

*E Giuanna moglie di Chusa, procura-
tor di Herode, e Susanna, e molte altre
lequale gli ministravano de le lor facultes.*

4 וכד פנשא סגיאנתא פנש
הוא ומן כל מדינו אתיו
היו לנתת אמר במתלא :

*Et cum audisset multa turba, e concor-
rendo multis a lui da ciascuna città, egli
disse per similitudine.*

5 ופק ורועא למורע ו
ורעה וכד ורע אית דנפל
על יד אורחא ואחרגיש
ואכלתה פרחתה :

*Vn semenzaire sortit à semer la se-
mença: et en semant, vna partie de la
semença cayó sur le chemin, et fut
calcée par les passans, et les oiseaux du
ciel la mangieront.*

6 ואחרנא נפל על שועא
ובה שענתה יעא ודליר
הוא לא תלילותא יבש :

*Et autre partie ne cadde sopra la pie-
tra, e come fu nato, si seccò, perchè non
haueran humore.*

7 ואחרנא נפל ביר
פובה ויצו עמה פובה
והנקוהי :

*Et autre partie cayó entre les espi-
nes, et les espinas se courent ensemble,
et l'effouieront.*

ח

1 ויהי אחרי הדברים האלה
וילך בערים וטירות וקרא
בבשר את מלכות אלהים
והשנים עשר היו עמו :

*Y aconteció despues, que el caminava por
todas las ciudades y aldeas predicando, y annun-
ciando el Euangelio del Reyno de Dios: y los do-
ze con el.*

2 וקצת הנשים אשר היו
מרבאות מן רוחות רעות ומן
מחללים מרים הנקראת מגדלנית
אשר ממנה שבעה שדים יצאו :

*Y algunas mugeres que autan sido curadas
de el de malos espiritus, y de enfermedades: Ma-
rita, que se llamaua Magdalena-de laqual autan
salido siete demonios:*

3 ויוחנה אשת פנח בעל בית
הירודס ושושנה ואחרות רבות
אשר שרתו אותו מוכסיהן :

*Y Ioanna muger Chuzas procurador de He-
rodes, y Susanna, y otras muchas que le seruian
de sus haziendas.*

4 וכאשר נקהל עם רב ב-
מכלל הערים באו אליו אמר
במקל :

*Y como se juntó vna grande compaña, y
los que estauan, en cada ciudad vinieron a el, di-
xo por vna parabola.*

5 יצא הזורע לזרוע את זרעו
ובזרעו אחד נפל על הדרך
והרמס וזרעו השמים אכלוהו :

*Vno que sembraua, salió a sembrar su simi-
ente: y sembrando, vna parte cayó junto al cami-
no, y fué hollada: y las aues del cielo la comie-
ron.*

6 ואחר נפל על הסלע ויצמח
וייבש כי לא היה לו שמץ
משמן או יובל :

*Y otra parte cayó sobre piedra: y nacida, se-
còse, porque no tenia humor.*

7 ואחר נפל בתוך הקוצים
ויצל עמו הקוצים ויחנקוהו :

*Y otra parte cayó entre espinas: y naciendo
las espinas juntamente, ahogaronla.*

Κ Ε Λ Λ *

*K*αὶ ἰσχυρὸς ἐν τοῖς καθέξει, ὁ
αὐτὸς διὰ δόξης καὶ πλάτος
καίματος, καὶ οὐκ ἐστὶν ἐν ἀνθρώποις
μετὰ τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. καὶ
οὐ δόξα καὶ οὐκ ἀντι.

*Or aduint puis apres qu'il alloit de
ville en ville, & de bourgade en bour-
gade, prechant & annonçant le roya-
ume de Dieu: & les douze estoient avec
lui.*

*2. Καὶ γυναῖκες ἦσαν αἱ τὴν π-
θεραπαμίαν παρὰ τοὺς δαίμονας
παρὰ τοὺς δαίμονας, καὶ οὐκ ἐστὶν ἐν
ἀνθρώποις μετὰ τὴν βασιλείαν τοῦ
θεοῦ. καὶ οὐ δόξα καὶ οὐκ ἀντι.*

*Et aussi quelques femmes qui auoy-
ent esté par lui guerries des maux spi-
rits, & de maladies: autanont Marie qu'
on appelle Magdalene, de laquelle e-
stoyent sortis sept diables.*

*3. Καὶ ἰοῦννα γυναῖς χουζᾶς προ-
κούρου ἡγεμόνου, καὶ συσσηνᾶ, καὶ
ἄλλαι πολλαί: αἵτινες διακονοῦν
αὐτῷ παρὰ τὴν οὐρανίαν αὐτοῦ.*

*Et Iehanne femme de chuzas, le-
quel auoit le maniement des affaires d'
herode: & Susanne, & plusieurs au-
tres: lesquelles lui ministreroient de leurs
biens.*

*4. Συναγέρθη ὄχλος πολλὸς, ὃς
τῷ κυρίῳ πλῆθος ὁμοῦ μὲν παρὰ
αὐτοῦ, ὅτι αὐτὸς ὁ κύριος.*

*Et comme grande troupe s'assemblo-
it, & que plusieurs alloient a lui de
toutes les viues, il dit par similitudine.*

*5. Ἐξῆλθεν ὁ σπέρων τοῦ σπέρματος
τοῦ σπέρματος αὐτοῦ. καὶ ἐν τῷ σπέρματι
αὐτοῦ, ὁ μὲν ὅστις ἐστὶν ἐν τῷ
καὶ οὐκ ἐστὶν ἐν τῷ καὶ οὐκ ἐστὶν ἐν τῷ
καὶ οὐκ ἐστὶν ἐν τῷ καὶ οὐκ ἐστὶν ἐν τῷ.*

*Vn semeur sortit pour semer la se-
mençe, & en semant, vne partie de la
semençe cheut aupres du chemin, & fut
soulée, & les oiseaux du ciel la mange-
rent toute.*

*6. Καὶ ἡ ἄλλη ἡμισὴς ἐπὶ τὰς
πέτρας, καὶ φανερώθη, ὅτι αὐτὸς
μὴ ἔχει ἰσχυρίαν.*

*Et autre partie cheut sur de pierres,
& quand elle fut leuée, elle se secha, à
cause qu'elle n'auoit point d'humour.*

*7. Καὶ ἡ ἄλλη ἡμισὴς ἐν μέσσοις
αἰσθηθῶν, καὶ συμφορῶν αὐτὸς
καὶ οὐκ ἐστὶν ἐν τῷ καὶ οὐκ ἐστὶν ἐν τῷ.*

*Et l'autre partie cheut entre les espi-
nes, & les espinas se courent ensemble,
& l'effouieront.*

ET factum est deinceps,
& ipse iter faciebat per
civitates & castella predi-
cans & evāgelizans regnum
Dei: & duodecim cum illo.

And it came to passe afterward,
that he him selfe went through every ci-
tie and towne / pratching / and publi-
shing the kingdome of God: & the twelve
were with him.

2. Et mulieres aliquæ quæ
erant curatæ à spiritibus ma-
lignis & infirmitatibus, Ma-
ria quæ vocatur Magdalene,
de qua septem demonia
exierant.

And certaine women / which were
healed of euill spirits / and infirmities /
as Marie which was called Magda-
lene; out of whom went seven devils.

3. Et Ioanna uxor Chasæ
procuratoris Herodis, & Su-
ianna, & aliz multæ quæ mi-
nistrabant ei de facultatibus
suis.

And Ioanna the wife of Chusa
Herodes steward / & Susanna / & ma-
ny oother which ministered unto him of
their substance.

4. Cū autem turba plu-
rima conveniret, & de civi-
tatibus properarent ad eum,
dixit per similitudinem.

Now when much people were ga-
thered together / and were come to him
out of all cities / he spake by a parable.

5. Exiit qui seminat, semi-
nare semen suum, & dum
seminat, aliud cecidit secus
viam, & conculcatum est, &
volucres celi comederunt
illud.

A sower went out to sow his seed:
and as he sowed / some fell by the way
side / and it was troden under feet: and
the fowles of heauen devoured it up.

6. Et aliud cecidit supra pe-
tram: & natum aruit, quia
non habebat humorem.

And some fell on the stones / and
when it was sprung up / it withered a-
way: because it lacked moisture.

7. Et aliud cecidit inter
spinas, & simul exortæ spine
suffocaverunt illud.

And some fell among thornes / and
the thornes sprang up with it / and cho-
ked it.

Und es begab sich darnach /
daß er reisete durch Stätte vñnd
Märkte / vñnd prediget vñnd verkündi-
get das Euangelium vom Reich
Gottes / vñnd die Zwölffe mit ihm.

Der begaff sich der effter / an hand reysde / gennem
Städte oc Bñer / oc predichede oc forkündede
Euangelium om Guds rige / oc de Tölff mit hannem.

2. Dazu etliche Weiber / die er ge-
sund hatte gemacht von den bösen gei-
stern vñnd krankheiten / nemlich Ma-
ria die da Magdalena heißet von
welcher waren sieben Teufel auß ge-
fahren.

Der til met / noale Quinder / som hand hadde
giort helbrede aff onde Aander / oc siigdomme / som
vaar Maria der kaldis Magdalena / aff huilken der
vaare siu Dælle vdfarne.

3. Vñnd Johanna das Weib Chusa/
des Pflegers Herodis / vñnd Susan-
na / vñnd vil andre / die ihnen hand-
reichung theten von ihrer haabe.

De Johanna Chuse Herodis Fogedis Hustru
oc Susanna / oc mange andre / som vaare dem behiel-
pelige met deris Guds.

4. Da nun vil Volcks ben einander
war / vñnd auß den Stätten zu ihm
eileten / sprach er durch eine Gleich-
nisse:

Som der vaar nu meget Gøld til sammen / oc
hastede til hannem aff Städene / da sagde hand ved
en lignelße.

5. Es gieng ein Säemann auß zu
säen seinen Samen / vñnd in dem er sä-
et / fiel etliches an den weg / vñnd ward
vertreten vñnd die Vögel vñter dem
Himmel frassens auff.

Der giick en Sæmand ud at sæ sin Sæd / Och
der hand saade / fald noget høff Benen / oc bleff borte
traad / oc Fugle vñder Himlen ode der op.

6. Vñnd etliches fiel auff den Fels /
Vñnd da es auffgieng / verdorret es /
darumb daß es nicht safft hatte.

De noget fald paa Sten / oc der der voxte op / vil-
kede der fordi / at der hadde icke vedste.

7. Vñnd etliches fiel mitten vñter die
dörnen / vñnd die dörnen giengen mit
auff / vñnd erstickens.

De noget fald mit ibland Tørne / oc tørnene voxte
op met / oc qualde der.

Estale se potom / se on cho-
dil po Wstsch a po Ws-
stsch / kaze a zwesjuge kra-
lowstwy Bojy / a Dwana-
cie s nim.

Etalo sie pothymis chodzil po
wstsch / miesiecz y po wt-
sch / kazy opowiedziac krolest-
wo Boje / a om dwanacie byl s
nim.

2. W jeny nester / kterzy by-
ly vyzdraweny od duchow zlých
a od nemocy / Marya kteraz
stewe Magdalena / z niy by-
lo sedm Diabluow wyslo.

Smsttore newstsky store byl
vydrown od duchow zlých y od
chorob / tak Marya stora zwano
Magdalena z storey siedmiow
diabelstwa wyslo.

3. A Johanna Chuzowa
Manzela / Wrednijsa Hero-
desowa / a Suzanna / a gin-
mnoze / ktery posluhowaly ge-
mu / Stastuow swych.

Johanna thej zona Chuzego
sprawce Herodowego / i thenu
Suzanna y inych wiele store mu
sluzily s mactwosci swych.

4. Wtom kdy se schazel za-
stup mnohy a Wstpospycha-
li k nemu / niluwl gim strze
Podobenstwy:

A kdy wtelke igromkzeme
ludji schodzil sie y ktery byl wa-
wstsch / miesiecz slydo niego /
rzel przez podobienstwo.

5. Wssel kterzy rozswa: abn
rozswal Spine swt. A kdy
rozswal: Sedno padlo pod se-
stny / y poslapano gest / a Pra-
cy powttrnij szobali ge.

Kterory co sial wysed siac
nasienia swego / a kdy sial / padlo
sedno podle drogi y podeptano ie /
a prwle ciawsy pracy powttrnij
wycdli ie.

6. A gin padlo na Skalu:
a kdy rozswlo / wadlo gest / neb
nemelo wsthoji.

Drugie sa e w padlo na opoce /
a wstchv vstho / abowum nie-
malo wlgornosci.

7. Gine pas padlo mezn trnj:
a spolu wyrosli trnj / vdujlo
ge.

Drugie tej padlo miedzy ciaw-
mi / a kdy wyroslo cernie / szlas
bylo ie.

ח

8 ואחרת נפל בארץ טובה
טבתא ושפירתא ויצא
נצבד בארץ חד במא
הליו פדאמר קצא הא
דמו דאית לה ארנב
דנשמע נשמע :

Et qualiter cadde ne la buona terra, et quomodo fructu centies voluit, et tanto. Dicendo egli queste cose gridando, Cum ha orecchi, e da udire, ada.

9 וישאלוהו תלמידיו
דמנו מתלא הנב :

Et sui discipuli il demandavano, ricercando che similitudine fosse questa.

10 הו דין אמר להון לכי
הו גיר יהיב למרע ארנב
דמלכותא דאלהא לכי
דין דשרכא כפלא חל
מתאמר דפד הויו לב
יהוון ופד שפאין לב
יכתכלון :

Et egli disse, A voi è dato il conoscere i mysterij del regno di Dio: ma a gli altri si parla per similitudine: acciò che vedendo, non veggano, e uedendo, non intendano.

11 הנב דין מתלא ורעא
איתנהי מלחא דאלהא :

Haec la similitudine è questa, il seme, è la parola di Dio.

12 הנב דין דעל יד
אורחא איתנהון הנב
דשמעין מלחא ואתנ
פעל דבבא שקל מלחא
מו לכהון דלא יהימנו
יהיון :

Quelli che sono lungo la via, son coloro che l'udono: poi viene il Diavolo, e toglie la parola dal cuor loro, acciò che credendo non siano salvati.

13 והליו דין דעל שרעא
הליו אמון דמא דשמעין
בחדותא מקבליו לה
למלחא וקצא לית להון
אלא דבבא הימנותהון
וכבדו גסיונא מתפסליו :

Quelli che son sopra la pietra, son coloro a quali par che hanno udito, ricienno la parola con allegrezza, e questa non hanno radice: e quando credono a tempo, e nel tempo de la tentatione si ritirano indietro.

ח

8 ואחר נפל על ארץ טובה
ויצמח ויצע פרי מאה באחד
וכאשר דבר האלה אשר לו
אונים לשמוע ישמע :

Y otra parte cayó en buena tierra: y quando fué nacida, lleuó fruto à ciento por vno. Diciendo estas cosas clamaba, El que tiene oydos para oyr, oyga.

9 וישאלו לו תלמידיו לאמר
מה יורה המשל הזה :

Y sus Discipulos le preguntaron, que era esta parabola.

10 ויאמר לכם גתו לדעת את
סודות מלכות אלהים ולאחרים
במשלים למען ראיה לא יראו
ושמוע לא יבינו :

Y el dixo, A vosotros es dado conocer los mysterios del Reyno de Dios: mas à los otros, por parabolas para que viendo no vean, y oyendo no entiendan.

11 וזאת מורה המשל הזה דבר
יהיה הוא :

Es pues esta parabola: La simiente es la palabra de Dios.

12 ואשר על הדרך חמה היו
השומעים ואו בא השטן
ונשא את הדבר מלבוותם
אמינו וישע :

Y los de junto al camino, estos son los que oyen: y luego viene el diablo, y quita la palabra de su coraçon, porque no se saluen creyendo.

13 ואשר על הסלע חמה הם
שומעים בשמחה מקבלים את
הדבר ולא יש להם שרש על
בן לעת מאמינים ולעתות
בצרה ימרדו :

Y los de sobre piedra, son los que auiendo oydo, reciben la palabra con gozo: mas estos no tienen rayzes: que à tiempo creen, y en el tiempo de la tentacion se apartan.

ח.

8. Καὶ ἕτερον ἐπεσεν ὁ κτλ γλῶ
ττὸ ἀγαθὸν, καὶ φέρει ἑκατὶς καρ-
πὸς ἑκατοῖς ὡς αὐτὸν λέ-
γει, ἰφάνη, ὁ ἔχει ὠτὶς ἀκούει,
ἀκούετω.

*Et fauente parte cecidit in bonne ter-
re: & quand elle fut leuee, elle rendit
du fruit cent fois autant. En disant ces
choies, il estoit. Qui a oreilles pour ou-
uir, oye.*

9. Ἐπερωτῶν τὸ ἀπὸν εἰ μὴ κτλ
αὐτῶν, λέγοντες τίς ἐστὶν ἡ ὁμοιο-
λογία αὐτῆς.

*Et ses disciples l'interroguent, de-
mandés quelle estoit ceste similitude la.*

10. Ὅς εἰπὼν, ὑμῖν δ. δοτὶς γινώ-
σκειν τὰ μυστήρια τῆ βασιλείας, καὶ
τοῖς ἄλλοις λαλοῦντες ἐν ὁμοιο-
λογίαις, ἵνα βλέποντες μὴ βλέπωσιν, καὶ ἀ-
κούοντες μὴ συνιῶσιν.

*Et il respondit, Il vous est donné de
cognoître les secrets du royaume de
Dieu: mais aux autres il n'est point
donné par similitudes: afin qu'en voyant
ils ne voyent point: & qu'en oyant ils
n'entendent point.*

11. Ἐπὶ τὴν αὐτὴν ἡ παρεβολὴ ὅ
αὐτῶν ἐστὶν ὁ λόγος τοῦ θ. κτλ.

*Or voici la similitude. La semence
c'est la parole de Dieu.*

12. Οἱ δὲ περὶ τὸν ὁδόν, εἰσὶν οἱ
ἀκούοντες. καὶ ἐρχόμενος ὁ διάβολος
καὶ αὐτῶν τὸν λόγον δὲ τοῦ κτλ
καὶ αὐτῶν, ὅτι μὴ πιστεύουσιν
συνιῶσιν.

*Et ceux qui sont auprès du chemin,
ce sont ceux qui oyent la parole: & a-
près le diable vient, & ofte de leur cœur
la parole, afin qu'en croyant ils ne soy-
ent saués.*

13. Οἱ δὲ περὶ τὸ πέτραι, οἱ ὅταν
ἀκούουσιν, καὶ χαρὰς εἰσὶν αὐτοῖς
λέγοντες, καὶ αὐτοὶ μὴ εἰσὶν ἔχουσιν.
οἱ οὖν καὶ ἐν τῇ πείρασμῳ, καὶ ἐν
τῇ πείρασμῳ ἀφ. σκωπῶν.

*Et ceux qui sont en lieux pierreux
ce sont ceux, lesquels après auoir ouï la
parole, la reçoient avec ioye: mais ils
n'ont point de racine: & lors croyent
pour un temps, mais au temps de ten-
tation, se retirent.*

8. Et aliud cecidit in terram bonam: & ortum, fecit fructum centuplum. Hec dicens clamabat, Qui habet aures audiendi, audiat.

And some fell on good grounde / and sprang vp / and bare fruit: and hundredfold fructe. And as he sayde these things / he cryed / He that hath eares to heare / let him heare.

9. Interrogabant autem eum discipuli eius, quare esset hæc parabola?

Then his disciples asked him / why he sayde these parables / that was

10. Quibus ipse dixit, Vobis datum est nosse mysterium regni Dei, cæteris autem in parabolis, ut videntes non videant, & audientes non intelligant.

And he said / Unto you it is given to know the mysteries of the kingdom of God / but to other in parables / that when they see they should not see / and when they heare they should not understand.

11. Est autem hæc parabola: Semen, est verbum Dei.

The parable is this / The seed is the worde of God.

12. Qui autem secus viam: hi sunt qui audiunt, deinde venit diabolus, & tollit verbum de corde eorum, ne credentes salvi fiant.

And they that are beside the way / are they that heare: afterwarde cometh the devill / & taketh away the word out of their heares / lest they should believe / and be saved.

13. Nam qui supra perram: qui cum audierint, cum gaudio suscipiunt verbum: & hi radices non habent: quia ad tempus credunt, & in tempore temptationis recedunt.

But they that are in the stones / are they which when they have heard receive the worde with ioy: but they have no root: which for a while believe / but in the tyme of temptation go away.

8. Und etlich's fiel auff ein gut Land / vnd es gieng auff / vnd trug hundertfeltige frucht. Da er das saget rieß er / wer Ohren hat zu hören / verhöre.

De noget salt i god Jord / oc der vorte op / och bar hundredefolt fruct. Der hand der sagde / robe hand / Duo som haffuer æren at høre met / hand høre.

9. Es fragten in aber seine Jünger / vnd sprachen: Was dise Gleichnisse were?

Da spurde hans Disciple hannem at / oc sagde / Hvad lignelse skal dette vere?

10. Er aber sprach: euch ist's gegeben zu wissen das geheimniß des Reichs Gottes / den andern aber in gleichnissen / daß sie es nicht sehen / ob sie es schon sehen vnd nicht verstehen / ob sie es schon hören.

Da sagde hand / Eder er der giffut at vide Guds rigis Hemmelighed / Men de andre i lignelser at de skulle der icke see / om de der end see / oc icke forstaa / om de der end høre.

11. Das ist aber die gleichniß. Der Same ist das wort Gottes.

Men dette er lignelsen. Sæden er Guds ord.

12. Die aber an dem Wege sind / das sind die es hören / darnach kompt der teuffel / vnd nimpt das Wort von ihrem herzen / auff daß sie nicht glauben vnd selig werden.

De de som ere hos veien / der ere de som der høre / der effter kommer Diablen / oc tager ordet aff deris herte / paa det de skulle icke tro oc bliffue salige.

13. Die aber auff dem Fels / sind die / wenn sie es hören / nehmen sie das Wort mit freuden an / vnd die haben nicht wurzel / Eine zeitlang glauben sie / vnd in der zeit der ansechtung fallen sie abe.

De de paa Sten ere de / Naar som de der høre / da annamme de ordet med glæde / oc de haffue icke roed de tro til en tid / oc naar forstelse kommer da falde de fra.

8. A jiné padlo do země dobré: a když vzešlo přinilo vstředě. To pověděl volal: Kdo má uši slyšeti slyš.

Drugle zaspadlo na zemi dobrá / a vzešlo přinilo vstředě / aby mohl volat / Kdo má uši slyšeti slyš.

9. V otázali ho učedníci jeho / proč tyto věci to bylo podobnostem?

A pytlali go zvolennýy tego mowiac / Což woby to iest za podobnostem?

10. Kterýmžto on řekl Vám dāno ať znáte tajemství Království Božího / ale jiným v podobnostem / aby nevěděli / a slyšouce nerozuměli.

aby im on řekl / Vám dāno ať znáte tajemství Království Božího / ale jiným ryšes przez podobnostem / aby viděci ne viděci / a slyšac ne rozuměci.

11. V řeči Podobnostem to: 10 / Epimé gfi Slovo Boží.

Toč tedy iest podobnostem / nasteniziti slovo Bože.

12. Kterýmž pak řeči cestu gfaui / kterýmž slyš / a potom přichází Diabel a wynijí má slovo z srdce gegich / aby wěci ne spase ni nebyli.

A ktorzy podle drogi / tē sa ktorzy slychali / potom przychodzi diabel wybieta slowo z serca ich / aby wci zywcy nie byli zbawieni.

13. Ale kterým na Skálu: ti glau / kterýmž řeči slovo / a raději přigymaghi ge / a tiž forěniw nemaghi: ne na čas wěci / a w čas pokuseni odstupaghi.

A ktorzy na skale: ci sa ktorzy gfy slychali z wieslem przyimua slowo / Ale ci memaria forenia ktorzy do casu wierzac / casu pokusy odstapia.

ח

14. הוֹדִין הַנֶּפֶל צִירָתוֹ
פּוֹכַח הָלֵן אֲמוֹ אֵילָיו
דְּשִׁמְצִין מִלְתָּא וּבִצְפָתָא
וּבְעֻזְתָּא וּבְדִגְיָתָא
דְּעֵלְמָא מִתְחַנְפִּין וְהָאֲדָמָה
לֹא יִהְיֶין :

*Quello che è caduto fra le spine, san-
celato che hanno udito, e andando senza
fin soffocato da la cura, ricchezze, e pa-
cieri di questa vita, e non appaiono al-
cun frutto.*

15. הוֹדִין דְּבִאֲרָעָא טִבְתָּא
הָלֵן אֲמוֹ אֵילָיו דְּפִלְבָּא
שְׂבִיָּא וְטִבְתָּא שְׂמִצִּין
מִלְתָּא וְהָאֲדָמָה וְהָיִין
בְּמִסְכְּנֵיהָ :

*Ma quella che è caduta ne la buona
terra, san coloro che uadendo la parola con
buona e recta cuore, la retengono, e ne ren-
dono frutto con paciencia.*

16. לֹא אִישׁ לֹא אִישׁ מְנַהֵר שְׂרָפָה
וּמַחְבֵּא לֹא בְּמִאֲנָה אִין
סֵאם לֹא תְחִית עֲרֻסָּה
אֵלָּא סֵאם לֹא לְעֹלָם מִן
מְנַהֵר דְּכָל תַּעְמָל יִחְיֶה
נִוְהָרָה :

*Nemo è che haurendo accesa una lu-
cerma, la copra con un vaso: anco la pon-
ga sotto il letto: ma la pone sopra il can-
delero: à fin che coloro che entrano, veg-
gano lume.*

17. לִית צִיר מִדֵּם דְּכִסָּה
הָלֹא יִתְגַּלֵּא וְלֹא דְּמִטְשִׁי
הָלֹא יִתְיַדַע וְהָאֲדָמָה
לֹא יִגְלִינָה :

*Imperoche non è cosa alcuna occultata,
che non s'abbia a manifestare: ne cosa
alcuna ascosta che non s'abbia a conosci-
re, e che non venga in palese.*

18. הָיוּ אֵיכָבָה שְׂמִצְוֵתוֹן
מִן דְּאִית לֹה צִיר יִתְיַהֵב
לֹה וּמִן דְּלִית לֹה אָף הוּ
דְּסִבֵּר דְּאִית לֹה יִשְׁתַּקֵּל
מִפִּיה :

*Quandate dunque come voi udite, e
perche che à chiunque ha, gli sarà dato, e
à chi non ha, gli sarà tolto et stando quel
che ei si pensa haure.*

19. אָתוּ צִין לִיתָה אֲמָה
וְאֲחִיהִי וְלֹא מִשְׁכַּחִין רוּו
דִּימִלְלוֹן עִמָּה מִטוֹר
כְּנִישָׁה :

*Allora sua madre e suoi fratelli ven-
nero à lui, e non poteuano accostarfigli,
per la turba.*

ח

14. וְאִשָּׁר גָּפֶל בְּקוֹצִים אֵלֶּה
הֵם הַשּׁוֹמְעִים וּמְדַאגּוֹת הַהֶמּוֹן
וּבְעֵדוּת הַחַיִּים הוֹלְכִים וַיִּהְיוּ
וּפְרִיָמוֹ לֹא יַעֲשׂוּ :

*Y loque cayó en espinas, estos son los que o-
yeron: mas y dos son ahogados de los cuydados, y
de las riquezas, y de los passa tiempos de la vida:
y no lleuan fruto.*

15. וְאִשָּׁר בְּאֶרֶץ טוֹבָה אֵלֶּה הֵם
אִשָּׁר בְּלֵב טוֹב וְשִׁפִּיר שׁוֹמְעִים
אֵת הַדְּבָר וְאֲחֵזִים וַיַּעֲשׂוּ פְרִי
בְּדוֹמִיָּה :

*Y loque en buena tierra, estos son los que
con coraçon bueno y recto retienen la palabra
oyda y lleuan fruto en paciencia.*

16. אִישׁ לֹא יִבְעִיר לִפִּיד וַיִּכְסֶּה
נִוְהָרָה בְּכֵלִי אִין יִשְׁיַמְנוּ תַּחַת
הָעֵרֶשׁ כִּי אִם יִשְׂם עַל—
מְנַהֵר עַל—אִשָּׁר יְבוֹא יִרְאֶה
אֵת הָאוֹר :

*Ninguno empero que enciende el candil, lo
cubre con algun vaso. o lo pone debaxo de la ca-
ma: mas ponelo en vn candelero, paraque los
que entran, vean la lumbr.*

17. כִּי—אִינְנוּ דְּבָר טִבְחוֹן אִשָּׁר
לֹא יִגְלֶה וְאִינְנוּ גִסְתָּר אִשָּׁר לֹא
יִדְעֶה וְהָאֲדָמָה יְבוֹא :

*Porque no ay cosa occultata que no ay de ser
manifestada: ni cosa escondida, que no aya de ser
entendida, y de venir à luz.*

18. וְדָא' אֵיכָבָה תְּשִׁמְעוּ כִּי
לְאִשָּׁר יֵשׁ לוֹ יִנְתּוּ לוֹ וְלְאִשָּׁר
אִינְנוּ לוֹ מֵאֲחֵיהֶם אִתּוֹ אִשָּׁר
שׁוֹבֵר לְהוֹיֹת לוֹ תַּנְשֵׂא מִמֶּנּוּ :

*Mirad pues como oys: porque à qual quierá
que ruuiere, le será dado: y à qualquiera que no
ruuiere, aun loque parece tener será quitado de
el.*

19. וַיָּבוֹאוּ אֵלָיו אֲמֹ וְאֲחֵיו וְלֹא
יָכְלוּ לְדַבֵּר עִמּוֹ בְּעִבּוֹד הָעָם :

*Y vinieron à el su madre y hermanos: y no
podian llegar à el por causa de la multitud.*

ח.

14. Τὸ δὲ εἰς τὰς ἀκίδας πρὸς τοὺς
ἐκείνους οἱ ἀκούοντες, καὶ ὡς
μερμηρίζουσιν ὡς πλῆθος, καὶ ἡδονῶν
τῆς βίης περισσὸς μὲν συμνησινται.
καὶ οὐ πλίσσουσιν.

*Et ce qui est cheut entre les espines,
ce sont ceux qui ont ouï la parole: mais
eux parus sont estouffés par les lo. ricu-
des & richesses, & vouir, es de cette vie,
& ne rapportent point de fruit à ma-
turite.*

15. Τὸ δὲ ἐν τῇ καλῇ γῇ, καὶ οἱ εἰ-
σιν εἰσὶν ἐν καρδίᾳ καλῇ καὶ ἀγαθῇ
ἀκούοντες τὸν λόγον, καταχουσιν, καὶ
καρποφοροῦσιν ἐν ὥρᾳ.

*Mais ce qui est cheut en bonne ter-
re, ce sont ceux qui de cœur honneste &
bon ayant ouï la parole, la retiennent, &
en rapportent fruit avec patience.*

16. Οὐδεὶς γὰρ λύχνος αἵματος κα-
λύπτει ἀπὸ τῆς σκευῆς, ἢ ὑποκαίτω
καὶ ἡς τιθίσιν· ἀλλ' ὅτι λύχνος
ἐπιτίθεται, ἵνα οἱ εἰσπορεύμενοι
βλέπωσι τὸ φῶς.

*Nul apres avoir allumé la chandel-
le, ne la couvre d'un vaisseau, ni ne la
met sous le lit: mais la met sur le chan-
deler, afin que ceux qui entrent voyent
la lumiere.*

17. Οὐ γάρ ἐστι κρυπτόν ὃ οὐ φαν-
ερὸν γινώσκται, καὶ δὲ ἀπόκρυφον, ὃ
ἐγνώσθησεται, καὶ οἱ φανερὸν ἔλ-
θῃ.

*Car il n'y a secret qui ne soit mani-
festé: ni chose cachée qui ne se cognois-
se, & qui ne viene en lumière.*

18. Βλέπετε οὖν πῶς ἀκούετε.
ὅς γάρ εἰς ἕνα ἔχουσιν ἀκούειν αὐτῶν· ὃ
εἰς ἕνα μὴ ἔχουσιν, καὶ ὃ ἀκούει ἔχουσιν, ἀ-
κούει αὐτῶν.

*Regardez donc comment vous oy-
ez: car quiconque a, il lui sera donné:
& quiconque n'a, meisme qu'il eut a-
uoir, lui sera osté.*

19. Παραχρῆμα δὲ προσέειπεν αὐτῇ ἡ
μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῆς, καὶ οὐκ
ἠδύναντο συνιέναι αὐτῇ διὰ τὴν
ὄχλον.

*Lors la mere & les freres s'ap-
procherent vers lui, & ne pouuoient s'abor-
der pour la multitude.*

14. Quod autem in spinas cecidit: hi sunt qui audierunt, & à sollicitudinibus & diuitiis, & voluptatibus vitæ, euntes, suffocantur, & non reterunt fructum.

And that which fell among thornes: are they which haue heard / and after their departure are choaked with cares and with riches / and voluptuous living, and bring forth no fruite.

15. Qui autem in bonam terram: hi sunt, qui in corde bono & opumo audientes verbum retinent, & fructum afferunt in patientia.

But that which fell in good ground: are they which with an honest and good heart heare the worde / and keepe it / and bring forth fruite with patience.

16. Nemo autem lucernam accendens, operit eam vase, aut subtus lectum ponit: sed supra candelabrum ponit, ut intrantes videant lumen.

No man when he lighteth a candle, covereth it under a vessel / neither putteth it under the table / but setteth it on a candlestick: that they that enter in / may see the light.

17. Non est enim occultum quod non manifestetur: nec absconditum quod non cognoscatur, & in palam veniat.

For nothing is secret / that shall not be evident: neither any thing hid / that shall not be knowne: and come to light.

18. Videte ergo quomodo audiatis. Qui enim habet, dabitur illi: & quicumque non habet, etiam quod putat se habere, auferetur ab illo.

Take heede therefore howe wee heare: for whosoever hath / to him shall be given: and whosoever hath not / from him shall be taken even that / which he seemeth that he hath.

19. Venerunt autem ad illum mater & frater eius: & non poterant adire eum pro turba.

Then came to him his mother and his brethren: and could not come nere to him for the people.

14. Das aber vnter die dörnen fiel / sind die / so es hören / vnd gehen hin vnter den sorgen / reichthumb vnd wollust dises lebens / vnd ersticken vnd bringen keine frucht.

De der som salt iblant Torne / ere de / som der høve or gaa hen iblant disse omhyngelse / rigdom och vellyst / oc quelis / oc bære ingen Frucht.

15. Das aber auff dem guten Land sind / die das Wort hören vnd behalten / in einem feinen guten herzen / vnd bringen frucht inn gedult.

De der som salt i god Jord / ere de som høve och beuare ordet / i ic smuct gaar Herte / oc bære Frucht i taal / modighed.

16. Niemand aber zündet ein Licht an / vnd bedeckt es mit einem Gefäß / oder setzt es vnter eine Banc / sondern er setzt es auff einen Leuchter. Auff daß wer hinein gehet / das Licht sehe.

De ingen tender ic liust / oc skul der niet ic Kar / eller setter der vnder en Vessel / Men hand setter der paa en liustestage / paa der / at huo som gaar ind / skal see liustet.

17. Denn es ist nichts verborgen / das nicht offenbar werde / auch nichts heimlich / das nicht kundt werde / vnd an tag komme.

Thi der er inred skult / som en skal obenbaris / oc inred hemmeligt / som en skal kundgeris / oc bliffue vnbare.

18. So sehet nun darauff / wie jr zuhöret. Denn wer da hat / dem wirdt gegeben / Wer aber nicht hat / von dem wirdt auch genommen das er meinet zu haben.

Saa seer nu der paa / huortledis i høre til. Thi huo som haaffuer / hannem skal giffues / Men huo som inred haaffuer / Fra hannem skal oc tagis der hand meen sig at haaffue.

19. Es giengen aber hinzu seine Mutter vnd Brüder / vnd kontden für dem Volck nicht zu ihm kommen.

De hans Moder oc Bredre ginge frem / oc kunde icke komme til hannem for Folket.

14. Kterž pal patlo mezo trnų: ti gſau / kterij ſiſſy / a po pečovani a žbožij / a rez koſſech žiwota chodjce / bywa gi vduſſeni / a neprinaſſegų w žitfu.

To žaſie pado mtedzy ciernie / ci ſa ktery ſluchali / y obſedſi / odſtatkami / y od bogactw / y od koſtoſty žywota ſa ža głuſſeni / y nie przynofa owocu.

15. Ale kterž do Země dobrę: ži gſau / kterij žto w ſrdcu dobrę a w poboružem / ſiſſy pce ſlowo zachowawagi ge / a vžitci pti naſſegij w trpeliwoſti.

To co kti pado na žiemie dos bra / ci ſa ktery dobrem a wprzejimym ſercem ſiſſine ſlowo trzymaja a woc przynofa przez cieliwoſc.

16. Nižadny pal rozſwiltę ſwiltcy / nepritrų wā gi nado: bau / ani ſtawij pod poſiel: ale na ſwiltcy poſtanuje / aby ti kterij wchāzegij ſwiltu widęſi.

A nie ſeſci waden kteryby ža paluſy ſwiltcy: y ktry ta naczys niem abo ſladſi p dloze / ale ta ſte: ma w lichtacz aby ci ktery wcho: dza widęſi ſwiltu.

17. Nic není wěc taſ tajná / aby nebola zawnena: ani ſkrytá / aby poznána nebyla a na gmo nawyſſa.

Abowſemci nemāſi nic táf táf: zemnego co by ſi obliwne nie mia: lo / ani táf ſkrytego / cze go by po: znác niemiano / a žeby na ſwiltu nie wyſlo.

18. Protož wiltę kteraf byſſi te ſiſſeli. Nic kdo má / bude gemu dāno: a kdo nemā / y to coſ domniwā ſe miſi / bude odpatu od něho.

A przetož pātrzcie taſo ſluchas cie / abowiem kſiobolwicki ma / bedzie ma przydano / a kto nie ma / ee žy to co ſie zda táfoby mia: li bedzie od niego oduto.

19. Tehdy přišli k němu Matka a Bratři jeho / y ne mohli ho do gneipro žaſkup.

Przyſli potym k němu má: tch: a bratři jeho / ale go doydž ne mogli dla zgromādzenia ludu.

20. ואמרו לה אמר
ואחיו קצין לבד וצביו
למחנה:

Es gli fatto intendere, dicendo, Tua madre e i tuoi fratelli son qua fuori, che desiderano di vederti.

21. הו דיין ענין ואמר
להיו הליו אנן אמר ואחיו
אילו ושמעיו מלחמה
האלהא וצביו לה:

Es gli rispondendo, disse loro, Mia madre e miei fratelli son qua che adamo la parola di Dio, e la mandano ad effetto.

22. הני דיין בחד מן
יומנתא קלק ישוע ותב
בספינתא הו ותלמידוהי
ואמר להיו נעבר להו ע
עברא דיומנתא:

Annunciò poi ben presto che montò in una nave effo e i suoi discepoli e disse loro, Passiamo da la dal lago. E così si partirono.

23. ובד דיין דמר לה
ישוע והיו צלעלה
דיומנתא פיומנתא והריבא
הוא ספינתא למטבע:

Entrato ch'essi navigavano, egli s'addormentò, e venne una tempesta da Genua nel lago onde s'empivano d'acqua, e stavano in pericolo.

24. וקרבו אצירוהי ו
ואמרו להרבובו רבובאבדיו
הו דיין קם וכאא פרוחא
ובמחשולא דמנא ונתו
והוא שדא:

Allora essi accostatisi a lui, lo svegliarono, dicendo, Maestro, Maestro, noi periamo. E l'ego svegliatosi, gridò contro al vento e la tempesta dell'acqua, e cessarono, e fecesi tranquillità.

25. ואמר להון איבא הי
רימנותכו הנון דיין פד
פחילו מתדמיו הו
ואמרו חד להד מנא כי
הנא דאף לרוחא פקד
ולמחשולא ולימא
ומשתמעין לה:

E disse loro, Dove è la vostra fede? Et essi pieni di timore si meravigliarono, dicendo tra loro, Chi e mai costui, el'ego comanda a i venti e a l'acqua, e obedi-

26. ורדו ואחו לאתר
הגדרים האיתוהי בעברא
לזבל גלילא:

Poi navigarono verso il paese de Gadara, che è a l'incanto de la Galilea.

20. ויצד לו לאמר אמר ואחיו
קמים רחץ ורצונם הו לאתר
אחר:

Y fuele dado aviso (diziendo,) Tu madre y tus hermanos estan fuera, que quieren verte.

21. ויער ואמר אליהם אמר
ואחיו אלה הם אשר שומעים
את דבר אלהים ויעשו אחיו:

El entonces respondiendoles, Mi madre y mis hermanos son los que oyen mi palabra, y la hazen.

22. ויהי כנאחד תלמים ויעל על
האניא וצמו תלמידיו ואמר
אליהם נעבר נא על עבר הים
ועל:

Y aconteció vn día que el entró en vn navio con sus Discipulos, y dixoles, Pasemos de la otra parte del Lago: Y subieron.

23. ובאשר רדו וירדם ותב
סופת הים אל—הם וימלאו
וישטפו:

Y nauegando ellos, dormiose. Y decindió vna tempestad de viento en el Lago: y henchianse, y peligraban.

24. ויקרבו ויעירו אותם לאמר
רבינו נאבד והוא קם ויגער
ברוח ובסערות מים וישתקו
ותהי שלום:

Y llegandose, despertaronlo diziendo, Maestro, Maestro, que perecemos. Y desperrado el, rindió al viento y a la tempestad del agua, y cesaron y fue hecha grande bonança.

25. ויאמר להם איה אמונתכם
ויאמר ואמר איש אל—רעהו
ומה זה הוא כיום לרוחות
מצוה ולמים וישמעו אליו:

Y d.xoles, Que es de vuestra fe? Y ellos remiando, fueron maravillados, diziendo los vnos a los otros, Quien es este, que aun a los vientos y al aguz manda, y le obedecen?

26. וירדו ויבואו אל—מדינת
הגדרים אשר היא אל—מול
הגליל:

Y nauegó a la tierra de los Gadarenos, que está delante de Galilea.

20. Καὶ ἀπηγγέλλει αὐτῷ λέγον-
τες ὅτι μήτηρ σου καὶ ἀδελφοί σου
ἐσθ' ἔκτα ἐξω, οἱ θέλουσι σε ἑλθεῖν.

Et il lui fut rapporté en disant, Ta mere & tes freres se tiennent là dehors, desirans de te voir.

21. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἰπὼς πρὸς
αὐτοὺς, μήτηρ μου καὶ ἀδελφοί μου
ἐπὶ τί στίσι εἰ τὸ λόγον; Ἐγὼ ἀκούω
τοῦ πατρὸς μου.

Mais lui respondant leur dir, Ma mere & mes freres sont ceux-là qui oyent la parole de Dieu, & la mettent en effect.

22. Καὶ ἐβήθη ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν,
καὶ αὐτὸς καὶ οἱ μαθηταί, καὶ οἱ
μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ εἰς τὸ πέραν τῆς
λαύης, διελθόμενοι εἰς τὸ πέραν τῆς
λαύης καὶ ἀναχθῆναι.

Or il aduint vn jour qu'il monta en vne galiele, lui, & ses disciples, & il leur dir, Passons outre le lac. Et ils le partirent.

23. Πλοῦντες δὲ αὐτοὶ ἀφύπνου-
σι, καὶ κατεβη λαλαῖς ἀέριον ἐν
πλεῖ λιμένι, καὶ συνεπληρώθη, καὶ
ἐκινδύνουν.

Or comme ils voguoient il s'endormit, & une tempeste de vent descedit au lac: tellement qu'ils s'empailloyent d'eau, & estoient en peril.

24. Προσπόντες δὲ αὐτῷ ἀφύπνου-
σαι αὐτὸν, λέγουσιν, ὁπότε, ἀ-
πολύμεθα, ὁ σε γερθεῖς ἐπιμα-
χε τῇ αἰμῇ καὶ τῷ κλύδωνι τῷ
δαλῶς καὶ ἀπώσαντο, καὶ ἐβήθη
εἰς τὴν.

A donc ils vindrent vers lui, & l'eussent dit, Maître, Maître, nous perissons. Mais lui estant esueillé, causa le vent & la tempeste de l'eau, lesquels cessèrent, & fut faite tranquillité.

25. Εἰπὼς δὲ αὐτοῖς, ποῦ ἐστὶ ἡ πίστις
ὑμῶν; φοβήσιντες δὲ ὑμῶν μακά-
ριστε πρὸς ἀδελφούς, τίς ἀρε-
τὴ ἐστὶν, ὅτι καὶ τοῖς αἰμαῖς ἐ-
πιτασσὶ καὶ τῷ ὕδατι, καὶ ὑπα-
κούουσιν αὐτῷ.

Alors il leur dit, Ou est vostre foy? lesquels ayans crainte, s'émervellèrent disant entr'eux, Mais qui est cestui-ci qu'il commande mesmes aux vents, & a l'eau, & ils lui obéissent?

26. Καὶ κατέβησαν εἰς τὴν χεί-
ραν τῆς γαδαραίων, ἥτις ἐστὶν ἀπὸ
πέραν τῆς γαλιλαίας.

Puis ils tirèrent à la contrée des Gadareniens, qui est vis à vis de Galilee.

20. Et nuntiaturum est illi, Mater tua & fratres tui stant foris, volentes te videre.

And it was tolde him by certayne which said, Thy mother and thy brether stande without, and would see thee.

21. Qui respondens, dixit ad eos, Mater mea & fratres mei, hi sunt qui verbum Dei audiunt & faciunt.

But he answered, and said unto them, My mother, and my brether are these which heare the worde of God, and do it.

22. Factum est autem in una dierum: & ipse ascendit in naviculam, & discipuli eius, & ait ad illos, Transfremus trans stagnum. Et ascenderunt.

And it came to passe on certayne dayes that he wente into a shipp with his disciples, and he said unto them, Let vs go ouer vnto the other syde of the lake. And they lauched forth.

23. et navigantibus illis obdormiuit: & descendit procella venti in stagnum, & compellebatur, & periclitabantur.

And as they sailed, hee fell a sleepe: and there came downe a storme of wynde on the lake, and they were filled wth water, and were in perardie.

24. Accedentes autem suscitaverunt eum, dicentes, Praeceptor, permus. At ille surgens, increpavit ventum & tempestatem aquarum: & cessavit, & facta est tranquillitas.

Then they went to him, and awoke him, saying, Master, Master, we perishe. And he arose, and rebuked the wynde, & the waves of water, and they ceased: & it was calme.

25. Dixit autem illis, Vbi estis vestra? Qui timentes, mirati sunt adinvicem, dicentes, Quis, putas, hic est, quia ventis & mari imperat, & obediunt ei?

Then he said unto them, Where is your faith? and they feared, and wonde among themselves, saying, Who is this, that commandeth both the wynde, & the water, and they obey him?

26. Et navigaverunt ad regionem Gerasenorum, quae est contra Galilaeam.

So they sailed vnto the region of the Gerasenes, which is ouer against Galilee.

20. Und es ward ihm angesagt: Deine Mutter vnd deine Brüder stehen draussen / vnd wollen dich sehen.

De der bleiff hannem til sende giffult / din Moder oc dine Brödre staa der vde / oc ville see dig.

21. Er aber antwortet / vnd sprach zu ihnen: Meine Mutter vnd meine Brüder sind dise / die Gottes Wort hören vnd thun.

Da suarede hand / oc sagde til dem / min Moder oc mine Brödre ere disse / som høre oc gøre Guds ord.

22. Und es begab sich auff der tage einen / daß er inn ein Schiff tratt / sampt seinen Jüngern / vnd er sprach zu ihnen: Lasset vns über den See fahren.

De der begaff sig paa en aff dagene / oc hand traadde til et Skib / med sine Disciple / De hand sagde til dem, lader oss fare offuer Seen.

23. Sie stießen vom Lande / vnd da sie schiffeten / entschlieff er. Vnd es kam ein Windwirbel auff den See / vnd die Wellen überfielen sie / vnd stunden in grosser fahr.

De stotte fra landet / oc der de fore offuer / da soff hand / De der kom en Vuerelwind paa Seen / oc de velgerne offuersulde dem / oc de stode i stor fare.

24. Da tratten sie zu ihm / vnd weckten ihn auff / vnd sprachen: Meister / Meister / wir verderben. Da stund er auff / vnd bedrohet den wind / vnd die woge des wassers / vnd es ließ ab / vnd ward eine stille.

Da traadde de til hannem / oc vacte hannem op / oc sagde / Meistere / Meistere vi forderffus. Da stod hand op / oc truede vartit / oc vandens boiger. Da hand loed aff / oc bleiff stille.

25. Er sprach aber zu ihnen: Wo ist euer Glaube? Sie forchten sich aber / vnd verwunderten sich / vnd sprachen vntereinander: Wer ist diser / denn er gebent dem Winde / vnd dem Wasser / vnd sie sind ihm gehorsam?

Da sagde hand til dem / huor er eders tro? Men de forctede sig oc forvndrede sig / oc sagde til huer andre / Huor er denne? Thi hand buider vort oc vand / oc de ere hannem indige?

26. Vnd sie schiffeten fort / in die gegend der Gadarener / welche ist gegen Galilean über.

De de seylede frem / til de Gadareners Egn / hult den der er tuert offuer fra Galileam.

20. V powědijno gmu: Matka twa a Bratři tvojí stojí srogj wnt chytje tebe widět.

Roznaimono mu to mowiac: Matka twa y bracia twoi stoji na dworze chcac sice z toba wit yec.

21. Kteržto odpowědew řekl nim: Matka má a Bratři moji / gšau ti / kctij slovo Boží slyš a činij.

Ale on odpowěděl samsy řekl do nich: Matka mé a bracia moi onie saktarj slova Božego slyš a činij.

22. Stalo se pať w jeden den / a on wstoupil na lodičku / y wlednichy geho. V řekl k nim: Přepławme se přes Jezero. V odšršli od břehu.

A stalo se potom dně některého iž wšedl w lodj y zwołennicy jeho tedy řekl do nich, Přepławme my sice do wálšego březga jezera / y wlezi si.

23. A když se plawili / vlnul gest. Tehdy přišla bouře wltrowá na Jezero / a wlny do lodij se wrážely / tak že w nich bez přetříněly byli.

Camže wlozaci sice sňali / y přeršeli wiatr zwichrem ná jezera / y sie přepławali a byli w niches spiezanj wic.

24. Tehdy přistoupil k němu / a budil ho kauce: Přikazateli / hyneme. A on wstao / pohrozil wltu a bauil wodně: y přestala / a stalo se wšlání.

A thá přistupil k němu / a budil ho mowiac: Mistrze gnuem y / a on sice ocuawšy zůstal wiaty y wlny mod. zktym se přestaly / a byli w wšlání.

25. V řekl jim: Kde gest wlt ra wasser? Kctijto beguce se / diwili se wespolek kauce: V kdo gest tento / že wltuom přikazuje y wlti / a poslaw chagij ho?

Tedy im řekl: A gduet iž wlt wltak waga? Ale oni zktawšy sice diwawali sice mowiac tedm do drugich / A což začieš ten že wltuom y wltuom rostáwac a slucháw iago?

26. V přepławili se do krajiny Gerazenskej / kteráž gest proti Galilei.

Potym šewlezi do krajiny Gdarenczskow / Erona ležb ná březga přeciw Galilei.

ח

27 וְכֵן זָמַן לֵאמֹר
בָּנֵעַ בָּהּ גִּבְנוֹת חָד מִן
מְדִינָתָהּ דְּחִידָה הָיָה בָּהּ
הָיָה מִן זָמַן סְגִינָה
וְשָׂמָנָה לֹא לָבֵשׁ הָיָה
וְבִבְיָתָהּ לֹא עָמַד הָיָה
אֲלֵא בְּבֵית קְבֵרֹת :

Et imminente ch'essu de la mano à terre, gli vennero incontro da la città un certo uirtuoso, el qual e' hauerua già lungo tempo et uenuto ad offero, e non s'è vestito de vestire de al' uirtu, ne habitaua in alcuna de domos de i mortuorum.

28 בְּד חֲנוּכָּהּ הָיָה לְיֵשׁוּעַ
הָיָה וְנָפַל קְדָמָיו
וְכָה לֹא חָמָא חָמָד מִן
לֹא וְלִדְמִיטָא בָּהּ דְּאִתְּהָא
מְרִימָא בָּנָה חָמָא מִן
לֹא תִסְתַּהֲבִי :

Et quando uenit Iesus, gressu de p'li p'ito ueniente e disse ad uirtuoso, Que hodo e' far con teo, Iesus f'it uirtuoso de Iuda, et non e' p'it p'it uirtuoso de Iuda.

29 בְּדָ הָיָה לְהָצִיר
יֵשׁוּעַ לְרוּחָא טִיבָה
לְמַפְסָן מִן כּוֹר נָשָׂא סִי
הָיָה לְהָצִיר דָּא מִן דְּשָׂבָא
הָיָה לְהָצִיר דְּמִתְּהָא הָיָה
כְּשִׁלְתָּהּ וְכִשְׁלָתָּהּ
מִתְּהָא הָיָה וְכִשְׁלָתָּהּ
אֲסִירָהּ וְכִשְׁלָתָּהּ
מִן שְׂמִינָה לְחִקְקָה :

Perche Iesus comandaua al' spiritu immundo che s'essise fur de quell' uirtuoso, perche el hauerua molto tempo possente. Et era stato legato con catene, et uenuto ad offero, et respondendo legauit, era il s'essente dal demonio ne de fessit.

30 שְׁמִינָה הָיָה יֵשׁוּעַ מִן
שְׂמִינָה לְהָצִיר מִטְוִל
הָיָה סְגִינָה עַל לִין הָיָה
בָּהּ :

Allet Iesus gli domanda, di uirtu. Come ha tu nome? Et egli disse, Legion: perche molti demonij erano entrati in lui.

31 וְכֵן הָיָה מִן הָיָה
יֵשׁוּעַ לְהָצִיר לְמִתְּהָא
לְהָצִיר :

Et prout auant che non comandasse loro che se' andasseno ne l'abisso.

ח

27 וַיֵּצֵא אֶל-הָאָרֶץ וַיִּפְגַּע בּוֹ
אִישׁ אֶחָד מִן-הָעִיר אֲשֶׁר הָיָה
לֹא שָׂדִים מַעֲתִים לְבוֹת וּבְגָד
לֹא לְבוֹשׁ וּבְבֵית לֹא עָמַד כִּי
אֵם בְּקִבְרִים :

Y saliendo el à tierra, salióle àl en cumento de la ciudad un hombre que tenia demonios ya de muchos tiempos: y no vestia vestido, ni estaua en casa, si no por los sepulchros.

28 וּבְאֲשֶׁר רָחַה אֶת-יֵשׁוּעַ
וַיִּצַּק וַיִּפֹּל אֶל-רַגְלָיו וַיִּקְוֹל
גָּדוֹל אָמַר מַה לִּי וְלָךְ יֵשׁוּעַ בֶּן-
אֶל-עֲלִיּוֹן אֶל-נָחַת שָׁמַי :

El qual como uido à Iesus, exclamó, y prostrofe delante del, y dixo à gran boz: Que tengo yo contigo Iesus, Hijo del Dios Altissimo? ruego te que no me atormentes.

29 וַיֵּצֵא אֶת-רוּחַ טִיבָה לְשִׁמְחָה
מִן-הָאָדָם כִּי-בִעֲזָתָהּ רְבוֹת
הָתַפּוֹ וַיִּלְכְּדוּהוּ בַּחֲזָקָה וַיִּתְּנֵהוּ
בְּנִשְׁמָתִים וַיִּתְּנוּ זִמְתּוֹ בְּלִטְרָה
וַיִּשְׁכַּר אֶת הַנְּקִים וַיִּלְיָכֶה
הַשָּׁטָן בַּמַּדְבָּר :

Porque mandaua al' espi ritu immundo, que saliesse del hombre: porque ya de muchos tiempos lo arrebataua: y guardauano preso con cadenas y grillos, mas rompiendo las prisiones era agitado del demonio por los desiertos.

30 וַיִּשְׁאַל לֹא יֵשׁוּעַ לְאֵמֹר מַה
שְׁמִינָה וַיִּתְּנֵהוּ לְגִיּוֹן כִּי שָׂדִים
רַבִּים בָּנָה אֵלָיו :

Y preguntóle Iesus, diciendo, Que nombre tienes? Y el dixo, Legion. Porque muchos demonios auian entrado en el.

31 וַיִּשְׁאַל מִמֶּנּוּ כִּי יֵצֵא אֲדָמָה
לְהִלָּךְ אֶל-תְּהוֹמוֹת :

Y rogauale que no les mandasse que fuesen al abisso.

ח.

27. ἐξελθὼν το δὲ εἰς τὴν γῆν, ὑπὸ τῆς πόλεως αὐτοῦ αὐτὸς τις κατὰ τῆς πόλεως, ὅς τις δαίμονας κατὰ χρόνον ἰσχυρῶς καὶ μακρὸν χρόνον ἐκείνουσιν αὐτὸν, καὶ οὐκ ἔστιν ἐν οἴκῳ, ἀλλ' ἐν τοῖς μνημείοις.

Et quand il fut sorti de la nasselle sur terre, un certain homme de cette ville-la vint à l'encontre de lui, qui auoit les diables d'ès long temps: & ne estoit point vestu de vestement, & ne demouroit point en maison, mais dedans les sepulchres.

28. ἰδὼν δὲ τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἀποκρίσας αὐτῷ, εἶπε, ὦ φαραμακείᾳ ὢν, τί μοι καὶ σὺ ἰησοῦ καὶ τὸ ἵδιον ὅ ἐγὼ εἶμι; δὲ μὴ σὺ μὴ βασανίσῃς.

Iceui donc apperceuant Iesus, & s'exclant, le terra uenant lui, & dir à haute uoiz, Qu'y a-il entre moi & toi, Iesus Fils du Dieu souverain? ne te prie ne me tourmente point.

29. Παρήγγελα γὰρ τῷ πάλαι τῷ ἀσθενατῷ ἐξελθῆναι ποτὶ τὰς ἐσθλὰς, πολλοὺς γὰρ χρόνους παραπαύει αὐτὸν, καὶ ἐδουλεύει αὐτῷ καὶ πάλαι φυλασσόμενος, καὶ ἀλγίστατον καὶ διαμαρτυροῦντο αὐτῷ δαίμονες οἱς τὸν ἱερέουσιν.

Car il commandoit à l'esprit immonde, qu'il sortist hors de l'homme: car il l'auoit tenu enseru d'ès long temps, & iceui estoit bien lié de chaînes, & gardé aux cepts mais de rompan les liens, il estoit emporté par le diable aux deserts.

30. Ἐπηρώτησεν δὲ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, λέγων, τί σοι ἐστὶ δαίμων; ὁ δὲ ἀπεκρίσας, εἶπε, πολλοὶ δαίμονες ἐν εἰς αὐτόν.

Adonc Iesus l'interroguu, disant, Comment as-tu nom? & il dit, Legion, car plusieurs diables estoient entrés en lui.

31. Καὶ παρεπαλάει αὐτὸν ἵνα μὴ ἐπιτελεῖται αὐτοῖς εἰς τὰς ἀβύσσους ἀπελθεῖν.

Et ils le prioient qu'il ne leur commandast point d'aller en l'abissme.

27. Et cum egressus esset ad terram, occurrit illi vir quidam qui habebat demonium iam temporibus multis, & vestimento non induebatur, neque in domo manebat, sed in monumentis.

And as he went out to land / there mette him a certayne man out of the cite / which had a demill long time / and hee ware no clothes / neither abode in house / but in the graues.

28. Is ut vidit Iesum, proeidit ante illum: & exclamans voce magna, dixit, Quid mihi & tibi est Iesu fili Dei altissimi? obsecro te quae me torqueras.

And when he sawe Iesus / he cried out / and fel downe before him / and with a loude voyce saide / What haue I to do with thee / Iesus the Sonne of God / the most high / I beseeche thee to ment me not.

29. Praecipiebat enim spiritui immundo, ut exiret ab homine. Multis enim temporibus arripiebat illum, & vinciebat eum catenis, & compedibus custoditus. & ruptis vinculis agebatur a demonio in desertum.

For he commaunded the foule spirite to come out of the man: (for oft times he had caught him: therefore he was bounde with chaines / and kept in fetters: but hee brake the bandes / and was caried of the deuill into wildernes.)

30. Interrogavit autem illum Iesus, dicens, Quod tibi nomen est? At ille dixit, Legio: quia intraverant demonia multa in eum.

Then Iesus aske him / saying / What is thy name? And he saide / Legion / because many deuils were entred into him.

31. Et rogabant illum ne imperaret illis ut in abyssum irent.

And they besought him / that hee woulde not commaunde them to goe out into the deepe.

27. Und als er austratt auff das Land / begegnete ihm ein Mann auß der Statt / der hatte teuffel von langer zeit her / vnd thet keine kleider an / vnd blieb in keinem Hause / sondern in den Gräbern.

De som hand traadde vnd paa landet / da møtte en Mand hannem aff staden / som hadde Dieffuelen long tid / oc sørde sig icke i klæder / oc bleff icke i noget Hus / men i Græfter.

28. Da er aber Iesum sahe / schreyer / vnd fiel für ihm nider / vnd rief laut vnd sprach: Was hab ich mit dir zuschaffen / Iesu du Son Gottes des Allerhöchsten? Ich bitte dich du woltest mich nicht quelen.

De der hand saa Ihesum / robre hand / oc salt ned saar hannem / oc robre hant / oc sagde / Hvad haaffuer ieg mer dig at stasse / du Ihesu den allerhøiestis Guds Son? Jeg beder dig at du icke vil pine mig.

29. Denn er gebot dem vnsaubern Geist / daß er von dem Menschen außfure / denn er hatte ihn lange zeit geplaget. Vnd er war mit Ketten gebunden / vnd mit fesseln gefangen / vnd zerriß die banden / vnd ward getrieben von dem teufel in die Wüsten.

Thi hand bod den vorene Mand / at fare vnd aff Mennesker / thi hand hadde long tid plaget hannem. De hand vaar bunden med lencker / oc fangen med Bolter / oc hand brøt Bondene sonder / oc bleff drevnen aff Dieffuelen i ørten.

30. Vnd Iesus fraget in / vnd sprach: Wie heissest du? Er sprach: Legion / denn es waren vil Teufel in ihn gefahren.

De Ihesus spurde hannem at / oc sagde / Hvad heider du? Hand sagde / Skold / Thi der vaare mange Dieffle farne i hannem.

31. Vnd sie baten in / daß er sie nicht hiesse in die tieffe fahren.

De de bade hannem / at hand skulde icke blide dem fare i Affgrunden.

27. A fbyž i sobi vyšlaupil na zemi / potkal goy muž geden bžje / Měša / kterž měl Diábelství giž mnohě časů / a rauchem se neodšval / ani v domu přebýval / ale v hrobích.

A goy vyšedl ná brzeg zábrat / iat mu / mišla onego muž meštor / ty co mal diabelstwo od wiela časow / ani nie obloczył w fiare / y nie mieścił w domu ledno w grobach.

28. Ten vdyž višel Gejšše / padl před nim / a zvolal hlásem velkým / řekl / Co mně s tebou geš / Gejšše Synu Boží / ha naproššyho i prošym / te be aby mne netrāpil.

Ken goy vyšel Iesuz / k brzeg / czuł i przypadł do nogiego głosu / wielkim głosem / Coż mi do ciebie / Iesuzie Synu Bożym / naproszę / go / aby mnie netrāpił.

29. Přikázal žagistě duchu nečistému / aby vyšel od člověka: Nebo mnohě časů / giž lomcoval / a býval vkořmán řetěz / a v pautech gsa osřehán: y zlámaje okovy / býval puzen od Diábelství na poušť.

(Abowiem rozkázował duchowi nie czystemu / aby wyszedł od człowieka: Nebo długo czasu / giž łomcował / a był wkořmán řetěz / a v pautech gsa osřehán: y zlámaje okovy / býval puzen od Diábelství na poušť.)

30. V otázal se ho Gejšša / řka: Které tož gižno geš i / A on řek: Voažto / neb bylo mnoho Diáblůw wesslo do něho.

Pytal go tedy Iesus mowiac / Kto jest twójme? A on powied: żal żuś / abowiem wiele diabelstwo weszło w niego.

31. Tedy prošil ho / aby giž nepřikázował giž do prošil.

A prošil go aby si mne rozkázował / aby mne netrāpil.

ח

32. אֵת הַנֶּגֶב וְיַם הַסָּוֵם
בְּקֶרֶת דְּחִינָה סָבְאָה
דְּרַעְיָא בְּטוֹרָא וּבְעֵין הַיָּם
מִצָּה דִּיבֶס לְהוֹן דְּבַחֲרִיתָ
יַעֲלֹן נֶאֱפֶס לְהוֹן

Et quis ex eis grege di molti porci, che pascuano nel monte, et demonij lo pregauano che permettesse loro d'entrare in quella: et egli se permessse loro.

33. וְנִבְקִי שְׂאֵרֵי מֶן
זְבָרִים וְעִלּוֹ בְּחִירֵי
וְתַרְצֵי בְּקֶרֶת הַיָּם קִלָּה
לְשִׁיקָפָא וְנִבְלֵי בְּיַמְתָּא
יִאֲתַחֲנִקוּ

I demonij dunque scissero di quell'uomo, et entrarono ne porci onde al grege, improvvisamente corso giù per il precipizio nel lago, et affogossi.

34. כִּד מֵנוּ בִּין רַעֲוִתָא
מִדָּם דְּהֵנָּה עֲרִקוּ
וְאַשְׁתַּעֲרִי בְּמִדְתָּתָא
וּבְקִירָתָא

E come quei che lo pascuano, videro quel che era accaduto, si fuggirono, et raccontarono me la città, et me la valle.

35. וְנִבְקִי אֲנָשָׁא דִּיחִיוֹן
מִדָּם דְּהוּא וְאִתּוּ לִנְרָא
יִשׁוּעַ וְאַשְׁכַּחוּהִי לְזִבְרָא
הוּא דְּנִבְקִי שְׂאֵרֵי בֶרֶךְ
לְבִישׁ וּמַנְכַּף וְיִתְכּ לִנְרָא
רַגְלָהִי דִּישׁוּעַ וְדַחֲלִי

Onde scissero per vedere il fatto: et vennero a lui, et tramataro l'uomo, dal quale erano scesi i demonij, che sedeva a piedi di lui, vestito, et di buon sentimento. Et habbero timore.

36. וְאַשְׁתַּעֲרִי לְהוֹן אֵילִין
דְּחִיוֹ אֵיכְנֵיָא אֲתַנְאֵסִי
גְבֵרָא הוּא דִּינֵנָה

E quelli ancora, che habbano veduto, raccontaron loro in che modo l'indemoniato era stato risanato.

37. וּבְעֵין הַיָּם מִצָּה קִלָּה
בְּנָשָׁא דְּחִירָתָא דִּיאֵל לָהּ
מֶן לִנְתָהוֹן מִטּוֹל
דְּדַחֲלִיתָא רַבְתָּא אֲתַנְרָא
אֲמֵן הוּא בִּין יִשׁוּעַ סִלָּה
לְסִפְיָתָא גְבֵרָא מֶן לִ
לִנְתָהוֹן

Allora tutta la moltitudine del paese circunvicino de Gadara, che lo pregauano che si partisse da loro, percioche erano presi da gran timore. Et egli salio nela nave, se ne ritorno.

ח

32. וַיְהִי שָׁם עֵדֶר חֲזִירִים
לְבָיִם הָרֹעִים בְּהָר וַיַּחֲנֹגּוּ אֵלָיו
לְצוּחָתוֹ אוֹתָם לְבוֹא אֶל־הָאֵלָה
וַיֵּצֵא לָהֶם

Y aia alli vn haro de muchos puercos que pacian en el monte: y rogaronle que los dexasse entrar en ellos y dexolos.

33. וּבִצְאָתָם מִן־הָאָדָם בָּאוּ
אֶל־הַחֲזִירִים וַיַּהֲלֵךְ הָעֵדֶר
בְּסַחֲף אֶל־הֶם וַיַּחֲנֹקוּ

Y salidos los demonios del hombre, entraron en los puercos: y el haro de ellos se arrojó de vn despennadero en el Lago: y ahogose.

34. וַיֵּרְאוּ הָרֹעִים אֶת־אִשָּׁר
גַּעֲשָׂה נִיגוּסוֹ וַיָּבוֹאוּ וַיִּגִּדּוּ בְּעִיר
וּבְשָׂדֵיהֶם

Y los pastores, como vieron loque aia acontecido, huyeron: y yendo, dicen auiso en la ciudad y por las heredades.

35. וַיֵּצְאוּ לִרְאוֹת אֶת־אִשָּׁר
גַּעֲשָׂה וַיָּבוֹאוּ אֶל־יֵשׁוּעַ דְּמַצְאוּ
כִּי יָשָׁב הָאָדָם הַהוּא אִשָּׁר
מִמַּעַן הַשָּׂדִים יָצָאוּ לְבוֹשׁ וְנָבֹן
הוּא לְרַגְלֵי יֵשׁוּעַ וַיֵּרְאוּ

Y salieron a ver loque aia acontecido, y vinieron a Iesus: y hallaron sentado al hombre, del qual auian salido los demonios, vestido, y en feso a los pies de Iesus: y vueron temor.

36. וַיִּגִּדּוּ לָהֶם אִשָּׁר רָאוּ אֵיךְ
גַּעֲשָׂה בְּעַל שָׂר

Y contraronles losque lo auian visto, como auia sido salvo aquel endemoniado.

37. וַיֵּשְׁאוּ אוֹתוֹ כָּל־קָהָל בְּבֶר
הַגָּדָרִים לְלִבָּת מַעֲמָם כִּי יֵרָאָה
גְּדוּלָּה בָּאָה עֲלֵיהֶם וַיַּעַל עַל־
הַסִּפְיָה וַיָּשָׁב מֵאֲתָם

Entonces toda la multitud de la tierra de los Gadarenos alderredor le rogaron, que se fuese de ellos porque tenian gran temor: Y el subiendo en el nauio, boluióse.

ח

32. Ὡς δὲ ἐκτὸς ἀγέλης χοίρων ἦσαν τῶν βουκαλῶν ἐν τῷ ὄρει καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα ἐπιτρέψῃ αὐτοῖς εἰς ἐκείνους εἰσέλθαι. καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς.

Or là estoit vn grand troupeau de porceaux, paissans en la montagne: dont ils le prioient qu'il leur permist d'entrer en iceux: & il le leur permit.

33. Ἐξελθόντες δὲ τὰ δαιμόνια ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, εἰσῆλθον εἰς τὰς χοίρους: καὶ ὡρμήσαν ἡ ἀγὼλ ἡ πᾶσα ἡ κρημνὴ εἰς τὸ λίμνη καὶ ἀπέπνιγν.

Les diables dont sortans de l'homme, entrerent dedans les porceaux: & le troupeau se rua de haut en bas au lac, & fut estouffé.

34. Ἰδόντες δὲ οἱ βουκαλῆες τὸ γεγενημένον, ἔφυγον. καὶ ἀπαγγέλλοντες ἀπήγγελλον εἰς τὴν πόλιν, καὶ εἰς τὰς ἀγρούς.

Et quand les porchers eurent veu ce qui estoit aduenu, ils s'enfuyent: & estans parus le raconterent en la ville & par les champs.

35. Ἐξήλθον δὲ ἰδοὺν τὸ γεγενημένον, καὶ ἔλθον πρὸς τὸν Ἰησοῦν καὶ αὐτὸν καθήμενον ἐν τοῦ ἀνθρώπου ἀφ' ἃς τὰ δαιμόνια ἔξελη λίμνῃ. ἡμαρμήσαν δὲ σφραγισμένῃ τῇ πόλει καὶ τῇ ἀγρῷ: καὶ ἀποπνίγησαν.

Adonc les gens sortirent pour veir ce qui estoit aduenu, & vindrent vers Iesus, & trouuerent l'homme duquel les diables estoient sortis, assis aux pieds de Iesus, estant vestu, & de sens raison: & de sens dont ils eurent peur.

36. Ἀπήγγελλον δὲ αὐτοῖς καὶ οἱ ἰδόντες πῶς ἐσώθη ὁ δαιμονισμένος.

Et ceuz aussi qui auoyent veu le tout, leur raconterent comme le demoniaque auoit esté deliart.

37. Καὶ ἤρρωτησαν αὐτὸν ἅπαντες οἱ γὰρ οἱ τῆς περιχώρου τῆς γαδάρων εἰσῆλθαι αὐτῷ αὐτοῖς. ὅτι φόβος μεγάλος αὐτοῖς ἦν. αὐτὸς δὲ ἰμῶν ὅς τ' αὐτοῖς ἐπαγγέλει.

Lors toute la multitude de la contrée circunvoisine des Gadareniens le prièrent qu'il se partist de deuers eux: car ils estoient effrayez de grande crainte. Lui donc monté en la nallelle s'en retourna.

CAP. VIII.

38. Et rogabat illum vir à quo demonia exierant, ut cum eo esset. Dimisit autem eum Iesus, dicens.

Then the man / out of whom the devils were departed / besought him that he might be with him : but Jesus cast him away / saying.

39. Redi in domum tuam, & narra quanta tibi fecit Deus. Et abiit per universam civitatem, prædicans quanta illi fecisset Iesus.

Returne into thine owne house / and shew what great things God hath done to thee. So he went his way, and preached throughout all the citie : what great things Jesus had done unto him.

40. Factum est autem: cum redisset Iesus, excepit illum turba, erant autem omnes expectantes eum.

And it came to passe when Jesus was come againe: that the people receiveth him : for they all waited for him.

41. Et ecce venit vir cui nomen Iairus, & ipse princeps synagogæ erat: & cecidit ad pedes Iesu, rogans eum, ut intraret in domum eius.

And beholde: there came a man named Iairus: & he was the ruler of the Synagogue: who fell downe at Jesus feete, & besought him that he would come into his house.

42. Quia unica filia erat ei ferè annorum duodecim, & hæc moriebatur. Et contigit, dum irer, à turbis comprimebatur.

For he had but a daughter onely: about twelue yeeres of age: & she lay a dying. And as he went: the people thronged him.

43. Et mulier quædam erat in fluxu sanguinis ab annis duodecim, quæ in medicos erogaverat omnem substantiam suam, nec ab ullo potuit curari.

And a woman having an issue of blood / twelue yeeres long: which had spent all her substance upon physicians: and could not be healed of any.

Das VIII. Capitel.

38. Es bat ihn aber der Mann / von dem die teuffel auß gefahren waren / daß er bey ihm möchte sein. Aber Jesus ließ ihn von sich / vnd sprach:

Da bad Manden hannem / som Diefflene vaare farne vdaß / at hand maatte bliffue hoff hannem. Wen Ihesus foriod hannem fra sig / oc sagde.

39. Gehe wider heim / vnd sage / wie grosse ding dir Gott gethan hat. Vnd er gieng hin / vnd prediget durch die ganze Stadt / wie grosse ding ihm Iesus gethan hatte.

Gack hjem igen / oc sig huor store ting Gud haaffuer giord dig. De hand giord borte / oc predickede igen: nem den ganze Stad / haor store ting Ihesus haaffuer giord hannem.

40. Vnd es begab sich / da Jesus wider kam / nam ihn das Volk auff / denn sie warteten alle auff ihn.

De der begaaff sig / der Ihesus kom igen / anam: mede folcker hannem: & hi de vassuede alle effter hannem.

41. Vnd sihe / da kam ein Mann mit namen Jairus / der ein oberster der Schulen war / vnd fiel Zesu zu den Füßen / vnd bat ihn / daß er wolt inn sein Haus kommen.

De see / der kom en Mand / Jairus / oc vaar den Offuerste for Scholen: oc hand falt ned saar Ihesu fæder / oc bad hannem / at hand vilde komme i hans Hus.

42. Denn er hatte eine einige Tochter bey Zwölff jaren / die lag in den letzten zügen. Vnd da er hingieng / drang ihn das Volk.

Hi hand haaffde en eneste Daatter ved tolf aar: hun laa i det nderste aandeløng. De der hand giord borte trengde for for hannem.

43. Vnd ein Weib hatte den blutgang zwölff jahr gehabt / die hatte all ihre narung an die ärzte gewandt / vnd kondte von niemand geheilet werden.

De en Quinde haaffde haaffde blodført / tolf aar: hun haaffde fostet al sin nering paa læger: oc kunde icke bliffue helbrede aff nogen.

Kapitola VIII.

38. Wtom prosyl ho Muž od kteréhožto Diáblomž wyšli/aby s nim byl. Ale Gejys propustil ho/řka:

A prosyl go on cizowice od kterego wysli diabelstwo aby byl przymim/ ale go Jezus odprk wil mowiac.

39. Nawrac se do domu twego/ a wyprawug kteraś welike wcepy ucinil tobě Buh. Y cho: dil po wssim Městě/ a wypraw: wował kteraś welike wcepy ucinil genu Gejysa.

Wroc se do domu twego a opowiadaj tak wielkie rzeczy: to: ba Pan uczynil/ takze oddiel epowiedziac po wssym mieście tak wielkie rzeczy uczynil: z nim Jezus.

40. Etalo se pak konj se nawracil Gejys / přival gen Zástup: nebo wssychni očekávali ho.

Potym gdy se Jezus wrocil / przywle go zgromadzene ludzi: & bowiem go wssicy czekali.

41. A hle přišel muž kteraś mužto gmeno Jairus / a ten byl kniže školy židowské: Y padl k nohám Gejysowým prosil ho aby wšel do domu geho.

Tedy oto przyšedł mąż niekterymenem Jair: & ten był książę Bożnice: y przypadł do nog Jezusowych prosił go aby wšedł w domie.

42. Neb měl Dceru gedim: řau ofolo dwanašti let / a ta umírala. Y přišedlo se konj šel/ se potuřowan byl od Zástupu.

Abowiem rhylo tedyna djem: řemal / ktera byla takoby we dwunast let / & ta už řonala: Y dac tedy řišedl byl od řgromadzenia ludji.

43. Ehedn žena gedna w řmž nemocy řřauen od řech dwanašti/ kteražto byla na řřlře wynaložila w řřřeren řřateř řwila / a od řřadněho nemohla vřdrawena býti.

Činje niewěsta ktera plynice řřwie cierpala od lat dwanařte, & naložila na řřřře w řřř řo řwe pořymienie / y niemohla býc od řřadnego řřřřoná.

44 וְהִקְרַבְתָּ מִן בְּסִתְרָה
וְהִקְרַבְתָּ לְפָנָיו וְהִמָּנְתָּ
וּמִתְרָא קָמַת מִדִּיתָהּ
דְּרָמָה :

*Accostatosi d' lui de dietro, toccò le
stremi del suo vestimento, e subito il
flusso del sangue le cessò.*

45 וְאָמַר יֵשׁוּעַ מִבְּרֵי קֶרֶב
לִי וְכֹד כָּלְהוּן כְּכֹדִין אָמַר
לָהּ שְׁמַעוֹן כְּאִפְסָא וְדַעְמָה
רַבֵּן כְּנִשָּׂא אֶלְצִין לָךְ
וְחִבְצִין וְאָמַר אֲנִי מִבְּרֵי קֶרֶב
לִי :

*E Iesus disse, Chi è quello che m'ha
toccato? e negando tutti, disse, Pietro, e
quello altri che erano con lui, Maestro, la
molitudine ti preme e calca, tu dici, Chi
è quel che m'ha toccato?*

46 הוֹדִין אָמַר אֲנִשׁ קֶרֶב
לִי אֲנִי צִד דִּיעַת דְּחִילָא
נִבְק מִי :

*Mai Iesus disse, Qualcuno m'ha toc-
cato: conciosia cosa che ho sentito che da
me s'è fatta virtù.*

47 הוֹדִין אֲנִתְתָּא כֹּד
חַוֵּת דְּלֵא טַעְתָּה אֲתָת כֹּד
הַחִיתָא וְנִבְלָת סִדְרָה לָהּ
וְאִמְרַת לֵצִין עֲמָה כָּלָה
מִסּוּל אֲדָא עֲלִתָה קֶרֶב
וְאִיכְנָא מִתְרָא אֲתַחְסִיתָ :

*La donna vedendo che non era sta-
to a lui toccato, venne tutta tremando e
giustissimo davanti, gli narrò in presenza
di tutti il popolo per qual ragione ella s'era
venuta toccata, e come, subito era stata
guarita.*

48 הוֹדִין יֵשׁוּעַ אָמַר לָהּ
אֲתַלְבְּבִי בְּרַתִּי הִימְנוּתְכִי
אֲחִיתְכִי וְלִי בְּשָׁלְמָא :

*Et egli le disse, Figliuola, fia di buona
anime, la tua fede t'ha fatto salua: e at-
tento in pace.*

49 וְעַד הוּא מְבַלֵּל אֲתָת
אֲנִשׁ מִן דְּבִית רַב כְּנִשָּׂתָא
וְאָמַר לָהּ מִיתָת לָהּ בְּרַתְךָ
לֹא תַעֲמַל לְמַלְבָּנָא :

*Mentre ch'egli ancor parlava, venne
uno dalla casa del principal de la syna-
ga, dicendo, La tua figliuola è morta
non molestare il Maestro.*

50 יֵשׁוּעַ בִּין שְׂמַע וְאָמַר
לְאִבּוּיָהּ וְתִלִּיתָא לָךְ
תְּדַחַל בְּלַחֲדֵי הַיָּמִין וְחִיָּא :

*E Iesus hauendo udito, rispose ad ef-
fa lei o dicendo, Non temere credetola-
mente, e sarà salua.*

44 וְהִבּוֹא מֵאַחֶר וְהִגַּע לְכַנָּה
בְּגָדוֹ וּבְרַגְעָה קָם זֹוֹב דְּרָמָה :

*Llegandose por las espaldas tocó el borde
de su vestido: y luego estancó el fluxo de su san-
gre.*

45 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ מִי הִגִּיעָנִי
וּבְכַחֲשָׁם כָּלֶם אָמַר כִּיפָה וְאָשַׁר
עָמִו הַמְלִמָּד הָעָם רַב הַצִּיּוֹן
וַיִּצְוּהוּ אַחֶר וְאִמְרָה מִי הִגִּיעָנִי
בִּי :

*Entonces Iesus dixo Quien es el que me ha
tocado. Y negando todos, dixo Pedro, y los que
estauan con el, Maestro, la compaña te apropieta
y opprime; y dizes, Quien es el que me ha tocado?*

46 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ הִגִּיעָנִי בְּלִמְוָנִי
כִּי מִרִּית אֲבִי כִי חֵיל יִצְחָק
מִמֶּנִּי :

*Y Iesus dixo, Ha me tocado alguien: porque
yo he conocido que ha salido virtud de mí.*

47 וּכְאִשָּׁר וְאֲתָה הָאִשָּׁה כִּי
אֵינְנָה לְטָה וְהִבּוֹא בְּחֶרֶדָה וְתִשָּׁל
אֶל־רַגְלָיו וְהִגֵּד לוֹ לִפְנֵי כָל־
הָעָם אִזְדוּתָיָה עַל־מָה הִגִּיעָה
בּוֹ וְאַחֶר גְּרַפְתָּה בְּרַגְעָה :

*Entonces como la muger vido que no se es-
condia, vino temblando, y prostrandose delante
del, declaróle delante de todo el pueblo la causa
porque se auia tocado, y como luego auia sido sa-
na.*

48 וְהוּא אָמַר אֲלֵיהָ חֻקִּי וְאִמְצִי
בְּתִי אֲמוּנָתְךָ הוֹשִׁיעֲתֶךָ לָךְ לָךְ
בְּשָׁלוֹם :

*Y el le dixo, Confía hija, tu fe te ha saluado:
ve en paz.*

49 עוֹדְנָו מִדְּבַר וּכְאִתְּחֵד מִבֵּית
רַב הָעֵדָה לֵאמֹר לוֹ כִּי מֵתָה
בְּתִיךָ אֶל־הוֹגֵעַ אֵת הַמְּלִמָּד :

*Estando aun el hablando, vino uno del prin-
cipe de la Synoga a decirle, tu hija es muerta, no
des trabajo al Maestro.*

50 וּכְאִשָּׁר שְׂמַע יֵשׁוּעַ עָנָה לוֹ
לֵאמֹר אֵל תִּירָא הָאִמֶּר לְבִדְךָ
וְחִיָּשָׁע :

*Y oyendolo Iesus, respondióle, No temas:
cree solamente, y será salua.*

44. Προσελθὺντα ὀπισθεν, ἥψα-
το τὸν ἡμιαντὸν τῆς ἱματίου αὐτοῦ. καὶ
ὁ ῥυακισμὸς ἔστη ὁ ῥυακισμὸς αὐτοῦ.

*S'approchant de lui par derrière,
toucha le bord de son vestement: & à
l'instant son flux de sang s'estancha.*

45. Καὶ εἶπεν ὁ ἰησοῦς, τίς ὁ ἀ-
ψάμμεός μου; ἀπεκρίματόν τι πᾶν-
τες, καὶ πᾶν ὁ πᾶντες καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ.
ὁ πᾶντες, οἱ ὅχλοι συνιχουσί μου, καὶ
ἀποθλίβουσιν, εἰς ἡμέρας, τίς ὁ ἀψά-
μμεός μου;

*Adonc Iesus dit, Qui est-ce qui m'a
touché? Et comme tout le voyent, Pe-
tre dit, & ceux qui estoient avec lui,
Maître les troupes te pressent & fou-
lent, & tu dis, Qui est-ce qui m'a tou-
ché?*

46. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν, ἡψάτο μου
τίς ἵνα γάρ γε οὐ δύναμαι ἐξελ-
θεῖν ἀπ' ἑμοῦ.

*Mais Iesus dit, Quelcun m'a tou-
ché: car j'ai connu que vertu est issue
de moi.*

47. Ἰδοὺντα δὲ τὴν γυναῖκα ὅτι οὐκ ἔ-
λαθῃ, ἀνέμεινε, καὶ ἔλθει, καὶ περὶ τοῦ
σώματος αὐτοῦ, δι' ἧς αἰτία ἦν αὐτῇ
αἰσθ' ἀπὸ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ ἐκείνου
πᾶν τὸν ῥυακισμὸν, καὶ οὕτως ἐκείνη ἐ-
θερίμα.

*Cette femme donc voyant que cela
ne lui auoit point esté caché, toute trem-
blant vint: & se jetant deuant lui, lui
declara deuant tout le peuple, pour quel-
le cause elle l'auoit touché, & comment
elle auoit esté guerrie a l'instant.*

48. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ, θυγάτηρ θύ-
ρα παρ' ἧς πίστες σου σώσασθαι καὶ πα-
ρεῖν εἰς εἰρήνην.)

*Et il lui dit, Fille, aieure toi, ta foy
t'a guerrie, va en paix.*

49. Ἐπὶ δὲ αὐτῇ λαλῶντι ἔρ-
χεται τις παρὰ τοῦ δεξιοῦ συναγωγῆς,
λέγων αὐτῇ, ὅτι πῆνηται ἡ θυγά-
τηρ σου καὶ στυλῶν καὶ διδάσκου-
σαν.

*Comme il parloit encore, quelcun
de chez le principal de la synagoge
vint, lui disant, Ta fille est morte, ne
trouaille point le Maître.*

50. ὁ δὲ ἰησοῦς ἀποκρίσας, ἀν-
τιθέτω αὐτῇ, λέγων, μή φοβῶμαι
τίς εἶμι, καὶ οὐ σαρρήσεται.

*Mais Iesus ayant entendu, respon-
dit au pere de la fille, disant, Ne crain
point: et toy seulement, & elle sera
guerrie.*

44. Accessit retrò, & tetigit fimbriam vestimenti eius: & confestim stetit fluxus sanguinis eius.

When he came behinde him, he touched the hemme of his garment, and immediatly her issue of blood stanchèd.

45. Et ait Iesus, Quis est qui me tetigit? Negantibus autem omnibus, dixit Petrus, & qui cum illo erant, Præceptor, turbæ te compriunt & affligunt, & dicis, Quis me tetigit?

Then Jesus sayde: Who is it that hath touchèd me? When euery man denyed, Peter sayd and they that were with him Master, the multitude thrust thee, and treade on thee, and sayest thou: Who hath touchèd me?

46. Et dixit Iesus, Tetigit me aliquis, nam ego novi virtutem de me exiisse.

And Jesus said: Some one hath touchèd me: for I perceiue that vertue is gone out of me.

47. Videns autem mulier, quia non latuit, tremens venit, & procidit ante pedes eius: & ob quam causam tetigit eum, indicavit coram omni populo: & quemadmodum confestim sanata sit.

When the woman saw that she was not hid, she came trembling, and fell down before him, and tolde him before all the people for what cause she had touchèd him: & howe she was healed immediatly.

48. At ipse dixit ei, Filia, fides tua te salvam fecit: vade in pace.

And he saide vnto her: Daughter, be of good comfort: thy faye hath made thee whole: go in peace.

49. Adhuc illo loquente, venit quidam ad principem synagogæ, dicens ei, Quia mortua est filia tua, noli vexare illum.

While he yet spake, there came one from the ruler of the Synagogues house: which sayd to him: Thy daughter is dead: trouble not the master.

50. Iesus autem audito hoc verbo, respondit patri puellæ, Noli timere: crede tantum, & salva erit.

When Jesus heard it, he answered him saying: Feare not: believe onely, and she shall be made whole.

44. Die tratte von hinten hinzu/ vnd rühret seines kleides Saum an/ vnd also bald bestund ihr der Blutgang.

Hun giel frem bag til/ oc rorde ved Sømmen aff hans kledebon/ De strax stod hendis Blodsot.

45. Vnd Jesus sprach: Wer hat mich angerühret? Da sie aber alle läugneten/ sprach Petrus vnd die mit ihm waren: Meister/ das Volck drenget vnd drucket dich/ vnd du sprichst: Wer hat mich angerühret?

De Ihesus sagde/ huo rorde ved mig? De der de neccede alle/ sagde Peter oc de som vaare med hannem/ Mestere/ Folcket trenget oc trycker dig/ oc du siger/ Huo rorde ved mig?

46. Jesus aber sprach: Es hat mich jemand angerühret/ den ich fühle das eine krafft von mir gegangen ist.

Da sagde Ihesus/ der rorde nogen ved mig/ Thi eg finder/ at der giel en Krafft aff mig.

47. Da aber das Weib sahe/ das nicht verborgen war/ kam sie mit zittern/ vnd fiel für ihn/ vnd verkündigets für allem Volck/ auß was brach sie in hette angerühret/ vnd wie sie were als bald gesund worden.

Men der Quinden saa/ at der vaare icke skult/ da kom hun med beffuelle/ oc fald saar hannem/ oc kundgiorde saar alle Folcket/ for huad sag hun rorde ved hannem/ oc huorledis hun bleff strax helbrede.

48. Er aber sprach zu ihr: Sey getrost meine Tochter/ dein glaube hat dir geholffen/ gehe hin mit freiden.

Da sagde hand til hende/ Der trostlig min Daatter/ din tro haaffuer hulpet dig/ Gaa bort med fred.

49. Da er noch redet/ kam einer vom Gesinde des Obersten der Schule/ vnd sprach zu ihm: Deine Tochter ist gestorben/ bemühe den Meister nicht.

Der hand end nu talede/ da kom der en aff Scholeens Effuerstis nemere/ oc sagde til hannem/ Din Daatter er død/ vmage icke Mesteren.

50. Da aber Jesus das höret/ antwortet er ihm/ vnd sprach: Fürchte dich nicht/ glaube nur/ so wirdt sie gesund.

Der Ihesus der hørte/ suarede hand hannem/ oc saade/ Forchte dig icke/ Tro elen/ saa skal hun bliffue helbrede.

44. Půsta u přelazadu/ adotila se podobla Naucha geho: a hned přestala nemoc její.

Přistupivši z týlu k šatům podobla Půstka a vřechla k nim/ aš se zastánomilo plymenie krvavie.

45. V řeči Ježíšs: Kdo gest tierň? Je mne dotekl? A když všichni zapřeli/ řekl Petr a kteří s nim byli: Mistré Přeřkazateli žasupově tebe stnau a dāwih: a ty prawišs/ Kdo je mne dotekl?

Chedy řekl Jezus/ Ktož jest co sie mne etnal? A kdy wšyscy przeli/ řekl Piotr y ci którzy z nim byli/ Mistrzu/ wielkieś ludźi cie żmāy i trzeca/ ty mowiš/ Ktoż sie mne dotknął?

46. V řeči Ježíšs: Dotekl je mne někdo/ nebo znám já že gest moc odemne vyšla.

Alle Jezus řekl/ Etnal a sie mne ktos/ bom ja poznal je moc wyšla odemne.

47. A widow žena jeb y tar vno neblo/ třelauy se/ přestala apadla před nohami geho: a pro tierau se přistnu ho došla/ powěděla předewšim lidem/ a ktera gest hned vždrawena.

A kdy vytrála niewěsta ona zj si řey. nie mogla/ brj. oc przylila/ a upadly przed nim oznaymila mu przed wšyskim ludem ola ktho xcy sie go przyczyny etnalay iako narychnaest vždrawiona byla.

48. A on řekl jsi: Dcero/ Wijra twā tebe vždrawila/ oc degdiž w pokoj.

Ecby sey on powiedzial/ Gors ko badoj ietca dobiego, wiara twa zachowala cie/ idzie z pokojem.

49. A kdož on gestel mluwil/ přistel gedenl knizeci Estoly Sionstě, řka gemu: Je gij w mēla dcera twa/ natray Wj jira.

Az tego domowil/ oto nstels thory przyszedl od Esiajcia Wojsnice powie daac mu. Wiarla coz karmoinie przyczynie sie Mistrs zowi.

50. Alle Ježíšs vřisław to słowo/ odpowědzi Wicy Dęwěckj: Niebogjse/ ale toliśo wēř/ a ždrawat bude:

To wřisławivši Jezus odpowies dzial mu/ Wie boy sie a wierz ieds no biezies zachowana.

ח

51. אָתָּמָּה דִּין יִשׁוּעַ לְבֵיתָא
וְלֹא שָׁבַק לְאַנְשֵׁי דִּיעֻוָּה
עֲמָה אֶלְלָהּ לְשִׁמְעוֹן
וְלִיעֲקֹב וְלִיֹּחָנָן וְלֵאבוּהִי
דְּטִלִיתָא וְלֵאמָה :

*Et arrivatus est Iesus ad la casa, non
laxo entrar fecit aliquem, effecit Petro, &
Iacopo, & Simonem, & el padre & la madre
de la familia.*

52. פִּלְהוֹן דִּין פִּכְיוֹן הָיוּ
וּמִדְּחִדִּין צִלְיָה יִשְׁמַע דִּין
אָמֵר לֹא תִבְכּוּן לֹא גִיר
מִיתָת אֶלֹא רַמְכָּא הִי :

*Hoy tutta la piangevano, e ne faceva-
mo duelo, ma egli disse, Non piangete: el-
la non e morta, ma dorme.*

53. וַתִּבְכּוּן הָיוּ צִלְיָה דִּין
דִּידְצִין רַמְיָתָת גִּה :

*Et affli si faciemus beffe de lui, sapendo
che ella era morta.*

54. הָיוּ דִּין אָמֵר לְכָל־גֵּשׁ
לְכָר וְאַחֲדָה בְּאַיִדָּה וְקָרָה
לְאָמֵר טִלִיתָא קוּמִי :

*Egli hauendo scacciato fuor tutti, &
presa lei per la mano, grido, discende, & an-
cilla, venati su.*

55. וְהִבְכַּת רוּחָהּ וּמִחֲדָה
קָמֵרֵת וּבִקֵּר דִּידְתִּלּוֹן לָהּ
לְמֵאבֵּר :

*Allora la spirito la tornea, & subita
si leno su, & egli comando che se le desse
da mangiare.*

56. וַתִּמְהוּ אֲבֵהֶיהָ הָיוּ
דִּין וְהָרֵר אָנוּן אֶלְאָנֵשׁ לֹא
יִאמְרוּן מִדֵּם דִּיהֵנָּה :

*Onde el padre & la madre de lei rim-
a se stupescati, una egli comando loro che
non discessero il fatto a persona.*

ט

1. וְקָרָה יִשׁוּעַ לְתַרְ-
עֲסָרְתָּה וַיְהִיב לָהּוֹן חִילָא
וְשׁוֹלְטָנָא עַל פִּלְהוֹן
שְׁמֵאנָה וְכוּרְהֵנָּה לְמֵאֲסִיּוֹ

*Hec Iesus chiamò i duodecim, &
dette loro potesta & autorita sopra tutti
i demonij, & de guarir le malattie.*

2. וְשִׁדְרֵר אָנוּן לְמִבְרִי-
מִלְכוּתָהּ דֵּאֶלְהֵנָּה
וְלִמְאֲסִיּוֹ פְרִיָּהָ :

*Emandogli a predicare, & il regno de
Dio, & a guarir gli infermi.*

ח

51. וַכְּאִשְׁד בָּא אֶל־הַבֵּית אִישׁ
לֹא הָיִיתָ לְבוֹא כִּי אִם אֶת־כִּיָּפָה
וַיֹּהֲקֵר וַיַּעֲקֹב וְאֶת־אֲבִי תַנְעֲרָה
וְאֶת־אִמָּה :

*Y entrado en casa, no dexó entrar a nadie
(configo,) sino a Pedro, y a Iacobo, y a Ioan, y al
padre y a la madre de la moça.*

52. וַיִּבְכּוּ כָּלֶם וַיִּתְגַּדְּדוּ עֲלֶיהָ
וְהָיָה אָמֵר אֶל תִּבְכּוּ אִינוּגָה מִתָּה
כִּי אִם יִשְׁנָה :

*Y llorauan todos, y planteauanla: y el dixo
No lloreys: no es muerta, mas duerme.*

53. וַיִּלְעִיגוּ לוֹ יוֹדְעִים כִּי מִתָּה :
וַיַּחֲזִיק בִּידָהּ וַיִּקְרָא לְאָמֵר טִלִיתָא
קוּמִי :

54. וְהָיָה הַשְּׁלִיכֶם כָּלֶם חוּצָה
וַיִּחָזֵק בִּידָהּ וַיִּקְרָא לְאָמֵר טִלִיתָא
קוּמִי :

*Y el, echados todos fuera, y trauandole de la
mano, clamó diziendo, Moça, leuantate.*

55. וַתִּשָּׁב רוּחָהּ וַתִּקַּם בְּרַגְעַ
וַיֵּצֵא לְחֵנָתוֹ לָהּ לֶאֱכֹל :

*Entonces su espíritu boluio, y leuantose lu-
ego, y el mandó que le diessen de comer.*

56. וַיִּתְמַהוּ אֲבֵהֶיהָ וַיִּצְוּ
אִתָּם מִן־אָמֵר לְאָנֵשׁ אֶחָד
אֶת־אִשְׁד נַעֲשֶׂה :

*Y sus padres estauan fuera de si: a los quales
el mandó, que a nadie dixessen loque auia sido
hecho.*

ט

1. וַיַּעֲזֵק אֶת־שְׁנַיִם עָשָׂר
תַּלְמִידָיו וַיִּתֵּן לָהֶם יִכְלֹת וְשִׁלְטוֹן
עַל־כָּל־הַשָּׂדִים וְלָרִפָּא אֶת־
מַחֲלָיִם :

*Y juntando sus Doze Discipulos, dioles vir-
tud, y potestad sobre todos los demonios. y que
sanassen enfermedades.*

2. וַיִּשְׁלְחֵם לְקָרָא אֶת־מַלְכוּת
אֱלֹהִים וְלָרִפָּא אֶת־חֲחֹלָיִם :

*Y embiólos a que predicasen el Reyno de
Dios, y que sanassen los enfermos.*

ה'

51. Εἰσέλθων δὲ εἰς τὴν οἰκίαν,
οὐκ εἰσῆκεν εἰσελθεῖν ἄλλους εἰ μὴ
Πέτρον καὶ Ἰακώβον καὶ Ἰωάννην, καὶ
τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα
αὐτοῦ.

*Et quand il fut entré en la maison,
il n'eust à entrer personne sinon Pierre,
& Iacques, & Iehan, & le pere & la mere
de la fille.*

52. Ἐκλαίοντες δὲ πάντες καὶ ἰσθ-
μήεντες αὐτῇ· ὃ δὲ εἶπε, μὴ κλαί-
τε· οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ καθεύδει.

*Or tous pleuroyent, & la plaignoyent
mais il dit, Ne pleurez point, elle n'est
pas morte, mais elle dort.*

53. Καὶ περιτρέπων αὐτῇ, εἰδότες
ὅτι ἀπέθανεν.
Ἐτί θησίοιεντες de lui, sachans qu'
elle estoit morte.

54. Αὐτὴ δὲ ἐκβαλὼν ἔξω πάν-
τας, καὶ κρατῆσας τὴν χεῖρα αὐτῆς,
εἶπεν, ἤγειρε, ἡ παῖς ἰθαίρου.

*Mais lui les ayant mistous dehors,
& ayant pris la main d'icelle, cria di-
sant, Pille, leue toi.*

55. Καὶ ἐπεστρέψα τὸ πνεῦμα αὐ-
τῆς, καὶ ἀνίστα· ὃ δὲ εἶπε, εἰ δὴ
παῖς αὐτῆς ἐθνήσκει φασίγιν.

*Et l'esprit d'icelle retourna, & elle à
l'instant se leua, & il commanda qu'on
lui baillast à manger.*

56. Καὶ ἐξέστρεψαν οἱ γονεῖς αὐτῆς·
ὃ δὲ παρρηγοῦντες αὐτοὺς, μὴ δοῦναι
πρὸς τὴν γένεσιν.

*Et le pere & la mere d'icelle furent
estonnés, mais il leur comanda qu'ils ne
discent a personne ce qui auoit esté fait.*

ΚΕΦΑΛΑ. Θ'.

ΣΥΝΑΓΑΖΟΜΕΝΟΣ Δὲ τῶν δώ-
δεκα μαθητῶν αὐτοῦ, ἔδωκεν
αὐτοῖς δυνάμειν καὶ ἐξουσίαν ἐπὶ
πάντων τῶν δαιμόνων, καὶ τοῦσδε θί-
γεσθαι αὐτοὺς·

*Puis apres Iesus ayant appelé ses
douze disciples tous ensemble, leur don-
na puissance & autorité sur toutes sor-
tes de diables, & de guerir les maladies.*

2. Καὶ ἀπέστειλε αὐτοὺς κηρύσσειν
τὸν βασιλεῖον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἰαθεῖν
τὰς ἀσθενείας·

*Il les enuoya donc publier le royau-
me de Dieu, & guerir les malades.*

51. Et cum venisset domum, non permisit intrare secum quendam, nisi Petrum & Iacobum & Iohannem, & patrem & matrem puellæ.

And when he went into the house, he suffered no man to go in with him, save Peter, and James, and John, and the father and mother of the maide.

52. Flebant autem omnes, & plangebant illam. At ille dixit, Nolite flere: non est mortua puella, sed dormit.

And all wept, and sorrowed for her: but he saide, Weepe not: for she is not dead, but sleepesth.

53. Et deridebant eum, scientes quod mortua esset.

And then laughte him to scorn, knowing that she was dead.

54. Ipse autem (eiectis foras omnibus.) tenens manum eius clamavit, dicens, Puella, surge.

So hee thrust them all out, and tookether by the hande, and cried, saying, Maide, arise.

55. Et reversus est spiritus eius, & surrexit continuo. Et iussit illi dare manducare.

And her spirit came againe, and she rose straight way: and he commaunded to give her meate.

56. Et stupuerunt parentes eius: quibus præcepit, ne alicui dicerent quod factum erat.

Then her parentes were astonied: but he commaunded them that they should tell no man what was done.

Convocatis autem duodecim Apostolis, dedit illis virtutem & potestatem super omnia dzmonia, & ut languores curarent.

Then called hee the twelue disciples together, and gave them power, and authoritie over all devils, and to heale dycaises.

2. Et misit illos prædicare regnum Dei: & sanare infirmos.

And he sent them to preach the kingdome of God, and to cure the sick.

21. Da er aber inn das Haus kam/ ließ er niemand hinein gehen/ denn Petrum vnd Iacobum vnd Iohannem/ vnd des Kinds Vater vnd Mutter.

De der hand kom i husse da soch hand ingen gaa ind/ vden Peder oc Jacob oc Iohannem/ oc Barnabas vader och Moder.

25. Sie weineten aber alle/ vnd schlugeten sie. Er aber sprach: Weinet nicht/ sie ist nicht gestorben/ sondern sie schläfft.

Men de græde alle oc beslagede sig ynckelige for hendes. Da sagde hand/ Græder icke/ hun er icke død/ men hun soffer.

53. Vnd sie verlachten ihn/ wußten wol daß sie gestorben war.

De de bespaanedde hannem thi de visste vel at hun vaar død.

54. Er aber treib sie alle hinaus/ nam sie bey der hand/ vnd rieß/ vnd sprach: Kind/ siehe auff.

De hand dress dem alle ud/ tog hende ved haanden/ oc robre/ oc sagde/ Barn/ sta op.

55. Vnd ihr Geist kam wider/ vnd sie stund also bald auff. Vnd er befahl/ man solt ihr zu essen geben.

De hendis Aand kom igen/ oc hun stod strax op. De hand befalede/ at mand skulde giffue hende at æde.

56. Vnd ihre Eltern entsagten sich. Er aber gebot ihnen/ das sie niemand sagten/ was geschehen war.

De hendis Forældre bleffue forferdede. De hand bad dem at de skulde ingen siges/ huad som vaar skeet.

Er fodert aber die zwölfte zusammen/ vnd gab ihnen gewalt vnd macht über alle Teuffel/ vnd daß sie alle seuche heilen kondten.

De hand ladede de Tolf til sammen/ oc gaff dem vold oc mact over alle Dæffle/ oc at de kunde helbrede Stugdomme.

2. Vnd sandte sie auß zu predigen das Reich Gottes/ vnd zu heilen die Kranken.

De hand sende dem ud at prædicke Guds rige/ oc at helbrede de Stuge.

51. A fdyj pñssel do domu/ nehopustil s sebau wguñi žádñmu/ gedine Petrowi a Jakubowi/ a Janowi/ a Dicy a Matci Diewciy.

Žárym wšedšy w dom nšedospasit wñdž mšoma tedno Piotrowi Jakubowi a Janowi/ a oycu y matce dšiewcežy.

52. Y plakali gjy a kwiłili wšsicki. A on řekł: Neplacćy/ nenię mrtwá dšewca, ale spý.

A plakali řey wšřey y nkrzeřali/ ale on mřekł: Nie placćy/ bo cne umřela ale spí.

53. Y posmijwali se genu/ wědauce že gęst umřela.

Łey řey y nřego řmali wšedřac řy była umřela.

54. On pak wñhñatw wñ wšsckñ/ On pak wñaw rufu gęgj/ żawołal řka: Dšewco wsta ű.

A řekł on wñyřucñ wñ pñccy wšřřkñ/ a wñaw řy ża řkće řa wñłal mñmñac, dšiewceřko wsta ű.

55. Y natwřatł se Duch gęgj/ a wñřala hñed. Y řázal gjy dātł gjřli.

Wřocł se řey Duch řey y wñřkñ řa wñer/ a on řázal ředy řa řkće dano.

56. Y dšewli se rodřcowě gęgj: A on gum pñřázal/ aby řádněmu nęprawili/ co se było řřalo.

A řomněli ře rodřcy řey/ a on řm řę řářazal aby řádněmu nie powiedali tego co ře było řřalo.

Y ewoław Bęřřs dšwanás/ Y cte Apeřstoluom/ dal gim moc a řřlu nad wšsckřym dšabęřwñm/ a aby neduhñ yždraswowali.

Přym węřwal Jezus dšwanas ře zwolcnñkow řwřch/ a dal im moc y žwřřch nřc nā wšřřřkř dyabelřwř y choroby yždraswñe.

2. Y poslal ge aby žwřřrowali řřalowsřwñ Božř/ a yždraswowali nemocně.

A řezestali řyby opowiedali niemocno.

3 ואמר להם פדונו לא
תשקלון לא חרמא ולא
טבטא ולא תרמולא ולא
לחמא ולא פספא ולא
מרתא פותיגין יהונו לבון:

*E disse loro, Non portate niente per il
cammino, ne bastone, ne staffa, ne pane, ne
denari, ne habbiate due veste.*

4 ולא יצאו ביתא ד
דעאליו אנתון לה תמו
היו וסון תמון פוקה:

*Et in qualunque casa voi entrarete,
non state, e da li non veniate andate.*

5 ולמן דלגא ביקבליו
לכון כמא דנבקין אנתון מן
מדינתא דהא חלגא מן
תלפין פמו עליהן
לסידרתא:

*E daunque vos non sarete ricolti,
descendera de quella città, secore et andate
la polvere, de vuestros piedi un testimonio
contra essi.*

6 ונפקו שליחא ומדינתא
היו בקוריא ובמדינתא
ומסכרין היו ובמסין בכל
דיק:

*Effendesi daunque partiti, andavano
a torno per la castella, euangelizando, e
curando in doli per tutto.*

7 שמע דין הרודס
טטררכא פלחין דהוין היו
באידה ומתדמד מטון
דאמרין היו אנשין
דיוחא קס מן בית מיתא:

*Her Herodes tetrarca e di parlar di
tutte le cose che se facciano da esso Iesu.
e dubitavano, perche da alcuni se dice-
ua che Gouanus era resuscitato da mor-
te.*

8 אחדא דין אמרין היו
דאלא אתהו ואתהו
הנביא מן נביא קדמין
קס:

*E da alcuni, che Elia era apparito a
da altri, che uno de Profeti antichi era re-
suscitato.*

9 ואמר הרודס רישא ד
דיותן אנא פסקרת מן
דין הנא דהליו שמע אנא
עלוי ופנא הנא
דיוחיה:

*Onde Herodes disse, Io ho decapitato
Gouanus: chi è dunque costui, del quale
se ode tali cose? E cercaua di vederlo.*

3 ויאמר אליהם אל—השאו
מחמא אל חדרך ולא מטות
ולא צקלון ולא לחם ולא כסף
ולא כאהד שתים כתנות תהיו
לכם:

*Y dizeles, No tomeys nada para el camino,
ni varas, ni alforja, ni pan, ni dinero, ni tengays
dos vestidos.*

4 ובבית אשר תבואו בה שם
העוזריו ומשם תצאו:

*Y en qualquiera casa que entrardes, quedad
alli, y salid de alli.*

5 ואשר לא יקבלו אהכם תצאו
מעיר ההיא וגם את—עפר
מרגליכם תחנפלו לעדות
עליהם:

*Y todos losque no os recibieren, saliendo
hos de aquella ciudad, aun el polvo sacudid de
vuestros pies en testimonio contra ellos.*

6 ויצאו ויבאו אל—הטירות
ויבשרו וירפאו בכל מקומות:

*Y saliendo ellos rodeauan por todas las al-
deas anunciando el Euangelio, y sanando por
todas partes.*

7 וישמע הירודס ושיא אחד
מארבעה את—כל הדברים
האלה ולא הבין כי נאמר
מקצתם כיוחנן קס ממתיים:

*Y oyó Herodes el Tetrarcha todas las cosas
que hazia, y estava en dubda, porque dezian al-
gunos, Que Ioan ha resuscitado de los muertos:*

8 ומקצתם כאלהו נראה
קצתם כאלהו אחד מנביאים
הקדמונים קס:

*Y otros, Que Elias auia aparecido: y otros
Que algun propheta de los antiguos auia refus-
citado.*

9 ויאמר הירודס מעל—יוחנן
ושאתי ראשו ומי זה הוא אשר
עליו שומע אנכי בדברים האלה
יבקש לראות אותו:

*Y dixo Herodes, A Ioan, yo lo degollé: quien
pues será este, de quien yo oygo tales cosas? Y pro-
curaua verlo.*

3. Καὶ εἰπὼν τοῖς αὐτοῖς, μὴδὲν
αἰρεῖτε εἰς τὴν ὁδὸν, μήτε ράβδους,
μήτε κτήρα, μήτε ἀρτον, μήτε δὲ-
νάρια, μήτε αὐτὰ δύο χιτῶνας ἔ-
χετε.

Et eum dixit, Ne portetis rien pour le
chemin, ne bastons, ne malette, ne pain,
n'argent: & n'ayez point un chacun
deux habillemens.

4. Καὶ οἱς ἅς ἐσοικίας εἰσελθόν-
τες, οὐκ ἐμύριτε, καὶ οὐκ ἐντὶν ἐξέρ-
χεσθε.

Et en quelque maison que vous en-
triez, demeurez-y, & vous en allez
de la.

5. Καὶ ὅταν ἵσθαι μὴ δέχαται ὑ-
μῶς, ἐξερχόμενοι δότε τὴν πάλιν ἐ-
κκλήσιν, καὶ τὰς κρηρὰς δότε τῷ πο-
δῶν ὑμῶν ἅπλη, ἵνα εἰς μαρτύ-
ριον ἴσθαι αὐτοῖς.

Et par tout où on ne vous receura
point, en partant de ceste ville-là, seco-
uez de vos pieds la poudre, en témoi-
gnage contre eux.

6. Ἐξιορχόμενοι δὲ διήρχοντο καὶ
τὰς κωμὰς, δι' ἀγγελοῦς καὶ
ἱερέων δυνάμεως πανταχοῦ.

Eux dont estans partis alloient de
bourgade en bourgade, Euangelizans,
& guerulans par tout.

7. Ἦκουσε δὲ Ἡρώδης ὁ τετραάρχης
τὰ γινόμενα ταῦτα αὐτῷ πανταχοῦ, καὶ
διηπόρει, διότι τὸ λεγόμενον ἐν τῷ ἱσθαι,
ὅτι Ἰωάννης ἐγήγερτο δὲ τῷ νεκρῷ.

Or Herode le tetrarque ouït parler
de toutes les choses que faisoit Iesus: &
estoit en perplexité à cause que quel-
ques uns disoient que Iehan estoit re-
suscité des morts.

8. Ὑποπτεύων δὲ, ὅτι Ἠλίας ἢ Φα-
θαὴλ δὲ, ὅτι αὐτῶν τινος αὐτὸς δὲ-
χάσθαι αὐτοῖς.

Et quelques uns qu' Elie estoit appa-
ru: & les autres que quelqu'un des an-
ciens Prophetes estoit resuscité.

9. Καὶ εἰπὼν Ἡρώδης, ἰσθαι τὸν ἵνα
ἀποφάσισαι, τίς δὲ ἐστὶν ὁ υἱος
τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τοῦ αὐτοῦ καὶ ἰ-
ζητῇ ἰδοὺ αὐτόν.

Adonc Herode dit l'ay decapité Ie-
han: qui est donc cestui-ci de qui l'en-
ten telles choses? Et cherchoit de le
voir.

10. Et reversi Apostoli, nar-
raverunt illi quaecunque fe-
cerunt: & assumptus illis se-
cessit seorsum in locum de-
sertum, qui est Bethsaida.

And when the Apostles returned / they told him what great things they had done: Then he sent them, and went aside into a solitary place, where to the city is called Bethsaida.

11. Quod cum cognovissent turbæ, secutæ sunt illū: & excepit eos, & loquebatur illis de regno Dei, & eos qui curam indigebāt, sanabat.

But when the people saw that he
followed him: and he receiued them: &
spake vnto the of the kingdome of God:
& healed them that had neede to be hea-
led.

12. Dies autem corporat
declinare. Et accedentes
duodecim, dixerunt illi, Di-
mitte turbas, ut euntes in
castella villasque quæ circa
sunt, divertant, & inveniant
escas: quia hic in loco de-
serto sumus.

And when the day began to waite
away, the twelue came / and said vnto
him / Send the people away / that they
may go into the townes & villages
round about / & lodge & get meate: for
we are here in a desert place.

13. *Ait autem ad illos, Vos dare illis manducare. At illi dixerunt, Non sunt nobis plus quàm quinque panes, & duo pisces: nisi fortè nos edamus, & emamus in omnem hanc turbam escas.*

But he said vnto them / Giue ne
eithen coate. And then iarder / We ha-
ue no mo but fure loanes & mofit her /
except we fhoulde go / and buy meate
for all this people.

14. Erant autem ferè viri
quinque milia. At autem
ad discipulos suos, facite il-
los discumbere per convi-
via quinquagenos.

For they were about five thousand men. Then he said to his disciples, Can ye take them to the house by fifties in a company?

Das IX. Capitel.

10. Vnd die Apostel kamen wider/
vnd erzeleten ihm / wie grosse ding sie
gethan hatten. Vnd er nam sie zu
sich / vnd entwelch besonders in eine
wüsten bey der Statt / die da heisset
Bethsaida.

De Apollene komme igen / oc fortalde honnem/
huor store ring de haſſde qvort. De hand tog dem til ſig /
oc vilgede beſunderlige borte i en Grot hoſt Staden, ſom
ſaldis Verhſaida.

11. Da daß das Volk innen ward/
zog es ihn nach. Vnder ließ sie zu sich/
vnd sagt ihnen vom Reich Gottes/
vnd machte gesund die es bedorfften.

Der Jolcket fornam der/ da droge de effter hannem.
 Oc hand loed dem tomme til hq/ oc saede dem aff
 Guds rige/ oc helbredede dem/ som der haaffde behooff.

12. Aber der tag fieng an sich zu neigen. Da tratten zu ihm die zwölffe vnd sprachen zu ihm: Laß das Volck von dir / daß sie hin gehen in die Märckte vmbher / vnd in die dörffer / daß sie herberge vnd Speise finden / denn wir sind hie in der wüsten.

Men dagen begynte at bryde sig. Da traadde de
Tolff til hannem / oc sagde til hannem / Lad Golder
fra dig / at de kunde gaa her bort om fring i Øerne oc
vdi Landbyerne / at de finde Herbere oc Mad / Thi vi
ere her i ørten.

13. Er aber sprach zu ihnen: Gebt
ihnen zu essen. Sie sprachen: Wir
haben nicht mehr denn fünf brot und
zween fisch. Es sen denn daß wir hin
gehen sollen / und speise kauffen für so
groß Volk.

Da saade hand til dem / Giffue dem at æde. De
sagde / vi haaffue icke mere end sein brød / oc tho Jiste.
Vden saa er at vi skulle gaa bort / oc sebe Wad til saa
meget Foid.

14. (Denn es waren bey fünff tausend Mann.) Er sprach aber zu seinen Jüngern: Lasset sie sich setzen bey Schichten / 12 fünffzig vnd fünffzig.

(Ehi der waare ved sem tusinde Mand) Da sagde
 hand til sine Disciple / Lader dem sette sig ved skalkene /
 i de halffrediesinds tue oc halffrediesinds tue.

Kapitola IX.

10. Brátníste se pať Apostl
tolť/ mopravovali genu coť
feli činili: a ponaw gerstauvil
sautromj na pusť mřio/ kře
reť gť Věčsavyda.

34rym słowem ciłi Apostołowie
 y powiedzieli mu co słowiek cje-
 nali Thedwianowcy te z soba sędi-
 osobno ha mneyte pusze y miast-
 kore zowa Wschodni.

n. Toľdň poznali žástu
pewě/ šlu žanim: š přimal ge/
a mlunil gim o Království
Božym/ a třeťuž zdravij
pořebowal/ vždraiwel.

Al goy to zrozumiło zgro-
 mądze nie ludzi, Glożanum a on te
 przysiał / y powieścił um o zrozi-
 mie Bożym, a ty Froczy w zdrowie
 nie potrzębamie, w zdrowie.

12. Den pak počal se nachý-
lovati. Vyznaujouce Dva
nácte / setli gemu : Rozpusť zá-
stup / ať gduce do Wěstětel a
do Wěstie / kterě gjau bližko /
a w hospodách gjauce / nalez-
nou sobě potrmu / neb gšine tu
to na myslě pustěm.

Agby sie bjeń chylil E mleczo
cu / przytłopimęy onl d-m-af-ae
czelil innu / Rozpuszczo igromas
ojenie dny odgry do mialeczek
wól ofolicynich / tam si. wóli k
wólilil eoby iśc / bochmy tu / tam
miej / tu / puł / białyn.

12. V řekli nim: Dáve wo-
gim gihšl. A oni řekli: Memá;
mewhce nejpět chlebům a dvoř
Xpě / tčbouchme snad šli a
nakaupili na tento westřer
žhup pokrmit.

Nie on rzekł: Da miłość / Dawcie
 wy mi co tań. / & oni powiedzieli:
 Nie mamy więcej ryłko przeko-
 doleć & dawać rybie / wyławęby
 śmy śl. & naskupili co tań prze-
 ten las nęstek.

14. Abylo muſſam oſolo pſi
ti Euphuom. W teli Zebnini
tuom ſwym: Doſtaſte ſe gim
poſabui / w kaſoſem placu po
padſati.

Abowiem była mądra i śmiała
pocieszyć! Z żelaz wolennic
swym, posadziecie w lasy, bym
bicie po przeciwności.

15 וַיַּעֲבֹדוּ הַכּוֹת הַלְמִידָא
וַאֲסִמְכוּ לְכַלְהוֹן :

*Et effi cōsi fecerunt, & gli fecerunt tutti se-
dere.*

16 וַנִּסֵּב יֵשׁוּעַ הַגּוֹן חֲמִשָּׁה
לְחֵמִין וְשֵׁרִין טַבִּין וְחֵר ב
בְּשִׁמְנָא וּכְבֵר וְקִצָּא וְהֵב
לְתַלְמִידוֹהִי דְיִסְיָמוֹן ל
לְכַבְשָׁנָא :

*Poi egli prese i cinque panes & due pe-
schi, & alzati gli occhi al cielo, gli ben-
disse, & spezzò, & disse agli altri discepoli, che
li presentino dinanzi, & la turba.*

17 וַאֲכָלוּ בְּלֶהוֹן וְשָׁבְעוּ
וַשְׁתָּלוּ קִצָּא מִדָּם דִּיתְרוּ
תַּרְעֵסֶר קוֹפִינִין :

*E cōsi mangearunt, & saturati sunt:
& fu lenito sicut quodlibet cōtra amara, & co-
loro, cōmē dū dūcē sperte de pexce.*

18 וְכֵד מַצָּלָא בְּלַחֲוִיהִי
וְתַלְמִידוֹהִי עֲמָה שְׁאֵלָא
אָמְרוּ וַאֲמַר מִנּוּ אָמְרוּ
עָלֵי בְּנִשָּׁא דְאִתִּי :

*Aumentare poi, effendo egli salutato a
fare oratione, che i suoi discipoli erano
con effusio, & domandoyli discendo, Chi da-
vano le genti che io fano?*

19 עֲנֵי וַאֲמַרְיוֹ לֵה יוֹחֲנָן
מַעֲסִדָּנָא וַאֲחֵרֵיָּהּ
דְּאֵלִיא וַאֲחֵרֵיָּהּ דִּין
דְּבִנְיָא מִדָּמוֹ בְּבִיָּהּ ק
קְדָמָא קָם :

*Effi respondendo, dissero, alcuni Gio-
hanna Baptistā: & alitri Elias: & alitri
aliqui de gli antichi Profeti & resuscitatio.*

20 אָמַר לָהֶוֹן אָנְתוֹן דִּין
מִנּוּ אָמְרוּ אָנְתוֹן דְּאִתִּי
עֲנָא שְׁמַעְנוּ וַאֲמַר
מְשִׁיחָא דְּאֵלִיא :

*Poi disse loro, E voi, chi dite che io so-
mo? Simon Pietro respondendo, disse, Il
Christo dei Dio.*

21 הֵוֹ דִּין כָּאָא בְּהוֹן וְחֵר
אָמְרוּ דְּחִדָּא לְאִנְשָׁ לָא
יִאמְרוּ :

*Et egli gravemente ammonendogli,
comando loro che non lo dicessero ad al-
cuno.*

15 וַיַּעֲשׂוּ כֵן וַיֵּשְׁבוּ כָּלֵם :

Y hazieronlo así: y recostaronse todos.

16 וַיֵּקַח אֶת־חֲמִשָּׁת לֶחֶם וְאֶת
שְׁנֵי־דָגִים וַיָּבֵט אֶל־הַשָּׁמַיִם
וַיְבָרֶךְ אוֹתָם וַיִּשְׁבֹּר וַיִּתֵּן
לְתַלְמִידָיו לֵשִׁים לֵעֹם :

*Y tomando los cinco panes y los dos pesca-
dos, mirando al cielo, bendixolos, y partió: y dió
á sus Discipulos para que pudiesen delante de las
compañas.*

17 וַיֵּאָכְלוּ וַיִּשְׁבְּעוּ כָּלֵם וַיִּנְשְׂאוּ
שְׁנַיִם עָשָׂר סֵלִים מִיֵּהָר הַהוּא :

*Y comieron todos, y hartaronse: Y alçaron
loque les sobró, los pedaços, doce esportones.*

18 וַיְהִי־בְהוֹתוֹ מִתְפַּלֵּל לְבָדּוֹ
וַיְהִי עֲמּוֹ תַלְמִידָיו וַיִּשְׁאֵל לָהֶם
לֵאמֹר אֶת־מִי־אָמְרוּ הָאֲנָשִׁים
לְהוֹתִי :

*Y aconteció, que estando el solo orando, e-
staban con el los Discipulos: y preguntolos dizi-
endo, Quien dicen las compañas que soy?*

19 וַיַּעֲנוּ וַיֹּאמְרוּ אֶת־יֹחֲנָן
הַטֵּיבֵל וְאֶחָדִים אֶת־אֵלִיָּהוּ
וְאֶחָדִים בִּי נְבִיא אֶחָד מִן
הַקְּדָמִיִּים קָם :

*Y ellos respondieron, y dixeron, Ioan el
Baptista: y otros, Elias: y otros que algun Pro-
pheta de los antiguos ha resuscitado.*

20 וַיֹּאמְרוּ אֵלֵיהֶם וְאֵתָם אֶת־
מִי הָאָמְרוּ לְהוֹתִי וַיַּעַן בְּיָמָהּ
אֶת־מְשִׁיחַ יְהוֹה :

*Y dixoles, Y vosotros quien dezis que soy?
Entonces respondiendo Simon Pedro dixo, El
Christo de Dios.*

21 וַיִּזְעַר לָהֶם וַיִּצוּ־אוֹתָם בֵּן
יֹאמְרוּ וְאֵת לְאִישׁ אֶחָד :

*Entonces el amonazandolos, mandoles que
á nadie dixessen esto:*

15. Καὶ ἐποίησαν ὡς αὐτοὶ, καὶ πάν-
τες ἕλυναν ἀπὸ τῶν ἄρτων.

*Et ils firent ainsi, & les firent tous
arranger.*

16. Ἀλαβῶν δὲ τὰς πέντε ἄρτους, &
τὰς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸ
ὕψος ἀνέκραγεν πόδας, καὶ πα-
τίλασεν, καὶ ἰδοὺ τῆς μαθητῶν
ἐστὶν ἑξήκοντα καὶ ὀχλῶ.

*Lors il prit les cinq pains & les
deux poissons, & regardant vers le ciel,
les benit, & les rompit, & les distribua
à ses disciples, abs qu' ils les misient do-
uant la troupe.*

17. Καὶ ἔφαγον, καὶ ἰχθυόεντων
ἦν πέντε. καὶ ἔσθη τὸ περισσῶ-
σαι αὐτοῖς κλασματῶν. καὶ φησὶ
δαδῆναι.

*Ainsi en mangèrent-ils tous, & fu-
rent rassurés, & fut recueilli de ce qui
leur estoit demeuré de reste, des piéces
de pain, douze panesces.*

18. Καὶ ἰσχυρὸς ὡς τὸ εἶναι αὐτὸν
πρὸς τὸν λαόν, καὶ μετὰ τὸν
λαόν αὐτὸν εἰς μαθηταί, καὶ ἰσχυρὸς
αὐτοῦ λαόν, τίνα με λαλεῖ-
σιν εἰς ὀχλόν, αἱ.

*Or il aduint que comme il estoit à
pare en priere, & que les disciples esto-
yent avec lui, il les interroqua, disant,
Qui disent les troupes que ie suis?*

19. Οἱ δὲ ἀποκριθεὶς ἑκάστῳ, ἰο-
ἠάννην τὸν βαπτιστῶν, ἄλλοι δὲ ἐλί-
αν. ἄλλοι δὲ, εἰς πετρίτης τῆς
τῷ ἀρχαίῳ αἰῶνι.

*Eux respondans, dirent, Les uns, Io-
han Baptiste: & les autres, Elie: & les
autres, Quelcun des anciens Prophetes
est resuscité.*

20. Εἶπεν δὲ αὐτοῖς, ὑμεῖς δὲ τίνα με
λέγετε εἶναι; ἀποκριθεὶς δὲ ὁ πε-
τρός, λέγει τὸν χριστὸν & υἱὸν τοῦ
θεοῦ.

*Et il leur dit, Et vous qui dites-vous
que ie suis? & Pierre respondant dit, Le
Christ de Dieu.*

21. Ὁ δὲ θηρομένης αὐτοῖς, πα-
ρήγγελεν μηδεὶν εἰπῆν εἰς.

*Adonc v'fant de menaces il leur com-
manda qu' ils ne le dissent à personne:*

15. Et ita fecerunt. Et discumbere fecerunt omnes.

And they did so / & caused all to sit downe.

16. Acceptis autem quinque panibus & duobus piscibus, respexit in caelum, & benedixit illis: & fregit, & distribuit discipulis suis, ut ponerent ante turbas.

Then he tooke the five loaves / and the two fishes / and looked up to heauen / and blessed them / and brake / and gaue to the disciples / to set before the people.

17. Et manducaverunt omnes: & laturati sunt. Et sublatum est quod superfluum illis, fragmentorum copiam duodecim.

So they had all eate and were satisfied: & there was taken up of their ragged to them / twelue bays full of broken meate.

18. Et factum est: cum solus esset orans, erant cum illo & discipuli: & interrogauit illos, dicens, Quem me dicant esse turbæ.

And it came to passe as he was alone praying, his disciples were to him / & he asked them / saying / Whom say y people y I am?

19. At illi responderunt, & dixerunt, Iohannem Baptistam, alii autem Eliam, alii verò quia unus Prophetarum de prioribus surrexit.

They answered / and sayd / Iohn Baptist / and others say / Elias: and some say / that one of the olde Prophetes is risen againe.

20. Dixit autem illis, Vos autem quem me esse dicatis? Respondens Simon Petrus dixit, Christum Dei.

And he said vnto them / But whom saye ye that I am? Peter answered / and sayd / The Christ of God.

21. At ille increpans illos, praecepit ne cui dicerent hoc:

And he warned / and commaunded them / that they should tell that to no man.

15. Vnd sie thaten also / vnd sagten sich alle.

De de glorde saa / oc sette sig alle.

16. Da nam er die funff brot vnd zween fisch / vnd sahe auff gehn Himmeln vnd dancket darüber / brach sie / vnd gab sie den Jüngern / daß sie dem Volck fürlegten.

Da tog hand de sem Brod / oc tho Fiske / oc saa op i Himmelen / oc tackede der offuer / brad dem oc siel Disciplene dem / at de lagde saar Folcket.

17. Vnd sie assen vnd wurden alle satt / vnd wurden auff gehalten / daß inen überbleib von Brocken / zwölff Körbe.

De de ode oc bleffue alle mætte. Och der bleff op / taget / der som de leffuede aff Smæterne / tolf Kortue.

18. Vnd es begab sich / da er allein war / vnd betet / vnd seine Jünger bey ihm / fraget er sie / vnd sprach: Wer sagen die leute daß ich sey?

De der begaff sig / der hand vaar alene / oc had / oc hans Disciple hoß hannem / da spurde hand dem at / oc oc sage / Huem siger Folcket at ieg er?

19. Sie antworten vnd sprachen: Sie sagen / Du sehest Johannes der Tauffer / etliche aber / du sehest Elias / etliche aber / es sey der alten Propheten einer auferstanden.

De suarede / oc saade / de siage / du est den Debere Johannes / oc nogle / du est Elias / oc nogle / der er en opstanden aff de gamle Propheter.

20. Er aber sprach zu ihnen: Wer saget ihr aber / daß ich sey? Da antwortet Petrus / vnd sprach: Du bist der Christ Gottes.

Da sagde hand til dem / huem siage i da at ieg er? Da suarede Peter / oc sagde / Du est Guds Christ.

21. Vnd er bedrohet sie / vnd gebot / daß sie das niemand sagten.

De hand truede dem / oc bød / at de skulde ingen siage det.

15. Vtčinili tak / a rozkása li se posabiti všem.

Udy oni tak včynili / y stoli oni všyicy.

16. Ažjaro pět chlebov a dvě Ryby / vzhledě Nebi / a dobrořeči jim / y lami / a rozdával Bědlníkům svým / aby kladi před žaslupy.

On vžlamy ono předoro chleby y dvě ryby / porzámě m nich / blogořčil im / y lami y daval žvolenníkům / aby kladi před ono žgromadžence.

17. Vgedli všyněni / a nasyceni všau. A sebráno gešt což bylo ostalo / drobtův dwanaďcie kofuov.

Ažkážedli oni všyicy y nás sedě / y nžbřeráno co im pozostalo okružkow kofow dwanaďcie.

18. Vstalo se / žnj sam byl modle se / byli s nim Bědlníky. V olážal gich / řka: Kým mne pravij žžslupově bři?

Vstalo se ge y on sam byl modle se / ž žnim byli žvolenníky / udy ich pytal mowiac / Kým mne powieda byten bři?

19. Oni odpowěděli / a řekli: Janem Křtitelem / a gini Elis / a řekli / gini pak že Prorok ge den žžarph wstal.

Oni mu odpowědkae řekli / Janem Krctielem / deudzy žžfio Eliášem / a deudzyte žž Prorok mektory ž onych starých ž mæts wych wstal.

20. Vřekl jim: Vy pak kým mne bři pravíte? Odpověděw Symon Petr / řekl: Kryšta Božjho.

Udy im on řekl / A wy kým mne byc powiedacie? A odpowědjac všy Symon Piotr / řekl: Kryštusem onym Božym.

21. On pohrozim jim přfřžal / aby žždněmu toho ne pravili.

Ale on im žžgrožwšy řkžžal / aby rego žždněmu nie powiedali.

ט

22. ואמר להן דעתיד הו
פרה האנשה דסגיאנת
יהא ויסתלא מן קשישא
ורבי פרגא וספרגא
ורקטלוניה ולינמא
דחלתא יקום :

*Dicendo, Es bisogno che el Figliuol de l'huomo patisca molte cose, che sia ripro-
uato da i Vecchi, e da i principali Sacer-
dotti, e da li Scribi, e che sia uoluto, e resu-
suscitato terzo giorno.*

23. ואמר הוה קדם כל
נש מן דצבא דאנתג
פתוי יכבד בנפשה
ויתקול וקופה כל יום
ויאתא בתרי :

*Dicens per à tutti, Se alcuno vuol ve-
nir doppo me, rimanga se stesso, e porti
ogni de la sua croce, e seguitami.*

24. מן גיר דצבא דנפשה
יתג מוהר לה מן דין
דייבור נפשה מסולתי קנה
פיהא לה :

*Perche che cora saluare l'anima
sua la perderà: e chi perdera l'anima sua
per me, la saluara.*

25. מנה גיר פיתער בר
נשה דאנתג עלמא פלה
נפשה דין תיבד אה יתער :

*Perche, che se la l'huomo se ben
guadagnasse tutto el mundo, ruttando in-
tanto se stesso, o perdendo se.*

26. מן דיבהר בירין
ובמלי יבהר ביה פרה
האנשה מא דאנתג ב
פשוטמא דאבוהי עס
מלאכיה קדישא :

*Perche che se vergognara da me, e
da le mie parole, el Figliuol de l'huomo si
vergognara da lui, quando uerra ne la
maestria sua, e del Padre, e de santi an-
geli.*

27. שרדא אמר אנא לכו
דאית אנשא דקמין
הרכא דלא יטעמו מותא
עד מא דיהון מלכותא
דאלהא :

*Hor in Es dico ueramente, che sono al-
cuni de quelli che stanno qui presenti, che
non gustaranno la morte, usin a tanto
che hanteranno veduto il regno de Dio.*

ט

22. כי יצטרך בן־האדם לסבל
רבות ולחמאס מן־הזקנים ושרי
הכהנים להנהג וביום השלישי
לקום :

*Diziendo, Es menester que el Hijo del hom-
bre padezca muchas cosas: y ser condenado de
los Ancianos, y de los principes de los Sacerdotes
y de los Escribas; y ser muerto, y resuscitar al ter-
cero dia,*

23. ויאמר אל־כלם אם איש
רוצה לבוא אחרי יחש לנפשו
וישן את צלבו יומם ויבוא
אחרי :

*Y dezia à todos, Si alguno quiere venir en-
pos de mi, nieguese à si mismo, y tome su cruz
(cadadia,) y sigame.*

24. כי אשר ירצה להושיע
את־נפשו יאבדה ואשר יאבד
את־נפשו למעני הוא יושיענה :

*Porque qualquiera que quisiere saluar su al-
ma, la perdera: y qualquiera que perdiere su al-
ma por causa de mi, este la saluara.*

25. ומה יועיל האדם אם כי
יבצע את כל העולם אם יאבד
את־נפשו או אם יענש :

*Porque que aproueche al hombre, si gran-
geare todo el mundo, y se pierda à si mismo, o cor-
ra peligro de si?*

26. כי אשר יבישני ודברי גם
בן־האדם יבישנו אם יבוא
בכבודו ובקבוד אביו ומלאכים
הקדושים :

*Porque el que se auergonçare de mi y de mis
palabras, de este tal el Hijo del hombre se auer-
gonçara, quando uendra en su gloria, y del Padre,
y de los sanctos Angeles.*

27. אומר אני לכם פאמא
הזוים פה אנשים קמים אשר
לא יטעמו מותא עד כי
ידא את מלכות אלהים :

*Y digohos de verdad, que ay algunos de
losque estan aqui, que no gustaran la muerte, ha-
sta que vean el Reyno de Dios,*

θ.

22. Εἰπὼν, ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ
θρώνου πολλὰ παθεῖν, καὶ διαδο-
κίμασθαι ὑπὸ τοῦ ἔθνους καὶ τῶν
ἀρχιερέων καὶ γραμματέων, ὅτι
δοκιμασθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέ-
ρᾳ ἐγερθῆναι.

*Disant, Il faut que le Fils de l'homme
souffre beaucoup, & soit reiecté des
Anciens, & principaux Sacrificateurs,
& des Scribes, & qu'il soit mis à uisite:
& qu'il resuscite au troisieme iour.*

23. Ἐλεγε δὲ πρὸς πάντας, ὅτι πᾶς
ὅστις θέλει ἑξῆς μου εἰλθεῖν, ἀπαρνησά-
σθω ἑαυτὸν, καὶ ἀραστήσῃ τὴν σταυρὸν
αὐτοῦ καὶ ἡμῶς, καὶ ἀκολουθή-
σῃ μοι.

*Puis disoit à tous, Si quelcun veut
venir apres moi, qu'il se iouce à soi-
meisme, & charge iur son de iour en
iour la croix, & me suue.*

24. Ὅτι γὰρ ὃς θέλει τὴν ψυχὴν
αὐτοῦ σῶσαι, διατίθει αὐτὴν ὅς
ὃς ἀκολουθεῖ τῇ ψυχῇ αὐτοῦ ἵνα σω-
ῇ, ἀποσείνει αὐτήν.

*Car quiconque voudra sauuer sa
vie, il la perdra: mais quiconque per-
dra sa vie pour l'amour de moi, celuy-
la la sauuera.*

25. Τί γὰρ ἀφιλῶντος ἑαυτοῦ καὶ
καρπύζοντος τὸν κόσμον ἔσται, ἐὰν τὸν
ἑαυτοῦ διατίθῃ, ὅς ζήμειωθῇ.

*Car que profite-il à l'homme s'il
gagne tout le monde, & qu'il se destrui-
se luy-mesme, & qu'il face perue de luy-
mesme.*

26. Ὅτι γὰρ ὃς ἐπιμαχυνθῇ μετ'
ἐμοῦ ἐμὲς λόγους, τῶν ἀγγέλων τοῦ
θρώνου ἐπιμαχυνθῆσεται, ὅτε αὐτὸς ἐλ-
θῇ ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρὸς
καὶ τῶν ἀγγέλων ἀγγέλων.

*Car quiconque aura honte de moi
& de mes paroles, le Fils de l'homme
aura honte de lui, quand il uendra en sa
gloire, & du Pere, & des saints Anges.*

27. Λέγω δὲ ὑμῖν ἀληθῶς, οἱ οἰ-
κτες τῶν οὐρανῶν, οἱ οὐ μετ' ἡμέ-
ρας θανάτου, ἵνα αὐτὸς ἴδωσιν τὴν
βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

*Et ie vous di pour uai qu'il y en a
de ceux qui sont ici prezens, qui ne gou-
steront point la mort, iusques à tant qu'
ils ayent ueu le regne de Dieu.*

22. Dicens, Quia oportet filium hominis multa pati, & reprobari à senioribus & principibus sacerdotum & Scribis, & occidi, & tertia die resurgere.

Saying, The Sonne of man must suffer many things, and be reproved of the Elders, and of the hie Priests and Scribes, & be slaine, and the thirde day rise againe.

23. Dicebat autem ad omnes, Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam quotidie, & sequatur me.

And he saide to them all, If any man will come after me, let him denie him selfe, & take up his crosse daily, and follow me.

24. Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet illam: nam qui perdidit animam suam propter me, salvam faciet illam.

For whosoever will save his life, shall lose it: and whosoever shall lose his life for my sake, the same shall save it.

25. Quid enim proficit homo, si lucretur universum mundum, se autem ipsum perdat, & detrimentum sui faciat.

For what avauntaget it a man, if he winne the whole worlde, and destroy himselfe, or lose him selfe?

26. Nam qui me erubuerit & meos sermones, hunc filius hominis erubescet cum venerit in maiestate sua & Patris, & sanctorum angelorum.

For whosoever shall be ashamed of me, and of my wordes, of him I shall be ashamed when he shall come in his glory, and in the glory of the Father & of the holy Angles.

27. Dico autem vobis verè, sunt aliqui hic stantes, qui non gustabunt mortem donec videant regnum Dei.

And I tell you of a iurment there be some standing here, which shall not taste of death, till they have seene the Kingdome of God.

22. Und sprach: Denn des Menschen Sohn muß noch vil leiden / vnd verworffen werden von den Eltesten vnd Hohenpriestern / vnd Schrifftgelehrten / vnd getödtet werden / vnd am dritten tage auferstehen.

De. sagde / thi menniskens Søn skal end nu lide meget / oc forkastis af de Eldeste oc hyppeste Prestes oc Schrifftlode / oc slaff ihuel / oc opstaa tredie dag.

23. Da sprach er zu ihnen allen: Wer mir folgen wil / der verläugne sich selbst / vnd neme sein Kreuz auff sich täglich / vnd folge mir nach.

Da sagde hand til dem alle / huo som vil selve mig / hand skal fortage sig self / oc tage sit Raarff paa sig daglige / oc folge mi efter.

24. Denn wer sein leben erhalten wil / der wird es verlieren / Wer aber sein leben verleuret omb meinet willen / der wirds erhalten.

Thi huo som vil beholde sit liff / hand skal miste det / Oc huo som mistet sit liff for Min skyd / hand skal beholde det.

25. Und was nutz hette der Mensch / ob er die ganze Welt gewünne / vnd verlore sich selbst / oder beschediget sich selbst?

Och huad gaffn hadde Mennisket / om hand vunde den gancke Verden / oc miste sig self / eller gaard. sig self stude?

26. Wer sich aber mein vnd meiner Wort schemet / des wird sich des Menschen Sohn auch schemen / wenn er kommen wird in seiner Herrlichkeit / vnd seines Vaters vnd der heiligen Engel.

Men huo som bluss ved mig oc mine ord / hannem skal os Menniskens Søn bluss ved / naar som han kommer i sin Herlighed / oc sin Faders / oc de heilige Engles.

27. Ich sage euch aber warlich / daß etliche sind von denen / die hie stehen / die den todt nicht schmecken werden / bis daß sie das Reich Gottes sehen.

De sandelige siger ieg eder / At nogle ere af dem / som her staa / der icke skulle smage Døden / for de see Gudis Rige.

22. Pravě / Je Svn člověka musí mnoho trpěti / a potupen býti od Starších / a od Kněží / a od Zákoníků / a zabiti býti / a třetího dne vstati.

Mowiac / Potrzeba aby Svn człowieczy wiele cierpieć / a być wzgardzon od starszych / a od Aśiac / ać Bapłanich / a od Doktorow / a aby był zabity / a trzeciego dnia wzbudzon.

23. Y pravil ke všem: Kdo chce přijíti za mnou / opřít se sám sobě / a vezmí svou kříž / a následuje mne.

Y mowil do wszystkich / Jesliż kto chce za mną iść / niechżeć zaprzęczy samego siebie / a weźmie krzyż / a naśleduje mnie.

24. Zagistě kdo bude chytiti život svůj zachováti / ztratíť ge. A kdož ztratí život svůj pro mne / zachováť ge.

Abomienai kto bedzie chytal zachowac duše swa / straci ja / a ztratí wicet wiet duše swa dla mnie / tenci ja zachowa.

25. Nebo co gesh platno člo věku / by wostřeren čwět zapskal / a sám sebe čonby zatrauil / a štodu sobě věčil.

Bo což cho podome je člo wietka wěsthy zřkal wstřet čwět / a samby nebie strail / alba pozbyt same sobě?

26. Nebo kdo se bude za mne štěti / a za mne četi / za toho se Svn člověka štěti bude / čerž přigade w wel. bnoši swě, a Drowě y Swatých Angełow.

Abomienai ten kroy sie zawn štěti mne y slow moich / tego sie Svn człowieczy wstędec bedzie / gdy przydzie chwala swota y oycowska / y swiętych Aniołow.

27. Ale prawim wám gisť / gšaut tuto někteří stoguce / čerž neofuší smrti / až y wšití Království Boží.

A pomědam wám prawdy / wie / samiekrorzy y tych co tu sto / ja / krory zawnym sposodem nie wkuša śmierci / aż gdy wyzen Kros lestwo Boże.

ט

28. וְהָיָה בְּיוֹם מָלְכָה
הַלֵּל אֶת תְּמִנַּת יְיָ
דְּבַר יִשְׁוֹעַ לְשִׁמְעוֹן וְלִיעֲקֹב
וְלִיֹּהָנָן וְסָלֵק לְטוֹבָה
לְמַצְלִיחַ

Dopo queste parole, circa otto giorni, annuncio ch'egli presce con sico Pietro, Giovanni & iacopo, e salì nel monte à fare oratione.

29. וְכַד הָיָה מַצְלִיחַ
אֶתְחַלֵּף תּוֹרָה דְּאִשְׁרֵיהֶן
וְנִחַתְהוֹן תּוֹרָה וּמִבְרָקוֹן
הָיוּ

E mentre ch'egli orava, la forma de la sua faccia donoune l'altra, e il suo vestimento si fece bianco e rilucense.

30. וְהָיָה תְּמִין גְּבֻרָתוֹ
מִמַּלְאֵי הָיוּ עִמָּה
דְּאִתְהִיבֵן מִיִּשְׁאָה וְאֵלֵיהֶן

Et ecco, dux homines parlantes con effa lui, signati erant Moyses & Elias.

31. דְּאִתְחַלְתּוּן בְּתַסְבּוּחָא
אִמְרוּן הָיוּ דִּין עַל כִּיפְתָּה
דְּעִתִּיר הָיָה דְּשִׁמְלָה
בְּאִתְשִׁלָּה

Che effenda appariti in maestà, parlavano da l'effo de lui ch'egli donoune adempire in Ierusalem.

32. וְיִקְרִי הָיוּ לְהֹן
בְּשִׁתָּא שְׁמַעוֹן וְהִנֵּן ד
דְּעִמָּה וְלִמְחִסֵּן אֶתְחַלְתּוּ
וְהָיוּ טוֹבִתָּה וְלִהֲנִין תְּרִין
אֲנָשִׁין דְּקִימִין הָיוּ לְוִתָּה

Hor Pietro & quei che erano seco, erano aggrauati de sonno: & como si furono svegliati, videro la sua gloria, & dux homines che stauano con effo lui.

33. וְכַד שָׁרְיוֹ לְמִפְרָעִי מ
כְּנָה אִמְרָה שְׁמַעוֹן לִישׁוֹעַ
רַבִּי שְׁפִיר הָיוּ לִן דְּהִרְכָּבָה
נִהְיָה וְנַעֲבֵד תִּלְתָּ מִטְלָלִין
לִן חֲדָא וְלִמְיֻשָּׁא חֲדָא
וְלֵאלֵהִי חֲדָא וְלֵא יִדַּע הָיוּ
כְּנָה אִמְרָה

Et annuncio che nel partito di quella da effo, Pietro disse a Iesus, Maestro, egli è bene cūe mo ci stiammo qui, e facciamo tre tabernacoli, vno a te, & vno a Moyses, & vno ad Elias: non sapendo quel che si diceua.

34. וְכַד אִמְרָה הָלִין הָיוּ
עֵנְנָא וְאֶתְלָת עֲלֵיהֶן ו
וְחִלְתּוּ כֹד חָיו לְמִיֻּשָּׁא
וְלֵאלֵהִי דְּעֵלִין בְּעֵנְנָא

E mentre ch'egli diceua queste cose, venne una nuvola, & adombròli: & ne l'entrar quella ne la nuvola, hebbero paura.

ט

28. וְהָיָה אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
כְּשִׁמּוֹנָה יָמִים וַיָּקַח אֶת כִּיפָּה
וַיֹּהֲנֵן וַיַּעֲקֹב וַיַּעֲלֵה הָהָר
לְהַתְפַּלֵּל

Y aconteció que despues de estas palabras, como ocho dias, tomo à Pedro, y à Ioan, y à Iacobo, y subió al monte à orar.

29. וְהָיָה בְּהַתְפַּלְלוֹ קֶרֶן עוֹר פָּנָיו
וּבְגָדָיו הִלְבִּינוּ כְּמוֹ בָרָק

Y entanco a que oraua, la aparencia de su rostro se hizó otra y su vestido blanco y resplandeciente,

30. וְהָיָה שְׁנֵי אֲנָשִׁים דְּבָרוּ עִמּוֹ
אֲשֶׁר הֵם מֹשֶׁה וְעִלְיָהוּ

Y he aqui dos varones que hablaban con el, los quales eran Moyses, y Elias:

31. וַיֵּרָאוּ בְּכָבוֹד וַיְדַבְּרוּ אִתְּ
מוֹצֵאוֹ אֲשֶׁר עָתִיד הוּא לַמַּלְאָכָה
בִּירוּשָׁלַיִם

Que aparecieron en magestad, y hablaban de su salida la qual auia de cumplir en Ierusalem.

32. וְכִיפָּה וְאֲשֶׁר עִמּוֹ הָיוּ כְּבָדִים
בְּשָׁנָה וַיַּעֲזְרוּ וַיֵּרָאוּ אִתְּ כְּבָדוֹ
וְאִתְּ שְׁנֵי אֲנָשִׁים הָעֹמְדִים
אֵלָיו

Y Pedro, y los que estanan con el, estauan cargados de sueño: y como despertaron, vieron su magestad, y à aquellos dos varones que estauan con el.

33. וְהָיָה בְּהַפְרָדִם מִמֶּנּוּ אִמְרָה
כִּיפָּה אֵלֵינוּ יִשְׁוֹעַ הַמּוֹרָה טוֹב
יֵשׁ לְהָיוֹת אִתְּנוּ פֶּה נַעֲשֶׂה נָא
שְׁלֹשָׁת אֹתֵלִים לָךְ אֶחָד וְלִמְשָׁה
אֶחָד וְלֵאלֵהִי אֶחָד וְאִנְנוּ יוֹדַע
מָה מְדַבֵּר הוּא

Y aconteció, que apartandose ellos de el, Pedro dize à Iesus, Maestro bien es que nos quedemos aqui: y hagamos tres cabannas: vna parà ti y vna para Moyses, y vna para Elias: no sabiendo lo que se dezia.

34. וְכַד אֲשֶׁר הוּא מְדַבֵּר אִתְּ
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה נִהְיָה הָעָנָן
וַיִּסְכְּאוּהֶם וַיֵּרָאוּ בְּבוֹאָם בְּעָנָן

Y estando el hablandó esto, vino una nube que los cubrió y vueron temor entrando en la nube.

ט

28. Ἐγένετο δὲ μετὰ ταῦτα λέγουσ τεύ-
πας αὐτῷ ἡμίονος ὀκτώ, καὶ ἐξῆλ-
θεν πρὸς πῖτρου, καὶ ἰωάννου, καὶ
ἰακώβου, καὶ ἔβη εἰς τὸ ὄρος
ὡς ἵκεν.

Or aduint enuiron huit iours apres ces paroles, qu'il print avec soi Pierre, & iehan, & iacques, & monta en vne montagne pour prier.

29. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὄρει
ἐκείνῳ αὐτῷ, πὺν δὲ τῷ ὄρει
αὐτοῦ αὐτῷ ἔπερ, καὶ ὁ ἱματισμὸς
αὐτοῦ λευκὸς ὡς ἁγία πῦρ.

Et comme il prioit, la forme de la face deuint tout autre, & son vestement deuint blanc, & resplendissant comme vn éclair.

30. καὶ ἰδοὺ αὐτοὶ δύο ἀνθρώ-
ποι μετ' αὐτοῦ, οἵτινες ἦσαν μέσσης τῆς
ἡλίας.

Et voici, deux personnages parloy-
ent avec lui, qui estoient Moyses & Elis.

31. οἱ ὁφθαλμοὶ ἐν δόξῃ, ἔλαγον
τὴν ἔξοχον αὐτοῦ, ὡς ἑμελλὲν παρ-
εῖναι ἐν ἱερουσαλήμ.

Qui apparuerent en gloire, & par-
loyent de son illuc qu'il deuoit accom-
plir en Ierusalem.

32. Ὁ δὲ πῖτρος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ
ἦσαν βεβαρημένοι ύπνῳ, ἀλατρη-
σθησάντες δὲ εἰδὼς τὴν δόξαν αὐ-
τοῦ, καὶ τὰς δύο ἀνδρας τὴς στυ-
γῆος ἀόρατοι.

Or Pierre & ceux qui estoient avec lui, estoient appelants de sommeil: & quand ils furent resueillés, ils virent la gloire d'icelui, & les deux personnages qui estoient avec lui.

33. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἀλατρη-
σθῆναι αὐτοῦ αὐτοῦ, οἵτινες ὁ πῖ-
τρος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, οἵτινες κα-
λοῦντο ἡμᾶς δεῖν αἶμα. καὶ τοῖς
κοίμῳ σπλῆνῃς τοῦτο, μίαν κοίμῳ
μυστὴ μίαν, καὶ μίαν ἡλίαν, μὴ αὐ-
τῶς ὁ λόγος.

Et aduint comme ces personnages-
la se departoyent d'avec lui, que Pierre
dit à Iesus, Maître, il est bon que nous
soyons ici, faisons-y donc trois taber-
nacles, vn pour, & vn pour Moyses, &
vn pour Elis: ne sachant qu'il disoit.

34. Ταῦτα δὲ αὐτὸς λέγων, ἐ-
γένετο νεφέη, καὶ ἐπισκίασεν αὐ-
τούς. ἰφωσθησάντων δὲ τῶν ὀφθαλ-
μῶν αὐτοῦ εἰς τὴν νεφέην.

Et comme lui disoit ces choses, vne
nuee vint qui les couvrit, & ainsi qu'ils
entroient en la nuee, ils eurent peur.

ט

35 והלא הלא מן עמנו
דאמר הנה ברי חביבני
לה שמענו :

*Allora venne da La nuola sua Go-
te, che diceva, Questo è il mio Figliuol di-
lctto, udite int.*

36 ופד הלא הלא
אשתבח ושיע בלחוריהי
והגון שתקו ולא נש ל
אמרו בהגון ונמתא מרם
יהנו :

*E mentre che la voce si faceva, si tro-
uò solo. E chi acquista, a non dis-
fer nulla a persona in quei giorni, de le co-
se che hanno a vedere.*

37 והוא לומא דבתרה
פד גתין מן טורא פגור
בהון פגטא סגנא :

*Nel giorno seguente avvenne che scen-
dendo essi del monte, gli si fece incontro
una gran turba.*

38 וגברא חד מן פגטא
הו פגטא נאמר מלפני
בצא אגנא מן אשתבני
אלי ברי דיהידנא הו לי :

*Et ecco un huomo de la turba gridò,
dicendo, Maestro, mi si prego, riguarda al
mio figliuolo, perciocchè egli mi è unico.*

39 ורוחא עדיא עלוהי
וימו שלא קצא ומחרק
שנוהי ומרעו ולמחסן
פרקא פניה מן
דשתקתה :

*Et ecco, lo spirito si piglia, e subito
grida, e lacerato spumando. E a pena si
parte da esso, lacerandolo.*

40 ובעית מן תלמידיו
דיפקוניהי ולא אשכחו :

*Hor io hanno pregato i suoi disce-
puli che lo scacciassero, e non hanno po-
tuto.*

41 ענא דין ישוע נאמר
און שרפתא דלג
מהימנא ומעקמת
עו מא לאמתי אהיא
ליתכון ואסיברכון
הרביהי לכא לדבר :

*Esau rispondendo, disse, O genera-
tione infidèle e perversa, usque a quando
saro io con voi, e vi sopporterò? Mene qua-
si il tuo figliuolo.*

ט

35 יהי קול מענו לאמר
הוא בני ידי איתו שמעו :

*Y vino vna voz de la nuue, que decia, este es
mi hijo amado, a el oyd.*

36 ובהיות הקול נמצא ישוע
לבדו ויהי ולאיש לא הדידו
בלימים ההם דבר מאלה אשר
רנה :

*Y passadà aquella voz, Iesus fue hallado solo
y ellos callaron: y por aquellos dias no dixerón
nada a nadie de lo que auian visto.*

37 יהי ביום אחר פדדוקם
מן חדר נקד אליו קהל רב :

*Y aconteció el dia siguiente, que apartando-
se ellos del monte, gran compaña le salió al en-
cuentro.*

38 והיה איש מן העם ועק
לאמר אנה רבי הביטה גא אל
בני כיהידי ישוהוא :

*Y he aquí que vn hombre de la compaña
clamò, diciendo, Maestro, ruegote que veas a mi
hijo que tengo vnico.*

39 והיה הרוח הקדוש ופפתע
יעק וימריצו עם חלמה
ובקשיות יפרד מפני מדכא
איתו :

*Y he aquí, vn espíritu lo toma, y de repente
da bozes: y lo despedaça con espuma: y a penas
se aparta de el, quebrantandolo.*

40 וישאלתי מתלמידיו להוציא
ולא יכלו :

*Y rogué a sus Discipulos que lo echassen fu-
era, y no pudierón.*

41 ויען ישוע נאמר און דור
סורר ושובב על מה אהיה
לעמכם להתאפק לכם הביאה
פיה את רבי ידיד :

*Y respondiendo Iesus, dize, O generacion
infiel y perversa, hasta quando tengo de estar con
vosotros, y os sufriré? Trac tu hijo acá.*

ט

35. Καὶ φωνὴ ἤλθεν ἐκ τῆς νεφέ-
λης, λέγουσα, ὁ υἱός ἐστι ὁ υἱός μου ὁ
ἀγαπητός, αὐτὸν ἀκούετε.

*Adonc vint vne voix de la nuue, di-
sant, Cestuy-ci est mon Fils bien-aimé,
écoutez-le.*

36. Καὶ ἐπὶ τῇ γλῶσσῃ τοῦ φω-
νίου, εἰρήνη ὁ ἰησοῦς μόνος, καὶ
αὐτοὶ ἐσίγησαν. Ἐκ δὲ τῆς ἀπῆλθοντος
ἐκ ἐκείνης τῆς ἡμέρας εἶδεν ὁ ἐν-
εργισμὸς.

*Et comme la voix se prononçoit, Je-
sus se trouua seul. & ils le ceurent tous,
& ne rapportèrent en ces iours-là rien à
personne de ce qu'ils auoyent veu.*

37. Ἐγγίσε δὲ ἐπὶ ἐξ ἑκτῆς ἡμέρας,
καταβάντων αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους,
σωλητησὶ αὐτῷ ὄχλος πλῆθους.

*Or aduint le iour en suivant, qu'eux
estans descendus de la montagne, vne
grand' troupe le vint rencontrer.*

38. Καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἀπὸ τοῦ ὄχλου
ἀντιθέσας, λέγων, διδάσκαλε, δέξ-
ου σου, ἐπιβλέψας δὲ πρὸς υἱόν σου.
ὅτι μετ' ἐμοῦ ἐστὶ μόνος.

*Et voici, vn homme d'entre la trou-
pe s'escria, disant, Maître, ie te prie, re-
garde à mon fils: car il m'est vnique.*

39. Καὶ ἰδοὺ πνεῦμα λαμβάνει
αὐτόν, καὶ ἐξαίφνης κερύζει καὶ
σπασσέναι αὐτόν μὲν ἀφ' ὧν, καὶ
μόλις ἀποχωρεῖ ἀπ' αὐτοῦ, σωτη-
ρίζων αὐτόν.

*Et voici vn esprit le prend, & il s'es-
crie soudainement, & le desrompt en ie
faisant escumer, & à grand' peine se de-
part de lui, emmenant en le froissant.*

40. Καὶ ἐπιθῶν τῷ μαθητῶν
σου ἵνα ἐκβάλλουσιν αὐτόν, καὶ οὐκ ἔ-
δυνήθησαν.

*Or aie prie tes disciples qu'ils le
jettassent hors, mais ils n'eurent peu.*

41. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς, εἶπεν,
ὡ γένος ἀπίστον καὶ διεστραμμένον,
ὡς πότε εἶπα πρὸς ὑμᾶς, καὶ
ἀνέλεσται ὑμῶν: πρὸς ποῦ καὶ
πῶς ἔσται ὑμῶν.

*Et Iesus respondant dit, o genera-
tion infidèle & desens reuertée, iusqu'
à quand finalement serai-je avec vous,
& vous supporterai-je? Amene ici ton
fils.*

CAP. IX.

35. Et vox facta est de nube, dicens, Hic est filius meus dilectus: ipsum audite.

And there came voice out of the clowds / saying / This is my beloved Son: hear him.

36. Et dum fieret vox, inventus est Iesus solus. Et ipsi tacuerunt, & nemini dixerunt in illis diebus quicquam ex his quae viderant.

And when the voice was past / Iesus was found alone: and they kept it close / and tolde no man in thosē dayes any of thosē things which they had sene.

37. Factum est autem: in sequenti die, descendentibus illis de monte, occurrit illi turba multa.

And it came to passe on the next day / as they came downe from the mountaine, much people met him.

38. E ecce vir de turba exclamavit, dicens, Magister, obsecro te, respice in filium meum, quia unicus est mihi.

And behold / a man of the company cryed out / saying / Master / I beseech thee / behold my sonne: for he is all that I have.

39. E ecce, spiritus apprehendit eum, & subito clamat, & elidit, & dissipat eum cum spuma, & vix discedit dilanians eum.

And lo a spirit catched him / and suddenly he cryed / and he teares him / that hee someth / and with much paine departed from him / when he hath bruised him.

40. Et rogavi discipulos tuos ut eucerent illum, & non potuerunt.

Nowe I have besought thy disciples to cast him out / but they could not.

41. Respondens autem Iesus, dixit, O generatio infidelis & perversa, usquequo ero apud vos & patiar vos? Adduc huc filium tuum.

Then Iesus answered / and said / O generation faithles / and crooked / how long weme I hall I be with you / and I will suffer you bring thy sonne hither.

Das IX. Capitel.

35. Vnd es fiel eine stimme auß der Wolcken / die sprach: Dieser ist mein lieber Son / den solt ihr hören.

De der sale en rost aff stuen / som sagde / Denne er min elskelige Son / Hannem skulle i høre.

36. Vnd in dem solche stimme geschach / funden sie Jesum alleine. Vnd sie verschwiegen / vnd verkündigten niemand nichts inn den selbigentagen / was sie gesehen hatten.

De i det saadan rost stede / funde de Ihesum alene / De de sagde stille / oc forkyndede ingen ineed i de samme dage / aff det de haiffde seer.

37. Es begab sich aber den tag hernach / da sie von dem Berge kamen / kam ihnen entgegen vil Volcks.

De der begaff sig den dag der effter / der de komme aff Berget / da kom meger folk imod dem.

38. Vnd sihe / ein Man vnter dem Volck rieß vnd sprach: Meister / ich bitte dich / besihe doch meinen Sohn / denn er ist mein einiger Sohn.

De see / en Mand ibland folck er robe / oc sagde / Mestre / Jeg bedir dig / besie dog min Son. Thi hand er min eneste Son.

39. Sihe / der Geist ergreiffet ihn / so schrenet er als bald / vnd reisset ihn das er schämet / vnd mit noth weicht er von jm / wenn er ihn gerissen hat.

See / Anden griber fae vaa hannem / Saa rober hand strax / oc hand rissuer hannem / oc hand traacer / oc med med viger hand fra hannem / naar hand haiffuer rissuer hannem.

40. Vnd ich habe deine Jünger gebeten / daß sie ihn außtrieben / vnd sie kondten nicht.

De ieg had dine Disciple / oc de skulde vddrissue hannem / oc de kunde icke.

41. Da antwortet Jesus / vnd sprach: O du vnglaubige vnd verkerte art / wie lang soll ich bey euch sein / vnd euch dulden? Bringe deinen Sohn her.

Da suarede Ihesus / oc sagde / O du hanro oc vnarnige Sleet / huor lenge skal ieg vere hosfeder / oc lide eder? Hent din Son hid.

Kapitola IX.

35. V stal se hlas z Oblaky / ffa: Tento gest Syn mŕz milŕ / toho poslauchajte.

Stal se thedy glas z oblohu mowiac: Tento jest Syn on moy namulŕy te goj sluchajcie.

36. A fopŕ se ten hlas stal / nalezen gest Jezus sam. A oni mlčeli / a nepřavili žádně mu v těch dnech ničehohŕ / a těch wčech kterěŕ gŕau viděli.

A gŕ se stal on glas / nalezen jest sam Jezus / a oni tē mlčeli / a přez on cās žádnemu nic ne poviedali z tych rzeczy ktore widželi.

37. Stalo se pak druhěho dne / fopŕ gŕau oŕupovali o hŕro / potkal gey žáup mnohŕ.

A stalo se nážutry gey oni oŕupovali z gory / žádnějalo mu z gromáženie wželi.

38. A hle muŕ z žáŕupu žwos lall / ffa: Wŕŕe / přoŕm tche / wžedni na syna mŕho / nebl gedineho toho mām.

A toho niektoŕy z wŕolaz oner go z gromáženia mowiac / Wŕŕe / přez on cās žádněmu nic ne poviedali z tych rzeczy ktore widželi.

39. Kterěhoŕ Duch popadā / a v hneď křiči / a poráŕi gey / a ŕapā / a ŕuini / a s tŕŕosty od chāŕ / od nŕho lomcugije gim.

A to go duch chwytā / a zprate k wŕolaz / roždjera go ā z do ŕlin / ā zā lewie odchodji od nŕho / ffa: go.

40. V přoŕŕgsem ŕedniŕi / ŕuow troŕch / aby gey wprwŕli / a nemohli.

A přoŕŕciem zwolenniŕom twŕŕch aby go wyrzucili / ā le nie mogli.

41. V odwoŕdŕw Jezis / řekl: V pokoleni nŕwŕnĕ a přewrācĕne / doŕud budu v wās / a doŕud wās trpĕti budu? Přiwed ŕem syna tŕhĕho.

Thedy Jezus odpowiedŕawŕy řekl / O narodŕie niŕwŕrnŕy / přez wroŕny / v doŕadĕ wŕdy bŕde miedŕy wāw / ā dingo was cŕe / přec bŕde.

ט

42. וְכַד מִקְרֵב לֵה אֲדָמְיָה
דִּינָא הוּא וּמַעְסָה וּכְמָנָה
יִשׁוּעַ בְּרוּחָא הִי טַנְכְתָנָה
נֶאֱסִיָה לְטַלְיָה וְיִהְיֶה
לְאֲבוּהִי :

E mentre ch'egli andava oltre, il demonio lo habitava, e lo lacera, e l'esu minaccia lo spirito immondo, e visano il fanciullo, e rendelio a suo padre.

43. וְאִתְדַמְרֵה כְּלָהוֹן
בְּרַבּוּתָהּ דְּהֵאלֹהִים וְכַד כָּל-
נֶשׂ מִתְדַמְד הוּא עַל כָּל-
דְּעֵבֵד יִשׁוּעַ אָמַר
לְחַלְמִידוּהִי :

Onde tutti si stupivano de la magnifica virtù di Dio. E mentre che tutti si maravigliavano di tutto quel ch'el faceua, egli disse a i suoi discipuli.

44. סִימּוֹ אֲנִתּוֹן מִלָּנָה
הֲלִין בְּאֲדָנִיכּוֹן בְּרַחֲנֵי ד-
דֶּאֱנִשָּׁא עֲתִיד דְּיִשְׁתַּלֵּם
בְּאִידִי בְּנִי-נִשָּׁא :

Mettere voi queste parole ne la vostra orecchie, imperache annunta che el Figliol del l'huomo farà dato ne la mano de i gli huomini.

45. הֲנִין דִּין לָנָה
אֲשַׁתְדַּעֵיָה לְמַלְתָּא דִּדְנָה
מְטוּל דְּמַכְסִיָּא הוּת מִנְהוֹן
הֲלָנָה דְּעֻנְיָה דְּחַלְיִין הוּ
דְּיִשְׁאֲלוּנִיָּה עֲלֵיהּ עַר-
מַלְתָּא דִּדְנָה :

Ma essi non intendeano questa parola, ch'era loro in modo celata, che non la comprendeano: e temeano domandarla di tal parola.

46. וְעֵלַת בְּהוֹן מִחֻשְׁבָּתָהּ
דִּמְנֵה כִּי רַב בְּהוֹן :

Poi entrarono in disputa in loro stessi, che de loro fusse il maggiore.

47. יִשׁוּעַ דִּין יָדַע
מִחֻשְׁבָּתָהּ דְּהִלְכְּהוֹן וְנִסָּב
טַלְיָה וְאִקְיָמָה לִיְהוָה :

E l'esu conoscendo il pensiero del loro cuore, prese un fanciullo, e posolo appresso de se.

ט

42. וּבִקְרוּבוֹ אֵלָיו וַיְרֻטְשֵׁהוּ
הַשָּׂדַי וַיִּמְעַסְהוּ וַיַּגְעַר יִשׁוּעַ בְּרוּחַ
הַטְּמָאָה וַיִּרְפֵּא אֶת-הַנֶּעֱר וַיְחַנְּהוּ
לְאָבִיו :

Y como aun se acercaua, el demonio lo derribo, y despedaçó: mas Iesus rinhó al espíritu immondo y sanó al mocho, y boluólo a su padre.

43. וַיִּבְהִלוּ כָּלֵם עַל-גְּדֻלַּת
יְהוָה וַיִּתְמַהוּ עַל-כָּלֵם אִשָּׁר
עָשָׂה וַיֹּאמֶר אֶל-חַלְמִידֵיו :

Y todos estauan fuera de si en la grandeza de Dios: y Marauillandose todos de todas las cosas que hazia dixo a sus discipulos.

44. שִׁמּוֹ אַתֶּם אֶת-הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה אֶל-אֲוִיכֶם כִּי בֶן-הָאָדָם
יֵשׁ-עֲתִיד לְהִנָּחַן בְּיַד הָאֲנָשִׁים :

Roned vosotros en vuestros coraçones estas palabras: porque ha de acontecer que el Hijo del hombre seia entregado en manos de hombres.

45. וְהִמָּה לֹא בָנוּ אֶת-הַדְּבָר
הַזֶּה וְהָיָה מַכְסָּה מֵהֶם פֶּן
יִדְעוּהוּ וַיִּירָאוּ לִשְׁאֵל לוֹ עַל-
הַדְּבָר הַזֶּה :

Mas ellos no entendian esta palabra: y era les encubierta para que no la entendiesen: y temian de preguntarle de esta palabra.

46. וַתַּעַל מִחֻשְׁבָּתָהּ בָּתֵּם מִי-
הוּא גָדוֹל בָּהֶם :

Entonces entró en ellos pensamiento, qual de ellos seria el mayor.

47. וּבִנְאִשָּׁר יָדַע יִשׁוּעַ אֶת-
מִחֻשְׁבוֹת לְבָבוֹתָם וַיֹּאחֲזוּ אֶת-
הַיֶּלֶד וַיְקִימֵהוּ אֶצְלוֹ :

Mas Iesus, viendo los pensamientos del coraçon de ellos, tomó vn niño, y pusolo cabe si:

θ.

42. Ἐν δὲ προσερχομένῳ αὐτῷ, ἔρρηξεν αὐτὸν τὸ δαίμονιον, καὶ συνεσπάραξεν· ἐπετίμηκε δὲ ὁ ἰησοῦς τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ, καὶ ἰάσατο τὸν παῖδα, ὃ ἀπέδωκεν αὐτὸν τῷ πατρὶ αὐτοῦ.

Et comme il approchoit tant seulement, le diable le troussa, & le destrouppa: mais Iesus tania l'esprit immonde, & guerit l'enfant, & le rendit à son pere.

43. Ἐξεπλήσσοντο δὲ πάντες ὅτι τῇ μεγαλειότητι τοῦ θεοῦ. πάντες δὲ θαυμάζοντες ὅτι πᾶσιν εἰς ἐπίστα· ὁ ἰησοῦς, ὡς παρὰ τὰς μαθητάς αὐτοῦ.

Et tous furent estonnés de la magnifique vertu de Dieu. Et comme tous s'admirerroyent de tout ce qu'il faisoit, il dit à ses disciples.

44. Θέτω ὑμεῖς ἐν ὠτίμας ὑμῶν τὰς λόγους ταύτας· ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων.

Vous autres mettez ces paroles en vos oreilles: car il aduicendra que le Fils de l'homme seia livré es mains des hommes.

45. Οἱ δὲ ἠγνόουν τὸ ῥήμα τοῦτο, καὶ ὡς ἐκρυπταλυσμένην αὐτῷ αὐτοῦ, ἡ ἡσυχία αὐτοῦ αὐτὸν καὶ ἡ φοβουμένη ἰστορήσας αὐτὸν περὶ τῷ ῥήματι ταῦτα.

Mais ils n'entendoyent point ceste parole, & elle leur estoit tellement cachée, qu' ils ne la comprenoyent point: & craignoyent de l'interroguer touchant ceste parole.

46. Εἰσῆλθον δὲ ἀλλήλοισμας ἐν αὐτοῖς, καὶ τίς αὐτῶν εἰς μαζὶον αὐτῶν.

Puis ils entrerent en dispute entr'eux assavoir lequel d'eux estoit le plus grand.

47. Ὁ δὲ ἰησοῦς ἰδὼν τὴν ἀλλήλοισμας τὴν καρδίαν αὐτῶν, ὅτι λαβόμενον πνεῦμα, ἔστησεν αὐτὸν παρὰ ἑαυτοῦ.

Mais Iesus voyant la pensee de leur cœur, print vn petit enfant, & le mit aupres de lui:

42. Et cum accederet, elicit illum dæmonium, & dissipavit. Erinerepavit Iesus spiritum immundum, & sanavit puerum: & reddidit illum patri eius.

And whiles he was yet coming, the devill rent him / and tare him: and Iesus rebated the unclean spirit: and healed the child: and delivered him to his father.

43. Stupebant autem omnes in magnitudine Dei: omnibusque mirantibus in omnibus quæ faciebat, dixit ad discipulos suos.

And then were all amazed / at the mightie power of God: and while they all wondered at all things which Iesus did, he said unto his disciples.

44. Ponite vos in cordibus vestris sermones istos: filius enim hominis futurum est ut tradatur in manus hominum.

Mark these wordes diligently: for it shall come to passe, that the Sonne of man shall be delivered into the hands of men.

45. At illi ignorabant verbum istud, & erat velarum ante eos, ut non sentirent illud: & timebant cum interrogare de hoc verbo.

But they understood not his word: for they were hid from him / in so much that they could not perceive it: & they feared to aske him of his word.

46. Intravit autem cogitatio in eos, qui eorum maior esset.

Then there arose a disputation among them / which of them should be the greatest.

47. At Iesus videns cogitationes cordis illorum, apprehendit puerum, & statuit illum secus se.

When Iesus saw the thoughtes of their heart, he tooke a little child: and set him by him.

42. Vnd da er zu ihm kam/riß ihn der teufel vnd zerret ihn. Iesus aber bedrohet den vnsaubern Geist/ vnd machet den Knaben gesund/ vnd gab ihn seinem Vater wider.

De der hand kom nt hannem/da sled Dieffuelen hannem / oc reff hannem suarlige. Dattuete Iesus den unrene And / oc giorde Drengeu helbrede / oc nt hans Vater hannem igen.

43. Vnd sie entsahten sich alle über der Herrligkeit Gottes. Da sie sich aber alle verwunderten über allem das er thut / sprach er zu seinen Jüngern:

De de bleffue alle forferdede offuer Guds herligheb. De der de forundrede dem alle / paa alle der som hand giorde / da sagde hand til sine Disciple.

44. Sasset ihr zu euren ohren diese rede / denn des Menschen Son muß überantwortet werden in der Menschen Hände.

Sagge i denne tale til eders øern / Thi Menniskens Son skal aneuordis i Menniskens hender.

45. Aber das wort vernamen sie nicht / vnd es war für ihnen verborgen / daß sie es nicht begriffen / vnd sie forchten sich in zu fragen vmb dasselbige wort.

Men der ord forstode de icke / oc der vaar skult faa dem / at de begrebe det icke. De de forcedede sig at spørre hannem om det samme ord.

46. Es kam auch ein gedanken vnter sie. Welcher vnter ihnen der größeste were.

Der kom oc en tancke iblant dem / Hvilken der skulde vere den Største iblant dem.

47. Da aber Iesus den gedanken ihres herpens sahe / ergreiff er ein Kind / vnd stellt es neben sich.

Men der Ihesus saa deris hiertis tancker / tog hand et Barn / oc stilledet det hoist sig.

42. Aftonj pñssauipil / pora: byl gev Diabol / a safar am. Yprimuul ducha nccijstani Gcñis / a vjdrawil dytē / a nawrātē ge Dicy gcho.

A gdy sie teści je przystepował / roslargalo go diabelstwo y roz: śarpalo / ale Iesus zfułal ducha nieciysnego / y vjdrawil dytca a nawrātē te oycu jego.

43. Y s strachem diuili se wssocni welikomocnosti Boz: skē. A dñj se wssocni diuili wsseni wccem kcerē / tim / kcerē k viednihiām swym;

A zdumeli sie wstępy nād tat: zagna moca Boz: a gdy sie wstę: scy dñw on ali wstętim z zec: am: kcerē cym / rzeti do zwolenn: kom swocy.

44. Slozē w srdcēch wa: szych tēci tñto / nebo zagistē jātē se mā / aby Son člowēka dān byl w ruce ludskē.

Pořlāwajēci s y w wstāch wā: szych / on a ty / abo rēni: i tñto pñw dñe i j Syn člowēcký dēb: u pēdān w ruce ludskē.

45. A oni nepoznali slowa toho / a bylo pñed nimi srtýto / aby nescrozumēli genu: Y nes: smēli se ho tázati o tom slowu.

Ali oni nte rozumēli tcy pos: wēstā / y bylo tño od nich srtýto je: lico tñm nie cñuli / y bali sic bytāc go o tcy powicēt.

46. Y wēsslo w nē mōsslenij / řdobn: nich byl wēssy /

A wēssā mēdz y nie mysl / mo: by z usch byl nawieršym.

47. A Gcñis wida mōssle: nñ gegich / ponaw dytē / postas: wil ge wēdlt sebe.

Leby Iesus widzac mysl sercā ich / wñtal dñzāctko y postāwil te podle siebie.

ט

48. וַאֲמַר לְהוֹן כֹּה־מִן
דְּמַקְבֵּל טַלְא חֵיךְ הָיָא
בְּשִׁמִּי לִי הוּא מַקְבֵּל וּמִן
דְּלִי מַקְבֵּל מַקְבֵּל לְמִן
דְּשִׁדְרָנִי אֵינָא צִיר דְּוַעְוֵר
בְּרַלְכוֹן הָיָא נִהְנֵא רַבֵּי

Edisse loro. Chiunque riceverà questo fanciullo nel Nome mio, ricevo me, e chiunque riceverà me, riceve colui che m'ha mandata: perché chi è il minore tra tutti voi, costui sarà il più grande.

49. וַצִּנָּא יוֹחָנָן וַאֲמַר רַבֵּי
חַיִּין אֲנִישׁ דְּמַפְק שְׂאֲרָא
בְּשִׁמִּי פְלִינְיָהּ עַל דְּלֹא
אַתָּה צִמְנָא בְּתַרְךָ:

E Giovanni rispondendo disse, Maestro. noi habbiamo veduto un certo uomo che faceva i demonij nel Nome tuo e gliel' habbiamo proibito perché egli non ti seguitasse con effanos.

50. אַמַּר לְהוֹן וְשׁוּעַ לֹא
תְבָלִין מִן צִיר דְּלֹא הוּא
לֹאקְבֵּלְכוֹן תְּבָלְכוֹן הוּא:

E Iesus li disse, Non lo proibite: perché chi non ci temerà noi, e per noi.

51. וַהֲנֵא דַבָּר מִתְמַלִּין
יוֹמָתָא דְּסוּלְקָה אַתְהוֹן
פְּרַצְוִפְהָ דְּיִהוּדָא
לְאַוּרְשַׁלַּיִם:

Quando i giorni de la sua elevatione si compian, egli dirà a la sua faccia, tutto visinto per andara in Ierusalem.

52. וְשִׁדְר מַלְאכָא קְדָם
פְּרַצְוִפָּה וְאֵלֵּךְ עִלּוֹ
לְקָרִיתָנָא דְּשַׁמְרִיָּא חֵיךְ
דְּתַקְהִינֵן לֵהּ:

Quando vennero a se de messi, e quali andando, entrarono in un borgo de Samaritanos, per apparecchiarlo all'agliamentu.

53. וְלֹא קִבְּלוּהּ מִטְּגָא
דְּפְרַצְוִפָּה לְאַוּרְשַׁלַּיִם כִּי
הָיָא לְמַאֲוֵל:

Ma essi non la riceverono, perché che la face era come de colui che andava in Ierusalem.

ט

48. וַיֹּאמֶר לָהֶם כֹּל אֲשֶׁר יִקְבֹּל
אֶת—חֵילֵךְ חַיָּה בְּשִׁמִּי יִקְבֹּלֵנִי
וְאֲשֶׁר יִקְבֹּלֵנִי יִקְבֹּל אֶת—אֲשֶׁר
שְׁלַחְנִי כִּי אֲשֶׁר קָטוֹן הוּא
בְּכֻלְכֶּם וְהַ גָּדוֹל הוּא מִכֻּלָּם:

Y dizeles, Qualquiera que recibiere este niño en mi nombre, a mi recibe: y cualquiera que me recibiere a mi, recibe al que me embió. porque el que fuere el menor entre todos vosotros este será el grande.

49. וַיַּעַן יוֹחָנָן וַיֹּאמֶר רַבִּי
יִדְעֵנּוּ אִישׁ אֲשֶׁר בְּשִׁמִּי הוֹצִיָּא
אֶת—הַשָּׂדִים וַיִּבְלָנוּ כִּי—לֹא
בָּא עִמָּנוּ:

Entonces respondiendo Ioan, dixo, Maestro, Auemos visto a vno que echaua fuera demonios en tu nóbre: y defendimosselo, porque no se fuge con nosotros.

50. וַיֹּאמֶר אֵלָיו יֵשׁוּעַ אֵל
תְּבָלֵאוּ כִּי אֲשֶׁר לֹא לְקִבְּלֵנִי
חֵלְף לָעַ הוּא:

Iesus le dixo, No lo defendays: porque el que no es contra nosotros, por nosotros es.

51. וַיְהִי בְּחַמְלָתָא יִמִּי—עֲלֵיהֶן
וַיִּתְּקוּ אֶת—פְּנֵי לְהֵלֶךְ אֵל—
יְרוּשָׁלַיִם:

Y aconteció que como se cumplió el tiempo en que aua de ser recebido arriba, el afirmó su rostro para yr a Ierusalem.

52. וַיִּשְׁלַח מַלְאכִים לְפָנָיו
וַיִּבְנוּ אֶת—בֵּית שׁוֹמְרוֹן
לְהִכִּין לוֹ:

Y embió mensageros delante de si, los quales fueron, y entraron en vna ciudad de los Samaritanos, para adereccarle alli.

53. וְלֹא קִבְּלוּ אוֹתָהּ כִּי—פְּנֵי תִקֹּן
לְלֶכֶת יְרוּשָׁלַיִם:

Mas no lo recibieron, porque su rostro era de hombre que yua a Ierusalem.

θ.

48. Καὶ εἰπὺν αὐτοῖς, ὅς ἐστιν ὁ ἐλάττω τῶν τῶν πνεύματων ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ μου. ἡμεῖς δὲ χεῖρα. καὶ ὅς ἐστιν ἐμὲ δέχων, δέχεται τὸν ἀποστέλλοντά με· ὁ γὰρ μικρότερος ὅς πᾶσι ὑμῖν ὑποαχθῶν, ἐστὶν ἰσχυρὸς μέγας.

Et leur dir, Quiconque recevra ce petit enfant en mon Nom, me recevra: & quiconque me recevra, recevra celui qui m'a envoyé. Car celui qui est le plus petit d'entre vous tous, celui-la sera grand.

49. Ἀπερχοῖς δὲ ὁ ἰουδαῖος εἰπὺν, ἰσχυρὸς, ἰδοὺ μὲν ἵνα ὅτι τῶν ὀϊμῶν σου ἐκβάλλῃς τὰ πνεύματα, καὶ ἐκκαθάρσῃς τοὺς, ὅτι οὐκ ἀπολαύει μετ' ἡμῶν.

Et sehan prenant la parole, dit, Maître, nous avons veu quelcun qui recevoit hors les diables en ton Nom: & se nous en garde, d'autant qu'il se tenuit pour avec nous.

50. Καὶ εἰπὺν αὐτῷ ἀντὶ ὅτι ἰσχυρὸς, καὶ καλύπτῃς ὅς γὰρ οὐκ ἐστὶ μετ' ἡμῶν. ὑποῖς ἡμεῖς οὐκ.

Lors Iesus lui dit, Ne s'en garde point car qui n'est point contre nous, il est pour nous.

51. Ἐρχοῖς δὲ ἐν τῷ συμπεληροῦσθαι τὰς ἡμέρας τῆς ἀναλήψεως σου, καὶ αὐτὸς τὸ πνεῦμα σου ἐστὶν ἐξῆς τῆς περιουσίας σου καὶ μετ' ἡμῶν.

Or aduint quand les iours de son elevation s'accomplissoient, qu'il dreilla la face, tout resolu d'aller en Ierusalem.

52. Καὶ ἀπέστειλε ἀγγέλους πρὸς αὐτοὺς αὐτῶν. καὶ οὐκ ἔτι εἰσῆλθον εἰς κωμὴν σαμαρείαν. ὥστε ἐτοιμασίῃ αὐτοῦ.

Et enuoya des messagers devant son, lesquels partis entrerent en vne bourgade des Samaritains, pour lui preparer logis.

53. Καὶ οὐκ ἐδέξαντο αὐτὸν, ὅτι τὸ πνεῦμα σου αὐτὸν ἔκβαλλεν ἐκ μετ' ἡμῶν.

Mais les Samaritains ne le receurent point, pourtant que la face estoit comme de celui qui avoit eu Ierusalem.

48. Et ait illis, Quicumque susceperit puerum illum in nomine meo, me recipit, & quicumque me receperit, recipit eum qui me misit. Nam qui minor est inter vos omnes, hic maior est.

And sende unto them/ Whosoever receiveth this little child in my Name/ receiveth me: and whosoever shall receive me/ receiveth him that sent me: for he that is least among you all/ he is halfe great.

49. Respondens autem Iohannes, dixit, Præceptor, vidimus quendam in nomine tuo eicientem demonia, & prohibuimus eum: quia non sequitur nobiscum.

And John answered and said/ Master/ we have one casting out devils in thy Name/ and we forbade him/ because he followeth thee not with us.

50. Et ait ad illum Iesus, Nolite prohibere, qui enim non est adversum vos, pro vobis est.

Then Jesus said unto him/ Forbidde him not: for he that is not against us/ is for us.

51. Factum est autem dum complerentur dies assumptionis eius, & ipse faciem suam firmavit ut iret in Ierusalem.

And it came to passe/ when the dayes were accomplished/ that he should be received up/ he sted fast his face fully to go to Jerusalem.

52. Et misit nuntios ante conspectum suum: & cunctes intraverunt in civitatem Samaritanorum ut pararent illi.

And sent messengers before him/ and then went and entered into a towne of the Samaritans/ to prepare him lodging.

53. Et non receperunt eum: quia facies eius erat eunus in Ierusalem.

But they would not receive him/ because his behauiour was/ as though he were to Jerusalem.

48. Vnd sprach zu ihnen: Wer das Kind auffnimmt in meinem namen/ der nimmt mich auff/ vnd wer mich auffnimmt/ der nimmt den auff/ der mich gesandt hat. Welcher aber der kleinste ist vnter euch allen/ der wirdt groß sein.

De sagdet ill dem/ Huo som anammer der Barn i mit namin/ hand anammer Mig/ oc huo som Mig anammer/ hand anammer Den/ som mig vdsende. De huo der er den Winstle iblant eber alle/ hand skal vere Stor.

49. Da antwortet Johannes vnd sprach Meister wir sahen einen/ der treib die teufel auß in deinem namen/ vnd wir wehreten ihm/ denn er folget dir nicht mit vns.

Da suarede Johannes/ oc sagde/ Meistere/ Wi saae en/ hand drest Dieffle vdi der Nassin/ oc wi formenten hannem der/ Thi hand folget dig icke mit oss.

50. Vnd Jesus sprach zu ihm: Wehret im nicht/ denn wer nicht wider vns ist/ der ist für vns.

De Ihesus sagde til hannem/ Formener hannem der icke/ Thi huo som icke er imod oss/ hand er mit oss.

51. Es begab sich aber/ da die zeit erfüllet war/ das er solt von himmen genommen werden/ wendet er sein angesicht stracks gen Jerusalem zu wandeln.

De der begaff sig/ der tiden vaar fuldkommen/ ar hand skalde tagis her fra/ da vende hand sit Ansiet at vandre strax til Jerusalem.

52. Vnd er sandte Boten für ihm hin/ die kamen in ein Marckt der Samariter/ daß sie ihm herberge bestelten.

De hand sende Bud borte saare sig/ De ginge borte/ oc kommet en Samaritaner By/ at bestille hannem herbere.

53. Vnd sie namen ihn nicht an/ darumb daß er sein angesicht gewendet hatte zu wandeln gen Jerusalem.

De de anammede hannem icke/ fordi at hand haffte vende sit Ansiet at vandre til Jerusalem.

48. V teflgim: Kdožtoll přigme. dicit toto me gmenum mem/minet přigimā: a kdožtoll min přigimā/ přigimā toho kctpž mine poslat. Nebo kdo gest napmenstō meho wā/ mi wssim/ tenť wēssy gest.

Žárym tefl k nim: Kto žtoll wiel prarmie dicitatko to mienem/ minet prymnie: A ktožtoll wiel mie przymie/ przymie onego kcty mie poslat. A bowiem kto jest namnecyżym mi dzy wssim wānu/ tenť bes dje wielkim.

49. Odpowēdēm Jan/ tefl: Přifazateli/ widěli gšme gednoho/ an we Gmēnu twēm Diā/ bly roymhřā/ y brānili gšme mu/ neb nechodj onāmi.

Odpowēdžiamy Jan tefl: Mjrzu widělichmy met torego co pod imeniem twym wyzucal diabelstwā/ y pohānomālichmy go/ abowiem mie chodj ž koba žnāmi.

50. V tefl k nēmu Iesys: Nebraňte/ neb kdož nani proti wām/ s wām ſ gqj.

Tedy do nšego tefl Jezus: Nie h mny cieř go/ do kroc nie test přecawē onāmi/ ža nāmić test.

51. V skalo se/ k dñž se doplnil/ duowē wztěj aho/ a on byl v/ mlynul aby šel do Geruzalē/ ma.

Skalo se potym gdy cžs přyz chodil že maš byc wšer fu goro/ se/ tedy se on sam žmocal aby šel do Jeruzalē.

52. V poslat posln před sebau: A oni qdauce wessli do Wěsta Samaritānřtēho/ aby gmu žgcdnali hospodu.

A wprāwli posly přez soba/ kcty idac/ wessli do ma stecjā Samaritānřtēho/ aby mu nā gos rowāli gospoda.

53. W nepřināli ho/ neb byl w mlynul gšti do Geruzalēma.

Ale go oni nie przyciel/ iz pos tkwoc okāzowal idace do Jeruzalē.

54. וַיֵּדְּ חָזוּ יַעֲקֹב וַיִּזְחָקוּ
תַלְמִידָיו וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר
מִי זֶה אֲנִי וְנֹאמַד
הַתְּחִיית בָּרָא מִן שְׁמַיָּא
וְהִסִּיף אֲבוֹנוֹ אֵיךְ דָּאִף א
אֱלֹהֵי אֲבָד :

Et habentes suos discipulos, cum Iacopo & Iohanne, veduto questo, dissero, Signore, vemo tu che noi diciamo che, il fuoco scenda dal cielo, & consumigli, come ancor fece Elias?

55. וַאֲתָפְסִי וּפָאָא בְּהוֹן
וַאֲמַר לֵאמֹר לֵאמֹר יִדְעִין אֲתָתִין
דְּאִידֵּא אֲתָתִין דְּוָה :

Ai quali Iacopo & Iohanne, gli rispose, & disse, Vemo tu che noi diciamo che, il fuoco scenda dal cielo, & consumigli, come ancor fece Elias?

56. בְּרָה צִיד דְּאֲנִשָּׁא לֵא
אֲתָתִי לְמִיבְדִּי בְּפִשְׁתִּי
אֱלֹהֵי לְבָחִי וְאִלֹּהֵי לְהוֹן
לְהִרְיָתָא אֲתָתִי :

Perche il Figliuolo de l'huomo non e venuto a perdere el anime de gli homines, ma a salvarle. E così sen' andarono in un altro borgo.

57. וַיֵּדְּ אִלִּין בְּאִרְיָא
אֲמַר לֵאמֹר לֵאמֹר אֲתָתִי ב
בְּתִירָא לֵאמֹר דְּאִלִּין אֲתָתִי
מִרְיָ :

Et accorse che caminando essi per la via, Iohanne disse, tu te seguirai domanque, tu andrai.

58. אֲמַר לֵאמֹר לֵאמֹר לֵא
דְּהַצֵּלָא גְּהַצֵּא אֵיתִי לְהוֹן
וְלִבְרִיתָא דְּשְׁמַיָּא מ
מִסְּלָלָא לְבָרָה דִּין ד
דְּאֲנִשָּׁא לֵית לֵא אֲתָתִי
דְּקִסְמִיד דְּיִשָּׁא :

E Iesus disse a lui, Le Solpe hanno de la tana, & gli uccelli del cielo hanno de mido: ma il Figliuolo de l'huomo non ha done p'giuro el suo capo.

59. וַאֲמַר דְּאֲתָתִי תֵּא
בְּוִרְיָא הוּא דִּין אֲמַר לֵא מ
מִרְיָ אֲפִס לִי לִוְקָרָם אִוֹל
אֲזָכֹר אֲבִי :

E ad Genaltro disse, Seguitame, il qual disse, Signore, lassame prima andare a sepellir mio padre.

60. אֲמַר לֵאמֹר לֵאמֹר לֵא
מִיתָתִי קִבְרִין מִיתָתִי
וְאֲתָתִי גַל סִפֵּר מִלְכוּתָא
דְּאֱלֹהִים :

Iesus le disse, Lassa di morte sepellire i morti loro, & tu ve annunciar el Regno de Dio.

54. וּבְאִשְׁרֵי דָא וְתַלְמִידָיו יַעֲקֹב
וַיִּזְחָקוּ אֲמַרְו אֲדוֹנָנוּ אִם תְּרַצָּה
נֹאמַר לְרֵדֵת אִישׁ מִן הַשְּׁמַיִם
וְלִאֲבָדָם כְּאִשְׁרֵי גַם אֱלֹהֵי
עֲשָׂה :

Y viendo esto sus Discipulos-Iacobo, y Ioan dixeron, Sennor quieres que digamos que decienda fuego del cielo, y los consuma, como hizo Elias?

55. וַיִּפֶּן וַיַּעַר בָּם לֵאמֹר לֵא
יִדְעִתֶּם לְמִי־רוּחַ אֲתָם :

Entonces bolviendo el rrinioles, diziendu Vosotros no sabeyz de que espiritu soys.

56. כִּי בְרִיתָא אֲתָם לֵא בְּא
לִאֲבָד גְּפִשְׁתִּי הָאֲנָשִׁים כִּי־אֲתָם
לְהוֹשִׁיעַ יִלְכוּ אֱלֹהֵי־טִירָה אֲתָתִי :

Porque el Hijo del hombre no ha venido para perder las animas de los hombres, mas para saluarlas. Y fueronse a otra aldea.

57. וַיְהִי בְּלִכְתָּם בְּדִרְךָ וַיֹּאמַר
אֶחָד אֱלִין אֵלֶךְ אַחֲרֶיךָ בְּאִשְׁרֵי
תֵּלֶךְ אֲדִנִי :

Y aconreció que yendo ellos, vno le dixo o nel camino, Sennor, yo te seguiré donde quierz que fueres.

58. וַיֹּאמַר אֱלִין יִשׁוּעַ לְשַׁעֲלִים
הוּא לֵאמֹר מִחֲבָאִים וְלַעֲוָה
הַשְּׁמַיִם קִינָהִם וְלִבְרִיתָא אֲתָם
אֲנִיגֵנוּ לוֹ אִשְׁרֵי יִשָּׁם שְׁמָה אֲתָ
דָּאִשׁוּ :

Y dixole Iesus Las zorras tienen cuevas, y las aues de los cielos nidoz: mas el Hijo del hombre no tiene donde recline la cabeça.

59. וַיֹּאמַר אֱלֹהֵי אַחֲרָא בּוֹא אַחֲרֵי
וַיֹּאמַר אֲדִנִי הַגִּיחֵנִי לְהַלֹּךְ
בְּדִנְשִׁינָה וְלִקְבֹר אֲתָ־אֲבִי :

Y dixo a otra, Siguemme. Y el dixo, Sennor dexame que primero vaya, y entierre a mi padre.

60. וַיֹּאמַר אֱלִין יִשׁוּעַ הַגִּיחֵנִי
לְבִיתִים לְקַבֵּר אֲתָ־מִיתֵיהֶם וְאֲתָ
לֵךְ לֵךְ וּבִשְׁרֵי אֲתָ־מִלְכוּת
אֱלֹהִים :

Y Iesus le dixo, Dexa los muertos que entierren a sus muertos: y tu ve annuncia el Reyno de dios.

54. Ἰδόντες δὲ ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Ἰά-
κωβος καὶ Ἰωάννης· εἶπεν, κύριε,
θελὲς ὡς ὡμὸν πῦρ κατεβῶμεν ἀ-
πὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ καταβῶμεν αὐτοὺς.
ὡς καὶ ἡλίας ἐποίησεν

*Et quand ses disciples, assuoir Ia-
ques & Iehan virent cela, ils dirent,
Seigneur, veux-tu que nous ditions que
le feu descende du ciel & les consuma
comme aussi fit Elias?*

55. Ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ
ἐστὶν, ὅς τις εἰδῶτι οἶον περὶ
ματις ἐστὶν ἄνθρωπος.

*Mais Iesus se retournant les tança, &
dit, Vous ne savyz de quel esprit vous
eties quant à vous.*

56. Ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ
ἐλθὼν ψυχὰς ἀβρῶτων καταλ-
εῖ, ἀλλὰ σώσει. καὶ ἐπὶ πάντων (καὶ
ἐν ἑκαστῷ) σώσει.

*Car le Fils de l'homme n'est point
venu pour faire périr les ames des hom-
mes, mais pour les sauver. Ainsi il s'en
allèrent en une autre boutgade.*

57. Ἐγγίσαντι δὲ παραμυθίζον-
τες αὐτὸν ἐν τῇ ὁδῷ, εἶπεν τις αὐ-
τοῖς, ἀκολουθήσω σοι ὅπου εὐ-
αγγελίζῃς, κύριε.

*Et aduinz comme ils alloient par le
chemin, qu'un certain lui dit, Je te sui-
urai Seigneur, quelque part que tu
aïras.*

58. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, αἱ
ἀλῶναι φωναὶς ἔχουσιν, καὶ τὰ
πτηνὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώουσιν· ὁ
υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει πῶ
κατασκηνῶν αὐτῷ.

*Mais Iesus lui respondit, Les renards
ont des foies, & les oiseaux du ciel ont
des nids: mais le Fils de l'homme n'a
point où reposer la teste.*

59. Εἶπεν δὲ τις ἄλλος ἄνθρωπος,
ἀκολουθήσω σοι, ὅπου εὐαγγελί-
ζῃς, κύριε. εἰς τὴν πόλιν μου ἀπο-
στείλῃς με, καὶ ἐν τῇ πόλει μου
ἐνταφίσω με.

*Puis il dit à un autre, Sui-moi le-
quel dir, Permetta-moi premerement
d'aller ensevelir mon pere.*

60. Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἀφες
ταῖς νεκροῖς ταῖς ψαῖμας ταύτας ἐαυτοῦ τα-
φίσαι· σὺ δὲ ἀκολουθῶν ἀγγέλλῃς
τῷ βασιλείῳ τοῦ Θεοῦ.

*Iesus lui dit, Lasse les morts ense-
velir leurs mores: mais toi, va & annou-
ce le royaume de Dieu.*

54. Cum vidissent autem discipuli eius Iacobus & Iohannes, dixerunt, Domine, vis dicamus ut ignis descendat de caelo, & consumat illos, (sicut & Elias fecit.)

And when his disciples James & John saw it, they said, Lord, wilt thou that we commaunde / that fire come downe from heauen / and consume thei: euen as Elias did?

55. Et conversus increpavit illos, dicens, Nescitis cuius Spiritus estis.

But Jesus turned about / & rebuked them / and sayde / Ye knowe not of what spirit ye are.

56. Filius hominis non venit animas perdere, sed salvare. Et abierunt in aliud castellum.

For the Sonne of man is not come to destroy mens lives: but to save them. Then they went to another towne.

57. Factum est autem: ambulantes illis in via, dixit quidam ad illum, Sequar te quocunque iens.

And it came to passe that as they went in the way / a certaine man said unto him / I will follow thee / Lord / whithersoever thou goest.

58. Dixit illi Iesus, Vulpes foveas habent, & volucres caeli nidos: filius autem hominis non habet ubi caput reclinat.

And Jesus sayde unto him / The foxes have holes / and the birds of the heauen have nests / but the Sonne of man hath not whercoo to lay his head.

59. Ait autem ad alterum, Sequere me. Ille autem dixit, Domine, permitte mihi primum ire, & sepelire patrem meum.

But he sayde unto another / Follow me. And the same sayde / Lord / suffer me first to go and bury my father.

60. Dixitque ei Iesus, Sine ut mortui sepeliant mortuos suos: tu autem vade, annuntia regnum Dei.

And Jesus said unto him / Let the dead bury their dead: but go thou and preach the Kingdome of God.

54. Da aber das selne Jünger Jacobus vnd Johannes sahen / sprachen sie: HERR / wilt du / so wollen wir sagen das Feuer vom Himmel falle / vnd verzehre sie / wie Elias thet?

De der hant Disciple Jacobus oc Johannes saage det / da sagde de HERR / wilt du / Da vilte vi siage / at der skal falde i id aff Himmelen oc fortære dem / lige som Elias gjorde?

55. Jesus aber wandte sich / vnd bedrohet sie / vnd sprach: Wisset ir nicht / welches Geistes Kinder ihr seht?

Da vende Ihesus sig / oc truede dem / oc sagde / Videt icke / hves Aands børn i ere?

56. Des Menschen Sohn ist nicht kommen / der Menschen Seelen zu verderben / sondern zu erhalten. Vnd sie giengen in einen andern Markt.

Menntens Søn er icke kommen at forderffue Menntens siel / men at beholde. De de ginge til en anden By.

57. Es begab sich aber / da sie auff dem wege waren / sprach einer zu jm: Ich will dir folgen / wo du hin gehst.

De der begaff sig / der de vaare paa veien / da sagde en til hannem / Jeg vil følge dig / chuoort du gaar.

58. Vnd Jesus sprach zu jm: Die Füchse haben gruben / vnd die Vögel vnter dem Himmel haben Nester / Aber des Menschen Sohn hat nicht / da er sein Haupt hinlege.

De Ihesus sagde til hannem / Ræffue hæffue graff. uer / oc Følene vnder Himmelen hæffue rede / Men Menntens Søn hæffue icke der som hand fand leg. ge sit Hovffue.

59. Vnd er sprach zu einem andern: Folge mir nach. Der sprach aber: HERR erlaube mir / daß ich zuvor hingeh / vnd meinen Vater begrabe.

De hand sagde til en anden / Følge mig efter. De hand sagde / HERR / Vilsted mig / at ieg gaar i æst bort / oc begræffue mit Fader.

60. Aber Jesus sprach zu ihm: Laß die Todten ire Todten begraben / Geh du aber hin / vnd verkündige das Reich Gottes.

Men Ihesus sagde til hannem / Lad de Døde begræffue deris døde / oc gaa du bort / oc forkynde Guds Rige.

54. A lonj to vjzeli vjedl: njm geho / Jakub a Jan / rekli: PANE / chesli at diyme / aby ohen estaupil s Nebe a spalil ge / pako vjvini Chaso?

Co gdy vjzeli vjvolennicy tes so Jakub y Jan / rekli: Pane chesli at chesli aby ogien spalil: nebay popalili / tak tak to byt y helag vjzini.

55. Obratim se Jezusa porostal gich / kta: Nemyte chyo glic duchu.

Alc Jezus obrocywfy stesfu: tal: emowiac: tiewieci: kiego dacha wytestesie.

56. Syn jagiste klowka nepfissi duffu jatratiti / ale spafoti. W odesli do gincho Wstetka?

Abowiemci Syn cizlowetcy nie przviedl aby traci duffe ludz: tci ale idy zachowywali / a chaj je bli do drugiego miasieczka.

57. Stalo se pak lonj mli ces: stav / keli genu geben: Pjagduf za tabu kam se keli obratysa.

A przydalo sie gdy om gli / je niekory cizlowick w drodze rzekl do niego: Poyd za toba gdzie tes dno poydziesz Pane.

58. Wstet! genu Jezusa: Lissy daupata magu / a Ptacy nebsti hnyda / ale Syn cizlowka nema kdebv swau hlavu stonit.

Alc mu powiedzial Jezus: Liss: Ficmaza kimpfwey ptaffowse po wietrzni gniazda / a Syn cizlowietcy niema gdzie przylontc glowy.

59. Wstet! ginemu: Pod ja mnau. A on keli: Pane / do: pusi mprw gci a pochowati Dice mcho.

Ja m rzekl do drugiemu / Podj za mna / a on rzekl: Pane dopuac miabych pirwey bedi a pogrzebi opek me.

60. Wstet! genu Jezusa: Nech at mrtwv pochawawas: gij mrtwv swv / ale ty gdi wv: jug Kralowstwu Bozj.

Ma to mu powiedzial Jezus / Daj pokoy: Niechay vmarli pogrzebuia vmarle swie / ale ty bedv by opowieday krolstwo Boze.

ט

וַיֹּאמֶר לָהּ אַחֲרָיִךְ
אַתָּה בִּתְּךָ מִדֵּי לִוְיָתָן
וְיֵן אֶפֶס לִי אֶחָד אֲשֶׁלֶם
לִפְנֵי בִתִּי וְאַתָּה :

*Vallito ancor disse, Io ti seguirò, Se-
gnore : ma lassami prima licenziar da
quella che sono in casa mia.*

וַיֹּאמֶר לָהּ יְשׁוּעָה לֵאמֹר
אֲנִשׁ רַמְסֵי אֲדִידָה עִיר
חֲרָבָה וְכַדְרָנָה וְחֲמָר
לְבַסְתֶּרָה וְחֲשָׁח לְמַלְכוּתָהּ
וְנִלְהֵנָה :

*El rey le disse, Ninguém que habba mof-
fo la sua mano a l'arado, e reguarda ao
diestro, è apto al regno de Dio.*

בְּתֵר הָלִין פֶּרֶשׁ יֵשׁוּעָה
מִן תַּלְמִידוֹתָי אַחֲרָיִךְ
שְׂבָעִין וְיֶשְׁדֵּר אֲמֵן תִּרְוִן ת
תִּבִּין קָדָם פֶּרֶזְבֹּפָה לְכָל
אַתֵּר וּמְדִינָה וְעָתִיד הָיָה
לְמֵאחֲרָיִךְ :

*Dappo queste cose il Signore ordinò
ancora cetera alii, e mandòli a due a
due in tutto il re, per ogni città e luogo,
don egli doueva andare.*

וַיֹּאמֶר לָהֶן חֲצֹנָה סִגִּי
וּבְצֵלָה וְעֵירִין בָּעֵר הַכִּיל
מִן מִרְיָה חֲצֹנָה וְהַבִּיק
בְּצֵלָה לְחֲצֹנָה :

*E però dicendoli loro, La messe era
molta, ma es sono pochi operarij. Pregate
adunque il Signore de la messe, che mē-
de gli operarij ne la messe sua.*

וְלֹוּ הָיָה אֲנִי מְשֻׁדֵּר
אֲנִי לְכֵן אֵיךְ אֲמַרְנָה
בְּיָנֵי יְהוֹבָה :

*Andate : ecco, io vi mando come
agnelli in tra i lupi.*

לֵאמֹר תִּשְׁקָלוּן לְכֵן
פִּיסָה וְלֹא תִרְמָלָה וְלֹא
מִסְנָה וּבְשִׁלְמָה תֵּאָכֶשׁ
בְּאִירְתָּה לֹא תִשְׁאָלוּן :

*Non portate né borsa, né staffa, né
cappa : ne salutate alcuno per la via.*

וְלֹא יִנָּה בֵּיתָה דְּעֲמָלִין
אֲנִי לִוְיָתָן אֲמַרְנָה
שְׁלָמָה לְבִיתָה :

*In qualunque casa voi entrarete, di-
te primamente, Pace sia a questa casa.*

ט

וַיֹּאמֶר גַּם אַחֲרָיִךְ אַחֲרֵי
אֲדֹנֵי אֶל הַנִּיחָנִי גַּם בְּרֵאשׁוֹנָה
לְשָׁלֵם לְאִשְׁרֵי בֵּיתִי :

*Entonces tambien dixo otro, Seguirte he
Sennor : mas dexame que me despida primero de
los que estan en mi casa.*

וַיֹּאמֶר אֵלָיו יֵשׁוּעָה אִישׁ אֲשֶׁר
יִשְׁלַח יָדוֹ לְאִית וּפְנֹה לְאַחֲרָיו
לֹא יִכְשֹׁר אֶל־מַלְכוּת אֱלֹהִים :

*Y Iesus le dixo, Ninguno que poniendo su
mano al arado mirare atras, es abil para el Rey-
no de Dios.*

וְאַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּבְחַר
אֲדֹנֵי שְׂבָעִים אַחֲרָיִם וַיִּשְׁלַחֵם
שְׁנַיִם שָׁנִים לִפְנֵי בְּכָל עִיר
וּמְקוֹם אֲשֶׁר עָתִיד הָיָה לְבוֹא
שְׁמָרָה :

*Y despues de estas cosas, fennaló el Sennor
aun otros setenta los quales embió de dos en dos
delante de sí a todas las ciudades y lugares donde
el auia de venir.*

וַיְדַבֵּר אֵלֵיהֶם הַקָּצִיר רַב
וְהַפְּעָלִים מְעַטִּים לְכֵן הִתְחַנְנָה
לְאַדוֹן הַקָּצִיר לְשִׁלּוֹחַ אֶת
הַפְּעָלִים לְקָצִירוֹ :

*Y deziales, La miesse a la verdad es mucha,
mas los obreros, pocos : portanto rogad al Sen-
nor de la miesse, que embie obreros a su miesse.*

לְכֵן הָיָה אֲנִי שׁוֹלֵחַ אֲתֶכֶם
בְּשָׂלָמִים בְּתוֹךְ הַזֵּמָבִים :

*Andad, heaqui, yo os embió como a corde-
ros en medio de lobos.*

אֶל־תִּשְׂאוּ כִּס וְלֹא צִקְלוֹן
וְלֹא נַעֲלִים וְלֹא אִישׁ בְּדֶרֶךְ
לֹא תִשְׁאָלוּ לְשָׁלוֹמוֹ :

*No lleueys bolsa, ni alforja, ni capatos : y a
nadie saludeys en el camino.*

בְּכָל בֵּית אֲשֶׁר תָּבוֹאוּ בּוֹ
בְּהִחְלָה אֲמַרְוּ שְׁלוֹם לְבֵית
הַזֶּה :

*En qual quier casa donde entrardes, prime-
ramente decid, Paz sea a esta casa.*

θ.

61. Εἰπε δὲ καὶ ἕτερος, ἀπολαύ-
θῃς ω σοι κυριε πρῶτον δὲ ἐπιτήδευσ-
σον μοι δευτερεύσας θου τοῖς οἰς τὴν
ἐκκλησίαν μου.

*Lors un autre aussi dit, le se Seigneur,
Seigneur : mais permets-moi de pren-
dre premerement courage de ceux qui
sont en ma maison.*

62. Εἰπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ ἱησοῦς,
ὁ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν τῶν χηρῶν αὐτοῦ
ἐπὶ ὁρῶντες καὶ βλέποντες εἰς τὰ ὀ-
πίστω, αὐτὸς πρὸς τὴν βασιλεί-
αν τοῦ θεοῦ.

*Mais Iesus lui respondit, Nul qui met
la main à la charrue, & regarde en arrie-
re, n'est bien disposé pour le royaume
de Dieu.*

ΚΒΘΑΛΑ. Ι.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἀποδίδωμι ὁ
κύριος καὶ ἑτέροισ ἐὼδο-
μας (α καὶ ἀπεστέλλει αὐτοὺς πρὸς
δύο πρὸς πρὸς αὐτοῦ, εἰς πᾶσαν
πόλιν καὶ τόπον ὃ ἐμὲλλεν αὐτοὺς ἐρ-
χόμεναι.

*Or apres ces choses le Sennor en
ordonna aulli septante autres, & les en-
uoya deux a deux devant sa face, en tou-
te ville & lieu où il deuoit venir.*

2. Ἐλεγε δὲ αὐτοῖς, ὁ μὲν
θελόμενος πολλοὺς, οἱ δὲ ἑρῶντες ἐλ-
γοι. διήτητε οὖν ὁ κύριος ὁ θεο-
σμεῖ ὅπως ἐκβαλεῖ ὑμᾶς εἰς τὴν
θελομενὸν αὐτοῦ.

*Et leur disoit, La moisson est gran-
de, mais il y a peu d'ouuiers : priez donc
le Seigneur de la moisson, qu'il pouille
des ouuiers en la moisson.*

3. Τῷ πρώτῳ ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω
ὑμᾶς, εἰς ἁγῖας ἐκ μέσης λυλῶν.

*Allez, voici, je vous enuoye comme
agneaux au milieu des loups.*

4. Μὴ βασίζετε βαλάντιον, μη-
τὴν ῥομφαίαν, μηδὲ ὑποδήματα, καὶ μη-
δὲ αὐτὴ τὴν ὁδὸν κατασπαράξετε.

*Ne portez ne bourse, ne maillette, ne
souliers : & ne saluez perlonne par che-
min.*

5. Εἰς ὧν δὲ ὁ οἰκίας εἰσέλθῃ-
τε, πρῶτον λέγετε, εἰρήνη ᾗ τῇ οἰκί-
ᾳ.

*Et en quelque maison que vous en-
trerez, dites premerement, Paix soit à
cette maison.*

CAP. IX.

61. Etait alter, Sequar te Domine, sed permitte mihi primum renuntiare his qui domi sunt.

Then another saide: I will followe thee: Lord: but let me first go bid them farewell: which are at mine house.

62. Attad illum Iesus, Nemo mittens manum suam ad aratrum, & respiciens retro, aptus est regno Dei.

And Iesus saide unto him: No man that putteth his hand to the plough / & looketh backe / is apt to the kingdome of God.

CAP. X.

Post hac autem designavit Dominus & alios septuaginta duos, & misit illos binos ante faciem suam in omnem civitatem & locum quod erat ipse venturus.

After these things / the Lorde appointed other twentie also: and sent them two and two before him into every cite and place: whither he him self should come.

2. Et dicebat illis, Messis quidem multa: operarii autem pauci, Rogate ergo dominum messis, ut mittat operarios in messem suam.

And he said unto them: The harvest is great: but the labourers are few: praye therefore the Lorde of the harvest to send forth labourers into his harvest.

3. Ite: ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos.

Go now: and behold: I sende you forth as lambs among wolues.

4. Nolite portare sacculum, neque peram, neque calceamenta: & neminem per viam salutaveritis.

Beare no bagge neither scio: nor shoo: and salute no man by the way.

5. In quacunque domum intraveritis, primum dicite, pax huic domui.

And into whatsoeuer housee ye enter: first say: Peace be to this house.

Das IX. Capitel.

61. Und ein ander sprach: HERR / ich wil dir nachfolgen / aber erlaube mir zuvor / das ich einen Abschied mache mit denen / die in meinem hause sind.

So en anden sagde: HERR: Jeg vil effterfolge dig: Men tilsted mig forst: at gøre en Skilsmisse med dem: som ere i mit Hus.

62. Jesus aber sprach zu ihm: Wer seine Hand an den pflug leget / vnd sihet zu rück / der ist nicht geschickt zum Reich Gottes.

Ihesus sagde til hannem: Hvo som legger sin haand paa Plouen: oc seer til bage: hand er icke bequem til Guds Rige.

Das X. Capitel.

Darnach sonderet der HERR ander sibenzig auß / vnd sandte sie / ja zwen vnd zwen / für ihm her / in alle Städte vnd Ort / da er wolt hin kommen.

Der effter vdualde HERREN andre halffierdesunds etue: oc sende dem vñ / to tho oc tho: saare sig: i alle Stæder oc til huer Sted: som hand vilde comen hen.

2. Und sprach zu ihnen: Die Erndte ist groß / der Arbeiter aber ist wenig / bittet den HERRN der Erndte / daß er Arbeiter aufsende inn seine Erndte.

So hand sagde til dem: Høsten er stor: Men Arbejdere ere faa: Beder høstens HERR: at hand vsender Arbejdere i sin Høst.

3. Gehet hin / Sihe / ich sende euch als die Lämmer mitten vnter die Wölffe.

Gaar bort: see: Jeg sender eder: som Lam: midt iblant Vulfue.

4. Traget keinen Beutel / noch Taschen / noch Schuh / vnd grüßet niemand auff der Strassen.

Bæret ingen Pung: oc en Eto oc hilser ingen paa veyen.

5. Wo ihr inn ein Haus kommt / da sprecht zu erst: Friede sey in diesem Hause.

Hvor som i kommer i Hus: da siger først: Fred vere i dette Hus.

Kapitola IX.

61. Vñ siel ginh: Plogdu za tebau D'ne / ale prwot do: usi mi at se rezjchnam o senu sce: fñjdoma gñau.

Edv potym rzekl drug: Doy: de zakhoba D'ne: Ale mi dopuac: jezbych prwot ty pozegnal: Etot zy sa w domu moun.

62. Rzekl k nmu Jezus: Zaconz kdot wytahuje rusu swau k pluhu a ohleda se zase: neni pñuhodny k zalamowimoi Bozimu.

Zaym rzekl do niego Jezus: Sadny khoy zek: swa przylozmy: hy fu plugowi: obezry sic na cho co zalam jest porad: nicest go: dny fu krolowu Bozimu.

Kapitola X.

Postom pak wywolil D'ñ n ginhch: Edmdejat dwa. a postal y po dwau pfed twa: fñj / swau do kazdeho Mesta n mysta kamz gest mel sam pñgñi.

Potym naznachyl te: Paa drug: ich jedindziesiat: y rozslal u po dwa przed oblicznoscia swota do kazdego miasta y mleyseki: Edy tedno sam przybz muel.

2. A prawił gñm: Jez zagist gest mnoha: ale dñlnykar ma: lo: Protoz prosie D'NA žni: at possle dñlny na Jez swau.

Zmowil im: Rzekl jntwo wiel: kie irst: ale robotnikow malo: prociat: tedy paa žniwa aby wyslal robotnika na žniwo swote.

3. Edetel: an na posylam was jako D'ciany mezy Wlfy.

Toz rzekl: Oto ja was posylam jako baranki w podzodek wlfow.

4. Protoz nenostec sebau pñ: thya: oni mofny: ani obuwñ: a jadncho na cest nepozdras wugte.

Tie nob cesh miefka: a nismel ani botow: a jadnego w deodzenie wtrayce.

5. A do ketrchozfoli domu wegdece nappwot rere: Pofoz tomuto domu:

Do ktrwego kolwiek domu wy: ozieciel nappodze mowiet: Pofoy te mu domowi.

6 ואנאיתתמן פר שלמא
ותתנית עליהי שלמכון
ואו דין לא שלמכון
עליכון נהפוך:

*Esicuti facit aliquis figmento de pace, la
pace vostra vaporata sopra de lui: e se non
ella ritornerà a voi.*

7 פה דין בביתא דיו פר
לגסין אנתין ושתין מו ד
דילחון שמה הו עיר בעלא
אניה ולג תגסין מו
ביתא לביתא:

*Esimanentes ne la medesima casa,
mangiando e beuendo di quei che da essi
vi sarà dato per iacchi l'operara e uigno
de la sua mercede. Non passate de casa in
casa.*

8 ולאידא מדינתא
דעאליו אנתין ומקבלין
לכון לעסו סתם
דמתתסים לכון:

*Et in qualunque città voi entrarete,
e che essi vi ricaveranno, mangiate di quelle
cose che vi son poste innanzi.*

9 ואסו לאילין דכריהי
בה ואמרו להון קרבת
עליכון מלכותא דאלהא:

*Et sanato gli infermi che sano in effio
e dite loro: il regno del cielo s'è annunzio-
ro a voi.*

10 לאידא דיו מדינתא
דעאליו אנתין ולג
יקבליכון ביקו לכון ב
בשוקא ואמרו:

*Ma in qualunque città voi entrare-
te, & essi non vi ricaveranno, uscite ne le
piazze de quella e dite.*

11 ואף חלל דבב לו
ברגליו מו מדינתכון
נפעינו לכון פרס דבב
דעו דקרבת לה עליכון
מלכותא דאלהא:

*Nos festinamus contra di Vos ancor la
poluere de la vostra città, che es s'è attac-
cata addosso: nondimeno sappiate que-
sto, che il regno di Dio s'è annunziato.*

12 אמר אנפין לכון ד
דלסדום יהיא ניה בגומא
הו או למדינתא הי:

*In di dico che in quel giorno sarà più
tolerabilmente trattata Sodoma, che
quei a citta.*

6 ונאם יהיה שם בן השלום
אוֹנוֹתָ עָלָיו תְּשׁוּם וְנָאם אִין
עֲלֵיכֶם יָשׁוּב:

*Y si vuiere alli algun hijo de paz, vuestra paz,
reposará sobre el: y fino, boluericha a vosotros.*

7 וְתֵאדְרִיכּוּ בְּבֵית הַהוּא וְתֵאכְלוּ
וְתִשְׁתּוּ אֲשֶׁר אֲתֶם כִּי תִפְעַל
שׁוּחַ לְשִׁכְרוֹ אֶל־חֵלְכּוֹ מִבֵּיתָהּ
לְבֵיתָהּ:

*Y posad en aquella misma casa comiendo y
beuendo lo que os dieren: porque el obrero di-
gno es de su salario. no os passays de casa en casa.*

8 וּבְכֹל עִיר אֲשֶׁר תָּבוֹאוּ בָּהּ
וְיִקְבְּלוּ אֹתְכֶם אֲכָלוּ אֶת אֲשֶׁר
תִּשְׁמֹו לִפְנֵיכֶם:

*Y en qualquier ciudad donde entrardes, y os
recibieren, comed lo que os pusieren delante:*

9 וְרַפְּאוּ אֶת־מַחֲלֵי־אֲשֶׁר
בָּהּ וְאָמְרוּ לָהֶם קִרְבָּה אֲלֵיכֶם
מַלְכוּת אֱלֹהִים:

*Y sanad los enfermos que en ella ouiere, y de
zildes. Allegado seha a vosotros el Reyno de dios.*

10 וּבְכֹל עִיר אֲשֶׁר תָּבוֹאוּ בָּהּ
וְלֹא יִקְבְּלוּ אֹתְכֶם צֵאוּ אֶל־
חוּצֹתֶם וְאָמְרוּ:

*Mas en qualquier ciudad donde entrardes, y
no os recibieren, saliendo por sus calles, deid.*

11 גַּם אֶת עֵמֶד אֲשֶׁר דָּבַק
בְּנֵי מַעֲדָכֶם גּוֹנְסִין עֲלֵיכֶם אִין
זֶה דָּעוּ כִּי קִרְבָּה אֲלֵיכֶם
מַלְכוּת אֱלֹהִים:

*Aun el polvo que se nos ha pegado de vuestra
ciudad sacudimos en vosotros: esto empero sa-
bed, que el Reyno de los cielos seha allegado a
vosotros.*

12 כִּי־אֹמַר אֲנֹכִי לָכֶם כִּי
לְסֻדּוֹם בְּיוֹם הַהוּא יִקָּל מֵעִיר
הַזֵּה:

*Y digo hos, que los de Sodoma auran mas
remission aquel Dia, que aquella ciudad.*

6. Καὶ ἴστω μὴ ὅτι ἐκείνῳ εἰς εἰρήνης,
καταπαύσεται ἐπ' αὐτὸν ἡ εἰρήνη
ὑμῶν· αἱ δὲ μέγα, ἐφ' ὑμᾶς ἀνα-
κάμψι.

*Que si quelque enfant de paix est
là, votre paix reposera sur icelui: finou,
elle retournera à vous.*

7. 'Εν αὐτῇ δὲ τῇ οἰκίᾳ μένετε, ἐ-
σθίετε καὶ πίνετε τὰ παρ' αὐτῶν·
ἀξιόγραφος ὁ ἔργατης ἔμιοτος αὐ-
τοῦ ἐστὶν· μὴ μεταβαίνατε ἐξ οἰκίας εἰς
οἰκίαν.

*Et demeurez en ceste maison. La
mangeans & beuans de ce qui sera mis
deuant vous: car l'ouurier est digne de
son salaire. Ne pallez point de maison
en maison.*

8. Καὶ εἰς ἑκάστην δὲ πόλιν εἰσέρ-
χησθε, καὶ διαχρίτω ὑμᾶς, εἰδόντες
τὰ ἐνδοχὴν καὶ ὑμῶν.

*Mesmes aussi en quelque ville que
vous entrerez, & qu'ils vous recouront,
mangez de ce qui sera mis deuant vous.*

9. Καὶ θεραπεύετε τοὺς ἐν αὐτῇ
ἀσθενεῖς, καὶ λέγετε αὐτοῖς, ἡ γγ-
νωὶ ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θ'.

*Et guerissez les malades qui seront
en icelle, & leur dices, Le royaume de
Dieu est approuché de vous.*

10. Εἰς ἑκάστην δὲ πόλιν εἰσέρχη-
σθε, καὶ μὴ διαχρίτω ὑμᾶς εἰς ἐλ-
θοῖς αἱ πύλεις πολιτείας αὐτῆς, εἰ-
πατο.

*Mas en quelque ville que vous se-
rez entrés, & ils ne vous auront reçus,
sortez es rues d'icelle, & dices,*

11. Καὶ τὰς κορυφὰς τῶν πλινθίων
ἡμῶν ἐκ τῆς πόλεως ὑμῶν ὀνο-
μαστομέθα ὑμῶν, πολλὰ γὰρ γινώ-
σκете, ὅτι ἡ γγνοὶ ἐφ' ὑμᾶς ἡ βα-
σιλεία τοῦ θ'.

*Nous secouons contre vous mesme
la poudre de vostre ville, qui s'est at-
tachée à nous: toutesfoiz sachez cela, que
le royaume de Dieu est approuché de
vous.*

12. Δίγω δὲ ὑμῶν, ὅτι παροῦς ἐν
τῇ ἡμέρᾳ ἐσθὶν ἀσεβέστερον ἱσμεῖ,
ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.

*Orie vous di, qu'en ceste journee-
la ceux de Sodome seront plus tolera-
blement traités que ceste ville-là.*

6. Et si ibi fuerit filius pacis, requiescat super illum pax vestra: sin autem, ad vos revertetur.

And if the sonne of peace be there: your peace shall rest vpon him: if not, it shall turne to you againe.

7. In eadem autem domo manere, edentes & bibentes quæ apud illos sunt, dignus est enim operarius mercede sua. Nolite transire de domo in domum,

And in that house tory still, eating & drinke such things as be there: hab better before you: for the labourer is worthy of his wages. So not from do to the house.

8. Et in quamcunque civitatem intraveritis, & susceperint vos, manducate quæ apponuntur vobis.

But into whatsoeuer citie ye shall enter: if they receiue you: eate such things as are set before you.

9. Et curate infirmos qui in illa sunt, & dicite illis, Appropinquauit in vos regnum Dei.

And heale the sicke that are there: and say vnto them / The kingdome of God is come nere vnto you.

10. In quamcunque autem civitatem intraveritis, & non susceperint vos, exeuntes in plateas eius, dicite.

But into whatsoeuer citie ye shall enter: if they will not receiue you: goe your wayes out into the streetes of the same: and say.

11. Etiam pulverem qui adhæsit nobis de civitate vestra, extergimus in vos, tamen hoc scitote quia appropinquauit regnum Dei.

Even the very dust which cleaueeth on vs of your citie: we wipe of against you: not withstanding know this: that the kingdome of God was come nere vnto you.

12. Dico vobis, quia Sodomis in die illa remissius erit, quàm illi civitati.

For I say to you: that it shall be easier in that day for them of Sodom: then for that citie.

6. Vnd so daselbst wirdt ein Kind des Friedes sein / so wirdt euer Friede auff ihm beruhen / wo aber nicht / so wirdt sich euer Friede wider zu euch wenden.

De der som der er ic Trebsens Wern / da stal eders fred huils paa hannem / Et der oc icke / da stal eders Fred vende sig til eder igen.

7. Inn dem selbigen hause aber bleibet / esset vnd trincket / was sie haben. Denn ein arbeiter ist seines lohns werth. Ir solt nicht von einem hause zum andern gehen.

Bliffuer i des samme huss / oder oc dricker / huad de haffue. Thi en Arbendere er sin Lon verd. I skulle icke gaa fra u Huss til et andet.

8. Vnd wo ihr in ein Stat kompt / vnd sie euch auff nemen / da esset was euch wirdt für getragen.

De huor i komme i en Stad / oc de anamme eder / da oder huad eder bliffet faare / baaret.

9. Vnd heilet die Kranken / die daselbst sind / vnd saget ihnen: Das Reich Gottes ist nahe zu euch kommen.

De helbreder de Siuge / som der ere / De siger til dem / Gudz Rige er kommet nær til eder.

10. Wo ir aber inn eine Statt kommet / da sie euch nicht auff nemen / da gehet heraus auff ihre Gassen / vnd sprecht:

De huor i komme i en Stad / som de icke annamme eder / da gaar ed paa hans Gader / oc siger.

11. Auch den Staub / der sich an vns gehenget hat von euer Statt / schlagen wir ab auff euch / doch solt ir wissen / das euch das Reich Gottes nahe gewesen ist.

Vi sla osaa den stoff aff paa eder / som henget ved os aff eders Stad / Dog skuldet vide / at Gudz Rige haffuer verit eder nær.

12. Ich sage euch: Es wirdt Sodom ma tráglicher ergehen an jenem tage / denn solcher Statt.

Ieg siæer eder / Der stal gaa lideltære til mee Sodomaa paa den dag / en saadan en Stad.

6. A budeti tu syn polege / odpotinet na nem poleg vasa: a pakli nebude / i vami se na vrati.

A ieslijby tam byl fcorr syn pokoy / zolanie nad nim pokoy was / i ieslij nie / vrocic se do was.

7. A v temz domu ostani / gedauce a pigice coz v nich gest / nepot gest hoden dlinij mzy sv. Nechod tez z domu do domu.

Sam ic w tym domu miefkye ac iedyac y pñac / coz kolwiek przed was poloza. Abomien ci godzien jest notem nil zaplacy swy / a nie przedadicyte sie z domu do domu.

8. A do kterehozkoli Mesta wgdete / a pñigman was geze / fterc se kosi wcy předsadagij wam:

Thal je do korego Polwiek bysue maktawest / a przytoby was / iedyte co wam poloza.

9. Avdrawuete nemocne kteryz w nem gsau / a fctegim: Pribijte lot se mzy was kra: lowij wozij.

Avdrawiaycie nemoene fcor: zedy w nim byli / a powiedaycie im: Przy blizlo sie ku wam krolewo Boze.

10. A do kterehoz pak kosi Mesta wgdete / a nepñigman was / wngdauce na rpaty ge: ho / fcteg:

Do korego Polwiek tez maktawidzietie / a nie przytoby was / wysledy na vlice rego mowcie:

11. Takz prach ktery se pñchytal nas z Mesta wascho / w rñ rñyme na was / ale wssal to wte je fet se gest priblijlo kra: lowij wozij.

Wozij y proch fcor: se nas tal z maktawego / oieramy na was / wsa koto wiedziete fet se do was przyblizlo krolewo Boze.

12. Prawim zagiste wam / ze Sodoma fkom w onen den lch: tegij bude / nezi tomu Mestu.

Apowiedamci wam / ze: Sodoma na on czalzej bedzie / ni: zi maktaw onemu.

13. וְלִכִּי בְּחִזְיוֹן נִי לְבִי
בֵּית צִיּוֹן צִיּוֹן בְּעִיר
וּבְצִיּוֹן הַיָּד הַיְּמָנִית
בְּכִין קָבֵר בֵּין בְּסֶקֶל
וּבְקֶטֶמָּה תָּבֹר:

Gnas d te Chorazin, gnas d te Bethsaida: perche se in Tyro e Sidone fusteno state fatte le vertu, che sono state fatte in voi, gia buon tempo fa, sedendo in m fates & cenere, sarebbeno venuti a penitencia.

14. בְּרִים לְצִיּוֹן וּלְצִיּוֹן
יְהוּא נִיחַ בְּנוֹמָה דְּרִינָה
אוֹ לְכִין:

Nondimeno Tyro e Sidone nel giudicio faranno trattati piu tolerabilmente che voi.

15. וְאַתָּה כְּפֹר־נְחוּם הָיָה
דְּעִיר מֵא לְשִׁמְיָהּ
אֲתֵּה דִּימְתִּי עִיר מֵא
לְשִׁיּוֹל תַּתְּחִיתוֹ:

Et tu Capernaum, che fu stata esaltata infino al cielo, farai abbassata infino al inferno.

16. מִן דְּלִכְוֹן שָׁמַע לִי
שָׁמַע וּמִן דְּלִכְוֹן טִלְם לִי
הוּ טִלְם וּמִן דְּלִי טִלְם
טִלְם לְמִן דְּשִׁלְחִי:

Chi odo voi, odo me, e chi disprezza voi, disprezza me: e chi disprezza me, disprezza colui che mi ha mandato.

17. וְהַפְּכוּ הַגּוֹן שְׂבָעִין ד
דְּשִׁדְר בְּחִדּוֹתָא רַבְתָּא
וְאִמְרוּ לֵא מִרְיָא
שְׂמִרָא מִשְׁתַּעֲבָדִין לוֹ
בְּשִׁמְרָא:

Hor lo fecerunt exultare con allegrezza, dicendo, Signore, demoni ancora ci son soggetti nel Nome tuo.

18. הוּ דִּין אִמְר לְהוּן הוּא
הוּיָא לֵא לְשִׁטְנָא דְּנִפְרָא
אִיךְ בְּרָקָא מִן שְׁמֵי:

Et eglo disclaro, lo vedeva Satana cader dal cielo como vn fulgore.

19. הָא יְהִי אֲנִי לְכֹן
שׁוֹלְטָנָא דְּהוּיָתוֹן דְּיִשׁוּן
חַוּוֹתָא וְעִקְרָבָא וְכֹלָה
תִּילָה דְּכַעַל דְּבִבָּא וּמִרְמָס
לֵא יִהְיֶה כֹן:

Ecco, io vi do potesta di calcare e ferire le serpenti, & la scorpioma, & ogni forza del maligno, e niente vi nocera.

13. אֲנִי לָךְ כּוֹרְזִין אֲנִי לָךְ בֵּית
צִיּוֹן כִּי אֲנִי בְּצִיּוֹר וּבְצִיּוֹר
נַעֲשֶׂה הַגְּבוּרֹת אֲשֶׁר בְּכֶם נַעֲשֶׂה
כְּבֹד בְּשֶׁק וּבְעֶפֶר יוֹשְׁבִים שָׁבוּ:

Ay de ti Chorazin: ay de ti Bethsaida: que si en Tyro y en Sidon fueran hechas las maravillas que han sido hechas en vosotras, ya dias ha que sentados en cilicio y ceniza ouieran hecho penitencia.

14. לֵכֶן לְצִיּוֹר וּלְצִיּוֹר יִקָּל בְּיוֹם
דִּין מִכֶּם:

Portanto Tyro y Sidon auran mas remission que vosotras en el juyzio.

15. וְאַתָּה כְּפֹר־נְחוּם אֲשֶׁר עָדָה
הַשְׁמִימִים רוֹמְמָה עָדָה שְׁאוֹל
הַיָּרְדִּי:

Y tu Capernaum: que hasta los cielos estas levantada, hasta los infiernos seras abaxada.

16. כָּל אֲשֶׁר יִשְׁמַע אֵלֵיכֶם
יִשְׁמַע אֵלַי וְאֲשֶׁר יִגִּיף אֲתֵיכֶם
יִגִּיף אֲנִי וְאֲשֶׁר יִגִּיף אֲנִי יִגִּיף
אֲשֶׁר שְׁלַחְנִי:

El que a vosotros oye, a mi oye: y el que a vosotros desecha, a mi desecha: y el que a mi desecha, desecha al que me embio.

17. וַיָּשׁוּבוּ הַשִּׁבְעִים עִם שְׂמִיחָה
לֵאמֹר אֲדֹנָי גָּם הַשְּׂדִים נִדְּמוּ
לָנוּ בְּשִׁמְרָא:

Y boluieron los setenta con gozo, diciendo Sennor, aun los demonios se nos sujeran en tu nombre.

18. וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם רַחֲמֵי אֲחָה
הַשָּׁטָן כִּמוֹ בָּרֶק נוֹפֵל מִן
הַשָּׁמַיִם:

Y dixoles, Yo via a Satanas, como vn rayo, que caya del cielo.

19. הִנֵּה נִתַּן אֲנִי לָכֶם אֲחָה
שְׁלִטוֹן לְדָרוֹךְ עַל הַחֲזָשִׁים
וְעִקְרָבִים וְעַל כָּל גְּבוּרֹת הָאָרֶץ
וּמִיָּמָה לֹא יִזְנוֹק אֲתֵיכֶם:

He aqui yo os doy potestad de hollar sobre las serpientes y sobre los escorpiones, y sobre toda fuerza del enemigo: y nada os dannara.

13. Οὐαὶ σοὶ χοραζὶν, οὐαὶ σοὶ βηθ-
σαιδά· ὅτι ἐν τύρῃ καὶ σιδῶνι ἐ-
γινον αἱ δυνάμεις αἱ γινόμεναι ἐν
ὑμῖν, πάλαι ποτε στήκατε καὶ απο-
δοκαζήσατε μετανοήσαντες.

Mal-heur fut toi Chorazin, mal-heur fut toi Bethsaida: car si en Tyr & Sidon estoient faites les vertus qui on esté faites en vous, iadis yz apostolice fac & cendra, ils se fustient amendez.

14. Πάλιν τὴν τύρην καὶ σιδῶνιν ἀπο-
κατίεσθαι ἔσται ἐν τῇ κρίσει, ἣ ὑμεῖν.

Pourtant Tyr & Sidon seront plus tolerablement traitées au iugement que vous.

15. Καὶ σὺ καπερναούμ ἡ ὑψημένη ἐ-
ξ ὧν ἐπὶ τὴν θάλασσαν, ὡς ἄδου καὶ κατα-
βασθήσῃ.

Et toi Capernaum, qui as esté esleuee iulqu'au ciel, tu seras abaxee iulqu' en enfer.

16. Ὁ ἀκούων ὑμῶν, ἡμεῖς ἀκούομεν·
καὶ ὁ ἀρῶν ὑμᾶς, ἡμεῖς ἀρῶμεν· ὁ δὲ
ἀρῶν ἡμᾶς, ἀρῶμεν τὸν ἀποστείλαν-
τά μᾶς.

Qui uous escoute, il m'escoute, & qui uous reiette, il me reiette: or qui me reiette, il reiette celui qui m'a enuoyé.

17. Ἐπίστρεψαν οὖν οἱ ἑβδομήκοντα
μετὰ χαρᾶς λιγιστης, λέγοντες, καὶ τὰ
δαιμόνια ὑποτάσσονται ἡμῖν ἐν τῷ
ὀνόματί σου.

Or les septante s'en reuindrent avec ioye, disans, Seigneur, les diables mesmes nous sont assuettis en ton Nom.

18. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς, ἰδοὺ ἔρχεται πῶς
σαταῶν ὡς ἀστὴρ πῦρ ἐν τῷ νεφελῇ
πίπτει.

Et il leur dit, Je contemplee Satan tombant du ciel comme vn esclair.

19. Ἰδοὺ δίδωμι ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν
ἐπὶ πάντων ἐκείνων ἐφ' ὧν ἐσχη-
ρίσθη, καὶ ἐπὶ τῶν περὶ τὴν θάλασσαν
ἐξελθόντων, καὶ ἐπὶ ὑμῶν οὐ μὴ ἀ-
δικήσῃ.

Voici, ie vous doone puissance de marcher sur serpents, & sur scorpions, & sur toute la force de l'enemy: & rien ne vous blessera.

13. Vztibi Corozaim, vztibi Bethsaida: quia si in Tyro & Sidone facte fuissent virtutes quae factae sunt in vobis, olim in cilicio & cinere sedentes paeniterent.

Wo de to thet / Chorazin: wo de to thet / Beth-saida: for if the miracles had bene douen in Tyru & Sidon: which haue bene doue in you: then had a great while agone repented / sitting in sackcloth and ashen.

14. Verunramen Tyro & Sidoni remissius erit in iudicio, quam vobis.

Therefore it shalbe easier for Tyru & Sidon: at the iudgement: then for you.

15. Et tu Capharnaum usque ad caelum exaltata: usque ad infernum demergentis.

And thou Capharnaum: which art exalted so heauen: shalt bee thrust downe to hell.

16. Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit. Qui autem me spernit, spernit eum qui misit me.

He that heareth you: heareth mee: and he that despiseth you: despiseth mee: and he that despiseth me: despiseth him that sent me.

17. Reversi sunt autem septuaginta duo cum gaudio, dicentes, Domine, etiam demonia subiaciuntur nobis in nomine tuo.

And the seuentie turned againe with ioy: saying: Lord: euen the deuils are subdued to vs through thy Name.

18. Et ait illis, Videbam satanam sicut fulgur de caelo cadentem.

And he sayde vnto them: I saw Satan: like lightning: fall downe from heauen.

19. Ecce dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes, & scorpiones, & super omnem virtutem inimici: & nihil vobis nocebit.

Beholde: I giue vnto you power to tread on serpents: and scorpions: and oner all the power of the enemy: and nothing shall hurt you.

13. Weh dir Chorazin / weh dir Bethsaida / Denn weren solche thaten zu Tyro vnd Sidon geschehen / die bey euch geschehen sind / sie hetten vorzeiten im Sack vnd in der Aschen gesessen / vnd Buße gethan.

We dig Corozaim / we dig Bethsaida: Thi vaare si adanne vnderlige Verninger stede: Tyro oc Sidon / som ere stede hoffeder: da haßde dei forðum id sidet: Sacke oc aske: oc glort Penitence.

14. Doch es wirdt Tyro vnd Sidon tráglicher ergehen am Gerichte / denn euch.

Dog skal dei gaa Tyro oc Sidon lideligere paa Dommen: end eder.

15. Vnd du Capernaum / die du bist an den Himmel erhaben bist / du wirst in die Helle hinunder gestossen werden.

De du Capernaum: du som est orhonet til Himlen: du skal stedis hen vnder i Hellsuede.

16. Wer euch höret / der höret mich / vnd wer euch verachtet / der veracht mich / Wer aber mich verachtet / der verachtet den / der mich gesandt hat.

Huo som eder horer: hand herer mig: De huo som eder foracter: hand foracter Mig: Men huo Mig foracter: hand foracter Den: som mig vdsende.

17. Die sibenzig aber kamen wider mit freuden / vnd sprachen: HERR es sind vns auch die Teuffel vnterthan in deinem Namen.

De de halffierdesinds tiue komme igen mee glæde: oc sagde: HERR: Der ere oc Dælle oss vnderdænge i dit Naamn.

18. Er sprach aber zu ihnen: Ich sahe wol den Sathanas vom Himmel fallen / als einen fliß.

Da sagde hand til dem: Jeg saa vel Sathanas falde aff Himmelen: som ic siener.

19. Sehet / ich hab euch Macht gegeben zu treten auff Schlangen vnd Scorpion / vnd über alle gewalt des Feindes / vnd nichts wirdt euch beschädigen.

Seet: Jeg haaffuer giffuit eder mact: at træde paa Hugorme oc Scorpioner: oc offuer all Fjendes mact: oc intet skal skade eder.

13. Weh dir Chorazin: Weh dir Bethsaida: Nebo konygw Tyru a Sydonu: iis nem byli omowæ kærlij w was cineni gsu: dæwnoby w jyni a w popele sedyce potani: cinli.

Widaz tobte Chorazin: byan daz tobte Bethsaida: kowom gwyby w Tyru a Sydonu: tæfæ cudæ cynamone byly: tæfæ fæw tos bie djalny: vzmaly by sic: siedzac w worze y w popiele.

14. Alle wssat Tyru a Sydonu: lchægij bude na Sauðe: nelli wam.

A dila tegoj Tyrowi y Sydonu: wi lchæy wdzæc: cja:u: s:du: n:li: wam.

15. A ty Kaffarnaum: a: do Nebe: p:ow: i: feno: g:ny: a:le: a: do: D:lla: p:oh: i: feno: bude: s:.

A ty Kappernaum: ftores: iest: a: i: do: nieb: a: y: wys: fone: i: a: do: p:ie: r:ia: be: d: u: e: s: m: i: fone:.

16. Kdo: w:as: sly: s:ij: / mne: sly: s:ij: a: k:do: w:am: i: p:oh: r: d: a: / m: nau: p:oh: r: d: a: . A: k:do: w: p:oh: r: d: a: m: nau: / p:oh: r: d: a: t: i: j: m: k:do: w: mne: p:os: la: l:.

Kto: w:as: sly: cha: m: nie: sly: cha: / a: k:to: w:as: o: d: r: u: ca: / m: nie: o: d: r: u: ca: / a: k:to: m: nie: o: d: r: u: ca: / o: ne: go: o: d: r: u: ca: / ca: k:to: r: y: m: nie: p:os: la: l:.

17. Potom natrãtili se Sedmdesãte dwa s rado: j: / f: lauce: PA: NE: / tãf: e: y: D: iã: blow: e: se: nã: m: p: o: d: d: a: w: a: g: i: j: w: e: G: m: e: n: u: t: w: e: m: .

A: tãf: o: n: i: s: i: e: d: m: d: j: e: s: iãt: w: o: c: i: s: l: i: s: i: c: y: w: e: s: e: l: e: m: m: o: w: iãc: y: P: e: n: i: e: y: t: y: a: b: e: l: s: t: h: wãc: s: i: e: nã: m: p: o: d: d: a: iã: p: r: e: s: y: u: n: iãt: w: o: i: e: .

18. W: f: e: l: g: i: m: : W: i: d: e: l: g: s: e: m: S: a: tã: nã: s: e: nã: k: o: b: i: e: s: t: / a: n: pã: dã: s: N: e: b: e: .

E: d: y: i: m: o: n: t: y: e: l: l: : Pã: t: r: zã: l: e: m: g: d: y: sã: tã: nã: iã: k: o: b: i: y: sã: w: iãc: y: n: i: e: bã: i: pã: dã: l: .

19. A: dã: l: g: s: e: m: wã: m: m: o: c: / a: b: y: s: i: e: s: lã: pã: l: i: nã: Hã: d: y: a: nã: S: i: t: r: o: / y: nã: w: s: s: e: l: iã: u: m: o: c: n: e: p: r: i: n: t: e: l: e: / a: n: i: e: wã: m: s: s: k: o: d: i: t: i: n: e: b: u: d: e: .

O: t: o: w: a: m: m: o: c: dã: wã: m: d: e: p: rã: : wã: z: e: y: m: e: d: j: wã: d: e: i: j: y: w: s: s: y: e: k: m: o: c: m: e: y: p: r: iã: c: iã: l: iã: sã: nã: n: i: e: wã: s: nã: o: b: : rã: j: i: .

20 בְּרִשׁ בְּהִנֵּה לֹא תִחְדָּן
דְּשִׁמְרָא מִשְׁתַּעֲבָדִין לְבָנִין
אַלֵּיָּהּ יְהוּ דְּשִׁמְרָא יִכְוֹן
אֲתַכְתְּבוּ בְּשִׁמְרָא

*Nondimeno non vi rallegrate di que-
sta, che lo spiritus vos sustinuit: ma ben
vi rallegrate che i vestri nomi sono scripti
in caelis.*

21 בְּהַ בְּשַׁעְתָּא דְּחַ יִשׁוּעַ
בְּרוּחָא דְּקִדְשֻׁבָּהּ וְאָמַר
מִיִּדָּה אֵנָּה לֹךְ אֲבִי מִדָּה
דְּשִׁמְרָא וְהָאֲרַעְתָּ דְּכִסְיוֹתָ
הַלּוֹן מִן רַבִּימָא וְסִבָּה לְהִנָּה
וְגַלִּית אֲנִין לִלְלָהּ אִין
אֲבִי דְּהַכְּתָּא הָאֵל בְּבִרְבֵּי
יְהוּ:

*In quella medesima hora Iesus esul-
tò in spirito, e disse, Io so ringraziar Padre,
Signor del cielo e de la terra, che tu hai
nascosto queste cose a i savi e prudenti, e
le hai rivelate a i piccoli. Certi si, Padre,
perciò che così è stato il tuo beneplacito.*

22 וְאַתְבָּנִי לִיתְהַלְמִידוּתִּי
וְאָמַר לְהִין (כָּל מִדָּה)
אֲשַׁתֵּלֵם לִי מִן אֲבִי וְלֵא
אֲנִשׁ יְדַע מִנֵּי בְּרָא אֵלֵּהּ אִין
אֵלֵּהּ וְסִבָּה אֵלֵּהּ אִין
בְּרָא וְלִמֵּן דָּאן יִבְרָא בְּרָא
יְהִלָּה:

*Tutte le cose mi son date dal Padre
mio: e nullo sa chi sia il Figliuolo, se non
il Padre: ne chi sia il Padre, se non il Fig-
liuolo e colui a chi il Figliuolo narra re-
velarlo.*

23 וְאַתְבָּנִי לִיתְהַלְמִידוּתִּי
בְּלַחֲמִיתִּי וְאָמַר טִיבִיתִּין
לְעֵינָא דְּחַיִּין מִדָּם
רַבִּיתִּין חַיִּין:

*E veni a me, et discipulatus es me,
dixit, Beati qui audierunt verbum
filii et crediderunt.*

24 אָמַר אֵלֵּהּ לְבָנִין צִיד
דְּנִבְרָא סְגִיָּא וּמִלְכָּא צִיד
דְּיִחְזִין מִדָּם יִחְזִין אֲנָתִין
וְלֹא חַיִּין וְלִמְשַׁמַּע מִדָּם
דְּאֲנָתִין שְׂמַעִין וְלֹא ש
שְׂמַעִין:

*Perche io vi dico che molti Profetas e
Re hanno voluto veder la cosa che vedete
vostri, e non l'hanno veduta: e veder la cosa
che vedete voi, e non la hanno veduta.*

20 אָבֵל בְּוֹנֵת אֵלֵּי־תִשְׁמָחוּ
כִּי־הִרְוַחוֹת נִדְּבִינוּ לָכֶם שְׂמָחוּ
כִּי־שְׂמוֹתֵיכֶם נִכְתְּבוּ בַשָּׁמַיִם:

*Mas no os gozcys decisto, a saber que los espi-
ritus se os sujeren: mas antes os gozad de que
vuestros nombres estan escriptos en los cielos.*

21 וּבְשַׁעְתָּהּ הָיָה עֲלָיָהּ יִשׁוּעַ
בְּרוּחַ וַיֹּאמֶר אֲוִדָּה לֹךְ אֲבִי אֲדוֹן
שָׁמַיִם וָאָרֶץ כִּי הִסְתַּרְתָּ אֶת
הָאֵלֹהִת מִחַכְמִים וְנִבְוִים וְהִגַּלְתָּ
אֲוִתָּם לְעֲלֵלִים אֵף אֲבִי כִי
כֹן גִּרְצָה לְפָנֶיךָ:

*En aquella misma hora Iesus se alegro en e-
spiritu, y dixo, Confessore, ó Padre, Sennor del
cielo y de la tierra, que escondiste estas cosas a los
sabios y entendidos, y las has reuelado a los pe-
quennos: así Padre, porque así te agradó.*

22 (וַיֵּן) אֵלֵּי־תִלְמִידָיו וַיֹּאמֶר
אֵלֵּיהֶם (כָּלֵם) גִּתְנוּ לִי מֵאֲבִי
וְאִישׁ לֹא יוֹדֵעַ מִי יֵשׁ הַבֶּן כִּי־
אֵם הָאֵב וּמִי־יֵשׁ הָאֵב כִּי־
אֵם הַבֶּן וְאִשֶּׁר לֹו תִרְצָה הַבֶּן
לְגִלּוֹתָ:

*Todas las cosas me son entregadas de mi Pa-
dre: y nadie sabe quien sea el Hijo sino el padre:
ni quien sea el Padre, sino el Hijo, y a quien el
Hijo lo quisiere reuelar.*

23 וַיֵּן אֵלֵּי־תִלְמִידָיו וַיֹּאמֶר
לְבָדֵם אֲשֶׁר־הָעֵינִים אֲשֶׁר רָאוּ
נִתְּנָה אֲתָם רוּחָם:

*Y buuelto particularmente a sus discipulos,
dixo, Bienaventurados los ojos que venenlo que
vosotros veys.*

24 כִּי־אָמַר אֵלֵּי כִי־יִבְרָא אֵם
וּמִלְכִּים רַבִּים הִפְצוּ לְרִנָּתָהּ
אֵת אֲשֶׁר אֲתָם רוּחָם וְלֹא
רָאוּ וְלִשְׁמוֹעַ אֵת אֲשֶׁר אֲתָם
שְׂמַעִים וְלֹא שְׂמַעִין:

*Porque os digo, que muchos Profetas y re-
yes desearon ver lo que vosotros veys, y nó, lo vi-
eron: y oyr lo que oys, y no lo oyeron.*

20. Πάλιν ἐν ταύτῃ καὶ μετὰ χαίρειν
ὅτι τὰ πνεύματα ὑμῶν ὑποτασσέ-
ται· χαίρειν ὅτι ἐν τῷ ἐνέματι ὑμῶν
ἰγὰρ ἔφη ἐν αἰσ ἀρεταῖς.

*Toutes fois ne vous esjouillez point
en ce que les esprits vous sont assuettis,
mais esjouillez-vous plutôt pour ce
que vos noms sont escripts en cieus.*

21. Ἐν αὐτῇ τῇ ᾧ ὁ ἰησοῦς ἠγαλλιάσατο
ἐν τῷ πνεύματι ὅτι ἡκούσας, καὶ εἰπὼν·
ὁ ὁμολογοῦμαι σοὶ πατήρ, κύριε ὁ
ἕρως ἔσθαι τῆς γῆς, ὅτι ἀπὸ κρυφῶς
παύει δὸς τὸ σὺ φῶς καὶ στανίως, καὶ
ἀπὸ κρυφῶς αὐτὰ ἡγήσας, καὶ ὁ
πατήρ ὅτι ἄτις ἰγὺς καὶ δὲ δὲ κί-
α μυστὶς σου.

*En ce mesme instant Iesus s'esjouit
en esprit, & dit, Je te rengraces, ó Pere,
Seigneur du ciel & de la terre, de ce que
tu as caché ces choses aux sages & en-
tendus, & les as reuelees aux petis en-
fans: il est ainsi Pere, pour tant que tel
a esté ton bon plaisir.*

22. (Καὶ ἐν ταύτῃ παρατίθεται μαθηταῖς
εἰπὼν) πάντα ὡς ἐρεῖς ἐμοὶ καὶ ὑπὸ
πατρός μου καὶ ἐδίδως αἰσιν τίς
ἐστὶν ὁ υἱός, καὶ μὴ ὁ πατήρ, καὶ τίς ὁ
πατήρ, καὶ μὴ ὁ υἱός, καὶ ὁ ἐάν
ὁ υἱὸς καὶ ὁ υἱὸς δὲ ἀποκαλύψαι.

*Toutes choses m'ont esté donnees
en main de mon Pere: & nul ne cognoist
qui est le Fils, sinon le Pere: ne qui est
le Pere, sinon le Fils: & celui auquel le
Fils le voudra reueler.*

23 Καὶ ἐν ταύτῃ πορεύεται μαθη-
ταῖς, καὶ ἰδὼν εἰπὼν, μακάριοι οἱ
ἐφθάλμοι οἱ βλέποντες ἃ βλέπ-
ουσι.

*Puis se retournant vers les disciples,
il dit à part, Bien-heureux sont les yeux
qui voyent ce que vous voyez.*

24. Λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι πολλοὶ
προφῆται καὶ βασιλεῖς ἠθέλησαν
ἰδεῖν, ἃ ὑμεῖς βλέπετε, καὶ οὐκ ἴ-
δον· καὶ ἀκούσαι, ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ
ἤκουσαν.

*Car ie vous di, que plusieurs Prophe-
tes & Rois ont deuré deuoir les choses
que vous voyez, & ne les ont point ve-
ues: & ouir les choses que vous oyez, &
ne les ont point ouies.*

20. Veruntamen in hoc nolite gaudere, quia spiritus vobis subiiciuntur: gaudere autem quod nomina vestra scripta sunt in celis.

Reuercheles / in this reioyce not / that the spiritus are subdued vnto you: but rather reioyce / because your names are written in heauen.

21. In ipsa hora exultavit spiritu, & dixit: Confiteor tibi pater, Domine celi & terræ, quod abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & revelasti ea parvulis, Etiam pater, quoniam sic placuit ante te.

That same houre reioyced Iesus in the spirit / and said / I confesse vnto thee / Father / Lorde of heauē and earth / that thou hast hid these thinges from the wise and learned / and hast reueiled them to babes: euen so / Father / because it so pleased thee.

22. Omnia mihi tradita sunt à patre meo. Et nemo scit quis sit filius, nisi pater: & quis sit pater, nisi filius, & cui voluerit filius revelare.

Then he turned to his disciples / and said / All thinges are giuen me of my Father: and no man knoweth who the Sonne is: but the Father / neither who the Father is / saue the Sonne / & he to whom the Sonne will reueile him.

23. Et conuersus ad discipulos suos, dixit, Beati oculi qui vident quæ vos videtis.

And he returned to his disciples / & saide / blessed are the eyes / which see what ye see.

24. Dico enim vobis, quod multi prophetæ & reges voluerunt videre quæ vos videtis, & non viderunt: & audire quæ auditis, & non audierunt.

For I tell you that many Prophetes and Kinges haue desired to see those thinges which ye see / and haue not seen them: and to heare those thinges which ye heare / and haue not heard them.

20. Doch darinn freuet euch nicht/ daß euch die Geister vnterthan sind. Freuet euch aber/das eure Namen im Himmel geschrieben sind.

Dog glæder eder icke der vdi/ar Aanderne ere eder vnderdanige / Men glæder eder / at eders Naamn ere screffne i Himmelen.

21. Zu der stunde freuet sich Iesus im Geist / vnd sprach: Ich preise dich Vater vnd HERR Himmels vnd der Erden/ daß du solches verborgen hast den Weisen vnd Klugen / vnd hast es offenbart den Vnmündigen. Ja Vater/ also war es wolgefellig für dir.

Vaa den tid glædde Ihesus sig i Aanden / oc saade / Jeg priser dig Fader oc HERR Eosuer Himmelen oc Jorden / at du haaffuer stult saadant for de Vise oc Kloge oc haaffuer obnbaeret de vmmundige der. Ja Fader / saa vaar det behageligt saar dig.

22. Es ist mir alles übergeben von meinem Vater. Vnd niemand weiß wer der Sohn sey / denn nur der Vater/ noch wer der Vater sey/ denn nur der Sohn/ vnd welchem es der Sohn will offenbaren.

Der er mig alsamment offuergiffuue aff min Fader. De ingen veed huo Sønnen er / vden alene Faderen / De en heuer huo Faderen er / vden alene Sønnen / oc huiltken Sønnen vil obnbaere det.

23. Vnd er wandte sich zu seinen Jüngern / vnd sprach in sonderheit: Selig sind die augen/ die da sehen daß jr sehet.

De hand vende sig til sine Disciple / besagde / besynderlighed / Salige ere de øyen / som see det i see.

24. Denn ich sage euch/ vil Propheten vnd Könige wolten sehen/das ihr sehet / vnd habens nicht gesehen / vnd hören/das jr höret/ vnd habens nicht gehöret.

Thi ieg siger eder / Mange Prophetes oc Konger vilde see / det i see / oc haaffue der icke set / oc høre der i høre / oc haaffue der icke hørt.

20. Altwissat w tom se neras dugte / je se wam poddawagi / Euchowē / ale radugte se / je gfaugmēna wasse napsanā w Nebesych.

Alle sie ste nte radugte se se wam duchowte poddāta / omstetm sie weselece / ego / jec amionā wā: se napsanā sa w nebie.

21. Wtu hodinu rozmeselil se w duchu Gejysa / a řekl / Chwālm tebe Otce / VAAle Nebey Zemē / je qsh strol tyto wē: en před maudrymi a opati up: mi / a jgawil gijge malickym. Omstetm Otce / neb se tak ljbis lo před tebau.

Egoj tām cžāsa rozradowal sie Jezus w duchu / y mow. l: Chwale cie Oycze / Pānie niebā y ziemie / jżē to zākręł ob mādrych r rozumnych / & obidwile to mē mowmātkam / & zho Oycze iż sie cāf w podobālo tobie.

22. Wssecy wēcydāny asau mi ob Otce mēho. A jādny ne: wly kōoby byl Syn / gedinē Otce: a kōoby byl Otce gedinē Syn / a ten komuby chrēl Syn jgawiti.

Wsyrocmnie jest podano ed Oycę mego / & jeden me zna co jacz jest Syn / iedno Otce / & co jacz jest Otce / iedno Syn / & ten komu jest bedzie Chwāł Syn ob: iawic.

23. Obrātim set Wtednisl: tum swym / řekl: Blahoslav wemē oči kterēj widij to co j wy widijte.

Edy sie obroci w sy fu zwolen: nislom / řekl o sobno: Szczęśliwi ci ocy / ktore widia to co wy widiajcie.

24. Neboť prawim wām / je mnozý Prorocy y Krāionē chrēli widēti co j wy widijte / a newidēti: a stliscu co j wy slyšite / a nelyšeli.

Bo powiedam wām: J wiel. Prorokow y Krōlow jādali wid: jżē co wy widiajcie / & nie widiajli / y slyšeli co wy slyšacie / & wōdy nie slyšeli.

25 וְהָאֵחָד סֵפֶר־חַד קָם
וַיִּנְסִיחוּ וַיֹּאמֶר מִלִּפְנֵי
מֶנָּח אֶעֱבֹד בְּאַחֲרֵי הַיָּמִים
הָלְלוּם :

*In questo ecco un Dottor de la Legge
si levò, per tentarlo, dicendo, Maestro,
che co, s'farà io per possi, dar la vita eterna.*

26 הוֹדִיוּ נָשִׂיךְ אָמַר לָהּ
בְּכִיּוֹתָא אֵיכְכָּה כְּתִיב
אֵיכְכָּה קָרָא אָנָּה :

*E quegli disse, Che cosa è scritto ne la
Legge? Come leggi tu?*

27 עָנָה וַאֲמַר לָהּ
הִתְחַבֵּל לַמֶּלֶךְ אֱלֹהֶיךָ מִן
כֹּל לֶבָי וּמִן כֹּל נַפְשְׁךָ
וּמִן כֹּל חֵילֶךָ וּמִן כָּל
הַצֶּמֶר הַקָּרוֹבֵךְ אִתְּךָ וּבִסְתֵּר :

*Cum respondendo disse, Ama al tuo
Signore Iddio con tutto il tuo cuore, & con
tutta l'anima tua, & con tutta la tua for-
za, & con tutta la tua intelligenza. & il prossi-
mo tuo come te medesimo.*

28 אָמַר לָהּ נָשִׂיךְ
תְּרִיצִית אָמַרְתָּ הַדָּבָר
עֲבֹד וְתִמְנָה :

*Allora egli le disse, Tu hai esattamente
risposto, fa questo & vivrai.*

29 הוֹדִיוּ פֶּד בָּבֶלָה ל
לְמִצְרָיו נִפְשָׁה אָמַר לָהּ
יִמְנָה קְרִיבִי :

*Ma colui volendo giustificare se stesso,
disse a Gesù, & chi è il mio prossimo?*

30 אָמַר לָהּ יִשְׁעֵיגְבֵרָה
חַד נָחַת הָיָה מִן אֲדֻמְסָלַם
לְאֲרִיחֵהוּ וּנְפִלָה עָלָיו ל
לְסִטְיָא וּשְׁלַחְתָּהּ וּמִחֲמֹתָהּ
נִשְׁבַּקְתָּהּ פֶּד הָלִיל קָרָא
בָּהּ נִפְשָׁה קָרָא :

*Jesus respondendo, disse, Un certo
bommo scendeva da Gerusalem in Ierico,
& incontrò ne gli altri due un malebo
si, & cacciò loro di sopra, & cacciò loro
d'otto, & con la leggenda loro, & morì.*

31 תִּדְשׁ כְּהֵנָּה חַד נָחַת
הוֹנֵה בְּאֲדֻמְסָלַם הוֹנֵה
וְעֵבֶר :

*Per accorfe che un Sacerdote fesse per
quella via, & fissa via, & habendo lo ve-
duto, passò dal l'altro lato.*

25 וְהָיָה רֵב בְּחִירָה אֶחָד קָם
מִנְסָה וְזָחַל לְאֵמֶל הַפְּלִיגָה מִה
נִפְשָׁה וַיִּנְחֹל אֶת-חֵי-עוֹלָם :

*Y heaqui que vn Doctor de la Ley se levantó
tentandolo, y diziendo, Maestro, haziendo que
cosa possederá la vida eterna?*

26 וַיֹּאמֶר אֵלָיו מִה גָּבַתָּ
בְּחִירָה אֵיכְכָּה קָרָא :

*Y el le dixo, Que está escripto en la Ley? Como
lees.*

27 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר הָאֱהָב אֶת יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ
וּבְכָל מְאֹדֶךָ וְאֶת-קְרֹבֶךָ כְּמֹתָהּ :

*Y el respondiendo, dixo, Amaras al Sennor
tu Dios de todo tu corazón, y de toda tu anima, y
de todas tus fuerças, y de todo tu entendimiento:
y a tu proximo, como a ti mismo.*

28 וַיֹּאמֶר לוֹ הֵיטֵב עָנִיתָ עֲשֵׂה
וְנָתַתְּ חֵיָה :

*Y dixole, Bien has respondido: haz esto, y
viviras.*

29 וְהוּא אָבָה לְהַצְטִיחַ וַיֹּאמֶר
אֶל-יֵשׁוּעַ וּמִי יֵשׁ-קְרֹבִי :

*Mas el, queriendo se justificar a si mismo,
dixo a Iesus, Y quien es mi proximo?*

30 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אָדָם
בְּלִמְוֵי יָרֵד מִירוּשָׁלַם אֶל-יְרִיחוֹ
וַיִּפֹּל בִּידֵי הַפְּרִיצִים וַיַּשְׁטִיחוּ
וַיִּכְּתוּ וַיִּלֹּט וַיַּעֲבֹהוּ כְּמוֹ מִתְּ
הוּא :

*Y respondiendo Iesus, dixo, Un hombre de-
cendia de Ierusalem a Iericho, y cayó en ladrones
los quales lo despojaron; y hiriendolo, fueron se
dexandolo medio muerro.*

31 וַיֵּקֶר בִּי-כֹהֵן פְּלִמְוִי יָרֵד
בְּדֶרֶךְ הַהִיא וַיֵּרָא אֹתוֹ וַיַּעֲבֹר :

*Y aconteció, que descendió vn Sacerdote
por el mismo camino: y viendolo, pasóse del vn
lado.*

25. Καὶ ἰδοὺ νεμπότερ πρὸς αὐτὸν ὁ
πρῶτος αὐτῶν, & λέγων, διδάσκα-
λε, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον πλη-
ρομήσω;

*Alors voici un docteur de la loy, qui
se leva le tentant, & disant, Maître, En
quoi faisant heurterai se-la vie eter-
nelle?*

26. Οὗ γ' ἔπειτα αὐτὸν, ἐπ' αὐ-
τὸν τί γίγρεται αὐτῶν ἀναγινώ-
σκεις;

*Auquel il dit, Qu' est-il escript en la
Loy? comment lis-tu?*

27. Ὁ δὲ ἀπεκρίθης εἰπὼν, ἀγα-
πήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς
καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς
σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου, καὶ
ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, ὡς τὸν πλη-
σίον σου ὡς σεαυτὸν.

*Et ce lui respon dit, & d e, Tu aime-
ras le Seigneur ton Dieu de tout ton
cœur, & de toute ton ame, & de toute
ta force, & de toutes tes penées: & ton
prochain comme toi-même.*

28. Εἰπε δὲ αὐτῷ, ὁρθῶς ἀπεκρί-
θης· τί ποιεῖς, καὶ ζήεις.

*Alors il lui dit, Tu as droitement re-
spondu: fais cela & tu vivras.*

29. Οὗ γ' θύλον διχαινοῦ αὐτὸν·
εἰπε αὐτῷ τοῦ ἰησοῦ, καὶ τίς ἐστὶ μου
πλησίον;

*Mais celui se volant iustificer, dit à
Iesus, Et qui est mon prochain?*

30. Τροπαβαὶ γ' ὁ ἀποκρίσας εἶπεν,
αὐθροῦς ἐκ πατήρων διὰ τὸ ἱερου-
σαλὴμ εἰς ἱερουσαλὴμ, καὶ λατρεύς πε-
ρὶ πᾶσι, εἰ καὶ ἐκδυσπαίς αὐτὸν,
καὶ πλῆθος ὁδοῦ τῆς ἀπὸ ἱερου-
σολὴμ ἰερουσαλὴμ τοῦ γαλιλαίου.

*Iesus respondant dit, Un homme
descendait de Ierusalem en Ierico, &
tomba entre les mains des brigands,
qui le despoillèrent, & apres qu' ils
l'eurent, nauré de plusieurs coups, ils
s'en allerent, le laissant a demi-mort.*

31. Κατὰ συγκυρίαν γ' ἱερεὺς ἦεν
κατήβαινεν ἐκ τῆς ἐδῶς οὐκείης, καὶ
δὼν αὐτὸν, αὐτὸν παρεῖληθεν.

*Or par rencontre vn Sacrificateur
descendait par le mesme chemin, &
quand il le vid, il passa del' autre costé.*

CAP. X.

25. Er ecce quidam Legis-
peritus surrexit, tentans il-
lum, & dicens, Magister,
quid faciendo vitam æter-
nam possidebo?

Then heholde / a certayne expounder
of the Lawe stood up / and tempted
him / saying / Master, what shall I do
to inherite eternall life?

26. At ille dixit ad eum, In
lege quid scriptum est? quo-
modo legis?

And he sayde unto him / What is
written in the Lawe? how readest thou?

27. Ille respondens dixit,
Diliges Dominum Deum
tuum ex toto corde tuo, &
ex tota anima tua, & ex om-
nibus viribus tuis, & ex om-
ni mente tua: & proximum
tuum sicut teipsum.

And he answered and said / Thou
shalt love the Lord God with all thine
heart / and with all thy soule / and with
all thy strenght / and with all thy thought /
and thy neighbour as thy selfe.

28. Dixitque illi, Rectè re-
spondisti, hoc fac, & vives.

Then he sayde unto him / Thou hast
answered right: this do / and thou shalt
live.

29. Ille autem volens iusti-
ficare seipsum, dixit ad Je-
sum, Et quis est meus pro-
ximus?

But he willing to iustifie himselfe /
sayde unto Jesus / Who is then my
neighbour?

30. Suscipiens autem Iesus,
dixit: Homo quidam de-
scendebat ab Ierusalem in
Iericho, & incidit in latro-
nes, qui etiam despoliave-
runt eum, & plagis imposi-
tis abierunt semivivo relicto.

And Jesus answered / and sayde /
A certayne man went downe from Je-
rusalem to Iericho / and fell among theeves
/ and they robbed him of his rai-
ment / and wounded him / and departed /
leaving him halfe dead.

31. Accidit autem ut sa-
cerdos quidam descenderet
eodem via: & viso illo præ-
terivit.

And by chance there came downe
a certayne Priest that same way / and
when he sawe him / he passed by on the
other side.

Das X. Capitel.

25. Und siehe / da stund ein Schrifte-
gelehrter auff / vnd versucht ihn / vnd
sprach: Meister / was muß ich thun /
daß ich das ewige Leben ererbe?

De see / da stod en Schriftsellog op / fristede han-
nem oc sagde Messere / Huad skal ieg gøre / at ieg fand
arffue det ewige liff?

26. Er aber sprach zu ihm: Wie stehet
im Gesetz geschrieben? Wie liest du?

Da sagde hand til hannem / Huorledis skal
screffuit i loven? Huorledis læss du?

27. Er antwortet / vnd sprach: Du
solt Gott deinen HERRN lieben /
von ganzem herzen / von ganzer
Seele / von allen kräften / vnd von
ganzem gemüte / vnd deinen Näch-
sten als dich selbst.

Hand suarede oc saade / Du skal elste Gud din
HERR / aff ganste herte / aff ganste Siel / aff al
maet / oc aff ganste sind / Oc dine Næste lige som dig
self.

28. Er aber sprach zu ihm: Du hast
recht geantwortet / thue das / so wirst
du leben.

Da sagde hand til hannem / Du suarede ret / Gør
det / saa skal du leffue.

29. Er aber wolt sich selbst rechtfertigen /
vnd sprach zu Jesu: Wer ist
denn mein Nächster?

Men hand vilde gøre sig self retferdig / oc sagde
til Jhesum / Huo er da min Næste?

30. Da antwortet Jesus / vnd
sprach: Es war ein mensch / der gieng
von Jerusalem hinab gen Jericho /
vnd fiel vnter die Mörder / die zogen
ihn auß / vnd schlugen in vnd giengen
davon / vnd ließen ihn halb todt liegen.

Da suarede Jhesus / oc sagde / Der vaar ic Men-
niste / som aick fra Jerusalem neet til Jericho / oc
falt iblant Røffuere / Oc sarde hannem aff / oc sloae
hannem / oc ginge bort / oc lode hannem ligge halff
dode.

31. Es begab sich aber on gefehr /
daß ein Priester dieselbige strasz hi-
nab zog / vnd da er ihn sahe / gieng er
fürüber.

Da beaaff det sig toforuarendis / at en Prest drog
den samme vejned / oc der hand saa hannem / gick
hand omkring.

Kapitola X.

25. Ahle / geden w Zákonn v'
čeho vsial pokaussege ho, a řka:
Mistře / co čině život věčný
obdržím?

Čamoto něktory myšlědák
zakonn wylowšy řka: go mo-
wjač: Mistřu co činěc ocrzý-
mam žywoť wječny?

26. A on řekl němu: W
Zákonn co gěst psano / kral
čteš?

A on mu odpowěděl / řekl:
Řeč: Ktož teš napřano w zák-
onně / takoj čyřaš?

27. A on odpowěděl / řekl:
Wylowati buděš Pána Bo-
ha twěho / celěho srdce twěho /
a z celě duše twě / a ze wšech
mocy twěch / w žerestij mysl
twě / a w bliznjo twěho pako-
tbe saměho.

On tedy odpowěděl řekl:
Wylow Pána Boga twěgo ze
wšykřie / serce twěgo / ze wšykřie
duse twě / ze wšykřie sil twěch /
ze wšykřie mysl twě. A bliz-
njo twěgo tak saměho sěbie.

28. W řekl gemu Gělišs:
Práwě gěs odpowěděl / to čin /
a žyw buděš.

17a tho mu řekl: Dobřeš
powěděl / tož čyřaš a bōdžieš žyl.

29. A on čteř se sam spras-
wedliwa wčiniti / řekl k Gělišs
řlowi: A kdo gěst muog bliz-
njo?

Ale on čteř se sam w spráwě
edliwa / řekl do Jezusa: A ktož
wždy teš moy blizn?

30. W odpowěděl Gělišs /
řekl gemu: Čflowěl geden řel
z Jeruzalkma do Berncho / w
wpadl miedy lotry / kteřž takž
gěs oblaupili / a žraněwše odes-
šli / odpolu žywa nečawšše.

Co přizawšy Jezus řekl: Člas
wieš něktory řel z Jerusa-
lem do Jericho / w wpadl miedy
zbojce / ktožy go zlapiwšy / zra-
něwšy / odesli nápoly žabirego žo-
stawšy.

31. W přihodilo se / že kntž
geden řel tauž cestau / a wžero
gěs / pomnul ho.

A přydálo se žetaj droga
řel nic čtoř řaplaně / w zrawšy
go z přecwěš / minal go.

32 וְהִכְנִיחָהּ לָנֶחָא אֶתְחָא
מִטָּה לְהִי וְיִכְתֹּם וְהִנְיָה
וַיַּעֲבֹד :

*Similmente ancora vn Leuita, effren-
do & senza preffa al luogo, s'accesto, e ved-
dolo, e passò via dal l'altro lato.*

33 אָנֹשׁ דִּין שְׁמִינָא כֹד
דָּמָּה הָיָא אֶתְחָא אִיכְנָא
דְּאִיתִיּוּהִי הִנְיָא וְהִנְיָה
וְאֶתְחָבֵם צְלוּהִי :

*Ma vn Samaritano, facendo il suo
cammino, arrivato a lui, e uenendolo ve-
duto, fece atto di compassione.*

34 וְאֶתְקִרְבַּ וַיַּעֲבֹד
מִחִינָתָהּ וַיַּעֲלֵהוּן ח
חֲמִירָא וּמִשְׁתָּא וּסְמָה צֵל
חֲמִירָה וְאִתְּתִיהָ לְשִׁתְּתָא
וְאֶתְבַּטֵּל לָהּ צְלוּהִי :

*Et accostatofsi, fassia la sue ferite,
mercedendo el olio e del vino, por la
pa e, sopra il suo garmento, e condusse a
l'ultima de uolbene cura.*

35 וְלִפְסָרָה דִּינָמָא אֶתְחָא
חֲמִירָא דִּינָמָא וְהִנְיָה
לְפִיתְקָא וְאֶמַר לָהּ וַיִּתֵּן
דִּילָהּ יָאֵר מִדֵּם יִתֵּר דִּינָמָא
מָא דְּהִפֵּק אֶתְחָא וְהִנְיָה
לָהּ :

*El altro giorno partendosi, e auo fuer
due denari, e deslego a l'hoste, e uiselo,
Ilabbine cura, et uito cio che tu spen-
dadi pro, me lo rendero al mio ritorno.*

36 מִמָּה הִכְיָא מִן הַלִּין
הִלְתָּהּ מִחִינָא דִּהּ וְהִנְיָה
קִרְיָבָא לָהּ וַיַּנְסֵל בְּאִיבִי
וַיִּסְמָךְ :

*Qual dunque di questi tre ti pare che
fusse proximo a colui che incurse de guaj-
laggiati?*

37 הִי דִּין אֶמַר הִי
דְּאֶתְחָבֵם צְלוּהִי אֶמַר לָהּ
יִשְׁוֹעַ וְלֹא אֶתְחָא הִנְיָה
הִנְיָה עֲבָד :

*Et ego disse, Quello che uso misericor-
dia verso di lui, Et vn dunque egli disse,
Va, e fa tu uisibile.*

38 וְהָיָא דְּכֹד הִנְיָה דִּין
בְּאִתְּתִיהָ צֵל לְקִרְיָתָא
הָיָא וְאֶתְחָבֵם דְּשִׁמָּה מ
מִלְּתָא קִפְלָתָהּ בְּבִיתָהּ :

*Adunche poi mentre che v'essi anda-
nno, chi egli entra in vn certa callidone
vna donna nominata Martha la riceue in
ei, a, uia.*

32 גַּם כֵּן הָלִין בְּבוֹחֵי אֶל־
מְקוֹם הָיוּ וְדָמָּה וַיַּעֲבֹד :

*Y ansimismo vn Leuita llegando cerca de
aquel lugar, y viendolo, passóse del vn lado.*

33 וְשׁוּמָהוּנִי אֶחָד הוֹלֵךְ לְדִרְכּוֹ
בֵּן אֶל־וְיִכְתֹּם אֶתְחָבֵם רַחֲמִין :

*Y vn Samaritano que yua camino, viniendo
cerca deel, y viendolo, fue mouido a misericordia.*

34 וַיִּקְרַב וַיַּחֲבֹשׁ אֶת־פְּעָצָיו
שׁוֹמֵר בָּם יָר וְשָׁמֵר וַיִּכְבִּיבֵהוּ
עַל־חֲמִירָו וַיִּזְלִיבֵהוּ בְּמִלּוֹךְ
וַיִּסְכֵּן לוֹ :

*Y llegandose, vendóle las heridas echando-
le olio y vino: y poniendolo sobre su caualgadu-
ra, llenolo al mefón, y curolo.*

35 וּבְיוֹם הַשֵּׁנִי בְּצֵאתוֹ הִשְׁלִיךְ
שְׁנֵי דִינָרִים וַיִּתֵּן לְבַעַל חֲמִלּוֹן
וַיֹּאמֶר אֵלָיו סְכּוֹן לוֹ וְכֹל אֲשֶׁר
הִוָּתִיר לְרִפּוּת פְּשׁוּבִי אָשִׁיב לָךְ :

*Y otro dia partiendose, sacó dos dineros, y
diolos al huesped, y dixole, Curalo: y todo loque
demás gastares, yo quando buelua, te lo pagare.*

36 וּמִי־מִשְׁלֵשָׁתָה הֵאֱלָהּ גִּרְתָּהּ
כִּי כִי־קִרְיָבָא הוּא לְאֲשֶׁר נָפַל
בְּיַד־חֲפָרִיצִים :

*Quien pues de estos tres te parece que fue el
proximo de aquel que cayó en ladrones?*

37 וְהוּא אֶמַר וְהִי הוּא אֲשֶׁר
עָשָׂה חֶסֶד עִמּוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ יִשְׁוֹעַ
לָהּ וַעֲשֵׂה גַם־כֵּן :

*Y el dixo, Elque uso de misericordia con el
Entonces Iesus le dixo, Vé, y haz tu lo mismo.*

38 וַיְהִי־בְלִלְקָם וַיְבֹוֹא בְּבִיתָהּ
אִתָּת וְאִשָּׁה וְשָׁמָּה מִרְתָּא קִבְּלָתוֹ
בְּבִיתָהּ :

*Y aconteció, què yendo, entro el en vna al-
dea: y vna muger llamada Martha lo recibió
en su casa.*

32. Ομοίως δὲ καὶ λευίτης, ἰδὼς-
μὲν τὸν τόπον, ἐλθὼν παρὰ τὸν
ἀντιπαρελθόντα.

*Semblablement aussi vn Leuita es-
sant arriué à l'endroit, & le voyant, pas-
sa de l'autre côté.*

33. Σαμαρείτης δὲ πρὸς ἐξέδοντα,
ἰδὼς αὐτὸν, καὶ ἰδὼς αὐτοῦ ἐ-
σπλαγχνισθεῖς.

*Mais vn Samaritain passant son che-
min, vint a l'endroit d'icelui, & le voy-
ant fut ému de compassion.*

34. Καὶ προσελθὼν κατέθηκε τὰς
τραυματίας αὐτοῦ, ἐπιχειρῶν ἐλθεῖν
ἐπ' αὐτόν. Ἐπιθεθεὶς δὲ ὁ αὐτοῦ ἐπὶ
τὸ ἵδιον κτήν, ἤγαγεν αὐτὸν εἰς
πανδοχεῖον, καὶ περιεμήνη αὐτόν.

*Et s'approchant lui reserra ses play-
es, & y mit dessus de l'huile & du vin:
puis le mit sur la beste, & le mena en
l'hostellerie, & le pensa.*

35. Καὶ ἐπὶ τῷ αὐτοῦ ἐμαρτύρηθῶς,
ἐβόησε δύο δηνάρια ἰσῶκε τὸν
πανδοχεῖον, καὶ ἔθηκε, ἐπιμελή-
σας αὐτόν, καὶ ὅ, ἐὰν περισσεύῃ
τι, ἔτι καὶ τὰ ἐπιπλεονέκτα με-
ταδίδωμι σοι.

*Le lendemain au departir il tira,
deux deniers, & les bailla à l'hoste, &
dit, Penfioe & tout ce que tu despen-
dras d'auantage, ie le te rendrai a mon
retour.*

36. Τίς οὖν τῶν τῶν τριῶν δοχῶν
τοῦ πλησίον γινώσκεις ἐμπροσθέντος
ἐκ τῶν ληστῶν;

*Lequel dont de ces trois te semble
auoir esté le prochain à celui qui tom-
ba entre les mains des brigands?*

37. ὁ δὲ εἶπεν, ὁ τοῦ ἑλόντος γ' ἰσῶ-
κε μὴ αὐτόν; εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ ἰη-
σοῦς, καὶ εὗρε, καὶ σὺ ποιῶ ὁμοίως.

*Et lui dit, Celui qui a esté de mis-
ericorde envers lui, leuis donc lui dit,
Va, & fais toi aussi le semblable.*

38. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ μεδίοντι αὐ-
τοῦ, καὶ αὐτὸς εἰσῆλθον εἰς πανδο-
χεῖον, καὶ ὁνομάζει μερθεῖα.
Ὡς δὲ ἔγενετο αὐτὸν εἰς τὸ εἶναι αὐ-
τήν.

*Or aduint comme ils s'alloyent,
qu'il entra en vne bourgade: & vne
femme nommée Marthe le receut en sa
maison.*

32. Similiter & Levita, cum esset secus locum, & videret eum, pertransiit.

And likewise also a Levite when he was come nere to the place / went and looked on him / and passed by on the other side.

33. Samaritanus autē quidam iter faciens, venit secus eum & videns eum, misericordia motus est.

When a certain Samaritan / as he journeyed / came nere unto him / and when he saw him / he had compassion on him.

34. Et appropians alligavit vulnera eius, intundens oleum & vinum: & imponens illum in iumentum suum, duxit in stabulum, & curam eius egit.

When he was come / and bound up his wounds / and poured in oile and wine / and put him on his own beast / and brought him to an inn / and made provision for him.

35. Et altera die protulit duos denarios, & dedit stabulario, & ait, Curam illius habe: & quodcumque supererogaveris, ego cum rediero reddam tibi.

And on the morrow when he departed / he took out two pence / and gave them to the host / and said unto him / Take care of him / and whatsoever thou spendest more when I come again / I will recompense thee.

36. Quis horum trium videretur tibi proximus fuisse illi qui incidit in latrones?

Which now of these three / thinkest thou was neighbour unto him that fell among the thieves?

37. At ille dixit, Qui fecit misericordiam in illum. Et ait illi Iesus, Vade, & tu fac similiter.

And he sayd / He that shewed mercy on him. Then said Iesus unto him / Go / and do thou likewise.

38. Factum est autem dum irēt, & ipse intravit in quoddam castellum: & mulier quaedam Martha nomine, excepit illum in domum suam.

Now it came to passe as they went / that he entered into a certaine town / and a certaine woman named Martha / receiveth him into her house.

32. Desselbigen gleichen auch ein Levit / da er kam bey die stet / vnd sahe ihn / gieng er fürüber.

Disligest oc saa en Levite / der hand kom til Steden / oc saa hannem / gief hand omring /

33. Ein Samariter aber reisete / vnd kam dahin / vnd da er ihn sahe / sammette ihn sein.

Men en Samaritan reisde / oc kom der hen / oc der hand saa hannem / vuckedis hand offuer hannem.

34. Sieng zu sin / verband ihm seine Wunden / vnd goß darein Oel vnd Wein / vnd hub ihn auff sein Thier / vnd führet ihn um die Herberge / vnd pfleget sein.

Hand gief til hannem / forbant hannem hans Saar / oc loed Oile oc Vin der vdi / oc leifte hannem paa sit Dier / oc forde hannem til Herbere / oc roettede hannem.

35. Des andern tages reisete er / vnd zog heraus zwen groschen / vnd gab sie dem Wirte / vnd sprach zu ihm: Pflege sein / vnd so du was mer wirst dathun / will ich dir bezalen wenn ich wider komme.

Den anden dag reisde he hand / oc tog tho Pengdinge vdi / oc gaff Hosbonden dem / oc sagde til hannem / Diere hannem. De der som du legger noget mere der til / da vil jeg betale dig det / naar jeg kommer igen.

36. Welcher düncket dich vnter disen dreien der Recht sey gewesen dem der vnter die Mörder gefallen war?

Hvilken tænkes dig / der vaar aff disse tre hans Rette / der vaar falden ibland Røvere?

37. Er sprach: Der die Barmherzigkeit an im that. Da sprach Iesus zu ihm: So gehe hin / vnd thue des gleichen.

Hand sagde / Den som gjorde barmhertighed med hannem. Da sagde Iesus til hannem / Saa gaa bort / oc gøre lige saa.

38. Es begab sich aber / da sie wandelten / gieng er in einen Markt / da war ein Weib mit namen Martha / die nam ihn auff in ihr Haus.

De der begaff sig / der de vandrede / gief hand i en By / der vaar en Qvinde / som hed Martha / hun anammede hannem i sit hus.

32. Tego Jahan / kony byl na kcesie a videl gey / pomisnul.

Take komie v Lemick gey perychodil kumiepsu onemu / a vysral go s prjecumka / minal.

33. Samartan pak geden cetau gda pefisel a z nemi / a vsetu gey / nulojdenstvom hnut gest.

Samartan nistecor v tej dros go idac nabiel go / y vsetu gey go ruhot iet mulojdenstvom.

34. A pfiblijim se vrazal rany geho / nalim Oleg a Wyna: a wlozhu gey na hoswado swet / medl do hospody / a pefio nem mel

A pryzbedy z kumiepsu rany ges go / a nalim se vliwy a mla / wlozhy go na bydlactvo swe / y wiodl do hospody / a mual o num prace.

35. Druzhcho pak dne wpsal dwa penize / a dal Hospodaf / a fci: Pefi meg o nemi / a cofi soli nad to wpsalehyss / va kony se wratim / zaplajim tobz.

Tedy naly satez otejdymiac / wyia wpy dwak groza dal gaspe darzowt mowiac mu: Miezje o nim prace / a cofi wset nko to wys doj / sa wrocawhy sie oddam korbie.

36. Kdo z tych tchj zda se tobz Bliznim byti comu / kicrpy opadl mierz kory?

A ktz z tych tzech Prozyti sie widzi bliznim byc onemu co byl wpadl miedz sboyc?

37. A on fcl: Ten ktrhy vlini mulojdenstvom nad nim. W fclt gemu Wzhs: Gdiz / y v pefia fcl.

A on tzel: Ten Prozytyl mlojdenstvom prcam temu. A ktz mu thedy Iesus: Dize pracz a v cizn tclz.

38. W stalo se kony mly / a on wset do gednoho Hradu: A Jena gedna gmenem Martha pripala gey do domu swetcho.

A stalo se w drodze / iz on wset do mla kcyfa nistecor go / a miewast naktora zmiennem Martak pryzie lago w domi swoy.

39. ואית הית לה חתא
דשמה מרים ואחת יתבת
לה לנר רגלוי דמרן
ושמעה הית מלוי:

*E questa buona vna sorella chiamata
Maria la quale auuto sedendosi à
piedi del N. S. ascoltaua la sua parola.*

40. מרתא דין ענינא
הית בת שמשתא
סגיא חתא ואחת אמר לה
מרן לא בטיל לך דחתי
שבקתני כל חודיל משמש
אמר לה מעתה לי:

*E Martha era grandemente occupata
per tutto di quelle seruitù: la quale serua-
uola, disse: Signore, non ti curi tu punto
che la mia sorella non lassa ministrar sola?
Dille dunque che m' aiuti.*

41. ענא ישוע ואמר לה
מרתא מרתא יתבתי
נרתיבתי על סגיא חתא:

*Isus respondendo, le disse: Martha,
Martha tuus populi curas, et tu affligis tuum
in multis curis.*

42. חתא הי דין
דמהבצא מרים דין
מצתא טבתא גבת לה הי
דלא תתקסב מצה:

*Mala vna sola cosa è necessaria: Ma-
ria ha eletto la buona parte, la quale non
le sarà gra uata.*

י א

י. ויהי דבר מצל
בדוקתא חתא פד של
אמר לה חד מן
תלמידוי מרן אלפיו
למבצא איבנא דאף
יחנן אלה לתלמידוי:

*Aumentauit ancora che essendo egli in
certo luogo à fare oratione, postichilo
habbe cessato, vno de suis discipulo gli di-
se, Signore, insegna ad orare, come Giu-
sephus aucaua insegnare ai suoi discipulo.*

39. ואחיות היתה לה הנקראת
מרים אשר היא יושבת אל רגלי
ישוע ותשמע את דברו:

*Y esta tenia vna hermana, que se llamaua
Maria: la qual sentandose à los pies de Iesus oya
su palabra.*

40. ומרתא מתהלכה היה על
כל השרת ותקום ותאמר אדוני
הלא יסכן לך כי אחותי
תעזבני לבדי לשרת אמר נא
אליה לעזרני:

*Martha empero se distrahia en muchos ser-
uicios: y sobreueniendo, dize, Sennor no tienes
cuydado que mi hermana me dexa seruir sola?
dile pues, que me ayude.*

41. ויען ישוע ויאמר לה מרתא
מרתא מרתא ומארת הרבה מאד:

*Respondiendo Iesus entonces, dizole, Mar-
tha, Martha, cuydado sa estas, y con las muchas
cosas estas turbada:*

42. אך אחת היא צריכה מרים
בחקרה לה מנה טובה אשר לא
תלקת ממנה:

*Empero vna cosa es necessaria, Mas Maria
escogió la buena parte, la qual no le será qui-
tada.*

י נ

י. ויהי בהיותו במקום פלוגי
להתפלל וכאשר פלה אמר
אחד מתלמידיו אליו אדוני
למדנו להתפלל כאשר גם
יחנן למד את תלמידיו:

*Y aconteció que estando el orando en vn
lugar, como acabó, vno de sus Discipulos le dixo
Sennor, ensennanos à orar, como tambien Ioan
ensennó à sus Discipulos:*

י.

39. Καὶ τῇδε ἡ ἀδελφὴ καλοῦ-
μένη μαρία, ἣ καὶ καθίστατο
πρὸς τοὺς πόδας τοῦ ἰησοῦ, ἀκούουσα
τὸν λόγον αὐτοῦ.

*Orelli auoit vne sœur nommée
Marie, laquelle aussi se tenant assise aux
pieds de Iesus, escoutoit le parolle.*

40. Ἡ δὲ μαρία περιεπαύετο πρὸς
πολλὰν διακονίαν, ὁπότε αὐτὴ
εἶπε, κύριε, ἐμὲλει σοι ὅτι ἡ ἀδελ-
φὴ μου μόνω με κατέλιπε δια-
κονεῖν; εἰπέ, κύριε, αὐτῇ ἵνα μοι συ-
ναυδάσῃ.

*Et Marche estoit distraite à faire
beaucoup de seruite: laquel e estant
suruenue vers lui, dit, Seigneur, ne te
chaus-il point que ma sœur m'ela-
isse seruir toute seule? di lui donc qu'elle
m'aide aussi de son côté.*

41. Ἀποκριθεὶς δὲ εἶπεν αὐτῇ ὁ
ἰησοῦς, μαρία, μαρία, μεματαισ-
μένη τυρβάζεις πρὸς πολλὰ.

*Et Iesus respondant, lui dit, Mar-
the, Marthe, tu as souci, & te troubles
apres beaucoup de choses.*

42. Ἐνός δὲ ἐστὶ χρεια μαρία ἢ
πλὴν ἀγαθὴν μαρία ἐξελεξατο.
ἣτις εἶπε ὁ φαραυσαῖος αὐτῇ. κύ-
ριε.

*Mais vne chose est necessaire, or
Marie a choisi la bonne part, qui ne lui
sera point ostee.*

Κ Ε Φ Α Α ι α.

Καὶ ἡμίση ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν
ἐν τῷ πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ
καὶ ἐκπύουσαν αὐτὸν ἐν τῷ μαθητῶν
αὐτοῦ πρὸς αὐτὸν, κύριε, διδάξαι
ἡμᾶς πρὸς ἀγαθόν, καθὼς καὶ ἰω-
άννης ἐδίδαξε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ.

*Il admet aussi come il estoit en prie-
re en quelque lieu, apres qu' il eut cessé,
que quelcun de ses disciples lui dit, Sei-
gneur, enseigne-nous à prier, ainsi que le-
han auoit à enuier, &c. les disciples.*

CAP. X.

39. Et huic erat soror nomine Maria: quæ etiam sedens secus pedes Domini, audiebat verbum illius.

And she had a sister called Marie/ which also sat at Jesus feet/ and heard his preaching.

40. Martha autem satagebat circa frequens ministerium, quæ stetit & ait, Domine, non est tibi cure, quod soror mea reliquit me solam ministrare? dic ergo illi, ut me adiuver.

But Martha was combred about much serving/ and came to him/ and said/ Master/ dost thou not care that my sister hath left me to serve alone? bid her therefore/ that she helpe me.

41. Et respondens, dixit illi Dominus, Martha, Martha, sollicita es, & turbaris erga plurima.

And Jesus answered/ and said vnto her/ Martha Martha/ thou carest/ & art troubled about many things.

42. Porro unum est necessarium, Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.

But one thing is needfull/ Maria hath chosen the good part/ which shall not bee taken away from her.

CAP. XI.

ET factum est, cum esset in quodam loco orans, ut cessauit, dixit unus ex discipulis eius ad eum, Domine, doce nos orare, sicut docuit & Iohannes discipulos suos.

And so it was/ that as he was praying in a certaine place/ when hee ceased/ one of his disciples said vnto him/ Master/ teach vs to pray/ as Iohn also taught his disciples.

Das X. Capitel.

39. Vnd sie hatte eine Schwester/ die hieß Maria/ die saßte sich zu Jesus füssen/ vnd höret seiner rede zu.

De hun hadde en sester/ hed Maria/ hun sette sig hos Ihesu foder/ oc hørde hans tale.

40. Martha aber machet ihr vil zuschaffen/ im zu dienen/ vnd sie tratt hinzu/ vnd sprach: HERR fragestu nicht darnach/ Daß mich meine Schwester lest allein dienen? Sage ihr doch/ daß sie es auch angreiffe.

Wen Martha gjorde sig stor omage at tiene hancem/ oc/ im traadde frem/ oc sagde/ HERR/ lader du mig det om/ at min Søster lader mig tiene alene? Sig hende dog/ at hun tager paa mer.

41. Jesus aber antworttet/ vnd sprach zu ir: Martha/ Martha/ du hast vil sorge vnd mühe.

Da si arede Ihesus/ oc sagde til hende/ Martha/ du hastuer megen sorge oc vmage.

42. Eines aber ist not/ Maria hat das gute theil erwöhlet/ das soll nicht von ihr genommen werden.

At et nodt orsinaet. Maria vdualede den gode part som icke skal tagis fra hende.

Das XI. Capitel.

Vnd es begab sich/ daß er war an einem ort vnd betet. Vnd da er auffgehöret hatte/ sprach seiner Jünger einer zu im: HERR/ lehre vns beten/ wie auch Iohannes seine Jünger lehrte.

De der begaaff sig at hånd vaarpaa en sted/ oc bad. De der hånd loed aff/ sagde en aff hans Disciple til hannem/ HERR/ lære oss at bede/ som Iohannes oc lærde sine Disciple.

Kapitola X.

39. A tamēla Gestrū gniēnem Marygi: kierašto iatē sedēcy podlē noh PARE/ po: slaučala slova, gcho.

A thāc mīklā siostrē Eora žwa: no Marya/ Eora tēz sedzace v noh Jezusowy ch/ slaučala slova tēgo.

40. Ale Martha pētowala pēi kashēm posluhowānuy: A tē rāšto sioģecy y kella/ PANE/ nemāssli o to pēte/ že Gestrū mā opustila mnesamau slauči: ti? Protož tcy gij at mī vo: māj.

Ale Martha odrywālā sic o kolo czešcy poslugi/ & rāš pryzpēdšy rzečkā/ Pānie niemāss tēgo nā pēte/ ži/ iž siostra moia opustila mne/ že wiec samā služe? & pryzetož tcy y powiedz aby mī wjdy co po moga: tā.

41. A odpowēdēw keli gij PAN: Martha Martha pē: lliwā ghy/ armautiysa že pēi: mnohych wēcech.

A odpowiedziawszy Jezus/ rzečłicy: Marto Marto/ skracz siey frāsiwēš o kolo wiela rzečy.

42. Žagi sē/ gednohoť gēš potřeby: Marya wphornau strānku wywolila/ kierašto ne: bude odnata od nīj.

Leč sedney rzečy potzeť & Marya dobrac čyast že obrālā Eora od nicy odčeta uie bečy že.

Kapitola XI.

Stalo se kōnj hoi na gēb: nom mīssē modle se: A kōnj pēstā/ keli k nēmu gēden ž Bēdlnīstūw gcho: PANE/ nauč nās modliti se/ nakož y Jan včil Bēdlnīsty swē.

Stalo se ž sic modlit na nte: Eorym mīcyseu/ & gdy prze: stā/ rzečłi k nēmu mēkthorzy ž wolennikow tē: Pānie nāucz nās modliti se/ rāš iakō y Jan nā: uczł žwolennikow swowch.

י א

2 ואמר להון ישוע
אמתי במצלין אנתון ה
הכנא היתון אמרין אבון
דבשמא יתחדש שמך
תאמא מלכותך יהנה
בבנה איה דבשמא איה
בארעא :

*Et egli disse loro, Quando voi orate,
dite, Padre nostro che sei nei cieli, Sia san-
tifi: cato il tuo Nome. Venga il tuo regno.
Sia fatta la tua Volontà, sì come in cielo,
così ancora in terra.*

3 הב לו לחמא דסוגהון
בל יום :

*Dacci ogni giorno il nostro pane coti-
diano.*

4 ושבוק לו חטאיו איה
תנו גיד שבוק לכל חטאיו
לו ולא תצלין לנסיון
אלא פרוקין מן בישא :

*Exordiamur nostri peccatis: per-
che minus nos perdantur ad eum nostro
debito. Evon d'indurre tu tentatione,
ma a liberati dal maligno.*

5 ואמר להון ממו מוכון
האית לה רחמא ויאמל
ליתה בבגלות ללנה
וואמר לה רחמי
אשאלני תלת גריסון :

*Poi disse loro, Chi di voi ha avuto un
amico, a qual'ora a lui a mezzanotte, e
dicagli, Amico, prestami tre panni.*

6 מטול דרחמא איה
לנתי מן אהרמא וליית לי
מדם דאסים לה :

*Perche un amico mio è venuto a
me di viaggio, e non ho che porgergli man-
do.*

7 והן רחמא מן לגו י
יענא ויאמר לה לה
תהדיני דהא תרעא אחיד
ובני עמי בערסא לה
משפחא אנה דאקו ו
ואתל לה :

*Et egli da dentro rispondendo, dice,
Non mi dar molestia, che qua la porta è
ferrata, e i miei fratelli son con esso me,
nel letto: io non mi posso levare a darre-
gli.*

י א

2 ויאמר אליהם אים תתפללו
אמרו אבינו אשר בשמים יקדש
שמך תבוא מלכותך יהי רצון
באשר בשמים וכן בארץ :

*Y dixoles, Quando orades, dezid, Padre nu-
estro, que estas en los cielos, sea tu Nombre san-
ctificado Venga tu Reyno: sea hecha tu voluntad
como en el cielo así tambien en la tierra.*

3 את לחמנו דבר יום תן לנו
יום יום :

El pan nuestro de cada día da nos lo oy:

4 עא לנו את חטאנו וגם
אנחנו נשא לכל חובנו ואל
תביאנו במסא כי אים תצילנו
מרעא :

*Y perdonanos nuestros peccados, porque
tambien nosotros perdamos a todos los que
nos deuen. Y no nos metas en tentacion, mas li-
branos de mal.*

5 ויאמר אליהם מי יש בכם
אשר לו רע ויבוא אליו בחצית
הלילה ויאמר לו רעי תלנה לי
שלשת כבדות לחם :

*Dixoles tambien, Quien de vosotros rendra
un amigo, y yrà a el a media noche, y le dirà, Ami-
go prestame tres panes:*

6 כי רעי בא מדרך אלי
ומאומה לא יש בידי אשר
אשאלם לפניו :

*Porque un mi amigo ha venido a mi de ca-
mino, y no tengo que ponerle delante.*

7 והוא מבית ענה ויאמר אל
הרעי עת הגיפו הדלתות וילדי
איתי בבטח חמה לא אוכל
לקום ולתת לה :

*Y el dentro respondiendo, diga, No me seas
molesto; la puerta está ya cerrada, y mis ninños
están conmigo en la cama: no puedo levantarme,
y darre.*

יא.

2. Εἰπὼν δὲ αὐτοῖς, ὅταν προσκυ-
νηθῆτε, λέγετε· πατήρ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς
ἐξουσίαις, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομα σου
ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου· γένηται
τὸ θέλημα σου ὡς ἐν οὐρανῷ, ὡς ἐπὶ
τῆς γῆς.

*Et il leur dit, Quand vous prierez,
dites, Notre Pere qui es es cieus, Ton
nom soit sanctifié. Ton regne vienne.
Ta volonté soit faite en la terre comme
en ciel.*

3. Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸ ἡμέτερον δί-
δου ἡμῖν τὸ καθ' ἡμέραν.

*Donne-nous de jour à autre nostre
pain quotidien.*

4. Καὶ ἄφετε ἡμῖν τὰς ἀμαρτίας
ἡμῶν, καὶ γὰρ αὐτοὶ ἀφίενται παν-
τὶ ἐφάλοιντο ἡμῖν· καὶ μὴ εἰσενέ-
γης ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥύσαι
ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πειρασμοῦ.

*Et nous pardonne nos pechés: car
nous pardonnons aussi à tous ceux qui
nous doivent. Et ne nous induis point
en tentation, mais nous délivre du ma-
lin.*

5. Καὶ εἰπὼν αὐτοῖς τίς ἐξ ὑ-
μῶν ἔξει φίλον, καὶ μεσσηται πρὸς
αὐτὸν μεσσηνικῶς, καὶ εἴπῃ αὐτῷ,
Φίλε, δέξου μοι τρεῖς ἄρτους.

*Puis il leur dit, Qui sera celui d'en-
tre vous qui aura un ami, lequel ira à
lui à la nuit, & lui dira, Ami, pre-
ste-moi trois pains.*

6. Επεὶ δὲ φίλον με παρεβρίβη
ἐξ ὁδοῦ πρὸς με, καὶ οὐκ ἔχω ὃ
ἀντιδρῶ αὐτῷ.

*Car un mien ami m'est survenu en
passant, & ie n'ai rien pour lui presen-
ter:*

7. Καὶ εἰπὼν· ὅσωθεν ἀποκριθῆ-
ναι, μὴ μοι κόπον παρεχέτω· ἥδη ἡ
θύρα κλεισμένη, καὶ τὰ παῖδιά μου
μὲν ἐν τῷ κοίτῳ μετ' ἐμοῦ· ἐν-
ταῦθα ἀνακαί, δύναιται οὐ.

*Et que celui qui est dedans respon-
de, & dic, Ne me faishe point: car desjà
ma porte est fermée, & mes petits enfans
sont avec moi en la couche: ie ne me
puis lever pour t'en donner.*

י א

8 אמר אֲנִי לָכֵן הָיוּ
מִטּוֹל רַחֲמוֹתָיִם לֹא יִתֵּן
לָהּ מִטּוֹל יִצְיָוִתָא יָקוֹם
וְיִתֵּן לָהּ כִּמְהַר דְּמִתְבַּעַל לָהּ

*Et dato, che amor che non si leua d
dar glielo, per esser lui suo amico: no darme
no per la sua importunita si leuata su d
dar glielo quanto glielo bisogna.*

9 אִי אֲנִי אֲמַר אֲנִי
לָכֵן שָׂאֵלִי וְיִתְּנֶה לָכֵן
בְּצֵד וְתִשְׁכַּחֲתוּ קוֹטֵי
וְיִתְּנֶה לָכֵן

*Casi dico io a voi, Demandate, e sa-
ra uoi dato, cercate, e trouarete, basterete, e
sarauoi aperto.*

10 כָּל צִיר דְּשָׂאֵל בְּסֵב
וְדִבְעָה מִשְׁפַּח וְדִנְקָשׁ
מִתְבַּתַּח לָהּ

*Imperache ognuno the domanda, re-
ceme e chierca, troua. & a chi baste-
ra aperto.*

11 אִינָה צִיר מִנְהוּן אֲבָא
דְּיִשְׁאָלֵיהּ בְּרָה לְחֵמָא
לְמָא בְּאִפְסָה מִשְׁטָא לָהּ
וְאִין בִּינָה יִשְׁאָלֵיהּ לְמָא
חִלָּף בִּינָה חִינָה מִשְׁטָא לָהּ

*Se vn figlial domanda del pane, d
qualcuno che sia padre tra voi, le dara
vna pietra? & se gli domanda vn pesce,
le dara en cambio vn serpiente?*

12 וְאִין בִּרְתָא יִשְׁאָלֵיהּ
לְמָא הוּא עֲקָרְבָא מִיֻּטָּט
לָהּ

*O se gli domanda vn ouo, li da-
ra vn scorpion?*

13 וְאִין אֲנִתָּו דְּבִשְׁטָה
אֲנִתָּו דְּדִעִין אֲנִתָּו
מִיִּתְבַּתָּא טַגְתָּא לְמַהֵל
לְבִינִיכּוֹן כִּמְהַר יִתֵּר אֲבוּכּוֹן
מִן שְׂמֵנָה יִתֵּל דִּוְחָה
דְּקוֹדֶשׁא לְאִילִין דְּשָׂאֵלִין
לָהּ

*Se voi dunque, che sete maluiagi, sa-
pete dar buoni doni a i vostri figliuoli,
quanto piu il Padre vostro celeste dara lo
spiritu sancto a quelli che gliel demandano.*

14 וְכֵן מִבֶּקַּע שְׂאֵרֵי
דְּאִיתְּוֵיהּ חֲרָשָׁא בִּינָה
דְּכֵן גִּבְרָה הוּא שְׂאֵרֵי מִלָּל
הוּא חֲרָשָׁה וְאִתְדַמְרוּ
בְּגִשָׁא

*Apres lo celestieci fuisse vn demo-
nio, al quale era muto: & visto che fu il
demonio, el muto parlo, & le turbe respo-
ndeu au maluiage.*

י א

8 אֲמַר אֲנִי לָכֵם אֵלֶּם לֹא
יָקוֹם וְיִתֵּן לִי עַל-כִּי-רָעָה הוּא
וְיָקוֹם וְיִתֵּן לִי כָּל צָרְכִי עַל-
כִּי-אִישׁ עִו בְּנִיִּים הוּא

*Digo hos, que aunque no se leuante a darle
por ser su amigo cierto por su importunidad se le
uantara, y le dara todo loque aura menester.*

9 וְאֲנִי אֲמַר לָכֵם שְׂאֵלִי
וְיִתֵּן לָכֵם בְּקִשׁוֹ וְתִתְּנֶנּוּ דְּבִקְוֹ
וְיִתְּנֶנּוּ לָכֵם

*Y yo os digo, Pedid, y daros en ha buscad, y
hallareys, tocad, y seros ha abierto.*

10 כִּי-כָל-אִשֶּׁר שָׂאֵל לִיקָח
וְאִשֶּׁר מִבְּקֵשׁ מוֹצֵא וְלִדְוִיפֵק
יִתְּנֶה

*Porque todo aquel que pide, recibe: y el que
busca, halla, y al que toca, es abierto.*

11 כִּי-מִי-בָכֶם אִשֶּׁר יִשְׁאֵל
מֵאָבִיו לֶחֶם וְיִתֵּן לוֹ אֶבֶן אִוִּי-
יִשְׁאֵל דָּגָה וְיִתֵּן לוֹ גִּחַשׁ תַּחְתָּנָה

*Y qual padre de vosotros, si su hijo le pide
pan, le dara vna piedra? o si pescado, en lugar de
pescado le dara vna serpiente?*

12 אִוִּי אֵלֶּם יִשְׁאֵל בִּיצָה וְיִתֵּן
לוֹ עֲקָרְבָּה

O, si lo pidiere vn hueuo, le dara vn escorpion:

13 לָכֵן אֵלֶּם אֲנִי אִשֶּׁר רָעִים
הוּיִם תִּדְרֵי לְהֵת מִתְּגוֹת טוֹבוֹת
לְבִנְיָכֶם כִּמְהַר יִתֵּר אָבִי מִן
הַשָּׁמַיִם יִתֵּן אֶת-רוּחַ הַקֹּדֶשׁ
לְאִשֶּׁר יִשְׁאֵלֶנּוּ

*Pues si vosotros, siendo malos, sabeys dar
buenas dadiuas a vuestros hijos, quanto mas vuestro
padre celestial dara Espiritu Sancto a los que
lo pidieren de el?*

14 וְהָיָה מוֹצֵא אֶת-שֹׁר וְהוּא
אֵלֶּם וְהָיָה בְּאִשֶּׁר יָצָא וַיְדַבֵּר
הָאֵלֶּם וַיִּתְּמָהוּ הַהִמְרוֹן

*Tambien echó fuera vn demonio, el qual era
mudo: y aconteció que salido fuera el demonio,
el mudo habló, y las compannas se maravillaron.*

י א

8. Δίγω ὑμῖν, ὅτι καὶ οὐ δύσως αὐ-
τῷ ἀσπείρει, ἀλλὰ τὸ εὐαίαι αὐτῷ φί-
λον, ἀλλὰ γὰρ τὴν ἀνάγκην αὐτῷ ἡ-
γερθῆς δώσει αὐτῷ ὅσον ἡγήσεται.

*Je vous dis, si soit qu'il ne se leue point
pour lui en donner, pourtant qu'il est
son ami, toutesfoiis pour son impor-
tunité il se leuera, & lui en donnera au-
tant qu'il en aura be soin.*

9. Καὶ γὰρ ἡμῶν λέγει, αἰτεῖτε, καὶ
δοθήσεται ὑμῖν· ζητήτε, καὶ δώσεται
ὑμῖν, κρείττε, καὶ περισσώσεται ὑμῖν.

*Et moi, je vous di, Demandez, & il
vous sera donné, cherchez, & vous trou-
uerez: heurtez à la porte, & il vous sera
ouvert.*

10. Πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ
ζητῶν δίδωται, τῷ κρείττειν περισ-
σώσεται.

*Car quiconque demande, reçoit:
& qui cecho, trouue: & à celui qui
heurte, il sera ouvert.*

11. Τίνα ὑμῶν τὸ πατήρ ζητεῖ-
σθ' ὅτι εἰς ἀβὸν, μὴ λαβὼν δώσῃ
αὐτῷ; οὐ καὶ ἰχθυὸν, μὴ ἀσπείρον ἰχθυ-
ὸφιν ἐκδοῦσθαι αὐτῷ.

*Que si vn enfant demande du pain
à quelqu'un d'entre-vous qui soit pere, lui
baillera-t-il vne pierre? Ou s'il demande
du poullon, lui baillera-t-il au lieu de
poullon vn serpent.*

12. Ἢ καὶ αὐτὸν αἰτῶσθαι οἶον, μὴ ὁ-
πιδώσει αὐτῷ ἐκ σκερπίον;

*Ou s'il demande vn ouef, lui baille-
ra-t-il vn scorpion?*

13. Εἰ οὖν ὑμεῖς κακοὶ ἐστέ, καὶ οὖν
εἰδότες ἀγαθὰ δίδωτε τοῖς αἰ-
τεῖσιν ὑμῶν, πόσω μάλλον ὁ
πατήρ ὁ ἐξ οὐρανοῦ, δώσει πνεῦμα ἁ-
γίον τῇ αἰχίσσῃ αὐτοῖς;

*Si nous donc qui estes mauuais, sa-
uez donner à vos enfans choses bonnes,
combien plus vostre Pere celeste don-
nera-il le saint Elpeit à ceux qui le lui
demandent?*

14. Καὶ ὡς ἐκβάλων δαίμονι-
ον, καὶ αὐτὸς ὡς καὶ φωνήεν, ἐλάλησεν,
& δαίμονις ἐξελθὼν ἐλάλησεν
ὁ καὶ φωνήεν ἐλάλησεν αὐτοῖς.

*Lors il ierta hors vn diable, qui estoit
muet: & aussint quand le diable fut sor-
ti, que le muet parla: dont les troupes
s'admirerent.*

15. אָנש'ס דיין מנהון א
אמריו בבצל-זבוב רישא
דיינא מפק דינא דינא :

Ma alcuni di loro, dissero: Egli scaccia i demoni per opera di Beelzebub principe de demoni.

16. אחרניא דיין פד מנסין
לה אהאמו שמיא שאלין
היו לה :

Et alii, per teumulo, ricercavano da lui un segno dal cielo.

17. ישוע דיין דידע דינא
מהשבתהון אמר להון כל
מלכו דהחבלג על גבשה
תתברכותא דעל קיימה
מהחבלג גבול :

Onde egli conoscendo a lor pensieri, disse loro, Ognite, no duno contra se stesso, & in tuum. Et ogni casa duna contra se stessa, & a casa sopra l'altra casa.

18. ואו סטנא על גבשה
אחבלג איכנא תקוב
מלכותה דאמריו אנתון
דבצל-זבוב מפק אנה
דינא :

Done se faceva ancora è duno contra se stesso, & in suo regno como stava in pace per se stesso, & in duna contra duna per opera di Beelzebub.

19. ואו אנה בבצל-זבוב
מפק אנה דינא בבכון
במינא מבקין מטול דינא
היו נהון לכו דינא :

Ma se io per opera di Beelzebub scaccio i demoni, & vostri figliuoli per opera di che gli scacciano? Per questo essi faranno vostri giudici.

20. ואו דיין פצבצא ד
דאלהא מפק אנה דינא
הרבית לה עליוכין מלכותה
דאלהא :

Ma se io scaccio i demoni col dito di Dio, certo il regno di Dio è pervenuto a voi.

21. אמתי דחסינא פד
מון גטר דרתה בשניא
הו קיימה :

Quando il forte, essendo armato, guarda la sua casa, tanto se casa tu es possede sua in pace.

15. וקצתם אמרו בבצל זבוב
רשע השדים הוציא את
השדים :

Y algunos de ellos dezian, En Beelzebub principe de ellos demonios echa fuera los demonios.

16. ואחרים מנסים אות ממש
בקשו מן השמים :

Y otros, centando, pedian deel sennal del ciclo.

17. וידעתו את מחשבותם אמר
אליהם כל ממלכה אשר פנפשה
גפרסה תשומם ובית על-
ביתה יפול :

Mas el conociendo los pensamientos de ellos, dixoles, todo reyno dividido contra si mismo es assolado, y casa cae sobre casa.

18. ואם גם השטן גפרס פנפשו
אך תקום מלכותו כי אמרתם
כי בבצל זבוב הוציא את
השדים :

Y si tambien Satanas esta dividido contra si, como starà en pie su reyno? porque dezis, que en Beelzebub echo yo fuera los demonios.

19. ואם אנכי בבצל זבוב
מוציא את השדים במה-
מוציאם אותם בניכם על-
כן שומעכם יהוה ההוא :

Pues si yo echo fuera los demonios en Beelzebub, vuestros hijos en quien los echan fuera? portando ellos seran vuestros juezes.

20. ואם באצבע אלהים
מוציא אנכי את השדים אך
באה אליכם מלכות השמים :

Mas si en el dedo de Dios echo fuera los demonios, cierto el Reyno de Dios ha llegado a vosotros.

21. אם גבור חיל נטר את
עזרתו בשלום יהוה כל-קניניו :

Quando el fuerte armado guarda su palcio, en paz esta loque possede.

15. Τοις δὲ ἐξ αὐτῶν ἄπο, ἐν βουλῇ
ἐξῆλθεν ἀρχοῖς τοῖς δαίμονις ἐκ-
βάλλειν τὰ δαίμονια.

Et quelques uns d'entr' eux dirent, C'est par Beelzebub prince de diables, qu'il iette hors les diables.

16. Ἄλλοι δὲ παρεχόντες, σημεῖον
παρ' αὐτοῦ ἐζητοῦν ἐξ ὀυραῖ.

Mais les autres pour le tenter, lui demandoient signe du ciel.

17. Αὐτὸς δὲ αἰδὼς αὐτῶν τὰ ἀγ-
νοήματα, εἶπεν αὐτοῖς, πᾶσα βα-
σιλεία ἐφ' ἑαυτὴν διαμεριδι-
σθαι ἰσχυροῦται, καὶ οἰκὸς ἐπὶ οἴκῳ
πίπτει.

Mais lui cognoissant leurs pensees, leur dit, Tout royaume divisé contre soi mesme sera reduit en desert, & toute maison divisée contre soi mesme s'en va bas.

18. Εἰ δὲ καὶ ὁ σατανᾶς ἐφ' ἑαυ-
τὸν διαμεριδιθῇ, πῶς ἐσθίησται ἡ
βασιλεία αὐτοῦ; ὅτι λίγα ἐν βε-
ελζεβὺλ ἐκβάλλει μετὰ τὰ δαίμο-
νια.

Que si Satana est aussi divisé contre soi-mesme, comment subsistera son regne: pourtant que vous dices que par Beelzebub ie iette hors les diables?

19. Εἰ δὲ ἐγὼ ἐν βεελζεβὺλ ἐκ-
βάλλω τὰ δαίμονια, ἐκ οὗ ἐφ' ὧν ἐν
τίμῃ ἐκβάλλουσιν; ἀλλ' ἐν τῇ κλητῇ
ὑμῶν αὐτοῖς ἰσχυροῦται.

Que si ie iette hors les diables par Beelzebub, vos fils par qui les iettent-ils hors? pour ceste cause iettent-ils vos iuges.

20. Εἰ δὲ ἐν δακτύλῳ τοῦ ἐκβάλλ-
ου τὰ δαίμονια, ἔσθ' ὅπου ἐφ'
ὑμῶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

Mais si ie iette hors les diables par le doigt de Dieu, certes le regne de Dieu est parvenu à vous.

21. Ὅτι οὗτος ὁ ἰσχυρὸς καθ' ὅσον μέ-
γ' ἐφ' ὧν αὐτὸς αὐτὸν ἐκβάλλει,
ἐν ἰσχυρίᾳ ἐπὶ τῷ ἐκβάλλοντι αὐ-
τὸν.

Quand vn fort homme bien armé gardé son hostel, les choses qu'il a soust en seureté:

CAP. XI

15. Quidam autē ex eis dixerunt, In Beelzebub principe dæmoniorum eicit dæmonia.

But some of them saide: He casteth out devils through Beelzebub the cheefe of the devils.

19. Et alii tentantes, signum de celo quærebant ab eo.

And others tempted him, seeking of him a signe from heaven.

17. Ipse autem ut vidit cogitationes eorum, dixit eis, Omne regnum in seipsum divisum, desolabitur; & domus supra domum, cadet.

But he knew their thoughts, and saide unto them: Every kingdome divided against itselfe; shall be devoured; and an house divided against an house, shall fall.

18. Si autem & Satan in seipsum divisus est: quomodo stabit regnum eius? quia dicitis in Beelzebub me eicere dæmonia.

So if Satan also be divided against himselfe, howe shall his kingdome stand? because ye say that I cast out devils through Beelzebub?

19. Si autem ego in Beelzebub eicio dæmonia: filii vestri in quo eiciunt? Ideo ipsi iudices vestri erunt.

If I through Beelzebub cast out devils: by whome do your children cast them out? Therefore shall they be your iudges.

20. Porro si in digito Dei eicio dæmonia: profecto pervenit in vos regnum Dei.

But if I by the finger of God cast out devils: doubtles the kingdome of God is come unto you.

21. Cum fortis armatus custodit atrium suum: in pace lunt ea quæ possidet.

When a strong man armed, keepeth his palace, hee shall keepe in peace them that are in peace.

Das XL. Capitel.

15. Etliche aber vnter jnen sprachen: Er treibt die teufel auß / durch Beelzebub / den obersten der Teuffel.

Men moeghe ihlant dem sagde / hand drieffuer Dieffle vnd / vnd Beelzebub den offuerste Dieffuel.

16. Die andern aber versuchten in / vnd begerten ein Zeichen von im vom Himmel.

Men de andre fristede hannem / oc begerede ir Zegen aff hannem / aff Himmelen.

17. Er aber vernam ire gedanken / vnd sprach zu jnen: Ein jeglich Reich / so es mit ihm selbs vneins wird / das wird wüste / vnd ein Haus fellet über das ander.

Da fornam hand deris tander / oc sagde til dem / huert rige / som vorder wens mer sig seiff / bliffuer oðe / oc it Huse falder offuer der ander.

18. Ist denn der Sathanas auch mit im selbs vneins / wie will sein Reich bestehen? Die weil ihr saget / ich treibe die Teuffel auß durch Beelzebub.

Er da Sathanas oc wens mer sig seiff / huorledie skal hans rige bliffue bestandige? Effterdi i sage / ieg vddrieffuer Dieffle ved Beelzebub.

19. So ich aber die Teuffel durch Beelzebub austreibe / durch wen treiben sie eure Kinder auß? Darumb werden sie eure Richter sein.

De om ieg vddrieffuer Dieffle ved Beelzebub / ved huem vddrieffue eders Børn dem? Der saare skalle de vere eders Dommere.

20. So ich aber durch Gottes finger die teufel austreibe / so kompt je das Reich Gottes zu euch.

Men dersom ieg vddrieffuer Dieffle ved Guds finger / da kommer io Guds rige til eder.

21. Wenn ein starker gewapneter sein Palast bewaret / so bleibt das selb ne mit Frieden.

Naar som en Sterck beuehner beuarter sit Pallast / da bliffuer der hand haaffuer med fred.

Kapitola XL.

15. Ale někteří z nich pravili: V Beelzebubu knížeti dábelském vyhná dábly.

A někteří z nich mluvili: Přes Beelzebula šliže dyabla / ite vyhná dyablská.

16. A jiní pokoušeli / znamení s Nebes hledati od něho.

Druhdy šliže křáť go / prohil. znáť u od něgo.

17. Ale on řekł poznal myšlenky jejich / řekl jim: Každé království samo v sobě rozděleně zpusine / a cām na dām padne.

Ale on gdrž vřed jich myšlenky / řekl jim: Každé království samo v sobě rozděleně zpusine / a dom meddy soba roznepadne.

18. Pročž gesliže Sathanas proti sobě gesť rozdělē / kterak stane království jeho? Nebo pravíte / že já v Beelzebubu vyhnám dábly.

Alesliže Sathan rozdmořon jest přecim sobě: křáť sic ostol království jeho? Abomtem povies dacie / žák přes Beelzebula vyhná dábly.

19. A gesliže Beelzebubem vyhnám dábly / Synové vášho km vyhnáť? Pročž oni Saudomě vášho budu.

Odje více lesť ta přes Beelzebula vyhnáť dábly / Synové vášho budu. Pročž oni Saudomě vášho budu.

20. Pakli moč Boží vřem mým dábly / gřě přijlo gesť mež vās království Boží.

Ale lesť ta pācem Božím vyhnám dábly / gřě přijlo gesť mež vās království Boží.

21. Řekł synův Oběť o stěhů synů své / v pokoji glau vseděť včep křemů vřadně.

Odj story mocery zbrojny strže domu svého / v pokoji sa mactnoť jeho.

י א

22. אָו יִבּוֹא חוֹק מִמֶּנּוּ וְיָבֵר
עָלָיו אָו יִשָּׂא מִמֶּנּוּ אֶת־כָּל־שׁ
נַשְׁקוֹ אֲשֶׁר בָּטַח עָלָיו וְאֶת־
חַלְצוֹתָיו חֶלֶק :

*Mais quand un peu fort de lui se
pranuncio, e' venuto, tagliò via tutte le
sue armi, ne le quali si confidava, e dispo-
nister le sue spoglie.*

23. מִן דָּלָא הִנֵּה עָמִי
לֹקְבֵלִי הוּא מִן דָּלָא פִּנְשׁ
עָמִי מִבְּדָרוּ מִבְּדָר :

*Chi non è con me, è contra di me, e
chi non raccoglie con me, disperde.*

24. רוּחַא טִיבְתָּא מִן
דְּנִיבְקָת מִן פֶּר־נִשְׁנָא
אֲנִלָּא מִתְבַּרְכָּא ב
פִּאֲתִרְתָּא דְּמִנָּא לִירָת
בְּהוּן דְּתִבְעָא לֵה נִיבְתָּא
יִמָּנָא דָּלָא אֲשַׁכְחִירָת
אֲמִרְתָּא אַחֲבֹרָה לְבִיתִי
אִי־מִכָּא דְּנִיבְקָת :

*Quando lo spirito immondo è uscito
de l'huomo cammina per luoghi secchi, cer-
cando riposo: e nonne trovando, dice, Io
ritornare aca la mia casa, d'onde sono
uscito.*

25. וְאָו אָתָּת אֲשַׁפְּתָהּ
דְּחַמִּים וְיַמְצִירָת :

E venuto, la trova fucata d'er-

26. הִידִּין אֲנִלָּא דְּבִרְתָּא
שְׂבַע רוּחִין אַחֲרֵינוּ
דְּבִישִׁין מִנָּה וְעָלִין ו
יַעֲמִדִין מִמֶּנּוּ וְהִירָתָה
חֲדָתָה דְּבִרְתָּא נִשָּׂא הוּא
פִּישָׁא מִן קִדְמִיתָה :

*Et allora fucata, e piglia con seco set-
te altri spiritus i peccatori di se i quali en-
trano, habitano in i a casi l'ultima condi-
tione di quell' huomo d'istesso peccator che la
prima.*

27. וְכִדְּרִין מִמֶּלֶל הִוָּא
אֲרִימָת אֲנִיבְתָּא חֲדָתָה
הִלָּה מִן פִּנְשָׁא וְאֲמִרְתָּא
לֵה טוֹבִיָּה לְפָדְסָא
דְּסַעֲנִיתָה וְלִתְדִנְתָּא
דְּאֲנִי־קִיר :

*E mentre ch'egli diceva queste cose,
avvenne che una certa donna tra la tur-
ba alzando la voce, gli disse, Beato el ven-
tre che t'ha portato, e la mammella che tu
hai succhiato.*

י א

22. וְאָו יִבּוֹא חוֹק מִמֶּנּוּ וְיָבֵר
עָלָיו אָו יִשָּׂא מִמֶּנּוּ אֶת־כָּל־שׁ
נַשְׁקוֹ אֲשֶׁר בָּטַח עָלָיו וְאֶת־
חַלְצוֹתָיו חֶלֶק :

*Mas si otro mas fuerte que el sobreuiniendo
lo véciera, toma le todas sus armas en que confia-
va, y reparte sus despojos.*

23. וְאֲשֶׁר אֵינֶנּוּ עָמִי לְקַבֵּלִי
הוּא וְאֲשֶׁר לֹא יֵאֱסֶף עָמִי יִפְזֹר :

*El que no es conmigo, contra mi es: y el que
conmigo no apanna, derrama.*

24. וְאָו רוּחַ טִיבְתָּא יֵצֵא מִן
הָאָדָם וְיִתְהַלֵּךְ בְּצִיּוֹת וּבְחִרְבוֹת
וְיִבְקֹשׁ מְנוּחָה וְלֹא יִמָּצֵא יֹאמֶר
אָשׁוּב לְבֵיתִי אֲשֶׁר יָצֵאתִי
מִשָּׁם :

*Quando el espiritu immondo saliere del hom-
bre, anda por lugares secos buscando reposo: y
no hallandolo, dize Boluermehé a mi casa, de-
dónde sai.*

25. וּבְבוֹאָהּ יִמָּצֵא אֵתָּהּ מְטִיבָתָהּ
בְּמִטָּתָהּ וּבְמִטָּתָהּ :

Y viniendo, halla la barrida y adornada.

26. אָו יִבּוֹא וְיִלְקַח אֵלָיו שְׂבַע
רוּחוֹת אַחֲרוֹת רָעוֹת בְּיָמֶינָהּ
וּבְשִׁמְלֹתָהּ שְׂבַע שָׁם וְיִהְיֶה
הָאֲחִירֹנִית הָאָדָם הַהוּא רָעוֹת
מִדְּאֲשׁוֹנֹתָה :

*Entonces va, y toma otros siete spiritus pe-
iores que el, y entrados habitan alli: y son las po-
strimerias del tal hombre peiores que las prime-
rias.*

27. וְיִהְיֶה כְּדִבְרוֹ אֶת־הָאֵלָהּ
וְתָרִם אִשָּׁה אַחֶת אֶת־קוֹלָהּ
בָּעָם וְתֹאמַר לוֹ אֲשֶׁרִי הִבְטַחְתָּ
אֲשֶׁר עָמַסְתָּךְ וְרָחֵם אֲשֶׁר
נִשְׁאַתְךָ וְדָדִים אֲשֶׁר יִנְקָתָה :

*Y aconteció que diziendo el estas cosas, vna
muger de la compaña leuantandola voz, le di-
xo, Bienaventurado el vientre que te truxo, y las
 tetas que mamaste.*

י א

22. Ἐπεὶ δὲ ἰσχυρότερός τις αὐτῷ
ἐπιλθὼν νικήσῃ αὐτόν, τὰ πάντα πα-
ρά αὐτὸν αἰρεῖ ἐφ' ἧς ἐπιτεθήκει, ἐπὶ
σπύλας αὐτῷ διγδίδωσιν.

*Mais si un plus fort que lui survient
qui le surmonte, il lui ofte toutes les
armes, esquelles il se confioit, & depar-
tir les despoilles.*

23. Ὁ μὴ ὦν μετ' ἐμοῦ, κατ' ἐμὴν
ἔστι καὶ ὁ μὴ συναγαγὼν μετ' ἐμοῦ, σκορ-
πίζει.

*Qui n'est avec moi, il est contre moi:
& qui ne recueille avec moi, il esparde.*

24. Ὅταν τὸ ἀκαθάρτου πνεῦμα
ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται
διὰ ἀκέραια τόπων, ζητοῦν ἀνάπαυ-
σιν, καὶ μὴ εὗρίσκει, λέγει, Ὑπο-
στρίψτε εἰς τὸν οἶκόν μου, ὅπου ἐξήλ-
θον.

*Quand l'esprit immonde est sorti de
quelque homme, il chemine par lieux
secs, cherchant repos: & n'en trouvant
point, dit, Je retournerai en ma maison,
d'ou ie suis sorti.*

25. Καὶ ἐλθὼν εὗρίσκει αὐτὴν (καρ-
μήνην καὶ κεισσομένην).

*Et quand il vient, il la trouve balice
& patee.*

26. Τίτη παρ' ἐμοῦ καὶ ὅτε
λαμβάνει ἐκείνους πάλιν αὐτὸς
πορεύσεται αὐτοῦ, καὶ εἰσελεύσεται με-
τὰ αὐτοῦ καὶ καὶ γενήσεται τὰ ἐχθρὰ
τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ χειρότερα τῶν
πρώτων.

*Et adonc il s'en va, & prend avec
soi sept autres esprits pires que lui: &
y entrent & habitent là: tellement que
la dernière condition de cest homme-là
est pire que la premiere.*

27. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ λόγῳ αὐτοῦ
πάντα, ἐπαύσατο τῆς γυναικὸς Φαρι-
σαίου ὁμιλεῖν, ἔπειτα αἰτῶν, μακάριοι
καὶ ἡ μήτηρ καὶ ἡ στήθος καὶ ἡ
μαστὶς ἧς ἐθήλασας.

*Or aduint comme il disoit ces choses,
qu'une femme d'entre eux se le-
ua sa voix, & lui dit, Bien-heureux est
le ventre qui t'a porté & les mamelles
que tu as tectées.*

22. Si autem fortior eo
superveniens vicerit eum:
universa arma eius auferet
in quibus confidebat, & spo-
lia eius distribuet.

But when a stronger then he cometh
upon him, and overcome him, he eas-
eth from him all his armour wherein
hee trusted, and deuideth his spoiles.

23. Qui non est mecum,
contra me est : & qui non
colligit mecum, dispergit.

Hee that is not with me is against mee: and hee that gathereth not with me scattereth.

24. Cum immundus spiritus exierit de homine, perambulat per loca iniqua, querens requiem. Et non inueniens dicit, Revertar in domum meam unde exi.

When the unclean spirit is gone out of a man, he walketh through drie places / seeking rest : and when he findeth none, he saith, I will returne into mine house whence I came out.

25. Et cum venerit, invenit scopis mundatam & ornatam.

And when he cometh / he flabeth
It sweet and garnish'd.

26. Tunc vadit, & assumit
septē alios spiritus nequiores se : & ingressi habitant
ibi. Et sunt novissima hominis illius peiora prioribus

Then goeth he, and saith to him se-
uen other spirits worse then him selfe:
and they enter in, and dwell there, so
the last state of that man is worse then the
first.

27. Factum est autem, cum hæc diceret, extollens vocem quædam mulier de turba, dixit illi, Beatus venter qui te portavit, & ubera quæ suxisti.

And it came to passe as he saide
these thinges: a certaine woman of the
compaignie liued by her vices: and said
unto him: Blessed is the wombe that
bare thee: and the pappes which thou
hast sucked.

22. Wenn aber ein stercker über ihn
kompt/ vnd überwindet in / so nimpt
er sin seinen Harnisch darauff er sich
verließ / vnd theilet den raub auß.

Men naar det kommer en stærkere officer han-
nem / oc officerulder hannem / Da tager hand hans
Harnis / som hand forlod sig paa / oc bytter Roffuit.

23. Wer nicht mit mir ist/der ist wi-
der mich / vnd wer nicht mit mir
sammlet/der zurstreuet.

Huo som er icke mer mig / hand er med mig / oc huo
som icke sancter mer mig / hand aefpredes.

24. Wenn der vnſauber geiſt von dem
Menſchen außſiehet / ſo durchwan-
delt er dürre ſtette / ſucht ruhe / vnd
findet jr nicht. So ſpricht er: ich will
wider vmbſiehn in mein Hauß / dar-
auß ich gegangen bin.

Naar den reene Aand vdsar aff Menntiffen/ da vandrer hand igennem tørre steder/ søger huile/ och finder hende ick. Da siger hand/ Jeg vil vende om igen til mit Huse/ som ieg giætt vds aff.

25. Vnd wenn er kommt/so findet
erß mit Besemen gekeret vnd ge-
schmücket.

Och naar hand kommer/ da finder hand det sener
met løste og vnder.

26. Denn gehet er hin/ vnd nimmet
sieben geister zu sich / die erger sind
denn er selbst / vnd wenn sie hinein
kommen/ wohnen sie da/ vnd wird her-
nach mit demselbigen menschen erger
denn vor hin.

Saa gaar hand bort / oc tager siu Aander til sig/
som ere argere / end hand self / oc naar de komme ind/
bode der / oc der bliffue der effier verre met det samme
Menneſſe / end tilforn.

27. Vnd es begab sich/da er solches redet/ erhüb ein Weib im Volk die stimme/ vnd sprach zu ihm: Selig ist der leib/der dich getragen hat/ vnd die Brüste die du gesogen hast.

De der begaff sig / der hand saa taledes / oploeffte en
 Quinte iblant Golder røsten / oc sagde til hannem /
 Saltig er der Liff som bar dig / och de Wenst som du
 didde.

22. Páslí solnégssí nef on
přigda přmuže gen/ wšsed a o
děníj gcho odegine w než geš
všal/ a laupeže gcho roždělij.

Ale gdy mocniejszy kto nadeń
 tężgnawę sic non zwycięży go /
 odepnie w ścieżkę i^o bronę i^o to
 rezyfali / a lupy jego rozbił.

23. Kdož není semnau/ pro
ti mněť aeti : a kdož nezbyrá se
mnau/ rozptluqe.

który nie jest zemną / jeśli
przeciwko mnie / a który nie zbawia
zemną / rozprawa.

24. Kdyz nejistis duch wyg-
de ob tlousta / chodij po miz-
siech suchych / hledaje odpoči-
nutí. A nenalezna / dij: Vrá-
tími se do domu mého odkud
gsem wessel.

Gdybach niecysly wychodź
 ślad którego ciałem i chodząc po
 mieścach ośchłych ścieżkach odpo-
 ciynął, a gdy nie znalazł, mówi:
 Wtorec siedzi domu mego śladem
 wyszedł.

25. A lbon pŕigbe/ naleznēŕ gep
chwoŕſſiſſe i mŕſſiſſēny a oŕdo
bēu.

Wtę przyśledszy znaydnie gi
vnięciony w wychożony.

26. A tĕdy gde / a přigme ?
sobě gluhých sedm duchůw hors
ských sibe / a wegdauce přebh
wagij tam : W gsau poslednij
wěcy tlowěka toho / horsij
prwnijch.

Teoſ ſieſzy / bierz z ſoba ſie
dm (nych duchow gorſzych niſz ſam
ieſt / Etoſzy wſedſzy miaſtſtwa
tam / y ſtaw ſie ſtan poſledni
człowiek onego gorſzy / amſz pier
wſzy.

27. Stało siędź to powie:
 dźl / pozdrowieńsio hiasu gedna
 Jena z zaslupu / cześcia gemu :
 Słafosławieny żywot ctery cę
 be noj / a prsottery cę gę po
 żywal.

Aż gdy to mówił / Fryderyk
wy noszym głosem niekrota me-
wiał z zgromadzenia / mówiac
mu: Błogosławiony żywot Fibo-
ry acgości! y p. cxi. Ercześ sal.

י א
28. אמר לה ר' טוביהו
לא ילך דשמוע מלכה ד
דאנדה ונבדיו לה :

*Et exi d'esse. Ante beati sum quello che
adeno la parola de Dio, e la conferuano.*

29. ופד מתפנשין פנשא
שרי למאמר שרבתא
הדא בישתא אתא בענא
נאתא לנא תתקב לה
אלא אתא דנבון נבנא :

*Adunando si per la moltitudine, in-
comparatio a dno, questa generacione
malicia: ella se uia seculo, e seculo alium
non se. fara dato, seculo el seculo de tunc
si seculum.*

30. איכנא גיר דהיא ינו
אתא לנינא הכנא יהיא
אה בקה דאנשא
דשרבתא הדא :

*Che si come Iona fu segno a Ninini-
ta, cosi fara essendo el Figliol de l' ho-
mo a questa generacione.*

31. מלכתא דתימנא
תקומי בדנא עם אנשא
דשרבתא הדא ונתחבי
אין דאתא מן אגרה
דארצא דתשמיצי
הכמתה דשלימון והיא
דתייר מן שלימון הדא :

*La Regina d'Austro si leuara su nel
giudicio con gli homini de questa gene-
ratione, e condannara gli peccatori ella
venne da confini de la terra per uider la
sapientia de Salomone, e per ecco per che
Salomone in questa luogo.*

32. גברא נינא יקומין
דינא עם שרבתא הדא
ויתבוננה דתבו בפרוותה
דינא והיא דתייר מן ינו
הדא :

*Gli homini de Ninive si leuorano
su nel giudicio con questa generacione, e
condannarannela peccatori egi a la pre-
dicacion de Iona si uidero a penitencia,
e per ecco qui per che Iona.*

י א
28. והוא אמר אף כי אשרי
האלה אשר שמעו את דבר
אלהים ושמרו :

*Y el dixo, Antes bienaventurados los que o-
yeron la palabra de Dios, y la guardan.*

29. ויקהל העם ויחל לדבר
חדור זה דע הוא מבקש אות
ואות לא ינתן לו כי אם אות
יונה הנביא :

*Y juntandose las compannas a el, començo
a dezir, Esta generacion, generacion mala es:
fennal busca, mas fennal no le sera dada, fino la
fennal de Ionas Propheta.*

30. כי כנאשר היה יונה אות
לנינא בן יהיה בן הנדם לדור
הזה :

*Porque como Iona fué fennal a los Ninini-
tas, así tambien será el Hijo del hombre a esta
generacion.*

31. מלכת נגב תקום במשא
עם אנשי דור הזה ותשפט
בילכה מאפי הארץ לשמוע
את חכמת שלמה והיא יתיר
משלמה בזה :

*La Reyna del Austro se leuarrá en iuyzio
con los hombres de esta generacion, y los conde-
nará: que vino de los fines de la tierra a oyr la sa-
biduria de Salomon: y heaqui mas que Salomon
en este lugar.*

32. אנשי נינא יקומו ביום
דין עם דור הזה וישפטוהו כי
שבו מלעתם במקרה יונה
והיה יותר מיונה בזה :

*Los hombres de Ninive se leuarran en iuy-
zio con esta generacion, y la condenarán. que a
la predicacion de Iona hizieron penitencia: y
heaqui mas que Iona en este lugar.*

יא.

28. Αὐτὸς δὲ εἶπεν, μαρτυρημα-
κάριοι οἱ ἀκούοντες τὴν λέγον τῆ
θεοῦ, καὶ φυλάσσοντες αὐτήν.

*Adonc il dit, Mais plustost bien-
heureux sont ceux qui oyent la parole
de Dieu, & la gardent.*

29. Ταῦτ' ὃ ἐχλόν ἐπαθροίζομε-
νοι ἤρξατο λέγειν, ἡ γενεὰ αὕτη πο-
νηρὰ ἐστὶν. σήμερον ζητεῖται ση-
μεῖον, καὶ δόξαται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ ση-
μεῖον ἰωνᾶ τοῦ προφήτου.

*Et comme les troupeux s'amassoient,
il se prit à dire, Cette generacion est
meschante: elle demande signe, signe
et lui fera point donné, sinon le signe
de Ionas le Prophete.*

30. Καθὼς γὰρ ἐγένετο ἰωνᾶς ση-
μεῖον τοῖς νινευίταις, ὕψους ἑξῆς καὶ
ἑξὺς ἑξακοντα τοῦ θανάτου ταύτης.

*Car comme Iona fut signe à ceux
de Ninive, aussi le sera aussi le Fils de
l'homme à cette generacion.*

31. Βασίλισσα νότου ἐγερθήσεται
ἐκ τοῦ κρησίου καὶ ἔλθῃ ἀπὸ τοῦ
νότου καὶ ἀντιστασὶν αὐτῷ
ἐν τῇ ἀρχῇ κατὰ πλεονεξίαν τοῦ
ἀνθρώπου καὶ ἐπιβίβωσιν αὐτὸν ἐν
καρμῶν αὐτοῦ ἐν τῇ πόλει αὐτοῦ.

*La roïne de Midi se leuera au iuge-
ment avec les habitants de cette gene-
ration, & les condamnera pour ceant qu'il e-
st vint du bout de la terre pour oyr la Sa-
pience de Salomon: & voici, il y a ici
plus que Salomon.*

32. Ἀνδρες νινευιτῶν ἀναστήσεται
ἐκ τοῦ κρησίου καὶ ἀντιστασὶν αὐτῷ
καὶ κατακτενοῦσιν αὐτὸν ὅτι μὴ πε-
νίταις ὡς τὸ κήρυγμα ἰωνᾶ, καὶ ἰδοὺ
αὐτὸν κατὰ πόλιν αὐτοῦ.

*Les gens de Ninive se leuorant
au iugement avec cette generacion, &
la condamneront pour ceant qu'ils se sont
ameudés a la predicacion de Iona: &
voici, il y a ici plus que Iona,*

28. At ille dixit, Quinimo beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud.

But he sayde / Yea / rather blessed are they that heare the worde of God / and keepe it.

29. Turbis autem concurrentibus cepit dicere, Generatio hæc, generatio nequæ est: signum querit, & signum non dabitur ei, nisi signum Ionæ Prophetæ.

And when the people were gathered thence together / he began to say / This is a wicked generation: they seeke a signe / and there shall no signe be giuen / them / but the signe of Ionas the Prophet.

30. Nam sicut fuit Ionas signum Ninivitis: ita erit & filius hominis generatio- ni isti.

For as Ionas was a signe to the Nineuites / so shall also the Sonne of man bee to this generation.

31. Regina Austri surget in iudicio cum viris generationis huius, & condemnabit illos: quia venit à finibus terræ audire sapientiam Salomonis, & ecce plus quàm Salomon hic.

The Queene of the South shall rise in iudgement / with the men of this generation / and shall condemne them: for shee came from the vniuersall partes of the earth to heare the wisdome of Solomon: and behold / a greater then Solomon is here.

32. Viri Ninivite surgent in iudicio cum generatione hac, & condemnabunt illā, quia poenitentiam egerunt ad prædicationem Ionæ, & ecce plus quàm Ionas hic.

Then men of Nineue shall rise in iudgement with this generation / and shall condemne it: for they repented at the preaching of Ionas: and behold / a greater then Ionas is here.

28. Er aber sprach: Ja selig sind die Gottes wort hören / vnd bewahren.

Men hand sagde / Ja salige ere de / som høre Guds ord / oc beuare det.

29. Das Volk aber drang hinzu / da sieng er an / vnd saget: Diß ist ein arge Art / sie begert ein Zeichen / vnd ihr wird kein zeichen gegeben / denn nur das zeichen des Propheten Jonæ.

De Folcke trengde hen til / da begante hand / oc saade / Denne er en ond Sleet / hun begæret et Tegen / oc hende skal intet regen giue / vden alene Jone Prophetis regen.

30. Denn wie Ionas ein zeichen war den Nineviten / also wird des menschen Son sein disem Geschlecht.

Ehi siqe som Ionas vaar de Nineviter te Tegen / Saa skal Menneisksen Son vere denne Sleet.

31. Die Königin von Mittag wird aufstretten für dem Gerichte / mit den Leuten dieses Geschlechts / vnd wird verdammen / denn sie kam von der Welt ende / zu hören die Weisheit Salomonis / vnd sihe / hie ist mehr denn Salomon.

Dronningen aff Sonden skal optræde saar Dommene / med denne Sleets Jofet / oc skal fordomme dem / Ehi hun kom fra Verdens ende / at høre Salomonis visdom / och see / her er mere end Salomon.

32. Die Leute von Ninive werden aufstretten für dem Gericht / mit diesem geschlecht / vnd werdens verdammen / denn sie theten busse nach der Predig Ionas / vnd sihe / hie ist mehr denn Ionas.

De Jofet aff Ninive skulle optræde saar Dommene / med denne Sleet / oc skulle fordomme hende / Ehi de gjorde Penitence effter Jone Predicken / Oc see / her er mere end Ionas.

28. A onkelt: Zagist taf gest / Blahoslavenij kteříž složí Slovo Boží / a ošířij / hagi ho.

Ale on řekl: Kowšem blagoslověním a křesť / Sluchaj slova Božeho / y strze go.

29. A když se žástupové žbři / hall / potal praviti: Pokole- ný toto / pokolený nepravě gē: znamení hleď / a znamení genu nebude dáno / gēdine zna- mení Jonáše Proroka.

A kdy se ntemálo ludu žestlo ofolo mego / počal mowiti: Ten narod jest zločiny / káda znaťow alec un znať nř bedžie dan / ryl: Eoť znať on Jonáša Proroka.

30. Nebo naťoť Jonáša byl / za znamení / Nynowitěm / taťeť budě y Syn člověka po- kolení tomuto.

Nbowtem iáko Jonáš byl ná znať / Niniviton / takžie budžie y Syn člověka narodu tomuto.

31. Králowna od Poletne wstane na Soud s mužmi po- kolení tohoto / a odsaudij ge: nebo přigela od končin země / aby složíla maudrosti Šalomo- munowu: a ay wice než Ša- lomaun tuto.

Krolowa od poludnia wstá- ne ná sad s mužmi narodu tego / y ofadij ie dla tego / iž prapřila od krajyn země aby sluchala ma- drości Salomowowey / a wice ná maysca tym wicšy jest niž Šalomon.

32. Mužij Nynowitěj po- wstanau na Soud s pokole- ním tymto / a potupij ge: neb gšau pokání tinitě kázaní Jonášowu: a hle wice než Jonáša tuto /

Ludjie Ninowitěj powstána ná sad s narodem tym / y ofadzu ie dla tego / iž se wznašli ná Jonášowu opowiedanie / A to wicšy niž Jonáš jest ná tym maysca.

י א

33 לא אָנש מְהֵר שְׂרָגָא
וְסָאָם לָהּ בְּפִסְיָא
תְּחִית סִמְתָּא אֱלָא לְעֵר
מִן מְנַרְתָּא דְּאֵילִין דְּעֵצֵילִין
יְהוֹן בְּהֵרָה :

*Nemo accendit la lucerna, a penela
in luogo ascoso, ne sotto lo stuo, ma sopra
al candeliero, acciò che quelli che entrano,
vedgano lume.*

34 שְׂרָגָא דְּבִנְרָה אֵיתִיהָ
עֵינָה אִמְתִּי הִכִּיל דְּעֵינָה
פְּשִׁיטָא אָף כָּלָה בְּנֵרָה
יְהוֹנָתָן אֵין בִּין תְּהֵנָה
בִּישָׁא וְאָף בְּנֵרָה יְהוֹנָתָן
חֲשׂוֹךְ :

*La lucerna del corpo è l'occhio: la
onde se l'occhio tuo sarà semplice, tutto il
tuo corpo ancora sarà luminoso: ma se
sua malumagio, il tuo corpo ancora sarà
tenebroso.*

35 אֲוִדְהֵר הִכִּיל דְּלָמָא
בְּהֵרָה דְּבִנְרָה חֲשׂוֹכָא הוּא :

*Quando dunque che si lume, il quale
è in te, non sia tenebre.*

36 אֵין בִּין כָּלָה בְּנֵרָה ב
נְהִיר הוּא וְלִית בֵּהּ מְנַרְתָּא
מִדָּם חֲשׂוֹכָא יְהוֹנָתָן מְנַרְתָּא
כָּלָה אֵין דְּשְׂרָגָא בְּדִלְקָה
מְנַרְתָּא לָהּ :

*Se dunque tutto il tuo corpo sarà lu-
minoso, senz'aver parte alcuna tene-
broso, egli sarà luminoso tutto, come
quando la lucerna s'illumina con lo spien-
dore.*

37 בִּד דִּין מְמַלֵּל בְּעָא
פְּרִישָׁא חֵר דְּיִשְׁתַּבֵּה
לְנִתָּה וְעַל אִסְתַּמֵּךְ :

*E mentre ch'egli parlava, un Fariseo
il pregò che desinasse con seco. Et egli en-
trato in casa si pose a tavola.*

38 הוּא בִּין פְּרִישָׁא בִּד
מְנַרְתָּא אֲתַדְמֵר דְּלָמָא
לְקִדָּם עֲמֵד מִן קִדָּם
שְׂרֻתָּה :

*Il Fariseo veduto questo, si maravi-
gliò ch'egli non s'era prima lavato suan-
za al desinare.*

י א

33 אִישׁ לֹא יִבְעֵר נֵר יְרֵשִׁים
בְּמִסְתָּר אֹר תַּחַת הַסֵּאֶה כִּי אִם
עַל הַמְּנוּרָה לְמַעַן אֲלֶה אֲנִשׁ
יְבוֹאוּ יְרֵאוֹ אֶת־הַנֶּגֶה :

*Nadie pone en oculto el candil encendido,
ni debaxo del almud: sino en el candelero, para-
que los que entran, vean la lumbr.*

34 נֵר הַגּוֹפֶה יֵשׁ הָעֵינַי וְאִם
עֵינָה תִפְּחָה הִיא כָּל גּוֹפֶתָהּ נְאוּרָה
וְאִם רָעָה הִיא גַּם כָּל גּוֹפֶתָהּ
חֲשִׁכָה :

*El candil del cuerpo es el ojo: pues si tu ojo
fuere simple, tambien todo tu cuerpo será re-
splandeciente; mas si fuere malo, tambien tu cu-
erpo será tenebroso.*

35 לָכֵן רָאָה בֶּן הָאוֹר אֲנִשׁ
בֶּן חֲשִׁךְ יֵהֵרָה :

*Mira pues, si la lumbr que en ti ay, es tinie-
blas.*

36 וְאִם הַגּוֹפֶה נְאוּרָה כָּלָה וְלֹא
יֵשׁ בֵּהּ חֵלֶק בְּחֲשִׁךְ אֹר כָּלָה
נְאוּרָה תִּהְיֶה וְכֵמוֹ נֵר בִּנְרָהּ
יֵאֵיל אֲוִרָה :

*Ansique siendo todo tu cuerpo resplandeci-
ente, no teniendo alguna parte de tiniebla, será
todo luziente como quando vn candil de resplan-
dor te alumbr.*

37 וַיְבָרְכוּ שְׂמַל מִמֶּנּוּ מִפְּרֵשׁ
אֶחָד לְסַעַד לְבֹ עֲבֹ יְבוֹא
וַיֵּשֶׁב :

*Y desque vno hablado, rogole vn Phariseo
que comiesse con el: y entrado Iesus, sento se à
la mesa.*

38 וְהַמְּפִרֵשׁ רָאָה וַיִּתְּמָה כִּי לֹא
בְּרִאשׁוֹנָה גִּטְבָּל בְּמִים לְפָנָיִם
הִפְרִיחַ :

*y el Phariseo como lo vido, maravilloso de-
que no se lavò antes de comer.*

י א

33. Οὐδὲν γὰρ λύχνος ἀψύχως ἐν
κεκρυμμένῳ τηρεῖται, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ μό-
διου, ἀλλ' ἐπὶ τῷ λυχνίῳ, ἵνα οἱ
εἰσπορεύοντες τὸ φέγγος βλέ-
πωσιν.

*Or nul n'allume la chandelle, & la
met en lieu caché, ne sous vn boisseau:
mais sur le chandelier, afin que ceux
qui entrent voyent la lumière.*

34. Ὁ λύχνος ὃς σώματος ἐστὶν
ὁ ὀφθαλμός· ἔτι καὶ ὁ ὀφθαλ-
μός σου ἀπλῆς ἢ· ἔλκεται τὸ σῶ-
μά σου φωτίζῃ· ἔτι καὶ ἡ κα-
ρὰ ἢ· καὶ τὸ σῶμά σου σκοτεινόν.

*La chandelle du corps, c'est l'œil: si
donc ton œil est simple, tout ton corps
aussi sera éclairé: mais s'il est malin, ton
corps aussi sera tenebreux.*

35. Σκέψαι ὅτι καὶ τὸ φῶς τὸ ἐν
τοῖς σκότειν ἐστὶ.

*Regarde donc que la lumière qui
est en toi ne loyeur tenebres.*

36. Εἰ ὅτι τὸ σῶμά σου ἔλκεται φω-
τίζῃ, καὶ ἔχει τὸ μέγεθος σκετῆδος,
ἔτι καὶ φωτίζῃ ὅλον, ὡς ὅταν ὁ λύ-
χνος τῇ ἀσφραγῇ φωτίζῃ.

*Si donc tout ton corps est éclairé,
n'ayant aucune partie tenebreuse, il se-
ra éclairé par tout comme quand la
chandelle s'éclaire par la lumière.*

37. Ἐν τῷ λαλῆσαι, ἤρξατο αὐ-
τὸν παρακαλεῖν τις ὥστε δεῖσθαι
μετ' αὐτόν, εἰσελθὼν εἰς τὸν οἶκον
αὐτοῦ.

*Et comme il parloit, quelque Phari-
sien le pria de dîner chez lui: & Iesus
y entra, & se mit à table.*

38. Ὁ δὲ Φαρισαῖος ἰδὼν ὅτι οὐ
πρώτον ἐβαπτίσθη
ἐν ὕδατι.

*Mais le Pharisen s' étonnoit de
ce qu'il vid qu'il ne s'estoit première-
ment lavé deuant le dîner.*

33. Nemo lucernam accendit, & in abscondito ponit, neque sub modio: sed supra candelabrum, ut qui ingrediuntur, lumen videant.

No man lighteth a candle, and putteth it in a private place: neither under a bushell: but on a candlestick: that they which come in, may see the light.

34. Lucerna corporis tui, est oculus tuus: Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit: si autem nequam fuerit, etiam corpus tuum tenebrosum erit.

The light of the bodie is the eye: therefore when thine eye is single, then is the whole bodie light: but if thine eye be evil, then thy bodie is dark.

35. Vide ergo ne lumen quod in te est, tenebrae sint.

Take heed therefore that the light which is in thee, be not darkness.

36. Si ergo corpus tuum totum lucidum fuerit, non habens aliquam partem tenebrarum: erit lucidum totum, & sicut lucerna fulgoris illuminabit te.

If therefore thy whole bodie shall be light, having no part dark, then shall all be light, even as when a candle doth light thee with the brightness.

37. Et cum loqueretur, rogavit illum quidam Phariseus ut pranderet apud se. Et ingressus recubuit.

And as he spake, a certain Pharisee besought him to dine with him: and he went in, and sat down at table.

38. Phariseus autem cepit intra se reputans dicere: quare non baptizatus esset ante prandium.

And when the Pharisee saw it, he murmured that he had not first washed before dinner.

33. Niemand zündet ein Licht an/ vnd setzt es an einen heimlichen ort/ auch nicht vnter einen Scheffel/ sondern auff den Leuchter/ auff daß/ wer hinein gehet/ das licht sehe.

Ingien tender it liust/ oc settet der paa en lenlig sled/ icke heiler vnder en Steppe/ men paa liustelagen/ paa der/ at huo som gar ind/ skal see liuster.

34. Das auge ist des Leibs licht/ wenn nun dein auge einfeltig sein wird/ so ist dein ganzer Leib lichte/ So aber dein auge ein schalck sein wird/ so ist dein Leib finster.

Duer er legemens liust/ Maar som die Dye bliffuer nu enfoldigt/ da er alt die legeme liust. Men bliffuer die Dye en Schaek/ da er oc die legeme mörck.

35. So schaue drauff/ daß nicht das Licht inn dir finsterniß sey.

Saa see der til/ at der liust i dig er icke mörck.

36. Wenn nun dein Leib ganz lichte ist/ das er kein stück vom finsterniß hat/ so wird er ganz Licht sein/ vnd wird dich erleuchten/ wie ein heller blig.

Maar som die legeme er nu ganste liust/ at der haffuer in ed stücke aff mörcket/ da bliffuer der ganste liust/ oc skal opluse dig/ som icke er mörck.

37. Da er aber in der rede war/ bat ihn ein Phariseer/ daß er mit im das Mittagsmahl esse. Vnd er gieng hinein/ vnd saßte sich zu Tische.

De som hand saa talede/ bad en Phariseer hannem/ at hand skulde æde middagis Maaltid med hannem. De hand gic ind/ oc sette sig til Bord.

38. Da das der Phariseer sahe/ verwunderte er sich/ daß er sich nicht vor dem essen gewaschen hette.

Der Phariseeren saa der/ forundrede hand sig/ at hand rode sig icke før hand æd.

33. Žádný nezahájá svícej, a vstýpí ji sňawj / ani pod nádobu: ale na svíjenu / aby ti kteříž vcházají světo vidí.

A žádný svíce zápaloney nie vláďie do mýryšch skrytego / ani pod forsec / Ale do lichteršá / aby ci ktorí wchodzą widzieli światło.

34. Svíce těla twého / jest oko tvoje: Budeli oko tvoje syrošně / wšedno tělo twé bude světlé / a pakli bude nepravé / takě tělo twé tmaově bude.

Světlo těla tvého jest oko / a přetož gdyby oko tvoje bylo syrošně / wšetrkoc tělo tvoje tmaově bedzie. Ale gdy bedzie zle / takě tělo tvoje tmaově bedzie.

35. Protož wiž aby světo / světě jest w tobě / tmaově bly.

Obaczaj se tedy jesti světlo / proč maš w tobě jest tmaově.

36. Pakli tělo twé světle bude / nemaje žádně strážny terminu: bude světlé wšedno / a pakli Svíce světlou oswytí těbe.

Jestli tedy tělo tvoje wšetrkoc světlou bedzie / nemaje žádné strážny terminu / takě gdy světlo bláskem swietní těbe.

37. Když odmluvil / prosil ho gedn Žákonij aby vředoval v něho. A wšed posadil se za Stól.

Tego gdy tebe je domawial / nice / proč Žákonij prošil go aby byl náobedzie v niego / wšedby tedy / siadl.

38. Žákonij pak wolba diwil se / proč se nemyl před obědem.

A widząc Żakonyusza diwował się / że się nie mył przed obiadem.

נ

39 אמר לה דין ישוע ה
השם אנתון פרישא ברה
הכסא ודפנכג מדכין
אנתון לגו מנכון דין מלא
חטופינא ובישתגא :

*Ondes! Seigneur le d'effe. Vos Pharises
re'tentez la porte de la coupe & du calice
de l'exterieur, mais la porte de l'interieur
est pleine de rapine & d'iniquite.*

40 חסירי רענא לג
היא מו הצבד ודלבר ודלג
הו צבד :

*O fides, celui qui a fait quel que
de bien, mais il n'a pas fait encore quel
que de mal.*

41 ברם מים דא יר
הביתו בידקתא וקא בר
מים דקא הו דכון :

*Donne plus tost la limosne de quello
che tu auras, & eccu toute la chose sera
monde.*

42 אלא נ לכו פרישא
דמעשרין אנתון בנגע
ובפגמא וכל יורק יצברין
אנתון על דיקא וצל חייבא
דאנתא הלז דין גלג
היא דתצברין והלז לא
תשבקון :

*Ma quai à vos Pharises, parce que vous
attachez la menta, & la ruda, & vous her-
bagiez : mais laissez en dietro el gindria &
la charita di Dio. Bisogna far queste
cose, & non lassas quelle.*

43 נ לכו פרישא ד
דקחמין אנתון ריש
מיהבא בןגושטא וצלמא
בשוקא :

*Quai à vos Pharisei, parce que amate
i primi seggi ne le sinagoghe, & la saluta-
zione ne le piazze.*

44 נ לכו ספרא ופרישא
נסכי באשא דא יתכון
אך קברא דלג ודיצין
ובגרנשא מהלכין עלהון
ולא ירצין :

*Quai à vos Scriba & Pharisei hypocritas,
perche que vous fetez come i sepolcra, che non
apparessono, & gli homines che se cammina-
no sopra, non ne fanno niente.*

נ

39 ואדון אמר אליו המפרשים
אתם עתה את אשר בחוץ לכוס
ולקערה תטהרו ואשר בקרבכם
מלא גולה ודעה :

*Y el Sennor le dixo, Aora vosotros los Pha-
riseos lo de fuera del vaso y del plato limpiays:
mas lo que esta dentro de vosotros, esta lleno de
rapina y de maldad.*

40 הכסילים הלל העשה את
החוץ גם עשה את הקרב :

*Locos, el que hizo lo de fuera, no hizo tam-
bien lo de dentro?*

41 אך תנו לצדקה את אשר
יש בידים ונהנה כל דברים
טהורים יהיו לכם :

*Empero lo que resta, dad lymosna y hecui
todo os sera limpio.*

42 אבל אוי לכם המפרשים
כי תעשרו את מנתא מחול
וכל יורק ותעברו את משפט
ואהבת אלהים אלה יצטרך
לעשות ואלה לא לעוב :

*Mas ay de vosotros Phariseos, que dezmyas
le menta, y la ruda, y toda ortaliza : mas el juyzio
y la Charidad de Dios passays de largo. Empero
estas cosas era menester hazer, y no dexar las o-
tras.*

43 אוי לכם המפרשים כי
אהבתם את מושבות ראשונות
בצדות ואת ברכות בשוקים :

*Av de vosotros Phariseos, que amays las pri-
meras sillas en las synogas, y las saluciones en
las plazas.*

44 אוי לכם הסופרים
והמפרשים החנפים כי אתם
כמו קברים הנסתרים ואנשים
הולכים עליהם ואינם יודעים :

*Ay de vosotros Escribas y Phariseos hypo-
critas, que soys como sepulchros que no se pare-
cen, y los hombres que andan encima no lo sa-
ben.*

נ

39. Εἰπὼν δὲ οὗτοι τοῖς φα-
ρισαῖς, καὶ ὑμεῖς οἱ φαρισαῖοι τὸ ἔξω-
θεν ὡς καθαροὶ ἐστέ καὶ πρὸς κα-
θαρίας τοῦ δὲ ἑνὸς ὑμῶν γίμνη
ἀκαθαρσίας καὶ πονηρίας.

*Et le Seigneur lui dit, Vous autres
Pharisiens nettoyez le dehors de la cou-
pe & du plat : mais le dedans de vous est
tout plein de rapine & de meschanceté.*

40. Ἀφ' ὧν, οὐχ ὁ καθαίρει τὸ
ἔξωθεν, καὶ τὸ ἐνὸς ἐκαθαίρει.

*Intenset, celui qui a fait le dehors,
n'a-il pas fait aussi le dedans?*

41. Πλὴν τὸ ἐσόντα δότε ἐλεη-
μοσύνην, καὶ ἰδοὺ πάντες καθαροὶ
ὑμῶν εἰσιν.

*Mais plustost eslargies en aumosne
ce que vous auez, & voici, toutes choses
vous seront nettes.*

42. Ἀλλ' αὐτοῖς ὑμῶν τοῖς φαρι-
σαῖς, ἔτι δεσποδατα τὰ τὸ ἔξω-
θεν καὶ τὰ καθαροὶ εἰσιν ἀκαθαρ-
τοι, καὶ παραρχατοὶ τῆς κρητῆς
τῆς ἀγάπης τοῦ θεοῦ, καὶ τὸ ἐν
τοῖς καὶ ἀγαθὰ μὴ ἀφίεναι.

*Mais mal-heur sur vous Pharisiens:
car vous distiez bien la menche, & la
rue, & toute maniere d'herbage, & lail-
sez en arriere le iugement & la charite
de Dieu: il falloit faire ces choses icy, &
ne laisser point celles-la.*

43. Οὐαὶ ὑμῖν τοῖς φαρισαῖς
ἐπὶ ἀγαπᾶτε τὴν πρωτοκαθίσταν
ἐν τοῖς συναγωγαῖς, καὶ τὴν ἀ-
σπασμους ἐν τοῖς ἀγοραῖς.

*Mal-heur sur vous Pharisiens, qui
aimez les premieres seances en syngo-
gues, & les salutations en marches.*

44. Οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ
φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι ὡς οἱ
ταφῆματι τὸ ἀόρατον, καὶ οἱ ἀ-
νθρώποι οἱ περπατοῦντες ἐπὶ αὐτῶν
οὐκ οἶδουσιν.

*Mal-heur sur vous Scribes & Pha-
risiens hypocrites : car vous estes com-
me les sepulchres qui n'apparoiuent
point, & les hommes qui passent par
dessus n'en savent rien.*

CAP. XL

39. Erat Dominus ad illum, Nunc vos Pharisei quod deforis est calicis & catini mundatis: quod autem intus est vestrum, plenum est rapina & iniquitate.

And the Lorde sayd to him: In deede ye Pharisees make cleane the outside of the cup/and of the platter: but the inward part is full of rauening and wickednes.

40. Stulti, nōne qui fecit quod deforis est, etiam id quod deintus est fecit?

Ye fooles/did not hee that made that which is without: make that which is within also?

41. Veruntamen quod superest, date eleemosynam: & ecce omnia munda sunt vobis.

Therefore give almes of those thinges which are within: and behold: all thinges shall be cleane to you.

42. Sed vobis Phariseis, quia decimatis mentam & rutam, & omne olus: & preteritis iudicium, & charitatem Dei, hæc autem oportuit facere, & illa non omittere.

But who be ye Pharisees: for ye see the mint and the rue: & all manner herbes: and passe over indgement and the loue of God: these ought ye to haue done: and not to haue left the other undone.

43. Vx vobis Phariseis, quia diligitis primas cathedras in synagogis, & salutationes in foro.

Woe to you Pharisees: for ye love the uppermost seates in the Synagogues: and greetings in the markets.

44. Vx vobis, quia estis ut monumenta quæ non apparent, & homines ambulantes supra, nesciunt.

Woe to you Scribes and Pharisees: hypocrites: for ye are as graues which appeare not: and the men that walke ouer them, perceiue not.

Das XI. Capitel.

39. Der HERR aber sprach zu ihm: Ihr Phariseer haltet die Becher vnd Schüssel außwendig reinlich / aber euere inwendigs ist voltraubs vnd boßheit.

Da sagde HERRN til hannem / I Phariseere holde Begere oc Gad vduoris rentige / Men der som er inden til eder / er fullt aff roff oc ondskaff.

40. Ihr Narren / meinet ihr / daß inwendig rein sey / wenns außwendig rein ist.

I Daarer / mene i ac der er rene inden til / naar som der er rene yden til?

41. Doch gebt Almosen von dem das da ist / sihe / so ist euch alles rein.

Giffuer dog Almisse aff der som der er / see / da er der eder alsammen rent.

42. Aber weh euch Phariseern / daß ir verzeihendet die minze vnd rauten / vnd allerley kol / vnd gehet für dem gerichte über / vnd für der liebe Gottes. Ds selst man thun / vnd jennes nicht lassen.

Men we eder Phariseere / at i lunde aff Mynter oc Ruder / oc alle honde Raal / oc gaa om kring Dom / oc Gudz kærtehed. Derre skulde mand gøre / oc icke forsomme der andet.

43. Weh euch Phariseern / daß ir gerne oben ansitzet inn den Schulen / vnd wolt begrüßet sein auff dem Markte.

We eder Phariseere / at i lide gerne affuerst i Skolerne / oc vilde hilfs paa Torffult.

44. Weh euch Schriftgelehrten vnd Phariseer / ihr Heuchler / daß ir seht wie verdeckte Todtengräber / darüber die Leute lauffen / vnd kennen siemicht.

We eder Seriffilloge oc Phariseer / i Onenskalde / at i ere sent Dødis skulte graffuer / huilde Gøldene løbe affuer / oc lende dem icke.

Kapitola XI.

39. V sed PANI nemu: Vdnyly wy Zakonijcy coż zec wnitć gest konwice a myjy zis synce / ale coż wnitć gē waiſcho / plno gest laupeže a neprawoſt.

Kzełł theby Pan f nemi: Ac zē wy Saryzeuſowie zwirzchu kubet y nisczympracie / lec z was wewnartz pelno iest drapiestwa y zlości.

40. Blāznl / wssał ten kterpż gest včnisl coż zec wnitć gē / včis nil tałē y coż wnitć gest.

Szalent / lsaž ten ktery vczys nil to co iest zwirzchu / nie vczys nil tej tego co iest y wewnartz?

41. Ale wssał nad to nadewſe / dāwaytež Almužnu / a ay wſſetcy wčecy wām ciſiē gſau.

A prretož cho co w ſich iest dāye cte žā almužne / a oroc wām wſycti rzecy brda cžstemi.

42. Ale bēda wām Zākonijſtām / kterijž deſatky dāwate ž Mācy a ž Nauy / a že wſſelitē Zelnj / a opauſſate Sand a Lāſtu Božij. Tyto wčecy žagly ſiē mēli gſic tinn / a onēch ne opauſſitē.

Ale bēda wām Saryzeuſowie / ktery dāwacie vžieſtice mēz mēre ſi y z taty / y z kždery žaczyny / a opuſtja cie ſaby miloſe Boža. A no wām to bylo trzebā cžynic / a os nyč nie opuſtjate.

43. Bēda wām Zākonijſtām / nebo milugete prwnij mijſto w Eſtolāch / a poſdrawo wānij na trhu.

Bēdaž wām Saryzeuſowie / ktery mil nacie purſe zaſiā dānia zo zebāniji / y witania saryzoſtāch.

44. Bēda wām / nebo gſte wako Hrobowē kterijž negſau patrni / a lidž chodjce pčes nē / nawčij.

Bēda wām Doſtroowce y Saryzeuſowie poſtryci / Abowiem ic ſeſie iāto groby kteryč mēwē dāci co onich nēwiedjaci kteryč nādnunē chodja.

י א

45 וַיֹּאמֶר הוּא מִן סִפְרָא
וַיֹּאמֶר לֵה מִלְּבָנָא בְּדִלִין
וַיֹּאמֶר אֲנִי נֹאחַ לוֹ מִצְעַר
אֲנִי :

*Allora uno de Dottori de La Legge
rispondendo, gli disse, Maestro, discendo
in queste cose, facis ingenua ancora a noi.*

46 הוּא דִין אֲמַר אֶחָד
סִפְרָא וְדִמְטָעִין אֲנָתוֹן
לְבִירָגְשָׁא מִכְּלָא יְהִירְתָּא
וְאֲנָתוֹן בְּהִרָא מִן
צְבָעִיתָכוֹן לֹא קִרְבִּין א
אֲנָתוֹן לֵהוּ לְמִכְלָא :

*Et egli disse, Guai ancora Voi, Dot-
tori de la Legge, perche voi caricate gli
homini de pesi difficili a portare, e voi
non toccate la fame per con uno de vostri
diti.*

47 וְיִלְכוּ דְבָנֵינוּ אֲנָתוֹן
קִבְרָא דְנִבְיָא דְאֲבִיחִינוּ
קִטְלוֹ אֲנִי :

*Guai a Voi, perche voi edificate i
sepulchri de Profetas, e i vostri padri gli occi-
dite.*

48 סִהֲרִין אֲנָתוֹן הַבִּירָא
וְנָבִין אֲנָתוֹן צְבָבִירָא
דְּאֲבִיחִינוּ דְּהִבִּין קִטְלוֹ
אֲנִי וְאֲנָתוֹן בָּנִין אֲנָתוֹן
קִבְרֵיהוֹן :

*Per certe voi date testimonio d'ap-
provar l'opere de padri vostri: perche
efficiate occidere, e voi edificate i sepol-
cri.*

49 מִטּוֹל הַנִּבְיָא אֶחָד
חֲכָמָתָא אֲמַרְתָּ דְּהִבִּין
אֲנִי אֲשֶׁר לֵהוֹן נִבְיָא
וְשִׁלְיָהֶם מִנְהוֹן נִרְדָּפוֹן
וְנִקְטְלוֹן :

*E per la sapientia di Dio disse, io
mandavo loro de Profetas e de gli Apostoli,
e di quelli n'occidevano, e perseguita-
vano.*

50 דִּיתִתְבַּע דְּמָא דְּכִלְהוֹן
נִבְיָא דְּאֲתַמְשַׁד מִן ד
דְּאֲתַבְרִי צִלְמֵנָא מִן ש
שְׂרָפְתָא הִנָּה :

*Accioche al sangue di tutti i Profetas,
che e stato sparso fin da la fundation del
mondo, si retri da questa generatione.*

י א

45 וַיֹּאמֶר אֶחָד מִן הַסּוֹפְרִים
וַיֹּאמֶר לוֹ מִלְּמַדְנֵנוּ בְּדִבְרֶךָ אֶת
הָאֱלֹהִים מִגְדִּינֵנוּ :

*Y respondiendo vno delos Doctores de la
Ley, dizele Maestro, quando dizes esto, tambien
nos affrentas a nosotros.*

46 וַיֹּאמֶר וְאַתֶּם הַסּוֹפְרִים אֵין
לָכֶם כִּי־תִטְעֶנוּ אֶת־הָאֲנָשִׁים
בְּשׂוֹכֹת וּבְסִכְלוֹת וְאַתֶּם בְּאֶחָת
אֲצַבְעוֹתֵיכֶם לֹא תִגְעוּ אֶת־
הַשּׂוֹכֹת :

*Y el dixo, Ay de vosotros tambien Doctores
de la Ley, que cargays los hombres con cargas
que no pueden lleuar: mas vosotros ni aun con
vn dedo tocays las cargas.*

47 אֵין לָכֶם כִּי בְנֵיתֶם אֶת־
קִבְרֵי הַנְּבִיאִים וְאֲבֹתֵיכֶם
הִרְגִיתֶם :

*Ay de vosotros, que edificays los sepulchros
de los Prophetas, y mataron los vuestros padres.*

48 אֲמַנְתֶּם מַעֲדִים אֲתֶם כִּי־
רָצִיתֶם בַּמַּעֲשֵׂי אֲבֹתֵיכֶם כִּי
הָמָּה הִרְגִיתֶם וְאַתֶּם בּוֹנִים אֶת־
קִבְרֵיהֶם :

*Cierto days testimonio que consentis en los
hechos de vuestros padres: porque a la verdad el-
los los mataron, mas vosotros edificays sus se-
pulchros.*

49 עַל־כֵּן חֲכָמָתָא אֶחָד
אֲמַרְתָּ לֵה אֲשַׁלַּח אֲלֵיהֶם נְבִיאִים
וּמַלְאָכִים וַיִּרְדָּפוּ וַיִּהָרְגוּ מֵהֶמָּה :

*Portanto la Sabiduria de Dios tambien di-
xo, Embiare a ellos Prophetas, y Apostoles, y de-
ellos a vnos mataran, y a otros perseguiran:*

50 לִמְעַן יִבְקֹשׁ דָּם כָּל־
הַנְּבִיאִים אֲשֶׁר גָּשְׁפָה מִבְּרִיאת
הָעוֹלָם מִדּוֹר הוּא :

*Para que deesta generacion sea demandada
la sangre de todos los Prophetas, que ha sido der-
ramada desde la fundacion del mundo.*

י א

45. Ἀπεκρίθεις δὲ τις τῶν σοφί-
κων, λέγει αὐτῷ, διδάσκων, ταύ-
τῃ λόγον καὶ ἡμᾶς ὕβριζεις.

*Alors quelqu'un des docteurs de la
Loy print le propos, & lui dit, Maître,
en disant ces choses tu nous fais aussi
outrage.*

46. Ὁ γὰρ εἶπεν, καὶ ὑμεῖς τοῖς σοφί-
κων ὡς ὅτι φορτίζετε τοὺς ἀνθρώ-
πους φορτὰ δυσβάστακτον, καὶ αὐτοὶ
ἐν τῷ δακτύλῳ ὑμῶν οὐ προσ-
ψάτετε τοῖς φορτίοις.

*Et il dit, Mal-heur aussi sur vous doc-
teurs de la loy: car vous chargez les
hommes de charges importables, mais
vous-mêmes ne touchez point les far-
deaux de l'un de vos doigts.*

47. Οὐκ ἔστι ὑμῖν ὅτι οἰκοδομεῖτε
τὰ μνημεῖα τῶν σοφῶν, οἱ δὲ
πατέρες ὑμῶν ἀπέκτειναν αὐτούς.

*Mal-heur sur vous: car vous ba-
tifiez les sepulchres des Prophetes, les-
quels vos peres ont tués.*

48. Ἀπαμνηστεύετε, καὶ συνιδού-
σκετε τοῖς ἔργοις τῶν πατρῶν ὑ-
μῶν ὅτι αὐτοὶ μὲν ἀπέκτειναν αὐ-
τούς, ὑμεῖς ὅτι οἰκοδομεῖτε αὐτοῖς τὰ
μνημεῖα.

*Pour vrai témoignez-vous que
vous consentez aux actes de vos peres:
car ils les ont tués, & vous batifiez
leurs sepulchres.*

49. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ
εἶπεν, ἀποστέλλω εἰς αὐτούς σοφῆ-
τας καὶ ἀποστόλους, καὶ ἰδοὺ αὐτοὶ
ἀποκτενοῦσι καὶ ἐκδιώξουσιν.

*Pour ceste cause aussi la Sapience
de Dieu a dit, le leur enuoyetay des Pro-
phetes & des Apostres, & ils en tueront,
& en chasseront.*

50. Ὡς ἐκζητηθῇ τὸ αἷμα πάν-
των τῶν σοφῶν, τὸ ἐκχυμένον
ἀπὸ καὶ τῆς θεότητος κόσμου ἀπὸ
τῆς γένεως ταύτης.

*Afin que le sang de tous les Pro-
phetes, qui a esté respandu dès la fonda-
tion du monde, soit redemandé de ce-
ste nation.*

45. Respondens autem quidam ex Legis peritis, ait illi, Magister, hæc dicens etiam contumeliam nobis facis.

Then answered one of the expounders of the Law: and said unto him / Master / Thus saying thou puttest us to rebuse also.

46. At ille ait, Er vobis Legis peritis vix: quia oneratis homines oneribus quæ portare non possunt: & ipsi uno digito vestro non tangitis sarcinas.

And he said: Who be to you also / ye interpreters of the Law: for ye lade men with burdens grievous to be borne / and ye your selves touche not the burdens with one of your fingers.

47. Vx vobis, qui edificatis monumenta Prophetarum: patres autem vestri occiderunt illos.

Who be to you: for ye build the sepulchres of the Prophets / and your fathers killed them.

48. Profecto testificamini, quod consentitis operibus patrum vestrorum: quoniam ipsi quidem eos occiderunt, vos autem edificatis eorum sepulchra.

Truely ye beare witness / and allowe the deedes of your fathers: for they killed them / and ye build their sepulchres.

49. Propterea & sapientia Dei dixit, Mittam ad illos Prophetas & Apostolos, & ex illis occident & persequuntur.

Therefore said the wisdom of God: I will send them Prophets and Apostles / and of them they shall slay and persecute.

50. Ut inquiratur sanguis omnium Prophetarum, qui effusus est à constitutione mundi à generatione ista.

That the blood of all the Prophets / shed from the foundation of the world: may be required of this generation.

45. Da antwortet einer von den Schriftgelehrten / vnd sprach zu ihm: Meister / mit den Worten schmehest du vns auch.

Da suarede en aff de Scrifftsloze / oc sagde til han / nem / Meistere / mer de ord forhaaner du oc oss.

46. Er aber sprach: Vnd weh auch euch Schriftgelehrten / denn jr beladet die Menschen mit vnterdglichen lasten / vnd jr rühret sie nicht mit einem finger an.

Da sagde hand / De we oc saa eder Scrifftsloze / Thi i besuare Mennechten mer vnder som de icke lade de bære / oc icke dem icke mer en finger.

47. Weh euch / denn ihr bauet der Propheten gräber / Eure Väter aber haben sie getödtet.

We eder / Thi i bygge Propheternes graffuer / Eders Fedre sloge dem ihies.

48. So bezeuget ihr zwar / vnd bewilliget in euer Väter werck / denn sie tödten sie / so bauet ihr ihre Gräber.

Saa beuise i sandelige / oc samvnde i eders Fedres Gerninger / Thi de sloge dem ihies / saa bygge i dems graffuer.

49. Darumb spricht die Weisheit Gottes / Ich wil Propheten vnd Apostel senden / vnd der selbigen werden sie etliche tödten vnd verfolgen.

Der saare siger Gud: Wisdom / Jeg vil sende Propheter oc Apostle til dem / De de skulle sla nogle ihies aff dem / oc forfølge.

50. Auff das erfordert werde von diesem Geschlecht aller Propheten Blut / das vergossen ist / sint der Welt grund gelegt ist.

Saa det alle Propheters Blod skal kreffuis aff denne Eerde / som er vdslyet / siden Verdens Grund / not bleff lagt.

45. Odpowěděl jeden z došpělých v Zákoně / řekl genu: Mistr / tyto věcy mluv / ať nám hanbu činíš.

Odpověděl jím / tedy řekl / ry: zákoných vykládácejm / řekl jím: Mistr / ty to povědaš / ať by nám teď činíš hanbu.

46. A on řekl: Vam v Zákoně došpělým běda / nebo obřezujete lidi břemeny těžkými / něstí nemohau / a sami jedním prstem svým břemen se nedotýkáte.

Ale on řekl: Břádaž též vam zákoným vykládácejm / Aba / viem ocajacie lidí břemeny těžkými / a sami se jedním svým pálcem ne tknouce břemenem.

47. Běda vám kteříž mždě lávate hrobů Proroků / a Vy cově vášn gšau ge žbili.

Břádaž vam: Do budujete groby Proroků / a vy cově váš by pomordovali je.

48. V gštorě sroědčíte je stůlkům Nicom vášich povolugete: Než žagistě oni gšau ge zmordovali / ale vy mždě lávate hrobů gegich.

Žagistě amádejem vášým poáwádějacie včyněi oycow vášich / a bawiemci je oni pomordovali / a vy žagistě budujete groby ich.

49. Protož n Maubrosti Bož řekl: Posluš num Proroků / a Apostolů / a ty mordowati budau a homi:

A dle tegož thež Maubrosti Bož řekl: Poslušaj do nich Proroků / a Apostolů / a žagistě uedny pomordowati / a budawie wy pčozaj.

50. Aby požádáno bylo křive všech Proroků / kteráž wylita gť od ustanowenij Swěta od pokolenij toho.

Aby od narodu tego wpmínáno sic: Křive všich Proroků / kow křava jest wylaná od zálojes na fundamentow swěta.

י"א

51. מן דמה דהכיל צד—
מה לדמה דזכרתי הו
דאחקטל בני היכל—
למדקחא אין אמר אנא
לכו דמתבע מן
שרפתה דנא :

Dal sangue d'Abel infino al sangue di Zacharia, che fu occiso tra l'altare e il tempio: io vi dico certo che fara ricerca da questa generatione.

52. וי לכו ספרג—
דשקלתון קלירא דידענהא
אנתון לא עלתון ולאילין
דעאלין פליתון :

*Quando voi Dottori de La Legge, per-
tinche habete soltu la chiave de la scien-
tiam. vos stessi non sete entrati, et habete
prohibito quelli che entravano.*

53. ופר הליו אמר הוה
להון סריו ספרא ופרישא
מתפאש להון ומתחמתין
הון ומתבסין מדנהי :

*Dicendo egli loro queste cose, i Dotto-
ri de la Legge e i Farisei cominciarono
graciamente ad opporgli, et astutamen-
te domandargli di molte cose.*

54. ונכלין לה בסגאחא
כד בעין למאחר מדם
מן פומה דישפחון
נאכלין קרצנהי :

*Spiciendolo, e cercando di pigliar qual-
che cosa da la sua bocca, per accorarlo.*

י"ב

1. ופר אחפשו רבית—
דפנשא סגאחא איכנא
דידשו חר דחר שרי
ישוע למאמר לתלמידיו
לוקדם אנדחר בנפשכון
מן חמירא ופרישא
דאיתנהי מסבבאפא :

*Et essendosi annati insieme una mul-
titudine innumerabile di gente, in modo
che si calcavano l'un l'altro, egli comin-
cio a dire a suoi discipoli, Primeramente,
guardatevi dal fermento de l'avaricia, che e
ipocrisia.*

י"א

51. מדמי הבל עד דמי זכרתי
אשר נהרג בין המזבח ובין
ההיכל אמנם אמר אני לכם
יבקש מדור חנה :

Desde la sangre de Abel, hasta la sangre de Zacharias que murió entre el altar y la Casa: así os digo, sera demandada de esta generacion.

52. אני לכם מלמד תורה
כישאחם את מפתח הבניה
אתם לא תבואו בה ואת אשר
חפצם לבוא תכלאו :

*Ay de vosotros Doctores de la Ley, que os
tomastes la llave de la ciencia: vosotros no en-
trastes, y a los que entravan impedistes.*

53. וכאשר מדבר הוא אליהם
את—האלה ויחלו הסופרים
והספרשים לזעום עד מאד
ולשאול על דבריהם רבים :

Y diciendoles estas cosas, los Escribas y los Phariseos començaron a appremiarlo en gran manera, y a prouocarlo a que hablasse de muchas cosas.

54. בשלי מארבים לו ומבקשים
לצוד מאומה מפיו ולחבבו :

*Assechandolo, y procurzando de caçar algo
de su boca para accusarlo.*

י"ב

1. וכאשר נקהלו רבבות העם
בן אשר ירמסו איש את דעהו
ויחל לדבר אל—תלמידיו
בראשונה השמח לנפשכם
מחמץ המפרשים אשר היא
חנפיה :

*En esto juntandose muchas compannas,
tanto que vnos a otros se hollauan, començó a
dezir a sus Discipulos, Primeramente guardaos
de la leuadura de los Phariseos, que es hypocrisia.*

י"א

51. 'Απὸ τοῦ αἵματος ἀβελ ἕως τοῦ αἵματος
ζαχαρίου ὃς ἀποκρίθη ἐν
μεταξὺ τοῦ θυσιαστηρίου καὶ τοῦ οἴκου τοῦ
λαοῦ ὑμῶν, ἐκζητήσονται ἀπὸ τῆς
γενεᾶς ταύτης.

*Depuis le sang d'Abel, jusqu' au
sang de Zacharie qui fut rutenue l' au-
tel & le temple, voire ie vous di qu' il
sera redemandé à cette nation,*

52. Οὐαὶ ὑμῖν τοῖς τομαῖς ὅτι ἡ-
ραπτε τὴν κλεῖδα τῆς γνώσεως· αὐτοὶ
οὐκ εἰσέλθουσιν, καὶ τοὺς ἐκτρέφον-
τας ἐκωλύετε.

*Malheur sur vous docteurs de la loy:
car ayans reuë la clef de cognoissance,
vous-mêmes n'y estes point entrés, &
auez engardé ceux qui y entroyent.*

53. Διγινώσκῃ αὐτοὶ πάντες τοὺς
αὐτοὺς, ἤρξαντο οἱ γραμματεῖς καὶ
οἱ φαρισαῖοι ὀφθαλμοῦ, καὶ ἀπα-
ρομολογῆσαι αὐτῷ ὅτι ἐκωλύετε.

*Et comme il leur disoit ces choses,
les Scribes & les Pharisiens se prirent
à le tenir de pres, & à lui tirer de la bou-
che plusieurs choses :*

54. 'Ενεδράοντες αὐτὸν, ἐζητοῦ-
ντες θηρεῦσαι τι ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ,
ὥστε κατηγορεῖν αὐτόν.

*En l'espionant, & eschuant de recueil-
lir captieusement quelque chose, afin
qu' ils l' accusassent.*

ΚΕΦΑΛΑ 43.

ΕΝ ΔΙΣΙ ΠΙΣΤΟΧΟΙΣ ΤΩΝ ΤΩ ΜΕ-
ΛΕΙΔΟΝΤΩ ὁχλου, ὡς τε κατὰ
παλιν ἀλλήλους, ἤρξαντο λέγειν πρὸς
τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ πρῶτον, Προ-
σχετε ἑαυτοῖς ἀπὸ τῆς ζύμας τοῦ
Φαρισαίου, ἣς ἐστὶν ὑποκρισία.

*Ce pendant les troupes s'estans af-
semblées a milliers, tellement qu' ils se
souler les uns les autres, il se print à dire
à ses disciples, En premier lieu d'ouez-
vous garde du leuain des Pharisiens qui
est hypocrisie.*

st. A sanguine Abel usque ad sanguinem Zachariæ, qui perit inter altare & ædem. Ita dico vobis, requiratur ab hac generatione.

From the blood of Abel unto the blood of Zacharias : which was slain between the altar and the Temple : verily I say unto you ! it shall be requited of this generation.

52. Vx vobis Legis peritis,
quia tulistis clavem scientiæ:
ipsi non introistis, & eos qui
introibant prohibuistis.

Woe be to you, interpreters of the Lawe; for ye haue taken away the keye of knowledge: ye entered not in your selues, & them that came in, ye forbade.

53. Cum autem hæc ad illos diceret, coeperunt Pharisei & Legisperiti graviter insistere, & os eius opprimere de multis.

And as he saide these things vnto
them the Scribes and Pharisees began
to rage against him / & to prouoke him to
speake of many things.

54. Inſidiantes ei, & quærentes aliquid capere de ore eius, ut accularent eum.

Examined waxes for him and seeking
to catch some thing of his own, by which
reprobates might accuse him.

CAP. XII.

MVLus autem turbis cir-
cumstantibus, ita ut se
in vicem conculearent, coe-
pit dicere ad discipulos suos,
Attendite à fermento Phari-
saeorum, quod est hypocri-
sis.

In the meane time: there gathered together an innumerable multitude of people: so that they trode one another: and he began to say vnto his Disciples first: Take heede to your selues of the leaues of the Pharises: which is hypocricie.

Das XI. Capitel.

51. Von Abels Blut an/biß auff das
Blut Zacharie / der vñt am zwischen
dem Altar vnd Tempel. Ich sage
euch / Es wird gefordert werden von
dilem Geschlechte.

Gra Abels Blod/indtil Zacharte Blod /som bleff
 ihteislagen mellem Alteret oc templet. Ja ieg siger
 eder / Det skal kreffuls aff denne Sleet.

52. **Beh** auch **Schrifftegelehrten/**
Denn **ir** den **Schlüssel** des **Erkennt-**
niss **habt/** **Ir** **kompt** **nicht** **hinein/** **und**
wehret **denen/** **die** **hinein** **wollen.**

We eder Schrift/Kloqz/ Thi t haffue Wißdom-
 mens Regel/ Ikomme der iche ind/ oc formene dem
 som wille der ind.

53. Da er aber solches zu ihnen sag-
get / siengen an die Schrifftgelehrten
vnd Pharisæer hart auff ihn zu drin-
gen / vnd ihm mit mancherley Fragen
den Mund zu stopffen.

Der hand sagde saadant til dem / Begnne de
 scriffeloge oc Phariseer at giffue sig hant til hannem /
 oc at stoppe Munden paa hannem med arskillige
 Sværsmaal.

54. Und laureten auff in/ vnd such-
ten / ob sie etwas erlagen köndten
auß seinem Munde/ daß sie eine sache
zu ihm hetten.

De de soge varehannem / oc soete / om de kunde
ortage noce aff hans Mund / At de kunde hassue
Sag met hannem.

Das XII. Capitel.

Es lieff das Volck zu / vnd
kamen etliche vil tausent zu sammen/
also daß sie sich vntereinander trat-
ten. Da fieng er an vnd saget zu sei-
nen Jüngern / zum ersten / hütet euch
für dem Sauerteig der Pharisæer/
welches ist die Heuchelen.

Da løb Golester til/ oc der foine nogle mange rufinde
tilsammen / saa/ at de traadde huet andre. Da be-
gynntehand/ oc saagede sine Dilectos/ Zaaer/ edet vare
for Pharisceeris Surden/ som er Drenstolckeri.

Capitola XI.

51. Od krve Abelomn / až do
krve Zacharyassown / kterýž
gest zahynul mezy Oltářem a
Ehrámem / Tak pravím
vám požádána bude od Posa,
lentij tohoto.

Od Frate Abbotowey Aj do Frate
Zacharyasowey / Frery 364. al
miedzy oltarzyny Kociolem. Jas
prawdewam powiedam / bo na
sieley wspominać od narodute go.

52. Vědávám v Zákoně v
těm / kterýmž jste všali hře
vměni: Janu jste navěšili / a
tém kterýmž vycházeli / bránu
sste.

Władaj nam iakonnym wy-
 sładaj cjom Abowiemieście obici
 Plucj poinkia, ianiz, i tenie-
 sli / a zych Eterzy wladaj chaci /
 hamowalisie.

53. Aťdž to mřunř gřm /
pořali řátonřch a w řátonř
vřenř přřřřř řer u od; řrřřř /
a w řřř řemř přřřřřř o mřnř
řřřř w řřřř.

A tak gdy to Enim mówisz! po-
cieli Dośrodkowem Szaryjaskowem
wargu temu dołączając. A przylub-
nego furczymowamie wielu rzes-
ciach.

54. Bládagijce o něm/ a
hlédagijce popadnauu nětco
vsi gcho/ aby gen obžalovali.

Czyhacie nań / a chciecie nte-
żego łowiac i wół jego / aby go w
czym ośtarczył.

Capitola XII.

Nj šodj mnozj zāstupowē
 schāzeli se, tal je se we spolek
 elatili / počal mluwiti. Rēdli
 nistām sroym: Pilnē se waru
 gte od kwasu. Zāloniētiho /
 kicpī gest potrošiwij.

POd tymże czasem gdy się bázno-
wiele ludźi zebráło do nie^o; że
jedni drugie podepthali; po-
czał mówić do wrolenników swo-
ich: Zaprzódź się kłeszcie od
twóstu Jazyrzyskie^o; który jest po-
kręstwo.

לית דין מרם דכסא
דלא יתגלא ולא דמטש
דלא יתידע:

*Perche niente è coperto, che non s'hab-
bia à rivelare, e niente è occulto, che non
s'habbia à sapere.*

כל גיר דביתא
אמרתון בנהינא נשתמע
ומרם דבתינא באדנא
לחשתון על אננא
יתקבו:

*Perche la casa che Vos haete detta
ne la tenebre, s'indiviamo ne la luce: e quel
che Vos haete parlato ne l'orecchio per le
camere, sarà predicato sopra i tetti.*

אמר אננא לכוון דין
לרמי לך תדלון מן
אילין דמטלון פגרא ומן
פתרין לית להון מרם
יתיר למעבר:

*E l'Vos dico, amica mea, Non temete
di quella che ammazza, e non il corpo, dopo
non hanno più altra da poter fare.*

אחויכוון דין מן ת
תדלון מן דין דמן פתר
הקטל שליט למרמי ב
בגהנא אין אמר אננא
לכוון דמן דנא דחלון:

*Io Vo mostraro che Vos deute temere:
temete colui che doppo l'haure occiso al-
trui ha potestà di metter ne la grama: io
Vo dico certo, temete lui.*

לא חמש צפרין
מן דבנו פתרין אפרין
ותרא מפהון לא טענא
הדם אלהא:

*Non si vendono cinque passerotti per
due quattroni? e par Vo sol di quella non è
in obliuione di manna di Dio?*

דילכוון דין אה מנא
דסערא דרישכין פלהין
מנא מנא לא הכיר
תדלון דמן סנא
דצפרא מיתרין אנתון:

*Ma certo auete i capelli del Vostro
Capo sou tutti numerati? Non temete dun-
que, Vos sete da più che molti passerotti.*

כי דבר לא נכסה אשר לא
יגלה ואינו נסתר אשר לא
יודע:

*Porque nada ay encubierto, que no aya de
ser descubierto: ni oculto, que no aya de ser sa-
bido.*

לכן כל אשר בחשך אמרתם
באור ישמעו ואשר אל תאמר
דברתם בחדרים יקרא על
הגגות:

*Portanto las cosas que dixistes en tinieblas,
en lumbré serán oydas: y loque hablastes al oydo
en las camaras, será prego mado en los tejados.*

ואמרת לך אל תירא
מאלה אשר הורגים את הגוף
ואחריו לו לא יש להם יותר
מאומה לעשות:

*Mas digohos amigos mios, No ayays te-
mor de los que matan el cuerpo, y despues no tie-
nen mas que hagan:*

ואראה אתכם את
תיראון ירא את אשר יש לו
שלטון אחרי הרג לחשליך אל
גיהנם אמנם אומר אנכי לכם
איהו תירא:

*Mas ensennaroshe aquien temays: Temed
à aquel que desque ouiere muerto, tiene potestad
de echar en el quemadero: anfi os digo, à este re-
med.*

הלא חמשת צפורים נמכרו
בשני אסרים ואחד מהם לא
ישבח לפני אלהים:

*No se venden cinco paxarillos por dos
blancas? y vno de ellos no està olvidado de Dios.*

וגם תשערי ראשיכם כלם
נמנו לכן אל תיראון כי יותרים
מרבבים צפורים אלהם:

*Y aun los cabellos de vuestra cabeça, todos,
están contados, no temays pues: demas estima
soys vosotros que muchos paxarillos.*

2. Οὐδε γὰρ συγκαταλαμβάνουσιν ἰ-
στὶν, ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται. καὶ
κρυπτοὶ ὁ δὲ γνωστὸς ἔσται.

*Car rien n'est couuert qui ne doinue
estre reuelé: & rien n'est caché qui ne
doinue estre cognu.*

3. Αὐθ' οὖν ὅτε ἐστὶν σκοτία ἅπτε-
ται, ἐστὶν φῶς ἀναυδῆσται. καὶ
ὃ σὺς τὸ κρυπτόν ἐκτελέσει ἐν τῇ τα-
μίτει. καὶ ὅτι ὅτι δὲ
μαίται.

*Pourtant les choses que vous auez
dites en tenebres, seront ouies en lu-
miere: & ce dont vous auez parlé en l'o-
reille es chambres, sera prestché sur les
maisons.*

4. Λέγω ὑμῖν πῶς φίλοι μου,
μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτείνον-
των τὸ σῶμα, καὶ τὸ πνεῦμα οὐκ ἔχον-
των πρὸς τὸ πικρῆσαι.

*Or à vous mes amis ie di, N'ayez
point de peur de ceux qui tuent le corps,
& qui apres cela ne sauroyent rien faire
d'auantage.*

5. Τὸ πνεῦμα ὑμῶν τίνα φοβηθή-
ται; τὸ πνεῦμα τὸ ἐν ὑμῖν οὐκ ἀποκτείνου-
ται, καὶ οὐκ ἔστι ἐν τῇ ταμίτει. καὶ
ἀλλ' ὅτι λέγω ὑμῖν, τὰ τῶν φο-
βηθῶν.

*Mais ie vous monstrerai qui vous
deute craindre: craignez celui qui a
puissance, apres qu'il a tue d'enuoyer
en la gehenne: vous ie vous di, craig-
nez celui-la.*

6. Οὐχὶ πεντήκοντα πωλεῖται
ἀστράλαι δύο; καὶ ἓξ ἀστράλαι
ἐστὶν ἀπολεσασμένης ἐνάντιον τοῦ
κυρίου.

*Ne vend on pas cinq petis passer-
aux deux pites? & vn seul d'iceux n'est
point oublié deuant Dieu?*

7. Ἀλλὰ καὶ οἱ τρίχες τῆς κεφα-
λῆς ὑμῶν πάντα ἑριθμεύονται. μὴ
δυνάστε φοβεσθαι; πολλὰ γὰρ εἰσὶν
ἀσφίματα ὑμῶν.

*Mesmes aussi tous les cheveux de
vostre teste sont contés: ne craignez
donc point? vous valez mieulx que
beaucoup de passeriaux.*

2. Nihil autem opertum est, quod non reveletur: neque absconditum, quod non sciatur.

For there is nothing covered / that shall not be revealed: neither hid / that shall not be known.

3. Quoniam quæ in tenebris dixistis, in lumine dicentur: & quod in aurem locuti estis in cubiculis, predicabitur in tectis.

Wherefore whatsoever ye have spoken in darkness / it shall be heard in the light: & that which ye have spoken in the ear / in secret places / shall be preached on the hou-ses.

4. Dico autem vobis amicis meis, Ne terreamini ab his qui occidunt corpus, & post hæc non habent amplius quid faciant.

And I say unto you / my friends, be not afraid of them that kill the body / and after that are not able to do any more.

5. Ostendam autem vobis quem timeatis: timeate eum qui postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam: ita dico vobis, hunc timeate.

But I will forewarne you / to whom ye shall feare: feare him which after he hath killed / hath power also to cast into hell: Yea / I say unto you / him feare.

6. Nonne quinque passer- res vaneunt didondio: & unus ex illis non est in oblivione coram Deo?

Are not five sparrows bought for two farthings: and yet not one of them is forgotten before God?

7. Sed & capilli capitis vestri omnes numerati sunt, Nolite ergo timere: multis passeribus plurius estis vos.

Yea / and all the heares of your head are numbered: feare not therefore: ye are more of value then many sparrows.

2. Es ist aber nichts verborgen/das nicht offenbar werde/nach heimlich/das man nicht wissen werde.

De der er inted stule / som en skal obenbaris / oc en hemmeliger / som mand icke skal saa ar vide.

3. Darumb was ihr im Finsternis saget/das wirdt man ihm Licht hören / Was ihr redet ins Ohr / in den Kammern/das wirdt man auff den Dächern predigen.

Der saare huad i sige i mørket / der skal mand høre / Ihuset / Hvad i tale i øerne / vdi Herberne / der skal mand predike paa Tagene.

4. Ich sage euch aber meinen Freunden / Fürchtet euch nicht für denen die den leib tödten / vnd darnach nichts mehr thun können.

De ieg siger eder mine Venner / Frøctter eder icke for dem / som sla / legemet ihuel / oc der effter icke kunde mere gøre.

5. Ich wil euch aber zeigen / für welchem ihr euch fürchten sollt. Fürchtet euch für dem / der / nach dem er getödtet hat / auch macht hat zu werffen inn die Hölle. Ja ich sage euch / für dem fürchtet euch.

Men ieg vil vise eder / for hvem i skulle frøctte eder / Frøctter eder for Dem / som oc haaffuer mact / effter haaffuer slaget ihuel / ar taster helffuede / Ja / Ieg siger eder / Frøctter eder for Dem.

6. Verkaufst man nicht fünf Sperling vmb zween Pfennig? Noch ist für Gott der selbigen nicht eines vergessen.

Sæler mand icke fem Spurre for tho Peninge? Aligeuel er der icke en aff dem forglemt for Gud?

7. Auch sind die Haar auff eurem Haupt alle gezehlet / darumb fürchtet euch nicht / denn ihr seht besser denn vil Sperlinge.

De Haar paa eders Høffue ere oc alle talde. Der saare frøctter eder icke / Ihi ere bedre end mange Spurre.

2. Nebo nic neniij skrytého / aby nebylo zjaveno: ani gest co tajněho / aby nebylo zvědíj ho:

Abowiemci niemaj nle skryte go coby sie obkawic nie miało / ani thak thakem nego coby sa miało mości przysj nie miało.

3. Nebo to co gste prawili we tmach / prawenoť bude na swětle: a co gste mluwili w ušy w pokojich / hlášanť bude na střechách.

A praeť to co scribe w tajemnos krah mowili / na ikam swjete des byje / koscie w ucho mowili w zamlcenia / na domoch byje os powiedzyano.

4. Ale prawim wám přáťsluom mým: Abyste se nes strachowali těch kteříž zabijegij tělo / a potom nemajgij co by wjce učinili:

A tak wam mowis przyjaclo: som moim: Nie boycie se tych kteryž zabijaj ciało / a potom co by dálej mohli czynic / nie moga.

5. Ale wšakž wám řeho se máte báti: Bojte se toho / kterožto řehzabije / má moc postati do peřehněho ogně. Přetož prawim wám toho se bojte.

Ale wam ořaje řego se bac maće / boycie se oneho ktery gdy zabije / má iřicze zwischnořc wzruć do pietk / a to wam powiedam / te se boycie.

6. Wřak pře Wrabcuom prodawagij za dwa halijře / a geden z nich neni w zapome nutij pře Bohem.

Iřak piaci wrabliow nie prze daja za dwa pieniadz / a wřakž z jednegu z nich Bog nie zapomi na.

7. Ale y wlasowě hlavy wășij wřoćni řeteni glau. Přetož nebojęť se: lepřij gste wy než mnoho wrabcy.

Kowsemá wlořyná glawie wășey wřyřti řa zlicjone / a přetož se nie boycie / zaćteř řyřcie wy řakij wle wrabliow.

יב
8 אמר אִתָּךְ לְכִן דָּין דְּכָל
דְּיִנְיָא בִּי קִדְּם בְּיָדֵי
אַף בְּרֵיהּ דְּאַנְשֵׁי יִיְהֵא בְּהָ
קִדְּם מִלְּאַכְוֵיהּ דְּאַלְהָא :

*Har in te dico, che chiunque me con-
fesserà davanti a gli homines, el Figliol
de l'huomo ancora a confesserà las diman-
za a gli angeli de Dio.*

9 אִינוּ דָּין דְּכַפֵּר בִּי קִדְּם
בְּיִנְיָא יִתְכַפֵּר בְּהָ קִדְּם
מִלְּאַכְוֵיהּ דְּאַלְהָא :

*Ma chi me negata davanti a gli homi-
nes, sarà negato davanti a gli angeli de Dio.*

10 וְכָל דִּיאֲכֹר מִלְּהָא
עַל בְּרֵיהּ דְּאַנְשֵׁי יִסְתַּבֵּק
לֵהּ מִן דְּעַל רוּחֵי דִין
דְּהוּדְשָׁא יִבְרַק לֵהּ יִשְׁתַּבֵּק
לֵהּ :

*E chiunque dirà parola alcuna con-
tra el Figliol de l'huomo, gli sarà perdo-
nato : ma chi blasfemara contra lo Spi-
rito santo, non gli sarà perdonato.*

11 מֵא דְּמַקְרִיבִין לְכִי דִין
לְכַוּיִשְׁתָּא קִדְּם דִּישְׁתָּא
יִשְׁלִיטְנָא לֹא תִאָּמְרִין
אִיכְנָא תִּבְדִּין רוּחֵי
אִין מִיָּנָא תִּאָּמְרִין :

*Inoltre, quando vi condurranno à le
synagoge, & à i Magistrati, & à le poe-
sta, non habbeate pensiero de come, o che
cosa vi risponderete, o di quello che voi di-
rete.*

12 רוּחָא גִיר דְּהוּדְשָׁא
יִלְבַּשְׁכוּן בְּהִי קִינְתָּא מִיָּד
דְּנִלְא דְּתִאָּמְרִין :

*Perche lo Spirito Santo s'insignarà in
quell' hora cio che vi bisognarà dire.*

13 אָמַר לֵה דִין אָנְשֵׁי מִן
הוּ בְּנִשְׁא מִלְּבָנָא אָמַר
דְּאַתִּי בְּעֵלְג עַמִּי יִתְוֹתָא :

*Vou poi de la turba li disse, Maestro,
de al mio fratello che dimora con meco li be-
nedica.*

יב
8 אָמַר אִתָּךְ לְכִן כָּל—אָשֶׁר
יִוְדְּנִי לִפְנֵי הָאָנָשִׁים וּבְרֵיהֶם
יִוְדְּנִי לִפְנֵי מַלְאָכֵי אֱלֹהִים :

*Pero digohos que todo aquel que me con-
fessare delante de los hombres, tambien el Hijo
del hombre lo confessará delante de los Angeles
de Dios,*

9 וְאָשֶׁר יִכְחַשְׁנִי לִפְנֵי הָאָנָשִׁים
יִכְחַשׁ הוּא לִפְנֵי מַלְאָכֵי אֱלֹהִים :

*Mas el que me negare delante de los homi-
bres, será negado delante de los Angeles de
Dios.*

10 וְכָל אָשֶׁר יֹאמַר דְּבַר עַל—
בְּרֵיהֶם יִנְשָׂא לוֹ וְאָשֶׁר יִזְדַּף
אֶת—רוּחַ הַקֹּדֶשׁ לֹא יִנְשָׂא לוֹ :

*Y todo aquel que dize palabra contra el Hi-
jo del hombre, se le ha perdonado; mas el que
blasphemare contra el Espíritu Sancto, no le se-
rá perdonado.*

11 וְכָאֲשֶׁר יִקְרִיבוּ אֲתָכֶם אֵל—
בְּעַלֵי אֲסֻפּוֹת וּבְנִשְׁתַּת הַגְּדוּלָּה
לִפְנֵי רַאשֵׁי אֲבוֹת וְשְׁלִיטִים
לֹא תִדְאָגוּ אִתָּךְ וּמָה תִּעֲנֶה אִתָּךְ
מִה תִּדְבַּרְוּ :

*Y quando os truxeren à las Synogas, y a los
Magistrados y Potestades, no esteys solícitos co-
mo, o que ayays de responder, o que ayays de
dezir.*

12 כִּי רוּחַ הַקֹּדֶשׁ תִּלְמַד אֲתָכֶם
בְּשַׁעֲהָ וְהוּא יִנְשָׂא כָּל צֻרְכְּכֶם
לְדַבֵּר :

*Porque el Espíritu Sancto os ensennará en
la misma hora lo que será menester dezir.*

13 וַיֹּאמֶר אֵלָיו אַחַד מִן—הָעָם
רַבִּי אָמַר לְאַחִי לְחֶלֶק אֲתִי
אֲחֻנְחֶלְתּוּ :

*Y dixole uno de la compaña, Maestro, di à
mi hermano que parta conmigo la herencia.*

יב.

8. Λέγει ὁ υἱός, πᾶς ὁς ἂν ἐμο-
λογῇσθαι ἐν ἡμοῖς ἐμπροσθεν τοῦ ἄν-
θρώπου, καὶ ὁ υἱός ὁ ἀνθρώπου ἐ-
μολογήσεται αὐτῷ ἐμπροσθεν τοῦ
ἀγγέλου τοῦ θεοῦ.

*Or ie vous di que quiconque me cō-
fessera deuant les hommes, le Fils de
l'homme le confessera ausi deuant les
Angeles de Dieu.*

9. Ὁ δὲ ἀρνησάμενός με ἐνώπιον
τοῦ ἀνθρώπου, ἀπαρνήσεται ἐ-
νώπιον τοῦ ἀγγέλου τοῦ θεοῦ.

*Mais qui m'eniera deuant les homi-
mes, il sera reuë deuant les Anges de
Dieu.*

10. Καὶ πᾶς ὁ ἐπὶ λέγων εἰς τὸν
υἱόν τοῦ ἀνθρώπου, ἀφ' ἧς σπου-
τῆς τοῦ θεοῦ ἐν τῷ ἁγίῳ πνεύματι βλα-
σφημῆται, οὐκ ἀφ' ἧς σπου-
τῆς.

*Et quiconque dira parole contre le
Fils de l'homme, il sera pardonné :
mais à celui qui aura blasphème contre
le saint Esprit, il ne lui sera point par-
donné.*

11. Ὅταν ὁ πνευμάτιος ὑμᾶς ἐ-
πι τῆς συναγωγῆς, ἐπὶ τῆς δόξης,
καὶ περ ἐξουσίας, μηδ' ἑμὲν ἢ
τῶν ἢ τῶν ἀπολογισθῶν, ἢ τῶν ἀπο-
ν.

*Et quand ils vous emmeneront aux
synagogues, & aux Magistrats &
puissances, ne soyez en souci comment
ou quelle chose vous respondrez, ou
que vous aurez à dire.*

12. Τὸ γὰρ ἅγιον πνεῦμα διδάσκει
ὑμᾶς ἐν αὐτῇ τῇ ᾧ ὥρᾳ ὅτι εἰπῆτε.

*Car le saint Esprit vous enseignera
en ce mesme instant la ce qu'il vous
faudra dire.*

13. Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτὸν ὅτι ὅχλου,
διδάσκων, ἐπὶ τῷ ἀδελφῷ μου
μερίσσει μὲν ἐμὲν τὴν κληρονο-
μίαν.

*Et quelcun de la troupe lui dit, Mai-
stre, di à mon frere qu'il partage avec
moi heritaçe.*

CAP. XII.

Das XII. Capitel.

Kaptola XII.

8. Dico autem vobis, Omnis quicumque confessus fuerit me coram hominibus, & filius hominis confitebitur illum coram angelis Dei.

Also I say unto you: Whosoever shall confesse me before men: him shall the Sonne of man confesse also before the Angels of God.

9. Qui autem negaverit me coram hominibus, negabitur coram angelis Dei.

But he that shall denie me before men: I halbe denied before the Angels of God.

10. Et omnis qui dicit verbum in filium hominis, remittetur illi: ei autem qui in Spiritum sanctum blasphemaverit, non remittetur.

And whosoever shall speake a word against the Sonne of man: he shall be forgiven him: but who so shall blaspheme the holie Ghost: he shall not be forgiven.

11. Cum autem inducent vos in synagogas, & ad magistratus & potestates, nolite solliciti esse qualiter, aut quid respondeatis, aut quid dicatis.

And when they shall bring you into the Synagogues: and into the rulers and princes: take no thought howe: or what thing ye shall answer: or what ye shall speake.

12. Spiritus enim sanctus docebit vos in ipsa hora quid oporteat vos dicere.

For the holie Ghost shall teach you in the same houre: what ye ought to say.

13. Aut autem ei quidam de turba, Magister, dic fratri meo & dividat mecum hereditatem.

And one of the companie sayde unto him: Master: bid my brother divide the inheritance with me.

8. Ich sage euch aber / wer mich bekennet für den Menschen / den wirdt auch des Menschen Sohn bekennen für den Engeln Gottes.

Der teg siger eder / Hvo som bekender mig saar Mennisten / den skal oc Mennistens Søn bekende saar Guds Engle.

9. Wer mich aber verleugnet für den Menschen / des wirdt verleugnet werden für den Engeln Gottes.

Der hvo mig neeter saar Mennisten / hand skal neets saar Guds Engle.

10. Vnd wer da redet ein wort wider des Menschen Sohn / dem sol es vergeben werden. Wer aber lesetzt den heiligen geist / dem soll es nicht vergeben werden.

Der hvo som taser it ord mod Mennistens Søn / hannem skal det forladis. Men hvo som bespaatter den helig And / hannem skal det icke forladis.

11. Wenn sie euch aber führen werden in ihre Schulen / vnd für die Obrigkeit / vnd für die Gewaltigen / so sorget nicht / wie oder was jr antworten / oder was ihr sagen sollt.

Der naer som de føre eder i deris Scholer / oc saar Offrigbed oc saar de Veldiae / Da sorger icke / huor ledis eller huad i skulle siare / eller huad i skulle sige.

12. Denn der heilige Geist wirdt euch zu derselbigen stunde leren / was ihr sagen sollt.

Thi den helige And skal lære eder samme stund / huad i skulle sige.

13. Es sprach aber einer auß dem Volck zu ihm: Meister / sage meinem Bruder / daß er mit mir das Erbe theile.

Da sagde der en aff Folket til hannem / Mester: sig min Broder / At hand stiftet Arff med mig.

8. Prawim wam: Kadoz kadozli wyzna mnie przed ludzmi / Syn cłoweka wyzna go przed Angelami Bozimi.

A toz wam powiedam: Wszech ci ktory mnie wyzna przed ludzmi / te go y Syn cłoweczy wyzna przed Aniolami Bozimi.

9. A kadoz mnie zaprzy przed ludzmi / zaprzynt bude przed Angelami Bozimi.

Ale ktory sie mnie zaprzy przed ludzmi / bedzie zaprzy przed Aniolami Bozimi.

10. A kadoz kadozli slowo proti Synowi cłoweka / bude qemu odpuszczeno: Ale komu kadozli se Duchowi Swatemu rau hal / ne bude odpuszczeno.

A kadozli kowec co rzecze przeciw Synowi cłoweczenemu / bedzie mu odpuszczeno. Ale temu ktory by blaznil przeciw Duchowi Swatemu / nie bedzie odpuszczeno.

11. Kadoz pak was woditi budu do Skol af Wladacim / af moenym / nepeugte ktera aneb cobyscie odpowydali / ne cobyscie mluwili:

Gdy was tedy beda wodzici do bojni / do urzedow / y do zwycchnosci / nie starayciez sie iako y cobyscie odpowiedziet / kbo moze wic mli.

12. Duch zagiste Swaty nauzi was w tu hodinu cobyscie mli mluwili.

Abowiemci Duch s. natrezy was na ten czas co wam bedzie potrzeb mowic.

13. Wszech gemu gedeni zas stupu: Mistr / czy bratru mli mu / af rozdili sennau dedic twi.

Zatym mli ktory z zebraui rzecl do niego: Mli su rzecy bratu mli aby sie zenna podzieli diedzictwem.

14 וַיֹּשֶׁעַ דָּוִד אֲמַר לָהּ ג
גְּבֵרָה מִבְּנוֹת אֲקִימִנִי עַל־כֵּן
יֵצֵא וּמִפְּלִגְנָה :

*Es egli li disse, O huomo, che m'ha con-
fermato giudice o danifera sopra di voi?*

15 וַאֲמַר לְתַלְמִידוֹהִי א
אוֹדְהֶרּוּ מִן כָּל־הַ יַעֲנוּתָא
מִטּוֹל הָלֹא בִּיתִיהֶתָּנָה
דְּנִבְסָא אִית חֵיָא :

*Ancor disse loro, Vedete di guardar-
vi da l'avaritia: percioche, ancora che
abundano i beni a qualcuno, non ha però
la vita per i suoi beni.*

16 וַאֲמַר מִתְּלָא לִוְתָּהוּן
גְּבֵרָה חַד עֲתִידָא אֲעֵלֵת
לָהּ אֲרָצָה עֲלִילָתָנָה מ
סְגִיאתָנָה :

*E disse loro una similitudine, La pos-
sessione d'un certo luomo ricco gli produs-
se ac frutti abbondantemente.*

17 וּמִתְחַשֵּׁב הָיָא בְּנִפְשָׁהּ
וַאֲמַר מָנָה אֲעִבֵּד הָלֵית
לִי אֵיכָא וַאֲחִמָּה — ע
עֲלִילָתִי :

*Ond'egli pensava intra se stesso, di-
cendo, Che farò io, che non ho dove pos-
sere i miei frutti?*

18 וַאֲמַר הֲדָבָה אֲעִבֵּד
אֶסְתֹּר בֵּית קִבְסִי וְאֶבְנָא
וְאֶזְרַב אֲנִי וְאֶחְמֹדֵל תָּמָן
כָּל־הַ עֲבֹדֵי וְטַבְתִּי :

*Poi disse, io farò questo: disfardò i miei
granari, e ne farò de maggiori, & mi rae-
coglierò tutti i miei frutti & i miei beni?*

19 וַאֲמַר לְנַפְשִׁי נִפְשִׁי
אִית לְכִי טַבְתָּא סְגִיאתָנָה
דְּסִימִן לְשִׁנְיָא סְגִיאתָנָה
אֶתְתַּנְיָחִי אֲכֹלִי אֲשִׁתִּי
אֶתְבָּסְמִי :

*E dirà à l'animam suam, Anima, tu has
molto beni reposti, per molti annos ripo-
si, mangia, bevi, & datti piacere.*

20 אַמַּר לָהּ דָּוִד אֲלֵהָא
חֲסִיד רַעֲיָנָה בְּהֵנָה לְלֵהָא
נִפְשָׁךְ תִּבְעִין לָהּ מִנָּךְ —
וְהָלִין דְּטַבְתָּ לְמִן יִהְיוּ :

*Adā idēto li disse, O folto questa no-
te ripigliat'anno l'animam tua da rose le
cose che tu hai apparecchiate, & da che sa-
ranno?*

14 וַיֹּאמֶר אֵלָיו אָדָם מִי
הִקְדִּמִנִי שׁוֹפֵט אִו מִחֲלֵק עַל־כֵּם :

*Mas el le dixo, Hombre quien me puso por
juez o partidor sobre vosotros?*

15 וַיֹּאמֶר אֵלֵיהֶם רָאִי וְהַשְׁמִדוּ
מִבְּצַע כִּי אִישׁ לֹא חִי עַל־
יָתְרוֹ וּמִקְנֵיָו :

*Y dixoles, Mirad, y guardaos de (toda) auaricia;
porque no encl'abundancia de cada vno de
las cosas que posee, esta su vida.*

16 וַיֹּאמֶר אֶת־הַמֶּשֶׁל אֵלֵיהֶם
אִישׁ עֲשִׂיר הָיָה וְשָׂדֵהוּ עָשָׂה
בְּרִי רָב :

*Y dixoles una parabola, diciendo, La here-
dad de vn hombre rico auia lleuado muchos fru-
tos:*

17 וַיִּחְשַׁב בְּנַפְשׁוֹ לֵאמֹר מָה
אֲעֲשֶׂה כִּי לֹא יֵשׁ לִי מְקוֹם
אֲשֶׁר אֶסְפֶּה אֶת־בְּרִי שְׂמָה :

*Y el pensaua dentro de si diciendo, Que hare
queno tengo donde junte mis frutos?*

18 וַיֹּאמֶר וְאֵת אֲעֲשֶׂה אֲהַדָּם
אֶת־אֲסָמִי וְגִדְלִים מִהֶמָּה
אֶבְנֶה וְאֶאֱסֹף שְׂמָה אֶת כָּל־
הַנוֹבֹתִי וְטוֹבוֹתִי :

*Y dixo, Esto haré, derribaré mis alholies, y
edificarlos hé mayores: y allí juntaré todos mis
frutos y mis bienes.*

19 וַאֲמַר לְנַפְשִׁי הַנֶּפֶשׁ יֵשׁ לָךְ
כָּל־טוֹבוֹת אֲשֶׁר הוֹשַׁמְוּ לְעֵינִים
רַבִּים נוֹחִי אֲכָלִי שְׂתִי הַתַּעֲנִי :

*Y diré à mi alma, Alma, muchos bienes tie-
nes en deposito para muchos annos: repóscate,
come, beue, huelgate.*

20 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֵלָיו הַגְּבִל
כָּל־לֵה הוּא יִנְגַּשְׁוּ נִפְשָׁךְ מִמֶּנָּה וְכָל־
אֵלֶּה אֲשֶׁר עָרַכְתָּ לְמִי הִמָּרָה :

*Y dixole Dios: loco esta noche bueluen à
pedir tu alma de ti: y loque has aparejado, cu-
yo será?*

14. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, ἀνθρῶπι, τίς
μα κατήσθη δικαστὴρ ἢ μετρεστὴς
ἐφ' ὑμᾶς;

*Mais il lui respondit, O homme,
qui m' a établi iuge ou partageur sur
vous?*

15. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτοὺς, ἐρεῖτε
καὶ φυλάσσετε, ὅτι ὃ ἐπινοεῖ-
ας ὅτι σὺ ἐν τῇ wealth δι' ἐπὶ
τῇ ζωῇ σου ἐστὶ ἐκ τῇ ἐκδεχόμε-
νω αὐτῆς.

*Puis il leur dit, Voyez, & vous gar-
dez d'auarice: car encore que les biens
abondent à quelqu'un, n'a-t-il pas vie par
ses biens.*

16. Εἶπε δὲ ὁ ἰσοβαλλὼς πρὸς
αὐτοὺς, λέγων, αὐθρῶπι, τοὺς
πλοῦσις δι' ἐφάρσενον ἡ χεῖρα.

*Et leur recita une similitude, disant,
Les champs de quelque riche homme
auoyent rapporté à touloce.*

17. Καὶ διανοοῦντος ἐν ἑαυτῷ,
λεγων, τί ποιήσω; ὅτι σὺν ἔχω πᾶς
συναχθὼ τὰς καρπὺς μου.

*Dont il pensoit en soy-mesme, di-
sant, Que ferai-je, car ie n'ay point ou
ie puisse assembler mes fruits?*

18. Καὶ εἶπεν, τὰς πλείους, κατι-
λαίμην τοὺς ἀποθήκας, καὶ μείζο-
νας οἰκοδομήσω, καὶ συναχθὼ ἐν αὐ-
τῇ τὰ ἅπαντα τὰ ἔμβληματά μου, καὶ τὰ ἀ-
γαθὰ μου.

*Puis il dit, Voici que ie ferai: l'ab-
batrai mes greniers, & en bairrai de
plus grands, & y assemblerai tous mes
recueils & mes biens.*

19. Καὶ ἐρεῖ τῇ ψυχῇ μου, ψυχῆ,
ἔχεις πολλὰ ἀγαθὰ κειμένας ἐν τῇ
πολλῇ ἀναπαύει, φάγε, πίε, ἀ-
φραίνε.

*Puis dirai à mon ame, Ame, tu as
beaucoup de biens assemblés pour be-
aucoup d'annees: repose-toi, mange, &
boi, & fai grand chere.*

20. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ θεός, ἄφρων,
πάντῃ τῇ νυκτὶ τὰ ψυχῇ σου ἀ-
παίτῃ σου δός σου. ὃ δὲ ἡτοίμαζας,
τίς ἔσται;

*Mais Dieu lui dit, Insensé, en ce-
ste meisme nuit on te redemandera ton
ame: & les choses que tu as apprêtées à
qui seront-elles?*

14. At ille dixit ei, Homo, quis me constituit iudicem aut divisorem super vos?

And he said vnto him: Man/who made me a iudge or a divider ouer you?

15. Dixitque ad illos, Videte & cavete ab omni avaritia: quia non in abundantia, cuiusquam vita eius est, ex his quæ possidet.

Wherefore he said vnto them: Take heed/ and beware of concupiscence: for though a man have abundance/ yet his life standeth not in his riches.

16. Dixit autem similitudinem ad illos, dicens, Hominis cuiusdam divitis haberes fructus ager attulit.

And he put forth a parable vnto them/ saying: The ground of a certaine rich man brought forth fruites plenty.

17. Et cogitabat intra se dicens, Quid faciam, quia nō habeo quo congregem fructus meos?

Therefore he thought with him self/ saying: What shall I doe/ because I haue no room/ where I may laye, my fructes?

18. Et dixit: Hoc faciam: Destruam horrea mea, & maiora faciam: & illic congregabo omnia quæ nata sunt mihi, & bona mea.

And he said: This will I do: I will pull downe my barnes/ and build greater/ and therein will I gather all my fructes/ and my goodes.

19. Et dicam animæ meæ, Anima, habes multa bona posita in annos plurimos: requiesce, comede, bibe, epulare.

And I will say to my soule: Soule/ thou hast much goodes layd vp for many yeeres: slee at ease/ eate/ drinke/ & take thy pastime.

20. Dixit autem illi Deus, Sculte, hac nocte animam tuam repetunt à te: quæ autem parasti cuius erunt?

But God sayde vnto him: O foole/ this night will they fetch awaye thy soule from thee: then whose shall those things be which thou hast provided?

14. Er aber sprach zu ihm: Mensch/ wer hat mich zum Richter oder Erbschichter über euch gesetzt?

De hand sagde til hannem/ Men niste/ huo haßfuer set mig til Dommere eller Arffdelere offuer eder?

15. Vnd sprach zu ihnen: Sehet zu / vnd hütet euch vor dem Geiß / denn niemand lebet davon / daß er vil güter hat.

De hand sagde til dem/ Seer til/ oc voeter eder for Berigheb/ Thi ingen leffuer der aff/ at hand haßfuer meget Guds.

16. Vnd er saget ihnen ein Gleichniß / vnd sprach: Es war ein reicher Mensch / des Feld hatte wol getraget.

De hand talte een signesse til dem/ oc saade/ Der vaar ic rigt Men niste/ huos Mark som haßde baaret meget.

17. Vnd er gedacht bey im selbst / vnd sprach: Was sol ich thun: Ich habe nicht da ich meine Früchte hin samle.

De hand tænckte ved sig self/ oc saade/ huad skal ieg gøre? Jeg haßfuer icke som ieg land samle min fruct vdi.

18. Vnd sprach: Das wil ich thun / ich wil meine Scheunen abbrechen / vnd grösser bauen / vnd wil darein sammeln / alles was mir gewachsen ist / vnd meine güter.

De hand saade/ Det vil ieg gøre/ Jeg vil nedbræde mine lader/ oc bygge større/ oc ieg vil samle det vdi/ alt det som mig er voxit/ oc mit Guds.

19. Vnd will sagen zu meiner Seele: Liebe Seele / du hast einen grossen vorrath auff vil Jar / habe nun Ruhe / is / trinck / vnd habe guten Muth.

De ieg vil siige til min Siel/ Kære Siel/ du haßfuer ic stort Forraad i mange aar/ Hoff nu voli ghed/ æd/ drick/ oc ver glad.

20. Aber Gott sprach zu ihm: Du Narr / diese nacht wirdt man deine Seele von dir fordern / vnd wes wirdts sein / daß du bereitet hast?

Men Gud sagde til hannem/ Du Daare/ I den ne nat skal mand kreffue din Siel aff dig/ Oc huem skal der høre til/ som du haßfuer beredt?

14. A on řekl genu: Člověče/ kdo mne ustanoví / soudce / aneb dělitelem nad vámi.

Ne on mu odpovídal / Č člověče / y koho mne postaví / wt sedjá ábo dílečým nad vámi.

15. V řekl k nim: / Vyšší / haně / a varugte se od všelich řeho / lakomství / nebo ne v tom gedného každého život záleží / což v hognosti / Statku má.

A thá řekl do nich: / Běžte / a strážte se lákomství / ábo v emci nie káždého život v tym nález / k tomu má došyc máietnosti.

16. Promluvil k nim také / podobensmý / řka: Člověka / gedného / bohatého / hogně / vro: / dy / Pokypřím / slo:

A povídal im podobně / wo ty my slovy: / Zie / treme / bo / gátého / člověka / zrod / zlo / se / obficia / á / grana / ciego.

17. V myslil v sobě / řka: / Co / včini / m / je / nemám / kam / bych / ohromá / jdi / obilí / mě /

Tedy thá / myslil / sam / v / sobe / mowiac: / Což / bude / č / m / / gdy / u / m / am / do / ř / á / d / b / ich / z / e / b / r / á / t / m / á / l / v / r / o / d / z / á / k / e / m / o / i / e /

18. V řekl toto včini / m / / Z / b / o / ř / im / s / l / o / b / o / l / n / m / a / w / ě / š / ť / ť / ť / n / a / s / d / ě / l / á / m / / a / t / u / o / h / r / o / m / á / j / d / i / m / w / š / e / d / n / y / w / ě / c / ť / i / e / ř / ť / m / i / j / e / z / r / o / d / i / l / y / v / z / b / o / ř / i / m / á /

A mowil: / Č / ř / e / č / y / m / i / e /l / p / o / ř / á / je / g / u / m / n / á / m / o / i / e / á / n / e / p / o / b / a / d / u / m / / á / r / á / m / z / b / i / o / r / e / w / ě / ř / e / b / i / v / r / o / d / z / á / k / e / m / o / i / e / y / d / o / b / r / á / m / o / i / e /

19. A di / m / du / ř / y / m / ě /: / D / u / ř / e / m / á / s / m / n / o / h / o / d / o / b / ř / e / h / o / s / l / o / ž / e / n / o / z / a / m / n / o / h / á / ř / e / t / a /: / o / d / p / o / ř / i / w / a / n / g / e / s / p / i / z / h / o / d / u / g /

A poviem du řy / s / w / o / l / e / y /: / D / u / ř / o / m / á / s / w / i / e / l / e / d / o / b / r / á / z / á / c / h / o / w / a / n / e / s / g / o / u / k / w / i / e / l / e / t / a / h / o / d / p / o / ř / i / j / e / t / e / d / j / p / i / y / á / b / a / d / j / w / e / l / o / l / a /

20. V řekl genu / B / i / ř / e /: / B / l / á / ž / n / e / t / ě / t / o / n / o / c / ť / p / o / ř / á / d / a / g / i / d / u / ř / e / t / w / ě / o / d / ř / e / b / e /: / a / c / o / g / ť / p / ř / i / p / r / a / w / i / l / t / i / j / t / o / b / u / d / e /

Ne mu / B / o / g / p / o / w / i / e / d / i / l /: / Č / ř / a / l / o / n / y / / t / e / y / c / i / o / r / o / n / o / c / ť / d / a / ř / e / w / p / o / m / i / n / á / c / i / e / b / e / d / a / o / d / c / i / e / b / l / e / t / o / t / h / e / d / y / c / o / š / n / á / g / o / t / o / w / a / l / / c / ě / p / i / e / š / b / e / d / i / e /

21. הַכֵּנָה הוּא מִן הַסֵּאֵבִים
לֹא סִימָנָהּ וּבִאֲלֵהָ לֹא
עֲתִיד :

*Cesì è colui che prepara a se stesso,
e non è ricco in Dio.*

22. וְאָמַר לְהַלְמִידוֹתָיו מִ
מִטְוִיל הָיָה לִבּוֹ אָמַר אָנָּה
לֹא תִאֲכַלְוּ לִגְשָׁכִיו מִזֶּה
הַאֲכִלוּ הַלֵּל לִפְדֻכּוֹ
מִזֶּה תִלְבֹּשׁוּ :

*Onde disse a suoi discipoli, Per que-
sto io vi dico, Non vi pigliate affanno per
l'anima vostra, da ciò che s'habbiate a
vestire.*

23. בִּפְשָׁא צִיר יִתְרָא מִן
סִיבִיתָא וּפְדֻכָּא מִן
לְבוּשָׁא :

*L'anima è più che il cibo, e il corpo più
che il vestimento.*

24. אֲחִתְּבִקוּ בְּנִצְבָא דְלֹא
יִרְעִי וְלֹא קִצְרוֹ וְלֹא יֵשׁ לָהֶם
לֶחֶם תִּנְנָה וּבֵית קִפְסָא
וְאֵלֶּהָ מִתְרַסְסִין לֶחֶם
כָּמָא הִכִּיל אֲנִתָּו יִתְרִין
אֲנִתָּו מִן פִּתְחָתָא :

*Considerate i corni, che non semina-
no, e non hanno cullero, e non hanno
cassa, e non hanno casa, e Dio li
nutre: quanto maggior premio siete voi, che gli
vedete?*

25. אִי־נִנְיָ דִין מִכְּבוֹן כִּד
יִבְהַ מִּטְכָּח לְמוֹסַפֵּי עֵי-
קוֹמָתָא אֲכִתָּא חֲדָא :

*Echse id est, qui con la sua sollicitu-
dine possit aggiungere un cubito a la sua
statura.*

26. אִוְדִין אֶף לֹא
וְעִירָתָא מִפְּסָחִין אֲנִתָּו
כִּנְנָא עַל סִרְבָּא יִבְבִּין
אֲנִתָּו :

*Se voi dunque non potete per una co-
sa menore, perché vi pigliate voi pensiero
del'altre?*

27. אֲחִתְּבִקוּ בְּשׁוֹשְׁנֵי
אִיכְנָא רַבִּין דְּלֹא לֵאָן וְלֹא
עֵלֶן אָמַר אָנָּה לִבּוֹ דִין
הָאֶף לֹא סְלִיבִין בְּבִלָּה
שׁוֹכְחִה אֲתִפְסִי אִיךָ חֲדָא
מִן הֵלִין :

*Considerate i gigli, come crescono, ef-
si non si coltivano, ne siano, e non vi cu-
ra, che ne curi Salomone in tutto la sua
gloria, e vestito come voi di questi.*

21. כִּן כָּל אִשָּׁר אוֹצֵר לְנַפְשׁוֹ
וְלֹא בִאֲלֵהִים עֹשִׂיר הוּא :

*Aní es el que haze para si thesoro, y no es ri-
co en Dios. (El que mène oydos para oyr, oyga.)*

22. וַיֹּאמֶר אֶל־תַּלְמִידָיו עַל־
כֵּן אָמַר אֲנִי לָכֶם אֶל־תִּדְאָגוּ
לְנַפְשְׁכֶם מִה תֵּאָכְלוּ וְלֹא לְגִדְפָה
מִה תִלְבוּשׁוּ :

*Y dixo a sus Discipulos, Portanto os digo.
No esteys sollicitos de vuestra vida, que comereys
ni del cuerpo, que vestireys.*

23. הַנֶּפֶשׁ יוֹתֵרָת מִן־הָאֶכֶל
וְגִדְפָה יוֹתֵרָת מִן־הַבְּגָד :

*La vida mas es que la comida y el cuerpo,
que el vestido.*

24. צִפּוֹ אֶת־הָעוֹרְבִים כִּי לֹא
יִרְעוּ וְלֹא קִצְרוּ וְלֹא יֵשׁ לָהֶם
אֶסֶם וּמֵאֲבוֹס וְאֵלֶּהִים הוֹעִה
אֹתָם בְּמֵה יוֹתֵר אֲתָם הַקָּרִים
מִן־הָעוֹף :

*Considerad los cuervos que ni siembran, ni
siegan: que ni tienen cullero, ni alholi: y Dios
los alimenta: quanto de mas estima soys vo-
sotros que las aues?*

25. וְיִמִּי מִמְּכֶם אִם יִדְאָה וְיִכָּל
לִשְׂתַּעַל קוֹמָתוֹ אֲמָה אֲחָת :

*Quien de vosotros podrá con su sollicitud
añedir a su estatura un cubito?*

26. וְאִם אֶת־הַקִּטּוֹן לֹא יוֹכֵל
מִה עַל־אַחֲרִים יִדְאָה :

*Pues si no podeys aun lo que es menos, para
que estareys sollicitos de lo demas?*

27. הַשִּׁבְלִין אֶת־שׁוֹשְׁנֵים אִיכְכָה
יִדְבּוּ אִינָם לֹואִים וְאִינָם טוֹוִים
וַיֹּאמֶר אֲנִי לָכֶם כִּי גַם שְׂלֵמָה
בְּכֹל כִּבְדּוֹ לֹא הָיָה מִסְלָא
בְּאִשָּׁר אֶחָד מֵהֶמָּה :

*Considerad los lirios, como crecen: no la-
bran, ni hilan: y digo hos, que ni Salomón con-
tróda su gloria se vistió como uno de ellos.*

21. Οὕτως ὁ θησαυρίζων ἑαυτῷ
καὶ μὴ εἰς θεὸν πλουτίζει.

*Ainsi en prend-il de celui qui fait grand
amais de biens pour soi, & n'est point
riche en Dieu.*

22. Εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθηταίους
αὐτοῦ, Διὸ τὸ πνεῦμα λέγει, μὴ με-
λεμέτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν, τί φά-
γητε· καὶ τῷ σώματι, τί ἐνδύ-
σασθε.

*Adonc il dit à ses disciples, Pour ce-
tte cause ie vous di, ne soyez point en
souci de vostre vie, que vous mangerez,
ne de vostre corps, de quoi vous lerez
vestus.*

23. Ἡ ψυχὴ πλείων ἐστὶ τῆς τρο-
φῆς, καὶ τὸ εἶμα ἢ ἐνδύματος.

*La vie est plus que la viande, & le
corp, plus que le veilement.*

24. Καὶ θεωρεῖτε τοὺς κορβᾶνες ὅ-
τι οὐ σπείρουσιν οὐδὲ θερίζουσιν, οὐκ
ἐστὶν αὐτοῖς κτήνη οὐδὲ βοτάνη, καὶ
ὁ θεὸς τρέφει αὐτοὺς. πόση μὲν-
τε ὑμῖν διδοῖται ἡ πίστις.

*Consideres que les corbeaux ne se-
ment point ni ne moissonnent, & si n'ont
point de celier, ne de grenier, & toutes-
fois Dieu les nourrit: de combien va-
lez vous mieux que les oiseaux.*

25. Τίς ὅτι ἔξ ὑμῶν, μελεμενὶ, δύ-
ναται ἐν ὅσῳ ἐστὶν σῶμα τὴν ἑλικίαν
αὐτοῦ πηχίαν ἵνα;

*Et qui est celui de vous qui par son
soudi puisse adjoûter une cubito à sa
stature?*

26. Εἰ δὲ οὐκ ἔστιν ἐλάττω διατάξει,
τί πῶς ἔτι λοιπὸν μελεμενί;

*Si donc vous ne pouvez même ce
qui est tel-petit, pourquoy effez-vous
en souci du reste?*

27. Καὶ θεωρεῖτε τὰ κρίνα, πῶς
αὐξάνουσιν, οὐκ ἐργάζονται, οὐδὲ
λέγουσιν, καὶ ὁ θεὸς μεγαλύνει αὐ-
τὰς. πόση μὲντε ὑμῖν δοῖται ἡ πίστις.

*Consideres comment croissent les
lis, ils ne travaillent, ni ne sient, & ie
vous ai que Salomon me me en toute
sa gloire n'estoit point vestu comme
l'un d'eux.*

ב

28. אֲנִי לֹא־מֵתָהּ
דְּיִמְנָה אִתְּהִי בְּהַלְלָהּ
וּמִחֵר נָפֶל בְּתִנּוּרָהּ
אֵלֶּהָ חֲכֵנָה מִלְּבָשׁ בָּמָה
יִתֵּד לָכֵן וְעוֹדִי
הַיְּמִנּוּתָהּ:

*Her se ladio velle cefi l'herba che
hoggi e nel campo, e domane si mette nel
forno, quanto piu veltura d'ou, o humum
di poca fede.*

29. וְאַתָּה לֹא תִבְקֹשׁ
מִמָּה תֹאכְלוּ וּמִמָּה תִשְׁתֶּה
וְלֹא יִפְתָּח
רַעְיֹנְכֶם בְּהֵלֵךְ:

*Vos ancora non cercate quel che hab-
biate a mangiare, o quel che habbiate a
beuere, e non si leuase in alio.*

30. הֲלֵיךְ בְּלִחָיו עֲמִמָּה
הוּא דְעֵלְמָה בְּעֵין אִף לָכֵן
דִּין אֲבוּכֶם יִדַּע דְּמִתְבְּעֵין
לָכֵן הֵלֵךְ:

*Perche tu che questa cose le cercano
le genti del mondo: el Padre vostro fa be-
ne che v'as hauea bisogno da questa cose.*

31. בְּרִיבָהּ בָּעֵין מִלְכוּתָהּ
דְּאֵלֶּהָ וְהֵלֵךְ בְּלִחָיו
מִתְמוֹסֶפֶן לָכֵן:

*Ma piu tosto cercate il regno di Dio,
e tutte queste cose vi faranno aggiunte.*

32. לֹא תִדְחַל גִּזְרָהּ
וְעוֹדָה דְּצִבְּרָהּ אֲבוּכֶם
דִּיתֵל לָכֵן מִלְכוּתָהּ:

*Non temete, o piccol greggia: perche
d'ougli e piacente al Padre vostro di dar-
vi il regno.*

33. וְכִנּוּ הַנִּנְכֵּן וְהַבּוֹ
וְדִקְתָה עֲבָדוֹ לָכֵן בִּיטָא
דְּלֹא בָלִיז וְסִימָתָה דְּלֹא
גִּיזָה בְּשִׁמְיָהּ אִיכָּנָה
דְּגִנְבָה לֹא קִרְבָּה וְסִסָּה לֹא
מִתְבָּרָה:

*Vendete le vostre facultà, e date li-
mosina: Estote de la herse che non invec-
chiano, un thesoro che mai non manca ne
cielo, donde ladro non s'acquista, ne signore
la corrompe.*

34. אִיכָּנָה צִיר דְּאִיתִּיהּ
סִימָתְכֶן תִּמְּוֹ יִהְיֶה אִף
לָכֵן:

*Perche donde e il vostro tesoro, insi e an-
che il cuor vostro.*

ב

28. וְאַתָּה אֱלֹהִים אֶת-חֲצִיר הַשָּׂדֶה
אֲשֶׁר הַיּוֹם עֵמֶד וְלִמְחָר אֶל-
חֲתָשׁוֹ יִשְׁלַךְ כְּכֹה יִלְבִּישׁ בָּמָה
יִתֵּד אֲתָכֶם אֲוִי קִטְנֵי אֲמוֹנָה:

*Y si así viste dios a la yerua, que oy está en el
campo, y manhana echada en el horno, quanto
mas a vosotros hombres de poca fe?*

29. וְאַתָּם אֶל-תִּבְקֹשׁוּ מִמָּה
תֹאכְלוּ אֲוִי-מִמָּה תִשְׁתֶּה וְאֶל-
תִּרְבּוּ:

*Vosotros pues no procurays que ayays de
comer, o que ayays de beuer, y no andeys eleua-
dos.*

30. כִּי כָל-הָאֵלֶּה גִזְרֵי הָעוֹלָם
בִּקְשׁוֹ וְאַבְיָכֶם יוֹדַע כִּי-
לְצִרְכֵּכֶם הֵמָּה:

*Porque todas estas cosas las gentes del mun-
do las buscan: que vuestro Padre sabe que aueys
menester estas cosas.*

31. לָכֵן בִּקְשׁוּ אֶת-מִלְכוּתָהּ
אֱלֹהִים וְעוֹסְבֵי לָכֶם כָּל-הָאֵלֶּה:

*Mas procurad el Reyno de Dios, y todas estas
cosas os seran anedidas.*

32. אֶל תִּדְחַל גִּזְרָהּ קִטְוֹן כִּי-דִרְצָהּ
אֲבִיכֶם לְתֵת לָכֶם אֶת
הַמַּמְלָכָה:

*No temas, o manada pequenna, porque al
Padre ha placido daros el Reyno:*

33. מִכְרוּ אֶת-קִנְיֵיכֶם וְתִנּוּ
צִדְקָה עֲשׂוּ לְנַפְשֵׁיכֶם בִּיטָא
אֲשֶׁר לֹא יִבָּלֶה וְאֹצֵר לֹא יַעֲבֹד
בְּשִׁמְיָם אֲשֶׁר שָׁמָּה גִנְבָה לֹא
יִקְרַב וְסִיס לֹא יִתְבָּר:

*Vended lo que poseeys, y dad limosna: haze-
os bolsas que no se enuejecen, thesoro en los
cielos que nunca falta: donde ladron no llega, ni
potilla corrompe.*

34. כִּי אֵינָה אֹצֵרְכֶם וְשֵׁם
הוּא לְבַבְכֶם:

*Porque donde está vuestro thesoro, allí tam-
bien estará vuestro coracon.*

β.

28. Εἰ δὲ πῶς χορτίζει τὸ ἀγρὸν
σήμερον ὄντα, καὶ αὐρῶσι εἰς πλὴ-
γας βαλλόμενον, ὁ θς ἕτως
ἀμφ' ἐνυπνι, ποσὴ μᾶλλον ὑμᾶς,
ἐλιγοπισοί;

*Que si Dieu reuest l'herbe qui aujour-
d'uy est au champ, & demain est mise
au four, combien plus vous reuestra-t-il
ô gens de petite foy?*

29. Καὶ ὑμεῖς μὴ ζητῆτε τί φά-
γητε, ἢ τί πίητε, καὶ μὴ μετρω-
εῖσθε.

*Vous donc ne demandez point que
vous mangerez, ou que vous bouez, &
ne soyez point en luyens:*

30. Ταῦτα γὰρ πάντα τὰ ἐξ ἡμῶν
καρμὲς ἐπιζητοῦ ὑμῶν ὁ πατήρ
εἶδω ὅτι ζητεῖτε ταῦτα.

*(Car les gens de ce monde sont a-
pres à rechercher toutes ces choses: mais
vostre Pere sait que vous auez besoin
de ces choses.*

31. Πλὴν ζητεῖτε τὴν βασιλείαν
τῆς θς, καὶ πάντα ταῦτα προσέ-
θήσονται ὑμῖν.

*Ains plusloist echez le royaume
de Dieu, & toutes ces choses vous serōt
baillées par dessus.*

32. Μὴ φοβῆσθαι, τὸ μικρὸν ποίμνιον·
ὅτι ὁ θεὸς ἀγαπᾷ ὑμᾶς, καὶ οὐκ ἀπο-
λείψει ὑμᾶς τὴν βασιλείαν.

*Ne crain point, petit troupeau: car
le bon plaisir de vostre Pere a esté de
vous donner le royaume.*

33. Πωλήσατε τὰ ὑπαρχόντων ὑ-
μῶν, καὶ δότε ἐλεημοσύνας· καὶ οὐκ
ἐσθλὴ ἐσθλὴ βαλάντιον, μὴ πε-
λαιστήριον, ὅτι οὐκ ἐσθλὴ ἐσθλὴ
ἐστὶν οὐκ ἐσθλὴ ἐστὶν οὐκ ἐσθλὴ ἐστὶν
ἐγγύς, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἐσθλὴ ἐστὶν.

*Vendez ce que vous auez, & don-
nez, en fauoinse: faites-vous des bour-
ses qui ne s'enueillent point, en the-
sor es cieus qui ne defaillie iamais, d'où
le ladron n'approche point, & où la ti-
gue ne gaste rien.*

34. Ὃπου γὰρ ἐστὶν ὁ thesaurus ὑ-
μῶν, ἐκεῖ καὶ ἡ καρδία ὑμῶν ἐ-
στί.

*Car là où est vostre thesfor, là aussi
sera vostre cœur.*

28. Si autem fœnum quod hodie est in agro, & cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit: quanto magis vos, pusillæ fidei?

If then God so clothe the grasse which is to day in the field: and to morrow is cast into the oven: howe much more will he clothe you: O ye of little faith?

29. Et vos nolite querere, quid manducetis, aut quid bibatis: & nolite in sublimi tolli.

Therefore aske not what ye shall eat: or what ye shall drinke: neither shall ye in doubt.

30. Hæc enim omniæ gentes mundi querunt. Pater autem vester scit quoniam his indigetis.

For all such things the people of the world seeke for: and your Father knoweth that ye have neede of these things.

31. Veruntamen querite primum regnum Dei: & hæc omnia adicientur vobis.

But rather seeke ye after the kingdome of God: and all these things shall be ministered vnto you.

32. Nolite timere pusillus grex, quia complacuit patri vestro dare vobis regnum.

Fear not little flocke: for it is now Fathers pleasure: to giue you the kingdome.

33. Vendite quæ possidetis, & date eleemosynam. Facite vobis fuculos qui non veterascunt, thesaurum non deficientem in cælis, quod fur non appropriat, neque una corruptit.

Sell that ye haue: and giue almes: make you bagges: which woe not olde: a treasure that can neuer faile in heauen: where no thiefe cometh: neither moth corrupteth.

34. Vbi enim thesaurus vester est, ibi & cor vestrum erit.

For where your treasure is: there will your hearts be also.

28. So denn das Graß/ das heute auff dem Felde stehet/ vnd morgen in den ofen geworffen wirdt/ Gott also kleidet/ Wie vil mehr wirdt er euch kleiden/ ihr Klinglaubigen?

Klædet da Gud Gresser saa/ som i dag staar paa Marken/ oc skal i morgen kastes i onen/ Huor mer get mere skal hand klæde eder/ i lident troendis?

29. Darumb auch ihr/ fraget nicht darnach/ was ihr essen/ oder was ihr trincken solt/ vnd fahret nicht hoch her.

Der saare oc saa i/ klædet der icke om/ huad i skulle æde/ eller huad i skulle dricke/ oc farer icke høyt.

30. Nach solchem allen trachten die Heiden inn der welt. Aber euer Vater weiß wol/ daß ihr des bedürffet.

Effter alt saadant stunde Hedninge i Verden. Men eders Fader ved vel? at i haaffue det behoff.

31. Doch trachtet nach dem Reich Gottes/ so wirdt euch das alles zu fallen.

At hvæder dog Gud Rige/ Saa skal alt dette tilfalde eder.

32. Fürchte dich nicht du kleine herd/ denn es ist euers Vaters wolgefalle/ euch des Reich zu geben.

Froete dig icke du lille Hiord/ Thi der er eders Faders behaglighed/ at giffue eder Riget.

33. Verkauft was ihr habt/ vnd gebt Almosen. Machtet euch Säckel/ die nicht veralten/ einen Schatz der nimmer abnimpt im Himmel/ da kein Dieb zu kompt/ vnd den keine Motten fressen.

Sæler huad i haaffue/ oc giffuer Almisse. Mæget eder Sæcke/ som icke bliffue gamle/ i et liggendesæ som gldet formindst i Himmelen/ der som ingen Tyff kommer til/ oc der ingen Møl æde.

34. Denn wo euer Schatz ist/ Da wirdt auch euer Herz sein.

Thi huor eders liggendesæ er/ der skal oc eders herte vere.

28. A ponēwadſ trāwū/ ktes rāſ dneo na poli geſt/ a žaptra w tūpu ſloſena bude/ Duoh taſ odjwā: tijn wijce wās/ o malē wijry?

Kieſhjec ſtoſto kchoredſis teſt nā polu/ kintro bedſie w piec wſzucone/ tkaſ Bog przyablocz jſy/ iakož daley was mātō wſtān cych?

29. Protoſjw newnſledāwāy: te cobnſke gedli/ anō cobnſte pili: ani ſepčēj wnwſugte.

A przytož wy nie pytaſcie ſie cobnſcie teac abo die nieli/ ani o tſpinyſtæ.

30. Nebo teč wſſech wčech Dehanē hiedaſj. A Dtec wāſs wi/ ſetčech wčech potčes bugete.

Abowſemci o tſym wſſy tſlim ludſie teč dſwātā ſie pyčā/ a lec/ o dtec wāſs na ſe wy teč potčes buſte.

31. Ale wſſaſ napprowē hle: dante kſatowſtſwſy Doſuho/ a tſeo wſſectnſ wčech budau pſi: dānſ wſmā.

Kā dſey reby ſukayete kſole: ſtſmā Doſego a tſy wſſy tſi nſerſes: cſy przy dānſ wſmā o dā.

32. Nebo ſe malſſet kādō/ nebo ſe geſt žalſybiſo Dtec wā: ſſeinu dān wām kſatowſtſwſij.

Wie boyſie ſe tſy malſſet kſas: dſeo/ abowſemci ſie wſpōdobālo oſy: cſy wāſſemū dān wām kſole ſtſmā.

33. Protoſ prodāwante tſijnſ wladnſte/ a dāwante Al: muſnu. Deſante ſobē wſlſſſo kſetnſ newſſegſij/ poſlad ktes rſſy nehnſe w Debeſſch: kſeſto žlodčg dogſſi nemuſ/ ani mol kſajſ.

Popreč dāyčieſ mſiſctnoſet wāſſe a dāyčie wſmuſne/ go tſhſy: cſie ſobie mſeſſi kſeſe nſe žmſorſſe: iſſy ſtſorb w niebičtoſy wſgſy nſe wſtame/ ani go žlodčieſy dogſſie/ ani mol žepſue.

34. Nebo kſeſ geſt poſlad wāſſe/ tuſ budenſ ſrdce wāſſe.

Abowſemci gſſie teſt ſtſorb wāſſi/ tſamſy ſerce wāſſe bedſie/

35 ידיו ואסיריו תצנכו
ומנהריו שדגנכו :

*Stans i vestris lumbis cincti, et la vestra
merita accipite.*

36 והיו דמיו לאנשים
דמסכין למרהון דאמתי
יבנה מן בית משתותא
דמא דאתא ונקש סתחא
יפתחון לה :

*E voi siate simili a gli huomini, che
aspettano il lor signore, che ritorno da le
nozze: accioche quando verra, e bastera
la porta, subito gli aprano.*

37 טוביהון לעבדא הנון
אילין דאתא מרהון
ונשכח אנון פד צדון א
אמין אמר אנן : לכו
דנאסור העניו ונקמר
אנון ונקבר ישמש אנון :

*Beati qui servant, i queli quando
il patr verra, gli statera vigilanti lo
verano in vestra, eoe i ci: neta, e faraght
patre a canela, e passando inmanu servi-
ta loro.*

38 ואו במטרתא ד
דמרתו או דתרת יאתא
ונשכח הכנא טוביהון
לעבדא הנון :

*E l'egli verra a me la seconda veglia, e
se verra me la terza veglia, e stamaraght
cofi: beati jomo quei servantore.*

39 הנדא דין דעודאלו
ידע הוא סנה ביתא
באידא מטרתא אתא
גבא מתתער הנא ילא
שבק הנא דיתפסט
ביתה :

*Hor sappiate questo, che se il padre di
famiglia havesse saputo a che hora il la-
dro havesse donata venire, certo egli ha-
rebbe vegliato, e non havebbe lassato
scassare la sua casa.*

40 אף אנתון הביל הנון
מטיבא דבתי שעתא
ולא סברון אנתון אתא
בנה דאנשא :

*Sento dunque ancor voi apparecchiati,
perciocha a quell' hora che voi non pen-
sate, il Figliuol de l'huomo verra.*

35 יהוה מתניכם תגורים
וגרותיכם נאורות :

*Esten cennidos vuestros lomos, y vuestros
candiles encendidos.*

36 והיו דומים לאנשים מקוים
לאדונייהם אם יפנה מן החתונה
ויבואו וידפקו ברהצ יפתחו לו :

*Y vosotros, semeiantes a hombres que espe-
ran quando su sennor ha de boluer de las bodas:
para que quando viniere, y tocara luego le a-
bran.*

37 אנשי העבדים האלה אשר
אם יבוא הגדון ימצא אותם
שוקדים אמר אנכי לכם
כיהגור את מתניו והשיב
אותם במסבה ויעבר וישתמו :

*Bienaventurados aquellos siervos, los qua-
les, quando el sennor viniere, hallare velando.
dicierto os digo, que el se cennira, y hara que se si-
enten a la mesa, y passando les servira.*

38 ואם יבוא באשמורה
השנית אז לא יבוא באשמורה
השלישית וימצא כן אשר
העבדים האלה :

*Y aunque venga a la segunda vela, y aunque
venga a la tercera vela, y los hallare assi, biena-
uenturados son los tales siervos.*

39 וידעו זאת כיהנא ידע בעל
הבית את השעה אשר בוא יבוא
הגנב אך שקד ישקד ולא יתן
לחתור את ביתו :

*Esto empero sabed, que si supiesse el padre de la
familia a que hora auia devenir el ladron, velaria
cierramente y no dexaria minar su casa.*

40 ואתם היו עתידים כיה
בשעה אשר לא תחשבו בוא
יבוא בן האדם :

*Vosotros pues tambien estad apercebidos:
porque a la hora, que non pensays, el Hijo del
hombre vendra.*

35. Ἐσῳζαν ὑμῶν αἱ ὀσφύες πη-
ρεζωσμέναι, καὶ αἱ λύχναι καὶ ὀ-
μναι.

*Que vos reins soient trouués, &
vos chandelles allumées.*

36. Καὶ ὑμεῖς ὅμοιοι ἀνθρώποις
προσδοχέμενοι τὸ κύριον ἐλθόν.
τί ποτε αὐτοὶ ἐκ τῆς γαίης, ἐκ τῆς ἐλ-
θόντος τοῦ κυρίου κρείσσοντες, ἀ-
νοιξάντες αὐτοῖς.

*Et que vous soyez semblables aux
seruiteurs qui attendent leur maistre
quand il retournera des nopces, afin que
quand il fera venu, & heurtera a la por-
te incontinent ils lui ouurent.*

37. Μακάριοι οἱ δοῦλοι ὁκνήσαν-
τες ἔλθον τὸ κύριον. διὰ τὴν ἡμέραν
ραῦται ἡμῶν λίγων ὑμῖν, ὅτι πη-
ρεζώσονται καὶ ἀσπληνὲς αἰσίνες,
καὶ πεισθέντες διανοήσαντες αὐτοῖς.

*Bien heureux sont ces seruiteurs-
la que le maistre trouuera veillans,
quand il arriuera. Enverité ie vous di
qu' il se trouuera, & les fera mettre a ta-
ble, & s'auancant les seruira.*

38. Καὶ ὡς ἔλθῃ ἐν τῇ δευτέρῃ
φυλακῇ, καὶ ἐν τῇ τρίτῃ φυλακῇ
ἔλθῃ, καὶ εἴπῃ, μακάριοι οἱ
δοῦλοι ὁκνήσαντες

*Que s' il arriue sur la seconde veille,
& pareillement sur la troisieme, & qu' il
les trouue ainsi, bien- heureux sont ces
seruiteurs-la*

39. Τὸ ὅτι γινώσκουσιν, ὅτι αἱ ἡμέ-
ραι τοῦ κυρίου παρὰ ὧν ὁ κλέπτης
ἐρχεται, ἐκρηγόντων αὐτῶν, καὶ εἰς
αὐτὴν ἀφῆκε διουργῶσαι τὴν οἰκὴν
αὐτοῦ.

*Or sachez ceci, que si le pere de famil-
le eust seu a quele heure le laron eust
de venir, il eust veillé, n'eust point lassé
se percer la maison.*

40. Καὶ ὑμεῖς οὖν γίνεσθαι ἔτοι-
μοι ὅτι ὁ κύριος ὁ δακνὸν ὁ υἱὸς τοῦ
ανθρώπου ἐρχεται.

*Vous donc aussi soyez prest: car
a l'heure que vous ne cidez point, le
Fils de l'homme viendra.*

CAP. XII.

35. Sint lumbi vestri prae-
cincti, & lucernae ardentes
in manibus vestris.

Let your loynes be girded about /
& your lightes burning.

36. Et vos similes homi-
nibus expectantibus domi-
num suum quando rever-
tatur à nuptus: ut cum ve-
nerit & pulsaverit, confe-
sum aperiant ei.

And ye your selves like unto men
that wait for their master: when he will
returne from the wedding: that when
he cometh and knocketh / they may o-
pen unto him immediately.

37. Beati servi illi, quos
cum venerit dominus, in-
venerit vigilantes, amen di-
co vobis, quod praeingeret
se, & faciet illos discumbere,
& transiens ministrabit
illis.

Blessed are those servants / who
when the Lord cometh / shall
find him waking: Verily I say unto you,
he will gird him selfe about / and make
them to sit downe at table / and will
come forth / and serve them.

38. Et si venerit in secunda
vigilia, & si in tertia vigilia
venierit, & ita invenerit: bea-
ti sunt servi illi.

And if he come in the seconde watch
or come in the thirde watch / and
shall finde them so / blessed are those ser-
vants.

39. Hoc autem scitote, quo-
niam si sciret pater familias,
qua hora fur veniret, vigila-
ret unique, & non lineret
perforare domum suam.

Now understande this / that if the
good man of the house had knowne at
what houre the thiefe would come / he
would have watched / and
would not have suffered his house to be
digged through.

40. Et vos estote parati:
quia qua hora non putatis,
filius hominis veniet.

Be ye also prepared therefore: for
the Sonne of man will come at an houre
when ye thinke not.

Das XII. Capitel.

35. Laßt euer Lenden umbgürtet sein/
vnd euer Lichter brennen.

Laßet euer Lenden vere omgürtet / oc euer Luch
brennen.

36. Vnd seht gleich den Menschen/
die auff ihren Herrn warten / wenn er
auff brechen wirdt von der Hochzeit/
auff daß / wenn er kompt / vnd an-
klopffet / sie ihm bald auffthun.

De verer lige som de Wenne / der soffue effter
deris Herre / naar hand skal komme fra Bredde /
Paa der / naar hand kommer / oc bantet paa / de skal
le strax lade op.

37. Selig sind die Knechte / die der
Herr / so er kompt / wachend findet/
Warlich ich sage euch / er wirdt sich
auffschürcken / vnd wirdt sie zu Tisch
setzen / vnd für ihnen gehen / vnd ihnen
dienen.

Salige ere de Suenne / som Herren finder vogne /
naar hand kommer / Sadelige ieg siger eder / hand
skal opsterte sig / oc skal sette dem til bord / oc gaa saar
dem / oc riene dem.

38. Vnd so er kompt inn der andern
Wache / vnd inn der dritten Wache/
vnd wirdts also finden / Selig sind
dise Knechte.

De der som hand kommer i den anden vact / oc i
den tredie vact / oc finder der saa / Salige ere disse
Suenne.

39. Das solt ihr aber wissen / wenn
ein Hausherr wüßte / zu welcher stun-
de der Dieb keme / so wachet er vnd
ließ nicht inn sein Haus brechen.

De der skulle vide / Der som en Husbonde visde /
vaa huad time Tyffen skulle komme / da vaagde
hand / oc lode icke bryde i sit Hus.

40. Darumb seht ihr auch bereit/
denn des menschen Sohn wirdt kom-
men zu der stunde / da jr nicht meinet.

Der saare vere i oc beredde / Thi Wenne / som i icke tenke
Søn skal komme paa den stund / som i icke tenke.

Kapitola. XII.

35. Budtež bedra masse pře-
pásaná / a svjete hořičp ro ru-
lau masšch:

Lichtjez beda prepasane b: o:
drá masse / y podobnie zápalone.

36. A my podobni budte
lidem / očkávajícím Pána
svěho / kdožby se vrátí o
Svatby / abyštie kdožby při-
šel a potlaul / hned otvřeli
jemu.

A my badžcie podobni ludžiam
čekajícím pána svęgo / kedy
by sie wrócił z wesela / iż gdyby
pryszedł a zafolował wędzoni / a
by mu wnet otworzono.

37. Blaze słuzebnikom tym /
którzy będą przyje Pána należne
geant bdy. Zagisze pstrahim
wam: Ze přepásste se / a láže
gim spát / a chodě bude ginz
slaužit.

Blaze sluzbnykym tym /
ktory gdy przyjdzie pan znajdzie
czuace. Zaprawde powiedam
wam / iż sie przepasze a rosnaze im
spat / a wy bedzie bedzie im sluzyl.

38. A přigleděte v druhě bdě-
ní / a patřte v třetí bdění přis-
gde / a tak ge naležne: Blahos-
laveni gšau sluzebnici.

A tešby teš přivšedl o wtercy
dno o trzeciej strazy / a tak ie zna-
la / Blaze sluzbnykym tym.

39. Toto pak vězte / že byt
věděl Hospodář / w kterau by
hodinu měl zloděg přijíti /
bděl by zagiš / a nedal by po-
kopati domu svého.

A tak zho věděl / gdyby
věděl gospodar / který godby
ny mal by przyjdzie zlodziey / ciu-
ciby / a nie dopuściliby pokopac
domu swęgo.

40. My budte hotovi / ne-
bo w kterau hodinu nenaděge-
se se / Syn člověka přigde.

A dle tegoż y wy badžcie gotos-
wi / bo ktorey sie godzyna nie do-
mniacie / Syn człowieczy przy-
jdzie.

יב

41. וַיֹּאמֶר לָהּ שְׂמַעוֹן כִּי
בְּאַחַד מֵהֶם לִנְחֹן אָמַר
אֵת לָהּ לְמַעַל הָיָא אִין
אֵת לִנְחֹן כָּל־גִּס :

Allo Pierre gli disse, Signore, daci tu questa similitudine a noi, o pur a tutti ancora?

42. וַיֹּאמֶר לָהּ יְסוּס מַה־
כִּי אֵתְהִי רַב בֵּיתָה
מִהֵימְנָה וְחַפְיָמָה דִּי
דִּיקִימִיָּה מִנָּה עַל־
הַשְׂבִּיעָתָה דִּיתֵל בְּדָמָה
בִּיבִיָּה :

Il Signor disse, Che quel fidele e prudente dispensatore che il padrone costituirà sopra la sua famiglia per dar loro la portione del vitto al tempo opportuno?

43. טִיבִיָּה רַבָּה עֲבָדָה
הֵיאִתָּה וְסִפְרִיָּהּ דִּקְבֹד
הַכְּנָה :

Beato quel servo, che quando el suo Signor verra, lo trovarà a far così.

44. סִרְיָתָהּ אָמַר אֵת
כִּי דִידִימִיָּה עַל כָּלָה
קִנְיָנָה :

Veramente si dice, che lo costituirà sopra tutte le facultà sue.

45. אִין דִּין אָמַר עֲבָדָה
הֵיבִלְבָּהּ דְּמִדִּי מוֹחַד
לְמַאֲתָה וְשָׂמָה לְמַמְנָה
לְעֲבָדָה וְלֹא־מַהֲתָנָה דִּי
הַמִּיָּה וְיִשְׂרָאֵל לְכִלְגָּם
לְמַשְׁתָּה וְיִמְיָה :

Donc, quel seigneur ne se verra pas, et son maître ne sera pas avec lui, et il ne sera pas avec lui, et il ne sera pas avec lui, et il ne sera pas avec lui.

46. אֵתָּה בִּיָּה דְּעֲבָדָה
הֵי בִימָה דְּלָהּ סִפְרִי
בְּשָׂעָתָה דְּלָהּ יָדַע
יְבִלְגִיָּהּ וְיִשְׂרָאֵל מִקְּתָה
עַל דְּמִין דְּלָהּ מִהֵימְנָן :

Il signor de quel servo verra un giorno, et son maître verra un jour, et son maître verra un jour, et son maître verra un jour.

47. עֲבָדָה דִּין אֵתָּה יָדַע
בְּשָׂעָתָה דְּמִדִּי וְלָהּ טִיבִיָּה
לְהָאִיד בְּבִיָּהּ וְבִדַּע
סִפְרִיָּהּ :

Et si el servo che ha conosciuto la volontà del suo signor, et si el servo che ha conosciuto la volontà del suo signor, et si el servo che ha conosciuto la volontà del suo signor.

יב

41. וַיֹּאמֶר אֵלָיו בֵּיתָה אֲדִנְיָ
הֵיאִלִינוּ אִמְרָתָהּ אֶת־הַמָּשָׁל הַזֶּה
אִוְגָּם אֶל־כָּלָם :

Entonces Pedro le dijo, Sennor, dices esta parabola a nosotros, o tambien a todos?

42. וַיֹּאמֶר אֲדִנְיָ לָאֵן כָּל בְּעַל
בֵּית וְאָמַר וְיָבִין אֲשֶׁר יִפְקִידֵם
הַהוּן עַל־עֲבָדָהּ לְחַת דְּבַר
שְׁנֹן בְּעִתָּה :

Y dixo el Sennor, Quien es el mayor domo fiel y prudente, al qual el Sennor pondrá sobre su familia, para que en tiempo les de su racion?

43. אֲשֶׁרִי הָעֶבֶד הַהוּא אֲשֶׁר
בָּבוֹא אֲדִנְיָ יִמְצָאֵנּוּ לַעֲשׂוֹת
כֵּן :

Bienaventurado aquel siervo, al qual, quando el señor viniere, hallare haciendo así.

44. בְּאַחַת אָמַר אֵת לָכֵם
כִּי־עַל כָּל־דְּשֵׁנֵי יִפְקִידֵם :

En verdad os digo, que el lo pondrá sobre todos sus bienes.

45. וְהֵם יֹאמַר רַעֲבָד הַהוּא
כָּלֵבֵן מֵאֲדִין אֲדִנְיָ לְבוֹא
וְיִהְיֶה לְהַכִּיתָ אֶת עֲבָדִים וְאִמְרוּ
לְאֵטֵל וְלִשְׂתוֹת וְלִשְׂבֹד :

Mas si el tal siervo dixere en su coraçon, Mi señor se tarda de venir, y començare a herir los siervos y las criadas, y a comer, y a beuer, y a borrachear.

46. אִין יָבוֹא אֲדִין הָעֶבֶד הַהוּא
בְּיוֹם אֲשֶׁר לֹא יָחֵשׁ וְיִשְׁעֵה
אֲשֶׁר לֹא יָדַע וְיַחֲלֹק אֹתוֹ
הַחֶלֶק יִשְׂרָאֵל עִם הַבֹּתְדִים :

Vendrá el señor de aquel siervo el dia que el no espára, y a la hora que el no sabe, y apartar lo ha, y pondrá su suerte con los infieles.

47. כִּי־עֲבָד הַהוּא אֵתָּה יָדַע
אֲדִנְיָ וְלֹא יָכֹן וְלֹא יַעֲשֶׂה
כְּרָצוֹנוֹ וְיָבִיל הַרְבֵּה מֵאִד :

Porque el siervo que entendió la voluntad de su señor, y no se apercibió, ni hizo conforme a su voluntad será agotado mucho.

יב

41. Εἶπε τὸ αὐτὸ ἐπὶ τῶν κυρίων, καὶ εἶπε πρὸς ἑαυτὸν τίς ἐστὶν ὁ παῖς ὁ ἐκείνους ἀντιπροσώπων;

Lors Pierre lui dit, Seigneur, dis-tu cette similitude pour nous, ou aussi pour tous?

42. Εἶπε τὸ αὐτὸ, τίς ἐστὶν ὁ παῖς ὁ ἐκείνους ἀντιπροσώπων; καὶ φησὶ αὐτῷ, ὁ καὶ ἐκείνους ἀντιπροσώπων; καὶ εἶπε τὸ αὐτὸ, τίς ἐστὶν ὁ παῖς ὁ ἐκείνους ἀντιπροσώπων;

Et le Seigneur dit, Mais qui est le dispensier si ele & prudent que le maître aura établi sur son ménage pour leur donner en temps l'ordinaire?

43. Μακάριος ὁ δούλος ἐκεῖνος, ὃς ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ εὑρήσῃ ποιοῦντα ἔργα.

Bien heureux est ce serviteur-la que son maître trouuera ainsi faisant, quand il arrivera.

44. Ἀληθῶς λέγω ὑμῖν ὅτι ὁ παῖς τῆς οὐχίας αὐτοῦ αὐτὸν ἐκείνους ἀντιπροσώπων.

Je vous di pour vrai, qu'il l'establira sur tout ce qu'il a.

45. Ἐὰν δὲ ὁ πῦρ ὁ δούλος ἐκεῖνος ἐσθὲ καὶ ἐκείνους ἀντιπροσώπων, καὶ ἐκείνους ἀντιπροσώπων, καὶ ἐκείνους ἀντιπροσώπων, καὶ ἐκείνους ἀντιπροσώπων, καὶ ἐκείνους ἀντιπροσώπων.

Que si ce serviteur-la dit en son cœur, Mon maître met long temps à venir, & qu'il se prenne à battre les serviteurs & les servantes, & à mangier, & à boire, & à s'enyurer.

46. Ἢν ὁ κύριος ἐλθὼν εὑρήσῃ τὸν δούλον ἐκεῖνον ἐσθὲ καὶ ἐκείνους ἀντιπροσώπων, καὶ ἐκείνους ἀντιπροσώπων, καὶ ἐκείνους ἀντιπροσώπων, καὶ ἐκείνους ἀντιπροσώπων.

Le maître de ce serviteur la viendra au iour qu'il ne l'attend point, & a l'heure qu'il ne sait point, & le separera & le traittera de mesme les desloyaux.

47. Ἐάν τις ὁ δούλος ἐκεῖνος ἐσθὲ καὶ ἐκείνους ἀντιπροσώπων, καὶ ἐκείνους ἀντιπροσώπων, καὶ ἐκείνους ἀντιπροσώπων, καὶ ἐκείνους ἀντιπροσώπων.

Or ce serviteur qui a connu la volonté de son maître, & n'est en point de s'en devoir, & n'a point fait selon la volonté d'celui, sera battu de plusieurs coups.

יב

48. הו דיו דלא ידע ועבד
מדם דשיא למחנתא
יבלע מחנתא ועודותא
כל ציר דאחיהב לה סגי
סגי נתתבע טינה ולקו ד
דאחנתעל לה סגי נתתאית
נתתעין באידיה:

Ma quello che non l'ha conosciuto, et
ha fatto de le cose degne di bastitura, fara
poco battuto. Et achunque sarà stato
dato molto, da esso si riceverà molto. Et
à chi sarà stato commesso molto, tanto più
gli sarà demandato.

49. בערא אחית דארמא
בארמא ועבא אנה אלה
מן כדו יקרא:

Je fus venu à mettre feu en ter-
re, et he voglio io, se gia e acceso?

50. ובעמודיתא אית לי
דאעמד וסגי אליץ אנה
ערמא דתשתמלא:

Har io ho ad offer baptizato d'un bat-
esimo, e como sono io angustiato infino a
tanto che sia compunto?

51. סבריו איתו דשינא
אחית דארמא בארמא
אמר אנה לבן דלא אלה
פלגיתא:

Pensate che ch'io sia venuto à metter
pace in terra? Io vo dico di no, ma divi-
sione.

52. מן השא ציר יהוון
חמשה בביתא חד
דברגין תלתא על תרין
ותרין על תלתא:

Perche da hora inante faranno cin-
que in una casa divisi, tre contra due, e
due contra tre.

53. יתפלג ציר אבא על
ברה ופרגא על אבוהי
ואמא על ברתה וברתא
על אמא חמיתא ער
בלתה ובלתא על חמיתא:

El padre si dividerà contra el figlio-
lo, e el figliuolo contra el padre, la madre
contra la figliuola, e la figliuola contra la
madre, la moxera contra la sua moxera, e
la moxera contra la suocera sua.

יב

48. ואשר לא ידע ויעשה דבר
בר' חכום יבלט מעט וכל אשר
גמר לו רבה ורבה תבקש ממנו
ואשר המקידו לו רבה ויותר
יבעיון ממנו:

Mas el que no entendió, y hizo porque ser acor-
tado sera acorlado poco, porque à qualquiera que fue
dado mucho mucho sera buelto à demandar de el:
al que encendieron mucho, mas será de el pedido

49. אש באתי לרמות על
הארץ ומי יתן כי מעתה תוקר:

Fuego vine à meter en la tierra, y que quie-
ro, sino que se encienda?

50. טבילה יש לי להטביל ביה
ואיר תאלצני ופשי עד כי
תכלה:

Empero de baptismo me es necessario ser
baptizado: y como me angustio hasta que sea
cumplido?

51. תשבחתם כי באתי לשלח
את השלום בארץ לא כן אמר
לכם כי אם את תפלגות:

Pensays que he venido à la tierra à dar paz?
No, os digo: mas dissension.

52. כי מעתה יהי חמשה בבית
אחד גמלים שלושה על שנים
ושנים על שלושה:

Porque estaran de aqui adelante cinco en v-
na casa divisos tres contra dos, y dos contra tres.

53. כי יפלג אב על בנו ובן
על אביו אם על ברתה ובת
על אמה חמית על בלתה
וכלה על חמית:

El padre estará diviso contra el hijo, y el hi-
jo contra el padre: la madre contra la hija y la
hija contra la madre: la suegra contra su nuera, y
la nuera contra su suegra

יב

48. 'Ο ὅτι μὴ γινώσκων, ποιῇ(ας) ὅτι ἄ-
ξιος ἐστὶν ἐλεγχέσθαι ἐλίγους.
καὶ τὸ ὅτι ἐδόθη πολλὸν, πολλὴ ζητήσις
(αὐτοῦ) παρ' αὐτοῦ, ὅτι πολλὰ ἐκείνῳ ἔ-
στιν, ἐκείνῳ τῶν αἰτίων ἐκείνῳ αἰτίῳ.

Mais celui qui ne l'a point cognu, &
a fait choses dignes d' estre battu, sera
battu de moins de coups: & à un chacun
à qui il aura esté beaucoup donné,
beaucoup lui sera redemandé: & à ce-
lui à qui il aura esté beaucoup donné,
tant plus lui sera il redemandé.

49. Πῦρ ἦλθον βαλεῖν εἰς τὴν
γῆν καὶ τί θέλω εἰ μὴ ἀσφῆξαι;

Je suis venu mettre le feu en terre: &
que vuz-le plus s' il est sa allumé.

50. Βαπτισμὸς ὃς ἔχω βαπτισθῆ-
ναι, καὶ πως συνίσχομαι εἰς ὃ το-
λῶσθαι;

Or ai-je à estre baptisé d'un baptes-
me, & comment suis-je presté à qu' à
ce qu' il soit patiens?

51. Διότι ἐγὼ εἰσέλθων παραγα-
νέμεν δ' αὐτοῖς ὅτι γινώσκω, ὅτι
ὁμῶς, ἀλλ' ὃ διαμεμεμεν.

Cuidez-vous que le soya venu met-
tre la paix en terre? Non, vous di-je:
mais plutôt division.

52. Ἐσονται παρ' ἀπὸ ἑκαστοῦ πατρὸς
ἑνὸς οἴκου ἐν διαμεμεμεν, τρεῖς
ἐκὸς δύο, καὶ δύο ἐκὸς τρεῖς.

Car de formails ils seront cinq en
une maison, divises trois contre deux,
& deux contre trois.

53. Διαμεμεμεν ὁ πατήρ ἐφ'
ἡν, καὶ ὁ υἱὸς ἐπὶ τῷ πατρί, καὶ ἡ
θυγάτηρ καὶ ἡ υἱοτέρα ἐπὶ τῇ μητρί,
καὶ ἡ θυγάτηρ ἐπὶ τῷ υἱοφίλῳ αὐτοῦ,
καὶ ὁ υἱοφίλος ἐπὶ τῇ θυγατρὶ αὐ-
τοῦ.

Le pere sera divise contre le fils, & le
fils contre le pere: la mere contre la fi-
lle, & la fille contre la mere: la belle-me-
re contre la belle fille, & la belle-fille
contre la belle-mere.

48. Qui autem nō cognovit, & fecit digna plagis: vapulabit paucis. Omni autem cui multum datum est, multum quæretur ab eo: & cui commendaverunt multum, plus petent ab eo.

But he that knoweth it not / and yet bid committethinge worthy of stripes / shall be beaten with few stripes: for unto whomsoever much is given / of him shall be much required / and to whom men much commit / the more of him will they aske.

49. Ignem veni mittere in terram: & quid volo, nisi ut accendatur.

I am come to put fire on the earth: & what is my desire / if it be already kindled?

50. Baptismo autem habeo baptizari, & quomodo coramtor, usque dum perficiatur.

Notwithstanding I must be baptized with a baptism: and how am I grieved / till it be ended.

51. Putatis quia pacem veni dare in terram? Non, dico vobis: sed separationem.

Think ye that I am come to give peace on earth? I tell you nay / but rather debate.

52. Erunt enim ex hoc, quinque in domo una divisi, tres in duos, & duo in tres.

For from henceforth there shall be five in one house divided / three against two / and two against three.

53. Dividentur pater in filium, & filius in patrem suū, mater in filiam, & filia in matrem, socrus in nuram suam, & nurus in socrum suam.

The Father shall be divided against the sonne / and the sonne against the father: the mother against the daughter / & the daughter against the mother: the mother in lawe against her daughter in lawe / & the daughter in lawe / against her mother in lawe.

48. Der es aber nicht weiß / hat doch gethan / daß der streiche werth ist / wirdt wenig streiche leiden. Denn welchem vil gegeben ist / bey dem wird man vil suchen / vnd welchem vil befolhen ist / von dem wirdt man vil fordern.

Wen den som der ick vee / oc hassuet dog gien / at hand er hug verd / hand skal liden saa hug. Thi huilcken meget er giffue / hoff bannem skal mand søge meget / De huilcken meget er befaler / aff bannem skal mand meget kreffue.

49. Ich bin kommen / daß ich ein Feuer anzünde auff Erden / Was wolt ich lieber denn es brennete schon?

Ieg er kommen / at ieg skal optende en Ild paa Jorden / Hvad vilde ieg helder / end at det allerede brende?

50. Aber ich muß mich zuvor tauffen lassen / mit einer Tauffe / vnd wie ist mir so bange / biß sie vollendet werde?

De ieg maa lade mig før døbe / med en Daab / De hui er mig saa bange / før hand bliffuer fuldkommen?

51. Meinest ir / daß ich her kommen bin / Friede zu bringen auff Erden? Ich sage nein / sondern zwitracht.

Meinet / at ieg er kommen hid / at føre Fred paa Jorden: Ieg siger nej / men tvitragt.

52. Denn von nun an / werden fünff in einem Hause vneins sein / drey wider drey / vnd zwey wider drey.

Thi her effter skalle fem vere vsamdrægt i et huil / tre mod tre / oc tre mod tre.

53. Es wirdt sein der Vater wider den Sohn / vnd der Son wider den Vater / die Mutter wider die Tochter / vnd die Tochter wider die Mutter / die Schwiger wider die Schwur / vnd die Schwur wider die Schwiger.

Faderen skal vere mod Sønnen / oc Sønnen mod Faderen / Moderen mod Daatteren oc Daatteren mod Moderen / Hefondens Moder mod hendis søns Hustru / oc Sønnens Hustru mod hans Moder.

48. Ale kterdyž gest nepoznal / a hodně věc byt činil / ranas mi bit bude nemnohem. Kaž dēmu pak komuž gest mnoho dāno / bude od něho mnoho požádáno: a komuž srau mnoho poručili / víceť požádají od něho.

Ale kterýž z nemnohemosti žā / složil karkne / mnoze bedzie karcu / komuž tedy víceť dano / víceť sī mu teč v pomínac beda / a v šego víceť chováia / víceť čež beda čieć od něgo.

49. Dheñ přišel jsem tpu / sīti na zemi: a co chē / gedinē aby hořal?

Przyšedłem abyć pāćci oć gien ziemi / y cēgoż chceć sīć / aby iest zápalon?

50. Aťtām mám se křtīt / a křtāt jsem sažen dokudž se se nemyslonā?

Aleć mám być křtēm o křtēj / y křtām iest vciāťon āž se tpo do křtēj?

51. Domniwāće se / že bych přišel pokoj dāt na zemi? Ne přišel / prawym wām / ale rozdělení.

Maiemāćiež ābyć přišedl dāwāć pokoj nā zemi: ne / ows sīeml wām powiādam / že roznić.

52. Budeť zagiřit od tēro chwiľe pēt w gednom domu rozdēleno / tēñ proti drcina / a dwa proti tēm:

Abowiem od tēgo cāsu bedzie ić pīć w tēdnym domu rozny / tēřey přeciwo / dwiēmā / ā dwā přeciwo tēřem.

53. Buderodēlen tēć proti Synu / a Syn proti Otci swēmu: Māćē proti Dcēř / a Dcēřa proti Māćē sīř: Swēkrusťe proti Nēvěř / a Nēvěřia proti Swēkrusť sīř.

Roznym bedzie oćet od synā / ā syn od oycā / Māćā přeciwo / tēřey / dwiēmā přeciwo māćē / Swēkrā přeciwo nēvěř / ā nēvěřia přeciwo swēkrā sīř.

יב

54 וַיֹּאמֶר לְפָנֶיכֶם מִגֵּדֶת
דְּחִנְתִּיכֶם עֲנֵנָה דְּחִנְתָּהּ מִן
מַעֲרֵבָה מִחֲדָה אֲמַרְיוֹ
אֲנִיתִן מִטְרָה אֲתָהּ וְהִנֵּה
הַכֶּבֶד :

*Poi discesa a la turbe. Quando voi
vedete la nuvola che si leva da l'Occi-
dente, subito dite: E vien la pioggia: e
cosi avviene.*

55 וַיֹּאמֶר דְּנִשְׁכַּח תִּימְנָה
אֲמַרְיוֹ אֲנִיתִן דְּחִוְמָה
וְהִנֵּה וְהִנֵּה :

*E quando voi vedete soffiar l'Ostro,
dite che fara caldo: e cosi avviene.*

56 וְסִבִּי בְּאֶפֶס פְּרָצִיפָה
יִשְׁמִינָה וְיִדְאָרְעָה יִדְעִין
אֲנִיתִן דְּתַפְרִשִׁין וְכִנָּה דִּין
הִנֵּה אִיכְנָה לֵאמֹר פְּרָשִׁין
אֲנִיתִן :

*Hypocritis, qui sapere discernere la fa-
cia del cielo e de la terra: e come non di-
scernete voi questo tempo?*

57 לִמְנָה דִּין מִן גִּבְשִׁכּוֹן
לֹא דִינִין אֲנִיתִן קוֹשְׁתָהּ :

*E perche non giudicate ancora per
voi stessi quel che e giusto?*

58 מִנְּהָ גִיד דְּאֵינִל אֲנִיתִן
עִם בְּעַל-דִּינָה לְהִי-
אֲרִכְכֵּנָה עַד בְּאִתְרָהּ
אֲנִיתִן הֵב תִּמְאִידָהּ
וְתַתְּפִינָה מִנְּהָ דְּלִמְנָה
יִבְלִלָהּ לִנְת דִּינָה וְדִינָה
יִשְׁלַמְךָ לְעִנְיָה וְנִפְלָה
יִרְמִינָה בֵּית אֲסִירָה :

*Quando tu vas al tuo avversario al
magistrato, procura per la via de liberar-
ti da esso: acciò che allora egli non te
ai giudice, e il giudice te dia me le mani de
l'escattore, e l'escattore te metta in prigio-
no.*

59 וַיֹּאמֶר אֲמַר אֲנִי לֹךְ
דְּלֹא תִפּוֹק מִן תִּפּוֹן עַד
מִנְּהָ דְּתַתִּיל שְׁמִינָה
אֲחִירָה :

*Io te dico che tu non sfarai de la infi-
mo a tanto che tu non rendi l'ultimo pa-
ciolo.*

יג

וְהָיוּ דִּין וְכִנָּה אֲתָהּ
אֲנִישִׁין אֲמַרְיוֹ עַל גְּלִילָיָה
הִגְוִן דְּפִילָטוֹס חָלַט
דְּמָהוֹן עִם דְּבִחְיָהוֹן :

*In quel medesimo tempo erano li pre-
senti alcuni che gli raccontavano de Ga-
lileo, el sangue de qual Pilato hanno
mescolato co i lor sacrificij.*

יב

54 וַיֹּאמֶר לְהַמוֹנִים אִם תִּרְאוּ
אֶת-הָעָן לְיִזְרוֹחַ מִמַּעֲרֵב
תֹּאמְרוּ יְבוֹא הַגֶּשֶׁם וְיֵה" כֵּן :

*Y dezia tambien a las conipannas, Quando
vierdes la nuue que sale del poniente, luego dezis
Ague viene: y es assi.*

55 וְאִם מִדְּרוֹם נִשְׁכַּח תֹּאמְרוּ
כִּי שָׂרָב יִהְיֶה וְיֵה" כֵּן :

*Y quando sopla el Austro, dezis, Que aura
calor. y ayta.*

56 הַחֲנוּכִים אֶת-פְּנֵי הַשָּׁמַיִם
וְהָאָרֶץ תִּדְעוּ לְהִכָּר וְאֶת-הָעֵרָה
הַזֹּאת אֵיךְ לֹא תִבְרֹךְ :

*Hypocritas, Sabeys examinar la faz del cie-
lo y de la tierra, y este tiempo como no lo exami-
nays,*

57 עַל-מָה גַּם מִנְּפִשְׁכֶּם לֹא
תִדְּנוּ צֶדֶק :

*Mas porque aun de vosotros mismos no
juzgays lo que es justo?*

58 כִּי כַּאֲשֶׁר תֵּלֶךְ עִם יִדְיָךְ
אֶל-הַנְּשִׂיָּה בְּדֶרֶךְ תִּן-פְּעֻלָּהּ
לְהַתְּפִיךָ מִמֶּנּוּ פֶּרֶד גִּידָךְ אֶל-
יָדֶיךָ הַשְׁלִיכְהֶם וְהַשְׁלִיכְהֶם בְּיָדֶיךָ
הַנְּשִׂיָּה וְהַנְּשִׂיָּה יִשְׁלַחְךָ אֶל-
הַמִּטְבָּח :

*Pues quando vas al Magistrado con tu ad-
versario, procura en el camino de librarte deel,
porque no te trayga al juez, y el juez te entregue
al alguazil, y el alguazil te meta en la carcel.*

59 אֲמַר אֲוִימָנָה לֹךְ לֹא תִצָּח
מִשָּׁם עַד כִּי תִשְׁלַם אֶת מִנְיָהּ
אֲחִירָה :

*Digo te que no saldras de alla hasta que ayas
pagado hasta el postrer cornado.*

יג

וְיֵהוּ עִמּוֹ אֲנָשִׁים בָּעֵת
הַהִיא וַיִּגִּידוּ לוֹ עַל-הַגְּלִילִיִּים
אֲשֶׁר דָּמָם חָלַט פִּילָטוֹס עִם
וְבִחְיָהֶם :

*Y en este mismo tiempo estauan alli vnos
que le contauan de los Galileos, cuya sangre Pi-
lato auia mezclado con sus sacrificios.*

יב

54. Ἐλεγε γὰρ τοῖς ὄχλοις, ὅ-
τιν ἴδῃτε τὴν νεφέλην ἀναστάν-
σαν ἀπὸ τοῦ δ.σ.μ.ε.ν, λέγετε, ἡ βροχὴ
ἐγγίζει, καὶ γὰρ οὕτως ἔσται.

*Pais il disoit aux trouppes, Quand
vous voyez vne nuue qui se leue d'Occi-
dent, incontinent vous dites, La pluye
vient: & il en aduient ainsi.*

55. Καὶ ὅταν ἰδῇτε πνεῦμα ἐκ
τοῦ ἀ.τ.ρ. ἔρχομεν, καὶ γινώσκετε.

*Et quand vous voyez le vent de Mi-
di souffler, vous dites qu'il fera chaud,
& il aduient ainsi.*

56. Ὑποκριταί, τὸ πνεῦμα τῆς
γῆς καὶ τῆς ἀ.τ.ρ. οἶδατε διακρίνειν, καὶ
τὸν καιρὸν οὐκ οἶδατε διακρίνειν.

*Hypocrites, vous savez bien dis-
cerner l'apparence du ciel & de la terre:
& comment ne discernez-vous celle
saison?*

57. Τί δὲ καὶ ἀφ' ἑαυτῶν οὐ κρί-
νετε τὸ δίκαιον;

*Et que ne iugez-vous aussi de vous-
mesmes ce qui y est iuste?*

58. Ὡς γὰρ ὑπάγεις πρὸς τὸν
ἐκδικητὴν σου ἵνα ἀδικήσῃς, οὕτως καὶ
ὁ δὲ ἐκδικητὴς ἀπολλύσθαι οὐκ
αἰσθάνεται, μή τινα καὶ αἰσθάνῃς σε πρὸς τὸν
ἐκδικητὴν, καὶ ὁ ἐκδικητὴς σε περικλείσει
τῇ περικλείουσῃ καὶ περικλείουσα βάλ-
η σε εἰς φυλακὴν.

*Or quand tu vas au Magistrat avec
ton aduersaire partie, mets peine en che-
min d'estre deliure de lui: afin qu'il ne
te predeuant le iuge, & que le iuge te
liure a l'executeur, & que l'executeur
ne te mette en prison.*

59. Λέγω σοι, ὅτι μὴ ἐξέλθῃς ἀπὸ
ἐνδοῦ, ὥστε ἂν καὶ τὸ ἐκδικητὴν λαλῇς
ἐνδοῦ.

*Je te di, que tu ne sortiras de là iuf-
qu'à ce que tu ayes rendu le deuoir e-
te*

ΚΕΦΑΛΑ. ιγ.

Παρεῖσαν δὲ τοῖς ἐσ. αὐτῶν τοῖς
καρτεροῦσιν ἀπαγγέλλουσιν αὐτοῖς
ὅτι ἦν γαλιλαῖος, ὃν τὸ αἷμα
πλάτης ἐμείχετο μετὰ τῶν θυσιῶν αὐ-
τῶν.

*En ce mesme instant-la quelques
uns qui le trouuoient la presens, lui ra-
conterent touchant les Galileens, des-
quels Pilate auoit meilé le sang avec
leurs sacrificies.*

2 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ וְאָמַר לָהֶן סִבְרִין אַנְתֹּן דְּהִנּוּן גְּלִילִיא חֲשִׁין הֵנוּ יִתִּיר מִן כָּל־הֶן גְּלִילִיא דְּהִכְנָא הֵנָּה אַנְתֹּן :

*Et est respondendo, disse iher. Pensate vos che questo Galilea fusse mag-
gior peccatore di tutti gli altri Galilei per-
ciocchè essi hanno guastato tutta costà?*

3 לֹא אָמַר אֲנִי לָכֵן דִּין דָּאף בְּלָכוֹן אִו לֹא תַתְּבוּן דְּהִכְנָא תַאבְדִּין :

*Io vi dico che no : ma se voi non vi
rammedate, tutti similmente perirete.*

4 אִו רִבּוֹן תַּמְנִיתָּ עֶסְרַ דְּנִפְלַ עֲלֵיהֶן מִגְדָּלָא בְּשִׁילֹחָא וְקָטַל אֲנִי סִבְרִין אַנְתֹּן דְּהִנּוּן הֵנוּ יִתִּיר מִן כָּל־הֶן בְּנִי-נִשְׂאָה דְּעִמְרִין בְּאוֹדֶשֶׁלַם :

*Quero vossate vos che quei dicutto,
sopra quatti cadue la torre in Silon. &
ammatz quatt, fusseno piu dectore e che
tutti gli uomini che habitanano in Ieru-
salem?*

5 לֹא אָמַר אֲנִי לָכֵן דִּין דָּאף לֹא תַתְּבוּן בְּלָכוֹן אַפְּתָהֶן תַּאבְדִּין :

*Io vi dico che no : ma se voi non tornate
a penitencia, tutti similmente perirete.*

6 וְאָמַר מִתְּלָא הֵנָּה תֵּאֲתָא אִית הֵנָּה לֵאנֶשׁ דְּנִצְיָבָא בְּפִרְמָה וְאֵתָּא בְּעֵנָה בָּהּ פִּאֲרָא וְלָא אִשְׁכַּח :

*Dicens ancora questa similitudine,
Fu certa vigna piantata in qua-
rta sua vigna : e venne a cercare in esso
del frutto, e non vene trovò.*

7 וְאָמַר לְפִלְתָּא הֵנָּה תֵּלַת שָׁנִין אֵתָּא אֵתָּא אֵתָּא פִּאֲרָא בְּתֵאֲתָא הֵנָּה וְלֹא מִשְׁכַּח אֲנִי בְּסוּקִיָּה לְמַנָּה מִבְּטָלָא אִרְעָא :

*Et disse al vignanolo, Ecco tre anni
sono che io vengo a cercare del frutto in que-
sta vigna, e non vene trovo : e per questo
proposito occupa egli la terra.*

8 אָמַר לָהּ פִּלְתָּא מְרִי שְׂבוּקִיָּה אָף הֵנָּה שְׂבָתָא עַד אֲפִלְחִיָּה וְאִבְלִיָּה :

*At est respondendo, li disse, Padro-
ne, la, alo stare ancor per quest'anno im-
penece tu, e rano dall'anno, e mezzano del
sestimo.*

2 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם הֲתַחֲשַׁבוּ כִּי-הֵגְלִילִים הָאֵלֶּה מִכָּל-הֵגְלִילִים חֲטָאִים הִיוּ כִּי-כִּנְאָה לְחַלּוֹ וַפְּסוּ מִבְּנֵי-

נָדָם :

Y respondienddo Iesus, dixoles, Pensays que estos Galileos, porque han padecido tales cosas, ayan sido mas peccadores que todos los Galileos.

3 לֹא כֵן כִּי אָמַר אֲנִי לָכֶם אִם לֹא תָשׁוּבוּ מִדַּעְיָה כָּלְכֶם כְּמוֹהֶם תֵּאבְדוּ :

No yo os digo : antes fino os emmendardeis, todos perecereys anfi.

4 אִו-שְׂמוֹנָה עָשָׂר הָאֵלֶּה אֲשֶׁר עֲלֵיהֶם נָפַל הַמְּגִדָּל בְּשָׁלַח יְמֵיהֶם תַּחֲשַׁבוּ כִּי-הֵמָּה לְבָדָם חֹבִים הִיוּ עַל-כָּל-הָאֲנָשִׁים הַיּוֹשְׁבִים בִּירוּשָׁלַם :

O, aquellos diez y ocho, sobre los quales ca-
yo la torre en Siloe y los mató, pensays que ellos
fueron mas deudores que todos los hombres que
habitan en Ierusalem?

5 לֹא כֵן אָמַר אֲנִי לָכֶם אִם לֹא תָשׁוּבוּ כָלְכֶם כְּמוֹהֶם תֵּאבְדוּ :

No yo os digo : antes fino os emmendardeis
todos perecereys anfi.

6 וַיֹּאמֶר אֶת-הַמְּשָׁל הַזֶּה הָיָה אִישׁ וַתֵּאֲתָה לוֹ בְּכַרְמוֹ שְׂתוּלָה וַיִּבֹּא לְבַקֵּשׁ פֶּרִי בָּהּ וְלֹא מָצָא :

Y decia esta parabola, Tenia vno vn arbol de
higuera plantado en su vanna : y vino a buscar fru-
to en el, y no halló.

7 וַיֹּאמֶר אֶל-הַכֹּרֶם הִנֵּה שְׁלֹשׁ שָׁנִים בָּאתִי לְבַקֵּשׁ פֶּרִי בְּתֵאֲתָה הִנֵּה וְלֹא מָצָאתִי אֲכַרְתִּיהָ וְלִמָּה תִרְמָה אֶת-הָאָרֶץ :

Y dixo al vinnero, He aqui tres annos ha que
vengo a buscar fruto en esta higuera, y no lo hal-
lo cortala : porque ocupará aun la tierra?

8 וַיֹּאמֶר אֲלָיו הַכֹּרֶם אֲדֹנִי הִנֵּה אִתָּה אֶךְ הַשָּׁנָה הַזֹּאת עַד-כִּי אֲכַרְהָ סְבִיבוֹתֶיהָ וְאִבְלִנָּה :

El entonces respondienddo dixole, Sennor,
dexala aun este anno, hasta que yo la escaue, y la
estercóle :

2. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, δοκῆτε ὅτι οἱ γαλιλαῖοι ἤ-
τοι, ἀμάρτωλοι ὥστε πλεονάζει τὰς
γαλιλαίας ἐχθρότητες, ὅτι τοιαῦτα πε-
ποίηκον.

Et Iesus respondant leur dit, Cui-
dez-vous que ces Galileens-là fussent
plus pecheurs que tous les autres Ga-
lileens, pourtant qu'ils ont souffert tel-
les choses.

3 Οὐχί, λέγω ὑμῖν, ἀλλ' εἰὰ μὴ
μεταστῆτε, πάντες ὁμοιωταὶ δεσπο-
λασθήσονται.

Non, vous di-je : mais si vous ne vous
amendez, vous perirez tous semblable-
ment.

4. Ἡ ὁκτώκαιδὲκα καὶ ὀκτώ, ἐφ' ὧς
ἐπεσὺν ὁ πύργος ἐν τῇ σιλωάμ, καὶ
ἀπὸ τῆς κατὰ τοὺς ὀκτώ καὶ δέκα ὁ-
φθλίτης ἐχθρότητες ὥστε πλεονάζει τὰς
ἐχθρότητες τὰς κατὰ τοὺς ὀκτώ ἐν Ἱε-
ρουσαλὴμ :

Ou cuidez-vous que ces dixhuit sur
lequels tomba la tour en Siloe, & les
rua, eussent offensé plus que tous les
habitans de Ierusalem?

5. Οὐχί λέγω ὑμῖν, ἀλλ' εἰὰ μὴ
μεταστῆτε, πάντες ὁμοιωταὶ δεσπο-
λασθήσονται.

Non, vous di-je : mais si vous ne
vous amendez, vous perirez tous sem-
blablement.

6. Ἐλεγὰ ᾧ πᾶν τὴν παραβο-
λὴν συνεκλήθη τις ἐκ τῶν ἀμπέλων
αὐτοῦ τοφὸν ἀνέμω, καὶ ἦλθεν καρπὸς
ἐν τῷ αὐτῷ, καὶ οὐκ ἔβριση.

Il disoit aussi ceste similitude, Quel-
cun avoit vn figuier planté en la vigne,
& y vint chercher du fruit, & n'en trou-
va point.

7. Εἰπε δὲ πρὸς τὸν ἀμπέλουργόν,
ἰδοὺ τρία ἔτη ἐρχομαι ζητῶν καρπὸν
ἐν τῇ σκῇ ταύτῃ, καὶ οὐκ εὗρον σκῆ-
ν ἔκαστον αὐτῷ ἵνα τὴν καὶ τὴν γῆν
καταργῶ :

Dont il dit au vigneron, Voici il y
a trois ans que ie vien chercher du fruit
en ce figuier, & n'en trouve point. cou-
pe-le : à quel propos aussi empêche-t-
il la terre?

8. Ὁ δὲ ἀντικριθεὶς, λέγει αὐτῷ, κύ-
ριε, ἀφ' οὗ αὐτῷ καὶ τὴν τὴν τὴν
ἵνα ὅπου σκαίψω περὶ αὐτῷ καὶ
βάλλω κοπρίαν.

Et le vigneron respondant, lui dir,
Seigneur, laisse-le encorés pour ceste
année jusques à ce que ie faye deschauf-
fer, & que i'aye mis du fient.

CAP. XIII.

2. Et respondens dixit illis, Putatis quod hi Galilaei prae omnibus Galilaeis peccatores fuerint, quia talia passi sunt?

And Jesus answered and said unto them, Suppose ye, because these Galileans were greater sinners than all the other Galileans, because they have suffered such things?

3. Non, dico vobis: sed nisi poenitentiam habueritis, omnes similiter peribitis.

I tell you now: but except ye amend your hearts, ye shall all likewise perish.

4. Sicut illi decem & octo supra quos cecidit turris in Siloe, & occidit eos: putatis quia & ipsi debitores fuerint praeter omnes homines habitantes in Ierusalem?

Or think ye that those eighteen, upon whom the tower in Siloam fell, and slew them, were sinners above all men that dwell in Jerusalem?

5. Non, dico vobis: sed si poenitentiam non habueritis, omnes similiter peribitis.

I tell you now: but except ye amend your hearts, ye all shall likewise perish.

6. Dicebat autem hanc similitudinem, Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea sua: & venit quarens fructum in illa, & non invenit.

He spake also this parable: A certain man had a fig-tree planted in his vineyard: and he came and sought fruit thereon, and found none.

7. Dixit autem ad cultorem vineae, Ecce anni tres sunt ex quo venio quarens fructum in ficulnea hac: & non invenio. Succide ergo illam: ut quid etiam terram occupat?

Then said he to the dresser of his vineyard, Beholde, this three years have I come and sought fruit of this fig-tree, and find none: cutt it downe: why keepeth it also the ground barren?

8. At ille respondens dicit illi, Domine, dimitte illam & hoc anno, usque dum fodiam circa illam, & mittam stercorea.

And he answered & said unto him, Lord, let it alone this year also, till I digge round about it, and dung it.

Das XIII. Capitel.

2. Vnd Jesus antwortet/ vnd sprach zu ihnen: Meinet ihr / daß diese Galileer für allen Galileern Sünder gewesen sind / dieweil sie das erlitten haben?

De Ihesus suarede / ac sagde til dem / Meinet i / at disse Galileer vaare Syndere saar alle Galileer / fordi at de lide det?

3. Ich sage nein / sondern wenn ihr euch nicht bessert / werdet jr alle auch also umkommen.

Jes siger nej / Men der som ikke bedre eder / da skullet de alle saa omkomme.

4. Oder meinet ihr / daß die achtzehn / auff welche der thurn zu Siloe gefallen / vnd erschlug sie / senen schuldig gewesen / für allen Menschen / die zu Jerusalem wohnen?

Eller meinet de de atten / paa huiste der Taarn i Siloe faldt / oc slo dem ihuel / vaare skyldige saar alle. Meeneste / som bo i Jerusalem?

5. Ich sage nein. Sondern so ihr euch nicht bessert / werdet jr alle auch also umkommen.

Jes siger nej / Men der som i icke bedre eder / da skullet de alle saa omkomme.

6. Er saget ihnen ein Gleichnuß: Es hatte einer einen Feigenbaum / der war gepflanzt in seinem Weinberge / vnd kam vnd suchte frucht darauf / vnd fand sie nicht.

De hand sagde dem denne lignelse / Der haffde en it figen træ som vaar plantet i hans Vingård / oc hand kom oc søgte at fruct der paa. oc fandt hende icke.

7. Da sprach er zu dem Weingärtner: Siehe ich bin nun dreß Jar lang / alle Jar kommen / vnd habe frucht gesucht auff diesem Feigenbaum / vnd finde sie nicht / Hauet ihn ab / was hinderet er das Land?

Da sagde hand til Vingårdmanden / See / Jeg er nu i tre år / huert år kommen / oc søgte efter fruct paa dette figen træ / oc finder hende icke / Hug det aff / hui forhindrer det Jorden?

8. Er aber antwortet / vnd sprach zu ihm: Herr / laß ihn noch diß Jar / biß daß ich ihn umgrabe / vnd betünge ihn.

Da suarede hand / oc sagde til hannem / Herre / Lad det end blifue dette år / indtil ieg saar graffuit der om / oc mæget det.

Kapitola XIII.

2. V odpowěděl řekl jim: Co myslíte / žeby ti Galilejsští byli hříšnější nad všickny Galilejské / že jsou takové věci trpěli?

Ale Jezus odpowěděl jim / řekl jim / Myslíte-li že ti Galilejský národ byli hříšnější než všickni Galilejské / žež byli trpěli takové věci / žež byli trpěli?

3. Nebyli / pravím vám / ale nebudete-li pokání činili / všichni takž zahynete.

Komencuje nie a poriešom vam jestiž sie nie vyznacie / wšy / takž zginiete.

4. Akož oněch osmnásť / na kterýchto spadla věž w Siloe a zabila je / myslíte by oni byli winni byli nad všickny lidmi přebývající w Jeruzalémě?

Albo takž je y osmnásť onych / ná ftoře seobalila věž w Siloe / y pobyla je / takž myslíte žeby winni by byli nad me lidmi / ktorzy mchšia w Jeruzalem?

5. Ne / pravím vám: ale nebudete-li pokání činili / všichni takž zahynete.

Jacie nie / a poriešamci vam / y o všem jestiž sie nie vyznacie / wšy / takž zginiete.

6. Powěděl pak toto podobnost: Byl u něho jeden měl dřevo figové / na němž na vinici stál: Pšicházel hle / dage dwoře na něm a nenal / zl.

Powěděl pak totym tho podobnost / Byl u něho dřevo figové / na němž na vinici stál: Pšicházel hle / dage dwoře na něm a nenal / zl.

7. V řeči Winářů volá: Hle / tady je gšau / na figu / pšicházel hle / dage dwoře na tom / to dřevo figové / a nenal / zám. Protož podobnost / ge / proč tak žemí žaměstnává?

Edy řekl ka winářovi / W to od trech let takto chodím / tak owoce ná thym dřevo figové / wým / a nic nie nábyla / wycmš / le / bo což potym / z / pročno žemie nienjž theczna čym?

8. A odpowěděl on řekl ge / mu: Pane / ponechaj ho y tohoto leta až ge / ofopám a ohnogim.

Alle on mu odpowěděl / wšy / řekl / Pane / zotawze ie / pš / je ná / ten rok / až ie ofopám y podšyp / e uoim.

יג

וְאֵן עֲבַדְתָּ פֶּאֶרְאָה וְאֵן
לֹא לְמַעַן חַי תִּפְסְקִיָּהּ :

*E se gli farà frutto, bene: o se no, tu
per la tagliarai.*

וְכֵן בֵּן מֶלֶךְ יִשׁוּעַ בִּ
פְּשִׁתָּהּ בְּחֵדָה מִן
בְּנוֹשָׁתָהּ :

*Era por ad infernare in vna de le si-
nagoghe ne i giorni del Sabbato.*

וְאִירָג הָיָה תָּמֹן אֶ
אֲנִתָּתָהּ דְּאִית הָיָה לָהּ
רוּחַא דְּכוּרְהֵנָּהּ שְׂנִין
תָּמִיד עֲסָרָה וּבְיָמָהּ הָיָה
וְלֹא פִשְׁקָהּ הָיָה
דִּתְפִשְׁטִי לְגִמְרָה :

*Et ecce una donna che habebat uno
spirito d'infermita gia per spatio de de-
cetto annis et era chinnata, ne poteva in
modo alcuno alzarse su la testa.*

וְהָיָה בֵּן יִשׁוּעַ וְהָיָה
וְאָמַר לָהּ אֲנִתָּתָהּ שְׂנִינִי
מִן כּוּרְהֵנָּהּ :

*Et se habebat una Seduta, la chiamò
à se, e disse, Donna, tu sei liberata da la
tua infermita.*

וְסָם אִידָהּ אֶלְיָהָ
וּפִשְׁקָהּ אֶתְפִּשְׁטָהּ
וְשִׁבְחָהּ לֵאלֹהִים :

*E pose la mani supra essa, et ella
subito si dressa, et glorificava i ddi.*

וְעֵנָה בֵּן רַב בְּנוֹשָׁתָהּ
כִּד מִתְחַמְרָה עַל דְּאִסִּי
בְּשִׁבְתָּהּ יִשׁוּעַ וְאָמַר
לְכַנְשָׁהּ טָהֳרָה אֲנִין יוֹמִין
דְּבָחֹן וְלֹא לְמַפְלַח בְּהוֹן
הָיָה אֲתִין מִתְחַמְרָה וְ
לֹא בְּיוֹמָהּ דְּשִׁבְתָּהּ :

*Ma il principal de la synagoga, haen-
do a se, e disse che tu se habebat risanata nel
sabbato, disse a la turba. Seis giorni fano ne
quali bisogna operare, venite dunque in
questi ad esser risanati, e non nel giorno
del sabbato.*

וְיִשׁוּעַ בֵּן עֵנָה וְאָמַר
לָהּ גִּסְבִּי בְּאִפְסָהּ חֵד חֵד
מִכֶּכֶן בְּשִׁבְתָּהּ לֹא שָׁרָה
תִּמְרָה אִין חֲמִירָה מִן
אוֹרְיָהּ וְאֵנִל מִשְׁקָהּ :

*Onde il Signor gli rispose, e disse. O
ipocrita, ciascun de voi non si scoglie a in
sabbato el suo buco, o el suo asino da la ma-
giatura, e non a lo de bever?*

וְאִם תַּעֲשֶׂה פְּרִי וְאִם לֹא
אִין תִּכְרֶהָ :

*Y si hiziere fruto bien; y sino, cortarlahas
despues.*

וְהָיָה מְלִמֵּד בְּאַחַת הָעֵדוּתָם
בְּשַׁבָּת :

Y ensennaua en vna Synoga en Sabbados.

וְהָיָה אִשָּׁה הֵיָּתָה אִשָּׁר לָהּ
רוּחַ הַלּוֹשָׁה שְׂמִינָה עֲשָׂרָה שָׁנָה
הֵיָּתָה כְּפִיָּתָהּ וְלֹא יָכְלָה לְהִלָּכִי
לְמַעַלָּה בְּכָל־עֵרָת :

*Y heaqui vna muger que renia espiritu de en-
fermedad diez y ocho años: y andaua agouada
que en ninguna manera podia mirar arriba.*

וְיָרָא אִתָּהּ יִשׁוּעַ וַיִּקְרָא לָהּ
וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אִשָּׁה תְּרַפְּאִי
מִחֲלֶיךָ :

*Y como Iesus la vido, llamóla, y dixole: mu-
ger, libre eres de tu enfermedad.*

וַיִּשָּׂם עָלֶיהָ אֶת יָדָיו וַיִּמְדֵּךְ
הַיִּדְקָפָה וַתִּכְבֹּד אֶת־הָאֱלֹהִים :

*Y puso le las manos encima, y luego se ende-
reçó: y glorificaua a Dios.*

וַיַּעַן רַב הָעֵדָה וַיִּבְעַס כִּי־
בְּיוֹם הַשַּׁבָּת רָפָא יִשׁוּעַ וַיֹּאמֶר
לְעַם שְׂשָׁת יָמִים הָיָה בְּרִאשֹׁן
יַעֲבֹדָה לַפְּעוּל וּבְאַחֲרָה בּוֹרָא
וְרַפָּא וְלֹא בְּיוֹם הַשַּׁבָּת :

*Y respondiendole vn principe de la Synoga,
enojado que Iesus vuisse curado en Sabbato, di-
xo a la compaña, Seys dias ay en que es menester
obrar: en estos pues venid, y sed curados: y no en
dia de Sabbato.*

וַיַּעַן לוֹ הַמְּדוֹן וַיֹּאמֶר
הַחֲנִפִּים אִישׁ לֹא יֵשׁ בָּכֶם אִשָּׁר
בְּשַׁבָּת לֹא יִנְמָר אֶת שׁוֹרֹ
אִין חֲמִירָה מִבָּבוֹם וַיּוֹלִיכֶהוּ
לְהַשְׁקִיָּה :

*Entonces el Sennor le respondió, y dixo,
Hypocrita, cada vno de vosotros no desata en
Sabbato su buco o su asno del befebre, y lo lleua
à beuer?*

יג

9. Καὶ μὴ ποιῆσθ καρπὸν εἰ δὲ
μὴ γὰρ, εἰς τὸ μᾶλλον σωθῆναι αὐτὴν.

*Que s'il fait fruit, bien: sinon ne le
couperas tu-apres.*

10. Ὡς δὲ διδάσκων ἐν μιᾷ τῇ συ-
ναγωγῇ ἐν τοῖς σαββάτοις.

*Or comme il enseignoit en vne de
leurs synagogues eu un iour de Sabbat.*

11. Καὶ ἰδὼν γυναῖκα ἢ πνεῦμα ἔ-
χουσα αἰσθῆναι ἔτι δεκά τε ἔτη, καὶ
ἡνὶ ἡνὶ συ γυνήκεται, καὶ μὴ δύνα-
σθαι ἀνελθεῖν εἰς τὸ ποτε ἵστασθαι.

*Voici il suruint vne femme qui a-
uoir vn esprit de maladie sa par seipace
lo diuise ans, laquelle estoit courbee,
& ne pouuoit aucunement se redresser.*

12. ὼρῶν δὲ αὐτὴν ὁ ἰησοῦς προσ-
εφώνησεν, καὶ εἶπεν αὐτῇ, γυνὴ, ἀ-
νελθὲν καὶ ἰσθῆναι σου.

*Et quand Iesus l'eut veue, il l'appe-
la à loi, & lui dit, Femme tu es deliuee
de ta maladie.*

13. Καὶ ἐπιθήκεν αὐτῇ τὰς χε-
ῖρας, καὶ ὁ ἄρθρῳ αὐτῆς ἀνελθὲν ἦν,
καὶ ἐδόξαζε τὸν ἰησοῦ.

*Et lui imposa les mains: & à l'in-
stant elle fut redressée, & glorifiait
Dieu.*

14. Ἀπεκρίθεις τῷ ἐκ τῆς συνα-
γωγῆς, ἀνταπαύειν οὐ τὸν σαββά-
τον ὑπερβαίνειν ὁ ἰησοῦς, ἀλλὰ τὸ
ὅτι λέγει, ὅτι ἡμεῖς οἱ υἱοὶ τοῦ ἀνθρώπου
ἐσμὲν καὶ οὐκ οἱ υἱοὶ τοῦ βοῦ, καὶ οὐκ οἱ υἱοὶ
τοῦ ἄσπρου, καὶ μὴ τὰ ἡμέραν
σαββάτου.

*Mais le maître de la synagogue, in-
digne de ce que Iesus auoit gueri au
iour du Sabbat, prenant la parole dix à
l'assemblée, Il ya six iours lesquels il faut
ouurer: venez donc en ces iours-là, &
soyez gueries, & non point au iour du
Sabbat.*

15. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ κύριος
καὶ εἶπεν, ἰσχυροτέρῃ ἐστὶν ἡ
ἐξουσία τοῦ σαββάτου ἢ ἐξουσία τοῦ
βου, ὅτι ὅτι οἱ υἱοὶ τοῦ ἀνθρώπου
ἐσμὲν καὶ οὐκ οἱ υἱοὶ τοῦ βοῦ, καὶ οὐκ οἱ υἱοὶ
τοῦ ἄσπρου, καὶ μὴ τὰ ἡμέραν
σαββάτου.

*Dont le Seigneur lui respondit, &
dit, Hypocrite, chacun de vous ne de-
sache-il pas son boeuf, ou son asne de la
creche au iour du Sabbat, & les men-
abbruier?*

9. Et si quidem fecerit fructum: sin autem, in futurum succides eam.

And if it beare fruite: well: if not: then after thou shalt cut it downe.

10. Erat autem docens in synagoga eorum sabbathis.

And he taught in one of ye Synagogues on the Sabbath day.

11. Ecce mulier quæ habebat spiritum infirmitatis annis decem & octo: & erat inclinata, nec omnino poterat sursum respicere.

And behold: there was a woman which had a spirit of infirmitye eighteen yeres: and was bowed together: and could not lift up her face in any wise.

12. Quam cum videret Iesus, vocavit eam ad se, & ait illi, Mulier, dimissa es ab infirmitate tua.

When Iesus saw her: he called her to him: and said to her: Woman, thou art loosed from thy distace.

13. Et imposuit illi manus, & confestim erecta est, & glorificabat Deum.

And he laid his handes on her: and immediatly she was made straight as game, and glorified God.

14. Respondens autem archisynagogus, indignans quia sabbatho curasset Iesus, dicebat turbæ, Sex dies sunt in quibus oportet operari, in his ergo venite, & curamini: & non in die sabbathi.

And the ruler of the Synagoge answered with indignation because that Iesus had healed on the Sabbath day: & said unto the people: There are six dayes in which men ought to worke: in them therefore come and be healed: and not on the Sabbath day.

15. Respondens autem ad illum Dominus, dixit, Hypocrita unusquisque vestrum sabbatho non solvit bovem suum aut asinum à præseprio, & ducit ad aquare?

Then answered him the Lord: and said: Hypocrite: doeth not each one of you on the Sabbath day loose his ox or his asse from the stall: and leade him away to the water?

9. Ob er wolte frucht bringen / wo nicht / so haue ihn darnach abe.

Om der vilde bare Frucht / Dilt der ick / Saa hug det siden aff.

10. Vnd er lehret in einer Schule am Sabbath.

De hand larde i en aff Scholerne am Sabbathen.

11. Vnd sihe ein Weib war da / das hatte einen Geist der Krankheit achtzehnen Jar / vnd sie war krum / vnd konte nicht wol auffsehen.

De see / der vaaren Quinde / hun hadde siug dommens Anden aeten aar / oc hun vaar krumpen oc kunde icke vel see op.

12. Da sie aber Iesus sahe / ruffet er sie zu sich vnd sprach zu ihr: Weib / loß von deiner Krankheit.

Men der Ihesus saa hende / kallede hand hende til sig / oc sagde til hende / Quinde / ver fri fra din siuge.

13. Vnd leget die hände auff sie / vnd also bald richtet sie sich auff / vnd preiset Gott.

De hand laagde henderne paa hende / De hun rettede sig strax op / oc prisede Gud.

14. Da antwortet der Oberste der Schule / vnd war unwillig / daß Iesus auff den Sabbath heilete / vnd sprach zu dem Volck: Es sind sechs tage / darinnen man arbeiten soll / in denselbigen kompt vnd laßt euch heilen / vnd nicht am Sabbattage.

Da suarede den Offuerste saar Scholen / oc toa til muerke / at Ihesus helbrede om Sabbathen / oc sagde til Folket / Der ere sex dage / paa hvilke mand skal arbeide / Kommer paa de samme oc lader eder helbrede / oc icke paa Sabbaths dagen.

15. Da antwortet ihu der HERR / vnd sprach: Du Heuchler / löset nicht ein jeglicher vnter euch seinen Ochsen oder Esel von der Krippen am Sabbath / vnd führet ihn zur trencke?

Da suarede HERREN hannem / oc sagde / Du Drenskald / Ick icke huer iblant eder sin Oxe eller Assen fra Krubben om Sabbathen / oc fører dem til vand?

9. Zdalibp nest Dworce: pailit neponese / potom podetnesa gey.

Atsilij pada owac / soitanie: a nte podali / cheby te potym wytnieff.

10. - Bijnwal pal w Estole gegich w dni Swatecni.

Potym wejrl w ntecorey boz jutcy w Sabbath.

11. A an Zena kteraž mēla nemoc od Duchy ošunacte let: a bōla plonēnā / anž mōhla wzhāru patēni.

Čam oho byla nēwīānā kra: ramīlā duchā nemocy od ošmī nāscielat: a byla sturcōnā / tchā 13 si. t osturcyc me mōglā.

12. Kterauž to bōnž vžed Gejst / powolal gi k sobě / a řekl gi: Zeno / pprošitēna gsy od twē nemocy.

Te gdy wytrat Iesus jawolas: wsi nā ntersekticy, tēwīāto w idcowionā iest od nemocy swos t y.

13. W wolil na ni ruce / a p hnech zdwihla se / a welchila Bogā.

Čedy nā nte ruce wlojrl ā nā: tydimost iest koprošlowanā / y chwālil Boga.

14. Čechy knhze Estole ni odpowēdēw hniwā te se / pro to žehn w den Swatecni wzdrowowal Gehysa / prāwīl žāstupu: E seš dnj geš w nī chžto mā dēlāno byti pro to ž w tēch přichāzēge a wzdrowo: wāni bōwāte / ale ne w den Swatecni.

Alle odpowēdēw hniwfy Estaje Božnice gniwāte se že Iesus w Sabbath wzdrowowal: řekl do žgros mādzenā: E sešec dni w tēore trachā robic / w tēdy dni přys chodzeic y bedžecie wzdrowieni / ale nie w dnjeh Sobornu.

15. A odpowēdēw Gehysa řekl: Potnyce / ždali žedenka: ždž wās w den Swatecni neodmāzge Dila swēho nabo Wola od gešlij / a newodj nā: pāget.

Itā to temu Pan odpowēdžal mowiac / Potnyhy cslowiece / a. az kazdy zwas w Sabbathu ne odmwiznie wolu swego ābo oflice swcy od žlobā ā nie wiedzje nāpā wāc.

25

27.

16. Ταύτην οὖν συλατίαν ἀβρα-
αμ ἔσται, ἡν ἐποίησεν ὁ σαββᾶς ἰδὼς
ὁ νόμος ὁκταίτη, σὺν ἰσὶν ἀνθρώ-
ποις καὶ ὁ δόμος τοῦ τοῦ ἡμεῶν
καὶ πατέρων;

• Et ne fallait-il point deslier de ce lien
aujourd'hui Sabbath cette-ci, qui est fille
d'Abraham, laquelle Satan avoit liee
il y a dix-huit ans?

17 Καὶ τὸν πελῆγοις αὐτῆς κατὰ
 χυμὸν τοῦ πᾶν πρὸς αὐτὴν ἐλθόντι αὐ-
 γὰ καὶ πρὸς τὸ ὄχλ. ὁ ἔχαιρεν ὅτι
 πᾶσι τοῖς ἐσθλὰς καὶ γεμῖναι
 ἔσθ' αὐτῆς.

Lui disant ces choses, tous les adu-
faires estoient confus : mais toutes les
troupes s'esjouoyent de toutes les
choses glorieuses qui estoient faictes
par lui.

18. Ἐλπιζῶ, πῶς ὁμοίᾳ ἐστὶν ἡ καταστάσις τῆς θείας, ὅτι πῶς ὁμοίᾳ ἐστί τῆς:

Lors il disoit, A quoi est semblable
le regne de Dieu, & à quel s'accompa-
rera-t-il ?

19. Ομοία ἡ καὶ ἐν παντί,
ἐν λαοῖς αὐθιγὰ τοῦ Θεοῦ· ὅτι
καὶ οἱ ἀποστόλοι, καὶ οἱ ἑσπέραιοι,
καὶ οἱ ἄγγελοι, καὶ οἱ ἄνθρωποι,
καὶ οἱ ζώοντες, καὶ οἱ νεκροί,
καὶ οἱ ἁγιοὶ, καὶ οἱ ἁγίες, καὶ οἱ ἁγία,

Il est sensible au grain de semence
de moultier, & au ver l'annee print, &
meurt en son arant, lequel creux, & de-
u d'un verger blanc, le racineq de ce
sement du c et safoy est leurs aides
les branches.

20. Καὶ πάλιν εἶπεν, τίς ὁμοιωθήσεται
τῷ βασιλεῖν τῆς θῆρας;

Deretsefildit, A quoi accompagner
ra le regne de Dieu.

21. Ὁμοίαι ἐν ζυμῇ, λέω λαοὺς πα-
 γυνὴν ἔκρουεν εἰς ἀλῶρεν σαίτε
 πρῖν, ἕως ἂν κλυμῶνῃ ὅλον.

Il est sensible au leuain, qu'une femme prise & mit parmi trois mesures de farine, jusqu'à ce qu'elle ait tout levé.

22. Καὶ διηγεσθε τὰς πόλεις καὶ
κώμας διδάσκοντες, ὅτι ἡ βασιλεία τοῦ
κυρίου ἐγγύς ἐστιν.

Puis il s'en alloit par les villes & bourgades enseignant, & tenant, & chantant vers Jérusalem.

ג

23 שאלה בין אדם דאן
ועודין אמן אדון דהאן
ישמע בין אמר להון:

*Ex egle disse, Signore san eglea po-
che querecho si saluano? Ex egle disse loro.*

24 אהבהו למען
בתרעה אל בית אמר אמן
לכין דר דסגאגא דבען
למען ולא ישכחון:

*Sfate attenti d'entrar per la porta stret-
ta, perché io vi dico che molti vorranno
d'entrare, e non potranno.*

25 בין שעתה דקדים מרא
ביתא ונאמר תרעה
תהיון קיימין לכר ונקטין
בתרעה ותשרון לבואמר
מין מין פתח לו ויצנא
היה אמר אמר אמן לכין
דלא ידע אמן אימכר
אנתין:

*Perche il padre de famiglia si farà la-
mato, & hauerà chiusa la porta, & os-
tenda fuori, & comincerete a batter la
porta, dicendo, Signore, Signore, apri
e egle rispondendo, No ditta: Io non so
a chi voi vi siete.*

26 ותשרון למאמר קדמך
אכלו ואשתיו ובשקין א
אלפת:

*Allora incomincerete a dire, Noi
habbiamo mangiato e beuto di tua man-
ce, & tu hai insegnato nelle nostre piazze.*

27 ויאמר לכין לא ידע
אמן לכין אימכר אנתין
פרוק לכין מני פלתי ש
שיקדא:

*Et egle dirà, Io vi dico che io non so
dónde voi siate, partiteci da me tutti & vi
operarete iniquità.*

28 דהון יהוא בכר
דורק כמא פד דתיון ל
לאברהם ולא יצחק
וליעקב ולכלהון גבי
במלכות דאלרא אנתין
בין תהיון מפקין לבר:

*Ius farà pianto & stridor de denti quan-
do voi vedrete Abraham, Isaac, & Jacob
inter i Profeti nel Regno di Dio, & voi esse-
te fueritis fueri.*

ג

23 ואיש אחד אמר אליו אדוני
אם מעשים הגושים ויאמר
אליו:

*Y dixole vno, Sennor, son pocos losque se
saluan? Y el les dixo.*

24 פתשו לבוא בפזח אטום
כי רבים אומר אני לכם יבקשו
לבוא ולא יוכלו:

*Porfiad à entrar por la puerta angosta: por-
que yo os digo que muchos procuraran de entrar
y no podran.*

25 כי כאשר יקום בעל הבית
ויסגור דלת השער ויתחילו לקום
בחוץ ולדפק תפתחה לאמר
אדנינו אדנינו פתח לנו ונענה
ויאמר לכם לא ידעתי אתכם
א' מזה אתם:

*Desque el Padre de la familia se leuantare, y
cerrare la puerta: y començardes a estar fuera, y
tocar à la puerta, diciendo Sennor, Sennor,
abrenos & respondiendo el hos dirà, No os co-
nozco dedonde seays:*

26 הו' יחל לאמר אכלנו
לפניך ושתינו וברחובותינו
למדתה:

*Entonces començareys à dezir, Delante de
ti hemos comido y beuido, y en nuestras plazas
d'atruallte.*

27 ויאמר אמן לא ידע
אמן כי מזה אתם סורו
ממני כל פעלי עול:

*Y deziròshà, Digo os que no osconozco de-
dónde seays apartaos de mi todos los obreros
de iniquidad.*

28 שם יהיה בבל ויהירוק שנים
אם תדא אחאברהם ויצחק
ויעקב וכל הנביאים במלכות
אלהים ואנתם שליכו הוצרה:

*Alli será el lloro y el batimiento de dientes:
quando vierdes à Abraham, y à Isaac, y à Jacob, y
à todos los Prophetas en el Reyno de Dios: y vo-
sotros ser echados fuera:*

ג

23. Εἰπὼς δὲ τῶς αὐτῶν, κύριε, εἰ
ολίγοι οἱ σωζόμενοι; ὃς εἶπε πρὸς
αὐτοὺς.

*Et quelcun lui dit, Seigneur, y a-t-il
peu de gens qui loyeut sauvé?*

24. Ἀγωνίζεσθε εἰσέλθῃν, διὰ
τὸς στενῆς τῆς πυλῆς, ὅτι πολλοὶ θέ-
λουσιν εἰσέλθῃν, καὶ οὐκ
ἰσχύουσιν.

*Adonc il leur dit, Mettez peine d'en-
trer par la porte estroite: car ie vous di,
que plusieurs cascheront d'entrer, & ne
pourront.*

25. Ἀφ' ὃς ὁ πατήρ τῆς οἰκίας ἀ-
στή, καὶ ἀποκλείσει τὴν θύραν, καὶ
ἐσθῆντες ἔξω ἕσονται, καὶ κρού-
σονται τὴν θύραν, λέγοντες, κύριε, κύριε, ἀνοιξέ-
σθι ἡμῖν, καὶ ἀποκριθήσῃς εἰς ἡμῖν, καὶ
οἰσὶν ὑμῶν πῶς ἔστι.

*Et quand le pere de famille sera levé,
& aura fermé la porte, & que vous es-
siez dehors vous mettrez à heurter à
la porte, disant, Seigneur, Seigneur
ouvre nous, & que lui respondant vous
dira, Je ne sai d'où vous estes:*

26. Τὴν ἀρετὴν ἀνέχε-
σθε ἐν ὧς ποτε, καὶ ὅτε μέ-
νη ἐν τῇ πλατείᾳ, ἡμῖν οἰσὶν ἀρε-
τῆς.

*Adonc vous vous prendrez à dire,
Nous avons mangé & beu en ta presen-
ce, & tu ne enseignes en nos rues.*

27. Καὶ εἰπὼς λέγει ὑμῖν, ὅτι οὐ
δα ὑμῶν πῶς ἔστι δόξα, ἡμῖν ὁ
μὲν πῶς οἱ ἐργάται τῆς ἀδικίας.

*Lors il dira, Je vous di, ie ne sai d'où
vous estes: & partez-vous de moi vous
tous qui faites le mestier d'iniquité.*

28. Ἐκτὸς ἔσθι ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ
βρυγμὸς ὅς ἐστιν, ὅταν εἰ-
δῇς ἀβραάμ καὶ ἰσαάκ καὶ ἰακώβ,
καὶ πᾶσι τοῖς προφῆταις ἐν τῇ
βασιλείᾳ τοῦ θ' ὑμῶν ὃ ἐκκα-
λεσμένοι ἔχουσιν.

*Là y aura pleur & grioement de
dents: quand vous verrez Abraham &
Isaac, & Jacob, & tous Prophetes au
royaume de Dieu, & que vous lerez les
rés dehors.*

23. Ait autem illi quidam, Domine, si pauci sunt qui salvantur? Ipse autem dixit ad illos.

Then said one unto him / Lord are there fewe that shall be saved? And he sayde vnto them.

24. Contendite intrare per angustam portā: quia multi, dico vobis, quarent intrare, & non poterunt.

Strive to enter in at the strait gate: for many I say unto you, will seek to enter in, and shall not be able.

25. Cum autem intraverit paterfamilias, & clauserit ostium, & incipietis foris stare, & pulsare ostium, dicentes, Domine, aperi nobis: & respondens dicet vobis, Nescio vos unde sitis.

When the good man of the house is risen up, and hath shut to the doore, and ye begin to stand without, & to knock at the doore, saying, Lord, Lord, open to us, and he shall answer and say unto you, I know you not whence ye are.

26. Tunc incipietis dicere, Manducavimus eorum, & bibimus, & in plateis nostris docuisti.

Then shall ye begin to say, We have eaten and drunk in thy presence, and thou hast taught in our streets.

27. Et dicet vobis, Nescio vos, unde sitis: discedite a me omnes operarii iniquitatis.

But he shall say, I tell you, I know you not whence ye are: depart from me, all ye workers of iniquity.

28. Ibi erit fletus & stridor dentium: cum videritis Abraham, & Isaac, & Iacob, & Prophetas in regno Dei, vos autem expelli foras.

There shall be weeping and gnashing of teeth: when ye shall see Abraham, and Isaac, and Jacob, & all the Prophets in the kingdom of God, and you are thrust out as dogs.

23. Es sprach aber einer zu ihm: HERR / Meinst du / daß wenig selig werden? Er aber sprach zu ihnen:

De der sagde en til hannem / HERR / Meint du / at der bliffue saa salige? Da sagde hand til dem.

24. Ringet darnach / daß ihr durch die enge Pforten eingehet / Denn vil werden (das sage ich euch) darnach trachten / wie sie hinein kommen / vnd werdens nicht thun können.

Legget vnd paa / at i kunde indgaa igennem den snævre Port / Thi mange skulde der siger ieg eder / I søge der effter / huølede de kunde komme der ind / oc skulde der icke kunde gøre.

25. Von dem an / wenn der Hausvort auff gestanden ist / vnd die Thür verschlossen hat / da werdet ihr denn ansahen draussen zu stehen / vnd an die Thür klopfen / vnd sagen: Herr / Herr / thu vns auff. Vnd er wirdt antwortten vnd sagen: Ich kenne euer nicht / wo ihr her seyt.

Der effter naar Husbonden er opstanden / oc haffuer tilvædt Døren / Saa skulde da begynde at staa vden faare / oc banke paa døren / oc sige / Herre / Herre / Lad op faar off. De hand skal suare / Jeg kender eder icke / hveden i ere.

26. So werdet ihr denn ansahen zu sagen: Wir haben für dir gessen vnd getruncken / vnd auff den Gassen hast du vns gelehret.

Saa skulde i da begynde at sige / Vi ode oc druckte med dig / oc du lærde oss paa Gaderne.

27. Vnd er wird sagen: Ich sage euch / ich kenne euer nicht / wo ihr her seyt / Weichet alle von mir ihr Übelthäter.

De hand skal sige / Jeg siger eder. Iea kender eder icke / hveden i ere / Viger alle fra mig i Vildedere.

28. Da wirdt sein heulen vnd zähneklappen / wenn ihr sehen werdet / Abraham vnd Isaac vnd Iacob / vnd alle Propheten im Reich Gottes / euch aber hinaus gestossen.

Der skal vere graad oc fende quidjel / naar som i saa at see / Abraham oc Isaac oc Iacob / oc alle Profheter i Gudz Rige / at i ere vdsatte.

23. Vñfeligma geden: Vñ ne / máloli gese tēch ftečj spāseni budau: Vñ on ftečj nūn:

Vñ ftečj muntfektory / pāntel / Isoli mato tēch ftečj mātā byč sbāwē nī: Ale on rzečj ftečj nīm.

24. Snažte se wchāzeti ftečj tēstnau brānu: nebē prawim wām / Je mīnož hľadati budau wgiłti / a nebudau mory.

Straycie sie abyście weszli ciāśna fortka / do powiedam ci wam jecich wiele beda wniđj chci ci i ale me beda mogli.

25. A fdyž wgede Hospodāf a jamē dwēce / poñcere wñf stāti a claucy na dwēce / ftečj ce: Vñe Vñe / otewři nām: A odpowīdage dñj wām: Nesci nām wās odtud gñe.

Ody wstāte gospodarz y žmāf ftečj dñj / a poćmēcie ftečj nā dworze ftečj ac we dñj a mowiac / Pāne Pāne / otewři nām: A on wām odpowie mowiac / Nies wām nāf ftečj wñf ftečj.

26. Tedy poñcere ftečj: Sydali gñe a pñgeli gñe pñd rebau / a na Xpāčch nāf ftečj gñe wñf.

Tedy poćmēcie mowiac / Jadāf ftečj my przed thoba y pñfāf y wñf cyle na wñf nāf ftečj.

27. Vñ dñf wām: Ne nām wās odtud gñe / Odegdētečj os demne wñf ftečj ftečj nēprāf wñf.

Ale on rzečj / Powiādamēci wām jec niewiem y ftečj wñf ftečj ftečj obfaprečj odemne wñf ftečj ftečj brocie ftečj.

28. Tamē bude plāt a ftečj penij zubāw / fdyž wñf Abrahama / a Isāf / a Jāfobaf / a wñf Prorokf w Arāf lowf wñf Božm / a samē sebe wñf nāf wñf.

Tham bude plācy y gñe nāf nē rebau / gdy wñf Abrahāf māt / Isāf / y Jāfobāf / y wñf Prorokf w Arāf lowf wñf Božm y ftečj wñf pñfāf.

29 וַיֵּאָתְרוּ מִן־מִדְיָנָה
וּמִן־מִצְרָיִם וּמִן־תִּרְמִזָּה
וּמִן־זִרְבִּינָה וְהִסְתַּמְכוּ
בְּמַלְכוּתָהּ דֹּאֲלֵהָ :

E ne verranno da Oriente & Occidente, e da Settentrione & Meridie se faranno nel regno di Dio.

30 וְהָאֵת אֲחֵרֵי
דִּיקוּן קִרְמָא וְאֵת
קִרְמָא דִּיקוּן אֲחֵרֵי :

Ecco, che gli ultimi faranno primi, & i primi faranno ultimi.

31 כֹּה בָּהוּ יוֹמָא קִרְבִּי
אֲנִישָׁא מִן־פְּרִישָׁא וְאֲמָרִין
לָהּ פֹּק לִי לֵךְ מִכָּה
מִטוּל דְּהִרְדִּים צִבְיָה
לְמַחְסָלָהּ :

Nel medesimo giorno vennero alcuni Farisei, dicendoli, Partiti, e vattene via da qua, perche Herode te vuole ammazzare.

32 אָמַר לְהוֹן יִשׁוּעַ בְּלִי
אֲמָרוּ לְתַעֲלָא הֵנָּה דִּהָא
מִבֶּן אֵתָּה סִמְוִיָּה
וְאִסְתָּא אֶבֶר אֵתָּה יוֹמָא
וּמָחָר וּלְיוֹמָא דְּתַלְתָּה
מִשְׁתַּמְלָא אֵתָּה :

Et exiisse loro, Andate, & andate quella colpa, come se facciano demoni, & do le, questa hoggi & domane, & il terzo giorno se fare.

33 בָּרַם וְלֹא לִי דְיוֹמָנָה
וּמָחָר (אֲסַעִיר) וּלְיוֹמָא
אֲחֵרָנָה אֲנִי מִטוּל דִּלָּה
מִשְׁפָּחָה דְּנִבְנָא יִמָּד
לָבֵר מִן־אֲרִשְׁלָם :

A mandamento mi bisogna bagge domane, & il disjuncte caminare perche non puo essera che un Profeta parisca fuor di Ierusalem.

34 אֲרִשְׁלָם אֲרִשְׁלָם
הִטְלַת גְּבִיָּה וְרִצְמוֹתָ ל
לֹאֲלִין דְּשִׁלְיִין לִנְתָּה
כִּמְא וּבְנִין אֲבִית לְמַפְנִישׁוֹ
פְּנִיבִי אֲרִי תִרְנַגְלִיתָ
דְּפִנְשָׁא פְּרִיגָה תִּחְרִי
גְּבִיָּה וְלֹא אֲבִיתוֹן :

Ierusalem Ierusalem che ammazza i Profeti, & lapida quella che te son mandata, & quando volte ho io voluta raccogliere i tuoi figliuoli, come fa il Vercello il nido suo fatto i' uce, & non haavete voluto?

29 וַיָּבֹאוּ מִמִּזְרָח וּמִמְעַרְב
וּמִנֶּגֶב וּמִצְפוֹן וַיָּשֻׁבוּ בְּמַלְכוּת
אֱלֹהִים :

Y vendran otros del Oriente, y del occidente y del Norte, y del Mediodia, y sentarschan a la mesa en el Reyno de Dios.

30 וְהָיָה הָאֲחֵרֹנִים יְהוֹ
רֵאשׁוֹנִים וְהָרֵאשׁוֹנִים יְהוֹ
אֲחֵרֹנִים :

Y he aqui, que son postreros, los que eran los primeros : y que son primeros, los que eran los postreros.

31 וּבְיוֹם הַהוּא בָּאוּ אֲנָשִׁים
מִפְּרוּשִׁים וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו צִי
לָךְ מִכָּה כִּי־הִירְדִּים מִבְּקֶשׁ
לְמַחְסָלָהּ :

Aquel mismo dia llegaron vnos de los Phariseos, diciendole, Sal, y vete de aqui : porque Herodes te quiere matar.

32 וַיֹּאמֶר לָהֶם לָכוּ וַיֹּאמְרוּ
לְשׁוּעַל הֵנָּה הִנֵּה מוֹצִיָּה אֹנִי
אֶת־הַשָּׂדִים וְרַבּוֹת אֲנִי מַכֵּלָה
הַיּוֹם וּמָחָר וּבְיוֹם הַשְּׁלִישִׁי
אֲכַלָּה :

Y dizeles, Id, y dezi a aquella zorra he aqui echo fuera demonios y acabo sanidades oy y manna, y tras manna a soy consumado.

33 אֲנִי יֵשׁ צֶרֶךְ הַיּוֹם וּמָחָר
וּמִמָּחָר לְהֵלֵךְ כִּי לֹא יוֹכֵל
לְאֶבֶר הַגְּבִיָּה מִחוּץ יְרוּשָׁלַיִם :

Empero es menester que oy, y manna, y tras manna camine : porque no cabo que profeta muera fuera de Ierusalem.

34 יְרוּשָׁלַיִם יְרוּשָׁלַיִם אֲשֶׁר
הוֹרְדָה אֶת־הַגְּבִיָּאִים וְסוֹקְלָה
אֶת־הַשְּׁלִיחִים אֵלָיָה בְּמָה
בְּעֵמִים רָצִיתִי לְקַהֵל אֶת־בְּנֵי
כְּאִשֶׁר תִּרְנַגְלִית קַהֵלָה אֶת־
צִיפְרוֹחֶיהָ תַּחַת כְּנָפֶיהָ וְלֹא
רָצִיתָם :

Ierusalem Ierusalem, que matas los Prophetas, y apedreas los que son embiados a ti : quantas vezes quise juntar tus hijos, como el ave sus pollos debaxo de sus alas, y no quexiste.

29. Καὶ ἦλθον ἀπὸ ἀνατολῆς ἔ
δυσμῶν, καὶ βορρᾶ καὶ νότου, καὶ
ἀνακλιθήσονται ἐν τῇ βασιλείᾳ
τοῦ.

Aussi y en viendra il d'Orient & d'Occident & d'Aquilon, & de Midi les
quels seront à table au royaume de Dieu.

30. Καὶ ἰδοὺ εἰσὶν ἔσχατοι ἐῖς
πρώτοι καὶ ἰδοὺ εἰσὶν ἐῖς ἔσχατοι
πρώτοι.

Et voici, il y en a des derniers qui se-
ront premiers & des premiers qui se-
ront derniers.

31. Ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ προσήλθοι
τινες Φαρισαῖοι. λέγοντες αὐτῷ,
ἔρχου, καὶ περὶ τούτου ἐπι-
ρώθει θεοὺς διὰ δαμονίων.

En ce mesme jour-là quelques Pha-
risiens vindrent vers lui disant. Depar-
te-toi, & v'as-tu d'ici : car Herode te veut
tuer.

32. Καὶ εἰπὼν αὐτοῖς, περὶ τούτου
ἐκπετὴ τῇ ἀλώπει καὶ τοῦ ἐκ-
βαλεῖν δαμονίους, καὶ ἰσχυρῶς ὁρί-
σας ὅτι οὐκ ἔστι δύναμις καὶ τῷ
τῷ πνεύματι.

Adonc il leur dit, Allez, dites à ce
renard-là, Voici, je te mets hors des dia-
bles, & achève de donner guérison au-
jourd'hui & demain, & au troisième
jour se pren fin.

33. Πάλιν εἰς με σήμερον καὶ αὔ-
ριον καὶ τῇ ἐχθέρῃ περὶ τούτου ὅτι
οὐκ ἔστι δύναμις καὶ φήτω δαμονί-
ους ἔξω κερυσσάμεν.

Tant y a qu'il me faut marcher au-
jourd'hui & de main, & le jour ensui-
vant : car il n'estchet point qu'aucun
Prophete meure hors de Ierusalem.

34. Ἱερουσαλήμ Ἱερουσαλήμ ἡ
πορεύουσα τὸν προφήτην, καὶ λι-
θοβολοῦσα τὸν ἀποστόλῳ καὶ περὶ
αὐτῶν, ποσὶς ἐβήλας διὰ τὸν
ἐκ τῶν πικρῶν σου, οἱ τῶν ὀφείλων
σου ἀγὼν τῇ ἐκείνης τοσούτου ὡς
τὸν πνεύματι, καὶ οὐκ ἠβήλας :

Ierusalem Ierusalem, qui mcs les
Prophetes, & lapides ceux qui te lout
enuoyés : combien de fois ai-je voulu
sallembler en vntes enfans, aussi que
taie la poule sa couvee sous les ailes : &
n'ai-je point voulu?

29. Et venient ab Oriente & Occidente, & Aquilone & Austro: & accumbent in regno Dei.

Then shall come many from the East & from the West: and from the North: and from the South: and shall sit at table in the kingdom of God.

30. Et ecce sunt novissimi qui erunt primi, & sunt primi, qui erunt novissimi.

And behold: there are last: which shall be first: and there are first: which shall be last.

31. In ipsa die accesserunt quidam Phariseorum, dicentes illi, Exi & vade hinc: quia Herodes vult te occidere.

The same day there came certaine Pharisees, and said unto him: Depart: and go hence: for Herod will kill thee.

32. Er ait illis, Ite, & dicitte vulpibus, Ecce encio demonia, & sanitates perficio hodie & cras, & tertia die consummor.

Then said he unto them: Go ye and tell that fox: Behold: I cast out devils: & will heal this to day: and to morrow: and the third day I shall be perfected.

33. Veruntamen oportet me hodie & cras, & sequenti die ambulare: quia non capit propheta perire extra Ierusalem.

Nevertheless I must walke to day: and to morrow: and the day following: for it can not be that a Prophet should perish out of Ierusalem.

34. Ierusalem, Ierusalem, quæ occidis Prophetas, & lapidas eos qui mittuntur ad te, quous volui congregare filios tuos, quemadmodum avis nidum suum sub pennis, & noluit?

O Ierusalem: Ierusalem: which killest the Prophets: & stonest them that are sent to thee: how often would I have gathered thy children together: as the henne gathereth her broode under her winges: and thou wouldst not.

29. Vnd es werden kommen vom Morgen vnd vom Abend / von Mitternacht vnd vom Mittage / die zu Tische sitzen werden im Reich Gottes.

De der stulle komme fra Oster oc fra Vester / fra Nor oc fra Synder / de som stulle sithen til Bordz i Gudz Rige.

30. Vnd sihe / Es sind letzten / die werden die ersten sein / vnd sind ersten / die werden die letzten sein.

De see. De ere de sisten / som stulle vere de forste / De de ere forste / som stulle vere de sisten.

31. An demselbigen tage kamen etliche Phariseer / vnd sprachen zu ihm: Heb dich hinaus / vnd gehe von hinnen / denn Herodes will dich tödten.

Paa den samme dag komme nogle Phariseere / oc sagde til hannem: Gaa hen vdi / oc gaa bort her fra: Thi Herodes vil sla dig ihuel.

32. Vnd er sprach zu ihnen: Gehet hin vnd saget demselbigen Fuchß / sihe / Ich treibe Teufel auß / vnd mache gesund heut vnd / morgen / vnd am dritten tage werde ich ein ende nemen.

De hand sagde til dem: Gaa bort oc siger dem Ræff: See: Jeg vddriffer di disse / oc gær helbreder dag oc i morgen: De den tredie dag skal ieg haffue ende.

33. Doch muß ich heute vnd morgen / vnd am tage darnach wandeln / denn es thuts nicht / daß ein Prophet ombkomme außser Jerusalem.

Dog skal ieg vandre i dag oc morgen / oc den dag der effter: Thi der kand icke stæren Prophete skal omkomme vden Jerusalem.

34. Jerusalem / Jerusalem / die du tödest Propheten / vnd steinigest die zu dir gesandt werden / wie oft habe ich wollen deine Kinder versammeln / wie ein Henne jr Nest vnter ire flügel / vnd ihr habt nicht gewolt?

Ierusalem Ierusalem / du som ihuelstlar Propheete / oc stener dem som sendis til dig: Huor ofte vilde ieg forsamlere dine børn: som en Høne sin rede vnder sine vinger: oc i vilde icke?

29. Vpfigdauß od Vychod du / a od Západu / a od Východu / y od Poledne / a budau seděti w Království Božím.

Ubystiech wiele zepdyje od wschodu y od zachodu / a od północy y od południa / a beda sies dżiec w Królestwie Bożym.

30. A on gfaue poslednij ktes / tñz byli prwnij / a gfaue prwnij / ktesnjz byli poslednij?

Kotój sa ostatcznemj ktozzy beda pierwszemj / a sa pierwszemj ktozzy beda ostatcznemj.

31. W tu hodinu / přistoupili někteří z Žákoniků kauce genu: Vychdi a odejdi odsud / neb Herodes chce tě zabít.

Ugoj dnja przysli niektory zaryzownikow moizacmu: Wychdij a idij: rad przeczbo cie Herod chce zabic.

32. V řeč jim: Oděte / posyete lusece / An vymijšam Diábla / a vydravugi dnes / a zajtra / a třetioho dne skonám

Uby tym powiedzial: Jdźcież k moim ciy lusece / Otoc wcc wyprzucal diabelstwo / y bede wydravugi al dzis y jutro a trzeciego dnia bede do konan.

33. Ale wssak mam dnes a zajtra y po zajtrij choditi / neb gest nelze Proroku za hynauti fromě Jeruzaléma.

A wssakos potrebami dzis y jutro y trzeciego dnia idij w drogę. Abowiem sic nie przydawa kby prorok miał zgiuat oprocz w Jeruzalem.

34. Jeruzalème / Jeruzalème / me / kterjz wordugese Proroky / a kamenugese ty kterjz klobě hynaghi poslám / kolikrát gsem chtel shromážiti Syny twé / jako Pták ptakata swá pod křídla a nechtel ghy.

O Jeruzalem Jeruzalem / kthore zabiaš proroky / a kamenugesh thy ktozzy la do ciebie poslám / ale ktozem chciel zebrać dzietci twe rā / jako Ptak Ptakata swa pod skrzydla swoja / a niechciel ghy.

ג

35. הִנֵּה מִשְׁתַּבֵּק לָכֵן
בֵּיתְכֶם חֲרָבָא אָמַר אֵלֶיָּה
לָכֵן צִיר דְּלֵא תַחֲוֹנְנִי גִיר
מִן דְּתִמְאֲמְרוּ בְּדִירְהוּ
דְּאֵתָא בְּשִׁמְיָה דְּמִרְתָּא :

Ecco la vostra casa che è lassata deserta. E dicasi che voi non mi vendete, ma fin che venga il tempo quando voi direte, Benedetto sia colui che viene nel nome del Signore.

יד

1. וְהָיָה דָּבָר עַל לְבֵיתָא
דְּחַד מִן רִישָׁא דְּבִרְיָא
דִּנְאָכּוּל לְחֵמָא בְּיוֹמָא
דְּשַׁבְּתָא וְהָיוּ גִטְרִין הָיוּ
לָהּ :

Advenne ancora che essendo egli entrato in casa d'uno de principali Farisei un giorno da sabbato di pagliare il cibo, effi stamano ad offermarlo.

2. וְהָיָה צְבָרָא חַד דְּכָנִישׁ
הָיָא מִיָּא אִית הִנֵּה ה
קְדַמּוּהִי :

Et ecco un homme hydropique era si diante de lui.

3. וַיֵּצֵא יֵשׁוּעַ וַאֲמַר
לְסַפְרָא וּלְפִרְיָא דָּאן
שְׁלִיט בְּשַׁבְּתָא לְמַאסְיוֹ :

Et se en pagliando la parola parla a los Doctores de la Ley, & a los Fariseos, diciendo, Es licito sanar en Sabbato?

4. הָיוּ דִין שְׁתַּקִּי וְאִתְּרָה
הוּ נִאֲסָה וְשִׁדְּרָה :

Et effi si tacuero. Allora egli prescelo, e sanollo, e quando ella vira.

5. וַאֲמַר לְהוֹן מִנּוּ מַצְכוֹן
דִּיפִּל (חֲמִיָּה) אָז תִּתְּרָה
בְּצִרָא בְּיוֹמָא דְּשַׁבְּתָא
וְלֵא מִחֲדָא דְּלֵא מִסְּק
לָהּ :

Por respondiendo loro, disse, Qui será quel di voi, si cui anima o bone caderá in un pozzo, & egli non ne la tirará sabbato fuori nei da sabbato?

6. וְלֵא אֲשַׁכְּחוּ דְּמִרְתָּא
לָהּ בְּתַנְפָּא אֶז הָדָא :

Et effi non gli potuero rispondere a queste cose.

יג

35. הִנֵּה יַעֲזֹב לָכֵם בֵּיתְכֶם
חֲרָבָה כִּי אֹמַר אֲנִי לָכֵם כִּי
לֹא תִרְאוּ אֹתִי עַד כִּי יָבוֹא
אֲשֶׁר תֹּאמְרוּ בְּרוּךְ הַבָּא בְּשֵׁם
יְהוָה :

Heaqui hos es dexada vuestra Casa desierta: y digo hos que no me vereys, hasta que venga tiempo quando digays, Bendito el que viene en nombre del Sennor.

יד

1. וַיְהִי בְּבוֹאוֹ אֶל־בֵּית אֶחָד
רֵאשׁ הַמְּפָרָשִׁים בְּשֶׁכֶת לֶאֱכֹל
לֶחֶם וְחֵמָה הָיוּ גִטְרִים עֲלָיו :

Y aconteció que entrando en casa de vn principe de los Pharisieos vn Sabbado à comer pan, ellos lo assechauan.

2. וְהָיָה אִישׁ אֶחָד חוֹלָה חֲלִיוֹ
בְּמִיָּו הָיָה לִפְנָיו :

Y heaqui vn hombre hydropico estaua delante de el.

3. וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אֶל־
הַמּוֹרִים וְאֶל־הַמְּפָרָשִׁים לֵאמֹר
אִם יֵשׁוּהָ לְרִפָּא בְּשַׁבְּתָא :

Y respondiendo Iesus, dixo à los Doctores de la Ley, y à los Phariseos, dizendo, Es licito sanar en Sabbato?

4. וְהָיָה חֲחָשׁוֹ נִקְחָהוּ בְּרִפָּא
אֹתוֹ וַיְנִיחָהוּ :

Y ellos callaron. Entonces el tomandolo, sanollo, y embiolo.

5. וַיַּעַן־וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לְמִי־
תִּמְוֹרוֹ אוֹ־שׁוֹרוֹ יִפֹּל בְּבוֹר :

Y respondiendo à ellos, dixo, El asno o el bucy de qual de vosotros caera en algun pozo, y el no lo sacará luego en dia de Sabbato?

6. וְלֵא בְּרַעַע יִמְשָׁה אֹתוֹ בּוֹ
בְּיוֹם תְּשַׁבֵּת וְלֵא יִכְלוּ לְהִשְׁלִיב
לוֹ דָּבָר :

Y no le podian responder (en contrario) à estas cosas.

יג

35. ἰδοὺ ἀφίσταται ὑμῶν ὁ εἰς
οὐρανὸν λέγων ὑμῶν, ὅτι
ἐγὼ μὴ ἰδοὺ ὑμᾶς ἕως ὅτου ἴδῃ
ἐπαι, δὲ λ. γρηγορῶν ὁ ἐρχόμενος
ἐν ὀνόματι κυρίου.

Voici, vostre maison s'en va vous estre la ilco deserte. Or en verité ie vous di, que vous ne me verrez point iulqu'à ce qu'il aduencdra que vous direz, Beut loit celui qui vient au nom du Seigneur.

Κ Ε Α Λ Δ.

Καὶ ἔρχεται ἐν τῷ ἑσθλῶν αὐτοῦ
ἐκείνου τοῦ ἡλίου δὲ χρονοῦ
τοῦ παρασκευῶν σαββάτου φησὶν
αὐτοῖς, καὶ αὐτοὶ ὅτι ἐν τῷ σαββάτῳ
μὴ εἰς αὐτόν.

Il aduenc aussi que lui estant entré en la maison d'un de principaux des Pharisees un jour de Sabbat pour prendre la refection, ils prenoient garde sur lui.

2. Καὶ ἰδοὺ ὁ ὑδρωπικός τις ἐστὶς
παρὰ ἡμᾶς ἐκείνου αὐτοῦ.

Et voici, un homme hydropique estoit là deuant lui.

3. Καὶ λαμβάνει ὁ ἰησοῦς τὴν
παρὸς τοὺς μαθητὰς καὶ φησὶν
αὐτοῖς λέγων, ἐὰν ἴδῃ τις σαββάτου
ῥησιν ὁ ἰησοῦς :

Et Iesus prenant la parole, parla aux docteurs, & à luy, & aux phariseens, disant, Est-il loisible de guérir au iour du Sabbat?

4. Οἱ δὲ ἰσχυράτεροι αὐτοῦ καὶ
οἱ ἰσχυροὶ αὐτοῦ, καὶ ἀπὸ τῶν
μαθητῶν :

Et ilz ne disent mot. Lors ayant prins le malade, il le guérit, & le renuoya.

5. Καὶ δοκιμάζει αὐτοὺς αὐτοῦ
αὐτοῖς τοῦ ἡλίου δὲ βεβαιῶν
φησὶν ἡμῖν αὐτοῖς, καὶ εἰς αὐτὸν
αὐτοῖς αὐτοῖς αὐτοῖς ἐν τῷ ἡμῖν ὁ
σαββάτος :

Puis leur respondant, il dit, Qui sera celui d'entre vous, qui aura un asne, ou un bœuf, qui tombe en un puits, qui ne le retire hors incontinent au iour du Sabbat?

6. Καὶ οὐκ ἔχοντες αὐτοῖς ἀποκριθῆναι
αὐτῷ αὐτοῖς αὐτοῖς αὐτοῖς :

Et ils ne lui pouoyent rephiquer à ces choses.

35. Ecce relinquetur vobis, domus vestra deserta, Dico autem vobis, quia non videbitis me donec veniat cum dicetis, Benedictus qui venit in nomine Domini.

Behold: your house is left unto you desolate: and verily I tell you, ye shall not see me until the time come that ye shall say: Blessed is he that cometh in the Name of the Lord.

ET factum est, cum intraret Iesus in domum cuiusdam principis Phariseorum sabbatho manducare panem, & ipsi observabant eum.

And it came to passe, that when he was entered into the house of one of the chief Pharisees on the Sabbath day, to cate bread, they watched him.

2. Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum.

And behold there was a certain man before him, which had the dropsie.

3. Et respondens Iesus dixit ad Legisperitos, dicens, Si licet sabbatho curare?

Then Iesus answering, spake unto the scribes, & of the Lawes, and Pharisees, saying, Is it lawfull to heale on the Sabbath day?

4. At illi tacuerunt. Ipse vero apprehensum sanavit eum, ac dimisit.

And then helde they peace. Then he tooke him, and healed him, and let him go.

5. Et respondens ad illos dixit, Cuius vestrum alius aut bos in puteum cadet: & non continuo extrahet illata e. e. sabbatho?

And answering them, saying: Whose of you shall have an ox, or an ass fallen into a pit, and will not straight way pull him out on the Sabbath day?

6. Et non poterant ad hæc respondere illi.

And they could not answer him again to those things.

35. Sehet euer Haus soll euch wüßte gelassen werden / denn ich sage euch: Ihr werdet mich nicht sehen / bis daß es komme / daß ihr sagen werdet: Gelobet ist / der da kommt inn dem Namen des HERREN.

See / eders Huse skal forladis eder ede / Ihi ten siact eder. Alse icke see mig / før det kommer. Ii stille siage / Iohnte vere den som kommer i HERRENS Naamn.

Und es begab sich / daß er kam in ein Haus eines Obersten der Pharisæer / auff einen Sabbath / das Brot zu essen / vnd sie hielten auff in.

Der begaiff si an hand kom i en aff de Pharisæers Huse paa en Sabbath at æde Brod. De de toge vare paa hannem.

2. Vnd sihe / da war ein Mensch für ihm der war wassersüchtig.

De see, der vaar ic Mennecke saar hannem / som vaar watersotigt.

3. Vnd Iesus antworttet / vnd sagt zu den Schriftgelehrten vnd Pharisæern / vnd sprach: Ihs auch recht auff den Sabbath heilen?

De Ihesus siarede / oc talede til de Skriftelege oc Phariseer, oc sagde: Er det oc ret at helbrede en Sabbathen?

4. Sie aber schwiegen stille. Vnd er greiff in an / vnd heilet in / vnd ließ ihn gehen.

De de sagde stille. De hand toog paa hannem / oc helbrede hannem / oc loed hannem gaa.

5. Vnd antworttet / vnd sprach zu ihnen: Welcher ist vnter euch / dem sein Ochse oder Esel inn den Brunnen fället vnd er nicht als bald in heraus zeucht am Sabbathtage?

De siarede / oc sagde til dem: Hues er iblant eder / hues Drecker Assen der falder i Brenden oc hand toke strax draeger det op om Sabbaths dagen?

6. Vnd sie kondten im darauff nicht wider antwort geben.

De de kunde icke giffue hannem svar der paa igen.

35. Hle zvestane vam du om vass pusti. A praphim vam / se neofrite mine az pri gde tas tdyto diste. Pofchna no tierdz priid we Gmzu Bosim.

Oroz vam se zofstion dom vass opusthoshony / a zaprowde wam pow. adam se nile nie wyrycie a z gdy przydzie czoa Ebye zezjedie / Blosi swiony Ebye przyjedl wam. i anke.

2. Stalo se / tdy wsiel Gmzu do domu gednoho knhate Zafonitjho w Bo bohu abg gdel chkb / a om se trili ho.

3. Stalo se gdy on przyjedl do domu nile nile mchorego. Z ryzerkiego w Sabbath / i z ov tam iad / tdy go om podierzegali.

2. A on Gmzu gedn wo dnotedny bpl pced nim.

3. Koto cslowieci niekory spu chly b / i przyed nim.

3. O odpowiedz Gmzu mluwil om tchm w Zafonit a Zafonitjhm eta: Gmzu w den Swatech vjdradowat.

4. Chedy Iesus odpowiedziamy rzekl do zafonitjhm wyklade ciomy do Saryzjhm. Gmzu si vjdradit w Sabbath.

4. A on mkl. Ale on dos fahm ho / vjdradit a propast.

5. Ale on mkl. Tedy go vjdradit y pusti.

5. O odpowiedz Gmzu rzekl: Gmzu was osl aneb Buol do pami vpadne / zda line hudo wpiadne ha w den Swatech tny.

6. O odpowiedziamy rzekl um / Gmzu osel koo wolkshorego z vas wyabl w studni / zli g nie narychmaji wyagnie w dzi en Sobom.

6. A nem ohli k tomu odpow wedyt zenu.

7. Nie mogli mu nie odpowie dzece przeciwko temu.

7. Dicebat autem & ad invitatos parabolā, intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad illos.

He spake also a parable to the guests: when he marked how they chose out the chiefe rooms: and said unto them.

8. Cum invitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco, ne forte honoratiores te sit invitatus ab illo.

When thou shalt be bidden of any man to wedding: let not thy selfe downe in the chiefe place: least a more honorable man then thou be bidden of him.

9. Et veniens is qui te & illum vocavit, dicat tibi, Da huic locum: & tunc incipias cum tubore novissimum locum tenere.

And he that hath bidden him and thee, come: and say to thee: Give this man room: and thou then beginne with him to take the lowest room.

10. Sed cum vocatus fueris, vade, recumbe in novissimo loco: ut cum venerit qui te invitavit, dicat tibi, Amice, ascende superius. Tunc erit tibi gloria coram simul discumbentibus.

But when thou art bidden go and sitte downe in the lowest room: that when hee that hath bidden thee cometh: he may say unto thee: Friend sitte up hither: then shalt thou have worship in the presence of them that sit at table with thee.

11. Quia omnis qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur.

For whosoever willeth him selfe: shall be brought lowe: and he that humbleth him selfe shall be exalted.

7. Er saget aber ein Gleichniß zu den Gästen / da er mercket / wie sie erwählten oben an zu sitzen / vnd sprach zu ihnen:

De hand sagde en lignesse til Gæsterne / der hand merckte / hvorledes de vdualde at sidsessuerst / oc sagde til dem.

8. Wenn du von jemand geladen wirst zur Hochzeit / so setze dich nicht oben an / daß nicht etwa ein ehrlicher denn du / von ihm geladen sey.

Naar nogen binder dig til Brøllup / da sæt dig icke øffuerst / At der skal icke nogen rid: en hederligere end du / vere buden aff hannem.

9. Vnd so denn kompt / der dich vnd in geladen hat / spreche zu dir: Weiche diesem / vnd du müßest denn mit scham vnten an sitzen.

De saa kommer da / den der indbød dig oc hannem / oc siag til dig: Giff denne rum / De du maar da niet vils / siide nederst.

10. Sondern wenn du geladen wirst / so gehe hin / vnd setze dich vnten an / auß daß / wenn da kommet der dich geladen hat / sprech zu dir: Freund / rucke hinauff / denn wirst du ehre haben für denen / die mit dir zu Tische sitzen.

Men naar du bindis / da gaet borth / oc sæt dig nederst. At naar hand da kommer som dig indbød / skal naet til dig / Den / sæt da hen op / Saa haaffuer du ære saar dem som siide med dig til Bordt.

11. Denn wer sich selbsts erhöhet / der soll ernidriget werden / vnd wer sich selbsts ernidriget / der soll erhöhet werden.

Alt huo sia selfs øffuer / hand skal nedtræckis. De huo si selfs nedtræcker hand skal øffuendis.

7. Prawił takżę k pozwanym podobnie / mianę kracbny prwnij sedenij wolili / tła k nim:

Såtm przytotał podobieństwo nary Erorzy byli wezwani / hac czac tak pterwse zasła danta obierali mowiac do nich.

8. Kdż budesz pozwan na Swatbu / nescdaj na prwnym miejscu / ałby snad potwęgssy tebe nebyl pozwan od něho:

Gdy bedziesz od kogo wezwan na wesiele / nie siadaj na pierwym miejscu / by teby zacmęssy kto miz ty nie byl wezwan od niego.

9. A pñzda ten ktery tebe y enoho pozwal / řekl by tobę: Daj tomuto miejsce / a teby potalby s hanbau na poslednim mjestę sedeti.

A teby przyřadzy ten Erorzy ciebie y onego wezwal / řekl by tobę: Daj tomuto miejsce / a teby potalby s hanbau na poslednim mjestę sedeti.

10. Ale kdż budesz pozwan / gdi posad senu poslednim miejscu: aby ten ktery tebe pozwal řekl by tobę: Pñj / teby posledni mjestę. A teby bude tobę chwála před spelu sedenim.

Ale gdy bedziesz wezwan / idź sie dziec na poslednim miejscu / a gdy przydzie ten Erorzy wezwal / řecz tobę: Przywól / teby potalby s hanbau na poslednim mjestę sedeti.

11. Nebo kađdy kdo se pomýřuge / bude ponížsen / a kdo se pomýřisse / bude pomýřsen.

Abowiemci wśelki co sie pomýřisse / bude ponížsen / a kdo se pomýřisse / bude pomýřsen.

יד

12. אָמַר בֵּין לְהוֹדֹתָהּ
מֵא דַעְבֵּד אֲנִי שְׂדוּתָא
אוֹ חֲשִׁמִּיתָא לֹא תִהְיֶה
הֵיא דְחֲמִין אֶחָדָא
אֲחִירָא אוֹ אֲחִינֵךְ וְלֹא
שְׂבִיבָךְ עֲתִידָא לְמַא אֶף
הֵנוּ וְקִרְיָךְ וְיִרְמָא לֹא
בִירְעָנָא הֵנָּה:

E diceva estando a celui che l'haveva invitata, Quando tu farai desinare, o cena, non chiamarò tuoi amici, ne i tuoi fratelli, ne i tuoi parentes, ne i ricchi vicini: acciò che poi anchor essi dal canto loro non t'invitino, e jaci renduto il contraccambio.

13. אֵלֹא מָא דַעְבֵּד אֲנִי
הַיְבֵּלָא קִרְיָ לְמַעְבְּרָא
סִנְיָנָא הַגִּיטָא סִמְיָא:

Ma piu tosto quando tu farai convito, chiama de poveri, de li stroppiati, de zoppi de ciechi.

14. וְטוֹבָךְ דְּלִירָא לְהוֹן
דִּיבְרַעְיוֹךְ יִהְיֶה צִד
בִּירְעָנָךְ בְּקִימָא וְיִדְיָקָא:

E farai beato: perche non hanno di che ricompensarti, perche la ricompensa ti sarà data ne la resurreccion de i giusti.

15. פֶּד שְׂמַע בֵּין חֲדָמוּ
הֵנוּ דְסִמְבִּין הֲלִין אָמַר
לֹא טוֹבָהּ לְמֹן דִּיאָכּוּל
לְחֵמָא בְּמַלְכוּתָהּ
דֵּאלֵהָ:

Per havendo un di quelli che erano insieme a sedere a tavola, disse questo re, se, gli disse, Beato colui che mangiarà el pan nel regno di Dio.

16. אָמַר לֹא יִשְׁוֵעַ גְּבִרָא
חֲדָ עַבְדֵּי חֲשִׁמִּיתָא
רְבָתָא נִקְרָא לְסִגְיָאָא:

Et egli disse a lui, Un homo fece una gran cena, e invitò molti.

17. וְסִדֵּר עֲבָדָהּ בְּעִדְנָא
דְּחֲשִׁמִּיתָא דִּיאָמַר לֹא
לֹא לִין דְּחֲרִין הֵיא פֶּד
מִדָּם מְטִיב לְכִין תִּרָּא:

E quando el suo servitore al hora de la cena a dir a gli invitati, Venite, che già ogni cosa è in ordine.

יד

12. וַיֹּאמֶר לְאִשָּׁר קְרָא אֹתָו
בְּאִשָּׁר תַּעֲשֶׂה מִשְׁתֶּה אוֹ מִדִּין
לֹא תִקְרָא אֶת—לְעִיר וְלֹא
אֶת—אֶחָד וְלֹא אֶת דּוֹרָךְ
וְלֹא אֶת קִרְבֶּיךָ עֲשִׂירִים כֹּן—
גַּם הֵמָּה יָשׁוּבוּ וְיִקְרְאוּ אֹתָךְ
וְיִהְיֶה לְךָ שָׁלוֹם:

Y dezia tambien aique lo ania convidado, Quando hazes comida o cena, no llames a tus amigos, ni a tus hermanos, ni a tus parentes, ni a tus vezinos ricos: porque tambien ellos no te buelvan a combidar, y te sea hecha paga.

13. כִּי אִם תַּעֲשֶׂה מִדִּין קְרָא
אֶת הָעֲבָרִים וְעֵצְרִים וְפִסְחִים
וְעוֹרִים:

Mas quando hazes vanquere, llama a los pobres, los mancos, los coxos, los ciegos.

14. וְאִשְׁרֶיךָ כִּי לֹא יִשְׁלַח
לְשָׁלֹם לְךָ וְיִשְׁלַח לְךָ בְּקִימָת
וְצִדִּיקִים:

Y serás bienaventurado, porque no te pueden pagar mas ferte ch'a pagado en la resurreccion de los justos.

15. וּבְאִשָּׁר שָׁמַע אֶחָד הַיִּשְׁבִּים
בְּמִסְבָּה אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
אָמַר אֵלָיו אִשְׁרֵי תֵאכֹל לֶחֶם
בְּמַלְכוּת אֱלֹהִים:

Y oyendo esto vno de los que juntamente estaban sentados a la mesa, dixole, Bienaventurado el que comera pan en el Reyno de los cielos.

16. וַיֹּאמֶר אֵלָיו אָדָם אֶחָד עָשָׂה
מִשְׁתֶּה גְּדוֹל וַיִּקְרָא רַבִּים:

El entonces le dixo, Un hombre hizo vna grande cena, y llamó a muchos:

17. וַיִּשְׁלַח אֶת עַבְדּוֹ לֵעֵת
הַמִּשְׁתֶּה לֵּאמֹר לְקִרְוָאִים בּוֹא
כִּי עֲתָה גְּבוּרִים כָּלֵם:

Y a la hora de la cena embió a su seruo a dezir a los convidados, Venid que ya todo está aparejado.

יד

12. Ἐλεγε γὰρ καὶ τῷ καλεσμένῳ αὐτοῦ, ὅτι περὶ τοῦ ἀρξαιν, ἢ δεῖπνον, μὴ φωνάζῃς φίλους σου, μηδὲ γένησιν ἀδελφοὺς σου, μηδὲ τῶς συγγενεῖς σου, μηδὲ γείτονας πλουσίους, μή τι ἕτερον ἀνθρώποις ἀποπαιδεύσας. Ἐρχήσονται οὖν καὶ αὐτοὶ καὶ ἐσθίσουσιν.

Il disoit aussi à celui qui faisoit convité, Qu'il n'ait vu dîner ou souper, n'appelle point ses amis, ne ses freres, ne ses parens, ne ses riches voisins: que par aventure ils ne te courent de courir parer, & que la pareille te soit rendue.

13. Ἀλλ' ὅταν ποιῇς δεσχεύειν, κάλει πτωχοὺς, ἀναπηροὺς, χωλοὺς, τυφλοὺς.

Ains quand tu feras un banquet, convie les pauvres, impotens, boieuz & aveugles:

14. Καὶ μακάριός ἐστι, ὅς ἐστι ἐχούσης ἀναπαύσεως αὐτοῦ ἀναπαύσεως ἰσχυρῆς καὶ ἐν τῇ ἀναστάσει τῶν δικαίων.

Et tu seras bien-heureux: pourtant qu'il n'ont de quoi te rendre la pareille: car la patience te sera rendue en la resurrection des iustes.

15. Ἀπολύτως δὲ τις τῶν συνεσθίωντων ταῦτα, εἶπεν αὐτῷ, μακάριός ἐστι φάγεσθαι ἄρτον ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.

Et vn de ceux qui estoient ensemble à table, ayant ouï ces propos, lui dit, Bien-heureux sera celui qui mangera du pain au royaume de Dieu.

16. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ἄνθρωπος τις ἐποίησεν δεῖπνον μέγα, καὶ ἐκάλεσε πολλοὺς.

Mais il dit, Un homme fit un grand souper, & y convia beaucoup de gens.

17. Καὶ ἀπέστειλε τὸν δούλῳ αὐτοῦ τῷ ὥρῃ ἢ δεῖπνον εἶπαι τοῖς καλεσμένοις, ἔρχεσθαι ὅτι ἤδη ἐστὶν ἔτοιμα.

Et enuoya son seruiteur à l'heure du souper dire a ceux qui estoient convites, Venez, car tout est desja prest.

12. Dicebat autem & ei qui se invitaverat, Cum facis prandium aut coenam, noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neq. cognatos, neque vicinos, neq. divites: ne forte te & ipsi reinvitent, & fiat tibi retributio.

Then said he also to him that had bidden him / When thou makest a dinner or a supper / call not thy friends / nor thy brethren / neither thy kinsmen / nor the rich neighbours / lest they also bid thee again / and a recompence be made thee.

13. Sed cum facis convivium, voca pauperes, debiles, claudos, & cecos.

But when thou makest a feast call the poore, the maimed, the lame, & the blinde.

14. Et beatus eris, quia non habent retribuere tibi: retribuetur enim tibi in resurrectione iustorum.

And thou shalt be blessed / because they can not recompense thee: for thou shalt be recompensed at the resurrection of the iust.

15. Hæc cum audisset quidam de simul discumbentibus, dixit illi, Beatus qui manducabit panem in regno Dei.

Now when one of them that sat at table / heard these things / he saide unto him / Blessed is he that eateth bread in the kingdom of God.

16. At ipse dixit ei, Homo quidam fecit coenam magnam, & vocavit multos.

Then sende he to him / A certain man made a great supper / and bade many.

17. Et misit servum suum hora quæ dicere invitatis ut venirent, quia iam parata sunt omnia.

And sent his servant at supper time to say to them that were bidden, Come: for all things are now ready.

12. Er sprach auch zu dem / der in geladen hatte: Wenn du ein Mittags oder Abendmal machest / so lade nicht deine Freunde / noch deine Brüder / noch deine Gefeundten / noch deine Nachbarn / die da reich sind / auff daß sie dich nicht etwa wider laden / vnd dir vergolten werde.

De hand sagde til den / som hannem indbed / Naar du gør middags eller aftens Maaltid / Da bind icke dig til Venner / eller heller dine Brødre / eller heller dine Frender / eller heller dine Nabo / som ere rige / Paa der de skulle icke nogen tid blude dig igen / eller betale dig.

13. Sondern / wenn du ein Mahl machest / so lade die Armen / die Krüppel / die Lahmen / die Blinden.

Men naar du gør et Gæstebud / da bind fattige / Krøblinge / Halve / Blinde.

14. So bist du selig / Denn sie haben dir nicht zu vergelten / es wirdt dir aber vergolten werden in der auferstehung der Gerechten.

Saa est du salig / Thi de have intet at betale dig / Men der skal betales dig i de Afsørgis opstandelse.

15. Da aber solches höret einer der mit zu Tisch saß / sprach er zu ihm: Selig ist der das Brot isset im Reich Gottes.

Der en aff dem som sad med til Bord / hørde det / Da sagde hand til hannem / Salig er den / som æder Brødt / Guds rige.

16. Er aber sprach zu ihm: Es war ein Mensch / der machte ein groß Abendmal / vnd lud vil dazu.

Da sagde hand til hannem. Der naar et Menneske som gjorde en stor Maduere / eller bad mange der til.

17. Vnd sandte seinen Knecht auß / zur stund des Abendmals / zu sagen den geladenen / kompt / denn es ist alles bereit.

De hand vdsende sin Gæst / paa Maduerens time / at sige til dem som budne vaar / Kommer / thi der er allesammen beredt.

12. Pravil také k tomu kterémuž ho byl pozval: Když učiníš oběd nebo večeři / nevolaj přátel svých / ani bratrů svých / ani příbuzných / ani sousedův Bohatých / aby snad oni zase nevolali tebe / a bylaby tobě od plata:

Když tedy řekl k tomu kterémuž ho byl pozval / Když správně učiníš oběd nebo večeři / nevolaj přátel svých / ani bratrů svých / ani příbuzných svých / ani sousedův Bohatých / aby snad oni zase nevolali tebe / a oddali ti to za plat.

13. Ale když učiníš hodný / povolaj chudých / indůž / kulhavy / slepých:

Ale když správně večeři vyzov / povolaj vlnůž / chudých / a slepých.

14. A Blahoslavený budeš / neboť nemajíš odplatu / ale budeš odplaceno tobě při vzkrášení spravedlivých.

A když budeš seješ vinnou / ne budeš moci odplatu / ale budeš oddáno při zmačkáních vinnu spravedlivých.

15. To když vstoupil jeden z těch kteříž seděli / řekl genu: Blahoslavený jsi ten / kdo bude gusť chléb v království Božím:

To když vstoupil jeden z těch kteříž seděli / řekl genu: Blahoslavený jsi ten / kdo bude gusť chléb v království Božím.

16. A on řekl: Chloub se den věmil Věterů vlnůž / a pozval mnohých.

Ale on pověděl / Chloub se den věmil Věterů vlnůž / a pozval mnohých.

17. V poslal služebníka svého / aby řekl pozvaným aby přišli / že již připravěno všecko jest:

A když bylá godzina večeře / poslal služebníka svého / aby pověděl pozvaným / Podjeďte / všecko již jest gotovo.

יד

18 ושריו מן חד בלהון
למשתאלו אמר לה
הדמיה קריתא ובגד
ואליץ אנגלי ואפוק א
אחוייה בעת אנגלי מן
שבוקי דמשתאל אנא:

*Ma tutti d'uno accordo incomincio-
rono a scusarsi. Il primo gli disse, Io ho
comprato un campo, e mi bisogna esser
fuore a vederlo: io ti prego habbiamo per
scusato.*

19 ואחר אמר חמשת
זגין תירא נבנת ואני
אנא דאבדא אנן בעת
אנא מן שבוקיני
דמשתאל אנגלי:

*E l'altro disse, Io ho comprato cinque
para di buoi, e m'è uopo d'provarli: io ti
prego habbiamo per scusato.*

20 ואחר אמר אנא תירא
נסכת ומטול הדא דמ
מסכת אנא דאתא

*E l'altro disse, Io ho preso moglie, e pero
non posso venire.*

21 ואנא הו עבדא ואמר
למנה הלן הידיו קנו מ
מנה ביתא ואמר לעבדה
פוק בעל לשוקא
ולקחיתא דמדינתא ואצל
לכא דמסכנא ולמכאכא
דמחנה ולעזרה:

*Quando il servitore ritornato scuse, rife-
ri al suo padrone queste cose. Allhora il
padre di famiglia adirato, disse al ser-
vitore, Vattene presto a le place-
ze & a le strade de la città, e menna qua
dentro i poveri, e gli storpiati, e i ciechi.*

22 ואמר עבדא מרי
הנא איך נפקדת ותוב
אית אתנא:

*Il servitor poi disse, Signore, così è fat-
to come tu hai comandato, & ancor ci è
luogo.*

23 ואמר מנה לעבדה
פוק לאתחמא ולביר
סכתא ואלוץ היצלון
נתמלא ביתי:

*E il padrone disse al servitore, E sei
fuore a le place, e menna la gente
ad entrare a tuocare la mia casa si ri-
empia.*

18 ויחלו מאחד עד כלם
להתחנן הרמיון אמר לו את
שדה קניתי ויש צרכי לצאת
ולבנות אותה שואל אני ממך
חנן עלי:

*Y començaron todos à vna à escusarse. El
primero le dixo, He comprado un coruon, y he
menester de salir, y verlo: ruegote que me ayas
por escusado.*

19 ואחר אמר חמשת צמדי
בקר קניתי ואליך לבחור אותם
שואל אנכי ממך חנן עלי:

*Y el otro dixo, He comprado cinco yuntas
de bueyes, y voy à prouarlos: ruegote que me a-
yas por escusado.*

20 ואחר אמר את הנשה לקחתי
ולכן לא אוכל לבוא:

*Y el otro dixo, Heme casado, y por tanto no
puedo venir.*

21 וישב העבד ההוא ויגד
לאדניו את הדברים האלה וא'
חנה באהו בעל הבית ויאמר
לעבדו צא מיד אל השוקים
ופקדות העיר והביא פה את
האביונים ועניים ועורים
ופסחים:

*Y buelto el sieruo, hizo saber estas cosas à su
señor. Entonces el padre de la familia, enoja-
do, dixo à su sieruo, Vé presto por las placas, y por
las calles de la ciudad y menea aca los pobres, los
mancos, y coxos, y ciegos.*

22 ויאמר העבד אדני נעשה
כאשר צוית ועוד נשאר מקום:

*Y dixo el sieruo, Senyor, hecho es como
mandaste: y aun ay lugar.*

23 ויאמר אדון אל העבד
צא אל הדרכים ואל הגדרות
ופצר בהם ויסורו אלי אשר
ימלא ביתי:

*Y dixo el senyor al sieruo, Vé por las cami-
nos, y por los cercados, y fuerçalos à entrar, pa-
ra que se hincha mi casa,*

יד

18. Καὶ ἤχαστο ὁπὸ μιᾶς, παραι-
τιῶμαι πάντες ἐπὶ τῷ κυρίῳ. αὐ-
τὸς, πρὸς ἡγορασά, ἔχω ἀνάγκη
ἐλθεῖν καὶ ἰδεῖν αὐτὸν, ἵνα τῷ
αὐτῷ, ἔχω με παρητημένον.

*Mais il se prendrent tous d'un accord
à s'excuser. Le premier lui dit, J'ai a-
cheté un héritage, & il me faut ne-
cessairement partir pour l'aller voir: ie
te prie, uen moi pour excusé.*

19. Καὶ ἕτερος εἶπεν, ἔλαβον
πέντε ζεύγη βοῶν, καὶ παραδόντες δο-
κιμάσαι αὐτοὺς, ἵνα τῷ αὐτῷ, ἔχω με
παρητημένον.

*Et l'autre dit, J'ay acheté cinq couples
de bœufs, & m' en vai pour les éprou-
uer: ie te prie, uen moi pour excusé.*

20. Καὶ ἕτερος εἶπεν, ἡνωμένη
ἔσθην, καὶ οὐ δύναμαι
ἔλθαι.

*Et l'autre dit, J'ai prins femme en
mariage, & pourtant n'y puis-je aller.*

21. Καὶ ὁ δούλος γυμνός οὖς ὁ δούλος
ἐκείνῳ εἶπεν, γὰρ τὸ κύριον αὐ-
τῷ, τίτι ἐργασίης ὁ εἰσδε-
σμένος εἶπεν τῷ δούλῳ αὐτοῦ, ἔλθε
ταχέως εἰς τὰς πλατείας καὶ ῥύ-
μας τῆς πόλεως, καὶ τὰς πλατύνους
καὶ ἀσπύρους καὶ χωλοὺς καὶ τυ-
φλοὺς καὶ σαρκαγὰς ὁδοῦ.

*Ainsi le seruiteur s'retourna, & rap-
porta ces choses à son maître. Adonc le
pere de famille tout courroucé, dit à son
seruiteur, Va-t'en viftement par les pla-
ces & par les rues de la ville, amene ca-
sans les pources & impotens, & boiteux,
& aveugles.*

22. Καὶ εἶπεν ὁ δούλος, κύριε,
γέγονεν ὡς ἐπὶ τῆς ἐντολῆς, καὶ ἔτι τόπος
ἔστι.

*Et le seruiteur dit, Maître, il a esté
fait ainsi que tu as commandé, & enco-
re y a il de la place.*

23. Καὶ εἶπεν ὁ κύριος πρὸς τὸν
δούλον, ἔλθε εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ
φραγμοὺς, καὶ ἀνάγκη σου εἰσέλ-
θαι, ἵνα γέμωσιν οἱ εἰσὶς μου.

*Et le Maître dit au seruiteur, Va par les
chemins & hayes, & contrains les d'en-
trer, afin que ma maison soit remplie.*

18. Et cœperunt simul omnes excusare. Primus dixit ei, Villam emi: & necesse habeo exire & videre illam, rogo te habe me excusatum.

But they all with one mind began to make excuse: The first saide unto him: I haue bought a farme: and I must needs go out and see it: I pray thee haue me excused.

19. Et alter dixit, Iuga bovum emi quinque & eo probare illa, rogo te habe me excusatum.

And another saide: I haue bought five yoke of oxen: and goe to prove them: I pray thee haue me excused.

20. Et alius dixit, Vxorem duxi, & ideo non possum venire.

And another saide: I haue married a wife: and therefore I can not come.

21. Et reversus servus, nuntiavit hæc domino suo, Tunc iratus paterfamilias, dixit servo suo, Exi cito in plateas & vicus civitatis: & pauperes ac debiles, & cæcos, & claudos introduce hic.

So that servant returned, and shewed his master these things. The was the good man of the house angry: and said to his servant: Go out quicklie into the places and streetes of the citie: and bring in hither the poore: and the maimed: and the hule, and the blinde.

22. Et ait servus, Domine, factum est ut imperasti: & adhuc locus est.

And the servant said: Lorde: it is done as thou hast commaunded: and yet there is room.

23. Et ait dominus servo, Exi in vias & sepes: & compelle intrare, ut impleatur domus mea.

Then the master saide to the servant: Go out into the hiewayes: and hedges: and compell them to come in: that mine house may be filled.

18. Vnd sie fiengen an alle nacheinander sich zuentschuldigen. Der erste sprach zu im: Ich habe einen Acker gekaufft / vnd muß hinaus gehen / vnd in beschen / ich bittedich / entschuldige mich.

De de begynne alle effter huer andre at aarsage sig. Den første sagde til hannem: Jeg købte en Ager / oc skal gaa ud / oc besee hannem: Jeg beder dig / aarsage mig.

19. Vnd der ander sprach: Ich habe fünf joch Ochsen gekaufft / vnd ich gehe recht hin / sie zu beschen / ich bitte dich / entschuldige mich.

De den anden sagde: Jeg købte fem par Oxen / oc ieg gaar nu hen / at besee dem: Jeg beder dig aarsage mig.

20. Vnd der dritte sprach: Ich habe ein Weib genommen / darumb kan ich nicht kommen.

De den tredje sagde: Jeg tog en Hustru / Der saare fand ieg icke komme.

21. Vnd der Knecht kam / vnd saget das seinem Herrn wider. Da ward der Hausherr zornig / vnd sprach zu seinem Knechte: Gehe auß bald auff die strassen vnd gassen der Statt / vnd führe die Armen vnd Krüppel / vnd Lahmen / vnd Blinden herein.

De Sueden kom / oc sagde sin Herre det igen. Da bleff Heshonden vred / oc sagde til sin Sued: Gaa strax ud paa Stadens stræde oc gader / oc søg hid ind de fattige oc Krøblinge oc Halte oc Blinde.

22. Vnd der Knecht sprach: Herr / es ist geschehen / was du befohlen hast / Es ist aber noch raum da.

De Sueden sagde: Herre: det er gjort: som du befalede: De der er end nu rum.

23. Vnd der Herr sprach zu dem Knechte: Gehe auß auff die Landstrassen / vnd andie Zäune / vnd nötige sie herein zu kommen / auff daß mein Haus vol werde.

De Herren sagde til Sueden: Gaa ud paa alle fare vnde / oc høst Verde: / oc nød dem til at komme her ind: Paa det mit Hus kand bliuffe fuld.

18. V počali se vslydñi spoli wny mlaunwari. Prwnij fekl gemu: Wec gsem kaupil / a mu: sym wogyni a ohledati gi: pro: sym tebe wnymluw mne.

Leet se wshyscy sednako wy: mawiac pocy. li / pieru sy mu rzeft: Kupilem rola y mam pater: zebaidz a ogladac i: pro: mtey miz za wymowionego.

19. A druhý fekl: Spře ženíj Woluow kaupil gsem paicrow / a gdu abych gich žfusi: pro: sym tebe wnymluw mne.

A drugi rzeft: Kupilem ptec par wolow, y ide ich do bawiać ezac: pro: mtey miz za wymowionego.

20. A giny fekl: Zemu gsem yonal / a protoz nemozu prygiti.

Drugi zafie rzeft: Zonam potal / y ola tegoz przydy nie moge.

21. V nawratu se Sluzebnik zwěstowal cyto wżec Pa: nu swemu. Tedy rozhrnaw se Hospodac / fekl sluzebniku swemu: Wghdi rychle na rona: ty a na ulice Wřstia a Chude / mdr / Elep / a fulhami wred sem.

A gdy se sluga od nich wrocił ozway mil to Panu swemu: Tedy se gospodarz rozgniewawsy rzeft: Sluzie swemu: Jdy rychlo na ulice y na przecz nice mufekcie / a wbieg / wlozme / chrope / y, slepe tu przywiedz.

22. V fekl sluzebnik: Pane / stalo se nakoż ghy rozkazal: a gesset mhsio gfi.

Rzeft sluga: Pante stalo se takoz rozkazal / y uleszec mtey sce zostalo.

23. V fekl Pan sluzebniku: Wghdi na cesty a mezy Plo: ty / a pfunuifay wghiti / at se naplni duom mng.

Rzeft tedy Pan Sluzie: Jdy na drogi y miedzy oplozeli / a padz / niech ida aby byl napelnion dom mni.

י ד

24. אָמַר אָנֹכִי לָכֵן צִיד
דְּחַד מִן הַנָּחַשׁ אֲנִישׁ
דְּקָרִין הָיוּ לֹא יִסְעִמִין מִן
חֲשִׁמִּיתִי :

*Perche io vi dico, che nissun di quegli
homines ch'erano stati conuerti, gustara
de la mia cena.*

25. וְכֵן אֲנִלִין הָיוּ עִמָּה
כְּנִשָּׁא סְגָנָא וְחֲתָנָא
וְאָמַר לְהֵין :

*Et multa gentes audierunt cum esse
illis : & egrediuntur, disse loro.*

26. מִן דְּאִתָּה לִנְתִי וְלֹא
סָנָא לְאִבּוּהִי וְלֵאמָה
וְלֵאחֵיהִי וְלֵאחֻותָהּ
וְלֵאנְתָתָהּ וְלִבְנֵיהִי וְאִתְּ
לְכַנְשָׁה תִלְמִידָה לִי
מִשְׁכַּח דִּיהֵנָּה לִי :

*Se alguno viene a mi, e non ha in odio
al padre suo, e la madre, e la mugier, e si
gluolizze i fratelli, e la sorelle, & oltre a cio
ancora l' anima sua, non pue esser mio dis-
cipulo.*

27. וְיִמּוֹ דְלֹא שְׁקֵל צְלִיבָהּ
אִתָּה בְּתֵרִי תִלְמִידָה לִי
מִשְׁכַּח דִּיהֵנָּה לִי :

*E chiunque non porta la sua croce, e
vien dietro a me, non pue esser mio disci-
pulo.*

28. מִגֵּד גִּיר מְזַכֵּן דְּצִבְנָה
דִּיבְנָה מִצְדָּלָה וְלֹא ל
דִּיבְנָה יִתֵּב חֲשָׁב גְּפֻתָהּ
אִן אִית לָהּ לְמַשְׁלִמּוּתָהּ :

*Perche, chi è quel de voi, che volendo
edificare una torre, primamente sedanda
non faccia il conto de la spesa, & egli ha el
modo de finirla.*

29. דְּלֹא פִדְיָסִים
שְׂתַּאסְתָּה וְלֹא יִשְׁכַּח
לְמַשְׁלָמוֹ כִּי דְחִיּוֹן
יְהִיּוֹן מְכֻנְחִין בֵּיהּ :

*Accioche poi hauendo egli posto el fon-
damento, e non la potendo finire : tutti
quei che se ruggono, non comincino a farli
beffe de lui.*

30. וְאָמַרְיוֹ דְּהֵנָּה גְּבִרָה
שְׂרִי לְמִבְנָה וְלֹא אָסְכַּח
לְמַשְׁלָמוֹ :

*Dicens, Quest' homine comencio a a-
dificare, & non ha potuto finire.*

י ד

24. אָמַר אָנֹכִי לָכֵם כִּי אִישׁ
מִן הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה הִקְדֹּנְתִים
לֹא יִסְעִם אִתָּה מִשְׁתֵּי :

*Porque yo os digo, que ninguno de aquellos
varones que fueron llamados, gustará mi Cena.*

25. וְנִלְכוּ עִם רַב עֲמֹו וַיִּפְּן
וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם :

*Y muchas compannas yuan con el, y bolui-
cudose dixoles.*

26. אִם אִישׁ יָבוֹא אֵלַי וְלֹא
יִשְׁנָה אֶת-אָבִיו וְאֶת-אִמּוֹ וְאֶת-
אִשְׁתּוֹ וּבְנֵיו וְאֶחָיו וְאֶחֻותָיו וְגַם
אֶת-נַפְשׁוֹ לֹא יוּכַל לִהְיוֹת
תִּלְמִידִי :

*Se alguno viene a mi, y no aborrecerá su pa-
dre, y madre, y muger, y hijos, y hermanos, y her-
manas, y aun tambien su vida, no puede ser mi
Discipulo.*

27. וְאִשֵּׁר לֹא יִסְבֹּל אֶת-צְלִיבוֹ
וְיָבוֹא אַחֲרַי לֹא יוּכַל לִהְיוֹת
תִּלְמִידִי :

*Y qualquiera que no trac su cruz, y viene en-
pos de mi, no puede ser mi Discipulo.*

28. כִּי מִי מִמְּכֶם הָרוּצָה
לְבִנּוֹת אֶת הַמִּגְדָּל הַלֵּא בְּרִנְשׁוֹתָהּ
וַיֵּשֶׁב וַיַּחֲשֹׁב אֶת-הוֹצָאָתָיו אִם
יֵשׁ-לוֹ לְכֵלֹאֵת :

*Porque qual de vosotros, queriendo edifi-
car una torre, no cuenta primero sentado los ga-
stos (que son necesarios,) ara ver si tiene para a-
cabarla?*

29. מִן יֵשִׁים יִסְדְּתוֹ וְלֹא יוּכַל
לְכֵלֹאֵת וְכָל-הָרוּנְתִים יִהְיוּ
לְהִלְעִיג בּוֹ :

*Porque despues que aya puesto el fundamen-
to, y no pueda acabar la, todos los que lo vieren,
no comiencé a hazer burla de el :*

30. לֵאמֹר כִּי זֶה הָאָדָם הַחֵל
לְבִנּוֹת וְלֹא יָכַל לְכֵלֹאֵת :

*Diziendo, Este hombre comencó a edificar,
y no pudo acabar.*

י ד

24. Αἶγες γὰρ ὑμεῖς ὅτι οὐδεὶς τῶν
ἀποστόλων ἐκώλυεν τὸν κακῶς ῥησιν
γαστρίαν μου ἔδῃπνε.

*Car ie vous di, que aul de ces hom-
mes-la qui auoyant esté conuerts ne
goustera de mon souper.*

25. Συναρπάσαντες ὅτι αὐτῷ ὁ-
χλοὶ πολλαί. ἔσφαφον ἐπὶ τοῦ
ἀποστόλου.

*Or grandes troupes alloyent avec
lui : & lui se tournant leur dit.*

26. Εἰ τις ἐρχεται πρὸς μέ, καὶ ὁ
μισὶ τὴν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μη-
τέρα καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τί-
να καὶ τὰς ἀδελφάς καὶ τοὺς ἀδελ-
φούς, ἢ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν,
ὁ δύναται με μαθητὴς εἶναι.

*Si quelcun vient vers moy, & ne hait
son pere & sa mere, & femme & enfans,
& freres & sœurs, & encore meisme son
ame il ne peut estre mon disciple.*

27. Καὶ ὅστις ὁ βασιλεὺς τὸν σταυ-
ρὸν αὐτοῦ, καὶ ἄρχεται ἀπὸ τοῦ μου, ὁ
δύναται με εἶναι μαθητὴς.

*Et quiconque ne charge sur soy la
croix, & ne vient apres moy, il ne peut
estre mon disciple.*

28. Τίς γὰρ ἐξ ὑμῶν, ὁ θέλων
πύργον οἰκοδομησάμενον, καὶ περὶ τοῦ να-
θίλας ψηφίσηται τὴν δαπάνην, καὶ ὁ-
χὴ τὴν πρὸς ἀπαρτίωσιν.

*Car qui est celui d' entre-vous qui
voulant baltir une tour, premierement
ne s'assie, & ne calcule les despens, si n'a
pour la paracheuer?*

29. Ὅτις ἀρχὴν θῆκε τῷ
μέλει, καὶ μὴ ἰσχύοντες ἐκτελέσαι,
πάντες οἱ θιγομένοις ἀρξάντων ἐμ-
ποῖζεν αὐτοῦ.

*Depeux qu' apres qu' il aura posé le
fondement, & n' aura peu paracheuer,
tous ceux qui le verront ne commen-
cent à se moquer de lui.*

30. Αἰγάζει, ἐπὶ αὐτοῦ ὁ αὐθρο-
πῶς ἡρξάτο οἰκοδομᾶν, καὶ οὐκ ἰ-
σχυον ἐκτελέσαι.

*Difans, Cest homme a comencé à
baltir & n' a peu paracheuer.*

24. Dico autem vobis, quod nemo vitorum illorum qui vocati sunt, gustabit cenam meam.

For I say unto you, that none of those men which were bidden, shall taste of my supper.

25. Ibant autem turbe multæ cum eo, & cōuersus dixit ad illos.

Now there went great multitudes with him: and he turned and said unto them.

26. Si quis venit ad me, & non odit patrem suum & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam: non potest meus esse discipulus.

If any man come to mee, and hate not his father, and mother, and wife, and children, and brethren, and sisters: yea, and his owne life also, he cannot bee my discipule.

27. Et qui non baiulat crucem suam, & venit post me: non potest meus esse discipulus.

And whosoever beareth not his crosse, and cometh after mee, he cannot be my discipule.

28. Quis enim ex vobis volens turrim edificare, non prius sedens computat sumptus qui necessarii sunt, si habeat ad perficiendum.

For which of you intending to build a tower, sitteth not downe before, and counteth the cost, whether he have sufficient to performe it.

29. Ne postea quam posuerit fundamentum, & non potuerit perficere, omnes qui vident, incipiant illudere ei.

Least that after he hath layd the foundation, and is not able to perfect it, all that beholde it, beginne to mocke him.

30. Dicentes, Quia hic homo cepit edificare, & non potuit consummare?

Saying, This man began to build, and was not able to make an ende?

24. Ich sage euch aber / daß der Männer keiner / die geladen sind / mein Abendmal schmecken wirdt.

Wen ieg siet edel / At ingen aff de Wend / som vaare budne / skal smage min Naduere.

25. Es gieng aber vil Volcks mit im / vnd er wandte sich / vnd sprach zu ihu:

De der giet meget Volsch mit hannem / De hand vende sig / oc sagde til dem.

26. So iemand zu mir kompt / vnd hasset nicht seinen Vater / Mutter / Weib / Kind / Brüder / Schwester / auch dazu sein eigen Leben / der kan nicht mein Jünger sein.

Der som nogen kommer til mig / oc hader icke sin Fader / Moder / Hustru / Born / Brødre / Søster / oc der til mee sie eget Liff / hand kand icke veromijn Discipel.

27. Vnd wer nicht sein Creuß tregt / vnd mir nachfolget / der kan nicht mein Jünger sein.

De huo som icke bær sit Kærst / oc effter følger mig / hand kand icke veremijn Disciple.

28. Wer ist aber vnter euch / der einen Thurn bauen wil / vnd sihet nicht zuvor vnd überschlegt die kost / ob ers habe hinaus zu führen?

De huo er iblant edel / som vil bygge et Taarn oc sider icke for / oc offuerleager Betøffningen / om hand haffuer at fuldkomme met det?

29. Auff daß nicht / wo er den grund gelegt hat / vnd kans nicht hinaus führen / alle die es sehen / sehen an sein zu spotten.

Paa det / at der som hand legger Grunduollen / oc kand der icke fuldkomme / de skulle icke alle / som der see / begynde at spaatte hannem.

30. Vnd sagen: Dieser Mensch hub an zu bauen / vnd kan es nicht hinaus führen.

De siet / Dette Mennske begynte at bygge / oc kand der icke fuldkomme.

24. Gist pravim vobam: Je zaden z mužuov tčch tčchij gšau pržvāni neofuſy Včes te mē.

Abotemci vam poviedam je zaden z onych mežuov ktorzy sa vezvāni nie vklad mčezetey moiey.

25. Esli gšau paſ mnozhy žas stupovčs nim / a on obrātim se tčch gīm:

Eslo tedy przymim wcielke z gromkōzenie / a obrōciwszy sie tčch do nich.

26. Gdeli kdo k mnē / a nemā: li vo nenāvisti Otce svčho / y Matere / y ženy / y Synuov / y Bratny / y Sestr / nad to y ži vōta svčho / nemuozē byti mým Včedničkem.

Jeſli kto kōbie do mnie / a nie ma w nienawisici oych swego y matki / y żony / y bratney / y siostry / y co tcz wōwec / dōſie swōiey / tcz ciuie moze byc moim wōlennikem.

27. A kdo neneſe Křiž svčho a ne gde ja mnau / nemā: byti mým Včedničkem.

Kto kōmieſt tcz nie noſi Křiž: žā swego a idzie zā mnā / nie moze byc mým wōlennikem.

28. Nebo kdo žwās geſt chčē geſtawiti wčži / abn prvč ſe dīa nepoſtital nakladām tčch ſužgſu poſčbnj / mājeli ge mſy at doſonām:

Bo kto z was teſt / ktorzy gdy by chciat budowāt wiež / abn nie pierwcy ſedzāc chciat nakladat ſtby mō doſtarczyl ſā doſonām?

29. Abn ſnad poſože grunt a nemōha doſonati / wiſoſčni tčch tčch wōdčli poſalibj ſe genu pojmſwati.

Abn gdyby żālo ſyl fundāciōny a doſonczy nie mogli / ci ktorzy widzācie poſczli bydnē z wſego!

30. Ōkauce: Temo ſlowčl poſal ſtawiti / a nemohl doſonati.

Ōwſac / Ōwſac ten poſal budowāt a nie mogli doſonāt.

יד

31. או מנה מלכא דאול
לקרבא למתפתשעב
מלכא חברה ולא ליהקרב
מתרעא דאן מטבח
בצקא אלפין למאדע
להודא תא עלוהי בצקרון
אלפין :

Omero, qual è quel re, che dovendo andare a far guerra contra un altro re, prima di partire non legge e pensa se può con dieci mila andati incontro a quello che con ventimila viene contro a lui.

32. ואן דין לא עד הו
רחיק מנה משדר אנדא
בצקא על שלמא :

Altamente offendo colui ancor lontano, mandando ambasciatori, lo domanda le condizioni de la pace.

33. הכנא כל אנש מנכון
דלא שבק בלה קנינה לא
משבח דיהנא לי
תלמידא :

Così dunque ciascuno di voi, che non rinuncia a tutte le cose che possiede, non può esser mio discepolo.

34. שפירא הי מלחא אן
דיו אהי מלחא תבכור
במנא תתמלח :

Il sale è buono, ma se si sale perde il suo sapore, con che si salerà egli.

35. לא לארצא ולג
לנדלא אנלג לבד שדיו
לה מן דאית לה אנדג
דישמע ששמע :

En non è utile ne per la terra, ne per il letame, ma se getta via. Chi ha orecchie da udire, oda.

טו

1. מתקרבין הו דין לנתה
מכס ותטנא
דנשמעוניה :

Her tutti i publicani e peccatori s'acostavano a lui per udirlo.

2. וספרא ופרישא רטנין
הו ואמרין הנא לחשינא
מקבל נא על צמיהן :

Et Pharisee et scriba murmuravano, dicendo, Costui viene a far peccatori, e mangia con essi.

יד

31. או מנה מלכא דאול
לקרבא למתפתשעב
מלכא חברה ולא ליהקרב
מתרעא דאן מטבח
בצקא אלפין למאדע
להודא תא עלוהי בצקרון
אלפין :

O, qual rey, auendo de yr à hazer guerra con tra otro rey, sentandose primero no consulta, si puede salir al encuentro con diez mil al que viene contra el con veynte mil :

32. ואם לא עורגו רחוק ממנה
ישלח מלצים לשאול לו
על השלום :

Otramente, quando aun el otro esta lexos, le ruega por la paz, embiandole embaxada.

33. בן כל ממכם אשר לא
יעזב כל קנינו לא יוכל להיות
תלמיד :

Asi pues qualquiera de vosotros que no re nuncia a todas las cosas que püsse, no puede ser mi Discipulo

34. טוב המלח ואם יתפל במה
מלח :

Buena es la sal, mas si la sal fuere del vane cida, con que se adobara?

35. לא אלה הארץ ולא אל
מדמו נכון כי אם ישליכו אותה
חוצה אשר לו אנשים לשמוע
ישמע :

Ni para la tierra, ni para el muladar es buena, en la calle se echan. Quien tiene oydos para oyr, oyga.

טו

1. ויקרבו אליו כל צעלי המכס
וחטאים לשמוע אודו :

Y llegauanse a el todos los publicanos y pec cadores a oyrlo.

2. וילוו המספרים והסופרים
לאמר כי זה מקבל את
החטאים ואוכל עמם :

Y murmurauan los Phariseos y los escribas, diciendo, Este a los peccados recibe, y con ellos

יד

31. "Η πρ βασιλευς περιούμους
συμβαλὼν ἐτέρῳ βασιλεὶ εἰς πό
λεμον, ἔχῃ καὶ δεκάς πρῶτον βα
σιλεὺς εἰδωμένος ἐστὶν ἐς δεκάς χί
λιας ἀπαγγέλλει τῷ μὲν ἑκάστῳ χί
λιας ἀντιπαρὼν ἐπ' αὐτόν.

Ou, qui est le Roy qui parte pour donner bataille à un autre Roy, qui premierement n'est allée & ne consulte s'il pourra avec dix mille aller rencon trer celui qui vient avec vingt mille contre lui :

32. Εἰ δὲ μή, ἴτι μὲν πρὶν ἐν
τα, περισσεύει δεκάς τας ἀπὸ τῆς
πρὸς ἐπὶ αὐτόν.

Autrement ce Roy, la estant encore de loin, il enuoye un ambassade, & de mande les moyens de paix.

33. Οὗτος εἰς πάντας ἐξ ὑμῶν, ὅς
οὐκ ἀποτάσσῃ πρὸς τοὺς αὐτοὺς
τὸν ἀρχαῖον, ὁ δὲ αὐτῷ μὴ ὄναι
μαθητὴς.

Ainsi donc chacun de vous qui ne re nonce à tout ce qu'il a ne peut estre mon disciple.

34. Καλὸν τὸ ἀλάτ, ἰάν δὲ τὸ ἄ
λας μωροποιῇ, ἐν τίνι δὲ τυθήσεται;

Le sel est bon: mais si le sel perd sa saveur, de quoi le salera-t-on?

35. Οὐκ εἰς γῆν, ἔτι εἰς κοπρίαν
οὐ δύναται εἶναι ἕως ἁλλοῦς αὐ
τό. ὁ ἔχων ὅτι ἀκούει ἀκούετω.

Il n'est propre, ni pour mettre en la terre, ni au fumier: mais on le jette hors. Qui a oreilles pour ouir, oyce.

Κ Ε Θ Α Δ Η

Η Σας δὲ ἐγγιζόντες αὐτῷ πίν
τες οἱ καὶ τῶν καὶ οἱ ἀμαρ
τωλοὶ, ἀκούει αὐτόν.

Or tous les peagers & gens de mau uaise vie s'approchoyent de lui, pour l'ouir.

2. Καὶ διλογίζοντο οἱ Φαρι
σαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς, λέγοντες
ὅτι ὁ τοῦ ἀμαρτωλοῦ προσδέχ
ται καὶ σινεῖται μετ' αὐτοῖς.

Dont les Pharisiens & les Scribes murmuroyent, disant, Celui-ci reçoit les gens de mauuaise vie, & mange avec

31. Aut quis rex iturus committere bellum adversus alium regem, non sedens prius cogitat, si possit cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad se?

Or what King going to make war: re against another King, sitteth not down at first, & taketh counsel, whether he be able to withstand a thousand, to meet him that cometh against him with twenty thousand?

32. Alioquin adhuc illo longè agente, legationem mittens, rogat ea quæ pacis sunt.

Or do while he is yet a great way off, hee sendeth an ambassage, and desireth conditions of peace.

33. Sic ergo omnis ex vobis, qui non renuntiat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus.

So likewise, whosoever he be of you, that forsaketh not all that he hath, he can not be my disciple.

34. Bonum est sal, si autem sal evanuerit: in quo condietur?

Salt is good: but if salt have lost his savour, where with shall it be salted?

35. Neque in terram, neque in sterquilinum utile est, sed foras mittetur. Qui habet aures audiendi audiat.

It is neither meete for the land, nor yet for the dunghill, but men cast it out. He that hath eares to heare, let him heare.

CAP. XV.

ERant autem appropinquantes ei publicani & peccatores, ut audiret eum.

Then resorted unto him all the Publicanes and sinners, to heare him.

2. Et murmurabant Pharisei & Scribæ, dicentes, Quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis.

Therefore the Pharisees and Scribes murmured, saying, He receiveth sinners, & eateth with them.

Das XIII. Capitel.

31. Oder welcher König wil sich begeben in einen Streit / wider einen andern König / vnd sitzet nicht zuvor vnd rathschlaget / Ob er köndte mit zehen tausend begegnen / dem / der über in kompt mit zweinzig tausend?

Eller hülleten Könige vil giffue sig i Strid / mod en anden Konge / oc siber icke for oc betencker / Om hand kand møde den met thi tusinde / som kommer mod hannem met tue tusinde?

32. Wo nicht / so schicket er Botschafft / wenn jener noch ferne ist / vnd bittet vmb Friede.

Kand hand icke / da sticket hand Sendebud / den stund den anden er end langt borte / oc bedet om Fred.

33. Also auch ein ieglicher vnter euch der nicht absaget allem das er hat / kan nicht mein Jünger sein.

Icke saa hueriblant edet / som icke forfigeralt det hand haaffuer / kand icke vere min Discipel.

34. Das Salz ist ein gut ding / wo aber das Salz thumb wirdt / womit wirdt man würben?

Salt er en god ting / Men der Saltes som mæster sin traaff / huor met skal mand saltet?

35. Es ist weder auff das Land / noch in den mist nütze / sondern man wirds wegwerffen. Wer Ohren hat zu hören / der höre.

Det er huercken nyttelige paa Marken eller i Møget / Men mand skal kaste det borte. Hvo som haaffuer øren at høre met / hand høre.

Das XV. Capitel.

Es naheten aber zu ihm allerley Zöllner vnd Sünder / daß sie ihn hörten.

De her komte allehonde Toldere oc Syndere til hannem / at de vilde høre hannem.

2. Vnd die Phariseer vnd Schriftgelehrten murreten / vnd sprachen: Dieser nimpt die Sünder an / vnd isset mit ihnen.

De Phariseer oc Scrifftsloge knurrede / oc sagde / denne annammer Syndere / oc æder met dem.

Kapitola XIII.

31. Aneb kterš Král chřžge geti abp bonowal proti gíněmu Králi / přwě nesedne abp pomýšl mohlšb s despei Elšcy potkati se s ihm / kterš se dwadcepi Elšcy táhne proti němu?

Abp Ktory test Krol coby wy, uchawšy chcial zmieć byrmęz drugim Krolom / nieprzewy siadl radzac sic testu moze s dżestiacia rżicy zkeciagnac one ma Ktory s dwunadzieci rżicy tchne przeciw niemu?

32. Ginák an gesset podál od něho gest / y possie poselstwu k němu / žádage za ty wčey kterž gšau k potogi.

Kowšem poKtoniešcie test dá test / wysly s poselstwem / prosšac oto coby bylo ku potokowi.

33. Protož tak každý z was kdož neodwoh všem wčem kterpmiž wladne / nemuoz býti mým Dželnikem.

Takžetedy Ktory kolwiek z was nie wyzejść sie wszytch swych mactwosci / tenel nie moze byc moim zwolennikem.

34. Dobrák gšst Sál: Pařlíst Sál bude žmačnā / tym bude soleno?

Dobrac test sol / lecz test solināř žmač / czyni jeza naprawia?

35. Ani do žemě, ani do hnoj ge se nehodij / ale wywržena bude wen. Kdo má wšy k sluseni / slus.

Wdy si kani k žemě ani w hnoj nie godzi / ale bywa przez wyrzuconā. Ktāř kto ma wšy k sluchaniu niechay slucha.

Kapitola XV.

2. Kžibš žowali se pař k němu žgawšy y kapniš hřšy / slnišcy / abp ho slusali.

Przym sie do niego schodzili wšyscy celnicy y grzesznicy az by go slusali.

2. Tchdy reptali Džiceli k Žakonišcy / řtauce: Tento hřšnyšy přigijmā / a gšni.

Dženteli Žakoschowale / y Doktorowie / mowiac / Ten przysy ma ie grzeszniki y idā z nim.

טו

3 ואמר להון ישוע מתלא
הנה:

*Quia ego differo quasi similitu-
dine, dicenda.*

4 מינו מצכוני צבדא דאית
לה מצאא צרביו נא ואבד
חד מצהון לא שבק תשעין
ותשעא בדברא נאול בעא
להו דאבד עד—מצא
דשכחיהי:

*Qual homo è di voi, che, avendo
cento pecore, e perdendone una, non las-
cia le novantane nel deserto, e cada a cercar
la quella che è perduta, insin che la tro-
vanti?*

5 וצא דאשכחה חדא
ושקל לה על כתפתה:

*E come l'ha trovata, se la pone sopra
le sue spalle tutto allegro.*

6 ואתא לביתה וקדו
לחמיהי ולשבניהי
ואמר להון חדו צמי
דאשכחתי צרביו דאבד
הנה:

*E venuta a casa, chiamò gli amici e i
vicini, dicendo loro, Rallegratevi con esse
me, perché ho la trovata. La mia pec-
cora che era perduta.*

6 אמר אנא לכו דהכנא
תהיא חדותא בשמא על
חד חטא דתאב או עד
תשעין ותשעא ודיקין
דלא מתבעי להון ת
תבונה:

*La si dice, che così sarà allegro, a quel
cielo per un peccatore, che venga a pen-
tentia più che per novantane giusti, che
non hanno di penitenza bisogno.*

8 או אידא הי אנאתא
דאית לה צסרגא וזון
ותבד חד מצהון ול
מנהרא שרנא ותמא
ביתה ובעא לה בטליתא
עדמא דתשכחיהי:

*Omero qual è quella donna che ha-
venilo dieci drachme, e ella perde una
drachma non accende la lucerna, e scapa
la casa, e cerca diligentemente, insin a
tanto che la ritrovi?*

טו

3 ואמר אליהם את-המשל
הזה לאמר:

Y el les dice esta parábola diziendó.

4 למי אדם ממכם היו לו
מאה צאן ונאבד מהם שוה אחד
הלא יעזוב את-השעים ותשע
במדבר וילך אחר האובד עד—
כי ימצאו:

*Que hombre de vosotros, teniendo cien o-
vejas, si perdiere vna de ellas, no dexalas nouen-
ta y nueve en el desierto, y va a la que se perdió, ha-
sta que la halle?*

5 ואם ימצא ישם על-כתפיו
ושומח:

*Y hallada la pone sobre sus ombros go-
zoso?*

6 ובבואו אל-ביתו יזעק את
מרעיו ואת קרבו לאמר אליהם
שמחו אתי כי-מצאתי את שוה
האובד:

*Y viniendo a casa junta a los amigos y a los
vezinos, diziendoles, Dadme el para bien: por-
que he hallado mi oveja que se auia perdido?*

7 אומר אני לכם כי כן שמחה
תהיה בשמים על-חטא אחד
השלב מרצתו מתשעים ותשעה
צדיקים אשר אינם מצטרפים
לחשובה:

*Digo hos, que así aurá gozo en el cielo de
vn peccador que se emmienda, mas que de no-
uenta y nueve justos que no han menester em-
mendarse.*

8 או אשה למי יהיו לה זונים
עשרה אם תאבד זונה אחת
והיא לא תבער נר וטליתא
במטותא את-ביתה ותבקש
בלילה עד-כי תמצא:

*O, que muger que tiene diez drachmas, si per-
diere la vna drachma, no enciende el candil, y bar-
re la casa, y busca con diligencia, hasta hallar la.*

טו

3. Εἶπε ὁ ἰησοῦς αὐτοῖς τὴν πα-
ράβολαν ταύτην λέγων.

*Mais il leur proposa ceste similitu-
de, disant,*

4. Τίς ἄνθρωπος ἐξ ὑμῶν ἔχει
ἑκατὸν πρόβατα, καὶ ἀπολάσας ἐν
ἐκ αὐτῶν, ἢ καθέλκει τὴν ἑσπερη-
καρπεννα ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἔτιρεύ-
ται ἕως τὴν ἀπολαύσας αὐτὸν αὐ-
τὸν.

*Qui est l'homme d'entre vous qui
ayant cent brebis, &c. en perd vne, ne
la lle es quatre vingts & dix-neuf au de-
sert, & ne s'en alle apres celle qui est
perdue, tant qu'il l'ait trouuee.*

5. Καὶ εὗρεν ὁ ποιπάζων τὸν τὰς
αὐτοῦ αὐτὸν χαίροντα.

*Et trouua le trouueur, ne la mette sur
ses épaules bien ioyeux:*

6. Καὶ ἐλθὼν εἰς τὸ οἶκος συγκα-
λεῖται τὰς φίλους καὶ τὰς γείτονας,
λεγων αὐτοῖς συγαίρει μοι, ὅτι
ἔρη τὸ πρόβατόν μου τὸ ἀπολα-
ύσας.

*Puis estant venu en la maison s'ap-
pre les amis & voisins, & ne leur die,
Rallegréz-vous avec moi: car j'ai trou-
ué ma brebis qui estoit perdue?*

7. Λέγω ὑμῖν ὅτι ἄρα χαρὰ ἔ-
σται ἐν τῷ οὐρανῷ ὅτι ἓξ ἁμαρταν-
λῶν μετάνοιεν, ἢ ὅτι ἑσπερηκαρ-
πεννα δικάσας, οἷον ἓξ ζῶντες ἔ-
χουσιν μετάνοιαν.

*Je vous di, qu'ainsi y aura-il ioye au
ciel pour vn seul pecheur venant a s'amé-
der, plus que pour quatre vingts & dix-
neuf iustes, qui n'ont pas faict de re-
pentance,*

8. Ἡ τίς γυνὴ δραχμὰς ἔχουσα
δραχμὰς, καὶ ἀπολάσας δραχμὴν μίαν,
καὶ ἀπὸ λύχνου, καὶ σκεπτικῶν οἰ-
κίας, καὶ ζητοῖ ἀπολαύσας, ἕως ὅ-
του εὕρῃ.

*Ou qui est la femme qui ayant dix
drachmas, si elle perd vne drachme, n'
allume la chandelle, & ne balie la mai-
son, ne la cherche diligemment, iusqu'a
ce qu'elle l'ait trouuee.*

CAP. XV.

Das XV. Capitel.

Kapitola XV.

3. Et ait ad illos parabolam istam, dicens,

Then spake he this parable to them saying.

4. Quis ex vobis homo qui habet centum oves: & si perdidit unam ex illis, nonne dimittit nonaginta-novem in deserto, & vadit ad illam quæ perierat, donec inveniat eam?

What man of you having an hundred sheeps / if hee lose one of them / doeth not leave ninetie and nine in the wilderness / and goe after that which is lost / until hee finde it?

5. Et cum invenerit eam, imponit in humeros suos gaudens.

And when hee hath founde it / he layeth it on his shoulders with joy.

6. Et veniens domum convocat amicos & vicinos, dicens illis, Congratulamini mihi, quia inveni ovem meam quæ perierat?

And when he cometh home / he calleth together his friends and neighbours / saying unto them / Reioice with me: for I have found my sheepe which was lost.

7. Dico vobis quod ita gaudium erit in celo super uno peccatore poenitentiam agente, quam super nonaginta-novem iustis qui non indigent poenitentia.

I say unto you / that likewise shall there be more joy in heaven for one sinner that converteth / more then for ninety and nine iust men which neede none amendment of life.

8. Aut quæ mulier habens drachmas decem: si perdidit drachmam unam, nonne accendit lucernam, & evertit domum, & quatit diligenter, donec inveniat?

Whether what woman having ten pieces of silver / if she lose one piece / doeth not light a candle / and sweep the house / and seek diligently till shee finde it?

3. Er saget aber zu ihnen diß Gleichniß / vnd sprach:

Da raledet hand denne Elgnesse ist dem / De sagde.

4. Welcher Mensch ist vnter euch / der hundert Schafe hat / vnd so er der eines verleuret / der nicht lasse die neun vnd neunzig im der Wüsten / vndd hingehe nach dem verlornen / biß daß ers finde?

Wiltet der Mensch er thane eder / som haffuer hundrede Saar / oc der som hand mistet is aff dem / ar hand en lader den oc halffentehnds stuei Drecken / oc gaar bort effter der som bleff borre / indtil hand der finder?

5. Vnd wenn ers funden hat / so leget ers auff seine achseln mit freuden.

De naar hand haffuer der fundet / legger hand der paa sine skuldreer med glæde.

6. Vnd wenn er heim kompt / ruffet er seinen Freunden vnd Nachbarn / vnd spricht zu ihnen: Freuet euch mit mir / denn ich habe mein Schaf funden / das verlorn war.

De naar hand kommer hjem / kalder hand sine Venner oc Naboe / oc siger til dem / Glæder eder med mig / Thi ieg haffuer fundet mit Saar / som vaar for tabt.

7. Ich sage euch / also wirdt auch freude im Himmel sein / über einen Sünder der Buße thut / für neun vnd neunzig Gerechten / die der buße nicht bedürffen.

Ieg siger eder / Saa skal oc vere glæde i Himmelen / offuer en Søndere / som gør Penitence / mere end offuer ni oc halffentehnds riue Rættfærdige / som icke haffue penitence behoff.

8. Oder / welch Weib ist / die zehen Groschen hat / so sie der einen verleurt / die nicht ein Licht anzünde / vnd kehre das Haus / vnd suche mit fleiß / biß sie ihn finde.

Eller hvilket Qvinde er / som haffuer thi Penninge / oc mistet en aff dem / som icke tender it løff / oc søger huset / oc søger med flid / indtil hun finder pengem?

3. Odpowiedz nim podobienstwij toto. Alia:

Nie on to podobienstwo nie / wil do nich / zjeść.

4. Kierż gest i was Elowit / kierż ma Sto Dwoe / a strażli gednu i nich / zdali nenechā dwadesāci de wjstna paustti / a gdeł tē kieraż jahnula / dofuđby gi ne nalezi?

Ktory jest i was elowit / co by miał sto owiec / strażli edne i nich / żali nie opuścā onych dziesiwoćdziesiąt i dwadzieci oś paust / czy / a kiedy nie szuka oney koraż jagnię / aż ją znajdzie?

5. A kōż należne gi / wolożi na ramena swā radugi se.

I z należi i / kōżie nara / mionā swetādusac se.

6. A pŕijda domuow / swolā Dŕatelo a Gausedn / kka giin: Spolu raduget se semnau / neb gsem nalezi Dwoy mau kteraž byla jahnula.

A przyśedby do domu wywoła przyjaciół / i żaliad / mówiac im / Kōżcie się spolecznā / abo wiemciem nalezł owieczę moję koraż była jagnię.

7. Prawim wām / że tak bu deradost w Nebi nad gednijn hŕnssnym potānŕi / tinnjcm / wjce než nad dwade sāt de wjti sprawedliwpm / keriż nepotřebuj potānŕi.

Powiedam wām / że tak będzie radość w niebie nad jednym grzesznikiem postrawiacym / wiece niż nad dziewięćdziesiąt i dwadziecia sprawiedliwymi / ktorzy nie potrzebują potę.

8. Auch / kteraž žena maglŕy Hŕwardset: a strážli Hŕwnu gednu / zdali nezažje Swjce a pŕamitā ty wŕcy keriž w domu gŕau / a hledā pilnē dofuđ nenaležne:

Abu niewiasta ktoraby miała dziewięć drąg / i sŕiży strażli drąg / i ledne / żali nie żapała swjce / i nie omiata domu / a nie szuka pilnoscia ażby znalazła?

טו

9 וַיֵּמָא דַּאֲשֶׁפְתַּחַה קְרִינָא
לְרַחֲמִתָּהּ וּלְשִׁבְתָּהּ
וְאִמְרָא לְהִין חֲדָיון עֲמִי
דַּאֲשֶׁפְתַּחַה וְזִין דַּאֲבִיר
חֲנִינָא :

*E come l'ha trovato, chiama le sue
amici, he e se viene, dicendo, Rallegratevi
con esso me, perche ho trovato la mia
di amica che avevo perduto.*

10 וַיֵּמָר אֲנִי לָכֵן ד
דִּהֲכִנָּא תְּהִינָא חֲדָיון
קְרִינָא מִלְּאֲבִירֵי דַּאֲלֵהָ
עַל חֵד הַטִּינָא דַּחֲאָב :

*Così si dice, che sarà allegrezza
dinanzi a li Angeli de Dio per un pec-
cator che venga a penitencia.*

11 וַיֵּמָר הָיָא לְהִין תִּיב
יִשְׂרָאֵל דִּקְרָא חֵד אִיתָּהּ
לֵה בְּנֵי תִיבִין :

*Pec disse, un homo haueva due fi-
gliuoli.*

12 וַיֵּמָר לֵה בְּרָה וְעֹרָא
אֲבִי הֵב לִי בְּלִינִתָּהּ ד
דַּמְטִינָא לִי מִן בִּיתְךָ וּפְלֵג
לְהִין קִנְיָנָה :

*Et le plus jeune de lura disse al padre,
Mio padre, dammi la parte de la sustan-
cia che mi tocca: e così egli dimise lura la
facoltà.*

13 וּמוֹ בְּתֵר יוֹמֵתָנָה
הַלִּיל פִּגְשָׁהּ בְּרָה וְעֹרָא
כָּל מִדָּם דַּמְטִינָהּ וְאִתָּהּ
לְאִתְרָא בְּחִיקָהּ וְתִמְזוּ
בְּדֵר הַנְּנָה פִּד חֲנִינָה ב
בְּרַחֲמֵיהּ :

*E dappo non molti giorni, hauendo il
figliuolo piu giovane rannato infirmita agna
cosa, sen' andò in un paese lontano, e la
dissep tutto la sua sustancia a viuendo
disseuamente.*

14 וַיָּפֶד אֲמֵר כָּל מִדָּם
דַּאֲיִתְרָא לֵה הָיָא פִּבְנָא
רַבָּא בְּאִתְרָא הִו וְשִׁרִי
חֲסֵר לֵה :

*Poco egli hebbe consumata ogni co-
sa, venne in quella regione una gran fa-
me, and' egli cominciò ad haue necessid.*

15 וַיֵּאָוֶל גִּחַף לֵה לְחֵד מִן
בְּנֵי מְדִינָתָא דַּאֲתֵרָא הִו
וְהִו שִׁפְרָה לְקִרְיָתָא ל
לְמַרְעָא חֲנִינָה :

*Et andò, e arcassossi ad un de citta-
dani di quella regione: el quale lo mandò a
la sua villa a pascere a porci.*

טו

9 וְאַם חֲמִצָּנָא חֲזֵק אַתָּה
לְעֻזְתִּיךָ וְקַח בִּזְמִיתָּהּ לְאִמְרָא שְׂמִיחָהּ
אֲתִי כִּי מִצָּנְתִּי אַתָּה תַּחֲזִיק אֲשֶׁר
אֲבִדְתִּי :

*Y quando la ouiere hallado, juntà las ami-
gas, y las vezinas, diziendo, Dadme el para bien:
porque he hallado la drachma que auia perdido.*

10 כֵּן אֲמֵר אֲנִי לָכֵם שְׂמִיחָה
תְּהִינָה לְפָנֵי מַלְאָכֵי אֱלֹהִים עַל־
הַחֲטִינָא הַשָּׁב מִרְעָה :

*Así os digo, que ay gozo en los Angeles de
Dios de vn peccador que se emmienda.*

11 וַיֵּמָר לְאָדָם אֶחָד הָיָא לֵה
שְׁנֵי בְנִים :

Item, dize, vn hombre tenia dos hijos:

12 וַיֵּמָר הַקָּטָן בְּהֵם לְאָבִיו
אָבִי הִו לִי אֶת־חֲלֻקְתִּי אֲשֶׁר
תָּבוֹא לִי מִבֵּיתְךָ וְיִחַלֵּק לָהֶם
אֶת קִנְיָנִי :

*Y el mas moço de ellos dixo a su padre: Pa-
dre, dame la parte de la hazienda que me perte-
nece: Y elies repartió la hazienda.*

13 וְאַחֲרֵי יָמִים לֹא רַבִּים
וַיֵּאָסֶף כָּל־בְּרֵי־הַקָּטָן וַיֵּלֶךְ
אֶל־אֶרֶץ רְחוֹקָה וְשָׂם חֵוֶל אֶת־
כָּל־קִנְיָנוֹ כִּי־סוֹבָא וְזוֹלֵל הוּא :

*Y despues de no muchos dias, juntando lo
rodo el hijo mas moço, partióse lexos, a vna pro-
uincia apartada: y allí desperdiuó su hazienda
biuendo perdidamente.*

14 וּכְכֹאֲשֶׁר בָּלַע אֶת כָּל־אֲשֶׁר
לֹו וַיְהִי רָעָב חָזֵק בְּאֶרֶץ הַהִיא
וְהוּא תָּחַל לְחַסֵּד :

*Y desque lo vno rodo desperdiado, vino
vna grande hambre en aquella prouincia: y co-
mencole a faltar.*

15 וַיֵּלֶךְ וַיִּדְבֶּק לְאִישׁ עִירָא
בְּאֶרֶץ הַהִיא וַיִּשְׁלַח אוֹתוֹ אֶל־
שְׂדֵוֹתָיו לְרֻעוֹת אֶת הַחֲזִירִים :

*Y fué, y lleuóse a vno de los ciudadanos de
aquella tierra, el qual lo embió a su corrio para-
que apacentasse los puercos.*

טו

9. Καὶ διούρ(α συγκαλῶντες τὰς
Φίλους καὶ τὰς γείτονας, λέγουσιν·
συγαλῶντί μοι, ὅτι εὗρον τὴν δραχ-
μὴν ἣν ἀπώλεσα.

*Et quand elle l'a trouuee, n'appelle
ses amies & voisins, disant, Rallegréz-
vous avec moi: car j'ai trouuée la dra-
chme que j'auoy perdue.*

10. Οὕτω, λέγω ὑμῖν, χαρὰ γί-
νηται πρὸς τὸν ἀγγέλων ὁ Θεὸς διὰ
τὸ ἀμάρταναι μὴ μετανοῶν.

*Ainsi vous di-je, qu'il y aura ioye
deuant les Anges de Dieu pour vn seul
pecheur venant a s'amender.*

11. Εἷς τις ἄνθρωπος πρὸς εἶχα δύο
υἱοὺς.

*Il leur dit aussi, Un homme auoir
deux fils.*

12. Καὶ εἷς τῶν νεώτερον αὐτοῦ
τῷ πατρὶ· πατήρ, δός μοι τὸ με-
ρίδιόν μου τῆς ἐκείνης, καὶ διώ-
λω αὐτοῖς τὸν βίον.

*Donc le plus ieune dit à son pere,
Mon pere, donne-moi la part du bien
qui m'appartient. Ainsi il leur partagea
les biens.*

13. Καὶ μετ' ἅπλῃς ἡμέραις συν-
αγαγὼν ἑαυτὸν ὁ νεώτερος υἱός,
ἀπεδήμησεν εἰς χώραν μακρὰν,
καὶ ἐκεῖ δισπόρει τὸν αὐτοῦ
αὐτῷ, ζῶν ἀσώτως.

*Et peu de iours apres, quand le plus
ieune fils eut tout assemblée, il s'en alla
dehors en pais lointain: & là disipa son
bien en viuant prodigalement.*

14. Διπλησθεὶς δὲ αὐτὸς πάντα,
ἐξήμισε λιμὸς ἰσχυρὸς καὶ τὸν χοίρειον
ἐπέλεν, καὶ αὐτὸς ἤρξατο ὑστερεῖ-
σθαι.

*Après qu'il eut tout despendu, vne
famine aduint en ce pais-là: dont il co-
mença d'auoir disette.*

15. Καὶ πρὸς τὸν ἐκείνῳ τῷ
τοῦ κυρίου τῆς χοίρας ἐκείνης καὶ
ἐπέμψεν αὐτὸν εἰς τὰς ἀγρούς αὐ-
τοῦ βίβειν χοίρους.

*Alors il s'en alla, & se mit avec vn
des citoyens du lieu, qui l'enuoya en ses
possessions pour paistre les porcs.*

CAP. XV.

9. Et cum invenerit, convocavit amicos, & vicinas, dicens: Congratulamini mihi, quia inveni drachmam quam perdideram.

And when he had founde it / shee called her friends / and neighbours / saying / Reioyce with me: for I have found the piece which I had lost.

10. Ita dico vobis, gaudium erit coram angelis Dei super uno peccatore poenitentem agente.

For sothe I say unto you: there is less reioyce in the presence of the Angels of God for one sinner that converteth.

11. Autem, Homo quidam habuit duos filios.

He said moreover: A certaine man had two yonges.

12. Et dixit adolescentior ex illis, patri, Pater, da mihi portionem substantiae quae me contingit. Et divisit illis substantiam.

And the yonger of them said to his father: Give me the portion of the goodes that falleth to me. So he divided unto them his substance.

13. Et non post multos dies, congregatis omnibus adolescentior filius peregre profectus est in regionem longinquam: & ibi dissipavit substantiam suam vivendo luxuriose.

And long after, when the yonger sennet had gathered all together, he tooke his journey into a farre country: and there he wasted his goodes with riotous living.

14. Et postquam omnia consummasset, facta est famis valida in regione illa, & ipse coepit egere.

Now when he had spent all, there arose a great dearth throughout that land: and he began to be in need.

15. Et abiit, & adhesit unicuique regionis illius. Et misit illum in villam suam ut pasceret porcos.

Then he went and clave to a citizen of that country, and he sent him to his farme to feede swine.

Das XV. Capitel.

9. Vnd wenn sie in funden hat/rüfset sie ihren Freundinnen vnd Nachbarinnen / vnd spricht: Freuet euch mit mir denn ich habe meinen Groschen funden / den ich verloren hatte.

De naer hun haffuer funde hannem / kalder hun sine Venner oc Nabersker / oc siger / Glæder eder mer mig / Thi ieg haffuer funde min Pending / som ieg tabte.

10. Also auch / sage ich euch / wird freude sein für den Engeln Gottes / über einen Sünder der buße thut.

lige saa siger ieg eder oc / skal vere glæde saar Gud / Engle / offuer en Synder / som gør Penitence.

11. Vnd er sprach: Ein Mensch hatte zween Söne.

De hand sagde / En Menniste haffde tho Sønner.

12. Vnd der Jüngste vnter ihnen sprach zu dem Vater: Gib mir Vater das theil der güter / das mir gehöret. Vnd er theilet ihnen das gut.

De den yngste aff dem sagde til Faderen / Gif mig Fader den part aff Godset / som höret mig til. De hand stiftte godset ibland dem.

13. Vnd nicht lang darnach sammet der jüngste Sohn alles zusammen / vnd zog ferne über Land / vnd daselbs bracht er sein gut vmb mit brassen.

De icke longe der effter samlede den yngste Søn det alle til sammen / oc drog longe bort aff landet / oc der fortærede hand sit Godz / offuerstedighed.

14. Da er nun alle das seine verzehret hatte / ward eine grosse Theurung durch dasselbige ganze Land / vnd er fieng an zu darben.

Der hand haffde nu fortæret alle det hand haffde / da bleff der en suar Dørlid i det samme ganste Land. Och hannem begynte at famis.

15. Vnd gieng hin / vnd henges sich an einen Burger desselbigen Landes / der schicket ihn auff seinen acker der Sau zu hüten.

De hand gick bort / oc gaff sig til en Borgere der i landet / hand sende hannem til sin Ager at vorde Sum.

Kapitola XV.

9. A když nalezně / svolá přijatelny a sousedy / řkauc: Spolu raduogte / se sejmou / neb sem našel dračmynu kterou jsem byl ztratil.

A když našel / svolá přijatelny a sousedy řkauc: Spolu raduogte se sejmou / neb sem našel dračmynu kterou jsem byl ztratil.

10. Tak pravím vám / že radoši bude Angelům Božím nad jedním hříšníkem po kání křtícím.

Povídám vám / Taková radoši bude před Angely Božími / nad jedním hříšníkem po křtícím.

11. Řekl: Eflowel geben měl dva syny:

Řad to řekl / Eflowel měl dva syny.

12. Řekl mladší z nich Otci: Dá / dáv mi díl statku kterýž mám náležeti. Rozdělil jim statek.

Z kterých mladší řekl otcu: Dáv mi část muietnošci mého náležeti. Rozdělil jim muietnošci.

13. A po nemnohých dnech / shromáždil všecky své mladší syny / odjel do daleké krajiny: a tam rozmrhal statky své / žijící smilně.

Po málo dní thedy zhláše / kdy ušly se všichni mladší syni / odjel do daleké krajiny / rozprošl muietnošci (sva žymac) rozpuště.

14. A když všecko vtratil / šel se hlad velkým v krajině té / a on počal nužně býti.

A když všecko potrávil / šel se hlad velkým v krajině ony / ráž / onem počalo nužně býti.

15. Šel přidržel se jednoho měšičmna krajiny té. A on poslal go do vsy své / aby pásl vepře.

A tak seděl přyslal do jednoho měšičmna krajiny / Frory go poslal na pole své aby pásl vepře.

16 וַיִּמְלֵךְ הָיָה לְמַמְלָא
פְּרֻסָּה מִן חֲרֻבָּהּ הַגִּן
דְּאֵכְלִין הָיוּ חֲזִירָא וְלֹא
אִנְשׁ יָהֵב הָיָה לָהּ :

*E bramava d'empierli el ventre de la
scorza, che i porci mangiamano: e persona
non gliene dava.*

17 וְכֵן אָמַר לִנְת גְּבֻשָּׁה
אָמַר פֶּמָה הָשָׂא אֲגִירָא
אֵית בֵּית אָבִי דִּינְהִיר לְהִין
לְחָמָא וְאִנְא הִרְכָּא לְפֻכְנִי
אֲבָד אֲנִי :

*On d'egli ritornato in se stesso, disse,
Quanti mercenarij ne la casa de mio pa-
dre hanno abbondanza de pane, & io mi
muovo di fame?*

18 אָקִים אָנֹל לִנְת אָבִי
וְאָמַר לָהּ אָבִי חֲטִירָא
בְּשָׂמִיָּה נִקְדָּמִיךְ :

*Io mi levatò su, & andò a trovare a
mio padre, & diragli, Padre, io ho peccato
contra el cielo, & davanti a te.*

19 וְלֹא מְכִיל שְׂוֵנָא אֲנִי
דְּבִדְרָא אֲתִקְרָא עֲבָדִיגִי אִין
חַד מִן אֲגִדִּירָא :

*Non son più degno d'esser chiamato
mio figliuolo: faranno come uno de suoi
mercenarij.*

20 וְקָם אָתָּה לִנְת אָבִי
וְעִדְהוּ רַחֵיק חֲזִיקִי אָבִי
וְאֲתִרְחֵם צְלוּהִי וְרַחֵם
כָּל צְלוּהָ וְנִשְׁתָּקָה :

*E così levatosi, s'en venne a suo pa-
dre, & essendo egli ancor lontano, suo
padre il vide a compassione: & correndo,
si gli gittò al collo, & lo baciò.*

21 וְאָמַר לָהּ בְּרָה אָבִי
חֲטִית בְּשָׂמִיָּה נִקְדָּמִיךְ
וְלֹא שְׂוֵנָא אֲנִי דְּבִדְרָא
אֲתִקְרָא :

*Allora il figliuolo gli disse, O padre, io
ho peccato contra el cielo, & davanti a te,
me son più degno d'esser chiamato mio fi-
gliuolo.*

16 וַיִּתְּאוּ לְמַלְאָח אֶחָד—בְּטִינוּ
מִן הַרְבּוֹת אֲשֶׁר אָכְלוּ הַחֲזִירִים
וְאִישׁ לֹא נָתַן לוֹ :

*Y desleaua henchir su vientre de las monda-
duras que comian los puercos: mas nadie se las
dava:*

17 וַיָּבוֹא אֶל גְּבֻשָּׁו וַיֹּאמֶר בְּפֻמָּה
שְׂכִירִי אָבִי יוֹתֵרִים לָחֶם וְאִנִּי
אֲבָד בְּרָעָב :

*Y boluiendo en si dixo, Quantos jornaleros
en casa de mi padre tienen abundancia de pan, y
yo aqui perezco de hambre,*

18 וַיָּקֻם וַיֵּלֶךְ אֶל אָבִי וַיֹּאמֶר
אֵלַי אָבִי חֲטִאתִי בְּשָׂמִיָּה
וּלְפָנֶיךָ :

*Leuantarme he, y yre a mi padre, y dezirle-
hé: Padre peccado hé contra el cielo, y contra ti:*

19 וַיַּעַיֵד אֹכֵי מַהֲקָרָא בְּנֵי עֲשָׂה
אֹתִי כְּאִשֶּׁר אֶחָד שְׂכִירֵיךָ :

*Ya no soy digno de ser llamado tu hijo, haz-
me como a vno de tus jornaleros.*

20 וַיָּקָם וַיָּבוֹא אֶל אָבִי
וַעֲזָדָהּ רַחֹק מִמֶּנּוּ דָּאָה אֶתּוֹ
אָבִי וַיִּכְמְדוּ רַחֲמֵי וַיִּרְץ וַיִּפֹּל
עַל צַוְּאָרוֹ וַיִּשָּׁק לוֹ :

*Y leuantandose, vino a su padre. Y como aun
estuviesse lexos, vidolo su padre y y fué movido a
misericordia y corriendo a el derribose sobre
su cuello, y besolo.*

21 וַיֹּאמֶר אֵלַי הִבֵּן אָבִי
חֲטִאתִי בְּשָׂמִיָּה וּלְפָנֶיךָ וְאִנִּי
שְׂוֵנָה לְהִקְרָא בְּנֵיךָ :

*Y el hijo le dixo, Padre peccado hé contra el
cielo, y contra ti: ya no soy digno de ser llamado
tu hijo.*

16. Καὶ ἐπιθύμει γεμίσει τὸν πλῆ-
ξιν αὐτοῦ ὥστε ἵνα κατατίσῃ αὐτὸν ὡς ἡ-
δὲ αἱ χοῖροι· καὶ οὐδὲς ἰδοῦν
αὐτῷ.

*Et il desiroit de remplir son ventre
des esclafes que les porceaux mäge-
oyent: mais per sonne ne lui en donnoit.*

17. Εἰς ἑαυτὸν ἰλθὼν εἶπε· τί-
λοι μίθιοι τῷ πατρί μου πείσ-
σουσιν ἄρτους, ἐγὼ δὲ λιμὸν ἀ-
πὸ πολλοῦ.

*Dont estant revenu à soi-mesme, il
dit, Combien y a-il de mercenaires en
la maison de mon pere, qui ont du pain
tant & plus, & moi je meur de faim?*

18. Ἀναστὺς παρὰ τοῦ κοιτοῦ πρὸς τὸν
πατέρα μου, ἔειπεν αὐτῷ· πατήρ,
ἡμάρτηκα εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἐνώ-
πιόν σου.

*Le me leuetai, & m'en irai vers mon
pere, & lui dirai, Mon pere, j'ai peché
contre le ciel, & devant toi.*

19. Καὶ ἐκείτι εἰμὶ ἄξιον κλη-
θεῖσθαι υἱὸς σου· ποιῶν με ὡς ἓνα τῶν
μίσθων σου.

*Et ne suis plus digne d'estre appelé
ton fils: fai moi comme l'un de tes mer-
cenaires.*

20. Καὶ ἀναστὺς ἦλθεν πρὸς τὸν
πατέρα αὐτοῦ. ἔτι δὲ αὐτὸν μακρὸν
ἀπέχοντα, εἶδεν αὐτὸν ὁ πατήρ αὐ-
τοῦ, καὶ ἐπαλαγχρίσθη, καὶ δραμὼν
ἐπέπιπεν εἰς τὸν τραχὺλαστὸν αὐτοῦ,
καὶ αὐτιφίλησεν αὐτόν.

*Ainsi donc il partit, & vint vers son
pere, Or lui estant encore loin, son pere
le vit, & fut estneu de compassion, &
accourut, & se jetta à son col: & le baisa.*

21. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ υἱὸς· πατήρ, ἡ-
μάρτηκα εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἐνώπιόν
σου. καὶ ἐκείτι εἰμὶ ἄξιον κλη-
θεῖσθαι υἱὸς σου.

*Mais le fils lui dit, Mon pere j'ai pe-
ché contre le ciel, & devant toi: & ne
suis plus digne d'estre appelé ton fils.*

16. Et cupiebat implere ventrem suum de liquis quas porci manducabant: & nemo illi dabat.

And he would faine haue filled his belly with the huskes / that the swine ate: but no man gaue them him.

17. In se autem reversus, dixit, Quanti mercenarii patris mei abundant panibus: ego autem hic fame pereor?

Then he came to him selfe / and said / How many hired seruaues at my fathers haue bread enough / and I die for hunger?

18. Surgam, & ibo ad patrem meum, & dicam ei, Pater, peccavi in caelum & coram te.

I will rise / and go to my father / and say vnto him / Father / I haue sinned against heauen / and before thee.

19. Iam non sum dignus vocari filius tuus: fac me sicut unū de mercenariis tuis.

And am no more worthy to be called thy sonne: make me as one of thy hired seruantes.

20. Et surgens venit ad patrem suum. Cum autem adhuc longē esset, vidit illum pater ipsius, & misericordia motus est, & accurrens cecidit super collum, & osculatus est eum.

So he arose and came to his father / and when he was yet a great way off / his father saw him / and had compassion: & ranne and fell on his necke and kissed him.

21. Dixitque ei filius, Pater, peccavi in caelum & coram te, iam non sum dignus vocari filius tuus.

And the sonne said vnto him / Father / I haue sinned against heauen / and before thee / and am no more worthy to be called thy sonne.

16. Vnd er begerte seinen bauch zu füllen mit trebern / die die Sau assen / vnd niemand gab sie ihm.

De hand begerebe / als folde sin Bug mer mast / som Sulnent ode / oc lingen gaff hannem den.

17. Da schlug er in sich / vnd sprach: Wie vil Tagelöhner hat mein Vater / die Brot die fülle haben / vnd ich verderbe im hunger.

Da tenecke hand ved sig / oc sagde / Hvor mange daglonere haaffuer min Fader / som haaffue Brod nock / oc ieg forderffuis i Hunger.

18. Ich wil mich auff machen / vnd zu meinem Vater gehen / vnd zu ihm sagen: Vater / ich habe gesündigt in den Himmel vnd für dir.

Ieg vil gøre mig rede / oc gaa til min Fader / oc siage til hannem / Fader / Jeg syndede mod Himmielen oc saar dig.

19. Vnd bin fort nicht mehr werth / daß ich dein Sohn heiße / mache mich als einen deiner Tagelöhner.

De ieg er icke lengeer verd / at iag skal kaldis din Søn / For mod mig som en aff dine Daglonere.

20. Vnd er machet sich auff / vnd kam zu seinem Vater. Da er aber noch ferne von dannen war / sahe in sein Vater / vnd jammert in / lieff vnd fiel im vmb seinen halß / vnd küßet ihn.

De hand giorde sig rede / oc kom til sin Fader. Som hand vaar der end longe fra / saa hans Fader hannem / oc nackedis offuer hannem / løb oc faldt hannem om hans hals / oc kyssede hannem.

21. Der Sohn aber sprach zu ihm: Vater / ich habe gesündigt im den Himmel vnd für dir / Ich bin fort nicht mehr werth daß ich dein Sohn heiße.

Da sagde Sønnen til hannem / Fader / Jeg haaffuer syndet mod Himmielen oc saar dig. Jeg er icke lengeer mere verd / at ieg skal kaldis din Søn.

16. Vñ žadal naplneti bricho sro mlatum kicrę Wępię gę oli / a žadny nedawal genu.

Vñ žadal iafoby natef al bruch swoy luffezynamu kichorych nie das indaly wieprze / ale mu ich nikt nie dal.

17. Tędy on nawratiw se sam k sobę / řekl: Jak mnozų nagemnyco w domu Otce meho hoznosi magij chleba / a pa tuto hladem mru?

Forren k sobie przyšed by / řekl: Jáko wiele nagemnyco w domu Otce meho mra dosyc chleba / a la oto od glodu smru?

18. Wstanu / a puogdu k Otcy memu / a dihm genu: Otcę / žhčesyl gsem proti Tebi a před tebau.

Ale wstanę przy porę do Oycy mego / y czeke iema / Opcze zgrzesę / lem przeciw tebu y przed toba.

19. A giſt negsem hoden slauti Søn twuog / ale wti inne nako gednoho z nagem nishfurn tręch.

A wtem daley ale iest godzien szynac sie synem twym: De wnie mie wozym z nagemnifow twęch.

20. Wstano sselk Otcę sro: mu. A lędy gęstę podal by / wżel gen Otce geho / y hnue gęst milosrdenstwim / a přibęh w pabl na hrdlo geho / a polny bil ho.

Tędy wstanę przy do Oycy mego / a gdy ieszcie był opadal / wżel go ociecie / a tul onymilofierdzicim / wybięzowy pabl na hru ugo y calowal go.

21. W řekl genu Søn: Otcę / žhčesyl gsem proti Tebi a před tebau / a giſt negsem hoden slauti Søn twuog.

Przeřl mu syn / Opcze zgrzesę sylem przeciw tebu y przed toba / a nie iesztem daley godzien szynac sie synem twym.

טו

22. אמר דין אבוהי ל
לעבדיוהי אפקד אסטלא
רשיתא אלבשוהי וסימו
עוקתא באדה ואסגוהי
מסגנא :

*El padre disse a' i suoi seruitori, Par-
tete qua la piu bella vesta, e vestitelo, e
dategli un anello ne la sua mano, e le-
scarpete ne i suoi piedi.*

23. ואיתו קטלו תירא
דבסמא ונאכו ו
ונתבסם :

*Menete ancora quel vitello ingrassato,
e ammazcatelo, e mangiatelo e fac-
ciammo allegrezza.*

24. דהנא ברי מיתנא
הנא וחינא נאבידא הנא
נאשקבח ושריו
למיתבסמו :

*Perche questa mio figliuolo era
morto, e e' risuscitato in vita era perdu-
to, e e' essistito. E cosi cominciarono a
far festa.*

25. הו דין ברה קשישא
בקריתא הנא ופד אהת
וקרב לנת ביתנא שמע
הל ומרא דסגנא :

*Et il suo figliuolo piu attempato era
in villa, il quale venendo, come fu pres-
so a la casa, udi il suono e la danza.*

26. וקרא לחד מן טליא
ושאלה מנו הנא :

*E chiamò vno de suoi seruitori, e de-
mandolla che cosa erano quelle.*

27. אמר לה אחוק אהת
וקטל אבוק תורנא
דבסמא דפד חלים
אהקבלה :

*Egli le disse, Il tuo fratello è venuto, e
tuo padre ha occiso quel vitello ingrassato,
perche ci ha rithauuto sano e salvo.*

28. ורגו ולא צבא הנא
למצל ונבק אבוהי בעא
מנה :

*Di che egli si fdegnò, e non voleva en-
trare, la onde su padre vscito fuori lo
pregaua.*

טו

22. ויאמר האב אל עבדיו
הוציאו הקריבו את
הראשנה והלבישו אותה ותנו
את טבעת על ידו ונשלים
על רגליו :

*Mas el padre dixo a' sus siervos, Sacad (lue-
go) el principal vestido, y vestaldo, y poned anil-
lo en su mano, y çaparos en sus pies.*

23. קחו לכם את בן בקר
רך וטוב ומהרו לעשות
נאכל לחם ונסעד לבנו
ונשמח :

*Y traed el bezerro grueso, y matadlo : y co-
mamos, y hagamos vanquere.*

24. פילבני חנה מת היה ויהי
ואובד היה ונמצא נחלו
לשמוח :

*Porque este mi hijo muerto era, y ha rebini-
do : auia se perdido, y es hallado. Y començaron
a hazer vanquere.*

25. ויהי בנו הגדול בפשה
ובנאשר בנא ויקרב אל הבית
שמע את קול כנור ומחול :

*Y su hijo el mas viejo estaua en el campo, el-
qual como vino, y llegó cerca de casa, oyó la sym-
phonia y las danças.*

26. ויקרא לאחד מן הועדים
וישאל מה זה תדבר :

*Y llamandó vno de los siervos, preguntóle
que era aquello.*

27. ויאמר לו בן אחיך בנא
וישחט אביו את בן בקר רך
וטוב בן שלו אותו קבל :

*Y el le dixo, Tu hermano es venido : y tu pa-
dre há muerto el bezerro grueso por auerlo re-
cebido saluo.*

28. ויחר אפו ולא נאכה לעלות
ואביו יצא אליו וישאל ממנו
מנה :

*Entonces el se enojó, y no queria entrar. El
padre entonces saliendo, rogauale que entrasse.*

טו

22. Εἶπε δὲ ὁ πατήρ πρὸς τοὺς δού-
λους αὐτοῦ· ἐξενέγκατε τὴν καλὴν
τὴν πρώτην, καὶ ἐνδύσατε αὐτὸν,
καὶ δατε δακτύλιον εἰς τὴν χεῖρα
αὐτοῦ, καὶ ὑποδήματα εἰς τοὺς πο-
δας.

*Or le pere dit a' ses seruiteurs, Tirez-
moi hors la plus belle robbe, & le ves-
tez, & lui donnez un anneau en la main,
& des soulers en ses pieds :*

23. Καὶ ἐνεγκάντες τὸν μέγαν
τὸν σκεδῶν θύραις, καὶ φασγί-
ας διφραβῶν.

*Et m' amenez le veau gras, & le
tuez, & faisons bonne chere en le man-
geant.*

24. Ὁ πατήρ δὲ ὁ υἱὸς μου παρὸς
αὐτὸν, καὶ ἀνίστη· ἐξ ἀπολλυαῖς αὐτὸν,
καὶ εὖρε. καὶ ἤρξατο διφραβί-
ναι.

*Car mon fils que voicy estoit mort,
& est retourne a vie : il estoit perdu,
mais il retourné Et commençeront a
faire bonne chere.*

25. Ἦν δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πρεσβύ-
τερος ἐν ἀγρῷ· καὶ ὡς ἐρχόμενος
ἤγγισεν τῇ οἰκίᾳ, ἤκουσεν συμφωνί-
ας καὶ χορῶν.

*Or estoit son fils aîné es champs, &
comme en venant il approchoit de la
maison & ouït la meïodie & les dançes.*

26. Καὶ προσκαλεσάμενος ἓνα
τῶν παιδῶν, ἐπηρώτησεν τί εἴη ταῦ-
τα.

*Et appela vn des seruiteurs, & l'in-
terroga que c'estoit.*

27. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ὅτι ὁ ἀδελ-
φός σου καὶ ὁ πατήρ σου
τὸν μέγαν τὸν σκεδῶν· ἐπὶ γαί-
νεται αὐτὸν ἀπέλαβεν.

*Lequel lui dit, ton frere est venu, &
ton pere a tué le veau gras, pourtant
qu'il l'a receuue sain & sauf.*

28. Ὁ ἀρχαῖος δὲ, καὶ οὐκ ἤθελεν
εἰσελθεῖν· ὁ δὲ υἱὸς πατὴρ αὐτοῦ ἐξελ-
θὼν παρεκάλεσεν αὐτόν.

*Mais icelui se mit en colere, & ne
voulut point entrer. Son pere donc e-
stant sorti le prioit d'entrer :*

ט

וַיִּרְוִיחַ אֶמְרָא דְּאַבְוֵהֶּיָּהּ
כְּמָא שְׁמִין כְּנִיחַ אֲנָא לָךְ
עֲבִידְתָּא וְנָא מִתּוּבָּה
עֲבִידְתָּ פִּיקֵּדָה וְסוֹן
מִתּוּס יִדְנָא לָא יִדְבֵּק לִי
דְּאַתְּ שֶׁסַּע רַחֲמִי:

*Ma egli rispondendo, disse al padre,
Ecco io ti fermoglia tanti anni, ma giammai
ho mai veduto alcuno tuo comandamento,
e mi tenevi in un altro per un capretto, per
vederlo di tante anate.*

30 לתנא דין דבר פד פ
 פד קנזר עם נזת
 נאמא גססר דהתנא
 דפססא:

Ma quando m'è tornata la salute, che
ho avuto e ho avuto e ho avuto e ho avuto,
e ho avuto e ho avuto e ho avuto e ho avuto,
e ho avuto e ho avuto e ho avuto e ho avuto.

וְאָמַר לָהּ אַבְנֵי אֶת
בְּכֹרֶיךָ וְכֹן עָמִי אֶת
מִדַּם דִּילִי דִינָר ה' :

*Et c'est là jadis, Ephraïm, tu seras toujours
com' meco, e zware la cose me' sun me.*

32 לְיָבוֹסָם בְּיוֹגֵהָ הָיָה
הוּא וְלִמְחֵהָ דָרָה גְּרִיף
מִיָּתָה הָיָה וְחֵיָה וְהִבִּידָה
הָיָה וְהִשְׁתַּפַּח :

Ata é a minha v. f. e a minha
permissão que se me faça a minha
e a minha de v. f. e a minha
e a minha de v. f. e a minha

וַיֹּאמֶר מִי־לָא לְהַיְיָ
תְּלַמְּדֵהוּ וְהִי עֲרָא יֵד אֵת
הָאָדָם דִּתְּרֵי וְכִי יִבְרַח
וְיִתְּנֵה לָהּ קִדְשָׁהּ
וְיִתְּנֵהּ מִצִּיּוֹן :

*Disceps etiam dicitur fuisse discipolo, e-
ra una persona che aveva la
discepolo e era una persona come
quello che designa i suoi beni.*

טו

29 וַיֵּעַר לְאַבְרָם הָשֵׁה כַּמָּה שָׁנִים
עַבְדִּיתִי אֹתָךְ וּבְכָל עֵת מִצֹּתְךָ
לֹא עֲבַדְתִּי וְלִי לֹא נִתְּתָה גְדִיל
לְשֹׁמֵחַ עִם רָעִי :

Mas el respondiendo, dixo al padre, He aqui tantos annos hà que te siruo, que nunca he traído passado tu mandamiento, y nunca me has dado vn cabrito para que haga vanquere con mis amigos.

30 וַיִּבְרָא אֱלֹהִים בָּרָא בְנֵי הַחַיָּה אֱלֹהִים
בָּרָא אֶת—קִנְיָזוֹ עִם הַחַיָּה
וַיִּשְׁחַט לוֹ אֶת—הַצֶּמַּח הַבְּרִיא :

Mas desque vino este tu hijo, que hà engul-
tido tu hazienda con rameras, hasle matado el
bezerro gruesso.

3) וְהוּא אָמַר לוֹ בְּיָד אֵלֶּיךָ בָּכָל
יְמֵי הַחַיִּים הַזֵּה וְכָל אֲשֶׁר לִי לְךָ
הוּא :

El entonces le dixo, Hijo, tu siempre estas conmigo, y todas mis cosas son tuyas.

32 יֵשׁ צָרָכְךָ לְשִׁמּוֹחַ וּלְגִיל
בִּי אֲחִיךָ הֵחָלָה מֵלֵךְ הָיָה נֶחֱמִי
וְאוֹבֵד הוּא וְיִמְצֵא :

Mas hazer vanquere y holgar nos era mender: porque este tu hermano muerto era, y rebuiuo: auia se perdido, y es hallado.

וַיֹּאמֶר אֵלֶּיךָ מִי־דָוִד אָדָם
אֶחָד הָיָה עֹשֶׂה אֲשֶׁר לוֹ מִשְׁקֵה
חֶבֶת וְדִבְתָּו בָּאָה אֵלָיו כִּי
הָיָה אֶת־קִנְיָנוּ :

Y Decia tambien à sus Discipulos : Auiá vn hombre rico, el qual tenia vn mayordomo : y este fué acusado delante deel como dissipador de sus bienes.

11.

[illegible]

Mais il répondit, & dit à son père, Voies, il y a tant d'autres, que je te fers, & jamais je n'en irai pas à ton commandement, & tu ne m'en donneras jamais un cheveau pour faire bonne chère avec moi (dit-il).

30. Ὁ παῖς ὁ ἐξουθενούμενος, ὁ κα-
ταφάγων σπυγὰς βίον μὲν καὶ ὡς
ἡλθὲν, ἐνδύσας αὐτὸν τὸ μέγεθος τοῦ
στρώτου.

Mais quand celui-ci ton fils, qui a
gourmandé ton bien avec les pail-
lards, est venu, tu lui as tout le venu, n'est-ce pas ?

31. 'Ο Ἰησοῦς ἀνέβη πάλιν, καὶ
πᾶσι τοῖς μαθηταῖς εἶπε, λέγων· ἰδοὺ ἐγὼ ἀπο-
στέλλω ὑμᾶς ὡς ἀποστόλους.

Et le pere lui dit, Mon enfant, tu es
toujours avec moi, & tous mes biens
sont tiens.

32. ὁ φρεσιν ἡμῶν ἡ χαρὶς ἡμῶν
 ἰδὲ. ὁ πᾶσι λαοῖς σου ἔστι, γε-
 κρυς ἡ, καὶ ἡ ἀγάπη σου ἀπαλα-
 λῶς ἡ, καὶ ἡ ἀρετή.

Or falloit-il faire bonne chere & s'esjouir, pource que ceſſui-ci ton-
tier eſtoit mort. & il eſt raconté à
vie: il eſtoit perdu, & il eſt retrouvé.

REF A. 15.

Ε Δε γὰρ ἔπειθ' ἐπὶ τὴν μαθηταίων
αὐτῶν, ἀνθροπίνους τὰς ἐκ τῆς
στ' ἐκείνων εἰρηνοποιίας, καὶ
διεβλήθησαν αὐτῶν, εἰς διδασκαλίας
καὶ ὑπομνήσεων αὐτῶν.

Il disoit aussi à ses disciples, Il y auoit vn riche homme qui auoit vn frere d'Israel. lequel fut mené enuies lui comme dissipateur des biens d'Israel.

CAP. XV.

29. At ille respondens, dixit patri suo, Ecce tot annis servio tibi, & nunquam mandatum tuum praterivi, & nunquam dedisti mihi hoc, dum, ut cum amicis meis epularer.

Wat he antwoerde / and said to his father / Lo: these many yeeres have I done thee service / whether brake I at any time thy commaundement / and yet thou never gavest mee a tidde that I mighte make merry with my frendes.

30. Sed postquam filius tuus hic, qui devoravit substantiam suam cum meretricibus, venit, occidisti illi vitulum saginatum.

Wat when this thy sonne was come / which hath devoured thy goods with harlots: thou hast for his sake killed the fatted calfe.

31. At ipse dixit illi, Fili, tu semper mecum es, & omnia mea tua sunt.

Wat he said unto him / Sonne thou art ever with me / and all that I have is thine.

32. Epulari autem & gaudere oportebat, quia frater tuus hic, mortuus erat, & revixit, perierat, & inventus est.

It was now meete that we should make merris: and be glad: for this thy brother was dead: and is alive againe: and he was lost: but he is found.

CAP. XVI.

Dicebat autem & ad discipulos suos, Homo quidam erat dives qui habebat villicum: & hic diffamatus est apud illum, quasi dissipasset bona ipsius.

And he said also unto his disciples / There was a certain rich man / which had a steward: and he was accused unto him: that he wasted his goods.

Das XV. Capitel.

29. Er antwortet aber / vnd sprach zum Vater: Siehe / so vil jahrt diene ich dir / vnd habe dein Gebot noch nie ubertretten / vnd du hast mir noch nie einen Vock gegeben / das ich mit meinen Freunden frolich were.

Wen hand suarede / or sagde til Faderen / Set / saa mange aar ten ieg dig / or offuertraadde end aldri die Gud / or du haaffuer aldri giffuit mig en Vock / at ieg kunde vere glad med mine Venner.

30. Nun aber diser dein Sohn kommen ist / der sein gut mit Huren verschlungen hat / hast du ihm ein gemestet Kalb geschlachtet.

Wen nu denne din Son er kommen / som fortraede sit Gods met Skoger / da slactedu en fed Kalf til hannem.

31. Er aber sprach zu ihm: Mein Son du bist allezeit bey mir / vnd alles was mein ist / das ist dein.

Da sagde hand til hannem / Mein Son / du est altid hos mig / or alt det som mit er / det er dit.

32. Du soltest aber frolich vnd guts muts sein / denn diser dein Bruder war todt / vnd ist wider lebendig worden / Er war verloren vnd ist wider gefunden worden.

De du skulde vere glad or frende dig / Thi denne din Broder naar død / or er bleffuen leffuendis igen / Hand naar fortabt / or er funden igen.

Das XVI. Capitel.

Er sprach aber auch zu seinen Jüngern: Es waren reicher Mann / der hatte einen Haushalter / der war für ihm berüchtigt / als hette er ihm seine güter umbbracht.

De hand sagde til sine Disciple / Der naar en rig Mand / som haaffde en Huusfoget / hand bleff besøgt for hannem / at hand skulde forkomme hannem hans Gods.

Kapitola XVI.

20. Non odponedem / kati Dicu swemu: Hle toliko letch slauznu tobz / a nidoz gsem ptilazantj twzho nepfestaupil. a wssal nidoz gsh ml nedal. a os zelce abych s pratesh mpmi ho: duge wesel byl.

Wssalje on opowiedziawshy rzekl oycu / Oto przez tak wiele lat sluzile tobie / a nigdy nie przesle pil rozkazania twego / a wybydz mi nigdy nie dal rozlaczia zbych sie weselil z przyiacioly moimi.

30. Ale kdyz Syn tento twous / kteryz prosteal Statek swuj s Newestkami / prissel / zabil gsh genu Teletuene.

Wteraz gdy syn tenow Stary ped / jak wssalke swa minal: os: z wsseracem: ami / przysiedl / zaszalel przes: ome kluske ciela.

31. Non tch genu: Synu / ty wssodch semnau gsh / a wssodch wssodch ml / gsh twz.

Wtaz toms on powiedzil / Synu ty zaszodch test ze mna / a wssodch / ti dobe a moieclac mone.

32. Ale hodowati a radowati gsem se mnsol / nibo Bratr twougento byl omfel / a zasa obzil: zashpnul byl / a nalezen gest.

Ale bylo pomzeba radowac sie y weselac: iz ten brat twow Erosy byl omfal / or: jak Stary byl sgunal / nalezen jest.

Kapitola XVI.

W Kamil pal s Wcednijs / kum swym / Eflowel ge den byl Bohatj karyz ml Bladafe / a ten objalowan gest prednim / wakoby mshas Statek gcho.

Porhywz zell do zwolennkow swych / Byl mstowy bogary zlowiel / Eshory mial sfarzaj / a ten byl przed nim ostarzaj / takos by rospzaskemial dobe ugo.

2 וַיִּקְרָא לוֹ וַיֹּאמֶר אֵלָיו מַה
וְאַתָּה שׁוֹמֵעַ אֵנִי עָלֶיךָ אֲתָן חֲשׁוֹן
עָלַיְךָ הֵב לִי חֹשֶׁכְכָּנִי
דְּרַבְתָּ בִּיתְךָ לֹא אֵיר
מִשְׁכָּח אֶת מְכִיל רֶגֶל
בֵּיתָא דְּהִינָא לִי :

Quid est hic clamo, & diffels. Che è questo che io chiedo? & rendimi il cane, de la tua dispensatione perche da hora romane tu non hamerai più la potestà de colpe, etc.

3 וַיֹּאמֶר הוּא רַב־בְּנֵי
בְּנֵי־בֶשֶׁת מִנָּה אֶעְבֹד דְּמִרִי
שָׁקֵל מִנִּי רַבְתָּ בְּנֵי־בֶשֶׁת
דְּאֶחָפֹד לֹא מִשְׁכָּח אֶת
הַמְתָּר בְּבֵית אֵינִי :

Hor il despenfiere disse intra se stesso, ma io sic il mio padrone mi cenna la et attione è la man possu & apparenza di mendicare non vergogno.

4 יִדְעָתָּ מִנָּה אֶעְבֹד
דְּמִתָּ בְּנֵי־בֶשֶׁת מִן רַבְתָּ
בֵּיתְךָ וְקָבִלְוִנִי בְּבֵיתְךָ :

Et ben quel che se farò, atteneho quando io avo le atto de la dispensatione, furo de quelli che mi ricomano ne la casa loro.

5 וַיִּקְרָא לְהַד חַד מִן
מְכֻבָּדִים דְּמִתָּ וַיֹּאמֶר לִי
לִדְמִינָא פְּמִתָּ חֵיב אֶת
דְּמִרִי :

E chiamato a se tutto dechitori del suo padrone, disse al primo. Quanto debbeti dare al mio padrone?

6 וַיֹּאמֶר לֵה מִתָּרִין
מִשְׁכָּחִי וַיֹּאמֶר לֵה סֵב
פְּתֹבֵךְ וְחֵב בְּעֵגֶר פְּתֹב
חֲמִשִּׁין מִתָּרִין :

E colui gli disse, cento bati d'altro. A cui egli disse, Prendi il tuo scritto, e fiedo prestamente, e scrivame cinquanta.

7 וַיֹּאמֶר לְאַחֵר וְאַתָּה
בְּמִתָּרִין אֶת לְמִרִי וַיֹּאמֶר
מִתָּרִין הֵטָא וַיֹּאמֶר לֵה
קֶבֶר פְּתֹבֵךְ וְחֵב פְּתֹב
הִמִּתָּרִין פִּירִין :

Poi disse ad un altro, Et tu quanto debbeti dare? al qual disse, Cento coros de grano. Et egli li disse, piglia il tuo scritto, e fiedo bene attento.

2 וַיִּקְרָא לוֹ וַיֹּאמֶר אֵלָיו מַה
וְאַתָּה שׁוֹמֵעַ אֵנִי עָלֶיךָ אֲתָן חֲשׁוֹן
עָלַיְךָ הֵב לִי חֹשֶׁכְכָּנִי
דְּרַבְתָּ בִּיתְךָ לֹא אֵיר
מִשְׁכָּח אֶת מְכִיל רֶגֶל
בֵּיתָא דְּהִינָא לִי :

Y llamólo, y dízele, Que es esto que oygo de ti? dá cuenta de tu mayordomia: porque ya no podrás mas ser mayordomo.

3 וַיֹּאמֶר בִּשְׁקָתָא מַה אֶעְשֶׂה
כִּי אֲדוֹנִי יִשָּׂא מִשְׁקָא בֵּיתוֹ מִמִּנִּי
לְכָרוֹת לֹא אֶחְלֹשׁ
אֶחְבֹּשׁשׁ :

Entonces el mayordomo dixo dentro de si que haré que mi señor me quita la mayordomia cauar, no puedo, mendigar, tengo verguença.

4 יִדְעָתָּ מַה אֶעְשֶׂה כִּי אֶחְבֹּשׁשׁ
הַנִּשְׂאָה מִשְׁקָא רַבְתָּ מִמִּנִּי יִקְרָא
אֶתִּי בְּבֵיתָהּ :

Yo se lo que haré, para que quando fuere quj: rado de la mayordomia, me reciban en sus casas.

5 וַיִּקְרָא לְאִישׁ כָּל־אֶחָד מִן־
אֲנָשֵׁי תַּכְכִּי אֲדוֹנִיו לִבְרוֹ וַיֹּאמֶר
לְרִאשׁוֹן כַּמָּה גִּחְבִּלָה לְאֲדוֹנִי :

Y llamando a cada vno de los deudores del su Sennor, dixo al primero, Quanto deues a mi señor?

6 וְהוּא אָמַר כַּמָּה בָּתִּים שָׁמֶן
וַיֹּאמֶר אֵלָיו קַח אֶת פְּתֹבֵךְ וְשֵׁב
בְּמִתָּרִין וְכֵתֵב חֲמִשִּׁים :

Y el dixo, Cien batos de azeite. Y dixole, Toma tu obligacion, y fienrate prestó, y escriue cinquenta.

7 וּמִתָּן אָמַר לְאַחֵר וְאַתָּה
כַּמָּה גִּחְבִּלָה וְהוּא אָמַר כַּמָּה
כָּרִים חֲטִטָּה וַיֹּאמֶר לוֹ קַח אֶת
פְּתֹבֵךְ וְכֵתֵב שְׁמֹנִים :

Despues dixo a otro, Y tu quanto deues? Y el dixo, Cien coros de trigo. Y el le dixo, Toma tu obligacion, y escriue ochenta.

2. Καὶ φωνήσας αὐτὸν, εἶπεν αὐ-
τῷ· τί τὰς ἀκοῦναι σοὶ αὐτῶν αἰ-
δοῦς ᾠλοῖσθε τὴν οἰκονομίαν σου; ὃ γὰρ
δυνατὸν ἔστιν οἰκονομεῖν.

Lequel il appela, & lui dit, Qu'est-ce que t'ay dire de ces / ren coure de ton administration: car tu n'as pas la puissance de manier la del pense.

3. Εἶπε δὲ ἐν αὐτῷ ὁ οἰκονόμος,
τί ποιῶ, ὅτι ὁ κύριός μου ἀφάρ-
τηται τὴν οἰκονομίαν ἀπ' ἐμοῦ;
ὅτι οὐκ ἔχω δύναμις, ἐνταῦθα αἰσχύ-
εσθαι.

*Adonc le maistred'hostel dit en soi-
meisme, Que ferai ie, que mon maistre
m' ostel' administration? ie ne puis fo-
uir la teste, & à l'honneur de mendier.*

4. Ἐγὼ οὖν τί ποιῶμαι, ὅτι ὅταν με-
ταστῇ τῆς οἰκονομίας, δέξωμαι
μενετὴν οἴκου αὐτοῦ.

*Or ie sai que ie ferai, afin que quand
mon administration me sera ostee,
quelques fois me recoient en leurs
maisons.*

5. Καὶ προσκαλεσάμενος ὅνα ἑ-
κάστῳ τῶν χειροφειλεγμένων αὐτοῦ
εἶπεν, ἔλαθι τῷ κυρίῳ πόσον ἑ-
φείληται κύριός μου;

*Lors il appela en chascun des decteurs
de son maistre, & dit au premier, Com-
bien dois tu à mon maistre?*

6. Ὁ πρῶτος εἶπεν, ὅτι βάπτισεν ἑλαιοῦ.
καὶ εἶπεν αὐτῷ, δέξαι σου τὸ χειρῶ-
μα, καὶ παρίσσεις ὡς ὅπως χράσῃ
πρὸς τὸν κύριον.

*Lequel dit, Cent mesures d'huile. Et
il lui dit, Prends ta scedula, & t' allie de
ville, & elcvi cinquante.*

7. Ἐπὶ δὲ ἐπὶ ἑτέρῳ εἶπεν, ὅτι δὲ πέντε
ἐφείληται; ὁ δὲ εἶπεν, ὅτι βάπτισεν
σίτου. καὶ ἔλαθ' αὐτῷ, δέξαι σου τὸ
χειρῶμα, καὶ χράσῃς ὅσον ἑγὼ χρά-
σκω.

*Puis il dit à un autre, Et toi combien
en dois-tu? Lequel dit, Cent mesures
de froment. Et il lui dit, Prends ta scedu-
le, & en elcvi quatre vingts.*

CAP. XVI.

2. Et vocavit illum, & ait illi, Quid hoc audio de te? reddere rationem villicationis tuæ: iam enim non poteris villicare.

And he called him, and said unto him, / How is it that I hear this of thee? Give an account of thy stewardship: for thou mayst be no longer steward.

3. Aitque villicus intra se, Quid faciam, quia dominus meus auferit a me villicationem? fodere non valeo, mendicare erubescio.

Then the steward said within him, / What shall I do: for my masters will take away from me the stewardship: I digge not, I can not begge: and so beg: I am ashamed.

4. Scio quid faciam: ut cum amotus fuero a villicatione, recipiant me in domos suas.

I knowe what I will doe: that when I am put out of the stewardship they may receive me into their houses.

5. Convocatis itaque singulis debitoribus domini sui, dicebat primo, Quantum debes domino meo?

Then called he every one of his masters debtors: and said unto the first, / How much owest thou unto my master?

6. At ille dixit, Centum cados olei. Dixitque illi, Accipe cautionem tuam: & scribe, cito scribe quinquaginta.

And he said, / An hundred measures of olive. And he said to him, / Take thy writing: and sit downe quickly: and write fiftie.

7. Deinde alii dixit, Tu vero quantum debes? Qui ait, Centum caros tritici. Ait illi, Accipe literas tuas, & scribe octoginta.

Then said he to an other, / How much owest thou? And he said, / An hundred measures of wheat. Then he said to him, / Take thy writing: and write thoue eighty.

Das XVI. Capitel.

2. Und er fordert in / vnd sprach zu ihm: Wie höre ich das von dir? Thu rechnung von deinem Haushalten / denn du kannst hinfort nicht Haushalter sein.

De hand kallede hannem / oc saade til hannem / Hut hører ieg der om dig? Gør regenskab aff din Husholdning, Thi du kan icke lenger vere Husholder.

3. Der Haushalter sprach bey sich selbst: Was soll ich thun? mein Herr nimpt das Ampt von mir / graben mag ich nicht / so schäme ich mich zu betteln.

Husholderen sagde ved sig self / Hvad skal ieg gøre? Min Herre tager Embedet fra mig / Ieg gider icke græfve / oc ieg skammer mig at bægge.

4. Ich weiß wol was ich thun will / wenn ich nun von dem Ampt gesezt werde / daß sie mich in ihre Häuser nemen.

Ieg ved vel hvad ieg vil gøre / at de skule tage mig i deres Hus / naar som ieg bliver nu sat aff Embedet.

5. Und er rieß zu sich alle Schuldenner seines Herrn / vnd sprach zu dem ersten: Wie vil bist du meinem Herrn schuldig?

De hand kallede til sig alle sin Herres Skuldner / oc sagde til den første / Hvor meget est du min Herre skyldig?

6. Er sprach: Hundert Thonnen öls. Und er sprach zu ihm: Nimm deinen Brief / setze dich / vnd schreib flugs fünfzig.

Hand sagde / Hundrede tønder øl. De hand saade til hannem / Tag din Brev / sæt dig / oc skriv strax halffredstiedes tue.

7. Darnach sprach er zu dem andern: Du aber / wie vil bist du schuldig? Er sprach: Hundert Malter Weizen. Und er sprach zu ihm: Nimm deinen Brief / vnd schreib adtzig.

Der effter saade hand til den anden / End du / hvor meget est du skyldig? Hand sagde / Hundrede maader hvede. De hand sagde til hannem / Tag din Brev / oc skriv preeftredstiedes due.

Kapitola XVI.

2. Povola ho / a feli gemu: Co to shishmo tobē? wpy day pozel z wladařim tvojim ho / neb giž nebudeš močy dēle wladauti.

Akāt on wewawšy go / rzeft mu: Co to o tobie šte? oddariti ebeke farišma tvego / abowiem uš wicep niemožeš byt šafars zem.

3. Feli wladař sam w sobě: Co učinim / nebo Pán muog odgimā odemne Wladařim wyl kopat nemožu, jebrati se štydym.

Zedy rzeft on šofar sam w dšer bre / Což czynić bede / gdy Pán moę odgymiamu šafarstwo z kopyt nie moę / a jebrat sie wstydzę.

4. Wym co učinim / aby / šepš bucu zbačen Wladařim wyl pšpali uine do šupčy Domu.

Leč wšem co uyrnu / iž gdy bedezložen z šafarstwa / przymamie wšdy do domow swoich nieszczęsny.

5. Protoř povolał gednoho šofcho dšimta Pāra šwēho / řel pnenimū: Kterak gšy mnoho dlužen Pānu memu?

A řel pnywšy wšyřelch dlužnikow pānā šwego / řzeft pšerwšemū / Jak wicles winen paš numam?

6. Kon řel: Sto lšhwic oleę. P řel gemu: Wejmi Registra twā / a šid rzeft / a napiš Wadařat.

Nou powiedzial / Sto batow oliwy. E. dy ma on rzeft / Wejmi tablicę / a wšyřy dšyřy / a napiš Wadařat.

7. Potom truhěmu řel: Ty pal pak nimoho gšy dlužen? Kterž řel: Eto širchuwow pšenice. K řel gemu: Wejmi Registra twā / a napiš ošmdeřat.

Šatym drugiemu řzeft / A ty řlšoš wicle winen z thedy on řzeft / Sto šorce pšenice / āle ma on powiedzial / Wejmiš tablicę twā / a napiš ošmdřestat.

8 וְשָׁבַח מְרוֹ לְרַב בֵּיתָא
דְּעוֹלָא דְחַפְימָאִית עֲבָד
בְּנוֹהִי גִיד דְּעוֹלָמָא הָנָא
חַפְימָאִית מִן בְּנוֹהִי דְּ
דְגוּבְרָה בְּשִׁרְפָתָהּ הָנָא

*Et le padrone lodò l'unique dispendiere, en quanto che egli baueria fatto più len-
tamente perischove figliuoli di questo so-
colo sun più prudenti me la loro generazio-
ne, che i figliuoli de la loro.*

9 וְאִי אֵינָא אֵינָא אֵינָא
לְכוּ דְּעֲבָדוּ לְכוּ בְּחַמָּא
מִן בְּמוֹנָא הָנָא דְּעוֹלָא
דְּמַמְוִנָא דְּגִמְרָא יִקְבְּלוּכֹן
בְּמַטְלָא לִיהוֹן דְּלַעֲלֹם :

*Ancor io dico a voi, Fattevi de gli ami-
ci con le ricchezze d' iniquitate : accioche
quando voi mancarate, vo riceuano de la
monetacola eterna.*

10 מִן דְּבִקְלִיל מַהֲיִמּוֹנָא
בְּסִגְיָא מַהֲיִמּוֹן הוּא וְמוֹן
דְּבִקְלִילָא עוֹלָא אֵינָא בְּסִגְיָא
עוֹלָא הוּא :

*Chi è fidele in una cosa minimia, è
fidele ancor in una grande : e chi è in ius-
to, in una minimia cosa, è in iusto in una
grande amara.*

11 מִן דְּבִקְלִיל בְּמַמְוִנָא
דְּעוֹלָא מַהֲיִמּוֹנָא לֹא
הוּא תִּתֵּן שְׂכָרָא לְכוּן מִן
מַהֲיִמּוֹן :

*Se adunque voi non sete stati fedeli in quel
che le ricchezze d' iniquitate, che vi fidate le-
gare?*

12 וְאִן בְּדִלְתָא דִּילְכוּן לֹא
אֲשַׁכְּחִיתוּן מַהֲיִמּוֹנָא
דִּילְכוּן בְּיַד דְּגִיד לְכוּן :

*Et se voi non sete stati fedeli in quel
d' altri, quel che e vostro che vi el dara?*

13 לִית עֲבָדָא דְּמַשְׁכָּח
לְתַרְוּ מִרְוָא לְמַפְלַח אוּ
גִיד לְחַד יִסְכָּא וְלֹא חֲרָנָא
יִתָּבֵם אוּ לְחַד וְיִקְרֵי ו
וְלֹא חֲרָנָא יִסּוּט לֹא
מַשְׁכָּחִין אֲנַתּוֹן לְמַפְלַח
לֹא לְחַד וְלֹא מַמְוִנָא :

*Nissun famiglio può seruire a due pa-
droni, perischove o egli odierà l' uno, &
amarà l' altro, ouero vitierà l' uno, & l' al-
tro disprezzará. Voi non potete seruire a
Dio & a le ricchezze.*

8 וְיִשְׁבַּח אֲדוֹן אֶת-מַשְׁקֵי חַבִּית
בְּלִיעַל כִּי בְּחֻכְמָה עָשָׂה כִּי בְנֵי
עוֹלָם הָיָה חֻכְמִים מִבְּנֵי אֲדוֹן
בְּדוֹרוֹתָם :

*Y alabó el scennor al mayordomo malo por
aer hecho prudentemente : porque los hijos de
este siglo mas prudentes sun que los hijos de luz
en su genero.*

9 וְאִנִּי אֹמֵר לְכֶם עֲשׂוּ לְכֶם
רְעִים מִמְּמוֹן עוֹלָא לְמַעַן
אֲמַן תַּחֲסִדוּ יִקְחוּ אֶתְכֶם
בְּאַהֲלֵי עוֹלָם :

*Y yo os digo, Hazeos amigos de las riquezas
de maldad : paraque quando os falte, seays rece-
bidos en las moradas eternas.*

10 הַנֶּאֱמָר בְּקִטּוֹן וְגַם בְּגִדּוֹל
נֶאֱמָר הוּא וְנֶאֱשָׁר מַעֲוֹל בְּקִטּוֹן
גַּם מַעֲוֹל בְּגִדּוֹל :

*El que es fiel en lo muy poco, tambien en lo
mas es fiel : y el que en lo muy poco es in iusto
tambien en lo mas es in iusto.*

11 וְהֵם בְּהִמּוֹן עוֹלָא לֹא תִהְיֶה
אֲמוּנָם מִי־אֲמִין לְכֶם אֶת
אֲמוּנָה :

*Pues si en las malas riquezas no fuerdes fie-
les, loque es verdadero quien os lo confia?*

12 וְהֵם בְּאַחֲרִית לֹא הֵייתֶם
אֲמוּנִים מִי־יִתֵּן לְכֶם אֶת-
אֲשֶׁר לְכֶם הִיא :

*Y si en lo ageno no fuerdes fieles, loque es
vuestro quien os lo dara?*

13 עֲבָד לֹא יוּכַל לְעַבְדָּא לְשְׁנֵי
אֲדוֹנִים כִּי־אֲמַן אֶת-אֶחָד
יִשְׂנָא וְאֶת אֶחָד יֵאָהֵב אוּ לְאֶחָד
יִדְּבֵק וְאֶת אֶחָד יִתְעַמֵּעַ לֹא
תוּכְלוּ לֵאלֹהִים לְעַבְדָּא וְלְחַמּוֹן :

*Ningun siervo puede seruir a dos sennores:
porque ó aborrecera al vno y amará al otro : ó se
atlegará al vno, y meno spreziará al otro. No po-
deys seruir a Dios y a Mamona.*

8. Καὶ ἐπαινεῖ τὸν αἰ-
νετάρουν τῆ ἀδικίας, ὅτι φρονιμώτε-
ρον ἐστὶν οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶ-
τος τούτου φρονιμώτεροι ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τοῦ
φωτός, οἱς τὸν γένος αὐτῶν ἐστὶν
εἶναι.

*Et le maître loua le maître d'ho-
stel inique, pourtant qu'il auoit fait
prudemment : par ains les enfans de
ce siècle sont plus prudens en leur ge-
neration, que ne sont les enfans de lu-
miere.*

9. Καὶ γὰρ ὑμῖν λέγω, ποιήσατε
αὐτοῖς φίλους ἐκ τῶν μαμωνᾶ τῆς
ἀδικίας, ὅτι οὗτοι ἐκλείπουσιν, ὅτε οὐ-
τοι ὑμᾶς εἰς τὰς αἰωνίους σπη-
νᾶς.

*Et moi aussi ie vous di, Faites-vous
des amis des riches iniques : afin que
quand vous defaurez, ils vous reçui-
uent en leurs tabernacles eternels.*

10. Ὁ πιστὸς ἐν ὀλιγίστῳ καὶ ἐν
πολλῇ πιστὸς ἐστὶ καὶ ἐν ὀλιγίστῳ
ἀδύνατος, καὶ ἐν πολλῇ ἀδύνατος ἐστὶ.

*Qui est loyal en bien petite chose,
il est aussi loyal en grande chose : & qui
est in iuste en bien peu de chose, il est
aussi in iuste en grande chose.*

11. Εἰ δὲ οὐ τῷ ἀδίκῳ μαμωνᾷ
πιστὸς εἰσὶν ἐγγίνεσθαι, τί ἀληθεύει τις
ὑμῖν περὶ αὐτοῦ ;

*Si donc vous n'avez esté loyaux es
riches iniques, qui se fiera en vous
des vrayes richesses ?*

12. Καὶ εἰ ἐν τῷ ἀλλοτρίῳ πιστὸς
εἰσὶν ἐγγίνεσθαι, τί ὑμῖν περὶ τῶν ὑμῶν
δύναται ;

*Et si en l'autrui vous n'avez esté
loyaux, qui vous baillera ce qui est vo-
stre ?*

13. Οὐδεὶς οὐκείτης δύναται δου-
λεύειν δύο κυρίοις, ἢ τοῖς τοῖς πα-
τερὶ, καὶ τοῖς τῷ πατρί, ἢ τοῖς
αὐτοῖς, καὶ τῷ πατρί καὶ τῷ πατρί
φρονίως, οὐ δύναται οὐκ εἶναι δουλεύειν
μαμωνᾷ.

*Nul seruiteur ne peut seruir à deux
maîtres, car ou il haïra l'un, & aimera
l'autre : ou il seruira à l'un, & me-
prisera l'autre. Vous ne pouvez seruir
à Dieu & aux richesses.*

8. Et laudavit dominus vili-
cium iniquitatis, quia pru-
denter fecisset: quia filii hu-
ius seculi, prudentiores filijs
lucis in generatione sua
sunt.

And the Lorde commended the vi-
lity of sinne / because hee had done
wisely. Wherefore the children of
this worlde are in their generation wis-
er then the children of light.

9. Ego vobis dico, faci-
te vobis amicos de mam-
mona iniquitatis, ut cum de-
feceritis, recipiant vos in æ-
terna tabernacula.

And I say unto you / Make you
friends of the riches of iniquity: that
when they shall want / they may receiue
you into everlasting habitation.

10. Qui fidelis est in mini-
mo, & in maiori fidelis est. &
qui in modico iniquus est, &
in maiori iniquus est.

He that is faithfull in the least / hee
is also faithfull in much: and he that
is vnfaithfull in the least / is vnfaithfull also in
much.

11. Si ergo in iniquo mam-
mona fideles non fuistis:
quod verum est quis credat
vobis?

If then ye haue not bene faithfull in
the vniuersall riches, who will trust you in
the true treasure.

12. Et si in alieno fideles non
fuistis: quod vestrum est,
quis dabit vobis.

And if ye haue not bene faithfull in
another mans goods / who shall giue
you that which is yours.

13. Nemo servus potest
duobus dominis servire: aut
enim unum odiet, & alteri
diliget: aut uni adhaerebit,
& alterum contemnet: non
potestis Deo servire & mam-
moni.

No seruant can serue two masters /
for either hee shall hate the one and loue
the other: or els hee shall cleaue to the one
& despise the other. Ye can not
serue God and riches.

8. Vnd der Herr lobet den vngerech-
ten Haushalter / daß er klüglich ge-
than hatt. Denn die Kinder diser
Welt sind klüger / denn die Kinder
des Lichtes / in ihrem Geschlechte.

De Herren loffuede den wtterferdige Huffteger
at hand quorde smildelike: Dē denne Verdens Wern
ere klögere / end diujens Wern / i deris Skeit

9. Vnd ich sage euch auch: Machtet
euch Freunde mit dem vngerechten
Mammon / auff das wenn ihr nun
darbet / sie euch auffnehmen in die ewi-
ge Hütten.

De sea siger eder besaa / Mocer eder Denner mer
den wtterferdige Mammon: Paa det / naar i nu haaffue
behofft / de skulle anamme eder i de ewige Bølge.

10. Wer im geringsten threu ist / der
ist auch im grossen threu / vnd wer im
geringsten vnrecht ist / der ist auch im
grossen vnrecht.

Quo form er troi der minste / hand er oc troi der
store: Oc huo form er wtterferdig i der minste / hand er oc
wtterferdig i der store.

11. So ihr nun in dem vngerechten
Mammon nicht threu sent / Wer will
euch das warhafftige vertrauen?

Der som i nu icke ere troi den wtterferdige Mam-
mon, huo vil betro eder til det sande?

12. Vnd so ihr in dem frembden nicht
threu sent / wer will euch geben das je-
nige das euer ist?

De der som icke ere troi der fremmede / huo vil
giffue eder / der som eders er?

13. Kein Hausknecht kan zweyen
Herrn dienen. Entweder er wirdt ei-
nen hassen / vnd den andern lieben /
oder wirdt einem anhangen / vnd den
andern verachten. Ihr kömet nicht
Gott sampt dem Mammon dienen.

Angen Huisuend sand tiene tho Herrer / vden
hand skal enten hade den ene / oc elske den anden: Et
ter hand skal holde sig til den ene / oc foracte den an-
den. I kunde icke tiene Gud oc Mammon.

8. V pochwálil Pán Blá-
dase nepravého / žeby opatr-
ně učinil. Ale Synové to-
hoto Světa opatrnější jsou /
nežli Synové Světa w po-
kojení svém.

V pochwálil pan bláhoslavený z roztropné vzrnil: A
dla tegož synové tego světa ro-
ztropnější są niż syny światła
w spokoju swoim.

9. Mňáz pravím vám / učin-
te sobě přátel z Mammonu
nepravosl / aby když zhyne /
přimahi vás do věčných Sta-
nuů.

A tak vām povědám / Učin-
te sobě přátel z pieniačy
slovcy / aby když vštanec
pryich was do věčných pry-
stow.

10. Kdož gest věrný w ma-
lé věcy / w větších věcy věr-
ný gest: a kdož w malé věcy
gest nepravý / w větších ne-
pravý g. s.

Kto věrný jest w rzeczech
małych / tenca y w wielkich
wierny jest: a kto w małych
jest słowami / a y w wielkich
jest słowami.

11. Proč gest věrný w nepra-
vém / bojiš neboli g. s. věrný /
pravého kdo vām věrný?

Je-li ještě tedy w slovcy
pieniačy wierný / nie byli /
prawdziwy: Ktož vām wierný
bude?

12. A gestliž w cizím věr-
ný g. s. neboli / což wáscho gest
kdo dá vām?

A jestliže jest w cudzym wter-
nym nie byli / co wás jest Ktož
vām da?

13. Nikadný služebníč nes-
může dvěma Panům slau-
žiti: neb zájmež gednoho nená-
viděti bude / a druhého milo-
wati: a neb gednoho přilže-
ti se bude / a druhému pohrděti.
Nemůžete Bohu slaužit a
Mammonu.

Žaden sluga dwóm pánom
služie nie môže: bo ako jedného
b. die maľ w nenawisť / a dru-
giego milovať bude: a nie
dwóm pr. slánie a drugieho
wgarovať: Nie môžete Bogu
služiť a Mammonu.

14. פִּרְשָׁא דִּין פִּדְ שְׁמֵעוּ
הָלִין קִלְהִין מִטּוֹל
דְּבַחְמִין הָיוּ בְּסִבְנָה
מִמִּיקוֹ דְּיוֹ בָּהּ :

Tutte queste cose ordinano ancora a Farisei, che erano avari e facevanlisi beffe di lui.

15. יִשְׁמַע דִּין אֲמַר לְהוֹן
אֲנִיחִין אֲמִין דְּמִנְהִין
בְּפִשְׁהוֹן קִדְם בְּנִי נִשְׁנָה
אֱלֹהֵא דִּין יָדַע לְפִתְכּוֹן
דְּמִדָּם בְּרִם בֵּית דְּנִי נִשְׁנָה
קִדְם אֱלֹהֵא נָדִיד הָיָה :

Es egli disse loro, Voi sete quelli che a giustificazione vostra stessì demandate a gli homines : ma Iddio conosce bene i vostri cuori : perché quello che a gli homines è eccellente, è abominazione davanti a Dio.

16. נְמוּסָא וְנָבִיא עֲדָה
מָא לִיְהִינּוּ מִן הֲרִין מ
מַלְכוּתָהּ דְּאֱלֹהֵי
מִסְתַּבְדָּה וְכָל לֵה חֲבָץ
דִּיעוֹל :

La legge e i Profeti, hanno durato insin a iohannan : da quel tempo in qua i a iohannan il regno de Dio : e ciascuno fa per se medesimo.

17. בְּשִׁיק הוֹדִין דְּשִׁמְנָה
וְאַרְעָא יַעֲבִדוּן אִין
אֲתִיקָא חֲדָא מִן נְמוּסָא
הַיָּבֵר :

Hor egli è più facile che al cielo e la terra passino una, che un solo punto de la Ley, cessino.

18. קָל מִן דְּשִׁרָא אֲנִתְתָהּ
וְנָסַב אֲחֵרְתָא זָאֵר וְכָל
מִן דְּנָסַב שְׁבִיקְתָהּ זָאֵר :

Chiunque lascia la sua moglie, e piglia una altra, commette adulterio, e chiunque piglia quella che è lasciata dal marito commette adulterio.

19. גִּבְרָא דִּין חֲדָא עֲתִיקָא
אִית הוּא וְלִבָּשׁ הוּא
בּוּרְמָא וְאַרְגָּמָנָא וְכָל יוֹם
מִתְבַּסֵּס הוּא גִּבְרָא :

Er era un audito un certo povero nominato Lazaro, el qual giaceva a la porta de colui p. i. g. n. t. o.

20. וּמִסְכָּנָא חֲדָא אִית הוּא
דְּשִׁמְנָה לְעֹר וְרִמָּא הוּא
לֹת תִּדְעָה דְּהוּ עֲתִיקָא
כִּד מִמִּתִּי בְּשִׁנְחָנָא :

Er era un audito un certo povero nominato Lazaro, el qual giaceva a la porta de colui p. i. g. n. t. o.

14. וַיִּשְׁמַע אֶת כָּל הָאֱלֹהִים
הַמְּפָרְשִׁים אֲשֶׁר אָהָבִי כֶסֶף הַפָּחַח
וַיִּנְאֲצוּהוּ :

Y oyan tambien los Phariseos todas estas cosas, los quales eran avaros : y burlauan de el.

15. וַיֹּאמֶר לָהֶם אֲהֵם הוֹנִים
הַמְּצַדִּיקִים לְנַפְשָׁם לְפָנֵי
הָאֲנָשִׁים וְאֱלֹהִים יוֹדַע לְבָבוֹתֵיכֶם
כִּי כָל רוֹם בְּאֲנָשִׁים שְׁקוּץ
הוּא לְפָנֵי אֱלֹהִים :

Y dizeles, Vosotros soys los que os justificays a vosotros mismos delante de los homines : mas Dios conoce vuestros corazones : porque lo que los homines tienen por sublime, delante de Dios es abominacion.

16. הַחֹרָה וְהַבְּנִיִּים עֲדָה
יוֹחֲנָן וּמֵאֲחָיו מַלְכוּת אֱלֹהִים
מִבְּשֵׁר וְכָל אִישׁ יַחֲטִיף בָּהּ :

La ley y los Prophetas, hasta Iohannan : desde entonces el Reyno de Dios es anunciado, y quicquiera lo acomete.

17. כִּי קָל הוּא לְעֵבֵר שְׁמַיִם
וְאָרֶץ מִנְּפֹל חֵירָק אֶחָד מִתּוֹרָהּ :

Empero mas facil cosa es perecer el cielo y la tierra, que perderse vna tilde de la ley.

18. כָּל אִישׁ יַעֲזֹב אֶת-אִשְׁתּוֹ
וְיִקַּח אֶחָרָת נָאָה וְכָל אִישׁ יִקַּח
אִשָּׁה גְרוּשָׁה מֵאִשְׁתּוֹ מִנְּאָה הוּא :

Qualquiera que embia a su muger : y se casa con otra, adultera : y el que se casa con la embiada del marido, adultera.

19. מִן אָדָם אֶחָד הָיָה עֹשֶׂיךָ לְבָשׁ
אֲרָגְמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וּמִטְיָב לֵב
בְּכָל יוֹם עַד-מָאוּד :

(Y dixo otra parabola,) Auia vn hombre rico que se vestia de purpura y de lino fino, y hazia cada dia vanquere esplendidamente.

20. וַיְהִי אִישׁ מִסְכָּן וְשִׁמּוֹ
לְאֵעֶזֶר אֲשֶׁר הָשִׁלֵּךְ אֶל-שַׁעְרֵי
וַיְהִי בּוֹ שְׁחִין אֲבַעְבָּעוֹת פּוֹרֶחַ :

Auia tambien vn mendigo llamado Lazaro, el qual estava echado a la puerta de el, lleno de llagas

15.

14. Ἦσαν οὖν πάντες οἱ φαραiseoi φιλάργυροι ὑπερβαίνοντες, καὶ ἐξευανκίζον αὐτόν.

Or les Pharisees aussi qui estoient avaricieux, oyoyent toutes ces choses, & se moquoient de lui.

15. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὑμεῖς ἐστε οἱ δικαιοσύνης ἐαυτῶν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, ὁ δὲ θεὸς γινώσκει τὰς καρδίας ὑμῶν ὅτι τὸ ἐν ἀνθρώποις ὑψηλόν, βδελύγμα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἐστίν.

Et il leur dit, C'est vous qui vous iustifiez vous mesmes devant les homines : mais Dieu connoist vos cœurs : car ce qui est haut devant les homines, est abomination devant Dieu.

16. Ὅτι μὲν καὶ οἱ περὶ τῆς ἐκείνου ἐκείνου ὅτι τὸ βασιλεία τοῦ θεοῦ διαγγελλίεται, καὶ πᾶς εἰς αὐτὸν βιάζεται.

La Ley & les Prophetes ont duré jusqu'à Iohannan, depuis ce temps-la le regne de Dieu est evangelisé, & chacun se force.

17. Εὐκολώτερον δὲ ἐστὶ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν παρελθεῖν, ἢ εἰς νόμον μίαν κεραίαν ποιῆν.

Or il est plus aisé quel le ciel & la terre se passent, que qu'il robe vne seul poindre de la Ley.

18. Πᾶς ὁ ἀπολύων τὸν ἑαυτοῦ καὶ αὐτὸν καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολλησάμενος τῇ ἀδελφῇ, ὁ ἀπολαύων τῆς ἀδελφῆς καὶ τῆς μητρὸς, μοιχεύει.

Quiconque delaisse sa femme, & se marie a une autre, commet adulteré : & quiconque prend celle qui est delaissee de son mari, commet adulteré.

19. Ἄνθρωπος δὲ τις ἦν πλούσιος, ὁ ἐν πορφύρῃ καὶ ἐν ὑσσώμῳ, ἀφρατάμενος καὶ ἡμερῶν λαμπρῶς.

Or y auoit-il vn riche homme, qui se vestoit de pourpre & de fin lin, & qui par chacun iour se traittoit bien & magnifiquement.

20. Πτωχὸς δὲ τις ἦν ὀνόματι λαζάρου, ὁ ἐκ βλεφάρων πρὸς τὴν πόλιν αὐτοῦ ἐκκεκλιμένος.

Il y auoit d'autre part vn poutre, nommé Lazare, qui gisoit a la porte d'iceulx, estant tout plein d'ulceres.

14. Audiebant autem omnia hæc Pharisei qui erant avari: & deridebant illum.

All these things heard the Pharisees also which were covetous: and they mocked him.

15. Et ait illis, Vos estis qui iustificatis vos coram hominibus; Deus autem novit corda vestra: quia quod hominibus altum est, abominatio est ante Deum.

Then he said unto them: Ye are they which iustifie your selves before men: but God knoweth your hearts: for that which is highly esteemed among men, is abomination in the sight of God.

16. Lex & prophetæ, usque ad Iohannem, ex eo regnum Dei evangelizatur, & omnis in illud vim facit.

The Lawe and the Prophets ended in: Iohn: & since that time the Kingdom of God is preached: and every man preacheth into it.

17. Facilius est autem cælum & terram præterire, quàm de lege unum apicem cadere.

More is it more easie that heauen and earth should passe away: then that one tittle of the Law should fall.

18. Omnis qui dimittit uxorem suam, & alteram ducit, mæchatur: & qui dimissam à viro ducit, mæchatur.

Whosoever putteth away his wife and marryeth another: committeth adultery: and whosoever marryeth her that is put away from her husband: committeth adultery.

19. Homo quidam erat dives & induebatur purpura, & bysso: & epulabatur quotidie splendide.

There was a certaine rich man: which was clothed in purple: and fine linnen: and fared well and delicately every day.

20. Et erat quidam mendicus nomine Lazarus, qui iacebat ad ianuam eius, ulceribus plenus.

Also there was a certaine begger named Lazarus: which was laged at his gatefull of sores.

14. Das alles höreten die Phariseer auch: die waren geizig / vnd spoteteten sein.

Alle dette hørde ossaa Phariseerne / som vaare gerige / oc bespottede hannem.

15. Vnd er sprach zu ihnen: Ir sehts / die ihr euch selbsts rechtfertiget für den Menschen / aber Gott kennet eure Herzen / denn was hoch ist vnter den Menschen / das ist ein greuel für Gott.

De hand saade til dem / I ere de / som aere eder self redferdige saar Mennesten / Men Gud kender eders herte / Thi huad som er høyt ibland Mennesten / Det er en forskyggelse saar Gud.

16. Das Gesetz vnd die Propheten weissagen biß auff Iohannes. Vnd von der zeit an / wirdt das Reich Gottes durchs Euangelium geprediget / vnd jederman dringet mit gewalt hinein.

Loven oc Propheterne spaa indtil paa Iohannes / oc fra den tid / skal Guds Rige predikis ved Euangelium / oc huer mand trenger ind med magt.

17. Es ist aber leichter das Himmel vnd Erden vergehen / denn das ein tüttel am Gesetze falle.

De det er lettere at Himmel oc Jord forgaa / end at en Tyndel aff Loven falder.

18. Wer sich scheidet von seinem Weibe / vnd freiet ein andere / der bricht die Ehe / vnd wer die Abgescheidene von dem Manne frehet / der bricht auch die Ehe.

Huo som skil sig fra sin Hustru / oc tager en anden / hand gør hoer / De huo som tager den der afstillet fra Manden / hand gør oc saa hoer.

19. Es war aber ein reicher Mann / der kleidet sich mit Purpur vnd köstlichem Einwad / vnd lebet alle tag Herrlich vnd inn freuden.

Der vaar en rig Mand / hand klædte sig med Purpur oc kaaftelige Indklæder / oc lefde huer dag herligt oc i glæde.

20. Es war aber ein armer / mit Namen Lazarus / der lag für seiner Thür voller Schwestern.

Men der vaar en fattig / som hed Lazarus / hand laa saar hans Dør fuld aff Saar.

14. Glossali pak ento vosseln wcco Zafonijcn tcehji byli lasomij / a posmizovali se genu.

Tego tezy farizeusowie nas chali kroczy byli lafomi / a wpietsoj bydzili z niego.

15. A kelt gim: Wy gste kcehji sprawedliwie se tinte pced ludni / Bdh pak zna fcedewasle: neb coz v ludij wposokcho gest to ohamnost gest pced Bohem.

Ledy im on rzekl / Wy ieste bce kroczy sami diebie wprawiedliwiecie pced ludni / ale Bog zna serca wasze / ahowiem to co iest v ludzi wynio flego / obrzyde iest pced Bogiem.

16. Zafona a Prorocy aj do Jana: a od te chwile Kratos wstwi Boh se zwefuge / a kazdy genu nasole timi.

Zafon y Prorocy aj do Jani / od tego czasu krocstwo Boze opowiedzia / a kazdy sic do niego wrywagwaltiem.

17. Ale snazet gest Nebi a Se ni pominanti / nesci od Zafona gdnemu Elomijcu zahp nauti.

Alec lacwicy niebu y ziemi przemi nae / a niz lednej krete zasfona wpafe.

18. Kazdy kdoz propustij Manzelu swau / a gman pogyma / czolojij: A kdoz propustienau od Wufce pogyma / czolojij.

A rozkolwiel opuszcza zone swa a drugo poymate / then czolojij: a rozkolwiel od meza opuszcza na poymie / tezy czolojij.

19. Eglowek geden byl Bohath / kicpzi oblactel sew Esars lat a w kment / a hodowal na kazdy den stwofine.

Byl niekrocy czlowiek bogaty / a obloczyl sie wsiarlat y w cienie latu ne objiemie / y na kazdy dzien hoyne wzywai.

20. A byl geden Zebraf gmet nau Lazar / kicpzi to lefel v wrat gcho / pin gsa nescitum.

A byl tezy niekrocy zebraf smieszim Lazar / kicpzi byl wyrzucon pced sicut tego opzredzialy.

י

21. וּמִתְיָאֵב הָיָה הַיָּמֶלֶא
כְּרִסָּה מִן כִּרְתִּיתָנָה ד
דְּגִבְלִין מִן פְּתוּרָה דְּהוּ
עֲתִירָא אֵלֶּא אַף כְּלָפָה
אֲתִין הוּוּ מְלַחְכִּין
שׁוּחֲנִיהִי :

*Edesiderava farsi di minuzale
che cadessero da la tavola del ricco, e
cami ancora venivano, e leccavano gli
sue piaghe,*

22. הָיָה דִּין וּמִירָה הוּ
מִסְכָּנָה וְאוֹבְלוֹהִי
מִלֵּאכָה לְעֻבְדָּה דְּאַבְרָהָם
אַף הוּ דִּין עֲתִירָא מִית
וְאַתְקִבֵּר :

*Hor avvenne che il povero morì, e
fu portato dagli Angeli nel seno d'Abra-
ham. Poi morì ancor il ricco, e fu sepolto.*

23. וְכֵד מִשְׁתַּנֵּק בְּשִׁינֵי
אַרְיִים עִנְיָהִי מִן רוֹחָקָה
וְחִנְיָה לְאַבְרָהָם וּלְלִצְנֹר
בְּעֻבְדָּה :

*Et alcando gli occhi suoi ne l'infer-
no, mentre ch'egli era in tormento, vide
Abraham di lontano, e Lazaro nel suo
seno.*

24. וְהָיָה פִּקְלָא רַמְיָה
וְאָמַר אָבִי אַבְרָהָם
אֲתַרְחֵם עָלֶי וְשִׁדֵּר לְלִצְנֹר
דִּינְבֹּעַ רִישׁ אֲבָעָה בְּמִיָּה
וְיִרְטֵב לִי לִשְׁנֵי דְהָיָה
מִשְׁתַּנֵּק אֵנָּה בְּשִׁלְחֵיבִיתָהּ
הַדְּנָה :

*Egridando, disse, Padre Abraham,
habbi pietà di me, e manda Lazaro, che
tinga l'estremità del suo dito nel ac-
qua, e rinfreschi la mia lingua: perche
io son caricato in questa fiamma.*

25. אָמַר לֵה אַבְרָהָם
בְּרִי אֲתַרְבֵּר דְּקִבְלֵת
טְבִיתִּיד בְּתִידִי וּלְלִצְנֹר
בִּישְׁתָּהּ וְהִישְׁתָּהּ הָיָה
מִתְנַחֵחַ הַרְבֵּי וְאַתָּה
מִשְׁתַּנֵּק :

*Et Abraham disse, Figliuolo, ricorda-
ti che tu ricevesti i miei beni ne la tua vi-
ta, e Lazaro similmente male: da me ora
egli è consolato a tu sei tormentato.*

י

21. וַיְהִי־אֵן לְשַׁבַּע מִשְׁבָּבִים אִשָּׁד
נִפְלִין מִשְׁלַחַן הָעֵשִׂיר וְגַם
הַכְּלָבִים בָּאוּ וּלְקָקוּ אֶת־שְׁחִין
אֲבַעְבְּעוּתִין :

*Y dessecando hartarse de las migajas que
cayen de la mesa del rico: y aun los perros venian, y
le lamian las llagas.*

22. וַיְהִי־בְּמוֹת הַמִּסְכָּן וַיָּנֶשֶׂא
מִן־הַמִּלְאכִּים בְּחִיק אַבְרָהָם
וַיָּמָת גַּם הָעֵשִׂיר וַיִּקְבֵּר :

*Y aconteció que murió el mendigo, y fue
lleuado por los Angeles al regazo de Abraham: y
murió tambien el rico, y fue sepultado.*

23. וּבְהִיוֹתוֹ בְּשִׁנְאוֹל בְּשִׁמְמוֹת
וַיֵּשֶׂא עֵינָיו וַיֵּרָא אֶת־אַבְרָהָם
מִרְחוֹק וּלְלִצְנֹר בְּחִיקוֹ :

*Y en el Inferno, alcando sus ojos, estando en
los tormentos, vido a Abraham lexos, y a Lazaro
en su regazo.*

24. וַיִּצְעַק וַיֹּאמֶר אָבִי אַבְרָהָם
חֲנִנִי וְשַׁלַּח אֶת־לְלִצְנֹר לְטַבֵּל
אֶת רִאשׁ אֲצָבָעוֹ בְּמִים וַיְבָלִיג
אֶת־לִשְׁוֹנִי כִּי־מַעֲנָה אֲנִי
בְּלִהְבֵּה הַזֹּאת :

*Entonces el dando bozes, dixo, Padre Abra-
ham, ten misericordia de mi, y embia a Lazaro
que moje la punta de su dedo en agua, y refres-
que mi lengua: porque soy atormentado en esta
llama.*

25. וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם בְּנִי וְכֹר
כִּי לָקַחְתָּ אֶת־טוֹבוֹתַי
בְּחַיִּי וְלְלִצְנֹר לְהַפֵּךְ אֶת
רְעוּתִיו וְעַתָּה הוּא גִּלְחָם וְאֵת
כּוֹנֵב :

*Y dixole Abraham, Hijo, acuerdate que re-
cebeste tus bienes en tu vida, y Lazaro tambien
males: mas agora este es consolado, y tu: atormen-
tado.*

י

21. Καὶ ὁ πτωχὸς χορταζόμενος τὰς
δοῦναι ψυχῶν τῶν πτωχῶν δὸς τὸ
τρεπίχνης τῶν πτωχῶν ἀλλὰ καὶ οἱ
κύνες ἐρχόμενοι ἀπὸ τοῦ πτω-
χοῦ αὐτοῦ.

*Lequel desiroit estre rassasié des
miettes qui tomboyent de la table du
riche, & meismes les chiens venoyent,
& lui lechoyent les vlcères.*

22. Ἐγγέρθη δὲ δόσθαι αὐτὸν τὸν πτω-
χόν, καὶ ἀπεπεχθεῖσαν αὐτῶν ὑπὸ
τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν κόλπον τοῦ ἀ-
βραάμ· ἀπέθνηκε δὲ καὶ ὁ πλούσιος,
καὶ ἐτάφη.

*Or aduint que le pover mourut,
& qu'il fut porté par les Anges au sein
d'Abraham: or le riche aussi mourut,
& fut enterré.*

23. Καὶ ἐν τῷ αἵδη ἰσπύρας τοὺς
ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, ὑπάρχοντι ἐν
βαράταις, εἶδεν τὸν ἀβραάμ δὸς
μακρὸν ἦν, καὶ λαζάρου ἐν τοῖς κόλ-
ποις αὐτοῦ.

*Et lui ystant en enfer, & eslevant
les yeux, comme il estoit es tormens, il
vid de loin Abraham & Lazare au sein
d'icellui.*

24. Καὶ αὐτὸς φωνήσας εἶπεν·
πάτερ ἀβραάμ, ἐλέησόν με, καὶ πέμ-
ψον λαζάρου, ἵνα βάψῃ τὸ ἄκρον
τοῦ δακτύλου αὐτοῦ ὕδατος, καὶ κα-
ταψύξῃ τὴν γλῶσσάν μου· ὅτι ὁ-
δυνοῦμαι ἐν τῇ φλογὶ ταύτῃ.

*Et s'escriant, il dit, Pere Abraham,
aye pitié de moi, & enuoye Lazare, afin
qu'il mouille d'eau le bout de son doigt,
& qu'il rafraichisse ma langue: car ie
suis grievement tormenté en celte
flamme.*

25. Εἶπεν δὲ ἀβραάμ, τέκνον, μνη-
σθήτι ὅτι ἀπέλαβες σὺ τὰ ἀγαθὰ
καὶ ἐν τῇ ζωῇ σου, ἐλαζάρου ἐμοί-
ως τὰ κακὰ· σὺ δὲ ὁδὲ εὐφραίνεται
καὶ σὺ δὲ ὀδυνοῦσαι.

*Et Abraham respondit, Fils, souvien-
ne toi que tu as reçu tes biens & en ta
vie, Lazare semblablement les maux: &
maintenant il est consolé, & tu es grie-
vement tormenté.*

21. Cupiens saturari de micis qui cadebant de mensa diuitis, (& nemo illi dabat,) sed & canes veniebant, & lingeabant ulcera eius.

And desired to bee refreshed with the crummes that fell from the rich mans table: and the dogges came and licked his sores.

22. Factum est autem ut moreretur medicus, & portaretur ab angelis in sinum Abraham. Mortuus est autem & dives: & sepultus est.

And it was so that the begger died: and was carried by the Angels into Abrahams boosome. The rich man also died and was buried.

23. In inferno, elevans autem oculos suos cum esset in tormentis, vidit Abraham à longè, & Lazarum in sinu eius.

And being in hell in tormento: he lift up his eyes: and sawe Abraham afarre off: and Lazarus in his boosome.

24. Eripse clamans dixit, Pater Abraham, miserere mei, & mitte Lazarum ut intingat extremum digiti sui in aquam, ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma.

Then he cried, and saide: Father Abraham: haue mercie on me: and send Lazarus that he may dippe the tip of his finger in water: and coole my tongue: for I am tormented in this flame.

25. Et dixit illi Abraham, Fili, recordare quia recepti sunt bona in vita tua, & Lazarus similiter mala: nunc autem hic consolatur, tu vero cruciaris.

But Abraham said: Sonne: remember that thou in thy life time receivest thy pleasures: and likewise Lazarus paines: now therefore is he comforted: and thou art tormented.

21. Vnd begeret sich zu sättigen von den Brosamen / die von des Reichen Tische fielen. Doch kamen die Hunde / vnd lecketen seine Schweren.

De begerede at mættis aff de Smuler: som fulde aff den Rigs Bord. Dog komme Hundene / oc slickede hans Saar.

22. Es begab sich aber / das der Arme starb / vnd ward getragen von den Engeln inn Abrahams schoß. Der Reiche aber starb auch vnd ward begraben.

De det begaff sig / at den Fattige døde / oc Englene bære hannem i Abrahams skød / De den Rige døde oc saa / oc bleff begraffuen.

23. Als er nun inn der Helle vnd inn der Qual war / hub er seine augen auff / vnd sahe Abraham von ferne / vnd Lazarum inn seiner Schoß.

Som hand vaar nu i Hellsuede oc i pinen / da oplofste hand sine Ønen / oc saa Abraham longe borte / oc Lazarum i hans Skød.

24. Rieff vnd sprach: Vater Abraham / erbarme dich mein / vnd sende Lazarum / daß er das eusserste seines fingers inns Wasser tauche / vnd küle meine zungen / denn ich leide pein inn diser flammen.

Hand robt oc sagde / Fader Abraham / Forbarme dig offuer mig / oc sende Lazarum / at hand dyypper det yderste aff sin Finger i Vand / oc lester min Tunge / Thi ieg lider pine i denne Iue.

25. Abraham aber sprach: Gedenscke Son / daß du dein gutes empfangen hast inn deinem leben / vnd Lazarus dargegen hat böses empfangen / Nun aber wirdt er getröstet / vnd du wirst gepeiniget.

Da sagde Abraham / Gedensck Son at du haaffuer ananmet dit gode i dit liffs tid / oc Lazarus der imod haaffuer ananmet onse / Men nu skal hand trøstes / oc du skal pinis.

21. Jadagenaspem býti i drobi tuow / liczy padali s Stolu Bohatec / (a jadny genu - nes dawal) Ale y Psi przyhajeli / a lizali nejtio geho.

Chcac bycnásyton i obrobim Etere padaly z itola bogaczowego / lecz psi przychodzic lizali ras nyu go.

22. V skalo se zemfel Zembrat / a nescin gest od Angeluow do Luona Abrahamowa: Zemfel také y Bohatec / a pohřben gest.

A przydalo sie ze zmarl jebtat / a niccion byl od Aniole w ná lo: no Abrahamowa: Porym zmarl y bogacz, pogrzezion jest.

23. Echdy w Pesse pozdy nyhw oty swych tdy byl w mutach / vyzel Abraham a z daleka / a Lazara w Luonu geho:

A bedac w pesse podobost o: zu swowich gdy byl w mslach y vyzel Abraham a z daleka a Lazara z ná lo: nie re.

24. A wolage / fcl: Dste Abraham / simlúg se nade mnau / a possli Lazara at omo: tij konec prstu swého w wodě / a swazh wazyl múz / neb se mu: tijn w tomto plamni.

Eedy zswolal / mowiac / Wycze Abraham / smiluy nademna / a possli Lazara aby omozyl koniec palca swego w wodzie a ochlodzil icyt moy / boziem wtrapiom w tym plomieniu.

25. V fcl gemu Abraham: Synu / rozvemeš se / je gip bral dobre wčty w swet twém / a Lazar tež žl: Protož nyni tento je tšip / ale ty se muchšs

Ale Abraham powiedzial: Synu / rozpotnu seš bral dobra twa za żywotě twego / a Lazar tež miewał / a tak on teraz vžywa pocedy a tyš žšic jest macton.

26 וַיֵּצֵא הָלִין בְּלִיַּן הַיּוֹמָה
בְּבִתָּהּ סִימָא בִּינִין וְלִכּוֹן
בְּאֵלֵיו דְּבָבִין מִכְּבָר
דִּי עֲבָדוּן לְוִתְכּוֹן לֵבָּ
נִשְׁפָּחוּן וְאַחֲרָ לֵבָּ דְּמִן
תִּמּוֹן יַעֲבָדוּן לְוִתָּהּ:

*Et olive à tutto questo, tra noi e voi
passa una gran profondità, un tal modo
che quei che vogliono di qui passare a voi,
non possono, ne da costì passarvi a noi.*

27 אָמַר לָהּ מִדִּין בְּעֵא
אֲנִי מִכְּבָר אֲבִי דִּתְשַׁדְּרִי וְהִי
לְבֵית אָבִי:

*Et egli disse. Io la prego dunque. pa-
dre, che tu tornandi a casa del padre,
mia.*

28 הַמֶּשֶׁה זִיר אַחִין אֵית
לִי יֵאוּל יִסְהַר אַפְּן דִּלָּא
אִי הָבִין יֵאתוֹן לְדוֹכְתָּהּ
הִדָּא דִּתְשַׁנְיָהּ:

*La done io ho cinque fratelli. a rom-
derme loro testimonio. a fine che an-
cor essi non vengano in questo luogo di
tormento.*

29 אָמַר לָהּ אַבְרָהָם אֵית
לְהוֹן מוֹשֶׁה וְנָבִיִּים
יִשְׁמְעוֹן אֲבִין:

*Abraham gli disse. Essi hanno Moysen
e Profeti, odano quelli.*

30 הֵו דִּין אָמַר לְהֵלֵל
אָבִי אַבְרָהָם אֵלֵּא אִן
אֲנִשׁ מִן מִיתָה יֵאוּל
לְוִתְהוֹן תִּיבִין:

*Mose gli disse. Non, padre Abraham,
ma più tosto se alcuno de morti andará a
loro se ridurranno a penitencia.*

31 אָמַר לָהּ אַבְרָהָם אִן
לְמִשְׁכָּה וְלִנְבִיָּה לֵבָּ
שְׂמַעְיוֹ אִף לֵבָּ אִן אֲנִשׁ
מִן מִיתָה יָקוּם מִהֵימִנִּין
לָהּ:

*Et egli disse à lui. Se essi non odano
Moysen e Profeti, ne anco credendo, se
bene alcuno de morti risuscitasse.*

וְאָמַר הַנּוֹבֵא יֵשׁוּעַ ל
לְתַלְמִידָהּ לָא מִשְׁפָּחָה
דִּלָּא יֵאתוֹן מִכְּסוּלָא נִי
דִּין לָהּ דְּבִאֲדִיָּה יֵאתוֹן:

*Disse ancora à suoi discipoli. Egli è
impossibile che non annengano de
scandalo, ma guai à colui per colpa di cui
annengono.*

26 וְעַל־כֵּל זֵאת בִּינִינוּ וּבִינֵיכֶם
תְּהוֹם רַבָּה הוֹשָׁמָה וְאַשֶׁר חֲפָצוֹ
לְעֵבֹד מִפָּה אֱלֹהִים לָא יוֹכְלוּ
וּמִשְׁכָּה אֲלֵינוּ יַעֲבָדוּ:

*Y demas de todo esto, una grande lima esta con-
firmada entre nosotros y vosotros, que los que
quisieren passar de aqui à vosotros, no pueden,
ni de allí passar acá.*

27 וַיֹּאמֶר וְשׂוֹמֵל אֲנִי מִכְּבָר
אָבִי אֲשֶׁר תִּשְׁלַח אֶתְּוִי אֶל־
בֵּית אָבִי:

*Y dixo. Ruegote pues padre, que lo embies a
la casa de mi padre.*

28 כִּי הֵוֹ לִי חֲמִשָּׁת אֲחִים
אֲשֶׁר יַעֲד לָהֶם פֶּן גַּם הֵמָּה
יָבוֹאוּ בְּמָקוֹם שְׂמִמָּה תוֹנָת:

*Porque tengo cinco hermanos, para que les
proteste: porque no vengán ellos tambien en e-
ste lugar de tormento.*

29 וַיֹּאמֶר לוֹ אַבְרָהָם יֵשׁ לָהֶם
מִשְׁכָּה וְנָבִיִּים אֲוִתָּהֶם יִשְׁמְעוּ:

*Y Abraham le dize A Moysen y à los Prophe-
tas tienen, oygan à ellos.*

30 וְהוּא אָמַר לָא כֵּן אָבִי
אַבְרָהָם כִּי אִם אִישׁ מִמֵּיתִים
יָבוֹא אֱלֵיהֶם אִן תִּשׁוּבוּ
מֵעֲרָתָם:

*El entonces dixo. No, padre Abraham: mas
si alguno fuere à ellos de los muertos, se emmen-
darán.*

31 וַיֹּאמֶר לוֹ אִם לְמִשְׁכָּה
וְלִנְבִיָּים לָא יִשְׁמְעוּ וְלָא אִם
אִישׁ מִמֵּיתִים יָקוּם יֵאֱמִינוּ:

*Mas Abraham le dixo, Si no oyen à Moysen
y à los Prophetas, tampoco se persuadirán, si al-
guno se leuante de los muertos.*

וַיֹּאמֶר אֶל־תְּלַמִּידָיו בְּלִיָּהּ
יִכְלֹת הִיא אֲשֶׁר לָא יָבוֹא מִכְּשָׁל
וְאִי לוֹ אֲשֶׁר כֵּן יָבוֹא:

*Y A sus Discipulos dize. Imposible es que
no vengán escandalos: mas ay de aquel por quien
vienn.*

15.

26. Καὶ ὅτι πᾶσι τούτοις, μεταξὺ
ἡμῶν καὶ ὑμῶν χάσμα μέγα ἐστὶ-
σμεν. ὅπως εἰ θέλοντες διέλθῃ-
ναι ἐνταῦθα πρὸς ὑμᾶς, μὴ δύ-
ναινται· μηδὲ οἱ ἐκώθι πρὸς ἡμᾶς
διελθόντες.

*Et outre tout cela il y a une grande
abîme établie entre vous & nous: rei-
lement que ceux qui veulent passer d'ici
vers vous, ne le peuvent: ne de là pas-
ser ici.*

27. Εἰπὼν δὲ, ἱστοῦμαι ἐνώπιον, πατήρ,
ὡς πέμψῃς ἀδελφόν μου εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ
πατρὸς μου.

*Et il dit. Je te prie donc, pere, que tu
l'envoyes en la maison de mon pere.*

28. Ἔχω γὰρ πέντε ἀδελφοὺς·
ὅπως διμαρτυρήται αὐτοῖς, ἵνα
μὴ καὶ αὐτοὶ ἐλθόντες ἐν τῷ τό-
πῳ τῆς βασάνος.

*Cui i' ai cinq freres, afin qu'il leur en
atteste: de peur qu'eux aussi ne viennent
en ce lieu de tormento.*

29. Αὐτῷ αὐτῷ ἀπεκρίθη· ἔχουσιν
μοῦσῃ καὶ τοὺς προφῆτας· ἀκού-
σάτων αὐτοῦ.

*Abraham lui respondit. Ils ont Moy-
se & les Prophetes, qu'ils les escoutent.*

30. Ὁ δὲ ἀπεκρίθη πάλιν ἀβρα-
άμ· εἰ καὶ ἄνθρωπος νεκρὸς ἐγέρῃ
ἐκ τῶν νεκρῶν, μὴ πιστεύουσιν.

*Mais il dit. Non, pere Abraham: mais
si quelqu'un des morts va vers eux, ils
s'amuenderont.*

31. Εἰπὼν δὲ αὐτῷ, εἰ μὴ οἱ αὐτοὶ ἀ-
κούσῃ Μοϋσῆ καὶ τοῖς προφῆταις, ὅτε
καὶ νεκρὸς ἐγέρῃ νεκρὸς, μὴ πί-
στεύουσιν.

*Et Abraham lui dit. S' ils n'escu-
tent Moysen & les Prophetes, non plus
seront-ils persuadés quand bien quel-
cun des, morts resuscitera.*

Κ Ε Τ Α Λ. 16.

Εἰπὼν δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐ-
τοῦ· εὐχαρίστησεν ὅτι μὴ ἐλθόντες τὴν
σκανδαλίαν, ἀλλ' ὅτι δι' αὐτῶν ἔρχονται.

*Or il dit à ses disciples. Il ne se peut
faire que scandales n' aduient: toutes-
fois mal heur à celui par qui ils aduie-
nent.*

26. Et in his omnibus, inter nos & vos chaos magnū firmatum est: ut hi qui volunt hinc transire ad vos, non possint, neque inde huc transire.

Besides all this, betweene you and vs there is a great gulfe: so that they which would goe from hence to you, cannot: neither can they come from thence to vs.

27. Et ait, Rogo ergo te pater ut mittas eum in domum patris mei.

Then he saide: I pray thee therefore father: that thou wouldest sende him to my fathers house.

28. Habeo enim quinque fratres: ut testetur illis, ne & ipsi veniant in hunc locum tormentorum.

(For I have five brethren) that he may testify unto them: least they also come into this place of torment.

29. Et ait illi Abraham, Habent Moysen & prophetas: audiant illos.

Abraham said unto him: They have Moyses and the Prophets: let them heare them.

30. At ille dixit, Non, pater Abraham: sed si quis ex mortuis ierit ad eos, penitentiam agent.

And he said: Nay: father Abraham: but if one come unto them from the dead, they will amend their lives.

31. Ait autem illi, Si Moysen & prophetas non audiunt, neque si quis ex mortuis resurrexerit, credent.

Then he said unto him: If they heare not Moyses and the Prophets: neither will they be perswaded, though one rise from the dead againe.

Et ait ad discipulos suos, Impossibile est ut non veniant scandala: vñ autem illi per quem veniunt.

Then saide he to the disciples: It can not be auoided: but that offences will come: but who so be to him by whome they come.

26. Vnd über das alles/ ist zwischen vns vnd euch eine grosse kluft befestiget/ daß die da wolten von hinnen hinab fahren zu euch/ können nicht/ vnd auch nit von dannen zu vns herüber fahren.

De offuer ale dente/ er mellem off oc eber ic stont suellinde dyb befest/ ac de som velle fare der fra ned al eber/ lundesete/ oc icke heller fare der fra hid, offuer til off.

27. Da sprach er: So bitte ich dich Vater/ daß du ihn sendest in meines Vaters Haus.

Da sagde hand/ saa beder leg dig fader/ at du sender hannem til min faders hus.

28. Denn ich habe noch fünf Brüder/ daß er inen bezeuge/ auff daß sie nicht auch kommen an disen ort der Qual.

Thi ieg haffner end nu fem Brodre/ at hand kand vidne saar dem/ Paa dente de skulle oc icke komme i denne Pinis sted.

29. Abraham sprach zu ihm: Sie haben Moysen vnd die Propheten/ laß sie dießelbigen hören.

Abraham saade til hannem/ De haffue Mose oc Propheterne/ Lad dem høre dem.

30. Er aber sprach: Nein/ Vater Abraham/ sondern wenn einer von den Todten zu inen gienge/ so würden sie buße thun.

Da sagde hand/ Men fader Abraham/ Men der som en aff de Døde ginge til dem/ da giorde de Penitence.

31. Er sprach zu im: hören sie Moysen vnd die Propheten nicht/ so werden sie auch nicht glauben/ ob jemand von den Todten auferstünde.

Hand sagde til hannem/ Høre de icke Mose oc Propheterne/ da tro de icke heller/ om nogen opstode fra de Døde.

Er sprach aber zu seinen Jüngern: Es ist vnmöglich daß nicht Ergernisse kommen. Wehe aber dem durch welchen sie kommen.

Hand sagde til sine Discipyle/ Der er temuelige at der skal en komme forargelse. Men ve den/ ved hvilken hun kommer.

26. Anad to nadereffecto meş nâmi a wâmi Eşl weliş fş vtorçm geş/ aby tî fîcîş çîş odşud t wâmgîş namohş/ anî odonud sem pşightî.

A nâd tho wşytşo mîedşy nâmi y wâmi odchlanwîelşa postş; nomîonâk tîş/ iş cî krotşybyş/ tad chîelî pşeydş do wos/ nie mogâ/ anî tşâmîad pşeydş omdşie.

27. Wşell: Tedy pşoşm tî be oşte/ aby hş poslal do domu Dîe mîho

Ale on rzetş/ Pşoş cîe tedy Wycze aby tş go poslal do domu oycînego.

28. Nečt mâm pşet bratrûm/ ał gîm swîetş/ aby y ony nepřî šlî do tohoto mîřta muř.

Abowîem mam pşet brâćey/ aby im tego poświadczył/ i by tşy onî nie pşyřlî nâto mîřec mîřtî.

29. Wşell gemu Abraham: Wrağt Mořşuşe a Pşorokş/ nečt gîch poslauchajş.

Lecy mu powieřłal Abrahâm/ Wraç Mořşęş y Pşorokş/ niechş je tş słuchajâ.

30. An tşell: Nie Dîe Abrahame/ ale tşdyş kdoş mîř wşch şell nîm/ Pořânş by tî nîlî.

Ale on rzetş/ Nîc Dîe Abrahâmie/ Ale gdyby tşoş zmârlych ş: dî domich/ wşoy şewzâłâ.

31. Wşell gemu Wşellşe Mořşuşe a Pşorokşow nepostal chajş/ anî tşdyş kdoş Wřwşchş wřtal wřetş gemu tş

Tedy mu powieřłal Abrahâm/ Jeslijeç Mořşęş y Pşorokşow nie pořuchajâ/ tedy y jâdnemu chocş by zmârlych ocucl/ nie wřieçş 34.

Wtednîřtu om pař swşm/ tşell: Menîř mořnîř/ aby nepřîřřla pohorřentî: ale břda tomu řřze řohoj přîchajegîř.

Přetşym mowîř do swych zworřennîřow/ tşiemojec byç aby zgorřentîa nîe mîřly pşyřbş/ ale břdâ tşemu pşez tşorego pşyřchodşo.

י

2 פקח הנהגה לה אלה
רחוקה ורחוקה חלוקה
בצורה ופחד בנפלא
היבטל לחד מן הלוי
ועתה

*Ben Gelo gli farebbe che una macina
da asino gli fosse posta intorno al collo, e
fuisse gettato nel mare, che scandalizzasse
un di questi peccatori*

3 אזהרו בגנבין או
חטא אחור פאי בזה נא
תאב שבוק לה

*Habete cura: Se, al tuo fratello
peccarà verso di te, riprendilo: e se si pen-
tira, perdona gli.*

4 ואו שבע ובניו בינא
יסל בר ושבע ובניו
פיומא יתבגל ליתר
ינאמר דתאב אנה שבוק
לה

*E se ben sette volte il giorno peccasse
verso di te, e sette volte il giorno ritorni a
te, dicendo: io mi pente: perdona gli.*

5 נאמרו שדיחא למרו
אוסף לו הימנותא

*Gli Apostoli poi dissero al Signore, Ac-
cresci la fede.*

6 נאמר להון אן אית הון
לכו הימנותא איד פ
פרתא דחרדלנא אמרו
היותו לתותא הנגל
דאתער נא הנגב בינא
ימשחמ הון לכו

*Il Signor disse, Se voi avete fede
quanto un grano di senape, direte a que-
sto muro, Divadiscati, e trapasserai nel
mare: & obbedirebbe.*

7 מנו מנכון דאית לה
עכדא דדבר פרנא או
דנעא ענא נא נאמא מן
חקנא אמר לה מתנא
עבר אסתמר

*Chi è di voi che hauendo un seruito-
re che ari, o che pasci le bestie, li dica sub-
bito che egli è ritornato dal campo: Passa
lei, e poniti a tavola.*

8 אלא אמר לה טיב לי
מדם דאחשם נאסיר
רציק שמשינו עז
האלעס נאשתא ובהרצו
נא אנת תלעס ונשתא

*E non più tosto li dica, Apparecchiamo
da cenare, e agnate, e feruamo, infino che
mi habbi mangiato il bencito: e poi man-
giarai e beuerai tu?*

י

2 טוב לו אשר רכב החמור
תלה על צווארו וישלך אל הים
מהכשיל אחד תצעירים האלה

*Mejor le fuera, si vna muela de vn molino de
asno le fuera puesta al cuello, y fuera echado en la
mar, que escandalizar vno de estos pequennitos.*

3 השמרו לכם אם יחטא בר
אחיך ותגער בו ואם ישוב
מלעתו חרה מפניו

*Mirad por vosotros. Si peccare contra ti tu
hermano, reprehendelo: y si se arrepintiere, per-
donale.*

4 ועם שבע פעמים ביום
יחטא בר ושבע פעמים ביום
ישוב אליך לאמר נחמתי ותשנא
לו

*Y si siete vezes al dia peccare contra ti, y sie-
re vezes al dia se boluere a ti, diciendo, Pefame:
perdonale.*

5 ונאמרו תלמידים אל הנהגה
הוסיף לנו אנת הנהגה

*Y dixeron los Apóstoles al Sennor, Augmen-
ta nos la fe.*

6 ונאמר אדני אס לכם
אמונה כמו צרד החרדל
תאמרו לשקמה הוואת שרשי
השתלי בים ותשמע לכם

*Entonces el Sennor dixo, Si tu mettes des fe co-
mo un grano de mostaza, dirás a este sycomor-
ro, Desarraygate, y plantate en la mar, y obedee-
ros va.*

7 מי ממכם יש לו עבד חרש
אז הוצה אשר אם יבוא מן
השדה יאמר לו בכתף לך וסעד
לך בזה לחם

*Y qual de vosotros tiene un seruo que ara,
apacienta, que buelto del campo le diga luego,
Pasa lienrate a la mesa?*

8 הלא יאמר אליו הן אשר
אכל בצרב וחגור מתניך
ושדתה עד כף אכל ותשתה
ומאחרי כן תאכל ותשתה גם
אחרי

*No le dice antes, Adereça que cene, y arre-
mangate, y sirueme hasta que aya comido y beui-
do: y despues desto come tu y beue?*

י

2. Αυτοπλησ αυτω ει μύλη, & ο-
κλῆς περιελάττω επί τῆς τραχηλῶς
αὐτοῦ, & ἐμβρίσαι εἰς τὴν θάλασσαν.
ἢ ἴσα σκαδάλιζῃ ἓνα ἵψ μιν
τάτων.

*Il lui vaudroit mieux qu' on lui mist
vne pierre de meule à l'encour de son
col, & qu' il fust jeté en la mer, que de
scandalizer vn seul de ces peus.*

3. Προσέχειτε ἑαυτοῖς. ἰσὺ ἡ
μαρτη εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου, ὁπι-
τήμησιν αὐτῷ καὶ εἰς ματανοή(ν)
αφίς αὐτῷ.

*Prenez garde à vous. Si donc ton
frere a peché enuers toi, reprend-le: &
s' il s' amende, pardonne lui.*

4. Καὶ ἰὰ ἐπιόμης τῆς ἡμέρας α-
μαρτη εἰς σὲ, καὶ ἐπιόμης τῆς ἡμέ-
ρας ὁπιτρέψῃ ὁπι σὲ. Λιγὸν, μα-
τανοή, ἀφίς αὐτῷ.

*Et si sept fois le jour il a peché enuers
toi, & que sept fois le jour il retourne à
toi, disant, Je me repen: tu lui pardon-
neras.*

5. Καὶ εἰπον οἱ ἀπόστολοι τῷ κυ-
ρίῳ, προσέτις ἡμῖν πιστι.

*Lors les Apostres dirent au Seigneur,
Augmente nous la foy.*

6. Εἶπε δὲ ὁ κύριος, εἰ ἄξις πῖ-
ς ὡς κόκκος σιναπίδος, ὃ ἐτίθεται
ἐν σαμαμῇ πύργῳ, ἐκείλῳ θη-
σὺ φιδύθῃ ἐν τῇ θάλασσῃ &
ὕψιμουσιν ὡς ὕμῳ.

*Et le Seigneur dit, Si vous auez foy
autant gros comme est un grain de se-
mençe de moustarde, vous pourriez
dire à ce meurier, Desracine toi, & te
plante en la mer: il vous obediroit.*

7. Τίς ἔξ ὑμῶν δοῦλος ἔχων
ἀρσεν, εἰς πῶς μαλίστα, εἰ εἰσελ-
θῇ ἐν τῇ ἀγρῷ ἐκείνῳ, & εἰπῇ,
παρελθὺν ἀνάστηθι,

*Mais quel est celui d'entre vous qui
a un seruiteur labourant, ou paisant
le bestial, qui le voyant retourner des
champs, lui die, Alasce-toi inconti-
nently, & te mets a table.*

8. Ἀλλ' ὅχι ἐρῇ αὐτῷ, ἐπιμα-
σθὲ τί δέποισας, καὶ περιζωμίζουσιν
ἀλλοίῳ με, εἰς φαγῶ καὶ πίω,
καὶ μετὰ αὐτοῦ φαγῶ καὶ πί-
ωσιν;

*Et ne lui die plutôt Appreste moi à
souper, & te trouble & ne sera jusqu'à
ce que j' aye mangé & beu: & apres ce-
la tu mangeras & boiras?*

2. Vtilius est illi si lapis molis imponatur circa colum eius, & pronciatur in mare, quam ut scandalizet unum de pusillis istis.

It were better for him that a great millstone were hang'd about his necke / and that he were cast into the sea / then that he should offend one of these little ones.

3. Attendite vobis, Si peccaverit in te frater tuus, increpa illum: & si poenitentiam egerit, dimitte illi.

Take heed to your selves: if thy brother trespass agaynst thee / rebuke him: and if he repent, forgive him.

4. Et si septies in die peccaverit in te, & septies in die conversus fuerit ad te, dicens, Pœnitent me, dimitte illi.

And though he sinne agaynst thee seven times in a day / and seven times in a day turne agayne to thee saying, Repentest thou me / thou shalt forgive him.

5. Et dixerunt Apostoli Domino, Adauge nobis fidei.

And the Apostles said unto the Lord, Increase our faith.

6. Dixit autem Dominus, Si habereis fidem sicut granum sinapis, diceris huic arbori moro, Eradicare & transplantare in mare: & obediet vobis.

And ye Lord said, If thou hast faith as much as an eagle of mustard seed, thou shalt say unto this mulberry tree, Plante thy self up by the rootes / and thou shalt see in the sea: it should come before thee.

7. Quis autem vestrum habens servum arantem aut pascentem, qui regresso de agro dicat illi, Statim transi, & recumbe.

Who is it also of you, that having a servant plowing or feeding cattle / would say unto him, when he is come from the field, Go / and sit down to eat?

8. Et non dicet ei, Para quod cenem, & præcinge te, & ministra mihi donec manducem & bibam, & post hæc tu manducabis & bibes?

And would not rather say to him, Prepare for me to sup, & gird thy self, & minister unto me, until I have eaten and drunken, and afterwards thou shalt eat and drink?

2. Es were im nützer / daß man einen Mühlstein an seinen Hals henger / vnd würffe ihn inns Meer / denn daß er diser kleinen einen ergert.

Es wäre besser ihm ein großer Mühlstein an seinen Hals hängen / oder faste man ihn / daß man ihn in die See werfen / denn daß er einen dieser kleinen ärgere.

3. Hütet euch. So dein Bruder an dir sündigt / so straffe ihn / vnd so er sich bessert / vergib ihm.

Wachet euch. Der so dein Bruder sündet / so straffe ihn / oder so er sich bessert / so laß du ihn.

4. Vnd wenn er siebenmal des tages an dir sündigen würde / vnd siebenmal des tages widerkeme zu dir / vnd spreche / Es reuet mich / so sollt du ihm vergeben.

Der so dein Hand sündet / so gonge du ihm siebenmal des tages / oder so er siebenmal des tages widerkeme zu dir / und sprache / Es reuet mich / so sollst du ihm vergeben.

5. Vnd die Apostel sprachen zu dem Herren: Stercke vns den Glauben.

Die Apostel sagten ihm. HERR / Stärcke unsern Glauben.

6. Der HERR aber sprach: Wenn ihr Glauben habt / als ein Senfkorn / vnd saget zu diesem Maulbeerbaum / reiße dich auß / vnd verseye dich inns Meer / so wird er euch gehorsam sein.

Der HERR sprach. Der so ein Senfkorn Glauben hat / oder so er sagt zu diesem Maulbeerbaum / Reiß dich aus / oder verseye dich in die See / so wird er euch gehorsam sein.

7. Welcher ist vnter euch / der einen Knecht hat / der im pflüget / oder das Viehe weidet / wenn er heim kommt vom Felde / daß er ihm sage: Stehe bald hin / vnd setze dich zu Tische?

Welcher ist unter euch / der einen Knecht hat / der im pflügen / oder das Vieh weiden / wenn er heim kommt vom Felde / daß er ihm sage: Stehe bald hin / oder setze dich zu Tische?

8. Ist nicht also? daß er zu ihm sage: Richte zu / daß ich zu Abend esse / schürcke dich / vñ diene mir / biß ich esse vnd trincke / darnach solst du auch essen vnd trincken.

Ob nicht also? daß er zu ihm sage: Richte zu / daß ich zu Abend esse / schürcke dich / und diene mir / biß ich esse und trincke / darnach sollst du auch essen und trincken.

2. Vnter nützig gest gemu / lch by fämen fämonen wlofen bylna hēdlo gehe / a vnrzēn bōl do moſe / neſtby pōhorſt ge dnoho māleſtch tēchto.

Es wäre besser ihm ein großer Mühlstein an seinen Hals hängen / oder so er siebenmal des tages widerkeme zu dir / und sprache / Es reuet mich / so sollst du ihm vergeben.

3. Es hütet euch / vñ hēſſtly protitobē vñ trēwz, potreſtch hē a budet toho fēlet / odpust mu.

Wachet euch / vñ hēſſtly protitobē vñ trēwz, potreſtch hē a budet toho fēlet / odpust mu.

4. Abſt paſ ſedmrāt za den hēſſtly protitobē / a ſedmrāt za den obrāt ſe fē tobē / f. a: ſel mu toho / odpust mu.

5. Vnter nützig gest gemu / lch by fämen fämonen wlofen bylna hēdlo gehe / a vnrzēn bōl do moſe / neſtby pōhorſt ge dnoho māleſtch tēchto.

6. Vnter nützig gest gemu / lch by fämen fämonen wlofen bylna hēdlo gehe / a vnrzēn bōl do moſe / neſtby pōhorſt ge dnoho māleſtch tēchto.

7. Vnter nützig gest gemu / lch by fämen fämonen wlofen bylna hēdlo gehe / a vnrzēn bōl do moſe / neſtby pōhorſt ge dnoho māleſtch tēchto.

8. Vnter nützig gest gemu / lch by fämen fämonen wlofen bylna hēdlo gehe / a vnrzēn bōl do moſe / neſtby pōhorſt ge dnoho māleſtch tēchto.

9. Vnter nützig gest gemu / lch by fämen fämonen wlofen bylna hēdlo gehe / a vnrzēn bōl do moſe / neſtby pōhorſt ge dnoho māleſtch tēchto.

10. Vnter nützig gest gemu / lch by fämen fämonen wlofen bylna hēdlo gehe / a vnrzēn bōl do moſe / neſtby pōhorſt ge dnoho māleſtch tēchto.

11. Vnter nützig gest gemu / lch by fämen fämonen wlofen bylna hēdlo gehe / a vnrzēn bōl do moſe / neſtby pōhorſt ge dnoho māleſtch tēchto.

12. Vnter nützig gest gemu / lch by fämen fämonen wlofen bylna hēdlo gehe / a vnrzēn bōl do moſe / neſtby pōhorſt ge dnoho māleſtch tēchto.

13. Vnter nützig gest gemu / lch by fämen fämonen wlofen bylna hēdlo gehe / a vnrzēn bōl do moſe / neſtby pōhorſt ge dnoho māleſtch tēchto.

י

למא טיבותה מקבר
היה עבדא דעבד מד
זאתה בקד לה לא סבר אנא:

Reflexa egli obligato a quel servitore, per haver egli fatto ciò che gli era stato comandato: Io non lo penso.

10 הכנא אף אנתון מא
דעבדתון כלחין אילין ד
דפקידיו לכוון אמרו דעבדא
הגן בטילא דמדם דחביו
היו למעבד עבדו:

Ces amens Qui quando hanerete fatto tutte le cose che vi son comandate, dite: Non siamo servitutiles habbiamo fatto quello che dovevamo fare.

11 והוא דכד אגל
לאורשלים עבד הוא פיר
שמרין לגלילא:

Et auant que d'aller en Jerusalem, ch' est par la via per il mezzo de Samaria & Galilee.

12 וכד קריב למצול
לקריתא חדא ארעיה
עסדא אנשין גרבה וקמו
מן החק:

Et entrando in una certa borgo, si gli fecero incontro dieci lebbrosi, i quali si fermarono da lontano.

13 וארמיו קלהו ואמריו
רבו ישוע אתרחם עליו:

Et alzavano la lor voce, dicendo, Signor precessere, habbi pietà de noi.

14 וכד חזו אנון אמר
להון ולו חיו גפשכון
לכהגו וכד אגליו
אתדכיו:

I quali havendo egli veduto, disse loro, Andate, mostratevi a i Sacerdoti. Poi auant che esso ne l'andate, furono mandati.

15 חד דין משהו פד חזא
האתדכי השך לה ופקלא
רמא מסבח הוא לאלהא:

Et un de loro comme si vido esser mondato ritornò glorifiando Iddio ad alta voce.

16 ונפל על אפיה קדם
רגליו: שועפד מוחא לה
והו הנא שמרין הוא:

E gettosì giù con la faccia al piedi di esso, & adorò, ringrazandolo: & era essui Samaritano.

י

אם יקדם פני עבד ההוא
בתורה כעשה אח-אשר צוה
הוא לא מדמה אנכי:

Por ventura haze gracias al siervo porque hizo lo que le ania sido mandado: Pienso que no.

10 בן גם אתם אם עשיתם
כל אשר צוה להם אמרו כי
עבדים נאלחים אנחנו כי לא
אשר חובים אנחנו לעשות
עשינו:

Ansi tambien vosotros, quando ouierdes hecho todo lo que os es mandado, dezid, Siervos inutilles somos: porque lo que deuiamos de hazer, hezimos.

11 והוא בלכתו ירושלימה
ועבד בתוך שומרון וגלילא:

Y aconteció que yendo el à Jerusalem, passaua por medio de Samaria, y de Galilea.

12 ובבואו אל טירת אחת
ויקראו לו עשרה אנשים
מצורעים אשר עמדו מרחוק:

Y entrando en una aldea, vinieron le al encuentro diez hombres leprosos: los quales se pararon de lexos.

13 והיה נשאו את קולם לאמר
ישוע רבינו חננו:

Y alçaron la voz diciendo Iesus Mestro, ten misericordia de nosotros.

14 ובראותם אמר אליהם
לכו והראו את נפשכם לכהנים
והיה בלכתם ניטתהו:

Los quales como el vido, dixoles, Id, mostraos à los Sacerdotes. y aconteció, que yendo ellos fueron limpios.

15 ואחד מהם כעשה דארה
כי גרפא הוא וישב בקול גדול
ויכבד את האלהים:

Entonces el uno de ellos como se vido que era limpio, boluó, glorificando à Dios à gran voz.

16 ונפל על פניו אל דגליו
להודות לו והוא היה שומרוני:

Y derribose sobre su faz à sus pies haziendo le gracias: y este era Samaritano.

י

9. Μη χάρις ἔχῃ τῷ δούλῳ σου, ὅτι ὡς ἐποίησεν τὸ διὰ τὸ ἔχειν αὐτῷ οὐδέν.

Sait-il gré à ce seruiteur-là, pout ce qu'il a fait, ce qui lui auoit esté commandé: Il ne le cuido pas.

10. Οὐτὼ καὶ ὑμεῖς, ὅταν ποιήσῃτε πάντα τὰ διὰ τὰ ἔχετε ὑμῖν, λεγέτω· ὅτι δούλοι ἀχρεῖς ἐσμεν, ὅτι ὃ ὁ Θεὸς ἐμεῖς ποιῆσαι, ποιῶμεν.

Vous aussi semblablement, quand vous aures fait toutes les choses qui vous sont commandées, dites Nous sommes seruiteurs inutilles: d'autant que nous estions tenus de faire, nous l'aons fait.

11. Καὶ ἐγὼ καὶ ἐν τῇ Ἱερουσαλὴμ, καὶ αὐτὸς διήρχετο διὰ μέσου σαρμαρείας καὶ γαλιλαίας.

Et aduant qu'en allant en Jerusalem, il passoit par le milieu de Samarie & de Galilee.

12. Καὶ εἰσερχομένων αὐτῷ εἰς τινὰ ὁμιλίαν, ἀπελευθέρουν αὐτῷ δεκά λιπτοὶ ἄνδρες, οἱ ἑστηκότες παρὰ μακρόθεν.

Et comme il entroit en vne bourg-de, dix hommes leproeux le rencointerent, lesquels s'arrestèrent de loyn.

13. Καὶ αὐτοὶ ἤσαν φωνῇ, λέγοντες· ἡμεῖς ὅπως εἴμεθα, ἔλθον σὺ μᾶλλον.

Et estoient leurs voix, disant Iesus, nostre maistre aye pitié de nous.

14. Καὶ ἰδὼν εἶπεν αὐτοῖς, περὶ τῆς ὁδοῦ ἔσταν ἑαυτοὺς τῷ Ἰησοῦ καὶ ἐγὼ καὶ ἐν τῇ σαρμαρείᾳ καὶ γαλιλαίᾳ.

Et quand il les eut vus, il leur dit, Allez, monstrez-vous aux Sacrificateurs. Et aduant qu'en s'allant ils furent nettoyez.

15. Εἰς δὲ ἐξ αὐτῶν ἰδὼν ὅτι ἰάνη, ὑψώσας φωνῆς μεγάλῃς δοξάζων τὸν Θεόν.

Et un d'eux voyant qu'il estoit guéri, s'en retourna, glorifiant Dieu à haute voix.

16. Καὶ ἔπεσεν ἐπὶ τὴν στήθεσιν αὐτοῦ, δοξάζων αὐτῷ, καὶ αὐτὸς ἦν σαρμαρεῖτης.

Et se jecta en terre sur sa face aux pieds d'icelui rendant graces. Or icelui estoit Samaritano.

9. Nunquid gratiam habet servo illi, quia fecit quod ei imperaverat? Non puto.

Doeth he thanke that servane / der cause he did that which was commaund to him? I trow not.

10. Sic & vos cum feceritis omnia quae praecepta sunt vobis, dicite, Servi inutiles sumus: quod debuius facere, fecimus.

So likewise ye when ye have done all those things / which are commaunded you / say / We are unprofitable servants: we have done that which was our duety to doe.

11. Et factum est, dum iret in Ierusalem, transibat per mediam Samariam & Galilaeam.

And so it was when he went to Jerusalem / that he passed through the mids of Samaria and Galilee.

12. Et cum ingrederetur quoddam castellum, occurrerunt ei decem viri leprosi, qui steterunt à longè.

And as he entred into a certaine towne / there met him ten men that were lepers / which stoode as farre of.

13. Et levaverunt vocem, dicentes, Iesu praeceptor, miserere nostri.

And they lift up their voices / and said / Iesus / Master / have mercy on us.

14. Quos ut vidit, dixit, Ite, ostendite vos sacerdotibus. Et factum est, dum irent, mundati sunt.

And when he saw them / he said unto them / Go / shew your selves unto the Priests. And it came to passe / that as they went / they were cleane.

15. Unus autè ex illis, ut vidit quia mundatus est, re-gretilus est, cum magna voce magnificans Deum.

Then one of them / when he sawe that he was healed / turned backe / and with a loud voice praised God.

16. Et cecidit in faciem ante pedes eius, gratias agens: & hic erat Samaritanus.

And fell downe on his face at his feete / and gaue him thanks: and he was a Samaritan.

9. Danket er auch dem selbigen Knechte / daß er gethan hat / was ihm befohlen war? Ich meine es nicht.

Tack er hand oc den samme Suend ar hand giorde der som hannem vaar befalet? Jeg men der icke.

10. Also auch ihr / wenn ihr alles gethan habt / was euch befohlen ist / so sprecht: Wir sind unnütze Knechte / wir haben gethan das wir zu thun schuldig waren.

Alse saa er i / Naar i haaffue giort alt det / som eder er befalet / da siger / Vi ere vnyttelige Diener / vi gi orde det / som vi vaare pligtig at gøre.

11. Und es begab sich da er reisete gen Jerusalem / zog er mitten durch Samarien vnd Galileam.

De det begaff sig / der hand rensde til Jerusalem / drog hand midt igennem Samarien och Galileen.

12. Und als er in einen Markt kam / begegneten ihm zehn aufseßige Männer / die stunden von fernem.

De som hand kom i en By / møtte hannem ti speddaste Mænd / de stode langt borte.

13. Und erhuben ihre stimme / vnd sprachen: Jesu lieber Meister / erbar-me dich vnser.

De oploffte deris rost / oc sagde / Ihesu kære Me-ster / Forbarne dig ossuer os.

14. Und da er sie sahe / sprach er zu ihnen: Gehet hin / vnd zeiget euch den Priestern. Und es geschach / da sie hingingen / worden sie rein.

De der handsaa dem / sagde hand til dem / Gaar bort / oc betør eder saar Presterne. Och der skede / der de ginge bort / bleffue de rene.

15. Einer aber vnter ihnen / da er sahe / daß er gesund worden war / kehret er umb / vnd preiset Gott mit lauter stimme.

De en ibland dem / der hand saa / achand vaar bleff-uen karst / vende hand tilbage / oc prisede Gud med høi rost.

16. Und fiel auff sein angesicht / zu seinen füßen / vnd danket ihm / vnd daß war ein Samariter.

De fald paa sit ansigt / til hans Fødder / oc takked hannem oc det vaar en Samaritan.

9. Daliž dšuge služebništva tomu žegost včinit což ganu rožkazal? Nežda mi je.

Dali dšegoste službu onomu žboru čyati to co mu rožkazano? Nie vždymy si.

10. Čežy my / čonž včinit vřetun včey křetž glau wam přikázano / čete: Služebnyey nečitečnij gšme: co gšme mēli včiniti / včinit gšme.

Čežy my gdy včynit vřet / to co wam mēst rožkazano / mowcie Služby nčeyžtečny tešedčiny / do to čodmy byli winni včyniti činy.

11. Vřalo se čonž šel do Jeruzaléma / bral se šřže Samarija Galilei.

Vřalo se gdy šel do Jeruzaléma / on přechodžil přezporšjodek Samarije y Galileje.

12. A čonž wcházal do něhdy řeho Wřetěča / potkalo se s nim deset Wřetšw malomos čnřčy / křetžito šlali ždaleka.

A gdy wchodžil do některého mřetěč / čedy zabuřeli mu dšiz nčey mešow ředowřčy / řborzy řančiz daleka.

13. A poždwižili hlasu řčau: Čežšly přikazateli / šmis lug se nad nami.

A řzyřneli gšem mowiel / Jezuse Wřřřř žmilay si nad nami.

14. Křetžito on čonž vřel řet: Čbete / vřažte se křšřim. Vřalo se čonž šli / očiřčeni gšau.

A on řewřřwřř / řřel do nich / Wřředšy ořažcie si křšřanom / y řřalo si čonž šli w drogę očyřř řřemla.

15. Čeden pař / nich pař vřř řel se gšit očiřřen / nawřřat se s wčitšm hlasem wčebč Wřřř.

Ale ředen s nich gdy vřřřal se byl wřřřwřř / wřřř si čwřř řč Wřřř gšem wčitšm.

16. A pařl nř twřř přčb nř hy gcho dšřř řitř / a řen byl Samariťan.

A pařl nř obřčřř řwřř nř gš go čymiac řem dšřř / řten se byl Samariťan.

17 עֲנֵה דָּן יֵשׁוּעַ וְאָמַר
לֹא הָיָה עֲסָרָה הַיּוֹם הַלֵּל
דְּאִתְרַבִּין אִיכְנָה אֲפֹן
תִּשְׁעֵהָ :

*Allor l'aveva rispondendo, disse. Non
ne furono mandati dieci? e non me l'aveva
segnato.*

18 לְמַעַן פְּדֵשׁ דְּרֵאֲתֵינוּ
יִתְּלוּ תְּשׁוּבוֹתֵינוּ לְאֱלֹהֵהָ
אֱלֹהֵהָ הָיָה דְּמִן עֲפֵרָה
בִּיכְרֵיהָ :

*Non si son trovati che siano ritornati
a dar gloria a Dio, se non questo straniero.*

19 וְאָמַר לֵה קוֹם וְ
הִיבֹנְתֵנוּ אֲחֵינוּ :

*E disse gli, Levati su, & attene la tua
fe del t'ha salvato.*

20 וְכֵן שְׁאַלְהוּ לֵישׁוּעַ
מִן פְּדִישָׁה אֲמַתִּי אֲתֵנוּ
מִלְכִּיתָה דְּאֱלֹהֵהָ עֲנֵהָ
וְאָמַר לֵהוּ לֹא אֲתֵנוּ
מִלְכִּיתָה דְּאֱלֹהֵהָ
בְּנִי דְּתֵנוּ :

*Essendo poi domandato da i Farisei
quando venivano a dar gloria a Dio, egli re-
spose e disse. Re de Dio, non ven-
te, an offeruntione.*

21 וְלֹא אָמְרוּ הָאֲרָבָה
הִי וְהָאֲרָבָה תִּבְנוּ הִי הָאֲרָבָה
גִּיד מִלְכִּיתָה דְּאֱלֹהֵהָ לֵהוּ
פְּדִישָׁה הִי :

*Ne si dara. Eccolo qui, o eccolo là per-
che eccolo regno di Dio e an re di voi.*

22 וְאָמַר לְהַלְמִידֵיהּ
אֲתֵנוּ יוֹמָתָה דְּתַתְּרִגְרוּנוּ
לְמַחֲוָה הִי מִן יוֹמָתָה
דְּבִרְהָ דְּאֵשָׁא וְלֹא תַחֲוֹנוּ :

*E disse a sus discipulos. Verrano i
giorni che vos desiderate vedere su de
giorni del Figliuol de l' huomo, e non lo
vedete.*

23 וְאָן יֵאמְרוּ לְכוּ הָאֲרָבָה
הִי וְהָאֲרָבָה הִי וְהָאֲרָבָה
הִי לֹא תִתְּלוּ :

*Allor si diranno, Eccolo qui, eccolo
là, Non si andate, ne gli seguitate.*

24 אִיכְנָה גִיד דְּבִרְהָ
בְּרֵךְ מִן שְׁמֵיָהּ וְכֵן
תִּתְּלוּ שְׁמֵיָהּ בְּרֵכָה
יְהִי בְּרֵכָה דְּאֵשָׁא בְּיוֹמָהָ :

*Imperche si come al baleno che risplende
de da una parte do fissa l' cielo l'ampre
vusa a l' altra do fissa l' cielo, così jn a l'
Figliuol de l' huomo nel giorno suo.*

17 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר הֲלֹא
עָשִׂיתָ אֲנָשִׁים הַטְּהִירוּ וְהַתְּשִׁיעַ
אֲנִים :

*Y respondiendo Iesus, dixo. No son diez los
que fueron limpios? y los nueve donde estan?*

18 הֲלֹא גִמְצָנוּ לָשׁוּב וְלָתֵת
כְּבוֹד לְאֱלֹהִים כִּי—אֲנִים וְ
הָלֹךְ :

*No vuo quien boluessey diessse gloria a Di-
os, sino este estranero?*

19 וַיֹּאמֶר לוֹ קוֹם וְלֵךְ אֲמַתֵּנוּ
הוֹשִׁיעֵנוּ :

Y dixole, Levantate, vere: tu fe te ha salvado.

20 וַיִּשְׁאַל מִן הַפְּרִישִׁים מִתִּי
תָּבוֹא מַלְכוּת אֱלֹהִים וַיַּעַן לָהֶם
וַיֹּאמֶר לֹא תָבוֹא מַלְכוּת אֱלֹהִים
בְּנִצְרָה :

*Y preguntado de los Phariseos, quando auia
de venir el Reyno de Dios-respondiòles, y dixo,
El Reyno de Dios no vendra manifesto.*

21 וְלֹא יֹאמְרוּ הֲנֵה בֹה אִוֹ—
הֲנֵה שָׁם כִּי הֲנֵה מַלְכוּת אֱלֹהִים
בְּקִרְבָּכֶם הִיא :

*Ni diran He lo aqui, o he lo alli: porque hea-
qui el Reyno de Dios entre vosorros està.*

22 וַיֹּאמֶר אֵלַי הַלְמִידֵיהּ יְבוֹאוּ
הַיָּמִים וְתִתְּאוּ לְרֵאוֹת אֶחָד
יָמִי בְּנִי דְּהָאָדָם וְלֹא תִרְאוּ :

*Y dixo a sus Discipulos. Tiempo vendrà quan-
do desleazeys ver vno de los dias del Hijo del
hombre, y no lo vereys.*

23 וַיֹּאמְרוּ לָכֶם הֲנֵה בֹה אִוֹ
הֲנֵה שָׁם אֵלַי הֲלָכוּ וְאֵלַי תָּבוֹאוּ
אֲחֵרֵיהֶם :

*Y deziròs han, He lo aqui, o he lo alli. No ua-
ys, ni sygays.*

24 כִּי—כַּאֲשֶׁר בְּרֵק יִבְרַק וְכָל
אֲשֶׁר תַּחַת תִּשְׁמִי'ם מִקְצֵה
הַשָּׁמַיִם וְעַד קִצְתוֹ יִהְיֶה בֶן—
יְהִי בְּרִי דְּהָאָדָם בְּיוֹמוֹ :

*Porque como el relampago que resplandece
de la region de debaxo del cielo, resplandece
en loque està debaxo del cielo, así tambien será
el Hijo del hombre en su dia.*

17. Αποκριθὲς ὁ ἰησοῦς εἶπεν,
οὐχὶ οἱ δέκα ἐκαθάρθησαν; οἱ
ἄλλοι ποῦ;

*Lors Iesus prenant la parole, dit,
Les dix ont-ils pas esté nettoyez? & les
neuf ou sont-ils?*

18. Οὐχὶ ἐγὼ ἐπέστειλά τοὺς
δούλους μου εὐχόμενος τῶ θεοῦ, ἵνα μὴ ὁ
ἄλλος μὴς ᾖ;

*Nul ne s'est trouvé qui soit retour-
né pour rendre gloire a Dieu, si non cest
cetranger.*

19. Καὶ εἰπὼν αὐτῷ, ἀναστὺς πο-
ρεύου· ἡ πίστις σου σέσωκε σε.

*Adonc l'lui dir, Leve-toi: va, ta foy
t'a saue.*

20. Ἐπερωτηθὲς ὁ ἰησοῦς τῶ φαρ-
σαίῳ ποῦ ἐρχεται ἡ βασιλεία τοῦ
θεοῦ, ἀπεκρίθη αὐτοῖς καὶ εἶπεν,
οὐκ ἐρχεται ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ με-
τ' ἐμφανήσεως.

*Or estant interrogué par les Phari-
sies quand ie regne de Dieu viendrait,
il leur respondi, & dit, Le regne de
Dieu ne viendra point avec apparence.*

21. Οὐδεῖς ἐρεῖ σὺ, ἰδοὺ αὐτὸς, ἢ ἰδοὺ
αὐτὸς ἰδοὺ καὶ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ
ἐντὸς ὑμῶν ἐστίν.

*Et ne dita on point, Voici, il est ici,
ou voilà, il est là: car voici, le regne de
Dieu est dedans vous.*

22. Εἰπὼς τούτους τοὺς λόγους, ἔ-
βλεψεν αὐτὸν καὶ ὁ ἰσχυρὸς μαθη-
τὴς μέγας ὧς ἡμεῖς καὶ εἶπεν αὐ-
τῷ, ἰδοὺ, καὶ οὐκ ἐψέτα.

*Il dit aussi à ses disciples. Les iours
viendront que vous desirerez de voir l'
vn des iours du Fils de l'homme, & ne
le verrez point.*

23. Καὶ ἐρεῖτε ὑμεῖς, ἰδοὺ αὐτὸς, ἢ
ἰδοὺ αὐτὸς· μὴ ἀπὸ λήθη, μηδὲ διω-
ξήθη.

*Lors on vous dira, Voici, il est ici:
ou voilà, il est là: mais n'y allez point,
& ne les suuez point.*

24. Ὡς περὶ καὶ ἡ ἀστράπη ἡ ἀστρά-
πῃς ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ οὐρανοῦ ἐκ τῆς
ὑπὸ τοῦ οὐρανοῦ ἀμπερ, ὡς καὶ ἡ
ὑπὸ τοῦ οὐρανοῦ ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ οὐρανοῦ.

*Car comme l'esclair esclaire de
l'un des costés de dessus le ciel, & reluit
usqu'à l'autre qui est sous le ciel, tel se-
ra aussi le Fils de l'homme en son iour.*

CAP. XVII.

17. Respondens autem Iesus, dixit, Nonne decem mundati sunt? & novem ubi sunt?

And Jesus answered, and sayde, Are there not ten cleyned? but where are the nyn?

18. Non est inventus qui rediret, & daret gloriam Deo, nisi alienigena.

There are none founde that returne to give God praye: save this itrainger.

19. Et ait illi, Surge, vade: quia fides tua te salvum fecit.

And he said unto him, Arise: go thy way: thy faith hath made thee whole.

20. Interrogatus autem à Phariseis, Quando venit regnum Dei? respondit eis, & dixit, Non venit regnum Dei cum observatione.

And when he was demaunded of the Pharisees, when ye kingdom of God should come: he answered them, and sayde, The kingdom of God cometh not with observation.

21. Neque dicent, Ecce hic, aut ecce illic. Ecce enim regnum Dei intra vos est.

Neither shall men say, Lo here, or loe there: for beholde, the kingdom of God is within you.

22. Et ait ad discipulos suos, Venient dies quando desideretis videre unum diem filii hominis: & non videbitis.

And he said unto the disciples, The days will come when ye shall desire to see one of the dayes of the sonne of man: and yet ye shall not see it.

23. Et dicent vobis, Ecce hic & ecce illic. Nolite ire, neque secutemini.

Then they shall say unto you, Beholde here, or beholde there: but go not thither, neither follow them.

24. Nam sicut fulgur coruscans de sub celo, in ea quæ sub celo sunt, fulget: ita erit filius hominis in die sua.

For as the lightning that lighteth out of the one part under heaven: so shall the sonne of man be in his day.

Das XVII. Capitel.

17. Jesus aber antwortet vnd sprach: Sind ir nicht zehen rein worden? Wo sind aber die neune?

Da suarede Ihesus/ oc sagde/ Er icke thi som bleffue: ene? Duor ere de ni?

18. Hat sich sonst keiner funden/ der wider umbkehret/ vnd gebe Gott die Ehre/ denn diser Fremdlinger?

Bleff der eilers ingen funden/ som vende nillbage igent/ oc gaff Gud ære/ vden denne Fremmede?

19. Vnder sprach zu im: Stehe auff/ gehe hin/ dein glaub hat dir geholfen.

De hand sagde til hannem/ Staa op/ gaa bort din Tro haaffuer hulpet dig.

20. Da er aber gefragt wardt von den Phariseern/ wenn kompt das Reich Gottes? Antwortet er ihnen/ vnd sprach: Das Reich Gottes kompt nicht mit eusserlichen Geberden.

De der hand bleff aespurt aff Phariseerne/ Naar kommer Guds rige? Da suarede hand dem/ oc sagde/ Guds rige kommer icke med vduornis Stikkelse.

21. Mann wirdt auch nicht sagen: Siehe/ hic oder da ist es. Denn sehet/ das Reich Gottes ist inwendig in euch.

Man skal icke siage/ See her/ eller der er det. Thi seer/ Guds rige er indvornis i eder.

22. Er sprach aber zu den Jüngern: Es wird die zeit kommen/ das ir werdet begeren zu sehen einen Tag des Menschen Söns/ vnd werdet in nicht sehen.

Da sagde hand til Disciplene/ Den tid skal komme/ at skulle begære at see en aff menniskens Söns Dag: De skulle icke see hannem.

23. Vnd sie werden zu euch sagen: Siehe hic/ sihe da. Gehet nicht hin/ vnd folget auch nicht.

De de skulle siage til eder/ See her/ see der. Gaar icke bort/ och folget icke heller.

24. Den wie der bliß oben vom Himmel blißet/ vnd leuchtet über alles das vnter dem Himmel ist: Also wird des Menschen Son an seinem tage sein.

Thi som stuer stuer offuen aff Himmelen/ oc lufer affuer alt der som er vnder Himmelen/ Saa skal menniskens Son vere paa sin dag.

Kapitola XVII.

17. Vdpowěděl Ihsus řekl: Jdali gich deset očistěno ne ni/ a kdež gest gich dvaněť?

Křál Ihsus odpowěděl jim řekl: Jaz nie vjicěte onych ocstě scienisat? A oni vjicěteť gdižet řat?

18. Nemli naležen kterýžby se nawrátíl a wzdal chwálu Bo/ hu/ gedině tento cizozemec.

Thie naležen sa ktorýžby se nawrátíl aby dala Bogu chwálu/ ies dnož ten cudzoziemec.

19. V řekl genu: Wstaň a gdi/ nebo wjra twá tibe ždras wěho wěnijsa.

Křekl mu tedy: Wstaň a idž/ wěkrá twa wybawilac.

20. Stázan paf gsa od ži konisfuow/ řkny řigde Křalos wšiwij Božij ř? Vdpowěděl gim/ a řekl: Nepřijadeť Křalos wšiwij Božij is šetkenijm:

Pytáli go potym řápyzen řos wšiwij gdyby mialo přizdy řkoleť wo Boze. A on im odpowěděl řkny řekl: Ne přizdy nec řkoleť wo Boze řal řakoby ie obácy miano.

21. Anž degis: Hle tuto/ nebo/ hle tamto. Hle žagisť/ Křalowsiwij Božij gest me: ži wámí.

Anž řeká/ Oto tu/ abo tam oto řest/ abowiem oto Křalestwo Bože miedy wámí řest.

22. V řekl řednijskum řwým: Řřigdauf dnowě/ řkny řto řádati budet wědětí geden den Syna řřlowěka/ a new řijte.

Žátym řekl do wšolennisťow/ Přizdy řec řas gdy bedžecie žat dālě gladac ieden z onych dni řřw ná řřlowierzeť/ a nie ogladac.

23. Adežisť wám: Hle zde/ hle tamto: Nechodte/ ani ná řřdžte:

Abdac wám mowěť/ Otož tu/ otož tam/ ale nie chodžte ani idžte ža ním.

24. Nebo paf bleť blisť/ gdw gedině Křagině pod Ne/ bem/ w druht Křagině pod Ne/ bem řwistij/ řal bude Syn řřlowěka we dni řwém.

Abowiem řakó blisť wěkrá blisť řřiac řieod ředney řrony řřora řest pod niebem/ do druzey řřrony řřora řest pod niebem řožá řřna řř. Čas řec bedžie ř Syn řřlo wěcy w dñen řwem.

י ד

25 לוקרם דין עתיד הו
דינש סנצתא ונסתלא
מו שרבתא דנא :

Ma prima bisogna che si patisca molto e soffra che sia reprobato da questa generazione.

26 ואיכנא דהיא ביומיתה
דנח הכנא יהנבא ב
ביומיתה דברה דאנשא :

E si come avvenne ne i giorni di Noe, così sarà anche ne i giorni del Figliuol de l'homme.

27 דאכלין היו ושתין
ונסבין נשא ויהבין דגברא
אדמא דעל גוה לכוכא
נאתא טיפנא נאכד
לדלגש :

Mangiarano, beuevano, maridos tomauan mugeres y mugeres maridos, hasta el dia que entró Noe en el arca: y vino el diluuiio, y destruyó a todos.

28 ואיכנא תיב דהנבא
ביומיתה דלוט דאכלין
היו ושתין ויהבין נמנבין
ונסבין היו ויהבין :

Similmente ancora come avvenne ne i giorni di Lot: mangiarano, beuevano, comprauano, vendeuano, plantauano, edificauano.

29 ביומא דין דנפק לוט
מו סדוב אמסר מרנא
נדה וקבריתא מן שמיא
נאכד לכלהון :

El giorno che Lot fise di Sodoma, piooue fuoco e solfo dal cielo, che lo destrusse tutti.

30 הכנא יהנא ביומא
דמתנלא ברה דאנשא :

In questo medesimo modo farà il giorno, quando il figliuol del uenimo si reuelará.

31 דהו יומא מן דפאנא
הו ופאנא בבינתא לא
נחור דנשקיל אבין ומו
דפחקלא הו לא יתברך
לבסתר :

In quel di, chi sarà in sul tetto, et hauerà le sue masseritie in casa, non discenda a recogerle, et chi sarà nel campo, similmente non ritorni a la cosa lassata en dietro.

י ז

25 ובטרם יצטרך הו לאסבל
רבות ולהמאס מדור הוה :

Mas primero es menester que padezca mucho, y ser reprobado de esta generacion.

26 ונכאשר הוה בלימי גוה לכח
יהוה בלימי ברהאדם :

Y como fue en los dias de Noe, así tambien será en los dias del Hijo del hombre.

27 נאכלו שתי התחתיו נחש
ולקחו להם נשים מכל אשר
בחרו עד עצם היום הזה אשר
בא נח אל התיבה ויבוא המבול
ויאכד כלם :

Comian, beuián, maridos tomauan mugeres y mugeres maridos, hasta el dia que entró Noe en el arca: y vino el diluuiio, y destruyó a todos.

28 וכמו כן באשר הוה בלימי
לוט נאכלו שתי קנא מכרו שחלו
בנא :

Ansimismo tambien como fue en los dias de Lot: comian, beuián, comprauan, vendian: plantauan, edificauan:

29 וביום ההוא אשר יצא לוט
מסדום המטיד יהוה אש ונפדית
מן השמים ויאכד כלם :

Mas el dia que Lot salió de Sodoma, llouió del cielo fuego, y a suffre, y destruyó a todos.

30 כמו כן יהוה ביום אשר
תלה ברהאדם :

Como esto fera el dia que el Hijo del hombre se manifestará.

31 ביום ההוא אשר יהיה על
הגג וכליו בבית אל ירד לשאת
אותם ואשר בפניה כמו כן
אל ישוב לאחור :

En aquel dia, el que estuviere en el tejado, y sus alhajas en casa, no decienda a tomarlas: y el que en el campo, ansimismo no buelua atrás.

י ז

25. Πρῶτον δὲ δεῖ αὐτὸν πολλὰ
παθεῖν, καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ
τῆς γενεᾶς ταύτης.

Mais premierement il faut qu'il souffre beaucoup, & qu'il soit reiette de ceste nation.

26. Καὶ καθὼς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις
ταύταις, οὕτως ἔσται καὶ ἐν ταῖς
ἡμέραις τῆς υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

Et comme il aduint és iours de Noé, ainsi mesmes sera-il és iours du Fils de l'homme.

27. Ὡς οὖν, ἔπινον, ἐγείμουν, ἐ-
ξυγαλίζοντο, ἄλλοι καὶ ἡμέρας εἰ-
σάγοντες εἰς τὴν κιβωτὸν, καὶ ἡλ-
θὺν ἐκατακλυσμὸς, καὶ ἀπώλετον
πάντας.

On mangeoit & beuvoit, on prenoit & bailloit a femme, ainsi au iour que Noé entra en l'arche, & le deluge vint qui les fit tous perir.

28. Ὀμοίως καὶ ὡς ἐγένετο ἐν ταῖς
ἡμέραις λώτ' ἑστίον, ἔπινον, ἐγεί-
μιζον, ἐπαίλουσιν, ἐφύττανον, φη-
σάμουν.

Semblablement aussi, comme il aduint és iours de Lot: on mangeoit, on beuvoit, on s'achetoit, on vendoit, on plantoit, & on baillioit.

29. Ὡς ἡμέρας ἐξῆλθεν λώτ' ἀ-
πὸ τῆς πόλεως, ἐβριχάτο πῦρ καὶ πνεῦμα
ἀγίου, καὶ ἀπώλετον πάντας.

Mais au iour que Lot sorit de Sodome, il pieut feu & souffre du ciel, qui les fit tous perir.

30. Κατὰ τοῦτο ἔσται ἡ ἡμέρα ὅ-
τε υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀποκαλύψεται.

Tout ainsi sera-ce au iour que le Fils de l'homme sera reuelé.

31. Ὡς ἐκείνη τῇ ἡμέρᾳ, ὅς τις ἔσται
ἐπὶ τῆς δώματός, καὶ πρὸς σκεῇ αὐ-
τοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ, μὴ κατεβάτω ἀραι-
αῖα, καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ ὁμοίως μὴ
ἐπιστρέψατο πρὸς τὰ ὀπίσω.

En ce iour-la qui sera sur la maison, & aura son mesnage en la maison, qu'il ne descende point pour l'emporter: & qui sera és champs, semblablement ne retourne point a ce qui est demeuré en arriere.

25. Primum autem oportet illum multa pati, & reprobari à generatione hac.

But first must he suffer many things, and be reproved of this generation.

26. Er sicut factum est in diebus Noë, ita erit & in diebus filii hominis.

And as it was in the days of Noë, so shall it be in the days of the Sonne of man.

27. Edebant, & bibebant, uxores ducebant, & dabantur ad nuptias, usque in diem qua intravit Noë in arcam: & venit diluvium, & perdidit omnes.

They ate, they dranke, they married wives, and gave in marriage unto the day that Noë went into the Arke: & the flood came, and destroyed them all.

28. Similiter sicut factum est in diebus Lot: Edebant & bibebant; emebant, & vendebant; plantabant, & ædificabant.

Likewise also as it was in the days of Lot; they ate, they dranke, they bought, they sold, they planted, they built.

29. Qua die autem exiit Lot à Sodomis, pluit ignem & sulphur de cælo, & omnes perdidit.

But in the day that Lot went out of Sodom, it rained fire and brimstone from heaven, and destroyed them all.

30. Secundùm hæc erit quia die filius hominis revelabitur.

After these ensamples shall it be in the day when the Sonne of man shall be revealed.

31. In illa hora qui fuerit in tecto, & vasa eius in domo, ne descendat tollere illa: & qui in agro, similiter non redeat retro.

At that day he that is upon the house, and has stuffe in the house, let him not come downe to take it out: and he that is in the fildes likewise, let him not turne backe to that he left behinde.

25. Zuvor aber muß er viel leiden/ vnd verworffen werden von diesem Geschlechte.

Men hand skal ser lide meget / oc forskindis aff denne Slæte.

26. Vnd wie es geschach zum zeiten Noë / so wirds auch geschehen inn den tagen des Menschen Sohns.

De som der stede i Noë tid / saa skal det oc ske i Menniskens Sønns dage.

27. Sie assen / sie truncken / sie freyeten / sie ließen sich freyen / biß auff den tag / da Noë in die Arche gieng / vnd kam die Sündflut / vnd brachte sie alle vmb.

De de de drucke / de roge til eete / oc lode sig taale til eete / Andtil paa den dag / der Noë gik i Arken oc Syndfloden kom / oc forderffuede dem alle.

28. Desselbigen gleichen / wie es geschach zum zeiten Lot / sie assen / sie truncken / sie kauften vnd verkauften / sie pflanzeten / vnd baueten.

Distagett / lige som der stede i Lots tid / de ede de drucke / de købte / de solde / de plantede / de bygde.

29. Undem tage aber / da Lot auß Sodoma gieng / da regnet es feuer vnd Schwefel vom Himmel / vnd brachte sie alle vmb.

De paa den dag / der Lot gik aff Sodoma / da regnede det Ild oc Svovuel aff Himmelen / oc ødelagde dem alle.

30. Auff dise weise wirdts auch ergehen an dem tage / wenn des Menschen Sohn soll offenbar werden.

Ned denne maade skal det och gaa paa den dag / naar Menniskens Søn skal øbenbaris.

31. In demselbigen tage / wer auff dem Dache ist / vnd sein Hausrath in dem Hause / der steige nicht hernider dasselbige zu holen. Desselbigen gleichen / wer auff dem Felde ist / der wende nicht vmb nach dem / das hinter ihm ist.

Paa den samme dag hvo som er paa Taget / oc hans Husestæd i Huset / hand stige icke ned at hente det. Distagett hvo som er paa Marken / hand vende icke tilbage / efter det / som er bag hannum.

25. Alenaprovot muß mno: ho trpěti / a potupen býti od národu tohoto.

Leet potřebá pšermej šbywie: lewacpial / y byl wygarczon od národu tego.

26. A pakož se stalo za dnůw Noe, tak bude za dnůw Syna člověka.

A tak jako sic stalo za časow Noego / tak jac bude y za časow Syna cłowieczego.

27. Gedli a pili / Zenny pogis mali / awdawali ge / ož do dne w tteremjto Noe wšel do koraču: y přišla potopa a zahladila wšel y.

Jedli / pili / jeny poychowali / z koraču wydawali / až do dne dnaw ktery wšel Noe do Archy y přišel potop a wytrácel wšy.

28. Ež pakož se stalo w dnech Lotowych: Gedli a pili / kupowali a prodawali / stěpowali a stali.

Ež jak w rownastálo sic býválo z časow Lotowych / jedli / pili / kupowali / prodawali / stěpali y budowali.

29. Ale kteržhož dne wšel Lot z Sodomu. přišel Dch a Enra s Debe / a zastrail wšel dny.

A regož dně gdy wšel Lot z Sodomu / spadl at de s Dychem Enra s Debe / a wytrácel wšy.

30. Tak ná podobně bude / kteržho dne syn Čłowěka se objeví.

Woble rych kteržetzy bdyje y on dny w ktery syn cłowieczý sic objawi.

31. Wtu hodinu kdož bude na střech / a nádoby jeho w domu / nesmýšlaj aby se pobral: a kdo na poli / teč newracug se spätem.

Onego to dně kšly byt na domu / a nacymie tego w domu / niechajz nie, chodz aby se wracmal / a koby z byt na polu nie chajz sic tak žemie wraca do tego co na zad pozostawil.

ד
32 זכרו לאשת לוט :
זכור

Recordatus de la moglie de Lot.

33 מן דצבא דיהבא ג
בבשה יובדיה ומן דיובר
בבשה יחיה :

Chinunque cercarà de salvar l'anima sua, la perderà: e chinunque la perderà la acquistarà.

34 אמר אנא לכו דבכו
לליא יהוון בצדא ערסא
חד תדבר ואחרגא י
ישתבק :

Io vi dico che in quella notte saranno due in un letto, l'uno, a me preso, e l'altro sarà lasciato.

35 ותדמו יהוון טחנו
בחדא חדא תדבר ו
ואחרתא תשתבק :

Saranno due che maceranno insieme, l'uno sarà preso, e l'altro sarà lasciato.

36 (תדמו יהוון צחקלא
חד תדבר ואחרגא י
ישתבק :)

(Due faranno nel campo, l'uno sarà preso, l'altro sarà lasciato.)

37 צנו ואמריו לה לאיפא
מון אמר להון איבא
דפגרא תמן יתפגשו
גשרא :

Et effi respondenda, gli dico, Dove, Signore? Il qual disse loro, Donunque sarà il corpo, am, ancor si rammaranno le aquile.

יח
1 אמר להון אף מתלא
דפכל עדן יצלו וכל
תמאן להון :

Dicens, Ite et audite una similitudine, a manifestare che bisogna sempre orare, e non stancarsi.

2 דינא חד אית הגא
במריתא תדמו דמון
אלהא לא דחל הנה ומן
בני נשא לא מתבחד הנה :

Dicens, Egli era un certo giudeo in una città, il qual non temeva l'Idolo, ne la persona.

י
32 זכרו לאשת לוט :

Acórdaos de la muger de Lor.

33 כי אשר יבקש לחושיע
אחרגא יאבדנה ואשר יאבד
אחרתא יחיה אחרתא :

Qualquiera que procurarè salvar su vida, la perderà: y qualquiera que la perdiere la salvarà.

34 אמר אנא לכם בלילה ההוא
יהיו שנים על-הפליטה אחת
אחד ילקח ואחר יעזוב :

Digo os que aquella noche ostarán dos en vna cama: el vno será tomado, y el otro será dexado.

35 שתים תהיו טוחנות יחד
אחת תלקח ואחרת תעזוב :

Dos mugeres estaran moliendo juntas; la vna será tomada, y la otra será dexada.

36 (שנים יהיו בשדה אחד
ילקח ואחר יעזוב :)

(Dos estaran en el campo; el vno será tomado, y el otro será dexado.)

37 ויענו ויאמרו לו איה אדונינו
ויאמר אליהם איה הפגר ושמה
יאסוף הגושר :

Y respondiendole, dizenle, Donde Sennor? Y el les dixo, Donde estuviere el cuerpo, liz se juntarán tambien las aguilas.

יח
1 ויאמר אחת-המשל אליהם
כי יצטרך להתפלל בקל-עת
ולא למאו :

Ytem, dixoles tambien vna parabola, Que es menester orar siempre, y no cessar.

2 לאמר שופט אחד היה בעיר
אחת את יהוה לא ירא ואח-
האדם לא חופר :

Diziendo, Amia vn juez en vna ciudad, el qual ni temia a Dios, ni respectava hombre.

ז.

32. Μνημονεύετε τῆς γυναῖκος
Λωτ.
Ayez souvenance de la femme de
Lor.

33. Ὃς ἂν ἐκζητήσῃ τὴν ψυχὴν αὐτῆς σωσάμεν, ἀπολέσῃ αὐτήν· καὶ ὃς ἂν ἀπαλέσῃ αὐτήν, ζωοποιήσῃ αὐτήν.

Quiconque cherchera a sauver sa vie, la perdra, & quiconque la perdra, la vivifiera.

34. Λέγω ὑμῖν παρ' ὅτι τῇ νυκτὶ ἐστὶν δύο ἐπὶ κλῆτος μιᾶς· ὃς εἴτε ἀφ' ἧς ἐσται, καὶ ὃς εἴτε οὐκ ἐσθ' ἡ ἀφ' ἧς ἐσται.

Je vous di, qu'en celle nuit-là deux seront en un meublement: l'un sera prins, & l'autre laissé.

35. Δύο ἔσονται ἀλφειοῦσαι ὅτε το αὐτὴ μιᾶς ἀφ' ἧς ἐσται, καὶ ἡ ἑτέρα οὐκ ἐσθ' ἡ ἀφ' ἧς ἐσται.

*Il y en aura deux lesquelles mon-
dront ensemble: l'une sera prinle, &
l'autre laissée.*

36. (Δύο ἔσονται ἐν τῷ ἀγρῷ, ὃς εἴτε ἀφ' ἧς ἐσται, καὶ ὃς εἴτε οὐκ ἐσθ' ἡ ἀφ' ἧς ἐσται.)

(Deux seront ἐς champs: l'un sera prins, & l'autre laissé.)

37. Καὶ ἀποκριθεὶς λέγουσιν αὐτῷ. ποῦ κύριε, ὃς εἴπῃ ποῦ εἰς, ὅπου τὸ σῶμα, ἐκείθεν αὐτὸς αὐτὸν εἰς αἰσθή.

Et eus respondens lui disent, Où Seigneur? Lequel leur dit, En quelque lieu que sera le corps mort, là aussi s'assembleront les aigles.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ.

Επειδὴ δὲ καὶ ὁ Ἰησοῦς ἐλάλει αὐτοῖς περὶ τοῦ αὐτοῦ πορεύεσθαι, καὶ μὴ ἐκπαύεσθαι.

Or il leur dit aussi une similitude, tendant à ce qu'il faut toujours prier, & ne s'apocher point.

2. Λέγων, κατὰς τις ἐστὶν πόλις ἀφ' ἧς θεὸς μη φοβούμενος, καὶ ἄνθρωπος μὴ ἐκτατούμενος.

Disant, Il y auroit une iuge en une ville, lequel ne craignoit Dieu, & ne respectoit personne.

32. Memores estote uxoris Lot.

Remember Lots wife.

33. Quicumque quaesierit animam suam salvam facere, perdet illam, & quicumque perdidit illam, vivificabit eam.

Whoever will seek to save his soul / shall lose it: and whoever shall lose it / shall get it life.

34. Dico vobis, in illa nocte erunt duo in lecto unus: unus assumetur, & alter relinquetur.

Two in one bed: the one / shall be received / and the other / shall be left.

35. Duo erunt molentes in unum: una assumetur, & altera relinquetur.

Two women / have grinding together: the one / shall be taken / and the other / shall be left.

36. (Duo in agro: unus assumetur, & alter relinquetur.)

(Two / shall be in the field: one / shall be received / and another / shall be left.)

37. Respondentes dicunt illi, Vbi Domine? Qui dixit illis, Vbiunque fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilae.

And they answered / and said to him / Where / Lord? And he said unto them / Wherever the body is / thither will also the Eagles resort.

Dicebat autem & parabolam ad illos, quonia oportet semper orare & non deficere.

And he spake also a parable unto them / to this end / that they ought always to pray / and not to cease.

2. Dicens, Iudex quidam erat in quadam civitate, qui Deum non timebat, & hominem non reverebatur.

Saying / There was a judge in a certain city / which feared not God / neither revered man.

32. Gedencket an des Lots Weib.

Dencker paa Lots hustru.

33. Wer da suchet seine Seele zu erhalten / der wirds verlieren / Vnd wer sie verlieren wirdt / der wird ihr zum leben helfen.

Who som seker effier to foruare his Sael / hand mister hende / or who hende mister / hand skal helpe hende to liffe.

34. Ich sage euch / in der selbigen nacht werden zween auff einem Bette ligen / Einer wirdt angenommen / der ander wirdt verlassen werden.

I saye euer / in den samme nacht skalle tho ligge paa en Seng / den ene skal anammis / den anden skal forladis.

35. Zwo werden malen miteinander / Eine wirdt angenommen / die ander wirdt verlassen werden.

Tho skalle male tillsammans / den ene skal anammis / den anden skal forladis.

36. (Denn werden zween auff dem Felde sein / Einer wirdt angenommen vnd der ander wirdt verlassen werden.)

Da skalle tho vere paa marchen / Den ene skal anammis / den anden skal forladis.

37. Vnd sie antwortten / vnd sprachen zu ihm: HERR / wo da? Er aber sprach zu ihnen: Wo das Aß ist / da sammeln sich die Adeler.

De de suarede / or sagde til hannem / HERR / hvor da? De hand sagde til dem / Hvor som Aadzeler er / der forsamle oc Dene sig.

EX saget ihnen aber ein glet: huiß davon / daß man allezeit beten vnd nicht laß werden sollt.

De hand sagde en lignelse til dem / der om / at mand skal altid bede oc icke lade aff.

2. Vnd sprach: Es war ein Richter in einer Statt / der forchte sie nicht für Gott / vnd scheuet sich für keinem Menschen.

Der vaar en Dommere i en Stad hand frøctede icke Gud / och skøtte om inced Menneske.

32. Pomnetē nā Manj īsu Lotu.

Przypomniac i sobie żonę Lotu.

33. Kdożoli hłedzi bude jiwot swjag zachowa. i / siatij gcy: a kdożoli g. y siatij / ob jiwj gcy.

Ktożoli wiek bedzie siestajal iak oby zachowac dusze swa, siaci ta / a ktożoli wiek i siaci gocy iey jywot.

34. Prawim wam / w tu noc budau dwa na łozu gednoiti / gedn bude wjac / a druh janc chan.

Powiedomiam Wam / w tej noc budau dwa na łozu iednym / iednym go weźmie a drugiego zostawia.

35. Dwa budau młeti spoli / gedna bude wjata a druga janc chana.

Dwa beda młec spoli / iednego weźmie a druga zostawia.

36. (Dwa na poli / gedn bude wjac / a druh janc chan.)

Bedau dwa na poli / a ieden bedzie wjac / drugi zostawion bude.

37. Odpowiedzieli / i rzekli ge mu: Kde Panie? Kterjż czel gim: Kdeżoli bude Ciel / tam se spromajzajgi o Orlice.

Tedy mu oni dawszy odpowiedz / rzekli / Gdzież Panie? Ale on im rzekl / Gdzież będzie cielo / tham sie zbiora y orlowie.

Pravit nim takz y podobostw / ze se musz w jonych modliti a neosiawati.

Oni w odzwal uniez podobienst / two tremuz na lesace, i z se zawy zdy niedlic potrzeba a nie leuic wiec.

2. Nka Gaudie nepafy byl w nepafem Mest / kterjz se Boha nebál / a Eflowka se nestyděl.

Mowiac / Byl sędzią w mieście / tym mieście / Kterjż se Boga nie bał / Ant sic jadnego wstydal.

י ה

3 אֲמַלְתָּא בִּין מַדְנָה
אִירִית בְּמַדְיָתָא הִי
וְאִתְּנָה בְּנִת לְנִתְהוּמָרְנָה
תְּבַעֲנִי מִן בְּעַל דִּינִי :

En quella città era una vedova, la qual veniva a lui, dicendo, fannu giustizia del mio avversario.

4 וְלֹא צָבָא הִיא וּבְנָה
סְגִיָּתָא בְּתֶרֶפוֹ בִּין אָמֵר
בְּנִפְשָׁהּ אִן מִן אֱלֹהֵא לֹא
דִּחַל אָנָּה וּמִן בְּנִי נִשָּׂא
לֹא מְדַבְּחָא אָנָּה :

Et ego per un tempo non volui. Ma poi dissi entrare io stessa. Benché io non temo Iddio, ne mi cura di persona.

5 אֲפֹ מִטּוֹל דְּמַלְאָנָּה
לִי הָיָא אֲמַלְתָּא
אֲתַבְּעִיהָ דְּלֹא בְּכָל עֲדֹן
תְּהִיָּא אֲתָנָּה מִהִנָּה לִי :

Nondimeno perché questa vedova mi dà molestia, io le farò giustizia: accioche al fine ella venendo, non mi rompa la testa.

6 וְאָמֵר מִרְּוֹ שְׂמַעֵנָּה
מִנָּה אָמֵר דִּינָּה דְּעוֹלָנָה :

Hor il Sennor disse, V'ate ciò che dice il giudice inique.

7 אֱלֹהֵא בִּין לֹא יִתְדַאֲת
יַעֲבֹד תְּבַעֲנָהּ לְגִבְוָהּ
דִּקְדִּין לֹא בְּאִימָמָה
וּבְלִילִיָּא וּמִגֵּר רִיחָה
עֲלִיהֶון :

Hor Iddio non farà la vendetta de suoi eletti, che gridano a lui giorno e notte, ancora che supporti un effi.

8 אָמֵר אָנָּה לְכוּן דִּינְעָבֵד
תְּבַעֲתָהּ בְּעֵגֶל (בְּרִי)
יִתְנָה בְּרָה דְּאִנְשָׁה
וְיִשְׁפַּח בִּי הִימְנוּתָּא עַל
אֲרַעָנָה :

Io te dico che farà la tua vendetta ben tosto. (Ma quando il Figliuol de l'humano verrà, romperà egli fede sopra la terra.)

9 וְאָמֵר הִיא מִתְּלָה
הִנָּה דִּיקְבֵּל אִנְשָׁה אִילִין
בְּתַבִּילִין עַל נִפְשָׁהּ ד
הִיאִיתָהּ וְדִיקָא וּבִסִין
עַל כָּל נֶשׁ :

Disse ancora questa similitudine, a certi che se confidavano in se stessi d'esser giusti, e sprazziavano gli altri.

י ה

3 וְתַחֲוִי־אֲלִמְנָה בְּעֵד הָהוּא
וְתָבוּא אֵלָיו לְאָמֹר נִקּוּם נִקְמָתִי
מִצֹּדְרִי :

Auia tambien en aquella ciudad vna biuda, la qual venia a el diziendo, Desciendeme de mi adversario.

4 וְלֹא אָבָה לָעֵת וְאַחֲרֵי כֵן
אָמֵר בְּלִבּוֹ אֵף כִּי אֶת־אֱלֹהִים
לֹא יָדָא אָנֹכִי וְאֵת הָאָדָם לֹא
חֹזֵב :

Mas el no quiso por tiempo, mas despues deesto dixo dentro de si, Aunque ni temo a Dios ni tengo respecto a hombre;

5 אֵף כִּי תֹדִיעֵנִי הָאֲלִמְנָה
הוֹאֵת אֶנְקָמָנָה בִּין תָּבוּא לְנִצָּח
וְתַבְּהִירָנִי :

Toda via, porque esta biuda me es molesta, defenderlahé: porque al finno venga y me muela.

6 וַיֹּאמֶר אֲדֹנִי שְׂמַעֵנָּה מִהַשְׁכֵּט
הָעוֹל אָמֵר :

Y dixo el Sennor, Oyd loque dice el mal juez:

7 וְאֱלֹהִים הָלֵל יַעֲשֶׂה נִקְמָתָה
הַבְּחִירִיו אֲשֶׁר צוֹעֲקִים אֵלָיו
יוֹמָם וּלְיָלָה וְאַחַר אֲפִים הוּא
עֲלֵיהֶם :

Y Dios no defenderá a sus escogidos que claman a el dia y noche, aunque sea longanime acerca de ellos?

8 אָמֵנָם אָמֵר אֲנִי לָכֶם כִּי
יַעֲשֶׂה נִקְמָתָם בְּמַהֲרָה לְכֵן אֵם
יָבוּא בֶן־הָאָדָם אֵךְ יִמָּצָא
אִמּוֹנָה עַל־הָאָרֶץ :

Digo hos que los defenderá presto. (Empero el Hijo del hombre, quando venire, hallará se en la tierra?)

9 וַיֹּאמֶר אֵל־הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר
יִבְטִיחוּ אֶת־נַפְשָׁם כִּי־צַדִּיקִים
הֵמָּה וַיָּבוּוּ לְאַחֲרִים אֶת־הַמָּשָׁל
הַזֶּה :

Ytem, dixo tambien a vnos que confiauan de si como justos, y menospreciaban a los otros, esta paraboia:

י ה

3. Χίρσθ' ὡς ἐν τῇ πλὴϊ ὁκλή-
σῃ, καὶ ἤρχετο πρὸς αὐτὸν, λέγου-
σα, ὁκλήσθη, μα δὲ πρὸς αὐτὸν
μου.

*Or y auoit il en ceste ville-la vne ve-
fue, qui vint à lui, disant, Fai-moi jus-
tice de ma parte aduersé.*

4. Καὶ οὐκ ἤθελον οὐδὲ χρόνον.
καὶ ὅτε πῶτε εἶπεν ἐς αὐτὸν, ὡς καὶ
ταὶ θῆται ἐφ' ὅσον, καὶ ἀνθρῶπον
οὐκ ἐστὶν ὁκλήσθη.

*Et pour un long temps il n' voulut
rien faire. Toutestois apres cela il dit en
lui-mesme, Combien que ie ne craigne
Dieu, & ne respecte personne.*

5. Διά τὴν παροχὴν μου ὅσον τῇ
χρησὶ πάντων, ὁκλήσθη αὐτὸν,
ὡς καὶ εἰς τὸν χρόνον ἐστὶν ὁκλή-
σθη μου.

*Neantmoins, pource que ceste ve-
fue donnoe peine, ie lui ferai justice, que
finalement elle ne viene, & me rompe
la teste.*

6. Εἶπεν ὁ κύριος, ἀκούσατε τί
ὁ κριτὴς τῆς ἀδικίας λέγει.

*Et le Seigneur dit, Escoutez que dit
le iuge inique.*

7. Ὁ δὲ θεὸς ἡμεῖς παροχὴν τῶν
δικαίων ὡς καὶ εἰς τὸν χρόνον ἐστὶν
ὁκλήσθη αὐτὸν ὡς καὶ εἰς τὸν
χρόνον, καὶ ἀνθρῶπον ὡς καὶ εἰς τὸν
χρόνον.

*Et Dieu ne vengera-il point ses effeus
qui crient à lui iour & nuit, combien
qu' il differe de le courroucer pour l'a-
mour d'eux?*

8. Ναὶ λέγω ὑμῖν, ἐπὶ παροχὴν ὅσον
τῇ χρησὶ πάντων ἐπὶ πᾶσι, ὡς καὶ
εἰς τὸν χρόνον ἐστὶν ὁκλήσθη αὐτὸν
ὡς καὶ εἰς τὸν χρόνον.

*Je vous di, que bien tost illes ven-
gera. (Mais quand le Fils de l' homme
viendra, candez-vous qu' il trouue soy
en la terre?)*

9. Εἶπεν ὁ κύριος πρὸς τὰς παρ-
ουσὰς ἐφ' αὐτοῖς, ὅτι εἰσὶ δικαίαι,
καὶ ἐξουσιάζουσιν τοὺς ἀδικοῦντας
ἐπὶ πᾶσι πάντων.

*Il dit aussi ceste similitude à quelques
vns qui se confioyent en eux-mêmes
d'estre iustes, & qui ne tenoyent les au-
tres pour rien:*

יח

16. הוּ צִוָּה יֵשׁוּעַ קָרְבָּן
אֲבוֹן וְאָמַר לְהוֹן שְׁבוּקוֹ
סָלֵא אֶתְּךָ לְנִתִּי וְלֹא
תִּכְלֹן אֲבוֹן דְּדִאִילִין צִיר
דְּצִירָהּ דִּילִין אֲבוֹן דִּילִהוֹן הִי
מִלְכּוּתָא דְּשָׁמַיָא :

Ma Iesus le chiamò a se, disse, Lafate veneno i fanciulli à me, e non li proibete: perche de tali è il regno di Dio.

17. אֲמִין אָמַר אָמַר לְכוּן
דָּמוֹ דְּלֵא יִקְבֹּל מִלְכּוּתָא
דְּאַלְהָא אֶתְּךָ סָלֵא לְ
יַעֲוִל לָהּ :

Io vi dico in verità, Chiunque non riceverà il regno di Dio come un fanciullo, non entrerà in esso.

18. וְשִׁאֲלָהּ חַד מִן רִישָׁנָא
וְאָמַר לָהּ מִלְפָּנָא טְבָא
מִנָּה אֶעֱבֹד דְּאַתְּ חֲנִיָּה
דְּלֵצֵלָם :

Et un certo principe la domanda, dicendo, Maestro buono: che farò io, per hereditare la vita eterna?

19. אָמַר לָהּ יֵשׁוּעַ מִנָּה
קְרָא אֶתְּךָ לִי טְבָא וְלִי
טְבָא אֲלֵא אֵן חַד אֲלֵהָא :

Et Iesus li disse, Perché mi chiami tu buono? Nemo est bonus, se non Iesus solo.

20. בּוֹקְרָנָא יָדַע אֶתְּךָ לָא
תִּקְטֹול וְלֵא תַנּוּר וְלֵא
תַנּוּבִיב וְלֵא תַסְהֵר ס
סְהֵרוּתָא דְּשִׁיקְרָא יָקֹר
לְאַבּוֹן וְלְאַמֶּר :

Tu fai i comandamenti, Non adulatorare, Non occidere, Non robbare, Non dir falso testimonio, Honora tuo padre, e tua madre.

21. אָמַר לָהּ הֲלֵא קְלָהוֹן
נְסִיחָה אֲגִין מִן טְלִיתִי :

Et Iesus disse, Tutte queste cose ho osservate fin da la mia pueritia.

22. בֵּד שָׁמַע צִין יֵשׁוּעַ
אָמַר לָהּ חֲדָא חֲסִידָא לָהּ
וְבִן קֵל מִדָּם דְּאִירָהּ לָהּ
וְהִב לְמִסְכֵּנָא וְתַהוּא לָהּ
סִימְנָה בְּשָׁמַיָא וְתַהוּ
בְּחַרְי :

Iesus benedixit illi, et dixit, Tu mancas ancor una cosa, sendo tutto quel che tu hai, e dallo al povero, e habueras un tesoro in cielo: poi veni, e seguimene.

יח

16. וַיִּנְעֶק אוֹתָם יֵשׁוּעַ לֵאמֹר
הִנֵּי־הוּ אֶת־הַיְלֹודִים לְבוֹא אֵלַי
וְאֵל תִּכְלְאוּם כִּי לְאַלֹּהִת אֲשֶׁר
בַּמִּזְבֵּחַ יִשְׁמְלִכּוֹת הַשָּׁמַיִם :

Mas Iesus llamandolos, dixo, dexad los niños venir à mi, y no los impedays: porque de tales es el Reyno de Dios.

17. אָמֵן אָמַר אֵלַי לְכֻם כָּל־
אֲשֶׁר לֹא יִקְבֹּל אֶת מַלְכוּת
הַשָּׁמַיִם כִּמְוֹ יְלֹוד גַּם לֹא יָבוֹא
בָּהּ :

De cierto os digo, que qualquiera que no recibiere el Reyno de Dios como un niño, no entrara en el.

18. וַיִּשְׁאַל לוֹ אַחֶר מִן הַרְשֻׁנִים
לֵאמֹר הַמֶּלֶךְ טוֹב מֶה יַעֲשֶׂה
וְאִירָשׁ אֶת־חַיֵּי עוֹלָם :

Irem, preguntò le un principe diziendo, Ma estro bueno, Que haré para posseder la vida eterna?

19. וַיֹּאמֶר אֵלָיו יֵשׁוּעַ מֶה תִּקְרָא
לִי טוֹב וְאִנִּי טוֹב כִּי־אֵם
אֲלֵהֶם לְבָדוֹ :

Y Iesus le dixo- Porque me dizes bueno? ninguno ay bueno sino solo Dios.

20. יָדַעְתָּ אֶת הַמִּצְוֹת לֹא תִנָּאֶה
לֹא תִרְצַח לֹא תִגְנוֹב לֹא תַעֲנוּה
עַד שֶׁקֶר בְּבֹד אֶת אָבִיךָ וְאֶת
אִמֶּךָ :

Los mandamientos sabes, No mataras, No adulteraras, No hurtarás, No diras falso testimonio, Honra à tu padre, y à tu madre.

21. וְהוּא אָמַר כָּל־אַלֹּהִת שְׁמַרְתִּי
מִנְעוּרִי :

Y el dixo, Todas estas cosas he guardado desde mi juventud.

22. וְכַאֲשֶׁר שָׁמַע אֶת־הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה אָמַר אֵלָיו עוֹד אֶחָת תִּחְסֹר
לָךְ מִכּוֹר אֶת־כָּל אֲשֶׁר לָךְ וְתָתֹר
לְמִשְׁכָּנִים וְיִהְיֶה לָךְ אוֹצֵר בַּשָּׁמַיִם
וְלָךְ לָךְ וּבֹדוֹ אֶחָדִי :

Y Iesus oydo esto dixole, Aun una cosa te faltará: todo lo que tienes, vendelo, y da lo à los pobres, y tendrás thesoro en el cielo. y ven, sígueme.

אף.

16. ὁ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτοὺς, εἶπεν, ἄφετε τὰ παιδία ἐρχομένους πρός με, καὶ μὴ κωλύετε αὐτοὺς. ὅτι οὕτως τρέφεται ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

Mais Iesus les ayant fait venir à soi dit, Laissez les petits enfans venir à moi, & ne les empêchez point: car à tels est le royaume de Dieu.

17. Ἀμὲν λέγω ὑμῖν, ὅς ἐάν τις δέξηται τὸν βασιλείου τοῦ θεοῦ οὗ παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτόν.

En verité ie vous di, quiconque ne recevra comme enfant le regne de Dieu, n'entrera point en icelui.

18. Καὶ ἐπηρώτησέ τις αὐτὸν ἄρχον, λέγων, διδάσκαλε ἀγαθὲ, τί ποιήσω, ὅπως κληθήμι πληροῦς μέρας;

Lors quelque Seigneur l'interrogea, disant, Maître qui es bon, que ferai-je pour heriter la vie eternelle?

19. Εἶπεν ὁ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, τί με λέγεις ἀγαθόν; ὁ ὢν ἀγαθός, ἐγώ μὴ ὢς, ὁ θεός.

Iesus lui dit, Pourquoi m'appelles-tu bon? Il n'y a nul bon qu' en Dieu seul.

20. Τὰς ἐντολάς οἶδας, μὴ μοιχεύῃς, μὴ φονεύῃς, μὴ κλέψῃς, καὶ ψευδομάρτυρησῃς· τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὸν μητέρα σου.

Tu fais les commandemens, Tu ne commettras point adultere. Tu ne tueras point. Tu ne destobberas point. Tu ne diras point faux témoignage. Honore ton pere & ta mere.

21. ὁ δὲ ἄνθρωπος, λέγων πάντα ἔφυλαξα ἀπὸ τῆς νεότητός μου.

Et celui-là dit, J'ai gardé toutes ces choses dès ma jeunesse.

22. Αὐτοῦς δὲ παύσας ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, εἰ τι ἔτι σε λείπει, πώποτε ἔσται ὁ χεὶρ σου ὡς ληστῆς, καὶ δίδως τοῖς πτωχοῖς, καὶ ἔξεις θησαυρόν ἐν οὐρανῷ, καὶ δεῦρο ἄσπασαι με.

Quand Iesus eut ouï cela, il lui dit, Un point te défaut encores: ven tout ce que tu as, & le distribue aux pauvres, & tu auras un thesor au ciel: puis vien, & me suis.

יח

23. הוּ דִּין פֶּד שְׁמַע הָלִין
פְּרִיָּת לֵה עֵתִיד הָנָא צִיר
טב :

Calui & dice queste cose, si contristò, perché egli era molto ricco.

24. וְכִד הָנָא יִשׁוּעַ פְּרִיָּת
לֵה אָמַר אֵיכְנָא עֲטֹלָא
לְאִילִין דְּאִית לֵהוּן נְכֵסָא
דִּיעֲלֹן לְמַלְכוּתָהּ
דְּאַלְהֵי :

E Iesus sedendo chi ei era contristato, disse. Quanto difficilmente entreranno nel regno de Dio quella che hanno de la ricchez.

25. דְּלִילָא הִי לְגַמְלָא
דִּפְחִדְוִיָּתָא דְּמַחֲסָא יַעֲוֹל
אוּ עֵתִידָא לְמַלְכוּתָהּ
דְּאַלְהֵי :

Certo egli è per facile che un camello passi per la cruna d'un ago, che un ricco entri nel regno de Dio.

26. אָמַרְוּ לֵה אֵילִין
דִּשְׁמַעוּ וּמַשְׁכִּיחַ
לְמַחֲסָא :

Allor quelli che & dixerunt, dissero. Che si possi adunque saluare?

27. יִשׁוּעַ צִין אָמַר אֵילִין
דִּלְנָת בְּנֵי גִשָׁא לֵה
מַשְׁכִּיחוּ לֵנָת אֵלְהֵי
מַשְׁכִּיחוּ לְמַחֲסָא :

E egli disse. La cosa che sono impossibili a gli homines, son possibile a Dio.

28. אָמַר לֵה שְׁמַעוּן כ
כְּאִפָּא הָא חָסַן שְׁכֵן קָל
מִדָּם וְאִתִּין פְּתִירָה :

Dixit allor Petrus. Ecco, nos habbiam lassato ogni cosa, & habbiamti seguito.

29. אָמַר לֵה יִשׁוּעַ אַמְרִין
אָמַר אָנָּה לָכוּן דְּלִירָה
אָנָּשׁ דְּשִׁבְקָא בֵּיתָא אוּ
אֲבֵהֶּיָּא אוּ אָחָא אוּ
אֲנִתָּהָא אוּ בְּנֵיָּא מְסֻל
מַלְכוּתָהּ דְּאַלְהֵי :

E egli disse loro. Se dico in veritate, Non è alcuno che habbia lassato casa, o padre o madre o fratelli, o moglie, o figliuoli, per il regno de Dio.

30. וְלֵה יִקְבֹּל בְּאַצְבָּא
סְגִיָּתָא בְּהֵנָּה וּכְנֵיָּא
וּבְעֵלְמָא דְּאִתָּהּ חֵיָּא
דְּלֵעֻלָּם :

Ché non viciua molto più in queste tempo, e nel secolo auenire la vita eterna.

יח

23. וּבְשִׁמְעוֹ אֵת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
וַתִּשְׁתַּחֲוֶה וַתֵּשֶׁן כִּי עֹשִׂיר הָיָה
מְאֹד :

Entonces el, oydas estas cosas, fue muy triste: porque era rico mucho.

24. וְכֵאֲשֶׁר דָּאָה יִשׁוּעַ כִּי
הִשְׁתַּחֲוָה וַתֵּשֶׁן אָמַר אֵיךְ עֲצָלוֹ
הָאֵלֶּה אֲשֶׁר יֵשׁ לָהֶם הוֹן רַב
לְבוֹא בְּמַלְכוּת אֱלֹהִים :

Y viendo Iesus que se auia entristecido mucho, dixo, Quan difficultosamente entraran en el Reyno de Dios, losque tienen dineros.

25. כִּי נָקֹל לְעֵבֹד הַצֶּמֶל בְּעֵדִי
חֹדֶר הַמַּחֲסִי מִבּוֹא עֹשִׂיר בְּמַלְכוּת
אֱלֹהִים :

Porque mas facil cosa es entrar vn cable por vn ojo de vnà aguja, que vn rico entrar al Reyno de Dios.

26. וַיֹּאמְרוּ הַשּׁוֹמְעִים וּמִי
יִכָּל לַחֲשׁוֹעַ :

Y los que lo oyan, dixeron, Y quien podrá ser saluo?

27. וְהוּא אָמַר אֲשֶׁר לֹא יִכָּל
לַחֲיוֹת עִם הָאֲנָשִׁים יִכָּל
לַחֲיוֹת אֶת אֱלֹהִים :

Y el les dixo. Loque es imposible acerca de los hombres, possible es acerca de Dios.

28. וַיֹּאמֶר פִּיטְרוֹ הִנֵּה אֲנִי
עֹבֵדְךָ כָּלִם וְנִבּוֹא אַחֲרֶיךָ :

Entonces Pedro dixo, He aqui, nosotros auemos dexado todas las cosas, y te auemos seguido.

29. וְהוּא אָמַר אֲלֵיהֶם אָמֵן
אֹמֵר לָכֶם כִּי אִישׁ לֹא הוּא
אֲשֶׁר עֹבֵד בֵּית אוֹ אָבִי וְאִם אוֹ
אֲחִים אוֹ אִשָּׁה אוֹ בְּנִים
בְּעֵסֶד מַלְכוּת אֱלֹהִים :

Y el les dixo, Dicierto os digo, que nadie ay que aya dexado casa, o padres, o hermanos o muger, o hijos, por el Reyno de Dios.

30. אֲשֶׁר לֹא יִקַּח הַרְבֵּה מְאֹד
בְּעֵת חַיָּתוֹ וּבְעוֹלָם הַבָּא אֶת
חַיֵּי עוֹלָם :

Que no aya de recebir mucho mas en este tiempo, y en el siglo venidero la vida eterna.

יח

23. ὁ δὲ ἀκούσας ταῦτα, πένι-
πτος ἔγενετο. ὡς γὰρ πλούσιος ἦν.

*Iceui ayant entendu ces choses de-
uint fort triste, car il estoit fort riche.*

24. ἰδὼν δὲ αὐτὸν ὁ ἰησοῦς πένι-
πτος ἔγενετο, εἶπε, πῶς δύσκολον
οἱ τοῖς πλούτοις εἰσελθεῖν
ἐν τῷ βασιλείῳ τοῦ θεοῦ.

*Iesus voyant qu'il estoit deuenus fort
triste, dit, Qu'il est mal-aisé que ceus
qui ont des biens, entrent au royaume
de Dieu?*

25. εὐκολώτερον γὰρ ἐστὶ κάμη-
λον διὰ τρυμαλιᾶς καφύρας εἰσελ-
θεῖν, ἢ πλῆξαι εἰς τὸν βασιλεῖον
τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν.

*Il est certes plus aisé qu'un chameau
entre par le petuis d'une aiguille, que
un riche entre au royaume de Dieu.*

26. εἶπον δὲ οἱ ἀκούσαντες, καὶ τίς
δύναται σωθῆναι;

*Et ceus qui ouïrent cela, dirent,
Et qui peut dont estre sauvé?*

27. ὁ δὲ εἶπε, τί ἀδύνατον ἐστὶ
ἀνθρώποις, δυνατόν ἐστι τοῦ θεοῦ.

*Et il leur dit. Les choses qui sont
impossibles aux hommes, sont possi-
bles a Dieu.*

28. εἶπε δὲ πέτρος, ἰδοὺ ἡμεῖς
ἀφῆκαμεν πάντα, καὶ ἑχόμεθα
ἀκολουθεῖν σοι.

*Et Pierre dit, Voici, nous auons tout
delaisié, & t'auons suivi.*

29. ὁ δὲ εἶπε αὐτοῖς, ἀμὲν λέγω
ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς ἐστὶν ὃς ἀφῆκεν πα-
τέρα, ἢ μητέρα, ἢ ἀδελφούς, ἢ γυναῖ-
κα, ἢ τέκνα, ἵνα εἰς τὸν βασιλεῖον
τοῦ θεοῦ εἰσέλθῃ.

*Et il leur dis. En verité ie vous di,
qu'il n'y a pas vn qui ait delaisié la mai-
son, ou parens, ou freres, ou femmes, ou
enfants pour l'amour du royaume de
Dieu.*

30. ὁ δὲ μὴ λαμβάνῃ πολλὰ
πλεονεκία ἐν τῷ παρόντι, καὶ
ἐν τῷ αἰῶνι τοῦ ἐρχομένου ζῆναι
αἰώνιος.

*Qui ne recoiue beaucoup plus en
ce temps-ici, & au siecle à venir la vie
eternelle.*

31. Assumit autem Iesus duodecim, & ait illis, Ecce ascendimus Ierusalem, & consummabuntur omnia quę scripta sunt per prophetas de filio hominis.

Then Iesus took hnto him þe twelue / and said vnto them / Beholde / We go vp to Ierusalem / and all thinges / hal be fulfilled to the Sonne of man / that are written by the Prophets.

32. Tradetur enim Gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conspuetur.

For he shall be deliuered vnto the Gentiles / and shalbe mocked / and halbe spitefully entreated / and shall be spitted on.

33. Et postquam flagellaverint, occident eum, & tertio die resurget.

And when they haue scourged him / they will put him to deathe / but the thirde day he shall rise againe.

34. Et ipsi nihil horum intellexerunt, & erat verbum istud absconditum ab eis, & non intelligebant quę dicebantur.

But they vnderstoode none of these sayings / and this saying was hid from them / neither perceiued they the things which were spoken.

35. Factum est autem, cum appropinquaret Iericho, cecus quidam sedebat secus viam, mendicans.

And it came to passe / that as he was come nere vnto Iericho / a certaine blind man sat by the way side begging.

36. Et cum audiret turbam prætereuntem, interrogabat quid hoc esset.

And when he heard the people passe by / he asked what it meant.

37. Dixerunt autem ei, quod Iesus Nazarenus transiret.

And they said vnto him / that Iesus of Nazareth passed by.

38. Et clamauit, dicens, Iesu fili David, miserere mei.

Then he cried saying / Iesus the Sonne of David / haue mercie on me.

39. Et qui præibant, increpabant eum ut taceret. Ipse verò multo magis clamabat, Fili David miserere mei.

And they which went before / rebuked him / that he should hold his peace / but he cried much more / O Sonne of David / haue mercie on me.

31. Er nam aber zu sich die Zwölffe / vnd sprach zu ihnen: Sehet / wir gehen hinauff gen Jerusalem / vnd es wird alles vollendet / das geschrieben ist durch die Propheten / von des Menschen Son.

De hand tog til sig de Tolf / oc sagde til dem / Seet / vi gaa hen op til Jerusalem / oc der skal alt sammen fuldbringes / som er screffuit ved Propheten om Menneskens Son.

32. Denn er wirdt überantwortet werden den Heiden / vnd er wirdt verspottet vnd geschmehet vnd verspeneet werden.

Thi hand skal antuordis Hedninge hen / oc hand skal bespaaens oc foracens oc bespæens.

33. Vnd sie werden ihn geißeln vnd tödten / vnd am dritten tag wirdt er wider aufferstehen.

De de skulle hudstryge oc ihlefla hannem / De tre die dag skal hand opstaa igen.

34. Sie aber vernamen der keines / vnd die rede war ihnen verborgen / vnd wußten nicht / was das gesagt war.

Men de forstode inder der aff / De den Tale vaar stult saar dem / De de viste icke huad det vaar sagt.

35. Es geschach aber / da er nahe zu Jericho kam / saß ein Blinder am Wege vnd bettelt.

De der stode / der hand kom nær til Jericho / sad en Blind haff veyen / oc tigde.

36. Da er aber höret das Volk / das durch hin gieng / forschet er was das were?

De der hand hørde Folket / sem der gik frem / spurde hand huad det vaar?

37. Da verkündigeten sie ihm: Iesus von Nazareth gienge fürüber.

Da forkyndede de hannem / at Ihesus aff Nazareth gik der frem.

38. Vnd er rieß vnd sprach: Iesu du Sohn David / erbarm dich mein.

De hand robdde oc sagde / Ihesu du Dauidz Son / forbarne dig offuer mig.

39. Die aber vorne an giengen / bedroheten ihn / er solt schweigen. Er aber schrey vil mehr: Du Sohn David / erbarm dich mein.

Men de som ginge fremmest / truede hannem / at hand skulde tie. Da robdde hand meget mere / Du Dauidz Son / forbarne dig offuer mig.

31. Ponal pat Gefijs Dwa nacte / a festigim: Nle wstupu geme do Geruzalema / a dofo: nazij se wsecty węc kterż gśau psāny strze Prorokp o Synu klowēka.

Wziawszy potym z soba Jezus onych dwunastu / rzeki im: Pro wsie pniem do Jeruzalem / a wy konacie sic Synowi czlowieczemu: pisma ony ktore sa przez Proroki napisane.

32. Nebo wydan bude Poslanuom / a bude posmiwān a birowān / y uplwan:

Bo bedzie podan poganom y naganom / y spotwarzon y uplwan.

33. A kōnj gcy wbykugij / az bigij gcy: a cietjho dneż mrtu wjch wstane.

Wbyczomawszy go / samoznas ta gi / Alec dnia trzeciego powstanie.

34. A oni tomu nic neszumieli / a bylo slowo to skryto przed nimi / aniż szumieli co se prawilo.

Ale oni tego nic nie zrozumieli / a byly ty slowa skryte od nich / ani wiedzieli co powiedzianno.

35. Wsiato se kōnj se pribliżo: wal k Gerichu / siep nēvafš sedel wedle cesty jebře.

Wsiato se gdy przychodzil ku Jerichu / siep niektorzy s. edzial wedle drogi jebiac.

36. A kōnj wstossel / az stup por mijszgijs / otāzal se / cobyto bylo.

A gdy wstępal / przychodżilo jgromadzenie ludzi / pytal coby to bylo.

37. Wskli genu / ze Gefijs Nazaretsk ludp gde.

A powiedzianno mu se przez jedn Jezus Nazareanski.

38. A on wzolal / kta: Gefijs Synu Dawiduow / smil: luog se nademnu.

Cedy on wzolal / mowiac / Jezusie Synu Dawidow / smiluy sie nademnu.

39. A ti ktetij napledili / pšmlawali mu aby milal / Ale on mnohkim wije wzolal / Synu Dawiduow / smiluy se nademnu.

Leccia co sli wprzod fupali go aby milal / Ale on tym wiecej wzolal / Jezusie Synu Dawidow / smiluy sie nademnu.

יח

40 וַיֵּשָׁב יֵשׁוּעַ וַיִּפְקֹד
דִּיקְרוּנֵיהִי לְנִתְחָה וַיִּפְקֹד קִבְּבָה
לְנִתְחָה שְׂאֵלָה :

*Et isy fermandosi, comando che
fosse munita a se. E com'egli si le fu ap-
prossima li dimandò.*

41 וַיֹּאמֶר לָהּ מִנָּה צְבָא
אַתָּה אֵעָבֵד לִךְ חַי דִּין א
אִמֵּר מִרִי דִּאֲחֵינָא :

*Dicendo, Che tuas tu chi tu ti facci? Et
egli disse, Signore, che tu ti habbi la Gissa.*

42 וַיֵּשָׁב אִמֵּר לָהּ חַיִּי
הִימְנוּתָךְ אֲחֵיךָ :

*Et isy li disse, Rahabb la Gissa: la
tua fede t'ha salvato.*

43 וְכִּי שָׁעֲתָה חַיִּי
וְאַתָּה הוּא בְּתֵרָה וּמִשְׁכַּח
הֵינָא לֵאלֹהֵא וְכִלָּה עֲמָא
דְּחִינָא יִהְיֶה הֵנָּה שׁוּבְתָא
לֵאלֹהֵא :

*Es subito ricomè la Gissa, e seguitava
lo glorificando Iddio, e tutto el populo ha-
uerano cauto quasto, d'esse laude a Dio.*

יט

1 וַיִּפְדַּע עַל יֵשׁוּעַ וַעֲבַד ב
בְּאִירְיָחוֹ :

*Et effendo entrato dentro, camminava
per Ierico.*

2 וַעֲבָדָא חַד דְּשִׁמְיָה הוּא
וְכִי עֲתִידָא הוּא וְרַב
מִכְסָּא :

*Et ecco un homine chiamato per no-
me Zacheo, signale era principal de pub-
licani, et era ricco.*

3 וַעֲבָדָא הוּא דִּיקְרוּנָה
לְיֵשׁוּעַ דְּמַנָּה וְלֵא מִשְׁכַּח
הוּא מִן בְּנֵשָׂא מְטוֹר
דְּבִקוּמְתָה וְעוֹר הוּא וְכִי :

*Et venendo da veder Isy, chi egli fos-
se, e non potendo per la turba: percioche
egli era piccolo da statura.*

4 וְהָיָה דְּרֵמָה לְיֵשׁוּעַ
וְסָלַק לָהּ לְחַתְמָא ב
בְּפִי־הָתָא דִּיקְרוּנֵיהִי מְטוֹר
דְּהִכְוֹת עֲתִיד הוּא דְּיַעֲבֹר :

*Quia correndo avanti, falsi sopra un
ficumaro per vederlo: percioche donna
passar di li.*

5 וַיִּפְדַּע אֲתָא לְהִי דּוּכְתָא
יֵשׁוּעַ חַיִּי וַיֹּאמֶר לָהּ
אַסְתַּדְּהֹב חוּת וְכִי יִמְנָא
צִיר וְלֵא דְּבִבְיָתָךְ אֲחֵינָא :

*Et come Isy fu venuto a quel luogo,
guardò su su, e videlo, e disse, Zacheo,
secondo gin prostamente: percioche mi bi-
sogna luogo dimorare in casa tua.*

יח

40 וַיַּעֲמֵד יֵשׁוּעַ וַיַּצֹּחֵלְלִיךְ
אֲחִי אֱלִי וּבְקִרְבּוֹ שְׂאֵל לִי :

*Iesus entonces parandose, mandolo traer a
si: Y como el llegó, Preguntole.*

41 לֵאמֹר מֶה תַּרְצָה אַעֲשֶׂה
לִךְ וְהוּא אִמֵּר אֲדֹנִי אֲשֶׁר אֲרָאָה :

*Diziendo que quiereres que te haga? Y el dixo
Senhor, que vea.*

42 וַיֹּאמֶר אֱלִי יֵשׁוּעַ רָאָה
אֲמוֹנָתָךְ הִיא שִׁיעֲתָךְ :

Y Iesus le dixo, Vea: tu ferec ha hecho salvo.

43 וּפְתָאִים רָאָה וּבָא אַחֲרָיו
מִכְבֵּד אֱלֹהִים וְכָל הָעָם הִדְרֹאָה
נָתַן כְּבוֹד לֵאלֹהִים :

*Y luego vido, y seguialo glorificando a Dios: y
todo el pueblo como vido esto, dió alabanza a
Dios.*

יט

1 וְכַאֲשֶׁר בָּא יֵשׁוּעַ וַעֲבַד אֲחֵי-
יִרְיָחוֹ :

Y entrado passó adelante a Iericho.

2 וְהָיָה אִישׁ וְשֵׁמוֹ גִּזְקָא וְכִי
וְהוּא הָיָה רַב בְּעָלֵי תַמְכָּם וְהוּא
הוּא עָשִׂיר מְאֹד :

*Y heaqui un varon llamado Zacheo el qual era
principe de los publicanos: y era rico:*

3 וַיִּבְקֹשׁ לְרִאיוֹת אֲחֵי יֵשׁוּעַ מִי
הוּא וְלֵא יְכָל מַפְנִי הַהַמּוֹר כִּי
קוֹמְתוֹ וְעִיר הוּא :

*Y procurava ver a Iesus quien fuesse: y no
podia a causa de la multitud, porque era pequen-
no de estatura.*

4 וְהִקְדִּים לְרוּץ וַיַּעַל עַל שֶׁקָם
לְרִאיוֹת אֲחֵי כִי שָׁם עָתִיד הָיָה
לְעָבֹר :

*Y corriendo delante, subióse en un árbol
Cabrahigo para verlo: porque auia de passar por
alli.*

5 וַעֲבָדָא אֱלִי הַמְּקוֹם וַיִּשָּׂא
עֵינָיו יֵשׁוּעַ וַיֹּרָא אֲחֵי וַיֹּאמֶר
אֱלִי וְכִי מֵהֵר לְרִדָּת כִּי הַיּוֹם
יֵשׁ לִי לְהֵאדָרָךְ בְּבֵיתָךְ :

*Y como vino a aquel lugar Iesus, mirando
vidolo, y dixo, Zacheo da te priessa, deciendo
porque oy es menester que poseen tu casa.*

יח

40. Σπῆνις δὲ ὁ ἰησοῦς ἐπέλθων
ἐπὶ αὐτοὺς ἀχέλευσαι πρὸς αὐτὸν
ἵγγισθαι. δὲ αὐτὸς ἐπαρώτησεν
αὐτὸν.

*Et Iesus s'estant arresté commanda
qu'on l'amenaist vers lui: puis quand il
luy approché, il l'interroqua.*

41. Αἰτῶν, τι σοὶ θέλεις ποιῆσαι;
ὁ δὲ εἶπε, κύριε, ἵνα ἀναβῶ ἐφ' αὐτόν.

*Disant, Que veux-tu que ie te face.
Et il répondit, Seigneur, que ie recou-
re la veüe.*

42. Καὶ ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ ἀνά-
βαιψον· ἡ πίστις σε σῶσιν καὶ σὺ.

*Et Iesus lui dit, Recourte la veüe:
ta foy t'a sauué.*

43. Καὶ ὡς ἀρχήμα αὐτὸς ἀλείψας
καὶ ἡθροῖσιν αὐτοῦ δοξάζων τὸν
θρόν. καὶ πάντες ὁ λαὸς ἰδὼν ἔδωκαν
αἶνον τῷ θῷ.

*Et à finstant il recourut la veüe: &
le suivoir, glorifiant Dieu. Et tout le
peuple voyant cela, donna louange à
Dieu.*

ΚΕΦΑΛΑ. ιθ'.

Καὶ εἰσέλθων διήρχατο τὴν
ἱερουσαλήμ.

*Et Iesus estant entré en Ierico, al-
lo par la ville.*

2. Καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἐτόματι καλοῦ-
μενον Ζακχαῖον, καὶ αὐτὸς λι-
γροῦ καὶ πτωχοῦ καὶ αὐτὸς λι-
γροῦ.

*Et voici un homme appelé Zachée,
qui estoit principal peçger, & estoit ri-
che.*

3. Καὶ ἐζητήσεν αὐτὸν ἰησοῦς τίς
εἴ, καὶ εἶπε ἡδοῦναι ὅτι εἶδον
ὅτι τῷ ἑλπίσιν μου εἶδον.

*Et taschoit à voir lequel estoit Iesus:
de ne pouuoit pour la foule, car il estoit
de petite stature.*

4. Καὶ προσδραμὼν ἔμπεσεν
ἀνίστη δὲ συκομοραῖας, ὅσα ἰδὼν
αὐτοῦ ὅτι δι' ἐκείνης ἡμέρας διήρ-
χεται.

*Parquoi il accourut deuant, & mon-
ta dessus un sycomore pour le voir: car
il deuoit passer par là.*

5. Καὶ ὡς ἤλθον ὅτι τὸν τόπον, ἀ-
ναβλέψας ὁ ἰησοῦς εἶδεν αὐτόν, καὶ
εἶπεν πρὸς αὐτόν, Ζακχαῖε, ἀνα-
στὰς κατὰ δόξιν σήμερον γὰρ ἐν τῷ
οἴκῳ σου δεῖμα μένειν.

*Et quand Iesus fut venu à l'endroit,
regardant en haut, il le vid, & lui dit, Za-
chee descen hastiuement: car il me faut
aujourdhui demeurer en ta maison.*

יט

יט

יט.

6 ואסתררהב טחת וקבלה
בד חנה :

6 וימהר לרדת וקבל אותה
בשמחה :

6. Καὶ ἀνδίσας κατ' ἑξῆς, καὶ ὑποδέξατο αὐτὴν χαίρων.

*Et ego feci gin con profectum a me-
nello allegamento.*

Entonces el descendió a priessa, y recibíolo gozoso.

Adonc icelui descendit hastuement, & le receut avec ioye.

7 בד חנו ויון פלהון רטנו
היו ואמריו דלות גברו
חטיא על שר :

7 ובראיהם כלם ילונו לאמר
כי אל-איש חטא בנא לליו :

7. Καὶ ἰδόντες ἅπαντες διαγόγγυ-
ζον, λέγοντες· ὅτι τοῦτο ἁμαρτα-
λὸν ἀνδρὶ εἰσῆλθε κατελευθερῶν.

*Et tutti, vedendo questo, mormora-
uano, dicendo che egli era entrato ad alleg-
giar con un homo peccatore.*

Y Viendo esto todos murmurauan diziendo que auia entrado a posar con vn hombre pecca-
dor.

Et tous voyans, murmuroyent di-
sant qu' il estoit entré chez vn ho-
me de mauuaise vie pour y loger.

8 הם היו ופי ואמר לישוע
הא מרי בדלות נכסי יהב
אנא למסכנא ולכד-
מדם ועלבת בארבע :

8 ויעמד ופי ויאמר אל-אדון
הנה אית-חצי כל-קניי אדני
נחור אנכי למשכנים והם
במאומה בצעתי לאיש אשר
בארבעתי :

8. Στεθὺς ἤλαγχάσθη πρὸς τοὺς
τὸν κύριον, ἰδὼν πὲρ ἡμίση ὅς ὑπερ-
χόρται μόνον, κύριε, δίδωμι τὴν
μισχρὴν καὶ τὸ πέντε πέντε πέντε
τῶν, δαπνιδίωμι τετραπλοῦν.

*Hoc Zachaeus stans dixit, dicens al Se-
gnore, Ecce, Signore, tu es la misericordia de miseri-
corum a peccatis, & sic habet inquitur alicui-
no in qual cuccidit, id lo rando a quattro
doppo.*

Entonces Zachaeo, puesto en pie, dixo al Sen-
nor, He aqui Sennor la mitad de mis bienes doy a
los pobres : y si en algo he defraudado a alguno
lo bueluo con el quatro tanto.

Et Zachee se presentant là, dit au Sei-
gneur, Voici, Seigneur ie donne la
moitié de mes biens au pources : & si j' ai
cucouenn quelqu'un de quelque chose,
l'enten le quadruple.

9 אמר לה ישוע יוסנא
היו היא לביתה הנה מסור
דאף הנני ברה היו ד
דאברהם :

9 ויאמר אליו ישוע כי היום
געשיתך ישיעה לבית הנה בעבור
כן גם זה בן-אברהם הוא :

9. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ ἰησοῦς,
ὅτι σήμερον σωθήσεται τὸ οἶκόν τῆ-
τω ἐξ ὧν εἶμι, καὶ ὅτι καὶ αὐτὸς υἱὸς Ἀ-
βραάμ ἐστιν.

*Et cum li disse, Hoggi è venuta salua-
re a questa casa, percioche ancor egli è fi-
gliuolo d' Abraham.*

Y el Sennor le dixo, Oy ha sido salua esta ca-
sa: porquanto tambien el es hijo de Abraham:

Adonc Iesus lui dit, A iourd'hui salua
est aduenue a ceste maison ici pourtant
que cestui-ci aussi est fils d' Abraham.

10 אתא גיר ברה האנסא
דכנא ויהא הו בדם
דאמר הנה :

10 כי בנא בן-האדם לבקש
להושיע את-הנכד :

10. Ἦλθε γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ζητῆσαι καὶ σῶσαι τὸ ἀπολωλός.

*Imperat huius Filium deus, huius
venit a cercare, & saluare que in uocera
perdit.*

Porque el Hijo del hombre vino a buscar y
a saluar loque se auia perdido.

Car le Fils de l' homme est venu
chercher, & sauuer ce qui estoit perdu.

11 וכד שמעיו היו הליו
אוסף למאמר מתלמי
מטל הקריב הנה
לאורטלים וסכרו היו
דכחי שעתא עתיד
דחגלה מלכותה
דאלהא :

11 ובשמעם את הדברים האלה
ויוסף ויאמר את-המשל ביהוה
קרוב לירושלים וחשבו המה
כי ברגע תהי-להגלות מלכות
אלהים :

11. Ακούσαντες δὲ αὐτοῦ τὰς λέξεις,
ἐπελάλουν εἰς τὸν Ἰησοῦν λέγοντες,
ὅτι ἰσχυρὸν αὐτὸν εἶναι ἰεροπλάτῃ,
δοκῶν αὐτοὺς ὅτι τοῦτο χροῖμα μέλ-
λον ἢ βασιλεία ἢ τὸ ἀναφανεί-
σκειν.

*Mentre che affittuauano queste cose,
Iesus soggiugnendo, disse vna similitudi-
ne, per esser lui vicino a Ierusalem, & per-
che essi stimauano che il regno de Dio si
dovesse subito manifestare.*

Y oyendo ellos estas cosas, proffiguendo el,
dixo vna parabola, porquanto estaua cerca de Ie-
rusalem: y porque pensauan que luego auia de
ser manifestado el Reyno de Dios.

Or eux oyans ces choses, Iesus pour-
suait son propos, & proposa vne simi-
litude, pource qu' il estoit pres de Ieru-
salem, & qu' ils cuidoyent qu' a pro-
chant le regne de Dieu de uoie estre ma-
nifesté.

12 ואמר גברו חר בר
טיהמא רבא אול לאת-
רחיקא דיסב לה מלכותה
דיהביר :

12 ויאמר איש אחד וכן חוררים
הוא הלך בארץ רחוקה לקחת
לו ממלכה ולשוב :

12. Εἶπεν οὖν, ἀνθρώπος τις δι-
στῆς ἐπελθὼν εἰς χώραν μακρὴν,
λαβὼν αὐτῷ βασιλείαν, καὶ ὑπο-
στρίψας.

*Disse dunque, Vn homo nobile sen-
tando in ianitta pace, per pigliare vn re-
gno, & ritornarsene.*

Y dixo, Vn hombre noble se partió a vna
provincia lexos para tomar para sí el Reyno, y
boluer.

Il dit donc, vn noble homme s' en
alla en vn pais lointain, conquesier pour
lui vn royaume, puis retourner.

6. Et festinans descendit,
& excepit illum gaudens.

Then he came downe hastily / and
receiued him ioyfully.

7. Et cum viderent, omnes
murmurabant, dicentes
quod ad hominem peccatorem
diuertisset.

And when all they saw it / they mur-
mured / saying / that he was gone in to
ledge with a sinfull man.

8. Stans autem Zachaeus,
dixit ad Dominum, Ecce di-
midium bonorum meo-
rum, Domine, do pauperi-
bus: & si quid aliquem de-
fraudaui, reddo quadruplū.

And Zachaeus stood forth / and said
vnto the Lord / Behold / Lord / the halfe
of my goods I giue to the poore: and
if I haue taken from any man by for-
ce or caualation / I restore him foure
fold.

9. Ait Iesus ad eum, Quia
hodie salus domui huius fa-
cta est: eo quod & ipse filius
sit Abrahā.

Then Iesus said to him / This day
is saluation come vnto this house: for
asmuch as he is also become the sonne
of Abraham.

10. Venit enim filius ho-
minis quætere, & saluum
facere quod perierat.

For the Sonne of man to come to
seek and to saue that which was lost.

11. Hæc illis audientibus
adiciens, dixit parabolam,
eo quod esset prope Ierusa-
lem: & quia existimarent
quod cõfestum regnum Dei
manifestaretur.

And whyles they heard these thinges
he continued and spake a parable /
because he was nere to Ierusalem / and
beca. se. for they thought that the king-
dome of God should shortly appeare.

12. Dixit ergo, Homo qui-
dam nobilis abiit in regio-
nem longinquam accipere
sibi regnum, & reverti.

He said therefore / A certaine noble
man went into a farre countrey / to re-
ceiue for him selfe a kingdome / & so to
come againe.

6. Und er steig eilend hernider / vnd
nam ihn auff mit freuden.

De hand stige de strax ned / oc anammede han-
nem met glæde.

7. Da sie das sahen / murrten sie
alle / daß er bey einem Sünder einkeh-
ret.

Der de der saac / knurrede de alle / at hand vende
ind til en Synder.

8. Zachæus aber tratt dar / vnd
sprach zu dem HERRN: Siehe
HERR / die helfte meiner güter ge-
be ich den Armen / vnd ob ich jemand
betrogen habe / das gebe ich vierfeltig
wider.

De Zachæus traade frem / oc sagde til HERREN /
See HERR / Halffdelen aff mit Gods giffuer
ieg fattige / Oc der som ieg haaffuer bedraget nogen /
det giffuer ieg firefold igen.

9. Jesus aber sprach zu ihm: Heute
ist diesem hause Heil widerfahren / sin-
temal er auch Abrahams Sohn ist.

Da sagde Jesus til hannem / I dag ere dette hus
vederfaret Salighed / Effterdi han er oc Abrahams
Søn.

10. Denn des Menschen Sohn ist
kommen zu suchen vnd selig zu mach-
en / das verlohren ist.

Thi Menniskens Søn er kommen at søge oc at
gøre salige / det som er fortabt.

11. Da sie nun zuhöreten / saget er
weiter ein Gleichniß / darumb / daß
er nahe bey Jerusalem war / vnd sie
meineten / das Reich Gottes solt also
bald offenbar werden.

Der de herde nu til / saade han dem fremdelis
en lignelse / Fordi / at han vaar nær hosi Jerusa-
lem / oc de mente / At Gods Rige skulde strax obdenbaris.

12. Und sprach: Ein Edeler zog von
ferne inn ein Land / daß er ein Reich
einneime / vnd denn widerkenne.

De hand saade / En Edel mand drog lenat bort
til et Land / at indtage et Rige / oc komme saa igen.

6. Vestaupil pospěšně / a
připal gep raduge se.

Edy on vnet zstapil / a pryz-
iat go raduac se.

7. A když vřekl vsocni / re-
ptali tance: Že klovětu hřij-
šně mu se obrátí.

Co gdy widzieli wstępi / stem-
kali mówiac / Że tam wędol a obal-
sie do cłowieka w grzechu żywi-
cego.

8. Stogepał Zachæus / řekl
PANu: Hle polowicę Stat-
tu mēho PANĚ dāvām chu-
dym / a ošlamalli gsem w tēm
toho / nawracugi to čtvero.

A stánowy Zachæusi řekl
Pa Pánu / Oho pánie polowice
dobe mych damam vboгим / a te-
bjiem co komu y trývda wř-
dar / wrácam w t; wor na sob.

9. Řekl k němu Ježíše:
Dnes Spasení stalo se Do-
mu tomu / proto / že by
byl Syn Abrahámu.

Řekl mu Jezus / Džďřie
zbáwie me stálo domowi tawem /
dla teť jeť y sam teť synem Abra-
hamowym.

10. Řek přišel Syn člověka
aby hledal a Spasí / co bylo
zahynulo.

Bo přyšel Syn cłowiescy
aby našel a zachował to co bylo
zginelo.

11. Co když oni sřekli přis-
daw / ponřdel Podobensim
proto že byl blizko od Jeru-
zálěma / a že se domniřwail / že
by se hned melo zgwiti Králo-
wřim Bōji.

Co gdy oni sřekli / przypdawfy
báler powiedzial podobensim
dla teť je byl blizko Jeruzalém / a
iż innieráli że sie wnet królestwo
Boże okazá imálo.

12. Proto řekl: Čłowěť ge-
den znaměnitý obřel do dálek
fraginy / aby přival Králo-
wřim / a ža se nawrátil se.

A přetož řekl / Cłowiel nře-
řory rodu zácnego / ředial w dā-
l. Eť řráine dořbáwac sobie řro-
leřwá / a porym sic wrócił.

יט

13 וַיִּקְרָא עֲסָרָה עֲבָדָיו
לְהֵם לֵהוּן עֲסָרָה מִנִּין
וַאֲמַר לְהוּן אֶתְתַּגְּדוּ עִד
אַתָּה אֲנִי:

*E chiamati dieci suoi seruitori, dette
a l' u. i. dieci minas e disse loro, Traffi ale
mijn a tanto chio vengha.*

14 בְּנֵי סְרִיטָה דְּרֵי סִינִין
הָיוּ לֵהּ וְשִׁרְדוּ אִיּוֹגָה
בְּתֵכָה וַאֲמַרְיוֹן לֹא צָבִינוּ
דִּימְלוֹךְ עָלֵינוּ הֵנָּה:

*Har i suoi cittadini l'adramano, e
mandarono dietro un'ambasciatore, di-
cendo, Noi non vogliamo che costui regni
sopra noi.*

15 וְכִד וְסָב מִלְכּוּתָהּ
נִכְפַּר אֲמַר דִּיקְרוּן לֵה
הָיוּ עֲבָדָיו דִּיקָב לֵהוּן
כְּסָבָה דִּידַע בְּלֵהָ
מִיָּהוּן מִיָּה אֶתְתַּגְּדוּ:

*Et annuncio chi ex se me restituo, per
chi egli habbe preso il regno, e coman to che
fossero chiamati a se i dieci seruitori, a i
quali disse, Non siate timidi per se i
quel che v'assumete traffitando habbete
guadagnato.*

16 וַאֲתָה דְּרֵימִיָּה וַאֲמַר
מִדִּי מִיָּה עֲסָרָה מִנִּין
אִתֵּר:

*Venne dunque il primo, di en. 6, Sa-
gure, la sua mina ha acquistate dieci
altre mine.*

17 אֲמַר לֵה אִיּוֹגָה
טָבָה דְּבִקְלִיל אֶתְתַּגְּדוּ
מִיָּהוּן תִּהְיֶה שְׁלִיט עַל
עֲסָרָה בְּרִבּוֹן:

*Et, le lui dit, Bien seruo mon bon
pe par la s'ele est, a se dele un mina co
sa minas, a i se p'asta sopra dieci mina.*

18 וַאֲתָה דְּרֵימִיָּה וַאֲמַר
מִדִּי מִיָּה חֲמִשָּׁה מִנִּין
עָבֵד:

*Per Venne al secondo, dicendo, Signo-
re, la sua mina ha fatto cinque mine.*

19 אֲמַר אֵלֶּה לֵהנָּה אֵלֶּה
אֵתְתַּגְּדוּ שְׁלִיט עַל
חֲמִשָּׁה בְּרִבּוֹן:

*Et egli disse ancor a questo, E tu se-
pre a cinque mina.*

20 וַאֲתָה אֶתְתַּגְּדוּ וַאֲמַר
מִדִּי דָּה מִיָּהוּן הָיוּ אֵת
הֵנָּה לִנְתִי פִד סִימָה
בְּסִדְרִין:

*Per Venne Quinto, di ende, Sa-
gure, a se p'asta sua mina, e se ho te-
nuto sopra in se far, a se se.*

13 וַיִּקְרָא לְעֶשְׂרֵת עֲבָדָיו וַיִּתֵּן
לְהֵם עֶשְׂרֵת מִנִּים וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם
סְחֲרוּ בָהֶם עַד כִּי אָשׁוּב:

*Mas llamados diez siervos suyos, dioles diez
minas, y dixoles, Negociad entre tanto que vengo.*

14 וּבְנֵי עִירוֹ שְׁנָאָהוּ וַיִּשְׁלַחוּ
צִירִים אַחֲרָיו לֵאמֹר לֹא יִמְלֹךְ
זֶה עָלֵינוּ:

*Empero sus vassallos lo aborrecian: y embi-
aron tras de el una embaxada, diciendo, No que-
remos que este reyne sobre nosotros.*

15 וַיְהִי כִּשְׁבוֹ מִלְכּוּתוֹ וְנָתַתְּ
הַמִּלְכוּת וַיֹּאמֶר לְהוֹצֵק אֲלֵיוֹ
עֲבָדָיו לְאִשְׁר וַתֵּן אֵת הַכֶּסֶף
לְדַעְתּוֹ כֹּל־אִישׁ מִה כֶּהָר:

*Y aconteció que buelto el auiedo tomado
el reyno, mandó llamar a si a aquellos siervos, a
los quales auia dado el dinero, para saber loque
auia negociado cada vno.*

16 וַיָּבֹוא הָרִאשׁוֹן לֵאמֹר אֲדֹנִי
מִנִּי עֶשְׂרֵת מִנִּים הִוְתִּיר:

*Y vino el primero, diciendo, Sennor tu mi-
na ha ganado diez minas.*

17 וַיֹּאמֶר אֲלֵיוֹ הֵאֵךְ עָבֵד טוֹב
כִּי בִקְטוֹן וַאֲמַר הִיטָה יְהִי־לָךְ
שְׁלִטוֹן עַל־עֲבָדִים עֶשְׂרֵת:

*Y el le dice, Está bien, Buen siervo: p'uesque
en lo poco has sido fiel, tendras potestad sobre di-
ez ciudades.*

18 וַיָּבֹוא הַשֵּׁנִי לֵאמֹר אֲדֹנִי מִנִּי
עֶשֶׂה חֲמִשָּׁה מִנִּים:

*Y vino otro diciendo, Sennor tu mina ha he-
cho cinco minas.*

19 וַיֹּאמֶר לְהָלוֹךְ וְנָתַתְּ הֵנָּה עַל־
חֲמִשָּׁה עָרִים:

*Y tambien a este dixo, Tu tambien se sobre
cinco ciudades.*

20 וַאֲחֵר בָּא לֵאמֹר אֲדֹנִי הִנֵּה
הַמִּנָּה אֲשֶׁר הָיָה לִי מִיָּשָׁם
בְּסִדְרִין:

*Y vino otro, diciendo, Sennor he aqui tu
mina, laqual he tenido guardada en vn panni-
zuelo:*

יט

13. Καλίσας δὲ δέκα δούλους ἑαυ-
τοῦ, ἔδωκεν αὐτοῖς δέκα μνᾶς, καὶ ἔ-
πεμψε αὐτοὺς, παραγγέλλων αὐ-
τοῖς ἔρχεσθαι.

*Et ayant appelé dix siens seruiteurs,
leur donna dix mines, & leur dit Tra-
disez leur qu'à tant que ieriront.*

14. Οἱ δὲ πολῖται αὐτοῦ ἐμίσησαν
αὐτὸν καὶ ἀπεπέμψαν πρεσβύτας ὀ-
πί(ω) αὐτοῦ, λέγοντες, Ὅτι οὐδεὶς ὁ-
νὶ βασιλεύσει ἐφ' ἡμᾶς.

*Or les citoyens le haïssoient: par-
quoi ils enuoyèrent une ambassade a-
pres lui, en disant, Nous ne voulons
point que ceul-ci regne sur nous.*

15. Καὶ ὅτε ἐν τῇ ἐπιστάσει
αὐτοῦ λαβόντα πέντε βασιλίας,
εἶπε φωνηθεῖσιν αὐτῷ τοῖς δούλοις
ταῖς, οἱς ἔδωκεν τὸ ἀργύριον, ἵνα
γινῇ τίς τι διὰ παραγγέλλων αὐ-
τοῦ.

*Il aduint donc apres qu'il fut retou-
né ayant conquis le royaume, qu'il
continua qu'on lui apportast ces ser-
uiteurs-là, auxquels il auoit baillé l'ar-
gent, a fin qu'il sceut combien chacun
auroit gagné par la traicte.*

16. Πρῶτος δὲ ὁ πρῶτος, λέ-
γων, κύριε, ἡ μνᾶ μου ἔσθ' ὡς ἐπεί-
κα δέκα μνᾶς.

*Adonc le premier vint, disant, Sei-
gneur, mon marca fait dix autres marca.*

17. Καὶ ὅτε ἐπὶ αὐτοῦ, ὅς ἐστιν
δοῦλος ὁ πρῶτος ἐλαχίστην πέντε ἐλ-
θόν, ἐξενόησεν ἔχειν ἐπιστάτην δέκα πό-
λεων.

*Et il lui dit C'est bien fait bon serui-
teur: p'oustant que tu as esté fidele en
peu de chose, aye puissance sur dix vil-
les.*

18. Καὶ ἄλλος ὁ δεύτερος, λέγων,
κύριε, ἡ μνᾶ μου ἔσθ' ὡς ἐπεί καὶ πέντε
μνᾶς.

*Et l'autre vint, disant, Seigneur ton
cna fait cinq autres.*

19. Εἶπε δὲ καὶ τρίτος, καὶ αὐτὸς
ἐπὶ πέντε πόλιν.

*Et à ceul-ci il dit aussi, Et toy les
marc sur cinq villes.*

20. Καὶ ἄλλος ἄλλος, λέγων,
κύριε, ἰδοὺ ἡ μνᾶ μου, ἣν ἔχον ἐν
παννυλίῳ ἐσθ' ὡς ἐπεί.

*Et l'autre vint, disant, Seigneur, voi-
ci ton marque i'ai tenu enuvelopee en
vn linge.*

And when he had thus spoken, he went forth before, ascending by the stairs.

Das XIX. Capitel.

De som hand dattet sagde / drog hand frem / och
rensde hen op til Jerusalem.

Kapitola. XIX.

Итакъ съзвѣй! Свѣдѣнъ
и въ Иерусалимъ.

יט

29 וְכִדְּמִשִּׁי לְבֵית־פִּנְחָס
וּבֵית־עֲנָנָה עַל גִּבְעַת שֹׁנָא
רַמְתָּהּ וּבֵית וְתַמָּר
שָׁדֵר תִּבְרֹא מִן תְּלַמִּידֵיהֶם:

*Et auvenime, che com'egli si fu annu-
ciato, à Bethphage & à Bethania, presso al
monte che si chiama de gli Oliv, mandò
due de suoi discipoli.*

30 וְאָמַר לָהֶם וְלֹא
לְקָרִיתָהּ הִיא תִּלְקִיבְלֶן וְכִדְּ
עֲלִין אֶתְמוֹתָהּ הָאֵלֶּם מִשְׁכָּחִין
אֶתְמוֹתֵיהֶם עֵילָא דְאָסִיר דְאָגֵשׁ
מִן מִתְּוִם לֹא דִבֵּב עֲלֵיהֶם
שָׂרוּ אֶתְמֹתֵיהֶם:

*Dicendo loro, Andate al castello che
è qui a l'incontro, nel quale entrati che
voi sarete, troverete un pollino legato
sopra al quale nessuno humano ha mai seduto
sicoglietelo, e montatele.*

31 וְאִם אִנְשׁ מִשְׁאֵל לָכֵן
לְמַעַן שָׂרוּ אֶתְמוֹתֵיהֶם לָהּ
הַכֶּנֶף אָמְרוּ לָהּ לִמְרוֹ
מִתְּבַעֲנָה:

*E se alcuno vi domanderà, perché lo
fate gl'istesso, si diretele così, perche, al
Signor a noi bisogna.*

32 וְאִלּוּ הָיוּ דְאָסְתָּדֵר
וְאָשְׁכָּח אֵיכָנָא דְאָמַר
לָהֶם:

*Her quella che erano mandati, ando-
rono, e trovarono com'egli ha detto
loro.*

33 וְכִדְּ שָׂרוּ לָהּ לְעֵילָא
אָמְרוּ לָהֶם מִדְּוָהּ מִנָּא
שָׂרוּ אֶתְמוֹתֵיהֶם עֵילָא הִוּוּ:

*E stregliando essi il pollino, quella che
a' erano padroni, disse loro, Perché ste-
gliate voi il pollino?*

34 וְאָמְרוּ לָהֶם לִמְרוֹ
מִתְּבַעֲנָה:

*Essi dissero, Perché al Signor a noi
bisogna.*

35 וְאֶתְמוֹתֵיהֶם לֵנֶת יִשׁוּעַ
וְאָמְרוּ עַל עֵילָא מִ
מִאֲנִיהֶם וְאָדְבִיבֵיהֶם
לְיִשׁוּעַ עֲלֵיהֶם:

*E così menarono à IESVS per gli
vestimenti proprii vestimenti sopra il polle-
doro, e sopra sopra IESVS.*

36 כִּדְּ בָּרוּ אֶתְמוֹתֵיהֶם בְּרִשְׁתֵּיהֶם
מִאֲנִיהֶם בְּאֶתְמוֹתֵיהֶם:

*E mentre ch'egli andava, distende-
mano i suoi vestimenti sopra la via.*

יט

29 וְהוּא בְּאִשְׁר קָרְבוּ אֶל־בֵּית
פִּנְחָס וּבֵית עֲנָנָה אֶל־הַהָר
הַהָרְדָּה הֵל הַדִּיתִים וַיִּשְׁלַח שְׁנֵי
תְּלַמִּידָיו:

*Y aconteció que llegando cerca de Beth-
phage, y de Bethania, al monte que se llama de
las Olivas, embió dos de sus Discipulos.*

30 לֵאמֹר לָכֵן אֶל־הַהָרְדָּה אָשְׁר
לְבִנְיָכֶם וּבְאִשְׁר תִּבְרֹאוּ בָּהּ
רַמְצָא עֵיד בְּן־אֶתְמוֹתֵיהֶם אָסֹר
אָשְׁר עֲלִין בְּכָל־עֵת אִישׁ לֹא
יָשֵׁב הִתִּירוֹהוּ וְהִבִּיאוּ בָּהּ:

*Diziendo, Id al aldea que esta delante en la
qual como entrades, hallareis un pollino atado
en el qual ningun hombre jamas se ha sentado:
desatadlo, y traedlo.*

31 וְאִם אִישׁ יִשְׁאֵל לָכֵן לָמָּה
מַעֲדִים אֲתֶם וְכִכָּה תֹאמְרוּ לוֹ
כִּי־אֲדֹנִי יִצְטָרֵךְ לוֹ:

*Y si alguien os preguntare, Porque lo des-
cays & Dezirleheys así porque el Señor lo ha
menester.*

32 וַיֵּלְכוּ הַשְּׁלֵחִים נִבְמַעֲנָה
בְּאִשְׁר אָמַר לָהֶם:

*Y fueron los que avian sido embiados, y halla-
ron, como el les dixo, (el pollino parado.)*

33 וּבְאִשְׁר הִתִּירוּ אֶת־הָעֵיד
נִבְמַעֲנָה אֲדֹנִי אֲלֵיהֶם עֲלֵי־מָה
תִּתִּירוּ אֶת־הָעֵיד:

*Y desatando ellos el pollino, sus dueños
los dixeron, Porque desatays el pollino?*

34 וַיֹּאמְרוּ אֲדֹנִי יִצְטָרֵךְ לוֹ:

*Y ellos dixeron, Porque el Señor lo ha me-
nester.*

35 וַיְבִיאוּ אֹתוֹ אֶל־יִשׁוּעַ
וַיִּתְּמוּ אֶת־בְּגָדָיו עַל־הָעֵיד
וַיַּרְבִּיבוּ אֶת־יִשׁוּעַ:

*Y truxeronlo à IESVS: y echando ellos sus ve-
stidos sobre el pollino, pusieron encima à Iesus.*

36 וּבִלְכָתוֹ הֶעֱצִי אֶת־בְּגָדֵיהֶם
בַּדֶּרֶךְ:

Y yendo el, tendian sus capas por el camino.

יט

29. Καὶ ἵσταται οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ
ἐν Βηθφαγή καὶ ἐν Βηθανίᾳ, πρὸς τὴν
οἶον τὴν καλουμένην ὀλιβῶν, ἀ-
ποστέλλουσας δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ.

*Et aduint comme il approchoit de
Beth-phagé & de Bethanie, vers la mon-
tagne qui est appellee des Oliviers, qu'il
ennoya deux de ses disciples.*

30. Βλέποντες, ὑποτάσσουσιν τὸν
κατίοντι καὶ μὴ ἐν ἱκανοῦς ὁ-
μοῖσι, εὐρήσατε πῶλον δεδεμένον,
ἐφ' ὃν οὐδέ τις πώποτε ἀνθρώπων
ἐκάθισεν. λυθέντες αὐτὸν ἀγάζετε.

*Disant, Allez à la bergado qui est
vis à vis de vous, en laquelle estans en-
trés, vous trouverez un alnon ataché,
sur lequel iamais homme ne montado-
fiacha-le, & famentes.*

31. Καὶ εἰς τὸν πρὸς ὑμᾶς ἐρωτῶν ὁ
ἀντίτι, οὕτως ἐρεῖτε αὐτῷ, ὅτι ὁ
κύριος αὐτοῦ ὁρᾷ ἵνα ἔχῃ

*Que si quelqu'un vous demande Je pour-
quoi vous le desachez, vous lui direz
ainsi, Pource que le Seigneur en a à
faire.*

32. Αποστέλλουσας δὲ αὐτοὺς ἀποσπᾶ-
σαι, εὐρήσατε πῶλον δεδεμένον.

*Et ceux qui estoient enuoyés s'en
allerent, & trouverent ainsi qu'il leur
auoit dit.*

33. Αὐτότε δὲ αὐτοὶ τὸν πῶλον,
ἐφ' ὃν οὐδέ τις ἀνθρώπων πώποτε
ἐκάθισεν, τὸν λύνουσιν.

*Et comme ils desachoyent l'alnon,
les maistres leur dirent, Pourquoi des-
achez-vous cest alnon?*

34. Οἱ δὲ εἰπόντες, ὁ κύριος αὐτοῦ
ὁρᾷ ἵνα ἔχῃ.

*Les respondirent, Le Seigneur en a
à faire.*

35. Καὶ ἔρχονται αὐτὸν περὶ τοῦ
ἱστυῦ. καὶ ἐπιβάλλουσιν αὐτῷ τοὺς
ἱμάτια ὅτι τὸν πῶλον, ἐπὶ ὃν οὐδέ
τις ἀνθρώπων ἐκάθισεν.

*Us famentent donc à Iesus & iet-
terent leurs vestemens sur l'alnon: puis
murent Iesus dessus.*

36. Περιδιδόντες δὲ αὐτοῦ ὑπο-
στρώματα τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ὡς τὸν
δρόμον.

*Et comme il alloit, ils estendoyent
leurs vestemens par le chemin.*

29. Et factum est, cum appropinquasset ad Bethphage & Bethaniam, ad montem qui vocatur oliueti, misit duos discipulos suos.

And it came to passe: when he was come neere to Bethphage: and Bethaniam: besides the mount which is called the mount of Oliueti: he sent two of his disciples.

30. Dicens, Ite in castellum quod contra est: in quod introeuntes, inuenietis pullum alinæ alligatum, cui nemo unquam hominum sedidit: solvite illi, & adducite.

Saying, Go ye to the towne which is before you: wherelike as soon as ye are come: ye shall finde a colt tied: wherupon uere man hath sat: loo, & him: and bring him hither.

31. Et si quis vos interroga- verit, Quare solvitis? sic dicetis ei, Quia Dominus operam eius desiderat.

And if any man aske you: whome loose him: thus shall ye say unto him: Because the Lord hath neede of him.

32. Abierunt autem qui missi erant, & invenerunt sicut dixit illis, stantem pullum.

So then that were sent: went thely way: and found it as he had said unto them.

33. Solventibus autem illis pullum, dixerunt Domini eius ad illos, Quid solvitis pullum?

And as they were loosning the colt: the owners thereof said unto them: Why loose ye the colt?

34. At illi dixerunt, Quia Dominus eum necessarium habet.

And they said: The Lord hath neede of him.

35. Et duxerunt illum ad Iesum, & iacentes vestimenta sua supra pullum, imposuerunt Iesum.

So then brought him to Iesus: and they cast their garments on the colt: and set Iesus thereon.

36. Fante autem illo substernebant vestimenta sua in via.

And as he went: they strewed their clothes in the way.

29. Und es begab sich / als er nahet gen Bethphage vnd Bethanien / vnd kam an den Delberg / sandte er seiner Jünger zween.

De der begaff sig / der hand kom nær til Bethphage oc Bethanien / oc kom til Olebierget / da sende han tho aff sine Disciple.

30. Und sprach: Gehet hin in den Markt der gegen euch ligt / vnd wenn ihr hinein kompt / werdet ihr ein Füllen angebunden finden / auff welchem noch nie kein Mensch gesessen ist / löset es ab / vnd bringets.

De sagde / Gaar bort til den By / som ligger faar eders / De naer / komme der ind / stulle i stray finde it sø bundet: paa huleter der sad end nu aldri noget Men- niske: løse det / oc før det hid.

31. Und so ench jemand fraget / Warum ihres ablöset? So saget also zu ihm: Der HERR bedarff sein.

De der som nogen spør eder at / hui i løse det? Da siger saa til hannem / HERREN behøver det behoff.

32. Und die Gesandten giengen hin / vnd fanden wie er ihnen gesagt hatte.

De de som vaare vdsende gieng bort oc funde lige som hand hadde sagt dem.

33. Da sie aber das Füllen ablöseten / sprachen seine Herrn zu ihnen: Warum löset ihr das Füllen ab?

Men der de løste Jøllert / da sagde Herren der off: uer til dem: hui løset Jøllert?

34. Sie aber sprachen: Der HERR bedarff sein.

De de sagde / HERREN behøver det behoff.

35. Und sie brachtens zu Jesu / vnd worffen ire Kleider auff das Füllen / vnd saßen Jesum darauff.

De de førde det til Ihesum / oc kaste deris Klæder paa Jøllert / oc sette Ihesum der paa.

36. Da er nun hinzog / breitteten sie ihre Kleider auff den weg.

Der hand drog nu bort / bredde de deris Klæder paa vegen.

29. Vsiato se fdyj se přiblí- žil k Bethphagi / a k Bethan- ě / Hosi fteráž slowe Olivetská / poslal dva Vědomých svá.

Vsiato se kdy byl blízko Bers- fage y Bethanien y v gory Ktora zova Olivona poslal dva zvo- lennikow svých.

30. Řka: Odětež do Měste- ěta fteráž proti vám gest: do fterážhožto wegdauec / naleznete Oslátka přimázaná / na fter- řemžto řádně / Lidh nikdy ne- seděl: odvězte ge / a přivedte.

Moviac / Jdte do vsi Ktora jest přecum vám / do Ktora vřede- hy nay vřitec ofc vmlazáne / ná Ktorým řádně cžleř nigdy ne sie- djal / odmlazány přivedte cž- te.

31. Aoptáli se vás kdo / Proč odvažujete? tak vytegemu- Je PÁN ho potřebuje.

Kteřlžby was řcho spytal / Přecj odmlazate? řakže mu povědte / Jt řgo Pánu potře- ba.

32. Echdy odešli ti řteřlž byli posláni / a naležli pato- žgun byl řtel / Oslátka ano řto- řlž.

A řak ředhy ci Ktorý byl po- slán / naležli řak řakto řem povie- djal.

33. A řdy oni odvažovali Oslátka / řekli Páni řcho ř nim: Proč odvažujete Oslá- to?

Ody ředy rozmřzováli ofc / řekli pánomě řgo do nich / Přecj o dmlazate ofc?

34. A oni řekli: Je PÁN ho potřebuje.

Řle řm oni povědžl. Jt řgo Pánu potře- ba.

35. V přivedl ge k Bezřřfo- wi. A rolořřře řaucha řvā na Oslátka / wřřadil na ně Bezřřře.

Řwředil ře do Jeryř / ā nainfo- řawřřřar řwřch řāono ofc / wřā- džil na ně Jeryř.

36. A řdy on gel řřlāl řaus- řa řvā na cřř.

Ř řāf gdy ředāl / pořřelāl řāřř řwē nā dřodže.

37 וּבְקִרְבּוֹ אֶל־מִוֶּדֶד הָרִי
הַיִּיטִים הֵחֵלּוּ כָל־הַמּוֹן
הַתַּלְמִידִים לְשַׁמַּח וּלְהַלֵּל אֶת־
הָאֱלֹהִים בְּקוֹל גָּדוֹל עַל־כָּל־
הַגְּבוּרֹת אֲשֶׁר רָאָה בְּעֵינֵיהֶם :

*Et effendosi gli appressato d la scesa
del monte de gli Olivas, tutta la multitu-
dine de discipoli facendo allegrezza, co-
minciarono a laudare l'Idio ad alta voce,
da tutte le virtú che hanuano vedute.*

38 וְאֶמְרֵינּוּ הוּא בָּרִיךְ הוּא
מְלֵכָה דְּאֶתְנָה בְּשִׁמְיָהּ דִּי
דְּמַרְיָה טְלִמָּה בְּשִׁמְיָהּ
וְטוֹבָתָה בְּמַרְיָמָה :

*Dicens, Benedictio fiat ei Rex qui Gra-
ecus nomen habet: pax in celo, et
gloria in locis altissimis.*

39 אֲנִישָׁא דִּין מִן פְּרִישָׁא
מִן בִּינֵי בְּנֵי בְּנֵי אֶמְרֵינּוּ לֵה
רַבִּי קָאִי בְּתַלְמִידֵיהּ :

*Allora certi Farisei de la turba li dis-
fero, Maestro, reprendi a tuos discipoli.*

40 אָמַר לְהוּן אֶמְרָאנָה
לְכוּן דְּאֵן הָלִין יִשְׁתַּקִּין
בְּאַפָּה יִקְעוּן :

*Et respondendo, disse loro, lo so
dico che se talor incensano, le pietre gri-
daranno.*

41 וּבְדִקְרַב וְחִנּוּיָהּ
לְמַדִּינָתָהּ בָּכָה עָלֶיהָ :

*E come se fu appressato, vedendo la
citta, pianse, e piansa essa, discenda.*

42 וְאֶמַר אֶלְדִּבִּי וְדַעְתִּי
אֵלִין דְּאִיתִּיהִן דְּשִׁלְמִיבִי
אִפְּסוּן פְּהִנָּה יוֹמִבִּי הָשָׂא
דִּין אֶתְבְּסִי לְהִין מִן
עֵינֵיבִי :

*O se ancor tu habessi conoscenza, per
un quist'ora tua giovatura, lo cose che appar-
teggiano a la tua pace: ma hora elle sono
asceute a gli occhi tuoi.*

43 יִתְּנוּ לְכִי דִין
יִמְתָּה דִּיחֲדָרוֹנְכִי בְּעַל־
דְּבָבִיבִי וְיִתְּנוּ לְכִי מִן כָּל־
דְּיָבָבִי :

*Perche verranno a giorno sopra d te,
che i tuoi nimici ti ricondaranno di ba-
stione: & allaziarannoti, e opprimeran-
no d ogni banda.*

37 וּבְקִרְבּוֹ אֶל־מִוֶּדֶד הָרִי
הַיִּיטִים הֵחֵלּוּ כָל־הַמּוֹן
הַתַּלְמִידִים לְשַׁמַּח וּלְהַלֵּל אֶת־
הָאֱלֹהִים בְּקוֹל גָּדוֹל עַל־כָּל־
הַגְּבוּרֹת אֲשֶׁר רָאָה בְּעֵינֵיהֶם :

*Y como llegassen ya cerca de la decendida
del monte de las Olivas, toda la multitud de los
Discipulos gozandose comenzaron a alabar a
Dios a gran voz de todas las maravillas que a-
vian visto.*

38 לְאָמַר בְּרוּךְ הַמֶּלֶךְ הַבָּא
בְּשֵׁם יְהוָה שְׁלוֹם בְּשָׁמַיִם
וּבְכּוֹד בְּמַדְבָּיִם :

*Diziendo, Bendito el Rey que viene en nom-
bre del Sennor: paz en el cielo, y gloria en lo
altissimo.*

39 וּקְצִית הַמְּפָרָשִׁים מִרְמּוֹן
אָמְרוּ אֵלָיו הַמֶּלֶךְ זָעַר
בְּתַלְמִידֵיהּ :

*Entonces algunos de los Phariseos de las
compañias le dixeron, Maestro, reprehende a tus
Discipulos.*

40 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לָהֶם אָמַר אֲנִי
לָכֶם כִּי־אֵלֶּם הָאֱלֹהִים יִחְשׂוּ
וְאֲבִיָּם תַּצְעֲקוּנָה :

*Y el respondiendo, dixoles, Digo os que si
estos callaren, las piedras clamaran.*

41 וּבְאֶשֶׁר קָרַב וְרָאָה אֶת־הָעִיר
בָּכָה עָלֶיהָ :

*Y como llegó cerca, viendo la ciudad, lloró
sobre ella.*

42 לְאָמַר אֵלֶם תִּדְעִי אֲנִי גַם
בְּיוֹם הַזֶּה אֶת־אֲשֶׁר לְשִׁלּוֹמָךְ
וְעַתָּה גִּסְתֵּר מֵעֵינַיִךְ :

*Diziendo, Porque tambien tu, si conocieses
alomenos en este tu dia lo que toca a tu paz: mas
ahora esta encubierto de tus ojos.*

43 כִּי־יָמִים בָּאִים עָלֶיךָ וּבָאִי
אֲבִיָּךְ וְשָׂפְכֵךְ עָלֶיךָ סוֹלֶלָה וּבְנוֹ
עָלֶיךָ דִּיק סָבִיב וְצָרוֹ עָלֶיךָ מִכָּל־
מְקוֹמִים :

*Por loqual vendran dias sobre ti que tus ene-
migos te cercaran con baluarte: y te pondran cer-
co, y de todas partes te ponderan en estrecho:*

37. Εγγίζοντες δὲ αὐτῇ ἡδὴ πρὸς τὴν κατὰ βῆσιν τὴν ὀρεῦς τῶν ὀλιβῶν, ἤρξαντο ἅπαντες τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν χαίρειν αὐτῇ, αἰνῶν τὸν θεὸν φωνῇ μεγάλῃ ἐπὶ πᾶσι αὐτῶν ἐν ᾧ ὁ δὲ δυνάμενος.

Et comme defia il approchoit à la descente de la montagne des Oliviers, toute la multitude des disciples s'edouillant, se prirent à louer Dieu à haute voix, pour toutes les vertus qu'ils auoient veues.

38. Λέγοντες, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ὀνόματι κυρίου ἡμεῶν ἐν ἔρανε, καὶ δόξα ἐν ὑψίστοις.

Disans, Benit soit le Roy qui vient au nom du Seigneur: paix soit au ciel, & gloire es lieux tres-hauts.

39. Καί τινες τῶν Φαρισαίων ἀπὸ τοῦ ὄχλου εἶπον πρὸς αὐτὸν, διδάσκαλε, ἐπιτίμηται τῆς μαθηταίης σου.

Adonc quelques uns d'entre les Pharisiens de la troupe lui dirent, Maître, reprend ces disciples.

40. Καὶ ἀποκριθὲς εἶπεν αὐτοῖς, λέγων ὑμῖν ὅτι ἐὰν ἡ τριτοπῆσι σιωπῇ, αἱ λίθοι καταρτίσονται.

Lui respondant leur dit, Je vous di que si ceux-ci se taisent, les pierres mesmes crient.

41. Καὶ αὖς ἤγγισεν, ἰδὼν τὴν πόλιν ἐκλαυσεν ἐπ' αὐτήν.

Et quand il fut approché, voyant la ville, il pleura sur elle, disant.

42. Λέγων, ὅτι σὺ ἴσθης καὶ σὺ, καὶ γὰρ ἐν τῇ ἡμέρᾳ σου ταύτῃ, πῶς πρὸς ἐβρίμω σου ἡμεῖς ὅτι ἐκρύβη δὸς δὲ φθάλμῳ σου.

O si toi aussi eusses cognu, voire au moins en celle tiens touttes ces choses qui appartiennent a ta paix: mais maintenant elles sont cachées de deuant tes yeux.

43. Ὅτι ἡμεῖς οἱ μαθηταί σου καὶ οἱ ἐχθροί σου καὶ οἱ καταλασσοί σου καὶ οἱ ἐκκαταλασσοί σου καὶ οἱ ἀνίσχυτοί σου πάντες οὗτοι.

Car les iours viendront sur toi que tes ennemis t'assiègeront de tranchets, & t'environneront & enlèveront de tous costez.

37. Et cum appropinquaret iam ad descensum montis oliveti, cœperunt omnes turbæ descendentium gaudentes laudare Deum voce magna, super omnibus quas viderant virtutibus.

And when he was now come nere to the going downe of the mount of Olives / the whole multitude of the disciples beganne to reioyce / and to praise God with a loud voyce / for all the great werkes that they had seene.

38. Dicentes, Benedictus qui venit rex in nomine Domini, pax in cælo, & gloria in excelsis.

Saying / Blessed be the King that cometh in the Name of the Lord: peace in heauen / and glorie in the highest places.

39. Et quidam Phariseorum de turbis, dixerunt ad illum, Magister, increpa discipulos tuos.

Then some of the Pharisees of the companye saide vnto him / Master, rebulke thy disciples.

40. Quibus ipse ait, Dico vobis, quia si hi tacuerint, lapides clamabunt.

But he answered and saide vnto thei / Tell you / that if thei hold hold their peace / the stones would cry.

41. Et ut appropinquavit, videns civitatem, fleuit super illam.

And when he was come nere, he beheld the Citie / and wept for it.

42. Dicens, Quia si cognovisses & tu, & quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi, nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis.

Saying / O if thou hadst knowne: even at the least in this thy daye thine things / which belong vnto thy peace: but nowe are they hid from thine eyes.

43. Quia venient dies in te: & circumdabunt te inimici tui vallo, & circumdabunt te, & coangustabunt te undique.

For the daies shall come vpon thee: that thine enemies shall cast a trench about thee / and compass thee rounde / and keepe thee in on every side.

37. Vnd da er nahe hinzu kam / vnd zog den Delberg herab / fieng an der ganze hauffe seiner Jünger / mit freuden Gott zu loben mit lauter stimme / über alle Thaten / die sie gesehen hatten.

De der hand kom næt hen til / oc drog ned at Olie bierget / da begyndte hans Discipplers ganske Hob / at loffue Gud med Støde oc høi røst / offuer alle vnderlige Gerninger / som de haaffde seet.

38. Vnd sprachen: Gelobet sey der da kombt ein König inn dem Namen des HERREN / Friede sey im Himmel / vnd Ehre inn der Höhe.

De sagde / loffue vere den som kommer en Konge i HERRENS Naam / Fred vere i Himmelen / och ære i der Høye.

39. Vnd etliche der Phariseer inn Vold sprachen zu im: Meister / straffe doch deine Jünger.

Och nogle Phariseer ibland Følget sagde til han nem / Mestre, straffe dog dine Disciple.

40. Er antwortet vnd sprach zu ihnen: Ich sage euch / wo diese werden schweigen / so werden die Steine schreyen.

Hand suarede / och sagde til dem / Jeg siger eder / der som disse tie / da skulle Stene robe.

41. Vnd als er nahe hin zu kam / sahe er die Stadt an / vnd weinet über sie.

De der hand kom næt hen til / saa hand paa Seaden / oc græd offuer hannem.

42. Vnd sprach: Wenn du es wüßtest so würdest du auch bedencken / zu diser deiner zeit / was zu deinem Frieden dienet. Aber nun ist's für deinen augen verborgen.

De sagde / der som du det viste / da skulde du oc betencke / i denne din tid / hvad som tien til din Fred. Men nu er det skult faar dine Øyen.

43. Denn es wirdt die zeit über dich kommen / daß deine feinde werden umb dich / vnd deine Kinder mit dir / eine Wagenburg schlagen / dich belägern / vnd an allen orten ängsten.

Thi den tid skal komme offuer dig / at dine Fjender skal slå en Voegenburg omkring dig / oc dine Børn med dig / belegge dig / oc tænge dig alle vegne.

37. Afdog se gij pñibljomæl f dñlu hory Olueistē / potat roffeten Jāstup Bēdlnjstñw radugne se chwāliti Boga hlaem welkñm / se roffech du wuow ktrēz bñli widēli.

Agdy byl blisto inñ nā kōnietu gory oluuey / porzela wñyrtka wielkośc zwolennikow mełetac sic chwāliti Boga głoem wielkim / se wñyrtlich cudow kōre widzieli.

38. Kłauce: Pożehnanj ktr rñj se bēte Kralwe Gmēnu PANJE / pokoj nā Nebi / a Chława nā wñysofich.

Ulowiac / Płogostawiony on Krol Ktory idz w imie PANIE / pokoj nā niebie / a chwala nā wñysofoci.

40. A nēkicij Jākonlicy J Jāstupu / kēkli f nēmu: Wñisic / potrofic Bēdlnjstñw twñch.

Eady mēkicorzy Jārycōbowie: onego J grōmadzennu czepli do niego / Młpcaz pofutay zwolenniki twōie.

40. Ktrñmñ on kēkli. Pras wñm wām / se budawli tñto młkēti / kamienj bude wolati.

Alle on odpowiedzi damñ / czepli im / Powiedam to wam J. siñe chy ci młczeli / wnet kāmianc wolā beda.

41. Afdog se pñibljñl / wñda Wñsto plakal nad nim.

Agdy byl blisto wystrawñy mñla / sto zapłakal nad nim.

42. - Kłā: Kdn by potnalo / n tñby / a jagistē w tēnto den twñg / ktrē wñcñ f pofogi tobē gñau: ale nñññ strōcē gñau od oñij twñch.

Ulowiac / O gdyby jeś ty znā / to' koe rñfo ro dñna twōgo / co jeś fu pofatowi twem / kłec kō Jāry / to jeś od oññ twōich.

43. Nebi pññqdau na tebe dnorē a obñlññ tebe Nepñā: tēfē twōqñ nāñsem / a obññnau tebe / a saññy tē se wñfēch strān.

Abowiem ten cñās nā cñe przyc pññe / ktrdy ac obñocza mñpzy: iñ cñe twōi wñlām / pñcññā ac se wññad.

44 וְהִסְתַּבְּרוּ בְּכִי וּלְבַבְכִּי
בְּעֵינֶיךָ וְלֹא תִשְׁכַּחוּן בְּכִי
כִּי אֵל עַל כָּאֵף חֲלָף הָלֹא
יִדְעָתִי וְכִנָּא דְסוּעֲרֵינְכִי :

*Esplantaranno te e i tuoi figliuoli, che
sara in te, ne lassaranno in te pietra sopra
pietra : perche che tu non hai conosciuto il
tempo de la tua visitatione.*

45 וְכַד עַל לְהִיכְלֵא סְדִי
לְמַפְקִי לְאֵילִיו וְנִבְנִין בֵּה
נִמְוִבְנִין :

*Et entrato nel templo, encommencio a
seccar quelli che vendevano e compra-
uano in esso.*

46 וְאָמַד לְהוֹן כְּתִיב ד
רְבִיתִי בֵּית צְלוּתָא א
אִיתְהִי אֲנִתְהוֹן דִּין
עֲבַדְתוּנִי מִצִּרְתָּא
דְּלִסְטִין :

*Dicendo loro, Egli è scritto, La mia
casa e casa d'orazione : & qui l'hanete fat-
to una spelunca de ladroni.*

47 וְהוּ סִלַּף הֵנָּה כָּל־
יוֹם בְּהִיכְלֵא רַבִּי כְּהֵנָּה
דִּין וְסִפְרָא וְתַשְׁבֵּשׁ
הָעִמָּא בְּעִין הֵנוּ
לְמַנְבְּרוּתָהּ :

*Et enseignaua ogni giorno nel tem-
pio. Et principali Sacerdotes & Scribe, & i
principi del populo cercavano de farlo mori-
re.*

48 וְלֹא מִשְׁכַּחִין הֵנוּ
מִנָּה נַעֲבִדִין לָהּ כְּלָה גִּיר
עִמָּא תִלָּא הֵנוּ בֵּה
לְמַשְׁמִיעָה :

*Et non trouuano che cosa si doneffen
fare perche che tutto il populo se ana inen-
to ad uerlo.*

וְהָיָה בְּחַד מִן יוֹמֵתָא
כַּד סִלַּף בְּהִיכְלֵא לְעִמָּא
וּמִסְפַּר קָמוּ עֲלֵיהִי רַבִּי
כְּהֵנָּה וְסִפְרָא עִם
הַתְּשֵׁבִי :

*Auuenue par l'un de quei giorni, che
insegnando egli al populo nel templo, &
euangelizauo, se japproppriouero i prin-
cipali Sacerdotes, & gli Scribe co i Vecchy.*

44 וַיִּנְפְּצוּ אֹחָרָהּ וְאֶת־בְּנֵיהָ בָּרָה
וְלֹא יִשְׁאַדּוּ בָּרָה אֶבֶן עַל־אֶבֶן
עַל־כִּי לֹא יָדְעָתָה אֶת־הַעֵת
כִּקְדָּתָה :

*Y te derribaràn à tierra : y à tus hijos, los que
estan detrás de ti : y no dexaràn sobre ti piedra so-
bre piedra : porquanto no conociste el tiempo de
tu visitacion.*

45 וּבְבוֹאִי בְּהִיכָל הַחֵל לְהַשְׁלִיךְ
אֶת־הַקֹּנִיִּים וְאֶת־הַמִּכְרִים בּוֹ :

*Y entrando en el Templo, comencò à echar
fuera à todos los que vendian y comprauan en el.*

46 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם וְכָתַב כִּי
בֵּיתִי בֵּית תְּפִלָּה וְאֵתָם עֲשׂוּהוּ
לְמַעַרְתַּת הַכֹּרִיצִים :

*Diziendoles, Escripito està, Mi Casa, Casa de
oracion es mas vosotros la aueys hecho cucua de
ladrones.*

47 וַיְהִי־מִלְמַד יוֹם יוֹם בְּהִיכָל
וְשָׂרֵי הַכְּהֹנִיִּים וְסוֹפְרִים
וְהִרְאָשׁוֹנִים בָּעִם בִּקְשׁוּ לְאַבְדָּנּוּ :

*Y ensennaua cada dia en el Templo. mas los
principes de los Sacerdotes, y los Escribas, y los
principes del pueblo procurauan matarlo :*

48 וְלֹא מִצְאוּ מֵאֲמָה אֲשֶׁר
יַעֲשׂוּ לּוֹ כִּי־כָל הָעָם תִּלְוֵנָם
בּוֹ לְשִׁמוֹעַ אֹתוֹ :

*Y no hallauan que hazerle, porque todo el
Pueblo estaua suspenso oyendolo.*

וַיְהִי־בְּאַחַד הַיָּמִים הָאֵלֶּה
כַּלְמִדוֹ אֶת־הָעָם בְּהִיכָל
וּבְבִשְׁדוֹ וַיָּקוּמוּ שָׂרֵי הַכְּהֹנִיִּים
וְהַסֹּפְרִים עִם תַּקְנִים :

*Y aconteció vn dia, que ensennando el al
Pueblo en el Templo, y annunciando el Euan-
gelio, juntaronse los principes de los Sacerdotes,
y los Escribas, con los Ancianos.*

44. Καὶ ἐδάφιεν σὺ, καὶ τὰ τέκ-
να σου ἐν τοῖς λίθοις καὶ ἀφ' ὧν σου ἐπὶ
λίθους ὅτι λίθος ὁ αὐτὸς ὡς οὐκ ἔγνως
τὸν χρόνον τῆς θρασυκαπῆς σου.

*Et te raseront toi, & tes enfans qui
sont en toi, & ne laisseront en toi pierre
sur pierre, pourtant que tu n'as point
cognu le temps de ta visitation.*

45. Καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἱερὸν,
ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦν-
τας ἐν αὐτῷ καὶ ἀγοράζοντας.

*Puis estant entré au temple, il se
print à ietter hors ceux qui vendoyent
& achetoyent en iceui.*

46. Λέγων αὐτοῖς, γέγραπται, ἡ
οἰκὸς μου, οἶκος προσευχῆς ἐστίν·
ὅμως ὑμεῖς ᾗ ἀντὶ ἐποίησατε αὐτὴν λαοῦ
ληστῶν.

*Leur disant, Il est escrit, Ma maison
est la maison de priere : mais vous en
auez fait une cauerne de briganda.*

47. Καὶ ὡς διδάσκων τὸ καθ' ἡ-
μέραν ἐν τῷ ἱερῷ. οἱ δὲ δέξαιρες &
εἰ γεραμματαὶς ἐζήτουν αὐτὸν ἀ-
παύσαι, καὶ οἱ κηρῶτες & λαοὶ.

*Et estoit tous les iours ensennant
au temple. Et les principaux Sacrifica-
teurs & les Scribes, & les principaux du
peuple talchoyent à le faire mourir.*

48. Καὶ ἔχουσιν τι ποι-
ήσωσιν ὁ λαὸς γὰρ ἅπας ἐκτερέ-
ματ' αὐτῷ ἀκούων.

*Mais ils ne trouuoient chose qu'ils
lui peussent faire : car tout le peuple es-
toit fort attentif à l'ouir.*

Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμε-
ρῶν ἐκείνων διδάσκοντι
αὐτὸν τὸν λαὸν ἐν τῷ ἱερῷ καὶ ἐuan-
γελιζομένοις, ἐπίστησαν οἱ δέξαιρες
& οἱ γεραμματαὶς αὐτῷ καὶ τοῖς κηρῶ-
τις.

*Or aduint en l'un de ces iours-là,
comme il enseignoit le peuple au tem-
ple, & euangelizoit, que les principaux
Sacrificateurs, & les Scribes avec les
Anciens, suruindrent.*

44. Et ad terram proster-
nentur, & filios tuos qui in
te sunt, & non relinquent in
te lapidem super lapidem:
eo quod non cognoveris
tempus visitationis tuæ.

And shall make thee even with the
ground: and thy children which are in
thee: and they shall not leave in thee a
stone upon a stone: because thou knowest
not the time of thy visitation.

45. Egressus in templū,
cepit eucere vendentes in
illo & ementes.

He went also into the Temple and
began to cast out them that sold there
in & them that bought.

46. Dicens illis, Scriptum
est, Quia domus mea, do-
mus orationis est: Vos au-
tem fecistis illam spelun-
cam latronum.

Saying unto them, It is written,
Mine house is the house of prayer: but
ye have made it a den of thieves.

47. Eterat docens quoti-
die in templo. Principes au-
tem sacerdotum & Scribæ &
principes plebis quærebant
illum perdere.

And he taught daily in the Tem-
ple. And the high Priests and the scri-
bes, and the chiefes of the people sought
to destroy him.

48. Et non inveniebant
quid facerent illi. Omnis e-
nim populus suspensus erat,
audiens illum.

But they could not find what they
might do to him: for all the people hang-
ed upon him when they heard him.

ET factum est, in una die.
rum docente illo popu-
lum in templo & evangeli-
zante, convenerunt princi-
pes sacerdotum & Scribæ
cum senioribus.

And it came to pass that on one of
those daies: as he taught the people in
the Temple: and preached the Gospel:
the high Priests & the Scribes came
upon him with the Elders.

44. Und werden dich schleiffen/ vnd
keinen Stein auff dem andern lassen/
darumb/ daß du nicht erkennet hast
die zeit/ darinnen du heimgesucht
bist.

Och de stulle seage dig oede/ oc icke lade en Stein bliff-
ue paa den anden / Gordi / ar du tende icke den tid
som du est hiemseet vdi.

45. Und er gieng inn den Tempel/
vnd fieng an außzutreiben die darin-
nen verkaufften vnd kaufften.

Och hand gick i Tempelen / oc begynne at vddrissue
dem / som der vdi solde oc kœbre.

46. Und sprach zu ihnen: Es steht
geschrieben: Mein Haus ist ein Bet-
haus / Ir aber habts gemacht zur
Mördergruben.

Oc sagde til dem / der staar scriffte / Mit hus er it
Bede hus / men i haaffue gjort en Mordergrube der aff.

47. Und lehret täglich im Tempel.
Aber die Hohenpriester vnd Schrift-
gelehrten / vnd die fürnemesten im
Volck / trachten im nach / das sie ihn
vmbbrechten.

Och hand lærde dagliget Tempelen. Men de hø-
verste Prester oc Skriffeloge oc de Hoffuerste iblant
Joldet / stode effter at omkomme hannem.

48. Und funden nicht wie sie im thun
soltten / denn alles Volck hiehung im an/
vnd höret ihn.

Och de funde icke / huad de stulde gøre hannem /
Thi alle Joldet hengde ved hannem / oc hørde hannem.

Und es begab sich der tage ei-
nen / da er das Volck lehret im Tem-
pel / vnd prediget das Euangelium /
da tratten zu ihm die Hohenpriester
vnd Schriftgelehrten mit den Elte-
ren.

Och der hende sig paa en aff de dage / der hand lærde
Joldet i Tempelen och predickede Euangelium / da
traadde de høverste Prester oc Skriffeloge med de
Eldere til hannem.

44. A na Zenu tebe rožmes
ch / v Syny tvoe kretyj w tobe
glau / a neostawij w tobe kame-
ne na kameni: proto je gsy ne
poznalo času nawisytienij
twoho.

A položa cirkowna z kamentu / y
syny two w tobie / ani zostawia ka-
menia na kamieniu / dla tego i jes
nie poznalo onego czasu nawieds
zenia twoego.

45. A wssed do Ehramu / poi-
talwomihati prodawače w
nem a kupce.

W tym wssedshy do Kościoła
poczal wyrzucac ty ktorzy przez
dawali w nimy fa powali.

46. Kta gim: Dśano gest / je
Dum móg / dum Wobliwog
gest / Ale wy gste gey vlinili po-
lešy Eotrowstau.

Mowiac im / Wapisanoc test /
Dom moy dom modlitwy jest / a
wyście z niego uczynili iakinto
zbowcom.

47. Wčil na kazdy den w
Ehranie: knyzata pak kněž-
sta a Witelcz / Starshy Lidu
hledali ho zahubiti:

Wczyl wstawicznie w Koście-
le / lecz Aśiażeto Kapłanście / Do-
ktorowie / y przedniczy z ludu /
szukali tego iakoby go stracic.

48. A nenalezli cobu gemu
vynili. Neb wesskeren Lid wch-
ni pilně poslauchal ho.

Ale nie mogli znaleść coby mie-
li czynić / abowiem wssyck lud po-
słuchuy naktym przelawal goy co
slyšal od niego.

W Etalo se w geben den dny
Don včil lid w Ehranie / a
zvěstowal Královstvy Boží /
sešla se knyzata kněžsta a ša-
konycy o Staršym:

W Etalo se neskorego dně z os-
nych / gdy wczyl lud wkościele y
opowiedal Ewangelia / nadešli
Aśiażetá kapłanście y Doktoros
wie z staršymi.

כ
2 וַיֹּאמְרוּ לָהּ אֲמַר לוֹ בִּפְּאִינָא שׁוּלְטָנָא הֲלִין עֲבֵד אֲנִיָּתָּ וּמִנֵּי הוּא דִּיהֵב לָךְ שׁוּלְטָנָא הַנִּבָּלָהּ :

E parlaron con lui dicendo, Dicesi tu poco, con quale autorità fai tu queste cose? o chi è colui che t'ha dato questa autorità?

3 עֲנָא יִשׁוּעַ וַאֲמַר לְהוֹן אֲשַׁלְכוּן נָאף אֲנִיָּהּ מִלְּתָא וַאֲמַרוּ לִי :

Egli rispondendo, disse loro, Ancora io vi domanderò d'una cosa, e voi mi risponderete.

4 מַצְמִידִיתָה דִּי יוֹחֲנָן מִן שְׁמִיָּא הַנִּבָּלָהּ אִין מִן בְּנֵי אֲנָשִׁים :

Il battesimo di Giovanni era egli del cielo, o pur de gli uomini?

5 הֲנִין דִּין מִתְחַשְׁבִּין הֲוֵי בְּנֵי שָׁהוֹן וַאֲמַרוּ דְּאִין וַאֲמַר מִן שְׁמִיָּא אֲמַר לוֹ וּמַטּוֹל מִנָּא לָךְ הִיבְרִיתִיָּה :

Et essi pensavano in se medesimi, dicendo, Se noi diciamo, Dal cielo egli dirà, Perché dunque non gli credeste voi?

6 אִין דִּין וַאֲמַר מִן בְּנֵי נָשִׂא רְגִים לוֹ עֲמִיָּהּ כְּלָהּ מִבְּשִׁין צִיר דִּי יוֹחֲנָן גְּבִיָּא הוּא :

Et essi dicevano, Da gli huomini tutta al popolo ci lapiderà, perche non per certo che Giovanni sia Profeta.

7 וַאֲמַרוּ לָהּ לֹא יָדְעִינוּ מִן אִימְכָא הִי :

E essi risposero di non sapere donde fosse.

8 אֲמַר לְהוֹן יִשׁוּעַ וְלָךְ אֲנָא אֲמַר אֲנִיָּהּ לְכוּן בְּפִאִינָא שׁוּלְטָנָא הֲלִין עֲבֵד אֲנִיָּהּ :

E l'auy disse loro, Non dirò a voi con quale autorità fa queste cose.

9 וְשָׂרִי דִּי אֲמַר לְעֲמָא מִתְנָא הֲנָא גְּבִיָּא חַד דְּבִנְיָכָא בְּרַמְנָא וְאִיחָדָה לְבַלְחָא וְאִבְיָאָד גְּבִיָּאָה סִיגִיָּאָה :

Par cominciò a dire al popolo questa similitudine, Un homo plantò una vigna, & alligolla ad alcuni lavoratori, & andossene fora per molto tempo.

כ
2 וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו לֵאמֹר אֲמַר לָעַם בְּמֹה שְׁלִטוֹן עָשָׂה אַתָּה אֶת־הַנִּבָּלָהּ אִין מִיָּהּ הוּא אֲשֶׁר נָתַן לָךְ גִּזְתָּ שְׁלִטוֹן הַנִּבָּלָהּ :

Y hablanle, diziendo, Dinos con que potestad hazes estas cosas, o quien es el que te ha dado esta potestad.

3 וַיַּעַן־וַיֹּאמַר אֵלֵיהֶם אֲשַׁלְכֶם נָא לָכֶם גִּם אֲנִי דָבָר אֶחָד וַתֹּאמְרוּ לִי :

Respondiendo entonces Iesus, dixoles, Preguntaroshé yo tambien vna palabra, respondedme:

4 הַטְּבִילָה יוֹחֲנָן הַמָּשְׁמִיָּים הִיָּה אִין מִבְּנֵי אֲנָשִׁים :

El Baptismo de Ioan era del cielo, o de los hombres?

5 וְהֵמָּה מִתְחַשְׁבִּים בְּנֵי שָׁהוֹן וַאֲמַרוּ כִּי־אִם נֹאמַר מִשְׁמֵיָם אִין יֹאמַר וְלָמָּה לֹא הִאֱמַנְתֶּם בּוֹ :

Mas ellos pensauan dentro de si, diziendo, Si dixeremos, Del cielo: dirá, Porque pues no le creyistes?

6 וְאִם נֹאמַר מִבְּנֵי אֲנָשִׁים כָּל־הָעָם יִסְקָלוּן אִיחָדָה כִּי־מִבְּנֵי אֲנָשִׁים כָּלָם כִּי יוֹחֲנָן גְּבִיָּא הוּא :

Y si dixeremos, De los hombres, todo el pueblo nos apedrará: porque está ciertos que Ioan era Profeta.

7 וַיַּעֲנוּ לֹא יָדְעִנוּ :

Y respondieron, que no sabian de donde auia sido.

8 וַיֹּאמַר לָהֶם יִשׁוּעַ וְגִם אֲנִי לֹא אֲמַר לָכֶם בְּמֹה שְׁלִטוֹן עָשָׂה אֲנִיָּהּ אֶת־הַנִּבָּלָהּ :

Entonces Iesus les dixo, Ni yo os digo con que potestad hago estas cosas.

9 וַיְהִי אֵלָיִם הָעָם לְדָבָר אֶת־הַמָּשָׁל הַזֶּה אָדָם נָטַע אֶת־הַכֶּרֶם וַיִּמְסַר אֹתוֹ לְאֶבְרִים וַיֵּצֵא רַבּוֹת עֲתִים :

Y comenzó a dezir al Pueblo esta parábola: Un hombre plantó una vinna, y arrédola a labradores, y ausentóse por muchos tiempos.

כ.
2. Καὶ αἰτῶντες αὐτὸν, λέγοντες, ἀπὲρ ἡμῶν ἐστὶν πῶς ἐξουσία ταύτης τοιαύτης, ἢ τίς ἐστὶν ὁ κύριος (οἱ τὴν ἐξουσίαν ταύτην.

Et parlant à lui, disant, Di-nous, de quelle autorité tu fais ces choses, ou qui est celui qui t'a donné cette autorité.

3. Απεκρίθη δὲ ἰπὲρ αὐτοῦ, ἐρωτῶν αὐτοὺς καὶ γὰρ ὡς λόγον, καὶ ἐπεὶ μὴ οὐκ.

Et Iesus respondant, leur dit, Je vous interroguerai moi aussi d'un point de, & moi respondes:

4. Τὸ βάπτισμα ἰωάννου ἐστὶν ἐξ οὐρανοῦ, ἢ ἐξ ἀνθρώπων;

Le Baptême de Iehan est-il du ciel, ou des hommes?

5. Οἱ δὲ συλλογίζοντες αὐτοῖς αὐτοῦ, λέγοντες, ὅτι εἰς ἡμῶν μὲν, ἐξ οὐρανοῦ, ἐστὶν, ἀλλὰ ἰωάννης οὐκ ἐπίστευεν αὐτοῖς;

Or disputoyent-ils entr'eux disant, Si nous disons, Du ciel: il dira, Pourquoi donc ne l'avez vous cru?

6. Ἐὰν δὲ ἀπαμείβω, ἐξ ἀνθρώπων, πῶς ὁ λαὸς καταλαβέσθῃ ἡμῶν. περὶ μὲν γὰρ ἐστὶν ἰωάννης περὶ δὲ αὐτοῦ οὐκ.

Et si nous disons, Des hommes: tout le peuple nous lapidera: car ils sont persuadés que Iehan estoit Prophete.

7. Καὶ ἀποκριθεὶς αὐτοῖς μὴ εἰδέναι αὐτοῖς.

8. Καὶ ὁ ἰησοῦς ἰπὲρ αὐτοῖς, καὶ ἐρωτῶν αὐτοὺς ὡς πῶς ἐξουσία ταύτης ποιεῖ.

Lors Iesus leur dit, Je ne vous dirai point aussi de quelle autorité je fais ces choses.

9. Ἦρξατο δὲ αὐτοῖς τὸν λαὸν λέγειν τὴν παραβολὴν ταύτην, ὁ ἀβραάμ τις ἐφύτευεν αὐμπελῶνα, καὶ ἐξέδωκε αὐτὸν γεωργοῖς, καὶ ἀπεδήμησε χρότους πολλοὺς.

Alors il se print à dire au peuple cette similitude, Quelque homme planta une vigne, & la loia des vigneronns, & fut dehors un long temps.

10 וְכִיבְנָא סֵדֶר עֲבָדָה
לְנֹחַ בְּלִחָא דִּיתְלֹחַ לֵה מִן
פִּאֲרָא דְפִרְמָא בְּלִחָא דִּין
מַחֲאוּתִי וְשִׁדְרוּתִי פִד
סֵרִיק :

*Per d la flagrant mandò su su feru-
tare a i laboratori, accioche li desseno del
fruto de la vigna. mas i laboratori lo bat-
terono, e rimandavendolo vato.*

11 וְאִיסָף וְשִׁפֹּר לְעֲבָדָה
אַחֲרֵנָא הִנּוּ דִּין אַף לְדֹ
מַחֲאוּתִי וְשִׁדְרוּתִי
וְשִׁדְרוּתִי פִד סֵרִיק :

*E di nuovo mandò ancor su altri fer-
uitore & essi batterono ancor quello, e de-
fornandolo, ne lo rimandaron vato.*

12 וְאִיסָף וְשִׁפֹּר דִּתְלֹחַ
הִנּוּ דִּין אַף לֵהוּ צִלְפוֹתִי
וְאִפְדֹתִי :

*Per mandò ancor il terzo, questa an-
cor feruono, e sfacciarono via.*

13 אָמַר מֶרָא פִרְמָא
מִכְנֵה אֶעְבֹד אֶחָד בְּרִי
הַבִּיבָא פִדִּי וְחֻזְקִי
וְיִתְפַּחְדּוּ :

*Onde il signor de la vigna disse. Che
farà io? Mandarò il mio figliuolo dilecto,
forse quando vederanno questo, lo ruer-
ranno.*

14 פִדִּי חֲנֻנְיָהוּ דִּין בְּלִחָא
מַחֲשָׁבִין הִנּוּ בְּנִפְשָׁהוּ
וְאִמְרוּ הִנּוּ יִתְחַנֵּן
נְהַטְלִיחֵי וְתִתְחַנֵּן
יִתְחַנֵּן דִּילֹ :

*Ma come i laboratori hebber vedu-
to, dissero tra loro, dicendo. Questo è
il herede, venite, ammazzamolo, accio-
che la heredita sia nostra.*

15 וְאַפְקִיָּהּ לְכֹר מִן
כְּרָמָא וְהַטְלִיחֵי מִכְנֵה
הַכִּיל לְעֲבֹד לְהוּן מִכְנֵה
כְּרָמָא :

*E così sfacciarolo fuor de la vigna,
l'ammazzarono, che farà dunque loro
il Signor de la vigna?*

16 יֵאָתָא וְיִבְדֹּד לְפִלְחָא
הִנּוּ וְיִתֵּל פִּרְמָא לְאַחֲרֵנָא
פִד שְׂמֵעֻ דִּין אִמְרוּ לֹא
תִהְיֵא רִדְנָא :

*Vendrá, e distruggerà questi labora-
tori, e dora la vigna ad altri. il che ha-
mando coloro & dora, dissero. Non sia già così.*

17 הוּ דִּין חֹר בֵּהוּ וְאִמַר
וְסִנָּא הִי הִי דְפִתְיִבָּא
דְּכִנְיָא דִּאִסְלִיו בְּנִי
הִי הִי לְרִישׁ הַרְגֵּי
דְּוִיתָא :

*Auora egli la riguarda, & disse. Che
dunque è questo che è feruto? La pietra
che riprouarono gli edificatore, sta in me-
sa per capo d'angolo.*

10 וּבְעִתּוֹ שָׁלַח אֶל-הַנְּאֻכָּרִים
אֶת עֲבָדָיו לִתְּתָה לֹו מִפְרֵי הַכֶּרֶם
וְהַנְּאֻכָּרִים הִכּוּהוּ וְרִיק שְׁלַחוּהוּ :

*Y al tiempo embió vn sieruo a los labra-
dores paraque le diessen del fruto de la vinna-los
quales hiriendolo lo embiaron vazio*

11 וְיוֹסֵף לְשִׁלּוֹחַ עֲבֹד אֶחָד
וְהַמְּחָה גַם אוֹתוֹ הִכּוּ וְחִבִּישׁוּ
וְשְׁלַחוּהוּ רִיק :

*Y boluió a embiar otro sieruo, mas ellos a
este tambien herido y affrentado lo embiaron
vazio.*

12 וְיוֹסֵף וַיִּשְׁלַח אֶת-הַשְּׁלִישִׁי
וְהַמְּחָה גַם פָּצְעִיחֻ וַיִּשְׁלִיכּוּהוּ
לְחוּץ :

*Y boluió a embiar al tercer sieruo, mas ellos
tambien a este echaron herido.*

13 וַיֹּאמֶר בְּעַל הַכֶּרֶם מֶה-
יַעֲשֶׂה אֲשֶׁלַח אֶת-בְּנִי יְדִידִי
אֲוִלִי אוֹתוֹ יִדְּאוּ וַיַּכְּלוּ :

*Entonces el sennor de la vinna dixo. Que ha-
re? embiaré mi Hijo amado: poruentura quando
a este vieren, tendran respeto.*

14 וּכְנֻשָׁד רָאוּ אוֹתוֹ הַנְּאֻכָּרִים
וַיִּתְחַשְּׁבוּ בְּנַפְשָׁם לֵאמֹר זֶה
הַיֵּדֵשׁ הֵבֵא נִהְרֵג אוֹתוֹ וְלֹעַ
תִּהְיֶה יִרְשָׁתוֹ :

*Mas los labradores viendolo penararon en-
tre si, diciendo. Este es el herede: veni, mace-
moslo, paraque la heredita sea nuestra.*

15 וַיִּשְׁלִיכּוּהוּ מִחוּץ לְכֶרֶם
וַיִּמְלִיכוּהוּ וַיַּעֲשֶׂה לָהֶם בְּעַל
הַכֶּרֶם :

*Y echandolo fuera de la vinna, mataronlo
Que pues les hará el sennor de la vinna.*

16 יָבוֹא וַיַּאֲבֹד אֶת-הַנְּאֻכָּרִים
הַנֶּאֱלָה וַיִּתֵּן אֶת-הַכֶּרֶם לְאַחֲרֵים
וּבְשִׁמְעָם אָמְרוּ תִלְיָה לֵנוּ :

*Vendrá, y destruyrà a estos labradores: y da-
rà su vinna a otros. Y como ellos lo oyeron, dixe-
ron. Guarda.*

17 וַיִּבְיטֻם לְאָמֹר וַיֵּשׁ זֶה
הַנִּכְתָּב אֲבֹן מִסֹּו תְבוּנִים הִלְתָּה
לְרֹאשׁ פִּנָּה :

*Mas el mirandolos, dize. Que pues es loque
está escripto. La piedra que condenaron los edi-
cadores, esta fué por cabeça de esquina?*

10. Καὶ ἐν καιρῷ ἀπέστειλε πρὸς τοὺς γεωργοὺς δούλους, ἵνα δαπὶ τῆ καρπῷ ὁ ἀμπελῆς δώσιν αὐτῷ· οἱ δὲ γεωργοὶ διέρασαν αὐτὸν, ἔξα-
πείπλαν αὐτόν·

*Et quand vint la saison, il enuoya vn sienr: seruiteur vers les vigneronz, afin qu'il lui baillissent du fruit de la vi-
gne, lesquels l'ayans batu, le renuoy-
erent a vaine.*

11. Καὶ ἀποστείλεν πάλιν ἄλλον δούλον· οἱ δὲ καὶ αὐτὸν διέρασαν καὶ ἀπώμαζαν αὐτόν, ἔξαπείπλαν αὐτόν·

*Et détachef y enuoya vn autre serui-
teur: lequel ayans ausli batu, apres l'auoir vilainement traité, ils le ren-
uoyerent a vaine.*

12. Καὶ ἀποστείλεν πάλιν τρίτον· οἱ δὲ καὶ τὸν τραυματίαν ἔξβαλον.

*Et depuis y enuoya ausli le troisieme, lequel ayans ausli batu, ils le re-
tenterent dehors.*

13. Εἰπὶ δὲ κύριος· ὁ ἀμπελῆς, τί ποιήσω; πάλιν τὸν υἱόν μου τὸν ἀγαπητόν· ἵνα τῶν ἰδόν-
τες ἐκτραπήσονται·

*Adonc le Seigneur de la vigne dit,
Que ferai-je: si y enuoyerai mon filz,
le bien aime peut estre quand ils le ver-
ront, qu'ils le rueront.*

14. Ἰδόντες δὲ αὐτὸν οἱ γεωργοὶ διελογίζοντο πρὸς ἑαυτοὺς· ἔσονται, ἔτοιμα ὁ κληρονομῶν· οὗτε δοκίμιον μὲν αὐτοῖς, ἡ αἰμὴν γε-
νηται ἡ κληρονομία·

*Mais quand les vigneronz le virent,
ils eurent propos eour' euz, disant,
Cestui-ci est l'heritier: venez, tuons-le,
afin que l'heritage deuienne nostre.*

15. Καὶ ἐκβαλόντες αὐτὸν ἔξω τοῦ ἀμπελῆ· ὁ ἀπείκτημος· πῶς ποιήσῃ αὐτοῖς ὁ κύριος· ὁ ἀμπε-
λῆς·

*Et le ietterent hors de la vigne, & le
tuerent. Que leur fera donc le Seigneur
de la vigne?*

16. Ἐλθόντι καὶ δούλοι τῶν γεωργῶν τούτων, καὶ δαπὶ τοῦ ἀμπελῆα ἄλλοις ἀγροσταις δὲ ἰ-
πὸν, μὲν γενησιν·

*Il viendra, & fera perir ces vigne-
ronz-là, & baidera la vigne a d'autres
Ce qu' ayans ouy, ils disent ainsi a ad-
uene.*

17. Ὅς ἐμβλίσας αὐτὸς εἶπε, πῶς ἔσται τὸ γεγραμμένον τῇ-
τι, λίαν ὅτι ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδο-
μοὶ αὐτόν, ἔτι· ἵνα ἡ γωνία τοῦ κοί-
νου γενηται·

*Lors il les regarda, & dit. Que verra
donc ce qui est escript? La pierre que
les edifiants ont reiettee, est deuenue la
maître pierre du coin.*

10. Et in tempore misit ad cultores servum, ut de fructu vinee darent illi, Qui casum dimiserunt eum in anem.

And at a tyme he sent a servant to the husbawmen: that they should give him of the fruite of the vinegarde: but the husbawmen did beat him: and sent him away emptye.

11. Et addidit alterum servum mittere. Illi autē hunc quoq; cedentes & afficientes contumelia dimiserunt in anem.

Again he sent yet another servant: and they did beat him: & soyle him: & sent him away emptye.

12. Et addidit tertium mittere: qui & illum vulnerantes eiecerunt.

Moreover he sent the third: and him they wounded and cast out.

13. Dixit autem dominus vinee, Quid faciam? mitam filium meum dilectum: forsitan cum hunc viderint, verebuntur.

Then saide the Lord of the vinegarde: What shall I doe? I will send my beloved Sonne: it may be that they will do reverence: when they see him.

14. Quem cum viderent coloni, cogitaverunt intra se, dicentes, Hic est heres, occidamus illum, ut nostra fiat hereditas.

But when the husbawmen sawe him: they reasoned with them selves: saying: This is the heire: come: let us kill him: that the inheritance may be ours.

15. Et eiecerunt illum extra vineam, occiderunt. Quid ergo faciet illis dominus vinee?

So they cast him out of the vinegarde: & killed him. What shall the Lord of the vinegarde therefore doe unto them?

16. Veniet, & perdet colonos istos, & dabit vineam alius. Quo audito, dixerunt illi, Absit.

He will come and destroy these husbawmen: and will give out his vinegarde to others. But when they heard it, they laide, God forbid.

17. Ille autem aspiciens eos, ait, Quid est ergo hoc quod scriptum est, Lapidem quem reprobaverunt ædificantes, hic factus est in caput anguli?

And he beheld them: and saide: What meaneth this? then that is written: The stone that the builders refused: that is made the head of the corner?

10. Und zu seiner zeit sandte er einen Knecht zu den Weingärtnern: daß sie ihm geben von der frucht des Weinberges. Aber die Weingärtner steupen in / vnd ließen ihn leer von sich.

So der eiden kom sende hand en Suend ill Bingaardsmendene / at de stulde giffue hannem Bruer aff Bingaarden / Men Bingaardsmendene sloge hannem oc lode hannem tomhendet fra sig.

11. Und über das sandte er noch einen andern Knecht. Sie aber steupeten denselbigen auch / vnd höneten in vnd ließen ihn leer von sich.

So der offuer sende hand end en anden Suend. Men de sloge oc den samme / oc forhaaned hannem / oc lode hannem tomhendet fra sig.

12. Und über das sandte er den dritten / sie aber verwundeten den auch / vnd stießen ihn hinaus.

So der offuer sende hand den tredje. Men de glorde oc saa den saar / oc stotte hannem ud.

13. Da sprach der Herr des Weinberges: Was soll ich thun? Ich will meinen lieben Son senden: vielleicht: wenn sie den sehen: werden sie sich scheuen.

Da sagde Bingaardens Herre / Hvad skal ieg gøre? Jeg vil sende min elskelige Son / maa vel se / naar de see hannem / skulle de frætte sig.

14. Da aber die Weingärtner den Sohn sahen / dachten sie bey sich selbst / vnd sprachen: Das ist der Erbe: kommet lasset uns in tödten / daß das Erbe vnser sey.

Men der Bingaardsmendene saae Sonnen / sendte de ved sig self / oc sagde: Der er Arffvingen / Kommer: lader oss sla hannem ihjel / at Arffuen skal høre oss til.

15. Vnd sie stießen ihn hinaus für den Betuberg / vnd tödten in. Was wirdt nun der Herr des Weinberges denselbigen thun:

So de stotte hannem ud aff Bingaarden / oc sloge hannem ihjel. Hvad skal nu Bingaardens Herre gøre mod dem?

16. Er wirdt komen / vnd dise Weingärtner vñbringen / vñ seinen Weinberg andern aufthun. Da sie das höreten / sprachen sie: Das sey ferne.

Hand skal komme / oc forderffue disse Bingaardsmend / oc lode andre sin Bingaard. Der de der hørde / sagde de: Der vere langt fra.

17. Er aber sahe sie an / vnd sprach: Was ist denn das / das geschrieben stehet: Der Stein / den die Bauleute verworffen haben / ist zum Eckstein worden?

So hand saa paa dem / oc sagde Hvad er det / som naar screffuit / Den Sten / som Bygningsmendene forstode / er bleffuen ill en Hjørne sten?

10. At was Wina bishranij / poslat kminarum služebnika / aby zowotec winnice dali gotu. Kierijto zmrkawssie gepusili ho prazdněho.

So dy potym czkspeszyl / poslat do onych oraczow sluge aby mu pozysli z winnice oddali / Kierijto zmrkawssie go odeslali z nieszym.

11. A on opet druzěho služebnika poslat. Alconi o toho tak zmrkawssie a vhaněssie / pusili prazdněho.

So dy on przedsie poslat sluge drugiego / lecz też ony tego wbi / wpy z se skomociwby odeslali z nieszym.

12. Potom opet poslat třetijho / kierijto o toho raněssie / wpyhali wen.

Darym on iesze poslat trzeciego / ale oni y tego zraněby wysszuli.

13. Tedy řekl Pan Winnice: Co učiním? posli Syna něho milěho / snadť onj toho wšij / budau se styditi.

A tak Pan ony winnice rzekl / Coj mám czynit? Posle syna mego milého / snadť dy go wpyta / wšijda. se go bnda.

14. Kierchojto onj wšel Winaři / myslu sanu ro jobě / traue: Tentol gest Dedic / podte zabune gep / aby nasse by lo dēdictwij.

Alle dy ony wpyrli oracz / roznawili miedzy soba w ten sposb / Tedy też dyedie / podte zabunę by / aby nasse bylo dēdictwo.

15. A wpyrěssie gep wen z Winnice zabili ho. Protož co učinij gim Pan Winnice?

Wpyrěssie go tedy z winnice z zabudawali: A przetoż co jim wpyrę Pan ony winnicer?

16. Pějgde a zabubij Winaře to / a da Winnice giněm. To wšlissawssie řekl / Nechtť to ho nenu.

Przyjdzie a potraci oracze ty a da winnice innym. Tedy dy on rzekl / rzekl / Boję tego nie bay.

17. A on wzgled na ně / řekl: Co gest pal to / co psáno gest / Kamen kierej zmrhli dēliti / co / ten učiněn gest w Hlaru wšelnij.

Lecz on wpyrěssie nante / rzekl / Coj wšdy ony ist napsa no / Kamen Kierij obrzucili by / dusacy / then se stal glowa waglebna.

18 וְכָל מִן הַיָּבֵל עַל הַיָּבֵל
בְּאַפְסָא יִתְרַעַע וְכָל מִן
דְּהִי תִפְּלַע לְהִי תִתְרַעַע:

Chiunque cadrà sopra quella pietra, si fracasserà: e sopra cui ella cadrà, la trarrà.

19 בְּצִוּ הָיוּ דִּין רַבִּי כְּהֵנָא
וְסַבְרָא דִּינָמוּן עַל הַיָּבֵל
אִינְדָא בְּהִי שְׁעִתָא וְדַמְלוּ
מִן עֲמָא יִדְעוּ צִיר
דְּעַלְיָהוּן אֲמַר מִתְּלָא
הֵנָּה:

Hic i principali Sacerdotes a li Scribi certamano in quell' hora di mettergli la mano addosso, perché camobbera ch'egli harena detta questa similitudine contra di loro: ma temevano il popolo.

20 וְשִׁדְּרוּ לִתְהָ גִּסְרָא
דְּמִתְרַמִּין בְּיָדֵיהֶם ד
הִיא חֲדוּנִיָּה בְּמִלְתָּא
וְנִשְׁלַמְנִיהִי לְדִנְגָא
וְלִשְׁלִטְנָה דְּהַגְמוּנָא:

Et effundendo, manderunt de gli spurs, che singenano d'esser giusti, per o proprienderlo in parole, al fine di darlo al magistrato et a la potestà del Presidente.

21 וְשִׁאֲלִיהִי וְאֲמַרְיוֹ לֵה
מִלְּפָנָא דִּינָמוּן דְּתִרְצִינָא
מִמֶּלֶךְ אֲתָא וְיִמְלֵךְ וְלֵה
נִסְבִּי אֲתָא בְּאַפְסָא אֲלֵה
בְּקוּשְׁתָא אֲוִרְחָא דִּאֲלֵה
מִלְּךָ אֲתָא:

Effi domandavola, dicendo, Maestro, noi sappiamo che tu parli & insegni rettamente, ma per punto accettato di persona, ma insegna la via di Dio in verità.

22 שְׁלִיט לֹא דִּנְתָל בְּסָף
רִישָׁא לְקִסְרָא אִו לֵא:

Ecci egli licito dare el tributo a Cesari, o no?

23 הִוּוּ דִּין אֲסִתְכֵּר ח
חֲרַעוּתֵהוּן וְאֲמַר מִנְגָא
מִנְשִׁין אֲנִתִּין לִי:

Egli haucendo intesa la loro astutia, disse loro, Perché mi tentate voi?

24 חֲנִנְאֵי דִּינָרָא דִּינָרָא
אִית בֵּהּ צִלְמָא וְכִתְיָבָתָא
הֵנוּן דִּין אֲמַרְיוֹ דְּקִסְרָא:

Mostradme un denaro. Di chi ha egli l'immagine et l'inscrizione? Effi respondendo, di Cesari, De Cesari.

18 כָּל־אֲשֶׁר יִפֹּל עַל־הַפֶּתֶחַ
הַזֶּה יִשָּׁבֵר כִּי־כָל־אֲשֶׁר תִּפֹּל
עָלָיו הָאִבֵּן תִּמְחָה וְתִדָּק אוֹתוֹ:

Qualquiera que cayere sobre a quella piedra sera quebrantado: mas sobre el que la piedra cayere, desmenuzarlola.

19 וַיִּבְקְשׁוּ הַכֹּהֲנִים וְהַסֹּפְרִים
לְשַׁלַּח אֵלָיו אֶת־יָדֵיהֶם בַּשָּׁעָה
הַהִיא וַיִּירָאוּ כִי־יִדְעוּ כִי עָלֵיהֶם
אָמַר אֶת־הַמָּשָׁל הַזֶּה:

Y procurauan los Principes de los Sacerdotes y los escribas echarle mano en aquella hora, (mas vinieron miedo del Pueblo:) porque entendieron que contra ellos auia dicho esta parabola

20 וּבְמִרְמָה שָׁלְחוּ מֵאֲרָבִים
אֲשֶׁר בְּשָׁלִי כָמוֹ שְׁלוּמִים
יִצְטָדְקוּ לְצוּרֵי אוֹתוֹ בְּדָבָר
וְלְהַסְדִּיר אוֹתוֹ בְּיַד הַמָּשָׁלָה
וְשִׁלְטוֹן הַפְּקִיד:

Y assechandolo, embiaron espiones que se simulassen justos para tomarlo en palabras, para que lo entregassen al principado y a la potestad del presidente.

21 וַיִּשְׁאֲלוּ לֹא לְאֹמַר הַמְּלִיכָה
יִדְעוּ כִי־בִישָׁר תִּדְבֹּר וְהַמְּלִיכָה
וְלֵא תִּשָּׂא אֶת־פִּנְיָ הָאֲנָשִׁים
כִּי אֲנִי בְּאֵמֶת תִּלְמֵד אֶת־דָּרֶךְ
יְהוָה:

Los quales le preguntaron, diciendo, Maestro, sabemos que dizes y ensennas biē: y que no tienes respeto a personas: antes ensennas el camino de Dios con verdad.

22 הַיִּכְשֵׁר לָנוּ לָתֵת מִסִּ לְקִיסָר
אֲנִים לֵא:

Es nos licito dar tributo a Cesar, o no:

23 וְכִי־יִדְעַ מִדְּמִיתוֹתָ אָמַר
אֲלֵיהֶם לָמָּה תִּגְסוּנִי:

Mas el, entendida el astucia de ellos, dixoles, Porque me tentays?

24 הֲרִנְאוּנִי דִּינָר לְמִי־יֵשׁ הַצֶּלֶם
וְהַכְּתָב וַיַּעֲנוּ דִּינָמַרְיוֹ לְקִיסָר:

Mostradme la moneda: de quien tiene la imagen y la inscrizione? Y respondiendo dixeron, de Cesar.

18. Πᾶς ὁ περὶ ταύτην τὴν λίθον καθελόμενος, ἐφ' ὃν εἴη ὡς πῶς λικμήσεται αὐτήν.

Quiconque cherra sur ceste pierre-la, sera troisié: & elle brisera celui, sur lequel elle cherra.

19. Καὶ ἐζητούντο οἱ ῥαββίνοὶ καὶ οἱ γραμματεῖς ἐπιβουλῆς πρὸς αὐτὸν τὰς ἡμέρας ἐκείνῃ τῇ ὥρῃ, ἐπιβουλῆς αὐτὸν λαόν, ἐγινώσκοντες ὅτι περὶ αὐτοὺς τὴν ὑποβολὴν ταυτίαν εἶπε.

Adone les principaux Sacrificateurs & les Scribes en ce meisme iour en conspirerent à mettre les mains sur lui (mais ils craignoient le peuple): car ils cognoissent bien qu'il avoit dit celle similitude contre eux.

20. Καὶ ἐπεστέλλοντες αὐτὸν ἑκ τῶν Ἰουδαίων, ἡτοιμάσαντες ἑαυτοὺς δικαιώματα, ὡς ἐπιβουλῆς αὐτῷ λόγου, ἐν τῇ παρασκευῇ αὐτῷ τῇ ῥαββί καὶ τῇ ἐξουσίᾳ ἡγεμόνων.

Parquoi regardans sur lui, ils ennoyèrent des gens attourés, qui contrefaisoient les gens de bien, pour se lui présenter en parolaison de le tuer a la requeste & puillance du Gouverneur.

21. Καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν, λέγοντες, διδάσκων, οἶδαμεν ὅτι ὀρθῶς λικῇ καὶ διδάσκεις, καὶ οὐ λαοβάρους προσέσπον, ἀλλ' ὡς ἀληθίνας τὴν οὐδὲν ἢ τοῦ διδάσκεις.

Lesquels le interroguerent, disans, Maître, nous savons que tu dis & enseignes droitement, & ne regardes point a l'apparence des personnes, mais enseignes la voye de Dieu en vérité.

22. Ἐξεστὶν ἡμῖν καίτοι φέρειν δοῦναι, ἢ ὀχ;

Nous est-il loisible de payer le tribut à Cesar, ou non?

23. Κατανοήσαντες δὲ αὐτοὶ τὴν πονουργίαν, εἰπε πρὸς αὐτοὺς, τί με πειράζετε;

Mais lei ayant apperceu leur ruse, leur dit, Pourquoi me tentez-vous?

24. Επεδείξατέ μοι δέναιον, τί ἐστὶν ἐν αὐτῷ καὶ ἐπιγραφὴν; ἀποκριθεὶς δὲ αὐτοῖς, αὐτοὶ εἶπον.

Monstréz-moi vo denier: de qui a il l'image & l'inscrizione? Eux respondans dirent, De Cesar.

18. Omnis qui ceciderit super illum lapidem, con-
quassabitur: super quem au-
tem ceciderit, comminuet
illum.

Whosoever shall fall upon that ste-
ne, he shall be broken: and on whomsoever
it shall fall, it will grinde him to powder.

19. Et quærebant princi-
pes sacerdotum & Scribæ
mutere in illum manus illa
hora: & timuerunt popu-
lum: cognoverunt enim
quod ad ipsos dixerit simili-
tudinem hanc.

Then the he Priests and the Scri-
bes the same houre went about to lay
handes on him: (but they feared the
people) for they perceived that he had
spoken this parable against them.

20. Et observantes mise-
runt insidiatores qui se in-
itos simularent: ut caperent
eum in sermone, & trade-
rent illum principibus: & po-
testati prædici.

And they watched him, and sent forth
spies, which should faigne them selves
just men: to take him in his talke: and
to deliver him into the power and au-
thoritie of the gouernour.

21. Et interrogauerunt eū,
dicentes, Magister, scimus
quia recte dicis & doces: &
non accipis personam, sed
viam Dei in veritate doces.

And they asked him, saying, Ma-
ster, we know that thou sayest, and
teachest right: neither dost thou accept
mans person: but teachest the way of
God truly.

22. Licet nobis tributum
dare Cæsari, an non?

Is it lawfull for vs to giue Cæsar
tribute or no?

23. Considerans autem do-
lum illorum, dixit ad eos,
Quid me tentatis?

But he perceived their craftines,
and said vnto them, Why tempt ye me?

24. Ostendite mihi dena-
rium. Cuius habet imagi-
nem & inscriptionem? Re-
spondentes dixerunt, Cæ-
saris.

Show me a penny. Whose image
and superscription hath it? They answer-
ed and said, Cæsars.

18. Welcher auff disen Stein fellet/
der wirdt zuschellen / Auff welchen
er aber fellet / den wirdt er zumalmen.

Who som salder paa denne Sten / hand bliffuer
alderis stekker / Men husketen hand salder paa / hand
bliffuer sander knust.

19. Vnd die Hohenpriester vnd
Schriftgelehrten trachten darnach/
wie sie die hände an ihn legten zu der
selbigen stunde / vnd forchten sich für
dem Volck / denn sie vernamen daß er
auff sie dise Gleichniß gesaget hatte.

De de nypperste Prestet oc Schriftlloge haffde i
finde / husketis de stunde legge hender paa hannem
i den samme stund / oc de fræctede sig for Volcket / Thi
de forstode / at hand haffde sagd denne lignelse mod
dem.

20. Vnd sie hielten auff in / vnd sand-
ten Laurer auß / die sich stellen solten/
als weren sie fromb / Auff daß sie ihn
inn der Rede fingen / damit sie ihn
überantworten köndten der Ober-
keit vnd gewalt des Landpflegers.

De de varede paa hannem / oc vdsende Velsa-
re / som skulde sticke sig / lige som de haffde vertie frome
Paa der de stunde gribe hannem i Taler / met husket
de stunde / anuorde Offrigbeden oc Landsherrens
maet hannem.

21. Vnd sie fragten ihn / vnd spra-
chen: Meister / wir wissen daß du auff-
richtig redest / vnd lehrest / vnd ach-
test keines Menschen ansehen / Son-
dern du lehrest den weg Gottes recht.

De de spurde hannem at / oc saade / Meistere / vi
vide at du taler ret / oc lærer / oc acter ineed Menneisks
anseelse / Men du lærer Gud vey rettelige.

22. Ist's recht / daß wir dem Keiser
den Schoß geben oder nicht?

Er bet ret / at vi giffue Keiseren Star eller ey?

23. Er aber mercket ihre Lüste / vnd
sprach zu ihnen: Was versucht ihr
mich?

De hand merckte deris sulg / oc sagde til dem /
Hut friste i mig?

24. Zeiget mir den Groschen: Des
Bilde vnd überschrifft hat er? Sie
antwortten / vnd sprachen: Des
Keisers.

Visse mig PENDINGEN / Hues billede oc offuerscrifte
haffuer hand? De suarede / oc sagde / Keiserens.

18. Kājsk bōspadne na ten
kāmē / rozrazh se: a na tohoj
vpadne / potret gcy.

Who eſt / Ktozyl vpadne na ten
kāmien / stłucze sie / a na togo sąsie
vpadne / potret gcy.

19. Protoj hlebala kniſkata
kněžstā a ſcribci / aby naſi
vſtāhli ruce v tu hodinu: ale
báli se ſidu / neb gſau porozu-
mēti / ſeb na nē miluvali. Po-
dobenſtvi toto.

Edy Aſſajetā kōplāſtke v dos
krotovte cheteli ſie naſi vſtāhiti ruce
v tu hodinu / aby naſi porozu-
mēti / ſeb na nē miluvali. Po-
dobenſtvi toto.

20. A uſſlab vſtāhiti / po-
ſlali ſpěchēre / kteří ſby se ſy-
vati v tēch / aby gcy po-
lapi v tēch / a v ydali. Vſtāhiti
ſi a moc vſtāhiti.

A tāt vſtāhiti poſlali
sp egi / Ktozyl se vſtāhiti by
ſpāchēre / aby gcy po-
lapi v tēch / a v ydali. Vſtāhiti
ſi a moc vſtāhiti.

21. Vſtāhiti hoſtauce: Vſtā-
hiti / vſtāhiti se prāve miluvali
v vſtāhiti / a nepřigly maſi oſoby /
ale v prāve vſtāhiti vſtāhiti.

Ktozyl go pytali / mowiac /
Meſtrzu wiemy ſe dobre powie-
daſy vſtāhiti / ani ſobie wāzſh oſo-
by / owſem drogi. Dojcy w prāve
vſtāhiti.

22. Vſtāhiti nām Dān dā-
watj Cypari / tili nie?

Vſtāhiti nām dāc podobat Cē-
ſarjowi / czyli nie?

23. Ale poznaw leſt gegich /
teſt i nim: Co mne poſtauiſti
teſt?

Leet on opācſywoſy chytroſci
ſch / vſtāhiti se nām / Cypari / mne ſo-
uſcie?

24. Vſtāhiti mi groſh. Cylj
mā obraza nāpis? Odpowē,
vſtāhiti / teſt i gcy: Cypari.

Vſtāhiti mi pēnſadzi / cylj mā
rā ſobie obraz nāpis? Odpowē,
vſtāhiti / teſt i gcy: Cypari.

א'.

25. אמר להון ישוע חבו
הביל דקסר לקסר
והאלהא לאלהים:

Et ego disse laus, Rendete dunque a Cesare le cose che son di Cesare, et a Dio le cose che son di Dio.

26. ולא אפשרו למאחר
מנה מלתא קדם עמא
ואתדפדפו על בתקמא
ושחקו:

E così essi non poterun riprendere la sua parola dinanzi al popolo ma maravigliandosi de la sua risposta, si satqueva.

27. קרבו דין אנשין מן
יהוקנה דבון דאמרין
דהימתא לית ושאלוהי:

Poi s'accostarono a lui alcuni de Sadducees, che niegano la resurrezzione, e domanderono.

28. ואמרין לה מלכא
מושא כתב לו דאן אנש
ימות אחוהי דאירא לה
אנתתא דלא בגינא יסב
אחוהי אנתתא ויהי
ורעא לאחוהי:

Dicendo, Maestro, Moysen es scriffa. Se el fratello di qualcuno morrà a morte, havendo moglie, e mora senza figliuoli, el suo fratello piglia la moglie di lui, e suscita la seme al fratre suo.

29. שבצא דין אחיו אית
הו וקדמינא גסב אנתתא
ומית דלא בגינא:

Mor egli erano sette fratelli, el primo de quali prese moglie, e morà senza figliuoli.

30. וגסבה דתרין לאנתתא
והנא מית דלא בגינא:

Da de el secondo la prese, e mori ancor egli senza figliuoli.

31. ודתלתא תוב גסבה
והכורא ואף שבצתיהון
ומיתו ולא שבקו בגינא:

Poi la prese il terzo, e similmente ancora gli altri de i sette, e senza laissar figliuoli, si morirono.

32. ומיתת בתרתא ואף
אנתתא:

Dopo tutti mori ancor la donna.

25. והוא אמר אליהם לכן תע
לקסר אשר לקסר ולא להים
אשר לאלהים:

Entonces dixoles, Pues dad a Cesar lo que es de Cesar: y lo que es de Dios, a Dios.

26. ולא יוכלו להכלים את
דברו לפני העם ויתמהו על
מענתו ויחשון:

Y no pudieron reprehender su dicho delante del Pueblo: antes maravillados de su respuesta, callaron.

27. ויקרבו אנשי הצדוקים
אשר אמרו כי איננה קיימת
המתים וישאלו לו:

Y llegando se vnos de los Sadduceos, los que les niegan aver resurreccion, preguntaronle.

28. לאמר רבינו משה כתב לנו
אם איש ימות ולא יהיה לו בן
ויקח אחיו אשתו היות לו לאשה
ויקיים לאחיו ורע:

Diziendo Maestro, Moysen nos escriuió, Si el hermano de alguno muriere teniendo muger, y muriere sin hijos, que su hermano tome la muger: y leuante simiente a su hermano.

29. ויהיו שבצא אחים ויהראשון
לקח אשה ומת בלי ורע:

Fueron pues siete hermanos: y el primero tomó muger, y murió sin hijos.

30. ויקח השני את האשה וגם
הוא מת בלי ורע:

Y tomóla el segundo: el qual tambien murió sin hijos.

31. והשלישי לקח אותה וגם
כך השבעה לא עזבו בגים
וימותו:

Y tomóla el tercero: asimismo tambien todos siete: y no dexaron simiente, y murieron.

32. ואחריו כלם נהמת האשה
גם היא:

Y a la postre de todos murió tambien la muger.

25. 'Ο δὲ εἰπὼν αὐτοῖς, δότε τὸν
κύριον τὸ καίσαρι καὶ τὸν
θεῷ τὸ κυριον.

Et il leur dit, Rendez donc a Cesar les choses qui sont a Cesar, & a Dieu les choses qui sont a Dieu.

26. Καὶ οὐκ ἔχοντες ἀποκρί-
σθαι αὐτῷ ῥημάτων ἐσαύτισεν τῷ
λαῷ καὶ θαυμάσαντες ἐπὶ τῇ ἀ-
ποκρίσει αὐτοῦ ἐσίστησαν.

*Ainsi ne peurent-ils trouver a redire en sa parole devant le peuple: mais tous esbahis de la response, ils se ten-
rent.*

27. Προσελθόντες δὲ πρὸς αὐτὸν
δευκαίμων οἱ ἀποκρίσαντες ἀνείκαστον
μὴ εἶναι, ἐπηρώτησαν αὐτὸν.

*Lors quelques uns d'entre les Sad-
duceens (qui nient formellement la re-
surrection) s'approcherent, & l'inter-
rogerent.*

28. Λέγοντες, διδάσκαλε, μωϋσῆς
ἐγραψεν ἡμῖν, ἐὰν τις ἀδελ-
φὸς ἀποθῇ καὶ ἔχῃ γυναῖκα, καὶ
οὐκ ᾖ ἔτι· ἀπὸ τοῦ ἀποθῆτος, ἡμεῖς ἀδελ-
φοὶ ἐμὲ ἀναλάβομεν τὴν γυναῖκα
αὐτοῦ ἕως ἵνα σπέρμα τῷ ἀδελ-
φῷ αὐτοῦ.

*Difans, Maître, Moysen nous a laissé
par escrit, Si le frere de quelcū est mort
ayant femme, & qu'il soit mort sans en-
fants: que son frere prene la femme d'i-
celui, & qu'il suscite lignee a son frere.*

29. Ἐπὶ δὲ οὕτω ἀδελφοὶ ἑπτὰ, καὶ
ὁ πρῶτος λαβὼν γυναῖκα, ἀπὸ-
θῆναι ἔτι οὐκ ᾔσκησεν.

*Ory eut il sept freres, dont le pre-
mier prit femme, & mourut sans en-
fance.*

30. Καὶ ἑλθὼν ὁ δεύτερος τὴν
γυναῖκα, καὶ οὐκ ᾖ ἔτι· ἀπὸ θάνατος
οὐκ ᾔσκησεν.

*Et le second la prit, & mourut aussi
sans enfance.*

31. Καὶ ὁ τρίτος ἑλθὼν ἀπὸ τοῦ
οὐκ ᾖ ἔτι καὶ οἱ ἑστὶν ὅτι κατέλειπον
τίμω, καὶ ἀπὸ θάνατος.

*Puis le troisieme la prit, & sem-
blablement tous les sept, & moururent
sans avoir laissé enfance.*

32. Τέτατος δὲ πάντας ἀνέβη καὶ
ἐγενήθη.

Après tous, la femme aussi mourut.

25. Et ait illis, Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo.

Then he said vnto them / Give then vnto Cæsar the thingen / which are Cæsars, and to God the things which are Gods.

26. Et non potuerunt verbum eius reprehendere coram plebe: & mirati in responsione eius, tacuerunt.

And they could not reprove his saying, before the people: but they marvelled at his answer, and held their peace.

27. Accesserunt autem quidam Sadducæorum qui negant esse resurrectionem, & interrogaverunt eum.

Then came to him certaine of the Sadducees (which denie that there is any resurrection) and they asked him.

28. Dicentes, Magister, Moyses scripsit nobis, Si frater alicuius mortuus fuerit habens uxorem, & hic sine liberis fuerit, ut accipiat eam frater eius uxorem, & suscitet semen fratri suo.

Saying, Master, Moyses wrote vnto vs / If any mans brother die hauing a wife, and he die without child, that his brother should take his wife, and raise vp seed vnto his brother.

29. Septem ergo fratres erant: & primus accepit uxorem, & mortuus est sine filio.

Now there were seven brethren, and the first tooke a wife, and hee dyed without children.

30. Et sequens accepit illam, & ipse mortuus est sine filio.

And the second tooke the wife, and hee dyed without child.

31. Et tertius accepit illam. Similiter & omnes septem: & non reliquerunt semen, & mortui sunt.

Then the third tooke her: and so likewise the seven dyed, and left no children.

32. Novissimè omnium mortua est & mulier.

And last of all the woman dyed also.

25. Er aber sprach zu ihnen: So gebet dem Keiser was des Keisers ist / vnd Gott / was Gottes ist.

Da sagde hand til dem / Saa giffuer Kæiseren / det Kæiseren høret til / oc Gud / det Gud høret til.

26. Vnd sie kondten sein wort nicht tadeln für dem Volck / vnd vertumerten sich seiner antwort / vnd schwiegen still.

De betande icke straffe hans Ord saar Josket / De betorundrede sig paa hans svar / oc sagde stille.

27. Da tratten zu ihm etliche der Saduceer (welche da halten es sey kein aufferstehen) vnd fragten ihn.

Da traadde nogle aff Saduceerne til hannem (hvilcke som holde / at der er ingen Opstandelse) oc spurde hannem at.

28. Vnd sprachen: Meister / Moyses hat vns geschrieben / so jemandes Bruder stirbt / der ein Weib hat / vnd stirbt erblos / so sol sein Bruder das Weib nemen / vnd seinem Bruder einen Samen erwecken.

De sagde / Meistere / Mose haaffuer saa scerffuete oss / Der som nogens Broder doer / som haaffuer en Hustru / oc doer vden Arffuing / da skal hans Broder tage Hustruen / oc opuecke sin Broders Sæd.

29. Nun waren sieben Brüder / Der erste nam ein Weib / vnd starb erblos.

Nu vaare sin Brodere / Den første tog en Hustru / oc døde vden Arffuing.

30. Vnd der ander nam das Weib / vnd starb auch erblos.

De den anden tog Hustruen / oc døde oc saa vden Arffuing.

31. Vnd der dritte nam sie. Desselbigen gleichen alle sieben / vnd liessen keine kinder / vnd starben.

De betredie tog hende. Dilligest alle / oc lode icke Børn effter sig / oc døde.

32. Zu letzt nach allen starb auch das Weib.

Paa det sidste / effter dem alle / døde oc saa Quinden.

25. Vñstgum: Nawraček tedy co gest Cysakomcho Cysak / a co gest Bozjho Bohu.

Kárym powědžal im / Oddays čez edy co test Cysakstiego Cysaka / a co test Božjeho Bohu.

26. Vñemohli slova gcho stžhat pñed lidem: a dñwlyce se odpowědžgcho / mñčeli.

A tak nie mogli podchwycić słow tego przyłudem / a z dñwlyce by sic odpowiedzi tego / mñczeli.

27. Tedy pñstauyřli něktřij z Saduceřstřch / ktřijž zaphragli bñti z Wřtwřch wřstñnj. Potazali ho.

Potym przysřli niektřj z Saduceřřow / (ktřj powiedziłi iż nie mñř zmartwych wřstñnia) y pytali go.

28. Křauce: Wřřře / Wřow / hřs napřal nām / kñby Bratr nřčřlj wñřel maře Wřanželku / a tenby řesel bez Dětj / aby gř ponal Bratr gcho za Wřanželku / a wřbudil Šmñ Bratru řwřmu.

Nowiac / Wřřřu Mořřř nam napřal / řesřjby cyj bratr wñřel mñrac žone / a řředby přez dźiareř / aby brat řego wřřal one žone / a wřbudřl potomřtwo bratru řwřmu.

29. W bylo Sedm Bratřj / a prwnij popaw řanu / wñřel bez Dětj.

Bylo tedy ředři bratřej / z řrow řřd přerwřj potawřj žone / wñřel bez dźiareř.

30. A bruhř ponal gř / y ten wñřel bez Dětj.

Po nim řa wřřal wtory / owa řas řřoni řředři / a nie řřřřwřwřřj dźiareř potar li.

31. A řřčřj ponal gř. řesř ř wřřčř ředř / a neřuo řlawřřře řemene / řemřell.

Potym řa wřřal řřčřř / řesř y ten wñřel nie mñrac dźiareř.

32. Napřesřře ře wřřčř wñřela y řena.

Powřřřčř ře wñřel y nřes wñřřa.

כ.

33. בְּקִימָתָא הַכִּיל הָאִינָא
מִגְהוֹן תְּהוּא אֲבִתָּתָא
שְׂבַעֲתָהוֹן גִּיד נִסְבִּיה :

*Ne la resuscitatioe dunque di qual
de loro sarà ella maglier conciasa cajo che
fatto l'hebbeno per moglie.*

34. אָמַר לְהוֹן יִשׁוּעַ בְּנֵיהִי
וְעֵלְמָא הָנָא נִסְבִּין בְּשָׂא
וְנִשָּׂא הָרִין לְגַבְרָא :

*Et ille respondendo, disse loro, Il fi-
gliuolo di questo secolo pigliano moglie, e
dammo à marito.*

35. הָנִין דִּין הִלְהוֹ עֵלְמָא
שֵׁין וְלִקְיָמָתָא דְּכִין בִּירָא
מִיתָא לֹא נִסְבִּין נִשָּׂא זָאךְ
לֹא נִשָּׂא הָרִין לְגַבְרָא :

*Ma quelli che saranno fatti degni di
consegua quel secolo e la resurrezione da
morti, non pigliano per pin moglie, ne si
maritano.*

36. אָךְ לֹא גִיד תּוֹב לְמָמָת
מִשְׁכַּחֲיוֹ אִיר מִלֵּאבָא אָטוֹן
גִּיד וְנִבְיָא אִיר תִּהְיוֹ דֵּאֲלֵהָ
מִטּוֹל דִּהוֹן בְּנֵי אֲדָרְקִימָתָא :

*Perche ne ancor posseno pin mari-
re senza uche nona eguali agli Angeli, e
son figliuoli di Dio effendo essi figliuoli de
la resurrezione.*

37. דִּהְיוֹ דִּין מִיתָא אָךְ
מִוִּשָׁא בִּיק אֲדָכֵר גִּיד ב
בִּסְגִיָּא פִּד אָמַר מִדְּרָגָא
אֲלֵהָ דֵּאֲבָרָהֶם וְאֲלֵהָ
דֵּאִיסְחָק וְאֲלֵהָ דִּיעֲקֹב :

*E che i morti resuscitano, Ma se anco-
ra il mostro effendo egli praffo al primo,
quando dice, che il Signore e l'addio d'A-
braham, e l'addio d'Isaac, e l'addio de Ia-
cob.*

38. אֲלֵהָ דִּין לֹא הָיִן
דִּמִּיתָא אֲלֵהָ דִּהִי כ
פִּלְהוֹן גִּיד תִּין אָטוֹן לָה :

*Hay egli non è già addio de morti, ma
de viui: perche tutti veneno à lui.*

39. וְעַט אָנְשִׁין מִן סִפְרָא
וְאָמַרְיוֹ לָה מִלְּבָנָא שְׂבִיר
אָמַר אָמַת :

*Et respondendo alcuni de li Scribes, di-
fero, Maestro, tu hai detto bene.*

40. וְלֹא תִּבֵּי אָמַרְהוֹ ל
לְמַטְעֵלְתָה עַל מַדְבָּא :

*Et non ardiano de dandarli pin di-
menico.*

41. וְאָמַר הָיוֹן לְהוֹן א
אִיכָנָא אָמַרְיוֹ סִפְרָא עַל
מִשְׁתָּא דְּבָרָה הוֹ דְּרִיד :

*Egli poi disse loro, Come diceno, Chris-
to esset figliuoli de David?*

33. וּבְקִימָת הַמֵּתִים לְמִי מָהֶם
תְּהִיָּה הָאִשָּׁה כִּי לְשִׁבְעָה הָיְתָה
לְאִשָּׁה :

*En la resurrecion pues, muger de qual deel-
los será? porque los siete la tuieron por muger.*

34. וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לָהֶם יִשׁוּעַ בְּנֵי
עוֹלָם הָיְתָה לָקְחוֹ וְנָתְנוֹ לָהֶם
נָשִׁים :

*Entonces respondiendo Iesus, dixoles, Los
hijos deste siglo roman mugeres, y las casan:*

35. וַיֹּאמֶר יִשׁוּעַ לְעוֹלָם הָבָא
לְעַמֵּד בְּגִזְרָלָם בְּתִקּוּמָת הַמֵּתִים
לֹא יִקְחוּ וְלֹא יִתְּנוּ לָהֶם נָשִׁים :

*Mas losque fueren auidos por dignos de aquel
siglo, y de la resurrecion de los muertos, ni ro-
man mugeres, ni las casan.*

36. כִּי עוֹד לֹא יוֹכְלוּ לָמוּת
וְכַמְלָאכִים יִהְיוּ וְכֵן אֱלֹהִים
יִהְיוּ אֲשֶׁר בְּנֵי תִקּוּמָה הָמָּה :

*Porque no pueden ya mas morir: porque
son iguales à los angeles: y son hijos de Dios qua-
do son hijos de la resurrecion.*

37. וְכֵן יִקְוּוּ הַמֵּתִים גַּם מוֹשֶׁה
בְּדֶק כְּאִשֶּׁר מֵתוֹךְ הַסֵּפֶה אָמַר
אֱלֹהִי אֲבָרָהֶם וְאֱלֹהִי יִצְחָק
וְאֱלֹהִי יַעֲקֹב :

*Y que los muertos ayan de resuscitar, Moy-
sen aun lo enseñó junto al qarçal, quando dize
al Sennor, Dios de Abraham, y Dios de Isaac, y Di-
os de Jacob.*

38. וַיְהוּה אֵינְנוּ אֱלֹהֵי הַמֵּתִים
כִּי־אֵם הַחַיִּים כִּי־כָלָם הֵיוּ
לוֹ :

*Porque Dios, no es Dios de muertos, mas de
biuos: porque todos bien quanto à el.*

39. וַיַּעַן אָנְשֵׁי הַסִּפְרִים וַיֹּאמְרוּ
רַב־יָנוּ הַטִּבְתָּ לְהָשִׁיב :

*Y respondiendole vnos de los Escribas, dixe-
ron, Maestro, bien has dicho.*

40. וַעֲזֹד לֹא נִמְצָא אִישׁ אִשֶּׁר
מִלְּאִיו לְבֹו לְשֹׂאֵל לוֹ דְּבַר אֶחָד :

Y no osaron mas preguntarle algo.

41. וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אִיר וַיֹּאמְרוּ
אֶת־הַמִּשִּׁיחַ לְהִיטִיו בֶּן־דָּוִד :

*Y el les dixo, Como dizen que el Christo es
hijo de David.*

33. Εἰ τῇ αὐτῇ ἀναστήσει, τίνας αὐ-
τῇ γίνεται γυναῖς; οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔ-
χουσιν αὐτῇ γυναῖκας.

*Duquel d'iceux donc sera elle fem-
me en la resurreccion? car les sept l'ont
eue à femme.*

34. Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς
ὁ ἰησοῦς, οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τοῦ
παροῦτος καὶ ἐκπαρισκονται.

*Et Iesus respondant leur dir, Les
enfants de ce siecle-ci prennent & sont
pris en mariage.*

35. Οἱ δὲ ἀπεκρίθησαν εἰπὺς αὐ-
τοῦ, ἐκ αἰῶνα τυχεῖν καὶ τῇ ἀναστάσεως
τῆς ἐκ νεκρῶν, ὅτι παροῦσιν, ὅτι
ἐκπαρισκονται.

*Mais ceux qui seront faits dignes
d'obtenir ce siecle-la & la resurreccion
des morts, ne prendront ni ne seront
pris en mariage.*

36. Οὐκ ἔτι δυνατόν ἐστιν αὐ-
τοῖς ἰσχυρῶς γὰρ εἶσιν καὶ υἱοὶ
εἰσὶ τοῦ Θεοῦ, τῆς ἀναστάσεως καὶ ὁ
υἱος.

*Car ils ne pourront plus mourir,
d'autant qu'ils seront parens aux An-
ges, & seront fils de Dieu, estans fils de
la resurreccion.*

37. Ὅτι ὁ ἰσχυρῶς καὶ νεκροῖς, καὶ
μωσῆς ἐμύνηται ὅτι τῆς βίας σου,
ὡς λέγει κύριος τὸς υἱοὺς αἰῶ-
νος, καὶ τὸς υἱοὺς ἰσάκ, καὶ τὸς υἱ-
οὺς ἰακώβ.

*Or qu'ainfi soit que les morts resus-
citent. Moysé meisme fa monstre au-
pres du buisson: quand il appelle le Sei-
gneur, le Dieu d'Abraham, & le Dieu
d'Isaac, & le Dieu de Jacob.*

38. Θις δὲ ἐστὶν ὁ Θεὸς τῶν ζώντων·
καὶ γὰρ αὐτοὶ ζῶσιν.

*Or n'est-il point le Dieu des morts,
mais des viuans: car tous viuent à lui.*

39. Ἀπεκριθεὶς δὲ πρὸς τοὺς
γραμματεῖς, εἶπεν, διδάσκαλοι,
καλῶς εἶπατε.

*Et quelques vns d'entre les Scribes
respondans, dirent, Maître tu as bien
dit.*

40. Οὐκ ἔτι ἐπ' αὐτὸν ἐπερω-
τᾷ αὐτοὶ ὅτι.

*Or ne l'osoyent-ils plus in terro-
guer de rien.*

41. Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτοὺς, πῶς λέ-
γουσιν τὸν Χριστὸν υἱὸν δαυὶδ εἶναι.

*Mais lui leur dir, Comment dit-on
que le Christ est fils de David.*

CAP. XX.

33. In resurrectione ergo, cuius eorum erit uxor? si quidem septem habuerunt eam uxorem.

Therefore at the resurrection, whose wife of them shall she be? for seven had her to wife.

34. Et ait illis Iesus, Filii huius seculi nubunt, & traduntur ad nuptias.

Then Iesus answered, & saide vnto them / The children of this world marrye wives, & are married.

35. Illi vero qui digni habebuntur seculo illo & resurrectione ex mortuis, neque nubunt, neque ducunt uxores.

But they which shalbe counted worthy to enioy that worlde / and the resurrection from the dead, neither marrye wives, nor are married.

36. Neque ultra mori poterunt, æquales enim angelis sunt: & filii sunt Dei, cum sint filii resurrectionis.

For they can die no more: forasmuch as they are equall vnto the Angells, and are the Sonnes of God, since they are the children of the resurrection.

37. Quia vero resurgant mortui, & Moyses ostendit, secus rubum, licut dicit Dominum Deum Abraham, & Deum Isaac, & Deum Iacob.

And that the dead shall rise againe / and Moyses shewed it besides the bush, when he saide, The Lord is the God of Abraham, and the God of Isaac, and the God of Jacob.

38. Deus autem non est mortuorum, sed vivorum, omnes enim vivunt ei.

For he is not the God of the dead, but of them which live: for all live vnto him.

39. Respondentes autem quidam Scribarum, dixerunt ei, Magister, bene dixisti.

Then certaine of the Pharisees answered and said / Master, thou hast well said.

40. Et amplius non audebant eum quicquam interrogare.

And after that, durst they not aske him any thing at all.

41. Dixit autem ad illos, Quomodo dicunt Christum filium esse David?

Then saide he vnto them, How say they that Christ is Davids sonne?

Das XX. Capitel.

33. Nun inn der auferstehung, welches Weib wird sie sein vnter denen? Denn alle sieben haben sie zum Weib gehabt.

Hues Hustru iblant dem stat hun nu vere / Opstandelsen? Thi alle siu haffde hende til Hustru.

34. Vnd Iesus antworttet / vnd sprach zu inen: Die kinder diser Welt freyen / vnd lassen sich freyen.

De Ihesus siarede / oc sage til dem / Denne verdens Born tage til ecce / oc lade sig tage til ecce.

35. Welche aber würdig sein werden / jene Welt zu erlangen / vnd die auferstehung von den Todten / die werden weder freyen / noch sich freyen lassen.

Men husele som bliffue verdige til / at faa hin verden / oc opstandelsen fra de Døde / de skulle huerken tage til ecce oc en lade sig tage til ecce.

36. Denn sie können hinfort nicht sterben / Denn sie sind den Engeln gleich vnd Gottes Kinder / die weil sie Kinder sind der Auferstehung.

Thi de kunde der effter icke dø. Thi de ere Engelen lige oc Guds Born / effterdi de ere Opstandelsens Born.

37. Das aber die Todten auferstehen / hat auch Moyses gedeutet bey dem Busch / da er den HERRN heisset / Gott Abraham vnd Gott Isaac vnd Gott Jacob.

Men at de Døde skulle opstaa / haffuer oc Moyses affuit til kende hoit Busken / der som hand talder HERRN / Abrahams Gud oc Isaacs Gud, oc Jacobs Gud.

38. Gott aber ist nicht der Todten / sondern der Lebendigen Gott / denn sie leben ihm alle.

Oc Gud er icke de Dødes / men de leffuendis Gud / Thi de leffue hannem alle.

39. Da antwortten etliche der Schriftgelehrten / vnd sprachen: Meister / du hast recht gesagt.

Da siarede nogle aff de Skrifteleere / oc sagde / Mestre / du sagde ret.

40. Vnd sie dorfften ihn forder nichts mehr fragen.

De de tørde icke spørre hannem at mere der effter.

41. Er aber sprach zu ihnen: Wie sagen sie / Christus sey Davids Son?

De hand sagde til dem / huor ledis sig de / Christus ere Davids Son.

Kapitola XX.

33. Protož pri vzkříšení / čiž nich bude Manželka? po něwadž gich Sedm inělo gi za Manželu.

A tak při zmrtvých vstání / ně cypí to ž nich bēžie žonky? a bowiem štedně mēli za žonky.

34. V řeči jim Ježíše: Synové tohoto světa / ženij se a vdávají:

Lev odpověděl jim Ježíš / a řече tego wěku synů / a ženij se a vďavajú.

35. Ale ti kteříž hodni gmljij ni budau onoho wěku a vzkříšení ž mrtvých / ani se ženij budau / ani vďavati.

Ale ti kteříž tego godni bēdā / aby wěku onoho došli / vzkříšení ž mrtvých / ani se ženij budau / ani vďavati.

36. Ani tak budau moci wjce smrti: ne podobni gľau Angelům: a gľau Synové Boží / po něwadž gľau Synové wzkříšení.

Ani inž wjce smrti. a moci / a bowiem rovní sa Angelům / a sa synům Božím / gďy sa synovia mrtvých wstanú.

37. A že mrtví wstanú ž mrtvých / y Moyses to vľá / žal wěděl / ať / natož nazpěwá / a Boha Abrahamowa / a Boha Isakowa / a Boha Jakowowa.

Až wěděl wľácmáta: Ježíš to y Moyses oznaymľ v ľazě / gďy powěda byc Pána Bogiem Abrahánowým / y Bogiem Isakovým / y Bogiem Jakobowým.

38. Wľh pak není mrtvých / ale žvých: nebo wľh / ani žwí gľau gľem.

Wľe ľeľtí tedy Bog wľáľých / ale žvých / bowiem icmē wľľľey žwí.

39. Leďh odpověďwľľe něľtí ž Isakowuow / řech gľem. Wľľľe / doľľe gľy po wěďľ.

Něľťorzy tedy ž doľťorow odpověďaľ / řech / mľľľzu doľľe powěďľ al.

40. A wľľe něľmľľľ ho o nľ / řemž ľáľati.

A řekľ že go dāľey al oc ž nľ / řmľľľľľľ.

41. Protož řech ľnim: Kterak prawij bęti Kristus Synem Dawidowým:

Wľab to řech do nľch / Isakow wľďy powědaľľľľ byc Kristus byľ ľen Dawidow.

כ

42 וְהוּא דָּוִד אָמַר
בְּקִרְבָּהּ דְּמִזְמוֹרָה דְּאָמַר
מִרְיָה לְמַרְיָה תֵּב לֵךְ מִן
יְמִינִי :

*Quando che David medesimo disse
nel libro de Salmo. Il Signor disse al mio
Signore, Siede a la mia destra.*

43 עֲרֵמָה דְּאָסִים בְּעֵל-
דְּבִבְיָה תַחֲתִית רְגְלֵיהָ :

*Intra che in terra i suoi nemici per
s'cabello de piedi suoi?*

44 אִן דָּוִד הָבִיל קִרְיָה
לֵה מְרִי אֵיבָנָה בְּרֵה הוּ :

*David dunque si chiama Signore, e
come e gli suo figliuoli?*

45 וְכָד כָּלָה עֲמָה שְׁמַע
הִנָּה אָמַר לְתַלְמִידֵיהָ :

*E mentre che tutto il popolo sedeva,
disse a i suoi discipoli.*

46 אֲדִידְהֵרוּ מִן סִבְרָה
דְּצִבִּין לְמַהֲלָכוֹ בְּאֶסְטֵלָה
וְרַחֲמִין שְׁלָמָה בְּשׁוּקָה
וְרִישׁ מִוֶּתֶבֶה בְּכַנּוּשְׁתָּה
וְרִישׁ סִמְכָה בְּחִשְׁמִיתָה :

*Guardatemi dagli Scribi, che voglia-
no passeggiare in veste lunghe, & amano
le salutazioni nelle piazze, & i primi seg-
gi ne le sinagoghe, & i primi luoghi ne i
convitti.*

47 הִנָּה דְּאֶבְלִין בְּתִנָּה
דְּאֶרְמִלְתָּה בְּעֵלְתָּה
דְּמִוֶּרְבִּין צְלוֹתֵהוּן הִנָּה
יְהִבְלִין דִּינָה יִתִּירָה :

*I quali dixerunt le case de le vedove:
ecce fatto pretesto de far lunghe orationi.
Questi viderunt maggior d'ammassione.*

כ א

1 חַר דִּין יִשׁוּעַ בְּעִתְדָה
אֵילִין דְּרַמּוֹ הִנָּה בִּירָה
גְּנָה קִירְבְּנֵיהוֹן :

*E riguardando, vide de ricco che
metteuano a iuridoni ne la refectoria.*

2 וְהִנָּה אֶהָ אֶרְמִלְתָּה
הִנָּה מִסְכְּנָה דְּאֶרְמִית
שְׁמוּנָה תִרְיוֹ :

*E vide ancor vna vedova poueretta
che se metteua due picciola.*

כ

42 וְהוּא דָּוִד אָמַר בְּסִפְרֵי
הַהֲלִים נָאם יְהוָה לְאֹדְנִי שֶׁב
לְיָמִינִי :

*Y el mismo David dize en el libro de los Psal-
mos, Dixo el Sennor a mi Sennor, assientate a mis
diestras:*

43 עַד-אֲשִׁית אֲוִיבִיךָ הָדוֹם
רְגְלִיךָ :

*Entretanto que pongo tus enemigos por e-
strado de tus pies?*

44 וְכִי-קִרְיָה דָּוִד לְאֹדוֹן
וְאִיכְכָת בְּנֹה הוּא :

*Ansi que David lo llama Sennor como pues es
su hijo?*

45 וּבְשִׁמוֹעַ כָּל-הָעָם אָמַר
לְתַלְמִידָיו :

*Y oyendolo todo el Pueblo, dixo a sus Dis-
cipulos.*

46 הַשְׁמֵרוּ לָכֶם מִן הַסּוֹפְרִים
אֲשֶׁר חִפְצִים לְהַתְהַלֵּךְ בְּאַדְרוֹת
וְאֶהְבוּ אֶת-הַבְּרִכּוֹת בְּשׁוּקִים
וְאֶת-מִוֶּשְׁבוֹת רֵאשׁוֹנֹת בְּצִדּוֹת
וְאֶת מְקוֹמוֹת רֵאשׁוֹנֹת בְּמִסְכָּה
בְּמִשְׁתֵּי הָעֶרֶב :

*Guardaos de los Escribas, que quieren an-
dar con ropas largas, y aman las salutaciones en
les plazas: y las primeras sillas en las Synogas:
y los primeros asientos en las cenas.*

47 אֲשֶׁר יֹאכְלוּ אֶת-בֵּיתֵי
הַלְמָנוֹת וּבְעֵלִילוֹת הַדְּבָרִים
יֹאכְרוּ תַּבְלֹתָם וְהֵמָּה מִשְׁפָּט
יִתֵּר יִקְחוּ :

*Que engluten las cosas de las biudas poni-
endo por pretexto la lengua oracion. estos reci-
biran mayor condenacion.*

כ א

1 וַיֵּבֶט יֵשׁוּעַ וַיֵּדָה אֶת-הָעֵשִׂירִים
אֲשֶׁר הָשִׁלְכוּ מִתְּנוּתָם לְבֵית גִּנּוֹ :

*Y Mirando, vido los ricos que echauan sus
offrendas en el arca de la limosna.*

2 וַיֵּדָה גַּם אֶת-אֶלְמָנָה אַחַת
מִשְׁכְּנָה לְהַשְׁלִיךְ שְׁמָה שְׁנֵי-מִנִּיָּן :

*Y vido tambien vna biuda pobrezilla, que
echaua alli dos minutos.*

כ'.

42. Καὶ αὐτὸς δαυὶδ λέγει ἐν τῷ
βιβλίῳ ψαλμῶν· εἶπεν ὁ κύριος τῷ
κυρίῳ μου, καὶ θύου ἐκ δεξιῶν μου.

*Vou que David mesmo dit au liure
des Pseaumes, Le Seigneur a dit à mon
Seigneur Siede toi à ma dextre.*

43. ἕως ὅτε θύω τοὺς ἐχθρούς σου
παδί σου ὡς παδί μου (εἰς)

*Jusqu'à tant que j'aye mis tes enne-
mis pour marchepied de tes pieds.*

44. Δαυὶδ οὖν κύριον αὐτὸν κα-
λεῖ· καὶ πῶς ὅς αὐτὸν εἶπεν :

*David donc l'appelle Seigneur: &
comment est il son fils?*

45. Αὐτίς πάντες τὸ πᾶν τοῦ λαοῦ,
εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ.

*Et comme tout le peuple escoutoit,
il dix à ses disciples.*

46. Προσέχουσιν δὲ τοῖς ῥησιμα-
σίαν τοῖς ῥηλόντων περιπατοῦν ἐν
λαῖς, καὶ φιλεῖν τὰς ἀσπασμοὺς
ἐν ταῖς ἀγοραῖς, καὶ πρωτοκαθί-
σθαι ἐν ταῖς συναγωγαῖς, & πρω-
τοκλισίας ἐν ταῖς δεῖπνοις.

*Donnez vous garde des Scribes, qui
volentiers se pourmenent en robes
longues, & qui aiment les salutacions en
marchés, & les premieres seances en sy-
nagogues, & les premieres places en
banquets.*

47. Οἱ καταπίουσιν τὰς οἰκίας
τοῦ χηρῶν, καὶ καταφάσκει μακρὰ
προσευχόμενοι· καὶ λήψονται πε-
ρισσότερον κρίμα.

*Lesquels mangent tous entiere-
ment les maisons des veufes, vont en
faisant semblant de prier beaucoup, ils
en receurent plus grande condemna-
tion.*

ΚΕΦΑΛΑ. κα'.

Αναβλέψας δὲ εἰς τὰς εὐχὰς
λαλοῦσας τοῖς δώδεκα αὐτῷ εἰς τὴν
γαζοφυλάκιον τῶν δούλων.

*Et comme il regardoit, il vid les ri-
ches qui mettoient leurs dons au tronc.*

2. Εἶδε δὲ καὶ πρὸς χήραν πτω-
χίσσαν βάλλουσαν ἐκεῖ δύο λεπτά.

*Il vid aussi vne poute veufue qui y
mettoit deux pites.*

כ א

3 ואמר שררה אמר אהא
לכו דררה אהמלה
מסכנתא אהמית יהודין
כל יוש :

*E disse, Io vi dico veramente che que-
sta povera vedova ha messo più di tutti.*

4 בלהן גיד הליו מן בא
דיתיר הונג להון אהמיו
בית קורבנא דאלהא יהודא
היו מן חסידותה כל דהנא
הות אהמיתת :

*Imperache che tutti questi hanno mes-
so nei doni di Dio : di quello che amano, a
loro : ma costei ha messo de la povera sua
e il suo vitio, uel etiam sua.*

5 וכד אמרין הון אהמיו
על היכלא דבכאפא
טבירתא וברדבנא
מצבת אמר להון יסד :

*E mentre che alcuni dicevano del tem-
pio, che era ornato de belle pietre, e de
doni, egli disse.*

6 הליו דהון אהמיו
יאתו יתרתא דבהון לא
תשתבק כאף ער באף
דלא תסרת :

*San queste le cose che voi riguardate?
Verranno giorni, nei quali non sarà as-
sata pietra sopra pietra, e non sarà ri-
masta.*

7 ומשאלין הון לה
ואמרין בלפני אהמית
הליו יהו ופנא הי אהא
מא דהרבו הליו ויהו :

*Allora essi li domandarono, dicendo,
Maestro, quando sarà questa cosa, e
che tempo sarà quando queste cose acbe-
ranno annuntiare?*

8 הו היו אמר להון חו ל
למא תטעון סגיאנא גיר
יאתו בשמי וואמרין ד
הנא אהא משיחא דבנא
הרב לא היו תאמרו ב
בתרהון :

*E egli disse, Guardate da non essere
ingannati, perchè molti verranno nel no-
me mio, dicendo, Io sono el tempo d'anni-
tina : non andate dunque dietro ad essi.*

9 ומא דסמיו אהמיו
הרב וסגיאנא לא
תחלו עתה אהמיו גיד
הליו להקדם למיהו אהא
לא עד כיל מטא דהתא :

*E quando voi udirete de le guerre e
de le seditioni, non vi spaventate, perchè
bisogna che questa cosa primamente an-
nunciano, ma non così tosto sarà la fine.*

כ א

3 ואמר אמנם אמר אני לכם
כי האלמנה חולאת המשכנה רב
מכלם השליו :

*Y dixo, Deverdad os digo, que esta biuda po-
bre echó mas que todos.*

4 כי כל האלה מיתרם
השליו אל קרבני אלהים
וואת ממחסוריך כל קרבניך
אשר לה השליו :

*Porque todos estos, de lo que les sobra echa-
ron para las offrendas de Dios mas esta, de su pobre-
za echó todo su sustento que tenia.*

5 וכאשר אמרו אנשים על
ההיכל כי באבנים יקרים
ובקרבים גערה וואמר :

*Ya vnos que dezian del templo, que estava
adornado de hermosas piedras, y dones, dixo.*

6 את האלה אשר רואים אתם
ימים באים אשר באם לא
תעוב אבן על אבן אשר לא
תהרס :

*Estas cosas que veys, dias vendrán, que no que-
dará piedra sobre piedra que no sea destruyda.*

7 וישאלו לו לאמר רבינו
ומתי יהיו האלה ומה האות
אשר עתידים להיות האלה :

*Y preguntaronle, diciendo, Maestro, quando
será esto? Y que señal aura quando estas cosas a-
yan de comenzar à ser hechas?*

8 והוא אמר להם פן תנשאו
כי רבים יבואו בשמי לאמר
כי אני הנה ויהי קרוב אל
בא תלכו אחריהם :

*El entonces dixo, Mirad no os seays enganna-
dos : porque vendrán muchos en mi nombre, di-
ciendo, yo soy, y el tiempo está cerca, por tanto
no vayis enpos de ellos.*

9 וכאשר תשמעו מלחמות
ומרחות אל תחרדו כי עתידים
להיות האלה בראשית
אנייה הקץ ברע :

*Empero quando oyerdes guerras y sedicio-
nes, no os espanteys : porque es menester que e-
stas cosas acontezcan primero, mas no luego será
la fin.*

כ ב

3. Καὶ ἔπειτα, ἀληθεύς λέγω ὑμῖν
ὅτι ἡ χήρα ἢ ἡ πτωχὴ αὐτῆς πολλῶν
πάντων ἔβαλεν.

*Donc il dit, Je vous di pour vrai, que
cette pouve veuve a plus mis que tous les
autres.*

4. Ἀπὸ τῆς γὰρ ἡμετέρας ἐκείνης
ἐδούετο αὐτῆς ἔβαλεν εἰς τὴν δό-
ξα ἡμετέρας, αὐτῆς ὅτι ἐκείνη ὑπερῆμα-
τεῖ αὐτῆς ἀπὸ τῆς πλείστης οὐκ ἔχου-
σε ἔβαλεν.

*Car tous ceux ci ont mis aux offran-
des de Dieu de ce qui leur abonde : mais
celle ci y a mis de la disette tout le vi-
vre qu'elle avoit.*

5. Καὶ πῶς λεγόντες περὶ τῆς ἱε-
ροῦ, ὅτι λίθοι καὶ λίαν καὶ ἀσθήματα
καὶ σμύρνα, ἔειπεν.

*Et comme quelques uns disoient
du temple, qu'il estoit orné de belles pi-
erres & dons, il dit.*

6. Ταῦτα αὖ θεωρεῖτε, ἐλθόντων
ἡμερῶν ἐν αἷς ἐστὶν ἀφ' ἧς περὶ λί-
θου, ὅς ἐστιν ἀσπληνῆς.

*Est ce cela que vous regardez? les
iours viendront en quels ne sera laisse pi-
erre sur pierre qui ne soit demolie.*

7. Επερωτῶντες δὲ αὐτὸν, λεγο-
ντες, διόδεσκαλε, τίς ἡμερῶν ἐ-
στὶν καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ
ταῦτα γίνεσθαι;

*Adonc ils l'interroguèrent, disans,
Maître, quand sera-ce donc que ces
choies aduendront? & quel signe y au-
ra il quand ces choses deuients aduénir?*

8. Ὁ δὲ εἰπὼν, βλέπετε μὴ πλανη-
σῇτε. πολλοὶ γὰρ ἐλθόντων ὅτι
τῷ ὀνόματι μου, λήγοντες, ὅτι ἐγὼ
εἰμι, καὶ ὁ κερὶς ἡγῶμαι. μὴ εἰ-
σὶν παραγῇτε ὀπίσω ἀπ' αὐτῶν.

*Et il dit, Prenez garde que vous ne
soyez seduits : car plusieurs viendront
en mon nom, disans, C'est moi qui suis
le Christ, & le temps approche : n'allez
donc point après eux.*

9. Ὅταν δὲ ἀκούσῃτε πολέμους ἢ
ἀκαταστάσεις, μὴ πτοησῇτε· ὅτι γὰρ
πρῶτον γένοιται πόλεμος, ἀλλ' ἐν
ἀρχῇ τῆς τέλους.

*Et quand vous orrez des guerres &
seditions, ne vous espouventez point :
car il faut que ces choses adueneant pre-
mierement, mais la fin ne sera point in-
continent.*

3. Et dixit, Verè dico vobis, quia vidua hæc pauper, plus quàm omnes misit,

And he said: Of a truth I say unto you: that this poore widow hath cast in more then they all.

4. Nam omnes hi, ex abundanti sibi miserunt in munera Dei: hæc autem ex eo quod deest illi, omnem victum suum quem habuit, misit.

For they all have of their superfluitie cast into the offeringes of God: but she of her penurie hath cast in all the living that she had.

5. Et quibusdam dicentibus de templo, quod bonis lapidibus & donis ornatum esset, dixit:

Now as some spake of the Temple, how it was garnished with goodly stones: and with consecrate things: he said:

6. Hæc quæ videtis, venient dies in quibus non relinquetur lapis super lapidē qui non destruat.

Are these the things that he saith upon the dayes will come: wherein a stone shall not be left upon a stone: that shall not bee thrown downe.

7. Interrogaverunt autem illum, dicentes, Præceptor, quando hæcerunt: & quod signum cum fieri incipient?

Then they asked him saying: Master: but when shall these things bee? what signe shall there be when these things shall come to passe?

8. Qui dixit, Videte ne seducamini, Multi enim venient in nomine meo, dicētes quia ego sum: & tempus appropinquavit, nolite ergo ire post eos?

And he saith, Take heed: that ye be not deceived: for many will come in my Name, saying: I am Christ: and they will draw away many: followe ye not them therefore.

9. Cum autem audieritis prælia & seditiones, nolite terreti: oportet primum hæc fieri, sed nondum statim finis.

And when ye heare of warres and seditions: be not afraid: for these things must first come: but the end followeth not by and by.

3. Vñder sprach: Warlich ich sage euch / diese arme Witwe hat mehr denn sie alle eingelegt.

De hand sagde / Sandelige teg siger eder / Denne fattige Ende haaffuer lagd mere vdi end de alle.

4. Denn diese alle haben auß ihrem überfluß eingelegt / zu dem Opfer Gottes / Sie aber hat von irem Armut alle ire nahrung / die sie hat / eingelegt.

Thi alle disse haaffue sag vdi aff deris offerfladig: hed til Guds Offer / Men hun haaffuer aff sin fattigdom / lad al hendis Næring vdi / som hun haaffde.

5. Vñnd da etliche sagten von dem Tempel / daß er geschmückt were von seinen Steinen vñnd Kleinoten / sprach er:

De der noghe sagde om Tempelen / at der vaar pyndet med dyllige Stene oc Kleinodie / da sagde hand.

6. Es wirdt die Zeit kommen / inn welcher / des alles / das jr sehet / nicht ein Stein auff den andern gelassen wirdt / der nicht zubrochen werde.

Den tid skal komme / i hvilken / der skal icke bliffue en Sten paa den anden / aff alt det i see / som ey skal sende brydis.

7. Sie fragten ihn aber / vñd sprachen: Meister / wenn soll das werden? Vñnd welches ist das Zeichen / wenn das geschehen wirdt?

Da spurde de hannem at / oc sagde Mestre / naar skal der vorde? oc huileket er det Tegen / naar der skal see?

8. Er aber sprach: Sehet zu / lasset euch nicht verführen / Denn vil werden kommen in meinem Namen / vñd sagen: Ich sey es / vñd die zeit ist herben kommen / folget ihnen nicht nach.

De hand sagde / Seer til / lader eder icke forføre / Thi der skulle mange komme i mit Næm / oc sige / Det er ieg / De siden er kommen hær hof / Folger dem icke efter.

9. Wenn jr aber hören werdet von Kriegen vñd empörungen / so entsetzet euch nicht / denn solches muß zuvor geschehen / aber das Ende ist noch nicht so bald da.

De naar i høre om Krig oc Oprør / da forferdis icke / Thi saadant skal først / Men enden er icke end strax der.

3. Vñ fell: jagist pravijm vām / Je Vidoma tato chudā wijce gest vvorhla / nežli avšp: Eni.

Režel / Pravdštvoe vām povedam / Vidoma tá r boga vñ: cey nš a všp:cy vložylá.

4. Nebo všp:cní tšeo / toho což gím žbýbálo / dali dary Bos: hu / ale tato ž toho což gím než býwalo / všp:cní žuvnost svau ftrauš mēla / vvorhla.

Abowtem všp:cl čs rego co sm žbýwálo kládl / by thym báro: wácl / Bogá / Ale tá zničost ářka swego / všp:ko požwtenie štore málá wložylá.

5. Anžterým šteřij praví: li o Chrámu / žby kamenijm dobrým a dary oždoben byl / fell:

A gdy niektorzy powiedali o Kościele / był pięknym kamieniem y dary ozdoby / rzecł im.

6. Toto což widíte / přig: dauť dnowě / w nichžto nebu: de žhšawen kámen na kámen / šterpžby nebyl žfážen.

Aná tož pátržálie / přizdác: cššy w štore nie bedžie sošhš: wšon kámen ná kámen / štopy by nie byl rozwálon.

7. Protož tážali ho šfauce: Přikazateli / kdy tnto wčny bu: dau / a které bude znamenij / když se počnu diti?

Tedy go pytáli / mowiac / Kiedy przyjdzie to wšdy bedzieť y ktory znak przyjdzie na kedyž se to stanieť

8. Šterpž fell: Wizeť aby: šte nebyl žwedeni. Nebo mno: žpřijgdu we Gmēnu mēm / šfauce: Šepš gšm / a šas se přibližil: Protož nenášledá: gie gích.

Ale on powiedział / Wiedzcie / że bycie nie byłi zwiedzeni / bo wiele ich przyjdzie w imię moje / mowiac / Jácim jest Krystus / a cšsć sic en przybliža / nie chod: sćsž tedy žá nšm.

9. A když pak všp:šp:te boge a ržnšce / neřtrachžte se: Nežť mušy ty wčny prawě býti / ale ne y hñed konci.

A gdy rzędyły się walczy wle: snajli / ale trwożcie się / Abowtem: ci potrzebá aby tho wprzod było / álec nie muez koniec.

כ

10 יְקוֹם צִיר עֲמָא עֵר
עֲמָא וּמַלְכוֹ עַל מַלְכוֹ :

*Aller d'ice ma lero, si leu arã gente
contra gente, e reyno contra reyno.*

11 וְנוֹעַם הַרְבֵּה יִהְיוּ
בְּהִיבָה דוּכָה וּפְּסִיכָה
וּמִוִּתָּה וְהָיָה דַּחֲלָתָה
וְסוֹרְדָה וְאִתְּנָתָה הַרְבֵּה
מִן שְׂמִיָּה תַּחֲנוּן וְסִתְנָה
הַרְבֵּה יִהְיוּ :

*E faranno gran terremoto in every
luoghi, e carestie, e pestilenzie, e faranno
de la spaventa, e de segni grandi del cielo.*

12 קָדָם דִּין הָלִין פִּלְהִין
יָדְמוּן עֲלֵיכוֹן אִידִיָּה
וְהַרְבֵּי־נִכּוֹן וְנִשְׁלַמוֹנִכּוֹן
לַפְּנוֹשְׁתָּה וְלִבִּית אֲסִירָה
וְיִקְרְבוּנִכּוֹן קָדָם מַלְכָּה
וְהִימִינָה מְטוֹל שְׂמִי :

*Ma in ante a tutte queste cose met-
teranno le lar mani addosso a' vos, e per-
seguiranno, dando a le sinagoge,
e a le prigioni, e tirando a dante a
re de i presidenti, per el Nome mio.*

13 הַרְבֵּה לָכוֹן דִּין
לְסִיְהִידוּתָה :

E questo vi servira per testimonio.

14 סִימּוֹ דִּין אֲלֵיכֶם וְדָנָה
תְּהוּן מִתְּנִיבִין דַּמְּבִק
רוּחָה :

*Ponete dunque ne i vostri cuori di non
promeditare da rispondere.*

15 אֲנִי צִיר אֶתְלָ לָכוֹן
בְּיָמָה וְחִכְמָתָה אִידִיָּה
הָלֹא נִשְׁפָּחוֹן לְמַקְוֶה
לְקוֹדֶלָה פִּלְהִין בְּעֵד
דְּבִיבִין :

*Perche io vi darò bocca e sapientia, a
la quale non potranno contradire ne re-
sistere tutti i vostri avversari.*

16 וְנִשְׁלַמוֹנִכּוֹן דִּין
אֲבֵיכִין וְאִתְּיָבִין
אִתְּנִיבִין וְרַחֲמִיכִין
נִימִיתִין מִנִּכּוֹן :

*E vi farete traditi ancor da padri e
matres, e da fratelli, e da parenti, e da
amicos, e de vos re ammazzaranno.*

כ

10 נֹאמַר אֲלֵיהֶם יְקוֹם גּוֹי
עַל־גּוֹי וּמַמְלָכָה עַל־מַמְלָכָה :

*Entonces les dixo, Leuanta schã gente con-
trã gente, y reyno contra reyno.*

11 וְגַם רָעַשׁ גָּדוֹל בְּכָל־מְקוֹמִים
וְדָבַר וְרָעַב יִהְיֶה וּמוֹפְתִים וּמוֹתוֹת
וְנִרְאֻת מִשְׁמַיִם יִהְיֶה :

*Y aura grandes terremotos en cada lugar,
y hambres, y pestilencias: y aura prodigios y graui-
des senales del cielo.*

12 וְלִפְנֵי כָל־הָאֱלֹהִים יִשְׁלַחוּ
אֲלֵיכֶם אֲתֵּי־יְדֵיהֶם וְיִרְדּוּ
אֲחֵיכֶם וְיַסְדִּירוּ אֲחֵיכֶם בְּיָדֵי
הָעֶדָה וּבְמִטְרוֹת וְיִוָּלִיכוּ אֲחֵיכֶם
אֶל־הַמַּלְכִּים וְנִשְׂאִי־ם בְּעִבּוֹר
שְׂמִי :

*Mas antes de todas estas cosas os echaran
mano, y perseguirán entregandoos a las Syno-
gas y a las carceles, trayendo hos a los reyes y a
los presidentes por causa de mi nombre.*

13 וְזֹאת תְּהִיָּה לָכֶם לְעֵדוּת :

Y seroshã esto para testimonio.

14 לִכֹּן שִׁימוּ עַל־לִבְכֶם אֶל
הַקְּדִימוֹ לְחִשְׁבַּת מַה תַּעֲנוּךְ :

*Poned pues en vuestros coraçones de no
pensar antes como ayays de responder.*

15 כִּי אֲנֹכִי אֶתֵּן לָכֶם אֶת־דִּבְרָה
וְחִכְמָה אֲשֶׁר לֹא תוּכְלוּ לְדַבֵּר
וְלָקוֹם בָּהּ כָּל־הַקְּלָמִים
עֲלֵיכֶם :

*Porque yo os daré boca y sabiduria, a la qual
no podran resistir ni contra dezir todos lo que
schos oppondran.*

16 כִּי תִמְסְרוּ גַם מֵאֲבוֹתֵיכֶם
וְדוֹרִים וְרֵעִים וְאִחִים וּמִקְצֵיכֶם
מִיָּתֵי :

*Mas sereys entregados aun de vuestros pa-
dres, y hermanos, y parientes, y amigos: y mata-
taran de vosotros.*

κα'.

10. Τότε εἰπὼς αὐτοῖς, ἐγερθήσονται ἔθνη ἐπὶ ἔθνος, καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν·

Adonc leur dit-il, Nations s'effleura contre nation, & royaume contre royaume.

11. Σείσμοί τι μεγάλοι καὶ ῥέπτες, καὶ λιμοὶ καὶ λοιμοὶ ἔσονται· φοβήσεται πρὸς σημεῖα αὐτῶν ἔρασι μεγάλα ἔσται.

Et grands tremblemens de terre seront de lieu en lieu, & famines & pestilences, & y aura espouvantemens, & grands signes du ciel.

12. Πρὸ δὲ τούτων πάντα, θηποβαλοῦσιν ἐφ' ὑμᾶς τὰς χεῖρας αὐτῶν, καὶ διώξουσιν καθ' ὅλην τὴν οἰκουμένην καὶ φυλακὰς, ἀγομίζοντες ὑμᾶς βασιλεῖς καὶ ἡγεμῶνας· ἐκεν τὰ ὀνόματός μου.

Mais deuant toutes ces choses, ils metteront les mains sur vous, & vous persecuteront, vous liurans aux synagogues, & aux prisons: & vous tireront deuant les Rois & les gouuerneurs, pour l'amour de mon Nom.

13. Αποθήσεται δὲ ὑμῖν εἰς μαρτυρίαν.

Et cela vous seruira pour tesmoignage.

14. Θίθετε ὅμως τὴν καρδίαν ὑμῶν μὴ προμελεῖν ἀποκριθῆναι.

Mettez donc en vos cœurs de ne premediter comment vous respondrez.

15. Ἐγὼ γὰρ δώσω ὑμῖν ῥῆμα καὶ σοφίαν, ἣν οὐ δύνησιν αὐτοὶ τοῦ κόσμου ἀντιστηναι καὶ τὰς ἐκ ἀντιπαρῶν ὑμῶν.

Car ie vous donnerai bouche & sapience, a laquelle ne pourront contradire ne resister tous ceux qui vous feront contraires.

16. Παροδοθήσεσθε καὶ πατέρας καὶ μητέρας καὶ ἀδελφὰς καὶ συγγενεῖς καὶ φίλους, καὶ θαυματούσουσιν ἐφ' ὑμῶν.

Aussi serez-vous liurés de peres & meres, & freres, & parens, & amis: & en feront moult d'encre-vous.

10. Tunc dicebat illis, Surge gens contra gentem, & regnum adversus regnum.

Then said he unto them / Nation shall rise against nation / and kingdom against kingdom.

11. Et terræ motus magni erunt per loca, & pestilentia & fames, terroresque de celo, & signa magna erunt.

And great earthquakes shall be in divers places / and hunger / and pestilence / & fearful things / and great signs shall there be from heaven.

12. Sed ante hæc omnia incipient vobis manus suas: & persequentur tradentes in synagogas & custodias, trahentes ad reges, & præfides propter nomen meum.

But before all these / they shall lay their hands on you / and persecute you / delivering you up to the Synagogues / and into prisons / and bring you before kings and rulers for my Names sake.

13. Continget autem vobis in testimonium.

And this shall turn to you / for a testimonial.

14. Ponite ergo in cordibus vestris non præmeditari quemadmodum respondeatis.

Lay ye up therefore in your hearts / that ye præmeditate not / what ye shall answer.

15. Ego enim dabo vobis os & sapientiam: cui non poterunt resistere & contradicere omnes adversarii vestri.

For I will give you a mouth / and wisdom / where against all your adversaries shall not be able to speak / nor resist.

16. Tradimini autem a parentibus & fratribus, & cognatis & amicis: & morte afficient ex vobis.

Ye shall be betrayed also of your parents / and of your brethren / and friends / and some of you shall they put to death.

10. Da sprach er zu ihnen: Ein Volk wirdt sich erheben über das ander / vñnd ein Reich über das ander.

Da saaddehand til dem. Ze Sold skal oprense sig offuer det ander / oc ic Rige offuer det ander.

11. Vñnd werden geschehen grosse Erdbebunge hin vñnd wider / theure zeit vñnd Pestilenz / auch werden Schrecknuß vñnd grosse Zeichen vom Himmel geschehen.

De der skulle ske store Jordstæl bort oc igen / Dyr tid oc Pestilenz / oc forferdelse oc store Tegen skulle ske aff Himmelen.

12. Aber vor diesem allen werden sie die Hände an euch legen vñnd verfolgen / vñ werden euch überantwortten inn ihre Schulen vñnd Gefängnisse / vñnd für Könige vñnd Fürsten ziehen / omb meines Namens willen.

Men saare alle dette / skulle de læge Hender paa eder oc forfolge eder / oc de skulle anfordre eder hen i deris Scholer oc Fængsel / oc drage eder saar Konger oc Forster / for mit Naamns skyld.

13. Das wirdt euch aber widerfahren zu einem Zeugniß.

De der skal vederfaris eder til et vidnisbyrd.

14. So nemet nun zu herßen / daß ihr nicht forget / wie ihr euch verantwortten solt.

Saa legger nu paa hjerter / at i icke forgle huerledis i skulle forsvare eder.

15. Denn ich wil euch Mund vñnd Weisheit geben / welcher nicht sollen widersprechen mögen noch widerstehen / alle eure Widerwertigen.

Thi leg vil give eder Mund oc Visdom / husselen alle eders Modstandere icke skulle kunde imod sig oc en imod staa.

16. Ir werdet aber überantworttet werden von den Eltern / Brüdern / Befreundten vñnd Freunden / vñnd sie werden euch etliche tödten.

De i skulle antvordis hen aff Forældre / Brødre / Vender oc Venner / oc de skule sla nogle aff eder ihle.

10. Tedy prawil gim: Powstanie Lid proti Lidu / a Králo: wstwi proti Králowstwi.

Šakym rzekł k nim / Powstanie naród przeciw narodowi / i Królestwo przeciw Królestwu.

11. A Země třesentí veliká budau po mištech / a Moros wě a Hladowě / a hrůzy a Nesbe / a diwotě veliké

A beda wielkie trzęsienia ziemi a kłopoty i męczeństwa / i głody i powietrza a strachy i znaki wielkie znemá beda.

12. Ale před těmito věcmi přijdou k vám ruce / a proti vám budou / a odpovírající vám do škol a žalářů / a vědouce i Králů a vláda: tam pro jméno mé:

Ale před těmi věcmi přijdou k vám ruce / a proti vám budou / a odpovírající vám do škol a žalářů / a vědouce i Králů a vláda: tam pro jméno mé.

13. A přichodí se vám to na svědectví.

A tyto věci vám beda na svědectví.

14. Protož složte to w sedcích / aby ste nemyslili / kterak byste odpovídali měli:

A přetož nmyšlejte to w sedcích / aby ste nemyslili / kterak byste odpovídali měli.

15. Já zajiště vám dám vsta a moudrost / kterážto nes budau mocí odolati ani odmlauwati / wšpětní protivníci wáši.

Abowiemci ja wam dam vsta i moudrost / kterou ne beda mogli odprzet ani si. Sprzeciwie wpycy Echorzy sie wam zaiawomac beda.

16. A budete zrazeni od Rodičů: a od Bratrů / a od Přibuzných / a od přátel / a zmerdugis někteří z wás.

Bodžte se teč wydaní od rodičů / od brátců / i od přibuzných / i od přátel / a některé z wás ožmire pryprawia.

כא

17. וְתִהְיוּ סִנְיָאִין מִן
כָּל אִנְשׁ מְסוּל שְׁמִי :

E serete in odio à tutti per il Nome mio.

18. וּמִנְתָּה מִן רִישְׁכוֹן לֹא
תֵּאבְדִי :

Ma non perirà per te un capello del vostro capo.

19. בְּמִסְיִבְרֵנוּתְכוֹן דִּין
תִּקְנִין בְּפִשְׁכוֹן :

Possedete l'anime vostre per la vostra paciencia.

20. מֵא דִּין דְּתוֹתִין —
לְאַחֲרֵי שְׁלָם דְּחֲדִיר לֹא ח
חִילָא הִינִין דְּעוֹ דְּקִרְב
לֹא חִירְבָּה :

Her quando vos vedrete Ierusalem circumdata da soldati, sappate allora che l'appressa la sua desolazione.

21. הִינִין אֵילִין דְּבִיהוּד
אֲבִין נִצְרִיקוֹן לְטוֹרָה
וְאֵילֵי דְּבִנְיָה אֲבִין נִצְרִיקוֹן
דְּבִקְדִישָׁא לֹא יַעֲלוּן לָהּ :

Allora quei che sono in Giudea, fuggano a i monti: e quei che sono nel mezzo di essa, partanvene: e quei che sono ne le regioni, non entrino in essa.

22. דִּיּוֹמִתָּה אֲנוּ הֵלִין
דְּתִבְעָתָה דְּיִשְׁלָם כָּל מֵא
דְּכִתִּיב :

Persuade questi son giorni de vendetta, acciòche s'adempiano tutte le cose che sono scritte.

23. גִּי דִין לְאֵילִין דְּכִסְטָן
וְלְאֵילִין דְּמִינְהוֹן בְּהִינוּ
יּוֹמָתָה יִהְיֶה גִיר אֵילֵצְנָה
רַבָּה בְּאַרְעָה וְרוֹגְזָה עַל
עַמָּה הַגָּדוֹל :

Eguas à quelle che saranno grandee, & à quelle che lasceranno in quei giorni, persiòche sarà grande affluente sopra la terra, & ira in questo popolo.

כא

17. וְתִהְיוּ שְׂנוּאִים מִכָּלָם בְּעֵבוֹר
שְׁמִי :

Y serays zborrecidos de todos por causa de mi nombre.

18. וּמִשְׁעֲחֹת רֹאשְׁכֶם אֶרְצָה
לֹא תִכּוֹל אֶחָד :

Mas un pelo de vuestra cabeça no perecerá,

19. בְּתִקְוֹתְכֶם תִּקְוִי אֶת
נַפְשֵׁיכֶם :

En vuestra paciencia poseereys vuestras vidas

20. וּבְאַשֶׁר תִּרְאֶה כִּי־רוֹשְׁלִים
בְּמַצּוֹר הִיא סָבִיב אֲנִי תִדְעוּ כִּי־
קִרְבָּה שְׂמִמָּתָה :

Y quando vierdes à Ierusalem cercada de exercitos, sabed entonces que su destruycion ha llegado.

21. אֲנִי אֲשֶׁר בִּיהוּדָה יִהְיוּ יְנוּסִים
עַל־הַהָרִים וְאַשֶׁר בְּתוֹכָהּ יִמְלִטוּ
וְאַשֶׁר בְּשָׂדוֹתֶיהָ אֵל יָשׁוּבוּ בָּהּ :

Entonces losque estuieren en Iudea, huyan à los montes: y losque estuieren en medio de ella, vayanse: y losque en las otras regiones, no entren en ella.

22. כִּי יָמֵי נִקְמָה הֵמָּה לְמַלְאָכָה
כָּלָם הַכֹּתְבִים :

Porque estos son dias de vengança: para que se cumplan todas las cosas que estan escritas.

23. אֲנִי לְהָרוֹת וּלְמִינִיקוֹת
בְּיָמִים הָאֵלֶּה כִּי־תִהְיֶה צָרָה
וּמַצּוֹקָה גְּדוֹלָה עַל־הָאָרֶץ
וְתַחֲרוּ־אֶת עַל־הָעָם תִּהְיֶה :

Mas ay de las preñadas y de las que crían en aquellos dias: porque aura apretura grande sobre la tierra, y ira en este pueblo.

κα.

17. Καὶ ἔσονταιμισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου.

Et seretz haïs de tous pour l'amour de mon Nom.

18. Καὶ θελὲ ἓκ τ' κεφαλῆς ὑμῶν οὐ μὴ ἀπολέται.

Mais un cheveu de vostre teste ne sera point perdu.

19. Ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσονται αἱ ψυχὰς ὑμῶν.

Possedez vos ames par vostre patience.

20. Ὅταν δὲ ἴδῃτε κυκλαζόμενὴν ὑπὸ στρατιῶν τὴν ἱερουσαλήμ, τότε γινώτε ὅτι ἤγγισεν ἡ ἐρήμωσις αὐτῆς.

Et quand vous verrez Ierusalem estre environnee d'armees, sachez adonc que sa desolation est prochaine.

21. Τότε οἱ ἐν τῇ ἰουδαίᾳ, φεύγετωσαν εἰς τὰ ὄρη· καὶ οἱ ἐν μέσῳ αὐτῆς, ἐκχυρῶνται· καὶ οἱ ἐν τῇς χώραις, μὴ εἰσέλθωσιν εἰς αὐτήν.

Alors ceux qui sont en Iudee, qu'ils s'enfuyent aux montagnes: & ceux qui sont au milieu d'icelle, qu'ils se retirent: & ceux qui sont es champs, qu'ils n'entrent point en icelle.

22. Ὅτι ἡμέραι ἐκδικήσεως αὐτῇ εἰσι, τῇ ἀποκταθῆναι πάντα τὰ γεγραμμένα.

Car ce seront-là les jours de vengeance, afin que soyent accomplies toutes les choses qui sont écrites.

23. Οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ταῖς αἰσ ταῖς ἡμέραις· ἔσται γὰρ ἀνάγκη μεγάλῃ ὑμῖν τῇ γῆς, καὶ ἐρηγὴ ἐν τῇ λαῶν ταύτῃ.

Or mal-heur sur celles qui seront enceintes, & sur celles qui allaiteront en ces temps-là: car il y aura grande extremité sur cette courtoise, & ire en ce peuple.

17. Et eritis odio omnibus propter nomen meum.

And ye shall be hated of all men for my Names sake.

18. Et capillus de capite vestro non peribit.

Yet there shall not one haire of your head be periſh.

19. In patientia vestra possidebitis animas vestras.

By your patience possesse your soules.

20. Cum autem videritis circumdari ab exercitu Ierusalem: tunc scitote quia appropinquavit desolatio eius.

And when ye see Ierusalem besieged with souldiers: then vnderstand that the desolation thereof is neere.

21. Tunc qui in Iudæa sunt, fugiant ad montes: & qui in medio eius, discedant: & qui in regionibus, non intrent in eam.

Then let them which are in Iudæa, flee to the mountaines: and let them which are in the middes thereof depart out: and let not them which are in the countrey entere therein.

22. Quia dies ultionis hi sunt, ut impleantur omnia quæ scripta sunt.

For these be the dayes of vengeance: that all things that are written

23. Vx autem prægnantibus & nutriendibus in illis diebus, erit enim pressura magna super terram, & ira populo huic.

But woe be to them that be with child: & to them that give sucke in those dayes: for there shall be great distresse in this land: & wrath ouer this people.

17. Vnd ir werdet gehasset sein von jederman/ vmb meines Namens willen.

De i stulle hadis aff buermand/ for mit Massen schuld.

18. Vnd ein Haar von euerm haupt soll nicht vmbkommen.

Deit Haar aff eders Hoffscheit soll iche fortkommis.

19. Sætet eure Seele mit gedult.

Tager eder Seele mit raasmobighed.

20. Wenn ihr aber sehen werdet Jerusalem belagert mit einem Heer/ so mercket/ das herden kommen ist ihre verwüstunge.

De naari see Jerusalem belegget mit en Heer/ Da mercket/ at hand obellegelse er kommen naer til.

21. Als denn/ wer in Judea ist/ der fliehe auff das Gebirge/ vnd wer mit ten darinnen ist/ der weiche herauß/ vnd wer auff dem Lande ist/ der komme nicht hinein.

Huo som da eri Judea/ hand sin paa Vnerge/ De huosom er mit der vdi/ hand vige der vdi/ De huosom er i Landene/ hand komme der iche ind.

22. Denn das sind die Tage der Rache/ daß erfüllet werde alles was geschrieben ist.

Thi der er Hestens dage/ at alle der som screffue er/ skal fuldcommis.

23. Weh aber den Schwangern vnd Säugerin in denselbigen tagen. Denn es wirdt grosse noth auff Erden sein/ vnd ein Zorn über diß Volk.

Wede Fructsomlige oc Diendis i de Dage. Thi der skal vere stor Død paa Jorden/ oc en vrede affuerdene Folk.

17. A budete to nenávisťi vſſechněm pro Ţmēno mē.

A bedžtece přem/eršynt v vſſyřich ola imenā mego.

18. A vlas s hlavy vaſſy ne zahyne.

Alcy vlas z glowy vaſſy nie zſyne.

19. V trpělivosti vaſſy vlá: dněe duſſemí vaſſy mī.

Przeſ waſſe cietpliwosć odžis cza wayceduſe waſſe.

20. A kdž vžijte že obležen bude od Vojſta Jeruſalem/ tehdy wězte že ſe pſtělí jz zpuſtěníj geho.

A kdy vſtupí Jeruſalem v oſtlní obrocsone/ tedy poznyat je blyſtíreſt ſpuſtoſenie ego.

21. Echdaž i kdž gſau w jz domſtſu/ at vſtſagij t horám: a ſdo v proſtřed něho/ at wpgdau: a ſtſij w tſaginách/ at newcházegij do něho:

Echdy čí co ſau Judſi n edy zúčtſkā ná gory/ a tſozy ſa w poſtſod tſe/ niech wynidat a čí co ſa ná paláh/ niechay nie wchodz do nſe.

22. Nebo dnowt ſi pomſty gſau/ aby ſe napſnily vſſechy w tſy ſtſerž pſany gſau.

Abowſemci ſa ry dny pomſty/ aby ſie wppelnto wſyře co ſeſt napſano.

23. Ale bēda tēhotným a tēm ſtſeržtēmij w tēch dnech/ nebo bude daw welſy na zemí/ a hněw nad lidem tīmto.

Wādā tedy bedžie bezmſcny m/ y dſiathetſam ſſacym w o nych zſadlech/ abowiem bedžie ſcſt wielſi w tēy zemi/ a gniem w ludu tēm.

כא

24 ויפלו בפי חרב וישבו בכל
הגוים וירושלים תהיה מבוסה
מן הגוים עד כי תמלאנה עתות
הגוים :

*Et cadent à fil de spada, & serent
menati prigionieri tutte le nationes: & Ie-
rusalem sarà calcata da i Gentili, infino
che siano campiti i tempi de sti Gentili.*

25 ויהיו איתנה ב
שמשא ובסדרה ו
ובכוכבים ובארצות
אולצנה דעממה ובשך
אידא מן תיהתא דקלא
דימיה :

*Serent etiam die signa in sole, & in
la luna, & in le stelle & sopra la terra an-
ficta ne le genti per desperatione, resonan-
da si mare & fonde.*

26 ויוצא דמפק נפשתיא
רבני נשא מן דחיתתא
דמרב דעתיד למאתא
על ארצא ויהתויעון ח
חילא דשמיא :

*Egli hastranno l'angendo per la pau-
ra, & per l'appettatione de le cose che so-
prannerranno al mondo perchoche la
virtu de cial si commoveranno.*

27 והידיו דחודקהי לבנה
האנשא דאתא בעגגה
עם חילא סגיאא ושוהבה
רבנה :

*Et allora si vederà al Figliuol de l'hu-
mo Gentile in una nuola con molto po-
tè & gloria.*

28 מא דין דשרי הליו
דיהונו אתלבבו וארימו
דשיכון מטול דקרב לה
בדקנכו :

*Quando queste cose cuminciaranno
à venire, signate date in su, & alzate le
capite vestre, perchoche s'appressa la vostra
redemptione.*

29 ואמר הונא להון
מתלא חנו לתאתנה ו
ולפלחון אילנא :

*Ed disse loro vna similitudine, Guar-
date al fico & tutti gli arbori.*

כא

24 ויפלו בפי חרב וישבו בכל
הגוים וירושלים תהיה מבוסה
מן הגוים עד כי תמלאנה עתות
הגוים :

*Y caeran à filo de espada, y seran lleuados
captiuos por todas las naciones: y Ierusalem se-
ra hollada de las gentes hastaque los tiempos de
las Gentes sean cumplidos.*

25 ויהיה איתנה ב
שמשא ובסדרה ו
ובכוכבים ובארצות
אולצנה דעממה ובשך
אידא מן תיהתא דקלא
דימיה :

*Entonces aurà senales en el Sol, y en la Lu-
na, y en las estrellas: y en la tierra apretura de
gentes por la confusion del sonido de la mar y de
las ondas.*

26 ירגעו האנשים מידנה
ומרעדה על אשר יבואו בחבל
כי חיל השמים ימוט :

*Secandose los hombres a causa del temor
y de la esperanza de las cosas que sobre vendran à
la redondez de la tierra: porque las virtudes de-
los cielos seran commouidas.*

27 ויחזי יראו את בן האדם
בא בענן עם כל וקבוד לב :

*Y entonces verán al Hijo del hombre,
que vendrà en la nube con potestad y magestad
grande.*

28 ובתחיל להיוות כל האלה
אזי הביטו וישאו ראשיהם
בעבוד כי קרובה פדויהם :

*Y quando estas cosas començaren à hazerse
mirad, y leuantad vuestras cabeças, porque vue-
stra redencion està cerca.*

29 ויאמר להם את המשל
הביטו את התאנה וכל
היצאים :

*Y dixoles tambien vna parabola, Mirad la
higuera y todos los arboles:*

כא

24. Καὶ πτωμένοι ἐσμεν μα-
χαίρας, καὶ αἰχμαλωτισθήσονται
εἰς πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν καὶ ἱερουσαλήμ
ἐσται περικυβητὴ ὑπὸ τοῖς ἔθνεσιν.
καὶ πληροῦσιν οἱ καιροὶ τοῦ ἔθνεος.

*Et ils tomberont au tranchant de
l'espee, & seront menés captifs en tou-
tes nations: & Ierusalem sera soulee
par les nations, jusqu'à ce que les temps
des nations soyent accomplis:*

25. Καὶ ἔσται σημεῖα ἐν ἡλίῳ καὶ
σελήνῃ καὶ ἀστροῖς, καὶ ἐπὶ τῇ γῆ
συσχηθὴ ἔθνη ἐν δόσεσιν, ἡχούσας
βυλίσσας καὶ πάλου.

*D'auantage, il y aura signes au soleil
& en la lune, & es estoiles, & destresse
aux nations, tellement qu'on ne saura
que deuenir sur la terre, la mer bruyant
& les ondes.*

26. Αποψυχόντων ἀνθρώπων
διὰ φόβου καὶ περσδίκιους τῶν ἐ-
περχομένων ἐν τῇ οἰκουμένῃ, αἱ γὰρ
δυνάμεις τῶν ἀστροῦν σαλευθήσονται.

*De sorte que les hommes seront
comme tendans l'ame, de peur, & à cau-
se de l'attente des choses qui suruen-
dront au monde entier: car les ver-
tus des cieus seront esbranlées.*

27. Καὶ τότε ὁψεται ὁ υἱὸς τοῦ
ἀνθρώπου ἐρχόμενος ἐν νεφέλῃ καὶ
δυνάμει καὶ δόξῃ πολλῇ.

*Et alors on verra le Fils de l'homme
venir en nue avec puissance &
grand gloire.*

28. Αρχιμένον τὸ πύκτον γένος
ἀνακύβετε καὶ ἀνέρετε πρὸς κα-
φαλὰς ὑμῶν διότι ἐγγίζει ἡ δόξα
λύτρωσις ὑμῶν.

*Or quand ces choses commence-
ront à aduenir, dressez-vous en haut, &
leuez vos testes, d'autant que vostre de-
liurance approche.*

29. Καὶ ἐπὶ αὐτοῖς ὁμοιωθεὶς αὐτοῖς
ἰδοὺ πᾶν σκῆλον καὶ πᾶσι τοῖς
ἄρβυλοις.

*Et il leur dit vne similitude, Voyez
le figuier & tous les arbres.*

24. Et cadent in ore gladii: & captivi ducuntur in omnes gentes, & Ierusalem calcabitur à Gentibus: donec impleantur tempora nationum.

And they shall fall on the edge of the sword; and shall be led captives into all nations; and Jerusalem shall be trodden under foot of the Gentiles: until the time of the Gentiles be fulfilled.

25. Et erunt signa in sole & luna & stellis, & in terris pressura gentium præ confusione sonitus maris & fluctuum.

Then there shall be signs in the Sun, and in the Moone, and in the stars: and upon the earth trouble among the nations with perplexitie: the sea and the waters shall waue.

26. Arescentibus hominibus præ timore & expectatione, quæ supervenient universo orbi, nam virtutes celorum movebuntur.

And mens hearts shall faile them for feare: and for looking after those things, which shall come on the world: for the powers of heauen shall be shaken.

27. Et tunc videbunt Filium hominis venientem in nube cum potestate magna & maiestate.

And then shall they see the Sonne of man come in a cloud: with power and great glorie.

28. His autem fieri incipientibus, respicite, & levate capita vestra, quoniam appropinquat redemptio vestra.

And when these things beginne to come to passe, then looke up, & lift up your heads: for your redemption draweth nere.

29. Et dixit illis similitudinem, Videte ficulneam, & omnes arbores.

And he saide to them a parable: Beholde, the figge tree, and all trees.

24. Vnd sie werden fallen durch des Schwerdts scherpffe / vnd gefangen geführt vnter alle Völcker. Vnd Jerusalem wirdt zutreten werden von den Heiden / biß daß der Heiden zeit erfüllet wirdt.

De de stulle falbe ved skarpe Suerd / oc feris fanane ihlant alle Gold. De Jerusalem skal nedetræff aff Hedningene / indtil Hedningens tid bliffuer fuldkommen.

25. Vnd es werden Zeichen geschehen an der Sonnen / vnd Mond / vnd Sternen / vnd auff Erden wirdt den Leuten bange sein / vnd werden jaggen / vnd das Meer / vnd die Wasserwogen werden brausen.

De de stulle ske Tegen i Soel oc Maane / oc Stærner / De paa Jorden skal Golder bliffue bange / oc de stulle bliffue nuskroftige / De Haffuen oc Vandbolger ne stulle bruse.

26. Vnd die Menschen werden verschwachten / für forcht vnd für warsten der dinge / die kommen sollen auff Erden. Denn auch der Himel kräfte sich bewegen werden.

De Menniskten stulle forsmecte for redzel oc for detingis foruentelse / so stude komme paa Jorden. Et i at Himmelens krafter stulle røre sig.

27. Vnd als denn werden sie sehen des Menschen Son kommen inn der Wolcken / mit grosser Krafft vnd Herrlichkeit.

De da stulle de see Menniskens Son komme i Skyerne / med stor krafft oc Herlighed.

28. Wenn aber dises ansethet zugesehen / so schet auff / vnd hebt euer Häupter auff / darumb daß sich euer Erlösung nahet.

De naar som dette beandter at ske / Da seer op / oc oplyffter eders Hoffuud / Jorden / at eders Forløsning fund er til.

29. Vnd er saget ihnen ein Gleichniß: Sehet an den Feigenbaum vnd alle Bäume.

De hand sagde dem en lignelse / Seer til Figen træet oc alle Træ.

24. Upadati budau od Meće / a zajmanni vedeni budau mezy wśseckij Náródny: a Jeruzalém poslačen bude od cyřpěch Náródůw / do kudy se ne naplni tasowě těch Náródůw.

A poleca od młeczki / a beda obawiedzienci do wieczenia między wśpěchli narody / ybrodzie Jeruzalem pobepra ne od poganow / a z sie też wypelni ciężkość.

25. A budau znaměni na Sluncu / a na Měsěcu / a na Hwězdach: a na Zemi bude daw Náródůw pro bauři zwusku Moř stěho a wlnobiti.

Tedy beda známi ná sloŕcu / mēci hroty / y gwiazdach / a na zemi wciáně nie narodow / gdy nie stānie zādny / a gdy zāsumi morze y waly.

26. Takže schauť budau lidě strachem / pro očkāwanij těch wěc / kterě přijdu na wěsterni Swět. Nebo mořy nebestě hřbaty se budau:

Chť i z sie ludje z duše wylesna / před strachem y oczekawanim niefzěšćia přychodžacego ná ořag zemie / Abowiem mořy niebestie chwiaty se beda.

27. A tehdyž wřij Syna tlowěka / an gde w oblacc mořy welikau a swelchnosij welikau.

A tedy wyra Syna cłowieszcego přychodžacego w oblaku z mocay chwata wielka.

28. A tdyž ty wěcy poznau se diji / pohleděj a pozdwihi nětež hlau wāšpěch / neb se přibližuje wplaupenij wāše.

To gdy sie dijać pozmie / pogladay cięz a wodnoście głowy wāšce / i z sie ciuż přybliza odkus pienie wāše.

29. Upowěděl jim podobensiwij: Patřte na řikowě dře woř na wśseckā dřiwoř.

Upowiedzial im też to podobensiwio / Porzycie znā řigowe dře woř na wśpěckā dřiwoř.

כ

30 דמא דמפרצין מחנה
מנהון משתכלין אנתון
דקרב לה קיטא :

*Quando già cominciando à mestere,
per voi medesimi riguardando, considerate
che la state e già vicina.*

31 הכנא אף אנתון מא
דמנהון הליו דהונו דעו
דקריבא הי מלכותא
דאלהא :

*Così ancor voi quando vadrete annun-
ziar questa cosa, sappiate che il regno di Dio
è presso.*

32 אמין אמר אנא לכו
דלא תצבר שרבתא דדא
עו — מא דכלהון הליו
דהונו :

*Io vi dico in verità che non passerà
questa generatione, innanzi che tutte
queste cose sian fatte.*

33 שמיא וארעא יעברון
וסלי לא יעברון :

*El cielo e la terra passaranno ben via,
ma le mie parole non passaranno già.*

34 אנדדו דין בנפשכון
דלא במתו וחקו
לכותכון באסוטרות
ובריותה ופופתה
דעלמא ומו שליא ואתא
עלכון ונמא הו :

*Hor guardatevi che i vostri cuori non
s'aggravino di crapula, e d'ebbrechez-
ze, e de la cura di questa vita : e che quel
giorno vi sopraggiunga in un subito.*

35 איד דפחתא ציר יבשח
על פלהון אילין דיתבין
על אפנה דפלה ארעא :

*Perche verrà come un laccio sopra
tutti quelli che habitano sopra la faccia
di tutta la terra.*

36 הו דביל שחרין דכל
זבו נמצלין דתשוון
למצרקה מו הליו דעתידו
למקוה וחקומו קרס
דדא נשנא :

*Vegliate dunque, pregando d'ogni
tempo, d'esser fatti digni di scampar tutte
queste cose che debbeno auerire, e di star
attenti, al Figliuolo dell'huomo.*

כ

30 כנאשר יורים אלו דאה תדעו
מחם כי עת קרוב הקציר :

*Quando ya meten, viendolos, de vofotros
mismos entendeys que el verano està ya cerca :*

31 ככה גם אתם כנאשר תדעו
להיות האלה תדעו כי קרובה
היא מלכות אלהים :

*Ansi tambien vofotros, quando vierdes ha-
zerse estas cosas, entended que està cerca el reyno
de Dios.*

32 אמין אמר אני לכם כי
לא יעבור דור הזה עד כי כלם
יהיו :

*Dezierto os digo, que no passará esta gene-
racion, hasta que todo sez hecho.*

33 השמים והארץ יעברו ודברי
לא יעברו :

*El cielo y la tierra pasaran, mas mis pala-
bras no pasarán.*

34 לכן השמרו בנפשכם פן-
תכבדו, לבבכם בוללה סבא
שכרון ובדאעת העולם הזה
ובתאם יבוא עליכם היום ההוא :

*Y mirad por vofotros, que vuestros coraço-
nes no sean cargados de glotonia y embriaguez,
y de los cuidados de esta vida : y venga de repente
sobre vofotros aquel dia.*

35 כי כמו מוקש יבוא על-
כל יושבי פני כל הארץ :

*Porque como un lazo vendrà sobre todos
losque habitan sobre la haz de toda la tierra.*

36 לכן שקדו בכל עת והתפללו
למען תשנו לברוח מפני כל
העתידים להיות ולעמוד לפני
בן האדם :

*Velad pues orando à todo tiempo, que seays
auidos dignos de emitir todas estas cosas que han
de venir : y de estar en pie delante del hijo del
hombre.*

מא.

30. Οταν αποβλέψωτε εθελ-
πους εφ' εαυτῶν γινώσκετε οτι ε-
στι ηγγις το ημερον.

*Quand desia ils poussent, vous co-
gnourez de vous-mêmes en regardât,
que l'été est desia pres.*

31. Ουτεν ὑμεῖς εἴπατε ἰδὲτε
ταῦτα γινώσκουσιν οτι ἐγγυ-
ς ἐστὶ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

*Vous aussi pareillement, quand vous
verez ces choses aduenir, sachez que le
regne de Dieu est pres.*

32. Αμὲν λέγω ὑμῖν, οτι εἰ μὴ
παρέλθῃ ἡ γενεὴ αὕτη, τὰς αἰ-
ῶνας ἔσται.

*En vérité le vous di, que cest age
ne passera point iusqu'à ce que toutes
ces choses soyent faites.*

33. Ο ἄνεμος καὶ ἡ γῆ παρελ-
ουσιν· οὐδ' ἡ λέξις μου εἰ μὴ πα-
ρέλθῃ.

*Le ciel & la terre passeront, mais
mes paroles ne passeront point.*

34. Προσέχετε ἑαυτοῖς, μή πο-
τε βαρυνθῆσθε ὑμεῖς αὖτε πλεῖστα
ἐν κρασίῳ καὶ μέθῃ καὶ μερι-
μῇσι βιωτικαῖς, καὶ αἰφνιδίῳ
ἐφ' ὑμᾶς ἔλθῃ ἡ ἡμέρα ἐκείνη.

*Prenez donc garde à vous-mêmes,
que d'auenture vos cœur ne soyent gre-
ués de gourtmandise & d'yrrognerie, &
des soucis de celle vie : & que ce iour-la
soudain ne vous surprenne.*

35. Ὡς παγὶς γὰρ ἐπελθούσης ἐ-
πὶ πάντας τοὺς κατοικοῦντας τὴν
οἰκουμένην πάσης τῆς γῆς.

*Car il surprendra comme un lazo
tous ceux qui habitent sur la dessus de
toute la terre.*

36. Ἀρεσυνῶτε ἑαυτοὺς ἐν παντί
καὶ δεόμενοι, ἵνα παραστήσῃτε
ἐκφυγῆς ταῦτα πάντα τὰ μέλ-
λητα γίνεσθαι. καὶ σταθεῖτε ἔμ-
προσῶς τῷ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

*Veillez donc, priez en tout temps,
afia que vous soyez faits dignes d'eui-
ter toutes ces choses qui doiuent adue-
nir, & que vous puissiez subsister de-
uant le Fils de l'homme.*

30. Cum producant iam ex se fructum, scitis quoniam propè est æstas.

When the new shoote forth, ye seeing them, know of your owne selves, that sommer is then nere.

31. Ita & vos cum videritis hæc fieri, scitote quoniam propè est regnum Dei.

So likewise ye when ye see these things come to passe, know ye that the kingdom of God is nere.

32. Amen dico vobis, quia non peribit generatio hæc, donec omnia fiant.

Verely I say vnto you, This age shall not passe, till all these things be done.

33. Cælum & terra transibunt: verba autem mea non transibunt.

Heauen and earth shall passe away, but my wordes shall not passe away.

34. Attendite autem vobis, ne forte grauentur corda vestra in crapula & ebrietate & curis huius vitæ: & superveniat in vos repentina dies illa.

Take heed to your selves, lest at any time your heartes be oppressed with surfeiting & drunkennesse, and cares of this life, and lest that day come on you at unwares.

35. Tanquam laqueus enim superveniet in omnes qui sedent super faciem omnis terræ.

For as a snare shall it come on all them that dwell on the face of the whole earth.

36. Vigilate itaque omni tempore orantes, ut digni habeamini fugere ista omnia quæ futura sunt, & stare ante Filium hominis.

Watch therefore, and pray continually, that ye may be counted worthy to escape all these things, & stand before the Sonne of man.

30. Wenn sie jetzt außschlagen / so sehet ihrs an ihnen / vnd mercket / daß jetzt der Sommer nahe ist.

Daar som de saa nu knaapper / da see i paa dem / oc mercke at Sommeren er nu nær.

31. Also auch ir / wenn ihr diß alles sehet angehen / so wisset / daß das Reich Gottes nahe ist.

Alse saa / naar som i see alt dette begyndes / da vider / at Guds Rige er nær.

32. Warlich ich sage euch / diß Geschlecht wirdt nicht vergehen / biß daß es alles geschehe.

Sandelsge icg siger eder / Denne Slægt skal ic forgaa / for det skal altsammen.

33. Himmel vnd Erden vergehen / aber meine Wort vergehen nicht.

Himmel oc Jord forgaa / Men mine Ord forgaa icke.

34. Aber hütet euch / daß euere Herzen nicht beschweret werden mit freßsen vnd sauffen / vnd mit sorgen der Nahrung / vnd komme diser Tag schnell über euch.

Men vøttet eder / At eders Hjertter icke besværes med frodzeri oc druckenskaft / oc met sorg for Næring / oc denne dag skal komme hastelige offuer eder.

35. Denn wie ein Fallstrick wirdt er kommen / über alle die auff Erden wohnen.

Thi hand skal komme som en Snare / offuer alle dem som bo paa Jorden.

36. So seyt nun wacker allezeit / vnd betet / daß ihr würdig werden müget zu empfliehen disem allen / das geschehen soll / vnd zu stehen für des Menschen Son.

Saa veret nu altid vaagne / oc bedet / At i kunde vere verdige til at vndfå alt dette / som skal / oc at stå for Menneskens Søn.

30. Když již vydváží se ze Důpence / vyte že blízko jest Létu.

Když již vypuštěná listí / tedy vy sami žebte poznávat že jest již blízko léto.

31. Takéž vy / když užijete ano se tyto věci dějí / věztež že blízko jest Království Boží.

Takéž vy kdy vyprýte k se to bedžte žijete / poznávajíte že blízko jest Království Boží.

32. Jágistž pravím vám že nepomine pokolení toto / až se všecky věci stanou.

Já pravím vám pomiedám / Jádymet spůsobem nie przeminie ohen wiek a jby si to wšytko stalo.

33. Nebe a Země pominau / ale slova má nepominau.

Neboť v zemiá přejmnie / ale slova moie Jádym spůsobem nie přeminu.

34. Varujte se / aby snad nebyla obtížena Erdec wassce obžerstwím a opilstwím / a peřowáním o tento žuwot : a přislabý na was náhlý ten den :

Bádžte i tedy tego pilni sami v šiebie / aby tieby nie byli ociasjone sercá wáše obžerstwem y opilstwem / y staráním tego žywota / žebý na was j predknie přypšiel džen on.

35. Nebo pakožto ošydlo přijgde na wšestny kiej obýwagij na swrchu wšy země.

Abowiemci takó šidlo přypadne ná wšyřki kthorzy mieštáa powšyřky zemi.

36. Protož bdžte na každé čas modlyce se / abyšce hodni gijnij byli vgniti těch wšech věč / kterž budaucý gšau / a státi před Synem člověka.

A přetož czuýcie modlae se ná každé čas / aby was miano gosbncini / kthorzybyšcie všli tego wšyřkego co přizdama / a jbye šat státi před Synem člověka.

כא

37 באַמפּונג דין מלך
הוא בהיכלא ובכלליא נפק
הוא באַת בְּטוּרָא
דמִתְקַנָּא דבית נִיחָא :

Essi fissano il giorno del insegnar nel tempio : e la notte discende , dimorano sul monte , che si chiama degli Oliui.

38 וכלה עמא מוקדמו
הון לותה להיכלא
למשמע מלתה :

Erant il populo la mattina per tempo veniu a lui , per uiderlo nel tempio.

כב

1 קריב הוא דין עדעדא
דבְּטוּרָא דמִתְקַנָּא בְּעִתָּא :

Auiciet amale per il giorno de la festa de gli azimi , che si chiama Pascha.

2 ובעון הון דפי כהנא
וספרא דאיכנא יקטלונה
דחליו הון ציר מו עמא :

*Et principes Sacerdoti et Scriba cer-
cabant eum sicut possent facere : par-
ticipet et uenerunt il populo.*

3 על הוא דין סטנא
ביהודה דמִתְקַנָּא
סכריטא דאיתנה הון
מו מניגא דתירעסר :

*Et intro satana in Iudas , che per co-
gnome si chiamaua Iscariote , il quale era
del numero de doze.*

4 ואול מילל עם רבי
כהנא וספרא ורבי חילא
דהיכלא איה דילשמייה
להון :

*Essi egli se n' andò , e parlò co i prin-
cipali Sacerdoti e co i Maestri del tempio ,
del modo come lo darebbe loro ne le mane.*

5 וחדיו ואקריבו דיתלון
לה כספא :

*Da che essi si rallegrarono , e passarono
de darli denari.*

כא

37 ויהי ביום מלמד בהיכל
ובלילה יוצא וילך בקר הנקרא
קר היתים :

*Y enssennaua entre dia enel Templo : y de
noche , saliendo estauase enel monte que se llama
de las Oliuas.*

38 וכל העם השכים בבקר
ויבוא אליו בהיכל לשמע אתו :

*Y codo el pueblo venia a el por la manana
para oyrla en el Templo.*

כב

1 ויקרב חג המצות אשר נקרא
הפסח :

*Y estaua cerca el dia de la fiesta de los Panes
sin leuadura , que se llama la Pascua.*

2 ויבקשו שרי הכהנים והסופרים
איכבה יהדותו וייראו את
העם :

*Y los principes de los Sacerdotes y los Escri-
bas procurauan como lo matarian : mas auian
miedo del pueblo.*

3 ויבוא השטן ביהודה אשר
נקרא אישכריות והוא ממספר
שנים עשר :

*Y entró Satanas en Iudas que tenia por so-
bre nombre Iscariota , el qual era vno del nume-
ro de los Doze.*

4 וילך וימלל לשרי הכהנים
ולסגנים באשר יסגירו
בידהם :

*Y fue , y habló con los principes de los Sa-
cerdotes , y con los magistrados , de como se lo
entregaria.*

5 וישמחו ונקבו לו כסף לתת :

*Los quales se holgaron , y concertaron de
darle dinero.*

κα'

37. Ἦν δὲ τὰς ἡμέρας ἐν τῷ ἱερῷ
διδάσκων , τὰς δὲ νύκτας ἐξέρχο-
μενος ἐν ὄρει τῇ κα-
λούμεν ὀλιβῳ.

*Or estoit-il de iour enseignant au
temple : & sortant deuantroit la nuict
en la montagne qui est appelee des Oli-
uiers.*

38. Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὠρθε πρὸς
αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ ἀκούει αὐτοῦ.

*Et dès le point du iour tout le peu-
ple venoit vers lui au temple , pour l'o-
iir.*

ΚΕΦΑΛΑ. κα'.

Ἡ γὰρ ἡ ἑορτὴ τῆς ἀζύμων
ἡ λεγομένη πασχα.

*Or la feste des pains sans leuain , qui
on appelle Palque , approchoit ,*

2. Καὶ ἐζητοῦν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ
γραμματεῖς τὸ πῶς ἀποκτείνω-
σιν· φόβουτο γὰρ τὸν λαόν.

*Et les principaux Sacrificateurs &
les Scribes cerchoyent comment ils le
pourroyent mettre à mort : car ils crai-
gnoyent le peuple.*

3. Εἰσῆλθὲν δὲ ὁ σατανᾶς εἰς ἰούδαν
τὸν πρεσβύτερον ἰσκαριώτην ,
ὅτι ἐκ τῶ ἀριθμοῦ τῶν δώδεκα.

*Mais Satan entra en Iudas surnom-
mé Iscariot , qui estoit du nombre des
douze.*

4. Καὶ ἀπλῶς συνελάλησε τοῖς
ἀρχιερεῖς καὶ τοῖς γραμματεῖς τὸ
πῶς αὐτὸν ἐκτείνωσιν.

*Lequels'en alla , & parla avec les
principaux Sacrificateurs & les capitai-
nes , comment il le leur iureroit.*

5. Καὶ ἐχάρησαν , καὶ συνέθεντο
αὐτῷ δέχεσθαι δάναι.

*Dont ils furent ioyeux , & accorde-
rent de lui bailler argent.*

37. Erat autem diebus docens in templo, noctibus vero exiens, morabatur in monte qui vocatur Oliveti.

Nowe in the day time hee taught in the Temple / and at night the went out / and abode in the mount that is called the mount of Olives.

38. Et omnis populus manebat ad eum in templo audire eum.

And all the people came in the morning to him / to heare him in the Temple.

Appropinquabat autem dies festus Azymorum, qui dicitur Pascha.

Now the feast of unleavened bread drew nigh / which is called the Passover.

2. Et querebant principes sacerdotum & Scribae, quomodo eum interficerent: timebant vero plebem.

And the hie Priestes and Scribes sought howe they might kill him: for they feared the people.

3. Intravit autem satanas in Iudam, qui cognominabatur Iscariotes, unum de duodecim.

Then entred Satan into Judas / who was called Iscariot / and was of the number of the twelve.

4. Et abiit, & locutus est cum principibus sacerdotum & magistratibus, quemadmodum illum traderet eis.

And he went his way / and communed with the hie Priestes and elders / how he might betray him to them.

5. Et gavisi sunt, & pacti sunt pecuniam illi dare.

So they were glad / and agreed to give him money.

37. Vnnd er lehret des Tages im Tempel / des Nachts aber gieng er hinaus / vnd bleib über Nacht am Olberg.

De hand lærde om dagen i Tempelen / oc om natten gick hand ud / oc bleff om natten paa Olieberge.

38. Vnd alles Volk machet sich früe auff zu ihm / im Tempel ihn zu hören.

De at Folket giorde sig aarle rede til hannem i Tempelen / at høre hannem.

Es war aber nahe das Fest der Süssenbrodt / daß da Ostern heisset.

De den Sødebrøds Høytid naar nær / som kaldes Paaske.

2. Vnd die Hohenpriester vnd Schriftgelehrten trachteten / wie sie ihn tödten / vnd forchten sich für dem Volk.

De de høyeste Prestes oc Skrifteleere haaffde sinde / huortedis de kunde slå hannem ihuel / De de frøctede sig for Folket.

3. Es war aber der Sathanas gefahren in den Judas / genant Ischariots / der da war auß der Zahl der Zwölffen.

Men Satanas naar faaren i Judas / som kaldes Ischariots / oc naar aff de Tølfderis tal.

4. Vnd er gieng hin vnd redet mit den Hohenpriestern / vnd mit den Hauptleuten / wie er ihn wolte ihnen überantwortten.

De hand gick bort oc talede med de høyeste Prestes / oc med Hoffuismændene / huortedis hand vilde antvorde dem hannem.

5. Vnd sie worden fro / vnd gelobten ihm Gelt zu geben.

De de bleffue glade / oc loffue de at gifue hannem Penge.

37. V bhval vedne vñe w Chramě / ale w noch wypháže / ge přebhwal na hře / kteraž slowe Olivetská.

Žeal vedne vñe w Poštele / ale w noch wyphžy přemistkě / wal ná gorse kteraž slowe Olivetská.

38. A wesseren člona wswitě přicháže k němu do Chramě aby ho poslauchal.

Ale wšytek lid záněže do schodů do něho aby go wtočusle sluchal.

Blížil se pak den Swatěnj Přemě / kteraž slowe Wělkanoč.

Bylo blízko swatě Přemě / kteraž slowe Wělkanoč.

2. Whledali kněžata kněžská a Wětelé kteraž by ho zabili / ale báli se lidu.

Wšycky tego křesťané a křesťanky w Doštorowě takoby go zabyl / ale sledu dospolně bali.

3. Tehdy wšel Diábe ldo Wdásse / kteraž slaul Wštarý / ošty / gednoho z dwanašti.

Wšel tedy šatan w Judě / kteraž slowe Ischariote / sluc by dwanašti.

4. Wdšel a mluwí s kněžaty kněžskými a s předsími lidu / kteraž by ho gum jradil.

Atory šedy wnowil se s křesťany křesťanskými / z přeložony / m / takoby go um wybac mal.

5. Protož jradowali se / a sljibili genu penize dáti.

Žehorzy temu byl křesťan / oběcali dáti temu penězce.

6. Er spopondit. Et querebat opportunitatem ut traderet illum sine turbis.

And he consented / and sought opportunity to betray him unto them / when the people were away.

7. Venit autem dies Azymorum, in qua necesse erat occidi pascha.

Then came the day of unleavened bread when the Passover must be sacrificed.

8. Et misit Petrum & Iohannem, dicens, Euntes parate nobis pascha, ut manducemus.

And he sent Peter and John / saying / Go / and prepare us the Passover / that we may eat it.

9. At illi dixerunt, Vbi vis paremus?

And then saide to him / Where wilt thou / that we prepare it?

10. Et dixit ad eos, Ecce, introeuntibus vobis in civitatem, occurret vobis homo amphoram aquae portans: sequimini eum in domum in quam intrat.

Then he said unto them / Behold / when ye be entered into the cite / there shall a man meete you / bearing a pitcher of a water: followe him into the house he entred in.

11. Et dicetis patrifamilias domus, Dicite ubi Magister, Vbi est diversorium ubi pascha cum discipulis meis manducem?

And say unto the good man of the house / The Master saith unto thee / Where is the lodging where I shall eat my Passover with my disciples?

12. Eripse ostendet vobis cenaculum magnum stratum: & ibi parate.

Then he shall shewe you a great chamber trimmed: there make it ready.

6. Vnd er versprach sich / vnd suchte gelegenheit / daß er ihn überantwortet ohn Rumor.

De hand ufsagde dem der / oc soere beleyghed / at hand lunde forraade hannem vden oprør.

7. Es kam nun der Tag der Aysenbrodt / auff welchen man muste opffern das Osterlamb.

Der Sode brodz dag kom nu / paa huilken mand skulde offre Paastelammet.

8. Vnd er sandte Petrum vnd Iohannem / vnd sprach: Gehet hin / bereitet vns das Osterlamb / auff daß wirs essen.

De hand sende Petrum oc Iohannem / oc sagde / Gaar bort / bereder oss Paastelammet / at vi kunde æde det.

9. Sie aber sprachen zu ihm: Wo wiltu / daß wirs bereitten?

De de sagde til hannem / Hvor vilst du at vi skulle berede det?

10. Er sprach zu ihnen: Sihe / wenn ihr hinein kompt inn die Stadt / wird euch ein Mensch begegnen / der tregt einen Wasserkrug / folget ihm nach in das Haus / da er hinein gehet.

Hand saade til dem / See / naar i komme ind i Staden / da skal i Menniske møde eder / som bær et Vandkruss / folger hannem efter / Hus i / som hand gaar ind.

11. Vnd sagt zu dem Hausherrn: Der Meister lest dir sagen / wo ist die Herberge / darinnen ich das Osterlamb essen müge mit meinen Jüngern?

De siger til Husbonden / Mesteren sader dig si / hvor er der Herberg / der ieg maa æde Paastelammet vdi mit mine Disciple?

12. Vnd er wirdt euch einen grossen gepflasterten Saal zeigen / da selbs bereitet es.

De hand skal vise eder en stor stenlagd Sal / bereder det der.

6. A on také gim sljbiš. V hlebal prihodnôho času / aby gyp radil bez jástupu.

Šk co sm on pryzvekl / y hne tak časú iáoby go sm vybal pryzlodu pospolitégo.

7. Tedy přissel den Přesnic / v kterémžto potřebij bylo jabisu Beránka.

Šk thym přysedl dñs / y přissel / v který bylo potřeba abychom jeli velikánoc.

8. V poslal Petra a Jana / řka: Vdauce připravte nám Beránka / abychom jedli.

Poslat thety Petrá y Jan / mowiac / Sedy y gotuycie nam Wielkanoc abychmy iey pojmywal.

9. A oni řekli: Kde chces ať připravíme?

A oni řekli / Kde chceš aby chmy to nágotovali?

10. V řekl k nim: Hle když wgedete do Města / potká wás člověk džbán wodny nesá / gdež teč za nim do domu / do kteréhožto wgedete.

Kle on řekl do nich / Ocho gdy wy wnidiecie do miasta / zapdyte wem niektorzy niosac dzban wody / Idziej za nim do domu w który wnidzie.

11. V diže Hospodáři toho domu: Wskazuj tobě Mistr / kde jest Spín / kdežto budu gijst Beránka a Bědlníky mymi?

Vpowiedzcie gospodarzowi domu anego / Wskazaj Mistrz powiedzcie / Gdzie jest gospoda kedyby miał pożywać Wielkiey noscy z wielkannici swemi?

12. A on wám ukáže Wětš fadlo wchit podlážení / a tu připravte.

Tedy on wám ukáže Wětš wís / ešfa obita / tamje nágotuycie Wielkanoc.

כב

13 ואולי אשכחו איך ד
יאמר להון וטיבו פסחא :

E così essi andarono, e trovarono come agli bambini della loro età apparecchiata la Pascha.

14 וכך הוה עדנא אמתא
אשר אסתמך ותת-עסר
שלחא עמיה :

Quando poi fu venuta l'ora, si pose a tavola, e i dodici Apostoli con lui.

15 ואמר להון רגתג
רגתגי דהנא פסחא אכול
עמכון קדם דאחש :

«E disse loro, Io ho desiderato con gran desiderio, di mangiare questa Pascha con effluui, prima ch'io pasisca.

16 אמר אנא לכון גיד
ומכיל לא אכליהי עד
מא דישראל במלכותה
דאלהא :

Perche io ho detto, ch'io non me mangiarai più da hora innanzi, infino ch'ella sia compiuta nel regno di Dio.

17 וגם כסא ואודי ואמר
סבו הנא ופלוגו ברגתכון :

E ven' il calice, rendè gratia, e disse, Pasa a questo, e dividetela fra voi.

18 אמר אנא גיד לכון
דלא אסתא בז ילדא
דגפתא עד מא דתאמתא
מלכותה דאלהא :

Perche io ho detto ch'io non b' uera del frutto de la vite, infino a tanto che venga il regno di Dio.

19 וגם לחמא ואודי
הנא וקב להון ואמר הנא
פלוגו דעל אפיוכו מתיב
דגמא דויתון עבדן
לרוברגי :

Poi prese del pane, e rendè lue ch'egli hebbe gratia, lo spezza, e dette loro, dicendo, Questo è il mio corpo il quale si da per voi, fate questo in memoria de me.

20 והכית אף על פסא
מן פתר דאחשמו אמר ה
הנא פסא דיתקא דתא
דמי דחלפיוכו מתאשר :

Similmente dette loro ancora al calice perche si fu cenato, dicendo, Questo calice è il Nuovo testamento nel mio sangue, che si sparge per voi.

כב

13 וילכו וימצאו כחאשר אמר
להם ויכלו את-הפסח :

*Y yendo ellos hallaronlo todo como les a-
uia dicho : y aparejaron el cordero de la Pasqua.*

14 וכחאשר באת השעה וישב
ישנים עשר תלמידיו איתו :

*Y como fue hora, sentose à la mesa : y con el
los doze Apostoles.*

15 ויאמר אליהם התאורה
איתי את-פסח הוה לאכל
עמכם לפני ענותי :

*Y dixoles, En gran manera he deseado co-
mer con vosotros este cordero de la Pasqua antes
que paderca.*

16 כי אומר לכם כי עוד לא
אוכל ממנו עד כי-מלא
במלכות אלהים :

*Porque os digo que no comeré deel, hasta
que sea cumplido en el Reyno de Dios.*

17 ויקח את-הכוס ויברך
לאמר קחו ושתו מפלוגו ביניכם :

*Y tomando el vaso: auiedo hecho gracias
dixo, Tomad esto, y partid entre vosotros.*

18 כי אומר אני לכם כי-אנוני
שותה מאנב חכרם עד-כי
מלכות אלהים תבוא :

*Porque os digo, que no beuere del fruto
de vid, hasta que el Reyno de Dios venga.*

19 ויקח את-חלהם ויברך ויפרס
ויתן להם לאמר ואת יש גופתי
אשר עליכם שתו ואת עשר
לזכרונני :

*Y tomando el pan, auiedo hecho gracias,
partió, y dioles, diziendo, Esto es mi cuerpo, que
por vosotros es dado : hazed esto en memoria de mi.*

20 ובמו כן את-הכוס אחר
אכלם לאמר זה הכוס ברית
חדשה בדמי אשר עליכם
נשפך :

*Ansimismo tambien tomo, y les dió el vaso,
despues que uo cenado, diziendo, Esto vaso es el
Nuevo testamento en mi sangre, que por voso-
tros se derrama.*

כב

3 'Απ' ὧν τις διὰ τὸν κυρίως
ἐξηκεν αὐτοῖς, καὶ ἡ τοίμαστος, τὸ
πρῶτον.

*Lors ils s'en allerent, & trouuerēt
selon, qu'il leur auoit dit, & appre-
rent l'agneau de Pasque.*

14. Καὶ ὅτε ἤλθετο ἡ ὥρα, αἱ ἑπτὰ
καὶ οἱ δώδεκα ἀποστόλοι αὐ-
τῷ.

*Quand donc l'heure fut venue, il
se mit à table, & les douze Apôtres a-
uec lui.*

15. Καὶ εἰπὼς αὐτοῖς ἐπιθυ-
μία ἐπιθυμῶντα τὸ πρῶτον ὡς
ἐγὼ μετ' ὑμῶν, πρὶν τὸ με παῖν.

*Adonc il leur dit, J'ai grandement
desiré de manger ceil agneau de Pasque
auec vous deuant que ie soultre.*

16. Λίγα γὰρ ὑμῖν, ὅτι σήμερον
μη φάγω ἐμεν, ἕως ὅτου πα-
ραβῇ ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θ'.

*Car ie vous di, que ie n'en mange-
rai plus, usqu'à ce qu'il soit accompu
au royaume de Dieu.*

17. Καὶ διζήμενος τὴν ποτήριον,
διχαρισθῆναι ὑμῖν, λέγειν ὅτι ἡ
ἀλαλίστη αὐτοῖς.

*Et il prit la coupe : & rendit gra-
ces, & dit, Prenez-la, & la deliueuez
entre vous.*

18. Λίγα γὰρ ὑμῖν, ὅτι σὺ μὴ
πινῶσθε ὡς ἐγὼ μετ' ὑμῶν, ἕως
ὅτου ἡ βασιλεία τοῦ θ' ἔλθῃ.

*Car ie vous di, que ie ne boirai plus
du fruit de la vigne, usqu'à ce que ie
regarde de Dieu soit venu.*

19. Καὶ λαβὼν ἄρτον, διχαρι-
σθῆναι ὑμῶν, καὶ ἰδῶναι αὐτοῖς,
λεγων, τὸ πρῶτον ὅτι σὺ μετ' ὑμῶν
ὡς ἐγὼ μετ' ὑμῶν, πρὶν τὸ με πινῶ-
σθε μετ' ὑμῶν.

*Puis prenant le pain, & ayant ren-
du graces, il rompit, & le leur bailla,
disant, Ceci est mon corps, le quel est
donné pour vous : faites ceci en com-
memoration de moi.*

20. Ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον μετ'
τῆς δεῖπνου, λέγων, τὸ πρῶτον
ἐμεν, καὶ ἡ ἀλαλίστη ἐν τῷ αἵματι
τοῦ θ' ὡς ἐγὼ μετ' ὑμῶν ἐμμενῶ-
μεν.

*Semblablement aussi leur bailla il
la coupe apres le souper, disant, Ceste
coupe est le nouveau Testament en mon
sang, qui est respendu pour vous.*

CAP. XXII.

13. Euntres autem inveni-
runt sicut dixit illis, & para-
verunt pascha.

So they went / and found as he
had sayde unto them / & made ready the
Pascheur.

14. Et cum facta esset ho-
ra, discubuit, & duodecim
Apostoli cum eo.

And when the houre was come / he
sate downe / & the twelve Apostles to
him.

15. Et ait illis, Desiderio
desideravi hoc pascha man-
ducare vobiscum, ante-
quam patiar.

Then he say unto them / I have ear-
nestly desired to eat this Pascheur
with you before I suffer.

16. Dico enim vobis, quia
ex hoc non manducabo il-
lud, donec impleatur in re-
gno Dei.

For I say unto you / Henceforth I
will not eat of it any more / until it be
fulfilled in the Kingdome of God.

17. Et accepto calice gra-
tias egit, & dixit, Accipite
& dividite inter vos.

And he tooke the cup / and gave
thanks / and sayde / Take this / and di-
vide among you.

18. Dico enim vobis quod
non bibam de generatione
vitis, donec regnum Dei
veniat.

For I say unto you / I will not drin-
ke of the fruite of the vine / until the
kingdome of God be come.

19. Et accepto pane, gra-
tias egit, & fregit: & dedit
eis, dicens, Hoc est corpus
meum quod pro vobis da-
tur, hoc facite in meam
commemorationem.

And he tooke bread / and when hee
had given thanks / he brake it / and gav-
e it to them saying / This is my body
which is given for you: do this in the
remembrance of me.

20. Similiter & calicem,
postquam carnavit, dicens,
Hic est calix novum testa-
mentum in sanguine meo,
qui pro vobis fundetur.

Likewise also after supper he tooke
the cuppe / saying / This cuppe is the
new Testament in my blood / which is
shed for you.

Das XXII. Capitel.

13. Sie giengen hin / vnd funden /
wie er ihnen gesagt hatte / vnd berei-
teten das Osterlamb.

De gieng bort / och funde / lige som hand sagde
dem / oc de beredde Paastelammet.

14. Vnd da die Stunde kam / sagte
er sich nider / vnd die zwölff Apostel
mit ihm.

De der stunden kom / sette hand sig ned / oc de
Tolff mit hannem.

15. Vnd er sprach zu ihnen: Mich
hat herzlich verlanget diß Osterlamb
mit euch zu essen / ehe denn ich leide.

Oc hand sagde til dem / Mig haaffuer hiettelge
forlenger / at dette øde Paastelam met eder / for end
jeg lider.

16. Denn ich sage euch / daß ich hin-
fort nicht mehr davon essen werde /
biß das erfüllet werde im Reich
Gottes.

Thi ieg siger eder / at ieg skal her effter icke mere øde
der aff / indtil der bliffuer fuldkommeni Guds rige.

17. Vnd er nam den Kelch / dancket
vnd sprach: Nemet denselbigen / vnd
theilet ihn vnter euch.

De hand tog Kalken / takkede oc sagde / Tager
denne / och deil hannem iblant eder.

18. Denn ich sage euch / ich werde
nicht trincken von dem Gewächse des
Weinstocks / biß das Reich Gottes
komme.

Thi ieg siger eder / Jeg skal dricke aff det som vorter
paa Vinstaa / for end Guds rige kommer.

19. Vnd er nam das Brodt / dancket
vnd brach / vnd gabs ihnen / vnd
sprach: Das ist mein Leib / der für
euch gegeben wirdt / das thut zu mei-
nem Gedenckniß.

Oc hand tog Brodet / takkede oc brod det / oc gaff
dem det / oc sagde / der er mit Leueme / som bliffuer giffen
for eder / det gøder til min Huskommelse.

20. Desselbigen gleichen auch den
Kelch / nach dem Abendmal / vnd
sprach: Das ist der Kelch / das neue
Testament in meinem Blut / das für
euch vergossen wirdt.

Lige saa oc Kalken / effter Madueren / oc sagde /
Dette er det nye Testaments Kalk / mit Bled / som
bliffuer vdgundet for eder.

Kapitola XXII.

12. Echdy svedfennalczi pa-
foj gim oznamili / a pripravili
li Stranka.

Arat svedy wpytko tonkajili
iako im pomocjal / y zgorovali
Wielkanoc.

14. Akonj byla hodina / sedl
za stul a dwanaeste Apostlo-
liaw s nim:

Porym gdy on czes postanow-
wso ny przyszedl / tedy siadl / y
dwanaście Apostolow s nim.

15. W keli gim: Zadosci ja-
dal gsem tohoto Stranka gi-
sti s wami / prawe nejbych trpel.

Arzetl do nich. S dwaciam zas-
dal pojymac ten Wielkynoc y
wamt / przed tym niz ja uetpiec
bide.

16. Nebi prawim wam / ze
ho gishwice nebudu gishi / do-
sudj je nenaplni w Kralowst-
wi Bozim.

Apowiedam wam / ze tuż wle-
cey nie bede tego wjwal / azoy sic
wypelni w Krolestwie Bozim.

17. A wzam Kalich dike ti-
ni / a keli: Wezmiete / a rozdeli
te mezy sebau:

A wjzamowy kubek k wezmiet-
y dje ti / keli / Wezmiete cho k
podzieli mezy sy sic.

18. Nebo prawim wam / ze
nebudu piti z plodu winnho
kocne / az Kralowstwi Bozi
prijde.

Abowiem wam cho powiedam /
ze nie bede piti z owocu winnego
az prirby k Krolestwo Boze.

19. A wzam chleb / dike ti /
a lamal / a dawal gim / keli:
Toto jest telo me / kterej se-
ja was darow / to kinte na me
spolu pamatowanj

A wjzamowy chleb gdy wezml
djekl / lamal y dal im / mowiac /
To jest ciało ktore je za was da-
wa / to czyncie na wipominanie
moje.

20. Eky Kalich konj odwo-
tefal / keli Tento jest Kalich
nowy Zakon w me krvi / kter-
ej se ja was wplawa.

Kelje im thej dal y kubek aby
odwiesezal / mowiac / Ten ku-
bek jest ci on testament nowy
przez krew moju, ktora je za was
wplawa.

כ ב

21 בְּכֵן הָיָה אֲחֵי
דְּמִשְׁלָמִי עַל בְּתוּרָא :

Nondimeno ecco la mano di colui che mi tradisce a qui con meco in su la cen-
ta.

22 וּבִרְהָ דְּאַנְשֵׁי אֲחֵי
אִיכְנָא דְּאַתְפָּרֶשׁ בְּכֵן יִי
לְהוּ גְבִרָא דְּבִתְרָא מִ
בְּשִׁתְלָם :

Et certo el Figliol de l'huomo s'en-
ta, secondo che è determinato: nondime-
no guas d' quell' huomo per cui egli e tra-
dito.

23 וְשִׁרְיָ דְּרִיעָהּ בִּנְתָהּ
בִּנְתָהּ דְּמִנְיָ בְּנִי מִנְיָ
הוּ דְּהִדָּא עֲתִיד לְמַסְעָרָ :

Et essi cominciarono a ricercar fra lo-
rai che fusse quel di loro che haueffa a ser-
questo.

24 הָיָה בֵּין אֲחֵי תְּרִינָא
בִּנְתָהּ דְּמִנְיָ אִתָּהּ בְּהוּ
רָב :

E nacque entre frs effluua contem-
ptione, che de loro pareffe essera il maggiore.

25 הוּ דְּיָוִן יִשְׁרָאֵל אָמַר
לְהוּ מִלְּכֵיהוּ דְּעַמְמָא
מִדְּרִיזוֹ אֲנִי נְדִשְׁלִיטִין
עַלְיָהּ עַבְדִּי טַבְתָּ
מִתְקָרִין :

Dant egli disse loro, I Re de la gente le
signoreggiano e quelli, che hanno potesta
supra essi, son chiamati benefattori.

26 אֲנִי הָיָה בֵּין אֲחֵי
אֲלֵא אֲנִי דְּרַב בְּכֵן הָיָה
אִתָּהּ וְעִידָא נִאֲמָנָה דְּרִישָׁא
הוּ אִתָּהּ מְשִׁמְשָׁנָ :

Ma non già così voi: anzi chi è tra
voi il maggiore, sia come il minore: e chi
comanda, come colui che serve.

27 מִנְיָ גִיר רַב הוּ דְּסַמִּיקָ
אוּ הוּ דְּמִשְׁמֵשׁ לֹא הָיָה
הוּ דְּסַמִּיקָ אֲנִי דְּיָוִן אֲחֵי
בִּנְתָהּ אִתָּהּ הוּ דְּמִשְׁמֵשׁ :

Perche chi è maggiore, colui che si-
de a tavola, o colui che serve? Non e colui
che siede a tavola? Ma io son nel mezzo
di voi come colui che serve.

כ ב

21 אֲחֵי הָיָה יָד הַמּוֹסֵר אֲחֵי
אֲחֵי עַל הַשְּׁלָחָן :

Con todo esso he aqui la mano delque me entre-
ga, conmigo en la mesa.

22 וּכְרִיתָ אֲדָם הוֹלֵךְ כְּמוֹ גִּיר
אָכַל אֲחֵי לְאֲנָשׁ הָהוּא אֲשֶׁר בּוֹ
יָמוֹס :

Y a la verdad el Hijo del hombre va segun-
loque esta determinado: empero ay de aquel
hombre por el qual es entregado.

23 וְהָיָה הֵחָלָו לְשֹׂאֵל אִישׁ
לְרֵעֵהוּ וּמִי נָה הוּא מִתְפָּרֵס
הָעֲתִיד לַעֲשׂוֹת זֹאת :

Ellos entonces comenzaron a preguntar en-
tre si, qual de ellos seria elque auia de hazer esto.

24 רַחֲמֵי רַב בֵּינֵיהֶם מִי, בְּהֵם
יִבְרָא לְהוֹת גָּדוֹל :

Y fue entre ellos vna contienda, Quien de-
ellos parecia que auia de ser el mayor.

25 וְהוּא אָמַר אֲלֵיהֶם מַלְכֵי
הָעוֹלָם מְשָׁלוּ לָהֶם וְשְׁלִיטָיָהֶם
הַנּוֹנִים יִקְרָאוּ :

Entonces el les dixo, Los reyes de las gentes
se enseñorean de ellas: y losque sobre ellas tie-
nen potestad, son llamados Benefactores.

26 וְאַתֶּם לֹא כֵן פְּרִיָא
הַגָּדוֹל בְּכֶם יֵהִי כְּמוֹ תַקְטִין
וְהַנָּשִׂא כְּמוֹ מְשִׁרָתָ :

Mas vosotros, no así: antes elque es mayor
entre vosotros, sea como el mas moço: y elque
es principe, como elque sirue.

27 וּמִי גָדוֹל אֲנִי הַיּוֹשֵׁב אֲחֵי
הַמְּשִׁרָתָ הֲלֹא הַיּוֹשֵׁב וְנִאֲמָר
הוּא בְּתוֹכְכֶם כְּמוֹ הַמְּשִׁרָתָ :

Porque qual es mayor, elque se assienta a la
mesa, o elque sirue? No es elque se assienta a la
mesa? y yo soy entre vosotros como elque
sirue.

כ ב

21. Πλησὶν ἰδὼν τὴν χεὶρ τοῦ παραδοῦ-
στος μου μετὰ τοῦ ἵδιου τῷ τραπέ-
ζειν.

Toutesfois voici, la main de celui
qui me trahit, est avec moi à table.

22. Καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου πο-
ρεύεται παρὰ τὸ εἶσθαι μετ' αὐτῶν· ἀλλὰ
ὅτι τὸ ἀποδοῦναι ὅτις αὐτὸν παρα-
δοῖσιν.

Et certes le Fils de l'homme s'en-
ta, selon qu'il est déterminé: toutesfois
malheur à cest homme-là, par qui il est
trahi.

23. Καὶ αὐτοὶ ἤρξαντο ἐπιζητεῖν
αὐτῷ εἰπόντες, τίς αὐτοῦ ἡ ἀρετὴ
ὅτι τοῦ μέλλουτος πράττει.

Lors ils se prirent à s'entrede-
mander l'un à l'autre, allouant-moi que
seroit celui d'entr'eux à qui il adven-
droit de commettre cela.

24. Ἐξέτε δὲ οὗ φιλονεικία
ἐν αὐτοῖς, τίς αὐτῶν ὁνομαζο-
μενός.

Il aduint aussi une contention entr'
eux, lequel d'entr'eux seroit estimé le
plus grand.

25. Ὅτι οἱ τοῦ κόσμου, οἱ βασι-
λεῖς καὶ οἱ ἐκκλησιαστικῶν αὐτοῦ
καὶ οἱ ἐξουσιαστικῶν αὐτοῦ, διε-
γαγὰν τοῦ λαοῦ αὐτοῦ.

Mais il leur dit, Les rois des nations
les maîtrisent: & ceux qui vienent d'au-
thorité sur iceilles, sont nommés bien-
fauteurs.

26. Ὑμεῖς δὲ οὕτως οὐκ ἐστέ, ἀλλ' ὁ
μενίσκος ἐν ὑμῖν. ὁ ἐλάχιστος ἐν ὑμῖν
ἐστω ὡς ὁ ἡγεμὴν, αὐτὸς ὁ δια-
κονεῖ.

Mais il n'en sera point ainsi de vous:
ains le plus grand entre vous, soit com-
me le moindre: & celui qui gouverne,
comme celui qui sert.

27. Τίς γὰρ μενίσκος, ὁ ἀνακα-
ταβάντων, ἢ ὁ διακονεῖ; ὁ ἀνα-
καταβάντων, ἢ οὐκ ἐστὶν ἐν μέσσοις
μετ' αὐτοῦ ὁ διακονεῖ.

Car lequel est plus grand, celui qui
est à table, ou celui qui sert? n'est ce po-
int celui qui est à table? or suis-je au mi-
lieu de vous comme celui qui sert.

21. Veruntamen ecce manus tradentis me, mecum est in mensa.

Yet behold: the hand of him that betrayed me: is with me at the table.

22. Et quidem filius hominis secundum quod definitum est, vadit: veruntamen vix hominibus per quem tradetur.

And truly the Sonne of man goeth as it is appointed: but wo be to that man by whom he is betrayed.

23. Et ipsi coeperunt querere inter se, quis esset ex eis qui hoc facturus esset.

Then they began to enquire among them selves which of them it should be that would do that.

24. Facta est autem & contentio inter eos, quis eorum videretur esse maior.

And there arose also a strife among them: which of them should seem to be the greatest.

25. Dixit autem eis, Reges gentium dominantur eorum: & qui potestatem habent super eos, benefici vocantur.

But he said unto them: The Kings of the Gentiles reign over them: and they that beare rule over them: are called Beneficial lords.

26. Vos autem non sic: sed qui maior est in vobis, fiat sicut iunior: & qui praeflor est, sicut ministrator.

But ye: shall not be so: but let the greatest among you be as the least: and the chiefest as he that serveth.

27. Nam quis maior est, qui recumbit, an qui ministrat? nonne qui recumbit? Ego autem in medio vestrum sum, sicut qui ministrat.

For who is greater: he that sitteth at table: or he that serveth? Is not he that sitteth at table? And I among you as he that serveth.

21. Doch siehe die Hand meines Verräthers ist mit mir über Tische.

Dog see/ min Verraderis haand / er offuer Vordet met mig.

22. Und zwar des Menschen Sohn gehet hin / wie es beschlossen ist / doch weh demselbigen Menschen / durch welchen er verrathen wirdt.

De sandelige Menschenens Son gaar bort / som det er besluttet / Dog ve det samme Menschen / ved hvilken det hand bliffuer forrad.

23. Vnnd sie fiengen an zu fragen vnter sich selbst / Welcher es doch wäre vnter ihnen / der das thun würde?

De de begynte at spørte iblant sig self / hvilken det skulde dog vere iblant dem. Som det skulde gøre.

24. Es erhob sich auch ein Zand vnter ihnen: Welcher vnter ihnen soll für den größten gehalten werden.

Der begynte de en treete iblant dem / hvilken aff dem det skulde holdis for den Største.

25. Er sprach aber zu ihnen: Die Weltlichen Könige herrschen / vnnnd die Gewaltigen heiße man gnädige Herren.

De hand sagde til dem / De verdslige Konger regere / oc de verdslige kalder mand naadige Herter.

26. Ihr aber nicht also / sondern der größest vnter euch / soll sein wie der Jüngste / vnd der fürnehmste wie ein Diener.

Men icke saa / men den Største iblant eder / skal vere som de Yngste / och den Ypperste som en Diener.

27. Denn welcher ist der größest? der zu Tische sißet? oder der da dienet? ist nicht also / daß der zu Tische sißet? Ich aber bin vnter euch wie ein Diener.

Hi huilcken er den største? Den som sidet til bordz? Eller den som tien? Er det icke saa / at den som sidet al bordz? Men ieg er iblant eder / som en Diener.

21. Ale vssat hie ruka toho kteryz mne frazoge / sem nau gest ja stolem.

Wssakoz oto ruka zdrazajace / so mne sem nau iest na stole.

22. Azagyste San slowka pobst toho pafoz gest vlozmo o nsm gde: Ale vssat beda slo: wstet tomu / strze kteryzto trazen bude.

Acici Syn slowieczy iafst iest postanowiono / ibstie / wssakoz beda slowiekami onemu przez kteryzto ma byc zdrazon.

23. Aoni potali se tazael mes zo sbau / krobz nich byl / kteryz by to mel vcinici.

Choy oni poceli se mledzy soba spoli pyrac kteryz to z nich byl eoby to vczynic mali.

24. Stal se paz y swar mezy nimi / krobz nich zdal se byti wstessy.

Wstet se tez mledzy nimi poswarcel krobz mal byc wstessy byni z nich.

25. V kst qim: Krasowst: wst Pohansstij panugij nad swyni / a kststij moc magij nad muni Dobrodiney slowau.

Alim on powiedzial / Krasos wie narodow pan iac nas nsmi / A krobz nad muni moc muni / soz ma se Dobrodiney.

26. Wypat ne tat / ale krobz wstessy gest mezy wami / budiz pafst menstij: A krobz prwnij gest / budiz iafst sluzbnij.

Lechci wy nie tat / ow sem krobz iest mledzy wami namierstij / ten mied bedzie namierstij / a krobz iest przedmestij / mied bedzie iafst ten co sluzij.

27. Nebo kdo wstessy gest / tenli kteryz sedij i li ten kteryz s'auz i wssat ten kteryz sedij: Ale na mezy wami gsem pafst ten kteryz sluzij.

Abowiem krobz iest wstessy / tenli co sedij / cy ten co sluzij? Isali mied krobz sedij? Alia ciem iest w posrjodu was iafst ten co sluzij!

כ ב

28. וְאַתָּה אֵלֶיךָ יְהוָה
לִנְדֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

*May vous fete quelli che hanno perfe-
merato con effame me le mie tentazioni.*

29. וְאַתָּה מְשַׁתְּרָא לָנוּ
לְכוֹן אֶרֶץ דְּאַשְׁתְּדִי לִי
אָבִי מִלְכוּתָא :

*Et se dispongo el regno d'vui, come
mio Padre l'ha disposto a me.*

30. דְּתִאכְלוּן וְתִשְׁתִּין עַל
בְּתוּרָא דְּמִלְכוּתָא דִּילִי
וְתִתְּבוּן עַל כְּוִדְסוּתָא
נְתִירוֹנָן תְּנִי—צֶסֶר שְׂבִטָא
דִּי־סִרְיָל :

*Accioche voi mangiate e beuete a la
mia tavola nel regno mio: e sediate sopra
i seggi, a giudicar le dodici tribu d'Israel.*

31. וְאָמַר יִשׁוּעַ לְשָׁמְעוֹן
שְׁמָעוֹן הֲאֵל סֵטָנָא שָׂאֵר
דִּי־עֲרוּבְכוֹן אֵיךְ דִּלְחִטָא :

*Dixit ancora il Signore, Simon, Simon,
ecco, satana te ha demandato per cen-
nelluono come el grano.*

32. וְאַתָּה בְּעִית עֲלִיךְ
דְּלֵגָה תַּחְסֵד הִימְנוּתָהּ
וְאַתָּה אָנֹכִי בּוֹכֵן אֶתְּכֶם
וְשֶׁר לֹא־חִיָּה :

*Mais ho pregato per te, accioche la
lupa se-4z non m'acchi. Tu ancora quando
jeras conuersito, confermas tuos fratelli.*

33. שְׁמָעוֹן דִּין אָמַר לֵה
מִדֵּי עֲמֹךְ מְטִיב אֶתְּכֶם
בְּבֵית אֲסִירָא וּלְמוֹתָא :

*Et egli li disse, Signore, io sono apparec-
chiato a veniri con teo in prigione, e
a la morte.*

34. אָמַר לֵה יִשׁוּעַ אָמַר
אֲנִי לֵךְ שְׁמָעוֹן דְּלֵגָה
יְהִיָּה תְּרַנְגֵּלָא יוֹמָנָה
עַד דְּתִלֵּת וּבִנְיָן
תְּכַפּוֹר דְּלֵגָה נָדַע אֶתְּכֶם
לִי :

*Mais Iesus disse, Pietro, te te dico, che
el gallo non cantara hoggi, prima che tu
non habbis tre volte negato de conoscermi.*

כ ב

28. וְאַתָּה הוֹלִים הַמְעוֹדִים
עָמִי בְּפִסְתִּי :

*Empero vosotros soys losque aucys perma-
necido conmigo en mis tentaciones :*

29. וְאַתָּה אֲשִׁים לָכֶם בְּאִשְׁר
שִׁם אָבִי אֶת־מַמְלָכָה :

*Yo pues os ordeno el Reyno como mi padre
me lo ordenó a mi,*

30. אֲשֶׁר תֵּאכְלוּ וְתִשְׁתּוּ עַל—
שְׁלֹחֲנֵי בְּמִלְכוּתִי וְתִשְׁבוּ עַל—
כְּסֵאוֹת וְתִשְׁפֹּטוּ אֶת־שְׁנֵי
עֶשֶׂר שְׁבִיטֵי יִשְׂרָאֵל :

*Paraque comays, y beuays en mi mesa en mi
Reyno: y hos assenteys sobre thronos juzgando
a los doce tribus de Israel.*

31. וְאָמַר אֲדֹנָי שְׁמָעוֹן שְׁמָעוֹן
הֲיֵה הַשְׁטָן בִּקְשׁ לְהַנִּיף אֶתְכֶם
כְּמוֹ אֶת הַחִטָּה :

*Dixo tambien el Sennor, Simon, Simon, he-
aqui que Saranas os ha pedido para çarandáros
como a trigo :*

32. וְאַתָּה הַתְּחַנְנֵנִי עָלֶיךָ אֲשֶׁר
לֹא תִאֲכַס אֶתְּכֶם וְאַתָּה אָנֹכִי
תָּשׁוּב קוֹמֵם אֶת אֲחֵיךָ :

*Mas yo he rogado por ti que tu se no falte :
y tu bueluca alguna vez y confirma a tus herma-
nos.*

33. וְהוּא אָמַר לוֹ אֲדֹנָי עֲתִיד
אֵיךְ לְבוֹא עִמָּךְ גַּם בְּשִׁטְרָה גַּם
בְּמִיתָה :

*Y el le dixo, Sennor aparcjado estoy ayr con
tigo y a carcel, y a muerte.*

34. וְהוּא אָמַר אֲמַר אֲנִי לֵךְ
בִּיפָה לֹא יִקְרָא הַיּוֹם תְּרַנְגֵּל
בְּטֹרֶם שְׁלֹשׁ פְּעָמִים תְּכַחֵשׁ
כִּי לֹא תִדְעֵנִי :

*Y el dixo, Pedro, digote que el gallo no da-
rá oy boz antes que tu niegues tres vezes que me
cónoces.*

כ ב.

28. Ὁμοῖς δὲ ἵσται εἰ ἀλγεμισμῶν
ἐσθίης μετ' ἐμοῦ ἐν ταῖς πειρασμοῖς
μου.

*Orestes-vous ceux qui auez perfe-
uete avec moi en mes tentations.*

29. Καὶ γὰρ ἀποτίθημι ὑμῖν, πα-
θὲν θιῖν τὸ μοῖ οὐ πατέρα μου βα-
σιλέα.

*Parquoi ie vous dispose le royaume
comme mon Pere le m'a disposé.*

30. ἵνα ἴσθιντες καὶ πίμπετε ἐπὶ τῇ
τραπέζῃ μου, ἐν τῇ βασιλείᾳ μου,
καὶ καθίσετε ἐπὶ θρόνων, κρίνον-
τες τὰς δώδεκα φυλὰς Ἰσρα-
ὴλ.

*Afin que vous mangiez & beuiez
à ma table en mon royaume, & que
vous soyez assis sur thronos, jugeans les
douze tribus d'Israel.*

31. Εἶπε δὲ κύριος, σίμων, σίμων
ἰδοὺ ὁ σατανᾶς ἐξήτεινέ σε ὡς κριθήν,
ὅς σε θύσει ὡς τὸν σῖτον.

*Aussi le Seigneur dit, Simon, Simon,
vois-ci, Satan a demandé instamment à
vous esblier comme le bled.*

32. Ἐγὼ δὲ ἐδάχθην ὑπὲρ σοῦ, ὥστε
μὴ ἐκλάσῃ ἡ πειρα σου, καὶ σὺ
σὺν ἐμοὶ ἐστηρίξῃς τοὺς ἀ-
δελφεοὺς σου.

*Mais j'ai prié pour toi, que ta soy
ne detuille point toi donc, quand quel-
que fois tu seras conuerti, confirme tes
freres.*

33. Ὁ δὲ ἔειπεν αὐτῷ, κύριε, μὴ
σὺ ἵπταί με εἰς φυλακὴν
καὶ εἰς θάνατον παράδομαι.

*Et il laidit, Seigneur, ie suis tout
prest d'aller avec toi, & en prison, & à la
mort.*

34. Ὁ δὲ εἶπεν, λίγας αἰ πίπτει,
οὐ μὴ φωνήσῃ σήμερον ἀλίκτος,
πρὶν ἢ τρίς ἀπαρτίσῃ με ἰδέσθαι
με.

*Mais Iesus d.t, Pierre, ie te di, que
le coq n'cha terz point auourd'hui que
premierement tu ne tenies par trois
fois de m'abou cogno.*

28. Vos autem estis qui permansistis mecum in tentationibus meis.

And ye are they which have continued with me in my temptations.

29. Erego dispono vobis, sicut disposuit mihi pater meus, regnum.

Therefore I appoint unto you a kingdom: as my Father hath appointed to me.

30. Vredatis & bibatis super menlam meam in regno meo: & sedecis super thronos iudicantes duodecim tribus Israel.

That ye may eat and drink at my table in my kingdom: and sit on thrones: and judge the twelve tribes of Israel.

31. Ait autem Dominus, Simon, Simon, ecce satanas expetivit vos ut enbraret sicut triticum.

And the Lord said: Simon, Simon: behold, Satan hath desired you: to winnow you as wheat.

32. Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando conversus, confirma fratres tuos.

But I have prayed for thee, that thy faith fail not: therefore when thou art converted, thou shalt strengthen thy brethren.

33. Qui dixit ei, Domine, tecum paratus sum & in carcerem & in mortem ire.

And he said unto him, Lord: I am ready to go with thee into prison, and to death.

34. Et ille dixit, Dico tibi Petre, non cantabit hodie gallus, donec ter abneges nosse me.

But he said: I tell thee, Peter: the cock shall not crow: thou shalt deny me thrice before thou shalt know me.

28. Ihr aber sehts/ die ihr beharret habt bey mir/ in meinen Ansechtungen.

Doch iere de/ som ere bleffue varaffrige hoff mig/ i mine frestelsert/

29. Und ich wil euch das Reich bescheiden/ wie mir mein Vater bescheiden hat.

De ieg wil bescheide eder Riket/ som min Vader bescheide mig.

30. Daß ihr essen vnd trincken solt über meinem Tisch in meinem Reich/ vnd sitzen auff Stülen/ vnd richten die zwölff Geschlecht Israel.

Als stulle æde oc dricke offuer mit Bord i mit Rige/ oc sids paa Stole/ oc Dommie de tolf Israelstier.

31. Der HERR aber sprach: Simon, Simon/ Siehe/ der Satanas hat euer begert/ daß er euch möchte sichten/ wie den Weizen.

De HERREN sagde/ Simon/ Simon/ Satanas begerede eder/ at hand maare sichte eder/ lige som hvede.

32. Ich aber hab für dich gebeten/ daß dein Glaube nicht aufhöre/ vnd wenn du der mal eines dich bekehrest/ so stercke deine Brüder.

Men ieg bad for dig/ at din Tro skal icke afflade/ oc naar du omuender dig en gong/ da styrcke dine Brødre.

33. Er sprach aber zu ihm: HERR/ ich bin bereit mit dir ins Gefengniß vnd in den Tod zu gehen.

Da sagde hand til hannem/ HERREN/ ieg er bered at gaa med dig i Fængsel oc i Døden.

34. Er aber sprach: Petre/ ich sage dir/ der Han wirdt heute nicht krehen/ ehe denn du dreymal verleugnet hast/ daß du mich kennest.

Da sagde hand/ Peter/ Jeg siger dig/ Hanen skal icke gale i dag/ før end du haaffuer neeret tre gonger/ at du kender mig.

28. A wy gsteckcijsi gste jsi: stali semnau w mych pokusci niych.

A wy iesthecie Frorzwicie trwáli przymnie w pokusach moich.

29. A yákwám zpuosobugi yakoż mi zpuosobil Ociec mój Králowstwi.

A przeto tak mi odzazał ociec mój Królestwo: tak ja też wam odzaznię.

30. Abyscie gedli a yili za Stolem mým w Králowstwi mým/ a sedzili na Stolicach/ saudijcie dwanaćciwo Potolenij Izraelstie.

Abyscie sedli y yili ná stole mým w królestwie mým/ y siedzcie li ná stolicach: y dwanaćciwo potolenie Izraelstie.

31. Y feli PAN: Esimene/ Esimone/ hle dabel wyprosił was/ aby trjbil was yako pszenicy:

Żartyń też rzekł Pan/ Symon/ Symon/ oro szatan požadał pilnie aby was odwiewał jako pszenicę.

32. Ale náf qsem prosził ja tebe/ aby niezahomula wiśra twá/ A ty náfon ebráć se, potwizjag bratny twójch.

Além ja prosił ja toba aby nie wśtala wiśra twa/ a przetoż y ty nieśiedy náfrociwly sic/ potwisz edziny bracia twa.

33. Kterjśto řekł gemu: PAN/ hotoř qsem s tebau do Zalaře y na Smrt gisti.

Tedy on rzekł: Pánie y toba seř sem gorowidz y do mřzjenia y na smerec.

34. A on řekł: Prawhm to: bē Petře/ nezapřihwáť dnes kohauť ať prvě řikrát ja přihwěje neznáje mne.

Lecz mn on powiedział: Piere trze pomiedziemci/ nie zapoie dyśe fur aż sie trzy kroc zaprzysz je mne nie znasz.

כב

35 וַאֲמַר לָהֶוּן כֹּדֶם
שְׂרָתְכֶוּן דְּלֹא בִּיסָא וְלֹא
תִרְמִלָא וּמִסְנָא לְמַצָּה
חֶסֶד לְכוּן מִדָּם אֲמַרְיוֹן לֹה
וְלֹא מִדָּם :

*Poi disse d tutta lora, Quando io v'ho
mandati senza borsa, e senza staffa, e
senza scarpe, e senza manteca cosa al-
cuna? Et essi dissero, Nicuno.*

36 אֲמַר לָהֶוּן מִן הַצָּה
מִן דְּאִית לֹה בִּיסָא יִסָּב
וְהַכְנָא אִף תִּרְמִלָא וּמִן
דְּלִית לֹה סִיבָא יִנְבֹּן
נִתְתָה יִנְבֹּן לֹה סִיבָא :

*Disse dunque loro, Ma hora chi ha
borsa, staffa, e similmente la cefca, e
chi non n' ha? e chi ha? e chi non
ha? e chi non ha?*

37 אֲמַר אֲנִי לְכוּן גִּיד
דְּאִף הָרָא דְּכִתְיָא לְכֹלֹת
דְּתִתְמַלָּא בִּי דָּעָם עֻלָּא
אֲתִמְנָא כְּלָהֶוּן גִּיד דְּעָלִי
אֲתִתְלָם :

*Perche io vi dico, che aurar questo che
è scritto bisogna che s'adempia in me, cioe.
Et e stato compiuuto in agi tutti. perche
che tutte le cose che sono dette da me, han-
no fine.*

38 וְהִנֵּן אֲמַרְיוֹן לֹה מִן
הָא הִרְבָּא אִירָא וְעָרִין
סִיבִין אֲמַר לָהֶוּן כִּפְּהִין :

*Et essi dissero, Signore, ecco qui due
collelli. Et egli disse loro, Basta.*

39 וַיֵּצֵא וְאֵל אֶתְרֵי דְּמִצְדָּה
הִנָּה לְטוֹרָא דְּבֵית זֵיתָא
וְאֵלֹו בֵּיתָה נֶאֱמָר
תְּלַמִּידָהּ :

*Poi uscì fuori, e andò verso, secondo
il suo costume, al monte de gli Oliua: e
sui discipoli ancora si seguirono.*

40 וְכִּי מָטִי לְהִיכְתָּה
אֲמַר לָהֶוּן צְלוּ דְּלָתַת
תְּעָלֹו לְנִסְיוֹנָא :

*E come fu arrivato al luogo, disse lo-
ro, Pregate da non entrar in tentatione.*

41 וְהוּא בִּרְק מִנְהֶוּן אֶתְרֵי
מִשְׁנָא בְּאִפְּסָא וְסִם בִּירְבָּא
וּמִשְׁלָא הִנָּה :

*E discostossi da loro quasi un tiro di
pietra, e inginocchiato si pregava.*

כב

35 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם כְּאִשְׁרֵי שְׁלַחְתִּי
אֲתֶכֶם בְּלִי כִּס בְּלִי צַקְלוֹן
וּבְלִי נַעֲלִים חֲסִיד לְכֶם מֵאוֹמָה
וַיֹּאמְרוּ אֵין מֵאוֹמָה :

*Y à ellos dixo, Quando os embié sin bolsa y
sin alforja, y sin zapatos, faldóhos algo: y ellos
dixeron, Nada.*

36 וַיֹּאמֶר לָהֶם אֲכַל עֵת אֲשֶׁר
לִי כִּס יִקְחֶוּ וְכִמֹּו כֹן צַקְלוֹן
וְלֹאֲשֶׁר אֵינוֹן לִי יִמְכֹּר אֶת-
בְּגָדֹו וַיִּקְנֶה חֶרֶב :

*Y díxoles, Pues aora el que tiene bolsa, tome
la: y tambien el alforja: y el que no tiene, venda
su capa y compre espada.*

37 כִּי אֲמַר אֲנִי לְכֶם כִּי
עֹדְגֹו וְהָ הִנְכָּתָב יִצְטָרַךְ לְכֹלֹת
כִּי וְהָ הוּא וְאֶת בִּשְׁעִים וּמִנְהָכִי
כָּלֶם אֲשֶׁר נִכְתְּבוּ עָלַי סוֹף לְמוֹ :

*Porque os digo, que aun es menester que se
cumpla en mi aquello que está escripto. Y con
los malos fue contado. porque lo que está escrip-
to de mi su cumplimiento tiene.*

38 וְהֵמָּה אָמְרוּ אֲדֹנָיָנוּ הִנָּה
שְׁתֵּי חֲרָבוֹת וַיֹּאמֶר לָהֶם שְׁדִי :

*Entonces ellos dixeron, Sennor, he aqui dos
espadas ay aqui. Y el les dixo, Basta.*

39 וַיֵּצֵא וַיֵּלֶךְ כְּדֹרְכֹו עַל-הָרֹדֶם
הַזֵּה וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו גָּם
תְּלַמִּידָיו :

*Y saliendo fuese, como solia, al monte de
las Oliuas: y sus Discipulos tambien lo siguie-
ron.*

40 וּבְהִוָּתֹו עַל-הַמָּקוֹם אָמַר
לָהֶם הִתְפַּלְלוּ כֹן תְּבוֹנָו
בְּמִסָּה :

*Y como llegó a aquel lugar, díxoles, Orad
que no entreyis en tentacion.*

41 וְהוּא סָר מֵהֶם כַּמֶּטֶחַתִּי
אֶבֶן וַיִּכְרַע עַל-בִּרְכָיו וַיִּתְפַּלֵּל :

*Y el se apartó de ellos como va tiro de pie-
dra: y puesto de rodillas, oró:*

כב.

35. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι ἀπέστει-
λα ὑμᾶς ἀνεβαλαστίου καὶ πή-
ρας καὶ ὑποδημάτων, μή τι ἐ-
στῆσθε; οἱ δὲ εἶπον, οὐδέν.

*Puis il leur dit, Quand ie vous ai
couuoyés sans bourse, sans manteau, &
sans souliers, auez-vous eu fauue de
quelque chose? Et ils respondirent, De
rien.*

36. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς, ἀλλὰ νῦν
ὃ ἔχετε βαλάντιον, ἀρπάτε. ὁμοί-
ως καὶ πήρα καὶ ὃ μὴ ἔχετε πα-
λαστήτω τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, καὶ ἀγο-
ράστω μαχαίραν.

*Et il leur dit, Mais maintenant qui
a une bourse, la prenne: & qui a une ma-
natee semblablement: & qui n'en a po-
int, vende sa robe, & achete une
epee.*

37. Λέγω γάρ ὑμῖν ὅτι ἐπὶ τῆς ῥῆ-
σεως μου ὃ ἡ πλὴν ὡραὶ ἐν ἡ-
μοῖς, καὶ μὴ ἀνόμενος ἐλγείσθῃ.
καὶ γὰρ περὶ τοῦ ἱμοῦ τὸ ἐλ-
γεῖν.

*Car ie vous di, qu'il faut que ceci
aussi qui est escript, soit accompli en moi,
allaueir. Et il a esté mis au rang des scri-
tures. Car certainement les choses qui
sont dites de moi, s'en vont estre accom-
plies.*

38. οἱ δὲ εἶπον, κύριε, ἰδοὺ μά-
χαραι ὡς δύο. ὃ δὲ εἶπεν αὐτοῖς,
ἰκανοὶ εἶτε.

*Et ils dirent, Seigneur, voici deux
espees. Et il leur dit, C'est assez.*

39. Καὶ ἐξελθὼν ἠνεβάθη καὶ τὸ
ἱεὺς εἰς τὸ ὄρεον τὸ ἐλαοῦν· ἔξ-
ελθόντων δὲ αὐτοῦ καὶ οἱ μαθηταὶ
αὐτοῦ.

*Puis il se partit, & s'en alla selon la
coustume au mont des Oliuiers: & les
disciples aussi le suivirent.*

40. Γινώσκω δὲ ὅτι περὶ ὧν
εἶπεν αὐτοῖς, οὐ δύνασθε μὴ ἐ-
σαλθεῖν εἰς πειρασμόν.

*Et quand il fut venu au lieu, il leur
dit, Priez que vous n'entriez en tenta-
tion.*

41. Καὶ αὐτὸς ἀπαρτάμενος αἶψ'
αὐτῶν εἰς τὸ λιθὺν βολᾶν, καὶ ἵκῃ
τὸ γόνατον προσευχάμενος.

*A donc il se tetira loin d'eux enui-
ron un iers de pierre, & s'agenouillant
pria.*

35. Et dixit eis, Quando misi vos sine sacculo & pera, & calceamentis: nunquid aliquid defuit vobis? At illi dixerunt, Nihil.

And he said unto them / When I sent you without bagge / and scrip / and shoes / lacked ye any thing? And they said / Nothing.

36. Dixit ergo eis, Sed nunc qui habet sacculum, tollat, similiter & peram: & qui non habet, vendat tunicam suam, & emat gladium.

Then he said to them / But now he that hath a bagge / let him take it / and likewise a scrip: and he that hath none / let him sell his coat: and buy a sword.

37. Dico enim vobis, quoniam adhuc hoc quod scriptum est, oportet impleri in me. Et cum iniquis deputatus est. Et enim ea quae sunt de me, finem habent.

For I say unto you that yet the same which is written / must be performed in me: And whiche which was he numbered: for because those things which are written of mee / have an ende.

38. At illi dixerunt, Domine, ecce duo gladii hic. At ille dixit eis, Satis est.

And they said, Lord, behold here are two swordes. And he said unto them / It is enough.

39. Et egressus ibat secundum consuetudinem in montem olivarum. Secuti sunt autem illum & discipuli.

And he came out / & went (as he was wont) to the mount of Olives: and his disciples also followed him.

40. Et cum pervenisset ad locum, dixit illis, Orate, ne intretis in tentationem.

And when he came to the place / he said to them / Pray / lest ye enter into temptation.

41. Et ipse avulsus est ab eis quantum ictus est lapidis: & positus genibus, orabat.

And he cast him selfe from them / about a stone cast: & faced downe / and prayed.

35. Vnd er sprach zu ihnen: So oft ich euch gesandt habe ohn Beutel / ohn Taschen / vnd ohn Schuh / habt ihr auch mangel gehabt? Sie sprachen: Nie keinen.

De hand sagde til dem / Saa ofte ieg vdsende eder vden Pung / vden Taske / oc vden Sto / satte deis eder oc noget? De sagde / Intet.

36. Da sprach er zu ihnen: Aber nun / wer einen Beutel hat / der neme ihn / desselbigen gleichen auch die Taschen / Wer aber nicht hat / verkauffe sein Kleid / vnd kauffe ein Schwerdt.

Da sagde hand til dem / Wen nu / huo som haaffuer en Pung / hand sage hannem / lige oesaa Taske / Oc huo som icke haaffuer / hand salde sin Klad / oc kobe et Suerd.

37. Denn ich sage euch / Es muß noch das auch vollendet werden an mir / das geschrieben stehet / Er ist vnter die übelthäter gerechnet. Denn was von mir geschrieben ist / das hat ein Ende.

Ehi ieg siger eder / Der skal end oc det fuldkommit me mig / som staar skreffuit / Hand er regnet iblant Misbedere. Ehi det som er skreffuit om mig / haaffuer en ende.

38. Sie sprachen aber: HERR / siehe / hier sind zwey Schwerdt. Er aber sprach zu ihnen: Es ist genug.

De de sagde / HERR / Seer / her ere thu Suerd. Da sagde hand til dem / det er nock.

39. Vnd er gieng hinauf nach seiner gewonheit an den Delberg. Es folgten ihm aber seine Jünger nach an denselbigen ort.

De hand gief henvid effter sin Seduane til Oliebterget. De hans Disciple fulde hannem effter til den samme Sted.

40. Vnd als er dahin kam / sprach er zu ihnen: Betet auff daß ihr nicht in Anfechtung fallet.

De der hand kom did / sagde hand til dem / Bedet / vaa der i skulle icke falde i fristelse.

41. Vnd er reiß sich von ihnen ben einem Steinwurff / vnd kniet nieder / betet.

De hand sled sig fra dem ved et Sten / kast / och faldt paa knæ / bad.

35. Echdy keli gim: Kdnz gsem was posylak bez pntlyta / a bez mofny / a bez obuw / zdali gste w tem nedostatek mē / li A oni keli / W nitemz.

Ekty m rzek do nich / Zk ten zka gdm was posylak bez mofny / keli bez sumet / y bez trzewifom / Zali wam eze go nie dostawalo / Eedy rzekli / Nie.

36. Echdy keli gim: Ale nps / nij kdo ma pntlyt / wezmi / tak y mofnu: a kdoz nema / pro / dan Sufni swau / a kup sobe Met.

A tak im powiedzial / Teraz ci nijsi keli kto ma mofny / niech je go wezmi / tak je y sumet / a kromie ma / niech przedaplast swoy / kupi smet.

37. Nch prawim wam / Je gste to coz gste psano / musz je naplniti na mne / A Jez niecier chet nmi pocten gste. Nch zas gste m weto ktere gsau o mne / konce magij.

Abowiamci wam powiedam / Jezcie potrzeba aby sie we mnie wypelnilo ono pismo: A polozon jest miedzy zloznika. boe ty rzeczy co o mnie sa na pisane / konce swoy malo.

28. Echdy oni keli: Dwa ME / hie dwa Mece ich. A oni keli gim / dostik gste.

Echdy oni rzekli / Pante oto to dwa mece / A on im powiedzial / Dostycie.

39. A wyszed podte obzlege / stel na huoru Olwetskau / a szli za nim y wtedniocy.

A wyszedszy takz byl zwykl / szed na gore oliwna / a za nim y szli zwolennicy jego.

40. A kdnz pntlyt na miasto / keli gim: Wodite se / abyście newessli w pokuseni:

A gdy przyszedl na ono miasto / szed rzekli im / Wodcie se / abyście nie przysli w pokuszenie.

41. A sam wzdzal se od nich / pakobn mohl kamenem dohos diti / a poklewna kolena mos dlil se.

On thedy odszedl od nich takz / by mohl rzuci kameniem / a kolena swa poklewna.

כ ב

42 וַאֲמַר אָבִי אִנִּי אֶפְתָּה
אֶתְּךָ וְעָבְדִי כִסֵּא הַנֶּגֶל
בְּרֹם לֹא צָבִיטִי אֶלֶּא דִּילָךְ
יְהִינֶה׃

Dicens, Padre, si tu vuoi, trasferisci da me questo calice: non dimena non si fac. e agra la mea voluntas, ma la tua.

43 וְאַתְחִיזִי לָהּ מִלְּאֲכָנָה
מִן שְׂמִינָה וּמִחֵיל לָהּ׃

Et apparuit ei Angelus del cielo, che la confortauit.

44 וְכֵן הָיָה בְּדַחֲלָתָהּ
תְּכִיבֹאִית מִצֵּלָא בְּרִנָּה
וְהָיָה דּוֹצְתָהּ אֵיךְ טָלְתָהּ
דְּרָמָה וְנִפְלַעַל אֶרְצָא׃

Et egli effendo venuto in angustia, oraua piu lungamente, e il suo sudore divenne come gotas de sangue che scottavano in terra.

45 וְהָיָה מִן צְלוּתָהּ וְאַתְנָה
לְנִרְיָהּ תִּלְמִידֵיהִי וְאַשְׁכַּח
אֶחָד פֶּד וּמִכִּין מִן
אַתְנָה׃

Leuato sepos da l'oracione, e venuto a i suoi discipoli, fu trouo addormentato per la triesteza.

46 וַאֲמַר לְהוֹן מִנֵּי
דְּמִכִּין אֶתְנֹון קוֹמִי וְצִלּוֹ
דִּלְא תַעֲלֹן לְנִסְיֹנָא׃

Edisse lora, Perebe dormis? leuatus fu, et orate, accioche vos non entretis in tentatione.

47 וַעֲדָהּ הוּא מִמְּלַלְהֵי
כְּנִשָּׁא וְהוּא דְּמִתְקַבֵּל
יְהוֹנָתָן מִן תִּבְרָא עֲשֵׂר
אַתְנָה קְדָמֵיהוֹן וְהָרֵב לֵנָת
יִשׁוּעַ וַיִּשְׁקָהּ (הַנֶּגֶל גִּיד
אַתְנָה יְהִיב הַנֶּגֶל לְהוֹן
דְּאִינָא דְּנִשְׁתָּא אֶנְא הַיִּיד׃)

E mentre ch'egli ancor parlaua, ecco Gnaturna, e quella che si chiamaua Gadda, vno de douze, andaua loro innanzi, et accosto si a li vni per baciarlo. (Perebe che haueua dato loro el segno, dicendo, Quello che so baciato, effo ei.)

48 אָמַר לְהַיִּישׁוּעַ יְהוֹדָה
כְּנִשְׁקָתָנָה מִשְׁלָם אֶתְּךָ
לְבִרָה דְּאֶנְשֵׁינָה׃

Et l'vni le disse Gadda, col bacio tradisci el Figliuol del' homo?

כ ב

42 לֵאמֹר אָבִי אִנִּי תִדְעָה
לְהַעֲבִיר אֶת־חֲכֹוס חַוָּה מֵעַלִּי
אֵךְ לֹא רָצוֹנִי כִּי־אִם רָצוֹנָךְ
תְּהִיָּה׃

Dixiendo, Padre, si quieres, passa este vaso de mi. empero no se haga mi voluntad, mas la tuya.

43 וַיֵּרָאָה אֵלָיו מִלְּאָךְ מִשְׁמַיִם
מַבְלִיג אֹתוֹ׃

Y aparecióle vn Angel del cielo esforcandolo.

44 וּבְהוֹיָתוֹ בְּדַחֲלָהּ הִתְפַּלֵּל
לְנִצָּח וְתָהִי׃ וְעָתוֹ כְּמוֹ דְּסִיסִי
דָם׃ חַיִּוּדִים עַל־הָאָרֶץ׃

Y puesto en agonía, oraua mas intensamente: y fue su sudor como gotas de sangre que descendian hasta tierra.

45 וְהָיָה מִתְפַּלֵּה נִבּוֹא אֶל־
תִּלְמִידִים וַיִּמְצְאוּם יֹשְׁנִים
מִתּוֹנָה׃

Y como se leuantó de la oracion, y vino a sus Discipulos, hallólos durmiendo de tristeza.

46 וַיֵּאמֶר לָהֶם מַה תִּישְׁנוּ קוֹמִי
וְהִתְפַּלְלוּ בְּיָדֵי תִבּוֹאָה בְּמִלְּסָא׃

Y dixoles, Que dormis? Leuantaos, y orad que no entreyis en tentacion.

47 עוֹדְנֵי מִדְּבַר וְהָיָה תְּהִמּוֹן
וְהִתְקַבֵּל יְהוֹדָה אֶחָד מִשְׁנֵי
עֲשֵׂר הַקָּדִים אֹתָם וַיִּקְרַב אֶל־
יִשׁוּעַ וַיִּנְשְׁקֵהוּ (כִּי אֶת־תְּחִלָּתוֹת
חַוָּה נָתַן לָהֶם אֲשֶׁר אֲשַׁקֵּנָה
הוּא׃)

Estando aun hablando el, he aqui la compaña, y el que se llamaua Judas, vno de los Doze, yua delante de ellos: y llegóse a Iesus para bescarlo.

(Les auia dado senal, diciendo, Al que yo bescare aquel es.)

48 וַיִּשׁוּעַ אָמַר לוֹ יְהוֹדָה בְּנִשְׁקָה
תְּמַסֵּר אֶת־בְּרִי־הָאָדָם׃

Entonces Iesus le dixo, Judas, con beso entregas al Hijo del hombre?

כ ב

42. Λέγων πᾶτι, εἰ βούλησθε πα-
ραγαγῆναι τὸ κατήραυ τῆς ἀπ' ἐ-
μοῦ πάλιν μὴ τὸ θελημα μου, ἀλ-
λὰ τὸ τοῦ ὑψίστου.

*Disant, Pere, si tu vouldes transpor-
ter ceste coupe arrieré de moi: toute-
fois que ma volonté ne soit point faice,
mais la tienne.*

43. Ὁ φησὶ δὲ αὐτῷ ἄγγελος
ἀπ' οὐρανοῦ ἐπιχρῶν αὐτῷ.

*Et vn Ange s'apparut du ciel à lui,
le forissant.*

44. Καὶ ῥυόμενος ἐν ἀγωνίᾳ,
κατῆλθεν ὡς ἰσχυρὸς. Ἐρμῆτο
δὲ ὁ ἰσχυρὸς αὐτοῦ ὡς ἐν θρόνῳ αἰ-
ματός. κατεβαιοῦντες δὲ τὸ πλὴν
γῆν.

*Et lui estant en agonie, prioit plus
instamment: & la sueur deuiot comme
grumeaux de sang decoulans en terre.*

45. Καὶ ἀναστὰς ἀπὸ τῆς προ-
σκύτης, ἐλθὼν πρὸς τοὺς μαθη-
τάς, εὗρε αὐτοὺς κοιμώμενους αἰ-
κὴ τ' ἀνίας.

*Puis s'estant leuë de la priere, il
vint vers les disciples, lesquels il trouua
dormans de tristesse.*

46. Καὶ εἰπὼν αὐτοῖς, τί καθύ-
παται; ἀναστάντες προσκύνετε ἡμῖν
μὴ εἰσελθῆναι εἰς πειρασμόν.

*Et leur dit, Pourquoi dormez-vous?
leuez-vous, & priez, que vous n'entreyez
en tentation.*

47. Ἐπὶ δὲ αὐτοῖς λαλοῦντος
ἰδοὺ ὄχλος. καὶ ὁ λεγόμενος ἰε-
δουαὶς τῷ δαδῆσκ, προσέρχεται αὐ-
τῷ, καὶ ἤγγισεν αὐτῷ φιλεῖν
αὐτόν. (τῷ τῷ γὰρ σημεῖον δαδῆσκ
αὐτοῖς ἐν αὐτῷ φιλεῖν αὐτοὺς ἰδοὺ.)

*Et comme il parloit encore, voici,
vne troupe, & celui qui se nommoit Iu-
das, l'un des douze, vint devant eux, &
s'approcha de Iesus pour le baiser.
(Leur auoir donné vn signal, disant,
Celui que ie bescerai, c'est lui.)*

48. Ὁ δὲ ἰησοῦς εἰπὼν αὐτῷ, ἰου-
δά, φιλεῖσαι μετ' ἐμῷ & ἀποδώσω
σοὶ δίδω;

*Mais Iesus lui dit, Judas, trahis-tu
le Fils de l'homme par vn baiser?*

42. Dicēs, Pater, si vis, tranſ-
fer calicem iſtum à me. Ve-
runtamen non mea volun-
tas, ſed tua fiat.

Saying, Father, if thou wilt, take
away this cup from me: neuertheleſſe
not my will, but thine be done.

43. Apparnit autem illi
Angelus de cælo, confor-
tans eum.

And there appeared an Angel vnto
him from heauen, comfortiug him.

44. Et factus in agonia, pro-
lixius orabat. Et factus eſt
ſudor eius ſicut guttæ lan-
guinis decurrentis in terrā.

But being in an agonie, he prayed
more earneſtly: and his ſweat was like
dropes of blood, trickling downe to
the ground.

45. Et cū ſurrexiſſet ab
oratione, & veniſſet ad di-
ſcipulos ſuos, inuenit eos
dormientes præ triſtitia.

And he roſe vp from prayer, & ca-
me to his diſciples, & found them ſlee-
ping for heavineſſe.

46. Et ait illis, Quid dor-
mitis? ſurgite, orate, ne in-
tretis in tentationem.

And he ſaid vnto them, What ſlee-
pe ye? riſe and pray, leſt ye enter into
tentation.

47. Adhuc eo loquente,
ecce turba, & qui vocabatur
Iudas, unus de duodecim,
antecedebat eos, & appro-
pinquauit Ieſu, ut osculare-
tur eum. (Quia dedit illis ſi-
gnum, dicens, Quemcunq;
osculatus fuero, ipſe eſt.)

And while he yet ſpake, beholde a
company, and he that was called Ju-
das one of the twelue, went before
them: and came nerre vnto Ieſus to
kiſſe him. (And had giuen them a to-
ken, ſaying, Whoſoever I ſhall kiſſe,
that is he.)

48. Ieſus autem dixit illi,
Iuda, osculo filium hominis
tradis?

And Ieſus ſaid vnto him, Judas,
betrayeſt thou the Sonne of man with
this kiſſe?

42. Vnd sprach: Vatter / wilt du/
sonnimb diesen Kelch von mir / doch
nicht mein / sondern dein Wille ge-
schehe.

De sagde / Vatter wilt du / da raq denne Kalck fra
mig / Dog ſke icke min / men din vilie.

43. Es erſchein ihm aber ein Engel
vom Himmel / vnd ſterckte ihn.

Da obenbaredis en Engel aff Himmelen / oc
ſtyrckede hannem.

44. Vnd es kam / daß er mit dem
Tode rang / vnd betet hefftiger. Es
ward aber ſein Schweiß wie Bluts-
tropffen / die ſielen auff die Erden.

Da der kom / at hand ſtridde met Døden / oc bad
inderlige. Da bleff hans ſued ſom Blodsdraaber / de
fulde paa Jorden.

45. Vnd er ſtund auff von dem Ge-
bet / vnd kam zu ſeinen Jüngern / vnd
ſand ſie ſchlaffend für traurigkeit.

De hand ſtod op aff Bønen / oc kom til ſine Di-
ciple / oc ſand den ſoffuendis aff bedrøffueſe.

46. Vnd sprach zu ihnen: Was
ſchlaffet ihr? Stehet auff onnd betet/
auff daß ihr nicht in Anſechung
fallet

De hand ſagde til dem / Hvil ſoffue i? Staa op
oc bedet / at i ſtude icke ſalde i ſtræffe.

47. Da er aber noch redet / Siehe/
die ſchar / vnd einer von den zwölfen/
genant Juda / gieng für ihnen her/
vnd nahet ſich zu Jeſu / ihn zu küſſen.
(Den er hatte ihnen ein Zeichen
gegeben / vnd ſagt: Welchen ich küſ-
ſen werde der iſt)

De der hand end nu ſaleder / See / Skaren / oc en
aff de Følf / ſom hed Judas / gick ſaare dem / oc holt
ſig til Iheſum / at kuſſe hannem. (De der hand giuffe
dem et Tegen oc ſagd / Hvilken ſom ieg kuſſer / den
er der.)

48. Jeſus aber sprach zu ihm: Juda/
verrättheſt du des Menſchen Sohn
mit einem Kuß?

Da ſagde Iheſus til hanne / Juda forraadert du
Menniskens Son met en Kyſſ.

42. Kľa: Otče chceſſi pře-
né kalich tento odemne. Ale
vſſaſ nemá vůle / ale m á bud.

Moviac / Oycze teſſi chceſ
przenieſ odemnie ten kubek / á
vſſaſoz nie wola moia / lecz ſic twa
niechay ſtaue.

43. V vſaſal ſe gemu Angel
s Nebe poſpſhyge ho.

Vſaſal ſe mu thedy Angel
aleba poſilac go.

44. Avſiněnſa w odporu
tla s duchem / vſle ſe modlit. V
vſiněn geſt pot geho nako fruoz
pě krwe iſcaucy na Zeml.

Ale bedac w vtrapieniu ſla-
ſony / tym pilniey ſe modlit / á po-
iego byl iako krole trwie pad-
ſace ná zemel

45. A ſonž vſtal od modlit-
by / a přišel k vſedlniſtuom
ſvojmu / nalezl ge ani ſpij / pro
žámutel.

A gdy vſtal od modlitwy / pře-
ſedl do ſwch vſedniſtwa v n-
ſazle ſpacie przed ſeſiontjem.

46. V ſel gim: Proč ſpíte?
vſtaňte a modlte ſe / abyſte ne-
vſſli w pokuſſenij.

Przeſł do nich / Przecze ſpi-
cie? Wſtańcież a modlcie ſie by-
ſcie nie przybli ná pokuſſenie.

47. A ſonž on geſtē mluvil /
an žáſup / a ten kterž ſlaul
ſiváſs geden ze Dvanácti ſel
přednimi / a přiblížil ſe k Je-
žiſſorvi aby geſy-poljbił. (A
dal gim znamení / kľa / ſohož
ſoli poljbiſim / ten geſt)

Legó gdy teſeje domawial / oc
to wielkoſc ludzi w ten ſkrogo
zwano Judas / eden ze dwunáſcie
przed nim ſedł / á przyſtapił ſic
ku Ieſusowi aby go pocałował.
(A dal im był znak / mowiac / Ko-
gobyh to całował reucieſt)

48. Echdy ſelſ gemu Ge-
žiſs: Vſaſin / poljbenim
Syna Eſlowěſa žražugeſt

A ſel mu Ieſus / Judas ſu po-
całowaniem zdradzaj ſyná cýlo-
wieczet

כב

49. פד חו פיו אליו ד
דעמה מדם דהוא אמרין
לה מנו זמנה אנו
בספנה :

*Allora quasi che gli erano intorno, veden-
do qual che doveva essere, lo dissero.
Signore, percuoteremo noi col coltello?*

50. זמנה חד מנהון
לעבדה דרב פהנא ונסבה
אדנה דימינה :

*Et uno de loro fece il servitore del prin-
cipal Sacerdote, e tagliolla l'orecchia de-
stra.*

51. ענא ישוע ואמר פדו
ער פמה להוא נהרב
לאדנה דהו דכלע ואסיה :

*Ala l'avev rispondendo, disse, Lasciate
infino qui. Et tocando l'orecchia de calui,
la reciso.*

52. ואמר ישוע להנן
האתו עלהי רבי פהנא
והשישיא ורבי היל
דהיכלא איה דעל לסטנה
נפקהון עלי בספנה
ובחוטרה דתחרונני :

*Poi disse l'avev a quelli che erano ve-
nuto a lui, cioè a i principali Sacerdoti, et
a i governatori del templo, et a l'archy.
Voi sete venuti come ad un ladrone con
spada e lance.*

53. פל יום עמכון הוית
בהיכלא ולא אושטתון
עלי אידנא אלא הדא הי
שעתכון ושולטנה
דחשוכא :

*Quando te era ogni di con voi nel
tempo, non distendeste mai le mani sopra
di me, ma questa e l'hora vostra, e la po-
testà de le tenebre.*

54. ואחדו איתיהי ל
לבינה דרב פהנא ו
ושמעון אתא הנה פתרה
מו רותמה :

*Hec essi habundolo preso, al momento
vno, e condusserlo ne la casa del principal
Sacerdote. E Pietro lo seguiva non de lon-
ta.*

כב

49. וכן אשר רא' אלה אשר
עמו את אשר תעשינה אמרו
לו אדני אם נכה בחרב :

*Y viendo los que estauan con el loque auia
de fer, dixerono, Sennor, heriremos a cu-
chillo.*

50. ואחד מהם הכה את עבד
כהן הגדול ונקץ את אונו
הימנית :

*Y vno de ellos hirió a vn seruo del principe
de los Sacerdotes, y quitóle la oreja derecha.*

51. ויען ישוע ויאמר הנהו עד
הנה ניגע פהנו וירפא אותו :

*Entonces respondiendo Iesus, dixo, Dexad
hasta aqui, y tocando su oreja, sanólo.*

52. ויאמר ישוע אל שרי
הכהנים ואל שלי במה פקודי
החיל סגני ההיכל וזקנים כמו
אל תפריץ יצאתם אלי
בחרבות ובפצעים :

*Y Iesus dixo a los que ástan venido á el de
los principes de los Sacerdotes, y de los Magi-
strados del Templo, y de los Ancianos, Como a
ladron auays salido con espadas y con bastones.*

53. כל הלימים אשר הייתי
עמכם בהיכל ולא שלחתם
את ידיים בי אבל ואת היא
העת ושלטון החשך :

*Auiendo estado con vosotros cada dia en el
Templo, no estendistes las manos en mi, mas es-
ta es vestra hora, y la potencia de las tinieblas.*

54. ויאחזוהו ויוליכוהו
בבית כהן הגדול וביפה בא
אחריו אחריהם :

*Y prendiendolo, truxeronlo, Y metieronlo
en casa del principe de los Sacerdotes. Y Pedro lo
segua de lexos.*

αβ'.

49. ἰδόντες γὰρ οὗτοι τὸ ἐ-
πίκλητον, εἶπαν αὐτῷ, κύριε, εἰ πε-
ριέχομεν ἐν μαχαίρᾳ.

*Alors ceux qui estoient autour de
lui, voyans ce qui s'en alloit aduenir,
lui diuent Seigneur, fraperons-nous de
l'épee?*

50. Καὶ ἐπέταξεν ὅς τις ἐξ αὐ-
τῶν τὸν δεξιὸν τῷ δεξιῷ ὤρει, καὶ
ἀφῆλθεν αὐτῷ τὴν αὐρὴν τὴν δεξιάν.

*Et vn certain d'entr'eux frapa le
seruaiteur du souverain Sacrificateur,
& lui emporta l'oreille droite.*

51. Απεκρίθη γὰρ ὁ ἰησοῦς εἰπὼν,
ἵνα ἕως τούτων, καὶ ἀπὸ μὲν
τοῦ ὤτου αὐτοῦ, ἵετα αὐτόν.

*Mais Iesus prenaur la parole, dit,
Laissez les faire iusques ici. Et ayant
touché l'oreille d' icelui, le guerit.*

52. Εἶπε δὲ ὁ ἰησοῦς πρὸς τοὺς
ἐπὶ χειρῶν αὐτοῦ ἀρχιε-
ρεῖς καὶ γραμματεῖς καὶ ἱερεῖς καὶ πρε-
σβυτέρους, ὡς εἶπεν ὁ ἰησοῦς ἐξελθ-
όντων μετ' μαχαίρᾳ καὶ ἔνδοξον.

*Puis Iesus dit aux principaux Sacti-
ficateurs, & aux capitaines du temple,
& aux Anciens qui estoient venus con-
tre lui, Eiles-vous sortis comme apres
vn brigand avec espees & bastons.*

53. Καθ' ἡμέραν ὄντα μετ' ὑμῶν ἐν τῷ ἱερῷ οὐκ ἐξέτεινάτε
τὰς χεῖρας ἐπ' ἐμέ, ἀλλ' αὐτὴ ὁ-
μῶν ἐστὶν ἡ ὥρα, καὶ ἡ ἐξουσία τῆς
σκότους.

*Comme ainsi soit que j'aie este iour-
nellement au temple avec vous, vous n'
auez point estendu les mains sur moi:
mais c' est ici vostre heure & la puis-
sance des tenebres.*

54. Συνλαβόντες γὰρ αὐτὸν ἤγα-
γον, καὶ εἰσήγαγον αὐτὸν εἰς τὴν οἰ-
κὴν τοῦ δεξιῶτος, ὃ γὰρ πῖτερ ὁ πα-
τερὸς μακροβίος.

*Adonc ils l'empoignerent, & l'em-
menèrent, & le firent entrer en la mai-
son du Souuerain Sacrificateur. Or Pe-
tre le suiuoit de loin.*

CAP. XXII.

49. Videntes autem hi qui circa ipsum erant, quod futurum erat, dixerunt ei, Domine, si percutimus in gladio?

Now when they which were about him / sawe what would followe / they said vnto him / Lord / shall we smite with sworde?

50. Et percussit unus ex illis servum principis sacerdotum: & amputavit auriculam eius dextram.

And one of them smote a seruaunt of the hie Priests: and strake of his right eare.

51. Respondens autem Iesus, ait, Sinite usque huc. Et cum tetigisset auriculam eius, sanavit eum.

Then Iesus answered: and said / Suffer them thus farre: and he touched his eare / and healed him.

52. Dixit autem Iesus ad eos qui venerant ad se, principes sacerdotum & magistratus templi, & seniores, Quasi ad latronem existis cum gladius & fustibus?

Then Iesus said vnto the hie Priests / and capitaines of the Temple / and the Elders which were come to him / Be ye come out as vnto a theefe with swordes and staves?

53. Cum quotidie vobiscum fuero in templo, non extendistis manus in me, sed hæc est hora vestra, & potestas tenebrarum.

When I was daily with you in the Temple: ye stretched not forth the hands against me: but this is your very houre / and the power of darkness.

54. Comprehendentes autem eum, duxerunt ad domum principis sacerdotum: Petrus vero sequebatur à longè.

Then tooke they him: and ledde him / and brought him to the hie Priestes house. And Peter followed a farre of.

Das XXII. Capitel.

49. Da aber sahen die vmb ihn waren / was da werden wolte / sprachen sie zu ihm: HERR / sollen wir mit dem Schwerdt darein schlagen?

De der de saae / sein waare omring hannem / huad der vilde ste / saade den hannem HERR / skulle wir sla in mit Suerd?

50. Und einer auß ihnen schlug des Hohenpriesters Knecht / vnd hieb im sein recht Ohr ab.

De en aff dem / slo den ypperste Prestis Suend / och hug hans høyre Ore aff hannem.

51. Jesus aber antwortet / vnd sprach: Lasset sie doch so ferne machen. Vnd er rühret sein Ohr an / vnd heilet ihn.

Da suarede Ihesus / oc sagde / lader dem dog ghere saa longe. De hand rorde ved hans Ore / oc lagte hannem.

52. Jesus aber sprach zu den Hohenpriestern vnd Hauptleuten des Tempels / vnd den Eltesten / die über ihn kommen waren: Ihr seyt als zu einem Mörder mit Schwerdten vnd mit Stangen ausgegangen.

Da sagde Ihesus til de ypperste Prester oc Hoff uagmendene for Tempelen / oc de Eldste som waare kommen til hannem / Iere vdgangne som til en Doff uere mit Suerd oc Stenger.

53. Ich bin täglich bey euch im Tempel gewesen / vñ jr habt keine Hand an mich gelegt / Aber diß ist euer Stunde / vnd die Nacht der Finsterniß.

See vaar daglige hoff edert Tempelen / oc i sagde icke en haand paa mig. Men dette er eders time / oc merckens mact.

54. Sie griffen ihn aber / vnd führten ihn / vnd brachten ihn in des Hohenpriesters Haus / Petrus aber folgete von ferne.

Da grebe de hannem / och forde hannem / och ledde hannem i den ypperste Prestis haff. Den Peter fujde longe efter.

Kapitola XXII.

49. Tedy widauce ti ste / tñj pñi nñm bñli co bylo bu: dñtchho / řekli: Pane / bude melibjet mekem?

Awduac ã stozy przy nim byli co sie dñtnc mñtlo / řekli do niego / Pane manyl byc mekem?

50. Vderil geden ã nich slu: jebnysa knyzec knyzsteho / a vkal vcho geho pravě.

Tedy niektorý z nich vderyl slugu: A hñjcnã kaplanského / y vcal mu vcho pravě.

51. Tedy odpowěděl Ihs / řekl: Nechteť ať potud. A tñj se dotkl vcho ge / vñ drawil ge.

Me Iesus odpowiedziawshy / řekl / Sñtichayacñ ná ten cñk / y tñnawshy vchoiego / vñdrawil go.

52. V řekl Ihs k těm kte řij byli pñisilñ nñmu knyzã tñm knyzstñm a sprawcñm chrãmu / a k staršñm: Vã ko k dotru wñssu gñe s wñci a s knymì?

Sñchym řekl Iesus do cñrch A hñjcnã kaplanskñ y pñjetojcn nrch A os. cñla y do staršich stoz: y byli kniemu przyšli. Wpñlil cñe iãto nã zboyce z muezimã y z knymì?

53. Gesto na každy den by: wal gñem s wãmì w chrãmu / a newztãhl gñe rukau na mne: Ale tatoť gest hodina waffe / a moc temnostij.

Goy jem vñstãwlejnẽ bywal s wãmì w posñela k nñe sñcognclu sñsrať nã mne / Ale tñhoro tñst oñ nã godñ nã waffã y moc cñmnot sñ.

54. Tedy nawssil ge wedli ho / a wivedl do domu knyz jec knyzsteho. Petr pat řel za nim jdalica.

Wtedl go tedy poñmawshy y przy promãdñli go w dom nã wñs ñego kaplana, a Piotr za nim ředl z daleka.

כ ב

וַיִּתְּנוּ יָדָם לְיֵשׁוּעַ
וַיִּתְּנוּ יָדָם לְיֵשׁוּעַ
וַיִּתְּנוּ יָדָם לְיֵשׁוּעַ
וַיִּתְּנוּ יָדָם לְיֵשׁוּעַ

Et habendo essi asceto dal fuoco nel
mezzo de la corte, effendajse positi a fede-
re insieme. Pietro si pose a jénar nel mezzo
de loro.

וַיִּתְּנוּ יָדָם לְיֵשׁוּעַ
וַיִּתְּנוּ יָדָם לְיֵשׁוּעַ
וַיִּתְּנוּ יָדָם לְיֵשׁוּעַ
וַיִּתְּנוּ יָדָם לְיֵשׁוּעַ

Et habendo vna sermone sedere al
fuoco, y mandato che ella l'habbo fissamen-
te, disse, Cossì ancora era con effendi.

וַיִּתְּנוּ יָדָם לְיֵשׁוּעַ
וַיִּתְּנוּ יָדָם לְיֵשׁוּעַ
וַיִּתְּנוּ יָדָם לְיֵשׁוּעַ
וַיִּתְּנוּ יָדָם לְיֵשׁוּעַ

Et egli la rimpro, dicendo, Donna, se
non la conosco.

וַיִּתְּנוּ יָדָם לְיֵשׁוּעַ
וַיִּתְּנוּ יָדָם לְיֵשׁוּעַ
וַיִּתְּנוּ יָדָם לְיֵשׁוּעַ
וַיִּתְּנוּ יָדָם לְיֵשׁוּעַ

Et per di poco altro habendolo ve-
duto, disse, Tu ancora sei qui con noi. Ma
Pietro disse, Homo, io non, con gia.

וַיִּתְּנוּ יָדָם לְיֵשׁוּעַ
וַיִּתְּנוּ יָדָם לְיֵשׁוּעַ
וַיִּתְּנוּ יָדָם לְיֵשׁוּעַ
וַיִּתְּנוּ יָדָם לְיֵשׁוּעַ

Poi per affatto quasi d'una hora, un
certo auo affermava ueruna: In verità
essui ancora era con esso: impetato egli
e Galileo.

וַיִּתְּנוּ יָדָם לְיֵשׁוּעַ
וַיִּתְּנוּ יָדָם לְיֵשׁוּעַ
וַיִּתְּנוּ יָדָם לְיֵשׁוּעַ
וַיִּתְּנוּ יָדָם לְיֵשׁוּעַ

Et Pietro disse, Homo, io non so quel
che tu dici. E subito, mentre ch'egli an-
cor parlava, il gallo canto.

וַיִּתְּנוּ יָדָם לְיֵשׁוּעַ
וַיִּתְּנוּ יָדָם לְיֵשׁוּעַ
וַיִּתְּנוּ יָדָם לְיֵשׁוּעַ
וַיִּתְּנוּ יָדָם לְיֵשׁוּעַ

Et il Signore rimproverato, quando Pie-
tro, allora Pietro si ricordò de la parola del
Signore, e per egli si habbena detto, Prima
che il gallo canto, tu me negarai tre volte.

כ ב

וַיִּתְּנוּ יָדָם לְיֵשׁוּעַ
וַיִּתְּנוּ יָדָם לְיֵשׁוּעַ
וַיִּתְּנוּ יָדָם לְיֵשׁוּעַ
וַיִּתְּנוּ יָדָם לְיֵשׁוּעַ

Y auendo encendido fuego en medio de la
sala, y sentandose todos alderredor-sentose tam-
bien Petro entre ellos.

וַיִּתְּנוּ יָדָם לְיֵשׁוּעַ
וַיִּתְּנוּ יָדָם לְיֵשׁוּעַ
וַיִּתְּנוּ יָדָם לְיֵשׁוּעַ
וַיִּתְּנוּ יָדָם לְיֵשׁוּעַ

Y como vna criada lo vido que estava senta-
do al fuego, y puestos los ojos en el, dixo, Y este
con el era.

וַיִּתְּנוּ יָדָם לְיֵשׁוּעַ
וַיִּתְּנוּ יָדָם לְיֵשׁוּעַ
וַיִּתְּנוּ יָדָם לְיֵשׁוּעַ
וַיִּתְּנוּ יָדָם לְיֵשׁוּעַ

Entonces el lo nego, diciendo, Muger no lo
conozco.

וַיִּתְּנוּ יָדָם לְיֵשׁוּעַ
וַיִּתְּנוּ יָדָם לְיֵשׁוּעַ
וַיִּתְּנוּ יָדָם לְיֵשׁוּעַ
וַיִּתְּנוּ יָדָם לְיֵשׁוּעַ

Y un poco despues viendolo otro, dixo, Y tu
de ellos eras. y pedro dixo, Hombre, no soy.

וַיִּתְּנוּ יָדָם לְיֵשׁוּעַ
וַיִּתְּנוּ יָדָם לְיֵשׁוּעַ
וַיִּתְּנוּ יָדָם לְיֵשׁוּעַ
וַיִּתְּנוּ יָדָם לְיֵשׁוּעַ

Y como vna hora passada, otro affirmava
diziendo, Verdaderamente tambien este era con
el: porquies Galileo.

וַיִּתְּנוּ יָדָם לְיֵשׁוּעַ
וַיִּתְּנוּ יָדָם לְיֵשׁוּעַ
וַיִּתְּנוּ יָדָם לְיֵשׁוּעַ
וַיִּתְּנוּ יָדָם לְיֵשׁוּעַ

Y Pedro dize, Hombre nose que te dizes. Y
luego, estando aun el hablando, el gallo cantó.

וַיִּתְּנוּ יָדָם לְיֵשׁוּעַ
וַיִּתְּנוּ יָדָם לְיֵשׁוּעַ
וַיִּתְּנוּ יָדָם לְיֵשׁוּעַ
וַיִּתְּנוּ יָדָם לְיֵשׁוּעַ

Entonces, buelto el Sennor, miro à Pedro,
y Pedro se acordó de la palabra del Sennor, como
le auio dicho. Antes que el gallo dé boz me ne-
garás tres vezes.

כ ב

55. Ἀψάλλον ἡ πῦρ ἐν μέσῳ τῆς
αὐλῆς, καὶ συγκαθίστανται αὐτοὶ,
ἐκαθήμενὸς πέτρος ἐν μέσῳ αὐτῶν.

Et ayans allumé du feu au milieu
de la cour, & s'assans assis entoublé,
Pierre aussi s'assit au milieu d'eux.

56. Ἰδὼν αὖτε αὐτὸν παραδίσταται τὸς
καθήμενον πρὸς τὸ φῶς, καὶ ἀντί-
στατα αὐτῷ, λέγει, καὶ ἐστὶ σὺ αὐτῷ
αὐτῷ αὐτῷ.

Et vne chambriere le voyant assis
aupres du feu, & ayant fait s'assis sur
lui, dit Cestui-ci aussi estoit avec lui.

57. Ὁ δὲ ἀποκρίσας αὐτῇ, λέγει,
γυναι, σὺ τίς εἶσθα αὐτῷ.

Mais il le renia, disant, Femme, ie
ne le cognois point.

58. Καὶ μετὰ βραχυῖ χρόνον ἰδὼν
αὐτῇ, ἑστη, καὶ οὐ ἐξ αὐτῶν εἶ οὐδὲ
πίστευεν αὐτῇ, ἀνέβη, σὺ τίς εἶσθα.

Et un peu apres un autre le voyant, dit,
Tu es de ceux là. Mais Pierre dit,
J'homme, non suis.

59. Καὶ μετὰ ὀλίγον ἄλλος ἄρως με-
ταστατα τὸς καθήμενον, ἰσ-
τάται, καὶ ἀποκρίσας αὐτῷ, λέγει,
αὐτῷ αὐτῷ, καὶ γὰρ γαλιλαῖος εἶσθα.

Et ensuite l'espace d'une heure a-
pres, un autre s'avanca pour uer
ce uer, & estoit avec lui: car il est
Galileen.

60. Εἰπὼν δὲ ὁ πέτρος, ἡσέω, καὶ
σὺ εἰσὶς ἐλέγεις, καὶ σὺ ἐπεχέεις
ἐν δόλῳ τῷ αὐτῷ, ὡς ἂν πεί-
θῃς ὁ ἀλέκτορ.

Et Pierre dit, O homme ie ne fais
que tu dis. Et a instant, comme il par-
loit encore, le coq chanta.

61. Καὶ στραφὼν ὁ κύριος ἐπὶ
βλαψῆται πέτρον καὶ ὑπομνήσθη
ὁ πέτρος τῆς λέξεως ἧς εὐρεῖται, ὡς
ἔειπεν αὐτῷ, ὅτι πρὶν ἀλεῖν τρεῖς
ᾠδῶν, ἀπαρτήσῃ με τρεῖς.

Et le Seigneor se retournant, regar-
da Pierre, & Pierre se rememora la pa-
rolle du Seigneor, comme il auoit dit,
deuant que le coq chante, tu me renre-
ras par trois fois.

CAP. XXII.

Das XXII. Capitel.

Kapitola XXII.

55. Accenso autem igne in medio atrii, & circumstantibus illis, erat Petrus in medio eorum.

And when they had kindled a fire in the middle of the hall: & were set about it together: Peter also sat, being in the midst of them.

56. Quem cum vidisset ancilla quædam sedentem ad lumen, & cum fuisset intuita, dixit, Et hic cum illo erat.

And a certain maide beheld him as he sat by the fire: and having looked on him, said, This man was also with him.

57. At ille negavit eum, dicens, Mulier, non novi illum.

But he denied him, saying, Woman, I know him not.

58. Et post pusillum alius videns eum, Et tu de illis es. Petrus verò ait, O homo, non sum.

And after a little while another man saw him: and saide, Thou art also of them. But Peter said, Man, I am not.

59. Et intervallo facto, quasi horæ unus, alius quidam affirmabat, dicens, Verè & hic cum illo erat, nam & Galilæus est.

And about the space of an hour after, a certain other affirmed, saying, Verely even this man was with him: for he is also a Galilean.

60. Et ait Petrus, Homo, nescio quid dicis. Et continuo, adhuc illo loquente, cantavit gallus.

And Peter said, Man, I know not what thou sayest. And immediately while he yet spake, the cock crew.

61. Et conversus Dominus respexit Petrum. Et recordatus est Petrus verbi Domini, sicut dixerat, Quia prius quam gallus canter, ter me negabis.

Then the Lord turned backe: and looked upon Peter: and Peter remembered the worde of the Lord how he had said unto him, Before the cocke crowe, thou shalt denie me thrise.

55. Da zündeten sie ein feuer an mitten im Pallast / vñnd sagten sich zusammen / vñnd Petrus sagte sich vñter sie.

Da rende de en Ild op miet Sallen / oc sette sig til sammen / Oc Peder sette sig iblant dem.

56. Da sahe ihn ein Magd sitzen bey dem Licht / vñnd sahe eben auff in / vñnd sprach zu jm: Diser war auch mit ihm.

Da saa en Pige hannem sids ved Luset / oc stirrede paa hannem / oc sagde til hannem / Denne vaar oc med hannem.

57. Er aber verleugnet ihn / vñnd sprach: Weib / ich kenne kein nicht.

Da neccede hand / oc sagde / Quinde / ieg kender hannem icke.

58. Vñnd vber eine kleine weile sahe ihn ein ander / vñnd sprach: Du bist auch der einer. Petrus aber sprach: Mensch ich bins nicht.

Oc en liden stund der effter / saa en anden hannem / oc sagde / Du est oc en aff dem. Peder sagde Menneiste / ieg er icke.

59. Vñnd vber eine weile / bey einer stunde / bekræftiget ein ander / vñnd sprach: Baarlích / diser war auch mit jm / denn er ist ein Galileer.

Oc noget der effter / ved en stund / stadseste en anden der / oc sagde / Sandeliche / Denne vaar oc med hannem / thi hand er en Galileer.

60. Petrus aber sprach: Mensch / ich weiß nicht was du sagest. Vñnd als bald / da er noch redet / krehet der Han.

Men Peder sagde / Menneiste / ieg ved icke huad du siger. Oc strax / der hand end talde / gal Hanen.

61. Vñnd der HERR wandte sich / vñnd sahe Petrum an. Vñnd Petrus gedacht an des HERRS wort / als er zu jm gesaget hatte: Ehe denn der Hane krehet / wirst du mich drey mal verläugnen.

Oc HERREN rende sig / oc saa paa Peter. Oc Peder tenckte paa HERRS ord / som hand sagde til hannem / For end Hanen gal / skal du forsvæne mig tre gange.

55. Akonj zanjstili ohcn v prostred Syni / posadili se voutol / sedi Petr mezy nimi.

Akospalstny ogter v posred voutol / sedili spoli / gduetey p Piotr stadi mezy nimi.

56. Kterhejto konj vstela gona Dvrecka an sedy v ohne / a nañ byla pohledela / ksta: Piento byl s nim.

Akdy go vystala mēkora sljebnack v ognia žedzacego / pinte sic mu przypatruje / ksta: Ktercz nim byl.

57. Akon zapel ho / ksta: Zeno / neznam ho.

Ale sic go on zaprel / mowiac / niewiało nie znamo go.

58. Apomalt chvilil ginh vstero gch / ksta: Ty j nich gih. Ale Petr ksta: Dslowěte / negsem.

Pothym malckto vystavby godruzi / ksta: A ty ksta: Zonych: Ale Piotr ksta: Cslowie czu nie uščiem.

59. Apochvilil / nakon go dne hodinē / ginh zagnit potvzomol / ksta: Gih v tento s nim byl / neb v Galilejsky gest.

Akdy bylo takoby v godjinde / tedy druzi z nich twierdili chet / mowiac / Zaprawde y ten s nim byl / bo test y Galileycyž.

60. Vsteli Petr: Cslowěte / newijm co pravijša. A hned konj on gessit mluvit / kohaue zagnjwal.

Ale Piotr powiedzial / Cslow wščez / ani wiem co mowiš / y náthychniaš poči wščez / zego domo wial / zá pial far.

61. Obrátiv se PAN / pohleděl na Petra. Prozpomenul se Petr na slovo PANle / vafj bñlgemu ksta / Zeprovē než. Kohaut zagnjwa / ksta: mne zapfijša.

Eedy Pan obróciwby se wey / zal ná Piotr / a rozpomiul Piotr ná slovo Pánle / ksta: ma byl powiedzial / y przed tym niž formal zápiel / ksta: ksta: ksta: ksta.

62. תִּבֶּקֶל לְבַר שְׂמִיעוֹן בִּכְנֵי מְרִדְוֹתָּהּ :

Per il che Pietro s'istese fuora, pian si amaramente.

63. תִּבְרָא דְאַחֲדִין הוּוּ לְיִשׁוּעַ מְכֻזָּחִין הוּוּ בְּהָ וּמְחֻבִּין הוּוּ לָהּ :

Per quelle humilia che teneuano Es-27, lo scherniuano, e battenuo.

64. וּמְחִין הוּוּ לָהּ עַל אֲפֹהֶי וְאָמְרוּ אֶתְכֶּנָּה מִנִּי מִחָךְ :

Et haueudola celato, gli percutuano la faccia, e domandauangli, dicendo, Indomina, chi e quello che t'ha battuto?

65. וְאַחֲרֵיכֵן סָנְאֵתָהּ מִדִּפְּסִין הוּוּ וְאָמְרוּ עֲלֶיהָ :

E molte altre cose diceuano contra di lui, ingiuriandolo con male parole.

6. וְכֵן בְּנִהְרָא אֶתְכֶּנָּשׁ קִשְׁיָא וְדִבִּי כְּהֵנָּה וְסַפְרָא וְאַסְקוּהִי לְבֵית כְּבוֹשֶׁתְהוֹן :

Come poi fu venuto il giorno, i Principi del populo, e i principali Sacerdotti, e Scribi si rauuorano imporne, e menauano me la loro rifiacenza.

67. וְאָמְרוּ לָהּ אֵן אַתְּ הוּוּ מִשְׁחִיָּה אָמַר לוֹ אָמַר לָהּ אֵן אָמַר לָכֵן לָהּ תְּהִימָנִי :

Dicendo, Sei tu Christo? di ceelo. Et egli disse loro, Se tu ve lo dirai, non me lo credete.

68. וְאֵן אֲשַׁלְכֵן לָךְ מִפְּגִין אֲהִינֵן לָךְ פִּתְגָמָא אוֹ שְׂרִין אֲהִינֵן לָךְ :

Et autem tu si domandare, non me responderete, non me lassarete andare.

69. מִן הָשָׁא יְהוּא בְּרָה דְּאֲנָשָׁא יָתֵב מִן יְמִינָהּ דְּחִילָה דְּאַלְהֵינָה :

Da hora inuanti, et Filial de l'huomo s'ard a jedere a la destra de la Soria de Dio.

62. וְכִיפָּה יֵצֵא לְחוּץ בִּבְרָא בְּמִרְדּוֹתָּהּ :

Y saliendo fuera Pedro, lloró amargamente.

63. וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר אָחֻזוּ אֶת יִשׁוּעַ הִלְצוּהוּ מִכַּיִם בְּפָנִים :

Y todos los hombres que tenian a Iesus burlauan del hiriendo lo.

64. וַיְחַפּוּהוּ וַיִּכּוּ אֶת פָּנָיו וַיִּשְׁאַלּוּ לוֹ לֵאמֹר הֲנִבָּא מִי הוּא אֲשֶׁר מַכָּה אֹתְךָ :

Y cubriendolo herian su rostro, y preguntauale diziendo, Propheciza quien es el que te hirio.

65. וַיְדַבְּרוּת אַחֲרֵיהֶם רַבּוֹת אָמְרוּ אֵלָיו :

Y dezian otras muchas cosas injuriandolo.

66. נִהְיָ בִּקְרָא וַיִּקְהֵלוּ זְקֵנֵי הָעָם וְשָׂרֵי הַכְּהֵנִים וְסוֹפְרֵים וַיִּלְכְּדוּהוּ בַּעֲדָתָם :

Y como fue de dia, juntaronse los Ancianos del Pueblo, y los Principes de los Sacerdotes, y los Escribas, y truxeronlo a su concilio.

67. לֵאמֹר אֵם אַתְּ תַּמְשִׁיחַ אָמַר לָנוּ וַיֹּאמֶר אֵלֵיהֶם אֵם אָמַר לָכֵם לֹא תִּאֱמִינוּ :

Diziendo, Eres tu el Christo? danoslo. Y dixoles, Si os lo dixere, no creereys.

68. וְאֵם אֲשַׁל לָךְ תַּעֲנֵנִי לִי וְלֹא תַּפְטְרוּ :

Y tambien si os preguntare, no me responderes, ni me soltareys.

69. מַעֲלָה יְהִי בֶן־הָאָדָם יוֹשֵׁב מִיְמִין גְּבוּרַת אֱלֹהִים :

Mas desde hora el Hijo del hombre se assentará a la diestra de la potencia de Dios.

62. Καὶ ἐξελθὼν ἔξω ὁ πῆτρος ἔκλαυσε πικρῶς.

Adonc Pierre estant sorti dehors, pleura amercieusement.

63. Καὶ αἱ ἄνθρωποι αἱ συνέχοντες τὸν Ἰησοῦν, ἐλπίπτον αὐτῷ, διεστιπν.

Or ceux qui tenoyent Iesus, le moquoient de lui, & le frapoyent.

64. Καὶ περιβαλὼν αὐτῷ, ἔπαιον αὐτῷ τὸ πρῶτον, καὶ ἐπερωτοῦσαν αὐτὸν, ληγουσιν, ποσὴν τὸν τίς ἐστιν ὁ πῆτρος σε.

Et faisant bandé lui donnoyent des coups sur la face: & s'interroguoyent, disans, Prophecize qui est celui qui t'a frapé.

65. Καὶ ἐπερωτῶντες βλασφημοῦσιν ἔλεγον εἰς αὐτόν.

Et disoyent plusieurs autres choses contre lui, en l'outrageant de paroles.

66. Καὶ ὡς ἐγγύς ἐστιν ἡμέρας, συνέχθη τὸ πρῶτον πρὸς λαὸν, ἀρχιερεὺς τε καὶ γραμματεῖς, καὶ ἀπυκαγοῦν αὐτὸν εἰς τὸ συνέδριον ἰαυῶν.

Quand le jour fut venu, les Anciens du peuple, & les principaux Sacerdotes, & les Scribes s'assemblerent, & s'assemblerent dedans le conseil.

67. Ἀλγοῦσιν, αὐτὸν ὡς ὁ χριστός; εἰπε ἡμῶν καὶ αὐτοῖς, εἰς ὅσον οὐκ ἔμελλεν πιστεῦσαι.

Et lui dirent, Si tu es le Christ, dis le nous. Et il leur respondi, Si se le vous di, vous ne le croirez point.

68. Ἐὰν δὲ ἐγὼ ἐρωτήσω σε, οὐ μὲν δοσεῖς ἡμῖν, ὁ δοσεῖς μου.

Que si aussi ie vous interroguer, vous ne me respondrez point, ni ne me lasserez aller.

69. Ἀπὸ ἧς νῦν ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καθήμενος ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ.

Deformais le Fils de l'homme sera assis à la destra de la vertu de Dieu.

62. Egressus foras Petrus
flevit amare.

And Peter went out / and wept
bitterly.

63. Et viri qui tenebant il-
lum, illudebant ei, ceden-
tes.

And the men that held Jesus / mo-
sted him / and strooke him.

64. Et velaverunt eum, &
percutiebant faciem eius: &
interrogabant eum, dicen-
tes, Prophetiza, quis est qui
te percussit?

And when they had blindfolded him,
they smote him on the face & asked him,
saying / Prophesie who it is that smote
thee.

65. Et alia multa blasphe-
mantes dicebant in eum.

And many other things blasphe-
mous in spake they against him.

66. Et ut factus est dies,
convenerunt seniores ple-
bis & principes sacerdotum
& Scribae, & adduxerunt il-
lum in consilium suum.

And assoone as it was day / the El-
ders of the people / and the hie Priestes
and the Scribes came together / and
ledde him into their Councell.

67. Dicentes, Si tu es Chri-
stus dic nobis. Et ait illis, Si
vobis dixerò, non credetis
mhi.

Saying / Art thou the Christ? tell
us. And he said unto them / If I tell
you / ye will not beleue it.

68. Si autem & interroga-
vero, non respondebitis mi-
hi, neque dimittetis.

And if also I aske you / ye will not
answere me nor let me goe.

69. Ex hoc autem erit filius
hominis sedens à dextris
virtutis Dei

Hereafter shall the Sonne of man
sit at the right hand of the power of
God.

62. Und Petrus gieng hinauß / vnd
weinet bitterlich.

Der Peter giel hen vß/oc græd bitterliche.

63. Die Männer aber / die Jesum
hielten / verspotteten in / vnd schlugen
ihn.

Wen de Wend / som hulde Ihesum / bespottete
hannem oc sloge hannem.

64. Verdeckten ihn / vnd schlugen in
ins Angesichte / vnd fragten ihn / vnd
sprachen: Weissage / wer ist / der
dich schlug?

Stulste hannem / oc sloge hannem / Anfiet / o.
purde hannem ar / oc sagde / Spaa / huo er den / som
dig slo?

65. Und vil andere lästerungen sag-
ten sie wider in.

De megen anden Bespottelse sagde de mod
hannem.

66. Und als es tag ward / sammle-
ten sich die Eltesten des Volcks / die
Hohenpriester vnd Schriftaelerten /
vnd fuhreten ihn hinauß für ihren
Rath.

Der der dæ bleff daq forsamlete Joldenss Eldre
sig / de hypperste Prester oc Scriffte sloge / oc forde han-
nem hen op saar denis Raad.

67. Und sprachen: Bistu Christus?
sage es vns. Er sprach aber zu ihnen:
Sage ich euch / so glaubet irs nicht.

De sagde. Est du Christus sig off det. De hand sagde
til dem / Siger tegeder det / da ito-i det icke.

68. Frage ich aber / so antwortet ir
nicht / vnd lasset mich doch nicht loß.

Wen asket teg eder / da suaret icke / oc lade mig
dog icke løff.

69. Darumb von nun an wirdt des
Menschen Son sitzen zur rechten
hand der krafft Gottes.

Der saare / nu her efter skal Menissens Son si-
de hoi Gudz krafftus hoiere Haand.

62. Wyssed Petr wen / plas-
tal hořce.

Wyssed Petr / Petr / ptecs / gorzfo
plakal.

63. Muži pař ti keřij drže-
li ho / posmijvali se gemu tepa-
u.

Et tedy křozy spola trzymali
Jezusa, na grwali go bluac go.

64. A zakryvali ho / a bili
tvář geho / a tážali ho kauce:
Hádaj kdo geř křezj tebe vde-
řil?

A jstontmřy go / bili oblice
tego / pyřali go a mowiac, Gada-
yic křo iest ten křozyc vderzyl?

65. Wy gině mřohě rořen rau,
haglice se niluwili proti němu.

Wyteletmřy rzecy fromocac
go mowili nań.

66. A dny byt den / seřili se
Starřj Lidu a knyzata
kněžstá / a vřeteli / awedli ho
do Radyswě.

Potym gdy dzien nastal seřili
se starřj z ludu / y Asiažcra E.
planicie / y Dořtorowie, a pryzwie-
bli go pzed zgomadzenie swę.

67. Kauce: Břylty Křystus /
powěz nám? Wěřli gim: Po-
wř mli / newěřte nu:

Mowiac / Powiedz nám iest
li křyst Křystus. Ale on pos-
wiedzial / Chociařbych to mam y
powiedzial / tedy wy řadnym spō-
sobem wierzyc nie bedziecie.

68. A patli wās ořijji / newo-
powiřte / ani propařijte.

A řeslybych teř was ocř pyřal /
řadnym spōsobem mi nie odpow-
ięte / ani mi opušcie.

69. Ale potom bude to / ře Syn
řlowěka řidne na Prawicy
mocy Bořij.

A řakł od tegoć częřa bęřie
Syn ęslowieczy ředzial na praw-
wicy mocy Bożey.

כב

70. אמרו דין פלהון אנת
הו הכיל כרה דאלהה
אמר להון ישע אנתון
אמרין אנתון דאנת אנת :

Allor tutti dissero. Tu sei dunque il Figliuolo di Dio? E egli disse loro, Voi dite che io sono.

71. אמרו מנא ורב
מתבצין לו סהא רב ציד
שמעון מן פומיה :

Et essi dissero. Che habbiamo noi bisogno de testimoniare? quando che noi medesimi l'habbiamo visto da la sua bocca?

כג

1. וקמו פלה פנושהון
ואתיהי לית פילטוס :

E così levatosi su tutta la moltitudine dissi, lo menarono a Pilato.

2. ושירו אכלין קרבניה
ואמרין להנא אשבחן
דמטעא עמן ופלא דפסה
וישא לקסר לב : נת
ואמר על גמשה דמלכא
הו מסיחנא :

Encomençaron ad accusarlo, dicendo. Nos habiamo trovato che costui sona un reo, e proibisce el dar el tributo a Cesar, dicendo se esset Christo Re.

3. פילטוס דין שאלה ואמר
לה אנת הו מלכא
דיהודיא אמר לה אנת
אמרת :

Allor Pilato lo domandò, dicendo, Sei tu el Re de Giudea? Egli respondendole, disse, Tu lo dice.

4. ואמר פילטוס לרבי
כהנא ולפנשא אנת מדם
עלתא לא מושכא אנת על
גברא הנא :

E Pilato disse a principals Sacerdotes, & a la gente, Si non troua culpa verra en queis homines.

כב

70. ויאמרו כלם ואף אנת הנה
בראיהם והוא אמר אליהם
אנאם אומרים כי אני הנה :

Y dixeron todos, Luego tu hijo eres de Dios? Y el les dixo, Vosotros lo decís que yo soy.

71. והמה אמרו מה עוד נצטרך
עדות כי אנחנו שמענו מבין :

Entonces ellos dixeron, Que mas testimonio desicamos? porque nosotros lo auemos oydo de suboca.

כג

1. וקמו כל קהלים ויוליכוהו
אל פילטוס :

Leuantandose entonces toda la multitud de ellos, leuaronlo a Pilato.

2. ויחלו להלשין אותו לאמור
אנת הו מצאנו כי מתעה אח
הגוי וכלא לתת את מם לקיסר
לאמר על גמשה כי משיח
המלך הוא :

Y començaron a acusarlo, diciendo, Aeste auemos hallado que peruerite nuestra nacion, y que veda dar tributo a Cesar, diciendo, que el es Christo, el Rey.

3. ופילטוס שאל לו לאמר
האנת הו מלך היהודים והוא
ענה ואמר לו אנת אומר :

Entonces Pilato le preguntó, diciendo, Eres tu el Rey de los Judios? Y respondiendole el, dixo, Tu lo dices.

4. פילטוס אמר אל שרי
הכהנים ואל הקהל אינא מצא
אדות באנוש הנה :

Y Pilato dixo a los Principes de los Sacerdotes, y a las compaņas, Ninguna culpa hallo en este hombre.

כג

70. Βίμαι ὅ πάντες, σὸ ὅτι εἰ ὁ
υἱοῦ εἰμι, ὃς εἶπεν, ὅτι υἱοῦ εἰμι.
ὁμοῦ λέγετε, ὅτι υἱοῦ εἰμι.

Lors il dirent tous, Es-tu donc le Fils de Dieu? Il leur dit, Vous le dites vous-mêmes, que je le suis.

71. Οἱ δὲ αὖτε, τί ἔτι χρῆμα ἔχο-
μεν μαρτυρεῖν; αὐτοὶ γὰρ ἡκού-
σαμεν ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ.

Lors ils dirent, Qu'auons-nous besoin encorés de témoignage? car nous mêmes l'auons oui de la bouche.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΥ'.

Καὶ αὖτε ἀπὸ τοῦ πλήθους
αὐτοῦ, ἤγαγον αὐτὸν πρὸς τὸν
πλάτων.

Puis après toute la multitude d'iceux se leva, & le mena à Pilate.

1. Ἐξέστη δὲ κατηγορεῖν αὐτόν,
λέγοντες, τῷτο εὐνομεν ἀμείβε-
σθαι τὸ ἔθνος, ἐμμελυνετα ποι-
αμεν φόρους διδοῦναι, λέγοντες αὐ-
τὸν χρεῖσθαι βασιλεῖα εἶναι.

Et se prenant à l'accuser, disant, Nous auons trouué cestui-ci subueruifant la nation, & defendant de bailler le tribut à Cesar, & se disant estre Christ le Roy.

3. Ὁ δὲ πλάτων ἰπρωτίτισεν αὐ-
τόν, λέγων, σὸ εἰ ὁ βασιλεὺς εἶμι
ἰουδαίων; ὃς ἀπεκρίθη αὐτῷ, ἔ-
φη, σὸ λέγε.

Lors Pilate l'interroqua, disant, Es-tu le roy des Juifs? Lui respondant dit, Tu le dis.

4. Ὁ δὲ πλάτων ἔπειθε τὰς
ἀρχαίους καὶ τοὺς ὀχλους, ἵνα
δύναται αὐτὸν εἶναι τῷ αἰθεράτω
αὐτοῦ.

Et Pilate dit aux principaux Sacerdotes & aux troupes, Je ne trouue aucun crime en cest homme ici.

70. Dixerunt autem omnes, Tu ergo es filius Dei? Qui ait, Vos dicatis, quia ego sum.

Then saide they all; Art thou then
the Sonne of God? And he saide to
them; Ye say that I am,

71. At illi dixerunt, Quid adhuc desideramus testimonium? ipsi enim audivimus de ore eius.

Then said they: What neede we any further witness? for we our selves haue heard it of his owne mouth.

CAP. XXIII

ET surgens omnis multi-
tudo eorum, duxerunt
illum ad Pilatum.

Then the whole multitude of them
grose, and led him unto Pilate.

2. Cœperunt autem illum accusare, dicentes, Hunc invenimus subvertentem gentem nostram, & prohibentem tributa dare Cæsari, & dicentem se Christum regem esse.

And then began to accuse him / saying / We have found this man perverting the people / and forbidding to pay tribute to Cesar / saying / That he is Christ a King.

3. Pilatus autem interrogavit eum, dicens, Tu es rex Iudæorum? At ille respondens ait, Tu dicis.

And Pilate asked him / saying /
Art thou the King of the Jewes? And
he answered him / and said / Thou sayest
it.

4. Air autem Pilatus ad principes sacerdotum & turbas: Nihil invenio causæ in hoc homine.

Then said Pilate to the hie Priest
 & to the people: I finde no fault
 in this man.

Das XXII. Capitel.

70. Da sprachen sie alle: Bist du denn Gottes Son? Er sprach zu ihnen: Ihr sagets / denn ich bins.

Da laude de alle / Est du da Gud; Sen ? Hand
laude ti dem / Ifige der / chi ieg en.

71. Sie aber sprachen: Was dürfen wir weiter Zeugniß? Wir habens selbst gehört auß seinem Munde.

Da sagde de: Hvad høffue wi lenger vidnissbyrd
behoff? wi høffue self hørt det aff hans Mund.

Das XXIII. Capitel.

Und der ganze hauff stand
auff / vnd führeten ihn für Pilatum.

OG den gamle Hov stod op / oc førde hannem
saa Pilatum.

2. Und hienzen an ihn zuverklagen/
und sprachen (Difen finden wir / daß
er das Volk abwendet / und verbeut
den Schoß dem Kēiser zugeben / und
spricht : Er sey Christus ein König.

De de beghint te klagen vaa hannem / oe sagde
Denne sinde wi / at hand afjuender Goltet / oe for-
biinder at giffue Keyseren Etat / De sijet / Hand er
Christus en Konige.

3. Pilatus aber fraget ihn / vnd sprach: Bist du der Königin Römische? Er antwortet ih vnd sprach: Du sagst.

Da spurde Pilatus hannem at / oc sagde / Est du
Jøde Konge? Hand suarede hannem / oc sagde / Du
siger det.

46 Pilatus sprach zu den Hohen-
priestern und zum Volk: Ich finde
keine Ursache an diesem Menschen.

Pilatus sagde til de Overste Priester og til Følget:
 Jeg finder ingen Gaa med dette Klænne.

Καπίτολα λ XII.

70. Věstí všichni: Těch
toho Syn Boží? Který
těl: Vy pravíte že váš

Skrymle oni rzekli, A wiec
ty jest Syn Boży? A on rzekł do
nich, Wy powiedacie żem jest.

71. Konfessi: Ez gesset
vorſchugeme ſchēdewij! Des
boſami gime ſloſſet! post gebet

Wst tedy rzekł: Rozciągnij
potrzebujem świecznika? pro-
szę cię samemu się do niego.

Κapitola λ XIII.

L Ehdy porostawſty toſſe:
cno innejſzy gicł / we
dli geył Piłátowi.

Żeby zostawły w syhłá one
wielkość, wielká godo pilná.

2. A počali naň žalovati /
řlauce: Tohoto gšue našli
an přewrach Národnáse / a
bránij Daně dáwati Ešřať
a prawij se býti Křesťan Krá-
lem.

Apoczelin na skrzyż mowiąc
Otoch y znaleſtli; then wſpury
zalu / ſnie kaze dan dawac Ce-
ſarzowi / powiedaiac ze on ieſt
Chryſtus Król.

3. Tedy o Pilát stájal ho /
řka: Ty li gfo král židow stýš.
A on odpowěděl řek: Ty
pravíš.

Wyrwał go Pyrat / mowiac /
 A tyś iśton Arol żydowski /
 ná co mion odpowiadziś /
 rzekł, E powiadaś.

4. Wschl Písať Knížatům
Kněžstům ať Sámotám :
dně nchaltžám winy na tom-
to Slowětu.

Arthar Pilet rzeź do Rhu, r
 y do ludu pospel. tego / Zadnego
 ia przezi neenia nie naydnie w
 tym ezlowacku.

הָנוּ דִּין מוֹצְאֵהוּ הָיוּ
וְאָמְרוּ וְשָׁגָשָׁה לְעַמּוֹן פֶּדֶר
מֶלֶךְ בְּכֻלָּהּ יְהוּד וְיִשְׂרָאֵל מִן
זָלִילָא וְעַד מָאָה לְהִרְבָּא :

*Mas essi rimproveravano, dicendo, Egli
fallena il popolo, insegnando per tutto la
Giudea, cominciando da la Galilea infino
qui.*

פִּילָטוֹס דִּין פֶּדֶר שָׁמַע
שָׂמָא דְגָלִילָא שְׂמַל דְּהָאן
גְּבִרָא הוּא זָלִילָא :

*Pilato videndo nominar la Galilea,
domandose l'homme era Galileo.*

וְפֶדֶר יָדַע דִּמְנָן תַּחֲרִיז
שְׂלִטְנָא הוּא דְהִרְוֹדֵס
שְׂדֵרָה לִנְתָה דְהִרְוֹדֵס מ
מְטוּל רַב־אֲוִרְשָׁלַם דְּנוּנָה
בְּהִגּוֹן יוֹמֵתָא :

*Et habendo conosciuto ch'egli era de
la jurisdiction d'Herode, lo rimandò ad
Herode, che in quei giorni era ancor egli
in Ierusalem.*

הִרְוֹדֵס דִּין פֶּדֶר בְּנוֹהֵי
לִישׁוֹעַ בְּדִי טַב צְבָא הוּא
גִּיד לְמַחְזִיגָה מִן זִבְנָה
סִגְיָאָא מְטוּל דְשָׁמַע דְּהָא
עֲלִיָּהִי סִגְיָאָא וְצִסְסָד
הוּא דְמַדָּם אֶתָּה נְתוּנָה
מִבָּה :

*Herode come vidde l'au. si rallegro
fortemente, perche piu gran tempo
lo desiderava vederlo, perche vidua dire
molti cose di lui, e sperava di vederlo far
qualche segno.*

וּמֶלֶךְ סִגְיָאָא מְשַׁלָּא
הוּא לֵה יִשׁוֹעַ דִּין מֶדֶם
בְּתַגְמָא לֹא אֶתִּיכָה :

*Her egli l'interrogò con molte paro-
le: ma esso non gli rispose niente.*

קִימִין הָיוּ דִּין רַבִּי כ
כְּהֵנָא וְסִבְרָא וְצוּרְוֵיתָא
אֲכִלִין הָיוּ קִרְצִיָּהִי :

*Et principes Sacerdotum et Scribae
maius li presentar gravemente accusandolo.*

הִרְוֹדֵס דִּין שְׂטָה הוּא
וּבְלִחְזָהּ וְפֶדֶר מִבּוֹחַ א
אֲלִבְשָׁה נְחִתָּא דְחִתְּרִיתָא
וְשְׂדֵרָה לִנְתָה פִּילָטוֹס :

*Mas Herode infirmo co i suoi soldati
prezzandolo e scherzandolo, et vestito
a vna veste splendida, e rimandolo a Pi-
lato.*

וְהִמָּה הָעִיּוֹן לֵאמֹר כִּי הֵמָּה
אֶת־הָעָם מְלַמֵּד בְּכָל־יְהוּדָה
מִחַל מִגָּלִילָה עַד־הַנָּהָר :

*Mas ellos porfianan, diciendo, Alborotà al
pueblo enseñando por toda Judea, començan-
do desde Galilea hasta aqui.*

וּפִילָטוֹס שׁוֹמֵעַ אֶת הַגָּלִיל
שְׂמַל אֲנִים אִישׁ זָלִילָא הוּא :

*Entonces Pilato, oyendo de Galilea, pre-
guntó si era Galileo.*

וַיָּדַע כִּי מְשַׁלְטוֹן הִירְוֹדֵס
הוּא וַיִּשְׁלַחְהוּ אֶל־הִירְוֹדֵס אֲשֶׁר
בְּלָמִים רַבִּים גַּם הוּא הָיָה
בִּירוּשָׁלַם :

*Y como entendió que pertenecía al, senno-
rio de Herodes, remittiólo a Herodes: el qual
tambien estava en Ierusalem en aquellos dias.*

וְהִרְוֹדֵס רוֹאֶה אֶת־יֵשׁוּעַ
שָׂמַח מְאֹד כִּי רָצָה לִרְאוֹתוֹ
מֵעַתָּה רַבָּה בְּעֶסֶר כִּי שָׁמַע
רַבּוֹת מִמֶּנּוּ וַיֹּאמֶר עוֹד לִרְאוֹת
לְהַעֲשׂוֹת אֹתוֹ מִמֶּנּוּ :

*Y Herodes, viendo a Iesus, holgose mucho,
porque amia mucho que lo desseava ver: porque
avia oydo de el muchas cosas: y tenia esperança
de ver dees hazerse alguna sennal.*

וַיִּשְׁאֵל לוֹ בְּדִבְרֵים רַבִּים
וְהוּא לֹא אֶחָד עָנָה לוֹ :

*Y preguntavale con muchas palabras: mas
el nada el respondió.*

וַיָּקוּמוּ שְׂרֵי הַכֹּהֲנִים וְהַסּוֹפְרִים
לְנִצָּח וַיִּלְשִׁנוּ אוֹתוֹ :

*Y estauan los principes de los Sacerdotes y
los Escribas accusandolo con gran porfia.*

וַיִּלְצֻהוּ הִירְוֹדֵס עִם אֲנָשֵׁי
מִלְחָמָה אֲשֶׁר אִתּוֹ וּבִגְדֵי
הַלְּבָשׁוֹת רִכְסָהֵם בְּגָד לָבוֹ
וַיִּשְׁלַחְהוּ אֶל־פִּילָטוֹס :

*Mas Herodes con su corte lo menospreció,
y escarneció, vistiendo de vna ropa rica: y bol-
viólo a embiar a Pilato.*

5. Οἱ δὲ θίγγουσιν, λέγοντες, ὅτι
ἀποστρέφει τὸν λαόν, διδάσκων παν-
τοῦ τῆς ἰουδαίας, ἀρχὴ ἀπὸ
τῆς γαλιλαίας ἕως ἡδὴ.

*Mais ils s'efforçoient tant plus, di-
sant, Il esmeut le peuple, enseignant par
toute ludee, ayant commencé depuis
Galilee jusques ici.*

6. Πιλᾶτος δὲ ἀπαίσεις γαλι-
λαίας, ἐπερωτᾷ αὐτὸν εἰ ὁ ἀσθένων
γαλιλαῖός ἐστι.

*Quando Pilato ouit parlar de Gali-
lee, li domanda, si le personaggio estore
Galilean.*

7. Καὶ θίγγουσιν ὅτι ἐκ τῆς ἔξου-
σίας ἡρώδου ἐστίν, ἀνέπιμπιν αὐ-
τὸν ποτὶ ἡρώδην, ὅτι καὶ αὐτὸν
ἐν ἱεροσολύμοις ἐκ παλαιῆς ποιεῖ ἡ-
μίρας.

*Et ayant entendu qu'il estoit de la
jurisdiction d'Herode, il le renvoye vers
Herode lequel aussi en ces iours la e-
stoit en Ierusalem.*

8. Ὁ δὲ ἡρώδης ἰδὼν αὐτὸν ἐκπαι-
νήσκει λίαν· ἐν γὰρ θύλων ἐξ ἰσχυ-
ροῦ ἰδὼν αὐτὸν εἶπε τί αἰσούει πα-
λάτιον αὐτῶν καὶ ἡλατίζῃ πη-
μῶν ἰδὼν ὅτι αὐτὸν γαλιλαῖος.

*Et quand Herode vid Iesus, il en fut
fort ioyeux: car ta des pieça eistru i il
le voult, a cause q'il oy oit oite plusieurs
choies de lui, & esperoit qu'il lui vertoit
toute quelque signe.*

9. Ἐπερωτᾷ δὲ αὐτὸν ἐν λόγοις
ἰσχυροῖς· αὐτὸς δὲ οὐκ ἀποκριθεὶς
αὐτῷ.

*Or l'interrogua il par diuers propos:
mais il ne lui respondoit rien.*

10. Εἰσέφησαν δὲ οἱ ἀρχιερεῖς ἔ-
τι χαρματιστὴς ὡπίωνος ἀπὸ γα-
λιλαίας αὐτοῦ.

*Et les principaux Sacerdoteurs &
les Scribes comparurent la, l'accusant
avec grande ehequence.*

11. Ἐξουθενήσας δὲ αὐτὸν ὁ ἡρώδης
οὐκ ἔπεισε αὐτὸν ἀλλ' ἐπε-
παίξας, περιβεβλὼς αὐτὸν ἰσχυ-
ραῖς ἀνέπιμπιν αὐτὸν τῷ
πλάτῃ.

*Mais Herode avec ses gens l'ayant
mesprisé, & eiant moque de lui, apres
qu'il l'eut revellu d'un vellement blanc,
le renvoye a Puete.*

CAP. XXIII.

5. Ac illi inualescebant, dicentes, Commovet populum, docens per universam Iudæam, incipiens à Galilæa usque huc.

Was then were the more fierce / saying / he moveth the people / teaching throughout all Iudæa / beginning at Galilee, even to this place.

6. Pilatus autem audiens Galilæam, interrogavit si homo Galilæus esset.

Nowe when Pilate heard of Galilee / he asked whether the man were a Galilean.

7. Et ut cognovit quod de Herodis potestate esset, remisit eum ad Herodem, qui & ipse Ierololymis erat illis diebus.

And when he knewe that he was of Herodes iurisdiction / he sent him to Herode / which was also at Jerusalem in those dayes.

8. Herodes autem viso Iesu, gavisus est valde, erat enim cupiens ex multo tempore videre eum, eo quod audiret multa de eo: & sperabat signum aliquod videre ab eo fieri.

And when Herode saw Iesus / he was exceeding glad: or was desirous to see him of a long season / because he had heard many things of him / and trusted to have seen some signe done by him.

9. Interrogabat autem eum multis sermonibus. At ipse nihil illi respondebat.

Then questioned he with him of many things: but he answered him nothing.

10. Stabant autem principes sacerdotum & Scribæ, constanter accusantes eum.

Then the Priests also and Scribes stood forth / and accused him vehemently.

11. Sprevit autem illum Herodes cum exercitu suo: & illustravit eum veste alba, & remisit ad Pilatum.

And Herode with his men of warre despised him / and mocked him / and arrayed him in white / and sent him againe to Pilate.

Das XXIII. Capitel.

5. Sie aber hielten an / vnd sprachen: Er hat das Volk erregt / damit / daß er gelehret hat hin vnd her im ganzen Jüdischen Lande / vnd hat in Galilea angefangen / biß hieher.

Wen de hilde red / or sagde / hand haffuer opdröe Jodæen / der mer / at hand haffuer lart hid or did / all der Jodische Land / or begynne i Galilea / hid indit.

6. Da aber Pilatus Galileam horet / fraget er / Ob er auß Galilea were?

Der Pilatus hörde Galileam / spurde hand / Om hand vaar aff Galilea?

7. Vnd als er vernam / daß er vnter Herodis Obrigkeit gehöret / übersandte er ihn zu Herodes / welcher in denselbigen tagen auch zu Jerusalem war.

De der hand fornam / at hand vaar vnder Herodis Ofrighed / da forsende hand hannem til Herodes / som vaar oc i Jerusalem / vdi de samme dage.

8. Da aber Herodes Iesum sahe / ward er sehr fro / denn er hette in langest gerne gesehen / denn er hatte vil von ihm gehöret / vnd hoffet er würde ein Zeichen von ihm sehen.

Der Herodes saa Iesum / bleff hand meger glad. Thi hand haffde gerne lenge siden seer hannem / Thi hand haffde hørt meger om hannem / or haabedis at skulde see ic Tegen aff hannem.

9. Vnd er fraget ihn mancherley. Er antworttet ihm aber nichts.

De hand spurde hannem i mange maade. Wen hand suarede hannem intet.

10. Die Hohenpriester aber vnd Schriftgelehrten stunden vnd verflagten ihn hart.

De de vpperste Prester oc Scrifftiløge stode oc flagede hart paa hannem.

11. Aber Herodes mit seinem Hofgesinde verachtete ihn / leget ihm ein weiß Kleid an / vnd sandte ihn wider zu Pilato.

Wen Herodes met sine Hoffjender foractede oc bespaaettede hannem lagde ic hult Klæde paa hannem / oc sende hannem til Pilatum igen.

Kapitela XXIII.

5. A onl whce pfemāhāll blasf / flauce: Wanſj lid / po wſſem Jidomstwu vte / potaw od Galilee aſ jem.

Łecz oni ſię tryn wiecey dopie / rali / mowiac / Wanſj lid vczar po rſyćim Jidai / poczawſzy od Galileicy a do tad.

6. Tędy Pilat wſpyſtaw o Galilei / otāzal ſe / byliby tlo: wēt Galilejſkę.

A wſpyſawſzy Pilat ſe wſpomināli Galilei / pytal go tęliby Galilejczyk.

7. A tędy poſnal ſęby był z niocy Herodeſow / poſlal go t Herodeſowi / tterędy on był w Jeruſalēmie w ty dni.

A gdy przymſtal iſz należał pod zwierzchność Herodow / odeſt go do Heroda / tterędy on y ſam w Jeruſalem był przeſony dni.

8. Herodes paſ wſzczw Geſiſſe / zadowal ſe wielm / nebo od mnohého taſu ſādal go wideti / proto / ſe mnohē wēcy o nēm ſpęchal / a mēl nadęgi ſęby nęctędy dln wſzcz od nęho.

A wytrawſzy Herod Ieſuſa / rado wal ſię bārzo / do go przagnał widzięć od niemālego czāſu / dla tego iſz wiele o nim ſpęchal / y nadzięwał ſię ſe miał widzięć iaciznā przeſczeni wczęſnoſy.

9. Otāzal ſe ho mnohými řećmi. Ale on gemu nic neodpowiadał.

Pytal go tedy wielę ſłow / ale on ieniu nic nie odpowiedał.

10. Knięſta paſ Knięſtā a ſākonicy ſtali wſtawiti ſe iughe na nęho.

A ſiażetā Kęplāſtley doſtrawie ſtali bārzo mocnie ſāre ſac ſę nali.

11. Wpehřdal gim Herodes ſwým ſākupem : poſmıwal ſę gemu / obliętw go w rauchobyle / a odeſtal jaſet Pilatowi.

A alſe Herod z ſwým po częcinā nie go ſābie nie miał / y nęſyos iawſzy ſię z nęgo / dal go oblięć w ſarby ſwietne / a odeſtal go do Pilata.

כ ג

12 וַיְהִי יוֹמָא הוּא רִבְחָמָא
פִּילָטוֹס וְהֵרֹדֶס עִם
חֲדָא כָּעַל דְּכַבּוּתָא הָיָת
גִּיד מִן קָדִים בְּיָנֵתְהוֹן :

*Et in quel medesimo giorno si fecero
infiammi amici Herode e Pilato : perche
per addietro era stato nemico tra loro.*

13 וְהָיָה דִּין פִּילָטוֹס לְרַבִּי
בְּהֵמָּא וּלְאַרְכוּנָא דְּעֻמָּא :

*Allor Pilato habendo chiamato in-
sieme i principali Sacerdoti, e i Magistra-
ti, e il popolo.*

14 וַאֲמַר לְהוֹן קְרַבְתִּין
לִי גִבְרָא הָנָא אִין מִדְּבַר
עֲמִכּוֹן וְהָא אֲנִי עֲקֵבְתָהּ
לְעֵינִיכּוֹן וְעֵלְתָהּ מִדָּם לֹא
אֲשַׁכַּח בְּגִבְרָא הָנָא מִן
כָּל דְּמִרְשִׁין אֲנִתִּין בָּהּ :

*Dixit vero, Vos m'haecete presentato
questo homo, come quello che rimale se
peccato. Et ecco che haecendolo resusci-
tato in vostro presentato, non ha trovato
in questo homo alcuna de quelle colpe,
de che vosi accusate.*

15 אֲלֵא אִף לֹא הִרְדֹּס
שִׁדְרָתָהּ צִיר לִיתָהּ וְהָיָה
לֹא מִדָּם דְּשִׁנָּא לְמוֹתָהּ
סְעִיר לָהּ :

*Ma ne dico Herode : conosco che se
Gottome si è lui, et ecco che non gli è stato
fatto niente che sia degno di morte.*

16 אֲרִדְיוּהִי הַכִּיר וְ
וַאֲשַׁבְקִיּוּהִי :

*Castigato dunque, ch'io l'habbi, lo
lassaro andare.*

17 עֵינָא צִיר אִית הָנָא
דְּיִשְׁבַּר לְהוֹן חַד
בְּעִדְעִנָּה :

*Et erat gl' necessaria lassare loro vno
de la festa.*

18 קָצוּ דִּין כָּלָה בְּנִשָּׁא
וַאֲמַרְיוֹ שְׁקוּלִיָּהּ לְהֵנָּה
וְשִׁיר לֹא לְבִרְ-אֲבָא :

*Ma tutta la moltitudine insieme
grido, dicendo, Togli via costui, e lassaro
Barraba.*

19 הוּא אִינָּה דְּמִטְוִי
אֲסִטְסִיס וְקִטְלָא דְּהֵנָּה
בְּמִדְיָתָהּ רַמָּא הָיָה בֵּית
אֲסִירָא :

*Il quale era stato messo in prigione
per vna certa seditione fatta in la città, o
per homicidio.*

כ ג

12 וּבַיּוֹם הַהוּא פִּילָטוֹס
וְהֵרֹדֶס הִתְרוּעְעוּ וּלְפָנֵיהֶם
שִׁנָּת חֲמֵס הִתָּה בֵּינֵיהֶם :

*Y fueron hechos amigos entresi Pilato y He-
rodes enel mismo dia : porque antes eran enemi-
gos entresi.*

13 וּפִילָטוֹס מַעֲקָא אֶת-שְׂרִי
הַכֹּהֲנִים וְאֶת הַנְּשִׂאִים וְאֶת
הָעָם :

*Entonces Pilato, conuocando los principes
de los Sacerdotes, y los Magistrados, y el pueblo.*

14 אָמַר אֲלֵיהֶם הַקְרַבְתֶּם אֵלַי
אֶת אִנּוּשׁ הַזֶּה כְּמוֹ מַתְעָה אֶת
הָעָם וְהִנֵּה אֲנִי לִפְנֵיכֶם הַקְדַּחְתִּי
וְנִחוּדוֹת לֹא מָצָאתִי בְּאָדָם הַזֶּה
עַל-אֲשֶׁר הִלְשִׁינוּהוּ אֵלַי :

*Dixoles, Aueys me presentado a este, por
hombre que aparra al pueblo : y he aqui, ya pre-
guntando delante de vosotros, no he hallado al-
guna culpa en este hombre de aquellas de que lo
acusays.*

15 וְגַם לֹא הִירְדֹּס כִּי שִׁלְחָתִי
אֶתְכֶם אֵלָיו וְהִנֵּה יֹאנָנוּ מַעֲשֵׂהוּ
גַם אֶחָד כִּי-מִשְׁפַּט מוֹת לוֹ :

*Y ni aun Herodes : porque os remitti a el,
y he aqui que ninguna cosa digna de muerte se le-
ha hecho.*

16 לִכֹּן אֲסִרְנוּ וַאֲפִטֹר :

Soltarlo he pues castigado.

17 כִּי-הִצְטִיךְ לְפִטֹר לָהֶם אֶחָד
בְּחֵג :

*Y renis necesidad de soltarles vno en la fi-
esta.*

18 וַיַּעֲקֹר כָּלָם יָחַד לֵאמֹר
שְׁאֵלְשָׁא אֶת-חֵלּוֹ וַיְפִטֹר לָנוּ
אֶת-בֶּר-אֲבָא :

*Y toda la multitud dió bozes a vna diciendo
Mara a este, y sueltanos a Barabas :*

19 אֲשֶׁר עַל-חֲלוּנָה תַּעֲשֶׂה בְּעִיר
וְעַל-רֹצַח הִשְׁלַךְ בַּמִּטְרָה :

*El qual auia sido echado en la carcel por v-
na sedicion hecha en la ciudad, y vna muerte.*

כ ג

12. Ἐγένοντο δὲ φίλοι ὁ, πῖ πλά-
τῳ καὶ ἡρώδης ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέ-
ρᾳ μιᾷ ἀλλήλων περὶ πῆρχον γὰρ
ἐσθλὸν ὄντι περὶ αὐτοὺς.

*Et en ce meisme iour deuidreat a-
mils eun'eux Pilate & Herode : car au-
parauant ils estoient en inimitié entri-
euz.*

13. Πλάτῳ δὲ συγκαλεσάμε-
νος τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ἀρ-
χοὺτας καὶ τὸ λαόν.

*Adonc Pilate ayant appelé les princi-
paux Sacrificateurs, & les Gouverneurs,
& le peuple, leur dit.*

14. Εἶπα πρὸς αὐτοὺς, περὶ
αὐτοῦ μοι ὅτι εὐθραπὸν τῷ
ἐς δοκροφονεῖν τὸν λαόν, καὶ ἰ-
δὲν ἄνθρωπον ὃν μοι ὡς ἀνέστη
ἀδὲν εὐρανὸν ἐν τῷ αἵματι, καὶ οὐκ
αἶτιον, ὅτι κατεργαστῇ καὶ αὐτὸν.

*Vous m'auex présenté cest homme
comme subuertissant le peuple : & voi-
ci, j'en ayant fait respondre deusé vous,
ie n'ai trouue en cest homme aucun cri-
me de ceux delquels vous l'accusiez.*

15. Ἀλλ' ἂν εἰ τῶνδε ἀρίστου
γὰρ ὑμᾶς περὶ αὐτοῦ, εἰδὲν ἂν
ὅτι καὶ ἐν τῷ αἵματι ἐστὶ πταργμὸς
αὐτοῦ.

*Ni meisme Herode : car ie vous ai
renuoyés vers lui, & voict, rien ne lui
a esté fait qui emporte qu'il soit digne
de mort.*

16. Παύσωμαι οὖν αὐτὸν δόκ-
λῳ.

*Quando le aurai chastitè, ie le rela-
scherai.*

17. Ἀνάγκη δὲ ἔχειν δόκλῳ
αὐτοῦ καὶ ἐστὶν ὅτι.

*Or falloit-il qu'il leur relaschast
quelcun à la feste.*

18. Ἀίτουντες δὲ πᾶσι πᾶσι λέ-
γοντες, αἶρε τῶν, δόκλῳ δὲ ὁ
μὴ τὸν βαρῶβαν.

*Dont toutes les troupes s'escrierent
ensemble, disans, Oste nous cestui-ci, &
nous relasche Barrabbas.*

19. Ὅστις δὲ ἀπὸ τῶν πᾶ-
ντων ἐστὶν ἐν τῇ πόλει καὶ φόνος,
βιβλημὸς αἰς φυλακῶν.

*Lequel auoit esté mis en prison pour
quelque sedition faite en la ville, avec
meurtre.*

12. Et facti sunt amici Herodes & Pilatus in ipsa die, nam antea inimici erant ad invicem.

And the same day Pilate and Herodes were made friends together: for before they were enemies one to another.

13. Pilatus autem convocatis principibus sacerdotum & magistratibus, & plebe.

Then Pilate called together the chief Priests, and the rulers, and the people.

14. Dixit ad illos, Obrulitis mihi hunc hominem, quasi avertentem populum; & ecce ego coram vobis interrogans nullam causam inveni in homine isto ex his in quibus eum accusatis.

And said unto them, Ye have brought this man unto me as one that perverteth the people: & behold, I have examined him before you: & have found no fault in this man / of those things whereof ye accuse him.

15. Sed neque Herodes, nam remisit vos ad illum, & ecce, nihil dignum morte actum est ei.

No / nor yet Herod: for I sende you to him: & lo / nothing worthy of death is done to him.

16. Emendatum ergo illum dimittam.

I will therefore chastise him: & let him loose.

17. Necessesse autem habebat dimittere eis per diem festum unum.

(For of necessity he must have let one loose unto them at the feast.)

18. Exclamavit autem simul universa turba, dicens, Tolle hunc, & dimitte nobis Barabbam.

Then all the multitude cried at once / saying, Release with him, & deliver to us Barabbas.

19. Qui erat propter seditionem quandam factam in civitate & homicidium, missus in carcerem.

Which for a certaine insurrection made in the citie / and murder was cast in prison.

12. Auf den tag wurden Pilatus vnd Herodes Freunde miteinander / denn zuvor waren sie einander feind.

Vaa den dag bliefue Pilatus oc Herodes Vennet mer huer andre / Thi de vaare for huer andris Stender.

13. Pilatus aber rieß die Hohenpriester / vnd die Obersten / vnd das Volk zusammen.

De Pilatus kallde de nypperste Prester / oc de Offuerste oc Soldat til sammen.

14. Vnd sprach zu ihnen: Ihr habt disen Menschen zu mir bracht / als der das Volk abwende / vnd sihe / ich hab ihn für euch verhört / vnd finde an dem Menschen der sache keine / der ihr ihn beschuldiget.

De sagde til dem: I haaffue for deesse Menniske til mig / som den der omuender Soldat: De see / Jeg haaffuer forhört hannem for eder / oc finder ingen anff de Sager / hoff deesse Menniske / som i skyldte hannem saare.

15. Herodes auch nicht / denn ich habe euch zu ihm gesand / vnd sihe / man hat nichts auff ihn bracht / das des Todes werth sey.

Herodes icke heller. Thi ieg sende eder til hannem oc see / Vnd haaffuer ander for hannem paa / som hand bor at dø saar.

16. Darumb wil ich ihn züchtigen vnd loß lassen.

Der for vil ieg straffe hannem oc lade hannem loß.

17. Denn er muste inen einen nach gewonheit des Festes loß geben.

Thi hand skulde giffue dem en loß effter Høytidens seduane.

18. Da schrey der ganze hauffe / vnd sprach: Hinweg mit disem / vnd gib vns Barabbam loß.

Da robre den ganste Høb / oc sagde / Wort mei denne / oc giff oss Barabbam loß.

19. Welcher war vmb einer Aufruhr / die in der Stadt geschach / vnd vmb eines Mords willen / ins Gefengniß geworffen.

Hvilken som vaare kast i Fængsel for it Oprør / sem skede i Staden, oc for it Mord skyld.

12. V učinění gsau Přátelů Herodes s Pilátem v ten den. Neb před tym nepřá e le byli v špělek.

Žijáli sie sobie priyateliy Pilat s Herodem onego z toho dnia / bo byli przed tym nepriyateli mi niemy soba.

13. Potom Pilát svolato knížata kněžstá žrávce lidu.

Thedy Pilat vezvavšy k sobě knížaty kněpské / přeložoy nych / y ludu pospolitogo.

14. Řekl k nim: Podali jste mi tohoto člověka / jako by lid bursyč mál, koto ja pykáč se o nim před vámi / žádného převinení v tym člověku nie nájdúe / v tym věc kteréž na něho žalujíce.

Řekl do nich / Podaláste mi člověka z toho láfobě lud buršyč mál, koto ja pykáč se o nim před vámi / žádného převinení v tym člověku nie nájdúe / v tym věc v čem vy go viníte.

15. Ano ani Herodes / neb jsem vás poslal k němu / a hle nie hodného smrti neshalo se genu.

Arma ani Herod / bowiem go odeslal do nás / o toho nie vezyn. I nie dla czegoby byl ómiera godzien.

16. Protož potřeště ho / y propustím.

A přetož go staravšy vypuště.

17. Obněg pak měl gim na den Slavný propustit jednoho.

A potřeba bývalo že im na slavný vypuště jal jednoho.

18. Tedy svolal spolu věšterů Žáků / řka: Vezmíte tohoto / a propustě nám Barabbas.

Ale věštel lud volal spolu / mowtaci / dar stráž z tego a pušć nam Barabbas.

19. Kterýž byl pro svádou nějakou v městě učiněnou a pro vraždu vsazen do žaláře.

Který byl dla nielákého res slyřfu v městě vczyněného / y dla morděwá wřzaco do wiesćiema.

כ ג

20. תוב דין מלל צמהון
פילטוס כד צבא דנשרא
לנשוץ :

*Di nuovo Pilato parlò loro, volendo
l'offere andar l. 11 v.*

21. הגו דין קצין הו
נאמריו וקופיה וקופיה :

*Ma essi gridavano, dicendo, Crucifi-
ggilo, crucifiggilo.*

22. הו דין דתלור ובניו
אמר להון מנא גיר דביש
צבא דנא מדם עלתה
דשינא למיתא ל
אפפחה בה ארדיה
הגיר נא שבקיה :

*E celi la terza volta disse loro, Ma
che male ha egli fatto? Su non trouo in lui
veruna colpa degna di morte: adunque
come se l'hanero carretto, lo lassaro an-
dare.*

23. הגו דין תכבין הו
בקלא דמא נשאלין הו
לה דניקבניה ונצשו הו
קלה דלהון נדבין
כדינא :

*Ma essi faceuano instantia con gran
uoto, domandando che fosse crucifisso: e le
uocato, e de prin spali sacerdoti inen-
tima piu si sforzauano.*

24. פילטוס דין בקר ד
דהנא שאלתהון :

*Onde Pilato sentendo che si faceuano
quello che domandauano.*

25. נשרא נהיו להו ד
דמטול אסטסיס וקטלא
דמא דנא בית אסירה
הו נשאו דנשוץ דין א
אסלם לדבניהון :

*E lassò loro colui che per seditione et
homicidio era stato messo in prigione: il
quale essi domandauano: e disse l. 11 v. a
sarfane la volontà loro.*

26. ופד מובליו לה אחרו
לשמעון קירינא דאחא
מו הריתא וסמי צלניה
והפכו דנטעו בתנה
דנשוץ :

*E quando essi lo menauano, presero
un certo Simone Cireneo, che ueniva de
villa, e posergli addosso la croce, per por-
tarlo dietro a l. 11 v.*

כ ג

20. נש'ב פילטוס נמלל אליהם
רוצה לפטר את ישוע :

*Y habloles otra vez Pilato, queriendo sol-
tar à Iesus.*

21. ותמה צעקו לאמר תלה
תלה :

*Mas ellos boluian à dar bozes diziendo, Cru-
cificalo, Crucificalo.*

22. והוה שלש לאמר אליהם
ומה רצה עשה הלה אינני
משפט מות מצאתי בו לכו
אנסרנו בשוטים ואפטר נהו :

*Y el les dixo la tercera vez, Porque? Que
mal ha hecho este? ninguna culpa de muerte he
hallado en el: castigarlo he pues, y soltarlo he.*

23. ותמה נצחו בקולות גדולים
שואלים ממנו להתלהו ויתחוקו
קולותם וקולות שרי הכהנים :

*Mas ellos instauan à grandes bozes pidién-
do que fuese crucificado, y las bozes de ellos cre-
cian, y de los principes de los Sacerdotes.*

24. ובפלטוס חרה חרה לו
לדין את שאלתם :

*Entonces Pilato juzgò que se hiziessè lo que
ellos pedian.*

25. ופטר להם את אשר
בתלונה ורצה השלך בפשטה
אשר שאלו ואת ישוע נתן
לתאיתם :

*Y soltoles à aquel que auia sido echado en
la carcel por sedicion y vna muerte, al qual auian
pedido: y entregò à Iesus à la voluntad de ellos.*

26. וכאשר הוליכוהו ונאחוו
בשמעון הקירי דבוחו משדה
וישמו עליו את צליבה לסבול
אחרי ישוע :

*Y lleuándolo, tomaron à vn Simon Cyre-
neo, que uenia del campo, y pusieronle encima
la cruz para que la lleuasse tras Iesus.*

כ ג.

20. Πάλα δὲ πλάτος παρε-
ῖφαι: ησ, θελων διαλυσαι τὸν η-
σων.

*De chief donc Pilate, parla à eux,
voulant relacher Iesus.*

21. Οἱ δὲ ἐπιφώνουν, λέγοντες,
σταύρωσον, σταύρωσον αὐτόν.

*Mas ils s'efcrioyent disans, Cru-
cifige, crucifige-le.*

22. Ὅτ' ἄρα τρίς εἶπε πρὸς αὐτοὺς,
τί γὰρ κατ' ἔσθ' ἵνα ἴδωμαι ὅτι ἐ-
σθ' αἷμα θανάτου αὐτοῦ ἐσθ' αὐτῷ, παρ-
ὀδύνας εἶμι αὐτὸν διαλύσω.

*Et pour la troisieme fois il leur dit,
Mais quel mal a fait cestui ci le ne trou-
ue en lui aucun crime digne de mort.
L' ayant donc fait fouetter, ie le rela-
cherai.*

23. Οἱ δὲ ἐπέφθον Φωναῖς μεγέ-
λαις, αἰνούμενοι αὐτὸν σταύρωθη-
ναι, καὶ παταχύναι αὐτὸν Φωναῖς αὐτῷ
καὶ τῷ ἀρχιερεῖ.

*Mais ils rechargeoyent à grands
crys demandans qu'il fust crucifié: et lo-
uis crioient à ceux des principaux Sacerdi-
cateurs se renforçoient.*

24. Ὅ δὲ πλάτος ἐπίμνηγε-
ναι τὸ αἶτημα αὐτοῦ.

*Adonc Pilate prononça là dessus
que ce qu'ils demandoient, fust fait.*

25. Αἰτῶν δὲ αὐτοῖς τὸν ἀλφ-
εῖον καὶ Φόβον βιβλαθημῶν εἰς
τὴν φυλακὴν, ἐν ᾧ ἔστιν. τὸν δὲ ἡ-
σων παρέδωκε τῷ θλήματι αὐ-
τῷ.

*Et leur relascha celui qui pour sediti-
on et meurtre auoit esté mis en prison,
de lequel ils demandoient: et abandon-
na Iesus à leur volonté.*

26. Καὶ ὡς ἀπήγαγον αὐτὸν, ἐ-
πὶ λαβόμενοι σιμωνὸς τοῦ κυ-
ριναίου ὑπαγόμενον αὐτῷ ἄρχε: δ, ἐπί-
θικαν αὐτῷ τὸν σταυρὸν Φερὸν τοῦ
αὐτοῦ ἔχον.

*Et comme ils le menoyent, ils prin-
drent vn certain Simon Cyrenéen qui
venoit des champs, & lui chargerent la
croix pour la porter apres Iesus.*

CAP. XXIII.

20. Iterum autem Pilatus locutus est ad eos, volens dimittere Iesum,

Then Pilate spake againe to them / willing to let Iesus loose.

21. At illi succlamabant, dicentes, Crucifige, Crucifige eum.

But they cryed / saying / Crucifie / Crucifie him.

22. Ille autem tertio dixit ad illos, Quid enim mali fecit iste? nullam causam mortis invenio in eo, compiam ergo illum, & dimittam.

And he said unto them the third time / What hath euill hath he done? I finde no cause of death in him: I will therefore chastise him, and let him loose.

23. At illi instabant vocibus magnis postulantes ut crucifigeretur, & inualecebant voces eorum.

But they were instant with loud voices, and required that he might be crucified: and the voices of them & of the Priests prevailed.

24. Et Pilatus adiudicavit fieri petitionem eorum.

So Pilate gaue sentence / that it should be as they required.

25. Dimisit autem illis eum, qui propter homicidium & seditionem missus fuerat in carcerem, quem perebant, Iesum vero tradidit voluntati eorum.

And he let loose unto them him that for extortion and murder was cast into pri. out whom they desired / and desired Iesus to do with him what they would.

26. Et cum ducerent eum, apprehenderunt Simonem quendam Cyrenensem venientem de villa: & imposuerunt illi crucem portare post Iesum.

And as they ledde him away / they caught one Simon of Cyrene / coming out of the towne / and on him they laid the crosse / to beare it after Iesus.

Das XXIII. Capitel.

20. Da rieß Pilatus abermal zu ihnen / vnd wolte Iesum loß lassen.

Da roßte Pilatus aber til dem / oc vilde lade Iesum loß.

21. Sie riefen aber vnd sprachen: Creußige / creußige ihn.

Wen der roßte / oc sagde / Kaarßest / Kaarßest hannem.

22. Er aber sprach zum dritten mal zu ihnen: Was hat denn diser übel gethan? Ich finde keine Ursache des Todes an ihm / darumb wil ich ihn züchtigen / vnd loß lassen.

Da sagde hand tredje gong til dem / Hvad ont haßuet da denne gjort? Jeg finde ingen bedeligg sag med hannem / Der saare vil ieg straffe hannem / oc lade hannem loß.

23. Aber sie lagen ihm an mit großem Geschrey / vnd foderten / daß er ge- creußiget würde / vnd jr vnd der Hohenprießter Geschrey nam überhand.

Wen de bleffue hare ved hannem mer stort strog oc begerede / at hand skulde kaarßestis / De deris oc de høyerste Presters strog sigt offuerhand.

24. Pilatus aber vrtheilet / daß ihr bitte geschehe.

De Pilatus domde / at deris begering skulde ske.

25. Vnd ließ den loß / der vmbß Auf- ruhrs vnd Mords willen war in das Gefengnis geworffen / vmb welchen sie baten / Aber Iesum übergab er ihren willen.

De hand loed den loß / som vaart fast i Fængsel for Oprør oc Mord skuld / om hvilken de badt / Men Iesus sigt hand hen effter deris vilie.

26. Vnd als sie ihn hinführeten / ergriffen sie einen / Simon von Cyrenen / der kam vom Felde / vnd legten das Creuß auff ihn / daß ers Jesu nachtrüge.

De der de førde hannem bort / da toge de far vaa en / Simon aff Cyrene / som kom aff Mark. n / oc de laade Kaarßet paa hannem / at hand bar der effter Iesus.

Kapitola XXIII.

20. Tedy opit Pilat milu wil t nim / chryge propustit Beshisse.

Alc Pilat mowit do nish pom tarc / jebt im byl pusat Jezusa.

21. Aniwidp wolasi / ttau: ce: Wtshug / wtshug ho.

Lees tym baryey wolali / mowitac / Wtshug / wtshug go.

22. An posseti tesh t nim: W co gest jsho vtnit tento: vat jadni winy smrti nchnal: jam na nem / protoj potresty ho a propustim.

An po trestie tesh do wch: W coj widy on zlego vczynit: Bawegom przemienita na smierc w nim nie nalazt / a tshat go stas tamhy pusze wolno.

23. Oni pat hlasti welishmi tresh / jadagnie aby byl wtsh: jomran. W rojnahali se hlasti wt gegich.

Alc sic oni dopierali / prosta: glosim a. e. fm aby byl wtsh: jomran / y tym sic wiecej glosy ich y Asiazat kaplanstich wzmagaly.

24. Protoj Pilat prisaudit aby tat bylo pasho oni jadali.

Tedy Pilat orzys idzil aby tat bylo tat: jad. h.

25. Tedy propustil gim to: ho kicsh pro wrajd a pro swadu wrazen byl do fashat: ja nesho: proshil: alc Beshisse wy: dal t wili gegich.

W propustione go kicsh byl dla kicshy y mordu podan do wiclenia a kicsh: proshil: a Jezusa podal na wola wch.

26. A fosh gen wedli / chntili Symona nevalsho Cyrenen: shogdauch hojt wsh / y wlo: jiti na nesh. Kshy aby nesh ja Beshisse.

Gdy go rtedy wiedli / pounaw: sy Symonem. c. kiego Cyrenen: cyra, kicsh ze wsi fidi / wlo: jiti na fzyj aby go wlo: jiti Jezusam.

כג

27 וַתֵּלֶכְוּ אַחֲרָיו הַמִּזְוֹר עִם רַב
וְנָשִׁים אֲשֶׁר הִתְגִּדְּדוּ וּבְבִי
אִתּוֹ :

*Eseguita una gran multitud de
popolo e di donne, lequale lo piangeva-
no, e ne facevan lamento.*

28 וַתֵּבֹרֶךְ יְהוֹשֻׁעַ לְאָמֵר
בְּנֹת יְרוּשָׁלַם אֲלֵי-תִבְכֶּינָה
עָלַי כִּי-אֵם עָלֵיכֶן בְּכִינָה וְעַל-
בְּנֵיכֶן :

*Dona Iesu humilatafi a loro . disse.
Figliuola di Ierusalem . non piangete gra-
supra me, non piangete sopra voi fleffite
supra i vostri figliuoli.*

29 דָּהָא אֲתִיו יוֹמֵתָנָה
דְּבָהֶון וְאֲמָרוּן טִיבִי-הֵיוּ
לְעִקְרָתָא וְלִכְרִסְתָא דְלֵא
יָדֵיו וְלִתְדֵינָה דְלֵא
אִינְקוֹ :

*Per uobis ecce, uertamini et pariti, ne
quasi si diu. Beate se sterili, et uentri che
non habent peperisse, et la uicinielle, be-
non uicino lacerato.*

30 הֵיוּ תִסְרֹוּ לְמֵאמֵר
דְּטוֹרָה דְּבִלּוּ עָלֵינוּ
וְלִרְמִיתָא דְּכִסְיוֹ :

*Allora si metteranno a dire di mormo-
ri, Cadetece addosso . & a' colla . Copri-
te.*

31 דָּהָא בְּקִיסָא רְטִיבָה
הֵלִין עֲבָדִין בְּיָבִישָׁה
מִנָּה יִהְיֶה :

*Per uobis se si fanno queste cose nel
legno uero de, che si farà egli del secco?*

32 וַתֵּלֶכְוּ הֵיוּ עִמָּה תְרִין
אֲחֵרִין עֲבָדִי בִישָׁתָנָה
דִּיתְקִטְלוּ :

*E furon menati con essolui ancor due
altri che erano mai fatti per farli ma-
rtyr.*

33 וְכֵן אֲתִיו לְדִוְכָתָנָה
חֲדָא דְּמִתְקִינָה
דְּהִתְבָּתָּה וְהִתְבָּתָּה הֵיוּ
וְלִרְמִיתָא בִישָׁתָנָה חֲדָ
מִן יִמְיָה חֲדָ מִן טְמִילָה :

*A Septuaginta che furono al uero, che si
fatto*

כג

27 וַיֵּלֶכְוּ אַחֲרָיו הַמִּזְוֹר עִם רַב
וְנָשִׁים אֲשֶׁר הִתְגִּדְּדוּ וּבְבִי
אִתּוֹ :

*Y seguialo grande multitud de pueblo, y de
mugeres, las quales lo llorauan y lamentauan.*

28 וַתֵּבֹרֶךְ יְהוֹשֻׁעַ לְאָמֵר
בְּנֹת יְרוּשָׁלַם אֲלֵי-תִבְכֶּינָה
עָלַי כִּי-אֵם עָלֵיכֶן בְּכִינָה וְעַל-
בְּנֵיכֶן :

*Mas Iesus, buelto a ellas, les dize, Hijas de
Ierusalem, no me llorays a mi, mas llorahos a vo-
stras mismas, y a vuestrs hijos.*

29 כִּי הִנֵּה יָמִים בָּאִים אֲשֶׁר
בָּהֶם יֹאמְרוּ אֲשֶׁרִי הִעֲקַרְתָּ
וּבְטָגִים אֲשֶׁר לֹא יָלְדוּ וְדָדִים
אֲשֶׁר לֹא הִינְיָקוּ :

*Porque heaqui que vendran dias en que di-
ran, Bienauenturadas las estériles: y los vien-
tres que no engendraron, y las tetas que no cria-
ron*

30 וְאֲמָרוּ לְהָרִים כְּסוּנוֹ וְלַגְּבִיעִים
נִפְלוּ עָלֵינוּ :

*Entonces comenzarán a dezir a los montes
Caed sobre nosotros, y a los collados, Cubrid-
nos.*

31 לָכֵן אֵם בְּצֵץ רְטִיב יַעֲשֶׂה
אֶת-הָאֵלֶּה וּבִגְבֶשׁ מָה יַעֲשֶׂה :

*Porque si en el arbol verde hazen estas cosas
en el seco que se hará?*

32 וַיֵּלֶכְוּ גַם שְׁנֵי בִּזְעָלִי עוֹל
אֲחֵרִים עִתּוֹ לְהִתְלָוֹת :

*Y llenauan tambien con el otros dos malhe-
chores a matar con el.*

33 וּבְאִשֶׁר בָּאוּ אֶל-הַמָּקוֹם
אֲשֶׁר נִקְרָא גִלְגֹּלֶת וַיִּתְּלוּהוּ
שָׁמָּה וְאֵת בִּזְעָלִי עוֹל אֶחָד
מִיָּמִינוּ וְאֶחָד מִשְׂמָאלוֹ :

*Y como vinieron al lugar que se llama De
la Calauera, crucificaronlo alli, y a los malhecho-
res: uno a la derecha: y otro a la yzquierda.*

כג.

27. Ἡκολούθη δὲ αὐτῷ πολὺ
πληθὺς ὧ λαῶν, καὶ γυναῖκες αἰ-
καλοῦντες καὶ ἐβόωντες αὐτόν.

*Et grande multitude de peuple &
femmes le suiuoyent, lesquels se tris-
toyent la poitrine, & le lamentoyent.*

28. Στραφὼν δὲ πρὸς αὐτὰς ὁ ἰη-
σοῦς εἶπεν, θυγατέρες ἱερουσαλὴμ, μὴ
κλαιεῖτε ἐπ' ἐμὲ, πολλὰ ἐφ' ἑαυτὰς
κλαιεῖτε, καὶ ὅτι τὰ τέκνα ὑμῶν.

*Mais Iesus se retournant vers elles,
dit, Filles de Ierusalem, ne pleurez po-
int sur moi mais pleurez sur vous-mes-
mes & sur vos enfans.*

29. Ὅτι ἰδοὺ ἔρχονται ἡμέραι ἐν
αἷς ἐρῶσιν, μακάριαι αἱ στείραι, καὶ
καίτοι αἱ οὐκ ἐγγίνονται, καὶ μηδὲ
αἱ οὐκ ἐθάλλασαν.

*Car voici, les iours viendront esquelz
on dira, Bien-beuteuses les stériles, &
les ventres qui n'ont point enfance, &
les mammelles qui n'ont point allaité.*

30. Τότε ἀρξάνται λέγειν τοῖς ὄρε-
σι, πίστε ἐφ' ἡμᾶς, καὶ τοῖς βου-
ραῖς, καλύψατε ἡμᾶς.

*Lors ils se prendront à dire aux mon-
tagnes, Tombez sur nous: & aux co-
llaux, Couurez nous.*

31. Ὅτι εἰ ἐν τῷ ὕστερῳ ξύλῳ
ποιῶνται ταῦτα, ἐν τῷ ἔξηρῳ τι γί-
νηται.

*Car s'ils font ces choses au bois
verd, que fera il faire au bois sec?*

32. Ἄλλοι δὲ καὶ ἔτεροι δύο κα-
κοῦργοι μετ' αὐτῷ ἐκράνθησαν.

*Deux autres ausi qui estoient mal-
fauteurs, furent menés pour les faire
mourir avec lui.*

33. Καὶ ὅτι ἀπελθόντι ὅτι τὸν τό-
πον τὸν καλουμένον κρουνοῖς, ἐκεῖ
ἐσταύρωσαν αὐτόν, & τοὺς κακοῦ-
ρους, ὁ μὲν ἐκ δεξιῶν, ὁ δὲ ἐξ ἄ-
ριστερῶν.

*Estans donc venus au lieu qui est
appelé le Test, ils le crucifiuerent: &
les mal-fauteurs, l'un à la droite, & l'au-
tre à la gauche.*

27. Sequebatur autem illum multa turba populi & mulierum: quæ plangebant & lamentabantur eum.

And there followed him a great multitude of people / and of women / which women bewailed and lamented him.

28. Conversus autem ad illas Iesus, dixit, Filiae Ierusalem, nolite flere super me: sed super vos ipsas flete, & super filios vestros.

But Iesus turned backe unto them / and said / Daughters of Ierusalem / weep not for me / but weep for your selves / & for your children.

29. Quoniam, ecce, venient dies, in quibus dicent, Beatæ steriles, & ventres qui non genuerunt, & ubera quæ non lactaverunt.

For behold / the dayes will come / when men shall say / Blessed are the barren / & the wombs that neuer bare / & the paps which neuer gaue lacte.

30. Tunc incipient dicere montibus, Cadite super nos, & collibus, Operite nos.

Then shall they begyne to saye to the mountaynes / Fall on vs: and to the hilles / Couer vs.

31. Quia si in viridi ligno hæc faciunt: in arido quid fiet.

For if they doe these things to a greene tre / what shalbe done to the drye?

32. Ducebantur autem & alii duo nequam cum eo, ut interhererentur.

And there were two others / which were euill doers / led with him to be slaine.

33. Et postquam venerunt in locam quæ vocatur Calvaria, ibi crucifixerunt eum: & latrones, unum à dextris, & alterum à sinistris.

And when they were come to the place / which is called Caluaries / there they crucified him / and the euill doers: one at the right hand / and the other at the left.

27. Es folget ihm aber nach ein großer hauffe Volcks vnd Weiber / die klageten vnd betweineten ihn.

De der fuldeen stor hob Volck oc Quinder effter hannem / som ynckelige klagebe oc begræde hannem.

28. Iesus aber wandte sich vmb zu ihnen / vnd sprach: Ihr Töchter von Ierusalem / weinet nicht über mich / Sondern weinet über euch selbst / vnd über eure Kinder.

Men Ihesus vende sig om til dem / oc sagde / I Døttre aff Ierusalem / græder icke ossuer mig / Men græder ossuer eder selff / oc ossuer eders Børn.

29. Denn siehe / es wirdt die zeit kommen / inn welcher man sagen wirdt: Selig sind die vnfruchtbar / vnd die Leibe die nicht geboren haben / vnd die Brüste die nicht gesuget haben.

Ehi see / Den tid skal komme / i huilken mand skal siage / Salige ere de vfructsommelige / oc de Liff som icke fødte / oc de Bryst som icke daffue di.

30. Denn werden sie anfahren zu sagen zu den Bergen / fallet über vns / vnd zu den Hügel / decket vns.

Da skulle de begynne at siage til Bærgene / Falder ossuer oss / oc til Høene / dæcker oss.

31. Denn so man das thut am grünen Holz / was wil am durren werden.

Ehi at æt mand der met icke grønt Træ / huad vil bliffue met der tørre?

32. Es wurden aber auch hingeführt zwen andere übelthäter / daß sie mit ihm abgethan würden.

Der bleffue oc tho andre Wilsdedere forde bore / at de skulde aff liffuus met hannem.

33. Vnd als sie kamen an die stette / die da heisset Schedelstet / creutzigten sie ihn daselbs / vnd die übelthäter mit ihm / einen zur Rechten / vnd einen zur Linken.

Oc der de komme til den sted / som kaldes Hoffalt / pande sig / da korsfeste de hannem der / Oc Wilsdederne met hannem / den ene ved den høire / oc den anden ved den venstre side.

27. Wstet ja nim mnohý zastup lidij v žem / kterýžto plakaly a žvýchly ho.

Wstet ja nim bærzo wsele ludu y niewiast / ktore go plakaly / y žakowaly.

28. A obrátiv se k nim Jezus / řekl: Dcery Jeruzalém / neplačtež na mne / ale plačte samy na sebe / a na syny wasše.

Eedy sic Jezus obrátivšy do nich / řekl / Dcery Jeruzolimské / ne nademna pláčte / ale nád samy soby / a nád dčatám wasšim.

29. Neb hle přijdou dny / w nichžto řeknou: Blahoslavené neplodné / a břicha sterá / gfaui nerodila / a Prsy kterých gfaui nelaktaly.

Abowituec oto přijdou dni w kterých brda mowit / Szczęśliwe są nie płodne / y Kterých żywoty nie rodziły / aź pierśi mleka dawaly.

30. Ehdy počnou říci ho: rámi Padněte na nás: a Pah: b: tům / Přikryjte nas.

Eedy počyna mowit goram. Upadněte ná nas / a pogrěbte / Okryjcie nas.

31. Neb poněwadž na zeleném dřevu toto činí / y co pať bude na suchém?

Abowiem ieslić to ná żywym drzewie czynia / & coż ná suchem bedzie.

32. Ehdy wedena gfaui o nim y giná dwa lochy / aby byli vkrizowani.

Widžiono też znany drugich dwu złoczyńców aby se z nim skręcili.

33. A když přišli na místo / kterých slowc poprawně / tu gey offizowali / p in lotry / gednoho na prawicy / a druhého na lewicy.

A tak gdy przysli na miejsce / ktore zowa Trupich grom / tham go ukrzyzowali z onym złoczyńcami / jednego po prawey a drugiego po lewey stronie.

34. הו דיו וישוע אמר הנה
אבא שבוק להון לא ציר
ידעין מנה עבדיו ופלגו
בתניהי נאדמיו עליהון
בסג:

Et sic dicent, Padre, perdona loro, perche non fanno quel che si fanno. Et habendo dissi i suoi vestimenti, gittorno la sorte.

35. האם הנה דיו עמא
ותנו וממיהון הוה בה
אף ארכנא נאמרין א
אחרנא אחי יתא נפשה
או היי מסיה גבה
דאלהא:

El pueblo si fana a riguardare: e ammirato ancora lo si uocavano infime con essi, dicendo: Egli ha saluati gli altri, salui hura se stesso, l'egli e Christo, l'electo de Dio.

36. ומבניהו הוה בה אף
אסטריטיוט כד קרביו
ליתא ומקרבין לה חלא:

I soldati ancora lo beffeggiavano, accostandosi, e porgendoli de l'aceto.

37. נאמרין לה או אנה
הו מלכא דיהודנא אחא
נבדח:

E dicendo, Se tu sei el Re de Giudei, salua te stesso.

38. אית הנה דיו אף
כתבא דכתוב לעל מנה
הנאיר ויהימאיר
ועבראית הו מלכא
דיהודנא:

Era etiam supra esso una scriptura, scritta in lettere Greche, e Romanes, & Hebraiche, cioè, QVASTO E IL RE DE GIUDI.

39. חד דיו מן הנה עבדי
בישתא דעליביו הוה
עמא מנפה הנה עליהי
נאמר אן אנת הו משיחא
בצא נפסך ובצא אף ל:

Et un de qu. i. malfattori, che erano appiccati, lo beffeggiuano, dicendo, Se tu sei Christo, salua te stesso, e noi.

40. ובצא בה חברה
נאמר זה אף ל מן
אלהא דחל אנת דאף
אנת בה אנת בדינא:

Ma l'altro rispondendo, lo riprende, ma, dicendo, Non temi tu almeno l'idolo, essendo tu me la medesima condannato.

34. וישוע אמר אבי נא
נא להם כי לא יודעים מה
עושים ובחלקם אחת—בדיו
הפילו גורל:

Mas Iesus dezia, Padre, perdona los, porque no saben lo que hazen. Y partiendo sus vestidos, echaron suertes.

35. ויעמד העם וראה
הנשיאים ביניהם לאמר הושיע
ללאחרים יושיע גם לגפשו אם
זה הוה המשיח בחר אללהם:

Y el pueblo estava mirando: y burlauan de el los principes concellos, diciendo: A otros hizo saluos, saluese a si, si este es el Christo, el escogido de Dios.

36. וליצוהו גם אנשי מלחמה
בבואם להקריב לו חמץ:

Escarnecian de el tambien los soldados, llegando se y presentandole vinagre:

37. לאמר אם מלך היהודים
אתה הושע לגפשך:

Y diciendo, Si tu eres el Rey de los Indios, saluate a ti mismo.

38. ויהי גם הכתב נכתב עליו
באותיות יווניות רומיות ועבריות
זה הוה מלך היהודים:

Y auia tambien vn titulo escripto sobre el con letras Griegas, y Romanas, y Hebraicas, este es el Rey de Los Indios.

39. ואחד מפעלי עול התלוים
גדפהו לאמר אם המשיח אתה
הושע לגפשך נלך:

Y vno de los malhechores que estauan colgados, lo injuriaba, diciendo, Si tu eres el Christo, saluate a ti mismo y a nosotros.

40. ויען האחר ויער בו לאמר
הלל תידא את האלהים כי
באותו המושב אתה:

Y respondiendole el otro, rinnole diciendo, Ni aun tu temes a Dios, estando en la misma condenacion.

34. 'Ο δὲ ἰησοῦς ἔλεγεν. πατήρ.
ἀφικέσθωσιν, ἀγὰρ οἶδασιν τί πο-
ιοῦσι. διὰ μαρτυροῦσιν δὲ τὰ ἡμετέ-
ρα αὐτῷ. ἐβάλλον κλήρον.

Mais Iesus disoit, Pere, pardonne leur: car ils ne savent ce qu'ils font. Puis faisant le partage de ses habillemens, ils jetterent le sort.

35. Καὶ εἰσὶν ὁ λαὸς θιγρόντες
ἐκ μυστήριον ὃ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς
σὺ αὐτοῖς, λέγοντες. ἀλλοὺς ἔσω-
σαι, σωέτω ἑαυτοὺς, εἰ ἄν τις ἦν ὁ
χρὶς. οὗτος δὲ θεὸς ἀληθινός.

*Et le peuple se tenoit là regardant: pareillement les Gouverneurs se mo-
quoient de lui avec eux, disant, Il a sau-
ué les autres, qu'il se sauue soi-même,
s'il est Christ, l'esleu de Dieu.*

36. Εἰσπαύζον δὲ αὐτῷ ἐοῖ στρα-
τιῶν πρὸς περὶ χρέματι, καὶ ὄξος
ποσφίοντες αὐτῷ.

*Les soldats aussi se moquoient de lui, s'approchant, & lui presen-
tant du vinaigre.*

37. Καὶ λέγοντες, εἰ σὺ εἶ ὁ βα-
σιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, σάου σεαυ-
τοῦ.

Redisant, Si tu es le roy des Iudis, sauue toi-même.

38. Ἡ δὲ ἡ γραφή περὶ χρέμα-
τι καὶ αὐτῷ γεγραμμένη ἦν ἑλ-
λινικῶς καὶ ρωμαϊστῶς καὶ ἑβραϊστῶς, ὅτις
ἐστὶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων.

*Or y auoit-il vn escripteu sur lui, a-
lécrit en lettres Grecques, & Romanes,
& Hebraïques, en ces mots, C'EST V-
ICI EST LE ROY DES IUDIS.*

39. Ἐκ δὲ τῶν κρεμασθέντων κα-
τ'ὕψους ἐλάττωσεν αὐτῷ, λέ-
γων, εἰ σὺ εἶ χρίστος, σάου σεαυ-
τοῦ καὶ ἡμῶς.

*Et vn des mal faiseurs qui estoient pen-
dus, l'outrageoit, disant, Si tu es le
Christ, sauue toi toi-même & nous.*

40. Ἀπεκρίθη δὲ ὁ ἕτερος ὅ-
τι τιμῶμαι αὐτῷ, λέγων, ὅτι φοβῶ
σὺ τὸν θεόν, ὅτι ἐν αὐτῷ τῷ κρι-
ματι εἶ:

*Mais l'autre respondant le tanfoir,
disant, Au moins ne crains-tu point Di-
eu, veu que tu es en la meisme conda-
nation?*

CAP. XXIII.

34. Iesus autem dicebat, Pater, dimitte illis, non enim sciunt quid faciunt. Dividentes vero vestimenta eius, miserunt sortes.

Then said Iesus / Father / forgive them: for they knowe not what they do. And they parted his raiment / and cast sortes.

35. Et stabat populus expectans, & deridebant eum principes cum eis, dicentes, Alios salvos fecit, se salvum faciat, si hic est Christus, Dei electus.

And the people stood and derided: & the rulers mocked him with them saying, He saved others: let him save himself, if he be the Christ, the chosen of God.

36. Illudebant autem ei & milites accedentes, & accutum offerentes ei.

The soldiers also mocked him / & came & offered him vinegar.

37. Dicentes, Si tu es rex Iudaeorum, salvum te fac.

And said, If thou be the King of the Jewes, save thy self.

38. Erat autem & superscriptio scripta super eum literis Graecis, & Latinis, & Hebraicis: Hic est rex Iudaeorum.

And a superscription was also written over him in Greeke letters / and in Latin / and in Hebrew / This is the King of the Jewes.

39. Unus autem de his qui pendebant latronibus, blasphemabat eum, dicens, Si tu es Christus, salvum fac te ipsum, & nos.

And one of the evil doers / which were hanged / reviled him saying, If thou be the Christ / save thy selfe and us.

40. Respondens autem alter increpabat eum, dicens, Nequid times Deum, quod in eadem damnatione es?

But the other answered / & rebuked him saying, Fearest thou not God / seeing thou art in the same condemnation?

Das XXIII. Capitel.

34. Iesus aber sprach: Vater/vergib ihnen / denn sie wissen nicht was sie thun. Und sie theilten seine Kleider / vnd wurffen das Loß darumb.

De Ihesus sagde / Vader / forlad dem / Thi de viderde huad de gere. De de stiffe hans Klæder / oc laste laad der om.

35. Und das Volk stunde vñ sahe zu. Und die Obersten sampt ihnen / spotteten sein / vñnd sprachen: Er hat andern geholfen / er helffe ihm selber / ist er Christ / der Auserwählte Gottes.

De Volcker stod oc saar til / De de Offuerste medem / bespaagrede hannem / oc sagde / Hand haffuer hulper andre / hand hielpe sig self / er hand Christus den Gud vdualde.

36. Es verspotteten ihn auch die Knechte / tratten zu ihm vnd brachten im Essig.

Der bespaagrede oc Stridsmændene hannem / traadde til hannem / oc bare hannem Edict.

37. Und sprachen: Bist du der Juden König / so hilf dir selber.

De sagde / Est du Jøde Konge / da hielp dig self.

38. Es war auch oben über ihm geschrieben die überschritte / mit Griechischen vnd Lateinischen / vnd Ebreischen Buchstaben: Diß ist der Juden König.

Der vaar oc Offuerskriffen screeffen offuer hannem med Greckiske, oc Latinske oc Ebraiske bogstaaue Denne er Jøde Konge.

39. Aber der übelthäter einer / die da gehängt waren / lesterte in / vñ sprach: Bist du Christus / so hilf dir selbst vnd vns.

Men aff Misdæderne / som baare hengde / bespaagrede hannem / oc sagde / Est du Christus / da hielp dig self / oc oss.

40. Da antwortet der ander / strafte ihn vnd sprach: Und du fürchtest dich auch nicht für Gott / der du doch inn gleicher verdammis bist.

Da svarede den anden / straffede hannem / oc sagde / Forcer du dig oc saa tæd saar Gud? du som dog est i lige fordommelse.

Kapitola XXIII.

34. Iehou Gefissa telt: De te / odpusti gum / neboť newědy co činí. A rozděliť hošau cho geho / metalí losy.

Y mowil Jezus / Oycze odpusć im / boć nie wiedzą co czynią: A rozdzielili wby szaty jego / pudali o nte los.

35. W stali tu lid očkawaje / a posmijwali se gemu kni far-ta s nini / kauce: Syni m gest pontahal / nech at pomah sam sobe / gest tento Kristus Boží woleny.

Stal tedy lud očkawaje / a posmijwali se gemu kni far-ta s nini / kauce: Syni m gest pontahal / nech at pomah sam sobe / gest tento Kristus Boží woleny.

36. Posmijwali se gemu také soldatki přistupajice / a wo-ta podawali gemu.

Cháse y sluz: bni spjili s nte go przychodzoc / a podawali mu picocich.

37. Kauce: Syni m kni Jidowst spomozj sam sobe.

Mowiac / Jestliż ty jest Król Jidowst / wybauje si sam.

38. A byl také napis napisa ny nad nim literami dizek mi / Latinskimi / a jidowstmi: Teniż gest Král Jidowst.

Byl też nad nim napis wy-pisany / Greckimi / Rymskimi / y jidowskimi literami / Teniż jest on Król Jidowst.

39. Jeden pať z nich lozram kcinj s nini wiscil / rauhaj se gemu / kra: Syni m Kristus / spomozj sobe y nam.

Cham je jeden z onych zlozra-cow co byli obreseni / scemoci go / mowiac / Jestliż ty jest on Kry-stus / wybauje y samego siebie y nas.

40. A odpowiedz druzi / trgal ho / kra: Coj ty se Bo-ha nebogije / gswremj potu-peny?

Ne odpowiedzjawy drugi / fufal go mowiac / Nie boi sie ty Boga / gdyz jest w tymze sta-zam?

CAP. XXIII.

41. Et nos quidem iusti,
nam digna factis recepimus:
hic verò nihil mali gessit.

We are in deede righteous here:
for we receiue things worthy of ye we
haue done: but this man hath done no
thing amiss.

42. Et dicebat ad Iesum,
Domine, memento mei,
cum veneris in regnum tuum.

And he saide vnto Iesus: Lorde,
remember me: when thou comest into
thy kingdome.

43. Et dixit illi Iesus, A-
men dico tibi: Hodie me-
cum eris in paradiso.

Then Iesus saide vnto him: Verely
I say vnto thee: to day shalt thou be
with me in Paradise.

44. Erat autem ferè hora
sexta, & tenebræ factæ sunt
in universam terram usque
in horam nonam.

And it was about the sixt houre: &
there was a darknes ouer all the land,
vntil the ninth houre.

45. Et obscuratus est sol:
& velum templi scissum est
medium.

And the sunne was darkened: & the
vail of the Temp. rent through the mid-
dle.

46. Et clamans voce ma-
gna Iesus ait, Pater, in ma-
nus tuas commendo spiri-
tum meum. Et hæc dicens
expirauit.

And Iesus cryed with a loud voy-
ce: and saide: Father into thine handes
I commend my spirit. And when he
thus had said: he gaue vp the ghost.

47. Videns autem Centu-
rio quod factum fuerat, glo-
rificauit Deum, dicens, Verè
hic homo iustus erat.

Now when the Centurion sawe
what was done: he glorified God, say-
ing: Of a verie this man was iust.

48. Et omnis turba eorum
qui simul aderant ad specta-
culum istud, & videbant
quæ fiebant, percutientes
pectora sua reuertebantur.

And all the people that came to-
gether to that sight: beholding the things
which were done: smote their brests
and returned.

Das XXIII. Capitel.

41. Vnd zwar wir sind billich darin-
nen / denn wir empfangen was vnser
Thaten werth sind / Dieser aber hat
nichts vngeschicktes gehandelt.

De sandelige / wi ere tilberlige der vdi / thi wi saa
der vere Gerninger forskulde / men denne handlede
intet vnschickeligh.

42. Vnd sprach zu Jesu / HERR
gedencke an mich / wenn du inn dein
Reich kommest.

De handsaade til Ihesum: HERR: tenck paa
mig: naar du kommer i dit Rige.

43. Vnd Iesus sprach zu ihm: War-
lich ich sage dir / Heut wirst du mit
mir im Paradies sein.

De Ihesus saade til hannem: Sandelige siger ieg
dig: I dag skal du vere med mig i Paradis.

44. Vnd es war vmb die sechste
Stunde / vnd es war ein Finsterniß
über das ganze Land / biß an die
neundte Stund.

De der vaar ved den sieste time / De der bleff it
Mørck effuer det gancke Land. indtil den niende time.

45. Vnd die Sonne verlor ihren
schein / vnd der Vorhang des Tem-
pels zureiß mitten enswen.

De Solen miste sit skin / De Forhænget i Temp-
len reffuede mit i hui.

46. Vnd Iesus rieß laut vnd sprach:
Vater / ich befehle meinen Geist inn
deine Hände. Vnd als er das gesa-
get / verschied er.

De Ihesus ropte høyt oc saade: Fader: ieg befaler
min Aand i dine Hender. De som hand der sagde: vdi
gaff hand sin Aand.

47. Da aber der Hauptman sahe /
was da geschach / preisete er Gott / vñ
sprach: Fürwar / dieser ist ein from-
mer Mensch gewesen.

De der Hoffm. manden saa: der som der stede: pri-
sede hand Gud: oc sagde: Sandelige / denne vaar it
reschedigt Menneke.

48. Vnd alles Volk das da bey war /
vnd zusah / da sie sahen / was da ge-
schach / schlugen sie an ire Brust / vnd
wandten wider vmb.

De alle der Folk som der vaar hest / oc saae til: der
de saae: der som stode / sloge de sig for deris Bryst oc /
vande tilbage igen.

Kapitola XXIII.

41. Mi jagiste spravedliwē:
nec hodně věci za skutky naše
břeňme: ale tento nic zlého ne
věnil.

A tace my spravedliwie / ho
dobne bierzom za swe sprawy / a
cnie: Ale ten nic zlego nie wczyni-
ł.

42. Překl. Gejstow: PA-
ne / rozpomeni se na mne když
přijdeš do Království twé-
ho.

Žáthym je zvěst do Jezusá /
páně pomni ná mne kdy přijdeš
do království twého.

43. Odpověděl genu Ge-
jst: Jagiste prawim tobě
dnes budeš semnau w Ragi.

Chedy mne powiedzial Jezus /
zaprawde powiedam tobie /
Dziś semnao bedziesz w Rágu.

44. Abylo wofolo hodiny
šesté v stáh se tmý po wššy z-
eml / až do hodiny deváté.

A bylo takoby ošlosty godži-
nie / ie sie stal ciemno: a po wšy
kicy zeml / až do djetu tacy god-
ziny.

45. Zatmělo se slunce a o-
pona Chrámová roztrhla se
na poly.

Zatmělo sie slonice a zastona
Chrámowa roztrhla sie w poly: a
bylo.

46. A zvolal Gejst: Bla-
sem welikým / řek: w ru-
ce twé poručím Duffu mým.
A to powědew / pufal Duffu.

Zawolal tedy Jezus glosm
wielkim / a rzek: W ruce
twoe podawam ducha mojego / A
to rzekłszy pofal.

47. A wida Centurio to se
býlo stalo / welebil Boha / řka:
Býst člověk tento spravedli-
wý byl.

Co kdy vyrazil Setník co sic
bylo stalo: chwalił Boga a mowiac:
Zaprawde to byl cziowiek spra-
wedliwy.

48. A wškeren zástup řech
fiterij tu spolu byli v toho di-
wadla / a wideli fiterie se w řech
dálh / tepauce se w prsy své /
nawracowali se.

Tak je lud wšerok fterij sie byl
spolu: sledi djawowactem. wid-
zac toco sie djalal: bil sie w pierśi /
y nawracal sie.

כ ב

49 וְהַיְמִים הָיוּ מִן־
רוֹחַקָּם כְּלָהֶן יְהוֹצְאוֹתַי
דִּינְסוּעַ וְנָשָׂא אֵילָיו דְּאִתִּי
הָיָה עֲמָהּ מִן גְּלִילָה וְהָיוּ
הֵנוּ הָלְיוּ:

*Et toutes leurs consœurs, & la femme
che huncan au figmentu da la Galilea, sta-
mano da lungu, riguardando quessle cose.*

50 גְּבֵרָה בְּיוֹן תַּד דְּשָׁמְיָה
יוֹסֵף בּוֹלֹטִי מִן רַמְתָּא
מְדִינְתָּא דִּיהוּדָא גְּבֵרָה הָיָה
טָבָא יוֹדִיקָא:

*Et ecco un huomo chiamato Ioseph, che
era conjugiere, huomo huono & iusto.*

51 הָיָה לֹא שְׁלֵם בְּנֵי־
לְעֵבְרָא וְלִסְעֻרְתָּהוֹן וְ
וּמִסְכָּא הָיָה לְמַלְכוּתָא
דְּאַלְהֵי:

*Celui non haueria punto consentito
al consiglio, ne a l'attione loro, & era da
Arimathea città de Giudea, il quale aspi-
cua anche egli il regno de Dio.*

52 הָיָה קָרֵב לֵיתֵי ב
בִּילָטוֹס וְשֹׁאֵר בְּנֵיה
דִּינְסוּעַ:

*Celui venendo à Pilato, & demandò
il corpo de Iesus.*

53 וְאַחֲרֵיהּ וְכַרְפָּה בְּחִיצָא
רַבְתַּנְגָּא וְסַמְמָה בְּנֵיהוֹן
הַבִּירָה גְּקוּרָה הָיוּ דְלָבָה
אֲנָשׁ עֲרֻר־כִּיל אֲתַתְּסִים
הָיוּ בֵּיה:

*E come l'abbbe deposto, l'innalferu
Sulra "vula, & poselo in un sepulchro tagliato
in un'isolo, donde non era stato ancor
mai posso alcuno.*

54 וַיְהִי עֲרוּבָתָהּ הַיּוֹם
וְשַׁבָּתָהּ נִגְחַת הַיּוֹם:

*Et era il giorno de la preparatione, &
il giorno del sabbato risucena.*

55 הָרִיכוּ הָיוּ דִּין נָשָׂא
הָלְיוּ דְּאִתִּי עֲמָהּ מִן
גְּלִילָה וְהָיוּ הָלְיוּ לְקַבְרָה
נְאִיכָה אֲתַתְּסִים בְּנֵיה:

*E la donna che erano venute con effol-
mo da Galilea, seguitando Sidero il sepol-
cro: & come il suo corpo era posso.*

כ ד

49 וַיַּעֲמֵדוּ כָּל־מִדְּעֵיו מִרְחוֹק
וְהַנָּשִׁים אֲשֶׁר הָלְכוּ אַחֲרָיו
מִגְלִיל לְרֵאוֹת אֶת הָאֵלֶּה:

*Mas todos sus conocidos estauan de lexos, y
las mugeres que lo auian seguido desde Galilea,
mirando estas cosas.*

50 וְהָיָה אִישׁ וְשֵׁמוֹ יוֹסֵף יוֹדֵעַ
הוּא אִישׁ טוֹב וְצַדִּיק:

*Y heaqui vn varon llamado Ioseph, el qual
era senador, varon bueno, y iusto:*

51 וְזֶה לֹא יָשָׁב בְּעֵצָתָם וּבְמַוְמָתָם
(מִן הַרְמִיתִים עִיר יְהוּדָה)
אֲשֶׁר גָּם הוּא קָנָה אֶת־מַלְכוּת
אֱלֹהִים:

*El qual no auia consentido en el consejo ni
en los hechos de ellos de Arimathea ciudad de
Iuden, el qual tambien el esparaua el Reyno de
Dios:*

52 זֶה קָרֵב אֶל־בִּילָטוֹס וַיִּשְׁאַל
אֶת פִּזְרֵי יֵשׁוּעַ:

Este llegó à Pilato, y pidió el cuerpo de Iesus.

53 וַיִּזְרִידוּ וַיַּעֲטוּ אֹתוֹ בְּכַדִּיר
וַיִּתֵּן אֹתוֹ בְּקֶבֶר חָצוֹב אֲשֶׁר פֶּן
בְּגָל עֵת אִישׁ לֹא הוּשָׁם:

*Y quitado, lo emboluió en vna sauana: y lo
puso en vn sepulchro que era labrado de piedra,
en el qual aun ninguno auia sido puesto,*

54 וַיְהִי יוֹם בְּדִיקַת הַחֲמִץ
הַנּוֹגְעָה בַּשַּׁבָּת וַיִּשָּׁבֶת נִגְחָה בָּהּ:

*Y era dia de la vispera de la Pascua y el
Sabbado se seguia.*

55 וְהַנָּשִׁים אֲשֶׁר הָלְכוּ אַחֲרָיו
מִגְלִיל בָּאוּ וַרְאוּ אֶת הַקֶּבֶר
וַיִּכְבְּהוּ הוּשָׁם פִּזְרוֹ:

*Y viniendo tambien las mugeres que lo au-
ian seguido de Galilea, vieron el sepulchro, y
como fue posso su cuerpo.*

κγ.

49. Εἰσέκλινον ἡ πάντες οἱ γυναι-
κοὶ αὐτοῦ μακρὸν, καὶ ἠνωμαίνον
αἰ στανεσθαι τὴν αὐτὴν ἀπὸ τῆς
γαλιλαίας, ὁρῶσαι ταῦτα.

*Or tous ceux de la connoissance se
renoyent ioin, & les femmes qui en
semlent l'auoyent suivu de Galilee, re-
gardans ces choses.*

50. Καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἐνὶ μνηστῆ-
ρι, ἑλδὸν τὴν ἐπαρχίαν, ἀνὴρ
ἀγαθὸς καὶ δίκαιος.

*Et voici vn personnage appelé Io-
seph, qui estoit conteinier, homme de
bien & iuste.*

51. Οὗτος οὐκ ἔσβη συγκαταθή-
ναι τῇ βουλῇ καὶ τῇ πράξει
αὐτῶν. ἀποδριμαθῆναι πάλιν
τῶν ἰουδαίων, ἐς αὐτοσδοχεῖν ἐν
αὐτῇ τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

*Lequel n'auoit point consenti à leur
confeil, ne à leur action, & estoit d'Arima-
thee ville des Iuifs, qui auoit attennuoir
le regne de Dieu.*

52. Οὗτος προσελθὼν τῷ πι-
λάτῳ, ἔπητο τὸ σῶμα τοῦ ἰησοῦ.

*Icelui estant venu vers Pilate, de-
manda le corps de Iesus.*

53. Καὶ ποθελὼν αὐτὸν ἐν τῷ λι-
θῷ, τὸ σῶμα, καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν
μνηματι λαχόν τῷ ὅτι οὐκ ἔστιν ἀνέ-
σθαι κατὰ κρίναι.

*Et l'ayant descendu de la croix, l'en-
uoloppa en vn linceul, & le mit en vn
sepulchre taillé en vn rocher, auquel au-
si perloant n'auoit encores esté mis.*

54. Καὶ ἡμεῖς ὡς ἔρχομεθα,
καὶ σάββατον ἀπὸ φῶτος.

*Or estoit ce le iour de la prepara-
tion, & le iour du Sabbat commençant
à venir.*

55. Κατακολουθήσασιν ἡ καὶ γυ-
ναῖκες, αἱ πρὸς τὸν αὐτὸν ἠελυθῆσαι
αὐτὸν ἐκ τῆς γαλιλαίας, ὅτι αὐ-
τοὶ τὸ μνημεῖον, καὶ αἱ ἐπὶ τὸ σῶ-
μα αὐτοῦ.

*Et les femmes aussi qui estoient
venues avec lui de Galilee, oyant venir
Ioseph, regarderent le sepulchre, & com-
me le corps d'icelui seroit mis.*

49. Stabant autem omnes nott eius à longè & mulieres quæ secutæ eum erant à Galilæa, hæc videntes.

And al his acquaintance stood a farr off / and the women that followed him from Galile / beholding these things

50. Et ecce, vir nomine Ioseph qui erat decurio, vir bonus & iustus.

And behold there was a man named Ioseph, which was a counsellor / a good man and a iust.

51. Hic non cõsenserat consilio & actibus eorum, ab Arimathæa civitate ludæ, qui expectabat & ipse regnum Dei.

He did not consent to the counsell and deeds of them / which was of Arimathea / a cite of the Jewes / who al o him selfe waited for the kingdome of God.

52. Hic accessit ad Pilatum, & petit corpus Iesu.

He went unto Pilate / and asked body of Iesus.

53. Et depositum involvit lindone, & posuit eum in monumento exciso, in quo nondum quiquam positus fuerat.

And tooke it downe / and wrapped it in a linnen cloth / and laid it in a tombe hewen out of a rocke / wherein was neuer man yet layed.

54. Et dies erat parasceves, & sabbathum illucescebat.

And that day was the preparation / and the Sabbath drew on.

55. Subsecutæ autem mulieres quæ cum eo venerant de Galilæa, viderunt monumentum. & quemadmodum positum erat corpus eius.

And the women also that followed after, which came with him from Galile / beheld the sepulchre / and how his bodie was laid.

49. Es stunden aber alle seine Verwandten von fernem / vnd die Weiber die ihm auß Galilea waren nachgefolget / vnd sahen das alles.

De alle hans Tilhengere / stode langt borte / oc de Quinder som effterfulde hannem aff Galilea / oc saae alt dette.

50. Vnd sihe ein Mann mit Namen Ioseph / ein Rathsherr / der war ein guter frommer Mann.

De see / En Mand som hed Ioseph / en Raadsherre / som vaar en god from Mand.

51. Der hatte nicht bewilliget ihm ihren Rath vnd handel / der war von Arimathia der Stadt der Jüden / der auch auff das Reich Gottes wartet.

Hand hadde icke samtycker deris Raad oc Handel / hand vaar aff Joderis Stad / Arimathia / som oc saa toffuede effter Guds Rige.

52. Der gieng zu Pilato vnd bat vmb den Leib Iesu.

Hand gick til Pilatum / oc bad om Ihesu Legeme.

53. Vnd nam in ab / wickelt in in ein Linwad / vnd leget ihn in ein gehauen Grab / darinnen niemand te gelegen war.

De toa hannem ned / suotte hannem i et finklæde / oc laade hannem i en vdhuggen Græff / i huiltken der laa alder nogen.

54. Vnd es war der Rüsttag / vnd der Sabbath brach an.

De der vaar Beredelsens dag / oc Sabbathen gick paa.

55. Es folgeten aber die Weiber nach / die mit im kommen waren auß Galilea / vnd beschaueten das Grab / vnd wie sein Leib gelegt ward.

De Quinderne fulde effter / som vaare komne med hannem aff Galilea / oc saae Græffuen / oc huorledis hans Legeme bleff lagt.

49. Stáli pak wšpřetní známy geho žbaleka / y ženo které byly přišly za nim od Galilee / to měly vidauce.

A wšpřetny lego známosti žbaleka stáli. ewižny kroce byly špěly za nim přišly od Galilee / připáruť se sic temu.

50. A on muž gměnem Josef / který byl jeden Raadní / muž dobrý a spravedlivý.

Tedy oto máj některý směnec on Josef Senator / a dobrý y spras wtedlivý czlowiek.

51. Ten byl nepowolil Raad a skutku gegich / od Arimathie Wiesty židowského / který on očekával Království Božího.

Který ne zezwalal ná rádce y ná věrnetich / a byl z Arimathie města židowského / který čekal - czkawal čroleštvě Božího.

52. Ten přišel k Pilátovi / a požádal Tělo Ježíšovo.

Ten přišel k Pilátovi / a požádal Tělo Ježíšovo.

53. A složil je / obwinul w plátno čisté / a položil je do Hrobu rytisaného / w kterémž ještě nebyl žádný položen.

A zwinul je w plátno w přečistě cradlo / a položil w grobie řezané / byl z Arimathie / který čekal / a byl w hrobě / w kterémž ještě nebyl položen.

54. A ten den byl veliký Pátek / a Soborha se začínala.

A byl djem Připodobání na smrti / y djem Szabachu nástawał.

55. Wšly ženy které s nim byly přišly od Galilee / aby ohlížely Hrob / a které položily no bylo Tělo jeho.

Šly thž s nim některé ženy / aby ohlížely Hrob / a které položily no bylo Tělo jeho.

כ ג

והפכו טיביו בסמא
והרומא ופשתתגא שלי
איה דפקיד :

E poi ch' elle sene furem ritornate, apparenchiarono de' gli odori & de' gli unguenti, e il sabbato si riposarono secondo il comandamento.

כ ד

בחר בשפגא דין ב
בשפגא עד חשוק אחי
לבית קברא ואיתי הליו
הרומא דטיבי הוי ואית
הוי צמחין נשגא
אחבריתגא :

Poi il primo giorno del sabbato, la mattina molto per tempo, vennero al sepolcro, portando gli odori ch' elle hanno apparecchiato : & alcune altre con esse loro.

2 ואשפתי פאפגא ד
דמעגלגא מן בית
קברא :

Entrarono La pietra rivolta del sepolcro.

3 ועליו ולא אשפתייה
לפגא דישוע :

Donc effendo elle entrees, non trouverent le corps del Seigneur Iesus.

4 והוא דבד חניו
תמיהו על הדא הא תריו
גבריו קמו לער מניהו
ומבדק הוה לבושהו :

Et aduint que flando elle toutessement de questo, deux hommes s'apparurent devant elles à loro con vestes resplendentes.

5 והוי פדחלתגא ופכוי
אפיהו בארעא ואמרין
להו מנגא בענו אנתינ
הנא עם מיתגא :

Diche elle frauentandosi, & abbassando la faccia in terra, essi dissero loro, Perché cercate voi il vivente tra i morti?

כ ג

והתהפכו והכינו את
הבשמים ואת המלר ובשבת
שבתו במצוה :

Y bueltas, aparejaron drogas aromaticas, y vnguentos: reposaron el Sabbado, conforme al mandamiento.

כ ד

1 ובאחד לשבת השכימו בבקר
ובאו אל הקבר נושאות את
הבשמים אשר הכינו ונשים
אשר אתגא :

Y el primer dia de los Sabbados, muy demannana vinieron al monumento, trayendo las drogas aromaticas que aua aparejado, y algunas otras mugeres con ellas.

2 ומצאו את הקבר גלולא
מקבר :

Y hallaron la piedra rebuelta de la puerta del sepulchro.

3 ובבואתה בקבר לא מצאו
את צוית אדון ישוע :

Y entrando no hallaron el cuerpo del Senor Iesus.

4 והי' פתחלן על זאת והנה
שני אנשים קמו עליהם
בבגדים ברוקים :

Y aconteció que estando ellas espantadas de esto, heaqui dos varones que se pararon cabe ellas vestidos de vestiduras resplandecientes;

5 ובהיותן פירגא והפגו את
פניהם לארץ אמר אליהן מה
מבקשות אתגא את
עם המתיים :

Y aniendo ellas temor, y abaxando el rostro à tierra, dixeronles, Porque buscays entre los muertos al que vive?

κγ.

56. Τωσπίσανται δὲ ἡτοιμασθε δούματα καὶ μέλα καὶ τὸ μέν σάββατον ἡσυχάσαν, καὶ τὴν ἐπὶ αὐτῶν.

Puis estans retournees, elles preparerent des senteurs & oignemens : & le iour du Sabbat elles se repolerent selon le commandement.

ΚΕ + ΑΛ κδ.

Τῇ δὲ μιᾷ τῇ αὐθιγᾷ τῇ πρῶτῃ τοῦ βραβύτου ἤλθον εἰς τὸ μνημεῖον. Φέρουσιν αὖ ἡτοιμασθε δούματα, καὶ τινες αὐτῶν.

Mais le premier iour de la semaine, estant ancoraes fort matin, elles vindrēt au sepulcre, apportans les senteurs qu' elles auoyent preparees : & quelques autres avec elles.

2. Εὗρον δὲ τὸ λίθον ἀποκακυλισμένον ἀπὸ τοῦ μνημείου.

Or elles trouverent la pierre roulée de deuant le sepulcre.

3. Καὶ εἰσέλθουσιν εὐχόμεναι τὸ σῶμα τοῦ κυρίου ἔσθαι.

E estans entrees ne trouverent point le corps du Seigneur Iesus.

4. Καὶ ἰσχυρῶς ἐν τῷ ἀσπεράσαι αὐτὰς περὶ τούτου, καὶ ἰδοὺ δύο αἱ δρασ ἐπέστησαν αὐταῖς ἐν ἐσθήσιν ἀσπασσάμεναι.

Et aduint que comme elles estoient en grande perplexité touchant cela, voici, deux personnages survindrent vers icelles en vestemens reluisans comme esclat.

5. Ἐμφόβου δὲ ἡμιμύμων αὐτῶν καὶ κλυασάντων τὸ πνεῦμα εἰς τὴν γλῶσσαν, εἶπον αὐταῖς, τί ζητεῖτε τὸ ζῶντα μετὰ τῶν νεκρῶν;

Et comme elles estoient tout espouventées, & baissuyent la face en terre, ils leur dirent, Pourquoi cherchez-vous entre les morts celui qui est vivant?

56. Et revertentes paraverunt aromata & unguenta: & sabbatho quidem siluerunt secundum mandatum.

And they returned / and prepared odours / and ointments / and rested the Sabbath day / according to the commandment.

VNA autem sabbathi valde diluculo venerunt ad monumentum, portantes quæ paraverant aromata.

Now the first day of the week early in the morning / they came unto the sepulchre / & brought the odours which they had prepared / and certain women with them.

2. Et invenerunt lapidem revolutum à monumento.

And they found the stone rolled away from the sepulchre.

3. Et ingressæ invenerunt corpus Domini Iesu.

And went in / but found not the body of the Lord Jesus.

4. Et factum est, dum mente consternatæ essent de isto, ecce duo viri steterunt secus illas in veste fulgenti.

And it came to passe / that as they were amazed thereat / behold / two men suddenly stood by them in shining vestures.

5. Cum timerent autem, & declinarent vultum in terram, dixerunt ad illas, Quid queritis vivẽtem cum mortuis?

And as they were afraid / & bowed down their faces to the earth / they said to them / Who seek ye him that is dead / among the dead?

56. Sie kehrten aber um / und bereiteten die Specerey vnd Salben / vnd den Sabbath über waren sie still nach dem Geseze.

De de vende til bage / oc beredde dyrebare Vter oc Salve / oc Sabbathen offuer vaare de stille effter loven.

Aber an der Sabbath er ein sehr früe / kamen sie zum Grabe / vnd trugen die Specerey / die sie bereitet hatten / vnd etliche mit ihnen.

SY En en aff Sabbatherne meget aarle / komde de til Graffuen / oc bare dyrebar Salve som de hoffde bered / oc nogle mer dem.

2. Sie funden aber den Stein abgewelket von dem Grabe.

De de funde Steenen velt aff Graffuen.

3. Vnd giengen hinein / vnd funden den Leib des HERREN Jesu nicht.

De de ginge ind / oc funde icke den HERREN Jesu legeme.

4. Vnd da sie darumb bekümmert waren / Sihe / da tratten bey sie zwen Männer mit glänzenden Kleidern.

De der de vaare bedrøffuede / der saare / See / da stode tvo Vænd hoff dem mer skynnende Klæder.

5. Vnd sie erschracken / vnd schlugen ihre Angesicht nider zu der Erden. Da sprachen die zu ihnen: Was suchet ihr den Lebendigen bey den Todten?

De de forferbedis oc sloge deris Ansiet ned til Jorden. Da sagde de til dem / Hvil lede i effter den Leffuendis hoff de Døde?

56. Anavrativšše se / pšl pravily monnē wěcy aDraši: w Sebotu žagisž odpotimuly wedlě Pšitžanij.

AraEwroclwššy sie nāgotowāš ly wonnych rzezyz oleykow / ale w Szabath wedlug rozkazania iamechaly tego.

Pravily pak den po Seboti chē welmī rāno pšilly k Hrobu / nesaue wonnē wěcy šterěž byly pšiprawily / a nēš terč ginē spolu s nimi.

Tedy dnā přewššego tegodnāš onego bāzro rānučjžo pšyřš ly do grobu / niofac ony rzezyz wonne ktoze byly nāgotowaly / y byly tež nioštoze s nimi.

2. V nalezly kāmēn odwalený od Hrobu.

V nālžly kāmēn odwālony od grobu.

3. A wššedšše tam / nenalezly Těla Pāna Běžisšše.

A wššedššy nienālžly tělā Pānā Jezusowego.

4. V stalo se / když na myšli žstřasseny byli pro to / an Wrušydwa stali podlě nich wrausše jstwauchm.

V stalo sie kdy bedac žstřwoššone w tey rzezyz warpili / oto dwā mežowie stānch przy nich / bedac obleczeni w šary blyžžāce šir.

5. A když se ony bāly / a šchylily twāri šwē k zemī / řekli k nim: Co hledāte žiwěho s mrtwými?

V kdy šir ony ležly k šchylily twāryku žiemī / řekli do nich: Pšecžje mežžy umārtly mššukā / cie tego ktozy iest žyw?

כד

6 ליתיה תמו קם לה
עהריו דמלל עמכון בד
הו בגליל :

Egli non è qui, ma è risuscitato. Ricordatevi com'ei vi disse, essendo egli ancora in Galilea.

7 ואמר הוה דעתיד הו
ברה דאנשא דישתלם
באדי אנשא חטאים
וידבטלב ולתרתא יומין
יקום :

Dicendo che bisognava ch'el Figliuol de l'huomo fusse dato ne le mani de gli huomini peccatores, e che fusse crucifisso e resuscitasse il terzo giorno.

8 והגיו אתדבריו
למלחיה :

Allora esse ricordarono de la sue parole.

9 והשכיזו קברו
ואמריו הליו בלחיו לחד
עסר ולשכבנו :

E como ella fueron visitada dal sepolcro, riferiron tutte queste cose a gli undici, e a tutti gli altri.

10 איתיהיו הוה דיו מרים
מגדליתא ויוחן ומרים
אמה דיעקוב ושכבנו
העמהיו הליו דאמריו הו
דשליחיה :

Ei era Maria Magdalena, e Ioanna, e Maria madre di Iacopo, e l'altra che etiana cum esse, lequali diceuano queste cose a gli Apostoli.

11 ואתחיו בעיניהון
מלא הליו איה שניתנו
ולא הימנו אגיו :

E le parole de esse parvero appresso di loro como vane frasi, e non crederon loro.

כד

6 אינו פה כי אם קם וכרנה
מה דבר אליכון בעודנו
בגליל :

No està aqui, mas ha resuscitado, acordans de loque hos habló, quando aun estava en Galilea.

7 לאמר כי יעטרך ברתאדם
להסגר בידו האנשים חטאים
ולתלותו וביום תשלישי לקום :

Diziendo, Que es menester que el Hijo del hombre sea entregado en manos de hombres peccadores, y ser crucificado, y resucitar al tercero dia.

8 ותוכרנה אתדבריו :

Entonces ellas se acordaron de sus palabras.

9 והתהפכו מן הקבר והגידו
כל הדברים האלה לעשרה
עשר ולאחרים כלם :

Y boluiendo del sepulchro, dieron nuenas de todas estas cosas a los Onze, y a todos los demas.

10 והיו מגדלנית מרים ויוחנה
ומרים לעקב ואחרות עמם
אשר אמרו אל תלמידים את
האלה :

Y eran Maria Magdalena, y Ioanna, y Maria de Iacobo, y las demas que estauan con ellas lasque dezian estas cosas a los Apostoles.

11 וגדא בעיניהם כמו יצר
בסילות דבריהן ולא האמינו
להם :

Mas à ellos les parecian como locura las palabras de ellas : y no las creyeron.

כד.

6. Οὐκ ἔστιν ὧδε, ἀλλ' ἐγέρθη.
μνησθήτη ὡς ἐλάλησεν ὑμεῖς, ἐπὶ ὧν
ὡς τρυφάλαμα.

Il n'est point ici, mais il est resuscité qu' il vous souuient comment il parla à vous quand il estoit encore en Galilee.

7. Λέγων. ὅτι δὲ τὸ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται εἰς χεῖρας ἀνθρώπων αἰματωμένων, καὶ συνελθὼναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἡγερῆσθαι.

Disant, qu' il falloir que le Fils de l'homme fust livré entre les mains des mal-vivans, & qu'il fust crucifié, & qu'il resuscitast au troisieme iour.

8. Καὶ ἐμνήσθησαν τοῦ ῥήματος αὐτοῦ.

Et elles eurent souvenance des paroles d'icelui.

9 Καὶ ἐπεστροφάμεναι ἀπὸ τοῦ ῥήματος, ἀπήγγελλον ταῦτα πάντοτε τοῖς ὀνείδεσσι καὶ πάντοτε τοῖς λοιποῖς.

Et estans retournées de devers le sepulchre, eiles annoncerent toutes ces choses aux onze disciples, & à tous les autres.

10 Ἦσαν δὲ ἡ μαγδαλὴ μαρία καὶ ἡ ἰωάννα, καὶ μαρία ἰακώβου, καὶ αἱ λοιπαὶ αὐτῶν αὐταῖς. αἱ εἶπον πρὸς τοὺς ἀποστόλους ταῦτα.

C'estoit Marie Magdaleine, & Iohanne, & Marie mere de Iacobs, & les autres avecelles, lesquelles dirent ces choses aux Apostles.

11. Καὶ ἐφάνησαν ἐνῶπιόν αὐτῶν ὡς ἐν λῆρε, καὶ ῥήματα αὐτῶν, καὶ ἡπίστουν αὐταῖς.

Mais les paroles d'icelles leur semblerent come resueties, & ne leur creurent point.

CAP. XXIII.

Das XXIII. Capitel.

Kapitola XXIII.

6. Non est hic, sed surrexit, recordamini qualiter locutus est vobis, cum adhuc in Galilea esset.

He is not here / but is risen: remember how he spake unto you / when he was yet in Galilee.

7. Dicens, Quia oportet filium hominis tradi in manus hominum peccatorum, & crucifigi: & die tertia resurgere.

Saying / that the Sonne of man must be deliuered into the hands of sinners / & be crucified / and the third day rise againe.

8. Et recordata sunt verborum eius.

And they remembered his wordes.

9. Et regressa à monumento, nuntiaverunt hæc omnia illis undecim, & cæteris omnibus.

And returned from the sepulchre / and tolde these things unto the eleven / and to all the remnant.

10. Erat autem Maria Magdalene, & Iohanna, & Maria Iacobi, & cæteræ quæ cum eis erant, quæ dicebant ad Apostolos hæc.

Now it was Marie Magdalen & Iohanna / and Marie the mother of Iames / & other women with them / which tolde these things unto the Apostles.

11. Et visa sunt ante illos sicut deliramentum verba ista, & non crediderunt illis.

But these wordes seemed unto them / as a fained thing / neither beleue they them.

6. Er ist nicht hic / er ist auffgestanden. Gedenckt daran / wie er euch saget / da er noch in Galilea war.

Hand er ickc her / Hand er opstanden / Dencker der vaa / huorledis hand taledc til edet / der hand vaar i Galilea.

7. Vnd sprach: Des Menschen Son muß überantwort werden in die hände der Sünder / vnd gecrucifiget werden / vnd am dritten tage auffstehen.

De sagde / Menschens Son skal antuordis hen i Synderis hender / oc forstettis / De opstaa tredie dag.

8. Vnd sie gedachten an seine wort.

De de tenckte paa hans ord.

9. Vnd sie giengen wider vom Grabe / vnd verkündigeten das alles den elffen / vnd den andern allen.

De de ginge fra Græffuen igen / oc kundgiorde alt detre saar de Elffue oc alle de andre.

10. Es war aber Maria Magdalene vnd Iohanna / vnd Maria Jacobi / vnd andere mit ihnen / die solches den Aposteln sageten.

De der vaar Maria Magdalena oc Iohanna / oc Maria Jacobi / oc andre mer dem / som sagde Apostlene saadane.

11. Vnd es dauchten sie ihre wort eben als werens Märlein / vnd glaubten ihnen nicht.

De deris ord syntis dem at vere lige som loff tale / oc de trode dem ickc.

6. Menijt ho zde / ale vstati gest. Rozpomniat se ktera mlu: wilt vām / kory grist w Galilei byl

Niemajet go thu / ale vstat / wspomniat se ktera mlu: wiedz / gdy iesze byl w Galilei.

7. Nta: Je Conslowka musz wydan byt / w ruce hly: synch / ien a vkrizo van byt / a tety den / nrtwch wstati.

Mowac: Potrzeba aby Syn slowiec byt wydan w ruce lud: / i grzechnych / a ze by byl vkriz: / van / a tety den / nrtwch wstati.

8. V rozpomniat se na slowo geho.

Tedy ony sebie wspomniaty na slowo geho.

9. A wratimsse se od Grobu / zwistowaly tyto wstecny wrecy onem Gedenak / v giny m wstecnym.

A wratimsse se od grobu / oz: nartily to wstecny onem sedans nactiom / y nym wsty: kim.

10. A bola Maria Magdalenska / a Iohanna / a Maria Jakubowa / a gine ktera s ni mi byly / ktera prawily Apostolom tyto wrecy.

A byly Marya Magdalenska / v Iohanna / y Marya Jakubowa / a gine s ni mi / ktere to pos wiedzaly Apostolom.

11. Vzdala se byti pbednimu jako omplna tato slowa / a ne wterili jim.

Me sic w zdaly takoby blo: zenstia slowa ich / y nemieryti im.

כד

12. שִׁמְעוּ דִּין קָם וְרָהַט
לְהַכְרִיא וְאֵדִיק חֲנוּא פְתִנָא
דְּסִימִין בְּלַחֲדָא וְאֵל פֶּדְרָא
מִתְרַמֵּר בְּנִפְשָׁה עַל מַדָּם
וְהִנֵּה:

Ma Pietro si levò su, e corse al sepolcro, e se riguardando, vide e lenzuali soli posti vuoti, e andò offeso. marauigliando si au se stesso di ciò che era avvenuto.

13. וְהָא תְרִין מִנְהוֹן בְּהַ
בְּנִימָא אֲזִלִין הוּוּ לְקִרְיָתָא
דְּשִׁמְחָה עֲמָאֹס וּפְרִיקָא
מִן אֲדִישְׁלָם אֲסִטְדוּתָא
שְׁתִּין:

Esco poi, due di loro andavano quel medesimo giorno ad un castello, che era circa sessanta stadij lontano da Ierusalem, nominato Emmaus.

14. וְהֵנוּן מִמְלִין הוּוּ חֵד
עִם חֵד עַל הַלִין קְלִהִין
דְּגִדְשׁוֹ:

Erano ancora insieme di tutte queste cose che erano accadute.

15. וּפְדְרָא הֵנוּן מִמְלִין הוּוּ
וּבְעִין חֵד עִם חֵד אֲחֵנָּה
הוּוּ יִשׁוּעַ וּמִשִּׁי אֲגֹנִין
וּמִהֵלֶךְ הֵנָּה עֲמָהֹן:

Et auient che mentre essi ragionavano e disputavano, esso Iesus ancora accostatosi, camminava insieme co' essolati.

16. וַעֲיִנֵיהֶן אֲחִידִין הֵנָּה
דְּלֹא יִכְתְּפוּ לִנְיָהִי:

Ma gli occhi loro erano tenuti, che non lo conoscesseno.

17. וְאִמֵר לְהֵן מִנָּה אֲגִין
מִלֹּא הַלִין וּמִמְלִין אֲ
אֲנָתָן חֵד עִם חֵד פֶּדְרָא
מִהֵלְכִין אֲנָתָן וּבְמִירִין
אֲנָתָן:

E disse loro. Che rapidamente son questi che voi conferite ad iema camminando, e fate attristati?

18. וַעֲנָה חֵד מִנְהוֹן
דְּשִׁמְחָה קְלִיפְתָּא וְאִמֵר לָהּ
אֲנָתָה הוּוּ כִי בְלַחֲדָא
נִכְרִי נִכְרִי מִן אֲדִישְׁלָם דְּלֹא
יָדַע אֲנָתָה מַדָּם דְּהֵנָּה בְּהַ
בְּהֵנוּן יוֹמִתָא:

E rispondendo l'vno de loro che hancua nome Cleopas, le disse. Tu sola sei forestiera in Ierusalem, che non hai saputo le cose che si son fatte a questi giorni?

כד

12. וַיָּקָם פֶּדְרָא וַיִּרְץ אֶל־הַקֶּבֶר
וַיִּשְׁגִּיחַ וַיֵּרָא אֶת־הַטּוֹר מוֹשֵׁם
לְבָדּוֹ וַיֵּלֶךְ וַיַּחְמָה בְּנִפְשׁוֹ אֶת־
הַעֲשׂוֹי:

Y levantandose Pedro, corrió al sepulchro: y como miró dentro, vee solos lienços alli echados, y fue se marauillado entre si de este caso.

13. וַיְהִינָה שְׁנַיִם מִהֵמָּה הֵי
מִהֵלְכִים בְּיוֹם הַהוּא אֶל־טִירָה
אֶחָת וְהָיָה רְחוֹקָה מִירוּשָׁלַיִם
כְּבֵרֶת שְׁשִׁים וּשְׁמֹנֶה עֶמְמָאֹס:

Y he aqui, dos de ellos yuan el mismo dia a una aldea que estaua de Ierusalem sesenta estadios, llamada Emmaus:

14. וְהֵמָּה מִלְלוֹ אִישׁ אֶל־אֲחֵיו
עַל־כָּל הַקּוֹרוֹת הַהֵלֶּה:

Y yuan hablando entr'elli de todas aquellas cosas que auian acaecido.

15. וַנִּהְיֶה־בְּמִלְלָם וּבְבִעְיָתָם אִישׁ
לְאִישׁ נִקְרַב יִשׁוּעַ אִם הוּא
יִתְהַלֵּךְ אִתָּם:

Y aconteció, que yendo hablando entre si, y preguntandose el vno al otro, el mismo Iesus se llegó, y yua con ellos juntamente.

16. וַעֲיִנֵיהֶם הָכֹה בְּסִגְוִיָּם
מִדַּעְתּוֹ:

Mas los ojos de ellos eran detenidos que no lo conociesse.

17. וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מִהֵחֲדָבְרִים
הַהֵלֶּה אֲשֶׁר מִמְלָלִים אַתֶּם
אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ הוֹלְכִים וְנִגְוִיָּם
אַתֶּם:

Y dixoles, Que platicas son estas que tratays entre vosotros andando, y estays tristes?

18. וַעֲנָה אֶחָד וּשְׁמוֹ קְלִיפְתָּא
וַיֹּאמֶר אֲלָיו הֵאֵת לְבָדָה נִכְרִי
בִירוּשָׁלַיִם וְלֹא יָדַעְתָּ אֵת אֲשֶׁר
נַעֲשָׂה בָּהּ בְּיָמֵים הַהֵלֶּה:

Y respondiendole el vno, que se llamaua Cleophas, dixole. Tu solo peregrino eres en Ierusalem, que no has sabido las cosas que en ella han acontecido estos dias?

כד.

12. ὁ δὲ πέτρος ἀναστὰς εἰς τὸν τάφον καὶ τὸ μνημεῖον, καὶ θεωρῶν ψαροβάτας τὰ ἵματα περιμεινένους καὶ ἀπηλθὼν, πρὸς ἑαυτῷ θυμαζῶν τὸ γενημένον.

Toutesfois, Pierre s'estant leué, courut au sepulchre: & s'estant courbé pour regarder, vld seulement les lincoz mis à part: puis se partit, s'estimant en loimelme de ce qui estoit aduenü.

13. Καὶ ἰδοὺ δύο ἐξ αὐτῶν ἦσαν πορεύμενοι ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ εἰς κώμην ἀπέχουσαν ἐκείνου ἐξ ἱερουσαλὴμ ὀκτὼ σταδίων, ἣ ὀνομαζομένη ἐμμαὺς.

Or voici, deux d'entr'eux estoient en chemin en ce meime iour, pour aller en une bourgade nommee Emmaus, laquelle estoit loia de Ierusalem, enuiron soixante stades.

14. Καὶ αὐτοὶ ἀμύλουσιν αὐτῷ ἀλλήλους περὶ πάντων τῶν συμβεβηκότων πάντων.

Lesquels deuisoyent entr'eux de toutes ces choses qui estoient aduenues.

15. Καὶ ἵσταντο ἐν ταῖς ὁμιλίαις αὐτοῦ καὶ συζητοῦντες αὐτῷ ὁ ἰησοῦς ἰγγίζας σιωποῦσιν αὐτοῖς.

Or adolot comme ils deuisoyent & en conteroyent entr'eux, que le vsus si lui meime s'estant approché, eut à cheminer avec eux.

16. οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν διετηροῦντο ὥστε μὴ ὁμιλεῖν αὐτῷ.

Mais leurs yeux estoient retenus, qu'il ne peussent reconnoître.

17. Εἰπὼν δὲ αὐτοῖς τίτες οἱ λόγοι αὐτοῦς ἀποβάλλουσιν αὐτοὺς ἀλλήλους περιπατοῦντες, καὶ ἰσὲς σκυθρωποί.

Et il leur dit, Quels sont ces propos que vous tenez entre vous en cheminant? & pourquoi estes-vous tout tristes?

18. Απεκρίθη δὲ αὐτῷ ὁ ὀνομαζόμενος κληόπας, εἰπὼν αὐτῷ· σὺ μόνος παραμῆς ἱερουσαλὴμ, καὶ αὐτὸς ἴσως τὰ γινόμενα ἐν αὐτῇ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις;

Lors l'un d'eux, qui auoit nom Cleopas, respondit, & au dit. Es-tu seul étranger en Ierusalem, qui ne saches point les choses qui y sont aduenues ces iours-ci?

12. Petrus autem surgens cucurrit ad monumentum: & procumbens vidit lintamina sola posita, & abiit secum mirans quod factum fuerat.

Then arose Peter / & ran vnto þe sepulchre / and looked in: & saw the linnen clothes laid by them selues / and departed wondering in him selfe at that which was come to passe.

13. Et ecce duo ex illis ibant ipsa die in castellum quod erat in spatio stadiorum sexaginta ab Ierusalem, nomine Emmaus.

And beholde / two of them went that same day to a towne which was from Jerusalem about thre score furlongs / called Emmaus.

14. Et ipsi loquebantur ad invicem de his omnibus quæ acciderant.

And they talked together of all these things that were done.

15. Et factum est, dum fabularentur & secum quærerent, & ipse Iesus appropinquans ibat cum illis.

And it came to passe / as they communed together / and reasoned / that Iesus him selfe betwixt here / and went with them.

16. Oculi autem illorum tenebantur ne eum agnoscerent.

But their eyes were holden / that they could not know him.

17. Erat autem illis, Qui sunt hi sermones quos confertis ad invicem, ambulantes & estis tristes.

And he said vnto them / What manner of communications are these that ye have one to another as ye walke, and are sad?

18. Et respondens unus cui nomen Cleophas, dixit ei, Tu solus peregrinus es in Ierusalem, & non cognovisti quæ facta sunt in illa, his diebus?

And the one (named Cleopas) answered / and said vnto him / Art thou a stranger in Jerusalem / and hast not known the things which are come to passe therein in these dayes?

12. Petrus aber stund auff / vnd lieff zum Grabe / vnd bücket sich hin / vnd sahe die Leinentücher alleine ligen / vnd gieng dauon / vnd es nam ihn wunder / wie es zugienge.

Da stob Peter op / oc seh til Graffen / oc buckete sig ind vdi / oc saa linnæderne ligge alene / oc hand gief bort / Oc hand vndrede paa / huorledis der gief til.

13. Vnd sihe / zwen auß ihnen giengen an demselbigen tage in einen Flecken / der war von Jerusalem sechzig Feldwegs weit / des Namen heisse Emmaus.

Oc see / Tho aff dem ginge samme dag til en By som vaar trossinds tiue agre longe fra Jerusalem / de kaldis Emmaus.

14. Vnd sie redeten mit einander von allen disen geschichten.

Oc de taledet mee huer andre om alt dette som vaar seet.

15. Vnd es geschach / da sie so redeten vnd befragten sich miteinander / nahet Iesus zu ihnen / vnd wandelt mit ihnen.

Oc der beqaft sig / der de saa taledet oc bespurde sig mee huer andre / som Ihesus til dem / oc vandrede mee dem.

16. Aber ihre Augen wurden gehalten / daß sie ihn nicht kannten.

Men deris øyen holdis til / at de tende hannem icke.

17. Er sprach aber zu ihnen: Was sind das für Rede / die ihr zwischen euch handelt vnter wegen / vnd seht traurig?

Oc hand saade til dem / Huad er det saar tale / som i handle melle eder paa veien / oc ere bedrøffuede?

18. Da antwortet einer / mit Namen Cleophas / vnd sprach zu ihm: Bist du allein vnter den Frembdlingen zu Jerusalem / der nicht wisse / was in disen tagen darinnen geschehen ist?

Da svarede en aff dem som hed Cleophas / oc sagde til hannem / Est du alene ibland de Fremmede i Jerusalem / som icke veed / huad som i disse dage er seet der vdi?

12. Echdy Petr vstave bē žal t grobu / a pohleděv do něho. vžel proslěradla samia položena: a odšel / sám v sobě divě se / co se bylo stalo.

Wsa kož Piotr vstávy biesjal ku grobowi / & gdy v wniat / weytral / obaczyl thylko samyprześcieradła leżące / y odszedł dziwując się sam v siebie co się stało.

13. A on dva z nich šli toho dne do Věštická / kterě bylo vzdalij od Jeruzaléma. Ho náw sěděl / gmiěnem Emaus.

Two dva z nich tegoż dnia šli do věštická které bylo na věštické straně od Jeruzaléma / a sěděl v Emmaus.

14. A rozmáuwali wespolec o těch wšech věcech které se byly přihodily.

A rozmáuwali z soba o tym wšykum co se bylo przyšlo.

15. W stalo se šdy rozmáuwali / a sěbe otázowali / že by Ježíš přibhžíw se / šel s nimi.

A gdy tá rozmáuwali y spoila siepiráli / tedy Jezus przypblizwšy sie sebi pospolu z nimi.

16. Ale oči jejich držány byly aby ho nepoznali.

Ale oči ich byly zářymáne aby ho nie poznali.

17. V řeči nim k nim: Kterě gšau to řeči které rozmáuwáte wespolec gdauce / a gšie šinuš tu.

Tedy řekl do nich: Což to są rozmowy które idąc macie między sobą / & przecięście śmięney warszy?

18. Odpowědy geden k nim: gmiěno Kleopās / řeči gmiu: A sám gš Davidskem do Jeruzaléma / a nepoznal gš které se wěcy staly w něm řečto dnůw?

Odpowiedział mu jeden z nich: gmiu było imię Kleophas / řekl: A ty sám przemiełłowałeś w Jeruzalem / a nie wieś co się w nim przeżyło dniów?

כד

19. אמר להון מנצח א
אמרין לה על ישוע הו
רמו נצחית זכרנא דהונא
בכרנא וחילתו הני כ
במלתא ובכרנא קדום
אלהא וקדום פלה עמא:

*Et egli disse loro, Quali Effigie disse-
ro. Quelle di IESV Nazareno, il quale e
stato unomo Profeta, potente in opere &
in parole, dinanzi a Dio & a tutto il po-
pulo.*

20. ואשלמיה רבין פהנא
תקשישא לדינא דמיתא
תקפיה:

*Et come i principali Sacerdoti, e i pri-
ncipali Governatori l'hanno dato in con-
danna de morte, & hanno lo crocifisso.*

21. הנו דין סברין הוין ד
הוין עתיד הונא
דמקיה לסייל והא
תלתא יומין מו דהלון
כלהו הוין:

*Per noi speravamo che fusse quello
che dovesse liberare Israhel. Non intemo
con tutto questo, hoggi e il terzo giorno
che queste cose sono avvenute.*

22. אלהא אף נשא מו
אתמרו קדמי הני לבית
קבורה:

*Ma per certe donne de le nostre exhan-
na s'immortati, lequale stamattina per
tempo sono state al sepulchro.*

23. ופד לגא אשפיה ב
בנה אתי אמרין לו
דמלאכין הוין חמו
ואמרין עלוהי דמי הוין:

*E non avendo trovato il suo corpo,
son venute, ascendo d'una se ancor ve-
dano una visione d'Angeli, iquale dicono
che e' vivo.*

24. ואף אנשא חמו אלו
לבית קבורה ואשפיה
הבנה אתי מא דאמרין
נשא לה דין לא חמו:

*Perd'una di quelli che erano con ef-
fonia, no andava al sepulchro & hanno
veduto e così come le donne hanno veden-
to, ma lui non l'hanno vista veduto.*

כד

19. ויאמר אליהם מה תמה
יאמרו אלי את על ישוע
הנצרי אשר היה איש נביא גבור
כח במעשהו ובדבר לפני אלהים
וכל העם:

*Entonces el les dixo Qui Y ellos le dixe-
ron, De Iesus Nazareno, el qual fue varon Prophe-
ta poderoso en obra y en palabra, delante de Di-
os y de todo el pueblo.*

20. איכבה מסדהו שלי תברני
ונשיאנו אל משפט מית
יתלותו:

*Y como lo entregaron los principes de los
Sacerdotes, y nuestros principes a condenacion
de muerte, y lo crucificaron.*

21. ואנחנו בטחנו כי יהא היה
עתיד להפריע את ישראל ועל
כל הדברים האלה יום הנה
יום שלישי הוא מאשר נצטו
האלה:

*Mas nosotros esperauamos que el era el que
auia de redimir a Israhel; y agora, sobre todo esto,
oy es el tercero dia que esto ha acontecido.*

22. וגם מקבת ונשים ממנו
תחדדו אותנו אשר השכימו
בבקר אל הקבר:

*Aunque tambien vnas mugeres de los nue-
stros nos han espantado, las quales antes del dia
fueron al sepulchro:*

23. ולא מצאו את גויתו ובאו
לאמר כי מראה המלאכים
ראו אשר אמרו כי חי הוא:

*Y no hallando su cuerpo vinieron, diciendo
que tambien auian visto vision de Angeles, los
quales dizen que el biue.*

24. וילכו אנשים ממנו אל
הקבר וימצאו בו באשר הנשים
אמרו ואיתו לא ראו:

*Y fueron vnos de los nuestros al sepulchro,
y hallaron ser anfi como las mugeres auian dicho
ma: el no lo vieron.*

כד.

19. Καὶ εἰπὼν αὐτοῖς, τί τὰς αἰ-
τίαι αὐτῶν, καὶ πῶς ἐκαστὸν ἐ-
ραῖον, ἐς ἡμέραν ἀντὶ τοῦ τοῦ
δυνατὸς ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ ἐναν-
τίῳ τοῦ Θεοῦ καὶ παντὶ τῷ λαῷ.

*Et il leur dit, Quelles? Ils respon-
dirent, Touchant Iesus le Nazarien, qui
a esté homme Prophete, puissant en
oeures & en paroles deuant Dieu &
tout le peuple.*

20. Ὅπως τὸ παράδοσαν αὐτὸν
οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ἀρχοντες ἡμῶν
εἰς κλίμα θανάτου, καὶ ἐσταύρω-
σαν αὐτόν.

*Et comment les principaux Sacer-
dotes, & nos Gouverneurs, l'ont li-
ré en condemnation de mort, & l'ont
crucifié.*

21. Ἡμεῖς δὲ ἐλπίζοντες ὅτι αὐ-
τὸς ἔστι ὁ μέλλων ἀντρεῖσθαι τὸν
ισραήλ. ἀλλὰ γε σὺ πάντες τοῖς
τρίτην ταῦτον ἡμέραν ἀγῶσι με-
μενῶσθαι οὐ πῶτε ἰσχυρίσθη.

*Or esperions-nous que ce fust celui
qui deuoit deliurer Israhel: & encore a-
uec tout cela, c'est aujour d'hui le troi-
sieme iour que ces choses sont aduen-
ues.*

22. Ἀλλὰ καὶ γυναῖκες τινες ἐξ
ἡμῶν ἐξήγαγον ἡμᾶς θύμους καὶ ὀ-
ρθοῖσαι ἐπὶ τὸ μνημεῖον.

*Mais ainsi quelques femmes des no-
stres nous ont grandement estonné,
qui ont esté de grand matin au sepul-
chre:*

23. Καὶ μὴ εὗραν τὸ σῶμα
αὐτοῦ ἔλθον, λέγουσαι καὶ ὁρασά-
σαι ἀγγέλους ἐνεγκίνας, οἱ λέγου-
σιν αὐτῇ ζῆν.

*Et n'ayans trouué son corps, sont ve-
nues, disant, que meismes elles auoyent
veu une vision d'Angeles, lesquels diso-
yent qu'il e'it vivant.*

24. Καὶ ἀπολθόντες τινες καὶ πρὸς τὸ
μνημεῖον καὶ εὗραν οὐτὴν
καθὼς καὶ αἱ γυναῖκες εἶπον, αὐ-
τὸν δὲ οὐκ εἶδον.

*Nont aucuns des nostres sont allés
au sepulchre, & ont trouué ainsi que les
femmes auoyent dit: mais ils ne l'ont
point veu.*

19. **Quibus ille dixit, Quæ?**
& dixerunt: De Iesu Naza-
reno, qui fuit vir propheta,
potens in opere & sermone
coram Deo & omni populo.

And he said vnto the: What thinke ye?
And they said vnto him: Of Iesus of
Nazareth: which was a Prophet in
Iudea & in Iherusalem: & in
all the people.

30. Et quomodo cum tradiderunt summi sacerdotes & principes nostri in damnationem mortis, & cruci fixerunt eum,

And how the ble Priests, and our
rulers delivered him to be condemned
to death, & have crucified him.

26. Nos autem sperabamus quia ipse esset redempturus Israël: & nunc super hæc omnia, tertia dies est hodie quod hæc facta sunt.

But we trusted that it had bene he
that should have delivered Israel: and
as touching all these things: so day is
the thirde day: that they were done.

23. Sed & mulieres quaedam ex nostris, terruerunt nos, quae ante lucem fuerunt ad monumentum.

Preſent ſome certain women among
us made us aſſured; which came ea-
ſely unto the ſepulchre.

23. Et non invento corporecius, venerunt, dicentes se etiam visionem angelorum vidisse, qui dicunt eum vivere.

And when they found not his bo-
dy: then came saying: that they had al-
so seene a vision of Angels: which said
that he was alive.

24. Et abierunt quidam
ex nostris ad monumen-
tum, & ita invenerunt sicut
mulieres dixerunt, ipsum
verò non invenerunt.

Therefore certaine of them which
were with us / went to the temple /
and founde it even so as the woman
said; but him they sawe not.

Das XXIII. Capitel.

19. Vnder sprach zu jnen: Welches?
Sie aber sprachen zu jm: Das von
Jesu von Nazareth / welcher war ein
Prophet / mechtig von Thaten vnd
Worten / für Gott vnd allem Volck.

Ochand sagderil dem / Huad er det? Desagde
ril hannem / Det / om Jesu aff Nazareth / huiſcken
ſom vaar en Propheet / meent i Berninger oc Ord/
ſaar Gud oc alle Folk.

20. Wie in unsere Hohenpriester vnd
Obersten überantwortet haben/
zum verdamniß des Todtes / vnd ge-
creubiaet.

Huorledis vare nypperste Prester oc Effuerste an-
uordede hannem hen / til Dødzens fordommelse / oc
korffeste hannem.

21. Wir aber hoffeten er solte Zsrael
erlösen. Vnd über das alles / ist heut
der dritte tag / das solches gesche-
hen ist.

De wi haabedis / at hand stulde forløst Israhel
De offuer alle dette / er i dag den tredie dag / at dette
stede.

22. Auch haben vns erschreckt etliche Weiber der vnsern / die sind fröhen dem Grabe gewesen.

Der haffue oc noghe forferbet off aff voris Quin-
der/ de raare garle hoff Braffuen.

23. Haben seinen Leib nicht funden/
kommen vnd sagen/ sie haben ein Ge-
sichte der Engel gesehen.

De funde icke hans legeme / tomme oc sigt / ar de
saet en Engle syn / huilste der sigt / hand lessuet.

24. Und etliche vnter vns giengen
hin zum Grabe / vnnnd fundens also/
wie die Weiber sagten / aber ihn fun-
den sie nicht.

De nogle off off ginge bort til Brassuen / oc funde der saa / som Quinderne sagde / Men hannem funde der icke.

Capitola XXIIII.

19. Kterýmžto on řekl: Kter
rč: V řekli: O Gejššlowi Ma
zarčstém / který byl Muz
Prorok / mocný v skutku v
řekli / před Bohem v předem
šlowi Lidem.

Rzekł im: A coż to? Naniż
 Flanemu: O Jezusie Krzyszcie! Rzekł im:
 Frory był Prorok moczny w spra-
 wach y w słowach! przed Bogiem
 y w szym ludem.

20. A kierať gfauryndali gep
nannwiesť kňaz/ a kňazata
naste na odsaužení k snuru/ a
vtrhawali gep.

Wtedy go pociągła Rąplankę
 i wyraz nóg wywali pod ścianę
 na śmieci / pociągowała go.

21. Wdy pař gsmie se nadáši/
Jeby on měl vykoupiti Lid Iz-
rahelský: A nynš tomuto
wšsemu třetj den gest dnes/pař z
gsu se tyto wčty italy.

A mychmy sie nadojsemali sz to
 on byl Erozyni al odhapic Izrael /
 A teraz wyptkiemu iuj the bje
 trzeci dzien wychodzi / takto swo
 kase.

24. Ale v Zemy někteří dnas
slych zhrastly nás/tetěž pced
Gluncem byly v Hrobu.

Acož y nicovášty niektoré z ná-
 brd prvejtráňby nasťroce táusť
 ucťso byly v grobu.

23. A nenalessē Tēla gēso /
prisslō prawncē / Jc gslau takē
widēnū Angelskē widēslō / ktes
tū Jto prawncē Jc gēst Jw.

Nie znalazłszy cię i tego / przy-
 sty powieściac iż widzenie Aniel-
 sie widział, Echorzy powieściel-
 izey zym był.

24. W chobili nřkřtěl j z na-
střech Hrobu/a nalezli tak va-
sof ženy prawilo/ ale gcho ne-
widěl.

Krásnětorky co známí byli
chodili do grobu / y ráč znaležli
iako se wiałyhy powicoaly / Ale
janiego nie widzieli.

כ ד

25. הִדְבִּיר אָמַר לָהֶם י
שׁוּעָה אִם חֲסִידֵי רַעֲיֹנָה
וְיִקְרִי לָבִיא לְמַהֲיָמָנו
בְּכִלְהֵינוּ אֵילִין דְּמַלְלוּ ג
נְבִיָּהִי :

Allora egli disse loro, O stolti e tardi di cuore a credere in tutte le cose, da che i Profeti hanno parlato.

26. לֹא הָיָה הָלִין עֲתִיד
הָיָה דִּי־סִיבֵר מְשִׁיחָה
וְדִיעִיל לְתַשְׁבּוּחַתָּה :

Non bisognava egli che Christo patisse queste cose, & entrasse nella sua gloria?

27. וְשִׁדִּי הָיָה מִן מוֹשֶׁה
וּמִן כָּלֵהוּן נְבִיא וּמִפֶּסֶח
הָיָה לָהֶם עַל גִּפְשָׁה מִן
כָּלֵהוּן כְּתִבָּה :

E cominciando da Moise, & da tutti i Profeti, dichiarava loro in tutte le Scritture, le cose che erano dette di lui medesimo.

28. וְהִרְבֵּי הָיוּ לְהַרְיָתָה
הִי דְאֵילִין הָיוּ לָהּ וְהָיוּ מ
מִסְבֵּר הָיָה לָהֶם דְּאִין
דְּלִרְיָבָה בְּחִיקָה אֲחֵרָה
הָיָה :

Et intanto s'annunziavano al castello d'Ene, an d'auano & esso faceva sembianza d'andar più lungi.

29. וְאֵלְצִיָּהּ וְאֵמַרְיָהּ לָהּ
בּוֹשׂ לִיתָ מִטּוֹל דְּנִשְׁמָה
הַשֶּׁמֶשׁ רָבִין לָהּ לְמַחֲשֶׁק
וְעַל דִּיקוֹנָה לְנִתְהָה :

*Esforzavola, dicendo. Resta con efano, peccatori egli e preso a ferar e si gior-
na e più calato. E così egli entro per rimar-
cersi con loro.*

30. וְהָיָה דְּפִדֵּי חֲסִידָהֶם
עֲמַהוּן נִסְבֵּי לְחִבָּה וּבִרְיָה
נִקְבָּה וְיִתֵּב לָהֶם :

*Et adunque che mentre egli era con
esso loro a cenare, preso il pane, avendo
grazie, poi lo spezzò, e porse loro.*

31. וּמִחֲדָה אֲתַפְתְּחִי
עֵינֵיהֶם וְאֵשְׁתַּנְּדַע וְהָיָה
אֲשֶׁתִּקַּל לָהּ מִנְהֶם :

*Et a loro occhi furono aperti, e andò
conobbero. & egli sparì via da essi.*

כ ד

25. וְהָיָה אָמַר אֲלֵיהֶם הַכְּסִיָּלִים
וְכִבְדִּי לָבִב לְהַאֲמִין בְּכָלֶם אֲשֶׁר
דִּבְרוּ הַנְּבִיאִים :

*Entonces el les dixo, O locos, y tardos de co-
raçon para creer à todo lo que los Prophetas han
dicho.*

26. הֲלֹא הָצִטְתָּהּ הַמְּשִׁיחַ לְעֵנִיָּה
וְלָבוֹא לְכָבוֹדוֹ :

*No era menester que el Christo padeciera es-
tas cosas y que entrara (así) en su gloria?*

27. וַיִּחַל מִמּוֹשֶׁה וּמִכָּל הַנְּבִיאִים
וַיִּבְאֵר לָהֶם אֶת-כָּל-חֻכְתּוֹבִים
עָלָיו :

*Y comenzando desde Moyses, y de todos
los Prophetas, declarauales esto en todas las e-
scripturas que eran de el.*

28. וַיִּקְרְבוּ אֵלָיָהּ הַטִּיבָה אֲשֶׁר
הָלְכוּ שָׁמָּה וְהָיָה הַבְּטִיחָם
לְלִבָּתָהּ הַלְאָה :

*Y llegaron al aldea à donde yua; y el fingió
que yua mas lexos.*

29. וַיִּכְצַח בּוֹ לֵאמֹר עוֹדְדָה
וְאֵתֵנָהוּ כִּי הִיא עָרֵב וְנִטְרָה
הַיּוֹם וַיָּבוֹא בְּמִלּוֹן לָלִין אֲתָם :

*Mas ellos lo deruieron por fuerça, dicen-
do, Quedare con nosotros, porque se haze tarde,
y el dia es ya baxo. Y entró con ellos.*

30. וְהָיָה בְּשִׁבְתָּהּ אֲתָם וַיִּקַּח
אֶת-הַלֶּחֶם וַיְבָרֶךְ וַיִּשְׁבֹּר וַיִּתֵּן
לָהֶם :

*Y aconteció, que estando sentado à la mesa
con ellos, tomando el pan, bendixo, y partió, y
dióles.*

31. וַיִּפְתְּחוּ עֵינֵיהֶם וַיֵּרְעוּ אֹחֲזֵי
וְהָיָה הָלֶךְ מֵעֵינֵיהֶם :

*Entonces fueron abiertos los ojos de ellos,
y conocieronlo; mas el se desapareció de los ojos
de ellos.*

כ ד

25. Καὶ αὐτοὶ εἰπὼντες αὐτοῖς,
ὡς ἀσύνετοι καὶ βραδύται τῇ καρδίᾳ
ὅτι πιστεύετε πάντα ὅσα ἐλάλη-
σαν οἱ προφῆται.

*Lors il leur dit, O gens despoitueus
de s'es, & tardifs de cœur à croire à tou-
tes les choses que les Prophetes ont pro-
noncées!*

26. Οὐχὶ παύτως εἰδὲ παρῆναι τὸν
χριστὸν, καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν δόξαν
αὐτοῦ;

*Ne faisoit-il pas que le Christ souf-
frist ces choses, & qu'auant il entrast en
sa gloire?*

27. Καὶ ἀρχάμενος ἀπὸ μοϋ-
σεως καὶ ἀπὸ πάντων τῶν προφ-
ητῶν, διηγεμένους αὐτοῖς ὅσα περὶ αὐτοῦ
τῆς γραφῆς ταῖς ᾤκει εἶναι.

*Puis commençant par Moysè, & su-
dant par tous les Prophetes, il leur de-
claroit en toutes les Ecritures les cho-
ses qui estoient de lui.*

28. Καὶ ἤγγισαν εἰς τὴν κώμην
οὗ ἐπαρώμετο ὅτι αὐτὸς παρῆναι
τοῦ ἀρρῆματός τοῦ παρῶμετός.

*Ainsi ils approchèrent de la bourga-
de, ou ils alloient; mais lui faisoit sem-
bler d'aller plus loiu.*

29. Καὶ παρεβιάσαντο αὐτὸν, λέ-
γοντες, μένου μεθ' ἡμῶν, ὅτι περὶ
ἑσπέρης ἐστὶ καὶ κέλεται ἡ ἡμέρα
καὶ ἐσθλὴν ἔστι μὴταὶ σὺν αὐτοῖς.

*Parquoi ils le perforcerent, disans,
Demeure avec nous: car le soir com-
mence à venir & le iour est à dechié.
Il entra donc pour demeurer avec eux.*

30. Καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν κωμὴν ἐ-
βίβησεν αὐτοῖς μίαν αὐτῶν, λαβὼν τὸν
ἄρτον ἀλλήγησεν, καὶ κλάσας ἐπιδι-
δύκεν αὐτοῖς.

*Et aduincque comme il estoit à ta-
ble avec eux, il prit le pain, & rendit
graces, puis l'ayant rompu, le leur di-
tribua.*

31. Αὐτοὶ δὲ ἀνεῴχθησαν οἱ ὀφ-
θαλμοὶ, καὶ ἐπίγνωσαν αὐτόν· καὶ
αὐτὸς ἀφῆκεν· ἐλθὼν δὲ πρὸς αὐ-
τοὺς.

*Adonc furent ouuerts leurs yeux,
tellement qu'ils le reconnurent; mais
il se disparut de deuant eux.*

CAP. XXIII.

Das XXIII. Capitel.

Kapitola XXIII.

25. Et ipse dixit ad eos: O stulti, & tardi corde ad credendum in omnibus quæ locuti sunt Prophetæ?

Then he said vnto them: O foolen and slowe of heart to belceue all that the Prophets haue spoken.

26. Nōne hæc oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam?

Ought not Christ to haue suffered these things, and so enter into his glory?

27. Et incipiens à Moysè & omnibus Prophetis, interpretabatur illis in omnibus scripturis quæ de ipso erant.

And he beganne at Moyses, and at all the Prophets, and interpreted vnto them in all the Scriptures the things which were written of him.

28. Et appropinquauerunt castello quo ibant, & ipse se hinc longius ire.

And when they were nere vnto the towne, whither they went to, but he made as though he would haue gone further.

29. Et coegerunt illum, dicentes, Mane nobiscum, quoniam aduersperascit, & inclinata est iam dies. Et intravit cum illis.

But when they constrained him, saying, Abide with vs: for it is towards night, and the day is farre spent. So he went in to tarie with them.

30. Et factum est, dum recumbeter cum eis, accepit panem, & benedixit ac fregit, & porregebat illis.

And it came to passe, as he sat at table with them, he tooke the bread, and gaue thanks, and brake it, and gaue it to them.

31. Et aperti sunt oculi eorum, & cognouerunt eum: & ipse euauit ex oculis eorum.

Then their eyes were opened: & they knew him: but he was taken out of their sight.

25. Vnd er sprach zu inen: O ihr Thoren vnd treges herßen/ zu glauben allem dem / das die Propheten geredt haben.

De hand sagde til dem: O Daarer oc senhierte de/ til at tro alle det / som Propheterne haaffue sagt.

26. Müste nicht Christus solches leiden / vnd zu seiner Herrlichkeit eingehen?

Stulde Christus icke lide saadant / oc indgaa til sin Herlighed?

27. Vnd fieng an von Moysen vnd allen Propheten/ vnd legete inen alle Schrift auß/ die von ihm gesagt waren.

De hand bequnne fra Moise oc alle Propheter / oc saade dem alle Skriffter vð / som vaare sagde om hannem.

28. Vnd sie kamen nahe zum Flecken/ da sie hingiengen. Vnd er stellet sich/ als wolt er fürder gehen.

De de komme nær til Byen / der de ginge til. De hand loed som hand vilde gaa lenger.

29. Vnd sie nötigten in / vnd sprachen: Bleib bey vns / denn es wil abend werden/ vnd der Tag hat sich geneiget/ Vnd er gieng hinein bey ihnen zubleiben.

De de nødde hannem til / oc sagde: Vilt þu haffa oss? Thi det skunder til aftem / oc dagen er forloben / De hand gief ind at bliffue hos dem.

30. Vnd es geschach/ da er mit inen zu Tische saß / nam er das Brodt/ danket / brach / vnd gabs ihnen.

De der stede / som hand sad med dem til Bordz / tog hand Brodet tackede / brød det / oc gaff dem det.

31. Da worden ihre Augen geöffnet / vnd erkannten ihn. Vnd er verschwandt für inen.

Da bleffue deris øyen obnede / oc de fende hannem. De hand forsvane saar dem.

25. Sedon on řekl k nim: O blázni a zpozdlí srdcem k vě: řením všem co jsem mluvil Prorocy.

Thedy on řekl do nich: O glupí a nerychlígo sercá k věřením všem co poviedli Prorocy.

26. Boliž gest nemusil těch věcí trpěti Kristus / a tak vstoupiti do slávy své?

Isliž tego nie było potrjeba trpěti Krystusowi / y wstąpi do chwaly swojej.

27. A počal od Mojsy a všech Proroků / y vykládal jim všecky Písma / kteráž o něm byla.

A počal od Mojsy y všech Proroků / y vykládal jim všecky Písma / co o nim nápisano bylo.

28. Přiblížili se k městu / do kterého šli / a on potřhl se jako by chtěl dále jíti.

A gdy byli blisko miasta / do którego šli / tedy on rwał ręką jakoby miał dalej iść.

29. Přinutili ho / řkouce: Zůstaň s námi / neb se již přiblíží večer / a den se naklání. Vstoupil s nimi.

Alle go oni przymuśli mówiąc: Zostań z nami / boć już jest wieczór / a dzień się nakłania. A także wstąpił z nimi.

30. Stalo se když seděl s nimi za stolem / vzal chléb / dobrořečil a lámal / y podával jim:

A stálo sie gdy on sedział z nimi / wziął chleb błogosławił / a łamał y dával im.

31. Otvorily se jejich oči / a poznali ho: A on zmizel od očí jejich.

Otvorzyly si jejich oči / y poznali ho / ale on zmizel od očí obličnosti.

כ ד

32 וַאֲמָרֵינוּ הוּא מִד לְחַד
לֹא הָיָה לָנוּ יָחִיד הַגּוֹלָ
בָּנוּ בְּד מִמֶּלֶךְ עַמּוֹן ב
בְּאַיִתְהוֹנָן וּמִפֶּסֶק לוֹ
בְּתַבְנָה :

*Aller differe l'uno à l'autre, Non era
il nostro cuore ardente un non, quando egli
ci parlava per la via, & aprivamo la Scrit-
tura?*

33 וְהָמוּ בָּהּ בְּשַׁעֲתָנָה
וְהִכְּכוּ לְאַחַד שְׁלֹם וְאַשְׁכַּח
לְחַד עֶסֶר דְּכִנְיָשִׁין
וְלֵאילֵינוּ הָעֲמָהוּן :

*E levandosi su in quella medesima
hora, ritornarono in Ierusalem, e trova-
rono gli undici riuniti insieme, e quelli
che erano con essi.*

34 בְּד אֲמָרֵינוּ דְּשִׁירָאִית
הֵם מִרוֹאֲתָנוּ לְשִׁמְעוֹן :

*Che dicevano, Il Signore è veramente
risuscitato, & è apparso a Simona.*

35 וְאַף הֵגִינוּ אֲשֶׁתְּעִיר א
אֵילֵינוּ דְּהָיָה בְּאַיִתְהוֹנָן
וְאִיכְנָא אֲתִידַע לְהוֹן בְּד
הָכָא לְחָמֵנוּ :

*E così essi ancora raccontaron le cose
accadute nel cammino, e come egli era stato
consentito da loro ne lo spezzare del pane.*

36 וְכֵד הָלִינוּ מִמֶּלֶךְ הוּא
יְשׁוּעָה הֵם בִּינְתָהוֹן וְאַמֵּר
לְהוֹן שְׁלֵמָא עֲמִכּוֹן (אֲנָא
אֲנָא לֹא תִדְרָהוֹן) :

*E mentre che parlavano di queste co-
se, esso Gesù si appresentò nel mezzo di lo-
ro, e disse, La pace sia con voi.*

37 וְהֵגִינוּ אֲתִרְהִיבֵנוּ וְהָיוּ
בְּדִתְלָתָא סְבָרֵינוּ הוּא צִיר
דְּרִנְחָא חֲנִינִי :

*Ma essi spaventati & turbati si
manavano di veder uno spirito.*

38 אֲמֵר לְהוֹן יְשׁוּעָה מִנָּא
מִתְּתִיעִינוּ אֲתָתּוֹן וּמִנָּא
סִלְהוֹ מִחֲשַׁבְתָּנָה עַד
לְבַבְתְּכוֹן :

*E egli disse loro, Perché siete turba-
ti, e perché entrano da le dubbitazioni
ne vostri cuori?*

39 הָיוּ אֲדִי וְרַגְלֵי הָאֲנָא
אֲנָא עֲשִׂיתִי וְרַגְלֵי דְּלִרְנָנָא
בְּסִרְתָּא תְּרַמָּא לִית לָהּ אֵיךְ
דְּחִינִי אֲתָתּוֹן דְּאִית לִי :

*Vedete la mie mani & miei piedi, per-
che io son desto, suffragato, & vedete, per-
che il mio spirito non ha me carne ne ossa,
come voi vedete che io ho.*

כ ד

32 וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ הֲלֹא
בְּעֵר הָיָה לְבָבֵנוּ בְּקִרְבָּנוּ בְּאִשְׁר
דְּבֵד אֵלֵינוּ בְּדִרְךָ וּכְאִשְׁר בְּאִר
לָנוּ אֵת הַכְּתָבִים :

*Y dezian entre si, No ardia nuestro coraçon
en nosotros mientras nos hablava en el camino,
y quando nos abria las Escripturas?*

33 וַיָּקֻמוּ בָּהּ בְּשַׁעֲהָ וַיָּשׁוּבוּ
יְרוּשָׁלַיִם וַיִּמְצְאוּ אֶת־עֲשָׂתֵי
עֶשֶׂר וְאַשֶׁר אִתָּם גָּקְהָלִים יָחִד :

*Y levantandose en la misma hora, torna-
ronse à Ierusalem: y hallaron à los Onze ayunta-
dos, y à los que eran con ellos.*

34 הָאֲמָרִים כִּי בְּאִמְתָּ קָם
הַהָדוֹן וְנִרְאָה לְשִׁמְעוֹן :

*Que dezian, Resuscitado ha el Senyor ver-
daderamente, y ha aparecido à Simon.*

35 וְהֵמָּה סִבְרוּ אֵת אִשְׁר קִרְה
לָהֶם בְּדִרְךָ וְאִךְ עִדַּע לָהֶם
בְּשִׁבְרַת הַלֶּחֶם :

*Entõces ellos contañan las cosas que auian
acontecido en el camino: y como auia sido con-
ocido de ellos en el partir del pan.*

36 וּבְדִבְרֵם אֶת־הָאֵלֶּה וְהוּא
יְשׁוּעָה קָם בְּתוֹכָם לֵאמֹר אֵלֵיהֶם
שְׁלֹם לָכֶם :

*Y entretanto que ellos hablavan estas cosas
Iesus se puso en medio de ellos, y les dixo, Paz sea
à vosotros.*

37 וַיִּחְרְחוּ וַיִּבְהֻלוּ חוֹשְׁבִים
לְדֹאֲתָם אֶת־רוּחַ :

*Entonces ellos espantados, y asombrados
pensauan que vian algun espiritu.*

38 וַיֹּאמֶר אֵלֵיהֶם מַה תִּבְהֻלוּ
וְלָמָּה מִחֲשַׁבּוֹת עוֹלֹת
בְּלִבּוֹתֵיכֶם :

*Mas el les dize, Porque estays turbados, y su-
ben pensamientos à vuestros coraçones?*

39 רָאׁוּ אֵת יָדַי וְאֵת רַגְלֵי כִי
בְּאִמְתָּ אֲנִי הִזָּה הָגִיעַ הַמִּישׁ כִּי
לְרוּחַ אֵין לָהּ בָּשָׂר וְעֲצָמִים
כְּמוֹ דְּאִים אִתָּם כִּי לִי הֵמָּה :

*Mirad mis manos y mis pies, que yo mismo
soy: Palpad, y ved: que el espiritu ni tiene carne
ni huesos, como veyz que yo tengo.*

כ ד.

32. Καὶ ἰπνοὶ ἑαυτοὺς ἀλλήλους, οὐ-
χὶ ἡ καρδία ἡμῶν καρπομένη ἐστὶ ἐν
ἡμῖν, ὡς ἐλάλει ἡμῖν ἐν τῇ ὁδῷ,
καὶ ὡς διέκρινον ἡμῖν πρὸς γε-
φάρας.

*Lors ils dirent entr'eux, Nostre
cœur ne brasloit-ils pas dedans nous,
quand il parloit à nous par le chemin, &
nous decouvroit les Escriptures?*

33. Καὶ ἀναστάντες αὐτῇ τῇ ὥρᾳ,
ἐπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ
εὗρον συνηθροισμένους τοὺς ὀδονῶ-
ντας τοὺς αὐτοῖς.

*Et se leuans au mesme instant, ils
retournèrent en Ierusalem, où ils trou-
uerent les onze assemblés, & ceux qui
estoyent avec eux:*

34. Λίγοις αὖ, ὅτι ἠγάγη ὁ κύ-
ριος ὅτι, καὶ ὡς ἐφάνη σίμωνι.

*Qui disoyent, Le Seigneur est vra-
yement resuscité, & s'est appare à Si-
mon.*

35. Καὶ αὐτοὶ ἐξηγουμένους πρὸς ἐν τῇ
ὁδῷ, καὶ ὡς συνηθροισμένοι ἐν τῇ
κλίσῃ τοῦ ἀρέλου.

*Dont ceux-ci aussi reciter et les cho-
ses qui leur estoient aduenues en che-
min, & comment il auoit esté recognu
d'eux en rompant le pain.*

36. Ταῦτα δὲ αὐτῷ λαλῶντων,
καὶ αὐτὸς ὁ ἰσχυρὸς ἐστὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν,
καὶ λέγει αὐτοῖς, εἰρήνη ὑμῖν.

*Et comme ils tenoyent ces propos,
Iesus lui mesme se présenta au milieu
d'eux, & leur dit, Paix soit avec vous.*

37. Πληγῆτες δὲ καὶ ἐμφοβεῖται
ἑαυτοὶ νομίζοντες πνεῦμα θεαρεῖν.

*Mais eux tout troublés & espointan-
tés estoient en voir un esprit.*

38. Καὶ εἰπὺν αὐτοῖς, τί τινα ἐσ-
τασθε ὅτι, καὶ ἀλατὶ ἀλατίζο-
σθε ἀσώτως αὐτοῖς ἐν τῇ καρδί-
ᾳ ὑμῶν:

*Dont il leur dit, Pourquoi estes-vous
troublés, & pourquoi montent pen-
sées en vos cœurs?*

39. Ἰδοὺ τὰς χεῖρας μου καὶ τοὺς
ποδες μου ὅτι αὐτὸς ἐγὼ εἰμι. Πη-
λαφῆσατέ με καὶ ἰδοὺ, ὅτι πνεῦ-
μα σάρκα καὶ ὅτι ἐγὼ ἐστὶν κα-
θὼς ἐμὲ θεαρεῖται ἔχοντα.

*Voyez mes mains & mes pieds car
ce suis ie moi mesme: caitez-moi, &
voyez: car un esprit n'a ne chair ne os,
comme vous voyez que i ai.*

32. Et dixerunt ad invicem, Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via, & aperiret nobis scripturas?

And they said betwene them selves: Did not our heartes burne wth him as he tolde us by the way, and when he opened to us the Scriptures?

33. Et surgentes eadem hora regressi sunt in Ierusalem: & invenerant congregatos undecim, & eos qui cum illis erant.

And they rose up the same houre: & returned to Jerusalem: & found the eleven gathered together, & them that were with them.

34. Dicentes, Quod surrexit Dominus vere, & apparuit Simoni.

Which said: The Lorde is risen in deed: and hath appeared to Simon.

35. Et ipsi narrabant quae gesta erant in via: & quomodo cognoverunt eum in fractione panis.

Then they tolde what things were done in the way: and how he was knowne of them in breaking of bread.

36. Dum autem haec loquuntur, stetit Iesus in medio eorum, & dicit eis, Pax vobis: (ego sum, nolite timere.)

And as they spake these things, Iesus himself stood in the middes of them: & said unto them, Peace be to you.

37. Conturbati verò & conterriti, existimabant se spiritum videre.

But they were as a, hebd and afraid: supposing that they had seen a spirit.

38. Et dixit eis, Quid turbati estis, & cogitationes ascendunt in corda vestra.

Then he said unto them, Why are ye troubled? and wherefore doe doubt ye as to those things that I have said?

39. Videte manus meas, & pedes, quia ego ipse sum, palpare, & videre: quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere.

Behold mine hands & my feet: for I am myselfe: handle me, & see: for as yet hath not the flesh and bones, as ye see me have.

32. Vnd sie sprachen vnter einander: Brandte nicht vnser Herz in vns/ da er mit vns redet auff dem Wege/ als er vns die Schrift öffnet.

De de sagde til huer andre: Brandte icke vort herte i oss/ der hand talde med oss paa veien/ oc der hand oploed oss Scripturen.

33. Vnd sie stunden auff zu derselben Stunde/ kehreten wider gen Jerusalem/ vnd funden da die Elfse versamlet/ vnd die bey ihnen waren.

De de stode op i den samme stund/ oc vende til Jerusalem igen/ oc funde de Elfue forsamlede/ oc dem som vaare hos dem.

34. Welche sprachen: Der HERR ist warhafftig auferstanden/ vnd Simon erschienen.

Hvilcke der saade: HERREN er visselge opstanden/ oc sibenbare Simon.

35. Vnd sie erzehleten ihnen/ was auff dem Wege geschehen war/ vnd wie er von ihnen erkant were/ an dem/ da er das Brodt brach.

De de ovræneede saar dem/ huad som vaar steet paa veien/ oc huorledis hand bleff kene aff dem/ i det/ at hand brød Brodet.

36. Da sie aber davon redeten/ tratt er selbst Iesus/ mitten vnter sie/ vnd sprach: Friede sey mit euch.

De der de talde om hannem/ da traadde Iesus self/ mit iblant dem/ oc sagde til dem: Fred vere med eder.

37. Sie erschrecken aber vnd forchten sich/ meineten sie sehen einen geist.

Da forfærdedes de oc frøctede sig/ oc mente/ at de saae en Aand.

38. Vnd er sprach zu ihnen: Was seht jr erschrocken? vnd warumb kommen solche Gedanken in euer Herz?

De hand sagde til dem: Huer ere i saa forfærdede? De hui komme iandællne tænkter i eders hertter?

39. Sehet meine Hände vnd meine Füße/ ich bins selber/ fühlet mich vnd sehet/ denn ein Geist hat nicht Fleisch vnd Bein/ wie ihr sehet/ das ich habe.

Seer mine Hender oc mine Føder: Det er ic self/ Jinder paa mig oc seer: Ehti en Aand haaffuer icke Kød oc been som ic seer at ic haaffuer.

32. V felli sami sobē: Vssat Erdee nasse hōrlo to nās kōž mluvil nu ešē/ a otvī: ral nām Pīšma?

A mōvili mēdzy soba? Iżali serce nasse/ nie pākā lo w nās gdy mōvil z nām w drodze/ y gdy nam otvīral pīšma?

33. A wstawi sē w tōż hōdī: nu/ w rātī sē do Jeruzalēma/ a należi shromāždēnōch Bōdenācie/ y ty kēcī jzō nim byli.

A tāt tegoż cżāsa wstawi wrocili sē do Jeruzalēmu/ y znalezi zgromādzonych rēdennācie/ y ony kēcī z nim byli.

34. Anī prawij: Że wstiał PAN w prawdē/ a vłāżal sē Sīmonowi?

Powiedział im: Wstał Pan w prawdzie/ y włāżal sē Sīmonowi.

35. A tico wyprawowali kēcī: rē wēcī stali sē na cēsē/ a kēcī: rāf gśau hō poznali w lāmanij chleba.

Powiedzieli im tedy co się dyl: hō w drodze/ y tākō od nich byli poznani w lāmaniu chleba.

36. A kōž to mluvili/ postawil sē Hēsūs v presīdē nich/ a rēcī jim: Pokoj wām. (Jať gśem/ Nēbegte sē.)

O tym gdy oni mówili/ tedy Iesus si k nāl w posrodek/ y rēcī im: Pokoj wam.

37. Ale oni zarmauceni a přestraseni gśauce/ domnīj: wali sē žebž Duchā widēli.

Bleknawši sē tedy y strwos žywši/ mīmālī iž ducha widjeli.

38. V rēcī jim: Co gśie zarmauceni/ a myslēnīj rostupu: gij na srdce wassē?

Ale oni rēcī do nich: Přecijž sē sē zārmōžylī/ a co žā myslī nādchōdza serca wāsē.

39. Wīzte ruce mē a nōhž žē vā ten gśem. Dōpřapte sē a wīzte/ žē Duch rēla a kōstij nō mō/ yāto mne widjete mījti:

O glādayte ruce mōjy nōgi mōjy/ bōmā iž samjst dōpřīkac sē mne a obāčjete/ bōd duch nō mō rāčā kōstī/ tākō widjete žē iā mām.

כד

40 וַיֹּדֶן הָלִין אָמַר חַיִּי
אֲנִי אֲדֹנָי וַיִּגְלֹהֵי :

*E detto questo, mostrò loro le sue man-
ni e i suoi piedi.*

41 וַיֹּדֶן עַד מָה לְהֵשָׁא
לֵב מִהִימְנִין הָיָה מִן
חֲדַנְתָּהוּ וּמִתְתַּמְהִין הָיָה
אָמַר לָהֶן אֵית לָכֹן מַדָּם
תֵּנוּ לְמֹאכֵל :

*Ma essi non credendo ancora per l'al-
legrezza, e maravigliandosi, egli disse
loro, Fautes- vous que quelque chose de
manger?*

42 הָנוּן פִּינִי יִהְיֶה לָהֶן מִ
מִנְתָּה מִן גִּוְנָה דְּסִינְיָ
וּמִן פִּגְרִיתָה דְּרִבְשָׁא :

*Et essi gli mostrero un pane, et un pe-
ce assado, e del fiadano de miel.*

43 וַיִּסַּב אָכֵל לְעֵנֵיהֶן :

*Et egli se prese, e mangio in lor pre-
sencia.*

44 וַאֲמַר לָהֶן הָלִין אֲנִין
מֵלָא דְּמִלְלַת עֲמִכֹּן פֶּד
לְתִכֹּן הָיִית דְּנָלָא הָיָה
דְּיִסְתַּלֵּב בָּל מַדָּם דְּבִתֵּיב
בְּמִוְסָא דְּמוֹסָא וּבְנִיבָא
בְּמִוְסָא עָלֵי :

*Poi disse loro, Queste son le parole
che io vi dissi quando ero ancora con esse-
ni, che era necessario che l'adempies-
sero tutte le cose che sono scritte de me ne
la Legge de Moise, e ne i Profeti, e ne i
Salui.*

45 הִיבִין פֶּתַח דְּעֵנֵיהֶן
לְמִסְתַּבְּלוֹ כְּתֵבָא :

*Allora aperse il loro melleto per re-
cender le scritture.*

46 וַאֲמַר לָהֶן דְּהִבְנָא
פְּתִיב וְהִבְנָא יִדֵּק דִּיקָּשׁ
מִשִּׁיחָא דִּיקָּוִם מִן בֵּית
מִיתָא לְתַלְתָּא יָוִמִין :

*E disse loro, Così è scritto, e così biso-
gnava che Christo patisse e resuscitasse al
terzo giorno da morte.*

47 וַיִּתְּכֶן בְּשֵׁמֶהּ ד
תִּבְוִתָּא לְשׁוֹכְנֵיהֶן ד
דְּהִשְׁתָּא בְּכִלְהֹן עֲרִימָא
וְשִׁירֵיהֶן יִהְיֶה מִן
אֲרִישָׁלָם :

*E che se predicasse nel nome suo la pe-
nitencia e la remission de peccados en tutte
la genti, començando da Ierusalem.*

כד

40 וַיִּדְּבְרוּ אֶת-הָאֱלֹהִים וַיֵּרָא
אֲתָם אֶת-יְדֵי וְאֶת-רַגְלֵי :

*Y en diciendo esto, mostroles las manos y
los pies.*

41 וּבְעוֹדָם לֹא מֵאֲמִינִים
בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה וּמִתְתַּמְהִים וַיֹּאמֶר
אֲלֵיהֶם הֵישׁ לָכֶם מָה אָכֵל
בֵּה :

*Y no lo creyendo aun ellos de gozo, y mara-
uillados, dixoles, Teneys aqui algo de comer?*

42 וַיָּתֵנוּ לוֹ פֶתַח-בֵּי אֲשֶׁדָּה
וְדִבְשׁ גִּוְנָה צִוְּיָם :

*Entonces ellos le presentaron parte de un
pece assado, y un panal de miel.*

43 וַיִּקַּח לִפְנֵיהֶם וַיֹּאכֵל :
Loqual el tomó, y comió delante de ellos :

44 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אֱלֹהִים הַדְּבָרִים
אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֲלֵיכֶם בְּעוֹדֵי
הָיִיתִי עִמָּכֶם כִּי צָרִיךְ לְהַמְלִא
וְהַדְּבָרִים אֲשֶׁר נִבְּטִיבָת בְּתוֹרַת
מֹשֶׁה בְּנִבְיָאִים וּבְהַלְלִים עָלַי :

*Y dixoles, Estas son las palabras que os ha-
blé estando aun con vosotros, que era neces-
sario que se cumpliesen todas las cosas que estan
escriptas en la Ley de Moyses, y en los Prophe-
tas, y en los Psalmos, de mi.*

45 אֲוִי־פֶתַח לָהֶם אֶת תִּבְוִתָּה
לְהִבִּין אֶת-הַכְּתָבִים :

*Entonces les abrió el fentido, paraque en-
tendiesse las Escripturas.*

46 וַיֹּאמֶר לָהֶם כִּי כֹה נִכְתָּב
וְכִן צָרִיךְ לְעֲוֹת-הַמָּשִׁיחַ וּלְקוֹם
בְּמִיתָם בְּיוֹם שְׁלִישִׁי :

*Y dixoles, Ansi esta escripto, y ansi fue ne-
cesser que el Christo padeciesse, y resuscitasse de
los muertos al tercero dia :*

47 וְלְהַקְרָא בְּשֵׁמוֹתָא דְּתִבְוִתָּה
וּסְלִיחַת חַטָּאִים בְּכָל-תְּגוּזִים
וּלְתַחֵל מִירוּשָׁלַיִם :

*Y que se predicasse en su nombre Peniten-
cia, y remission de peccados en todas las nacio-
nes, començando de Ierusalem.*

כד.

40. Καὶ τῷ τῷ ἰσχυρῷ ἐπέδειξεν
αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας.

*Quand il eut dit ces choses, il leur
montra ses mains & ses pieds,*

41. Ἐν δὲ ἀποσπύσαντων αὐτῶν
ἀπὸ τῆς χαρῆς καὶ θαυμαζόντων,
εἶπεν αὐτοῖς, ἔχετε τι βρώσιμον
ἐσθῆδε;

*Mais comme encorres de ioye ils ne
crooyent pas, & s'émerueilloient,
il leur dit, Auez-vous ici quelque chose
à manger?*

42. Οἱ δὲ ἐπέδωκαν αὐτῷ ἑξ ἑνὸς
Ⓢ ἐπὶ τοῦ μέλιτος, καὶ ἀπὸ μέλιτος
σίου κηρίου.

*Et ils lui presenterent une piece de
poullon rasti, & d'un rayon de miel.*

43. Καὶ λαβὼν ἐνώπιον αὐτῶν
ἔφαγεν.

*Et ayant prius, il en mangea de-
uant eux.*

44. Εἰπε δὲ αὐτοῖς, εὐτε οἱ λόγοι
οὗτοι ἐλάλησαν πρὸς ὑμᾶς, ἵνα ὡς
ἐπὶ ὑμῖν, ὅτι δὲ πληροῦσθε πάν-
τες τὴν γραμμὴν καὶ τὸν νόμον με-
σίως καὶ περὶ φήμης καὶ ψαλμῶν
ἐπὶ ὑμῖν.

*Puis leur dit, Ce sont ici les propos
que ie vous tenoye, quand y estoie en-
cores avec vous, qu'il falloit que toutes
les choses qui sont escriptes de moi en la
Loy de Moise, & es Propheces, & l'escu-
ment, fussent accomplies.*

45. Τὸν διένειξεν αὐτῷ τὸ ἰσχυ-
ρὸν αὐτοῦ τὴν γραμμήν.

*Lors il leur ouvrit l'entendement pour
entendre les Escriitures.*

46. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι οὕτως
γέγραπται, καὶ οὕτως ἐστὶ περὶ
τοῦ χριστοῦ, καὶ ὡς λέγεται ἐν τοῖς
ᾠδαῖς καὶ τῇ τῇ τῇ ᾠδῇ.

*Et leur dit, Il est ainsi escrit, & ain-
si falloit que le Christ souffrist, & resus-
citast des morts au troisieme iour.*

47. Καὶ κηρύττειν δεῖν τὸ ὄνομα
αὐτοῦ ἐν πάσῃ τῇ ἀφίστη
ἀμαρτωλῶν εἰς πάντας τοὺς ἡμέ-
ρας, ἀπὸ ἱερουσαλὴμ.

*Et qu'on prestast en son Nom repen-
tance & remission des pechés par tou-
tes nations, en commençant depuis Je-
rusalem.*

CAP. XXIII.

40. Er cūm hoc dixisset, ostendit eis manus & pedes.

Und wōhen he had thus spoken, he shewd them his handes and feet.

41. Adhuc autem illis non credentibus & mirantibus præ gaudio, dixit, Habetis hic aliquid quod manducetur?

Und wōhē et hēn get bēseued not for joy, and wonderd, he said vnto them, Hauē ye here any meate?

42. At illi obtulerunt ei partem piscis assi, & favum mellis.

Und et hēn gānt hēn a piece of a broilēd fish, and of an honey combe.

43. Et cūm manducasset coram eis, sumens (reliquias dedit eis.)

And he tooke it, and did eat before them.

44. Et dixit ad eos, Hæc sunt verba quæ locutus sum ad vos cūm adhuc essem vobiscum, quoniam necesse est impleri omnia quæ scripta sunt in lege Moysi, & Prophetis, & Psalmis, de me.

Und he sende vnto them, These are the wordes, which I spake vnto you while I was yet with you, that al must be fulfilled which are writen of me in the Law of Moyses, and in the Prophetes & in the Psalmes.

45. Tunc aperuit illis sensum, ut intelligerent scripturas.

Then opened he their vnderstanding, y they might vnderstand the scriptures.

46. Et dixit eis, Quoniam sic scriptum est, & sic oportebat Christum pati, & resurgere à mortuis tertia die.

Und said vnto thē, Thus is it writen, and thus it behooued Christ to suffer, and to rise againe from the dead, the third day.

47. Et prædicari in nomine eius penitentiam & remissionem peccatorum in omnes gentes, incipientibus ab Ierosolyma.

And that repentance, and remission of sinnes, should be preached in his Name among all nations, beginning at Ierusalem.

Das XXIII. Capitel.

40. Und da er das saget, zeiget er ihnen Hände vnd Füße.

De sein hand dei sagde, vnde hand dem Dender oc Foder.

41. Da sie aber noch nicht glaubeten für freuden, vnd sich verwundereten, sprach er zu ihnen: Habt ihr hier etwas zu essen?

De der de end nu lēde trode saar glade, oc forunbrede sig, da sagde hand til dem, Haffuer i her noget at æde?

42. Vnd sie legten ihm für ein stück vom gebratenen Fisch vnd Honigseims.

De de laade it stycke aff en flegēd Fisk saar hannem oc Hinnig sage.

43. Vnd er namts vnd aß für ihnen.

De hand tog det, oc æd saar dem.

44. Er aber sprach zu ihnen: Das sind die Rede, die ich zu euch saget, da ich noch bey euch war, Deun es muß alles erfüllet werden, was von mir geschrieben ist im Gesetz Moysi, in den Propheten, vnd in Psalmen.

De hand sagde til dem, Det er den Tale, som ieg sagde til edet, der ieg end nu vaar hos edet, Thi der skal alt sammen fuldkommes, som er scerffult om mig i Moyses Lov, i Propheter oc vdi Psalmer.

45. Da öffnet er ihnen das Verstandniß, daß sie die Schrift verstünden.

Da oplod hand deis forstand, at de forstode Skriften.

46. Vnd sprach zu ihnen: Also ist geschrieben, vnd also muß Christus leiden, vnd auferstehen von den Todten am dritten tage.

De sagde til dem, Saa er det Scerffult, oc saa skalde Christus lide, oc opstaa fra de Døde tredie dag.

47. Vnd predigen lassen in seinem Namen, Buße vnd vergebung der Sünden, vnter allen Völkern, vnd anheben zu Jerusalem.

De lade predike i sit Naamn, Penitence oc Sündens forladelse ibland alle Folk, oc begynde i Jerusalem.

Kapitola. XXIII.

40. A fōnſto porōdēl / vſā: ǰal gim ruce a nohſ.

Arstſky to / vſā ǰal im ruce y vogi.

41. A fōnſ paf oni geſſte ne: wſſſi / ale diwſi ſe pro radeſi / ſeſt. Mātel iuto nēto geſſto: by ſe pogeſto?

Arstſ gdy ſeſſe ontēte wter: yllē pſed radeſi: & iſ ſe dſiwo: wālē / rſeſt im: Mācie wſdy to co ſeſt?

42. A oni podali genu kuſu rſby pſeſt / a plāſu ſtrdy

■ dāl mu pul rſby pſeſjoney / y ſen ſe plāſten muodu.

43. A fōnſ pogeſ pſed nſmi / wſaw (oſtaly dāi gun.)

Co on wſiawſy iadl pſed nſ mē.

44. A ſeſt: Tato gſau ſlo: wa ſterāſ gſem mlurōt wām fōnſ gſem geſſet & wām byl / ſe muſſ ſe naplniti wſſeſtſny wē: en ſterāſ pſāny gſau w ſāfōnē Mōnſuſſowē a to Prorocſch y w ſalmiſch o mſnē.

ſārym rſeſt do nſch: Tyc ſa ſlowk ſtarem mōmē do was / po: ſimſeſe byl z wām / iſ bylo po: trzebā wppelniti ſe wſſeſtſem co nāpſano ſeſt w iſfōnē Mōrſeſch: wym / w Prorocſch y w ſālmiech o mſnē

45. Tēhdy oten ſel gim ſmſſt aby rozumēli pſijmām.

Stworzyl tedy ſmſſlich iſ zro: zumeli pſimā, y rſeſt do nſch:

46. A ſeſt gim: ſe tak pſā: no geſt / a tak muſſl Kriſtus trpēti, a tēctiſho dne z mrtwpcſy wſtāti:

Tak iſt nāpſano / y tak bylo potreba Kriſtuſowi cēpſeſt / y wſtāc od mrtwpcſy dnā rſeſeſt go.

47. A lāſāno byl i wē amē: nu geſho poſānſ a odpuſſiēny hſnchām / mēz wſſem Māro: dy / poſnauce od Jeruſālēma.

Aby w imē ſego bylo opowre: dano wſnānie y odpuſſiēnie gſe: chow y wſſrſchlich narodow / po: cſawſſy od Jeruſālēm.

כד

48. וְאַתֶּם הָיוּ אֲמֹן סְהִרָה
דְּהִלְיוֹן:*Her vos fays testemany de tutte qm
se cofa.*49. וְאַתֶּם אֲשֶׁר עָלִיכוֹן
מִלְּבָנָה דְּאֲבֵי אֲתָחוֹן בִּין
קִדְּוָה בְּאֵרְשָׁלַם מְדִינָתָה
עֲרֵמָה דְּתַלְפָּשִׁין חִילָה
מִן רוֹמָה:*Es ecco io mandarò la promessa del
Padre mio sopra voi: e voi staterai in la
ci. te di Ieru. al. m. infia d' tanto che voi
fiare v'effiti de la virtu da alto.*50. וְאַתֶּם אֲמֹן עֲרֵמָה
לְבֵית צְנוּא וְאֲרִיִם
אֲדִוְהִי וּבִרְךְ אֲמֹן:*Post gli manò fuore infia à Betania: &
alzò la sua mano, e benedixegli.*51. וְהָיָה דְּכִדְּ מְבִרְךְ לְהוֹ
אֲתָכֶם מִנְהוֹן וְסִלְקָה
לְשָׁמַיָה:*E mentre ch'egli la benediceua, se par-
ti da loro, & era portatu in cielo.*52. הָנוּן בִּין סְגִדוֹ לְהוֹ
וְדִפְכוֹ לְאֵרְשָׁלַם בְּחִדְוָתָה
רַבְתָּנָה:*Et effipus che l'hebbero adorato, fene
risortorono in Ierusalem con grande ab-
legetura.*53. וּבְקִבְלֵי צְנוּ אִיתִיהוֹן
הוּוּ בְּהִיבְלָה פֹר מִשְׁבָּתִין
וּמְבִרְכִין לְאֵלֵהָ אֲמֵן:*Et stauan fene sempre nel tempio, lau-
dando e benediscendo iddio, Amen.*שְׁלֹם אֲוִיגְלִיוֹן קְדִישָׁה
דְּלוֹקוֹס מְסִבְדָּנָה:

כד

48. וְאַתֶּם הָיוּ עֲדִים לְאֵלֵהָ:

*Y vosotros soys testigos de estas cosas.*49. וְהִנֵּה אֲנִי שֹׁלֵחַ אֶת-
מַאֲמֵר אֲבִי עֲלֵיכֶם וְאַתֶּם
שָׁבוּ בְּעִיר יְרוּשָׁלַם עוֹכֵי-
תַלְבָּשׁוֹ עַל כֹּחַ וּגְבוּרָה מִמְרוֹמִים:*Y he aqui, yo embiaré al Prometido de mi
Padre sobre vosotros: mas vosotros asentarad en
la ciudad de Ierusalem, hasta que seays enuesti-
dos de lo alto de potencia.*50. וַיֹּצִיאֵם לְחוּץ עֲרֵם-בֵּית
עֲצִיָה וַיִּשְׁאַלֵם יְדֵיו וַיְבָרֶךְ אֲוִתָם:*Y sacólos fuera hasta Bethania, y alzando
sus manos los bendixo.*51. וַיְהִי בְּבִרְכּוֹ אֲוִתָם וַיִּפְרֹד
מֵהֶם וַיַּעֲלֵם אֶל-הַשָּׁמַיִם:*Y aconteció que bendiziendolos se fue de-
ellos, y era lleuado arriba al cielo.*52. וְהָיָה הַשְׁתַּחֲוֹי לֹוּ הַשּׁוֹבִי
אֶל-יְרוּשָׁלַם עִם שְׂמִיחָה
גְּדוֹלָה:*Y ellos despues de auerlo adorado, bolue-
ronse à Ierusalem con gran gozo.*53. וַיְהִי הֵמִיד בְּהִיבְלָה מִשְׁבָּחִים
וּמְבִרְכִים אֶת-אֵלֵהֶם אֲמֵן:*Y estauan siempre en el Templo, à labando y
bendiziendo à Dios, Amen.*וְשִׁלְמָה בְּשׁוֹרָה קְדוֹשָׁה
בְּכִי לֹוֶקֶס:

כד.

48. Ὑμεῖς δὲ εἰσὶ μαρτυρεῖς τού-
των.*Or estes vous temoins de ces cho-
ses.*49. Καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω πρὸς
ἐπαγγελίαν ἡ πατὴρ μου ἐφ' ὑ-
μᾶς ὑμεῖς δὲ καθίστατε ἐν τῇ πόλει
ἱερουσαλὴμ, ἕως οὗ ἐσθίετε καὶ δι-
ναμὴ ἐξ ὑψους.*Et voici, ie m'en vai enuoyer la
promesse de mon Pere sur vous. Vous
donques, demeurez en la ville de Ieru-
salem iusqu'à tant que vous soyez re-
uestus de la vertu d'en haut.*50. Ἐξήγαγε δὲ αὐτοὺς ἔξω τῆς
εἰς βηθανίαν καὶ ἐπείχεας τὰς χεῖ-
ρας αὐτῶν, εὐλόγησεν αὐτοὺς.*Après il les mena dehors iusqu'en
Bethanie puis eleuant ses mains en ha-
or, il les benit.*51. Καὶ ἔχων ἐν τῷ εὐλογεῖν
αὐτοὺς αὐτὸς, διέστη ἀπ' αὐτῶν, καὶ
ἀνέφανε το εἰς τοὺς οὐρανοὺς.*Et aduint qu'en les benissant, il se
retira d'auec eux & fut eleué au ciel.*52. Καὶ αὐτοὶ προσκυνοῦσιν αὐτὸν,
καὶ ἔρχονται εἰς ἱερουσαλὴμ
μετ' χαρᾶς μεγάλης.*Et eux l' ayant adoré, s' entou-
rent en Ierusalem avec grande ioye.*53. Καὶ ἦσαν ἀεὶ πατρὶς ἐν τῷ
ἱερῷ, αἰνοῦντες καὶ εὐλογοῦντες
τὸν θεόν, αἰμῶν.*Et estoient tousiours au temple, lo-
uant & benissant Dieu. Amen.*Τέλος τῆς Εὐαγγελίας
κατὰ Λουκᾶν.

48. Vos autem testes estis
horum.

Now ye are witnesses of these things.
925.

49. Et ego mitto promissum Patris mei in vos? vos autē sedete in civitate, quoad usque induamini virtute ex alto.

And behold, I will send the promises
of my Father upon you : but tarry ye in
the city of Jerusalem : until ye be endued
with power from on high.

30. Eduxit autem eos foras in Bethaniam; & elevatis manibus suis benedixit eis.

Afterward he led them out into Bethania; & lift vp his hands; and blessed them.

51. Et factum est: dum benediceret illis, recessit ab eis, & ferebatur in cælum.

And it came to passe, that as he bleſſed them, he departed from them, and was carried up into heaven.

52. Eripbadorantes regres-
si sunt in Ierusalem cum gau-
dio magno.

And then worshipped him : and returned to Jerusalem with great joy.

53. Erant semper in templo, laudantes & benedicentes Deum, Amen.

And were continually in the Temple,
praising, and lauding God, Amen.

F I N I S.

Das X XIII. Capitel.

48. Ihr aber seht des alles Zeugen.

De i ere Bidne til alle dette.

49. Und sihe/ ich wil auff euch sen-
den die verheissung meines Vaters.
Ihr aber solt in der Statt Jerusalem
bleiben/ biß daß ihr angethan wer-
det mit Krafft auß der höhe.

De see/ Vez vil sende min Faders Forrettelse offuer
eder. Men i skulle bliffue i Jerusaleem stad/ indtil i
bliffue i sorde med Krafft aff det høye.

50. Er führet sie aber hinauß biß
gen Bethania / vnd hub die Hände
auff / vnd segnet sie.

De hand førde dem henved til Bethania / oc op-
læste Henderne / oc velsignede dem.

51. Und es geschach / da er sie seg-
net / schied er von ihnen / vnd fuhr
auff gen Himmel.

De der stede/ der hand velsianede dem/ seldie
hand fra dem/ oc soer op i Himmelen.

52. Sie aber beteten in an/vnd fehret
ten wider gen Jerusalem mit grosser
freude.

Men de tilbade hannem / oc vende tilbage igen
til Jerusalems med stor glæde.

53. Vnd waren allwege im Tempel/
prieseten vnd lobeten Gott.

De vaare alid i Tempelen / prifede oc loffuede
Gud.

Ende des Evangeliums
S. Lucas.

Kapitola XXIII.

4°. Bo pať svědčowě gſe
řechto wěcy.

2 my testificatio[n]es

49. A pát possit zašliveni
Dite mžho na wās: Wy pař
žástařte w Wřěstě / dotudž nes
budete oblečeni moř s wřso
řti.

Dochoć sa poſle obſztaniec Wy
cámego náwas. Miſtřaycież wy
tedy w mieſcie Jeruzalem / aź be-
niece obleczeni moce ſwyoſeos
a.

50. Tedy wyzredl ge wendo
Dehanj / a pozdwiho rufau
swocy / dal gim pozehnany.

Są tym jeste wolni przez a; Tu
Bethanien; a podniosły ręce i we-
włogostawili im.

57. Was also sehnst dich poſch:
nat odſſel od nich/ a nien geſt
do Liebe.

Žistalo sie gdy im blogasiamt/
rozstalo sie z nimi/ a byl nekjon w
zgode do nteba.

52. A omi peşlonitoşse se ge
mu/ namrâni se do Etrujaľs
ma s radoliu wclifau :

Onkedy dawshy machwale/
wrocili sie do Jazuzalem zwiase;
lem wstali.

53. Aboli mŕdovcŭ w Ebra:
mē/ chwālŭce a welebŭce Bo:
ha.

Żbyliżamżydy w Kościele chwale-
lacy błogosławiać Boga. Amen.

Stonáwá se Ewangeliūm/
popsaně od Swatcho Łu.
fáse Ewangeliſtū.

S A N C T V S
I O H A N N E S,

S Y R I A C E,

I T A L I C E,

E B R A I C E,

H I S P A N I C E,

G R A E C E,

G A L L I C E,

L A T I N E,

A N G L I C E,

G E R M A N I C E,

D A N I C E,

B O H E M I C E,

P O L O N I C E.

Ex

Dispositione & Adornatione

E L I A E H V T T E R I
G E R M A N I

דיוקנו:

כ פ י ו ה נ ו

KATA IOANNHN

הפלאון א

אשר היה בדבר ויהי
היה אלהים ואלהים
היה לנת אלהים ואלהים
איתנו הנה הו מלכתא:

Nel principio era la Parola, e la Parola era appresso Iddio: e quella Parola era Iddio.

2 הנה איתנו הנה
ברישית לנת אלהים:

Questa era nel principio appresso Iddio.

3 כל באינה הנה
ובלצדוהי אף לא הנה
הנה בדם דהנה:

Tutte le cose sono state fatte per essa, e niente è stato fatto senza essa, da ciò che è fatto.

4 בה הנה הנה והנה
איתנו הנה הנה הנה
הנה:

In essa era la Vita, e la Vita era la Luce degli uomini.

5 והנה הנה הנה
הנה הנה הנה
הנה:

E la Luce riluce ne le tenebre, e le tenebre non l'hanno compresa.

6 הנה הנה הנה
הנה הנה הנה
הנה:

Fu un uomo mandato da Dio, al cui nome era Giovanni.

7 הנה הנה הנה
הנה הנה הנה
הנה:

Celui-ci vint pour porter témoignage, à ce qu'il rendit témoignage de la Luce. Accioche tutti credesseno per lui.

8 לא הנה הנה הנה
הנה הנה הנה
הנה:

Non era già egli la Luce, ma era per render testimonianza de la Luce.

9 איתנו הנה הנה
הנה הנה הנה
הנה:

La Vera Luce, era quella che illumina ogni uomo che viene al mondo.

N

אשר היה בדבר ויהי
היה אלהים ואלהים
היה לנת אלהים ואלהים
איתנו הנה הו מלכתא:

En el principio ya era la Palabra: y la Palabra era acerca de Dios, y Dios era la Palabra.

2 והנה הנה בדבר אלהים
אלהים:

Esta era en el principio acerca de Dios.

3 כל-באיה הנה
ובלצדוהי אף לא הנה
הנה בדם דהנה:

Todas las cosas por esta fueron hechas: y sin ella nada de lo que es hecho, fue hecho.

4 בו הנה הנה הנה
הנה הנה הנה
הנה:

En ella estava la vida, y la vida era la Luz de los hombres.

5 והנה הנה הנה
הנה הנה הנה
הנה:

Y la Luz en las tinieblas resplandecia mas las tinieblas no la comprehendieron.

6 הנה הנה הנה
הנה הנה הנה
הנה:

Fue un hombre embiado de Dios, el qual se llamaua Ioan:

7 והנה הנה הנה
הנה הנה הנה
הנה:

Elte vino por testimonio para que diessse testimonio de la Luz, para que todos creyessen por el.

8 והנה הנה הנה
הנה הנה הנה
הנה:

El no era la Luz: sino para que diessse testimonio de la Luz.

9 הנה הנה הנה
הנה הנה הנה
הנה:

Aquella Palabra era la Luz verdadera, que alumbra à todo hõbre, que viene en este mundo.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α.

Αρχή ἦν ὁ λόγος, ὃς ἔστι λόγος ὡς πρὸς τὸ θεῖον, καὶ θεὸς ὡς ὁ λόγος.

Au commencement estoit la Parole, & la Parole estoit avec Dieu: & ceste Parole estoit Dieu.

2. Οὗτος ὡς ἀρχὴ πρὸς τὸ θεῖον.

Elle estoit au commencement avec Dieu.

3. Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, ἃ οὐκ ἦν ἀντὶ αὐτοῦ ἐγένετο, ὃς ζωὴ ἦν ὁ λόγος.

Toutes choses ont esté faites par celle: & sans celle rien qui ait esté fait, ou celle Luz.

4. Ἐν αὐτῇ ἦν ἡ ζωὴ, καὶ ἡ ζωὴ ὡς φῶς: καὶ ἡ ζωὴ ὡς φῶς.

En elle estoit la vie & la vie estoit la lumiere des hommes.

5. Καὶ τὸ φῶς ὅς τῃ σκοτίᾳ φαίνεται, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβεν.

Et la Lumiere luit es tenebres, & les tenebres ne font point comprinde.

6. Ἐγένετο ἄνθρωπος ἀπεσταλμένος πρὸς τοῦ, ὄνομα αὐτοῦ ἰωάννης.

IL Y EVT un homme enuoyé de Dieu, qui auoit nom Iehan.

7. Οὗτος ἦλθεν εἰς μαρτυρίαν, ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός, ἵνα πάντες πιστεύσωσιν δι' αὐτοῦ.

Celui-ci vint pour porter témoignage, à ce qu'il rendist témoignage de la Lumiere, afin que tous creussent par lui.

8. Οὐκ ἦν ὁ αὐτὸς τὸ φῶς, ἀλλ' ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός.

Lui n'estoit pas ceste Lumiere-là, mais estoit enuoyé pour témoigner de la Lumiere.

9. Ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ὃ φαίνεται πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις ἔρχομενος εἰς τὸν κόσμον.

Ceste lumiere-là estoit la véritable, que illumine tout homme venant au monde.

S. IOHANNIS.

CAP. I.

IN principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum.

In the beginning was the Word: & the Word was with God, and that Word was God.

2. Hoc erat in principio apud Deum.

The same was in the beginning with God.

3. Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil quod factum est.

All things were made by it, and without it was made nothing that was made.

4. In ipso vita erat, & vita erat lux hominum.

In it was life, and the life was the light of men.

5. Et lux in tenebris lucet, & tenebrae eam non comprehenderunt.

And the light shineth in the darkness, and the darkness comprehended it not.

6. Fuit homo missus à Deo, cui nomen erat Iohannes.

There was a man sent from God, whose name was John.

7. Hic venit in testimonium: ut testimonium perhiberet de lumine, ut omnes crederent per illum.

He came for a witness, to bear witness of the light, that all men through him might believe.

8. Non erat ille lux: sed ut testimonium perhiberet de lumine.

He was not that light, but to bear witness of the light.

9. Erat lux vera, quae illuminat omnem hominem venturum in hunc mundum.

That was the true light, which lighteth every man that cometh into the world.

S. Iohannis.

Das I. Capitel.

IN Anfang war das Wort/ vnd das Wort war bey Gott/ vnd Gott war das Wort.

Begyndessen vaar Ordet/ oc order vaar hoff Gud/ oc Gud vaar det Ord.

2. Dasselbige war im Anfang bey Gott.

Det samme vaar i Begyndessen hoff Gud.

3. Alle ding sind durch dasselbige gemacht/ vnd ohn dasselbige ist nichts gemacht/ was gemacht ist.

Alle ting ere giorde ved det samme/ oc uden det samme er intet giort/ huad som giort er.

4. In ihm war das Leben/ vnd das Leben war das Licht der Menschen.

I hannem vaar lifvæ/ oc lifvæ vaar Menneskens Lys.

5. Vnd das Licht scheint inn der Finsterniß/ vnd die finsterniß habens nicht begriffen.

De lysset skinner i mørket/ oc mørketne begrebe det icke.

6. Es ward ein Mensch von Gott gesandt/ der hieß Iohannes.

Der bleff ic Menneske vdsent aff Gud/ som hed Iohannes.

7. Derselbige kam zum Zeugniß/ daß er vom Licht zeugete/ auff daß sie alle durch ihn glaubten.

Den samme kom til et Vidnisbyrd/ at han skulde vidne om lysset/ paa det/ at de skulde alle tro ved hannem.

8. Er war nicht das Licht/ sondern das er zeugete von dem Licht.

Han vaar icke lysset/ Men at han skulde vidne om lysset.

9. Das war das warhafftige Licht/ welches alle Menschen erleuchtet/ die in dise Welt kommen.

Det vaar det sande Lys/ som oplyset alle Menneske der kommer Verden.

S. Jan.

Kapitola I.

IN počátku bylo Slovo/ a Slovo bylo v Bohu/ a Duch byl to Slovo.

A počátku bylo Slovo/ & Slovo ono bylo v Bohu/ & bylo ono Slovo Duh.

2. To bylo na počátku v Bohu.

Tho Slovo bylo na počátku v Bohu.

3. Všech věcí stře ně v činěno gsau/ a bez něho nic nebylo učiněno coť učiněno gest.

Všyktoč se přes to Slovo stalo/ & opřecj mogo nic se ne stalo/ coťkolwiek bylo učiněno.

4. V něm život byl/ a život byl světlo lidí.

V nimci byl život/ & život byl světlo člověka.

5. A světlo v temnostech světlí/ a tma ho neobsáhly.

A tak světlo v temnotě svítilo/ ale tma nemohla ho obsáhnouti.

6. Byl člověk poslán od Bohu/ kterémuž jméno bylo Jan.

Byl člověk poslán od Boha/ kterému bylo jméno Jan.

7. Ten přišel na svědectví/ aby svědectví vydal o světle/ aby všichni věřili stře něho.

Ten přišel na svědectví/ aby svědectví vydal o světle/ aby všichni věřili stře něho.

8. Nebyl on to světlo/ ale aby svědectví vydal o světle.

Nebyl on světlo/ ale aby svědectví vydal o světle.

9. Bylo světlo pravé/ které osvětluje každého člověka/ přicházejícího na tento svět.

To bylo ono světlo pravé/ které osvětluje každého člověka/ přicházejícího na tento svět.

CAP. I.

10. In mundo erat, & mundus per ipsum factus est, & mundus eum nō cognovit.

He was in the world / and the world was made by him: and the world knew him not.

11. In propria venit, & sui eum non receperunt.

He came unto his own: and his own received him not.

12. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius

But as many as received him / so to them he gave power to be the Sonnes of God: even to them that believe in his Name.

13. Qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt.

Which are borne not of blood: nor of the will of the flesh: nor of the will of man: but of God.

14. Et Verbum caro factum est, & habitavit in nobis (& vidimus gloriam eius, gloriam quasi unigeniti à Patre) plenum gratia & veritatis.

And the worde was made flesh: and dwelt among vs: (and we sawe the glory thereof: as the glory of the onely begotten Sonne of the Father) full of grace & truth.

15. Iohannes testimonium perhibet de ipso, & clamat dicens, Hic erat quem dixi. Qui post me venturus est: ante me factus est, quia prior me erat.

John bare witness of him & cried: saying. This was he of whom I said: He that cometh after me: is preferred before me: for he was before me.

16. Et de plenitudine eius nos omnes accepimus, & gratiam pro gratia.

And of his fulnes have all we received: & grace for grace.

17. Quia lex per Moysen data est: gratia & veritas per Iesum Christum facta est.

For the Law was given by Moyses: but grace and truth came by Iesus Christ.

Das I. Capitel.

10. Es war in der Welt / Vnd die Welt ist durch dasselbige gemacht / vnd die Welt kannte es nicht.

Der vaare / Werden / oc Werden er giort ved der samme / oc Berden kende det icke.

11. Er kam in sein Eigenthumb / vnd die seinen namen ihn nicht auff.

Hand kom: sin Eyedom / oc hans egne anamme: de hannem icke.

12. Wie viel in aber auffnahmen / denen gab er Macht / Gottes Kinder zu werden / die an seinen Namen glauben.

Men saa mange som hannem anammede dem gaff hand mact / at blifue Guds Børn / de som tro paa hans Naam.

13. Welche nicht von dem Geblüt / noch von dem willen des Fleisches / noch von dem willen eines Mannes / Sondern von Gott geboren sind.

Hvilcke som icke ere fødte aff Blod / oc ey heller aff Rods vilie / oc ey heller aff Mandts vilie / Men aff Gud.

14. Vnd das Wort ward Fleisch / vnd wohnet vnter vns / vnd wir sahen seine Herrlichkeit / eine Herrlichkeit als des eingebornen Sohns vom Vater / voller Gnade vnd Wahrheit.

Et Ordet bleff Rod / oc bode iblant oss / De vi saa hans Herlighed / en Herlighed som en Emborne Søn aff Faderen / fuld aff Naade oc Sandhed.

15. Johannes zeuget von ihm / rüfset vnd spricht: Diser war es / von dem ich gesagt hab / Nach mir wirdt kommen / der vor mir gewesen ist / denn er war ehe denn ich.

Johannes vidnede om hannem / roste oc sagde: Det vaare denne som ieg sagde om / Hand skal komme effter mig som vaare saare mig / thi hand vaare før end ieg.

16. Vnd von seiner Fülle haben wir alle genommen Gnade vmb Gnade.

De aff hans Offuerflodighed haaffue vi alle taget: Naade for Naade.

17. Denn das Gesetz ist durch Moysen gegeben / die Gnad vnd Wahrheit ist durch Iesum Christ worden.

Thi loven er giffuen ved Moyses / Naade oc Sandhed er bleffuen ved Iesum Christum.

Kapitola I.

10. Na světe byl / a světe stvoreného včiněn / a světe ho nepoznal.

11. Když světe byl v praze / světe světom test / lečel go světe ne poznal.

12. Když světe vlastního přišel / a svogi ho nepřijali:

13. Když do světa / ale go svět ne poznal.

14. Koliko pak koli přijal ho / dal jim moc aby Syny Boží byli / čím stvoreného světe / a světe svého.

15. Když to ne je světe / ani z vůle Otce / ani z vůle Ducha / ale z Boha zrozeni jsou.

16. Když to ne je světe / ani z vůle Otce / ani z vůle Ducha / ale z Boha zrozeni jsou.

17. Když to ne je světe / ani z vůle Otce / ani z vůle Ducha / ale z Boha zrozeni jsou.

18. Když to ne je světe / ani z vůle Otce / ani z vůle Ducha / ale z Boha zrozeni jsou.

19. Když to ne je světe / ani z vůle Otce / ani z vůle Ducha / ale z Boha zrozeni jsou.

20. Když to ne je světe / ani z vůle Otce / ani z vůle Ducha / ale z Boha zrozeni jsou.

21. Když to ne je světe / ani z vůle Otce / ani z vůle Ducha / ale z Boha zrozeni jsou.

22. Když to ne je světe / ani z vůle Otce / ani z vůle Ducha / ale z Boha zrozeni jsou.

23. Když to ne je světe / ani z vůle Otce / ani z vůle Ducha / ale z Boha zrozeni jsou.

24. Když to ne je světe / ani z vůle Otce / ani z vůle Ducha / ale z Boha zrozeni jsou.

25. Když to ne je světe / ani z vůle Otce / ani z vůle Ducha / ale z Boha zrozeni jsou.

18. אלהא לא תזא אנש
מן מתים וחדא אלהא
הו דאיתוהי בעובדא ד
דאבוהי הו אשתעי :

*Nemo haec dixit sed solus Filius
natus de Patre, qui est in
visibilibus.*

19. וחדא הי סהדנתא
דיוחי פד שדרו ליתא
יהידא מן אורשלים
פחנא ולגנא דישאלונגהי
אנת מן אנת :

*Quod dicitur et testimonium
dedit, quando et Gudei mandaverunt
de Iherusalem de Sacerdotibus et
Leuitis, ut interrogarent, Tu quis es?*

20. ואודי ולא פבר ואודי
דלו אנא אנא משיחא :

*Et eglo confesso, et non lo negò: eglo lo
confesso, dicendo, Non sum Christus.*

21. וישאלוהי טוב אנש
הביל אליא אנת ואמר
לא איתי גבנא אנת
אמר לא :

*Per interrogat, lo d' mandauerunt, Che
dunque? Sed tu Elias? Et eglo disse, Non
sum Sed tu il Profeta? Et eglo disse, No.*

22. ואמר לה וסבנא אנת
הנחל פתגמא לאילן ד
רשדרון מנא אמר אנת
גל נבשך :

*Et sic dicitur, Che? Tu ac
cuse nos dicimus? Et tu que? Et tu
homo mandatus? Che dicit tu de te stesso?*

23. אמר אנא קול ד
דקרא במדברא דאשון
אורחה דמרנא איכנא
דאמר אשתעי גבנא :

*Eglo disse, Io son la voce de colui che
grida nel deserto, Spranate la via del
Signore, come disse il Profeta Esaias.*

24. הננו דין דאשתכדו
מן פרישא הוו :

*E quelli che erant facti mandati, erant
de Fariseis.*

25. וישאלוהי ואמר לה
מנא הביל מצמד אנת
או אנת לא איתך משיחא
ולא אליא ולא גבנא :

*Et domandauerunt, dicens, Perche
dunque baptizas tu, si tu non es
Christus, ni Elias, ni Pro-
pheta?*

18. אלהים איש לא ראה
בכל עת בן החד אשר הורה
בחק אביו הוה ספר :

*A Dios, nadie lo vido jamas: el Unigenito hijo
que esta en el regazo del padre el nos lo declaro.*

19. וזאת היא העדות יוחנן פאשר
שלחו היהודים מירושלים את
הכהנים ואת הלויים לשאל
לו את מי הורה :

*Y este es el testimonio de Ioan, quando los
Iudios embiaron de Iherusalem Sacerdotes y Lei-
tas, que le preguntassen, Tu quien eres?*

20. ויתוודה ולא כחש ויתוודה
כי אינני המשיח :

*Y confesó, y no negó: confesó que el no e-
ra el Christo.*

21. וישאלו לו ומה את אליהו
את ואמר לא הנה אני הנביא
את ויעל לא :

*Y preguntaronle, Que pues? Eres tu Elias?
Dixit, No say. Eres tu Profeta? Y respondio, No.*

22. ואמרו אליו ומי את אשר
מענה נתן לאלה אשר שלחו
אותנו מה תאמר על גבשך :

*Dixeruntle pues, Quien eres para que demos
respuesta a los que nos embiaron. Que dices de ti
mismo?*

23. ואמר אני קול קורא
במדבר פנו דרך יהוה פאשר
אמר ישעיה הנביא :

*Dixit, Yo, Boz del que clama en el desierto,
Enderecad el camino del Sennox, como dixo
Iayas Profeta.*

24. והשלוחים היו מפרושים :

*Y los que auian sido embiados eran de los
Phariseos.*

25. וישאלו לו ויאמרו אליו
ולמה טובל את אם לא המשיח
ולא אליהו ולא הנביא את :

*Y preguntaronle, y dixeruntle, Porque pues
baptizas, si tu no eres el Christo, ni Elias, ni Pro-
pheta.*

18. Οὐδὲς γὰρ αὐτὸν ἑώρακε πώποτε,
ὁ μόνος υἱὸς τοῦ πατρὸς, ὁ ἐν τῷ κολ-
πίτι πατρὸς, ὁ ἀκρίβως ἐξηγήσατο.

*Naine vidone dicit: le Fils unique
qui est au sein du Pere, lui-même l'a
declare.*

19. Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία ἣν
ἐδώκεν, ὅτι ἀπεστάλην οἱ Ἰουδαίοις
ἐκ ἱερουσαλὴμ ιερεῖς καὶ λευῖται,
ὅπως ἐρωτήσωσιν αὐτὸν, ποῦ εἶ;

*C'est donc ici le témoignage de Io-
han, lors que les Iuis enuoyez de Je-
rusalem des Sacerdotes & Leuites,
pour l'interroguer, oisans, Toi, qui es-
tu?*

20. Καὶ αὐτοὶ ἀπεκρίθη, ὅτι οὐκ
ἐγώ εἰμι. καὶ αὐτοὶ ἐρωτήσαν, ὅτι οὐκ
εἰμι υἱὸς τοῦ Χριστοῦ.

*Et il aduoua, & ne le nia point: voire
il aduoua, disant, Ce n'est pas moi qui
suis le Christ.*

21. Καὶ ἐρωτήσαν αὐτὸν, τί εἶπες;
ἐλίας εἶ σὺ; καὶ λέγει, οὐκ εἰμὶ. ὁ
προφήτης εἶ σὺ; καὶ ἀπεκρίθη,
οὐ.

*Adonc ils l'interroguerent, Q'esi-tu
donc? es-tu Elias? Et il dit, le ne le suis
point. Es-tu le Prophete? Et il respon-
dit, Non.*

22. Εἰπὼς οὗτοῦ, τίς εἶ, ὁ
ἀποκριθεὶς εἰπὼν τοῖς πρὸς αὐτὸν
ἰσχυροῖς, τί λέγεις περὶ σου;

*Ils lui dirent donc, Qui es-tu? afin
que nous donnions response a ceux qui
nous ont enuoyez? que dis-tu de toi-
meme?*

23. Ἐφη, ἐγὼ φωνὴ βοῶντος
ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὡς εἶπεν τὸ βιβλόν
κυρίου, καθὼς εἶπεν Ἰσαίας ὁ προ-
φήτης.

*Il dit, Je suis la voix de celui qui crie
au desert, Apprenez le chemin du Sei-
gneur, ainsi qu'a dit Esaias le Prophete.*

24. Καὶ οἱ ἀπεσταλμένοι ἦσαν οἱ
φαραῖσαι.

*Or, ceux qui auoyent esté enuoyez
vers lui estoient d'entre les Pharisiens.*

25. Καὶ ἐρωτήσαν αὐτὸν, καὶ εἰ-
πὼς αὐτοῦ, τί εἶπες βαπτίζεις, εἰ σὺ
οὐκ εἶ ὁ Χριστὸς, οὐτ' ἐλίας, οὐτ' ὁ
προφήτης.

*Et ils l'interroguerent, & lui dirent,
Pourquoi donc baptizes-tu, si tu n'es
point le Christ, ni Esaias, ni le Prophete?*

N

26. עֲנָה יוֹחָנָן וַאֲמַר לְהוֹן
אֲנִי מַעֲמִיד אֲנִי בְּמִדְּ
בִּינְתְּכֶם דִּין הָאֵם הוּ
דְּאִתְּתִין לֹא יִדְעִין אֲתָתִין
לֵהּ :

Giovanni rispose loro, dicendo, Io battezzo con acqua, ma nel mezzo di voi non ho uno che io non conosca.

27. הֲנִי הוּ דְּבִתְרִי אֲתָתִי
וְהוּא לֵה קִדְמִי הוּ דְּאֵתִי
לֹא שׂוֹא אֲנִי דְּאֲשֶׁר־
עֲרִיקָא דְּמִסְטֵה :

Elle è quello che vien dappoi me, il qual è preferito a me, del quale io non son degno di sciogliere la correggia de la scarpe.

28. הֲלִין בְּבֵית עֲנִיָּה הוּ
בְּעֵבְרָא דִּי יוֹחָנָן אִכְרִי
דְּמַעֲמִיד הוּא יוֹחָנָן :

Queste cose annuncava in Bethabara di là del Giordano, dove Giovanni battezzava.

29. וְלִיּוֹמָא דְּבִתְרִיָּה הוּא
יוֹחָנָן לִישׁוּעַ דְּאֲתָתִי לִוְתִּיה
וַאֲמַר הֵא אֲמִרָה דְּאֵלֵּהָ
הוּ דְּשִׁקְל חֲסִידָתָה דְּעֵלְמָא :

Il dì seguente Giovanni vede l'ave venirci, e dice, Ecco l'Agnella di Dio che toglie il peccato del mondo.

30. הֲנִי הוּ דְּאֲנִי אֲמִרָת
עֲלֵיהּ דְּבִתְרִי אֲתָתִי גְּבֵרָא
וְהוּא לֵה קִדְמִי מְטוֹר
דְּקִדְמִי הוּ מִי :

Questo è calui del quale io dico, Dappoi me vien un huomo che è preferito a me, perche egli era prima di me.

31. וְאֲנִי לֹא יָדַע הוּיָת לֵה
אֵלֵּה דְּהִתִּידַע לִי סִרְהִל מְטוֹר
הֵא אֲתִית אֲנִי דְּבִמְדָּא
אֲעִמֵּד :

Et io non lo conoscevo: ma di fin che si manifestò ad Israel, perche son venuto io a battezzare con l'acqua.

32. וַאֲסִיֵּהר יוֹחָנָן וַאֲמַר
דְּחִוִּית לְרִשְׁתָּא דְּנִחְתָּא מִן
שְׁמִיָּא אִתְּרִי יוֹנָתָא וְקוֹרִית
עֲלֵיהּ :

Allora dico testeficò Giovanni, dicendo, Io ho veduto lo Spirito scender dal cielo come una colomba, la quale ancora restò sopra effo.

N

26. וַעֲנִי לָהֶם יוֹחָנָן וַאֲמַר אֲנִי
טוֹבֵל בְּמַיִם וּבְתוֹכְכֶם קִם אֲשֶׁר
אֲתָם לֹא יוֹדְעִים אוֹתוֹ :

Y Ioan les respondiò, diziendo, Yo baptizo con agua, mas en medio de vosotros ha estado, quien vosotros no conoçeyd:

27. הוּא יֵשׁ הַכָּא אַחֲרִי אֲשֶׁר
לִפְנֵי הִה וְאֲנִי לֹא שׂוֹה לוֹ אֲשֶׁר
אֲפִתֵּחַ אֶת־שְׁרוּךְ וְעֲלִי :

Este es elque ha de venir tras mi, el qual es antes de mi: del qual yo no soy digno de desafar la correa del zapato.

28. וַחֲדָבְרִים הָאֵלֶּה נֶעֱשׂוּ
בְּבֵית עֲנִיָּה לְעֵבֶר הַיַּרְדֵּן אֲשֶׁר
שָׁם טוֹבֵל יוֹחָנָן :

Estas cosas acontecieron en Beth-abara de la otra parte del Iordan, donde Ioan baptizava.

29. וְלִיּוֹם מַחֲלִדָּה יוֹחָנָן אֶת־
יֵשׁוּעַ כִּי בָא אֵלָיו וַיֹּאמֶר הִנֵּה
הַבָּשׂ אֵלֵּהִים הַגֵּשָׁה אֶת־חֲטִטָּתָה
הַעוֹלָם :

El siguiente dia vee Ioan a Iesus que venia a el, y dize-He aqui el Cordero de Dios, que quita el peccado del mundo.

30. זֶה הוּא אֲשֶׁר אֲנִי דְּבִרֵיתִי
עֲלִי אַחֲרִי יָבוֹא אִישׁ אֲשֶׁר לִפְנֵי
הִה כִּי דֹאשׁוֹךְ מִמֶּנִּי הִה :

Este es del que dixi, Tras mi viene un Varon, el qual es antes de mi: porque era primero que yo:

31. וְאֲנִי לֹא יָדַעְתִּי אֲבָל אֲשֶׁר
יָבִיִּה לִישׁוּעָא לְעֹלָם כִּי בָּאֵתִי
אֲנִי לְטֹבֵל בְּמַיִם :

Y yo no lo conocia: mas para que fuese manifestado a Israel, por esso vine yo baptizando con agua.

32. וְהָעִיד יוֹחָנָן לֵאמֹר כִּי
רִאִיתִי אֶת־רוּחַ יוֹרֵדָת כְּמוֹ
יוֹנָה מְשֻׁמֵּם וַתַּרְחֶף עָלָיו :

Y Ioan diò testimonio, diziendo, Que vide al Espiritu que descendia deel cielo como paloma y reposó sobre el.

26.

26. Απεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰωάννης λέγων, ἐγὼ βαπτίζω ἐν ὕδατι μὲν, οὐδ' ἐγὼ εἶπα εἰμὶ ἀξίος ὑμῶν ὥστε ὑμεῖς ἔσθε ἐπ' ἐμοῦ.

Icham leur respondiò, disant, Je baptize d'eau, quazot à moi: mais il y en a un au milieu de vous, que vous ne cognoillez point.

27. Αὐτός ἐστι ὁ ὀπίσω μου ἔρχομενος, ὃς ἵμενος ὀπί μου γίγνεται, οὐδ' ἐγὼ εἶπα εἰμὶ ἀξίος ὑμῶν ὥστε αὐτὸν πρὸ ἑμοῦ τῆ ὑποδήματός.

C'est celui qui vient après moi, qui est préféré à moi, du quel ie ne suis pas digne de deulier la courtoye du soulier.

28. Ταῦτα ἐν Βεθθαβάρᾳ ἐγένετο πέραν τῆ ἰορδάνου, ὅπου ἰωάννης βαπτίζων.

Ces choses aduindrent en Bethabara, outre le Iordan, là où Icham baptizoit.

29. Τῇ ἐπαύριον βλέπει ὁ ἰωάννης τὸν ἰησοῦν ὁρχόμενον πρὸς αὐτόν, καὶ λέγει, ἰδοὺ ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ, ὁ αἰρὼν τῶν ἀμαρτιῶν τοῦ κόσμου.

Le lendemain Icham vid Iesus venir à lui, & dit, Voici l'Agnneau de Dieu, qui oste le peché du monde.

30. Οὗτός ἐστι περὶ οὗ ἐγὼ εἶπον, ὀπίσω μου ἔρχεται ἄνθρωπος, ὃς ἵμενος ὀπί μου γίγνεται, οὐκ ἀξίος εἶμι αὐτοῦ ὥστε μου ὑποδήμα.

C'est cellui-ci duquel ie disoy, Après moi vient un personnage qui est préféré à moi: car il est plus premier que moi,

31. Καὶ ἐπὶ οὗ ἐξῆλθεν ὁ πνεῦμα ἁγίου φανερούμενον ὡς περισσὴν ὑπόδημα βαπτίζοντος.

Et de moi, ie ne le cognoisloy point: mais afin qu'il soit manifesté à Israel, pourtant suis ie venu baptizant d'eau.

32. Καὶ ὁμολογῶντος ἰωάννης, λέγων, ὅτι τηλαρχὸν τὸ πνεῦμα κατέβηεν ὡς ἡ περισσὴν ὑπόδημα ἐπ' αὐτόν, καὶ ἵμενος ἐστ' αὐτῷ.

Voire Icham en readit testimonage, disant, J'ai veu l'Esprit descendant du ciel comme une colombe, qui aussi est demeuré sur lui.

26. Respondit eis Iohannes, dicens, Ego baptizo in aqua: medius autē vesterūm sciet, quem vos nescitis.

John answered them saying, I baptize with water: but there is one among you, to whom ye know not.

27. Ipse est qui post me venturus est, qui ante me factus est, cuius ego non sum dignus, ut solvam eius corrigiam calceamenti.

He it is that cometh after me, which is preferred before me: whose shoe I am not worthy to buckle.

28. Hæc in Bethania facta sunt trans Iordanem, ubi erat Iohannes baptizans.

These things were done in Bethania beyond Jordan, where John did baptize.

29. Altera die vidit Iohannes Iesum venientem ad se, & ait, Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi.

The next day John seeth Jesus coming unto him, & saith, Behold the Lamb of God: which taketh away the sinne of the world.

30. Hic est de quo dixi, Post me venit vir, qui ante me factus est, quia prior me erat.

This is he of whom I said, after me cometh a man, which is preferred before me: for he was before me.

31. Et ego nesciebam eum, sed ut manifestetur in Israel, propterea veni ego in aqua baptizans.

And I knew him not: but because he should be declared to Israel, therefore am I come baptizing with water.

32. Et testimonium perhibuit Iohannes, dicens, Quia vidi Spiritum descendentem quasi columbam de celo, & mansit super eum.

So John bare record, saying, I saw the Spirit come downe from heaven, like a dove, and it abode upon him.

26. Johannes antwortet ihnen/ und sprach: Ich tauffe mit Wasser/ aber er ist mitten unter euch getreten/ den ihr nicht kennet.

Johannes suarede dem/ &c sagde/ Ieg dehet mei Band/ Wen hand maabde mit wasser/ den i icke kende.

27. Der ist es/ der nach mir kommen wirdt/ welcher vor mir gewesen ist/ deß ich nicht werth bin/ daß ich seine Schuhriemen auflöse.

Der en den/ som skal komme effter mig/ hult den der hafter veret saare mig/ Hues Skouenge teg icke verdig til at oplöse.

28. Dis geschach zu Bethabara jenseit des Jordans/ da Johannes tauffet.

Der e sedet Bethabara paa hinside Jordan som Joh. nnes doete.

29. Des andern tages/ sihet Johannes Iesum zu ihm kommen/ und spricht: Siehe/ das ist Gottes Lamb/ welches der Welt Sünde tregt.

Den anden dag/ seer Johannes Ihesum komme til sig/ &c siger/ Seer/ Det er Gudis Lam/ som bær verdens Synder.

30. Dieser ist es/ von dem ich euch gesagt habe: Nach mir kom̃t ein Mann/ welcher vor mir gewesen ist/ denn er war ehe denn ich.

Der er denne/ som ieg hafter sagt/ eder om/ Effter mig kommer en Mand/ hult den som hafter veret saaremig/ thi hand vaar før end ieg.

31. Und ich kannte ihn nicht/ sondern auff daß er offenbar würde in Israel/ darumb bin ich kommen zu tauffen mit Wasser.

De ieg kende hannem icke/ Men paa der hand skulde openbarisat Israel/ der saare er ieg kommen/ at dehe mei Band.

32. Unde Johannes zeugete und sprach: Ich sahe/ daß der Geist herab fuhr wie eine Taube vom Himmel/ und blieb auff ihm.

De Johannes vidiede/ &c sagde/ Jeg saa at Aanden foer ned/ som en Due aff Himmelen. &c bleff paa hannem.

26. Odpowiedział im Jan/ kła: Ja křtím vás v vodě/ ale vprošed vás složí/ kteréhož vy neznáte.

Odpověděl im Jan mo/ wlacl: Ja křtím vás v vodě/ ale vprošed vás složí/ kteréhož vy neznáte.

27. Onť gest kteréhož po mně přišel/ a předemnou byl: kteréhožto negsem hoden rozvášati řemenů svých.

Onť test ktery po mně šel/ ktery test předemnou byl: kteréhožto negsem hoden rozvášati řemenů svých.

28. Tyto věci v Bethabare staly se za Jordánem/ kdež Jan křtí.

A toť sedělo v Bethabare za Jordánem/ gdje Jan křtí.

29. Druhého dne/ vyšel Jan křtí an gde k němu/ a řekl: Ať toť Beránek Boží/ kteréhož snímá hříchy světa.

Druhého dne vyšel Jan křtí an gde k němu/ a řekl: Ať toť Beránek Boží/ kteréhož snímá hříchy světa.

30. Tentoť gest o kterémž jsem powěděl: Je po mně přišel/ a předemnou byl/ nebo prvť nežli já byl.

Tentoť test o křtímém jsem powěděl: Je po mně přišel/ a předemnou byl/ nebo prvť nežli já byl.

31. Ať neznal jsem ho/ ale aby oznámen byl v Izrael/ protoť já přišel jsem křtí v wodě.

Ať neznal jsem ho/ ale aby oznámen byl v Izrael/ protoť já přišel jsem křtí v wodě.

32. A šel duch z nebe/ a stoupal jako holubice/ a zůstal na něm.

A šel duch z nebe/ a stoupal jako holubice/ a zůstal na něm.

33 וְאֵלֶּיךָ לֹא יָדַע הַיּוֹדֵם
לֹא אֶלֶּל מִן דְּשִׁדְרֵי
וְאֶעְמֹד בְּמִיָּה הוּא אֶמֶר לִי
כִּי אֵינָה דְרוֹמָא אֵת דְּתַתָּא
רוֹמָא וּמְקוֹמָא עֲלִיָּוִי הֵנוּ
מֵעֵמֶד בְּרוֹמָא דְקוֹדְשָׁא :

*Et se non lo conosce, ma colui che
m'ha mandato a battezzar con acqua,
m'ha detto, Quello, sopra cui ve-
drete scendere lo Spirito, e restare sopra lui,
ecco e quel che battezza con lo Spirito san-
to.*

34 וְאֵלֶּיךָ חַיִּית וְאֶסְתִּידֵּת
דְּהֵנוּ בְּלֵה דְאֶלֶּהָ :

*Et se l'ho veduto, et ho testificato, che
questo è il Figliuolo di Dio.*

35 וְלִיּוֹמָא אַחֲרָנָא קָאֵם
הוּא יוֹהָנָן וְתַרְזִין מִן
תַּלְמִידֵיהִי :

*Il giorno seguente da nuovo Giuan-
ni si firmo, e duxi ac suos discipulo.*

36 וְחָדַר בְּיָשׁוּעַ כֹּד מַהֲלָךְ
וְאֶמֶד הָא אֶמְרָה דְאֶלֶּהָ :

*Et regardando Iesum che cammava,
dixi, Ecco l' Agneau di Dio.*

37 וְשָׁמְעוּ תַרְיָהוֹן
תַּלְמִידֵיהִי כֹד אֶמֶר וְאֵלֶּי
לְהוֹן בְּתֵרָה דְיָשׁוּעַ :

*Et duo discipuli l'edron parlare, e
sequuntur qu' Iesum.*

38 וְאַתְפַּנִּי יִשְׂרָעֵל וְחַיִּי
אֶמֶן דְּאֵתִין בְּתֵרָה וְאֶמֶר
לְהוֹן מִנֵּי בָעִין אֵתִין
אֶמְרִין לֵה רַבִּי אֵיכָא הוּא
אֵתִי :

*Atter p'p'p' involuendo se, e vedendo
lo sequente, dixi, Che cercate voi?
Essi lo dissero, Rabbi (che interpretato si-
gnifica, Maestro) domo stas tu?*

39 אֶמֶר לְהוֹן תּוּ וְתַרְזִין
הַגּוֹדֵדִין אֵתִי וְחַיִּי אֵיכָא
דְּהוּא וְלִתְרָה דְּרוֹמָא הוּא
וְאֵתִי הוּא אֵתִי שְׁעָא עֶסֶר :

*Egli disse loro, Venite, e vedetelo. Essi
andaron, e videro den'egli stante: e ri-
masev' queli giorno con' egli, perche era
quasi l' hora accipere,*

33 וְאֵלֶּיךָ לֹא יָדַעְתִּי כִּי—אֵם
הַשּׁוֹלֵחַ אֹתִי לְטָבֹל בַּמַּיִם הוּא
אֶמֶר אֵלֶי וּבְאֶשֶׁר תִּרְאֶה אֶת—
הָרוּחַ יוֹרֵדֶת וּמְרַחֶפֶת עָלָיו זֶה
הוּא הַטּוֹבֵל בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ :

*Y yo no lo conocia: mas el que me embió a
baptizar con agua, aquel me dize, Sobre aquel
que vieres decendir el Espíritu, y que reposa so-
bre el, este es el que baptiza con Espíritu Sancto.*

34 וְאֵלֶּיךָ רָאִיתִי וְהֵעִידוֹתִי כִּי—
זֶה הוּא בְּרִי הָאֱלֹהִים :

*Y yo vide, y he dado testimonio, Que este es
el hijo de Dios.*

35 וּבַמַּחֲרָת עוֹדְנָה קָם יוֹהָנָן
וְשָׁנִי תַלְמִידָיו עִמּוֹ :

*El siguiente dia otra vez estaua Ioan, y dos
de sus Discipulos.*

36 וּבְרִאֲתוֹ אֶת יֵשׁוּעַ מִתְהַלֵּךְ
אֶמֶר רִנָּה זֶה הוּא כִּבֵּשׁ אֱלֹהִים :

*Y mirando a Iesus que andaua por alli, dixi,
He aqui el Cordero de Dios.*

37 וַיִּשְׁמְעוּ שְׁנֵי תַלְמִידָיו
בְּדִבְרוֹ וַיֵּלֶכְוּ אַחֲרָיו :

*Y oyeronlo dos Discipulos hablar, y siguie-
ron a Iesus.*

38 וַיִּבֶן יֵשׁוּעַ וּבְאֶשֶׁר רָאָה
אֵתִי כִּי—הֲלֹכֹוּ אַחֲרָיו אֶמֶר
אֵלֵיהֶם בְּהַתְּבַקְשׁוֹן וְהִפָּמָה אֶמְרִי
אֵלֵיךְ רַבִּי (זֶה הוּא מִתְרַגֵּם מִלְּמֹד)
אֵיכָא תֵּאֲרֹךְ לָךְ :

*Y boluiendose Iesus, y viendolos seguirle,
dizeles. Que buscays? Y ellos le dixeron, Rabbi,
que declarado quicre dezir Maestro, donde mo-
ras?*

39 וַיֹּאמֶר אֵלֵיהֶם בּוֹאוּ וְדַאֲרִי
וַיְבֹאוּ וַיִּדְאוּ אִין שׁוֹכֵר וַיַּעֲוֹדְדוּ
עִמּוֹ בַּיּוֹם הַהוּא וְהָיָה כְּשַׁעֲרָה
הָעֶשְׂרִית :

*Dizeles. Venid, y ved, Vinieron, y vieron
donde moraua: y quedaronse con el aquel dia:
porque era como la hora de las diez.*

א'.

33. Καὶ γὰρ οὐκ ᾔδειν αὐτόν, ἀλλ' ὁ πᾶψας με βαπτίζων ἐν ὕδατι, ἐκέλευε μοι εἶπαι, ἵφ' οὗ ὁ ἀν' ἰδὼς τὸ πνεῦμα κατεβαίνον καὶ μένον ἐπ' αὐτόν, αὐτὸς ἐστὶν ὁ βαπτίζων ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

Et de moi ie ne le cognoisloy point: mais celui qui m'a enuoye baptizer d' eau, m'a uert dit, Celui sur qui tu verras l'Esprit descendre & demeurer sur lui, c'est celui qui baptize du saint Esprit.

34. Καὶ γὰρ ἰδὼν αὐτὸν καὶ μαρτυρήσας ὅτι αὐτὸς ἐστὶν υἱὸς τοῦ Θεοῦ.

*Et pourtant ie l'ai veu, & en ai ren-
du telmoignage, Que c'est lui qui est le
Fils de Dieu.*

35. Τῇ ἑπομένῃ μέλλει εἰσθῆναι ὁ ἰωάννης καὶ ἐκεῖ μετ' αὐτῶν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ.

*Le lendemain derechef Iehan s'ar-
resta, & deux de ses disciples.*

36. Καὶ ἐμβλέψας τῷ ἰησοῦ περπατοῦντι, λέγει, ἰδοὺ ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ.

*Et regardant Iesus, qui chemino-
it, dix, Voila l' Agneau de Dieu.*

37. Καὶ ἤκουσαν αὐτοὶ οὗτοί μετ' αὐτοῦ λαλοῦντες, ὅτι ἤκουσαν λέγειν τῷ ἰησοῦ.

*Et les deux disciples pourent tenai
ce propos, dont ils iouirent Iesus.*

38. Στεφάνος δὲ ὁ ἰησοῦς, καὶ ἰωάννης αὐτοῦ εἰσλαοῦντο αὐτῷ, λέγοντες, τί ζητῇς; οἱ δὲ εἰ-
πον αὐτῷ, ῥαββί, (ὃ λέγεται, ἡρα-
γὼν) ποῦ μένεις;

*Lors Iesus se retourna, & les voy-
ant qu'ils le suiuoyent, leur dit, Que
cherchez-vous? Ils lui responderent,
Rabbi (qui vaut autant à dire Maître)
ou demeurez-tu?*

39. Δὲν ἀπολαῖς, ἐρχεσθαι καὶ ἰδε-
ναι ἡλθον καὶ εἶδον ποῦ μένει. Ἐπεὶ
αὐτῷ ἡμῖνα τὴν ἡμέραν ἐκαθήκη.
ὥρα δὲ ἦν αἰς δέκατες.

*Il leur dit, Venez, & le voyez. Ils y
allerent, & virent où il demouroit: &
demeurerent avec lui ce jour-là: car il
estoit environ dix heures.*

33. Erego nesciebam eum: sed qui misit me baptizare in aqua, ille mihi dixit, Super quem videris Spiritum descendentem, & manentem super eum, hic est qui baptizat in Spiritu sancto.

And I knew him not: but he that sent me to baptize with water, he saide unto mee, Upon whom thou shalt see the Spirit come downe, & tarry still on him, that is he which baptizeth with the holy Ghost.

34. Erego vidi, & testimonium perhibui quia hic, est Filius Dei.

And I saw, & bare record that this is the Sonne of God.

35. Altera die iterum stabat Iohannes, & ex discipulis eius duo.

The next day, Iohn stood againe, and two of his disciples.

36. Et respiciens Iesum ambulans, dicit, Ecce agnus Dei.

And he behelde Iesus walking by, & said, Behold the lambe of God.

37. Et audierunt eum duo discipuli loquentem, & secuti sunt Iesum.

And the two disciples heard him speake, and followed Iesus.

38. Conversus autem Iesus, & videns eos sequentes se, dicit eis, Quid queritis? Qui dixerunt ei, Rabbi, (quod dicitur interpretatum, Magister) ubi habitas?

Then Iesus turned about, and sawe them followe, and saide unto them, What seeke ye? And they said unto him, Rabbi (which is to say by interpretation, Master) where dwellest thou?

39. Diciteis, Venite, & videte. Venerunt, & viderunt ubi maneret, & apud eum manserunt die illo: hora autem erat quasi decima.

He saide unto them, Come, and see. They came and sawe where he dwelt, and abode with him that day: for it was about the tenth heere.

33. Vnd ich kante ihn nicht. Aber der mich sandte zu tauffen mit Wasser / derselbige sprach zu mir: Ober welchem du sehen wirst den Geist herab fahren / vnd auff ihm bleiben / derselbige ist / der mit dem heiligen Geist tauffet.

Der ieg sende hannem idē. Men den som sende mitg at debe met vand / hand sagde til mig / Paa hvilket du seer Anden faare ned / oc bliffue paa hannem / den samme er den / som dobet met den heilige And.

34. Vnd ich sahe es / vnd zeugete / daß diser ist Gottes Son.

Der ieg saa det / oc vidnede / At denne er Guds Son.

35. Des andern tages stund abermal Iohannes / vnd zwen seiner Jünger.

Den anden dag stod atter Iohannes / oc tho aff hans Disciple.

36. Vnd als er sahe Iesum wandeln / sprach er: Siehe / das ist Gottes Lam.

Der som hand saa Ihesum vandre / sagde hand Stee / der er Guds Lam.

37. Vnd zwen seiner Jünger höreten ihn reden / vnd folgten Jesu nach.

Der tho aff hans Disciple hørde hannem tale / oc effterfulde Iesum.

38. Iesus aber wandte sich omb / vnd sahe sie nachfolgen / vñ sprach zu ihnen: Was suchet ihr? Sie aber sprachen zu ihm: Rabbi (das ist verdolmetschet Meister) wo bist du zur herberge?

Der Ihesus vende sig om / oc saa dem effterfolger / oc sagde til dem / Hvor effterleder? Der sagde til hannem / Rabbi (der er vdtale / Meester) Hvor est du til Herbere?

39. Er sprach zu ihnen: Kompt vnd sehet. Sie kamen vnd sahen / vnd blieben denselbigen tag bey ihm. Es war aber omb die zehende stunde.

Hand sagde til dem / Kommer oc seer det. De komme oc saae det / oc bleffe samme dag hos hannem. Der var naar ved den tiende time.

33. A pã gsem ho nãgnal: Ale kterh mne poslal křtiti v wodě / ten mi řekl: Nad kýmž vřtíš ducha sstupugij tcho a zůstávajiccho na něm / tenť gest kterhž křtí Duchem Svatým.

Ante poznalcem go sa; ale ten křtí mne poslal křtiti v vodě / ten mi pověděl: Nad kýmž vřtíš ducha sstupugij tcho a zůstávajiccho na něm / tenť jest křtí křtí Duchem Svatým.

34. A pã gsem viděl / a svědectví gsem vydal / že tento gest Syn Boží.

A přetožím sa svěděl / že ten jest on Syn Boží.

35. Druhého pak dne opět stál Jan / a z Bediny kuwo geho dva.

Porým zase nastat stál Jan / a dva z volennikov jeho.

36. A volba Gefisse an gde / řekl: Ať toť Beránek Boží.

A vyznamy ná Jezus idace / go / řekl: Vto beránek on Boží.

37. V slově ho dva Bedinij miluviccho / v sli za Gefisse.

To kdy vřtí sli dva jeho z volennicy co pověděl / sli za Jezus.

38. Tedy obrátiv se Gefisse / a vřtí ge ani gdu za nim / řekl jim: Co hledáte? Křtíto řekl: Kabi (gem se vřtí dā Mistr) kde bydlíš?

Obrátiv se křtí Jezus / a vyznamy se za soba idace / řekl do nich: Čegož šatate? Domi řekl: Kabi / co vřtíš myšlas / oal jest Mistr / go / z nich křtí.

39. Řekl jim: Podte / a ohleďte. V sli a ohledali křtí bydlí / a zůstali v něho ten den: A byla pãsožto desť ta hodina.

Tedy im řekl: Podžte / a ohledajte. A řek sli / vřtí křtí / a zůstali v něho ten den: A byla pãsožto desť ta hora godžina.

40. חד דיין מן הגוֹר
דְּשָׁמְעוּ מִן יוֹחָנָן וְאַנְדְּרֵאוֹס
בְּתֵרָה דִּישׁוּעַ אֵיתְנֵיהִי ה
הֵנֹכָה אֲנִידְרָאוֹס אַחוּהִי
דְּשָׁמְעוֹן :

*Ora Andrea fratello di Simon Pietro
era uno di quei due che hanno avuto detto
quello cosa da Giovanni, & che lo segui-
ranno.*

41. הֵנָּה הֵנָּה לִיקְדֹם
לְשָׁמְעוֹן אַחוּהִי וְאָמַר לָהּ
אֲשַׁכְנִיחִי לְמַשִּׁיחָא :

*Così si trova prima il suo fratello Si-
mone, e diceli, Noi habbiamo trovato al
Messia che interpretato, significa Christo.*

42. וְאֵיתְנָה לְיוֹסֵף יִשׁוּעַ
וְחָר בָּהּ יִשׁוּעַ וְאָמַר א
אֵתְנָה הוּא שְׁמָעוֹן בְּרֵהּ ד
דִּיקְדֹם אֵתְנָה תְּתַקְבֵּל
בְּאִפְנָא :

*Esoslo menò à Iesus : & Iesus ha-
mendolo signatado, disse, Tu sei Simone
figliuol di Iona : tu te chiamarai Cefas che
significa Pietro.*

43. וְלִיוְנָא אַחֲרָנָא צְבָא
יִשׁוּעַ לְמַפְק לְגַלִּילָא
וְאָשְׁכַח לְבִילִיפּוֹס וְאָמַר
לָהּ הֵנָּה בְּתָרִי :

*Il giorno seguente Iesus volse andare
in Galilea, e troua Filippo, e diceli, Si-
gustante.*

44. הוּא דִּין בִּילִיפּוֹס ד
אֵיתְנֵיהִי הוּא מִן בֵּית
צִידָא מִן מְדִינַתָּה
וְאֲנִידְרָאוֹס וְדְשָׁמְעוֹן :

*Et era Filippo da Bethsaida, da la ci-
ta de Andrea, e de Pietro.*

45. וְבִילִיפּוֹס אָשְׁכַח ל
לְבִיתְנֵיָאִיל וְאָמַר לָהּ הוּ
דְּכַתָּב עֲלֵיהִי מוֹשֶׁה
בְּנִמּוֹסָא וּבְנִבְיָא א
אֲשַׁכְנִיחִי דִּישׁוּעַ הוּא בְר
יוֹסֵף דִּמִּן נְצָרֶת :

*Filippo troua poi Nathanael, e diceli,
Noi habbiamo trovato Iesus da Nazareth,
figliuol di Iosef, di cuo ha scritto Moyses
la Legge, e i Profeti.*

46. אָמַר לָהּ נְתַנְיָאִיל
מִן נְצָרֶת מְשֻׁכָּח מִדָּם
דְּטָב יְהוֹנָן אָמַר לָהּ פ
בִּילִיפּוֹס תָּא וְתַחְנוּא :

*E Nathanael gli disse, Da Nazareth
puo egli esser cosa alcuna di buono? Filip-
po gli dice, Vieni, e vedilo.*

40. וְאֲנִידְרָאוֹס הָיָה אֵתְנִי שְׁמָעוֹן
כִּיפָּה הָיָה אַחֵר מִשְׁנֵיִם אֲשֶׁר
שְׁמָעוֹ מִן יוֹחָנָן וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו :

*Era Andres el hermano de Simon Pedro v-
no de los dos que auian oydo de Ioan: y lo auian
seguido.*

41. וַיִּמָּצֵא הוּא בְּרֵהּ אֵתְנִי
אֵתְנִי וַיֹּאמֶר אֵלָיו מָצָאנוּ אֵת
מַשִּׁיחָא (וְהוּא הוּא מִתְרָגֵם אֵת
הַמַּשִּׁיחַ) :

*Este halló primero à su hermano Simon, y
dixole, Auemos hallado al Meñias, que declara-
do es el Christo.*

42. וַיִּזְכֹּר אֵתְנִי אֵלָיו יִשׁוּעַ
וְכִנְיָאֵר הָבִיט אֵתְנִי יִשׁוּעַ אָמַר
אֵתְנִי הוּא שְׁמָעוֹן בְּרֵהּ יוֹנָה אֵתְנִי
חֲקֵרָא כִּיפָּה (הַמִּתְרָגֵם סֵלַע) :

*Y ruxolo à Iesus, Y mirandolo Iesus, dixo
Tu eres Simon hijo de Ionas : tu seras llamado
Cephas, que quiere dezir, Piedra:*

43. וּמִמַּחֲרָת אָבָה לְצֵאתָ גַלִּילָה
וַיִּמָּצֵא אֵתְנִי בִילִיפּוֹס וַיֹּאמֶר אֵלָיו
יִשׁוּעַ בּוֹא אַחֲרָי :

*(El siguiente dia qui sola Iesus salir à Galilea, y
halló à Philippe, y dizele Iesus, siguemc.)*

44. וַיְהִי בִילִיפּוֹס מִבֵּית צִידָה
מַעֲיֵר אֲנִידְרָאוֹס וְכִיפָּה :

*Y era Philippe de Bethsaida la ciudad de
Andres, y de Pedro:*

45. וַיִּמָּצֵא בִילִיפּוֹס אֵתְנִי נְתַנְיָאִיל
וַיֹּאמֶר לוֹ אֲשֶׁר כָּתָב עֲלָיו מוֹשֶׁה
בְּתוֹרָה וּתְנִבְיָאִים מָצָאנוּ אֵתְנִי
יִשׁוּעַ בְּרֵהּ יוֹסֵף מְנַצְרֶת :

*Philippe halló à Nathanael, y dizele, Auc-
mos hallado aquel de quien escriuió Moyses en
la Ley, y los Prophetas : Iesus el hijo de Ioseph,
de Nazareth.*

46. וַיֹּאמֶר אֵלָיו נְתַנְיָאִיל הֲמִן
נְצָרֶת יוֹכֵל מָה טוֹב לְהוֹרֹת
וַיֹּאמֶר לוֹ בִילִיפּוֹס בּוֹא וְרֵאָה :

*Y dixole Nathanael, De Nazareth puede
auer algo de bueno? Dizele Philippe, Ven, y vee.*

40. Ἦν ἀνδρίας ὁ ἀδελφὸς σί-
μων πέτρου, ὃς ἐκ τῶν δύο τῶν
ἀκουσάντων τὸ ῥῆθρον ἰωάννου, ὃ ὁ
κρλουθησάντων αὐτῶ.

*Or André frere de Simon Pierre,
estoit l'un des deux qui en auoit ouï
parler à Iehan, & qui s'auoyent suivis.*

41. Εὐρίσκει ἄνθρωπον πρῶτον τὸν
ἀδελφὸν τὸν ἰδίον σίμωνα, ὃς λέ-
γει αὐτῷ, ἀρχαίμεν τὸ μεσσίαν
(ὃ ἐστὶν μετρημενὸν ὁ χριστός.)

*Celui-ci trouua le premier Simon
son frere, & lui dit, Nous auons trouué
le Meñias (qui vaut autant à dire que le
Christ.)*

42. Καὶ ἔραξεν αὐτὸν πρὸς τὸν
ἰησοῦν. Ἐμβλέψας δὲ αὐτῷ ἔειπεν
εἰπας, σὺ εἶ σίμων ὁ υἱὸς ἰωνᾶ σὺ κλη-
θήσῃ κεφᾶς (ὃ ἐρμηνεύεται πη-
τρός.)

*Et le mena vers Iesus. Iesus ayant
reñu sa veue sur lui, dit, Tu es Simon le
fils de Iona, tu seras appelé Cephas (qui
vaut autant à dire, que Pierre.)*

43. Τῇ ἐπαύριον ἦθέληεν (ὁ ἰη-
σοῦς) ἐλθεῖν εἰς τὴν γαλιλαίαν,
καὶ εὐρίσκει φίλιππον, καὶ λέγει
αὐτῷ, ἀκολουθεῖ μοι.

*Le lendemain Iesus voulut aller en
Galilee, & trouua Philippe, auquel il
dit, Sui moi.*

44. Ἦν δὲ ὁ φίλιππος ἀπὸ
βηθσαιδᾶ ὅτι ἐκ πόλεως ἀνδρείου καὶ
πέτρου.

*Or Philippe estoit de Bethsaida, la
ville, d'André & de Pierre.*

45. Εὐρίσκει φίλιππον τὸν να-
θαναήλ, καὶ λέγει αὐτῷ, ὃς ἐγραψέ
μοις ἐν τῷ νόμῳ καὶ οἱ προφῆ-
ται, ἀρχαίμεν, ἰησοῦ τὸν υἱὸν τοῦ
ἰωσήφ τὸν ἀπὸ ναζαρέτ.

*Philippe trouue Nathaniel, & lui
dit, Nous auons trouué Iesus qui est
de Nazareth, fils de Ioseph, qui est ce-
lui duquel Moyses a écrit la Loy, & les
Prophetes.*

46. Καὶ ἔπειν αὐτῷ ναθαναήλ,
ὅτι ναζαρέτ δύναται τι ἀγαθὸν εἶ-
ναι; λέγει αὐτῷ φίλιππος, ἔ-
χου καὶ ἰδε.

*Et Nathanael lui dit, Peut il venir
quelque chose de bon de Nazareth?
Philippe lui dit, Vien, & voy.*

CAP. I.

40. Erat autem Andreas frater Simonis Petri unus ex duobus qui audierant à Iohanne, & secuti fuerant eū.

Andreas / Simon Peters brother / was one of y two which had heard it of Iohn / and that followed him.

41. Invenit hic primum, fratrem suum Simonem, & dicit ei, Invenimus Messiam, (quod est interpretatum, Christus.)

The same found his brother Simon first: & said unto him, We have found y Messiah: (which is by interpretation / the Christ.)

42. Et adduxit eum ad Iesum, Intuitus autem eum Iesus, dixit, Tu es Simon filius Iona: tu vocaberis Cephas, (quod interpretatur Petrus.)

And he brought him to Iesus. And Iesus beheld him / and said / Thou art Simon the sonne of Iona: thou shalt be called Cephas / (which is by interpretation / a stone.)

43. In crastinum voluit exire in Galilzam: & invenit Philippum. Et dicit ei Iesus, Sequere me.

The day following / Iesus would goe into Galile: and found Philippe / and said unto him / Follow me.

44. Erat autem Philippus à Bethsaida, civitate Andreæ & Petri.

Nowe Philippe was of Bethsaida / the cite of Andrew and Peter.

45. Invenit Philippus Nathanael, & dicit ei, Quem scripsit Moyses in lege, & Propheta: invenimus Iesum filium Ioseph, à Nazareth.

Philippe found Nathanael / & said unto him / We have found him / of whom Moses did write in the Law / and the Prophets / Iesus of Nazareth the sonne of Ioseph.

46. Et dixit ei Nathanael, A Nazareth potest aliquid esse? Dicit ei Philippus, Veni, & vide.

Then Nathanael said unto him / Can there any good thing come out of Nazareth? Philippe said to him / Come and see.

S. Johannes

Das I. Capitel.

40. Einer auß den zween / die von Iohanne höreten / vnd Jesu nachfolgeten / war Andreas der Bruder Simonis Petri.

En aff de tho / som hørde aff Iohanne / oc effter / fulde Jesum / vaar Andreas Simonis Petri Broder

41. Derselbige findet am ersten seinen Bruder Simon / vnd spricht zu ihm: Wir haben den Messiam funden (welches ist verdolmetschet / der Gesalbte)

Denne samme finder først sin Broder Simon / oc siger til hannem / Vi haaffue fundet Messias (hvilket er vdlagt / den Saluede.)

42. Vnd führet ihn zu Jesu. Da in Ihesus sahe / sprach er: Du bist Simon Jonas Son / du solt Kephas heißen / (das ist verdolmetscht ein Fels.)

De ledde hannem til Ihesum. Der Ihesus saa hannem / sagde han / Du est Simon Jonas son / du skal hedde Cephas / (der bliffuer vdlagt / en Sten.)

43. Des andern tages wolt Iesus wider in Galileam ziehen / vnd findet Philippum / vnd spricht zu ihm: Folge mir nach.

Den anden dag / vilde Ihesus drage til Galileam igen / oc finder Philippum / oc siger til hannem / Følg mig effter.

44. Philippus aber war von Bethsaida auß der Stadt Andreas vnd Peters.

De Philippus vaar aff Bethsaida aff Andreæ oc Peders Stad.

45. Philippus findet Nathanael / vnd spricht zu ihm: Wir haben den funden / von welchem Moses im Gesetz vnd die Propheten geschrieben haben / Jesum Iosephs Son von Nazareth.

Philippus finder Nathanael / oc siger til hannem / Vi haaffue fundet den / om hvilken Mose haaffuer skrefft i looven oc Propheterne Ihesum / Iosephs Son aff Nazareth.

46. Vnd Nathanael sprach zu ihm: Was kan von Nazareth gutes kommen? Philippus spricht zu ihm: Kom / vnd siehe es.

De Nathanael sagde til hannem / Hvad gaar kan komme aff Nazareth? Philippus siger til hannem / Kom / oc see det.

S. Jan.

Kapitola I

40. V byl Ondřej bratr Šymonů Petruow geben ze dwau křesťj byli štyřeli od Jana a šli za Ěžíšem.

A byl Andrej bratr Šymonů Petruů / jeden z onych dwu / křesťj / byli štyřeli od Jana / a šli byli za nim.

41. V nalezi ten prwnij Bratra štyřho Šymona / a řekl gemu: Nalezi gšme Měšias / (genz se wyklada Krystus.)

Ten napřewy nalezly Šymonů bratr štyřho / powědžal mu: Nalezli sme Měšias / (co řekł / křesťj wyklada / Krystus.)

42. V přiwedl gen k Ěžíšowi. A pohleděw naň Ěžíš / řekl: Ty gšy Šymon syn Jonůw: ty slauw buděš Ěfas / (genz se wyklada Petr.)

V přiwedl go do Jezusů / a weystrawny naň Jezus / řekl: Ty řekł Šymon syn Jonůw / ty budeš křesťj zwan Ěphas / (co řekł / zwan by Kamien.)

43. Nazarečij pak Ěžíš chcel wygłiti do Galile: y nalezl Filipa / a řekl gemu: Pod ja mnau.

Nazarečij chcel Jezus idt do Galileje / a znalazly Filip / řekl mu: Pod ja mnau.

44. A byl Filip z Bethsaidy města Ondřejowa / a Petrowa.

A Filip byl z Bethsaidy / z města Andrejoweho y Petrowego.

45. Nalezl takž Filip Nathanaela / y řekl gemu: D křesťj psal Mowšy w Zákoně / a Prorocy: Nalezli gšme Ěžíše Syna Jozeffowa / z Nazareča.

Potym Filip znalazly Nathanaela / powědžal mu: Nalezli sme křesťj onego o křem psal Mowšy w zákonie y Prorocy / onego Jezusů Nazarečského syna Jozefowego.

46. V řekl gemu Nathanael: z Nazareča množ něco do brěho bři? A řekl gemu Filip: Pod a ohledap.

Ná to mu powědžal Nathanael: A mozeš byt od Nazareč / co dobrego? Eby mu řekl Filip: Pod a ohledap.

N

47 וַיֵּדְאוּ אֵת יֵשׁוּעַ לְנַחֲמֵאֵל
כִּד אֲמַר לְוֹתָהּ וְאָמַר
עָלֶיהָ הִיא שְׂדֵיכֶרְאִית בָּר
וְסִבְל דְּנִכְלָא לִית בָּהּ:

*Hay Izay Gida Natanael Venir a si,
e dice di lui. Ecco veramente uno israeli-
ta, in cui non e' fraude alcuna.*

48 אָמַר לָהּ נַחֲמֵאֵל מִן
אִימָכָה יָדַע אֲנִי לִי אָמַר
לָהּ יֵשׁוּעַ עַד לָגַת יְהוּדָה
בִּילְבוֹס בֶּר פְּחִית תֵּתֵא
אֲנִי הַיּוֹדֵה:

*Natanael gli dice, Dónde me conoces
tu? I esus risspose, e disse, Prima che Phi-
lippe ti chiamasse quando tu eri sotto l'fi-
go, io te vedevo.*

49 עָנָה נַחֲמֵאֵל וְאָמַר
לָהּ רַבִּי אֲנָת הִנּוּ בְרָה
דְּאֵלֶּהָ אֲנִי הִנּוּ מַלְכָּה
דִּי־סִבְלָא:

*Natanael risspose, e disse, Maestro,
tu sei il Figliuol di Dio, tu sei il Re
d'Israel.*

50 אָמַר לָהּ יֵשׁוּעַ עַד
וְאָמַר לָהּ דְּהַיּוֹדֵה
תְּחִית תֵּתֵא מִהֵימֵן אֲנִי
דְּיִסְבְּרָו מִן הַלֵּין הַיּוֹנָה:

*Risspose I esus, e disse, Perchè tu
l'ho detto ch' tu te vedano sotto l' figo, tu cre-
di: tu vederai maggiori cose di queste.*

51 אָמַר לָהּ אֲמִין אֲמִין
אָמַר אֲנִי לְכִין דְּמִן
הַשָּׁמַיִם תַּחֲוֹן שְׂמִינָה
דְּפִתְחִין וּמַלְאכְיָהּ
דְּאֵלֶּהָ כִּד סִלְקִין וְנִסְתִּין
לְנֵת בְּרָה דְּאֲנִשָּׁא:

*Poi li disse: In Verita, in Verita vi di-
co, da ora innanzi voi vederete il cielo
aper-to, e gli Angeli di Dio salire e scende-
re sopra il Figliuol de l' homo.*

ב

וְלִינִימָא דְּתַלְתָּא הֵיכָּה
מִשְׁתַּחֲוִיָּתָא בְּקִטְנָה
מְדִינַתָּא דְּגַלִּילָא וְאָמַר
דִּי־יֵשׁוּעַ תִּמְן הֵיכָּה:

*Tre giorni appresso si fecero nozze in
Cana de Galilea: & erano la madre de
I esus.*

N

47 וַיֵּדְאֵת יֵשׁוּעַ אֶת-נַחֲמֵאֵל
לְבוֹא אֵלָיו וַיֹּאמֶר עָלָיו הִנֵּה
בְּאֵמָת בֶּן-יִשְׂרָאֵל הוּא אֲשֶׁר
לֹא מִדְּמָהּ בּוֹ:

*Iesus vido venir a si a Nathanael, y dixo de-
el He aqui vn verdaderamente Israelita en el
qual no ay enganno.*

48 וַיֹּאמֶר אֵלָיו נַחֲמֵאֵל אֵי מִן
יָדַעְתִּי וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אֵלָיו
בְּנֵדָם קָנָה לָךְ פִּילְבוֹס בְּעֹדֶךָ
תַּחַת הַתְּאֵנָה יָדַעְתִּיךָ:

*Dizele Nathanael, Dedonde me conoces?
Respondele Iesus, y dixole, Antes que Philippe
te l' amara, quando estauas debaxo de la higuera
te vido.*

49 וַיַּעַן נַחֲמֵאֵל וַיֹּאמֶר לוֹ רַבִּי
אֲנִי הִנֵּה בֶן-הַתְּאֵנָה אֲנִי הִנֵּה
מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל:

*Respondió Nathanael, y dixole, Rabbi, tu
eres el Hijo de Dios: tu eres el Rey de Israel.*

50 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אֵלָיו כִּי
אָמַרְתִּי לָךְ רַבִּי הִנֵּה
הַתְּאֵנָה וְהַפִּילְבוֹס דְּדוֹלִים מִהֵמָּה
תֵּרָאֶה:

*Respondió Iesus, y dixole, Porque te dixi,
Videte debaxo de la higuera, crees: cosas mayo-
res que estas verás.*

51 וַיֹּאמֶר לוֹ אָמֵן אָמֵן אָמַר
לָכֶם מֵעַתָּה תִּרְאֶוּ אֶת הַשָּׁמַיִם
נִפְתָּחִים וְאֶת-מַלְאכֵי אֱלֹהִים
עוֹלִים וְיוֹרְדִים עַל-בֶּן-הָאָדָם:

*Y dizele, Decierto decierto os digo, De aqui
adelante vereys el cielo abierto: y angeles de Di-
os que suben y decienden sobre el Hijo del hom-
bre.*

ב

וּבַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי הָיְתָה תַּחְנִיָּה
בְּקִנָּה עִיר הַגָּלִיל וַתְּהִי-אִם
יֵשׁוּעַ שָׁם:

*Y al tercero dia hizieronse vnas bodas en
Cana de Galilea: Y estaua alli la madre de Iesus.*

α.

47. Εἶδεν ὁ ἰησοῦς τὸν ναθαναὴλ
ἐρχόμενον περὶ αὐτοῦ, καὶ λέγει
πρὸς αὐτόν, ἴδε ἀληθινὸς ἰσραηλί-
της, ἐν ᾧ ὅτι δόξα ἐστὶ ἐν σοί.

*Iesus appercent Nathanael venir vers
lui, & dit de lui, Voici vtayement vn
Israelite auquel a'y a point de fraude.*

48. Λέγει αὐτῷ ναθαναὴλ, πόθεν
μαγνώσκεις; ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς καὶ
εἶπεν αὐτῷ, πρὶν ἢ σε Φίλιππον
Φωτισθῆναι, ἐνταῦθα ὑπὸ τῷ συκίῳ
εἶδόν σε.

*Nathanael lui dit, De quoi me co-
gnois-tu? Iesus respondit, & lui dit, A-
uant que Philippe t'eust appellé, quand
tu estois sous le figuier, ie te voyoye.*

49. Ἀπεκρίθη ναθαναὴλ & λέ-
γει αὐτῷ, ῥαββί, σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ
δοῦ τοῦ βεθσαιδῆ καὶ ἰσραήλ.

*Nathanael respondit, & lui dit Mai-
stre, tu es le Fils de Dieu: tu es le Roy
d'Israel.*

50. Ἀπεκρίθη ἰησοῦς & εἶπεν αὐ-
τῷ, ὅτι εἰπὼς σοι, εἶδόν σε ὑπὸ τῷ
συκίῳ, πρὶν δέ σε μείζων τέτυκται
ὄψαι.

*Iesus respondit, & lui dit, Pource
que te t'ai dit que ie te voyoy sous le fi-
guier, tu crois: tu verras plus grandes
choies que ceci.*

51. Καὶ λέγει αὐτῷ, ἀμὲν ἀμὲν
λέγω ὑμῖν, ἀπ' ἄρτι ἐψιμῶμαι τὸν
οὐρανὸν ἐν ἁνορθώσει, καὶ τοὺς ἀγγε-
λοὺς & τὸν υἱὸν ἀναβαίοντες καὶ κα-
ταβαίοντες ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώ-
που.

*Il lui dit aussi, En verité, en verité ie
vous di, Deformais vous verrez le ciel
ouuert, & les Anges de Dieu monter
& descendre sur le Fils de l'homme.*

ΚΕΦΑΛ. 6.

Καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ γάμος
ἐγένετο ἐν κανᾷ τῆς γαλιλαίας
καὶ ἦν ἐκεῖ ἰησοῦς ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

*Or trois iours apres on faisoit des
noppes en Cana de Galilee: & la mere
de Iesus estoit là.*

CAP. I.

47. Vidit Iesus Nathanael venientem ad se, & dicit de eo, Ecce, verè Israelita, in quo dolus non est.

Iesus saw Nathanael coming to him; & said of him; Behold; in deed an Israelite; in whom is no guile.

48. Dicit ei Nathanael, Vnde me nosti? Respondit Iesus, & dixit ei, Prius quam te Philippus vocaret, cum essem sub ficu, vidi te.

Nathanael said unto him; Whence knowest thou me? Iesus answered; & said unto him; Before that Philip called thee; when thou wast under the figge tree; I saw thee.

49. Respondit ei Nathanael, & ait, Rabbi, tu es Filius Dei, tu es rex Israel.

Nathanael answered & saide unto him; Rabbi; thou art the Sonne of God; thou art the King of Israel.

50. Respondit Iesus, & dixit ei, Quia dixi tibi, Vidi te sub ficu, credis: Maius his videbis.

Iesus answered; and said unto him; Because I said unto thee; I saw thee under the figge tree; beleevest thou; thou shalt see greater things than these.

51. Et dicit ei, Amen, amen dico vobis, videbitis cælum apertum, & angelos Dei ascendentes & descendentes, supra filium hominis.

And he said unto him; Verily, verily I say unto you; hereafter shall ye see heaven open; & the Angels of God ascending & descending upon the Sonne of man.

CAP. II.

ET die tertia nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ; & erat mater Iesu ibi.

And the thirde day; was there a marriage in Cana a towne of Galile; and the mother of Iesus was there.

Das I. Capitel.

47. Iesus sahe Nathanael zu sich kommen/ vnd spricht von im: Siehe/ ein rechter Israeliter/ inn welchem kein falsch ist.

Ihesus saa Nathanael kommen zu sich/ & sagte om hannem/ Sieh ein reit Israeliter / i huißten ingen suig er.

48. Nathanael spricht zu ihm: Woher kennest du mich? Iesus antwortet/ vnd sprach zu ihm: Ehe denn dir Philippus rieß/ da du vnter dem Feigenbaum warest/ sahe ich dich.

Nathanael siger til hannem/ Hvor paa kender du mig? Ihesus svarede/ & sagde til hannem/ For end Philippus kaldede dig/ der du vaasit vnder Figentræet/ da saa jeg dig.

49. Nathanael antwortet/ vnd spricht zu ihm: Rabbi/ du bist Gottes Sohn/ du bist der König von Israel.

Nathanael svarer/ & siger til hannem/ Rabbi. Du est Gudz Son/ du est den Konge aff Israel.

50. Iesus antwortet/ vnd sprach zu ihm: Du glaubest/ weil ich dir gesagt habe/ daß ich dich gesehen habe vnter dem Feigenbaum/ du wirst noch größers denn das sehen.

Ihesus svarede/ & sagde til hannem/ Du tror fordi iag saade dig; at jeg saa dig vnder Figentræet. Du skal end nu see større end det.

51. Vnd spricht zu ihm: Warlich/ warlich/ ich sage euch/ von nun an werdet ihr den Himmel offen sehen/ vnd die Engel Gottes hinauff vnd herab fahren/ auff des Menschen Son.

De hand siger til hannem/ Sandeltige/ sandeltige/ jeg siger eder/ Nu her efter skulle i see Himmelen aaben / & Gudz Engle fare op & ned paa Menskens Son.

Das II. Capitel.

Vnd am dritten tag ward eine Hochzeit zu Cana in Galilea/ vnd die Mutter Jesu war da.

O I saa den tredje dag bleff ic Brossup i Cana vdi Galilea / & Ihesu weder daar der.

Kapitola I.

47. V ríkel Iesús Nathanael angde f nímú: V ríkel o ním: He pravp Izrahelstp / w íterémsto hñ nóm.

Vyravpsty tedv Iesús Nathanael idace go do siebie / powiedział o nim: Ten ci jest zápravde Izrahelstp / w íterémsto hñ nóm.

48. Ríkel gemu Nathanael: Ade ty nimeznáso! Odpověď: V ríkel Iesús / a ríkel gemu: Prvot než gest tbe Filipzavolal fony gñ byl pod Figem / wídel gñm tbe.

Ríkel mu Nathanael: Stáda jemieznáso! A Iesús odpovídal: avky / ríkel mu: Jestže prvot nijetru Filip vezval / gñp pod figowym drze wem byl / wídel gñm tbe.

49. Odpověď gemu Nathanael / a ríkel: Wíse / ty gñ Syn Boží / ty gñ Král Izrahelstp.

A odpovídá mu Nathanael: Wíse / ty gñ Syn Boží / ty gñ Král Izrahelstp.

50. Odpověď Iesús / a ríkel gemu: Jegem tobé ríkel: Wídel gñm tbe pod Figem / wíse: wíse wíse nad to to v ríse.

Thedy mu odpovídá Iesús / a ríkel: Jegem tobé mowit, Wíse: a jemie pod figow ym drzen em, dla thego wíse: wíse: wíse nad to to wíse: wíse: wíse.

51. V ríkel gemu: Jagíse jagíse pravp wám: Wíse: te wíse oteré / a Angly Boží wísupugíse a wísupugíse na Syna Eflowka.

Sárm jemie powiedział: Sáprawde záprawde wam powie dam / & tego cásu bedziecie mow bo othworzone / & Angly Boże wísupugíse a wísupugíse na Syna Eflowka.

Kapitola II.

I Iesús pal dne / stáda se Swatban káné wísupugíse a byla Matka Iesúsowa tu.

Iedy dná třetiego bylo spráwowanie wesele w Kanie Galilejskí / a Iesúsowa byla y máchka Iesúsowa.

ב

וַיָּקָרָא גַם יֵשׁוּעַ וְחַלְמִידֵיהֶם
אֶל־הַחֲתָנָה :

*Et Iesus ancora fu chiamato à la noc-
ta, et ses disciples.*

וַיִּחְסַר הוּא חֲמֹרָה
וַאֲמָרָא לֵיהּ אִמָּהּ לִישׁוּעַ
חֲמֹרָא לִית לָהּוּ :

*Et effendo mancato il vino, la madre
de Iesus la dice, Effendo hunc homo vino.*

וַיֹּאמֶר לֵיהּ יֵשׁוּעַ מָה לִּי
וְלָכִי אֲנִיחָתָא לֹא עוֹד־כִּיל
אֲתָת שְׁעִיתִי :

*Iesus dice à lei, Donna, che ho io à
far contigo? L'ho mia non è ancor ve-
nuta.*

וַאֲמָרָא אִמָּהּ לְמִשְׁמָשְׁנָא
מִדָּם דְּאִמֵּר לְכוּן עֲבֹדוּ :

*Sua madre dice às ministris, Fate tutto
quello ch'io vi dirò.*

אֵיתָּהּ בִּין תַּתָּן אֲגָבָא
דְּכִנְפָא שְׂרָא סִימִין ל
לְתַדְכִּיתָא דִּיהִידֵיהֶם
דְּאֲחֵיהֶן תַּתָּן תַּתָּן דְּכִנְפִין
אוֹ תַלְתָּא :

*Hor quoniam erant ibi bidrie de pietra,
per hoc secundo ea purificantur ne crudes,
che tenebantur ciasuna due o tre mijara.*

וַאֲמֵר לָהּוּן יֵשׁוּעַ מָלֵךְ
אֲנִין מִיָּא לֹא־אֲגָבָא וּמָלֵךְ
אֲנִין עַד־מָה לָּעַל :

*Iesus dice loro, Emplite l'bidrie d'a-
qua. Et essi l'compiarono infino al summo.*

וַאֲמֵר לָהּוּן זְלוּעוּ מְכִיל
וְאֵיתָּהּ לְרִישׁ סִמְכָא ו
וְאֵיתָּהּ :

*Poi dice loro, Cantate me hora, e porta-
tome à lo scalcu; Et essi gliene portarono.*

וּכְד טַעַם הוּא רִישׁ סִמְכָא
מִיָּא דְּהִיּוּ חֲמֹרָא וְלֹא
יָדַע הוּא מִן אִימְכָא הוּא
מִשְׁמָשְׁנָא בִּין יָדַעִין הוּא
דְּהִיּוּן מָלֵךְ אֲנִין לְמִיָּא
קָרָא רִישׁ סִמְכָא לְחֲתָנָא :

*Come lo scalcu hebbe gustato l'acqua
mancata in vino, il qual non suprema don-
de fosse, ma ben lo sapuano o ministris,
che lo avevano cantato l'acqua) chiama
lo sposo.*

ב

וַיִּקְרָא גַם יֵשׁוּעַ וְחַלְמִידֵיהֶם
אֶל־הַחֲתָנָה :

*Y fue tambien llamado Iesus y sus Discipu-
los à las bodas.*

וַיִּחְסַר בִּין אֲמָרָה אִם יֵשׁוּעַ
אֵלֵיךְ בִּין אֲנִינָא לָהֶם :

*Y faltando el vino, la madre de Iesus le dixo
Vino no tienen.*

וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ אֵלֵיךְ מָה לִּי
וְלָךְ הָאִשָּׁה עַד־עַתָּה לֹא בָּחָה
עִתִּי :

*Y direle Iesus, Que tengo yo contigo mu-
ger? aun no ha venido mi hora.*

וַיֹּאמֶר אִמָּו לְמִשְׁרָתִים אֲתָ-
נָשֶׁר וַיֹּאמֶר לָכֶם עֲשׂוּ :

*Su madre dize à losque seruian, Hazed todo
loque os dixere.*

וַיְהִי שֶׁם שְׁשׁ אֲגָוֹת אֲבָר
מִוִּשְׁמוֹת בְּטֹהַר הַיהוּדִים
מְכִילוֹת אִשָּׁה אִשָּׁה שְׁלֹשִׁים אוֹ
שְׁלֹשׁ פִּיורֹת :

*Y estavan alli seys tinajuelas de agua de pie-
dra, conforme à la purificacion de los Iudios, que
cavia en cada vna dos o tres cantaros,*

וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ מָלֵךְ
אֲתָ־הָאֲגָוֹת בְּמִים וַיִּמְלֵאוּ
אֲתָן עַד־לְמַעְלָה :

*Dizeles Iesus, henchid estas tinajuelas de a-
gua. Y hinchieronlas hasta arriba.*

וַיֹּאמֶר אֵלֵיהֶם שְׁאֲבוּ עַתָּה
וְהִבִּיאוּ לְבַעַל הַמִּשְׁתָּה וַיִּבִּיאוּ :

*Y dizeles, Sacad aora, y presentad al Maestre
sala, Y presentaronle.*

וּכְאִשֶׁר טַעַם בַּעַל הַמִּשְׁתָּה
אֲתָ־הַמִּים הִנֵּהוּ בִּין וְלֹא יָדַע
מֵאֵז הָיָה וְהַמִּשְׁרָתִים יָדַעוּ
אֲשֶׁר שְׁאֲבוּ אֲתָ־הַמִּים וַיִּקְרָא
בַּעַל הַמִּשְׁתָּה לְחֲתָן :

*Y como el Maestre sala gustó el agua hecha
vino, que no sabia dedonde era : mas losque ser-
uian, lo sabian, que auian sacado el agua, el Ma-
stre sala llama al esposo.*

ב',

2. 'Εκλήθη δὲ καὶ ἰησοῦς καὶ οἱ
μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὴν γάμον.

*Et Iesus fut aussi conuie aux nocces,
lui & ses disciples.*

3. Καὶ ὑστέρησαν οἶνον, λέγει
ἡ μήτηρ ἰησοῦ πρὸς αὐτὴν, οἶνον
οὐκ ἔχουσιν.

*Or le vin estant failli, la mere de Ie-
sus lui dit, Il n'ont point de vin.*

4. Λέγει αὐτῇ ἰησοῦς, τί μοὶ καὶ
οὐ γυναικί σου ἔτι ἡ ὥρα μου.

*Mais Iesus lui respondit, Qu'y a-il
entre moi & toi femme? mon heure n'
est point encore venue.*

5. Λέγει ἡ μήτηρ αὐτῷ τῆς δού-
λου, ὦ, τί σοι λέγει ὁ υἱός σου καὶ τί.

*La mere dit aux seruiteurs, Faites
tout ce qu'il vous dira.*

6. 'Εσται δὲ ἐκεῖ ὕδρια λίθινα
ἕξ καὶ μύρια τέσσαρες καὶ ἑκατὸν
ἑξήκοντα, χωρεούσας ὅσας μετρη-
ταὶ εἰς ἑξῆς.

*Or y adoit-il six cruches de pierre,
mises selon l'usage de la purification
des Iuifs, lesquelles contenoient une
chacune de deux à trois mesures.*

7. Λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, γαμίσατε
τὰς ὕδριας ὑδατὶ καὶ ἱναμίσατε
αὐταὶς ὕδωρ.

*Et Iesus leur dit, Emplissez ces cru-
ches d'eau. Et ils les emplirent iusques
au haut.*

8. Καὶ λέγει αὐτοῖς, μεταλάβετε
νω, καὶ φέρετε τῷ ἀρχιτεχνίτῃ
καὶ ἡγεταῖ.

*Adonc il leur dit, Versez en main-
tenant, & en portez au maistre d'hôtel.
Et ils lui en portèrent.*

9. 'Οὗ ὁ ἀρχιτεχνίτης ὁ ἀρχιτεχνίτης
τὸ ὕδωρ οἶνον γεγενημένον καὶ
οὐκ ᾔδει πόθεν ἦτο, οἱ δὲ ἀλξύνοντες
ἡδύναν ἐκ τῆς ὑπερβολῆς τοῦ ὕδατος.
φωστὶν τὸν νομφίον ὁ ἀρχιτεχνίτης
καὶ.

*Quand le maistre d'hôtel eut gousté
l'eau qui auoit esté conuertie en vin (or
ne s'auoit-il d'où cela venoit, mais les
seruiteurs qui auoyent puisé l'eau, le sa-
uoient bien) il appelle le maist.*

יב

10 וְאָמַד לֵה כָּל־נֶשׁ
לְיָקֻדִם תִּסְמָא טְבָא מִיְתָנָא
וּמָא דְאֲדָרִי הִדְיוּ אִינָא
דְּכִבִּיר אֵת דִּין גִּטְרִיתִי
לְהִסְרָא טְבָא עַד מָוֶה
לְהִסְרָא :

E dice li, Ogni homo ponne prima il bon vino: e come le persone hanno spento la sete allora pone il peggiore: ma tu has servato il buon vino usque ad hora.

11 הֲרָא הִי אֵתָא קְדִמִּיתָא
דְּעֵבֶר יִשׁוּעַ בְּקִטְטָא דִּ
דְּגִלְלָא וְאֲדָע שְׂבִיחָה
וְיִימִט בֵּה תִלְמִידֵיהִי :

Questo principio di segni fece Iesus in Cana de Galilea, e manifestò la gloria sua: e i suoi discipoli credettero in lui.

12 בְּתֵר הָדָא נָחַת לְכַפֵּר
נְחִימָא הוּא וְאִמָּהּ וְאֶחָיו
וְתִלְמִידֵיהִי תָּמִיד הוּוּ קָלִיל
וְיִימִטָּא :

Depois questo, sefit en Capernaum, et sa mere, et ses freres, et ses disciples: e non s'en demourerent molti jours.

13 וְהָרִיב הוּא פִּסְחָא
דִּיהוּדִיָּא יִסְלַק לְאַרְשָׁלַם
יִשׁוּעַ :

Parce la solemnité della Pascha de Iudeis era vicina, et s'en alou que s'alen en Ierusalem.

14 וְאִשְׁכַּח לְהֵנוּן דְּזִבְנִין
וְעִרְבָא וְעִרְבָא דְּזִבְנִין
וְלִמְעַרְבָא דִּתְבִּין :

E troua nel templo quez che vendent in boues e pecore, et columbe, et cambiators la d'edera.

15 וְעֵבֶר לֵה שְׂרָלָא מִן
חֲבִלָּא וְלִכְלָהוֹן אֶפְקִין
הִיכְלָא וְלִעֲרֹבָא וְדִתְרָא
וְלִמְעַרְבָא וְאִשְׁדִּי
עוֹדִפְּקִין וְכִתְרִיהִן דְּכִפֵּר :

E fatto vn acote de cuerdas, echólos a todos del Templo: y las ouejas, y los bues: Y deramò los dineros de los cambjadores, y traíornò las mesas.

ב

10 : וְאָמַד אֵלָיו כָּל־נֶשׁ
בְּדִשְׁוֹנָה יִין טוֹב שָׁם וּכְאִשְׁדִּי
שָׂכְרוּ אֵלָּא אֶת־הַצֵּיִר וְאֶת־נִצְרָתָהּ
אֶת־יִין הַטוֹב עַד־צִתָּהּ :

Y dizcle, Todo hombre pone primero el buen vino: y quando ya estan hartos, entonces loque es peor: mas tu has guardado el buen vino hasta aora.

11 וְזֵאת עָשָׂה יִשׁוּעַ תְּחִלָּתָא
אֶתְחִלִּי בְּקִנָּה תְּגִלִּל וְיִגֵּל אֶת־
כְּבוֹדוֹ וַיֵּאֱמִינוּ בּוֹ תִלְמִידָיו :

Este principio de sennales hizo el Sennor en Cana de Galilea, y, manifestò su gloria: y sus Discipulos creyeron en el.

12 וְאַחֲרֵי כֵן־יָרַד לְכַפֵּר נְחִימָא
הוּא וְאִמָּו וְאֶחָיו וְתִלְמִידָיו
וְשָׁם הָיוּ יָמִים לֹא רַבִּים :

Despues desto decindiò a Capernaum, el, y su madre, y hermanos, y Discipulos: y estuuieron alli no muchos dias:

13 וְקָרִיב הָיָה פִּסְחָא דִּיהוּדִים
וַיַּעַל יִשׁוּעַ אֶל־יְרוּשָׁלַם :

Y estava cerca la Pascha de los Iudios, y subió Iesus a Ierusalem.

14 וַיִּמְצָא בְּהִיכָל זֹאת־הַמּוֹקְדִים
אֶת־צִנָּה וְאֶלְפִים וַיִּזְגִּים וְאֶת־
מִתְעַרְבִים יוֹשְׁבִים :

Y hallò en el Templo losque vendian bues y ouejas, y palomas, y los cambiadores sentados.

15 וַיַּעַשׂ לוֹ שׁוֹט מִחֲבָלִים וַיִּשְׁלַךְ
כָּל־מִהְיָכָל וְגַם אֶת־צִנָּה
וְשִׁנִּים וַיִּשְׁפֹּךְ זֹאת־הַזָּהָרֹת
הַמִּתְעַרְבִים וְשִׁלְחָזָתָם דְּכִפֵּר :

Y hecho vn acote de cuerdas, echólos a todos del Templo: y las ouejas, y los bues: Y deramò los dineros de los cambjadores, y traíornò las mesas.

β.

10. Καὶ λέγει αὐτῷ, πρῶτον τὸ καλὸν οἶνον τίθῃς, καὶ ὅταν μεθύσῃς, τότε τὸ ἑλῶς· σὺ πατήρηκαὶς τὸ καλὸν οἶνον ἔως ἄρτι.

Et lui dit, Tout homme sert le bon vin le premier: & puis le moinsre apres qu'on a beu plus largement: mais toi tu as gardé le bon vin iusqu'a maintenant.

12. Ταύτην ἐποίησεν τὸν ἀρχαῖον τῷ σημεῖον ὁ ἰησοῦς ἐν κανᾷ τῆς γαλιλαίας, καὶ ἐφανέρωσεν τὸν δόξαν αὐτοῦ καὶ οἱ μαθηταὶ εἰς αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

Iesus fit ce commencement de signes en Cana ville de Galilee, & manifesta la gloire: & les disciples creurent en lui.

12. Μετὰ τὴν κανῆν εἰς καπερναῖον, αὐτὸς καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἔτι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· καὶ ἐμῆσαν ἐκεῖ μετὰ τῶν ἡμερῶν.

Après cela il descendit en Capernaum, lui & la mere, & ses freres, & les disciples: & demourerent là vn bien peu de iours:

13. Καὶ ἔγγις ἦν τὸ πάσχα τῷ Ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη εἰς ἱερουσαλὴμ ὁ ἰησοῦς.

Car la solemnité de la Pasque des Iudis estoit prochaine, Iesus donc monta en Ierusalem.

14. Καὶ ὄρεν ἐν τῷ ἱερῷ τοὺς πωλοῦντας βόας καὶ περὶβάτας καὶ περιστράς, καὶ ταυκαρματιστὰς καθήμενους.

Et trouua au temple des gens qui vendoyent boues, & brebis pigeons: & les changeurs qui y estoient assis.

15. Καὶ ποιῶνς φραγίδας ἐκ ἀχούριον, πάντα ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ, πάντα περὶβάτας καὶ τὰς βόας, καὶ τὰ ταυκαρματιστὰς ἐξέχευεν τὸ κίρμα, καὶ τὰς τραπίδας ἀνέστρεψε.

Et ayant fait vn fouet de cordelettes, il les setta tous hors du temple, & les brebis, & les boues: & respendit la monoye des changeurs, & renuersa les tables.

10. Et dicite ei, Omnis homo primum bonum vinum ponit, & cum inebriatus fuerit, rancid quod deterius est. Tu autem servasti vinum bonum usque adhuc.

And said unto him: All men at þe
gynning lee forth good wine / & when
men haue well vraynte / then that which
is worse: but thou hast kept backe the
good wine vntill now.

16. Hoc fecit initium signo-
rum Iesus in Cana Galilææ:
& manifestavit gloriam suā,
& crediderunt in eum disci-
puli eius.

This beginning of miracles did Jesus in Cana a town of Galilee and he showed forth his glory and his disciples believed on him.

12. Post hoc descendit Ca-
pharnaum ipse & mater e-
ius, & fratres eius, & disci-
puli eius : & ibi manserunt
non multis diebus.

After that he went down into Capernaum; he and his mother, and his brethren, and his disciples: but they continued not many days there.

13. Et prope erat Pascha Iu-
dæorum, & ascendit Iesus
Ierosolymam.

For the Jewish Passover was at hand. Therefore Jesus went up to Jerusalem.

14. Et invēnit in templo
vendes boves & oves &
columbas, & numularios
sedentes.

And he founde in the Temple those
that sold oxen, and sheepe / and doves,
and changers of monney, sitting there.

15. Et cū fecisset quasi flagellum de funiculis, omnes eiecit de templo, oves quoque & boves, & numulariorum effudit as, & mentas subvertit.

Then he made a scourge of small
cordes; & drage them al out of the Tē-
ple with the sheepe and oxe; and pow-
re out the chaunges money; and out-
strome the tables.

10. Vnd spricht zu ihm: Jederman gibt
zum ersten den guten Wein / vnd wenn
sie truncken worden sind / als denn
den geringern / Du hast den guten
Wein bisher behalten.

De fager til hamnem/ Quermand giffuer først den gode Vin/ og naar de ere bleffne druckne/ den som ringet er/ Du haaffuer foruareet den gode Vin indtil nu.

11. Das ist das erste Zeichen das
Jesus that/geschehen zu Gana in Ga-
lilea/vñ offenbaret seine Herrligkeit.
Vnd seine Jünger glaubten an ihn.

Der er det første Tegen som Ihesus gjorde / som
ved ei Cana vdi Galilea / oc hand obenbarede sin Her-
lighed. Oc hans Discipple trode paa hannem.

12. - Darnach zoch er hinab gen Capernaum / Er / seine Mutter / seine Brüder / vnd seine Jünger / vnd bleib nicht lange dafelbst.

Der effter drog hand ned til Capernaum/ Hand
hans Moder/ hans Brødre/ oc hans Disciple/ oc
bleff der seck lenge.

13. Bund der Tiden Ostern waren
nahe / vnd Jesus zoch hinauff gen
Jerusalem.

De Joden te Paasfe naar het oec Jhesus brag
op til Jeruſalem.

14. Vnd fand im Tempel sitzen/
die da Ochsen Eschaff vnd Tauben
feil hatten/ vnd die Wechßler.

De fand dem sidendis i Templen / som haaffde
Oren / Naar / oc Duer sal / oc Bedytere.

15. Vnd er machete eine Geißel auß
Stricken/ vnd trieb sie alle zum Tem-
pel hinauß/ sampt den Schafen vnd
Ochsen/ vnd verschüttet den Wech-
lern das Geld/ vnd stieß die Tische
vmb.

De hand gjorde en Suøbe aff snorer/oc dreff dem
alle yd aff Tempelen / met Saar oc Dren / oc spilde
Bibglernis Pendinge / oc omstøtte Wordene.

10. A kſi gamu : Kaſp Eſlo :
wſł / nayprmoſ dobre Wino
dawa : a ſon ſon ſe podnapili/
tehdn to kiere horſio zeſt. Ale
ty zachował gſo Wino dobre
aſ doſanwad.

Przeftnuj Wſeſeć naprę-
zob dawania wino dobre / a gdy ſie
goſcie wele porzeby naprę / a re-
dy to co ieſt pobleyſe / a tyś dobre,
wino domal / a tyś rad.

11. Ten vstnil Bzissa pota:
tędimow ro kanz Chaleg
stę a zard. Z. i. w. m. a. z. o
vrestil w nego D. c. m. m. c.
g. c. o.

Ten pociętych ciałow wziętych
Jesús w Kanie加利拿. Gae
ller hui! aoy oymu! dwoła
sua. Kozierzyli tam swolennicy
-230-

12. Potom estaupil do Kaf:
farnauum ony Marfagcho / y
Bratty / y Wredunco: a tu
poboli ne mnoho bny.

Polym sedl bo Bapernstain
sami y macta, y bracia y swojen
nizy tego / a miszta tam przez
maly csa.

13. Byla pať blížše woliša
nec Židomstá. V nřaspi
Byly do Gruzalka.

Abowiem bryla bli to NaeFie
 noc dydomia i a dia ihegoj scol
 Jzuso do Jeruzalem.

54. *Analezy w Chrześc. ano
prochważy Woy / Dwoy
Holuby / a Penzjonnence sedys
cy.*

Przedstawiali wolę i omawiali goście
niektórzy bankierze siedzące.

15. A fopj oddelal Dik z pros
wásfuom / wššectny wohnal z
Ehrámu / Dweccafť v Uoln /
a Penžoměncům roziopal Pe
niže / a sloj pšewracel.

Nieznanym być z powro-
 tem, my gwałtem, z tąd i tak
 :owcy woli pnieć się banfiera
 :ow sępal i s. ty zprawa
 ai.

ב

16 וְלִהְיוּ דְמוֹכָרִים אֶחָד־חֲזוֹנִים אָמַר
אָמַר שְׁקוּלוֹ הָלִין מִכָּא
וְלִי תַעֲבֹדוּנִי לְבֵיתָה
דְּאָבִי בֵּית הַמִּטְרָה:

E disse à quelli che vendevano le colombe. Levate via quelle cose di qua, & non fate la casa di mio Padre, su luogo di mercato.

17 וְאֶתְדַּבְּרוּ תַלְמִידָיו
דְּבִתִּיב דְּטַגְנָה דְּבִיתָה א
אֲכַלְגִּי:

Allora suoi discipoli si ricordarono: ch'egli aveva detto. Il zelo de la casa tua m'ha divorato.

18 אָמַר דִּין יְהוּדָה וְאָמַר
לֵה מָנָה אַתָּה מְחַנְגֵּה
אַתָּה לֹא דְהָלִין עֵבֶר אַתָּה:

Laudei Judas respondit, e disse lui, che seguo ti mostru in perche tu facci queste cose?

19 אָמַר יֵשׁוּעַ וְאָמַר לְהוֹן
סְתִירוֹ הִכְלָא הֵנָּה ו
לְתַלְתָּה יוֹמִין אֲנִי
מִקִּים אַתָּה לֵה:

Iesus respondit, e disse loro, Diffinisci, qualesi tempore tu m'ira gloriosa d'ira?

20 אָמַר דִּין יְהוּדָה
לְאֶרְבָּעִין וְשֵׁשׁ סָבִין אֲחֵבְרִי
הִכְלָא הֵנָּה וְאַתָּה ל
לְתַלְתָּה יוֹמִין מִקִּים
אַתָּה לֵה:

Allora Judas differo, Queste tempore fu edificato in quaresima ses annis, e tu m'ira d'ira in tre giorni?

21 הוּ דִין אָמַר הֵנָּה עַל
הִכְלָא דְּבִתְגָה:

Ma egli diceva questo del tempio del corpo suo.

22 פִּדְקָם דִּין מוֹ בֵּית־
מִיתָה אֶתְדַּבְּרוּ
תַלְמִידָיו דְּהֵנָּה אָמַר
הֵנָּה וְהִימָנוּ לְפָתְגָה
וְלִמְלָתָה דְּאָמַר יֵשׁוּעַ:

Quando dunque fu risuscitato da morte, i suoi discipoli si ricordarono, ch'egli haueva lor detto questo, e crederono a la scrittura, & a la parola che Iesus haueua detto.

23 פִּדְ אִיתְּוִהִי הֵנָּה
יֵשׁוּעַ בְּאִירְסָלַם בְּפִתְחָה
בְּאִדְעָה סְגִינָה הִימָנו
בְּהֵדְעוֹ אֶתְנָתָה דְּעֵבֶר:

Et essendo egli in Ierusalem da Pascha nel giorno de la festa, molti crederono nel suo nome, vedendo i suoi segni ch'ei faceva.

ב

16 וְלִמְכָרִים אֶחָד־חֲזוֹנִים אָמַר
שְׁאוֹ אֶת־הָאֵלֶּה בְּפוֹהֵ וְאֵל תַּעֲשׂוּ
אֶת־בֵּית אָבִי לְבֵית סֶחֶר:

Y à losque vendian las palomas dixo, Quitad de aqui esto: y no hagays la casa de mi Padre casa de mercado.

17 וַיִּזְכְּרוּ תַלְמִידָיו כִּי־נִכְתָּב
הָיָה קִנְיָת בֵּיתְךָ אֲכַלְתָּנִי:

Entonces se acordaron sus Discipulos, que está escripto, El zelo de tu Casa me comió.

18 וַיַּעֲנוּ הַיְּהוּדִים וַיֹּאמְרוּ לוֹ
מָה אֵת תִּרְאָה אֲנִינָנוּ כִּי־אֵת
הָאֵלֶּה עָשָׂה אַתָּה:

Y los Iudios respondieron, y dixerole, Que fennal nos muestras de que hazes esto?

19 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ הִתִּידוֹ אֵת־
הַיִּכְלָל הַזֶּה וּבְשִׁלְשַׁת יָמִים
אֲקַמְנֵה:

Respondió Iesus y dixoles, Desfaced este templo, y entres dias, yo lo levantaré.

20 וַיֹּאמְרוּ הַיְּהוּדִים אֲנִיבָעִים
וַיֵּשֶׁשׁ עֵינַיִם גְּבֻהָ הַיִּכְלָל הַזֶּה
וְאַתָּה בְּשִׁלְשַׁת יָמִים תְּקַלְמֵנוּ:

Dixeron luego los Iudios, En quarenra y seys annos fué este templo edificado, y y tu entres dias lo levantarás?

21 וְהוּא אָמַר עַל־הַיִּכְלָל גִּזְיָתוֹ:
מַאֵל הַבְּלָא דֶּלֶת הַבְּלָא דֶּלֶת הַבְּלָא

Mas el hablaua del templo de su cuerpo.

22 וּבְאִשְׁר קָם מִמֵּתִים וַיִּזְכְּרוּ
תַלְמִידָיו כִּי־וְאֵת אָמַר אֲלֵיהֶם
וַיֹּאמְרוּ לִכְתֹּב וּלְדַבֵּר אִשְׁר דִּבֵּר
יֵשׁוּעַ:

Portanto quando resuscito de los muertos, sus Discipulos se acordaron que (les) auia dicho esto, y creyeron a la Escripçura, y a la palabra que Iesus auia dicho.

23 וּבְאִשְׁר הָיָה בִּירוּשָׁלַיִם
בְּפִתְחָה בְּכִים הַיִּמָּנוּ בְּשִׁמְנוֹ
בְּרִאיוֹתָם אֶת־הָאֵלֹהִים אִשְׁר
עָשָׂה:

Y estando en Ierusalem en la Pascha, en el dia de la Fiesta, muchos creyeron en su nombre viendo sus señaes que hazia.

β.

16. Καὶ τοῖς τὰς πωλείων πω-
λοῦσιν εἰπὼν, ἀρατὶ ταῦτα ἐστὶν.
ὅτι· μὴ ποιῆτε τὸν οἶκόν μου, ὁ πατήρ μου,
οἶκον ἐμπορίου.

Et dit à ceux qui vendoyent les pigeons, Offrez ces choses d'ici, & ne faites point de la maison de mon Pere un lieu de marché.

17. Ἐμνήθησαν δὲ οἱ μαθηταὶ
αὐτοῦ ὅτι γεγραμμένον ἐστὶν, ὁ ζῆλος
ὁ οἴκου σου κατέφαγέ με.

Lors ses disciples eurent souuenance que qu'il estoit escript, Le zelo de ta maison m'a rongé.

18. Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι
καὶ εἰπὼν αὐτῷ, τί σημεῖον δέξομεν
ἐκ σοῦ, ὅτι ταῦτα ποιεῖς;

Les Iuifs donc prenant la parole, lui dirent, Que signe vous montres-tu, que tu entreprends de faire telles choses?

19. Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς καὶ εἰπὼν
αὐτοῖς, λύσατε τὸν οἶκόν τούτον, καὶ
ἐν τρισὶν ἡμέραις ὀρθώσω αὐτόν.

Iesus respondit, & leur dit, Abbattez ce temple-ci, & en trois iours je le releuerai.

20. Εἰπὼν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι, παρα-
στῆσαντες καὶ ἐξ ἑκκοσίων ἐταμῶν
ὁ οἶκος τούτος, καὶ σὺ ἐν τρισὶν ἡ-
μέραις ὀρθώεις αὐτόν;

Les Iuifs donc dirent, On a esté quarante six ans à baltir ce temple, & tu le releueras en trois iours?

21. Ἐκρίθη δὲ ἰλαγὼν εἰς τὸν οἶκόν
τοῦ σώματος αὐτοῦ.

Mais il parloit du temple de son corps.

22. Ὅτι οὗτος ὁ οἶκος ὁ κατεσθῆναι
ἐμνήθησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι ἐν
τρισὶν ἡμέραις αὐτοῖς καὶ ὀρθώσεται τὸ
ἱερόν, ὅτι ἐν τρισὶν ἡμέραις αὐτοῦ ὁ Ἰησοῦς.

Parquoi quand il fut resuscite des morts, les disciples eurent souuenance qu'il leur auoit dit cela, & creurent à l'Escripçure, & à la parole que Iesus auoit dite.

23. Οὕτως δὲ ὢν τοῖς ἱεροῖς λῦμας ἐν
τῇ πόλει ἐν τῇ ἑστῇ, πολλοὶ ἐπί-
στεύοντες αὐτῷ ἐπὶ τοῖς σημείοις
αὐτοῦ.

Et comme lui estoit en Ierusalem à Pasque au iour de la feste, plusieurs creurent en son Nom, contemplant les signes qu'il faisoit.

ב

24. הו דינ ישוע לא
מהימן הו להן בפשה
מטול דהו דא הו
לכל-נש :

Mas Iesus non si fidaua de loro, per-
croche la conosciuua tutti.

25. ולא סגיק הו דאנש
נסהר לה על כל בר-נש
הו גיר דע הו מננ
אית בבר-נש :

Non haueua bisogno che alcuno gli
rendesse testimonianza, a de l'huomo con-
cisia cuse chi eglu sapena benissimo quel
che era nel huomo.

ג

1. אית הו דינ המן חר
מן פרישנ גיקדימוס
שמה הו ארכנ
היהודי :

Ora vena vn homo del'ordine de
Farisei, nominato Nicodemo, vno de
principali tra Giudei.

2. הו דא אמת לנת ישוע
בללית ואמר לה רבי
דעינו דמן אל-ה
אשתד-ת מלכנא לא גיר
אנש משבח הליו אשתד
למעבר דאנת עבר אנת
אלא מן דאלהא עמה :

Cest vn homme à l'au d'entre, e disse-
li, Manifestame sapiamo che tu sei venu-
to per maestro da Dio - perche non puoi
puoi far questi segni, che fa tu, se l'Idio
non e con lui.

3. ענא ישוע ואמר לה
אמין אמין אמר אנה לך
דאן אנש לא מחילד מן
הדיש לא משבח דהו
מלכותה דאלהא :

Il lui respondit, et disseli, En verita, au
verita te dico: che chi non nasce da nouo,
non pouo vedere el regno da Dio.

4. אמר לה גיקדימוס
איכנא משבח דחילד
עברא סבא דלמא משבח
הוב לכרסנא דאמה
דחיתין ובנין למער
דחילד :

Nicodemo disse a lui, Come pouo vn
huomo nascere quando eglu e vecchio? pouo
egli entrare vn'altra volta nel ventre da
sua madre, e nascere?

ב

24. וישוע לא האמין את
נפשו להם על-כי הו דע
אותם כלם :

Mas el mismo Iesus no se confiaua a si mis-
mo de ellos, porque el conocia a todos :

25. על-כן לא היה צרכו אשר
יעיד איש על-האדם כי הו
דע מה היה באדם :

Y no cenia necesidad que alguien' le diesse
testimonio del hombre: Porque el sabia, lo que
auia en el hombre.

ג

1. והיה איש מפרושים ושמו
נקידם והו רב היהודים :

Y auia vn hombre de los Phariseos que se
llamaua Nicodemo, principe de los Judios.

2. והו בא אל-ישוע בלילה
ויאמר אליו רבי דענא כי
מאלהים באת מלמד כי איש
לא יוכל לעשות זאת-האחות
אשר את עשה לא אם יהיה
אלהים עמו :

Este vino a Iesus de noche, y dixole, Rabbi,
sabemos que has venido de dios por maestro:
porque nadie puede hazer estas sennales que tu
hazes, si no fuere Dios con el.

3. ויען ישוע ויאמר אליו אמין
אמר אמר אני לך אם איש לא
יולד מלמעלה לא יוכל לדא
את-מלכות אלהים :

Respondió Iesus, y dixole, Decierto decier-
to te digo, que el que no naciere otra vez, no pue-
de ver el Reyno de Dios.

4. ויאמר אליו נקידם איך יוכל
אדם לחילד ונקר הו אם שנית
יוכל לבוא בבטן אמו ולחילד :

Dizele Nicodemo, Como puede el hombre
nacer siendo viejo? puede entrar otra vez en el
vientre de su madre, y nacer?

ב.

24. Αὐτὸς δὲ ὁ ἰησοῦς οὐκ ᾔσκη-
εν πιστεῖν αὐτοὺς, διότι τὸ αὐτὸ
γινώσκων πάντας.

Mas Iesus ne se fioit point à eux, par-
ce qu'il les connoissoit tous.

25. Καὶ οὐκ ἔχρειον ἄλλου, ἵνα
τὸς μαρτυρήσῃ ὅτι ὁ ἀθροῦν
αὐτοὺς γὰρ ἔγινωκεν, τί ἦν ἐν τῷ ἀν-
θρώπῳ.

Et qu'il ne lui estoit point de besoin
qu'aucun lui rendist témoignage de
l'homme: car lui même sauoit ce qui
estoit en l'homme.

Κ Ε Φ Α Λ. γ'.

Ἦν δὲ ἀθροῦν ἐκ τῶν Φα-
ρισαίων, καὶ ὄνομα αὐτοῦ
αὐτῷ, ἀρχαὶ καὶ ἰσχυροί.

Ory auoit-il vn homme d'entre les
Pharisiens nommé Nicodeme, l'un des
principaux d'entre les Juifs.

2. Οὗτος ἦλθεν πρὸς τὸν ἰη-
σοῦν ὑκτὲς, ὁ ὢν πρὸ αὐτοῦ, καὶ
εἶπεν αὐτῷ ὅτι γινώσκω ὅτι ἀπὸ θεοῦ
ἐστὶς διδάσκων, ὅτι οὐδεὶς γὰρ ταῦτα ποῖ
σημαία διδάσκει, πλὴν ὁ πνεῦμα,
ἐκὸν μὴ ὁ θεὸς μετ' αὐτοῦ.

Celui-ci vint de nuit à Iesus, & lui
dit, Maître, nous sauons que tu es vn
Docteur venu de Dieu: car nul ne peut
faire ces signes que tu fais, si Dieu n'est
avec lui.

3. Ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς πρὸς αὐτόν,
ἀμὲν ἀμὲν λέγω σοι, ἐάν
μὴ τις γεννηθῇ ἄνωθεν, οὐ δύναται
εἶναι τὸν βασιλεῖα τοῦ θεοῦ.

Il lui respondit, & lui dit, En verité,
en verité te le di, Sinon que quelqu'un
soit né d'en haut, il ne peut voir le roy-
aume de Dieu.

4. λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ μαθητής,
πῶς δύναται ὁ ἀνθρώπος γεννη-
θῆναι γέροντος; καὶ πῶς δύναται εἰς
τὸν κοιλίαν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ εἰσέλ-
θαι ἑστῶτος, καὶ γεννηθῆναι;

Nicodeme lui dit, Comment peut
l'homme naître, quand il est ancien? et
peut-il d'en haut entrer au ventre de la
mère, & naître?

CAP. II.

24. Ipse autem Iesus, non credebat semetipsum eis, eo quod ipse nosset omnes.

But Iesus did not commit himselfe to them; because he knew them all.

25. Et quia opus ei non erat ut quis testimonium perhiberet de homine: ipse enim sciebat quid esset in homine.

And had no neede that any should testifye of man: for he knew what was in man.

CAP. III.

ERat autem homo ex Phariseis, Nicodemus nomine, princeps Iudeorum.

There was now a man of the Pharisees named Nicodemus, a ruler of the Jewes.

2. Hic venit ad Iesum nocte, & dixit ei, Rabbi, scimus quia a Deo venisti: magister, nemo enim potest hec signa facere quae tu facis, nisi fuerit Deus cum eo.

He came to Iesus by night, and said unto him: Rabbi: we knowe that thou art a teacher come from God: for no man could doe these miracles that thou doest: except God were with him.

3. Respondit Iesus, & dixit ei: Amen, amen dico tibi, nisi quis natus fuerit denuo, non potest videre regnum Dei.

Iesus answered, and said unto him: Verely, verely I say unto thee: except a man be borne againe, he can not see the kingdom of God.

4. Dicit ad eum Nicodemus, Quomodo potest homo nasci, cum sit senex? nunquid potest in ventrem matris suae iterum introire, & nasci?

Nicodemus said unto him: How can a man be borne which is olde? can he enter into his mothers wombe againe, and be borne?

Das II. Capitel.

24. Aber Iesus vertrauet sich ihnen nicht/denn er kannte sie alle.

Wen Ihesus betrode sig dem ickel/ Thi hand kende dem alle.

25. Vnd bedorfftenicht/das jemand Zeugniß gebe von einem Menschen/denn er wuste wol was im Menschen war.

De haffde ickel behoff/ ar nogen stulde giffue videnisshet om it Mennecke/ Thi hand viste vel/ huad der vaari Mennecken.

Das III. Capitel.

Es war aber ein Mensch unter den Pharisaeern/mit Namen Nicodemus/ein Oberster unter den Jüden.

Eder vaari it Mennecke iblane Pharisaeerne / som Oheb Nicodemus / en Ofsuerste iblane Joderne.

2. Der kam zu Iesu bey der Nacht/ und sprach zu ihm: Meister/wir wissen/das du bist ein Lehrer von Gott kommen/denn niemand kan die Zeichen thun/die du thust/es sey denn Gott mit ihm.

Hand kom til Ihesum om natten/ oc sagde til hannem/ Mestre/ Vi vide/ at du est en lærere kommen aff Gud/ Thi ingen kand gøre de Tegen/ som du gør/ uden Gud er med hannem.

3. Iesus antwortet/ und sprach zu ihm: Warlich/warlich ich sage dir/ Es sey denn/das jemand von neuen geboren werde/ kan er das Reich Gottes nicht sehen.

Ihesus suarede/ oc sagde til hannem/ Sandeliger/ sandeliger/ Jeg siger dig/ Vden saa er / at nogen bliffuer fød paa ny/da kand hand ick see Guds Rige.

4. Nicodemus spricht zu ihm: Wie kan ein Mensch geboren werden/wenn er alt ist? Kan er auch widerumb in seiner Mutter Leib gehen/ und geboren werden?

Nicodemus siger til hannem/ Hvorledis kand it Mennecke fødte / naar hand er gammal? Kande hand oc gaa i sin Moders Liv igen/ oc fødte?

Kapitola II.

24. Ale on Bezysse neswż, tñ sebe samēho qm/ proto/ Je gest on znal wsscty.

Ale sam Jezus nie zwierzal się im; dla tego iż znal wssycti.

25. Aniz bylo potkebij genu aby sdo swedectwi wydal o člo: wżfu: neb on wđđł/ toby bylo w člowěku.

Anie bylo mmpotřebā / aby byl čto mial dac temu swādec: tmo o člowěku / abowiem on wiedział co bylo w člowěku.

Kapitola III.

Był pak 1łowet: Jákoni, káto Nyskodem gmiēnem/ Anhje Jidomstz.

Był też męctroz: Szaryzeufow/ kóremu bylo mize tyłodem/ Aiaje Jydomstz.

2. Ten przyszedł do Jezusa w noc/ a řekl mu: Mistrze/ wime že gsh od Boga přissel Mistr. Nebo žádný nemůže čech diwům činit kterž ty činiš/ leby bylo nim Bůh.

Ten přyszedl do Jezusa w nos cy/ y řekl mu: Mistrze/ wimemy že přyszedl od Boga Mistrzem/ Bo žádný tyh známosti čyriti nie moze/ kóre ty ofazuješ / reslaby z nim Bóg nie byl.

3. Odpowěděl Bezysse/ a řekl genu: Gistě giste prawym tobě: Menaroditi se čdo znovu/ nemůžeš wđđeti Krá: lowstwił Bezysso.

There mu Jezus odpowěděl tace řekl: Žáprawde záprawde tobis powiedam/ iesli sie čto menarodis i znovu/ nie moze wđđiec Króles ihwá Bojzgo.

4. Řekl k němu Nyskodem: Kteral se může č 1łowěk naros diti gsa starě? Ždali může opřet w jiwot Matky swě wgišst a naroditi se?

Řekl do něgo tyłodem: Ja: kój sic moze čłowiek rodzić gdy uil star? Jali moze wmidz w jy: wor matka swę powtoręty národ: zic się?

2

5 עֲנֵה יֵשׁוּעַ וְאָמַר לָהּ
אֲמִין אֲמִין אָמֵן אָמֵן לָהּ
דָּאן אָנֹכִי לֹא מִתִּילֵד מִן
מִצָּה וְרוּחָהּ לֹא מִשְׁכָּח
דִּיעוּל לְמַלְכוּתָא דְּהַלְהָא

Respondit Iesus, En verité, en verité te dico, che chi non nasce d'acqua e di Spirito, non può entrar nel regno de Dio.

6 מִדָּם וְיִלִּיד מִן בְּסָרָה
בְּסָרָה הִוא וּמִדָּם וְיִלִּיד מִן
רוּחָהּ דְּרוּחָהּ הִוא :

Quel che è nato da carne, è carne, e quel che è nato da Spirito, è Spirito.

7 לֹא תִתְדַמֵּר דְּהַמִּתָּה
לָהּ דְּנֹלָא לְכִין לְמִתְלִידוּ
מִן דְּרִישׁ :

Non te marauigliare, ch'io t'habbi detto, che vi bisogna nascere da noua.

8 רוּחָהּ אֵתֵר דְּעֵבְרָה
נִשְׁכָּח וְהִלָּה עֵינֵי אֲנִי
אֵלֵּא לֹא יָדַע אֲנִי אֵימָכָה
אֲתִינָא וְלֹא יָדַע אֲנִי
הַכֵּנָה אִיתְּהִי כָּל נִשְׁ
יִלִּיד מִן רוּחָהּ :

Il vento spirauit d'unde uolo, et tu uis il suo filioptio, ma non sai donde viene, ne, donc uis Cesi cognouisti che e nato di Spirito.

9 עֲנֵה יֵשׁוּעַ וְאָמַר
לָהּ אֵיכָכָה מִשְׁכָּחִין הֲלִין
לְמִתְלִידוּ :

Nicodemus respondit, e dixit, Come si possun fier queste cose?

10 עֲנֵה יֵשׁוּעַ וְאָמַר לָהּ
אֲנִי הִוא מִלְּבָנָהּ דִּי־סָרְיָל
וְהֲלִין לֹא יָדַע אֲנִי :

Iesus respondit, e dixit, Tu ses maistrum in Israhel, e non sai queste cose?

11 אֲמִין אֲמִין אָמֵן אָמֵן
לָהּ דְּמִדָּם דִּי־עֵינֵי
מִמְלִינֵי וּמִמְלִינֵי
מִסְּהִדִּינֵי וּסְהִדִּינֵי לָהּ
מִקְבִּלִין אֲנִי :

In verité, in verité te dico, che noi parliamo quel che sapiamo, e testimoniamo quello che habbiamo veduto: e vos non riceuete la nostra testimonianza.

12 אִין דְּבִתְרָא אֲמִינָה
לְכִין וְלֹא מִהִימְנִין אֲנִי
אֵיכָכָה אִין אָמֵן לְכִין
דְּפִשְׁמִינָה תִּתְּהִימְנִינִי :

Si uis d'ho dette cose terrenas, e non le credere: como crederete uos, se io uis diru le cose celesti.

3

5 וְיֵשׁוּעַ אָמַר אֲמִין אָמֵן
לָהּ אֵם אִישׁ לֹא יוֹלֵד מִמִּים
וְרוּחָהּ לֹא יוֹכֵל לְבוֹא אֶל־
מַלְכוּת אֱלֹהִים :

Y respondiò Iesus, Decierto, decierto te digo, que el que no renaciere de agua y de Espiritu, no puede entrar en el Reyno de Dios.

6 אֲשֶׁר נִוְלַד מִבָּשָׂר בָּשָׂר הוּא
וְאֲשֶׁר נִוְלַד מִרוּחַ רוּחַ הוּא :

Loque es nacido de carne, carne es: y loque es nacido de Espiritu, Espiritu es.

7 אֶל־תִּתְמַה כִּי אָמַרְתִּי צָרִיךְ
לְהוֹלֵד אַתְּכֶם מִלְּמַעְלָה :

No te marauilles de: que te dixi, Necesario hos es nacer otra vez.

8 הַרוּחַ אֵתֵר תִּתְּהִי נִשְׁכָּח וְנִתְּ
קוֹלוֹ תִּשְׁמַע אֲבָל לֹא יָדַעְתָּה
מֵאִין תָּבוֹא וְאֵתֵר תִּלָּךְ כִּי יֵשׁ
כָּל־הַנִּוְלַד מִן־הַרוּחַ :

El viento de donde quiere soplar: y oyes su sonido, mas ni sabes de donde viene, ni donde vaya: anzi es todo aquel que es nacido de espiritu:

9 וְיֵשׁוּעַ נִקְי־דָם וְיֵאמַר לוֹ
אֵיכָכָה תִּתְּהִי יוֹכֵל לְהוֹלֵד :

Respondiò Nicodemus, y dixole, Como puede esto hazerse?

10 וְיֵשׁוּעַ יֵאמַר אֶל־יְהוֹנָתָן
הַנֶּחֱמָה הִוא הַמַּלְמֵד בִּי־יִשְׂרָאֵל וְנִתְּ
תִּתְּהִי לֹא יָדַעְתָּה :

Respondiò Iesus y dixole, Tu eres el Maestro de Israhel, y no sabes esto?

11 אֲמִין אֲמִין אָמֵן אָמֵן אָמֵן
כִּי אֶת־אֲשֶׁר יָדַעְנוּ אֲמִינִים
נִתְּהִי וְאֶת־אֲשֶׁר רָאִינוּ מֵעֵינֵינוּ
נִתְּהִי וְאֶת־עֲדוּתֵינוּ לֹא מִקְבִּלִים
אֲנִי :

Decierto decierto te digo, que loque sabemos hablamos, y de loque auemos visto, testificamos: y no recibis nuestro testimonio,

12 אֵם אֶת־אֲשֶׁר פָּאָדָּן הִמָּה
אֲמַרְתִּי לָכֶם וְלֹא מֵאֲמִינִים
אֲנִי אֵם אָמֵן אָמֵן לָכֶם אֶת־
אֲשֶׁר עַל־שְׁמִי שְׁמִי הִמָּה
תִּתְּהִינִי :

Si oshe dicho cosas terrenas, y no crecys, como crecereys, si os dixere las celestiales?

4

5. Ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς, ἀμὲν ἀμὲν λέγω σοι, καὶ μὴ τις γινῆσθῃ ἢ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θοῦ.

Iesus respondit, En verité, en verité ie te di, Sinon que quelqu'un soit né d'eau & d'Esprit, ne peut entrer au royaume de Dieu.

6. Το γινῆσθαι ἐκ τῆς σαρκὸς, σαρεξῇ καὶ τὸ γινῆσθαι ἐκ τοῦ πνεύματος, πνεῦμά ἐστι.

Ce qui est né de la chair, est chair: & ce qui est né de l'esprit, est esprit.

7. Μὴ θαυμάσῃς ὅτι εἶπὼν σοι, ὅτι ὑμεῖς γινῆσθε ἄνωγοι.

Ne t'esmerueille point que ie t'ai dit, il vous faut être nés d'en haut.

8. Το πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ, καὶ τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀκούεις, ἀλλ' οὐκ εἶδως πῶς ἔρχεται, καὶ οὐ ὑπαίχῃ αὐτοῦ ἐστὶ πῶς ὁ γινῆσθαι ἐκ τοῦ πνεύματος.

Le vent souffle ou il veut, & tu ois le son d'icelui: mais tu ne sais d'ou il vient, ne où il va: ainsi en prend il de tout homme qui est né de l'Esprit.

9. Ἀπεκρίθη νικodemus καὶ εἶπεν αὐτῷ, πῶς δύναται ταῦτα γινῆσθαι;

Nicodemus respondit, & lui dit, Comment se peuvent faire ces choses?

10. Ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, σὺ εἶ ὁ διδάσκαλος τῆς ἰσραήλ, καὶ ταῦτα οὐ γινώσκεις;

Iesus respondit, & lui dit, Tu es docteur d'Israhel, & ne cognous point ces choses?

11. Ἀμὲν ἀμὲν λέγω σοι, ὅτι οὐδεὶς ἀνθρώπων, καὶ οὐδεὶς ἀνθρώπου μδετεροῦ, καὶ τὴν μδετεροῦ ἡμῶν οὐ λαμβάνει.

En verité, en verité ie te di, Que ce que nous sauons, nous le disons, & ce que nous auons ucu, nous le testimonions: mais vous ne receuez point nostre témoignage.

12. Εἰ τί σοι γὰρ εἶπαὶ ὑμῶν καὶ οὐ πιστεύετε, πῶς εἰδοὶ ὅτι εἶπαὶ ὑμῶν τὸ ἐμνεῖναι, καὶ οὐ πιστεύετε;

Si ie vous ai dit les choses terrestres, & vous ne les croyez point: comment croirez-vous si ie vous di les choses celestes.

5. Respondit Iesus, Amen, amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu, non potest introire in regnum Dei.

Iesus answered: Verely verely I say unto thee: except thou be borne of water and of the Spirit, he can not enter into the kingdom of God.

6. Quod natum est ex carne caro est: & quod natum est ex spiritu, spiritus est.

That which is borne of the flesh is flesh: & that which is borne of the Spirit is Spirit.

7. Non mireris, quia dixi tibi, oportet vos nasci denovo.

Marvelle not that I said to thee: Ye must be borne againe.

8. Spiritus ubi vult spirat, & vocem eius audis, sed nescis unde veniat & quo vadat: sic est omnis qui natus est ex Spiritu.

The wind where it listeth, and thou hearest the sounde thereof: but canst not tell whence it cometh, and whither it goeth: so is every man that is borne of the Spirit.

9. Respondit Nicodemus, & dixit ei, Quomodo possunt hæc fieri?

Nicodemus answered, and said unto him: How can these things be?

10. Respondit Iesus, & dixit ei, Tu es magister in Israel, & hæc ignoras?

Iesus answered, and said unto him: Art thou a teacher of Israel, and knowest not these things?

11. Amen, amen dico tibi, quia quod scimus loquimur, & quod vidimus testamur, & testimonium nostrum non accipitis.

Verely verely I say unto thee: we speak that we knowe, and testify that we have seene: but ye receive not our witness.

12. Si terrena dixi vobis, & non creditis, quomodo si duxero vobis celestia, credetis?

If when I tell you earthly things, ye believe not: how should ye believe if I shall tell you of heavenly things?

5. Iesus antwortet / Warlich / warlich / ich sage dir / Es sey denn / daß jemand geboren werde / auß dem Wasser vnd Geist / so kan er nicht inn das Reich Gottes kommen.

Ihesus suarede / Sandelike / sandelike siger ieg dig / Vden saa er / at nogen bliffuer fød aff Vand er Aanden / da land hand icke komme i Guds Rige.

6. Was vom Fleisch geboren wird / das ist Fleisch / Vnd was vom Geist geboren wirdt / das ist Geist.

Hvad som fødts aff Vand / det er Vand / De huad som fødts aff Aanden / det er Aand.

7. Laß dichs nicht wundern / daß ich dir gesagt habe / Ihr müsset von neuen geboren werden.

Lad dig betide forundre / at ieg sagde til dig / I skulle fødts aff ny.

8. Der Wind bläset wo er wil / vnd du hörest sein sausen wol / Aber du weisst nicht von wannen er kompt / vnd wo er hinföhret. Also ist ein jeglicher / der auß dem Geist geboren ist.

Været blæss huort der vil / oc du høret det vel bruse / Men du vedst icke huaden det kommer / oc huort der far hen. Saa er oc huer den / som er fød aff Aanden.

9. Nicodemus antwortet / vnd sprach: Wie mag solches zugehen?

Nicodemus suarede / oc sagde til hannem / Huorledis land saadant see?

10. Iesus antwortet / vnd sprach zu ihm: Bist du ein Meister in Israel / vnd weisst das nicht?

Ihesus suarede oc sagde til hannem / Est du en Mester i Israel oc vedst icke det?

11. Warlich / warlich ich sage dir / Wir reden das wir wissen / vnd zeugen das wir gesehen haben / Vnd ihr nemet vnser Zeugniß nicht an.

Sandelike / sandelike / Jeg siger dig / Vi tale det vi vide / oc vidne det vi haaffue seet / De i anamme icke vort vidnisbyrd.

12. Glaubet ihr nicht / wenn ich euch von irdischen dingen sage / wie würdet ihr glauben / wenn ich euch von Himmlischen dingen sagen würde?

Tro i icke / naar ieg siger eder aff iordensige ting / huorledis skulle i tro / naar ieg siger eder om Himmlisetering

5. Odpověď Iesu: Běh gisť pravím tobě / nemas roditi se doč vody a z Duchá Svatého / nemůže vjiti do Království Božího.

27A tho mu odpovėdjal Iesus: Zapravde zApravde tobie poviedam / testij sic kto nie narodis ji z vody a z Duchá / nie moze vtiť do Krolestva Božego.

6. Což narozeno gest z řěsa / tělo icť / a co narozeno z Duchá / Duch gest.

Co si narodžilo z čelá / tělo o test / a co si narodžilo z Duchá / Duch test.

7. Nečdiviť se že gsem řěsl tobě: Musiť se znovu roditi.

Nečdiviťmuyťe sic jemci povies djal. Potrzebać sic wam narodzić znovu.

8. Vhtr fde chee wěge / a hlas geho slyšys / ale nevys obfawáv wěze / aneb kam gde. Takť gest každy fdeť se narodil z Duchá

Wiatraci fedy chee wicel / y slani co slyšy / ale nicowisť stad pč. y chodzy do kad wje / rářžec test takť: Ktoť si rodzi z Duchá.

9. Odpověď Nicodem / a řěsl gmu: Kterak mohau tyto wěcy býti?

Odpoviedžilawšy Nycodem rzeřli emu: Jakoz to być moze?

10. Odpověď Iesu / a řěsl gmu: Ty gsy Mistr w Izraheli / a řěch wěcy neřnás?

A Iesus dawšy odpowies rzeřli mu: Tyś jest mistr Izraelsi / a tego nie wnić?

11. Běh gisť pravím tobě / se to coť wime mluwime / a coť gime widěli swědčime / a swědeciw nasscho nepřijmāte.

ZApravde zApravde powies dam tobie: Co wime y o wime / a cochmy widieli swědčime / leć swiādeciwa nasscho n epry muete.

12. Poněwadť jemstě wěcy mluwim sem wām a newěřte / o fterak buduli wām prawiti Někstě wěřte?

Jeliž wam sprāmy jemstie powiedam a nie wierzyte / jakoz govdychwam nēbiestie epowies dal, wierzyć bedziecie?

13. וְלֹא אִישׁ עָלָה אֶל־הַשָּׁמַיִם
אֲלֵא הוּא דִּנְהַת מִן שָׁמַיִם
בְּרֵשׁ דִּאֲנִשָּׁא הוּא דִּאֲתִינְהוּ
בְּשָׁמַיִם:

*Perche niuno e saluto in cielo, se non
celui che e sceso dal cielo, come il Figliuolo
de l' homo saluato e in cielo.*

14. וְאִיכָנָא דִּאֲרִים מוֹשֶׁה
חַיָּה בְּמִדְבָּרָא דִּבְנֵגֶד
עֵתִיד לְמִתְקַרְמוּ בְּרֵשׁ
דִּאֲנִשָּׁא:

*Ora si come Moysen malza il serpente
nel deserto, cosi bisogna che sia malzato il
Figliuolo de l' homo.*

15. דְּכָל־גִּישׁ דְּמִהֵימֵן בֵּיהּ
לֹא יֵאבֹד אֲלֵא יִהְיוּן לֵיהּ
חַיָּה וְלִעְלָם:

*A fin che chiunque crede in lui, non
perisca, ma habbia vita eterna.*

16. רַבְנָא גִיר אֲהֵב אֶלְרָא
לְעֵלְמָא אִיכָנָא דְּלִבְרָה
יִחִידְנָא וְהָל דְּכָל מֵן
דְּמִהֵימֵן בֵּיהּ לֹא יֵאבֹד
אֲלֵא יִהְיוּן לֵיהּ חַיָּה
וְלִעְלָם:

*Imperche Eldas ha tanta amato il
mondo, che egli ha dato il suo Unigenito Fi-
gliuolo: a fin che chiunque crede in lui,
non perisca, ma habbia vita eterna.*

17. לֹא אִישׁ שִׁדְר אֶלְרָא
לְבָרָה לְעֵלְמָא דִּידִּבְרִינְהוּ
לְעֵלְמָא אֲלֵא דִּיחִידְנָא
עֲלֵמָא בִּאֲרָה:

*Perche Eldas non ha mandato il
suo Figliuolo, al mondo, per condannare
el mondo: ma a fin che el mondo si salui
per lui.*

18. מֵן דְּמִהֵימֵן בֵּיהּ לֹא
מִתְקַרְדִּין וּמֵן דְּלֹא מִהֵימֵן
מֵן בֵּיהּ דִּין הוּא דְּלֹא הֵימֵן
בְּשָׁמַיִם דִּיחִידְנָא בְּרֵשׁ
דִּאֲלֵהִים:

*Chi crede in lui, non fara' condanna-
re: ma chi non creda, gia e condannato;
perche non ha creduto nel nome de
l' Unigenito Figliuolo de Dio.*

13. וְאִישׁ לֹא עָלָה אֶל־הַשָּׁמַיִם
כִּי אִם אִשׁ אֲשֶׁר מִשָּׁמַיִם יָרַד זֶה
הוּא בְּרִיתָאֲדָם אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם
זֶה:

*Y nadie subio al cielo, si no el que descendio
del cielo es a saber el Hijo del hombre que esta
en el cielo.*

14. וְכִאֲשֶׁר מֹשֶׁה שָׂם אֶת־
שָׂרָה עַל־גֹּם בְּמִדְבָּר כֵּן צָרִיךְ
לְחַנֵּשׁ אֶת־בְּרִיתָאֲדָם:

*Y como Moysen levanto la serpiente en el
desierto, asi es necessario que el hijo del hom-
bre sea leuando:*

15. לְמַעַן כָּל־הַמֵּאֲמִין בּוֹ לֹא
יֵאבֹד כִּי־אִם יִהְיֶה לוֹ חַיָּה
עוֹלָם:

*Paraque todo aquel que en el credere, no se
pierda, mas aya vida eterna.*

16. כִּי־כֵן אֲהֵב אֱלֹהִים אֶת־
הָעוֹלָם אֲשֶׁר אֶת־בְּנוֹ יִחִידוֹ
נָתַן לְמַעַן כָּל־הַמֵּאֲמִין בּוֹ לֹא
יֵאבֹד כִּי־אִם יִהְיֶה לוֹ חַיָּה
הָעוֹלָם:

*Porque de tal manera amo Dios al mundo
que aya dado a su Hijo Unigenito: paraque todo
aquel que en el cree, no se pierda, mas aya vida e-
terna.*

17. כִּי לֹא שִׁלַּח אֱלֹהִים אֶת־
בְּנוֹ בְּעוֹלָם לְשַׁבּוֹט אֶת־הָעוֹלָם
כִּי אִם לְחַנֵּשׁ בּוֹ אֶת־הָעוֹלָם:

*Porque no embio Dios a su Hijo al mundo
paraque condene al mundo: mas paraque el mun-
do sea saluo por el.*

18. הַמֵּאֲמִין בּוֹ לֹא יִשְׁכַּח וְאֲשֶׁר
אֵינֵהוּ מֵאֲמִין בּוֹ עַתָּה גִּשְׁכַּח
לֹא הַמֵּאֲמִין בְּשֵׁם־יִחִיד בְּנוֹ־
אֱלֹהִים:

*El que en el cree, no es condenado, mas el que
no cree, ya es condenado, porque no creyo en el
nombre del Unigenito Hijo de Dios.*

γ.

13. Καὶ οὐδὲς ἀναβίβηκε εἰς τὸν
οὐρανόν, εἰ μὴ ὁ υἱὸς τοῦ υἱοῦ τοῦ
ἄνθρωπου ὁ ὢν ἐν
τῷ οὐρανῷ.

*Car personne n'est monte au ciel,
sinon celui qui est descendu du ciel, a-
l'auoir le Fils de l'homme qui est au ciel.*

14. Καὶ καθὼς μοyses ὑψωσεν
τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως ὑψω-
θῆναι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου.

*Or comme Moysen esleua le serpent
au desert: ainsi faut-il que le Fils de l'
homme soit esleue:*

15. Ὡς πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν
μὴ ἀπολέσται, ἀλλ' ἔχει ζωὴν αἰ-
ώνιον.

*Afin que quiconque croit en lui, ne
perisse point, mais qu'il ait vie eternel-
le.*

16. Οὗτος γὰρ ἀγάπητι ὁ Θεὸς τὸν
κόσμον, ὥστε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν
μειοζήτη ἔδωκεν, ὥς πᾶς ὁ πιστεύων
εἰς αὐτὸν μὴ ἀπολέσται, ἀλλ' ἔχει
ζωὴν αἰώνιον.

*Car Dieu a tellement aime le mon-
de qu'il a donne son Fils unique, afin
que quiconque croit en lui ne perisse
point, mais ait vie eternelle.*

17. Οὐ γὰρ ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν
υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον, ἵνα κρι-
νῇ τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σωθῇ ὁ κόσ-
μος δι' αὐτόν.

*Car Dieu n'a point enuoye son Fils
au monde pour condamner le monde:
mais afin que le monde soit sauue par lui.*

18. Ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν, οὐ κρι-
νεται. ὁ δὲ μὴ πιστεύων, ἤδη κρινε-
ται· ὅτι μὴ πιστεύκειν εἰς τὸ ὄνομα
τοῦ μετὰ τοῦ Θεοῦ υἱοῦ.

*Qui croit en lui, ne sera point con-
damné: mais qui ne croit point, est de-
ja condamné: car il n'a point, creu au
nom du Fils unique de Dieu.*

17. Er nemo ascendit in celum, nisi qui descendit de celo, Filius hominis, qui est in celo.

For no man ascended up to heaven;
but he that had descended from heaven;
the Son of man which is in heaven.

14. Et sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis.

An das Moſen liſt by the ſerpent
in the wildernes; ſo muſt the Sonne of
man bee liſt by.

15. Ut omnis qui credit in
ipsum, non pereat, sed ha-
beat vitam æternam.

That whosoever belieueth in him,
should not perishe, but haue eternall life.

16. Sic enim Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam.

For God so loved the world, that
he hath given his only begotten Son
ne: that whosoever believeth in him,
should not perish, but have everlasting
life.

17. Non enim misit Deus
filium suum in mundum, ut
iudicet mundum, sed ut sal-
vetur mundus per ipsum.

For God sent not his Sonne into the world; that he should condemne the world: but that the world through him might be saved.

18. Qui credit in eum, non
iudicatur, qui autem non
credit, iam iudicatus est:
quia non credidit in nomi-
ne unigeniti filii Dei.

He that beleueth in him : shall not
be condemned : but he that beleueth
not is condemned alreadie : because he
beleueth not in the Name of the onely
begotten Sonne of God.

13. Und niemand sehret gen Himm-
mel / denn der vom Himmel hernider
kommen ist / nemlich des Menschen
Son / der im Himmel ist.

De tingen faar til Himmelen / vden den som er
kommen hid ned aff Himmelen / der er Menniskens
Søn / som er i Himmelen.

14. Und wie Moses in der Wüsten
eine Schlange erhöhet hat/also muß
des Menschen Son erhöhet werden.

De lige som Rose ophævede en Hugorm i Dr.
den/ Saa skal Menneſtens Søn ophævis.

15. Auf daß alle die an ihn glauben / nicht verloren werden / sondern das ewige Leben haben.

Waa det/ar Alle de som tro paa hannem/Alle skulle
fortabes/Wen haaffue der evige Liff.

16 Also hat Gott die Welt geliebet/
daß er seinen eingebornen Son gab/
auff daß alle die an in glauben / nicht
verloren werden / sondern das ewige
Leben haben.

Saa elste Gud Verden / ar hand gaff sin Einbaar-
ne Søn / Paa der ar alle de som tro paa hannem / icke
fulle fortabis / Men haaffue der euige Liff.

17. Den Gott hat seinen Son nicht
gesandt in die Welt / daß er die Welt
richte / sondern daß die Welt durch in
selig werde.

Thi Gud sende icke sin Son til Verden / at hand
skulde domme Verden / men at Verden skulde bliffue
salig ved hannem.

18. Wer an ihn glaubet / der wirdt nicht gerichtet. Wer aber nicht glaubet / der ist schon gerichtet / denn er glaubt nicht an den namen deß eingebornen Sohns Gottes.

Huo som eror paa hannem / hand stat icke dem-
me / Men huo som icke eror / hand er allerde demme /
Thi hand trode icke paa Gud; Enbaatae Sons
Maissn.

12. Anizádný naršaupil na
Něbe/ gedmž ten fterpž esšau-
pils Něbe/ Syn Ełowka/
fterpž gest w Něbi.

Abowiemć żaden nie wstąpił
do nieb! Jedno ten który zstąpił z
nieb! Syn człowieczy który jest
w niebie.

14. Analož gest Menjše
površnosti Hada na pausiti/tak
má površnosti býti Syni Ho-
věta.

Jápo teby i Mosiaż wystawił
był wejsz na puścizy / tchaz porciec
bo ich wyprawion był Syn izlos
wtecz.

15. Abp saſpdyſdoz mſſij m
nſhō nezahynul / ale mſl Di
wornſſy.

Czybyś czybyśmy mogli
 być mi zginąć, lecz abyś miał być
 więcej.

16. Nebo takť geſt Wáh mſ
lowal Swěti / že Syna ſwětho
gdnoro:cněho dal / aby ſajdy
ſe ož wěrh w něho neſahynul /
ak mſ ſwěti xřtj.

Abowiemá Bog tak wielu
 wolán ar-ij Syná sw. go rednas
 robzo nego dal. Aby wśelke tro
 miczy wian i z. nał. Iez aby
 miat jymowiczy.

17. Neb geſt nepoſtal Důh
Syna ſvĕtoho na Ěmĕ / aby
ſaučil Ěmĕ / ale aby ſpaſen
byl Ěmĕ ſtrĕnĕho.

Gdyż nie posłał Bóg Syna i
swotego na świat aby miał po-
chlebiać świat ale aby świat wy-
bawion był przez niego.

18. Kdo wěří w něho/ nebuz
být spasen: Ale kdož newěří/
gřích jest odsazen/ nebo newěří
ve Směno gednorozeného
Syna Božího.

Którykolwiek wien nie będzie
 potępion! A kto zaś nie wierzy,
 iuz potępionym! I! Abomiam mi
 wierzy! w imie iednorożnego
 Boga Bożego.

ג

19. הָיוּ דִּין דִּינָא דְבוֹהֲרָא
אֲתָא לְעֵלְמָא וְאִתְּהַבּ בְּנִי
בָּשָׂא לְחַשְׁכָּא יִתִּיר מִן
דְּלִבוֹהֲרָא אִיתִּיהוּן הָיוּ
גִּיד צְבֻדָּהוּן בִּישָׂא:

*E questa è la condannaione, che la
luz, venuta nel mondo, e gli uomini
hanno più amato la tenebra che la luz, per-
chè l'opere loro erano malvagie.*

20. כָּל גִּיד דְּסִבְתָּא צְבֻד
סָנָא לְבוֹהֲרָא וְלֹא אֲתָא
לְנִת בּוֹהֲרָא דְלֹא יִתְבָּסְסוּן
צְבֻדָּהוּ:

*Imperò chiunque fa male opere,
ha in odio la luz, e non viene à la luz, per-
chè l'opere sue non siano scoperie.*

21. הָיוּ דִּין דְּעֵבֶר שְׂרָבָא
אֲתָא לְנִת בּוֹהֲרָא ד
דִּיתִירְעוּן צְבֻדָּהוּ
דְּבִא לָהּ צְבִידוֹ:

*Ma chi cammina in tenebra, viene à la
luz, e anche l'opere sue si manifestano, per-
chè elle son fatte secondo Dio.*

22. בְּתַר הָלִין אֲתָא נְשׁוּעָ
יִתְלַמְּדוּהִי לֹא רְצוּ ד
יִיהוּד וְתַמּוּן מִתְרַבֵּד ה
הָנָא צְמַהוּן וּמַצְמִיר:

*Dopo questo venne l'evangelista de
saperi nel paese de Giudea, e dimorava li
con essi, e battezzava.*

23. אֲתָא יוֹהָנָן דִּין בִּצְמִיר
הָנָא בְּעִין הָיוּ דְּגִל גִּב
סָלִים מְטוּל דְּמִנָּא אִית
הָיוּ תַמּוּן סָנָא אֲתָא
הָיוּ וּצְמִיר:

*E Giovanni anche battezzava in Enon
presso a Salim, perchè auia alli muchas aguas, y venian
allora a venivano la, e erano battezzati.*

24. לֹא גִיד צְבֻדָּא בִּילְגָבָל
הָנָא יִתְבָּא בֵּית אֲסִינָא:

*Costoro che Giovanni non era an-
cora stato messo in prigione.*

25. הָיוּ הָיוּ דִּין בְּצִתָּא
לְחַד מִן תְּלַמִּידָהּ
דִּיהוֹנָן עִם יְהוֹנָתָן מִר עַל
תְּדַכִּיתָּא:

*Allor nacque una questione da i di-
scipoli de Giovanni co i Giudei, de la pu-
rificazione.*

ג

19. וְנִה הוּא הַמְשִׁפֵּט כִּי הָאֹר
בָּא בְּעוֹלָם וְאִתְּהַבּוּ הָאֲנָשִׁים
אֶת־הַחֹשֶׁךְ יוֹתֵר מִהָאֹר כִּי
רָעִים הָיוּ מַעֲשֵׂיהֶם:

*Y esta es la condenacion, es à saber porque
la luz vino al mundo, y los hombres amaron mas las
tinieblas que la luz: porque sus obras eran malas.*

20. כִּי־כָל־אֲשֶׁר רָעוּת עָשָׂה
שָׂנֵא אֶת־הָאֹר וְלֹא בָּא אֶל־
הָאֹר פֶּן־יִכְחֹז מַעֲשֵׂיהֶם:

*Porque todo aquel que haze lo malo, aborre-
ce à la luz: y no viene à la luz, porque sus obras no
sean redarguydas.*

21. וְאֲשֶׁר עָשָׂה אֶת־אֱמֶת בָּא
אֶל־הָאֹר לְהַגִּילוֹת אֶת־מַעֲשָׂיו
כִּי־בְּאֱלֹהִים נַעֲשָׂה:

*Mas el que obra verdad, viene à la luz para-
que sus obras sean manifestas que son hechas en
Dios.*

22. וְאַחֲרֵי־כֵן בָּא יֵשׁוּעַ וְתִלְמִידָיו
בְּאַרְצָא יְהוּדָה וְשָׁם הִתְהַלֵּךְ אֲתָם
וַיִּטְבֹּל:

*Passado esto vino Iesus y sus Discipulos a ve-
nir tierra de Iudea, y estava alli con ellos, y bap-
tizava.*

23. וַיּוֹחֲזֵן הָהָא טָבֵל בְּעֵינוֹן
הַקְּרוֹב לְשַׁעֲלִים כִּי מִים רַבִּים
הָיוּ שָׁם וַיָּבֹאוּ וַיִּטְבְּלוּ:

*Y baptizava tambien Ioan en Enon junto à
Salim, porque auia alli muchas aguas: y venian
y eran baptizados.*

24. כִּי בָּעִתָּ הָיָא יוֹחֲנָן עוֹד
לֹא הָיָה מְשֻׁלָּךְ בַּמַּטְרָה:

*Porque aun Ioan no auia sido puesto en la
cárcel.*

25. וַיְהִי־רִיב בֵּין תְּלַמִּידֵי יוֹחֲנָן
וּבֵין הַיְּהוּדִים עַל־הַטְּהִרָה:

*Y vuo question entre los Discipulos de Io-
an y los Iudios acerca de la purificacion.*

ג

19. Αἴτιον δὲ ἵεναι ἡμεῖς, ὅτι το
φῶς ἐκλήθυται ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ
ἡγάπησαν αἱ ἀνθρώποι μαλᾶλλον τὴ
σκέτι, ἢ τὴ φῶς· ὡς γὰρ πηρεῖ
αὐτοὶ τὰ ἔργα.

*Or voici la condemnation, c'est que
la Lumiere est venue au monde, & les
hommes ont mieux aimé les tenebres
que la Lumiere: pour ce que leurs ou-
ures sont meschantes.*

20. Πᾶς γὰρ ὁ φῶς παρὰ-
στῶν, μιστὶ τὴ φῶς, καὶ οὐκ ἔρχι-
ται πρὸς τὴ φῶς, ὅτι μὴ ἐλογισθῇ
τὰ ἔργα αὐτοῦ.

*Car quiconque s'adonne à choses
meschantes, hait la lumiere, & ne vient
point à la lumiere, de peur que ses ou-
ures ne soyent redarguees.*

21. Ὁ δὲ πιστὸς τῷ ἀληθῶς, ἔρ-
χεται πρὸς τὴ φῶς, ὡς φαινοῦ-
σθαι αὐτὸν τὰ ἔργα ἐν ᾧ ἔσθ' ἵεναι
ἔργα αὐτοῦ.

*Mais celui qui s'adonne à verité, vi-
ent à la Lumiere, afin que ses œuvres
soyent manifestees, d'autant qu'elles
sont faites selon Dieu.*

22. Μετὰ ταῦτα ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς
καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὴν Ἰουδαί-
αν γὰρ, καὶ ἐκεῖ διηγεῖτο. ὁ μὲν αὐ-
τοῦ, καὶ ἐβαπτίζοντο.

*Après ces choses Iesus avec ses disci-
ples vint au territoire de Iudee: & là
demeurait avec eux, & baptizait.*

23. Ὡς δὲ καὶ ἰωάννης βαπτίζοντο
ἐν αἰνῶνι ὑγρῶς ἐν σαλὶμ, ὅτι ὕ-
δατος πολλὰ ὡς ἐκεῖ καὶ περιεγε-
νητο καὶ ἐβαπτίζοντο.

*Or Iehan baptizait aussi en Enon,
pres de Salim, pour ce que qu'il y auoit la
beaucoup d'eaux: & venoit-on la, & y
estoit-on baptizé.*

24. Οὐπω γὰρ ὡς βεβλημένος
εἰς τὴν φυλακὴν ὁ ἰωάννης.

*Car Iehan n'auoit point encore esté
mis en prison.*

25. Ἐγένετο οὖν ζήτησις ἐν τοῖς
μαθηταῖς ἰωάννου μετὰ ἰουδαίῳ περὶ
καθαρῆς.

*Or il y eut une question meue des di-
sciples de Iehan avec les Iuits touchant
la purificacion.*

CAP. III.

19. Hoc est autem iudiciū,
quia lux venit in mundum,
& dilexerūt homines magis
tenebras quam lucem: e-
rant enim eorū mala opera.

And this is the condemnation/that
light is come into the world / and men
loved darkness rather than light / be-
cause their deeds were evil.

20. Omnis enim qui ma-
lè agit, odit lucem, & non
venit ad lucem, ut non ar-
guantur opera eius.

For every man that evil doeth / ha-
teth the light / neither cometh to light /
least his deeds should be reprov'd.

21. Qui autem facit veri-
tatē, venit ad lucem, ut ma-
nifestentur opera eius, quia
in Deo sunt facta.

But he that doeth truth / cometh
to the light / that his deeds might be
made manifest / that they are wrought
according to God.

22. Post hæc venit Iesus
& discipuli eius in Iudæam
terram, & illic demoraba-
tur cum eis, & baptizabat.

After these things / came Jesus and
his disciples into the land of Judea /
and there tarried with them / and bap-
tiz'd.

23. Erat autem & Iohan-
nes baptizans in Aenon iux-
ta Salim: quia aquarū mul-
tæ erant illic, & veniebant,
& baptizabantur.

And John also baptiz'd in Aenon
besides Salim / because there was
much water there: and they came / and
were baptiz'd.

24. Nondum enim mis-
sus fuerat Iohannes in car-
cerem.

For John was not yet cast into
prison.

25. Facta est autem qua-
stio ex discipulis Iohannis
cū Iudæis de purificatione.

Then there arose a question betwixt
the Johns disciples and the Jews / abo-
ut purifying.

Das III. Capitel.

19. Das ist aber das Gerichte/das
das Licht in die Welt kommen ist/
vnd die Menschen liebten die finster-
niß mehr denn das Licht/denn ihre
werck waren böse.

Der er Dommen / At eiuser er kommet Berden/
De Menschen elcke mere Dörcke end eiuser / Thi
deris Gerninger baare onde.

20. Wer arges thut / der hasset das
Licht / vnd kömt nicht andas Licht/
auff daß seine werck nicht gestrafft
werden.

Huer som gör ilde/hand haber eiuser/oc kommer
te el eiuser / At hans Gerninger stulle icke straffis.

21. Wer aber die Wahrheit thut / der
kömpt an das Licht/das seine werck
offenbar werden/denn sie sind in Gott
gethan.

Men huo som gör Sandhed / hand kommer til
eiuser / at hans Gerninger stulle bliffue obenbare / Thi
de ere gjorde i Gud.

22. Darnach kam Jesus vnd seine
Jünger in das Jüdische Land/vnd
hatte daselbst sein wesen mit ihnen/
vnd tauffet.

Der effter kom Ihesus oc hans Disciple i der Jo-
dische Land / oc hand hadde sin varelse der med dem / oc
dobre.

23. Johannes aber tauffet auch noch
zu Enon / nahe bey Salim / denn es
war vil wassers daselbs / vnd sie ka-
men dahin / vnd lieffen sich tauffen.

De Johannes dobre end da i Enon / hart höf
Salim / thi der vaar meget vand / oc de komne der
hen / oc lode sig dobre.

24. Denn Johannes war noch nicht
ins Gefengniß gelegt.

Thi Johannes vaar icke end da lagd i Fængsel.

25. Da erhüb sich eine frage vnter
den Jüngern Johannis sampt den
Jüden/über der Reinigung.

Da bearnis ic Spørsmål iblant Johannis
Disciple med Jøderne om Renselsen.

Kapitola III.

19. A tentoť gři saud / Je gest
Swětlo přišlo na Swět / a
niklowali lidé wíce temnosti
nežli Swětlo / neb byli skutko-
wi gegich zli.

A hoc test potęptentę / je świat-
łość przysła na świat / ale ludzkie
części wniklowali cięmnośc ni-
ż światłość / goz sa zlosciwe spras-
wy ich.

20. Každy žagistě kbož žle
tini / nenawideli Swětla / a
newycházę na Swětlo / aby
nebyli tręfáni skutkowě geho.

Dok každý žchory si přewro-
tí obchodji / nenawidí swiatro-
losti / ani idie na światłość / žes
by niebyli ohažani wezynę tego.

21. Ale kdož žini prawdu / wy-
cházę na swětlo / aby byli žge-
weni skutkowě geho / nebo to
Bohu učiněni gžau.

Każ kto si przeżyje obchodji /
idie do światłości / aby byli żna-
cznie sprawę tego / ž sa wiecie dok
ga spawomane.

22. Potom přišel Ježíš a
žedlnižy geho do žemě
židstě / a tu přebýwals nimit
a křtí.

Pothym Jezus y żwolennicy
tego przysł do powiatu žydzie /
tamże mieszkal z nimi / y křcił.

23. Jan pať také křtí w E-
non podlě Salim / neb Wodny
mnohě tu bylo / y přicházeli /
a křtí se.

Křcił thej y Jan w Enon blíž
ke Salim, do tam bylo wiele wod /
a ludzkie przychodzili / y křcili się.

24. Neb gestě Jan nebyl wsa-
žen do žaláře.

Do testę w ten čas Jan nie
był podan do więzienia.

25. Tędy wznikla hābla me-
ž žedlnižy y Janowými o
židų / o očišťowānj.

Wówczas się poręm gāblā me-
ż żwolennikę Janowymi y żydų
o oczyszczaniu.

26 וַיָּבֹאוּ אֵלַי יוֹחָנָן וַיֹּאמְרוּ
לָהּ רַבּוֹן הוּא דַּעֲמֹךְ הַיּוֹנָן
בְּעֵבֶר וַיִּיחַדְּדֵנוּ דְּאִתָּךְ
מִסְהָד עֲלֹהֵי הָאָמָה הוּא
מַעֲסֵד וְסִגְנָאָה אִתָּן
לְיִתָּהּ :

E vennero à Giovanni, e dissero, Maestro salui tibi era cum teo da là dal Giordano, di cui tu rendesti testimonio, anche, ecco, egli battezza, e tutti vengono à lui.

27 עָנָה יוֹחָנָן וַיֹּאמֶר לְהֵן
לֹא מִשְׁפַּח בֶּר נָשָׂא לְמַסַּב
מִן צְבוֹת בְּדִשָׁה מִדָּם
אֵלַי אֵן אִתִּיהָ לָהּ מִן
שָׁמַיָּה :

Rispose Giovanni, e disse, L'homme non peut recevoir chose aucune, sinon qu'il lui soit donné du ciel.

28 אָמְרוּ תְּהֵוֹ עֵדִי כִי־אָמַדְתִּי
לֹא הִיָּה אֱלֹהִי הַמַּשִּׁיחַ כִּי־אֵם
שְׁלִיחָה אָנָּה דִּקְדֻמָּהִי :

Vos medesimo fete testimonij, che io ho detto, Non son giuovo Christo, ma son mandatu innanzi à lui.

29 מִן דְּאִית לָהּ כִּלְתָּה
תְּהֵנָּה הוּא בְּרַמָּה בִּין ד
דְּחִתְנָה הוּא דְקָאָם וְצִאָת
לָהּ חֲדוּתָהּ דְּצִתָּהּ חֲדָה
אֲטוּל הִלָּה דְּחִתְנָה בְּרָה
דְּכִיל חֲדוּתָהּ דִּילִיָּהּ
מִלְּלָה :

Celui che ha la sposa, è sposo : ma l'amico de la sposa che gli assiste, che l'ha scortato, si allegrezza per la voce de la sposa. Questa mia allegrezza dura, que c'accomplisse.

30 לָהּ הוּא וְלֹא הֵנָּה
דְּמַדְבָּה וְלִי לְמַדְבָּר :

Esso bisogna che cresca, et io diminuischo.

31 הוּא צִיר דָּמִן לְעֵל אִתָּהּ
לְעֵל מִן קָל הוּא וְהוּא דָּמִן
אֲרַעָה מִן אֲרַעָה הוּא וּמִן
אֲרַעָה מִמֶּלֶל הוּא דָּמִן
שְׁמִיָּהּ אִתָּהּ לְעֵל מִן קָל
הוּא :

Celui che vien di sopra, è sopra tutti, celui che este da la terra, e da la terra, e parla comme s'este de la terra : Celui que vien dal cielo, è sopra tutti.

32 וּמִדָּם דִּחְנָה וְשָׁמַע
מִסְהָד וְסִגְנָאָה לָהּ
אֲנִשׁ מִקְבֵּל :

rende testimonianz, di quella che veduro è stato, ma nuno riceve testimonianza.

26 וַיָּבֹאוּ אֵלַי יוֹחָנָן וַיֹּאמְרוּ
אֵלָיו לָכִי אֲשֶׁר הָיָה אַחֶר בְּעֵבֶר
הַיַּרְדֵּן לְאֲשֶׁר אָתָּה הָעֵידוּת הַיָּה
הוּא טוֹבֵל וְכֻלָּם בָּאָה אֵלָיו :

Y vinieron à Ioan, y dixeronele, Rabbi, el que estaua contigo de la otra parte del Iordan, del qual tu diste testimonio, he aqui baptiza, y todos vienen à el.

27 וַיַּעַן יוֹחָנָן וַיֹּאמֶר לֹא יוֹכֵל
אָדָם לָקַחַת לוֹ אֶת כָּל־דְּבַר אֵם
לֹא יָתֵן לוֹ מִשְׁמַיִם :

Respondió Ioan, y dixo, No puede el hombre recebir algo, si no le fuere dado del cielo.

28 אָמְרוּ תְּהֵוֹ עֵדִי כִי־אָמַדְתִּי
לֹא הִיָּה אֱלֹהִי הַמַּשִּׁיחַ כִּי־אֵם
מִלְּאָכֹו לְעֵדִי :

Vosotros mismos me soys testigos que dixes Yo no soy el Christo : mas soy embiado delante de el.

29 לְאֲשֶׁר יֵשׁ הַכֵּלֶת חֲזָן הוּא
וְרַע הַחֶמֶן הַעֲמֵד וְשִׁימָע אֹתוֹ
שְׂמֹחַ יִשְׂמַח בְּעֵבֶר קוֹל הַחֶמֶן
וְזֹאת שְׂמִיחָתִי גְּמִלְאָה :

El que tiene la espola, es el esposo : mas el amigo del esposo que esta en pie y le oye, gozase grandemente de la voz del esposo. Así pues este mi gozo es cumplido.

30 צָרְכֹו יֵשׁ לְפָרוֹת לְהַלּוֹךְ
וְלִגְדוֹל וְצָרְכִי לְהַמְעֵט וְלִהְקֵטוֹ :

A el conuine crecer : à mi ser disminuydo.

31 אֲשֶׁר מִמַּעַל בָּא עַל־כָּל
הָיָה וְאֲשֶׁר מֵאֲרֶץ הוּא גַם מֵאֲרֶץ
מִדְבָּר וְאֲשֶׁר מִשְׁמַיִם בָּא עַל־
כָּל הָיָה :

El que de arriba viene, sobre todos es : el que es de la tierra, terreno es, y cosas terrenas habla : el que viene del cielo, sobre todos es.

32 וְאֲשֶׁר רָאָה וְשָׁמַע אֹתוֹ
עֹדוּתוֹ הוּא מַעֲד וְאֵת אִישׁ לֹא
מִקְבֵּל :

Y lo que vido y oyó, esto testifica : y nadie recibe su testimonio.

י'.

26. Καὶ ἤλθον πρὸς τὸν Ἰωάννην, καὶ εἶπον αὐτῷ, ῥαββί, ὃς ἐστὶν μετὰ τὸν Ἰορδάνην, ὃς τοῦ μαρτυροῦμαι, ἰδοὺ ἐστὶν βαπτίζων, καὶ πάντες ἔρχονται πρὸς αὐτόν.

Dont ils vindrent à Iehan, & lui dirent Maître celui qui estoit avec toi outre le Iordan, auquel tu as rendu témoignage, voilà, il baptize & tous viennent à lui.

27. Ἀπερρίθη ἰουδαίῳ καὶ ἰσραὴλ οὐ δύναται ἀνθρώπου λαμβάνειν ἄνδρα, ἐπεὶ μὴ ὃ δίδωμι αὐτῷ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ.

Iehan respondit, & dit, L'homme ne peut recevoir chose aucune, sinon qu'il lui soit donné du ciel.

28. Αὐτοὶ ὑπομάρτυρεμασιν οὐκ εἰσὶν, ἀλλὰ ἡμεῖς ἐγγὺς ἐσμὲν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐγὼ εἶπα ὅτι ἔρχεται ὁ υἱος τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἐγὼ εἶπα ὅτι ἔρχεται ὁ υἱος τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἐγὼ εἶπα ὅτι ἔρχεται ὁ υἱος τοῦ ἀνθρώπου.

Vous mesmes n'etes testmoins, que i ai dit, Ce n est pas moi qui suis le Christ, mais que ie suis enuoyé pour aller deuant lui.

29. Ὁ ἔχων τὴν νύμφην, μαρτυρεῖ ὅτι φίλος ἐστὶν τῇ νύμφῃ, καὶ ἐγὼ εἶπα ὅτι ἔρχεται ὁ υἱος τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἐγὼ εἶπα ὅτι ἔρχεται ὁ υἱος τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἐγὼ εἶπα ὅτι ἔρχεται ὁ υἱος τοῦ ἀνθρώπου.

Celui qui a la mariee, est le marié : mais l'amie du marié qui assiste, & qui voit, est tout eloué pour la voix du marié : dont celle n'auent ioye est accomplie.

30. Ἐκτίθη δὲ αὐξάνειν ἡμεῖς ὁ ἀπολείπει.

Il faut qu'il croisse, mais que ie soye amoindri.

31. Ὁ ἀνωθεν ἐρχόμενος, ἐπὶ πάντων ἐστίν. ὁ ἀπὸ τῆς γῆς, ἐκ τῆς γῆς ἐστίν, καὶ ἐκ τῆς γῆς λαλεῖ. ὁ ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ ἐρχόμενος, ἐπὶ πάντων ἐστίν.

Celui qui est venu d'en haut, est par dessus tous : celui qui est issu de la terre, est de la terre, & parle comme issu de la terre : celui qui est venu du ciel est par de sus tous :

32. Καὶ ὁ εἰσέλας ἔκρινεν, τὸ μαρτυρεῖν, ὅτι τὸ μαρτυρεῖν αὐτοῦ ὁ ἀνθρώπου λαμβάνει.

Et ce qu'il a veu & ouï, il le testmoie. Il ne receut aucun témoignage.

26. Et venerunt ad Iohannem, & dixerunt ei, Rabbi, qui erat tecum trans Iordanem, cui tu testimonium perhibuisti, ecce hic baptizat, & omnes veniunt ad eum.

And then came unto John: and said vnto him: Rabbi: he that was with thee beyond Iordan: to whom thou barest witness: behold: he baptizeth, & all men come to him.

27. Respondit Iohannes, & dixit, Non potest homo accipere quicquam, nisi fuerit ei datum de caelo.

John answered: and said: A man can receiue nothing: except it be giuen him from heauen.

28. Ipsi vos mihi testimonium perhibetis, quod dixerim, Non sum ego Christus, sed quia mihi lusum ante illum.

Ye iustices are my witnesses: that I sayd: I am not the Christ: but that I am sent before him.

29. Qui habet sponsam, sponsus est: amicus autem sponsi qui stat & audit eum, gaudia gaudet propter vocem sponsi. Hoc ergo gaudium meum impletum est.

He that hath the bride is the bridegroom: but the friend of the bridegroom, that standeth and heareth him, reioiceth greatly: because of the bride. My ioy is full.

30. Illum oportet crescere, me autem minui.

He must increase: but I must decrease.

31. Qui desursum venit, super omnes est, Qui est de terra, de terra est, & de terra loquitur. Qui de caelo venit, super omnes est.

He that is come from above is above all: he that is of the earth: is of the earth: and speaketh of the earth: he that is come from heauen: is above all.

32. Et quod vidit & audivit, hoc testatur: & testimonium eius nemo accipit.

And what he hath seen and heard: that he testifieth: but no man receiveth his testimony.

26. Und kamen zu Johanne / vnd sprachen zu ihm: Meister / der bey dir war jenseit dem Jordan / von dem du zeugetest / sihe der tauffet / vnd jerman kommt zu jm.

De de kommer til Johanne / oc saade til hannem / Meester / Den som vaar hof dig paa sin side Jordan / om hviiden du vidende / See / hand dober / oc huer mand kommer til hannem.

27. Johannes antwortet / vnd sprach: Ein Mensch kan nichts nemen / es werde jm denn gegeben vom Himmel.

Johannes suarede / oc saade / A Mensch kan nix nemen / es werde ihm denn gegeben vom Himmel.

28. Ir selbst sendt meine Zeugen / das ich gesagt habe: Ich sey nicht Christus / sondern vor jm her gesand.

I sende mine vidne / at ieg sagde / Jeg er icke Christus / men vdsent faare hannem.

29. Wer die Braut hat / der ist der Breutigam / der Freund aber des Breutigams siehet vnd höret jm zu / vnd freuet sich hoch über des Breutigams stimme / dieselbige meine freude ist nun erfüllet.

Huo som haaffuer Bruden / hand er Brudgom oc Brudgommens Ven staar oc høret hannem / oc glæder sig meget offuer Brudgommens rest / Den samme min glæde er nu fuldkommen.

30. Er muß wachsen / ich aber muß abnehmen.

Hand skal vore / Men ieg skal formindstis.

31. Der von oben her kommt / ist über alle / Wer von der Erden ist / der ist von der Erden / vnd redet von der Erden. Der vom Himmel kommt / der ist über alle.

Den som kommer offuen ned / er offuer alle / Huo som er aff Jorden / hand er aff Jorden / oc taler om Jorden. Den som kommer aff Himmelen / hand er offuer alle.

32. Vnd zeuget was er gesehen vnd gehöret hat / vnd sein Zeugniß nimbt niemand an.

De vidner det som hand haaffuer seet oc hørt / Dingen anammer hans vidnesbyrd.

26. Vpřisli k Janovi / a řekli genu: Meštre / ten kterýž byl s tebou za Jordánem / gemuž ghy to svědectví vydat / hle on řičí / a všichni jdou k němu.

A přetož přysli do Janá y řekli mu: Meštre: ten kterýž toba byl za Jordanem / a kterýž měš thy dal svědectví / ten též oto řičí, a všicy idou do něho.

27. Odpověděl Jan a řekl: Nemůže člověk vzíti ničt, hoř / nebudeš genu dano s Nebe.

A odpověděl Jan řekl: Nie může nic vzít člověk / ies si mu nie bržie podano z neba.

28. Vy sami svědectví jste že jsem já řekl: Jáť negsem Kristus / ale poslán jsem před ním.

Vy tedy bedžte mi svědectví že jsem pověděl: Jáť negsem Kristus / ale jsem poslán před ním.

29. Kdož má Nevěstu / Zemičť gest: přítel pak Zenscha kterýž složí a složí ho / radoš / sly se raduje pro hlas Zenscha. Protož tato radoš má naph něna gest.

Kto má oblíbenice / tenčť test oblíbenice / a příviatel oblíbenice který složí a slycha go / veselí se / a radoš pro hlas oblíbenice. A toť veselí moje vypočinie test.

30. Onť musí růsti / ale já se menšnu.

On musí potřebovati růst / a já se menšnu.

31. Kdož gest s huery přisli / naděšlečť gest. Kdož gest z země / země gest / a o zemi mluví / Kdo gest z Nebe přisli / naděšlečť gest.

Kto s huery přisli / naděšlečť gest: Kto s země přisli / země gest / a o zemi mluví. Kto s Nebe přisli / naděšlečť gest.

32. A coť gest viděl a slyšel / toť svědčí / a svědectví jeho žádný nepřijímá.

A coť viděl a slyšel toť svědčí / a svědectví jeho žádný nepřijímá.

ג

33. הוּ צִוָּה לְהַבִּיל סְהִדוּתָהּ
בְּתֵם דְּאֵלֶּהּ שְׂדִירָהּ הוּ :

*Chi ha ricevuto la sua testimonianza,
ha sigillato che l'Ido è verace.*

34. אֵינָה צִיר דְּאֵלֶּהּ
שְׂדִירָהּ מֵעַל הוּ דְּאֵלֶּהּ
מִמִּלָּל לֹא הוּא צִיר בְּכִילָה
יֵהֵב אֵלֶּהּ רוּחָהּ :

*Impercho celui che l'Ido ha man-
dato, parla le parole de Dieu : percho l'Ido
men gla dà lo spirito à mesure.*

35. אֵבֶה מִחֵב לְבָרָה וְכָל
מִדָּם יֵהֵב בְּאִידוּתָהּ :

*Il Padre ama il Figliolo, & ha gli
dato tutte le cose in mano.*

36. מִן דְּמִהִימוּ בְּבָרָה
אֵת לֵהֲחַיָּה בְּלַעֲלָם וּמִן
בְּלֹא מִתְּסָבִים לְבָרָה לֹא
יִחְוֹא חַיָּה אֵלֶּה רִגְעָה
דְּאֵלֶּה יִחְוֹא עֲלֵיהִי :

*Chi crede nel Figliolo, ha vita eter-
na : ma chi disobedisce al Figliolo, non
vedrà la vita, anzi, l'ira de Dio resta so-
pra lui.*

ד

1. יָדַע דִּין יִשׁוּעַ דְּשָׁמְעוּ
שָׂא דְּתַלְמִידָיו
2. אֵבֶה עֲבָד וּמַעֲמִד יִתִּיר
10. יִיחָדוּ :

*Har come il Signor hebbe edificato
che i Farisei hanno detto che i suoi
faceva più discipoli, e battezzava, più che
Giovanni.*

2. כִּד לֹא הוּא הוּ יִשׁוּעַ
מַעֲמִד הוּא אֵלֶּה
תַּלְמִידוּתָהּ :

*(Aunque esse Iesus non baptizaua,
ma i suoi discipoli.)*

3. וְשָׁמְקָה לִיהוּדָה וְאֵתָה
לֵה תִיב לְגַלִּילָה :

*L'esso la Giudea, & andasene de nuo-
vo in Galilea.*

4. מַעֲבָדָה הִנֵּה לֵה דִין
דְּאֵתָה עַל בֵּית שְׁמָרְיָה
14. *E bisognava che ci passasse per Samaria.*

ג

33. כָּל־אִשָּׁר מִקְבֵּל אֶת־עֲדוּתָיו
בְּחַתּוּם כִּי־יְהוָה נֶאֱמָן הוּא :

*El que recibe su testimonio este signo, que
Dios es Verdadero.*

34. כִּי אִשָּׁר שְׁלַחוּ הָאֱלֹהִים
אֶת־דְּבָרֵי יְהוָה מִדְּבַר כִּי אֵינֶנּוּ
בְּמִדָּה גִּזְתּוּ יְהוָה אֶת הַחַיָּה :

*Porque el que Dios embió, las palabras de
Dios habla : porque no le da Dios el Espíritu por
medida.*

35. הָאֵבֶה אֶהֱבֶה אֶת הַבֶּן וְכָל
נִתַּן בְּיָדוֹ :

*El padre ama al Hijo, y todas las cosas dió
en su mano.*

36. הַמֵּאֱמִין בֶּן־יְהוֹי לֹא הֵי
עוֹלָם וְאִשָּׁר אֵינֶנּוּ מֵאֱמִין לֹא
יִדְאָה אֶת הַחַיָּים כִּי אִם חֲדוֹן
אֵת יְהוָה יָדוּם עֲלָיו :

*El que cree en el Hijo, tiene vida eterna :
mas el que al Hijo es incrédulo, no verá la vida :
mas la ira de Dios está sobre el.*

ד

1. וּכְאִשָּׁר יָדַע יִשׁוּעַ כִּי שָׁמְעוּ
הַמִּתְּרָשִׁים כִּי־יִשׁוּעַ עָשָׂה רַבִּים
תַּלְמִידִים מִן יוֹחָנָן וְכִי טוֹבֵל :

*De manera que como Iesus entendió que
los Fariseos auian oydo que Iesus hazia Disci-
pulos, y baptizaua mas que Ioan.*

2. אֵת כִּי יִשׁוּעַ בָּרָדוֹ אֵינֶנּוּ
טוֹבֵל כִּי אִם תַּלְמִידָיו :

*(Aunque Iesus no baptizaua, si no sus Dis-
cipulos.)*

3. וַיַּעֲזֹב אֶת־אֶרֶץ הַיְּהוּדָה וַיֵּשֶׁב
בְּגַלִּילָה :

Dexó à Judea y fuese otra vez à Galilea.

4. וַיְהִי־צָרְכוֹ לַעֲבוֹר בְּשׁוּמְרוֹן
14. *Y era menester que passasse por Samaria.*

ג

33. ὁ λαβὼν αὐτοῦ τὴν μαρτυ-
ρίαν, ἐσφραγίσθη ὅτι ὁ θεὸς ἀλη-
θὴς ἐστίν.

*Celui qui a receu son témoignage,
la sceille que Dieu est véritable.*

34. Ὁ γὰρ ἀπέστειλε ὁ θεὸς. πῶς
ρήματα ἔχει τοῦ λαλοῦ. οὐ γὰρ ὁκ-
μίστου διδωσιν ὁ θεὸς τὴν πνεύμα.

*Car celui que Dieu a enuoyé, an-
nonce les paroles de Dieu : car Dieu ne
lui donne point l'esprit par mesure.*

35. Ὁ πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν υἱόν, ὃς
πάντα ὀφείλειεν ἐν τῷ χειρὶ αὐτοῦ.

*Le Pere aime le Fils, & lui a don-
né toutes choses en main.*

36. Ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱόν, ἔχει
ζωὴν αἰώνιον· ὁ δὲ ἀπειθεῖ τῷ υἱῷ,
ὃς ὁφείλει τὴν ζωὴν αὐτοῦ, ἣ ἐγγὺς
τῷ θεῷ μένει καὶ αὐτὸς.

*Qui croit au Fils, a vie éternelle :
mais qui desobéit au fils, ne verra point
la vie : ainsi l'ire de Dieu demeure sur
lui.*

ΚΕΦΑΛΑ. δ.

Ὡς οὖν ἔγνω ὁ κύριος ὅτι
ἤκουσαν αἱ Φαρισαῖαι ὅτι
ἰησοῦς πολλὰς μαθητάς ποιεῖ καὶ
βαπτίζει καὶ ἰωάννης.

*Quand donc le Seigneur eut connu
que les Pharisiens auoyent ouï dire qu'
il faisoit & baptizoit plus de disciples
que Iehan.*

2. Καί ποτε ἰησοῦς αὐτοὺς οὐκ ἐ-
βάπτιζεν, ἀλλ' αἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

*(Toutesfois Iesus ne baptizoit oit point
lui mesme, mais c'estoyent les disciples.)*

3. Ἀφῆκε τὴν ἰουδαίαν, ἔειπεν
αὐτὸς εἰς τὴν γαλιλαίαν.

*Il laissa la Judee, & s'en alla detre-
chef en Galilee.*

4. Ἐδὲ δὲ αὐτὸς διέρχεται διὰ
τῆς Σαμάρειας.

*Or il falloir qu'il traversast par Sa-
marie.*

33. Qui accepit eius testimonium, signavit Quia Deus verax est.

He that hath receiv'd his testimony, hath sealed that God is true.

34. Quoniam misit Deus, verba Dei loquitur, non enim ad mensuram dat Deus spiritum.

For he whom God hath sent / speaketh the wordes of God: for God giveth him not the Spirit by measure.

35. Pater diligit filium, & omnia dedit in manu eius.

The Father loveth the Sonne, and hath given all things into his hand.

36. Qui credit in Filium, habet vitam eternam, qui autem incredulus est Filio, non videbit vitam, sed ira Dei manet super eum.

He that believeth in the Sonne, hath everlasting life: and he that believeth not the Sonne, shall not see life: but the wrath of God abideth on him.

VT ergo cognovit Iesus, quia audierunt Pharisaei quod Iesus plures discipulos facit, & baptizat, quam Iohannes.

Now when the Lord knew / how the Pharisees had heard / that Jesus made and baptized more disciples then John.

2. (Quamquam Iesus non baptizaret, sed discipuli eius.)

(Though John himself baptized not, but his disciples.)

3. Reliquit Iudzam, & abiit iterum in Galilzam.

He left Judaea, and departed again into Galilee.

4. Oportebat autem eum transire per Samariam.

And he must needs goe through Samaria.

33. Wer es aber annimbt / der versigelt's / daß Gott warhafftig sey.

Wen huo som der anammer / hand beseglet dei / ar Gud er jand.

34. Den welchen Gott gesandt hat / der redet Gottes Wort / denn Gott gibt den Geist nicht nach dem maß.

Thi den sou Gud vdsende / taser Guds ord / Thi Gud giffuer Anden icke efter maade.

35. Der Vater hat den Son lieb / vnd hat ihm alles in seine Hand gegeben.

Faderen elster Sonnen / oc gaff hannem alting i hans haand

36. Wer an den Son glaubet / der hat das ewige Leben / Wer dem Son nicht glaubet / der wirdt das Leben nicht sehen / sondern der Zorn Gottes bleibet über ihm.

Huosom tror paa Sonnen / hand haffuer det ewige leff / Huo som icke tror Sonnen / hand skal icke see lifuit / Men Guds vrede bliffuer effuer hannem.

Da nun der H E R R innen wird / daß für die Phariseer kommen war / wie Jesus mehr Jünger machet / vnd tauftet dem Iohannes.

Der H E R R ED nu fornam / at der naar kommer saar Phariseerne huorledis Ihesus gjorde flere Disciple end Iohannes / oc dobt.

2. (Wiewol Jesus selber nicht tauftet / sondern seine Jünger.)

(End deg at Ihesus dobt icke self / men hans Disciple.)

3. Verließ er das Land Judea / vnd zoch wider in Galilean.

Da forlod hand det Land Judea / oc drog til Galilean igen.

4. Er mußte aber durch Samarien reisen.

Men hand skulderense igennem Samariam.

33. Alckdoßbo přijal geho svědeckij / ten zavěstil á to. ho podvrtil / že Bůh pravdos mluvný gest.

Kto tego świadectwo przymuje / tencl zápiecztomol áž Bog test prawdywm.

34. Nebo kohož gest poslal Bůh / slova Boží mluvj. Nro mru zagistě dáwá Duoh genu ducha.

Nbomiem ten kotozgo Bog poslal / slova Boze poviea / bo temu Bog tie pod mika dáwa Ducha.

35. Otce miluje Syna / a vssetky věcy dal wruce geho.

Otce miluje Syna / y wšyts Fo dal wruce tego.

36. Kdož wěřij w Syna / mať žwot wěčný: ale kdož gest newěřij Synu / newěst žwota / ale hněw Boží zwo: stáwá na něm.

Kto wěřij w Syna / ma žwot wječny: á kto newěst poslať w Synu / newěst žwota / ale hněw Boží zostáwá nad nim.

Edon patz poznal Ge: jisu / že gaus stlsls Zák: mco jebv Ge: jisu wnce Bědi: nstáw žnsl á křtíl nejl Jan.

Potym gdy Pan zrozumiał / że ostryłsi Saryzeuhowie ze on więcej zwolenników eymal y křtál nežli Jan.

2. (Ačkoli Ge: jisu nekřtíl / ale Bědlnjey geho.)

(Chočiasť som Jezus nie křtál / ledo zwolenníky tego.)

3. Opustil Juodstwo / a obš šel opět do Galilee.

Opasťil Jude / y šedl zšsiedo Galileey.

4. A musel gliji stry Samarij.

A přyšlo nřn práwie přerdy přes Samariya.

ד

5 וַתָּבֹא לְמַדְיָנָה
וְשָׁמְרִינָה דְּמִתְקָרְנָה שְׂכָר
עַל צִיב קָרִיתָהּ דְּהַבָּה הָיָה
יַעֲקֹב לְיוֹסֵף בְּנָה :

Venit dunque in vna citra di Samaria, dicta Sichar, presso à la possessione che Iacob dette à Ioseph suo figliuolo.

6 וְהָיָה הוּא הָמוֹן מַצִּינֹה
דְּמִינָה דְּיַעֲקֹב הוּא בֵּין
יְשׁוּעָה לְאַחַּ הָּנָא מִן עַמְלָה
דְּאַוּרְחָהּ וְיִתְבַּה הוּא דֵּה
עַל מַצִּינָה וְהָיָה הוּא שֵׁת
שְׂצִין :

Et estoit alla fuente de Iacob Iesus dunque essendo affaticato per il cammino, si sedeva così sopra la fonte, essendo quasi l' hora sesta.

7 וַתָּתֵת אֶתְתָּהּ מִן
שְׁמִירִין דְּתַמְלָה מִינָה
וְאָמַר לָהּ יְשׁוּעָה הֲבִי לִי מִ
מִינָה אֵשְׁתֵּי :

Intanto viene una donna di Samaria per trarre de l'acqua, à laqual Iesus disse, дамми à beue.

8 תַּלְמִידֵיהִי בֵּין עָלוּ הוּוּ
לְמַדְיָנָה דְּיַעֲקֹב לְהוֹן
סִבְרֵתָהּ :

Perche à ses disciples seu erano andati ne la citra per comprar da manjare.

9 וְאָמַר לָהּ הִי אֶתְתָּהּ
שְׁמִירִינָה אֵיכָנָה אֶתְתָּהּ
וְהוֹדִינָה אֶתְתָּהּ וּמִינָה
אֶתְתָּה לְמַשְׁתֵּי דְּהָיָה
אֶתְתָּה שְׁמִירִינָה לְהָגִיד
מִתְחַשְׁחִין יְהוּדִינָה עִם
שְׁמִירִינָה :

La donna Samaritana gli disse, Tu che sei Giudeo, come domandi da bevere à me che son donna Samaritana? Con- tinua, che i Giudei non hanno à far niente con Samaritanos.

10 עֲנָה יְשׁוּעָה וְאָמַר לָהּ
אֵלֹהֵי יִצְחָק הֵנִי
מִתְקָרְנָה דְּהָלֵהּ וּמִנִּי
הֵנִי דְּאָמַר לְכִי הֵב לִי
אֶשְׁתֵּי אֶתְתָּה כִּי אֵלֵךְ
הֵנִי לָהּ וְיִתְבַּה הוּא לְכִי
מִינָה הֵנִי :

Iesus ei iose, e dissele, Se tu conoscessi il dono di Dio, e chi e colui che te dice, Dammi à beve, tu non haver-elli domandato à lui, e egli li haverebbe dato de l'acqua viva.

ד

5 וַיָּבֹא בְּעִיר שׁוֹמְרוֹן הַקְּרָנָה
שְׂכָר הַקְּרוֹבָה לְמַגְדָּל לְשָׁכֵם
אֶחָד אֲשֶׁר נָתַן יַעֲקֹב לְיוֹסֵף בְּנֵי :

Vino pues à vna ciudad de Samaria que se llama Sichar, junto à la heredad que Iacob dió à Ioseph su hijo.

6 וַיְהִי שָׁם בְּאֵר יַעֲקֹב וַיְשׁוּעָה
יֹעֲזֵר מִמְּהֵלֶךְ וַיֵּצֵב כָּן אֶל-הַבְּאֵר
וַתְּהִי-כַשְׂעִתָּהּ הַשְּׂשִׁית :

Y estaua alli la Fuente de Iacob. Ansi que Iesus, cansado del camino, ansi se sentó cabe la Fuente. Era como la hora de las seys.

7 וַתָּבֹא אִשָּׁה מִשׁוֹמְרוֹן לְשָׁכֵם
מִים וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ יְשׁוּעָה הֲבִי לִי
לְשֵׁתִי :

Vina vna muger de Samaria à sacar agua : y Iesus le dize, Da me de beuer.

8 וַתַּלְמִידָיו הֵלְכוּ הָעִירָה לִקְנוֹת
אַבִּל :

(Porque sus Discipulos eran y dor à la ciu- dad à comprar de comer.)

9 וַתֹּאמֶר אֵלָיו הָאִשָּׁה שׁוֹמְרוֹנִית
אֵךְ אַתָּה יְהוּדִי הֵנָּה מִמֶּנִּי שׁוֹאֵל
לְשֵׁתֹת אֲשֶׁר אֵנִי אִשָּׁה שׁוֹמְרוֹנִית
כִּי אֵינָם מִשְׁתִּיִּים מִתְעַרְבִּים
וּמִתְהַלְכִּים יְהוּדִים אֵת-
שׁוֹמְרוֹנִים :

Y la muger Samaritana le dice, Como tu siendo Iudio me demandas à mi de beuer, que soy muger Samaritana : Porque los Iudios no se tra- tan con los Samaritanos.

10 וַיַּעַן יְשׁוּעָה וַיֹּאמֶר אֵלָיו אִם
יָדָעִי אֶת-תְּחִנַּת אֱלֹהִים וּמִי-
וְהָהוּא אֲשֶׁר אֹמֵר לָךְ הֵנִי לִי
לְשֵׁתֹת וְאַתָּה תִּשְׁאַלֵּנִי מִמֶּנִּי
וַיָּתֵן לָךְ מִיָּם חַיִּים :

Respondió Iesus, y dixole, Si conocieffes el don de Dios, y quien es elque te dize, Da me de beuer, tu pedirias deel, y el te daria agua viva.

ד

5. Ἐρχεται οὖν εἰς πόλιν τῆς σαρμα-
ρείας, λεγομένην συχαρ, πλησίον
τῆς κληρονομίας ἧς ἔδωκεν Ἰακώβ
τῷ Ἰωσὴφ υἱοῦ.

Il vint donc en vne ville de Samarie, nommée Sichar, qui est pres de la possession que Iacob donna à Ioseph son fils.

6. Ἦν δὲ ἐκεῖ πηγή τῆς ἰακώβ. ὁ
οὖν ἰησοῦς κενὸς πικρὸς ἐκ τῆς ὁδοῦ.
περὶ αὐτοῦ ἰσχυρίζεται οὕτως ὅτι τῇ
πηγῇ. ὥρα ἦν ὡστὶ ἕκτη.

Or là estoit vne fontaine de Iacob : Iesus donc lassé du chemin, se tenoit là ainsi assis sur la fontaine, c'estoit enuiron les six heures.

7. Ἐρχεται γυνὴ ἐκ τῆς σαρμα-
ρείας ἀπολῆσαι ὕδωρ, λέγει αὐτῇ
ὁ ἰησοῦς· δός μοι πιῆν.

Vne femme Samaritaine vient pour puiser de l'eau, & Iesus lui dit, Donne-moi à boire.

8. Οἱ γὰρ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπὸ τῆς
ἀγορᾶς εἰς τὴν πόλιν, ἵνα τροφὰς
ἀγοράσωσι.

Car ses disciples s'en estoient al. és à la vide pour acheter des viures.

9. Λέγει οὖν αὐτῷ ἡ γυνὴ ἡ σα-
μαρείτις. πῶς σύ ἰσχυρίζαι· ὢν,
περὶ ἐμοῦ πῶν αἰτῶν ἐν τῇ συζη-
τῇ σαρμαρείτιδος ; οὐ γὰρ συ-
ζητοῦμεν ἰουδαῖοι Σαμαρείταις.

Cette femme Samaritaine donc lui dit, Comme toi qui es Iuis, me deman- des-tu à boire, à moi qui suis femme Samaritaine ? car les Iuis n'ont point de communicatio avec les Samaritains.

10. Ἀπεκρίθη ἰησοῦς ἐὼς πρὸς αὐ-
τῇ, εἰ ᾔδεις τί ἐστι δώριον τοῦ θεοῦ, καὶ
τίς ἐστὶν ὁ λέγων σοι, δός μοι πιῆν.
σύ αὖν ἡτιχῶς ἀπὸ τῆς καὶ ἔδωκεν σοι
ὕδωρ ζῶν.

Iesus respondit, & lui dit, Si tu fa- vois le don de Dieu, & qui est ce qui te dit, Donne-moi à boire; tu lui en eus- ses demandé toi-mesme, & si c'euid do- né de l'eau vive.

5. Venit ergo in civitatem
Samaritanæ quæ dicitur Sichar:
iuxta prædium quod dedit
Iacob Ioseph filio suo.

Then came he to a citie of Samaria called Sichar: where vnto the possessor that Jacob gaue to him, saide Joseph.

6. Erat autem ibi fons Iacob. Iesus ergo fatigatus ex itinere, sedebat sic supra fontem. Hora erat quasi sexta.

And there was Jacobs well. I was then wearied in the journey : sat thus on the well : it was about the 1st hoare

7. Venit mulier de Samaria haurire aquam. Dicit ei Iesus, Da mihi bibere.

There came a woman of Samaria to draw water. Jesus said unto her, Give me to drink.

8. Discipuli enim eius
abierant in civitatem, ut ci-
bos emercent.

For his Disciples were gone away
Into the city to buy meat.

9. Dicit ergo ei mulier illa Samaritana, Quomodo tu, Iudæus cum sis, bibere à me possis, quæ sum mulier Samaritana: non enim coluntur Iudæi Samaritanis

Then said the woman of Samaria unto him, how is it that thou being a Jew, askest drink of mee, which am a woman of Samaria? for the Jews meete not with the Samaritans.

10. Respondit Iesus, & dixit ei: Si scires donum Dei, & quis est qui dicit tibi, Da mihi bibere: tu forsitan petisses ab eo, & dedisset tibi aquam vivam.

Jesus answered & saide vnto her,
If thou knewest the gosse of God, and
who it is that sayeth to thee, Give me
drinke; thou wouldest haue asked of
him; and he woulde haue giuen thee
water of life.

5. Da kam er in eine Stadt Sa-
marie / die heisset Sichar / nahe bey
dem Dörfflein / das Jacob seinem
Sohn Joseph gab.

Da kom hand i en aff Samarie ſtæder/ſom heber
Sichar // hært hoſt den Wy/ ſom Jacob gaff ſin Son
Joſeph.

6. Es war aber daselbst Jacobs
brunn. Da nun Jesus müde war von
der reise / sagte er sich also auff den
Brunn / vnd es war vmb die sechste
stunde.

De der vaar Jacobs brond. Der Jhesus waar
nu traxt af Reizen / da sette hand sig paa bronden /
oc der de vaar ved den siette time.

7. Da kommt ein Weib von Samaria wasser zu schöpfen. Jesus spricht zu jr: Gib mir trinken.

Da kommer en Kvinde aff Samaria at oſe vand.
Iheſus ſiger til hende/ Gif mig drucke.

8. Denn seine Jünger waren ihm
die Stadt gegangen / daß sie Speise
kauften.

Thi hans Disciple vaare gongne i staden/ at købe
Mad.

9. Spricht nun das Samaritisch Weib zu ihm: Wie bittest du von mir trinken/ so du ein Jude bist/ vnd ich ein Samaritisch Weib? Denn die Juden haben keine gemeinschaft mit den Samaritern.

Den Samaritanste Quinde siæer nu til han-
nem/ Hui beder du mig om dteise/ effeerdi du est en
Jøde / or ieg en Samaritanste Quinde? Thi Jo-
der hassue mig en omgengelse mer Samaritaner.

10. Jesus antwortet vnd sprach
zu ihr: Wenn du erkennetest die
Gabe Gottes / vnd wer der ist / der
zu dir sagt: Gib mir zu trincken / du
betest ihn / vnd er gebe dir lebendiges
Wasser.

Ihesus suarcke / oc saque til hende / der som du
 sende Guds gaffue / oc huo den er / som siæter til dig /
 Giff mig dricke / Da bade du hannem / oc hand gaffue
 dig leuendis Vand.

5. Vpřisselk Dřesnu Samar-
skému / kteržž slowe Synchar-
wedlě Doplužij kteržž bpi dal
Jálob Jezsfowu Synu sro-
mu.

A tak przyśedł do miłjta Ska
 młrey/ Prore zowa Etyhar/ po-
 diefolwarfu Protydal Jakob Jca
 zefow/ synowi swemu.

6. Abyla tu Studnice Zákobowa. Protož vstáv na cestě Pán Ježíše/ posadil se tak na Studnici. Abyla hodina paskožto sjeřá.

Abyt kramstoł Iakobow / X
przetoj Jezus bracie spiacowany
s drogij siadzi tak w stołnj & bto
iakoby ohostey godzinnie.

7. V přijímaš naž Samáři
májit wodny. Ažel giž Bežíš:
Dáw mi ať se napijá.

Jacym przysła niewiasta z E-
 mazyńska aby czepiała wodę /
 Fu stoczył rzekł Jezus : Day mi
 oie.

8. Předníkem zastupě geho
byli oděšli do Wřesla / aby na
saupěl poformě.

Do żołennicy tego Eli był do
miastka, aby kupił co iść.

9. Wtella genu Jena ta Samarytanka: Kterak to gsa Jiden Jadafs edemne piti genf gsem Jena Samarytanka? Ponewadf ncobcugij Jidzs Samarytanp.

Edemur ieflā onā Cāmky-
rānā nīewāstā: Jākož thy žy-
dem bedaci tad aš odemne pi.ia.
Echoram iefl nīewāstā Sīmāry-
tānā: gdrj žibomē nīethomāts
yssaž Sāmārytāny.

10. Dypowěděl Běžijša a
řekl jh: By znala dar Boží/
a kdo gesť křesťj milowj tobě:
Daj mi pihť: tyby snad pro
šla od něho/ a dalby tobě wo-
dy žiwě.

Ale Jezus dawny sey odpowis-
 cdy rzekł: Obyćś wiedziałś ten
 dar Boży, y Pro ten jest Procy mo-
 wi tobie / Daw mi pierś tedy byś ty
 go prosił, & onby tobie dał wode
 żywą.

δ.

וַיֹּאמֶר לָהּ אֲנִי־חַיִּים׃
הִיא מָרִי לֹא דָוָלָה אֵיט לָהּ
וּבָרָא עֲמִיקָה אֵימָכָה׃
לָהּ מֵנָה חַיָּה׃

*La donna gli disse, Signore, tu non hai
con che trarre, e il pozzo è profondo: don-
de hai tu dunque questa acqua viva?*

לְמַנָּה אֲנִי־חַיִּים רַב אֲנִי׃
מִן אֲבִין יַעֲקֹב הוּא דָּהוּ
יֵהֵב לִי בָרָא הָדָא וְהוּא מֵנָה
אֲשֶׁר־יִבְנֶנָּהּ וְעֵנָה׃

*Sei tu maggiore del nostro padre Ia-
cob, il quale ci dette il pozzo, e benuen-
te effe, e i suoi figliuoli, e i suoi bestiami?*

עֵנָה יְשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהּ
כָּל דִּנְשָׁתָא מִן הַלֵּין מֵנָה
תֹּוב יִצְהָר׃

*Rispose Iesus, e dissele, Chiunque ha-
ne di questa acqua bauerà di nuovo sete.*

כָּל בֵּין דִּנְשָׁתָא מִן
מֵנָה דִּנְשָׁתָא אֲחֵל לָהּ לֹא
יִצְהָר לְעֵלֶם אֲחֵל מֵנָה
הַבִּין דִּנְשָׁתָא לָהּ נִדְוִין
כֹּה מֵצִינָה דִּמְנָה׃
דִּנְבָּעִין לְחַיָּה דִּלְעֵלֶם׃

*Ma chiunque bauerà de l'acqua chi io
li darò, non bauerà più in eterno: anzi
l'acqua che io li darò si farà in lui una
fonte d'acqua che forgerà in him eterno.*

וַיֹּאמֶר לָהּ אֲנִי־חַיִּים הִיא
מָרִי הֵב לִי מִן הַלֵּין מֵנָה
דִּלְנָה תֹּוב אֲצִהָר וְלָהּ
הוּיִת אֲתִיָּה דִּלְנָה׃
הִרְכָּה׃

*La donna gli disse, Signore, dammi
questa acqua, accioche io non habbì più
sete, ne boughi più quod aringere.*

וַיֹּאמֶר לָהּ יְשׁוּעַ וְלִי
הִיא לְבָעֲלָבִי וְתִי לְהִרְכָּה׃

*Iesus le dice, Va, chiama il tuo ma-
rito, e vien qua.*

וַיֹּאמֶר לָהּ לִירָתִי לִי
בְּעֲלָבִי אֲמַר לָהּ יְשׁוּעַ
שְׂפִיר אֲמַרְתִּי דִּלְיָתִי לִי
בְּעֲלָבִי׃

*Rispose la donna, e dissele, Io non ho
marito. Iesus le dice, Bene hai detto di-
cendo, Io non ho marito.*

וַיֹּאמֶר לָהּ הָאִשָּׁה אֲדֹנִי לֹא
יֵשׁ לָהּ דָּלָהּ וְהִבְיָר עֲמוֹק הוּא
וַיֹּאמֶר יְהוֹי לָהּ מִיָּמִי הַחַיִּים׃

*La muger le dize, Sennor no tienes con que
sacarla, y el pozo es hondo: dedonde pues tienes
el agua viva?*

וַיֹּאמֶר גְּדוֹל מֵאֲבִיָּהּ יַעֲקֹב
אֲשֶׁר נָתַן לָנוּ אֶת־הַבְּיָר וְהוּא
מֵמָנָה שְׁתָּה וּבְנֵיו וְחַיִּוֹתָיו׃

*Eres tu mayor que nuestro padre Jacob, que
nos dió este pozo: del qual el beuió, y sus hijos, y
sus ganados?*

וַיַּעַן יְשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהּ כָּל־אֲשֶׁר
שׁוּתָה מִמֵּי־הַלָּהּ יָשׁוּב יִצְמָה׃

*Respondio Iesus, y dixole, Qual quier
que beuiere de esta agua, bauerà à tener sed,*

וְאֲשֶׁר תִּשְׁתָּה מִמֵּי־אֲשֶׁר
אֲנִי נֹתֵן לָהּ לֹא יִצְמָה לְעוֹלָם
כִּי אִם הַמֵּי־אֲשֶׁר אֲנִי לָהּ
יְהוֹי בֵּין בְּיָר מֵי־מְבוּעִים
לְחַיִּי־עוֹלָם׃

*Mas el que beuiere del agua que yo le dare,
para siempre no rendra sed: mas el agua que yo
le daré sera en el fuente de agua que salea para vi-
da eterna.*

וַיֹּאמֶר אֲלֶיהָ הָאִשָּׁה אֲדֹנִי
אֵין לִי אֶת הַמֵּי־הַלָּהּ אֲשֶׁר
לֹא אִצְמָה וְלֹא אֲבוֹא בָּהּ
לְשָׂאב׃

*La muger le dize, Sennor dame esta agua pa-
raque yo no tenga sed ni venga acá à sacarla.*

וַיֹּאמֶר אֲלֶיהָ יְשׁוּעַ לָכִי קָרָא
לְאִישׁ וּבֹנֵי בָּהּ׃

Iesus le dize, Ve llama à tu marido: y ven acá.

וַיַּעַן הָאִשָּׁה וַיֹּאמֶר אֲנִי־עֵשׂ
יֵשׁ לִי אִישׁ וַיֹּאמֶר אֲלֶיהָ יְשׁוּעַ
הֵיטֵב עֲשִׂיתְכִי אֲנִי־עֵשׂ לִי אִישׁ׃

*Respondió la muger y dixole, No tengo ma-
rido. Dizele Iesus bien has dicho, Que no tengo
marido.*

11. Αἰγὰ αὐτῆς ἡ γυνὴ, κύριε,
οὐτὲ ἀντλημα ἔχεις, καὶ τὸ Φρεῖαρ
ἐστὶ βαθύ· ποῦν οὖν ἔχεις τὸ ὕδωρ
τὸ ζῶν;

*La femme lui dit, Seigneur, tu n'as
pas en quoi puiser, & le puits est pro-
fond, d'où as-tu donc cette eau vive?*

12. Μη σὺ μαίζων εἶ τῷ πατρὶ
ἡμῶν Ἰακώβ, ἐξ ὧν ἔδωκεν ἡμῖν τὸ
Φρεῖαρ, καὶ αὐτὸς ἐξ ἀπύθνητος, καὶ οἱ
υἱοὶ αὐτοῦ καὶ τὰ θεισμάτω αὐτοῦ;

*Es tu plus grand que Iacob nostre
pere, qui nous a donné le puits, & lui-
même en a beu, & les enfans, & son be-
tail?*

13. Ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν
αὐτῇ, πᾶς ὁ πινὼν ἐκ τῆς ὕδατος
ταύτης, διψήσει πάλιν.

*Iesus respondit, & lui dit, Qui con-
que boit de cette eau-ci, aura encor es
soif.*

14. Ὅς δὲ ἡμεῖς πίνωμεν τῆς ὕδατος
οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, οὐ μὲν διψή-
σει εἰς τὴν αἰῶνα. ἀλλὰ τὸ ὕδωρ ὃ
δώσω αὐτῷ, γρήσεται ἐν αὐτῷ
πηγὴ ὕδατος· ἀλλομύνη εἰς ζωὴν
αἰῶνι.

*Mais qui boira de l'eau que je lui
donnerai, n'aura plus soif: car la
l'eau que je lui donnerai sera faite en
lui une fontaine d'eau saillante en vic-
eternité.*

15. Αἰγὰ αὐτῆς ἡ γυνὴ, κύ-
ριε δός μοι τῆς τῆς ὕδατος, ὥστε μὴ
διψῶ, μηδὲ ἐρχομαι ἐνθάδε ἀν-
τλῆν.

*La femme lui dit, Seigneur, donne
moi de cette eau, afin que ie n'aye plus
soif, & que ie ne vienne plus ici pour en
puiser.*

16. Αἰγὰ αὐτῆς ὁ ἰησοῦς, ὕπαγε·
φώνησον τὸν ἄνδρα σου, καὶ ἐλθέ
ἐνθάδε.

*Iesus lui dit, Va-t'en, & appelle ton
mari, & l'en vien ici.*

17. Ἀπεκρίθη ἡ γυνὴ καὶ εἶπεν,
ὅτι ἔχω ἄνδρα. λέγει αὐτῇ ὁ ἰη-
σοῦς, καλῶς εἶπας, ὅτι ἄνδρα ὅτι
ἔχω.

*La femme respondit, & lui dit, Je
n'ai point de mari Iesus lui dit, Tu as
bien dit, Je n'ai point de mari.*

CAP. IIII.

11. Dicit ei mulier, Domine, neque in quo haurias habes, & puteus altus est, unde ergo habes aquam vivam?

The woman said unto him / Sir / thou hast nothing to drawe with / and the well is deepe : from whence then hast thou that water of life?

12. Nunquid tu maior es patre nostro iacob, qui dedit nobis puteum, & ipse ex eo bibit, & filii eius, & pecora eius?

Art thou greater then our father iacob / which gave us the well / and hee himselfe drinke thereof / and his children / and his cattel?

13. Respondit Iesus, & dixit ei, Omnis qui bibit ex aqua hac, sitiet iterum.

Iesus answered / and said unto her / Whosoever drinketh of this water / shall thirst againe.

14. Qui autem biberit ex aqua quam ego dabo ei, non sitiet in aeternum, sed aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquae salientis in vitam aeternam.

But whosoever drinketh of the water that I shall give him / shall never be more a thirst: but the water that I shall give him / shall be in him a well of water / springing up into everlasting life.

15. Dicit ad eum mulier, Domine, da mihi hanc aquam, ut non sitiam: neque veniam huc haurire.

The woman said unto him / Sir / give me of that water / that I may not thirst: neither come hither to drawe.

16. Dicit ei Iesus, Vade, voca virum tuum, & veni huc.

Iesus saide unto her / Go / call thine husband / and come hither.

17. Respondit mulier, & dixit, Non habeo virum. Dicit ei Iesus, Bene dixisti, quia non habeo virum.

The woman answered / and said / I have no husband. Iesus said to her / Thou hast well said / I have no husband.

Das IIII. Capitel.

11. Spricht zu ihm das Weib: Herr / hast du doch nichts / damit du schöpfst / vnd der Brunn ist tieff / Woher hast du denn lebendig Wasser?

Quinden siger til hannem / HERR / du hast / uer dog intet at søgemet / oc Brenden er dyb / Hveden haffuer du da leffuendis Vand?

12. Bist du mehr denn vnser Vater Jacob / der vns disen Brunn gegeben hat? Vnd er hat darauf getruncken / vnd seine Kinder vnd sein Vieh.

Est du mere end vor Fader Jacob / som haffuer giffuet oss denne Brønd? oc hand haffuer drucke der aff / oc hans Børn oc hans Dug.

13. Iesus antwortet / vnd sprach zu ihr: Wer dises Wassers trincket / den wird wider dürsten.

Ihesus suarede / oc sagde til hende / Hvo som dricker aff dette Vand / hannem tørster igen.

14. Wer aber des Wassers trincket / wirdt / das ich ihm gebe / den wirdt ewiglich nicht dürsten / Sondern das Wasser das ich ihm geben werde / das wird mit ihm ein Brunn des Wassers werden / das ihm das ewige Leben quillet.

Men hvo som dricker aff det vand / som ieg giffuer hannem / hand skal icke tørste euindelige. Men der vand / som ieg giffuer hannem / der skal bliffue en Vand / icke hannem / som sigder det ewige Liff.

15. Spricht das Weib zu ihm: Herr / gib mir dasselbige Wasser / auff daß mich nicht dürste / daß ich nicht herkommen müsse zu schöpfen.

Quinden siger til hannem / HERR / Giff mig den samme vand / at mig skal icke tørste / at ieg skal icke komme hid at sø.

16. Iesus spricht zu ihr: Gehe hin / vnd ruffe deinem Manne / vnd komme her.

Ihesus siger til hende / Gaa bort / kald din Mand / oc kom hid.

17. Das Weib antwortet / vnd sprach zu ihm: Ich habe keinen Mann. Iesus spricht zu ihr: Du hast recht gesaget / ich habe keinen Mann.

Quinden suarede / oc sagde til hannem / Jeg haffuer ingen Mand. Ihesus siger til hende / Du siger ret / Jeg haffuer ingen Mand.

Kapitola IIII.

11. Rzekla gmużena: Pane / aniż mąsę timbo nawążę / a Studnice głuboką gęsi: od kądż tehdę mąsę tu wodę żywą?

Rzekla mu niewieśta: Panie / nie mąsę cym cęypac / a studnia jest głuboka / skądż tehdę mąsę te wodę żywą?

12. Zdali gło ty wteśś nęśli / Otec nąsę Jakob / kteryż nąm dał tuto Studnicę / a sam żniżył / y synowtę gęho / y dobytel gęho?

Żażeś ty wteśśym iest nąd oycą nąsęgo Jakobą / ktery nąm te studnia dał / y ktery y sam pił / y synowie iego / y bydla iego?

13. Odpowiedźł Gęsi / a kęł gę: Kądy kędż bude piły wodę tuto / żniżył bude opę?

Odpowiedział y Iesus rzeł: Kądy kędy pę te wodę / żaże będżie pragmat.

14. Ale kędż se nąpię wodę / kęrauf ną dam gmu / nębu / deł żniżył na wteś / ale wodę kęrauf ną dąm gmu / bude w nęm Studnice wodę wstakę / gęd do żywota wteśńęho.

Ależ kęby pił one wodę / kęra na dam gmu / nie wprągnę ną wteś. O wteś / wodę oną kęra na dam gmu / stąniesz w nim żżod / ten wodę wstakę / kę tu żywotowi wteśńęmu.

15. Rzekla l nęmu Żena: Pane / dan mi te wodę / a bęch nęśliżniła ani chodila sem wąży.

Sęrym mu rzeł niewieśta: Panie / dan mi te wodę / a bęch nie wprągnę / a żębych ty cęypac me chodżiła.

16. Rzeł gę Gęsi: Gębi powolay / Mużę wteś / a pęd gsem.

Thedy rzeł rzeł Iesus: Żdż wżow mążę twęgo / a pędż tu.

17. Odpowiedźł Żena a kęsta: Nęmąm Mużę. Rzeł gę Gęsi: Dobżę gę kęlaż nę nąm Mużę.

Odpowiedział y Iesus rzeł: Rzeł mu: Nęmąm mężę. A Iesus rzeł rzeł: Dobżęś powiedźiła / a nęmąm mężę.

ד

18 חמשה ציר בצליו הו
לכי והנה דאית לכיהשא
לא הנה בצלכי הד
שדירתה צמדתי :

*Perche tu has haueu cinque ma-
riti, quel che tu has adelfo, non e tuo ma-
rito: questo l'has veramente detto.*

19 אמר לה הי אנחתה
מרי הנה אנה דנבנ
אנה :

*La donna gli dice, Signore, io vedo
che tu sei Profeta.*

20 אבהו בהנה טורג
סגדו ואנתו אמרו א
אנתו בפאירטלבס הו
אתר דנלא הנה למסגד :

*I vostri padri hanno adorato in que-
sto monte, e voi dite, che in Ierusalem e il
luogo dove si debbe adorare.*

21 אמר לה ישוע אנחתה
המגיני דאנתה שצתה
דלא בהנה טורג אה לא
באירטלבס תסגדון לאנה :

*Esu le dice, Donna credi a me, che
viene l'hora che voi non adorarete il Pa-
dre ne in questo monte, ne in Ierusalem.*

22 אנתו סגדון אנתו
למדם דלא דעין אנתו
חנן דין סגדון למג
דנעין דחנה מן והנה
אנן :

*Voi adoratis quel che voi non sapete.
nos adoramus quel che nos sapimus: per-
croche la salute e da Gudez.*

23 אלא אנתה שצתה
והשא איתיה אמתי ד
הסגדא שדירג יסגדון
לאנה ברוחא ובסגד
אה אנה ציר דאיר בצל
הו סגדא בצא :

*Ma viene l'hora, e adesso d'ches Gudez
adoratore adorarete il padre in spirito e
verdad: perche da questa ora el Padre e
adoranda che l'adorano.*

24 רוחא הו ציר אלהא
ואילין דסגדון לה ברוחא
ובסגדא נה דסגדון :

*Adieu e Spirito, a bisogna che quei che
l'adorano, l'adorino in spirito e verita.*

ד

18 חמשת אנשים היו לצ
אשר לצ איגו יש אשר וחר
באמת אמרתי :

*Porque cinco maridos has tenido: y el que
aora tienes no es tu marido: esto has dicho con
verdad.*

19 ותאמר אליה האשה אדני
רוחא אני כי נביא את :

*Dizele la muger, Senyor, pareceme que tu e-
res Profeta.*

20 אבותינו בחר הנה השתחו
ואתם אומרים כי בירושלים
הנה במקום אשר ציר
להשתחו :

*Nuestros padres adoraron en este monte: y
vosotros dezis, Que en Ierusalem es el lugar don-
de es menester adorar.*

21 ויאמר לה ישוע האשה
האמר לי כי תבוא העת באשר
לא בחר הנה ולא בירושלים
ישתחו לאב :

*Dizele Iesus, Muger, creeme, que la hora vi-
ene, quando ni en este monte, ni en Ierusalem, a-
dorareys al Padre.*

22 אתם משתחוו לאשר לא
ידעתם ואנתו משתחוו לאשר
ידעו כי ישועה מיהודים היא :

*Vosotros adorays lo que no sabeys, nosotros
adoramos lo que sabemos: porque la Salud de los
Iudios viene.*

23 כי אם תבוא העת ועת
הנה באשר המשתחו אמונים
ישתחו לאב ברוח ובאמת וגם
האב את המשתחוו כאלה
מבקש :

*Mas la hora viene, y aora es, quando los verda-
deros adoradores adoraran al Padre en Espiritu
y en verdad porque tambien el Padre tales ado-
radores busca que lo adoren.*

24 האלהים רוח הוא ואשר
ישתחו לו יש צדכם להשתחו
לו ברוח ואמת :

*Dios es Espiritu: y los que lo adoran, en espi-
ritu y en verdad es menester que adoren.*

ד

18. Πέντε γάρ ἀνδρες ἔχουσιν
ἐμὴν ὄν ἔχεται. οὗτος ἐστὶν τοῦ ἀνδρὸς
ἐμὴν ἀληθινὸς ἀνδρὸς.

*Car tu as eu cinq maris: & celui que
tu as maintenant, n'est point ton mari:
ce cela as-tu dit la verité.*

19. Αἶσα αὐτῇ ἡ γυνὴ, κύριε,
ἡμεῖς ὅτι προφητὴς εἶ σὺ.

*La femme lui dit, Seigneur, je voy
que tu es l'Prophete.*

20. Οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν τῷ ὄρει
τούτῳ προσκυνοῦσιν, ἡμεῖς δὲ
λέγομεν ὅτι ἐν ἱερουσαλὴμ ἐστὶν ὁ τό-
πος, ὅπου δεῖ προσκυνῆσαι.

*Nos peres ont adoré en ceste monta-
gne, & vous dices qu'en Ierusalem est le
lieu où il faut adorer.*

21. Αἶσα αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, γυνὴ, πί-
στειστέ μοι, ὅτι ἐρχεται ὥρα ὅτε ἂν
ἐν τῷ ὄρει τούτῳ, ἂν ἐν ἱεροσολύ-
μοις προσκυνῆτε τῷ πατρί.

*Iesus lui dit, Femme, croy-moi, que
l'heure vient que vous n'adorerez le
Pere, ni en ceste montaigne, ni en Ieru-
salem.*

22. Ὑμεῖς προσκυνεῖτε ὃ ἐκ αἰ-
δῶν ἡμεῖς προσκυνοῦμεν ὃ δὲ αἰ-
μῶν ὅτι ἡ ἀληθεία ὅτι καὶ ἰουδαῖοι
ἐστὶν

*Vous adorez ce que vous ne cogno-
issez: pour nous adorons ce que nous
cognoissons: car le salut est des Iuifs.*

23. Ἀλλ' ἐρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐστὶν.
ὅτε οἱ ἀληθινοὶ προσκυνήταις προ-
σκυνήσουσι τῷ πατρί ἐν πνεύματι
καὶ ἀληθείᾳ. ἡ γὰρ ὁ πατήρ λα-
τρεῖται ἐν τῷ πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ
αὐτοῦ.

*Mais l'heure vient, & est maintenant,
que les vrais adorateurs adorant le
Pere en esprit & verité: car ainsi le Pe-
re en demande de tels qui l'adorent.*

24. Πνεῦμα ὁ θεὸς καὶ τὰς προ-
σκυνῶντας αὐτῷ, ἐν πνεύματι
ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνῆσαι.

*Dieu est esprit: & faut que ceux qui
l'adorent, l'adorent en esprit & verité.*

18. Quinque enim viros habuisti: & nunc quem habes, non est tuus vir, hoc verè dixisti.

For thou hast had five husbands: and he whom thou now hast, is not thine husband: but saydest thou truely.

19. Dicit ei mulier, Domine, video quia Propheta es tu.

The woman sayde unto him, Sir, I see that thou art a Prophete.

20. Patres nostri in monte hoc adoraverunt, & vos dicitis, quia Ierosolymis est locus ubi adorare oportet.

Our fathers worshipped in this mountaine: and ye say, that in Ierusalem is the where men ought to worship.

21. Dicit ei Iesus, Mulier, crede mihi, quia veniet hora, quando neque in monte hoc, neque in Ierosolymis adorabitis Patrem.

Iesus said vnto her, Woman, beleeue me: the houre cometh: when neither here in this mountaine: nor at Ierusalem: will ye worship the Father.

22. Vos adoratis quod nescitis: nos adoramus quod scimus, quia salus ex Iudæis est.

Ye worship that which ye knowe not: we worship that which we know: for saluation is of the Iewes.

23. Sed venit hora, & nunc est, quando veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu & veritate. Nam & Pater tales querit, qui adorent eum.

But the houre cometh: and now is: when the true worshippers shall worship the Father in spirit: and in truth: for the Father requireth such to worship him.

24. Spiritus est Deus: & eos qui adorant eum, in spiritu & veritate oportet adorare.

God is a Spirit: and they that worship him must worship him in spirit: and in truth.

18. Fünff Männer hast du gehabt/ vnd den du nun hast/ der ist nicht dein Mann/ da hast du recht gesagt.

Du hastuer haffte vnf Wnd / och den som du nu hastuer / hand er icke din mand / der sagde du ret.

19. Das Weib spricht zu ihm: HERR/ ich sehe/ daß du ein Prophet bist.

Quinden siger til hannem/ Herre/ ieg sees/ at du est en Prophete.

20. Vnsere Väter haben auff disem Berge angebetet / vnd ihr saget / zu Ierusalem sey die stete/ da man anbeten solle.

Forde Fedre haffue tilbedet paa dette Bierg / oc i sig / I Ierusalem er den Sted / som mand skal tilbede.

21. Iesus spricht zu ihr: Weib/ glaube mir/ es kompt die zeit/ daß ir weder auff dem Berge/ noch zu Ierusalem werdet den Vater anbeten.

Ihesus siger til hendis/ Quinde/ tro mig/ Den tid kommer/ at i huercken stulle tilbede Faderen paa dette Bierg / och ey i Ierusalem.

22. Ir wisset nicht/ was ir anbetet/ Wir wissen aber / was wir anbeten/ Denn das Heil kompt von den Iuden.

I vide icke/ huad i tilbede/ Men vi vide/ huad vi tilbede/ Thi Salighed kommer aff Ioderne.

23. Aber es kompt die zeit/ vnd ist schon lest/ daß die warhafftigen anbetet werden den Vater anbeten/ im Geist vnd inn der warheit / denn der Vater will auch haben/ die in also anbeten.

Men den tid kommer/ oc er allerede nu/ At de sande Tilbedere stulle tilbede Faderen / i Anden och i Sandhed / Thi Faderen vil oc haffue dem / som hantnem saa tilbede.

24. Gott ist ein Geist / vnd die ihn anbeten / die müssen ihn im Geist vnd in der warheit anbeten.

Gud er en And / oc de hannem tilbede / de stulle tilbede hannem i Anden oc i Sandhed.

18. Nebo gsy pte mužow mēla / a nnyj ktrthož māsō neny twag muž. To gsy powrē: dēla prāmē.

Abowiemē pfaci mežow mēla / a teraz then ktrrego maš me iest twoy maš / toš prawdywie pomiedzi ſkſa.

19. Kſellagemu žena: Pa ne/widym že gsy ty Prorok.

Rečelka mn ntwiſkſk: Paš nte widze ižw ty ieſt Prorok.

20. Otcowē naſſy na tēto to Hoſe klanēli ſe: a wy prawdyie / že w Gruzalēmē gſt myſio kēžto nāležy ſe klanēti.

Oycowie nā ſy dſwalili Bogā nā gorze tej / a wy powiadacie že w Ieruzalem ieſt mēyſce tady potr: ſebā Boga dſwalic.

21. Kſell gh Gēſiſe: Ženo/ wēſ mi že gde hodina / kōžto ani na tēto Hoſe/ ani w Gruzalēmē budete ſe klanēti Otcy.

17k tho ſy powiedzial Ieſus: Niewiaſto wierzmy / przydyje c: čas gdy ani nā gorze tēy / ani w Ieruzalem budziecie dſwalic Wy: c.

22. Wy klaniete ſe tomu že muſniewiſte / a my ſe klanijme temuſwijme / neb Spasniſ i Židuw gēſt.

Wy dſwaliete co niewiedze / a my dſwalimy co wiemy / abo wiemy ieſt ſbawienie i Židow.

23. Ale gdeſ hodina a nnyjſt gēſt / kōžto prawdy ciicē / klanēti ſe budau Otcy w duchu a w prawdy. Nebo p Otce takō wſch hlebā / ktrhby ſe klanēli genu.

Atē przydyje c: čas i teraz ieſt / gdy prawdywi dſwalcy budā dſwalic Wy w duchem y prawdy / Bo p Otce t: ſowych buſa / ktr: ſyby go dſwalic.

24. Wſh duch gēſt / a ti ktr: ſy mu ſe klanēgij / w duchu a w prawdy magij ſe klanēti.

Bog ieſt a duch / a ty ktr: ſy go dſwalā / potrzeba aby go dſwalili w duchu y w prawdyie.

ד.

25. אמרה לה אנתתני
הי ידעא אנה דמשיחא
אתא וימא דאתא הו מלך
לו כל מנא :

*La donna gli dice, Io so ch'el Messia
alqual si chiama Christo, debbe venire.
quando dunque, ara venuto egli, ti an-
nunciera tutte le cose.*

26. אמר לה ישוע אנה
אנה דמסיל אנה עמכי :

*Jesus le dice, Io soa quell'effa che tu
parla.*

27. וכד במלל אתי ה
תלמידוהי ומתדברין הו
העם אנתתא ממלל ל
הין אנש אמר מנה בעא
אנת או מנה ממלל אנת
עמה :

*Et in questa vennero i suoi discipoli e
maravillarono che ella parlasse con una
donna: mandarono insieme disce, Che cer-
chi tu quel omra, perche parla tu con effa?*

28. וסבתא קולתא אנתתא
ואולת למדינתא ואמרה :

*La donna dunque lassò la sua bidria,
quando ne la cessò, e dixe à gli uomini.*

29. הו הו גברא דאמר לי
כל מנא דעבדת למנא
הויו משיחא :

*Venite, à vedete un huomo, alqual
me ha detto la cosa che io ho fatto: non è co-
stui Christo?*

30. ונבקו אנשנא מן
מדינתא ואתין הו לנתה :

*E si dunque v'erano de la città, e ven-
nero a lui.*

31. וביטו רלן בעין הו
מנה תלמידוהי ואמרו
לה דבן לעס :

*In questa meza à discipoli lo pregava-
no, dicendo, Maestro, mandala.*

32. הו הו אמר להון אית
לי מאכילתא דאכול אידא
דאתין לא ידעין אנתין :

*Et egli disse loro, Io ho un cibo da man-
giare, che voi non sapete.*

33. אמרו תלמידי
כינתהון למא אנט אית
לה מנא למאכל :

*onde i discipoli dicevano fra loro, Ha-
rebbe qualcuno potendo da mangiare?*

25. ויאמר לו הנאשה יודעה אני
כי משיחא יבוא הנאמר משיח
באשר יבוא הוא יגיד לנו כלם :

*Dizele la muger, Yo se que el Messias ha de
venir, el qual se dize el Christo: quando el veni-
re, nos declarara todas las cosas.*

26. ויאמר אליה ישוע אנה
הדבר אליך :

Dizele Iesus, Yo soy, que hablo contigo.

27. ועל־זה הדבר באו תלמידיו
ותמהו כי עם הנאשה מדבר
ויאש לא אמר אליה מה מבקש
או מה מדבר עמה :

*Y en esto vinieron sus Discipulos: y mara-
villaronse de que hablava con aquella muger:
mas ninguno le dixo, Que preguntas, ó que hab-
las con ella?*

28. ותעזב הנאשה את־הידה ואת־לך
אל־העיר ותאמר לאנשנא :

*Entonces la muger dexò su cantaro, y fué à
la ciudad, y dixo à aquellos hombres.*

29. לכו וראו את האדם אשר
אמר לי את כל־אשר עשיתי
אם לא זה הוא המשיח :

*Venid ved un hombre que me hà dicho to-
do lo que he hecho: si es por ventura el Christo?*

30. ויצאו מן־העיר ויבואו אליה :

Entonces salieron de la ciudad, y vinieron à el.

31. ובין עת החיה שאלו ממנו
תלמידיו לאמר רבי אכל :

*Entreranto los Discipulos le rogaban, di-
ciendo, Rabbi come.*

32. ויאמר אליהם יש
לי אכל לאכל אשר אתם לא
ידעם :

*Y el les dixo, Yo tengo vna comida que co-
mer, que vosotros no sabays.*

33. וידברו תלמידים איש אל־
רעהו ומי־הביא לו לאכל :

*Entonces los Discipulos dezian el uno al o-
tro, Si le ha traydo alguien de comer?*

25. Λίγη αὐτῷ ἡ γυνὴ, εἰδὼς οὖν
μυστικῶς ἐρχεσθαι τὸ ληγέμεν. Ὁ χρι-
στὸς οὕτως ἐλθὼς ἐπαύει, ἀναγ-
γέλαθ' ἡμῖν πάντα.

*La femme lui respondit, Je sai que
le Messias (qui est appelle Christ) doit
venir: quand donc icelui sera venu, il
nous annoncera toutes choses.*

26. Λίγη αὐτῷ ὁ ἱησοῦς, ἐγὼ εἶμι,
ὁ λαλῶς σοι.

*Iesus lui dit, Ce suis-je, moi qui parle
à toi.*

27. Καὶ ὅτε τὰ τοιαῦτα ἔλεγον οἱ μα-
θηταὶ αὐτῇ, καὶ ὁ θαύμαζον ὅτι με-
τὰ γυναικὸς ἐλάλει εἰς τοιαῦτα εἶ-
πε, τί ζήλεις; ἢ τί λαλοῖς μετ' αὐ-
τῆς;

*Et lors ce ses disciples vindrent, & s'e-
merueillierent de ce qu'il parloit avec
une femme: toutesfoiis nul ne dit, Que
demandes tu luy, Pourquoi parles tu
avec elle?*

28. Ἀφῆκεν δὲ τὴν τῆρας αὐτῇ
ἡ γυνὴ, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν πόλιν,
καὶ λίγα τῶν ἀσθενέων.

*La femme donc laissa sa cruche, &
s'en alla à la ville, & dit aux gens,*

29. Διῦτε, ἰδοὺ τὸ ἀσθενέον ἐστὶν
πρὸς μοι πείτε ὅτι ἐπηγάτο, μετὰ
τῶν ἐστὶν ἀσθενέων.

*Venez, voyez un homme qui m'a
dit tout ce que j'ai fait, C'estui-ci n'est
il point le Christ?*

30. Ἐξῆλθον δὲ αὐτὴν οἱ πύλαι καὶ
ἔρχοντες πρὸς αὐτὴν
Ἦν φορέοντες δόνην τῆς πόλεως, & vin-
drent vers lui.

31. Ἐστῆσαν μετὰ αὐτῆς ἡρώτων αὐ-
τὴν εἰ μετὰ τῆς αὐτῆς λαλοῖς, βαβ-
βί, φάρα.

*Or cependant les disciples le prioient,
disant, Maître, mais que.*

32. Ὁ ἱησοῦς αὐτῇ, ἐγὼ βρω-
σκὴν ἔχω φαγῆν, ἣν ὑμεῖς οὐκ οἶ-
δάτε.

*Mais il leur dit, J'ai à manger d'une
viande que vous ne savez point.*

33. Ἐλεγον δὲ αὐτοὶ μετ' αὐτῆς πρὸς
ἀλλήλους, μή τις ἐκείνην αὐτῇ
φαγῆν;

*Les disciples donc disoient entre
eux, Quelcun lui auroit-il apporté à
manger?*

34. אָמַד לְהוֹן יִשׁוּעַ מִמֶּנּוּ
מֵאֲכֹלֶתִי דִילִי אֵיתִיהָ דִּ
הָאֶכְרֵר צְבִינָה דִּמֶן דְּסִדְרִי
וְאִשְׁלִמִי וְהִי לְעִבְדָּהּ :

*Esu dice loro, Il mio cibo è chi mi fa-
ce la volontà di colui che mi ha mandato, &
condurlo a perfezione l'opera sua.*

35. לֹא אֲנִיתִן אֲמִרִין דְּפִתִּר
אֲרִבְעָא יָרִיחִין אֲרִמָּה חֲצִינָא
הָאֵלֵּי אָמַר אֲנִי לֶכְח
דְּאֲרִימוּ עֵינֵיכֶון חֲזִיו
אֲרִעֲתָנָא דְּחִידָה וּמִטְיָה
לְחִידָה מִן כְּרוּ :

*Non dite voi che io sono ancora quat-
tro mesi, & la messe non verrà? Ecco, io ve
dico, alla ora vostra occhi, & quasi date la
campagna, perché ella sarà già biancha, & da
miciere.*

36. וְאִינָא דְּחִידָה אֲגִרָּה
נִכְסֵי וּפְנֵי בְּאֵרָא לְחִידָה
דְּלִעֲלֵם וְדִרְעָא וְחִידָה
אֲבִרָּה יִחִידָה :

*Ora chi miete, mercede mercede, &
raccolge il frutto in vita eterna: a fine che
infine gozi, & chi semina, & chi miete.*

37. בְּהִידָה צִיד אֵיתִיהָ
מִלְּתָא דְּסִדְרִי דְּאֲחִירִין
הוּא יִרְעֵנָא אֲחִירִין הָפֵד :

*Perquæ in questo quel detto si co-
rifica, che altri è quel che semina, & altri
è quel che miete.*

38. אֲנִי שְׂדֵהֲכֶון לְמַחְצֵד
מִדָּם דְּלֹא הֵינָא אֲנִיתִן
לְאֵיתִין אֲחִירָנָא צִיד לְאִי
וְאֲנִיתִן עֲלֵתִין עַל עֲמִלְהֶון
דְּהִנֶון :

*Io v'ho mandati a mietere quello nel
quale non non hanno lavorato altri han-
no lavorato, & voi siete entrati in la lor fa-
riche.*

39. מִן הִי מִדִּינָתָנָא דִּין
סִנְיָא הִימְנוּ בָּהּ שְׂמִרָא
מִטּוֹל מִלְּתָא דְּאֲנִיתִנָּא
הִי דְּמִסְהֵדָה הוּא דְּאֲמַר
לִי כֹל מִדָּם דְּעִבְדָּהּ :

*Ora di quella città molti de Samari-
tana credettero in lui, per la parola de la
donna, che testificava, dicendo, Egli mi ha
dato questo tesoro che io ho fatto.*

34. וְאָמַד אֵלֵיהֶם יִשׁוּעַ אֲכָלִי
וְהָ הוּא אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֶת-דְּצוֹן
אֲבִי אֲשֶׁר שְׁלַחְנִי וְאֲשֶׁר אֲכָלָה
אֶת-מַעֲשָׂהוּ :

*Dizeles Iesus, Mi comida es, que yo haga la
voluntad del que me embió, y que acabe su obra.*

35. הֲלֹא אַתֶּם אוֹמְרִים כִּי עוֹד
שְׁלוֹשָׁה חֳדָשִׁים וְיָבוֹא הַקָּצִיר
הִנֵּה אֲנִי אָמַר לָכֶם שְׂאוּ עֵינֵיכֶם
וְרִאוּ אֶת-הָאֲרָצוֹת כִּי לִבְנוֹת
הִנֵּה אֶל-הַקָּצִיר עֲתָה :

*No decís vosotros que aun ay quatro meses
hasta la siega? He aqui yo os digo: alcad vuestras
ojos, y mirad las regiones porque ya estan blan-
cas para la siega.*

36. וְהַקֹּצֵר שָׂכָרוֹ יִקַּח וְיֵאָסֶה
פְּרִי לַחֲיִי עוֹלָם אֲשֶׁר גָּם הַזֹּרֵעַ
יִשְׂמַח יַחַד גָּם הַקֹּצֵר :

*Y el que siega, recibe salario, y allega fruto
para vida eterna: para que el que siembra tam-
bién goze, y el que siega.*

37. כִּי בֹאֵת יֵשׁ דְּבַר אֱמֶת כִּי
אֲחֵר יֵשׁ הַזֹּרֵעַ וְאֲחֵר הַקֹּצֵר :

*Porque en esto es el dicho verdadero, Que
vno es el que siembra, y otro es el que siega.*

38. אֲנִי שְׁלַחְתִּי אֲתֶכֶם לִקְצֹר
אֲשֶׁר שָׁם אֵינְכֶם יַעֲבֹדְתֶם אֲחֵרִים
יָעֻזוּ וְאַתֶּם בִּיגִיעֶתֶם תָּבוֹאוּ :

*Yo os he embiado a segar lo que vosotros
no labrásteis: otros labraron, y vosotros auays en-
trado en sus labores.*

39. וּמַעִיר הָהוּא שׁוֹמְרוֹנִים לְבָיִם
הָאֲמִינִי בֹי בְּעִבּוֹר דְּבַר הָאִשָּׁה
הַמַּעֲיִדָה כִּי אָמַר לִי אֵת כֹּל
אֲשֶׁר עָשִׂיתִי :

*Y muchos de los Samaritanos de aquella ci-
dad creyeron en el por la palabra de la muger que
dava testimonio diciendo, Que me dixo todo lo
que he hecho.*

8.

34. Αἶμα αὐτοῦ, ὁ ἰησοῦς. ἐμὸν
βούμα ἐστίν, ὅτι ποιῶ τὸ θέλημα
τοῦ πέμψοντός με, καὶ πληρώσω αὐ-
τὸ ἔργον.

*Iesus leur dit, Ma viande est que ie
face la volonté de celui qui m'a enuo-
yé, & parface son œuvre.*

35. Οὐχ ἔμμε λέγετε, ὅτι ἔτι πε-
ντήμηνες ἐστὶν, καὶ ὁ θερισμὸς ἐγγύς;
ἰδοὺ λέγω ὑμῖν, ἐπερχοται καὶ ὁ θε-
ρισμὸς ὑμῶν, καὶ θησάσθε τὰς
χαίρας, ὅτι λαμβάνει ὁ σπέρμας θε-
ρισμὸν ἡδῆ.

*Ne dites-vous pas qu'il y a encore
quatre mois, & la moisson viendra?
voici, ie vous di, leuez vos yeux, & re-
gardez les contrées: car elles sont ja
bianches pour moissonner.*

36. Καὶ ὁ θερίζων μισθὸν λαμβά-
νει, καὶ συναγεί παρὰ τοῦ εἰς ζωὴν
αἰώνιον, ὅτι καὶ ὁ σπείρων ὁμοῦ
χαίρει καὶ ὁ θερίζων.

*Or celui qui moissonne reçoit sala-
re & assemble le fruit en vie éternelle:
afin que celui qui sème ait aussi le jo-
ye, & celui qui moissonne.*

37. Ἐν γὰρ τῷτῳ ὁ λόγος ἐστὶν ὁ
ἀληθινός, ὅτι ἀλλ᾽ ἐστὶν ὁ σπεί-
ρων, καὶ ἀλλ᾽ ὁ θερίζων.

*Car en cela est ce dire veritable, Qu
vn sème, & l'autre moissonne.*

38. Ἐγὼ ἀπέστειλα ὑμᾶς θερί-
ζειν, ὁσὺν ὑμεῖς κακοποιᾶτε ἀλ-
λοὶ κακοποιῶσιν, καὶ ὑμεῖς ἐν τῷ
κῆρτι αὐτῶν ἐμπλησύνεσθε.

*Ie vous ai enuoys moissonner ce
en quoi vous n'avez point travaillé: au-
tres ont travaillé, & vous êtes entrés
en leur travail.*

39. Ἐκ τῆς πόλεως οὐκ αἰτίας πολ-
λοὶ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἡσυχασμοῦ
ἐκ τῆς πόλεως τοῦ λόγου τοῦ ἡμῶν
μαρτυροῦντος ὅτι ὅτι μαι πάντα
ἐγὼ ἐποίησα.

*Or de ceste ville, la plusieurs des Sa-
maritains creurent en lui, pour la paro-
le de la femme, laquelle auant rendu ce
testmoignage, li m'a dit tout ce que j'ai
fait.*

34. Dicit eis Iesus, Meus cibus est ut faciam voluntatē eius qui misit me, ut perficiam opus eius.

Iesus said unto them: My meat is that I may do the will of him that sent me: and finish his works.

35. Nōne vos dicitis, quōd adhuc quatuor mēses sunt, & messis venit? Ecce dico vobis, levate oculos vestros, & videte regiones: quia albae sunt iam ad messē.

Say not ye: There are yet four months, and then cometh harvest? Behold, I say unto you: Lift up your eyes, and looke on the regions: for the are white already unto harvest.

36. Et qui metit, mercedem accipit, & cōgregat fructum in vitam aeternā: ut & qui seminat, simul gaudeat & qui metit.

And he that reapeth, receiveth wages: and gathereth fruit unto life eternal: that both hee that soweth, and he that reapeth, might rejoice together.

37. In hoc enim est verbum verum: quia alius est qui seminat, & alius est qui metit.

For herein is the saying true: that one soweth and another reapeth.

38. Ego misi vos metere quod vos non laborastis: alii laboraverunt, & vos in labore eorum introistis.

I sent you to reap that which you have not laboured for: other men have laboured, and ye are entered into their labours.

39. Ex civitate autem illa multi crediderunt in eum Samaritanorum, propter verbum mulieris testimonium perhibentis, Quia dixit mihi omnia quaecunque loci.

Nowe many of the Samaritanes of that cite believed in him: for the saying of the woman which testified: He hath tolde me all things that ever I

34. Iesus spricht zu ihnen: Meine speise ist die / daß ich thu den willen deß der mich gesandt hat / vnd volende seine Werck.

Ihesus siger til dem / Min Mad er / at ieg gør hans Vilie som mig vdsende / oc fuldcommer hans Gerning.

35. Saget jr nicht selber / Es findt noch vier Monden / so kompt die Erndte? Sihe / ich sage euch / hebet cure augen auff / vnd sehet inn das Feld / denn es ist schon weiß zur Erndte.

Sige ticle self / Der ere end nu fire maanede / saa kommer Høst? See / Jeg siger eder / oplofster eders øyen / oc seer paa marken / Thi der er allerede hult til høsten.

36. Vnd wer da schneidet / der empfehet Lohn / vnd sammet Frucht zum ewigen Leben / auff daß sich miteinander freuen / der da säet / vnd der da schneidet.

De huo som høster hand saar Løn / oc samler Fruct til der ewige Liff / Paa det de skulle glæde sig med huer andre / den som saar oc den som høster.

37. Denn hie ist der Spruch waar: Diser säet / der ander schneidet.

Thi her er der Ordspøck sant / Denne saar / Den anden høster.

38. Ich habe euch gesandt zu schneiden / das ihr nicht habe gearbeitet / Ander haben gearbeitet / vnd ihr seht in ihre arbeit kommen.

Jeg haaffuer vdsent eder at høste det som ticle arbejdede / andre haaffue arbejdet / oc i ere komne i deris arbejdet.

39. Es glaubten aber an ihn vil der Samariter / auß derselbigen Stadt / vmb des Weibes rede willen / welches da zeugete / Er hat mir gesagt / alles was ich gethan habe.

De der trode mange Samaritaner paa hannem / aff den samme Stad / for Quindens tale skuld / som saa vidnede / Hand haaffuer sagt mig / alt det ieg haaffuer gjort.

34. Nesci gim Gessis: Quoget volrm gest / abygh tis nil vuoli toho kteryz nne postat / a konal dylo gcho.

Uchdy trefl Iesus: Moget p karm rest abygh czynil wola thego kroy mie postat / a dotonczyl forch wy tego.

35. Wssaf wy prawiste / Je gessie gsaup trefl Wessie / a jenu ptingde? An prawim wam / zdmij hntec oti wasse / a patre na kraginy jet se gij belegu se jui.

Jsay wy nie mowicie: Jesze sa chtery miesiace a tedyc jntwo przydzie? Otaz wam powiedam: Podniecacie oczu waszych / a przy p itezcie sie k karm / boc nuz was le sa lu jntwa.

36. Albozt jne / odpłatuf bře / a shromazduge vřicel k jmotu wřeněnu / aby y ten ldoz rospwā spolu se radowal y ldo jne.

A kthoryc jnta bčrye zaplāt / y zbiera owoc da zymotā w c. im. go / aby y ten kroy siel / wesełil sie spolu z tym kroy jnta.

37. W tom zagisł slowo prawe gest / Jeg gim ggi kteryz rospwā a / gim kteryz jne.

Abowiem w tym powieśc onā gest prawdywa: Jntyciel kroy siel / a lufy kroy jnta.

38. Jaz gsem wās postat / a byste jali o tem jgic ne pracowali. Gimj gsaupracowali / a wy gste ro gegich pracy we sli.

Jacim was postat jaz cho okos lo czegoscie wy mikroba / jntyc robil / a wysie wsił w robote ich.

39. Z Wessia paf toho manoz p wřicili w nēhoz Samarytānuow prokē jeny ktrāz swē dectwiy wōdāwala / Je mi gest powēdēl ressety wēcy kteryz gsem foli tūila.

Tedy z mīstā kōnego wiele Szamarytānuow wierzyl w cniā powieścōney niemiāsty / Trora swie adczyl a jety w slytō powieđzial co u dno folwicz cymilā.

40 וַיָּבֹאוּ אֵלָיו לְיִתְחָהּ הַבָּנוֹן
שְׂמִירָא בְּצוּר מִבֵּית דִּירָא
לְיִתְחָהּ וְהָיָה לְיִתְחָהּ
תְּבִירָא יְמִינוֹ:

I Samaritani dunque come furon venuti à lui, lo pregaron che restasse con loro a co'sistere in due giorni.

41 וְסִנְיָאֵם הָיִמְנוּ בָּהּ
בְּיָסוּד מִלְּתָהּ:

E molti più credettero per il suo parlare.

42 וַתֹּמְרוּן הֵן לֹא יִתְחָהּ
הִיא דְּמִכִּיל לֹא הָיָה בָּהּ
בְּמִלְּתָהּ בְּהִימְנוֹן בָּהּ
הֵן אִירָשְׁמִצוֹ וַיִּדְעוּ דְּרָבָא
אִיתְחָהּ שְׂרִירָאִית מִשְׁיָחָא
מִכְּנִיָּה דְּעִלְמָא:

E dicevano à la donna, Il n'a poi non crediamo più per la tua parola impero che non medesimo il babbiano detto, e sapiamo che questo è veramente Christo il Salvatore del mondo.

43 וַתֵּרָא תְּבִירָא יְמִינוֹ בֵּין
יְשׁוּעָא בֵּין תְּבִירָא וְאֵל
הַגְּדִילָא:

Due giorni appresso si partì delli, e andassene in Galilea.

44 הֵן אִירָשְׁמִצוֹ שְׂהָרָא
הַבָּנוֹן בְּמִדְיָתָהּ לְבָנָא
מִתְחָהּ:

Perche che effo Iesus haueva refestimonia che son Profeta non è honnato na la sua patria.

45 פֶּד דִּין אִתָּהּ לְגִדְלָא
הַבְּלוּהִי גִלְגָּלָא דְּחִוּוֹ
אִתְחָהּ כָּל דְּעָבֵד
בְּאוֹרְשַׁלַּם בְּעִדְעָדָא אִתּוֹ
הֵן אִירָשְׁמִצוֹ הַבָּנוֹן לְעִדְעָדָא:

Quando dunque fu venuto in Galilea, e Galilea lo riceuere, haueudo vedute tutte le cose, ch'egli haueua fatto in iherusalem nel giorno de la festa: perche che ancor effi erano venuto à la festa.

46 אִתָּהּ הָיוּ תוֹב יְשׁוּעָא
לְהִטְנָא דְּגִלְגָּלָא אִיבְנָא
דְּעָבֵד מִיָּתָא חִמְרָא וְאִירָשְׁמִצוֹ
הֵן בְּבִירָא בְּחֹם עָבֵד
מִלְּבָנָא חֵד דְּבִירָא בְּבִירָא
הֵן:

Iesus dunque venne di nuovo in Cana città de Galilea, d'ane haueua fatto de l'acqua vino. Et erant uno de la corte del re, el figliuolo di cui era ammalato in Capernaum.

40 וּבְכַאֲשֶׁר בָּאוּ אֵלָיו הַשּׂוֹמְרִים
שָׁאֵלוּ מִמֶּנּוּ לְהוֹיָתוֹ עִמָּהֶם וַיֵּה
שָׁם לְיוֹמִים:

Mas viniendo los Samaritanos à el, rogaronle que quedasse alli: y quedo alli dos dias.

41 וְרַבִּים מִדְּשׁוֹנִים הֶאֱמִינוּ
בּוֹ בְּעֵבֹד דְּבָרוֹ:

Y creyeron muchos mas por la palabra de el.

42 וְלֹאֲשֶׁה אָמְרוּ לֹא מֵאֲמִינוֹ
אֲנַחְנוּ בְּעֵבֹד מִלְּתָהּ כִּי אִם
אֲנַחְנוּ שְׂמִעְנוּ וַיִּדְעוּ כִּי זֶה הוּא
בְּאֵמַתּוֹ מוֹשִׁיעַ הָעוֹלָם הַמְּשִׁיחַ:

Y dezian a la muger, Que va no creemos por tu dicho, porque nosotros mismos oemos oydo y sabemos, que verdaderamente este es el Salvador del mundo, el Christo.

43 וּבֵינֵם הַשְּׁלִישִׁי יָצָא מִשָּׁם
וַיֵּלֶךְ גִּלְגָּלָה:

Y dos dias despues salió de alli, y fue se à Galilea.

44 וְהוּא יְשׁוּעַ הָעִיד כִּי לִנְבִיאָה
בְּנֵיָא מוֹלְדָתָהּ וּבְעִירוֹ לֹא יֵשֵׁב
לוֹ כְּבוֹד:

Perque el mismo Iesus dió testimonio, Que el Profeta en su tierra no tiene honrra.

45 וּבְכַאֲשֶׁר בָּאוּ בְּגִלְגָּלָא קֶבְלוּ
אוֹתוֹ הַגִּלְגָּלִים כִּי דָּאוּ אִתּוֹ כָּל
אֲשֶׁר עָשָׂה בִּירוּשָׁלַם בְּחֵג וְגַם
הַמָּחָה בָּאוּ אֵלָיו הַחֵג:

Y como vino à Galilea, los Galileos lo recibieron, vistas todas las cosas que auia hecho en Ierusalem en el dia de la Fiesta: porque tambien ellos auian venido al dia de la Fiesta.

46 וַיֵּשֶׁב וַיָּבֹאוּ יְשׁוּעַ אֵלָיו קָנָה
הַגִּלְגָּלִים אֲשֶׁר שָׁם עָשָׂה יוֹן מִמֵּיָם
וַיֵּה אִישׁ עָבֵד הַמֶּלֶךְ וּבְנֵי חֵלָה
בְּכֶפֶר נַחֻם:

Vino pues Iesus otra vez à Cana de Galilea, donde auia hecho el vino del agua: y auia en Capernaum vno del Rey cuyo hijo estaua enfermo.

40. Ὡς οὖν ἤλθον πρὸς αὐτὸν οἱ
σαμαριῖται, ἤρξαντο αὐτὸν μετὰ κα-
τὰ αὐτοῦ, καὶ ἡμῖνον ἐκεῖ δύο ἡ-
μέρας.

*Quand donc les Samaritains fu-
rent venus vers lui, ils le prièrent
qu'il demeurast avec lui, & il demeura
là deux iours.*

41. Καὶ πολλοὶ πλείους ὁμίε-
σκον αὐτὸν διὰ τὸν λόγον αὐτοῦ.

*Et beaucoup plus de gens crurent
pour la parole.*

42. Τῇ π γυναικὶ ἔλεγε, ὅτι
οὐκ ἔτι δεῖ τί σοι λαλεῖν πε-
ρὶ τούτου, αὐτὸς γὰρ εἰρηκόμητον, καὶ
εἰδόμενον ὅτι οὗτός ἐστι ἀληθὺς ὁ
σωτὴρ τοῦ κόσμου ὁ χριστός.

*Et disoyent à la femme, C'est
plus pour ta parole que nous oyoons:
car nous-mêmes l'auons ouï: & sa-
uons que cestui-ci est véritablement le
Christ, le Sauueur du monde.*

43. Μετὰ τῇ ταῖς δύο ἡμέραις ἐ-
ξῆλθεν ἐκεῖθεν, καὶ ἀπέλθων εἰς
τίαν γαλιλαίαν.

*Or deux iours apres il se partit de
là: & s'en alla en Galilee.*

44. Αὐτὸς γὰρ ὁ ἰησοῦς ἐμαρ-
τυροῖται, ὅτι περὶ φήτης ὅς τῃ ἰδιᾷ
πατρίδι ημεῖς οὐκ ἔχ-
ομεν.

*Car Iesus auoit rendu testimoigne
qu'un prophete n'est point honnort
en son païs.*

45. Ὅτε οὖν ἤλθον εἰς τίαν γα-
λιλαίαν, εἰσῆλθον αὐτοὶ οἱ γαλι-
λαῖοι, πάντες οὗτοι οἱ ἰσχυροὶ
ὅς ἡροσολύμοις ἐν τῇ ἐορτῇ, καὶ
αὐτοὶ γὰρ ἤλθον εἰς τὴν ἐορτήν.

*Quand donc il fut venu en Galilee,
les Galileens le receurent, ayant veu
toutes les choses qu'il auoit faites en
Ierusalem au iour de la feste, car eux
aussi estoient venus à la feste.*

46. Ὡς οὖν ἔτι οἱ ἰησοῦς πάλιν
ἐν τίαν κατὰ τῆς γαλιλαίας, ὅπου
ἐποίησεν τὸ ὕδωρ εἶναι. Ἐκ τῶν ἰσ-
χυρῶν, ὃς ὁ υἱὸς τοῦ βασι-
λέως.

*Iesus donc vint derechef en Cana
ville de Galilee, où il auoit conuertu l'
eau en vin. Or y auoit-il un seigneur
de cour, auquel le fils estoit malade en
Capernaum.*

CAP. IIII.

40. Cum venissent ergo ad illum Samaritani, rogaverunt eum ut ibi maneret. Et mansit ibi duos dies.

Then when the Samaritanes were come unto him, they besought him, that he would tarry with them: and he abode there two dayes.

41. Et multo plures crediderunt propter sermonem eius.

And many more beleueed, because of his omne worde.

42. Et mulieri dicebant, Quia iam non propter tuam loquelam credimus: ipsi enim audiuimus, & scimus quia hic est verè Salvator mundi.

And then said vnto the woman, Now we beleue, not because of thy saying: for we haue heard him our selues, and knowe that this is in deede Christ the Sauer of the world.

43. Post duos autem dies exiit inde: & abiit in Galileam.

So two dayes after he departed thence, and went into Galile.

44. Ipse enim Iesus testimonium perhibuit, quia propheta in sua patria honorem non habet.

For Iesus him selfe had testified that a Prophet hath none honour in his owne country.

45. Cum ergo venisset in Galilæam, exceperunt eum Galilæi, cum omnia vidissent quæ fecerat Ierosolymis in die festo: & ipsi enim venerant ad diem festum.

Then when he was come into Galile, the Galileans receiued him: which had seene all the things that he did at Ierusalem at the feast: for they were come vnto the feast.

46. Venit ergo iterum in Cana Galilææ, ubi fecit aquam vinum. Et erat quidam regulus cuius filius infirmabatur Capernaum.

And Iesus came againe into Cana in the countrey of Galile: where he had made of water wine. And there was a certaine ruler, whose sonne was sicke at Capernaum.

Das IIII. Capitel.

40. Als nun die Samariter zu ihm kamen / baten sie ihn / daß er bey ihnen bleibe / vnd er blieb zween tage da.

Der Samaritanerne komme nu nit hannem / habe de hannem / at hand vilde bliffue hoff dem / De hand bleiff der iho dage.

41. Vnd vil mehr glaubten vmb seines Worts willen.

De mange siere trode for hans Ord skyn.

42. Vnd sprach er zum Weibe: Wir glauben nun forch nicht vmb deiner rede willen. Wir haben selber gehöret vnd erkennen / daß diser ist warlich Christus / der Welt Heiland.

De siaderis Quinden / Wi tro icke nu senger for din Tale skyn / Wi hauffue selft hørt oc vide / At denne er sandelige Christus Verdens Frelser.

43. Aber nach zweyen tagen / zog er auß von dannen / vnd zog in Galileam.

Men cho daer der effter / drog hand ud der fra / oc drog til Galileam.

44. Denn er selber Jesus zeugete / daß ein Prophet daheim nichts gult.

Thi Ihesus viduede selft / At en Prophete gelder inted hiemme.

45. Da er nun in Galileam kam / namen in die Galileer auff / die gesehen hatten / alles was er zu Ierusalem auffß fest / gethan hatte / denn sie waren auch zum fest kommen.

Der hand kom nu i Galilea / da ananuede de Galileer hannem / som hauffue seer alle de som hand gjorde i Ierusalem paa Høytiden / Thi de vaare oc komme til Høytiden.

46. Vnd Jesus kam abermal gen Cana inn Galilea / da er das Wasser hatte zu Wein gemacht. Vnd es war ein Königliches / des Son lag frantz zu Capernaum.

De Ihesus kom attter til Cana i Galilea / der som hand hauffue gjort vand til Vin. De der vaare en Kongelig Mand / hans søn laa siugt i Capernaum.

Kapitola IIII.

40. Echdy konj pfissi Sa-
maritani k nemu / prosili ho
aby tu poznosial. V pobyl tu
jadwa dni.

A káf gdy se do ntego zessli Sa-
maritani / prosili go aby v nich zo-
stal / A zostal tam przez dwa dni.

41. Amnohem gich wisse v
wssilo / pro fet geho.

A wierzyle ich wssiecy na slo-
wa tego.

42. A jent mluvili: Ze gij
ne pro twau fet wssime / neb
gime sami slosseli / a wime gij
se / Ze tento gest Spasuel
Sweta.

A mowili ntemiescie: Juz nie
nakwa powiesc wssiecy wierz-
my / abowiem iuz chmy sami i-
sili / y wime jeczen test prawdy
wie on zbawitel swiatu Azyje.

43. Po dwau pak dnech / wy-
ssel ode ud a sel do Galilee.

Pothym po dwa dniach odssedl
stamtad / y ssedl do Galileey.

44. Sam jagisse Gijse
swedecmy wssedl / ze Prorok w
swet Wlasci w pociwosli ne-
ny.

Abowiem odwiadcza sie sam
Iesus: Iz Prorok w oczymie
swy nie test w pociwosli.

45. Protoz konj pfissel do
Galilee / pnyali gen Galiley-
sty / Ze wideli wssedny wssy
kterez stini w Ieruzalemie na
den Swateen. Neb y oni byli
pfissli se dni slawnemu.

Gdy tedy przyssedl do Galile-
leey przysseli go Galileycy / bo
widzieli wssycho co czynil w Ie-
ruzalem na dzien swiety / bo tez
byli y sami sešli se na dzien swi-
ety.

46. Echdy opet pfissel do
Kant Galiley / kdesto vss-
ni byli z wody Wino. V byl
geden Kraly / gehoż Syn no-
mocen byl w Kafarnaum.

Żarym Iesus przyssedl znow do
Kany miasteczka Galiley /
gdzie byl uczynil z wody wino /
w Kafarnaum byl niekiedy dwor-
zanin Erolaw / którego syn byl
nieemocen.

ד

47 הָיָא שְׁמַע דְּאַתְנָר
הָיָא יֵשׁוּעַ מִן יְהוּדָא
לְגַלִּילָא וְאַחַר לִנְתָה וּבָעָא
הָיָא מִצָּה דְּנִחוּת וְיִנְאָסָא
לְבָרָה קָרִיב הָיָא גִּיד
לְמַמְרָא:

*Cestui l'ayant entendu que Jesus
estoit venu de Judée en Galilee, s'en alla
vers lui, & le pria qu'il descendiſt, pour
guérir son fils: car il s'en alloit mourir.*

48 אָמַר לֵה יֵשׁוּעַ אָנָּה
אַתְנָר וְתִדְמִיתָא לֵה
תְּחִוִּין לֵה תְּחִימָנִין:

*Jesus aller a lui disſe, Si vous ne voyez
des ſignes & des miracles, vous ne croyez
point.*

49 אָמַר לֵה הוּ עָבַד מִ
מַלְכָּא מִרֵּי חוּת עַד לֵה
מָאָת לֵה טְלִיגָא:

*Et celui de la courtie lui disſe, Seigneur,
ſecundo prima che'l mio figliuolo ſi moria.*

50 אָמַר לֵה יֵשׁוּעַ הָיָא
כִּרְךָ חֵי הוּ וְחֵימָן הוּ
גָבְרָא בְּמִלְתָּא דְּאָמַר לֵה
יֵשׁוּעַ וְאַחַר:

*Jesus lui disſe, Va, ton fils vit. Cest
homme croit a la parole que Jesus lui
auoit dite: & s'en alloit.*

51 פִּד בִּין נִחַת בְּנֵי
אֲדַעִיָּה גָבְרָהִי וְסִבְרָהִי
וְאָמַרְיוֹ לֵה בְּרַךְ הָיָא:

*Et comme desia il descendoit, ses
seruiteurs lui vindrent au deuant, & lui
apportèrent des nouuelles, disans, Ton
fils vit.*

52 וְשִׂאֵל אֲבִין דְּבִנְיָנָא
עֲדָנָא אֲתַחֲלִים אָמַרְיוֹ לֵה
אֲתַמְלִי בְּשַׁבַּע שְׁעִין שׁ
שְׁבַקְתָּה אֲשַׁתָּא:

*Ahora egli gli domandò de l' hora ne
la quale era marauato. Et egli li disſe,
Hieri a l' hora ſettima la febbre al laſcò.*

53 וִירַע אֲבִיהִי דְּבָרָי שׁ
שְׁעִיתָא דְּכָה אָמַר לֵה
יֵשׁוּעַ דְּבָרָי הָיָא וְחֵימָן הוּ
וּבְנִיתָה בְּלֵה:

*Il padre dunque conobbe che era
ſtato a quell' hora, ne la quale Jesus gli
hauena detto, Il tuo figliuolo ſinete, & così
crenette e jo, e tutta la caſa ſua.*

54 הָיָא תוֹב אֲתַמְלִי
דְּתַרְתִּין עָבַד יֵשׁוּעַ כִּד
אֲתַמְלִי מִן יְהוּדָא לְגַלִּילָא:

*Queſto ſecundo ſegno ancora fece Jesus,
eſſendo venuto di Giudea in Galilea.*

ד

47 זֶה שׁוֹמַע כִּי יֵשׁוּעַ בֵּן
מִיְהוּדָה בְּגַלִּיל וַיֵּלֶךְ אֵלָיו וַיִּשְׁאַל
מִמֶּנּוּ אִשָּׁר יֵרֵד וַיִּדְפֵּא אֶת־בְּנוֹ
כִּי עָתִיד הָיָה לָמוּת:

*Este, como oyó que Iesus venia de Iudea en
Galilea, fue a el, y rogauale que descendieſſe, y ſa-
naffe ſu hijo: porque ſe començaua a morir.*

48 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ אֵלָיו אֲנִי
אֵינְכֶם אֲנִיחֹת וּמִוִּפְתִּים הוּאִים
לֵה תְּחִימָיִם:

*Entonces Iesus le dixo, Si no vierdes ſenna-
les y mi lagros, no creereys.*

49 וַיֹּאמֶר אֵלָיו עָבַד הַמֶּלֶךְ
אֲדֹנִי לְדָה גָּא בְּטָרָם יָמוּת בְּנִי:

*El del Rey le dixo, Sennor, deciendo antes
que mi hijo muera.*

50 וַיֹּאמֶר לוֹ יֵשׁוּעַ לֵךְ בְּנִי חֵי
וַיֹּאמֶר הָאִשׁ בְּדָבָר אִשָּׁר אָמַר
לוֹ יֵשׁוּעַ וַיֵּלֶךְ:

*Dizele Iesus, Vê tu hijo bue. Creyó el hom-
bre a la palabra que Iesus le dixo, y fueſe.*

51 וּבְרִדְהוֹ וַיִּקְרְאוּ לוֹ עָבְדָיו
וַיִּגִּידוּ לְאָמַר כִּי בְנִי חֵי

*Y viniendo ya el, los ſieruos lo ſalieron a re-
cebir, y le dieron nueuas diziendo, Tu hijo bue.*

52 וַיַּחְקֵר מֵהֶם אֵת הַשְּׁעִיָּה אִשָּׁר
בָּהּ גָּדַפָּא לוֹ וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו כִּי
תָמּוּל בְּשַׁעֲהָ הַשְּׁבִיעִית עֹבְתָה
אֲחִתָּה הַקְּדָחָת:

*Entonces el les preguntó a que hora comen-
çó a eſtar mejor: y dixeronle, Ayer a las ſiete lo
dexó la fiebre.*

53 וַיִּדַּע הָאָבִיבִי הָיָה בְּשַׁעֲהָ
הָהִיא אִשָּׁר בָּהּ אָמַר אֵלָיו יֵשׁוּעַ
כִּי בְנִי חֵי וַיֹּאמֶר הוּא וְכָל־
בֵּיתוֹ:

*El padre entonces entendió, que aquella ho-
ra era quando Iesus le dixo, Tu hijo bue, y creyó
el y toda ſu caſa.*

54 וְזֶה אֲנִיחֹת שְׁנִי אִשָּׁר עוֹדְנָה
עָשָׂה יֵשׁוּעַ בְּבוֹאֹהוּ מִיְהוּדָה בְּגַלִּילָא:

*Esta ſegunda ſennal boluió Iesus a hazer quan-
do vino de Iudea a Galilea.*

ד.

47. Οὗτος ἀκούσας ὅτι ἰησοῦς
ἦκε ἐκ τῆς ἰουδαίας εἰς τὴν γαλι-
λαίαν, ἀπηλθὶ πρὸς αὐτὸν, καὶ
ῥηαίτω αὐτὸν ἵνα καταβῇ ἔξω ἰα-
σται αὐτοῦ τὸν υἱόν ἡμῶν, γὰρ ἀ-
ποθνύσκει.

*Cestui la ayant entendu que Iesus
estoit venu de Iudee en Galilee, s'en alla
vers lui, & le pria qu'il descendiſt, pour
guérir son fils: car il s'en alloit mourir.*

48. Εἶπεν οὖν ὁ ἰησοῦς πρὸς αὐ-
τόν, ἐὰν μὴ σημεῖα καὶ τέρατα ἴδῃ-
ται ἐν μὴ πιστεύσει.

*Adonc Iesus lui dit, Si vous ne voyez
des ſignes & miracles, vous ne croyez
point.*

49. Αἶψά πρὸς αὐτὸν ὁ βασι-
λικὸς, κύριε, κατέβητι πρὸς ἀ-
ποθνήσκον τὸ παιδίον μου.

*Adonc ce ſeigneur de court lui dit,
Seigneur, deſcend deuant que mon fils
meure.*

50. Αἶψά αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, παῖδ' ὦ
ὁ υἱὸς σα ζῇ καὶ θηρίσενται ὁ κύ-
ριος, τῷ λόγῳ ὅτι αὐτὸς ὁ ἰη-
σοῦς, καὶ ἀποθνήσκει.

*Iesus lui dit, Va, ton fils vit. Cest
homme croit a la parole que Iesus lui
auoit dite: & s'en alloit.*

51. Ἦδὲ γὰρ αὐτῷ καταβάντων το-
οι δοῦλοι αὐτοῦ ἀνήστηκαν αὐτῷ,
καὶ ἀπήγγελλον λέγοντες, ὅτι ὁ
παῖς σα ζῇ.

*Et comme desia il descendoit, ses
seruiteurs lui vindrent au deuant, & lui
apportèrent des nouuelles, disans, Ton
fils vit.*

52. Ἐπ' ἧτον αὐτοῦ παρ' αὐτοῦ τὴν
ὥραν ὃν ἡ κομπόπρον ἐρεῖ, ὃς αὐτὸν
αὐτῷ, ὅτι χθὲς ἄρου ἐν ὁρίμῳ ἀ-
φῆκε αὐτὸν ἐν πυρί.

*Adonc il leur demanda a quelle heu-
re il s'estoit trouué mieux. Et ils lui di-
rent, Hier sur les ſept heures la fiebre
le laſſa.*

53. Ἐγὼν οὖν ὁ πατήρ ὅτι ἐν
ὁρίμῳ τῇ ὥρᾳ ὃν ἡ αὐτοῦ αὐτῷ ὁ
ἰησοῦς, ὅτι ὁ υἱὸς σα ζῇ, καὶ ἐπίστευ-
σεν αὐτὸς ὅτι αὐτὸς αὐτῷ ὁ λόγος.

*Le pere donc cognut que c'estoit a
celle meſme heure-la que Iesus lui a-
uoit dit, Ton fils vit. Et il creut, & toute
la maiſon.*

54. Τοῦτο πάλιν δέδεικται σημεῖον
ἐπίστεως ὁ ἰησοῦς ἐλθὼν εἰς τὴν
δαίαν εἰς τὴν γαλιλαίαν.

*Ce ſecond ſigne ſit encore Iesus,
quand il fut venu de Iudee en Galilee.*

CAP. IIIL.

47. Hic cum audisset quia Iesus adveniret à iudaea in Galileam, abiit ad eum: & rogabat eum ut descenderet & sanaret filium eius, incipiebat enim mori.

When he heard that Iesus was come out of Iudaea into Galilee, he went unto him, and besought him that he would go down, and heale his son: for he was euen ready to die.

48. Dixit ergo Iesus ad eum, Nisi signa & prodigia videritis non creditis.

Then said Iesus unto him, Except ye see signes and wonders, ye will not beleue.

49. Dicit ad eum regulus, Domine, descende prius quam moriatur filius meus.

The ruler said unto him, Sir, go downe before my sonne die.

50. Dicit ei Iesus, Vade, filius tuus vivit, credidit homo sermoni qui dixit ei Iesus, & ibat.

Iesus said unto him, Go thy way, thy sonne liueth: and the man beleued the word that Iesus had spoken unto him, and went his way.

51. Iam autem eo descendente, serui occurrerunt ei, & nuntiaverunt dicentes, quia filius eius viveret.

And as he was now going downe, his seruants met him, saying, Thy sonne liueth.

52. Interrogabat ergo horam ab eis, in qua melius habuerit. Et dixerunt ei, Quia heri hora septima reliquit eum febris.

Then enquired he of them howe whē he began to amende. And they saide vnto him, Yesterday the seruents hoare the feuer left him.

53. Cognovit ergo pater, quia illa hora erat in qua dixit ei Iesus, Filius tuus vivit, & credidit ipse & domus eius tota.

Then the father knewe, that it was the same houre in the which Iesus had saide vnto him, Thy sonne liueth. And he beleued, also all his house holde.

54. Hoc iterum secundum signum fecit Iesus, cum venisset à iudaea in Galileam.

This second miracle did Iesus as he came out of Iudaea into Galilee.

Das IIIL. Capitel.

47. Dieser höret / daß Iesus kam auß Judea in Galilean / vnd gieng hin zu ihm / vnd bat in / daß er hinab keme / vnd hülffe seinem Son / denn er war todtfrauck.

Denne hordes / at Ihesus kom aff Judea / Galileam / oc hand gief bore til hannem / oc bad hannem / At hand vilde komme ned / oc hülffe hans Son / Thi hand vaar død siug.

48. Vnd Iesus sprach zu im: Wenn ihr nicht Zeichen vnd Wunder sehet / so glaubet ihr nicht.

De Ihesus sagde til hannem / Naar som i icke see Tegen oc vnderlige Gerninger / da tro icke.

49. Der Königliche sprach zu ihm: HERR / komb hinab / che denn mein Kind stirbt.

Da sagde den Kongestige Mand til hannem / HERR / komb ned / for mit Barn dør.

50. Iesus spricht zu im: Gehe hin dein Son lebet. Der Mensch glaubet dem Wort / das Iesus zu ihm sagte vnd gieng hin.

Ihesus siger til hannem: Gaa bort / Din Son leffuer. Menneket trode det Ord / sem Ihesus sagde til hannem / oc gief bort.

51. Vnd in dem er hinab gieng / begegneten im seine Knechte / verkündigten ihm / vnd sprachen: Dem Kind lebet.

De i det som hand gief ned / møte hans Suenne hannem / fortvædede hannem / oc sagde / Dit Barn leffuer.

52. Da forschet er von ihnen die stunde / in welcher es besser mit ihm worden war. Vnd sie sprachen zu ihm: Gestern vmb die siebende stunde verließ ihn das Fieber.

Da vdsourde hand den time aff dem / i huicken det vaar bleffuer bedre met hannem. De de sagde til hannem / Naar ved den siuende time forloed Kaa. d. siugen hannem.

53. Da mercket der Vater / daß vmb die Stund were / inn welcher Iesus zu ihm gesagt hatte / dein Son lebet / Vnd er glaubet mit seinem ganzen Hause.

Da merckte Faderen / at det vaar ved den time i huicken Ihesus haaffde sagt til hannem / Din Son leffuer / De hand trode mer alt sit Hus.

54. Das ist nun das ander zeichen das Iesus thet / da er auß Judea in Galileam kam.

Der er nu det ander Tegen / som Ihesus gjorde / der hand kom aff Judea til Galileam.

Kapitola III.

47. Ten konj vstřsal žeby vřěšle přifšel: Jádřte tragi ny do Galilee / šel k němu / a prosol ho / aby šel a vžoravil Syna jeho / neb potynal mřiti.

Ten goj vstřsal iž Iesus přysl šedl: Jady do Galilee / šel do niego prošac go aby vřěšil a vžoravil syna jeho / do vřěštal byl v mřec.

48. Tědy řekl k němu Božjs: Mřěšiteli diwůw a zázrakůw / newřěšit.

A přetěhoj mřěšit Iesus: Iěšij znákom y cudow nie vřěšit mřěšitac.

49. Řekl genu Kráľš: Pane / poď prvě nešl v mřec Syn můj.

At mu povědjal on Kráľš: Ši dvoršani: Pane vřěšit puc mřěšitac syn mřěšit.

50. Řekl genu Božjs: Bdi / Syn tvůg jw gest. Dvěřil šlowek řekl křauž mluvil k němu Božjs / a šel.

Řekl mu Iesus: Jdš syn tvůg jw leš. A vřěšit šlowek / šlowek šlowek mu byl povědjal Iesus kudy šel.

51. A šedš on šel / potkal se s nim Službnicy / a přěšionasli genu křauž: Syn tvůg jw gest.

Kdy in i přěšionasli: i šedšesli mu šlowek y o mřěšit mřěšitac Syn tvůg jw leš.

52. Tědy ořěšal se glich na hodinu / w křauž se šepc mřěš. Vřěš genu: Mřěš w hodinu šedšau / o šiala ho žymnec.

A přetěhoj přěšal od nřěš godšiny / o křěšionasli šepc mřěšitac posč. A on mu povědjal: Mřěšitac šlowek šlowek godšiny opušćit šedš goracšć.

53. Tědy poznal Otěšć ta hobia byla w křauž řekl genu Božjs: Syn tvůg jw gest. Dvěřil on y šedš geš hōwšć.

A poznal otěšć iž šedš ony godšiny šlowek / goj mu povědjal Iesus: Syn tvůg jw leš. Dvěřil šedš sam y vřěšit dom leš go.

54. To opřě bruhš diw vřěšit Božjs to vřěšit: Jady šel křauž do Galilee.

A tenci žale mřěšitac cud ořěšat Iesus / goj přěšedl: Jady do Galilee.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ

Μετὰ ταῦτα ὡς ἔορτή ᾤοντο
δοῦναι, καὶ ἀΐσθη ὁ ἰησοῦς εἰς
ιερουσαλὴμα.

Après ces choses il y avoit une fe-
ste des Juifs : parquoy Iesus monta en
Jerusalem.

2. Ἐστὶ δὲ ἐν ταῖς ἱεροσολύμοις
ὅτι τῇ περὶ βηθσαις πλυνμὲνῃ
ἡ ἀπολογισμὸς ἐστὶν ἐν βηθσαις,
καὶ ἔστιν ἔκ τινος ἔχουσα.

Or y a-il en Jerusalem, au marché
aux moultures ou laouir, qui est appeié
en Hebreu Bethesda, ayant cinq por-
ches.

3. Ἐν ταύτῃ κατὰ τὴν ἀρχὴν
πολλοὶ τῶν ἀσθενούντων, τυφλοὶ,
χλωροί, ξηροὶ ἐκδιχόμενοι τὴν
ὕδατος κίνησιν.

Esquels gisoit sgrande multitude de
malades, aveugles, boiteux, & gens qui
auoyent les membres secs, attendant le
mouvement de l'eau.

4. Ἀγγέλῳ γὰρ καὶ ταῖς
καταβάντων ἐν τῇ πλυνμὲνῃ, ὅ
ἐνέργουν τὸ ὕδωρ. ὅτε οὖν περὶ
ἡμέρας καὶ τὴν περὶ τὸν ὕδα-
τος, ὡς γὰρ ἐστὶν ἡ δόξα κατὰ τὴν
τὴν ταύτην.

Car vn Ange descendoit en certain
temps au laouir, & troublait l'eau : &
lors le premier qui descendoit au laouir
apres le troublement de l'eau, estoit
guéri, de quelque maladie qu'il fust de-
cru.

5. Ἦν δὲ τις ἀνθρώπου ἐκεῖ τριάν-
τα ἔτη ὅτι ἔχεν ἐν τῇ ἀσθενείᾳ.

Or y auoit-il là vn certain homme
qui estoit detenu de maladie depuis
trente huit ans.

6. Τῷ γὰρ ἰδοὺ ὁ ἰησοῦς κατακαί-
μενος, ὁ γὰρ οὗτος ὅτι πολλὰ ἔδειχεν
ἔχει, λέγει αὐτῷ, θέλεις ὑγιῆς
γίνεσθαι;

Iesus le voyant gisant par terre, &
cognoissant qu'il auoit esté là long
temps, lui dit, Veux tu estre guéri?

1. פתח הליו הוא עדעת
דיהודים וסלק ישיע
לאורשלים :

Dopo queste cose fu vna festa de
Giudei, e Iesus iau in Ierusalem.

2. אית הנה דין המין
באורשלים דוכתא הדג
דמאמדייתא דמתקדמ
עבראית בית הסדה ואית
הוא בה חמשה אסטות :

Hor in Ierusalem è vn lauatoio ap-
presso la porta de le pecore, che si chia-
ma in Heb. Bethesda, signale ha cinque
portice.

3. ובהליו דמין הוה עמא
סגיאא דכריהא וסמיה
והגיסא ויבישא ומסכין
הוה לורעא דמיה :

In questi giaceua vna gran multitu-
dine d'infermi, di ciechi, di zoppi, e d'at-
tratto, che aspettauano el mouimento de
l'acqua.

4. מלאכא ציר פון וכו
טחת הוא לה למעבודתא
ומייע הוא להו למינ
ואינא דקדמיה טחת הוא
מן פתח וועא דמיה מ
מתהלם הוא כל פאכא
אינא דאית היא לה :

Perchoche vn Angelo ad vn certo
tempo scendema mol lauatoio, e turbaua
l'acqua. Allora il primo che os scendema
doppo el turbamento de l'acqua, era risa-
nato da qualunq, malattia fusse appressa.

5. אית הוא דין תמן גברא
תר התלתין ותמנה שנים
איתיהי הוא בכורהא :

Hor quauis era vn homo che era sta-
to infermo trenti otto anni.

6. להנא הוא יסוע דמיה
ידע דהנא סגיאא איה
לה ואמר לה צבא איה
דתתלה :

Iesu hauendo veduto costui d'gia-
uer, e cognoscento che egli era gia molto
tempo stato ammalato, li dice, Vuoi tu
esser fatto sano?

1. ואחרי כן הלך יהודים ויעל
ישוע אל ירושלים :

Despues deestas cosas, era vn dia de fiesta de
los Judios, y subió Iesus à Ierusalem.

2. ויש בירושלים אל שער הצאן
ברכה אשר עברית נקראת בית
הסדה אשר לו חמשה אולמים :

Y esta en Ierusalem à la Puerta del Ganado
vn estanque que en Hebrayco es llamado Beth
esda, el qual tiene cinco portales.

3. באלה שכל המון רב החולים
עורים פסחים יבשים ומקוים
את תנועת המים :

En estos estaua echada grande multitud de
enfermos, ciegos, coxos, secos : que estauan espe-
rando el mouimiento del agua.

4. כי מלאך בעלתו ירד בברכה
והפש את המים ואשר ראשו
ירד אחרי מדפש המים געה
והפא מכל מחלה אשר
חלה :

Porque el Angel (del Senyor) descendia à
cierto tiempo al estanque: y reboluia el agua : y
el que primero descendia en el estanque despues
del mouimiento del agua, era sano de qualquier
enfermedad que tuuiese.

5. ויהי שם אגש אחד והוא שלשים
ושמונה שנה היה במחלתו :

Y estaua alli vn hombre, que auia treynta y
ocho annos que estaua enfermo.

6. אזתו ראה ישוע כי ישב
ידע כי עד עתה רבות עתים
היה לו אמר אליו התאבה
להפא ממחלתך :

Como Iesus vido à este echado, y entendió
que ya auia mucho tiempo, dizele, Quieres
ser sano?

Post hæc erat dies festus
Iudæorum, & ascendit
Iesus Ierosolymam.

After that, there was a feast of
the Jews: & Jesus went up to Jeru-
salem.

2. Est autem Ierosolymis
super Probatica, piscina
quæ cognominatur Hebrai-
cè Beth-saida, quinque por-
ticus habens.

And there is at Jerusalem by the pla-
ce of the sheeps a pool called in Hebre-
w Beth-saida, having five porches:

3. In his iacebat multitu-
do magna languentium, cæ-
corum, claudorum, arido-
rum, expectantium aquæ
motum.

In the which lay a great multitude
of sick folk: of blind, halt, and wither-
ed, waiting for the moving of the wa-
ter.

4. Angelus autem Domi-
ni descendebat secundum
tempus in piscinam: & mo-
vebatur aqua. Et qui prior
descendisset in piscinam post
motionem aquæ, sanus fie-
bat à quacunque detineba-
tur infirmitate.

For an Angel went downe at a cer-
taine season into the pool, and troubled
the water: whosoever then first, after
the stirring of the water, stepped in,
was made whole of whatsoever disor-
der he had.

5. Erat autem quidam ho-
mo ibi, triginta & octo an-
nos habens in infirmitate
sua.

And a certaine man was there,
which had bene diseased eight and thir-
ty yeeres.

6. Hunc cum vidisset Je-
sus iacentem, & cognovisset
quia iam multum tem-
pus haberet, dicit ei, Vis sa-
nus fieri?

When Jesus saw him lie, and knew
that he now long time had bene disor-
dered, he said unto him, Wilt thou be made
whole?

Darnach war ein Fest der
Jüden / vnd Jesus zoch hinauff gen
Jerusalem.

Der effter vaar en aff Iohannis Hantiden / oc Jhe-
sus drog op til Jerusalem.

2. Es ist aber zu Jerusalem bey dem
Schafhause ein Teich / der heisset
auff Ebreisch Bethhesda / vnd hat
fünff Halle.

De deren Dami Jerusalem haff Saarehusene/
hand kaldis paa Ebraiske Bethhesda / oc haffuer sem
Föf stur.

3. In welchen lagen vil Kranken /
Blinden / Lamen / Dürren / die war-
teten / wenn sich das wasser be-
wegete.

Ihusse der saae mange Sünge / Blinde / Hal-
te / Dine / de töffuede effter / at Vandet stulde röris

4. Denn ein Engel fuhr herab zu
seiner zeit in den Teich / vnd beweget
das wasser. Welcher nun der Erste/
nach dem das wasser beweget war/
hinem steig / der ward gesund / mit
welcherley Seuche er behafftet war.

Thi Engelen foer ned i sin tid vdi Dammen / oc
rorde Vandet. Huo som staaede nu først ind vdi / effter
at Vandet vaar rörr / hand bleff helbrede / aff huad
som helst Sünge hand vaar bested med.

5. Es war aber ein Mensch daselbs
acht vnd dreissig jar krank gelegen.

De der vaarte Menniste / som haffde ligget atten
oc tuct aar sünge.

6. Da Jesus denselbigen sahe ligen/
vnd vernam / das er so lang gelegen
war / spricht er zu ihm: Wilt du ge-
sund werden?

Der Jhesus saa hannem ligge / oc fornam / at
hand haffde ligget saa lunge / siger hand til hannem/
vilt du vere helbrede?

Postom byl Ewátek Ji-
domský: Jsiel Gejuso do
Geruzaléma.

At potim biles hwitry Jidom-
sky Jsiel Jezus do Geruzalem.

2. Byl w Geruzalémě Jy-
bní brawně kterě slowě Ji-
domsko Bethesda / patro
přistěssy mage.

Abyl w Jeruzálem w ryntu
gdie owce pzedawano sadzawo
pátrora po Jydomsku zwano Bes-
thesda, málacá pucatoro podjanie.

3. W nichžto leželo mnoh-
wí weliké nedáňstých / slo-
pých / kulhawých / vščlých / o-
čeláwagijce hnutí wody.

W kterých ležálo bázno wiele
nemocných / slepých / chromých /
vščlých, kterých čeláhi potužes
nia wody.

4. Nebo Angel Boží gíste-
ho časú sstupowal do Jybní-
sa / a hýbal wodau. A kdož
první sstupil do Jybnísa
po hnutí wody / wýdrawen bý-
wal / od které kóli nemoc trá-
pen byl.

Abowsem Aniol zstěpowal
pewné go časú w Jybníse / a po-
túbal wodu / a káf ten který ná-
přewey wstapil po wstúpsentu
wody / stawal se zdrómym od káf-
cey nemocy w které by ledno byl
Jybníerzan.

5. Byl tu Ewátek geden k-
terý ležel osm a třideceti let w
nemocy své.

Abyl thám některý od tride-
ci let w němocy své / a třideceti let w
nemocy své.

6. Toho když ušel Gejuso an-
leží / a poznal žeby gíť čas
mnohý byl nemocen / řekl ge-
mu: Chceš li zdrámo býti?

Těgo gdy Jezus wyrazil ležace-
go / a poznal že přezé blngi čas
byl nemocen / řekl do něgo: Ch-
ceš li býti zdróm?

ה

7. עָמַד הוּ כְּדִידָא וְהָיָה
אִין בְּיָדֵי דִין אֶמַס
דְּמָא דִּתְחִיבֵי בְּיָדֵי
יְרֵמְיָהּ בְּכִי מִיִּדְתָּהּ
אֶלְמָא עַד אֶמַס אֶמַס
אֶחָדִין מִן קְדָמֵי נִיחָת :

L'infermo alzavasse, Signore, e non ho huomo che mi metta nel letto: quando l'acqua è turbata: per il che mentre che io vi vengo, l'altro vi scende innanzi.

8. אָמַר לֵה יֵשׁוּעַ קוּם
שְׁקוּל עֲרִסְתָּךְ וְהֵלֵךְ :

Levante se, Leuati su, toglilo il tuo letto, e camina.

9. וְכֵן שְׁעִתָּהּ אֶתְחַלֵּם
בְּכֵן הוּ וְקָם שְׁקוּל עֲרִיסָהּ
וְהֵלֵךְ וְהוּ יָקָם לִיִּתָּהּ
הַיּוֹמָה :

E subito quell'huomo divenne sano, e sollevò il suo letto, e camminava. E quel giorno era sabbato.

10. וְאֶחָדִין יָד וְהוֹדְנָהּ
לֵהוּ דִּתְחִיבֵי שַׁבָּתָהּ הִי
לֹא שְׁלִיטָה לָּהּ דִּתְשַׁקוּלָּהּ
יִיִּסְרָה :

Perche i giudei, li erano a coime che era fatto sabbato. Togli il tuo letto, e camina portate al letto.

11. הוּ דִין עָמַד וְאָמַר לְהוּן
הוּ דְּעִבְדֵּי בְּיָדֵי בְּיָדֵי
אָמַר לֵי דְשַׁקוּלָּהּ עֲרִיסָהּ
וְהֵלֵךְ :

Y il soffice loro, Celui che m'a fatto levo, et dit, Togli il tuo letto, e camina.

12. וְשִׁמְלוֹהֵי מִדְּוָה גְּבִי
הָיָה דִּתְחִיבֵי לָּהּ דְשַׁקוּלָּהּ
עֲרִיסָהּ יִיִּסְרָה :

Allora gli domandarono, chi è quell'huomo che t'ha detto, Togli il tuo letto, e camina.

13. הוּ דִין דִּתְחִיבֵי לֹא
יָדַע בְּיָדֵי. בְּיָדֵי וְשׁוּעַ בְּיָדֵי
אֶתְחִיבֵי הָיָה לֵה בְּכִי מִיִּדְתָּהּ
סִגְמָה דִּתְחִיבֵי דִּתְחִיבֵי
בְּיָדֵי :

Alla colui che era sfato, li era, non sapena chi t'ha detto, che t'era sfato da la malattia tua, che era in quel luogo.

14. בְּתֵר וְכֵן אֶתְחִיבֵי
יֵשׁוּעַ בְּתֵר וְכֵן אֶתְחִיבֵי
הָיָה בְּתֵר וְכֵן אֶתְחִיבֵי
תְּחִיבֵי דִּתְחִיבֵי דִּתְחִיבֵי
בְּתֵר וְכֵן אֶתְחִיבֵי :

Disposi e vi si ritrovò nel templo, e disse, E co t'era sfato, non peccate piu, acciò che non t'annenga qualche cosa peggiore.

ה

7. וַיַּעַן לֹא תְחִלָּה אָמַרְתִּי אִישׁ לֹא
הָיָה לִי אִישׁ אֲשֶׁר אֶם גְּרַפְטוּ הַמַּיִם
יִשְׁלִיכֵנִי בְּבִרְכָּהּ אִשׁ בָּהּ אֶם
אָבוֹא אֲנֹכִי אַחֵר לְפָנֶיךָ יוֹדֵד :

Y el enfermo le respondió, Señor, no tengo hombre, que quando el agua fuere rebuelta, me meta en el estanque: porque entretanto que yo vengo otro antes de mi ha descendido.

8. וַיֹּאמֶר אֵלָיו יֵשׁוּעַ קוּם וְשַׁקוּלָּהּ עֲרִיסָתְךָ וְהֵלֵךְ :

Dizele Iesus, Levantare, toma tu lecho, y anda.

9. וּבְרָצֵה גִּהְיָה שְׁלֹו הָאָדָם הַהוּא
וַיֵּשֶׁא אֶת אֶתְחִיבֵי וְהֵלֵךְ וְהָיָה
שַׁבָּת בְּיוֹם הַהוּא :

Y luego aquel hombre fue sano, y tomó su lecho, y yvase: y era Sabbado aquel dia.

10. וַיֹּאמְרוּ הַיְּהוּדִים לְגִרְפָּהּ
שַׁבָּת הִיא לֹא יֵשֶׁה לָּהּ לְשַׁקוּלָּהּ
אֶת אֶתְחִיבֵי :

Entonces los Judios dezian a aquel que avia sido sanado, Sabbado es, no te es licito llevar tu lecho.

11. וַיַּעַן לָהֶם אִשְׁרֵי רַפְּאֵלִי הוּא
אָמַר לִי שֶׁא אֶתְחִיבֵי וְהֵלֵךְ :

Respondioles, El que me sanó, el mismo me dixo, Toma tu lecho, y anda.

12. וַיִּשְׁאַלְוּ לֹא מִי הוּא הִיא הָאָדָם
הַהוּא לָּהּ שֶׁא אֶתְחִיבֵי וְהֵלֵךְ :

Y preguntaronle entonces quien es el que te dixo, Toma tu lecho, y anda?

13. וְהַגִּרְפָּה לֹא יָדַע מִי הוּא
כִּי יֵשׁוּעַ סֵר בִּין הָעָם אִשְׁרֵי
הָיָה בְּמָקוֹם הַהוּא :

Y el que avia sido sanado, no sabia quien fuese: porque Iesus se avia apartado de la compania que estava en aquel lugar.

14. וְאַחֲרֵי כֵן מָצְאוּ יֵשׁוּעַ בְּהֵיכָל
וַיֹּאמֶר לֹא הִנֵּה גִרְפָּתְךָ אֵלַי
תְּחַטֵּא עוֹד כִּי תִקְרָה מֵאַחֲרַי
רָעָה מִמֶּנֶּה :

Despues hallolo Iesus en el Templo, y dixo le, He aqui, eres ya sano: no peques mas, porque no te auenga alguna cosa peor.

ה

7. 'Απεκρίθη αὐτῷ ὁ ἀσθενὴς, κύριε, ἀνθρώπου ὅτε ἔρχομαι, ἢ αὐτὸς τὰ νεκρὰ ἐκ τῆς ὕδατος, βάλλῃ με εἰς τὴν ὑψηλὴν θύραν; ἐὰν δὲ ἐργασίην ἐγὼ, ἀλλὰ πρὸ ἡμεῶν κατεσκήνη.

Le malade lui répondit, Seigneur, je n'ai personne qui me mette au lavoir quand j'aurai troublé: car cependant que j'y viend, un autre y descend devant moi.

8. Αἰεὶ αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἐγέραι, ἄρον τὴν ἐρῖν σου, καὶ περιπατή.

Iesus lui dit, Leve-toi, charge ton petit lit, & marche.

9. Καὶ ὁ ἰσχυρὸς ἰσχυρὸς ὁ ἀσθενὴς, καὶ τὸν ἐρῖν σου, καὶ περιπατή. ὡς δὲ οὐκ ἔστιν ὁ ἀσθενὴς ἐν τῇ ἐκείνῃ.

Et incontient l'homme fut rendu sain, & chargea son petit lit, & marchoit. Or estoit-il Sabbat en ce jour-là.

10. Ἐλεγον οὖν οἱ ἰουδαῖοι τῷ ἰησοῦ, ὅτι οὐκ ἔστιν ὁ ἀσθενὴς ἐν τῇ ἐκείνῃ.

Les Juifs donc dirent à celui qui avoit esté rendu sain, Il est Sabbat, il ne s'est point loisible de charger son petit lit.

11. 'Απεκρίθη αὐτοῖς, ὁ ποιήσας με ὑγιᾶ, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἰσχυρὸς τὸν ἐρῖν σου, καὶ περιπατή.

Il leur répondit, Celui qui m'a rendu sain, m'a dit, Charge ton petit lit, & marche.

12. Ἡρώτησαν οὖν αὐτόν, τίς ἐστιν ὁ ἀσθενὴς; ὁ ἐκεῖνός ἐστιν, ὁ ἰσχυρὸς τὸν ἐρῖν σου, καὶ περιπατή.

Adonc ils lui demanderent, Qui est celui-là qui t'a dit, Charge ton petit lit, & marche?

13. Ὁ δὲ ἰσχυρὸς οὐκ ᾔδει τίς ἐστιν. ὁ ἰσχυρὸς οὐκ ᾔδει ὅτι ἔχεν ὁ ἰσχυρὸς ἐν τῇ ἐκείνῃ.

Et celui qui avoit esté guéri ne savoit qui c'estoit: car Iesus s'estoit éloigné du milieu des troupes qui estoient en ce lieu-là.

14. Μετὰ ταῦτα διεβίβη αὐτὸς ὁ ἰσχυρὸς ἐν τῇ ἱερῇ, ὅτι ἔπειτα αὐτῷ, ἰδοὺ ὑγίης γὰρ ἀρ' ἔμελλεν ἀμαρτανῆσαι, ἢ αὐτὸς χεῖρόν τι σοὶ γένηται.

Depuis Iesus le trouva au temple, & lui dit: Voici tu as esté rendu sain: ne peche plus désormais, que pis ne t'advienne.

7. Respondit ei languidus, Domine, hominem non habeo, ut cum turbata fuerit aqua, mittat me in piscinam: dum venio enim ego, alius ante me descendit.

The sick man answered him: Sir / I have no man who shall take up the water in the pool / to put me into the pool: but while I am coming, another steps down before me.

8. Dicit ei Iesus, Surge, tolle grabatum tuum, & ambula.

Jesus said unto him / Rise / take up thy bed / and walk.

9. Et statim sanus factus est homo ille: & tulit grabatum suum, & ambulabat. Erat autem sabbatum in die illo.

And immediately man was made whole: and took up his bed / and walked: and the same day was the Sabbath.

10. Dicebant ergo Iudæi, illi qui sanatus fuerat, Sabbatum est, non licet tibi tollere grabatum tuum.

The Jews therefore said unto him that was made whole: It is the Sabbath day: it is not lawful for thee to carry that bed.

11. Respondit eis, Qui me sanum fecit, ille mihi dixit, Tolle grabatum tuum, & ambula.

He answered them: He that made me whole, he said unto me / Take up thy bed / and walk.

12. Interrogaverunt ergo eum, Quis est ille homo qui dixit tibi, Tolle grabatum tuum, & ambula?

Then asked they him / What man is that which said unto thee / Take up thy bed / and walk?

13. Is autem qui sanus fuerat effectus, nesciebat quis esset, Iesus enim declinavit à turba constituta in loco.

And he that was healed / knew not who he was: for Jesus had conveyed him self / away from the multitude that was in that place.

14. Postea invenit eum Iesus in templo, & dixit illi, Ecce sanus factus es, iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.

And after that Jesus founde him in the Temple / and said unto him: Behold / thou art made whole: hence now more / least a worse thing come unto thee.

7. Der Krancke antwortet ihm: HERR / ich habe keinen Menschen / wenn das Wasser sich beweget / der mich inn den Teich lasse / vnd wenn ich komme / so steigt ein ander für mir hinein.

Den Stuge suarede hannem / Herre / leg hassuet in den Wellen / som sticket mich / Damm / naer / vnder terts / oc naer leg kommer / saa stiger en anden i saar mig.

8. Jesus spricht zu ihm: Stehe auff / nimb dein Bette / vnd gehe hin.

Jhesus siger til hannem / Stat op / tag din Seng / oc gaa bort.

9. Vnd also ward der Mensch gesund / vnd nam sein Bette / vnd gieng hin. Es war aber desselbigen tages der Sabbath.

De saa bleff der Wellen helbrede / oc tog sin Seng / oc gik bort. Men der vaar den samme dag Sabbath.

10. Da sprachen die Jüden zu dem der gesund war worden: Es ist heute Sabbath / es ziemet dir nicht das Bette zu tragen.

Da sagde Jøderne til den som vaar bleffue helbrede / Der er i dag Sabbath / Dig bør icke at bære Sengen.

11. Er antwortet ihnen: Der mich gesund machet / der sprach zu mir: Nimb dein Bette / vnd gehe hin.

Hand suarede dem / Dem som mig gjorde helbrede / hand saade til mig / Tag din Seng / oc gaa bort.

12. Da fragten sie ihn: Wer ist der Mensch / der zu dir gesagt hat / Nimb dein Bette / vnd gehe hin?

Da spurde de hannem at / Hvo er der Wellen / som sagde til dig / Tag din Seng / oc gaa bort?

13. Der aber gesund war worden / wuste nicht wer er war / Denn Jesus war gewichen / da so vil Volcks an dem ort war.

Men den som vaar bleffuen helbrede / viste icke hvo hand vaar / Thi Jhesus vaar viger bort / der saa meget folk vaar paa den Sted.

14. Darnach fand ihn Jesus im Tempel / vnd sprach zu ihm: Siehe zu / du bist gesund worden / sündige fort nicht mehr / daß dir nicht etwas ergers widerfahre.

Der efter fand Jhesus hannem i Tempelen / oc sagde til hannem / See til / du er bleffuen helbrede / Sunde icke ydermere / at dig skal icke noget verre vderfare.

7. Odpověděl genu nemo: Pane / nemám člověka / když se zbudí voda / aby mne vpusť do kádníka: Neb když já dojd / někdo předemnou vstoupí.

Edy mu on chory odpovedil stal: Pane / nemám žádného člověka / když se zbudí voda / aby mne vpusť do kádníka: Neb když já dojd / někdo předemnou vstoupí.

8. Řekl genu Ježíše: Vstaň / vezmi lože své a chod.

Řekl mu Jeesus: Vstaň a vezmi lože své / a chod.

9. A hned zdrav gest vlněn člověk ten / a vstal a chodil. A byla Sobota v ten den.

A nárychnast se zdravym stal on člověk / a vstal a chodil. A byla Sobota v ten den.

10. Řekli tedy Židé tomu který byl zdrav vlněn: Den Svátek je / nestojí ti to né noshu lože své.

Edy Žydové mowili onem který byl zdravym: Dne godje se tobie lože nést.

11. Odpověděl jim: Ten který mne zdravil / on mi rozkázal: Vezmi lože své a chod.

On mu on odpovedil: Ten který mne zdravil / on mi rozkázal: Vezmi lože své a chod.

12. Rozkázal ho: Který gest ten člověk / který řekl tobě: Vezmi lože své a chod.

Rozkázal ho: Který je ten co pověděl / Vezmi lože své a chod.

13. Ale ten který byl zdrav / nenaděl sebou. A Ježíš byl odesel od židů / shromážděných na tom místě.

Leč ten co byl zdravym nesc miedhal si to byl / Abomien Jeesus vřel byl z onego shromáždění / a šel od židů / shromážděných na tom místě.

14. Potom pak Ježíš našel gen v chrámě / v řekl genu: Hle zdrav vlněn / sň / sň / nehřeš / aby se tobě néco horšího nepřihodilo.

Potym go Jeesus našel gen v chrámě / v řekl mu: Vozas se zdravym. Dne grzeš / aby se tobě nic horšího nepřihodilo.

ה

15. וַאֲנִי הוּא זָכָרָא וְאָמַר
לַיהוּדִים דִּישׁוּעַ הוּא הוּ
דִּאֲחֵלְמָה :

Quell'homme s'en alla a riferir a i Giudei che Iesus era quello che l'avevano fatto sano.

16. וּמִטּוֹל הַכֹּהֵן דָּפִין
הָיוּ יְהוּדִים לִישׁוּעַ וּבָעִין
הוּא לְמַהֲטָלָה דִּהְלִין עֲבַד
הָיָא כְּסַבְתָּא :

E per questo i Giudei perseguitavano Iesus, e cercavano di occiderlo, percioche egli faceva queste cose in sabbato.

17. הוּא דִּין יִשְׁוֹעַ אָמַר ל
לְהוֹן אָבִי עַד-כִּימָא לְהֵשָׁא
עֲבַד אֲחָא אָנָּה עֲבַד אָנָּה :

Onde Iesus rispose loro, Mio Padre opera infino ad hora, & ancora io opera.

18. וּמִטּוֹל כִּדָּא יִתְיַדְאִית
בָּעִין הָיוּ יְהוּדִים לְמַהֲטָלָה
לֹא בְּדַתִּיד דִּישָׂא הָיָא
שְׂכִתָּא אֲלֵא אֲחָא דְעַל
אֲחֵיהּ אֲבִיהּ אֲיִתְנָהּ
אָמַר הוּא וּמִכָּא הָיָא
נִכְשָׁה עִם אֲחֵיהּ :

Per questo dunque i Giudei cercavano tanto piu di darli la morte, percioche non solo egli rompeva il sabbato, ma ancora diceva che Iesus era suo Padre, facendosi eguale a Dio.

19. עָנָא דִּין יִשְׁוֹעַ יֵאמַר
לְהוֹן אָמִין אָמִין אָמַר אָנָּה
לְכוּן דִּלֵּא מִשְׁבַּח בְּרָכָא
עֲבַד מַדָּם מִן עֲבוֹת נִכְשָׁה
אֲלֵא מַדָּם דִּקְרִיא לְאָמָא
דִּעֲבַד אֲלִין עֲבַד דִּאֲבָהּ
עֲבַד הָלִין אֲחָא בְּרָכָא
אֲכַתְהָ עֲבַד :

Quando Iesus rispose, e disse loro, In verita in verita io vi dico, che io figliuolo non posso far niente da se medesimo, cioe se non ch'io habbia veduto fare al Padre: percioche qualunque cosa fa egli, quella fa similmente el Figliuolo ancora.

20. אָנָּה צִיד נָחָם לְכַהֵן
יִכַל מַדָּם דִּעֲבַד מִיָּדָא
לֹא וּדְיִתִּירִין מִהָיִין ע
עֲבַדָּא מִכִּיָּא לֵבָּה דִּאֲתִין
בְּתַנְדְּרוֹן :

Imperioche al Padre ama al Figliuolo, e in Frate tutte le cose che egli fa, & mostra, piu aggesta opere che quist'ora, a fine che voi siate ammirati.

ה

15. וַיֵּלֶךְ הָאָדָם וַיֵּגֵד לַיהוּדִים
כִּי יִשְׁוֹעַ הוּא אֲשֶׁר רָפָאֵנִי :

El se fue entonces, y dió auiso a los Judios, que Iesus era el que lo avia sanado.

16. וַעֲלֵ-כֵן רָדְפוּ יְהוּדִים אַחֲרֵ-
יִשְׁוֹעַ וַיִּבְקְשׁוּ לְהַרְגוֹ אֹתוֹ כִּי
עָשָׂה אַחֲרֵהֶם בַּשַּׁבָּת :

Y por esta causa los Judios perseguian a Iesus, y procurauan matarlo, porque hazia estas cosas en Sabbado.

17. וַיִּשְׁוֹעַ עֲנָה לָהֶם אָבִי עַד-
עֵת פֹּיֵעַל וְאֲנֹכִי אֲפַעַל :

Y Iesus les respondió, Mi Padre hasta agora obra, y yo obro.

18. וּבְעֵבֶר זֹאת יוֹתֵר בִּקְשׁוּ
יְהוּדִים לְהַרְגוֹ אֹתוֹ לֹא לְבַד
כִּי חָלַל אֶת הַשַּׁבָּת כִּי אֵל
אָמַר כִּי אֱלֹהִים אָבִיו וְכִי הָשׁוּהָ
לְנִפְשׁוֹ לֵאמֹרִים :

Entonces por tanto mas procurauan los Judios matarlo, porque no solo quebrantava el Sabbado, mas aun tambien a su padre llamava Dios, haciendose igual a Dios.

19. וַיַּעַן יִשְׁוֹעַ וַיֵּאמַר לָהֶם אָמַר
אָמַר אֹתוֹ אָנִי לָכֶם לֹא יוֹכַל
הָבִן לַעֲשׂוֹת מִנִּפְשׁוֹ דְּבַר אֶחָד
אִם לֹא יֵרָאֶה אַחֲרֵהֶם כִּי
עָשָׂה אֹתוֹ וְאֲשֶׁר הוּא עוֹשֶׂה
אֵלֵּה גַם הָבִן כִּמְוֹהוּ עוֹשֶׂה :

Respondio pues Iesus, y dixoles, Decierto decierto os digo, Que no puede el Hijo hazer algo de si mismo, sino viere hazer al Padre: porque todo lo que el haze, esto tambien haze el hijo juntamente.

20. הָאֵבִי אֹהֵב אֶת-הָבִן וְכָל
מִרְאֶה וְזוֹתוֹ אֲשֶׁר הוּא עוֹשֶׂה
יַמְעַשִּׂים גְּדוֹלִים מִהֶאֱלֵה יֵרָאֶה
אֹתוֹ אֲשֶׁר אַתֶּם חֹתְמִתֶּה :

Porque el Padre ama al Hijo, y le muestra todas las cosas que el haze: y mayores obras que estas le mostrara: que vosotros os marauilleys.

ה

15. 'Απὸ αὐτοῦ ὁ ἀκούωντες αὐτοῦ καὶ λέγοντες τοῖς Ἰουδαίοις ὅτι ἡσυχία ἐστὶν ὁ ποιῶνς αὐτῶν ἔργα.

Cest hommer'en alla, & rapporta aux Iuifs que ce estoit Iesus qu'il auoit rendu luis.

16. Καὶ διὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ καὶ αὐτῶν αἰσθασιῶν, καὶ ἕξτεται αὐτοῦ δοκίμασαι, ὅτι αὐτὸν αὐτὸς ἐποίησεν.

Pour ceste cause donc les Iuifs poursuoyent Iesus, & perchoyent a le faire mourir, d'autant qu'il auoit fait ces choses au Sabbat.

17. 'Οὗτος ἰησοῦς ἀπεκρίνατο αὐτοῖς, ὅτι πατήρ μου ἔως ἄρτι ἔργαζει, καὶ γὰρ ἐγὼ ἔργαζομαι.

Mais Iesus leur respondit, Mon Pere besogne iusqu' à maintenant, & ie besogne aussi.

18. Διὰ τὴν οὕτω πολλὰν ἑξήταν αὐτοῦ αἰσθασιῶν δοκίμασαι, ὅτι ἐμὸν ἔργον ἐστὶν πατέρου, ἀλλὰ καὶ πατὴρ ἰσχύει ἑγὼ τὸν υἱόν, ὡς ἰσχύει αὐτὸς τὸν ἑαυτοῦ υἱόν.

Pour ceste cause donc les Iuifs eschoyent tant plus de le mettre à mort, pource que non seulement il auoit enuie au Sabbat, mais aussi que il disoit que Dieu estoit son propre Pere, se faisant egal a Dieu.

19. 'Απεκρίνατο οὕτως ὁ ἰησοῦς ἔτι πάλιν αὐτοῖς, ἀμὲν ἀμὲν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐ δύναται ὁ υἱὸς ποιῆν ἄφ' ἑαυτοῦ ἔργον, ἵνα μή τις βλέπῃ τὸν πατέρα ποιῶντα, ὃ γὰρ ὁ παὶς ὁκνεῖ ποιῆν, καὶ τὸν καὶ ὁ υἱὸς ὁμοῦως ποιῇ.

Parquoi Iesus respondit, & leur dit, En verité, en verité ie vous dis, que le Fils ne peut rien faire de par soy, si non, si non qu'il le voye faire au Pere: & quelque chose qu'icelui face, le Fils le fait semblablement.

20. 'Ο γὰρ πατήρ φιλεῖ τὸν υἱόν, καὶ πάντα ὁκνεῖ αὐτῷ ἀδελφῶν ποιῆν, καὶ καὶ μὴ ἐξ ἑαυτοῦ ἀδελφῶν ἔργα, ὡς ὁ υἱὸς τὸν πατέρα.

Car le Pere aime le Fils, & il ne demontre toutes choses qu'il face, si non que le Fils le verra plus, & en esuyant que ceste-ci, afin que vous vous en esueilliez.

S. IOHANNES.

CAP. V.

15. Abiit ille homo, & nuntiavit ludæis, quia Iesus esset qui fecit ei sanum.

The man departed, and told the Jews that it was Jesus, which had made him whole.

16. Propterea persequabantur ludæi Iesum, quia hæc faciebat in sabbatho.

And therefore the Jews did persecute Jesus, and sought to slay him, because hee had done these things on the Sabbath day.

17. Iesus autem respondit eis, Pater meus usque modo operatur: & ego operor.

But Jesus answered them, My Father worketh hitherto, and I work.

18. Propterea ergo magis quærebant eum ludæi interficere, quia non solum solvebat sabbathum, sed & patrem suum dicebat Deum, æqualem se faciens Deo.

Therefore the Jews sought the more to kill him: not onely because he had broken the Sabbath: but also because that God was his Father, and made him (else) equall with God.

19. Respondit itaque Iesus, & dixit eis, Amen, amen dico vobis, non potest Filius à se facere quicquam, nisi quod viderit Patrem facientem, quæcunque enim ille fecerit, hæc & Filius similiter facit.

Then answered Jesus, & said unto them, Verely, verely I say unto you, The Sonne can doe nothing of himselfe, if hee see the Father doe: for whatsoever things he doeth, the same things doeth the Sonne also.

20. Pater enim diligit Filium, & omnia demonstrat ei quæ ipse facit, & maiora his demonstrabit ei opera, ut vos miremini.

For the Father loveth the Sonne, & all things which he will shew him: & greater works than these shall he shew him, that ye should marvel.

S. Johannes.

Das V. Capitel.

15. Der Mensch gieng hin / vnd verkündiget den Jüden / es sey Jesus / der ihn gesund gemacht habe.

Wennstet giel hort / oc kundgiorde Joderne der / At der er Ihesus / som hannem giorde helbrede.

16. Darumb verfolgeten die Jüden Iesum / vnd suchten in zu tödten / daß er solches gethan hatte auff den Sabbath.

Der saare forsulde Joderne Ihesum / oc sette effter at sia hannem ihel / at hand haffde giort saadan om Sabbathen.

17. Iesus aber antwortet ihnen: Mein Vater wircket bißher / vnd ich wircke auch.

Da suarede Ihesus dem / Min Fader arbejder hid indil / oc ieg arbejder oc saa.

18. Darumb trachteten im die Jüden nun vil mehr nach / daß sie ihn tödten / daß er nicht allein den Sabbath brach / sondern saget auch / Gott sey sein Vater / vnd machet sich selbst Gott gleich.

Der saare haffde nu Joderne meget mere i sinde / at sia hannem ihel / At hand teke alsomentsse brod Sabbathen / Men saade oc saa / Gud vaar hans Fader / oc giorde sig self Gud lig.

19. Da antwortet Iesus / vnd sprach zu ihnen: Warlich / warlich / ich sage euch / Der Sohn kan nichts von im selber thun / denn was er sihet den Vater thun / Denn was der selbige thut / das thut gleich auch der Sohn.

Da suarede Ihesus / oc saade ell dem / Sandel / ge / sandeltge / Jeg siger eder / Sonnen land inted ge / ce aff sia self / vden huad hand seer Faderen gere / Thi quad som hand got / der got oc Sonnen / lige saa.

20. Der Vater aber hat den Sohn lieb / vnd zetget im alles was er thut / vnd wirdt ihm noch größer werck zeigen / daß jr euch verwundern werdet.

De Faderen elster Sonnen / oc viser hannem alt der hand got / oc skal end vise hannem store gerninger at i skulle forundrede.

S. Jan.

Kapitola 5.

15. Obšel ten člověk / a posvětil Židuom / Ježíš Běžíš byl křesťho zdravěho učinil.

A thát on obšel pý oznaymíl Žydom iž to byl Ježíš / který go tu zdravěho prývročil.

16. Protož protivoli se Židž Běžíšowi / Je to učinil v den Svátečnš.

A bla tegož Židowse přejělš domě Ježíše / p řádně thogo iže / aby go zámordovali / ježto vce jynil v Sábách.

17. Ale Běžíš odpowěděl jim: Otce můj až dosavád dělá / a jáť dělám.

Aleťm Ježíš tak odpowěděl: Otce můj tešicjeť až potěd prá / cutel / a jáť prácuti.

18. Echdy Židž mšice pro to hledali ho zabiti: ne toliko Ježíš ruský Sobochu / ale je Otce svého pravil býti Boha / ro / vněho se čině Bohu.

A bla tegož tešicje tym mšicem řádně Židowse iže aby go zámordovali / nie tyllko iž gwalci Sábách / ale te j y Boga powiadał byc Oycem swoim / czyniac się ro / wnym Bogu.

19. Echdy odpowěděl jim Běžíš / a řekl: Býtiť pravim wani / Nemůžet Syn sám od sebe ničehého učiniti / gediněť což vžer an Otce činí. Neb cožkoli on činí / toť Syn tež činí.

Echdy Ježíš odpowěděl jim řek: Záprowde záprowde wani powiedam / nie možet Syn sám od siebie spráwować. Až wyžer Wyć spráwuiac go. Abowiem thó co on kolwieť czyní / tož tež takžer Syn czyní.

20. Otce žaglist miluge Syna / a wlažge gemu wšecť wěco kteréť sám činí / a wětiť nad to wlažge gemu řekť / aby / ste wy se diwili.

Bo otceť miluje Syna / y wšecť somu wkažal co sám činí / y wětiť cžem wicť se řekwy okažet / aby / ste se wy diwowali.

ה

21. אִיכָנָה גִּיד דְּאִנְשֵׁי
מִקְדִּים מִיָּמָה וּמִיָּמָה לְהוֹן
הִכְנָה אִף בְּכָל לַאֲלִיו
דְּצִנָּה מִיָּמָה :

*Perche si como el Padre resuscita i mor-
ti, e vivifica: cossi ancora el Figliuolo vivifi-
ca quelli che ei vuole.*

22. לֹא הָיָה גִיד אִנְשֵׁי
דָּאן לְאִנְשֵׁי אֲלֵי פִלָּה
הִינָה יִהְיֶה לְפָנָה :

*Perche ne el Padre giudica persona,
ma ha dato agne giudicio al Figliuolo.*

23. דְּכָל גִּישׁ יִקְרֶה לְפָנָה
אִיד דְּמִיקְרֶה לְאִנְשֵׁי הוּ דְּלֹא
מִיקְרֶה לְפָנָה לְ מִיקְרֶה
לְאִנְשֵׁי דְּשִׁנְרָה :

*Attache tutti honorano il Figliuolo,
come honorano il Padre. Chi non honora
il Figliuolo, non honora il Padre che l'ha
mandato.*

24. אֲמִין אֲמִין אֲמִין אֲמִין
דְּמִין דְּשִׁמְרָה לְמִי וּמִיָּמָה
דְּמִין דְּשִׁמְרָה אִיתֵּי לָהּ חַיָּה
דְּלִצְנָה וּלְדִצְנָה לֹא אֲתָה
אֲלֵה אֲנִי לָהּ מִן מִיָּמָה
לְחַיָּה :

*In Verità, in Verità io vi dico, che chi
ode la mia parola, e cret se di aui che m'ha
mandato, ha vita eterna, e per veritate
non vandra a iudicio, ma ei pax, aui a la morte
a la vita.*

25. אֲמִין אֲמִין אֲמִין אֲמִין
לְכֹן דְּאִתְנָה שְׂעִתָּה אִף
כְּדִין אִתְנָה אִתְנָה
דְּמִיָּתָה וּשְׂמִיעוֹן כְּלָה
דְּכִרָה דְּאֲלֵה יִהְיוֹן
דְּשְׂמִיעוֹן יִהְיוֹן :

*In Verità, in Verità io vi dico, che come
l'hara, & e al presente, che i morti & vi-
vanno la voce del Figliuolo di Dio, e quelli
che i van aui, & i van aui.*

26. אִיכָנָה גִּיד דְּלִאֲנָה
חַיָּה בְּקִיּוּמָה הִכְנָה יִהְיֶה
אִף לְפָנָה דְּיִהְיוֹן חַיָּה
בְּקִיּוּמָה :

*Imperache si como el Padre ha vita in
se stesso, cossi ha dato ancora al Figliuolo
d'haer vita in se stesso.*

27. וְאִשְׁלֹטָה דְּיִהְיֶה יִקְרֶה
אִף דְּיִנְגָּה דְּכִרָה הוּ דְּיִ
דְּאִנְשֵׁי :

*Et huius dato potestatem de facer ancora
dici, in quantum ei est Figliuolo de-*

ה

21. וְכַאֲשֶׁר הָיָה יְקִים אֶת-
הַמֵּתִים וַיְחִיֵּה בֹן גַּם בֶּן אֶת
אִשֶׁר חָנְכָה יְחִיָּה :

*Porque como el Padre levanta los muertos
ansi tambien el Hijo a los que quiere da vida:*

22. וְהָיָה אֶת-אִישׁ לֹא שׁוֹפֵט כִּי
כָּל מִשְׁפָּט נָתַן לְבֶן :

*Porque el Padre a nadie juzga, mas todo el
juyzio dió al Hijo:*

23. אִשֶׁר כָּלֵם יִכְבְּדוּ אֶת-בֶּן
כַּאֲשֶׁר מְכַבְּדִים אֶת-הָאֵל וְאִשֶׁר
אֵינֶנּוּ מְכַבְּדִים אֶת-בֶּן גַּם לֹא
מְכַבְּדִים אֶת-הָאֵל אִשֶׁר שָׁלְחוּ :

*Para que todos honren al Hijo como honran
al Padre: el que no honra al Hijo, no honra al
Padre que lo embió.*

24. אֲמִין אֲמִין אֲמִין אֲמִין
כִּי כָּל אִשֶׁר אֶת-דְּבָרֵי שׁוֹמֵעַ
וּמֵאֲמִין לְאִשֶׁר שָׁלְחֵנִי יְהוֹי לוֹ
חַיָּי עוֹלָם וּבְמִשְׁפָּט אֵינֶנּוּ בֶן
כִּי אִם יַעֲלֶה מִמּוֹת אֶל-חַיָּים :

*Decierto decierto os digo, que el que oye mi
palabra, y cree a que me embió, tiene vida eterna
y no vandra a iudicio, mas passu de muerte a vida.*

25. אֲמִין אֲמִין אֲמִין אֲמִין
כִּי תָבוּא הָעֵת וְעַתָּה הִיא אִשֶׁר בָּהּ
הַמֵּתִים יִשְׁמְעוּ אֶת-קוֹל בֶּן-
אֱלֹהִים וַיְהִי שׁוֹמְעִים יְחִיָּה :

*Decierto decierto os digo, que vendrá hora,
y ahora es, quando los muertos oyrán la voz del
Hijo de Dios: y los que oyeren, vivirán.*

26. כִּי כַאֲשֶׁר לָאֵל הָיָה לוֹ חַיָּים
בְּנִפְשׁוֹ בֶן נָתַן לְבֶן לְחַיָּה לוֹ
חַיָּים בְּנִפְשׁוֹ :

*Porque como el Padre tiene vida en simi-
mo, ansi dió tambien al Hijo que tuviessse vida en
simismo.*

27. וְיָתֵן לוֹ שְׁלִטוֹן גַּם לַעֲשׂוֹת
מִשְׁפָּט כִּי בֶן-הָאָדָם הוּא :

*Y tambien le dió poder de hazer juyzio en
quanto es el Hijo del hombre.*

6.

21. Ὡςπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἰζαίρει τὰς
νεκρούς, καὶ ζωοποιᾷ, οὕτως καὶ ὁ
υἱὸς ὁ θς ζαίρει ζωοποιᾷ.

*Car comme le Pere resuscite les
morts & les vivifie, samblaement aussi
le Fils vivifie ceux qu'il veut.*

22. Οὐδὲ γὰρ ὁ πατὴρ κρίνει ἄ-
νδρα, ἀλλὰ τὴν κρίσιν παρέδωκε
τῷ υἱῷ.

*Car le Pere ne juge personne, mais
a donné tout iugement au Fils.*

23. Ὡς πάντες τιμᾶσι τὸν υἱὸν κα-
θὼς, τιμᾶσι τὸν πατέρα, ὁ μὴ τιμᾶ τὸν
υἱὸν, ὁ τιμᾶ τὸν πατέρα τὸν πέμ-
ψαντα αὐτόν.

*Afin que tous honorent le Fils, cō-
me ils honorent le Pere: qui n'honore
point le Fils n'honore point le Pere qui
l'a enuoyé.*

24. Ἀμὲν ἀμὲν λέγω ὑμῖν, ὅ-
τι ὁ γλ' λέγει μου ἀκούων, καὶ πί-
στω τῷ πεμψέντι μοι, ἔχει ζω-
ὴν αἰώνιον, καὶ εἰς κρίσιν οὐκ ἐλ-
θετω. ἀλλὰ μεταβήσκει εἰς ὅ θς
ζήσῃ μετὰ τῷ ζοῦντι.

*En verité ie vous di, que celui qui
oie ma parole, & croit à celui qui m'a
enuoyé a vie éternelle, & ne viendra
point en condamnation, mais est passu
de la mort à la vie.*

25. Ἀμὲν ἀμὲν λέγω ὑμῖν, ὅτι
ἐρχομαι, & τὴν ἑσπέραν, ὅτι οἱ νεκροὶ
ἀκούσονται τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ θς,
καὶ οἱ ἀκούσαντες ζήσονται.

*En verité, en verité ie vous di, que
l'heure vient, & est desia, que les morts
oyront la voix du Fils de Dieu, & ceux
qui l'auront ouïe, vivront.*

26. Ὡς αὐτὸς γὰρ ὁ πατὴρ ἔχει ζω-
ὴν ἐν ἑαυτῷ, οὕτως ἔδωκεν καὶ τῷ
υἱῷ ζωὴν ἐν ἑαυτῷ.

*Car comme le Pere a vie en soi-
même, ainsi a-t-il donné aussi au Fils d'
avoir vie en soi-même.*

27. Καὶ ἐξουσίαν ἔδωκεν αὐτῷ
καὶ κρίσιν ποιᾶν, ὅτι υἱὸς ἀνθρώ-
που ἐστίν.

*Et lui a donné puissance d'exercer
aussi iugement, en tant qu'il est Fils de
l'homme.*

21. Sicut enim pater suscitatur mortuos & vivificat: sic & filius quos vult vivificat.

For likewise as the Father raiseth up the dead: and quickeneth them: so the Sonne quickeneth whom he will.

22. Neque enim Pater iudicat quenquam: sed omne iudicium dedit Filio.

For the Father judgeth no man: but hath committed all iudgement unto the Sonne.

23. Vromnes honorificent Filium, sicut honorificant Patrem, qui non honorificat Filium, non honorificat Patrem, qui misit illum.

Because that all men should honour the Sonne as they honour the Father: he that honoureth not the Sonne: the same honoureth not the Father: which hath sent him.

24. Amen, amen dico vobis, quia qui verbum meum audit, & credit ei qui misit me, habet vitam eternam, & in iudicium non venit, sed transiet a morte in vitam.

Verily, verily I say unto you: he that heareth my word, and believeth in him that sent me: hath everlasting life: and shall not come into condemnation: but is passed from death unto life.

25. Amen, amen dico vobis, quia venit hora & nunc est, quando mortui audient vocem Filii Dei, & qui audierint, vivent.

Verily, verily I say unto you: the hour is come, and now is, when the dead shall hear the voice of the Sonne of God: and they that hear it, shall live.

26. Sicut enim Pater habet vitam in semetipso: sic dedit & filio habere vitam in semetipso.

For as the Father hath life in himself: so likewise hath he given to the Sonne to have life in himself.

27. Et potestatem dedit ei etiam iudicium facere, quia filius hominis est.

And hath given him power also to execute iudgement: in that he is the Sonne of man.

21. Denn wider Vater die Todten auferweckt/ vnd machet sie lebendig/ Also auch der Sohn machet lebendig welche er will.

Thi lige som Faderen opvecker de Døde/ oc gør dem leffuendis/ Saa gør oc Sonnen leffuendis hant/ de hand vil.

22. Denn der Vater richtet niemand/ Sondern alles Gerichte hat er dem Sohn gegeben.

Thi Faderen dommer ingen/ men hand haffuer giffuit Sonnen al Dom.

23. Auf das sie alle den Son ehren/ wie sie den Vater ehren. Wer den Son nicht ehret/ der ehret den Vater nicht/ der ihn gesand hat.

Vaa der de stulle alle ære Sonnen lige som de ære Faderen. Huo som icke ærer Sonnen/ Hand ærer icke Faderen, som hannem vdsende.

24. Warlich/ warlich/ sage ich euch: Wer mein wort höret/ vnd glaubet dem/ der mich gesand hat/ der hat das ewige Leben/ vnd kompt nicht ins gericht/ sondern er ist vom tode zum leben hindurch gedrungen.

Sandelige/ sandelige/ siæter ieg eger/ Huo som herer mit Ord/ oc tror Den/ som mig vdsende/ hand haffuer det evige lig/ De kommer icke til Dommen men hand er frengd igennem fra Døden til leffue.

25. Warlich/ warlich/ ich sage euch: Es kompt die stunde/ vnd ist schon icht/ daß die Todten werden die stimme des Sons Gottes hören/ vnd die sie hören werden/ die werden leben.

Sandelige/ sandelige/ Jeg siæter eder/ Den time skal komme/ oc er allerede nu/ at de Døde stulle høre Sønns Guds røst/ oc de som hende høre, de stulle leffue.

26. Denn wie der Vater das leben hat in ihm selber/ Also hat er dem Son gegeben das Leben zu haben in ihm selber.

Thi lige som Faderen haffuer leff i sig self/ Saa haffuer hand giffuit Sonnen/ at haffue leff i sig self.

27. Vnd hat ihm macht gegeben/ auch das Gerichte zu halten/ daumb/ daß er des Menschen Sohn ist.

De haffuer giffuit hannem mact/ at oc saa holde Dom/ der saare/ at hand er Menneskens søn.

21. Neb natož Dtec křisť mrtvé a obživuje/ tak y Syn křesť chce obživuje.

Abomsem také Dtec vybudí/ křesť chce y oživuje/ tak y Syn křesť chce obživuje.

22. Anž jagstě Dtec sauvy křesť/ ale veškeren saudal jě nu.

Abž Dtec nikoga nte sadí/ leč v šytet sad v. l. Synovi.

23. Aby všedni cili Syna/ tak nato cili Dtec. Kto nes cili Syna/ neci ani Dtec křesť ho pošal.

Aby všedni cili Syna/ tak nato cili Dtec. Kto nes cili Syna/ neci ani Dtec křesť ho pošal.

24. Gistě gistě pravím vám/ že kdož Slovo mé slyší/ a věří tomu křesť mne pošal/ máť život věčný: a na soud nepřijde/ ale půjde o smrti do života.

Špravedlě špravedlě vám povědám: Kto slyší mé slovo/ a věří onomu křesť mne pošal/ máť život věčný/ ani nepřijde o soud/ ale půjde do života.

25. Gistě gistě pravím vám/ že přide hodina/ a nyní gist/ kdož slyší hlas Syna Božeho/ a ti kteří slyší/ živi budou.

Špravedlě špravedlě vám povědám: Dec přijde čas y ces čas jest/ kdy všichni slyší hlas Syna Božeho/ a kteří slyší/ živi będą.

26. Neb natož Dtec máť život sám w sobě/ tak gest dal y Synu aby měl život w samém sobě.

Abomsem také Dtec máť život sám w sobě/ tak gest dal y Synovi aby měl život w samém sobě.

27. A mact dal gemu y soud činný/ neb Syn člověka gest.

A podal mu rež smrti činný/ ale jest Syn člověka.

28 לא תתדמיון ביהא
האיתא שעתא אמתא
דכלהון אילין דמקברא
אבו ישמעון קלה :

*Non si marauigliate de questo, per-
che siccome l'hora, me lappo, siccome la voce
che son ne mandauer
di lui.*

29 ויפקון אילין דעכו.
טבתא לקימתא דחנה
ואילין דעכרו בישתא
לקימתא דדינא :

*Onde quelli che hanno fatto bene,
resurranno in resurrexion di vita : e quelli
che hanno fatto male, in resurrexion di
condannatione.*

30 לא מסכח אנה מן
צבות גפשי מדם למעבר
אלא איכנא דשמע
דאן אנה ודינא כאן הו לא
גיר בעא אנה צבתי אלה
צבתי דכון דשדדתי :

*Non passo io darme stesso far cosa al-
trena facenda cisto oio, inf. giudico, e si
mio giudicio e giusto, perche io non cer-
co la voluntà mia, ma la voluntà di mio
Padre che me ha mandata.*

31 או אנה מסהד אנה
על גפשי סהדותי לא ברת
שדדתי :

*Se io rendo testimonianza di me me-
desimo la mia testimonianza non e de-
gna di fede.*

32 אחרון הו הו דמסהד
עלי וידע אנה דשדדתי הי
סהדותה דמסהד עלי :

*Qualiter à cherende testimonianza
di me, e fa che la testimonianza ch'io ren-
de di me è degna di fede.*

33 אגיתון שדדתי לך
יוהן ואסהד על שדדתי :

*Io mandasse à Giovanni, et egli
rende testimonianza à la verité.*

34 אנה דין לא ביהא מן
בר גסא גסא אנה
סהדותה אנה הליו אמר
אנה דאגיתון תהון :

*Io non piglio gia testimonianza da
homme, ma dico queste cose, accioche voi
si saluate.*

28 אל תתדמיון על—ואת כי
תבוא על אשד ביו יאני אדמת
עפר ישמעו את—קולו :

*No os marauilleys de esto Porque vendrà
hora, quando todos los que estan en los sepul-
chros, oyran su voz.*

29 ויקצו אלה אשר את—
טובות עשו לחי עולם ואלה
אשר את דעות עשו לחתפות
לדראון עולם :

*Y los que hizieron bienes, saldrán à resurrec-
cion de vida : mas los que hizieron males, à re-
surrecion de juzio.*

30 לא אוכל יאני לעשות
מגפשי מאומה כאשד שומע אני
שומע אני ומשפטי צדקה הוא
כי איני מבקש את רצוני כי
אם את רצון אבי אשר שלחתי :

*No puedo yo de mi mismo hazer algo como
oygo, juzgo, y mi juzio es justo, porque no busco
mi voluntad, mas la voluntad del que me embió
del Padre.*

31 אם אני מעיד על—גפשי
עדותי אדם אמת :

*Si yo doy testimonio de mimismo, mi testi-
monio no es verdadero.*

32 כי אחר הוא המעיד עלי
ידעתי כי עדותי אשד מעיד
עלי אמת הנה :

*Otro es el que da testimonio de mi, y se que
el testimonio que da de mi, es verdadero.*

33 אתם שלחתם אל—יוהן
והוא העיד לאמת :

*Vosotros embiastes à Ioan, y el dió testimo-
nio à la verdad.*

34 ואני איני מאנוש מקבל
עדות אבל מדבר אני את—האלה
אשר תשמעו אתם :

*Mas yo no tomo el testimonio de hombre
mas digo esto, para que vosotros seays saluos.*

28. Μη θαυμαζετε τα ταυτα, οτι η ερχο-
μενη εσθι παρτις οι εσθι της μεταμο-
σεως ανθρωπων εφωσθι αυτα.

*Ne soyez point esmerueillés de ce-
la : car l'heure viendra, en laquelle tous
ceux qui sont es sepulchres oiront la vo-
ix d'iceul.*

29. Καὶ ἐκταραξονται οἱ τὰ ἀγα-
θὰ ποιήσαντες, ἐν ἀνάστασι ζωῆς.
οἱ δὲ τὰ φαύλα πράξαντες, ἐν ἀ-
νάστασι κρίσεως.

*Et sortiront, assauoir ceux qui au-
ront bien fait, en resurrexion de vie :
mais ceux qui auront mal fait, en re-
surrexion de condemnation.*

30. Οὐ δύναμαι ἐγὼ ποιῆσαι τί-
μιαν ἑαυτοῦ, καθὼς αἰνέω, κρίνω,
καὶ ἡ κρίσις ἡ ἀληθὴς δικαία ἐστίν· ὅτι οὐ
ζητῶ τὸ θέλημα τοῦ ἑαυτοῦ, ἀλλὰ τὸ
θέλημα τοῦ πέμψαντός με πατρός.

*Je ne puis rien faire de par moi-mes-
me : ie juge ainsi que s'oy, et mon juge-
ment est juste : car ie ne cherche point
ma volonte, mais la volonte du Pere
qui m'a enuoyé.*

31. Ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἑ-
μαυτοῦ, ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἐστὶ
ἀληθής.

*Si ie ren testimonage touchant moi-
mesme, mon testimonage n'est point
digne de foy.*

32. Ἀλλὰ ἐστὶν ὁ μαρτυρῶν περὶ
ἐμοῦ, καὶ εἶδον ὅτι ἀληθὴς ἐστὶ ὁ
μαρτυρία ἡ μαρτυρῶν περὶ ἐμοῦ.

*C'est un autre qui rend testimonage
de moi, & ie sai que le testimonage qu'
il rend de moi est digne de foy.*

33. Ἰμῶς ἀπέστειλας πρὸς ἰω-
άννην, καὶ μαρτυρεῖ τῇ ἀλη-
θείᾳ.

*Vous avez enuoyé vers Ioan, & ice-
lui à rendu testimonage à la verité.*

34. Ἐγὼ δὲ οὐκ ἀνθρώπου τινα
μαρτυρία λαμβάνω· ἀλλὰ πάλιν
λέγω, ὅτι ὑμεῖς σαβεῖτε.

*Or ie ne cherche point testimonage
des hommes : mais ie di ces choses afin
que vous soyez sauez.*

CAP. V.

Das V. Capitel.

Kapitola V.

28. Nolite mirari hoc: quia venit hora in qua omnes qui in monumentis sunt, audient vocem eius.

Marvelle not at this: for the hour shall come in the which all that are in the graues shall heare his voyce.

29. Et procedent qui bona fecerunt, in resurrectionem vitæ: qui verò mala egerunt, in resurrectionem iudicii.

And they that have done good, shall come forth: that have done good: unto the resurrection of life: but they that have done evil, unto the resurrection of condemnation.

30. Non possum ego à meipso facere quicquam. Sicut audio, iudico: & iudicium meum iustum est, quia non quero voluntatem meam, sed voluntatem eius qui misit me.

I can do nothing of mine owne selfe: as I heare, I iudge, and my iudgement is iust: because I seeke not mine owne will, but the will of the Father who hath sent me.

31. Si ego testimonium perhibeo de meipso: testimonium meum non est verum.

If I should beare witness of my selfe, my witness were not true.

32. Alius est qui testimonium perhibet de me: & scio quia verum est testimonium quod perhibet de me.

There is another that beareth witness of me: and I know that the witness which he beareth of me, is true.

33. Vos misistis ad Iohannem: & testimonium perhibuit veritati.

Ye sent unto John: and he bare witness unto the truth.

34. Ego autem non ab homine testimonium accipio: sed hæc dico ut vos salvi sitis.

But I receive not the record of man: these things I say, that ye might be saved.

28. Verwundert euch des nicht/ denn es kompt die stunde/ in welcher alle/ die in den gräbern sind/ werden seine stimme hören.

For andrer oder iche der vaa/ Iht den time skal komme/ i huijden alle de som eret Graffuerne/ skull hore hans Røst.

29. Vnd werden hersür gehen/ die da guts gethan haben zur Auferstehung des lebens/ die aber übel gethan haben/ zur Auferstehung des Gerichts.

De de stulle aar frem de som haafue alore Gaar/ til lifsens opstandelse/ Men de som haafue gjort ondt/ til Dommens opstandelse.

30. Ich kan nichts von mir selber thun. Wie ich höre/ so richte ich/ vnd mein Gerichte ist recht/ denn ich suche nicht meinen willen/ sondern des Vaters willen/ der mich gesandt hat.

Ieg fand intet gøte aff mita self. Ige som ieg hører/ saa demmer ieg/ oc min Dom er ræt/ Iht ieg søger icke min vilie/ men Faderens vilie/ som vdsen de mig.

31. So ich von mir selbs zeuge/ so ist mein zeugniß nicht waar.

Der som ieg vidner om mig self/ da er mit vidniß byrde icke sant.

32. Ein ander ist/ der von mir zeuget/ vnd ich weiß/ daß das zeugniß waar ist das er von mir zeuget.

Det er en anden/ som vidner om mig/ oc ieg veed/ at der vidnebyrd er sant/ som hand vidner om mig.

33. Ihr schicket zu Johanne/ vnd er zeugete von der warheit.

I sende til Johannes/ oc hand vidnede om Sandhed.

34. Ich aber neme nicht zeugniß von den Menschen/ sondern solchs sage ich/ auff daß ihr selig werdet.

Ieg søger icke vidnebyrd aff Mennesken/ Men dette siger ieg. vaa der i skull bliuffe salige.

28. Medvort se tomu: Ne bož pñgde hodina/ w kterauž to wššestně kterij w hrobijach gñau/ vššestně hlas Syna Božijho:

Žte dñwuyčej si etemu/ baž přiyožie godijná w ktera wššestně cy ca sa w grobiech wššestně hlas igo.

29. V Duogdau kterij dobrě wěm žmilá na wžtñsseni ži wota/ Ale ti kterij žle wžtñsseni/ na wžtñsseni Saudu

Wymda a kterij dobrě ejy nli ná powstání žywotě/ a kterij žle ejy nli na powstání porce picotia.

30. Nemohuť ná sám od sebene činiti. Alenafž slyšm/ takť saudu/ a Saud muog sprawedliwý gest: neb nehtě: dām wuole mē/ ale wuole toho kterij mne poslal Dycow.

Wnemogęcia sam od siebie nie czynię/ y takō slyszę sadze/ a sad moży jest sprawiedliwy/ gdyż mi każam wole moicy/ iedno woley tego ktery mi poslal Dyca.

31. Wndāwānli ná swēdectwī jān o sobě/ swēdectwī mē neni prawě.

Jestliec ja sam o sobie swēdectwo dawam/ a swēdectwo moje nie jest ci słusne.

32. Ginpē gest kterij swēdectwī wndāwā o mně/ a wlm že prawě gest swēdectwī geho/ kterij wndāwā o mně.

Jusspē jest co o mně swēdectwo dawam/ y wlm že prawě jest swēdectwo ktere swēdectwī o mně.

33. Wn poslal gste k Janos wō/ a on swēdectwī wndal prawdē.

Wysle skal do Jana/ a on dal swēdectwo prawdie.

34. Ale nāt neptřigimām swēdectwī od ělłowěta: ale toot prawym/ abysse wy spasi sēni byli.

Iac od ělłowěta swēdectwo niebiore/ ale to mozie bysle wy byli wybawieni.

35 הו שרמא הנה דולק
ומנהר נאמתין בביתו ד
התשבתהון דשעתה
בנוהרה :

*Esse erat una lucerna ardente et lucen-
te : et non volebat per un poco di tempo esul-
tare me la sua luce.*

36 לי דין אית לי סהדותא
דרבא מו דיוחנן עבדא
ציד דיהב לי אבי דאשלם
אנן הנון עבדא דעבד
אנא סהדין עלי דאפג
שלחני :

*Ma io ho una testimonianza, a mag-
giore che quella di Giovanni : perche le
opere che il Padre mi ha date che io le ac-
compisco, quelle istesse opere dico, che io
fo, testificano da meche, el Padre m'ha
mandato.*

37 ואבא דשלחני הו סהד
עלי לא קלה מו מתו
שמעתון ולג חויה ח
חנותו :

*E il padre stesso che m'ha mandato,
ha renduto testimonianza a di me. Ne voi
havesse mai visto la sua voce, ne veduta
la sua faccia.*

38 ומלתה לג מרוא
בכו מטול דבהו דהו שדר
אנתון לא מהימין אנתון :

*En non havesse la sua parola habitan-
te in voi : perche che voi non credete a col-
ui ch'egli ha mandato.*

39 בצו כתבנ דהיון
מסבין אנתון דחנ
דלעלם אית לכו ונהנו
סהדין עלי :

*Esaminez diligemment le Scrit-
ture, car parquoy que vous sçavez havesse per
esse la vie eterne : quelle sera ancora che
rendeno testimonianza a di me.*

40 ולג צבין אנתון
דהאנתון ליתי דחנ
דלעלם יהיון לכו :

*E per voi non volete venire a me per
haver vita.*

41 שובתא מו בני-נשא
לא נחב אנא :

Io non piglio gloria da huomini.

35 הוה הנה חנר בוער ומאיר
אנאם אביתם לעת לגיל באורו :

*El era candel que ardia, y alumbrava : mas
vosotros queistes engreyros por un poco a su
luz.*

36 ואני יש לי עדות גדולה
מיוחנן כי המעשים אשר נתן
לי האב לכלות אותם האמה
המעשים אשר עושה אנכי
העידו עלי כי האב שלחני :

*Mas yo tengo mayor testimonio que el de
Ioan : porque las obras que el padre me dió que
cumpliesse, es a saber, las mismas obras que yo ha-
go, dan testimonio de mi que el Padre me aya em-
biado.*

37 והאב אשר שלחני הוה העיד
עלי וקולו בגל עתות לא שמעתם
ותמונתו לא דאיתם :

*Y el que me embió, el padre, el dió testimo-
nio de mi. Ni nunca aueys oydo su voz, ni aueys
visto su parecer.*

38 ודברו אינני יש מתעורר
בכם כי אשר שלחו הוה איתם
לא מאמינים בו :

*Y ni teneys su palabra permanente en
vosotros : porque al que el embió, a este vosotros
no crecys.*

39 חקרו את-כתבים כי
חושבים איתם להוות לכם
בהם את-חיי עולם והמה
הי המעידים עלי :

*Escudriñad las escripturas : porque a vo-
sotros os parece que ellas teneys la vida eterna, y
ellas son las que dan testimonio de mi :*

40 ולא תאבו לבוא אלי
להוות לכם חיים :

Y no quereys venir a mi para que ayays vida.

41 את-כבוד מאנשים אינני
מקבל :

Gloria de los hombres no recibo.

35. 'Εκείνος ὡς ἐλὺχνος ὁ ἄ-
λλος φάιντο. ὑμῖς δὲ ἐ-
λίσσασθε ἀγαλλισσάμενοι μετὰ α-
ρᾶς ἐν τῷ φωτὶ αὐτοῦ.

*Icelui estoit vue chandelle ardente
de luisante : & pour un peu de temps vo-
us auez voulu vous esgayer en la lumi-
ere.*

36. 'Εγὼ δὲ ἔχω πλὴν μαρτυρίας
μείζων ἢ ἰωάννου. τὰ γὰρ ἔργα ἃ ἔ-
δωκε μοι ὁ πατήρ ἵνα τιλῶ αὐ-
τὰ. αὐτὰ δὲ τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποί-
ω, μαρτυροῦσι περὶ ἐμοῦ ὅτι ὁ πατήρ με
ἀπέσταλκε.

*Mais moi j'ai un témoignage plus
grand que celui de Iehan : car les œu-
ures que mō Pere m'a données pour les
accomplir, ces œuvres la mesmes que
je fai, témoignent de moi que mon Pe-
re m'a enuoyé.*

37. Καὶ ὁ πῖμπας με πατήρ, αὐ-
τὸς μάρτυρες περὶ ἐμοῦ. ἃ τὴ
φωνὴ αὐτοῦ ἀκηκόατε ποῶποτε, ἃ τὴ
εἰδὴ αὐτοῦ ὠρεθήκατε.

*Et le Pere qui m'a enuoyé, a lui mes-
me rendu témoignage de moi : ja-
mais vous n'ouistes la voix, ni ne vi-
stes la samblance.*

38. Καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ οὐκ ἔχ-
ετε μόνον ἐν ὑμῖν. ὅτι ὃν ἀπίσ-
τετε ἐκείνῳ, τὰ τῶ ὑμῖν οὐ τι-
σάτε.

*Et n'avez point la parole demeu-
rante en vous : car vous ne croyez po-
int a celui qu'il a enuoyé.*

39. 'Ερωᾶτε τὰς γραφὰς, ἐπὶ
ὧσιν δοκᾷ ὅτι αὐτὸς ζῶν ἀνέ-
στη ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ἐκείναι εἰσὶν αἱ μαρ-
τυροῦσαι περὶ ἐμοῦ.

*Enquerez-vous diligemment des
Escritures : car vous estimez avoir par
celles vie eternele & ce sont elles qui
portent témoignage de moi.*

40. Καὶ οὐ θέλετε εἰσθῆναι μετὰ
μοι, ἵνα ζωὴν ἔχητε.

*Mais vous ne voulez point venir à
moi pour avoir vie.*

41. Διζῶς οὐ θέτε ἀποθεῖσθαι οὐ
λαμπρότητα.

*Je ne cherche point la gloire de par
les hommes.*

ה
42 אֵלֶּיךָ יָדְעָתְכֶם דְּחוּבָה
כִּי אֵלֶּיךָ לֵית בָּכֶם :

Mais vous le voyez bien, que vous ne savez point l'amour de Dieu en vous.

43 אֲנִי אֶתְּרִי בְּשֵׁם אֲבִי
דְּחָבִי וְלֹא מִקְּבִלִין אֲנִיתִין
לִי אֶן אֲחִירִין יֵאָתָא בְּשֵׁם
נִפְשָׁה לְהוּ תִקְבִּלִין :

Je suis venu au nom de mon Père, & non au secours : si quelqu'un veut me recevoir, il le reçoit en son propre nom, que Dieu lui envoie.

44 אֵיכָנָא מִשְׁפָּחִין אֲנִיתִין
לְמַהֲיִמְנֹה דְּשׁוּבָתָא חַד מִן
חַד מִקְּבִלִין אֲנִיתִין וְשׁוּבָתָא
דְּמִן חַד אֵלֶּיךָ לֹא בָּעִין
אֲנִיתִין :

Comment pouvez-vous croire, venant que vous cherchez gloire ven de l'autre, & ne cherchez point la gloire qui vient de Dieu seul ?

45 לְמַנְיָ סְבָרִין אֲנִיתִין
דְּאֵנָּה מִקְּטֵרָה אֵנָּה לְכֹן
הָדֵם אֲבָנִי אֵיתְנִיהִי מִן
דְּמִקְּטֵרָה לְכֹן מוֹשֶׁה הוּ
דְּכַה סְבָרִיתִין :

Ne pensez pas que je sois venu ad accusare appresso il Padre: Moysè, nel qual voi sperate, è quel che s'accusa.

46 אֵלֶּיךָ גִּיר בְּמוֹשֶׁה
הִימְנִיתִין אֶף בִּי מִהִימְנִין
הִנֵּיתִין מוֹשֶׁה גִּיר עָלַי
כְּתָב :

Imperchè se voi habete creduto a Moysè, habete certo creduto a me: perciò egli ha scritto di me.

47 וְאֵן לְכַתְּבִיהִי דְּהוּ לֹא
מִהִימְנִין אֲנִיתִין אֵיכָנָא
לְמַלִּי דִּלִּי תְּהִימְנִין :

Mais si vous ne croyez point aux écrits d'icelui, comment croirez vous à mes paroles ?

ו
1 בְּתֵר הָלִין אֵנִל יִשׁוּעַ ל
לְעֵבְרָא דִּימָא דְּגָלִילָא
דְּטִבֵּרִיוס :

Dopo questo, Gesù se n'andò di là dal mare de la Galilea che è di Tiberias.

ה
42 כִּי אֵנִי יָדְעָתִי אֲתָכֶם כִּי
אֲהַבֵּת אֱלֹהִים לֹא יֵשׁ בָּכֶם :

Mas yo os conozco, que no tenays amor de Dios en vosotros.

43 אֲנִי בָּאֲתִי בְּשֵׁם אֲבִי אֲיִנְכֶם
מִקְּבִלִים אֲוֹתִי אֵם אַחֵר יְבוֹא
בְּשֵׁם נִפְשׁוֹ אֲוֹתוֹ תִקְחוּתוֹ :

Yo he venido en nombre de mi Padre, y no me recibis: si otro viniere en su propio nombre a aquel recibireys.

44 אֵיךְ תִּכְלֹךְ אֲתָם לְהִנְאִיךְ
בְּשִׁנְתְּכֶם כְּבוֹד אִישׁ אִישׁ מֵאֲחֵיו
וְאֵת הַכְּבוֹד אֲשֶׁר מֵאֱלֹהִים לְבָדוֹ
אֲיִנְכֶם מִבְּקָשִׁים :

Como podeys vosotros creer, pues tomays la gloria los vnos de los otros? y no buscays la gloria que de solo Dios viene.

45 אֵלֶּיךָ שָׁבוּ כִּי אֲנִי אֲחִיב
אֲתָכֶם לְמַנְיָ אֲבִי יֵשׁ אַחֵר
הַמְּחִיב אֲתָכֶם מֹשֶׁה אֲשֶׁר עָלָיו
בִּיתְחִים אֲתָם :

No penseys que yo os tengo de accusar delante del padre: ay quien os acusa, Moysen, en quien vosotros esperays.

46 וְאֵם מֵאֲמִינִים אֲתָם לְמֹשֶׁה
וְתִנְאֲמִינוּ גַם בִּי כִּי עָלַי כְּתָב
הוּא :

Porque si vosotros creyessedes a Moysen, creyades a mi porque demi escribió el.

47 וְאֵם לְכַתְּבִים תִּנְאֲלֶה אֲיִנְכֶם
מֵאֲמִינִים אֵיךְ לְדַבְּרֵי תִנְאֲמִינוּ :

Y si à sus letras no creays, como creceys à mis palabras?

ו
1 וְאַחֲרֵיכֶן הָלַךְ יִשׁוּעַ לְעֵבְרָא
הָאֵם הַגָּלִיל וְהוּא יָם טִיבֵּרִיוס :

Passadas estas cosas, fuése Iesus de la otra parte de la mar de Galilea, que es de Tiberia.

1.

42. 'Αλλ' ἔγνωκα ὑμᾶς, ὅτι τὴν ἀγάπην ἧς ἦν εἰς ἐμεῖς ἐστὶν ἐν ὑμῖν.

Mais ie cognoi bien que vous n'avez point l'amour de Dieu en vous.

43. 'Εγὼ ἐλήλυθα ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς μου, ὃς ἐλαμβάνει τὴν ἐμὴν ἀλυσὶν ἐλθὼν ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ ἰδοῦ, ἐκείνους λαμβάνει.

Je suis venu au nom de mon Père, & vous ne me recevez point: si un autre vient en son propre nom, vous recevez celui-là.

44. Πῶς δύνασθε ὑμῖς πιστεῦσαι, ὅτι ἐὰν ἐξ ἑστέ αἱ ἀληθεῖς λαμβάνετε, καὶ τὴν δόξαν τὴν ἐξ ἑστέ ἐμαῖου ἦσθε οὐ ζητεῖτε;

Comment pouvez-vous croire, venant que vous cherchez gloire ven de l'autre, & ne cherchez point la gloire qui vient de Dieu seul ?

45. Μὴ δοκῆτε ὅτι ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν πρὸς τὸν πατέρα ἔστιν ὁ καταγγέλλων ὑμᾶς μωϋσῆς, οὗς ἐγὼ μὲν ἐλπίζω.

Ne croïdez point que ie vous doïue accuser envers mon Père, Moysè auquel vous avez esperance, c'est celui qui vous accusera.

46. Εἰ γὰρ ἐπίστευετε μοϋσῇ, ἐπίστευετε καὶ ἐμοί· ἐπεὶ γὰρ ἐμοῦ ἐκείνῳ ἐγέγραψα.

Car si vous croyiez à Moysè, vous croiriez aussi à moi: car il a écrit de moi.

47. Εἰ γὰρ τῆς ἐκείνου γραμμάτου οὐ πιστεύετε, πῶς οἴεσθε ῥήματα πισδεύετε;

Mais si vous ne croyez point aux écrits d'icelui, comment croirez vous à mes paroles ?

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 5.

Μετὰ ταῦτα ἀπῆλθεν ἐξ ἐκεῖθεν πέραν τῆς γαλιλαίας εἰς τὴν γαλιλαίαν τὴν πέραν τῆς ἰσθμίου.

Après ces choses Iesus s'en alla outre la mer de Galilee, qui est de Tiberias.

42. Sed cognovi vos quia dilectionem Dei non habetis in vobis.

But I knowe you that ye have not the love of God in you.

43. Ego veni in nomine Patris mei, & non accepistis me: si autem venerit in nomine suo, illum accipietis.

I am come in my Fathers Name: and ye receive me not: if another shall come in his name, him will ye receive.

44. Quomodo vos potestis credere, qui gloriam ab invicem accipitis: & gloria quæ à solo Deo est, non queritis?

Howe can ye beleieve, which receive honour one of another: and seeke not the honour that cometh of God alone?

45. Nolite putare, quia ego accusaturus sum vos apud Patrem, est qui accusat vos, Moyses, in quo vos speratis.

Do not thinke that I will accuse you to my Father: there is one that accuseth you: even Moses in whom ye trust.

46. Si enim crederetis Moyse, crederetis forsitan & mihi: de me enim ille scripsit.

For had ye beleived Moyses, ye would have beleived me: for he wrote of me.

47. Si autem illius literis non creditis: quomodo verbis meis credetis?

But if ye beleieve not his writings, howe shall ye beleieve my wordes?

CAP. VI.

Post hæc abiit Iesus trans mare Galilee, quod est Tyberiadis.

After these things, Iesus went his way over the sea of Galilee, or of Tyberias.

42. Aber ich kenne euch / das jr nicht Gottes Liebe in euch habt.

Wen ieg kender edet / at i hassue Guds kærlighed i edet.

43. Ich bin kommen in meines Vaters Namen / vnd jr nemet mich nicht an. So ein ander wirdt inn seinem eigen namen kommen / den werdet jr annemen.

Ieg er kommen i min Faders Naffn / oc i anam: me mig icke / Der som en anden komer i sit eget naffn, hannem anamme i.

44. Wie konnet jr glauben / die jr ehre von einander nemet? vnd die ehre / die von Gott allein ist / suchet jr nicht.

Hvorledis kender tro / i som saae ære aff en anden? De den ære / som er alene aff Gud / søge icke.

45. Ir sollt nicht meinen / daß ich euch für dem Vater verklagen werde / Es ist einer der euch verklaget / der Moses / auff welchen jr hoffet.

I skulle icke tænde / at iea vil beklage edet saar Faderen / Der er en som edet beklager Moyses, paa hvilcken i haabe.

46. Wenn ihr Mosi glaubtet / so glaubtet jr auch mir / denn er hat von mir geschriben.

Der som i trode Moyses / da trode i oc mig. Thi hand hassuer screffue om mig.

47. So ihr aber seinen Schrifften nicht glaubet / wie werdet ihr meinen Worten glauben?

Wen tro i icke hans Scrifte / hvorledis skulle i tro mine ord?

Das VI. Capitel.

Darnach fuhr Jesus weg über das Meer an der Stadt Tiberias in Galilea.

Der effter soer Ihesus bort affuer Tassula, heff den Stad Tiberias i Galilea.

42. Ale poznal jsem vás / že vy milování Božího nemáte v sobě.

Ale znám je vy milosti Božey nemáte v sobě.

43. Jáť jsem přišel ve jménu Otce mého / a nepřijímáte mne. Přijde-liť jiný ve jménu svém / toho vy přijmíte.

Jáťem přyšedl smutentem Otcem mégo / a nie przymiecie mne. A ieśli by przyšedl iny swym imieniem / tedy go przymiecie.

44. Kterak vy můžete věřit věci, kterou chválu dáváte od druhého přijímáte: chválu pak která je od samého Boha / nepřijímáte?

Jáťo; wy możecie wierzyć, gdy jedni chwale od drugich wierzą: a chwale która od samego Boga pochodzi, nie szukacie?

45. Nedomníváteť se / bychť já na vás žaloval u otce před Otcem. Vesilť kdo na vás žaluje / Mnohýsť w věcích svých naděje má.

Nie domniwacie; Al; ja ci na was winowac mi u Ojca / i esli Etercy was obwinia / i iotzby w Etercy wy nadzieie macie.

46. Nebo kdybyste věřili Mnohýsťowí / věřilibyste snad i mně: neť jest on o mně psal.

Bo iestlibyscie wierzyli Mnohýsťowowi, wierzylibyscie y mnie; gdy i on o mnie pisał.

47. Ale poněwadž jeho Písmuom newěříte / y kterak slova můj vověříte?

Leč gdy ieť písmom nie wiera; ycie / i ako; słowa moje wierzycie?

Kapitola VI.

Postem odšel Ježíš za Moře Galilejské / kteráž jest Tiberiada:

Etym Iesus fecit se moris Galileie / quod est Tiberiadae.

2 ואילו בהרה פושט
סניא מטול דהון היו
אחיהא דעבר בדרהא

*E seguitualo una gran turba : per-
cinto uordenamo i suoi seguaci e faceua
sapre quelli che erano i suoi.*

3 וסלך ישוע לטורג
ירמו נתב דנא עם ת
תלמידיה :

*Aller luy en monté (ou en monte, & si
moisse a sedere en syon d'uy. palu.*

4 קריב הנה בין עדנה
דפסחא דירונתה :

*Et era vicino la Pascha, festa de Gran-
des.*

5 נארים ישוע עניה
הנה פושט סניא דאחא
לחיה נאמר לפיפוס
אימנה נבו לרמ
דנאכדון דהון :

*Havendo dunque luy alzato gli
occhi, e veduto che una gran turba ueni-
ua a lui dice a Filippo, Donde comprare-
mo noi del pane, che casser mangiar?*

6 הנה בין צמר פד מ
מנהא לה דן גיר ידע הנה
בנה עתיד למצוד :

*E questo diceua per promaria : perco-
che egli sapena bene quel che c'havenu a
fare.*

7 צמר לה פילפוס ד
דמאתו דיצרין לרמאלא
רפן לרן כד הליל קדיל
הד חד מנהון נהב :

*Filippo gli rispose, Non bastarebbero
loro dugento denari di pane, per pigliarne
ciascuno de loro un pochetto.*

8 צמר לה חד מן
תלמידיה אנדראוס
אחיה דסמון כרפא :

*Vno de suos discipulos, cioè Andrea
fratello de Simon Pietro, li disse,*

9 אית תפוטלנא חד ד
דאית עלוהי חמס גריבן
דסצירא ונתון גיבן אלא
הליו מנהא אמן להליו
כלהון :

*Egli è quò un fanciullo che ha cinque
pane di orzo e due pecci : ma che sono que-
sti a tanta gente?*

2 וילך אחדיו עם רב כ" דא
אחת אחותיו אשר עשה על
החלים :

*Y seguitualo grande multitud. porque vian
sus senales que hazia en los enfermos.*

3 ויעל ישוע על ההר וישב
שם עם תלמידיו :

*Subió pues Iesus a vn monte, y estauo alli
con sus discipulos.*

4 ויקרב הפסח והגהיה דים :

*Y estaua cerca la pascha, el dia de la Fiesta de
los Indios.*

5 וישא עינו ישוע ובראח
כ" עם רב בנא אליו אמר אל
פילפוס אימנה נקנה לחם אשר
ינאלו חמרה :

*Y como alzó Iesus los ojos, y vido que auia
venido a el grande multitud, dize a Philippe :
Dedonde compraremos pan para que coan esto?*

6 הנהא נאמר אליהם כ" מנסה
איתו והוא ידע מה היה עתיד
לעשות :

*Mas esto dezia tentandolo, porque el sabia
loque auia de hazer.*

7 ויען לו פילפוס מאתים
דינרים לחם איגו דים אשר
איש איש מהם מעט מעט
יקח :

*Respondióle Philippe, Dozientos dineros
de pan no les bastaran para que cada vno deellos
tome vn poco.*

8 צמר לו אחד תלמידיו
אנדראוס אחי שמעון כיפה :

*Dizele vno de sus discipulos, Andres herma-
no de Simon Pedro.*

9 יש פה גער אחד אשר לו
חמשה לחם שעורים ושני דגים
אבל מה אלה בהמון כנה :

*Vn mochacho está aqui que tiene cinco pa-
nes de cenaday dos peces : mas que es esto en-
tre tantos?*

5.

2. Καὶ ἠκολούθη αὐτῷ ὄχλος πο-
λὺς. ἐπὶ αὐτῶν αὐτῶν τὰ σημεῖα αὐ-
τοῦ ὅτι ἦν ἰσχυρὸς ἐν τοῖς ἀσθενήουσιν.

*Et grandes troupes le suiuoyēt, à cau-
se qu'il faisoit les signes qu'il faisoit
sur ceuz qui estoient malades.*

3. Ἀνέβη γὰρ εἰς τὸ ὄρος ὁ ἰησοῦς,
καὶ ἐκεῖ ἐκάθητο μετὰ τῶν μαθητῶν
αὐτοῦ.

*Mais Iesus monta en vne montagne,
& là s'asit avec ses disciples.*

4. Ἦν γὰρ τὸ πάσχα ἡ ἐστὶν
τῶν Ἰουδαίων.

*Or le iour de Pasque (qui estoit la fe-
ste des Iuis) estoit prochain.*

5. Ἐπὶ αὐτοῦ οὖν ὁ ἰησοῦς τὰς ὀφ-
θαλμίας, καὶ θεωροῦντος αὐτὸν ὁ πο-
λὺς ὄχλος ἔρχεται πρὸς αὐτὸν,
λέγων πρὸς τὸν φίλιππον, πόθεν
ἀγοράσμεν ἄρτους, ἵνα φάγωσιν
ἐκεῖ;

*Iesus donc ayant leuē ses yeux, & vo-
yant que grandes troupes venoyent à
lui, dit a luy Philippe, D'où acheterons no-
us des pains, afin que ceuz-ci ayent à
manger?*

6. Τότε δὲ ἰλαγὰ πηγάζον αὐτὸν
αὐτοὺς γὰρ ἦδ' οὐ τί ἐμελλεν ποιῆν.

*(Or disoit-il cela pour l'essouuer :
car il sauoit bien ce qu'il deuoit faire.)*

7. Ἀπεκρίθη αὐτῷ φίλιππος·
διακοσίω δὲ δηνάρων ἄρτοι οὐκ ἂν
κκσθ αὐτοῖς. ἡ δὲ ἰησοῦς ἔ-
περην τὸ λαβῆν.

*Philippe lui respondit, Pour deux cēs
deniers de pain ne leur iustifiroit à ce que
chacun d'eux en prinst tant soit peu.*

8. Αἰνὰ αὐτοῦ ὅς ἐστι τῶν μαθητῶν
αὐτοῦ ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς σιμωνος
πετροῦ.

*Et l'un des ses disciples, assauoir An-
dré, frere de Simon Pierre, lui dit,*

9. Ἐστὶ παιδάριος ὃς ἐστὶ ὁ ἰησοῦς πέν-
τε ἄρτους κριθίνους, καὶ δύο ἰψά-
ρια· ἀλλὰ τί οὖν ταῦτα ἐκείνους ποσύν-
ται;

*Ily a ici vn petit garçon qui a cinq
pains d'orge & deux poissons mais que
est-ce de ceuz pour tant de gens?*

2. Et sequebatur eum multitudo magna, quia videbant signa quae faciebat super his qui infirmabantur.

And a great multitude followed him: because they saw his miracles: which he did on them that were diseased.

3. Subiit ergo in montem Iesus, & ibi sedebat cum discipulis suis.

Then Jesus went up into a mountain: and there he sat with his disciples.

4. Erataurem proximum Pascha dies festus Iudaeorum.

Now the Passover: a feast of Jews was near.

5. Cum sublevasset ergo oculos Iesus, & vidisset quia multitudo maxima venerat ad eum, dicit ad Philippum, Vade ememus panes, ut manducent hi?

Then Jesus lift up his eyes: and seeing that a great multitude came unto him: he said unto Philip: Whence I have wee buye bread: that these might eat?

6. Hoc autem dicebat tentans eum, ipse enim sciebat quid esset factururus.

(And this he sayde to proue him: for he him selfe knew what he would do.)

7. Respondit ei Philippus, Ducentorum denariorum panes non sufficiunt eis, ut unusquisque modicum quid accipiat.

Philip answered him Two hundred penny worth of bread is not sufficient for them: that every one of them may take a little.

8. Dicit ei unus ex discipulis eius, Andreas frater Simonis Petri.

Then saide unto him one of his disciples: Andrew, Simon Peters brother.

9. Est puer unus hic, qui habet quinque panes hordeaceos, & duos pisces: sed haec quid sunt inter tantos?

There is a little boy here: which had five barley loaves: and two fishes: but what are they among so many?

2. Vnd es zog ihm vil Volcks nach/ darumb daß sie die zeichen sahen/ die er an den Kranken thet.

De der drog meget Volck effert hannem / sordt ar de saae de Tegen / som hand glorde mer de Stuge.

3. Jesus aber gieng hinauff / auff einen Berg / vnd sahte sich daselbst mit seinen Jüngern.

Da giel Ihesus hen op / paa te Bierg / oc sette sig der mer sine Disciple.

4. Es war aber nahe die Ostern der Juden Fest.

De der vaar nær Paaste Iobernis Hoytid.

5. Da hub Jesus seine augen auff / vnd sihet daß vil Volcks zu im kombt / vnd spricht zu Philippo: Wo kaufen wir Brodt / daß dise essen?

Da oploffte Ihesus sine ønen / Oc seer at der kommer meget Volck til hannem / oc siger til Philippum / Hvor købe vi brød / at disse skulle æde?

6. Das saget er aber ihn zu versuchen / denn er wuste wol / was er thun wolte.

Men hand saade der at forføge hannem / Thi hand viste vel / hvad hand vilde gøre.

7. Philippus antworttet ihm? zwey hundert pfenning werth Brots ist nicht genug vnter sie / daß ein jeglicher ein wenig neme.

Philippus svarede hannem / Brod for thu hundred Peninge er icke nock iblant dem / at hver tager noget lidet.

8. Spricht zu ihm einer seiner Jünger / Andreas der Bruder Simonis Petri:

Da siger en aff hans Disciple til hannem / Andreas Simonis Petri broder.

9. Es ist ein Knabe hie / der hat fünf Gerstenbrodt / vnd zwey Fische / Aber was ist das vnter so vil?

Her er en Dreng / hand haaffuer fem Øngbrød / oc tho Fiske. Men hvad er der iblant saa mange?

2. A slo za nim množství lidí / nebo jsou viděli divy které činil nad těmi kteříž ne mocni byli.

A slo za nim množství lidí / nebo doviděli z nářeků jejich divy / ať by byli co chtěli byli.

3. Echdy vstaupil na hůru ru Gejyso / a tam seděl s Bratřinými svými.

Awšedky Jezus ná gote / siadl tam s zwolennými swými.

4. A byla blizko Waskā / noe / den Swātrénij židovský.

Byla tež blizko Waskā / noe / swěto žydovské.

5. Protož když pozdřehl Otci Gejyso / a widěl že množství lidí weliké gde k němu / řekl Filipowi: Vdub nakauphme chlebuow / aby pogešli tuto?

Edy podřožky očiň schyrych Jezus / wyzval iž wielké množství lidí / schodžilo se do niego y řekl do Filipa: Škad jená kupim chleba / aby se činědu?

6. Ale to řekl kaussegeho / neb gest on widěl co by měl učiniti.

(A mowil to kaussego / do on inž widěl co měl čyniti.)

7. Odpověděl genu Filip: Zdwě stř Peněž chlebuow nestačí jim / aby gedenkaždy něčto málo wzał.

Odpowěděl mu Filip: Dá dwiěcie grošy chleba nie dosyc im / bedzie / chociažby po kažu każdy y y nich wzał.

8. Ažel genu geben s Bratřinými geho Ondřej Bratr Simonu Petru:

Ale mu ředen řekl s zwolennými / Powie: Andrzej brat Symona Piotra.

9. Gest žde Władence geden kteryž má pět chlebuow ge / tnych / a dwě Rybě / ale což gest to mezy tak mnohě?

Jest tu djiele tedno co ma pięć chleba ieczymiennego y dwie ryby / Ale coż to jest między tak wielki lud?

ו

10 אמר להון ישוע עבדו
אנשא כלהון דקסמיכון
עספא דין סגי הנה ב
בדוכתנה הי ואסחמכו
זכרא במנהגא רמשא
אלבין :

Allar Iesus disse, Fato metter la gente a sedere, & era in quel luogo molta herba. La gente dunque si misse a sedere, circa cinque milia di numero.

11 נשקל ישוע לרמנה
ובבר ופלג להון דקסמיכון
והכנה אף מן גונא דצבו :

*El est presant, apres l'egli heb-
ber rendue gratis, les disciples a se-
der, & a discepoli a quelli que erano a sedere.
E finalmente da peser quanto ne voleva-
no.*

12 וכד סבעו אמר
לתלמידיו פגשו הקנה
דיתרו ולא יאבד מהם :

*Ecce fuerunt pleni, egli disse a i suoi
discipoli, Raccogliete perche non a-
manzate, acciuche niente se ne perda.*

13 ופגשו ומלו תר-
קסמיכון דקסמיכון
דיתרו להון דאכלו מן
המשה להמין דספרא :

*Essi dunque li raccolsero, & em-
perono du li i corbe di pez, & di quei cinque
pani d'orzo, che erano amanzati a quelli
che hancuan mangiato.*

14 הנו דין אנשא דתנו
אתא דעבד ישוע אמרו
הנו שריתאית הנו נביא
דאתא דצלמא :

*Quando dunque la gente hebbe
dato il miracolo che Iesus hancua fatto,
dixerano, Costui e qual Profeta che deve
ua venire al mondo.*

15 ישוע דין דע דעתידיו
דאתא דחטפונייה
ויעבדונייה מלכא ויש
לה לטורא הו כלחודיה :

*Or Iesus hancua conosciuto che do-
vevano venire a pigliarlo, per farlo Re, si
ritiro da mezzo al monte effo solo.*

ו

10 ויאמר ישוע עשו את-
האנשים לישבת ויהי עשב רב
במקום ויפלו האנשים במספר
בממשת אלפים איש :

*Entonces Iesus dixo, Hazed recostar la gen-
te: y aua mucha yerua en aquel lugar. y recosta-
ronse como numero de cinco mil varones.*

11 ויקח ישוע את הלחם ויברך
ויתן לתלמידיו והתלמידים
ליושבים במסבה וכמו כן מן
הדגים כמה אבן :

*Y como Iesus aquellos panes, y aniendo he-
cho gracias, repartio a los Discipulos y los Disce-
pulos a los que estauan recostados: assi mismo
de los peces quanto querian.*

12 ויבא אשר שבעו אמר לתלמידיו
אכפו ונתתם להם אשר גשארן
בן האבד מאומה :

*Y como fueron hartos, dixo a sus Discipu-
los. Coged los pedacos que han quedado, porque
no se pierda nada.*

13 ויאספו וימלאו שנים עשר
סלי חפתים מחמשה לחם
שעורים אשר גשארן לאוכלים :

*Cogeron pues, y hinchieron doze esporto-
nes de pedacos de los cinco panes de cedeua, que
sobraron a los que auian comido.*

14 והאנשים באשר ראו את-
האות אשר עשה ישוע אמרו
כי זה הוא באמת הנביא הבא
אל העולם :

*Aquellos hombres entonces, como vieron
la senal que Iesus aua hecho, dezian. Que este
verdaderamente es el Profeta, que aua de ve-
nir al mundo.*

15 וישוע יודע כי עתידים
לבו ולחטוף אותו אשר יעשו
אותו למלך ויקר לו מפניהם
וישב אל ההר הוא לבדו :

*Y entendiendo Iesus que auian de venir pa-
ra arrebarlo, y hazerlo Rey, boluio a huyrse al
monte el solo.*

5.

10. Εἶπε δὲ ὁ ἰησοῦς, ποιήσατε
τὰς ἀνθρώπους ἀναπασσέν. ὡς δὲ
ἔσθον πολὺς ἐν τῷ τόπῳ. ἀνέ-
στιον οὖν οἱ ἄνδρες τὸν δρόμον οὗ-
τοι περιπατοῦντες.

*Adonc Iesus dit, Faites asseoir les
gens. (Or y auoit il beaucoup d'herbe
en celieu-la.) Les gens donc s'assirent,
cauiron cinq mille a les conter.*

11. Ἐλαβὼν τὰς ἄρτους ὁ ἰησοῦς,
ὁ διχαρίσας διέδωκε τοῖς μα-
θηταῖς, οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ἀνακει-
μένοις ὁμοίως καὶ οὗς ἦν ὁ ψαρίων
ὅσον ἦσαν.

*Et Iesus print les pains: & apres qu'il
eut rendu graces, les distribua aux disci-
ples, & les disciples a ceux qui estoient
assis, & semblablement des poissons au-
tant qu'ils en vouloyent.*

12. Ὡς δὲ ἐπληρώθησαν, λέγει τοῖς
μαθηταῖς αὐτοῦ, συναγάγετε τοὶ πε-
δάκων αὐτῶν καὶ λείψματα, ὅνα μὴ
τι ἀπολέηται.

*Et apres qu'ils furent rassasiez, il dit a
les disciples, Ramassez les pieces qui sont
de reste, afin que rien ne soit perdu.*

13. Συνήγαγον οὖν, καὶ ἰγέμισαν
δώδεκα κοφίους κλασματων ἐκ
ἦν πέντε ἄρτων ἦν καὶ ψίτων, ἡ
ἐπείσας εἶπε τοῖς βιβρωσιν.

*Ils les amasserent donc, & emplierent
douze panerets de pieces des cinq pains
d'orge, qui estoient demeurees a ceux
qui en auoyent mangé.*

14. Οἱ οὖν ἄνθρωποι ἰδόντες ὅτι
ποίησε σημεῖον ὁ ἰησοῦς, ἔλεγον, ὅτι
ὁ υἱὸς ἐστὶ ἀληθὺς ὁ προφήτης ὁ ἐρ-
χόμενος εἰς τὸν κόσμον.

*Or les gens ayans veu le miracle que
Iesus auoit fait, disoyent, Cestuy ci est
veritablement le Prophete qui deuoit
venir au monde.*

15. Ἰσθὲς οὖν γινώσκων ὅτι μέλλου-
σι ἐρχεσθαι, καὶ ἀρπάξαι αὐτὸν ἵνα
ποιήσωσιν αὐτὸν βασιλέα, ἀναχέ-
σας πάλιν εἰς τὸ ὄρος αὐτοῦ μό-
νον.

*Dont Iesus ayant cognu qu' ils de-
uoient venir pour le raurir afin de le fai-
re Roy de chef se retira tout seul en la
montagne.*

CAP. VI.

10. Dicit ergo Iesus, Facite homines discumbere. Erat autem fenum multum in loco, Discubuerunt ergo viri, numero quasi quinque millia.

And Iesus saide: Make the people sitte downe. (Nowe there was much grasse in that place) Then the men satte downe in number: about five thousand.

11. Accepit ergo Iesus panes: & cum gratias egisset, distribuit discumbentibus, similiter & ex piscibus quantum volebant.

And Iesus tooke the bread: and gave thanks: & gave to the disciples: & the disciples to them that were set downe: and likewise of the fishes as much as they would.

12. Ut autem impleti sunt, dixit discipulis suis, Colligite quae superaverunt fragmenta, ne pereant.

And when they were satisfied, he said unto his disciples: Gather up the broken meat which remaineth: that nothing be lost.

13. Collegerunt ergo, & impleverunt duodecim cophinos fragmentorum ex quinque panibus hordeaceis quae superfueraut his qui manducaverant.

Then they gathered it together: and filled twelve baskets with the broken meat of the five barlie loaves: which remained unto them that had eaten.

14. Illi ergo homines cum vidissent quod Iesus fecerat signum, dicebant, Quia hic est verè Propheeta qui venturus est in mundum.

Then the men when they had seene the miracle that Iesus did: saide: This is of a truth the Propheet that should come into the worlde.

15. Iesus ergo cum cognovisset quia venturi essent ut raperent eum, & facerent eum regem, fugit iterum in montem ipse solus.

When Iesus therefore perceived that they would come: and take him to make him a King: he departed againe into a mountaine him selfe alone.

Das VI. Capitel.

10. Iesus aber sprach: Schaffet daß sich das Volk lagere. Es war aber vil groß an dem ort. Da lagerten sich ben fünff tausent Mann.

Ihesus sagde: Sticker Goldet til sæde. De der vaart meget græss paa den sted. Da sette sig ned ved fem tusind Mand.

11. Iesus aber nam die Brodt/dancket/vund gab sie den Jüngern/die Jünger aber denen/die sich gela-gert hatten. Desselbigen gleichen auch von den Fischen/wie vil er wolte

De Ihesus tog Brodene: takkede: oc siet Disciplene dem/Men Disciplene finge dem: som hadde set sig ned. Disligest oc saa aff Fiskene/saa meget som hand vilde.

12. Da sie aber satt waren/sprach er zu seinen Jüngern: Sammet die übrigen Brocken/das nichts vmb-komme.

De der de vaare mætte/Da sagde hand til sine Disciple/Sancket tilsammen de affuerbleffne Lefninger/at der ineed spildis.

13. Da samleten sie/vund fülleten zwölff Körbe mit Brocken/von den fünff Gerstenbrodt/die überblieben denen/Die gesperiset worden.

Da samlede de/oc fyllede tolf Kurfue mer Lefninger/aff de fem Bygbrød/som de leffuede/der finge inad.

14. Da nun die Menschen das Zeichen sahen/das Iesus that/sprachen sie: Das ist der Propheet/der in die Welt kommen soll.

Der Menistene nu saae der Tegen/som Ihesus gjorde/sagde de: Denne er visselige den Propheet/som skal komme til Verden.

15. Da Iesus nun mercket/das sie kommen würden/vund ihn haschen/das sie ihn zum Könige machten/entweich er abermal/auff den Berg er selbst allein.

Der Ihesus nu merckte/at de vilde komme at tage fat paa hannem/at de kunde gøre hannem til Konge da vlgede hand atter paa Bjerget/selvf alene.

Kapitola VI.

10. Tedyt kett gim Gefijs: Kostajetj lidu jstii. A bylo trawy mnoho na tom mystie. Y posadilo se mužaw poctem yakožto pte Tisotaw.

Tedyt kett Iesus: Kostajetj aby ci siadali: a bylo tam trawy dosti na onym mysticu. Siadło tedy mežaw w liczbie około piaci tysicy.

11. Tedyt Gefijs wzal chleby/a kottj duto včinił rozdá: wal Wtednił sum/Wtednił en pak sedjcom: Tedyt kottj gšau mnoho chleu.

A tak Iesus wšiamšy ont chleby y včinił wšiamšy dutek: podjelił zwolennikom: zwolennicy žšic tym co sedjeli: tak je te žy ony ryby ite seduo chleu.

12. A kottj byli nasheni/kett Wtednił sum swym: Žetie ktere žuošialo drobty/at ne žy hynau.

A gyt ž ž mstet dosti: kett Iesus zwolennikom swym: Žetie ktere ofrušiti ktere žošaly: žebý ne me ginečo.

13. Tedyt sebrali a napsnili dwanašie kossuow drobtyow ž pti chlebuow getnčch: kterež pžuošali po tčch ktw žnž geu.

Sebrali tedy y polne nštādoli dwanašie kossow ofruštow ž piec ciorgž chle bāterčimennego: ktere pžuošali tym co sedli.

14. Eipal kottj kottj vžšeli ten dšw kterež byl včinił: prawił: Tento gest gšit Prorok: kterež by mst pšigiti na Swet.

A prietož ont vžšiamšy cab Prory Iesus okazal: mowit: Tento ci kett žapt amde on Prorok: kthos ry mst pšigiti na Swiat.

15. Tedyt Gefijs kottj pžgnal žebý mstli pšigiti aby geč chytli a včinił Krālem: vššeli na Huoru opti šam.

A wtedžae Iesus ž go pžyž: kett žy wšwyc mstli a včynit: kroleu: vššeli žšis samtyllo na gore.

16 וְכֵן הָיָה רִמְשָׁא נַחְתּוֹ
תַלְמִידֵיהִי לִימָם :

*Et comme la sera, i suos discipoli sces-
fero al mara.*

17 וַיָּתְבוּ בַּסֵּפִינְתָא וְאַתְּיוֹ
הָיוּ לַעֲבֹדָה לַכֹּפֶר—נַחֲוֹם
וְחִשְׁבֵּת הָיְתָה לָהּ וּלְאָה אֲחֵי
הָיָה לִנְחֵהוֹן יְשׁוּעָה :

*Es effenda montati su la barca an-
dando de la dal mar verso Capernaum
e gias era fatto escuro, ma l'ay tra ve-
nuto a loro.*

18 יָמָא דְיוֹ אֲדִיקָה הָיָה
עֲלֵיהֶוּן מִטּוֹל דְּרוּחַ—
רַבְתָּא נִשְׁבֵּת הָיָה :

*Et il mare per un gran vento che sof-
fiava si gonfiò.*

19 וַיִּדְּבְרוּ אֶחָד אֶסְטִידִיתָא
עֲסִרְיוֹ וְהַמִּשָּׂא אִין תַּלְתִּין
יָחַז לַיְשׁוּעָה כֹּד מִדְּהָרָה עַל
יָמָתָא וְכֵן הָיָה לְ—
סִפִּינְתָהוֹן דְּחֵלָה :

*Per dunque che hebbera ramato cir-
ca ventisette a trenta stadi, vengano
l'ay caminare sopra l'mare, & appres-
sando a la barca i hebbero paura.*

20 הָיוּ בִּין יְשׁוּעָה אֲמַר לֵ—
יָהוֹן אֲנִי אֲנִי לֵאמֹר לֵאמֹר
יִרְחֲלוּן :

*Ma egli disse loro, Sen io, non ha-
beat paura.*

21 וַעֲבֹדוּ הָיוּ דִּקְבִּינְתָּהּ
בַּסֵּפִינְתָא וּבְהָא בְּסִינְתָא
סִפִּינְתָא הָיָה הָיְתָה לֵאמֹר
אֲרִצָּא דִּי דִּאֲרִיוֹן הָיוּ לָהּ :

*Effi dunque il Golfo vincer de la
barca, e subito la barca arrivò a la ser-
va, a la quale andavano.*

22 וְלִימָם—דְּבִתְרָה הָיָה
בְּנִשָּׂא דְקָאָם הָיָה כַּעֲבֹדָה
דְּיָמָא הָיוּ בַּסֵּפִינְתָא—
אֲחִידִיתָא לִית הָיָה תַּמּוֹן
אֲלֵא—אִין הָיָה דְּסִלְקָה לָהּ
תַלְמִידָא דְּלֵא עַל הָיָה
עֲמִהֶוּן יְשׁוּעָה עִם—
הַמִּינְתָּהּ לַסֵּפִינְתָא :

*Il giorno seguente, la turba che era
restata de la dal mar, vedendo che non
era venuto a bas, a che quelli o sola, ne la-
quale erano entrati a l'ora, e che
l'ay non era entrato co i suos discipoli
ne a la barca, ma che i suos discipoli soli
sen erano andati.*

16 וְהָיָה עֶרֶב וַיָּלְכוּ תַלְמִידָיו
אֶל־הַיָּם :

*Y como se hizo tarde, descendieron sus Dis-
cipulos a la mar.*

17 וַבַּעֲלוֹתָם אֶל־הַנַּיִה בָּאוּ
לַעֲבֹד הַיָּם אֶל־כֹּפֶר נַחֲוֹם וְהָיָה
חֶשֶׁךְ וְעוֹדֵשׁ לֹא בָא אֲלֵיהֶם
יְשׁוּעָה :

*Y entrando en vn nanio, venian de la otra
parte de la mar hazia Capernaum. Y era ya escu-
ro, y Iesus no auia venido a ellos.*

18 וַתֵּשֶׁב רוּחַ גְּדוֹלָה וְהָיָה
הוֹלֵךְ וְסוֹעֵר :

*Y la mar se començo a leuantar con vn gran
viento.*

19 וַיַּתְּתֵרוּ בְּבֵרַת הָאָרֶץ עֲשָׂרִים
וְחֲמִשׁ אִין שְׁלוֹשִׁים וַיִּדְּאוּ אֶת־
יְשׁוּעָה עַל־הָיָם וַקִּרְבַּ לְאֵינִיָּה
וַיִּדְּאוּ :

*Y como ouieron navegado como veynte-
cinco ó treynta estadios, veen a Iesus que andaua
sobre la mar, y se acercaua al nauio: y ouieron
miedo.*

20 וְהוּא אָמַר אֲלֵיהֶם אַנִּי הָיָה
אֶל הַיָּדְאוּ :

Mas el les dixo, Yo soy, no ayays miedo.

21 וַיֵּאָבֹוּ לִקְחַת אוֹתוֹ בַּנַּיִה
וַבַּתְּאוֹם נִהְיֶתָה הַנַּיִה אֶל־
הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲלֵיהֶם הִלְכוּ :

*Y ellos lo recibieron de buena gana en el na-
uio: y luego el nauio llegó a la tierra donde yuan.*

22 וּבַמַּחֲרָת הִרְמוֹן אֲשֶׁר קָם
לַעֲבֹד הָיָה רוּחָה כִּי אֵינִיָּה
אֲחִידִיתָא לֹא הָיְתָה שָׁם כִּי אֵם
אֲחִידִיתָא הָיָה אֲשֶׁר בָּא עֲלֵהּ תַלְמִידָיו
וְכִי יְשׁוּעָה לֹא בָא עִם תַלְמִידָיו
בַּנַּיִה כִּי אֵם תַלְמִידָיו לְבָדָם
הִלְכוּ :

*El dia siguiente la companna que estaua de
la otra parte de la mar, como vido que no auia al-
li otra navezilla sino vna, en la qual se auian en-
trado sus Discipulos, y que Iesus no auia entrado
con sus Discipulos en el nauio, mas que sus Disci-
pulos solos se auian ydo.*

1.

16. 'Ος δ' ὅτε ἦν ἑσπέρη, κατέβη-
σαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὴν θά-
λασσαν.

*Et quand le soir fut venu, ses disci-
ples descendirent à la mer.*

17. Καὶ ἐμβαίησαν εἰς τὸ πλοῖον,
ἔρχομεν πρὸς τῆς θαλάσσης εἰς
καπέρναουμ, καὶ σκεπτικὰ ἦδη γὰρ ὄ-
ψε· καὶ οὐκ ἐπαυλὴν αὐτοῖς αὐτοῦ
ἦν ἰησοῦς.

*Et estans montés en la nallelle, vi-
royent outre la mer vers Capernaum:
& faisoit déjà obscur, & il n'estoit
point Iesus venu à eux.*

18. Ἦτο θάλασσα ἀνέμῳ μεγάλῳ
πνέοντι διχραίνουσα.

*Et la mer s'effea par un grand vent
qui souffloit.*

19. Ἐλαβάντες οὖν αὐτοὶ ἐκείνην
ὥραν πέντε ἢ τριάκοντα, βίωσαν
τὴν ἡμέραν περιπατοῦντες εἰς τὴν
θάλασσαν, καὶ ὄψεως ἦν πλοῖον γινέ-
μενοι, καὶ ἐφῶδες ἦσαν.

*Après donc qu'ils eurent ramé en-
viron vingtsept ou trente stades, ils vo-
yent Iesus cheminant sur la mer, & s'
approchant de la nallelle: dont ils eu-
rent peur.*

20. 'Ὁς δ' ἀρχὴ αὐτοῦ, ἐγὼ εἰμι, μηδὲ
φοβεσθε.

*Mais il leur dit, C'est moi ne craig-
nez point.*

21. Ἦλθεν οὖν λαβόντες αὐτὸν εἰς
τὸ πλοῖον, καὶ ὁ ἦν εἰς τὸ πλοῖον
ὁ ἰησοῦς ὅτε τῆς γῆς ἦν ὑπὸ τῶν ἁγίων.

*Ils le receurent donc volentiers en
la nallelle, & intrent avec la nallelle
près terre au lieu où ils alloient.*

22. Τῇ ἑσπέρῳ οὖν ὁ ὄχλος ὁ ἐκεί-
νος πρὸς τῆς θαλάσσης, ἰδὼν ὅτι
πλοῖον ἄλλο εἶχε ἐκεῖ, οἱ μὲν
ἐν ἐκείνῳ εἰς ὃ ἐνέβησαν οἱ μαθηταὶ
αὐτοῦ, καὶ ὅτι οὐ σωφροδῆζε τῆς μα-
θητῆς αὐτοῦ ὁ ἰησοῦς εἰς τὸ πλοῖον
εἶναι, ἀλλὰ μέντοι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ
ἐκείνην.

*Le lendemain les troupes qui esto-
ient demeurées de l'autre costé de la
mer, voyans qu'il n'y auoit point la
de autre nallelle, sinon celle seule, en la-
quelle estoient entrés les disciples: &
que Iesus n'estoit point entré avec les
disciples en la nallelle: mais que les
disciples en estoient allés.*

S. IOHANNES.

CAP. VI.

16. Ut autem sero factum est, descenderunt discipuli eius ad mare.

When even was come, his disciples went down unto the sea.

17. Et cum ascendissent navim, venerunt trans mare in Capharnaum, & tenebrae iam factae erant: & non venerat ad eos Iesus.

And entered into a ship, and went over the sea towards Capernaum: & now it was dark, and Iesus was not come to them.

18. Mare autem, vento magno flante, exurgebat.

And the sea arose with a great wind, be that blew.

19. Cum remigassent ergo quasi stadia viginti quinque aut triginta, vident Iesum ambulans super mare, & proximum navis fieri, & timuerunt.

And when they had rowed about space and twenty or thirty furlongs, they saw Iesus walking on the sea, and drawing nigh unto the ship: so they were afraid.

20. Ille autem dicit eis, Ego sum, nolite timere.

But he said unto them, It is I, be not afraid.

21. Voluerunt ergo accipere eum in navim, & statim navis fuit ad terram quam abant.

Then willingly they received him into the ship, and the ship was by and by at the land, whither they went.

22. Altera die, turba quae stabat trans mare, vidit quia navicula alia non erat ibi nisi una, & quia non introisset cum discipulis suis Iesus in navim, sed soli discipuli eius abissent.

The day following the people which stood on the other side of the sea, saw that there was none other ship there: save one, neither was Iesus come with his disciples in the ship, but that his disciples were gone alone.

S. Johannes.

Das VI. Capitel.

16. Am abend aber / giengen die Jünger hinab an das Meer.

Om affinen ginge Discipuleneb til Haffus.

17. Vnd tratten inn das Schiff / vnd kamen über das Meer / gen Caphernaum / vnd es war schon finster worden / vnd Iesus war nicht zu ihnen kommen.

De traadde i Skibet / oc komme offuer Haffuit / til Capernaum / oc der vaar allerede bleffue mørkt / Oc Ihesus vaar icke kommen til dem.

18. Vnd das Meer erhub sich von einem grossen Winde.

De Haffuit gaff sig op / aff it stort Vær.

19. Da sie nun gerubert hatten bey fünffundzwenzig oder dreissig Feldwegs / sahen sie Iesum auff dem meer daher gehen / vnd nahe bey das Schiff kommen / vnd sie forchten sich.

Der de haffde nu roet ved fem oc tiue eller tredue acre longt / da saae de Ihesum gaa paa Haffuit / oc komme nær til Skibet / Oc de frættede.

20. Er aber sprach zu ihnen: Ich bins / Forchtet euch nicht.

Da sagde han til dem / Der er ieg / Frættet eder icke.

21. Da wolten sie ihn in das Schiff nemen / vnd also bald war das Schiff am Lande / da sie hin fuhren.

Saa vilde de raæde hannem i Skibet / oc Skibet vaar strax haff landet / som de fore til.

22. Des andern tages sahe das Volk / das disseit des Meers stund / daß kein ander Schiff daselbs war / denn das einige / darein seine Jünger getreten waren / vnd daß Iesus nicht mit seinen Jüngern inn das Schiff getreten war / sondern alleine seine Jünger waren weggefahren.

Den anden dag / saa Folket / som stod paa denne side Haffuit / at der vaar inder Skib / vden der ene / der hans Disciple vaare traadde vdi / oc at Ihesus traadde icke med sine Disciple i Skibet / men hans Disciple alene vaare farne offuer.

S. Jan.

Kapitola VI.

16. Aftonj byl weter / estau: pili Bredmijcy geho i Mofe.

A gdy byl weter / pasceli se zwolennicy lego do morja.

17. Aftonj wstaupili na lodj / plawili se přes Moře do Kaffarnaum: a tmy giť wěs něno bylo / a nepřijel byl Ježíš k nim.

A wstaupili na lodj sedli na more i ku Kapernaum / a no uij byl tmy / a Jezus nie przyszedl do nich.

18. A Moře dušim welikę ho wětru / zdwihało se.

Eedy morze gdy wstał wielkę wětr / zdwihało se.

19. Tedy ldy se giť byli od plawili honow wako přines čpina nebo třideti / wěsli Ježíše an chodj po Mofe / a přibhžuge se k lodj / y bali se.

A gdy uij odplawili i koby na dwu djetu y plawili na nich / a přibhžuge se k lodj / a Jezus nie przyszedl do nich.

20. Ale on k nim: Jáť jsem / nebojteť se.

Lečť on k nim: Jáť jsem / nebojteť se.

21. Tedy chěl ho wěsti na lodj a hudo lodj přibhžuge se k nim / a Jezus nie przyszedl do nich.

A chěl go s dušou wěsti na lodj / y nátychmíst lodj přibhžuge se k nim / a Jezus nie przyszedl do nich.

22. Druhého pa dne / Zásť siup kterj byl za Mofem / wěsli se giť lodj k nim / a Jezus nie przyszedl do nich.

Druhého dne / Zásť siup kterj byl za Mofem / wěsli se giť lodj k nim / a Jezus nie przyszedl do nich.

23. וְאַתָּה הָיָה דִּין אֲלֵכֶם
אֲחֵרֵיכֶם מִן טַבְרִיָּס עַל
גִּב דִּוְכָתָא הִי דְאֵכְלוּ בָהּ
לֶחֶמָא כִּד בְּרַךְ יֵשׁוּעַ :

*Et che arano venute da l'altra barcho
da Tiberiade, presso al luogo dove hanno
mano mangiato el pan, poe che el Signore
hebbe rendue grazie.*

24. וְכִד חֲזָנָא הִו בְּנִשְׁנָא
דְּלֵא חֲזָנָא תַּמָּן יֵשׁוּעַ אָחָּךְ
לְמִידְוֵהּ סִלְקֵהּ
לְהֵלִין אֲלֵכֶם וְאַתּוּ לְכַפֵּר
נַחֲוֹם וּבְצִין הִנּוּ לָהּ
לִישׁוּעַ :

*Quando dico la turba vide che Iesus
non era li, me i suoi discipoli, salirono an-
cor essi in la barcho, a Gennetro in Capernaum, cercando a Iesus.*

25. וְכִד אֲשַׁכְחֵיהִי בְּעֵבְרָא
דִּימָנָא אֲמַדְיוֹ לָהּ רַבּוֹן
אֲמַתִּי אֲמַתִּי לְהִרְבָּא :

*Et haecundola viderunt de la del ma-
re, le discipuli, Maestre, quando da venisti tu
qua?*

26. אֲנִי יֵשׁוּעַ וְאָמַר לְהוֹן
אֲמִין אֲמִין אֲמַר אֲנִי
לְכוּ דְבַצִּין אֲנִתּוּ לִי לֵא
מִטְוִי דְחֻנְיָתוֹן אֲתַעְתֵּי
אֵלֵךְ דְּאֲכִלְהוֹן לֶחֶמָא
וְסַבְעֵתוֹן :

*Iesus respondit illis, et dixit, In veritate,
in veritate vi dico, vos me cercate, non per-
che habete veduto a videri, ma perche
habete mangiato de panem, et scitis satiare.*

27. לֵא תְּפִלְהוֹן מֵאֲכִילָתָא
דְּאֲכִדָּא אֵלֵךְ מֵאֲכִילָתָא
דְּמַקְוִיָּא לֶחֶם דְּלַעֲלֵם
אִידָא דְּבִרָה דְּאֲנִשָּׁא יִתֵּל
לְכוּ לְהֵנָּה גִיד אֲבָא חֲתָם
אֱלֹהִים :

*Attendeat enim non via per habere el cibo
che perisce, ma quello que dura a vita e-
terna, il quale el Figliuol de l'huomo vi
dara, percheche el Padre, Addeo i' la col
suo sigillo appromissio.*

28. אֲמַדְיוֹ לָהּ מִיָּנָה נִצְבֵּד
דְּנִבְלוֹת אֲבָהָא דְּאֱלֹהִים :

*Effi dunque la differa, Che faremo
no per operare l'opera di Dio?*

23. וְאַתָּה הָיָה דִּין אֲלֵכֶם
מִטְבְּרִיָּס קְדוּבוֹת לְמַקּוֹם אֲשֶׁר
בִּי אֵכְלוּ אֶת-הַלֶּחֶם בְּבִרְכּוֹ
יֵשׁוּעַ :

*Y que otras nauezillas auian arribado de Ti-
beria, junta al lugar donde auian comido el pan,
despues de auer el Sennor hecho gracias.*

24. וְכִבְאֲשֶׁר רָאָה הַרְמוֹן כִּי
יֵשׁוּעַ לֹא הָיָה שָׁם וְלֹא תַלְמִידָיו
רָפְעֵלוּ עַל-הַנְּאֻזִּית וַיָּבֹאוּ בְּכַפֵּר
נַחֲוֹם מִבְּקָשִׁים אֶת-יֵשׁוּעַ :

*Como vido pues la companna que Iesus no
estaua alli, ni sus Discipulos, entraron ellos tam-
bien en las nauezillas, y vinieron a Capernaum
buscando a Iesus.*

25. וְכִבְאֲשֶׁר מָצְאוּ אוֹתוֹ בְּעֵבֶר
הֵימָּן אָמְרוּ לוֹ רַבִּי מַתִּי בָּאָתָּה
הֵנָּה :

*Y hallandolo de la otra parte de la mar, di-
xeronle, Rabbi, quando llegaste aqui?*

26. וַיַּעַן לָהֶם יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אֲמִין
אֲמִין אֲמַר אֲנִי לָכֶם אֲנִי
מִבְּקָשִׁים אוֹתִי לֹא כִּי רָאִיתֶם
אוֹתוֹת כִּי-אֵלִים כִּי אֲכַלְתֶּם
מִן-הַלֶּחֶם וְסַבַּעְתֶּם :

*Respondio Iesus, y dixo, Decierto deci-
erto os digo, que me buscays, no por las sennales
que aueys visto, mas por el pan que comistes y os,
harrastes.*

27. פָּעִלוּ לֹא אֶת אֲכֹל הָאִכֹּד
כִּי-אֵלִים אֶת-אֲכֹל הַקֶּם לְחַיִּי
עוֹלָם אֶת אֲשֶׁר פָּקִד-הָאָדָם יִתֵּן
לָכֶם כִּי אוֹתוֹ הָאֵב חֲתָם
הָאֱלֹהִים :

*Obrad no para la comida que perece, mas
para la comida que a vida eterna permanece, la
qual el Hijo del hombre os dara: porque a este
sennalo el Padre, es a saber Dios.*

28. וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו מַה נַּעֲשֶׂה
אֲשֶׁר נַפְעֵל אֶת מַעֲשֵׂי אֱלֹהִים :

*Y dixeronle, Que haremos para que obre-
mos las obras de Dios?*

5.

23. Ἀλλὰ ὅτι ἄλλαι πλοῖα ἦσαν ἐν
τῷ πελάγῳ· ἱγγύς δὲ ἦσαν ὅπου
ἔφαγον τὸ ἄρτον, διχαρυσήσαν-
το· καὶ κυρίως.

*(Or d'autres naisselles estoient ve-
nues de Tiberias pres le lieu ou ils au-
yent mangé le pain apres que le Sei-
gneur eut rendu graces.)*

24. Ὅτι οὖν εἶδον ὁ ὄχλος· ὅτι
ἰησοῦς ἐκεῖ ἔστι· ἐκεῖ οἱ μαθη-
ταὶ αὐτοῦ, ἐπετίθεισαν αὐτοῖς εἰς τὴν
πλοῖαν, καὶ ἤλθον εἰς καπερναεὺν
ζητοῦντες τὸν ἰησοῦν.

*Les troupes donc voyans que Iesus
n'estoit point là, ne ses disciples, eux
aussi monterent deussus les naisselles, &
vindrent en Capernaum, chercher Iesus.*

25. Καὶ διόρυντες αὐτὸν πέραν τῆς
θλασσοῦ· εἶπον αὐτῷ, ῥαββί, πο-
τε ὦδε ῥήγοιαι;

*Et sayans trouués outre la mer, ils
lui dirent, Maistre, quand es tu arriué
ici?*

26. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς·
εἰπὼν, ἀμὲν ἀμὲν λέγω ὑμῖν,
ζητεῖτέ με οὐχ ὅτι εἶδατε σημεῖα,
ἀλλ' ὅτι ἔφαγον ἐκ τοῦ ἄρτου καὶ
ἐχαρυσάμεθα.

*Iesus leur respondit, & dit, En veri-
té, en vérité ie vous di, vous me cherchez
nō point pource que vous auez veu des
signes, mais pource que vous auez man-
gé de pain, & auez esté rassis.*

27. Ἐργάζεσθι μὴ τὸν βροτὸν
τὸν καταλείβετε, ἀλλὰ τὸν βροτὸν
τὸν μένοντα εἰς ζωὴν αἰώνιον,
ὃν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑμῖν δώσει·
τὸν γὰρ ὁ πατὴρ ἐστὶν φερόμενος ὁ
θεός.

*Travaillez, non point apres la viso-
de qui perit, mais apres celle qui est per-
manente a vie eternelle: laquelle le fils
de l'homme vous donnera. Car le Pere,
assauoir Dieu, l'a approuué de son ca-
chet.*

28. Εἰ ποῦ οὖν ποιῶμεν τὰς ἐν-
έργας, ἵνα ἐργαζώμεθα τὰς ἐνέργας τοῦ
θεοῦ;

*Ils lui dirent donc, Que ferons-
no us pour auoir les ouures de Dieu?*

23. Aliæ verò supervenerunt naves à Tiberiade iuxta locum ubi manducaverant panem, gratias agente Domino.

And that there came other shippes from Tiberias neere unto the place where they ate the bread: after the Lord had given thanks.

24. Cum ergo vidisset turba quia Iesus non esset ibi, neque discipuli eius, ascenderunt in naviculas, & venerunt Capharnaum quærentes Iesum.

Nowe when the people sawe that Iesus was not there: neither his disciples: they also tooke shipping: and came to Capernaum: seeking for Iesus.

25. Et cum invenissent eum trans mare, dixerunt ei, Rabbi, quando huc venisti?

And when they had found him on the other side of the sea: they sayd unto him: Rabbi: when comest thou hither?

26. Respondit eis Iesus, & dixit, Amen, amen dico vobis, quæritis me, non quia vidistis signa, sed quia manducastis ex panibus, & saturati estis.

Iesus answered them: and said: Verely: because I say unto you: ye seeke mee not: because ye sawe the miracles: but because ye are of the loaves: and were filled.

27. Operamini non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æternam, quem filius hominis dabit vobis. Hunc enim Pater signavit Deus.

Labour not for the meat which perisheth, but for the meate that endureth unto everlasting life: which the Sonne of man shall give unto you: for him hath God the Father sealed.

28. Dixerunt ergo ad eum, Quid faciemus ut operemur opera Dei.

They said then unto him: What shall we do: that we might worke the workes of God?

23. Es kamen aber andre Schiffe von Tiberias nahe zu der stette / da sie das Brot gessen hatten / durch des HERREN danck sagunge.

Ich der komme andre Stüb fra Tiberias hart til den Sted / som de ode Brød / ved HERREN tack sigilse.

24. Da nun das Volk sahe / daß Iesus nicht da war / noch seine Jünger / tratten sie auch in die Schiffe / vnd kamen gen Capernaum / vnd suchten Iesum.

Der Volck er nu saa / at Iesus vaar der icke / oc en hans Disciple / da traadde de oc i Stiber / oc komme til Capernaum / oc lete efter Ihesum.

25. Vnd da sie in funden jenseit des Meers / sprachen sie zu ihm: Rabbi / wenn bist du herkommen?

Oder de funde hannem paa hin side Haffet / sagde de til hannem: Rabbi: naar est du kommen hid?

26. Iesus antwortet ihnen / vnd sprach: Warlich / warlich / ich sage euch: Ihr suchet mich / nicht darum / daß jr Zeichen von mir gesehen habt / Sondern daß ihr von dem Brot gessen habt / vnd seht satt worden.

Ihesus suarede dem / oc sagde: Sandelig / sandelig: Jeg siger eder: icke efter mig: icke fordi / at i haffue seet Tegen: men saar i ode aff Brødet: och bleffue mette.

27. Wircket speise / nicht die vergänglich ist / sondern die da bleibet in das ewige Leben / welche euch des Menschen Sohn geben wirdt / denn denselbigen hat Gott der Vatter versigelt.

Arbejder paa mad: icke den som er forgenaelig: men den som bliffuer i det ewige Liff: hilsken Menschenens Son skal giue eder: thi Gud Fader beseglede hannem.

28. Da sprachen sie zu ihm: Was sollen wir thun / das wir Gottes wercke wirken?

Da sagde de til hannem: Hvad skulde vi gøre: at vi funde arbejder Guds gerning

23. Potom paš gině sobij by: ly připlauly od Tibernady / k tomu myšiu kdežto boli gedli chleby / vřkuglyce Bohu.

Přijšly teč byly drugie lodj: e od Tiberjady / nie daleko mne: sca onego gdie tedli chleb / kdy byl pan vezymil djetu.

24. Protož když vyšet Zášup / je Gejšse tu nemij ani Vědli: nřtůw geho / wřtaupili na Lodj / a přigeli do Kaffarnaumi hľadaghce Gejšse.

To gdy obaczyl lud że tam Krysus nie byl ani zwolennicy tego wřiedli y sami w lodzie / a przysli do Kapernaumi szukac Jezusa.

25. A když ho nalezi za Mořem / řekli gemu: Wřstře / kdy gřly sem přišel?

A znalasřly go že mörzem: řekli mu: Wřstřez a kedyž tu přysřel?

26. Odpowěděl gım Gejšse a řekl: Gřstř gřstř prawym wám: Hľadate mne / ne proto že gřte diwo wıdět / ale že gřte gedli chleby a nasycenı gřte.

Odpowěděl im Jezus a řekl: Šaprawde šaprawde wám powıdam: Šukacie mne / nie řze řte wıdjet cudů / ale řzete ony chleby tedli / y by lřsue nřsycenı.

27. Žůsobugene ten potrm gřstřo hřne / ale řterňž žuořtās waf žiwotu wětněmu / řterňž Syn řlowěka dā wām. Nebo ten gřstř Bůh. Dtec wřznal: menal.

Přecypřelř nie o pořarmie řřhory gině / ale o onym pořarmie řřhory trwa řu žywotowi wıes řřnemu / řřhory wām dā Syn řřłos wıecřř / Abowtem tego šapřecřřetowal Dtec: to řest Bog.

28. řechdy řekli řněmu řo budeme řını / abyřhom řřłas h dřla Bořřř

Tedy oni řekli: řož řřnřc bery řřřemı / abyřom řřřowālı w řřřnř Bořřř

29 צוֹא יִשׁוּעַ וְאָמַר לָהֶן
הֵן עֲבָדָא דְּאֵלֵּיהֶן
דְּתַת־מִנּוֹן בְּמִן דְּהוּ שְׂדֵר:

Il se vifpofe, e diffe loro, Questa e l'opera de Dio, che... Vos crediate in colui che egli ha mandato.

30 אָמְרִין לֵה מַנָּה אֲנִי
עֲבֵד אֱלֹהִים דְּתַת־מִנּוֹן
בְּהַ מַּנָּה סֵצֵר אֲנִי:

Essi adunque li dissero, Che segno fai tu, acciòche noi lo crediamo, e crediamo noi? Che opera hai?

31 אֲבִיהֶן מִנְּנֵה אֲבֵלֵי
בְּמִתְבָּרָא אֵיכָנָא דְּבִתְיָב
לְרַמְיָא מִן שְׁמֵיָא יְהֵב
לָהֶן לְמֵאכֹל:

I nostri padri mangiarono la manna nel deserto, si com è scritto, E dette loro di mangiare il pane dal cielo.

32 אָמַר לָהֶן יִשׁוּעַ אֲמִי
אָמְרִין אָמַר אֲנִי לָכֹון דְּלֵא
הָא מִיִּשָׁא יְהֵב לָכֹון
לְרַמְיָא מִן שְׁמֵיָא אֲלֵי
אֲבִי יְהֵב לָכֹון לְרַמְיָא
הַקִּיִּתָּא מִן שְׁמֵיָא:

Ally I say disse loro, Io sono il vero, e veritè si dico, che Moysè non si dette il pane dal cielo, ma mio Padre sì ha dato il vero pane dal cielo.

33 לְחֵמָה צִיר דְּאֵלֵּיהֶן
אֵיתִיָּה הֵן דְּתַת־מִנּוֹן
שְׁמֵיָא יְהֵב לָהֶן לְרַמְיָא:

Imperòche il pane de Dio, è quello che scese dal cielo, e che dà vita al mondo.

34 אָמְרִין לְהַבִּירוּ בְּכֹל
וְכֹון הֵב לֹון לְרַמְיָא:

Essi dunque li dissero, Signore, dacci sempre questo pane.

35 אָמַר לָהֶן יִשׁוּעַ אֲנִי
אֲנִי לְחֵמָה חַיָּה מִן
דְּאֵתָא לִנְתִי לֹון יָכֹון וּמִן
דְּמִתִּיָּן בִּי לֹון יָצֵהֵן
לְעֹלָם:

Et Iesus disse loro, Io sono il pane de la vita, chi viene à me, non habera fame, e chi crede in mi, non habera mai più sete.

36 אֵלֵּא אָמְרִין לָכֹון
דְּתַת־מִנּוֹן וְלֹון מִתִּיָּן
אֲתִיָּן:

Mais si vous m'avez dit, que vous m'avez vu, e non croyez point.

29 וַיַּעַן יִשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם זֶה
הוּא מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים אֲשֶׁר
תַּאֲמִינוּ בְּאֹתוֹ אֲשֶׁר שָׁלַח הוּא:

Respondió Iesus, y dixoles, Esta es la obra de Dios, es à saber, Que creays en el que el embió.

30 וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו וּמָה תַעֲשֶׂה
אֹת אֲשֶׁר נִרְאָה וְנִאֲמִין מָה
שׂוֹעַל אַתָּה:

Dixeruntle entonces, Qué fennal pùes hazes tu, para que veamos, y te creamos? Qué obras?

31 אֲבֹתֵינוּ אָכְלוּ אֶת-הַמָּן
בְּמִדְבָּר בְּאֲשֶׁר גָּבַתְבָּ לָהֶם
מִשְׁמַיִם וְתָן לָהֶם לֶאֱכֹל:

Nuestros padres comieron el Manna en el desierto: como esta escripto, Pan del cielo les dió à comer.

32 וַיֹּאמֶר לָהֶם יִשׁוּעַ אֲמִן
אֹמַר לָכֶם מִשָּׂה לֹון וְתָן לָכֶם
אֶת הַלֶּחֶם מִשְׁמַיִם כִּי-אִם אָבִי
נֹתֵן לָכֶם אֶת-לֶחֶם גִּּמְמִין מִן-
הַשָּׁמַיִם:

Y Iesus les dixo, Decierto decierto os digo que no os dió Moysen pan del cielo: mas mi padre os dà el verdadero pan del cielo.

33 כִּי לֶחֶם אֱלֹהִים זֶה הוּא
אֲשֶׁר יוֹרֵד מִשְׁמַיִם וְנֹתֵן אֶת-
הַחַיִּים לְעֹלָם:

Porque el pan del cielo es aquel, que descendió del cielo, y dà vida al mundo.

34 וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אֲדֹנָי הֵן לָנוּ
בְּכֹל עֲלֵת אֶת-הַלֶּחֶם הַזֶּה:

Y dixeruntle, Sennor, dà nos siempre este pan.

35 וַיֹּאמֶר לָהֶם יִשׁוּעַ אֲנִי הוּא
הַלֶּחֶם הַחַיִּים כֹּל-אֲשֶׁר בֹּא אֵלָי
לֹון יָרֻעַב וְאֲשֶׁר מֵאֲמִין בִּי לֹון
יִצְמָח לְעֹלָם:

Y Iesus les dixo, Yo soy el pan de vida, el que à mi viene, nunca aura hambre: Y el que en mi cree, no aurà sed jamas.

36 אָכַל אֲמַרְתִּי לָכֶם גִּמְמִין
רִנְתִּיָּנִי וְאִינְכֶם מֵאֲמִינִים:

Mas ya os he dicho, que aunque me aueys visto, no me creays.

5.

29. Ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν
αὐτοῖς, τὰτὶ ἐστὶ τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ,
ὅτι πιστεύετε ἐν ἐμοὶ ὃν ἀπέστειλεν ὁ
πατήρ.

Iesus respondit, & leur dit, C'est ici l'oeuvre de Dieu, que vous croyiez en ce, qui l'a enuoyé.

30. Εἶπον οὖν αὐτῷ, τί ὅσον σημεῖον
οὐ σημειῖς, ἵνα ἰδῶμεν ὅτι πιστεύ-
σωμεν σοι; καὶ ἐξέταξεν·

Adonc ils lui dirent, Quel signe dōc fais-tu aha que nous le voyions, & que nous croyions à toi? quelle oeuvre fais-tu?

31. Οἱ πατέρες ἡμῶν τὸν μάννα ἐ-
φαγον ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθὼς ἐστὶ γε-
γραμμένον, ἄρτος ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔ-
δωκεν αὐτοῖς φαγεῖν.

Nos peres ont mangé la manne au desert, ainsi qu'il est escript, Il leur a donné à manger le pain du ciel.

32. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἀμὴν
ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μοισῆς ἀπέδω-
κεν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ·
ἀλλ' ὁ πατήρ μου διδώσιν ὑμῖν τὸν
ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸν ἀληθινόν.

Iesus donc leur dit, En verité, en verité ie vous di, Moysè ne vous a point donné le pain du ciel: mais mon Pere vous donne le vrai pain du ciel.

33. Ὁ γὰρ ἄρτος τὸν θεὸς ἐστὶν ὁ
κατεβαίνων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ὃς ζω-
τὴν δίδωσι τοῖς ἀνθρώποις.

Car le pain de Dieu c'est celui qui est descendu du ciel, & qui donne vie au monde.

34. Εἶπον οὖν πρὸς αὐτὸν, κύριε,
πάντοτε δὲς ἡμῖν τὸν ἄρτον τὸν τοῦτο.

Il lui dirent donc, Seigneur, donne nous toujours ce pain-là.

35. Εἶπε δὲ αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἐγὼ εἰ-
μι ὁ ἄρτος τὸν ζῶντα. ὃς ἐρχόμενος
πρὸς με, οὐ μὴ πεινάσῃ· ὃς πιστεύ-
σῃ ἐν ἐμοί, οὐ μὴ διψήσῃ πώποτε.

Et Iesus leur dit, Je suis le pain de vie: qui vient à moi, n'aura point de faim: & qui croit en moi, n'aura jamais soif.

36. Ἀλλ' εἰπον ὑμῖν, ὅτι καὶ ἐν-
εργασάμεθα, καὶ οὐ πιστεύομεν.

Mais ie vous ai dit, que vous m'avez vu, & si ne croyez point.

29. Respondit Iesus, & dixit eis, Hoc est opus Dei, ut credatis in eum quem misit ille.

Jesus answered / and saide vnto them, This is the worke of God / that ye beleue in him, whom he hath sent.

30. Dixerunt ergo ei, Quod ergo tu facis signum, ut videamus, & credamus tibi? quid operaris?

Then saide therefore vnto him / What signe shewest thou them, that we may see it, and beleue thee what dost thou worke?

31. Patres nostri manducaverunt manna in deserto: sicut scriptum est, Panem de caelo dedit eis manducare.

Our fathers did eate Manna in the desert / as it is written / He gaue them bread from heauen to eate.

32. Dixit ergo eis Iesus, Amen, amen dico vobis, non Moyses dedit vobis panem de caelo, sed Pater meus dat vobis panem de caelo verum,

Then Iesus said vnto them, Verily, verily I say vnto you / No, es gaue you not bread from heauen: but my Father giueth you the true bread from heauen.

33. Panis enim Dei est qui de caelo descendit, & dat vitam mundo.

For the bread of God is he which cometh downe from heauen / and giueth life vnto the worlde.

34. Dixerunt ergo ad eum, Domine, semper da nobis panem huc.

Then they saide vnto him / Lord, euermore giue vs this bread.

35. Dixit autem eis Iesus, Ego sum panis vitae, qui veni ad me, non esuriat, & qui credit in me, non sitiet vnquam.

And Iesus said vnto them / I am the bread of life: he that cometh to me / shall not hunger / and he that beleueth in me / shall neuer thirst.

36. Sed dixi vobis quia & vidistis me, non creditis.

But I saide vnto you / that ye also haue seene me, and beleue not.

29. Jesus antwortet / vnd sprach zu ihnen: Das ist Gottes werck / daß ir an den glaubet / den er gesandt hat.

Jhesus suardec / oc saade til dem / Der er Guds gerning / at i tro paa den / som hand vdsende.

30. Da sprachen sie zu ihm: Was thust du für ein Zeichen / auff daß wir sehen vnd glauben dir? Was wirkst du?

Da sagde de til hännem / huad gör du for et Tecken / paa det vi kunde see oc tro dig? Huad arbejder du?

31. Unsere Väter haben Manna gesen in der Wüste / wie geschrieben steht: Er gab ihnen Brot vom Himmel zu essen.

Vore fedre ode Manna i Ørten / siqe som scrifuit staar / hand gaff dem Brød aff Himmelen at æde.

32. Da sprach Jesus zu ihnen: Warlich / warlich / ich sage euch / Moses hat euch nicht Brot vom Himmel gegeben / sondern mein Vater gibt euch das rechte Brot vom Himmel.

Da sagde Ihesus til dem / Sandelige / sandelige / ieg siger eder / Mose gaff eder icke Brød aff Himmelen / men min Fader giffuer eder det rechte Brød aff Himmelen.

33. Denn diß ist das Brot Gottes / das vom Himmel kompt / vnd gibt der Welt das leben.

Thi dette er Guds Brød / som kommer aff Himmelen / oc giffuer Verden lif.

34. Da sprachen sie zu ihm: HERR / gib vns allweg solch Brodt.

Da sagde til hännem / HERR / giff oss altid saadant brød.

35. Jesus aber sprach zu ihnen: Ich bin das Brot des Lebens / wer zu mir kompt / den wirdt nicht hungern / vnd wer an mich glaubet / den wirdt nimmermehr dürsten.

Ihesus sagde til dem / Jeg er liffens Brød / huo som kommer til mig / hand skal icke hungrer / oc huo som tror paa mig / hand skal aldri tørste.

36. Aber ich hab's euch gesagt / daß ihr mich gesehen habt / vnd glaubet doch nicht.

Men iqa haaffuer sagt eder det / at i haaffue seet mig / oc tro dog icke.

29. Odpověďel Ježíše / a řekl jim: Totoť jest dílo Boží / aby jste věřili v toho kteréhož jest on poslat.

A Jēzus odpoviedňavšy rzekl im: Tak jest správa Boží, aby ste vieryli v toho ktorého on poslal.

30. Protož řekl k nimu: V čemž ty znamení činíš / aby chom viděli a věřili tobě / co děláš?

Ale mu oni rzekli: Což vidy ty znamení činíš, aby chom vierili v tebe? Což vidy činíš?

31. Otcově našy řekl Manna tu na poušti / jakož psáno jest / Chléb s Nebe dal jim jiti.

Oycovtec našy rzekl Manna ná pouščy / jakožt nápisano: Chléb niebieski dal im aby go vjyžili.

32. Tedy řekl jim Ježíš: Gistě gystě pravim vám: Ne Moyses dal vám chléb s Nebe / ale Otec můj dává vám chléb s Nebe pravý.

Tak to im pověděl Jēzus: Já pravde já pravde vám pověděl / že nic dalei vám Mōyses tego chleba niebieskiego / alec wam Ociec mój dává prawozwys on chleba niebieski.

33. Neb chléb Boží pravý jest kterýž s Nebe spávil / a dává život světu.

Abowiemci on chleba Boží ten jest kteryž s niebá spávil / y dáwa żywot světu.

34. Tedy řekl k nimu: Pane / dávaj nám vždycky chléb ten.

Rzekli tedy k nimu: Pane / daj nam záwdy tego chleba.

35. Řekl jim Ježíš. Jáť gsem chléb života. Ktož přichází k mně / nebude lačen / a kdož věří v me / nebude žíjn na věky.

Ale mu rzekl Jēzus: Jámcť jest en chleba žywota / ten kteryž do mnie přichodí / žádnym spozobem lačen nie bode / a kto wierzy w mne / nighdy nie upragne.

36. Ale řekl gsem vám / že gste viděli mne / a newěřili jste.

Lečciem vám pověděl: Jjeste mne reš viděli / a wždy nie vieríte.

37 כל דיהב לי אבי לחי
יאהא וכן דלית יאהא
לא אפקה לבר :

Tutto ciò che il Padre mi dà, verrà a me, e colui che viene a me, non lo farà fuere.

38 דנחת מן שמיא לא
הוא דאעבד בבני אלה
בבניה דמן דשחרני :

Imperchè io son disceso dal cielo, non per far la mia volontà, ma la volontà di colui che m'ha mandato.

39 דנא דין בבניה דמן
דשחרני דכל דיהב לי לא
אבד מיה אלא אקיימיה
ביומא אחרינא :

E la Volontà del Padre, che m'ha mandato, è questa, che di tutto quel ch'ei m'ha dato io non ne perda niente, ma che io lo risusciti nel ultimo giorno.

40 דנא דין בבניה דאבי
דכל דנא לכרא ומהימן
בא יהוון לה חא דלעלם
ואני אקיימיה ביומא
אחרינא :

Questa è ancor la Volontà di colui che m'ha mandato, che chiunque vede il Figliuolo, e crede in lui, habbia vita eterna, e per ciò io lo risusciterò nell'ultimo giorno.

41 יהודיא דין רטניו הו
עלוי דאמר דאנא אנא
לחמא דנחת מן שמיא :

I Giudei dunque mormoravano di lui, perchè egli hancora disse, Io sono il pane che son disceso dal cielo.

42 ואמריו הו לא הנא
הנא ישוע בר יוסף הו
דחט דעין לאבוי ולאמה
ואיכנא אמר הנא דמן
שמיא נחת :

Ed essi dicevano, Non è costui l'escu figliuolo di Ioseph, del quale noi conosciamo il Padre e la madre? Come dunque dice, egli, io son disceso dal cielo?

43 ענא ישוע ואמר להון
לא רטניו חר עם חר :

Aber Iesus respondit, e disse loro, Non murmurate contra me.

37 כל אשר נתנו לי האב
יבוא אלי ואשר יבוא אלי
אני משליך אותו לחוץ :

Todo loque el Padre me dà vendrá a mi: y alque a mi viene, no lo echo fuera.

38 כי ירדתי משמים לא
אשר אעשה את רצוני כי אם
את רצוני אשר שלחני :

Porque he decendido del cielo, no para hazer mi voluntad mas la voluntad del que me embió.

39 זאת היא רצון אבי אשר
שלחני למען כל אשר נתנו לי
לא אבד ממנו כי אם אקיימו
אני ביום אחרון :

Y esta es la voluntad del que me embió, es a saber, del Padre. Que todo loque me diere, no pierda de ello, mas que lo resuscite, en el dia postrero.

40 זאת היא רצוני אשר שלחני
למען כל הרואה את הבן
ומאמין בו יהי לו חיי עולם
ואקיימו אני ביום אחרון :

Item, esta es la voluntad del que me embió, Que todo aquel que vee al Hijo, y cree en el, aya vida eterna: y yo lo resuscitaré en el dia postrero.

41 וילוני עלי יהודים כי
אמר אני הוא הלחם אשר
ירדתי משמים :

Murmuraban entonces de el los Judios, porque auia dicho, yo soy el pan que decendi del cielo.

42 ויאמרו הלא זה הוא ישוע
בן יוסף אשר אנחנו ידענו
אביו ואמו ואיכנה תאמר זה
כי משמים ירדתי :

Y dezian, No es este Iesus, el hijo de Ioseph, cuyda madre y padre nosotros conocemos? como pues dice, Que del cielo he decendido?

43 ויען ישוע ויאמר להם
אל תלוננו איש על רעהו :

Y Iesus respondiò, y dixoles No murmureys entre vosotros.

37. Πάν ὃ δίδωσί μοι ὁ πατήρ
πρὸς ἐμὲ ἔρχεται, καὶ τὸν ἐρχόμενον
πρὸς με οὐ μὴ ἐκβάλλω ἔξω.

Tout ce que mon Pere me donne viendra à moi, & ie ne jetterai point hors celui qui viendra à moi.

38. Ὁ πατὴρ βίβηκε ἐκ τοῦ οὐρα-
νοῦ, καὶ πάλιν ἔρχεται, καὶ τὸν ἐρχόμενον
πρὸς με οὐ μὴ ἐκβάλλω ἔξω.

Car ie suis descendu du ciel non point pour faire ma volonté mais la volonté de celui qui m'a enuoyé.

39. Τὸ δὲ ἐστὶ τὸ θέλημα τοῦ πέ-
ψαντός με πατρὸς, ἵνα πᾶν ὃ δὶ-
δωκέν μοι μὴ ἀπαλέσῃ ἐξ αὐτοῦ, ἀλ-
λά, ἀναστήσω αὐτὸν ἐν τῇ ἡμέρᾳ
ἐμοῦ.

Et c'est ici la volonté du Pere qui m'a enuoyé, que ie ne perde rié de tout ce qu'il m'a donné: mais que ie le relèue, en ce dernier iour.

40. Τὸ δὲ ἐστὶ τὸ θέλημα τοῦ πέ-
ψαντός με, ἵνα πᾶς ὃ θεωρῶν τὸν
υἱόν, καὶ πιστεύων εἰς αὐτόν, ἔχη
ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἀναστήσω αὐτόν
ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐμοῦ.

Et c'est ici aussi la volonté de celui qui m'a enuoyé, que quiconque conté-ple le Fils, & croit en icelui, ait vie eter-nelle: & pourtant ie le resusciterai au dernier iour.

41. Ἐξηγγίζουσιν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι
πρὸς αὐτόν, ὅτι εἶπεν, ἐγώ εἰμι ὁ ἄρ-
τος ὃς κατεβὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ.

Les Iuifs donc murmuroyent de lui pource qu'il auoit dit: ie suis le pain descendu du ciel.

42. Καὶ ἔλεγον, οὐχ οὗτός ἐστι ἰη-
σοῦς ὁ υἱὸς ἰωσήφ, ἐν ᾧ πάντες ἐπί-
στεον, καὶ τὸν μητίετα
πᾶς εὐωνοὺς ἔχον, ὅτι εἶπεν, ἐκ τοῦ οὐ-
ρανοῦ κατεβήκα.

Car ils disoyent, N'est-ce pas icel Iesus le fils de Ioseph, duquel nous con-uoissions le pere & la mere? comment donc dit celui-ci, ie suis descendu du ciel?

43. Ἀπεκρίθη δὲ αὐτὸν ὁ ἰησοῦς καὶ
εἶπεν αὐτοῖς, μὴ γογγύζετε μετ' ἀλ-
λήλων.

Iesus donc respondi, & leur dit, Ne murmurez point entre vous.

44 לא אָנשׁ מֵאַפֶּס ד
דאָס וואָס לֵבִי אָלֶיךָ אָן
נִגְדָה אָפֶּס דְּשִׁדְרֵי וְאַנְתָּ
אֶקִּימִינִי בְּיוֹמָא אֲחֵרָא:

*Nemo può venire a me, se il Padre
che mi ha mandato non lo tira. Et io re-
susciterai nel ultimo giorno.*

45 בְּתִיב צִיר בְּנִינִי
הִיחֹזֵן כָּלֵהֶן מִלְּפָנֶיךָ
דאָלֶיךָ כָּל מִן דְּשָׁמַע
הָכִיל מִן אָפֶס וְנִגְדָה מִנֶּה
אֲתָא לֵנְתִי:

*Egli esiste nei Profeti. E saranno
tutti animati e tirati da Dio. Chiunque
che ha visto dal Padre, et ha im-
parato cose a me.*

46 לֹא הָיָה דְּהִיִּי אָנֶשׁ
לֹא אָפֶס אָלֶיךָ מִן דְּבִין אֲלֵיךָ
אִתְּהִיבֵי דִּין הוּא לֹא אָפֶס:

*Non già che alcuno habbi veduto al
Padre, se non talui che a da Dio: esso ha
veduto il Padre.*

47 אֲמִין אֲמִין אָמַר אָנֶשׁ
לִכּוֹן דִּמּוֹן דְּמֵהֵימֵן בִּי אֵית
לֵה חַיָּא דְּלָעֻלָּם:

*In Verità, in Verità vi dico, Chi crede
in me, ha vita eterna.*

48 אָנֶשׁ אָנֶשׁ לֶחֶם
דְּחַיָּא:

Io son il pane de la vita.

49 אֲבִיחִיכֶם אֲכָלוּ מִמֶּנָּה
בְּמִדְבָּרָא וּמֵתוּ:

*Vuestros padres manjaron la manna en el
desierto, e son muertos.*

50 הָיוּ דִּין לֶחֶם דְּנִתְּחַת
מִן שְׁמַיָּא דְּאֲכֹל אָנֶשׁ
מִנֶּה וְלֹא יָמוּת:

*Questo è il pane che è sceso dal cielo, a
fine che l'huomo che ne mangiarà non
muora.*

51 אָנֶשׁ אָנֶשׁ לֶחֶם חַיָּא
דִּמּוֹן שְׁמַיָּא נִתְּחַת וְאִין
אָנֶשׁ אֲכֹל מִן הָיָה לֶחֶם
יִחַה לְעֻלָּם וְלֶחֶם אֲנִי
דְּאֲנִי אֲתֵל בְּגִדִי הוּא דְּעֵל
אֲפִי חַיָּי דְּלֵמָּה יִחַה
אֲנִי:

*Io son il pan vivo, che son desceso dal
cielo: se alcuno mangiarà de questo pa-
ne, vivrà in eterno: et il pane ch'io darò,
è la mia carne, laquale io darò per la vi-
ta del mondo.*

44 אִישׁ לֹא יוֹכֵל לָבוֹא אֵלַי
אִם לֹא אָבִי אֲשֶׁר שְׁלָחֵנִי
יִמְשְׁכֵהוּ וְאֲנִי אֶקְיִמֵּהוּ בְּיוֹם
אֲחֵרִי:

*Ninguno puede venir à mi, si el padre, que
me embió, no lo truxere: y yo lo resuscitaré en el
dia postrero.*

45 גִּתְּבִי הֵיךְ בְּנִינִים וְכָל-
בְּנֵיךְ לְמִדְרֵי יְהוָה לְכֹן כָּל-שׁוֹמְעֵי
מִן הָאֵב וְלֹאֵד בִּי אֵלַי:

*Escripito esta en los Prophetas, Y serán todos
enseñados de Dios, anque todo aquel que oyó
del Padre, y aprendió, viene a mi.*

46 לֹא כִי אֲתֵהֵאבִי אִישׁ דָּאָה
כִּי אִם הָיָה מֵאֱלֹהִים הוּא דָּאָה
אֲתֵהֵאבִי:

*No que alguno aya visto al Padre, si no aquel
que vino de Dios este ha visto al Padre.*

47 אָמֵן אָמֵן אָמַר אָנִי לָכֶם
הַסְּאֵמִין בִּי יְהוָה לֹא חַיָּי עוֹלָם:

*Decierto dacierto os digo que el que cree en
mi, tiene vida eterna.*

48 אָנִי הוּא לֶחֶם חַיָּים:
Yo soy el pan de vida.

49 אֲבֹתֵיכֶם אֲכָלוּ אֶת-חֶמֶן
בְּמִדְבָּר וַיָּמוּתוּ:

*Vuestros padres comieron el Manna en el
desierto, y son muertos:*

50 זֶה הוּא הָלֶחֶם אֲשֶׁר מִשְׁמַיִם
יֵרֵד לָמֶעַן כָּל-אֲשֶׁר יֹאכַל מִמֶּנּוּ
לֹא יָמוּת:

*Este es el pan que descende del cielo para-
que el que de el comiere no muera.*

51 אָנִי הוּא הָלֶחֶם חַיָּי אֲשֶׁר
מִשְׁמַיִם יֵרֵדִי אִם אִישׁ יֹאכַל
מִן הָלֶחֶם הַזֶּה יִחַה לְעוֹלָם
וְהָלֶחֶם אֲשֶׁר אָנִי אֲתֵן בְּשָׂרִי הוּא
אֲשֶׁר אָנִי אֲתֵן עַל-חַיָּי הָעוֹלָם:

*Yo soy el pan vivo que he descendido del ci-
elo: si alguno comiere de este pan, vivirá para si-
empre: y el pan que yo daré, es mi carne, laqual
yo daré por la vida del mundo.*

4.

44. Οὐδὲς δύναται ἔλθαι πρὸς
με, εἰ μὴ ὁ πατήρ ὁ πέμψας με
ἐλπίσῃ αὐτόν· ἔγωγε αἰσχροῦ αὐ-
τοῦ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.

*Nul ne peut venir à moi, si le Pere,
qui m'a envoyé ne le tire: & ie le re-
susciterai au dernier iour.*

45. Ἐν γραμμῇ δὲ τῆς
προφητείας, καὶ πάντες δι-
δάσκοντες τὸ θεῖον· καὶ ὁ αὐτὸς
ὡς ὁ πατήρ καὶ μαθὼν,
ἐρχεται πρὸς με.

*Il est escrit es Prophetes, Et ils ser-
ont tous enseignés de Dieu. Quiconque a
oui du Pere, & a appris, vient a moi.*

46. Οὐχ ὅτι τὸν πατέρα τὸς εἰδὼς
πει, εἰ μὴ ὁ αὐτὸς ὡς ὁ θεὸς· ἔ-
στιν ὁ εἰδὼς τὸν πατέρα.

*Non point qu'aucun ait veu le Pere,
sinon celui qui est de Dieu: cestui la a
veu le Pere.*

47. Ἀμὲν ἀμὲν λέγω ὑμῖν, ὁ
πιστεύων εἰς ἐμὲ, ἔχει ζωὴν αἰώνιον.

*En verite en verite ie vous di, Qui
croit en moi a vie eternele.*

48. Ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς.
Je suis le pain de vie.

49. Οἱ πατέρες ὑμῶν ἔφαγον
τὴν μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ ἀπέθανον.

*Vos Peres ont mange la manne au
desert, & sont morts.*

50. Οὐτός ἐστι ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ
οὐρανοῦ κατελθών, ὃς τις ἐξ αὐ-
τοῦ φάγῃ, καὶ μὴ αποθῇ.

*C'est iel le pain qui est descendu du
ciel, afin que si quelqu'en mange, il ne
meure point.*

51. Ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν, ὁ
ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατελθών. εἰ τις φά-
γῃ ἐκ τούτου τοῦ ἁρτου, ζήσεται εἰς
τὴν αἰώνιον καὶ ὁ ἄρτος ὃς ἐγὼ
δώσω, ὃς οὐδέποτε μέλει, ἢ ἐγὼ δώ-
σω ὑμῖς τὸν ἄρτον μου ζῶντα.

*Je suis le pain vivifiant, qui suis de-
scendu du ciel: si queicon mange de ce
pain-ici, il vivra eternellement: & le
pain que ie donnerai, c'est ma chair, la-
quelle ie donnerai pour la vie du mon-
de.*

CAP. VI.

44. Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me, traxerit eum: & ego resuscitabo eum in novissimo die.

No man can come to me / except the Father / which hath sent me / draw him: and I will raise him up at the last day.

45. Præscriptum in Prophetis, Ecce erunt omnes docibiles Dei. Omnis qui audit à Patre, & didicit, venit ad me.

It is written in the Prophets / And they shall all taught of God. Every man therefore that hath heard / and hath learned of the Father / cometh unto me.

46. Non quia Patrem vidit quisquam, nisi is qui est à Deo: hic vidit Patrem.

No that any man hath seen the Father / save he which is of God / he hath seen the Father.

47. Amen, amen dico vobis, qui credit in me, habet vitam æternam.

Verily / verily I say unto you / he that believeth in me / hath everlasting life.

48. Ego sum panis vitæ.
I am the bread of life.

49. Patres vestri manducaverunt manna in deserto: & mortui sunt.

Your fathers did eat Manna in the wilderness / and are dead.

50. Hic panis de cælo descendens, ut si quis ex ipso manducaverit non moriatur.

This is the bread / which cometh down from heaven / that if he which eateth of it / should not die.

51. Ego sum panis vivus, qui de cælo descendi. Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum, & pams quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita.

I am the living bread / which came down from heaven: if any man eat of this bread / he shall live for ever: and the bread which I will give is my flesh / which I will give for the life of the world.

Das VI. Capitel.

44. Es kan niemand zu mir kommen / es sey denn / daß ihn ziehe der Vater / der mich gesandt hat / vnd ich werde ihn auferwecken am Jüngsten tage.

Der kand ingen komme til mig / vden saa er / at Faderen / som mig vdsende / drager hannem / oc ieg skal opuecke hannem paa den yderste dag.

45. Es stehet geschriben in den Propheten: Sie werden alle von Gott gelehret sein. Wer es nun höret vom Vater / vnd lernet / der kommet zu mir.

Der staar sereffult i Propheterne / De skulle alle gliffue lærde aff Gud. Hvo som hører det nu aff Faderen / och lærer det / hand kommer til mig.

46. Nicht / daß jemand den Vater habe gesehen / ohn der vom Vater ist / der hat den Vater gesehen.

Icke / at nogen haaffuer seet Faderen / vden den som er aff Faderen / hand haaffuer seet Faderen.

47. Warlich / warlich / Ich sage euch: Wer an mich glaubet / der hat das ewige Leben.

Sandeliger / sandelige / ieg siger eder / Hvo som tror paa mig / hand haaffuer det ewige lif.

48. Ich bin das Brodt des Lebens.
Ieg er liffens Brod.

49. Euere Väter haben Manna gesen inn der Wüsten / vnd sind gestorben.

Eders Fedre ode Manna i Ørten / oc ere døde.

50. Dis ist das Brodt das vom Himmel kompt / auff daß / wer davon isset / nicht sterbe.

Dette er det Brod som kommer aff Himmelen / paa det hvo som der aff æder / icke skal dø.

51. Ich bin das Lebendige Brodt vom Himmel kommen / Wer von diesem Brodt essen wirdt / der wirdt Leben inn ewigkeit / vnd das Brot / daß ich geben werde / ist mein Fleisch / welches ich geben werde für das Leben der Welt.

Ieg er det Liffuendis Brod / som kom aff Himmelen / hvo som æder aff dette Brod / hand skal liffue i ewighed. Och det Brod / som ieg vil gifue / er mit Kød / hvilket ieg vil gifue / for Verdens lif.

Kapitola VI.

44. Žádný nemůže přijíti ke mně / gedněť kē Otce / muog kterýž mne pošal / přitahne ho / a náť gey w poslednj den wšěhošm.

Žadenč do mne přizdyž mē / može / tešij Otce / ktery mē pošal / nie počinje go / kta go wzbudze w on ostkečny džen.

45. Pšano geš w Proročch: Budau wšěchni včeni od Boha. Protož každý kdož geš pošal od Otce / a naučil se / přijdeť kē mně.

Ješči nāpisano w Proročch: Rbedac wšy / er včj / nemi od Boha / a přetož pročimēť od Oyc / lyšal y naucejť se / ten do mne přizdyje.

46. Ne žebý kdo widěl Otce / gedněť kterýž geš od Boha / tenť geš widěl Otce.

Nie žecby kto Oyc widjel / mať / tylko ten ktery iest od Boha / tenť widjel Oyc.

47. Gistě gisté prawim wám / kdož wěří w mne / mať žiwot wěčný.

Žáprawde žáprawde mam powiedam: Then ktery wierzy w mē / ma žywot wječny.

48. Jáť gsem chleb žiwota.
Jamet iest chleb on žywota.

49. Dcowě waffy gešli Mannu na Paussii / a žemēť i gšau.

Oycowieť waffy šadli Manna aš pufczy / y pomarli.

50. Tentof geš chleb s Nebes / estupugheč / budeli kdož ně / ho gijil / neomřeť.

Thenet iest chleb on ktery s nieba šlapil / i kto go pošywa / nie umrze.

51. Jáť gsem chleb žiwý / kterýž gsem s Nebes ššaupil. Budeli kdo gijil: Chleba tohoto / žiw bude nawěč: A chleb kterýž já dām / Tělo mē geš / geyž dām ja žiwot Swěta.

Jáčem iest chleb ošywšiacy / ktery s nieba šlapil / i ššiby kto šadly tego chleba / žyć bedžie nā wěč. A chleb ktery ja dām / iestci more cālo ktere ja dām ja žywot swěta.

52. בָּנִין הָיוּ דִּין וְהַדְיָא
חַד עִם חַד נֹאמְרִין אֵיכָנָא
מִשְׁכַּח דְּנָא בְּגֵדָה דְּנִתְלָא
לֹא לְמֵאכְלָא :

I Giudei dunque contendevano fra loro, dicendo: Come può costui darci la sua carne a mangiare?

53. וְאָמַר לְהוֹן יִשְׁוֹעַ אַמְרִין
אַמְרִין אָמַר אָנָּה לִכּוֹן דָּאֵן
לֹא תִאכְלֹן פְּגֵדָה דְּכִרָּה
דְּאַנְשָׁא וְתִשְׁתֵּין דְּמַת דִּית
לִכּוֹן חַיָּא בְּקִימָכוֹ :

Allora l'uno disse loro, In verità, in verità vi dico: Se non mangiate la carne del Figliuol de l'homine, non beneate il suo sangue, non beneate vita in voi.

54. וְאָכַל דִּין מִן פִּגְרִי
וְשָׁתָא מִן דְּמִי אִי־נָלָה
חַיָּא דְּלִעְלָם וְאַנְשָׁא אֵי
אֶקִּימִינְהִי בְּיוֹמָא אַחֲרָא :

Chi mangia la mia carne, e beve il mio sangue, ha vita eterna. Et io lo resuscitarò nel ultimo giorno.

55. בְּנִי גִיר שְׂרִירָאִירָא
אִיתִיהִי מֵאכּוֹלָתָא דְּמִי
דְּרִירָאִירָא אִיתִיהִי מֵ
בְּרִיתִינָא :

Imperò che la mia carne è veramente cibo, e il mio sangue è veramente bevanda.

56. מִן דְּאָכַל פִּגְרִי וְשָׁתָא
דְּמִי בִּי קִי־נָא יֵאָנָה בִּי :

Chi mangia la mia carne, e beve il mio sangue, permanet in me, et io in lui.

57. אֵיכָנָא דְּשִׁירָאִירָא אָנָּה
הָיָא יֵאָנָה חַיָּא אָנָּה מִטּוֹל
אָנָּה וּמִן דְּרִבְלִי אָנָּה דִּין
יִתָּא לְעָלָם :

Si come il Padre che vivente mi ha mandato, così io vivo per il Padre: e colui che me mangierà vivra auzi per ragione mia.

58. הִנֵּה לְחֵמָא דְּנִתְלָא מִן
שְׁמַיָּא אֵי־נָא אִי־נָא אִי־נָא
דְּאָכַל אֶכְסִיכּוֹן מִי־נָא
וּמִיתִי מִן דְּאָכַל כִּי דָּנָא
לְחֵמָא יִתָּא לְעָלָם :

Questo è il pane che è sceso dal cielo: non era come i panes costui in iudaea: et qui comest de isto pane vivra in eterno.

52. וַיִּרְיֻבוּ הַיְּהוּדִים בִּיגִיָּהֶם לֵאמֹר
אִיךָ יִוָּכַל הַלֵּוֹי לָתֵת לָנוּ אֶת־
בָּשָׂרוֹ לֵאכֹל :

Entonces los Judios contendian entresi, diciendo, Como puede este darnos su carne a comer.

53. וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ אָמֵן אָמֵן
אֹמֵר אֲנִי לָכֶם אִם לֹא יֵאכְלוּ
אֶת־בָּשָׂר בְּן־הָאָדָם וְאִם לֹא
תִשְׁתּוּ אֶת־דָּמֹי לֹא יִהְיֶה לָכֶם
בְּעֵצְמְכֶם חַיִּים :

Y Jesus les dixo, Decierto decierto os digo que si no comierdes la carne del Hijo del hombre y bevierdes su sangre, no tendreys vida en vosotros.

54. הָאֲכַל אֶת־בָּשָׂרִי וְשָׁתָה
אֶת־דְּמִי יְהוֹי לֹא חַיִּי עוֹלָם
וְאֲנִי אֶקִּימְנוּ בְּיוֹם אַחֲרָיוֹן :

El que come mi carne, y bebe mi sangre, tiene vida eterna: y yo lo resuscitaré en el dia postrero.

55. כִּי בָּשָׂרִי בְּאֵמָתָא אֲכַל הוּא
וְדָמִי בְּאֵמָתָא שָׁתִי הוּא :

Porque mi carne, verdaderamente es comida: y mi sangre verdaderamente es bebida.

56. הָאֲכַל אֶת־בָּשָׂרִי וְשָׁתָה
אֶת־דְּמִי יְהוּא בִּי וְאֲנִי אֶהְיֶה
בִּי :

El que come mi carne, y bebe mi sangre, en mi permanece, y yo en el.

57. בְּאִשֶּׁר שְׁלַחְנִי אֲבִי הַחַי בֶּן
אֲנִי חַי בְּעֵסֹר תֵּאָבֵב וְאִשֶּׁר אֲכַל
יִחְיֶה גַם הוּא יִחְיֶה בְּעֵבְרִי :

Como me embió el Padre Viviente, y yo vivo por el Padre, así tambien el que me come el tambien vivirá por mi.

58. זֶה הוּא הַלֶּחֶם אֲשֶׁר מִשְׁמַיִם
יָרַד לֹא בְּאִשֶּׁר אֲכָלוּ אֲבוֹתֵיכֶם
אֶת הַמֶּן וַיָּמוּתוּ כֹּל אֲשֶׁר יֵאכַל
אֶת הַלֶּחֶם הַזֶּה יִחְיֶה לְעוֹלָם :

Este es el pan que descendió del cielo: no como vuestros padres comieron el Manna, y son muertos: el que come de este pan, vivra eternamente.

52.

52. Ἐμάχοντο οὖν οἱ Ἰουδαῖοι ἀλλήλους
οἱ ἰουδαῖοι, λέγοντες, πῶς δύναται
εἶπαι ὁ ἄνθρωπος ταῦτα αἰμα φά-
γειν :

Les Iudis donc se debatoient entre'eux, dilans, Comment nous peut ce luy ci donner sa chair à manger?

53. Εἰπὺν οὖν αὐτοῖς ἐ ἐν σοὶς, ἀ-
μὲν ἀμὲν λέγω ὑμῖν, ἐάν τις φά-
γη τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου
καὶ πίνη τὸ αἷμα, ζῷ εἰς τὸ αἶμα, οὕτως ἐ-
σται ζῶν ἐν εἰ αὐτοῖς.

Lors Jesus leur dit, En verité, en verité je vous dis, Que si vous ne mangerez la chair du fils de l'homme, & ne boirez le sang, & si vous n'aurez point vie en vous-mêmes.

54. ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ
πίνων μου τὸ αἷμα, ἐσται ζῶν
αἰώνιον, καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν
τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.

Celui qui mange ma chair & qui boit mon sang, a vie éternelle: & ie le resusciterai au dernier iour.

55. Ἡ γὰρ σὰρξ μου ἀληθὴς ἐ-
στὶ βρώσις, καὶ τὸ αἷμα μου ἀληθὴς
ἐστὶν ποτὶς.

Car ma chair est vraiment viande, & mon sang est vraiment breuvage.

56. ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ
πίνων μου τὸ αἷμα, ἐγὼ ἐμὲν μένει, καὶ
ἐγὼ ἐν αὐτῷ.

Celui qui mange ma chair & qui boit mon sang, demeure en moi, & moi en lui.

57. Καθὼς ἀπέστειλέ με ὁ ζῶν
πατήρ, καὶ ἐγὼ ζῶ διὰ τὸν πατέρα
καὶ ὁ τρώγων με, καὶ πίνων τὸ αἷμα
ἐμὸν, ζῷ δι' ἐμὲ.

Comme le pere qui est vivant m'a envoyé, ie suis vivant de par le Pere: & celui qui me mangera, vivra auzi de par moi.

58. Οὗτός ἐστι ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐ-
ρανοῦ καὶ καθὼς ἐφάγεσαν οἱ πα-
τέρες ὑμῶν τὸ μάννα, ἐ ἀπέθανον· ὁ
τρώγων τὸν ἄρτον τοῦ ἀνθρώπου, ζῷ
τὸν αἰῶνα.

C'est ici le pain qui est descendu du ciel: & c'est comme vos Peres ont mangé le manna, & sont morts: & qui mangera ce pain-ci, vivra éternellement.

S. IOHANNES.

CAP. VI.

52. Litigabant ergo Iudaei adinvicem, dicentes, Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?

Then the Jewes strone among them selves, saying, How can this man give us his flesh to eat?

53. Dixit ergo eis Iesus, Amen, amen dico vobis, Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis.

Then Iesus said unto them, Verely I say unto you, Except ye eat the flesh of the Sonne of man, and drinke his blood, ye have no life in you.

54. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam aeternam: & ego resuscitabo eum in novissimo die.

Whoever eateth my flesh, and drinketh my blood, hath eternall life, and I will raise him up at the last day.

55. Caro enim mea, verè est cibus: & sanguis meus, verè est potus.

For my flesh is his meate in deede, and my blood is drinke in deede.

56. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo.

He that eateth my flesh, and drinketh my blood, dwelleth in me, and I in him.

57. Sicut misit me vivens Pater, & ego vivo propter Patrem: & qui manducat me, & ipse vivet propter me.

As the living Father hath sent me, so live I by the Father, and he that eateth me, even he shall live by me.

58. Hic est panis qui de caelo descendit. Nō sicut manducaverunt patres vester manna, & mortui sunt. Qui manducat hunc panem, vivet in aeternum.

This is the bread which came downe from heauen: not as your fathers have eaten manna, and are dead. He that eateth of this bread, shall live for ever.

S. Johannes.

Das VI. Capitel.

52. Dazanketen die Jüden untereinander / vnd sprachen: Wie kan diß fer vns sein Fleisch zu essen geben?

Da tiffuedis Joderne iblant huer andre / oc sagde / huorledis kan denne giffue off sie Rod at æde?

53. Iesus sprach zu ihnen: Warlich warlich / ich sage euch / Werdet ihr nicht essen das Fleisch des Menschen Sohns / vnd trincken sein Blut / so habt ir kein Leben in euch.

Ihesus sagde til dem / Sandelige / sandelige seg figer eder / der som i icke æde Menniskens Sønns Rod / oc dricke hans Blod / da haßuer i intet lif i eder.

54. Wer mein Fleisch isset / vnd trincket mein Blut / der hat das ewige leben / vnd ich werde ihn am Jüngsten tage auferwecken.

Huo som æder mit Rod / oc dricker mit Blod / hand haßuer det ewige lif. oc teg skal opuecke hannem paa den yderste dag.

55. Denn mein Fleisch ist die rechte Speise / vnd mein Blut ist der rechte Trank.

Thi mit Rod er den reete Mad / oc mit Blod er det reete Dricke.

56. Wer mein Fleisch isset / vnd trincket mein Blut / der bleibet inn mir vnd ich inn ihm.

Huo som æder mit Rod oc dricker mit Blod / hand bliffuer i mig / oc teg i hannem.

57. Wie mich gesandt hat der lebendige Vater / vnd ich lebe vmb des Vaters willen / Also / wer mich isset / der selbige wirdt auch leben vmb meiner willen.

lige som den leffuendis Fader vdsende mig / oc teg leffuer for Faderens skuld / lige saa / huos mig æder / den samme skal oc leffue for min skuld.

58. Diß ist das Brodt / das vom Himmel kommen ist. Nicht wie eure Väter haben Manna gessen / vnd sind gestorben / Wer diß Brodt isset / der wirdt leben in ewigkeit.

Deite er det Brød / som er kommet aff Himmelen. Icke som eders Fædre ode Manna / oc ere døde / huos som æder dette Brød hand skal leffue ewindelige.

S. Jan.

Kapitola VI.

52. Tēhdy hādali se Židēwei spolet / klauce: Kterať mǎže tento nam dáti Tělo své k gesdenij t

Wādžile stedy Žydowske tes dnt přecim drugim mowine: Že Požten može nam dáci dlo své k bysiny te roli t

53. Protož řekl jim Ježíš: Bistě giste prawim wám: Nebudete gisti Těla Syna Člowěka / a piji jeho Krowe / nebudete miji žiwota w sobě.

Alen řekl Jezus: Šáprawde šáprawde wám powiedam / sešti m. o. dżecie u kćiatk Syna dżłof wiecżę / y pić jego Krowie / nie macie żywoth k w sobie.

54. Kdož gij mē Tělo a pije mau Krow / mǎž žiwot wěčny / a pǎt ge wykřisťm w nǎppostedněšp den.

Ktož wjewa ciekł mego / y pije moł Krow / ma żywoth wieczny / a ia go wybudze w ostatni dñec.

56. Nebo Tělo mē prawě gest Pokrm / a Krow mǎ prawě gest nǎpog.

Abowsem cialo moje prawdy / wielest pokrm / a Krow moł prawdywie jest picie.

55. Kdož gij mē Tělo a pije mau Krow / we mǎž přebýwǎ a pǎ w něm.

Kto pożywa mego ciała / a pije moł Krow / we mame mieszkać i tak w nim.

57. Jakož mne poslal žiwý Dce / y pǎ žiw gsem pro Dce: a kdož gij mne / y on žiw bude pro mne.

Jako mne poslal on żyjący Ociec / y ja żyję przez Oycę / tak / je y ten co mne będzie pożywał / żyć będzie przez mne.

58. Tentoť gest chleb křesť gest a Nebe sstaupil. Ne hǎlo Otcowě wǎšy gedli Mǎnnu na Paussri / a zemřel. Kdož gij Chleb tento / žiwě bude na wěky t

Thenť test chleb on Křesť a nebe sstaupil. Ne hǎlo Otce wǎšy tedli Mǎnnu y pomřel. Kto teč bǎže ten chleb / žyć bǎže na wěky.

59. הליו אמר פכפכותא
פר מלה פכפרגחום :

Quelle cose disse in la sinagoga, insegnando in Capernaum.

60. וסניא דשמו מו
תלמידיו אמרו קשנא
הי מלתא דנא מנו מ
משכח למשכח :

Molti dunque, de suoi discipoli, avendo udito, dissero : Questo parlare è duro, chi lo può udire?

61. ישוע דין ידע פכפכא
הרטניו על הדא
תלמידיו ואמר להון ה
הנא מכשלא לכון :

E Iesus, habendo conosciuto in se stesso che i suoi discipoli murmuravano in questo, disse loro, Questo vi scandalizza?

62. אן תחזון הביל לבנה
האשנא דסלק לאתחנא
דאיתיה הנא מו קדים :

Che sarà dunque se voi vedrete il Figliuol del'huomo salire dou'egli era, prima?

63. דנא הי דמחנא
בנא לא מדיא מיום
מלא דנא ביד עמון
דנא אמן נחנא אמן :

Lo Spirito è quel che vivifica, la carne non può vivere senza la parola che se gli dà, senza spirare e' vita.

64. אלא אית אנשנא
ביבון דלא מהימניו ידע
הנא גיר ישוע מו קדים
מ אמן הליו מ
מהימניו ומנו הו דמשלם
לה :

Ma come fanno alcuni di voi che non credono. Perché Iesus sapendo da principio chi fusse quello che non crederebbono, e chi fusse quello che l'haverebbe a tradire.

65. ואמר הנא להון
מיטור דנא אמר לכון
הלא אנש משכח דנא
נתי אן דא יהיב לה מן
אבי :

E diceva, Per questo vi dissi che non può venire a moi, se non gli è dato dal Padre mio.

59. ואת הדברים האלה אמר
בעדה מלמד פכפרגחום :

Estas cosas dixo en la Synoga enseñando en Capernaum.

60. ולבים מתלמידיו שומעים
אמרו קשה הוא הדבר הזה מי
יכול לשמוע אותו :

Y muchos de sus Discipulos oyendo lo dixeran, Dura es esta palabra, y quien la puede oyr?

61. וישוע בדעתו פכפכו
מליגים על-ואת תלמידיו אמר
להם הולאת תכשילכם :

Y sabiendo Iesus en si mismo que sus Discipulos murmuraban de esto, dixoles, Esto os escandaliza?

62. ואם-תראו את-בן-האדם
לעלות שמה איו ברנשונו הנה :

Pues que será, si vierdes al Hijo del hombre que sube donde estava primero?

63. הרוח היא אשר תחיה ותבשר
אנשו מועיל מאומה הדברים
אשר אני מדבר אליכם רוח
וחיים תמה :

El Espíritu es el que dà vida: la carne à nada à prouecha: las palabras que yo os hablo, Espiritu son, y vida son.

64. אבל הוים ממכם אנשים
אשר אינם מאמינים כי ידע
ישוע מקדם זאת-אשר אינם
מאמינים ומי זה הוא אשר
ימסר אותו :

Mas ay algunos de vosotros que no creen. Porque Iesus desde el principio sabia quien eran los que no auian de creer, y quien lo auia de entregar.

65. ואמר לכן אמרתי לכם כי
איש לא יוכל לבוא אלי אם
לא נתן לו יהיה מאבי :

Y decía, Por esto os he dicho, Que ninguno puede venir a mi, si no le fuere da dode mi padre.

5.

59. Ταύτα εἶπεν ἐν συναγωγῇ
διδάσκων ἐν καπερναύμ.

Il dit ces choses en la synagogue, enseignant en Capernaum.

60. Πολλοὶ γὰρ ἀκούοντες ἐκ τῶν
μαθητῶν αὐτοῦ, σκληροὶ ἦσαν
ἐπὶ τῷ λόγῳ, τίς δύναται αὐτῷ
ἀκούειν;

Plusieurs donc de ses disciples, ayant ouï, dirent, Ceste parole est rude, qui la peut ouïr?

61. Εἰδὼς γὰρ ὁ ἰησοῦς ἐν ἑαυτῷ, ὅτι
μνηστῆσαι αὐτῷ τῆς οἰ μαθητῶν
αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς, τί το ὑμεῖς
σκανδαλίζεσθε;

Mais Iesus sachant en soimême que ses disciples murmuroient de cela, leur dit, Ceci vous scandalize il?

62. Ἐάν τις θεωρῇ τὸν υἱὸν τοῦ
ἀνθρώπου ἀναβαίνοντα ὅπου ἦν τὸ
πρῶτον;

Que sera ce donc si vous voyez le Fils de l'homme monter là où il estoit premierement.

63. Τὸ πνεῦμα ἔστι τὸ ζῶν
καὶ ἡ σὰρξ οὐκ ὀφείλει εἶναι τὴν
μαρτυρίαν ἡ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν, πνεῦμα
ἐστὶ, καὶ ζῶν ἐστίν.

C'est l'Esprit qui vivifie: la chair ne profite rien: les paroles que ie vous dis sont esprit & vie.

64. Ἀλλ' εἰσὶν ἐξ ὑμῶν οἱ οὐκ
ἐκ πίστεως. Ἰδὲ γὰρ ἐξ ἀρχῆς ὁ
ἰησοῦς τίνες αὐτοὶ μὴ πιστεύουσιν,
καὶ τίς ἐστὶ ὁ πωποδίζων αὐτοῖς.

Mais il y en a d'entre vous qui ne croyent point. Car Iesus sçavoit dès le commencement qui seroyent ceux qui ne croiroient point, & qui le trahiroient.

65. Καὶ εἰπὼν, διὰ τὴν εὐαγγελίαν
ὑμῖν, ὅτι ἡδὴ εἰς δύναμι' ἔθετο παρ' ἐ
μοῦ, εἰς μὴ ὃ διδοῖ μοι αὐτὸς ὁ
πατὴρ μου.

Dont il leur dit, Pourtant vous ai-je dit, que nay ne peut venir a moi, si il ne m'ait donné de mon Pere.

S. IOHANNES.

CAP. VI.

59. Hæc dixit in synagoga docens in Capharnaum.

These things spake he in the Synagogue; as he taught in Capharnaum.

60. Multi ergo audientes ex discipulis eius, dixerunt, Durus est hic sermo, & quis potest eum audire?

Many therefore of his disciples (when they heard this) said, This is an hard saying: who can hear it?

61. Sciens autem Iesus apud semetipsum, quia murmurarent de hoc discipuli eius, dixit eis, Hoc vos scandalizat?

But Jesus knowing in him selfe, that his disciples murmured at this, said unto them, Doeth this offend you?

62. Si ergo videritis Filium hominis ascendentem ubi erat prius?

When then if ye should see the Son of man ascende up where he was before?

63. Spiritus est qui vivificat: caro non prodest quicquam verba, quæ ego locutus sum vobis, spiritus & vita sunt.

It is the Spirit that quickneth: the flesh profiteth nothing: the words that I speak unto you are spirit and life.

64. Sed sunt quidam ex vobis, qui non credunt, Sciebat enim ab initio Iesus qui essent non credentes, & quis traditurus esset eum.

But there are some of you that believe not: for Iesus knewe from the beginning, which they were that believed not: & who should betray him.

65. Et dicebat, Propterea dixi vobis, quia nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datum à Patre meo.

And he saide, Therefore said I unto you, that no man can come unto me, except he be given unto him of my Father.

S. Johannes.

Das VI. Capitel.

59. Solches saget er in der Schule/ da er lehrte zu Capernaum.

Sa dant sagde hand i Scholen / der hand lærde i Capernaum.

60. Vil nun seiner Jünger/ die das höreten/ sprachen: Das ist eine harte rede/ wer kan sie hören?

Wange aff hans Disciple / der de nu der hørde / sagde / Denne er en haard Tale / hvo kan høre hende?

61. Da Jesus aber bey sich selbst mercket / daß seine Jünger darüber murreten/ sprach er zu ihnen: Ergert euch das?

Der Ihesus merckte ved sig selff / at hans Disciple knurrede der saare / da sagde hand til dem / Forarget der eder?

62. Wie / wenn ihr denn sehen werdet des Menschen Sohn auffahren dahin / da er vor war?

Hvorlevis / naar i da see Menneskens Søn fared op / som hand vaar før?

63. Der Geist ist / der da lebendig machet / das Fleisch ist kein nütze. Die wort die ich rede / die sind Geist und sind Leben.

Der er Anden som gør leffuendis / Redet er mitteligt. De ord som ieg taler / de ere And og de ere lif.

64. Aber es sind etliche vnter euch/ die glauben nicht. Denn Jesus wuste von anfang wol/ welche nicht glaubend waren / und welcher in verrathen würde.

Men der ere nogle ibland eder / som icke tro. Thi Ihesus wiste vel aff begyndelsen / hvilcke som icke trode / oc hvilcken hannem skulde forraade.

65. Und er sprach: Darumb hab ich euch gesaget/ Niemand kan zu mir kommen / es sey im Deun von meinem Vater gegeben.

De hand sagde. Der faere sagde ieg til eder / Ingen kand komme til mig / Vden der giffues hannem af min Fader.

S. Jan.

Capitola VI.

59. Toto mluvil w Skole vlcw Kaffarnaum.

To mowil w bojnicy wjac w Kapernaum.

60. Tedy mnoz z Nledbnyluow geho wsluflawffe / fcl: Twdã gest tato fcl / y ldo gi mãz slyflcl?

Wiele ich redy z wolenn / Tow teco to fclp. c mowil: Przyfrec to ja slowã y fclj tego fcluchac moze?

61. Ale wdã Gefyfe sam w sobz / Jchy proto repiall Nledbnych geho / fclglini: Toto wãs pohorfluge?

A tãf wiedzac Jezus sam w fclcl: i z o tym fclmrali zwolennicy tego / fclcl do nich: A toz wãs obczaj?

62. Co / fcldz pal w fcljite Syna Czlowlãka / an wflupuge fclclprwz byl?

Coz gdybyfcl wyfclcl Synã czlowieczego wflcpuacego tam gclzic byl pcrwcy?

63. Duch gest fclclfz ob fclclowge / ale tcllo neproflpwã nclcs fclclhoz. Slowa fclclãz nã mluwcl glcm wãm / Duch a fclwoc gflau.

Duchã cclst fclclory o fclwclajcl: loc ncl nclcl polpcczclno. fclcl a fclclre ia wãm powclclani / duch fa y fclwoc.

64. Ale gflant nclclclfclz wãs / fclclfclz nclwclfcl. Wclcll zãgcl fcl Gefyfe od polãtcl / fclclby bclwclwclfcl / a fclclby ho mcl gradcl.

Aczcl fcl nclclclclz y wãs cclclwclclzã / Abowclcm wclclclãl od polãtcl Jezus fclclry bycl ã cclclwclclzylcl y tego fclclry go zclclclclcl.

65. Wprawl: Protoz glcm wãm fclcl / Je fclclnã nemuofc pflgylcl fcl mclclclby gclmcl dã no bylo od Otcl m: ho.

A mowcl: Dla tclgclmcl wãm powclclclãl / i z jãclm ncl moze pflgylcl fclmclcl / fclclz mcl to ncl bclclclclcl dãno od Oycã moiegcl.

66. מטול הנה פלגתה
סגתה מן תלמידיה
אנלו לבסתרונה ולג
מהלכין הנו עמה :

Da quell' hora molti de suoi discipoli
se ne tornarono indietro, e non andavano
piu con effuso.

67. ואמר ישוע לת
עסרתה למי אף אנתון
צבין אנתון למאול :

I xv dunque disse a dodici, Vole-
te ancor voi andar meco?

68. ענת שמעון פאפא
ואמר מרי לנת מן מאול
מלא דתא דלעלם אית
לך :

Allora Simon Pietro gl'rispose, Si-
gnore, a che andaremo noi? tu hai le pa-
role de la vita eterna.

69. ונתו הימין וידעו ד
דאנת הו משיחא ברה
דאלהא חנא :

Enes habbiamo creduto e conosciuto
che tu se'st Christo el Figliuol di Dio vivente.

70. אמר לחון ישוע לא
היא אנת גביתכון לת
עסר ומבכון חד סטנא הו :

Rispose loro I xv, Non v'ho io eletti
voi dodici, e uno de voi e diavolo?

71. אמר הנה על יהודה
בר שמעון סכריסא הו
גיר עתיד הנה דנאסלמיהו
חד מן תר עסר :

E disse de Giuda escariote figliuol
di Simone: perche che costui l'haueva di-
tradito, essendo egli uno de dodici.

72. פתר הלן מהלך הנה
ישוע בגלילא לא גיר צבא
הנה למהלכו ביהוד
מטול דיהודא פצין הנו
למקטלה :

Dopo queste I xv conversaua in
Galilea: perche non Galilea conuer-
sa in Giudea, imperche i Giudei cer-
cavano d'ammazzarlo.

73. וקריב הנה עדענד
דמטללא דיהודא :

Ora era vicino il giorno de la festa de
Giudea, che e de tabernacoli.

66. ובעבור דבר הזה לבים
מתלמידיו הלכו לאחור ועוד
לא הלכו עמו :

Desde esto muchos de sus Discipulos bolui-
eron atras, y ya no andauan con el.

67. ויאמר אל שנים עשר הל
גם אתם תאבו להלך ממני :

Dixo entonces Iesus a los Doze, Quereys hos
vosotros yr tambien.

68. ויען לו שמעון כיפה אדני
אל מן גהלך דברי חני עולם
היום לך :

Y respondiolo Simon Pedro, Senor, aqui en-
tremos tuenes palabras de vida eterna:

69. ואנתה מאמינים וידענו כי
את הנה המשיח בן אל חי :

Y nosotros creemos, y conocemos, Que tu
eres el Christo, el hijo del Dios viuento.

70. ויען להם ישוע הל לא אני
בחרתי אתכם שנים עשר ואחד
ממכם מכלים הו :

Iesus les respondiô, No os heyo escogido
Doze, y el vno de vosotros es diablo?

71. וידבר על יהודה בן שמעון
איש כריות כי זה הוה אשר
עתיד הנה למסור אצתו והוה
הנה אחד משנים עשר :

Y hablaua de Iudas de Simon Iscariote, por
que este era el que lo auia de entregar, el qual era
vno de los Doze.

72. ויהלך ישוע אחרי הדברים
האלה בגליל כי לא אבה להלך
ביהודה כי בקשו היהודים
להרגו :

Y passadas estas cosas, andaua Iesus en Gali-
lea: que no queria andar en Iudea, porque los Ju-
dios procurauan de matarlo.

73. וקרוב הנה תחג היהודים חג
הסוכות :

Y era cerca el dia de la Fiesta de los Judios,
De las Cabannas.

6.

66. Εκ τευτων πολλοι ἀπολθοντες
μαθηται αὐτοῦ εἰς τὸ ὀπίσω, καὶ
οὐκ ἦσαν μετ' αὐτοῦ ὡς ἐμπροσθεν.

Dès ceste heure-là plusieurs de ses
disciples s'en allerent en arriere, & ne
cheminoyent plus avec lui.

67. Εἶπεν γὰρ ὁ ἰησοῦς τοῖς δώ-
δεκα, μή καὶ ὑμεῖς θέλετε ὑπα-
μεῖς :

Dont Iesus dir aux douze, Et vous
ne vous en voulez-vous point aussi al-
ler?

68. Ἀπεκρίθη οὗτος αὐτῷ σίμων
πῆτρος, κύριε, σὺ εἶ τὸ ἀπλαν-
στὸν, καὶ ἡμεῖς ζώμεν αἰωνίῳ ἡ-
μέραν.

Simon Pierre donc lui respondit,
Seigneur, à qui nous en irons-nous? tu
as les paroles de vie éternelle.

69. Καὶ ἡμεῖς πιστεύομεν καὶ
ἐγνώκαμεν ὅτι σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς
τοῦ ζῶντος Θεοῦ.

Et nous auons crea, & auons con-
gu que tu es le Christ le Fils du Dieu
viuant.

70. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς,
ὅτι ἐγὼ ὑμᾶς τὰς δώδεκα ἐξε-
λέμην, καὶ ἓξ ὑμῶν εἷς διαβόλος
ἐστίν.

Iesus leur respondi, Ne vous ai ie
pas choisi vous douze, & l'un de vous
est diable?

71. Ἐλεγε γὰρ τὸν ἰουδαν σίμων
ισκαριώτην οὗτον, γὰρ ἡμελλεν
αὐτὸν πρὸς διδοῖναι, ὅς ἐστις ὁ
δώδεκα.

Or disoit-il cela de Iudas Iscariote,
fils de Simon: car c'estoit celui à qui il
deuoit aduenir de le trahir, combien
qu'il fust l'un de douze.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 2.

Καὶ μετὰ ταῦτα ὁ ἰησοῦς μετὰ
ταύτων ἐν τῇ γαλιλαίᾳ οὐ
γαρ ἦλθεν ἐν τῇ ἰερουσαλὴμ
ταῖς ὅτι ἐζητοῦν αὐτὸν οἱ ἰουδαῖοι
ἀποκτεῖναι.

Après ces choses Iesus conuersoit
en Galilee: car il ne vouloit point con-
uerser en Iudee, pource que les Iuis
cerchoyent de le mettre à mort.

2. Ὥτι ἐγγὺς ἦ ἰερουσαλὴμ ἰουδαῖ-
ων ἡ σκαποκηρύμια.

Or la feste des Iuis, dite des taber-
nacles, estoit prochaine.

66. Ex hoc multi discipulorum eius abierunt retrò: & iam non cum illo ambulabant.

From that time many of his disciples went back / and waited no more with him.

67. Dixit ergo Iesus ad duodecim, Nunquid & vos vultis abire?

Then said Iesus to the twelve / Will ye also go away?

68. Respondit ergo ei Simon Petrus, Domine, ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes.

Then Simon Peter answered him / Master to whom shall we go? Thou hast the wordes of eternall life.

69. Et nos credimus & cognovimus quia tu es Christus filius Dei vivi.

And we beleieve and knowe that thou art the Christ the Sonne of the living God.

70. Respondit ei Iesus, Nunne ego vos duodecim elegi: & ex vobis unus diabolus est?

Iesus answered them / Have not I chosen you twelve / and one of you is a devil?

71. Dicebat autem Iudas Simónis Iscariotem: hic enim erat traditurus eum, cum esset unus ex duodecim.

Now he spake it of Judas Iscariot / one of the twelve: for he it was that should betray him / though he was one of the twelve.

CAP. VII.

Post hæc ambulabat Iesus in Galilæam, non enim volebat in Iudæam ambulare: quia querebant eum Iudæi interficere.

After these things / Iesus walked in Galilee: & would not walke in Iudea: for the Jewes sought to kill him.

2. Erat autem in proximo dies festus Iudæorum.

Now the Jewes feast of the tabernacles was at hand.

Das VI. Capitel.

66. Von dem an giengen seiner Jünger vil hinder sich / vnd wandelten fort nicht mehr mit ihm.

De fra den tid ginge mange aff hans Disciple bag sig / och vandrede lenger icke mere med hannem.

67. Da sprach Iesus zu den zwölf: wolt ihr auch weg gehen?

Da sagde Ihesus til de Tolf / vilde de i gaa bort?

68. Da antworttet ihm Simon Petrus: HERR / wo hin sollen wir gehen? Du hast Wort des ewigen Lebens.

Da suarede Simon Petrus hannem HERRE / huort skulle vi gaa hen? Du hastuer det ewige Leffs Ord.

69. Vnd wir haben geglaubet / vnd erkannt / daß du bist Christus der Son des lebendigen Gottes.

De vi trode och foestode / at du est Christus / den leffuendis Guds Son.

70. Iesus antworttet im: Habe ich nicht euch zwölffe erwählt / vnd euer einer ist ein Teufel?

Ihesus suarede hannem / Vdualde teg icke eder Tolf / oc en aff eder er en Diefuel.

71. Er redet aber von dem Juda Simon Ischarioth / derselbige verrieth in hernach / vnd war der zwölfen einer.

Men he id talde om Juda Simon Ischarioth / den samme vrraadde hannem der effter / oc vaaren aff de Tolf.

Das VII. Capitel.

Darnach zog Iesus umhher in Galilæa / denn er wolte nicht in Iudæa umhher ziehen / darumb / daß ihm die Jüden nach dem Leben stelleten.

Der effter drog Iesus omkring i Galilæa / Thi hand vilde icke drage om Iudæa / Jorden / at Jøderne stode effter hans Liff.

2. Es war aber nahe der Jüden Fest der Laubrüst.

De Jøderne Høytid som vaar Leffuelsen beredelse vaaren nær.

Kapitola VI.

66. Od toho pak času mnozí i Některijichuow geho odešli zpět / a gíř s nim nechošli.

Od tegoż czasu wiele z wolentych odestąpił go / ani z nim więcej chodili.

67. Protož řekl Ježíše ke Dvanácti: Jdaliž y wy chce te odjít?

Žárym Iesus řekl o nym dwoře mánasie: Jdali y wy chce te idj přec?

68. Odpověděl genu Esimon Petr: Pane / k tomu půjdemeť a to slova věčného jsi wota naše:

Ale mu nátho odpověděl: Esimon Piotr: Pane do Egoz idymamy: Ty máš slova žywota věčného.

69. A myť věříjme a poznali jsme / že jsi ty Kristus Syn Boha žiwého.

A my my wvěřijy: i poznalychmy / že ty est Kristus on Syn Boga žywego.

70. Odpověděl jim Ježíš: Wšak jsem ná was dvanácte wywolil / a geden j was Diabel gest.

Wátho odpowiedz al Iesus: Jsalim ja nie dwunast / ie was obieral / lecz jeden z was jest dyabel.

71. A to řekl o Judášowi Esimona Iskariotského: Někdy ten měl zraditi / a gsa geden ze Dvanácti.

A toć mowilo Judáš Esimona nowym synu Iskariocie / wo go ten zdradził / a gden z osmych dwunastu.

Kapitola VII.

Postem pak Ježíš bnd šil w Galilei / nebo nechtěl býti w Jüdské krajíně / že hles dali ho zabiti.

Žedv Iesus přemíe šfamať poslym w Galilei / bo nechtěl w žydowské přebýwac / iž nan cýhali žydowiežatoby go zabít.

2. A byl blízko den Smátek / tñj žydowský Stánfuow.

A bylo blízko smátek žydowských / Aueš žydowské.

CAP. VII.

3. Dixerunt autem ad eum fratres eius, Transi hinc, & vade in Iudæam, ut & discipuli tui videant opera tua quæ facis.

His brethren therefore said unto him, Depart hence; and go into Judea: that thy disciples may see the works which thou doest.

4. Nemo quippe in occulto quid facit, & quærit ipse in palam esse, si hæc facis, manifesta te ipsum mundo.

For there is no man that doth any thing secretly; and hee himselfe seeketh to be famous. If thou doest these things, I know thou tellest to the world.

5. Neque enim fratres eius credebant in eum.

For as yet his brethren beleued not in him.

6. Dicit ergo eis Iesus, Tempus meum nondum advenit: tempus autem vestrum semper est paratum.

Then Iesus said unto them, My time is not yet come: but your time is alway ready.

7. Non potest mundus odisse vos: me autem odit, quia ego testimonium perhibeo de illo quod opera eius mala sunt.

The world can not hate you: but mee it hateth, because I testify of it, that the works thereof are evil.

8. Vos ascendite ad diem festum hunc, ego non ascendo ad diem festum istum: quia meum tempus nondum impletum est.

Go ye up unto this feast: I will not go up yet unto this feast: for my time is not yet fulfilled.

9. Hæc cum dixisset, ipse mansit in Galilæa.

These things he said unto them, and abode still in Galilee.

10. Vt autem ascenderunt fratres eius, tunc & ipse ascendit ad diem festum, non manifestè, sed quasi in occulto.

But as soon as his brethren were gone up, then also he went up unto the feast, not openly, but as it were privately.

Das VII. Capitel.

3. Da sprachen seine Brüder zu ihm: Mache dich auff von dannen / vnd gehe in Judeam / auff das auch deine Jünger sehen die werck die du thust.

Da saagde hans Brödre til hannem, gør dig rede at fare bort / oc gaa til Judeam / at dine Disciple kunne se / de gerninger som du gør.

4. Niemand thut etwas im verborgen / vnd will doch fren offenbar sein / Thust du solches / so offenbare dich für der Welt.

Jungen gør noget i hemmelighed / or vil dog være offentlig / Gør du saadant / da offentlig dig saar Verden.

5. Denn auch seine Brüder glaubten nicht an ihn.

Thi at hans Brödre troede icke heller paa hannem.

6. Da spricht Iesus zu ihnen: Meine zeit ist noch nicht hie / Euer zeit aber ist allwege.

Da siger Iesus til dem / min tid er icke end nu her / Eder der er stedse eders tid.

7. Die Welt kan euch nicht hassen / Mich aber hasset sie / Denn ich zeuge von ihr / daß ihre werck böse sind.

Verden kan icke hade eder / men hun hader Mig / thi ieg vidner om hendes / at hendes gerninger ere onde.

8. Gehet ihr hinauff / auff dieses Fest / Ich will noch nicht hinauff gehen auff dieses Fest / denn meine zeit ist noch nicht erfüllet.

Gaa i hen op / paa denne Høitid / Jeg vil icke end nu gaa op paa denne Høitid / thi min tid er icke end nu fuldkommen.

9. Da er aber das zu ihnen gesagt / bleib er in Galilæa.

Der hand haaffde sagd det til dem / da bleff hand i Galilæa.

10. Als aber seine Brüder hinauff gegangen / da gieng er auch hinauff zu dem Fest / nicht offenbarlich / sondern gleich heimlich.

De der hans Brödre naare gongne op / da giick hand oc op til Høitiden / icke offentlig / men lige hemmelige.

Kapitola VII.

3. Echdy kelli k nēnu Bratki gcho: Wpdy odsud / a gdy Jidowsiwa / at Biedniuy twogi widy skutky twe / ktorzy k n ijsse.

A przetoż rzekli k nimu bracia tego: Wymyśl sobie idź do Judy / żeby y zwoleńczy twoi oglądali sprawy twe które czynisz.

4. Nijadnyż zagisł w skrytce nic niedziła / ale hiedy on aby zgięwny był. Proctoż ponęwadż into wēcy k n ijsse / zgięwny se Swēt.

Nbowiemci jaden nle w skrytce nic czyni / owsem tego szuka iakoby słownym był / Jeliż cho czyni / obiawje się sam Swiatu.

5. Nebo aniż Bratki gcho w wētli w nēho.

Bo ani bracia tego wēk nie wic czyli.

6. Echdy kelli gim Bęzijs: Ejasz muog gestie neprissel / ale eas wāso w jōdy gest ho towy.

Alle im rzeki Jezus: Jesejcie niemaj mego czasu / leci czas wasz i s w jōdy wstę pęgowaw.

7. Nienijet wās Swēt nē nāwidet: Ale mnē nēnāwis di / nēb nā swēdectwiy wōdā: wām o nēm / że skutkew gcho zli gśau.

Niemożec was Swēt mieć w nienawistę / Alec mnie ma w nienawistę / bo ja oświadczam o nim iż sprawy jego są złe.

8. Wpdyte k dni Swātes Enijmu tonuto: Jāt nepuogdu k dni Swāte Enijmu tonuto / nēb eas muog gestie se nēnaplul.

Jdż, jeśli wy nā to święto / iac jeśli nā nie nie pędy / do moey czas jeśli se nie wypelul.

9. Eo fdyż powēdż / juostal w Galilei.

Atkaf im to powiedziawszy / że stał w Galilei.

10. A fdyż sli Bratki gcho / echdy y on sli se dni Swātes Enijmu / nē zgięwny / ale pako tany.

Potym gdy sli bracia tego / thedy też y on sli se dni świętego / ale idawne ale iakoby potajemnie.

ו

וַיְהִי־כֵן בְּעֵין הַיּוֹם לֵה־
בְּעֶדְעֵדָה נֹאמְרֵין הָיוּ אִיכּוֹ
הָיוּ :

I Giudei dunque il cercavano ne la festa, & dicevano, Dove è colui?

וַרְטֵנָה סְגִינָא מְסֻלָּתָה
אִית הָיָא בְּכֻנְשָׁא אִית הָיוּ
גִיד דְּאִמְרֵין דְּטַב הוּ
נֹאחֲרֵנָה אִמְרֵין הָיוּ לֵה
אֵלָא מְטַעֵנָה לְעַמָּא :

Et era gran mormorio de la turba, porque alcuni dicevano, Egli è ben buono da bene, & altri dicevano, Non, ma inganna la turba.

לֹא הָיוּ אֲנָשׁ גִּלְיָאִית
מִמֶּלֶךְ הָיָא עֲלֵיהֶי מְטֻל
דְּחִלְתָּא דִּיהוּדִיָּא :

Non dimeno niuno parlava liberamente de lui, per el timor de Giudei.

כִּדְרֵין פִּלְגֵי יוֹמָתָא
הֶעֱדְעֵדָה סֵלֶק יְשׁוּעָה
לְהִיכְלָא וּמִלֵּךְ הָיָא :

Et essendo giacquistato meza la festa, Iesus solo nel templo, & insegnava.

וּמִתְדַמְרֵין הָיוּ יְהוּדִיָּא
נֹאמְרֵין אִיכְנָה יָדַע הָיָא
סִפְרָא כִּד לֹא יֵלֵךְ :

Onde Giudei si maravigliavano, dicendo, Come sa costui la Scrittura non habendole imparata?

עֲנָה יְשׁוּעָה וַאֲמַר
יִלְפְּנִי לֹא הָיָא דִּילִי אֵלָא
דִּהוּ דְּשִׁדְרָנִי :

Iesus respondit loro & disse, La mia doctrina non è mia, ma de colui che m'ha mandato.

מִן דְּכִבְּשָׁה דִּיעֲבֹד כְּכִנְיָה
מִסְתַּכֵּל יִלְפְּנִי אִם מִן א
אֵלֵהָ הוּ אִם אֲנָה מִן צְבוֹת
נִבְשִׁי מִמֶּלֶךְ אֲנָה :

Se alcuno vorrà far la volontà di lui, conoscerà de la doctrina, & ella è da Dio, & se io parlo da me stesso.

מִן דָּמֵן צְבוֹת דְּעִנְיָה
מִמֶּלֶךְ טוֹבְחָה לְנִפְשָׁה
צִעָא הוּ דִּין דְּטוֹבְחָא דָּמֵן
דְּשִׁדְרָה בְּעֵנָה שְׁדִיר הוּ
וְעֵלָא כְּלִבָּה לֹא אִית :

Chi parla da se stesso cerca la sua propria gloria: ma chi cerca la gloria di colui che l'ha mandato, questo è vero acc., & non s'ingiglisca in lui.

ו

וַיְהִי־הוּדִים בִּקְשׁוּ אֹתוֹ בַּחֹג
וַיֹּאמְרוּ אֵיךְ :

Y buscavano lo los Indios en el dia de la Fiesta y dezian, Donde está aquel?

וַתִּלְוֶנָה "גְּדוּלָּת הֵיחָה עֲלֵי
בְּעֵינֵם כִּי אֲחֵדִים אָמְרוּ כִּי טוֹב
הוּא וְאֲחֵדִים אָמְרִים לֹא כִי
אֵם מִתַּעֲהָ הָעָם הוּא :

Y auia grande mormolio deel en la compana, porque vnos dezian, Bueno es: Y otros dezian No, antes enganna las compannas.

וַיֹּאשׁ לֹא הוּא מִיַּע לְדַבֵּר עֲלֵי
בְּעֵבֹד יִדְנָת הֵיחֻדִּים :

Mas ninguno hablava abietramente deel, de miedo de los Indios.

וּבַחֲצִי־תֵּי הַחֹג עָלָה יְשׁוּעָה אֶל־
הַהֵיכָל וּלְמַד :

Y al medio de la Fiesta, subio Iesus al Templo, y enseñaua.

וַיִּתְמַהוּ הֵיחֻדִּים לְאִמְרֵי
אִיכְכָּה זֶה יוֹדֵעַ סִפְרִים וְלֹא
לְמַד הוּא :

Y marauillauanse los Indios, diziendo, Como sabe este letras, no auiendo aprendido?

וַיַּעַן יְשׁוּעָה לָהֶם וַיֹּאמַר
לְקַחִי אִינוּנָה לִי הִיא כִּי־אֵם לֹא
אֲשֶׁר שְׁלַחְנִי :

Respondioles Iesus y dixo, Mi doctrina, no es mia-si no de el que me embió.

אֵם אִישׁ יִנְבֹּה לְעִשׂוֹת
זִוְת־דְּצוּנָה יוֹדֵעַ עַל־הַלָּקָה אֵם
מֵאֱלֹהִים הִיא אִם אֲנִי
מִנְפִּשׁ מַדְבֵּר :

Elque quisiere hazer su voluntad, conocerá de la doctrina si viene de Dios, ó si yo hablo de mi mismo.

כָּל־אֲשֶׁר מִנְפִּשׁוּ מַדְבֵּר אֶת־
כְּבוֹד גִּבְשׁוּ מִבְּקֵשׁ וְאֲשֶׁר מִבְּקֵשׁ
אֶת־כְּבוֹד הַשּׁוֹלַח אֵלָיו זֶה הוּא
יֵשׁ וְאִינוּנָה עוֹלָתָה בִּי :

Elque habla de si mismo, gloria propria busca: mas elque busca la gloria del que lo embió, este es verdadero, y no ay en el inuirticia.

ז.

11. Οἱ ὁμιλοῦντες αὐτὸν ἐν τῇ ἑορτῇ καὶ ἔλεγον, ποῦ ἐστὶν ὁ ἀνὴρ ὁτοῦτος.

Les Iuifs dont le cerchoyent à la feste, & disoyent, Ou est cestuy-là?

12. Καὶ γογγυσμὸς πολλὸς ὡς ἐπὶ αὐτῷ ὡς ἐν τοῖς ἔχθροις, οἱ μὲν ἔλεγον, ὅτι ἀγαθὸς ἐστὶν ἄλλος δὲ ἔλεγον, οὐ· ἀλλὰ πλανᾷ τὸν ἔχθρον.

Et y auoit grand murmure de lui entre les troupes. Les vns disoyent, Il est homme de bien: & les autres disoyent, Non est, mais il seduit le peuple.

13. Οὐδὲς μὲν τοι παρήσκει ἐλάλει πρὸς αὐτὸν, ἀλλὰ τὸν φοβέται τῆς ὁμιλίας.

Toutesfois nul ne parloit franchement de lui pour la crainte de Iuifs.

14. Ἦδη δὲ τῆς ἑορτῆς μεσότητος αἰετοῦ ὁ ἰησοῦς ἐξ ἑλίας, καὶ ἐδίδασκεν.

Et comme la feste estoit ia deuant passée, Iesus monta au temple, & enseignoit.

15. Καὶ ἱσχυμάζον οἱ ἱερεῖς, λέγοντες, πῶς ἔτι διδάσκει οὕτως, οὐδὲ μὴ μωραίσματα;

Donc les Iuifs s'esmeruilloyent, disant, Comment fait cestuy-ci les Ecritures, veu qu'il ne les a point apprises?

16. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς ὅτι πῶς ἔτι διδάσκει καὶ ἐστὶ ἀμή, ἀλλὰ ὅτι πίμπρα τίς με.

Iesus leur respondit, & dit, Ma doctrine n'est point mienne, mais de celui qui m'a enuoyé.

17. Ἐὰν τις θέλῃ τὴν θέλησιν αὐτοῦ ποιῆν, γνώσεται πῶς ἐστὶν ἡ διδασκαλία, πῶς ἐστὶν ὁ θεὸς ὁ ἐγὼ εἶμι, καὶ ἐγὼ ἀπὸ ἑμαυτοῦ λαλῶ.

Si quelcun veut faire la volonté d'icelui, il cognoistra de la doctrine, auoir si elle est de Dieu, ou si ie parle de par moi-mesme.

18. Οὐκ ἐφ' ἑαυτοῦ λαλῶ, πλὴν ὅτι ἔαυτοῦ ἰστέον ὅτι ἐστὶν ὁ θεὸς ὁ ἐγὼ εἶμι, καὶ ἐγὼ ἀπὸ αὐτοῦ εἶμι.

Qui parle de par soi-mesme, il cherche la propre gloire: mais celui qui cherche la gloire de celui qui l'enuoye, cestuy-là est véritable, & n'y a point d'inuirtice en lui.

11. Iudæi ergo quærebant eum in die festo, & dicebāt. Vbi est ille?

Then the Jewes sought him at the feast and said: Where is he?

12. Et murmur multus erat in turba de eo. Quidam enim dicebant, Quia bonus est. Alii autē dicebant, Non, sed seducit turbas.

And much murmuring was there of him among the people. Some said: He is a good man: other said: Nay: but he deceiveth the people.

13. Nemo tamen palam loquebatur de illo, propter metum Iudæorum.

Howbeit no man spake openly of him for feare of the Jewes.

14. Iam autem die festo mediantē, ascendit Iesus in templum, & docebat.

Now when halfe the feast was done, Iesus went up into the Temple and taught.

15. Et mirabantur Iudæi, dicentes, Quomodo hic literas scit, cum nō didicerit?

And the Jewes marvelled, saying: How knoweth this man the Scriptures, seeing that he never learned?

16. Respondit eis Iesus, & dixit, Mea doctrina non est mea, sed eius qui misit me.

Iesus answered them, and saide: My doctrine is not mine, but his that sent me.

17. Si quis voluerit voluntatem eius facere: cognoscat de doctrina, utrū ex Deo sit, an ego à meipso loquar.

If any man will do his will, he shall know of the doctrine: whether it be of God, or whether I speak of myself.

18. Qui à semetipso loquitur, gloriā propriam quærit, qui autem quærit gloriā eius qui misit eum, hic verax est, & inultitia in illo non est.

He that speaketh of him self, seeketh his own glory: but he that seeketh his glory that sent him, the same is true, and no unrighteousness is in him.

11. Da suchten in die Jüden am Fest/ vnd sprachen: Wo ist der?

Da lete Joderne effter hannem/ oc sagde/ Hwo er hand?

12. Vnd es war ein groß gemümel von ihm vnter dem Volck. Etliche sprachen: Er ist fromb. Die andern aber sprachen: Nein/ sondern er verführet das Volck.

Och der vaar te stort bulder om hannem iblant Jolcker. Nogle sagde/ Hand er from/ oc de andre sagde/ Nej/ men hand forfører Jolcker.

13. Niemand aber redete frey von ihm/ vmb der forcht willen für den Jüden.

De ingen talte de obenbarlige om hannem/ thi de forcerde saar Joderne.

14. Aber mitten im Fest/ gieng Iesus hinauff inn den Tempel vnd lehret.

Men imtel Høytiden/gieng Ihesus op i Tempelen oc lærde.

15. Vnd die Jüden verwunderten sich/ vnd sprachen: Wie kan diser die Schrift/ so er sie doch nicht gelernet hat?

De Joderne forundrede sig/ oc sagde/ hvortledte land denne Scrijten/ effterdi hand lærde hende icke?

16. Iesus antworttet ihnen/ vnd sprach Meine Lehre ist nicht mein/ sondern des der mich gesandt hat.

Ihesus suarede dem oc sagde/ Min lærdom er icke min/ men hans som mig vdsende.

17. So jemand wil des willen thun/ der wirdt innen werden/ ob dise Lere von Gott sey/ oder ob ich von mir selbs rede.

Der som nogen vil gøre hans vilie/ hand skal fornemme/ om denne lærdom er aff Gud/ eller om teg salet aff mig self.

18. Wer von ihm selbs redet/ der suchet seine eigne ehre/ Wer aber suchet die ehre des der in gesandt hat/ der ist warhafftig/ vnd ist keine vngerechtigkeit an ihm.

Hvo som taler aff sig self/ hand søger sin egen ære/ men hvo som søger hans ære/ sein hannem vdsende/ hand er sandru/ oc der er ingen tværfærdighed i hannem.

11. Tedydy Jidē hledali hona den Ervatecni/ a pravili: Kde gij onen?

Syufali go tedy dydomie w dwierod mowili: A on gdytey test?

12. A welikt roymlaumānif bylo onēm w Jasiupu. Neb niktetj prawili: Ze dobrj gest. A gūnī prawili: Nienj/ ale swodij Jasiupj.

A bylo o nim welikt fene a nie miedzy ludem/ bo jedni powie: dāli jetejst dober cziłowiek/ wend: i j zaskimowili/ tlic tak test/ ale swodij lud.

13. Ale wssat Jādny nendij wil o nēm zawnē/ pro strach Jedomstj.

Wgatoz o nim Jaden tatenie nie mowil/ dla boiānī dydomie stey.

14. Kdnj pał gij polowien se Swātku wylonalo/ wssel Jē Jysa do Chramu/ a wst.

A gdy iuz bylo w polowia swetecy/ wssedl Jēsus do koscioła y w cził.

15. W diwili se Jidē/ kauce: Kterak tento pismowmī/ new tno se?

Dziwowali sie tedy dydomie mowici: Jatoz wedy thēn vnie pismos gdyz sie nie wczyl?

16. Odpowēdēl gln Gējiso/ a test: Wt ptenj nennj mē/ ale toho kicrj nne poslal.

Lecj Jēsus odpowēdziawšy im test: Wtāwāmōiā nie testā mōi/ ale tego kicry mie poslal.

17. Wubeli kōo chitjē wuoli geho tmiu/ rozeznāt Ntenj mē/ gestli z Bogā/ tili pā sam od sebe mluwim.

Jesl jēo bedzie chitat cziwte wola tego/ rozeznac onance testj test z Bogā/ abo testj is thej sam z sebie mowie.

18. Kdoē sam od sebe mluwim/ chwāli wlasini hledā: ale toz hledā chwāly toho kicrj ho poslal/ test gest prawdomi wni/ a nesprawēdliwost w nēm neni:

A roc z samego sebie mowi/ chwāli wlasinej feni. Ale then co tuda chwāly thego k. bory go poslal/ test jest prawdy/ a nie māj w nim ni. sprāwēdliwōści.

19 לא הוציא משה יהב
לכון גמוסא ולגא אנש
מזכון נטר גמוסא מנג
בעין אנהין למקטלני :

Mose non ha egli dato la Legge, e nondimeno non di voi offensa la Legge? Perché cercate voi d'ammazzarmi?

20 ענה פנשא ואמרין
דינא אית לך מנו בעין
למקטלך :

Rispose la turba, e disse, Tu hai il demonio, chi cerca d'ammazzarti?

21 ענה ישוע ואמר להון
חד עברה עברה ופלאמן
מתדברין אנתון :

Esse rispose, e disse loro, Io ho fatto un'opera, e tutti voi mi maravigliate.

22 מטול הנא מושא יהב
לכון גזירתא לא הוציא
דמנה הי מן מושא אלא
מן אבהתא הי ובשבתא
גזרין אנתון כדנשא :

Nondimeno Mose vi dette la circumcissione, (non già ch'ella sia venuta da Mose: ma da i padri:) e così circumcidete l'huomo in sabbato.

23 ונא כד נשא מתגור
ביומא דשבתא מטול הלא
ישתא גמוסא דמישא
עלי רטון אנתון דכלה
גזרין אנתון אלהימא
דשבתא :

Se l'huomo riceve la circumcissione in sabbato, como ha la Legge di Mose non si viola? Se si, come non si dice, perche io ho fatto sabbato tutto un huomo in sabbato?

24 לא תהיון דינין במסב
כנשא אלא דינא כנא
דינא :

Non giudicate secundo l'appetto, ma giudicate cum iusto iudicio.

25 ואמרין הו אנשא מן
אורשלם לו הו הו דבעין
למקטל :

Disserano dunque alcuni de quelli de Ierusalem, Non e questo colui che cercano d'ammazzare?

19 הלא משה נתן לכם את-
התורה ואש ממכם לא עושה
את התורה למא תבקשו להרגני :

No os dió Moy sen la ley, y ninguno de vosotros haze la ley? porque me procurays matar?

20 ויען התמון ויאמר יעד לך מי
יבקש להרגך :

Respondio la compaña, y dixo, Demonio tienes: quien te procura matar?

21 ויען ישוע ויאמר אליהם
אחד מעשה עשיתי וכלכם
מתמהים :

Iesus respondiò y dixoles, vna obra hize, y todos os maravillays.

22 על כן משה נתן לכם את-
המולח לא כמשה היה כי-
נאם מאבות ובשבת מלכם
את הנאדם :

Cierto Moy sen os dió la circumcission, no porque sea de Moy sen, mas de los padres, y en Sabbado circumcidays al hombre.

23 נאם תלקח אדם את המולח
בשבת ולא מחללה תורח משה
ולמה תחרו כי את כל הנאדם
רפאתי בשבת :

Si recibe el hombre la Circuncission en Sabbado, sinque la ley de Moy sen sea quebrantada, enojayshos conmigo porque en Sabbado hize la no todo vn hombre?

24 אל תשפטו למראה עיניכם
כי נאם משפט ידק תשפטו :

No juzgades segund lo que parece, mas juzgad iusto iudicio.

25 ויאמר אחדים מאנשי
ירושלים הלא זה הו אנש
מבקשים אתם להרגו :

Dezia entonces vno de los de Ierusalem, No es este alque buscan para matarlo?

ז.

19. Οὐ μωροῦς δίδωκετε ὑμῖν τὸν νόμον, καὶ σὺν ὑμῖν ἐξ ὑμῶν ποιοῦντες νόμους; ἢ μὴ ζητεῖτε ἀποκτείνειν αὐτόν;

Moyse ne vous a-t-il pas baillé la Loy: & toutesfois nul de vous ne met en effect la Loy: pourquoi tachez vous à me faire mourir.

20. Ἀπεκρίθη ὁ ὄχλος· Ἐγώ, δαιμόνιος ἔχεις· τί σε ζητεῖ ἀποκτείνειν;

Les troupes respondirent, Tu as le diable, qui est-ce qui tache à te faire mourir.

21. Ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς, καὶ ἔπεμψε αὐτοῖς, ἵνα ἐγὼ ἐπαίω, καὶ πατέρα ὑμῶν λέγω.

Iesus respondit, & leur dit, J'ai fait vne œuvre, & vous tous en estes esmerueillés.

22. Διὸ πάντα μωροῦς δίδωκετε ὑμῖν τὴν περικύβην, ὅτι οὐκ ἔστι μωροὶς ἰσθῆ, ἀλλ' οὐκ ἔστι πατήρ, καὶ ἐσθῆ σαρξὶν περικύβην ἀνθρώπων.

Tant y a que Moyse vous a baillé la circumcission (non point qu'elle soit de Moyse, mais des Peres) & vous circumcisez l'homme au Sabbat.

23. Εἰ περικύβην λαμβάνει ἄνθρωπος ἐν σαββάτῳ, οὐ μὴ λυθῇ ὁ νόμος· ἡμεῖς χαλᾶτε ὅτι ἔστι ἀνθρώπων ὕλη· ἐπαίω ἐν σαββάτῳ;

Si l'homme reçoit la circumcission au Sabbat, afin que la Loy de Moyse ne soit violée: estes-vous courroucés contre moi pour ce que j'ai guéri un homme tout entier au Sabbat.

24. Μὴ κρίνετε κατ' ὄψιν, ἀλλὰ τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνετε.

Ne jugez point selon l'apparence, mais jugez d'un droit iugement.

25. Ἐλεγον οὖν πῦες ἐκ τῶν ἱεροσολυμιτῶν, ὅτι ὁτοῦτος ἐστὶν ὃς ζητεῖται ἀποκτείνειν;

Adonc quelques uns de ceux de Ierusalem disoyent, N'est-ce pas: cestuy-ci qu'ils cherchent à faire mourir.

19. Nonne dedit Moyses dedit vobis legem: & nemo ex vobis facit legem? Quid me queritis interficere.

Did not Moses give you a Law/ and yet none of you keepeth the Lawe? Why see ye about to kill me?

20. Respondit turba, & dixit, Demonium habes: quis te querit interficere?

The people answered/ and sayde/ Thou hast a devil: who seeth about to kill thee?

21. Respondit Iesus, & dixit eis, Vnum opus feci: & omnes miramini.

Iesus answered/ and said to them/ I have done one worke/ and ye all marvell.

22. Propterea Moyses dedit vobis circumcisionem: (non quia ex Moyse est, sed ex patribus,) & in sabbatho circumciditis hominem.

Moses therefore gave unto you circumcision: (not because it is of Moses/ but of the fathers) and ye on the Sabbath day circumcise a man.

23. Si circumcisionem accipit homo in sabbatho, ut non solvatur lex Moyse: mihi indignamini, quia totum hominem sanum feci in sabbatho?

If a man on the Sabbath receive circumcision: that the Lawe of Moses should not be broken: be ye angry with me/ because I have made a man every whole on the Sabbath day?

24. Nolite iudicare secundum faciem, sed iustum iudicium iudicate.

Judge not according to the appearance/ but iudge righteous judgement.

25. Dicebant ergo quidam ex Ierosolymis. Nonne hic est quem querunt interficere?

Then sayd some of them of Ierusalem/ Is not this he/ whom they see about to kill?

19. Hat euch nicht Moses das Gesetz gegeben / vnd niemand vnter euch thut das Gesetz? Warum suchet jr mich zu tödten?

Haffuer iche Mose giffen eder lewen / oc ingen iblant eder ger lewen? Qui soget effter as sla mig ihuel?

20. Das Volck antwortet / vnd sprach: Du hast den Teuffel / wer suchet dich zu tödten?

Solcket suarede / oc sagde / Du haffuer Dieffuelen / huo soger effter as sla dig ihuel?

21. Iesus antwortet / vnd sprach: Ein einiges werck hab ich gethan / vnd ihr wundert euch alle.

Ihesus suarede oc sagde / ieg haffuer gjort en eniste gerning / oc i vndre alle der paa.

22. Moses hat euch darumb gegeben die Beschneidung / nicht daß sie von Mose kommet / sondern von den Vätern / noch beschneidet ihr den Menschen am Sabbath.

Mose gaff eder der saare Omsteressen / iche as hui kommer aff Mose / men aff Fedrene / Aldiguel omsteret i Mennesten om Sabbathen.

23. So ein Mensch die Beschneidung annimmt am Sabbath / auff daß nicht das Gesetz Mose gebrochen werde / Zürnet ihr denn über mich / daß ich den ganzen Menschen habe am Sabbath gesund gemacht?

Der som i Menneste anammer Omsteressen om Sabbathen / paa der Mose kom skal iche brydte / Er i da vrede paa mig / at ieg helbredede der ganste Menneste om Sabbathen?

24. Richtet nicht nach dem ansehen / sondern richtet ein recht Gerichte.

Dommer iche effter anseelse / men dommer en ret dom.

25. Da sprachen etliche von Jerusalem: Ist das nicht der / den sie suchen zu tödten?

Da sagde nogle aff Jerusalem / Er det iche den / som de sogte effter as sla ihuel?

19. Vssat Moyses das wam Zaton / a Zadny i was netlini Zatonu. Proč mne hle báte zabiti?

Izali wam Moyses dade dat zakon / a kády Zaden i was nie cýti došyc zakonowi? Proč jje te go hle báte abysle mne zámordowati.

20. Odpověďel Zástup / a řekl: Diabelství máš / kdož tebe hledá zabiti?

Odpověďel Jan y řekl: Máš dyabelstvo / y proč teho hle báte abysle zámordowati?

21. Odpověďel Iesús / a řekl jim: Jeden skutek učinil jsem / a wyšší mne se divíte.

Ale Iesus dámsy odpověď řekl: Jeden jsem učinil věc / a wyšší mne se divíte.

22. Proto Moyses dal wam obřezování / ne aby Moyses bylo / ale i Otci: a w Soboru obřezujete člověka.

A však wam Moyses dedal obrzezanie / nie aby bylo od Moyses / ale i z Otca / a obrzezujete w Sabbathu člověka.

23. Poněwadž člověk obřezování přijímá w Soboru / aby nebyl ruffen Zaton Moysesu: Na mne se pak hněwá / že jsem celého člověka w Sabbathu zdrávil w Soboru?

Iesús celowal přijmout obrzezání nie w Sabbathu / a nie samie sie zakon Moysesow / ná mne hody hneie i sie gnewáť jem w Sabbathu / go celowiaka zdrávil w Sabbathu?

24. Nesudte podle zdání / ale spravedlivě soudte.

Nie sadzte wedlug postawy / ale sadzte jedem spráwedliwym.

25. Řekly někteří z Jeruzalemských pravíli: Vssat tento gesť křeťhož hledají zabiti?

A tak řekl niektorý z Jeruzolimských: Izali mne tden teší / korego zýdowie zámordowac budú?

26 וְהָאֵלֶּיךָ לֹא־אֵלֶּיךָ מִמֶּלֶךְ
וּמִדָּם לֹא־אֵלֶּיךָ מִמֶּלֶךְ
דְּלִמָּא דִּעֻקְשִׁישׁוֹ דְּהִנּוּ
שְׂרִירָאִית מְשִׁיחָא :

Et ecco qui ch'et parla liberamente, e
monxi dicono coja alcuna. I principali
hauerébben forte comoscenza de certo che
c'istui sia veramente Christo?

27 אֵלֶּיךָ לֹא־אֵלֶּיךָ יִדְעִינוּ מוֹ
אִימָרָה הוּא מְשִׁיחָא דִּין
אִמְרֵי דִּנְתָּא לֹא־אֵלֶּיךָ
יִדְעֵי מוֹ אִימָרָה הוּא :

Mas nos sappiamo bene donde c'istui
è: ma quando Christo verrà, nuno saprà
dónde sia.

28 וְאַדָּם יִשׁוּעַ קָלָה בִּדְ
מִלְּךָ בְּהִיבְנָה וְאִמְרֵי
יִדְעִין אֲנִתִּין וּמִן אִימָרָה
אֲנִי יִדְעִין אֲנִתִּין וּמִן
עֲבֹת וּבְשִׁי לֹא־אֲנִי
אֵלֶּיךָ שְׂרִירָה הוּא מוֹ
דְּשִׁרְרָה הוּא דִּנְתָּא לֹא־
יִדְעִין אֲנִתִּין לֹא :

E non dunque gridava nel tempio, in-
segnando e dicendo. E voi mi conoscete, e
sapete donde io sono: e non sapete da
me stesso ma colui che mi ha mandato e
verace, a qual voi non conoscete.

29 אֲנִי דִּין יִדְעֵי אֲנִי לֹא
(וְאִי אִמְרֵי אֲנִי לֹא יִדְעֵי
אֲנִי דִּין דִּין אֲנִי לֹא
פְּדִינָה אֲכַנְחִי אֵלֶּיךָ יִדְעֵי
אֲנִי לֹא) דִּין לִנְתָּא אֲנִי
יִדְעֵי שְׂרִירָה :

Mas io lo conosco (e se io dico di non
l'aver conosciuto, farò un mendace fi-
nalmente a voi, mi lo conosco) perché io sono
da lui, & egli mi ha mandato.

30 וּבְכֹחַ לְמַאֲחֵדָה וְלֹא
אֲנִי אֲרִמִי עֲלוּהִי אֲדִינָה
מִטּוֹל דִּלָּא עֲדִיבִיל אֲתָת
הִנְתָּ שְׂעִתָּה :

Hic effi, cretenuano de pignarilo, ma
nuno gli mette la mano addosso perché
che l'hora sua non era ancora venuta.

31 סִנְתָּא דִּין מוֹ פְּגִינָה
הִימְנוּבָה וְאִמְרֵי מְשִׁיחָה
מָה דִּנְתָּא דְּמָה דִּינְתָּא
מִן הִלּוֹ אֲתִינְתָּ דְּעִבְד
הִנְתָּ עֲבָד :

Emulis de la turba crederent in lui,
e dicevano. Quando Christo sarà venuto,
farà egli poue faga che c'istui non ha fatto?

26 וְהָאֵלֶּיךָ בְּבִטְחוֹן מְדַבֵּר וְאִישׁ
אֶחָד לֹא אָמַר לוֹ דְּבַר אִוְלִי
בְּאִמְתָּ יִדְעוּ הַנְּשִׂאִים כִּי הוּא
הוּא הַמְּשִׁיחַ :

Y heaqui, habla publicamente, y no le dicen
nada: han porventura entendido verdaderamente
los principes, que este es el Christo?

27 אֶךְ אֶחָד־הֵלֹךְ יִדְעֵנוּ אִימָרָה
הוּא וְהַמְּשִׁיחַ אִם יָבוֹא אִישׁ
לֹא יִדְעֵי אִימָרָה יָבוֹא :

Mas este sabemos de donde es: y quando vi-
niere el Christo, nadie sabrá de donde sea.

28 וַיַּעַק יִשׁוּעַ בְּהִיבֵל מִלְּבָד
וְלֹא־אִמַּר וְגַם אֲנִי יוֹדְעִים אַתֶּם
מִמֶּנּוּ אֲנִי הוּא וְאֲנִי מִמֶּנּוּ לֹא
בְּאִתִּי כִּי אִם יֵשׁ נֶאֱחָד אִשְׁד
שְׁלַחְנִי אִשְׁד אֲנִים אֲנִים יוֹדְעִים
זִוְתִּי :

Entonces c'amaua Iesus en el templo en sen-
nando, & diciendo. Y à mi me conoceys, y sabey
de donde soy: empero no he venido de mi mismo
mas el que me embió es verdadero, al qual vos-
tros ignorays.

29 וְאֲנִי יוֹדְעִי (וְאִם אִמַּר
כִּי אֲנִי יוֹדְעִי אֲתָתִי אֲהִי
כְּמוֹכֶם כֹּזֵב כִּי אִם יוֹדְעִי)
כִּי מִמֶּנּוּ הוּא אֲנִי וְהוּא שְׁלַחְנִי :

Empero yo lo conozco: (y si dixere que no lo
conozco, sere como vosotros, mentiroso, ma co-
nozco,) porque de el soy, y el me embió.

30 וַיִּבְקֹשׁ לְתַפְשֹׁנּוּ וְאִישׁ לֹא
שָׁלַח אֶת־הוּא בִּי לֹא בְּאִתָּה
עִתִּי :

Entonces procurauan prenderlo: mas nin-
guno merió en el mano, porque aun no auia ve-
nido su hora.

31 וְרַבִּים מֵהָעָם הֵאֱמִינוּ בּוֹ
וְיִנְאָמַר כִּי הַמְּשִׁיחַ אִם יָבוֹא
הֵעֲשֶׂה אֲתוֹת רַבִּים מִמֶּנְשֵׁד
הוּא עֲשֶׂה :

Y de la compaña, muchos creyeron en el, y
dezián. El Christo, quando viniere, hará mas se-
nales que las que este haze?

Σ.

26. Καὶ ἰδοὺ παρρησίᾳ λαλεῖ, ὥστε
οὐδὲν αὐτῷ λέγουσι μή τι πρὸς ἑαυτοὺς
ἴγνωται οἱ ἀρχιερεῖς ὅτι ἐστὶς ὁ
Χριστός.

Et voici, il parle franchement, & li
n'ouï disent rien. les Gouverneurs au-
royent-ils bien cognoi de fait que c'est ui-
ci est veritablement le Christ?

27. Ἀλλὰ τὴν εἰσαγγελίαν οὐκ ἴ-
σταν ὅτι ἔρχεται ὁταῦ ἐρχηται, ἐδὲ τις
γινώσκῃ πότε ἔσται.

Or nous sauons bien d'où est cest ui-
ci, mais quand le Christ viendra, nul ne
saura d'où il est.

28. Ἐκράξεν οὕτως ἐν τῷ ἱερῷ δι-
δάσκων, ὁ ἰσχυρὸς λέγων, καὶ οὐκ
εἶδαν, ὅτι οἶδαν πότε ἡμῖν ὅτι
ἡμεῖς εἶπα ἐλθῆναι, ἀλλ' ἔστις ὁ
ἀποστέλλων ὁ πᾶσις μετ' ὑμῶν εἶπα
εἶδαν.

Iesus donc crioit au temple, en sei-
gnant, & disant, Et vous me cognoissez,
à sauez d'où ie suis, & ie ne suis point
veuu de par moi mesme, mais celui qui
m'a enuoyé, est veritable, lequel vous
ne cognoissez point.

29. Ἐγὼ δὲ οἶδα αὐτὸν, (καὶ ἐὰν
ἄπαρ ὅτι εἶπα οἶδα αὐτὸν, ἵσταν οὐκ
ἡμεῖς ὑμῶν ψεύδῃς ἅλλ' οἶδα αὐ-
τὸν) ὅτι παρ' αὐτοῦ εἰμι, καὶ ἐκείνος
με ἀπέστειλε.

Mais moi, ie le cognoi: (& si ie di
que ie ne le cognoi point, ie serai men-
sur, séblable à vous mais ie le cognoi)
car ie suis de par lui, & icelui m'a enuo-
yé.

30. Ἐζήτησαν οὖν αὐτὸν πιάσαι,
καὶ οὐδὲς ἐπίβλεψεν αὐτὸν τίνα
χρῆται ὅτι ἄπαρ ἐληλυθὴ ἡ ὥρα
αὐτοῦ.

Adonc tafchoyent-ils de l'empoigner:
mais nul ne mit la main sur lui, d'autant
que son heure n'estoit point encore ve-
nue.

31. Πολλοὶ δὲ ἐκ τοῦ ὄχλου ἤπι-
στευσαν εἰς αὐτόν, καὶ ἔλεγον, ὅτι
ὁ Χρὶς ὅς ἐστις ἐλθόν, μή τι παλαιοῦ
σημεῖον ποιήσει ὡς ἔστ' ἐποίη-
σεν;

Et plusieurs d'entre les tropes creu-
rent en lui, & disoyent. Quand le Christ
sera veuu, fera-il plus de signes que ce-
lui-ci n'a fait?

26. Et ecce palam loquitur, & nihil ei dicunt. Nunquid verè cognoverunt principes quia hic est Christus?

And behold, he speaketh openly, and they say nothing to him: do the rulers know in deed that this is the very Christ?

27. Sed hunc scimus unde sit: Christus autem cum venerit, nemo scit unde sit.

Howbeit we know this man whence he is: but when the Christ cometh, no man shall know whence he is.

28. Clamabat ergo Iesus in templo docens, & dicens, Et me scitis, & unde sum scriptus, & a meipso non veni, sed est verus qui misit me, quem vos nescitis.

Then cried Jesus in the Temple as he taught, saying, Ye both know me, and know whence I am: yet I am not come of myself, but he that sent me is true, whom ye know not.

29. Ego scio eum: (Etsi dixero quia non scio eum: ero similis vobis, mendax) quia ab ipso sum, & ipse me misit.

But I know him: (and if I should say I know him not, I should be a liar like unto you) for I am of him, and he hath sent me.

30. Quærebant ergo eum apprehendere, & nemo misit in illam manus, quia nondum venerat hora eius.

When they sought to take him, but no man laid hands on him: because his hour was not yet come.

31. De turba autem multi crediderunt in eum, & dicebant, Christus cum venerit, nunquid plura signa faciet quàm quæ hic facit?

Now many of the people believed in him, and said, When the Christ cometh, will he do more miracles than this man hath done?

26. Und sihe zu / er redet fren / vnd sie sagen ihm nichts. Erkennen vnser Obersten nun gewiß / daß er gewiß Christus sey?

De see cil / hand raser obenbare / oc de siqe inted cil hannem. Kende vore Offuerste nu vif / at hand er cil vilse Christus?

27. Doch wir wissen / von wannen diser ist / Wenn aber Christus kommen wirdt / so wirdt niemand wissen von wannen er ist.

Dog vider wi hueden denne er / Men naar Christus kommer / da skal ingen vider hueden hand er.

28. Da rief Jesus im Tempel / Ich ret vnd sprach: Ja ihr kennet mich / vnd wisset von wannen ich bin / Vnd von mir selbst bin ich nicht kommen / sondern es ist ein Warhafftiger / der mich gesandt hat / welchen ihr nicht kennet.

Da roete Jhesus Tempelen / larde oc sagde / Ja i sende mig / oc vider hueden ieg er / Oc aff mig self er ieg icke kommen / men det er en Sandru / som mig vdsende / hulleten icke sende.

29. Ich kenne ihn aber: (Vnd so ich würde sagen / ich kenne sein nicht / so würde ich ein Lügner / gleich wie ihr seht) / Denn ich bin von ihm / vnd er hat mich gesandt.

Men ieg sender hannem / (Oc som ieg sagde / ieg sender hannem icke / da bleff ieg en løgnere / lige som i ere) thi ieg er aff hannem / oc hand vdsende mig.

30. Da suchten sie ihn zu greiffen / Aber niemand leget die hand an ihn / denn seine stunde war noch nicht kommen.

Da sogte de effter at greibe hannem / men ingen sagde haand paa hannem / thi hans time vaar icke end kommen.

31. Aber vil vom Volck glaubten an ihn / vnd sprachen: Wenn Christus kommen wirdt / wirdt er auch mehr zeichen thun denn diser thut.

Men mange aff folcket trode paa hannem / oc saade / Naar som Christus kommer / skal hand oc gøre flere Tegen / end denne gør.

26. Hlezwoně mluví / a nic gamu neřikají. Zdáli gsau práwě poznali knížata / že tento gest práwě Kryštus?

Poto ikowně mowí a nic mu nic řeká: zali prawdywie poznali Ahazetá? ten jest prawdywie on Krystus?

27. Ale toho známe odkud gest: Kryštus pak kónj přijde / žádný newí odkud by.

Leč my wšemy šed then fest / a gdyz przyjdzie Kryštus / žádný newíe šed by.

28. Tedy Jezus wolal včw Chrámě / řka: Vy mne znáte / a odkud jsem wšete: a sám jsem od sebe nepřišel / ale gestik prawdomluwný ktoryž mne poslal / geho wy neznáte.

Wolal tedy Jezus w Boštele wčac a mowiac: A mne znacie / y šed teštem wiecie. A nie przyšedliem sam od siebie / ale jest prawdywny ktorzy mne poslal / ktorzy wy nie znacie.

29. Ale yá znám gen / (A dijmli že ho neznám / budu podobný wám (háf.) neb jsem od něho / a on mne poslal.

Leč ja go sa znam / (y teštych rzešl že go nie znam / bede rovnym wám kiamca) dom od niego jest / a on mne poslal.

30. Protož hledali ho gijti / a žádný newřehl ruky na něho / nebo gestě nebyla přišla hodis na geho.

A šukali tego takoby go posla mál / ale žádný nie řegnál sie naň rčá / bobyła me przyšla godzina tego.

31. Žáslup pal mnoh wot / řili w něho / a prawili: Kryštus kónj přijde / zdali diwáto wšete čimti bude nadto / kierež tento činí?

A wšete ich i ludu wšerzylí wěť y mowili, Gdy Krystus przyjdzie / a zaž wiecety cudow wezyna / náw ty ktore ten wczynil?

ד

32 וַשְׁמָעוּ פָּרִישֵׁי אֶלְנֶשָׁא
בְּמִלִּין עֲלֵיהֶן הָלִין ו
וַשְׁדָּרוּ הִנּוּן וְדָבָר פִּדְגָנָה
בְּרִשָׁא דְּאַחֲדֵיהֶן:

*I Farisei udiron la ista armonia
a questo caso da lui: onde essi Farisei con
i principali Sacerdoti mandarono gli scer-
vanti per pigliarlo.*

33 וַאֲמַר יֵשׁוּעַ קָלִיל תִּהְיֶה
זָבָא עִמָּכֶן אִינָא וְאִנִּי
אִנָּא לֵית מִן דְּשָׁדְרָנִי:

*E non dunque disse loro, Io sono ancor
con essor per un poco di tempo, poi me ne
vo a colui che m'ha mandato.*

34 וְהִבְעֵינוּי וְלֵיתָת
תִּשְׁכַּחוּנוּי וְלֵאִיכָא דִּאֲנָא
אִתִּי לֹא מִשְׁכַּחִין אֲנִתָּן
לְמֵאחֲתָנָה:

*Voi mi cercavete, e non mi trovavete
e la donna io farò, voi non potrete venire.*

35 אֲמַרְיוּ וְהִבְעֵנוּי ב
בִּישְׁתִּין לֵאִיכָא עֲתִיד
הֵנָּה לְבִיאָהּ הִנּוּן לֵאֲנִי
מִשְׁכַּחִינִי לֵית לִי לֵאֲנִי
לְאַחֲרֵיהֶן: זָבָא עִמָּכֶן
דִּאֲנָא לֵית לִי לְהִתְנָה:

*Per il ver Grande, offero fin loro, Da
me de be an me colli, e a per me in tra-
mar: ma? Debe e la andare verso quelli
che sono sparsi tra Greci, & insegnare a
Greci?*

36 מָה הִי דְּבִרָא מִלְתָּה
דְּאֲמַר דְּהִבְעֵנוּי וְלֵאֲנִי
תִּשְׁכַּחוּנוּי וְלֵאִיכָא דִּאֲנָא
אִתִּי אֲנִתָּן לֹא מִשְׁכַּחִין
לְמֵאחֲתָנָה:

*Che parlare e questo ch'egli ha detto,
Voi mi cercavete, e non mi trovavete, e la
donna io farò, voi non potrete venire?*

37 בְּיוֹמָא דִּין רַבָּנָא ד
דִּאֲחִיתִי אֲחִיכָא דְּעִידָא
הָאֵם בְּרָא יֵשׁוּעַ וְהִנֵּה
וַאֲמַר אֲנִי אֲנִי צִהֵא אֲחִיתָּ
לְאַחֲרֵיהֶן:

*Oranti si intesi una grande voce
de se, d'essi, erano in grandezza, e de, &
de, se alcuni non face de gran voce, & de.*

38 כִּן מִן דְּהִימוּ בִּי א
אִיכָא דְּאֲמַר דְּהִימוּ
נִבְרִיתָּ דְּמִיָּה חִינָה
דִּידִין מִן פִּרְסָה:

*Chi crede in me, come dice la Scrittu-
ra, & faranno fiumi d'acqua viva dal suo
ventre.*

ד

32 וְכֹאֲשֶׁר שָׁמְעוּ הַמְּפֹרָשִׁים
כִּי הָיָה הָיָה הָעָם עָלָיו אֶת-
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּשְׁלְחוּ הַמְּפֹרָשִׁים
וְשָׂרֵי הַכֹּהֲנִים אֶת-הַמַּשְׁרָתִים
לְתַפְשֹׁנּוּ:

*Los Phariseos oyeron la compaña que
murmurava de el estas cosas: y los principes de
los Sacerdotes y los Phariseos embiaron seruido-
res que lo prendiesse.*

33 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ עוֹד, עֵת מְעַט
עִמָּכֶם אֵכֹל וְאֵלֶךְ אֶל-אֲשֶׁר
שְׁלָחֵנִי:

*Y Iesus les dixo, Aun un poco de tiempo esta-
ré con vosotros, y yre a quel me embiò.*

34 הִבְקִשְׁנוּנִי וְלֹא הִמָּצְאוּ וְכֹאֲשֶׁר
אֲנִי הִנֵּה אֲתֵם לֹא תוֹכְלוּ לְבוֹא
שְׂמָרָה:

*Buscárameheys, y no me hallareys: y donde
yo estaré, vosotros no podreys venir.*

35 וַיֹּאמְרוּ הַיְּהוּדִים אִישׁ אֶל-
רֵעֵהוּ אֵלֶּה זֶה עֲתִיד לָלֶכֶת כִּי
נִנְחָנוּ לֹא נִמְצְאוּ הַלְלִילָה
הַגּוֹיִם עֲתִיד לָלֶכֶת וּלְלַמֵּד אֶת-
הַגּוֹיִם:

*Entonces los Judios dixeron entresi Don-
de se ha de yr este, que no lo hallaremos? Hå se de
yr a los esparzidos entre los Griegos, y a enseñar
los Griegos?*

36 מָה זֶה דְּבָרָא אֲשֶׁר אָמַר
הִבְקִשְׁנוּנִי וְלֹא הִמָּצְאוּ וְכֹאֲשֶׁר
אֲנִי הִנֵּה אֲתֵם לֹא תוֹכְלוּ לְבוֹא
שְׂמָרָה:

*Que dicho es este que dixo, Buscárameheys, y
no me hallareys: y donde yo estaré, vosotros no
no podreys venir?*

37 וּבְיוֹם אַחֲרָיו הַגָּדוֹל בָּחַר
קָם יֵשׁוּעַ וַיַּצַּעַק לֵאמֹר הִנֵּה כָּל-
צָמָא לְכוּ אֵלַי וְשָׁתוּ:

*Mas en el postrer dia grande de la Fiesta Ie-
sus se ponia en pie, y clamava, diziendo, Si alguno
hå sed, venga a mi, y beua.*

38 כָּל-אֲשֶׁר מֵאֲמִין בִּי בְּאֲשֶׁר
אָמַר הַכָּתָב נִהְיִי מִיָּם חַיִּים
מִבְטָנוּ יוֹלֵוּ:

*El que cree en mi, como dize la Escriptura,
rios de agua viva correràn de su vientro.*

ז.

32. Ἡμεῖς οὖν οἱ Φαρισαῖοι καὶ ὅχο-
λος μαθητῶν αὐτοῦ πάντες τὸ πῶμα,
καὶ ἀπεστέλλαν οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ
δὲ μαθηταὶ καταρτίζοντες, ἵνα πιάσωσιν
αὐτὸν.

*Les Pharisiens entendirent la troupe
murmurer ces choses de lui: dont iceux
Pharisiens avec les principaux Sacrifi-
cateurs enuoyèrent des sergents pour
l'empoigner.*

33. Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς, ἔτι μικρὸν
ἔσται μετ' ὑμῶν εἰμι, καὶ κατα-
γαμῶμαι πρὸς τὸν πέμψοντά με.

*Iesus donc leur dit, Je suis encores
pour un peu de temps avec vous, puis ie
m'en vai vers celui qui m'a enuoyé.*

34. Ζητεῖτέ με, καὶ οὐκ εὗρετέ-
τε καὶ ὅτι ἐγὼ εἰμι ἐγὼ, ὑμεῖς οὐ δύ-
νασθε εἰλῆναι.

*Vous me cherchiez, & ne me trouue-
rez point, & la où ie seray, vous n'y pou-
rez venir.*

35. Εἶπεν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι μετὰ ἑ-
αυτοῦ, ποῦ ἔστι αὗτος καὶ ποῦ εἰ-
σὶν, ὅτι ἡμεῖς οὐκ εὗρομεν αὐ-
τόν; καὶ εἰς τί τοῦ διδάσκειν ἡμεῖς ἰλ-
λῶμεν μὲν καὶ πορεύομεν, καὶ οὐδὲν
σας εἰλῆναι;

*Dont les Juifs dirent entr'eux, Où
doit aller cestui-ci, que nous ne le trou-
uerons point? doit-il aller vers ceux qui
sont esparz entre les Grecs, & enseigner
les Grecs?*

36. Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ λαλῶν ὅτι
εἶπεν, Ζητεῖτέ με, καὶ οὐκ εὗρετέ-
τε καὶ ὅτι ἐγὼ εἰμι ἐγὼ, ὑμεῖς οὐ δύ-
νασθε εἰλῆναι;

*Quel est ce propos qu'il a dit, Vous
me cherchiez, & ne me trouueriez poi-
nt: & la où ie seray, vous n'y pouvez
venir?*

37. Ἐν δὲ τῇ ἑσχάτῃ ἡμέρᾳ τῇ με-
γάλῃ τῆς ἑορτῆς εἰσὶν οἱ Ἰουδαῖοι
ἐκ πόλεως, λέγοντες, εἰς τίς διψᾷ, ἐκ-
χεῖται ποτὶς με, καὶ πιῖται.

*Oren la dernière & grande iournée
de la feste, Iesus se trouua ja, criant &
disant, Si quicun a soif, qu'il vienne à
moi & boiue.*

38. Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, καθὼς
ἔστιν ἡ γραφή, ποταμοὶ ὄντες ῥοι-
λίας αὐτοῦ ῥέουσιν ἐκ τῆς κοίτης
αὐτοῦ.

*Qui croit en moi, saluant ce que dit
l'Escripture, il decoulera des riuieres d'
eau viuant de son ventre.*

32. Audierunt Pharisei turbam murmur. nrem de illo hæc: & miserunt principes & Pharisei ministros ut apprehenderent eum.

The Pharisees heard that the people murmured these things of him / & the Pharisees and his Priests sent officers to take him.

33. Dixit ergo eis Iesus, Adhuc modicum tempus vobiscum sum, & vado ad eum qui me misit.

Then said Iesus unto them / Yet am I a litle while with you / and then goe I unto him that sent me.

34. Quæretis me, & non inuenietis: & ubi ego sum vos non potestis venire.

Ye shall seeke me / and shall not finde me / and where I am / ye cannot come.

35. Dixerunt ergo Iudæi ad semetipsos, Quò hic iturus est, quia non inueniemus eum: nunquid in dispersionem Gentium iturus est, & dociturus Gentes?

Then said the Jewes among themselves / Where will he goe that we will not see him? Will he goe unto them that are dispersed abroad among the Grecians / and teach the Gentiles?

36. Quis est hic sermo quem dixit, Quæretis me, & non inuenietis: & ubi sum ego, vos non potestis venire?

What saying is this that he said / Ye shall seeke me / and shall not finde me? and where I am / ye cannot come?

37. In novissimo autem die magno festivitatis stabat Iesus, & clamabat, dicens, Si quis sitis, veniat ad me, & bibat.

Now in the last & great day of the feast / Iesus stood and cried / saying / If any man thirst / let him come unto me and drinke.

38. Qui credit in me, sicut dicit scriptura, flumina de ventre eius fluent aquæ vivæ.

He that believeth in me / as saith the Scripture / out of his belly shall flowe rivers of water of life.

32. Und es kam für die Phariseer / daß das Volk solches von ihm murmelte. Da sandten die Phariseer und Hohenpriester Knechte auß / daß sie ihn griffen.

Und der kam saar Phariseerne / at Joleter murmelte saadant om hannem. Da sendete Phariseer oc de hpperste Presters Suenne vñ / at de stulde griffe hannem.

33. Da sprach Iesus zu ihnen: Ich bin noch eine kleine zeit bey euch / vñ dann gehe ich hin zu dem der mich gesandt hat.

Da sagde Ihesus til dem / seg er end nu en liden tid haffeder / oc da gaar leg bort til dem / som mig vñ sende.

34. Ihr werdet mich suchen / vñ nicht finden / vñ da ich bin / könnet ihr nicht hinkommen.

I skulle lide effter mig / oc icke finde mig / oc der som seg er / kunde icke komme hen.

35. Da sprachen die Jüden untereinander: Wo will diser hingehen / daß wir ihn nicht finden sollen? Will er vnder die Griechen gehen / die hin vñ her zerstreuet liegen / vñ die Griechen lehren?

Da sagde Jøderne iblant huer andre / huore vil denne gaar hen / at vil stude icke finde hannem? Vil hand gaar iblant Grekerne som ligge her oc der at sprede / oc lære Grekerne?

36. Was ist das für eine rede / daß er saget: Ihr werdet mich suchen / vñ nicht finden / vñ / Wo ich bin / da könnet ihr nicht hinkommen?

Hvad er det for en Tale / at hand siger / I skulle lide effter mig / oc finde mig icke / oc huor som seg er / der kunde icke komme hen?

37. Aber am letzten tage des Festes / der am herrlichsten war / trat Iesus auff / rief vñ sprach: Wen da dürstet / der komme zu mir vñ trincke.

Men den sidste Døgnedag / som vaar hedestag / da traadde Ihesus op robre oc sagde / Huo som tørster / hand komme til mig / oc drick.

38. Wer an mich glaubet / wie die Schrift saget / von des Leibe werden ströme des lebendigen Wassers fließen.

Huo som tror paa mig / som Scripfen siger / aff hans liff skulle strømmen flyde med leffuendis Vand.

32. Glossewisse Zäkonjey Zästup rozintawägichy o nēm toto wēcy: O pošlali knijata knijstā a Zäkonjey slufebnijy / aby gen nali.

Edy slyšac skryzenbowle z cho om lud pospolicy sētral / pošlali ci to skryzenbowle / a slyšac kaplanie slufebniki aby go pošlali.

33. Sedn feli gim Gēšyso: Gēšt malicki las gsem s wā: ni: a gdu komu tterpž mne pošlat.

A przetoż rzekł im Iesus / J. G. nie maluczko bede z wami / a po tchym odejde do tego kroy mne pošlat.

34. Hledati mne budete / a nenaleznete: a kde gsem yā / wy tam nemajete přijeti.

Bedžtecie mi / a dže k me znaydžecie / y gdu ja bude z nim wy / přijdžte me moze te.

35. Protož řekli židé k sobě wespolek / Kde tento għt māj / že nenaleznem ho? Ždali w rozprylu Pohanšw plžde / a budewiti Pohany.

A przetoż żydowie mówili między sobą / Kdeż ten człowiek / ma być z nami znajdziemy? Czyli powiedzie do rozproszonych między Greki / a budują wzywać go będą?

36. Kterā gest tato řek řek rauh promluwil: Hledati mne budete a nenagdete: a kde gsem yā / wy nemuožete přijeti.

Což to žk řekā řekre mowil / Hledati mne bedžtecie k me znaydžecie / y gdu ja sestem / thām wy přijdžte me moze te?

37. W poslednjí pať den wotřcho Swātku / stāl Gēšyso a wolal řka: Žižniht koo / podiž k mně / a napij se.

A řek w on ostātecmv džen wlekt swātkā / stāl Iesus y wolal mowiac / Jesliž kto přagne / uctžet ku mne přijdžte k me.

38. Kdož wěřij we mne / pať kōž di Pismo / řekž břicha ge ho poplynau wody žiwě.

A to wterzy w mē / řāko pať wleka pismo / řekā wody žywey poplynau žymowa lego.

ד

39. וְהָאֵלֶּיךָ אָמַר עַל־הָרוּחַ אֲשֶׁר
עֲתִידִים הֵיוּ לִקְחָתָהּ
הַפְּאֻמִּיִּים בּוֹ כִּי עֲדָן לֹא
נָתַן רוּחַ הַקֹּדֶשׁ כִּי יִשׁוּעַ עֲדָנָהּ
לֹא נָתַן :

*È questo dissenso che lo Spirito che do-
menano riceuer quella che credemmo in
lui, imperochè lo Spirito Santo non era an-
cora stato dato: conciosia che l'istesso non
era ancor glorificato.*

40. סִנְיָא דִּין מִן פְּסָא
דְּשִׁמְעוּ מִלּוּקִי אֲמַרִין הוּא
הֵנוּ שְׂרִידָאִית גִּבְרָא :

*Aliti dunque de la turba hauendo
viduto queste parole, diceuano, Costui è
Veramente il Profeta.*

41. אַחֲרֵיכֵן אָמַרִין הוּא
הֵנוּ מִשִּׁיחָא אַחֲרֵיכֵן
אָמַרִין דְּלִמָּא מִן גָּלִילָא
נָתַתָּ מִשִּׁיחָא :

*Aliti diceuano, Questo è Christo, Et
aliti diceuano, Ma Christo uerrà ex Galilea?*

42. לֹא הוּא כְּתָבָא אָמַר
רַמּוֹ נִרְצָא דְּדִנְיָר וּמִן בֵּית
צִית לֶחֶם הַרְיָתָא דִּילָהּ
דְּדִיד אָתָּא מִשִּׁיחָא :

*La Scriptura non dice ella che Chr-
sto uerra dal seme da David, & dal castel-
lo de Beth-leem, d'onde habitaua David?*

43. וְהָיָה הָיָה פְּלִגְתָּא
מִטּוֹלָתָהּ בְּכַנְשָׁא :

*Quiaque dunque dissension ne la tur-
ba, per causam dei.*

44. וְאִידֵּי הֵנוּ אֲנָשִׁין
מִצְהוֹן דְּצִבְיוֹן הֵנוּ
הִנְאֲחִידִינְהִי אֵלָּא לֹא
אָנֹשׁ אֲרָמִי עֲדִינְהִי אִידֵּי :

*Et alcuni di loro si Galileam pigliare:
ma nessuno pero gli moue la mano addosso.*

45. וְאֵתָּו דְּחִשְׁנָא הֵנוּ
לְנֵת רַבִּי פִּהְנָא וּפְרִיִּישָׁא
וְאֲמַרִין דְּהוּא פִּהְנָא לְמִנָּא
לֹא אִיתִיתִינְהִי :

*Gli altri dunque se ne ritornarono a
i principali Sacerdotes, Et a i Farisei, &
quale dissero loro, Perche non l'hanno voi
menato?*

ד

39. וְהָאֵת אָמַר עַל־הָרוּחַ אֲשֶׁר
עֲתִידִים הֵיוּ לִקְחָתָהּ
הַפְּאֻמִּיִּים בּוֹ כִּי עֲדָן לֹא
נָתַן רוּחַ הַקֹּדֶשׁ כִּי יִשׁוּעַ עֲדָנָהּ
לֹא נָתַן :

*Y esto dixo, del Espiritu que auian de recebir
losque creyessen en el. Porque aun no era el Espi-
ritu Sancto, porque Iesus aun no era glorificado.*

40. וְרַבִּים מִן־הָעָם שׁוֹמְעִים
אֶת־הַדְּבָר אָמַרְוּ וְהוּא בְּאֵמָתָהּ
הִנְבִּיא :

*Entonces muchos de la compaña oyendo
este dicho, dezian, Verdaderamente este es el Pro-
pheta.*

41. וְאַחֲרֵיכֵן אָמַרְוּ וְהוּא הַמְּשִׁיחַ
אַחֲרֵיכֵן אָמַרְוּ הַמִּן־הַגָּלִיל יְבוּא
הַמְּשִׁיחַ :

*Otros dezian, Este es el Christo algunos em
pero dezian, de Galilea ha de venir el Christo?*

42. הֲלֹא כְּתָבָא אָמַר כִּי־מִצְוֶה
דְּדִיד וּמִבֵּית לֶחֶם אֶפְרָתָהּ אֲשֶׁר
שָׁם הָיָה דְּדִיד יְבוּא הַמְּשִׁיחַ :

*No dizela Escripura, Que de la simiente
de David, y del aldea de Beth-lehem, de donde e-
ra David, vendra el Christo?*

43. וְהָיָה מִצְחָהּ וּמִדְּבָרָהּ בְּעָם
עָלִי :

*Antique auia dissension en la compaña
por el.*

44. וּמִקְצֵתָם אָבִי לְתַפְשֹׁנִי אָבִל
אִישׁ לֹא שָׁלַח בּוֹ אֶת־יָדָיו :

*Y algunos de ellos lo querian prender, mas
ninguno metió sobre el manos.*

45. וַיְבוֹאוּ הַמְּשִׁרְתִּים אֵלָּה
שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים וְאֵל־הַפְּרוֹשִׁים
וַיֹּאמְרוּ לָהֶם הַמֶּלֶךְ לְמָה לֹא
הוֹלַכְתֶּם :

*Y los seruidores vinieron a los Pontifices y
a los Phariseos, y ellos les dixeron, Porque no lo
truxistes.*

ז.

39. Τῷ τῷ δὲ εἰπὼν αὐτῷ τὸ πνεῦμα
τῷ, αὐτὸ ἡμελλόν λαμβανέμεν οἱ πο-
τεῖσιν εἰς αὐτὸν ὅτι οὐκ ἔστιν ἔτι
πνεῦμα ὁ γὰρ ὁ πνεῦμα οὐκ ἔστιν
ἐδόξαθη.

*(Or disoit-il cela de l'Esprit que de-
poyent receuoir ceux qui croyoyent en
lui. car le saint Esprit n'estoit point
encore donné, pource que Iesus n'estoit
point encore glorifié.)*

40. Πολλοὶ οὖν ἐκ τῆς ὄχλου
ἐκώκυοντες τὸν λόγον, ἔλεγον, ὅτι
ὅτι ὁ λαβὼν ὁ πνεῦμα φησὶ.

*Plusieurs donc de la troupe ayans
ouï ce propos, disoyent, Cestui ci est
veritablement le Prophete.*

41. Ἄλλοι ἔλεγον, ὅτι ἐστὶ ὁ χρι-
στὸς ἄλλοι δὲ ἔλεγον, μή γάρ ἐκ τῆς
γαλιλαίας ὁ χριστὸς ἔρχεται;

*Les autres disoyent, Cestui-ci est le
Christ. Et les autres disoyent, Mais
sullu le Christ viendra-il de Galilee?*

42. Οὐχὶ ἡ γραφὴ εἶπεν, ὅτι ἐκ
τῆς σπέρματος δαuid, καὶ πόσις ἐκ
θλαίης, τῆς πόσις οὗτο ὁ δαuid,
ὁ χριστὸς ἔρχεται;

*L'Escripture ne dit-elle pas que le
Christ viendra de la semence de David,
& de la bourgade de Beth-lehem, où a
esté David?*

43. Σχίσμα οὖν ὦν ἐν τῇ ὄχλῳ
ἐγένετο δι' αὐτοῦ.

*Il eut donc dissension entre le peu-
ple pour lui.*

44. Τοὶς δὲ ἑταλοὶ ἐξ αὐτῶν
παύσαντες αὐτὸν ἄλλ' ἄνδρες ἐπιβόαντες
εἰπὼν αὐτὸν τὴν χάραν.

*Et quelques uns d'entre'eux le vou-
loyent empoigner: mais nul ne mit les
mains sur lui.*

45. Ἦλθοι οὖν αὐτοὶ ὑπαρχοῦντες
τῶν δεχηρῶν καὶ φαρισαίων, καὶ
εἰπον αὐτοῖς ἐκείνοι, Διὰ τί οὐκ ἔ-
ραχται αὐτοῖς;

*Ainsi les sergents s'en tenuirent
aux principaux Sacerdoteurs & aux
Pharisiens, lesquels leur dirent, Pour-
quoi ne l'avez-vous amené?*

46. אמרו להן דחסי
לא מפתים הכהן מלל בר
נשא ארץ וממלל הנג
עברו :

*Respondere gli scribi. Quamvis homo
non parlo così, come questi hanno.*

47. אמרו להן פרישא
למה אף אנתן טעתון :

*Laonde i Farisei risposero loro, fero
forse voi ancora angustiarci?*

48. למא אנש מו רגשא
ומן פרישא הימנו בה :

Ha però alcuno de principali, o de Farisei creduto in lui?

49. אלמא או עמא הנא
הלא ידע נמוסגא לטון
אנן :

*Ma questa turba che non sa ciò che
sia la Legge, e maladesse.*

50. אמד להן ניקדימוס
חד מנהון הו דאחא הנא
לות ישוע בלילא :

*Nicodemo (quello che era venuto a
lui di notte, il quale era uno dei loro) dice
ad essi.*

51. דלכיא נמוסגא דילן
מחייב לכר נשא אלא הו
ישמוע ביה לקודם וידע
מנא עבר :

*La nostra Legge giudica ella alcun
buono, senza hamerlo prima udito e co-
nosciuto che cosa egli habbia fatto?*

52. ענו ואמרו לה למא
אף אנת מן גלילא אנת
בצי וחי דנבא מן גלילא
לא קא :

*Effi risposero, e dissero, Se tu forse
apertu Galilea? Esamina, e sappi che di
Galilea non s'è mai alcun Profeta.*

53. (והפכו אנש אנט
לביתה :

Poi ciascuno sen andò a casa sua.

ו יושע איל לטורג
דיית :

*Ma Iesus sen andò nel monte de gli
Oliu.*

46. ויענו המשרתים בכל
עתותינו איש לא דבר בזה
האדם :

*Los seruidores respondieron, Nunca anfi ha
hablado hombre, como este hombre habla.*

47. ויענו להם המפרשים הגם
אתם נתעיתם :

*Entonces los Phariseos les respondieron,
Soys tambien vosotros engannados?*

48. הגם איש מנשיאים או
מפרשים הנאמין בו :

*Ha creydo en el alguno de los Principes, o
de los Phariseos?*

49. כי אם ההמון הזה אשר לא
ידע את התורה האדירים הפה :

*Si no este vulgo que no sabe la Ley : maldi-
cos son.*

50. אמר נקידם אליהם והכא
בלילה אליו אחד הוה מהפח :

*Dizeles Nicodemo, el que vino a el de noche
el qual era vno de ellos.*

51. התשפוט תורתנו את
האדם אם לא תשמע בטרם
ממנו ותדע מה עשה :

*Nuestra ley juzga porventura a hombre : si
primero no oyere de el, y entendiere lo que ha he-
cho?*

52. ויענו ואמרו לו הגם את
מגליל הוה חקר וראה כי נביא
מגליל לא קא :

*Respondieron, y dixeronele, No eres tu tam-
bien Galileo : escudrinna y vee, que de Galilea
nunca se leuantò Profeta.*

53. ויעזבו איש אל ביתו :
Y boluieron se cada vno a su casa.

ו יושע הלך אל הר הזיתים :

Y Iesus se fué al Monte de las Oliuas.

46.

46. Ἀπεκρίθησαν οἱ ὑποφύ-
ται, ὁδὶκνοῦντες ἐλάλησεν αὐτοῖ-
ς, ὡς εἶπεν ὁ ἄθετος.

*Les sergeans respondirent, Iamais
homme ne parla comme fait cest hom-
me.*

47. Ἀπεκρίθησαν εἰς αὐτοὺς
οἱ Φαρισαῖοι, μὴ καὶ ὑμεῖς πε-
πλάγησθε;

*Parquoi les Pharisiens leur respon-
dirent, N'avez-vous point esté leduits
vous aussi?*

48. Μὴ πρὸς ἑνὸς ἀρχόντων ὁπί-
σθουσιν αὐτῷ, ἢ ὅτι καὶ Φαρι-
σαῖον;

*Aucun des Gouverneurs ou des
Pharisiens a-t-il cru en lui?*

49. Ἀλλ' ὁ ὄχλος εἶπεν ὁ μὴ
γινώσκων τὴν νόμον, ὁπισθεύει
τοῖς ἱεροῖς.

*Mais ce populaire ici, qui ne fait que
c'est de la Loy, est plus qu'exécration.*

50. Ἀγὰρ Νικοδήμου πρὸς αὐτοὺς,
ὁ ἐλθὼν νυκτὸς πρὸς αὐτοὺς, ὃς ὦν
ἐξ αὐτῶν.

*Nicodeme (celui qui estoit venu
vers Iesus de nuit, & qui estoit un d'
eux) leur dit.*

51. Μὴ ὁ νόμος ἡμῶν κρίνει τὸν
ἄνθρωπον, εἰ μὴ ἀκούσῃ πρῶτον
τὸ πρῶτον, καὶ γινῇ τί ποιῇ;

*Notre Loy iuge-elle un homme
deuant que l'auoir ouï, & connu ce qu'il
a fait?*

52. Ἀπεκρίθησαν καὶ εἰπὺν αὐ-
τῷ, μὴ καὶ σὺ ἐκ τῆς γαλιλαίας
εἶ; ἐρῶντος, καὶ ἰδοὺ ὅτι πρὸς Φη-
τῆς ἐκ τῆς γαλιλαίας σὺ ἐγγίγεις
ταῖς.

*Ils respondirent, & lui dirent, N'es-
tu pas aussi de Galilee? enquier toi, &
sache que moi Prophete n'a esté suscitè
de Galuce.*

53. Καὶ ἐπερῶντος ἑαυτοὺς εἰς τὴν
εἰσὺν αὐτῶν.

Et chacun s'en alla en sa maison.

Κ Ε Θ Α Α Ο

[Hosius] ἐπερῶντος εἰς τὸ ὄρος καὶ
ἐλθόντων.

*Mais Iesus s'en alla en la montagne
des Oliviers.*

CAP. VII.

46. Responderunt ministri, Nunquam sic locutus est homo, sicut hic homo.

The officers answered, Neuer man spake like this man.

47. Responderunt ergo eis Pharisei, Nunquid & vos seducti estis?

Then answered them the Pharisees, Are ye also deceived?

48. Nunquid ex principibus aliquis credidit in eum, aut ex Phariseis.

Doth any of the rulers, or of the Pharisees believe in him?

49. Sed turba haec quae non novit legem, maledicti sunt.

But this people, which knoweth not the Law, are cursed.

50. Dixit Nicodemus ad eos, ille qui venit ad eum nocte, qui unus erat ex ipsis.

Nicodemus saide unto them, (He that came to Jesus by night, and was one of them.)

51. Nunquid lex nostra iudicat hominem: nisi prius audierit ad ipso, & cognoverit quid faciat?

Doth our Law iudge a man before he heare him, and know what he hath done?

52. Responderunt, & dixerunt ei, Nunquid & tu Galilaeus es? Scrutare, & vide quia à Galilea propheta non surgit.

They answered and saide unto him, (Is he of Galilee? Search and see, for out of Galilee ariseth no Prophet.)

53. Et reversi sunt unusquisque in domum suam.

And every man went unto his own house.

CAP. VIII.

Jesus autem petrexit in montem Oliveti.

And Jesus went unto the mount of Olives.

Das VII. Capitel.

46. Die Knechte antwortten: Es hat nie kein Mensch also geredt / wie dieser Mensch.

Wennene suarede / Der taled aldri noget Mensch / som derte Mensch.

47. Da antwortten ihnen die Pharisaeer: Sent ihr auch verführer?

Da suarede Pharisaeerne dem / Ere i oc forforde?

48. Glaubet auch irgend ein Oberster oder Phariseer an ihn?

Eror och nogen sted en aff de Ypperste eller Pharisaeer aa hannem?

49. Sondern das volck / das nichts vom Gesetz weiß / ist verflucht.

Men det Folk / som intet veed aff Löwen / er forbandet.

50. Spricht zu ihnen Nicodemus / der bey der nacht zu ihm kam / welcher einer unter ihnen war:

Nicodemus sagde til dem / som kom til hannem om natten / hvilken der vaar en aff dem.

51. Richtet unser Gesetz auch einen Menschen / che man in verhöret / vnd erkenne was er thut?

Demmer oc vor Löw ic Mensch / for end mand forhöret hannem / huad hand gör?

52. Sie antwortten vnd sprachen zu ihm: Bist du auch ein Galileer? Forsee vnd sihe / Auß Galilea stehet kein Prophet auff.

De suarede oc sagde til hannem / Est du oc en Galileer? Randsage oc see / aff Galilea staar ingen Prophete op.

53. Vnd ein jeglicher gieng also heim.

De huer gic saa hem.

Das VIII. Capitel.

Jesus aber gieng an den Ölberg.

De Jesus gic til Ole bierget.

Kapitola VII.

46. Odpowiedzieli słuchający: Nigdy tak nie mówił człowiek, jak ten człowiek.

Odpowiedzieli słuchający: Nigdy tak nie mówił człowiek, jak ten człowiek.

47. Kiedy odpowiedzieli im Żacy: Żadny z was nie jest seduktor.

Kiedy im odpowiedzieli Żacy: Żaden z was nie jest seduktor.

48. Żaden z książąt, ani z Żaków, nie wierzy w niego?

Żaden z książąt, ani z Żaków, nie wierzy w niego?

49. Króć Żacy, ten który nie zna Prawa, jest przeklęty.

Nieco po polsku: Ten który nie zna Prawa, jest przeklęty.

50. Mówił do nich Nikodem / ten który przyszedł do niego w noc / który był z nich:

Kiedy do nich rzekł Nikodem: Ten który przyszedł do niego w noc / który był z nich.

51. Żadnie Prawo nasze nie sądzi człowieka, dopóki nie usłyszy od niego, i nie pozna, co ma zrobić?

Żadnie Prawo nasze nie sądzi człowieka, dopóki nie usłyszy od niego, i nie pozna, co ma zrobić?

52. Odpowiedzieli / a także mu: Żadny z Żaków nie jest Galilejczykiem? Przekonaj się, i zobacz, że prorok z Galilei nie powstał.

A oni mu odpowiedzieli / a także mu: Żadny z Żaków nie jest Galilejczykiem? Przekonaj się, i zobacz, że prorok z Galilei nie powstał.

53. I nawrócili się do swoich domów.

I tak każdy wrócił do swojego domu.

Kapitola VIII.

Jesus posłował do domu.

Żadnym Jezus nie wrócił na górę.

ה

בבכר דין הפך להיכל
וכלא כנשא אתיו הו
לוחה ויתב וסלף הו
להיו :

Esul far del giorno venne di nuovo nel tempio, e tutto il popolo sene venne a lui, & egli sedendo, insegnava loro.

וספרא ופרישא איתו
לה אנתתא דאשתכח
בגיוותא ואקיימו יתה ב
ביתחון :

Hic lo scriba e i Farisei lo menarono una donna che era stata sorpresa in adulterio. E mettendola la nel mezzo.

ואמרו לוחה בפי א
אנתתא להדא אשכח
בתחון :

Gli dicono, Maestro, questa donna è stata colta in sul stesso fatto che adulterava.

באדיתא דין מושג
פקד לו למדמותה דאין
הליו ואנת מנה אמר
אנת :

Or Moïse ne La Legge ci comandava, che questa tal si lapidassero : tu dunque che ne dici?

הדא דין אמרו מנסין לה
דישכחו דיאכלין קרצניה
ואדיק יסוע לתחת וכתב
בארצא ולא שקיל צפתא
לאנש :

Questo dicevano essi tentandolo, per haver de che accusarlo. Ma Iesus chiamandosi gin scrivema col dito in terra.

כד דין חכבין הו
למשאלותה אקים ואמר
להיו דדלא חסחין הו
ביתחון קדמיה דמנה
באנש עליה :

E perseverando essi lo domandavano, egli si distese, e disse loro, Che de voi è senza peccato, gitti egli al primo la pietra contra essa.

ותוב אדיק לתורה
וכתב בארצא :

E da nuovo chiamandosi gin scrivema in terra.

ה

ובבקר שב וכלא אל תהיכל
וכל תעצם בל אליו וישב
למדם :

Y por la mañana bolvió al Templo. y todo el Pueblo vino a el : y sentado el enseñaualos.

וחסופרים והפרושים הוליכו
אליו את אשת הגתפשה
בנאבים וקיימוה בתוכם :

Entonces los Escribas y los Phariseos traen a el una muger tomada en adulterio : y poniendola en medio.

לאמר אליו המלמד את
אשה הולאת מצאנו כי נאנה
נאפת :

Dizenle, Maestro, esta muger ha sido tomada en el mismo hecho adulterando.

ובתורה משה צוה אותנו
להסקל באלה ואת מה תאמר
עליה :

Y en la Ley Moyses nos mandó apedrear a las tales : tu pues que dizes?

והאם אמרו מנסים אותנו
אשר יכלון לחיבנו ויקד ישוע
למטה ויכתב בארצא אל
הארץ לאיש לא מסבין :

Mas esto dezian tentandolo, para poderlo accusar. empero Iesus abaxado haziabaxo escreuia en tierra con el dedo.

ובנצחם לשאל לו תקים
ואמר אליהם אשר בלי חטאות
בכם ישליך בראשונה את
אבנו עליה :

Y como perseverarassen preguntandole, endereçose, y dixoles, Elque de vosotros es sin pecado, arronje contra ella la piedra el primero.

וישב ויקד למטה ויכתב אל
הארץ :

Y boluendose a abaxar hazia baxo, escreuia en tierra.

ה

2. Ορθρὸν δὲ πάλιν παρηγγίλει πρὸς τὸ ἱερὸν, καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἤρχατο πρὸς αὐτὸν, καὶ καθίσας ἐδίδασκεν αὐτούς.

Et au point du iour derechef il vint au temple, & tout le peuple vint vers lui, & il s'assit, il les enseignoit.

3. Ἀγούσι δὲ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι πρὸς αὐτὸν γυναῖκα (ὅτι) μοιχεύει κατὰ νόμον, καὶ ἐπιτιμῶν αὐτὴν ἐομέσθη.

Adonc les Scribes & Pharisiens lui amenèrent une femme sur prise en adultere : & l'ayant mise là au milieu.

4. Λέγουσιν αὐτῷ διδάσκαλε, (ταύτην ἡμεῖς) ἵπκω τοφώρῃ καὶ χολομένη.

Lui disent, Maître, ceste femme-ici a esté surprise sur le fait incline contre son adultere.

5. Ἐἰ δὲ τῷ νόμῳ Μωϋσῆος (ἡμι-) ἐπιτιμάτω τὰς ταύτας λίθοις ἅτι-ναι. σὺ οὖν τί λήγεις;

Or en la Loy Moïse nous a commandé de lapider celles qui sont telles : toi donc qu'en dis-tu?

6. Τῶν δὲ ἱεροὶ παραζωπρὸν αὐτοῦ, ἵαχοντο. (κατηγόροι) αὐτοῦ. ὁ ὅς τις κατὰ νόμον, τὴν δακτύλῳ ἔγραψεν εἰς τὴν γῆν, μὴ προσωποῦμεν.

Or disoient-ils cela le tentant, afin qu'ils eussent de quoi l'accuser. Mais Iesus s'estant encane en bas, escriuoit du doigt en terre.

7. Ὡς δὲ ἐπέμνητο ἱεροῦσιν αὐτοῦ, ἀπακλύσας ἑπὶ τοῦσδε αὐτοῦ, ὁ ἀπαμάρτητος ὑμῶν, ποῦ τὸ λίθος ἐκ' αὐτῶν βαλεῖται.

Et comme ils continuoient de l'interroguer, lui s'estant redressé, leur dit. Celui de vous qui est sans peche, jette le premier la pierre contre elle.

8. Καὶ πάλιν κατὰ νόμον ἔγραψεν εἰς τὴν γῆν.

Et derechef estant encliné, il escrivoit en terre.

731. 9

9. Audientes autem, unus post unum exhibant, incipientes à senioribus: & remansit solus Iesus, & mulier in medio stans.

And when they heard it, being accus'd by thier owne conscience, they went out one by one: beginning at the eldest even to the last: so Iesus was left alone, and the woman standing in the midst.

10. Erigens autem Iesus, dixit ei, Mulier, ubi sunt qui te accusabant? nemo te condemnavit?

When Iesus had lift up himselfe as gainst, and sawe no man: but the woman, he sayd vnto her: Woman, were ore thise thine accusers? hath no man condemn'd thee?

11. Quædicit, Nemo, Domine. Dixit autem Iesus, Nec ego te condemnabo. Vade, & iam amplius noli peccare.

She said: No man, Lord. And Iesus said: Neither do I condemne thee: go & sinne no more.

12. Iterum ergo locutus est eis Iesus, dicens, Ego sum lux mundi, qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ.

Then spake Iesus againe vnto them, saying: I am the light of the worlde: he that followeth me, shall not walke in darkenes, but shall haue the light of life.

13. Dixerunt ergo ei Pharisei, Tu de teipso testimonium perhibes: testimonium tuum non est verum.

The Pharisees therefore saide vnto him: Thou bearest record of thy selfe: thy record is not true.

9. Da sie aber das höreten / giengen sie hinaus / einer nach dem andern / von den Eltesten an / vnd Iesus ward gelassen alleine / vnd das Weib im mittel stehend.

Der de hørde det / ginge de vð / den ene effter den anden / først de Eldste / oc Ihesus bleff alene igen / oc Quinden bleff der staaendis.

10. Iesus aber richtet sich auff / vnd da er niemand sahe / denn das Weib / sprach er zu ihr: Weib / wo sind sie / deine verkläger? Hat dich niemand verdambt?

Da reysde Ihesus sig op / och der hand saa ingen / vden Quinden / da sagde hand til hende / Quinde / huor ere din Beklagere? Fordømde ingen dig?

11. Sie aber sprach: HERR / niemand. Iesus aber sprach: So verdamme ich dich auch nicht. Gehe hin / vnd sündige fort nicht mehr.

De hun sagde / HERR / ingen. Da sagde Ihesus / saa forðømme ieg dig oc icke. Gaa bort / oc synde lenger icke mere.

12. Da redet Iesus abermal zu ihnen / vnd sprach: Ich bin das Licht der Welt / wer mir nachfolget / der wirdt nicht wandeln im finsterniß / sondern wirdt das Licht des Lebens haben.

Da talde Ihesus atter til dem / oc sagde / Iea er verdens lys / hvo som effterfølger mig / hand skal icke vandre i Mørcke / men hand skal haaffue Lissens lys.

13. Da sprachen die Phariseer zu ihm: Du zeugest von dir selbst / dein zeugniß ist nicht war.

Da sagde Phariseerne til hannem / Du vidner om dig self / dit vidnesbyrd er icke sant.

9. Aoni vstýššar se to / geben po bruhém vycházeli / počavši ob staršých. V žústátu Bejšis sám / a žena v prostred stojecy.

Co gdy vstýšeli / tedy bedac ob vstýšego sum nímia starší / a osobná ieden za drugim vycházeli / počavši ob staršých a v do oslázečných / tj. tylko zostal sám Iesus a niewiasta w pośrodku stojaca.

10. A poždvižh se Bejšis řekl gijž ženo / kde jsou ti kteří na tebe žalovali? Žádný ti nebe uodjudil?

A gdy sie podnieł Iesus / p nte wdział żadnego cyprócz niewiasty / rzekł / Ktędy są ci którzy na cie žalowali? Żaden nie uodjudił.

11. Kteráto řekla: Žádný pane. V řekl Bejšis: Aniž ná tebe odsuzují: Gdyž a gijž mýce nechťes.

Tedy oná rzekla / žádný pane / A Iesus ty powiędział / Aniśa ciebie skazuje / Gdyż a więcej nie grzeš.

12. Tehdy Bejšis opět gínt mluvoll řka: Já jsem světló Světa. Kdož mne následu ge / nechodíť v temnostech / ale budeť mýti Světló žveta.

A táf potým Iesus powiędział im / mowiac / Jáma jest oná światłość światła / Procz sama idzie / nie będzie chodit w ciemności / ale / Ale będzie mýce światłość żyworka.

13. Protož řekl gemu Žákos mých: Ty sám o sobě svědeciwí wydawáš / svědeciwí twě není pravě.

A przetoż mu rzekł Jaryzauś / mówiąc / Ty sam o siebie świadeczysz / a świadectwo twoje nie jest słusne.

ח

14 צנא ישיג ואמר להון
אבן אנה משהד אנה על
נפשי שדירא הי סהדוהי
מיטול דנדע אנה מו
אימכא אהיתא איהא אול
אנה אנתון דין לא דעין
אנתון מו אימכא אהית
ולא לאיכא אול אנה:

*Essi rispose, e disse loro, Se bene so
vendo testimoniarvi che da me stesso, la mia
testimonianza non è vera: perche io so da
dove son venuto, e dove io vo: ma voi non
sapete donde io vengo, ne dove io vo.*

15 אנתון פערנאית דיין
אנתון אנה דאש לא
דא אנה:

*Vos iudicatis secundum carnem, et non
iudico aliquem.*

16 ואן דאן דיני שדירא הו
מיטול דלא הנית בלחדי
אלא אנה ואבי דשדירא:

*Chi fa se ancora giudica, al men giudica
è degno di fede: perche io non son solo,
ma io e il Padre che mi ha mandato.*

17 ובמורכבון דין פתיב
דסהדוהי דדעין אנתון
סדירא הי:

*Ei ancor ne la vostra Legge è scritto,
che La testimonianza di due homines è
vera.*

18 אנה אנה דסהד אנה
על נפשי ואבי דשדירא
סהד עלי:

*Io son quello che rendo testimonianza
da me medesimo, e da me rendo testi-
monianza al Padre che mi ha mandato.*

19 אמרין לה איכו אבוק
צנא ישיג ואמר להון ולא
לי דעין אנתון ולא לאבי
אלא לי דעין אנתון אנה
לאבי דעין אנתון:

*Essi allora gli dissero, Dove è tuo Pa-
dre? Essi rispose, Voi non conoscete me,
ne mio Padre: se voi mi conoscete,
conoscete ancor mio Padre.*

ח

14 וצען יצוע ויאמר אליהם
אם אני מעיד על נפשי אמר
היא עדותי כי ידעתו מאין
באתי ולאן אלק ואתם לא
ידעתם מאין בא אני ולאן
האלך אנכי:

*Respondió IESVS, y dixoles, Aunque yo
doy testimonio de mi mismo, mi testimonio es
verdadero: porque sé de donde he venido, y ad-
onde voy: mas vosotros no sabays de donde
vengo, y adonde voy.*

15 כי אתם שופטים כדור
ובשר ואני אינני שופט אה-
ל-איש:

*Vosotros segun la carne juzgays: mas yo no
juzgo a nadie.*

16 ואם אשפוט אנכי אן
משפט צדקה הוא כי אינני
לבדי הנה כי אם אני ואבי
אשר שלחני:

*Y si yo juzgo mi iuzio es verdadero: porque
no soy solo, mas Yo, y el que me embió, el Padre.*

17 ואכן בתורתכם נכתב כי
על פי שנים עדים יקום דבר:

*Y en vstra Ley está escripto, Que el testimo-
nio de dos hombres es verdadero.*

18 אנכי הוא אשר מעיד עלי
נפשי והאב אשר שלחני גם
הוא מעיד עלי:

*Yo soy el que doy testimonio de mi mismo
y da testimonio de mi el que me embió, el Padre.*

19 ויאמר אליו איך אביך וצען
ישוע גם לא אתי ידעתם וגם
לא את אבי ואם תדעו אתי
ואת אה אבי תדעו:

*Y dezianle, Donde está tu Padre? Respon-
dió Iesus, Ni a mi me conocays, ni a mi Padre Si a
mi me conociesdes, a mi padre tambien cono-
ceriades.*

ח.

14. Ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶπεν
αὐτοῖς, καὶ ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐ-
μαυτοῦ, ἀληθὴς ἐστὶν ἡ μαρτυρία
μα ὅτι οὐκ οἶδα ποθεν ἦλθον καὶ ποῦ ὑ-
πάγω· ὑμεῖς δὲ οὐκ οἰσθατε ποθεν
ἔρχομαι, καὶ ποῦ ὑπάγω.

*Iesus respondit, & leur dit, Encore
que ie rende témoignage de moi me-
me, mon témoignage est digne de foy.
car ie sai d'où ie suis venu, & ou ie vai,
mais vous ne savez d'où ie vico, ni ou ie
vai.*

15. Ὑμεῖς κατὰ τὴν σάρκα κρί-
νετε ἐγὼ οὐ κρίνω ἄνθρωπον.

*Vous iugez selon la chair, moi ie
ne iuge personne.*

16. Καὶ ἐάν τις κρίνῃ ἐγὼ, ἡ κρί-
σις ἡ ἐμὴ ἀληθὴς ἐστὶν· ὅτι μόνος
ὁκ τῶν, ἀλλ' ἐγὼ, καὶ ὁ πέμψας
με πατήρ.

*Que si même ie iuge, mon iuge-
ment est digne de foy: car ie ne suis p
int seul, mais il y a moi le pere qui m'a
envoyé.*

17. Καὶ ἐν τῇ νόμῳ δὲ τῷ ὑμε-
τερο γέγραπται, ἐπὶ δύο ἀνθρώ-
πων ἡ μαρτυρία ἀληθὴς ἐστὶν.

*Même il est escrit en vstre Loy,
que le témoignage de deux hommes
est digne de foy.*

18. Ἐγὼ εἰμι ὁ μαρτυρῶν περὶ
ἐμαυτοῦ, καὶ μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὁ
πέμψας με πατήρ.

*Je suis celui qui ren témoignage de
moi, même, & ie Pere qui m'a envoyé,
rend témoignage de moi.*

19. Ἐλεγον οὖν αὐτοῖς, πῶς ἐστὶν ὁ
πατήρ σου; ἀπεκρίθη ἰησοῦς, ὁ
ὅτι οἶδα π, οὐκ ᾔδειν ποτε πατέρα μου, καὶ
ἐμὶ ὁδῶν, καὶ τὸν πατέρα μου ὁδῶ-
ν αὐτ.

*Ils lui dirent donc, Où est ton Pere?
Iesus respondit, Vous ne cognoissez ni
moi, ni mon Pere. Si vous ne cognois-
sez si, vous cognoistriez aussi mon Pere.*

14. Respondit Iesus, & dixit eis, Et si ego testimonium perhibeo de meipso, verum est testimonium meum: quia scio unde veni, & quò vado: vos autem nescitis unde venio, aut quò vado.

Iesus answered: and saide unto them: Though I beare recorde of I myselfe: yet my recorde is true: for I know whence I came and whither I go: but ye cannot tell whence I come: and whither I go.

15. Vos secundum carnem indicatus, ego non iudico quenquam.

Ye iudge after the flesh: I iudge no man.

16. Et si iudico ego, iudicium meum verum est, quia solus non sum, sed ego & qui misit me, Pater.

And if I also iudge, my iudgement is true: for I am not alone: but I and the Father that sent me.

17. Et in lege vestra scriptum est, quia duorum hominum testimonium verum est.

And it is also written in your Law: that the testimony of two men is true.

18. Ego sum qui testimonium perhibeo de meipso: & testimonium perhibet de me, qui misit me, Pater.

I am one that beare witness of myselfe: and the Father that sent me, beareth witness of me.

19. Dicebant ergo ei, Vbi est Pater tuus? Respondit Iesus, Neque me scitis, neque Patrem meum, si me sciretis: forsitan & Patrem meum sciretis.

Then said they unto him, Where is thy Father? Iesus answered, Ye neither know me: nor my Father. If ye had known me, ye should have known my Father also.

14. Iesus antwortet / vnd sprach zu ihnen: So ich von mir selbst zeugen würde / so ist mein zeugnis war / denn ich weiß von wannen ich kommen bin / vnd wo ich hingehe. Ir aber wisset nicht von wannen ich komme / vnd wo ich hingehe.

Iesus suarede / or sagde til dem / der som ieg vidner om mig self / da er mit vidnisbyrde sant. Thi ieg veed hueden ieg kom / or huort ieg gaar hen / Men i vide icke / hueden ieg kommer / or huort ieg gaar hen.

15. Ihr richtet nach dem fleisch / ich richte niemands.

I domme effter Rodet / Jeg dommer ingen.

16. So ich aber richte / so ist mein Gerichte recht / Denn ich bin nicht alleine / sondern ich vnd der Vater der mich gesandt hat.

De der som ieg dommer / da er min dom ret / Thi ieg er icke alene / men Jeg oc Faderen som vdsende mig.

17. Auch stehet in eurem Geseße geschrieben / daß zweyer Menschen zeugnis war sen.

Der saar oc scressitt i eders lov / At thu Menistis vidnisbyrde er sant.

18. Ich bins der ich von mir selbst zeuge / vnd der Vater der mich gesandt hat / zeuget auch von mir.

Jeg er den som vidner om mig self / oc Faderen som vdsende mig / vidner oc om mig.

19. Da sprachen sie zu ihm: Wo ist dein Vater? Iesus antwortet: Ihr kñet weder mich noch meinen Vater. Wenn ihr mich kñnetet / so kñnetet ihr auch meinen Vater.

Da sagde de til hannem / huor er din Fader? Iesus suarede / I kende huerken mig oc en min Fader. Der som i kende mig / da kende i oc min Fader.

14. Odpowědem Gęsijs kęł gęm: Atkoli pą swędectwų wpy dąwam sām o sobę / wssak prawo gest swędectwų mę: nebo więm odkud gęm pęssel aneb fde gdu: ale wy niewięte odkud pęchąpęm / aneb fde gdu.

At Iesus odpowiedział y ręłł gęm / Chocębych ja też świadczył sām o sobie / więdy też sęssak swędectwo mę / gędę więm skądem pęchęł y do fad idę, l. cę wy nie więte skądem pęchęł y do fad idę.

15. Wy podobę tęla saudiste / pą nęsaudiję ni fadnęho:

Wy wedle cięł sędzicie / At nęstego nęsaudję.

16. Abych pal y saudil pą / Saud muog gęstę prawę: neč sām nęgęm / ale pą a tęn kteręj mę postal / Dęc.

At chocębych ja sę sędzęł / sęd moy testę prawdjęm / bo nie tęstęm sām / ale ja y kteręm postal Dęc.

17. At w fąkonę wassem pęsą no gęst: Je dwau fłowęfuon swędectwų prawę gęst.

W fąpęsęnoćest w fąkonę w kęsym / Je dwęygę lędj świadcętwo sęssak tęst.

18. Ją gęm tęn kteręj swędectwų wpy dąwam sām o sobę: a swędectwų wpy dąwam o mę / tęn kteręj mę postal / Dęc.

Jac tęstęm tęn fchorę sām o sobę świadcęł / świadcę o mę tęn kteręm postal Dęc.

19. Protoj kęłł gęmu: Kde gęst Dęc twuog? Odpowęł Gęsijs: Anę mę znąć / and Dęc męho. Kdębyście mę znąłi / y Dęc męho znąłibyście.

Čęby mu mowęł / Gęłż więdy tęst tęn twęg Dęc? A odpowięł jęł Iesus: Anę mę znąć / and Gęł męgo / być tęm znąłi / y Gęłbyście męgo znąłi.

20. הליו מלא מלל בית
גנא כד מלף בהיכלא ולא
אנש אחדה לא גיד עד
כיל אתת בית שעתה :

Queste parole disse Iesus ne la Tese-
teria, insegnando nel templo: e nuno si
presu, perche no tra ancor venuto d'ho-
ra sua.

21. אמר להון תוב ישוע
אנא מול אנא ותבעוני
תמיתון בחטאיכון
ואיכא דאנא מול אנא
אנתון לא משפחין אנתון
למאתא :

E di nuovo Iesus disse loro, Io sono
Go, e voi mi cercate, e non mi cercate
perche non ho ancora venuto
venire.

22. אמרין יהודיא למא
כי ופסה קטר דאמר
דאיכא דאנא מול אנא
אנתון לא משפחין אנתון
למאתא :

I Giudei dunque direvano, Occideri
egli se stesso, perche dice, Io sono Go.
Voi non potete venire?

23. ואמר להון אנתון מן
הלמיתא איתון ואנא מן
הליל אנא איתון מן הנה
איתון נקמה אנא ל
היה מ הנה איתון :

E egli disse loro, Io son de la parte
deserto, et non da qualche an per voi
fate, da questo mondo, io non son de
questo mondo.

24. אמרת לכון דתמיתון
בדטאיכון און ל
תמיתון דאנא אנא
תמיתון בחטאיכון :

Però ho detto che se morirete ne vo-
stri peccati, perche se voi non credete
che io sono, morirete ne vostri peccati.

25. אמרין יהודיא אנתון מן
אנא אמר להון ישוע אנא
דשרית דאמלל עמכון :

Allora essi gli dissero, Chi se tu? E
Iesus disse loro, Quella che da principio
ancor ho detto.

26. בני אירא לי עיניכון
למאמר ולמרו אלא מן
דטריני שריר הו ואנא
אירון דסביעת בינה הליו
רו ממלל אנא בעיניא :

Io ho da parlare a giudicar di voi mol-
te cose, ma calui che m'ha mandato e ve-
ra e di tutte cose che ho veduto da lui, quel-
lo parlo nel mondo.

Io ho da parlare a giudicar di voi mol-
te cose, ma calui che m'ha mandato e ve-
ra e di tutte cose che ho veduto da lui, quel-
lo parlo nel mondo.

20. ואחד דברים האלה דבר
ישוע בבית גנא מלמד בהיכל
ואיש לא תפשו כי עוד לא באה
עתו :

Estas palabras hablo Iesus en el lugar de las
limosnas ensennando en el templo: y nadie lo
prendió, porque aun no auia venido su hora.

21. וישב ויאמר להם ישוע אני
הולך ויבקשוני ויבטח אתכם
תמותון ואנא אני אלך אתם
לא תוכלון לבוא שמה :

Y dixo les otra vez Iesus. Yo voy, y buscare
meys, mas en vuestro peccado morireys: adonde
yo voy, vosotros no podeys venir.

22. ויאמרו היהודים היהרג
נפשו כי אמר הוה אנא
אלך אתם לא תוכלון לבוא שמה :

Dezian entonces los Judios, Hase de matar
a si mismo, que dice, Adonde yo voy, vosotros no
podeys venir?

23. ויאמר להם אנא מלמטה
ואני מלמעלה אתם מעולם
הנה ואני אני מעולם הנה :

Y deziales, Vosotros soys de abaxa, yo soy de
arriba: vosotros soys de este mundo, yo no soy de
este mundo.

24. לכן אמרתי לכם כי תמותון
בהטאתיכם כי אם לא תאמינו
כי אני הוה תמותון בהטאתיכם :

Porellos dixi, que moriríades en vuestros
peccados, porque si no creyeredes que yo soy, en
vuestros peccados morireys.

25. ויאמרו אליו את מי הוה
ויאמר להם ישוע אני דאשור
המדבר אליכם :

Y dezianle, Tu quien eres? Entonces Iesus
les dixo, El que al principio tambien os he dicho.

26. רבות היו לי לדבר ולשפוט
עליכם כי אם אשר שלחני
ואמן הוה ואשר שמעתי ממני
אלה מדבר אני אליהם :

Muchas cosas tengo que dezir, y juzgar de vo-
sotros: mas el que me embió, es verdadero: y yo,
lo que he oydo de el, esto hablo en el mundo.

Io ho da parlare a giudicar di voi mol-
te cose, ma calui che m'ha mandato e ve-
ra e di tutte cose che ho veduto da lui, quel-
lo parlo nel mondo.

20. Ταῦτα πρὸς ῥήματα ἐλάλησεν
ὁ ἰησοῦς ἐν τῷ ναῷ Φυλακίῳ, δι-
δάσκων ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ οὐδὲς ἔπι-
σταν αὐτόν. οτι ἔτι οὐ ἐληλυθὲν ἡ
ὥρα αὐτοῦ.

Ces paroles dit Iesus en la threso-
terie, enseignant au temple: & nul ne
l'empoiigna, pourtant que son heure n'
estoit point encore venue.

21. Εἶπεν οὖν πάλιν αὐτοῖς ὁ ἰη-
σοῦς, ἐγὼ ὑπάγω, καὶ ζητήστέ
με καὶ ἐν τῇ ἀμαρτίᾳ ὑμῶν ὀπο-
θήσεσθε. ἐπεὶ ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς
οὐ δύνασθε εἰσέλαι.

Et Iesus leur dit derechef, Je m'en
vai, & vous me chercherez, & mourrez
en vostre peché: là où ie vai, vous ne
pouvez venir.

22. Ἐλεγον οὖν οἱ ἰουδαῖοι, μήτι
ὀπορεύσεαι ἑαυτὸν, ὅτι λέγεις, ὅπου ἐ-
γὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε
εἰσέλαι.

Les Iuisi donc disoyent, Se tuera il
soi-mesme d'autant qu'il dit, Là où ie
vai, vous ne pouvez venir.

23. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὑμεῖς ἐκ
τῆς γῆς ἐστέ, ἐγὼ δὲ ἐκ τῆς ἀνω ἐ-
μί· ὑμεῖς ἐκ τῆς σαρκὸς τῆς γῆς ἐστέ,
ἐγὼ δὲ ἐκ τῆς σαρκὸς τῆς ἀνω ἐστέ.

Adonc il leur dit, Vous estes d'em-
bas, ie suis d'enhaut: vous estes de ce
monde, moi ie ne suis point de ce mon-
de.

24. Εἰπον οὖν ὑμῖν ὅτι ὀπορεύσεαι
ἐκ τῆς ἀμαρτίας ὑμῶν ἐὰν
οὐ μὴ πιστεύῃς ὅτι ἐγὼ εἰμι, ὀ-
πορεύσεαι ἐκ τῆς ἀμαρτίας ὑ-
μῶν.

Pourtant vous ai-je dit, que vous
mourrez en vos pechés: car si vous ne
croyez que ce suis-je, vous mourrez en
vos pechés.

25. Ἐλεγον οὖν αὐτῷ, εὐ τίς εἶ;
καὶ ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, τίς ἐ-
γὼ ὅτι καὶ λαλῶ ὑμῖν.

Adonc ils lui dirent, Toi qui es-tu?
Et Iesus leur dit, Ce que ie vous di des
le commencement.

26. Πολλὰ ἔχω πρὸς ὑμᾶς λα-
λῆσαι καὶ κρίνειν, ἀλλ' ὁ πρὸς ἐμὲ
ἀλκήεις ἐστίν, καὶ γὰρ ἃ ἠκούσα παρ'
αὐτοῦ, ταῦτα λαλῶ εἰς τὸν κόσμον.

J'ai beaucoup de choses a parler &
juger de vous: mais celui qui m'a enuoyé,
il est veritable: & les choses que j'ai
ouies de lui, ie les di au monde.

Io ho da parlare a giudicar di voi mol-
te cose, ma calui che m'ha mandato e ve-
ra e di tutte cose che ho veduto da lui, quel-
lo parlo nel mondo.

20. Hæc verbalocutus est Iesus in gazophylacio, docēs in templo: & nemo apprehendit eum, quia necdum venerat hora eius.

These words spake Iesus in the treasury as he taught in the temple: and no man laid hands on him: for his hour was not yet come.

21. Dixit ergo iterum eis Iesus. Ego vado; & quaeritis me, & in peccato vestro moriemini. Quod ego vado, vos non potestis venire.

Then said Iesus againe unto them: I go my way: and ye shall seeke me: and I shall die in your sinnes. Whither I go: can ye not come.

22. Dicebant ergo Iudæi, Nunquid interficiet semetipsum, quia dicit, Quo ego vado, vos nō potestis venire?

Then said the Iewes: Will he kill himselfe because he sayth: Whither I go: can ye not come?

23. Et dicebat eis, Vos de deorsum estis, ego de supernis sum. Vos de mundo hoc estis: ego non sum de hoc mundo.

And he said unto them: Ye are from beneath: I am from above: ye are of this world: I am not of this world.

24. Dixi ergo vobis, quia moriemini in peccatis vestris, si enim non credideritis quia ego sum, moriemini in peccato vestro.

I said therefore unto you: That ye shall die in your sinnes: for except ye believe that I am he: ye shall die in your sinnes.

25. Dicebant ergo ei, Tu quis es? Dixit eis Iesus, Principium qui & loquor vobis.

Then said they unto him: Who art thou? And Iesus said unto them: Even the same thing that I sayde unto you from the beginning.

26. Multa habeo de vobis loqui & iudicare, sed qui me audit, verax est: & ego quæ audiui ab eo, hæc loquor in mundo.

I have many things to saye: and to iudge of you: but he that heareth me: his sinne is forgiven: and the things that I have heard of him: those I speake to the world.

20. Dife wort redet Iesus an dem Gotteskasten / da er lehret im Tempel. Vnd niemand greiff in / denn seine stunde war noch nicht kommen.

Diffe ord taled Ihesus hoß Guds kiste / der hand larde i Tempelen. De ingen greb hannem / Thi hans stund vaar icke end kommen.

21. Da sprach abermal Iesus zu ihnen: Ich gehe hinweg / vnd ir werdet mich suchen / vnd inn euer sünde sterben. Wo ich hingehet da könnet ihr nicht hin kommen.

Da sagde Ihesus attet til dem / Jeg gaar bort oc i stulle lede efter mig / oc dōt eders synder. Der som ieg gaar hen / did lundet icke komme.

22. Da sprachen die Jüden / wil er sich denn selbst tödten / daß er spricht: Wo hin ich gehet / da könnet ihr nicht hinkommen?

Da sagde Iudeerne: Vil hand da sla selvsfige ihuel / at hand siget / Der som ieg gaar hen. did lundet icke komme?

23. Vnder sprach zu ihnen: Ihr seht von unten her / Ich bin von oben herab. Ihr seht von diser Welt / Ich bin nicht von diser Welt.

De hand sagde til dem: I ere neden aff / Jeg er oven aff. I ere aff denne Verden: Jeg er icke aff denne Verden.

24. So habe ich euch gesagt / daß ihr sterben werdet in euren sünden / denn so ir nicht glaubet / daß ichs sey / so werdet ihr sterben in euren sünden.

Saa haaffuer ieg sagd til eders: at i stulle dōt eders sonder / Thi der som i icke tro / at der er Jeg / Da stulle i dōt eders synder.

25. Da sprachen sie zu ihm: Wer bist du denn? Vnd Iesus sprach zu ihnen: Erslich der / der ich mit euch rede.

Da sagde de til hannem / huo est du da? De Ihesus sagde til dem / Bort den / ieg som taler med eder.

26. Ich habe vil von euch zu reden / vnd zu richten / aber der mich gesandt hat / ist warhafftig / vund was ich von im gehört habe / das rede ich vor der Welt.

Jeg haaffuer meget at tale oc at dōmme om eder. Men den som mig vdsende / er sandru / oc huad som ieg haaffuer hørt aff hannem / det taler ieg saar verden.

20. Eato slowa mluroſi Geſus v pokladnice vte w Chrá: mē / a Jádnoſ ho nepal / neč geſtē bpla nepřijſſa hodina geſo.

Etc slowa mowit Jezus w skřesbnicy, wczac w kōsk. icke / a Jádnoſ ho nepal / neč geſtē bpla nepřijſſa hodina geſo.

21. Tedy řekl gsm opēt Geſus: Já gdu / a hledati budete mnē / a w hrſchu waſſem je mſete. Kde nā gdu / wy nemuſte přejiti.

Powiedział im po wtore Jezus: Ja idę / a będziecie mnie szukać / a w grzechu waszym pomrzecie: A gdzie ja idę / wy przysiężcie nie możecie.

22. Protož pravili Jidē: Zbali se sám zabije? Je pravdy: Kde nā gdu / wy nemuſte přejiti.

Mowili tedy Jydowie: Zboc si sam zabije / je prawdy: Kde nā gdu / wy przysiężcie nie możecie.

23. Řekl gsm: Wy j dāsu gſte nā s hrſh gſem. Wy gſte j toho to Swēta / nā n eſſem j toho to Swēta.

Tedy řekl do nich: Wy jste dāse s hrſh gſte / a sam jest s hrſh gſem: Wy gſte j toho to Swēta / nā n eſſem j toho to Swēta.

24. Protož řekl gsm wām / Je zemřete w hrſhſhch waſſich. Neč nebudati wēſti Je nā gſem / zemřete w hrſchu waſſem.

Powiedział ciem wam tedy: Je zemřete w grzechoch waszych: Neč nebudati wēſti Je nā gſem / zemřete w hrſchu waſſem.

25. Protož řekl gemu: Ty kdo gſe? Řekl gsm Geſus: Počatē / kterpž y mlurym wām.

Řekym je mu om řekl: Ty coſ jest zač: A Jezus im powiedział: To co wam y sprzodka powie dam.

26. Mnobē wēſy mām o wās mlurwīl a ſaudu / ale ten kterpž mne poſlal / prawdomluw w nō geſt: a nā kterē wēſy ſmſſal ſem od nēho / tpt mlurwym nā Swētē.

Mianco was wiele mowi: y ſadje / leč ten ktoręc mne poſlal iſtci prawdymy / a ja to com od niego ſlyſal / powie dam nā Swētē.

ח
27 ולא ידעו דעל אבא
אמר להון :

Essi non intesero che egli diceva loro del Padre.

28 אמר להון טוב ישוע
אמתי דתרימוגה לברה
דאנשא דידין תדעון
דאנשא אבא ומדס מן
עבית נפשי לא עבד אבא
אלא איכנא דאלפני אבא
הכנת הו ממלל אבא :

Peril che l'avea detto loro, Quando voi haverete amato al Figliuol de l'huomo, allora conoscerete che io sono, che io non fa niente da me stesso: anzi che io fa lo queste cose, come mio Padre me ha insegnato.

29 ומן השדרני עמי א
איתיהי ול שבהני ב
בלחודי אבא מטול דאנא
מרם דשפר לה עבד אבא
בכלובו :

Impero che colui che mi ha mandato è con meco: il Padre non m'ha lasciato solo, per tanto io fo sempre le cose che gli piacciono.

30 וכד הליו ממלל הו
סגיאא הימנו ביה :

Mentre che egli parlava queste cose, molti crederono in lui.

31 ואמר ישוע להון י
יהודי דהימנו ביה אן
אנתון תפותרון במלתי ש
שריאת תלמידי אנתון :

Diceva dunque l'avea ai Giudei che gli avevano creduto, Se voi sarete saldi in la mia parola voi sarete veramente miei discipoli.

32 ותדעון שררה ויהו
שררה יצדכון :

Et conoscerete la Verità, et la Verità os farà libre.

33 אמרו לה ידעה חנו
דאברהם ומן מתו
עבדיתא לאנש לא
בליתנא לו איכנא אמר
אנת דתהוון בני תאנא :

Essi gli risposero, Noi siamo seme d'Abraham, et noi non servimmo a persona: come dunque dici tu: Voi sarete fatti liberi?

ח
27 ולא ידעו כי על האב
דבר אליהם :

Mas no entendieron que el les hablava del Padre.

28 ויאמר להם ישוע א
תרימו זאת בן האדם אן תדעו
כי אני הנה וצפני מאומה לא
עושה אני כי אם כאשר למדני
אבי אלה מדבר אנכי :

Dixoles pues Iesus, Quando leuatareys al hijo del hombre, entonces entenderes que yo soy, y que nada hago de mi mismo: mas como el Padre me ensenno, esto hablo.

29 ואשר שלחני עמי הנה לא
עובדי לבדי אבא כי אני אחד
רצוני עושה בכל עת :

Porque el que me embió, conmigo está. no me ha dexado solo el padre: porque yo, lo que a el agrada, hago siempre.

30 ובדברו אחד הלאה רבים
האמינו בו :

Hablando el estas cosas, muchos creyeron en el.

31 ויאמר ישוע אל היהודים
אשר האמינו בו אם תעמדו
בדברי באמת תלמידי הוים
אנכם :

Y decia Iesus a los Judios que le auian creydo, Si vosotros permanecierdes en mi palabra, sereys verdaderamente mis Discipulos:

32 ותדעו זאת האמת והאמת
תפריע אתכם :

Y conocereys la verdad, y la Verdad os libertará.

33 ויענו לו ודע אברהם אנו
ולאש לא עבדנו בכל עת
ואיכנא תאמר כי תפדעו :

Y respondieronle, Simiente de Abraham somos, y jamas seruimos a nadie; como dizes tu, Sereys libres.

ח

27. Οὐκ ἔγνωσαν ὅτι πρὸς πατέρα
ἐφ' αὐτοῖς ἐλάλει.

Ils ne cognoissent point qu'il leur parloit du Pere.

28. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ὅταν
ὕψωσιν τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, τότε
γνώσεσθε ὅτι ἐγὼ εἰμι, καὶ ὅτι ἐ-
μαυτῇ πατρὶ ἔδωκα, ἀλλὰ καθὼς ἐ-
δίδαξέ με ὁ πατήρ μου, τὰ ὅσα λα-
λῶ.

Parquoi Iesus leur dit, Quand vous aurez eleue le Fils de l'homme, vous cognoistrez, lors que ce suis ie, & que ie ne fais rien de par moi-mesme mais, que ie di ces choses ainsi que mon Pere m'a enseigné.

29. Καὶ ὁ πείμψας με, μετ' ἐμοῦ
ἐστὶν ὅτι ἐφ' ἡκεί με μένει ὁ πατήρ
ὅτι ἐγὼ τὰ δέξασθαι ποιεῖ πατρί-
τι.

Car celui qui m'a enuoyé est avec moi: le Pere ne m'a point laissé seul, pourtant que ie fai tousiours les choses qui lui plaisent.

30. Ταῦτα οὖν λαλοῦντος
πολλοὶ ἐπίστευσαν ἐν αὐτῷ.

Comme il disoit ces choses, plusieurs creurent en lui.

31. Ἐλεγει οὖν ὁ ἰησοῦς πρὸς τοὺς
ποπυλῶτας αὐτοῦ ἰσραήλ, εἰ ἂν
ὕμεις μένητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ,
ἀληθεὺς μαθηταί μου ἐστέ.

*A donc disoit Iesus aux Juifs qui a-
uoient creu en lui, Si vous persistez en
ma parole, vous serez vraiment mes
disciples,*

32. Καὶ γνώσεσθε πῶς ἀλήθεια ἐστίν,
καὶ ὅτι ἀλήθεια ἐστὶν τὸ πρῶτον ὑμῶν.

*Et cognoistrez la verité, & la veri-
té vous affranchira.*

33. Ἀπεκρίθησαν οὖν αὐτῷ ὡς ἔμελλεν
ἀποκρισέναι, καὶ εἰπὼν διδασκάλω
καὶ πατρίτι πῶς οὐ λέγεις, ὅτι
ἐλδοῖμαι γράσασθαι;

*Ils lui respondirent, Nous sommes la posterité d'Abraham, & si jamais ne ser uissmes à personne: comment donc dis-
tu, vous serez affranchis?*

CAP. VIII.

27. Et non cognoverunt quia patrem eis dicebat Deū.

They vnderstood not that he spake to them of the Father.

28. Dixit ergo eis Iesus, Cum exaltaveritis filium hominis, tunc cognoscetis quia ego sum, & a me ipso facio nihil, sed sicut docuit me Pater, hæc loquor.

Then sayde Iesus vnto them: When we haue lift vp the Sonne of man / then I shall let you know that I am he: and that I do nothing of my selfe: but as my Father hath taught me / so I speake these things.

29. Et qui me misit, mecum est, & non reliquit me solum, quia ego quæ placita sunt ei, facio semper.

For he that sent me is with me: the Father hath not left me alone: because I do alwayes those things / that please him.

30. Hæc illo loquente, multi crediderunt in eum.

As he spake these things / many beleeued in him.

31. Dicebat ergo Iesus ad eos qui crediderunt ei Iudæos, Si vos manseritis in sermone meo, vetè discipuli mei eritis.

Then said Iesus to the Jewes which beleeued in him: If ye continue in my wordes ye are verely my disciples.

32. Et cognoscetis veritatem, & veritas liberabit vos.

You shall know the truth: and the truth shall make you free.

33. Responderunt ei, Semini Abraham sumus, & nemi seruiamus unquam, quomodo tu dicis, Liberi eritis?

They answered him: We be Abrahames seede: & were neuer bounde to any man: who sayest thou then / We shal be made free?

Das VIII. Capitel.

27. Sie vernamen aber nicht daß er ihnen von dem Vater sagete.

Men de forstode icke / at hand sagde dem aff Faderen.

28. Da sprach Iesus zu inen: Wenn ir des Menschen Sohn erhöhet werdet / denn werdet ir erkennen daß ichs sey / vnd nichts von mir selber thu / sondern wie mich mein Vater gelehret hat / so rede ich.

Da sagde Ihesus til dem / naar som i opheng Menniskens Søn / da skulle i forstaa at det er ieg / at ic ieg gør intet aff mig self / Men lige som min Fader lærde mig / saa taler ieg.

29. Vnd der mich gesandt hat / ist mit mir. Der Vater leset mich nicht alleine / denn ich thu allzeit was ihm gefellet.

De den som vdsende mig / er med mig. Faderen lader mig icke alene / thi ieg gør alid det som hannem behager.

30. Da er solches redet glaubten vil an ihn.

Der hand talde dette / da trode mange paa hannem.

31. Dasprach nun Iesus zu den Jüden / die an ihn glaubten: So ir bleibet an meiner rede / so seyt ihr meine rechte Jünger.

Da saadenn Iesus til Jøderne / som trode paa hannem: Der som i bliffue haff min Tale / da ere i mine rechte Disciple.

32. Vnd werdet die Wahrheit erkennen / vnd die warheit wirdt euch frey machen.

De skulle forstaa sandhed / oc sandhed skal gøre eder fri.

33. Da antwortten sie ihm: Wir sind Abrahams Samen / sind nie kein mal jemandes Knecht gewesen / Wie sprichst du denn / ir solt frey werden?

Da suarede de hannem / vi ere Abrahames Sæd / oc haare aldri nogen mandes Sænd / huorledis siger du da / I skulle bliffue fri?

Kapitola VII. I.

27. A oni neporozuměli že Otce svého pravil býti Boha.

A nie rozumeli že imo d ycu power dal.

28. Protož řekl jim Ježíš: Když povýšeno bude Syn člověka / tehdy poznáte že já jsem / když sám od sebe nic nečiním / ale jakož mne Otec naučil / tyť věty mluvím:

A prětož im řekl Jezus: Když povýšeno bude Syn člověka / tehdy poznáte že já jsem / když sám z sebe nic nečiním / leč jako mne naučil Otec / to mluvím.

29. A ten kterýž mne poslal / sem mnau gest / a nepustil mne samého / Otec. Nebť kterě věty gsau libě genu / činím vždycky.

Abowiem ten Který mne poslal / se mna rest / a nie dopustil mne samotného / Otec / ba ia tyto věci sama podoba já vždy činím.

30. A když ty věty mluvil / mnozí uvěřili v něho.

Co když povídal / viele ich vels vwierzylo.

31. Tedy mluvil Ježíš k nim kterýchž uvěřili genu / Jidům / Zůstaneťli wy v řeči mé / v pravdě / Obedlnicy moci budete:

Které který Jezus do nich co wen vwierzelt řed / w / Jestli wy zůstaneťli bedžie / ie w slovie moim / prawdy / wimomni zwolemy / ti bedžie.

32. A poznáte Pravdu / a Prawda was wyswobodí.

A poznate prawdu / a prawda was oswobodzi.

33. Odpověděli genu: Semeno Abrahamovo jsme / a žádnemu jsme neslousili nikdy: Kterak ty dýš / Svoobodni budete?

Kto ematem odpowiedzieli / Jestli my potomstwo Abrahamsowe / a nigdyśmy nie służyli ni komu: Ktako ty powieści / żeby nas oswobodzić miano.

ח

34 אמר להם ישוע אמין
אמין אמר אנא לכו דכל
מן דעבד חטייתא עבד
הו דחטייתא :

*Jesus disse loro, In verità, in verità
vi dico che chiunque ha peccato, è servo
del peccato.*

35 ועבדא לא מקנא
לעלם בביתא פנא דין
לעלם מקנא :

*Et il servus non dimora per sempre ne la
casa, si figliuolo vi dimora per sempre.*

36 או הו דכיל דברא
דערכון שדיראית תהון
בני הארע :

*Se dunque al Figliuolo vi liberai, voi
sarete veramente liberi.*

37 ידע אנא דדעה
אנתון דאברהם אלה
קצין אנתון למקטלי מ
ביטול דלמלתא לא שפיקו
אנתון :

*Io so che voi sete seme d'Abraham, ma
cercate d'ammazzarmi, perche' Li
mi a parola non ha in-gio in voi.*

38 אנא בדם דחניית לית
אבי ממלל אנא דאנתון
מרים דחנייתון לית
אבוכון עבדון אנתון :

*Io so parlo quello che ho veduto ap-
presso da mio Padre: e voi ancora fate
quello che havete veduto appresso al padre
vostro.*

39 ענו ואמרין לה אבון
דילו אברהם הו אמר להון
ישוע אלו בטיחי הויתון
דאברהם עבדוהי ד
דאברהם עבדון הויתון :

*Essi risposero, e dissero, al padre nostro
e Abraham: Io so dire loro, Se voi foste si-
gliuoli d'Abraham, fareste l'opere d'Abra-
ham.*

40 השא דין הני פצין
אנתון למקטלי לגברא
דשדיראית מלית עמכון
אידא דשמעת בון אלהא
הדא אברהם לא עבד :

*Ma voi hora cercate d'ammazzar-
mi, e voi san huomo, signat & ho detta la
verita, che ho udita da Dio, questo non
face mai Abraham.*

ח

34 ויען להם ישוע אמין
אמר אני לכם כי כל אשר
עשה את-חטאת עבד החטאת
הוא :

*Jesus les respondiò, Decierto decierto os di-
go, Que todo aquel que haze peccado, es sieruo
de peccado.*

35 והעבד לא יעמד בבית
לעולם והבן יהוא לעולם :

*Y el sieruo no queda en casa para siempre,
mas el hijo queda para siempre.*

36 ואם הבן יפריע אנתכם
באמת בני חורים אתם :

*Asi que si el Hijo os libertare, sereys verda-
deramente libres.*

37 ידעת כי ידע אברהם אתם
אבל אתם מבקשים להרגני
כי לא תוכלו להכיל את-דברי :

*Yo se que soys hijos de Abraham: mas pro-
curays matarme-porque mi palabra no cabe en
vosotros.*

38 אני את אשר ראיתי את-
אבי מדבר ואתם את-אשר
ראיתם מאביכם עושים :

*Yo loque he visto acerca de mi Padre, hab-
lo: y vosotros loque auceys visto acerca de vuestro
padre, hazeys.*

39 ויענו ויאמרו לו אבינו
אברהם הוא ויאמר להם ישוע
אם-בני-אברהם אתם גם את-
מעשי אברהם תעשו :

*Respondieron, y dixeronle, Nuestro padre
Abraham es Dizeles Jesus, Si fuerades hijos de A-
braham, las obras de Abraham harades.*

40 ועתה מבקשים אתם להרגני
את האדם אשר דברתי לכם
את-אמת אשר שמעתי מאלהים
וזאת לא עשה אברהם :

*Empero aora procurays de matarme, hom-
bre que os he hablado la verdad la qual he oydo
de Dios: no hizo esto Abraham.*

ח

34. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς,
ἀμὲν ἀμὲν, λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς
ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν, δεσλός ἐστι
τῆς ἁμαρτίας.

*Jesus leur respondi, En vérité, en
vérité ie vous di, quiconque fait peché,
est serf de peché.*

35. Ὁ γὰρ δεσλός ἐ μὴδ ἐν τῇ
οἰκίᾳ οὐκ αἰδῖται, ὁ υἱὸς μὲν δὲ
τὴν αἰδῖται.

*Or le serf ne demeure point à tou-
siours en la maison: les fils y demeure à
tousiours.*

36. Ἐὰν οὖν εἰς υἱὸς ὑμῶν ἐλθῶ-
ν, ὅπως ἐλθῶντος ἐσθῆ.

*Si donc le fils vous aïstanchit, vous
serez véritablement francs.*

37. Οἶδα ὅτι ἀπὸ πατρὸς ἀβραάμ
εἰστέ, ἀλλὰ ζητεῖτέ με θανάτῳ ποιῆ-
ναι, ὅτι ὁ λόγος ὁ ἰμὸς οὐ χωρεῖ ἐν ὑ-
μῖν.

*Je sai que vous estes la posterité d'A-
braham: mais vous tachez à me faire
mourir, pource que ma parole n'a po-
int de lieu en vous.*

38. Ἐγὼ δὲ εἶδονα τὸ πρὸς τῷ πατρὶ
μα, λαλῶ, καὶ ὑμεῖς οὖν ὁ ἐμὸς
κατὰ τὸ πρὸς τῷ πατρὶ ὑμῶν, ποιῶ-
τε.

*Je vous di ce que j'ai veu chez mon
Pere: & vous aussi faites les choses que
vous avez veues chez vostre pere.*

39. Ἀπεκρίθησαν καὶ εἰπον αὐ-
τῷ, ὁ πατὴρ ἡμῶν ἀβραάμ ἐστὶν λί-
γος αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, εἰ τίνα τῶν ἀ-
βραάμ εἶπεν, καὶ ἐγὼ δὲ ἀβραάμ ἐ-
ποιῶτε.

*Ils respondirent, & lui dirent, Notre
Pere, c'est Abraham. Jesus leur dit, Si
vous estes enfans d'Abraham, vous fe-
riez les oeuvres d'Abraham.*

40. Νυνὶ γὰρ ζητεῖτέ με θανάτῳ
ποιῆναι, καθότι εἶπα ὅτι ἀληθὺς εἰμι
λελάληκα, καὶ ἡ καὶ τὸ πρὸς τῷ πα-
τρί ἀβραάμ οὐκ ἐποιῶτε.

*Or maintenant vous tachez à me
faire mourir, moi qui suis un homme
qui vous ai dit la vérité, laquelle j'ai
oute de Dieu: Abraham n'a point fait
cela.*

34. Respondit eis Iesus, Amen, amen dico vobis, quia omnis qui facit peccatum, servus est peccati.

Iesus answered them: Verily, verily I say unto you, that whosoever committeth sinne, is the servant of sinne.

35. Servus autem non manet in domo in æternum: filius autem manet in æternum.

And the servant abideth not in the house for ever: but the Sonne abideth for ever.

36. Si ergo vos filius liberaverit, verè liberi eritis.

If the Sonne therefore shall make you free, ye shall be free in deede.

37. Scio quia filii Abraham estis: sed queritis me interficere, quia sermo meus non capit in vobis.

I know that ye are Abrahams seed: but ye seek to kill me, because my worde hath no place in you.

38. Ego quod vidi apud Patrem loquor: & vos quæ vidistis apud patrem vestrum, facitis.

I speak that which I have seene with my Father: and ye do that which ye have seene with your father.

39. Responderunt & dixerunt ei, Pater noster, Abraham est. Dicit eis Iesus, Si filii Abraham estis, opera Abraham facite.

They answered, and sayde unto him Abraham is our father. Iesus said unto them, If ye were Abrahams children, ye woulde do the workes of Abraham.

40. Nunc autem queritis me interficere, hominem qui veritatem vobis locutus sum, quam audiavi à Deo, hoc Abraham non fecit.

But now ye go about to kill me, a man that have tolde you the truth, which I have heard of God: this did not Abraham.

34. Iesus antwortet ihnen / und sprach: Warlich / warlich / ich sage euch: Wer sünde thut / der ist der sunden Knecht.

Ihesus suarede dem / oc sagde / Sündelige sündelige / ieg siger eder / Hoo som gør Synd / hand er Syndens suend.

35. Der Knecht bleibet nicht ewiglich im Hause / der Son bleibet ewiglich.

De Sunden bliffuer icke ewindelige i Huset / Sonnen bliffuer ewindelige.

36. So euch nun der Son frey machet / so seyt ir recht frey.

Der som nu Sonnen gør eder fri / da ere i ret fri

37. Ich weiß wol daß ihr Abrahams Samen seht / Aber ihr suchet mich zu tödten / denn mein rede sehet nicht vnter euch.

Ieg veed vel / at i ere Abrahams seed / men i søge efter at slå mig ihuel / thi min Tale søger icke ibland eder.

38. Ich rede was ich von meinem Vater gesehen habe / so thut ir / was ihr von eurem Vater gesehen habt.

Ieg taler der som ieg høffuer seer aff min Fader / Saa gøre / huad som i høffue seer aff eders Fader.

39. Sie antwortten und sprachen zu ihm: Abraham ist vnser Vater. Spricht Iesus zu ihnen: Wenn ihr Abrahams Kinder weret / so thet ihr Abrahams werck.

De suarede oc sagde til hannem / Abraham er vor Fader. Ihesus siger til dem / der som i raare Abrahams Børn / da gjorde i Abrahams Børninger.

40. Nun aber suchet ir mich zu tödten / einen solchen Menschen / der ich euch die Warheit gesagt habe / die ich von Gott gehöret hab / Das hat Abraham nicht gethan.

Men nu søge i efter at slå mig ihuel / saadan i venten icke ieg som saade eder Sandhed / som ieg hørt aff Gud / der gjorde Abraham icke.

34. Odpověďěl jim Ježíš: Bůh bůh pravím vám / že každý kdož činí hřích / služebník jest hříchu.

Ale im odpověděl Jezu / Já pravdu já pravdu vám povídam / Kteřík hřích sic dopouští / že grzechu / jest sluga grzechovi.

35. A služebník neustává v domě na věky / ale Syn zůstává na věky.

A sluga ne mluví v domě na věky / jednož syn mluví na věky.

36. Protož vy svobodní budete.

A přetož i jesti was syn osvoobodí / pravdu povídam volně / bez cizí.

37. Vím že jste synové Abrahamovi. Ale hledáte mne zabít / nebo má řeč ne chápáte.

Vím že i jesti i potomstvo Abrahámovi / leč hledáte mne zabít / a mne ne chápáte / a mne ne chápáte / a mne ne chápáte.

38. Já to jsem viděl v Otci mého / to jsem slyšel: a vy co jste viděli v Otci vašem / to činíte.

Já povídam to co jsem viděl v Otci mého / a vy to i činíte / a vy to i činíte / a vy to i činíte.

39. Odpověděli / a řekli: mu: Otec náš Abraham jest. Řekl jim Ježíš: Bůh Synové Abrahamovi / Kteří Abrahamovi kladli.

Když oni odpověděli / a řekli / Otec náš jest Abraham / A Jezu i řekl / Bůh bysť syn Abrahámovi / a kladli.

40. Ale nyní hledáte mne zabít / Kteří to ho / kteří to ho / a vy co jste viděli v Otci vašem / to činíte.

Ale nyní hledáte mne zabít / Kteří to ho / a vy co jste viděli v Otci vašem / to činíte.

ח

41. אָמַרְתֶּם דָּיון עָבְדֵינוּ אֲנִי
עָבְדָה דַּאֲבוּכָן אֲמַרְדֵּן לָהּ
הָיוּ מִן נְבוֹתָא לֹא הָיוּ
חַד אֲפָא אִית לֹן אֱלֹהָא :

*Voi fate l'opere di vostro Padre. La
onde essi lo dissero, Noi non siamo mai di
fornicazione: noi habbiamo un Padre che
è Iddio.*

42. אָמַר לְהוֹן יִשׁוּעַ אֱלֹהִי
אֱלֹהָא הָיוּ אֲבוּכֹן
מִחֲבִין הַיִּתְּנוּ לִי אֲנִי
אִיד מִן אֱלֹהָא וּפְקִידִי
וְאִתִּית וְלֹא הָיוּ מִן עֲבוֹת
נִפְשִׁי אִתִּית אֱלֹהִי הוּ
שְׁדִרְנִי :

*Perche l'usq disse loro, Se Iddio
fosse vostro Padre, certamente voi amareste
ste me: perche io son partito, e venuto
da Dio: me son venuto da me stesso, ma
egli m'ha mandato.*

43. מִטּוֹל מִנָּה מִלְּתִי לֹא
מִשְׁמַחְתִּין עֵין עַל דְּלִי מִ
מִשְׁפָּחִין שְׂמַחְתִּין מִלְּתִי :

*Perche non intendete voi la mia fra-
tella? Perche voi non potete odir la
mia parola.*

44. אֲמַרְתֶּם מִן אֲפָא אֲבִל-
קִדְשָׁא וְרִגְתָּה דַּאֲבוּכֹן
עָבִין אֲמַרְתֶּם לְמַעַבְדִּי הוּ
דְּמִן בְּרִישִׁית קִטֵּל אֲנִישָׁא
הוּ וּבִשְׁבָּרָא לֹא הָאֵם
מִטּוֹל דְּשָׁבְרָא לִי וְכֵן
וְאִתִּית דְּמִימַל כְּדִבּוּתָא
מִן הִילָּה הוּ מִימַל מִטּוֹל
דְּדִלָּא הוּ אִף אֲבוּהִי :

*Voi sete figli del Padre diavolo, e
volete soddisfare agli appetiti del padre
vostro. Egli è stato homicida fin da prin-
cipio, e non fette faldo nella verità: per-
che non c'è verità in lui. Ormai volete che
egli parla il falso, parla del suo proprio
perioch egli è mendace, e padre de la
mentogna.*

45. אֲנִי דָיון דְּשָׁבְרָא
מִימַל אֲנִי לֹא מִהִימִין
אֲמַרְתֶּם לִי :

*E perche io dico la Verità, voi non mi
credete.*

ח

41. אָמַרְתֶּם עֹשִׂים אֶת-מַעֲשֵׂי
אֲבִיכֶם וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אֲנַחְנוּ
מִתְּנוּת לֹא עוֹלָדֵי אֲבִי אֲחָד
לֹא אֱלֹהִים :

*Vosotros hazeys las obras de vuestro padre
Dixeronle pues, Nosotros no somos nacidos de
fornicacion: un padre tenemos es à saber, Dios.*

42. וַיֹּאמֶר לָהֶם יִשׁוּעַ אֵם
אֱלֹהִים אֲבִיכֶם אֵף תִּתְּבוּנִי
כִּי אֲנִי מֵאֱלֹהִים יֵצְאָתִי וּבִאֲתִי
וְלֹא מִמֵּנִי בִּאֲתִי כִּי-אֵם הוּא
שְׁלַחְנִי :

*Iesus entonces les dixo, Si vuestro Padre fu-
era Dios, ciertamente amarme hyades à mi: por-
que yo de Dios he salido, y he venido; que no he
venido de mi mismo, mas el me embió.*

43. עַל-כֵּן אֶת מִלְּתִי לֹא
יִדְעִים אָתָּם כִּי לֹא תוֹכְלוּ
לִשְׁמוֹעַ אֶת-דְּבָרִי :

*Porque no reconoceys mi lenguaje, que no
podeyz oyr mi palabra?*

44. אָתָּם מֵאֲבִיכֶם הַשֹּׁטֶן
הוּא וְאֶת-מֵאֲוִי אֲבִיכֶם הַתְּנִיחִי
לַעֲשׂוֹת הוּא מִרְצַח הָאָדָם
מִרְאֲשִׁית וּבִאֲמַת לֹא קֵם כִּי
אֵינְנָה בִּי הָאֲמַת כִּי אֲשֶׁר מְדַבֵּר
אֶת-הַקֹּב מִנְּפִשׁוֹ מְדַבֵּר הוּא
כִּי כֹזֵב הוּא וְאֲבִי-הַקֹּבִים :

*Vosotros de padre diablo soys, y los deseos
de vuestro padre quereys cumplir. el homicida
ha sido desde el principio: y no permanecio en
verdad porque no ay verdad en el. Quando hab-
la: mentira de suyo hablo porque es mentiroso,
y padre de mentira.*

45. וְאֲנִי כִּי אֶת אֲמַת מְדַבֵּר
אֵינְכֶם מֵאֲמִינִים לִי :

Y porque yo digo Verdad, no me creeys.

ח.

41. Ὑμεῖς ποιεῖτε τὰ ἔργα τοῦ πα-
τρὸς ὑμῶν. εἶπον αὐτῷ, ἡμεῖς
ἐκ πορνείας ἔγεννημεθα ὡς πα-
τήρ ἔχομεν πλὴν θεόν.

*Vous faites les œuvres de vostre pe-
re. Dont ils lui dirent, Nous ne som-
mes point nés de paillardise. Nous a-
vons un pere, qui est Dieu.*

42. Εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, εἰ ὁ θε-
ος πατήρ ὑμῶν ἦν, ἡγοῦντο αὐ-
τὸν ἐγὼ γὰρ ἐκ τοῦ θεοῦ ἐξέλθον
καὶ ἔγωγ' ὡς γὰρ ἀπὸ ἐμαυτοῦ ἐ-
λήλυθα, ἀλλ' οὐκ ἔγωγ' ἐκ τοῦ θεοῦ
ἦν.

*Pource Iesus leur dir, Si Dieu estoit
vostre pere, certes vous m'aimeriez, car
ie suis illu de Dieu, & vien de deuant lui:
car ie ne suis point venu de par moi-
même, mais lui m'a enuoyé.*

43. Διὰ τί πλὴν λαλοῦντες πρὸς ἑαυτοὺς
οὐ γινώσκετε ὅτι ἐγὼ οὐ δι' αὐτοῦ
ἀκούω πρὸς λόγον πρὸς ἑαυτοὺς.

*Pourquoi n'entendez-vous point
mon parler? d'autant que vous ne pou-
vez ouir ma parole.*

44. Ὑμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ δια-
βόλου ἐστέ, καὶ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ
πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιῆναι. ἐὰν-
τι ἀποθρῶνισκῆτε τὸν υἱὸν τοῦ
χρῆστος, καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐκ ἔσκει-
ται ὅτι ἐκ ἐστὶν ἀληθὴς ἐν αὐτῷ, ὅταν
λαλῇ πρὸς ψεύδους, ἐκ τῆς ἰδίας λα-
λοῦ. ὅτι ψεύστης ἐστὶ ἐκ πατρὸς αὐ-
τοῦ.

*Le pere dont vous estes enfans, c'est
le diable, & vous voulez faire les desirs
de vostre pere. Il a esté menteur dès le
commencement, & n'a point perseueré
en la verité: car verité n'est point en lui.
Toutes les fois qu'il profere mensonge,
il parle de ce qui lui est propre: car il est
menteur, & est le pere de mensonge.*

45. Ἐγὼ δὲ ὅτι πρὸς ἀλήθειαν λέ-
γω, οὐ πιστεύετε μοι.

*Et pourtant que ie di verité, vous
ne me croyez point.*

5. IOHANNES.

CAP. VIII.

41. Vos facitis opera patris vestri. Dixerunt itaque ei, Nos ex fornicatione non sumus nati, unum patrem habemus Deum.

He doe the works of your father
Then said they to him: We are not her-
ne of fornication: we haue one Father,
which is God.

42. Dixit ergo eis Iesus, Si Deus pater vester esset, diligeretis utique me, ego enim ex Deo processi, & veni, neque enim à meipso veni, sed pater me misit.

Therefore Iesus said vnto them: If
God were your Father: then would ye
loue me: for I proceeded forth: and came
from God: neither came I of myselfe:
but he sent me.

43. Quare loquelam non cognoscitis? Quia non potestis audire sermonem meum.

Who do not understand my tale
 Let because ye can not heare my worde.

44. Vos ex parte diaboli estis: & desideria patris vestri vultis facere, ille homicida erat ab initio, & in veritate non stetit: quia non est veritas in eo, cum loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia mendax est, & pater eius.

We are of your father the devil, and the lusts of your father we will do: he hath been a murderer from the beginning, and abode not in the truth, because there is no truth in him. When he speaketh a lie, then speaketh he of his own; for he is a liar, and the father of lies.

45. Ego autem quia veritatem dico, non creditis mihi.

And because I tell you the truth; ye believe me not.

S. Johannes.

Das VIII. Capitel.

41. Ihr thut euers Vaters werck.
Da sprachen sie: Wir sind nicht un-
ehelich geboren / Wir haben einen
Vater / Gott.

I gørelbers Faders ærminget. Da sagde de: vi
er inde i dette sødde / vi haffue en Fader / Gud.

42. Jesus sprach zu ihnen: Were
Gott euer Vater / so liebetet jr mich.
Denn ich bin ausgegangen vnd kom-
men von Gott. Den ich bin nicht von
mir selber kommen / sondern er hat
mich gesandt.

Thesus sagde til dem / vaare Gud eders Fader / da
ellste i mig. Thi jeg er vdgangen och kommer fra
Gud / Thi jeg er icke kommen aff mig self / men hand
vdsende mig.

43. Warum kennet ihr denn meine
sprache nicht? Denn ir könnt ja mei-
ne Wort nicht hören.

Hui sendet da mit Waastide? Thi i kunde lo iche
høte mine ord.

44. Ihr seht von dem Vater dem Teufel / vnd nach euers Vaters lust wolt ir thun. Derselbige ist ein Mörder von anfang / vnd ist nicht bestanden in der Wahrheit / denn die Wahrheit ist nicht in im. Wenn er die Lügen redt / so redet er von seinem eigen / denn er ist ein Lügner vnd ein Vater derselbigen.

I ere aff den Fader Dieſtuelen / oc i vilte gere
effter eders Faders begering. Den ſamme er en Wor-
dere aff begrundellen / oc er icke beſtandigt Sandhed /
thi ſandhed er icke i hannem. Naar hand taler Løgen /
da taler hand aff ſig eger / Thi hand er en Løgnere och
en fader til hende.

45. Ich aber / weil ich die Wahrheit
sage / so glaubet ihr mir nicht.

Men Jeg/ effeerdi ieg siger Sandhed/ da tro :
mig icke.

G. Zan.

Kapitola VIII.

41. Wy tynchte skutky Dce
wasseho. Wy teli genu: Wy i
Smilšwa negšine prozeli ge
dnohot Dce mame/ Woha.

Wy czynicie bezyni. Wyca wda
 frego. Ale mamom czeli. Wydyac
 chuymy nies cudzołostwa ja i d
 rodzeni / iednegoż Wyca mamy
 Boga.

42. Teshop fefl giu Gefiſſe:
 Bñt Buoh Dicc wäſs by. nu
 lowalibſſſſe mne zagiſſe. Dñs
 bo nā z Bōha poſſel gſem / a
 pñſſel gſem. Am ſam od ſebe
 gſem pñſſel / ale on mne poſſat:

Chędy ſnapowedyſzaf Jezus /
 Byc był Bogiem z ciałem waſzym, i
 dybyście mnie miłowali / gdyżem ja
 od Boga wyſzedł y przyſzedł / a nie
 ſamem od ſiebie przyſzedł / ale mi-
 ę on poſłał.

43. Proč řekly mých nepozná-
wate? Proto / že nemůžete
slyšet řek mē.

Czyżby ten powieści mojej n'e
pomyślał przeto iż nie może
cie słuchać słowa mego.

44. Wy z Otce Diábla gſte/
a ſádofci Otce waſſeho chce
tímiti. On byl wraždynek
ed počátku/a w prawdě niſdā
neſtál: neb prawdy w něm ne
nij. Když mluwí lež/ z ſwěho
wlaſtního mluwí/ neb geſt
lhaá a Otce lži.

W y ż o y c a d y a b i l a s e s t e c e l a p o
j a d l i w o s c i o y c a m a s t e g o c z y n i e
d e c i e / o n a b y l m e z o b o y c a o d p o
c z a t t u / y w p r o w d z i e n i e z o s t a l /
b o w n u l n i e m a s t p r a w d y / i l e
t r o c k o w i e k p o w i e d a / k l a m s t w o
s a m z a k i e b i e p o w i e d a / a b o w i e m
u s t k l a m e d y o c i e c k l a m s t w a .

45. Ale ná je pravdu pra-
wim, newtēte n. t.

1. **Ні правде кажи / як буде
ніс тиє зыче.**

ח

46. מִי־מִמֶּכָּם יִזְכִּיחַנִי עַל־
חַטֹּאתָ וְאַם אֵת אֲמַתְּ אֲנִי
אֹמֵר לִמָּה לֹא תֹאמְרֵנִי לִי :

Chi è di Voi che mi riprenda de peccato? E se io vi dico La verità, perché non mi credete Voi?

47. מִן דָּמֵן אֱלֹהִים אֵת
אֵתְהִי מֵלֵא דְאֱלֹהִים
עֲמַעֲמִטוּל הֵנָּה אֲנִי לֹא
טִמְעִין אֲנִי מִטוּל דְּלֵא
הֵיחֲתִין מִן אֲדָהָא :

Chi è da Dios, ode le parole de Dios: per queffo voi non l'udite, perche voi non fate da Dios.

48. עֲנֵן יְהוֹדִיָּה וְאַמְרִין
לֵה לֹא טִבִּיד אֲמַרִין
דְּשִׁמְרֵהָ אֲנִי וְדִיָּה אֵת
לֵה :

Risposero allora i Giudei, e dissero, Non diciamo noi bene, che tu sei Samaritano, e hai il demonio?

49. אֲמַד לְהוֹן יִשְׁעִי לִי
דִיָּה לֹא אֵת אֱלֹהִים לֹא אֲבִי
מִיָּהֲרֵ אֲנִי וְאַמְרִין מִ
מִצְרִין לִי :

Il v. rispose, Io non ho il demonio, ma honoro il Padre mio, e voi mi disonorate.

50. אֲנִי דִין לֹא בְּעֵינִי
אֲנִי שׁוֹבְחִי אֵת הַדִּין
דְּבִעָה וְדֵאן :

Or io non cerco la mia gloria: e ben chi la cerca, e ne giudica.

51. אֲמִין אֲמִין אֲמִיד אֲנִי
לִבִּין דָּמִין דְּמִלְתִּי נִטְר
מִיָּהֲרֵ לֹא יִהְיֶה לְעֵלָם :

Io Verità, io Verità vi dico, Se alcuno offeruara la mia parola: non vedra mai la morte.

52. אֲמַרִין לֵה יְהוֹדִיָּה
הָשָׂא יָדְךָ וְדִיָּה אֵת לֵךְ
אֲבָרְהָם מִית וְנִבְיָא וְאַנְתְּ
אֲמַד אֲנִי דְּמִלְתִּי נִטְר
מִיָּהֲרֵ לֹא יִטְעֵם לְעֵלָם :

Allora Giudei dissero, Horamus habemus conuersato che tu hai il demonio. Abraham e morto, e i Profeti e tu dici, Se alcuno offeruara la mia parola: non gustara giamai la morte.

ח

46. מִי־מִמֶּכָּם יִזְכִּיחַנִי עַל־
חַטֹּאתָ וְאַם אֵת אֲמַתְּ אֲנִי
אֹמֵר לִמָּה לֹא תֹאמְרֵנִי לִי :

Quien de vosotros me redarguye de peccado? Si digo verdad, porque vosotros no me creys.

47. כָּל אֲשֶׁר מֵאֱלֹהִים הוּא אֵת
דְּבַר אֱלֹהִים שׁוֹמֵעַ עַל־כֵּן
אַתֶּם אֵינְכֶם שׁוֹמְעִים, כִּי
מֵאֱלֹהִים לֹא הֵי' אַתֶּם :

Elque es de Dios, las palabras de Dios oye: las quales portanto no oys vosotros, porque no soys de de Dios.

48. וַיַּעַן הַיְּהוּדִים וַיֹּאמְרוּ לֵה
הֲלֹא חֲטִיב אֲמַרִים אֲנִי וְדִיָּה
שׁוֹמְרֵהָ אֲנִי וְדִיָּה אֵת לֵה הַשֵּׁטֶן :

Respondieron entonces los Indios, y dixeronle, No dezimos bien nosotros, que tu eres Samaritano, y que tienes demonio?

49. וַיַּעַן יֵשׁוּעַ אֲנִי יֵשׁ לִי הַשֵּׁטֶן
כִּי אִם מִכְבֹּד אֲנִי. אֲחִי־אֲבִי
וְאַתֶּם תְּכַלִּימוּנִי :

Respondió Iesus, Yo no tengo demonio: antes honro à mi Padre, y vosotros me auays deshonrrado.

50. כִּי אֲנִי לֹא מִבְּקֵשׁ אֵת
כְּבוֹדִי יֵשׁ אֶחָד תִּמְבָּקֵשׁ וְשׁוֹפֵט :

Y yo no busco mi gloria: ay quien la busque, y juzgue.

51. אֲמֵן אֲמֵן אֲמִיד אֲנִי לָכֶם
אִם אִישׁ יִצְוֶה אֵת דְּבַרִּי לֹא
יִטְעֵם מוֹת לְעוֹלָם :

Decierto cierto os digo, que elque guardare mi palabra, no verá muerte para siempre.

52. וַיֹּאמְרוּ אֲלָיו הַיְּהוּדִים מַעַתָּה
יִדְעֵנוּ כִּי יֵשׁ לָךְ הַשֵּׁטֶן אֲבָרְהָם
מִית וְנִבְיָאִים וְאַתָּה אֹמֵר אִם
אִישׁ יִצְוֶה אֵת דְּבַרִּי לֹא יִטְעֵם
מוֹת לְעוֹלָם :

Entonces los Indios le dixeron, Ahora conocemos que tienes demonio. Abraham murió, y los Prophetas: y tu dices, Elque guardare mi palabra, no gustará muerte para siempre?

ח.

46. Τίς ἐξ ὑμῶν ἐλόγισται πρὸς ἁμαρτίας; ὃς δὲ ἀλήθειαν λέγει, ἀγαπᾷ ὑμῖν ὡς ἡμεῖς τοῖς μοι;

Quel est celui d'entre vous qui me redarguera de peché? & si ie di verité, pour quoy ne me croyez-vous?

47. Ὁ οὖν ἐκ τῶ θου, πῶς ῥήματι τῶ θου ἀκούει; ἀλλ' ὅτι τὸ ὑμῖν οὐκ ἀκούει, ὅτι ἐκ τῶ θου οὐκ ἔσται.

Celui qui est de Dieu, oit les paroles de Dieu: pourrant ne les oyez-vous point, à cause que vous n'etes point de Dieu.

48. Ἀπεκρίθη αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι καὶ εἶπον αὐτῷ, οὐ καλὸς λογισμὸς ἡμεῖς, ὅτι σαρὰ τῆς εἰς σὺν, ὃ δ' αὖ μόνον ἔχεις.

Adonc les Iuisi respondirent, & lui dirent, Ne disons-nous pas bien que tu es un Samaritano, & que tu as le diable?

49. Ἀπεκρίθη ἰησοῦς, ἐγὼ δ' αὖ μόνον οὐκ ἔχω, ἀλλὰ πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ ὑμῖν ἀπομαρτυροῦμαι.

Iesus respondit, Ien'ai point le diable, mais i' honore mon Pere, & vous me des-honorez.

50. Ἐγὼ δὲ οὐ ζητῶ τὴν δόξαν μου· ἔστι ὃς ζητᾷ καὶ κρίνει.

Or ne cherche-je point ma gloire: il y a qui la cherche, & qui en iuge.

51. Ἀμὲν ἀμὲν λέγω ὑμῖν, ἐάν τις τὸν λόγον τὸν ἐμὸν τηρήσῃ, θάνατος οὐ μὴ θιώσῃ αὐτὸν εἰς τὸν αἰῶνα.

En verité, en verité ie vous di, que si quelcun garde ma parole, il ne verra iamais la mort.

52. Εἰποὶ αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ ἐγνωκαμένῳ ὅτι δαίμωνιος ἔχεις. ἀβραάμ ἐπετίθη καὶ οἱ προφῆται· καὶ σὺ λέγεις, ἐάν τις τὸν λόγον μου τηρήσῃ, οὐ μὴ γένηται θανάτου εἰς τὸν αἰῶνα.

Donc les Iuisi lui dirent, Maintenant cognoissons-nous que tu as le diable. Abraham est mort & les prophetes, & tu dis, Si quelcun garde ma parole, il ne goustera iamais la mort.

CAP. VIII.

46. Quis ex vobis arguet me de peccato? Si veritatem dico: quare vos non creditis mihi?

Which of you can rebuke me of sin? and if I say the truth: why do ye not believe me?

47. Qui ex Deo est, verba Dei audit. Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis.

He that is of God/heareth Gods words: ye therefore heare them not: because ye are not of God.

48. Responderunt ergo Iudæi, & dixerunt ei, Nonne bene dicimus nos quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes?

Then answered the Jewes and said unto him / Say we not well that thou art a Samaritan: and hast a devil?

49. Respondit Iesus, Ego dæmonium non habeo: sed honorifico patrem meum, & vos inhonorastis me.

Iesus answered / I have not a devil: but I honour my Father / and ye have dishonoured me.

50. Ego autem non quero gloriam meam, est qui querat, & iudicet.

And I seek not mine owne praise: but there is one that seeketh it: and iudiceth.

51. Amen, amen dico vobis, si quis sermonem meum servaverit, mortem non videbit in æternum.

Whosoever heareth / say unto you: If a man keepe my worde: he shall never see death.

52. Dixerunt ergo Iudæi, Nunc cognovimus quod dæmonium habes, Abraham mortuus est & Propheta: & tu dicis, Si quis sermonem meum servaverit, non gustabit mortem in æternum.

Then said the Jewes to him: Now know wee that thou hast a devil. Abraham is dead: and the Prophets: and thou sayest: If a man keepe my worde: he shall never taste of death.

Das VIII. Capitel.

46. Welcher unter euch kan mich einer sünde zeihen? So ich euch die Wahrheit sage / warumb glaubet ihr mir nicht?

Huo aff edet sand beise mig en sond offuer? Men siger ieg edet sandhed / huor saare tro i mig icke?

47. Wer von Gott ist / der höret Gottes wort. Darumb höret ihr nicht / denn ihr seht nicht von Gott.

Huo som er aff Gud / hand hore Guds ord. Der saare hore icke / thi icke icke aff Gud.

48. Da antwortten die Jüden / vnd sprachen zu ihm: Sagen wir nicht recht / daß du ein Samariter bist / vnd hast den Teufel?

Da suarede Jøderne / oc sagde til hannem / Sige vi icke ret / at du est en Samaritaner / oc haaffuer Dæffuelen?

49. Iesus antworttet: Ich habe keinen Teufel / Sondern ich ehre meinen Vater / vnd ihr vnehret mich.

Ihesus suarede / Jeg haaffuer ingen Dæffuel / Men ieg ærer min Fader / oc i vanære mig.

50. Ich suche nicht meine ehre / es ist aber einer / der sie suchet vnd richtet.

Jeg søger icke min ære / men der er en / som hende søger / oc dommer.

51. Warlich / warlich / ich sage euch / So iemand mein wort wirdt halten / der wirdt den Todt nicht sehen ewiglich.

Sandelige / sandelige / Jeg siger edet / der som nogen holder mit Ord / hand skal icke see Døden evindelige.

52. Da sprachen die Jüden zu ihm: Nun erkennen wir daß du den Teufel hast. Abraham ist gestorben / vnd die Propheten / vnd du sprichst: So jemand mein wort helet / der wirdt den Todt nicht schmecken ewiglich.

Da sagde Jøderne til hannem / Nu kende vi at du haaffuer Dæffuelen. Abraham er død / oc Propheterne: oc du siger: der som nogen holder mit Ord. hand skal icke smage Døden evindelige.

Kapitola VIII.

46. Kdo z wás bude mne trofiati z hřichu? Ale poněvadž pravdu pravím / proč mi ne věříte?

Řekhorý: z wás přetrefuje mne z grechů? Ještě pravdu mluví / proč z te mně nevěříte?

47. Kdo z Boha jest / slova Boží slyší: protož vy ne slyšíte / neb z Boha ne jste.

Řekou: z Boha jest / om Božích slov / A blaženo / z wámi slyší / ale z te mně nevěříte z Boha.

48. Tedy odpowěděl jide. a řekl gamu: Třak my de bře pravime že gfo Samaritan / a dabelstvi mafs.

A blaženo / z wámi odpowěděl mi y řekl / Jialimny dobre nte powiedamý že ty jsi Samaritan / y dyabelstvi mafs.

49. Odpowěděl Ježíš: Vaf dabelstvi nemám / ale ctím Otce mho / a wy jste mne novili:

Žáto im dal odpowěd: Jezus / Jac dyabelstvi nemám / ale ctím Otce mho / a wy jste mne novili.

50. Vaf jagistě nehledam slávy mē / gestě kdo hledá a laudij.

Jac mē hledám chwały své / leč ten kdo hledá / laudij.

51. Gistě gistě pravím wám / budei kdo zachowáwať se k mau / smrti něžně na věky.

Řápravde řápravde wám posvědčím / Ještě kto slova mē zachowáwať se k mau / smrti něžně na věky.

52. Tedy řekl Jide: Nv nř gsmę poznali / že dabelstvi mafs. Abraham v mřel y Pro roch / a ty pravíš / Budei kdo zachowáwať se k mau / smrti neokupě na věky.

Řekli mně tedy Jøderne / Te razriedimý poznali že dyabelstvi mafs / Abraham v mřel y Pro roch / a ty powiedáš / Ještě kto slova mē zachowáwať se k mau / smrti neokupě na věky.

53. Nunquid tu maior es patre nostro Abraham, qui mortuus est? & Prophetæ mortui sunt. Quem teipsum facis?

Art thou greater then our father Abraham/which is dead? and the Prophets are dead: whom makest thou thy self?

54. Respondit Iesus, Si ego glorifico meipsum, gloria mea nihil est. Est Pater meus qui glorificat me, quem vos dicitis quia Deus vester est.

Iesus answered / If I honour myselfe, mine honour is nothing worth: it is my father that honoureth me/whom ye say / that he is your God.

55. Et non cognovistis eum, ego autem novi eum. Et si dixero quia non scio eum: ero similis vobis, mendax. Sed scio eum, & sermonem eius servo.

Yet ye have not knowne him: but I know him/and if I should say I know him not / I should be as false like unto you: but I knowe him / and keepe his worde.

56. Abraham pater vester exultavit, ut videret diem meum: & vidit, & gavisus est.

Your father Abraham rejoiced to see my day / and he saw it / and was glad.

57. Dixerunt ergo Iudæi ad eum, Quinquaginta annos nondum habes, & Abraham vidisti?

Then said the Jewes unto him / Thou art not yet fiftie yere olde/and hast thou seene Abraham?

58. Dixit eis Iesus, Amen, amen dico vobis, antequam Abraham fieret, ego sum.

Iesus saide unto them / Verely I say unto you / before Abraham was I am.

59. Tulerunt ergo lapides ut iacerent in eum, Iesus autem abscondit se, & exivit de templo.

Then tooke they hy stones / to cast at him / but Iesus hid him selfe / and went out of the Temple.

53. Bist du mehr denn unser Vater Abraham/welcher gestorben ist/ vnd die Propheten sind gestorben? Was machst du auß dir selbst?

Est du da mere / end vor vader Abraham? hull. Den er er Død/oc Propheterne ere døde. Hvad gør du aff dig self.

54. Iesus antwortet: So ich mich selber ehre / so ist meine ehre nichts. Es ist aber mein Vater der mich ehret / welchen ihr sprecht / er sey euer Gott.

Ihesus suarede / der som ieg ærer mig self / da er min ære meed. Men der er min vader / som mig ærer / hællden i sig / hand er eders Gud / oc kende hannem icke.

55. Vnd kennet ihn nicht / Ich aber kenne ihn. Vnd so ich würde sagen / ich kenne sein nicht / so würde ich ein Lügner / gleich wie ihr seit. Aber ich kenne ihn/vnd halte sein Wort.

Men ieg kender hannem. Oc som ieg sagde / ieg kender hannem icke / da bleff ieg en Løgnere / lige som i ere / Men ieg kender hannem / oc holder hans Ord.

56. Abraham euer Vater ward fro/ daß er meinen tag sehen solt vnd er sah ihn vnd freuet sich.

Abraham eders vader bleff glad / at hand skulde se min dag / oc hand saa hannem / oc gledde sig.

57. Da sprachen die Jüden zu ihm: Du bist noch nicht fünfzig Jar alt/ vnd hast Abraham gesehen?

Da sagde Ioderne til hannem / du est icke end tu halffrediedinds tiue aar gammil / oc haaffuer du seet Abraham?

58. Iesus sprach zu ihnen: Warlich / warlich / ich sage euch: Ehe denn Abraham ward / bin ich.

Ihesus sagde til dem / Sandeliger / sandeliger / Jeg siger eder / For end Abraham bleff / er ieg.

59. Da huben sie steine auff / daß sie auff ihn würffen. Aber Iesus verbarg sich vnd gieng zum Tempel hin auß.

Da løffte de stene op / at de vilde kast paa hannem. Men Ihesus stælte sig / oc gik ud aff Tempelen.

53. Įdalių m̃tėstis g̃s̃ñeŃti Dėc̃ ñas̃s̃ Abraham / k̃er̃p̃s̃ g̃eŃt̃ ṽñiŃel̃ p̃ D̃rotõc̃p̃ žem̃t̃eli. K̃ym̃ ẽỹ se k̃iñiŃs̃?

Įsak̃ ty iest̃ ṽt̃eč̃s̃t̃ỹ ñad̃ oñego D̃yč̃ ñas̃s̃go Abraham / k̃er̃p̃s̃ ṽm̃ar̃kỹ D̃rotõcỹ ṽm̃ar̃k̃li: Ẽsym̃ ĩe Ńieth̃ỹ w̃s̃õp̃ ẽsym̃iŃs̃?

54. Odpow̃eďel̃ G̃eŃiŃs̃: Ch̃w̃al̃m̃i ña Ńebe sam / ch̃w̃al̃a m̃a ñie ñeñi / g̃eŃiŃ D̃ec̃ muog̃ k̃er̃p̃s̃ ñine ch̃w̃al̃i / g̃e hoŃ w̃ỹ praw̃yt̃ / ĩe B̃uoh̃ w̃as̃s̃ g̃eŃi:

E. dỹ odpow̃ieďiel̃ Iesus / IeŃiŃ Ńi: ĩa sam̃ ch̃w̃al̃e / ch̃w̃al̃a m̃oŃ ĩa ñie ñie iest̃ / oñcĩ D̃ec̃ m̃oỹ iest̃ teñ k̃er̃p̃ m̃ie ch̃w̃al̃i / For̃ ĩgo w̃ỹ pow̃ieďac̃e d̃yč̃ B̃og̃ieñ w̃al̃iŃym̃.

55. A nepoznaŃiŃŃte h̃o / ale ña g̃eŃ ž̃nam̃. A d̃ijm̃i ĩe h̃o ñem̃am̃ / budu podob̃ñỹ w̃am̃ ĩhaŃ. Ale ž̃nam̃ g̃eŃ / a ŃeŃ g̃eŃo ž̃ach̃ow̃am̃.

Lees̃ go Ńñt̃ ž̃nac̃te / a Ńac̃ go ž̃nam̃ / ỹt̃eŃl̃ib̃ỹch̃ ĩz̃eŃl̃ ĩe go ñie ž̃nam̃ / beďer̃ow̃ym̃ w̃am̃ Ńl̃am̃ca / Ale go ž̃nam̃ ỹ Ńl̃owõ ĩego ž̃ach̃ow̃am̃.

56. Abraham D̃ec̃ w̃as̃s̃ radow̃al̃ se / ab̃ỹ w̃id̃el̃ deñ m̃ỹs̃ õj̃. ỹ w̃id̃el̃ / radow̃al̃ se.

Abrah̃am̃ õŃec̃e w̃as̃s̃ och̃ot̃ñie ž̃adaŃ ogl̃ad̃ac̃ teñ d̃iŃeñ m̃oỹ / ỹ õi gl̃ad̃al̃ a radow̃al̃ se.

57. T̃eŃd̃ỹ ŃeŃl̃iŃ ñem̃u ž̃i d̃i: P̃adaŃar̃i Let̃ g̃eŃt̃e ñe m̃as̃s̃ / a Abrah̃ama g̃s̃ỹ w̃id̃el̃?

K̃eŃl̃i m̃o t̃eďỹ ž̃yďow̃te / P̃la: õd̃ỹ ĩŃi at̃ lat̃ ĩe Ńe ž̃e ñem̃as̃ / a Abrah̃am̃as̃ w̃id̃iŃal̃?

58. K̃eŃl̃ g̃im̃ G̃eŃiŃs̃: Ẽyl̃ Ńe g̃iŃiŃ praw̃ijm̃ w̃am̃ P̃rw̃e ñeŃli Abrah̃am̃ narod̃il̃ se / p̃at̃ g̃im̃.

Ale ĩm̃ t̃eŃt̃ IeŃus / Ńap̃raw̃de ž̃ap̃raw̃de w̃am̃ pow̃ieďam̃ / P̃ier̃w̃cỹ ñiž̃ Abrah̃am̃ b̃yl̃ ĩa ĩeŃtem̃.

59. W̃iž̃ch̃ap̃al̃i ž̃i d̃i k̃ameŃ ñij / ab̃ỹ h̃az̃eli ña ñeŃo. Ale G̃eŃiŃs̃ Ńer̃yl̃ se / a w̃yŃŃel̃i Ch̃ram̃u.

Ńat̃ym̃ p̃ow̃al̃i k̃am̃teñie ab̃ỹ ñoñ aŃk̃al̃i / Ale IeŃus̃ õch̃roñiŃỹ Ńi / w̃yŃŃed̃l̃i ž̃ RoŃaola.

ט

2 וְכֵן עָבַר הָיָא עֲבָרָא
סְמִינָא דְּמִן כְּרִסְמָה

E passando Iesus, vidde un hombre cieco da nascença.

2 וַיִּשְׁאַלְהוּ תַלְמִידָיו
וַאֲמַדְיוּ דְּבִן מִנֵּי הָטָא הָנָא
אִין אֲבִיהוּי דְּכֵד סְמִינָא
יִתְלַד :

Et suoi discipoli gli domandarono, dicendo, Maestro, che ha peccato, costui o per i suoi genitori, o egli e costui nato cieco?

3 אָמַר לְהוֹן יִשְׁעֵי לָא הִו
הָטָא וְלֹא אֲבִיהוּי אִלָּא
דִּיתְהוֹן בְּה עֲבָדֵיהּ
הָאֵלֹהִים :

Iesus rispose, Ne costui ha peccato, ne i suoi genitori: ma questa è a fin che l'opere di Dio si manifestino in lui.

4 לִי גַלְלָא לְמַגְדָּא עֲבָדָא
יִתְּנִין דְּשִׁיבִי נְדָא אִימְרָא
הִו אִתָּא לִלְלָא אֲנִישָׁא לָא
סִיגְרָא : מַבְלָח :

A me bisogna operare l'opere di colui che m'ha mandata: se ch'egli o io la possa fare che nessuno può operare.

5 דְּבִינָא דְּהִגְלִימָא אִתָּא
מִתְהִיבָא אִתָּא דְּהִגְלִימָא :

Mentre ch'io son nel mondo, io son la Luce del mondo.

6 וְכֵן אָמַר הָלִין בְּה עַל
אֲרָצָא וְעַל טִיבְּתָא מִן
רוּחָא וְשִׁט עַל עֵינֵיהּ דְּהִו
סְמִינָא :

Dette ch'egli hebbe queste cose, spuose en terra, e fece del fango con la spua. Et unna sopra el fango sopra gli occhi del cieco.

7 וַאֲמַר לֵה וְלִי אִישִׁי ב
בְּמַעְמֻדֵיהּא דְּשִׁילֹחַ
וְאִנִּיל אִישִׁי וְאִתָּא פִּד
הָיָא :

E disse, Va, lauati al lauatoio de Siloe, che s'interpreta, Mandato. Egli dunque andò, e lauossi, e venno, vedendo.

ט

1 וּבְאִשֶּׁר עָבַר דָּאָה גִּתְּ-אֲנוּשׁ
עִוַר מִבְּטָן אִמּוֹ :

Y passando Iesus, vido un hombre ciego desde su nacimiento,

2 וַיִּשְׁאַלּוּ לוֹ תַלְמִידָיו לֵאמֹר
רַבִּי מִי הָטָא אָם וְהָ אִין יוֹלְדִיו
כִּי עִוַר נִלְדָּה הוּא :

Y preguntaronle sus Discipulos, diciendo, Rabbi, quien peccó, éste o sus padres, porque naciese ciego?

3 וַיֹּשֶׁעַ יֵשׁוּעַ אֲנִינֵי וְהָ הָטָא
וְאִינִים יוֹלְדֵיו כִּי אָם אִשֶּׁר
יָדָא מַעֲשֵׂי-אֱלֹהִים בּוֹ :

Respondió Iesus, Ni este peccó, ni sus padres: mas para que las obras de Dios se manifesten en él.

4 יֵשׁ צִדְקִי לַפֶּעַל אֶת-מַעֲלָיו
אִשֶּׁר שָׁלַחְנִי בְּעִדְדֵי יוֹם יְבוֹא
לִילָה אִשֶּׁר אִישׁ לֹא יוֹכֵל לַפֶּעַל :

Ami me conuiente obrar las obras del que me embió, enretanto que el dia dura: la noche viene, quando nadie puede obrar.

5 בְּהִיוֹתִי בְּעוֹלָם אִוַר הָעוֹלָם
נֹכְחִי :

Enretanto que estuviere en el mundo, Luz soy del mundo.

6 וּבְאִשֶּׁר דִּבֶּר גִּתְּ-הָאֵלָה יִרַק
אֲרָצָא וְעָשָׂה אֶת טִיב מִן-הָרֶק
וַיַּשֶּׁח אֶת-טִיב עַל-עֵינֵי הָעִוַר :

Esto dicho, escupió en tierra: y hizo lodo de la salina, y vnó con el lodo sobre los ojos del ciego:

7 וַאֲמַר לֵךְ לָךְ וּרְחֹץ בְּבִרְכַת
שִׁילֹחַ הַמַּתְרָגִם הַשְּׁלַח דְּלֵךְ
וּרְחֹץ תִּבּוֹא וְרוֹאֶה הוּא :

Y dixole, Vê, lauete en el estanque de Siloe que significa, si lo declares, embiado, Y fué entonces, y lauó se y boluó viendo:

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ.

Καὶ ὁ ἀγνοῶν εἶδεν ἄσθροντι τοφλόν ἐκ γένετός·

Et ainsi que Iesus passoit, il vid un homme aveugle dès sa naissance.

2. Καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες, ῥαββί, τίς ἡμαρτίαν, ἢ τίς ὁ πατήρ αὐτοῦ, ἦν τυφλὸς γένετός;

2. Dote ses disciples l'interrogerent, disans, Maître, qui a peché, celui-ci, ou son pere, ou sa mere, pour estre ainsi né aveugle.

3. Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς, ἔτι αἱ ὁμαρτίαι ἢ αἱ γενεαὶ αὐτοῦ· ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ καὶ ἔργα ἡ τοῦ Θεοῦ ἐν αὐτῷ.

Iesus respondit, Ne celui-ci n'a peché, ne son pere, ne sa mere: mais en afin que les œuvres de Dieu soyent manifestées en lui.

4. Ἐγὼ δὲ ἰσχυρίζομαι τὰ ἔργα ἡ πᾶσι τοῖς μετέωροις ἵνα ἔσχαται τὴν ἡμέραν εὐαγγελίου ἐκείνου ἰσχυρίζομαι.

Il me faut faire les œuvres de celui qui m'a enuoyé, tandis qu'il est iour. La nuit vient, quand nul ne peut besougner.

5. Ὅταν ἐν τῷ κόσμῳ, φῶς εἰμι ἡ κόσμος.

Tandis que ie suis au monde, ie suis la Lumiere du monde.

6. Ταῦτα εἰπὼν ἐκτύπησεν χαμῶδι, ἔπεισεν πηλόν ἐκ τῆς σάλινος, ἔπεισεν τὸν πηλόν ἐπὶ τὰς ὀφθαλμοὺς τοφλοῦ.

Quand il eut dit cela, il cracha en terre, & fit de la boue de la saline, & oignit de ceste boue les yeux de l'aveugle.

7. Καὶ εἶπεν αὐτῷ, ὕπαγε, νίψαι εἰς τὴν σάλινον, θάψαι τὸν πηλόν, ὁ ἰσχυρίζομαι ἀπεκαλεῖσθαι τὸν πηλόν ἐν τῇ ἐκείνῃ, καὶ ἔλθαι βλέπων.

Et lui dit, Va-t'en & rélane au lauatoir de Siloe (qui vaut autant a dire qu' en ioyé. 1. y aia oñe, & se laue, & reviens voyant.

ט

8 שְׁכֵנָיו הָיוּ וְאֵלֶּיךָ ד
בְּחֹמַת הָעִיר לְהוֹן מִן הָעִיר
דְּחִדְרָה הָיָה אֲמֵרִין הָיוּ לֹא
הָיָה הָיוּ הָיוּ דְּחִתְּבֵי הָיוּ
(יְחִידָה)

Onde i vicini, e quelli che per avanti
l'hauerano veduto chi egli era cieco, dice-
mano. Non e costui quel che si chiama a se-
dere, e mendicaua?

9 אֲמֵרִין דְּחִתְּבֵי הָיוּ
דְּחִתְּבֵי נִתְּבֵי דְּחִתְּבֵי הָיוּ
לֹא אֵלֶּיךָ מִיָּמָה דְּחִתְּבֵי
לֹא הָיוּ הָיוּ אֲמֵרִין הָיוּ ד
דְּחִתְּבֵי אֲמֵרִין :

Altri diceuano, Egli e cieco. Et altri
diceuano, Egli e simile a quello. Egli dice-
ua, Io son quello.

10 אֲמֵרִין לֹא אֲמֵרִין
אֲחִתְּבֵי עֵינֶיךָ :

Effi dunque gli disse, In che modo
sono stati aperti i tuoi occhi?

11 עֵינִי וְאֵמֶר לְהוֹן גְּבֵרָה
דְּשִׁמְרָה יְשׁוּעָה עֵבֶד טִינָה
וְשֵׁשׁ עַל עֵינֵי וְאֵמֶר לִי
אֲשֶׁר בְּמִיָּה דְּשִׁלְחָה
וְאֵלֶּיךָ אֲשִׁיגָה וְאֲחִתְּבֵי לִי :

Egli rispose, e disse, Quell'huomo che
si chiama i iuan, fece del sangue e me-
me, ompe gli occhi, e disse, V'asallanato
di Siloa, e lauato. E poi che tu si sano andas-
to, e lauato, tu riceuuto la vista.

12 אֲמֵרִין לֹא אֲמֵרִין
לְהוֹן לֹא דְּעֵינִי :

Allora gli disse, Donde està quel? Egli
disse, Io non so.

13 וְאֲחִתְּבֵי לְהוֹן דְּחִתְּבֵי
קִדִּים סְמִיָּה הָיָה לְהוֹן
בְּרִישָׁה :

Effi conducuto a i Farisei colui che
era stato cieco.

14 אֲחִתְּבֵי הָיָה דְּחִתְּבֵי שְׁכֵנָה
כִּד עֵבֶד טִינָה יְשׁוּעָה וְכִתְּבֵי
לֹא עֵינֵיךָ :

Et era sabbato, quando Ies. v. fece il
sangue, e gli aperse gli occhi.

15 וְחִתְּבֵי כְּאֵלֶּיךָ בְּרִישָׁה
אֲחִתְּבֵי אֲחִתְּבֵי לְהוֹן דְּחִתְּבֵי
אֲמֵרִין לְהוֹן טִינָה כִּסּוּס
עֵינֵי וְאֲשִׁיגָה וְאֲחִתְּבֵי לִי :

Di nouo dunque i Farisei ancora lo
domandauano come egli hauea riceuuto
la vista, Et egli disse loro, Egli mi poso del
sangue in su gli occhi, e sonui lauato, e
vedo.

ט

8 וְהַתְּרַבִּים וְהַתְּרַבִּים אֲמֵרִין
בְּרִישָׁה כִּי עֵינֵי הָיוּ אֲמֵרִין
הָיָה הָיוּ הָיוּ וְשִׁיבָה :

Entonces los vezinos, y los que antes lo au-
an visto que era ciego, dezian, No es este el que se
sentaua, y mendigaua.

9 אֲחִתְּבֵי אֲמֵרִין כִּי הָיוּ הָיוּ
וְאֲחִתְּבֵי כִּי דְּחִתְּבֵי לֹא הָיוּ אֲמֵרִין
כִּי אֲמֵרִין הָיוּ :

Otros dezian, Que este es: y otros. Parecece
a el: y el dezia, Que yo soy.

10 וְאֲמֵרִין אֲמֵרִין אֲמֵרִין גְּבֵרָה
עֵינֵיךָ :

Y dezianle Como te fueron abiertos los ojos?

11 וְהָיוּ עֵינֵי וְאֲמֵרִין אֲמֵרִין
יְשׁוּעָה עֵבֶד טִינָה וְיְמִשְׁתֵּי אֲחִתְּבֵי
וְאֲמֵרִין לִי לֹא אֲמֵרִין בְּרִישָׁה
הָיָה וְהָיָה וְהָיָה וְהָיָה
וְהָיָה :

Respondió el, y dixo, aquel hombre que se
llama Iesus, hizo lodo, y me vnó los ojos, y me di-
xo, Vé al estanque de Siloa, y laua te: y fué, y laue-
me, y recibí la vista.

12 וְאֲמֵרִין אֲמֵרִין אֲמֵרִין
דְּעֵינִי :

Y dixeronele Donde está aquel? Dize el, No se:

13 וְיִלְכֵהוּ אֲמֵרִין אֲמֵרִין
אֲשֶׁר מִלְּפָנֵי עֵינֵיךָ :

Lleuanto a los Phariseos, al que antes auia
sido ciego.

14 וְהָיָה שְׁכֵנָה בְּאֵשֶׁר עֵבֶד יְשׁוּעָה
אֲחִתְּבֵי וְכִתְּבֵי אֲחִתְּבֵי עֵינֵיךָ :

Y era Sabbado, quando Iesus auia hecho el
lodo, y le auia abierto los ojos.

15 וְיְשׁוּבֵי וְיְשׁוּבֵי לֹא הָיוּ אֲמֵרִין
אֲחִתְּבֵי לְהוֹן וְאֲמֵרִין לְהוֹן
הָיָה לִי עֵינֵיךָ וְאֲחִתְּבֵי וְאֲחִתְּבֵי
וְהָיָה אֲמֵרִין :

Y boluieronle a preguntar tambien los Pha-
riseos, De que manera auia recebido la vista: y el
les dixo, Púome lodo sobre los ojos, y laue me,
y veo.

ט.

8. Oí Iuan γάρτοι καὶ οἱ γειτονί-
ται αὐτοῦ πρὸς τὸν ὅτι τυφλὸς
ἦν, ἔλεγον, ὅτι ὁ ἐστὶν ὁ κατὰ
μὲν ὁ κατὰ μὲν ὁ κατὰ μὲν :

Or les voisins, & ceux qui aupara-
uant auoyent veu qu'il estoit auetugle,
disoyent, N'est ce pas costui-ci qui es-
toit assis, & qui mendioit:

9. Ἄλλοι ἔλεγον, ὅτι οὗτός ἐστιν
ἄλλος δὲ, ὅτι ὁμοῖος αὐτῷ ἐστὶν ὁ
κατὰ μὲν ὁ κατὰ μὲν ὁ κατὰ μὲν :

Les uns disoyent, C'est cestui-ci. Et
les autres disoyent, Il lui ressemble. Lui
disoit, C'est moi-mesme.

10. Ἐλεγον αὐτῷ, πῶς ἀ-
πεχθηνότι σου οἱ ὀφθαλμοί;

Ils lui dirent donc, Comment ont
esté ouuerts tes yeux.

11. Ἀπεκρίθη ὁ αὐτοῦ καὶ εἶπεν,
αὐθραστὸν ἔλαβον ὁμοῖον ὁμοῖον,
πλὴν ἐποίησεν καὶ ἐπέθηκεν με-
τὰς ὀφθαλμοίς, καὶ εἶπε μοι, ὅτι
παραίτηται καὶ λαμβάνω, ὅτι ὁμοῖον
ἦν μοι, καὶ εἶπε μοι, ὅτι ὁμοῖον
ἦν μοι ὁμοῖον ὁμοῖον ὁμοῖον :

Il respondit, & dit, C'est l'home qu'on
appelle Iesus, & fait de la boue, & en a
oint mes yeux, & m'a dit, Va au lauoir
de Siloa, & te laue. Apres donc que j'y
suis allé, & me suis laué, j'ai receuue
la vue.

12. Εἶπεν αὐτῷ, ποῦ ἐστὶν ὁ
κατὰ μὲν ὁ κατὰ μὲν ὁ κατὰ μὲν :

A donc ils lui dirent, Où est celui-
la: il dit, Je ne sai.

13. Ἀρρυσαν αὐτὸν πρὸς τοὺς Φα-
ρισαίους, οἱ κατὰ μὲν ὁ κατὰ μὲν ὁ κατὰ μὲν :

Ils l'amenèrent aux Pharisiens, voire
celui qui auoit autrefois esté auetugle.

14. Ἦν δὲ σάββατον ὅτι πη-
λοῖ ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς, καὶ ἀπέθε-
κεν αὐτῷ τοὺς ὀφθαλμούς :

Or estoit-il Sabbat quand Iesus au-
oit fait de la boue, & lui auoit ouuert
les yeux.

15. Πάλιν εἰω ἡρώτων αὐτὸν καὶ
ὁ φαρισαῖος πῶς ἀπέθεκεν ὁ
δὲ εἶπεν αὐτῷ, πηλοῖ ἐποίησεν μοι
ὅτι τὰς ὀφθαλμούς, καὶ ἐπέθε-
κεν καὶ βλέπω :

Les Pharisiens donc firent de nou-
uement aussi de cece, comment il auoit re-
ceue la vue. Et il leur dit, Il a mis de
la boue sur mes yeux, & je me suis la-
ué, & je voi.

8. Itaque vicini & qui viderant eum prius, quia medicus erat, dicebant. Nonne hic est qui sedebat, & mendicabat?

Nowe the neighbours and they that had seene him beforewhe he was blind said: Is not this he that late and begged?

9. Alii dicebant, Quia hic est. Alii autem, Nequaquam, sed similis est ei. Ille vero dicebat, Quia ego sum.

Some said: This is he: and others said: He is like him: but he himselfe said: I am he.

10. Dicebant ergo ei, Quomodo aperti sunt tibi oculi?

Therefore they said unto him: How were thine eyes opened?

11. Respondit, Ille homo qui dicitur Iesus, lutum fecit: & unxit oculos meos, & dixit mihi, Vade ad natatorium Siloe, & lava. Et abi, & lavi, & vidi.

He answered, and said: The man that is called Jesus made clay, and anointed mine eyes, and said unto me: Go to the pool of Siloam and wash. So I went, & washed, and received sight.

12. Et dixerunt ei, Vbi est ille? At, Nescio.

Then they said unto him: Where is he? He said: I can not tell.

13. Adducunt eum ad Phariseos qui cecus fuerat.

They brought to the Pharisees him that was once blind.

14. Erat autem sabbatum quando lutum fecit Iesus, & aperuit oculos eius.

And it was the Sabbath when Jesus made clay, and opened his eyes.

15. Iterum ergo interrogabant eum Pharisei quomodo vidisset. Ille autem dixit eis, Lutum mihi posuit super oculos, & lavi, & video.

Then againe the Pharisees also asked him: how he had received sight. And he said unto them: He made clay upon mine eyes: and I washed, and do see.

8. Die Nachbarn/ vnd die in zuvor gesehen hatten / daß er ein Betler war/sprachen: Ist dieser nicht/ der da saß vnd bettelte?

Na boerne oc den som haffde sê seet hannem / oc hand vaar en niggere / sagde / Er der icke denne som sad oc ngebe?

9. Etliche sprachen: Er ist's. Etliche aber/ er ist ihm ehulich. Er selbst aber sprach: Ich bins.

Moale sagde / der er hand / men nogle / hand er hannem lig. Wien hand sagde self / der er ieg.

10. Da sprachen sie zu ihm: Wie sind deine augen aufgethan?

Da sagde de til hannem / huorledis ere dine Dyen opladne?

11. Er antwortet/vnd sprach: Der Mensch / der Jesus heisset / machet einen Kot / vnd schmiret meine Augen / vund sprach: Gehe hin zu dem Teich Siloha vnd wasche dich. Ich gieng hin vnd wusch mich / vnd ward sehend.

Hand siarede oc sagde / Der Menniske / som he der Ihesus giorde Dynd / oc smurde mine Dyen / oc sagde / gack bort til den dam Siloe / oc so dig. Jeg giet bort / oc tode mig / oc bleff seendis.

12. Da sprachen sie zu ihm: Wo ist derselbige? Er sprach: Ich weiß nicht.

Da sagde de til hannem / huor er den? Hand sagde / Jeg ved det icke.

13. Da fûhreten sie in zu den Phariseern / der weiland Blind war.

Da forde de hannem til Phariseerne / som senge vaar blind.

14. (Es war aber Sabbath / da Jesus den kot machet / vnd seine augen ôffnet.)

(Men der vaar om Sabbathen der Ihesus giorde dynd oc obnede hans Dyen)

15. Da fragten sie in abermal/ auch die Phariseer / wie er were sehend worden: Er aber sprach zu ihnen: Kot seget er mir auff die augen / vund ich wusch mich / vnd bin nun sehend.

Da spurde de hannem atter at / oc saa Phariseerne huorledis hand vaar bleffuen seendis? oc hand sagde til dem / dynd sagde hand mig paa Dyene / oc ieg tode mig / oc er nu seendis.

8. A protož Sauved a ti kce řijž gep pnce wjdali je geřt byl žebrař / řekli: Wřak tento geřt kceřž sedával a žebrař

A thát sa ředžt kceřž ge y pzed tym widali je on byl ślepy, mowili: Jaki to nie ten ieřt kceřž ono śiedał žebzac?

9. Někteři prawili: Je ten geřt. A gini / Někol / ale podobu ben geřt k němu. Ale on pravil: Je pã gřem.

Tedy druzi mowili / Ebenet ieřt / A druzi řekli / Jieřt ěemu podobien / Ale on powieđal / Ja cium ieřt.

10. Tedy řekli ěemu: Kterak gřau otwřijny oči tvoř?

A pzedoř mu mowili / Jakiž a řic oczy otworyly?

11. Odpowědi: Ten křo, wěř kceřž řewě ěeřiř / blãto vřinil / a pomãžal oči mřech / a řekl mi: ědi k Kobjřku ěyloe / a vmřř se. Wřel ěřem / a vmřř řem se / a wřidym.

On tedy odpowědiřal y řekli / Tře kceřž co go řowa Jezus vceřř / nil blãto y pomãžal oczy me / A řekl mi / Jieřt řadřawř: ěyřam a vmřř řic / Křom tedy odřiedly vmřřem řic / wřidalem wřřoř.

12. W řekli ěemu: Kde geřt ten? Řekl: Někřm.

A řekli om řekli / ěd ěiř on ieřt / Tedy powieđiřal / Tře wřem.

13. Tedy přiwedli toho kceřřž byl řlepy řãkonřřam.

Řãřym přřymieđli do řãřř řewřřow / onego to co pzed tym byl řlepy.

14. A byla ěobota řdň ěeřiřř vřinil blãto / a otwřel oči ěřho.

A nã ten cřãs byl řãbãř ědy Jezus vceřřnil blãto / a otworyl oczy ieřgo.

15. Tedy ovřř řãkonřřch otãžali ěo / kterãř pzed. A on řekl ěim: Blãto polořil mi na oči / a vmřř ěřem se / y wřidym.

Dřym go teř pyřãli y řãřř řewřřome iãřo wřial wřřãř. A on im powieđiřal / Wlořyl blãř nã oczy moř / y vmřřem řic / y wřidym.

ט

16 וַיֹּאמְרוּ הוּא אֲנִישׁ מִן
בְּרִישָׁא הָיָא גִבְרָא לֵבָי
הוּא מִן אֱלֹהִי הוּא דְּשִׁבְתָּא
לֹא נִסְר אַחֲרֵינָא דִּין אֲמִרָן
הוּא אִיכְנָא מִשְׁכַּח גִּבְרָא
חֲטִיָּא הֲלֹא חֲתִיתָא לְמִגְבֵּר
וּפְלִגִּיתָא אִית הוּרָא ב
בִּנְתָּהוֹן :

Per il, he alcuni de Farisei dicevano. Quest' huomo non e da Dio, perche non oijerva il sabato. Et altri dicevano, Come puo non huomo peccatore far queste se- gnae? Et era diffensione fra loro.

17 אֲמִרָן וְיֵב לְהוּ סִמְיָא
אֲנִי מִנָּה אֲמִר אֲנִי עֲדֵהוּ
רִפְתָּח לֶךְ עֲנִיךְ אֲמִר לְהוֹן
אֲנִי אֲמִר אֲנִי דִּבְרָא הוּא :

Diminano dicono al ciego. Tu che dici di lui, ai cie-? Non l'ha aperto gli occhi? Co- mo disse. Cio egli e Profeta.

18 לֹא דִין הִימְנו הוּא ע
עֲלֵהוּ יְהוּדִיָּא דְּסִמְיָא
הוּא וְהוּא עוֹד־מֵא הָרִי
לְאִכְהוּי דְּהוּ דִּבְרָא :

Ma i Giudei non credevano di lui che fosse stato ceco, & huessere venuto la vista, anfin d' tanto che chiamavano il Padre e la Madre di lui, madafatti che huomini vennero a vista.

19 וְשָׁאֵלוּ אֲמִן אֵן דִּבְרָא
בְּרִכּוֹן הוּא דִּאֲמִתּוֹן אֲמִרָן
אֲנִי אֲמִר דְּכִד סִמְיָא אֲתִילָד
אִיכְנָא הָיָא :

Ed amand'auglio, dicendo. Questo e al vostro figliuolo, alqual voi dite esser na- to ceco e come dunque vede ora?

20 עֲנִי דִין אֲכִהוּי וַיֹּאמְרוּ
יִדְעִינָן דְּהוּ בְּכִד חֲכִד סִמְיָא
אֲתִילָד :

Padre e la madre di lui rispufer lo- ro, e dissero. Non sappiamo bene che questo e al nostro figliuolo, ch'egli e nato ceco.

21 אִיכְנָא דִין הָיָא הוּא
אֵן מִנָּה פִּתַּח לֵה עֲנִיָּהוּ ל
לֹא יִדְעִינָן אֵף הוּ עֵל לֵה
לְשִׁנְהוּי לֵה שְׁאֵלוּ הוּ חֲלָה
נִפְשָׁה יִמְלֵל :

Ma come hora col ciego, non sap- piamo che gli habbia aperto i occhi, & non sapiamo se l'ha dato. do mandare- mo a te, & tu parlarai per te medesimo.

ט

16 וַיֹּאמְרוּ אֲנָשִׁים מִפְּרוּשִׁים זֶה
הָאִישׁ אֵינּוּ מֵאֱלֹהִים כִּי אֵינּוּ נִצְר
אֶת־הַשַּׁבָּת וְאַחֲרִים אָמְרוּ אֵיךְ
יֻכַּל אִישׁ חֲטִיָּא אֶת מוֹתוֹת כְּאֵלֵה
לַעֲשׂוֹת וְהָיָה־מִּפְּלָגָה בָּם :

Entonces vnos de los Phariseos le dezian, Este hombre no es de Dios que no guarda el Sab- bado. Y otros dezian, Como puede vn hombre peccador hazer estas senales? y auia diffension entre ellos.

17 וַיָּשׁוּבוּ וַיֹּאמְרוּ לַעֲנִיד אֵלֶּה מֶה
הָאִישׁ עָלָיו כִּי פָקַח אֶת־עֵינָיו
וְהוּא אָמַר כִּי נָבִיא הוּא :

Bueluen à dezir àl ciego. Tu que dizes del que reabrió los ojos? Y el dixo. Que es Profeta.

18 וְלֹא הָאֲמִינוּ הַיְּהוּדִים עָלָיו
כִּי עֲנִיד הָיָה וְשָׁב לְרֵאוֹת עוֹד־
אִישׁ קִדְמוֹ לִילְדוֹ אִשׁר שָׁב
וְרָאָה :

Mas los Judios no creyan de el, que auia sido el ciego, y ouiesse recebido la vista, hasta que ha- maron a sus padres del que auia recebido la vista.

19 וַיִּשְׁאָלוּ לָהֶם לֵאמֹר הֲוֵהָ
הוּא בְּיָכֶם לְאִישׁ אֲוִמְרִים אֲתָם
כִּי עֲנִיד גּוֹלָד וְאֵיךְ עָתָה רוֹאָה הוּא :

Y preguntaronles, diziendo, Es este vuestro hijo, el que vosotros dezis que nació ciego? Co- mo pues uee agora?

20 וַיַּעֲנוּ לָהֶם יוֹלְדוֹ וַיֹּאמְרוּ
יִדְעִינָן כִּי זֶה הוּא בְּכִנּוֹ וְכִי עֲנִיד
גּוֹלָד :

Respondieronles sus padres, y dixeron, Sa- bemos que este es nuestro hijo, y que nació ciego.

21 וַיִּכְכֹּחַ עָתָה רוֹאָה לֹא יִדְעִינָן
אֵן מִן פָּקַח אֶת־עֵינָיו אֲנִיָּהוּ
לֹא יִדְעִינָן יֵשׁ לוֹ דוֹר וְשָׁאֵלוּ
לוֹ וְהוּא חֲלָה וְנִפְשָׁה יִדְבֵּר :

Mas como uee agora, no sabemos: o quien le aya abierro los ojos, ni otros no lo sabemos: el tiene edad, preguntal de a el, hablarà de si.

ט

16. "Ελεγον οὖν οἱ τῶν Φαρισαίων καὶ οἱ Ἰουδαῖοι, ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος οὐκ ἐστὶν ἐκ τοῦ Θεοῦ, ὅτι οὐκ ἐκράτησεν τὴν ἡμέραν. ἄλλοι δὲ ἔλεγον, πῶς δύναται ὁ ἄνθρωπος ἀμαρτωλὸς ταῦτα σημεῖα ταῦτα; καὶ ἦν διένεμα ἐν αὐτοῖς.

Parquoi quelques vns d'entre les Phariseus disoyent, Cest homme-ci n'est point de Dieu: car il ne garde point le Sabbath. Les autres disoyent, Com- ment peut vn meschant homme faire ces miracles? Et y auoit diffension entre eux.

17 Αἰνεσεν ἄνθρωπος τοφθαλμῶν, οὐκ ἔλαχε πρὶν αὐτοῦ, ἐπὶ ἡνοιχθῆναι τοὺς ὀφθαλμούς; ὁ δὲ ἔλεγε, ὅτι ποφθαλμὸς ἴσθιν.

Ne dirent derochefà l'aueugle, Toi que dis-tu de lui, de ce qu'il e'a ouuert les yeux: Il respondit, Il est Profete.

18. Οὐκ ἀπίστεύουσιν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι πρὶν αὐτοῦ, ὅτι τοφθαλμῶν ἔλαβε, ὡς ὅτι οὐκ ἐφώνησαν τῆς γονῆς αὐτοῦ τὸ ἀποκριθῆναι.

Mais les Ju. firent creure au point de lui qu'il eust esté aueugle, & qu'il eust recouuré la veue, iusques a ce qu'ils eussent appelé le pere & la mere de celui qui auoit recouuré la veue.

19. Καὶ ἠρώτησαν αὐτοὺς, λέγοντες, οὐκ ἴσθιν ὅτι ἔσθ' ὑμῶν, ὃν ὑμεῖς λεγτε ὅτι τοφθαλμῶν ἐγῆμην; πῶς οὖν αὐτὸν βλέπει;

Ils les interroguerent donc, disans, Est-ce ici vostre fils que vous dites auoir esté aueugle? comment donc voit- il maintenant?

20. Απεκρίθησαν οὖν αὐτοῖς οἱ γονεῖς αὐτοῦ καὶ εἶπον, οἶδαμεν ὅτι οὐκ ἴσθιν ὅτι ἔσθ' ἡμῶν, ἀλλ' ὅτι τοφθαλμῶν ἐγῆμην.

Le pere & la mere d'icelui leur re- spondirent, & dirent, Nous sauons que c'est ici nostre fils, & qu'il a esté a- ueugle.

21. Πῶς δὲ νῦν βλέπει, οὐκ οἶδαμεν; ἢ τις ἐνοιχεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς; ἡμεῖς οὐκ οἶδαμεν. αὐτὸς ἡλικίας ἔχει καὶ ἔρα- τήσεται αὐ- τοῦ πρὶν ἐκείνην ἀπολῆσαι.

Mais comment maintenant il voit, ou, qui lui a ouuert les yeux, nous ne le sa- uons point: il paiera touchant lui- même.

16. Dicebant ergo ex Phariſæis quidam, Non eſt hic homo à Deo, qui ſabbathū non cuſtodit. Alii autem dicebant, Quomodo poteſt homo peccator hæc ſigna facere? Et ſchiſma erat inter eos.

Then saide some of the Pharisees / This man is not of God / because he keepeth not the Sabbath day. Others, sayd / How can a man that is a sinner / do such miracles / and there was a division among them.

17. Dicunt ergo cæco iterum, Tu, quid dicis de illo qui aperuit oculos tuos? Ille autem dixit, Quia propheta est.

Then saide they vnto the blinde as
gaine: What saiest thou of him; becau
se he hath opened thine eyes? And he
saide: He is a Prophet.

18. Non crediderunt ergo
Iudæi de illo, quia cæcus
tunc fuit & vidisset, donec vo-
caverunt parentes eius qui
viderat.

When the Jewes did not beleue him (that he had bene blinde & and receiued his sight) vntill they had called the parentes of him that had receiued sight.

19. Et interrogaverunt eos, dicentes, Hic est filius ve-
ster, quem vos dicitis quia
cæcus natus est? **Quomodo**
ergo nunc videt?

And they asked them, saying: Is this your sonne, whom ye say was borne blind? How doeth he now, &c. then?

20. Responderunt eis parentes eius, & dixerunt, Scimus quia hic est filius noster, & quia cæcus natus est.

His parents answered them ; and said ; We know that this is our son ; and that he was borne blind.

21. Quomodo autē nunc videat, nescimus; aut quis eius aperuit oculos, nos nescimus: ipsum interrogate: ætatem habet, ipse de se loquatur.

But by what meanes he nowe seeth,
we knowe not: nor who hath opened his
eyes: as we not tell: hee is elde among:
as he him: he shall an swere for him selfe.

16. Da sprachen etliche Pharisæer: Der Mensch ist nicht von Gott / die weil er den Sabbath nicht heilt. Die andern aber sprachen: Wie kan ein sündiger Mensch solche Zeichen thun: Und es ward ein zwittracht vnter ihnen.

Da sagde nogle aff Pharisæerne / Der Menniske
er icke aff Gud / effterdi hand holder icke Sabbathen.
Men de andre sagde / Huortebis sand ic sondige
Mennissegøre saadanne Tegen? Oc der bleff en tue-
tract iblant dem.

17. Sie sprachen wider zu dem blinden: Was sagst du von ihm / daß er hat deine augen auff gethan? Er aber sprach: Er ist ein Prophet.

De sagde igen til den Blinde/ Hvad siger du om
hannem/ at hand oploed dine Øyen? De hand sagde/
Hand er en Prophete.

18. Die Jüden glaubten nicht von ihm, daß er Blind gewesen / vñnd sehend worden were / biß daß sie riefen den Eltern / deß / der sehend war worden.

Zoderne trode ick om hannem / ac hand hadde
veris blind / oc vaar bleffuen seendis. For end de talke
de hang Foreldre / som vaar bleffuen seendis.

19. Fragten sie / vnd sprachen : Ist das euer Son / welchen ihr saget / er sey blind geboren ? wie ist er denn nun sehend?

Spurde dem af / oc sagde / Er dette eders Søn /
hvilken i lige hand er blind fød? Hvorledis er hand
da nu seendis?

20. Seine Eltern antwortten ihnen /
vnd sprachen: Wir wissen / daß diser
unser Son ist / vnd daß er blind gebo-
ren ist.

Hans Foreldre suarede dem / oc sagde / Vi vide /
at denne er vor Søn / oc at hand er blind fød.

21. Wie er aber nun sehend ist / wissen wir nicht / Oder wer ihm hat seine augen auffgethan / wissen wir auch nicht. Er ist alt genug / fraget ihn / laßset ihn selbst für sich reden.

Men huorledis hand er nu seendis / vide ret icke /
 Eller huo som haaffuer oplader hans ønen / vide wi oc
 icke / Hand er gammil nock / spørte hannem at / lader
 hannem self tale for sig.

16. Echdy někteř z Zákonij
fuow prawili: Nemij ten Eflo
wěš od Boha/ kterjž Soboty
nejsteř. Gmij prawili: Kte
rať mājz Eflowěš hčyssnō m
to dmyz lmit: D bylo rozděl
nij mezy njmij.

Przetoż niektórzy z Saryżen-
flow mówili / Cielowiec ten nie jest
od Boga / bo nie strzeże fabryki :
Drożyż zaś mówili / Któżby
mógł celiowiec grzeszny takowe
cudzi czynić / y było toż wcale
nieudzi nim.

17. Sých opěť řekli: Slepe-
ní: Ty pak, co pravíš o
tom / kteráž, otčenáš vši tvé?
A on řekl: Prorok gest.

Powtorczekli ślepemu; Ty co
też miewiś o nim; że otworzył oczy
raz; ale A on powiedział; Proszę
ciż.

18. Sedo žide newefili o něm
by Slepý byl a prožek/až gšau
powolali Noditšw toho iterš
bylprožci.

A niewierzyle Żydowie nim
 żeby miał być ślepym/a żeby wziął
 wroś a żeby wziął robaczow one
 go Fibory wroś otrzymał.

19. W otázali gich/ řkauce :
Doutoli geſt Syn wáſe / oſtes
rcmž wy prawdyte / ſebz ſlepž
narodil ſe? Kterakž tchdy ny-
ny nydij e

Pytał ich tedy mówiąc /
 thęż jest syn wasz on trze go-
 dnie powiadał być ślepo narodzi-
 nym: Jakiż wyży teraz widzi.

20. Odpověďš jim Rodi-
tově jeho / řekli: Vyneš je
fento geš Syn náš / a je geš
Slepý se narodil.

Odpowiedzieli sm rodzicy ie-
 go / y rzekli / Wiemy jec to test ou
 syn nasz / a i s sic slepo narodzil.

2). Ale literak nyjniž woidſſ/
newijme/ aneb kdo geſt ocwřel
oſi geho/ myſ newijme: pſante
ſe ho/ wſſař lřcha mř/ onř ſřm
za ſebe bude mluwiet.

Leżiśko teraz przyszedł nie
wiemy / abo żyho orworzył oczy
iego / my nie wiemy / macłara / pys
tawic / same go / a onci o sobie po
wie.

ט

22 וְהָיוּ אֹמְרֵי אֲבִרְהָי
מִטּוֹל הַחֲלִין הוּא מִן י
יְהוֹדִים פִּסְקוֹ הוּא צִיר
יְהוֹדִים וְהוּא אֶנְשׁ יוֹדֵא פֶה
דְּמַשְׁיָא הוּא יִפְקֻנְיָה מִן
כְּנֻשְׁתָּהּ :

*Il padre e la madre sua disser queste cose, perche temevano Giudei: con-
ciosia che i Giudei erano di gra conuen-
ta che se alcuno si confessava per Christo,
fusse scacciato da la synagoga.*

23 מִטּוֹל הַחֲבִיב אֹמְדוֹ
אֲבִרְהָי הָעַל לָהּ לִשְׁנוּהִי
לָהּ סֵאלוֹ :

*Per questa ragione suo Padre e sua
Madre dissero, Egli e meza, domandate-
me lui.*

24 וַיִּקְרָא הִי לְגַבְרִיָּהּ
הַתְּרִימָיו וּבְנִין לָהּ דְּאִיתְּהִי
הֵיא סְמִינָהּ וְאֹמְרִין לָהּ
שְׂכַח לְאַלְהֵיהָ חָנוּ צִיר
יִדְּגִינוּ וְהֵיא גְבִרָה ח
חֲשִׂיא הִי :

*Per la seconda volta dunque chiama-
vamo l'huomo che era stato cieco, e disse,
Da gloria a Dio noi sappiamo che
questi huomo e peccatore.*

25 עֲנָה הוּא וְאָמַד לָהּוֹן אֵן
חֲשִׂיא הוּא לֹא יָדַע אֶנְשֵׁי
יִדְּא יִזְוֵדַע אֶנְשֵׁי דְסְמִינָה
הִי וְהֲשִׂא הֵיא הֵיא אֶנְשֵׁי :

*Egli rispose, e disse, Se io sia peccato-
re io non lo so. Una cosa so bene, che as-
cendo io gra cieco, hora veggio.*

26 אֹמְרִין לָהּ וְהִבּ מִנָּה
עֲבַד לָךְ אִיכְנָה פִּתְחֵי לָךְ
עֵינֶיךָ :

*Et essi di nuovo li dissero, Che ti fece
egli e come t'aperse gli occhi?*

27 אָמַד לָהּוֹן אֹמְדֵי
לְכִין וְלֹא סְמַעְתִּין מִנָּה
צִבִּין אֶנְתִּין לְמַשְׁמַע לְמֵא
אִף אֶנְתִּין תְּלַמִּידֵי צִבִּין
אֶנְתִּין לְמַהֲוֵא לָהּ :

*Egli rispose loro, Io ho l'ho già detto, e
non l'huavete udito, perche volete ves-
tarlo di nuovo? Volete ancor voi asserir
sue discipoli?*

ט

22 וְאֵלֶּה דְּבָרֵי יוֹלְדֵי כִי יִדְּא
אֶת־הַיְּהוּדִים כִּי מֵאֵן נִסְכּוֹ
הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר אִם אִישׁ יִתְּוֶה
כִּי חֲמִשִּׁית הוּא יִשְׁלַךְ מֵעֲדָתָם :

*Esto dixeron sus padres, porque auian mien-
do de los ludios: porque ya los ludios auian con-
spirado, que si alguno confessasse ser el el Christo
que fuese fuera de la Synoga.*

23 עַל־כֵּן אֹמְדוֹ יוֹלְדֵי כִי דוֹרוֹ
לֹא אוֹתוֹ תִּשְׁאֲלוּ :

*Por esso dixeron sus padres, Que edad tiene
pregunralde a el?*

24 וַיִּקְרָא שְׁנִיָּהּ לְאִישׁ אֲשֶׁר
הָיָא עוֹר וַיֹּאמְדוּ אֵלָיו שִׁים נָא
כְּבוֹד לִיהוֹה וְלֹא חוֹדָה יוֹדְעִים
אֶנְחֵנוּ כִּי־הָאָדָם חוֹה חֲטָא הוּא :

*Asique boluieron a llamar al hombre que
auia sido ciego, Y dixerono, Da gloria a Dios, no-
sotros sabemos que este hombre es peccador.*

25 וַיַּעַן וַיֹּאמְדוּ אִם חֲטָא הוּא
לֹא יָדַעְתִּי אֶחָד יוֹדְעִי כִי עוֹר
הִיָּתִי וּמַעַלְתִּי רוּחָה אֶנְכִּי :

*Entonces el respondio, y dixo, Si es pecca-
dor, no lo se: vna cosa se, que auiendo y sido cie-
go, agora veo.*

26 וַיֹּאמְדוּ לֹא עוֹדְנָו מִה־עֲשֶׂה
לָךְ אִיר פִּקַּח אֶת־עֵינֶיךָ :

*Y boluieronle a dezir, Que te hizo? Como
te abrio los ojos.*

27 וַיַּעַן לָהֶם צִם עֵת אֹמְרָתִי
לָכֶם וְלֹא שְׁמַעְתֶּם מִה וְאֶת
עוֹדְכֶם חֲאָבוּ לְשִׁמוֹעַ הֲגִם
אֲתֶם חֲאָבוּ לְהוֹיָת תְּלַמִּידֵי :

*Respondioles. Ya os lo he dicho, y lo auays
oydo: que mas quereys oyr? Quereys tambien
vosotros hazeros sus discipulos?*

θ.

22. Ταῦτα εἶπον οἱ γονεῖς αὐτοῦ,
ὅτι ἐφοβούντο τὰς Ἰουδαίας· ἥδη γὰρ
συνεπλάθοντο οἱ Ἰουδαῖοι, ὅτι εἴ τις
αὐτὸν ὁμολογήσῃ Χριστὸν, ὁπισ-
τάσῃ αὐτὸν ὡς γῆρας.

*Son pere & la mere dirent ces choses
pour ce qu'ils craignoient les Iuis. Car
les Iuis auoyent desia arresté que si quel-
cun l'aduouoit estre le Christ, il seroit
iecté hors de la synagogue.*

23. Διὰ τούτο οἱ γονεῖς αὐτοῦ εἶπον,
ὅτι ἡλικίῳ ἔχῃ. αὐτὸν ἐρωτῶσι π.

*Pour ceste cause son pere & la me-
re respondirent, Il a de l'age, interro-
guez-le.*

24. Ἐφώνησεν αὐτὸν ἐκ δούτε-
ται ἀνθρώπων ὃς ἦν τυφλός, καὶ
εἶπεν αὐτοῖς, ὃς δόξα τῷ Θεῷ· ἡ-
μῶς εἶδαμεν ὅτι ὁ ἀνθρώπος ὁ-
τὸν ἀμαρτωλὸς ἐστίν.

*Ils appellerent donc pour la seconde
fois l'homme qui auoit esté auetgle, &
lui dirent, Dóne gloire à Dieu: nous sa-
uons que celi homme est meschant.*

25. Ἀπεκρίθη αὐτὸν εἰπὼν· καὶ
εἶπεν, εἰ ἀμαρτωλὸς ἐστίν, τί ἐ-
ίδω, εἰ οὐδὲν, ἐπὶ τυφλὸς εἰμι, ἄρ-
τι βλίσσω.

*Il respondit, & dit, S'il est meschant,
ie ne sai rien chose faire bien, c'est que
i'elroye auetgle, & maintenant ie voi.*

26. Εἶπον γὰρ αὐτῷ πάλιν, τί ἐποίη-
σας σοι; καὶ αὐτὸς ἀνέβη σὺν τῷς ἐφ-
θαλμαῖς;

*Donc il lui dirent de rechef, Que t'
a-il fait? comment a-il ouuert tes y-
eux?*

27. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς, εἶπεν ὑ-
μῶν ἥδη, καὶ οὐκ ἠκούσατε· τί πάλιν
θέλετε εἰσέειπαι; μὴ καὶ ὑμεῖς θέλε-
τε αὐτὸν μαθητῆν γινώσκειν;

*leur respondit, Je le vous ai desia
dit, & ne l'auay point escouté, pourquoy
le voulez-vous encore ouïr, voulez-
vous aussi estre ses disciples?*

22. Hæc dixerunt parentes eius, quoniam timebant Iudæos, iam enim conspiraverant Iudæi, ut si quis eum confiteretur esse Christum, extra synagogam fieret.

These wordes spake his parentes: because then feared the Jewes: for the Jewes had ordeined already: that if any man did confesse that he was the Christ: he should be excommunicate out of the Synagogue.

24. Propterea parentes eius dixerunt, Quia etatem habet, ipsum interrogate.

Therefore send him away: he is old enough to be him.

24. Vocaverunt ergo rursum hominem qui fuerat cæcus, & dixerunt ei, Da gloriam Deo, nos scimus quia hic homo peccator est.

Then againe called they the man that had bene blind; & said vnto him / Give glory vnto God; for we know that this man is a sinner.

25. Dixit ergo eis ille, Si peccator est, nescio: unum scio, quia cæcus cum essem, modò video.

When he answered, and said, What
thou he a sinner or no? I can not tell:
one thing I know, that I was blind,
and now I see.

26. Dixerunt ergo illi, Quid
fecit tibi? quomodo aperuit
tibi oculos?

Then said they to him againe: What
biddest thou them? how opened he thine
eyes?

27. Respondit eis, Dixi vobis iam, & audistis: quid iterum vultis audire? nunquid & vos vultis discipuli eius fieri?

He answered them : I haue tolde
you already; and ye haue not heard it :
wherefore would ye heare it againe?
will ye also be his disciples?

S. Johannes

Das IX. Capitel.

22. Solches sagten seine Eltern/
denn sie forchten sich für den Juden/
Denn die Juden hatten sich schon
vereinigt / So niemand in für Chri-
stum bekennete / Daß derselbige in
Bann gethan würde.

Saadane sagde hans Foreldre / thi de frøetede sig for Zoderne / Thi Zoderne hafde allerede sambunder sig / Der som nogen bekende hannem for Christum / at der samme skulde settes i Bunde.

23. Darum sprachen seine Eltern:
Er ist alt genug / fraget ihn.

Det saare sagde hans Foreldre / Hand er gammel
noct / spører hannem at.

24. Da riefen sie zum andern mal dem menschen der blind gewesen war/ vnd sprachen zu ihm: Gib Gott die ehre/ Wir wissen daß diser Mensch ein Sünder ist.

Da fællede de anden gang der Menneſke / ſom haſt-
de verit blind. / or ſagde til hannem / Siſt Gud ære /
Vi vide at derre Menneſke er en Synder.

25. Er antwortet / vnd sprach: Ist
er ein Sünder / daß weiß ich nicht/
Eines weiß ich wol / daß ich Blind
war / vnd bin nun sehend.

Hand suarede oc sagde / Er hand en Syndere / der
veed ieg icke / En ting veed ieg vel / at ieg vaar blind.
oc er nu seendis.

26. Da sprachen sie wider zu ihm:
Was thet er dir? Wie thet er deine
augen auff?

Da sagde de til hannein igen / Hvad gjorde hand
ved dig? Hvorledes oploß hand dine øyen?

27. Er antwortet ihnen: Ich hab's euch jetzt gesagt / habt ihrs nicht gehöret? Was wolt ihs abermal hören? wolt ihr auch seine Zungen werden?

Hand suarede dem / Jeg sagde eder det nu / hørde
i det icke? Hvad villet i atter høre det? Ville i oc bliffue
hans Disciple?

G. Zan.

Capitola IX.

22. Doproto fessí Kobičos
wž geho/ž se báli židůw/ neb se
byli spisi židž/ wyznaliby ho
fdo Křištem/ aby byl wyob-
cowán.

Coś mowili kochacy tego je-
żeli Tydomi, Abomian, w 3. 10. 17. 18
nomili pyle Tydomie, i 10. 17. 18
ftho wyznał kochanym, aby w 1
3. 10. 17. 18 wyznał.

23. Protož fcllí Rodičowě
gcho/ Wláš četa prante se ho.

Wola tegoż powiebszeli robzys
cy tego/ N)ac lura pyta: wiez (ame-
ro.

24. Tedy zawolał opět žno:
 mu tloučeta kteryž bol slepy / a
 řekl gmu: Ujďaz chválu
 Bohu / my myme že tlouče
 tano brýjinyš gest.

Weymali rebypowtore cżło-
wieka story był ścipym, y rzeczi/
Daj chwale Bogu/ bo my wiemy
ze to jest cżłowiek przebrny.

25. Echdy on fess glin: Bes
fili h'ryssap newym / neſ to
wym / Ic konſ gſem byl flepp /
g'ſnyu widym.

Ale on odpowiesziasz y rzekł /
 Wziemiemy ci płaciznę grzeszną / cho-
 ciebo wiemy / iż bracie sławym / ieta-
 mizac.

26 W řekli gemu oni opřel :
Co geš přinu tobž ř řteraf geš
tobž otenfel oř :

Pytał go ścieżce powtorze
Co ci czyniły wiatraczki, i co
czułyś?

27. Odpowěděl jim: Po-
wěděl sem vám již / a slyšeli
jsíte: Proč opěti slyšeti chcete
i zdatiž n wy chcete? Učedlný
qcho byti i

Odpowiedział im tedy / Jezu-
 ciem wami powiedział / a nie s. uchas-
 liście / Przeczcie teście drugi raz
 słyszeć chcecie / Żali wy chcecie
 byćcie byczwolennymi tego z

ט

28. הָיוּ דִּין בְּחִינָהּ וְאָמְרוּ
לֹא אֵנִי הוּא תִּלְמִידָהּ וְהִיא
הָיוּ דִּין תִּלְמִידָהּ הָיוּ דִּין
דְּמוּשָׁה:

Ahora essi gli dissero: Tu seas su discipulo? que nosotros discipulos de Moyses.

29. וְדָעִינוּ דְּעָם מוֹשֶׁה
אֵלֶּהָ מִלֵּל לְהֵנָּה דִּין לֹא
דָעִינוּ מִן אֵימָכָה הוּא:

Nos sappiamo che l'Idio parla à Moysè: ma così non sappiamo donde sia.

30. עֵנָה הוּא גִבְרָא וְאָמַר
לְהֵן בְּהֵנָה הוּא הִכִּי לֹא
לְמַחְמַח דְּאֵתָהּ לֹא
דָעִינוּ אֵתָהּ מִן אֵימָכָה
הוּא וְעֵנָה דִּין לִי בִּתְחָ:

Quell'huomo rispose, e disse loro. Certoamente tu questa è una cosa mirabile, che voi non sappiate ond'egli sia, e pur lui aperto i miei occhi.

31. דָעִינוּ דִּין דֵּאֵלֶּהָ
בְּקֵלָהּ דִּיחֵטְא לֹא שָׁמַע
אֵלֶּהָ לְמִן דְּחַל מִנָּה וְעַבְדִּי
עֲבָדָהּ לְהוּ הוּא שָׁמַע:

Nos sappiamo pure che l'Idio non esaudisce i peccatori: ma se uno è fermo da Dio, e fa la sua volontà egli l'esaudisce.

32. מִן עֲלֵם לֹא אֵשְׁתַּמְּחָה
דְּפִתַח אֵינִשׁ עֵנָה דְּכַמְיָה
הִתְקַדֵּד:

Non s'è udito giamai che alcuno habbia aperto gli occhi d'un cieco nato.

33. אֵלֶּה לֹא מִן אֵלֶּהָ
הוּא הֵנָּה לֹא מִשְׁכַּח הוּא
רָדָה לְמַעַבְדִּי:

Se costui non fusse da Dio, non potrebbe far cosa alcuna.

34. עֵבֶר וְאָמְרוּ לֵה אֵתָהּ
כִּלְךָ בְּחֵטְאֵהָ אֵתִילְדִּי
וְאֵתָהּ מִלְּךָ אֵתָהּ לֹא
וְאֵתִקְוִי לְכֹר:

Essi risposero, e dissero. Tu se tu tutto nato me i peccati, & insegna a noi? E così lo fecero in fuori.

ט

28. וְהִיבֹהוּ וַיֹּאמְרוּ אֵתָהּ
תִּלְמִידוֹ וְאֵתָהּ תִּלְמִידֵי בִּשְׁה
גִּהְיָה:

Y maldixeronlo, Y dixeron, Tu seas su discipulo? que nosotros discipulos de Moyses somos.

29. אֵתָהּ יָדַעְנוּ כִּי אֵלֶּהִים
דְּבֵר אֵל־מֹשֶׁה וְאֵתָהּ הֵלֹךְ לֹא
יָדַעְנוּ מֵאֵין הוּא:

Nosotros sabemos que à Moyses hablo Dios: mas este no sabemos de donde es.

30. וַיַּעַן הָאִישׁ וַיֹּאמֶר לָהֶם
וְהֵנָּה הִיא וְכֵן אֵתָהּ בְּעֵינֵי כִי אֵלֶּהִים
לֹא יָדַעְתֶּם מֵאֵין הוּא וְכֵן
אֵתָהּ:

Respondiolo aquel hombre, y dixole, Ciertamente maravillosa cosa es esta, que vosotros no sabays de donde sea, y à mi me abrió los ojos.

31. יָדַעְנוּ כִּי אֵלֶּהִים אֵינִשׁ שׁוֹמֵעַ
אֵתָהּ חֲטֵאֵינִשׁ כִּי אֵלֶּהִים אֵתָהּ
יָדָה אֵלֶּהִים וְהַעֲוִשָׁה אֵתָהּ רָצוֹנוֹ
וְהוּא שׁוֹמֵעַ:

Y sabemos que Dios no oye à los peccadores: mas si alguno es temeroso de Dios, y haze su voluntad, à este oye.

32. מִן עֲלֵם לֹא נִשְׁמַע כִּי פִקַּח
אִישׁ עֵינָיו עוֹר גּוֹלֵד:

Desde el siglo no fue oydo, que abriese alguno los ojos de uno que nació ciego.

33. אֵלֶּם וְהֵ אֵינִשׁ מֵאֵלֶּהִים לֹא
יָכֹל לַעֲשׂוֹת מֵאֵתָהּ:

Si esteno fuera venido de Dios, no pudiera hazer nada.

34. וַיַּעַן וַיֹּאמְרוּ לוֹ בְּחֵטְאֵהָ
אֵתָהּ גּוֹלְדָה כִּלְךָ וְאֵתָהּ תִּלְמִידוֹ
וַיִּשְׁלִיכוּהוּ חוּצָה:

Respondieron, y dixeronle. En peccados eres nacido todo: y tu nos ensennas? Y echaronlo fuera.

ט.

28. Ἐλεῖ δὲ ῥησὶς τοῦ πατρὸς, ὅτι εἶπον, σὺ δὲ μαθητὴς ὀνομάζῃ ἡμῶν διὰ τὸ μαρτυρεῖν ὡς μὲν μαθητὴς.

Lors ils finissent de dire, & disent, Toi, sois ton disciple: quant à nous, nous sommes disciples de Moysè.

29. Ἡ δὲ εὐδοκίμη ὅτι μωσὴς λαλῶντες ὁ θεὸς τῷ πνεύματι εἶπεν εὐδοκίμη πνεύματι ἁγίῳ.

Nous savons que Dieu a parlé à Moysè: mais quant à celui-ci, nous ne savons d'où il est.

30. Ἀπεκρίθη ὁ ἄνθρωπος, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι γὰρ ταῦτα ἴσχυμαι εἶπαι, ὅτι ὑμεῖς οὐκ εἰδότες ποῦ ἔστι, καὶ αὐτὸς λέγει μετὰ τῶν ἐφθάρμεν.

L'homme répondit, & leur dit. Certes en cela est vu que l'étrange, que vous ne savez d'où il est: & toutefois il a ouvert mes yeux.

31. Οὐδοκίμη δὲ ὅτι ἀμάρτυρος εἶπεν οὐκ ἀκούει, ἀλλ' αὐτὸς θεοσέβης ἦ. καὶ τὸ πνεῦμα αὐτῷ εἶπεν, ταῦτα εἰπὼς.

Or nous savons que Dieu n'exauce point les méchans: mais quelqu'un est crainteur de Dieu, & fait la volonté d'icelui, il l'exauce.

32. Ἐκ γὰρ αἰῶνος, καὶ ἡμεῖς οὐκ ἔμελλομεν εἶπαι, ὅτι ὁ φθαλμὸς τοῦ φλοῦ γινώσκων.

On ne fut-il ouï dire, qu'aucun ouvrir les yeux d'un aveugle né.

33. Εἰ μὴ ᾧ ᾧ εἶπεν, οὐκ ἔμελλομεν εἶπαι, οὐκ ἔμελλομεν εἶπαι.

Si celui-ci n'étoit de Dieu, il ne pourroit rien faire.

34. Ἀπεκρίθησαν καὶ αὐτοὶ αὐτῷ, ἐν ἀμάρτυας σὺ ἐγμὴν ἡμῶν εἶπες, καὶ σὺ εἰδὼς καὶ ἡμῶν καὶ εἰδὼς αὐτὸς εἶπες.

Ils répondirent, & lui dirent. Tu es du tout né en peches, & tu nous enseignes? Et le jetterent hors de la synagogue.

CAP. IX

28. Maledixerunt ergo ei, & dixerunt, Tu discipulus illius sis: nos autem Moyſi discipuli ſumus.

Then cheered theſe him/ & ſayder/ Be thou his diſciple: We be Moſes diſciples.

29. Nos ſcimus quia Moyſi locutus eſt Deus, hunc autem nescimus unde ſit.

We know that God ſpoke with Moſes: but this man we know not from whence he is.

30. Respondit ille homo, & dixit eis, in hoc enim mirabile eſt quia vos nescitis unde ſit, & aperuit meos oculos.

The man answered/ and ſaid unto them/ Doubtleſſe / this is a marvellous thing / that ye know not whence he is/ and yet he hath opened mine eyes.

31. Scimus autem quia peccatores Deus non audit: ſed ſi quis Dei cultor eſt, & voluntatem eius facit, hunc exaudit.

Now we knowe that God heareth not ſinners: but if any man be a worſhipper of God/ and doeth his will/ him heareth he.

32. A ſeculo non eſt auditum, quia quis aperuit oculos cæci nati.

Since the world began was it not heard that any man opened the eyes of one that was borne blinde.

33. Niſi eſſet hic à Deo, non poterat facere quicquam.

If this man were not of Gods hee could haue done nothing.

34. Reſponderunt, & dixerunt ei, In peccatis natus es totus, & tu doces nos? & eiecerunt eum foras.

Then answered/ and ſaid vnto him/ Thou art altogether borne in finnes/ and doeſt thou teach vs? So they caſt him out.

Das IX. Capitel.

28. Da fluchten ſie ihm / vnd ſprachen: Du biſt kein Jünger / Wir aber ſind Moſis Jünger.

Da handede de hannem/ oc ſagde / Du eſt hans Diſcipel / Wi ere Moſe Diſciple.

29. Wir wiſſen daß Gott mit Moſe geredt hat / Diſen aber wiſſen wir nicht von wannen er iſt.

Wi vide/ at Gud haſſuer taler med Moſe/ Men wi vide icke hueden denne hand er.

30. Der Menſch antwortet / vnd ſprach zu inen: Das iſt ein wunderlich ding / daß ihr nicht wiſſet / von wannen er ſey / vnd er hat meine augen auff gethan.

Der Menſche ſwarede / oc ſagde til dem / Der er en vnderlig ting / at icke vide / hueden hand er/ oc hand haſſuer oplader mine Øyen.

31. Wir wiſſen aber / daß Gott die Sünder nicht höret / Sondern ſo jemand Gotts fürchtig iſt / vnd thut ſeinen Willen / den höret er.

De vil vide/ at Gud hører icke Syndere/ Men der ſom nogen er Gudſkyetig / oc gør hans vilie / den hører hand.

32. Von der Welt an iſts nicht erhört / daß jemand einem gebornen Blinden die augen auffgethan habe.

Fra Verdens begyndelſe er det icke hørt/ at nogen oplod Øyene paa en / ſom vaar fød Blind.

33. Were diſer nicht von Gott / er köndte nichts thun.

Vaare denne icke aff Gud / hand kunde intet gøre.

34. Sie antwortten / vnd ſprachen zu ihm: Du biſt ganz inn ſünden geboren / vnd lehreſt vns / vnd ſtreiſſen in hinaus.

De ſwarede / oc ſagde til hannem / Du eſt aldeelig fød i Synd / oc lærer off / De de ſette hannem hen ud.

Kapitola IX.

28. Profeſſioſetili genu a ſekli: Ty ſam Moſenſkum geho bud/ my gjme Moſenſkum ty Moſenſkum.

Then go ont ſromocili & mowſi / Ty ſam tego zwolentium / myciechmy ſa Moſeſkum zwolentium.

29. Moſenſkum / Je Moſenſkum / ſkum mluwi Duoh / o tonito paſ newijme / odkud geſt.

Mye wiemy je Bog y Moſeſkum / ſkum mowſi / & ten ſkaby byl nie wiemy.

30. Odpowiedzi ten Eflowſki / a ſekſi gim: W tom zagieſt du wne geſt / Je wy newje ot kud geſt / a wſſat otwrd ot m.

Atk im on odpowiedziſat y eſekſi / Thoc w tym dymno je wy nie wiaſie ſkaby teſt / & wſy otwor / ſyloczy moſe.

31. Wijme paſ Je Buih hriſ: ſkumſkum neſkumſkum: Ale geſti ſkum cniel Boſki a wuoli geho ſkum / toho ſkumſkum.

Wiemy thei ſz grzeſnych Bog nie wſkumſkum / iebno tego Eſkumſkum iſt chwalea Boſkum / & was laiego eſkumſkum / tego c wſkumſkum.

32. Od wſku nemi ſkumſkum / aby ſkum otwrd ot ſkumſkum na reſkumſkum.

Od wiekow to nie teſt reſkumſkum / aby Eſkum otworzyl oczy ſkumſkum.

33. Buih tento nebiſ od Boſ ha / nemohby niſkumſkum vſi niſi.

At teſkumſkum thei nie byl od Bogu nie mogkumſkum nie wſkumſkum.

34. Odpowiedzi genu: Ty w hriſkumſkum wſkumſkum gſy ſe na rodil a coſkumſkum vſiſ? W wy huali gſy wen.

Odpowiedzieli mu tedy y reſkumſkum / Ty iſt w grzechoch narod / ſon wſkumſkum / y ty naſkumſkum wſkumſkum y taſkumſkum precz wyrzuci.

ט

35 וַיִּשְׁמַע יֵשׁוּעַ דְּאַפְקוּדֵיהּ
לְבַר וְאַתְּכִתָּה וַאֲמַר לָהּ
אַתְּ מִתִּימֹן אֵת בְּכִרָּה
דְּאַלְהֵיָּהּ :

*Jesus intese che l'hauerano scartata-
ta fuori, & haendolo rirumato, le disse,
Credisti tu nel Figliuol di Dio?*

36 עֲנֵהּ הִיא דְּאַתְּכִתָּה
וַאֲמַר מִתִּימֹן מַדִּי דְּאַתְּכִתָּה
: כה

*Calus rissosse, & disse, Echo è egli, &
guerra, attache te credisti in lui?*

37 וַאֲמַר לָהּ יֵשׁוּעַ חֲנוּתִיהּ
הִיא דְּכִמְלֵל עֲמָהּ הִיא :

*Jesus le disse, Tu l'has veduto, & è
colui che parla seco.*

38 הִיא דְּיוֹאֲמַר מִתִּימֹן
אַתָּה מַדִּי וְנִפְל סֵגֵר לָהּ :

*Ahora egli disse, lo credo, Signora &
adorollo.*

39 וַאֲמַר יֵשׁוּעַ לְרִיגָה ד'
הַיְלָמָה הִנֵּה אֲתִית דְּאַלִּין
הַלָּה חֲנוּתִיהּ וְחֲנוּתִיהּ
חֲנוּתִיהּ :

*Pas l'evy disse, lo son venuto in que-
sto mondo per far giudicio : a fin che quei
che non veggano, veggano : & quei che
veggono, divenzano ciechi.*

40 וַיִּשְׁמַע מִן פְּרִישֵׁי
אֵלִין דְּעֵמָה הִיא הַלָּה
וַאֲמַר לָהּ לָמָּה אָף חֲנוּ
סְבִיחָה חֲנוּ :

*Et alcuni de Phariseos che erano seco
dirono quiste, & dissero, Siamo forse an-
cora ciechi?*

41 אַמַּר לְהֵן יֵשׁוּעַ אֵלִין
סְבִיחָה הִנֵּה לִית חֲנוּתִיהּ
: כון חֲסִיתָהּ הַשֵּׁנָה חֲנוּ
אֲמַרְיוֹ אֲתִית דְּחֲנוּתִיהּ
מִיָּהּ הִנֵּה חֲסִיתָהּ
חֲסִיתָהּ :

*Jesus disse loro, Se voi foste ciechi,
non haveret'el peccato : ma hora che dite,
Non veditamo : pero il vostro peccato resta-*

ט

35 וַיִּשְׁמַע יֵשׁוּעַ כִּי הִשְׁלִיכוּהוּ
הַחוּצָה וְכִאֲשֶׁר מִצְאוֹ אָמַר לוֹ
הֲאֵת מִתִּימֹן בְּכִרָּה אֲלֵהֶם :

*Oyó Iesus que lo auian echado fuera: y
hallandolo, dixole, Tu crees en el Hijo de Dios?*

36 וַיַּעַן הָהוּא וַיֹּאמֶר וְגַם
הוּא אֲדֹנִי אֲשֶׁר אֲמַרְיוֹ בּוֹ :

*Respondió el, y dixo, Quien es Sennór, para
que crea en el?*

37 וַיֹּאמֶר לוֹ יֵשׁוּעַ וְכִאֲשֶׁר אָתָּה
וְהַמְדִּבְרִי אֵלֶיךָ הוּא :

*Y dixole Iesus, Y haslo visto, y el que habla
contigo es.*

38 וְהוּא אָמַר מִתִּימֹן אֲדֹנִי
וַיִּשְׁתַּחֲוֶה לוֹ :

*Y el dize, Creo Sennor- Y (prostrandose,)
adorollo.*

39 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ לְמִשְׁפֵּט אֲנִי
אֵל הָעוֹלָם הוּא בְּאֵתִי אֲשֶׁר
יִרְאוּ הָאֲנָשׁ רֵאִים וְהוֹדוּ אֵלֶי
עוֹרִים יַעֲשׂוּ :

*Y dixo Iesus, Yo para juyzio he venido a este
mundo, para que los que no veen, vean: y los que
veen, sean legados.*

40 וּמִקֶּצֶת הַמִּפְרָשִׁים אֲשֶׁר
הִיוּ עִמּוֹ שָׁמַע אֶת-הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה וַיִּנְאֲמַת אֵלֶיךָ הָגֵם אֲנִי
עוֹרִים הֵנִי :

*Y oyeron esto algunos de los Phariseos que
estaban con el, y dixeronle, Somos nosotros tam-
bien ciegos?*

41 וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ אֲנִי עוֹרִים
אֲנִי לֹא תִהְיֶה לָכֶם חֲטָאָה
: יַעַן אֲמַרְתֶּם כִּי רָאִינוּ לָכֶן
חֲטָאתְכֶם עָלֵיכֶם :

*Dixoles Iesus, Si fuerades ciegos, no t'auie-
rades peccado : mas agora porque dezis, Venos,
por tanto vuestro peccado permanece.*

θ.

35. Ἐκμυσεν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῇ ἐξομολογίᾳ
αὐτῆς ἔξω, καὶ δὲ ξὼν αὐτῇ, ἐκπύ-
αυτῇ, συ πῶς εἶπες πρὸς τὴν
θεοῦ :

*Iesus entendit qu'ila fauoyent l'etie
hors: & l'ayant trouuee, lui dit, Crois-tu
au Fils de Dieu?*

36. Ἀπεκρίθη ἐκείνη· καὶ εἶ-
πε, ὅτι ἐγὼ κρίνω, ὅτι πῶς εἶπες
αὐτῇ :

*Et il respondit, & dit, Qui est il, Sei-
gneur, afin que ie croye en lui.*

37. Εἰπε δὲ αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐ-
παύσας αὐτὴν, καὶ ὁ λαλῶν μετὰ
σου, ἐκπύεις ἐγώ :

*Iesus lui dit, Tu fas veu, & c'est ce-
lui qui parle avec toi.*

38. Ὁ δὲ εἶπε, πῶς εἶπα καὶ ἐ-
κπύσκειν αὐτῇ :

*Lors il dit, Ey croy, Seigneur: & I
adora.*

39. Καὶ εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς, τίς χρῆται
ἐγὼ τίς τὸν κόσμον τῶτον ἔλθω,
καὶ οἱ μὴ βλέποντες βλέπωσι, καὶ
οἱ βλέποντες τυφλοὶ γίνονται :

*Et Iesus dit, Je suis venu en ce mon-
de pour exercer iugement, afin que ce-
ux qui ne voyent point, voyent: & ceux
qui voyent, deviennent aveugles.*

40. Καὶ ἔχουσιν ἐν τῷ φαρασῆ-
τι τοῦτο οἱ ὄντες μετ' αὐτῶν, καὶ
εἰπὼν αὐτῇ, μὴ καὶ ἡμεῖς τυφλοὶ
ἴσμεν :

*Et quelques uns d'entre les Phari-
seens qui estoient avec lui, ouirent cela,
& lui dirent, & nous sommes-nous au-
si aveugles?*

41. Εἶπε αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, οἱ τυ-
φλοὶ ἔτι, οὐκ ἔτι εἴχετε ἁμαρτί-
αν· οὐδὲ λέγετε, ὅτι βλέπομεν, καὶ
οὐκ ἁμαρτία ὑμῶν μὴ εἶ :

*Iesus leur dit, Si vous estiez aveu-
gles, vous n'aurez point de peché. mais
maintenant vous ditez, Nous voyons :
pourtant demeure vostre peché.*

אמין אמין אמר אנה
לכו דמו חלל צאל מו
תרעה לטורא דענא חלל
עלק מו דיקא אחרנא הו
נבא הו דיקא :

*In Veritate, in Veritate Si dico. Cui non
entra per la porta nel aula de le pecore
ma Si capite d'altronde, colui e un ladro
e un assassino.*

הו דין דעאל מו תרעה
רענא הו דיקא :

*Ma chi entra per la porta, e il pastore
de le pecore.*

כלהא נטר תרעה פהח
לה תרעה ונא שמע
קלה וערכיה קלה
בשפוחיהו ומסק להו :

*A quelle apre il portier, e le bre-
bis odeno la sua voce. Et ogni ovella, che
proprie pecore per nome, e menale fuori.*

ואם דא חק צנה
דמית צנה וצנה
דמית צנה וצנה
דמית צנה וצנה :

*E quando egli ha messo fuori le sue pe-
cor, e ha fatto ritorno, e esse odeno la
sua voce, per la voce loro, come la sua voce.*

בתר בידקא דין לה
חלל צנה אנה צנה
מנה דמית צנה
דמית צנה :

*E non seguiranno una straniera,
ma si seguiranno d'alui : perche' elle
non conoscono la voce de la straniera.*

דמית צנה אנה
להו יסוד דין לה
דעו בנה מלל צנה :

*Esau disse loro questa similitudine,
ma essi non intesero che cose fossero quelle
che egli parlava loro.*

אמר להו דין טוב
ישוע צמין אמין אנה
אנה לכו דמית צנה
תרעה דיקא :

*Per il che, Esau disse loro di nuovo,
In Veritate, in Veritate dico, che io, son la
porta de le pecore.*

אמן אמין אמר אנה
אשר לא בנה בשער מכלת הצאן
כי אם עלה במקום אחר וה
גב ופריץ הוא :

*Decierto decierto os digo, que el que no en-
tra por la puerta en el corral de las ovejas, mas su-
be por otra parte, el tal ladron es y robador,*

ואשר בנה בשער דיקא הצאן
הוא :

*Mas el que entra por la puerta, el pastor de
las ovejas es.*

והשויער פותח לו והצאן שמעו
את קולו והוא קורא את צנה
בשמותם ומציאם :

*Aeste abre el portero, y las ovejas oyen su
voz : y a sus ovejas llama por nombre, y las saca.*

וכחוציה את צנהו הולך
לפניהם והצאן הלכו אחריו כי
ידעו את קולו :

*Y como ha sacado fuera sus ovejas, va de lan-
te de ellas : y las ovejas lo siguen : porque conocen
su voz.*

ואחריו תגברו אינם בנים
כי אם יגוסו ממנו כי לא
ידעו את קול תגברים :

*Mas al estranno no seguiran, antes huyran
de el : porque no conocen la voz de los estrannos.*

את המשל הזה אמר להם
ישוע והמה לא ידעו מה הו
אלה אשר דבר להם :

*Esta parabola les dixo Iesus, mas ellos no en-
tendieron que era lo que les decia.*

וישב ויאמר להם ישוע אמין
אמר אמר אנה לכם כי אנה
הוא שער הצאן :

*Boluióles pues Iesus a dezir, Decierto de-
cierto os digo, que yo soy la puerta de las ovejas.*

A Μὲν ἀμὲν λέγω ὑμῖν, ὁ
μὴ εἰσέρχων διὰ τῆς
θύρας εἰς τὴν αὐλήν τοῦ
ποβάτου, ἀλλὰ ἀναβαίνων ἀλ-
λαχοῦν, ἐκεῖνος κλέπτης ἐστὶ καὶ
λῃστής.

*En verite, en verité ie vous di, Que
celui qui n'entre point par la porte à
la bergerie des brebis, mais y monte
par ailleurs, est larron de brebis.*

2. ὁ δὲ εἰσέρχων διὰ τῆς
θύρας, ποιμὴν ἐστὶ τοῦ ποβάτου.

*Mais celui qui entre par la porte, est
le berger des brebis.*

3. Τότε ὁ θυρωρὸς ἀνοίγει, καὶ τὰς
προβάτας τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούει
καὶ τὰς ἐλθόντων καλεῖ κατ'
ὄνομα, καὶ ἐξάγει αὐτὰς.

*Le portier ouvre a cestu la, & les bre-
bis oyent sa voix, & il appelle ses propres
brebis par leur nom, & les mene hors.*

4. Καὶ ὅταν τὰς ἐλθόντων καλεῖ
καὶ αὐτὰς ἐκείνην αὐτὸς πε-
ρὶ αὐτῶν, καὶ τὰς ἐλθόντων αὐτῶν ἀ-
κούει, ὅτι οἶδαν τὴν φωνὴν
αὐτοῦ.

*Et quand il a mis hors ses brebis, il
va devant elles, & les brebis le suivent,
car elles cognissent sa voix.*

5. Ἀλλοτεῖς δὲ οὐ μὴ ἀκούσῃ-
ωσι, ἀλλὰ φέξουσιν ἀπ' αὐτοῦ
ὅτι οὐκ οἶδαν τὴν ἀλλοτεῖαν τὴν
φωνήν.

*Mais elles ne suivront point un estran-
ger, mais s'enfuiront arriere de lui : car
elles ne cognissent point la voix des es-
trangers.*

6. Ταῦτάς τινες τῶν προαίρων εἶπον
αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς· ἐκείνοι δὲ οὐκ ἔγνω-
σαν τὴν αὐτὴν λέξιν αὐτοῦ.

*Iesus leur dit celle similitude : mais
ils n'entendirent point quelles estoient
les choses qu'il leur disoit.*

7. Εἰπὺν ἂν πάλιν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς,
ἀμὲν ἀμὲν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐγώ
εἰμι ἡ θύρα τοῦ ποβάτου.

*Iesus donc leur dit derechef, En ve-
rité, en verité, ie vous di, que ie suis la
porte des brebis.*

A Men, amen dico vobis qui non intrat per ostium in ovile ovium, sed ascendit aliunde: ille fur est & latro.

Waren dārely I saen vnto you: he that entred not in by the doore into the sheepsfold: but climeth up an other way: he is a thiefe and a robber.

2. Qui autem intrat per ostium, pastor est ovium.

But he that goeth in by the doore is the shepherde of the shepe.

3. Huic ostiarius aperit: & oves vocem eius audiunt, & proprias oves vocat nominatum, & educit eas.

To him the porter openeth: and the shepheards his doore: and he calleth his oves by name: and leadeh them out.

4. Et cum proprias oves emisit, ante eas vadit, & oves illum sequuntur, quia sciunt vocem eius.

And when he hath sent forth his oves: he goeth before them: and the shepe follow him: for they know his voice.

5. Alienum autem non sequuntur, sed fugiunt ab eo: quia non noverunt vocem alienorum.

And they will not follow a stranger: but they flee from him: for they knowe not the voice of strangers.

6. Hoc proverbium dixit eis Iesus. Illi autem non cognoverunt quid loqueretur eis.

This parable spake Ie sus vnto the: but they vnderstoode not what thinges they were which he spake vnto them.

7. Dixit ergo eis iterum Iesus, Amen, amen dico vobis, ego sum ostium ovium.

I then saide Iesus vnto them againe: Verely I say vnto you: I am the doore of the shepe.

Warlich / warlich / ich sage euch: wer nicht zur thür hinein gehet in den Schaffal / sondern steigt anderswo hinein / der ist ein Dieb vnd ein Mörder.

Sandelige / sandelige / Ieg haer eder / Quo som icke gaar ind at Døren i Gaarestien / men stiger andersieds der ind / Hand er en Tyff or en Mordere.

2. Der aber zu der Thür hinein gehet / der ist ein Hirte der Schafe.

Men den som gaar ind at Døren / Hand er Gaarens Hyrde.

3. Demselbigen thut der Thürhüter auf / vnd die Schafe hören seine stimme. Vnd er ruffet seinen Schafen mit Namen / vnd führet sie auß.

Den samme lader Dørværteren op faare: or Gaarene høre hans røst. De hand kaldet sine Gaar ved Navn / oc fører dem ud.

4. Vnd wenn er seine Schafe hat ausgelassen / gehet er für jnen hin / vnd die Schafe folgen ihm nach / denn sie kennen seine stimme.

De naar som hand haaffuer vdladet sine Gaar / da gaar hand bort faare dem / oc Gaarene følge effter hannem / Thi de kende hans røst.

5. Einem frembden aber folgen sie nicht nach / sonder fliehen von ihm / denn sie kennen der Frembden stimme nicht.

De en Fremmede følge de icke effter / men fly fra hannem / Thi de kende icke den Fremmedes røst.

6. Diesen spruch saget Iesus zu ihnen / Sie vernamens aber nicht was es war / daß er zu ihnen saget.

Denne Sprock saade Ihesus til dem / Men de forstode icke / huad det vaar som hand sagde til dem.

7. Da sprach Iesus wider zu ihnen: Warlich / warlich / ich sage euch / Ich bin die Thür zu den Schafen.

Da saade Ihesus til dem iaen / Sandelige / sandelige / Ieg stiger eder / Ieg er Døren til Gaarene.

E Alle giste pravim vām: Kdož newchází dwcímé do Dwčince Dwčp ale wchází ginudy / ten zloděg gest a loir.

Proawde zprawde wam posawiedam / Kto nie wchodzy dwczim do obawy dwczp / ale wchodzy mody / ten jest zlodziey i boyek.

2. Alle kdož wchází skzed wčec Pasijf gest Dwčp.

Ktorve zprawdowz dwczim / ten jest pastyrz owiec.

3. Tomu wrátń owczrá a Dwce hlas geho slost / wlas sinj Dwce wolá ze gwinia / a wprawdy ge.

Temu owczerny otwiera a owce słuchają głosu jego / i nazywają owieczę swę miłownię / a prawdy ge.

4. A kdož wlasni Dwce wen wprawdy / przed nimj gde / a Dwce ho nāsłodzi / nebo znają hlas geho.

Pothym goj wprawdy owce swe / idzie przed nim / a owieczę idą za nim / bo wiamy znać głos jego.

5. Ale cżjho nfoi nenossuany / ale utia zje od ncho / nebo ncznagij hlasuow cżjch.

Ale za cżjzym żadnym spofobem nie idą / owczym wieścią od niego / bo nie znają głosu obcych.

6. To pñsłowi powědł gim Gcjsis: ale oni nczrozměli coby gim młunil.

To podobienstwo powědali im Iesus, lecz oni nie rozumieli czego co im powědali.

7. Echdy opet řekl gim Gcjsis: Gistě giste pravim wām: Jek pá gsem dwce Dwčp.

Řekl im tedy powědali Iesus, zprawde zprawde wam powiedam / Jakiem test dwczim owiec.

8 וְכָל־הַזֵּן אֵילִין דְּאִתּוֹ ג
צִיָּבָה אֲמִין וְקִיסָה אֵלָּא לֹא
שְׂמִיעַת אֲמִין עֲנֵה :

*Tutti quanti quelli che son venuti
innanzi a me, son ladri & assassini: ma
le pecore non gli hanno oditi.*

9 אֲנִי אֵלֶּה תִּדְעוּ וְיָדֹעַ
אִם אֲנִי אֵלֶּה יֵעָלֵךְ יְהוָה וְיַעֲוֹל
וְיִשְׁכַּח וְיִצְחָק יִשְׂשַׁח :

*Io son la porta: se alcuno entra per
me, si salvara: & entrara, & s'uscira, &
trovara pastura.*

10 צִיָּבָה לֹא אֵלֶּה אֵלָּא
דִּינְגוֹב וְדִינְטוֹל וְדִינְכֵּד
אֲנִי אֲתִית דְּחִינְטוֹל יְהוָה
לְהוֹן וּמַדָּם דְּתִתִּיד יְהוָה
לְהוֹן :

*Il ladro non viene finon per rubbare,
& ammazzare, & dispergere. Io son ve-
nuto a finon che habbiano vita, & hab-
biam ne in abundanza.*

11 אֲנִי אֵלֶּה רִצְיָה טָבָה
וְרִצְיָה טָבָה נְפִישָׁה טָבָה
חֲלָה עֲנֵה :

*Io sono el buon pastore: el buon pas-
te mette l'anima sua per le sue pecore.*

12 אֲנִינָה דִּין דְּלֹא בִּנְיָ
רַעִיָּה וְלֹא דִּילְהֵ אֲמִין עֲדָבָה
בִּנְיָ דְּבִנְיָ דְּאֵלֶּה דְּאֵלֶּה
שְׂכָד עֲנֵה וְעֵדֵךְ נִתְּנָה
דְּאֵלֶּה חֲסֵף נְמִכְדֵּר לֹה
לְעֵנִי :

*Mais le mercenaire, & quel che non e
pastore (di che le pecore non son proprie)
vede venire il lupo, & lascia le pecore, & fug-
ge: & onde il lupo rapisce, & disperge le pe-
core.*

13 אֲנִינָה דִּין עֲדָה מְטוֹל
דְּאֵלֶּה הוּא וְלֹא בְּטִיל לֹה
עֲדָה עֲנֵה :

*Il mercenario dico fugo, perch'egli
e mercenario, & non si cura de la pecora.*

14 אֲנִי אֵלֶּה רַעִיָּה טָבָה
וְיָדֹעַ אֲנִי דִּילִי וּבְמִתִּידֵךְ
אֲנִי בִּין דִּילִי :

*Io sono il buon pastore, & conosco le
mie pecore, & son como, tanto de le mie.*

8 כָּל־הַזֵּן הַבָּאִים (לִפְנֵי) צִיָּבָה
וּפְרִיצִים תָּמָה לָכֵן לֹא שְׂמִיעַם
הַצֵּאן :

*Todos losque antes de mi vinieron, ladro-
nes son y robadores, mas no los oyeron las ovejas.*

9 אֲנִי הוּא הַשְׁעֵד אִם אִישׁ בִּי
יָבוֹא וְלֹשֶׁעַ וְיָבוֹא וְיִצָּא וּמִרְעֵה
יִמְצָא :

*Yo soy la puerta: el que por mi entrare, sera
saluo: y entrara y saldra, y hallara pastos.*

10 תִּצְבֹּב אֲנִינָה בִּין כִּי־אִם
אֲשֶׁר יִגְבֹּב וְיִטְבַּח וְיִמְכֹּר אֲנִי
בִּנְיָ אֲשֶׁר יִהְיֶה לָהֶם חֲתִיִּים
וְלִחְוֹת לָהֶם יִתֵּן :

*El ladron no viene fino para hurtar, y matar
y destruir las ovejas, yo he venido para que ayan
vida, y para que la ayan en abundancia.*

11 אֲנִי הוּא רוֹעֵה הַטּוֹב רוֹעֵה
הַטּוֹב שֵׁם אֵת וּפְשִׁי חֲלָה הַצֵּאן :

*Yo soy el buen Pastor: el buen pastor su al-
ma da por (sus) ovejas.*

12 וְהַשְׂכִּיר וְהַשְׂכִּיר אֲנִינָה רוֹעֵה
אֲשֶׁר לֹא הָיָה לוֹ הַצֵּאן אִם יִדְּאָה
אֶת־הַחֹמֶב כִּי בִין וְיַעֲזֹב אֶת־
הַצֵּאן וְיִבְרַח וְהַחֹמֶב יִטְרַף אֹתָם
וְיִפְתֹּר אֶת הַצֵּאן :

*Mas el salariado, y que no es el pastor, cuyas
propias no son las ovejas, vece al lobo que viene
y dexa las ovejas, y huye: y el lobo arrebara, y dis-
sipa las ovejas.*

13 וְהַשְׂכִּיר בּוֹרַח כִּי שְׂכִיר הוּא
וְאֲנִינָה סוֹכֵר לַצֵּאן :

*Asi que el salariado, huye, porque es sala-
riado, y las ovejas no le pertenecen.*

14 אֲנִי הוּא רוֹעֵה הַטּוֹב וְיִדְּעֵתִי
נִתְּנָה צִיָּבָה וְיִדְּעֵתִי מֵאֵלֶּה אֲשֶׁר
לִי :

*Yo soy el buen pastor: y conozco mis ove-
jas, y las mias, me conocen.*

8. Πάντες οὖτοι (οὗτοι ἐμὸν) ἦλθον,
καλέσταις εἰσι καὶ λαλοῦσι. ἀλλὰ οὐκ
ἐκούσων αὐτῶν τὰς οὐβάς.

*Tout autant qu'il en est venu de-
vant moi, sont larrons & brigands:
mais les brebis ne les ont point ouïs.*

9. Ἐγὼ εἰμι ἡ θύρα. εἰ τις εἰσέλ-
θῃ δι' ἐμοῦ, καὶ σωθήσεται, καὶ εἰσέλθῃ-
σιν καὶ ἐξέλθουσιν, καὶ τοιμὴν
ἀρεῖσιν.

*Je si is la porte: si quelcun entre par
moi, il sera sauue: & entrera & sortira,
& trouuera pasture.*

10. Ὁ καλέσταις οὐκ ἔρχεται εἰ μὴ
ὅσα καλέσῃ καὶ θύσῃ, καὶ δασυλάσῃ·
ἐγὼ ἦλθον ἵνα ζωῶν ἔχωσι, καὶ πε-
ρισσὸν ἔχωσιν.

*Le larron ne vient sinon pour del-
robber, & tuer, & destruire: ie suis
venu afin qu'elles ayent vie, voire qu'el-
les en ayent en abundance.*

11. Ἐγὼ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός.
ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐ-
τῆς τίθησιν ὑπὲρ τῶν οὐβάτων.

*Je suis le bon berger: le bon berger
met sa vie pour les brebis.*

12. Ὁ μισθωτὴς δὲ καὶ οὗκ ὢν
ποιμὴν, ὃς οὐκ εἰσὶ τὰς οὐβάτων ἱ-
σχύει, θεωρεῖ τὸν λύκον ἐρχόμενον, καὶ
ἀφίστησι τὰς οὐβάς, καὶ φεύγει·
καὶ ὁ λύκος ἀρπάζει αὐτὰς, & σκορ-
πίζει τὰς οὐβάς.

*Mais le mercenaire, & celui qui n'est
point berger (a qui n'appartienent point
les brebis) voit venir le loup, & de lais-
se les brebis, & s'enfuit: & le loup les
raue, & elpard les brebis.*

13. Ὁ δὲ μισθωτὴς φεύγει ὅτι μι-
σθωτὴς ἐστίν, καὶ ὃς μελὲς αὐτῆς πι-
εῖ τῶν οὐβάτων.

*Ainsi le mercenaire s'enfuit, pourcee
qu'il est mercenaire, & n'a cure des
brebis.*

14. Ἐγὼ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός,
καὶ γὰρ εἶπα τὰς ἐμὰς, καὶ γνώσκου-
σιν ὅτι ἐγὼ εἰμι.

*Je suis le bon herger, & cognoi mes
brebis, & suis cogu des mienx.*

15. איכנה יודע אותי לאבי
ואתה יודע אותי לאבי
ונבטי סאם אתה חנה
אני:

*Come il Padre conosce me, così cono-
sce me il Padre, e pongo l'anima mia per le
pecore.*

16. אית לי חן אף ערבה
אחרים איליו דלא רוחו
טובה הנה אף רוחו
לי למיתיו אנו ונבטי
דלי ומהיה ענה בזה חנה
יחד רעה:

*Et ho de l'autre pecore, che non son de
qui, e che non ho ancora mi bisogno
di loro, e che se volutaranno la mia voce, e
non se volutaranno de suo pastore.*

17. ביטול רנה אבי רי
האנא סאם אתה נבטי
דחוב אסביה:

*Per questo mi ama il Padre, perche
che per me l'anima sua, per pigliarla a
romar.*

18. לא הנה אנט שרד
מדי אלא אתה סאם
לה מן פדני שליט אתה
עיר ואסימיה ושליט אתה
דחוב אסביה דרנה
ביהנה בבלת מן אבי:

*Niuno me la taglia, ma io la pongo
da me stesso. Io ho potesta di parla, e ho
potesta di pigliarla di mano. Questo co-
mandamento ho e ricevuto da mio Pa-
dre.*

19. ויהי חוב בלגית
ביני יהודה מטול מלא
דליו:

*Allora nacque da mano d'offension tra
i Giudei per queste parole.*

20. ואמרין הנו סגא
מינהון דדיוא איר
ומענה שנה מנה שמיא
אנהון לה:

*Emolti de loro diremano, Egli ha el
demonio, e impazifica: perche d'asol-
mie voi?*

15. איכנה יודע אותי האב
בכה יודע אנכי את האב ואת
נבטי משים אנכי חלה הצאן:

*Como el padre me conoce à mi, y yo
conozco al padre: y pongo mi alma por las o-
uejas.*

16. וצאן אחרים היו לי אשר
אנם ממכלו הוואת וצדכי
להוליה אחרים ואת קולי ישמעו
ויהיה צנה אחד ורועה אחד:

*Tambien tengo otras ouejas que no son
de este corral: aquellas tambien me conuene
traer y oyran mi voz: y hazercha un corral, y un
pastor.*

17. על כן האב אהב אותי כי
אני משים את נבטי אשר אשוב
לקחתי:

*Porello me ama el padre, porque yo pongo
mi alma, para boluerla à tomar.*

18. איש לא ישאנה ממני כי
אם אני משים אותה ממני
כי יש לי השלטון לשים אותה
ממני ויש לי שלטון לשוב ולקחת
אותה ואת המצנה הוואת לקחתי
מאבי:

*Nadie la quita de mi, mas yo la pongo de
mi mismo. Porque tengo poder para ponerla, y
tengo poder para boluerla a tomar. Este manda-
miento recebi de mi padre.*

19. ויהי עוד מריבה ביהודים
על הדברים האלה:

*Y boluió à auer dissension entre los Iudios
por estas palabras.*

20. ויאמרו רבים מהם יש לו
השלטון ומשע הוא מה השמע
איתו:

*Y muchos d'ellos dezian, Demonio tiene, y
està fuera de si: para que los oys?*

15.

15. Καθὼς γινώσκει με ὁ πατήρ,
καὶ γὰρ γινώσκει τὸν πατέρα· ἢ τὸ
ψυχὴν μου τίθωμι ὑπὲρ τοῦ πο-
τάτου.

*Comme me connoist le Pere, aussi
cognoi-le le Pere, & mets ma vie pour
mes brebis.*

16. Καὶ ἄλλα ποτάτα ἔχω ἃ
οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς αὐλῆς ταύτης· καὶ
καὶ ἐγὼ με δεῖ ἀγαγεῖν, καὶ τῆς Φω-
νῆς με ἀκυσσῶσι, καὶ γῆρας ποι-
μήν, ὅς ποιμὴν.

*J'ai encorres d'autres brebis qui ne
sont point de ceste bergerie: il me les
faut aussi amener, & elles orront ma
voix: & il y aura un seul troupeau, &
un seul berger.*

17. Διὰ τούτο ὁ πατήρ με ἀγα-
πᾷ, ὅτι ἐγὼ τίθωμι τὴν ψυχὴν
μου, ὅσα πάλιν λάβω αὐτήν.

*Pour ceste cause m'aime le Pere,
pourtant que ie laisse ma vie, afin que ie
la prene derechef.*

18. Οὐδεὶς ἀρᾷ αὐτὸν ἀπ' ἐ-
μοῦ, ἀλλ' ἐγὼ τίθωμι αὐτὸν ἀπ' ἐ-
μαυτοῦ. ἔξουσιον ἔχω θέσθαι αὐ-
τὸν, ὅτι ἐξουσιον ἔχω πάλιν λαβῆναι
αὐτὸν. τὸν τὸν τὸν ἐστὶν ἔλα-
βω ποτάτα ὁ πατήρ με.

*Nul ne me l'oste, mais ie la laisse de
par moi-mesme: j'ai puissance de la las-
ser, & si j'ai puissance de la prendre dere-
chef. J'ai receu ce mandement de mon
Pere.*

19. Σχίσμα οὖν πάλιν ἐγένετο
ἐν τοῖς Ἰουδαίοις διὰ τὴν λέγουσαν
τάτους.)

*Adonc d'offension aduint derechef
entre les Iuifs pour ces propos.*

20. Ἐλεγον γὰρ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν, ὅτι
μέγιστον ἔχει καὶ μοίραται· τί αὐτὸν ἀ-
κούσιν;

*Et plusieurs d'entre eux disoyent, Il
a le diable, & est hors du sens. pour-
quoy l'escoutez-vous?*

15. Sicut novit me pater, & ego agnosco patrem: & animam meam pono pro ovibus meis.

As the Father knoweth me: so I know the Father: and I lay downe my life for my sheepe.

6. Et alias oves habeo quæ non sunt ex hoc ovili: & illas oportet me adducere, & vocem meam audiunt, & fiet unum ovile & unus pastor.

Other sheepe I have also: which are not of this fold: them also must I bring: and they shall heare my voice: and there shall be one sheepefold: and one sheepeheard.

17. Propterea me diligit pater, quia ego pono animam meam, ut iterum sumam eam.

Therefore doeth my Father love me because I lay downe my life: that I might take it againe.

18. Nemo tollit eam à me, sed ego pono eam à meipso, & potestatem habeo ponendi eam, & potestatem habeo iterum sumendi eam. Hoc mandatum accepi à patre meo.

No man taketh it from me: but I lay it downe of my selfe: I have power to lay it downe: and have power to take it againe: this commandement have I receaved of my Father.

19. Dissensio iterum facta est inter Iudæos propter sermones hos.

Then there was a dissension againe among the Jewes for these sayings.

20. Dicebant autem multi ex ipsis, Dæmonium habet & insanit: quid eum auditis?

And many of them sayd: he hath a bewitch: and is mad: why heare ye him?

15. Wie mich mein Vater kennet / vnd ich kenne den Vater / vnd ich lasse mein Leben für die Schafe.

Esge som min Vader kender mig / oc ieg kender Vaderen / oc ieg lader mine Liff for Saarene.

16. Vnd ich hab noch andere Schafe / die sind nicht auß diesem Stalle / vnd dieselben muß ich herführen / vnd sie werden meine stimme hören / vnd wird eine Herd vnd ein Hirte werden.

De icq hassuer end andre Saar / de ere icke aff denne Stal / De de samme skal ieg føre hid / oc de skulle høre min røst / De der skal bliffue en Hiord oc en Hyrde.

17. Darumb liebet mich mein Vater / daß ich mein leben lasse / auff daß ichs wider neme.

Der saare elster min Vader mig / at ieg lader mig Liff / paa det ieg skal tage det igen.

18. Niemand nimpt es von mir / sonder ich lasse es von mir selber / Ich habe es macht zu lassen / vnd habe es macht wider zu nemen. Solches Gebot habe ich empfangen von meinem Vater.

Ingen tager det fra mig / men icq lader det aff mig self / Jeg hassuer mact at forlade det / oc ieg hassuer mact at tage det igen. Saadan Bud anamte mede ieg aff min Vader.

19. Da ward aber eine zwittracht vnter den Jüden / über disen Worten.

Da bleff en tvedraet iblant Joderne / for disse Ord.

20. Vil vnter sinen sprächen: Er hat den Teufel / vnd ist vnfinnig / was höret ihr ihm zu?

Mange iblant dem saage / Hand hassuer Dæff / uelen / oc er fra sindet / hui høret i hannem?

15. Jako mne zná Otce / v já znám Otce / a život můj pokládám za Otce.

Jako mne zna Otce / tak já znám Otce / a život moje pokládám za Otce.

16. A gessit mám jiné Dvce / které nejsou z tohoto Dvce / tince / v tyť také musím přivesti / a hlas můj slyšeti budou. A bude jeden Dvčinec / a jeden Pastýř.

A drugieć też owce mam kochane / a tey obory / a potrzebą jebych też w ony przywiodł / bo głos mój słyćć będą / a będzie jedna owczarnia ieden pastýř.

17. Proto mne Otce miluje / že já pokládám život můj / abych zase vzal geť.

Dle tegożci mne miluje Otce / iż ja pokládám zdrowie moje / abyć ie zając wzięć.

18. Nikadny ho navedme od demne / ale já geť pokládám sám od sebe. Moc mám položit geť / a moc mám zase vzět geť. To přikázání vzal jsem od Otce mého.

Kadenci go nte odcymie obei mne / ale ia pokládám ie sam od siebie / y mam moc polozyć ie / a mam moc zástępić: To rozkazanie wzięć od Ojca mego.

19. Tedy stala se opěť ržniti se mezi Jidy pro tyto řeči.

A prýtož stala se opěť ržniti mezi Jidy pro tyto řeči.

20. Opravili mnozí j nich: Diábel jim má a blázní / proč ho poslaucháte?

Do wiele ich mówili między sobą / Dyabłstwoć mać głupie / czemuż go słuchacie?

21. אחרים היו אומרין הו
הליו מלא לא היו דיוענא
למא דיוענא מספח עיניו
וסמיה למפתחו :

*Altri dicmano, Queste parole non so-
no da iudei manzati. el demonio puo egli
aprire gli occhj de ciechi?*

22. הנה הנה דיוענא
דחודתא פאורשיל
וסתנה הנה :

*Fecisti poi la festa de la Rinsanatione
in Ierusalem, & era di verno.*

23. ומהלך הנה ושוע
פהיכלא פאסטנו
דשלימון :

*El s'ev passeggiava nel tempio, nel
porcho de Salomone.*

24. וחררוהי יהודים
ואמרין לה עד מתי
לאמתי נסב אנת נפשו
או אנת הו משיתה אמר
לו גלגאיה :

*I Giudei allora l'interrogarono, e dis-
sero, Infino a quando tieni tu sospeso l'an-
ma nostra? Je tu sei Christo, diccello libe-
ramente.*

25. ענא ושוע ואמר להון
אמרת לכו ונלא מה מנין
אנתון נעברא דאנא עבר
אנא פשמה דאני הון
סהדון עלי :

*Io s'ev risposto loro, Io s'ev l'ho detto, e
voi non lo credete: l'opere ch'io fo nel no-
me di mio Padre, esse rendono testimonio
antra de me.*

26. אלא אנתון לא מ
מהימנין אנתון מסור
דלא הנתון מן ערבי
ארכנא דאמרת לכו :

*Ma voi non credete, perche non
fate de le mie pecore, come io l'ho detto.*

27. ערבא דילי קולי
שמעין ואנא ידע אנני
להון והון אנתון פתרי :

*Le mie pecore odeno la mia voce, &
me la conoscho, & elle mi seguitano.*

28. ואנא יתב אנא להון
הנה דלעלם ונלא יאברון
לעלם ולג אנש יחטוף
אננו מן אנדי :

*Et io do loro vita eterna: e non per-
iranno giamai, ne alcuno le rapira de la
mia mano.*

21. ואחרים אומרין הדברים
האלה אינם דברי האיש אשר
יש לו השטן היוכל השטן
לפקח את עיני העורים :

*Dezian otros, Estas palabras no son de cae-
moniado: puede el demonio abrir los ojos de los
ciegos?*

22. ונהי חנכה בירושלים
וסתב היה :

*Y hazianse las Encenias en Ierusalem, y era
ynuierno.*

23. ומהלך ישוע פהיכל באולם
שלומון :

*Y Iesus andava en el templo por el Portal
de Salomon.*

24. וסבוחו היהודים ויאמרו
אליו עד מתי תשא את-נפשנו
אם אנת הנה המשיח דבר לנו
בבטחון :

*Y rodearonlo los Iudios, y dixeronte. Hasta
quando nos quitaras la vida? Si tu eres el Chri-
sto, dinoslo abiertamente.*

25. ויען להם ושוע אמרהי
לכם ואינכם מאמינים
המעשים אשר אני עשה בשם
אבי אלה מעידים עלי :

*Respondioles Iesus, Dicho os lo he, yo no
lo creys: las obras que yo hago en nombre de mi
Padre, estas dan testimonio de mi.*

26. אבל אתם לא מאמינים
כי אינכם מצאני כאשר אמרהי
לכם :

*Mas vosotros no creys, porque no soys de
mis ovejas, como os he dicho.*

27. צאני שומעים את קולי
ואני יודע אותם ובלאם אחרי :

*Mis ovejas oyen mi voz, y yo las conozco, y
figuen me:*

28. ואני נוהן להם את-חיי
עלם ולא יאברו לעולם ואיש
לא יטוה אותם מדי :

*Y yo les doy vida eterna, y para siempre no
pereceran: y nadie las arrebarara de mi mano.*

21. *Αλλοι ελεγον, αυτοι τα ρηματα
τα ουκ εστι δαιμονιαζοντα· μη δαι-
μονιον δυναν· τυφλω εφθαλμους
ανοιγει :

*Les autres disoyent, Ces paroles ne
sont point d'un demoniaque: le diable
peut il ouvrir les yeux des aveugles?*

22. *Εγχετο η τε εγκαινιας εν ιερ-
ουσαλμ, και χειμην λεω.

*Or la feste de la dedicace se fit en Ie-
rusalem, & estoit hyuer.*

23. Και περιεπατη ο ιησους εν τη
ισα εν τη στα σολομωνος.

*Et Iesus se pourmenoit au temple,
au porche de Salomon.*

24. *Ευκλεισαν αυτον οτι ε-
δαις, και ελεγον αυτω, εως ποτε
τιω ψυχην ημων αιρε; ει συ ει ο
χριστος, ειπα ημιν παρηγοια.

*Les Iuifs donc seauironnerent, &
lui dirent, Jusqu'à quand tiens-tu nostre
ame en suspens? Si tu es le Christ, dis-le
nous franchement.*

25. *Απεκριθη αυτοις ο ιησους,
ειπας υμιν, και ου πιστευετε. τε ε-
ργα εγω ποιω εν τω ονοματι πα-
τρος μου, και ου μαρτυρειτε ει-
μας.

*Iesus leur respondit, Je le vous ai
dit, & vous ne le croyez point, les oeu-
res que ie fai au nom de mon Pere, ren-
dent testimonage de moi.*

26. *Αλλ' υμεις ου πιστευετε ου γαρ
εστι εν υμιν αποστατης υμιν, μα-
θεις ειπας υμιν.

*Mais vous ne croyez-point: car vous
n'etes point de mes brebis: comme ie
vous ai dit.*

27. Τα ποτετα τα υμας εφω-
τις μου αικουε, και γαρ γνωσκει αυ-
τω, και αιουλαβουσι μου.

*Mes brebis oyent ma voix, & les les
cognoit, & elles me suivent.*

28. Καγω ζωην αιωνιον διδωμι
αυτοις, & ου μη απολασθη εις τη
αιωνα, και ουχ αρπασει τις αυτον εν
τη χειρι μου.

*Et moi, ie leur donne vie eternelle,
& ne periront iamais: nul aussi ne les
raura de ma main.*

21. Alii dicebant, Hæc verba non sunt Daemonum habentis, nunquid daemonum potest eorum oculos aperire?

Others said, These are not the words of him that hath a devil: can the devil open the eyes of the blind?

22. Facta sunt autem Encenia in Ierosolymis: & hyems erat.

And it was at Jerusalem the feast of the Dedication; and it was winter.

23. Et ambulabat Iesus in templo, in portu Salomonis.

And Iesus walked in the Temple, in Solomons porch.

24. Circundederunt ergo eum Iudæi, & dicebant ei, Quousque animam nostram tollis? si tu es Christus, dic nobis palam.

Then came the Jewes round about him; and sayde unto him, How long dost thou make us doubt? If thou be the Christ, tell us plainly.

25. Respondit eis Iesus, Loquor vobis: & non creditis, opera quæ ego facio in nomine patris mei, hæc testimonium perhibent de me.

Iesus answered them, I tolde you, and ye beleue not: the works that I do in my Fathers Name, they beare witness of me.

26. Sed vos non creditis, quia non estis ex ovibus meis.

But ye beleue not: for ye are not of my sheepe; as I sayde unto you.

27. Oves meæ vocem meam audiunt, & ego cognosco eas, & sequuntur me.

My sheepe heare my voice; and I knowe them; and they follow me.

28. Et ego vitam æternam do eis: & non peribunt in æternum, & non rapiet eas quisquam de manu mea.

And I give unto them eternal life; and they shall neuer perish: neither shall anye plucke them out of my hand.

21. Die andern sprachen: Das sind nicht wort eines besessenen / kan der Teufel auch der Blinden augen auffthun?

De andre sagde / Det ere icke ord aff en Besætt / Kan Dæffuelen oc oplade de Blindis Ønen?

22. Es ward aber Kirchweihe zu Jerusalem / vnd war Winter.

De der bleff Kirckeweisse / Jerusalem / oc der vaar Winter.

23. Vnd Iesus wandelte im Tempel in der Halle Salomonis.

De Ihesus vandrede i Tempelen vdi Salomonis Saaben Hus.

24. Da vmbbringen in die Jüden / vnd sprachen zu ihm: Wie lange heldest du vnser Seelen auff? Bist du Christus so sage es vns frey heraus?

Da komme Jøderne trint omkring hannem / oc sagde til hannem / Hvor længe opholder du vaar siel? Eft du Christus / da sig oss det openbare vd.

25. Iesus antwortet ihnen: Ich habe es euch gesagt / vnd ihr glaubet nicht. Die werck / die ich thu in meines Vaters Namen / die zeugen von mir.

Ihesus suarede dem / Jeg haaffuer sagt eder det / oc i tro icke. De gertinaer som ieg gør i min Faders Naamn / De vidne om mig.

26. Aber ihr glaubet nicht / denn ir sent meiner Schafe nicht / als ich euch gesagt habe.

Men i tro icke / Thi i ere icke mine Saar som ieg sagde eder.

27. Denn meine Schafe hören meine stimme / vnd ich kenne sie / vnd sie folgen mir.

Thi mine Saar høre min røst / oc ieg kender dem / oc de følge mig.

28. Vnd ich gebe ihnen das ewige Leben / vnd sie werden nimmermehr vmbkommen / vnd niemand wirdt sie auß meiner hand reißen.

De ieg giffuer dem det evige Liff / oc de skulle aldri forfaris / oc ingen skal slide mig dem aff min Haand.

21. Ginijs pal pravili: To to słowa negsau dābelstwijs magichho: Jdali dābelstwijs mās je slepych oči otwipran?

Drudzy zāsie powiedali / Tyć słowā nie są tego coby miał dyabelstwo / Jdali dyabel slepych oczu otwaryć może?

22. Stalo se pal Poswójce ni w Geruzalēmē / a zima byla.

A był w Geruzalēm obchod Poswójca / a zima była.

23. Wchodil Giesus w Chrāmē po Spācy Salomonow.

Ecdy si Iesus przechadzał po Spācie w przysionku Salomona nowym.

24. Echdy oblijsi illi gen Jidē / a řetli genu: Dokud dujsz nasz drzys? Goli ty Krystus? poweż nam jawnē.

A oblijsi go Jydowie / Arzesili mu / A dokadze tak dujsz nasz jawnē? Goli ty Krystus? poweż nam jawnē.

25. Odpowēdł jim Giesus: Poweđel jsem wām / a wyśaf newěřite. Eťukowē řetřj nā tīmym gmēnem. Dce mēs ho / ři řwēdecwj wydāw agiř o mnē.

Ři ho im dal odpowēdž Jesus / Poweđzalemeť wām a nie wierzyće / řrāwi řtore iā eťukowē wāme. Wyśaf mego / řyc o mnē řwēdeczā.

26. Ale wy newěřite / nebo negste z Dwce mōch / dakoť jsem poweđel wām.

Ale wy nie wierzyće / bo nie ste z Dwce moich / dakoť jsem poweđzāł.

27. Dwce mē hlas mnog slyřš / a nāt znām ge / a nā sleduř gyt mne.

O wierzci mōie slyřācie glos / su mego / a iāc iā znām / y iāc iā mna.

28. A nāt žiwot wētnj dā wām gim / a negahynaut nā wētnj / anjge řdo wprhne řuř řy mē.

Jacim řež wierzny žiwot dā wām / y nie zgimā nā wierzci / ani řy iāden wy dřež mē řeři.

29. אָבִי צִיד דָּיָהֵב לִי מִן
כָּל רֶב הוּא וְלֹא אֶנְשׁ מִשְׁכָּח
דִּמּוֹ אֵתְהָ דְאָבִי יִהְיֶה טוֹף :

*Mio Padre che me l'ha dato, è mag-
gior di tutti, e nimma la puoreppire, de la
mano de mio Padre.*

30. אָנָּה וְאָבִי יַחַד כִּמּוֹ :

Io et el Padre siamo uno.

31. וְשָׁקֵלוּ תוֹב יְהוּדִים
כְּאֵפָה לְמִרְצָמָה :

*Allora i Giudei presero de mano de
suffi per lapidarlo.*

32. אָמַר לְהוֹן יִשׁוּעַ ס
סְגִימָא עֲבָדָא פְּבִידָא מִן
לְנֵת אָבִי דְּנִיחָכּוֹן מִטּוֹר
אֵינָא עֲבָדָא מִקְּדוֹן דְּנִיחָכּוֹן
אֵתְהוֹן לִי :

*Esse respondit, Io v'ho mostrate
molte buone opere, del Padre mio per
quale de quelle opere me lapidate vus?*

33. אָמְרִין לֹא יְהוּדִינָא לֹא
הוּא מִטּוֹל עֲבָדָא פְּבִידָא
תְּמִינָן לֶךְ אֵלֵּי מִטּוֹל
דְּמִגְדָּף אֵתְהּ וְכֵד אֵתְהּ
כֵּד נִשָּׂא עֲבָד אֵתְהּ וְכֵד
אֵלֵּהָ :

*I Giudei gli risposero, dicendo, Noi
no v'ha viciamo per alcuna buona opera,
ma per la blasfemia, e perche essendo tu
giudeo, fai te stesso Iddio.*

34. אָמַר לְהוֹן יִשׁוּעַ לֹא
הוּא הִכְבֵּה כְּתִיב
בְּכַפּוֹסָכּוֹן דְּאֵנָּה אֵמְרַת
דְּאֵלֵּהָ אֵתְהוֹן :

*Rispose loro, Non è egli scritto
ne la vostra Legge, Io ho detto, Voi siete
Iddio?*

35. אֵלֵּי לְהוֹן אָמַר אֵלֵּהָ
מִטּוֹל דְּלִיתְהוֹן הִתְּ מִקְּדָתָהּ
דְּאֵלֵּהָ וְלֹא מִשְׁכָּח
כְּתִבָּהּ דִּישְׁתַּרְתָּה :

*Se quelli ha chiamato Iddio, a i quali
La parola de Dio è fatta, e la Scrittura
non si può sciogliere.*

29. אָבִי אֲשֶׁר נָתַן לִי עַל-כֵּל
גָּדוֹל הוּא וְאִישׁ לֹא יוּכַל לְטַרְף
מִדְּאָבִי :

*Mi padre que me las dió, mayor que todos es
y nadie las puede arrebatár de la mano de mi
padre.*

30. אָנִי וְאָבִי אֶחָת אֲנַחְנוּ :

Yo y mi Padre una cosa somos.

31. נִישׁוּבוּ יְהוּדִים וַיִּשְׁאוּ אֶת-
אֲבָנִים לְרֶגֶם אוֹתוֹ :

*Entonces boluier on á tomar piedras los Iudi-
os para apedrearlo.*

32. וַיַּעַן לָהֶם יִשׁוּעַ מַעֲשֵׂיִם
טוֹבִים רַבִּים הִגֵּדְתִּי לָכֶם
מִאָּבִי עַל-מָה מַמַּעֲשֵׂיִם הָאֵלֵּה
תִּרְצְמוּנִי :

*Respondioles Iesus, Muchas buenas obras
os he mostrado de mi padre, por qual obra de-
las me apedreays?*

33. וַיַּעֲנוּ לוֹ הַיְּהוּדִים לֵאמֹר
עַל-מַעֲשֵׂה טוֹב לֹא נִרְגֵּם אוֹתְךָ
כִּי אִם עַל-הַדּוֹשִׁים וְכִי אָתָּה
אָדָם הוּא וְעוֹשֶׂה אֶת נִפְשְׁךָ
לֵאלֹהִים :

*Respondieronle los Iudios, diciendo, Por
la buena obra no te apedreamos, si no por la
blasfemia; y porque tu siendo hombre te ha-
zes Dios.*

34. וַיֹּאמֶר לָהֶם יִשׁוּעַ הֲלֹא
נִכְתָּב בְּתוֹרַתְכֶם אֲנִי אֵמְרָתִי
כִּי אֵלֵּהִם אֵתְהִם :

*Respondioles Iesus, No esta escripto en vne-
stra Ley, que Yo dixi, dioses soys.*

35. אִם לֹאֵלֵּה אָמַר אֵלֵּהִם
אֲשֶׁר אֵלֵּהֶם הִיא דְּבַר אֵלֵּהִם
וְלֹא יוּכַל הַכְּתָב לְהִתְּבֵּל :

*Si dixo dioses á aquellos á los quales fué he-
cha palabra de Dios, y la Escripura no puede ser
quebrantada:*

29. Ο πατήρ μου ὁς δέδωκέ μοι,
μᾶλλον πάντων ἐστίν, καὶ οὐδὲς δύ-
ναται ἀρπαξέειν ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ πα-
τρός μου.

*Mon pere, Qui me les a donnees, est
plus grand que tous, & personne ne les
peut rautr des mains de mon Pere.*

30. Ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ εἰς ἓν ὡμεν.

Moi & le pere sommes un.

31. Ἐβάρησαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι
ἐν ἰσθμῷ, ἵνα λιθώσωσιν αὐτόν.

*Adonc les Iuifs prirent des pierres
des pierres pour le lapider.*

32. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς,
πολλὰ καλὰ ἔργα ἐδίδαξά ὑμῖν ἐκ τοῦ
πατρός μου, ὅτι ποιοῦσιν αὐτῷ ἔργα
λιθάζει με:

*Iesus respondit, Je vous ai fait voir
pluieurs bonnes ceuvres de par mon
Pere: pour laquelle d'icelles me lapidez
vous?*

33. Ἀπεκρίθησαν αὐτοῖς οἱ Ἰουδαῖοι
λεγοντες, ποῦ πολλὰ ἔργα ἔχεις ποι-
εῖν, ἀλλὰ ποῦ ἔλασθημεν, καὶ ἐπὶ οὗτο
ἀνθρώπου εἰς αὐτὸν θύομεν.

*Les Iuifs lui respondrent, disans,
Nous ne te lapidons point pour quel-
que bonne ceuvre, mais pour blas-
me, & pour ce que toi estant homme, tu
te fais Dieu.*

34. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς,
ὅτι ἐν τῇ γραμμῇ τοῦ νόμου ἔστι
ὑμῶν, ἐγὼ εἶπα, θοὶ εἰμι:

*Iesus leur respondit, N'est il pas e-
scrit en vostre Loy, J'ai dit, Vous estes
dieux.*

35. Εἰ οὐκ αὐτοῖς ἔφη θοὺς, ποῦ
οὗς ἐ λέγει, ὅτι θοὶ ἐσθίμεν, καὶ ὁ
δυνατὴς λυθίσαι ἡ γραφή.

*Si elle a appellé ceux-la dieux, auf-
quels la parole de Dieu est adressée, &
l'Escripture ne peut estre enfrante:*

CAP. X.

29. Pater meus quod dedit mihi, maior omnibus est: & nemo potest rapere de manu patris mei.

My Father which gave them me / is greater then all / and none is able to take them out of my Fathers hand.

30. Ego & pater unum sumus.

I and my Father are one.

31. Sustulerunt lapides Iudæi, ut lapidarent eum.

Then the Jewes againe tooke up stones / to stone him.

32. Respondit eis Iesus, Multa bona opera ostendi vobis ex patre meo, propter quod eorum opus me lapidatis?

Iesus answered them / Many good works have I shewed you from my Father / for which of these works do ye stone me?

33. Responderunt ei Iudæi, De bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia, & quia tu homo cum sis, facis te ipsum Deum.

The Jewes answered him / saying / For the good works we stone thee not / but for blasphemy / and that thou being a man / makest thy selfe God.

34. Respondit eis Iesus, Nonne scriptum est in lege vetera, quia ego dixi, du es?

Iesus answered them / Is it not writen in your Law / I said / ye are gods?

35. Si illos dixit deos, ad quos sermo Dei factus est, & non potest solvi scriptura.

If he called them gods / unto whom the word of God was given / & the Scripture can not be broken.

Das X. Capitel.

29. Der Vater / der sie mir gegeben hat / ist grösser denn alles / vnd niemand kan sie auß meines Vaters hand reissen.

Vaderen som gaff mig dem / er større end alle ting / oc ingen kand stide dem aff min Vaders Haand.

30. Ich vnd der Vater sind eins.

Jeg oc Vaderen ere ic.

31. Da huben die Jüden abermal steine auff / daß sie ihn steinigten.

Da toge Jodernie attet stene op / at de vilde stene hannem.

32. Jesus antworttet ihnen: Vil guter werck hab ich euch erzeiget von meinem Vater / vmb welches werck vnter denselbigen steinet ihr mich?

Ihesus suarede dem / Mange gode Gerninger beuiste ieg eder aff min Vader / for hvilken Gerning iblaide de / samme stene i mig?

33. Die Jüden antwortten ihm / vnd sprachen: Vmb des guten wercks willen steinigen wir dich nicht / sondern vmb der Gottslesterung willen / vnd daß du ein Mensch bist / vnd machest dich selbst einen Gott.

Jodernie suarede hannem / oc sagde / For den gode gernings skyld stene vi dig icke / men for Gudz bespættelse skyld / Oc at du est icke Mennecke / oc gør dig self til en Gud.

34. Jesus antworttet ihnen: Stehet nicht geschriben in eurem Geseß / Ich habe gesagt ihr seht Götter?

Ihesus suarede dem / Stear der icke screffuit i eders lov / Jeg sagde / I ere Guder?

35. So ihr die Götter nennet / zu welchen das wort Gottes geschach / vnd die Schrift kan doch nicht gebrochen werden.

Der som i kalde dem Guder / thi hullste Gudz ord stede / oc Scrifften kand dog icke brydis.

Capitola X.

29. Pater meus quod dedit mihi, maior omnibus est: & nemo potest rapere de manu patris mei.

Wader moy fater semte dat / wiechyt lest nix wissyt / a jaden nie moztich wyderet a dat Wyck mas go.

30. Ja a Pater gedno gsm.

Jay Wader / gedno testichmy.

31. Tichdy schapali jide karmen / aby gey karmenowali.

A tal portwale jiste karmen nte jydowic aby go v karmenowali.

32. Odpowiedzi gim Jezus: Wnoh dobrz skutk wiazal gsm wam i Dcemeho / pro kterz skutk i tch karmenugere mne?

Odpowiedzial on thedy Jezus / Wiele dobrych spraw wiazalem wam / Wyca mego: Dla korego i tch i wczynkow tch karmenugere cie mne.

33. Odpowiedzi giemu jide: Pro dobry skutk tebe nekame nugen / ale pro rauhannj / a je ty gsa slowestem / tinnis se Bohom.

Wato mu jydowic odpowiedz diti / mowiac / Dla dobrogo wczynku nie karmenugere cie / ale dla blasfemistwa / tho test / iz ty gdyz test ty slowiestem / wczynis sic jain Bogiem.

34. Odpowiedzi gim Jezus: Wssak psano gest w Zake / konz wasseni? Ja gsm test: Bohowz gsa.

Tedy umrzekl Jezus / kalmie test napisano w zakome wassym / Jam test / Bogowie testuac?

35. Ponemadz ty nazwal Boho / tinnis to test Bohi / la se / a nemuze russeno byti Djsimo.

Jeshjec powiedzial ony byc Bogi / do korech sie stalo slowo Bohi / a nie moze byc pisano pota / jone.

36 לאינא דאנא קדשה
ושדרה דאנא אנתון
אמרון אנתון דמגדל
אנא דאמלת לבון דקדשה
אנא דאלהא :

Tu dis que celui que le Père a sanctifié, et mandé au monde, Tu baptises, parcequ'il te le dit, le fils Fils de Dieu ?

37 ואן לא עבד אנא
עבד דאבא לך
ההמונא :

Si tu non fais l'œuvre de mon Père, non me croyes.

38 או דיו עבד אנא
לי לך מהמונא אנתון
להון לעבדא הימנא
החדעון ותהמונא דאבא
בי ואנא דאבא :

*Mais si le fils, aucun che Gouven cre-
dente à moi, credente à l'œuvre, accorde,
Gouvenant, et credente, che le Père a
en moi, et en lui.*

39 ובעו דיו טוב
דאחורא דאבא להון
בית אדירא :

*Effi dunque credente de piglia la,
ma chi scappa loro de le mani.*

40 ואנא לא לעבדא
היידון דדוכתא אנתון
דאחורא דאבא הימנא
הדים פד מצמר הנא
הנא הנא :

*E di nuovo fendendo di là del Gio-
rdano, in quel luogo dove prima era stato
Giovanni a battezzare : et così disse.*

41 ואנא אנא סגנא
ליתא ואמרון דיו דיתון
אנא לא הנא אנתון
כל פדס דיו דאמר יוחנן
על גבא הנא שריר הו :

*E molti vennero à lui, e dicevano,
Giovanni non ha fatto segno alcuno, ma
tutte le cose che egli ha dette di costui, ve-
rere.*

42 וסגנא הימנא (תמ)
בה :

*E molti in quel luogo crederono in
lui.*

36 ואת אשר קדש האב ושלח
אל העולם אומרים אלהם כי
מגדל את כי אמרתי בך אלהים
אבא :

*Al que el Padre sanctificó, y embió al mun-
do, vosotros dezis que blasphemo, porque dixi
Hijo de Dios soy.*

37 ואם אינני עושה את מעשי
אבא לא תאמינו לי :

Si no hago obras de mi Padre, no me creays

38 ואם עושה אני וגם אינכם
מאמינים לי אך האמינו
למעשים למען תדעו ותאמינו
כי אבא בך הוה ואני בו :

*Mas si las hago, y si á mi no creays, creed á
las obras, para que conozcays y creays, que el pa-
dre es en mi, y yo en el Padre.*

39 וביקשו עודיהם לתבש
אותו ויצא מידיהם :

*Y procuraban otra vez prenderlo, mas el se
salíó de sus manos.*

40 וישב וילך לעבר הירדן
אל המקום אשר בו היה יוחנן
בראשונה טובל דאחר שם :

*Y boluiose tras el Iordan á aquel lugar don-
de primero auia estado baptizando Ioan. y estu-
uolie allí.*

41 ורבים בא אליו ואמרו כי
יוחנן אוח לא אחת עשה וכל
אשר אמר יוחנן על תלואה אמר
הוה :

*Y muchos venían á el, y dezian, que Ioan á
la verdad ninguna sennal hizo : mas todo lo que
Ioan dixi de este, era verdad.*

42 והאמינו רבים בו שם :

Y muchos creyeron allí en el.

36. "Οὐδὲ πατήρ ἡγάγει καὶ ἀπέ-
στειλεν εἰς τὸν κόσμον, ὃς ἐξ ἡμῶν,
ὅτι βλάσφημος, ὅτι εἶπα, ἢ οὐδ'
ἦν ἡμῖν.

*Dites vous que ie blaspheme, moi
que le Pere a sanctifié & embové au
monde, pourtant que j'ai dit, ie suis
Fils de Dieu ?*

37. Εἰ οὐ ποιῶ τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς
μου, μὴ πιστεύετε μοι.

*Si ie ne fai les œuvres de mon Pé-
re, ne me croyez point.*

38. Εἰ δὲ ποιῶ, καὶ ἡμῶν μὴ π-
ιστεύετε, τίς ἐργεῖς πιστεύσει καὶ
ἐγὼ καὶ πιστεύετε ὅτι ὁ υἱοῦ τοῦ
πατρὸς, καὶ ἐγὼ ἐν αὐτῷ.

*Mais si ie les fai, & vous ne me vou-
lez croire, croyez aux œuvres, afin que
vous cognussiez & croyiez que le Pe-
re est en moi, & moi en lui.*

39. Ἐζητοῦν οὖν πάλιν αὐτὸν
πιάσαι καὶ ἐλάλουν αὐτὸν καὶ οὐκ
ἔδυναν.

*Ils cetechoyent donc derechef à l'em-
braier : mais il elchappa de leurs ma-
ins.*

40. Καὶ ἀπῆλθε πάλιν πέραν
τοῦ ἰορδάνου, εἰς τὸν τόπον ὃν
ἰωάννης τὸ πρῶτον βάπτισεν, ἃς
ἐκεῖ ὦκεν.

*Et s'en alla derechef outre le Ior-
dane, au quartier où Iehan baptizoit
premierement, & demeura là.*

41. Καὶ πολλοὶ ἤλθον πρὸς αὐτόν,
καὶ εἶπον, ὅτι ἡμεῖς καὶ οἱ μαθηταὶ
τοῦ ἰωάννου εἰδότες πάντα ὃ ἔλεγε
ἰωάννης ἐπὶ ταύτῃ, ἀκούομεν.

*Expliscent v adrent à lui, disant, que
Qua ce Iehan, il n'ait au an y me-
mais toutes les choses que Iehan a dites
de cestui-ci, estoient veritables.*

42. Καὶ πολλοὶ ἀκούοντες τὰς
ῥαφὰς αὐτοῦ

Et plusieurs creurent en lui.

S. IOHANNES.

CAP. X.

36. Quem pater sanctificavit & misit in mundum, vos dicitis, Quia blasphemias: quia dixi Filius Dei sum?

Say ye of him / whome the Father hath sanctified / and sent into the world / Thou blasphemest / because I sayde / I am the Sonne of God?

37. Si non facio opera patris mei: nolite credere mihi.

If I do not the workes of my Father / believe me not.

38. Si autem facio: & si mihi non vultis credere, operibus credite: ut cognoscatis & credatis quia pater in me est, & ego in patre.

But if I do then though ye beleeue not me / yet beleeue the workes / that ye may knowe and beleeue / that the Father is in me / and I in him.

39. Querebant ergo cum apprehendere, & exivit de manibus eorum.

Againe they went about to take him: but he escaped out of their hands.

40. Et abiit iterum trans Iordanem in eum locum ubi erat Iohannes baptizans primum: & mansit illic.

And went againe beyond Jordan / into the place where John first baptised / and there abode.

41. Er multi venerunt ad eum, & dicebant, Quia Iohannes quidem signum fecit nullum. Omnia autem quaecunque dixit Iohannes de hoc, vera erant.

And manye came vnto him / and sayde / Iohn did no miracle: but all things that John spake of this man / were true.

42. Et multi crediderunt in eum.

And many beleeued in him there.

S. Iohannes.

Das X. Capitel.

36. Sprecht ihr denn zu dem / den der Vater geheiliget / vnd in die welt gesandt hat / Du lesterst Gott? darumb daß ich sage / Ich bin Gottes Sohn?

Saget da til den / der Vaders heiligebe / oc sende til Verden / Du beswaader Gud? Der saare at ieg siger / Jeg er Guds Søn?

37. Thu ich nicht die werck meines Vaters / so glaubet mir nicht.

Wer ieg icke min Vaders gerninger / da tror mig icke.

38. Thu ich sie aber / glaubet doch den wercken / wolt ihr mir nicht glauben / Auf daß ihr erkennet vnd glaubet / daß der Vater in mir ist / vnd ich in ihm.

Men gör ieg dem / da tror dog de Gerninger / vil ic icke tro mig / Paa det skulde sende oc tro / at Vaderen er i mig / oc ieg vdi hannem.

39. Sie suchten abermal in zu greiffen / aber er entgieng ihnen auß ihren henden.

De søgte atter effter at gribe hannem / Men hand vndgiel dem / aff deris hender.

40. Vnd zoch hin wider jenseit des Jordans / an den ort / da Iohannes vorhin getauft hatte / vnd bleib allda.

De drog bortigen paa sin side Jordan / paa den Sted / som Iohannes før døbt / oc bleff der.

41. Vnd vil kamen zu ihm / vnd sprachen: Iohannes thet kein zeichen. Aber alles was Iohannes von disem gesagt hat / das ist war.

De der komme mange til hannem / oc saade / Iohannes gjorde ingen Teagen. Men alle der som Iohannes sagde om denne / det er sant.

42. Vnd glaubten allda vil an ihn.

De mange trode der paa hannem.

S. Jan.

Kapitola X.

36. O tom kceržhož posvřtil Otce a poslalna světu. Vy pravíte že srauham / že jsem řekl / Syn Boží jsem?

Matě Progero Otce posvřtil a poslal na svět / vy poviedate že já bych blázním mal / jsem řekl / Jestem Syn Boží?

37. Nečinímli skutků Otce mého / nevěřte mi.

Jestliž nečiním správy Otce mého / ne věřtež mi.

38. Pokudli činím / nečeťte mi věřit / ať se skutky mé / abyste poznali a věřili že ve mně jest Otec / a já v Otci.

Nečinímli ciny / choťabyste teč mně věřit / ať se skutky mé / abyste poznali a věřili že v Otci jest Otec / a já v něm.

39. Protož hleďali ho / a on vstě z rukou jejich.

Atť powtore cyhľali naň / aby ho pounali / ale vstě z rukou ich.

40. V odšel opět za Jordán na to místo kdež naprv Jan křtil / a pobyl u.

A šel pothym za Jordan na ono místo gdje byl Jan křtjac naprv / y tamž mēšal.

41. Přišli k němu mnozí / a pravili: Jan zagišť žadně / ho diu nečinil. Ale všicko což řekl mluvil Jan o tomto / pravě bylo.

Leč všicko což o nēgo prýchožili / a mluvil / Ažci Jan žadněgo činu ne činil / a všicko což řekl mluvil Jan o tomto / pravě bylo.

42. A mnozí uvěřili v něho.

A všicko což řekli / uvěřili v něho.

י א

1. אית הנוצחין ד
דפריה לעזר מן בית
ענינה קריתא אחיה
דמרין דמרתא :

*Et era per un certo infermo chiama-
to Lazaro de Bethania, del castello de
Martha e de Maria sua sorella.*

2. מרתם דין קדא איתיה
הי דמשתחרת בבסמא
דקוקהי דישוע ושיחיה
בסעדה אחיה קדא קדא
לעזר דפריה קדא :

*Et era Maria quella che usò il Sa-
guor con l'unguento, et asciugò la piedi
de i suoi capelli, et sua fratello Lazaro era
infermo.*

3. וסדרין דמרתיה
אחיה קדא יסוע וסמיה
מין קדא דו דכח אית
בניה :

*Le sue forelle dunque mandarono a
lui, et dilo, signore, ecco, calmi che tu
se, et malato.*

4. וסמיה דין אמר קדא
בניה קדא לא קדא דמרתא
אלא קדא דמרתא
דמרתא דמרתא קדא
דמרתא דמרתא :

*Lesus habendo edito questo, disse.
Questa infermita non e a morte, ma per
la gloria de Dio, alioche per el figlio
glorificato si glorifici de Dio.*

5. מחב קדא דין דו וסמיה
למרתא דמרתא וסמיה :

*Et amara Lesus a Martha, e la sua so-
rella, e Lazaro.*

6. וקדא שמע דפריה קדא
בדוכתא דאיתיה הנוצח
קדא דמרתא :

*Es appresso hauer inteso che Lazaro
era infermo, si restò per allora ben due
giorni nel medesimo luogo, donde egli era.*

7. וסמיה דין אמר קדא
למרתא דמרתא דמרתא
למרתא דמרתא :

*Per doppo questo dice a i discipoli, An-
torene di nuovo in Galilea.*

י א

1. ויהי איש חולה קליל לוועזר
מבית עניה מטירת מרים
ומרתה אחותה :

*Estava entonces enfermo vno llamado La-
zaro, de Bethania el aldeo de Maria y de Martha
sus hermanas.*

2. והיתה מרים היתה המסכה
אחיה אדון בשמן ומקלקלה את
רגליו בשערי רחשה אשר
אחיה לוועזר חולה :

*Y Maria era la que vngió al Scannor con un-
guento, y limpió sus pies con sus cabellos, cuyo
hermano Lazaro estava enfermo.*

3. ותשלחה אחיה אליו לאמר
אדנינו ראה זה אשר אהבה
חולה :

*Embiaron pues sus hermanas a el, diziendo,
Scannor heaqvi, el que amas esta enfermo.*

4. ובשמעו אמר ישוע הקלשה
הואת אנוחה למות כי אם אל
כבוד אלהים ואשר יקבד בן
אלהים בזה :

*Y oyendo lo Iesus, dixo, Esta enfermedad no
es para muerte, mas por gloria de Dios, para que
el hijo de Dios sea glorificado por ella.*

5. כי אהב ישוע את מרתה
ואחותה ואחיה לוועזר :

*Y amara Iesus a Martha y a su hermana, y a
Lazaro.*

6. וכאשר שמע כי חולה הוא
אחיה אחר במקום אשר היה
בו ביומים :

*Como oyó pues, que estava enfermo, encon-
ces a la verdad quedole dos dias en aquel lugar
donde estava.*

7. ואחר כך אמר לתלמידיו
ושובה ונלכה אל ארץ יהודה :

*Luego despues desto dixo a sus Discipulos
Vamos a Iudea otra vez.*

ΚΕΦΑΛΑΙΑ. ια.

1. ΗΝ δέ τις ασθενών λαζαροῦ
δοτὸ βηθανίας ἐκ τῆς κοίτης
μαρίας καὶ μαρθας τῆς ἀδελφῆς
αὐτῆς.

*Or y auoit-il vn certain homme ma-
lade appellé Lazare, de Bethanie, de la
bourgade de Marie & de Marthe (sœur
d icelle.*

2. Ἡ δὲ μαρία ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ
κύλισεν μύρον, καὶ ἐκμάζασα τὴν
πίδα αὐτοῦ τοῦ θελῆν αὐτῆς, ἥ
ἡ ἀδελφὴ λαζαροῦ ἦτοί :

*(Et Marie fut celle qui oignoit d'oi-
nement le Seigneur, & eüss a les pieds
d'icelui de ses cheveux : de laquelle le
frere Lazare estoit malade.)*

3. Ἀπεστὼν αὐτοῦ αἱ ἀδελφαὶ
πρὸς αὐτὸν λέγουσαι, κύριε, ἰδοὺ
φίλος ἀσθενῇ.

*Ses sœurs donc eurent vers lui,
dilans, Seigneur, voici celui que tu ai-
mes, est malade.*

4. Ἀκούσας δ' ὁ ἰησοῦς εἶπεν, αὐ-
τῇ ἡ ἀδελφὴ σου ἐστὶ πρὸς θάνα-
τον, ἀλλ' ὅτι ἐγὼ τῆς θανάτου τῆς
σου θοῶμαι ὅτι ἡμεῖς τῷ θῷ εἰ
αὐ-
τῇ.

*Iesus ayant entendu cela, dit, Ceste
maladie n'est point a la mort mais pou-
ur la gloire de Dieu : ains que le Fils de
Dieu soit glorifié par icelle.*

5. Ἡγάπη δ' ὁ ἰησοῦς τὴν μαρθάν
καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς καὶ τὸν
λαζαρόν.

*Or Iesus aimoit Marthe, & la sœur,
& Lazare.*

6. Ὡς οὖν ἤκουσεν ὅτι ἀσθενῇ, πό-
τε μὲν ἔμεινεν ὅς ἐστιν ἔτι δύο
ἡμέρας.

*Et apres auoir entendu qu'il estoit
malade, il demeura deux iours au mes-
me lieu ou il estoit.*

7. Ἐπειτα μὲν τῷ λόγῳ τῆς μα-
ρθῆς αὐτὸς ἀγαγόμενος εἰς τὴν ἰου-
δαίαν πάλιν :

*Et apres cela il dit a ses disciples, Al-
lons a ierusalem.*

CAP. XI.

ERat autem quidam languens Lazarus à Bethania, de castello Mariz & Marthæ sororum eius.

And a certayne man was sicke, named Lazarus of Bethania: the count of Mariz, and her sister Marthæ.

2. (Maria autem erat quæ unxit Dominum unguento, & extersit pedes eius capillis suis: cuius frater Lazarus infirmabatur.)

(And it was that Mary which anointed the Lord with ointment: and wiped his feet with her haire: whose brother Lazarus was sicke.)

3. Miserrunt ergo sorores eius ad eum, dicentes, Domine, ecce quem amas, infirmatur.

Therefore his sisters sent unto him, saying, Lord, behold, he whom thou lovest is sicke.

4. Audiens autem Iesus, & ceteris, Infirmitas hæc non est ad mortem, sed pro gloria Dei, ut glorificetur filius Dei per eam.

When Iesus heard it, he said, This sickness is not unto death: but for the glory of God: that the Sonne of God might be glorified thereby.

5. Diligebat autem Iesus Martham, & sororem eius Mariam, & Lazarum.

Now Iesus loved Marthæ, and her sister, and Lazarus.

6. Ut ergo audivit quia infirmabatur, tunc quidem mansit in eodem loco duobus diebus.

And after he had heard that he was sicke, yet abode he two dayes still in the same place where he was.

7. Deinde post hæc dicit discipulis suis, Eamus in Iudæam iterum.

Then after this, sende he to his disciples, Let us go into Iudæa againe.

Das XI. Capitel.

Es lag aber einer krank mit Namen Lazarus von Bethanien / in dem flecken Maria / vnd ihrer Schwester Martha.

Der laa en siug / som hed Lazarus aff Bethania / i Marie oc hendis sisters Marche Wy.

2. Maria aber war die den HERRN gesalbet hat mit salben / vnd seine füsse getrucket mit ihrem Haar / derselbigen Bruder Lazarus lag krank.

Wen Maria vaar den / som saluede HERRN mit salue / oc wurde hans Gader met sit Haar / Den sammis Broder Lazarus vaar siug.

3. Da sandten seine Schwestern zu ihm / vnd lieffen im sagen: HERR / siehe / den du lieb hast / der ligt krank.

Da sende hans Sostere til hammen / oc lode han nem siige / HERR / See den du elster / hand legger siug.

4. Da Iesus das höret / sprach er: Die Krankheit ist nicht zum todte / sondern zur ehre Gottes / daß der Sohn Gottes dardurch geehret werde.

Der Iesus der hørde / saade hand / Den Sundom er icke til doden / men til Gudis ære / at Gudis Son skal prijs der aff.

5. Iesus aber hatte Martham lieb / vnd ihre Schwester vnd Lazarum.

De Ihesus elste Martham / oc hendis saster / oc Lazarum.

6. Als er nun höret / daß er krank war / bleib er zween tage an dem ort da er war.

Der hand nu hørde / at hand vaar sig / bleff hand i ho dage paa den sted / som hand vaar.

7. Darnach spricht er zu seinen Jüngern / laffet vns wider in Iudæam ziehen.

Der effter siger hand til sine Disciple / Lader os drage til Iudæam igen.

Capitola XI.

El pal geden nanocns / gmnem Lazar & Bethanias: Wstetla Marpe a Martho Sistr gebo.

Wstetory tej smensum Lazarz byl niemocen & Betanicy smis sistræa Marzey y Marthy sios sistr sey.

2. A byla ta Marpa / steraz to pomazala Pana Marth / a wytræla Nohy geho wlasz swym: gegzto Bratr Lazar byl nanocen.

A Marpa ta byla stora pomazala Pana oleykiem / y warræla nogi geho wlasz swym, wytræly brat Lazarz byl niemocen.

3. Tedy postaly k nemu Sistr gebo / flauce: Pane / hle tteræhoj miluges / niemocen gest.

Postaly tedy siostry tego k nemu / mowiac: Pane / hle tteræhoj miluges niemocen jest.

4. To wstoslaw Bzysa feli gim: Nemoc tato / nemu l smrti / ale pro slawu Bzys / aby wstlawen byl Syn Bzys styk ni.

To gdy wstoslaw Jezus / rzekl: Niemoc ta nie jest za smierci ale za chwale Bzys / aby byl wstawiony Syn Bzys przez nie.

5. Milowal pak Bzys Marthu y Sistru gegz Marp / gi / y Lazara.

A milowal Jezus Martæ y siostry / y Lazarzæ.

6. Protoj iak wstoslaw Jezus / niemocen byl / juzal tchda na tenj mijsie za dwa dni.

A prito jstæac je byl niemocen / przydsie iednak zostal przez dwa dni w konym je miyscu gdzie byl.

7. Potom pak feli Bzidnijs ludm srehm: Podme opt do Jidowskwa.

Potym mowil do swolennic Fom swowch / Idzmyz zasie do Iudææ.

י א

8 אמרין לה תלמידיהי
רבו השא יהודים פאין הו
למקמה וחיוב אהל אמת
להמו :

*I discipoli gli dicono, Maestro, e Gen-
der certamano poco fa da lapidarti, e tu va
vas da nuova?*

9 אמר להון ישוע לא
תדה עסרנא שנינו איה
ביומנא ואן אנש מהלך
באיממא לא מן תתקל
מטול הקונו בנהיה ד
דעלמא הנא :

*Esse vixisse. Non fano esse dediti ho-
re del giorno. Se uno cammina di giorno,
non si triampa percioche vede la luce, et
questa mondo.*

10 או אנש דין פלילינא
יהלך בחתקל פוטו
דנהיה לית בה :

*Ma se uno cammina di notte, inciampa
perciocche la luce non e in lui.*

11 הליו אמר ישוע ובתור
בו אמר להון לעזר בחסון
שכב אלה אהר אנב
דאציריהי :

*Queste cose disse, e pos dice loro, La-
zaro nostro amico dormit: ma ego per
svegliarlo.*

12 אמרין לה תלמידיהי
מח או דמר מתהלם :

*Percioche i suoi discipoli dissero, Signa-
re, i egli dorme, fara guarito.*

13 הו דיו יסוע אמר על
מיתה ונהון סברו דער
מדמכא הו דשנתה
אמר :

*Et esse bancum detto queste de la
morte de esso Lazaro: et essi pensavano
che egli diceffe del dormire del sonno.*

14 הידיו אמר להון ישוע
פשיקאית לעזר מית לה :

*Onde aliter Esse disse loro apertu-
mente, Lazaro e morto.*

15 וחדא אנא הלא הרת
תמן מטולתכו דתהימנו
אלא תלכו להמו :

*Et allegrami per conto vostro, di non
esser stato lo accioche voi creciate, ma
andiamo a lui.*

י א

8 ויאמר לו תלמידיו רבי גמ
עת בקשו היהודים לרגום אותך
ותשוב תלך שמה :

*Dizenle los Discipulos, Rabbi, agora procu-
rauan los Judios apedrearte, y vas otra vez alla.*

9 ויען ישוע הלא שחלים עשרה
שעות היום הנה אים איש מהלך
ביום אינו כושל כי את אור
העלם הוא :

*Respondio Iesus, No tiene el dia doze hora:
Elque anduviere de dia, no trompieça: porque
vec la luz deste mundo.*

10 והם איש מהלך בלילה או
כושל כי האור אינו בו :

*Mas elque anduviere de noche, trompieça:
porque no ay luz en el.*

11 את הלא דבר ואחר
בו אמר אליהם לועזר מדענו
שכב כי אים אלה להקים
אותו :

*Dicho esto, dizeles despues, Lazaro nuestro
amigo duerme: mas voy a despertarlo del su-
cno.*

12 ויאמר תלמידיו אדני אים
שוכב ישע :

*Dixerontle entonces sus Discipulos, Sennor
si duerme, saluo estara.*

13 כי אמר ישוע על מותו
והמה תשבו כי על שכבת
השנה אמר :

*Mas esto dezia Iesus de la muerte deel, y el-
los pensaron que hablaua de sueno de dormir.*

14 ואן הופיע ישוע לדבר
אליהם כי לועזר מות :

*Entonces pues Iesus les dixo claramente,
Lazaro es muerto:*

15 ושומח אנכי עליכם כי
תאמינו כי לא הייתי שם אבל
גלתי אלי :

*Y huelgome por vosotros, que yo no aya e-
stado ay, porque creays, mas vamos a el.*

יא.

8. Λίγουσι αὐτῷ οἱ μαθηταί, ῥα-
ββί, ἰδοὺ οἱ Ἰουδαῖοι σε λιθάσονται,
καὶ tu y vas crechel?

*Les disciples lui disent, Maître,
les Juifs cherchont, ont s'agueres à te lapi-
der, & tu y vas crechel?*

9. Ἀπε-
κρίθη ὁ ἰησοῦς, καὶ δὶδόν-
τες αὐτοὺς τὰς ἡμέρας: ἰδοὺ τις
πρὸς πρὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ, οὐ πο-
τε πρὸς ἐν τῇ φῶς, ἀλλὰ πο-
τε πρὸς ἐν τῇ φῶς.

*Iesus respondit, N'y a-il point dou-
ze heures au iour? si quelcun chemine
de iour, il ne choppo point: car il voit
la lumiere de ce monde.*

10. Ἐὰν δὲ τις πρὸς πρὸς ἐν τῇ
νύκτι, προσκόβηται ὅτι τῇ φῶς, καὶ
ἰδοὺ ἐν τῇ νύκτι.

*Mais si quelcun chemine de nuit,
il choppo: car il n'y a point de lumiere
aucc lui.*

11. Ταῦτα εἰπὼν, καὶ μὲν τῷ Ἀ-
νδρῇ αὐτοῦ, λέγων ὁ φίλος ἡ-
μῶν κοιμήσεται, ἀλλὰ πο-
τε πρὸς ἐν τῇ φῶς αὐτοῦ.

*Il dit ces choses, & puis apres leur
dit, Lazare nostre ami dort: mais i'y vas
pour l'esveiller.*

12. Εἰπον οὖν οἱ μαθηταί, αὐτοῦ
κύριε, εἰ κοιμήσεται, σωθήσεται.

*Donc ses disciples lui dirent. Sei-
gneur, s'a dort, il sera guéri.*

13. Εἰρήκει δὲ ὁ ἰησοῦς πρὸς τὰ θά-
νατον αὐτοῦ, ἐκείνοι δὲ ἰδοὺ ἐν τῇ
φῶς τῆς κοίτης αὐτοῦ ὅτι ἡμέρα.

*Or Iesus auoir dit cela de la morte
d'icellui: mais ils pensoyent qu'il parlait
du dormir du sommeil.*

14. Τότε εἰπὼν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς
παρρησιασάμενος, λέγων αὐτοῖς.

*Et pourtant lors Iesus leur dit ouer-
tement, Lazare est mort.*

15. Καὶ χαίρει δὲ ὑμῖν, ὅτι πε-
ποιθήκατε, ὅτι καὶ ἡμεῖς καὶ ἀλλοι
ἀγαποῦμεν αὐτόν.

*Et suis ioyeux, pour l'amour de
vous, que ie n'y estoye point, afin que
vous croyiez, mais allons vers lui.*

8. Dicunt ei discipuli, Rabbi, nunc quarebanz te ludet lapidare: & iterum vadis illuc?

The disciples said unto him: Master, the Jews lately sought to stone thee: and dost thou go thither again?

9. Respondit Iesus, Nonne duodecim sunt horę diei? Si quis ambulaverit in die, non offendit: quia lucem huius mundi videt.

Iesus answered, Are there not twelve hours of the day? If a man walk in the day, he stumblcth not: because he seeth the light of this world.

10. Si autem ambulaverit in nocte, offendit: quia lux non est in eo.

But if a man walk in the night, he stumblcth: because there is no light in him.

11. Hęc ait, & post hęc dicit eis, Lazarus amicus noster dormit: sed vado ut a somno excitem eum.

These things spake he: and after he saide unto them, Our friend Lazarus sleepest: but I go to wake him up.

12. Dixerunt ergo discipuli eius, Domine, si dormit, salvus erit.

Then said his disciples, Lord, if he sleepest, he shall be safe.

13. Dixerat autem Iesus de morte eius: illi autem putaverunt quia de dormitione solum diceret.

Howbeit, Iesus spake of his death: but they thought that he had spoken of the naturall sleepe.

14. Tunc ergo Iesus dixit eis manifeste, Lazarus mortuus est.

Then saide Iesus unto them plainly, Lazarus is dead.

15. Et gaudeo propter vos, ut credatis quoniam non estam ibi, sed eamus ad eum.

And I am glad for your sakes: that ye may believe: but let us go unto him.

8. Seine Jünger sprachen zu ihm/ Meister/ jenes mal wolten die Jüden dich steinigen/ vnd du wilt wider dahin ziehen?

Hans Disciple saade til hannem/ Meistere/ Siste gonq vilde Joderne stene dig/ oc du wilt drage der hen igen?

9. Jesus antwortet: Sind nicht des tages Zwölff stunden? Wer des tages wandelt/ der stößet sich nicht/ denn er sihet das Licht diser Welt.

Ihesus suarede/ Ere der icke soiff timer om dagen? Hvo som vandrer om dagen/ hand stoder sig icke/ thi hand seer denne Verdens liuss.

10. Wer aber des nachts wandelt/ der stößet sich/ denn es ist kein Licht in ihm.

Men hvo som vandrer om natten/ hand stoder sig/ thi der er intet liuss i hannem.

11. Solches saget er/ vnd darnach spricht er zu ihnen: Lazarus unser Freund schlefft/ aber ich gehe hin/ daß ich ihn aufwecke.

Saadant sagde hand/ oc der effter siger hand til dem/ Lazarus vor Ven soffuer/ Men ieg gaar bort/ at opvæde hannem.

12. Da sprachen seine Jünger: HERR/ schlefft er so wirdts besser mit ihm.

Da sagde hans Disciple/ HERR/ soffuer hand/ da bliffuer det bedre med hannem.

13. Jesus aber saget von seinem tode/ Sie niemeten aber/ er redet vom leiblichen schlaff.

De Ihesus talede om hans død/ Men de mente/ at hand talede om den legemlige soffn.

14. Da sagt's ihnen Jesus frey heraus: Lazarus ist gestorben.

Da sagde Ihesus dem det obenbare/ Lazarus er død.

15. Vnd ich bin fro vmb euren willen/ daß ich nicht da gewesen bin/ auff daß ihr glaubet/ aber laßet vns zu ihm ziehen.

De ieg er glad for eders skyld/ at ieg vaar icke der/ haa det i skulle tro/ Men lader oss drage til hannem.

8. Njelligemu Blednisi v. Miste/ nuni bledali te jide vtainonowaci/ a coj tam opet chęse giuic

Kjellim teby zwolennier/ Miste/ nuni bledali te jide vtainonowaci/ a coj tam opet chęse giuic

9. Odpowiedzi Bęsi/ wstaf dwanacte hodin jaden gęsi Choditi edo wodne nevrash se/ nbo swęto tohoto Swęta wi di.

Tak to Jezus odpowiedział/ Tak niedwa naćte sa godziny/ a ty idź do wody nevrash się/ nbo święto tohoto Święta wi di.

10. Daj choditi bude w noc/ vrash se/ nbo Swęta neni w nim.

Jesliż też i to chodź w noc/ obrąszyć/ bo w nim światła nie ma.

11. To powiedzi/ kęsi gęsi opet/ Lazar pętiel nās spij a le gdu obęch gęci ze Sna pro buditi.

To bęsi/ poręci do nęch mo wil/ Lazar pętiel nās spij a le gdu obęch gęci ze Sna pro buditi.

12. Tędn kęsi Blednisi gęci/ Daj/ spij/ a drawt bude.

Kęsi mu teby zwolennier/ tego/ Pęne ięci ze spij/ bęci/ idrow.

13. Ale Bęsi kęsi Smrti gęci/ oni pał oomniwaki se ze by o spany sına miuwil.

Ale m Jezus powiedzial o smierci tego/ wśakoz oni mnieli/ luj o zasniennu sęci powiedal.

14. Protoż kęci Bęsi gęci/ Lazar gęci wuřci.

Tędy Jezus powiedzial im tak/ wnie/ Lazarz wmarł.

15. Ale radużi se pro wās/ abęste węřci/ se gęci tam nę bęł/ protoż pędaci k nęnu.

Radnie sie dle wās/ abęci/ wierszili/ że gęci tam nę bęł/ protoż pędaci k nęnu.

י א

16. אמר תאמרו ל
המלמד תאמרו ל
למלמד תאמרו ל
למלמד תאמרו ל

*Alor Tamafo, detto Didimo, disse a
i suoi compagni: andiamo an-
cora, a far che noi muriamo con esso.*

17. ואתה ישוע לבית
אתה ישוע לבית
אתה ישוע לבית
אתה ישוע לבית

*Esso dunque essendo venuto, trovò
che egli era stato già quattro giorni se-
polcra.*

18. ואתה ישוע לבית
אתה ישוע לבית
אתה ישוע לבית
אתה ישוע לבית

*Era Betania presso a Ierusalem circa
quindici stadi.*

19. ואתה ישוע לבית
אתה ישוע לבית
אתה ישוע לבית
אתה ישוע לבית

*E molti dei Giudei erano venuti a
Martha & a Maria, per consolarle, del lor
fratello.*

20. ואתה ישוע לבית
אתה ישוע לבית
אתה ישוע לבית
אתה ישוע לבית

*Martha dunque come intese che Iesus
veniva, gli andò incontro: & Maria si re-
stava in casa.*

21. ואתה ישוע לבית
אתה ישוע לבית
אתה ישוע לבית
אתה ישוע לבית

*Hor Martha disse a Iesus, Signore, se
tu fossi stato qua, il mio fratello non sa-
rebbe morto.*

22. ואתה ישוע לבית
אתה ישוע לבית
אתה ישוע לבית
אתה ישוע לבית

*Ma ancor adesso te fo, che tutto quel
che tu domanderai a Iddio, Iddio tel darà.*

23. אמר לה ישוע קום
אחתי

Iesus le dice, Il tuo fratello risusciterà.

24. אמר לה מרת
קום אחתי
קום אחתי

*Martha gli dice, Io so che si risusciterà
nel ultimo giorno.*

י א

16. ויאמר תאמרו לה
למלמד תאמרו לה
למלמד תאמרו לה
למלמד תאמרו לה

*Dixit entonces Thomas el que se dixo el Di-
dymo a los Condiscipulos, Vamos tambien no-
sotros, para que muramos con el.*

17. וכתאשר בן ישוע מצא
בן ארבעת ימים היה בקבר
בן ארבעת ימים היה בקבר

*Vino pues Iesus, y hallólo, que auia quatro
dias que estava en el sepulchro.*

18. ובית עניה קרובה היא אל
ירושלים פחמש עשרה כבחות
פחמש עשרה כבחות

*Y Bethania estava cerca de Ierusalem como
quinze estadios.*

19. ורבים מיהודים באו אל
מרתה ואל מרים לנחמן על
לועזר אחיהן
לועזר אחיהן

*Y muchos de los Indios ouian venido a Mar-
tha y a Maria, a consolarlas de su hermano.*

20. וכתאשר שמעה מרתה כי בן
ישוע נקרתה לו ומרים בבית
ישבה
ישבה

*Entonces Martha como oyó que Iesus venia
saluólo a recibir; mas Maria estuvo en casa.*

21. ותאמר מרתה אל ישוע
אדני אם היית פה ואחי לא
מות
מות

*Y Martha dixo a Iesus, Sennor si estuvieras
aqui, mi hermano no fuera muerto.*

22. אך גם עת ידעתי כי כל
אשר תשאל ממלהים יהי לך
הנה
הנה

*Mas tambien se aora, que todo lo que pidi-
eres de Dios, te dará Dios.*

23. ויאמר אליה ישוע קום
אחתי

Dizele Iesus, Resuscitará tu hermano.

24. ותאמר לו מרתה ידעתי כי
יקום בתקומה ביום אחרון
יקום בתקומה ביום אחרון

*Martha le dice, Yo se que resuscitará en la
Resurreccion en el dia postrero.*

י א

16. Εἶπε οὖν θωμάς ὁ λεγόμενος
διδυμὸς τοῖς συνμαθηταῖς, αἰγώ-
μεν ἔτι μετὰ αὐτοῦ διαπορευόμενοι μετ'
αὐτοῦ.

*Adone Thomas appelé Didyme,
dit à ses condisciples, Allons-y aussi, a-
fin que nous mourions avec lui.*

17. Ἐλθὼν οὖν ἰησοῦς εὗρεν αὐ-
τὸν τέσσαρας ἡμέρας ἔτι ἔχοντα
ἐν τῷ μνημείῳ.

*Iesus donc étant venu, le trouua qu'il
estoit delia depuis quatre iours au se-
pulcre.*

18. Ἦν δὲ ἡ βethania ἐγγὺς Ἰερου-
σαλὴμ ὡς δώδεκα σταδίων ἀπο-
στήν.

*(Or Bethanie estoit pres de Ierusa-
lem environ quinze stades.)*

19. Καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἦ-
λθον πρὸς αὐτὸν πρὸς τὴν
μαρίαν ἑμμέλιον, ἥτις ἀδελφὴ
μαρθῆς καὶ αὐτῆς ἀδελφὴ
αὐτοῦ.

*Et plusieurs des Iuifs estoient ve-
nus vers Marthe & Marie, pour les con-
soler touchant leur frere.*

20. Ἡ οὖν μαρθὰ ὡς ἤκουεν ὅτι
ὁ ἰησοῦς ἔρχεται, ἔστη ἔξω ἀπ' αὐ-
τοῦ μαρίαν δὲ ἐν τῷ οἴκῳ ἑκάθη.

*Quand donc Marthe ouït dire que
Iesus venoit, elle alla au deuant de lui: &
mais Marie se tenoit assise à la maison.*

21. Εἶπε οὖν ἡ μαρθὰ πρὸς τὸν
ἰησοῦν, κύριε, εἰ ἦς ὁ θεός, ὁ ἀδελ-
φός μου οὐκ ἔστιν ὁ θάνατος.

*Marthe donc dit à Iesus, Seigneur,
si tu es celui-ci, mon frere ne suit pas
mort.*

22. Ἀλλὰ καὶ νῦν οἶδα ὅτι ὅτι
αἰτήσῃ τὸν θεόν, δώσει αὐτὸν ὁ θεός.

*Mais aussi sai-je maintenant que
tout ce que tu demanderas à Dieu, Dieu
te le donnera.*

23. Λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, ἀναστή-
σεται ὁ ἀδελφός σου.

Iesus lui dit, Ton frere resuscitera.

24. Λέγει αὐτῇ ἡ μαρθὰ, οἶδα ὅτι
ἀναστήσεται ἐν τῇ ἀναστάσει ἐν τῇ ἡ-
μέρᾳ.

*Marthe lui dit, Je sai qu'il resusci-
tera en la resurrection au dernier iour.*

16. Dicit ergo Thomas qui dicitur Didymus, ad condiscipulos: Eamus & nos, ut moriamur cum eo.

Then said Thomas (whiche is called the Twinne) unto his fellows disciples, Let vs also go: that we may die with him.

17. Venit itaque Iesus: & inuenit eum quatuor dies iam in monumento habentem.

Then came Iesus: & found that he had been in the graue foure dayes already.

18. Erat autem Bethania iuxta ierosolimam quasi itadus quindecim.)

(Now Bethanias was thirtie furlongs of.)

19. Multi autem ex Iudæis venerat ad Martham & Mariam, ut consolarentur eas de fratre suo.

And many of the Jewes were come to Martha and Marie to comfort the for their brother.

20. Martha ergo ut audiuit quia Iesus venit, occurrit illi: Maria autem domi sedebat.

Then Martha: when she heard that Iesus was coming, went to meet him: but Marie sat still in the house.

21. Dixit ergo Martha ad Iesum, Domine, si fuisses hic, frater meus non fuisset in cruce.

Then said Martha unto Iesus: Forde: if thou haddest bene here: my brother had not bene dead.

22. Sed & nunc scio quia quæcunque proposceris à Deo, dabit tibi Deus.

But now I know also: that what soeuer thou shalt aske of God: God will giue it thee.

23. Dixit illi Iesus, Resurget frater tuus.

Iesus said unto her: Thy brother shall rise againe.

24. Dicit ei Martha, Scio quia resurget in resurrectione, in novissimo die.

Martha said unto him: I knowe that hee shall rise againe in the resurrection at the last day.

16. Da sprach Thomas / der genennet ist Zwilling / zu den Jüngern: Lasset uns mit ziehen / daß wir mit ihm sterben.

Da sagde Thomas / som kaldes Twilling / Lader oss drage med / at vi fundes med hannem.

17. Da kam Iesus / vnd fand ihn / daß er schon vier tag im Grab gelegen war.

Da kom Ihesus oc fant hannem at had hafde allerede ligget fire dage i Graffen.

18. Bethania aber war nahe bey Jerusalem / bey fünffzehn feldwegs.

De Bethania vaar nær Jerusalem / ved femten agte langt.

19. Vnd vil Jüden waren zu Martha vnd Maria kommen / sie zu trösten über ihrem Bruder.

De der vaare mange Jøder komte til Martha oc Maria / at trøste dem for deres Broder.

20. Als Martha nun höret / daß Iesus kommt / gehet sie ihm entgegen / Maria aber bleib daheim sitzen.

Som Martha nu horer at Ihesus kommer / gaar hun imod hannem. Men Maria bleff sidendis hemme.

21. Da sprach Martha zu Iesu. HERR / werest du hie gewesen / mein Bruder were nicht gestorben.

Da sagde Martha til Ihesum / HERRE: haffde du været her / da vaare min Broder icke død.

22. Aber ich weiß auch noch / daß was du bittest von Gott / das wirdt dir Gott geben.

Men ieg veed end nu / at huad du beder aff Gud / det giffuer Gud dig.

23. Iesus spricht zu ihr: Dein Bruder soll auferstehen.

Ihesus siger til hende: Din Broder skal opstaa.

24. Martha spricht zu ihm: Ich weiß wol / daß er auferstehen wirdt in der Auferstehung am Jüngsten tage.

Martha siger til hannem: Jeg veed vel / at han skal opstaa i Opstandelsen paa den yderste dag.

16. Tedy řekl Thomáš kterýmž flowě Didymus k spolu učedníkuom: Podmeť my / a zemřeme s ním.

Rzekl žákym Tomáš korego zwano Didymus do mych učedníků / Podmnyj my abychmy s ním pomariti.

17. Protož přišel Ježíš / a našel ho již čtyři dni w hrobě pochovaného.

Atak přysedl Ježíš / a našel ho již čtyři dni w grobu ležáscego.

18. Byla pak Bethaně blíž k Jeruzaléma / otolo hoř novem patnácte.

(Byla Bethaně blízko Jeruzaléma takoby ná pátáctice stasíat.)

19. Mnozí také židuovery přišli k Marii a Martě / aby se těšili pro jejich Bratra.

Cham se žeslo wiele židow do Marty a Marye / aby se těšili po bratře ich.

20. Tedy Martha pak wstoupila k Ježíšovi gde / wšla proť němu: ale Maria doma seděla.

Martha tedy wstoupila k Ježíšovi přišed / všla proť němu: ale Maria doma seděla.

21. Řekla Martha k Ježíšovi: PANE / kdyby ty byl zde / Bratr můj by byl nezemřel.

Rzela Marta do Ježíše / Pane: dyť ty bys byl: ne umaril by byl bratr moy.

22. Ale ty nyní víš / že cožkoli požádáš od Boha / dá ti Bůh.

Leč ty nyní víš / že cizéžkolwiek požádáš od Boha / dá ti Bůh.

23. Řekl jí Ježíš: Wstaň se Bratr tvůj.

Powiedzial jej Jezus: Wstań se bratr twój.

24. Řekla genu Martha: Víš že wstane pťwřetřesťny w den naposlednějši.

A Marta rzela / Wiem iż wstańie czesny s martwých wstanie w on ostatek dzień.

25. אמר לה ישוע אנני
אנני נחמני ומה רבן
דמתימן בי אבן ימור
יחיה:

*Iesus le dice, Tu feras la resurrection
et la vie: qui crede en moi, encore que
soit mort, vivra.*

26. וכל דחי ובהימן בי לא
לעלם לא ימות מהימנא
אנני יחיה:

*Et quiconque vive, & croie en moi, non
mourra en eternite: Croie-tu queste?*

27. אמר לה איז מרי
אנני מהימנא אנני האת
הו משיחא ברה דאלהא
דאתא לעלמא:

*Elle g li dice, Si, Signore, io credo che
tu sia Christo, el Figliuol de Dio, che de-
manca venire al mondo.*

28. ופך אמרת הליו א
אולת למדינתה כ
כסא יורא ואמנא לה רבו
אתא וקרא לכי:

*E detta questo, ando, e chiamò Ma-
ria sua sorella da segreto, dicendo, Il Ma-
estro e qui, e te chiama.*

29. ומדים פד שמערת
קמת עגל ואתיב הות
לוותה:

*Ella como lo oyó, se leuó su pre-
stamente, e yueníase á lui.*

30. הו דין ישוע לנגד
כיל אתא הו לקרית
אלא ברה הו בהי דוכתא
דארעתה מרתה:

*Perche l'usó non era ancor venuto
nel castello, ma era in quel luogo donde
Martha l'haueua incontrato.*

31. אהיטו פון יהודי
האית הו עמה בבית
דמכאין הו לה דחיו ל
למדים דעגל קמת נפקת
אולו להו פתרה סברו ל
להו ציר דלקברא אולא
למכא:

*Allora i Giudei che erano con essa in
casa, consolauanla, haueudo veduto che
Martha era leuata su con presteza, &
era v. cize forte, la seguistano, dicendo,
Ella va al sepulchro, per piangere quí.*

25. אמר לה ישוע אנני
ההקומה וחתים תפאמין בי
גם כי ימות יחיה:

*Dizele Iesus, Yo soy la resurrection, Y la vida
el que cree en mi, aunque esté muerto, biuirá.*

26. וכל דחי ופאמין בי לא
ימות לעולם תפאמין וחת:

*Y todo aquel que vive, y cree en mi, no mo-
rira eternamente. Crees esto?*

27. וואמר אליו אמנא אנני
אנני האמנא כי אתה הוה המשיח
בן האלהים תבא אל העולם:

*Dizele, Si Sennor, yo he creydo que tu eres
el Christo, el Hijo de Dios, que has venido al
mundo.*

28. וכאשר אמרה אחת-האלה
ותלך ותקרא למדים אחותה
חדש ובלאט לאמר הפלמד הוה
פה וקורא לך:

*Y esto dicho, fuele y llamó en secreto á Ma-
ria su hermana, diciendo, El Maestro está aquí, y
te llama.*

29. והיא בשמעה קמה מהרה
ובאה אליו:

*Ella como lo oyó, leuanta se prestamente, y
viene á el.*

30. ועוד לא בא ישוע אל-
הבירה כי אם עודנו היה במקום
באשר קרתה לו מרתה:

*(Que aun no auia llegado el Sennor al al-
dea, mas estaua en aquel lugar donde Martha lo
auia salido á recebir.)*

31. ויהודים אשר היו אתה
בבית וינחמו אותה בראותם את
מדים כי מהרה קמה ויצאה
ותלך אחריה לאמר כי תלך
אל הקבר לבכות שם:

*Entonces los Iudios que estauan en casa co-
nella, y la consolauan, como vieron que Maria
se auia leuando prestamente, y auia salido, sig-
uieronla, diciendo, Que va al sepulchro á llorar
alli.*

וא.

25. Εἰπὼν αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, ἐγὼ εἰμι
ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωὴ. ὁ πιστεύων
εἰς ἐμὲ, καὶ ζῶντος, ζήσεται.

*Iesus lui dit, Je suis la resurrection
& la vie, qui croie en moi, encore qu'il
soit mort, vivra.*

26. Καὶ πᾶς ὁ ζῶν καὶ πιστεύων
εἰς ἐμὲ, οὐ μὴ θανάτωσιν οὐδὲ πο-
τε. πιστεύεις ταῦτα;

*Et quiconque vit & croie en moi,
ne mourra jamais: crois-tu cela?*

27. Αἰνῶν αὐτῷ, καὶ κύριε. ἐγὼ
πιστεύω ὅτι tu οὐ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς
τοῦ θεοῦ, ὁ εἰς τὸν κόσμον ἐρχόμενος.

*Elle lui dit, Oui, Seigneur, ie croy
que tu es le Christ le Fils de Dieu, qui
deuoir venir au monde.*

28. Καὶ πάλιν εἰπὼσα ἀπῆλθεν.
καὶ ἐφώνησε μαρία τὴν ἀδελφὴν
αὐτῆς λαθεῖν, λέγουσα, ὁ διδάσκα-
λος παρῇ καὶ φωνεῖ σε.

*Puis ayant dit cela, elle s'en alla, &
appela Marie la sœur en secret, disant,
Le maistre est ici, & t'appelle.*

29. Ἐκείνη εἰς ἧκουσα, ἔγειρεται
ταχύ, καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτόν.

*Et si tost que elle l'eust entendu, elle
se leua haüquement, & s'en vint vers
lui.*

30. Οὐκ ἦν δὲ ἰησοῦς εἰς ἡσυχίαν
τὴν καμίνον, ἀλλ' ἐν τῇ πόλει,
ὅπου ἔσταντο αὐτῇ ἡ μαρία.

*O Iesus n'estoit point encore venu
à la bourgade, mais estoit au lieu ou
Marthe fauoir rencontré.*

31. Οἱ οὖν ἰσραῆλ οἱ ὄντες μετ'
αὐτῆς ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ παραμυ-
θούμενοι αὐτῇ, ἰδοὺς τὴν μαρί-
αν, ὅτι ταχέως ἀνίστη καὶ ἐξῆλθεν,
ἠελοῦσθαι αὐτῇ, λέγοντες, ὅτι
ἔσται εἰς τὸ μνημεῖον, ὡς κλαίει.
(ὁ κύριος.)

*Adonc les iuifs qui estoient avec
elle en la maison, & la consoloyent,
quand ils virent que Marie s'estoit leuee
si tost, & qu'elle estoit sortie, la sui-
rent, disant, Elle s'en va au sepulchre, a-
fin qu'elle pleure la.*

י א

32. הוּ יָוֹן מִדָּם כִּד אֶתָּת
אִכָּה דִּאִתְּוֹהִי הוּא יִשׁוּעַ
וְחֻתָּה גַּבְלֵיָהּ עַל רִגְלֵיהִי
וְאִמְרָא לֵה אֶלֶף תִּשְׁן חֲיִית
מִדִּי לֹא מָאֵת הוּא אֶחָי :

*Come Maria dunque fu arrivata là
dove era Gesù, veduta che ella l'aveva
là sotto, a i piedi, dicendole, O Signore, se
tu fossi stato qui, il mio fratello non sa-
rebbe morto.*

33. יִשׁוּעַ הָיוּ כִּד חֲתָה ד
דְּבָכְנָא וְלִיהֲדִינִיָּה הָנוּן
דִּאֲתוּ עִמָּה דְּבָכִין אֶתְעִיזוּ
כְּרוּחָהּ וְאִזִּיעַ בְּגִשָּׁה :

*Quando Gesù la vide piangere, e i
Giudei che erano venuti con essa, che pi-
angevano, fremette nel suo spirito, e turbe-
ssesi in se stesso.*

34. וְאִמְרָא יִכְנָה
סְמִתְגִּיָּהִי וְאִמְרִין לֵה מִ
מִדִּי אֶתָּת חֲיִי :

*Et dicit, Donde l'avete voi posto? Essi
le dicono, Signore, viene, e vedilo.*

25. וְאֶתְּנִי הָיוּ דְּמַעֲרֵיהִי
דִּי־יִשׁוּעַ :

Et ille respondit.

36. וְאִמְרִין הָיוּ יְהוּדִים
חָיו כְּמָה רִתֵּם הוּא לֵה :

*Onde i Giudei dissero, Ecco come egli
l'ama.*

37. אֲנָשִׁין הָיוּ מִנְהוֹן א
אִמְרוּ לֹא מִשְׁכָּח הוּא הִנָּה
דְּכַתַּח עֲיָנֵיהִי דִּהּוּ סְמִיָּה
דִּי־עֵבֶד דִּאֲתָה הִנָּה לֵה
יְמוּרָתָה :

*Et alcuni di loro dicevano, Non po-
teva costui che ha aperti gli occhi dal cie-
co, fare ancora che quest'uomo non mo-
rissi?*

38. יִשׁוּעַ הָיוּ כִּד מִתְעִיזוּ
בִּינֵיהִי וְלֵה אֶתָּת לְבִירָת
קְבוּרָא וְהוּא בִּית קְבוּרָתָהּ
אִתְּוֹהִי הוּא מִעֲרֵתָהּ
וְכַאֲפֵה סִימָה הוּת עֹר
וְתַרְעֵה :

*Ille allora fremendo di nuovo in se
stesso, viene al monumento : e questo era
una sepoltura, e sopra essa era posta una
pietra.*

י א

32. וּמִדָּם כְּבוֹנָה אֶל־אִשָּׁר
הָיָה שָׁם יִשׁוּעַ וְרוּחָהּ אֶתְוֹ
וּפְלָה אֶל־רִגְלָיו וְהִאֲמַר אֶל־י
אֲדִנִּי אִם הָיִיתָ בֵּה לֹא מֵת אֶחָי :

*Más Maria, como vino donde estava Jesus,
viendolo, derribose á sus pies diciendole Sennor
si vivieras estdo aqui, no fuera muerto mi her-
mano.*

33. וַיִּשְׁוַע כַּאֲשֶׁר רָאָה אֶתְוֹ
כִּי בֹכִיָּה וְאֵת הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר
בָּאוּ אִתָּהּ כִּי בִיכִים הָפָה וְעַם
בְּדַחֵהּ וַיִּשְׁתַּחֲוֶה בְּגִשָּׁה :

*Jesus entonces como la vido llorando, y á
los Judios que auian venido juntamente con el-
la llorando, abrauciose en Espíritu, y álboro-
rose a sí mismo.*

34. וַיֹּאמֶר אֵלָיו הַמָּקוֹם אֲשֶׁר
שָׁמַתְוֹהִי שָׁמָּה וַיֹּאמְרוּ לוֹ בּוֹנָה
וְרִאָה :

*Y dixo, Donde lo pusistes? Dizenle, Sennor,
ven, y vee lo.*

35. וַיִּבְכֵּי יִשׁוּעַ :
Y lloro Jesus.

36. וַיֹּאמְרוּ יְהוּדִים רָאָה אֵתָה
נֶאֱקָבוּ :

*Dixeron entonces los Judios, Mirad, co-
mo lo amas.*

37. וְאֲנָשִׁים מִהֶמָּה אִמְרוּ חֲלָא
יָכִיל זֶה הַפֶּקֶח אֶת־עֵינָי הָעוֹר
לַעֲשׂוֹת פְּרִיָּים יָמוּת חַיָּה :

*Y vnos de ellos dixeron, No podia este, que
abrió los ojos del ciego, hazer que este no mu-
riera.*

38. וַיִּשְׁוַע עֲדָדָה וְעַם כְּגִשָּׁה
וּבָנָה אֶל־הַקְּבֹרָה וְהָיָה מִעֲרָה וְאֶבֶן
חִישָׁמָה עָלֶיהָ :

*Y Jesus, abrauciendo se otra vez en sí mis-
mo, vino al sepulchro, donde auia una cueua, la
qual tenia una piedra encima.*

י א

32. 'H ēuon me ēis ēl'ēth ē'wō
lū ē ēl'ēth ēl'ēth ēl'ēth ēl'ēth ēl'ēth
ē ēis tēs mēdēs, lēgēsai autō, kū-
rōn, ē ēis ēl'ēth, ēl'ēth ēl'ēth ēl'ēth ēl'ēth
ēl'ēth ēl'ēth.

*Quand donc Marie fut venue là où
estoit Jesus, ayant veu eile le ietta à ses
pieds, lui dist, Seigneur, si tu eusses
eile ici, mon frere ne fust pas mort :*

33. 'Iησοῦς ὅτε εἶδεν αὐτὴν
κλαίονσαν, ἔτις συναλγίστατος αὐ-
τῇ ἰησοῦς κλαίοντος, ἐν ἑαυτῇ
οὕτως τῇ πνεύματι, καὶ ἐτάραξεν
ἑαυτὴν.

*Quand Jesus la vid pleurant, & les
Juifs qui estoient là venus avec elle,
aussi pleurans, il fremis en son esprit, &
s'elmeut soi-mesme.*

34. Καὶ εἶπεν, ποῦ τὴν θήκατε αὐ-
τόν; λέγουσιν αὐτῷ, κύριε, ἔρχου καὶ
ἴδου.

*Et dicit, Où l'avez-vous mis? Ils lui
respondirent, Seigneur, venez, & voyez.*

35. 'Εδένευσεν ὁ ἰησοῦς.
Et Jesus pleura.

36. 'Ελεγον οὖν οἱ ἰουδαῖοι, ἴδοι
ὡς ἐφίλει αὐτόν.

*Les Juifs donc dirent, Voyez com-
me il l'aimoit.*

37. Τινες γὰρ ἐξ αὐτῶν εἶπον, οὐκ ἔ-
δυνάμειτο αὐτῷ ὁ ἀνοίξας τοὺς ἐφ-
θαλμοὺς τοῦ φθάρ, ποιῆσαι καὶ ἐ-
στῆναι αὐτόν;

*Et quelques uns d'eux dirent,
Cestui-ci qui a ouvert les yeux de l'a-
ueugle, ne pouoit-il pas faire aussi que
cett homme ne mourut point?*

38. 'Ιησοῦς οὖν πάλιν ἐμὲ ἑαυτῷ
ἐν ἑαυτῷ, ἔχων ἐν τῇ
μνηστῇ. ὡς δὲ συνήλκει, ἔλεγε
ἰσχυρῶς αὐτῷ.

*Lors Jesus fremissant derechef en
soi-mesme, vint au sepulchre & estoit
une grosse : & y auoit une pierre mise
dessus.*

32. Maria ergo cum venisset ubi erat Iesus, videns eum, cecidit ad pedes eius, & dicit ei, Domine si fuisses hic, non esset mortuus frater meus.

Then when Marie was come where Iesus was / and saw him / she fell down at his feet / saying unto him / Lord / if thou haddest bene here / my brother had not bene dead.

33. Iesus ergo ut vidit eam plorantem, & Iudaeos qui venerant cum ea, plorantes, intremuit spiritu, & turbavit seipsum.

When Iesus therefore saw her weep / & the Jewes also weep which came with her / he groined in the spirit / and was troubled in himself.

34. Et dixit, Vbi posuistis eum? Dicunt ei, Domine, veni, & vide.

And said, Where have ye laid him? They said unto him / Lord / come / and see.

35. Et lacrymatus est Iesus.

And Iesus wept.

36. Dixerunt ergo Iudaei, Ecce quomodo amabat eum.

Then said the Jewes / Beholde / how he loved him.

37. Quidam autem ex ipsis dixerunt, Non poterat hic, qui aperuit oculos cæci, facere, ut hic non moreretur?

And some of them said / Could not he which opened the eyes of the blinde / have made also / that this man should not have died?

38. Iesus ergo rursus tremens in seipso, venit ad monumentum, erat autem spelunca: & lapis superpositus erat ei.

Iesus therefore againe groined in himself and came to the grave. And it was a caue / and a stone was layd up on it.

32. Als nun Maria kam da Iesus war / vnd sahe ihn / fiel sie zu seinen füßen / vnd sprach zu ihm: **HERR** / werest du hie gewesen / mein Bruder weren nicht gestorben.

Der Maria kom nu did som Ihesus vaer / oc saa hannem / da sald hun ned saar hans søder / oc sagde til hannem / **HERR** / hadde du veret her / da hadde min Broder icke døet.

33. Als Iesus sie sahe weinen / vnd die Jüden auch weinen / die mit jr kamen / ergrimmet er im Geist / vnd betrübet sich selbst.

Da Ihesus saa hende græde / oc Iohanne oesaa græde / som komme mit hende / da gremmedis hand i Anden / oc gaff sig suarlige.

34. Vnd sprach: Wo habt ihr ihn hingelegt? Sie sprachen zu ihm: **HERR** / komm vnd siehe es.

De sagde / hvor lagde i hannem hen? De sagde til hannem / **HERR** / kom oc se.

35. Vnd Iesu giengen die Augen über.

De Ihesu øyen løbe offuer.

36. Da sprachen die Jüden: Siehe wie hat er ihn so lieb gehabt.

Da sagde Iohanne / See / hvor tar hadde hand hannem.

37. Etliche aber vnter ihnen sprachen: Konnte / der dem Blinden die Augen auff gethan hat / nicht verschaffen / daß auch diser nicht stürbe?

Men noale aff dem sagde / Kunde icke den / som oploed den Blindis øyen / bestikke / at oc denne icke hadde døet?

38. Iesus aber ergrimmet abermal in ihm selbst / vnd kam zum Grabe. Es war aber eine Klufft / vnd ein stein darauff gelegt.

Men Ihesus gremmedis atter i sig self / oc kom til Græffen / De der vaer en Hule / oc en sten lagd der paa.

32. Ale Maria sdnj ta pñssla / sdnj byl Gęjsys / vñcmññ gen / padlak Moham geho / a kęsla genu : Pñne / by ty byl jde / Dratr mug bylby neomfel.

Alc Marya przysslosz tam gdy byl Iesus / vñcmññ go prsy / padlak do nog jego / mówiac mu / Pñnie byś ty chy byl / nie vmarl by byl brat moy.

33. Tędy Gęjsys sdnj vñfcl ana plact / y jde kęclññ by / li anij pñssil ani plact / zasto natduchem / azarmautññ sam sebe.

Iesus tedy gdy so ryzat plact / y zdy kęclññ z nia spolu przyssil placz / wrcuññ si w dusę / y zafcl sował sie sam w łobie.

34. W kęcl : Kde asse gen posloññ? Kęcl genu : Pñne / pod a pohled.

Kęclm ryzł / wñfcl kęcl go polozyl : powiedzieli mu / Pñnie podjcl oglady.

35. Wzaplakal Gęjsys.

Kplakal Jezus.

36. Tędy kęcl Jide : He kęclal gęcl ho milowal.

Kęclli tedy zydowie / Oto kęclal go milowal.

37. Nkęclññ pal / nich kęcl : Nemoññ gęcl tento kęclññ ocl / wcl ocl sęclññ narozęcl ho vclñññ / aby tento neomfel?

Nkęclññorzy z nich mówil / Kęcl moññe ten kęclññ ormozyl ocl sęcl go vczynil se zdy byl ten nie vmarl?

38. Tędy opcl Gęjsys zastonaw sam w łobcl / pñssil kęcl grobu. Byla pak tu Gęclñññ / a kłamen byl sorchu poloññ na niñ.

Alc Jezus wzruszłszy sie szcl sam w łobie / przyssil do grobu / kęcl kłamnia y kłamien kęcl mley polozony.

104

39. Δίχα ὁ ἰησοῦς ἀρετὰ πρὸς ἀν-
δρῶν. λέγει αὐτῶ ἡ ἀδελφεή σου ἡ
καὶ σου ἡ μητέρα καὶ οἱ ἀδελφοί σου
καὶ οἱ ἀδελφοί σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου.

Iesus die, Levez la pierre, Mary, Marthe la sœur de celui qui estoit mort, lui dit, Seigneur il par dezia, car il est de quatre jours.

40. Αἰνὰ αὐτῇ ὁ ἱεροῦς, ὅτι αὐ-
τοῦ ἐστὶν ἐὰν τις ἀσθεῖς, ὁψὲν πάλιν
ὁ ἱερὸς ἔσται.

Je te l'ai dit, Ne t'ai-je pas dit que si tu crois, tu verras la gloire de Dieu ?

41. Ἡρεσὸς οὖν τὸν λῆψας ἐν ἑαυτῷ ὁ
 ἡσθεύων καὶ ἡμῶν. ὁ δὲ αἰσθύνων ἦρε
 τὰς ἐφθυλαμένους αὐτῶν πᾶν εἰπεπ-
 τερ, ἀνέχεσθαι οὐκ ἔμελλε
 ἔσθαι

Il levèrent donc la pierre de dessus le lieu où gisoit le mort. Adonc Jésus eleuant ses yeux en haut, dit, Pere, le te ren-graces que tu m'as exaucé.

4.2. Ἐγὼ δὲ ᾔδω ὅτι πάντα πρὸς με
ἀκούετε, ἀλλὰ διὰ τὸ ὄχλον τῶν
ἐξουστῶντι εἶπεν, ἵνα πρὸς δύσωσιν
ᾧ ἐν ὑμῖν ἀπὸ τῆς ἀνάγκης.

Or l'envoyé ne bien que tu m'exauces
 toujours : mais te l'ai dit à cause des
 troupes qui sont à l'ennemi, afin qu'ils
 croient que tu m'as envoyé.

43 Καὶ πᾶσι ὑπαὶν, Φανῆμα-
τι λη σκευάζασι, λαΐζατο, δειρο
ἔω.

Et ayant dit ces choses, il cria à haute voix, Lazare, vien-t en dehors.

44 - Καὶ ἔηλθεν ὁ πληθυντός, δε-
δομημένος τὰς πόδας καὶ τὰς χεῖρας
αὐτοῦ, καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ σπυδαίω
πρόσθετος. λέγει αὐτοῖς ὁ ἡσυχός,
ἀλλὰ περὶ αὐτὸν, καὶ ἄρατε ὑμεῖς αὐτόν.

A donc sortit le mort, ayant les malog
& les pieds liés de bandes : & sa face es-
toit enveloppée d'un coussinet de sa-
leur dit, Deuilx-le, & le lartier ailes.

39. Ait Iesus, Tollite lapidem. Dicit ei Martha soror eius qui mortuus fuerat, Domine iam foetet, quattriduanus est corpus.

Jesus said: Take ye away the stone.
Martha the sister of him that was de-
ad: saide unto him / Lord / he stinketh
because: for he hath bene dead foure
dayes.

40. Dicit ei Iesus, Nonne dixi tibi quoniam si credideris, videbis gloriam Dei ?

Jesus saide vnto her: Salde I not
vnto thee yf thou biddest delenue thou
shouldest see the glorie of God?

41. Tulerunt ergo lapidem. Iesus autem elevatis iursum oculis, dixit, Pater, gratias ago tibi quoniam audisti me.

Then he took away the stones from the place where the dead was laid. And Jesus lift up his eyes, and saide (Sa- ther, I thank thee) because thou hast heard me.

42. Ego autem sciebam quia semper me audis, sed propter populum qui circumstat, dixi, ut credat quia tu me misisti.

I knowe that thou hearest me al-
waies / but because of the people that
stand by / I said it that they may beleeve
me that thou hast sent me.

43. Hæc cùm dixisset, voce magna clamavit, Lazare, veni foras.

As he had spoken these things / he
cried with a loud voice / Lazarus,
come forth.

44. Et statim prodiit qui fuerat mortuus, ligatus pedes & manus iussitis, & facies illius sudario erat ligata. Dixit ei Iesus, Solvite eum, & sinite eum.

Then he that was dead, came forth; bound hand and foote with bandes; and his face was bound with a napkin. They sayd vnto them, Loose him; and let him go.

39. Jesus sprach : Hebt den Stein
 abe . Spricht zu ihm Martha / die
 Schwester des verstorbenen : HERR
 er stinckt schon / denn er ist vier tage
 gelegen.

Ihesus saagde / Daer stenen aff. Martha den da-
dis sø, ler, siqer til hannem. **HENDE** hand luerer nu
tilbe / thi hand haaffuer siqet fire dage.

40. Jesus spricht zu ihr: Hab ich dir nicht gesagt / so du glauben würdest / du soltest die Herrlichkeit Gottes sehen.

Thesus faar 'il hende / haffuer teg talle sagt dig /
Der som du tror / da skulde du see Gudz Herlighed.

41. Da huben sie den stein abe / da
der Verstorbene lag. Jesus aber hub
seine augen empor / vnd sprach: Va-
ter / ich dancke dir / daß du mich erhö-
ret hast.

Da løste de stenen af / som den Døde laa. Men
Jhesus opleste sine ønen / oc sagde / Fader / ieg rader
dig / at du høffuer bønhøre mig.

42. Doch ich weiß / daß du mich alle-
zeit hördest / sondern um des Volks
willen / das umhher steht / sage ich
daß sie glauben / du habest mich
gesandt.

Dog veed ieg / at du hører mig altid / Men for
Folkens skyld / som her staar omkring / siger ieg det /
at de skulle ro / at du vdsende mig.

43. Da er das gesagt hatte / rief er mit lauter stimme : Lazarus komm heraus.

Der hand der kaffde sagd / robte hand mee hon
rest / lajare / som hid vd.

44. Und der Verstorbene kam heraus / gebunden mit Grabtüchern an Füßen vnd Händen / vnd sein Angesicht verhüllet mit einem Schweiß-tuch. Jesus spricht zu ihnen: Löset in auff / vnd laßet ihn gehen.

De den Dede som ed / bunden met Jordeſclader
om ſeder oc hender / oc hans Anſiet waar ſkult met en
Suede dug. Jheſus ſiger til dem / loſet hannem / oc
lader hannem gaa.

39. Kſell Beſiſſe: Odloſte
ſámen. Kſella genu Mar-
tha/ Geſtra toho kſerſſ bñl
umſel: PANE/ Giſt ſinrdiſ/
nebo kſerſſ dñl w brobſ geſt.

Potym zali Jezus / Wdymis
 cte Pannen' A Maza mu powieds
 jala sie stronego Eihory byl os
 marl / Panie wuzi euhnie / bo mu
 loj my byli cztery dni. ---

40. Křesťi Běhři: Wstaf
gřan řetl tobě / ě budešli wě
řetl / wřěšf slawu Běhř.

Powiedział też Jezus / Do żm
ćnie powiedzial / jeśli wierzyś /
ogladasz chwale Bożą

47. Tedy odložili kamen
odtud / forž byl vnitř poch:
nár. A Belyjs pozdrivil
vzhůru oči y řekl: Dítě/dě,
fugit tobě / Je gfo mne stíhal.

Wobli tedy kámen z támba
gděje on uměly byl položen / v
podniošty Jeza ocze svých
wzgor / křel / Oycze vztelne to
bie je smie wyslucha.

42. Wā jagistē wiſan / ꝥ to
nunc wōdōcīnō ſhōſōis / ale
pro ſid ſterpō ofelo ſegis / ſcīl
gſcī / abo wōtēſi / ꝥ gīō to
nunc poſas.

Wszakem wiedział że ty mnie
zabijesz my siudamasi / lecz ciem
no rzeź biadłuch ośolo storace-
go / aby wierzyli i że ty mnie po-
ślal.

43. Tofdyż powziął zamor-
lal blafem wielkym: Łazarę
pod wen.

To the very best of a mortal's good
 Sem wictim! Lazarus mynaw;
 Jam.

44. A hneď voššiel / kierš
 byl omšel / mage swázaně Nus
 ceň Nohy sláky obnčegnyml /
 a twát gcho rauchau byla při
 frnta. A šel gum Bežyse: Koz
 wěštel gey / a nechte ak odegde.

Wszak on Ktory był w młot wy-
siebł / mianaczece y nogi zmiatając
chustkami / a coarż tego był dno-
sta zaminion / y rzekł im Jezus /
Rozmawiajcie go niechaj idzie.

י א

45 וְסָמָא מִן יְהוּדִים
בָּאֵתוֹ לֵית מִרְתָּם בְּדָתוֹ
מִדָּם דְּעָבֵד יֵשׁוּעַ בְּיָמֵינוּ
: בֵּה

*Per il che molti de Giudei che erano
venuti a Maria, & habevano veduto le
cose che l'aveva hauuto fatte, desiderano an-
che.*

46 וְאַתָּה מִיָּהוּדָא
לֵית בְּרִיָּתָא דְּאִמְרוּ לְהוֹן
כָּל מִרְתָּם בְּעָבֵד יֵשׁוּעַ :

*Ma alcuni de loro fen'anderono d' i
Farisei, & dissero loro le cose che l'aveva ha-
uuto fatte.*

47 וְאַתְּכִפְּשׁוּ דְּבִי קִדְּשָׁא
וּבְרִיָּתָא דְּאִמְרוּ לְהוֹן
בְּעָבֵד דְּהָא גְבִיָּתָא
סְגִיָּתָא עָבֵד :

*Quidam i principali Sacerdotes & i Far-
isei congregati il Consiglio, e dicemmo, che
facevamo noi i parche, quest' homo fa
molte mirabilia.*

48 וְאִי לִבְהִינֵנוּ לֵית הִכָּתָּה
כָּלְהוֹ אֲנִישָׁא מִסִּימֵינוּ בֵּה
וְאַתָּה דְּבִיָּתָא דְּאִמְרוּ
אֲרִיָּתָא בֵּה :

*Si non lo lasciammo così, tutta caderan-
no in lui d'extraneos Romanos, & ruinan-
ranno il nostro luogo & la nostra natione.*

49 בְּדָתוֹ בִּינְהוֹן דְּסָמָא
דְּהָא רַב פְּהִיָּתָא בֵּה
בְּנִתָּא וְאִמְרוּ לְהוֹן
דְּעָבֵד אֲנִתָּו מִדָּם :

*Allora uno de essi chiamato Caifa,
che era Pontefice di quell' anno, disse loro,
Voi non sapete niente.*

50 וְלֹא מִתְּחִלָּתוֹ אֲנִתָּו
דְּפִקְחָתוֹ דְּרַב זְבִיָּתָא יִמִּית
חֵלְף עָמָא לֹא פִלְחָא
אֲבָד :

*Ne considerate che non è expediente che
un homo muora per el populo, & non che
tutta la natione perissa.*

51 הָאֵל דְּבִי מִן צְבוֹרָה
נִפְשָׁה לֹא אֲמַר אֲלֵא מִסִּימֵינוּ
דְּרַב פְּהִיָּתָא דְּהִי שְׁמָתָא
אֲתִנְבִּיָּתָא דְּעָתִיד הָא יֵשׁוּעַ
דִּימִית חֵלְף עָמָא :

*Questo non disse gia da se stesso, ma
secondo agli sommo Sacerdote di quell' an-
no, profetizzò che l'aveva domo a morire per
la natione.*

י א

45 וְרַבִּים מִיְּהוּדִים הִלְאִים
אֶל־מִרְתָּא בְּרִיָּתָם בְּמָה עָשָׂה
יֵשׁוּעַ הָאֲמִינִי בּוֹ :

*Entonces muchos de los Judios que auian
venido a Maria, y auian visto loque auia hecho
Iesus, crayeron en el.*

46 וְאַתָּשִׁים מִהֵמָּה הִלְכוּ אֶל־
הַפְּרִזְשִׁים וַיִּסְפְּרוּ לָהֶם אֶת
כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה יֵשׁוּעַ :

*Mas vnos de ellos fueron a los Phariseos, y
dixeronles loque Iesus auia hecho.*

47 וַיִּקְהִלוּ שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים
וְהַמְּסֻרִּשִׁים אֶת־הָעֵדָה וַיֹּאמְרוּ
מִהֲנַעֲשֶׂה בִּי הָאָדָם הַזֶּה אֲתוֹת
רַבֹּת עָשָׂה :

*Y los Pontifices y los Phariseos juntaron
concilio: y dezian, Que hazemos? que este hom-
bre haze muchas senales.*

48 וְאֵם נִגִּיָּהֵנוּ כִּכָּה כָּלָם
יִאֲמִינוּ בּוֹ וַיְבוֹאוּ דְּהוֹמִים
וַיִּקְחוּ אֶת־מְקוֹמֵנוּ וְגַם אֶת־
עָמֵנוּ :

*Si lo dexamos así, todos creeran en el: y
vendran los Romanos, y quitaran y nuestro lugar
y la nacion.*

49 וְאַחַד מֵהֶם וְשֵׁמוֹ קַיְפָא
וְכֵהֵן הַגָּדוֹל הוּא בְּשָׁנָה הַהִיא
אָמַר לָהֶם אַתֶּם אֵינְכֶם יוֹדְעִים
מֵאֲמָרָה :

*Entonces Caiphaz, vno de ellos, & summo Pon-
tifice de aquel anno, les dixo, Vosotros no sabeys
nada:*

50 וְאֵינְכֶם מֵתְחַשְׁבִּים כִּי
מוֹעִיל לָנוּ לְמוֹת אָדָם אֶחָד
עַל־הָעָם מֵאֲבֹד כָּל־הָעָם :

*Ni pensays que nos conuiene que un hom-
bre muera por el pueblo, y no que toda la naci-
on se pierda.*

51 וְהָאֵת לֹא אָמַר מִנְּפִשָּׁתוֹ כִּי
אֵם בְּהוֹיָתוֹ כֵּהֵן גָּדוֹל בְּשָׁנָה
הַהִיא עַל־כֵּן גְּבִיָּתָא כִּי יֵשׁוּעַ הָהָא
עָתִיד לְמוֹת עַל־הָעָם :

*Mas esto no lo dixo de si mismo: si no que co-
mo era el summo Pontifice de aquel anno, pro-
phetizó, que Iesus auia de morir por la nacion:*

י א

45. Πολλοὶ οὖν ἐκ τῶν Ἰουδαίων
σελῆγοντες πρὸς τὴν μαρίαν, καὶ
μαρτυροῦντες ὅτι ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς,
ἐπίστευον ἐν αὐτῷ.

*Parquoi plusieurs des Iuis qui es-
toient venus vers Marie, & auoyent
veu les choses que Iesus auoit faites,
croyent en lui.*

46. Τότε δὲ ἐξ αὐτῶν ἀπὸ τῶν
ποτὶ τὰς Φαρισαίων, καὶ εἰπον
αὐτοῖς ὅτι ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς,

*Mais quelques uns d'entr'eux s'en al-
lerent aux Pharisiens, & leur dirent les
choses que Iesus auoit faites.*

47. Συνήγαγον οὖν οἱ ἀρχιερεῖς
καὶ οἱ Φαρισαῖοι συνέδριον, καὶ
εἶπον, τι ποιούμεθα; ὅτι οὗτος ὁ
ἀνὴρ ἔχει σημεῖα πολλὰ ποιῶν.

*Adonc les principaux Sacrificateurs
& les Pharisees assemblerent le conseil,
& disoyent, Que faisons-nous? car cest
homme ici fait beaucoup de signes.*

48. Ἐπεὶ ἀφ' ὧν αὐτοὶ εὐτὼς
παίττεται πιστεύουσιν εἰς αὐτόν, καὶ
ἐλθέσονται οἱ ῥωμαῖοι καὶ ἀρπάξουσιν
ἡμῶν καὶ τὴν πόλιν καὶ τὴν ἐκκλησίαν.

*Si nous le laissons ainsi, chacun croi-
ra en lui, & les Romains viendront, qui
nous extermineront, & le lieu & la na-
tion.*

49. Ἐν δὲ τῇ ἐξ αὐτῶν καὶ ἑφ' ἑα-
ραρῆδος ὅτι ἐπ' αὐτῷ ἐπίσταται ἐπι-
στῆναι αὐτοῖς, ὑμεῖς οὐκ οἴδατε ἀδελφοί.

*Alors un certain d'entr'eux appelé
Caiphé, qui estoit le Souuerain Sacrifi-
cateur de ceste année-là, leur dit, Vous
n'y entendez rien:*

50. Οὐδὲ ἀλογίζεσθε ὅτι συμφ-
ερεῖ ἡμῖν ἵνα εἷς ἀνὴρ περὶ δόξης
ἡμῶν ὑμῶν τῆς λαοῦ, καὶ μὴ ὅλην
τὴν ἐκκλησίαν.

*Et ne considerez point qu'il nous
est expedient qu' un homme meure pour
le peuple, & non point que toute la na-
tion perisse.*

51. Τότε δὲ ἀφ' ἐαυτῶν οὐκ εἰπὼν,
ἀλλὰ διεξιργάζοντες, ὅτι οὐκ οὐκ
ἐπ' αὐτῷ ἐπίσταται ὅτι ἐμελλεν ὁ ἰη-
σοῦς ἀποθνήσκειν ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας.

*Or cela ne dit il point de par soi mē-
me, mais lui estant Souuerain Sacrifi-
cateur de ceste année-là, prophétiza que
Iesus devoit mourir pour la nation:*

י א

52 וְלֹא בְּלִחּוּד חֶלֶק עָמָה
אֶלָּא דְּמִתָּהּ בְּנֵיָהּ דְּמִלְּהָהּ
דְּמִבְּרִינָהּ יָפְנִישׁ לְחֵדָּהּ :

*Et non sol per questa natione, ma etiam
das mectochs raccoglieste in vno i figliuoli
de Dio, cōe et amo dispersi.*

53 וּמִן הוּא יוֹמָה אֶתְחַשְׁבוּ
הוּא דִּיקֻטְלוּנִיהּ :

*Da quel giorno dunque si conside-
rano insieme d'ammazzarlo.*

54 הוּא בִּין יְשׁוּעַ לְאַמְהֵלָהּ
הֵינָהּ גִּלְיָאִית בֵּית יְהוֹנָתָן
אֶלֶּם אֵלָּהּ לֹה מִן מְכוֹן
לְאַתְרָהּ דְּקָדִיב לְחֵדָּהּ
לְבִרְיָהּ דְּמִתְחַדָּהּ אֶפְרַיִם
וּמִן מִתְחַדָּהּ הֵינָהּ עַם
תְּלַמִּידֵיהּ :

*Per al che Iesus non conversaua pu-
blicamente cōus Gindeti ma de li seu-
ando na la contrada prouiso al deserto, an-
daua et a chiamaua i fratri e quinu con-
uersaua cō i iudei, cepti.*

55 קָדִיב הֵינָהּ בִּין בֵּיתָהּ
דִּיהִידְנָהּ וּסְקִי סְקִיָּהּ
מִן קִירָהּ דְּאִירְשִׁלַּב הָדֵם
צִרְעָהּ דִּירְכִין נְפִשְׁהָ :

*Hor la Pasqua de Gindeti era vicina
omelto de quel paese salirono in Ierusa-
lem anante la Pasqua, per purificarsi.*

56 וּבְצִין הָיוּ לֵהּ לְיִשׁוּעַ
וּבְמִדִּין הָיוּ חֵד לְחֵד
בְּהִיבְלָהּ מִנָּה סְכִרִין א
אֶתְחַן דְּלֵהּ אֶתְחַן ל
דְּצִרְעָהּ :

*Essi dunque cercavano Iesus effan-
do in templa, dicuano tra loro, Che vi
pare paruechi? lo non sia per venire a la
festa?*

57 רַבִּי פְּדִינָה בִּין וּבְרִישָׁה
בְּקִדּוֹ הָיוּ דָּאן אֶתְשׁ יַדַּע
אִיבּוֹ יַבְדִּיק לְהוֹן אִיבּוֹ
דִּיהִידְנִיהּ :

*E i principali Sacerdote et i Farisei ha-
menan d'ora commessione, che se alcuno
sapesse d'oue exi si fusse, lo significasse, ac-
coucha lo pigliasseno.*

י א

52 וְלֹא עַל־הָעָם לְבִדּוֹ כִּי אִם
אִשְׁד אֶת־בְּנֵי אֱלֹהִים תִּבְּרִיצִים
יֵאָסֶף לְאַחֶת :

Y no solamente por aquella nacion, mas
cambien paraque juntasse en vno los hijos de
Dios que estauan decramados.

53 וּבְמִיּוֹם הַהוּא הִתְעַצְצוּ לְהַרְגוֹ :

Antique desde aquel dia consultauan juntos
de matarlo.

54 וַיֵּשׁוּעַ עוֹד לֹא הוֹפִיעַ לְהֵלֶךְ
בִּיהוּדִים כִּי אִם הֵלֶךְ מִשָּׁם
אֶל־מְקוֹם תְּקַחֵב לְמִדְבַּר אֶל־
עִיר הַנִּקְרָאָה אֶפְרַיִם וְשָׁם הִתְחַלֵּךְ
אֵת תְּלַמִּידָיו :

Demana que Iesus ya no andaua mani-
estamente entre los Iudios; mas fuese de alli a la
tierra que esta junto al desierto, a vna ciudad que
se llama Ephraim: y estauase all con sus Discipu-
los.

55 וַיִּקְרַב פֶּסַח הַיהוּדִים וַיַּעֲלֵהוּ
רַבִּים מִמְּקוֹמָם יְרוּשָׁלַיִם לְפָנָיו
הַפֶּסַח לְקִדְשׁ אֶת־זִבְשָׁם :

Y la Pascua de los Iudios estaua cerca: y mu-
chos de la tierra subieron a Ierusalem antes de la
pascua para purificarse.

56 וַיִּבְקְשׁוּ אֶת־יֵשׁוּעַ וַיִּנְאֲמְדוּ
אִישׁ אֶל־יָדָעְתוּ הַקְּלָמִים בְּהִיבְלָהּ
מִה נִדְרָה לָכֶם כִּי אֵינְנוּ בָּהּ
אֶל־הַחֵף :

Y buscauan a Iesus, y habluau los vnos con
los otros estando en el Templo. Que os parece?
que no vendra al dia de la fiesta?

57 כִּי שְׁלֵרֵי תַכְהֵנִים וְהַמְּסַדְשִׁים
נָתְנוּ מִצְוָה אִשְׁד אִם יָדַע אִישׁ
אֵיזֵה הוּא יָגִיד לְתַבּוּשׁ אֹתוֹ :

Y los Pontifices y los Phariseos autan d'ido
mandamiento, Que si alguno supiesse donde e-
stauiesse, que lo manifestasse paraque lo pren-
diessen.

י א

52. Καὶ ὅχι ὑπὲρ τῆς ἑθνικῆς μόνον,
ἀλλ' ἵνα καὶ τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ καὶ
διασκορπισμένα πανταχόθεν εἰς ὅν.

Et non pour la nation seulement,
mais afin aussi qu'il assemblât en vn les
enfants de Dieu qui estoient disperses.

53. Ἀπὸ ἐκείνης ὁμοῦ τῆς ἡμέρας
συνέβησαν ἅπαντες ἵνα διακτείνουσιν
αὐτόν.

Depuis ce iour, la donc ils consul-
terent ensemble de le mettre à mort.

54. Ἰησοῦς δὲ οὐκ ἔτι παρῆρσι
ἔμενε, ἀλλὰ ἐκ τῆς ἐκκλησίας, ἀλλὰ
ἐκ τῆς ἐκκλησίας εἰς τὴν χώραν
ἐγγὺς τῆς ἐρήμου, εἰς ἑφραίμ λεγο-
μένην πόλιν καὶ ἐκείνη διεσπείρεται
τῶν μαθητῶν αὐτοῦ.

Par ainsi Iesus ne cheminoit plus
ouuertement entre les Iuits, mais s'en
alla de la en la contrée qui est pres du
desert, en vne ville appelee Ephraim,
et la conueit tout avec les disciples.

55. Ἦν δὲ ἐγγὺς τῆς πάσχα τῶν ἰου-
δαίων καὶ συνήγαγον πολλοὶ εἰς ἱε-
ροσόλυμα ἐκ τῆς χώρας πρὸ τοῦ
πάσχα, καὶ ἀγιάσασθαι ἑαυτοὺς.

Or le iour de la Pasque de Iuifs e-
roit prochain, et plusieurs de ce quarti-
er la mouuerent en Ierusalem auant Pal-
que, afin qu'ils se purifiassent.

56. Ἐζητοῦντο οὖν τὸν Ἰησοῦν, καὶ
ἐλέγοντο μετ' ἐλλήνων ἐν τῷ ἱερῷ ἰ-
σχυόμενοι, τί δοκεῖ ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ
ἔλθῃ εἰς πόλιν ἱερουσόλῃ;

Ils cherchoyent donc Iesus, & disoy-
ent entr'eux estans au temple, Que vous
semblet vous sembler-il qu'il ne viendra
point à la feste?

57. Διδοῦνται δὲ τοῖς ἀρχιερεῖς
καὶ φαρισαίοις ἐντολήν, ἵνα εἰς
τις γινώσκῃσι αὐτόν, μὴ μὲν, ἔπειτα
παράσχωσιν αὐτόν.

Or les principaux Sacerdoteurs &
les Pharisees auoyent donné commande-
ment, que si queicun cognoistoit ou
ueroit, il le declarast, afin qu'ils pren-
dissent.

52. Er non tantum pro gente, sed ut filios Dei qui erant dispersi, congregaret in unum.

And not for the nation only; but that hee should gather together in one the children of God / which were scattered.

53. Ab illo ergo die cogitaverunt ut interficerent eum.

Then from that day forth they conspired together to put him to death.

54. Iesus ergo iam non in palam ambulabat apud ludæos, sed abuit in regionem iuxta desertum in civitatem quæ dicitur Ephrem, & ibi morabatur cum discipulis suis.

Iesus therefore walked no more openly among the Jews; but went thence unto a country here to the wilderness; into a cite called Ephrem; and there continued with his disciples.

55. Proximum autem erat Pascha ludæorum: & ascenderunt multi Ierosolymam de regione ante Pascha ut sanctificarent seiplos.

And the Jewish Passover was at hand; and many went out of the country up to Jerusalem before the Passover to purifie themselves.

56. Quærehant ergo Iesum: & colloquebantur ad invicem in templo stantes. Quid putatis, quia non venit ad diem festum?

Then sought they for Jesus; and spake among themselves as they stood in the Temple; what thought they that he came thither to the feast?

57. Dederant autem Pontifices & Pharisæi mandatum, ut si quis cognoverit ubi sit indicet, ut apprehendant eum.

Now both the chief Priests and the Pharisees had given a commandment, that whosoever should know where he was, he should shew it; that they might take him.

52. Vnd nicht für das Volk alleine/ Sondern daß er die kinder Gottes/ die zuspreuet waren / zusammen brechte.

Drucke for Goltzer alone / Wen at hand stulde ill hobe sancte Gud; Vorn / som vaare aspreidde.

53. Von dem tage an rathschlugen sie / wie sie ihn tödten.

Fra den dag raadsloge de / huorledis de funde dræbe hannem.

54. Jesus aber wandelte nicht mehr frey vnter den Jüden / sondern gieng von dannen / in eine gegend / nahe bey der Wüsten inn eine Stadt / genant Ephrem / vnd hatte sein wesen daselbs mit seinen Jüngern.

Da vandrede Ihesus ickere mere obenbare tbsant Joderne / men giet der fra / til en Egn / hart holt Gedden / i en Stad / som kaldes Ephrem / oc haßte der sit væsen mer sine Disciple.

55. Es war aber nahe Ostern der Jüden / vnd es giengen vil hinauff gen Jerusalem / auß der gegend / vor den Ostern / daß sie sich reinigten.

Wen der vaar nær Joderne Paske / Oc der alme mange op aff den Egn til Jerusalem / saare Paske at reise sig.

56. Da funden sie vnd fragten nach Jesu / vnd redten mit einander im Tempel: Was düncket euch / daß er nicht kompt auff das Fest?

Da stode de / oc spurde effter Ihesum / oc talede met huer andre i Tempelen / Hvad tycktes eder / at hand kommer icke til høitiden?

57. Es hatten aber die Hohenpriester lassen ein gebot ausgehen / So jemand wiste / wo er were / daß ers anzeiget / daß sie ihn griffen.

Wen de ypperste Prestre oc Pharisæerne hæfde lader rdgaa ti Gud; At der som nogen viste / huor hand vaar / da stulde hand giffue der til fende / at de funde gribe hannem.

52. Ane tolsto ja tid / ale aby somy Bozhi krety byli re; pty leni; shromajdu w gedno.

Ane thilko ja on morot; ale jebty thej syny Boze rozprosoni; zgromadzi w idno.

53. Protoz ob toho dne spoli se o to radili; aby gen zabili.

Rthajze od owego dnia radili se spoli aby go zamordowali.

54. Bezislo pak glz nechozsi igwont mezy Jidy / ale odsel do Kraginy podlé paustie / co Wista krety stowe Efram / a tu byl s Wredimty swymy.

A die tegoz Jezus iaz nie byl wal tkwone miedzy Jidy / ale z thantab odsel do krajny Efra iest blizo puszczy / do miasta Eframowa Efram / y thantajec miedzi; kat; zwolenniki swymi.

55. Byla také blizko Wistka noc Jidomsta. Wsli mnoz do Hruzalema; i kraginy te pzed Wistau noch; aby se posiwili.

Y byla blizo Wistkanoz Jidomsta; a wiele ich slo do Jerusalema; oncy Efram praco Wistka noca aby sie oczyskali.

56. Tedy hledali Bezisi; a rozmluwali wespolek w Efra mē jioziet; Co se wam zda; se nepřisel ledni slawněmu romuto?

Shukali thedy Jerusā / y mo; wili ledni do drugich stoe w Efra kiele; Co se wam zda; Jali nie przypoziemk swico?

57. Biskupomē jagistē a Zafemtyc byli rozřazali; w dēliby kōo edeb byli; aby porwēdi; gen aby pali.

A Apslanti nawišy y farr; zussowie podali byli rozřazanie; i; iestby sic Eho demedžat; gdube byli; aby oznajmili; aby go poimane.

יב

וַיָּשׁוּעַ דִּין קִדְּם שְׁתַּנְּגָה
וַיָּמִין דְּפַצְחָה אֶתְהָא לְבֵית
עֲנָה אִיכָה דְּאִתְּהִי הָנָא
לְעֹנָה הִו דְּאִקִּים מִן בֵּית
מִיתָה הִו יָשׁוּעַ :

*Her Iesus sei giorni avanti la Pasqua
venne in Bethania, dove era Lazaro, ch'
era stato morto, il quale egli havemmo
suscitato da morte.*

וַעֲבָדוּ לֵה תָמָן
וְהָיָה מִיתָה וּמִיתָה מ
מִשְׁמָשָׁה הָיָה וְלְעֹנָה חַד
מִן סְמִיכָה הָנָא דְּעִמָּה :

*E quando li fecero vna cena, & Martha
seruiva: & Lazaro era vn de quelli che se-
deuano à tavola con effuso.*

מִרְיָם דִּין שְׁקִלָּה ש
שְׁטִיפְתָּה דְּבַסְמָה דְּרִיזִין
רִישָׁהּ סָגִי דְּמִינָה וּמִשְׁמָחַת
רְגִלֵּיהּ דְּיָשׁוּעַ וְשִׁיתָ ב
בְּסַעְרָה רְגִלֵּיהּ וְאֶתְחִילִי
בִּיתָה מִן רִיחָה דְּבַסְמָה :

*Allor Maria prese vna libbra d'un-
guento di nardo fino di gran prezzo, &
vnse i piedi de Iesus, & asciugogli co suoi
capelli: & la casa riempie del odor del vnguento.*

וַאֲמַר יְהוּדָה סִכְרִיוֹטָא
חַד מִן תַּלְמִידֵיהּ הִו
דְּעִתִּיד הָנָא דְּנִשְׁלִמִינָהּ :

*Allor vno de suoi discipoli, cioè, Giu-
da Iscariota figliuol di Simone, che don-
na traditor, disse,*

לְמִינָה לֹא אֶדְבֹּו מִשְׁחָה
הָנָא כִּתְלִילָה מִינָה דְּיִנְדִּין
וְאִתְּיָהֵב לְמַסְכָּנָה :

*Perche non s'è venduto questo un-
guento trecento denari, & dato si a i po-
ueri?*

וְהָא דִּין אָמַר לֹא הָנָא
מִטוֹל דְּעֵל בְּסַכְנָה בְּטִיל
הָנָא לֵה אֶלְגָּה מִטוֹל
דְּעִיבָה הָנָא וְלֹסְקָהּ מִינָה
לְחֵתָה הָנָא וּמִדָּם דְּנִפְל
הָנָא בָּהּ הִו טָעִין הָנָא :

*Questo disse egli, non già perche si
cattasse de poveri, ma perche egli era
ladro, & hauerua la borsa, & portaua quel
che vi si metteua.*

יב

וַיָּשׁוּעַ שְׁשָׁה יָמִים לְפָנֵי
הַפֶּסַח בָּהּ אֶל־בֵּית עֲנָה אִשְׁר
שָׁם הָיָה לְעֹנָה הָיָה אִשְׁר הִקְצָצָה
מִמֶּתִים :

*Iesus pues seys dias antes de la pasqua vino à
Bethania, donde Lazaro auia sido muerto, al qual
Iesus auia resuscitado (de los muertos.)*

וַיַּעֲשֵׂה לֹו מִשְׁחָה הַעֲרֵב
וּמִדָּתָה מִשְׁרָתָה וְלְעֹנָה הָיָה אֶחָד
מִן שְׁבִימִים בְּמִסְכָּה :

*Y hizieronle alli vna cena, y Martha seruia,
y Lazaro era vno de los que estauan sentados à la
mesa juntamente con el.*

וּמִרְיָם לָקַחָה מִשְׁקָל שָׁמֶן
נֶרְדִּי רִאשִׁי יָקָר מְאֹד וְהִמְשִׁחָה אֶת
רַגְלֵי יָשׁוּעַ וְהִקְלָקַל בְּשַׁעֲרֵיהָ
אֶת־רַגְלָיו וְכָל הַבַּיִת נִמְלָא
מִרִיחַ הַבִּשְׁם :

*Entonces Maria tomo vna libra de vnguen-
to de nardo liquido de mucho precio, y vngió los
pies de Iesus, y limpió sus pies con sus cabellos :
y la casa se hinchó del olor del vnguento.*

וַיֹּאמֶר אֶחָד מִתַּלְמִידָיו יְהוּדָה
בֶּן־שָׁמְעוֹן אִישׁ־סִכְרִיּוֹת הָעֵתִיד
לְמַסּוֹד אֹתָהּ :

*Y dixo vno de sus Discipulos, Judas de Simó
Iscariota, elque lo auia de entregar,*

לְמִינָה הַשָּׁמֶן הַזֶּה לֹא נִמְכָּר
בְּשֵׁלֶשׁ מֵאוֹת שְׁקָלִים כֶּסֶף וְנָתַן
לְאֶבְיָוִים :

*Porque no se ha vendido este vnguento por
trezientos dineros, y se dió à los pobres?*

וְהָאֵת אָמַר לֹא כִי עַל־
הָאֶבְיָוִים יֵשִׁית לֹו כִּי־אֵם כִּי
גִנֵּב הוּא וְהַכִּיס הָיָה לֹו
וְהִמְשִׁלָּהּ בֹו סֶבֶלָם :

*Mas dixo esto, no por el cuydado que el te-
nia de los pobres, mas porque era ladron : y re-
nia la bolsa, y traya loque se echaua en ella.*

ΚΒΘΑΛ. β'.

Ο οὖν ἰησοῦς ὅτε ἤμαρ ἐ-
στὶ πένθος ἡλθὼν εἰς βῆθανι-
αν, ὅπου ἦν λαζάρους, ὁ πεποιημένος,
ὅτι ἦν ἔτι ἐκ νεκρῶν.

*Iesus donc six iours deuant Pasque
vint en Bethanie, où estoit Lazare qui
auoit esté mort, lequel il auoit resusci-
té des morts.*

2. Ἐποίησαν οὖν αὐτῷ δειπνον
ἐκεῖ, καὶ ἡ μαρtha διακόνει, ὁ δὲ
λαζάρους εἰς αὐτὸν συνεσκαφ-
μένοι αὐτῷ.

*Et lui firent là vn souper, & Marthe
seruoit à table, & Lazare estoit vn de
ceux qui estoient à table avec lui.*

3. Ἡ δὲ μαρία λαβὼσα λίτραν
μύρου αἰθέρος πολυτίμου, ἣ-
λφθη τῷ ποδὶ αὐτοῦ, καὶ ἰξί-
μαξ πᾶς θρόνον αὐτοῦ τῶν ποδῶν
αὐτοῦ, ἡ δὲ οἰκία ἐπληρώθη ἐκ τῆς
ἰσμῆς τοῦ μύρου.

*Adonc Marie ayant prié vne livre
d'oiignement d'aspic liquide de grand
prix, en oignit les pieds de Iesus, & les
essuya de ses cheveux : & la maison fut
remplie de l'odeur de l'oiignement.*

4. Λέγει οὖν ὅτι ἐκ τῶν μαθητῶν
αὐτοῦ, ἰούδας ὁ ἰσκαριώτης, ὁ
μέλλων αὐτὸν πρῶτον πᾶσι.

*Lors Judas Iscariot fils de Simon,
vñ de ses disciples, celui à qui il deuoit
aduoir de le trahir, dit,*

5. Διὰ τί τὸ τὸ μύρον οὗτο ἐπελά-
θη τριῶν σίκλων δυνάμεως, καὶ οὐ
δοῦναι τοῖς πτωχοῖς;

*Pourquoi cest oiignement n'a-il esté
vendu trois cens deniers, & donné aux
poures?*

6. Εἰπὼν δὲ τούτο, εὐχόμενος ὅτι οὐ
πληροῦμαι αὐτοῦ, ἀλλ' ὅτι καὶ
πῆρ ἔσθ' ἐκ τῆς γλασσοῦ μου ἡ-
χῆς, καὶ τὰ βάλλόμενα ἐκασκεῖν.

*Or dit-il cela, non point qu'il lui cha-
lât des poures : mais pourtant qu'il es-
toit larron, & auoit la bourse, & por-
toit ce qu'on y mettoit.*

Iesus ergo ante sex dies Paschæ venit Bethaniam, ubi Lazarus fuerat mortuus, quem suscitavit Iesus.

Then Iesus six dayes before the Pasche, came to Bethania, where Lazarus was: which was dead: whom he had raised from the dead.

2. Fecerunt autem ei etiam ibi, & Martha ministrabat, Lazarus vero unus erat ex discipulis cum eo.

There they made him a supper: and Martha served: but Lazarus was one of them that sat at the table with him.

3. Maria ergo accepit libram unguenti nardi pistici, pretiosi, & unxit pedes Iesu, & extersit pedes eius capillis suis: & domus impleta est ex odore unguenti.

Then took Marie a pounce of ointment of spikenard very costly: and anointed Iesus feet: and wiped his feet with her haire: and the house was filled with the savour of the ointment.

4. Dixit ergo unus ex discipulis eius Iudas Iscariotes, qui erat eum traditurus.

Then said one of his disciples, Iudas Iscariot Simonis iuue: which should betray him.

5. Quare hoc unguentum non venit trecentis denariis, & datum est egenis?

Why was not this ointment sold for three hundred pence: and given to the poore?

6. Dixit autem hoc, non quia de egenis pertinebat ad eum: sed quia fur erat, & loculos habens, ea quæ mitteretur portabat.

Nowe he saide this: not that he cared for the poore: but because he was a thief: and had the bagge: an haire that which was given.

Sechs tage vor Ostern kam Iesus gen Bethania / da Lazarus war der verstorbene / welchen Iesus auferwecket hatte von den todten.

Sex dage saare Paasche / kom Ihesus ell Bethaniam / der som Lazarus vaar død / hvilken Ihesus opveckte fra de døde.

2. Daselbs machten sie ihm ein Abendmal / vnd Martha dienete / Lazarus aber war der einer / die mit ihm zu tische saßen.

Der giorde de hannem en Maduere / oc Martha dienete / Oc Lazarus vaar en aff dem som sadet til bordet.

3. Da nam Maria ein pfund Salben / von ungefalschter köstlicher Narden / vnd salbete die füsse Iesu / vnd trucknet mit ihrem haare seine füsse / das Haus aber ward vol vom geruch der Salben.

Da tog Maria et pund Salue / aff vsforfalsket kostelig Nardus / oc saluede Ihesu foder / oc trucket hans foder med sit haar / oc Huus bleff fullt aff Saluens luct.

4. Da sprach seiner Jünger einer / Judas Simonis Son Ischariothes / der ihn hernach verrieth:

Da sagde en aff hans Disciple / Judas Simonis son Ischarioths / som hannem siden forraadde.

5. Warumb ist diese Salbe nicht verkauft vmb drehundert grixchen / vnd den armen gegeben?

Hut bleff denne Salue icke solt for tre hundredt Pendinge / oc giffne fattige?

6. Das saget er aber nicht / daß er nach den Armen fraget / sondern er war ein Dieb / vnd hatte den Beutel / vnd trug was gegeben ward.

Der sagde hand icke / at hand ætode fattige / men hand vaar en Dieff / oc haafde Pungen: oc bar huad der bleff giffuit.

Alled stesti på den Velskonoctymni / pfiffel Geshisse do Bethanij / der byt Lazarus vinfel / gchoz byl wskrissyl Geshisse.

Dotym Iesus dnté hostego przez Wielka nocą przyşedł do Bethanije / tedy byl Lazarus umietyl, ktorogo on wzbudził od wniatych.

2. Tedy pšiprawili genu tu wæci / a Martha posluhovala. Ale Lazar byl geden z tæch kteřij s nim seděl za stolem.

Tænje tedy správilim wlas czekajla Maria služila / y byl rci Lazarus jednym z onych kteřij s nim spolu sedjeli.

3. Maria på wjala libru Masli dražé z Nardowého kořene / y pomazala noh Geshissowých / a wytřela wlasj jirými noh gcho / y naplněn gest duom wánij z Masli.

Tedy Mária wjalamy fant olejku Spiknardowego drazo drogogo, náčelá nogi Jezusowe / y wterala nogi egow laskami swolmi / tále z dom plén byl wonnoset máčowey.

4. Tedy řekl geden z tæchb nufuow gcho Sidajs Ischarj: oistj / kteřij gey měl traditi:

Řekl některý z wolenné řow lego / Judas Symonow syn Ischarjow ktery go miał zraditi.

5. Proč tato Masl nanih prodána za tři Sta Grossow / a nanih dano chudým?

Pročjetego olejku nie przes dano za trzy sta groby / a nie dano ubogim?

6. To på řekl / ne aby měl peči o chudé / ale že zloděj byl a mšlecměl / a to wěcy ktere gim dawaný byly nosyl.

A toč mowil nie zby mál ptes zc o ubogich / ale z byl zloděj / y mšlecměl / a coťowicé tam wloženo / to nosil.

יב

7. אמר יין ישוע
שבוקיה ליומא דקבורי
בשרתה:

*Il av dunque disse, Lasciala: ella l'ha
servato per il giorno de la mia sepultura.*

8. בכל יבן ציר מספנא
אית לכוון שמכון לי יין
לא בכל יבן אית לכוון:

*Imperato de poveri bamerete sempre
con effendi: ma me non bamerete gia sem-
pre.*

9. נשמעו פנשא סגנא
מן יהודיא דתמן הו ישוע
ואתו ל— מטול ישוע
בלחוד אל— אף דתחון
לעיר הו דאקים מן בית
מתא:

*Her vna gran moltitudine de Giudei
haueria inteso chi egli era là: & vennero,
non tanto per l'usu, ma per vederu ancor
Lazaro, el quale egli haueria risuscitato
da morte.*

10. ואחרעיו רבי פהנא
דאף ללעזר דקטלוניהי:

*Onde i principali Sacerdoti consulta-
vano di far morire ancor Lazaro.*

11. מטול דסגנא מן
יהודיא מטולתה אולין
הו ומהימניו בישוע:

*Persuade molti de Giudei per ragion
de la sepultura, a credenno an l'usu.*

12. וליומא אחרת פנשא
סגנא אית דאתא הנה
לעדע— פד שמעו ד
דישוע אתא לאורשלם:

*Il giorno seguente vna gran turba, che
era venuta a la festa, haueria udito che
l'usu veniva an Ierusalem.*

13. שקלו סוכא דתקלא
ונפקו לארצה דקעין הו
ואמרין אושענא בדין הו
דאתא בשמה דמר—
מלכא דישראל:

*Prefero de rami de la palme, a ando-
rangli incontro, e gridavano, Hosanna:
Benedetto sia il Re d'Israel, che viene nel
nome del Signore.*

יב

7. ויאמר ישוע הניחה לה אל—
יום קבורתי נצרה זמרת:

*Entonces Iesus dixo, Dexala: para el dia de
mi sepultura ha guardado esto.*

8. האביונים תמיד היו לכם עמכם
ונאני לא אהיה עמכם תמיד:

*Porque a los pobres siempre los tendreys
con vosotros, mas a mi no siempre me tendreys.*

9. וידע עם רב מן היהודים
כי שם הוא ויבואו לא בעבוד
ישוע ללד כי—אם אשר גם ידאו
את-לוועזר אשר הקיצו ממתיים:

*Entonces mucha companna de los Iudios
entendio, que el estava allí: y vinieron no sola-
mente por causa de Iesus, mas tambien por ver a
Lazaro al qual auia resuscitado de los muertos.*

10. וינעצו שרי הכהנים להרג
גם את-לוועזר:

*Consultaron ansimismo los principes de
los Sacerdotes, de matar tambien a Lazaro.*

11. כי—רבים מיהודים בעבורו
הלכו והאמינו בישוע:

*Porque muchos de los Iudios yuan y creyan
en Iesus por causa de el.*

12. וביום מחר עם רב הבה
אל-התקב בשמעם כי בן ישוע
ירושלמה:

*El siguiente dia mucha companna que auia
venido al dia de la Fiesta, como oyeron que Iesus
venia a Ierusalem.*

13. ויקחו את ענפי תמר
ויצאו לקראו ויזעקו הושע
ברוך הבה בשם יהוה מלך
ישראל:

*Tomaron ramos de palmas, y salieronlo a re-
cebir, y clamauan, Hosanna, Bendito el que vie-
ne en el Nombre del Sennor, el Rey de Israel.*

יב.

7. Εἶπεν οὖν ὁ ἰησοῦς, ἀφήτε αὐ-
τὴν ἵνα τὴν ἡμέραν τῆς ἐπιταφί-
ας μου παύρηται αὐτή.

*Iesus donc dit, Laisse-la: elle l'a
gardé pour le iour de l'appareil de ma
sepulture.*

8. Τὰς πτωχοὺς γὰρ πάντοτε ἔ-
χατα μὲν ἔστω, ἐμὲ δὲ οὐ πάντο-
τε ἔχεται.

*Car vous aurez tousiours les pou-
res avec vous: mais vous ne m'aurez
point tousiours.*

9. Ἐγὼ οὖν ὄχλος πολλὸς, ὅτι
τῷ ἰσθμῷ ἐστὶ ἐκεῖ ἐστὶ καὶ ἡλθον
οὐ διὰ τὸν ἰησοῦ μόνον, ἀλλ' ὅτι
καὶ τὸν λαζάρου ἰδοῦμεν, ὃς ἦν ὁ
ἐκ νεκρῶν.

*Adonc grandes troupes des Iuifs
cognoient qu'il estoit là: & y vindrent,
non pour Iesus seulement, mais aussi a-
fin qu'ils vissent Lazare, lequel il auoit
resuscité des morts.*

10. Ἐβουλόμην ὅτι δεξιέρῃ
ἴνα καὶ τὸν λαζάρου σκοπῶμεν.

*Dont les principaux Sacerdotes
consulterent de mesme aussi à mourir La-
zare.*

11. Ὅτι πολλοὶ δὲ αὐτὸν ὑπαίχθη
τῷ ἰσθμῷ, καὶ ὁπίσθουν εἰς τὸν
ἰησοῦν.

*Car plusieurs de Iuifs se départoy-
ent a cause d'icelui, & croyoient en le
Ius.*

12. Τῇ ἑσπέρῃ οὖν ὄχλος πολλὸς
ὁ ἑλθὼν εἰς τὴν ἑσπέρην, ἀκρί-
τως ἐπὶ ἰησοῦ ὁ ἰησοῦς ὡς ἰε-
ροσολύμα.

*Le lendemain vne grande troupe
qui estoit venue à la feste, ayant ouy di-
re que Iesus venoit en Ierusalem.*

13. Ἐλάβον τὰ βάτια τῷ Φου-
κῷ, καὶ ἔξῃον εἰς ὑπαίχθησιν
αὐτῷ, καὶ ἐκραζον, ὡσαννὰ δὲ λε-
γιμὸν ὁ ἰερόμδμ. ἐν ὀνόματι
κυρίου βασιλέως ὁ σωτήρ.

*Prindrent des rameaux de palmes,
& sortirent au deuant de lui, & crioient,
Hosanna: Benit soit le roy d'Israel qui
vient au nom du Seigneur.*

7. Dixit ergo Iesus, Sine il-
lam, ne in diem sepulture
mez seruet illud.

Then said Iesus / let her alone / as
sauest the day of my burying / she kept it.

8. Pauperes enim semper
habetis vobiscū: me autem
non semper habebitis.

For the poore alwayes ye haue with
you: but me ye shall not haue alwayes.

9. Cognovit ergo turba
multa ex Iudeis quia illic est:
& venerunt, non propter Ie-
sum tantum, sed ut Lazarum
viderent, quem suscitavit à
mortuis.

Then much people of the Jewes knew
that he was there: and then came:
not for Iesus sake onely / but that they
might see Lazarus also: whom he had
raised from the dead.

10. Cogitaverunt autem
principes sacerdotum ut &
Lazarum interficerent.

The hie Priests therefore consulted:
that they might put Lazarus to death
also.

11. Quia multi propter il-
lum abibant ex Iudeis, & cre-
debant in Iesum.

Because that for his sake many of
Jewes went away / and believed in Je-
sus.

12. In crastinum autem tur-
ba multa quæ venerat ad di-
em festum cum audissent
quia venit Iesus Ierosoly-
mam.

On the morrow a great multitude
that were come to the feast / when they
heard that Iesus should come to Jeru-
salem.

13. Acceperunt ramos pal-
marum, & processerunt ob-
viam ei, & clamabant, Hos-
anna, benedictus qui venit
in nomine Domini, Rex
Israel.

Tooke branches of palme trees / and
went forth to meete him / and cried. Ho-
anna. Blessed is the King of Israel that
cometh in the Name of the Lord.

7. Da sprach Iesus: Laß sie mit frey-
den / solches hat sie behalten / zum ta-
ge meiner Begrebniß.

Da sagde Ihesus / laßet hende mit frey / soadant
hassuet hun foruaree / nit mitn Begrassuelis dag.

8. Denn Armen habt ihr allezeit
bey euch / mich aber habt ir nicht alle-
zeit.

Thi i hassue altidt Gattige hoffeder / Wen misg hass-
uet ickc alid.

9. Da erfuhr vil Volcks der Jüden /
daß er daselbst war / vnd kamen / nicht
vmb Iesus willen allein / sondern daß
sie auch Lazarum sehen / welchen er
von den todten erwecket hatte.

Da for mercke meget aff der Jodishe Volck / ar hand
vaar der / oc de komme / ickc aleniste for Ihesu stuld
men ar de vilde ocsaa see Lazarum / huscken hand hass-
de opueckt fra de Dode.

10. Aber die Hohenpriester trachten
darnach / daß sie auch Lazarum töd-
ten.

Wen de hupperste Prester hassde i finde / ar sla Laza-
rum ihel.

11. Denn vmb seines willen giengen
vil Jüden hin / vnd glaubten an Je-
sum.

Thi ar for hans stuld ginge mange Joder bort / oc
trode paa Ihesum.

12. Des andern tages / vil Volcks /
das auff's Fest kommen war / da es
höret / daß Iesus kompt gen Jerusa-
lem.

Den anden dag / der der megle Volck som vaar kom-
met til Høytiden / hørde / at Ihesus kommer til Jeru-
salem.

13. Namen sie Palmenzweige / vnd
giengen hinaus ihm entgegen / vnd
schrien: Hosanna / Gelobet sey / der
da kombt in dem Namen des HERR-
N / ein König von Israel.

Tooge de Palme grene / de ginge vð mod hamnem /
oc robe / Hosanna / loffuit vere den / som kommer i
HEDDENS Daffn / en Konge aff Israel.

7. Tedyt teli Gessis: Nech
gij / te dni pochowanij mēho /
zachowala to.

A przetoż rzekł Iesus / żantes
chay iey / mōd żachiti po grzebni me-
go zachowala to.

8. Chudē jagiste wżdyckny
mate o srbau / ale mne ne wżdy-
misi budete.

Abowiem w bogie zawszy sfo-
ba mlec bedziecie / lecz mnie nie
zawszy b. dżiecie mieli.

9. Mnogō pal Zaslup: Zi-
duow tōnō onēm żwōdēli / Jes-
by tu byl / y pīssit tam ne pro
Gessis toliko / ale aby takē Lar-
zara widēli / kerrēhoż byl
wżkēssyż nirtwōch.

Dowiej: Ato sie tedy wielkie
zgromadzenie sybow iż tam byl /
przysli nie tylko dla Je. us / ale
zeby te i byli wy: rēli Lāzarsz kros
tego wybudził od smarłych.

10. Kadisi se pal Knējszata /
Knējszā aby y Lazara zabili.

Kādijly sie Ksawerā Kaptān /
sie zeby y Lāzarsa zabili.

11. Nch mnogō: Ziduowo o-
chāzeli pro nēho / a wżēli w
Gessis.

Do wielce ich i sybow dla nte-
go oditali / y wierzyli w Jezusa.

12. Potom nazaytkij mno-
hō Zaslup sterpō byl pīssel te
dni Smāteckinim / tōnō vslip-
sili je Gessis gde do Geruzas-
lēma.

Wżkēssit i zgromadzenie wi-
elkie khorze sie bylo iż filo nā swiet-
to / gdy vslipeli je Iesus sēol dō
Jeruzalemi.

13. Nabrali ratolestij Palmos
wōch / a wōsili w cestu proti
nēmu wolagijce: Epas nās /
Pożehnann genj se beře we
Gmēnu Pān / Krāl Izras-
hejsz.

Wżbrali rozdzjel Palmow vch /
y wpyli w drogę przeciw temu / &
wolali / Hosannā / Błogosławio-
ny khorcy przyszedł w imie Pān-
sie Król on Izraeliti.

י ב

14. אָשַׁכּוּ דִּין יֵשׁוּעַ
חֲמִירָהּ וַיִּתֵּב עֲלֵיהִי א
אִיכָנָה דְּפִתִּיב :

Et habendo Iesus tremato in asinello, si misse a seder supra effo, si como è scritto.

15. לָגַהּ הִדְחִלִין בְּרִירָה
אֲדִינִין הֵא מִלְּבָבִי אֲתִנָּה
לְכִי וְרָכִיב עָלַי אֵינָה בָר
אֲתִנָּה :

Non temere figlia della Sion, ecco il tuo Re che viene, sedendosi sopra il pollaio d'una asina.

16. הִלִּין דִּין לָגַהּ יִדְעוּ
תִּלְמִידוֹתַי בְּהוֹרָבָהּ אֲלָה
בָּר אֲשַׁכְּתִיב יֵשׁוּעַ
אֲתִדְּבָרוּ תִּלְמִידוֹתַי ד
דִּהִלִין פִּתִּיבִין עֲנִיָּה וְהִלִּין
עֲבָדוּ בָהּ :

Queste cose non intesero i suoi discepoli da prima, ma quando Iesus fu glorificato, allora si videro dove era questa cosa erano scritte da lui, che essi gliel'hanne manifestate.

17. וַסֵּד הֵא פִּנְשָׁהּ הו
רַעְמָה הֵא דִּקְרָא לְלִצְנָר
מִן קִבְרָהּ וְאִקְיָמָהּ מִן בֵּית
מִיתָתָהּ :

E la turba, che era con lui, vendema testimonio, che egli haueva chiamato Lazaro dal monumento, e risuscitolo da morte.

18. וַמֶּסוּל הִדְּבָרִי וַפְּקוּ
לְקוֹבֵלָהּ פִּנְשָׁהּ סִנְיָא
דְּשִׁמְעוּ דְּאִתָּהּ הִדְּבָרִי אֲבָר :

E per questo ancora gli andò incontro la moltitudine, perciò, he hauevano udito che egli haueua fatto questo miracolo.

19. פִּרְיֵשָׁהּ דִּין אֲמָרִין הֵא
חַד לְחַד חֲזִין אֲנָתִין דְּלָה
מִיִּתְרִין אֲנָתִין מִדָּם דְּהֵא
עֲלִמָּהּ דְּלָה אֲנָר לָהּ
בְּתִרָה :

Et s' Pharisei dissero tra loro medesimi, Non vedete voi che voi non fate profeta alcuno: Ecco, il mondo gli è andato dietro.

20. אֵיתִי הֵא דִּין אֲהִי מִן
עַמָּהּ אֲנָשָׁה דְּסִלְקוּ ל
לְמַסְגֵּר בְּצִדְעָתָהּ :

Ora vi erano alcuni Greci di quelle che erano saliti per adorare à la festa.

י ב

14. וַיִּמָּצֵא יֵשׁוּעַ אַחֲדֵי הָעִיר נִיֶּשֶׁב
עָלָיו כְּמוֹ גִּבְתָּב :

Y hallo Iesus vn asinillo, y sentose sobre el, como esta escripto.

15. גִּילִי מֵאֵד בְּתִי צִיּוֹן הָרִיעִי
בְּהָ יִרְוֹשָׁלַיִם הִנֵּה מִלְּבָבִי יָבוֹא
לְךָ צִדִּיק וְנֹשֵׁעַ הוּא עָנִי וְרוֹכֵב
עַל־חֲמֹר וְעַל־עִיר בֶּן־אֲתוֹנוֹת :

No temas, o Hija de Sion, heaqui tu Rey viene assentado sobre vn pollino de vna asna.

16. וְאַתָּה הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לָּהּ
יָדְעוּ תִּלְמִידָיו בְּרִאשׁוֹנָה אֲבָל
אַחֵר כִּי־אֵדָר יֵשׁוּעַ אֹר וְזָכְרוּ
כִּי עָלָיו גִּבְתָּבוּ אֲשֶׁר עָשָׂה לוֹ
הָאֵלֶּה :

Mas estas cosas no las entendieron sus Discipulos primero: empero quando Iesus fue glorificado, entonces se acordaron que estas cosas estauan escriptas de el, y que le hizieron estas cosas.

17. וַיַּעַד הָעָם אֲשֶׁר הָיָה עִמּוֹ
בְּאֲשֶׁר קָרָא אֶת־לִיצְנָר מִן
הַקִּבְרִי וַיִּקְיָמֵהוּ מִן־מֵיתָתָם :

Y la companna que estava con el, daua testimonio de quando llamó a Lazaro del sepulchro, y lo resuscitó de los muertos.

18. וְעַל־כֵּן בָּהּ הָעָם לִקְרָתָהּ
כִּי שָׁמַע כִּי הוּא עָשָׂה אֵת־
הָאוֹת הַזֶּה :

Por loqual cambien auia venido la companna à recibirlo, porque auian oydo que el auia hecho esta senal.

19. וְהַמִּסְבִּיחִים אָמְרוּ אִישׁ
אֶל־יָדְעוּהוּ דָּא כִּי לָהּ חוֹעִילוֹ
מֵאוֹמָהּ הִנֵּה הָעוֹלָם הֵלֵךְ אַחֲרָיו :

Mas los Phariseos dixeron entre si. Veys que nada aprouechays? heaqui quorodo el mundo se va tras de el.

20. וַיְהִי אֲנָשִׁי יוֹנִים מִן־
הָעוֹלָם לְהִתְסַלֵּל בְּחָג :

Y auia vnos Griegos de losque aman subido à adorar en el dia de la Fiesta,

י ב

14. Ευρώς δὲ ὁ ἰησοῦς ἀνέβη, ὁ καθίσαν ἐπ' αὐτοῦ, καθὼς ἔστι γεγραμμένον.

Et Iesus ayant reconuert vn asnon, s'asit dessus, suuant ce qui est escript.

15. Μη φοβῆς θυγάτηρ σιών· ἰδοὺ ὁ βασιλεὺς σου ἔρχεται καθήμενος ἐπὶ πῶλον ὄνου.

Ne crain point fille de Sion, voici, ton roy vient assis sur le poulain d'une asnelle.

16. Ταῦτα δὲ οἱ ἀκούοντες αἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τοῦ πρώτου· ἀλλ' ὅτι ὁ δοξάσθη ὁ ἰησοῦς, τότε ἡμετέραν οὐκ ἔσθ' ὅτι ταῦτα ἡμεῖς ἐπ' αὐτῷ γεγραμμένα, καὶ ἡμεῖς ταῦτα ἐπιστάμεθα αὐτῷ.

Or les disciples n'entendirent point ces choses du premier coup: mais quand Iesus fut glorifié, adonc ils eurent souuenance que ces choses estoient escriptes de lui, & qu'ils auoyent fait ces choses en son endroit.

17. Ἐμαρτύρει δὲ αὐτῷ ὁ ὄχλος ὁ ὢν μετ' αὐτοῦ, ὅτι τὸν λαζάρου ἐφώτισεν ἐκ τῆς μνημείου, καὶ ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν.

E la troupe qui estoit avec lui, portoit témoignage qu'il auoit appelé Lazare du sepulchre, & qu'il l'auoit resuscité des morts.

18. Διὰ τῆς ἐκ τούτων αὐτοῦ ὁ ὄχλος, ὅτι ἤκουον τούτου αὐτοῦ πιστεύοντες τὴν σημεῖον.

Pourtant aussi alla le peuple au deuant de lui: car ils auoyent ouï qu'il auoit fait ce miracle.

19. Οἱ οὖν φαρισαῖοι εἰπὺν πρὸς αὐτοὺς, Ἥμετερον οὐκ οἶκ' ἀφελῶν ἡμεῖς ἰδοὺ ὁ κόσμος ὁπίσθ' αὐτοῦ ἀπῆλθεν.

Dont les Pharisiens disoyent entre eux mesmes, Ne voyez-vous pas que vous ne profitez rien? voici, le monde va apres lui.

20. Ἦσαν δὲ καὶ Ἕλληνες ἐκ τῶν αἰθαλασθέντων, ἡς προσκυνοῦσαν ἐν τῇ ἑστῇ.

Ory auoit il quelques Grecs de ceux qui estoient montes pour adorer à la feste.

CAP. XI.

14 Et invenit Iesus asel-
lum, & sedit super eum, sic-
ut scriptum est.

And Jesus founde a new ass, and
sate thereon, as it is written.

15. Noli timere filia Sion:
ecce rex tuus venit sedens
super pullum asinae.

Feare not daughter of Ston: behold:
the King cometh sitting on an aspen
hill.

16. Hæc non cognoverunt discipuli eius primum, sed quando glorificatus est Iesus, tunc recordati sunt quia hæc erant scripta de eo, & hæc fecerunt ei.

But he did not say that he did not
these things at the first: but when Je-
sus was glorified then remembered them
that these things were written of him:
and that they had done these things un-
to him.

17. Testimonium ergo perhibebat turba quæ erat cum eo quando Lazarum vocavit de monumento, & fuleitavit eum à mortuis.

The people therefore that was with him / bare witness that he called Lazarus out of the grave / and raised him up to the dead.

18. Propterea & obviam
venit ei turba, quia audie-
runt eum fecisse hoc signum

Therefore mette him the people at . . .
because they heard that hee had done
this miracle.

19. Pharisæi ergo dixerunt
ad semetiplos, Videmus quia
non propheticimus? ecce mun-
dus totus post eum abiit.

And the Pharisees said among themselues: Perceiue we how he peruerbe: of thinge? Schoide, the world goeth after him.

20. Erant autem quidam
Gentiles ex his qui ascende-
rat ut adorarent in die festo.

There were 214 of Gracles
among them that comys to worship at
the altar.

Das XII. Capitel.

14. Jesus aber überkam ein Eselin/
vnd reit darauff/wie denn geschrieben
stehet:

De Ihesus viel en Afseninde / oc reed der paa / som
der staat screefult.

15. Fürchte dich nicht du Tochter
Sion / sehe / dein König komt / reitend
auff einem Eselsfüllen.

Frøese dig icke Zions Daatter / See / din Konge
kommer riden dis paa en Asens Føl.

16. Solchs aber verstanden seine Jünger zuvor nicht/sondern da Jesus verkleret ward/da dachten sie daran/daß solches war von ihm geschrieben/vnd solches ihm gethan hatten.

Saabant forstode hans Disciple icke først / men
der Ihesus bleff forstaret / da teucte de der paa / at
saabant vaar scriffuer om hannem / oc at de gjorde
hannem saabant.

17. Das Vold aber / das mit ihm
war / da er Lazarum auß dem Grabe
rieß / vnd von den toden aufferwecket /
rühmte die that.

Men det Jofef fom vaar met hannem / der hand
robte Lazarum aff Graffuen / oc opuecde hannem fra
de Dode / rofede den gerning.

18. Darumb gieng ihm auch das
Volk entgegen / da sie hörten / er
hette solches zeichen gethan.

Der faare glet de Zolst emod hannem / at de hør-
de / hand hañde giore faadane Tegen.

19. Die Phariseer aber sprachen vntereinander: Ir sehet daß ir nichts aufrichtet / sihe / alle Welt laufft im nach.

Wen Phariſeerne ſagde eil huet andre / I ſec / at
i tuch ydretes / ſec / al Verden lobet effter hannem.

20. Es waren aber etliche Griechen unter denen/ die hinauff kommen waren/ daß sie anbeteten auff das Felt.

De verwaare nogte Grecker (blant dem / som waare
fomne op / at tilbede Høyniden.

Kapitola XII.

14. W nalezł Gefiſſa Dſiātu
to/ a wſedł na nż/ Watoż pſa-
no geſi:

Итакъ иже Jesus ослати еси
облокаше, тако направило ест.

15. Nebožť se Dcero Syn
 Rá/ An Král twšig geděť tobě/
 seděť na Dšátku Dšuce.

The boy speaks English as
 the girl on the right does
 and she is a girl.

16. Tomu paš nesrožuněš
Vtebluněš gešo sřnu : Ale
tdž geš eslawen Bežnjo / tch
dy se rozpomenul / Je to wten
psánj bylo o něm / a je to w
nill genu.

A zatem przedstawię toż-
 mieli zwołańców tegoż, go był
 wmiel. en 3. us; tedy, a f omnie-
 ki to było o ann napisać, a 13
 mi to czytać.

17. Protoż Zastup swędce-
twoj wydawał kierz był o
nini/ kopyto Łazara pomelał i
hrobu/ a wżetrzył gap i mae
wch.

Proświdzkoś lub Stronę brł
przy nim; J; Łacaria wyznał z
grobu i wyznosił go od wmaś
tych.

18. A proto gesl p w cestu mny
 sel gemu zâstup/nebo gsau slp
 sel/ zebp on ten dno vcinil.

Wola tegoż, iż tożsamość mnożenie
ludzi przeciepnie wina w drogę, bo
o nim sybetyj, co cud przyni.

19. Tedy zákonický praviti
měj sobau: Widite / že nic
neprospěvámek! Hlevesťteřen
Swěti postupil po něm.

Wzomill tedy Jazykoscownie
miedzy soba Wozicie i ten ciez
nie nie moze ciejsz oia lud za nami po
seol.

26. Boli pať někteří Křesťané, kteří byli přišli, aby se uvolili na den Svátosti.

wie z red Eracy smytki chod;
 aby siemow... w swiacte.

ב'

21. Οὐκ οὖν οὐκ ἐστὶν ἡ φωνὴ ἡ
καὶ τοῦ ἀπὸ βασιλείας τῆς κα-
λαίας, καὶ ἡ ἐκ τῶν ἐκ τῆς ἐκ τῆς
κυρίας, ἡ ἐκ τῶν ἐκ τῆς ἐκ τῆς

Lesquels vindrent vers Philippe, qui estoit de Bethsaida de Galilee: & le prièrent disant, Seigneur, nous desirons de voir Jesus.

22. "Ερχεται Φίλιππος ὁ ἐκ λίζης
καὶ ἀποφύει" καὶ πάλιν ἐκ δ' ὁμοῦ καὶ
Φίλιππος ὁ λαοῦτος τῷ ἱεροκ.

Philippe vient, & le dit à André, &
derechef André & Philippe le disent à
Isaac.

23. Ο ὃς ἡσθεσ ἀπεκρίναπ ἀ-
πῖς, λέγων· ἐλὴλυθῆς ἡ ὥρα ἵνα
δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

Et Jesus leur respondit, disant, L'heure est venue que le Fils de l'homme doit estre glorifié.

24. Ἀλλὰ τί λέγει ὑμῖν. ἵνα
μὴ ὁ κόσμος ἐξείπται περὶ τῆς
ἐν ἐμοὶ δουλείης, καὶ ἐγὼ μὴ
ἐκείνην δουλείαν, πολλὰ ἀρετὰ
ᾗ.

En vérité, en vérité je vous dis, si le grain de froment tombant en la terre ne meurt, il demeure seul : mais si meurt, il apporte beaucoup de fruit.

25. Ο Φίλος τῆς ψυχῆς αὐτῆς,
δοκιμάσας αὐτὴν καὶ ὁμοιωσάμενος τῇ ψυ-
χῇ αὐτῆς ἐν τῷ κέντρῳ τῆς καρδίας,
ὡς αἰώνως φυλάττει αὐτήν.

Qui aime la vie, la perdra. & qui hait
la vie en ce monde, la gardera en vie é-
ternelle.

26. Ἐὰν ἡμεῖς ἀφαιρήσῃτες ἡμεῖς
ἀπολαύματα καὶ πρὸς ἐκείνους, ἡ-
μεῖς καὶ ὁ ἀφαιρῶν· ὁ ἡμεῖς ἐσμεν καὶ
ἐκεῖ πρὸς ἡμεῖς ἀφαιρῶν, πηλὸς αὐτῶν
ὁ πατήρ.

Si quelcun me fere, qd'il me suive :
 & là ou ie serai, là aussi era celui qui me
 fere, & si quelcun me fere, mon Pere
 l'honorera.

27. Νυν ἡ ψυχὴ μου περιεσπασμένη ἐστίν· τί ἔσται; πᾶσι τοῖς σῶσιν με κατὰ τὴν ἐλπίδα σου· ἀλλὰ ἀλλοῦ ἐστιν ἡ λύσις τοῦ σώματος σου.

Maintenant est mon ame troublée
 & que dirai-je ? Pere delivre moi de ce
 ste heure: mais pour cela suis-je venu
 ceste heure.

יב

28 אָבֵא שְׁכֵנָה שְׁמִי וְיִקְרָא
אֶשְׁתַּמְעַ מִן שְׁמִיָּה שְׁכֵנָה
וְתֹכֵחַ מִשְׁכַּח אֶנְיָ:

Padre, glorifica il tuo Nome. Allora venne una voce dal cielo, che disse, io l'ho glorificato, e di nuovo il glorificherò.

29 וְכִנְשָׁה דִּקְרָאָם הָיָה
שְׁמֵרָה וְאֶמְרֵי דְרַעְמָה הָיָה
אֶחָדָה דִּין אֶמְרֵי מִלְּאָכָה
מִלֵּל עֲמֹהָ:

Et la turba che stamali presen e, e la turba d'una effeta, e la turba d'una. Allora d'una effeta, e la turba d'una. Allora d'una effeta, e la turba d'una.

30 עָבָה יִשְׁוֹעַ וְאֶמְרֵי דְרַעְמָה
לֹא מִטְּוִלָתִי הָיָה קִלְבִּי
אֶנְיָ אֶלֹּהִים מִטְּוִלָתִי:

Respondit Iesus, et dixit, Non ha veni ista vox propter me, sed propter vos.

31 הָיָה דִּינָה הַדְּעִלְמָה
הָיָה הָיָה אֶרְכֹּכְיָה
דְּעִלְמָה הָיָה מִשְׁתַּדָּה
דְּבָרִי:

Hec est el gnditio de questo mondo hora el principio de questo mundo sera scaccata fuerit.

32 וְאֶנְיָ בְּהַנְשֵׁאִי מִדִּי הַחַיִּי
כָּלִים וְאֶמְשַׁךְ אֶלֵּי:

Et si fuerit leuanteo de la tierra, a todos traere a mi mismo.

33 הָיָה דִּין אֶמְרֵי דְרַעְמָה
בְּאִינָה מִיָּדָה מִיָּדָה:

Questo dicem ego, significando de qual morte d'una morte.

34 אֶמְרֵי לֹא כִנְשָׁה הָיָה
שְׁמֵרָה מִן נִמְסֵי
דְּמִשְׁתַּדָּה לְעֵלִים מִיָּדָה
אֶמְרֵי דְרַעְמָה אֶמְרֵי דְרַעְמָה
הָיָה דִּינָה דְרַעְמָה
מִיָּדָה דְרַעְמָה:

Respondit Iesus, et dixit, Non ha veni ista vox propter me, sed propter vos.

יב

28 אָבֵא הַאֲדִיר אֶת שְׁמִי
וְכֹחַ קוֹל מִשְׁמַיִם וְהַאֲדִירָתִי
וְאָשׁוּב אֶתְּדִיר:

Padre clarifica tu nombre. Entonces vino una voz del cielo, Y he lo clarificado, y clarificarlo he otra vez.

29 וְהָעֵם הָקִים וְשׁוֹמֵעַ אָמַר
כִּי רַעַם הָיָה וְאַחֲרָיִם אָמַר
כִּי מִלְּאָךְ דְּבַר אֶלֵּי:

Y la compaña que estaua presen e y la auia oydo, dezia que auia sido rueno. Otros dezian, Angel le ha hablado.

30 וַיַּעַן יִשְׁוֹעַ וַיֹּאמַר לֹא בְּעִבּוּרִי
הָיָה הַקּוֹל הַזֶּה כִּי אִם בְּעִבּוּרְכֶם:

Respondit Iesus, et dixit, No ha veni ista vox propter me, sed propter vos.

31 עַתָּה מִשְׁפֵּט הָעוֹלָם הָיָה
עַתָּה וְשִׁיָּה הָעוֹלָם הָיָה מִשְׁלַךְ
הַחוּצָה:

Aora es el iuyzio de este mundo. aora el Principe de este mundo sera echado fuera.

32 וְאֶנְיָ בְּהַנְשֵׁאִי מִדִּי הַחַיִּי
כָּלִים וְאֶמְשַׁךְ אֶלֵּי:

Et si fuerit leuanteo de la tierra, a todos traere a mi mismo.

33 וְנֹאֶת אָמַר מִחוּץ בְּמֵה
בְּיָד עֲתִיד הָיָה לְמוֹת:

Y esto dezia dando a entender de que muerre auia de morir.

34 וַיַּעַן לֹא הָעֵם אֶנְיָ שְׁמֵרָה
מִן הַחַיִּי כִּי הַמִּשְׁיָח יָקוּם
לְעוֹלָם וְאֶתְּדִיר הַאֲדִיר לְהַנְשֵׁאִי
אֶת בְּנֵי הָאָדָם מִיָּדָה הָיָה בְּנֵי
הָאָדָם:

Respondit Iesus, et dixit, Non ha veni ista vox propter me, sed propter vos.

יב

28. Πάτερ, δόξα σοὶ τοῦ ὀνόματος σου. ἦλθεν ὁ ὡς φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐδόξασα καὶ πάλιν δόξασαι.

Pere, glorifica ton Nom. Lors vne voix vint du ciel, disant, Et ie fai glorifié: & derechef ie le glorifierai.

29. Ὁ ὡς ὁχλῶν εἰς αὐτὸν ἀκούσας, ἔλεγε βραβύτιον γεγενηαῖον ἄλλοι ἔλεγον, ἄγγελος αὐτοῦ λαλάηκεν.

Et la troupe qui estoit là, & qui faisoit ouïe, disoit, que c'estoit un tonnerre qui auoit esté fait. les autres disoyēt, Un Ange a parlé à lui.

30. Ἀπεκριθὼν ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν, ὅτι ἡμεῖς αὐτῇ τῇ φωνῇ γέγονα, ἀλλὰ δι' ὑμῶν.

Iesus prinit la parole, & dit, Ceste voix n'est point venue pour moi, mais pour vous.

31. Νῦν κρίσις ἐστὶ τῷ κόσμῳ τῷ. καὶ ὁ ἐρχόμενος τῷ κόσμῳ τῷ τῷ ἐκκληθήσεται ἔξω.

Maintenant est le iugement de ce monde: maintenant le prince de ce monde sera jeté dehors.

32. Καὶ γὰρ ἐὰν υἱ ᾖ τοῦ ἐκ τῆς γῆς, πᾶσι τοῖς ἰσχυροῖς ἐμὰυτοῖς.

Et moi, si ie suis enleué de la terre, ie tirerai tous hommes à moi.

33. Τῷ δὲ ἔλεγε, σιγήσεις πάλιν. ὅτι ἡμεῖς οὐκ ὀνομάζομεν σε.

Or ceta disoit-il signifiant de quelle mort il deuoit mourir.

34. Ἀπεκριθὼν αὐτῷ ὁ ὁχλῶν, ἡμεῖς ἡκούσαμεν καὶ ὅτι ὁ ἐρχόμενος ἐκ τῆς γῆς καὶ πᾶσι τοῖς ἰσχυροῖς ἐμὰυτοῖς. καὶ ὁ ἐρχόμενος ἐκ τῆς γῆς καὶ πᾶσι τοῖς ἰσχυροῖς ἐμὰυτοῖς.

Les trouppes lui responderent, Nous auons entendu par la Loy que le Christ demeure eternellement. Cōment don c dis tu qu'il faut que le Fils de l'homme soit enleué? qui est ce Fils de l'homme?

28. Pater, clarifica nomen tuum, Venit ergo vox de celo, Et clarificavi, & iterum clarificabo.

Father / glorifie the Name. Then came there a voice from heaven / saying / I have both glorified it / and will glorify it againe.

29. Turba ergo quæ stabat & audierat, dicebat tonitruum esse factum. Alii dicebant, Angelus ei locutus est.

Then saide the people that stood by and heard / that it was a thunder: or others said, An Angel spake to him.

30. Respondit Iesus, & dixit, Non propter me hæc vox venit, sed propter vos.

Iesus answered / & said, This voice cometh not because of me / but for your sakes.

31. Nunc iudicium est mundi: nunc princeps huius mundi eiecitur foras.

Now is the iudgement of this world: now shall the prince of this world be cast out.

32. Et ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum.

And if I were lift up from the earth / will drawe all men unto me.

33. (Hoc autem dicebat, significans quia morte esset moriturus.)

Now this said he / signifying what death he should die.

34. Respondit ei turba, Nos audivimus ex lege, quia Christus manet in æternum) & quomodo tu dicis, Oportet exaltari filium hominis? Quis est iste filius hominis?

The people answered him / We have heard out of the Lawe / that the Christ abideth for ever: and howe saiest thou / that the Sonne of man must be lift up? who is that Sonne of man?

28. Vater verkläre deinen Namen. Da kam eine Stimme vom Himmel: Ich hab ihn verkläret / und will ihn abermal verklären.

Father / forkläre die Namen. Da kam ein röst off Himmelen / Ieg haffuer forklaret hannem / oc ieg wil aber forkläre hannem.

29. Da sprach das Volk das dabei stunde / vñnd zuhöret / es donnerte. Die andern sprachen: Es redte ein Engel mit ihm.

Da / sagde Volcker sein der stob hest / oc herde ill Det tordne. De andre sagde / Der taleden en Engel mit hannem.

30. Jesus antwortet und sprach: Diese Stimme ist nicht umb meinen willen geschehen sondern umb euren willen.

Ihesus suarede / oc sagde / Denne röst stede icke for min skyld / men for eders skyld.

31. Jetzt gehet das Gerichte über die Welt / nun wird der Fürst dieser welt außgestossen werden.

Du begyndis Dom affuer denne Verden / Nu skal denne Verdens Forste vdsloedis.

32. Und ich / wenn ich erhöhet werde von der Erden / so will ich sie alle zu mir ziehen.

Oc ieg naar ieg bliffuer ophøiet fra lorden / da vil ieg drage dem alle til mig.

33. Das saget er aber / zu deuten welches Todes er sterben würde.

Men hand sagde det / at giffue tilende / mer hñad død hand skulde dø.

34. Da antwortet ihm das Volk: Wir haben gehört in Gesetz / daß Christus ewiglich bleibe / vñnd wie sagest du denn / Des Menschen Sohn muß erhöhet werden? Wer ist dieser Menschen Sohn?

Da suarede Volcker hannem / Vi haffue hørt i Louen / at Christus bliffuer euindelige / oc huorledis siger du da / Menneftens Son skal ophøies? Quo er denne Menneftens Son?

28. Dete oslawiż Smęno twę. W tom pęissel hłas a Mes be rkaucę: P oslawiż gsem / a gessie oslawim.

Oycze wwiełbi smęno twoje: A chęł pręysęol glos / niebęł / mos wioć / A wwiełbimę pęissęe wwiełbię.

29. Tędy zasłup kęrsęł tu stęł a to sęissel / prawisł tędy se hromobitę stęł. Binn prawisł: Angel gęinu inlęwł.

A tęł lud rchorę stęł v / s / r / s / a / powiełal ię zę gręmaloi / a dręby mowili / Aniol mowil do niego.

30. Odpwędęł Gęssę / a fęłł: Nępro mne pęissel gęssę hłas tęto / ale pro was.

A odpwędęł ię wossę Ięsus / ręssęł / tęte hłas młłec sę tęn glos / tęł / ale dla was.

31. Nęnłst saud gęssę Sęwęta to hoto: nęnł / kęnę to hoto Sęwęta / wpię ręeno buoę węn.

Tęrazę ięst sad sęw / tęł tęgo / ręrazę / A tęazę tęgo sęw tęł pęcę wpię ręone będę.

32. A hę budulę powořssę od zęmę / wpię rę pęitę hnu / s / o / bę:

A sa tęst będę podwpię ręon eę zęmę / powořssę wpię rę / zę sęba.

33. Tę pęł powędęł / męnę nęgę tęrau męł sęrtęj vntęj tę.

(A mowil to oznęwmięac ięł Fowa sęmęrcia męł vntę ręc.)

34. Odpwędęł gęmu Zęsłup: Wę gęne sęssęł / Zęłoi na / tę kęrsęus zęossęwę na węty / a tęral tę prawisł / tę musę bęł powořssę Sęn tęł / węł / kęrsę gęssę to Sęn tęł / węł /

Tędy mę odpwędęł ięł zęgo / mędę sęnę / tęly / tęssęł męny / zę / sę / sonu / tę kęrsęus tęwę węcęnę / Zęłoi tę tędy powiędęł / ię portęes bęł bębył powę ręssęon Sęn tęł / węł / kęrsę gęssę to Sęn tęł / węł /

יב

יב

יב

35 אמר לחן ישוע קליל
אחריו וכן נהגה עמכון
הו הלכו עד אור לכו
בנהגה דלא תשוכו
תדבקו ומו דמהלך
בתשוכה לא ידע לאיכה
אור

*Il n'y a toujours de la lumière. La lumière est avec
vous un peu de temps. Car comme
ce fin que manet la lumière, accorde le tene-
bre non se occupino perche eis camina ne
le tenebre non ja done si vada.*

36 עד אית לכו בנהגה
הימנו בנהגה דבנהגה
דנהגה תהווה הליו מלל
ישוע ואור אחטט מנהגו

*Fin che voi hanete la Luz, credete
me la Luz, accorde voi siate figliuoli de
la Luz. Queste cose disse Iesus, posfen-
dolo, e nascoseli da loro.*

37 וכד הליו פלהיו א
אחטט עכד קדמיהו לא
הימנו פה

*E benche egli hauesse fatto tanti segni
in lor presentia no pero credevano in lui.*

38 דתתמלא מלתא
דאשעיה נביא דאמר מר
מז הימנו לשמעו ודרגה
דמדיא למן אהלי

*Accorde la parola del Profeta Esaias
s'adempresse, laquale egli disse, Signore,
chi ha creduto al nostro parlare? & a chi
è stato rivelato el braccio del Signore?*

39 מטול הנא ל
משכחין הו דיהימנו מ
מטול דתוב אמר אשעיה

*Per questo non potevano credere, per-
che di nessuno Esaias disse.*

40 דעורו עיניהו ואחטט
לכהו דלא יחיו בעיניהו
ויתכלון בלכהו ויתבנו
ואסא אסא

*Egli ha acciecati gli occhi loro, & ha
indurato el lor cuore: accorde non veg-
gano con gli occhi, ne intendano col co-
re, ne si convertano, & se li fano.*

41 הליו אמר אשעיה פד
חנא שוכה ומלל עדנה

*Queste cose disse Esaias, quando vido
de la gloria de esso, & parlo de lui.*

35 ואמר להם ישוע עוד מעט
על האור עמכם הוא הלכו
בהיות לכם האור פן תאחו
אתכם התשוכה ותהולך בחשך
אניגו יודע איכה הולך

*Entonces Iesus les dize, Aun por un poco e-
stará la luz entre vosotros: andad entre tanto que
teneys luz, porque no os comprehendan las tini-
eblas, porque el que anda en tinieblas, no sabe
donde va.*

36 בעודע יש לכם האור
האמינו באור ובני האור תהיו
ואת הדברים האלה דבר ישוע
וילך ויתחבא מהם

*Entrerando que teneys la Luz, creed en la
Luz, para que seays hijos de Luz. Estas cosas hab-
ló Iesus, y fuefe, y escondiose de ellos.*

37 ואף כי את כל האותות
האלה עשה לפניהם ולא
האמינו בו

*Empero aniendo hecho delante de ellos tan-
tas sennales, no creyan en el.*

38 אשר ימלא דבר ישעיהו
הנביא האמר אדני מ האמין
לשמענו ודרגה יהיה עלי מ
נגלה

*Para que se compliesse el dicho que dixo el
Profeta Isaias, Sennor, quien creera a nuestro
dicho? y el brazo del Sennor a quien es revelado?*

39 על כן לא יכלו להאמין
כי עודע אמר ישעיהו

*Por esto no podian creer porque otra vez
dixo Isaias.*

40 השמן לב העם הנה ואני
הכבד ועניו השע פן יראה
בעניו ובאניו ישמע ולבבו יבין
ושב ורפא לו

*Cego los ojos de ellos, y endureció su cora-
con: por que no vean de los ojos, y enriendan de
coracon y se convertan, y yo los sane.*

41 את הדברים האלה אמר
ישעיהו בראותו את כבודו וידבר
עליו

*Estas cosas dixo Isaias, quando vido su glo-
ria, y habló de el.*

35. Εἰπὼν αὐτοῖς οὕτως, ἔτι
μικροῦ χρόνου τὴν Φωὴν μετ' ὑμῶν ἔ-
στι· ἀλλ' ἐπειτα τὴν ὕλην τὴν Φωὴν ἔχουσιν.
ἵνα μὴ σκοτίῃς ὑμεῖς κατὰ λαβὴν· ὁ
ὡς περὶ τοῦ τοῦ σκοτίῃς, οὐκ εἶ-
δὲ πὺ ὡς γὰρ.

*Adonc Iesus leur dit, Encore pour
un petit de temps la Lumiere est avec
vous, cheminez tantique vous auez la
Lumiere, que les tenebres ne vous sor-
prenent. Car qui chemine en tenebres,
ne fait où il va.*

36. Ἐπεὶ τὴν Φωὴν ἔχουσιν, τις δὲ
ἐν τὴν Φωὴν, ἵνα καὶ φωτὶς γένηται.
πάντα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἀ-
πῆλθεν ἐκ αὐτῶν ἐν σκότειν.

*Tandis que vous auez la Lumiere,
croyez en la Lumiere, afin que vous so-
yez enfans de la lumiere. Ces choses dit Je-
sus, puis s'en alla, & se cacha de deuant
eux.*

37. Τοσούτοις τοῖς αἰσθητοῖς πε-
ποιθότες ἦσαν αὐτῷ, καὶ
οὐκ ᾔπισθον ἐν αὐτῷ.

*Et combien qu'il eust fait tant de si-
gnes deuant eux, ils ne creurent point
en lui.*

38. Ἰνα ὁ λόγος ὁ περὶ τοῦ
φῶτος πληρωθῇ, ὁ ἐν τῷ φωτὶ, τις
ᾔπισθον ἐν αὐτῷ ἡμῶν, ὁ ὅς γε
ἔστιν κύριος τῆς ἀπαλλαγῆς;

*Afin que la parole d'Esai le Prophe-
te fust accomplie, laquale il a dite, Sei-
gneur, qui a creu à nostre parole, & à qui
a esté reuelé le bras du Seigneur?*

39. Διὰ τούτου οὐκ ἠδυνάσθησαν
πιστεῖν, ὅτι περὶ τοῦ τοῦ
φῶτος, ὁ ἐν τῷ φωτὶ, τις

*Pourtant ne pouoient-ils croire à
cause que deuoient Esai dire.*

40. Τὴν Φωὴν αὐτῷ τὴν ἐφ-
θαλμῶν, ὁ περὶ τοῦ τοῦ
φῶτος, ἵνα μὴ ἴδωσι τὴν ἐφ-
θαλμῶν, καὶ οὐκ εἴδωσι τὴν καρδίαν,
καὶ οὐκ εἴδωσι τὴν καρδίαν,
καὶ οὐκ εἴδωσι τὴν καρδίαν,
καὶ οὐκ εἴδωσι τὴν καρδίαν,

*Il a aveuglé leurs yeux, & a endur-
ci leur cœur, afin qu'ils ne voyent des
yeux, & n'entendent du cœur, & ne
loyent convertus, & que le les guérisse*

41. Ταῦτα εἰπὼν ἔσπευκεν ὅτι εἶδεν
τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ ἐλάλησεν περὶ
αὐτοῦ.

*Ces choses dit Esaié quand il vid la
gloire d'acelui, & parla de lui.*

יב

42 אף מן הנשיאים
סגנא הנשיא בן אל
מטול פרישא לא מדין
היו קלל נהיו קבר מן
בנישטא

*Nondimeno molti de principali an-
cora ce dettero in lui : ma per rispetto de
Farisei non lo confessavano, per non esser
fanciotti de la sinagoga.*

43 רחמו גיר שוקקא
דבני נשא נחיר מן
שוקקא דאנשא

*Perceche amavano per la gloria de
gli hominu, che la gloria di Dio.*

44 ישוע בן קנא נאמר
מן דמקום בן דאנשא
מדימו אלל דמו
שוקקא

*Aller l'aveu gaido, e disse. Chi crede
in mi, non crede in me, ma in celui che
m'a mandato.*

45 ומן דלי נאמא
ימן שוקקא

*Eho veduto, vede colui che m'a
mandato.*

46 אנא נהבא איתר
לעלמא דכל מן דמקום
בן דאנשא פרישא

*Je sui venu au monde pour estre
lumiere, afin que quiunque croit en
moi, ne demeure point en tenebres.*

47 ומן דלמא מלי נא
נא לדין אנא לדין
אנא לה דא נא איתר
דאדון לדימא אלל
דאנא לעלמא

*E si alcuno oïra le mie parole, e non
la credera, io non lo condanno : perche
io non son venuto per condannare il mon-
do, ma per salvarlo.*

48 מן דלמא לי נא
מקבל מלי אית מן דא
יה מלמא דמלמא
דינא דא בדימא איתר

*Chi me rifiuta, e non accetta le mie
parole, ha chi lo giudica : il parlare ch'io
ho fatto fare quello che lo giudicherà ne-
l'ultima giorno.*

יב

42 וכמו בן לבים מן הנשיאים
האמינו בו אבל מפני המפרשים
לא התוודו מן ישלכו מעדתם :

Con todo esso aua de los principes muchos
creyeron en el : mas por causa de los Phariseos
no confesauan, por no ser echados de la Synoga:

43 כי נהבו את כבוד הנאשים
יותר מכבוד אלהים :

Porque amava mas la gloria de los hombres
que la gloria de Dios.

44 ויזעק ישוע ויאמר המאמין
בן אינו מאמין כי כל אב
באותו אשר שלחני :

Mas Iesus clamó, y dixo, El que cree en mi
no cree en mi, mas en el que me embió.

45 ואשר דנא איתר
אותו אשר שלחני :

Y el que me vee, vee al que me embió.

46 אנכי הוא הנוד אשר באתי
אל העולם למען כל המאמין
כי לא יעמד בחשך :

Yo la Luz he venido al mundo, porque todo
aquel que cree en mi, no permanezca en tini-
bias.

47 נאם איש ישמע את דברי
ולא יאמין אני לא שויט אותו
כי לא באתי לשפוט את
העולם כי נאם לה ישוע את
העולם :

Y el que oyere mis palabras, y no creyere, y
no lo juzgo, porque no he venido a juzgar al
mundo, mas a salvar al mundo.

48 ואשר דינני ולא יקח את
דברי יש לו שויט אשר שפטו
הדבר אשר דברתי הוא ישפטני
ביום אחרון :

El que me desecha, y no recibe mis Pala-
bras, tiene quien lo juzgue: la palabra que he
hablado, ella lo juzgara en el día postrero.

יב

42. Ομοιῶντες οὖν καὶ οἱ τῶν ἀρ-
χόντων πολλοὶ πίστευσαν εἰς αὐ-
τὸν, ἀλλὰ διὰ τὸς Φαρισαίους
οὐκ ὡμολόγησαν, ἵνα μὴ διαστρα-
γῶσιν ἑαυτοὺς.

Toutes fois plusieurs des principaux
mêmes creurent en lui : mais ils ne le
confessoient point à cause des Pharisi-
ens, de peur qu'ils ne fussent retés hors
de la synagoge.

43. Ἡγάθησαν γὰρ τὸν δόξαν τοῦ
αὐτοῦ ὡς μᾶλλον ἢ τὴν τοῦ θε-
οῦ τῆς ἡγίας.

Car ils ont plus aimé la gloire des
hommes que la gloire de Dieu.

44. Ἰησοῦς δὲ ἐπαρεῖχε καὶ εἶπεν,
ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, οὐ πιστεύει εἰς ἐ-
μὲ, ἀλλ' εἰς τὸν πέμψαντά με.

Or Iesus s'estua, & dit, Qui croit en
moi, ne croit point en moi, mais en ce-
lui qui m'a envoyé.

45. Καὶ ὁ θεωρῶν ἐμὲ θεωρεῖ τὸν
πέμψαντά με.

Et qui me contemple, contemple ce-
lui qui m'a envoyé.

46. Ἐγὼ φῶς εἰς τὸ κόσμον. ἵ-
να ὁ ὤψας, ἵνα πῶς ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ,
ὅτι τὸ σκοτεινὸν μὴ μένῃ.

Je suis venu au monde pour estre
lumiere, afin que quiunque croit en
moi, ne demeure point en tenebres.

47. Καὶ ἐὰν τις μὴ ἀκούσῃ τοῦ
ῥημάτων, καὶ μὴ πιστεύσῃ, ἐγὼ οὐ
κρίνω αὐτόν. οὐ γὰρ ἦν ἡ ἀρε-
τη τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἡ κρίσις πρὸς
τὸν κόσμον.

Et si quelqu' oïr mes paroles, & ne
les croit point, ie ne le juge point : car ie
ne suis point venu pour juger le monde,
mais pour sauver le monde.

48. Οὗτος ὁ ἵνα καὶ μὴ λαμ-
βάνω τὸ ῥήματά μου ἵνα κρί-
νω αὐτόν· ὁ λόγος δὲ ἐλάλησεν,
ὅτι οὐκ ἐκρίνω αὐτόν· ἐὰν τις ἀ-
κούσῃ τῆς ῥήματός.

Celui qui me rejette, & ne reçoit
point mes paroles, il a qui le juge : la pa-
role que j'ai portée, ce sera celle qui le
jugera au dernier iour.

42. Veruntamen & ex principibus multi crediderunt in eum: sed propter Pharisaeos non confitebantur, ut in synagoga non eicerentur.

Neurtheleste eum among the chief rulers many believed in him: but because of the Pharisees, they did not confess him, lest they should be cast out of the Synagogue.

43. Dilexerunt enim gloriam hominum magis, quam gloriam Dei.

For they loved the praise of men; more than the praise of God.

44. Iesus autem clamavit, & dixit, Qui credit in me, non credit in me, sed in eum qui misit me.

And Jesus cried, and said, He that believeth in me, believeth not in me, but in him that sent me.

45. Et qui videt me, videt eum qui misit me.

And he that seeth mee, seeth him that sent me.

46. Ego lux in mundum veni, ut omnis qui credit in me, in tenebris non maneat.

I am come a light into the world: that who ever believeth in me, should not abide in darkness.

47. Et si quis audierit verba mea, & non custodierit: ego non iudico eum, non enim veni ut iudicem mundum, sed ut salvificem mundum.

And if any man heare my words, & believe not: I iudge him not: for I came not to iudge the world: but to save the world.

48. Qui spernit me, & non accipit verba mea: habet qui iudicet eum, sermo quem locutus sum, ille iudicabit eum in novissimo die.

He that refuseth me, and receiveth not my words, hath one that iudgeth him: the word that I have spoken, it shall iudge him in the last day.

42. Doch der Obersten glaubten vil an in / aber omb der Phariseeer willen bekanten sie es nicht / daß sie nicht in den Bann gethan würden.

Doch erode der mange aff de Offuerste paa hannem Men for Phariseeeris skyld bekende de det icke / at de skulde icke settes i Bann.

43. Denn sie hatten lieber die ehre bey den Menschen denn die ehre bey Gott.

Thi de hadde heller ære hoff Mennissen / end ære hoff Gud.

44. Jesus aber rieß / vnd sprach: Wer an mich glaubet / der glaubet nicht an mich / sondern an den der mich gesandt hat.

Men Ihesus robre / oc sagde / Quo som tror paa mig / hand tror icke paa mig / men paa den / som mig vdsende.

45. Vnd wer mich sihet / der sihet den der mich gesandt hat.

De huo som mig seer / hand seer den / som mig vdsende.

46. Ich bin kommen inn die Welt ein Licht / auff daß / wer an mich glaubet / nicht im Finsterniß bleibe.

Jeg er kommen i Verden ic lys, paa det, huo som tror paa Mig / skal icke bliffue i Mørket.

47. Vnd wer meine wort höret / vnd glaubet nicht / den werde ich nicht richten / denn ich bin nicht kommen / daß ich die Welt richte / sondern daß ich die Welt selig mache.

De huo som horer mine ord / oc tror icke / den skal ieg icke domme / Thi ieg er icke kommen at domme Verden / men at ieg skal gøre Verden salig.

48. Wer mich verachtet / vnd nimbt meine wort nicht auff / der hat schon der in richtet / das wort / welches ich geredt habe / das wirdt in richten am Jüngsten tage.

Huo mig foraccer / oc anammer icke mine ord / Hand hafter allerede den hannem dommer det Ord som ieg talede / der skal domme hannem paa den Yderste dag.

42. Ale wśaf mnożyż kniżat wśeřli w nřho / ale pro Żatonyř niewyżnawali go / pro to / aby Żeřtoly nebyli wyobcowani:

Wiele teř Żeřiařat wśeřli wen / lecz dla Żeřyzenřow nie wyřznawali / aby Żeřeřtoly nie byli.

43. Neby milowali řlawn řidřau / wiřce neř řlawn Bořřiř.

Bo umilowali byli řwale řuby řaradřey niřichwale Bořa.

44. Geřřiř pař řamolař / řla: řdo wřřiř we mne / newe mne wřřiř / ale w řoho řterřř mne pořlař.

Řmolař Ięus głořem wiřli řim / řmowiř / řto w mne wiřřy / nie w mne wiřřy / ale w one řtořy mne pořlař.

45. Řdoř wiřli mne / wiřli řoho řterřř mne pořlař.

Ř řhoc nā mte pāřřa / pāřřa nā onego řtořy mne pořlař.

46. Gā řwřilo na řwře gřem přřřel / aby řeřř řdoř wřřiř we mne / we řwřach nřřřřřř.

Řa owiřřlo řeř přřřřřř nā řwřiř / aby řaden řtořy wiřřy w mne w cenne řeřř nie pořlař.

47. Ř řřřřřř řdo řlawa mā / a nebyde gřch ořřřřřř / pāř nēřařřřm řo: Neby nēřřřřř gřem abyř řařřil řwře / ale abyř řpajen řřřřř řwře.

Řbowřem řeřli řto řluchāc beř řře řlow mořch / ā nte wōiřřyř iāc go nie pořřřřřř / beř nte přřřřř řeřli řeřř mial pořřřřř āwřř / ā / ā. řeřřř řwřiř řāřowā.

48. Řdoř nmau pōřřā / a nēřřřřřřř řlow mōřch / māř řeřřř řařřil. Řřā řeřřāř gřem pā mlařm / řāř řeř řařřřř ři bade w nāppēřřēřřřř řeř.

Řto mte ořm iāřā ā nte přřřřř mne / řlow mořch / mā řego řtořy geřřeřř řlow řtořeřm iā pořřřřř / oneř go ořāřřā w one ořřāř řeřřř řeř.

49. דאנא פון נפשי לא
מללת אללא אפא דשדנא
הו יתב לי פוקדנא מנא
אמר ומנא אמלל :

*Perche io non ho parlato da me-
stesso, ma il Padre, che m'ha mandato
mi ha dato comandamento di cio che io
debo dire e parlare.*

50. ידע אפא דביהדנה
הינא אפא דלעלם אילין
הביל דממלל אפא איכנא
דאמר לי אפי' הכנא
ממלל אפא :

*Esa che el suo comandamento e vite
eterna. Lo cose dunque che io parlo, come il
Padre m'ha dato, cossi lo parlo.*

1. דאנא פון אפא דפאחא
ידע הניא ישוע דמטור
שעתא דישנא מן הנא
אלמא דנת אבנהי נאחב
לדילה דפאחא אלמא
ועד מא לחתא נאחב
אפא :

*Ora innanzi la festa de Pascha, sa-
pendo Iesu che l' hora sua era venuta de
passar de questo mundo al Padre, haue-
do agli amatores suoi che erano nel mundo,
gli amo usin al fine.*

2. ופד הנת השמיתא
רמא הניא לה לסטג
בלבה דיהודא בר שמעון
סכריוטא דישלמיוהי :

*E fatto che fu la cena, (haueudo de
gratia d'auuto messio nel cuore à Giuda de
Simone Iscariote che lo tradusse.)*

3. הו פון ישוע מטור
ידע הניא דכל מדם יתב
אפא פאידוהי ודמו אלהא
נבק ולנת אלהא אפל :

*Sapendo Iesu che el Padre gli haue-
ua dato tutte le cose ne le mani, e ch'egli
era vscito da Dio, & a Dio seu' andaua.*

4. קם מן השמיתא וסם
נחתוהי וסקל סדוג
מחא בחציהי :

*As leua fu da la cena, e pongo la sua
veste, e prefe vn ascugatoio, sene cinse.*

49. כי אני מנפשי לא דברתי
כי אם אשר שלחני אבי הוא
צוה אותי מה אמר ומה אדבר :

*Porque yo no he hablado de mi mismo : mas
el Padre que me embió, el medió mandamiento
de loque tengo de dezir, y de lo que tengo de
hablar.*

50. וידעתי כי מצוהו הי עולם
היא לכו כל אשר אני מדבר
באשר אמר לי האב כה מדבר
אנכי :

*Y sé que su mandamiento es vida eterna :
anque lo que yo hablo, como el padre me lo ha
dicho, anfi hablo.*

1. ולפני חג הפסח ידע ישוע
כי באה עתו לעבר מעולם
היה אל האב באשר אהב את-
אשר לו בעולם כן אהבם עד
קץ :

*Antes del dia de la Fiesta de la Pascua, Ya-
biendo Iesus que su hora era venida para que pas-
sasse de este mundo al Padre, como auia amado à
los suyos, que estauan en el mundo, amólos hasta
el fin.*

2. והיה משתה הערב וגם השטן
השלך בלב יהודה בר שמעון
איש פדיות למסור אותו :

*Y la Cena acabada, como el diablo ya auia
metido en el coraçon de Judas de Simon Iscario-
ta para que lo entregasse.*

3. וידע ישוע כי כל דברים
נתן לו אביו בידיו וכי מאלהים
יצא ואל יהיה ילך :

*Sabiendo Iesus que el padre lo auia dado co-
dar las cosas en las manos, y que auia salido de
Dios, y à Dios yua :*

4. ויקם מן המשתה וישלם את
בגדיו מעליו ויקח בגד השנים
ויהגור במתניו :

*Leuantase de la Cena, y pone su ropa, y ro-
mando vn atonaja, cinnuofe.*

13.

49. "Οτι ἐγὼ ἐξ ἑμαυτοῦ οὐκ ἐ-
λάλησα, ἀλλ' ὅτι μίμνημι τὰς ἐντολὰς
αὐτοῦ μοι δοθέντων ἰδεῖν, τί ἔπω-
νῃ πὶ λαλήσω.

*Car ie n'ai point parlé de par moi-
même, mais le Pere qui m'a enuoyé,
m'a donné commandement de ce que
j'ai à dire & à parler.*

50. Καὶ οἶδα ὅτι ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ
ζωὴ αἰώνιος ἐστίν. ἃ ὅν λαλῶ ἐγὼ,
καθὼς ἐρηκέ μοι ὁ πατήρ ἔτσι λα-
λῶ.

*Et sai que son commandement est
vie eternelle : les choses donc que ie di,
ie les di ainfi comme mon Pere m'a dit.*

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 17.

Πρὸς τῆς ἐρατῆς τῆς πάσχα,
οἰδὼς ὁ ἰησοῦς ὅτι ἰληλυθὴν
αὐτὸς ἦ ὥρα, ἵνα μεταβῇ εἰς τὸ
σπῆν τὸν πατέρα, ἀγα-
πήσας τὰς ἰδίους τὰς ἐν τῷ κόσμῳ,
ὡς τέλος ἤτοι πησεν αὐτοὺς.

*Or deuant la feste de Pasque, Iesus
sachant que son heure estoit venue pour
passer de ce monde au Pere, comme au-
li d'ust qu'il eust aimé les siens, qui esto-
ient au monde, il les aima iusqu'à la fin.*

2. Καὶ δέπνυ γλυκύμην, & ἀλα-
βὼν ἡδὴ βελήτοσιν αἰς πλὴν
καρδίᾳ ἰδὼς σίμοτος ισκαριώτη,
ὡς αὐτὸν πείθεσθαι.

*Et apres auoir soupé (le diable ayde
desia mis au cœur de Judas Iscariot fils de
Simou, de le trahir.)*

3. Οἰδὼς ὁ ἰησοῦς ὅτι πάντας δίδω-
κει αὐτῷ ὁ πατήρ ὡς τὰς χειρὰς, ὅτι
ὅτι δὲν ἦν ἐξ ἡγῆ. & αὐτὸς τὸν ἦν
ἀπάγει.

*Iesus sachant que le Pere lui auoit
donné toutes choses entre mains, & qu'il
estoit issu de Dieu, & s'en alloit à Dieu.*

4. Ἐγείρεται ὁ αὐτὸς ἀπὸ τοῦ δείπνου, & τί-
θησι τὰ ἱμάτια & καθὼς λαβὼν λινθόν,
διέζωσεν αὐτοῦ.

*Se leue du souper, & oste sa robbe :
& ayant prins vn linge, il s'en ceignit.*

49. Quia ego ex meipso non sum locutus sed qui misit me Pater, ipse mihi mandatum dedit, quid dicam, & quid loquar.

For I have not spoken of my selfe: but the Father / which sent me / he gave me a commandement what I should say: & what I should speak.

50. Et scio quia mandatum eius vita aeterna est. Quare ego loquor: sicut dixit mihi Pater, sic loquor.

And I knowe that his commandement is life everlastinge: the thinges therefore that I speake: I speake them so as the Father said unto me.

ANte diem autē festum Paschae, sciens Iesus quia venit hora eius ut transiret ex hoc mundo ad Patrem: cum dilexisset suos qui erant in mundo, in finem dilexit eos.

Nowe before the feast of the Pasche: when Iesus knewe that his houre was come: that he should depart out of this worlde unto the Father: for as much as he loved his owne which were in the worlde: unto the end he loved the.

2. Et cena facta, (cum diabolus iam misisset in cor, ut traderet eum Iudas Simonis Icanotes.)

And when supper was done: (and that the devill had nowe put in the heart of Iudas Icarior: Simonis Icanotes: to betray him.)

3. Sciens quia omnia dedit ei Pater in manus, & quia a Deo exivit, & ad Deum vadit.

Iesus knowing that the Father had given all things into his hands: and that he was come from God: and went to God.

4. Surgit a cena, & ponit vestimenta sua, & cum accepisset linteam, praecinxit se.

He riseth from supper: and layeth aside his byper garments: and tooke a towell: & girded himselfe.

49. Denn ich habe nicht von mir selber geredt / sondern der Vater / der mich gesandt hat / der hat mir ein gebot gegeben / was ich thun vnd reden soll.

Ibi leg haffuer iche talet aff mig seiff / men vaderen som mig vdsende / hand gaff mig ir Bud huad ieg skal gore oc tale.

50. Vnd ich weiß / daß sein Gebot ist das ewige Leben. Darumb daß ich rede / das rede ich also / wie mir der Vater gesagt hat.

De ieg veed / at hans Bud er det ewige lif / Der faare der ieg talet / der talet ieg saa / som vaderen sagde mig.

Vor dem Fest aber der Pfingsten / da Iesus erkennet / daß seine Zeit kommen war / daß er auß diser Welt gienge zum Vater / wie er hatte geliebet die seinen / die inn der Welt waren / so liebet er sie ans ende.

Fore Paaste-Hontiden / der Ihesus wiste / at hans tid vaar kommen / at hand skulde gaa aff denn: Verden / til vaderen: lige som hand haffde elstet sine: som vaaret Verden: saa elstet hand dem til enden.

2. Vnd nach dem Abendessen / da schon der Teufel hatte dem Iuda Simonis Ischarioth ins Herß gegeben / daß er ihn verriethe.

De effter afftens Maaltid / Der Dieffuelen haffde allerede giffuit Iuda Simonis Ischarioth i hiert: at hand skulde forraade hannem.

3. Wusste Iesus / daß ihm der Vater hatte alles inn seine Hände gegeben / vnd daß er von Gott kommen war / vnd zu Gott gieng.

Da wiste Ihesus / at vaderen haffde giffuit hannem alting: sine Hender: oc / at hand kom aff Gud: oc giet til Gud.

4. Stund er vom Abendmal auff / leget seine Kleider ab / vnd nam einen Schurz vnd umgürtet sich.

Da stod hand op aff Maadueren / lagde sine Kleider aff: oc tog ir Skort: oc omgiordede sig.

49. Nebo ja od sebe samého jsem nemluvil: ale kterýmž mne poslal / Otce / on mi přikázání dal / co bych pravil / a co bych mluvil.

Gdy jsem takhle stál před světem / ale mluvil / leč ten který mne poslal / Otce / ten mi rozkázal co mluvit a co povídat.

50. A vím že přikázání jeho / jest život věčný. Protož kterýmž já mluvím / natož mi povědět Otce / tak mluvím.

A vím že rozkázání toho jest život věčný / A přetož to co mluví / povídám / iáko mi pověděl Otce / tak povídám.

Před dnem pak slavným Velikonocným / věda Ježíš se přišla hodina jeho / aby šel z tohoto světa / Otce: když jest miloval své kteří byli na světě / až do konce je miloval.

Fore pres svatcem Velikonocným wiedzac Iesus ze przysla godzina jego / aby odszedł z tego świata do Ojca: gdy był miłował swych / aż do końca miłował je.

2. A když večereli / když byl již Diábel wnušl w srdce Ji: dásse Ischariortého / aby jen zradil:

A odprávně v večerě / (gdy dyabel už byl přyspal v srdci Ji: dásse Ischariortého / aby jen zradil.)

3. Věda Ježíš že všechno otce dal ganu Otce w ruce / a že od Boha wysel / at Bohu jde:

Wiedzac Iesus ze všechno otce poslal do rukou Otce / a že wysel z Boha aby šel.

4. Wstal od večerě / a složil raucha své: A wjáz rouchu / přepásal se.

Wstal od večerě / a složil rouchy své: a přepásal se.

וַאֲרָמִי מִדָּא כְּמִשְׁתַּחֲוִיָּה
וְשָׂרִי לְמִשְׁנֵה רִגְלָהּ ד
דְּהַלְמִינִיהִי וּמִשְׁוֹא הָיָה
כְּסֻדוֹנָה וּמִחָא כְּהַצְוִיָּה :

Poi messa de l'acqua in un bacin, e cominciò a lavare i piedi de discipoli, et asciugarli con l'asciugaturo col quale s'era cinto.

כ פֶּדְרָא בִּין אֶתְנָה לִנְיָ
שְׁמַעוֹן כְּהֵפֶה אָמַר דִּה
שְׁמַעוֹן אֶתְנָה מְרִי רִגְלֵי מ
מִשְׁיָג אֶתְנָה ? :

Pienfene dunque à Simon Pietro: Expli lo dice, Signore, à me lava i tuoi piedi?

ד עֲנֵה יֵשׁוּעַ וְאָמַר לֵה
מְרִים דְּעֵבֶד אֶתְנָה אֶתְנָה לֵה
יִדַע אֶתְנָה הָיָה כְּתִירָה בִּין
בִּין תִּרְעָ :

*Il ne s'effuso, e diffuso, Tu non fai he-
ra quella che tu fe, ma lo saprai d'apoi.*

ח אָמַר לֵה שְׁמַעוֹן כְּהֵפֶה
לְעֵלְמָא לֵה מִשְׁיָג אֶתְנָה לִי
רִגְלֵי אָמַר לֵה יֵשׁוּעַ אֵן לֵה
מִשְׁיָג אֶתְנָה לֵךְ לִירָה לֵךְ
עֲמִי מִתְנָה :

*Pietro li dice, Tu non mi laveras giam-
mai i piedi. Il ne li risspose, Se tu non te
laveras, tu non laveras parte con meo.*

ט אָמַר לֵה שְׁמַעוֹן כְּהֵפֶה
מְרִים מְרִי לֵה בְּלִחוֹד רִגְלֵי
תִּשְׁיָג לִי אֶלְמָא אֵף אֶתְנָה
אֵף רִישִׁי :

*Simon Pietro li dice, Signore, non so-
lamente miei piedi, ma etiamdo le ma-
ni et il capo.*

י אָמַר לֵה יֵשׁוּעַ הֵן ד
הִשְׁחָא לֵה סִנִּיק אֶלְמָא
רִגְלֵיהִי בְּלִחוֹד יִשְׁיָג כְּלָה
יִר דְּכֵפֶה הֵן אֵף אֶתְנָה
כְּלִכּוֹן דְּכִיָּה אֶתְנָה אֶלְמָא
לֵה כְּלִכּוֹן :

*Il ne li dice, Ch'è lavato non ha bi-
sogna se non de lavar i piedi, ma è tutto
mondo, c'è se te monai, ma non tutti.*

וְאַחֲרֵי כֵן שָׁלַח מַיִם בְּסִיד
רַחֲצוֹ וַיְהִי לְרַחֵץ אֶת רִגְלֵי
הַתְּלָמִידִים וְלִקְלָקֵל בְּבִגְדֵי
הַבְּשָׂתִים אֲשֶׁר תָּגִיד בּוֹ :

Luego Puso agua en un bacin, y començo à lavar los pies de los Discipulos, y à limpiarlos con la rouaja con que estaua cennido.

ס וּבְבוֹנָהוּ אֶל שְׁמַעוֹן כִּיפָּה
אֵל אָמַר לוֹ כִּיפָּה אֶתְנָה
תִּרְחֹץ אֶת רִגְלֵי :

*Vino pues à Simon Pedro; y Pedro le dize
Sennor, tu me lavas los pies :*

ז וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לוֹ אֶת
אֲשֶׁר אָנִי עוֹשֶׂה עִתָּהּ לֵה יִדַעְתָּ
אֲבָל אַחֲרֵי כֵן יִדַע :

*Respondit Iesus, y dixit, Loqueyo hago,
tu no lo sabes aora mas saberlohas despues.*

ח וַיֹּאמֶר לוֹ כִּיפָּה לֵה תִרְחֹץ
אֶת רִגְלֵי לְעוֹלָם וַיַּעַן לוֹ יֵשׁוּעַ
אִם אָנִי לֵה אֶתְרֹץ אֶתְנָה לֵה
יְהִיָּה לֵךְ חֵלֶק עִמִּי :

*Dizele Pedro, No me lavarás los pies jamas.
Respondióle Iesus, Si no te laures, no cendrás
parte conmigo.*

ט אָמַר לוֹ שְׁמַעוֹן כִּיפָּה אֶתְנָה
לֵה אֶת רִגְלֵי לְכַד כִּי אִם
יִם אֶת יָדַי וְאֶת רִאשִׁי :

*Dizele Simon Pedro, Sennor, no solo mis
pies, mas aun las manos, y la cabeza.*

י אָמַר לוֹ יֵשׁוּעַ תִּרְחֹץ לֵה
יְצִטְרָה כִּי אִם לְרַחֵץ אֶת
רִגְלֵי וְכֵלֵי טְהוֹר וְאֶתְנָה טְהוֹרִים
הוּם אֵךְ לֵה כְּלִכּוֹם :

*Dizele Iesus, El que está lavado, no ha me-
nester sino que lave los pies, mas es todo limpio.
Y vosotros limpios soys, aunque no todos.*

5. Εἰς βάλλει ὕδωρ εἰς τὸν πελὶ-
ος. Ἐξέλασεν ἰπὶς τοὺς πόδας τοῦ
μαθητοῦ, ἔσκαμάσκει τῷ λινθίῳ,
ὃ ἦν διζωσμένος.

*Puis mit de feau en un bacin, & se
pria à laver les pieds de ses disciples, &
à les essuyer du linge, duquel il estoit
ceint.*

6. Ἐρχεται μὲ πρὸς σίμονα πέ-
τρον, καὶ λίσσεται αὐτῷ τοὺς πό-
δας, σὺ με νίπεις τοὺς πόδας;

*Il vind donc à Simon Pierre: & Pier-
re lui dit, seigneur me laues tu les pieds?*

7. Ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶπεν
αὐτῷ, ὃ ἐγὼ ποίω, σὺ εἰς εἰδὼς εἴ-
ς, γνώσῃ ὅ μετὰ ταῦτα.

*Iesus respondit, & lui dit, Tu ne fais
point maintenant ce que ie fai, mais tu
le lauras ci apres.*

8. Λέγει αὐτῷ πέτρος, ὃ μὴ νί-
ψης τὰς πόδας μου εἰς τὸν αἰῶνα, ἀ-
πεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, εἰ μὴ νί-
ψῃς, εἰς εἰδὼς μὲν μετ' ἐμοῦ.

*Pierre lui dit Tu ne me laveras ia-
mais les pieds. Iesus lui respondit, Si ie
ne te laue, tu n'auras point de part avec
moi,*

9. Λέγει αὐτῷ σίμων πέτρος, κύ-
ριε, μὴ τὰς πόδας μου μόνον, ἀλλὰ
καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὴν κεφαλάν.

*Simon Pierre lui dit, Seigneur, non
seulement mes pieds, mais aussi les ma-
ins & la teste,*

10. Λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὃ λαυ-
μένος οὐ χρειάζομαι ἔτι εἰς τὰς πόδας
νίψασθαι, ἀλλ' ἐστὶ καθαρός ὁ λ-
γόμενος, ἀλλ' ὅτι ὁ καθαρός ἐστὶν, ἀλλ' ὃς
οὐκ ἐστὶν καθαρός ἐστὶν, ἀλλ' ὃς οὐκ ἐστὶν
καθαρός.

*Iesus lui dît, Celui qui est lavé, n'a be-
soin, sinon de laver les pieds, mais est
tout net. Or estes-vous nets, mais non
pas tous*

5. Deinde misit aquam in pelvum, & cepit lavare pedes discipulorum, & extergere linteo quo erat praeinctus.

After that he poured water into a basin, and began to wash the disciples feet: and to wipe them with the towel: where with he was girded.

6. Venit ergo ad Simonem Petrum. Et dicit ei Petrus, Domine, tu mihi lavas pedes?

Then came he to Simon Peter: who said to him, Lord, dost thou wash my feet?

7. Respondit Iesus, & dixit ei, Quod ego facio, tu nescis modo, sciens autem postea.

Iesus answered and said unto him, What I do, thou knowest not now: but thou shalt know it hereafter.

8. Dicit ei Petrus, Non lavabis mihi pedes in aeternum. Respondit ei Iesus, Si non laveris te, non habebis partem mecum.

Peter said unto him, Thou shalt never wash my feet. Iesus answered him, If I wash thee not, thou shalt have no part with me.

9. Dicit ei Simon Petrus, Domine, non tantum pedes meos, sed & manus & caput.

Simon Peter said unto him, Lord, not my feet only, but also the hands and the head.

10. Dicit ei Iesus, Qui lotus est, non indiget nisi ut pedes lavet, sed est mundus totus. Et vos mundi estis, sed non omnes.

Iesus said to him, He that is washed, needeth not save to wash his feet: but is clean every whit: and ye are clean: but not all.

5. Darnach goß er Wasser in ein Becken/hub an den Jüngern die Füße zu waschen/ vnd trucknet sie mit dem Schurze/ damit er umgürtet war.

Der effter of de hand Dand tte Becken/ begynne ar to Discipulis foder/ oc sturde dem met der Skort/ som hand vaar omgiorbet met.

6. Da kam er zu Simon Petro. Vnd derselbige sprach zu im: HERR soltest du mir meine Füße waschen?

Da kom hand til Simon Petrum. De hand sagde til hannem/ HERR/ schulde du to mig mine foder?

7. Ihesus antwortet/ vnd sprach zu im: Was ich thu/ das weißest du jetzt nicht/ du wirst aber hernach erfahren.

Ihesus suarede/ oc sagde til hannem/ Huad seg ger/ det vedst du icke nu/ Men du skal forstaa det her effter.

8. Da sprach Petrus zu ihm: Nimmer mehr solt du mir die Füße waschen. Ihesus antwortet im: Werde ich dich nicht waschen/ so hast du kein theil mit mir.

Da sagde Petrus til hannem/ Alder skal du to mine foder. Ihesus suarede hannem/ For ieg dig icke/ da haaffuer du ingen Del med mig.

9. Spricht zu ihm Simon Petrus: HERR/ nicht die Füße allein/ sondern auch die Hände vnd das Haupt.

Simon Petrus siger til hannem/ HERR/ icke foderne alene/ men oc saa henderne/ oc Hoffuedet.

10. Spricht Iesus zu im: Wer gewaschen ist/ der darff nicht denn die Füße waschen/ sondern er ist ganz rein. Vnd jr seht rein aber nicht alle.

Ihesus siger til hannem/ Hvo som toen er/ hand haaffuer icke behoff/ vden ar to foderne/ men hand er aldelts reen. De i ere reen/ men icke alle.

5. Potom nala wedy do Denice/ y poczal umywac nohy wedy nstam swych/ a wedy kati Kauchau kerau byl ptes pasan.

Potym nala wedy do miedniste/ y poczal nogi umywac zwolens nstom/ a wedy kati kaczynskiem krotym byl opasal.

6. Tedy przyszedl do Symona mi Petrowi. Y rzekl gemu Petrus: PANIE/ co ty chcesz mi myci nohy?

Wtem przyszedl do Symona Piotra/ Ale mu on rzekl/ Panie/ a ty co chce nogi moe umywac?

7. Odpowiedl Jezus a rzekl gemu: Co ja ciinim/ ty niewiesz nym/ ale wiesz potom.

Odpowiedzial Jezus y rzekl mu/ Co ja ciinim/ ty nie wiesz teraz/ ale wiesz potom.

8. Rzekl gemu Petrus: Niebude mi myci nohy mych na weto. Odpowiedl gemu Jezus: Nemozgliw tebe/ niebude mi myci dnu smnau.

Powiedzial mu Piotr/ Ale bedzie umywal moe nogi na weto. A Jezus mu rzekl Jezus nie umywal moe nogi/ ale dnu moe nie budzie.

9. Rzekl gemu Symon Petrus: PANIE/ nie tylko nohy me/ ale y ruce y glawa.

Tedy mu rzekl Symon Piotr/ Panie nie tylko nogi moje/ lecz y ruce y glawa.

10. Rzekl gemu Jezus: Kdo gest umywal/ nie potrzeba mu myci abo nohy umywal/ nieb gest tysz wstrem. Y wy tysz gest/ ale nie wstrem.

Powiedzial mu Jezus/ Kto umywal/ nie potrzeba mu myci abo nogi umywal/ ale jest czyst wstrem/ y wy tysz gest/ ale nie wstrem.

7

Ε Ἡ δὲ γὰρ τῶν ἀποστόλων αὐ-
τῶν, ἐπεὶ τὴν εἰρήνην οὕτως καὶ
καταστάσει.

C'est il faut le quel d'estoir qui le m-
birent. pourtant, dit-il, Vous n'en s- pas
neis tous.

12. Ὁ πᾶν ἐμφανὲς πῶς ἀν-
τὶ, καὶ ἔλαβε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἀ-
ποσπῶν πάλιν, εἰς τὸ πρῶτον, ἡμεῖς
οὐκ ἐπὶ τὸ πρῶτον ἔμελλεν

Après donc qu'il eut lavé leurs pieds, de repries les vestemens, et qu'il se fut remis à table, il leur dit, laissez-vous bien en que je vous ai fait :

23. Ὑμεῖς φρονεῖτε μοι, ὃ διδάσκα-
λον, καὶ ἐκείνον· καὶ παλάς λέ-
γει· σὺ μὲν γάρ.

Vous m'appeliez Maître & Seigneur;
& vous dites bien : car c'est le fait.

14. Εἰς αὐτὴν ἡμεῖς ὑμῶν τῶν
παιδῶν, ὁ κύριός ἐστιν ὁ θεὸς ἀπα-
λῶς, καὶ ὑμεῖς οἱ φελοὶ καὶ ἀπὸ τῆς
ἐκκλησίας τῶν παιδῶν.

Si donc moi, qui suis le Seigneur & le Maître, ai lavé vos pieds, vous aussi devez laver les pieds le uns des autres.

15. Τὰ ἰδιώματα τὰ ἐξ ἐκείνων ὅντων
 αὐτῶν καὶ τῶν ἐκείνων ὅντων ὅντων
 αὐτῶν καὶ τῶν ἐκείνων ὅντων ὅντων

Car ie vous ai donné exemple, afin
qu'aussi que ie vous ai fait, vous faciez
ainsi.

16. Ἀλλὰ εἰ μὴ λέγω ὑμῖν, οὐκ
ἔστι δὲ ἄλλος μίζων τὰ κρυφὰ ταῦτα,
οὐδὲ σκοπεύων τὰ κείμε-
να· οὐκ.

En verrat, en verite ie vous di, Que
le seruiteur n'est point plus grand que
son maistre, ne le ambassadeur plus grand
que celui qui l'a enuoyé.

19. Εἰ ταῦτα οὖν ἐστι, μακάρι οὖν
ἐσσι, ὅτι ποιεῖτε αὐτά.

Si vous fauez ces choses, vous estes bienheureux, si vous les faices.

25. Itaque cum recubisset ille supra pectus Iesu, dicit ei, Domine, quis est?

He then / as he leand on Iesus brest / saide unto him / Lord / who is it?

26. Respondit Iesus, Ille est cui ego intinctum panem porrexero. Et cum intinxisset panem, dedit Iudæ Simonis Iscariotæ.

Iesus answered / He is he to whom I shall give a soppe / when I have dipped it: & he took a soppe / and gave it to Iudas Iscariot / Simons sonne.

27. Et post buccellam, tunc introivit in eum Satanas. Et dixit ei Iesus, Quod facis, fac citius.

And after the soppe / Satan entred into him. Then said Iesus unto him / What thou doest / do quickly.

28. Hoc autem nemo sciuit discumbentium ad quid dixerit ei.

But none of them that were at table knew for what cause he spake it unto him.

29. Quidam enim putabant, quia loculos habebat Iudas, quod dixisset ei Iesus, Em eaq̃ue opus sunt nobis ad diem festum, aut egenis ut aliquid daret.

For some of them thought because Iudas had the bagge / that Iesus had saide unto him / But those things that we have neede of against the feast: or that he should give some thing to the poore.

30. Cum ergo accepisset ille buccellam exivit continuo. Erat autem nox.

When he then as he had receiued the soppe / he went immediately out / and it was night.

31. Cum ergo exisset, dixit Iesus, Nunc clarificatus est filius hominis: & Deus clarificatus est in eo.

When he was gone out / Iesus said / Nowe is the Sonne of man glorified / & God is glorified in him.

25. Denn derselbige lag an der Brust Jesu / und sprach zu ihm / Herr / wer ist es?

Thi den samme lag paa Ihesu bryst / oc sagde til hannem / HERR / Huo er den?

26. Jesus antwortet / der ist es / dem ich den Bissen eintranche vund gebe. Und er tauchte den Bissen ein / vund gab ihm Iuda Simonis Iſcharioth.

Ihesus suarede / Der er den / som ieg dypper dette Senck / oc giffuer. De hand dybte det Snyck / oc gaff Iuda Simonis Iſcharioth det.

27. Und nach dem Bissen fuhr der Sathan in ihn. Da sprach Jesus zu ihm / Was du thust / das thue balde.

De effier det Senck / soer Sathan i hannem. Da sagde Ihesus til hannem / Huad som du ger / det ger snart.

28. Dasselbige aber wußte niemand über dem Tische / wozu ers ihm sagete.

De der viste ingen aff dem offuer borde det / huor til hand sagde hannem det.

29. Etliche meineten / die weil Iudas den Beutel hatte / Jesus spreche zu ihm / Kaufe / was vns noth ist auff das Fest / oder / daß er den Armen et was gebe.

None meinte / effierdi at Iudas hadde Pungen / at Ihesus sagde til hannem / Køb huad vi haue brug / Paa Hønden / eller at skulde giffue fattige noget.

30. Da er nun den Bissen genommen hatte / gieng er so bald hinaus. Und es war nacht.

Der hand hadde nu taget den mund fuld / da giet hand strax ud. Di det vaar nat.

31. Da er aber hinaus gegangen war / spricht Jesus: Nun ist des Menschen Sohn verkläret / und Gott ist verkläret in ihm.

Nu der hand vaar vdgangen / siet Ihesus / Nu er Menneskens Son forklaret oc Gud er forklaret i hannem.

25. Non sedens ad pectus Iesu / sed ait ei / Domine / quis es?

Atk on položiwšy siená pŕci / sičch Iesusowych / rzekł mu / Panie / kdo jest?

26. Odpowiedział Iesus / On jest / komuż ja omoczę chleba podać. A sedząc / omoczył chleb / podał Iudaszowi Szymonowi Iſcharioſtowi.

Odpowiedział Iesus / On jest / komuż ja omoczę chleb / podać. A sedząc / omoczył chleb / podał Iudaszowi Szymonowi Iſcharioſtowi.

27. A hinc bo chleba rościł do niego Diabel. Y řekl jemu Iesus / Co činíš tak spěš.

Do ony tedy řkne wstapil weň šatan / A přerhojma řekl Iesus / Co činíš czyn rychle.

28. Tomu pak žádný z těch stůlů tu seděl nerozuměl / k čemuž jemu to řekl.

A rego žádný z těch stůlů tu seděl nerozuměl / k čemuž jemu to řekl.

29. Někteří se pak domnívali / poněvadž Iudáš měl sse mě / jebž jemu řekl / Iesu / Máš nějakých věcí k tomu / že jsi potřeby nám se dni Svatočinnému / aneb / aby nás co chudší dal.

Doomleli siť Iehozym mŕmá / k / gdyž Iudaš mu řekl / Iesu / Máš nějakých věcí k tomu / že jsi potřeby nám se dni Svatočinnému / aneb / aby nás co chudší dal.

30. A on když vzal stůl chleba / hned vyšel. A byla již noc.

Atk on wzięł wŕst chleba / hned wyszedł. A była już noc.

31. Protož když vyšel / řekl Iesus / Nunc est glorificatus Filius hominis / a Deus glorificatus est in eo.

Gdyż tedy wyszedł / rzekł Iesus / Teraz jest uwielbion Syn cło wcz / a Bóg uwielbion jest w nim.

יג

32. ואם תאמרו לא יאמרו
בזה ואף אלהא משכח לה
פה ומחידא משכח לה :

Se Iddio è glorificato in offa, Iddio ancora glorificat à luax se mecl'ismo, e subito al glorificat.

33. בני קליל אחריו ע
אמרו אגא ותבעונו
ואיכנא דאמרת ליהודא
הלאיכנא דאנא אול אנא
איתון לא משכחא איתון
למאנתא אף לכו אומר
אנא השם :

Fogliamolo, in fano ancora un poco con effonit. Vos me cercate, ma come an d'issi à i Giudei, Dove io vo, vos non potete venire: così hora dico à voi.

34. פוקדנא דרתא דרב
אנא לכו דהויתון מחבין
חד לחד איכנא דאנא
אחבתון אף איתון ת
תחבון חד לחד :

Io vi do un nuovo comandamento, che voi si amate l'un l'altro, come dico io ho amato voi, accioche voi ancora si amate l'un l'altro.

35. פקדנא דע כל
התלמידי איתון או הנה
יהיא בכון חד לחד :

Da questo conosceranno tutti che voi siete miei dis'epoli, se voi haberece amore l'uno a l'altro.

36. אמר לה שמעון
באפא מרו לאיכנא אנא
אנת ענא ישוע ואמר לה
לאיכנא דאול אנא לא
משכח אנת דשא דתאמא
פתרי לחרתא דיו תאמא :

Simon Pietro li dice, Signore, donde vai tu? Iesus li risponde, La dove io vo, tu non puoi seguirme hora me amas seguiras poi.

37. אמר לה שמעון באפא
מרי למנא לא משכח אנא
דאנת פתרי דשא דשא
הלפך סאם אנא :

Pietro li dice, Signore, perche non posso seguirte hora? Tu mettera la tua vita per me.

38. אמר לה ישוע נכסך
הלפי סאם אנת אמין
אמין אמר אנא דלא
יקרא תרגלא צו סא
דחכבור ביהלת וכוני :

Iesus li risponde, Tu metterai la tua vita per me? In verità, in verità te te dico, che il gallo non canterà, infino che tu mi habbis negato tre volte.

יג

32. אם תאמרו לא יאמרו
בזה ואף אלהא משכח לה
פה ומחידא משכח לה :

Si dios es clarificado en el, Dios tambien lo clarificarà en si mismo: y luego lo clarificarà.

33. בני עודני מעט לעמכם הנה
יבקשוני ובאשר אמרתי
ליהודים כי באשר אני הולך
אתם לא תוכלו לבוא שמה
ואומר אני לכם עת :

Hijeros, aun un poco estoy con vosotros, Buscarme heys, mas, como dixi à los Judios, donde yo voy, vosotros no podeys venir: y aora os lo digo.

34. את-מצוה חדשה גותן אני
לכם אהבו איש את-רעהו
באשר אהבתי אתכם כל אהבו
איש את-רעהו :

Un mandamiento nuevo os doy, Que os ameyd los vnos à los otros: como os amé que tambien os ameyd los vnos à los otros.

35. בואת ידע כלם כי תלמידי
אתם אם אהבה תהיה לכם
בייכם :

En esto conocerán todos que soys mis Discipulos, si cumierdes amor los vnos con los otros.

36. נאמר לו שמעון כיפה
אדוני אנה תלך ויען לו ישוע
אנה אני הולך עת לא תוכל
לבוא אחרי אך מאחרי-כן תבוא
אחרי :

Dizele Simon Pedro, Sennor, adonde vas? Respondiòle Iesus, Donde yo voy, no me puedes aora seguir: mas seguiras me despues.

37. נאמר לו כיפה אדוני למה
לא אוכל לבוא אחריך גם עת
את-נפשי אשים עליך :

Dizele Pedro, Sennor, porque no te puedo seguir aora? mi alma pondré por ti.

38. ויען לו ישוע את-נפשו
השים עליך אמן אמר אומר אני
לך לא יקרא תרגל עד כי
תכחשני שלוש פעמים :

Respondiòle Iesus-Tu alma pondras por mi? Decierto decierto te digo, que no cantará el gallo, que no me ayas negado tres vezes.

יג

32. Si è dios è glorificat in lai dios aus-
si le glorificat in lai-mesmes, & inson-
nante le glorificat.

*Si Dieu est glorifié en lai Dieu aus-
si le glorifiera en lai-mesmes, & inson-
nante le glorifiera.*

33. Τουνία, εν μικρόν μεθ' υμῶν
εἰμι ζητήσά με, καὶ καθὼς ἔπος
τῆς ὑποσχεσε, ὅτι ὅπου ἔσται ἄγω ἑ-
γὼ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν, καὶ
ἐμὶ λέγω ἄρα.

*Mes petis enfans, ie suis encore pour
un peu avec vous: vous me chercherez,
mais comme j'ai dit aux Iudei, que ia où
ie vai, ils ne pourroyent venir: ainsi le
vous di-je auii maintenant.*

34. Ἐπειδὴ ἀγαπῶ διδωμι ὑ-
μῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους καθὼς
ἐγάπησα ὑμᾶς, ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀγα-
πᾶτε ἀλλήλους.

*Je vous donne un nouveau comman-
dement, que vous aimiez l'un l'autre: ie
vous que comme ie vous ai aimés,
vous vous aimez aussi l'un l'autre.*

35. Ἐν τῇτῳ γνώσιστεσ θήτεσ
ὅτι ἐμὶ μαθηταὶ εἰσ, καὶ ἀγά-
πωμεν ἑαυτοὺς ὡς ἀλλήλους.

*Par cela cognoistront tous que vous
estes mes disciples, si vous aimez l'un
l'autre.*

36. Λέγει αὐτῷ σίμων πέτρος,
κύριε, ποῦ ὑπάγεις, ἀπεκρίθη
αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὅπου ἔγω ὑπάγω οὐ
δύνασθαι μετὰ σοῦ εἰσθῆναι, ὅτι
εἰμι ἐγὼ ἀπολαύσας με.

*Simon Pierre lui dit, Seigneur où
vas-tu? Iesus lui respondit, La où ie
m'en vai, tu ne me peux maintenant
suivre, mais tu me suivras ci-apres.*

37. Λέγει αὐτῷ ὁ πέτρος, κύριε,
ἀλλὰ εὐδυνάσωμαι σοὶ ἀκολουθεῖν
ἄρα, καὶ ψυχὴν μου ὑπαρσῶμαι
ὑπὸ σοῦ.

*Pierre lui dit, Seigneur, pourquoy
ne te puis ie maintenant suivre? ie met-
trai ma vie pour toi.*

38. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, καὶ
ψυχὴν σου ὑπαρσῶμαι ἵνα ἵστης ἁ-
μὴν ἀμὴν λέγω σοι. οὐ μὴ ἀλεί-
ψωσθαι φωνήσῃς ἵνα ὁ ἀπειθήσας
με τῇτῳ.

*Iesus lui respondit, Tu mettras ta
vie pour moi? En vérité, en vérité te te
di, que ie cogne chantera point tant que
tu n'ayes zomé trois fois.*

CAP. XIII.

32. Si Deus clarificatus est in eo, & Deus clarificabit eum in semetipso: & continuo clarificabit eum.

It God be glorified in him / God shall also glorify him in him selfe / and shall straight way glorify him.

33. Filioli adhuc modicum vobiscum sum. Quarecitis me: & sicut dixi ludzis, Quod ego vado, vos non potestis venire: & vobis dico modò.

Little children / yet a little while am I with you: ye shall see me: but as I said unto the Jewes / Whither I goe / can ye not come: also to you say I now.

34. Mandatum novum do vobis, Ut diligatis invicem: sicut dilexi vos, ut & vos diligatis invicem.

A new commandment give I unto you / that ye love one another: as I have loved you: that ye also love one another.

35. In hoc cognoscet omnes quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem.

In this shall all men knowe that ye are my disciples / if ye have love one to another.

36. Dicit ei Simon Petrus, Domine, quò vadis? Respondit Iesus, Quò ego vado, non potes me modò sequi, sequens autem postea

Simon Peter said unto him / Lord / whither goest thou? Jesus answered him / Whither I go / thou canst not follow me now: but thou shalt follow me afterwards.

37. Dicit ei Petrus, Quare nò possum te sequi modò? animam meam pro te ponam.

Peter said unto him / Lord / who can I not follow thee now? I will lay downe my life for thee.

38. Respondit ei Iesus, Animam tuam pro me ponere? Amen, amen dico tibi, non cantrabit gallus, donec ter me neges.

Jesus answered him / While thou sayest this thou shalt deny me thrice. Verily I say unto thee / The cocke shall not crowe till thou have denied me thrice.

Das XIII. Capitel.

32. Ist Gott verklärer in ihm / so wirdt ihn Gott auch verklären in ihm selbst / vnd wirdt ihn bald verklären.

Er Gud forklaret hannem / da skal Gud oc forklaret hannem sig self / oc hand skal snart forklaret hannem.

33. Lieben Kindlein / ich bin noch ein kleine weile bey euch. Ihr werdet mich suchen / vnd wie ich zu den Jüden sagte: Wo ich hingehe / da köndt ihr nicht hinkommen. Vnd sage euch nun:

Kære Børn / Jeg er end nu en liden stund hos eder. I skulle søde efter mig / oc som ieg saade til Jøderne / Huort som ieg gaar hen / der kunde i icke komme hen. De ieg siger eder nu.

34. Ein neu Gebott gebe ich euch / daß ir euch untereinander liebet / wie ich euch geliebet habe / auff daß auch ihr einander lieb habet.

Jeg giffuer eder ic nye Bud / at i skulle elske andre / som jeg elsket eder / paa det oc i skulle elske huer andre.

35. Dabey wirdt jederman erkennen / daß ihr meine Jünger seht / so ir Lieb untereinander habt.

Der paa skal huer mand kende / at i ere mine Disciple / der som i haaffue indbyrdis kærlighed.

36. Spricht Simon Petrus zu ihm: HERR / wo gehest du hin? Jesus antworttet ihm: Da ich hingehe / kanst du mir dismal nicht folgen / aber du wirst mir hernachmals folgen.

Simon Petrus siger til hannem / HERR / huort gaar du hen? Jesus suarede hannem / Der som ieg gaar hen / kanst du denne gang icke følge mig / Men du skal her efter følge mig.

37. Petrus spricht zu ihm: HERR / warumb kan ich dir dismal nicht folgen? Ich wil mein Leben für dich lassen.

Petrus siger til hannem / HERR / Hui kand ieg denne gang icke følge dig? Jeg vil lade mit Liff for dig.

38. Jesus antworttet ihm: Soltest du dein Leben für mich lassen? Warlich / warlich / ich sage dir: Der Han wirdt nicht frehen / biß du mich dreymal habest verläugnet.

Jhesus suarede hannem / Skulde du lade dit Liff for mig? Sandelige / sandelige / Jeg siger dig / Hannen skal icke gale / for du haaffuer forforet mig tre gange.

Kapitola XIII.

32. Aponēwadſ Buch ofla: wen geſt w nēm / y Būh ofla: wiſſen ſam w ſobē: a y hne d ofla wiſſen geſt.

Atelj Bog wvielbion teſt w nām / tedyc teſ Bog wvielby go w ſobie ſāmym / y nātychmāſt go w wielbi.

33. Sonatkowē / geſſit ma: liſko s wāni gſem. Medat budete mne / a paſoſ gſem ſe: l Jiduum: Ade pā gdu / w nē muoſte pſigiti. Tat y wām prawim nym.

Synaczkowſe / teſteciem mli ſuczko teſt wām / budzecie ma: ſuſac / ale ſakom powiedzial Jy dom: Gdzie ja idę wy przyjdziecie moſcie / takze teſ y wām teraz powiedam.

34. Pſkazanij nowē dā: wām wām / abyſcie ſe miłowali wſpolek: Paſoſ pā miłowali gſem wās / tat abyſcie y wy miłowali gden druſtſtwa.

Koſkazanie nowe damam wām / abyſcie teſedni drugie miłowali / y ja kom tak was miłowali / abyſcie ſie wy ſpolu miłowali.

35. Po tomē poznaglij wſſo: cni ſe gſie miogi Wiedniſcy / budeteli ſe miłowali wſpolek.

Skadci poznania wſſyſcy ſe wy teſteciem zwolennicy moji / teſliſz mi: loſc miac budzecie teſedni przeciwn drugim.

36. Aſſel genu Simon Petr: Pa: ne / fde gdeſ? Dd: powiedzi Geſuſ: Ade pā gdu / nemdſeſ giti ja minau nym / ale pā gdeſ perom.

Powiedzial mu Simon Piotr / Panie doſadſe idzieſ? Odpowiedzial mu Jezuſ / Tam gdzie ja idę nie moſieſ teraz jama idę / Lecy poibym po ydſ. cſ.

37. Aſſel genu Petr: Pa: ne / Proſbdſch nemohl nym giſi ja teba: a pā jiwot niuog ja tebe wydam.

Tedy mu rzeſł Piotr / Panie przeciwn ja toba nie moſe idę teraz zdrowie moie polo ſe ja cie.

38. Odpowiedzi Geſuſ: Zi: wot twig ja minc wydaſe? Wi: ſe giſi prawim tobe / neſaz: puiwat koha: / aſ tritrat minc zapriſſe.

Odpowiedzial mu Jezuſ / Zdrowie twe ja nie poloſiſ? Dā: prawde zaprawde powiedam tobie / Nie zapoieſe ſie aſ ſe minc po trzy kroci zapriſſe.

[illegible]

Votre cœur ne soit point troublé :
vous croyez en Dieu : croyez aussi en
moi.

2. Ἐν τῇ οἰκίᾳ τῇ πεντήδεσσιν ἡ μα-
ταὶ πολλαί εἰσι οἱ ὅ μὲν αἱ περὶ ὑμῶν,
πρόδομα ἰσχυροὶ καὶ πονοῦντες.

Il ya plusieurs demeurees en la maison de mon Pere: s'il estoit autrement, ne vous eussie dit, ie vai vous ap-preter lieu.

3. Καὶ εἰς περιβολὴν τοῦ ἐπιμαίω-
 ῦν το πόντος, παλιν ἔρχεσθαι, καὶ πε-
 ροδεῖν μετ' ἐμὲς ὡς ἐμπύς,
 ἵνα ὅτε ἐμὶ ἐγώ, καὶ ὑμεῖς ᾔη.

Et quand ie m'en serai allé , & vous
aurez préparé le bien , ie trouverai de-
reché , & vous secourrai , en un an que
ia pu le fairs , vous le verai aui.

4. Καὶ ὅταν ἐγὼ ὑπάγω εἰς ἀ-
πὸν, καὶ πάλιν εἰς ἀπὸν.

Et vous sçavez li où ie vai, & sçavez
le chemin.

5. Αἰνέσας τὸ θεῶν ἔλεος, κύριον, ὅτι
ἐδόξαζεν ὁ πατὴρ τὸν υἱόν, ὅτι ὁ υἱὸς
ἐδούλωσεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν, ὅτι ὁ υἱὸς

Thomas lui dit, Seigneur nous ne
savons là où tu vas comment donc pou-
vons nous savoir le chemin ?

6. Διὸς αὐτῷ ἐκστρεψάμενος ἰσχυρὸς
ἢ ὀδύρεσθαι ἢ ἀλγίστα καὶ ζῆλον ἀ-
δίκαις ἐρεχταίᾳ πᾶσι καὶ πατρίσιν, ἵ-
μη δὲ ἐμῷ.

Jesus lui dit Je suis le chemin, & la verité, & la vie: nul ne vient au Pere si non par moi.

7. Εἰς τὴν ἐκείνη μέραν, καὶ τὸν πεπύ-
ρεθον ἐγὼ ἐγνώμεθα αὐτόν, καὶ αὐτὸς ἤρξατο
γινώσκειν με, καὶ ἐκείνη ἡμέρᾳ ἀν-
τίστοιχόν μου ἐγένετο.

Si vous me cognoissiez, vous cog-
noissiez aussi mon Pere: & dès main-
tenant vous le cognoüez, & j'ay eu.

8. Λέγει αὐτῷ Φίλιππος· Κύριε,
 δάξον ἡμῶν τοὺς πόδας καὶ ἡμεῖς
 ἡμεῖς.

Philippe lui dit, Seigneur montrez
nous le Pere, & il nous sut dire.

יד

אמר לה ישוע הלא
כלה ובנה עמכון אנכי
ולא ידעתיני כילפא מן
דלי הוא הוה לאנכי
ואיכנא אנת אמר אנת
הוה אנכי :

*In un li dice, lo fano gia tanto tempo
con effonso, e non m'havete conosciuto?
Filippo, chi ha veduto me, ha veduto mio
Padre, e come dice tu, Mustrami el Pa-
dre!*

לא מהימון אנת דאנא
באבי ואבי בי ומלא אילין
דאנא ממילא אנכי מן
נפשי לא ממילא אנת אבי
דין דבי צמד הו צמד ע
צבא דליו :

*Non credi tu che io son nel Padre, e
il Padre e in me? Le parole che io ti dico,
non le dico da me stesso: ma il Padre che
sta in me, e quello che fa le opere.*

הימני דאנא באבי
ואבי בי ואול לא אפומטול
צבא הימני :

*Credetemi che io son nel Padre, e il
Padre in me: e se no, credetemi per queste
opere.*

אמי אמר אמר אנא
לכו דמן דמהימון בי ע
צבא אילין דאנא צבד
אנא אף הו צבד
דמהימון מן הי צבד
דאנא לנת אבי אף
אנכי :

*In Verità, in Verità ti dico, chi crede
in me, le opere che io fo, le farà anche egli,
e farà de le maggiori de queste, perchè
io me voy al Padre.*

ומדם דהשאלון בשמי
אצבד לכו דנשתפח אנא
בצבא :

*Et si che vos demandaretis nel nome
meo, in lo farò: acciòche el Padre sia glo-
rificato per el Figliuolo.*

יד

אמר לו ישוע כל הילמים
האלה הוה אנכי עמכם וללא
ידעתיני כילפא הרוחא אוחי
רעה אנת — האנך ואידך האמר
הגידה לש אחד האב :

*Iesus le dize, Tanto tiempo ha que estoy
con vosotros, y no me aueys conocido? Philippo
el que me ha visto, ha visto (tambien) al Padre:
como pues dizes tu, Muestranos el Padre?*

האמין כי אני באב
והאב בי הוה הדברים אשר
אני מדבר אלכם מנפשי אינני
מדבר האב אשר בי הוה הוה
עזה את המעשים :

*No crees que yo soy en el Padre, y el padre
en mi? Las palabras que yo os hablo, no las hab-
lo de mi mismo: mas el Padre que esta en mi, el
haze las obras.*

האמין לי כי אני באב
והאב בי הוה ואם לא על
המעשים האלה האמין לי :

*No me crees, que yo soy en el Padre, y
el padre en mi: ocramento creed me por las
mismas obras.*

אמן אמר אמר אנכי לכם
המאמין בי את המעשים
אשר אני עשה גם הוה יעשה
הדוללים מהבה יעשה כי אני
אל האב הלק :

*Decierto decierto os digo que el que en
mi cree, las obras que yo hago tambien el
las hara, y mayores que estas hara, porque
yo voy al Padre:*

וכל אשר תשאלו בשמי
אחיו אעשה אשר יאדר האב
בכי :

*Y todo lo que pidierdes al Padre en mi
nombre, esto haré: paraque el Padre sea glo-
rificado en el Hijo.*

יד

9. Λέγει αὐτῷ ὁ υἱοῦς, ποσὺν
χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ οὐκ ἔ-
γνωκάς με φίλιππε; ὁ εὐαγγελιστὴς ὁ
με, εὐαγγελιστὴς τὸν πατέρα καὶ πᾶν
τὸ ἔργον, δὲ εἶπεν ἡμῖν τὸν πατέρα :

*Iesus lui respondit, Je suis de si long
temps avec vous, & si ne m'as point co-
gnou? Philippe, qui m'a veu, il a veu mon
pere: & comment dis tu, Montre nous
le pere?*

10. Οὐ πιστεύεις ὅτι ὅσα ἐγὼ ἐν τῷ
πατρὶ, καὶ ὁ πατήρ ἐν ἐμοὶ ἐστὶν; τὰ
ῥημάτα ἃ ἔγωγ λαλῶ ὑμῖν, ἀπὸ
ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ: ὁ δὲ πατήρ ὁ ἐν
ἐμοὶ μένων, αὐτὸς ποιεῖ τὰ ἔργα.

*Ne crois-tu point que ie suis au pe-
re, & le pere en moi? Les paroles que ie
vous dis, ie ne les dis point de par moi-
même: mais le Pere qui demeure en
moi, c'est celui qui fait les œuvres.*

11. Πιστεύει μοι ὅτι ὅσα ἐγὼ ἐν τῷ
πατρὶ, καὶ ὁ πατήρ ἐν ἐμοὶ ἐστὶν ἐν
τῇ αἰῶνι. Αἶψα ποιεῖτε αὐτὸν πιστεύει
μοι :

*Croyes moi que ie suis en mon Pe-
re, & le Pere en moi: sinon croyez-moi
pour ces œuvres.*

12. Ἀμὲν ἀμὲν λέγω ὑμῖν, ὁ
πισθῶν εἰς μὲν, τὰ ἔργα ἃ ἔγωγ
ποιῶ καὶ ἐγὼ ποιῶ, καὶ μείζο-
να τῶν ποιεῖν.

*En verité en verité ie vous di, qui
croit en moi, cestui-la aussi fera les œu-
res que ie fai, & en fera de plus gran-
des que celles-ci: car ie m'en voy au Pe-
re.*

13. Ὅτι ὅσα ποτε τὸν πατέρα μου
παρὲς μοι, καὶ ὁ, πᾶν αὐτὸς ποιεῖ
τὰ ὁ ὁμοῖον μοι. Τὰ ποιεῖν, ὅσα
δὲ εἶπεν ὁ πατήρ ἐν τῷ υἱῷ :

*Et quoi que vous demandiez en mon
nom, ie le ferai: afin que le Pere soit
glorifié par le Fils.*

9. Dicit ei Iesus, Tanto tempore vobiscum sum: & non cognovistis me? Philippe, qui videt me, videt & Patrem. Quomodo tu dicis, Ostende nobis Patrem?

Iesus sagd vato him / I haue bene so long amc with you / and hast thou not known me? Philippe / he that hath seene me / hath seene my Father: howe the sayest thou? Shewe vs thy Father?

10. Non credis quia ego in Patre, & Pater in me est? Verba quae ego loquor vobis, & meipso non loquor. Pater autem in me manens, ipse facit opera.

Belieuest thou not that I am in the Father, and the Father is in me? the wordes that I speak vnto you / I speak not of my selfe: but the Father that dwelleth in me: he doeth the workes.

11. Non creditis quia ego in Patre, & Pater in me est? Alioquin propter opera ipsa credite.

Believe me that I am in the Father, and the Father in me: at the least, beleeue this for the very workes sake.

12. Amen, amen dico vobis, qui credit in me, opera quae ego facio & ipse faciet, & maiora horum faciet: quia ego ad Patrem vado.

Verely / verely I say vnto you / he that beleueeth in me / the workes that I doe: hee shall doe also / and greater then these shall he doe: for I go vnto my Father.

13. Et quodcumque petieritis in nomine meo, hoc faciam: ut glorificetur Pater in Filio.

And whatsoeuer ye aske in my Name: I will doe: that the Father may be glorified in the Sonne.

9. Iesus spricht zu ihm: So lange bin ich bey euch / vnd du kennest mich nicht: Philippe / wer mich sihet / der sihet den Vater / Wie sprichst du den / Zeige vns den Vater?

Ihesus siger til hannem / Saa lenger ieg haff eder / oc du sender mig icke? Philippe / hua. Mig seer hand seer Faderen / Huorledis siger du da / Viss off Faderen?

10. Glaubest du nicht / daß ich im Vater / vnd der Vater in mir ist? Die Wort die ich zu euch rede / die rede ich nicht von mir selbst. Der Vater aber / der in mir wohnet / derselbige thut die Werck.

Tror du icke / at ieg er i Faderen / oc Faderen i mig? De ord som ieg taler til edre / dem taler ieg icke aff mig self. Faderen som boer i mig / hand gør de Gerninger.

11. Glaubet mir / daß ich im Vater / vnd der Vater in mir ist. Wo nicht / so glaubet mir doch vmb der Werck willen.

Tror mig / at ieg er i Faderen / oc Faderen i mig. Villet icke / saa tror mig dog for de Gerningers skyld.

12. Warlich / warlich ich sage euch: Wer an mich glaubet / der wirdt die Werck auch thun / die ich thu / vnd wirdt größere denn dise thun / denn ich gehe zum Vater.

Sandelige / sandelige / Jeg siger eder / Huo som tror paa mig / hand skal oc gøre de Gerninger / som ieg gør / oc hand skal gøre større end disse / Thi ieg gaar til Faderen.

13. Vnd was jr bitten werdet in meinem Namen / das will ich thun / auff daß der Vater geehret werde in dem Sone.

De huad i beder mig i Nafn / der vil Jeg gøre / Paa der Faderen skal gøres i Sønnen.

9. Xpsti genui Verbo / Tal dlatihy kas s wami gsem / a ge fte nepoznali gste mne? Silipe / kdo widi mne / widi i y Otce mēho. Kierak ty prawis / wkaż nam Otce?

Allemu rzekt Iesus / Przez tak dlugi czas jestem z wami / y jeste sejmie nieznacie? Silipe / Kto mnie widzial / widzial y Ojca: Jakiż ty tedy mówisz / Pokaż nam Ojca?

10. Zbali newierzyś / Je pā w Otce gsem / a Otce we mnē geft? Słowa kieraż pā mluwim wām / sam od siebie gch ne mluwim / ale Otce we mnē pŕechwage / on iim Głucko.

Nie wierzyście ja w Ojca / Jestem a Otce w mnie / Słowa które ja wam powiadam / nie od samego siebie ich powiadam / ale Ojcie który we mnie mieszka / ten ja sam czyni sprawy ty.

11. Newierzyś / Je pā w Otce gsem a Otce we mnē geft? Aipōn pro samē Głucko wēt te mnē.

Wierzyście mi jeśli ja w Ojca / Jestem a Otce w mnie / Jezus inas cze / dla onych śmnych sław wia cze mnie.

12. Wiśt giśt prawim wām / doż wēt we mne / Głucko kieraż pā iim / y on iim bude / a wētś nad iś iim buse / neb pā gdu i Otce mēnu.

Sprawdeż sprawde wam powiadam / A to wierzy w mnie / Sprawy ty które ja czynię / y on czyni będzie / y więcej a niż ty czyni będzie / bo ja do Ojca odchodzę.

13. A jakkoli prositi budete Otce we Gmēna mēnu / toż w iim: Aby osławen był Otce strze Syna.

Oczkowieś tedy będziecie prosić w imię moje / to będzie / a by był uwielbion Otce w Syna.

14 וְאִם תִּשְׁאַלֵנִי בְּשֵׁם
אֲנִי יֵבֶד אֲנִי :

Se vos demandarete cosa alguna en mi nombre, yo la faré.

15 אִם תִּדְּמִין אֶנְתָּן לִי
בְּקִדְוֵי טָרֵד :

Si vos me amate, observate mis mandamientos.

16 וְאִנְּנָה אֶבְרָכָה מִן אֲדָמָה
אֲחֵרָה בְּכֹדֶיטָא רַחֲמֵי
לְכֹן דְּהוּא עֲמִכֹּן דְּעָלָם :

*Et in preceptis Patris, et ex his da-
ra tibi alio consolatore, qui sicut cum vos
eternamente.*

17 דְּרוּחָא דְּאֲבִרְרָה הוּא
דְּעָלְמָא לֹא מִשְׁכָּח ל
לְמִשְׁכָּבוֹתָהּ מִטּוֹל דְּלֹא
חִידְיוּלָא דְּדָאָה אֶתְתָּן
דִּין נְדָאִין אֶתְתָּן דֵּה
יֵבֶן זְכֹן עֲמִד נִפְכֹּן הוּא :

*Cum lo Spirito de la Verdad, que el
mundo non può ricevere, perché non lo
vede, ne lo conosce. Ma voi lo conoscete, e
perche egli sta appreso di voi, e fara in voi.*

18 לֹא אֶשְׁכַּח אֶנְנִי לְכֹן
תִּבְרָכָה אֶתְתָּה אֶנְנִי זִיד
לְתִכְוֹן קָלִיל אֶתְתָּן :

Io non vi lascerò orfani, io ritornerò a voi.

19 דְּעָלְמָא לֹא תִבְרָכָה לֹא
אֶתְתָּן דִּין תִּחְוֹנְכֵי דְּאֶתְתָּה
דִּי אֶתְתָּה אֶתְתָּה אֶתְתָּה תִּחְוֹנְכֵי :

*Aun en poco de tiempo, el mundo
non me vera, mas vosotros me vereys, porque yo bi-
vire en vós, e aun en vós vivire.*

20 בְּרֵי יִמִּי תִדְּעִין
רֵאשִׁי בְּאֶבְרָכָה וְאֶתְתָּה
אֶתְתָּה וְאֶתְתָּה בְּכֹן אֶתְתָּה :

*In quel giorno voi conoscerete che io
son nel Padre mio, e vossam me. Et io son
con voi.*

14 אִם מִחוּמָה תִּשְׁאַלֵנִי בְּשֵׁם
אֲנִי יֵבֶד אֲנִי :

*Si algo (me) pidierdes en mi nombre, esto
haré.*

15 אִם אֲהֶם אֲוִהְבִים אֲוִתִּי
גַם אֶת־מִצְוֹתִי נַעֲשֶׂה :

Si me amays, guardad mis mandamientos.

16 וְאִנְּנִי אֶשְׁאַל מִן־הָאֲבִי וְיִתֵּן
לָכֶם אֶת־מִנְחָה אֲחֵר אֲשֶׁר
יִהְיֶה עִמָּכֶם לְעוֹלָם :

*Y yo rogare al Padre, el qual os dara otro Con-
solador paraque este con vosotros para siempre.*

17 אֶת־רוּחַ אֲבִי אֲשֶׁר הָעוֹלָם
לֹא יוֹכֵל לְקַחַת אִתּוֹ כִּי אֲנִי
הוּא אִתּוֹ וְלֹא יֵדַע אִתּוֹ
וְאֶתְתָּה יֵדְעִים אִתּוֹ כִּי עִמָּכֶם
מִעוֹד וְכִי הוּא :

*Al Espíritu de Verdad, al qual el mundo no
puede recibir, porque no lo vee, ni lo conoce
ma: vosotros, lo conocereys porque estará con vo-
sotros, y sera en vosotros.*

18 לֹא אֶעֱזֹב אֶתְכֶם יְתוּמִים
אֲבֹנָא אֲלֵיכֶם :

No os dexaré huérfanos, vendré a vosotros.

19 עוֹד מְעַט הוּא וְהָעוֹלָם עוֹד
לֹא יֵדְעֵנִי אֲךָ אֲהֶם תִּרְאוּנִי כִּי
חִי אֲנִי וְאֶתְתָּה תִּהְיוּ :

*Aun en poquito: y el mundo no me verá
ma: empero vosotros me vereys, porque yo bi-
vo y vosotros vivireys.*

20 וּבְיוֹם הַהוּא תִדְּעִין אֲהֶם
כִּי אֲנִי בְּאֶבְרָכָה וְאֶתְתָּה בִּי וְאֲנִי
בְּכֶם :

*Aquel dia vosotros conocereys que yo
soy en mi padre: y vosotros en mi, y yo en
vosotros.*

14. Ἐὰν τί αἰτήσῃτε ἐν τῷ ὀνό-
ματι μου, ἐγὼ ποιῶ αὐτό.

*Si vous demandez en mon nom quel-
que chose, je la ferai.*

15. Ἐὰν ἀγαπήτε με, καὶ ἐν-
τολάς μου ἡμῶς τηρήσατε.

*Si vous m'aimiez, gardez mes com-
mandemens.*

16. Καὶ ὅταν ἑρωτήσω τὸν πατέρα
ἐγώ, περὶ ἄλλου πνεύματος ὁμοῦ
ἐμοῦ, ἵνα μὴ μόνον ὑμῶν εἰς τὴν
αἰώναν.

*Et je prierai le Pere, & il vous don-
nera un autre Conso lateur, pour de-
meurer avec vous eternellement.*

17. Τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ
ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν· ὅτι
ὁ θεὸς αὐτὸν ὁρίσας ἑαυτοῦ
ὕμῃν, ἡγάγατο αὐτὸν ἵνα τὸ ἀπὸ
ὑμῶν μὴ εἰς τὴν αἰώναν ἔσται.

*Affluoir l'Esprit de verité, que le
monde ne peut recevoir, pour ce qu'il ne
le voit, & ne le connoist: mais vous le
connoissiez, car il demeure avec vous,
& sera en vous.*

18. Οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφαν-
οὺς. ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς.

*Je ne vous laisserai pour orphelins:
je viendrai vers vous.*

19. Ἐπὶ μικρὸν καὶ ὁ κόσμος οὐ με
ὄψεται ὡς θωροῦν, ὑμῶν δὲ θωροῦντί
μι· ὅτι ἰσθὺς ζῶ, καὶ ὑμῶν ζῆσι-
σθε.

*Encores en petit, & le monde ne me
verra plus, mais vous me verrez, pour-
tant que je vi vous aurai vuez.*

20. Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ γνώσ-
θε ὅτι ὑμῶν ἐπὶ ἰσθὺς ἐν τῷ πατρὶ μου
καὶ ὑμῶν ἐν ἐμοί, καὶ ἐγὼ ἐν ὑμῖν.

*En ce jour-la connoistrez-vous que
je su i en mon Pere, & vous en moi, &
moi en vous.*

27 18

יד

21. מן דאוריז לנתת ב פקדתי ונטר לחון הו חו מחב לי הו דין דרחם לי יתרחם מן אבי ואנא ארחמייהי ואחמייהי נבשי :

Chi ha i miei comandamenti, & osserva, esse è quel che mi ama, e chi ama me, sarà amato da mio Padre: & io l'amare, & dichiareremo a lui.

22. אמר לה יהודא לא הו סכרייטס זמרי מנו לו אנת עתיד למחיו נפשך ולא הו לעלמא :

Judas (non era l'Iscaiote) gli dice, Signore, che cosa è questa, che tu habbi a manifestar te stesso a noi, non al mondo?

23. ענא ישוע ואמר לה מן דרחם לי מלתי נטר ואבי ירחמייהי ונתת אמינו ואננו לנתת ע עבדינו :

Jesus rispose, e disse, Se alcuno mi ama, osservara la mia parola, & mio Padre l'amara, & ferremo a noi, & faremo dimora appresso da lui.

24. הו דין דלא רחם לי מלתי לא נטר ופלתא הדא דסמיעין אנתון לא הו דילי אלא דאבא דשדכני :

Chi non mi ama, non osserva la mia parola: a la parola che ho detto, non è mio, ma del Padre che mi ha mandato.

25. הליו מללתי עמכון פד לנתכון איתי :

Io v'ho dette queste cose stando appresso di voi.

26. הו דין פקדליטב רוחא הקודשא הו דמזכר אבי בשמי הו נלפכין כל מדם ויעהרכון כל מנ דאמר אנא לכון :

Ma il Consolatore, che è lo Spirito Santo, che il Padre mandara nel nome mio, & insegnara agli tutte le cose, & rammentaravos tutte le cose che io v'ho dette.

יד

21. לאשר היו לו המצותי ואשר נוצר אחתה זה הוא האהב אחי ואהב אחי יאהב מאבי ואני אהב אחי ואגלה לו את נבשי :

El que tiene mis mandamientos, y los guarda, aquel es el que me ama: y el que me ama, será amado de mi Padre: y yo lo amaré a él y me manifestaré a él.

22. אמר לו יהודה איננו האיש כדיות אדני ומה נהיה כי את עתיד לגלות לנו את נפשך ולא לעולם :

Dizele Judas, no el Iscaiote, Señor, que ay porque te has de manifestar a nosotros, y no al mundo?

23. ויען ישוע ויאמר לו אם איש אהב אחי את דברי יצור ואבי יאהב אחי ונבון אלו ואחו מעון נעשה :

Respondio Iesus, y dixole, El que me ama, mi palabra guardará, y mi Padre lo amará, y vendremos a él, y haremos con él morada.

24. אשר איננו אהב אחי את דברי לא יצור ותדבר אשר שומע אחי איננו לי כי אם לאבי אשר שלחני :

El que no me ama, no guarda mis palabras: y la palabra que oyeis oír, no es mía, si no del Padre que me embió.

25. את הדברים האלה דברתי אליכם בעודני עמכם :

Estas cosas os he hablado estando con vosotros:

26. והמנחם רוח הקדש אשר ישלח אחי האב בשמי הוא ילמדכם כלם ויזכיר לכם את כל אשר דברתי לכם :

Mas aquel Consolador, el Espíritu Santo, al qual el Padre embiará en mi nombre, a aquel os enseñará todas las cosas, y os acordará todas las cosas que os he dicho.

יד

21. Ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου καὶ τηρεῖ αὐτάς, ἐκείνός ἐστι ὁ ἀγαπᾷ με. ὁ δὲ ἀγαπᾷ με ἀγαπήσεται ὁ πατήρ μου, & ἐγὼ ἀγαπήσω αὐτόν, & ἐμφανίσω αὐτῷ τὰ ἐμὰ.

Qui a mes commandemens, & les garde, c'est celui qui m'aime: & qui m'aime, il sera aimé de mon père, & je l'aimerai, & me déclarerai a lui.

22. Λέγει αὐτῷ ἰησοῦς, ὃς οἶσθα. λέγεις, κύριε, τί γίνεσθαι ὅτι ὑμῖν μέλλει ἐμφανίσαι σπουδαίαν, καὶ ἐγὼ τὴν κοίτην;

Jude (non pas l'Iscaiote) lui dit, Seigneur, d'où vient ce que tu te déclareras à nous, & non point au monde?

23. Ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, εἰς τίς ἀγαπᾷ με, τὴν λόγον μου τηρεῖ, καὶ ὁ πατήρ μου ἀγαπήσεται αὐτόν, & ἐγὼς αὐτὸν ἠγαπήσω, καὶ μετὰ παρ' αὐτοῦ ποιήσω.

Jesus respondit, & lui dit, Si quelqu'un m'aime, il gardera ma parole, & mon Père l'aimera: & nous viendrons à lui, & ferons demeure avec lui.

24. Ὁ μὴ ἀγαπᾷ με, τὸν λόγον μου οὐ τηρεῖ καὶ ὁ λόγος ὃς ἀκούετε οὐκ ἐστὶ ἐμὸς, ἀλλὰ τῷ πνεύμῳ ὃς με παρῆκε.

Qui ne m'aime, il ne garde point mes paroles. Et la parole que vous oyez n'est point mienne, mais du Père qui m'a envoyé.

25. Ταῦτα λαλάλαμι ὑμῖν παρ' ὑμῖν μέμνη.

Je vous ai dit ces choses demeurant avec vous.

26. Ὁ δὲ ἐνέσταλτος ἐστὶ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὃ πέμψω ὁ πατήρ ἐν τῷ ὀνόματι μου, ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει πάντα, καὶ ὑπομνήσεται ὑμᾶς πάντα ὅσα εἶπον ὑμῖν.

Mais le Consolateur qui est le S. Esprit, que le Père enverra en mon nom, vous enseignera toutes choses, & vous redira en mémoire toutes les choses que je vous ai dites.

21. Qui habet mandata mea, & servare ea: ille est qui diligit me. Qui autem diligit me, diligetur à Patre meo: & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum.

He that hath my commandments, and keepeth them : is he that loveth me : and he that loveth me, shall be loved of my Father : and I will love him : and will be with him, and will give unto him, and will be with him, and will give unto him.

22. Dicit ei Iudas, non ille Iscariotes, Domine, quid factum est, quia manifestaturus es nobis teipsum, & non mundo?

Judas saide vnto him (not Iſcariot) For what is the cause that thou wilt haue the kisse vnto be / and not vnto the worlde ?

27. Respondit Iesus, & dixit ei, Si quis diligit me, sermonem meum servabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.

Jesus answered, and said vnto him:
If any man loue me / he will keepe my
worde / and my Father will loue him /
and we will come vnto him / and will
dwel with him.

24. Qui non diligit me,
sermones meos non servat.
Et sermonem quem audi-
stis non est meus: sed eius
qui misit me Patris.

He that loveth me not / keepeth not
my wordes / and the worde which wee
heare / is not mine / but the Fathers
which sent me.

25. Hæc locutus sum vo-
bis apud vos manens.

These things have I spoken unto
you, being present with you.

26. Paracletus autem, Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia quaecunque dixerō vobis.

But the Comforter / which is the
holie Ghost; whom the Father will send
in my Name; he shall teach you all things
/ and bring all things to your re-
membrance; which I have said to you.

21. Wer meine Gebot hat / vnd helt
sie / der ist / der mich liebet. Wer
mich aber liebet / der wirdt von mei-
nem Vater geliebet werden / vnd ich
werde ihn lieben / vnd mich in offen-
baren.

Huo som haaffuer mine Bud / oc holder dem / hand
er den / som mig elsker. Oc huo mig elsker / hand skal
elstes aff min Fader / oc teg skal elste hannem / oc
obenbare mig saar hannem.

22. Spricht zu ihm Judas / nicht
der Ischarioth: HERR / was ist's /
daß du uns dich wilt offenbaren / vnd
nicht der Welt?

Judas siger til hannem / icke den Yscharioth /
 HENRI / hvad er det / at du vilst obenbare off dig / oc
 icke Verden?

23. Jesus antwortet / vnd sprach
zu ihm : Wer mich liebet / der wirdt
meine Wort halten / vnd mein Vater
wirdt ihn lieben / vnd wir werden zu
ihm kommen / vnd Wohnung bey ihm
machen.

Ihesus suarede / oc sagde til hannem / Duo mig
elster / hand holder mine ord / Oc min Fader skal elste
hannem / oc vil skuæ komme til hannem / oc gøre Vo-
lig hoff hannem.

24. Wer aber mich nicht liebet / der
helt meine Wort nicht. - Und das
Wort das ihr höret / ist nicht mein /
sondern des Vaters der mich gesandt
hat.

Wien huo mig icke elsker/ hand holder icke mine ord.
Oder Dyd som i høre/ er icke mig/ Wien Faderens/
som mig vdsende.

25. Solchs hab ich zu euch geredt / weil ich bey euch gewesen bin.

Saadani haßuer ieg taker til eder/ den stund ieg
haßuer veret hoß eder.

26. Aber der Tröster der heilige Geist / welchen mein Vater senden wirdt in meinem Namen / derselbige wirdt euch alles lehren / vnd euch erinnern alles des / das ich euch gesagt habe.

Men Trøsteren den hellig And / huilken min
Fader skal sende mit Naam / den samme skal lære e-
der det altsammen / oc minde eder paa alt det / som ieg
saade eder.

27. Kdož má přitáhnout mňa/
a zachová mňa / tenť gest křes-
ťan mne miluje: a kdo mne mi-
luje / milován bude od Otce
mého : **Q** pakť gest budu milo-
ván / a žiji s ním se samým ge-
st mu.

Ktorey sic trzymaj rozkazania
 mego / y zachowujecie / ten ci jest
 Eter / mniemajcie / A Eter mniemaj
 luse / brzożę go też miłowal / Warc
 moy / yia go miłowal brzo / kobyś
 wie miu siebie śmego .

22. Křest genu Jādas / ne
onen Mřcarostř: **PA NE** /
co se gest stao / že ggemui theso
sebe saměho nām / a ne Swě
tu ž

Powierdzał mi Judas / nie on
Iskariot / Panie też to jest?
Przeć się czy po namobliwić maś
i nie żwidiu?

27. Odvověď (Hojšs/a
fess: Wylugeli kdo mne/ fess
mau zachowawau bude/ a O:
tes mhg bude gen milowati/ a k
němu přijde/ a přijdeť o
něho věnuje.

Odpowiedział Jezus y rzekł:
 miu! kęśmnie Ego miłuię! Nowe
 moje zadrzymać będzie! A Wiec
 inoywmiłuię go! y do niego przy-
 dziemy! a miłuićkaniu w niego wczys-
 niemy.

24. Kdož ne miluje mne / Kéž
mých nezachovává. A kéž k
rauž jsi přel / neníš má / ale to
ho třešš mne poslal / Dico
wa.

Ktoćmiś nie miłuje / słowci
maich nie zachowują / & słowo
słowe słyszy / nie ustrzeżone / Ale
oniego słowem posłał Wyck

25. Epto wěc mluwíl gŕent
wām/ v wās přebŕage.

Chomel was pernickish &
was megalomaniac.

26. Brěšněl pať ten / genž
geřt Duch Swatý / keržbo
posle Dětwe Gmžnu mēm /
tenť wās naučij wšsem wěcem /
a pŕipomene wām wšectny
wěcy / keržž kōl mlawš gšem
wām.

Lez poćesyciel on Dachtawic:
ry/ Etorego pośle Wielec w imie
mole/ on a was natecy wshy-
biego/ y przewiedzie wam to pas-
meci wshy bto com wam powie-
dial.

י

27. שלמה יעבד אנה לכו
שלמה יעבד אנה לכו
למה יעבד אנה לכו
למה יעבד אנה לכו
למה יעבד אנה לכו
למה יעבד אנה לכו
למה יעבד אנה לכו
למה יעבד אנה לכו

*Io vi lascio la pax, & de la mia pa-
ce: non come la da il mondo. & la do voi
non si turba il cuore vostro: me si seggamente.*

28. שמעתי כי אני אמרתי
לכם אני הולך ואבוא אליכם
אם תאמרוני אני תשמחו כי
אמרתי הולך אנכי אל-האב כי
אבי גדול ממני הוא :

*T'as entendu & dit: chi t'ha detto. Io
so, & vengo a voi. Se voi me amate, certo
vi allegarerete che io vi habbi detto, io so
al Padre: perche il Padre è maggior
di me.*

29. והיא האמרה
לכו עד לא יהיה דמיו
היה תהימוני :

*Et bona se vel' ho detto prima che sia
fatto: accioche quando sarà fatto, voi lo
crediate.*

30. מביל לא אמר
עמכם פנימה אתה
גיר אדכונה דעלמה ובי
לית לה מדרם :

*Io non parlarò piu guetta avec vous:
perche il principe de este mundo, mas no tiene
nada en mi.*

31. אלה ידע עלמה
היהם אנה לאבי ואיכנה
דפקרני אבי הכנת עבד
אנה קומי ואנל מכה :

*Ma questo è il fine, che il mondo co-
nosca, chi amo il Padre, & como il Padre
mi ha comandato, così fo. Levatevi su, an-
diamo via di qui.*

ט

1. אנה אנה ופתח
דשררה ואבי הו פלחא :

*Io sum la vera vite, & meu Padre è il la-
boratore.*

י

27. את שלום עוב אני עמכם
את שלמי נותן אנכי לכם
לא איככה העולם נותן אני
נותן לכם אל-ישחוח לבבכם
ולא יירא :

*La paz os dero, mi paz os doy: no como el
mundo la da, yo os la doy: no se turba vuestro co-
raçon ni tenga miedo.*

28. שמעתי כי אני אמרתי
לכם אני הולך ואבוא אליכם
אם תאמרוני אני תשמחו כי
אמרתי הולך אנכי אל-האב כי
אבי גדול ממני הוא :

*Aneya oydo como yo hos he dicho. Voy ven-
go a vosotros. Si me amasseis, ciertamente go-
zaros hyades (porque he dicho) que voy al Pa-
dre: porque el Padre mayor es que yo.*

29. ועתה אמרתי לכם בטח
יעשה נאם יעשה תאמינו :

*Y sera os lo he dicho antes que se haga: pa-
raque quando se hiziere, creays.*

30. עוד לא רבות אדבר אליכם
כי בנא גשיא העולם ובי לא
היה לו מאומה :

*Y no hablaré mucho con vosotros: Por-
que viene el Principe de este mundo, mas no tiene
nada en mi.*

31. אבל למען ידע העולם
כי אוהב אנכי את-האב וכי
עושה אנכי כאשר צוה אותי
לכן קומי ולכה מפנה :

*Empero paraque conozca el mundo, que a-
mo al padre: y como el Padre me dió el manda-
miento así hago, levantaos, vámos de aqui.*

ט

1. אנכי הוא הגפן אמתי ואבי
הוא הכורם :

*Yo soy la vid verdadera: y mi Padre es el la-
brador.*

י

27. Εἰρήνην ἀφίμαι ὑμῖν, εἰρή-
νην τὴν ἡμεῖς δίδωμεν ὑμῖν· οὐ κα-
θὼς ὁ κόσμος· διδωσὶ ἐγὼ δίδω-
μαι ὑμῖν. μὴ παρεστέαθ' ὑμῶν ἢ
καρδίᾳ, μηδὲ δέλιχθ'.

*Je vous laisse la paix, ie vous donne
ma paix: & ne la vous donne point cō-
me le monde la donne. Votre cœur ne
soit troublé, & ne soit point craint.*

28. Ἡκούσατε ὅτι ἐγὼ εἶπα ὑμῖν,
ὡς ἀγαπᾷ ἐρχόμενος πρὸς ὑμᾶς·
ὡς ἀγαπᾷ με, ἀχρήστ' εἰν, ὅτι εἰ-
πον, παρεστέαθ' ὑμῶν τὸν πατέρα·
ὅτι ὁ πατήρ με μείζων μου ἐστίν.

*Vous avez ouï que ie vous ai dit,
Je m'en vai, & tu m'en vien à vous: &
vous m'aimiez, vous seriez certes ioy-
eux de ce que j'ai dit, Je m'en vai au Pe-
re: car le P'ere est plus grand que moi.*

29. Καὶ νῦν εἶπα ὑμῖν πρὶν γα-
ρίσθαι, ἵνα ὅταν γένηται, πιστέητε.

*Et maintenant ie vous l'ai dit de-
vant qu'il soit advenu, afin que quand il
sera advenu vous croyiez.*

30. Οὐκ εἶπα πολλὰ λαλήσαι μεθ'
ὑμῶν· ἐρχομαι γὰρ ὁ τῷ κόσμῳ ἀρ-
χὴν, καὶ ἐγὼ ἐν ὑμῖν οὐκ ἔχω οὐδέν.

*Je ne parlerai plus guetta avec vous:
car le prince de ce monde vient, & n'a
rien en moi.*

31. Ἀλλ' ἵνα γινῇ ὁ κόσμος· ὅτι
ἀγαπᾷ τὸν πατέρα, καὶ καθὼς ἐ-
νεπαλάμην μοι ὁ πατήρ, οὕτως ποιῶ.
ἐγείρωμαι, ἀγρεύω ἐνταῦθα.

*Mais c'est afin que le monde cog-
ne que j'aime le Pere, & fai ainsi comme
le Pere m'a commandé. Levez-vous,
partons nous d'ici.*

ΣΕΦΑΔ. י

ΕΓώ εἰμι ἡ ἀμπελὶς· ἡ ἀλη-
θινή, καὶ ὁ πατήρ μου ὁ γενη-
γὸς ἐστίν.

*Je suis le vrai sep, & mon Pere est le
vigecton.*

CAP. XIII.

27. Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis: non quomodo mundus dat, ego do vobis. Non turbetur cor vestrum, neque formidet.

Peace I leave with you: my peace I give unto you: not as ye world giveth: I give unto you. Let not your heart be troubled, nor feare.

28. Audistis quia ego dixi vobis, Vado & venio ad vos. Si diligereis me, gauderetur utique, quia vado ad Patrem: quia Pater maior me est.

Ye have heard howe I said unto you I go away: and will come unto you. If ye loved me, ye would verily reioyce because I saide: I go unto the Father: for my Father is greater then I.

29. Et nunc dixi vobis prius quam fiat, ut cum factum fuerit, credatis.

And now have I spoken unto you before it come: that when it is done, ye may believe.

30. Jam non multa loquar vobiscum, venit enim princeps mundi huius, & in me non habet quicquam.

Hereafter will I not speake many things unto you: for the prince of this world cometh, and hath nought in me.

31. Sed ut cognoscat mundus quia diligo Patrem, & sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio: Surgite, eamus hinc.

But it is that the worlde may knowe that I love my Father: and as the Father hath commaunded me, so I doe. Arise, let us goe hence.

CAP. XV.

Ego sum vitis vera: & Pater meus agricola est.

I am the true vine, and my Father is an husbandman.

Das XIII. Capitel.

27. Den Frieden lasse ich euch: meinen Frieden gebe ich euch: Nicht gebe ich euch wie die Welt gibt. Euer Herz erschrecke nicht: vnd fürchte sich nicht.

Ic gader eder Fred: min Fred giffuer ieg eder. Ic giffuer eder icke som Berden giffuer. Eders Herde forschdis icke: oc fürchte sig icke.

28. Ihr habt gehöret: daß ich euch gesagt habe: Ich gehe hin: vnd komme wider zu euch. Hattet ihr mich lieb: so würdet ihr euch freuen: daß ich gesagt habe: Ich gehe zum Vater: denn der Vater ist größer denn ich.

I horde: at ieg sagde eder: Ieg gaar bort: oc kommer til eder igen: Haddet mig kjær: da glædte eder: at ieg sagde: Ieg gaar til Faderen: Thi Faderen er større end ieg.

29. Vnd nun hab ichs euch gesagt: ehe dennes geschicht: auff daß: wenn es nun geschehen wirdt: daß ihr glaubet.

Det ieg sagde eder det nu: før end det skeer: saa det: naar som det nu skeer: at I skulle tro.

30. Ich werde fortmehrer nicht vil mit euch reden. Denn es kombt der Fürst diser Welt vnd hat nichts an mir.

Ieg skal her efter icke tale mere med eder: Thi denne Verdens Fyrste kommer: oc haaffuer intet med mig.

31. Aber daß die Welt erkenne: daß ich den Vater liebe: vnd ich also thue: wie mir der Vater gebotten hat. Stehet auff: vnd lasset vns von hinnen gehen.

Men at Berden skal kende: at ieg elsker Faderen: oc ieg gør saa: som Faderen bød mig. Staaar op: oc lader oss gaa bort.

Das XV. Capitel.

Ich bin ein rechter Weinstock: vnd mein Vater ein Weingärtner.

Ic er icke Vintræ: oc min Fader er en Vingårdes mand.

Kapitola XIII.

27. Potog zstawugi wam: potog miąg dāwām wām: ne pafu Swē dāwā: nā dāwām wām. Nermutij se Erder was se/ant se strachudg.

Potog zstawugi wam: potog miąg dāwām wām: ne pafu Swē dāwā: nā dāwām wām. Nermutij se Erder was se/ant se strachudg.

28. Stofeli aſte/ ſe nā ſell gſem wām: ſdu/ a zaſe yſu: gduſ wām. Voſſie mne mto: waſt/ radomaliſtoſſie ſe om: ſem/ ſe aduſ Dce/ neſ Dce: wēſſij mne geſt.

Stofeli aſte ſem ſa wām po: wēſſijal/ Ochozcy wroce ſie do was gbyoſcie mne mto: wā: wioybyſcie ſie wēſſijal ſem wām: powēſſijal/ Ibe do Dce/ bō Dce: wēſſijal mne geſt.

29. A nynij powēſſij gſem wām/ pwrē neſſij ſe ſiatio/ ſduſ ſe ſiane/ abyſſie wēſſij.

Detazicem wām powēſſijal: pwrē tym niſ ſie ſiatio/ iſ gdy ſie: tho ſiatio ſebyſcie mne geſt.

30. Biſ ne mnoſo mluwiti: but uſ wām: nebo geſt pwrē: Knijſe tohoto Swēta/ a na mne nēmā niſchthoſ.

Iuſ dater: wām wile mowic: nie bede/ abowiem iſ ſie: Knijſe Swēta: rego/ a we mne: nie mne.

31. Ale abo poznat Swēta/ ſe nā mluſi: Dce/ a pafuſ ni: Pwrē: anſi dal Dce/ taſ ſi: mne. Wſiatio/ pwrē: oduſ: to.

Alizby poznat Swēta/ ſe ſa mluſi: Dce/ a knijſe mne: tohoto Swēta/ taſ ſi: mne: Wſiatio/ pwrē: oduſ: to.

Kapitola XV.

Ja gſem winnſ ſinen pra: wſ/ a Dce miąg Winaſ: geſt.

Iam teſt onā winnſ mne: ſe: Sprawdzam/ a Dce: moy ſi: winnſ: ſem.

טו

כל שבשתה דבי פארא
לא תהבא שכול לה ואדא
דדבא פארא מדבא לה
דבארא סגאא תיתא :

*Exi ergo de domo patris et matris
no fructus, et quicquidque fructus
munda, accipies faciem pro fructu.*

אנתון מו ברו דבין
אנתון מטול מלתא
דמלתא צמכון :

*Verum si te munda per la parola de
de par la.*

הווי בי ואנא בכין א
איכנא דשבשתה לה
משכנא דהתל פארא
מן נבשא אן לא מדבא
בשבשתה דבא אדא
אנתון אן לא תדור בי :

*State in me, et in vobis. Si come il pampano
non può da se stesso far frutto, se non
sta in la vite, così ne voi ancora a se
non state in me.*

אנא אנתא דבשתא
אנתון שבשתה מן
דמקנא בי ואנא פארא
מיתא פארא סגאא
מטול דדלא אנתא
מסכחין אנתון למעבד
מיד :

*Io sum la vite, et vos siete ramos. Qui
sta in me, et in mihi, fac multo frutto. im-
pero he senza me vos non potete far niente.*

אן לא דין אנתא מדבא
בי מסכתא לדא
שבשתה דבשא ולדא
דמין לה בנבא דהתאקד :

*Se aliquis non stiterit in me, et
fructus non faciet, et si sciam, poterit
eum, et egerit in me, et abbi-
giam.*

אן דין תדיון בי ומלי
דיון בכין בל מן
דבשמן למשאל תהני
לכון :

*Se vos stiteritis in me, et meae
paroles manerent in vobis, demandez
tout ce que vous voudrez, et il vous
sera fait.*

טו

כל זמורה בי אשר איננה
עשה פרי ישתנה וכל אשר
עשה פרי יטהרנה לעשות פרי
רב :

*Todo pampano que en mi no lleua fruto,
quitarlo ha y todo aquel que lleua fruto, limpi-
arlo ha, para que lleue mas fruto.*

ומעל טהרי אנתם בעבור
הדבר אשר דברתי אליכם :

*Y vosotros seys limpios por la palabra que
os he hablado.*

דבק עמי ואני לעמכם
כאשר הזמורה איננה תוכל
לעשות פריה ממנה אלא
תדבק בגפן לו אם לא אנתם
אם לא עמי תדבקון :

*Estad en mi, y yo en vosotros. Como el pampano
no puede llevar fruto de si mismo, si no e-
stuviere en la vid, así ni vosotros, si no estuviere-
des en mi.*

אני הוא הגפן ואנתם הזמורות
הדבק בי ואני בו הוא יעשה
פרי רב כי מבלי עדי לא תוכלו
לעשות מאומה :

*Yo soy la vid, vosotros los pampanos; el que
está en mi, y yo en él, este lleva mucho fruto (por-
que sin mí nada podéis hacer.)*

אם איש לא דבק בי ישלך
החוצה בזמורה ותבש יאסבוה
ובאש ישליסה לבער :

*El que en mi no estuviere, será echado fue-
ra como mal pampano, y secaráse, y cogerálos, y
echarlos en el fuego, y arden.*

אם תדבקו בי ודברתי יהיו
בכם וכל אשר תשאלו
יתנה לכם :

*Si estuviereis en mi, y mis palabras estu-
vieren en vosotros, todo lo que quisierdes pediréis,
y os será hecho.*

טו

2. Πάν κλήμα ἐν ἐμοὶ μὴ φέρον
καρπὸν, αὐτὸ αὐτῷ καὶ παρὰ τὸ παρ-
εῖ φέρον, καὶ θείξεται αὐτὸ, ὥστε πλεονέ-
σαι καρπὸν φέρει.

*Il taille tout le sarment qui ne porte
point de fruit en moi, & estonne de tout
celui qui porte fruit, afin qu'il porte
plus de fruit.*

3. Ἡδὴ ὑμεῖς καθαίρετε ἐστὶν λέγει
λέγει ἐν λαλῶντα ὑμῶν.

*Vous estes la nets pour la parole que
je vous ai dite,*

4. Μείνετε ἐν ἐμοὶ, καὶ γὰρ ἐν ὑ-
μῶν. καθὼς τὸ κλήμα οὐ δύναται
καρπὸν φέρει, εἰ μὴ ἐνταῦθα, ἐστὶν μὴ
μάλιστα ἐν τῇ ἀμπέλῳ, ἔτι καὶ ὑ-
μεῖς, ἐστὶν μὴ ἐν ἐμοὶ μάλιστα.

*Demurez en moi, & moi en vous. Car
me le sarment ne peut de lui-même
porter fruit, s'il ne demeure au séspe
vous aussi semblablement, si vous ne de-
murez en moi.*

5. Ἐγὼ εἰμι ἡ ἀμπέλῳ, ὑμεῖς
τὰ κλήματα, ὃ μὴ εἰς ἐμοὶ, κα-
γὰρ ἐν αὐτῷ, ἐστὶν φέρει καρπὸν
καὶ ὡς ἐπὶ χροῖς ἐμὸς οὐ δύνα-
ται καρπὸν εἶναι.

*Je suis le sep. & vous en estes les sa-
mens. Qui demeure en moi, & moi en
lui, porte beaucoup de fruit. car hors
de moi vous ne pouvez rien faire.*

6. Ἐὰν μὴ τις μένη ἐν ἐμοὶ, ἐκλή-
θη ἔξω ὡς τὸ κλήμα, καὶ ἐξηρα-
νῇ, καὶ σπάρῃ αὐτὸν, καὶ εἰς
τὸ πῦρ βάλλουσι, ἔ καίεται.

*Si quelqu'un ne demeure en moi, il est
jeté hors comme le sarment, & le sèche
puis on l'amasse, & le met on au feu, &
brûle.*

7. Ἐὰν μείνητε ἐν ἐμοὶ, ἔτι καὶ με-
τατά με ἐν ὑμῶν μάλιστα, ἐστὶν θέλη-
τε αἰτῆσαι ὅτι, καὶ γνήσεται ὑμῶν.

*Si vous demeurez en moi, & mes
paroles demeurent en vous, demandez
tout ce que vous voudrez, & il vous se-
ra fait.*

2. Omnem palmitem in me, non ferentem fructum, tollet eum : & omnem qui fert fructum, purgabit eum, ut fructum plus afferat.

Every branch that beareth not fruit
is in me; he taketh away; and every one
that beareth fruit, he purgeth it; that it
may bring forth more fruit.

3. Iam vos mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis.

Nowe are ne c'ane through the
worde, which I haue spoken vnto you.

4. Manete in me: & ego in vobis sicut palines non potest ferre fructum à semetipso, nisi manserit in vite: sic nec vos, nisi in me manseritis.

Abide in me, and I in you: as the branch can not beare fruit of it selfe: except it abide in the vine, no more can ye, except ye abide in me.

5. Ego sum vitis: vos palmites, qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum: quia sine me nihil potestis facere.

I am the vine: ye are the branches:
 hee that abideth in me / and I in him /
 the same bringeth forth much fruite: for
 without me can ye do nothing.

6. Si quis in me non manserit, mittetur foras sicut palmes: & arefcet, & colligent eam, & in ignem mittent, & ardet.

If a man abide not in me, he is cast
forth as a branch, and withereth: and
men gather them, and cast them into the
fire, and they burne.

7. Si manseritis in me, & verba mea in vobis manserint: quodcumque volueritis petitis, & fiet vobis.

If he abide in me, and my wordes
abide in you, as I haue said, and
shall be done to you.

2. Einen jedlichen Kaben an mir / der nicht frucht bringet / wirdt er weggenommen / vnd einem jedlichen der da frucht bringet / wirdt er reinigen / daß er mehr frucht bringe.

Huer Qurst paa mig / som icke bær Fruet / skal
 handbære tage / Oc huer som bær fruct / skal hand
 te / oc hand skal bære mere Fruet.

3. Ir seht jetzt rein / vmb des Wortes willen / das ich zu euch geredt habe.

3ere nu rene / for det Døds Skyld / som leg rasede til
 eder

4. Bleibet in mir / und ich in euch.
Gleich wie der Rebe kan keine Frucht
bringen von ihm selber / er bleibe
dem am Weinstock / Also auch ihr
nicht / ihr bleibet dem an mir.

Bliffuer i miq oc teg i eder. Siac sem Quisten icfe
fand bare Gruet aff siq self / vden bond i Suer paa
Dintræet / eigesaa oc icfe i, vde i bliffuer i miq

5. Ich bin der Weinstock / ihr seht
die Reben. Wer in mir bleibet / und
ich in ihm / der bringet vil Frucht / den
ohn mich köndt ihr nichts thun.

Seget Winteræt / i ere Quistene. No seer bliff
ner i mig / oc teg i haanen / I and bær megen fruct
Eti yden Wieg lunde i mig gere.

6. Wer nicht in mir bleibet / der wird
weggeworffen / wie ein Rebe / vnd
verdorret / vnd man sammlet sie / vnd
wirfft sie ins feuer / vnd muß bren-
nen.

Hus som icke bliffuer i mig / Hand skal bortkastis /
som en Quist / oc wine oc mand sancter dem / oc ka-
ster dem i ilden / ar brende.

7. So ihr in mir bleibet / vnd mein Wort in euch bleiben / werdet ihr bitten was ihr wolt / vnd es wirdt euch widerfahren.

Der som i bliffue i mig / oc mine ord bliffue i eder /
da skule i bede huad i vilde / oc det skal viderfa, is der.

2. Kaſſau rato leſt ſterā;
wemně neneſe Dwotee/ odře
že gi: a kaſſau ſterā; neſe D
wotee/ wotijſt gi, abo hožně
gſſj Dwotee neſia.

Хотѣла іакожъ въ мнѣ нѣ
принести. а. омови одѣние, а
мѣла. іако прѣноши омови оц
и іако. а. о. а. іако омови прѣ
ноша.

2. Eijwen Eijfighe, pro tē
 fterauß ghem m. u. u. w. m.

30, wy jesteście czystymi dla
 słowa Bożego, nie poucieżali.

4. Zústaňte; krmte / a pã
 n wã. Dãte; vãtořst nemũ;
 něřt Dvete sama od sebe /
 neof; a nã přt krmu / teř h wv /
 g d nã kã zúřtãnetewe mã.

11. *Heß Say dieß we mense & so w
 was: bo also thoreß die moze
 pe. vmeß ewocn sünd: siebre ies
 si nie bödie iwek. w mñe ey
 thake am wy iess we mense tewe
 nie bediue.*

5. Vāt skinn innþēnen / a
wyratolshī: þō þuostarāwe
mūz a hāw nēm ten nese. Di
wetez mūchē / nebo bezzinne
nīc nemūzaz vōmīz.

Ja ciem ięsi mącię i & wykie
s. latore i; ten który męsię me
mnie y w kim a e; męsię ten
pryposi w ięsi owo; bo przys
mnie nie męsi męsię w ięsi.

6. Nežylanešl šdowe mně /
wpyržen bude wen pako rato:
lešl / a wchnešl / a žbrauž qcy a
na ohešl wyrbau / a šhojž.

Jesliż przy mamie trwać nie
 będzie / tedy precz wyrzucenym
 będą. wnieść do latorki wzięcie /
 y potym w latorki zolierai y do
 ognia tuczą a pogotai.

7. Zústaneteli we mně/a slo:
wa ma zústanawli w reás/ zae
folt budete chytjy prespu, slas
ně se wám.

Jeśliż w mnie trwać będziecie
a słowá trz moie w was trwać be-
da i ego folwtek będziecie chcieć
prościć y słanie się wam.

טו

8 בְּהֵימָה מִשְׁתַּבַּח אֲנִי
בְּפִי אֲנִי סִימָא תִּתִּין
וְתִהְיוּן תַּלְמִידֵי :

In questo è glorificato il Padre mio, che voi apprezzate molto frutto, e state fatti miei discepoli.

9 אִיכָנָה דְּאֶהְבֵּי אֲבִי
אִף אֲנִי אֶהְבֶּתְכוֹן קִוּ
בְּרַחֲמֵי יְהוָה :

Si come il Padre ha amato me, così ho io amato voi, state nel mio amore.

10 אִן פִּקְדֵי תִטְרוֹן ת
תִּקְרוֹן בְּחֻבָּא דְּיָלִי אִיכָנָה
דְּאֶהְבֵּי נִטְרָת פִּקְדֵינִי
דְּאֶהְבֵּי נִמְקָא אֲנִי
בְּחֻבָּה :

Se voi osservate i miei comandamenti, state nel mio amore, si come io ho osservato i comandamenti di mio Padre, e sto nel suo amore.

11 הָלִין מִלֵּלֵי עֲמֻכּוֹן
וְהָיוּתִי הָיִינוּ בְּכוֹן
וְהִשְׁתַּמְלָא חֲדִיתְכוֹן :

Io vi ho parlato queste cose, acciò che la mia amarezza sia in voi, e l'allegranza vostra sia compiuta.

12 הָיוּ פִּקְדֵי תִתְבָּחוֹן חֵד
לְהֵד אִיכָנָה דְּאֶהְבֵּי
אֶהְבֶּתְכוֹן :

Questo è il mio comandamento, che voi vi amiate l'un l'altro come io amo voi.

13 חֻבָּא דְּבִין מִן הֶגֶץ
לִית דְּאֶהְבֵּי נִפְשָׁה יָסִים
חֲדָה רַחֲמֻנִי :

Nemo ha maggiore amor di questo, cioè, quando qualcuno mette la sua vita per i suoi amici.

14 אֲנִתְּחוּ רַחֲמֵי אֲנִתְּחוּ
תַּעֲבִדוּן כָּל דְּמִפְקָד אֲנִי
לְכוֹן :

Vi farete miei amici, se voi fate tutto ciò che io vi comando.

15 לֹא מִכִּיל קִרָּא אֲנִי
לְכוֹן עֲבָדָה מִטּוֹל דְּעִבְדָּה
לְבָנָה יָדַע מִנָּה עֲבָד מִרָה
רַחֲמֵי דִין קִרְתְּכוֹן מִטּוֹל
כָּל דְּשִׁמְעוֹת מִן אֲבִי
אֲדַעְתְּכוֹן :

Io non vi dico più serui, perciocchè il seruo non è quello che fa il suo signore, ma verbo d'atti amici, per tanto che ho fatto noto tutto ciò che ho udito da mio Padre.

טו

8 בּוֹנֵה נִאֲדָר אֲבִי אֵם בְּרִי
רַב תַּעֲשֵׂוּ וְתִלְמִידֵי תִהְיוּ :

En esto es clarificado mi Padre, en que lleueys mucho fruto : y seays mis Discipulos.

9 בְּאִשָּׁר אֶהְבֵּי תֵאָבִי כִן אֲנִי
אֶהְבֶּתִי אֲתֶכֶם דְּבָקוּ בְּאַהֲבָתִי :

Como el Padre me amó, tambien yo os he amado, estad en mi amor.

10 אֵם מִצְוֹתֵי תִצְרוּ דְּבָקוּ
בְּאַהֲבָתִי בְּאִשָּׁר אֲנִי נִצְרָתִי
מִצְוֹת אֲבִי וְדָבַק בְּאַהֲבָתִי :

Si guardades mis mandamientos, estareys en mi amor, como yo tambien he guardado los mandamientos de mi padre, y estoy en su amor.

11 וְזֵאת תִּהְיֶה דְּבָרִי אֵלֵיכֶם
אִשָּׁר תִּדְבַק בְּכֶם שְׂמִיחָתִי
וְשִׂמְחָתְכֶם תִּכְלֹא :

Estas cosas os he hablado para que mi gozo este en vosotros, y vuestro gozo sea cumplido.

12 וְזֵאת הִיא תִּמְצִוֹתִי אִשָּׁר
תִּתְבָּחוּן אִישׁ אֶת-רֵעֵהוּ בְּאִשָּׁר
אֲנִי אֶהְבֶּתִי אֲתֶכֶם :

Este es mi mandamiento Que os ameys los unos a los otros como yo os amo.

13 אֶהְבֶּה גְּדוּלָּה עַל-זֵאת לְאִישׁ
לֹא הָיָה לוֹ כִּי אֵם אִשָּׁר יָשִׁים
אִישׁ אֶת-נַפְשׁוֹ עַל-רֵעֵהוּ :

Nadie tiene mayor amor que este, que ponga alguno su alma por sus amigos.

14 אֲתֶכֶם רֵעֵי הָיוּ אֵם תַּעֲשֵׂוּ
כָּל-אִשָּׁר אֲנִי מִצְוֶה אֲתֶכֶם :

Vosotros soys mis amigos, si haziendes las cosas que yo os mando.

15 עוֹד אֲנִי קוֹרָא לְכֶם עֲבָדִים
כִּי עֲבָד אֲנִי יוֹדַע מִה עֲשֵׂה
אֲדַוֶּה כִּי אֵם אֲמַרְתִּי כִּי רֵעֵי
אֲזֵם כִּי כָּל אִשָּׁר שְׂמִיעָתִי
מֵאֲבִי הוֹדַעְתִּיכֶם :

Ya no os diré siervos, porque el siervo no sabe lo que haze su señor, mas heos dicho amigos, porque todas las cosas que oyde mi Padre, os he hecho nororias.

11.

8. Ἐν τούτοις ἐδόξασθη ὁ πατήρ μου, ὅτι καὶ πολλὴν καρπὴν φέρητε, καὶ ὄντες οἱ ἐμὸι μαθηταί.

En cela est glorifié mon Père que vous apportiez beaucoup de fruit, & lors deviendrez vous mes disciples.

9. Καθὼς ἡγάπησέν με ὁ πατήρ, καὶ γὰρ ἡγάπησεν ὑμᾶς, μένωτα ἐν τῇ ἀγάπῃ τῇ ἐμῇ.

Comme le Père m'a aimé, ainsi aussi vous ai-je aimés demeurez en mon amour.

10. Ἐὰν πῶς ἐντολάσῃ μιν τηρήσειν, ὥστε ἔσται ἐν τῇ ἀγάπῃ μου, καθὼς ἐγὼ κατέκατο τὰς ἐντολὰς τοῦ πατρὸς, καὶ μένω αὐτῷ ἐν τῇ ἀγάπῃ.

Si vous gardez mes commandemens, vous demeurerez en mon amour: comme j'ai gardé les commandemens de mon Père, & je demeure en son amour.

11. Ταῦτα λαλῶμεθα ὑμῖν, ἵνα ἡ χαρὰ ἣ ἐστὶ ἐν ὑμῖν μείνη, καὶ ἡ χαρὰ ὑμῶν πληρηθῇ.

Je vous ai dit ces choses afin que ma joye demeure en vous, & que votre joye soit accomplie.

12. Αὕτη ἐστὶ ἡ ἐντολὴ ἣ ἐστὶ, ἵνα ἀγαπᾷτε ἀλλήλους, καθὼς ἡγάπησεν ὑμᾶς.

C'est ici mon commandement que vous vous aimiez l'un l'autre, comme je vous ai aimés.

13. Μείζονα πώτης ἀγάπης οὐδεὶς ἔχει, ὡς τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἵδῃ ὑπὲρ τοῦ φίλου αὐτοῦ.

Nul n'a plus grande amour que ce- lui-ci, alluoir quand quelqu'un met son ame pour les amis.

14. Ὅσοι φίλοι με εἰσὶ, ὅσοι ποιῇ- τὰ ὅσα ἐγὼ ἐντολῶμαι ὑμῖν.

Vous serez mes amis, si vous faites tout ce que je vous commande.

15. Οὐκ εἶμι ὑμᾶς λέγων ὀνόματι, ὅτι ἰδὼν οὐκ οἶδα τί πλεονέκτησεν ὁ κύριος ὑμῶν ὅτι ἡγάπησεν ὑμᾶς, ὅτι πᾶν τὸ ἡκουσθέν ἐστὶ τῷ πατρὶ ὅς με, ἐγὼ εἶπα ὑμῖν.

Je ne vous appelle plus seruiteurs, car le seruiteur ne fait que son maître fait, mais je vous ai nommés mes amis, pour- tant que je vous ai fait connoître tout ce que j'ai ouï de mon Père.

8. In hoc glorificatus est Pater meus, ut fructum plurimum afferatis, & efficiamini mei discipuli.

Herein is my Father glorified in that he hath made many disciples.

9. Sicut dilexit me Pater, & ego dilexi vos. Manete in dilectione mea.

As the Father hath loved me, so hath he loved you: continue in my love.

10. Si praecepta mea servaveritis, manebitis in dilectione mea, sicut & ego Patris mei praecepta servavi, & maneo in eius dilectione.

If ye shall keep my commandments, ye shall abide in my love; as I have kept my Father's commandments, and abide in his love.

11. Hec locutus sum vobis: ut gaudium meum in vobis sit, & gaudium vestrum impleatur.

These things have I spoken unto you, that my joy might remain in you, & that your joy might be full.

12. Hoc est praeceptum meum, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos.

This is my commandment, that ye love one another, as I have loved you.

13. Maiorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis.

Greater love than this hath no man: when any man bestoweth his life for his friends.

14. Vos amici mei estis, si feceritis quae ego precipio vobis.

Ye are my friends, if ye do what I command you.

15. Jam non dico vos servos: quia servus nescit quid faciat dominus eius, Vos autem dixi amicos: quia omnia quaecunque audivi à Patre meo, nota feci vobis.

Henceforth shall I call you not servants: for the servant knoweth not what his master doeth: but I have called you friends: for all things that I have heard of my Father have I made known to you.

8. Darinnen wirdt mein Vater gehret / daß jr vil Frucht bringet / vnd werdet meine Jünger.

Der vdt skal min Vader eris / at i bare megen Fruct / oc bliffue mine Disciple.

9. Gleich wie mich mein Vater liebet / also liebe ich euch auch. Bleibet in meiner Liebe.

Elge som min Vader elsker mig / saa elsker oc ieg eder. Bliffuer i min kærlighed.

10. So ihr mein Gebot haltet / so bleibet ihr in meiner Liebe / gleich wie ich meines Vaters Gebot halte / vnd bleibe in seiner Liebe.

Der som i holde mine Bud / da bliffue i i min kærlighed / lige som ieg holder min Vaders Bud / oc bliffuer i hans kærlighed.

11. Solches rede ich zu euch / auff daß meine Freude in euch bleibe / vnd euer Freude vollkommen werde.

Saadant raser ieg til eder / at min Glæde skal bliffue i eder / oc eders glæde skal bliffue fuldkommen.

12. Das ist mein Gebot / daß ihr euch untereinander liebet / gleich wie ich euch liebe.

Der er mit Bud / at i skulle elske huer andre. Lige som ieg elsker eder.

13. Niemand hat grössere Liebe / denn die / daß er sein Leben leisset für seine Freunde.

Ingen haaffuer større kærlighed end denne / at hand lader sit liv for sine Venner.

14. Ihr seht meine Freunde / so ihr thut was ich euch gebiete.

Ier mine Venner / der som i gøre hvad ieg binder eder.

15. Ich sage hinfort nicht / daß ihr Knecht seht / denn ein Knecht weiß nicht was sein Herr thut / Euch aber habe ich gesagt / daß jr Freunde seht / denn alles was ich habe von meinem Vater gehört / hab ich euch kund gemacht.

Ieg siger icke lenger / at i ere Slaver / Thi en Slave ved icke / hvad hans Herre gør. Men ieg haaffuer i gsaad / at i ere Venner / Thi alt det som ieg hørde af min Vader / haaffuer ieg kundgjort eder.

8. Womē osławen gest Otec mój / aboście mnohý aužíteč přinesl / a učiněni byli moji učedníci.

W tym czasie uwielbion Ociec mój / iżbyście wy wiele owoców przyniesli / a będąciami moimi uczniami.

9. Jako milował me Otec / y já miloval sem vás. Zůstáňtež milování mým.

Jako nyní miloval Ociec mój / y já milovalem was / trpějtež a byw o mý milosti mojej.

10. Budetež zachovávatí přikázání má / zůstánete v mém milování: Jakož y já přikázání Otce svého jsem zachoval / y zůstávám v jeho milování.

Jestliž rozkazania moje zachováte / budetež v mém milování: Jakož y já rozkazania Otce svého jsem zachoval / y zůstávám v milosti jeho.

11. Tyto věci mluvím s vami / aby radost má zůstala v vás / a radost vaše aby byla naplněna.

Co nyní mluvím s vámi / aby ona veselost zůstala v vás / a vaše veselost aby byla vyplněna.

12. Totož gest přikázání mé / abyste se milovali mezi sebou / jakož y já miloval jsem vás.

Co nyní moje rozkazanie / aby se vzájemně milovali / jakož y já miloval.

13. Nejvyšší milování nad to žádný nemá / než aby život svůj kdo položil za přátel své.

Nevyšší nad to milosti žádný nemá / jednoť kdy kdo život své kladie za své přátele.

14. Vy přátelé moji gste / učinítež to cožkoli já přikázám.

Wy nejlepší přátele moji / učinítež cožkoli to cožkoli já rozkazuji.

15. Již vás nebudu nazývatí Služebníky / neb Služebníci nazývají coby činil Pán jeho. Ale vás jsem nazval přáteli: neb všecky věci kteréž jsem slyšel od Otce svého / znám jsem vám psati.

Již vás budu nazývat služebníky / když sluga neví co činí / on jehož všeč znám psati budu vám.

טו

16 לא רָבִיתִי אֶתְכֶם ג
גְּבִיתוֹכֶם אֶלֹא אֶנֶּה הו
גְּבִיתֶכֶם וְכַמְתִּיכֶם דֹּאף
אֶתְכֶם תִּשְׁמְרוּן הִיתֶם פ
בְּאֶרֶץ וּבְפָאֶרֶיכֶם יִהְיוּ
דְּבַר דִּתְּשִׁימוּן לְאֶבְרָם
יִתֵּל לְכֶם :

*Foi non habete eletto me, ma io ho
electi voi. & homini ordinati accioche voi
audiate, & apponiate del frutto. & al vo-
stro frutto sia permanente a fine che cio
che voi domandate al Padre nel nome
mio, egli ve lo dia.*

17 הִלִּין מִפְּקֹד אֶנָּה לְכֶם
דְּתִתְּבוֹן חֵד לְחֵד :

*Queste cose vi comando, a fine che
voi si amate l'un l'altro.*

18 וְאִן עֲלִמָּה סִנָּה לְכֶם
דְּעוּ דְּקִדְמִיכֶם לִי סִנָּה :

*Se il mondo v'ha in odio, sappiate
che egli ha in odio me prima che
voi.*

19 וְאֵלֶּי מִן עֲלִמָּה ה
הִיתִיכֶם עֲלִמָּה לְדִילָה רַחֵם
הִנֵּה אֶלֹא לֹא הִנֵּתִיכֶם מִן
עֲלִמָּה אֶנָּה עִיד גְּבִיתֶכֶם
מִן עֲלִמָּה מְטוּל הִנֵּה סִנָּה
לְכֶם עֲלִמָּה :

*Se vos fusseis flati del mundo, il mun-
do amareche que, che fusse suo. Dunc,
preche vos non sete del mundo, ma io vi
ho electi del mundo, pero il mundo v'ha in
odio.*

20 עֲהִרִי מִלְּתָא דְּאֶנָּה
אֶמְדָּת לְכֶם דְּלִית עֲבָדָה
דְּרַב מִן כִּדְּרָה אִן לִי דְּרַבִּי
אֶף לְכֶם דְּרַבִּי יִהְיוּ
מִלְּתִי נִטְרוּ אֶף דִּילְכֶם
יִטְרוּ :

*Recordatevi della parola che io v'ho
detta, che il servitore non e maggior del
suo pastore. Se e si hanno perseguitato me
per, perseguitarano ancor voi: se hanno of-
feso me, a la mia parola, offeruarano an-
cor in vostra.*

טו

16 אֲתֶם לֹא בְּחַרְתֶּם בִּי כִי
אֲנִי אֶנֶּה בְּחַרְתִּי בְּכֶם וְשִׁמְרִי
אֶתְכֶם לְהִלּוֹךְ וּלְגָדוֹל וּלְעֲשׂוֹת
בְּרִי וּבְרִיכֶם יָקוּם לְמַעַן כֹּל
אֲשֶׁר תִּשְׁאַלּוּ מִן הָאֵל בְּשִׁמִּי
יִתֵּן לְכֶם :

*No me elegistes vosotros a mi más yo los
elegie a vosotros: y os he puesto para que vays y
lleueys fruto: y vuestro fruto permanezca, para
que todo lo que pidierdes del Padre en mi nom-
bre, el os lo de.*

17 הִנֵּה הָאֵל מְצִיחַ אֶנֶּה לְכֶם
אֲשֶׁר תִּתְּבוֹן אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ :

*Esto os mando, Que os ameys los vnos a
los otros.*

18 אֲנִי יִשְׁנָה אֶתְכֶם הָעוֹלָם
דְּעוּ כִי־לְפָנֶיכֶם שִׁנָּה אֶנֶּה :

*Si el mundo os aborrece, sabed que a mi me
aborreció antes que a vosotros.*

19 אֲנִי מִן־הָעוֹלָם הִיִּיתִי
וְגַם הָעוֹלָם אָהֵב אֶת־אֲשֶׁר לוֹ
וְכִי מִן־הָעוֹלָם לֹא הָיִים כִּי
אֲנִי אֶנֶּה בְּחַרְתִּי בְּכֶם מִן
הָעוֹלָם עַל כֵּן שִׁנָּה אֶתְכֶם
הָעוֹלָם :

*Si fuerades del mundo, el mundo amaria lo-
que es suyo. mas porque no soys del mundo, an-
tes yo os elegi del mundo, por esso os aborrece el
mundo.*

20 זְכֹרוּ לְדָבָר אֲשֶׁר אֶנֶּה אֶמְרִיתִי
לְכֶם הָעֵבֶד אִינוּ גָדוֹל מֵאֲדוֹנָיו
אֲנִי אֶתִּי דְּרַבִּי וְגַם אֶתְכֶם
יְרַבִּי אֲנִי אֶת־דְּבָרִי נִצָּח וְגַם
אֶת־דְּבָרֶיכֶם יִצָּחוּ :

*Acordaos de la palabra que yo os he
dicho, No os el siervo mayor que su Sennor. si
a mi me han perseguido, tambien a vosotros
perseguiran: si han guardado mi palabra, tam-
bien guardarán la vuestra.*

16.

16. Οὐχ ὑμεῖς με ἐξελέξαθε, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελέξαμην ὑμᾶς, καὶ ἵκηκα ὑμᾶς. ὅτι ὑμεῖς ὑπακούετε καὶ παρατὴν φέρητε, καὶ ὁ καρπὸς ὑμῶν μένει ἵνα ὁ πατὴρ αἰτήσῃ τὸ πᾶν ὃ ἐστὶν ἐν τῷ ὀνόματί μου, δῶ ὑμῖν.

Ce n'est point vous qui m'avez effeu, mais c'est moi qui vous ai effeus, & qui vous ai elabius: afin que vous alliez, & apportiez fruit, & que votre fruit soit permanent: a ceile fin que tout ce que vous demanderez au Pere en mon nom, il le vous donne.

17. Ταῦτα ἐπιτέλλω ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους.

Je vous commande ces choses, afin que vous vous aimez l'un l'autre.

18. Εἰ ὁ κόσμος ὑμᾶς μισᾷ, γινώσκετε ὅτι ἐγὼ πρῶτον ὑμῶν μισήκαμ.

Si le monde vous a en haine, sachez qu'il m'a eu en haine premier que vous.

19. Εἰ ἐκ τῷ κόσμῳ ἦτε, ὁ κόσμος ἀγαπᾶ ὑμᾶς. ἀλλ' ἐγὼ ἐξελέξαμην ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου, διὰ τὴν μισίαν ὑμᾶς ὁ κόσμος.

*Si vous eussiez esté du monde, le monde aueroit ce qui seroit sien. or pour-
ce que vous n'êtes point du monde, mais
que ie vous ai effeus du monde, pourcât
le monde vous a en haine.*

20. Μνημονεύετε τοῦ λόγου ὃ ἐγὼ εἶπα ὑμῖν, ὅτι ἐγὼ δὲ ἄλ-
λ' οὐκ ἐγὼ εἶμι ἰδιώτης, καὶ ὑμεῖς διώξεσθαι εἰ τὸν λόγον μου ἡ-
τήρησα, καὶ τὸ ὑμῶν τὴν ἡγή-
σιν.

*Ayez souvenance de la parole que ie
vous ai dite. Que le serviteur n'est point
plus grand que son maistre. s'ils m'ont
persecuté, aussi vous persecuteront-ils:
s'ils ont gardé ma parole, aussi garde-
ront ils la vôtre.*

16. Non vos me elegistis: sed ego elegi vos, & posui vos ut eatis, & fructum afferatis, & fructus vester maneat: ut quodcunque petieritis Patrem in nomine meo, det vobis.

He hath not chosen me; but I have chosen you: and ordained you that ye goe and bring forth fruit: and that your fruit remaine: that whatsoeuer ye shall aske of the Father in my Name he may giue it you.

17. Hæc mando vobis, ut diligatis invicem.

These things commande I you; that
ye love one another.

18. Si mundus vos odit:
scitote quia me priorem vo-
bis odio habuit.

If the world hate you, ye know that it hated me before you.

19. Si de mundo fuissetis: mundus quod suum erat diligeret, quia verò de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus.

If he worre of the worlde; the worlde
de would loue his owne: but because we
are not of the worlde; but I haue cho-
sen you out of the worlde; therefore the
worlde hateth you.

20. Memento sermonis
mei quem ego dixi vobis,
Non est servus maior domi-
no suo. Si me persecuti sunt:
& vos persequentur, si ser-
monem meum servaverint:
& vestrum servabunt.

Remember the worde that I saide
unto you : The seruant is not greater
then his master. If they haue persecu-
ted me: they will persecute you also: if
they haue kept my word: they will also
keepe yours.

16. Ihr habt mich nicht erwehlet
sondern ich habe euch erwehlet / vnd
gesetzt / daß ihr hingehet vnd Frucht
bringet / vnd euer Frucht bleibe /
auff daß / so ihr den Vater bittet in
meinem Namen / daß ers euch gebe.

Thaffuetide vduale mig / Men ieg vdualde eder /
oc sette eder / At skulle gaabor oc bære Fruct / (oc eders
Fruct bliffue /) Paa der om t bede Faderen om
noget til Daffn / at hand skal giue eder det.

17. Das gebiete ich euch / daß ihr
euch untereinander liebet.

Das binder ieg eder / at i skulle elste huer andre.

18. So euch die Welt hasset/so wißet/ daß sie mich vor euch gehasset hat.

Der som Verden haver eder / Da stulle i vide / at
hun hadede mig før end eder.

19. Weret ihr von der Welt, so hette die Welt das ire lieb. Die weil ir aber nicht von der Welt seht / sondern ich habe euch von der Welt erwöhlet / darumb hasset euch die Welt.

Saare i aff Verden / da elste Verden dei hende ill-
 horde Thi at effierdi i ere icke aff Verden / men ieg vdi-
 ualde eder aff Verden / Der saare hader Verden eder.

20. Gedendet an mein Wort / das ich euch gesagt habe / Der Knecht ist nicht grösser den sein Herr. Haben sie mich verfolgt / sie werden euch auch verfolgen. Haben sie mein Wort gehalten / so werden sie euers auch halten.

Dencker paa mie ord / at leg sagde eder / Suendens
er icke storre end huds Herre. Forsulde de ring / de skulle
oc forselge eder. Huske de mie ord / da skulle de oc holde
eders.

16. Ne wy gſte mne wywołli/
li/, ale ná gſem wás wywołli:
a poſtawił ſem wás abyſſcie ſli/
a vſtup pſineſli a vſtup wás
aby ſiſtal / aby ſačbyſſcie koli
profoli. Vtec we Gmſnu mſm/
dal wám.

37c wieście mnie obrał / Altem
sa obrał was / pozbánowili
was / abyście byli y przywieścio
woc / a iżby wroc wasi tward / i
ocyslowiebyście przedli od Wyca
w imię moje / żeby wami dał.

17. To přisazují vám/ aby
ste se milovali wespolek.

Choc mam powiedam abyście
 a spolecznie milowali.

18. Dastli was Ewertentā:
weldij / wēstē / Jē gest mne
prwē neč was w nēnāwisi
mēl.

Jeśliżec was zwolam w nie-
pawolci / wiecie że i mnie piesz
wywalam w niewolici.

12. Wyście byli z Święta
Święt coż się geho milowa-
li: Je pak nieście z Święta / ale
nā z inżeta w nrocz! / a sem wās /
protoż wās Święt nienawidzi.

Bydło był i swiat / kedyby
swiat co jest tego milował /
lec i jeste me i / swiat / a i
was wybrał i swiat / y dia tego
was swiat na w oienawisci.

20. Pamatujtęna mau feč/
fcerau ę gsem nā mluwil wām/
Neniję Glużebnyę wēřřę ne/
ęli Pān gcho. Ponęwad ę gřau
je minę protiwiłi/ ę wām se
protiwiłi budau: Gęřli ę gřau
feč mau ęachowali/ ę wāřřę
ęachowāwali budau.

Wspomnięcie na słowach Ezechiel
 14. mam powiedziać / Lże jest
 sługą męczysyni Paniego / i jest
 zecmie pociągoma / y wąż
 przesłona / buda / i jest słow
 me zachowywać / y wąż zach
 wywać buda.

11

21. Ἀλλὰ πρῶτε πᾶσι πειρήσῃ-
σιν ὑμῖν διὰ τὸ δοκιμάσειν, εἴ ἢ οὕτως
εἶδασιν τὴν πίστιν κατὰ μέτρον.

Mais ils vous feront toutes ces choses
à cause de mon Nom: pour ce que le
Fils de l'homme ne veut point venir
à la gloire.

22. Εἰ μὴ ἡ ἡμετέρα ἡμετέρα
 ἡμετέρα ἡμετέρα ἡμετέρα ἡμετέρα
 ἡμετέρα ἡμετέρα ἡμετέρα ἡμετέρα
 ἡμετέρα ἡμετέρα ἡμετέρα ἡμετέρα

Si ie ne fuisse venu & n'eusse parlé
à eux, ils n'auroient point de péché :
mais maintenant ils n'ont point d'ex-
cuse de leur péché.

23. 'O μὲν μὴδ' ἔτι, καὶ τὸ πρῶτον
 οὐκ ἐμὲ μὴδ' ἄλλοι.

Qui m'a en haine, a aussi en haine mon père.

24. Εἰ ποῖσθε μὴ ἰσχύετε ἀν-
τιλεῖν τοῖς ἁμαρτίαις, ἀλλὰ
κατακαταλεῖτε αὐτάς, ὡς
ὁ ἁγίος πνεῦμα ὑμᾶς ἐκκα-
λεῖται ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν
τοῦ ἁγίου πνεύματος, ὁ
ἐν ὑμῖν κατοικεῖ, ὁ ὁμι-
λοῦν ὑμᾶς ἐν ἡμετέροις
ἐπιστολαῖς, ὁ ἀποκαλύπτει
τοὺς ἁμαρτίας ὑμῶν, ὥστε
ὑμεῖς νικήσετε τὰς ἁμαρτί-
αις διὰ τὴν ἐξουσίαν τοῦ
λογίου τοῦ ἐν ὑμῖν.

Si on eusse fait entrer aux courtes
que nul autre n'a faites, & si on eust
peut de pecher, mais maintenant il y
ont vents, & ont eu en balne de moi de
mon Pere.

25. Ἀλλ' ἴτα παρηγοῖσθαι ἐλάττω·
ὁ γὰρ ἀγαπᾷ με· ὅτι τὸ πρῶτον
ἦν. οὐκ ἐμνήστευεν με δὲ οὐρανός.

Mais c'est afin que soit accomplie
la parole qui est écrite en ceui Luy : a-
fant, ils m'ont eu en haine sans cause.

26. Οταν η βασις ε'σται εν τη κληρικ. ο'ν
 ε'χ'ε παμψη'φον μ'ον το'ν ε'ν τ'ω πατρι'ρ.
 η' η'ν: ο'ν μ'ον της ε'κκλη'σι'ας, ο' το'ν ε'ν
 τ'ω πατρι'ρ ε'κ πα'ρ'δ'ι'ται, ε'κ τ'ω
 μαρτυρο'ν το'ν ε'ν ο'ν.

Mais quand le Consolateur sera ve-
nu, lequel ie vous enuoyeras de mon
pere, il en uenra l'Esprit de verite, qui pro-
cedera de mon pere, et il te le témoignera
de moi.

27. Καὶ ὑμεῖς ζήλοσπευθετε, ὅτι
οὐκ ἔρχεται μετ' ἡμῶν ἡ γλῶσσα.

Et vous ne vien témoignerez qu'
vous entendes le commencement.
not, ingt.

21. Sed hæc omnia facient vobis propter nomen meū: quia nesciunt eum qui misit me.

But al these things will they do vnto you for my names sake: because they haue not knowen him that sent me.

22. Si non venissem, & locutus fuisset eis, peccatum non haberent: nunc autem excusationem non habent de peccato suo.

If I had not come and spoken vnto them: they should not haue had sinne: but nowe haue they no excuse for their sinne.

23. Qui me odit, & Patrem meum odit.

He that hateth me: hateth my Father also.

24. Si opera non fecissem in eis quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent, nunc autem & vident, & oderunt, & me, & Patrem meum.

If I had not done werken among them which none other man did: they had not had sinne: but nowe haue they both ierme and haue hated both me and my Father.

25. Sed ut adimpleatur sermo qui in Lege eorum scriptus est, Quia odio habuerunt me gratis.

But it is that the word might be fulfilled: that is written in their Lawe. They hated me without a cause.

26. Cum autem venerit Paracletus, quem ego mitto vobis à Patre, spiritum veritatis, qui à Patre procedit, ille testimonium perhibebit de me.

But when the Comforter shall come: whom I will send vnto you from the Father: even the Spirit of truth: which proceedeth of the Father: hee shall testifie of me.

27. Et vos testimonium perhibebitis: quia ab initio mecum estis.

And ye shall witness also: because ye haue bene with me from the beginning.

21. Aber das alles werden sie euch thun / vmb meines Namens willen / Denn sie kennen den nicht / der mich gesandt hat.

Wen alt der stulle de gore eder / for mie Vlassen stuld / Thi ar de kende icke Den / som ieg vdsende.

22. Wenn ich nicht kommen were / vnd hette es ihnen gesaget / so hetten sie keine Sünde. Nun aber können sie nichts fürwenden / ihre Sünde zu entschuldigen.

Der som ieg vaare icke kommen / oc haffde sagd dem det / da haffde de ingen synd. Wen nu kunde de inred finde paa / at aarsage deris synd mer.

23. Wer mich hasset / der hasset auch meinen Vater.

Huo mig hader / hand hader oc min Fader.

24. Hette ich nicht die Werck gethan vnter ihnen / die kein ander gethan hat / so hetten sie keine Sünde. Nun aber haben sie es gesehen / vnd hassen doch beyde mich vnd meinen Vater.

Haffde ieg icke gjort de Veringer iblant dem / som inagen anden haffuer gjort / da haffde de ingen synd. Wen nu haffue de der seet / De hade dog vaade mig oc min Fader.

25. Doch daß erfüllet werde der Spruch in irem Geseze geschrieben: Sie hassen mich ohne vrsache.

Dog at der Ordspreek besereffult i deris Loo skal fuldkommis / De hade mig uden aarsage.

26. Wenn aber der Tröster kommen wirdt / welchen ich euch senden werde vom Vater / der Geist der Wahrheit / der vom Vater ausgehet / der wird zeugen von mir.

Vaar Trösteren kommer / huilcken ieg skal sende eder fra Faderen / sandheds Aand / som vdgaaar fra Faderen / hand skal vidne om mig.

27. Vnd ihr werdet auch zeugen / denn ihr seht von anfang bey mir gewesen.

Det skulle oc saa vidne / Thi at i haffue været hos mig aff begyndelsen.

21. Ale toto wssceko vlinij wam / pro Smeno mē / neb neznajij toho kterij mne poslal.

Aleť wam to wssceko czynie beda dla imienia mego / bo nie znali onego ktory mne poslal.

22. Bych byl nepřijel a neřmluvil jim hřichu by neměli / ale nyní wřmluvy nemají / a hřichu svědčí.

Bych byl nepřijel a neřmluvil jim hřichu by neměli / ale nyní wřmluvy nemají / a hřichu svědčí.

23. Kdož mne nenávidí / v Dítě mēho nenávidí.

Ktoć mne má w nienawisć / má y Dyc mēgo w nienawisć.

24. Bych skutkům nečinil mēho nini / kterých jest žadno / ginh nečinil / hřichu by neměli. Ale nyní gřau widěti / v nenáviděti mne y Dítě mēho.

Bych byl mēdžynim řichy spraw nie czynil kterých žádně nie bylo / ale nyní gřau widěti / v nenáviděti mne y Dítě mēgo.

25. Ale aby se naplnila řeč která w Zákoně gegich napsána jest / Že w nenávisť měli mne darmo.

Ale aby se naplnila řeč která w Zákoně gegich napsána jest / Že w nenávisť měli mne darmo.

26. Když přijde Dítě mēho kteréhož ná posli wam od Otce ducha prawdy kterij od Otce pochází / tenť svědectwí wyř dáwati bude o mni.

Když přijde Dítě mēho kteréhož ná posli wam od Otce ducha prawdy kterij od Otce pochází / tenť svědectwí wyř dáwati bude o mni.

27. Wyř svědectwí wyř dáwati budete / nebo od počátku sem nau gře.

Wyř teř dacie svědectwí / bo zemma jestěcie od počátku.

Hæc locutus sum vobis,
ut non scandalizemini.

These things have I said unto you / that ye should not be offended.

2. Absque synagogis facient vos, sed venit hora, ut omnis qui interficit vos, arbitretur obsequium se præstare Deo.

They shall excommunicate you: yet the time shall come, that whosoever shall kill you, will think that he doth God service.

3. Et hæc facient vobis: quia non noverunt Patrem, neque me.

And these things will they do unto you: because they have not known the Father, nor me.

4. Sed hæc locutus sum vobis: ut cum venerit hora, eorum reminiscamini, quia ego dixi vobis. Hæc autem vobis ab initio non dixi, quia vobiscum eram.

But these things have I said unto you, when the hour shall come: that ye may remember, that I told you these things: for I said not unto you from the beginning: because I was with you.

5. Etenim vado ad eum qui misit me, & nemo ex vobis interrogat me, Quo vadis?

But now I go my way to him that sent me: and none of you asketh me, Whither goest thou?

6. Sed quia hæc locutus sum vobis, tristitia implevit cor vestrum.

But because I have said these things unto you, your hearts are full of sorrow.

7. Sed ego veritatem dico vobis, expedit vobis ut ego vadam, si enim non abiero, Paracletus non veniet ad vos: si autem abiero, mittam eum ad vos.

Yet I tell you the truth: It is expedient for you that I go away: for if I go not away, the Comforter will not come unto you: but if I depart, I will send him unto you.

Solchs hab ich zu euch geredt daß ihr euch nicht ergert.

These have I said unto you / that ye should not be offended.

2. Sie werden euch inn den Bann thun. Es kompt aber die Zeit / daß / wer euch tödtet / wirdt meinen / er thue Gott einen dienst daran.

Ye shall be put in ban. And the time shall come / at / huo som ihristlar eder / skal mene / hand got Gud en dienste der mit.

3. Vnd solches werden sie euch darumb thun / daß sie weder meinen Vater noch mich erkennen.

And saadane stulle de der saare gæde eder / at de huerden sende min Fader oc en mig.

4. Aber solches hab ich zu euch geredt / auff daß / wenn die Zeit kommen wirdt / daß ihr daran gedencet / daß ichs euch gesagt habe. Solches hab ich euch von Anfang nicht gesagt denn ich war bey euch.

When Ieg have said better til eder / vaa der / at naar den tid kommer / i stulle tencke der paa / at Ieg sagde eder det. De Ieg sagde eder icke saadane aff begyndelsen / thi Ieg vaar hos eder.

5. Nun aber gehe ich hin zu dem / der mich gesandt hat / vnd niemand vnter euch fraget mich / wo gehest du hin?

De nu gaar Ieg hen til den som mig vdsende / or ingen aff eder spør mig at / hvort gaar du hen?

6. Sondern dieweil ich solches zu euch geredt habe / ist euer Herz voll traurens worden.

Men fordi at Ieg saade dette til eder / da er deris Herte forgefult.

7. Aber ich sage euch die Wahrheit / Es ist euch gut / daß ich hingehe. Denn so ich nicht hingehe / so kommet der Tröster nicht zu euch. So ich aber gehe / wil ich ihn zu euch senden.

Men Ieg siger eder sandhed / Det er eder gaar / at Ieg gaar bort. Thi at gaar Ieg icke bort / da kommer Trøsteren icke til eder. Men gaar Ieg bort / da vil Ieg sende hannem til eder.

Wto wżco mluwił gśm
wam / abyście się niechory
li.

*Omēt wam powieǳiał abyście
siemie obtrązali.*

2. Wen i Obey wyżenau
wās Alepřigdeť hodina / je
každý kdož wās zabije / domni
wati se bude / žeby tñm Bohu
slaužil.

*Bedac was ruřká: bo jñci os
wěm přyǳie cās / gdy wšel
řehory was zabije / mñles
mač bedjie že cymt chwale Bogu.*

3. A toť vřiniť wām proto /
neb neznali Otce ani mne.

*A toť wam cymě bedā / tjñ
znali Oycā ani mñe.*

4. Ale toťo wřco mluwił
gśm wām / abyście když přij
de hodina tčch wřch / rozpome
nuli se / že nā powěǳil gśm
wām? Tčchto wřch pak gśm
nemluwił wām přī počátku /
nebť gśm byl s wām.

*Aleneto wam powieǳil
abyście gdy cās ten přyǳie /
wspomněli wa tñ jen to powie
ǳil wam. Tčchto wřch pak gśm
dalem wam přyǳil, dom s wā
mi byl.*

5. Alenyniť gduñmu / kte
rýž mne poslal / a žádný z wās
neptá se mne / kde jdeš?

*Leet tetaž odhodě do onego
ktory mñ poslal / y nie pyta mñ
jaden z was do kade.*

6. Ale je toťo wřco mluwił
gśm wām / protož žarmutěť
naphill Orde wāř.

*Arěť žan tñ wam powieǳi
al / smutěť nāpelnil lerce wāř.*

7. A wšak nā prawdu pra
wym wām / že vřetěně gť wām
abych nā odšel. Nebo neodeg
duliť / Břěřitel nepřigdeť
wām: a pakliť odegdu / possi
hoť wām.

*A powieǳam wam prawdu /
Wa nā to pozřetěno tñ ja odey /
oc / bo řěřivý mñ odšel. Počez
řetel on mñ přyǳie do was, ale
řěřiz porde possi go do was.*

8 וְכִבְיֹא יוֹכִיחַ אֶת־הָעוֹלָם
עַל־הַחֲטָאָה וְעַל־הַצְדָּקָה וְעַל־
הַמִּשְׁפָּט :

*E quando effo farà venuto, comen-
cerà il mondo di peccato, e di giustizia, e
di giudicio.*

9 עַל־חֲטֵאתָ דְלָנָא מִ
מִיָּמֵינוּ בִּי :

*De peccato, pource que non credens in
me.*

10 עַל וְיִקְוֶהְנָא דִּין
דְּלִית אֲבִי אֱוָל אֲנָה וְלֹא
תִּיב דִּין אֲנִתָּהּ לִי :

*De iustitia, pource que non me vo al
Padre, e non mi vedrete più.*

11 עַל דִּינָה דִּין דְּאִרְכּוֹנָה
דְּעֵלְמָה הִנָּה דִּין הוּא :

*Et de gradatim, pource que il prince de
ceste monde estato giudicato.*

12 תִּיב סִגְי אִירָת לִי
לְמֵאמֶר לָכוּן אֲלֵא לָנָה
מִשְׁפָּחִין אֲנִתָּהּ לְמֵאחֶד
הַשָּׁנָה :

*Io ho ancora molte cose da dirvi, ma
voi non potete portarle hora.*

13 מֵא דְּאִתָּהּ דִּין דְּרִיחָה
דְּשָׂרְדָה הוּא יִבְרַכּוּן בְּכֵלָה
שָׂרְדָה לָנָה גִּיד יִמְלֵל מִן
רַעִין וּבִשְׁשָׁה אֲלֵא כָּל
דְּנִשְׁמַע הוּא יִמְלֵל
וְעִתִּירְתָּהּ יִרְעָכוּן :

*Ma quando colui farà venuto, cioè,
lo Spirito de la Verdad, egli vo conduirà in
ogni verid: pource que non parlara da se-
stesso, ma dirà tutto ciò cu egli ha uera
vidite. Et annuntiarum la cose a venire.*

14 הוּא יִשְׁכַּתִּי מִטּוֹל דְּמִן
דִּילִי גִסְבָּ :

*Effo mi glorificard, pource que piglarà
del mio, Et annuntiarum a' voi.*

15 כָּל מִדָּם דְּאִית לְאֲבִי
דִּילִי הוּא מִטּוֹל דְּמִן אֲמִית
לָכוּן דְּמִן דִּילִי גִסְבָּ
נִחְיִיכּוּן :

*Tutto ciò che ha il Padre e mio: per
quello che ha accet: cu si piglarà del mio, e
ve: annuntiarà.*

8 וְכִבְיֹא יוֹכִיחַ אֶת־הָעוֹלָם
עַל־הַחֲטָאָה וְעַל־הַצְדָּקָה וְעַל־
הַמִּשְׁפָּט :

*Y quando el viniere, redarguyra al mundo de
peccado, y de justicia, y de juyzio.*

9 עַל־הַחֲטָאָה כִּי אֵינָם מֵאֲמִינִים
בִּי :

*De peccato ciertamente, porquanto nu cre-
en en mi.*

10 וְעַל־הַצְדָּקָה כִּי אֵל־אֲבִי
הוֹלֵךְ אֲנִכִּי וְעוֹד לֹא יֵרָאוּנִי :

*Y de iusticia, porquanto voy al Padre, y no
me vereys mas.*

11 וְעַל־הַמִּשְׁפָּט כִּי נִשְׂיָא
הָעוֹלָם הוּא גִשְׁפָּט :

*Mas de juyzio, porquanto el Principe deeste
mundo ya es juzgado.*

12 עוֹד רַבּוֹת הִיוּ לִי לְדַבֵּר
אֲלֵיכֶם כִּי־אֵנָם עֲתָה לֹא תוּכְלוּ
לִשְׁמָע :

*Aun tengo muchas cosas que dezirvos, mas
ahora no las podeys lleuar.*

13 וְכִבְיֹא רוּחַ הָאֱמֶת יוֹלִיךְ
אֲתֶכֶם בְּכֹל־אֱמֶת כִּי לֹא
יִדְבַר מִנִּפְשׁוֹ כִּי אֵם כָּל־אִשָּׁר
יִשְׁמַע יִדְבַר וְאֶת־הָאֲתִיּוֹת
לְאֲחֹרֶיךָ יִגִּיד לָכֶם :

*Mas quando viniere aquel Espiritu de Ver-
dad, el os guiara a toda verdad, porque no habla-
rà de si mismo mas todo lo que oyere hablarà : y
las cosas que han de venir os hara saber.*

14 הוּא יִנְדִּיר אֲתִי כִּי מֵאֲלֵה
אִשָּׁר לִי יִקַּח וְיִוְדִיעַ לָכֶם :

*El me clarificarà, porque tomarà de mio, y
os lo harà saber.*

15 כָּל אִשָּׁר לְאֲבִי לִי הוּא עַל־
כֵּן אֲמַדְתִּי כִּי מֵאֲלֵה אִשָּׁר לִי
יִקַּח וְיִוְדִיעַ לָכֶם :

*Todo lo que tiene el Padre, mio es por esso
dize que tomara de mio y os lo hare saber.*

19.

8. Καὶ ἐλθὼν ἐκεῖ. ὁ ἐλθὼν
τὸν κόσμον περὶ ἀμαρτίας καὶ περὶ
δικαιοσύνης καὶ περὶ κρίσεως.

*Et quand cestui-la sera venu, il es-
tablishera le monde de peché, de iustice, &
de iugement.*

9. Περὶ ἀμαρτίας μὲν, ὅτι οὐ
πιστεύουσιν εἰς ἐμὲ.

*De peché, pource qu'ils ne croyent
point en moi,*

10. Περὶ δικαιοσύνης δ', ὅτι περὶ
τῆς πατρὸς μου ὑμῶν εἶπα
ἐν τῷ κόσμῳ.

*De iustice, pource que ie m'en vai
à mon Pere, & ne me verrez plus.*

11. Περὶ δὲ κρίσεως, ὅτι ὁ ἀρχὸν
τοῦ κόσμου τῶν κακῶν.

*De iugement, pource que le prince
de ce monde est ia iugé.*

12. Ἐπειδὴ ἔχω λίγα εἰς ὑμῶν,
ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν αὐτά.

*J'ai à vous dire encore plusieurs cho-
ses, mais vous ne les pouvez porter
maintenant.*

13. Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ ἀληθὺς, ὁ πνεῦ-
μα τῆς ἀληθείας, ὁδηγήσῃ ὑμᾶς
εἰς πάντα τὴν ἀλήθειαν· οὐ γὰρ λα-
λήσῃ εἰς ἐμὲ, ἀλλ' ὅσα εἰς ἀ-
κρόαση λαλήσῃ, καὶ τὰ ἐρχόμενα
ἀναγγελεῖ ὑμῖν.

*Mais quand cestui-la sera venu, af-
firmoir l'Esprit de verité, il vous condui-
ra en toute verité: car il ne parlera point
de par soi même: mais il dira tout ce
qu'il aura oï: & vous annoncera les
choses à venir.*

14. Ἐκείνῳ ἐμὲ δοξάζει, ὅτι ἐκ
τῆς ἐμῆς λαλήσεως, καὶ ἀναγγελεῖ
ὑμῖν.

*Cestui-la me glorifiera: car il pren-
dra du mien, & se vous annoncera.*

15. Πάντα ὅσα ἔχει ὁ πατήρ, ἐμὰ
εἰσι. Διὰ τῆς ἐμοῦ, ὅτι ἐκ τῆς ἐμῆς
λαλήσεως, καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν.

*Tout ce qu'a mon Pere, est mien:
pourtant ai-je dit, qu'il prendra du mien,
& se vous annoncera.*

י

16 קליל קליל תחונוני
ותוב קליל ותחונוני דאנל
אנא לת אבנ:

Un poco de tempo e Vos non mi vedrete: e do mesmo un poco de tempo e Vos mi vedrete perche io me va' al Padre.

17 ואמרו הנו תלמידיו
חד לחד כינא הי דר
דאמר לו דקליל קליל
תחונוני ותוב קליל
ותחונוני דאנל אנא
לת אבנ:

Allora alcuni de suoi discipoli dissero tra loro, Che a questo ch'egli ci dice, Un poco de tempo, e Voi non mi vedrete, e di nuovo un poco de tempo, e Voi mi vedrete? E questi altri, Perche io me va' al Padre.

18 ואמרו הנו מיה הי
דא קליל דאמר לו
דענו מנה ממלל:

Dixerunt dunque, Che è questo ch'ei dice, Un poco de tempo e noi non sapiamo quel ch'ei dice.

19 ישוע דין ידע דבאין
היו למשא למה דאמר
להן על דר דבאין א
אנתון עם חרדא דאמרת
לכון דקליל דא תחונוני
ותוב קליל ותחונוני:

El say conosciendo ch'essi volevano domandarlo, disse loro, Io os ricercate tra voi di quel che io ho detto, Un poco de tempo, e Vos non mi vedrete, e di nuovo un poco de tempo, e Vos mi vedrete.

20 אמין אמין אמר אנא
לכון דתבכון אנתון
ותאלון ועלמא דר
לכון דכרא אל
כריתכון לחדותא ת
תרנ:

In Verità, in Verità io vi dico che Voi piangerete, e lamenterete, e el mondo si rallegrava. Vos dico e affligerete, ma la vostra tristezza si converte in gozo.

י

16 בשעה אסתיר פני ממכם
ולא תדאנו ועוד ברגע קטון
תדאנו כי הולך אני אל
האב:

Aun un poquito, y no me vereys despues otra vez un poquito, y vermechey: porque yo voy al Padre.

17 ויאמרו תלמידיו איש לרעהו
מה זאת תדבר אלינו בשעה
לא תדאנו ועוד ברגע קטון
תדאנו וכי הולך אני אל
האב:

Entonces dixeron algunos de sus Discipulos unos a otros, Que es esto que nos dize, Aun un poquito y no me vereys despues? y otra vez un poquito, y vermechey porque yo voy al Padre.

18 ויאמרו זאת מה הוא אשר
אומר הוא בשעה או ברגע לא
ידענו מה בדבר הוא:

Ansique dezian Que es esto que dize, Un poquito: no entendemos lo que habla.

19 וידע ישוע כי אבן לשאול
לו ויאמר להם על זאת
תבקשון איש מרעהו כי
אמרת בשעה לא תדאנו ועוד
ברגע תדאנו:

Y conocio IESVS que le querian preguntar, y dixoles, Preguntays entre vosotros de esto que dize, Aun un poquito, y no me vereys despues: y otra vez un poquito, y vermechey.

20 אמין אמין אמר אנא
לכון דתבכו אנתון ותעולם
ישמח ואתם ותתאלו ואבלכם
לשמחה יהפך:

Decierto decierto os digo que vosotros llorareys y lamentareys, y el mundo se alegrara vosotros empero fereys tristes, mas vuestra tristeza sera buelta en gozo.

י

16. Μακροὶ ὧν εὐ θηρεῖτέ με, ὁ
παῖς μακροὶ ὧν εὐψιδίε με, ὅτι ἐ-
γὼ ὑπάγω πρὸς τὸν πατέρα.

Un petit de temps, & vous ne me verrez point: & derechef un petit de temps, & vous me verrez, car ie m'en vai a mon Pere.

17. Ἐθον ἔω ὅς τις μαθητὴς
αὐτοῦ πρὸς ἀλλήλους, τί ἐστι τὰς
λέγει ἡμῖν, μακροὶ ὧν εὐ θηρεῖτέ
με, καὶ παῖς μακροὶ ὧν εὐψιδίε
με; καὶ ὅτι ἐγὼ ὑπάγω πρὸς τὸν
πατέρα;

Dont quelques uns de ses disciples dirent entre eux, Qu'est ce qu'il nous dit, Un petit de temps, & vous ne me verrez point: & derechef, Un petit de temps, & vous me verrez? &, Car ie m'en vai a mon Pere.

18. Ἐλποῦν ἡμῖν, ὅτι ἐστι ὁ
λέγει, πρὸς μακροὶ; ὅτι εἰδαμέν
τί λαλῶν.

Ils disoyent donc, Qu'est ce qu'il dit, Un petit de temps? nous ne savons qu'il dit.

19. Ἐγὼ εἶω εἰς ἡμέρας ὅτι ἔθελον
αὐτὸν ἐρωτᾶν, καὶ εἰπὼν αὐτοῖς, πε-
ρὶ τῆς ζήτησεως μετ' ἀλλήλων, ὅτι
εἶπεν, μακροὶ ὧν εὐ θηρεῖτέ με, καὶ
παῖς μακροὶ ὧν εὐψιδίε με;

Et Jesus cognosissant qu'ils le vou- loient interroguer, leur dit, Vous demandez entre vous touchant ce que j'ai dit, Un petit de temps, & vous ne me verrez plus, & derechef, Un petit de temps, & vous me verrez.

20. Ἀλλὰ ὁμῶς λέγω ὑμῖν, ὅτι
κλάψετε καὶ θρηνήσετε ὑμεῖς, ὁ δὲ
κόσμος χαρήσεται ὑμῖς ὅτι λυ-
ποθήσεσθε. ἀλλὰ ἡ λύπη ὑμῶν εἰς
χαρὰν μεταστήσεται.

En verité, en verité ie vous di, que vous pleurerez, & lamenterez, & le monde s'esjouira: vous que vous serez contristez, mais votre tristesse sera convertie en joye.

16. Modicum, & iam non videbitis me: & iterum modicum & videbitis me: quia vado ad Patrem.

A little while, and he shall not see me: and againe a little while, and he shall see me: I goe for to my Father.

17. Dixerunt ergo ex discipulis eius ad invicē, Quid est hoc quod dicit nobis: Modicum, & non videbitis me: & iterum modicum, & videbitis me, &, quia vado ad Patrem?

Then said some of his disciples among them selves / What is this that he saith vnto vs / A litle while / and we shall not see him / and againe a litle while / and we shall see him / For I go to my Father &

18. Dicebant ergo, Quid est hoc, quod dicit, Modicum? nescimus quid loquitur.

Then said therefore: What is this
that he saith? A little while & we knowe
not what he saith-

19. Cognovit autem Iesus, quia volebant eum interrogare, & dixit eis, De hoc queritis inter vos, quia dixi, Modicum, & non videbitis me: & iterum modicum, & videbitis me.

Now Iesus knewe that they would
aſſe him; and ſaide vnto th. Doe not en-
quire among your ſelues; of that I ſaid:
A little while; and ye ſhall not ſee me;
and againe a little while; and ye ſhall
ſee me.

20. Amen, amen dico vo-
bis, quia plorabitis & flebitis
vos, mundus autem gaude-
bit: vos autem contristabi-
mini, sed tristitia vestra ver-
tetur in gaudium.

Werchewerch I can vnto you shew
we shall receiue and haue it, and the
merit, haue reuerence, and be | haue reuer-
ence, but your sorow | halbe turned to
reg.

16. Über ein kleines / so werdet ihr mich nicht sehen / vñnd aber über ein kleines / so werdet ihr mich sehen / den ich gehe zum Vater.

Om en liden stund/da skulle ticle see mig/ oc åter
om en liden stund / saa skulle i see mig / thi icg gaar til
Faderen.

17. Da sprachen etliche vnter seinen
Jüngern vntereinander: Was ist
das/ daß er saget zu vns/ Vber ein
kleines/ so werdet ihr mich nicht se-
hen/ vnd aber über ein kleines/ so wer-
det ihr mich sehen/ vnd daß ich zum
Vater gehe?

Da sagde nogle aff hans Disciple til huer andre.
 Hvad er det / at hand siæer til oss / Om en liden stund.
 da skalle i see mig / oc atter om en liden stund. da skalle
 i see mig / Oc at ieg gaar til Faderen?

18. Da sprachen sie / was ist das / daß er saget / über ein kleines ? Wir wissen nicht was er redet.

Da sagede/ At hand siger/ Om en liden stund?
Vi vide icke huad hand taler.

19. Da mercket Jesus / daß sie ihn fragen wolten / vnd sprach zu ihnen: Davon fraget ihr vntereinander / daß ich gesagt habe: Über ein kleines so werdet jr mich nicht sehen / vnd aber über ein kleines so werdet jr mich sehen.

Da merckte Ihesus / at de vilde sporie hannem
at / oc hand sagde til dem / Der om sporie iblant huer
andre / at ieg sagde / Om en liden stund / da skulle
ic se mig / oc after om en liden stund / da skulle ic see
nuq.

20. Warlich / warlich / ich sage euch /
Ir werdet weinen vnnnd heulen / aber
die Welt wirdt sich freuen. Ir aber
werdet traurig sein / doch euer trau-
rigkeit soll inn Freude verkehret
werden.

Sandelige / sandelige / Tæfæer eder / I skulle
græde og hyle. Men Verden skal glæde sig. De i skulle
være bedrøffede / Dog skal eders bedrøffelse omme-
dis til glæde.

76. Maličko a giž nevyšjte
mne/ a opět maličko a vyšjte
mne/ neb gduť Dčen.

Miałocę Pośniętyryciemte/y
 sąsiemalucę Pośnyryciemte/ bo
 ląd do Wyś.

17. Echdy řekli Obedlníj
gcho wcpolek : Co geš to/ ž
nám prawj/ Maličko a gš ne
všlyte mne/ a opř maličko/ a
všlyte mne/ neb yš gdu l. O
co ž

Tedy niefrorzy z zwoleńsławow
iego rzekli jedni ku drugim: Coj
to jest co nam powiada: Miałeś
śo a nie wyzyrcie mie / y sąsiad.
Wjeśo a wyzyrcie mie / a i ja idę do
Wjeśo

18. Protož pravili/ To gest
to/ Je nám praví / Maličko?
nevieme čo pravíš.

— I mówili: Coż niby to jest co
mowi małuczek i mówimy co
powieba.

19. Vpoznal Běhys / Je chci
li otázati ho. V řekl gum : D
tom se tážete mezi sebou / Je sem
řekl / Malicko a nevěřte mne /
ať pět malicko a věřte mne :

Poznał tedy Jezus że go pytá-
ch. tak y zašlun: W tymie pyta-
cie miedzy soba com ršl: Maluc-
šo ánte nazrycie mte / y zášic má-
lucšo á vyžycie mte?

20. · Gistě gisť pravolm
wám/ Je swětlci a plakatí budeš
t: my/ ale Swět se bude rado
wati: Wy se budete rmautici/
ale zarmutci wás obrátij se
wám w radost.

Zápovede zápovede mam po
 miedam: Wy bedziecie plakać y
 narzekać: a smiać sie bedzie wasze
 11. Wy smiaty bedziecie: ale
 smiać wasi wypradzie mam iu
 radosć.

21. אִתְּחַתָּא מֵא דִּילָדָא
פְּרִיָא לָהּ דְּמִשָּׁא וְיִמְנָא
דְּמִילְדָה מֵא דִּילָדָתָּא
בְּדָא לֹא עֲרִידָא אִילָצְדָּה
מִטּוֹל חֲדוּתָּא דְּאִתְּחִילָד
בְּרִגְשָׁא פְּעִילָמָּא :

Quando la donna partorisce, ha dolore, perchè ha partorito il buon suo: ma poi che ella ha partorito il piccol fanciullo, non si ricorda più de l'angoscia per l'allegrezza, a chi' ella ha che sia nato 'un buono al mondo.

22. אִתְּחִילָדָּא דְּהִשָּׁא פְּרִיָא
לִכּוֹן הַיּוֹב דִּין אִתְּחִיבִין
וְיַחְדָּא לִבְכוֹן וְחֲדוּתָּא
לֹא אִנְשָׁא נִסְבִּי מִבְּכוֹן :

*Ancor Voi dunque havete ben bera
tristezza, ma su di 'cedrà da nouo, e al
amor vostro si rallegrerà, e intanto Voi torrà
la Vostra allegrezza.*

23. וּבְהוּ יוֹמָא לִי לֹא
חֲשָׁא לִין מִדָּם אִמּוֹן אִמּוֹן
אִמְרָא אִנְנָא לִכּוֹן דְּכָל מִדָּם
דְּחֲשָׁא לִין לֹא אִבִּי בְּשִׁמּוֹי
לִכּוֹן :

*E in quel giorno Voi non mi doman-
darete di cosa alcuna. Io Verrà, in Verrà
Vo dirà, che tutte le cose che Voi domanda-
rete al Padre nel nome mio, egli Vo le
dara.*

24. עַד מֵא לְהִשָּׁא לֹא
שְׁאִלְתוֹן מִדָּם בְּשִׁמּוֹי
שְׁאִלְוּ וְתִסְבִּין דְּתַקְוָּא
חֲדוּתָּא מִשְׁמִילָא :

*Infra ad hora Vos non habete daman-
dato niente nel nome mio. Domandate, e
riceverete, acciò che la Vostra allegrezza
sia compiuta.*

25. הֲלִין בְּפִלְאָתָא מִלִּילָתָא
עֲמִכּוֹן אִתְּחִילָדָּא שְׁעִתָּא
אִמְתִּי דִּלָּא אִמְלִל עֲמִכּוֹן
בְּפִלְאָתָא אִלָּא עִין בְּזִלָּא
אִכְדִּיק לִכּוֹן עַל אִבָּא :

*Io ho parlato queste cose in simili-
tudine: ma Verrà sempre che io non ho par-
larò più in similitudine, ma Vo parlarò
apertamente del Padre.*

26. בְּהוּ יוֹמָא דְּחֲשָׁא לִין
בְּשִׁמּוֹי וְלֹא אִמְרָא אִנְנָא
לִכּוֹן דְּאִנְנָא אִבְעִנָּא מוֹ
אִבָּא עֲלִיכּוֹן :

*In quel giorno Voi domanderete nel
nome mio, e non Vo dirò che io sia per pre-
gare il Padre per Voi.*

21. חֲשָׁא אִם חֲלִיד מִחֲאִבִּל
כִּי בָּחָה עֲתָה וּכְפִאֲשֵׁר יִלְדָּה
אִתְּחִילָד עוֹד לֹא תוֹכֵר לְחַבֵּל
עַל שְׂמִיחָתָהּ כִּי יֵלֵד אָדָם אִלָּא
הַעוֹלָם :

*La muger quando pare, tiene dolor, porque
es venida su hora: mas desque ha parido vn
ninno, ya no se acuerda del apretura por el
gozo de que aya nacido vn hombre en el mun-
do.*

22. וְעַתָּה מִחֲאִבִּילִים אִתְּחִילָדָּא
וְיָשׁוּב אִדְרָא אִתְּחִילָדָּא וְיִשְׁמַח
לְבַבְכֶּם וְיִשְׁמַח שְׂמִיחָתְכֶם אִישׁ
לֹא יִשָּׂא מִמֶּכָּם :

*Tambien pues vosotros agora a la verdad
teneys tristeza: mas otra vez os veré, y gozar-
seha vuestro coraçon, y nadie quitara de vo-
sotros vuestro gozo.*

23. וּבְיוֹם הַהוּא לֹא תִשְׁאִלוּ
לִי מֵאִמָּתָה אִמּוֹן אִמּוֹן אִמְרָא אִנְנָא
לְכֶם כִּי כָל־אִשֶּׁר תִּשְׁאִלוּ מִן־
הָאֵב"ד בְּשִׁמּוֹי יִתֵּן לְכֶם :

*Ya quel día no me preguntareys nada. De-
cierto decierto os digo, que si algo pidiereis a
mi Padre en mi nombre, daros lo ha.*

24. עַד עַתָּה לֹא שְׁאִלְתֶּם
מֵאִמָּתָה בְּשִׁמּוֹי שְׁאִלוּ וְתִקְחוּ
אִשֶּׁר שְׂמִיחָתְכֶם הִיא שְׁלֵמָה :

*Hasta agora nada aueys pedido en mi nom-
bre: pedid, y recebareys, para que vuestro gozo
sea cumplido.*

25. אִתְּחִילָדָּא בְּמִשְׁלִים דְּבִדְרֵי
אִלָּתְכֶם אִךְ תְּבוֹנָה הָעֵת אִשֶּׁר
בָּה עוֹד לֹא בְּמִשְׁלִים יִדְבֵּר
אִלָּתְכֶם כִּי־אִם אִוְּפִיעַ לְהִידִיד
לְכֶם עַל־אֵב"ד :

*Estas cosas os he hablado en prouerbios. la
hora viene quando ya no os hablaré por prouer-
bios: mas claramente os anunciaré de mi Padre.*

26. בְּיוֹם הַהוּא בְּשִׁמּוֹי תִשְׁאִלוּ
וְאִינִי אִמְרָא לְכֶם כִּי אִנְנָא
יִשְׁאֵל מֵאֵב"ד עֲלִיכֶם :

*Aquel día pedireys en mi nombre: y no os
digo que yo rogare al Padre por vosotros:*

21. Ἡ γυνὴ ὅταν τίκῃ λύπῃ
ἔχῃ ὅτι ἤλθῃ ἡ ὥρα αὐτῆς ὅταν
ᾖ γέννησθαι τὸ παιδίον, οὐκ ἐν μετ-
μολῇ τῆς θλίψεως διὰ τὸ τὸν κα-
ρὸν, ὅτι ἐγέννησεν ἄνθρωπον. Ὁ αἰὶς τοῦ
κόσμου.

*Quand la femme enfante, elle sent
les douleurs, pource que son terme est
venu: mais apres qu'elle a fait vn petit
enfant, il ne lui souuient plus de l'an-
goulle, pour la ioye qu'elle a qu' vne
creature humaine est nce au monde.*

22. Καὶ ὑμεῖς ἔτι λυπῶνται καὶ νῦν
ἔστιν, πάλιν ᾧ ὄψομαι ὑμᾶς, καὶ
χαρῆσεται ὑμῶν ἡ καρδία, καὶ τότε
χαρῆσθαι ὑμῶν ἀδὲς αἰεὶ ἀπ' ὑμῶν.

*Vous donc aussi auez maintenant
tristesse mais ie vous verrai de rechef, &
vostre cuer s'efouira, & perionne ne
vous oütera vostre ioye.*

23. Καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐμὶ
οὐκ ἐρωτήσατε ὅτι. ἀλλ' ἄλλω
λεγοῦ ὑμῖν, ὅτι ὅσα αἰ ἀιτή-
σητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί
μου, δώσει ὑμῖν.

*Et en ce iour-la vous ne m'interro-
guerez de rien. En vérité, en vérité ie
vous di que toutes les choses que vous
demanderez au Pere en mon Nō, il les
vous donnera.*

24. Ἔως αὖτις οὐκ ἐτήκατε ἀδὲ
ἐν τῷ ὀνόματι μου. αἰτήσθαι. καὶ λη-
ψέσθε, ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ᾖ πεπλη-
ρῶμενη.

*Jusques à present vous n'auiez rien
demandé en mon Nom: demandez, &
vous receurez, afin que vostre ioye soit
accomplie.*

25. Ταῦτα ἐγὼ περιμίσαιμι λαλᾶ-
σαι ὑμῖν ἀλλ' ἐρχεται ὥρα ὅτι ἐγὼ
ἐν ἐν περιμίσαιμι λαλῆσαι ὑμῖν,
ἀλλὰ πᾶρρησία πρὸς τὸν πατέρα αἰ-
ταγγαλῶ ὑμῖν.

*Ie vous ai dit ces choses par simili-
tudes: mais s'heure viét que ie ne parle-
rai plus à vous par similitudes, mais ie
vous parlerai ouuertement de mon Pere.*

26. Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐν τῷ
ὀνόματί μου αἰτήσατε. καὶ ἐλέγω
ὑμῖν, ὅτι ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα
πρὸς ὑμῶν.

*En ce iour-la vous demanderez en
mon Nom, & ie ne vous di point que ie
prierai le Pere pour vous.*

CAP. XVI.

21. Mulier cum parit, tristitiam habet, quia venit hora eius: cum autem peperit puerum, iam non meminit pressuræ propter gaudium, quia natus est homo in mundum.

When a woman when she travaileth / hath sorrow: because her hour is come: but as soon as she is delivered of the child: she remembereth no more the anguish: for now that a man is borne into the world.

22. Et vos igitur, nunc quidem tristitiam habetis, iterum autem videbo vos, & gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum nemo tollet à vobis.

And ye now therefore are in sorrow: but I will see you again: and your hearts shall rejoice: and your joys shall no man take from you.

23. Et in illo die me non rogabitis quicquam. Amen, amen dico vobis, siquid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.

And in that day shall ye aske me nothing. Verily, verily I say unto you: whatsoever ye shall aske the Father in my Name: he will give it you.

24. Usque modò non petistis quicquam in nomine meo, Petre, & accipietis: ut gaudium vestrum sit plenum.

Hitherto have ye asked nothing in my Name: as yet, and ye shall receive: that your joy may be full.

25. Hæc in proverbiiis locutus sum vobis. Venit hora cum iam non proverbiiis loquar vobis, sed palam de Patre annuntiabo vobis.

These things have I spoken unto you in parables: but the time will come, when I shall no more speak to you in parables: but I shall show you plainly of the Father.

26. In illo die in nomine meo petetis: & non dico vobis, quia ego rogabo Patrem de vobis.

At that day shall ye aske in my Name: & I say not unto you: that I will pray unto the Father for you.

Das XVI. Capitel.

21. Ein Weib wenn sie gebieret / so hat sie traurigkeit / denn ihre stunde ist kommen. Wenn sie aber das Kind geboren hat / dencket sie nicht mehr an die angst / vmb der Freude willen / daß der Mensch zu der Welt geboren ist.

En Quinde / naar hun soder / da hassuer hun bedruffelse / Thi hendis time er kommen. Men naar hun hassuer soder Warner / da tencker hun icke mere vanden nod / for den glæde skyld / at Wennistet er soder til Verden.

22. Vnd ir habt auch nun traurigkeit / aber ich wil euch wider sehen / vnd euer Herz soll sich freuen / vnd euer Freude soll niemand von euch nemen.

Der hassue nu ocsaa bedruffelse / Men ieg vil see eder igen / oc eders herte skal glæde sig oc der skal ingen tage eder glæde fra eders.

23. Vnd an demselbigen tage werdet ihr mich nichts fragen. Warlich / warlich / ich sage euch: So ihr den Vater etwas bitten werdet in meinem Namen / so wird ers euch geben.

De paa den samme dag skulle icke spørre mig at noget. Sandelige / sandelige / Jeg siger eder / Der som i bede Faderen om noget i mit Naamn / da skal hand giffue eder det.

24. Bissher habt ir nichts gebeten / in meinem Namen. Bittet so werdet ihr nemen / daß euer Freude vollkommen sey.

Der til hassue icke bedet i mit Naamn. Bedet / saa skulle i saa / at eders glæde skal vere fuldkommen.

25. Solchs hab ich zu euch durch Sprichwort geredet. Es kompt aber die Zeit / daß ich nicht mehr durch Sprichwort mit euch reden werde / sondern euch frey heraus verkündigen von meinem Vater.

Saadant hassue ieg taler til eder ved Ordspoc / Men den tid skal komme / at ieg skal icke tale mere med eder ved Ordspoc / men obenbare forkynde eder om min Fader.

26. An demselbigen tage werdet ihr bitten in meinem Namen. Vnd ich sage euch nicht / daß ich den Vater für euch bitten wil.

Paa den samme dag skulle bedet i mit Naamn. De ieg siger eder icke / at ieg vil bede Faderen for eder.

Kapitola XVI.

21. Zena když rodí / jármušeť má / neb přišla hodina její: ale když porodí / již nepamatuje více na bolest pro radost / neb se narodil člověk na světě.

Gdy niewstała rodzić / wolała boleści / bo przyszła godzina jej / lecz gdy porodzi / ożegatko / już nie pamięta więcej / że się wesele: z cłowieka na świat narodził się.

22. Protož v ony nyň již mluvit máte / ale opět vyřím vás / a radovati se bude srdce vaše / a radostí vaše žádný neodegme od vás.

V ony tej dež teraz smutek máte / ale zase ogladam vás / y bes vyřim veselie srdce vaše / a veselie vaše žádný od vás odeymie od vás.

23. A v ten den nebudete mně tážati o nicemž. Budeť gíst pravím vám / Radostí budete prosliti. Dceť we směnu mēm / dāť vám.

Nā on cž kante bedžte mne ni o cž pyrác: šā pravde šā pravde poviedamci vám / ocžtohož prosit bedžte Dycā wimā mōi / da wām.

24. Až posawab ja ule gste neprositi we směnu mēm / Prosit a wejmiet / aby radost vaše dokonala byla.

Do tego cžas ule gste mōež nie prositi wimie mōie: Prošit a wejmiet / aby veselie vaše bylo dokonale.

25. Toto w přišlowi mluvil jsem vám. Přijdeť hodina / když již new přišlowi budu mluvit vám / ale jgwnē o mēm Dycā žwěsluť wām.

Točtem wām powiedal przez podobienstvá / leč už čas přišlý jest / aby nie przez podobienstvá mluvit wām bedě / ale jawně o mēm Dycā mōim oznajmit wām.

26. W ten den / we směnu mēm prosliti budete / A nepras wim wām / že wā budu prosliti. Dceť za wās.

Nā on cžas wimie mōie prosit bedžte / y nie powiedā wām / bych iā mluw Dycā prosit za wām mē.

י

27. הוֹ אֵיךְ אָבָא רָחֵם
לְכוֹן דְּאִנְתּוֹן רַחֲמִיתּוֹנִי
וְהִימָנְתּוֹן בְּאֵנָּה מִן לֵית
אָבָא נִבְקָרִי :

*Imperatote el Padre, si ama, per-
ciocche voi habete amato me: et ban-
creduto che so fatto figlio da Dio.*

28. נִבְקַח מִן לֵית אָבָא
וְאִתִּית לְעֵלְמָא וְחֻב שְׂבָק
אָנָּה לְעֵלְמָא וְאֵל אָנָּה
לִי לֵית אָבָא :

*Io sono figlio del Padre, e son venuto
nel mondo, da adesso lasso el mondo, e
venivano al Padre.*

29. אָמְרִין לֵה תְלַמִּידֵיהִי
הֵא הָשָׁא גְלִיאִית בְּמַלְל
אִנְתּוֹן וּפְלִאִתָּא לֹא חֲדָה
אָמַר אִנְתּוֹן :

*I suoi discipoli gli dicono: Ecco, tu parli
hor: e perimamente, e non dici similitudine
ad alcuna.*

30. הָשָׁא תְדַעִין דְּכָל מַדָּם
יָדַע אִנְתּוֹן וְלֹא סִנִּיק אִנְתּוֹן
דְּהָשָׁא יִשְׁאַלְכֶּדְדָּה בִּי
מִהִימָנִין בְּנִין דְּמִן אֱלֹהִים
נִבְקָרִי :

*Nos hora supponamo che tu faciasse le
cose, non has bisogno che alcuno te doman-
di: per questo noi crediamo che tu sia fi-
glio da Dio.*

31. אָמַר לְהוֹן יִשׁוּעַ הֵא
הִימָנוּ :

I esu respondit, Credete voi hora?

32. דְּהֵא אִתְּנָא שְׂעִתָּא
וְהָשָׁא אִתְּרִי דְּתַתְּבָרְדִּין
אָנָּה לְאִתְּרִי וְתַשְׁבְּחוּנִי
בְּלִחוּדִי וְלֹא בִּית בְּלִחוּדִי
דְּהָשָׁא עָמִי הוּא :

*Ecco, viene l' hora, e gia è venuta, che
ogni uno di voi fara disperso, ciascuno a ca-
sa sua, e lassare, e mi solo: mas non son
solo, perciocche el Padre è meco.*

33. הֲלִין אָמַרְתּוֹן לְכוֹן דְּכִי
יְהוּא לְכוֹן שְׁלָמָא בְּעֵלְמָא
הוּא לְכוֹן אִוְלָגְנָא אֱלֹהִים
אִתְּלַבְּבוּ אָנָּה וְכִיתָה
לְעֵלְמָא :

*Io si ha detto queste cose, a fin che
voi habiate pax in mei: voi habete a an-
goscia nel mondo, ma state de bono ani-
mo, io ho vinto el mondo.*

27. כִּי הוּא הָאֵל אֲוֵהֵב אֲתֶכֶם
כִּי אֲתֶם אֲהַבְתוּנִי וְהִאֲמַנְתֶּם
כִּי אֲנִי מֵאֱלֹהִים יֵצְאָתִי :

*Porque el mismo Padre os ama, porquanto
vosotros me amastes, y aveys creydo que yo sali
de Dios,*

28. יֵצְאָתִי מִן-הָאֵל וְכִנְתִּי
אֶל-הָעוֹלָם וְנָשׁוּב וְאָעֻז אֶת-
הָעוֹלָם וְאֵלֶךְ אֶל-הָאֵל :

*Sali del Padre, y he venido al mundo: otra
vez dexo el mundo, y voy al Padre.*

29. אֹמְרִים לוֹ תְלַמִּידָיו הֵיכָּה
עִתָּא חֻבִּיעַ לְדָבָר וּמַשָּׁל אֶחָד
לֹא תֵאמַר :

*Dizenle sus Discipulos, He aqui aora hablas
claramente y ningun proverbio dizes.*

30. עִתָּא יָדַעְנוּ כִּי כָל יָדַעְתָּ וְלֹא
תַצְטַרֵּךְ לְהִשְׁאֵל מֵאִישׁ אֶחָד
בְּוֹאֵת מֵאֲמִינִים אֲנַחְנוּ כִּי
מֵאֱלֹהִים יֵצְאָתָּה :

*Aora entendemos que sabes todas las cosas
y no has menester que nadie te pregunte: en esto
creemos que has salido de Dios.*

31. וַיַּעַן לָהֶם יֵשׁוּעַ עִתָּא
מֵאֲמִינִים אֲתֶם :

Respondiotes Iesus, Aora crecys?

32. הֵיכָּה בָּאָתָּה הָעִתָּא וְעִתָּא בָּאָתָּה
וְהַצֵּצִין אִישׁ אֶל-אֶחָד לֹו וְאֵתִי
לְבָדִי תַעֲזֹבוּנִי וְאֲנִי אֲנֻנִי לְבָדִי
כִּי הָאֵל עָמִי הוּא :

*He aqui, la hora viene, y ya es venida que se-
reys esparcidos cada vno por su cabo, y me dexa-
reys solo: mas no estoy solo: porque el padre esta
conmigo.*

33. אֶת-הָאֱלֹהִים דְּבָרְתִי אֲלֵיכֶם
לְחַיֵּית לָכֶם שְׁלוֹם כִּי בְּעוֹלָם
יֵשׁ לָכֶם צָרָה כִּי אִם חֻקִּי
וְיִאֲמַץ לְבָבְכֶם כִּי אֲנִי שָׂרִיתִי עִם
הָעוֹלָם וְאִוְכַל :

*Estas cosas os he hablado paraque en mi ten-
gays paz: en el mundo tendreys apperura: mas
confiad-yo he vencido al mundo.*

יג'

27. Αὐτὸς γὰρ ὁ πατὴρ φιλεῖ ὑ-
μᾶς, ὅτι ὑμεῖς ἐμὲ πεφιλήκατε, ἔ-
πιστεύσατε ὅτι ἐγὼ ἐξ ἑοῦ τοῦ
θεοῦ ἐξῆλθον.

*Car le pere lui mesme vous aime,
pource que vous m'avez aimé, & avez
cru que ie suis issu de Dieu.*

28. Ἐξῆλθον ἐξ ἑοῦ τοῦ πατρὸς, καὶ
ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἀ-
φήσω τὸν κόσμον, καὶ παρὲς μου
πορεύσεται πρὸς τὸν πατέρα.

*Je suis issu du pere & suis venu au
monde: derechef ie délaisse le monde,
& m'en vais au Pere.*

29. Λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ
αὐτοῦ, ἰδοὺ οὗτοι παρέρησάν σε λαλῆσαι, καὶ
παροιμίας ἐθαμίνας λυγρὰς.

*Ses disciples lui disent, Voici, ma-
intenant tu parles ouvertement, & de
dis sans similitude.*

30. Νῦν οἶδαμεν ὅτι οἶδας πάν-
τα, καὶ οὐδεμίαν ἔχουσιν πρὸς σε ἰ-
στοῦσάν σε ταῦτα περὶ αὐτοῦ ὅτι σοὶ
θεὸς ἐξῆλθεν.

*Maintenant savons-nous que tu
sais toutes choses, & n'as besoin qu'au-
cun t'interroge: par cela croyons nous
que tu es issu de Dieu.*

31. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, καί-
ρι περὶ αὐτῶν;

*Iesus respondit, Croyez-vous main-
tenant?*

32. Ἰδοὺ ἔρχεται ὥρα, καὶ νῦν ἔ-
λήλυθε, ἵνα παρὲς ᾦ τὸ ἐγὼ εἰ-
μι πρὸς τὸν πατέρα, καὶ ὑμεῖς μετὸν ἀφήτε·
καὶ εἰς αὐτὸν μένετε, ὅτι ὁ πατὴρ
μὲν ἔμεν ὅτι.

*Voici l'heure vient, & est is venue
que vous serez espars chacun à part soy,
& me laisserez seul: mais ie se suis
pour seul: car le pere est avec moy.*

33. Ταῦτα λαλῶντες ὑμῖν ἵνα
ὁς ἐμὲ ἐφίλειεν ἔχηται. ἐς τὸ καί-
σμεν θλίψιν ἔχοντες, ἀλλὰ θαρσύν-
ει ἡγὼν, ἵνα καὶ τὸν κόσμον.

*Je vous ai dit ces choses, afin que
vous ayez paix en moi: vous avez an-
goussé le monde, mais ayex bon coura-
ge l'ay vaincu le monde.*

27. Ipse enim Pater amat vos, quia vos me amastis, & credidistis, quia ego à Deo exivi.

For the Father him self loveth you: because ye have loved me: & have believed that I came out from God.

28. Exivi à Patre & veni in mundum: iterum relinquo mundum, & vado ad Patrem.

I am come out from the Father: & came into the world: againe I leave the world: and go to the Father.

29. Dicunt ei discipuli eius, Ecce, nunc palam loqueris, & proverbium nullum dicis.

His disciples saide unto him: Nowe speakest thou plainly: and thou speakest no parable.

30. Nunc scimus quia scis omnia, & non opus est tibi ut quis te interroget, in hoc credimus quia à Deo existi.

Nowe knowe we that thou knowest all things: & needest not that any man should aske thee. In this we believe, that thou art come out from God.

31. Respondit eis Iesus, Mòdò creditis?

Jesus answered them, Do you believe now?

32. Ecce venit hora, & iam venit, ut dispergami unusquisque in propria, & me solum relinquatis: & non sum solus, quia Pater mecum est.

Behold the houre cometh, and is already come: that now shall be scattered every man into his owne place: and shall leave me alone: but I am not alone: for the Father is with me.

33. Hæc locutus sum vobis, ut in me pacem habeatis. In mundo pressuram habebitis: sed conhdite, ego vici mundum.

These things have I spoken unto you: that in me ye might have peace: in the world ye shall have affliction: but be of good comfort: I have overcome the world.

27. Denn er selbst der Vater hat euch lieb / darumb daß ihr mich liebet / vnd glaubet / daß ich von Gott ausgegangen bin.

Der Vater den elstet edet selff / der saare / at i elste mig / oc tro at teg er vdgangen aff Gud.

28. Ich bin vom Vater ausgegangen / vnd kommen in die Welt / Widerumb verlasse ich die Welt / vnd gehe zum Vater.

Teg vdgat fra vaderen / oc kom til Verden / Teg forlader Verden igen / oc gaar til vaderen.

29. Sprechen zu ihm seine Jünger: Siehe nun redest du frey heraus / vnd sagest kein Sprichwort.

Hans Disciple siige til hannem / See nu tæler du obenbarlige / oc siger intet Ordspøck.

30. Nun wissen wir / daß du alle ding weißest / vnd bedarffst nicht / daß dich jemand frage. Darumb glauben wir / daß du von Gott ausgegangen bist.

Nu vide vi / at du vedst alle ting / oc hæfter icke behøff / at nogen spør dig at / Der saare tro vi / at du vdgikst aff Gud.

31. Jesus antwortet ihnen: Jetzt glaubet ihr.

Jhesus svarede dem / Nu troi.

32. Siehe es kompt die Stunde / vnd ist schon kommen / daß ihr zerstreuet werdet / ein jeglicher in das seine / vnd mich alleine lasset / Aber ich bin nicht alleine / denn der Vater ist bey mir.

See / den time skal komme / oc er allerede kommen / At i skulle afspredis hver til sit / oc forlade mig alene. Men ieg er icke alene / Thi vaderen er hos mig.

33. Solches hab ich mit euch geredt / daß ir nun mit Friede habet. In der Welt habt ir angst / aber seht getrost / Ich habe die Welt überwunden.

Derre hæfter ieg tæler med eder At i skulle hæfte Fredt. I Verden hæfter i angst / men derer trostige. Jeg hæfter overvunden Verden.

27. Dtec jagist iniluge mäs / neb gste wy mine milowali / a wotcile gste / ze gsem od Boga wyssel.

Abowiem sam Dtec mäsne was Jescie y wy mine milowali / y wotcile gste / ze gsem od Boga wyssel.

28. Wyssel gsem od Dtece / a pñssel gsem na Swēt / a opiet opaußijm swēt / a gdu f Dtece.

Wysseditem od Dtece / a pñsseditem na Swēt / a opiet opaußijm swēt / a gdu f Dtece.

29. Dfelli gemu Dtednshen geho: Nle nnnu patrñe inlus wijsa / a Dñsslorij Jadrñho neprawisze.

Powiedzieli mi zwolennicy: Oto teraz iawnie mówisz. y sadzisz go podobnie swemu powiedasz.

30. Dnnij gñne poznali / ze wijsa wsschty wēcy / a nennu to: bē potcib / abn ic ldo tebe iā: zal. Efrze to wēfymie / ze gsd od Boga pñssel.

Teraz wiemy ze mówisz wēf / a nie potrzeba żeby cię tro pytal. a teraz to wiemy my żeś od Boga wyszedł.

31. Odpowēdēl gim Gēñys: Dñnij wēfite.

Odpowiedział im Jezus: A teraz wierzycie.

32. A wssak nastāwā hodi: na / a gñtē gē pñssla / ze se roz prchnete gēbentāzēp sem y tam / a mine samēho opusñte / a wssak negsemē sam, neb Dtec semnau gēst.

Ocho! pñssyñte ci są wy i przy: Gēd / gby wsslycy rozprošeni bē: iecie kājdy do swych / a mine sam mago zostāwic / a lec nie teßem sam / bo iest Dtec semnau.

33. Eptō wēcy pñto mlutell gsem wām / abñssē we mnē potog mēst. Na Swētē nātist mñu budete: ale dauffan teñ / nebē gsem nā pñcmohi Swēt.

Comci wam powiedzial / aby: scie we mnie poßoy mñali / na swięci: ci bēci maci iñte wßaycie we mnie / Jawni zwoycajē swięci.

י י

הָלֹא מִלֵּל יְשׁוּעַ נֹאמְרִים
עֲבָדֶיךָ לְשִׁמְחָה נֹאמְרִים
אֲחֵרִים שְׂעִתָּה שְׂבַח בְּרָךְ
יְהוָה יִשְׁבַּח:

Queste cose disse Iesus, poi alzò gli oc-
chi suoi al cielo, e disse: Padre, l'ora è
venuta, glorifica il tuo Figliuolo, acciò che
tu solo glorifichi lui.

אֲנִיכֵנָה דִּירְכָתָה יְהוָה
שׁוֹלֵטָא עַל כָּל בְּסָר דְּכָל
מַלְאָכָה דִּירְכָתָה לֵה יִתֵּל לֵה
חַיָּה דְּרַעְלָם:

Et comme tu gli has data potestà sopra
toute chair, afin qu'il donne vie é-
ternelle à tous ceux que tu lui as don-
nés.

הָלֹא מִלֵּל יְשׁוּעַ נֹאמְרִים
עֲבָדֶיךָ לְשִׁמְחָה נֹאמְרִים
אֲחֵרִים שְׂעִתָּה שְׂבַח בְּרָךְ
יְהוָה יִשְׁבַח:

Et quelle est la Vraie éternité, que con-
noisse le Père seul, et celui qui
est le Fils, Iesus Christ.

אֲנִיכֵנָה דִּירְכָתָה יְהוָה
שׁוֹלֵטָא עַל כָּל בְּסָר דְּכָל
מַלְאָכָה דִּירְכָתָה לֵה יִתֵּל לֵה
חַיָּה דְּרַעְלָם:

Et tu l'as glorifié sur la terre. Tu
fais l'œuvre que tu m'as donnée à fa-
ire.

הָלֹא מִלֵּל יְשׁוּעַ נֹאמְרִים
עֲבָדֶיךָ לְשִׁמְחָה נֹאמְרִים
אֲחֵרִים שְׂעִתָּה שְׂבַח בְּרָךְ
יְהוָה יִשְׁבַח:

Et maintenant glorifie-moi toi Pa-
re, sauve toi-même, de la gloire la-
quelle j'ai eue par devant toi depuis que
le monde a été fait.

אֲנִיכֵנָה דִּירְכָתָה יְהוָה
שׁוֹלֵטָא עַל כָּל בְּסָר דְּכָל
מַלְאָכָה דִּירְכָתָה לֵה יִתֵּל לֵה
חַיָּה דְּרַעְלָם:

Et maintenant glorifie-moi toi Pa-
re, sauve toi-même, de la gloire la-
quelle j'ai eue par devant toi depuis que
le monde a été fait.

אֲנִיכֵנָה דִּירְכָתָה יְהוָה
שׁוֹלֵטָא עַל כָּל בְּסָר דְּכָל
מַלְאָכָה דִּירְכָתָה לֵה יִתֵּל לֵה
חַיָּה דְּרַעְלָם:

Et maintenant glorifie-moi toi Pa-
re, sauve toi-même, de la gloire la-
quelle j'ai eue par devant toi depuis que
le monde a été fait.

י י

וְאֵת הָאֵלֹהִים דְּבַר יְשׁוּעַ וְאֵת
אֲחֵרֵינִי אֶל-הַשָּׁמַיִם וַיֹּאמֶר
אֲבִי בָּאָה הַשָּׁעָה הַזֹּאת אֶת-
בְּנִי וְגַם בְּנִי יֵאָדִיר אִתִּי:

Estas cosas hablo Iesus, y levantados los o-
jos al cielo, dixo, Padre, la hora viene, clarifica tu
Hijo, para que tambien tu Hijo te clarifi que a ti:

כְּאִשֶּׁר נָתַתָּ לִּי שְׁלֵטוֹן עַל-
כָּל-בָּשָׂר לְהָמָן לְכָל־ם אֲשֶׁר
נָתַתָּ לִּי אֲחֵרֵינִי עוֹלָם:

Como le has dado la potestad de toda carne
para que a todos lo que le diste, les de vida eterna.

וְאֵלֹהִים הֵם תְּחִי עוֹלָם אֲשֶׁר
יָדְעוּ אֲחֵרֵינִי כִּי אַתָּה לְבָרְךָ אֵלֹהִים
אֲמִתִּי וְאֲשֶׁר שְׁלַחְתָּ יְשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ:

Esta empero es la vida eterna, que re cono-
zan solo Dios verdadero, y al que embiasse, Iesus
el Christo.

אֲנִי הַאֲדַרְכִּי מִן-עַל-
הָאָרֶץ אֶת-הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר נָתַתָּ לִּי
לְפָעוֹל בְּלִיָּה:

Yo te he clarificado en la tierra, he acabado
la obra que me diste que hiciesse.

וְעַתָּה הַאֲדַרְכִּי אֲבִי אִתִּי
בְּכָבוֹד אֲשֶׁר הָיָה לִּי אִתִּי מִן-
מִדְּנֵה מִקְדָּם בְּטִיב הַטִּיב
הָעוֹלָם:

Aora pues-padre clarificame tu acerca de ti
mismo de aquella claridad que tunc acerca de ti
ante que este mundo fuellé.

הַיּוֹדְעִי אֶת-שִׁמְךָ לְאִנְשֵׁים
אֲשֶׁר נָתַתָּ לִּי מִן-הָעוֹלָם לִּי
הַיּוֹדְעִי לִּי אֲנִיכֵנָה וְאֵת-דְּבָרְךָ
נִצָּח:

Manifestado he tu Nombre a los hom-
bres que del mundo me diste, tuyos eran y diste me-
los y guardaron tu palabra.

עַתָּה יָדְעוּ כִּי כָל־ם אֲשֶׁר נָתַתָּ
לִּי מִן-הָעוֹלָם:

Aora han ya conocido que todas las cosas
que me diste, son de ti.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ.

ΤΑΥΤΑ ΛΑΛΗΣΑΝΤΙ ΕΙΠΟΝΤΕΣ, ΚΑΙ
ΕΠΗΡΑΝ ΤΟ ΕΦΘΥΛΜΕΝΟΝ ΑΥΤΟΥ
ΕΙΣ ΤΟ ΟΥΡΑΝΟΝ, ΚΑΙ ΕΙΠΟΝ ΠΑΤΕΡ, -
ΛΗΛΟΥΘΗ Η ΩΡΑ, ΔΕΞΑΣΘΙ ΤΟΝ ΥΙΟΝ,
ΕΝΩ ΚΑΙ Ο ΥΙΟΣ ΣΟΥ ΔΕΧΕΤΑΙ ΣΕ.

Iesus dit ces choses: puis eleuant
ses yeux au ciel, dit, Pere, l'heure est
venue, glorifie ton Fils, afin que ton
Fils te glorifie:

2. Καθὼς ἔδωκας αὐτῷ ἐξουσίαν
πάντα, ἵνα πάντα ὃ δέδωκάς
αὐτῷ, δώσῃ αὐτοῖς ζωὴν αἰώνιον.

Comme tu lui as donné puissance
sur toute chair, afin qu'il donne vie é-
ternelle à tous ceux que tu lui as don-
nés.

3. Αὕτη δὲ ἐστὶν ἡ αἰώνιος ζωὴ,
ἵνα γνωσκασὶ σε τὸ μέγα ἄλ-
φά, καὶ ὃν ἀπέστειλας ἱσοῦ-
στον.

Et celle est la vie éternelle, Qu'il
te cognoissent seul vrai Dieu, & celui
que tu as enuoyé, Iesus Christ.

4. Ἐγὼ σε ἐδόξασα ἐπὶ τῇ γῆ-
τι ἐπαλήθευς ὁ δίδωσας μοι ὃ
ἐκέλευς.

Je t'ai glorifié sur la terre. J'ai par-
achevé l'œuvre que tu m'as donnée à fa-
ire.

5. Καί νυν δόξασόν με ἐν πάλιν
ἐν ᾧ δέδωκάς μοι ὃ ἐκέλευς
ἐν τῷ κόσμῳ ὡς καὶ ἐκέλευς.

Et maintenant glorifie-moi toi Pa-
re, sauve toi-même, de la gloire la-
quelle j'ai eue par devant toi depuis que
le monde a été fait.

6. Ἐφωτίσθη ὅτι ὅσοι πί-
στευσαν ἐν ἐμοὶ, οὗτοι οὐκ ἔ-
στιν οὐδὲ ἔσονται, καὶ ἡμεῖς αὐτοὺς δι-
δάσκω, καὶ τὸ λέγοντες πετηνέ-
ται.

J'ai manifesté ton Nom aux hom-
mes lesquels tu m'as données de mon
père, ils estoient avec, & tu me les as don-
nés, & ils ont garde ta parole.

7. Νυνὶ γνωσκασὶ ὅτι πάντα ὃ
δίδωκάς μοι ἐκ σοῦ ἐστίν.

Maintenant ils ont connu que toutes
ce que tu m'as donné, est de toi.

Hæc locutus est Iesus, & sublevatis oculis in cælum, dixit, Pater, venit hora, clarifica filium tuum, ut filius tuus clarificet te.

These things spake Iesus: & lift by his eyes to heauen, and said / Father / the houre is come: glorifie thy Sonne / that thy Sonne also may glorifie thee.

2. Sicut dedisti ei potestatem omnis carnis, ut, omne quod dedisti ei, det eis vitam æternam.

As thou hast giuen him power ouer all flesh: that he should giue eternall life to all them that thou hast giuen him.

3. Hæc est autem vita æterna, ut cognoscant te solum Deum verum, & quem misisti Iesum Christum.

And this is life eternall / that they knowe thee to be the onely verry God: & whom thou hast sent / Iesus Christ.

4. Ego te clarificavi super terram, opus consummavi quod dedisti mihi ut faciã.

I haue glorified thee on the earth: I haue finisshed the worke which thou gauest me to doe.

5. Et nunc clarifica me tu Pater apud te metipsum, claritate quã habui prius quã mundus esset, apud te,

And nowe glorifie me / thou Father / with thine owne selfe / with the glorie which I had with thee before the world was.

6. Manifestavi nomen tuum hominibus quos dedisti mihi de mundo. Tui erant, & mihi eos dedisti: & sermonem tuum serauerunt.

I haue declared thy name vnto the men which thou gauest me out of the world: & thine they were: and they haue kept thy worde.

7. Nunc cognouerunt quia omnia quę dedisti mihi, abs te sunt.

Nowe they knowe that all things which thou hast giuen me / are of thee.

Solches redet Iesus / vnd hub seine Augen auff gen Himmel / vnd sprach: Vater / die stunde ist hie / daß du deinen Son verklärest / auff daß dich dein Son auch verkläre.

Der te also de Ihesus / oc lassie sine enen op til Him-melen / oc sagde / Vater / den time er her / at du skal forklære din Son / Paa det at din Son oc skal forklære dig.

2. Gleich wie du ihm Macht hast gegeben über alles Fleisch / auff daß er das ewige Leben gebe / allen die du ihm gegeben hast.

Lige som du haaffuer giffuut hannem Maect offuer alle Rod / Paa det hand skal giffue dem alle det ewige Liff / som du haaffuer giffuut hannem.

3. Das ist aber das ewige Leben / daß sie dich / daß du allein warer Gott bist / vnd den du gesandt hast / Iesum Christ / erkennen.

De det er det ewige Liff / At de kende dig / alene en sand Gud / oc den du vdsende / Ihesum Christum.

4. Ich habe dich verkläret auff Erden / vnd vollendet das Werk / daß du mir gegeben hast / daß ich thun solt.

Jeg haaffuer forklaret dig paa Jorden / oc fuldbommen den Bering / som du haaffuer giffuut mig / at ieg skulde gøre.

5. Vnd nun verkläre mich / du Vater / bey dir selbst / mit der Klarheit / die ich bey dir hatte / ehe die Welt war.

De forklære mig nu du Fader / haff dig self / med den Klarhed / som ieg haaffde haff dig / før Verden vaar.

6. Ich habe deinen Namen offenbaret den Menschen / die du mir von der Welt gegeben hast. Sie waren dein / vnd du hast sie mir gegeben / vnd sie haben dein Wort behalten.

Jeg obentbarede dit Naamn for Menniskene / som du haaffuer giffuut mig aff Verden. De haare dine / oc du haaffuer giffuut mig dem / oc de beuarede dit Ord.

7. Nun wissen sie / daß alles / was du mir gegeben hast / sey von dir.

De vider de / at alle det som du haaffuer giffuut mig / er aff dig.

Isto feli odnitiwim Bese: pozdwihi ot / I Nebi / a feli: Otce pšissa gest hodi na / ošlawiž Syna trožho / a by v Syn twiž tež ošlawil te be.

Opowiedziawšy Jezus / poda- rosi oczu swój wniebo y rzekł: Oycze przysław gożynka / wielbi Syna twego / aby też y Syn wielbil ciebie.

2. Wakož gŝo dal gemu moc nad každyhm tlorožkem / aby wŝŝechněm kterě gŝo dal gemu / on dal gim wětně žiwot.

Jač sá temu dal moc nad wŝŝem / Fim cákem / iž ičs mu ič podal aby im dal žywot wěčný.

3. Těntoť gest pak wětně žiwot / aby poznali tebe saměho Boga prawěho / a kterěhož gŝo poslal / Běžlisse Krysta.

A tena teš žywot wěčný / aby ciebie saměho znali byc Bogem prawdywm / y kterěgož poslal Jezus Krysta.

4. Wát gŝan ošlawil tebe na Zeml: diŝlo gŝem wŝŝonal / kterěž gŝo mu dal abyč ge činil.

Jačem wielbil ciebie na žeml / y ty / kterěž gŝem spawil kterěž tebe mu dal / abyč to činil.

5. Anniš / ošlawiž mne ty Otce v tebe saměho / slawau tau kterauž gŝem mēl v tebe / prawě nešli Swět byl.

A přetož teraz wielb mne ty Oycze v ciebie saměho ta chwala ktera mēl v ciebie mēl / prawě byl.

6. Džnamiš gŝem Bmēno twě židom / kterěž gŝo mi dal ž Swěta. Twogi gŝu bni / a mně gŝo ge dal / a oni tež twau zachowali.

Obkwičlem smie twe ludžs am / kterěš mi podal ž tego swěta / kterěž byli / y daleš mēl / a žs chowwali slowo twoe.

7. Anniš poznali / ž wŝŝe cě wětně kterěž gŝo mi dal / od tebe gŝu.

Teraz poznali iž wŝŝy kterěž kterěš mēl dal / od ciebie žs.

8 דמלג דהבית לי
ידבת להון והגון קבלון
ידעו שריתא דמון
ליתך גפיקת והימנו דאנת
שדחתני :

Perche io ho dato loro la parola che tu hai dato a me, & essi l'hanno ricevuta, & hanno veramente conosciuto che io sono venuto da te, & hanno creduto che tu mi hai mandato.

9 ואנא עליהון בצא אנה
לא הוה על עלמא בצא
אנא אלא על הגון דהבית
לי דהיך אמן :

Io prego per loro, Non prego per il mondo, & per quella che tu mi hai dato, perche sono tuoi.

10 וכל מכם דדילי הו
דילך הו ודילך דילי הו
דמסבא אנה דהון :

Erato ego qui estis et tuus, & il tuo es me: & sumus filii glorificati in fili.

11 מדיל לא דניח בעלמא
דילין בעלמא אמן ואנא
ליתך אנה אנה אנה
דמסבא אנה דהון דהון
דהבית לי דהון דהון
אכנה דהון :

Erat non sum per mundum, sed estis in mundo, & ego a te. Per te factus, conservatus in tuo Nomen, quod tu (dico) che sum tui datus. accioche siano uno... etc. etc.

12 דר צמיהון דהון ב
בעלמא אנה נטר דהון
להון כסמך לאילין
דהבית לי נטר דהון
מנהון לא אנה אנה
דה דמסבא דהון דהון
כתבא :

Quando ero con essi nel mondo, io li conservavo in tuo Nomen. Io ho con servato quelli con tuo Nomen, & nullo de loro e perduto, senon il Figliol de la perdicion, accioche s'adempiesse la Scriptura.

13 השא דיו ליתך אנה
אנה ודילין מסלל אנה
בעלמא דהון דהון
מסבא דהון :

Ma horati vengo a te, & parlo queste cose in mundo. accioche non habbino la malicia, & s'adempia in lor medesima.

8 כי אתה דברת אנה
לי נתתי להם והמה קבלו וידעו
באמת כי ממך יצאתי והאמינו
כי את שלחתני :

Porque las palabras que me diste, les he enseñado: y ellos las recibieron, y han conocido verdaderamente que sali de ti, y han creydo que tu me embiasste.

9 אני שואל עליהם אני שואל
על העולם כי אם על האלה
אשר נתתי לי כי לך המה :

Yoruego por ellos: no ruego por el mundo, si no por los que me diste, porque tuyos son.

10 וכל אשר לי לך הוא ואשר
לך לי הוא ונאדרתי בהם :

Y todas mis cosas son tus cosas, y tus cosas son mis cosas: y he sido clarificado en ellas.

11 ועוד אני הוה בעולם והמה
הוה בעולם ואני בן אלה
אבי הקדוש נצח איתם בשמי
אשר נתתי לי להויתם איתם
במוני :

Y ya no estoy en el mundo, mas estos estan en el mundo, que yo a ti vengo Padre Sancto, guardalos en tu Nombre a los quales me has dado, paraque sean vna cosa, como tambien nosotros.

12 בהוית עמם בעולם נצחתי
איתם בשמי את אשר נתתי לי
שמרתי ואיש מהם לא אבד כי
אם בן האבדה אשר ימלא
הכתב :

Quando yo estaua con ellos en el mundo, yo los guardaua en tu Nombre, a los quales me diste: yo los guarde, y ninguno de ellos se perdió si no el Hijo de perdicion: paraque la Escritura se cumpliesse.

13 ועת בן אני אליך ואת
האלה אני מדבר בעולם אשר
תהי להם שמחתי שלכה
בהם :

Ma agora vengo a ti, y hablo esto en el mundo, paraque ayngo cumplido en si mismos.

8.

8. "Οτι τὰ ῥήματα ἃ δέδωκάς μοι, δέδωκε ἀποτίεσθαι αὐτοὶ ἰλασθαι, & ἔγνωσαν ἀληθείας ὅτι σὺ εἶ ἔχληρον, καὶ σὺ δίδως ὅτι σὺ με ἀπέστλας.

Car te leur ai donné les paroles que tu m'as données, & ils les ont reçues: & ont véritablement connu que ie suis fils de toi, & ont cru que tu m'as enuoyé.

9. "Εγὼ περὶ αὐτῶν ἔρωτα ὃ πρὶ τῶ καί σμιν ἔρωτα, ἀλλὰ περὶ αὐτῶν δέδωκάς μοι, ὅτι σὺ εἶσθαι.

Je prie pour eux: ie ne prie point pour le monde, mais pour ceux lesquels tu m'as donnés d'autant qu'ils sont tiens.

10. Καὶ τὰ ἑμὰ πάντα διὰ ἐσθαι, καὶ τὰ σὺ ἑμὰ, καὶ δέδωξας μοι ἐν αὐτοῖς.

Et tout ce qui est mien, est tien, & ce qui est tien, est mien, & ius glorifié en eux.

11. Καὶ καίτις ἐμὶ ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ ἔτι ἐν τῷ κόσμῳ εἰσι, καὶ ἐγὼ πρὸς σὺ ἔρχομαι, πᾶσι τῷ τῷ ἀποτίεσθαι ἐν τῷ κόσμῳ σου, ὅτι δέδωκάς μοι, ὅτι σὺ εἶσθαι ἐν καθὼς ἡμῶν.

Et maintenant ie ne suis plus au monde, mais ceux-ci sont au monde: & ie vien à toi, Pere saint, garde-les en ton Nom, voient ceux que tu m'as donnés: afin qu'ils soyent vna ainsi que nous.

12. "Οτι ἡμῶν μὴ αὐτῶν ἐν τῷ κόσμῳ, ἐγὼ ἐπῆρουν ἀποτίεσθαι ἐν τῷ κόσμῳ σου, ὅτι δέδωκάς μοι ἰφίλαξ, καὶ ἄδης ἐξ αὐτῶν ἀπαλάσσει, εἰ μὴ ὁ υἱὸς τῆς ἀπειθείας, ὅτι ἡ χάρις σου πληροῦται.

Quand j'estoye avec eux au monde, ie les gardoy'en ton Nom: ie gardé ceux que tu m'as donnés, & pas un d'eux n'est péri, si non le Fils de perdition, afin que l'Ecriture fust accomplie.

13. Νυνὶ δὲ πρὸς σὺ ἔρχομαι, καὶ πᾶσι τῷ κόσμῳ, ὅτι εἰς χάρις τὴν χάριν τὴν ἑμὴν πεπληροῦμαι ἐν αὐτοῖς.

Et maintenant ie vien à toi, & de ces choses disant encorres au monde: afin qu'ils aient ma toyce accomplie en eux.

S. IOHANNES.

CAP. XVII.

8. Quia verba quæ dedi-
sti mihi, dedi eis: & ipse ac-
ceperunt, & cognoverunt ve-
rè quia à te exivi, & credi-
derunt quia tu me misisti.

For I have given unto the the word
which thou gavest me: and they have
received them: and have known that
thou art I: and have believed that thou
hast sent me.

9. Ego pro eis rogo: Non
pro mundo rogo, sed pro his
quos dedisti mihi, quia tui
sunt.

I pray for them: I pray not for the
world, but for them which thou hast gi-
ven me: for they are thine.

10. Et mea omnia, tua sunt;
& tua, mea sunt, & clarifica-
tus sum in eis.

And all mine are thine: & thine are
mine: and I am glorified in them.

11. Etiam non sum in mun-
do, & hi in mundo sunt, &
ego ad te venio. Pater san-
cte, serva eos in nomine tuo,
quos dedisti mihi: ut sint u-
num, sicut & nos.

And now am I no more in the
world: but they are in the world: and
I come to thee. Holy Father, keep them
in thy Name: even them whom thou
hast given me: that they may be one, as
we are.

12. Cum essent cum eis,
ego servabam eos in nomi-
ne tuo, Quos dedisti mihi,
custodivi: & nemo ex eis pe-
nit, nisi filius perditionis, ut
scriptura impleatur.

While I was with them in the
world: I kept them in thy Name: those
that thou gavest me: whom I kept: and
none of them is lost: but the child of
perdition: that the Scripture might be
fulfilled.

13. Nunc autem ad te ve-
nio: & hæc loquor in mun-
do, ut habeant gaudium
meum impletum in semet-
ipsis.

And now come I to thee: & these
things I speak in the world: that
they might have my joy fulfilled in
themselves.

S. Johannes.

Das XVII. Capitel.

8. Denn die Wort/die du mir gege-
ben hast/hab ich ihnen gegeben/vnd
sie habens angenommen/vnd erkant
warhafftig/das ich von dir außge-
gangen bin/vnnd glauben/das du
mich gesandt hast.

Thi de ord som du hassuer giffut mig/auff ieg
dem/oc de anammede dem/oc sende sandelige/At
ieg vdgift fra dig/oc tro/ar du vdsende mig.

9. Ich bitte für sie/vnd bitte nicht
für die Welt/sondern für die du mir
gegeben hast/denn sie sind dein.

Ieg beder for dem/oc tea beder icke for Verden/
men for den som du hassuer giffut mig/thi de ere
dine.

10. Vnd alles was mein ist/das ist
dein/vnd was dein ist/das ist mein/
vnd ich bin in ihnen verkläret.

De alle det som mi: er/der er dit/oc det som dit er
det er mit/oc ieg er forklaret i dem.

11. Vnd ich bin nicht mehr inn der
Welt/Sie aber sind inn der Welt/
vnd ich komme zu dir. Heiliger Vater/
erhalt sie inn deinem Namen/die du
mir gegeben hast/das sie eins seyen/
gleich wie wir.

De tea er icke mere i Verden/Men de eret Ver-
den/oc ieg kommer til dig. Hellige Fader, beuare dem
i dit Navn, som du hassuer giffut mig/ar de bliffue it/
lige som vi.

12. Oetweill ich bey ihnen war in der
Welt/erhielt ich sie inn deinem Na-
men. Die du mir gegeben hast/die
habe ich bewahret/vnd ist keiner von
ihnen verloren/Dhn das verlorne
Kind/das die Schrift erfüllet
würde.

Den stund tea vaar hos dem i Verden/beuarede
ieg dem i dit Navn. De som du hassuer giffut mig/
dem beuarede ieg oc der er ingen/for tabt aff dem/vden
det fortabte Barn/At Scrijten skulde fullkommes.

13. Nun aber komme ich zu dir/vnd
rede solches in der Welt/auff das sie
in ihnen haben meine freude vollkom-
men.

Nu kommer ieg til dig/oc taler saadant i Ver-
den/paa det de skulde hassue min Glæde fullkommen
i sig.

S. Jan.

Kapitola XVII.

8. Nebo slova která jgsm mi
dal/pá dal gsem gum: a oni ge
přijali/a poznali m pravdě že
gsem od tebe myštel/a vověřil
že gsm ty mne poslal:

Abraham slova které m pa-
dal/sam m podobal/konče mysl/
y poznali pravdu mte žem od te-
be myštel/a vověřili že ty
mne poslal.

9. Já za ne prosím. Ne za
svět prosím ale za ty které
gsm mi dal/nebo tvoji gsm.

Jac za ním prosí a ne za svě-
tem prosí/lecí za thy mti které
m dal/boc já tvor.

10. A světe věc mē/tvé
gsm/a tvé mē gsm. A pá osla-
wen gsem v nich.

A světe mōse seš tvoje/a
tvoje mōse seš/y v mōslonem
seš v nich.

11. A gsm negsem na světě/ale
oni gsm na světě/a páť k
tobě gdu. Dítě svatě/zachov
vej se ve svatě mē mē / ke-
rě gsm mi dal/aťm gedno by-
li/páť y m gsm gedno.

A ním m seš ná světe/seš
dno om ná světe seš/Jac mž do
ciebie ide/y pje světehy zachov
vej se te přez mte mte/ty tvo-
re mte podobá/a by byli jedno sť
táť y m.

12. Dokud gsem s nimi byl
na světě/pá gsem se zachov
wámal ve svatě mē mē. Ke-
rě gsm mi dal/pá oslňhal
gsem gich/a řádny s nich ne-
zachoval/gedně Syn zatra-
cen/y aby se přišlo naplnit.

Odycem s nimi byl ná svě-
cie/taem te zachoval m mte
tvoje/a které mte podobá/aťm ich
itřezeg/y zachov s nich mte zgi-
nal/jedno s m syn ztracen/aťm
by se přišlo vyplnit.

13. Ale nyní k tobě gdu:a
tytoť věc m m m m na svě-
tē/aby m m rāpost m napl-
něnau w sobě.

A teraz do ciebie ide/y mō-
vie to ná svěcie/aby m m m m
te mōse vyplnionem w sobě.

14 אֲנִי יְהוֹרֵג לְהוֹן מִ
מִלְחָה וְעַלְמָא כְּנָא אֲנִי
הָלֵא הוּמִן עַלְמָא א
אִיכְנָא דְאֲנָא לֹא הוּיִת מִן
עַלְמָא :

Io ho dato loro la tua parola, e el mondo gli ha havuto in odio: perche effi non son del mondo, si come ancor io non son del mondo.

15 לֹא הוּא דְהִשְׁקִיל אֲנִי
מִן עַלְמָא כְּנָא אֲנָא אֲלֵא
דְחִטֵּר אֲנִי מִן בִּישָׁא :

Io non prego che tu gli levi del mondo, ma che tu gli guardi dal male.

16 לֹא הוּוּ צִיד מִן עַלְמָא
אִיכְנָא דְאֲנָא לֹא הוּוּ
מִן עַלְמָא :

Effi non son del mondo, si come ancor io non son del mondo.

17 אֲבָנִי קִדְשׁ אֲנִי ב
בְּשִׁרְךָ דְּמִלְחָה דִּילָךְ ש
שְׂרָא הִי :

Sanctificali per la tua Verdad: la parola tua e Verdad.

18 אִיכְנָא דְלִי שְׂרָא
לְעַלְמָא אֲף אֲנָא שְׂרָא
אֲנִי לְעַלְמָא :

Si come tu has mandato me nel mondo, assi ho an mandato effi nel mondo.

19 וְעַל אֲפִיּוֹן אֲנִי
מִקְדָּשׁ אֲנָא נִפְשִׁי דִּיהוֹן
אֲף הֵנוּ מִקְדָּשִׁין בְּשְׂרָא :

E per loro io sanctifico me stesso, accio che ancor effi siano sanctificati in Verdad.

20 וְלֹא הוּא עַל אֲפִיּוֹן
כְּנָא אֲנָא בְּלִהוֹר אֲלֵא אֲף
עַל אֲפִיּוֹן דְּמִהִיבְּנִין
בִּי בְּמִלְחָהוֹן :

Hor io non prego gia solamente per loro, ma per quelli ancora che credet an me in me per la lor parola.

21 דְּכָלְהוֹן יְהוֹן חֵד אִיכְנָא
דְּאֲנָת אֲבִי בִי דְאֲנָת בִּר
דְּאֲף הֵנוּ בִּן חֵד יְהוֹן ד
דִּיהוֹן עַלְמָא דְאֲנָת
שְׂרָא תִנִּי :

Accio che tutti siano vna cosa, come tu Padre farai me, et an tu, afin dico che ancor effi siano vna in me: a fin che el mondo creda che tu mi has mandato.

14 אֲנִי נִתְּנִי לְהֵם אֶת־דְּבָרְךָ
וְהָעוֹלָם שָׂנֵא אוֹתָם כִּי אֲנִים
מִן הָעוֹלָם כַּאֲשֶׁר גַּם אֲנִי
אֲנִי מִן־הָעוֹלָם :

Yo les ensenne tu palabra, y el mundo los aborrecio: porque no son del mundo, como tampoco yo soy del mundo.

15 אֲנִי שׂוֹאֵל אֲנִי מִמֶּךָ
אֲשֶׁר תִּשָּׂאם מִן־הָעוֹלָם כִּי
נִים אֲשֶׁר תִּצּוֹר רוֹתָם מִדְּעָה :

No ruego que los quites del mundo, si no que los guardes de mal.

16 מִן־הָעוֹלָם אֲנִים כְּמוֹנִי
אֲנִי מִן־הָעוֹלָם :

No son del mundo, como tampoco yo soy del mundo.

17 קִדְשָׁם בְּאֱמֶתְךָ אֱמֶתְךָ
אֱמֶת הִיא :

Sanctificalos con tu Verdad: tu palabra es la Verdad.

18 כַּאֲשֶׁר שְׁלַחְתִּי אֶל־הָעוֹלָם
כְּמוֹנִי שְׁלַחְתִּי אוֹתָם אֶל־
הָעוֹלָם :

Como tu me embiasse al mundo, tambien yo los he embiado al mundo.

19 וְעַל־יָהֵם אֲנִי מִקְדָּשׁ אֶת־
נַפְשִׁי אֲשֶׁר הִנֵּה מִקְדָּשִׁים הוּיִם
בְּאֱמֶת :

Y por ellos yo me sanctifico a mi mismo: para que tambien ellos sean sanctificados con verdad.

20 אֲנִי שׂוֹאֵל עַל־הָאֱלֹה
לְבָדָם כִּי גַם עַל־אֲשֶׁר יֵאֱמִינוּ
בִּי בְּדִבְרָם :

Mas no ruego solamente por ellos, sino tambien por los que han de creer en mi por la palabra de ellos:

21 לְמַעַן כֻּלָּם אֶחָד יִהְיֶה
כְּמוֹךָ אֲבִי בִי וְאֲנִי בְּךָ וְגַם
הִנֵּה בָנִי אֶחָד יִהְיֶה וְהָעוֹלָם
יֵאֱמִין כִּי אַתָּה שְׁלַחְתָּנִי :

Para que todos sean vna cosa, como tu, o padre, en mi, y yo en ti: que tambien ellos en noi sean vna cosa: para que el mundo crea que tu me embiasse.

14. 'Egw̃ didachē ac tūi, tōi lōgōi
(u. hōi ē kosmō) ēm̃isont autēi.
ōti oia eīōn ēn ē kosmō, kathōi ē-
gw̃ ēn iim̃i ēn ē kosmō.

*Je leur ai donné ta parole, & le mō-
deles à ma en haine, pource qu'ils ne
sont point du monde: comme aussi ne
suis-je point du monde.*

15. Oūk ēρωτῶ ἵνα ἄρῃς αὐτοὺς
ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἵνα τηρήσῃς αὐ-
τοὺς ἐκ τοῦ πονηροῦ.

*Je ne prie point que tu les ostes du
monde, mais que tu les gardes de mal.*

16. 'Ektō kosmō ēn eīōn, kathōi ē-
gw̃ ēktō kosmō ēn iim̃i.

*Ils ne sont point du monde, comme
aussi ne suis-je point du monde.*

17. Ἀγιάσω αὐτοὺς ἐν τῇ ἀλη-
θείᾳ σου, ὁ λόγος ὁ οὖν ἀληθὴς ἐ-
στίν.

*Sanctifie-les par ta verité: ta paro-
le est verité.*

18. Kathōi ēm̃i ἀπέστλας εἰς τὸν
κόσμον, καὶ γὰρ ἀπέστλα αὐτοὺς
εἰς τὸν κόσμον.

*Comme tu m'as enuoyé au monde,
assi aussi es-tu enuoyés au monde.*

19. Καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἐγὼ ἐγγά-
ζω ἑαυτοὺς, ἵνα ἡσῇ αὐτοὶ ἐν τῇ
μαρτυρίᾳ ἐν ἀληθείᾳ.

*Et pour iceux me sanctifie-je moi-
même, afin qu'eux aussi soyent sancti-
fiés en verité.*

20. Οὐ πρὸς πάντας δι' ἐρωτῶ μέ-
νοι, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς πιστεύοντας
ἐν ἐμῷ λόγῳ αὐτοὶ εἰς ἐμὴν.

*Or ne prie ie point seulement pour
eux, mais aussi pour ceux qui croient
en moi par leur parole.*

21. Ἵνα πάντες ὁ ὢν, καθὼς σὺ
πῆρες ἐν ἐμοὶ, καὶ γὰρ ἐν σοὶ ἡ εἶ-
σα πρὸς ἐμοὶ ἐστὶν ὡς ἐν σοὶ ὁ κόσμος
πιστεύῃ σὺ μὲν ἀπέστλας.

*Afin que tous soyent vna, ainsi que
toi Pere es en moi, & moi en toi, afin
qu'eux aussi soyent vna en nous: à ce que
le monde croye que c'est toi qui m'as
enuoyé.*

CAP. XVII.

14. Ego dedi eis sermonem tuum, & mundus eos odio habuit, quia non sunt de mundo, sicut & ego non sum de mundo.

I have given them thy word / and the worlde hath hated them / because they are not of the world / as I am not of the world.

15. Non rogo ut tollas eos de mundo, sed ut serves eos a malo.

I pray not that thou shouldst take them out of the worlde / but that thou keep them from euill.

16. De mundo non sunt: sicut & ego non sum de mundo.

They are not of the worlde / as I am not of the world.

17. Sanctifica eos in veritate, Sermo tuus veritas est.

Sanctifie them with thy truth: thy word is truth.

18. Sicut tu me misisti in mundum, & ego misi eos in mundum.

As thou diddest send me into the worlde / so have I sent them into the world.

19. Et pro eis ego sanctifico meipsum, ut sint & ipsi sanctificati in veritate.

And for their sakes sanctifie I myselfe / that they also may be sanctified through the truth.

20. Non pro eis autem rogo tantum, sed & pro eis qui credituri sunt per verbum eorum in me.

I pray not for these alone / but for them also which shall beleue in me / through their word.

21. Ut omnes unum sint, sicut tu Pater in me, & ego in te, ut & ipsi in nobis unum sint: ut credat mundus quia tu me misisti.

That they all may be one as thou, O Father art in me & I in thee: even that they may be also one in us: that the world may beleue that thou hast sent me.

Das XVII. Capitel.

14. Ich habe ihnen gegeben dein Wort / und die Welt haßet sie / Denn sie sind nicht von der Welt / wie denn auch ich nicht von der Welt bin.

Ieg gaff dem die ord / De Werden hader dem / Thi de ere ick aff Werden / ligg som ieg er oc ick aff Werden.

15. Ich bitte nicht / daß du sie von der Welt nimmest / sondern daß du sie bewarest für dem übel.

Ieg beder ick / ar du skalt saae dem aff Werden / men ar du skalt beware dem fra ont.

16. Sie sind nicht von der Welt / gleich wie ich auch nicht von der Welt bin.

De ere ick aff Werden / ligg som ieg er oc ick aff Werden.

17. Heilige sie inn deiner Wahrheit. Dein Wort ist die Wahrheit.

Heilige dem i den Sandhed. Die Ord er Sandhed.

18. Gleich wie du mich gesandt hast in die Welt / so sende ich sie auch in die Welt.

Ligg som du sende mig til Werden / saa sender ieg dem oc til Werden.

19. Ich heilige mich selbst für sie / auff daß auch sie geheiligt sehen inn der Wahrheit.

Ieg heiliger mig self for dem / paa det de skulle oesaa vere heiligede i Sandhed.

20. Ich bitte aber nicht allein für sie / sondern auch für die / so durch ihr wort an mich glauben werden.

Ieg beder ick alene for dem / men oesaa for dem som formedest deris Ord skulle tro paa Mig.

21. Auf daß sie alle eins sehen / gleich wie du Vater in mir / vund ich in dir / daß auch sie in uns eines sehen / auff daß die Welt glaube / du habest mich gesandt.

Paa det de skulle alle vere i / ligg som du fader mig oc leet mig / ar de skulle oc vere i off / Paa di Werden sand tro / ar du vdsende mig.

Kapitola X / 11.

14. Pā gšim gim daf cēt tva / a Swēt gēw nēnāwīšī mēl / nēb negsau / Swēta / pafōš y pā negšim / Swēta.

Ieckentm pedat slowo thwa / te / a swiat mial te w nie nawiści / bo nie sa z swiaty / tak y ta nie jestem z swiaty.

15. Neprošmē abp gēwjal / Swēta / ale abp gē zachowal ob gēho.

Nie proše abyś iezł z swiaty / ale jczyśie zachował odesłę go.

16. P Swēta negsau / pafōš y pā negšim / Swēta.

Nie sa z swiaty / tak y ta nie jestem z swiaty.

17. Poswētīz gich w prawdē twē. Njēt twā / prawda jest.

Poswici jeze on i twoja prawda / slowo twoje jest prawda.

18. Pafōš gšim ty mne poslal na swēt / y pā gšim ge poslal na swēt.

Jak ty mnie poslal na swiat / tak y ja poslałem na swiat.

19. A pā poswēcigi seba sa mēho za nē / abp y oni poswēceni byli w prawdē.

A ja nie i poswiciłem samego siebie / aby y oni byli poswieceni przez prawda.

20. Neprošim pal toliko za nē sami / ale y za toliki / sbrze slowo gegich magi w cēt w mne.

A nie tylko za ja same i / ale i za toliki / sbrze slowo gegich magi w mne.

21. Abp wšmēni gedno byli / pafōš to Dite we mne a pā w tobi / abp y oni w nās gedno byli / abp w cēt Swēt / y gšim ty mne poslal.

Aby wšmēni byli i jedno / tak y ty Ojciec we mnie a ja w tobie / aby i y oni w nas jedno byli / a i ty w cēt swiaty / y ty mnie poslal.

22 וְאֵנִי שׁוֹכֵחַת דִּיהֶבֶת
לִי יִהְיֶה לְהוֹן דִּיהוֹן חַד
אִיכְנָא דְחַד חַד תְּנִי :

*Io ho ancor data loro la gloria, che tu
hai data a me: accioche siano uno, como
noi siamo uno*

23 אֲנִי בְּהוֹן וְאַתָּה בִּי
דִּיהוֹן וְכִמְדִּין לְחַד דְּיָדַע
עֲלֵמָא דְאַתָּה סְדִרְתָּנִי
וְדִאֲחֶבֶת אֲנִי אִיכְנָא דְאָף
לִי אֲחֶבֶת :

*Io sum in loro, et tu in me: accioche
siano perfecti in uno, e che il mondo cono-
sca che tu mi hai mandato, e che tu ami
lo, et come hai amato me.*

24 אֲנִי הָיוֹן דִּיהֶבֶת לִי
צִבְאָא אֲנִי דְאַתָּה דְאַתָּה
אָף הָיוֹן יְהוֹן עִמִּי וְיִהוֹן
הָיוֹן שִׁיבְתָּנִי דִּילִי הוּ
דִּיהֶבֶת לִי דְאַחֲבָתִי בִּין
קִדְם וְתִרְמִיתָה דְעֲלֵבָא :

*Padre, io desidero che quelli che tu
mi hai dati, la come sono tu, siano ancor
essi con me: accioche contem, uno la glo-
ria me a, la qual tu mi hai data, percioche
tu mi hai amato innanzi a la fondation
del mundo.*

25 אֲבִי כִּאֲנִי וְעֲלֵמָא
לֹא יָדַע אֲנִי דִּין יִדְעָתָךְ
וְהָיוֹן יָדַע דְאַתָּה סְדִרְתָּנִי :

*Padre, giusto il mondo non t'ha co-
nosciuto: ma io t'ho conosciuto, e quelli
hanno conosciuto che tu mi hai mandato.*

26 וְאִדְעֹר אֲנִי בְּמִן
וְכִמְדִּין אֲנִי דְחֻבְכָּא הוּ
דְאַחֲבָתִי יִהְיֶה בְּהוֹן וְאַתָּה
אֲהֶבֶת בְּהוֹן :

*Et tu ho fatto conoscere loro il tuo Na-
me: e farollo conoscere: accioche l'amore,
coquale tu mi hai amato, sia in loro, et
in io et.*

1 הָלִין אֲמַר יְשׁוּעָא
עִם חֲלִמְדִּין לְעִבְרָא
דְּהִלְתָּא דְקִדְרוֹן אֲהֶבֶת
הוּא גִבְתָּא אִיכְנָא דְעֵל הוּ
וְחִלְמְדִּין :

*Per che l'avebbe dette queste co-
se, fesselo esse discipoli de la dal fia-
me Cedron, doue era un orto, nel quale
entro, et i suoi discipoli.*

22 וְאֵנִי אֲתֵּי הַכְּבוֹד אֲשֶׁר נָתַתָּ
לִי נִתְּנִי לָהֶם וְיִהְיֶה אֲחֶת
כְּמוֹ אֲחֶת הַיּוֹם אֲנִי :

*Yo, la claridad que me diste, les he dado: pa-
ra que sean vna cosa, como tambien nos somos
vna cosa.*

23 אֲנִי בָּם וְאַתָּה בִּי וְיִכְלֹךְ
בְּאַחַת יָדַע הָעוֹלָם כִּי אַתָּה
שְׁלֵהֲתָנִי וְאַחֲבָתָם בְּאֲשֶׁר אֲהַבְתָּנִי :

*Yo en ellos, y tu en mi, para que sean consu-
madamente vna cosa: y que el mundo conozca
que tu me embiaste y que los has amado, como
tambien a mi me has amado.*

24 אֲבִי אֲשֶׁר נָתַתָּ לִי רְצִיָּה
לְהוֹתָם עִמִּי אֲשֶׁר אֲנִי הוּא
שְׂמִי לְרֵאוֹת וְאֵת כְּבוֹדִי אֲשֶׁר
נָתַתָּ לִי כִּי אֲהַבְתָּנִי בְּטֶרֶם
הִתְבָּעוּ מוֹסְדֵי אֶרֶץ :

*Padre aquellos que me has dado, quiero que
donde yo estoy, ellos esten tambien conmigo:
para que vean mi claridad que me has hado, por-
quanto me has amado desde antes de la constitu-
cion del mundo.*

25 אֲבִי צְדִיק וְהָעוֹלָם לֹא
יָדַע וְאֲנִי יָדַעְתִּיךָ וְהָאֱלֹהִים יָדַעוּ
כִּי אַתָּה שְׁלֵהֲתָנִי :

*Padre iusto, el mundo no te ha conocido:
mas yo te he conocido: y estos han conocido
que tu me embiaste.*

26 וְהוֹדַעְתִּי לָהֶם אֶת שְׁמִי
וְאִדְעִי אֲשֶׁר תְּהִי בָּם הָאֲהֶבֶת
אֲשֶׁר אֲהַבְתָּנִי וְאֲנִי בָּם :

*Y yo les hize notorio tu Nombre, y lo haré
notorio: para que el amor con que me has ama-
do, este en ellos, y yo en ellos.*

1 אֲתֵּי הָאֱלֹהִים אֲמַר יְשׁוּעָא
עִם חֲלִמְדִּין לְעִבְרָא דְקִדְרוֹן
אֲשֶׁר שָׁם הָיָה וְאֵת אֲשֶׁר בֹּא
הוּא וְחִלְמְדִּין :

*Como Iesus vuo dicho estas cosas, saliose
con sus Discipulos tras el arroyo de Cedron,
donde estaue un huerto, en el qual entro Iesus,
y sus Discipulos.*

22. Καὶ ἐγὼ τὴν δόξαν ἣν δέδοκα
καὶ μοι, δέδοκα αὐτοῖς, ὥστε ὅτε ἓν
καθὼς ἡμεῖς ἐν ἰσχυρῇ.

*Et moi aussi je leur ai donne la gloi-
re, que tu m'as donnee: afin qu'ils soy-
ent un, comme nous sommes un.*

23. Ἐγὼ ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐν ἐ-
μοί, ὥστε ὅτε πελάξω μὲν αὐτοῖς, ὥ-
στε ἓν γινώσκω ὁ κόσμος ὅτι σύ με
ἀγάπῃσας, καὶ ἐγάπησας αὐτοῖς,
καθὼς ἐμεῖ ἐγάπησας.

*Je suis en eu, & toi en moi, afin qu'ils
soient conjoincts en un, & que le mo-
de cognoisse que c'est toi qui m'as en-
uoyé, & que tu les aimes, ainsi que tu
m'as aimé.*

24. Πάτερ, οὗς δέδωκάς μοι, θέ-
λω ἵνα ὁπωσδήποτε ἐγὼ, καὶ οὗτοι ἓν
μεν ἕμεν. ἵνα ἴσῃς ὅτι τὴν δόξαν
τὴν ἣν ἐδωκάς μοι, ὅτι ἐγά-
πησας με πρὸ καταβολῆς κόσμου.

*Pere, mon desir est touchant ceux
lesquels tu m'as donnez, que là où je suis,
ils soyent aussi avec moi: afin qu'ils co-
ntemplant ma gloire laquelle tu m'as
donnee: d'autant que tu m'as aimé de-
vant la fondation du monde.*

25. Πάτερ δίκαιος, καὶ ὁ κόσμος
οὐκ ἐγινώκει, ἐγὼ δὲ σε ἐγινώκει, καὶ
ὁ ἀληθινὸς ὅτι σύ με ἀγάπησας.

*Pere iuste, le monde ne t'a point co-
gnu, mais moi, ie t'ai cognu, & ceux-ci
ont cognu que c'est toi qui m'as en-
uoyé.*

26. Καὶ ἐγὼ ἐμαρτυρῶ αὐτοῖς τὸ ὄνο-
μα σου, καὶ γινώσκω, ὥστε ὅτι ἐγάπη-
σας με, ἐν αὐτοῖς, καὶ
ἐγὼ ἐν αὐτοῖς.

*Et ie leur ai fait cognoistre ton nom,
& ie leur ferai cognoistre, afin que l'a-
mour duquel tu m'as aimé, soit en eux,
& moy en eux.*

ΤΑῦΤΑ Εἰπὼς ὁ ἰησοῦς ἐξῆλθεν
αὐτὸς τῆς μαθητῶν αὐτοῦ πύ-
λων ἡ χεῖμαρρὴν ἣν κέδρων, ὅπου
ἦν κήρυξ. εἰς ὃν ἐπέληθεν αὐτοῖς
καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

*Après que Iesus eut dit ces choses,
il s'en alla outre le torrent de Cedron,
où il y avoit un jardin, auquel il entra
lui & ses disciples.*

CAP. XVII.

22. Et ego claritatem quam dedisti mihi, dedi eis: ut sint unum, sicut & nos unum sumus.

And the glorie thou gavest me: I have given them: that they may be one: as we are one.

23. Ego in eis, & tu in me: ut sint consummati in unum, & cognoscat mundus quia tu me misisti, & dilexisti eos, sicut & me dilexisti.

I in them: and thou in me: that they may be made perfect in one: and that the world may know: that thou hast sent me: and hast loved them: as thou hast loved me.

24. Pater, quos dedisti mihi, volo, ut ubi sum ego, & illi sint mecum: ut videant claritatem meam quam dedisti mihi, quia dilexisti me ante constitutionem mundi.

Father: I will that they which thou hast given me: be with me even where I am: that they may behold my glorie: which thou hast given me: for thou lovedst me before the foundation of the world.

25. Pater iuste, mundus te non cognovit, ego autem te cognovi: & hi cognoverunt: quia tu me misisti.

O righteous Father: the world also hath not known thee: but I have known thee: & these have known: that thou hast sent me.

26. Et notum feci eis nomen tuum, & notum faciam: ut dilectio qua dilexisti me, in ipsis sit, & ego in ipsis.

And I have declared unto them thy Name: and will declare it: that the love which thou hast loved me: may be in them: and I in them.

CAP. XVIII.

Hæc cum dixisset Iesus, egressus est cum discipulis suis trans Torrentem Cedron, ubi erat hortus, in quem introivit ipse & discipuli eius.

When Iesus had spake these things: he went forth with his disciples over the brooke Cedron: where was a garden: into the which he entered: & his disciples.

Das XVII. Capitel.

22. Vnd ich habe ihnen gegeben die Herrlichkeit / die du mir gegeben hast: daß sie eines sehen / gleich wie wir eines sind.

De ieg gaff dem den Herrlighed / som du haffuer giffuer mig / at de skulle vere ic / lige som wi ere ic.

23. Ich in ihnen / vnd du in mir: auff daß sie vollkommen sehen / in etnes / vnd die Welt erkenne: daß du mich gesandt hast / vnd liebest sie / gleich wie du mich liebest.

Ieg i dem / oc du i mig / at de skulle vere fuld- komme: ic De at Verden land sende / at du vdsende mig / oc elster dem / lige som du elster mig.

24. Vater / ich wil: daß / wo ich bin / auch die bey mir sehen / die du mir gegeben hast: daß sie meine Herrlichkeit sehen / die du mir gegeben hast. Denn du hast mich geliebet / ehe denn die Welt gegründet ward.

Fader / Jeg vil / at de / som du haffuer giffuer mig / skulle oc vere hest mig / huor som ieg er / At de skulle see min Herrlighed / som du haffuer giffuer mig. Thi du elster mig for end Verden bleff grundfest.

25. Gerechter Vater / die Welt kennet dich nicht / ich aber kenne dich: vnd dise erkennen / daß du mich gesandt hast.

Rechterdige Fader / Verden kender dig ic / Men ieg kender dig / oc disse kende / at du vdsende mig.

26. Vnd ich habe ihnen deinen Namen kunnth gethan / vnd wil ihnen kunnth thun / auff daß die Liebe / damit du liebest / sey in ihnen / vnd ich in ihnen.

De ieg kundgiorde dem dit Naft / oc vil kundgore dem / Paa det den Kærlighed / som du elster mig mer / skal vere i dem. oc ieg i dem.

Das XVIII. Capitel.

Da Iesus solches geredt hatte / gieng er hinaus mit seinen Jüngern über den Bach Kidron / da war ein Garten / darein gieng Iesus vnd seine Jünger.

Der Ihesus haffde verre sand / alst hand ed met sine Disciple offuer den beek Cedron / der vaar en Bretegaard / der gief Ihesus ind oc hans Disciple.

Kapitola XVII.

22. A pã Glãwu fterauş gşo mi dal / dal gşem gum / aby byli gedno / pakoş y my gedno gşme.

Jac te chwale fterauş ty mne dal / dalam mi / aby byli gedno / iako y my gedno testamny.

23. Pã w nich / a ty we mně / aby dofonani byli w gedno: a aby poznali swět / je gşo ty mne poslal / a je milowal gşo ge tak / pakoş gşo y mne milowal.

Ja w nich a thy we mně / aby byli dofonální w tedno / a aby poznali swět / je ty mne poslal / y milowal ic iako y mne milowal.

24. Otce / kterž gşo mi dal / chen / kterž gşem pã aby y oni byli semmaw: aby widěli Glãwu mau / fterauş gşo mi dal / nech gşo mne milowal před w: stanowenym Swěta.

Otcie / ty fterauş mne podal / jadam aby tam gşie ta testem y oni byli semmaw: aby paterally ná on: maw chwale / fterauş ty mne dal. / Abowumek ty mne milowal před tym niž ušcie byli zas lozome fundamenty swěta.

25. Otce sprawedliwy / Swět tebe nepoznal / ale pã gşem tebe poznal: a tito tēž poznali / je gşo ty mne poslal.

Otcie / sprawedliwy / tebiec swięte nie poznal / ale mne / tebiec poznal / y ci poznali / je ty mne poslal.

26. A pã známě gşem gum w: tinal / Uměno twě / a gşetě známě w: tinnym: aby to milowani / fterauş gşo mne milowal / bylo w nich / pakoş y pã w nich.

A pã znamem sm imie twote / y o: znamie / aby milowal fterauş mne milowal w nich byli / y ci w nich.

Kapitola XVIII.

Opowědiew Głęps / w: s: l: s: Wtedlny swęmi ptes Dotok Cedron / kteržto by: la Zahrada / do kteržto wssel on y Wtedlny gęgo.

W: rzecy powiedziawy Jerna / wyssed: zwolenni / swęmi / p: thof Cedron / aby byl ogro: do fterauş go on wssed: zwolenni / cy ego.

יח

2 ידע הנה בין אף יהודה
משלמנה לדוכתה הו
מטול דסגי ובנה פנש
הנה הפון ישוע עם
תלמידיה :

*E Giuda ancora che la tradim a sa-
pua il luogo perche Iesus s'era molte vol-
te congregato la co i suoi discipoli.*

3 הו הכיל יהודה דבר
אסביר ומן לור רבי
פהנא ופריש דבר ד
דחשא ואמא לתמן עם
נבטירה ולמפידא תינא :

*Giuda dunque hauendo presa la cor-
ta e gli abito dei Pontifici, o dei Farisei,
fene vien la con lanternas, e fiacole, &
armi.*

4 ישוע בין דידע הנה
כל מדם דאמא עלוהי
נפק ואמר להון למן פצין
אנתון :

*Or Iesus sapendo tutte le cose che de-
ueniano venir sopra de lui, fattosi avanti,
disse loro, Chi cercate voi?*

5 אמרין לה לישוע נצריא
אמר להון ישוע אמא אמא
האם הנה בין אף יהודה
משלמנה עמהון :

*Effi gli risposero, Iesus Nazareno.
Iesus dice loro, la fema effe. E Giuda che
la tradim a fenne ancor la presenta con effe
loro.*

6 ופד אמר להון ישוע
האננה אמא אולו
לפסנתהון, ובפלד ער
ארצנה :

*Como dunque Iesus hebbe detto la-
ro, lo sem effe, si ritirauano indietro, e cad-
dero in terra.*

7 וחיוב שאל אצון ישוע
למן פצין אנתון הפון בין
אמר לישוע נצריא :

*Di nuovo dunque gli domandò, Chi
cercate voi? Effi disserv, Iesus Nazareno.*

8 אמר להון ישוע אמרת
לכין האננה אמא האן לי
פצין אנתון שבוקר להליו
אזליו :

*Rispose Iesus, Io v'ho detto che io son
effe. Se adunque voi cercate me, lassate-
andar costoro.*

יח

2 ויהודה מוסרו ידע את
המקום כי פעמים רבות גועד
ישוע שמה עם תלמידיו :

Y tambien Judas, el que lo entregaua, sabia
aquel lugar porque muchas vezes Iesus se juntaua
alli con sus Discipulos.

3 ויהודה לקח את התכל ואת
משדתי הכהנים והפרושים
ובנה שמה עם גרות לפירות
והצו :

Judas pues tomando vna compannia de sel-
dados, y de los Pontifices y de los Phariseos ser-
uidores, vino alli con lanternas y antorchas, y
con armas.

4 וישוע יודע את כל אשר
יקרוהו יצא ואמר להם את-מ
תבקשון :

Empero Iesus, sabiendo todas las cosas que
auian de venir sobre el, salió delante, y dixoles
A quien buscays?

5 ויענו לו את ישוע הנצרי אומר
להם ישוע אני הוה ועמד גם
יהודה מוסרו אתם :

Respondieronle, A Iesus Nazareno. Dizeles
Iesus, Yo soy. (y estava tambien con ellos Judas
el que lo entregaua.)

6 ובאמרו להם כי אני הוה
יפלכו לאחור ויפלו ארצה :

Y como les dixo, Yo soy, boluieron acras y
cayeron a tierra.

7 וישב וישאל להם את-מי
תבקשו והמה אמרו את-ישוע
הנצרי :

Boluiolos pues à preguntar, A quien buscays?
Y ellos dixeron, A Iesus Nazareno.

8 ויען ישוע אמרת לכם כי
אני הוה ואם אותי תבקשוני
הניחו את האלה להלך ודרכם :

Respondió Iesus, Ya os he dicho que yo soy
pues si à mi buscays, dexad yr à estos.

יח

2. Ἰδὲ δὲ καὶ ἰουδᾶς, ὁ πωλοῦ-
δὲς αὐτὸν, τὸν τόπον, ὅτι πολλάκις
συνήχθη ἐκεῖ οὗτος μετὰ μα-
θητῶν αὐτοῦ.

Or Judas qui le trahissoit, sauoit au-
si le lieu : car Iesus s'estoit là souuent
assemble avec ses disciples.

3. Ὁ δὲ ἰὼν ἰούδας λαβὼν τιτὴν σωτῆ-
ρα, ἔκ τινος ἀρχιερέως καὶ φαρι-
σαίων ὑπαρχόντων, ἔρχεται ἐκ τῆς
φασίας, καὶ λαμπρύνει καὶ ὅπλων.

Judas donc ayant prins vne bande
de soldats, & des iergeans, & de par les
principaux Sacrificateurs & de par les
pharisiens, s'en vint là avec lanternes,
& baluz & armes.

4. Ἰησοῦς οὖν εἰδὼς πάντα τὰ ἐ-
ρχόμενα ἐπ' αὐτὸν, ἐξελθὼν εἶπεν
αὐτοῖς, τίνα ζητεῖτε;

Or Iesus sachant toutes les choses
qui lui deuoient aduenir, s'aduançant
leur dit, Qui cherchez-vous?

5. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς, ἰησοῦν
τὸν ναζωραῖον λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς,
ἐγὼ εἰμι· εἰσέλθετε ὃ καὶ ἰούδας, ὁ πω-
λοῦδὲς αὐτοῖς, μετ' αὐτοῦ.

Il lui respondirent, Iesus le Naza-
rien, Iesus leur dit, Ce suis-je. Et Judas
qui le trahissoit estoit aussi avec eux.

6. Ὡς οὖν εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι ἐγὼ
εἰμι, ἀπηλθόντες τὰ ὀπίσω, καὶ ἔ-
πισηχαμεθα.

Après donc qu'il leur eut dit, Ce suis-
je, ils s'en allerent à la reuerse, & cheu-
rerent par terre.

7. Πάλιν οὖν αὐτοὺς ἐπερώτησεν,
τίνα ζητεῖτε; αὐτοὶ εἶπον, ἰησοῦν τὸν
ναζωραῖον.

Derechef donc il les interroga, Qui
cherchez-vous? Et ils responderent, Iesus
le Nazarien,

8. Ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς, εἰπὼν ὑμῖν
ὅτι ἐγὼ εἰμι. εἰ οὖν ὑμεῖς ἐμὲ ζητεῖτε, ἀ-
φήτε τούτους ὑπάγειν.

Iesus respondit, Je vous ai dit que
ce suis-je: si donc vous me cherchez, lais-
sez aller ceux-ci.

CAP. XVIII.

2. Sciebat autem & Iudas, qui tradebat eum, locum: quia frequenter Iesus convenerat illuc cum discipulis suis.

And Iudas which betrayed him / knewe also the place: for Iesus ofte tyme as he cometh thither with his disciples.

3. Iudas ergo cum accepisset cohortem, & à Pontificibus & Pharisæis ministros: venit illuc cum lateribus & facibus & armis.

Iudas then after he had received a band of men and officers of the hie Priests / and of the Pharisees / came thither with lanterns / and torches / and weapons.

4. Iesus itaque sciens omnia quæ ventura erant super se, processit, & dixit eis, Quem queritis?

Then Iesus / knowing all things that should come unto him / went forth and said unto them, Whome seeke ye?

5. Responderunt ei, Iesum Nazarenum. Dicit eis Iesus, Ego sum. Stabat autem & Iudas qui tradebat eum, cum ipsis.

Then answered him Iesus of Nazareth. Iesus said unto them, I am he. Nowe Iudas also which betrayed him stood with them.

6. Vt ergo dixit eis, Ego sum abierunt retrorsum, & ceciderunt in terram.

As soon as he had said unto them, I am he, they went backwardes / and fell to the ground.

7. Iterum ergo interrogavit eos. Quem queritis? Illi autem dixerunt, Iesum Nazarenum.

Then he asked them againe / Whome seeke ye? And they said, Iesus of Nazareth.

8. Respondit Iesus, Dixi vobis, quia ego sum, si ergo me queritis, sinite hos abire.

Iesus answered / I said unto you / that I am he: therefore if ye seeke me / let these goe their way.

Das XVIII. Capitel.

2. Judas aber der ihn verrieth / wuste den ort auch / denn Jesus versammet sich offte daselbst mit seinen Jüngern.

Wen Judas som hannem forraadde / wiste oc den sted / Thi Ihesus forsamlete sig offte der mit sine Disciple.

3. Da nun Judas zu sich hatte genommen die Schare vnd der Hohenpriester vnd Phariseer Diener / kömte er dahin / mit Fackeln / Lampen / vnd mit Waffen.

Der Judas hatte nu taget Slaven til sig / oc de høyeste Presters oc Phariseernes tjenere / da komuer hand der hen / mit bluss / lamper / oc mit Vaaben.

4. Als nun Jesus wuste / alles was ihm begegnen sollte / gieng er hinaus vnd sprach zu ihnen: Wen suchet ihr?

Der Ihesus nu wiste / alt der hannem sulde offerkomme / gieng hand ud / oc sagde til dem / Huem secket i effier?

5. Sie antwortten ihm: Iesum von Nazareth. Jesus spricht zu ihnen: Ich bins. Judas aber der ihn verrieth / stand auch bey ihnen.

De suarede hannem / Ihesum aff Nazareth. Ihesus siqer til dem Det er ieg. Men Judas som hannem forraadde / stod oc hos dem.

6. Als nun Jesus zu ihnen sprach Ich bins / wiechen sie zu rücke / vnd fielen zu Boden.

Der Ihesus sagde nu til dem / Det er ieg / vige de til bage / oc sulde til iorden.

7. Da fraget er sie abermal: Wen suchet jr? Sie aber sprachen: Iesum von Nazareth.

Da spurde hand dem atter at / Huem secket i effier? Da sagde de / Ihesum aff Nazareth.

8. Jesus antworttet: Ich habs euch gesagt / daß ichs seye / Suchet jr denn mich / so lasset dise gehn.

Ihesus suarede / Jeg sagde eder / at der er ieg / secket i effier mig / da lader disse gaa.

Capitola XVIII.

2. Wiedel pal y Sidás grád / eto mýsto / neb často Gýjsa tam chodýwals Wiednýj sywmi.

Wiedýjal teý ono mýstýe Jus / dafý kroy go zbradýal / odpowiem tam cýe kroye síe zchadýal Iesus / zwolensýti swoiem.

3. Protoý Sidás kóný byl / ponal Zástup / a od Wýstýpýw a Zákonykým Služebnýk / přelšel tam s Lucernami a s Poschodnými / a s brany.

Zatý Judás wýstýwý kroy / od nawayýkým Zákonykým / a Zákonykým Služebnýk / přýšedl tam / s lucernami / s poschodnými / y s zbradými.

4. Ale Gýjsa wěda wšes čný wěcý kroy přýgýti měly na něho / šel proti nim / a řekl gým: Kóho hledáte?

Edy Iesus wiedzac o wšých čým co nan přýdý mýlo / wýšedl přýřeklým: Kógoý hledáte?

5. Odpowědýli gému: Gýjsa Nazaretýkého. Řekl gým Gýjsa: Wát gým. Zatý pal tu y Sidás Zradoce gýho s nim.

Odpowědýli mu: Jezusá Nazaretýký / Řekl im Jezus: Jáci teš / a z nim teš ýtal Judás kroy go zbradýal.

6. Tedy palý řekl gým / Wát gým / postáupýl přel / apadl na zemi.

Jak im tedy šlo řekl: Jáci teš / postáupýl sic ná zad / y padl ná zemie.

7. W tom opěť gých otázal: Kóho hledáte? A oni řekli: Gýjsa Nazaretýkého.

Porým ich powtore pytal: Kógoý hledáte? A oni powědýli: Jezusá Nazaretýkýgo.

8. Odpowědýl gým Gýjsa: Powědýl gým wám / že ná gým. Protoý poněwadý mne hledáte / nechýť řeký to at odes gýdau.

Odpowědýtal Iesus: Powěsý díalem wam ýstem ja teš. Jeslý tedy mne hledáte / dopuścýeým ým wolno odesýdý.

9. Ut impleretur sermo quem dixit, Quia quos dedisti mihi, non perdidici eis quenquam.

This was the word might be fulfilled which he spake / Of them which thou gavest me / have I lost none.

10. Simon ergo Petrus habens gladium, eduxit eum: & percussit pontificis servum, & abscidit aureolam eius dexterā. Erat autem nomen servo Malchus.

Then Simon Peter having a sword, drew it: and smote the Priest's servant, and cut off his right ear. Now the servant's name was Malchus.

11. Dixit ergo Iesus Petro, Mitte gladium tuum in vaginam, Calicem quem dedit mihi Pater, non bibam illum.

Then said Iesus unto Peter / Put thy sword into the sheath: I shall not drink of the cup which my Father hath given me.

12. Cohors ergo & tribunus & ministri Iudaeorum comprehenderunt Iesum, & ligaverunt eum.

Now the bands and the captain, and the officers of the Jews took Iesus, and bound him.

13. Et adduxerunt eum ad Annam primum, erat enim locus Caiphæ, qui erat pontifex anni illius.

And led him away to Anna first / (for he was father in law to Caiaphas, which was the high Priest that sat there.)

14. Erat autem Caiaphas, qui consilium dederat Iudæis, Quia expedit unum hominem mori pro populo.

And Caiaphas was he, that gave counsel to the Jews, that it was expedient that one man should die for the people.

15. Sequebatur autem Iesum Simon Petrus, & alius discipulus. Discipulus autem ille erat notus pontifici, & introivit cum Iesu in atrium pontificis.

Now Simon Peter followed Iesus, and another disciple: and that disciple was known of the high Priest: therefore he went in with Iesus into the hall of the high Priest.

9. Auf daß das Wort erfüllet werde, welches er saget: Ich habe der Keinen verloren, die du mir gegeben hast.

Was der / an der ord schuld bekommis / hüllet der hand sagde / Ieg mißte ingen aff dem / som du haffuer giffen mir.

10. Da hatte Simon Petrus ein Schwerdt / vnd zoch es auß / vnd schlug nach des Hohenpriesters Knechte / vnd hieb ihm sein recht Ohr ab / Vnd der Knecht hieß Malchus.

Da haffte Simon Petrus se Suerd / oc drog der yd / oc so effter den nyperste Prestis Suend / oc hug der heyre Ore aff hannem. De den Suend heb Malchus.

11. Da sprach Iesus zu Petro: Stecke dein Schwerdt inn die Scheide. Soll ich den Kelch nicht trincken, den mir mein Vater gegeben hat.

Da sagde Ihesus til Peter / Sack die Suerd i halgen. Stal ieg icke da dricke den Kalck / som min Far der gaff mig?

12. Die Schar aber / vnd der Oberhauptmann / vnd die Diener der Jüden namen Iesum / vnd bunden in.

Wen Staren oc den offuerste Hoffuismann / oc Joderne Diener toge Ihesum / oc bunde hannem.

13. Vnd fuhreten ihn auff die erste zu Hannas / der war Caiphas Schwester / welcher des Jars Hohenpriester war.

De forde hannem først til Anna / hand vaar Caiphas Suoger / som vaar der aar nyperste Prest.

14. Es war aber Caiphas der den Jüden rieth / Es were gut / daß ein Mensch würde vmbrecht für das Volk.

Wen het vaar Caiphas / som raadde Joderne / Det vaare gaet / at ic Weniste dode for Folket.

15. Simon Petrus aber folgete Iesu nach / vnd ein ander Jünger. Derselbige Jünger war dem Hohenpriester bekannt / vnd gieng mit Iesu hinein in des Hohenpriesters Pallast.

De Simon Petrus oc en anden Discipel fulde effter Ihesum. Den samme Discipel vaar bekent med den nyperste Prest / oc glet ind med Iesu i den nyperste Prestis Sal.

9. Aby se naplnila ket ket rauz ket: Ze které gsyni dal nejtrati gsm i nich Jádneho

A to se dzialo tedy se wypetnilo pismo ktore powiedziato: Ji z tych ktore mi podal / Jádneho nie straci.

10. Tedy Simon Petr mæge met / wtrhl gey / a vdrhl sluzebnyka Biskupowa / a vstal vcho gcho prawe / a bylo gmeno sluzebnyka toho Malchus.

Akt Simon Piotr mæge meež dobyt go / y vderzyl koge Biskupa namyřego / a vstal vcho prawe / a remu sluzce bylo gmeno Malchus.

11. Tedy ketl Gejise Petrowi: Schoway Dret twog do pesty / Kalich který dal mi Dret / nechceš abych gey pil?

Tedy Jezus ketl Piotrowi: Wloj meež twoy w pesty / izali niemam pic kubi a ktora mnie podal ocer moy?

12. Tedy Biskup a Hantman / a sluzebnyk Dietarski dali Gejise / a swazali gey.

Kotk tedy Kotnistez y Anjebnyk dybowy polnali Jezus / y swazali go.

13. Apřivedli ho napřew k Annasowi / neb bol ketl Kanřassow / který byl Biskupem toho křha.

Awidli go napřew do Anna ka (bo byl swetier Biskupow) / ktory byl namyřym Biskupem toho onego.)

14. Kanřassow bol ten / který byl radou dal Jidam / Ze geji vřicet aby ktowě geden vřicet za lid.

Ten Biskup byl ktory dal Jidom radu: Jby to pošyřeno bylo aby jedn cizowick vřicet za lid.

15. Vřelka Gejsem Simon Petr a druhý Biskup. A ten Biskup znám bol Biskupowi / y vřelka Gejsem do syně Biskupow.

A ketl za Jezusem Simon Piotr y drugi zwolennik / a ten zwolennik byl znáomy Biskupowi namyřemu / y ketl spolu Jezusem do dworu Biskupa namyřego.

יח

16 שָׁמַעְתָּ דִּין קָאם הָיָא
לְבַר לֵית תְּרַעֲנָא וְנִסְקָהּ
תַּלְמִידָא אַחֲרָנִי דִּידַע
הָיָא לֵהּ רַב פְּהֵנָא וְאָמַר
לְגִטְרָהּ תְּרַעֲנָא וְאֶעֱלֶה
לְשִׁמְעִין :

*E Pietro stava fuori a la porta. Onde
quel l'altro discepolo che era consueto
dal Pontefice esser fuori, e parlo a la por-
tieria e mette dentro Pietro.*

17 אַמְחַת דִּין עֲלִימָהּ
נִסְתָּת תְּרַעֲנָא לְשִׁמְעִין לְמִיָּא
אִף אֵגֶת מִיָּן תַּלְמִידוּהִי
אֵגֶת דִּהֵנָּה גִבְרָה אָמַר לֵהּ
לֵי :

*Allor la fantaportiera disse a Pie-
tro, Non sei tu ancora de i discepoli de
quest' huomo? Egli disse, lo sono.*

18 וְקִימִין הָיוּ עֲבָדֵי
הַחֲשָׂא וְסִימִין הָיוּ בִּקְרָא
דִּישְׁחִין מִטִּיל הַקִּרְיָשׁ
הָיָא קָאם הָיָא דִּין אִף
סְמִינִין עֲמִהֶון וְשָׁחִין :

*E i seruitori e ministri stavano li,
havendo fatto del fuoco (perche egli era
freddo) e scaldavano. Pietro ancora se
stava li con essi, e scaldavasi.*

19 רַב פְּהֵנָא דִּין שְׂאֵלָה
לְיִשׁוּעַ עַל תַּלְמִידוּהִי וְעַד
יִלְכָּסָהּ :

*For il Pontefice domando a Iesus de
sua discipulo e de la sua doctrina.*

20 וְאָמַר לֵהּ יִשְׁעֵי אֲנִי
אֵין בְּגִלָּת מַלְלָת עִם עַמָּה
וְכִכְרִי וְכִנְיִן אֲרִי־
בְּכִישְׁתָּא וּבְהִיכְלָא אִיכָא
דְּכִלְהֶון יְהוּדִיָּא מִתְכַּנְּשִׁין
וּבְרַם בְּשִׁישְׁתָּא לֹא מַלְלָת :

*Iesus gli rispose, Io ho parlato libera-
mente al mondo: io ho sempre insegnato
nella sinagoga, e nel tempio, dove i Giudei
sempre m'hanno sedevano, e negare ho parla-
to loro: ma*

21 מִיָּהּ בִּישְׂאֵל אֵגֶת לִי
שְׂאֵל לְהִטֵּן דְּשִׁמְעִין מִיָּהּ
מַלְלָת עֲמִהֶון הָיָא הֵמָּן
דִּעֵין כֹּל מִדְּבַר דְּאָמַרְתָּ :

*Perche mi dimandi tu me? doman-
davi quella che hanno detto a te che io ho
nello loro e ecco offi fanno la cosa che io ho
detto.*

יח

16 וְכִיפָּה עֲמַד אֶל־הַשַּׁעַר בַּחוּץ
וַיֵּצֵא הַתַּלְמִיד הָאֲחֵר אֲשֶׁר גִּידַע
לְכַהֵן גָּדוֹל וַיֹּאמֶר לְשׁוֹעֵר וַיִּלְךְ
לִית כִּיפָּה :

*Mas Pedro estava fuera a la puerta: y salió
aquel Discipulo que era conocido del Pontefice, y
habló a la portera y metió dentro a Pedro.*

17 וְתֹאמַר שְׂפִיחָה הַשְׁוֹעֵרָת
לְכִיפָּה הֲלֵא גַם אַתְּ מִתַּלְמִידֵי
הָאִישׁ הַזֶּה הֲוֵה וְהוּא אָמַר
אִינְגִּי הוּא :

*Entonces la criada portera dixo a Pedro, no
eres tu tambien de los Discipulos de este hombre
Dize el No soy:*

18 וַיַּעֲמֵדוּ הָעֲבָדִים וְהַמְשָׁרְתִּים
וַיִּבְעֲרוּ אֶת־גִּחְלִים כִּי קֶרֶה הָיָא
וַיִּתְחַמְמוּ וַיְהִי־כִיפָּה לְעָם עֲיָבָד
וּמִתְחַמֵּם :

*Y estaban en pie los siervos y los criados que
avian allegado las ascuas, porque hacia frio, y
calientavanse: y estava tambien con ellos Pedro
en pie y calentandose.*

19 וְכַהֵן גָּדוֹל שְׂאֵל לְיִשׁוּעַ עַל־
תַּלְמִידֵיוֹ וְעַל־לְבָבָם :

*Y el Pontefice preguntó a Iesus de sus Dis-
cipulos, y de su doctrina.*

20 וַיַּעַן לוֹ יִשׁוּעַ אֲנִי הוֹפֵעֵתִי
לְדַבֵּר לְעָלָם אֲנִי בְּכָל־עִת
לְמִדְתִּי בְּעֵדָה וּבְהִיכָל אֲשֶׁר עָם
בְּכָל עִת הַיְּהוּדִים גִּידָדוּ וּבְסִתְרָה
לֹא דִבַּרְתִּי מֵאִמָּה :

*Iesus le respondió. Yo manifestamente he
hablado al mundo: yo siempre he enseñado en
la Synoga y en el Templo donde se juntan todos
los Judios: y nada he hablado en oculto.*

21 וְנִמָּה הַשְׂאֵל לִי שְׂאֵל לְשׁוֹמְעִים
מִה דִּבַּרְתִּי לָהֶם הֲוֵה הַפֶּתַח יָדְעוּ
אֶת־אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֲנִי :

*Que me preguntas a mi? pregunta a tus que
han oydo, que les aya yo hablado: he aqui, ellos
saben lo que yo he dicho.*

יח

16. 'Ο ἵππος ἐξῆλθεν τοῦ οὐρανοῦ καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ ὁ κύριος ἔστη ἐν τῇ πόρτῃ, καὶ ὁ κύριος εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ ὁ κύριος εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν.

*Mais Pierre estoit dehors a la porte.
L'autre discipule donc qui estoit connu
du souverain Sacrificateur, sortit dehors
& paria a la portiere: laquelle fit entrer
Pierre.*

17. Αἰγὴ ἡνὶ παρῶσα ἡ θυρο-
ποιὸς τῷ πόντῃ, καὶ αὐτὴ οὐκ ἦν
μαθητὴς τοῦ κυρίου, ἀλλ' αὐτὴ οὐκ ἦν
μαθητὴς τοῦ κυρίου.

*La chambriere donc, qui estoit la
portiere, dit a Pierre N'es-tu point au
des disciples de cet homme? Icelui dit,
le n'est pas moi.*

18. Εἰς τὴν πόλιν οἱ δούλοι καὶ οἱ
παιδοὶ ἀπὸ τῶν μαθητῶν τοῦ κυρίου
ἦσαν, καὶ ὁ κύριος ἔστη ἐν τῇ πόρτῃ,
καὶ ὁ κύριος εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν.

*Et les seruitors & lesgeznes avoient
fait du brach et estoient la, pource qu'il
faisoit froid, & se chauffoyent. Pierre
aussi estoit avec eux, & se chauffoit.*

19. 'Ο κύριος διερωτῶν τοὺς μαθητὰς
τοῦ κυρίου, καὶ τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ.

*Le souverain Sacrificateur dont in-
terroga Iesus touchant ses disciples, &
touchant la doctrine.*

20. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ κύριος, ἐ-
γὼ παρησίᾳ ἀλάλῃ καὶ τῷ κόσμῳ
ἐγὼ πάντοτε διδάσκω, ἐν τῇ συνα-
γωγῇ καὶ ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ οὐκ ἔστιν
ἐν κρυπτῷ συμβουλεύων, καὶ ἐν κρυ-
πτῷ ἀλάλῃ.

*Iesus lui respondit, J'ai ouverte-
ment parlé au monde, j'ai toujours en-
seigné en la Synagogue, & au tem-
ple, ou les Juifs se rassemblent & s'assemblent,
n'ai rien dit en cachette.*

21. Τί με ἐρωτᾷς ἡ ἐρωτῶντος
τοὺς ἀκούσαντας, τί ἐλάλῃσας αὐ-
τοῖς ὥς οὐκ οἶδουσιν ἀνταποκρίναι.

*Pour quoy m'interrogues tu me
rogue ceux qui ont ouy que c'est que
je leur ay dit. Vous, ceux la savent ce que
j'ay dit.*

16. Petrus autem stabat ad ostium foris. Exiit ergo discipulus alius qui erat notus pontifici, & dixit ostiari: & introduxit Petrum.

But Peter stood at the doore without. Then went out the other disciple / which was known unto the hie Priest / & spake to her that kept the doore / & brought in Peter.

17. Dicit ergo Petro ancilla ostiaria, Nunquid & tu ex discipulis es hominis istius? Dicit ille, Non sum.

Then said she maide that kept the doore unto Peter / Art not thou also one of this mans disciples? He said / I am not.

18. Stabant autem servi & ministri ad prunas, quia frigus erat: & calefaciebant se, erat autem cum eis & Petrus stans, & calefaciens se.

And the servants and officers stood there which had made a fire of coles: for it was cold: and they warmed themselves. And Peter also stood among them and warmed himself.

19. Pontifex ergo interrogavit Iesum de discipulis suis, & de doctrina eius.

The hie Priest then asked Iesus of his disciples, and of his doctrine.

20. Respondit ei Iesus, Ego palam locutus sum mundo: ego semper docui in synagoga, & in templo quod omnes Iudaei conveniunt: & in occulto locutus sum nihil.

Iesus answered him / I spake openly to the worlde: I never taught in the Synagogue and in the Temple / which ther the Jewes resort continually: & in secret have I said nothing.

21. Quid me interrogas? interroga eos qui audierunt quid locutus sum ipsis: ecce, hi sciunt quae dixerim ego.

What art thou asking me? ask them which heard me what I said unto the: behold, they know what I said.

16. Petrus aber stund draussen für der Thüre. Da gieng der ander Jünger / der dem Hohenpriester bekannt war / hinaus / vnd redet mit der Thürhüterin / vnd führet Petrum hinein.

De Peter stod vden saare dörren. Da gielt den andren Discipel / som vaar bekent mer den ypperste Prest / hen vð / oc talede mer Deruocceffen / oc side Peder ind.

17. Da sprach die Magd die Thürhüterin zu Petro: Bist du nicht auch dieses Menschen Jünger einer? Er sprach: Ich bins nicht.

Da sagde Pigen som tog vaare paa Dörren til Peter / Est du icke oc en aff dette Menniskis Disciple / Hand sagde / Jeg er icke.

18. Es stunden aber die Knechte vnd Diener / vnd hatten ein Kolfener gemacht / denn es war kalt / vnd wärmten sich. Petrus aber stund bey ihnen / vnd wärmte sich.

Men Guennene oc Dienerne stode / oc haffde gjort en Kold / thi der vaar kalt / oc varmede sig. De Peder stod hos dem / oc varmede sig.

19. Aber der Hohepriester fraget Iesum vmb seine Jünger / vnd vmb seine Lehre.

Men den ypperste Prest spurde Ihesum om hans Disciple / oc om hans Lærdom.

20. Iesus antworttet im: Ich habe frey öffentlich geredt für der Welt. Ich habe aliezett gelehret in der Schule / vnd in dem Tempel / da alle Jüden zusammen kommen / vnd habe nichts im verborgen geredt.

Ihesus svarede hannem / Jeg haffuer talt obentbarlige saar Verden / Jeg lærde altid i Scholen oc vdi Tempelen / der som alle Jæderne komme til sammen / oc ieg haffuer intet talt i lunden.

21. Was fragest du mich darum? Frage die darum / die gehört haben / was ich zu ihnen geredt habe / Sihe / dieselbigen wissen was ich gesagt habe.

Hvil spør du mig der at? Spør dem der at / som haffue hørt / huad ieg talede til dem / See / de vide huad ieg haffuer sagt.

16. Ale Petr stál v dvěřích vně. B som wysšel Bědnijst ten kterhž znám byl Biskuposvi / a pověděl Wratně / y v wrdl Petra.

A Piotr stál v dvěřích na dvore / y wyszedł on drugi zwoleński / ktorego znał namyśli Baplan / mowił z odzwierca / y w miodl Piotra.

17. Echdy kella Petrowj dšvka wrátně: Boli y to gip z Bědnijstáv čteměka tohos. to: Njell on: Negsem.

Kyellatědy Piotrowi sluzebniská odzwierca: Boli y ty nie test z zwoleńskow cłomwěka tego / A on powiedzial: Nie testem.

18. Y stál Služebníky a Pacholcy v ohně / neb bylo stusdeno / y zhrěwall se / a Esimon Petr také stál s nimi hřege se.

A stali sluzby y oprawy Etorzy byli nákladi ogień / bo zimno bylo y grzeali sie / a stal rzeż s nimi y Piotr grzealac sie.

19. Echdy Biskup tážal se Gějšte, o Bědnijstěch gěho / a o gěho včěnj.

A tač namyśli Baplan pytal Iesus o tego zwoleńskoch / y o nauce tego

20. Odpověděl gemu Iesus: Já zgcwně mluwil gsem Smětu / ná wšoncty včřwal gsem w Škole a w Chrámě / fceřto se wšonctni Židě scházegij / a tačn gsem nie nemiluwil.

Odpowiedział mu Iesus: Ja ctem takownie powiedział sm(arku) / iameł zawnie wczyl w bożnicy y w szkołce goję sie zewsz d bydomie schadzają / a stryć niecm nie mowil.

21. Co semne ptáš? praj se řěch / řěčnj mne řěchali / co gsem mluwil gím / A tiť wěš dij co gsem ná mluwil.

Przećję młc pytał / Pytaj tych Etorzy / słuchali com tm mowil / a co to wiedzo com ta powierbat.

יח

יח

יח.

22 וַיִּכְדּוּ הָלִין אֶמֶר חַד מִן
דְּחָשָׁא דְהָאָם הָיָא מְחִיָּה
עַל כִּפָּה לְיִשְׁרָאֵל וְאָמַר לֵה
הִכְנָא יְהִיב אֲנִי פְתֻנְמָא
לְרִב פְּתֻנְמָא :

22 וַיִּכְדּוּ אֶת־הָאֵלֶּה וַיִּקְרַב
אֶחָד מִן הַמְּשָׁרְתִּים וַיִּלֵּךְ אֶת־
יֵשׁוּעַ עַל־הַלְחִי לֵאמֹר הֲלָכָה
תַּעֲנֶה לְכֹהֵן גָּדוֹל :

22. Ταῦτα δὲ αὐτῷ εἰπόντι, ὃς
ἦν ὑπαρχὸς περισημῶς ἐδουλοῦ
ῥάποστα τῆ ἱερός, εἰπάτω αὐτῷ
δοταρεῖν τῷ δέχρει :

*Et habendo ego detto queste parole.
Uno de ministri que stava li presente, bat-
te con una bacchetta l'orecchio, dicendo, Cesi
rispondo tu al Pontefice?*

Y como el vno dicho esto, vno de los cria-
dos que estava alli, dió vna bofetada à Iesus, dizi-
endo, Ansi respondes al Pontifice?

Quand il eut dit ces choses, vn des
sergeans qui estoit present, bailla vn
coup de la verge a Iesus, disant, Est-ce
ainsi que tu responds au souverain Sacri-
ficateur?

23 עֲנֵא יֵשׁוּעַ וְאָמַר לֵה
אִן בִּישְׁמִית מַלְלַת אֲחֵרֵי
עַל בִּישְׁמִיתָא וְאִן דִּין סָפִיר
לְמַנָּא מְחִיָּתִי :

23 וַיַּעַן לוֹ יֵשׁוּעַ אֲם הֲרַעֲוֹתִי
לְעֵנֹת הָעֵיד עַל־הַרְעָה וְאֲם
הִטְבֵּיתִי לְמָה הִטְבֵּיתִי :

23. Ἀπερίθῃ αὐτῷ ὁ ἱερεὺς, εἰ
κακῶς ἐλάλησας, μαρτυροῦν σοὶ
ἔστω κακός· εἰ δὲ καλῶς, τί με δαρείς :

*I esu rispose, Se io ho parlato male
rende testi, mostrando del male, ma se io
ho parlato bene, perche mi basti tu?*

Respondióle Iesus, Si he hablado mal, dá te-
limonio del mal: y si bien, porque me hieres.

Iesus lui respondit, Si j'ai mal parlé,
ren témoignage du mal: & si j'ai bien
dit, pourquoi me frapes-tu?

24 חָזַן דִּין שְׂדֵד לְיִשְׁרָאֵל
כִּד אֲסִיר לִנְת קִבְּנָא רַב
פְּתֻנְמָא :

24 וַיִּשְׁלַחֵהוּ חֲזָן אֲסִיר אֶל־
קִיפָא כֹהֵן הַגָּדוֹל :

24. Ἀπέστειλε αὐτὸν ὁ αἰσὺς δε-
δμημένος πρὸς καίφαρον τὸν δέχρει-
εῖα.

*Anna adauget l'honneur mandatu
legato a Caifa Pontefice.*

Ansi lo embió Annas arado à Caiphaz pon-
tifice.

Or Anne fauoit renvoyé lié à Cai-
phe souverain Sacrificateur.

25 וַשְּׁמַעוּן הָיָה עֹמֵד וּמִתְחַמֵּם
וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הֲלֹא גַם אַתָּה אֶחָד
מִתְלַמְּדֵי נְבִיחָשׁ וַיֹּאמֶר אֲנִי
הוּא :

25 וַשְּׁמַעוּן הָיָה עֹמֵד וּמִתְחַמֵּם
וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הֲלֹא גַם אַתָּה אֶחָד
מִתְלַמְּדֵי נְבִיחָשׁ וַיֹּאמֶר אֲנִי
הוּא :

25. Ἦν δὲ ὁ σίμων πέτρος ἐστὼς ἐ
θερμαζόμενος· ὡς αὐτὸν αὐτῷ,
μή καὶ σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ·
ἡρῆσεν αὐτὸν καὶ εἰπὼν, σὺ
εἰμὶ.

*E Simon Pietro se ne stava lì, e si cal-
dandosi: unde lo dissero, Non sei ancor tu
de suoi discipoli? Egli negò, e disse, Io non
sono.*

Estaus pues Pedro en pie calentandose: y
dixeronte, No eres tu de sus Discipulos? El negó,
y dixo, No soy.

Et Simon Pierre estoit là, & se chauf-
foit: adonc ils lui dirent, N'es-tu pas
aussi de ses disciples? Lui le nia, & dit, Je
nele suis point.

26 אָמַר לֵה חַד מִן
עֲבָדָא דְרַב פְּתֻנְמָא אֲחֵרָה
דְּהוּ דְּכֶסֶק הֵנָּה שְׂמַעוּן
אֲדִנְהָ לֵה אֲנִי חֲזִיתֵךְ עֲמָה
בְּגִתָּא :

26 וַיֹּאמֶר אֶחָד מֵעֲבָדָי כֹהֵן
גָּדוֹל דָּוִד לְאִשְׁר כָּחַת בִּיפָּה אֶת
אֲוֵנוּ הֲלֹא רִאִיתִי בְּגִן עִמּוֹ :

26. Λέγει οἷς ἐκ τῶν δούλων τοῦ δέ-
χρειος, συγγαίης εἰς τὸ ἀπίστῳ
πέτρῳ· τὸ αὐτίς, σὺς ἐγὼς σε εἶδον
ἐν τῷ κήπῳ μετ' αὐτοῦ.

*Vno poi de seruitori del Pontefice, pa-
rente di quello, a cui Pietro haueua ca-
gliata l'orecchia, gli dice, Non t'ho io ve-
duto nel'orto con esso lui?*

Vno de los siervos del Pontifice pariente de
aquel a quien Pedro auia corrado la oreja, le dice
No te vide yo en el huerto con el?

Et vn des seruiteurs du souverain Sa-
crificateur, parent à celui à qui Pierre
auoit coupé l'oreille, dit, Ne t'ai-je pas
veu au iardin avec lui?

27 וְחֹבַב פֶּפֶר שְׂמַעוּן
וְכֵהָ שְׂאִיתָא קִבְּנָא הָ
הֲדִנְוִלָּא :

27 וַיֵּשֶׁב וַיִּבְחַשׁ בִּיפָּה וַיִּבְרָע
קָרָא הֲרִנְגָל :

27. Πάλιν αὐτὸς ἡρῆσεν ὁ πέ-
τρος· αὐτὸς εἰπὼς ἀλάττω ἐφ' αὐ-
τήν.

*E Pietro lo negò da nouo, e subbito il
gallo cantò.*

Y negó Pedro otra vez: y luego el gallo
cantó.

Pierre donc le nia de rechef, & incon-
tinent le coq chanta.

22. Hæc autem cum dixisset, unus assistens ministrorum dedit alapam Iesu, dicens, Sic respondes pontifici?

Wen he bad spoken these things, one of the officers which stood by him, took Iesus with his rod / saying, Answerest thou the hie Priest so?

23. Respondit ei Iesus, Si male locutus sum, testimonium perhibe de malo: si autem bene, quid me cædis?

Iesus answered him, If I have evil spoken / be it witness of the evil: but if I have well spoken, / Why smitest thou me?

24. Et misit eum Annas ligatum ad Caipham pontificem.

Now Annas had sent him bound unto Caiaphas the hie Priest.

25. Erat autem Simon Petrus stans, & calefaciens se. Dixerunt ergo ei: Nunquid & tu ex discipulis eius es? Negavit ille, & dixit, Non sum.

And Simon Peter stood and warmed himself. And they said unto him, Art not thou also of his disciples? He denied it, and said, I am not.

26. Dixit ei unus ex servis pontificis, cognatus eius cuius abscidit Petrus auriculam, Nonne ego te vidi in horto cum illo?

One of the servants of the hie Priest, his cousin whose ear Peter smote off, said, Did not I see thee in the garden with him?

27. Iterum ergo negavit Petrus: & statim gallus cantavit.

Peter then denied again, and immediately the cock crew.

22. Als er aber solches redet / gab der Diener einer die darben stunden / Jesu einen Backenstreich / vnd sprach: Solt du dem Hohenpriester also antworten?

Som hand der salde / gaff en aff Dienerne / som der stob hoff / Jhesu en Kindheit / oc sagde / Stalt du saa suare den ypperste Prest?

23. Jesus antwortet: habe ich übel geredt / so beweise es / daß es böse sey / Habe ich aber recht geredt / was schlegst du mich?

Jhesus suarede / haffuer ieg saler ilde / da bewise det / oc der er ont / Wen haffuer ieg saler ret / hui star du mig?

24. Vnd Hannas sandte ihn gebunden zu dem Hohenpriester Caiphas.

De Annas sende hannem bunden til den ypperste Prest Caiphas.

25. Simon Petrus aber stund vnd wärmet sich. Da sprachen sie zu ihm: Bist du nicht seiner Jünger einer? Er verläugnet aber / vnd sprach: Ich bins nicht.

Wen Simon Petrus stode oc varmde sig / Da saage de til hannem / Est du icke en aff hans Disciple? Da neetede hand oc sagde / Jeg icke.

26. Spricht des Hohenpriesters Knecht einer / ein Gefreundter deß / dem Petrus das Ohr abgehauen hatte: Sahe ich dich nicht im Garten bey ihm?

En aff den ypperste Prestis Suenne / hies frende Peder haffde hugget Øret aff / siger / Saa ieg dig icke i Øregaarden hoff hannem?

27. Da verläugnet Petrus abermal / vnd also bald frehet der Han.

Da neetede Peder atter / Oc strax gøl Hannen.

22. To ldoz pomiedel / stoge tu geden: Sluzebnijstnow / dal poliet Gessjnowi / fka: Tas fliz odpowidase Bistupowit

To gody mowit / thedy seden: Sluz Bzozy taz stat / woczyl pal: catem Jezusa mowiac: A talje odpowiedasz nawysze ma Kaplana mowit?

23. Odpowiedel gemu Jezus: Wlumili gsem zle / swos detwiy wndan oztim: patli do bte / proz mne sepefo?

Odpowiedzial mu Jezus: Jezujem zle co rzeki / day swiadcetwo o zym / a ieszus dootze / przecz: je miedn:?

24. W poslal go Annas swazantcho k Kapiassowi Bistupowi.

A thalei go byl Annes odes stat swiazanego do Kapiassu nawyszego Kaplana.

25. Stal pak Esimon Petr a zhywal se. Tedy steli gemu: Biali p ty: Wcednuy kum gcho gso? Zapfelon / a feli negsem.

A Symon Piotr stal grzebne se / y rzeki do niego: Biali y ty nie iclesz z iego swoleniow? Ann zaprzal siemowiac: Nie icstem.

26. A feli gemu geden: Sluz bbnijstnow Bistupowoch / pty buzny toho / kicemuz Petr oc tal vcho: Wstaf gsem na tebe s nim widel w zahrade.

Tedy mu rzeki asektary z sluz Kaplana nawyszego / powinowaty onego ktoemu byl Piotr vciat vcho: Iazem ia ciebie nie widzial w ogrodzie przy nim?

27. Tedy Petr opet zapfel / A hned kohant zazpnywal.

Ale zafle Piotr zaprzal / y nas tydmofast far zapial.

יח

28. אֲנִיתוֹהִי בֵּין לִישׁוּעַ מִן
לֹא תִקְרָא לְפָרִטוֹרִין ו
וְאִתְּוֹהִי הֵנָּה צִפְרָה
יִהְיֶה לָּהּ עַל לְפָרִטוֹרִין
הַלֵּל יִתְּשׁוּן עַד אֲכָלִין
בְּצִחָהּ :

*Da Caifas menando per l'ist. al Pre-
torio, & era da mattina & essi non en-
trarono nel Pretorio, per non contaminar-
si, ma per poter mangiare l'Agnello de-
la Pasqua.*

29. גִּפְקָה בֵּין בִּילְטוֹס לְבָר
לִתְהוֹן וְאָמַר לְהוֹן מָנָה
מֵאֵכָל קִרְצָה אֵת לָכֹן
עַל גִּבְרָה הַגִּבָּה :

*Pilato dunque & si fuore a loro, e disse,
Che a causa parate voi contra quest' uo-
mo.*

30. עֲנֵנוּ וְאָמְרִין לָהּ אֵלֵינוּ
לֹא עָבַד בִּישְׁמָה הֵנָּה אִף
לֹא לָךְ מִשְׁלָמִין הֵיוּ לָהּ :

*Essi risposero, e dissero, Se costui
fuisse mal fatto, noi non te l'habbiamo
dato ne le mani.*

31. אָמַר לְהוֹן בִּילְטוֹס
הַיְּבֹרָהִי אֵתוֹן וְדוֹנָהִי
אִיךְ גְּמוּסָכֹן אָמְרִין לָהּ
יִהְיֶה לָּהּ שְׁלִיטָה לֹא
לְמִקְטָל לְאָנָּשׁ :

*onde Pilato disse loro, pigliatelo voi,
e giudicatelo secondo la Vostra Legge. Al-
loras Cindes gli dissero, et noi non e lecito
uccidere alcuno.*

32. דִּהְשַׁלֵּב מִלְּתָא דְאָמַר
יִשׁוּעַ כִּד מִוִּרְעָה בְּאִינִי
מִיתָה עֲתִיד דִּימִית :

*E questo fu arvecho & adempisse la
parola de l'ev. la quale egli habbea det-
to significando di che morte d'ancora mo-
riva.*

33. עַל בֵּין בִּילְטוֹס ל
לְפָרִטוֹרִין וְקָרָא לִישׁוּעַ
וְאָמַר לָהּ אֵת הוּא מֶלֶךְ הוֹן
דִּי הַיְּהוּדִים :

*Pilato dunque & entrò di nuovo nel
Pretorio: & chiamò l'ist. & disse, Se tu il
Re de Giudei?*

34. אָמַר לָהּ יִשׁוּעַ מִן
בְּשֵׁךְ אֲמַרְתָּ הַדָּבָר הַזֶּה
אֲחֵרָהּ אָמְרִין לָהּ עַלִּי :

*l'ist. rispose, Dico tu questo d'ate
medesimo, o altri se l'habbia detto da me?*

35. אָמַר לָהּ בִּילְטוֹס לְמָה
אָנָּה יִהְיֶה אֲנִי אֲנִי בְּנִי
עִמָּךְ וְרַבִּי בְּהֵנָּה אֲשַׁלְּמוֹךְ
לִי מָנָה עֲבִידִית :

*Pilato rispose, Con io Giudeo? La tua
nazione, & i principali Sacerdoti miei ha-
no dato me le mani. Che hai tu fatto?*

יח

28. וְאַחֲרֵי כֵן הוֹלִיכוּ אֶת־יִשׁוּעַ
מִקִּיפָה אֶל־בֵּית דִּין וַיְהִי בִקְרֹ
וְהִמָּחָה לֹא עָלָיו אֶל־בֵּית דִּין פֶּן־
יִטְמָאוֹן מֵאֵכָל אֶת־הַפֶּסַח :

*Y lleuan a Iesus de Caifas a la Audiencia:
y era por la manana: y ellos no entraron en el
audiencia por no ser contaminados, mas que co-
miesen el cordero de la Pascua.*

29. וַיֵּצֵא מִבִּילְטוֹס וַיֹּאמֶר
בֵּה פֶשַׁע תִּשְׁמָר עַל־אֲנֹשׁ הוּא :

*Entonces salió Pilato a ellos fuera, y dixo,
Que accusacion trayes contra este hombre?*

30. וַיַּעֲנוּ וַיֹּאמְרוּ לוֹ אִם זֶה
אֲנִינוּ גִבְרָה וְעוֹשֶׂה פֶשַׁע לֹא
הִסְגֵּרְנוּ זִנְתוֹ בְּיָדֶיךָ :

*Respondieron, y dixeronle, Si este no fuera
malhechor, no te lo ouieramos entregado.*

31. וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם בִּילְטוֹס וְאֵלֵיהֶם
לָקְחוּ אֵתוֹ וּכְתוּבָתְכֶם שְׁפִטוּהוּ
וַיֹּאמְרוּ לוֹ הַיְּהוּדִים אֵת אֲנֹשׁ
צֵם אֶחָד לֹא גִבְרָה לְמוֹתָת :

*Dizeles entonces Pilato, Tomadlo vosotros
y juzgado segun vuestra Ley. Y los ludios le di-
xeron, A nosotros no es licito matar a nadie.*

32. לְהַמְלִיךָ אֶת־הַדָּבָר אֲשֶׁר
אָמַר יִשׁוּעַ בְּהוֹדִיעוֹ בְּמִתָּה מוֹת
עֲתִיד הֵיכָה לְמוֹת :

*Para que se cumpliesse el dicho de Iesus que
avia dicho, dando a entender de que muerte avia
de morir.*

33. וַיְבֹרֵךְ בִּילְטוֹס אֶל־בֵּית דִּין
וַיִּקְרָא לִישׁוּעַ וַיֹּאמֶר אֲלָיו הֲאֵת
מֶלֶךְ הַיְּהוּדִים הוּא :

*Antique Pilato boluiosse a entrar en el Au-
diencia, y llamo a Iesus, y dixole, Tu eres el Rey
de los ludios?*

34. וַיַּעַן לוֹ יִשׁוּעַ הַמַּגְּנִפֶּשֶׁךְ אֵת
וְאֵת מַדְבַּר אֵלֵינוּ אָמְרִין לָךְ אֲחֵרִים
עָלֵיךָ :

*Respondiole Iesus, Dizes tu esto de ti mismo, o
hantelo dicho otros de mi?*

35. וַיַּעַן בִּילְטוֹס אִם אֲנִי יְהוּדִי
הוּא עִמָּךְ וְשָׂרֵי הַכְּהֻנִּים הִסְגִּירוּ
אֵתָּה בְּיָדִי מֵהָ עֲשִׂיתָ :

*Pilato respondiò, Soy yo ludio? tu gente, y
los Pontifices, te han entregado a mi, que has
hecho?*

יח.

28. Ἀγασθὺ δὴν τὸν Ἰησοῦν καὶ ἔφασκε εἰς τὸ πραιτώριον. ὡς δὲ πρὸς αὐτὸν οὐκ εἰσῆλθον εἰς τὸ πραιτώριον, ἵνα μὴ μιαιθύνωμεν, ἀλλ' ἵνα φάγωμεν τὸ πάσχα.

*Puis apres il menerent Iesus de Cai-
phe au Pretoire, or c'estoit au matin, &
n'entrerent point au pretoire de peur
qu'ils ne fussent souillees; mais, afin
qu'ils peussent manger l'agneau de
Pasque.*

29. Ἐξῆλθεν δὲ ὁ πῖλάτος πρὸς αὐτοὺς, καὶ εἶπε, τίς καταγορεύει ὅτιν εἰς τὸ ἀνθρώπου τούτου;

*Pilate donc sortit vers eux, & dit,
Quelle accusation apportez-vous con-
tre cest homme-ci?*

30. Ἀπεκρίθη δὲ εἰπὼν αὐτοῖς, εἰ μὴ ὡς καὶ ποιεῖτε. οὐκ ἔστιν ἡμῶν ἐξουσία θανάτου αὐτοῦ.

*Ils respondirent, & lui dirent, Si ce-
lui-ci n'estoit mallicieux, nous ne le
coudions pas liurè.*

31. Εἶπεν δὴν αὐτοῖς ὁ πῖλάτος, Λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς, καὶ κατὰ τὴν νόμον ὑμῶν κρίνατε αὐτόν. εἰπὼν δὴν αὐτοῖς, οἱ Ἰουδαῖοι, ἡμῖν οὐκ ἔστιν ἀποκτεῖναι ἄνθρωπον.

*Adonc Pilate leur dit, Prenez-le
vous, & le jugez selon vostre Loy. A-
donc les iudais lui dirent, Il ne nous est
point loisible de mettre aucun a mort.*

32. Ἦν δὲ λόγος τῷ Ἰησοῦ παρῆ-
ρα θῆ ὅτι αὐτὸς, σημεῖον πῶς θανά-
του ἡμεῖς δὲ οὐκ ἔσμεν.

*Et ce fut afin que la parole de Iesus
fust accomplie, laquelle il avoit dite, si-
gnifiant qu'il n'estoit de son pou-
voir.*

33. Ἐπελθὼν δὴν εἰς τὸ πραιτώ-
ριον πῖλᾶτος ὁ πῖλάτος, καὶ εἶπεν
τὸν Ἰησοῦν, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, οὐ
δὲ βουλομένης ἡμεῖς ἀποκτεῖναι;

*Pilate donc entra derechef au Pre-
toire, & appela Iesus, & lui dit, Es-tu le
Roy des iudais?*

34. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, εἰπὼν
αὐτοῖς, οὐκ εἰμι ἄλλος τις, ἀλλὰ οὐ
αἷμα τοῦ ἡμῶν;

*Iesus lui respondit, Dis-tu ceci de
par toi-mesme, ou si les autres te l'ont
dit de moi?*

35. Ἀπεκρίθη ὁ πῖλάτος, μή τι
ἔστι, ὡς ἔλεγετε μοι; τὸ εἶναι τὸν
εἰς δόξαν ἡμεῖς παρέδωκατέ μοι ἡμῶν,
τί ἀπαιτῶς;

*Pilate respondit, Sais-tu le iuis? ta na-
tion & les principaux Sacerdoteux
t'ont liurè a moi: qu'as-tu fait?*

CAP. XVIII.

28. Adducunt ergo Iesum à Caipha in prætorium. Erat autem mane: & ipsi non introierunt in prætorium, ut non contaminarentur, sed ut manducarent pascha.

Then led they Iesus fro Caiphas into the common hall. Nowe it was morning: and they them selves went not into the common hall, lest they should be defiled: but that they might eat the Pasche.

29. Exiit ergo Pilatus ad eos foras, & dixit, Quam accusationem affertis adversus hominem hunc?

Pilate then went out unto them: and saide, What accusation bringest against this man?

30. Responderunt, & dixerunt ei, Si non esset hic malefactor, non tibi tradidisset eum.

They answered and said unto him, If he were not an evil doer, we would not have delivered him unto thee.

31. Dixit ergo eis Pilatus, Accipite eum vos & secundum legem vestram iudicate eum. Dixerunt ergo ei Iudæi, Nobis non licet interficere quemquam.

Then said Pilate unto them, Take ye him: and iudge him after your law. Then the Jewes saide unto him, It is not lawful for us to put any man to death.

32. Ut sermo Iesu impleteretur quem dixit significans qua morte esset moriturus.

It was the worde of Iesus might be fulfilled which he spake: signifying what death he should die.

33. Introivit ergo iterum in prætorium Pilatus: & vocavit Iesum, & dixit ei, Tu es rex Iudæorum?

So Pilate entred into the common hall againe: and called Iesus: and said unto him, Art thou the King of the Jewes?

34. Respondit Iesus, A te metipso hoc dicis, an alii dixerunt tibi de me?

Iesus answered him, Saist thou that of thyselfe: or did other tell it thee of me?

35. Respondit Pilatus, Numquid ego Iudæus sum? Gens tua, & pontifices tradiderunt te mihi.

Pilate answered him, Am I a Jewe? Whose kynne nation: and the chief Priestes have delivered thee unto me. What hast thou done?

Das XVIII. Capitel.

28. Da führeten sie Iesum von Caipha für das Richthaus. Und es war frühe / vnd sie giengen nicht inn das Richthaus / auff daß sie nicht unrein würden / sondern Ostern essen möchten.

Da forde de Ihesum fra Caipha in Dombuset. De det vaar aarle / De de ginge icke i Dombuset / paader de skulde icke bliffue vorene / men maatte æde Paaste.

29. Da gieng Pilatus zu ihnen heraus / vnd sprach: Was bringet ir für Klage wider disen Menschen?

Da gielt Pilatus vñ til dem / oc sagde / Hvad klage maalt foret mod dette Menneske?

30. Sie antwortten vnd sprachen zu ihm: Were diser nicht ein übelthäter / wir hetten dir ihn nicht überantwortet?

De siarede oc sagde til hannem / Vaare denne icke en Misdedere / da haaffde vi icke antuorder dig hannem.

31. Da sprach Pilatus zu ihnen: Sonemet ihr ihn hin / vnd richtet in nach eurem Geseß. Da sprachen die Jüden zu ihm: Wir dürfen niemand tödten.

Da sagde Pilatus til dem / Saa tage i hannem hin / oc dommer hannem efter eders lov. Da sagde Jøderne til hannem / Vi tørre ingen dræbe.

32. Auff daß erfüllet würde das Wort Jesu / welches er saget / da er deutet / welches Todts er sterben würde.

Paader æt Ihesu ord skulde fuldbringes / som hand saade / der hand gaff til tende / hvalden Døds hand skulde de.

33. Da gieng Pilatus wider hinaus ins Richthaus / vnd rieß Jesu / vnd sprach zu ihm: Bist du der Jüden König?

Da gielt Pilatus ind i den i Dombuset / oc saade de Iesum / oc sagde til hannem / Est du Jøde Konge?

34. Jesus antworttet: Redest du das von dir selbst / oder habens dir andere von mir gesagt?

Ihesus siarede / Taler du det aff dig self / Eller haaffue andre saad dig det om mig?

35. Pilatus antworttet: Bin ich ein Jude? Dem Volck vnd die Hohen Priester haben dich mir überantwortet. Was hast du gethan?

Pilatus siarede / Er ic en Jøde? Det Folk oc de høieste Priester / antuorder de dig mig / Hvad haaffuer du atort?

Kapitola XVIII.

28. Tchoy wedli Gefisse od Kavfasse do Radneho domu. A bylo rano: a oni newessli do radneho domu / aby se neposli: vorni / ale aby ædli Velikos nočního Vranísa.

Odwiedli tedy Iesusa od Káfá / a ná Katus, a bylo poranu y newessli sami ná Kachupaby / se nse shlugamili / ale aby pojywali Wielkiey ucy.

29. Protoz wysiel k nim Pilatwen / a řekl: Kteru žalobu wedete proti člověku tomuto?

A tak pilat wysiel do nich na dwor / y řekl: Jakaž žaloba prýe: nohcie przeciw człowiekowi temu?

30. Odpowěděl a řekl gemu: Byť tento nebýl zločinný / nedalibychom ho tobě.

Odpowěděl mu y řekl: Byť ten nebyť zločinný / tedy bychom ho nie podali.

31. Tchoy řekl gím Pilát: Wezměte wy gny / a podlé Zákená wasscho iudieho. P řekli Jid: Nám neplýš zábiti nřádného.

A tak iunt. de Pilat Wejmi / a j go wy / a wed. zakon a af: g o iudie go. Ale mu powědili. Jrdowit: Nám si nie godu za byac nřago.

32. Aby se řet Gefissowa naphula / ita mř řekli / žnani: nade literaně / Emruj mřl omřu.

Aby si wřelista flowo / a usowet křoz powědžal / a nřmuntat křoz smertu mřl vřit se.

33. Tchoy Pilát opřel wřel do Radni o romu / y porro: lal Gefisse / a řekl gemu: Ty li gny kral Jidow řko?

A pzetn: y saje wřel Pilat do radni y wřmawu. Teura řekl mu: Ty si nie kral Jrdow ři.

34. Deron řekl Gefiss: Čamti de pbe to prawije / a li gny gny tobe powědli o mřt?

Odpowědžal mu Jerm: A samje to od siebie mowis / a plic brudzy o mřie powědali.

35. Odpowěděl Pilát: Jdas liž gny od Jdem: Jaroob twřg a wřupowě twřzi, da li mu tebe, co gny vřmřl?

Odpowědžal Pilat: A ja jem ta řek řro. / a d twřy y pzetn: mřky řwři. A pľam podali mu řie. Čo řs wřdy vřpmřl?

7

16. Respondit Iesus, Regnum meum non est de hoc mundo: si ex hoc mundo esset regnum meum, ministri mei utique decertarent ut non traderer Iudæis, nunc autem regnum meum non est hinc.

Iesus answered: My Kingdome is not of this worlde: if my kingdome were of this worlde, my seruantes would surely fight: that I should not be deliuered to þe Jewes: But now is my Kingdome not from hence.

17. Dixit itaque ei Pilatus, Ergo rex es tu? Respondit Iesus, Tu dicis: quia rex sum ego. Ego in hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati: omnis qui est ex veritate, audit vocem meam.

Pilate then saide vnto him: Art thou a King then? Iesus answered: thou saiest that I am a king: for this cause am I borne and for this cause came I into the worlde: þat I should beare witness vnto þe truthe: every one that is of the truthe, heareth my voyce.

18. Dicit ei Pilatus, Quid est veritas? Et cum hoc dixisset, iterum exivit ad Iudæos, & dicit eis, Ego nullam inuenio in eo causam.

Pilate said vnto him: What is truthe? and when he had said that, he went out againe vnto the Jewes: & said vnto them, I finde in him no cause at all.

19. Est autem consuetudo vobis ut unum dimittam vobis in Pascha: Vultis ergo dimittam vobis Regem Iudæorum?

But you have a custome that I should deliuer you one looke at the Pasche: will you then that I loose vnto you the King of the Jewes?

40. Clamaverunt ergo tursum omnes, dicentes, Non hunc, sed Barrabbam. Erat autem Barrabbas latro.

Then cried they all againe saying: Not him: but Barabbas: now this Barabbas was a murderer.

36. Iesus antwortet: Mein Reich ist nicht von dieser Welt / were mein Reich von dieser Welt / meine Diener würden darob kempffen / daß ich den Jüden nicht überantwortet würde. Aber nun ist mein Reich von dannen.

Ihesus suarede: Me Riche er icke aff denne Verden: Baare mir Riche aff denne Verden / mine Dienere stulde stride der saare / at ieg stulde answordis Joderne. Men nu er mit Riche icke der aff.

37. Da sprach Pilatus zu ihm: So bist du dennoch ein König? Iesus antwortet: Du sagest / Ich bin ein König. Ich bin darzu geboren / vnd in die Welt kommen / daß ich die Wahrheit zeugen soll. Wer auß der Wahrheit ist / der höret meine Stimme.

Da sagde Pilatus til hannem / Saa est du alti-aetuel en Konge? Ihesus suarede: Du siger det / Jeg er en Konge. Jeg er der til fød / oc kommen i Verden / at ieg skal vidne Sandhed. Hvo som er aff Sandhed / han horer min rost.

38. Spricht Pilatus zu ihm: Was ist die Wahrheit? Vnd da er das gesagt / gieng er wider hinaus zu den Jüden / vnd spricht zu ihnen: Ich finde keine schuld an ihm.

Pilatus siger til hannem / Hvad er Sandhed. Oc der han der sagde / gick han ud til Jyderne igen / oc siger til dem: Jeg finder ingen skyld mig hannem.

39. Ihr aber habt eine gewohnheit / daß ich euch einen auff Ostern loß gebe / wollet ihr nun / daß ich euch der Jüden König loß gebe?

I haaffue en seduane / at ieg skal friggue eder en løst om Paasten: Bider nu / at ieg skal giffue eder den Jødes Konge løst?

40. Da schrien sie wider allesamt / vnd sprachen: Nicht diesen / sondern Barrabam. Barrabas aber war ein Mörder.

Da robte de igen alle sammen / oc saade: Icke den, nei men Barrabam / oc Barrabas daar en Mordere.

36. Odpowiedl Jezus: Království mé není z tohoto světa / byt z tohoto světa bylo Království mé / Služebníci by byli bojovali za mně / aby mne nebyl vydán Židům: Ale nyní mé Království není odsud.

Odpowiedzil Jezus: Královstwo moje nie jest z tego świata. Jezuszeby Královstwo moje z tego świata było / słudzy moi walczyliby za mną / aby mnie nie wydać Żydowi. Ale teraz Královstwo moje nie jest stąd.

37. Vřekl gemu Pilát: Tych do král gsh ty? Odpověděl Ježíš: ty pravíš / Je král jsem já. Já jsem se k tomu narodil / a proto jsem na svět přišel / abych svědectví mý dal pravdě. Každý kdož je z Pravdy / slyší hlas můj.

Křekl mu tedy Pilát: Ty mizer, co ty jsi král? Odpověděl Jezus: Ty mluvíš jen tak / Je král. Já jsem si k tomu narodil / a proto jsem přišel na svět / abych svědectví dával pravdě. Každý kdož je z pravdy / slyší hlas můj.

38. Řekl gemu Pilát: Co je pravda. A když to řekl / opěť vyšel ven k Židům / a řekl jim: Já žádně ním na něm ne nalžám.

Powiedział mu Pilat: A co jest prawda? v tomto rzekł / opęty wyszedł wnet do Żydów / i rzekł do nich: Ja żadney winy do niego nie nalżam.

39. Ale jest obyčej wáso / abych vám jednoho propustil vězňe na Velikau noc / protož chcete-li ať vám propustím Krále Židovského?

A teď v was jest tom zvyčajny / ab vám jedného vypuściam ná veľkonoce / chcecie-li ab vám vypuścijo Kráľa žydovského?

40. Vyzvali ovčt vsichni / klauce: Ne toho / ale Barrabásse. Abyl Barrabásso lostr.

Tedy všyscy zavolali mos wśac: nie tego / ale Barrabáša, a teni Barrabáš byl zbojček.

הידיו פילטוס
לישוע :

Allor dunque Pilato prese Iesus, e lo sciolse.

2 ואסטרטיוטב גרלה
כלילא מן כובא וסמו לה
פרישה ובסיוחי נחתג
דארנגנ :

Es soldados hanendo tessuta vna corona de spine, glie la posero sopra el capo, e metterle intorno vna veste de porpora.

3 ואמרין הוה שלם לך
מלפא דיהודיא ומחין הוה
לה על פפיה :

E diceuano, Adiu ti salui Re de Giudei : e d'omangli de le bacchettate.

4 ונפק פילטוס תוב
לבר ואמר להון הא מפק
אנא לה לכו לבר דתדעון
דלא מספח אנא פתרה
אח לא חנא עלתא :

Fatto questa Pilato si mosso uscì fuori, disse loro, Ecco, io ve lo conduco fuori: attendo che voi conosciate che io non trovo alcuna colpa in lui.

5 ונפק ישוע לבר פד אית
עלוהי פדילא דפובג
ונחתג דארנגנ ואמר
להון פילטוס הא גברא :

Iesus dunque uscì fuori portando la corona de spine, e il vestimento de porpora. E Pilato disse loro, Ecco l'huomo.

6 פד דין חנאוהי דבי כ
פגנב ופחשא קצו ו
ואמרין צלוביהי צלוביהי
אמר להון פילטוס דברו
אנתין וזוקפיהי אנא גיר
לנא מספח אנא פה
עלתא :

Mer come i principali Sacerdotes e ministri lo gridaro gridarono, dicendo, Crucifiggi, crucifiggi, Pilato disse loro, Pogliatelo voi, e crucifiggetelo, imperache io non trouo male in lui.

7 אמרין לה יהודיא לן
במוסא אירג לן ואיר ד
דבנמוסן חנב הו מותא
דעבד נפשה ברה פאלתא :

I Giudei gli risposero, Noi habbiamo la legge, e secondo la nostra legge debbe morire percioche ei e fatto figlio di Dio.

1 וא' לקח פילטוס את ישוע
ויסר אותו בשוטים :

Ansi que entonces tomo Pilato a Iesus, y a corolo.

2 ונאשי מלחמה סבכו את
עטרת מסגים ושמנה על דאשו
ובגד האדמון הלבשוהו :

Y los soldados entreterxieron de espinas vna corona, y pusieronla sobre su cabeça, y vistieronlo de vna ropa de grana.

3 ויאמרו שלום לך מלך
היהודים ויכוהו על הלחי :

Y (venian a el y) dezian, Ayas gozo, Rey de los Indios, y dauante de bofetadas.

4 וישב פילטוס ויצא לחוץ
ויאמר להם הגני מוליך לכם
אותו החוצה אשר תדעו כי בו
משפט מות גם לא אחד מצא
נאנכי :

Entonces Pilato salió otra vez fuera, y dixoles, He aqui os lo traygo fuera para que entendays que nungun crimen hallo en el:

5 ויצא ישוע לחוץ גשא את
עטרת הסנה ובגד האדמון
ויאמר להם הגה האדם :

Ansi salió Iesus fuera lleuando la corona de espinas, y la ropa de grana. V direles Pilato, He aqui el hombre.

6 ופאשר ראוהו שרי הכהנים
והמשרתים צעקו לאמר הוקיע
הוקיענו אמר להם פילטוס
וקחוהו אתם והוקיעו כי אנכי
לא מצא בו משפט המות :

Y como lo vieron los Principes de los Sacerdotes, y los seruidores, dieron bozes diciendo, Crucificalo, crucificalo. Dizeles Pilato, Tomadlo vosotros, y crucificaldo: porque yo no hallo en el crimen.

7 ויענו לו היהודים יש דת
מצוה ותורה לנו וכתורתנו צרכו
למות כי את גופשו עשה
לאלהים :

Respondieronle los Indios, Nosotros tenemos Ley, y segun nuestra Ley deue morir, porque se hizo hijo de Dios.

Τοτε ουν ελαβεν ο πιλatus
τον ιησουν, και ιματισεν αυτον.

Alors donc Pilate priot Iesus, & le fouetta.

2. Καὶ οἱ στρατιῶται πλέξαντες
είφανον ἐξ ἀκαιοῦ, ἐπιθήκαν
αὐτῷ τὴν κεφαλὴν, καὶ ἱμάτιον πορφυροῦν ἔθηκεσαν αὐτῷ.

Et les gendarmes prirent vne couronne d'espines qu'ils mirent sur la teste, & le vestirent de vn vestement de pourpre.

3. Καὶ εἰπον, Χαῖρε ὁ βασιλεὺς
τῶν Ἰουδαίων. καὶ ἐδίδουν αὐτῷ πατισματα.

Et disoyent, Roy des Iuifs, bien te soit. Et lui donnoyēt des coups de leurs verges.

4. Ἐξῆλθεν οὖν πάλιν ἔξω ὁ πιλatus, καὶ λέγει αὐτοῖς, ἰδοὺ αἶγαι
ὕμιν αὐτὸν ἔξω, ἵνα γινῇ ὅτι ἐν
αὐτῷ οὐδεμίαν αἰτίαν δεῖσκειν.

Ce fait Pilate sortit detechef dehors, & leur dit, Voici, ie le vous amene dehors, afin que vous cognoissiez que ie ne trouue aucun crime en lui.

5. Ἐξῆλθεν οὖν ὁ ιησους ἔξω, φορεῖς
τὴν ακαιοτητα εἰφανον καὶ τὸ
πορφυροῦν ἱμάτιον. καὶ λέγει αὐ-
τοῖς, ἰδοὺ ὁ αὐτερωσ.

*Iesus donc sortit hors portant la couronne d'espines, & le vestement de pourpre: & Pilate leur dit, Voici l'hu-
me.*

6. Ὅτε οὖν εἶδον αὐτὸν οἱ δέξαι-
ρες καὶ οἱ ὑπαρχεῖται, ἐκράναν
σαν λιγυρας· καὶ ερωτοι, καὶ ερωτον.
αὐτῷ λέγει αὐτοῖς ὁ πιλatus
λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς, ἐσσυράσθε
ἐγὼ γὰρ οὐκ δεῖσκειν ἐν αὐτῷ
αἰτίαν.

Mais quand les principaux Sacrificateurs & les sergens le virent, ils s'ecrierent, disans, Crucifie, crucifie. Pilate leur dit, Prenez-le vous-mesmes, & le crucifiez: car ie ne trouue point de crume en lui.

7. Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι,
ἡμεῖς νόμον ἔχοντες, καὶ κατὰ τὸν νό-
μον ἡμῶν ὁ φείλες δεσθῆναι, ὅτι
αὐτὸν ἡμεῖς ἵμεν ὁμοιωσιν.

Les Iuifs lui respondirent, Nous auons vne Loy, & selon nostre Loy il doit mourir, car il s'est fait Fils de Dieu.

8 כד שָׁמַע דִּין פִּלְטוּס
רְבֵּא מִלְתָּא יִתְרָאִת דְּחִלּוֹ

*Quando Pilato odo questa parola, se-
mè maggiormente.*

9 וַעֲלָה תוֹב לְבָרְטוּרִין ו
וְאָמַר לִישׁוּעַ אִימְרָנָה
אַנְתָּ לִישׁוּעַ דִּין בְּתַגְמָא לֹא
יִהְיֶה לָּהּ :

*Et entré du prisonnier nel Pretorio, disse
à Iesù. Donde sei tu? Ma Iesù non gli
dette risposta.*

10 אָמַר לָהּ פִּלְטוּס עֲמִי
לֹא מְמַלְל אַנְתָּ לֹא יָדַע
אַנְתָּ דְּשָׁלִיט אָנָּה דְּרַעֲבִירָה
וְשָׁלִיט אָנָּה דְּאַוּקְבָּר :

*Allor Pilato li dice. Tu non mi par-
li? Non sai tu che io ho potestà di crucifi-
gerti, e potestà de liberarti?*

11 אָמַר לָהּ יִשׁוּעַ דִּירָה
הוּא לֹר עָרִי טוֹלְטָנָה אִתָּהּ
לֹא הִד אֵלּוּ לֹא יִהְיֶה בָּהּ
לֹר מִן לַעֲלֵל מְטוֹל הַגָּבִיל
הוּ מִן דְּאַשְׁמַרְיָ דִּךְ רְבֵּא
הִי חֲסִיתָה מִן דִּילָךְ :

*Respondit Iesù. Tu non habestis potes-
tatem alcuna contra de me, se non te fuisse
dato da sopra, per quella colui che mi ha
dato me le mani, ha maggior peccato.*

12 וּמְטוֹל רְבֵּא עֲבָנָה
הִנֵּה פִּלְטוּס דִּישְׁרִייהִי
יְהוּדָא דִּין קִצִּין הוּ דָּאן
לְהַנָּה שְׂרָא אַנְתָּ לֹא הִנֵּה
רַחֲמָה דְּהָסֵר בַּל מִן גִּיר
דְּנִפְשָׁה מִלְכָּנָה עֲבָד
סְקִיבְלָה הוּ דְּקִסְר :

*Da questa Pilato cercava di liberare
lo : ma i Giudei gridavano, dicendo, Se tu
liberi costui, tu non sei amico di Cesare,
imperocchè chiunque si fa Re, contraddice
a Cesare.*

13 כְּדִ שָׁמַע דִּין פִּלְטוּס
רְבֵּא מִלְתָּא אֲבָקָה לִישׁוּעַ
לְבָר וַיִּתֵּב עַל פִּיב דְּרוּכְתָּא
דְּמִתְקַרְנָה רַעֲיָתָהּ
דְּבִנְיָא עֲבָרִית דִּין
מִתְאַבְרָא גִפִּיבְתָּא :

*Pilato odo questa parola, menò fuori
Iesù, e posolo a seder pro tribunali : nel
luogo che si chiama Lithostrotos, & in He-
breo Gabbatha.*

8 וְכִנְאֶשְׁר שָׁמַע פִּלְטוּס אֶת-
הַדְּבָר הַזֶּה יוֹתֵר יָרָא :

*Pues como Pilato oyó esta palabra vuo mas
miedo.*

9 וַיָּשָׁב וַיַּעַל אֶל-בֵּית דִּין
וַיֹּאמֶר לִישׁוּעַ מֵאַן הוּא אֶתָּ
וַיִּשְׁוֹעַ לֹא נִתָּן לוֹ מַעְנָה :

*Y entro otra vez al Audiençia, y dixo à Iesùs De-
donde eres tu? mas Iesùs no le dió respuesta.*

10 וַיֹּאמֶר לוֹ פִּלְטוּס הֲלֵא
תִּדְבָּר לִי הֲלֵא יָדַעְתָּ כִּי-יֵשׁ לִי
שְׁלִטוֹן לְהוֹרִיעַ אֹתָךְ וְכִי יֵשׁ
לִי שְׁלִטוֹן לְהַתִּיר אֹתָךְ :

*Entonces dízele Pilato, Ami no me hablas?
no sabes que tengo potestad para crucificarte, y
que tengo potestad para soltarre?*

11 וַיַּעַן יִשׁוּעַ לֹא תָחִי לָךְ
שְׁלִטוֹן גַּם אֶחָת עָלֵי-אֲנָם לֹא
נִתְּנָה הִיא לָךְ מִמַּעֲלָה עַל-כֵּן
אֲשֶׁר הִסְגִּיר אֹתִי בְּיַדְךָ חֲטָאָה
גְּדוֹלָה לוֹ מְמָר :

*Respondit Iesùs, Ninguna potestad rendi-
as contra mi si no te fuisse dado da arriba. por
tanto el que à ti me ha entregado, mayor pecca-
do, hà.*

12 וַיִּמְאֵן בְּקֶשׁ פִּלְטוּס לְהַתִּיר
אֹתוֹ וַיהוּדִים צָעֲקוּ לֵאמֹר אֲנָם
לְהַתִּיר אֶת-חֵלּוֹ אִינָךְ אֲוֵהָב
הַקִּיסָר כִּי כָל-אֲשֶׁר עוֹשֶׂה תַּנְבְּשׁוּ
לְמֶלֶךְ מִלְּהָ וְנִסְגֹּג אַחֲוֹר מִן
הַקִּיסָר :

*Desde entonces procurava Pilato de soltar-
lo : mas los Judios davan bozes, diciendo, Si à esse
fueltas, no erés amigo de Cesar. Qualquiera que
se haze rey, a Cesar contradize.*

13 וְכִנְאֶשְׁר שָׁמַע פִּלְטוּס אֶת-
הַדְּבָר הַזֶּה חֵלְלָה אֶת-יִשְׁוֹעַ
לְחוּץ וַיָּשָׁב עַל-חֲבַמָּה בְּמָקוֹם
הַקָּרָא לִיטוֹס טְרוֹטוֹן וְעִבְרִית
גַּבְהַתָּה :

*Entonces Pilato oyendo este dicho, lleuó
fuera à Iesùs, y sentóse en el tribunal, en el lugar
que se dize Lithostrotos, yen Hebrayco Gabbatha.*

8. Οὐδὲν οὖν ἔκαστος ὁ πῶλᾱτ-
ῆς τοῦ λέγειν, μᾶλλον ὑποβήθη.

*Quand donc Pilate eut oui ceste pa-
role, il craignit plus fort.*

9. Καὶ ἐπιστὰς εἰς τὴν πραιτώρι-
ον πάλιν, πάλιν αἶψά τῳ ἰησοῦ. ποῦ
εἶπὺ ; ὃ δὲ ἰησοῦς ἀποκρίσας οὐκ ἔ-
δωκεν ἀντὶ.

*Et entra de rechef au Pretorio, & dit
à Iesùs, D'où es-tu? Et Iesùs ne lui don-
na point de réponse.*

10. Αἶψά οὖν αὐτῷ ὁ πῶλᾱτῆς,
ἡμεῖς οὐ λαλοῦμε; οὐκ εἶδᾱς ὅτι ἐξου-
σίαν ἔχω καταδικάζειν σε, καὶ ἐξουσίαν
ἔχω ἀπολύναι σε ;

*Adonc Pilate lui dit, Ne parles tu
point à mort? ne sais-tu pas que j'ai puis-
sance de te crucifier, & puissance de te
delivrer?*

11. Ἀπεκρίθη ἰησοῦς οὐκ ἔχω
ἐξουσίαν ἑδοῦμαι καὶ ἡμεῖς, ὃς μὴ
λέω σοι διότι μέμνη αὐτοῦ, διὰ τὸ
ὅτι πάλαι δίδως μοι καὶ μοι δοῖται ἀμάρ-
τιαν ἔχει.

*Iesùs respondit, Tu n'aurois puis-
sance quelconque sur moi, si il ne t'eût
donné d'en haut: pour ceste cause celui
qui m'a livré à toi, a plus grand peché.*

12. Ἐκ τούτου ἐξήτει ὁ πῶλᾱτῆς
ἀπολύναι αὐτόν· εἰ δὲ ἰδοῦσιν ἱ-
εροῦζοι, λέγοντες· ἰδοὺ τὸν ἀπο-
λύοντα, οὐκ εἰσὶν ἐκ τῆς πῶλᾱτῆς
πῶς ὁ βασιλεὺς ἰσχυρὸς ποιῶν, αὐτὸν
ἀπολύει τῷ βασιλεῖ.

*Depuis cela Pilate eschoit à le de-
livrer : mais les Juifs crioient, disans, Si
tu delivres celui-ci, tu n'es point ami
de Cesar: car quiconque se fait Roy,
contredit à Cesar.*

13. Οὐδὲν οὖν πῶλᾱτῆς ἀπούσας ἔ-
πει τὸν λόγον, ἡγαγὼν ἔξω τὸν ἰησοῦν,
καὶ ἐπάθισεν αὐτὸν τῷ βήματι
αὐτοῦ ποῖος, λεγόμενον λιθόστρωτον,
ἰβραεῖτι δὲ γαββαθᾱ.

*Et quand Pilate eut oui ceste paro-
le, il amena Iesùs dehors, & l'alist au
siège iudicial, au lieu appelle Pavement,
& en Hebreu Gabbatha.*

8. Cum ergo audisset Pilatus sermonem, magis timuit.

When Pilate then heard that word, he was the more afraid.

9. Egressus est pratorium iterum: & dicit ad Iesum, Unde es tu? Iesus autem responsum non dedit ei.

And went againe into the common hall and said unto Iesus: Whence art thou? But Iesus gave him none answer.

10. Dicit ergo ei Pilatus, Mihi non loqueris? nescis quia potestatem habeo dimittere te?

Then said Pilate unto him: Speakest thou not unto me? knowest thou not that I have power to crucifie thee, and have power to loose thee?

11. Respondit Iesus, Non haberes potestatem adversum me ullam, nisi tibi datum esset desuper. Propterea qui me tradidit tibi, maior peccatum habet.

Iesus answered: Thou couldest have no power at all against me, except it were given thee from above: therefore he that delivered me unto thee, hath the greater sin.

12. Exinde querebat Pilatus dimittere eum, Iudei autem clamabant, dicentes, Si hunc dimittis, non es amicus Caesaris. omnis qui se regem facit, contradicit Caesari.

From thenceforth Pilate sought to loose him: but the Jews cried saying: If thou deliver him, thou art not Caesar's friend: for whosoever maketh him selfe a King, speaketh against Caesar.

13. Pilatus autem cum audisset hos sermones, adduxit foras Iesum: & sedit pro tribunali, in loco qui dicitur Lithostrotos, Hebraice autem Gabbatha.

When Pilate heard that word, hee brought Iesus forth: and sat downe in the iudgement seat in a place called the Pavement: and in Hebrew, Gabbatha.

8. Da Pilatus das wort höret/ forcht er sich noch mehr.

Der Pilatus hørde det ord/ frøctede hand sig end mere.

9. Vnd gieng wider hinein inn das Richthaus / vnd spricht zu Jesu: Von wannen bist du? Aber Iesus gab ihm kein antwort.

De hand gick ind igen i Domhuset/ oc' siger til Ihesum / Huden est du? Men Ihesus gaiff hannem inced suar.

10. Da sprach Pilatus zu ihm: Redest du nicht mit mir? Weist du nicht/ daß ich Macht habe dich zu crucigen/ vnd Macht habe dich loß zu geben?

Da saade Pilatus til hannem / Viler du icke med mig? Vedst du icke / at ieg haaffuer mact at karsjesle dig / oc at ieg haaffuer mact at giffue dig loff?

11. Iesus antwortet: Du hettest keine Macht über mich / wenn sie dir nicht were von oben herab gegeben. Darumb/der mich dir überantwortet hat / der hats grössere Sünde.

Ihesus suarede: Du haaffde ingen mact offuer mig/der som hun icke vaare giffuen dig her offuen ned. Der saare/ den som antuorde dig dig/ hand haaffuer større synd.

12. Von dem an trachtete Pilatus/ wie er ihn loß ließe. Die Jüden aber schreyen / vnd sprachen: Vess du disen loß / so bist du des Kaisers Freund nicht / Denn wer sich zum Könige machet / der ist wider den Kaiser.

Der effter tenckte Pilatus paa / huorledis hand kunde lade hannem leff. Men Jøderne roble / oc sagde / Lader du denne loff / da est du icke Kænsrens Ven / Thi hus sig søer til Konge / hand er mod Kæseren.

13. Da Pilatus das wort höret/führet er Iesum herauf / vnd saße sich auff den Richtstul / an der siete / die da heisset Hochpflaster auff Ebreisch Gabbatha.

Der Pilatus hørte det ord / ledde hand Ihesum dd / oc sette sig paa Domstolen paa den Sted / som vfaris Stenlagd / Men paa Ebraiske Gabbatha.

8. Teshdy kduj vssloftal Pilat tuto kcl/ wyce se obawal.

A przetoj Pilato slyshawy ty slowa/ tym sie wiecej lek.

9. Wssiel do Nadneho bdu mu opet/ a kcl k Geshssowi: Dofud gsh ty? Ale Geshssu gsh mu nedal odpowzdi.

A wssiel zasie do katush / a rzekl do Jezusa: Stader ty jest? lecz mu Jezus nie dal odpowiedzi.

10. Teshdy kcl genu Pilat: Nientumysa semnau? Nemy sli semam moe vte/ jowati te be/ a moc mam propusiti te be?

Edymur zekl Pilat: Nie moe wiste semna: ntwieci ij mam moc vssyzowac cie / y mam moc wyprawic cie?

11. Odpowzdi Geshss: Nemelby protu mnz mocy jadni/ by tobz nebylo dano shuorn: Protoz kduj mne dal tobz / wteissu hynch ma.

Odpowzedzial Jezus: Nie mialbyś żadney mocy przeciw mnie/ gdybyć iej nie pobano z wierzchu. A przetoż ten który mnie wydał tobie/ więcej grzechy ma.

12. Od tchwijsle/ hledal Pilat propusiti ho. Ale jide wotall/ ktauce: Propusissli to hoto/ negsh pntel Cpsafaw: nebfazdy kduj se kralem tmy/ protwsh se Cpsafi.

Zatym se Pilat szukal tego tsh koby go wybawil/ Ale dydomie wotali mowiac: Jestij go wybawisz/ nie ickeś przynaciel Cpsafshi/ bo kthoc sie kolwiec cypnt kroslem/ sprzeciwic sie Cpsazowi.

13. Teshdy Pilat kduj vssloftal tyto kcl/ wywocel wen Geshssu/ a posadil se na Stolicu Gaudne/ na mystle kierz slowe Lithostrotos/ a jdownst Gabbatha.

A przetoj Pilato slyshawy ty slowa/ wymiodel na dwor Jezusa/ y siadl na stolicy na miejscu krowe zowa Lithostrotos / a po Gsh braysta Gabbatha.

ט

ט

14.

14 וְעוֹבְדֵי הַיָּם
הַפְּסִיחַ וְאֵלֵי הַיָּם
שָׁעָא (שָׁח) וְאָמַר לִיהוּדָא
הֵא מַלְכִּיכֶם :

Et erat illa hora la preparacion de la Pasqua, y cerca la festa buena, & Pilato dice á los Judios, Ecco el vuestro Rey.

14 וְהָיָה בְּדִיקַת הַחֲמִישׁ עָרֶב
לְפָנָיִם הַשָּׁבִיט וּכְשָׁעָה (הַשְּׁלִישִׁית)
וַיֹּאמֶר לִיהוּדִים הִנֵּה הַמַּלְכֶּכֶם :

Y era la vispera de la Pasqua, y como á las seys horas : entonces dixo á los Judios, He aquí vuestro Rey.

14. Ὡς δὲ ἦν ἡ παρασκευὴ τῆς πάσχα, ὥρα δὲ οἷον (κατὰ) ἡ εὐαγγελιστὴς λέγει, ἰδοὺ ὁ βασιλεὺς ὑμῶν.

Or estoit il lors la preparacion de Pasque emuró six heures, & Pilate dit aux Juifs, Voici vostre Roy.

15 הָיוּ דִּין קָצִין בְּהוֹרָה
שֶׁהָיוּ שֶׁקִּיבְּרֵיהֶם
שְׁלֹשָׁה צְדִיקִים אָמַר
הֵן בִּיטוּס לְמַלְכִּיכֶם
אֲדֹקִיף אֲמַדִּין הֵא רַבִּי
כְּהֵנָּה לִית לוֹ מַלְכָּא אֲלֵא
הֵן הָסֵר :

Et effigydabant, Tolli, tolli, crucifigilo. Pilato dice loro, Crucifigero io il vostro Re? Risposero i principali sacerdoti, Noi non habbiamo Re, senon Cesare.

15 וַיִּזְעַקוּ שָׁא נִשְׂאָה הוֹקִיעֵנוּ אָמַר
לָהֶם פִּילָטוֹס הֵאֲתָה מַלְכֶּכֶם
אֲדֹקִיעַ דִּיעֵנוּ שְׂרֵי הַכְּתָנִים אֲיָנֵנוּ
יֵשׁ לָנוּ הַמֶּלֶךְ כִּי אִם הָקִיסֵר :

Mas ellos dieron bozes, Quita quita, crucificalo. Dizeles Pilato, A vuestro Rey tengo de crucificar? Respondieron los Pontifices, No tenemos Rey si no á Cesar.

15. οἱ δὲ ἐκραυγάζοντες, αἶρον αἶρον, σταύρωσον αὐτόν. λέγει αὐτοῖς ὁ πλάττω, τὸν βασιλεὺς ὑμῶν σταύρωσαι ἀπαραίτητον οἱ ἀρχιερεῖς, ὅτι ἔχουσιν βασιλεῖα αἰ μὴ καίσεσθαι.

Mais ils crioient, Ose, ose, crucifie-le. Pilate leur dit, Crucifiez-vous votre Roy. Les principaux Sacerdoteurs repousserent, Nous n'avons point de Roy si non Cesar.

16 הִידִין אֲשֶׁלְמָה לְהוֹרָה
דִּיקָפוּיָהּ וְדִבְרוּהִי לֵא
לְיֵשׁוּעַ נֶאֱפָקוּהִי :

Onde egli allora si disciolse, che si crucifigesse. Et effi profeta Iesuy, e menaronsi la via.

16 וַיֹּאמֶר נָתַנוּ לָהֶם לְחֹקֶעַ וַיִּקְחוּ
אֶת־יֵשׁוּעַ וַיִּלְכֻּהוּ :

Antesque entonces se lo entregó para que fuese crucificado: y tomaron á Iesus, y llevaronlo.

16. Τότε ἰησοῦ παρέδωκεν αὐτοὺς αὐτοῖς ὡς σταυρωθῆναι. παρέλαβον γὰρ τὸν ἰησοῦ καὶ ἀπήγαγον.

Parquoi lors il le leur liura pour estre crucifié. Ils prirent donc Iesus, & l'emmenerent.

17 כִּדְשָׁהּ לְיֵהוּדָה
לְדֹכְתָהּ וּמִתְקַרְנָהּ
הִקְפִּיתָהּ עֲבָדָיִת דִּין
מִתְאֲמָדָה וְגִלְתָּהּ :

Et effi portando la sua croce, vennero al luogo, e chiamavasi, e a de Tegeha, be in Hebreo si chiama Gergatha.

17 וַיִּסְבֵּל אֶת־צְלִיבֹו וַיַּעֲמָה אֵלֶּה
מְקוֹם גִּלְגֹּלֶת הַנֶּאֱמָר עֲבָרִית
גִּלְגֹּלֶת :

Y llevando la cruz para si vino al lugar que se dize el lugar de la Calaverca, y en Hebrayco, Golgotha.

17. Καὶ βασίλευσεν τὸν σταυρὸν αὐτοῦ ἐξήλθον αἱ τὸν λιγύμηνον κροσσίου πύργου, ἐς λέγεσθαι ἱεραὶ καὶ γὰρ γὰρ.

Et icelui portant sa croiz, vint en la place qu'on appelle la place du Test, & en Hebreu Golgotha.

18 אָמַר דִּיקָפוּהִי וְעָבְרוּ
תִּדִין אֲחֵרִים אֲחֵר מִכְּאֵתֵר
מִכְּאֵת וְלֹאֲשֶׁעַ צִמְצִמָּה :

Dane effi lo crucifigero, e con lui due altri, e al qual, el altro di là, e l'altro di qua.

18 אֲשֶׁר שָׁם הוֹקִיעֵהָ וְעָבְרוּ
שְׁנֵי אֲחֵרִים אֶחָד בִּהּ וְאֶחָד בִּהּ
וּבְתוֹכָם אֶת־יֵשׁוּעַ :

Dondelo crucificaron, y con el otros dos, de vna parte y de otra, Iesus en medio.

18. Ὅπου αὐτὸς ἐσταύρωσεν, καὶ μετὰ αὐτοῦ δύο ἄλλους, ὅς τις καὶ ὁσπύριον, μετὰ γὰρ τὸν ἰησοῦν.

Où ils se crucifierent, & avec lui deux autres, l'un de ça, & l'autre de là, & Iesus au milieu.

19 וּפְתַח אֶת־לִחְיָה
בִּיטוּס וְסָבַע עַל וְהִפָּהּ
פְּתִיחַ הָיָה דִּין הַכְּנָה הָאָה
יֵשׁוּעַ נִבְרָא מַלְכָּהּ דִּין
הִיהוּדָא :

Et effi Pilato ancor si titolo, e pose lo sopra la croce, nel quale era scritto, IESV NAZARENO RE DE CYDEL.

19 וַיִּכְתֹּב פִּילָטוֹס כְּתָב עַל־
הַלֹּחַ וַיִּשֶׁם עַל־הָחֵץ וַיְהִי־נִכְתָּב
יֵשׁוּעַ הַנָּצְרִי מֶלֶךְ הַיְּהוּדִים :

Y escribió tambien Pilato vn titulo el qual puso encima de la cruz: y el Escripito era, Iesus Nazareno Rey De Los Indios.

19. Ἐγραψεν γὰρ καὶ τίτλων ὁ πλάττω, καὶ ἔθηκαν ἐπὶ τῆς σταυροῦ λέγει γὰρ καὶ αὐτοῖς, ἰδοὺ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων.

Or Pilate escriuit vn escriptean, & le mit sur la croiz où il y avoit en eserie, IESVS NAZARIEN LE ROY-DES IVIFS.

20 וְלִבְנָה דְּכָא סְגִיָּא
מִן יְהוּדָא קְרָאִיהִי מִטוּל
דְּקָרִיבָא הֵיטָה לְבִירִינָה
הִוְכִתָּהּ דְּאִוְדִיתָהּ בְּהַּ נִשְׁוֹעַ
וּפְתִיחַ דְּנִיבָהּ עֲבָרִית
וּנְבִיאִית וְהִיבְרִית :

Molti dunque de' Giudei lessero questo titolo: perchè che il luogo dove Iesus fu crucifisso, era presso á la città. Et era scritto in Hebreo, in Greco, & in Latino.

20 וְרַבִּים מִיְּהוּדִים קָרְאוּ אֶת־
הַכְּתָב כִּי קְרֹוב הָיָה וּמְקוֹם הָהוּא
לְעֵר אֲשֶׁר שָׁם הוֹקִיעַ יֵשׁוּעַ
וַיְהִי־נִכְתָּב עֲבָרִית יוֹנִית
וְהִיבְרִית :

Y muchos de los Judios leyeron este titulo: porque el lugar donde estava crucificado Iesus, era cerca de la Ciudad: y era escripto en Hebrayco, y en Griego, y en Latino.

20. Τῶν οὖν τῶν τίτλων πολλοὶ αὐτοῖς ἔγραψαν ὡς ἰουδαῖον, ὅτι ἰσχυρὸν ἦν ὁ πλάττω τῆς πλῆθους ὡς ἐσταύρωθη ὁ ἰησοῦς καὶ οἱ γὰρ καὶ οἱ ἱερεῖς, ἀλλ' αὐτοῖς μὴ.

Plusieurs donc des Juifs leurent cest escriptean: s'entant que le lieu où Iesus estoit crucifié estoit près de la ville & estoit escrie en Hebreu, en Grec, & en Latino.

14. Erat autem parasceve Pascha, hora quasi sexta, & dicit Iudæis, Ecce rex vester.

And it was the Preparation of the passover, and about the six hour: and he said unto the Jewes, Behold your King.

15. Illi autem clamabant, Tolle, tolle, crucifige eum. Dicit eis Pilatus, Regem vestrum crucifigam? Responderunt pontifices, Non habemus Regem, nisi Cæsarem.

But they cried, Away with him, away with him, crucifie him. Pilate saide unto them, Shall I crucifie your King? And the chief priests answered, We have no King but Cæsar.

16. Tunc ergo tradidit eis illum, ut crucifigeretur. Susceperunt autem Iesum: & eduxerunt.

Then bestowed he him unto them, to be crucified. And they took Iesus, and led him away.

17. Et baiulans sibi crucem exivit in eum qui dicitur Calvarie locum, Hebraice Golgotha.

And he bare his crosse, and came into a place named of dead mens skull: which is called in Hebrew, Golgotha.

18. Vbi crucifixerunt eum, & cum eo alios duos hinc & hinc, medium autem Iesum.

Where they crucified him, and two others with him: on either side one, and Iesus in the midst.

19. Scripsit autem & titulum Pilatus, & posuit super crucem. Erat autem scriptum, Iesus Nazarenus Rex Iudæorum.

And Pilate wrote also a title, and put it on the crosse: & it was written, Iesus of Nazareth the King of the Jewes.

20. Hunc ergo titulum multi Iudæorum legerunt: quia prope civitatem erat locus, ubi crucifixus est Iesus. Et erat scriptum Hebraice, Græcè & Latine.

This title they read many of the Jewes: for the place where Iesus was crucified, was neere to the cite: and it was written in Hebrew, Greek, and Latin.

14. Es war aber der Rüsttag in Ostern / umb die sechste Stunde / vnd er spricht zu den Jüden: Sehet / das ist euer König.

De der vaer Beredens daer Paasche / ved den siette time / De hand siger til Jøderne / Seer / der er eders Konge.

15. Sie schreyen aber: Weg / weg mit dem / Creutzige ihn. Spricht Pilatus zu ihnen: Soll ich euern König creutzigen? Die Hohenpriester antworteten: Wir haben keinen König denn den Kaiser.

Men de robet / bort / bort met hannem / faarstest hannem. Pilatus siger til dem / Skal ieg faarsteste eders Konge? De nypperste Presten suarede Wi haaffue ingen Konge? vden Kæseren.

16. Da überantwortet er ihn / das er gecreutziget würde. Sie namen aber Iesum / vnd führeten ihn hin.

Da antworde de hand dem hannem at faarsteste. De de toge Ihesum / oc førde hannem bort.

17. Vnd er trug sein creutz / vnd gieng hinauf zur stete / die da heisset Schedelstet / welche heisset auff Ebreisch Golgatha.

De hand bar sit Kærst / oc auct vð til den sted som kaldes Høstun pande sted / hvalcken kaldes paa Ebraiske Golgatha.

18. Alda creutzigten sie ihn / vnd mit ihm zween ander / zu beyden seiten / Iesum aber mitten inne.

Der faarsteste de hannem / oc cho andre met hannem / paa baade sider / oc Ihesum mit mellem.

19. Pilatus aber schreib eine überschrifte / vnd setzte sie auff das Creutz / vnd war geschrieben: Iesus von Nazareth / der Jüden König.

Da screeff Pilatus en Offuerskrifte / oc sette hende paa kærset / oc der vaer screeffuit / Ihesus aff Nazareth Jøde Konge.

20. Dise überschrifte lasen vil Jüden / den die stete war nahe bey der Statt / da Iesus gecreutziget ist. Vnd es war geschrieben auff Ebreische / Griechische vnd Lateinische Sprache.

Denne Offuerskrifte las de mange Jøder / Thi steden vaer nær hof Staden / som Ihesus er faarstest. De der vaer scriffuit paa Ebraiske / Gredske / oc latinske maal.

14. A bylo w Pátek před Velikau noch, w hodinu jako šestou. Y řekl Jidom: Ať Král náš.

17. Ten cís byl díse přýgostování ná světlo Wielkonocne / a bylo o hosty godinie kdy poswiedzial Jydom: Oto Król náš.

15. Ale oni zvolali: Wegy mi / wegmy / a ukřižuj gey. Někto jim Pilát: Krále wassé / ho ukřižuj? Odpowědali: Biskupové: Nemáme Krále / gediné Císaré.

16. Oni zvolali: Strác / strác / y ukřižuj go. A Pilát im řekl: Král je murego ukřižuje? Aci odpowiedni li Jidom: Ra Eaplané: Eke mamyc Král seduo Césarjá.

16. Tehdy wodal jim ho a by byl ukřižowan.

17. On tedy niofac křiž / a wedy ho wen. A on nesa smúg křiž / wssel na mýšio kceré / slowe popravit / a Jidomsky Golgota.

18. Sdešto ukřižowali ho / a s nim glná dwa s obau stran / a wprostědu Gchisse.

19. Napsal pak y nápis Pilát / a wstawil na křiž. A bylo napísáno / Gchisso / Nazaretský / Král Jidomský.

20. Ten pak Nápis mnohý Jidom kti / nebo blizko od Města bolo mýsto to / kdež w křižowan byl Gchisso. A bylo napísáno Jidomsky / Někdy / a Latinsky.

20. Ten pak Nápis mnohý Jidom bolo blizko mýsta bylo mýsto se ono gdie byl ukřižowan Iesus, a byl napísan po Gchiský / po Gredsky / po Latinsky.

21. ואמרו רבי פתח
לפילטוס לא תכתוב
דמלכא הו די יהודים
דכו אמר ומלכא
די יהודים :

*Per il che a Pilato Principali Sacerdoti de
Giudei dissero a Pilato, Non iscrivero, il
Re de Giudei: ma che costui ha detto lo
suo d' Re de Giudei.*

22. אמר פילטוס
דכתבת פתח :

*Pilato respondit, Quod et in his scriptis
scribitur.*

23. אסטרטיוטא דין כד
וקפיה לישוע שקלו
נחתיה ונבדו לארבע
מנו מנתא אחד בון
אסטרטיוטא כיתיה דין
איתיה קנת דלא חטא בון
לגלוקתא גלה :

*I soldados cum habuer crucifixu Iesum,
per .i. ius vestimenta, e fecerunt quat-
tuor partes a tal mo, videtur una parte e
per .i. ius vestimenta, et erat illa solum
sine cuculo, et de cap. ius al sine.*

24. ואמרו חד לחד לא
נסדקיה אלא נפש עליה
מפס דמו קדיא נסוס
פתח ואמר דפלגו נחתי
פיתחון ונל לבושי ארמו
פסא דין צבדו
אסטרטיוטא :

*Onde essi disser tra loro, Non la frat-
teremo, ma ci divideremo la sorte di lei: deb-
ba essere il che fu, "accioche" adempisse
la scrittura che dice, Hanno spartiti i
loro i miei vestimenti, e sopra il mio vesti-
to uenno gettata la sorte, iudati di qua
fecer questo caso.*

25. קימו הוי דין לוי
וקפיה לישוע אמה וחתה
ואמה ימיהם הייה קליופא
ומרים מנדלנית :

*De se ne stanno presso a la croce, di
Iesum, sua Madre, et la sorella de sua Ma-
dre, Maria, moglie de Cleopa, e Maria
Magdalena.*

26. ישוע דין חיה לאמה
ויה ימיהם הוי דקום קיא
דקום ואמר לאמה א
אניתא קא ברכי :

*Et esset quando sua Madre, et di-
scipulo aliqui ex discipulis, et discipulo
fuerunt, et discipulo discipulo, et discipulo
discipulo.*

21. ואמרו פתח די יהודים אל
פילטוס אל כתב מלך יהודים
כי אם פתח אמר הו פתח
מלך יהודים :

*Y dezian a Pilato los Pontifices de los Iudi-
os, No escriuas, Rey de los Iudios: si no Que el
dixo Rey soy de los Iudios.*

22. ונען פילטוס פתח
פתח :

Respondio Pilato, loque ha escripto he escripto.

23. ואנשי מלחמה כאשר
אנשי שוע לקחו את בגדיו ונעשו
ארבעה חלקים לאיש איש
מלחמה חלק אחד ואת
הכתנת בלי חוט ממעלה
עד למטה כלם ארוכה :

*Y como los soldados vieron crucificado a
Iesus tomaron sus vestidos, y hizieron quatro
partes, (a cada soldado vna parte,) y la tunica :
era sin costura, toda texida desde arriba.*

24. ואמרו איש אל רעהו אל
נא נקדענה כי אם גפיל עליה
גורל למי היא למען ימלא
הכתב לאמר יחלקו בגדי להם
ועל לבושי יפילו גורל ואת
עשו אנשי מלחמה :

*Y dixeron entre ellos no la partamos, si no
echemo, suertes sobre ella cuya sera: para que se
cumpla la Escritura que dize, Partiero a para
finitos vestidos, y sobre su vestidura echaron suer-
tes. Y los soldados ciertamente hizieron esto.*

25. ועמדו אל הצלב ישוע אמו
ונחת אמו מרים לקליופא
ומרים מנדלנית :

*Y estauan junto a la Cruz de Iesus, su madre
y la hermana de su madre Maria de Cleophas, y
Maria Magdalena.*

26. וישוע בראותו את אמו
ואת חתלמיד אשר אהבו העומד
אליו אמר לאמו אשה הנה בתי :

*Y como vido Iesus a la madre, y al Discipulo
que el amaua, que estaua presente, dize a su madre
Muger, heay tu hijo.*

21. Ελεγον ουν τῶι πλάτῳ οἱ ἱε-
ρεῖς τοῦ ἱουδαίου, μὴ γράφῃ, ὁ
βασιλεὺς τοῦ ἱουδαίου, ἀλλ' ὅτι
καὶ τοῦ αἰῶνι, βασιλεὺς εἴμι τοῦ
ἱουδαίου.

*Parquoi les principaux Sacrificateurs
des Iuifs dirent a Pilate, N'escri point.
Le Roy des Iuifs: mais, Que cestui-ci
a dit, le suis le Roy des Iuifs.*

22. Ἀπεκρίθη ὁ πλάτῳ, ὅτι γὰρ
γράφα, γράφα.

*Pilate respondit, Ce que j'ai escriu, ie
j'ai escriu.*

23. Οἱ οὖν στρατιῶται ὅτι ἔχον-
τες τὴν ἱστον, ἐλάβον τὰ ἑσθῆτα
αὐτοῦ, (καὶ ἐποίησαν τέσσαρες μέρ-
εις, ἑκαστῳ στρατιῶτῃ μέρος) καὶ
τὴν χιτῶνα. καὶ ὁ χιτῶν ἀρρα-
φός, καὶ τῷ ἀνωτέρῳ ὕφαντος δι-
όλου.

*Or quand les gendarmes eurent cru-
cifié Iesus ils prirent les vestemens,
& en firent quatre parties, a chacun ge-
darme vne partie: ils prirent aussi le
sue: mais le sue estoit sans couture,
toute depuis le haut tout au long.*

24. Εἰπον οὖν ἑαυτοῖς ἀλλήλας, μὴ
σχίσωμεν αὐτὸν, ἀλλὰ λαχούμεν
αὐτοῦ, πῶς ὁ θεὸς ἵστα ἡ γρά-
φῃ πληροῦν ὅτι ἔγραυεν, διμε-
ριστὸν τὰ ἱματῖα μου ταυτῶν, καὶ
τὴν ἱμῆτι μόνον μου ἑώρακεν κλη-
ρεῖν. οὐ μὲν οὖν στρατιῶται πῶς ἐ-
ποίησαν.

*Dont ils dirent entr'eux, Ne le met-
tons point en pieces, mais venons le sortir
de lui, a qui il sera. Et ce, afin que l'e-
criture fust accomplie, disant, Ils ont
parti mes vestemens entre'eux, & ont rei-
ti le sort sur mon habillemēt. Les gen-
darmes donc firent ces choses.*

25. Εἰσῆλθον γὰρ ἐπὶ τῆς σταυροῦ
τῆς μητρὸς αὐτοῦ, ἡ ἡ ἀδελ-
φὴ τῆς μητρὸς αὐτοῦ μαρία ἡ τῆς
κλωπῆς, ἡ μαρία ἡ μαγδαλῆ.

*Orestoyent la pres de la croix de Je-
sus, la mere, & la sœur de la mere. Ma-
rie femme de Cleopas, & Marie Mag-
deleine.*

26. Ἰσθὺς οὖν ἰδὼν τὴν μητέρα
καὶ τὸν μαθητὴν παρεστῶτα ὃς ἠγά-
πησεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, ἔφη
αὐτῇ, ἰδοὺ ὁ υἱός σου.

*Et Iesus voyant la mere, & le discipule
qu'il aimoit, estoit la, dit a sa mere, Fec-
me, voila ton fils.*

27 וְאָמַר לְתַלְמִידָהּ הִיא אִמִּי וְמוֹן הִיא שְׂעִתָּהּ
וּבְרָתָהּ תַלְמִידָהּ הִיא לְיִתְהָ:

*Dixit dicit ad discipulo. Ecco tua ma-
dre. Et de quod hora el discipulo la prese-
ra casa sua.*

28 בְּתֵר הָלַץ יָדַע יֵשׁוּעַ
דְּכָל מַדָּם אֲשֶׁלְלָם
וְדִתְמַלָּא כְּתִבְנָהּ אָמַר
צְהֵה אֲנִי:

*Dopo questo, sapendo IESU che tut-
tel'altre cose erano gia compiete, accen-
to che si accompiess la Scrittura, disse. Io ho
fatto.*

29 וּמֵאַתָּה סִים הֵנִי
דְּמַלָּא חֵלָא הֵנִי דִּין מְלִי
אֲסִפְתָּהּ מִן חֵלָא וְסִמּוֹ
עַל זִיבָא וְקִרְבּוֹ דְּנִי בְּ
פִימָה:

*Et erat in posito un vaso pieno d'aceto.
Cuius duntaxat empierunt una sponsa d'
aceto, e postula intus a un bastone d'hy-
sopo, gl'elo porsero a la bocca.*

30 בְּדִין שָׁקַל הוּא חֵלָא
יֵשׁוּעַ אָמַר הֵא מְשַׁלָּם
וְאִרְבּוֹ דִּישִׁיָּהּ וְאֲשֶׁלְלָם
רִחֵה:

*Comme dunque IESU hebbe preso l'aceto,
disse. Tutto è accompiuto, e bassetta la
testa rendo lo spirito.*

31 יְהוֹדְנָה דִּין מְטוֹל
דְּצִדּוּכְתָּהּ הָיָה אֲמִרָן לֹא
יְבוֹתוֹן כְּנֵהָ הָלַץ עַל
וְקִיפָא מְטוֹל דְּשִׁבְתָּהּ
נִמְהָ וְיִמָּה הָיָה גִיר רַבָּא
וְיִמָּה דְּשִׁבְתָּהּ הִיא וְקִעוּ מִן
בִּילְטוֹס דִּיהִקְרוֹן שְׁתִּיחִיו
דִּהֵנִי וְקִיפָא וְיִחִתּוֹן אֲנוּן:

*Allora i Grudei, acciò che i corpi non
rimanesseno in croce, el sabbato, percia-
che egli era il dì de la preparatione, per-
che quella era el gran giorno del sabbato, pre-
garono Pilato che si rompesse loro le
gambe, e che si issasseno via.*

32 וְאִתּוֹ אֲסִטְרִטְיוּטָא
וְתִבְרוּ שְׁקִיחִי דִּיהִקְרוֹן
וְיִהִי אֲחִירָנָה דְּאִידִּיקָה
עֲבָה:

*I soldati dunque vennero, e rupper le
gambe del primo, e del altro che era cro-
cifisso con lui.*

33 וְכֵד אֲתוֹ לְנִי יֵשׁוּעַ
תֵּנוּ דְּמִיתָ לָהּ מִן כְּדוֹ וְלֹא
הִבְרוּ שְׁתִּיחִי:

*Ma venuti al IESU, come videro ch'
egli era gia morto, non gli ruppero le gam-
be.*

27 וּמֵאַתָּה אָמַר אֶל תַּלְמִיד
הֵנִי אִמִּי וּמִשְׁעָהּ הִיא לְקַחָהּ
תַּלְמִידָהּ הִיא אֶלִי:

*Y luego dize al Discipulo. Heay tu madre.
Y desde aquella hora el Discipulo la recibio con-
figo.*

28 וְאַחֲרֵי־כֵן יָדַע יֵשׁוּעַ כִּי
מַעֲלָה כָּל כְּלֵי הַדְּבָרִים לְתַמְלָא
אֶת־הַכֶּתֶב וְאָמַר צְהֵמָתִי:

*Despues, sabiendo Iesus que todas las cosas
eran ya cumplidas, para que la Escripura se cum-
pliesse, dixo, sed tengo.*

29 וְכָלִי אֶחָד הוּא שֵׁם מְלָא חוֹמֶץ
וְחִמָּה מְלָא סָבּוּג בְּחִמֶץ סָבּוּב
בְּאֵזוֹב וְקִרְיָבוֹ לוֹ אֶל־הַפֶּה:

*Estaua pues alli un vaso lleno de vinagre. En
tonces ellos hinchieron una espongia de vinagre
y rebuelca con hysope llegaron se la a la boca.*

30 וּבִקְהָתוֹ אֶת־הַחֶמֶץ אָמַר
יֵשׁוּעַ כָּלָה וּמִנָּה רִנָּה נָתַן אֶת־
רִחוֹ:

*Y como Iesus tomo el vinagre, dixo, Consu-
mado es: y abaxada la cabeza, dió el Espiritu.*

31 וְהַיְּהוּדִים פִּן יִדְבְּקוּ הַכְּפָרִים
עַל־הַצֵּלָב בְּשַׁבָּת אֲשֶׁה הִיא
בְּדִיקַת הַחֶמֶץ עֲרֵב לִפְנֵי הַשַּׁבָּת
כִּי הַשַּׁבָּת תְּהִיָּה יוֹם גְּדוֹל הוּא
וַיִּשְׁאַל מִבִּילְטוֹס לְהַשְׁבֵּר אֶת־
שׁוֹקֵיהֶם וּלְקַחָהּ:

*Entonces los Judios, porque los cuerpos no
quedassen en la Cruz en el Sabbado, porque en-
tonces era la vispera de la Pascua porque era el
gran dia del Sabbado, rogaron a Pilato que se les
quebrassen las piernas, y fuessen quitados.*

32 וַיָּבֹאוּ אֲנָשִׁי מִלְּחָמָה וְאֵת
שׁוֹקֵי הָרִאשׁוֹן שִׁבְרוּ וְגַם לְאַחֵר
אֲשֶׁר הֻקַּע עִמּוֹ:

*Y vinieron los soldados, y a la verdad que-
braró las piernas al primero, y al otro que auia si-
do crucificado con el:*

33 וַיָּבֹאוּ אֲלֵי־יֵשׁוּעַ כַּאֲשֶׁר
רָאָה כִּי עָלָה מָוֶה הוּא לֹא שִׁבְרוּ
אֶת־שׁוֹקָיו:

*Mas como vinieron a Iesus, como lo vieron
ya muerto, no le quebraron las piernas:*

27. Εἶπα λέγει τῷ μαθητῇ, ἰδοὺ
ἡ μήτηρ σου καὶ ἀπ' ἐκείνης τῆς
ᾠρας ἔλαβε αὐτήν ὁ μαθητὴς ὁ
καὶ ἐκ τῆς ὥρας.

*Puis il dit au disciple, Voila ta ma-
re, Et des ceste heure-la le disciple la
receut chez soi.*

28. Μετὰ τὸν αἰδῶς ὁ ἰησοῦς ὅτι
πληρῆς ἦν τῆς πύλης, ἵνα πληρωθῇ
ἡ γραφή. λέγει, διψῶ.

*Puis apres Iesus sachant que toutes
choies estoient accomplies, afin que
l'Ecriture fust accompiee, dit, j'ai soif.*

29. Καὶ οὗτος ἔπειτα ἔλαβε μι-
στῆρα καὶ πληρώσας σπογγῶν ὄξος
καὶ ὑσώπου καὶ ἐτίθει τῇ
μυχαλῇ αὐτοῦ τὴν σίματι.

*Et là estoit mis un vaisseau plein de
vinagre. Leux donc empièrent de vi-
nagre une esponge, & la mirent a l'en-
tour de sphylope, & la lui presenterent
à la bouche.*

30. Ὅτι οὗτος ἔλαβε τὸ ὄξος ὁ ἰη-
σοῦς. εἶπεν, πάντα ἀκούσας, ἅμα καὶ
τίνα καφαλῶν περικύβηται τὸ πνεῦ-
μα.

*Et quand Iesus eut prins le vinaigre,
il dit, Tout est accompli. Et ayant bai-
lé la teste, il rendit l'esprit.*

31. Οἱ οὗτοι ἰδοὺ αὖ, ἵνα μὴ μολῇ
τὸ τῷ σώματι τὴν (σώματα ἐν τῷ
σάββατῳ ἵνα τὸ σάββατον ὡς
καὶ μεγάλη ἡ ἡμέρα ἐκείνη τῇ
σάββατῳ ἡρώτησαν τὸν πλάτῃ
ἵνα καταγῶσιν αὐτῶν τὰ σπλάη,
καὶ ἀφῶσιν.

*Adoncles Iuifs, afin que les corps
ne demeurassent point en croix au iour
du Sabbat: pource que lors estoit le
iour de la preparation: (car c'estoit
le grand iour de ce Sabbat-là) prièrent
Pilate qu'on leur rompiſt les iambes, &
qu'on les oſtast.*

32. Ἦλθον οὗτοι αἱ ἐκπαισθέντες, καὶ
τῷ μὲν πρώτῳ κατίσχεον τὸ σπλάη,
καὶ τῷ ἄλλῳ ὃ συνεκρυβήσας αὐ-
τῷ.

*Les gen darmes donc vindrent, &
rompirent les iambes du premier, & de
l'autre qui estoit crucifié avec lui.*

33. Ἐπὶ δὲ τὸν ἰησοῦν ἰλθόντες, ὡς
ὡδὸν αὐτὸν ἦν τεθνηῶτα, οὐ κατίσ-
χεον αὐτοῦ τὰ σπλάη.

*Mais quand ils vindrent a Iesus, &
virent qu'il estoit desia mort, ils ne lui
rompirent point les iambes.*

27. Deinde dicit discipulo, Ecce mater tua. Et ex illa hora accepit eam discipulus in sua.

Then said he to the disciples: Behold thy mother: and from that hour the discipule tooke her home into his.

28. Postea sciens Iesus quia omnia iam consummata sunt, ut consummaretur scriptura, dicit, Sitio.

After: when Iesus knewe that all things were performed: that the Scripture might be fulfilled: he said: I thirst.

29. Vas ergo erat positum aceto plenum. Illi autem spongiam plenam aceto, hyssopo circumponentes, obtulerunt ori eius.

And there was set a vessell full of vinegre: and they filled a sponge with vinegre: and put it about an hyssope stalle: & put it to his mouth.

30. Cum ergo accepisset Iesus acetum, dixit, Consummatum est. Et inclinato capite tradidit spiritum.

Now when Iesus had receined of the vinegre: he said: It is finished: and bowed his head: and gave up the ghost.

31. Iudei ergo: quoniam Parasceue erat, ut non remanerent in cruce corpora Sabbatho (erat enim magnus dies ille Sabbathi) rogaverunt Pilatum ut frangerentur eorum crura, & tollerentur.

The Iewes then (because it was the Preparation: that is the day before the Sabbath) because they would not remaine upon the crosse on the Sabbath day: for that Sabbath was an hie day: they besought Pilate that their legges might be broken: and that they might bee taken downe.

32. Venerunt ergo milites, & primi quidem fregerunt crura, & alterius qui crucifixus est cum eo.

Then came the soldiers: and brake the legges of the first: and of the other which was crucified with Iesus.

33. Ad Iesum autem cum venissent, ut viderunt eum iam mortuum, non fregerunt eius crura.

But when they came to Iesus: and sawe that he was dead already: they brake not his legges.

27. Darnach spricht er zu dem Jünger/ So/ das ist deine Mutter. Und von der stund an/ nam sie der Jüngling zu sich.

Der effter siger handtelt Discipelen/ See/ der er diti Woder. De fra den time/ tog Discipelen hende til sig.

28. Darnach als Iesus wuste/ das schon alles vollbracht war/ daß die Schrift erfüllet würde/ spricht er: Mich dürstet.

Der effter som Ihesus wiste/ at alting vaar nu fuldkommen/ at Scriffen skulde fuldcommis/ siger hand/ Mig tørster.

29. Da stund ein Gefäß voll Essigs. Sie aber fülleten einen Schwamm mit Essig/ und legten in umb ein Isopen/ vnd hielten es ihm dar zum Munde.

Der stod et Kar fullt aff ædicke. Da fylte de en Suomp med ædicke/ oc sagde hannem om en Isop/ oc hulde hannem der der til munden.

30. Da nun Iesus den Essig genommen hatte/ sprach er: Es ist vollbracht. Und neiget das Haupt/ vnd verschied.

Der Ihesus hadde nu taget ædicke/ saade hand: De er fuldkommen. Oc hand hende Hovedet/ oc vdgaff sin Aand.

31. Die Jüden aber/ die weil es der Kisttag war/ daß nicht die Leichnam am Creuz blieben den Sabbath über (denn desselbigen Sabbath's tag war groß) baten sie Pilatum/ daß ihre Beine gebrochen/ vnd sie abgenommen würden.

Men Jøderne/ effter det at der vaar beredelses dag at deris legeme skulde icke bliffue paa Kærstet Sabbathen offuer (Thi den samme Sabbath's dag vaar stor) da bade de Pilatum/ at deris Been maatte brydes oc tagis aff.

32. Da kamen die Kriegsknechte/ vnd brachen dem ersten die Beine/ vnd dem andern/ der mit ihm gecreuziget war.

Da komme Scribmændene oc brode Beenene paa den Første/ oc den anden/ som vaar kærstet med hannem.

33. Als sie aber zu Jesu kamen/ da sie sahen/ daß er schon gestorben war/ brachen sie ihm die Beine nicht.

Men der de komme til Ihesum/ oc de saae/ at hand vaar allerede død/ brode de icke hans Been.

27. Potom řekl k Discipul: Hle: Matka tvá. A od té hodiny/ přikal jí Discipul k sobě.

Potom řekl zvolenným: Hle: Matka tvá. A od oněho času/ byla zvolenná do domu svého.

28. Potom když Ježíš věděl/ že již všechno věc bylo dokonáno/ řekl/ abys naplnilo písmo/ řekl: Žijším.

Wiedzacedy Jezus věděl/ že všecky věci byly vykonané/ aby se skoncýlo písmo/ řekl: Žijím.

29. Vylapať tu nádoba posťavená plná octa. Sedn' oni naplnili haubu octem/ Isopem obloživše/ v podali vřítinu jeho.

A bylo tam naczynie postawione octu pełne/ a oni naplnili go octem/ v obložili go Isopem/ podali do ust jego.

30. Protož když wofusol Ježíš octa/ řekl: Dokonáno jest. A nakloniv hlavu svou/ pustil Ducha.

Tedy Jezus gdy wířal octu/ řekl. Wkonczono jest. A kloniv hlavu svou/ pustil ducha.

31. Protož když/ když Wellsh Pátek/ aby nebyla těla na Kříži w Sobotu (neb byl wělsh ten den Sobotní) přeposlil Piláta/ aby slámani byli hnátové gepoch/ a aby byli slozeni.

A když Jydowské aby nebylo zůstátní na Kříži cialá w Sabbath/ aby domim byl dzień Przygotowania (aby byl on wielki dzień Sabbathu) poslal Piláta aby im goleni polamano/ y zbito je.

32. Protož připsli żołnierze/ a prwním sagitě slámani hnátu/ y druhému kterýž věřil/ zowán byl s nim.

Przypili tedy żołnierze/ a prwniemu zbrocy slamali goleni/ y drugiemu który z nim byl wierzjowán.

33. Ale Ježíšowi když připsli/ vřecossie gepoch již mrtwého ne slámani hnátuow geho:

A gdy przypili do Jezusa/ y zramili go już umarł/ nie łamali goleni go.

יט

34. אֶלֶּם חַד מִן
אֶסְטֵרִיּוֹטִים מִיְּהוּדָה
בְּדִבְנָה בְּלוֹכִיתָא וּמִיְּהוּדָה
נִבְק דְּמָא וּמִיְּהוּדָה :

Ante vno de soldatis gl' fero el costato con vna lanza, e subito m'efiz sangue & acqua.

35. וּמִן דִּיחֵזַר אֶסְהֵר
וְשִׁירָא הִי סְהֵרִיתָה וְהוּ
יָדַע דְּשִׁירָא אֶסְהֵר דְּאֶה
אֶתְהוּן הִימְנִין :

Et celui che l'ha veduto, n'ha rendu un testimonio an- : e la sua testimonianza è degna de fede, & egli sa che dice, si vero i m'ioche ancor voi crediate.

36. הָלִין גִּיר דִּיחֵזַר אֶסְהֵר
כְּתָבָא דְּאֶה דְּגִרָא לֹא
יִתְקַבֵּר בָּהּ :

Imperocher queste cose furon fatte, at- : curchi s'adempisse la Scrittura che dice, Non faravotto pur un offu da lui.

37. וְתוֹב כְּתָבָא אֶתְרֵנָא
דְּאֶה דִּיחֵזַר דְּמִן
דִּיקְרוּ :

Et ancora Synaita Scrittura dice, : Effi v'edemmo chi hanno trafitto.

38. בְּתֵר הָלִין יוֹסֵף הוּ
דְּמִן מִתְּנָה בְּעָא מִן פ
בִּינְטוֹס מְטוֹל דִּתְלִמִּידָא
הָנָא דִּישׁוּעַ וּמִטְשָׁא בְּנָא
מִן דִּתְלִתָא דִּיחֵזַר
דִּישְׁקוֹר בְּנִיָּה דִּישׁוּעַ
וְאֶפְסֵי בִּילְטוֹס וְאֶתְנָה
וְשִׁקֵּל בְּנִיָּה דִּישׁוּעַ :

Doppo queste cose Josef d' Arimatea (: elqual era discipolo di Iesù, ma occulto per paura de' Giudei) pregò Pilato che lo permettesse di levar via il corpo de Iesù & Pilato gl'el permessse.

39. וְאֶתְנָא אֶה דִּיקְרוּמוֹס
הוּ דְּאֶתְנָא הָנָא מִן קְדִים
לִית יִשׁוּעַ בְּלִילָא וְאֶתְנָא
עֲמָה חֲנוּטָתָא דְּמִוְרָא
וְדַעֲלִין אֶה מִמָּא לִיטְרִין :

Nicodemo ancora (quello che era da : prima venuto a Iesù di notte) venne portando seco vna mistura de mirra, & aloes, circa cento libbre.

יט

34. אֶחָד מֵאֲנָשִׁי מִלְחָמָה
בְּחֵינִתוֹ דִּקְרָא אֶת צִדְתּוֹ וַיֵּצֵא דָם
וּמַיִם :

Empero vno de los soldados le abrió el co-
stado con vna lança: y luego salió sangrey agua.

35. וְאֶשְׁרֵי רָאָה הָעִיד וְעִדְתּוֹ אֶתְנָה
הִיא וְהוּא יוֹדַע כִּי אֶתְנָה
אֲנוֹמֵר לְמַעַן אֲתָם תִּאֱמִינוּ :

Y el que lo vido, da testimonio, y su testimo-
nio es verdadero: y el sabe que dize verdad para-
que vosotros tambien creays.

36. וְהוּא הָאֵלֶּה אֶשְׁרֵי יִמְלָא
הִתְקַבֵּל וְעַצֵּם לֹא תִשְׁבְּרוּ בָּהּ :

Porque estas cosas fueron hechas, para que
se cumpliesse la Escriptura, Huelo no quebran-
tareys deel.

37. וְעוֹד כְּתָב אֶחָד אֲנוֹמֵר וְהָבִיטוּ
אֵלָּה אֶתְנָה אֶשְׁרֵי דִקְרוּ :

Y otra vez otra escriptura dize, Veran à a-
quel alqual traspassaron.

38. וְאַחֲרֵי כֵן שָׁאֵל מִפִּילָטוֹס
יוֹסֵף מִהֶרְמָתִים אֶשְׁרֵי הוּא
תְּלִמִּיד יִשׁוּעַ בְּסֶתֶר בְּעֵבֹר
יְדֵיחֵזַר הַיְּהוּדִים אֶשְׁרֵי יִשָּׂא אֶת-
גּוֹיִתָּה יִשׁוּעַ וַיִּנָּח בִּילְטוֹס וַיִּבְלָה
וַיִּשָּׂא אֶת גּוֹיִתָּה יִשׁוּעַ :

Passadas estas cosas, rogó à Pilato Ioseph de
Arimathea, elqual era Discipulo de Iesus, mas se-
creto, por miedo de los Iudios, que el quitaria el
cuerpo de Iesus loqual permitio Pilato: Enton-
ces el vino, y quitó el cuerpo de Iesus.

39. וַיָּבֹאוּ גַם נְקִידָם הָבֵא אֵל-
יִשׁוּעַ בְּלִילָה בְּרֵאשִׁיתָה וַיִּבְיָא
חֲנוּטִי מִלִּי וְאֶהֱלִים בָּמוֹ מִמָּה
מִנִּים בְּמִשְׁקָל :

Entonces vino tambien Nicodemo, el que
ania venido à Iesus de noche antes, trayendo vn
compuesto de myrra y de aloes, como cien
libras.

יט

34. ΑΛΛ' ὁ τῶν στρατιωτῶν λόγ-
ος αὐτοῦ τὴν πληγὴν ἔσχε, καὶ
αὐτὸς ἐξῆλθεν αἷμα καὶ ὕδωρ.

Ains l'un des gendarmes lui perça
le costé avec vne lance, & incontinent il
en sortit sang & eau.

35. Καὶ ὁ θεωρῶνς μαρτυροῦ-
με, καὶ ἄλλοις αὐτοῦ ἔστι ἡ μαρ-
τυρία, καὶ αὐτὸς οἶδεν ὅτι ἀληθὴ
λέγει, ἵνα ὑμεῖς πιστεύσητε.

Et celui qui l'a veu, fa testimoniat, &
son testimonage est aygne de soy, & ce-
lui la fait qu'il dit vrai, afin que vous le
croyez.

36. Ἐγὼ γὰρ τὰ τοῦ ταύτου ἡ γρα-
φή πληρωθεῖ, ἔσονται ἡ σωτηρία ἡ σῶ-
σις αὐτοῦ.

Car ces choses sont aduenues afin
que l'Escripture fust accomplie, Pas vi-
ra d'icelui ne sera callé.

37. Καὶ πάλιν ἑτέρα γραφή λέ-
γει, ὁψομεθα εἰς ὃν ἐξαιώτησεν.

Et encotes voir autre Escripture dit,
Ils verront celui qu'ils ont percé.

38. Μετὰ τὴν ταύτην ἡρώτησεν τὸν πι-
λάτου ὁ ἰουδαῖος ὁ δοῦλος ἀρχιμετροῦ-
ας, ὡς μαθητὴς ἔστι ἰησοῦ, κεκυμ-
μένῳ δὲ λέγει τὸν Φεββὸν τῶν ἰου-
δαίων, ἵνα ἀρῇ τὸ σῶμα τῷ ἰησοῦ. καὶ
ἐπέτρεψεν ὁ πῖλάτος, ἡλθον οὖν
καὶ ἔρε τὸ σῶμα τῷ ἰησοῦ.

Or apres ces choses Ioseph d' Ari-
mathee (qui estoit disciple de Iesus, se-
cret tousiours, pour la crainte des iuis)
pria Pilate qu'il lui permit d'oster le
corps de Iesus: & Pilate le lui permit
Il vint donc, & print le corps de Iesus.

39. Ἦλθεν καὶ Νικοδήμου ὁ ἐλ-
θὼν πρὸς τὸν ἰησοῦν κατὰ τὸ πρῶ-
τον, φέρων μύρρα σμύρνης καὶ ἄ-
λοις ὡς ἑκατὸν λίτρας ἱεραγίου.

Nicodeme aussi, celui qui estoit pre-
mierement venu de nuit à Iesus, y vint
apportant vne mixture de myrrhe &
d'aloës, enuiron cent livres.

34. Sed unus militum lancea latus eius aperuit, & continuò exiit sanguis & aqua.

But one of the soldiers with a spear pierced his side, & forthwith came there out blood and water.

35. Et qui vidit, testimonium perhibuit: & verum est testimonium eius. Et ille scit quia vera dicit: ut & vos credatis.

And he that saw it, bare recorde / and his recorde is true, and he knoweth that he saith true, that ye might believe it.

36. Facta sunt enim hæc ut scriptura impleretur. Os non comminans ex eo.

For these things were done, that the Scripture should be fulfilled. His mouth brake not of him, but he broke.

37. Et iterum alia scriptura dicit, Videbunt in quem transixerunt.

And againe another Scripture saith, They shall see him whom they haue thrust through.

38. Post hæc autem rogavit Pilatum Ioseph ab Arimathia (eo quòd esset discipulus Iesu, occultus autem propter metum Iudeorum) ut tolleretur corpus Iesu. Et permisit Pilatus. (Venit ergo, & tulit corpus Iesu.)

And after these things, Joseph of Arimathia (who was a disciple of Jesus, but secretly for feare of the Jewes) besought Pilate that he might take downe the bodie of Jesus. And Pilate gave him licence. (Hereafter then went Joseph to take Jesus bodie.)

39. Venit autem & Nicodemus, qui venerat ad Iesum nocte primùm, ferens mixturam myrrhæ & aloës, quatuor libras centum.

And there came also Nicodemus (which first came to Jesus by night) and brought of myrrour and aloes mingled together about an hundred pound

34. Sondern der Kriegsknecht einer / öffnete seine Seiten mit einem Spehr / vnd als bald gieng Blut vnd Wasser heraus.

Men en aff Scridymendene obnebe hans Side mer te spind / De strax giel der Blod oc Vand ud.

35. Vnd der das gesehen hat / der hat es bezeuget / vnd sein Zeugniß ist war. Vnd derselbige weiß / daß er die Wahrheit saget / auff daß auch jr glaubet.

De den som der haffner seer / hand vidnebe der / oc har 6 Vidnisbord er sant. De den samme veed / oc hand siger sandhed / Paa det i oc skulle tro.

36. Denn solches ist geschehen / daß die Schrift erfüllet würde: Ihr sollt ihm kein Bein zu brechen.

Thi dette skede at Scrifften skulde fuldcommis / I skulle icke sanderbryde noget Been paa hannem.

37. Vnd abermal spricht ein andere Schrift: Sie werden sehen in welchen sie gestochen haben.

De after siger en an den Scriffe / De skulle see i hvilken de stunge.

38. Darnach bat Pilatum Joseph von Arimathia / der ein Jünger Jesu war / doch heimlich / auß forcht für den Jüden / daß er möchte abnehmen den Leichnam Jesu. Vnd Pilatus erlaubet es.

Der efter bad Joseph aff Arimathia (som vaaren aff Ihesu Disciple / dog lønlige / iht hand freetted. Joderne) Pilatum / at hand maatte tage Ihesu Lege-me aff. De Pilatus tilstedde det.

39. Es kam aber auch Nicodemus / der vormals bey der Nacht zu Jesu kommen war / vnd brachte Myrrhen vnd Aloen vntereinander bey hundert Pfunden.

Der kom ogsaa Nicodemus / som for vaar kommen til Ihesum om nattem / oc bar Myrrhe oc Aloes sammen blandede / ved hundred pund.

34. Algeden 3 Krytznem Vol geho kopym otwied / a hnech wy tyla krow a woda.

Alle niktory 3 żołnierzom ofszepem przebodl bok iego y naczyniast sic z krwi krow y wody.

35. A ten ktory widel / swedec twij wydal / a prawe gest swedec twij geho. A en wy / ze prawe wien prawij / abyście y wy wiefili.

A ten ktory iho widzial / swedec twij y prawdy jest swedec twojego / koni wiej prawde powies / da / abyście y wy wiefili.

36. Staly se zagiste into roci / aby se pisimo napisalo: Kosci w nem nezlamete.

A stalo sic to dla tego / aby sic wypelnilo pisimo: Kadna kost iego nie byla zlamana.

37. A opet ginie Pismo dii / Wstyk w koch glosu bodli.

A ziste drugie pisimo mowi: Wyse kogo przebode.

38. Potom pak prosil Pilata Josef od Arimathie (ktory byl wtodniel Geshim / ale tagno / pro strach Iudowstwy) aby smal celo Geshimowo. W dopustil Pilat. A on prissed y smal celo Geshimowo.

Potym prosil Pilata Josef z Arimathiey (ktory byl zwolennik Iesusa / ale tajemny dla Iudowstwy) izby smal celo Iesusa / ciego mu pozwolil Pilat / A tak przyszedly smal celo Iesusa iowa.

39. Prissel pak y Nikodem / ktory byl prawe prissel Geshimowi w noc / nesa smysien Myrry a Aloes / okolo liber Sto.

Przyszedl tezy Nikodem (au ktory byl przed tym przyszedl w noc do niego) a przyszedl mact z Myrry y s Aloes / iakoby sto funtow.

יט

40 וְשָׁקְלוּהוּ לְבִגְדָה ד
דִּישׁוּעַ וּפְרָכְוֵהוּ בְּכִתְנָה
וּבְפָסְמָה אִיכְנָה דְּאִירָה
עֲבִידָה לִיהוֹדָיָה דִּיקְדִּירוּ:

*Cassar dunque presero el corpo de Ies-
u, & legaronlo in lenzuola con gisadors
aromatici, como e el costume de Giudeos de
sepelire.*

41 אִירָה קִנְיָה דִּינוּ בְּהִי
דּוֹכְתָה דְּאִירָהָ בְּהָ יִשׁוּעַ
גִּפְתָהּ וּבְהָ בְּגִבְתָהּ פִּירָה
קְבוּרָה חֲדָתָה וְהָאִשְׁעֵדָה
כִּיל לֹא אֶתְתַּסִּים הָיָה
בְּהָ:

*Et erit il luogo dove fu crucifisso, un
horto, et el horto un sepulchro nuovo, nel
qual man era ancor stato posto alcuno.*

42 וְסֻמוּהֵי חֲמִין לִישׁוּעַ
מִטּוֹל דְּשִׁבְתָהּ עֲבָלָה
הָיָה וּמִטּוֹל דְּקָרִיב בְּיָנָה
קְבוּרָה:

*Isti dunque posero Iesum, per occasionem
de la preparatione de Giudeos, pericorba el
sepulchro et a vieno.*

כ

1 בְּחֹל בִּשְׁבָעָה דִּינוּ אֶתְרָה
מָרִים מִגְדָּלִיתָה פְּצִירָה
עַד חֲשׁוֹךְ לְבֵית קְבוּרָה
וְחֵית לְפִנְיָהּ דְּשָׁקִיל מִן
קְבוּרָה:

*Hor el primo giorno de la settimana,
Maria Magdalena matutina, essendo
ancor oscuro, venne al sepulchro, & vede che
la pietra era leuata via dal sepulchro.*

2 וְהָיָה נֶאֱתַת לִנְרָה
שְׁמַעוֹן כְּאֶפְסָה וְלִנְרָה הוּ
תַלְמִידָה אֶחָדָה דִּרְחִים
הָיָה יִשׁוּעַ וְהָאִמְרָה לְהוֹן
שָׁקְלוּהוּ לְמָרוֹ מִן הוּ בֵּית
קְבוּרָה וְלֹא יָדְעָה אֲנִי
אִיכָּה סֻמוּהֵי:

*La onde corre, & vienfene a Simon
Pietro & a l'altro discipolo che l'avea
amata, & dice loro, Hanno portato via el
Signore dal sepulchro, & non sapiamo d'onde
l'habbiamo posto.*

3 וְנִבְּקָה שְׁמַעוֹן וְהוּ
תַלְמִידָה אֶחָדָה נֶאֱתַת
הוּ לְבֵית קְבוּרָה:

*Allora disse Pietro, & quell'altro dis-
cipolo, & vennero al sepulchro.*

יט

40 וַיִּקַּח אֶת־גִּזְלֵת יִשׁוּעַ וַיִּאֲסְרוּהָ
בַּחֲטוֹךְ וַיַּחְנִטוּהָ עִם הַבְּשָׂמִים
בְּתַעֲוֹדַת הַיְּהוּדִים:

*Y comaron el cuerpo de Iesus, y emboluie-
ronlo en liencos con especias, como es costum-
bre de los Judios sepultar.*

41 וַתְּהִי גֵרָב־מָקוֹם הַהוּא אֲשֶׁר
בּוֹ הֻקַּע יִשׁוּעַ וּבָצוֹן קֶבֶד חֲדָשׁ
אֲשֶׁר בּוֹ בָּכַל עֲלָה אִישׁ לֹא
הוּשָׁם:

*Y en aquel lugar donde auia sido crucifica-
do, auia vn huerto y en el huerto vn sepulchro
nuevo, en el qual aun no auia sido puesto alguno.*

42 וַשְּׂמָה פְּעֻבּוֹר בְּדִיקַת הַחֲמִין
עָרַב הַמָּקָדִים אֶת־שִׁבְתָּת הַיְּהוּדִים
וְכִי קָרוֹב הָיָה הַקֶּבֶד שָׁמוֹ אֶת־
יִשׁוּעַ:

*Alli pues por causa de la vispera de la Pascua
de los Judios, porque aquel sepulchro estava cer-
ca, pusieron a Iesus.*

כ

1 וּבַבֹּאֶחָד בִּשְׁבָעָה פְּעֻדָּה
חֲשֹׁךְ בָּאָה מָרִים הַמְּגְדָלִיתָה
אֶל־הַקֶּבֶד וַתֵּאֱמָר אֶת־הָאֶבֶן
כִּי גָזְלָה מִן־הַקֶּבֶד:

*Y el primero dia de los Sabbados Maria Mag-
dalena vino, de mañana, siendo aun escuro, al
sepulchro: y vido la piedra quitada del sepul-
chro.*

2 וַתֵּרָץ וַתָּבוֹא אֶל־שְׁמַעוֹן
כִּיפָּה וְאֶל־תַּלְמִיד אֶחָד אֲשֶׁר
נֶאֱחָבוּ יִשׁוּעַ וַתֹּאמֶר לָהֶם
נִשְׂאוּ אֶת־הָאֶבֶן מִקֶּבֶד וְלֹא
יָדַעְנָה אִיכָּה שְׁמַעוֹהוּ:

*Entonces corrió, y vino a Simon Pedro, y al
otro Discipulo al qual amava Iesus, y dizoles lle-
uado han al Sennor del sepulchro, y no sabemos
dónde lo han puesto.*

3 וַיֵּצֵא כִיפָּה וַתַּלְמִיד אֶחָד
וַתָּבוֹאוּ אֶל־הַקֶּבֶד:

*Y salió Pedro, y el otro Discipulo, y vinie-
ron al sepulchro.*

יט

40, ἔλαβον οὖν τὸ σῶμα τοῦ ἰη-
σοῦ, καὶ ἐθήσαν αὐτὸ ἐν ὄψινι μὲν
ἰσχυροτάτῃ, καθὼς ἔθος ἐστὶ τοῖς
ἰουδαίοις ἐν ταφίσιν.

*Lors ils prirent le corps de Iesus,
& le banderent de linges avec senteurs
aromatiques, comme est la coustume
des Iuda d'ensepulturer.*

41. Ἦν δὲ ἐν τῷ τόπῳ ἔργον ἱερου-
σολῶν, καὶ ἐν τῷ τόπῳ κρηρ
μαθηματικῶν, ἐν ᾧ οὐδὲ πῶς ἔδει
εἶναι.

*Or y auoit il au lieu, où il fut cruci-
fié, un iardin, & au iardin un sepulchre
neuf, auquel perionnes n'auoit encore
esté mis.*

42. Ἐκὼ οὖν αἱ τρεῖς μαθηταὶ
τῶν ἰουδαίων, οἳ ἠγγύοντες ἦν
τῷ μαθηματικῷ, ἵστασαν τὸν ἰησοῦν.

*Ils mirent donc là Iesus, à cause du
iour de la preparation des Iuda, pour ce
que le sepulchre estoit pres.*

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ

Τῇ δὲ μετὰ ταῦτα (καθὼς ἔγραψεν μα-
ρία ἡ μαγδαλένη ἔρχεται
πρὸς σκοτίας τοῦ οὐρανοῦ, εἰς τὴν μη-
ματικὴν ἐκ τῶν ἰουδαίων ἡ ἡμετέρα
ἐκ τῶν μαθηματικῶν.

*Or le premier iour de la semaine
Marie Magdelaine vint le matin au se-
pulchre, comme encore il faisoit obscur
& void que la pierre estoit ostée du se-
pulchre.*

2. Τρέξι οὖν καὶ ἔρχεται πρὸς
σίμωνα πέτρον, καὶ πρὸς τὸν ἄλλον
μαθητὴν ὃν ἐφίλει ὁ ἰησοῦς, καὶ λέ-
γει αὐτοῖς, ἴδωτε τὸν κύριον ἐὰν τῷ
μαθηματικῷ, καὶ εἴτε εἶδαμεν αὐτὸν ἢ
ἴδωμεν αὐτὸν.

*Adonc elle court, & vient à Simon
Pierre, & à l'autre disciple que Iesus
amou, & leur dit, On a enleué le Sei-
gneur du sepulchre, & ne sçavons ou on
l'a mis.*

3. Ἐξῆλθεν οὖν ὁ πέτρος, καὶ ὁ
ἄλλος μαθητής, καὶ ἔρχονται εἰς τὸ
μαθηματικόν.

*Lors Pierre se partit, & l'autre di-
sciple, & s'en vindrent au sepulchre.*

40. Acceperunt ergo corpus Iesu, & ligaverunt illud lineis cum aromatibus, sicut mos est Iudæis sepelire,

Then took they the body of Jesus;
and wrapped it in linen clothes with
spices; as the manner of the Jews is
to bury.

¶ **1.** Erat autem in loco ubi crucifixus est, hortus, & in horro monumentum novum, in quo nondum quisquam positus erat.

And in that place where Jesus was crucified, was a garden and in the garden a new sepulchre, wherein was our man layd.

42. Ibi ergo propter Para-
lceven ludæorum, quia iux-
ta erat monumentum, po-
suerunt Iesum.

There then layed they Iesus, because
of the Iewes Preparation day: for the
sepulchre was nere.

CAP. XX.

VNA autem sabbathi,
Maria Magdalène ve-
nit manè, cum adhuc tene-
bræ essent, ad monumen-
tum: & vidit lapidem subla-
tum à monumento.

Now the first day of the week came
 Marie Magdalene, early when it
 was yet dark, unto the sepulchre: & saw
 the stone taken away from the tomb.

2. Cucurrit ergo, & venit ad
Simonem Petrum, & ad aliū
discipulum quem amabat
Iesus: & dicit illis: Tulerunt
Dominum de monumento,
& nescimus ubi posuerunt

000000

Then she ranne and came to Simon
Peter; and to the other Disciple whome
Jesus touch'd; and said vnto them: They
haue taken away the Lord our of the
world: and we know not where they
haue layde him.

3. Exiit ergo Petrus & ille
alius discipulus, & venerunt
ad monumentum.

Peter therefore went forth, and the other disciple; and they came unto the sepulchre.

Das XIX. Capitel.

40. Da namen sie den Leichnam
Jesu ⁊ bunden ihn in leinen Tücher
mit Specereyen ⁊ wie die Jüden pfle-
gen zu begraben.

Da toge de Ihesu Legeme / oc bunde det i linnede
Klæder med dyrebare Salue / som Jøderne pleie at
begræffue.

41. Es war aber an der stete / da er
gecreußiget ward / ein Garte / vnd im
Garten ein neu Grab / inn welches
niemand je gelegt war.

De der vaar paa den Sieb/sem hand bleff laars,
fess/ en Breegaard / oec Breegaarden en ny Scaff/ t
huilten der vaar al dri noegen laag.

42. Daselbst hin legten sie Jesum/
vmb des Rüsttags willen der Jüden/
dieweil das Grab nahe war.

Der laade de Ihesum hen / for Iodernis Werd-
delsis dag skild / effterdt at Straffuen vaar naet.

Das XX. Capitel.

An der Sabbathen einem/
komet Maria Magdalena frühe/da es
noch Finster war/ zum Grabe/ vnnnd
siehet das der Stein vom Grabe hin-
weg war.

Ma en aff Sabbathen / kommer Maria Magda-
lena aarle / der der vaar end nu moest / til Graff-
uen, oc seer / at si enen vaar borte aff Graffuen.

2. Da lauffet sie / vnd kompt zu Si-
mon Petro / vnd zu dem andern Jün-
ger // welchen Jesus lieb hatte / vnd
spricht zu ihnen: Sie haben den
HERREN weggenommen auß dem
Grabe / vnd wir wissen nicht / wo sie
ihn hingelegt haben.

Da lober hun oc kommer til Simon Petrum /
oc til den anden Discipel / hilsken Ihesus si til her / oc
figer til dem / De haffue bort taget HERODES aff
Grassuen / oc wi vide icke / huor de laide hannem.

3. Da gieng Petrus vnd der ander
Jünger hinaus / vnd kamen zum
Grabe.

Da gief Peder oc den anden Discipel hen vd/
oc tomme til Graffuer.

Κεφάλαιο ΧΙ λ.

40. Tedy wzali izlo Gziji
slowo/a obwinulige Dauchau
s wonnyimi wteniu/nakoj gest
obnecg Ziduom se podrowa
wali.

A tak wiſawſzy ciało Jezusa
 we / wwincli ie w prześcieradła z
 kzywami wonienmi / tak oieſt jwyco
 ſay ſydwieſt przy pogrzebis.

[illegible]

Tamże na tym miejscu gdzie
 był wkrzyżowany był ogrod / a was
 grobie grob mowy / w którym res
 będzie nigdy żaden polozowanie był.

42. Protokol pro veliký
Pátek židovský / že blysko byl
Hrob/ položili Gschyffe.

I przetoż tam dla przygotowa-
 nia żydowskiemu, iż on grob był
 blisko, położył Jezusa.

Кавітала X X.

S Neprvnišho po Soborě,
 Varna Vagbalena pfi-
 šla Kánot Hrobu tónž gústě
 tinn byl: Vozela lámen od-
 walené od Hrobu.

M EAT w piąsty dzień tego
onowey Marya Magdalena
prysłała do grobu, gdzie było cie-
mno i w grobowy i w wyzłała z
mied obwalony od grobu.

2. A probo bęzela a pfiſſiat
Simonowi Petrowi / a k
nżnu Nędinhlu / kteręho
milował Bęziſſo / y kęlla ginu:
Wzali PANA z Probu / a ne
wiſi meł de gſau gęp polożili.

Łedy obbleżawszy przygla do
Symoná Piotra / y do onego brzo
giego zwołanymá starrego miłos
wał Jezuś / k rzekł im: Wyeró
Pana z groba / k nazwiemy Łedy
gapołożona.

3. Teyden wyffel Peter y ten
drughy Bledinny y sful Gros
bu.

A przeto; wyśledził! von
drugi smoleński / a przybli-
żo.

4 וַיֵּצֵאוּ שְׁנֵיהֶם בְּאַחַד וְתַלְמִיד
הָאֶחָד הַקִּדְמִים לְרוּץ מִבֵּיתָה וְבָא
בְּרֵאשׁוֹנָה אֶל־הַקֶּבֶר :

Y corrían los dos juntos: mas el otro Discipulo corrió mas presto que Pedro, y vino primero al sepulchro.

5 וַיֵּשְׁיחַ וַיֵּרָא אֶת־אֲטוּן כִּי
הוּשָׁם אָךְ לֹא בָּא אֶל־הַקֶּבֶר :

Y abaxandose, vido los lienzos puestos: mas no entro.

6 וַיָּבוֹא וַיִּשְׁמְעוֹן כִּי־הָיָה הַבָּא
אֶחָדֹּו וְבָא אֶל־הַקֶּבֶר וַיֵּרָא אֶת־
אֲטוּן מוֹשָׁם :

Vino pues Simon Pedro siguiendo lo, y entro en el sepulchro, y vido los lienzos puestos.

7 וְהַמַּכּוּהָ אֲשֶׁר הָיָה עַל־רֹאשׁוֹ
אֵינָנָו הוּשָׁם עִם הָאֲטוּן כִּי הֵם
לָבֹדוֹ מְגֻלָּל בְּמָקוֹם אֶחָד :

Y el sudario que aura sido puesto sobre su cabeza, no puesto con los lienzos, sino a parte en lugar embuelto.

8 וַיָּבֹא בָּא אֶל־הַקֶּבֶר גַּם תַּלְמִיד
אֶחָד אֲשֶׁר רָאשׁוֹן בָּא אֶל־הַקֶּבֶר
וַיֵּרָא וְהָאֲמִין :

Entonces pues entro tambien el otro Discipulo, que aura venido primero al monumento y vido, y creyó.

9 כִּי עוֹד לֹא יָדְעוּ אֶת־הַקְּתָב
כִּי צָרְכּוֹ לָקוֹם מִמֵּתִים :

Porque aun no sabian la Escritura, Que era menester que el resuscitasse de los muertos.

10 וַתַּלְמִידִים שְׁבוּ וַיֵּלְכוּ אֶל־
מָקוֹמָם :

Y volvieron los Discipulos a los suyos.

11 וַיָּבֹא עֲמָדָה אֶל־הַקֶּבֶר
בֹּכִיָּה בַחוּץ וַעֲבֹכֹתָהּ הִשְׁגִּיחָה
אֶל־הַקֶּבֶר :

Empero Maria estava llorando al sepulchro fuera, y estando llorando abaxóse (y miró) al sepulchro.

12 וַיֵּרָא שְׁנֵי מַלְאָכִים בַּחוּדִים
יּוֹשְׁבִים אֶחָד אֶל־רֹאשׁ וְאֶחָד
אֶל־רַגְלָיִם אֲשֶׁר שָׁם הוּשְׁמָה
גִּיְתָּה יְשׁוּעָה :

Y vido dos Angeles en ropas blancas que estauan sentados, el vno a la cabecera, y el otro a los pies, donde el cuerpo de Iesus aura sido puesto.

4 וַיֵּצֵאוּ שְׁנֵיהֶם בְּאַחַד וְתַלְמִיד
הָאֶחָד הַקִּדְמִים לְרוּץ מִבֵּיתָה וְבָא
בְּרֵאשׁוֹנָה אֶל־הַקֶּבֶר :

Y corrían los dos juntos: mas el otro Discipulo corrió mas presto que Pedro, y vino primero al sepulchro.

5 וַיֵּשְׁיחַ וַיֵּרָא אֶת־אֲטוּן כִּי
הוּשָׁם אָךְ לֹא בָּא אֶל־הַקֶּבֶר :

Y abaxandose, vido los lienzos puestos: mas no entro.

6 וַיָּבוֹא וַיִּשְׁמְעוֹן כִּי־הָיָה הַבָּא
אֶחָדֹּו וְבָא אֶל־הַקֶּבֶר וַיֵּרָא אֶת־
אֲטוּן מוֹשָׁם :

Vino pues Simon Pedro siguiendo lo, y entro en el sepulchro, y vido los lienzos puestos.

7 וְהַמַּכּוּהָ אֲשֶׁר הָיָה עַל־רֹאשׁוֹ
אֵינָנָו הוּשָׁם עִם הָאֲטוּן כִּי הֵם
לָבֹדוֹ מְגֻלָּל בְּמָקוֹם אֶחָד :

Y el sudario que aura sido puesto sobre su cabeza, no puesto con los lienzos, sino a parte en lugar embuelto.

8 וַיָּבֹא בָּא אֶל־הַקֶּבֶר גַּם תַּלְמִיד
אֶחָד אֲשֶׁר רָאשׁוֹן בָּא אֶל־הַקֶּבֶר
וַיֵּרָא וְהָאֲמִין :

Entonces pues entro tambien el otro Discipulo, que aura venido primero al monumento y vido, y creyó.

9 כִּי עוֹד לֹא יָדְעוּ אֶת־הַקְּתָב
כִּי צָרְכּוֹ לָקוֹם מִמֵּתִים :

Porque aun no sabian la Escritura, Que era menester que el resuscitasse de los muertos.

10 וַתַּלְמִידִים שְׁבוּ וַיֵּלְכוּ אֶל־
מָקוֹמָם :

Y volvieron los Discipulos a los suyos.

11 וַיָּבֹא עֲמָדָה אֶל־הַקֶּבֶר
בֹּכִיָּה בַחוּץ וַעֲבֹכֹתָהּ הִשְׁגִּיחָה
אֶל־הַקֶּבֶר :

Empero Maria estava llorando al sepulchro fuera, y estando llorando abaxóse (y miró) al sepulchro.

12 וַיֵּרָא שְׁנֵי מַלְאָכִים בַּחוּדִים
יּוֹשְׁבִים אֶחָד אֶל־רֹאשׁ וְאֶחָד
אֶל־רַגְלָיִם אֲשֶׁר שָׁם הוּשְׁמָה
גִּיְתָּה יְשׁוּעָה :

Y vido dos Angeles en ropas blancas que estauan sentados, el vno a la cabecera, y el otro a los pies, donde el cuerpo de Iesus aura sido puesto.

4. Ἐπεὶ οὖν ἦσαν δύο ὁμοῦ, καὶ ὁ
ἕτερος μαθητὴς πρεσβύτερος ἦν τοῦ
ἑτέρου, καὶ ἔλαθε πρῶτος εἰς
τὸ μνημεῖον.

Et courroyent eux deux ensemble, mais l'autre disciple courroit plus vîte que Pierre, & vint le premier au sepulchre.

5. Καὶ ἀβaxάσας βλέπει καὶ μένει τὸ εἶδόν, ὃ μὴ εἰσέρχεται.

Et estant baillé, il vid bien les lienzos mis comme: toutefois il n'y entra point.

6. Ἐρχεται, εἰς τὸ μνημεῖον πρῶτος ἐκλαθὼν αὐτὸν, καὶ εἰσέρχεται εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ θεωρεῖ τὰ εἶδόν, καὶ μένει.

Adonc Simon Pierre vient le suívât, & entra au sepulchre, & vid les lienzos mis a costé.

7. Καὶ τὸ συνδύχον ὃ ἦν ἐπὶ τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ, οἱ μὲν ἦν ὁθονίσαν καὶ μένει, ἀλλὰ χωρὶς ἐκτεταλγμένον εἰς τὸ πῶς.

Et le coudrêche qui avoit esté sur la teste, non point mis avec les linges, mais enveloppé en un lieu à part.

8. Τότε εἰς εἰσέρχεται, καὶ ὁ ἄλλος μαθητὴς ὃ ἐλθὼν πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ εἶδεν, καὶ ὁπίσσω ὄψετο.

Adonc aussi y entra l'autre disciple qui estoit venu le premier au sepulchre, & le vîd, & arret.

9. Οἱ δὲ οὐκ ᾔδεισαν οὐδὲν τῆς γραφῆς, ὅτι οὕτως οὐκ ἔμελλεν ἀναστῆναι.

Car ils ne savoient point encore l'Escritura, qu'il estoit qu'il resuscitast des morts.

10. Ἀπελθόντες οὖν πάλιν πρὸς ἐαυτοὺς εἰς μαθητείαν.

Les disciples donc s'en allèrent de rechef chez eux.

11. Μαρία δὲ ἐστήκει ὡς τὸ μνημεῖον κλαίονσα ἔξω, εἰς εἰς ἔκλαιεν, περιώψαντες τὸ μνημεῖον.

Mais Marie se tenoit près le sepulchre debout en pleurant comme d'habitude pleuroit, elle se bailla deuant le sepulchre.

12. Καὶ θεωρεῖ δύο ἀγγέλους ἐκ λούκων καθήμενους, ὁ μὲν ἐπὶ τῇ κεφαλῇ, καὶ ὁ ἄλλος πρὸς τοῖς ποσίν, ὅπου ἔκειτο τὸ σῶμα τῷ Ἰησοῦ.

Et vid deux Anges vestus de blanc, assis l'un à la teste, & l'autre aux pieds là où gisoit au paravant le corps de Iesus.

4. Currebant autem duo simul: & ille alius discipulus præcurrit citius Petro, & venit primus ad monumentum.

So they ran both together: but the other disciple did outstrip Peter: and came first to the sepulchre.

5. Er cum se inclinasset, vidit posita linteamina: non tamen introivit.

And he stooped down: and saw the linen clothes lying: yet went he not in.

6. Venit ergo Simon Petrus sequens eum, & introivit in monumentum, & vidit linteamina posita.

Ergo cum Simon Petrus following him: and went into the sepulchre: and saw the linen clothes lying.

7. Et sudarium quod fuerat super caput eius, non cum linteaminibus positum, sed separatim involutum in unum locum.

And the kerchief that was upon his head: not lying with the linen clothes: but wrapped together in a place by it self.

8. Tunc ergo introivit & ille discipulus qui venerat primus ad monumentum, & vidit & credidit.

And the other disciple which came first to the sepulchre: & he saw: and believed.

9. Nondum enim sciebant scripturam, quia oportebat eum à mortuis resurgere.

For as yet they knew not the Scripture: that he must rise again from the dead.

10. Abierunt ergo iterum discipuli ad semetipsos.

And the disciples went away again: he hath their own home.

11. Maria autem stabat ad monumentum foris, plorans. Dum ergo fleret, inclinavit se, & prospexit in monumentum.

But Maria stood without at the sepulchre weeping: & as she wept, she bowed her self into the sepulchre.

12. Et vidit duos angelos in albis, sedentes, unum ad caput, & unum ad pedes, ubi positum fuerat corpus Iesu.

And saw two Angels in white: sitting: the one at the head, and the other at the feet: where the body of Jesus had lain.

4. Es lieffen aber die zween mit einander / vnd der ander Jünger lieff zu vor / schneller denn Petrus / vnd kam am ersten zum Grabe.

Saa lobt den Herrn mit huer andre / so den andern Discipel lobt saare / fastere end Peder / so kom fastertil Grassen.

5. Kucktet hinein / vnd sihet die Leinen gelegt / Er gieng aber nicht hinein.

Koger der ind / so seer einladerne lagde / Men hand giebt der ick ind.

6. Da kam Simon Petrus ihm nach / vnd gieng hinein in das Grab / vnd sihet die Leinen gelegt.

Da kom Simon Petrus / effter hannem / so giebt ind i Grassen / so seer einladerne lagde.

7. Vnd das Schweistuch / das Jesus vmb das Haupt gebunden war / nicht bey die Leinen gelegt / sondern beiseits eingewickelt an einen sonder ort.

So den Suche dug / som vaar bunden om Ihesu Hoffsit / ick lagde hoffs einladerne / men serdelts jammen suode paa en besonderlig steb.

8. Da gieng auch der ander hinein / der am ersten zum Grabe kam / vnd sahe / vnd glaubets.

Da giebt so den andern Discipel ind / som kom fastertil Grassen / so saa / so rode det.

9. Denn sie wusten die Schrift noch nicht / daß er von den Todten auferstehen muste.

Thi de wiste end da ick Schriftten / at hand stulde opstaa fra de Dode.

10. Da giengen die Jünger wider zusammen.

Da ginge Disciplene til sammen igen.

11. Maria aber stand vor dem Grabe / vnd weinet draussen. Als sie nun weinet / kucktet sie in das Grab.

Maria stod saar Grassen / so grædden saare. Som hun nu græd / koger hun i Grassen.

12. Vnd sihet zween Engel in weissen Kleidern sitzen / einen zum Haupten / vnd den andern zum Füßen / da sie den Leichnam Jesu hingelegt hatten.

So seer tho Enale side i hvide klæder / den ene hoffs Hoffuedet / so den andern hoffs Foderne / der som de haffde lagde Ihesu legeme.

4. Vbžali dva spoluz a teni druhy Vtednijsk přeběhl spíše Petra / a přišel první k Hrobu.

A bježeli obe spoluz / Ale druhý zvolením přeběhl spíše Petru / a přišel první k hrobu.

5. A když se nachýlil / vžtel Prošterad la položená / ale wšak tam newšel.

A nachýlilwšky se vyzral ano ležá přeběhl / wšakoz tam newšel.

6. Tedy přišel k Simonu Petr genž šel za ním / a wšel do Hrobu / a vžtel Prošterad la položená.

Tedy přišel k Simonu Petru / a wšel do Hrobu / a vžtel Prošterad la položená.

7. A rauchú šteráz byla ná hlavě geho / ne s prošterad la položená / ale obzvlášťe swinutá na gednem místě.

A rauchú šteráz byla ná hlavě geho / ne s prošterad la položená / ale obzvlášťe swinutá na gednem místě.

8. Potom wšel k teni druhy Vtednijsk / kterž byl první přišel k Hrobu / a vžtel a wšel.

Tedy též wšel k teni druhy zvolením / kterž byl první přišel k Hrobu / a vžtel a wšel.

9. Gessit žagist neznali Pisma / že měl z Mrtwych wstati.

Abowiemiešcie nie rozumie li pisma / iż imia porzeka byla wstać z martwych.

10. Potom pak zase obšili Vtednijsk / kdesi přivě byli pospolu.

Samy sic zvolenicy wrotili do swatky.

11. Ale Marya stála v Hrobu wně / plačíc. A když plakala / nasklonila se a nahlédla do Hrobu.

Ale Marya stála v hrobu z dworu pláčíc / a gdy plakala / náchýlila se w hrob.

12. Vžtela dva Angeli w bylém rauffe sedící / gednoho w hlavě / a druhého w noh / tu kdesi bylo položeno tělo Gěsu sowo.

A vžtela dva Angeli w bylém rauffe / sedící / gednoho w hlavě / a druhého w noh / tu kdesi bylo položeno tělo Gěsu sowo.

כ

13 ואמרו לה אנכי
מנח בכנא אנכי אמרה
להו דשקלוהי למרי ונא
ידעא אנה איכא סמויה :

Et effe le dicono, Donna, perche pian-
gita? Ella disse loro, Percheche hanno
portato qua il mio Signore, e non so dove
l'habbiano posto.

14 ונאמרה ואתפנית
לכסתרה וקורא לישוע
דקאס ולא ידעא קורא
דישוע הו :

E dette queste parole, si volse indie-
tro, e vide l'ist' che stava li, e non sape-
va che esfesse l'ist'.

15 אמר לה ישוע אנה
מנח בכנא אנכי אמרה
כנא אנכי הי דין סבת
דקנא הו ואמרה לה מרי
א, אנה סבתיה אמר לה
איכא סמויה אנה
אשקלוהי :

Et il le dice, Donna, perche plangi-
chi carchi tu? Ella pensandossi che esfesse
l'horrelano, gli dice, Signore, se tu l'hai
portato qua, dimme dove tu l'hai posto, et
io il torro.

16 אמר לה ישוע מנח
ואתפנית ואמרה לה
אנה רבוי דמתאמר
מלכא :

Et il le dice, Maria. Ella rousandossi
gli dice, Rabbouni, che vuol dir, Maestro.

17 אמר לה ישוע לה
תתדבין הי לא עיר עד
כיל סלקת דנת אנכי
אלי דין קורא אחי ואמרה
להו סלק אנה לנת אחי
ואכובין ואנהי ואלהבין :

Et il le dice, Non intencare per, he
io non sum ancora saluto a mio Padre: ma
vattene a i tuoi fratelli, e di loro, che io
sajus al Padre mio e Padre vostro, et a la
Dio mio e Dio vostro.

18 קדיו אתת מנח
מנחיתת וסבתת ל
למנח דמנח למנח
קדיו אמר לה :

Maria Maddalena sepe viene a ra-
contare a i suoi discipoli che ha visto Je-
sus, et qu'il lui aume dit ces choses,

כ

13 ואמרו אליה אשה מה
תבכי אמרה להם כי נשאו
את אחי ואניני יודעה באשר
שמו אותו שמה :

Y dixeronele, Muger, porque lloras? Dizeles
Han lleuado a mi Sennor, y no se donde lo han
puesto.

14 ובאמרה את האלה פניתה
אחור וקרא את ישוע כי עומד
ולא ידעה כי ישוע הוא :

Y como vno dicho esto, boluió atrás, y vido
a Iesus que estava alli: mas no sabia que era Iesus.

15 אמר לה ישוע אשה מה
בוכיה אתי ונתמי מבקשה
והיא תשבה כי הבולס הוא
ותאמר לו אחי אנה סבתיה
משם אמר לי איכא שמו אנה
נאני אשנה :

Dizele Iesus, Muger, porque lloras? a quien
buscas: Ella, pensando que era el horrelano, di-
zele, Sennor, si tu lo has lleuado, dime donde lo
has puesto, y yo lo lleuare.

16 אמר לה ישוע בוכיה מה
תבכה אמרה לו רב רב
המלמד :

Dizele l'ist', Maria. Boluendosse ella, dize-
le, Rabbouni, que quiere decir, Maestro.

17 אמר לה ישוע אל תבכי
כי עודני לא עליה אל תבכי
לכי אל אחי ואמדי ל אנה
אל תבכי ואל תבכי ואל
אלי ואל תבכי :

Dizele Iesus, No me toques: porque aun no
he subido a mi Padre: Mas ve a mis hermanos, y
diles, Subo a mi Padre y a vuestro Padre: a mi Di-
os, y a vuestro Dios.

18 ותבוא מנח מדלנית ותבשר
את תלמידים כי דאתה את
אחי ואת האלה דבר אליה :

Vino Maria Magdalena dando las nuevas a
los Discipulos, Que he visto al Sennor, y estas co-
sas me dixo.

כ

13. Καὶ λέγουσιν αὐτῇ ἐκείνη·
γυνὴ αἰ, τί κλαιεῖς; λέγει αὐτῇ· ο-
τι ἤραον τὸν κυρίον μου, καὶ οὐκ εἶ-
δα ποῦ ἔθηκαν αὐτόν.

Et ils lui dirent, Femme, pourquoi
pleures-tu? Elle leur dit, Pour ce que sa-
vent mon Seigneur & se ne sai ou
on l'a mis.

14. Καὶ πύτη εἰπὺσα ἵνα ἴφῃ
αὐτῇ ἐπίσω, καὶ θωρετὶς αὐτῇ
ἵνα εἴδῃ, καὶ οὐκ εἶδεν αὐτὸν ἐν τῷ
ἵνα.

Et quand elle eut dit cela, se retour-
nant en arriere elle vid Iesus qui estoit
la: & ne sauoit pour que c'estoit Iesus.

15. Λέγει αὐτῇ ὁ ἱησοῦς, γυνὴ αἰ, τί
κλαιεῖς; τίνα ζητεῖς, ἐκείνη δὲ πε-
σοῦσα ὅτι ἐκ πυρός ἐστι, λέγει αὐτῷ, κρι-
στον, εἰ σὺ εἶ. καὶ λέγει αὐτῷ, ἐπὶ ποῖ
πρὸς αὐτὸν ἔθηκαν, καὶ γὰρ αὐτοὶ δὲ οὐκ

Iesus lui dit, Femme pourquoi pleu-
res-tu Elle pensant que ce fust le horre-
lan, lui dit, Seigneur, si tu l'as trou-
ue, dis-moi, ou tu l'as mis, & ie l'irai.

16. Λέγει αὐτῇ ὁ ἱησοῦς, μαρία.
ἐρωτάει ἐκείνη λέγει αὐτῷ, ποῦ
εἶ. ὁ λέγει αὐτῇ, διδάσκαλε.

Iesus lui dit, Marie. Celle s'estant re-
tournee, lui dit, Rabbouni, qui est à dire
Maistre.

17. Λέγει αὐτῇ ὁ ἱησοῦς, μή με
α-
πὸς ἐπὶ τὸν ἀδελφόν μου, καὶ εἰς τὸν
πατέρα μου. περὶ τοῦ ἵνα πρὸς
ἀδελφόν μου, καὶ εἰς τὸν ἀδελφόν
μου, καὶ εἰς τὸν πατέρα μου, καὶ εἰς τὸν
πατέρα μου, καὶ εἰς τὸν πατέρα μου, καὶ
εἰς τὸν πατέρα μου.

Iesus lui dit, Ne me touche point: car
ie ne suis point encore monté a mon
Pere: mais va a mes freres, & leur dis, ie
monte a mon Pere, & a vostre Pere, &
a mon Dieu, & a vostre Dieu.

18. Ἐρχεται μαρία ἡ μαγδαλη-
νή ἀπαγγέλλουσα τοῖς μαθηταῖς ὅτι
ἵδεν αὐτὸν καὶ αὐτῷ, καὶ πύτη εἶ-
πεν αὐτῇ.

Marie Magdeleine vint annonçant
aux disciples qu'elle avoit veu le Sei-
gneur, & qu'il lui aume dit ces choses,

13. Dicunt ei illi, Mulier, quid ploras? Dicit eis, Quia tulerunt Dominum meum, & nescio ubi posuerunt eum.

And then sende unto her: Womman/ who receivest thou? & he said unto them/ They have taken away my Lorde/ and I knowe not where they have layed him.

14. Hæc cum dixisset, conversa est retrorsum, & vidit Iesum stantem: & non sciebat quia Iesus est.

When she had thus sayde/ she turneþ her selfe backward/ and sawe Iesus standyng/ and knewe not that it was Iesus.

15. Dicit ei Iesus, Mulier, quid ploras? quem quæris? Illa existimans quia hortulanus esset, dicit ei, Domine, si tu sustulisti eum: & ego eum tollam.

Iesus saith unto her: Womman/ who receivest thou? & he said unto her/ I suppose that he had bene the gardener: sayde unto him/ Sir/ if thou hast borne him hence/ tell me where thou hast layed him/ and I will take him away.

16. Dicit ei Iesus, Maria. Cōversa illa dicit ei, Rabboni, (quod dicitur Magister.)

Iesus saith unto her: Marie. She turned her selfe/ and said unto him/ Rabboni/ which is to saye/ Master.

17. Dicit ei Iesus, Noli me tangere, nondū enim ascendi ad Patrem meum, vade autem ad fratres meos, & dic eis, Ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum, Deum meum, & Deum vestrum.

Iesus saith unto her, Touch me not: for I am not yet ascended to my Father: but go to my brethren/ and say unto them/ I ascend unto my Father/ and ascend to your Father/ and to my Father and your Father.

18. Venit Maria Magdalene annuntians discipulis, Quia vidi Dominum, & hæc dixit mihi.

Marie Magdalene came and tolde the disciples that she had seene the Lorde/ & that he had spoken these things unto her.

13. Und dieselbigen sprachen zu jr: Weib was weinest du? Sie spricht zu ihnen: Sie haben meinen Herren weggenommen/ vnd ich weiß nicht/ wo sie ihn hingelegt haben.

De de sagde til hende/Quinde/hul græder du? Hun siger til dem/ De toge min Herre bort/ oc ieg ved icke/ huor de lagde hannem.

14. Vnd als sie das saget/ wandte sie sich zu rucke/ vnd sihet Jesum stehen/ vnd weiß nicht daß es Jesus ist.

De som hun der sagde/ vende hun sig til bage/ oc seer Jesum staa/ oc ved icke at det er Ihesus.

15. Spricht Jesus zu jr: Weib/was weinest du? wen suchest du? Sie meinet es sey der Gärtner/ vnd spricht zu ihm: Herr/hast du ihn weggetragen? so sage mir/ wo hast du ihn hingelegt? so will ich ihn holen.

Ihesus siæet til hende/Quinde/hul græder du? huem leder du efter? Hun mente der haffde vere Dre-aard; manden/ oc siger til hannem/ Herre/ haffuer du baaret hannem bort? da sig mig/ huor lagde du hannem? saa vil ieg hente hannem?

16. Spricht Jesus zu jr Maria. Da wandte sie sich vmb/ vnd spricht zu ihm: Rabboni/ das heisset Meister.

Ihesus siger til hende/ Maria. Da vende hun sig om/ oc siger til hannem/ Rabboni/ det kaldes Mestre.

17. Spricht Jesus zu jr: Rühre mich nicht an/ denn ich bin noch nicht auffgefahren zu meinem Vater. Gehe aber hin zu meinen Brüdern/ vnd sage ihnen: Ich fahre auff zu meinem Vater/ vnd zu eurem Vater/ zu meinem Gott/ vnd zu eurem Gott.

Ihesus siger til hende/ Rør icke ved mig/ thi ieg er icke end nu opfaren til min Fader. Men gaa bort til mine Brødre/ oc sig dem/ Jeg far op til min Fader/ oc til eders Fader/ Til min Gud/ oc til eders Gud.

18. Maria Magdalena kommt/ vnd verkündiget den Jüngern: Ich hab den HERRN gesehen/ vnd solches hat er zu mir gesagt.

Maria Magdalena kommer oc forkynder Disciplene/ Jeg seer HERRN/ oc saadane sagde hand til mig.

13. Kjelgi gij ont: Zeno proť plátsa? Kjelgi gim? Neb gfaui wiali PA NA mēho/ a newym fde ho položi.

Atorsey rēst: Niewiasto przecj placzjst? A onã im rēstla/ Wpico Panã mego/ a niewiem kedy go polożono.

14. To fongj kēlla/ obrātila se zpāstem/ v rēstla kēzjssē an siogj/ a wssal newēdēla by Gēzjssē bpl.

A goy rēbomowstā/ obrātila sēnã zad y wssala Jezusa stōnã cego/ a le niewiedziãlã t; Jezus bpl.

15. Kjelgi Gēzjssē: Zeno/ proť plátsa? Kōho hlebāssē? A onã domnã wāgijssē se kēby Zahradnijk bpl/ kēlla gim: PADE/ odnēst gsp ty ho/ po: wēz nufde gsp gsp položi/ ať pā gsp wēzmu.

Kjēst sey Jezus: Niewiasto przecj placzjst? A fogo fēlāst? A onã inimiãciã kēby bylogrodniē/ rēstlã mū: Pante iustjcs go rēby w ymōst/ powiedz mi gōjssē go položi/ a tã go wēznu.

16. Kjēl Gēzjssē: Marna. Obrānowssō se onã kēlla ze: mu Rabboni/ gēzj se wplā: pā Mijssē.

A rēstliew Jezus: Mijssē/ a onã obrānowssē se rēstlã mū: Rabboni/ to iest Mijssē.

17. Kjēl gij Gēzjssē: Nedo: tofāzj se mne/ neb gsim ge sstē newstapil f Dicy mēmu. Ale gōijst Brātrijm mēm/ a po: wēz gim/ Wssupugi f Dicy mēmu/ ať Dicy wassemu/ ať Bohu mēmu/ ať Bohu wassemu.

Powstēdjal sey Jezus: Nle ry foy se mne/ a bōwiciem iestē: jēnē wstapil do Wyčamego/ a le iōz do brātrj mēcy/ y powiedz im: Wstapuj do Wyčamego/ Wyčamego/ Wogamego/ do: gōwāssēgo.

18. Tēbby pēsslã Maria Magdalena jwēzjssē: B: tēdnlām jēbby wēdēlã PA NA/ a jē toto gij powēdēl.

Przyšlã tedy Maryja Magdalēnã oznakymuie zwolennikom jē wōdźiãlã Panã/ y to co rēy powēdźiãl.

19. Cum ergo sero esset die illo, una sabbathorum, & fores essent clausæ, ubi erant discipuli congregati propter metum Iudeorum: venit Iesus, & stetit in medio, & dixit eis, Pax vobis.

At he same day them at night, which was the first day of the week, and when the doors were shut where the disciples were assembled for fears of the Jews, came Jesus and stood in the midst, and said to them, Peace be unto you.

20. Et cum hoc dixisset, ostendit eis manus & latus. Gavisi sunt ergo discipuli viso Domino.

And when he had so said, he shewed unto them his hands, and his side. Then were the disciples glad when they saw the Lord.

21. Dixit ergo eis iterum, Pax vobis. Sicut misit me Pater, & ego mitto vos.

Then said Jesus to them again, Peace be unto you, as my Father sent me, so send I you.

22. Hoc cum dixisset, in-lustravit, & dixit eis, Accipite spiritum sanctum.

And when he had said that, he breathed on them, and said, Receive ye the Holy Ghost.

23. Quotum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quotum retinueritis retenta sunt.

Whosoever sins ye remit, they are remitted: and whosoever ye retain, they are retained.

24. Thomas autem unus ex duodecim, qui dicitur Didymus, non erat cum eis quando venit Iesus.

But Thomas one of the twelve, called Didymus, was not with them when Jesus came.

25. Dixerunt ergo ceteri discipuli, Vidimus Dominum. Ille autem dixit eis, Nisi videro in manibus eius fixuram clavorum, & mittam digitum meum in locum clavorum, & mittam manum meam in latus eius: non credam.

The other disciples therefore said unto him, We have seen the Lord: but he said unto them, Except I see in his hands the print of the nails, & put my finger into the print of the nails, & put my hand into his side, I will not believe.

19. Am Abend aber desselbigen Sabbaths / da die Jünger versamlet / vnd die Thüren verschlossen waren / außsercht für den Jüden / kam Jesus / vnd tract mitten ein / vnd spricht zu ihnen: Friede sey mit euch.

Den samme Sabbath ar afften / der Disciplene vaare forsamlende oc dorrerne vaare illuete aff seere / for Joderne / da kom Ihesus / oc traadde mit ind / oc siger til dem / Fred vere met eder.

20. Vnd als er das saget / zeiget er ihnen die Hände / vnd seine Seite. Da wurden sie fro / daß sie den Herrn sahen.

De som hand der sagde / viste hand dem Henderne / oc sin side. Da bleffue Disciplene glade / oc de saae HERREN.

21. Da sprach Jesus abermal zu ihnen: Friede sey mit euch. Gleich wie mich der Vater gesandt hat / so sende ich euch.

Da sagde Ihesus atter til dem. Fred vere met eder. Ege som Faderen vdsende mig / saa sender ieg eder.

22. Vnd da er das saget / bließ er sie an / vnd spricht zu ihnen: Nemiet hunden heiligen Geist.

De der hand der saade / blefde hand paa dem oc siger til dem / Anammer den heilig Aand.

23. Welchen ihr die Sünde erlasset / den sind sie erlassen / vnd welchen ihr sie behaltet / den sind sie behalten.

Hvilket i forlade sonderne / dem ere de forladne: De hvilket i beholdte dem, dem ere de beholdne.

24. Thomas aber der Zwölffentelner / der da heisset Zwillig / war nicht bey ihnen da Jesus kam.

De Thomas en aff de Tolf / sem kaldes Twilling vaare icke hos dem / der Ihesus kom.

25. Da sagten die andern Jünger zu ihm: Wir haben den Herrn gesehen. Er aber sprach zu ihnen: Es sey denn / daß ich in seinen Händen sehe die Nägelmal / vnd lege meine Finger in die Nägelmal / vnd lege meine Hand in seine Seiten / will ichs nicht glauben.

Da saade de andre Disciple til hannem / Vi saae HERREN. Da saade hand til dem / Vden saa er / at ieg seer Naaglegastuene hans Hender / oc finger min Finger i Naaglegastuene / oc finger min Haand i hans Side, da vil ieg icke tro.

19. A ldyj pat bylweier Iesio dne / sterpyj gest prawnij po Soborze / a dwie bnyj zawkijny / doj se byli Wiednichy selti pro strach Iudeow. Denel Gedyss a stal vprosted Wiedni nyluow / a felligim: Pokog wam.

Atal gdy wtecior byl onel one go pirofego tego dniowego / a dwie bnyj samfalone tam gdy se byli zebrałi zwolennicy dla wolant Iydwsticy przysiedli Iesus ysthanal w posredku / a rzekl im: pokoy wam.

20. A ldyj to powzedl / ofal felligim Duce y Bok swag. W grobowall se Wiednichy wodauce PAXA.

A gdy to rzekl / ofazel im rece / bok swag: Rozradowale sie tedy wolennicy wystrawhy Panu.

21. Tedy opyt feli aim: Pokog wam. Patoj mne postal Duc y pa poslam was.

Rzekl do nich pomchare: Pokoy wam / calke one postal Wiele, cal se y was poslam.

22. To ldyj feli wdech na n / a felligim: Prigintrej Duchu Swatoho

A tho powtedzawfy / tchnal na nie / y rzekl im: Wymicie Duchu Swatogo.

23. Sterpyj, kolt odpustilice hrichy / oc pauptygnit se gum: a sterpyj kolt zadryte / zadryt ni gfall.

A torymkolwiek odpusticie grzechy / beda im od pauptone / a torymkolwiek zadrymacie / beda zadryt.

24. Thomis pat geden ze dwanacti / sterpyj slowe Didymus, nebylo nam / ldyj prysel Gedyss.

Tedy Thomas sedem ze dwanacti sterpyj slowa Didymus / nie byl / a nym gdy byl przysiedl Iesus.

25. W felligimu ginit Wiednichy: Wiedligime PAXA. A on feli gum: Wiednichy w rufau geho bodemij hfabaw / a ne wpuhymli prstu mcho w mlistio hfabaw / a ruky me ne wlohymlu w bok geho / ne wof fym.

Powtedzeli mu tedy drudy zwolennicy: Wiedzeli hmy PAXA / ale im on rzekl: Jultis wy to wofn tego znaw gozdy / a nie wlojz palca mego w znaki gozdy / y nie wlojzeli reki w bok tego / jaby nem fofe hem nie wwierze.

כא

26 וַתָּבֹרַךְ תְּמָנִיָּה יוֹמִין
תּוֹב לָזֶה הָיוּ תְּלָמִידָיו
וְתַאֲמִינָא עִמָּהֶן וְאַתְנָר
יְשׁוּעַ כִּד אֲחֵידִיו תִּרְצָא
קָם כְּמַצְעָמָא וְאָמַר לָהֶן
שְׁלָמָא עִמָּכֶן :

Questo giorno appresso di nuovo i suoi discipoli erano in dentro, e Tomaso insieme con essi. Venne Iesus essendo chiuso la porta, e flette la nal mezza, e disse, La pace sia con effumato.

27 וְאָמַר לְתַאֲמִינָא
צְבָרָא לְהִרְבָּא נְחִי אֲחֵידִי
וְאֵיתְנָר אֲחֵידִי וְאַתְנָר
בְּנֵי וְלֹא תִהְיֶה לָנוּ
מִדִּימָנָא אֲלֵא מִדִּימָנָא :

Poi disse a Tomaso, Metti qua il tuo dito, e vedi le mie mani: porge ancor la sua mano, e mettila nel mio costato, e non essere incredulo, ma credente.

28 וַעֲנָא תַאֲמִינָא וְאָמַר
לָהּ מִדִּי וְאַלְהֵי :

Respondit Tomaso, e dixit, Signor meus, e Iddio meus.

29 אָמַר לָהּ יְשׁוּעַ רַשָּׁא
דְּחִתְנִי (תַּאֲמִינָא) הַיּוֹמִת
טוֹבִיהֶן לְאֵלֵינוּ דְּרַבִּי
תַּאֲמִינֵי וְהַיּוֹמִת :

Iesus disse a lui, Tomaso, perche tu mi hai creduto, hai creduto: beati quelli che non hanno veduto, e hanno creduto.

30 שְׁנֵאֲתָא בִין אֲחֵתָא
אֲחֵתָא אֲבָד יְשׁוּעַ קָדָם
תְּלָמִידָיו אֵלֵינוּ דְּרַבִּי
כְּתִיבֵנָא בְּכִתְבָא הַנָּא :

Iesus fece ben ancor molti altri segni in presenza de suoi discipulos, che non sono scrutti in questo libro.

31 אִף הָלִין בִּין דְּכִתְבֵינוּ
דְּתַחֲמִנֵנוּ דְּיְשׁוּעַ הוּא
מִצִּיחָא בְּרָה דְּאַלְהֵינוּ
יְמֵינוּ דְּהַיּוֹמִתָנוּ וְהוּן
לָכֵן בְּשֵׁמָה חַנָּא דְּלֵעָלָם :

Ma questi sono scrutti, accioche voi crediate, che Iesus e Christo figlio del Dio, e accioche credendo habbiate vita per el suo Nome.

כא

26 וְאַחֲרֵי יָמִים שְׁמוֹנָה עוֹד
שָׁבוּ תְּלָמִידָיו וְהוּא בְּנִימָה וְתוֹמָה
אִתָּם וַיָּבֹא יְשׁוּעַ וַשְּׁעָרִים
סְגוּרִים וַיִּקָּם בְּתוֹכָם וַיֹּאמֶר
שְׁלֹום לָכֶם :

Y ocho dias despues estavan otra vez sus Discipulos dentro, y con ellos Thomas: vino Iesus, las puertas cerradas, y pufoso en medio, y dixo paz ayays.

27 וְהוּא אָמַר לְתוֹמָה שְׁמָא
וְצָבָרָא הַפִּה וְרִיחָה אֲחֵידִי וְשְׁמָא
אֲחֵידִי וְשִׁלַּח אֶל־צִדְתִּי וְאַל
תְּהִי לֹא־מֵאֲמִין כִּי אִם נֶאֱמָר :

Luego dize a Thomas, Mete tu dedo aqui, y vce mis manos: y daca tu mano, y mete la en mi costado, y no seas incredulo, si no fiel.

28 וַעֲנֵן תוֹמָה וַיֹּאמֶר לוֹ הֵאֲדִנִּי
וְאַלְהֵי :

Entonces Thomas respondi6, y dixole, Señor mio, y Dios mio:

29 אָמַר לוֹ יְשׁוּעַ כִּי־דִאֲחֵנִי
(תוֹמָה) הַיּוֹמִת אֲשֶׁר אִתָּם
הָאִלִּים וּמֵאֲמִיִּים :

Dizele Iesus, Porque me has visto, 6 Thomas creyiste: bienaventurados los que no vieron, y creyeron.

30 וְאִף אֲחֵתוֹת גְּדוֹלוֹת אֲחֵרוֹת
עָשָׂה יְשׁוּעַ לִפְנֵי תְּלָמִידָיו אֲשֶׁר
לֹא גָבְתֵנוּ בְּסֵפֶר הַזֶּה :

Tambien muchas otras sennales a la verdad hizo Iesus en presencia de sus Discipulos que no estan escriptas en este libro.

31 וְהָאֵלֶּה גָּבְתֵנוּ אֲשֶׁר תַּאֲמִינוּ
כִּי יְשׁוּעַ הוּא תְּמַשִּׁיח בְּנֵי־אֱלֹהִים
וְאֲשֶׁר הַמֵּאֲמִינִים בְּשֵׁמוֹ יִהְיוּ
לָכֶם חַיִּי עוֹלָם :

Estas empero son escriptas paraque creays, Que Iesus es el Christo, Hijo de Dios, y paraque creyendo ayays vida en su nombre.

כא

26. Καὶ μεθ' ἡμῶν ὄντων πάλιν
ἦσαν ἐκεῖ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ θο-
μᾶς μετ' αὐτοῦ· ἔρχεται δ' ἰησοῦς καὶ
θύρῃν κλεισμένην, καὶ ὤσθ' ἐκ τῆς
μέσης, καὶ εἶπεν· εἰρήνῃ ὑμῖν.

*Et huit iours apres les disciples der-
chet estoient la dedes, & Thomas avec
eux. Lors Iesus vint, les portes estans
fermees, & fut li au milieu d'eux, & leur
dit, Paix vous soit.*

27. Εἶπε λέγει τῷ θομᾶ, φέρε τὸ
δάκτυλόν σου ἔδε, καὶ ἰδοὺ τὰς χε-
ραῖς μου, καὶ φέρε τὴν χεῖρά σου,
καὶ βάλε ἐν τῷ costar μου, ὅ
μὴ γέου ἀπιστος ἀλλὰ πιστός.

*Puis il dit a Thomas, Mets ton
doigt ici, & regarde mes mains: avan-
ce aussi ta main, & la mets en mon costé:
& ne sois point incredul, mais fidele.*

28. Καὶ ἀπεκρίθη ὁ θομᾶς καὶ
εἶπεν αὐτῷ, ὁ κύριός μου ὁ ὁ θεός
μου.

*Thomas lui dit, Mon Seigneur, &
mon Dieu.*

29. Λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὅτι ἰσ-
χυώμεθα (θομᾶ,) πιστῶς ὡς μα-
κάριοι οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστέ-
σαντες.

*Iesus lui dit, Pource que tu m'as
veu, Thomas, tu as creu, bien-heureux
sont ceux qui n'ont point veu, & ont
creu.*

30. Πολλὰ μὲν ὅσα καὶ ἄλλα ση-
μεῖα ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς ἐνώπιον τῶν
μαθητῶν αὐτοῦ, ἃ οὐκ ἔστι γέγραμ-
μένα ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ.

*Iesus fit aussi plusieurs autres signes
en la presence de ses disciples, lesquels
ne sont point escripts en ce liure.*

31. Ταῦτα δὲ γέγραπται ἵνα το-
σοῦτον ὅτι ὁ ἰησοῦς ἐστι ὁ υἱὸς τοῦ
θεοῦ καὶ ἵνα πιστεύετε ὅτι
ἐγώ εἰμι ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.

*Mais ces choses sont escriptes, afin
que vous croyiez que Iesus est le Christ
le Fils de Dieu, & qu'en croyant vous
ayez vie par son Nom.*

26. Et post dies octo, iterum erant discipuli eius intus: & Thomas cum eis. Venit Iesus, januis clausis, & stetit in medio, & dixit eis, Pax vobis.

And eithe dancs after againe his
disciples were within & Thomas met
them. Then came Iesus; when the doo-
res were shut; and stood in the mid-
des (and said) Peace be vnto you.

27. Deinde dicit Thomæ,
Infere digitum tuum huc, &
vide manus meas, & affer
manum tuam, & mitte in la-
tus meum, & noli esse incre-
dulus, sed fidelis.

After said he to Thomas: Put the
finger here; and see mine hands: and
put forth thine hand; and put it into my
side; and be not faithles; but faithfull.

28. Respondit Thomas, &
dixit ei, Dominus meus, &
Deus meus.

Then Thomas answered / and said
unto him / Thou art my Lord / and
my God.

29. Dicit ei Iesus, Quia vidiſti me Thoma, credidiſti: beati qui non viderunt & crediderunt.

Jesus saide vnto him: Thomas be-
cause thou hast seen: me thou beleeuest:
blessed are they that haue not seen: and
haue beleeued.

30. Multa quidem & alia
signa fecit Iesus in conspe-
ctu discipulorum suorum,
que non sunt scripta in libro
hoc.

And many other figures also did Jesus in the presence of his disciples; which are not written in this book.

31 Hæc autem scripta sunt,
ut credatis quia Iesus est
Christus filius Dei: & ut cre-
dentes, vitam habeatis in
nomine eius.

But three things are written: that
we might believe; that Jesus is the
Christ the Son of God; and that in
believing we might have life through
his Name.

26. Vnd über acht tage / waren
abermal seine Jünger drinnen / vnd
Thomas mit ihnen. Kompt Jesus /
da die Thür verschlossen waren / vnd
tritt mitten ein / vnd spricht: Friede
sey mit euch.

De onse dage der effiet / vaare aeter hans Disci-
ple der inde / oc Thomas mer dem / Ihesus kommer
der Døttere vaare illuere / oc staar mit iblant dem / oc
siger / Fredere mer eder,

27. Darnach spricht er zu Thoma:
Reiche deinen Finger her/vñ sihe mei-
ne Hände/vnd reiche deine Hand her/
vnd lege sie in meine Seiten/vnd sey
nicht vngläubig/sondern gläubig.

Der effter siger hand til Thoma / Reef din Gin-
aer bid / oc see mine Hender / oc reef din Haand
bid / oc stic hende i min Side / oc ver icke vantro /
men tro.

28. Thomas antwortet/vñ sprach:
Mein HERR vnd mein Gott.

Thomas svarede / oc sagde til hannem / Min
 HENNE oc min Gud.

29. Spricht Jesus zu ihm: Dieweil du mich gesehen hast Thoma/so glaubest du/ Selig sind/ die nicht sehen/ vnd doch glauben.

Ihesus ſijet til hannem/ Effterdi du haſtuer ſcet
mitz Thoma/ da trode du/ Salige ere de ſom icke ſce/
oe dog tro.

30. Auch vil andere Zeichen thet Je-
sus für seinen Jüngern / die nicht ge-
schrieben sind in diesem Buch.

Thesius gjorde oc mange andre Tæge saar sine Dis-
tiple / som icke ere seessne i denne Bog.

31. Dife aber find gefchrieben/das
ihr glaubet/ Iefus fen Chrift/ der
Sohn Gottes/ vnd das ihr durch den
Glauben das Leben habet/ in feinem
Namen.

Men disse ere skrefne / at skulle tro / Ihesus er
Christus / Guds Son / De at i skulle haaffue lifuit for
medelst Troen / i hans Naffn.

26. Apo osmi dnech / opět
byli Zbedlivicy geho wnuř / a
Thomáše s nimi. Přišel Je-
žus zawěcněmi dvěmi / y šál
v prosřed a řekl jim : Pořoz
wám.

Potym po ośmi dni był zając
 zwolennicy zani wewnierz / z
 Thomasz z nimi / Zachym Jesus
 przyszedł gdy był zamknięte
 drzwi ślawniejszy w pośrodku /
 cześć im : Pokoy was.

27. Potom řekl Thomáš: Wožij přstevník svůj a vez ruce své / a vztáhni kříž svou / a wpust' v boř svůj / a necht' aby na něm žil, ale věděl.

Porzymżeśli Thomasowi:
Włoż palec twój owdziej / a o-
gladajże ręce moje / podobajże rękę
moją / a włoż ią w bok mój / y nie
badajże dowiartkiem śle mierzys-
zym.

28. Odpovědi Thomáše/
a řekl genu: P A N můj/ a
Bůh můj.

Вспомогательны Томасъ,
и естество, и разумъ и Богъ мой.

29. Njellgemu Gefjisa: Ze
gsh inne wiðel Thomá, ip/
vwtíl gsh. Blahoslaveny
gshu/ tictij newidél a vwtí/
fíl.

Powiedział mu Jezus: Bł
miewidział Thomasa / wwierzy,
leś. Błogosławieniś którzy nie
widzieli / a wwierzyli.

30. Wnohř jagiřtř n gínř di
w pčini Běžiřs pčeb obliřtř
gem Bědiniřkuow frořch/
kterě negsau pšānř w kniže
třto.

Ktaz wieleyinych znakmion
 weymil Jezus przyzwolennymi
 swotemi i kłone nie sa wypisane
 w tych księgach.

31. Ale to to wěc aſau pſánn/
abyſſe wěſili / Je Chrſtus geſi
Kriſtus Syn Boží/a abyſſe
wěſyce ſuot wěcň mēh/
ſtrje Směno geho.

Wszystcy są napisane! Abście
wierzyli że Jezus jest Chrystus on
Syn Boży! A tyście wierząc sy-
wot nudi przysięga tego.

וַיִּפְתָּח הָלֵין חַיִּי תֹבֵב
נִפְשָׁה יִשׁוּעַ לְתַלְמִידוֹהִי
עַל יִפְתָּח דְּטַבְלִיּוֹס חַיִּי דִּין
הַכְּנָבָה :

Dopo questo Gesù si mostro di nuovo presso al mare di Tiberiade, e mostrossi in questo modo.

וַיְהִי־הוּא אֶתְיָהוּן הַזֶּה אֶתְחֵדָה
שְׁמַעוֹן כַּנְפָּה וְתַנְחֵאֵל
דְּמִתְחֵאֵמֵד תַּנְחֵאֵמֵד
וְנַתְנֵאֵל הוּא דְּמִן קַתְנָה
דְּגַלִּילָה וְכִנְיָ וְכִנְיָ וְתַרְיִן
אֶתְחַרְגֵּין מִן תַּלְמִידֵיהֶם :

Erano insieme, Simon Pietro, e Tomaso che si chiama Didimo, e Nathanael che era da Cana di Galilea, e i figliuoli di Zebedeo, e due altri de suoi discipoli.

וַיֹּאמֶר לְהוּן שְׁמַעוֹן כַּנְפָּה
אֲוֹל אֶתְנָה לְצִיד בּוֹנָה
אֶתְמַדִּין לֵה וְאִתְּךָ חַיִּי אֶתְיִין
עִמָּךְ וְנִסְקִי וְנִסְקִי
לְסַבִּינָתָא וְנִפְחֵי לְדִינָא מִדָּם
לֹא צָדָה :

Simon Pietro disse loro, Io Go a pescare. Essi gli dicono, Noi andiamo ancor noi con te. E così andarono, e manteranno subito nella barca, e quella notte non presero nulla.

וּכְדִין הָיָה צַדִּיקָא קָם
יִשׁוּעַ עַל־יָד יִפְתָּח וְלֹא יָדְעוּ
תַּלְמִידֵיהֶם דִּי־יִשׁוּעַ הוּא :

Ma venuta già la mattina, Gesù si trovò alliso: nondimeno i discipoli non conobbero che fusse Gesù.

וַיֹּאמֶר לְהוּן יִשׁוּעַ טָלִין
לְמַנָּה אֵיתָ לָכֵן מִדָּם
לְמַלְעֵס אֶתְמַדִּין לֵה לֹא :

Esse dunque dice loro, Guarnite la rete voi qualche piccola pesce da mangiare. Essi li risposero, No.

וַיֹּאמֶר לְהוּן אֶתְמִן מִ
מִדִּידְתְּכֹן מִן גִּבָּה דִּי־יִפְתָּח
דְּסַבִּינָתָא וּמִשְׁכַּחִין אֶתְנָתוּן
וְאֶתְמִן וְלֹא אֶתְסַחֲרוּ
לְמַגְרָה לְמִצִּידָתָא מִן
סִבְגָּתָא דְּנִגְנָה דְּאֶתְרֵדָת :

Esse disse loro, Guarnite la rete da la parte destra de la barca, e rimarrete. Essi dunque la guarnirono, e non la poterano più tirare, per la moltitudine de pesce.

וַיֵּאחֲזֵר־בֶּן יִשׁוּעַ עוֹד הוֹדִיעַ
נִפְשָׁה לְתַלְמִידָיו עַל־יָם טִיבְרִיּוֹס
וַיִּכְבֶּה הוֹדִיעַ :

Después se manifestó Iesus otra vez a sus Discipulos a la mar de Tiberias: y manifestóse de esta manera.

וְהָיָה בְּאַחַד שְׁמַעוֹן כִּיפָּה וְתוֹמָה
וְנַתְנֵאֵל תַּנְחֵאֵל וְנַתְנֵאֵל מִקְנֵה הַגָּלִיל
וְכִנְיָ צִבְדִּי וְשֵׁנִי תַלְמִידִים
אַחֲרֵיהֶם :

Estauā juntos Simon Pedro y Thomas que se dize el Dydimos, y Nathanael el que era de Cana de Galilea, y los hijos de Zebedeo, y otros dos de sus Discipulos.

וַיֹּאמֶר לָהֶם שְׁמַעוֹן כִּיפָּה
לֵלֶךְ לְדִיד אֶתְמַדִּין לֹא נִכּוֹחַ גָּם
אֶתְחַנּוּ אֶתְכֶּן וַיֵּצֵאוּ וַיַּעֲלֵהוּ
הַנֶּאֱמָר בְּרִזָּע וּבְלִילָה תְּהוּא
מֵאֻמָּה לֹא תִפְשׁוּ :

Dizeles Simon, A pescar voy. Dizenle, Vamos nosotros tambien contigo. Fueron, y subieron luego en un navio: y aquella noche no tomaron nada.

וַיְהִי־בֹקֶר וַיָּקָם יִשׁוּעַ בְּשַׁבָּת
הַיּוֹם וַתַּלְמִידֵיהֶם לֹא יָדְעוּ כִּי
יִשׁוּעַ הוּא :

Y venida la manana, Iesus se puso a la ribera: mas los Discipulos no entendieron que era Iesus.

וַיֹּאמֶר לָהֶם יִשׁוּעַ בְּנֵי־אָדָם
לֵבָם מֵאֻמָּה לֹא־כֹל וַיַּעֲנוּ
לֹא :

Antique dizeles, Moços, teneys algo de comer. Respondieronle, No.

וַיֹּאמֶר לָהֶם פִּרְשׁוּ מִכְמֶרְתָּ
אֶל־צִדָּת יְמִינִית הַנֶּאֱמָר וְתַמְצִאוּ
וַיִּפְרְשׁוּ וְעוֹד לֹא יָכְלוּ לְמַשֵּׁךְ
אֻתָּה מִלִּב הַדְּגָיִם :

Y el les dize, Ecad la red a la mandercha del navio, y hallareys. Entonces echaron, y no la podian en ninguna manera sacar, por la multitud de los peces.

ΜΕΤΑ ταύτα ἰφωκέρωσεν ἑαυτὸν πάλιν ὁ ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς ἐπὶ τῆς θάλασσης τῆς τιβεριάδος. ἰφωκέρωσεν δὲ οὕτως·

Après cela Iesus se manifesta derechef pres la mer de Tiberias, & se manifesta ainsi.

2. Ἦσαν ὁμῶς σίμων πέτρος, καὶ θωμᾶς ὁ λεγόμενος διδύμος, καὶ ναθαναὴλ ὁ ποτὶ κανὰ τῆς γαλιλαίας, καὶ οἱ τέτταρες υἱοὶ ζεβεδαίου, καὶ ἄλλοι οἱ τῶν μαθητῶν μετὰ αὐτοῦ.

Simon Pierre, & Thomas, appelé Didyme, & Nathanael, qui estoit de Cana de Galilee, & les fils de Zebedee, & deux autres de les disciples estoient ensemble.

3. Λίγα αὐτοῖς σίμων πέτρος, ἐπαγγώ ἀλιεύς, λέγει τῷ αὐτῷ· ἔρχομαι ἔ μετὰ σοῦ (καὶ ἔτι τῶν καὶ ἑσθλασθαι εἰς τὸ πλοῖον αὐτοῦ, καὶ ἐσθλαίῃ τῇ νύκτι ὀψίασθαι εἶπεν).

Simon Pierre leur dit, Je m'en va! pêcher ils lui disent, Vous y allons aussi avec moi. Ils prirent, & prirent ensemble en la nautelle & ne prirent rien en ceste nuit là.

4. Πρωίως δὲ ἦν ἡμερῆς ἡ πρώτη ὁ ἰησοῦς εἰς τὴν ἀλιεῖαν, ὁ μὲν τῶν ἰδόντων αὐτὸν μαθητῶν ὅτι ἰησοῦς ἐστίν.

Mais le matin venu, Iesus se trouua à la riuē: toutesfoies les disciples ne cognoient point que c'estoit Iesus.

5. Λίγα οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, παῖδες, μὴτι οὐκ ἔχετε ἰχθυῖας ἀπὸ τῆς θάλασσης αὐτῶν, εἰ.

Iesus donc leur dit, Enfants, avez-vous quelque petit poisson à manger? ils lui respondirent, Non.

6. Ὁ ἰησοῦς αὐτοῖς· βάλετε εἰς τὴν δεξιὰ μίση τέταλον τὸ δίκτυον, καὶ ἀράσσετε, ἔσθλα οὖν, καὶ σὺν αὐτῷ ἐλαῦσθη ἰχθυῶν δέκα ἑκατὸν τῶν ἰχθύων.

Et il leur dit, Mettez le filé à costé droit de la nautelle, & vous en trouuerez. Ils le jetterent donc, & ne le pouoyent plus tirer pour la multitude des poissons.

Postea manifestavit se iterum Iesus ad mare Tiberiadis. Manifestavit autem sic:

After these things / Iesus showed him self again to his disciples at the sea of Tiberias: and thus showed hee him selfe.

2. Erant simul Simon Petrus & Thomas qui dicitur Didymus, & Nathanael qui erat à Cana Galilææ, & filii Zebedæi, & alii ex discipulis eius duo.

There were together Simon Peter, and Thomas / which is called Didymus / and Nathanael of Cana in Galilee: and two others of his disciples.

3. Dicit eis Simon Petrus, Vado piscari. Dicunt ei, Venimus & nostecum. Et exierunt & ascenderunt in navim: & illa nocte nihil prædiderunt.

Simon Peter said unto them, I goe a fishing. They said unto him, We also will go with thee. They went therefore, & entered into a ship straight way, & that night caught they nothing.

4. Manè autem iam facto stetit Iesus in litore: non tamen cognoverunt discipuli quia Iesus est.

But when the morning was now come, Iesus stood on the shore: nevertheless the disciples knew not that he was there.

5. Dicit ergo eis Iesus, Pueri, nunquid pulmentarium habetis? Responderunt ei, Non.

Iesus then said unto them, Sons, have ye any meat? They answered him No.

6. Dicit eis, Mittite inde xterā navigare, & invenietis. Miserunt ergo: & iam non valebant illud trahere præ multitudine piscium.

Then he said unto them, Cast out thence on the right side of the ship: and thou shalt find. So they cast out, & then were not able at all to draw it: for the multitude of fishes.

Darnach offenbaret sich Iesus abermal andem Meer / bey eyberias. Er offenbaret sich aber also:

Der effter obenbaredede Ihesus stg an der haff der haff eyberias. Der hand obenbaredede sig saa.

2. Es waren aber bey einander Simon Petrus vnd Thomas / der da heisset Zwillig / vnd Nathanael von Cana Galilea / vnd die Söhne Zebedei / vnd andere zwen seiner Jünger.

Simon Petrus oc Thomas / son-taldis Zwillig / oc Nathanael aff Cana Galilee / oc Sebedei sonner / oc cho andre aff hans Disciple vaaretsammen.

3. Spricht Simon Petrus zu ihnen: Ich wil hin fischen gehen. Sie sprachen zu ihm: So wollen wir mit dir gehen. Sie giengen hinaus / vnd traten in das Schiff also bald / Vnd in derselbigen Nacht fiengen sie nichts.

Simon Petrus siger til dem / Jeg vil gaa bort oc fiske. De sagde til hannem / Da vilke vi gaa med dig. De gieng hen ud / oc traadde strax i Skibet / Oc den samme nat finge de intet.

4. Da es aber lecht Morgen war / stund Iesus am Ufer / Aber die Jünger wußtens nit / daß es Iesus war.

Der der vaar nu morgen / stod Ihesus paa brædden / Men Disciplene viste icke / at der vaar Ihesus.

5. Spricht Iesus zu ihnen: Kinder habt jr nichts zu essen? Sie antworteten ihm: Nein.

Ihesus siger til dem / Børn / haaffue i intet at æde? De svarede hannem / Nej.

6. Er sprach aber zu ihnen: Werffet das Netz zur rechten des Schiffs / so werdet ihr finden. Da wurffen sie / vnd kondtens nicht mehr ziehen / für der menge der Fische.

Da sagde hand til dem / Kaster garnet til den høire side aff Skibet / da skulle i finde. Da kastede de / oc kunde icke drage mere / saar Jøfentis mangfoldighed.

Drom opte zgewil se Besijfs Bēdlnjūm v Mo: fe Eyberpafstēho / a zgewil se tafro.

P Wehym sie dat wōdjet Iesus zwolennikom v morzē Eibēs ryādriego / y ihāl sie osnaymil.

2. Byli spolu Sīmon Peter / a Thomās kterhž slowē Dydymus / a Nathanael kterhž byl od Kāny Galilegskē / a Snnowē Zebedeomī / a ginij i Bēdlnjūow gcho dwa

Byli spolu Symon Piotr y Thomāš kteroz sowa Dydymus / y Nathanael kteroz byl z Kāny Galilejskiej / y synowie Zebedeus sowa / y drugzy dwaz zwolennicy tow tego.

3. Ažel gun Sīmon Peter: Pūgdu Ab lewit. Ažel gemu: Pūgdanek v mny s tebau. V wosli / a wštanpili na lodij: a tē noch nie nepopadli.

Eady sm žel Symon Piotr: Jde ryb lewit. A oni rzekli: Pord: u. ni y my s te ba. A tak pli v wio: li w lodz narychmali / leci oncy noch nie nie popadli.

4. A tdy bylo rāno / stāl Bējsa na bēchu / a wšaf nes poznali Bēdlnjico by Bējsa byl.

A gdy tu było porāno / stā nał Jezus na brzegu / wšaf o: nie poznali zwolennicy języ był Jezus.

5. Echdy feli gim Bējsa: Mladency / maci co pogestli? Odpowēdēli gani: Niemā: me.

A tak sm rzekl Jezus: Dita: tečtā maci co æde? Odpowēdēli mu: Niemā: nic.

6. Ažel gim: Zawrzēz na prawau stranu lodij Spt / a popadnere. Echdy zawrzēli spt / y gž nemohli gž wntāh: nauti / pro množstwhž Ryb.

Przekł sm: Zaproście tu sie: ci poprawcy stronie łodzi / a napy: żęcie. A tak zapro: sili / a ni: ż daley nie mogli wyłec przed wielk: m: mno: ścią ryb.

כ א

7 ואמר תלמידו הו
יהוה הוה יסוע
לכאפא הנה מן הו
שמעון בן פד שמע
הו גסב פתחה בחנה
בחדוהי מטול הערסיליה
הוא ושדא בפסחא בניה
הואתא לות יסוע :

Dando quel discipolo che Iesus amava, dice a Pietro, Egli è al Signore. Simon Pietro dunque udito ch'egli era il Signore, si casse la camiciuola da lino (perche egli era ignudo) e gittosi nel mare.

8 אחרנה דין תלמידו
בספינתו אתו לא גיד
החידו הו כני מן ארעא
אלו את מאתו אמין
וגידו הו לה למצודתו
הי דתת :

Egli altri discipoli vennero ne la barca, (perche non erano lontani da terra ma solamente circa dugenta cubiti) tirando la rete de pesce.

9 פד דין סלקו לארעא
הו גומרת פד סימין
וגתא פד סים עליהן
ולחמא :

Come furono scesi in terra, sudero posta la de la braxia, e del pesce posto sopra essa, e del pane.

10 ואמר לחון יסוע אתו
מן נוגא דצדוהן השא :

Iesus dice loro, Portate qua de pesce che voi havete presi adesso.

11 וסלק שמעון באפנה
וגדה למצודתא לארעא
פד מליא נוגא דורבנה
מאא וחמשין ותלתנה
נפנה פלה יוקרה ל
אצטרית מצודתא הי :

Simon Pietro salio, e tiro la rete a terra, piena de cento cinquante tre gran pesce: e benche fusser tanti la rete non si ruppe.

12 ואמר להון יסוע הו
אשתרו אנש דין מן
תלמידא לא ממרת הוה
דשאליוהי דמנה דנדעין
הו דמון הו :

Dice loro Iesus, Venite, e discite. Entruno de suoi discipoli ordina de domandarlo, Chi farai sapendo ch'egli era il Signore.

כ א

7 ויאמר תלמידו הוה אשר
אהבו יסוע לכיפה האדון הוה
ושמעון כיפה בשמעו כי האדון
הוה ויחזור את מעילו על מחניו
כי ערום הוא וישליך את גופשו
בם :

Dixo entonces aquel Discipulo al qual amava Iesus, a Pedro. El Sennor es. Entonces Simon pedro, como oyó que era el Sennor, cinniose la ropa, porque estava desnudo, y echose a la mar.

8 ותלמידים אחרים באו באניה
כי אינם חוקים מן הארץ
כי אם כמז מאתים אמה בארץ
משכים את מבדח הדגים :

Y los otros Discipulos vinieron con el navio, (porque no estavan lexos de tierra si no como doziientos cobdos,) trayendo la red de pece.

9 וכאשר ירדו אל הארץ
ראו גדולים מושמים ודגה
מושמה ולחם :

Y como descendieron a tierra, vieron ascuas puestas, y vn pece encima de ellas, y pan:

10 ויאמר להם יסוע הביאו
פה מן הדגים אשר תפשתם
עתה :

Dizeles Iesus, Traed de los peces que tomastes aora.

11 ויעל שמעון כיפה וימשך
את חרמו על הארץ מלא
מדגים גדולים מאה חמשים
ושלשת ואף כי גדולים אך
לא גקדע החוים :

Subió Simon Pedro, y truxó la red a tierra, llena de grandes peces, ciento y cincuenta y tres: y siendo tantos la red no se rompió.

12 ויאמר להם יסוע הוה לכו
סעדו לכבם ומתלמידים איש
לא היה אשר מלאו לבו לשאל
לו מי את כי ידעו כי אדני הוה :

Dizeles Iesus, Venid, ayantad. Y ninguno de los Discipulos le osava preguntar, Tu quien eres? sabiendo que era el Sennor.

כ א

7. Αἰγὼ δὴ ὁ μαθητὴς ἐκτὸν
ὄν ἡγάπα ὁ ἰησοῦς τῷ πέτρῳ, ὁ κύ-
ριός ἐστι. σίμων δὴ πέτρῳ ἀπαύ-
λας ὅτι ὁ κύριός ἐστι. καὶ ἠποδύτην
διεζύματα τὴν γὰρ γυμνὸς ἦν καὶ ἔ-
βαλεν ἑαυτὸν εἰς τὴν θάλασσαν.

Parquoi le disciple que Iesus aimoit, dit a Pierre, C'est le Seigneur. Quand donc Simon Pierre eut ouï, que c'estoit le Seigneur, il se ceignit de la iuppe, (pource qu'il estoit nud) & se ietta en la mer.

8. Οἱ δὲ ἄλλοι μαθηταὶ τῷ πλοιῳ-
εῖν ἦλθον. οὐ γὰρ ἦσαν μακρὰν
ἀπὸ τῆς γῆς, ἀλλ' οἱς ἀπὸ πηχῶν
ἀλυσσάμενοι συνέρασαν τὴν δίχτυον τὴν
ἰχθυῖαν.

Et les autres disciples vindrent en la navelle, (car ils n'estoyent pas loin de terre, mais seulement environ deux cens coudées) tirant la file des poissons.

9. Ὡς δ' αὖν ἦν ἐβήσαν εἰς τὴν γῆν,
βλέποντων ἀσπρὰς καὶ ψάμω, καὶ
ἄψαμα ὀψιμακάρων, καὶ ἄρτον.

Or quand ils furent descendus en terre, ils virent de la braise mise, & du poisson mis dessus, & du pain.

10. Αἰγὼ αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἐβί-
νατε ἀπὸ τῶν ἰψαρίων ὅν ὀψα-
σατε νυν.

Iesus leur dit, Apportez des poissons que vous avez maintenant pris.

11. Αἰγὼ σίμων πέτρῳ, ἐ ἡ-
κύριος τὸ δίκτυον ὅν τὸ γὰρ. μετὰ
ἰχθύων μακρὰν ἐκτὸς πηχῶν
ἔσπασαν καὶ συνέρασαν ὅταν εἰς
ἰχθυῖαν τὸ δίκτυον.

Simon Pierre monta & tira le fil, plein de cent cinquante trois grands poissons: & combien qu'il y en eust tant, le fil ne fut point rompu.

12. Αἰγὼ αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, δεῦτε,
ἀφιστάμενοι. ἡδὴ δὲ ἐτάλμα τῶν
μαθητῶν ἐξέπαινον αὐτὸν. καὶ τίς αὖ
αἰδότης ὅτι ὁ κύριός ἐστι.

Iesus leur dit, Venez & disciez. Et nul de ses disciples ne soloit interroguer, Qui es tu? sachant que c'estoit le Sei- gneur.

7. Dicite ergo discipulus ille, quem diligebat Iesus, Petro, Dominus est. Simon Petrus cum audisset quia Dominus est; tunica succinxit se (erat enim nudus) & misit se in mare.

Therefore saide he Disciple whome
Iesus loued vnto Peter: It is the Lord.
When Simon Peter heard that it
was the Lord: he girded his coat to
him (for he was naked) and cast him
self into the sea.

8. Alii autem discipuli navigio venerunt (non enim longè erant à terra, sed quasi cubitus ducentis) trahentes rete piscium.

But the other disciples came by ship (for they were not farre from land: being about two hundred cubites) and they drew the net with fishes.

9. Vt ergo descenderunt in terram, viderunt prunas positas & piscem superpositum, & panem.

¶ Toone then as they were come to
land, they sawe hoare coles: & fi b lat,
be there n, and bread.

10. , Dicit eis Iesus, Afferte
de piscibus quos prendidi-
stis nunc.

Jesus said unto them, Bring of the fishes, which ye have now caught.

11. Ascendit Simon Petrus,
& traxit rete in terram, ple-
num magnis piscibus, cen-
tum quinquaginta tribus.
Et cum tanti essent, non est
solum rete.

Simon Peter stepped forth & brake
the net to land / full of great fishes / and
hundredth / fiftie and three: & albeit the
net were so many / yet was not the net
broken.

12. Dicit eis Iesus, Venite, prandete. Et nemo audebat discumbentium interrogare eum, Tu quis es? scientes quia Dominus est.

Jesus saide unto them, Come and
hence. And none of the disciples durst
ask him, who art thou, seeing they knew
we that he was the Lord.

Das XXI. Capitel.

7. Da spricht der Zünger / welchen
Jesus lieb hatte zu Petro: Es ist der
HERR. Da Simon Petrus höret/
daß der HERR war / gürtet er das
Hembd vmb sich / denn er war nacket/
vnd warff sich ins Meer.

Da siqet den Discipel / som Ihesus elste / til
Veder / Der er HÆren. Der Simon Petrus hør-
de / at der vaar HÆren / da giordede hand Skjorten
om sig / thi hand vaar nøgen / oc tastet sig i Haffuet.

8. Die andern Jünger aber kamen auff dem Schiffe/ den sie waren nicht ferne vom Lande/ sondern bey zwey hundert Ellen/ vnd zogen das Netz mit den Fischen.

Men de andre Disciple komme paa Skibet / thi
de vaare ickel langt fra Landet / men ved thu hundredde
alns / oc de indroge Varner med Zistene.

9. Als sie nun austratten auff das Land / sahen sie Kolen gelegt / vndd Fisch darauff / vnd Brodt.

Gom de traadde nu paa Lanbet / saad de Kul
ligge der / oc Gist der paa / oc Brød.

10. Spricht Jesus zu ihnen: Bringet her von den Fischen/ die ihr jetzt gefangen habt.

Ihesus ſaget mit dem Tager hieß auß Sitrene/ der
nu ſinge.

11. Simon Petrus steig hinein/ vnd
zog das Netze auff das Land voll
grosser Fische / hundert vnd drey vnd
fünffzig. Vnd wiewol ihr so viel wa-
ren / zureiß doch das Netze nicht.

Simon Petrus stige de ind/ oc drog Garner paa
Landet fulk aff store Fiske/ hundrede oc tre oc halffire-
die findstue. De alligenet at de vaare saa mange/
sanderrefts dog Garner icke.

12. Spricht Jesus zu ihnen: Komt
vnd haltet das Mal. Niemand aber-
vnter den Jüngern dörrfte ihn fragen:
Wer bist du? Denn sie wußten daß
der HERR war.

Ihesus siger til dem / Kommer / oc gøret maals-
 tid. Men ingen aff disciplene i orde spørte hannem at /
 Hvad est du? Thi der viste at der vaar **HERRN**.

Κapitel 1

7. Tedy křiž Bědlníků ten
křižbož miloval Bědlníků
třem: VAnť gest. Ešimon
paš Petr paš; vřlšsal je VAn
gest / obesišel se sukny (neb byl
nāh) a pusil se na Moře.

Zszel tedy zwolennik on Fro
 zego milował Jezus Piotrów. ;
 Paweł jest, i wstrząsnął Symon
 Piotr że ropan był; przepaszał się
 Eobula (abowiem był nagi) przus
 cił się w morze!

8. Glnj caſt Bredlnijey plaſ
will ſe (neb ne daleko bny ob
břehu/ ale paſo dny Etz Lo
ſet) ſáhnauce o Spš Kybami.

A dnohdy zſſe ſwolennicy
 przyſli w łodzi (bo nie daleko by-
 łoby przegu) ale ſakoby na dnu
 ſe loſiſe) cia gnać ſiec pełna ryb.

9. A kdož vstoupí na břeh/
vzřelí řekavě vhlíj a Rybu
svrchu položenau/ a chléb

Zichat wyśledzyna brzeg/wy-
 kreśli ogień nalożony y ryb sta-
 nim/y chleb.

16. **Wesseln Besiße:** Pri-
nestet; Kyn tterē gte vlowili
nouu

**A rzekł im Jezus: Przynieście
tutaj ryby, i zrobiecie z nich poymak.**

11. Wstaupil Šimon Petr/
a vytáhl Špť na zem/ plnau
rybvelikých/ Sto Padesáte a
tři. Ažkoli gich tak mnoho
bylo/wšak neroztrhla se Špť.

Wspomniał tedy Symon Piotr/
wzagnął się na brzeg pełen wi-
clibrych / którzy było sto pięć
dziesiąt trzy / a gdy ich tak wies-
ła było / nie sądzą się niec.

12. Křesťanům Běhů: Poďte
obědujte. Ale žádný z Běhů
nikdy nešel se ho otázati /
Proto go: vědouce že PÁN
gest.

Coby ten rzekł Jezus: Podjęte są
 obiedwaycie! Nie żniwa żaden
 żmłennikowi pytać go: Tyłko
 1013/ goy: wiedzieli że był pan.

13 הרב דין ישוע ושלח
לחמא וגו' ויהי להו:

Viene dunque Gesù, e piglia del pane, e danno loro, e del pesce similmente.

14 והוא דתלר ובניו
אתחיו ישוע לתלמידיה
כר קם מן בית מיתה:

Questa fu per la terza volta che Gesù si mostrò ai suoi discepoli, risuscitato che fu da morte.

15 בר דין אשתריו אמר
ישוע לשמעון פאפא
שמעון בר יונה רחם אנת
לי יתיר מן הליו אמר לה
אין מדי אנת ידע אנת
דחם אנת לך אמר לה
ישוע רצי לי אמי:

Pero dunque ch'essi ebbero desinato, Gesù dice a Simon Pietro, Simone figlio di Iona, amas tu me più de costoro? Egli li dice, Certo Signore, tu sai che io t'amo. Gesù li dice, Pisci t'amei a quella.

16 אמר לה טוב דתרתין
ובניו שמעון בר יונה
רחם אנת לי אמר לה אין
מדי אנת ידע אנת דחם
אנת לך אמר לה ישוע רצי
לי ערבי:

Di nuovo li dice la seconda volta, Simone figlio di Iona, amas tu me? Egli li dice, Certo Signore, tu sai che io t'amo. Gesù li dice, Pisci la mie pecora.

17 אמר לה ישוע טוב
דתלר ובניו שמעון בר
יונה רחם אנת לי ופריית
לה לבאפא האמר לה
דתלת ובניו דחם אנת לי
ואמר לה מדי פד מרב
אנת דחם אנת אנת ידע
אנת דחם אנת לך אמר
לה ישוע רצי לי בקנתי:

Disce li la terza volta, Simone figlio di Iona, amas tu? Pietro si contristò, che Gesù gli ha uoluto dire la terza volta, Amas tu? Perché li disse, Signore, tu canosci tutte le cose, tu sai che io t'amo. Gesù li dice, Pisci la mie pecora.

13 ויבוא ישוע ויקח את הלחם
ויחן להם וכמו כן את הדגה:

Antique viene Iesus, y toma el pan, y y dales: y ansimismo del pece.

14 וזה שלוש פעמים נראה
ישוע לתלמידיו אחרי שקם
ממתים:

Esta era ya la tercera vez que Iesus se manifestó a sus Discipulos auendo resuscitado de los muertos.

15 וכאשר סעדו את לבחם
אמר ישוע לשמעון כיפה שמעון
בר יונה האוהב אותי יותר מן
האלה אמר לו אף כי אדני את
ידע כי אוהב אנכי אותך אמר
לו רעה את צאני:

Pues como vuieron avantado, Iesus dixo a Simon Pedro, Simon hijo de Iona, amas me mas que estos? Dizele, Si Sennor: tu sabes que te amo. Dizele, Apacienta mis corderos.

16 ויוסף דאמר לו שלית שמעון
בר יונה האוהב אותי אמר לו
אף כי אדני את ידע כי אוהב
אנכי אותך אמר לו רעה את
צאני:

Bueluele a dezir la segunda vez, Simon hijo de Iona, amas me? Respondele, Si Sennor: tu sabes que te amo. Dizele, Apacienta mis ouejas.

17 אמר לו שלית שמעון
יונה האוהב אותי ויעצב כיפה
אמר לו שלית האוהב
אותי ויאמר לו אדני את כל
ידע את ידע כי אני אוהב
אתך אמר לו ישוע רעה את
צאני:

Dizele la tercera vez, Simon hijo de Iona, amas me? Entristecióse Pedro de que le dixesse la tercera vez, Amas me? y dizele, Sennor tu sabes todas las cosas, tu sabes que te amo. Dizele Iesus Apacienta mis auejas:

13. Ἐρχεται ἰησοῦς ὁ ἰησοῦς, ἔλαβεν ὁ ἰησοῦς τὸν ἄρτον, καὶ διένειμε αὐτοῖς, καὶ τὸ οὐ/α/ρον ὁμοίως.

Iesus donc vient, & prend du pain, & leur en baille: & du poisson semblablement.

14. Τὰς ἡδὴ τρίτον ἐφανερώθη ὁ ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὅτι ἔζη ὁ ἰησοῦς ὁ καὶ ὁμοίως.

Ce fut de la 3e. troisieme fois que Iesus se manifesta à ses disciples, après estre resuscité des morts.

15. Ὅτε οὖν οὖν ἦσαν ἐσθίων, λέγει τῷ σιμων πετρου ὁ ἰησοῦς, σιμων υἱε ἰωνα, ἀγαπᾷς με πλεον ὅτις τούτοις; λέγει αὐτῷ καὶ κύριε, σὺ εἶδως ὅτι φι/λῶ σε. λέγει αὐτῷ βίβλα τὸ δέρι/α μου.

Or apres qu'ils eurent disé, Iesus dit à Simon Pierre, Simon fils de Iona, m'aimes-tu plus que ne font ceux-ci? Il lui respondit, Oui: vraiment, Seigneur: tu sais que te t'ame. Il lui dit, P'ai mes a gneaux.

16. Λέγει αὐτῷ πάλιν ὁ ἰησοῦς, σιμων υἱε ἰωνα, ἀγαπᾷς με; ἰγὼ αὐτῷ καὶ κύριε, σὺ εἶδως ὅτι φι/λῶ σε. λέγει αὐτῷ πάλιν τὸ ὁμοίως.

Il lui dit encores de rechef, Simon fils de Iona, m'aimes-tu? Il lui respon-dit, Oui: vraiment, Seigneur: tu fais que ie t'ame. Il lui dit, P'ai mes brebis.

17. Λέγει αὐτῷ τὸ τρίτον, σιμων υἱε ἰωνα, φιλᾷς με; ἐλυπηθη ὁ πέ/τρος, ὅτι εἶπεν αὐτῷ τὸ τρίτον, φι/λῶς με; καὶ εἶπεν αὐτῷ κύριε, σὺ πάντως εἶδως ὅτι γινώσκεις ὅτι φι/λῶ σε. λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς βί/βλα τὸ περὶ βατρί μου.

Il lui dit pour la troisieme fois, Si-mon fils de Iona, m'aimes-tu? Pierre fuit contristé de ce qu'il lui auoit dit pour la troisieme fois, m'aimes-tu? Pourquoi il lui respondit, Seigneur, tu fais toutes choses, tu fais que ie t'ame. Iesus lui dit P'ai mes brebis.

13. Et venit Iesus, & accepit panem, & dedit eis, & piscem similiter.

Iesus then came / and took bread / and gave them / and fish likewise.

14. Hoc iam tertio manifestatus est Iesus discipulis suis, cum resurrexisset a mortuis.

This is now the third time that Iesus sheweth him selfe to his disciples / after that he was risen againe from the dead.

15. Cum ergo prandissent, dicit Simon Petro Iesus, Simon Iohannis, diligis me plus his? Dicit ei, Etiam Domine: tu scis quia amo te. Dicit ei, Palco agnos meos.

So when they had dine / Iesus saide to Simon Peter. Simon sonne of Iona / louest thou me more then these? He said vnto him / Yea Lord / thou knowest that I loue thee. He said vnto him / Seeke my lambs.

16. Dicit ei iterum, Simon Iohannis, diligis me? At ille, Etiam Domine, tu scis quia amo te. Dicit ei, Palce agnos meos.

He saide to him againe the seconde time / Simon the sonne of Iona / louest thou me? He said vnto him / Yea Lord / thou knowest that I loue thee. He said vnto him / Seeke my sheepe.

17. Dicit ei tertio, Simon Iohannis, amas me? Contristatus est Petrus, quia dixit ei tertio, Amas me? & dixit ei, Domine, tu omnia scis: tu scis quia amo te. Dicit ei, Palce oves meas.

He said vnto him the thirde time / Simon the sonne of Iona / louest thou me? Peter was sore because he said to him thirde time / Louest thou me? & he said vnto him / Lord / thou knowest all things: thou knowest that I loue thee. Iesus said vnto him / Seeke my sheepe.

13. Da kommt Iesus nimt das Brodt / vnd gibt's ihnen / desselbigen gleichen auch Fisch.

Da kommer Ihesus / oc iaget Brodet / oc giff / uer dem det / Disligest oc saa Fischen.

14. Das ist nun das dritte mal / daß Iesus offenbaret ist seinen Jüngern / nach dem er von den todten auffstanden ist.

Der er nu den tredje gong / at Ihesus er openbaret saar sine Disciple / efter hand er opstanden fra de Døde.

15. Da sie uun das Mahl gehalten hatten / spricht Iesus zu Simon Petro: Simon Johanna / hast du mich lieber denn mich diese haben? Er spricht zu ihm: Ja HERR / du weisst daß ich dich lieb hab. Spricht er zu ihm: Weide meine Lämmer.

Der de haaffde nu gjort Maaltid / siæter Ihesus til Simon Peder / Simon Johanna / haaffuer du mig tætere / end disse haaffue mig? Hand siger til hannem / Ja HERR / du vedst / at ieg elsker dig. Hand siger til hannem / Seede mine Lam.

16. Spricht er aber zum andern mal zu ihm: Simon Johanna / hast du mich lieb? Er spricht zu ihm: Ja HERR / du weisst / daß ich dich lieb habe. Spricht er zu ihm: Weide meine Schafe.

Hand siæter atter anden gong til hannem / Simon Johanna / elsker du mig? Hand siger til hannem / Ja HERR / du vedst at ieg elsker dig. Hand siger til hannem / Seede mine Saar.

17. Spricht er zum dritten mal zu ihm: Simon Johanna / hast du mich lieb? Petrus ward traurig / daß er zum dritten mal zu ihm saget: Hast du mich lieb / Vnd sprach zu ihm: HERR / du weisst alle ding / du weisst daß ich dich lieb habe. Spricht Iesus zu ihm: Weide meine Schafe.

Hand siæter tredje gong til hannem / Simon Johanna / elsker du mig? Peder bleff bedrøffue / at hand sagde tredje gong til hannem / elsker du mig? De hand sagde til hannem / HERR / du vedst alle ting / Du vedst at ieg elsker dig. Ihesus siger til hannem / Seede mine Saar.

13. Wpfißet Ghejiss / wgal ches a dawal gim / y Kybii 13.

3achym pryzsbi Iesus / y wgal chleb a dawal / tak je y ryba.

14. So giß potkettj wgal se Ghejiss Wlednijsi am sirpui / 13y gest zmrtroshy wgal.

A toć to i tzejt zas dal siem / 3i ec Iesus wolecani som siem / 3oy wgal smartwoch.

15. Tschdu kyß asan poebz. dwah / 3ek Ghejiss Simonowi: Simon Johanna / milugessi mne wiße neßli esto? 3ekli genu: Dwissim Pane / ty wiße / 3et milugi tebe. 3ekli genu: Paszj Berany mē.

Edy potym obiedwili / 3ekli Symonowi Piotrowi / 3y: 3y monti synu Jonášowi / milugessi je mne wiße nyl 3i? A on mu powiedzial: Pane ty wiße / 3et milugi tebe. 3ekli genu: Paszj Berany mē.

16. 3ekli genu podruhē: Simon Johanna / milugessi mne? 3ekli genu: Dwissim Pane / ty wiße / 3et milugi tebe. 3ekli genu: Paszj Berany mē.

3ekli mu 3asie znomo: Symonie synu Jonášowi / milugessi je mne? A zasmuch sie Piotr / 3e mu thrzeć kroć 3ekli: Milugessi mne? A powiedzial mu: Pane / 3y wißt / 3et milugi tebe. 3ekli mu tedy: Paszj Berany mē.

17. 3ekli genu potkettj Esimone Jonášowi / milugessi mne? Wzarmauti se Petr / 3eto / 3e mu 3ekli potkettj / Wsilugessi mne. W odpowēdziel genu: Pane / ty wiße / 3et milugi tebe. 3ekli genu: Paszj Dwce mē.

3achym mu potkettj 3ekli: Symonie synu Jonášowi / milugessi je mne? A zasmuch sie Piotr / 3e mu thrzeć kroć 3ekli: Milugessi mne? A powiedzial mu: Pane / 3y wißt / 3et milugi tebe. 3ekli mu tedy Iesus: Paszj Berany mē.

23

[illegible]

In Verba, in Verba io ti dico. Quan-
do tu eri puerum, et cingens, et nudus
domi tu voleas me quando in arbori-
bus, stenderas le tue manus contra te
cingens, et committas domi tu non volve-
ris.

19. לֵאמֹר וְיִשְׂרָאֵל
 אֵלֶיךָ מִיְּמֵי
 עֲתִיד
 לֵאמֹר
 לֵאמֹר יְהוָה

E questo disse, significando di che
morì egli douera glorificarsi l'aso, E del-
to ch' egli habbe questo la dice. Seguitaroni.

20 ואת בני שמעון נתת
למזבחהו דרתה הוא
יששכר זאת היתה לו
דגפול הוא בחשבונות על
הדיה יששכר ואמר בנדי
בנה מניסם לה:

E Pietro risolvendosi, Veda seguire il
discepolo che l'aveva amato, o quanto an-
cora ne ha una si può (a) nel petto da esso,
e misurar, e misurar che è calmo che in tradisce

21 לְהַזְכִּיר חֵן בְּאַבְנֵי
אֶמֶת לְנִשְׁיָא מִרְי וְרֵגָה
מִנֵּי:

*Pietro dunque Esposto restò, dice il
Libro, Signore e restò, che farà?*

22 מִסֵּד לִי יִהְיֶה אֵל
בְּיָמַי מִלִּפְנֵי יְהוָה
וְלֹא יִשְׁכַּח מִיָּדִי
מִסֵּד לִי מִיָּדִי יְהוָה :

*Io so la dire, Se so voglia ch'ea resti
intra a mano che so vengar: che m'ha tu a
fare? Sepi mi tu.*

כא

וְאָמַר אֶמֶן אֲנִי אֹמֵר לָךְ כִּי הָיִיתָ
בְּחֹדֶר אֲדָמָה בְּתַנְיָה וְהִתְהַלַּכְתָּ
אִיכָה אֲבִיָּה וְאַלִּים הִזְקוּ הַלְקִיעַ
אֶת־יְדֶיךָ וְאַחֵר יֵאָמֹר אֲדָמָה
וְלִיךְ אֶל־אִשָּׁר לֹא תֵאָבֶה :

Decierto decierto tedigo que quando eras mas moco, cenniafte, y yuas donde querias : mas quando ya fueres viejo, estenderas tus manos , y cennirthea otro, y passarteha donde no querrias.

19 וְלֹאֵת אָמַר לְהָגִיד בְּמֶה מָוֶת
 יִכְבֵּד אֶת אֱלֹהִים וּכְאֲשֶׁר אָמַר
 אֶת־חֲדָבְרִים הָאֵלֶּה אָמַר לוֹ
 בֵּית אֲחֵרִי :

Y esto dixo, dando à entender conque muerte sua de clarificar à Dios. Y dicho esto, dizele, figueme.

20 וַיִּתְּחֶבֶר בֵּיתָהּ צִדְקָה אֶת־
 הַחֵלֶמֶד אֲשֶׁר אָהָב יִשׁוּעַ כִּי
 בָּא אַחֲרָיו וְאֲשֶׁר יָשָׁב בְּמִסְכָּה
 עַל־חֲוֹתָיו וַיֹּאמֶר אֲדָנָי מִי זֶה הָיָה
 הַמּוֹסֵר אֹתָהּ :

Buelto Pedro, vee á aquel Discipulo á quien unuia Jesus, que seguia, eique tambien se auia re-
ciitado a su pecho en la Cena, y le auia dicho Sen-
nor, quien es el que te hà de entregar?

2) אִתּוֹ רָמָה בִּיָּפָה וְצֶמֶר
לִישׁוֹעַ אֲדָנָי הִנֵּה הוּא בֹמֶה :

Ansique, como Pedro vido à este, dize à Ie-
sus, Sennor, y este que?

22 אָמַר לוֹ יֵשׁוּעַ הֲלֹם אֶרְצָה
לְקוֹלָתוֹ עַד כִּי אָבֹנָה מֵהָ אֵלֶיךָ
הֵאָה בֹנֵה אַחֲרִי :

Diz-le Jesus, Si quiero que el quede hasta que yo venga, que se retira à ti? figue me tu.

1999

18. Ἀλλὰ αὐτὴ λέγα σοι, ὅτι
ἔστι νεφέλαι, καὶ οὐρανὸς πληθεύει,
καὶ ὕψος νεφελῶν καταβήσεται ἐπὶ τὴν γῆν·
καὶ ὁ ὕψος καταβήσεται ἐπὶ τὴν γῆν.
καὶ ὁ ὕψος καταβήσεται ἐπὶ τὴν γῆν.

En verité, en verité ie te di, quand tu es plus ieune, tu te ceignois, & alors où tu venois : mais quand tu seras ancien, tu celebras tes mains, & va outre de ceindre, & te menera où tu ne voudras pas.

19. Τῇ τ' οὖν εἶπε συμπόσιον ποιῶν
θαύματα διέξασεν τὸν ἦσαν, καὶ τὸ τ'
εἰπὼν ἄνευ αὐτοῦ, ἐκάλει ἦ μαι.

Et cela dit-il signifiant de quelle mort il deuoit glorifier Dieu. Quand i. eut dit cela, il lui dit, Sur-moi.

20. Ἐπισταφείς δὲ οὐ πύτος θ-
βλαπὲν τὸν μαθητὴν οὐ γὰρ παύει-
ται, ἀλλ' ὁ μαθητὴς, ὅς ἐστι ἀπει-
στος ἐκ τῆς οὐκ ἀπορίας ἐπὶ τῇ ἀν-
τιθέσει, ἀλλ' ἵπτα, κούρα, τίς ἐστὶν ὁ μα-
θητὴς οὗτος;

Et Pierre se reconnoissant vid le disci-
ple que Iesus aimoit, qui iururoit : Le-
quel aussi s'estoit encliné au souper sur
l'estomach d'iceulx, & auoit dit. Seigne-
ur qui est celui a qui il doit adueuir de
te reuer?

21. Tān jīnē ē pīnē ⑤ / ēyē
tā jīnē kúnē ēt ⑤ ⑤ ⑤

Quand donc Pierre le vit, il dit à Jesus, Seigneur. Et celui-ci, qu'on

22. Δίγμα αὐτῶν ὁ ἱερῆς, ἐνὶ αὐ
τῷ θύλακι μὲν ἐντὶ ἱεροῦ, τὸ
ἄλλο ἐν τῷ αὐτῷ ἱεροῦ.

Jesus lui dit, Si te veut qu'il demeure jusqu'à ce que je vienne, que es tu à faire / car, lui seul

18. Amen, amen dico tibi, cum esles iunior, cingebas te, & ambulabas ubi volebas, cum autem senueris, extendes manus tuas, & alius te cingat, & ducet quo non vis.

Werdh derich I say unto thee: Wilt thou waiste thou? thou girdest thy self: & waldest whither thou wouldest: but wilt thou be old? thou shalt stretch forth thine hands: and another shall gird thee: and lead thee whither thou wouldest not.

19. Hoc autem dixit, significans qua morte clarificaturus esset Deum. Et cum hoc dixisset, dicit ei, Sequere me.

And thus saith he, signifying by what death he should glorify God. And when he had said this, he saith to him, follow me.

20. Conversus Petrus, vidit illum discipulum quem diligebat Iesus, sequentem, qui & recubuit in cena super pectus eius, & dixit, Domine, quis est qui tradet te?

Then Peter turned about: & saw the disciple whom Jesus loved, following him; which had also leaned on his breast at supper: and he said, Lord, which is he that betrayeth thee?

21. Hunc ergo cum vidisset Petrus, dicit Iesu, Domine, hic autem quid?

When Peter therefore saw him, he saith to Jesus, Lord, what shall this man do?

22. Dicit ei Iesus, Si eum volo manere donec veniam, quid ad te? tu me sequere.

Jesus saith unto him, If I will, he tarjeth till I come: what is it to thee? follow me.

18. Warlich / warlich / ich sage dir / Da du jünger warest / gürtetest du dich selbst / vñnd wandelst wo du hin wolest. Wenn du aber alt wirst / wirst du deine Hände aufstrecken / vñnd ein ander wirdt dich gürten / vñnd führen / wo du nicht hin wilt.

Sandelige / sandelige / Ieg siger dig / Der du raast yng / giordede du dig self / oc vandrede huort du vilde / Men naar du bliffuer gammel / skal du vndrecte dine Hender / Oc en anden skal giorde dig / oc fere dig did / som du icke vil.

19. Das saget er aber zu deuten / mit welchem todt er Gott preisen würde. Da er aber das gesaget / spricht er zu ihm / Folge mir nach.

Men der sagde hand at beteeene / mer huad Dod hand skulde prise Gud. Oc der hand der sagde / siger hand til hanum / Folge mig effter.

20. Petrus aber wandte sich vmb / vñnd sahe den Jünger folgen / welchen Iesus lieb hatte / der auch an seiner Brust am Abendessen gelegen war / vñnd gesaget hatte: HERR / wer ist der dich verräth?

Da vende Peder sig om oc saa den Discipel selde / som Ihesus elstete / hvilcken som oc laa paa hans Brust. Stadueren / oc haffde sagt / HERR / Huo er den / som skal forraade dig?

21. Da Petrus disen sahe / spricht er zu Jesu: HERR / was soll aber dieser?

Der Peder saa denne / siger hand til Ihesum / HERR / huad skal da denne?

22. Iesus spricht zu ihm? So ich wil daß er bleibe / bis ich komme / was gehet es dich an? Folge du mir nach.

Ihesus siger til hannem / Der som ieg vill at hand skal bliffue / indtil ieg kommer / huad kommer der dig ved? Folge du mig effter.

18. Gistē gistē pravim to: bē / došub gsy byt mladšy / o: pašomat gsy se / a chodiyval gsy tam ašy chēl: ale šdyž se žstarāš / vžtāhnejs ruce vve / a glnš tebe opāšē / a poverde tē tam ty nechēse.

Žaprawde žaprawde powse: dam tobie: Gdys mlodšym dyt / přešaso waleš se / y chodiyval dyš chyal / Lecž gdy se žstarāš / rošciagnieš rece ruc / a inycie o: pašē / y przyašēle gdyš nie bēd / žteš chyal.

19. A to poverde / žnamena: ge št craubn Smrti mēl ošla: roiti Beša. A kroyto powē: vēl / fēl genu: Pod ža ninau.

A toč morēl bewāšac mēl Pro: ka šmrtia mēl vriešlic Bešas / A gdy to rēkēš / powieš žal mu: Pod ža mna.

20. Dyratw se Petr / vžtel toho vvednuyka šterēhož mīlowat Iesus / an gde ža ninau šterž odwočwal ža Bešerj na přešch yho / a byt fēl: PA: ne / šdo geš ten šterž tebe žra: diš?

Ledy Piotr obročwšy š: vyzat onego žmolenika / šterego mīlowat Iesus požaš idacgo / a šterysic byl przywieržerz polo: žynā šterliach tego / y mīwil: Pāne šterys žst ten co cš ždra: dšā?

21. Pretež toho šdyž vžtel Petr / fēl š Gežisšowi: Pā: ne / co paš tento?

Ego rēdy gdy vyzat Piotr / rēkēš Jezusowi: Pāne / ten co?

22. Nēšl genu Gežisš: Čhnyli ho tal nechati došubž nepřišdu / co tobt potom š ty pod ža mna.

Powieš žal mu Iesus: J. šlita ches žeby žostal aš przyšel co: žybie do rego: Ty ždž ža mna.

כא

23 ונפקת דנא מלמא
בית אחא דהו תלמידא
לאמאנת נשויצ דין לג
אמר דלא הוה מאת אלא
או צבא אנה דיקרא הוה
עדמא דאחא אנה לך
מא לך:

Et que cette parole se passe entre sa sœur, che quel discipulo non moueroi point, e non moueroi point, che non moueroi point. Si non moueroi point, che non moueroi point. Si non moueroi point, che non moueroi point.

24 הו תלמידא דאסרד
אל הליו פלהיו נאח כתב
הליו ונרציו הו דסרדא
הי סהדותה:

Questo è quel discipulo che rende testimonianza di queste cose, e che l'ha scritto: e sappiamo che la sua testimonianza è vera.

25 אית דין אף אחרותא
סניאא דצבד נשויצ אריו
האלו דנא חבד
מתכתבו הו אף לא הו
עלמא אר דסבד אר
ספק הוה לככתב
דמתכתבין הוה:

Ces sont estranges multe altre cose che Iesus fece, le quali se si scrivessero, non si potria mai contenere in tutti i libri che se ne scrivessero.

שלם אונגליון קדישא
פרהותא דיהוה
אונגליסטא דמלל
יונאית באפסוס:

כא

23 ויצא הדבד הוה בתלמידים
כי התלמיד ההוא איננו מת
ישוע לא אמר לו כי איננו מת
כי אם אם אדעה לקנותו עד
כי אבוא מהאליך:

Salió pues este dicho entre los hermanos, que aquel Discipulo no avia de morir? y Iesus no le dixo, No morira: si no, Si quiero que el quede hasta que yo venga, que sereda á ti?

24 זה הוה התלמיד המעיד על
האלה וכתב את האלה וידענו
כי אמת הוה עדותו:

Este es aquel Discipulo que dá testimonio de estas cosas, y escribió estas cosas: y sabemos que su testimonio es verdadero.

25 והיו גם אחרות אחרות רבות
אשר עשה ישוע אשר אם יכתב
אחת אחת אומר אני
כי כל העולם לא יכול
הספרים היוכלו להכתב אמר:

Item, ay tambien otras muchas cosas que hizo Iesus, que si se escribiesen cada vna por si, ni aun en el mundo pienso que cabrian los libros que se aurian de escribir: Amen.

גשלמה בשורת ישוע המשיח
בן אלהים הנכתבה על ידי
יוחנן המבשר יונית:

κα.

23. 'Εξήλθεν οὖν ὁ λόγος ἐπὶ τοῖς ἀδελφοῖς, ὅτι ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος οὐκ ἀποθνήσκει. καὶ εἶπεν ὁ ἰησοῦς, οὐκ ἀποθνήσκει ἀλλ' ἐὰν αὐτὸς θέλω, μὴ φέρετε ἰσχυροί, ἀλλ' ὡς θέλω.

Or cette parole courut entre les freres, que ce discipule-là ne mourroit point. Toutefois Iesus ne lui avoit point dit, Il ne mourra point: mais, Si ie veuil qu'il demeure iuiqu'à ce le que vienne, qu'en as-tu à faire?

24. Οὗτός ἐστι ὁ μαθητὴς ὁ μαρτυροῦν περὶ τούτων, καὶ γράψας ταῦτα καὶ εἰδόμενος ὅτι ἀληθὴς ἐστὶν ὁ μαρτυροῦν αὐτῷ.

C'est ce discipule là qui rend témoignage de ces choses, & qui écrit ces choses, & nous savons que son témoignage est véridique de boy.

25. 'Ετι καὶ ἄλλα πολλὰ ἔσται ποιήσας ὁ ἰησοῦς, ὧν οὐκ ἔστιν ὅτι γράψωμαι κατ' ἐξῆς, ἀλλ' αὐτὸς εἰπὼν τοῖς ἀποστόλοις καὶ μαθηταῖς, ὅτι οὐ δύναται ὁ κόσμος περιελάβαι τὰς πράξεις τὰς ἡμετέρας.

Il y a aussi plusieurs autres choses que Iesus a faites, lesquelles estz en si petit de point en point, se ne pèse point que le monde mesme peult tenir les livres qu'on e scrivoit, Amen.

Τὸ αὐτὸ ἐστὶν Εὐαγγέλιον κατὰ Ἰωάννην.

23. Exiit ergo sermo iste inter fratres, quia discipulus ille non moritur. Et non dixit eis Iesus, Non moritur, sed, Si eum volo manere donec veniam, quid ad te?

Then went this word abroad among his brethren / y this disciple / should not die. Yet Iesus said not to him / He shall not die: but if I will he shall till I come / what is it to thee.

24. Hic est discipulus ille qui testimonium perhibet de his, & scripsit hæc: & scimus quia verum est testimonium eius.

This is that disciple / which testifieth of these things / and wrote these things: & we know that his testimony is true.

25. Sunt autem & alia multa quæ fecit Iesus: quæ si scriberet per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eo qui scribendi sunt libros.

Now there are also many other things which Iesus did: y which if they should be written every one / I suppose the world could not containe the booke that should be written. Amen.

F I N I S.

23. Da gieng eine rede auß vnter den Brüdern: Dieser Jünger stirbet nicht / Vnd Iesus sprach nicht zu ihm: Er stirbet nicht. Sondern so ich wil / daß er bleibe / biß ich komme / was gehet es dich an.

Da gieng ein Tale vñ iblant Bröderne / Denne Disciple doer ick / oc Iesus sagde ick til hancum / Hand doer ick / Wen om ieg vil / ac hand skal bliffue / ind til ieg kommer / Hvad kommer der dig ved?

24. Dis ist der Jünger / der von diesen dingen zeuget / vñnd hat diß geschrieben / vñd wir wissen / daß sein Zeugnis warhafftig ist.

Denne er den Discipel / som vidner om disse ting / oc seriff dette / Oc vi vide / at hans Vidnisbyrd er sant.

25. Es sind auch vil andere ding / die Iesus gethan hat / welche / so sie solten eines nach dem andern geschrieben werden / achte ich / die Welt würde die Bücher nicht begreifen / die zu beschreiben weren.

Denne ere oc mange andre ting / som Ihesus gjorde. hulle / der som de skulde bescriffues / da ene effter det andet / da ac ter ieg / at Verden skulde icke begribe de Bøger / som skulde bescriffues.

Ende des Euangeliums
S. Johannis.

23. Wyssla řekta mezy bratřmi / Jaby Vědomost ten neměl vmiřeti. Ale řekl ti bō (J. J.) / Jaby neměl vmiřeti: než řekl / Chceš ho tak nechat dokudž nepřijde / co tobě potom?

Atť to slovo vyšlo mezy bratřmi / on zvolenní neměl vmiřeti / ale mu nie řekl Jēsus / Wie vmiřeš / kie testificuješ by sōstal & j přijdeš / co j tobě do teho?

24. Toť geť Vědomost ten / kterjž svědectví vydal o řech / to věřech / a napsal tyto věcy: a víme že pravě geť svědectví vj geho.

Then cōtest on zvolennost ktery svědectví o tych rzeczach / go wy pisał, & wiemy że prawdziwe test świadectwo jego.

25. Geťť pak zagiřē y gi nōch mnoho věřech. Kterjž činil Geťť / a j o negsau jde psān: n: kterjž to kōby mēly wssiet / tny obzvlāstně psāny bñti (mām zato) Jaby tento Svět nemohl řech k něj pfigiti.

Ša teť leťťe wiele (nych rzec) jť kore cymil Jēsus, kore gpy by maily byc wřtřē z osobna spisane / nie ruffe aby y sam świat o gāsał mial ty křiegi / koreby o tym pisano.

Okonawa se Euangelium se
psanť od S. Jana.

ACTA APOSTOLORVM.

SYRIACE,	ITALICE.
EBRAICE,	HISPANICE.
GRÆCE,	GALLICE.
LATINE,	ANGLICE.
GERMANICE.	DANICE.
BOHEMICE,	POLONICE.

Ex

Dispositione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI

דשליחא:

הפלאין א

אנא חבא / קדמא
פכתבא / או
חאפילא / על
פלחין / אילין דשרי מר
ישוע משיחא / למעבד
וקמלפא:

*Nos habbiam fatto il primo rapre-
sentamento o Testimo, di tutte le cose che Iesus
prese a fare & insegnare.*

2 עד / מא לוימא / הו
דבא / אסתלק / מן בית
דבקר / הנה אנו / לשליחא
אילין / דגבא ברוחא / ד

*Infine a quel giorno che fu ritenuto in
carcere, poi ch'egli habbe dato per lo Spirito
santo i comandamenti, a gli Apostoli ch'
egli habbe eletti.*

3 הנו / דאף / הני להון
גפשה / בד / מי מן בית
דחש / באחרתא / סגאחא
בנימין / ארפאין / בד
מתחנא / הנה / להון ואמר
אל מלכותא דאלהא:

*Aiquale, s'era presentato ancor se-
stesso Giamme (doppo ch'egli habbe patito)
in molti segni, apparendo a loro, e parlau-
do del regno di Dio per quaranta giorni.*

4 ופד / אכל / עמהון לחמא
פקר / אנו דמן / אורשלים
ל / נפקדו / אלא יקוון
לשונדא / דאפא / הו
דשמעתון / מני:

*Et habundola rannato insieme, co-
mandò loro che non si partissero di Ieru-
salem: ma aspettassero la promessa del
Padre, laqual voi havete (disse) udita
dante.*

5 דיוחנן / אעמד במי
ואנתון / תעמדון ברוחא
דקידשא / לא בתר / יומתא
סגאחא:

*Perche Gioanni battezzò con ac-
qua, ma voi sarete battezzati con lo Spiri-
to santo di qua a pochi giorni.*

על ידי לוקס מבשר הקדוש:

N

אשפר / הרמשון / על
ללם / ידידיה / ידידי אשר
החל / ישוע / לעשות וללמד / בליתי:

*A Vemos primero hablado, o Theophilo de to-
das las cosas que Iesus començó a hazer y a en-
senhar.*

2 עד / היום אשר בו / לקח וצוה
ללמדיים / אשר בחר / בם ברוח
הקדש:

*Hasta el día que aniendo dado mandamien-
tos por Espiritu Sancto à los Apostoles que esco-
gió, fue recibido arriba:*

3 ואשר להם / הקים אח / נפשו
חי / אחר בעותיו / וממרוניו
באותות רבות / וזרועים / וסגאחא
אלהם ואמר / על / מלכות
אלהם:

*A los quales, despues de aver padecido, se
presentó vivo en muchas pruevas, apparocien-
doles por quarenta dias, y hablandoles del Rey-
no de Dios.*

4 ובקהלם / צוה אותם / לא
למוש / מירושלים / כי / אם
להתעורר / ולקוות / את מלכות
אבי אשר שמעתון / ממני:

*Y juntandolos, les mandó, que no se fuesen
de Ierusalem, mas que esperassen la promessa del
Padre que oystes, dize de mi.*

5 כי / יוחנן טבל במים / ואתם
תטבלו ברוח הקדש / אחרי ימים
לא רבים:

*Porque Ioan à la verdad baptizó en agua,
mas vosotros sereys baptizados en Espiritu San-
cto despues de estos no muchos dias.*

ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ.

ΤΟΝ μὲν πρῶτον λόγον
ἐποίησεν αὐτῷ πάλιν
τοῦ θεοφιλε, ὅτι ἤ-
ξασθαι ὁ ἰησοῦς πάλιν τὸ
ἐν ἐξουσίᾳ.

*Nous avons fait le premier traite,
à Theophile, touchant toutes les choses
que Iesus s'est mis à faire & à enseigner:*

2. Ἀρχὴ τῆς ἡμέρας ἐπιλάμβανος
πρὸς θεοφιλε, διὰ τοῦ πνεύματος
ἁγίου, ὃς ἐξελθὼν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ,

*Jusques au jour qu'il fut receu en
haut, apres avoir donné mandemens
aux Apostres par le Saint Esprit, les-
quels il avoit eueux.*

3. Οἱ καὶ παύσαντες ἑαυτὸν ζῆναι
ἐν τῇ πόλει, ἐν πολλαῖς
σημασίαις δι' ἡμερῶν παραρ-
χουσιν ὅτι αὐτοὶ αὐτῶν, καὶ
λίγους τῶν πρὸς τὴν βασιλείαν τοῦ
θεοῦ.

*Aufquels aussi apres avoir souffert,
il se representa loimeisme vivant, avec
plusieurs approbations, étant veu par
eux par quarante jours, & parlant des
choses qui appartiennent au royaume de
Dieu.*

4. Καὶ συναλίζοντες περι-
γίλει αὐτῶν διὰ παρουσίας μὴ
χαρίζεσθαι. ἀλλὰ περιμένει τὴν
ἐπαγγελίαν τοῦ πατρὸς, ἣν ἠκού-
σατε μου.

*Et les ayant assemblés, leur com-
manda qu'ils ne se departissent point de
Jerusalem, mais qu'ils attendissent la
promesse du Pere: Laquelle, dit il, vous
avez ouie de moy.*

5. Ὅτι ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ἐν
ὕδατι, υἱεὶς δὲ βαπτισθήσεσθαι ἐν
πνεύματι ἁγίῳ ἐν μὲν πολλαῖς ταῖς
ἡμέραις.

*Car Iehan à baptizé d'eau, mais
vous serez baptizés du Saint Esprit,
dans peu de jours.*

APOSTOLORVM.

CAP. I.

Primū quidem sermonem teci de omnibus, & Theophile, quæ cœpit Iesus facere & docere.

Have made the former treatise / of Theophilum / of all that Iesus began to doe / and teach.

2. Usque in diem quæ præcipiens Apostolis per Spiritum sanctum, quos elegit, assumptus est.

Unless the day / that he was taken up / after that he through the holie Ghost / had given commandment unto the Apostles / whom he had chosen.

3. Quibus præbuit seipsum vivum post passionem suam in multis argumentis, per dies quadraginta apparens eis, & loquens de regno Dei.

To whom al so hee presented himselfe alive after that he had suffered / in many infallible tokens / being seene of them by the space of forty dayes / and speaking of those things which appertaine to the kingdom of God.

4. Et convalescens, præcepit eis ab Ierosolymis ne descenderent, sed expectarent promissionem Patris, quam audistis (inquit) per os meū.

And when he had gathered them together / hee commanded them / that they should not departe from Ierusalem / but to waite for the promise of the Father / which he said he had heard of me.

5. Quia Iohannes quidem baptizavit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu sancto non post multos hos dies.

For John in deed baptizeth with water / but ye shall be baptizd with the holie Ghost / within these fewe dayes.

Von der Apostel Geschichte.

Das I. Capitel.

Die erste Rede habe ich / so war gethan / lieber Theophile / von alle dem / das Iesus anfienge / beyde zuthun vnd zulehren.

Den første tale giordet ieg / kære Theophile / om alt det / der Iesus begynte / baade at gøre oc lære.

2. Bis an den tag / da er auffgenommen ward / nachdem er den Aposteln (welche er hat erwählt) durch den heiligen Geist / befehl gethan hatte.

Indtil den tag / der hand bleff optragen / Effter at hand haffde giffen Apostlerne / huilcke hand vdualde / befaling / formedelst den hellig Aand.

3. Welchem er sich nach seinem Leiden lebendig erzeiget hatte / durch mancherley erweisung / vnd ließ sich sehen vnter ien vierzig tage lang / vñ redet mit ien vom Reich Gottes.

Huילcke hand haffde obenbarer sig leffuendis faare effter sin Pine / mer manafoldige bevisninger / oc soed sig seer an dem i fyrretye dage / oc dalsede med dem am Gudj Rige.

4. Vnd als er sie versamlet hatte / befahl er ihnen / daß sie nicht von Jerusalem wichen / sondern warteten auff die verheißung des Vaters / welche ihr habt gehört (sprach er) von mir.

De der hand haffde forsamlet dem / befalede hand dem / At de skulde icke vige fra Jerusalem / men ble effter Faderens loffte / huilcke i haffue hørt (sagde hand) aff mig.

5. Denn Iohannes hat mit Wasser getauft / Ihr aber solt mit dem heiligen Geist getauft werden / nicht lange nach diesen tagen.

In Iohannes dobt med Vand / Men i skulde døbt med den hellig Aand / icke lunge effter disse dage.

Apostolstij.

Kapitola I.

Dromij zagist / Njet otmali gnet / o Theophile / o vssech vssech / tere / zat / Gezijs / tinit / a vlti.

Sprawilem / vtrasse / fleg / Trofile / o vssech / co poczy / nal Iesus czynic / poczy.

2. **A**z do toho dne / w kterem / (vskazuje / Apostolum / strze / Duchu / Swatym / ge / bni / w / woli / wzharu / w / zat / ge / si / :

Az do dne / k / tego / w / ktery / dam / by / roslazanie / Apostolom / przez / Duchu / Swatogo / k / tere / byl / obrat / w / ier / test / k / g / rze.

3. **K**terym / to / v / ok / a / al / sebe / sam / zho / zim / zho / (/ po / swem / v / mu / ceni /) / we / mno / h / sch / du / wo / bi / ch / / k / dy / to / za / k / t / y / de / ci / dn / u / w / ok / a / z / o / w / al / se / gi / m / / a / ml / u / wil / o / Kr / o / l / o / w / si / w / l / Bo / z / i / m / .

Az / o / w / m / si / e / t / e / i / sam / po / c / y / m / g / d / y / byl / v / me / c / z / o / n / i / z / l / a / w / i / t / i / z / r / y / a / w / w / i / e / l / a / n / i / e / w / a / p / o / s / t / o / l / o / w / y / z / n / a / k / o / c / h / / p / r / z / e / z / c / z / e / r / d / i / e / s / c / i / d / n / i / s / i / c / i / m / v / l / a / s / t / a / c / / v / p / o / w / i / e / d / a / n / i / e / t / h / y / c / z / e / c / y / k / r / o / t / e / k / u / k / r / o / l / e / s / t / w / a / B / o / z / i / m / u / n / a / l / e / s / z / a / .

4. **A** / p / o / g / e / d / s / s / o / o / n / i / m / i / / p / r / i / k / a / / z / a / l / g / i / m / / a / b / y / z / G / e / r / u / z / a / l / i / m / a / n / e / e / d / c / a / z / e / l / i / / a / l / e / a / b / y / o / c / k / a / w / a / l / i / z / a / s / t / i / b / e / n / i / D / u / c / o / w / a / / o / k / t / e / r / e / m / g / s / t / e / (/ p / r / a / w / e /) / s / o / s / s / e / l / i / s / t / r / z / e / v / s / i / a /

A / z / e / b / r / a / w / s / t / y / t / e / i / r / o / s / t / a / z / a / l / i / m / a / b / y / m / e / o / o / c / a / z / a / l / i / z / J / e / r / u / z / a / l / e / m / / a / l / e / i / z / b / y / c / z / e / k / a / l / i / o / b / i / m / u / e / D / u / c / o / w / e / y / k / r / o / t / a / s / i / e / s / t / y / s / e / l / i / o / b / e / m / n / i / e / .

5. **N** / e / b / o / J / a / n / z / a / g / i / s / t / e / k / r / i / s / t / / w / o / d / a / u / / a / l / e / w / y / p / o / k / r / e / n / i / b / u / d / e / i / t / e / D / u / c / h / e / m / S / w / a / t / y / m / / n / e / p / o / m / n / o / h / y / c / h / i / c / h / o / d / n / e / c / h / .

A / b / o / w / i / e / m / J / a / n / k / r / z / i / s / t / e / w / o / d / a / / a / l / e / w / y / i / b / e / d / z / i / e / c / i /e / p / o / k / r / z / e / n / i / D / u / c / h / e / m / S / w / i / e / t / y / m / p / o / n / i / e / w / i / e / l / a / t / y / c / h / m / i / .

N

הטו דין פד דקלסין ש
שאלוהי נאמרין זה מן
או פקנה וקנה מפני
אנת מלכותא ליסדיל :

*Non effendi effi ratiati, et domi-
datione dicenti, Signore, restituere no tu in
questo tempo il regno ad Israel?*

אמר להון סגלנא הנת
דילכון הנת למדע ובנא
או ובנא דנאפא סג
בשולטנא דנבשה :

*Es egis diffidore. Non t'appartiene a
Voi conoscere i tempi ne le stagioni, chosi
Padre ha posto ne la sua propria potestade.*

אלא פד תאמא עליכון
רוחא הקודש תקבלון
חילא ותהוון לי סהד
בארשלים ובכלה יהוד
נאף בית שמרון וצורמא
לסופיה פארעא :

*Ma voi riceverete la Virtù de lo Spi-
rito Santo che sopraverà in Voi e sarete
testimoni in Ierusalem, e in tutta la
Giudea e Samaria & infino a l'estremum
de la terra.*

ופד הליו אמר פד חיון
זה אסתלק ועגבא ק
קבלתה נאמכסי מן
עניהון :

*E detto ch'egli habbe queste cose, fu
alito su, vedendo essi: & una nuvola
lo tenu da gli occhi loro.*

ופד חיון רנו בשמון
פד הו אגל הנה אשתכחו
חיון גבריו קומיו לנתהון
בלבשה חבא :

*E mentre che, andando senza egli, essi
stavano a riguardar fissamente, in cielo,
ecco, due homines s'appresentaron loro
distanti in veste bianca.*

נאמדיו להון גברא
גלילא מנא קומיו אנתון
ותיריו בשמון הנה ישוע
האסתלק מנכון לשמון
הכנא נאמא אור מנא
פחיתונתהי דסלק
לשמון :

*Ignati ancor differo. Homines Gali-
lei, che fate voi a riguardare in cielo?
E loro a dire, che ad ve parlandosi e ha-
re un uomo in cielo, coji verra come voi
habete visto andar bene in cielo.*

N

לגל אלח אשר נקחלו יחד
שאלו לו לאמר אדני פאיה עת
תקים את מלכות ישראל :

*Entonces losque se auian juntado le pregun-
taron, diziendo, Sennor, restituyras el Reyno a
Israel en este tiempo?*

ויאמר להם לא נאיה לכם
לדעת זמנים ועתים אשר
שם האב לבדו בשלטון :

*Y dixoles, No es vuestro saber los tiempos o
las sazones que el padre puso en su sola potestad.*

כינאם תקחו את גבורת
רוח הקדש תכתבא אליכם מפדום
ותהיו עד גס בירושלים וגס
בכל יהודה ושומרון ועד קצו
הארץ :

*Mas recibireys la virtud del Espiritu Santo
que vendra sobre vosotros, y sermecheys reli-
gios en Ierusalem, y en toda Iudea, y Samaria, y hasta
lo postrero de la tierra.*

ובאשר אמר את האלה
בראותם נשא ונעלה וענו לקחו
מעניהם :

*Y siendo dicho estas cosas, Viendo lo ellos
fue alçado: y vna nuue lo recibio, y lo quitó de
sus ojos.*

ובהביטם אל השמים
בעלותו והנה שני אנשים קמו
אליהם בבגדים לבנים :

*Y estando ellos con los ojos puestos en el ci-
elo entreranto que el yua heaquí, dos varones se
pusieron junto a ellos en vestidos blancos.*

והפאח אמרו אנשי הגליל מה
עומדים אתם ופבטיים אל
השמים זה ישוע ההעלה ממכם
אל השמים כה יבוא באשר
חיותו לעלות אל השמים :

*Los quales tambien les dixeron, Varones
Galileos, que estays mirando al cielo? este Iesus
que ha sido romado arriba de vosotros al cielo,
ansi vendra, como lo aucys visto yr al cielo.*

N

6. Οἱ μὲν οὖν οὖν συναθροίσαντες ἑπη-
ροῦσαν αὐτὸν λέγοντες· κύριε, εἰ καί
τὸ χροῖον τοῦτο δοτεῖται σοὶ τὸ
βασιλείαν τοῦ ἰσραὴλ;

*Euz donc estas assembles finter-
roguerent, disans, Seigneur, sera ce en
ce temps-ici que tu restabliras le royaume
d Israel?*

7. Εἶπε δὲ αὐτοῖς ἀποκρίσας, οὐχ ὑ-
μῶν ἐστὶν γινώσκειν τὰς χρόνους ἢ τὰς καιροὺς
οὗς πατὴρ ἐστὶν ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ.

*Mais il leur dit, Ce n'est point à vous
de cognoistre les temps ou les saisons
que le Pere a mises en sa propre puis-
sance.*

8. Ἀλλὰ λαμβάνετε δύναμιν ἐκ τοῦ
ἁγίου πνεύματος ἐφ'
ὑμᾶς, καὶ ἐσθίετε καὶ μεθύετε τὸ
πνεῦμα ὡς πάλαι ἐν ὑδατί
καὶ αἵματι καὶ ὡς ἐξέλασθε τῆς
γῆς.

*Mais vous recevrez la vertu du
Saint Esprit venant sur vous & mele-
rez vous-mêmes tant en Ierusalem qu'en
toute Iudee, & Samarie, & jusques au
bout de la terre.*

9. Καὶ ταῦτα εἰπὼν, βλεπόντων
αὐτῶν ἐπὶ τὴν γῆν, ἔειπεν ἡ νύκλα
ἐκ τοῦ αὐτοῦ καὶ ἐξ ἁλμῶν αὐ-
τῶν.

*Et quand il eut dit ces choses il fut
elevé, euz le regardans, & vne nuée le
soustenant semporta de devant leurs
yeux.*

10. Καὶ ὡς ἡ νύκλα εἶπεν αὐτοῖς
τὴν εὐχὴν οὗ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ, καὶ
ἐδοῦ αὐτοῖς δύο περιεσκήσεις αὐ-
τοῖς ἐν ἰσθίῳ λευκοῖς.

*Et comme ils auoyent les yeux fi-
chés vers le ciel, lui s'en alāt, & vici deux
hommes se presentèrent devant eux en
vestemens blancs.*

11. Οἱ δὲ οὖν, ἀνδρες γαλιλαῖοι,
τί ἐστηκατὶ ἐμβλέποντες εἰς τὸν οὐρανόν;
ὁ ἰησοῦς ὁ αἰνολοφθίς ἐφ'
ὑμῶν εἰς τὸν οὐρανόν, ὡς καὶ
ἐπὶ τοῦ αἵματος αὐτοῦ
παραδόχοντες εἰς τὸν οὐρανόν.

*Lesquels aussi dirent, Hommes Ga-
lilees, pourquoy vous arrezlez-vous
regardans au ciel? Ce Iesus-ici, qui a es-
té élevé en haut d'auec vous au ciel,
viendra ainsi que vous savez contem-
plé allant au ciel.*

6. Igitur qui convenerant, interrogabant eum, dicentes, Domine, si in tempore hoc restitues regnum Israel.

When they therefore were come together, they said of him, saying, Lord, wilt thou at this time restore the kingdom of Israel?

7. Dixit autem eis, Non est vestrum nosse tempora vel momenta, quæ Pater poluit in sua potestate.

And he said unto them, It is not for you to know the times, or the seasons, which the Father hath put in his own power.

8. Sed accipietis virtutem superni Spiritus sancti, et eritis mihi testes in Ierusalem, et in omni Iudæa, et Samaria, et usque ad ultimum terræ.

But ye shall receive power of the Holy Ghost when he shall come upon you, and ye shall be witnesses unto me both in Jerusalem, and in all Judea, and in Samaria, and unto the uttermost part of the earth.

9. Et cum hæc dixisset videntibus illis elevatus est: et nubes suscepit eum ab oculis eorum.

And when he had spoken these things, whereas they beheld, he was taken up: and a cloud received him out of their sight.

10. Cumque intuerentur in cælum euntem illum, ecce duo viri assiterunt iuxta illos in vestibus albis.

And while they looked stedfastly towards heaven, as he went, behold, two men stood by them in white apparel.

11. Qui & dixerunt, Viri Galilæi, quid statis aspicientes in cælum? hic Iesus qui assumptus est à vobis in cælum, sic veniet quemadmodum vidistis eum euntem in cælum.

Which also said, Men of Galilee, why stand ye gazing into heaven? This Jesus, who is taken up from you into heaven, shall so come, as ye have seen him going into heaven.

6. Die aber so zusammen kommen waren / frageten ihn / und sprachen: HERR / wirst du auff die Zeit wider auffrichten das Reich Israel?

When he som vore komme tusammen / spurde hannem an / oc saade HERR / Bist du paa denne tid opreth Israelts Rige igen.

7. Er aber sprach zu ihnen: Es gebüret euch nicht zu wissen Zeit oder Stunde / welche der Vater seiner Macht fürbehalten hat.

Hand sagde til dem, Eder ber icke at vide tid eller stund / hvilcke Faderen bevaerd til sin magt.

8. Sondern ir werdet die Krafft des heiligen Geistes empfangen / welcher auff euch kommen wird / und werdet meine Zeugen sein / zu Jerusalem / und in ganz Judea und Samaria / vund bis an das ende der Erden.

Men i skulle anamme den hellig Andz krafft / som skal komme paa eder / Oc i skulle vere mine Vidne i Jerusalem oc i gangte Judea oc Samaria / oc indtil Jordens ende.

9. Vund da er solches gesagt / ward er auffgehoben zusehens / vund eine Wolcke nam ihn auff für ihren augen weg.

Oc der hand dette saade / bleff hand oploffe / at de saae der paa / oc en Sky tog hannem op naar deris øyen.

10. Vund als sie ihm nachsahen gen Himmel fahrend / sihe / da stunden bey ihnen zween Männer inn weissen Kleidern.

Oc der de saae effter hannem / oc hand foer op i Himmelen / see da stode tho Mand høff dem i hvide Klæder.

11. Welche auch sagten: Ihr Männer von Galilea / was sehet ihr / vund sehet gen Himmel? Dieser Jesus / welcher vonn euch ist aufgenommen / n gen Himmel wirdt kommen / wie ihr ihn gesehen habt gen Himmel fahren.

Hvilcke der oc saade / I Mend aff Galilea hur skal i, oc see til Himmelen? Denne Ies us / som er optraagen fra eder til Himmelen / skal komme / lige som i haaffue seet hannem fare til Himmelen.

6. Dni pak fong se doli festli / tazaliho flauce: PAnec / tens toli tas jase namerantso fralo / wsiwon Izrahelste?

A eal ont shedfy sic / pytalé gomowia: PAnie zali w rym cjas / sie nápráwí Erolestwo Izrahel / Rie.

7. Wfelligin: Denit wasse wte / abysse jnalé kasp nechwile / fterez polozyl Dec w mocy swé:

Arcjon rzekl do nich: Wiewa / fte rzecz strac czasy y chwile / Ecos te Dec w swéj wlasnej mocy polozyl.

8. Ale pfismete moe Duchá Swatého pficházegieho na was / a budete mi swédkowé ne toliko w Geruzalém / ale také we wssém Jüdsku y w Samarij / a až do poslednjich končin zemé.

Ale wezmiecie moe Duchá swietego gcy przyjdzie na was / y bedziecie mi swiadkami w Jeruzalem / y we wsszym Judo / y w Samaryji / a do ostatniej czasy.

9. A fong to powédél / ani na to hledél / wshuru wzduw / jengest: a oblať přimai gcy od gegich oší.

A tho rzekl / gcy ont pátrás / lipobnien jest / a oblať porwal go od oczu ich.

10. A fong ja nim hledél do Nebé: A dowa Muží postar / wili se wéblé nich w bylém / rauffe.

A gdy tak pilnie oczy swe po dnożili w niebo / a on stał / oco dowa meżowie thaj staneli przymch w bielych barach.

11. Kteřizto řekli: Muží Galilegští / co stojíte hledj / ce do Nebé? Tento Ezihs / fterez wjat gest od was do Nebé / také přijde / pak widél / gdauchgo do Nebé.

Ktorzy też rzekli: Meżowie Galilej cżyj przyjdzie stoicie pátrając w niebo? Ten Jezus który wzgorem wiet jest od was w niebo / także przyjdzie także widzieli go do czego do nieba.

N

12. וימו פתרו את ירושלים
להיו לארץ שלם מן טברא
דמזקרא דבית ויתא
דאיתיהי על צב ארץ שלם
והריון מנה ארץ שבעה
אסטרון :

Allora essi fene ritornato, in Ierusalem dal monte che si chiama d'Oliueto, alqual e presso d'Ierusalem al cammino d'un sabbato.

13. וימו פתרו דעלו סלקו
להיו לעליתיה הי דהיו
היו פה פטרוס ויוחנן
ויעקוב ואנדראוס
ויפילפוס ונתאומא ומתי
וגבד תלמי ויעקוב בר
תלפי ושמוע וסנצא
ויהודה בר יעקוב :

E come furono entrati dentro, salirono in un monte Iuda, dove si chiama Pietro e Iacopo, e Giuannino & Andreo, Filippo & Tomaso, Bartholomeo & Matteo, Iacopo d'Alfeo, & Simon Zelote, & Iuda frate de Iacopo.

14. הליו פלהו אפחדא
אמיון הו בצלות
פחדא גבש עם נשאוים
מרים אמה דישוע וצ
אחיה :

Tutti questi d'un medesimo animo perseveravano ne l'orazione, e ne i preghi con le donne, & con Maria madre de Iesus, & con fratelli de esse.

15. ובהיו פתחיתא הנוקם
שמוע דאפא מצגרת
תלמידא אית הנו
המו פושא דאנשא
איה מאא וצסריו ואמר :

In questi giorni Pietro levandosi fu nel mezzo de discepoli, (perche quassora una constituzione ussima de circa cento & venter persone) disse.

16. צבדא אחיו ובה הנה
התמלא פהבא איג
דקדום אמר דוקא
דקדום פבומה דדלד
על יהודה הו דהנה
מדבבנא דהנה דאחד
דישוע :

Homines fratelli, es bisognava che l'adempresse questa Scrittura, che lo Spirito Santo habema predetto per bocca de David, parlando de Iuda, che fu guida a quelli che pregaro Iesus.

N

12. אתו הפכו את ירושלים מהר
הזקרא הר הוותים אשר קרוב
אל ירושלים דרך השבת :

Entonces boluieron se a Ierusalem del Monte que se llama el Oliuaz, el qual esta cerca de Ierusalem camino de vn Sabbado.

13. ובה אשר בא אל העיר על
אל העלית אשר בה היו מקוים
ביפה ויעקב ויוחנן ואנדראוס
פילפוס ונתומה בר תלמי ומתי
יעקב בר אלפי ושמועון קנאי
ויהודה בר יעקב :

Y entrados, subieron al cenadero, donde estuan. Pedro, y Iacobo, y Ioan, y Andres, y Philippe, y thomas, Bartholomey & Mattheo, Iacobo de Alpheo, y Simon el Zeloso, y Iudas de Iacobo.

14. כלם התלה היו מעודדים
יחדו בחפלה ובתחנונים עם
הנשים ועם מרים אה ישוע
ועם אחיו :

Todos estos perseverauán vnanimes en oración y ruego con las mugeres, y con Maria la madre de Iesus, y con sus hermanos.

15. ובימים האלה קם ביפה
ביתור התלמידים ויאמר ויה
קהל שמוות יחדו כמו בנה
ועשרים :

Y en aquellos dias Pedro, levantandose en medio de los hermanos, dixo, (y era la compania junta como de ciento y veynte por nombre.)

16. האנשים אחי צריך הנה
להמלא את הכתב הנה אשר
מקדם אמרה דוח הקדש פה
דוד על יהודה אשר הנה
מדריך אותם אשר הפשו את
ישוע :

Varones hermanos, conuino que se cumpliesse esta escriptura, laqual dixo antes el Espiritu Sancto por la boca de David, de Iudas, que fue la guia de los que prendieron a Iesus.

N

12. Τὸ πρῶτον ἐστράψαν πρὸς Ἱερουσαλὴμ ἀπὸ τοῦ ὄρους ὁλίου, ὃ ἐστὶ ἐγγύς τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ ἔχει ὄψιν ὁδοῦ.

Adonc ils s'en retournèrent en Ierusalem de la montagne qu'on appee des Oliuets, qui est près de Ierusalem, le chemin d'un Sabbat.

13. Καὶ οὗτοι ἀσπλῆστοι, ἀνέβησαν εἰς τὴν ὕψος, ἥ ἦσαν καταμεισταις, ὃ, τὸ πρῶτον, καὶ ἰάκωβος, & ἀνδρέας, καὶ ἰωάννης, φιλιππος, & θωμάς, βαρθολαμαῖος, καὶ ματθαῖος, καὶ ἰάκωβος ἀλφαιού, καὶ σίμων ὁ ζηλωτής, καὶ ἰούδας ἰακώβου.

Et quand ils furent entrés, ils monterent en vne chambre haute, en deuenus Pierre & Iacques, Ioan & Andrie, Philippe & Thomas, Bartholomi & Mattheu, Iacques d'Alpheo, & Simon Zelotes, & Iude frere de Iacques.

14. Οὗτοι πάντες ἕως πρὸς σκαρπηρῶντες ὁμοθυμαδὸν τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει, αὐτὴν γυναικῶν καὶ τῇ μητρὶ τοῦ Ἰησοῦ, καὶ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ.

Tous ceux ci perseveroyent d'un accord en priere & oraison avec les femmes, & Marie mere de Iesus, & avec les freres d'icelui.

15. Καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἀναστὰς πῆτερ, ἐν μισθῷ τῷ μαθητῶν εἶπεν, (ὡς πρὸς ὀχλὸν ὁμιλούντων ὁμιλουμένων, αἱ ἑκατὶ ἑξήκοντα.)

Or en ces iours, la Pierre se leua au milieu des disciples (& la estoit assemblee vne compagnie d'environ six vingt personnes) & dit.

16. Ἡ δὲ τις ἀδελφὸς ἰδὲς πληροῦσθαι τὴν γραφὴν περὶ τῶν, ὡς προεῖπεν τὸ πνεῦμα τὸ ὀργίζον, διὰ τοῦ στόματος δαυὶδ περὶ ἰούδα τοῦ ἡγεμῆος ὁδηγῶν τοὺς πλάκωντας τὸν Ἰησοῦ.

Hommes freres, il falloit que ceste Esriture fust accomplie, que le Saint Esprit auoit predite par la bouche de David touchant Iudas, qui a este la guide de ceux qui ont prins Iesus.

12. Tunc reversi sunt Ierosolimam à monte qui vocatur Oliveti, qui est iuxta Ierusalem, sabbathi habens iter.

Then returned they unto Jerusalem / from the mount that is called the mount of Olives / which is next to Jerusalem / containing a Sabbath days journey.

13. Et cum introissent in coenaculum, ascenderunt ubi manebant Petrus & Iohannes, Iacobus & Andreas, Philippus & Thomas, Bartholomaeus & Matthaeus, Iacobus Alphæi & Simon Zelotes, & Iudas Iacobi.

And when they were come in / they went by into an upper chamber / where abode both Peter / and James / and John / and Andrew / Philippe / and Thomas / Bartholomew / and Mattheus / James the son of Alphaeus / and Simon Zelotes / and Judas Iacobus brother.

14. Hi omnes erant perseverantes unanimiter in oratione cum mulieribus & Maria matre Iesu, & fratribus eius.

These all continued with one accord in prayer / and supplication with the women / and Marie the mother of Jesus / and with his brethren.

15. In diebus illis exurgens Petrus in medio fratrum, dixit (erat autem turba hominum simul, ter centum viginti.)

And in those days Peter stood up in the midst of the disciples / & said / (now the number of names that were in one place / where about an hundred and twenty.)

16. Viri fratres, oportet impleri scripturam quam prædixit Spiritus sanctus per os David de Iuda, qui fuit dux eorum qui comprehendunt Iesum.

Ye men and brethren / this Scripture must needs have been fulfilled / which the holy Ghost said by the mouth of David before of Judas / which was guide to them that took Jesus.

12. Da wandten sie vmb gen Jerusalem / von dem Berge / der da heisset der Delberg / welcher ist nahe bey Jerusalem / vnd ligt ein Sabbather weg davon.

Da wende de siq om til Jerusalem frá det Berge / som kaldes Olie bierge / hvilket der er nær haff Jerusalem / oc ligger en Sabbaths veg der fra.

13. Vnd als sie hinein kamen / stiegen sie auff den Gölser / da denn sich enthielten / Petrus vnd Iacobus / Iohannes vnd Andreas / Philippus vnd Thomas / Bartholomæus vnd Mattheus / Iacobus Alphæi Sohn / vnd Simon Zelotes / vnd Iudas Iacobi.

De der de komme ind / stige de op paa loftet / oc bleffue der Petrus oc Iacobus / Iohannes oc Andreas / Philippus oc Thomas / Bartholomæus oc Mattheus / Iacobus Alphæi søn / oc Simon Zelotes / oc Iudas Iacobi.

14. Dife alle waren stets beuelinander einmütig mit beten vnd flehen sampt den Weibern vnd Maria der Mutter Jesu / vnd seinen Brüdern.

Diffe vaare stedte entrectelige til sammen med Ven oc formaenelse / med Quinderner oc Maria Ihesu Moder / oc hans Brodre.

15. Vnd in den tagen trat auff Petrus vnter die Jünger / vnd sprach: (Es war aber die Schare der Namen zu hauffe bey hundert vnd zwainzig.)

De i de dage / traadde Petrus op iblant Diset / vlene / oc sagde / Men Staren ved Massn / vaar til / sammen vnd hundrede oc tuus.)

16. Ihr Männer vnd Brüder / es mußte die Schrifft erfüllet werden welche zuvor gesagt hat der heilige Geist / durch den Mund David / von Iuda / der ein Fürgänger war / derer die Iesum fiengen.

A Mend oc Vgde / Scriffen / sulde fuldfoms / hvilket den heiligh And i forsaade / ved Davids / Mund om Iuda / som vaar deris ledigere / der giede Ihesum.

12. Tedy navrátili se zase do Geruzaléma od horni strany řeky Olivejské / kteráž jest vzdálená od Geruzaléma celi dne gedného.

Tedy sicevsteli do Jeruzalém od gory která zove Olivna / co jest odtá Jeruzalém / táh daleko / ákoby Szábatu dny.

13. A když se navrátili / vstáli do vrchního přiborů domu / kdež přebýval Petr a Jan / Iakub a Ondřej / Filip a Thomáš / Bartholoměj a Matthaus / Iakub Alfeův / a Simon Zelotes / a Judas Iakubův.

A kdy vstáli / vstapili ná sále / kdy mčstali Piotr / y Iakub / y Jan / y Andrey / y Filip / y Thomáš / Bartholomey / y Matheus / Iakub syn Alf. vřow. Symon Zelotes / y Judas Iakubow brát.

14. Ty všickni byli trvale ghegednomy sá na Modlitvě s ženami / a s Marií Matkau Gěššowau / y s Bratřimi.

Et všickny trvali sgodniti s modlitvou y prosbami ženami / y s matkou Iesusowu / y s bratřimi.

15. W těch dnech / powstao Petr y prořekl Bratři / řek: (a byl počet lidí jako sto a dwaděti.)

W týchž tam časích powstao Piotr y prořekl zwolens / řek: (a bylo ich w supie / nánowic tam akoným mly / scitáky slo y dwad jectá.)

16. Muži Bratři / muslo se naplniti Pismu / kteráž prořekl Duch Swátý řze vsa Dawida / o Widawci / kteráž byl wáde těch kteří gijmali Gěšše.

Mějowě bráta / potřežác / sedpło wypelnit pismu / které opowiedział Duch święty przez usta Dawidowe / o Judaszu który był przewodnikiem w drodze do nym co pómali Jezusa.

N

17 מטול דמנא הוה עמו
ואיד-הוה לה בסג-
בתשמשתא הדא :

*Per l'egli era stato messo in nume-
ro con effusioi, & hanuua ottenuto la sua
parte di questa ministratio.*

18 הוה הו דקנא לה
הריתא מו אגרא דחטינתא
ונכל על אפנהי על ארצא
ואתפדור מו מצעתה
ואתאשר כלה גרנה :

*Hoc esse adquisitum in campo per la mer-
cedem de l'iniquitate, & essendoy applicato,
et per il mezzo, & si spartire iusta le sue
mercedi.*

19 והי הדא אתנדער-
לכלהון דצמדון באורשלם
והכנא אתקרנת קריתא
הי בלשנה דאתרא חקל
דמא דאיתנהי תורגמה
קרית דם :

*Ilche e stato noto a tutti quelli che ha-
bitano in Ierusalem: un modo che quel
campo e stato chiamato in la lor propria
lingua, Aceldamah, cioè, campo de sangue.*

20 פתיב ציר בספר-
דמומורא דרנה תהנא
חרבא ועמור לא יהנא בה
יתשמשתא נסב אחרון :

*Impercho egli e scritto nel libro de-
Salom, Sia la sua habitazione deserta, &
non s'ach habbitum essa. Et episcopato
suo pignus vnauro.*

21 וליא הי הביל לכדמו
הליו אבר-הוהו עמו
כהנא וקנא כלה דבה על
נפיק צליו מרו ישרא :

*Bisogna dunque di questi buomini
che hanno contrattato con effusioi, tutto il
tempo che il Signor Iesus habbo tra noi
continua contrattatione.*

22 דאקא מו מצמדיתא
היוחנן עד מא ליצמא
דאסתלק מו לחו יהו
יהו-עמו סתד-
דקממתה :

*Cominciandosi dal battesimo di Gio-
hanni infino al giorno, che partendosi da
noi, fu ascenso in celo, che a qualcuno de
loro sia insieme con noi testimonia de la
sua resurrectione.*

N

17 כ' ונשא דנשו עמנו ונשא
אח-גורל תקהנה חולאת :

*El qual era contado con nosotros, y tenia
fuerte en este ministerio.*

18 וזה קנה את שדה ממכיר
דשעה ויחנק ונפרש בתוך וישפכו
כל-מעיו :

*Este pues adquirió el campo del salario de
iniquidad, y enligando se reventó por medio, y
todos sus intestinos se derremaron.*

19 וידע לכל שוכני-ירושלים בן
אשר נקרא השדה ההוא בלשונם
חקל-דמא וזה הוא שדה הדם :

*Y fue notorio a todos los moradores de Je-
rusalem, de tal manera que aquel campo se ll-
mado en su propia lengua Aceldamah, que es
Campo de sangre:*

20 כ' נכתב בספר תהלים תהי
טידתם נשמה באהליהם אל-
והי יושב ופקדתו יקח אחר :

*Porque esto escripto en el libro de los Psal-
mos, Sea hecha desierta su habitacion, y no ay-
quien more en ella. Ytem, Tome orro su Obis-
pado.*

21 לכן צריך מן האנשים
האלה הנקהלים איתנו בכל עת
באשר בא יצא בן אדונינו
ישוע :

*Conviene pues que de estos varones que han
estado juntos con nosotros todo el tiempo que
el Senyor Iesus entró y salió entre nosotros.*

22 מחל מטבילת יוחנן עד
היום אשר לקח ממנו עד
תקומתו להיו'ת עמנו נחד מן-
האלה :

*Comencando desde el Baptismo de Ioan, ha-
sta el dia que fue tomado arriba de entre no-
stros, vno sea hecho testigo con nosotros de su re-
surrectione.*

N

17. Οτι κατεριθμημένος ἦν πρὸς
ἡμῶν, καὶ ἔλαχε τὴν κληρονομίαν
αὐτοῦ.

*Car il estoit du nombre avec nous,
& avoit receu sa part de ceste admini-
stration.*

18. Οὗτος μὲν οὖν ἐκτῆσθε χω-
ρίον ἐκ τῆς μεσότητος αἰδουσίας, καὶ
πελευθεῖς ἑμὸν ἐκλάκησεν μέρος,
& ἐξέχρησεν πάντα τὰ ἀσλαγχία

*Iceui donc n'estant acquis en champ
de loyer de meschanceté, & n'estant
preoccupé, s'est creue par le milieu, &
toutes les entrailles ont esté espardues.*

19. Καὶ γινώσκοντες ἡμεῖς πάντες ὅτις
καταπαύσονται ἐν ἱερουσαλὴμ, & ἐκ τῆ-
βλῶσαι τὸ χωρίον ἐκεῖνο τῇ ἰδίᾳ
διελέκτω αὐτῷ, ἀκλεσάμενος τῆ-
ν ἐν, χωρίον αἵματος.

*Ce qui a esté cognu de tous les ha-
bitans de Ierusalem: tellement que ce
champ la a esté appelle en leur propre
langage, Hacedama, c'est a dire, Le
champ du sang.*

20 Γίγρεσθ' ἡμεῖς ἐν βίβλῳ ψαλ-
μῶν ὅτι ἡτιτύω ἡ ἱερουσαλὴς αὐτῷ ἐρη-
μος, & μὴ ἔστω ὁ κατοικὸν ἐν αὐτῇ.
καὶ τὸν ὀπισθενῶν αὐτῷ λαῶν
ἐν.

*Car il est escrit au livre des Psau-
mes, Que la denicte soit deserte, &
qu'il n'y ait nul qui y habite. Item, Qu'
en aucte prene son administration,*

21. Ἀπὸ οὗ οὖν ὅτι συναλθόντων ἡμῶν
καθ' ὅσον ἐστὶν πρὸς ἡμᾶς, ἐκ τῆς ὁμο-
θυ καὶ ἐξ ἡμεῶν ἐκλάκησεν μέρος
αὐτοῦ.

*Il faut donc que d'entre ces hommes
qui se sont assembles avec nous tout le
temps que le Seigneur Iesus est allé &
venu entre nous.*

22. Ἀρξάμενοι οὖν ἀπὸ τῆς βαπτί-
σματος ἰωάννου ἕως τῆς ἡμέρας
τῆς ἀπολύσεως αὐτοῦ, ὅτι ἡμεῖς, μαρτυροῦ-
μεν ὅτι ἀσπασαίμεθα αὐτὸν ὡς ἡμεῖς αὐτὸν
ἐκ τῆς ἡμέρας.

*Commencant dès le Baptisme de
Ioan, iusqu'au jour qu'il a esté enlevé
d'avec nous, que quelqu'un d'entre'eux soit
te. mais avec nous de la resurrection.*

CAP. I.

17. Qui connumeratus erat in nobis & sortitus est sortem ministerii huius.

For he was numbred with us / & had obtayned sorteship in this ministerion.

18. Et hic quidem possedit agrum de mercede iniquitatus; & suspensus est pectus mediis, & diffusa sunt omnia viscera eius.

Hee therefore hath purchased a field by the reward of iniquity: and when he had throwen downe his selfe headlong, he brast a iunder in the middes; and all his bowels gush ed out.

19. Et notum factum est omnibus habitantibus Ierusalem: ita ut appellaretur ager ille, lingua eorum, Haeeldama, hoc est ager sanguinis.

And it is knowne unto all the inhabitants of Ierusalem / in so much, that that field is called in their owne language, Haeeldama: that is, The field of blood.

20. Scriptum est enim in libro Psalmorum, Fiat commoratio eorum deserta, & non sit qui habitet in ea. Et episcopatum eius accipiat alter.

For it is written in the booke of Psalmes: Let his habitation be voided: and let no man dwell therein: also, Let another take his charge.

21. Oportet ergo ex his viris qui nobiscum sunt congregati, in omni tempore quo intravit & exiit inter nos Dominus Iesus.

Wherefore of these men which have accompanied with us all the time that the Lorde Iesus was conversant among us.

22. Incipiens à baptismo Iohannis usque in diem qua assumptus est à nobis, testem resurrectionis eius nobiscum fieri unum existis.

Beginning from the baptisme of Iohn unto the day that he was taken up from among one of them he made a witnes with us of his resurrection.

Das I. Capitel.

17. Denn er war mit uns gezehlet / vund hatte diß Ampt mit vns überkommen.

Er hand vaer salb mit off / & haßte anammet desse Embede mit off.

18. Diser hat erworben den Acker vmb den ungerechten Lohn / vnd sich erhengt / vnd ist mitten enßwen geborsten / vnd all sein Eingeweide außgeschütt.

Denn er forhuerschede Ageren for den merckeliche son / & hengde sig / & brast mit ichu / & alt hans Inuol vdueldie.

19. Vnd es ist kunth worden allen / die zu Jerusalem wohnen / also / daß derselbige Acker genennet wirdt auff ihre Sprache / Haeeldama / das ist Blutacker.

De der er kühn glori saar alle / som bi i Jerusalem / saa / at den samme ager saldis paa deris Raal / Haeeldama / der er en Blodager.

20. Dennes stehet geschrieben im Psalmenbuch: Ire behausung müsse wüst werden / vnd sey niemand der darinnen wohne. Vnd sein Bistumb empfahe ein ander.

Er der staar sereffuic i Psalme bogen / Deris Wolg skal blisueode / & der skal ingen vere som der vdi skal bo / Do en anden skal tage hans Biscops danc.

21. So muß nun einer vnter diesen Männern / die bey vns gewesen sind / die ganze zeit über / welche der HErr Iesus vnter vns ist auß vund eingegangen.

Saa skal nu en aff disse Mend / som haßte vereer hoff off / den ganckle tid offuer / der vor HERR Iesus gic vdi ind hoff off.

22. Von der Tauffe Iohannis an / biß auff den Tag / da er von vns genommen ist / ein Zeuge seiner Auferstehung mit vns werden.

Fra Iohannis Daab / indal den tag / der hand bleff tagen fra off / vere te Bidne til hans opstandelse mit off.

Capitola I.

17. Kierpž byl pšlčen p nām a byl došel Loju pošuhová; ni rohošo.

Abomemci byl polčion mieu dy nos / y došal byl čjajšči tego vzeđu.

18. A on zagistě obdržal pole ze mzdy nepravosti / a oběš se / rozpuš se na drož / y vnyšidla se všická šickava geho.

A pzetoj on došal byl koley ž nař mni zloščivogo / a očiščitě šy sierošpuš sičnā polj / y vvyplj nely rževā tego.

19. A to znāmo včiněno gest všem pšebhwažičm v Jeruzalēmě: tak že gest nazvāno pole to Jazyčegich Acheledeinacn, to gest / Pole krvě.

A tak to gest v pšyřim mieu ščičim v Jeruzalēm / tak iž nāš zvāno pole ono vlašnym ič ržy / Kiem Ačeldama to gest Polu krvě.

20. V sāno gest zagistě v knižach Zalmovšč: Vudi pšibpik geho pušš / a nebud v doby pšebpval v něm. A bi stupšvoj geho mezm ginš.

Abomtem nāpřano v Ršes gach Psalmov: Nlečay bežte mtešā nte tego opuščione / a nleč nlečie bežte koby v m mtešal / y pzetojenšvo te mtešay meymie drugi.

21. Protož i čch mužm (kterž) gsa s nām obcowall po všicki čas / v něm pšebpval mezm nām Pān Ščijš.

A tak potřebā z tych mšo v krotiv ščznām zlačytrpo v pšyřč thm čjā / tak Pān Iesus špawomā vřad švoj mtežy nām.

22. Počaw od křtu Janova až do dne v kterknižto vzat gest od nšo) muž geden švedš kem bžij s nām vřčijščenš geho.

Počaw šy od křtu Janova / go / a z do tego dne v křtoy te vřčičko gozje od nās / aby leden z nich byl znām: a vřčičar žmarč vřch vřčānā tego.

N

23. ואקיימו תרין ליוסק
דמתקרא בר שבת
דאשתמי יוסתוס
למיתנא:

*Allora effecce constitutum duo, cioè
Ioseph chiamato Barsaba, che per soprano-
me si chiamava Iusto, & Mattheo.*

24. וכד צליו אמרו אנת
מדינא ידע בדלכותא דכל
תוא חד מינא דקבא אנת
מו חליו תרין:

*Et faciendo oratione dixerunt, Signori,
tu che conosci cuore di tutti, mostra qual
di questi duo tu habbia eletto.*

25. והו יקבל פסגא ד
דאשתמינא וסליחיתנא
דמדינא ברוך יהודא דואול
לה לאתרה:

*A pigliar la sorte da questo ministere,
e apostolato, da qual d'uno o cadde
per andar sene al luogo suo.*

26. וארמיו פסגא וסלקת
למיתנא ואשתמי עב חר
עסר שליחא:

*Poi gettarono la sorte loro, e cadde la
sorte sopra Mattheo, e fu aggiunto al nu-
mero de gli undici Ap-
stoli.*

ב

1. וכד אתמלין יומינא
דפנטקוסטא דכד פניסין
היו כלהון אבתנא:

*Quando p-
fuso venuto il giorno de la
Pentecoste, erano tutto d'uno accordo in
meda, uno luogo.*

2. הוה מו שליחא בון
שמיא קלא איד דהוה
עיוותא ואתמלין הוה
מנה פלה ביותא הו דבא
יתבין היו:

*Et in die subbito se fecit un suono dal
cielo, come d'un forte vento impetuosa-
mente mouito, e riempio tutto la casa do-
mo essi erano a sedere.*

3. ואשתמי להון לשגא
דמתפלגין הו איד גורא
ויתבו על הד הד מנהיו:

*Et apparessero loro de la lingua sp-
ritu, came al fuoco, e posoronsi sopra cias-
cuno d'elli.*

4. ואתמלין כלהון ביותא
דקודשא באקבא הו
לממלא בלסן דשן איד
בא דהוה יתב הוה להון
לממלא:

*E essi furono tutto ripieni da Spirito
santo, e cominciarono a parlare in diuer-
se lingue, secunda que lo Spirito dante
lora paraua.*

N

23. ויעמידו שני אנשים את
יוסף הנקרא בר שבת וגם
צדיק ואת מתתא:

*Y fennalaron a dos: a Ioseph, que se llama
Barsabas, que tiene por sobrenombre el Iusto, y a
Matthias.*

24. ויחפלו לאמר יהוה אנת
הוא תבחר לבית כלם תבחר
תמים ותגידה נא את אחד
אשר בהרף בו משניהם:

*Y orando, dixerunt, Tu sennor, que conoces
los coraçones de todos, muestra qual escoges de
estos dos.*

25. לקחת את גורל כהנה הוה
והמשלח מאשר סר יהודה
ללכת למקומו:

*Para que tome la suerte de este ministerio, y
del Apostolado, del qual rebello Iudas por yrse
a su lugar.*

26. ויתנו גורלם ויפול הגורל
על מתתא ונבחה את עשתמי
עשר תלמידים:

*Y pusieron les las suertes y cayó la suerte sobre
Matthias, y fue contado con los onze Apostoles.*

ב

1. ובהמלא את יום החמשים
יום ויהיו כלם גקוהלים יהיו:

*Y como se cumplieron los dias de las Siete
semanas, estauan todos vnanimemente juntos.*

2. ותהי פתאם משמים שאון
כמו רוח קדים עלה והמלא את
כל הבית אשר ישבו בה:

*Y de repente vino vn estruendo del cielo co-
mo de vn viento vehemente que venia con impe-
ru, el qual hinchio toda la casa donde estauan
sentados.*

3. ונראה להם לשונות נפלגות כמו
אש כי ישב על אש אש מהמה:

*Y aparecieron les vnas lenguas repartidas co-
mo de fuego, que se assió sobre cada vno de ellos.*

4. ומלאו כלם ברוח הקדש ויחלו
לדבר בלשונות אחרות כאשר
נתן להם הרוח להביע:

*Y fueron todos llenos de Espiritu Sancto, y
començaron a hablar en otras lenguas, como el
Espiritu Sancto les daua que hablasen.*

א.

23. Καὶ ἵστησαν δύο, ἰωσήφ τὸν κα-
λέμενον βαρσαβὰς, ὃς ἐπικλήθη
ἰστὸς, καὶ ματθίαν.

*Lors ils en presenterent deux, alla-
ment Ioseph appelé Barsabas, (qui estoit
sur nomme Iuste) & Matthias.*

24. Καὶ πρὸς ἀλλήλους εἶπον,
συ κύριε, καὶ δογῶμεν πᾶσι τοῖς ἀ-
νθρώποις ἐν τῷ τόπῳ ᾧ δὴ σὺ εἶπας,
οἱ ἐκλεῖξαι.

*Et on priant dirent, Toy Seigneur,
qui cognois les cœurs de tous, monstre
lequel de ces deux tu as esleu.*

25. Λαβὼν τὸν κλήρον τῆς ἀποστο-
λίας πάντες ὁ δόξαλας, ἐξ ἧς πα-
ρεβήκαμεν παραβῆκαμε εἰς τὸν τό-
πον τὸν ἰδίον.

*Afin qu'il prene la part de ce mini-
stere & Apostolat, dont Iudas s'est de-
tourné pour s'en aller en son lieu.*

26. Καὶ ἔδωκαν κλήρον ἀντὶ τοῦ, καὶ
ἐπεσὶν ἐκ τῶν ὀντων ματθίαν, καὶ
συνηκαταψαφίσατο μετὰ τοῦ ἑδωκα
δοδεκάλογου.

*A donc ils jetterent le sort d'iceux:
& le sort cheux sur Matthias, qui d'en
commun accord fut mis au nombre de
onze Apostres.*

Κ Ε Φ Α Λ. Γ.

Καὶ ἐν τῇ συμπληρῶσθαι τῆς
ἡμέρας τῆς πεντηκστής, ὡς ἦσαν
ἀπαντες ὁμοθυμαδὸν ἐν τῷ αὐτῷ τό-
πῳ.

*Et comme le iour de la Pentecoste
s'accomplissoit ils estoient tous d'un
accord en vn mesme lieu.*

2. Καὶ ἐγένετο ἄφην ἐν τῷ ἑσθ-
εῖ καὶ ὡς τὸ φερόμενον πνοῆς
βλασας, καὶ ἐπλήρωσεν ὅλον τὸν οἶ-
κον ὃν ἦσαν καθήμενοι.

*Lors soudainement il se fit vn son
du ciel comme d'un vent qui soufflent
vehement, lequel remplit toute la mai-
son où ils estoient assis.*

3. Καὶ ὡφθησαν αὐτοῖς ὁμομε-
τρῶσαι γλῶσσαι ὡς ἡ πύρε, καὶ
ἐκάθιστο πᾶς ἕκαστος αὐτῶν.

*Et leur apparurent des langues de-
parties comme de feu, & se posar sur vn
chacun d'eux.*

4. Καὶ ἐπλήσθησαν αὐτοὶ πνεύ-
ματος καὶ ἤρξαντο λαλεῖν ἑαυτοῖς
γλῶσσαις, καθὼς τὸ πνεῦμα ἰδοὺς αὐτοῖς δοκεῖ
να λαλῇ.

*Dont ils furent tous remplis du
Saint esprit, & commencerent à par-
ler langages estranges, aussi que l'Esprit
leur donnoit à parler.*

ד

5. אית הנה דין גברא
דעמדון באורשלים דחלון
מן אלהא יהודיא מן כל
עממא דתחת השמים :

*Et erant de Gudea che habitavano
in Ierusalem, homines de tutte le na-
tione che son sotto el cielo.*

6. ופד הנה הלא הו פגש
פלה עמא ואשפתגש מטול
השמע הנה אנש אנש
מנהון דממלכון הו
פלשגיהון :

*Et essendo questa gente concen-
ta se la moltitudine, e rimase confusa : per-
moche ciascuno gli Gudea parlava nel suo
proprio linguaggio.*

7. תהירין הו בלהון
ומתדמיון פד אמרין חד
לחד הלון בלהון
דממלכון לא הא גליליא
אנון :

*E tutti stupivano, e maravigliavano-
si, dicendo fra loro, Ecco, tutti costui che
parlano, non son eguale Galilei?*

8. איכנא חנו שמעין חנו
אנש אנש דשנה דבה ילדון
חנו :

*E come gli Gudea ciascuno da noi par-
lare nel proprio linguaggio, meglia mai
siamo nati?*

9. פרתניא ומדיא
ואלביא נאלין דעמדון
בית נהרון יהודיא
וקפדוקנא נדמן אתרניא
דפגטוס דהאסיא :

*Parthos, y Medos, y Elamites, e che habi-
tano in la Mesopotamia, e in la Gudea
e Cappadocia, Pontus, e Asia.*

10. נדמן אתרניא דפרוגיא
ודבמפוליא דמציא
דאתרניא דלובא
דקריבין לקורינא ואילין
ראתו מן רהומא :

*Phrygia, y Pamphilia, Egypto, e in la parte
de la Libia, che e presso a Cirene, e fore-
stieri Romani.*

11. יהודיא וגירנא נדמן
הריטא דערבנא הא שמעין
חנו דממלכון פלשגין דילון
תדמרתה דאלהא :

*Gudea ancora a Profeti, Cretesi, e
Arabi: noi gli Gudea parlar ne la nostra
lingua la cose magnifiche de Dio.*

ב

5. ויהיו בירושלים שוכנים
יהודים אנשים חסידים מכל
הגוים אשר תחת השמים :

*(Moravan entonces en Ierusalem Indios va-
riones religiosos de todas las naciones que estan
debaxo del cielo.)*

6. ונבאשר גהיה קול הוה ויקהל
רב העם וחתבלע חכמתם כי
שמעו איש איש כי בלשונו
מדברים המה :

*Y hecho este estruendo, juntose la multitud
y estavan confusos, porque cada vno los oya hab-
lar su propria lengua.*

7. ויבהלון ויתמהו לאמר איש אל
רעהו הנה הלא אלה המדברים
כלם גלילים המה :

*Y estavan todos attonitos, y maravillados,
diziendo los vnos a los otros, Vays, no son Gala-
licos todos estos que hablan?*

8. ואיכנת אנחנו שומעים איש
איש באותה הלשון אשר נולדנו
בה :

*Como pues los oymos nosotros hablar ca-
da vno en su lengua en que somos nacidos?*

9. אנשי פרת ומדי ועילם
והשוכנים בארם נהרים
ביהודה ובפתור אלסר והאסיא :

*Parthos, y Medos, y Persas, y los que habita-
mos en Mesopotamia, en Iudea, y en Cappadocia
en el Ponto, y en Asia.*

10. ופרוגיא ופמפוליא מצרים
וגבולי פוט אשר אל קיר וגרים
מרהומא :

*En Phrygia, y en Pamphilia, En Egypto, y en
las partes de Africa que esta de la otra parte de
Cyrene, y Romanos estrangeiros.*

11. יהודים וחושבים כרתים
וערבים גנחנו שומעים אותם
למלל בלשונותינו אחר-דולות
אלהים :

*Y Indios, y convertidos, Cretenses, y Ara-
bes, los oymos hablar en nuestras lenguas las
marauillas de Dios.*

ג.

5. Ὡς δὲ ἐν ἱερουσαλὴμ παρῶ-
ντων ἰσθαιον ἀνδρες ἐκ παντὸς
δοτὸ παντὸς ἐθνὸς ὡς ὑπὸ τοῦ οὐ-
ρανοῦ.

*Or avoit-il des Juifs sejournant en
Ierusalem, hommes de tous, de toute
nation qui est sous le ciel.*

6. Γαυόμενοι δὲ τῆς φωνῆς τοῦ-
της συναλθῆτε καὶ καθύστε ἐπεὶ οὐκ
ἴσθη, ὅτι ἕκαστος ἐκ ἐκαστοῦ τῆς ἰδίας δια-
λέκτου λαλοῦνται αὐτοῖς.

*Après donc que le bruit en fut fait,
vue multitude vint ensemble, laquelle
fut tout estonné, pourtant qu'en cha-
cun les oyoyt parler en son propre lan-
gage.*

7. Ἐξίσταντο δὲ πάντες καὶ ἰσθῶ-
ντες, λέγοντες πρὸς ἀλλήλους, οὐκ
ἰδοὺ πάντες ἀπὸ ἐκαστοῦ λαλοῦν-
τες γαλιλαῖοι;

*Donc tous estoient estonnés, & res-
merveilloient, disant l'un à l'autre: Voi-
ci tous ceux ci qui parlent, ne sont ils
pas Galiléens?*

8. Καὶ πάντες ἡμῖν ἀκούοντες ἑα-
στε τῆς ἰδίας διαλέκτου ἧς ἐσμὲν
ἐγγενεῖς ἡμῖν;

*Comment donc en chacun de nous
les oyons nous parler en nostre propre
langage, auquel nous sommes nés?*

9. Πάρθοι καὶ μέδοι καὶ ἐλαμίται,
καὶ οἱ κατοικοῦντες τὴν μεσσητο-
μίαν, ἰουδαῖοι καὶ οἱ κατοικοῦν-
τες τὴν περσίαν, καὶ τὴν ἀσίαν.

*Parthians, & Medians, & Elamites,
& nous qui habitons en Mesopotamie,
& en Iudet, & en Cappadocce, Pontus &
Asie.*

10. Φρυγῖαι καὶ πᾶσι περιφωλίαι,
αἰγυπτῖοι καὶ οἱ μέγιστοι τῆς λιβύης καὶ
καὶ κυρίως, καὶ οἱ ὀπίσθησεντες
παρμαῖοι.

*Et Phrygie, & Pamphylie, en Egy-
pte, & parties de Libye, qui est à l'en-
droit de Cyrene, & nous qui nous te-
nons à Rome.*

11. Ἰουδαῖοι καὶ οἱ προσκυλισσάμε-
νοι καὶ ἀραβες, ἀκούοντες λαλοῦ-
νται αὐτοῖς τῆς ἑαυτῶν γλῶσ-
σης τῇ μεγάλῃ τοῦ θεοῦ.

*Tant Juifs que Proselytes, Cretains
& Arabiens, nous les oyons parler cha-
cun en nos propres langues les choses ma-
gifiques de Dieu.*

5. Erant autem in Ierusalem habitantes iudei, viri religiosi ex omni natione quae sub celo est.

And there were dwelling at Jerusalem Jewes: men that feared God: of every nation vnder heauen.

6. Facta autem hac voce conuenit multitudo, & mente confusa est, quoniam audiebat unusquisque lingua sua illos loquentes.

Now when this was said: the multitude conuerged: and were astonished: because that every man heard them speak his owne language.

7. Stupebant autem omnes, & mirabantur, dicentes: Nonne, ecce, omnes isti qui loquuntur, Galilaei sunt.

And they wondered all: and marvelled: saying among themselves: These helpe are not all that which speake of Galilee.

8. Et quomodo nos audimus unusquisque linguam nostram, in qua nati sumus?

How then heare we every man our owne language: wherein we were borne?

9. Parthi, & Medi, & Aelamitae, & qui habitant Mesopotamiam, Iudaeam, & Cappadociam, Pontum, & Asiam.

Parthians: & Medes: & Elamites: and the inhabitants of Mesopotamia: & of Iudaea: & of Cappadocia: of Pontus: and Asia.

10. Phrygiam, & Pamphiliam, Aegyptum & partes Lybiae, quae est circa Cyrenen, & aduentu Romani.

And of Phrygia: & Pamphilia: of Egypt: and of the partes of Libia: which is beside Cyrene: and strangers of Rome.

11. Iudaei quoque & Proelyti, Cretes, & Arabes, audimus eos loquentes nostris linguis magnalia Dei.

And Jewes: and Proselytes: Cretes: and Arabians: we heard them speak in our owne tongues the wonderfull wordes of God.

5. Es waren aber Jüden zu Jerusalem wohnend: die waren Gottsfürchtige Männer: auß allerley Völk: das vnter dem Himmel ist.

De der vaare Joder beendis i Jerusalem de vaare Gudsfruchtige Mēd: auff allehande Völk: som er vnder dem Himmelen.

6. Da nun die stimme geschach: kam die menge zu sammen vnd wurden verfürcht: denn es höret ein jeglicher: daß sie mit seiner Sprache redten.

Der denne rest nu stede: som Almuen rissamen: oc de bleffue vnderfürcht: Thi huer harde der: at de saledede der hans Maal.

7. Sie entsakten sich aber alle: verwunderten sich: vnd sprachen vntereinander: Sihe: sind nicht dise alle die da reden: auß Galilea?

De forserbedis alle: forundrede sig: oc sagde til huer andre: See: ere icke alle disse: som tale aff Galilea.

8. Wie hören wir denn ein jeglicher seine Sprache: darinnen wir geboren sind?

Huorledis høre vi da: huer sit Maal: som vi ere fødte vdi?

9. Parther vnd Meder: vnd Elamiter: vnd die so wir wohnen in Mesopotamia: vnd in Judea: vnd Cappadocia: Ponto vnd Asia.

Parther: oc Meder: oc Elamiter: oc vi som bo i Mesopotamia: oc vdi Iudaea: oc Cappadocia: Ponto oc Asia.

10. Phrygia vnd Pamphilia: Egypten: vnd an den enden der Lybien bey Cyrenen: vnd Außländer von Rom.

Phrygia oc Pamphilia: Egypten: oc mod Lybie ende haff Cyrenen: oc Vdsendinge aff Rom.

11. Jüden vnd Jüdengeossen: Creter vnd Araber: wir hören sie mit vnsern Zungen die grossen Thaten Gottes reden.

Joder oc Jodernis Tilhengere: Creter oc Araber: Vi høre dem tale Guds store vnderlige Gerninger: med vore Tunger.

5. V byli w Jeruzalem mēstā: lacy żydowie: ludzie bogobojni: ze wszęgo narodu tycy ktorzy są pod niebem.

A byli w Jeruzalem mēstā: lacy żydowie: ludzie bogobojni: ze wszęgo narodu tycy ktorzy są pod niebem.

6. A tdyż se stal ten hlas: ssslo se mnożyli: a na mōsli imāmeno gē: neb ge sypsal ge: denkażdy: ani mluwi: pażyfem gcho.

Gdy sie tedy tħa wstał: wsszesł: zbieżalo se mnostwo lct: i p: ystalo se w nich zāmięślanie: i cħ: zdy sypsal wlasnym sypm: i zypis: uo any mowiac.

7. V bāli se wssocni: a di: wili se spoli: fcauce mejo se: bau: Wssak on tito wssocni: licni: mluwi: Galilejski: gsa?

A wumieśali se wssy: i: a: dżiwowali se mowiac: icħ: do: drugich: Jaki to ci wssy: ktorzy: z mowia: me: Galilejscy?

8. A tħeraz: ni sssłħine ge: denkażdy: pażyf: swiż: w fty: rħni: għine: zrodili?

Jakożmy tedy slyħimy: w nich: każdy: swoy: wlasny: i: z: w fty: meħmy: se: zrodzili?

9. Partsi: a Medsi: a Elamisi: a fctni: pħbwa: gi: w Mesopotamii: w Iudoi: strou: a w Kapadoci: w Pontu: a w Azii.

My Parthowie: Medowie: w Elamitowie: y fctny: mēstāmy: w Mesopotamii: w Iudzie: w Kapadocyi: w Pontie: y w Azii: iey.

10. W Frgii: a w Pamphili: w Egipcie: a w fctnāch: Libie: tħeraz: ge: w fct: Cyrenu: a hosi: Azymant.

w Frgii: w Pamphili: w Egipcie: y w fctnāch: Libii: tħeraz: ge: w fct: Cyrenie: y my: pħy: chodā: fct: Azymscy.

11. Zide: a wnowina: Wssu: obrācenii: Krejsi: a Arabi: ssi: sssli: għine: ge: ani: mlu: wi: pażyf: nassomi: w fct: w fct: Bōfi.

Żydowie: y wnowina: Żydostwa: pħy: łamāci: Krejsi: y my: Arabi: ssi: slyħimy: se: mowiac: wssy: meħmy: zact: z fct: o Bogu.

ב

12. מחדמדין הוויין כ
בקהון ותנידיו פד אמרין
חד לחד דמנא חי הדב
צבונתא :

*Tutti dunque stupivano, e mara-
vigliavano dicendo l'un all'altro, Che vuol
dir questa.*

13. אחרתא דיו ממדין
הוויין פד אמרין דליו
מאדיתא אשתיונריו :

*Altri facendosi beffe, dicevano,
Coffer son pieno di mosto.*

14. ובתר דו קם שמעון
באפא עם חד
שליחין וארים קלה נאמר
להון צבונתא יהודי
וכלהון דעמדין באורשלים
הדא תמידע לבון וביתו
מלי :

*Ma Pietro che stava li con li cenderi,
alzò la sua voce, e parlò loro, dicendo,
Eumanae cenderi, e voi tutti che habite-
te in Ierusalem, fiammo vora questa, o dare
credetia a la mea parole.*

15. לא גיר איכבנא
דאנתון סכרין הליו רניו
דקא עדמא להשא תלת
אניו שעי :

*Perche coffer non fiamo ebbri, como
voi pensate, e couoscia che egli è la terza
hora del giorno.*

16. אל לא דבנא
דאמידא ביואל גבא :

*Ma questa è quel che è stato detto per
el Profeta Joel.*

17. יהיא ביימיתא דהוא
אמר אנהא אשור דווי
על כל כסר ויתגבון בנכון
ובתכון ודודיכון
חיונא יתון וקשישיכון
חלמא וחלמון :

*Ei autem negli ultimi giorni, dice-
l'Idio, che io spargero del mio Spirito sopra
ogni carne: et hylenab vestri, et la vostra
figliuola perfiziaranno, et vostri giuue-
ni vedranno de la visiona, et vostri vecchy
figliaranno de sogni.*

18. ועל עבדי ועל אמהתי
אשור דווי ביומיתא דהון
ותגבון :

*Et certo in quei giorni io spargero del
Spirito sopra serui miei, e sopra le
mea serue, et perfiziaranno.*

ב

12. ויבהל וישאלו איש לרעהו
לאמר ומה זאת להיוות :

*Y estauan todos attonidos y marauillados
diziendo los vnos a los otros, que quiere ser esto?*

13. ואחרים מלעזים גם
לאמר כי מעסים שבזרים הפנהו :

*Mas otros burlandose dezian, Que estan lie-
nos de mosto estos.*

14. ויקם כיפה עם עשתי עשר
ויהא את קולו ויביע אליהם
אנשים אחים ושוכני ירושלים
כלכם יודע לכם ויהיונו את-
דברי :

*Entonces Pedro poniendose en pie con los
Onze, algo fu boz y habio, es, diciendo, Varones
Iudios, y todos los que habitays en Ierusalem, es-
to hos sea notorio, y oyd mis palabras.*

15. כי אנים כמיו חושבים אתם
שבזרים הפנהו כי יש השערה
השלישית היא ליום :

*Porque estos no estan borrachos, como vo-
sotros pensays, siendo la hora de las tres del dia.*

16. כי אם זה הוא הנאמר
בנביא יואל :

*Mas esto es lo que fue dicho por el Profeta
Joel.*

17. והיה אחרי כל זאת יהיה
אשור אחד דווי על כל בשד
בנא בניכם ובנותיכם וקנייכם
חלמות יחלמון בתיריכם חיוננות
ידנא :

*Y fera en los postreros dias, dice el Senor,
derramare de mi Espiritu sobre toda carne: y
vuestros hijos y vuestras hijas prophetizaran: y
vuestros mancebos veran visiones, y vuestros vi-
ejos sonnaran suenos.*

18. וגם על העבדים ועל-
השפחות בלמים ההמה אשפור
אחד דווי ויתגבון :

*Y cierto sobre mis siervos y sobre mis cria-
das en aquellos dias derramare de mi Espiritu:
y prophetizaran.*

ג.

12. 'Εξίσταντο δὲ πάντες καὶ διη-
ποροῦντο, ἀλλ' ὅτι ἄλλοι λεγόν-
τες, τί αὐτὸ θέλει ταῦτα εἰπεῖν.

*Ils estoient donc tous estoñtes, & de
suyoyent que penier, disans l'un à l'au-
tre, Que veut dire ceci?*

13. 'Επεὶ δὲ ἡλιούλας ἔλα-
γον, ὅτι ἡλιούλας μαμίας καὶ μέ-
τοι.

*Et les autres se moquoient disoyent,
C'est qu'ils sont pleins de vin doux.*

14. Στεθὺς δὲ πύργου πρὸς τοὺς
ἐόντας. ἐν τῇ τῇ Φωνῇ αὐτοῦ,
καὶ ἐπεφθέγγετο αὐτοῖς. αἱ δὲ
ἡδύαι, καὶ οἱ πατριάρχαι ἡρα-
σαλὴν ἀπαιτοῦ. τῶν ὑμῶν γιν-
εῖται, καὶ ἐκποτίσονται τὰ ρήματα-
μαυ.

*Mais Pierre se presentant avec les
onze, eleua la voix, & leur dit, Hom-
me Iuis, & vous tous qui habitez en
Ierusalem, ceci vous soit notoire, &
mettre mes paroles en vos oreilles.*

15. Οὐ γὰρ, ὡς ὑμεῖς ὑπολαμ-
βάνετε. οὗτοι μὲν ὥστε. ἐστὶ γὰρ ἡ-
ρα τρίτη τῆς ἡμέρας.

*Car ceux-ci ne sont point yvres,
comme vous cidez, veu qu'il est la troi-
sime heure du iour.*

16. 'Αλλὰ τὸ γ' ἐστὶ τὸ ἐρημύειν
αὐτὸς ὁ προφήτης ἰσαῖα.

*Mais c'est ici ce qui a esté dit par le
Prophete Joel.*

17. Καὶ ἔπειτα ἐν ταῖς ἡμέραις
ἐκείναις ἐξέχεται, ὡς χιὰ δοτὸς
τῆς ἀμαρτίας. ὁ δὲ πνεῦμα σάρα,
καὶ πνεῦμα ἁγίου σου ἐπὶ ὑμῶν
καὶ αἱ θυγατέρες ὑμῶν, καὶ αἱ πα-
τρίαι ὑμῶν ἐραδίς ἰψοποι. καὶ αἱ
πρεσβυτέραι ὑμῶν (ἐαυτηῖα) ἐυ-
πνέουσιν ὡς ἡμέρας.

*Et aduendra è derniers iours (dit
Dieu) que ie respandrai de mon Esprit
sur toute chair: & vos fils prophetize-
ront, & vos filles aussi, & vos ieunes gés
verront des visions, & vos anciens son-
geront des songes.*

18. Καὶ γὰρ ἐπὶ τοὺς δούλους μου
καὶ ἐπὶ τὰς δούλας μου ἐν τῇ ἡμέ-
ρᾳ ἐκείνῃ ἐκχεῖται ὁ πνεῦ-
ματός μου, καὶ πνεύματα ἁγία.

*Et pour vrai en ces iours-la ie respo-
ndrai de mon Esprit sur mes seruaours
& sur mes seruaotes, dont ils propheti-
seront.*

12. Stupebant autem omnes, & mirabantur adinvicem, dicentes, Quidnam vult hoc esse?

They were all then amazed / and wondered, saying one to another / What may this be?

13. Alii autem irridentes dicebant, Quia multo pleni sunt isti.

And others mocked, and said, They are full of wine.

14. Stans autem Petrus cum undecim, levavit vocem suam, & locutus est eis, Viri Iudaei, & qui habitatis in Ierusalem universi, hoc vobis notum sit, & auribus percipite verba mea.

But Peter standing with the Eleven / lift up his voice / and said unto them, Ye men of Iudaea / and ye all that inhabit Ierusalem / be this known unto you / and hearken unto my word.

15. Non enim, sicut vos aestimatis, hi ebrii sunt, cum sit hora diei tertia.

For these are not drunken / as ye suppose / since it is but the third hour of the day.

16. Sed hoc est quod dictum est per prophetam Joel.

But this is that which was spoken by the Prophet Joel.

17. Et erit, in novissimis diebus (dicit Dominus) effundam de Spiritu meo super omnem carnem: & prophetabunt filii vestri, & filiae vestrae, & iuvenes vestri visiones videbunt, & seniores vestri somnia somnabunt.

And it shall be in the last days / saith God / I will pour out of my Spirit upon all flesh / and your sons, & your daughters / shall prophesie / & your young men shall see visions / & your old men shall dream dreams.

18. Et quidem super servos meos, & super ancillas meas in diebus illis effundam de Spiritu meo, & prophetabunt.

And on my servants / and on mine handmaidens / I will pour out of my Spirit in those days / and they shall prophesie.

12. Sie entsakten sich alle / vnd wurden irre / vnd sprachen einer zu dem andern: Was wil das werden?

De forferdedis alle / oc forundrede sig / oc sagde den ene til den anden: Hvad vil dette vere?

13. Die andern aber hattens ihren spot / vnd sprachen: Sie sind vol süßes Weins.

Men de andre haffde der for deris spaar / oc sagde / de ere fulde aff sød Vin.

14. Da tratt Petrus auff mit den Elffen / hub auff seine Stimme / vnd redte zu inen: Ir Jüden lieben Männer / vnd alle die ir zu Jerusalem wohnet / Daß sey euch kunth gethan / vnd lasset meine Wort zu ewren Ohren eingehen.

Da traadde Peder op med de Ellefue / opleffte sin rost / oc talede til dem / Ir Jæder / kære Mænd / oc alle i som bo i Jerusalem / der skal vere eder vnderlig oc lader mine ord gaa ind at eders æren.

15. Denn diese sind nicht truncken / wie jr wehnet / sintemal es ist die dritte Stund am tage.

Thi disse ere icke druckne / som i mene / effterdi det er den tredie Stund paa dagen.

16. Sondern das ist / das durch den Propheten Joel zuvor gesagt ist:

Men dette er det / som er forsaagd ved Propheten Joel.

17. Vnd es soll geschehen in den letzten tagen / spricht Gott / Ich wil außgießen von meinen Geist auff alles Fleisch / vñ eure Söhne vnd eure Töchter sollen weissagen / vnd eure Jünglinge sollen Gesicht sehen / vnd eure Eltesten sollen Träume haben.

De der skal ske i de sidste dage / siger Gud / Jeg vil udgøde aff min Aand paa alle Kød / oc eders Sønner oc eders Døttre skulle spaa / oc eders unge Drenges skulle see Synner / oc eders Eldeste skulle haffue Drømme.

18. Vnd auff meine Knechte vnd auff meine Mägde wil ich in den selbigen tagen von meinem Geist außgießen / vnd sie sollen weissagen.

De teg vil i de samme dage udgøde aff min Aand paa mine Sættne oc paa mine Piger / oc de skulle spaa.

12. V bali se wsschēni / a bli will se wespolek / gedon druhē mu ffrance: V co toto bude?

A rāt se wsschēni / y watpili mowiac i dmi go drugich: Coj co wjdj zā rēcē?

13. Ginh pal posmijwagijce se / prawili: Wstem se tito zpi li.

Zecj dmi dzy chyrze bydajac mowili: Ciepili se wina nio dzy go.

14. A stoge Petr s gednācl / pojdwihi blasu swēho / a mlu wil gim: Wsji Jidē / a kērij bpdijetw Geruzalēm wsschēni / Co wām znāmo bud / a wssoma pojorugē slow mēch.

Tedy Piotr stolecz onymt tes degnāca / podnioł głos swoy y mowil do nich tymi slowy: Nies jowie sydomscy / y wy wsschēni trozjy muršfacie w Jeruzalem / niechajec to wam tawno bedzie / a przymiac w wssy swote slowa moie.

15. Jakož wy se domniwāte / nezpili glau se cito (ponē wadž geš teprw hodina na den kērij.)

Abowiem nie sać pišāni ci id / Po wy maimacie / gbyj do piro ci zecia godjina nā džen.

16. Ale totož geš / Coj geš pšedpewēdijno strzē Proroka Johele:

Alec to jest ono co powiedziao na prczē Proroka Joela.

17. A bude w posiednijch dnech / prawj PAN / wnlęgi z Duchamēho na kajožho slow wēla. A budau prorokowati Synowē wasso / y Dcery wasse / a Wlādencow wassj widē: ni wydati budau / a Starcow wē wassj Syn mihl budau.

A bedzie to w ostatcznych cizach (mowi Bog) Wylęgi Duchami mego na wszelkie ciało / a będą prorokować synowie waszy y córki wasze / a młodziuicy waszy widzieć będą / a starcy waszy wassj syn mihl budau.

18. A jagistē na Služebnijsk mē / a na mē Služebnice w rēch dnech wnlęgi Duchamēho / a budau prorokowati:

A pownie w onych cizach nā slugi me y nā służebnice moie wy / lęgi Duchami mego / y będą proroosować.

ב

19 וְאַתָּה אֲתִיתָ בְּשָׁמַיָא
וּבְרִיתָ עַל אֲרֶעָא דְּמָא
וְזִרְתָּ וְעָטָרָא דְּתִנְיָנָא :

*Et fero de la cose merveilleuse de sopra
mel cielo, e de segno de fatto me la terra,
sangue e fuoco, e vapor de fumo.*

20 שְׁמֵשׁ אֵתְחִיל בְּעִמְסָנָא
וְכִהְרָא בְּדָמָא עַד לֵילָא
יֵאֲתָא יוֹמָה דְּמִדְּנָא רַבָּא
דְּחִילָא :

*Il fara se convertir en tenebre, e la
luna en sang, prama che venga quel g-
orno grande e notabile del Signore.*

21 וְיִהְיֶה כָּל דְּיִקְרָא שְׁמִיָּה
דְּמִדְּנָא יִחַי :

*Et fera che chiunque invocará el no-
me del Signore, será salvo.*

22 גְּבִרָה בְּנֵי יִסְרָאֵל שְׁמַעוּ
מִלָּא הֲלִין יִשְׂרָאֵל נְעִרָא
גְּבִרָא דְּמִן אֱלֹהֵא אֲתִתְּוּ
לְוִתְכֹן כְּחִילָא וּבְגִבְרִיתָא
אֲלִין דְּאֱלֹהֵא עֲבַד בְּיִתְכֹן
בְּאַיְדֵיהּ אִתְּ דְּאֲנִתְוּן דְּעִין
אֲנִתְוּן :

*Homines Israelites, edete queste pa-
role, et oy Nazareno, homo approbato
de Dio extra vos, con virtus, e prodigijs, e
segno che Iddio ha fatto per lui mel mezo
de vos, come ancor voi sapete.*

23 לְהֵנָּה דְּפָרִישׁ הוּא לָהּ
לְהֵנָּה בְּמִקְרָמוֹת יִדְעָהּ
וּבְפִגְגָּהּ דְּאֱלֹהֵא
אֲסִלְמִתְּנִיהּ בְּאַיְדֵיהּ
רְשִׁיעָא וְנִקְשָׁתוּן וְקִטְלִין :

*Cosui, dico, essendo tradito per deter-
minata confusio e providentia di Dio, sus-
to pignus, e crucifixus, pendolo, et amma-
natus per le mani de gl iniqui.*

24 אֱלֹהֵא דִין אֲקִימָה
וְשָׂרָא חֲבִלִּיהּ דְּשִׁיּוּל מְטוּל
דְּלֵילָא מִשְׁכָּתָא הוּא
דִּיתְתִּיחַד בָּהּ בְּשִׁיּוּל :

*Alqual Iddio ha risuscitato, sciolto e
dolori de la morte, quando che non era
possibile che da essa fusse vivente.*

■

19 וְיִתְתִּי מוֹפְתִים בְּשָׁמַיָּם
לְמַעַלְהּ וּבְאַרְצָא לְמַטָּה דָּם וְנָשׁ
וְתִמְרוֹת עֶשֶׂן :

*Y dare prodigios arriba en el cielo, y senna-
les abaxo en la tierra, sangre, y fuego, y vapor de
humo.*

20 הַשֶּׁמֶשׁ יִהְיֶה לְחֹשֶׁךְ וְהַיָּרֵחַ
לְדָם לְפָנֵי בְּנֵי יִהְיֶה הַגָּדוֹל
וְהַזָּקֵן :

*El Sol se boluerá en tinieblas, y la Luna en
sangre antes que venga el dia del Sennor grande
y manifesto.*

21 וְיִהְיֶה כָּל אִשָּׁר יִקְרָא בְּשֵׁם
יְהוָה יִצְלָח :

*Y fera, que todo aquel que invocare el Nom-
bre del Sennor, será salvo.*

22 הָאֲנָשִׁים בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁמַעוּ
אֶת־דְּבָרֵי אֲתִישׁוּעַ הַנֶּזְרִי אִישׁ
אִשָּׁר גִּרָּתָהּ מֵאֱלֹהִים אֲלֵיכֶם
בְּגִבְרֹת אֲוִתוֹת וּמוֹפְתִים אִשָּׁר
עָשָׂה בְּיָדוֹ בְּתוֹכְכֶם בְּאִשָּׁר
יִדְעִים אַתֶּם :

*Varones Israelitas, oyd estas palabras: El Je-
sus Nazareno varon aprobado de Dios entre vo-
sotros en maravillas, y prodigios, y sennales que
Dios hizo por el en medio de vosotros, como
tambien vosotros sabeys.*

23 אֲוִתוֹ אִשָּׁר בְּגִבְרֹת עֶצֶת
וְדַעַת אֱלֹהִים מִקְדָּם נִתְּוּ לְקַחְתָּם
וּבְיָדֵיהּ רְשָׁעִים הוּא קָעָתָם וְהִרְגָתָם :

*Este, por determinado consejo y Promiden-
cia de Dios entregado, comando lo vosotros lo
mactastes con manos iniquas, crucificandolo.*

24 אֶת־אִשָּׁר יְהוָה הִקִּיץ וַיַּנְתֵּר
אֶת חֲבִלֵי מוֹת אִיכְכָה בְּלִי יְכוּלָּתָהּ
הוּא לְהַנְחִיחוֹ מִמָּוֶה :

*Alqual Dios leuantó, sueltos los dolores de
la muerte, porquanto era imposible ser deteni-
do de ella.*

Γ.

19. Καὶ δάσω τίς τι ἐν τῷ ὐ-
ρανῷ ὅτι, καὶ σημεῖα ἐπὶ τῆς
γῆς, αἷμα καὶ πῦρ καὶ ἀνέμους
καὶ νεφέ.

*Et farai des choses merveilleuses au
ciel en haut, & signes en terre en bas,
sang de feu & vapeur de fustie.*

20. Ὁ ἥλιος μετασφαισται
ἐν σκότει, καὶ ἡ σελήνη ἐν αἵ-
μα, πρὶν ἢ ἔλθῃ τὸ μέγα κ-
αὶ τὸ πῶς καὶ ὁ θεὸς ὁ
κύριος.

*Le soleil sera changé en tenebres, &
la lune en sang, deuant que ce grand &
notable iour du Seigneur vienne.*

21. Καὶ ἕσται, πᾶς ὁ ἐπὶ τῆς
γῆς ὁ ὀνομαζόμενος τῷ ὀνόματι
τοῦ κυρίου.

*Et aduenira que quiconque inuo-
quera le nom du Seigneur sera sauué.*

22. Ὁ ἄνθρωπος ἰσραηλῆτης, ἀκούσατε
τοὺς λόγους τοῦ κυρίου ἰησοῦ τοῦ να-
ζαρενοῦ, ὁ ὅς ἐστιν τὸ πῶς καὶ ὁ
θεὸς ὁ κύριος ἐν ὑμῖν ἐν ὁμοίᾳ τοῦ
τίμου καὶ τοῦ σημεῖος, οἱ ἐκείνους οἱ
αὐτοὶ ὅτι ὁ κύριος ὁ κύριος ὁ κύριος
καὶ ὁ κύριος.

*Hommes Israelites, oyez ces paro-
les: Iesus Nazarien personnage ap-
prouvé de Dieu entre vous par vortus,
par merueilles, & par signes, lesquels
Dieu a faits par lui au milieu de vous,
comme aussi vous le savez.*

23. Τῷ τῷ αἰσχυρῷ βουλή
καὶ πρὸς τὸν ὅτι καὶ τὸν λα-
όν, καὶ τὸν λαόν, καὶ τὸν λαόν,
καὶ τὸν λαόν.

*Iceui étant livré par le conseil de-
sui & providence de Dieu, avez prins,
& sauez mis en croix, & occis par les
mains des iniques.*

24. Ὁ ὅς ὁ κύριος αἰσχυρῷ, ἀνέ-
στις ὁ κύριος ὁ κύριος, καὶ ὁ κύριος
καὶ ὁ κύριος καὶ ὁ κύριος καὶ ὁ κύριος.

*Lequel Dieu a ressuscité, ayant des-
lié les douleurs de la mort, pourtant qu'
il n'estoit possible qu'il fust retenu d'i-
celle.*

19. Et dabo prodigia in caelo sursum, & signa in terra deorsum, sanguinem, & ignem, & vaporem fumi.

And I will shew wonders in heauen above / and tokens in the earth beneath / blood and fire and the vapour of smoke.

20. Sol convertetur in tenebras, & luna in sanguinem, antequam veniat dies Domini magnus & manifestus.

The Sunne shall be turned into darkness and the Moone into blood: before that great and notable day of the Lord come.

21. Et erit omnis quicumque invocaverit nomen Domini, salvus erit.

And it shall be that whosoever shall call on the Name of the Lord, shall be saved.

22. Viri Israelitae, audite verba haec, Iesum Nazarenum virum approbatum a Deo in vobis, virtutibus & prodigiis & signis quae fecit Deus per illum in medio vestri, sicut vos scitis.

Ye men of Israel, heare these words: Iesus of Nazareth, a man approved of God among you with great works, and wonders, & signs, which God did by him in the middes of you: as ye your selves also know.

23. Hunc definitis consilio & praescientia Dei traditum, per manus iniquorum affigentes, interemistis.

Him, I say, have we taken by the hands of false witness: being delivered by the determinate counsell and foreknowledge of God: and have crucified and slain.

24. Quem Deus suscitavit solutis doloribus inferni, iuxta quod impossibile erat teneri illum ab eo.

Whome God hath raised up: and loosed the sorowes of death: because it was impossible that he should be holden of it.

Der Apostel Geschicht.

Das II. Capitel.

19. Vnd ich will wunder thun oben im Himmel / vnd Zeichen vnten auff Erden / Blut vnd Feuer / vnd Rauch / dampff.

De teg vil gere vnderlige Ding offuen i Himmen / oc Tegen niden paa Jorden / Blod oc Ild oc Regbamp.

20. Die Sonne soll sich verkehren inn Finsterniß / vnd der Mond inn Blut / ehe denn der grosse vnd offensbarliche Tag des H E X X I kompt.

Solen skal omuende sig til Mørckhed / oc Maanen til Blod / før end H E X X I S store oc offensbarlige Dag kommer.

21. Vnd soll geschehen / Wer den Namen des H E X X I anrufen wird / soll selig werden.

De deest i se / Quo som paa kalder H E X X I S Naam / hand skal bliffue salig.

22. Ihr Männer von Israel / höret dise Wort: Iesum von Nazareth / den Mann von Gott vnter euch mit Thaten / vnd wunder / vnd Zeichen bewerset / welche Gott durch ihn that vnter euch (wie denn auch ihr selbst wisset.)

I Mend aff Israel / heere disse ord / Iesum aff Nazareth / den Mand som Gud berede iblant eder / med krafftige gerninger oc vnderlige Ting oc Tegen huilcke Gud gjorde ved hannem iblant eder (som i da oc self vide.

23. Denselbigen (nach dem er auß bedachtem Rath vnd verschung Gottes ergeben war) habt ihr genommen durch die Hände der vngerechten / vnd ihn angeheftet vnd erwürgt.

Den samme (efter hand naar giffuen hen aff Gud: beredte raad oc forsyn) toge i ved de vreesedige hender oc laarreste oc ihuileste hannem.

24. Den hat Gott auferwecket / vnd außgelöset die schmerken des Todes / nach dem es vnmöglich war / daß er von ihm solt gehalten werden.

Den opvæckte Gud / oc opløste Dødsens pine / efter det naar vunderligt / at hand skulde holdes aff hannem.

Stutkome

Kapitola II.

19. A vlinim zjzrafy na Nebi nahofe / a znamenij na zemí dolé / vrev a oheñ / a páru dymowau.

Vešynle eadā nā nleble wogore / y znamenā nā zsemí nlebo / vrev / ogien / ym gle dymau.

20. Slunce obráth se w temností / a Měsíc w krev / přwě nešl přizde den Dánie welitý a zgwóný.

Slunce se obráti w temnost / a měsíac w krev / před tym niš přizdije on dñen Pánstí wielitý a značný.

21. Abudeť / zekazjsh kbořkoř / li rožowati bude Směno Božj / spasen bude.

A przystyżie to że kto Polwaleć będzie wywał imię Pánstiego / będzie wybawion.

22. Mužij Izrahelskij / slyšcie slova tato: Běšije Nazaretskěho / Muž: zchwaleněho od Boha mež wámi / mocni a zjzrafy y diw / kterž činil sřze něho Běh mež wámi / pakož wy sami wšete:

Mežowie Izrahelscy / slyšay: česť slova tyto: Jezula oně Nazaretského / muž: zchwaleného od Boha mež wami / mocného a zjzrafy y divy / které činil Bóg přez něho Běh mež wami / pakož wy sami wšete.

23. Toho s vloženu rabdau / a předwěděním Božim wydaně ho sřze ruce nesiechety / nřch ztrápiwše / zabilil gšie:

Těho gdyšie zā wloženu rabdau opatrěnosťa Božja podā / ne wšete eskaměnie sprawiedliwosti / zabiliscie go wbořby nā křty.

24. Kterhožto Běh wšetiš / sol / sprořim ho boleřij Smřij / pakož nejze bylo aby byl držān od nli.

Kterego Bóg wjchodil / obław sř boleřci smřci / dla tego iż to byla křeř atepodobna / aby od niego niel byc ztracyman.

ב

25. דָּוִד גִּיד אָמַר עָלָיו
מִקֶּדֶם הָיִיתָ הָיָה לְמִדָּה
בְּכָל זָמַן דָּעַל יָמֵינוּ הָיָה דָּלָה
אָדָּם :

*Imperche David dira de lui, lo contem-
plama sempre, al Signore davanti a
me: perche egli e la mia destra, e fin
che io non sia morto.*

26. מִטּוֹל הָיָה אֶתְבָּסֵם
לְבִי וְרוּחַת תִּשְׁבּוּחֹתֵי וְאִף
פִּגְרִי יֵאָמֵן עַל סִבְרָא :

*Per questo mi cuore e allegro,
e la mia lingua m'ha esultato, e oltre
a cio la mia carne si rioscra in speranza.*

27. הָיָה שִׁבְק אֶתְ לִבִּי
בְּשִׁיּוֹל וְלִבִּי יֵהֵב אֶתְ לִי
לְחִסְיוֹ דִּיחִינָה חֲבֵלָה :

*Perche tu non lassaras l'anima
mea nel inferno, ne permetteras che il
mio Santo senza corruptione.*

28. גְּלִית לִי אֶוֹרְחָא דְחַיָּה
תְּמַלִּינִי בְּסִימּוֹתָא עִם
פְּרָצִיבְךָ :

*Tu m'as fait voir la via de la vita,
tu m'empliras de letitia con la tua fac-
cia.*

29. זָכַרְתִּי אֶחָד מִבְּסֵם
לְמֵאמַד עֵין צִלָּה לְוִתְכֶם
עַל דִּיש אֶתְהַתֵּן דָּוִד
דְּמִית וְאִף אֶתְקַבֵּר וּבִירָת
קְבוּרָה אֶתְהַתֵּן לִיתָן עֹד
מָה לְיוֹמֵינוּ :

*Homines fratelli, d'qui si puo dir la
beatitudine del patriarcha David, che egli
morì e fu sepolto: e la sua sepultura m'era
non infino al di d'oggi.*

30. זָכַרְתִּי הָיָה גִיד וְדָעַ
הָיָה דְּמִסְמָתָא יִמְנָה לָהּ
אֶלְהָה דִּמָּן פִּאֲרָה דְּכִרְסָךְ
אֶתְבָּסֵם עַל כִּרְסָךְ :

*Essendo egli dunque Profeta, sapes-
do che iddio gli habena promessa con giu-
ramento, che del frutto de suoi lombi na-
scerebbe Christo, quanto a la carne, e se-
debbe sopra il suo seggio.*

31. וְהָדָם הָיָה וּמִלֵּךְ עַל
קִימָתָה דְּמִשְׁחָה הָלָה
אֶתְבָּסֵם בְּשִׁיּוֹל אֶתְ לִי
פִּגְרָה הָיָה חֲבֵלָה :

*Come quello che antemedea, parla
de la resurreccion di Christo, che l'anima
sua non e stata lasciata nel inferno, ne la
sua carne ha veduto corruptione.*

■

25. כִּי דָוִד אָמַר עָלָיו שִׁוְחִי
יְהוָה לְגִידִי תָמִיד כִּי מִיָּמֵינוּ
בְּלִי אָמוּט :

*Porque David dize de el, Via al Sennor siem-
pre delante de mi porque lo tengo a la diestra, no
seré remouido.*

26. לִכְן שִׂמַּח לְבִי וַיִּגַּל כְּבוֹדִי
אִף בְּשָׂרִי יִשְׁכּוֹן לְבָטָח :

*Por loqual mi coraçon se alegro, y mi len-
gue se gozo: y aun mi carne descansa en espe-
rança.*

27. כִּי לֹא תַעֲזֹב נַפְשִׁי לְשָׂאוֹל
לֹא תִתֵּן חֲסִידְךָ לְרִחוֹת שָׁחַת :

*Que no dexaras mi alma en el inferno: ni
daras a tu Sancto que vea corrupcion.*

28. הִוְדִיעֵנִי אֶרֶח חַיִּים שִׁבַּע
שִׁמְחוֹת אֶת־פִּגְרִי :

*Hezisteme notorios los caminos de la vida:
henchirmelas de gozo con tu presencia,*

29. הָאֲנָשִׁים אַחִים יֵשׁ צָרְכִי
בְּבִטְחוֹן לְדַבֵּר אֵלֵיכֶם עַל־
רֹאשׁ אֲבוֹת דָּוִד כִּי גַם מֵת
יָגֵם נִקְבֵּר וְנִקְבְּרוּ אֶתְכֶם עַד הַיּוֹם
הַזֶּה :

*Varones hermanos, puedeschos libremente
dezir del Patriarcha David, que murió fue se-
pultado: y su sepulchro esta con nosotros hasta
el dia de oy.*

30. וּבְחִיּוֹתָיו נִבִּיא וּבְדַעְתּוֹ כִּי
נִשְׁבַּע יְהוָה לוֹ אֶמֶת לֹא יִשׁוּב
מִמֶּנָּה מִפְּרִי בִטְנוֹ כְּבִשָּׁר לְהִקִּים
אֶת־חַמְשִׁיחַ וְלִשֵּׁת לְכֶסֶף לוֹ :

*Antique siendo Profeta, y sabiendo que
con juramento se auia Dios jurado, que del fru-
to de su lomo (quanto a la carne, le levantaria el
Christo) que se assentaria sobre su silla.*

31. הוּא רוּחָה מְקֻדָּם דְּבַר עַל־
תְּקוּמַת הַמָּשִׁיחַ כִּי לֹא תַעֲזֹב
נַפְשׁוֹ לְשָׂאוֹל וּבִשָּׁרוֹ לֹא דָאָה
שָׁחַת :

*Viendolo antes, hablo de la resurreccion del
Christo, que su alma no aya sido dexada en el in-
ferno, ni la carne aya visto corrupcion.*

C.

25. Δαυὶδ γὰρ λέγει ἐν αὐτοῖς
παραμύχων τὸν κύριον ἐνώπιόν
μου διὰ παντός, ὅτι ἐὰν δεξιὰ μου
ἴσῃ, ἡ ἐξ ἐμοῦ ἔσται.

*Car David dit de lui, le contem-
ple toujours le Seigneur en ma presen-
ce: car il est a ma dextre, afin que ie ne
soy esbranlé.*

26. Διὰ τὴν εὐφροσύνην ἡ καρ-
δία μου, ἡ ἀγαλλίασις ἡ γλῶσ-
σά μου ἐπὶ τοῦ κυρίου ὁ σπέρξ μου παρὰ
ἐκείνην ἐπὶ ἡμῶν ἐλπίδι.

*Pource s'est esleue mon cuer, & ma
langue en à en uelle, & outre plus ma
chair repusca en esperance.*

27. Ὅτι οὐκ ἐγκαταλείψει τὸν
ψυχῶ μου εἰς ᾗδου, ὅδε δαίτης τὸν
ἱερόν σου ἰσὺν διὰ φθορίας.

*Car tu ne delaisseras point mon ame
au sépulcre, & ne permettras point que
ton saint sente corruption.*

28. Ἐγὼ εἰσάγω καὶ ὁδοὺς ζωῆς,
πληρώσεις με εὐφροσύνης μετὰ τὴν
σωτηρίαν σου.

*Tu m'as fait cognoistre les voyes
de vie, tu m'empliras de liesse avec ta
face.*

29. Ἀδελφοί ἀδελφοί, ἐξ ἡμῶν
μετὰ πατριάρχου δαυὶδ, ὅτι καὶ ἡ λαο-
σύς καὶ ἡ παῖς, καὶ τὸ μαθημα ἐ-
πὶ ἡμῶν ὡς ἡμεῖς εἰς τῆς ἡμέρας
ταύτης.

*Hommes freres, ie vous puis bien di-
re franchement touchant le patriarche
David, qu'il est ressalé, & a esté en-
seveli: & son sepulcre est entre nous
iusques à ce iour.*

30. Προφῆτης οὗτος ὑμῶν εἰσάγω
καὶ ὁδοὺς ἐπὶ ὅραμα ἡμῶν μετὰ ὁ
κυρίου ἐκ παρὰ τοῦ εἰς φῶς αὐτῶν τὸ
εἶδος αὐτῶν, ὅτι τὸν χριστόν, κα-
θίσταται ἐπὶ τῆς θρόνου αὐτοῦ.

*Comme aiasi soit donc qu'il fust
Profete, & qu'il sceut que Dieu lui
auoit promis avec serment que du fruit
de ses reins, selon la chair, ie le ferois
le Christ pour le faire seoir sur son
throne.*

31. Προβλεπὼν ἐλάλησεν περὶ τῆς ἀ-
ναστάσεως τοῦ χριστοῦ, ὅτι ἐν κατὰ
ἀνάφθαρτον ψυχῇ αὐτοῦ εἰς ᾗδου, ὅδε
ὁ σπέρξ αὐτοῦ εἰς διὰ φθορίας.

*Lui preuoyant a parlé de la resurre-
ccion de Christ, que son ame n'a point
esté de laïsee au sepulcre, & que la chair
n'a point senti corruption.*

CAP. II.

25. David enim dicit in eum, Providebam Dominum in conspectu meo semper: quoniam à dextris est mihi ne commovear.

Der David saich concerning him / Zehelb the Lord alwayes before me / for he is at my right hande / that I should not bee shaken.

26. Propter hoc lætatum est cor meum, & exultavit lingua mea: insuper & caro mea requiescet in spe.

Therefore did mine heart rejoyce and my tongue was glad / and moreover also my flesh shall rest in hope.

27. Quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec dabis Sanctum tuum videre corruptionem.

Because thou wilt not leave me soule in grave: neither wilt thou suffer thine holy one to see corruption.

28. Notas mihi fecisti vias vitæ: replebis me iucunditate cum facie tua.

Thou hast shewed me the wayes of life: and thou shalt make me full of joy with thy countenance.

29. Viri fratres, liceat audenter dicere ad vos de patriarcha David, quoniam defunctus est, & sepultus est, & sepulchrum eius est apud nos, usque in hodiernum diem.

Men and brethren / I may boldly speak unto you of the Patriarche David / that he is both dead and buried / and his sepulchre remaineth with us unto this day.

30. Propheta igitur cum esset, & sciret quia iureiurando iurasset illi Deus de fructu lumbi eius sedere super ledem eius.

Therefore seeing he was a Prophet and knewe that God had sworn with an oth to him / that of the fruite of his loyn he would raise up Christ concerning his seed to sit upon his throne.

31. Providens locutus est de resurrectione Christi, quia neque derelictus est in inferno, neque caro eius vidit corruptionem.

He knowing this before / spake of the resurrection of Christ: that he should not be left in grave / neither his flesh should see corruption.

Das II. Capitel.

25. Denn David spricht von ihm: Ich hab den HERRN allezeit fürgesetzt für mein Angesichte / Denn er ist an meiner Rechten / auff daß ich nit bewegt werde.

Der David siger om hannem / Jeg haaffuer altid sat HERRN saar mit Ansigt / Thi hand er høf min høyre Haand / at ieg skal icke røis.

26. Darumb ist mein Herz frölich / vñnd meine Zunge freuet sich / denn auch mein Fleisch wird ruhen inn der Hoffnung.

Der saare sender mig Herte sig / oc min tunge glæder sig / thi at mig skal icke hellig Haab.

27. Denn du wirst meine Seele nicht in der Hellen lassen / Auch nicht zugeben / daß dem Heiliger die verwesung sehe.

Thi du skal icke forlade min Siel Hellsuebe / Jeg helder tilstede / at din Hellige skal see raadnelse.

28. Du hast mir kunth gethan die Wege des Lebens / du wirst mich erfüllen mit freuden für deinem Angesichte.

Du kundgørde mig Lifens veye / Du skal opfylde mig med Glæde saar din Ansigt.

29. Ir Männer lieben Brüder / laßet mich frey reden zu euch von dem Erbatter David / Er ist gestorben vñnd begraben / vñnd sein Grab ist bey uns bis auff disen tag.

I Mend Iere Brødre / lad mig tale dristelic til eder om den Patriarche David / Hand er død oc begravet / oc hans Grav er høf oss i indtil denne dag.

30. Als er nun ein Prophet war / vñnd wuste daß ihm Gott verheissen hatte mit einem Eide / daß die Frucht seiner Lenden solte auff seinem Stul sitzen.

Der hand vaar nu en Prophet / oc viste / at Gud haaffde tilsgd hannem mee en Sed / at hans Lenders Fruct skalde sige paa hans Stool.

31. Hat ers zuvor gesehen / vñd geredt von der Auferstehung Christi / daß seine Seele nicht in der Hellen gelassen ist / vñnd sein Fleisch die verwesung nicht gesehen hat.

Da saa hand der for / oc talede om Christ opstandelse / At hans Siel bleff icke Hellsuebe / oc hans Kød haaffuer icke seet raadnelse.

Kapitola II.

25. Neb David pravj o něm: Spasikoval jsem Dñna před sebau vždykto nebo mi gesi na Prawicu / atbych se nepohnul.

Abowiem o nim powieda David: Wytrwalem skądby Pana przed soba / bo mi jest po prawicy mej przest / abych nie byl pohnul.

26. A protoż weseliło se Serdce mę / a radował se wazni mąg / nad to y chto mę odpoływati bude w nadziei.

Wola tego y sie rozweseliło serce moje / a rozadował sie tezt moy gdyż thez y chto moie odpoływie w nadziei.

27. Nebo nenecháš Duffe mę w Piele (toty w Hrobě) ani dāś widzi Śwacemu twemu poruszeni.

Abowiem nie zostawisz ciała mego w grobie / a nie dopuścisz Śwacemu porzuc nāżajenia.

28. Znāmę gśo mi učinil cesio żywota / naplniśo mę wiśsciajm s twacj twau.

Oznay muleś mi drogi żywota / a napelniś mę radością s oblacjem twotim.

29. Wuzij Bratři / poně wadż slusj sindle mluwiti wām o Patriarchowi Dawidowi / že gestomřel y pocho. wām / a hrob jeho gesi v nás / az do dnešního dne.

Wuzij bratři / moze besateti cnie mowiti wās o Patriarche Dawidzie / že smřel y pogrzeben wām / a grob jeho jest v nás / az do dnešního dne.

30. Protož poněwadż gest byl Prorokem / a wřděl že Prawem přisěhnut zapřijati gemu Duoh / že y plodu ledw y geho / toty wedle zřeseníw y wřbudení křsta a pojatí na Stoli cy geho.

A přerho gdyž byl Prorokem / y wřděl že mu Bog přisěkl pod přisěg / y zowac biode se / ale wedle chta / křsta a mlt wřbuditi / a posaditi na Stoli cy ho.

31. To předwřdew mluwit o Wřstřsení křstiemu / nebo ani gest opusřen w Piele / ani chto geho widělo poruseni.

Thedy přepatruiac powiedal o smřtewych wstaniu křstusowym / y nie zostal w grobie trup jego / ani chto jego dočulo jępsow mōtia.

ב

32. לְהֵנָּה יִשְׁוֶעַ אֲקִיָּם
אֲלֵהֶם וְהָיוּ כְּלָל סִבְיָתָיו

*Questo Iesus Iddio l'ha resuscitato
de che noi tutti siamo testimoni.*

33. וְהָיוּ דְבִימִינָה דְּאֵלֵהָ
אֲחֵתֵיהֶם וְנִסְבּ מִן אִמָּא
שׁוּדָא דְּעַל רוּחָא דִּ
דְּקוּדְשָׁא וְאִשְׁר מִן הִבְתָּא
הָא דְּהָא חֲנִינָא אֲחֵתֵיהֶם
וְשִׁמְעִין אֲחֵתֵיהֶם :

*Effendo dunque stato maltrato da la
destra di Dio, & havendo ricevuto dal
Padre la promessa de lo Spirito Santo, ha
speso questo che loro voi vedete & odite.*

34. לֹא הָיָא זִיד בְּיַד סֵלָה
לְשִׁמְעָא מְטוּל דְּהוּ אִמָּר
וְאִמָּה מִדְּנָא וְמִרִי דְּחָב
לֶךְ מִן יַמִּינִי :

*Impercho Daniel non e salito in cie-
lo, ma egli stesso dice, il Signore ha detto
al mio Signore, Siedi a la mia destra.*

35. עַד מָה דְּאִסִּים בְּעַל
דְּבִבִּיר כּוּבְשָׁא לְהַלִּיר :

*Infra il tanto ch'io pongo i tuoi nimici
co per scabello de piedi tuoi.*

36. שְׂדֵינָא יִתְּהִי כִּיל יִדֵּי
כְּלָה בֵּית יִסְרָאֵל דְּמִדְּנָא
וּמִשִּׁיחָא עֲבָדָה אֲלֵהֶם
לְהֵנָּה יִשְׁוֶעַ דְּאֵתֵיהֶם
וְהִבְתָּו :

*Sappia dunque del tutto tutto la ca-
sa d'Israel, che Iddio ha fatto Signore &
Christo, questo Iesus che voi havete tra-
cussato.*

37. וְכִד שְׁמַעֵי הָלִין
אֲתַגְנִחוּ בְּלִבְהוֹן וְאִמָּר
לְשִׁמְעִין וְלְשִׁמְעָא דְּשִׁלִּיחָא
מִנָּה נִעְבֵּד אֲחֵיהֶם :

*Essi videro questa cosa, furono compun-
ti di cuore, & dissero a Pietro & a gli altri
Apostoli, Hommes fratelli, che cosa fare-
remo noi.*

38. אִמָּר לְהוֹן שְׁמַעֵין ת
תִּבְּרוּ וְעַמְדוּ אֲנָשׁ אֲנָשׁ
מִנְכּוֹן לְשׁוּבָקוֹ חֲטָא
וְתִקְבְּלוּן מִן הִבְתָּא דְּרוּחָא
דְּקוּדְשָׁא :

*Pietro disse loro, Pentitevi, e batte-
zate ciascuno di voi nel nome d'Iesus
Christo, in rimission de peccato & riceve-
rete il dono de lo Spirito Santo.*

ב

32. אֲתֵי-יִשְׁוֶעַ הָיָה הַקִּיץ יְהוֹרָה
וְאֲתַגְנִחוּ כְּלָל עֲדִים :

A este Iesus resuscito Dios, de loqual todos
nosotros somos testigos.

33. וְלִימִין יְהוֹרָה רוּחָא וְאֲתֵי-מִמָּה
רוּחַ הַקֹּדֶשׁ לֹקַח מִן הָאֵב וְשִׁפְרָה
וְאֲתֵי אֲשֶׁר עִלָּת רוּחִים וְשׁוּמְעִים
אֲתֵיהֶם :

Antique levantado por la diestra de Dios, y
recibiendo del Padre la promesa del Espíritu
Santo, ha derramado esto que vosotros agora ve-
ys, y oys.

34. כִּי דָוִד לֹא עָלָה אֶל-הַשָּׁמַיִם
וְאִמָּר הוּא נָאִם יְהוֹרָה לְאִדְנִי
שֵׁב לִימִינִי :

Porque David no subió a los cielos : empe-
ro el dize, Dize el Senyor a mi Senyor asientate
a mis diestras.

35. עַד אֲשֶׁיִת אֲבִיר הָדוּם
לְהַלִּיר :

Entre tanto que pongo tus enemigos por e-
strado de tus pies.

36. לָכֵן בְּנִכּוֹנָה יָדַע כָּל-בֵּית
יִשְׂרָאֵל כִּי גַם לְאִדְנִי וְגַם
לְמִשִּׁיחַ עָשָׂה יְהוֹרָה אֲתֵי-יִשְׁוֶעַ
הָיָה אֲשֶׁר אֲתֵיהֶם הוּא קַעְתָּם אֲחֵיהֶם :

Sepa pues certísimamente toda la casa de
Israel, Que a este ha hecho Dios el Senyor, y el
Christo, a este Iesus que vosotros crucificastes.

37. וּבְשִׁמְעָם נִבְּאוּ לִבָּב וְאִמָּרוּ
אֶל-כִּיפָה וְלִתְלִמִּידִים אֲחֵרִים
מִהֲדַעְשָׁה הָאֲנָשִׁים אֲחֵיהֶם :

Entonces oy las estas cosas, fueron compun-
gidos de coraçon, y dixeron a Pedro, y a los otros
Apostoles, Varones hermanos, que haremos.

38. וְכִיפָה אִמָּר אֲלֵיהֶם שׁוּבוּ
מִדְּרִכְכֶּם הָרָעִים וְהִטְבְּלוּ אִישׁ
אִישׁ בְּשֵׁם יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ לְכַפֵּר
עוֹנֵתוֹת וְתִקְחוּ אֶת-מַתַּת רוּחַ
הַקֹּדֶשׁ :

Y Pedro les dize, Hazed penitencia, y bap-
tizese cada vno de vosotros en el nombre de Iesus
el Christo para perdon de lo peccados : y reci-
bays el don del Espíritu Santo.

ג.

32. Τῷ τῷ τῷ Ἰησοῦ τοῦ ἀνέστητος
Θεοῦ, οὗ πάντες ἡμεῖς ἰσχυροὶ μαρ-
τυροί.

Dieu a resuscité celui Iesus : de la-
quelle chose nous sommes tous tes-
moins.

33. Τῇ δεξιᾷ. ἔωσεν ἡμεῖς ὑψώ-
σας, πῶς τὸ πνεῦμα ἁγίου τὸ προ-
μαρτυροῦν τὸ ἀγαθὸν λαλοῦν ἐν ὑ-
μῖν πατέρες, ἔχοντες τὸ πῶς ὑμεῖς
βλαπτέτε καὶ ἀναίεστε.

Après donc qu'il a esté élevé par la
dextre de Dieu, & qu'il a receu du son
Pere la promesse du Saint Esprit, il a
respondu ce que maintenant vous voy-
ez & oyez.

34. Οὐ γὰρ δαυὶδ ἀνέβη εἰς τοὺς
οὐρανούς, ἀλλὰ δὲ ἀντὶς, εἶπεν ὁ κύ-
ριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δε-
ξιᾶς μου.

Car David n'est point monté aux
cieux : mais lui-même dit, Le Seigneur
a dit à mon Seigneur, Siede-toi à ma
dextre.

35. Ἔως ὅτε θῶ τοὺς ἐχθρούς σου
ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου.

Jusqu'à tant que j'aye mis tes enne-
mis pour le marchepied de tes pieds.

36. Ἀσφαλὲς οὖν ἡμεῖς γινώσκοντες
πάντες ὅτις ἰσχυροὶ, ὅτι καὶ κύριος
καὶ χριστὸς αὐτὸς ὁ θεὸς ἐπὶ ἡμῶν, ὁ
ταῖς ἡμεῖς ἐς ὑμεῖς ἐσταυρώσα-
ται.

Que donc toute la maison d'Israel,
sache aisurément que Dieu l'a fait Sei-
gneur & Christ, vous celui Iesus que
vous avez crucifié.

37. Ἀναύματοις ἡμεῖς πάντες γινώσκοντες
καὶ ὁ κύριος καὶ οἱ ἄλλοι μαρτυροῦντες
τὸ ἀγαθὸν λαλοῦντες, τὸ πῶς ὑμεῖς
βλαπτέτε καὶ ἀναίεστε :

Ces choses ouïes, ils eurent com-
punction de cœur, & dirent à Pierre &
aux autres Apostles, Hommes frères,
que ferons-nous ?

38. Πέτρος οὖν εἶπεν αὐτοῖς,
μετανοήσατε, καὶ βαπτισθεὶς ἐν ὀνό-
μα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
χριστοῦ εἰς ἁφίεσιν ἁμαρτιῶν, καὶ
λάβετε τὴν δωρεὰν τοῦ ἁγίου πνε-
ματος :

Et Pierre leur dit, Amendez vous,
& qu'vu chacun de vous soit baptisé au
Nom de Iesus Christ, en remission des
pechés : & vous recevrez le dō du saint
Esprit.

32. Hunc Iesum resuscitavit Deus, cuius omnes nos testes sumus.

This Iesus hath God raised up / whereof we all are witnesses.

33. Dexter aigitur Dei exaltatus, & promissione Spiritus sancti accepta à Patre, effudit hunc quem vos videtis & auditis.

Since then that he by the right hand of God hath bene exalted / and hath received of his Father the promise of the holy Ghost / he hath shedde forth this which ye now see and heare.

34. Non enim David ascendit in caelum: dicit autem ipse, Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis.

For David is not ascended into heaven: but he saith / The Lord said to my Lord, Sit at my right hand.

35. Donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.

Until I make thine enemies thy footstool.

36. Certissime sciat ergo omnis domus Israël, quia & Dominum eum, & Christum fecit Deus, hunc Iesum, quem crucifixistis.

Certainly let all the house of Israel know for a suretie that God hath made him both Lord and Christ: this Iesus whom ye have crucified.

37. His autem auditis compuncti sunt corde, & dixerunt ad Petrum, & ad reliquos Apostolos, Quid faciemus viri fratres?

Now when they heard it / they were pricked in their hearts / and saide unto Peter / and the other Apostles / What shall we doe?

38. Petrus vero ad illos. Poenitentiam (inquit) agite, & baptizetur unusquisque vestrum in nomine Iesu Christi in remissionem peccatorum vestrorum, & accipietis donum Spiritus sancti.

Then Peter said unto them, Amend your lives / and be baptized every one of you in the Name of Iesus Christ for the remission of sinnes: and ye shall receive the gift of the holy Ghost.

Der Apostel Geschicht.

Das II. Capitel.

32. Diesen Iesum hat Gott aufferwecket / des sind wir alle Zeugen.

Denne Iesum opueete Gud / Der ere wi alle Bide mit.

33. Nun er durch die Rechten Gottes erhöht ist / vnd empfangen hat die verheissung des heiligen Geistes vom Vatter / hat er außgegossen dis / daß jr sehet vnd höret.

Nu hand er ophanit formedeit Guds höre haand / oc anamme den heilig Andes Fortittel: e aff Gaderen / da vngybede hand / bette / somt se es hore.

34. Denn David ist nicht gen Himmel gefahren. Er spricht aber: Der HERR hat gesagt zu meinem HERRN / set dich zu meiner Rechten.

Thi David soer ick il Himmels / Men hand siaget / HERR HERR sagde til min HERR / Set dig höf min höre Haand.

35. Bis daß ich deine Feinde lege zum Schemel deiner Füße.

Inde il Ieg leger dine Fiender til en Schemel vnder dine Föder.

36. So wisse nun das ganze Haus Israel gewiß / daß Gott disen Iesum / den ihr gecreuziget habt / zu einem HERRN vnd Christ gemacht hat.

Saa skal alle Israels Huß vist vide / at Gud hafter gjort denne Ihesum / somt laarste / til en HERRN oc Christum.

37. Da sie aber das höreten / gieng es inen durchs herze / vnd sprachen zu Petro vnd zu den andern Apostelen: Ihr Männer / lieben Brüder / was sollen wir thun?

Der de der herbe / da giel der igennem derie Pierre / oc de sagde til Peter oc til de andere Apostler / I Mend / kare Brødre / Hvad skulle vi gøre?

38. Petrus sprach zu ihnen: Thut Buße / vnd lasse sich ein jeglicher tauffen auff den Namen Jesu Christi / zur vergebung der Sünde / so werdet ihr empfangen die Gabe des heiligen Geistes.

Peter saade til dem / Søder Penitence / oc huer lade sig døbe i Ihesu Christi Navn / til syndernes forlabelse / Saa skulle i anamme den heilig Andes

Stutkome

Kapitola 11.

32. Toho Gejuss wjsthsol Buoh / gehojo ny wsthsol Swēdowē gime.

Ego Iesum wjsthsol Bog / korey rjece ny wsthsol iestech / ny swēdowē.

33. Pretoj prawlec Bojij gsa pomyslen / a rożaw jasli bēnij Duchu Swatko od Dce / toho gest postai / karkhoj wy widuje a słysze.

Po tym gdy prawica Boja był pod myslen / y obitcanego Duchu swietego wist od Dycy / tocz rē rōz wylal / na co wy pārtyscie / y słyscie.

34. Neb gest David nemo slaupil no Niebe / ale on powē: dē: Kzeli Pan Pānu mēmu / sed na prawicy mē.

Abowiemci David nle wstas psl do niebā / leci sam powieca: Kzeli Pan Pānu mēmu / siad po prawicy mēy.

35. Dosawad nepoložim Nepkaatel twych pod neje Noj twych.

Ai potoje nepryziacoty twe pod nožiem nog twoch.

36. Protoj wēzj westeren duom Izraelst / jē gest Bōh o Pānem ho wēni / y Krōstiem / toho Gejuss karkhoj gje wy wsthsol.

Niechaj sechedy wie skpowne wsthsol domu Izraelst / y Pānem y Krōstiem wēymil Bog rogeco Iesusa / koregesie wy wsthsol.

37. So słossce / strausenij mēli na jrdcy / a kēli k Petro: wi / a k giny in Apostoluom: Coj māme tūiti / muji Bratij?

Kāł to słysce rožali si nā sercu / rēkli do Piotra y do tych Apostolow: Coj mamy cjinie mē jowie brāta?

38. Tēda Petr kēli k nim: Polānij j hēlichāw tūite / a politi se gedē k jōj / wās we Gmēnu Gejuss Krōsta / na odpussēnn hēlichāw wostpōch a pēngmēte dar Duchu Swatko.

Žā tym Piotr rēkli do nich: Vmāyate si / a ofryci se k jōj / wās w imie Iesusa Krōstihā / na odpussēnnu grzechow / a rējmico cie dar Duchu swietego.

ב

39. לבון ציד הוא שוודינא
ולכניכין ולכלהון אילין
דחיקין אילין דהו אלהא
יקרא אסין :

*Imperat che la promessa è fatta d'ogni
che è vostro figlio, & d'ogni quel che
sen la morte, quanto il Signore nostro Iddio
ne chiamarà.*

40. ובמלא אחרוניתא
סגיאנתא כוסהד הוא לרון
ובצא הוא מניהן פד אסור
היו מן שרבתא דהו
מצקמתא :

*E con molte altre parole testificaua, &
esortaua, dicendo, Salutate da questa
persecutione.*

41. ואנשין ממהון עתיראית
קבלו מלתא דהיכסא
ועמדו וארתוסבו בהו
יבא איך מלתא אלהון
נכסין :

*Questi dunque che riceuono volen-
tiera la sua parola, si battezzano, & su-
rano in quel di aggiuntane circa tre milia
persone.*

42. ואמינין הוו ביולפנא
דשליחא ומשתתתין הוו
בצלחתא ובקרבנא
דאופדסטנא :

*Et erant perseverantes in la doctrina
de gli Apostoli, & in la comunione, & in
lo spezzar del pane, & nell'orazione.*

43. והויה הות דחלתא
בכל גפא ואחיתא
סגיאנתא וברותא הויה הויה
ביד שליחא (באורשלים) :

*E nacque timore ad ogni persona, &
molte prodigij & segni si faceuano per gli
Apostoli.*

44. וכלהון אילין דהימנו
הויה אסחדא הויה וכל מדס
דאית הוא להון דגנא
הויה :

*E tutti quei che credevano erano con-
si insieme, & habueuno tutte le cose com-
uni.*

45. ואילין דאית הויה
להון קנינא מתבנין הויה לה
ומבלגין הויה לאנש אנש
איך מדס דסניק הויה :

*E vendeano la possessione & la sustan-
zia, & spartianola a tutti secondo che co-
sueuano habere bisogno.*

ב

39. כי לכם היא השבועה
ולבניכם ולכלם אשר רחוקים
המה במה יקרא יהוה אלהינו :

Porque á vosotros es la promessa, y á vuo-
stros hijos, y á todos los que estan lexos : (es á sa-
ber) á quales quiera que el Sennor nuestro Dios
llamare.

40. ובדברים אחרים לבנים
העיד העיו הסית לאמר הושיעו
מהר נע הויה :

Y con otras muchas palabras testificaua, y
los exhortaua diziendo, Sed saluos de esta per-
secucion generacion.

41. וכל איש אשר נשא לבו
וכל אשר נדבה רוחו אחיו קבלו
את דברו ויטבלו וינזסבו ביום
ההוא בשלשת אלפים נפש :

Antique los que recibieron su palabra, fue-
ron baptizados, y fueron annedidas á la Iglesia
aquel dia como tres mil personas.

42. ויתעודדו בתורת השליחים
בחקר ושבר הלחם ובתפלות :

Y perseverauan en la doctrina de les Apосто-
les, y en la comunione y en el partamentu del
pan, y en las oraciones.

43. ויראה באה על כל גפא
ויאחיות ומזפתים לבנים געשו
מן השליחים :

Y toda persona tenia temor: y muchas ma-
rauillas y senales eran hechas por los Apostoles
(en Ierusalem, y todos tenian gran miedo.)

44. וכלם אשר מאמינים גוסדו
יחד וכל אשר להם היה לחבר :

Y todos los que creyan estauan juntos: y te-
nian todas las cosas communes.

45. ואת מקניהם קנינאם רכושם
והונם מכרו ויחלקו וימנו אותם
לכל איש כצרכו :

Y vendian las possessiones y las haziendas y
repartianlas á todos como cada vno auia mene-
ster.

ג.

39. ὁ μὴ γὰρ ἐστὶν ἡ ἐπαγγελία
καὶ τοῖς τέκνοις ὑμῶν, καὶ πᾶσι τοῖς
εἰς μακρὰν ἔσονται ἀπὸ τοῦ σπλάγχνου
τοῦ κυρίου ὁ θεὸς ἡμῶν.

Car á vous & á vos enfans est faite
la promesse, & á tous ceux qui sont loins
autant que le Seigneur nostre Dieu en
appellera á soi.

40. Ἐπίκειτο τοῖς λόγοις πολλοῖς δι-
μαρτυρεῖτο καὶ παρακάλεσεν, λέγων,
σώθητι ἀπὸ τῆς γενεᾶς τῆς σαρκαίης
ταύτης.

Et par plusieurs autres paroles il
testimoignoit, & les exhortoit, disant,
Sauuez-vous de ceste generation per-
ueue.

41. Οἱ δὲ οὐνοὶ σφόδρως ἀποδό-
ξαντο τοῖς λόγοις αὐτοῦ, ἑκατὸν
ἀνέστησαν, καὶ προσετίθησαν τῇ ᾠμῇ.
καὶ ἐκείνῳ ψυχὰς ὡσεὶ τρεῖς χίλιαι.

Ceux donc qui receurent d'un franc
courage la parole, furent baptizés, &
furent adioutés en ce jour-là environ
trois mille ames.

42. Ἦσαν δὲ προσκαρπύοντες
τῇ διδασκῇ καὶ διακονοῦντες τῇ κοί-
νῃ, καὶ τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου καὶ
τῇ προσευχῇ.

Or perseveroyent ils tous en la do-
ctrine des Apostles, & en la comunión,
& en la fraction du pain, & aux prières.

43. Ἐγένετο δὲ φόβος ψυχῇ φό-
βος πολλὰς τε ἐρεῖας καὶ σημεῖα
καὶ σημεῖα καὶ σημεῖα ἐγένετο.

Or toute personne auoit crainte &
beaucoup de merueilles & signes se fai-
soient par les Apostles.

44. Πάντες δὲ οἱ πιστεύοντες ἦ-
σαν ὅτι τὸ αὐτὸ, καὶ οἱ ἕκαστοι ἀπὸ τοῦ
κοινού.

Et tous ceux qui croyoyent, esto-
ient en semble en vn meisme lieu, & auoy-
ent toutes choses communes.

45. Καὶ τὰ κτήματα καὶ τὰς ὑ-
πάρξεις ὅτι πρᾶσσον, καὶ διμερί-
ζον αὐτὰ πᾶσι, καθὼς ἂν τις χρεί-
αν εἶχῃ.

Et vendoyent possessions & biens,
& les distribuoyent á tous selon que
chacun en auoit besoin.

39. Vobis enim est reprobatio, & filius vestris, & omnibus qui longe sunt, quocumque advocaverit Dominus Deus noster.

For the promise is made unto you / and to your children / and to all that are afarre streuen as man as y Lord our God shall call.

40. Aliis etiam verbis plurimis testificatus est, & exhortabatur eos, dicens, Salvamini a generatione ista prava.

And with many other wordes hee besought / and exhorted them / saying / Save your selves from this forward generation.

41. Qui ergo receperunt sermonem eius, baptizati sunt, & appositae sunt in die illa animae circiter tria milia.

Then they that gladly received his worde were baptized: and the same day there were added to the Church about thre thousand soules.

42. Erant autem perseverantes in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis & orationibus.

And they continued in the Apostles doctrine / and fellowship / and breaking of bread / and prayers.

43. Fiebant autem omni animae timor, multa quoque prodigia & signa per Apostolos (in Ierusalem fiebant, & metus erat magnus in universis.)

And there came upon every soule / and many wonders and signes were done by the Apostles.

44. Omnes etiam qui credebant, erant pariter, & habebant omnia communia.

And all that believed / were in one place / and had all things common.

45. Possessiones & substantias vendebant, & dividebant illa omnibus, prout cuique opus erat.

And they sold their possessions & goods / and parted them to all men / as every one had neede.

39. Denn euer vnnnd euer Kinder ist diese verheissung / vnnnd aller die ferne sind / welche Gott vnser HERR herzu ruffen wird.

Thi eber oc eders Wort er benne Forietelste til / sagt / oc alle dem som ere langt borte / huilcke Gud vor HERR skal kalde hid til.

40. Auch mit vil andern Worten bezeugt er / vnnnd ermanet / vnd sprach: Lasset euch helfen von diesen vnartigen Leuten.

Hand vidnede oc saa oc formandede met mange andre ord / oc sagde / Lader hielpe eder fra disse vnartige Folk.

41. Dienun sein Wort gerne annamen / liessen sich tauffen / vnd wurden hinfu gehan an dem tage / bey drey tausend Seelen.

De som nu gerne anammede hans Ord / lode sig dobe / Oc der lagdis den tag til ved tre tusinde Siel.

42. Sie blieben aber bestendig in der Apostelen Lehre / vnnnd in der Gemeinschaft / vnd im Brotbrechen / vnd in Gebet.

De de bleffue bestandige i Apostlernis lærdom / oc i Samfund oc i Brod / brydelse / oc i Bønnen.

43. Es kam auch alle Seelen forcht an. Vnd geschahen viel Wunder vnd Zeichen durch die Apostel.

Der kom frøct oc paa alle Siel / Oc der stede mange vnderlige Gerninger oc Tegen formedelst Apostlerne.

44. Alle aber die glaubig waren worden / waren beyeinander / vnd hielten alle ding gemein.

Oc alle de som trode / vaare til sammen / oc huilde alle ting almindelige.

45. Ire Güter vnd Haabe verkaufften sie / vnd theilten sie auß vnter alle / nach dem iderman not war.

De solde deris Godz oc Bøssaff / oc de lede der ud ibland alle / effter som huer Mand haaffde behoff.

39. Vānē gest jagistē zā: hūbenij skalo se / a E pnuoin wasspim / y wssian kērij / daler to gsu / kērschjstoli powolā Pān Eūh nās.

Abowiemel se wam tā obier / nica zjāta / y djiarcom wassym / y wssim kērschjstoli daler to gsu / kērschjstoli powolā Pān Eūh nās.

40. Ginhmi take slowy nino: hpmi swēdēl / a napomijnal ge / ēka: Dōdēte se od Pōkela nij tohoto jlēho.

Wielek inych slow oswād: ešal se a napomijnal se motiwac: Wyszwolecie se od tego narodu zlego.

41. Eshdy ti kērij / gsu pti hali Slowo geho / pokrēni gsu: y ptiptaupti k nīm E di ten den / wofolo tēj Esh uiow.

Proszę tedy wójcie iute przy: teli slowa tego / ożrechi se: y przytalo dnia onego ku kōstolowi ofolozysz tyszcy olob.

42. Erwall pak hnech w Wtenij Apostolskim a w zoulnoſti / a samani chleba / a w modlitwach.

Erwalli w nauce Apostolskiej / w wspolcznoſci / y w łamaniu chleba / y w modlitwach /

43. Abola na každēm tlo: wēfu bāzē: Wnoch takē di: rowē a zāzrafowē dāl se strze Apostoly (w Geruzalēm / a strach welik byl mezy wssim.)

Pravdā tēdy nā wssim stād / a wrie cudow y znāmion przez Apostoly bylo ofazanych.

44. Wsschēni takē kērij / w wēfili / boli pospolu / a mēti wsschē wēcy obecnē

W wsschēy kēry w wēfili by: li nā iednini mēty / a wsschēno spolecznie wsschē.

45. Wlādarstwi a Stat: ty prodāwali / a dēlili mezy wsschēny / pakz gebnomu ka: dēmu porēbij bylo

Wslādozci y mēstnoſci przez: dawali / dēlilacie wsschēni se kō: mu bylo potrzebā.

ב

46 וְכָל יוֹם צִמְצִימוּ הָיוּ
בְּהִיכָלָא בְּחֵדָּה נִבְשׁ
וּבְכִתְּמָא קִצְיוֹ הָיוּ בְּדִרְיֻסְתָּא
וּמִקְבָּלֵיו הָיוּ סִבְרִיתָא בְּד
רִתְּיוֹ וּבְדִרְיוֹתָא דְלִבְהוֹן :

Et ogni giorno perseveravano d'un medesimo animo nel tempio. E rimpendo per ciascuna casa il pane, pigliavano il cibo insieme, con allegrezza e semplicità di cuore.

47 מְשַׁבְּחֵיו הָיוּ לֹאֲלֵהָא
בְּדִרְיֻסְתָּא בְּרִחְמָא קִדְּם
כְּלָה עֲמֵמָה וּמְנוֹ מִסְפָּה
הָיָא כָּל יוֹם לֹאֲלֵיו ד
דִּתְּמֵיו הָיוּ בְּעִרְתָּא :

Laudando Iddio, et benedendo gratia appropiata tutto il popolo. Et il Signore aggringevano ogni giorno à la Chiesa per jouer per effier salute.

ג

1 וְהֵנָּה דְּבִרְסִלְקִין שׁ
שְׁמַעוֹן כְּאֶפְרָיִם וְיוֹחָנָן
אַפְחָדָא לְהִיכָלָא בְּעִרְתָּא
דְּבִלּוּתָא דִּתְּשַׁע שְׁעִין :

Hor Pietro e Giovanni saluano ensemble al tempio, a l' hora de l' oratione, che era à noue heures.

2 וְהָיָא גְבִרָא חַד חֲגִידָא
דְּמִן פִּרְס אִמָּה שְׁקִילִיו הָיוּ
אַנְשָׁא אִילִין דְּמִצְדִּין הָיוּ
מִתְּיוֹ וְסִימִין לָהּ בְּתִרְעָא
דְּהִיכָלָא דְּמִתְקַבְּלָא
שְׁבִירָא דִּתְּהוֹא שְׁמָר
נְדָקְתָּהּ מִן הֵנוּ דְּצִלְיוֹ
לְהִיכָלָא :

Et un homme strappato da piedi fin dal ventre di sua madre, era portato là, al quale ogni giorno era porto à la porta del tempio, che si chiama la Bella, per domandar la limosina à quelli che entravano nel tempio.

3 הָיָא בְּדִתְּמֵיו לְשְׁמַעוֹן
וְלִיוֹחָנָן דְּצִלְיוֹ לְהִיכָלָא
בְּעִרְתָּא הָיָא מִהֵנוּ דְּתִלְיוֹ
לָהּ נְדָקְתָּהּ :

Così benedendo Gedaro che Pietro e Giovanni erano per entrar nel tempio gli pregaua, per recernerne la limosina.

4 וְחִרְוָה שְׁמַעוֹן וְיוֹחָנָן
נֹאמְרוּ לָהּ חִדְּ בֵּן :

*Onde Pietro con Giovanni rimar-
dando in lui fissamente, disse, Guarda in noi.*

ב

46 וַיִּתְּעוּדְדוּ יַחְדָּו יוֹם יוֹם בְּהִיכָל
שׁוֹבְרִים מִבֵּיתָה לְבֵיתָה אֶת
הַלֶּחֶם סְעִדִים אֶת נִבְשָׁם
בְּשִׂמְחָה וְתָם לִבָּב :

Y perseverando vnanimes cada dia en el Templo, y partiendo el pan en las casas, comian juntos con alegria y con sencillez de corazón.

47 מְשַׁבְּחִים אֶת־יְהוָה מוֹדִים
מִחֲוִדִּים וּמוֹצִאִים חֵן בְּעֵינֵי
כָּל־הָעָם וַיְהִי הָאִסְיָה לְעֹדָה
יוֹם יוֹם אֶת־תְּהוֹשָׁעִים :

Alabando à Dios y teniendo gracia acerca de todo el pueblo, y el Señor aunida cada dia à la Iglesia losque auian de ser saluos.

ג

1 וַיַּעֲלֵה בֵּיתָה וַיּוֹחֲנוּ יַחְדָּו אֶל־
הַהִיכָל בְּשַׁעֲתָהּ הַתְּפִלָּה הַתְּשִׁיעִית :

Pedro y Ioan subian juntos al templo à la hora de la oracion de las nueue.

2 וַיְהִי שֶׁאֶחָד בִּפְסָח מִבְּטָן אִמּוֹ
מִסְבָּל הָיָה אֲשֶׁר שָׁמוּ אוֹתוֹ יוֹם
יוֹם אֶל־שַׁעַר הַהִיכָל הַנִּקְרָא
שְׁבִירָה לְשֹׁאֵל צְדָקָה מִבְּנֵי
בְּהִיכָל :

Y un varon, que era coxo desde el vientre de su madre, era traydo, al qual ponian cada dia à la puerta del Templo que se dize la Hermosa, para que pidiesse lymosna de los que entrauan en el Templo.

3 וּבְרִאֲיוֹתָא אֶת־בֵּיתָה וַיּוֹחֲנוּ
כִּי עֲתִידִים הָיוּ לָלֶכֶת בְּהִיכָל
שֹׁאֵל צְדָקָה :

Este como vido à Pedro y à Ioan que començauan à entrar en el Templo, rogaua les para auer lymosna.

4 וַיִּבִּיט בּוֹ בֵּיתָה עִם יוֹחָנָן
וַיֹּאמֶר הִבֵּט אֵלָיו :

Y Pedro con Ioan poniendo los ojos en el, dixo Mira à nosotros.

ג.

46. Καὶ ἡμέρας τι συνεκαρτί-
ζουντες ὁμοθυμαδὸν ἐν τῷ ἱερῷ,
καὶ ὅστις τι καὶ οἶκος ἄρτου, μετ-
λαμβάνοντες τροφῆς ἐν ἀγαλλιάσει
καὶ ἀφελότητι καρδίας.

Et tous les iours perseveroyent tous d'un accord au temple: & tousans le pain de maison en maison, ils prenoyent leur repas avec ioye & simplicité de cœur.

47. Αἰνούντες τὸν Ἰησοῦ καὶ ἔχο-
ντες χάριτας ἐπὶ πάντας λαοίς, ὃ ᾧ
καὶ ἐν παντί τοὺς σαζομέ-
νους καθ' ἡμέραν τῇ ἐκκλησίᾳ.

Louans Dieu, & ayans grace enuers tout le peuple: & le Seigneur adouignoie de iour en iour à l'Eglise gens pour estre sauiues.

Κ Ε + Α Δ. γ'.

Επιπαιτὶ δὲ πάντες καὶ ἰσ-
τάτης ἀνίστασθαι εἰς τὸ ἱερόν,
ὅτι τὸν ὄραν τῆς πορτῆς τῆς
ἐσιτάτω.

*Or Pierre & Iehan mouroient en-
semble au temple à l'heure de la priere,
qui estoit à neuf heures.*

2. Καὶ τις αἰὲρ χαλὴς ἐκ κοιλί-
ας μητρὸς αὐτοῦ ὑπαρχων ἰθα-
σαζεν, ἐν ἱερῷ καθ' ἡμέρας
πρὸς τὸν θύραν ᾧ καὶ τὸν λαόν
μύλων ἀράων, τῷ αἰτῷ ἐλεημοσί-
ων ὡς ᾧ ἀπορρομφῶν εἰς
τὸ ἱερόν.

*Et un certain homme qui estoit boi-
teux dès le ventre de sa mere y estoit
porté lequel on mettoit journellement
à la porte du temple, nommée la Belle,
pour demander l'aumône à ceux qui
entroient au temple.*

3. Ὅς ἰδὼν πάντες καὶ ἰσχυρῶς
μύλωντας αἰσίναι εἰς τὸ ἱερόν, ἔρε-
τε ἐλεημοσίων.

*Icelui voyant Pierre & Iehan & vou-
lans entrer au temple, les pria, afin d'a-
voir une aumône.*

4. Ἀπὸ τῶν ὧν πάντες εἰς αὐτὸν
σὺ τῷ ἰσχυρῷ, εἰπὶ βλάψον εἰς ἡ-
μᾶς.

*Mais Pierre avec Iehan ayant l'œil
fiché sur lui, dit, Regarde-nous.*

ACTA APOST:

CAP. II.

46. Quotidie quoque perdurantes unanimiter in templo, & frangentes circa domos panem, sumebant cibum cum exultatione & simplicitate cordis.

And they continued daily with one accord in the Temple / and breaking bread at home / did raise their meat to gether with gladness / and singleness of heart.

47. Collaudantes Deum, & habentes gratiam ad omnem plebem. Dominus autem augebat qui salvi fierent quotidie in idipsum.

Praising God / and had favour with all the people: & ye Lorde added to the Church from day to day / such as should be saved.

CAP. III.

Petrus autem & Iohannes ascendebant in templum, ad horam orationis nonam.

Nowe Peter and Iohn went up together into the Temple / at the ninth hour of prayer.

2. Et quidam vir qui erat claudus ex utero matris sue, baiulabatur: quem ponebant quotidie ad portam templi, quae dicitur Speciosa, ut peteret eleemosynam ab introeuntibus in templum.

And a certaine man which was a creeple from his mothers wombe / was carried / whome they layed daily at the gate of the Temple called Beautiful / to aske almes of them that entered into the Temple.

3. Is cum vidisset Petrum & Iohannem incipientes introire in templum, rogabat ut eleemosynam acciperet.

Who seeing Peter and Iohn / that they would enter into the Temple / desired to receive an almes.

4. Intruens autem in eum Petrus cum Iohanne, dixit, Respice in nos.

And Peter earnestly beholding him with Iohn / said / Look on us.

Der Apostel Geschicht.

Das II. Capitel.

46. Vnd sie waren täglich vnd stets beheimander einmütig im Tempel / vnd brachen das Brodt hin vnd her in Häusern / namen die Speise mit freuden vnd einseeligem Herzen.

De de vaare daalige oc siche endreelike til sammen i Tempelen / oc brade brod her oc der i Husene / singe Nad / mer glæde oc enfoldige hertter.

47. Vnd lobeten Gott / vnd hatten gnade bey dem ganzen Volck: Der HERR aber that hinzu täglich / die da selig wurden / zu der Gemeine.

De loffuede Gnd / oc haffdenaade hoff alle Folket. De HERR EN lagde dageligen Menighedem / dem som bleffue salige.

Das III. Capitel.

Petrus aber vnd Iohannes giengen miteinander hinauf in den Tempel vmb die neunde stunde / da man pflegt zu beten.

Peder oc Iohannes ginge tillsammans op i Tempelen ved den niende tieme / som mand pleyer at bede.

2. Vnd es war ein Mann sah von Mutterleibe / der ließ sich tragen / vnd sie sahen ihn täglich für der Tempels Thür / die da heißt die Schöne / daß er bettelte das Almosen von denen / die ihn den Tempel giengen.

De der vaare en Mand / som vaar haffte aff Moders lif / hand loed sig bære. De de sette hannem daalige vaar Tempelens dørren / som kaldes den Stæne / oc hand tigde Almisse aff dem / som ginge i Tempelen /

3. Da er nun sahe Petrum vnd Iohannem / daß sie wolten zum Tempel hineingehen / bat er vmb ein Almosen.

Der hand nu saa Petrum oc Iohannem / at de vilde gaa ind i Tempelen / da had hand om en Almisse.

4. Petrus aber sahe ihn an mit Iohanne / vnd sprach: Siehe was an.

Da saae Peder paa hannem mer Iohanne / oc sagde / Seepaa off.

Skutkome

Kapitola II.

46. A tak ne každý den trvajíli jednomyšlně v Chrámě / lámagne po domích chléb / přichytali spolu pokrmy / a požívali s vřimým srdcem.

Došli k sobě trvajíce s gody v křesle / a lámae v domích chléb / přichytali pokrmy / a požívali s vřimým srdcem / y v prostole se radívali.

47. Schwälige Doha / a milost magice se všem Lidem. PAH pal nad to roznosoval na každý den / to kterýmž měli spasení býti.

Chvalae Bogá / málae lástce v všech křesle / a požívali přichytali pokrmy / a požívali s vřimým srdcem / y v prostole se radívali.

Kapitola III.

Petr pak a Jan šli do Chrámu / k hodíně modlitby deváté.

Šel Petr y Jan šli spolu do křesla / a gody modlitby džívali.

2. A muž náhod / kterýmž byl chřem / živoa Matky své / nosen byl / kterýmž kládli na každý den v dvéřích Chrámů / a kterýmž kládli trávní / aby prošel Almužny od těch kterýmž zacházeli do Chrámu.

A některý chřem sešle y živoa máti své byt nošen / křesle vřimým Pladionem brany křesle / a křesle zřano / aby prošel Almužny od těch kterýmž zacházeli do křesla.

3. Ten když viděl Petra a Jana / a zacházeli do Chrámu / prošel gich aby almužnu vzal.

Then gdy vyrazil Petr y Jan náhod / a do křesla prošel aby od nich vzal almužne.

4. V pohledu naň Petr a Jan / řekli: Pohledna náš.

Neš Petr y Jan vřimě naň přizac očymá švolim / řekli: Páryna nas.

ז היו ציו חר פהיו כר סבר
היה למסב מזהיו מרם :

*Et egli stava attento a loro, sperando
di ricever qualche cosa da essi.*

אמר לה שמעון דהבא
וסאמא לית די אלא מרם
דאית די דהב אגמא לה
בשמיה דמרו שצמאמיה
נמא קום הנה :

*Allor Pietro disse: « Non ho me aranc
argento, ma se da quella chiazza ho il
nome di Gesù Christo Nazareno, leua-
to su, e camina ».*

נאמרה בארדה דמנה
נאמרה דהב בסקמיה
שדורגלוהי יצקבויה :

*E pigliandolo per la man destra, lo
leuato, e subito si consermarono le sue
piante e i suoi calli.*

ישיל קם ירד וצור
צמיהו להכלא כר מרה
ומסנה ומסנה לאלה :

*E saltando fu desto in piedi, e cam-
minaua, e entrò con essi nel templo, an-
dando e saltando, e laudando a Dio.*

והוא היה פלה צמיה
כר מרה ומסנה
לאלה :

*Et tutto il popolo il vide camminare e
laudare a Dio.*

איתורציו דהיוהו
חורא דהב הנה כל יום
ישאל הנה דהבא ער
תרצא דמרה דהב
ואתמליה דמרה דהב
על מרם דהב :

*E siccome uidero che egli era quello che
sedeua per la limosina a la porta della del
tempio, e riempieransi di marauiglia e
stupore, per quello che gli era auuenuto.*

יכר אחיד הנה ל
לשמעון וליוחנן דהב
צמיהו כר מרה ליתיהו
נאמנה דמרה
כר מרם :

*E mentre che lo frapato che era sta-
to guarito, rischen - Pie' et Giovanni,
tutto il popolo stupéfatto corse a loro nel
portico, che si chiama di Salomone.*

והוא יחל אליהם חשב לקחת
מאמרה מאתם :

*Entroncer el estubo attento ellos a esperan-
do recibir de ellos algo.*

ויאמר כיפה כסה ונהב אר
לי ואשר יש לי איתו אהו לר
בשם ישוע משיח הנצרי קום
והתהלך :

*Y Pedro dixo: Ni tengo plata ni oro: mas lo
que tengo, esso te doy: En el Nombre de Iesus, el
Christo, el Nazareno, leuantate, y anda.*

ויאמרו איתו ביד ימינו ויקימנו
וברגע העליו רגליו וצקבו :

*Y tomandolo por la mano derecha, leuan-
dolo y luego fueron afirmados sus pies y piernas.*

וירקד ויעמד ויהלך ויבוא
עמהם בהכל מתהלך מרקד
ומשבח ואת הנה :

*Y saltando puso se en pie, y andauo, y entró
con ellos en el Templo andando y saltando, y a-
labando a Dios.*

וידא איתו כל ועל כ
מהלך ומשבח ואת הנה :

*Y todo el pueblo lo vido andar, y alabar a
Dios.*

וידעוהו כי הנה הוא אשר
ישב אל צדקה בשער ההכל
שפירו ויכלא המהו וחרדה
על אשר קרה :

*Y conocianlo, que el era el que se sentaua a
la ymosna a la puerta del Templo la Hermosa,
y fueron llenos de miedo y de espanto de lo que
le auia acontecido.*

והפסח הגרפה באחו איתו
בכיפה ויוחנן ויבץ אליהם כל
העם באולם הנקרא שלמה
ויתמהו :

*Y teniendo a Pedro y a Ioan el coxo que auia
sido sanado, todo el pueblo concurrió a ellos al
portal que se llama de Salomon, attonitos.*

ז. *Ἵστην ἄνωγον αὐτοὺς, προσδο-
κῶν τι παρ' αὐτῶν λαβῆναι.*

*Et il les regardoit attentiuement,
s'attendant de recevoir quelque chose
d'eux.*

6. *Εἶπεν ὁ πητρος, ἀργύρου καὶ
χρυσίου οὐκ ἔχω ἀσπαρχόμενος δὲ ἐ-
ν ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
χριστοῦ τοῦ Ναζαρενοῦ ἐγείρα-
ται, καὶ πορεύου.*

*Adonc Pierre dit, Je n'ai ni argent,
ni or: mais ce que j'ai te le je donne, Au
Nom de Iesus Christ le Nazarien leua-
toi & chemine.*

7. *Καὶ πιάσας αὐτὸν τῆς δεξιᾶς
χερὸς, ἤρξατο ἐγείρειν αὐτὸν δεξι-
αν ἡμῶν καὶ αὐτὸς ὤρετο καὶ τοὺς
ποδῶν.*

*Et faisant pris par la main droite,
le leua & neceuaient les pantes & he-
uaita ac les pieds deuiant ent les pies.*

8. *Καὶ ἐκπαλόμενος ἔστη, καὶ πε-
ριπατεῖ καὶ εὐχαριστεῖ πᾶσι ἀπο-
τὴν τὴν ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν
Ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ υἱοῦ.*

*Et il sauta, & se tint de bout, & che-
minoit: & entra avec eux au temple,
cheminant sautant louant Dieu.*

9. *Καὶ εἶδον αὐτὸν πᾶς ὁ λαὸς πε-
ριπατοῦντα καὶ αὐτοῦ τα τὸν ἱε-
ρόν.*

*Et tout le peuple le vid cheuissant
& louant Dieu.*

10. *Ἐπιγινώσκοντες γὰρ αὐτοὺς ὅτι ἐ-
στὶν οὗτοι οἱ ποτε τῶν ἐν τῷ ναοῦ
καθήμενοι ἐπὶ τῇ τῆς εὐκαρίας τῆς
ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰη-
σοῦ χριστοῦ τοῦ υἱοῦ τοῦ κυρίου
αὐτοῦ.*

*Et le recognoissans que c'estoit ce-
lui-la mesme qui estoit assis à la Belle
porte du temple pour auoir l'aumône
furent remplis d'estabaillement & d'es-
tonnement touchant ce qui lui estoit
adueu.*

11. *Κρατῶν γὰρ τὸν πητρον καὶ ἰωάννην, συ-
νέθραμεν πᾶσι ἀποτὴν τὸν ὁ λαὸς
ἐπὶ τῇ τῆς τῆς καλεῖται μέρους τοῦ ναοῦ.
ἢ, ἐν τῷ ναοῦ.*

*Et comme le bouens qui auo. celle
gueti tenuit par la main Pierre & Ioan,
tout le peuple tout estoit es-
tonné au pource qu'il appelloit Salomon.*

5. At ille intendebat in eos, sperans se aliquid accepturum ab eis.

And he gaue heede vnto them / trusting to receiue some thing of them.

6. Petrus autem dixit, Argentum & aurum non est mihi: quod autem habeo, hoc ubi do: In nomine Iesu Christi Nazareni, surge, & ambula.

Then said Peter: Siluer and golde haue I none: but such as I haue / that giue I thee: In the Name of Iesus Christ of Nazareth rise vp / and walke.

7. Et apprehensa man eius dextera, alleuauit eum, & protinus consolidata sunt bases eius & plantae.

And he tooke him by the right hand / and lifte him vp / and immediately his feet / and ancle bones receiued strenght.

8. Et exiliens stetit, & ambulabat, & intravit cum illis in templum ambulans, & exiliens, & laudans Deum.

And he leaped vp / stood / and walked and curre with them into the Temple / walking and leaping / and praising God.

9. Er vidit omnis populus eum ambulans, & laudans Deum.

And all the people sawe him walke and prausing God.

10. Cognoscebant autem illum, quod ipse erat qui ad eleemosynam sedebat ad speciosam portam templi: & impleti sunt stupore & ectasi in eo quod contigerat illi.

And then knewe him / that it was he which sat for the almes at the beautiful gate of the Temple: and then were amazed / and sore astounded at that which was come vnto him.

11. Cum teneret autem Petrum & Iohannem, cucurrit omnis populus ad eos ad porticum quae appellatur Salomonis stupentes.

And as the people which was gathered had Peter and Iohn / all the people ran amazed vnto them at the porch which is called Salomons.

5. Vnd er sahe sie an / wartet / daß er etwas von ihnen empfienge.

De hand saa pag dem / accede / or handstulde saa noget aff dem.

6. Petrus aber sprach: Silber vnd Gold habe ich nicht / was ich aber habe / das gebe ich dir. Im Namen Jesu Christi von Nazareth / stehe auff vnd wandle.

Da sagde Peter: Silff or Guld haßuer teg icke men teg gifstuer dig / det som teg haßuer / I Jesu Christi Naßn aff Nazareth / stat op / or vandre.

7. Vnd greiff ihn bey der rechten hand / vnd richtet in auff. Also balde wurden seine Schenckel vnd Knöchel feste.

De hand tog hannem ved den Hantrehaand / or reysde hannem op. Sæt saa stode hans Been or hale faste.

8. Sprang auff / kondt gehen vnd stehen / vnd gieng mit ihnen inn den Tempel / wandelte vnd sprang / vnd lobete Gott.

Hand sprang op / kunde gaar or staa / or glet mer dem i Tempelen / vandrede or sprang / or loffuede Gud.

9. Vnd es sahe in alles Volk wandeln vnd Gott loben.

De alle Folket saa hannem vandre or loffue Gud.

10. Sie kanten in auch / daß ers war / der vmb das Almosen gesessen hatte für der schönen Thür des Tempels. Vnd sie wurden voll wunderns vnd entsetzens / über dem / daß im widerfahren war.

De kende hannem / or de vaar hand / som haßde siddet for Tempelens Stene dor effier Almisse. Dede bleffue fulde aff forvnderlse or forserdelse / i det / som hannem vaar vederfaret.

11. Als aber diser Lahmer / der nun gesund war / sich zu Petro vnd Johanne hielt / lieff alles Volk zu ihnen in die Halle / die da heisset Salomons / vnd wunderten sich.

De som denne Halle / der vaar nu helbrede / hofte sig til Petrum or Johannem / da lob alle Folket til dem i Daaben / i det / som kaldes Salomons / or forvandrede sig.

5. A on pšílně hledělna ně / mage naděgi / jeněto vezme od nich.

Chedy on pátral nádzemětae se co vjítac od nich.

6. Echdy Petr řekl: Zlata a sřibra nemám / ale což mám to tobě dám: Ve jměnu Ježíše Krista Nazaretského / vstaň a chod.

Ale mu pšotr pověděl: Stěbrac ani zlotě nemám / lež co mám to tobě dávám? V jměnu Ježíše Krista Nazarenského vstaň a chod.

7. V vnao gey za rufu geho pravau / pozdvihl ho / a hneď vstřemj gšau flaubomž geho / v nohy.

V vnao gey přema se gorčce porvstol go / y onet byl vno cívne nogi lego / y křstl.

8. A vřchytiv se / sřál / a chodil / v vřstl a nřm do Chrámu / chodě a postřuge a chvāle Boha.

V vřstl vřstl kedy sřmāl / y chodil / y vřstl a nřm do Chrámu / chodě a postřuge a chvāle Boha.

9. V vřstl gey vřstřerem lid an chodil / a an chvāli Boha.

V vřstl vřstřerem lid an chodil / a an chvāli Boha.

10. V poznali ho se ten byl křstř na Almuřně sedal / v Dvřstř Krāstřch Chrámu / vřch: V napřstř gšau strachem a divem / i toho eo se boi lo stalo ganu?

V poznali go se ten byl / vřstř na Almuřně sedal / v Dvřstř Krāstřch Chrámu / vřch: V napřstř gšau strachem a divem / i toho eo se boi lo stalo ganu?

11. A vřstřerem vřstřerem přidřel Petra a Jana / vřstř se k nim vřstřerem lid do vřstřerem křstř slomě Salomānowa / dvřstř se.

Gdy se tedy vřstřerem on dvřstřerem byl vřstřerem vřstřerem vřstřerem / vřstř se k nim vřstřerem lid do vřstřerem křstř slomě Salomānowa / dvřstř se.

12 וְכִדְ חָזָא שְׁמַעִין עֲנָה
נֹאמֵר לְהוֹן גְּבִרָה פְּנִי
יִסְתָּל מִנֶּגֶד מִתְדַמְדִּין
אֲנִתּוֹן פְּרִיָּה אִוּוּ מִנֶּגֶד
חִירִין אֲנִתּוֹן אִירִי הוּ
פְּרִיָּה דִּילּוֹ אִוּוּ בְּשׁוֹלֵטִין
עֲבָדוּ הָדָא דִּיהִיָּה הָדָא :

*Ilche Pietro Gedendo, rispose al popo-
lo, Homines israelitis, perche' si marauil-
lante vos de quibus? o. perche' reguarda-
te nos, come se per nostra propria virtute, o
sancti nos habessetis facit caminare co-
stam?*

13 אֱלֹהֵא הוּ דְּאֲבֵרָה
וְדִאִיסַחֵק וְדִיִּצְחָק וְדִיִּצְחָק
דְּאֲבֵרָה שְׂכַח דְּפִרְיָה נְשׁוּבָה
בְּרִיָּה אֲנִתּוֹן אֲסִלְטָתוֹן
וְכִפְרִיתוֹן בְּהָ קְרִיסְטִיָּה
דְּפִילָטוֹס פִּדְרִי הוּ נִיָּק הָדָא
דִּיִּשְׁרִיָּה :

*L'Idolo d' Abraham, et d' Isaac, et de Ja-
cob, L'Idolo de padre nostro ha glorificato
al suo Figliuolo, al qual voi eradiste e
negaste, in presenza di Pilato, hauendo
egli iudicato che si doueva liberare.*

14 אֲנִתּוֹן דִּין בְּקִדְיָשָׁה
וְדִיָּקָה פְּרִיָּה וְשִׁאלָתוֹן
לִכּוֹן לְגִבְרָה קְטוֹלָה
רִיתִירָה לִכּוֹן :

*Hor Geter negaste el Santo e Justo, e
demandaste che vi donasse vn hombre ho-
micide.*

15 תִּלְהִי דִּיהִיָּה דְּחִירִין
הֲטִלְתּוֹן דְּרִיָּה אֲקִיָּה אֱלֹהֵא
מִן בֵּית מִיתָה נִיָּהוּ קָלוּ
סְבִירָה :

*Et ammazaste l' Autor de la Vite,
il quale Idolo ha resuscitato da morte, da
cui noi siamo testimoni.*

16 וְכִדְ מִגְּנֵתָה דְּשִׁמְיָה
לְהִנָּה דְּחִירִין אֲנִתּוֹן וְנִיָּהוּ
אֲנִתּוֹן הוּ אֲשִׁרִיָּה אֲסִי
הֲיִמְנֵתָה דְּבִיָּה נִיָּהוּ
לִהֲדָא מִלִּימֵתָה קְרִיסְטִיָּה
בְּלִכּוֹן :

*E per la fede del nome suo, il suo Na-
me ha habilito costui, il qual s'arcedite,
e conel etc. e la fede, che e professio
data questa intera sanita in presenza di
tutto voi.*

12 וּבְרִיָּהוּ פִּיָּח עֲנָה לְעַם
הָאֲנָשִׁים בְּיִשְׂרָאֵל מִה
תִּתְמַהוֹן עַל־חִיָּה אִוּוּ מִהֲרִיָּה
אֲלִיָּהוּ כִּמּוֹ אֲנִתּוֹן בְּחִיָּהוּ אִוּוּ
בְּצִדְקָתּוֹן עֲשִׂיָּהוּ לְהִלָּךְ אֲנִתּוֹן :

*Loqual viendo Pedro, respondió al pueblo
Varones israelitas, porque os marauillays de es-
to ó porque poneys los ojos en nosotros como
si con nuestra virtud ó piedad vudiesemos hecho
andar á este?*

13 אֱלֹהֵי אֲבֵרָהִם וְיִצְחָק וְיִצְחָק
אֱלֹהֵי אֲבֹתֵינוּ הָאֲדִיר אֲתָבְנִי
יֵשׁוּעַ אֲשֶׁר אַתֶּם מְסַדְּתֶם
וְכַחֲשֶׁתֶם אֲנִתּוֹן לִפְנֵי פִילָטוֹס
אֲשֶׁר מִשְׁפֵּט מָוֶת לֹא מִצָּה בּוֹ
וְדָנוּ לְנִתְרָנוּ :

*El Dios de Abraham, y de Isaac, y de Jacob,
el Dios de nuestros padres ha glorificado á su hi-
jo Iesus, al qual vosotros entregastes delante de
Pilato, juzgando el que aua de ser suelto,*

14 וְאַתֶּם אַתְּ קְדוֹשׁ וְצַדִּיק
כַּחֲשֶׁתֶם וְשִׁאלְתֶּם אֲתָבְנִי
מִרְצַח לְחִיָּהוּ לְכֶם :

*Mas vosotros al Sancto y al iusto negastes, y
pedistes que se hos diesse vn hombre homicida.*

15 וְאַתְּ גִּישִׁיָּה חִיָּים הֲרַגְתֶּם
אֲשֶׁר יִהְיֶה תְּקִיָּה מִמֵּתִים וְעַל־
וְאַתְּ עֲדִים אֲנִתּוֹן :

*Y matastes al author de la vida : al qual Di-
os leuanto de los muertos, de lo qual nosotros
somos testigos.*

16 וּבְרִיָּהוּ שְׁמוֹ אֲתָבְנִי אֲשֶׁר
רוֹאִים אַתֶּם וְיִדְעִים הָעִין
הַכִּין קִים שְׁמוֹ וְהִאֲמוּנָה אֲשֶׁר
בּוֹ נִחְנָה לוֹ אֲתָבְנִי הָיָה
לִפְנֵי־כָלְכֶם :

*Y en la fe de su nombre á este que vosotros
veyes y conoceys, ha confirmado su Nombre : y la
fe que por el es, ha dado á este esta sanidad en
presencia de todos vosotros.*

12. Ὡς δὲ πῖτερ ἀπαρχί-
ατο πρὸς τὸ λαὸν αὐτοῦ, ἔλεγεν αὐτοῖς
ὅτι ἡμεῖς ἀπὸ τοῦ τούτου, ὃ ἡμεῖς
τὸ ἀποκρίνασθαι ἰδοὺ δυνάμει ἢ δι-
ακρίσει πνευματικῆς τῆς ἐξουσίας
αὐτοῦ :

*Mais Pierre voyant cela, dit au
peuple, Hommes israelites, pourquoi
vous elmeuillet vous de ceci/ou pour
quoi auez-vous fait siche sur nous,
comme si par nostre puillance ou ius-
tice nous auions fait cheminer celiui-
ci?*

13. Ὁ θεὸς ἀβραάμ καὶ ἰσαὰκ καὶ
ιακώβ, ὁ θεὸς ὡς πατέρες ἡμεῶν ἡ-
δ-ξασαν τὸν παῖδα αὐτοῦ ἰησοῦ, ὃν
ὑμεῖς παρεδίδωτε καὶ ἔπεισας αὐτὸν
αὐτὸν, καὶ περιέσσωτε πλάττειν, καὶ
καὶ αὐτὸν ἐκρίνου διακρίσει.

*Le Dieu d' Abraham, & d' Isaac, & de
Jacob, le Dieu de nos Peres a glorifié
son Fils Iesus, lequel vous auez iuré &
renié deuant le face de Pilate, combien
qu'icelui iugeast qu'il deuoit estre de-
liuré.*

14. Ὑμεῖς ὅτι ὁ ἅγιος καὶ δικαιο-
ς ἡρῆσατε, καὶ ἐπέσσωτε αὐτὸν ὁρῶν
φονεὴ καὶ ἐλπίσασθε ὑμῖν.

*Mais vous auez renié le saint, & le
iuste, & auez requis qu'on vous donnast
vn meurtrier.*

15. Τὸν δὲ δεχόμενον τῆς ζωῆς ἀ-
πακρίνατε, ὃν ὁ θεὸς ἡγάρεν ἐκ τε-
κρόν, ὃ ἡμεῖς μάρτυρες ἵσμεν.

*Et auez mis à mort le prince de vie,
que Dieu a resuscité de morts : dequoi
nous sommes témoins.*

16. Καὶ ἐπὶ τῇ πίστει τῆς ὀνόματος
αὐτοῦ, τῷ περὶ οὗ ἡμεῖς καὶ εἰδότες,
ἐστεύσαμεν τὸ θεῖον αὐτοῦ, καὶ ἡ πῖ-
στις ἡ δι' αὐτοῦ ἐδωκεν αὐτῷ τὴν ὁ-
λάντην ἡγίαν πᾶν τὸν ἀπὸ τοῦ πᾶ-
τος ὑμῶν.

*Et par la foy du Nom d'icelui, son
Nom a confirmé celiui-ci le quel vous
voyez & cognoissiez/voire la foy qui est
par icelui, a donné á celiui-ci cette en-
uie d'ipollition de tous les membres
en la presence de vous tous.*

12. Videns autem Petrus, respondit ad populum, Viri Israelitæ quid miramini in hoc, aut nos quid intuemini, quasi nostra virtute aut pietate fecerimus hunc ambulare?

So when Peter saw it / he answered unto the people / Ye men of Israel / why marvel ye at this / or why looke ye on us / as though by our own power or godliness / we had made this man go?

13. Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Iacob, Deus patrum nostrorum glorificavit filium suum Iesum, quem vos quidem tradidistis & negastis ante faciem Pilati, iudicante illo dimitti.

The God of Abraham and Isaac & Jacob / the God of our fathers hath glorified his Sonne Iesus / whom ye betrayed / & denied in the presence of Pilate / when he had iudged him to be delivred.

14. Vos autem sanctum & iustum negastis, & petistis virum homicidam donari vobis.

But ye denied the holy one and the iust / and desired a murderer to be given you.

15. Authorem vero viri interfecistis, quem Deus suscitavit à mortuis, cuius nos testes sumus.

And killed the Lord of life / whom God hath raised from the dead / whereof we are witnesses.

16. Et in fide nominis eius, hunc quem vos videris & nostis, confirmavit nomen eius: & fides quæ per eum est, dedit integram sanitatem istam in conspectu omnium vestrum.

And his Name hath made this man stand / whom ye see / and knowe / through faith in his name / and the faith which is in him / had given to him this dignification of his whole body in the presence of you all.

12. Als Petrus das sahe / antwortet er dem Volck: Ihr Männer von Israel / was wundert ihr euch darüber / oder was sehet ihr auff ons / als hetten wir diesen wandeln gemacht / durch vnser eigen krafft oder verdienst?

Der Peter der saa / suarede hand Goldet / I Mend auß Israel / hui formidret eder der paa? Eder hui see i paa off / som wi haßde der giort / ved vor egen mact eller formenstet denne vandret.

13. Der Gott Abraham vnd Isaac vnd Jacob / der Gott vnser Väter / hat sein Kind Iesum verkläret / welchen ihr überantwortet vnd verlåugnet habt für Pilato / da derselbige vtheilet in loß zu lassen.

Abrahams oc Isaacs oc Jacobs Gud / vore Jerdts Gud / haßuer forklaret sit Barn Iesum / hvilken i anmordede hem oc neetede saar Pilato / Der hand dömdet at lade hannem løse.

14. Ihr aber verlåugnetet den Heiligen vnd Gerechten / vnd batet daß man euch den Mörder schencket.

Men i neetede den Hellige oc Kerfærdige / oc badet at mand skulde gifue eder Morderen.

15. Aber den Fürsten des Lebens habt ir getödtet / Den hat Gott außgerwecket von den Todten / des sind wir Zeugen.

Men i ffens Jærste sloget ihuel. Den opvækket Gud fra de døde / Der er vi Vidne til.

16. Vnd durch den Glauben an seinen Namen / hat er an diesem / den ir sehet vnd kennet / bestetiget seinen Namen / vnd der Glaube durch ihn / hat diesem gegeben dise gesundheit für euren augen.

De ved troen til hans Navn haßuer hand mer denne / som i see oc kende / standet sit Navn / oc troen ved hannem / gaff denne saadan sundhed saar eders øjne.

12. Sedda volda Petr / odpovædæl i lidu: Muži Izrahel / sih / to se diviste tomuto / a nebo to na nás hledíte / našo bychoim svau sôlau a moč vînili to / aby tento chodil?

- Co miznac Piotr / tak mowit do ludu: Miezowie Izraelscy / coż sietemu dżimnicie? Abo przecie / sić / na nas wolać cię widać / a kto bychmy to moca y światobitwas sica nâsâ vejynili iż ten-to chodil?

13. - Buoh Abrahamuom / a Buoh Izakuum / a Buoh Jakobuum / Buoh Otciuem nassoch ostavit Syna svæho / Geshite kerchoj gste my my / dali a zapeli pred wânj Piliatowau / aby ho saudæ chetl propusiti.

Bogom Abrahamow / Izakow / y Jakobow / a Bog Oycow nassoch / ostawili Iesusa Syna swego / koregosili my woli / y za przeslali je go przed Pilatem / aby go on wolnym byc / sadzil.

14. Ale my swæho a Opta / wædliwæho zapeli gste / a prosili gste / a my se wraçedniwæ / aby wâm byl dån.

Alasile my y si onego æret bego / y sprawiedliwego zapeli / a jas / dalisæ aby wam wæcował mæjos boyc.

15. Ale Dæce jiwæta gste / a bilit / kerchejto Buoh mykæj / sih / æret pch / gchojto my / swæfowæ gmit.

Ætæmærdæwalisæ spræce jiwæta / korego Bog wæbudil / od wærtælych / a my æmyc sa swæd / kowæ tægo.

16. A stræ bauffânj Gmæ / na gcho / tohoto / kerchoj my widite a jnate / potwrdil gest gmæno gcho / a wistæ keræj gest stræ næho / dala gemu te / æ jærawj toto / pred wânj wællæch wæo.

A prece wækæw imæ tægo / the / go from go teræz wædiciæ y wæstæ / æret / wæmæditi imæ tægo / a wækæ / æthoræ præstæ æst / dala remu to / cæte ædowæ præd wâmj wællæch imæ.

ג

17. בְּרֵם הָיָה אֲחֵי יְדֻעָה
אֲנִי דְבַטּוֹגָה צְדָדָתִין
הָדָא אִין דְּעַבְדוּ רִישִׁיכּוֹן :

*Et heri fratelli, ut sciretis lo fuisse
per ignorantiam, si tamen, auctoritas vestra
principale.*

18. וְאֵלֶּהָ אִין מִדָּם
דְּהָדָם אֲכִיזוּ בְּפִיזִים בְּלִהוֹן
בְּבִינָה דִּיחֵשׁ מִשְׁתַּחֲוִיָּה מְלִי
הַכְּנִי :

*Ma l'idée lui in questo modo ademp-
pente tutte le cose che egli haucua predette
per bocca di tutti i Profeti, che Christo do-
uena patire.*

19. תּוֹבּוּ הַכִּיל וְאֲתַבְּנוּ
אִיכְנָא דִּיחֵשׁוּ מִטְּהִיכּוֹן :

*Poenitentiam dumque, et conuertitum, ac-
coches vestros peccatos fiano cancellatos.*

20. וְאֲתַתּוּן לָכֵן וּבְנִי
דְּנִיחֵתָא מִי קִרְם בְּרִיבִינָה
דְּמִרְנָה מִשְׁפָּר לָכֵן לְאִינָה
דְּמִטְּוִיב הָדָא לָכֵן דְּנִשְׁוֹעַ
מִשְׁחִינָה :

*Per quando verranno i tempi del re-
frigerio de la presencia del Señor, e
quando esclamauara Iesus Christo, che
e stato immanes predicato.*

21. הֲלֵה גַלְיָא לְשִׁמְיָה
דִּימְקְבִלּוֹן עַד מָה לְמִילִינָה
דְּוִבְנָה דְּכִלְהִין אִילִין
דְּמִלִּל אֵלֶּהָ בְּשִׁמְיָה
דְּנִבְנִיחִי קִדִּישָׁה דְּמִן
עִידָם :

*El qual bisogna che el cielo il contenga
usque al tempo de la restauracion de tutte
le cosas, de lequale l'idée lui parlatu per
bocca de tutti sanz fante Profetia de
principio.*

22. מִיִּשְׁנָה צִיר אָמַר
דְּבִינָה יָקִים לָכֵן מִרְנָה
מִן אֲחִיכּוֹן אֲכַתִּי לָהּ
שְׁמַעוּ בְּכָל מָה דִּימְלִי
עִמְכּוֹן :

*Imperacche, Moysi disse a i Padri, El
Signore l'idée vostro ha suscitaua de vostro
fratelli un Profeta como me: e daretu las
secundo tutte quanto quella cose ch' el ha
parlatu.*

ג

17. וְעַתָּה אֲחֵי יְדֻעָה כִּי
בְּשִׁנְיָה
עֲשִׂיתֶם כְּנִשְׁאִיכָם :

*Mas agora hermanos, vo sé que por ignorancia
auays hecho como tambien vuestros principes.*

18. וַיְהִי וְאִשֶּׁר הָגִיד מִקְדָּם
בְּפִי כָל־נְבִיאִיו לְהַגִּיעַ לְהַבְחָה
וּלְעֲשׂוֹת כְּכִלְמָלָה אִוְתָם :

*Empero Dios loque auia antes annunciado
por boca de todos los Prophetas, que su Christo
auia de padecer, anssí lo ha cumplido.*

19. לָכֵן הִנְחֵמוּ וְשׁוּבוּ לְתַמְחוֹת
אֲתִדְחֵנְהוּכֶם :

*Antique Arrepentios, y conuertios, para que
sean raydos vuestros peccados :*

20. אִשֶּׁר נָחָם תְּבוּנָה עַל דְּרִיבָה
חֲלִיפְתָּהּ וְחִיפֵי עוֹלָם בְּתַקִּיץ
תְּמוֹנָתוֹ וְנִשְׁבָּעָה שְׁבַע שְׁמַחוֹת
אִתְּ פְּנֵי־אֱלֹהִים וַיִּשְׁלַח אֹתוֹ
אִשֶּׁר מִקְדָּם מוֹכֵן אֶת־יִשְׁוֹעַ
הַמִּשְׁחָה :

*Pues que los tiempos del refrigerio de la pre-
sencia del Sennor son venidos. El qual os ha em-
biado a Iesus el Christo, que os ha sido antes an-
nunciado?*

21. אִשֶּׁר צִדְכֵי אֶת־הַשְּׁמַיִם
לְקַבֵּל עַל עֵת־תְּכַלִּית וְתַשׁוּבָה
כָּל־אִשֶּׁר דִּבֶּר אֱלֹהִים בְּפִי
כָל־נְבִיאִיו הַקְּדוֹשִׁים מֵעוֹלָם :

*Al qual cierto es menester que el cielo ten-
ga, hasta los tiempos de la restauracion de todas
las cosas: del qual habló Dios por boca de todos
sus Prophetas que han sido desde el siglo.*

22. וּבִשְׁנָה אָמַר לְאֲבֹתֵינוּ כִּי
נָבִיא לָכֶם מִקִּרְבְּכֶם יָקִים יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם מֵאַחֵיכֶם כְּמֹנִי אֵלֶיךָ
תִּשְׁמָעוּן בְּכָל אִשֶּׁר יִדְבֵּר
אֵלֵיכֶם :

*Porque Moysen dixo a los Padres, El Sennor
vuestro Dios hos levantará vn Profeta de vue-
stros hermanos, como yo: a el oureys haziendo
conforme a todas las cosas que hos hablare.*

ד'

17. Καὶ νῦν ἀδελφοί, οἵδε ὅτι καὶ
ἀγνοῶντες ἡμεῖς ὡς καὶ οἱ
ἀρχοὶ τοῦ κόσμου.

*Et malheureusement frères, ic sai que vous
l'auetz fait par ignorance, comme aussi
vos Couueurs deus.*

18. Ὅδε θὸς ὁ θεὸς ὁ περὶ πάντων
ἀποφασισθεὶς ὑμῶν ὅτι καὶ
ὁ Χριστὸς αὐτῷ, κατὰ τὴν προφητείαν
ἐπλήρωσεν ἅπαντα.

*Mais Dieu a ainsi accompli les cho-
ses qu'il auoit predites par la bouche de
tous ses Prophetes, que le Christ deuoit
souffrir.*

19. Μετανοήσατε ἰνα καὶ ἐπιστρέ-
ψατε εἰς τὸ ἀγαθὸν ὅτι ὑμεῖς
οἱ ἀμαρτianoί.

*Ameandez vous donc, & vous con-
uertissez, afin que vos peccés soyent ef-
facés.*

20. Ὅπως ὁ καιρὸς τῆς παρουσ-
τίας τοῦ κυρίου ὑμῶν ἔστι
καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἐκκλησίας
τοῦ κόσμου ἔστι.

*Quand les temps de rafraichisse-
ment seront venus de la presence du
Seigneur, & qu'il aura enuoyé Iesus
Christ, qui au parauant vous a esté an-
noncé.*

21. Ὅτι δὲ ὁ καιρὸς ἐν μὴν δὲ ἐκ
ἀρχῆς τοῦ κόσμου περὶ πάντων
ἀποφασισθεὶς ὁ θεὸς ὁ Χριστὸς
αὐτῷ, κατὰ τὴν προφητείαν
ἐπλήρωσεν ἅπαντα.

*Lequel il faut que le ciel contienne,
usque au temps du restablissement, & que
toutes les choses que Dieu a pronon-
cées par la bouche de tous ses saints
Prophetes dès le commencement du
monde.*

22. Μοϋσὴς μὲν γὰρ πρὸς τοὺς
πατέρας εἶπεν, ὅτι ἀποφασισθεὶς ὁ
κύριος ὑμῶν ὅτι καὶ ὁ Χριστὸς
αὐτῷ, κατὰ τὴν προφητείαν
ἐπλήρωσεν ἅπαντα.

*Car Moysse mesme a dit aux peres,
Le seigneur vostre Dieu vous suscitera
vn Profete d'entre vous frères tel que
moi: vous l'écouteres en toute ce qu'il
vous dira.*

CAP. III

17. Et nunc fratres scio quia
per ignorantiam fecistis, sicut
et principes vestri.

And now brethren / I know that
through ignorance ye did it; as did also
our governors.

18. Deus autem qui prænuntiavit per os omnium prophetarum, pati Christū suum, sicut implevit,

But those things which God before had promised by the mouth of all his Prophets, are in Christ, should be offered, and have thus fulfilled.

19. Pœnite mini igitur & convertemini, ut deleantur peccata vestra.

Intend your lines therefore; and
tune; that your flutes may become

30. Vt cum venerint tempora refrigerii à conspectu Domini, & miserit cum qui prædicatum est vobis Iesum Christum.

When the time of refreshing shall come from the presence of the Lord, and he shall send Jesus Christ, which before was preached unto you.

21. Quem oportet quidem
celum suscipere atque in
tempora restitutionis om-
nium, qui locutus est Deus
per os sanctorum suorum, à
seculo, prophetarum.

Whom the heaven must contain
until the time that all things be restored;
Which God had spoken by the
mouth of all his holy Prophets since
the world began.

22. Moyses quidem dicit.
Quoniam prophetam sus-
citabit vobis Dominus
Deus vester de fratribus ve-
stris tanquam me ipsum au-
dientis iuxta omnia quacun-
que locutus fuerit vobis.

For Moyses said vnto the Fathers
The Lord your God: hall raise by him
to you a Prophet: one of your brethren
like vnto me: he shall heare him in all
things: & whatsoeuer he shall say vnto
you.

Das III. Capitel.

17. - Nun lieben Brüder / Ich weiß /
daß ihrs durch Unwissenheit gethan
habt / wie auch euer Obersten.

Du fære Brødre, icq veed/arl gjorde dit aff van-
altriqhet/ som oc eders Offuerfte.

18. Gott aber / was er durch den Mund aller seiner Propheten zuvor verkündiget hat / wie Christus leiden solt / hats also erfüllet.

Wend Gud haffuer fuldkommen de / som hand
tilforn forvondede / ved alle sine Propheters Mund /
huorledis Christus skulde lide.

19. So thut nun buße vnd befehret
euch / daß eure sünde vertilget wer-
den.

Saa gøder nu Penselenge / oc omuender eder / at
eder Smader skulle vdsleets.

20. Auff daß da komme die zeit der
erquickung / für dem angesichte deß
HERRN / wenn er senden wird den
der euch jetzt zuvor geprediget wirdt /
Jesum Christ.

Paa det veranagessens tid skal komme / faar
 DEKKENS Ansiet / naar hand skal sende / Den
 som er nu prediker saar eder / Jesum Christum.

21. Welcher muß den Himmel ein-
nemen / biß auff die zeit / da herwider
bracht werde / alles was Gott geredt
hat / durch den Mund aller seiner hei-
ligen Propheten / von der Welt an.

Smilcken som skal indtage Himmelen / indell
den tid / og alting blifuer igen stillet som Gud saledes
ved alle sine hellige Propheters Mund / fra Verdens
begyndelse.

22. Denn Moses hat gesagt zu den Vätern: Einen Propheten wirdt euch der HERR euer Gott erwecken/ auß euren Brüdern/ gleich wie mich/ den solt ihr hören in allem / daß er zu euch sagen wird.

Thi Mose sagde til Gederne / **HERKEN** eders
Gud skal opuefte eder en Prorhete / aff eders Bro-
dre / lrae som mig / Den skulde høre / alle det / som hand
siger til eder.

Scritta III.

17. Anonli Bratfij/włm
Je gste to z ne wē domij wēuili/
pako p knijzaca wasie.

Zlecených bráta mým ještě
 zneuzpůsobí to věznil; tak
 kátoy zblázněná tvář.

18. Buch pak / křesťj gest na
před zvěřoval stráž vsta
wšech Prorokow / Je mŕt
trpěl Křstus / tak gest napl
nil.

Leżęć Bog to co przetrwa
wśród swoich Proroków opowie-
dzał / i / Tryfus chrześcijański, tak
wspomniał.

19. Protož činite pokání a obraťte se / aby byli shlázeni hříchové vášni.

A przetoż wyznajcie się nam
 roście się, aby były zgładzone grze-
 chy wasze.

20. Abysse tony přide čas
obnovení oo tváři P Anž /
a possie toho kterýž wám obla-
stowán gest Učisse Krysta /
spasem bost.

Godz przesyłaj cięzko ochłodzi
 zenia obobliczności Paniticy. A
 postaj wam onego! Pchory był
 brzyd tym opowiadziom! Jezusa
 Arystusa.

21. Kteréhož zagistie musš
přigijti Nebesja / a^ž do žaju na
vrácenij wšech věcš / co^ž gese
koli mluwil Bůh přez vsa
šrých Swatých Prorokow,
od wštu.

Złotemu potrzebą być w nas
 bieżą do jasnej namiętności w
 ścieżkach? Ettore opowiadał
 Bogu o miłości przez wszystkie wszechświaty
 świętych Proroków.

12. Moysiſſe ſagieſt Steu-
om ſett: Prorokawam wzbud-
dy Pan Bůh wáſe; Bratři
waſſých / miř podobněho.
Kterého poſlauchati budete/
medlě wiſſcho což bude miſuwiti
wám.

Abowiem mowit Mojżesz do
Ojcow: Proszę wasz budzi wam
pán Bog wasz braciey waszey i
to mow: A braciey go słuchac
we wasz chęć co słowic on wam po
wied.

ג
23 וְהָיָה כָּל נִפְשָׁא דְלֹא
תִּשְׁמָעִי לְנִבְיָא הַזֶּה תִּתְּכִרִי
נִפְשָׁא הִיא מִן עַמָּה :

*Et auvert à cha ogni persona, la qual
non volerà quel Profeta, sarà eshermianam
tua del populo.*

24 וְכָל־זֶה בְּלִהְיוֹן דְּמִן
שְׁמוֹנָאִיל וְאַלְיוֹן דְּמִן ב
פִּתְרָה הָיוּ מַלְלוֹ וְנִתְּכִרוּ
אֶל יוֹמָתָא הַנּוֹן :

*Et attendis tutti i Profeti da Samuel,
e quanti dopo hanno parlato hanno simi-
lamente predetto questo giorno.*

25 אֲנִתָּהּ אֲנִי בְּנֵיהוֹן ד
דְּנִבְיָא וְדִיתָהּ אִירָגָה
רָסָס אֲלֵהָא לְאַבְרָהָם
אָמַר לְאַבְרָהָם דְּפִדְיָךְ
יִתְּכִרְכוּ כְּלָהִין שְׂרָבְתָהּ
דְּאַרְצָה :

*Vos sete figliuoli de Profeti, e del co-
nciamento che Iddio fece a i nostri padre,
dicendo ad Abraham, En el mio seme fa-
ranno benedire tutte le famiglie de la
tierra.*

26 לְכוּ מִן חַדִּים אֲחֵים
וְשִׁדְרֵי אֲלֵהֶם לְפָרָה פִּד
מִבְּרַךְ לְכוּ אִין תִּתְּכִנּוּ
וְתִתּוּבוֹן מִן בִּישְׁתִּכּוּ :

*Iddio hauendo primamente a voi su-
scitato il suo Figliuolo Iesus, e ha manda-
to a bene dirvi, ritirando ciascuno da le
sue iniquitades.*

ד
1 וְכִדְרֵי הָלִין מִלֵּא מִכְּלָלִין
הָיוּ לְעַמָּה קָמוּ עֲלֵיהוֹן
פְּהִינָא וְדִיקָנָא וְאַרְכֹּנָא
דִּיהִיכְלָא :

*Mentre che essi parlavano al populo,
soprannouer loro i Sacerdoti, e il Ma-
gistro del templo, et Sadducei.*

2 פִּד מִתְּחַמְמִין הָיוּ ע
עֲלֵיהוֹן וְכִלְכִּין לְעַמָּה
וּמִכְּרִין בְּמִשְׁיָהּ עַל
הַיִּמְתָּא דְּמִן בֵּית מִיתָא :

*Hauendo gran dispiacere ch'essi infig-
massero al populo, et annuntiaffero nel
nome de Iesus la resurrextione de morti.*

ג
23 וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִשְׁמָע
אֶל־הַנְּבִיאָה הַזֶּה אֲנִכִּי אֲדַרְוֶשׁ
מֵעַמּוֹ וְיָכַרְתַּ מֵעַמּוֹ :

*Y sera que Qualquiera allma que no oyere a
aquel Profeta, sera defarraygada del pueblo.*

24 וְגַם כָּל־הַנְּבִיאִים מִשְׁמוֹנָאִיל
עַד־כָּל־אֲשֶׁר אֶחָדֵינוּ דִּבְרוּ
וְהִגִּידוּ אֶת־הַיָּמִים הָאֵלֶּה :

*Y todos los Prophetas desde Samuel y en a-
delante, todos los que han hablado, han prenun-
ciado estos dias.*

25 וְאַתֶּם הַיּוֹם בְּנֵי הַנְּבִיאִים
וּבְנֵי הַבְּרִית אֲשֶׁר פָּרַת אֱלֹהִים
אֶת־נְבוֹתֵינוּ לֵאמֹר אֶל־אַבְרָהָם
בְּיָרֵךְ יִתְּכִרְכוּ כָּל־גּוֹי הָאָרֶץ :

*Vosotros soys los hijos de los Prophetas, y
del Concierto que Dios concertó con nuestrs
padres, diciendo a Abraham Y en tu Simiente se-
feran benditas todas las familias de la tierra.*

26 לָכֵם בְּרֵאשׁוֹנָה הַקִּים אֶת
בְּנֵי יֵשׁוּעַ וַיִּשְׁלַח אֹתוֹ לְבָרַךְ
אֶתְכֶם בְּשׁוֹכְכֶם אִישׁ אִישׁ
מִדְּעוֹתֵיכֶם :

*A vosotros primeramente, Dios, leuantan-
do a su Hijo Iesus, lo embió que hos bendixesse.
para que cada vno se conuierta de su maldad*

ד
1 וּבִדְבָרָם אֶל־הָעָם קָמוּ
עֲלֵיהֶם הַכֹּהֲנִים וְהַסֹּפְרִים עַל־
הַהִיכָל וְהַצַּדֻּקִים :

*Y hablando ellos al pueblo, sobreuieron los
Sacerdotes y el Magistrado del Templo, y los Sad-
duceos.*

2 וְנִנְגִּים הָמָּה עַל־כֵּן לְמַד
אֶת־הָעָם וּבִשְׁוֹר בִּישׁוּעַ אֶת־
תְּקוּמַת הַמֵּתִים :

*Pesandoles de quo ensennassen el pueblo, y
annunciassen en el Nombre de Iesus la resurrexi-
on de los muertos.*

ג
23. "Εσται ὅ, πᾶσι ψυχὰς ἡτις ἐὰν
μὴ ἀκούσῃ τῆ προφητείας ἐκείνης,
ἐξολοθρευθήσεται ἐκ τοῦ λαοῦ.

*Et aduiedra que toute personne
qui n'aura eieoucé ce Prophete-la, sera
exterminé d'entre le peuple*

24. Καὶ πάντες οἱ οὐ προφητείας
ἀπὸ σιμεὼν καὶ Ἰωὴλ καὶ Ἰησοῦ, ὅσοι
ἐλάλησαν, καὶ ἀναγγέλλαντες
ταῖς ἡμέραις ταύταις.

*Et mesmes tous les Prophetes de-
puis Samuel, & ceux qui sont suivis, tous
tant qu'il y en a qui ont parlé, ont tous
predit ces iours.*

25. Ὑμεῖς ἐστε υἱοὶ τῶν προφη-
τῶν καὶ τῆς διαθήκης ἧς διέθετο ὁ θεὸς
πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, λέγοντες
πρὸς ἀβραάμ, ὅτι ἐγὼ ἀνέξωμαι
σε καὶ ἀνέξωμαι τὴν πατρίαν σου καὶ ἀνέ-
ξωμαι τῆς γῆς.

*Vous estes les enfans des Prophe-
tes, & de l'alliance que Dieu a traitée a-
uec nos Peres, disant à Abraham, Et en
ta semence seront benitz toutes les fa-
milles de la terre.*

26 Ὑμῖν πρῶτον ὁ θεὸς ἀνέστη-
σας τὸν παῖδα αὐτοῦ Ἰησοῦν, ἀπέ-
στειλε αὐτὸν εὐλογοῦντες ὑμᾶς ἐν
τῇ διακρίσει ἵνα σεύσῃ τὸν πο-
τὴν ὑμῶν.

*C'est pour vous premierement que
Dieu ayant suscité son Fils Iesus, l'a en-
uoyé pour vous benir, en recitant en
chacun de vous de vos iniquitades.*

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ.

Ἀλλομύλλοντες αὐτῷ πρὸς τοὺς
λαοὺς, ἐπέστη αὐτῷ τὸς οὐρε-
ρῆς καὶ ὁ στρατός αὐτοῦ καὶ οἱ
συνδουλοῦντες.

*Mais comme ils parloyent au pe-
ple les Sacrificateurs & le Capitaine du
temple, & les Sadduceens suivirent.*

2. Διαπορεύμενοι ἀλλήλους διδά-
σκοντες αὐτοὺς καὶ λαλοῦντες
ἐν τῇ καρδίᾳ τῇ κυρίᾳ ὡς ἡμεῖς
τοῦ κυρίου.

*Estans en grand peine de ce qu'ils
enseignoyent ce peuple, & qu'ils an-
noyent la resurrextion des morts au
nom de Iesus.*

CAP. III.

23. Erit autem, omnis anima quæ non audierit Prophetam illum, exterminabitur de plebe.

For it shalbe that every person which shall not heare that Prophet / shall be destroyed out of the people.

24. Et omnes Prophetæ à Samuel, & deinceps qui locuti sunt, annuntiaverunt dies istos.

As for all the Prophets from Samuel / & thereafter as many as have spoken / have likewise foretold of these days.

25. Vos estis filii prophetarum, & testamenti quod disposuit Deus ad patres nostros, dicens ad Abraham, Et in semine tuo benedicentur omnes familie terre.

You are the children of the Prophets / and of the covenant / which God hath made unto our fathers / saying to Abraham / I am in thy seed / I will all the tribes of the earth be blessed.

26. Vobis primum Deus suscitans Filium suum, misit eum benedicientem vobis: ut convertat se unusquisque à nequima sua.

First unto you hath God raised up his Sonne Jesus / and him he hath sent to bless you / turning every one of you from your iniquities.

CAP. IIIL

Loquentibus autem illis ad populum, supervenerunt sacerdotes & magistratus templi & Sadducei.

And as they spake unto the people / the Priests and the Captaine of the Temple / and the Sadducees came upon them.

2. Dolentes quod docerent populum, & annuntiarent in Iesum resurrectionem ex mortuis.

Taking it grievously that they taught the people / and preached in Jesus that he was raised from the dead.

Das III. Capitel.

23. Vnd es wird geschehen / welche Seele denselbigen Propheten nit hören wird / die soll vertilget werden auß dem Volck.

De dinstal sie / at huißten Siel som iche hören den Propheten / han stat vdsienis fra Volck.

24. Vnd alle Propheten von Samuel an vnd hernach / wie vil ihr geredt haben / die haben von diesen tagen verkündiget.

De alle Propheten fra Samuel oc der effect / saamange som taleden aff dem / de forkyndede om disse Dage.

25. Ihr seht der Propheten vnd des Bundes Kinder / welchen Gott gemacht hat mit euren Vätern / da er sprach zu Abraham: Durch deinen Samen sollen gesegnet werden alle Völker auff Erden.

Ihre Propheten oc Pactens Born / huißten Gud gjorde mereders Bedre / der hand sagder til Abraham / I din Seed skulle velsignis alle Volck paa Jorden.

26. Euch zu förderst hat Gott auf-erwecket sein Kind Iesum / vnd hat in zu euch gesandt / euch zusegenen / daß ein jeglicher sich bekehre von seiner Bosheit.

Gud haßuer først opueret oder sie Barn Ihesum. oc hand sende hannem til eder / at velsigne eder / At huer skal omvende sig fra sin ondskaff.

Das IIIL. Capitel.

Nes sie aber zum Volck redeten / tratten zu ihnen die Priester / vnd der Hauptmann des Tempels / vnd die Sadduceer.

Men der de taleden til Volck / Traadde Presterne / oc Tempels Hoffungsmænd frem / oc Sadduceerne.

2. (Die verdross / daß sie das Volck lehren / vnd verkündigten an Iesu die Auferstehung von den Todten.)

(De fortrede / at de lærde Volck / oc kundgjorde Ihesu Opstandelsen fra de døde.)

Kapitola III.

23. A bude / je kazdy z tich wick kteryz ne bude poslauchati toho Proroka / wyhlazen bude z lidu.

A istante sie to je kto ile bedzie sluchal Proroka onego / bedzie wyforzenon z ludu.

24. A wssnetni Prorocy / od Samuele / a potomni wssnetniky z gsu soli mluwili / se z swetkowati o tech dnech.

A se wssnetni Prorocy / od Samuela / a potomni wssnetniky z gsu soli mluwili / se z swetkowati o tech dnech.

25. Wy gde Synow Prorokow a Umilow ktera z wani Buch s Dny naschmi / kta k Abrahamowi: Wsemeni wem / wsechnany budau wssnetny teledi zem.

Wy site sa syny proroctw y prymetw / ktere postancw. Bogowcy naschmi / mowiac do Abrahamu: Jy w potomstwie twem im blagoslawienstva dostapia wssnetni narody na zemi.

26. Wam napprowd Buh / wybudow Syna swetcho Beshi se / postlal ho dobre wsem oz namugijichho wam / aby se od wratit gednatajdy od nepravosti swet.

Wam napprowd Bog wybudow Syna swetcho Jezusa postlal kteryby wam blagoslawil / odwracajac kazdego od nego zloby.

Kapitola IIIL.

A kedy one mluwili k ludu / prissli knezji a Wredni / co Chramu / a Sadduceer.

A kdy oni tak mowili do ludu / sed y prissli knezji / y prissli tojeu kosciole / y Sadduceer.

2. Tefte nesance to / aby wick lid / a se swetkowati o Beshsowl / aby z ktemyshch wickal:

Srafatse sie kazy z wicki. lud / a opowiedali w tom Jezus / wewpotstanie od mrtwych.

ד

3 וְאַרְבָּעֵי עֶלְיוֹנוֹ אֲחֵיהֶם
וְנִטְרוּ אִמּוֹ לְיוֹמָא אַחֲרֵיכֵן
מִטּוֹל דְּקָרֵב הָיָה לָהּ
כְּמִשְׁנָה :

*E messer loro le mani addosso, e po-
sergli in prigione per el giorno seguente, et
perche era era sera.*

4 וְסִנְיָא דְּשִׁמְעוֹן הָיוּ
מִלְתָּא הֵימְנוּ הָיוּ
וְאִיתְּהוּ הָיוּ בְּמִנְיָא אֶחָד
כְּמִשְׁנָה אֲדָבָן זִבְרִין :

*Emolto di quella che hanno uno solo
la parola, credettero a fu el numero de
gle homini circa cinque milia.*

5 וְלִיוְמָא אַחֲרֵיכֵן
אֲתַפְּנִישׁוּ אֲרִפּוֹנָא וְהִשְׁתַּיְשָׁא
וְסִפְרֵיהֶם :

*Hor el di seguente vennero a congre-
garsi insieme i Principales, Vecchy, e
gli Scribi in Ierusalem.*

6 וְאֵלֶּיָּהּ חָזַר רַב כְּהֵנָּה
וְהִנֵּשׂא וְיִזְכְּרוּ נְאֻלְכִסְנֵדְרוֹס
וְאֵלֶּיָּהּ דְּאִיתְּהוּ הָיוּ מִן
שְׂרָפְתָא דְּרַבִּי כְּהֵנָּה :

*Et Anna summus Sacerdos, e Cai-
phas, et Ioan, et Alexandro, et omnes
que erant de la generatione sacerdotali.*

7 וְכִדְ אֲקִימוּ אִמּוֹ
כְּמִצְעָתָא מִשְׁאֲלִין הָיוּ
לָהּ דְּפִנְיָא חִירָא
כְּמִנְיָא שֶׁם עֲבָדְתָּן הָיָה :

*E fatto li star la helmeza gli doman-
darono, dicenas, Con qual virtú, e con
qual nome haueste voi fatto questo?*

8 הֵיכֵן שְׁמַעוֹן פִּאפֵּי
אֲתַמְלִי רוּחָא הַקֹּדֶשׁ
נֹאמַר לָהּ אֲרִכּוֹנִיָּהּ
דְּעִפְתָּא וְהִשְׁתַּיְשָׁא דְּבִירָה
יִסְרָיִל שְׁמַעוֹ :

*Allor Pietro ripieno di Spirito Santo,
disse loro, Principi del popolo, e voi Vecchy
d'Israel.*

■ אִוּ חָזַן יוֹמָנָא מִ
מִתְּדִינִין מִנְכּוֹן עֲנִי
שְׂפִירְתָּא דְּהֵנֹת לְבָר גִּשָׁא
כְּרִיָּהּ דְּכְמִנְיָא הָיָה
אֲתַמְסִי :

*Poi che noi siamo hoggi esaminati del
beneficio fatto ad un homine infermo, uoi
me che meudo costui sia stato sanato.*

ד

3 וַיִּשְׁלְחוּ בָהֶם אֶת־יְדֵיהֶם
וַיִּשְׁימוּ אוֹתָם בַּמַּטְרָה עַד
לְמָחָר כִּי הָעֶרֶב קָרֹב הוּא :

*Y echaron les manos y pusieronlos en la car-
cel hasta el dia siguiente, porque era ya tarde.*

4 וְרַבִּים מִן־הַשּׁוֹמְעִים אֶת־
הַדְּבָר הַהוּא וַיֵּהָיֶה מִסְפַּר
הַנָּשִׁים הַהֵלֶּה כְּמִשְׁנֵת אֲלָפִים
אִישׁ :

*Mas muchos de losque auian oydo el ser-
mon, creyeron, y fue hecho el numero de los va-
rones, como cinco mil.*

5 בְּהַיּוֹמָהּ מִמַּחֲרָת וַיִּקְהִלוּ הַנְּשִׂאִים
הַכֹּהֲנִים וְהַסּוֹפְרִים בִּירוּשָׁלַם :

*Y aconteció el dia siguiente, que los Prioci-
pes de ellos se juntaron, y los Ancianos, y los E-
scribas, en Ierusalem:*

6 וַחֲזַר כֹּהֵן הַגָּדוֹל וְקַיְפָא וַיִּזְכְּרוּ
וְאֲלֵכִסְנֵדְרוֹס וְכָלֵם אֲשֶׁר הָיוּ
מִדּוֹר שְׁרֵי הַכֹּהֲנִים :

*Y Annas Principe de los Sacerdotes, y Cai-
phas, y Ioan, y Alexandro, y todos losque eran
del linage sacerdotal,*

7 וַיִּקְיָמוּ אוֹתָם בְּתוֹכָם וַיִּשְׁאֲלוּ
בְּמָה כָח אִוּ בְּמָה שֶׁם עֲשִׂיתָם
אֶת־הַזֹּאת :

*Y haziendolos presentar en medio, pregun-
taronles, Conque potestad, o en que nombre au-
eys hecho vosotros esto?*

8 אִוּ כִיפָּה מְלֵא רוּחַ הַקֹּדֶשׁ
אָמַר אֲלֵיהֶם הַנְּשִׂאִי הָעָם
וַיִּקְרֵי יִשְׂרָאֵל :

*Entonces Pedro, lleno de Espíritu Santo
les dixo, Principes del pueblo, Y Ancianos de
Israel.*

9 אִם אֲנִי אֲנִינִי גִשְׁטוֹ עַל־מַעֲשֵׂה
טוֹב אֲנִישׁ חֵלֶשׁ בְּאִשְׁרִי גִשְׁע
הָיָה :

*Pues que somos oy demandados acerca del
beneficio hecho a vn hombre enfermo, es a saber
de que manera este aya sido sanado.*

ד

3. Καὶ ἐπέβαλλον αὐτοῖς τὰς χεῖ-
ρας, καὶ ἔβαλον αὐτοὺς ἐν τῇ
αἰχμαλῇ ἕως ἡσπέρας ἔσθῃ.

*Et ayans iecté les mains sur eux, ils
les mirent en prison iusques au lende-
main, car il estoit desja vespre.*

4. Πολλοὶ δὲ τῶν ἀκούσαντων τὸν
λόγον τῆς διδασκαλίας ἐξῆλθον ὁ
ἀριθμὸς τῶν ἀνδρῶν αἰσὶν χιλιάδας
πύρι.

*Et plusieurs de ceux qui auoyent ouï
la parole creurent, & fut le nombre des
personnes courtois cinq mille.*

5. Ἐγένετο δὲ τῇ ἡμέρᾳ αὐτῇ συ-
ναχθῆναι αὐτοὺς ἀρχοντας καὶ
πρωτοπρεβυτέρους καὶ γραμματεῖς ἐν
ἱερουσαλὴμ.

*Or aduint que le lendemain leurs
Gouuerneurs s'assemblerent, & les An-
ciens, & les Scribes en Ierusalem.*

6. Καὶ ἀνέστη τὸς ἀρχιερεῖς, καὶ ὁ
καὶ ἱστανὸς καὶ ἀλεξάνδρος, καὶ
ὅσοι ἦσαν ἐκ τῆς ἀρχιερετικῆς.

*Et Anne souverain Sacrificateur, &
Caiphe, & Iehan, & Alexandre, & tous
ceux qui estoient de la lignee Sacerdo-
tale.*

7. Καὶ εἰς(αὐτοὺς ἐν(τῇ)
μέσῃ, ἰσχυρίζονται, ἐν ποίᾳ δυνά-
μει καὶ ἐν ποίᾳ ἐνόματι ἐπιτελεῖτε
τοῦτο ὑμεῖς;

*Et les ayans mis en place, les inter-
rogerent, disans, par quelle puissance,
ou au nom de qui auez vous fait ceci?*

8. Τὸν πῶτερ(ος) πλεονεξῶντος
ματ(ος) ὁ γὰρ ἐστὶν παρὲς αὐτοὺς,
ἀρχοντας τῆς λαῆς καὶ πρωτοπρεβυ-
τέρους ἱσχυρίζεται.

*Adonc Pierre rempli du saint Esprit
leur di, Gouverneurs du peuple, & vous
Anciens d'Israel.*

9. Εἰ ἡμεῖς σήμερον ἀναζητούμε-
θα τῇ δυνάμει καὶ ἐν ποίᾳ ἐνόματι
τοῦτο, ὅς τίς ἐστὶν αἰσάνται.

*Puis que nous sommes auourd'hui
recherchés pour vn bien qui a esté fait à
l'endroix d'un homme impotent, pour
sauoir comment il a esté guéri.*

ד

10. הַדְגַּל תַּחֲדָע לְכוֹן
וְלִבְלָה עִמָּה דִּי־סִינָה
דְּבִשְׁמָה דְּנִשְׁוֹעַ מִשְׁיָחָה
נִבְרַנְטָה הוּא דְּאִנְתּוֹן ו
וְהַפְתִּיעִיהִי הוּא דְּאִקּוּיִם
אֵלֶּכָּה מִן בֵּית מִיתָה בָּהּ
בְּהוּ הָאָה הָאֵם הַגָּדֹל ק
הַדְּמוּכוֹן בְּרִהִלִים :

*Sia noto à tutti voi, & à tutto'l popo-
lo d'Israel, che ciò s'è fatto per il nome de
Iesù Christi Nazareno, che voi crucifi-
ste, esse, il quale l'Idolo ha resuscitato da
morto per la sua que costui sano d'ora in
vost.*

11. הָנוּ כְּאֶפֶס דְּאִסְלִיתוֹן
אִנְתּוֹן בְּנִינָה וְהוּא הָאֵם לְדִישׁ
הַדְּגָל :

*Questa è quella pietra che è stata re-
suscitata da voi, edificatori, la quale è stata
posta nella testa dell'angolo.*

12. וְלֹא יֵשׁ בְּאִשׁ אַחֵר יְשׁוּעָה
כִּי שֵׁם אַחֵר אֵינֶנּוּ תַּחַת הַשָּׁמַיִם
וְהוּא לְאִנְשִׁים אֲשֶׁר בּוֹ צָדִיקוֹ
לְהוֹשִׁיעַ נִיחָה :

*En n'y a salut en aucun autre per-
ce que ce n'est que par Iesù, tout donné à
tous les hommes, par lequel il nous fait être sa-
lués.*

13. וְכֵן עֲמִינוּ מִלְתָּה ד
וְשִׁמְעוּ וְיִיחַדוּ דְּעִין ב
בְּקִלָּה אֲמִרוֹה אֲסִתְּבִלָּה
וְלֹא נִדְעִין סִפְרָה
וְהַדְּמוּכָה אֲנִין וְתַהֲרֹו
בְּהוּן וְאִשְׁתִּירְעוּ דְּעִין
נִשְׁוֹעַ מִתְּהַכְּסִין הוּא :

*Essi vedendo la libertà del parlar di
Pietro & di Giennano, & sapendo che essi
erano uomini senza lettere & idiota, si
maravigliavano, & conoscevano che essi
erano stati con Iesù.*

14. וְהֵינּוּ הוּא דְּקָאֵם הָאֵם
עֲמִהוֹן הַגִּירָה הוּא הָאִתְּמָה
וְלֹא מִסְּפָחִין הוּא מִדְּ
לְמַאמֵר לִוְקִבְלָהוֹן :

*Vedendo ancora l'humano, che era fla-
so famano, che si ualano loro, non haue-
vano nulla che contraddire.*

15. הֵנִינוּ בְּהַרְוֵי דִּינְפָחוֹן
אֲנִינוּ מִן כְּבִדְהוֹן נִאמְרִין
הוּא חַד לְחַד :

*Ma comandando loro che secessen
fuor del consilio, conferivano tra lor me-
desimi.*

ד

10. יִדְעֵה לְכָלְכֶם וְלְכָל-עָם—
יִשְׂרָאֵל כִּי-בִשְׁם יֵשׁוּעַ מִשִּׁיחַ
הַנִּצְרִי אֲשֶׁר אַתֶּם הוֹקְעֶתֶם
אִנְיָ וְאֲשֶׁר הִקִּימֶנּוּ אֱלֹהִים
מִמֵּתִים בּוֹ בְּכַחוֹזָה הוּא עֵמֶד
לְפָנֵיכֶם וְנִדְבָחָה הוּא :

*Sea notorio à todos vosotros, y à todo el pu-
eblo de Israel, Que en el Nombre de Iesùs el Chri-
sto, el Nazareno, el que vosotros crucificastes, y
Dios lo resucitó de los muertos, en esto este esta
en vstra presencia sano.*

11. הֵה הוּא הָאֵבֶן הַנִּמְאָסָה
מִכַּפֵּי הַבּוֹנִים וְהִתְהָה לְרִאשׁ
בְּנֵיהָ :

*Este es la piedra reprobada de vosotros los
edificadores, la qual es puesta por cabeza de es-
quina.*

12. וְלֹא יֵשׁ בְּאִשׁ אַחֵר יְשׁוּעָה
כִּי שֵׁם אַחֵר אֵינֶנּוּ תַּחַת הַשָּׁמַיִם
וְהוּא לְאִנְשִׁים אֲשֶׁר בּוֹ צָדִיקוֹ
לְהוֹשִׁיעַ נִיחָה :

*Y en ningún otro ay salud, porque no ay o-
tro nombre debajo del cielo dado à los hombres
en que podamos, ser saluos.*

13. וּבְרִנָּה דָּם גָּזַח בְּטַחֲוִין כִּיפָּה
וְיִוְחֶנּוּ וְיִדְעוּ כִּי אִנְשִׁים בְּעֵרִים
בְּעֵם הֵמֶנּוּ וְכִי לֹא לְמַדוּ חֻכְמָה
וְדַעַת קְדֻשִׁים לֹא יָדְעוּ וְחֻמְהוֹ
וְיִדְעִים כִּי הוּא עִם יֵשׁוּעַ :

*Entonces vien lo la confiancia de Pedro y
de Ioan, sabido que eran hom bres sin letras y idi-
otas, maravillanse, y conocianlos, que auian si-
do con Iesùs.*

14. וְהִנְיָ אֵת הָאִנְשׁ אֲתָם
עוֹמֵד הַגִּירָה מֵאֻמָּה לֹא הָיָה
לָהֶם לְדַבֵּר עֲלֵיהֶם :

*Y viendo al hombre que auia sido sanado
que estaua con ellos, no podian dezir nada en
contra.*

15. וַיֵּצְאוּ אֹתָם לְצֵאתָה אֵל—
מִחוּץ הָעֵדָה וַיִּתְּעֲצּוּ בֵּינֵיהֶם :

*Mas mandaron'es que se saliesse fuera del
concilio: y conferian entresi.*

ד

10. Γνωστὸν ἔστω πάντι ὑμῖν καὶ
παντὶ τῷ λαῷ Ἰσραὴλ, ὅτι ἐν τῷ
ὀνόματι ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ ναζωραίου,
ὃν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε, ἐν ᾧ ὁ θεὸς ἡ-
γάρετ ἐκ νεκρῶν, ἐν τούτῳ ἐστὶ
παρίσταται ἐνώπιόν ὑμῶν ὁ ζῶν.

*Soit notoire à vous tous & à tout le
peuple d'Israel, que c'a esté au nom de
Iesùs Christ le Nazarien, que vous auetz
crucifié, lequel Dieu a resuscité des
morts: voire en vertu du Nom de cestui-
là cest homme assise sain ici deuant vous.*

11. Οὗτός ἐστι ὁ λίθος ὃς ἐκρίθη
ἀπὸ τῶν ὑμῶν τοῦ οἰκοδομεῖσθαι,
ὃς ἐκρίθη εἰς κεφαλὴν γωνί-
ας.

*C'est cette Pierre qui a esté reietée
par vous les edifiens, qui a esté faite le
principal du coin.*

12. Καὶ οὐκ ἔστι ἐν ἄλλῳ ἐν ᾧ
ἐσται σωτηρία, οὐδὲν γὰρ ἄλλο ἔστι
ὄνομα τὸν ἐν οὐρανῷ καὶ διδομένον
ἐν αἰθέρῳ, ἐν ᾧ ὁ δὴ σωθῶμεν
ὑμεῖς.

*En n'y a point de salut en aucun au-
tre: car ailli n'y a il point d'autre nom
sous le ciel qui soit donné aux hommes,
par lequel il nous fait être sauués.*

13. Οἰκοδομῶντες δὲ τὴν τῆς πίστεως
πυλῆν ἐκ τούτων, καὶ τὸ θελοῦ-
μεν εἶναι αἰθέρῳ ἀγαγόμενοι
ἐκ τῶν ἐκ νεκρῶν, ἰσχυροὶ καὶ ἐν
τοῦ αὐτοῦ ἐν οὐρανῷ καὶ ἐν
ἐσθίῳ.

*Eux alors voyans la hardiesse de
Pierre & de Iehan, & cognoissant aussi
qu'ils estoient hommes sans lettres &
idiots, se merueillant, & reconnois-
soient bien qu'ils auoient esté avec
Iesùs.*

14. Τοὶ δὲ αἰθέρῳ βλίσσαντες
αὐτὸν αὐτὸς ἐστὶν τὸν τ. τ. τ. τ. τ.
μὴν, καὶ οὐκ ἔχον ἀντιπαρῆναι.

*Et voyans que l'homme qui auoit
esté guéri, estoit present avec eux, ne
pouuoient en rien contredire.*

15. Καὶ ἐπέταξαν αὐτοὺς ἔξω τῆς
συνόδου ἀπὸ τῶν ἐκείνων, καὶ ἐβλά-
στην ἀλλήλους.

*Adonc leur ayans commandé de sor-
tir hors du conseil, ils conféroient entre
eux.*

CAP. IIII.

10. Notum sit omnibus vobis & omni plebi Israel, quia in nomine Iesu Christi Nazareni, quem vos crucifixi, quem Deus suscitavit à mortuis, in hoc ille astat coram vobis sanus.

Be it known unto you all, and to all the people of Israel, that by the Name of Jesus Christ of Nazareth, whom ye have crucified, whom God raised againe from the dead, even by him both this man standeth here before you whole.

11. Hic est lapis qui reprobatus est à vobis ædificantibus, qui factus est in caput anguli.

This is the stone cast aside of you builders, which is become the head of the corner.

12. Et non est in alio aliquo salus. Nec enim aliud nomen est sub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri.

Neither is there salvation in any other, for among men there is given no other name under heaven, whereby we must be saved.

13. Videntes autem Petri constantiam & Iohannis, comperto quod homines essent sine literis & idiotæ admirabantur, & cognoscebant eos quoniam cum Iesu fuerant.

Now when they saw the boldness of Peter, & John, & understood that they were uncircumcised men, & without knowledge, they marvelled, and knewe them that they had bene with Ieſu.

14. Hominem quoque videntes stantem cum eis qui curatus fuerat, nihil poterant contradicere.

And beholding also the man which was healed standing with them, they had nothing to say against it.

15. Iusserunt autem eos foras extra concilium se cedere: & conferebant ad. nvi. cem.

Then they commanded them to go aside out of the Councell, and conferred among themselves.

Das IIII. Capitel.

10. So ſey euch vnd allem Volck von Iſrael kunth gethan, daß in dem Namen Jeſu Chriſti von Nazareth, welchen ihr gecreuziget habt, den Gott von den Todten auferwecket hat, ſtehet diſer allhie für euch geſund.

Da ſtal eder oc alle Jodel aff Iſrael veri kund, gort, Ar denne ſtaar her helbrede ſaar eder, i Jeſu Chriſti Naſſen aff Nazareth, huiſten i laarſeſte, oc Gud opucere fra de Døde.

11. Das iſt der Stein, von euch Bauleuten verworffen, der zum Eckſtein worden iſt.

Hand er den Sten, ſom er horſtaff aff eder Bgningſmend, huiſten der er bleſſuen til en Hjørneſten.

12. Vnd iſt in keinem andern Heil, iſt auch kein ander Name den Menſchen gegeben, darinnen wir ſollen ſelig werden.

De der er icke Salighed i nogen anden, der er oc ineed ander Naſſen giſſuit Menneſten, der wi ſtulle bliſſue ſalige vdi.

13. Sie ſahen aber an die Freudigkeit Petri vnd Johannis, vnd verwunderten ſich, Denn ſie waren gewiß, daß es vngelernte Leute vnd Leyen waren, vnd kannten ſie auch wol, daß ſie mit Jeſu geweſen waren.

Men de ſaae paa Petri oc Johannis frimodighe, oc forundrede ſig, Thi de vaare viſſe paa, at de vaare, volderde Mend oc ligſolde, oc de ſende dem oc ſaa, at de haſſde veret mer Jeſu.

14. Sie ſahen aber den Menſchen, der geſund war worden, bey ihnen ſtehen, vnd hatten nichts dawider zu reden.

De de ſaae der Menneſte, ſom vaar bleſſuen helbrede, ſtaa hoſſ dem, oc de haſſde ineed at tale der imod.

15. Da hieſſen ſie ſie hinaus gehen auß dem Rath, vnd handelten mit einander.

Da badede dem gaa hen vdi aff Raader, oc de handle de tilſammen.

Kapitola IIII.

10. Známno bud všem vám všemmu Lidu Izraelskému, že ve jměnu Pana našeho Ježíše Krista Nazaretského, kteréhož jste vy ukřižovali, kteréhož Bůh vzkřísil z mrtvých, stojí nyní před vámi, ať zdrav.

Uveděte vám všem bratře všemmu y všemmu lidu Izraelskému, že přez jmě Ježíše Krista Nazarenského, kteréhož jste vy ukřižovali, kteréhož Bůh vzkřísil z mrtvých, přez ně gochteti stáť zdravým před vámi.

11. Onť jest kámen, kterýž jest zamržen od vás státníku, kuom, kterýž státníku jest v hlavu vložení.

Tenť jest kámen on, kteréhož sobte ně mletěte mřáci vy buvalacy, který sic stáť glava vstá glá.

12. A není v žádném jiném spasení. Anť jest jágisté glně glněno pod nebem dáno lidem, kterýž kterýchom mohli spasení býti.

A není spása v žádném jiném zbavení, anť jest jágisté glněno pod nebem, kteréhož bylo pobávané, aby byli v kterých potřebě aby chyp byli zbaveni.

13. A vidouce stálosti Petru a Janovu, shledavše že jsou lidé nevěstí a syrovní, divili se, a poznali že jsou s Ježíšem bývali.

A tak oni vidouce stálosti Petru a Janovu, y všedrac poznali že ně byli lidé nevěstí a syrovní, a poznali že ně byli s Ježíšem bývali.

14. A člověka také toho vidouce an státi s nimi, kterýž byl vyzdraven, ně nemohli odmlauvati glně.

Ně vidouce oněho státi státi cego který byl vyzdraven, ně mohli ně mluvit pánem nim.

15. A když rozkázali glně wen vřáti, Raab: Prozmilauvali vřáti.

A kázali jim přez ráby vřáti, namamlí mřáby soba.

ד

16. מִיָּנָה נֶעֱבַד לְהוֹן לְגִבְרָה
הַלֵּין הָאֵלֶּיךָ אֲתָנָה גְּלִיתָנָה
דְּהוֹרָתָא בְּאִידִיָּהוֹן לְכֻלְהוֹן
עֲמֻדִיָּה דְּאֹרְטָלָם א
אֲתִידְעִירָתָא וְלֹא מִסְכְּחִין
דְּנִכְפּוֹר :

*Discendo, Che si faremo noi a questi
homini? perchè egli è manifesto a tutti
quella che habitano in Ierusalem, come
per loro è stato fatto un chiaro segno, e noi
non possiamo negarlo.*

17. אֵלֹא דְלֹא יִתְדְּאִירָתָא
יִפּוּק טְבָא הֵנָּה גְּתִלְחָם
לְהוֹן דְּרַעֲב לֹא יִמְלִין
בְּשִׁמְיָא הֵנָּה לֹאנְשׁ מִן בְּנֵי
נִשְׁנָא :

*Ma acciache non si divulghi mag-
giarmente fra il popolo, proibiamo loro con
minacce, che non parlino più ad homo
veruno in questo nome.*

18. נִקְרִי אֲנִין וּפְקִירוֹ אֲנִין
דְּלִגְמִיר לֹא יִמְלִין וְלֹא
יִלְבִּין בְּשִׁמְיָא יֵשׁוּעַ :

*E cōfessiamandoli, comandaron
loro che non parlassero ne insegnassero in
modo alcuno nel nome de Iesus.*

19. עֲנֵי שְׂמַעֲוִין כְּאֶפְרָיִם
וַיִּחַנְתּוּ וַאֲמָדוּ לְהוֹן אֲנֵן
כְּאֶפְרָיִם קִדְּם אֵלֹהֵא דְּלִבְנוֹ
נִשְׂמַע יִתִּיר מִן אֵלֹהֵא
דְּוִי :

*Ma Pietro e Giovanni rispondendo,
differ loro, Gridate e exite giusto dinan-
te a Dio, obbedite più tosto a voi che a
l'Idolo.*

20. לֹא גִיד מִסְכְּחִין דְּמָא
דְּתִינִין וְכִסְמִין דְּלֹא
נִמְלִין לִיָּהוּ :

*Certamente non non possiamo non par-
lar la cosa che habbiamo veduta & udita.*

21. וַאֲתִלְחִמוּ לְהוֹן וְשִׁרֵּי
אֲנִין לֹא גִיד אֲשַׁפְּחוּ לְהוֹן
עֲלִיתָא דְּיִסְיָמוֹן בְּרִשְׁהוֹן
מִסּוּל עֲמָא כָּל־נִשְׁנָא
מִשְׁפַּח הוּא לֹא לֵאלֹהֵא עַר
מִדֵּם דְּהוּא :

*Et cōfessiamandoli, gli mandaron
via, non trouando cosa alcuna, perchè li
dauessero punire, cagion del popolo: per-
coche tutti glorificauano Iddio de quello
che era amonito.*

ד

16. לֵאמֹר מִה־נַּעֲשֶׂה לְאִנְשֵׁים
הָאֵלֶּה כִּי גַם אֹתָם בּוֹדֵעַ נַעֲשֶׂה
בְּיָדֵיהֶם לְיוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַיִם כְּלָם
מִגִּלָּה וּלְכַחַשׁ לֹא בּוֹכֵל :

*Diziendo, Que hemos de hazer a estos hom-
bres? Porque cierto señal manifesta ha sido hecha
por ellos, notoria a todos losque moran en Ieru-
salem, y no lo podemos negar.*

17. אֲנִי אֲשֶׁר לֹא עַל־יָתֵר יִדְּעַ
לְעֵם נַחֵם גְּתִנְחָם לָהֶם מִדְּבַר
בְּשִׁם יְהוָה אֱלֹהֵי כָל־אָדָם :

*Todavia porque no se divulgue mas por el
pueblo, amenazemos los que no hablen de aqui
adelante a hombre ninguno en este nombre.*

18. וַיִּקְרְאוּ לָהֶם וַיַּצְוּ אוֹתָם
בְּרִיבְעוֹן גַּם לֹא דְבַר וְלֹא
לְלַמְדֵּם בְּשִׁם יֵשׁוּעַ :

*Y llamandolos denunciaronles que en nin-
guna manera hablassen ni ensennassen en el nom-
bre de Iesus.*

19. וְכִיפָּה וַיּוֹחֲנוּ עֲנֵי וַאֲמָרוּ
אֵלֵיהֶם אֲנִים צְדָקָה הִיא לִפְנֵי
אֱלֹהִים לְשִׁמוֹעַ לָכֶם יוֹתֵר
מֵאֱלֹהִים אֲתָם שְׂפִטוּ :

*Entonces Pedro y Ioan respondiendō, dix-
eronles, Juzgad, si es justo delante de Dios obed-
cer antes a vosotros que a Dios.*

20. לֹא בּוֹכֵל אֲנַחְנוּ אֶת אֲשֶׁר
דִּבְרֵנוּ וְשִׁמְעֵנוּ לֹא לְדְבַר :

*Porque no podemos dexar de decir loque a-
uemos visto, y oydo.*

21. וַהֲפָה מִתְנַחֲמִים לָהֶם
הַתִּיחֹם אֲנִים מוֹצְאִים אִיכְפָּה
יִצְחָךְ בָּם מִפְּנֵי הָעֵם כִּי כְלָם
בְּבָדוּ אֶת־יְהוָה עַל־אֲשֶׁר
נַעֲשִׂיתָה :

*Ellos entonces no hallando enque punirlos
embriaronlos amenazandolos, por causa del pue-
blo: porque todos glorificauan a Dios de loque
auia sido hecho:*

ד'

16. Λέγοντες, τί ποιήσομεν τῶν
αὐθροΐσιν ταύταις; ὅτι μὲν γὰρ γινώ-
σκουσιν ὅτι αἱ τῶν αὐτῶν, καὶ οἱ
ἱεροὶ καὶ οἱ ἱεροὶ καὶ οἱ ἱεροὶ φαν-
ερὸν καὶ ὁ δυνάμεως δεικνύσασθαι.

*Difans, Que ferons-nous à ce gens
ici? car il est manifeste à tous les habi-
tans de Ierusalem qu'un signe notoire a
esté fait par eux, & ne le pouvons nier.*

17. Ἀλλ' ὅτι μὴ ὅτι πλεονεκτήσῃ
μαθὴ εἰς τὸν λαόν, ἀπειλήσῃ πλεονε-
κτήσῃ καὶ εἰς μακαρίαν λαλῶν ὅτι
τῷ δυνάμει πῦτος μαθὴ εἰς τὸν
λαόν.

*Mais afin qu'il ne soit plus divulgué
parmi le peuple, defendons-leur avec
menaces & prielles qu'ils n'ayent plus à
parler à homme vniuersel en ce nom.*

18. Καὶ καλέσαντες αὐτοὺς, πε-
ρίγγειλαν αὐτοὺς τὸ πνεῦμα καὶ
φθιγγόμενοι, μὴδὲ διδάσκειν ὅτι
τῷ δυνάμει ἔχουσιν.

*Parquoy les appellans, ils leur com-
manderent que rotatement ils ne parlaf-
sent en enseignant au nom de Iesus.*

19. Ὅτι πέντε καὶ ἰσάκης ἀ-
παγγέλλει πρὸς αὐτοὺς εἶπον· οἱ
δικαιοὶ εἰσὶν ἐμπροσθεν τοῦ θεοῦ, ὅμως
ἀκούετε μακάριον ἢ τὸ θεοῦ, κρίνατε.

*Mais Pierre & Iehan respondans
leur dirent, Iugez, s'il est iuste deuant
Dieu de vous obteir plus tost qu'à Dieu.*

20. Οὐ δύναμεθα γὰρ ἡμεῖς ὅ
ἀδυνατοὺ καὶ ἡ ἀδυνατοὺς, μὴ λα-
λῆναι.

*Car nous ne pouuons que ne dis-
ions les choses que nous auons veues &
ouies.*

21. Οἱ δὲ μετὰ πλεονεκτήσῃ ἀπεί-
λυντες αὐτοὺς, μετὰ δὲ εὐσεβήσαντες
τῷ πνεύματι καὶ φθιγγόμενοι, τῷ
λαῷ, ὅτι πάντες ἰδοῦντες τὸν
θεὸν ὅτι τῷ γινώσκοντι.

*A donc avec menaces ils les relasche-
rent, ne trouuans comment ils les pouf-
sent punir, à cause du peuple, pour ce que
tous glorifioyent Dieu de ce qui auoit
esté fait.*

16. Dicentes, Quid faciemus hominibus istis & quoniam quidē notum signum factum est per eos, omnibus habitantibus Ierusalem: manifestum est, & non possumus negare.

Saying: What shall we do to these men? for surely a manifest sign is done by them: and it is openly known to all them that dwell in Jerusalem: and we can not deny it.

17. Sed ne amplius divulgetur in populum, comminamur eis, ne ultra loquantur in nomine hoc ulli hominum.

But that it be not told no farther as among the people: let us threaten and charge them: that they speak henceforth no more in this Name.

18. Et vocantes eos, denuntiaverunt ne omnino loquerentur, neque docerent in nomine Iesu.

So they called them: and comminanted them: that in no wise they should speak or teach in the Name of Iesu.

16. Petrus verò & Iohannes respondentes, dixerunt ad eos, Si iustum est in conspectu Dei vos potius audire quam Deum, iudicate.

But Peter and John answered unto them: and saide: Whether it be right in the sight of God: so obey you rather then God, iudge ye.

20. Non enim possumus quæ vidimus & audivimus, non loqui.

For we cannot but speak the things which we have seen and heard.

21. At illi comminantes, dimiserunt eos: non invenientes quomodo punirent eos, propter populum, quia omnes clarificabant id quod factum fuerat, in ea quod acciderat.

So they threatened them: and let them go: & found nothing how to punish them: because of the people: for all men praised God for that which was done.

16. Vnd sprachen: Was wollen wir mit diesen Menschen thun? Denn das Zeichen durch sie geschehen/ist kunth/offenbar allen/die zu Jerusalem wohnen vnd wir könnens nicht läugnen.

De sagde: Hvad vilde vi gøre disse Menneske? Thi der Tegn som er skeet ved dem er kundgiort obentværlige saar alle / som bo i Jerusalem / oc vi kunde der icke nekte.

17. Aber/auff daß es nicht weiter eintreffe vnter das Volck / lasset vns sie ernstlich bedrohen / daß sie hinfort keinem Menschen von disem Namen sagen.

Men saa der at der skal icke komme videre ind iblandt Folket / sader oss alvorlige true dem / At de icke her efter skulle sige noget Menneske aff dette Navn.

18. Vnd riefen ihnen / vnd gebotten ihnen / daß sie sich aller dinge nicht hören ließen / noch lehren in dem Namen Jesu.

De de kaldede dem / oc bode dem / at de skulde icke nogen maade lade sig høre / oc en lære i Jesu Navn.

19. Petrus aber vnd Iohannes antwortten / vnd sprachen zu ihnen: Nichtet jr selbst/obs für Gott recht sey/daß wir euch mehr gehorchen/denn Gott.

Men Peter oc Iohannes svarede / oc sagde: Domme i self: om der er ret saar Gud / at vi lyde eder mere end Gud.

20. Wir könnens ja nicht lassen/daß wir nicht reden solten / was wir gesehen vnd gehört haben.

Vi kunde der icke lade / at vi en skulde tale der som vi have seet oc hørt.

21. Aber sie droheten ihnen / vnd liesen sie gehen / vnd funden nicht / wie sie sie peinigen / vmb des Volcks willen / Denn sie lobeten alle Gott / über dem / das geschehen war.

Men de truede dem / oc lode dem gaa / oc funde icke hvorledes de skulde pine dem / for Folkets skyld: Thi de loffuede alle Gud / for det som daar skeet.

16. Klauze: Co včinišme lidem čemto? neb zağıst patz: ny dıw gest tento stıže nč / wšsem přebpřagıjčm w Beruzalčmč. Zgownč gest / a ne muožen toho zapřeti.

Mowiac: Coż z tymi ludźmi czynić mamy? gdyż známienisiby nad przez nie jest wczynion / iawnoc to jest wšystkım mieřstacacym w Jeruzalčm / ani mojem tego zaprzec.

17. Ale aby wijsce tenebysł rozhlasławano niczy lidm / pohrozpc přislažme gım / ač wijsce nemluwıj o tom Gmč / nu nıžadněmu; lidıj.

Ależby sie to więcej nie rozpłaskano między ludźmi / zagrożmy imiś obze / aby potym w imie choż zdanym cłłowiekem nie mowisli.

18. W powoławšse gıch / přislažali gım / aby nikoli nemluwili ani wčlı wč Gmčnu Gıjıřowu.

A przetoż wezwawšy ich / zapłaskali im aby więcej nie wczylı w imie Jezuchowe.

19. Tčhdı Petr a Jan odpowčwčdčwšše / řekli k nim: sprawčdliweliž gest to přčd obližčgem Bıgım / ačbychom wás wijsce poslauchali neč Bıga / sami řudite to.

Tedy Piotr y Jan odpowiedziawšy / řekli do nich: Jest to teřteřecj sprawčdliwa přčd Bıgım / was rčdřey řluchacıj Bıgı / sami řudite to.

20. Nebč nemłjsie me nemluwiti toho co gıme widčli a řlyřli.

Nbowsem o tym co dımy widčli y řlyřali / mowia musımy.

21. Aoni pohrozıwšše gım / propuřili ge: nemalejsře na nich hıdnostı řterakby pomřli ři nad nimi pro řid. Neb wřlyřčmıwčlebill Bıga; toho co ře bıřo řtalo přı nčm / řterčmıjře to přıhıdilo.

Oni tedy nie mogac znaleć takoby sie imeli řkaroc / zagrożıwřy im / puřcili ře dla ludı / Nbowsem wřlyřey chwalił Bıga / a to co ře bylo řtalo.

ד

22. יָמִיד צִיר מִן פֶּר אֲרָבָעִין
שָׁנִין אִיתְּהִי הָיָה גְבֻרָה
הוּ דִּתְהִי כִּהּ הָיָה אֲתָה
דְּאִסְיִתָּה :

*Perche quell'huomo, sopra il quale
era stato fatto questo segno di sanità, ha-
uemo de gli anni più de quaranta.*

23. וְכֵד אֲשַׁתְּרוּ אֶתּוֹ לָנֶת
אֲחִיהֶן וְאֲשַׁתְּעִי לְהִין
כָּל—מָה דְּאִמְרוּ כִּהּ
נְהִישִׁי—:

*Her effi effendo stati liberati, senza
venire a loro, e raccontaron tutto ciò
che i principali Sacerdoti e i Vecchy ha-
uemo lor detto.*

24. וְהִנּוּן כִּד שְׁמַעוּ אֶפְחָר
אֲדִימוּ קִלְהוֹן לָנֶת אֶלְהָה
נְאִמְרוּ מִדְּנָה אֶתְּ הוּ
אֶלְהָה דְּעִבְדִּתָּ שְׁמִי—
נְאִדְעָה וְנִמְמָה וְכָל דְּאִת
כִּהּ :

*E quelli habendoli uditi, alzarono
d'un medesimo animo la voce a Dio, e
differo. Signore, tu sei l'Idolo che hai fat-
to il cielo e la terra, e il mare, e tutte le co-
se che sono in essi.*

25. נֶאֱבַת הוּ דְּמִלְלַת בִּיד
רוּחָה דְּקוּדְשָׁה כְּבוֹד—
דִּיד עִבְדִּי לְמִנְיָה רְגִישָׁה
עִמְמָה נִאֲמִיתָה רְנִי
סְדִיקוּתָה :

*Il qual discorsi per bocca del suo seruo
Dauid, Perche hanno tumultuato le gen-
ti, e i popoli, hanno pensate cose vane.*

26. קִמּוּ מְלָכָה דְּאִרְעָה
וְשְׁלִיטָה וְאֶתְּ מְלָכֵה
אֶפְחָר אֶל מִדְּנָה וְעַד—
מִשִּׁיחָה :

*I Reo de la terra si son levati su, et
principes si sono adunati insieme contra al
Signore, e contra al suo Christo.*

27. אֶתְּ פִּנְשׁוּ צִיר שְׁדִירָאִית
כְּמִדְּנָה דְּאֶתְּ אֶל קִדְשָׁה
כִּדְּרָה יִשׁוּעַ אִינְיָה דְּאֶתְּ
מִשְׁחָה דְּרִידָה וְכִדְּרָה
עִמְּ עִמְּמָה וְכִדְּרָה
דִּיסְדִּיל :

*Perche veramente si sono adunati
(en questa città) contra al suo santo Fi-
gliolo Iesus, el qual tu hai unto, Herode e
Pontio Pilato con le Genti e popoli d'Isra-
eli.*

ד

22. וְהָאִנּוּשׁ הָהוּא אֲשֶׁר בּוֹ נַעֲשָׂה
הַמֵּוֹת הָיָה תְּרַפּוּתָהּ הָיָה כִּן
אֲרָבָעִים שָׁנָה וְיֹתֵר :

*Porque el hombre en quien avia sido hecho
este milagro de sanidad, era de mas de quarenta
años.*

23. וְהִמָּה מִתְּרִים בָּאָה אֶל
אֲחֵיהֶם וַיְגִידוּ לָהֶם כִּמָּה דִּבְרוּ
אֲלֵיהֶם שְׁרֵי הַכֹּהֲנִים וְהַזִּקְנִים :

*Sueltos ellos, vinieron a los suyos: y con-
traron lo que los principes de los Sacerdotes y los
Ancianos les auian dicho.*

24. וּבְשִׁמְעָם אֶת—תְּדַבְּרִים
הָאֵלֶּה נִשְׂאוּ קוֹלָם יַחַד אֶל—
הָאֱלֹהִים לֵאמֹר יְהוָה אֵתְּ הוּא
הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֶת—
הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ וְאֶת הַיָּם
וְכָל—אֲשֶׁר בָּם :

*Los quales auiendo lo oydo, alaron unanimes
la voz a Dios, y dixeron. Señor, tu eres el Dios
que heziste el cielo y la tierra, y la mar, y todas las
cosas que en ellas estan.*

25. אֲשֶׁר בָּבִי דִיד עִבְדִּי אֶפְחָר
לְכִהּ דְּרִישׁוּ גִוִּים וְלֵאמֹר יְהוָה
דִּיק :

*Que (en Espiritu Sancto) por la boca de
Dauid (nuestro padre) tu seruo dixiste, porque
han bramado las Gentes, y los pueblos han pen-
sado cosas vana.*

26. וַתֵּצְבוּ מְלָכֵי אֲרָץ וְרִידוּגִים
גִּוִּים דְּיָהּ עַל—יְהוָה וְעַל—
מִשִּׁיחָה :

*Affistieron los reyes de la tierra, y los Prin-
cipes se juntaron en vno contra el Señor, y con-
tra su Christo.*

27. בּוֹכְדוּ אִמְנָם עַל—בִּיד קִדְשָׁה
(בְּעִיר הַזֹּאת) עַל—יִשׁוּעַ אֲשֶׁר
מִשְׁחָהוּ בְּיַד הִידוּרָם וְכִדְּרָה פִּנְשִׁיָּהוּ
פִּלְטוֹם עִם הַגִּוִּים וְעִם עַמִּי
יִשְׂרָאֵל :

*Porque verdaderamente se juntaron (en es-
ta Ciudad) contra su Santo Hijo Iesus, al qual
ungiste. Herodes y Pontio Pilato con las Gentes
y los pueblos de Israel.*

ד

22. 'Εἰς γὰρ ὡς ἀπὸ τεσσάρων
καὶ ἑξήκοντα ἔτη ὅτι, ὁ
γὰρ τὸ σημεῖον τῆς ἰατρικῆς.

*Car l'homme sur lequel avoit esté
fait un tel miracle de guerison, avoit
plus de quarante ans.*

23. Ἀπελυσθέντες δὲ ἦλθον πρὸς
τοὺς ἰδίας, καὶ ἀπήγγελλον ὅσα
πρὸς αὐτοὺς οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ πρεσ-
βύτεροι ἔειπον.

*Or après qu'on les eut laissés aller,
ils vindrent vers leurs gens, & leur ra-
contèrent tout ce que le principal Sacer-
dote & les Anciens leur avoy-
ent dit.*

24. Οἱ δὲ ἀκούσαντες ὁμολογού-
μενοι ἦσαν Φαρισαῖοι πρὸς τὸν Θεόν, &
αἱρετοὶ, λέγοντες, σὺ ὁ Θεὸς ὁ ποιῶν
τὸν οὐρανόν, καὶ τὴν γῆν, & τὴν θά-
λασσαν, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς.

*Ce qu'ayans entendu, ils consentirent
d'un accord la voix à Dieu, & di-
rent, Seigneur tu es le Dieu, qui as fait
le ciel & la terre, la mer, & toutes les
choses qui y sont.*

25. Ὁ δὲ εἰς τὴν οὐρανὸν δαυὶδ τοῦ
παιδὸς σου εἰπὼν, τὰ τὰ ἱερεῖς
ἔχουσιν, καὶ λαοὶ ἐμὲ λατρεύουσιν κα-
ταί :

*Qui a dit par la bouche de Dauid
ton seruiteur, Pourquoi ont fremit les
nations, & ont les peuples prosterné, choi-
sis vainement.*

26. Παρίστησαν οἱ βασιλεῖς τῆς
γῆς οἱ ἀρχόντες συνήχθησαν ἐπὶ
τὸ αἶμα καὶ τὸν υἱὸν καὶ τὸν υἱόν
τοῦ υἱοῦ.

*Les Rois de la terre se sont assem-
blés, & les princes sont cōvenus ensemble
contre le Seigneur, & contre son
Christ.*

27. Συνήχθησαν γὰρ ἐπὶ αὐτῷ
οἱ ἐν τῇ πόλει ταυτῇ οἱ ἱερεῖς
καὶ οἱ σαρδισαῖοι, οἱ ἱερεῖς, &
οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ
οἱ λαοὶ καὶ οἱ λαοὶ τῆς ἰσραήλ.

*Car de vrai, (en cette ville) con-
tre son saint Fils Iesus, que tu as oint,
se sont assemblés Herode & Pontie Pila-
te avec les Nations & les peuples d'Is-
rael.*

22. Annorum enim erat amplius quadraginta homo, in quo factum fuerat signum istud sanitatis.

For the man was about fourty ye, or elder on whom this miracle of healing was shewed.

23. Dimissi autem venerunt ad suos: & annuntiaverunt eis, quanta ad eos principes sacerdotum & seniores dixissent.

Then as soon as they were let goe, they came to their fellows and shewed all that the hie Priests and Elders had sayde unto them.

24. Qui cum audissent, unanimiter levaverunt vocem ad Deum, & dixerunt, Domine tu es Deus qui fecisti caelum & terram, mare, & omnia quae in eis sunt.

And when they heard it, they lift up their voices to God with one accord, and sayde, O Lord, thou art the God which hast made the heauen, and the earth, Sea, and all things that are in them.

25. Qui Spiritu sancto per os patris nostri David pueri tui dixisti, Quare fremuerunt Gentes, & populi meditati sunt inania;

Which by the mouth of the servant David hast said, Why did the Gentiles rage, and the people imagine vain things?

26. Astiterunt reges terrae, & principes convenerunt in unum, adversus Dominum, & adversus Christum eius;

The Kings of the earth assembled, and the rulers came together against the Lord, and against his Christ.

27. Convenerunt enim vere in civitate ista adversus sanctum puerum tuum Iesum, quem unxisti Herodes, & Pontius Pilatus, cum Gentibus & populis Israel.

For doncelles, against us at this place Jesus whom thou haddest anointed, both Herod and Pontius Pilate, with the Gentiles and the people of Israel gathered themselves together.

22. Denn der Mensch war über vierzig jar alt / an welchem diß Zeichen der gesundheit geschehen war.

23. Thi der Kenniste vaar offuer syner tye aar gammit / mei huilcken dente helbredis Zegen vaar steet.

23. Vnd als man sie hattelassen gehen / kamen sie zu den ihren / vnnnd verkündigeten ihnen / was die Hohenpriester vnnnd Eltesten zu ihnen gesagt hatten.

24. De der mand haßte lader dem aar / da komme de ell deris / oc forknade de dem / huad de nyperste Priester oc Eldeste haßte sagd ni dem.

24. Da sie das höreten / huben sie ihre Stimme auff einmütiglich zu Gott / vnd sprachen / HERR / der du bist der Gott / der Himmel vnd Erden / vnd das Meer / vnd alles was darinnen ist / gemacht hat.

25. Der de det herde / oploßte de endrectelike beris raß ni Gud / oc sagde / HERR / som du est Gud / offuer Himmel oc Jord / oc haßtuert glott Haßtuert / oc alt det / som der er vdi.

25. Der du durch den Mund Davids / deines Knechts / gesagt hast: Warum empören sich die Heiden / vnd die Völker nemen für / das vmbsonst ist?

26. Du som haßtuert sagd ved Davids / din Dieners münd / Huor saare vyssere Hedningene sig / oc Jolcke, ne rage dem saare / det som er forgefenn?

26. Die Könige der Erden treten zusammen / Vnd die Fürsten versamlen sich zu hauffe / wider den HERR vnd wider seinen Christ.

27. Jordens Konger raadde til sammen / oc forsterne Iordan i det sig til hobe / Mod HERREN oc mod hans Christum.

27. Warlich ja / sie haben sich versamlet überdem heiliges Kind Jesu / welchen du gesalbet hast / Herodes vnd Pontius Pilatus / mit den Heiden / vnd dem Volck Israel.

28. Sandelike ja / de haßtuert forsamlet sig mod dit heilige Barn Ihesum / huilcken du salude / Herodes oc Pontius Pilatus / med Hedningene oc Israels Jolck.

22. Byl jagisik w Zetich wsi, te nej we Etyndepri E jlowed ten / na kseremz se byl stal ten to diu vzbawenij.

23. Do o nemu ejlowie kani byla naley ni ehterbyeclat / na kseremz se byl ofazal / on cad vzbawenij.

23. A gsaue propustien prissi k hrom / a poudot i gim / coz kosi knizata knesi sta a starst mluvili k nim.

24. A tak gdy se pouckonoj przi klidu i chwy, i c u am i m to co kstajeta kaplanika y starst mo, wilt.

24. Kterhzo konj vstoseli gednomysni pozdwni hlastu ku Panu Bohu / a kerli: Pa ne / ty kterhzo vstini Nbe y Zeml / Woce y wssedko coj w nich jest:

25. Ci zaslke ktery to styseli / zgoi dnt podnosy glos swor ku Bos gumowile: Jda me ty restes B g on ktery s iprawi mebo y jame morze y wysseli zecy co w mial sat

25. Kterhzo gfo Duchem swatym strze wsta Dicc nasse ho Darrida Glu jebnija twz: ho felt: Vfoe glau zbauriti se Narodowz / a hoz mysim mar ne weny

26. Ktery s przi wsta Daw b i stugi iwe pomiedzi al: trz. i e sie wsturzyl: pogan / a narowu wie imy slali zecy pr: jwe

26. Postawili se Kralowz zemsteli / a knizata sessla se wespolek proti Panu / a proti pomazantinu gcho.

27. Sebneli Krolowz ziemel y Asajeta zebrały siendjednomiey sce / prziwsto Panu / y prziwsto Arystuowu tego.

27. Bist w prawde sessli se w tomto Wstet / proti swate mu sluzebniku twemu Bzj: ho. kterhzo gfo pomazal / Herodes / a Pontist (Pilatus / o Pohany a s lidem Izrahel stym.

28. Abowtemic se zebrały prawdo jwie prziwsto swis enu Synowi twemu Jezusowi / zotegod ty byl pomazal / s rob y Poncys / a lar pegan / y z ludem Izrahel.

Ainsi les Apôtres rendoyent à grand
 puissance témoignage de la résurrection
 du Seigneur Jesus. & grande grace es-
 toit sur eux tous.

28. Facere quæ manus tua,
& consilium tuum decreve-
runt fieri.

To do whatsoever thine hand/ and
thy counsel had determined before to be
done.

29. Et nunc Domine re-
spice in minas eorum, & da
servis tuis cum omni fiducia
loqui verbum tuum.

And now / O Lord / behold their
threatnings / and grant unto thy ser-
vants with all boldnes to speak thy
words.

30. In eo quod manum
tuam extendas ad sanitates
& signa & prodigia fieri per
nomen sancti filii tui Iesu.

So that thou stretch forth thine hand
that healing and signes / and wonders
may be done by the Name of thine holy
Sonne Iesus.

31. Et cum orassent, mo-
tus est locus in quo erant
congregati: & repleti sunt
omnes Spiritu sancto, & lo-
quebantur verbum Dei cum
fiducia.

And when as they had prayed the
place was shaken where they were as-
sembled together / and they were all fil-
led with the holy Ghost / and they spake
the wordes of God boldly.

32. Multitudinis autem
credentium erat cor unum,
& anima una: nec quisquam
eorum quæ possidebat ali-
quid suum esse dicebat, sed
erant illis omnia communia.

And the multitude of them that be-
lieved were of one heart / and of one soul:
neither any of them saide / that any
thing of that which he possessed / was
his owne / but they had all things com-
mon.

33. Et virtute magna red-
debant Apostoli testimo-
nium resurrectionis Iesu
Christi Domini nostri: &
gratia magna erat in omni-
bus illis.

And with great power gave the A-
postles witness of the resurrection of the
Lord Iesus: and great grace was by
them all.

28. Zu thun / was deine Hand vnd
dein Rath zuvor bedacht hat / das ge-
schehen solt.

Ac also / der som din Haand oc die Raad hadde
for betenckel / ar skulle se.

29. Vnd nun HERR sihe an ihr
drohen / vnd gib deinen Knechten mit
allerley freudigkeit zu redē dein wort.

Oc nu HERR seet si deris trusel / oc giff dine
Dienere ar tale die Ord mit allehonde frimodighed.

30. Vnd strecke deine Hand auß / daß
Gesundheit vnd Zeichen vnd Wun-
der geschehen / durch den Namen dei-
nes heiligen Kindes Jesu.

Oc vbreck din Haand / ar Sundhed oc Tecken
oc vderlige Beruinger kunde se ved die heilige Varns
Jhesu Naem.

31. Vnd da sie gebetet hatten / betwe-
get sich die stete / da sie versamblet
waren / vnd wurden alle des heiligen
Geistes voll / vnd redeten das Wort
Gottes mit freudigkeit.

Oc der de hadde bedet / da vderde Steden sig / som
de vare forsamlede / oc de blefue alle fuld aff den heilig
Aand / oc talede Gudz ord med frimodighed.

32. Der Menge aber der Gläubi-
gen war ein Herz vnd eine Seele.
Auch keiner sagete von seinen Gü-
tern / daß sie sein weren / sondern es
war ihnen alles gemein.

Men Menigheden som trode / vaar ic Hierte oc
en Siel Der sagde oc ingen om sie Guds / ar der herde
hannem til / men der vaar dem alle sammen almin-
degt.

33. Vnd mit grosser krafft gaben die
Apostel Zeugnuß von der Auferste-
hung des HERRN Jesu / vnd war gros-
se gnade bey ihnen allen.

Oc Apostlerne gaff oc vidnesbyrd med stor krafft
om vor HERRNS Jhesu opstandelse / oc der vaar
stor naade hoff dem alle.

28. Aby vsinil to / Coz gest
rufa twa a radda twa vlozila /
aby se slaso.

Aby to vsinil coholwiel zas
ta twa y rada two przed tym wci-
zynic postanowila.

29. Anonij PANE Boze /
pohled na pohruzi gegich / a
danj suzbunskom tichim
mluvim slovo tve je wslpom
dauffanym.

Apjetoj teraz pane wewyry
na pogrozi ich / a ty / ujednis
som twom / aby ze wlypila smis-
loscia opowiedali slowo twoie.

30. Tak aby rufa twau
wzählk wzdradowanym / a
dowim / a jazykuom / a se de-
gi strze smeno swatoho
Syna twého Geyusse.

Sciagnawsy rufetwa ka vi-
bromieniu / aby tej cudy y anamio
na bylo cymione przejmie kwi-
tego Syna twého Jezusa.

31. Aby se oni modlili / za-
trasto se misio na kieremz boli
shromazbenij / a naplneni
glau wstpeku Duchem swa-
tim. A mluwili slowo Bozho /
s dauffanym.

A tak oni gdy siemodlili / za-
trastu se ono misio na kiero-
mz boli shromazbenij / a naplneni
glau wstpeku Duchem swatym. A
opowiedali smiele slowo Boze.

32. Wnojszowi pal wleji.
cych / bylo srdecz jedno a dusse
jedna / amz kdoz nich prawil
by to geho bylo / tchmz wladl /
ale bylo gim wstpeky wlecy ober-
cni.

Eedy ony wstpeky wielkoaci
kroty byli wstpeky bylo serce
jedno y dusza jedna / a zaden z nich
cofelwiel miedzi / miedziwego byc nie
powiedal / ale wstpeky na spo-
wzymali.

33. Amochwelikau widai
wali Apostoli swedecwiy o
wstreszeni Pana nasseho Ge-
yusse krosia / a milese wclislo
přtomna byla wstpekuem.

A wielka moc Apostolowse
dawali swadecwio o smartwych
wstaniu Pana Jezusowym / byla
wielka laska nad nami wstpekuem.

34 וְאִישׁ לִית הָיָה בָהֶן
דְּבָרֵי אֵילִין בִּיד דְּקָדִין
הָיוּ קוֹרִינְתָא וּבִתָּא מִכְּנֵן
הָיוּ וּמִיָּתִין דְּמִנָּה דְּמִדָּם
דְּמוֹדָן:

Ne alcuna era bisognosa essi per-
toche tutti quella che possedevano de
campi e de la case, vendendone, portava-
no a prezzo de lo cose vendute.

35 וְסִימִין הָיוּ לְקֹרֵת ד
רְגִלֵּיהֶן דְּשִׁלְיָחָא וּמִתְיָהֵב
הָיָה לְאִישׁ אֶנֶשׁ אֶחָד מִדָּם
דְּסִנְיָה הָיָה:

E ponentogli ai piedi de gli Aposto-
li. Et a ciascuno n'era distribuito, secondo
che n'haueua bisogno.

36 יוֹסֵף בֶּן הוּ דְּאֶתְבָּנִי
בֶּן-נֶבֶא מִן שִׁלְיָחָא
דְּמִתְרַגְּסִים בְּרָא דְּבִינָא
לֹנָא מִן אֶתְרָא דְּכּוֹפְרוֹס:

Et Ioseph, que de gli Apostoli era per so-
prannome chiamato Barnaba, (cuius, signifi-
cat de consolatione, Leuita, de natione
Cypriota.

37 אִית הָיָה לֵה קוֹרִינְתָא
וּבִתָּה וְאִתִּי דְּמִיָּה וְסִי-
מִין קָדָם רְגִלֵּיהֶן דְּשִׁלְיָחָא:

Hauendo egli vna possessione, la ven-
de, e porta il prezzo, e posolo ai piedi de
gli Apostoli.

1 תְּבָרָא חַד דְּשִׁמְיָה הָיָה
תְּבָרָא עִם אֶתְתָּהּ דְּשִׁמְיָה
הָיָה שְׂפִירָא וּבִין הָיָה
קוֹרִינְתָא:

Un certo homo per chiamato per no-
me Anania, con Saphira sua moglie, ven-
de vna possessione.

2 וְשִׁקֵּל מִן טִימְיָה וְטִימְיָה
בֶּן דְּגִישָׁא הָיָה אֶתְתָּהּ
וְאִתִּי מִיָּה מִן כְּסָפָא
וְסִימִין קָדָם רְגִלֵּיהֶן
דְּשִׁלְיָחָא:

Et soustraya vna parte del prezzo, es-
fundone con sapientia ancor la moglie, e
portaua vna certa parte, la pose ai
piedi de gli Apostoli.

34 וְאִישׁ רָעַב אִינוּן בָּתָם כִּי-
כָלָם אֲשֶׁר הָיוּ לָהֶם שְׂדוֹתָם
וּבִתְיָתָם מְכָרוּם וַיָּשֻׂא אֶת-
מִחְרָם:

Que nungun necessitado auia entre ellos
por que todos los que possesyan heredades o casas
vendiendolo, trayan el precio de lo vendido.

35 וַיָּשִׂימוּ אֶל-רְגְלֵי הַשְּׁלִיחִים
וַיָּקִיחוּ לְאִישׁ אֶשׁ כְּצָרְכּוֹ וּלְפִי-
הַצֵּה:

Y depositauanlo a los pies de los Apostoles
y era repartido a cada vno como tenia la neces-
sidad.

36 וַיּוֹסֶה הַקָּרָא בֶּר-נֶבֶא וְהָ
הוּא מִתְרַגֵּם בֶּן-נֶבֶא מִן אֶחָד מִן
הַשְּׁלִיחִים הָלֹוִי מִנְיָ-כֶפֶר:

Entonces Ioseph, que fue llamado de los A-
postoles por sobre nombre Barnabas, que es, si lo
declares, hijo de consolacion, Leuita, natural de
Cypro.

37 וּבְהֵיחֹת לוֹ שְׂדֵה מְכֹרָה
וַיָּקִיב אֶת-מִחְרָו וַיָּשֶׂם אֶל-
רְגְלֵי הַשְּׁלִיחִים:

Como tuuiesse vna heredad, vendiola: y tru-
xo el precio, y depositolo a los pies de los A-
postoles.

1 וְאִישׁ אֶחָד וְשִׁמְיָה חֲנִינְיָה עִם
שְׂפִירָה אִשְׁתּוֹ מְכָר אֶת-קִנְיָנוֹ:

Y vn yaron llamado Ananias con Saphura
su muger vendió vna possession.

2 וַיִּגְנֹב מִמִּחְרָו וַיָּטֵמֵן וְאִשְׁתּוֹ
יֹדְעַת וַיָּקִיב חֶלְקָהּ מִמִּחְרָו וַיָּשֶׂם
אֶל-רְגְלֵי הַשְּׁלִיחִים:

Y defraudó del precio, sabiendolo tambien
su muger: y trayendo vna parte, depositola a los
Pies de los Apostoles.

34. Οὐ δὲ γὰρ οὐδεὶς τῶν ἐκκλησιασ-
τῶν οὐκ ἔστιν ὅστις γὰρ ἔχει τὰς χω-
ρὰς ἢ οἰκίας ἐκκλησιαστικὰς, πω-
λοῦντες τὰς τιμὰς τῶν πωλου-
σασκεν.

Car il n'y auoit disetteux aucun
entre eux, pour ce que tous ceux qui pos-
sedyent champs ou maisons, les ven-
doyent, & apportoyent le prix des cho-
ses qui estoient vendues.

35. Καὶ ἐτίθεισαν τὰς τιμὰς τῶν
ἀποσταλῶν διὰ τοῦτο ὅτι ἐκαστος
κατὰ τὴν ἀνάγκην ἔχων.

Et le mettoient aux pieds des A-
postres: & cela estoit distribué à cha-
cun selon qu'il en auoit besoin.

36. Ἰωσὴφ δὲ ὁ καλεσθεὶς Βαρ-
νάβας ὁ τῶν ἀποσταλῶν, ὁ ἐστὶν
μετρημὲν διὰ τοῦτο ὅτι ἐκαστος
κατὰ τὴν ἀνάγκην ἔχων.

Ioses donc, qui par les Apostres fut
sur-nommé Barnabas (c'est à dire, fils
de consolation) Leuit & Cyprien de
de nation.

37. Ὑπάρχοντες αὐτῷ ὁ γὰρ πα-
λῶς ἔχων τὴν χωρὰν, καὶ ἔθηκεν
τὰς τιμὰς τῶν ἀποσταλῶν.

Comme ainsi fust qu'il eust vne pos-
session, la vendit & en apporta le prix,
& le mit aux pieds des Apostres.

Κ Ε Φ Α Λ Α.

Ἀνὴρ δὲ τῆς αἰωνίας πόλεως
τις, σὺν σάφειρ τῇ γυναι-
κι αὐτῆς ἐπώλησεν κτήμα.

Mais vn certain homme nommé
Ananias avec saphura la femme, vendit
vne possession.

2. Καὶ ἐσφύρατο διὰ τῆς τι-
μῆς, σὺν τῇ γυναικὶ
αὐτοῦ, καὶ ἐέθηκεν μέρος
τῆς τιμῆς τῶν ἀποσταλῶν ἰσχυρῶς.

Et soustraya vne partie du prix, à
ce consentant aussi la femme, & en ap-
porta quelque partie, & la mit aux pieds
des Apostres.

34. Neque enim quisquam egens erat inter illos. Quot-
quore enim possessores agro-
rum aut domorum erant,
videntes afferbant pretia
eorum quae vendebant.

Neither was there any among
them that lacked: for as many as were
possessors of lands or houses, sold
them: and brought the price of the
things that were sold.

35. Exponebant ante pedes
Apostolorum. Dividebatur
autem lingulis prout cuique
opus erat.

And layde it downe at the Apostles
feete: and it was distributed vnto every
man according as he had neede.

36. Ioseph autem qui co-
gnominatus est Barnabas ab
Apostolis, (quod est inter-
pretatum, filius consolatio-
nis) Levites, Cyprius genere.

Also Ioseph, which was called of
the Apostles, Barnabas (that is to
say, interpretation the sonne of consolati-
on), being a Levite, & of the country of
Cyprus.

37. Cum haberet agrum,
vendidit eum, & attulit pre-
tium, & posuit ante pedes
Apostolorum.

Where as he had land, sold it, and
brought the money, and layde it downe
at the Apostles feete.

VIR autem quidam no-
mine Ananias, cum Sa-
phira uxore sua vendidit a-
grum.

But a certaine man named Ana-
nias, with Saphira his wife, sold a
possession.

2. Et fraudavit de pretio
agri, conicia uxore sua: & af-
ferens partem quandam, ad
pedes Apostolorum posuit.

And kept away part of the price, his
wife also being of counsell: and brought
a certaine part: and layde it downe at
the Apostles feete.

Der Apostel Geschicht.

Das IIII. Capitel.

34. Es war auch keiner vnter ihnen/
der mangel hatte / Denn wie vil ihr
waren / die da acker oder Häuser hats-
ten / verkauften sie dasselb / vnd brach-
ten das Geldt des verkauften Guts.

Der vaaer oc ingen iblane dem / som hassde nod /
Ehi saa mange aff dem / som hassde Agre eller Huse /
dem solde de / oc bare PENDINGENE for det solde Gods.

35. Vnd legetens zu der Apostel füsse.
Vnd man gab einem jedlichen / was
ihm noth war.

De laade dem saar Apostlernis foder / De mand
gaff huer / huad som hand hassde behoff.

36. Ioseph aber / mit dem zunamen
von den Aposteln genant Barnabas
(das heisset ein Son des Trosts) vom
Geschlecht ein Levit auß Cypren.

Men Ioseph som kaldes met der tilnaefn aff A-
postlerne Barnabas (der kaldes Trostens Sen) aff
en Leuitis stier aff Cypren.

37. Der hatte einen Acker / vnd ver-
kauffte ihn / vnd brachte das Geldt
vnd legetis zu der Apostel füsse.

Hand hassde en Ager / oc solde hannen / oc bar
PENDINGENE frem / oc lagde dem saar Apostlernis
foder.

Das V. Capitel.

Ein Mann aber mit Na-
men Ananias / sampt seinem Weib
Saphira / verkauften seine Güter.

De en Mand hed Ananias / met sin Hustru Sa-
phira / solde sit Gods.

2. Vnd entwandte etwas vom Gel-
de / mit wissen seines Weibs / vnd
brachte eins theils / vnd legte zu der
Apostel füsse.

De forstæck nogle aff PENDINGENE / met sin Hu-
struis vidstæff / oc bar en part frem / oc lagde saar
Apostlernis foder.

Kapitola IIII.

34. Antz jagiste kdo mezy ni
ni byl chudy. Neb kolikokoli
bylo tech kterch meli pole neb
domy / prodavagiste nosyli
ty summy peněz / za kterch
prodavali.

Ne žádnego miedzy nimi ne
bylo potřebyacego / gbyz ilich
kolikakoli meli polá avo domy pro-
dávali & přivodili předavce zá-
mno co prodávali.

35. Alladli před nohy Apo-
stolst. V rozdělování bylo
jednomu každému / yafz ko-
mu potřeby bylo.

Aladli před nogi Apostolst /
a porym to rozdělano každému
ile to mu bylá potřeby.

36. Ioseff pal / kterch pfi-
gini mel od Apostluow
Barnabás (kterch se wstlá-
dá Syn útěšeni) & pokoleni
Leuitsteho / z Cypri rodem.

Ze y Iosef ktery nazwan jest
Barnabás od Apostolow (co to
má byt wstládaný syn útěšeni-
ní) & pokolenia Leuit / rodem z
Cypru.

37. Maje pole prodal ge / a
přinesl peníze / a položil k no-
hám Apostolstým.

Májac pole prodal tel / a přy-
nosil peněz / položil k nog
Apostolom.

Kapitola V.

Ein Mann geben gmenem
Ananás / & Saphira
Mankellau swau / prodal Po-
se.

Zeby thez maj mēchary mē-
nem / Ananás / Saphira zóna
swa prodal osiadosc.

2. Alstiwē něco wyal peněz
toho Pose / & wēdousim swē
Mankellu: Wy přinesl diel ně-
nasy / a k nohám Apostol-
stým položil.

Wywstl něco y přinesl y / o-
cym wēdžlák y zóna tego / a
přynosl y část mēchary / polo-
žl před nogi Apostolst.

ה

3 וַיֹּאמֶר לָהּ שְׂכִימָהּ חֲבֵנָה
מִמֶּנּוּ דִּהְבָּנָה מְלֵא סֶטְנָה
בְּלִבָּךְ וְתִדְגַל בְּרוּחַנָּה ד
דְּקוֹדֶשׁ וְנִתְשַׁשְׁנָה מִן
פְּסֻכָּה דְּרַמְיָה דְּקִרְיָתָא :

*Onde Pietro disse, Ananias, per che ha
fatta ripieno al tuo cuore, che tu mentif-
fi al lo Spirito santo, e estemessi del prezzo
del campo?*

4 לֹא הָיָה דִּילָךְ הֵנֵחַ עַד
לֹא תִדְבְּדוּ וּמִן דְּאִידְבִּנְתָּ
תּוֹב אֲנִי שְׁלִיט הָיִיתָ עַל
דְּמִיָּה לְמִנָּה סִמִּית בְּלִבָּךְ
דְּתַעֲבֹד אֲבוֹתָא הָדָא לֹא
דִּגְלַת בְּכִנְיָ אֲנִישָׁא אֱלֹהִי
בְּאִלְהֵנָּה :

*Se tu l'habessi serbata, non rimande-
ma esse a te? e venduto, non era egli in tua
potestà? Perche hai in patta quella cosa
nel tuo cuore? tu non hai già mentito a gli
homini, ma a Dio.*

5 וּפֶדֶר שָׁמַע חֲבֵנָה הָלִין
מְלֵא נָפֶל וּמִית וְהִנֵּה
דִּחְלִתָּא רַבְתָּא בְּכִלְהוֹן
הָלִין דְּשָׁמְעוּ :

*Allora vedendo Anania queste paro-
le, cadde, e spirò, onde nacque un gran re-
mor a tutti quelli che uideron questo caso.*

6 וַתָּקוּמוּ אֵילִין דְּעַלְמִין
בְּהוֹן וּבְנִשְׁוֵהִי וְאִפְסִקוּ ק
קְבוּרָהִי :

*E leuandose fu alcuni iuueni, lo pre-
sero, e portaralo a sepulture.*

7 וּמִן פֶּתֶר דִּבְהִי תִלְרָג
שָׁעִין אִף אֲנִתָתָה עַל-
כִּדְלָא יִדְעָא מִנָּה הָדָא :

*Passò per lo spazio di circa tre bore, e
la sua moglie non sapendo quel che s'era
auuenuto, entrò.*

8 אָמַר לָהּ שְׂמַעוֹן אָמַרִי
לִי אִן כְּהִלִין דְּמִיָּה וּבְנִתוֹן
קִרְיָתָא הִי דִּין אֲמַרְתָּ אִין
בְּהִלִין דְּמִיָּה :

*E Pietro le disse, Dimmi, hauesi Gio-
venduto tanto quel campo? Et ella disse,
Si, tanto l'habbiamo venduto.*

ה

3 וַיֹּאמֶר בִּיפָּה חֲבֵנָה לְמָה מְלֵא
הַשָּׁטָן אֶת-לִבְּךָ לְכַזֵּב לְרוּחַ
הַקֹּדֶשׁ וּלְגַזֹּב מִמֶּחִיר הַשָּׂדֶה :

*Y dixo Pedro, Ananias porque hinchio Sa-
tanás tu corazón aque minielles al Espíritu san-
cto, y defraudasses del precio de la heredad.*

4 הֲלֹא לָךְ הוּא הַשָּׂדֶה בְּטָרָם
מִכְרָתוֹ וּבִמְכָרְתוֹ בְּשִׁלְטוֹנָךְ
הִיא עַל מָה שָׁמַיתָ עַל-לִבְּךָ
אֶת-הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה לֹא כֹזֵבָה
לְאִנְשִׁים כִּי-אַתָּה לְאֱלֹהִים :

*Por ventura quedandose no se te quedaua a
ti? y vendida no estaua en tu potestad? porque
pusiste esto en tu corazón? No has mentado a
los hombres, sino a Dios.*

5 וּבִמְכָרְתוֹ שָׁמַע חֲבֵנָה אֶת-
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיָּפֹל וַיָּגֹעַ וַיָּהִי
יֵרָאָה גְּדוּלָּה עַל-כָּלֵם הַשּׁוֹמְעִים
נִתְּחָה אֶלָּה :

*Entonces Ananias, oyendo estas palabras,
cayo y espiró. Y fue hecho un gran temor sobre
todos los que lo oyeron.*

6 וַתָּקוּמוּ הַבַּחֲוָרִים וַיַּגְדְּלוּהוּ
וַיִּצְיָאוּהוּ וַיִּקְבְּרוּהוּ :

*Y leuantandose los mancebos, tomaronlo
y facandolo sepultaronlo.*

7 וַיְהִי-כֵּעֵת שְׁלֹשׁ שָׁעוֹת וַאֲשֶׁר
אִינָנָה יוֹדַעַת מָה גַּעֲשָׂה בָּהּ
הַבֵּיתָה :

*Y pasado espacio como de tres horas tam-
bien su muger entró, no sabiendo loque aua a-
contecido.*

8 וַיֵּעַן לָהּ בִּיפָּה אָמַרִי לִי אִם
בְּמֶחִיר כְּמוֹהוּ גַּמְכֹּד הַשָּׂדֶה וַהֲיֵא
אָמְרָה כֵּן כְּמוֹהוּ :

*Entonces Pedro le dixo, Dime, Vendistes en
tanto la heredad? y ella dixo, Si entanto.*

ה

3. Εἶπε δὲ πέτρος, Ἄνανια, διότι
πῶς ἐπληρώσῃς τὸ σκεπάζει τὴν καρ-
δίαν σου, ψεύσασθαι σε τὸ πνεῦμα
τὸ ἅγιον, καὶ εὐφραδίσαι σου τὴν
τιμὴν τοῦ χωρίου;

*Donc Pierre dit, Ananias, pourquoi
à Satan rempli ton cœur pour mentir
au saint Esprit, & soustraire du prix de
la possession?*

4. Οὐχὶ μόνη σου ἦν ἡ σὰν-
τάνη ἐν τῇ σὴ ἐξουσίᾳ καὶ ἐργαί; τί
οὐκ ἦν ἐν τῇ καρδίᾳ σου τὸ πνεῦ-
μα τὸ ἅγιον; οὐκ ἐπύχεσθαι αὐτὴν ποιεῖς,
ἀλλὰ τὸ ψεῦδος.

*Si tu feusses gardene te dementoit-
elle pas: & estant vendue n'estoit-elle
pas en ta puissance? qu'y auoit il pour-
quoi tu deusses mettre cela en tō cœur?
tu n'as point mentir aux hommes mais
à Dieu.*

5. Ἀκούσας δὲ ἡ Ἄνανια τὰς λέγου-
σας ταύτας πρὸς ἐξουσίας καὶ ἐργαί-
ας φέρεται μέγας ὄντος πάλιν τὸς
ἀκούοντας ταύτας.

*Et Ananias oyant ces paroles, tom-
ba, & rendit l'esprit, donc a'uiot gran-
de crainte à tous ceux qui entendirent
ces choses.*

6. Ἀρσάντες τὸν δὲ οἱ ἐπὶ τῷ πο-
τεῖ, καὶ οἱ ἐξουσιαστικὸι ἐ-
βύψαντο.

*Et quelques ieunes compaignons se
leuant le prirent, & l'emporterent
hors, & leurerent.*

7. Ἐγένετο δὲ ὡς ὡρὴ τρεῖς ὥ-
ρας, καὶ ἡ γυναῖς αὐτοῦ μὴ οἰδῖσα τὸ
γεγονός, εἰσῆλθεν.

*Auint environ l'espace de trois
heures apres, que la femme aui ne sa-
chant point ce qui estoit aduenü, entra.*

8. Ἀπαγγέλλει δὲ αὐτῇ πέτρος, εἰ-
πόμενος, εἰ πρὸς τὸν χωρίον ἀ-
πώδωκας; καὶ εἰπὼς, ναὶ πρὸς τὸν.

*Et Pierre prenant la parole lui dit,
Dis moi, avez vous autanc vendu le
champ? Et eile dit, Oui, autanc.*

3. Dixit autem Petrus, Anania, cur tentavit latanas cor tuum, mentiri te Spiritui sancto, & fraudare de pretio agri?

Then said Peter / Anania / when hath Satane filled thine heart / that thou shouldst lie unto the holy Ghost / and keepe away part of the price of the possession?

4. Nonne manens tibi manebat, & venundatum in tua erat potestate? Quare posuisti in corde tuo hanc rem? Non es mentitus hominibus, sed Deo.

Whiles it remained / appertained it not unto thee? & after it was sold / was it not in thine owne power thou is it that thou hast conceived this thing in thine heart? thou hast not lied unto men but unto God.

5. Audiens autem Ananias hæc verba, cecidit, & expiravit. Et factus est timor magnus super omnes qui audierunt.

Now when Ananias heard these words / he fell downe / and gave up the Ghost. Then great feare came on all them that heard these things.

6. Surgentes autem iuvenes, amoverunt eum, & efferebant eum sepelire.

And the young men rose up / and tooke him up / and carried him out / and buried him.

7. Factum est autem quasi horarum trium spatium, & uxor ipsius, nesciens quod factum fuerat, introivit.

And it came to passe about the space of three houres after / that his wife came in / ignorant of that which was done.

7. Respondit autem ei Petrus, Dic mihi mulier, si tanti agrum vendidisti? At illa dixit, Etiam, tanti.

And Peter sayde unto her / Tell me / so muche the lande for much? And she sayde / Yea / for so much.

3. Petrus aber sprach: Anania / Warumb hat der Sathan dein Herz erfüllet / daß du dem heiligen Geist lügest / vnd entwendest etwas vom Gelde des Ackers?

Da sagde Peter / Anania / Huor saare haffuer Sathan opñisset die herte / ar du vildest lue ar den heilig Aand / oc forstinge rogle aff Agerens pendinge?

4. Hattest du ihn doch wol mögen behalten / da du ihn hattest / vnd da er verkauffet war / war es auch in deiner gewalt. Warum hast du denn solchs in deinem herzen fürgenommen? Du hast nicht Menschen / sondern Gott gelogen.

Du haffdest doch wol maat behuldet hannem / der du haffdest hannem / oc der hand vaar sold / do vaar es oc i din maat. Hun haffuer du da tager saadane saare i die herte? Du haffue icke luet saa Menneiskene / men saar Gud.

5. Da Ananias aber diese wort hörte / fiel er nieder / vnd gab den Geist auff / vnd es kam eine grosse Forcht über alle / die diß hörten.

Der Ananias herde disse ord / falk hand ned / oc opgaff Aanden / Oc der kom en stor frøct offuer alle som der herde.

6. Es stunden aber die Jünglinge auff / vnd theten in besent / vnd trugen ihn hinaus / vnd begruben ihn.

Oc de unge Drengs stode op / oc lagde hannem bort / oc bare hannem ud / oc begroffue hannem.

7. Vnd es begab sich über eine weile / bey dreien stunden / kam sein Weib hinein / vnd wuste nicht was geschehen war.

Oc der begaff sig nogen stund der effter / bet tre timer / kom hans hustru ind / oc viste icke hvad steet vaar.

8. Aber Petrus antwortet ihr: Sage mir / Habt ihr den Acker so theuer verkaufft? Sie sprach: Ja / so theuer.

Men Peter siarede hende / Sig mig / Solde i Ageren saa dyre? Hun sagde / Ja / saa dyre.

3. V feli Petr / Ananiasso wi: Ananiasso / prot gest por kushl Diabel frdet twēho / ābñ in lhal Duchu Swātēmu / a lhimot vpal penēz ja Polel

Kyellmu tēdy Piotr / Anania / su priczje sātān nāpelni serce twe / i zēd klāmāł prycen Ducho- wi āwierem / ā wpałē pientēdy ja then solwarē?

4. Wssal gsh mohl sobē ho nechau / ā tēz bylo prodāno / w moey twē bylo? V prot gsh tuto wēc položil w Srdcy twēni? Neselhal gsh lidem / ale Bohu.

Azajby gdybyś był chował tobie to było nie jostalo / ā prjes dawny zagez tego nie miał w mo- cy lwey? Przeciezś sobie te rzecy nā mōst przynobyl / ā zē lud jnā klāmāł āle Bogiem.

5. Tēdy vstossaw Ananiaso t. tō slowa / hnech padla omfel. V pripadla bāzēn welikā nā wsselky kiefn / to slysseli

Er siemā slyssac Ananiass v padky umarl / y przybedl ikech wielikā wssylki kiefny to slysseli.

6. A wstawisse Młodency wzali go / a wponessie wen po chowali ho.

A rāf wstawisy młodziency porwali go / ā wymuossy pogrze- bli.

7. V stalo se po chrichli / galo po třech hodinách / že v Wian- želka geho (newēdauy to se bylo stalo) tēz wessla.

A gdy inż bylo tēto by po trzech godzinách / gdy jonā tego nie wies- dzac co sic stalo / tam wessla.

8. V feli gi Petr: Powēž mi ženo / ja tolikoli gste gednē pro- bah Polel? A ona řekla: a my ja tolik.

Kyell do ntey Piotr / Powiedž mi ja tykolikcie prydali then solwarē? A ona řekla / ā rylko.

ה

9 אמר לה שמעון מטול
באשתי תון למתיו דוחה
דמרת ~~ה~~ רגליהון
דקבורהי דפצלכי פתקעא
דחגון דקונכי :

*Ad hoc Pietro le disse, Perché V accor-
diste voi infante, d'entrar lo Spirito del
Signore? ecco qua d la porta i piedi di co-
loro che hanno sepolcra il tuo marito, e
portarannolo via.*

10 וכה פשעתא נפל-
הדם רגליהון ומיתת וצלו
עלימא ~~ה~~ חגון דאשפחנה
פד מיתא ~~ה~~ נקפסו אובלו
קברה על ציב פצלה :

*E subito ella gli cadde d i piedi, e spi-
rò. Et essendosi giacuta en trati, la trou-
vau marito, e portarolla via, e sepolcro-
la presso al suo marito.*

11 ובינת דחלתא דבתא
בפלה עדתא ~~ה~~ דקבלהון
חגון דשמעון :

*De qua Genna un gran timore in tut-
ta la chiesa, et in tutto quello che uideuano
questa cose.*

12 ובינו בני ביד שליחא
אחנתא דקבורה סגיאנתא
בעמא וכלהון פנישין הוו
אפקדנא ~~ה~~ פאסטנא ~~ה~~
דשלימון :

*E per la mani de gli Apostoli si face-
uano molti segni et opera miracolose nel
popolo. (Et erano tutti unitamente nel
portico de Salomone.*

13 ומו אחרנא אנש לא
ממרח ~~ה~~ דיתקרב
ליתהון אלא מורב ~~ה~~
להון עמא :

*Et nemo de gli altri ardaua di con-
giungersi a loro : nondimanco el popolo gli
magnificaua.*

14 ויתיר מתתוספין הוו
אלין דמיהמנין הוו
במרתא פנשא דקברנא
דנשא :

*E tuttauia piu crescea la multitu-
dine di quelli che credeuano al Signore, e
d'huomini e di donne.)*

ה

9 וכיפה אמר אליה מה דנארת
יאתם ביניכם לנסות אח דוח
יהנה הנה רגלי האלה אשר קברו
את אישך היו אל תשע
ונשאו אותך החוצה :

Y Pedro le dixo, Porque hos concertastes
para tentar al Espiritu del Sennor? Hezqui a la
puerta les pies de los que han sepultado a tu ma-
rido y sacartehan a sepultar.

10 ותבול ברע אל רגליו וידוע
ויבואו הבחורים וימצאוה מתה
ויציאוה נקברה אל אישה :

Y luego cayó a los pies de el, y espiró : y en-
trados los mancebos, hallaronla muerta : y saca-
ronla y sepultaronla junto a su marido.

11 ותהי ירמיה גדולה על כל-
הקהל ועל כל השומעים את-
האלה :

Y fue hecho un gran temor en toda la Igle-
sia, y en todos los que oyeron estas cosas.

12 ובידי השליחים נעשו אותות
ומופתים גדולים בעם ניהו
כאחד כלם באולם שלמה :

Y por las manos de los Apostoles eran he-
chos muchos milagros y prodigios en el pueblo
(y estauan todos vnanimos en el portico de Salo-
mon.)

13 ומן האחרים איש לא מלא
לבו לדבק בהם כהם העם
הקדיל אותם :

Y de los otros, ninguno se osaua juntar co-
nellos : con todo esso el pueblo los alabaua gran-
demente.

14 ויותר חוסה המון אנשים
ונשים מאמינים ביהנה :

Y los que creyan en el Sennor se augmenta-
uan mas anfi de varones como de mugeres.)

ה

9. 'Ο δὲ πείθετο ἡμεῖς πρὸς αὐτὸν,
ὅτι ἡ πνευματικὴ ἐνέργεια τοῦ
κυρίου; ἰδοὺ οἱ παῖδες αὐτοῦ
ἐκείνου τὸν αἶμα σου, ὅτι τῇ
θύρᾳ καὶ αὐτοῖς σου.

Adonc Pierre lui dit, Qu'y a il que
vous ayez fait complot entre vous de
tenter l'Esprit du Seigneur? voici a la
porte les pieds de ceux qui ont enteré
ton mari, & ils l'emporteront.

10. Ἐποὶ δὲ ἐπεσθῆκεν ἐπὶ τοῖς
ποσὶ τοῦ αἵματος αὐτοῦ, καὶ ἐξήλθεν. καὶ
εἰσελθόντες οἱ νεανίσκοι, εὗρον αὐ-
τὴν νεκράν, καὶ ἐκέντησαν αὐτὴν ἐν-
ψὺν πρὸς τὸν αἶμα τοῦ ἀνδρὸς αὐτοῦ.

Et au mesme instant elle tombe aux
pieds d'iceulx, & rendit l'esprit. Et quand
les ieunes compagnons furent entres,
ils la trouuerent morte, & l'emporte-
rent hors, & l'entererent auprès de son
marri.

11. Καὶ ἐγένετο φόβος μέγας ἐν
ἐκκλῆσι τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἐν παντί
τοῖς ἀκούουσιν αὐτῶν.

Dont aduint grande crainte à tou-
te l'Eglise, & à tous ceux qui oyoyent
ces choses.

12. Διὰ δὲ τῶν χειρῶν αὐτῶν ἐποιοῦντο
σημεῖα καὶ τέρατα ἐν τῷ λαῷ
πολλὰ. Ἐταῦς ὁμοθυμαδὸν ἀπα-
ντῶν ἐν τῇ σάλῳμῳν.

Et par les mains des Apostles esto-
ient faits beaucoup de signes : & de mer-
ueilles entre le peuple (& ils estoient
tous d'un accord au portico de Salomon.

13. Τῶν δὲ λοιπῶν ἑκάς ἐτόλμα
καλῶς ἀπὸ αὐτοῦ, ἀλλ' ἑμμεγαλυνῶν
αὐτοὺς ὁ λαός.

Et nul des autres ne s'osolt adolendre
à eux, mais le peuple les magnifioit.

14. Μᾶλλον δὲ ἐμεγαλύνοντο πλεονάζοντες τῷ κυρίῳ, πολλοὶ καὶ ἄνδρες
καὶ γυναῖκες.

Et de plus en plus s'augmentoit la
multitude de ceux qui croyoyent au
Seigneur, tant d'hommes que de fem-
mes.)

CAP. V.

Das V. Capitel.

Kapitola V.

9. Petrus autem ad eam, Quid unque convenit vobis tentare Spiritum Domini? Ecce, pedes eorum qui sepelierunt virum tuum, ad ostium, & effecerunt te.

Then Peter sande unto her / Who have ye agreed together / to tempt the Spirit of the Lord? Behold / the feet of them which have buried thine husbānd / are at the doore / and shall carry thee out.

10. Confestim cecidit ante pedes eius, & expiravit. Intrantes autem iuvenes, invenerunt illam mortuam: & extulerunt, & sepelierunt ad virum suum.

Then she fell downe straight way at his feet / & needed up the Ghost: and the young men came in / and found her dead: and carried her out / and buried her by her husbānds.

11. Et factus est timor magnus in universa ecclesia, & in omnes qui audierunt hæc.

And great feare came on all the Church / and on as many as heard these things.

12. Per manus autem Apostolorum fiebant signa & prodigia multa in plebe. Erant unanimiter omnes in porticu Salomonis.

Thus by the handes of the Apostles were many signes & wonders / beword among the people / and they were all with one accorde in Solomons porche.

13. Ceterorum autem nemo audebat se coniungere illis: sed magnificabat eos populus.

And of the other durst no man looke him selfe to them / & nevertheless the people magnified them.

14. Magis autem augebatur credentium in Domino multitudo virorum ac mulierum.

Also the number of them that believed in the Lord / both of men and women / grew more and more.

9. Petrus aber sprach zu ihr: Warum seht ir den eins worden / zu versuchenden Geist des HERRN? Siehe / die füsse derer / die deinen Mann begraben haben / sind für der Thür / vnd werden dich hinaus tragen.

Da sagde Peter ill hende / Hui eret da bleibne samdirectige / at friste HERRN Sland? See deris fader / som begroffne din Husbonde / ere saar dæren / oc skulle bare dig hen vd.

10. Vnd als bald fiel sie zu seinen füßen / vnd gab den geist auff. Da kamen die Jünglinge / vnd funden sie tod / trugen sie hinaus / vnd begruben sie bey iren Mann.

De hun salt strax ned saar hans fader / oc opgaaff Aanden. Da komme de ynge Drenge ind / oc funde hende dod / bare hende vd / oc begroffne hende holl hendis Husbonde.

11. Vnd es kam eine grosse Forcht über die ganze Gemeine / vnd über alle die solches höreten.

De der kam en stor fræt offuer den ganste Menighed / oc offuer alle som deet hørde.

12. Es geschahen aber vil Zeichen vnd Wunder im Volck / durch der Apostel hände. Vnd waren alle inn der Halle Salomonis einmütiglich.

De der stede mange Tegen oc vnderlige Verringerislane Folket formedelt Apostlernis hender. De de vaare alle endrectelige Salomonis vaabenhuß.

13. Der andern aber dorffte sich keiner zu ihnen thun / sonder das Volck hielt groß von inen.

De der torde ingen aff de andre holde sig til dem / Men Folket holde meget aff dem.

14. Es wurden aber je mehr zugezogen / die da glaubten an den HERRN / eine menge der Männer vnd der Weiber.

Der komme stedje flere til / som trode paa HERRN / en stor høb Mand oc Qvinder.

9. Vñet Petr k nīj: Vñdali žagist slusš wām polausseti Ducho PAnē? A hle tož nos hñ tčch tčchij pochowali Mu: že twěho před dwěmi / y tčch tčch wy nėsau.

Kedy Piotr rzekł do niej / Což ty jest żęście się nā tcho znowili abyście kuśili Ducho PAni: ego r meja twego tuż y drzawia / y cięś biec wyniosła.

10. Ahned padla před nōhñy gchō / a vñfela. Awšled šte Wlādeney našli gi mrtwau / y wñnesh gi / a pochowali pōdlē Mužę gchijho.

Pābla tchey wñet y nōg tēgo bezduše / a wšedšy młodjency znāležli k vñmārlo / a wyniošh y pōgzeblilo podle mežā iey.

11. Vñstala se bōžiti welikā rōe wššy Chrtwōl / y mezy wšsemī tčchij slusšeli toso.

A przyszedł wielki strach nā wšyctę Kościół / y nā wšyctę kiozję tcho słyseli.

12. Strze pał ruce Apostolōw / dāli se diwotē žāzracz welich w Lidu. A bñwali wšsñy cñi gednomosñi w synch Salomauowē.

A tāt przyjeż kace Apostolōwie dñtalo się wiele znākow y cudow miedzy ludzmi / a byli wšyscy zgadnie w przysionku Salomonowym.

13. Giny pał žādnō nesmēi se pñimijšti k nim / ale welibit ge lid.

A y tnych žaden nē śmiał się do nich przylaczc / ale se sobie mī al lud w wielkiej powadze.

14. Awšdo wiće rožināhāl se w PAnu pošet wčhijch / množstwiž Mužāw y Žen.

A tym więcej przysłało miś ełko k wierzacym PAnu / mezo m spólny nēmiasz.

10

15. Ω: π αὖ πάλαι αὖτε ὁμοίως
 εἶπε τοῦτο ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος. καὶ τῇ αὖτε αὐτῇ
 ἐκείνῃ καὶ ἐκείνῳ ἄνθρωπῳ, ὅτι ἐξο-
 μολῶν πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις ὁ ἰσχυρὸς
 θεὸς καὶ ὁ ἐκείνῳ ἄνθρωπῳ ὁμοίως
 εἶπε τοῦτο ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος.

Tellement qu'ils apportoyent les malades es rues, & les mettoient en pe-
tits lits & couchettes, afin que quand
Pierre viendroit au moins son ombre
passât sur quelques d'entre eux.

16. Σωτήρα τοῦ καὶ πλῆθους
 ἡμῶν ἐλπίσας εἰς ἱερουσαλὴμ.
 Φέροντες ἀδυναμίας καὶ ὀχλουμέ-
 νους ὑπὸ πονηράτοις ἀνθρώποις.
 οἵτινες ἀφροσύνην αἰσχρο-
 τήν.

Le populaire pareillement des vil-
les qui étoient voisines, s'assembloient
en Jérusalem, apportant les malades &
ceux qui étoient tourmentés des esprits
immondes : lesquels tous étoient gué-
ris.

17. Ἀναγὰρ οὖν ἐ ἀρχαῖα καὶ
παλαιοὶ σκευάζοντο, καὶ οἱ πα-
ροῦντες οὖν σκευάζουσιν, ἐκ τῆς αὐτῆς
ἐξουσίας.

Lors le souverain Sacrificateur se
leva, lui & tous ceux qui estoient avec
lui, (qui estoit la secte des Sadduciens)
& furent remplis d'ouïe.

18. καὶ ἐπέβλεπον τὰς χεῖρας αὐ-
τοῦ ὅτι τὸν ἀπεργάσαντο, καὶ ἔβλε-
πον αὐτὸς ὅτι πηροῦσθαι μετέσταντο.

Et jetterent les mains sur les Apôtres, & les mirent en la prison publique.

19. Ἄγγελος δὲ κυρίου ἦλθ' τῆς
νυκτὸς ὡνοῖξε τὰς θύρας τῆς φυ-
λακῆς· ἐξήγαγάν τε αὐτοὺς εἰς πη-

Mais l'Ange du Seigneur ouvrit de
nuit les portes de la prison, & les ayant
mis dehors, leur dit,

20. Περὶ τοῦ αὐτοῦ ἐκείνου τοῦ ἀ-
λφῆτος ἐφ' ὃν ἡμεῖς τὸν ἀλφῆτον ἀνίστα-
μεν ὁ ἰσχυρὸς καὶ ὁ ἰσχυρὸς καὶ ὁ ἰσχυρὸς.

Allez, & vous présentant au temple.
annoncez au peuple toutes les paroles de
cette vie.

CAP. V.

15. Ita ut in plateas eice-
rent infirmos, & ponerent in
lectulis ac grabatis, ut ve-
niente Petro, saltem umbra
illius obumbraret quēquam
illorum, & liberarentur om-
nes ab infirmitatibus suis,

In so much that they brought the
sick into the streets, and layde them on
beddes and couches: that at the least
when the shadow of Peter, when he came
by, might shadow some of them.

16. Concurrēbat autem &
multitudo vicinarum civita-
tum Ierusalem, afferentes
agros & vexatos à spiritibus
immundis: qui curabantur
omnes,

There came also a multitude out of
the cities round about unto Jerusalem,
bringing sick folk: and them which
were vexed with unclean spirits: who
were all healed.

17. Exurgens autem prin-
ceps sacerdotum, & omnes
qui cum illo erant, quia est
heresis Sadduceorum re-
pleti sunt zelo.

Then the chiefe Priests rose up, and
all they that were with him, which was
the sect of Sadducees, and were full of
indignation.

18. Et iniecerunt manus in
Apostolos, & posuerunt eos
in custodia publica.

And laid hands on the Apostles,
and put them in the common prison.

19. Angelus autem Domi-
ni per noctem aperiens ia-
nuas carceris, & educens
eos, dixit.

But the Angel of the Lord, by night
opened the prison doores: and brought
them forth, and said.

20. Ite: & stantes loquimi-
ni in templo plebi omnia
verba vitæ huius.

So now rise up, and stande in the
Temple, and speake to the people all the
wordes of this life.

Der Apostel Geschicht.

Das V. Capitel.

15. Also / daß sie die Kranken auff
die Gassen heraus trugen / vnd lege-
ten sie auff Betten vnd Baren / auff
daß wenn Petrus käme / daß sein
Schatte ihrer eiliche überschattet.

Saa / at de bare de siuac vnd vaa qaderne / oc sag-
de dem vaa senge oc haarer / vaa det naar Peder kom-
me / at hans Skugge skulde offuer skugge nogle aff
dem.

16. Es kamen auch herzu vil von
den umbligenden Stätten gen Jeru-
salem / vnd brachten die Kranken /
vnd die von vnfaubern Geistern ge-
peiniget waren / vnd wurden alle ge-
sund.

Der komme oc mange aff de omstiggende Stæder
til Jerusalem / oc forde de Siuge / oc dem som pinis
aff vrene Aander / oc de bleffue alle helbrede.

17. Es stund aber auff der Hohen
priester / vnd alle die mit ihm waren
(welches ist die Secte der Saduceer)
vnd wurden voll Eifers.

Da stod den vpperste Prest op oc alle de som
vaare med hannem (huilke der er Saduceernes Par-
ti) oc bleffue fulde aff nidstæthed.

18. Vnd legten die Hände an die
Apostel / Vnd worffen sie in das Ge-
meine Gefengniß.

De de sagde Herder vaa Apostlerne / oc laste
dem i der almindelige Fængsel.

19. Aber der Engel des HERRN
that in der Nacht die Thür des Ge-
fengniß auff / vnd führet sie heraus /
vnd sprach:

Men HERRNS Engel oplod Fængsels
døren om natten / oc forde dem vdi / oc sagde.

20. Gehet hin vnd trettet auff / vnd
redet im Tempel zum Volk alle wort
dieses Lebens.

Gaar bort oc traander op / oc taler i Tempelen til
Folck alle dette Liffes ord.

Stuttome

Kapitola V.

15. Tak jena vlice vnnafst
li nemocne, a kladi ge na loz
sch ana nosydlach / aby ldy
by ssa Petr / aspoñ siju geho
zastijni na kazdho žnich / a
aby bili wyswobozani od ne-
mocy swych.

Tak iz tezná vlice vnnafst
nemoene / y kladi ge na lozsch y
na posceli / aby choc tytkoden
Piotra idacego žacni kazdho ž
nich.

16. V scházelo se množstvo
okolních měst do Jeruzaléma
ná nosíce nemocné / a trápe-
né od duchův nečistých / a vy-
dravováni byli všichni.

Shodžil se tež lid z okol-
ních měst do Jeruzaléma nosíce
nemocné / y, ktorzy byli pržená
gabaní od duchow nieczyistych /
a c wšych byli vyzdrowieni.

17. Tehdy postavili kněží
kněžské a všichni kteří s
ním byli, kteří byli Saduce-
ské Sekty / naplněni jsou žlo-
stí.

Tedy postavili kněží ná-
stojníky svécky Frorzy z nim byli
i sekty Saducejské / vedac velní
nienaměst.

18. V žijmali Apostoli /
a vsáclli ge do žaláře obecné
ho.

Žegnali si tekomá ná Apo-
stoli / y podálili do wziečia po-
litolého.

19. Angel pak Pánů wno-
c otwřel dweře v žaláře / a wy-
bedw ge wen / řekl:

Me Antol Pánů wno-
c wywawciemnic / a wywob-
byl / řekl.

20. Gděte / a stojte mluwte
w Chrámtě Ebu / wšecna slo-
wa žiwota tohoto.

Žojcl / a stamwby powse
býcie ludow i w Ročclcl wšych
Fi / low žywota tego.

五

Adesso il Governatore andò a visitare, e condusse seco a violenza, per-
chè senza il popolo, di non esser lo-
podato.

Entonces el Magistrado fue con oxteruado
res, y truxolos sin violencia, porque temiaa mie
do del pueblo, de ser apedreados.

1. *Journal of the American Medical Association*, 1997; 277: 1039-1043.

Adonc le capitaine du temple avec
ces sergents s'en alla & les amena, tous
sans violence car ils n'aynoient le peu-
ple, qu'ils ne fussent lapidés.

21. Quicum audissent, intraverunt disiculo in templum, & docebant. Adveniens autem princeps sacerdotum & qui cum eo erant, convocaverunt concilium & omnes seniores filiorum Israel, & miserunt ad carcerem ut adducerentur.

So when they heard that they entered into the Temple early in the morning / and taught. And the chief Priest came / & they that were with him / and called the council together / and all the Elders of the children of Israel / & sent to the prison / to cause them to be brought.

22. Cum autem venissent ministri, & aperto carcere non invenissent illos: reversi nuntiaverunt.

But when the officers came / & found them not in the prison: they returned and told them.

23. Dicentes, Carcerem quidem invenimus clausum cum omni diligentia, & custodes stantes ante ianuas: apertientes autem, neminem intus invenimus.

Saying / Certainly we found the prison / but as sure as was possible / and the keepers standing without / before the doors: but when we had opened / we found no man within.

24. Vt autem audierunt eos sermones magistratus templi & principes sacerdotum, ambigebant de illis quidnam fieret.

Then when the chief Priest / & the captain of the Temple / and the chief Priests heard these things: they doubted of them / whereunto this would grow.

25. Adveniens autem quidam nuntiavit eis, Quia ecce viri quos posuistis in carcerem, sunt in templo stantes, & docentes populum.

Then came one and shewed them / saying: Behold / the men that ye put in prison / are standing in the Temple / & teach the people.

26. Tunc abiit magistratus cum ministris, & adduxit illos sine vi: timebant enim populum ne lapidarentur.

Then went the captain with the officers / and brought them without violence / (for they feared the people / lest they should have been stoned.)

21. Da sie das gehört hatten / gingen sie früh inn den Tempel vnd lehrten. Der Hohepriester aber kam / vnd die mit ihm waren / vnd riefen zusammen den Rath vnd alle Eltesten der Kinder von Israel / vnd sandten hin zum gefengniß / sie zu holen.

Der de haffde der horte / gieng de aarte in Tempel / oc lorde. Da kom den ypperste Prest oc de som vaare mer hannem / oc fallede Raader ac alle Barmherticheit aff Israel / oc sende hort til Jengzelet / ac hent dem.

22. Die Diener aber kamen dar / vnd funden sie nicht im Gefengniß / kamen wider vnd verkündigten.

Men Dienerne komme did / oc funde dem lere i Jengzelet / Da komme de igen oc fortyndede.

23. Vnd sprachen: Das Gefengniß funden wir verschlossen mit allem fleiß / vnd die Hüter haussen stehen / für den Thüren / Aber da wir auffhatten / funden wir niemand darinnen.

Desagde Jengzelet funde wi rilluce met al synd / oc Doeterne staa vden saar Dorene / Men der wi lo / de op / funde wi ingen der vdi.

24. Da dise Rede hörten der Hohepriester vnd der Hauptmann des Tempels / vnd andere Hohepriester / wurden sie über ihnen betreten / was doch das werden wolte.

Der den ypperste Prest oc Tempels Hoffutmand oc andre ypperste Presten horde denne tale / da bleffue de saare ruitraadige offuer dem / huad der vilde dog vere.

25. Da kam einer dar / der verkündiget ihnen: Sehet / die Männer / die ihr ins Gefengniß geworffen habt / sind im Tempel / stehen vnd lehren das Volk.

Da kom der en / hand fortyndede dem / see / de Wend / som i tasset Jengzel / ere i Tempel / staa oc lere Jolck.

26. Da gleng hin der Hauptmann mit den Dienern / vnd holeten sie / nicht mit gewalt / denn sie forchten sich für dem Volck / daß sie nicht gestemiget würden.

Da giel Hoffutmanden met Dienerne / oc hent dem / lere mer mact / Thi de fryctede for Jolck / ac de stulde icke bliffue stenede.

21. To když oni vslyšeli / věsili / navštívil do Chrámu / a všili lid. Tehdy přišel kněz / a ti kteříž s nim byli / svolali Radu / a všeli členy Starší Synu Izraelského: vposlali do žaláře / aby byli přivedeni.

Tho oni kdy vslyšeli / věsili / rādnicke do kóciolky včely / a přišedší kaplan návyšší / a co s nim byli / svolali rádu / a všely členy starší synu Izraelského / a poslali do cennice / aby byli přivedeni.

22. A když přišli služebníci / a otevřeli / žalář / nenalezli / glich / navrátili se a vypravovali gím.

Ale kdy opráwce přišel / ne našel / tak v cennici / co vracovali / by se oznámili.

23. Řkauce: Žalář z jisté nalezi / gline zavřený je vši / pilně / a strážně ani stogij v dveři / ale otevřené / dveře / žádného gline vnúť nenalezli.

Powiedział / Aże tedy cię znaleźli zamkniętą / a wszyscy pilnością / straż / a dwore / stojące przede drzwiami / lecz gdyśmy otworzyli / żadnego śmy wewnątrz nie znaleźli.

24. A když vslyšeli řekli tyto řekdníci Chrámowi / a knížata kněžská / pochybovali o nich / co by to bylo.

A kdy ty slova vslyšeli / y návyšší kaplan / y přeložony kóciol / také y starší kaplanie / watpili o nich co by to bylo.

25. A přišed geden poměděl / gún / řka: He / mužij kteří gste vsázeli do žaláře / giau w Chrámě / stojíce a všice lid.

A přišedší nestrany pomies / djalun / Wo mchowie / kroczenie byli / dali do wierzciecia / stojaw kóciol / a vca lud.

26. Tehdy šli tam řekdníci / co s služebníky / a ponali / ge / be / ná / sly / neb se báli / lidu / a by nebyli vlamenováni.

Tedy rotmistr / z slugami / přiv / vedli je / w káfo / nio / gualcem / (bo sie bali / by ich nie vlamenowali.)

ח

27 וְכִּי אֵתְּנוּ אֲנִיחֵנוּ אֶתְּנוּ
אֲנִיחֵנוּ קָדֶם כֻּלָּהּ כְּנֹסֶה
וְאֶתְּנוּ הָיָא רַב כְּהִנֵּה
לְמַאמְדָּה לְהוֹן :

*Con dotti che gli hebberd, lo presenta-
ron nel consiglio. Et il sommo Sacerdote lo
domando.*

28 לֹא הוּא מְפָקֵד פִּקְחֵן
לְכֹן דִּלְאַנְשֵׁי לֵי תִלְפִין
בְּשִׁמְרָה הָיָא אֲנִיחֵנוּ דִּין הָא
מִלִּיתִינָה לְאַתְּשֵׁי לֵי מִן
יִלְכָּבֶדְכֹן וְעִבְדֵּי אֲהִתֵּן ד
דִּתְרִיתֵן עֲלֵינוּ דִּמְהֵה דְּנִגְדָּה
רַבֵּי :

*Dicens, Non habbiamus nos effren-
samente comandato, che vos ne insignia-
te un questo Nome? Et ecce, Vos habetis,
et tempus Jerusalem de la vestra doctri-
na, & vultis inducere supra nos il sanguis de
questi homo.*

29 עֲנֵה שְׁמַעוֹן עִם סְלִיחָה
וְאִמְרֵה לְהוֹן לְאַלְהֵה הָא
לְמַתְּסֵסוּ יִתִּיר מִן דִּלְכֵּי
יִשְׁרָאֵל :

*Respondendo Petro e gli Apostoli, di-
fero, Esibemus obbedire prius iusto a Dio,
che a gli homines.*

30 אֱלֹהֵה דְּאַבְרָהָם אֶתְּנוּ
לְיִשְׁוֹעַ אֲנִיחֵנוּ דְּאַבְרָהָם
קִטְלִיתֵנוּ פִּדְּ תִלְיִתִּינָהּ עַל
קִיִּסְטָה :

*El Iddio de nuestros Padres ha resuscita-
do a xpo, il qual vos amma a xpo, appre-
tandolo al legno.*

31 לֵה לְהֵנָּה אֶתְּנוּ אֶתְּנוּ
דִּישָׁא וּמַחֲיִינָה וְאַרְיִינָה
בִּימִינָה אֶתְּנוּ דִּיתֵל תִּיבִיתָה
וְשׁוּבָהּ חֲסִיָּה לִיִּסְרִיָּל :

*Questo dico l'ha Iddio con la sua de-
stra exaltato Principe a Salvatore per da-
re ad Israel penitentia, & remissionem de pec-
cata.*

32 וְהָנֹסֶהָ חָטֵי דְּמִלָּה
הָלִין וְהָיָה דְּקִדְשָׁה הָא
דִּיהֵב אֱלֹהֵי לְאַלְיִין ד
דְּמַחֲיִינָה בֵּה :

*Et nos gli siamo testimoni de quel che
nos deciamo & ancor lo Spirito santo, il
quale Iddio ha dato a quelli che gli obbe-
discono.*

ה

27 וּבְהִבִּינָם הִצִּינָם לְפָנֵיהֶם
בְּעֵדָה וַיִּשְׁאַל לָהֶם כִּהֵן הַגָּדוֹל :

*Y como lo, truxeron ; presentaronlos en el
concilio Entonces el principe de los Sacerdotes
les preguntó.*

28 לְאִמְרֵה הִגֵּד הַגִּדְנוּ לָכֶם
מִלְּמַד בְּשֵׁם הוֹיָה וְהִנֵּה מִלְּאֲחֵם
אַחֲיִיחוּשָׁלִים בְּתִלְמוּדֵיכֶם
וְהִתְאָבֵר לְהִבִּינָה עֲלֵינוּ אַחֲדֵימִי
הַקָּדֶם הוֹיָה :

*Diziendo, No os dennunciamos denuncia-
do que no ensennasse des en este nombre ; y hea-
qui aueys henchido a Jerusalem de vuestra do-
ctrina, y querays echar sobre nosotros la sangre
de este hombre.*

29 וַיַּעַן בִּיפָּה וְהַשְׁלִיחִים וַיֹּאמְרוּ
שִׁנָּה לָנוּ לְשִׁמְעַ לְאַלְהִים יוֹתֵר
מֵאֲנָשִׁים :

*Y respondiendo Pedro y los Apostoles, di-
xeron, Obedecer es menester a Dios mas que a los
hombres.*

30 יְהוֹיָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ הִקִּים
אֶת־יִשְׁוֹעַ אֲשֶׁר אֲתָם הִרְגִּיתֶם
בְּחֹקֵינוּ עַל־הַעֵץ :

*El Dios de nuestros padres levanto a Iesus
al qual vosotros matastes colgandolo en el ma-
dero.*

31 אֲנִיחֵנוּ הִרִים אֱלֹהִים לְנָשִׂיא
וְלְמוֹשִׁיעַ לִימִינוּ לְתִתְּ תִּשְׁוּבָה
לְיִשְׂרָאֵל וְסְלִיחָה חֲסִיָּה :

*A este enaltecio Dios con su diestra por Prin-
cipe y Saluador, para dar a Israel penitencia y re-
mission de peccados.*

32 וְאַנְחֵנוּ עֲרִים לְדַבָּרִים הָאֵלֶּה
וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר נָתַןָּה אֱלֹהִים
לְמַאֲמִינֵם בֵּי :

*Y nosotros le somos testigos de estas cosas :
y tambien es Espiritu Sancto, el qual ha dado Di-
os a losque le han obedecido.*

י.

27. Ἀγαθόντες δὲ αὐτοὺς ἰσθῶ-
ντες ὅτι συνήλθον, καὶ ἐκτελέσθησαν αὐ-
τοὺς ὁ δὲ μέγας δὲ.

*Et les ayant amenés, ils les presen-
terent au conseil. Et le souverain Sacer-
doteus les interroga.*

28. Λέγοντες οὖν ἀλλήλοισιν ἑ-
κατέρωθεν ὑμῶν μετ' ἑαυτῶν ὡς ἔ-
στιν ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου καὶ ἰδοὺ πα-
ρουσῶμεν τὴν ἱερουσαλὴμ τῆς δι-
δακτῆς ὑμῶν, καὶ ἐσθλίσθητε ἐπε-
καλεῖσθαι ἐφ' ἡμᾶς τὸ αἷμα τοῦ ἀπο-
κτείνοντος τοῦ κυρίου.

*Disant, Ne vous auez nous pas
defendu par expres commandement de
n'enseigner point en ce nom ici / voci,
vous auez rempli Jerusalem de vostre
doctrine, & voulez faire venir sur nous
le sang de cest homme.*

29. Ἀπεκρίθεις δὲ ὁ πῆτρος
καὶ οἱ λοιποὶ ἀποστολῶν, καὶ εἰ-
πὼν μακάριον ἢ ἀνθρώποις.

*Lors Pierre & les autres Apostres re-
spondans dirent, Il faut plus obéir
à Dieu qu'aux hommes.*

30. Ὁ θεὸς ὅς τις πατήρ ἡμῶν ἡ-
γῶντος ἡμῶν, ὃς ὑμᾶς διὰ τῆς ἐξουσίας
ἡμῶν ἀνέστη ἐκ τοῦ ξύλου.

*Le Dieu de nos peres a ressuscité
Iesus, lequel vous auez mis à mort, le
pendant au bois.*

31. Ταύτην ὁ θεὸς μέγαν ἔσθλ-
ον ὑμῶν τῇ δόξῃ αὐτοῦ, ὃς ἡμῶν
μετανοοῦντες τῇ ἰσχυρί, καὶ ἀφῆκεν
ἀμαρτίας.

*C'est celui que Dieu a exélevé par la
dextre pour prince & sauveur, pour dé-
monter repentance à Israel, & remission des
pechés.*

32. Καὶ ἡμεῖς ἰσχυρὸν ἀπὸ μαρ-
τυρίᾳ τοῦ ῥημάτων τοῦ κυρίου, καὶ τὸ
πνεῦμα ὃ ἐν ἡμῶν ὁ ἰδὼν ὁ θεὸς
τῶν πατέρων ἡμῶν αὐτοῦ.

*Et nous lui sommes témoins de ce
qu' nous disons : & le saint Esprit au-
si que Dieu a donné a ceux qui lui o-
béissent.*

27. Et cum adduxissent illos, statuerunt in concilio. Et interrogavit eos princeps sacerdotum

And when they had brought them / then saith before the Council, and the chiefe Priest askeb them.

28. Dicens, Præcipiendo præcepimus vobis ne doceretis in nomine isto: & ecce replētis Ierusalem doctrina vestra, & vultis inducere super nos sanguinem hominis istius.

Saying, Did not we straitly commaund you / that ye should not teach in this Name? and behold / ye have filled Jerusalem with your doctrine / and ye would bring this mans blood upon us.

29. Respondens autem Petrus & Apostoli, dixerunt, Obedite oportet Deo magis quam hominibus.

Then Peter and the Apostles answered, and saide, We ought rather to obey God then men.

30. Deus patrum nostrorum suscitavit Iesum, quem vos interemistis, suspendentes in ligno.

The God of our fathers had raised up Iesus: whom ye slew / and hangd on a tree.

31. Hunc principem & salvatorem Deus exaltavit dextera sua, ad dandam poenitentiam Israel, & remissionem peccatorum.

Him hath God lift up with his right hand: to be a Prince and a Saviour / to give repentance to Israel, and forgiveness of sinnes.

32. Et nos sumus testes horum verborum, & Spiritus sanctus, quem dedit Deus omnibus obedientibus sibi.

And wee are his witnesses concerning the things which we say: And the holy Ghost whom God hath given to them that obey him.

27. Und als sie sie brachten / stellten sie sie für den Rath. Und der Hohepriester fraget sie.

De der de hente dem / stelled de dem saar Raader. De den ypperste Prest spurde dem as.

28. Und sprach: Haben wir euch nicht mit ernst gebotten / daß jr nicht soltet lehren in diesem Namen? Und sehet / jr habt Jerusalem erfüllet mit euer Lehre / vnd wolt dises Menschen Blut über uns führen.

De sagde / Wodet wi edert iche alworligt / Aet stulde iche lere i dette Naam? De seer / i haffue opfylder Jerusalem mer eders lardom / oc i ville fore dette Menists Blod offuer oss.

29. Petrus aber antwortet vnd die Apostel / vnd sprachen: Man muß Gott mehr gehorchen denn den Menschen.

Da suarede Peder oc Apostlerne / oc sagde / Mand skal mere lybe Gud / end Menisten.

30. Der GOTT vnser Väter hat Iesum aufferweckt / welchen jr erwürgt habt / vnd an das Holz gehangen.

Dere Gedris Gud opuerre Ihesum / huilcken i sioge thiel / oc hengde paa Tra.

31. Den hat Gott durch seine rechte Hand erhöhet zu einem Fürsten vnd Heiland / zu geben Israel Buß vnd vergebung der Sünde.

Den ophøvede Gud ved sin høire Haand til en Første oc Frelser / at giffue Israel Penitence oc syndenis forladelse.

32. Und wir sind seine Zeugen über diese Wort / vnd der heilige Geist / welchen Gott gegeben hat / denen die im gehorchen.

De wi ere hans Vidne til disse ord / oc den hellig And huilcken Gud haffuer giffuit dem / som hannem lyde.

27. Aldyge privedit / postavili w Radze. W otazaj gich Knijze Knijze.

Przywiodly se tedy posthawili przez rada / A takich pytao Ksiazce Kaptoliste.

28. Reka: Prikazujicie prís kazali gsmenwam / abyšte newitili w tom Smenu: A hle naplnili gste Geruzalem wcmym wassym / a chete na nas wteriti kraw Eflowka toho.

Atowiac / Zakachmy wam trosbzenie za kazali abyście w imie tobie wzyli: Aoto my pelno w Jeruzalem nauti w asy / y chete na nas w niese tozlanie trwie eslos wieka tego.

29. A odpowiedzi Petr a Apostoli rekli: Posluchati slusny Boha wyje nesi lidy.

A odpowiedziacim Apostolowie rekli: Wiecy nam praze: ba byc poslusnymi Bogu niz ludziom.

30. Buzh Otciw naszych wyzkysni Gysse / kterchoz gste wy zabili / powisowis na dros w.

Bog Oycow naszych wzbudzil Iesusa / kterego dacie wy zabili / zawiedlowy nakazewis.

31. Toho gest Knijze a Spasitele Buzh powisowil prawich swau / aby bylo dano Esi du Izrahelstemu pokanij a odpusteni hlichaw:

Ten ci jest kterego Bog wzmocni / byl prawica swa aby ty i An. i cietni y zbawicielem / a dal wznacnie Izrahelowi y odpustenie grzechow.

32. Amysme swedlowe to ho mstcho coz mhuwime: E to mu y Duch swaty kterchoz dal Buzh tem kterichz gswa poslusni ho.

A mychmy sa swiadke temu tydz rzechy ktere powiedamy / tak: jey Duch swaty kterego dal Bog tym kterzy sa poslusni temu.

ה

33 וְכַד שָׁמְעוּ הָיוּ הַלִּין
מִלֹּא מִתְנַחֲלִין הָיוּ פְּרוֹנָא
וּמִתְחַשְּׁבִין הָיוּ לְמַקְטֵל
אֲנֹן :

Effi & dato questo, si rodano, e consumano di farlo morire.

34 וְהָם הָיוּ יחד מִן
פְּרִישָׁא דְשִׁמְעָה הֵנָּה ג
גְּמַלְיָאֵל מֶלֶךְ גְּמוּסָה
וּמִיָּקָר מִן כֹּלָה עֲמִינָה
וּפְדָר דִּיבְקוֹן אֲנֹן
לְשִׁלְיָה לְבַד עֲדָנָה ו
זְעִירָה :

Mallemo darsi su nel consiglio con Fariseo nominato Gamaliel, dattor de la Legge, homo honorato appresso tutto il popolo, quando che gli Apostoli s'erano assenti un poco di fuori.

35 וְאָמַר לְהוֹן גְּבִרָה בְּנִי
יִסְכְּיָל אֲוִדְהָרוּ בְּנִפְשָׁכוֹן
וְהָיוּ מִנָּה וְלֹא לָכוֹן
לְמַעַבְדָּא עַל הַלִּין אֲנִישָׁא :

Pai disse loro, Hommes Israelites, amercitez, bene quanto a que les hommes, quel che voi vi habbiate a fare.

36 מִן קִרְם אִיד הָיוּ וּבְנָא
קָם הָיוּ תִּידָא וְאָמַר עַל
נִפְשָׁה דְּמַדָּם הָיוּ רַב וְאֲנֹלָה
פְּתִירָה אִיד אֲרָבֵעַ—מֵאָא
גְּבִרָיו וְהָיוּ אֲחִיקָטֵל וְאִילִין
דְּאֲנֹלָה הָיוּ פְּתִירָה אֲתִבְדָּרוּ
וְהָיוּ אִיד לֹא מַדָּם :

Imperocche questo pierai ananti si lenò su Teuda, siqual diceno d'esser qualche cosa, a cui s'accesse un numero d'hommes di circa quattro cento, siqual fu acciso, e tutti quando quei che la credemmo, furono disfatti, e ridotti a niente.

37 וְקָם מִן פְּתִירָה יְהוּדָא
גְּלִילָא בְּיוֹמָתָהּ ד
דְּמִתְפְּתִיבִין הָיוּ אֲנִישָׁא
פְּכִסְתָּא רִישָׁא וְאִסְטִי עֲמִינָה
סִינְיָא פְּתִירָה וְהָיוּ מִירָה
וְכִלְהוֹן אִילִין דְּאֲנֹלָה הָיוּ
פְּתִירָה אֲתִבְדָּרוּ :

Doppo cessò su Iuda Galilea ne i giorni de la description, e volta si dattor de molto popolo: & exili ancora per, e tutti quando quei che gli habbiamo creduto furono dispersi.

ה

33 וּבְשִׁמְעָם חָרָה לָהֶם מֵאֵד
וַחֲפָצוֹ לְהַרְגֵם אֹתָם :

Ellos oyendo esto regannauan, y consultaban de matarlos.

34 וְהָם מִפְּרִישָׁא אֶחָד בְּעִדָּה
וְשִׁמְוֹן גְּמַלְיָאֵל מֶלֶךְ הַתּוֹרָה
אִישׁ גְּבִירָה לְכָל־הָעָם וַיֵּצֵאוּ
לְהַבִּיֵא אֹתֵם הַשְּׁלִיחִים מֵעַט
מֵעַט תְּהוֹצִיָה :

Entonces levantandose en el concilio vn Phariseo llamado Gamaliel, doctór de la Ley venerable a todo el pueblo, mando que sacassen fuera vn poco a los Apostoles.

35 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם הָאִישׁ יִשְׁרָאֵל
הַזֶּה הָיוּ לְנִפְשֵׁיכֶם עַל־הָאִנְשִׁים
הָאֵלֶּה מִה יֵשׁ לָכֶם לַעֲשׂוֹת :

Y dixoles, Varones Israelitas, Mirad por vosotros acerca de estos hombres en lo que auays de hazer.

36 לְפָנַי הַיָּמִים הָאֵלֶּה קָם
תּוֹדָה לֵאמֹר עַל־נִפְשׁוֹ בִּי אִישׁ
גָּדוֹל הוּא אֲשֶׁר בּוֹ דְּבַק מִסֵּפֶר
הָאִנְשִׁים כְּמוֹ אֲרָבֵעַ מֵאוֹת
וְהוּא נָשָׂא וְכָלָם אֲשֶׁר בְּטָחוֹ
בּוֹ גְּמוּצוֹ הִנֵּעַ וְעוֹרָה :

Porque antes de estos dias fue vn Theudas, diciendo que era alguien, al qual se allegaron vn numero de Varones, como quatrocientos, el qual fue marado: y todos los que le creyeron, fueron dissipados, y bueltos en nada.

37 וְאַחֲרָיו קָם יְהוּדָה תְּחִלָּתִי
בִּימֵי־תְּמַקֵּד וַחֲסִיר עָם רַב
אַחֲרָיו וְהוּא אֶבֶד וְכָלָם אֲשֶׁר
בְּטָחוֹ עָלָיו גְּמָדָרוּ :

Despues de este fue Iudas el Galileo en los dias del empadronamiento: y lleno mucho pueblo tras si. Pereciò tambien aquel, y todos los que confiatieron con el fueron derramados.

ו.

33. οἱ δὲ ἀκούσαντες διηπόρουν,
καὶ ἐβουλόμην ἀποκτείναντες.

Eux donc ayant ouï cela, grâsoyent les dents, & consultoyent pour les mener à mort.

34. Ἀριστὸς δὲ τις ἐν τῷ συναδρίῳ
Φαρισαῖ, ὀνόματι γαμαλιήλ,
νομοδιδάσκαλος τίμιος παρὰ τῷ
λαῷ, ἐκέλευσεν ἔξω ἔσθαι τὴν
δοκίμην αὐτῶν.

Adonc vn Pharisien nommé Gamaliel, docteur de la Loy, honorable à tout le peuple, se levant au conseil commanda que les Apostles se retirassent vn peu dehors.

35. Εἰπὶ τὴν αὐτοὺς, ἀνδρες
ἰσραηλῖται, προσέχετε αὐτοὺς ὅτι
τοῖς ἀπορρώτοις περὶ τῆς τοῦ μέλλου
πράξεως.

Puis leur dit, Hommes Israelites prenez garde à vous touchant ces gens, ce que vous deuez faire.

36. Πρὸ γὰρ τούτων ἤνθρωποι
ἦσαν Ἰουδαῖς, λέγοντες αἰεὶ παρὰ
αὐτὸν μέγας, ὃς προσεκληθήσεται
ἐλθὼν ἀποδοῦναι ὡς αἱ παρασκευαί,
ὅς αὐτοὺς ἦν, καὶ πάντες ὅσοι ἐ-
πιθροῦν αὐτῷ, διελύθησαν καὶ ἐ-
γέρθησαν εἰς ἄδην.

Car deuant ce temps-là s'est leué Theudas, se disant estre quelque chose, auquel s'adjoignit vn nombre d'hommes enuiron de quatre cens: lequel a esté desfait, & tous ceux qui auoyent consenti à lui ont esté rompus & reduits à rien.

37. Μετὰ τούτων ἀνὴρ Ἰουδαῖος ὁ
γαλιλαῖ, ἐν ταῖς ἡμέραις ταῖς
δοκίμας, καὶ ἀπίστος λαὸν ἐ-
κπαύει αὐτῷ· καὶ αὐτοὶ ἐ-
παύσαντο, καὶ πάντες ὅσοι ἐπιθροῦν
αὐτῷ, διασκορπίσθησαν.

Après lui se leua Iudas le Galileen es iours de la description, & destourna gros peuple apres loi, & cestui ci aulli est pers & tous ceux qui auoyent consenti à lui ont esté esparés & ilz.

CAP. V.

33. Hæc cum audissent discipuli, & cogitabant interficere illos.

Then when they heard it, they brast for anger, and consulted to slay them.

34. Surgens autem quidam in concilio Pharisæus, nomine Gamaliel, legis doctor honorabilis universitatis plebi, iussit totis ad breve homines fieri.

Then stood there up in the council a certain Pharisee named Gamaliel / a doctor of the Law / honoured of all the people / & commanded to put the Apostles forth a lile space.

35. Dixitque ad illos, Viri Israëlites, attendite vobis super hominibus istis quid actum sitis.

And said unto them / Men of Israel / take heed to your selves / what ye intende to be doing to these men.

36. Ante hos enim dies exiit Theodas, dicens se esse aliquem, cui consensit numerus virorum circiter quadringentorum, qui occisus est: & omnes qui credebant ei, dissipati sunt, & redacti ad nihilum.

For before these times, rose up Theudas boasting himself to whom resorted a number of men about a four hundred, who was slain: and they all which obeyed him, were scattered and brought to nought.

37. Post hunc exiit Iudas Galilæus in diebus professionis, & avertit populum post se, & ipse perit: & omnes quotquot consenserunt ei, dispersi sunt.

After this man arose up Judas of Galilee in the daies of the tribute, and drew away much people after him: he also perished, and all that obeyed him, were scattered abroad.

Das V. Capitel.

33. Da sie das höreten / giengs ihnen durch Herz / vnd gedachten sie zu tödten.

Der da herde der / da gielt der dem igennem hietter / oc da rēckte ar sla dem ihuel.

34. Da stund aber auff im Rath ein Phariseer / mit Namen Gamaliel / ein Schrifftgelehrter / wol gehalten für allem Volck / vnd hieß die Apostel ein wenig hinaus thun.

Da stod en Phariseer op i Raadet som hed Gamaliel / en Schrifftlog / som vaar meget aetier aff alt Jodeler / oc had Apostlerne vige liden vð.

35. Vnd sprach zu ihnen: Ir Männer von Israel / nemet euer selbst war an disen Menschen / was ihr thun sollet.

De sagde til dem / Ir Vriend aff Israel / tager eder self vore mer disse Menneste / hvad i skade gøre.

36. Vor disen tagen stund auff Theudas / vnd gab für / er were etwas / vnd hiengen an ihm eine zahl Männer bey vierhundert / der ist erschlagen / vnd alle die ihm zuhielen / sind zerstreuet vnd zu nicht worden.

Jaar disse dage stod Theudas op / oc saade sig / at vere noget / oc der hengt er til hannem i etal Mend ved siethundrede / Hand er ihuelagen / oc alle de hannem fulde til / ere arspridde oc blestue til intet.

37. Darnach stund auff Judas auß Galilea / inn den Tagen der Schätzung / vnd machet vil Volcks abfellig / ihm nach / Vnd er ist auch vmbkommen / vnd alle die ihm zuhielen / sind zerstreuet.

Der affter stod Judas op aff Galilea / i Skattens dage / oc gjorde meget Jodel affdige effter sig / oc hand omkom oc saa / oc alle de som fulde til hannem / ere arspridde.

Kapitola V.

33. To tony vshlyeli / byli rozrzeni / a radili se aby ge zmerdomati.

Alle onito slyšac pravie se pufali / y radili siciakoby se pos mordomaci.

34. Tedy postav w Radu dē geden Zákony gmenem Gamaliel / genz byl Zákona Biecl, wšacny Muz v wšes ho Lidu / rozkázal aby na mas lau chvili wen wyšli Apostoli.

Tedy postav w Radu dē geden Zákony gmenem Gamaliel / genz byl Zákona Biecl, wšacny Muz v wšes ho Lidu / rozkázal aby na mas lau chvili wen wyšli Apostoli.

35. V řeči jim: Muži Izraelskí / vlně se rozní ste při těchto lidech / co máte činiti.

Řečt domch / Mělowie Izraelskí / oděrcete plnie co macie z bymi lidmi czyniti.

36. Nebo před čimto časem byl Theudas / pravě se bñti nějakým wclikým / kteréhož se přidržel počet mužůw bež mas la čepi: & tá / kteréhož zabte gest: a wšickni kteří koli wvěřili genu / rozptýleni gsau / a w nic obrácenti.

Nbowsem před tymi časly našel Theudas / powědāac se býc kím zacným / ba kthorego přidržel počet mužůw bež mas la čepi: & tory zabte gest: a wšickni kteří koli wvěřili genu / rozptýleni gsau / a w nic obrácenti.

37. Po něm pak byl Judas Galilejský / za dnůw přitnā: wani / a obrátil byl Lid po sobě / y ten řěž zabynul: a wšickni kteří koli poslauchaali ho / rozptýleni gsau.

Po něm našel Judas on Galilejský / za dnůw přitnā: wani / a obrátil byl Lid po sobě / y ten řěž zabynul: a wšickni kteří koli poslauchaali ho / rozptýleni gsau.

ה

38 וְהָשָׂא אָמַר אֲנִי לָכוּן
פְּרוּקִי לָכוּן מִן הַלָּזִי אֲנִישָׁא
וְשִׁבְקִי לַחֲוֹן זֶה הוּא דָּמִן
כְּנִי—וְשָׂא אִיתִיהּ הֵדָּא
מִן שִׁבְתָּא יִהְיֶה עֲבָדֵי
מִשְׁתַּחֲוִי וּבְטָלִין :

*Es beraio se dice. Affirmetur da que-
stis hominibus, e las casuali flatu: imperato-
re questo consiglio, e questo opera e da gli
hominibus, si dissoluerat.*

39 וְאֵן דִּין מִן אֱלֹהִים הוּא
לֹא מִטָּעָא בְּאִידִיכֹן
הִתְבַּטְּדוּנִיהּ דְּלִמְטָא ת
תִּשְׁתַּחֲוֹן לָכוּן דְּלוֹהֵבֵל
אֱלֹהִים—קִימִין אֲנִי ו
נִתְּבַסִּין לָהּ :

*Mai egli e da Dio, e non lo potete
dissolvere: acciache, milhora e non se
trouate ripugnanti a Dio. E essi
consentivano al suo parere.*

40 וְקָרָו אֲנִי לְשִׁלִּיחָא
תְּגִדּוּ אֲנִי וּפְקִידוּ אֲנִי ד
דְּלֹא יִהְיוּ מִמְּלִילִין בְּשָׂמָא
דְּיִשׁוּעַ וְיִשְׂרָאֵל אֲנִי :

*Echiamati gli Apostoli, perche, e gli
hebb'er battuti, comandaron loro che non
parlassero nel nome di Iesus, e lassaron-
gli andare.*

41 וַיִּבְקֹוּ מִן קְדַמֵּיהוֹן
כִּד דִּין דְּשִׁנִּי הֵו מְטוֹל
שְׂמָא דְּיִשְׁבַּטְעָרוֹן :

*Et essi sen'andavano allegri da la
presencia del consiglio, per esser stati fas-
ti digni da recuere l'interdittio per il Nome
di Iesus.*

42 וְלֹא שְׁלִיחֵיהוֹן בָּלִי
יִוָּם לְמַלְכּוּ דְּבִהֵיכְלָא
וּבְבִיתָא וּלְמַסְבֵּרוֹן עַל מִן
יִשׁוּעַ מְשִׁיחָא :

*Et non cessauant unis giorno nel tem-
plo e per la casa priuata d'insegnare et an-
nuntiar Iesus Christo.*

ו

וּבְהוֹן בְּיוֹמֵתָנָא הֲנוּ
כִּד סְגִידוּ תַלְמִידֵיהּ וְסִנּוּ
הֵו יִזְבֵּנָא תַלְמִידָא עַל
עֲבָדֵיהּ דְּמִתְבַּסִּין הֵו
אִרְמִלְתָּהוֹן בְּתַשְׁמִשְׁתָּא
דְּכָל־יוֹם :

*Har en quei giorni crescendo al nume-
ro de discipuli, nacque un mormoramen-
to de Greci contra gli Hebrei, perciache le
lor veche era an dissprezzate nel ministe-
rio cotidiano.*

ה

38 וְעַתָּה אֹמַר אֲנִי לָכֶם סוּרוּ
מִן הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה וְהִרְפוּ לָחֶם
כִּי אִם הָעֶצֶר הוֹאֵת וְאִם
הַמַּעֲשֶׂה הוּא מֵאֲנָשִׁים הוּא
יִפְרָ :

*Y agora digo hos, dexaos de estos hombres, y
dexaldos; porque si este consejo, o esta obra, es
de los hombres, desvanecerse ha:*

39 וְאִם מֵאֱלֹהִים הוּא לֹא
תוּכְלוּ לְהַפִּיד אֶחָדוֹן פֶּן-תִּמְצָאוּ
בְּמַלְיָנִים עַל יְהוָה וַיִּקְבְּלוּ
מִמֶּנּוּ :

*Mas si es de Dios, no la podreys deshazer,
porque no parezca que quereys repugnar a Dios:
Y consentieron con el:*

40 וַיִּקְרָאוּ לְשִׁלְיָחִים וַיִּסְרוּם
בְּשׁוֹטִים וַיִּצְווּ לָחֶם מִדְּבַר
בָּשָׂם יִשׁוּעַ וַיִּתְּרוּם :

*Y llamando a los Apostoles, auiedo los
acorado, denunciaronles, que no hablassen en el
nombre de Iesus: y soltaronlos.*

41 וְהִמָּחָה הֵלְכוּ מֵאַתְּ-פְּנֵי הָעֵדָה
שְׂמָחִים יַעַן בְּיַעַן שְׂמֹת וְשָׂאָהָ
אֶחָדוֹן עַל-שְׂמֵי יִשׁוּעַ :

*Mas ellos yvan gozosos de delante del con-
cilio, deque fuessen auidos por dignos de padecer
affrenta por el Nombre de Iesus.*

42 וְלֹא בָטְלוּ בְּכָל יוֹם בְּהֵיכָל
וּבְבֵית לְלִמְדָא וּלְבִשְׂרָא אֶחָד-יִשׁוּעַ
הַמָּשִׁיחַ :

*Y todos los dias no cessauan, en el Templo y
por las casas, en ensennando, y predicando el Euan-
gelio de Iesus el Christo.*

ו

וּבְיָמִים הֵהֶם בְּהִרְבּוּתָא מְסַפֵּר
הַתַּלְמִידִים הִתְהַ תְּלוּנָת הַיּוֹנִים
עַל-הָעֲבָדִים כִּי אֲלִמְנוֹתָם
נַעֲלָמוֹת הָגָרָ בְּשָׂרָת הַשְּׂמִיד :

*En aquellos dias creciendo el numero de los
discipulos vuo murmuracion de los Griegos con-
tra los Hebreos, de que sus viudas eran menospre-
ciadas en el ministerio quotidiano.*

ו

38. Καὶ τὰς οὐλίσσας ὑμῶν. ἀπο-
τίθητε ἀπὸ τῶν αἰθεράτων τούτων, καὶ
ἐλάσσετε αὐτοὺς, ὅτι καὶ ἡ ἐξ αἰθερά-
των ἡ βουλή αὐτῆς ἡ τὸ ἐργον τῶ-
ν, καταλυθήσεται.

*Et maintenant ie le vous di, depou-
tez-vous de ces hommes, & les laissez:
car si ce conseil ou cest œuvre est des
hommes, il sera defait.*

39. Εἰ δὲ ἐκ θεοῦ ἐστὶν, οὐ δύνασθε
καταλῦσαι αὐτὸν. μηδὲ τι ἐπιμά-
χεαι διρηθῆναι. ἰπὸ αὐτῆς (αὐτῶν) δὲ αὐτῶν.

*Mais s'il est de Dieu, vous ne le pour-
rez defaire: & regardez que mesmes
vous ne soyen trouues faire la guerre à
Dieu. Et ils furent de son opinion.*

40. Καὶ προσκαλεσάμενοι τὰς
ἀποστόλους, εἶπας τὴν παραγγέλλαν
μὴ λαλεῖν ὅτι τῷ ὀνόματι ἔσθ-
ηται, καὶ ἀπὸ λυσαν αὐτούς.

*Adonc ils appelerent les Apostles,
& apres les auoir fouettés, leur com-
manderent de ne parler point au Nom
de Iesus: & le laisserent aller.*

41. Οἱ δὲ οὖν ἐπελάτουν χαί-
ροντες ἀπὸ τοῦ ὅτι τῇ σωτηρίᾳ,
ὅτι ὑπὲρ τῆς ὀνόματος (αὐτοῦ) κα-
τηξιώθησαν ἀτιμασθῆναι.

*Eux donc s'en alicient de deuant le
conseil, s'elioyuant d'auoir esté rendus
dignes de souffrir opprobre pour le
Nom d'icelui.*

42. Πάντες τὴν ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ,
καὶ κατ' οἶκον ἐκτείνουσιν διδά-
σκοντες καὶ διαγγελλόμενοι ἐν
τοῦ τοῦ ἰησοῦ.

*Et tous les iours ne cessoyent, au
temple & de maison en maison d'en-
seigner & annoncer Iesus Christ.*

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 5.

ΕΝ δὲ ταῖς ἡμέραις ταύταις
ἐπληθύνοντο οἱ μαθηταί, ἐ-
γένετο γογγυσμὸς τῶν Ἰουδαίων
πρὸς τοὺς ἑβραίους, ὅτι παρεθί-
κουσαν ἐν τῇ διακονίᾳ τῇ καθημέ-
ρῃ αἱ χῆραι αὐτῶν.

*Et en ces iours-la, comme les disci-
ples se multiplioyent, il aduint un mur-
mure des Grecs contre les Hebreux,
pource que leurs veufes estoient mes-
prises au seruice ordinaire.*

38. Et nunc itaque dico vobis, discedite ab hominibus istis, & finite illos: quoniam si est ex hominibus consilium hoc aut opus, dissolveretur.

And now I say unto you: I refrain you from these men: and let them alone: for if this counsel, or the work be of men, it will come to nought.

39. Si verò ex Deo est, non poteritis dissolvere eos, ne forte & Deo repugnare inveniamini. Consenserunt autem illi.

But if it be of God, we can not derange it: least we be founde even fighting against God. And so him they agreed.

40. Et convocantes Apostolos, celsi denuntiaverunt ne omnino loquerentur in nomine Iesu, & dimiserunt eos.

And called the Apostles: and when they had heard them: they commanded that they should not speak in the Name of Jesus: & let them go.

41. Et illi quidem ibant gaudentes à conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati.

So they departed from the Council: rejoicing: that they were counted worthy to suffer rebuke for his Name.

42. Omni autem die non cessabant in templo & circa domos docentes & evangelizantes Christum Iesum.

And daily in the Temple and from house to house, they ceased not to teach: & preach Jesus Christ.

IN diebus autem illis cre-
scente numero discipulo-
rum, factum est murmur
Græcorum adversus He-
bræos: eo quod despiceren-
tur in ministerio quodiani-
no viduarum.

And in those days: as the number of the disciples grew: there arose a mur-
muring of the Grecians towards the
Hebrewes: because their widows were
neglected in the daily ministering.

38. Und nun sage ich euch: Lasset ab von diesen Menschen / vnd lasset sie fahren. Ist der Rath oder das Werk auß den Menschen / so wirds untergehen.

Denen finger ich euer / Lader were disse Kennisse / or lader dem betemme. Er derer Raad eller Bering auß Menschen / Da bliffuer der zil inted.

39. Ist's aber auß Gott / so könnets ir's nicht dempffen / Auff daß ihr nicht erfunden werdet / als die wider Gott streitten wollen. Da fielen sie im zu.

Men er der auß Gud / da kunde i icke nedtræffe der: Paa der i skulle icke befindis / som de der vilke stride mod Gud. Da samtyckte de med hannem.

40. Vnd riefen den Aposteln / steup-
ten sie / vnd geboten ihnen / sie solten nicht reden in dem Namen Jesu / vnd lieffen sie gehen.

De kallede de Apostlerne / hudstraæ dem / oc hode dem / At de skulde tale i Jesu Naamn / De de lode dem gaa.

41. Sie giengen aber frölich von
des Raths angesichte / daß sie würdig
gewesen waren / omb seines Namens
willen schmach leiden.

Saa ginge de glade fra Raadens ansigt: At de hadde været verdig til / at lide forsmædelse for hans Naamn skyld.

42. Vnd höreten nicht auff alle tage
im Tempel / vnd hin vnd her in Häu-
sern zu lehren / vnd zu predigen das
Euangelium von Jesu Christo.

De de lodet icke aff at lære hver dag i Tempelen / oc i alle Husene / oc at predike Euangelium om Jesu Christo.

IN den tagen aber / da der
junger vil worden / erhob sich ein
Murmeln unter den Griechen / wider
die Ebreer / darumb daß ire Witwen
übersehen wurden in der täglichen
Handreichung.

Derdi de dage / der Disciplene bleffue mange / da
begynntis ic enur ibland Grekerne / mod Ebreerne /
fordi / at deris Encker bleffue foraciede i den daglige
Tieniste.

38. A protojwynni prawym
wam / zdziſcie ſe od iſchto iſoij /
a nychcie gich: neb geſiſt iſiſij
radba tato aheb ſtuek / zruſſe
no bude.

A teraz ci wam powie dam /
Dziſcie poſoy thym ludziam / y
zaniechajcie ich / ktorzy m iſſie
teſt zbudzi iſiſ radba iſto iſiſ prawda /
obracie ſie w niwecz.

39. Paſſiſ geſi iſiſ zruſha / nei
bi. d. te moey tepe zruſſiſti / aby
ſte ſnad naleſni niwoli ſe y
Bohu protiwiti. Y powoliſi
genu.

Aleſiſie teſt iſiſ Boganie moze
cie iſy przeſtawic / aby was ſnad
nie doznano ze ſie Bogu ſprece-
wacie. A tſſe przeſtali na tego
ſlowie.

40. A pomolawſſe Apoſtoli
iſiſ / zruſkawſſe geſtawiali
aby wyce nemilowali o Gmę
nu Geſiſſomou / y propuſili ge.

A weſtawſſy Apoſtoli / y
dowſtawſſy iſiſ iſiſ / im kopy-
niemi nie w uſcie Jeſuſowej y
puſili ic.

41. A oni zagiſt iſiſ od Ra-
dy radu iſiſ ſe / ſe gſau hodni
naleſni / aby trpeli protiwem
ſiſiſ pro Gmęno P A N A
Geſiſſe.

A przeſtawili oni zradobę ſiſiſ
od obliczności oney rady / iſiſ ſe
li godni dla imienia Jeſuſowego
podeymowac ſe iſiſ.

42. Na kaſtſy paſ den / nei
preſtawiali w Ebrańſe a po-
domiſch wſſe / a zruſſugie
Kryſta Geſiſſe.

A nie przeſtawiali wſtaw-
nie / tak w koſciolu iſiſ y w do-
mu nauczajac y opowiedac Jeſuſa
Kryſta.

A iſiſ paſ wniſiſ tſyſ ſe roz-
mnoſiſi poſci Wiedniſiſ
iſiſ / ſiſ ſe ſwār Jeſuſow pro-
ti iſiſ / proto ſe gſau zane-
bawiali wdow gegich pſi po-
ſiſhowaniſi wejdaniſſim.

A onych częſom gdy ſie przy-
mnoſiſi porzta Apoſtoli /
wſſeſiſe ic ſiemranie Grekow
przeciw bydaniſi w poſiſgowiſi
nu powieſtawom byli gārzone
wdow ych.

1

2 וַיָּקֵרּוּ תַּרְעִסָּה שְׁלִיחָה
לְכָלָה בְּנִשְׁאָה וְתַלְמִידָה
וַאֲמָרוּ לָהֶן לֵאמֹר בְּפִיד
דְּנִשְׁבּוּק מְלִתָּה דַּאֲלֵהָ
נִשְׁמָשׁ פְּתִירָה :

La andes dodico, fatus chiamar la multitud de discipolo, dixerunt, Et non è ragionevole, che noi lassara la parola di Dio, ministrando a le anule.

3 בְּצִוּ הַכִּיר אַחֵי וְגָבּוּ
שְׁבָעָה גְבִרִין מִגְבּוֹן דַּאֲיִת
עֲלֵיהֶן סְהִדוּתָא וּמְלִין
הַחַיָּה דְּמִרְתָּה וְהַקְדָּמָה
וְהָיָה אֲנִי עַל הַדָּבָר
בְּבִיתָא :

Scelpete dunque, fratelli, sette buoni uomini, de quali c'è, bbia buona testimonianza, pieni di Spirito Santo e di sapienza, a i quali noi commetteremo questa cura.

4 וַיָּחֲנוּ נְהַנְיָה אַמִּינִין
בְּצִלּוֹתָא וּבְתַשְׁמִטָּה
דְּמִלְתָּא :

E noi attenderemo à l'orazione, & à l'ammnistation de la parola.

5 וְשִׁבְרַת הַדָּא מְלִתָּה
קִדְּשָׁה פְּלֵה עֲמָה וְגָבּוּ
לְאַסְטִפָּנוֹס גְּבִירָה דְּמִלְתָּה
רְנָה הִימְנוּתָה וְרוּחָה
דְּקִדְּשָׁה נְלִבְלִיפּוֹס
וּבְפִרְוִכּוּרוֹס נְלִקְקִידּוֹר
נְלִגִיקִידָּאֻס אִינְוִרָה א
אֲנִי וְיִרְתָּה :

Questi parlare piacque à tutta la multitud, et elegerunt Stefano hominem plenum fide, & Spiritu Sancto, & Philippo, & Prochoro & Nicanore, & Timone, & Parmenae, & Nicolao presbitero Antiocheno.

6 הָלִין קָמוּ קְדָמֵיהֶן
דְּשְׁלִיחָה וּבְדִלּוֹ קָמוּ
עֲלֵיהֶן אֲוִרָה :

I quali presentarono davanti à gli Apostoli, & essi posero le mani sopra quella.

7 וּמְלִתָּה דַּאֲלֵהָ רְבִינָה
הִתְוַסְּתָה הִנָּה מִינְיָה
דְּתַלְמִידָה בְּאוּרְשָׁלַם טַב
וְעָמָה סְבִירָה מִן יְהוּדִיָּה
מִשְׁתַּמֵּעַ הִנָּה לְהִימְנוּתָא :

Et la parola di Dio cresceva, & el numero de discipolo si multiplicava grandemente in Ierusalem: & gran multitud de Sacerdotes obbediva à la fe.

1

2 וַיִּזְעִיקוּ שְׁנַיִם עָשָׂר אַחֲרָב
הַתַּלְמִידִים לֵאמֹר לֹא שׁוּה לָנוּ
לְעֹזֵב אַחֲדָבֵר אֱלֹהִים וּלְשָׂרָה
לְשִׁלְחָנָה :

Antique los Doze, conuocada la multitud de los Discipulos, dixeron, no es iusto que nosotros dexemos la palabra de Dios, y firmamos à las mesas.

3 וַיָּנֻחַם אַחֵי הַחַיָּה מִמֶּכְרָם
אֲנָשֵׁי חֵיל יִרְאֵי אֱלֹהִים אֲנָשֵׁי
אִמְתָּה שְׁנַיִם בָּצַע הַמִּלְאִים בְּרוּחַ
הַקֹּדֶשׁ וּבְהַקְדָּמָה אֲשֶׁר נָשִׂים
וְהָיָה עַל־כָּל־עֲדָכְנוּ :

Considerad pues, Hermanos, siete varones de vosorros de buen testimonio, llenos de Elpíritu Sancto, y de Sabiduria, los quales pongamos en esta obra.

4 וַיִּאֲמָנוּ גְעוּרָה גְּפִיעָה בְּתַפְּלָה
וּבְבִרְיַת חֲדָבֵר :

Y nosotros instaremos en la oracion y en el Ministerio de la palabra.

5 וַיִּיטְבוּ דְּבָרָיו בְּעֵינֵי כָּל־הַקְהָל
וַיִּבְחָרוּ אַחֲסִטֶּפְנוֹס אִישׁ מִלֵּא
אֲבוֹנָה וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ וְאַחֲפִילָפוֹס
וְאַחֲפִרוֹכּוֹרוֹס וְאַחֲנִיקִידּוֹר וְאַחֲ
תִימֹן וְאַחֲפַרְמֵנָה וְאַחֲ
נִיקֹלָאוֹס גִּיר הוּא מֵאַנְתִּיּוֹכְיָה :

Y plugo este parecer, à toda la multitud, y eligieron à Stefano, varon lleno de fe y de Elpíritu Sancto, y à Philippe, y à Prochoro, y à Nicanor, Y à Timon, y à Parmenas, y à Nicolas estrangero de Antiochia.

6 וַיָּנֻחַ הַתַּלְמִידִים הַקִּיָּמוּ לִפְנֵי
הַשְּׁלִיחִים וּמִתַּפְּלִים הִשְׁכִּימוּ
עֲלֵיהֶם אֲחֵי־דָוִים :

Acstos presentaron enpresencia de los Apostoles, los quales orando les pusieron las manos encima.

7 וְדָבַר אֱלֹהִים בָּרָה וְרָבָה
וּמִסְפַּר הַתַּלְמִידִים בִּירוּשָׁלַם
מֵאֵד מֵאֵד וְקָהַל רַב שׁוֹמְעִים
הָיָה לְאַמְנוּתָה :

Demanaera que la palabra del Sennor crecia y el numero de los Discipulos se multiplicava mucho en Ierusalem: mucha compania de los Sacerdotes tambien obedecia à la fe.

5.

2. Προκαλιόμενοι δε οι δώδεκα
τα το πλήθος των μαθητών, εἶπον·
ὅτι ἄραστό ἐστι ἡμεῖς παρὰ λόγον
ταῖς λέξεσι τοῦ θείου, ἀφαιροῦντες
τὴν πρεσβίαν.

Parquos les douze, ayans appelé la multitud des disciples, dirent, Il n'est pas raisonnable que nous delaissons la parole de Dieu pour servir aux tables.

3. Ἐπισκέψασθε οὖν ἀδελφοί,
ὅπως εἴ ὑμεῖς μαρτυροῦμεν
ἐν τῷ, πλήρεις πνεύματος & γνώσεως
σοφίας, οἵτις καὶ ἔσονται ἐπὶ
τῆς χάριτος πάντες.

Regardez donc, freres, de choisir sept hommes d'entre vous de qui on ait bon témoignage, pleins du S. Esprit & de sapience, auxquels nous commettrons cet affaire.

4. Ἡμεῖς δὲ τῇ προσευχῇ & τῇ
διακονίᾳ τῆς λέξεως συνεσκαρτερή-
σμεν.

Et quand à nous, nous poursuivrons à vaquer à la priere, & à l'administration de la parole.

5. Καὶ ἤρσαν οἱ λέγοντες· εὐάπαι-
στοι τὸ πλήθος· & ἐξελεῖται το
σάφαιον, οἱ δὲ πλεονεκτήσαντες
πνεύματος & γνώσεως, καὶ φιλίας
πίστεως, καὶ ἀγάπης, καὶ ἰσχύος, καὶ
ἐπισημίας, καὶ μαρτυρίας, καὶ τῆς χάριτος
πάντες.

Et ce propos plut à toute la compagnie qui estoit la presete, dont us eleuerent, Estienne, personnage plein de foi & du saint Esprit, & Philippe, & Procore, & nicador, & Timon, & Parmenas, & Nicolas presbiter Antiochien.

6. Οὗς ἐστρεψεν εὐάπαιστοι τῷ λό-
γῳ, καὶ προσεδέχοντο μαρτυρίαν
καὶ αὐτῆς τῆς χάριτος.

Lesquels ils presenterent devant les Apostres: & iceux apres avoir pris leur imposition les mains.

7. Καὶ ὁ λόγος τῆς θείας ἡύξαντο, καὶ
ἐπληθύνθη ὁ δῆμιος τῶν μαθη-
τῶν ἐν ἱερουσαλὴμ σφόδρα, πολλὸς
καὶ ὁ χλεος τῶν ἱερῶν ὑπακούοντες τῇ
πίστει.

Et la parole de Dieu croissoit, & le nombre des disciples se multiplioit fort en Ierusalem: grand nombre aussi des Sacrificateurs obéissoit à la foy.

2. Convocantes autem duodecim multitudinem discipulorum, dixerunt, Non est æquum, nos derelinquere verbum Dei, & ministrare mensis.

Unde the twelve called the multitude of the disciples together / and sagde / It is not meete that we shoulde leave the worde of God to serve the thadles.

3. Considerate ergo, fratres, viros ex vobis boni testimonii septem, plenos Spiritu sancto & sapientia, quos constituamus super hoc opus.

Wherefore brethren looke ye out among you seven men of honest report / and full of the holy Ghost / and of wylde dome / which we may appoynt to this busines.

4. Nos vero orationi & ministerio verbi instantes erimus.

And we will give our selves continually to prayer / and to the ministration of the word.

5. Et placuit sermo coram omni multitudine. Et elegerunt Stephanum, virum plenum fide & Spiritu sancto, & Philippum, & Prochorum, & Nicanorem, & Timonem, & Parmenam, & Nicolaum advenam Antiochenum.

And the saying pleased the whole multitude and they chose Steene a man full of faith / and of the holy Ghost / & Philippe / and Prochorus / and Nicanor / and Timon / and Parmenas / and Nicolas a proselyte of the Antiochia.

6. Hos statuerunt ante conspectum Apostolorum: & orantes impoluerunt eis manus.

Which they set before the Apostles: and they prayed / and layed their handes on them.

7. Et verbum Dei crescebat, & multiplicabatur numerus discipulorum in Ierusalem valde: multa etiam turba sacerdotum obediens fidei.

And the worde of God increased / and the number of the disciples was multiplied in Jerusalem greatly / and a great compaignie of the Priests were obedient to the faith.

Der Apostel Geschicht.

Das VI. Capitel.

2. Da riefen die Zwölffe der menge der Jünger zusammen / und sprachen: Es taug nicht / daß wir das Wort Gottes unterlassen / vñnd zu Tisch dienen.

Da called the twelve Disciples together / and sagde / It is not meete that we should leave the word of God.

3. Darumb / ihr lieben Brüder / sehet vñter euch nach sieben Männern / die ein gut gerücht haben / vñnd vol heiliges Geistes vñnd Weisheit sind / welche wir bestellen mögen zu dieser notdurfft.

Der saare i Kere Brödre / seer iblant eder effier sin Menb / som haffue it gaar røctte / oc ere fulde aff den hellig Aand oc Visdom / hulle wi kunde bestille til denne Nødsøffthet.

4. Wir aber wollen anhalten am Gebet / vñnd am Ampt des Worts.

Men wi vilde holden met Bønnen oc met Ordens Embede.

5. Vñnd die rede gefiel der ganzen menge wol / vñnd erwählten Stephanum / einen Mann voll Glaubens vñnd heiliges Geistes / vñnd Philippum / vñnd Prochorum / vñnd Nicanor vñnd Timon / vñnd Parmenam / vñnd Nicolaum den Jüdingenossen von Antiochia.

De den Tale besale den ganste Menighed vel / De bevalde Stephanum / en Mand fuldaff Trøen oc aff den hellig Aand / oc Philippum / oc Prochorum / oc Nicanor / oc Timon / oc Parmenam / oc Nicolaum aff Antiochia Jødernes tilhængere.

6. Dese stellten sie für die Apostel / vñnd beteten / vñnd legten die hände auff sie.

Dese stelled de for the Apostles / oc bade oc lagde deris Hender paa dem.

7. Vñnd das wort Gottes nam zu / vñnd die zahl der Jünger ward sehr groß zu Jerusalem. Es wurden auch vil Priester dem Glauben gehorsam.

De Guds ord forfremmedes / oc Discipulnes tal bleff meget stort i Jerusalem / Der bleffue oc mange Prester troen lydige.

Stutkorte

Kapitola VI.

2. Seddy dwanacie Apostolow / swolawisse mnogich wih Bedniiskow / fekli: Nie nihi slusne / abychom my opusli Slowo Bosji / a poslus howali Stoluom.

A tak oni dwanacie wyprawili wielkosc swolennikow / rzekli: Nie jest rzecz slusna je byc nam my opuszczeni Slowo Bosze / a my wielkosc swolennikow.

3. Protoz Bratzi wybrali / mysluom z was dobre powest / sedm / vlnych Duchu Swatzi ho a mawrosi / gimj poruczy me tu pracu.

Vpaterzezi tedy miedzy soba bracia siedm mezoj / dobre swiatcectwa o sobie mawiac / aby byli pelni Duchu swietego y mawrosi / i prociomy przelozili na tey sprawie.

4. Wy pal Modlitby a kazani Slowa Boszho pilni budime.

A my na modlitwie y na posludze slowa swiatce budzemy.

5. Polibila se ta cet wsemu mnogich. Y wolili Stjepana na pincho wistru a Duchu Swatzi / a Filipa / a Prochera / a Nifanora / a Tymona / a Parmena / a Nikolassa pshchoze Antiochenstho.

Y podobala se ta cet wsemu wshytkiem wielkosc / A tak obypali Stjepana mezoj pelne swiaty y Duchu swietego / Filipa / Prochora / y Nifanora / Tymona / y Parmena / y Nikolassa noma nawroconego Antiochenstho.

6. Ty postawili psh obli / tegem Apostolow / a pomodliwisse se / wstladali na ne ruci.

Ktere postawili psh Apostoly / a oni sie modliwshy / kladli na nie ruce.

7. A Slowo Bosze rostlo / a rozmahal se pocti krestianstwo w Jeruzalemie wielmi: Wnohy tak zastrup knzhi / poslouchali Wshy.

A tak Slowo Bosze rostalo / a barzo se przynmazalo pocthu swolennikow w Jeruzalemi / y wielkie mnostwo ksh planow byli posluszni wierze.

ו

8 וְסִטְפוֹנוֹס מְלֵא אֱמוּנָה וְזִכְרוֹת
הָיָא טִיבוּתָא וְחֵילָא וְעִבְד
הָיָא אֲתוֹתָא וְתַדְמִיתָא
בְּעַמָּה :

*Et Stefano pieno di fede e di fortezza,
faceva miracoli e segni grandi nel popo-
lo.*

9 וְקִמּוּ הוּוּ אַנְשֵׁי מִן
בְּנוֹשְׁתָּא דְּמִתְקַרְנֵי
דִּיבְרֵי טִיבּוּ קִיבְרֵי וְ
וְאַלְכֵסְטְרֵי וְדִמּוֹ
קִילִיקֵי וְמִן אַסִּיָּא
וְדִרְשִׁין הוּוּ עִם אַסִּטְפוֹנוֹס :

*Onde alcuni de la sinagoga che si chia-
ma de Libertini, e de Cirenei, e de gli A-
lessandrini, e da quei che erano de Cilicia,
e d'Asia, si leuaron su a disputare con Ste-
fano.*

10 וְלֹא יָכֻלוּ לְעִמּוֹד לִפְנֵי
לְמַקְם לְוִקְבֵּל הַכְּמָתָא
דִּרְחִיָּא דְּמִמְלָא הָיָא
בֵּה :

*Et non potuerunt resistere à la sapientie,
et à lo Spirito, cum ille loquatur.*

11 הִידִין שְׂדֵרָה לְגִבְרָא
וְאַלְבּוֹ אֲבוֹן דִּיאֲמֵרוֹן דִּחְנוֹ
שְׁמַעְתָּהּ דְּאֲמַר מְלֵא
דְּגִזְרָתָא עַל מוֹשֶׁה וְעַל
אַלְהֵי :

*Adhuc essi iussere al punto de gli hu-
mani, che diceffero, Nos gli habbiamo co-
doto der parole de blasphemias contra Moysen
e contra Dio.*

12 וְשָׁגְשׁוּ לְעִמָּה וּלְקַשְׁיָא
וּלְסִפְרָא וְאִתּוּ וְקִמּוּ
עֲלֵיהּ בְּחִטְפוֹ אִיתִיּוּתֵי ל
לְמַשְׁעַת בְּנִשָּׂא :

*Et commouueron el populo, et Vocchèro
gli Scribi, et andandoli addosso, lo prese-
ro, e menaronlo al concilio.*

13 וְאִקְיָמוּ סִדְרָא דְּגִלָּא
דְּאֲמֵרוֹן הָיָא גִבְרָא לְ
שְׁלֵמִי לְמַמְלֵלוֹ מְלֵא
לְוִקְבֵּל נְמוּסָא וְעַל אֲתֵרָא
הָיָא קִדְיָשָׁא :

*Et presenterunt de falsi testimonij, che
diceffero, Quest' homo non cessa di par-
lar parole de blasphemias contra questo
sancto luogo, e contra la Legge.*

ז

8 וְסִטְפוֹנוֹס מְלֵא אֱמוּנָה וְזִכְרוֹת
עָשָׂה אֲתוֹת וּמִוִּפְתִּים גְּדוֹלִים
בְּעָם :

*Empero Estefuan lleno de fe y de potencia,
hazia prodigios y mulagros grandes en el pueblo.*

9 וַיִּקְוּמוּ אַנְשִׁים מִן הָעֵדָה
הַנִּמְאָרָה לִיבְרִטִינִים וְקִירְנִים
וְאַלְכֵסְטְרִים וּמִן קִילִיקִים וּמִן
אֲסִיָּא הַמִּתְנַכְחִים עִם סִטְפוֹנוֹס :

*Leuantaronse entonces vnos de la Synoga
que se llamaua de los libertinos, y Cyrenecos, y A-
lexandrinos: y de los que eran de Cilicia y de A-
sia disputando con estefuan,*

10 וְלֹא יָכֻלוּ לְעִמּוֹד לִפְנֵי
וְרוּחַ אֲשֶׁר הָיָה מְדַבֵּר הוּא :

*Mas no podian resistir à la Sabiduria, y al E-
spirito que hablaua.*

11 אִו הוֹחִירוּ לְאַנְשִׁים לְאֲמַר
כִּי שְׁמַעְנוּ בְּדִבְרוֹ דְּבִרֵי גְדוּפִים
בְּמִשְׁהוֹבְאֵלֵהֶם :

*Entonces subornaron à vnos que dixessen,
que le auian oydo hablar palabras blasphemias
contra Moysen y Dios.*

12 וַיַּבְעִיסוּ אֶת־הָעָם וְאֶת־
הַזְּקֵנִים וְאֶת־הַסּוֹפְרִים וַיִּקְוּמוּ
וַיִּחְטְפוּהוּ וַיִּלְיכּוּהוּ אֶל־הָעֵדָה :

*Y commouieron al pueblo y à los Ancianos,
y à los Escribas, y arremetiendo arrebataronlo,
y truxeronlo al concilio.*

13 וַיִּקְיָמוּ עֲדֵי שְׁקָרִים לְאֲמַר
הָאָדָם הַזֶּה לֹא יִשְׁבֹּת לְדַבֵּר
דְּבִרֵי־גְדוּפִים עַל־הַמָּקוֹם
הַקֹּדֶשׁ וְעַל־הַתּוֹרָה :

*Y pusieron testigos falsos que dixessen Este
hombre no cessa de hablar palabras blasphemias
contra el lugar Sancto y la Ley.*

ח.

8. Σίτφωνος ὁ πλὴρης πίστεως
καὶ δυναμείως ποιεῖ τεράτια καὶ ση-
μεῖα μεγάλα ἐν τῷ λαῷ.

*Or Estefano pleins de foy & de ver-
tu, faisoit grands miracles & signes en-
tre le peuple.*

9. Ἀνίστησαν οὖν οἱ πρὸς αὐτὸν ἐκ τῆς
 συναγωγῆς. τῆς λεγομένης Λιβε-
ρτίνων, καὶ κυρηναίων, καὶ ἀλεξαν-
δρίων, καὶ τῶν ἐκ τῆς κιλικίας καὶ ἐκ
 τῆς ἀσίας, συζητούντες τῷ στεφάνῳ.

*Et quelques uns de la synagoge
qui est appellee des Libertins, & des Cy-
reniens, & des Alexandrins, & de ceux
qui estoient de Cilice, & d'Asie, le leu-
rent disputans contre Estefano.*

10. Καὶ οὐκ ἔχοντες ἀντιστῆναι τῷ
σφίτι. καὶ τῷ πνεύματι ᾧ ἐλά-
λει.

*Et ne pouuoient resister à la sapi-
ence & à l'Esprit par lequel il parloie.*

11. Τότε ὑποβόησαν αἱ δυνεὶ λέ-
 γουσας, ὅτι ἀκηκόαμεν αὐτὸν λα-
 λῶντες ῥήματα βλασφημίας ἐν
 μωσέϊ καὶ ἐν τῷ θεῷ.

*Adonc ils subornèrent des hommes,
lesques disoyent, Nous lui auons ouy
proferer paroles blasphematoires contre
Moysen & contre Dieu.*

12. Συνέειπεν οὖν πρὸς τοὺς ἑταί-
 ρους καὶ τοὺς γραμματεῖς,
καὶ ὀργίσαντες συνέλαβον αὐτὸν
καὶ ἤγαγον εἰς τὸ συνέδριον.

*Et esmeurent le peuple, & les An-
ciens, & les Scribes: & lui courans sus
le saurerent & l'amenerent au conseil:*

13. Ἐστησαν οὖν μαρτυροῦντες ἑαδῆς
 λέγοντας, ὅτι αὐτὸν οὐ
 παύεται ῥήματα βλασφημεῖν λα-
 λῶν, τῷ τόπῳ τοῦ ἁγίου τούτου καὶ
 τῇ νόμῳ,

*Et presenterent des faux-testimoins,
qui disoyent, Cest homme ici ne cesse
de proferer paroles blasphematoires
contre ce sanct lieu & la Loy.*

CAP. VI.

Das VI. Capitel.

Kapitola VI.

2. Stephanus autem plenus gratia & fortitudine faciebat prodigia & signa magna in populo.

Now Steuen full of faith and power / did great wonders and miracles among the people.

9. Surrexerunt autem quidam de synagoga, quæ appellatur Libertinorum, & Cyrenensium, & Alexandrinorum, & eorum qui erant à Cilicia & Asia, disputantes cum Stephano.

Then there arose certaine of the Synagogue, which are called Libertines / & Cyrenians / and of Alexandria / and of them of Cilicia, and Asia, and disputed with Steuen.

10. Et non poterant resistere sapientie & Spiritui qui loquebatur.

But they were not able to resist the wisdom / & the Spirit by the which he spake.

11. Tunc sum miserunt viros, qui dicerent se auduisse eum dicentem verba blasphemie in Moysen & Deum.

Then they suborned men which sayde / We haue heard him speake blasphemous wordes against Moyses / and God.

12. Commoverunt itaque plebem, & seniores, & Scribas: & concurrentes rapuerunt eum, & adduxerunt in concilium.

Thus they moued the people and the Elders, and the Scribes: and running vpon him caught him, and brought him to the Councill.

13. Et statuerunt falsos testes qui dicerent, Homo iste non cessat loqui verba aduersus locum sanctum, & legem.

And set forth falsc witnesses, which sayde / This man ceaseth not to speake blasphemous wordes against this holy place, and the Lawe.

8. Stephanus aber voll Glaubens vnd Kräfte / that Wunder vnd grosse Zeichen vnter dem Volck.

Den Stephanus suld aff 2ro oc Kräfte / querte vnterlige Werninger oc store Tegen iblant Volck.

9. Da stunden etliche auff von der Schule / die da heisset der Libertiner / vnd der Syrener / vnd der Alexandrer / vnd derer die auß Cilicia vnd Asia waren / vnd befragten sich mit Stephano.

Da stode der nagle op aff den Schole / som taldis de Libertiners / oc de Syreners / oc de Alexandriners / oc deris / som waere aff Cilicia oc Asia / oc besprache sig mit Stephano.

10. Vnd sie vermochten nicht wider zu stehen der Weisheit vnd dem Geiste / der da redete.

De de funde icke staa den Wisdom oc den Andemod som taled.

11. Da richten sie zu etliche Männer / die sprachen: Wir haben ihn gehöret Lasterwort reden wider Moysen vnd wider Gott.

Da bestickede nagle Mend / som sagde / Wir herde hannem tale bespaattelige ord mod Moysen oc mod Gud.

12. Vnd bewegeten das Volck / vnd die Eltesten vnd die Schriftegelehrten / vnd tratten herzu / vnd rissen in hin / vnd fuhreten in für den Rath.

De de oprorde Volck / oc de Eldeste oc Schriftefoge oc raadde frem / oc ructe hannem borte / oc forde hannem saar Raader.

13. Vnd stelleten falsche Zeugen dar / die sprachen: Diser Mensch horet nicht auff zu reden Lasterwort wi / der dise heilige Stätte vnd Geseke.

De de bestickede der falsche vldner / som sagde / Der te Meniste lader icke aff at tale bespaattelige Ord mod denne heilige Sted oc Low.

8. Štěpán plný vší moudrosti a znamení / činil divy a znamení veliká v lidu.

A Štěpán bedac pelen moudry / y moudry / činil cuda y znamení veliká miedzy ludem.

9. Vypovstali někteří / Školy / Libertinských / a Syrenských / a Alexandrijských / a těch kteříž byli od Egiptie a Azie / hadaghyce se s Štěpánem.

Leby povstali někteří zborů / Libertinských / a Syrenských / a Alexandrijských / a těch kteříž byli od Egiptie a Azie / hadaghyce se s Štěpánem.

10. Aniž jsou mohli odolati moudrosti a Duchu kterýž mluvil.

Anemogli bádoporn mas / drosy y duchom / který mluvil.

11. Tehdy / šli někteří / zborů / kteříž řekli: / My jsme od něho slyšeli / an mluví slova rouhavá proti Moysi a proti Bohu.

A przetoż / napręśli / niektórzy / zboru / którzy / mówili / że / słyszeli / od niego / słowa / bluźniercze / przeciw / Mojżeszowi / y Bogu.

12. A tak / gnušbaufili / Lid / a Starší / y Věste: / a všichni / sse / naň / autok / palp / gen / a přišli / vedli do Rady:

A wzruszyli / pospolstwo / y / starszy / y / dośrocy / a / zbierawszy / się / posłali / go / y / przywieśli / do / rady.

13. Vystavili / falešné / svědky / kteříž / řekli: / Ešlowel tento nepřítel / mluví / slova / rouhavá / proti / mši / tomuto / Svátému / y / proti / Zákonu:

Postáwili / rhej / fałszywe / świ / adci / którzy / by / mówili / że / ten / czo / wieł / nie / przysławia / mówić / słow / bluźnierlich / przeciw / temu / świę / temu / miertwu / y / zakonowi.

14 חָנַן צִיר שְׂמוּעָנִיהִי ד
דֹאמֵר דִּישָׁמַע הִנֵּה נִצְרָתָא
הוּא יִשְׂרָאֵל לְאַתְרָא הִנֵּה
וַיַּחֲלֹף עֵידָא דְאַשְׁלָם לְכֹון
מִשְׁכָּנָא :

*Perche non gli habbiamo detto da-
vanti, che questo Iesus Nazareno distrug-
gerà questo luogo, e muterà gli ordini che
Moise ci ha dati.*

15 וְהָיוּ כָּלֵהֶון הַגִּבּוֹר
דִּי־תִבְנִין הָיוּ בִּפְנֵי־שִׁמְעוֹן
וְהָיוּ פְּרֻצֹתָא אֵיךְ
פְּרֻצִּיפָא דְמִלְּאִכָּא :

*En regardando en lui tutti quelli che
sedevano nel consiglio, videro la sua fac-
cia come la faccia d'un Angelo.*

1 וְשֹׁאֵלָה רַב פְּהִינָא דְהָיוּ
הוּא דִּהְלִין דְּכִנָּא אֵינִין :

*Allora il principal Sacerdote disse,
Queste cose stanno elle cose?*

2 הוּא דִּין אִמֵּר גִּבְרָתָא
אֲחִין וְאַבְרָהָם שְׂמִיעָה
אֱלֹהִים דִּתְשִׁבּוּתָא אֲחִינוּ
לְאַבּוֹן אֲבִרְהָם בְּדִי־תִבְנִין
הָיוּ בֵּית גִּבְרָתָא עַד לְגֵית
יִצְחָק יַעֲקֹב בְּרָחִין :

*Et ego disse, Homines fratelli a patre,
ascoltate, L'idio de la gloria apparec al
nostro padre Abraham, quando egli era in
Ale, apud amicos, prima che dimittisset in
Carran.*

3 וְאִמֵּר הוּא לֵה דְּפִיִּק
מִן אֲרֻץ וּמִן לֹוִיָּהּ בְּנִי
טוֹהֲמֵךְ וְתָא לְאַרְעָא
אִידָא דְאַחֲרֵיךְ :

*Ed egli disse, Esto de la tua terra, e del
tuo parentado, e vieni me la terra che io
ti mostrerò.*

4 וְהָיוּ גִבּוֹר אֲבִרְהָם
מִן אֲרֻץ דְּכַלְדַּיָּא
וְאִתָּא עֲמֵר פְּהִין וּמִן תַּמּוֹן
בְּדִי־תִבְנִין אֲבִרְהָם שְׂמִיעָה
אֱלֹהִים לְאַרְעָא דְּחַרְרָן
עֲמִדּוֹן אֲחִינוּ יוֹמָנָא :

*Allora egli disse de la terra de Caldei,
Et habitò in Carran, e de la, morto che fu
suo padre, l'idio lo trasferì in questa ter-
ra, me la quale hora voi habitate.*

14 כִּי שְׂמוּעָנוּ בְּדַבְרוֹ כִּי יִשׁוּעַ
הַנִּצְרִי הָיָה יְהוֹם אֶת־הַמָּקוֹם
הַהוּא וַיִּשְׁמָע אֶת־הַעֲדוּת אֲשֶׁר
נָתַן לָנוּ מֹשֶׁה :

*Porque le auemos oydo dezir, Que este Ie-
sus Nazareno destruyra este lugar, y mudara las
tradiciones que nos dió Moysen.*

15 וַיִּבְיטוּהוּ כָּלֵם הַיּוֹשְׁבִים
בְּעֵדָה וַיֵּדְאוּ אֶת פְּנֵיו כִּפְנֵי־
מִלְּאֵךְ אֱלֹהִים :

*Entonces todos los que estauan sentados en
el concilio, puestos los ojos en el, vieron su rostro
como el rostro de vn Angel.*

1 וַיֹּאמֶר כָּהֵן גָּדוֹל אֵם אֲמֹנִים
כִּי הֵיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה :

*El Principe de los Sacerdotes dixo enton-
ces, Es esto así?*

2 וְהוּא אִמֵּר הָאֲנָשִׁים אֲחִינוּ
וְאַבְרָהָם שְׂמִיעָה אֱלֹהֵי הַכְּבוֹד נִרְאָה
לְאַבְרָהָם אֲבִרְהָם בְּדִי־תִבְנִין בְּאַרְם
נְהָרִים בְּטָרַם שְׂבִיתוֹ בְּחָרָן :

*Y el dixo, Varones hermanos, y padres oyd
El Dios de Gloria appareció a nuestro padre A-
braham estando en Mesopotamia, antes que mo-
rassse en Charran:*

3 וַיֹּאמֶר אֵלָיו לְרָלָךְ מֵאַרְצְךָ
וּמִבֵּיתְךָ וּמִבֵּית אֲבִיךָ אֵלָי
הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲרֻץ :

*Y dixole, Sal de tu tierra, y de tu parentela;
y ven a la tierra que te mostraré.*

4 הוּא יָצָא מֵאַרְצָא פְּשָׁדִים נִיֶּשֶׁב
בְּחָרָן וּמִשָּׁם בָּאֲשֶׁר מֵת אֲבִיו
הָעִבְרָנִי אֵל־הָאָרֶץ הַזֹּאת אֲשֶׁר
אַתֶּם עֹתָ יוֹשְׁבִים בָּהּ :

*Entonces salió de la tierra de los Chaldeos,
y habitó en Charran. Y de alli, muerto su padre,
lo traspassó a esta tierra en la qual vosotros habi-
tays aora.*

14 Καὶ ἀκούσαντες αὐτὸν λέγον-
τες ὅτι ἰησοῦς ὁ τῆς Ναζαρετ ὁ
καταλύσας τὸν τόπον τῆς γῆς, καὶ ἀλ-
λάξει τὰ ἐν τῇ αὐτοῦ παραδόντες ἡμῶν
νόμους.

*Car nous lui auons ouï dire, que ce
Iesus le Nazarien destruyra ce lieu icy, &
changera les ordonnances que Moysé
nous a baillées.*

15. Καὶ ὁπλίσσαντες εἰς αὐτὸν ὁ-
πλόντες οἱ κατὰ τὸν νόμον τοῦ
νόμου, εἶδον τὴν προσώπου αὐτοῦ ὡς
ὡς αὐτοῦ τοῦ ἀγγέλου.

*Et comme tous ceux qui estoient as-
sis au conseil appuyant les yeux s'iches
sur lui, ils virent sa face comme la face
d'un Ange.*

Κ Ε Α Α Ζ
Εἶπε δὲ ὁ ἀρχιερεὺς, καὶ ὅτι τοῦ-
τοι οὗτοι εἰσι :

*Adont le souverain Sacrificateur
dit, Ces choses sont elles ainsi?*

2. Ὁ δὲ ἰησοῦς, ἀνδρες ἀδελφοὶ καὶ
πατέρες, ἀκούσατε ὅτι ἰησοῦς ὁ
ὡς ἰησοῦς τοῦ πατρὸς ἡμῶν ἀπεσταλμένος
ὅτι ἐκ τῆς μεσοποταμίας, πρὶν ἢ κα-
τανοῆσαι αὐτοὺς ἐν χαρρὰν.

*Et il dit, Hommes freres & peres,
oyez, Le Dieu de gloire s'apparet a no-
stre pere Abraham, du temps qu'il esto-
it en Mesopotamie, deuant qu'il demou-
rast en Carran.*

3. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν, ἐξελθὲ ἐκ
τῆς γῆς σου καὶ ἐκ τῆς συγγενείας
σου, καὶ εἰς τὴν γῆν ἣν λέγω σοι, δεῖ-
ξω.

*Et lui dir, Sors de ton pais & d'avec
ton parentage, & vien au pais que ie te
monstrerai.*

4. Τὸν ἰησοῦς ἐκ γῆς χαλ-
δαίας, κατανοῆσαι ἐν χαρρὰν. καὶ
καὶ ὅταν τὸ ἀποθανόντος τοῦ πα-
τρὸς αὐτοῦ, μετακίνησεν αὐτὸν εἰς τὴν
γῆν τὴν τῶν υἱῶν ὑμῶν καὶ κα-
τοικῆτε.

*Adonc estant sorti du pais des Cal-
deens, il habita en Carran. Et de la, a-
pres que son pere fut mort, Dieu le traït
en ce pais auquel vous habitez
maintenant.*

14. Audivimus enim eum dicentem, quoniam Iesus Nazarenus hic, destruet locum istum, & mutabit traditiones, quas tradidit nobis Moyses.

For mee hanc heard him say / that this Jesus of Nazareth shall destrue this place / and shall chaunge the ordinances which Moyses gave us.

15. Et intuentes eum omnes qui sedebant in concilio, & viderunt faciem eius tanquam faciem angeli.

And as all that sate in the Council looked stedfastly on him / they saw his face as it had bene the face of an angel.

Dixit autem princeps sacerdotum, Si haec ita se habent?

Then saide the chiefe Priest / Are these things so?

2. Qui ait, Viri fratres & patres audite. Deus glorie apparuit patri nostro Abraham cum esset in Mesopotamia, prius quam moraretur in Charam.

And he saide / Men / brethren & fathers hearken. The God of glory appeared unto our father Abraham / while he was in Mesopotamia / before he dwelt in Charran.

3. Et dixit ad illum, Exi de terra tua, & de cognatione tua, & veni in terram quam monstravero tibi.

And saide unto him / Come out of thy country / and from thy kindred / and come into the Land which I shall shew thee.

4. Tunc exiit de terra Chaldæorum, & habitavit in Charam. Et inde, postquam mortuus est pater eius, transtulit illum in terram istam, & in qua nunc vos habitatis.

Then came he out of the land of the Chaldeans / & dwelt in Charran. And after that his father was dead / God brought him from thence into this Land / wherein ye now dwell.

14. Denn wir haben ihn hören sagen: Jesus von Nazareth wird diese Städte zerstören / vnd endern die Sitten / die uns Moyses gegeben hat.

Thi wi herde hannem sige / Ihesus off Nazareth skal forstyre denne Sted / oc foruende de Stickelser som Moyses gaff off.

15. Vnd sie sahen auff ihn alle die im Rath saßen / vnd sahen sein Angesichte / wie eines Engels angesichte.

De desaa alle paa hannem som saade / Raader / oc desaa hans ansiet / som en Engels ansiet.

Da sprach der Hohepriester / Ist dem also?

Da sagde den ypperste Prest / haffuer det sig saa?

2. Er aber sprach: Lieben Brüder vnd Väter höret zu. Gott der Herrlichkeit erschien vnserm Vater Abraham / da er noch in Mesopotamia war / ehe er wohnet in Haram.

De hand saade / Kære Vender oc Fedre høret til. Herlighedens Gud obenbaredes vor Fader Abraham / der hand end nu vaar i Mesopotamia / før hand bode i Haram.

3. Vnd sprach zu ihm: Gehe auß deinem Lande vnd von deiner Freundschaft / vnd zeuch in ein Land das ich dir zeigen wil.

De saade til hannem / Gaaß aff dit Land oc fra dine Vendskaff / oc drag til ic Land / som ieg vil vise dig.

4. Da gieng er auß der Chaldeer Lande / vnd wohnete in Haram. Vnd von dannen / da sein Vater gestorben war / brachte er ihn herüber inn das Land / da ihr nu inne wohnet.

Da gik hand aff de Chaldeers Land / oc bode i Haram. De hand førde hannem der fra / der hand Fader vaar død / hen offuer i dette Land / som i nu bo vdi.

14. Neb gšine šlyšeli gep an prawij / Gešijšo Nazarejško tento šlajš myšio toto / a žmėš nij vstanowenij šicrąš Moyses nām wpdal.

Abowiemechmy go šlyšeli moš wiaće iž ten Jezus Nazareniši žborzy miewieć to / y obnimie obš choby štore nam pobał Moyses.

15. A patkijena nřho wššny čni šicrąš šedeli w Raader / wideli twač geho / pako twač Angela.

Thedy patkijena nřho wššny čni šicrąš šedeli w Raader / wideli twač geho / pako twač Angela.

Thedy řekl kněž kněž / řek: Gešli to tak?

Thedy řekl kněž kněž / řek: Gešli to tak?

2. Kterž řekl: Mušij Bratři a Dcomři / šlyšie. Bůh slawy ožozal se Dyc našemu Abrahamowi / kdž byl w Mesopotami / přwě než bydlil w Charran.

Thedy on powšwžal Mošon še bracia y oycawie šlychac se Bog on chwal wšazal se. y u nřh u Abrahamowi gdy był w Mesopotami / przed tym niž mieszkał w Charran.

3. A řekl němu. Wšgdž žemě twě / a ž přibuznosti / twě / a poď do žemě / šicraujš šoli ošaji tobě.

Opowědžal mu / Wpřmžž žiemie twy y ob nacoďa twego / a idž do žiemie štore ša wšaze tobie.

4. Tehda wššel ž žemě Chaldeenš / a bydlil w Charran. A odiud kdž wššel Dyc geho / přawedl gep do žemě řěto / w šicrjšto nřny w bydlije.

Thedy wššedl ž žemě Chaldeenš / a bydlil w Charran. A odiud kdž wššel Dyc geho / přawedl gep do žemie řěto / w šicrjšto nřny w bydlije.

ר

וְלֹא יָהֵב לָהּ יִרְתָּתָהּ
בֵּה אֶחָד לֹא הִוָּדְתָּהּ
דָּרָגְלָהּ וְאֶשְׁתֵּיהִי הִנֵּה
דִּינָה לִיהָ לֹא אֶחָד
הִלְמִאֲרָתָהּ לֹא וְלִנְדָּעָה בֵּד
לִית בְּיָתָהּ לֹא בְּרָהּ :

*Emm gli detta alcuna heredità in effe-
me pur quanto e' una donna da predar et an-
dio che gli haueffe promesso di dargliela a
possessione. Et al fene suo doppo lno, ancora
che non haueffe alcuna figliuola.*

וְיִמְלֹל הָיָה עִמָּהּ אֱלֹהֵי
כֹּד אָמַר לָהּ דִּינָהּ וְדָרָג
הִתְבַּח בְּאֶרֶץ בּוֹכְדִיתָהּ
וַיִּשְׁעֲבֹדוּנָהּ וַיִּבְאֲשֻׁן לָהּ
אֶרְבַּע־מֵאָה שָׁנָיִם :

*E parlo lddio in queste modo, che il
suo seme farbbe fore, liere, in terra alio-
na, e che la gente dei pacifio ridurrebbe-
ma in seruitù, et assiggebbealo quatro
cento anni.*

וַיִּלְעֲמֵהָ דִּימְלָחוֹן ע
עֲבֹדוֹתָהּ אֲרוֹגִיּוֹתֵי אֶבֶן
אָמַר אֱלֹהֵי וּמִן בְּתֵר
הָלִין וַיִּפְקִיו וַיִּפְלָחוֹן לִי
בְּאַתְרָהּ הִנֵּה :

*Et lo giudicò la gente, a cui hanc-
ranno seruito, disse lddio. E doppo queste
cose s'esseranno, a seruire annuati in questo
luogo.*

וְיָהֵב לָהּ דִּימְלָחוֹן ד
דְּגִוּוֹרְתָהּ וְהִיבִין אֶחָד
לִישָׁחַק וְהִיבָהּ בְּיִמְיָהּ
הַמִּינָהּ וְאִישָׁחַק אֶחָד
לִישָׁחַק וְהִיבָהּ אֶחָד ל
לְחִדָּסָהּ אֶבְרָהָם :

*Ecce gli dette al patto de la circuncis-
ione. Por esse Abraham genero Isaac, e lo
circuncise l'ultimo giorno: et Isaac gene-
ro Jacob, e Jacob e' dadici Patriarchi.*

וְהָגִן אֲבֵהֶתָּן טַגִּי בְּיוֹסֶף
וַיִּבְנֶהוּ לְמִצְרָיו וְאֱלֹהֵי
עִמָּהּ הָיָה :

*Et Patriarchi moisi da canidia, ven-
derono Isosel a gente che lo meno in Egypto.
E lddio era con lui.*

ז

וְלֹא נָתַן לוֹ יִרְשָׁה בָּהּ עַד
מִדְּרֹךְ בָּהּ רָגַל וַיִּגִּיד לָתֶתָּהּ לוֹ
אֶחָדָה לְאַחֲזָה וְלִנְדָּעָה אֶחָדָה
וְלֹא הָיָה לוֹ בֵּן :

*Y no le dió possession en ella, ni aun vna pi-
sada de vn pie: mas prometióle que se la daria en
possession, y a su simiente despues no, de el reni-
endo aun hijo.*

וְכֹן אָמַר לוֹ אֱלֹהִים כִּי גֹר
יִהְיֶה וְרָעוּ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם
וַיַּעֲבֹדוּם וַיַּעֲשֻׁן אֶתָּם אֶרְבַּע
מֵאוֹת שָׁנָה :

*Y habióle Dios así, Que su simiente seria
estrangera en tierra agena, y que los sujetarian en
seruidumbre: y que los maltractarian por qua-
trocientos annos.*

וְגַם אֶת־הָגִי אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּ
בֵּן אֶבְרָהָם וְאַחֲרָיו בֵּן יִצְחָק
וַיַּעֲבֹדוּהֶם בְּמָקוֹם הַהוּא :

*Mas a la Gente a quien seran siervos, yo la
juzgaré, dixo Dios: y Despues de esto saldrán, y
seruirme han a mí en este lugar.*

וַיִּתֵּן לוֹ אֶת־בְּרִית הַמּוֹלָה
וַיֵּלֶךְ הוֹלִיד אֶת־יִצְחָק וַיִּמְלֹל אֶתָּהּ
בְּרִית־שְׁמוֹנֶת יָמִים וַיַּצְחָק הוֹלִיד
אֶת־יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹב אֶת־עֵשָׂו
עֶשֶׂר רָאשֵׁי אֲבוֹתָם :

*Y dióle el Concierto de la Circuncision: y
así engendró a Isaac, y lo circuncidó al octauo
dia: y Isaac a Jacob, y Jacob a los doze Patriar-
chas.*

וְרָאשֵׁי אֲבוֹת מְקַנְיָאִים בְּיוֹסֶף
מִבְּתָר אֶחָד בְּמִצְרַיִם וְיִהְיֶה
אֱלֹהִים עִמּוֹ :

*Y los Patriarchas, mouidos de embidia, ven-
dieron a Ioseph para Egypto: mas Dios era có el.*

ז.

5. Καὶ οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ κληρο-
νομίαν ἐν αὐτῇ, οὐδὲ βῆμα ποδός·
καὶ ἐπηγγήσατο δοῦναι αὐτῷ εἰς
κατασχίσιν αὐτῆς, καὶ τῇ πατρὶα-
τι αὐτῶν· οὐκ ἔστι αὐ-
τῷ παῖς.

*Et ne lui donna aucun heritage en
icelui, non pas seulement pour aisoir
le pied comme on qu'il lui eust promis de
le lui donner en possession, & à sa po-
sterité apres lui, acoit qu'il n'eust point
d'enfant.*

6. Ἐλάλησεν δὲ αὐτῷ ὁ Θεὸς, ὅτι
ἐσθὲ το σῶμα αὐτῷ πῆρεται ἐν
γῆ ἀλλοτρίᾳ, καὶ δουλεύουσιν αὐ-
τῷ καὶ κακώουσιν ἐν τῇ ταπείνωσιν.

*Mais Dieu en par'a ainsi, Ta poste-
rité séjournera en terre estrange, & là
ils s'asserviront, & maltraiteront quatre
cent ans.*

7. Καὶ τὸ ἔθνος, ὃ ἐστὶν δαδύ-
λιν, κρητὶς ἰσχυρῆς· αὐτοὶ οὐκ ἔστι
μὴ παῖς ἐξελθῶν· καὶ λα-
τρεύουσιν αὐτῷ ἐν τῇ πίπτῃ τῆς γῆς.

*Mais ie jurerai la nation à laquelle
ils auront serui au Dieu: & apres cela
ils sortiront en ce lieu.*

8. Καὶ ἔδωκεν αὐτῷ διαθήκην
σῶματος, καὶ αὐτὸς ἐγέρθη τὸν ἰ-
σχυρῆ, καὶ σῶμα αὐτῷ τῇ ἡ-
μῖρᾳ τῇ οὐδῶν· καὶ ὁ ισχυρῆ τὸν ἰσ-
χυρῆ καὶ ὁ ισχυρῆ τὸν δαδύλιν πα-
τρίαν.

*Puis lui donna l'alliance de Circun-
cision, & ainsi Abraham engendra Isaac,
lequel il circonceit au huitieme jour. &
Isaac engendra Jacob, & Jacob les dou-
ze Patriarches.*

9. Καὶ οἱ πατρίάρχαι ζηλοῦσιν
τοῖς ἰσχυρῶ ἀπιδόντες εἰς αἴγυ-
πτον· καὶ ὁ Θεὸς μετ' αὐτῶν.

*Et les Patriarches meus d'envie ven-
dirent Ioseph pour estre mené en Egy-
pte mais Dieu estoit avec lui.*

CAP. VII.

Das VII. Capitel.

Kapitola VII.

5. Et non dedit illi hereditatem in ea nec passum pedis: & repromisit dare illi eam in possessionem, & semini eius post ipsum, cum non haberet filium.

And he gave him none inheritance in it: nor the breadth of a foot: yet he promised that he would give it to him for a possession: and to his seed after him: when as yet he had no child.

6. Locutus est autem ei Deus, Quia erit semen eius accola in terra aliena, & servituri eos subicient, & male tractabunt eos annis quadringentis.

But God spake thus: that his seed should be a sojourner in a strange land: and that they should serve them: and that they should be evilly used four hundred years.

7. Et gentem cui servierint, iudicabo ego, dixit Deus, & post hæc exhibunt, & servient mihi in loco isto.

But the nation to whom they shall be in bondage: will I judge: and after that: they shall come forth: and serve me in this place.

8. Et dedit illi testamentum circumcisionis, & sic genuit Isaac, & circumcidit eum die octavo: & Isaac Jacob, & Jacob duodecim Patriarchas.

He gave him also the covenant of circumcision: and so Abraham begate Isaac: and circumcised him the eighth day: & Isaac begate Jacob: and Jacob the twelve Patriarchs.

9. Et Patriarchæ æmulantes, Ioseph vendiderunt in Aegyptum: & erat Deus cum eo.

And the Patriarchs envied: sold Joseph into Egypt: but God was with him.

5. Vnd gab ihm kein Erbtheil darinnen auch nicht eines Fußes breit: vnd verhieß ihm / er wolte es geben ihm zubefitzen / vund seinen Samen nach ihm / da er noch kein Kind hatte.

De hand gaff hannem inqen Arffdel dar vdi: oc tse en fodz breet / De hand lossuede hannem / Ar hand vilde giffue hannem der at beside oc hans Sæd effter hannem / der hand end nu hæfde inced Barn.

6. Aber Gott sprach also: Dein Same wirdt ein Frembdling sein in einem Fremdden Lande / vnd sie werden ihn dienstbar machen / vund übel handeln vierhundert Jar.

Men Gud sagde saa / Din Sæd skal vere fremmet vdi is fremme Land / oc de skulle gøre dem til Trælle / oc sare ilde med fire hundrede aar.

7. Vnd das Volk / dem sie dienen werden / wil ich richten / sprach Gott. Vnd darnach werden sie außziehen / vnd mir dienen an diser stete.

De der Folk som de skulle neme / vil ieg domme. sagde Gud. De der effter skulle de drage vdi / oc neme mig paa denne Sted.

8. Vnd gab ihm den Bund der Beschneidung / vnderzeugete Isaac / vnd beschneid ihn am achten tage vund Isaac den Jacob / vund Jacob die zwölff Erbväter.

De hand gaff hannem Omsterelsens Pæct / De hand afflede Isaac / omstar hannem den ottende dag / Oc Isaac Jacob / oc Jacob de tolf Patriarcher.

9. Vnd die Erbväter neideten Joseph / vund verkauften ihn in Egypten.

De Patriarcherne hadede Joseph / oc solde hannem til Egypten. Men Gud vaar med hannem.

5. Anedat gemu bēdiatwſj wniſj / ani na froteſz nohſj: aſ le zaſſiſh bu gemu dāti gi ſ wlaſi daſſi wniſj / y Semeni geho po nēm / ſonſj geſſiſe nemel Ep. na.

Anedat mu w nſey oſ: aſ loſi ſet y nā ſope bogi / dſociaſ mu o: dſecat iadac fu dſie: ſenſi / y pa nini potomiſiwa ſigo / dſociaſ nie mſat dſieci.

6. Y mſuwiſ gemu Bſſiſ taſſi te: Ep mſi geho bude pohofſiſi nu w ſemi enſſj a ſluſſe ge pōdadiſ / a ſle s nīm budau naklādadiſ / ſa ſepſi ſta ſeſh:

ſſſowil tedy taſſi Bog: Beſſie poſyoniſtro tſe mſiſſe w ſiemſi obcey / goſie beſſie pōdane w nſeſolā ſ beſſie ſclānōne doleſi glōſciām pſez eſtery ſā lar.

7. Ale ſid ten ſterēmuſ ſlauſi ſi budau / pā ſandri budu / prawſe Pān Bſſiſ. A potom zaſe wſpſbau / a ſlauſiſi mſi budau na tomito mſiſſe.

Ale narod ſeoremu ſluſſe be da / ſā bede ſaral / mowi Bog / y perym wyſida y bada mſi ſluſſe aſ mſeyſu rym.

8. Y dal gemu ſāſon obſe ſowāniſ. Aſaſ on ſplodil ſaſ ta / a obſeſal gen den oſiniſ / a ſaſ (ſplodil) ſaſoba: a ſaſ ſob (ſplodil) dwanāſe Patriarchow.

A dal mu pſzymſeſe obſeſeſe ma / y ſhāſſe Abrahāmowi wrobs ſil ſie ſāſal / a obſeſal go dſiāſ oſ inego / ſāſkowi ſāſie wrobsil ſie ſaſob / a ſaſowi dwanāſeſe Pāſi archow.

9. A Patriarchowſi w nēnāſi wiſſi magſſe Joſeſſa / prodal ſie do Egiptia / a Buoh bpl o nim:

Tedy Pātrſarchowſe ruſſenſi nſenawā. ſa / pſiedal Joſeſa do Egiptu / ale by Bog z nim.

י

10 וּבִרְקָה הָיָא מִן כָּלֵהוּן
אֲלוֹפִיָּהּ וַיְהִי לָהּ
טִיבִיתָא וַחֲכִמְתָּא קְדָם
פֶּרְעֹן מִלְכָּא דְּמִצְרַיִם
וַאֲקִימָהּ יִשָּׁא עַל מִצְרַיִם
וְעַל כָּלָּה בֵּיתָהּ :

Eliberolla da tutte le sue tribulazioni: e dettella gratis e sapientia d'omana a Farao Re d'Egitto che lo constituit governatore sopra l'Egitto, e sopra tutta la casa sua.

11 וְהָיָא כְּפָנָא וְאֵלֶּפְנָא
רַבָּנָא בְּכָלָּה מִצְרַיִם
וּבְאַרְעָא דְּכַנָּעַן וְלִית הָיָא
לָהּ לְמַסְבַּע לֹאכְהֵתָן :

Fuero poi una cavaglia in tutta la terra d'Egitto, e di Canaan, e una gran tribulatione: in modo che i nostri padres non trouavano da nutrirsi.

12 וְכַד שָׁמַע יַעֲקֹב בְּדָאִית
עֲבוּרָא בְּמִצְרַיִם שָׂדֵר הָיָא
לְאַבְהֵתָן לִיקְדָם :

Onde Jacob hauendo visto che in Egitto vera del grano, si mando primo i nostri padres.

13 וְכַד אָוּלוּ דְּהִתְרֵתָן וּבְנֵין
אֲדַע יוֹסֵף בְּפִטָּה לְאַרְוֵהִי
וְאֲתִידַע לְפֶרְעֹן טוֹהֵמָה
דְּיוֹסֵף :

E la seconda volta Ioseph fu riconosciuto da i suoi fratelli, e manifestossi a Farao nel parentado di Ioseph.

14 וְשָׂדֵר הָיָא יוֹסֵף ו
וְאֲתִידַע לְאַבְהֵי יַעֲקֹב ו
וְלִכְלָלָה טוֹהֵמָה וְהָיוּ הָיוּ
בְּמִנְיָנָא שְׂכָרָן וְחִמְשָׁן
בְּשָׁן :

Allor Iosef mando a chiamar Jacob suo padre, e tutto il suo parentado, che erano settenta cinque persone.

15 וַיְהִי יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם
וּמִית תָּמֹן הָיָא וְאַבְהֵתָן :

E così Jacob scese in Egitto, e morì egli, e i padres nostri.

16 וְאַשְׁתֵּי לְשָׁכָם ו
וְאַתְתָּסִים הָיָא בְּקִבְרָא
דְּרַבֵּן הָיָא אַבְרָהָם בְּכִסְפָּא
מִן בְּנֵי חֲמוֹר :

E furon trasportati in Sichem, e posti nel sepolcro che Abraham haueno comprato con prezzo d'argento da i figliuoli d'Emor figliuoli di Sichem.

י

10 וַיַּצִּלְנוּ מִכָּל צָרוֹתָיו וַיִּתֵּן
לוֹ חֵן וְחֶכְמָה לְפָנֵי פֶּרְעֹה מֶלֶךְ
מִצְרַיִם וַיְשִׁימֵהוּ לְאֹדוֹן לְכָל
בֵּיתוֹ וּבִמְשָׁל בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם :

Y lo libró de todas sus tribulaciones: y le dio gracia y sabiduria en la presencia de Pharaon rey de Egypto, el qual lo puso por Gobernador sobre Egypto, y sobre toda su casa.

11 וַיָּבוֹא רָעָב עַל כָּל־אֶרֶץ
מִצְרַיִם וּכְנָעַן וּמִצְרָקָה גְּדוֹלָה
וַאֲבִיתָיו לֹא מָצָא לֶחֶם :

Vino entonces hambre en toda la tierra de Egypto y de Chanaan, y grande tribulacion y nuestros padres no hallauan alimentos.

12 וַיִּשְׁמַע יַעֲקֹב כִּי הָיָה שָׂדֵר
בְּמִצְרַיִם וַיִּשְׁלַח אֶת אֲבִיתָיו
בְּרֵאשֹׁנָה :

Y como oyesse Jacob que auia trigo en Egypto, embió a nuestros padres la primera vez.

13 וּבַשְּׁנִיָּת גָּבַר יוֹסֵף לְאַחֲיוֹ
וַיִּדְּעַ לְפֶרְעֹה דֹּר יוֹסֵף :

Y en la segunda, Ioseph fue conocido de sus hermanos, y fue sabido de Pharaon el linage de Ioseph.

14 וַיִּשְׁלַח וַיְבִיא אֶת־אֲבִיו יַעֲקֹב
וְכָל־מִשְׁפַּחָתוֹ בְּשִׁבְעִים (וְחִמְשָׁן)
נָפִשׁ :

Y embiando Ioseph, hizo venir a su padre Jacob, y a toda su parentela en setenta y cinco personas.

15 וַיָּרֶד יַעֲקֹב מִצְרַיְמָה וַיָּמָת
הָיָא וְאַבְהֵתָיו :

Así descendió Jacob en Egypto, donde murió el, y nuestros padres.

16 וַיָּנֻשְׂאוּ אֶל־שָׁכָם וַיַּן שָׁמָּה
בְּאַחֲזֹת קֶבֶר אֲשֶׁר קָנָה אַבְרָהָם
בְּמַחֲרַ כָּסֶף מִעַמְּרֹן בֶּן־צַחֲרָה
הַחֲתָן :

Los quales fueron traspassados a Sichem: y fueron puestos en el sepulchro que compró Abraham a precio de dinero de los hijos de Hemor hijo de Sichem.

ז.

10. Καὶ ἐξήλασεν αὐτὸν ἐκ παλαιοῦ θλίψεως αὐτοῦ, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ χάριον ὡς σοφίαν ἐναντίον τοῦ Φαραὼ βασιλέως αἰγυπτίου, καὶ κατέστησεν αὐτὸν ἡγεμονεύοντα αἰγυπτίου καὶ ὅλης τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ.

Qui le deliura de toutes ses tribulations, & lui donna grace & sapience deuant Pharaon roy d'Egypte qui festablit gouuerneur sur Egypte, & sur toute la maison.

11. Ἦλθεν ὁ λιμὸς ἐφ' ὅλην τὴν γῆν αἰγυπτίαν καὶ χαμαί, ὁ θάλασσαν μεγάλην, καὶ οὐκ εὗρεσκον χορτάσματα εἰς πίστεως ἡμῶν.

Or il aduint vne famine par tout le pais d'Egypte, & en Canaan, & grande anguille: tellement que nos peres ne pouuoient trouuer viures.

12. Ἀκούσας δὲ ἰακώβ ὅτι ἔστι τι ἐν αἰγυπτίῳ, ἐξαπέστειλε τοὺς πατέρας ἡμῶν προῖον.

Mais quand Jacob eut entendu qu'il y auoit du bled en Egypte, il y enuoya premièrement nos peres.

13. Καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ αὐτοῖς ἐβλήθη ἰωσήφ τις ἀδελφῶν αὐτοῦ, καὶ φανερώθη τῷ Φαραὼ ὁ γνήσιος ἰωσήφ.

Et à la seconde fois Ioseph fut reconnu par les freres, & la lignee de Ioseph fut declarée à Pharaon.

14. Ἀποστείλας ὁ ἰωσήφ μακροχρεῖται τὸν πατέρα αὐτοῦ ἰακώβ, καὶ πάντας τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ ἐν ψυχαῖς ἐβδόμησι κατήντα.

Adonc Ioseph enuoya querir Jacob son pere, & tous les parents qui estoient septenta cinq ames.

15. Κατήλθεν ὁ ἰακώβ εἰς αἰγυπτίον, καὶ ἐπὶ δέ τεσσεν αἰῶντες καὶ εἰς πατέρας ἡμῶν.

Jacob donc descendit en Egypte, & y mourut: lui & nos peres.

16. Καὶ μεταφέρουσιν εἰς συχάμ, καὶ ἐπιτίθουσιν ἐν τῷ μνήματι ὃ εἰργάσθη ἀβραάμ πρὸς δόρυ του εὐρέως ὅτι ἦν ἡμῶν εἰς συχάμ.

Lesquels furent transportés en Sichem, & mis au sepulchre qu'Abraham auoit acheté à prix d'argent des fils d'Emmor fils de Sichem.

10. **Et eripuit eum ex omnibus tribulationibus eius, & dedit ei gratiam & sapientiam in conspectu Pharaonis regis Aegypti, & constituit eum praepositum super Aegyptum, & super omnem domum suam.**

And he rescued him out of all his afflictions: and gave him favour: and wisdom in the sight of Pharaoh King of Egypt: who made him governor over Egypt, and over his whole house.

11. **Venit autem fames in universam Aegyptum & Chananaan, & tribulatio magna: & non inveniebant cibos patres nostri.**

Then came there a famine over all the land of Egypt & Canaan: & great affliction: that our fathers found no sustenance.

12. **Cum audisset autem Iacob, esse frumentum in Aegypto, misit patres nostros primum.**

But when Jacob heard that there was corn in Egypt, he sent our fathers first.

13. **Et in secundo cognitus est Ioseph à fratribus suis, & manifestatum est Pharaoni genus eius.**

And at the seconde time, Joseph was known of his brethren: & Josephs kindred was made known unto Pharaoh.

14. **Mittens autem Ioseph, accersivit Iacob patrem suum, & omnem cognationem in animabus septuaginta quinque.**

Then sent Joseph and caused his father to be brought: & all his kindred, even three score and fifteen soules.

15. **Et descendit Iacob in Aegyptum: & defunctus est ipse & patres nostri.**

So Jacob went down into Egypt: and he died, and our fathers.

16. **Et translati sunt in Sichem, & positi sunt in sepulchro quod emit Abraham pretio argenti à filio Hemor filii Sichem.**

And were removed into Shechem: and were put in the sepulchre: that Abraham had bought for money of the sonne of Hemor sonne of Shechem.

10. **Aber Gott war mit ihm / vnd errettet ihn auß alle seinem Trübsal / vnd gab ihm Gnade vnd Weisheit für dem Könige Pharaon in Egypten / der sagte in zum Fürsten über Egypten vnd über sein ganzes Haus.**

De freiste hannem aff al sin bedröffnisse / De hand gaff hannem naade oc wisdom saar König Pharaon i Egypten / hand sette hannem in en Forste offuer Egypten / oc offuer sit ganiste Haff.

11. **Es kam aber eine theure Zeit über das ganze Land Egypten vnd Canaan / vnd ein grosser trübsal vnd unsere Väter funden nicht Fütterung.**

De der kom en dyr tid offuer der ganiste land Egypten oc Canaan / oc en stor bedröffnisse / oc vore Fedre fundete mad.

12. **Jacob aber höret / daß in Egypten Getreide were / vnd sandte unsere Väter auß auff's erste mal.**

Da herde Jacob / at der naar Korn i Egypten / De hand sende vore Fedre ud forste gon.

13. **Vnd zum andernmal ward Joseph erkennet von seinen Brüdern / vnd ward Pharaon Joseph Geschlecht offenbar.**

De anden gong bleff Joseph kent aff sine Brodre / oc Josephs sleet bleff obendare: Pharaon.

14. **Joseph aber sandte auß / vnd ließ holen seinen Vater Jacob / vnd seine ganze Freundschaft / fünff vnd siebenzig Seelen.**

Men Joseph sende ud oc loed hende sin Fader Jacob / oc alt sin sleet hem oc haffterdesindstue siel.

15. **Vnd Jacob zoch hinab in Egypten vnd starb / er vnd unsere Väter.**

De Jacob drog ned i Egypten oc døde / hand oc vore Fedre.

16. **Vnd sind herüber bracht inn Sichem / vnd gelegt inn das Grab / daß Abraham gekauft hatte vmb's Geldt von den Kindern Hemor zu Sichem.**

De de ere offuerfærde til Sichem / oc laade i den Graff / som Abraham kobre for pendinge aff Hemors børn i Sichem.

10. **W rosvobodil ho ze vssech aukostij a zarmuctim geho / a dal gemu milost a man drost / pred evdij faraona krále Egipsteho. Vdšlal ho aukdnistm nad Egypcem / a nadavšij teledij svau.**

Kvylal go ze vsyřhlich sego včistow / a dal mu vřitcnošć y mabrošć przed faraonem krolm Egipstim / ktery go vczynil prislouznym nad Egypcem y nad vsyřym domem svoum.

11. **Potom přišel hlad na vssekeren Egypť na zemi Chananejskou / a trápenij velič: V neměli pokrmiti Otce naše.**

Potom přišel hlad na vssekeren Egypť na zemi Chananejskou / a trápenij velič: V neměli pokrmiti Otce naše.

12. **A když vsšlal Jakob je by bylo obilí v Egyptě / poslal Otce naše tam naprvě:**

Kdy vsšlal Jakob o zbeje v Egypť / poslal otc naše naprvě.

13. **A když ge poslal podru: hě / poznán geť Josef od Bratrů svých: a given geť Rod geho faraonovi.**

Kdy vřel Josef od bratrů svých / a poznán geť faraonovi narož Josef.

14. **Edy poslal Josef posly / přijřhovat Otce svého Jakoba / v vsšlycnu Rodinu svau / v osobách Sedmdřati a pti.**

Kdy Josef vřel k otci svému Jakob / y vsřlycnu Rodinu svau / v osobách Sedmdřati a pti.

15. **Všel Jakob do Egypta / a tam umřel on y Otce naše sň:**

Šel tedy Jakob do Egyptu / a tamž umřel y otcové naši.

16. **A přenesen gšau do Sichem / a pochováni gšau v hrobě křbřbyl koupil Abraham za sňbro v Synu Emorověch Syna Sichem mowa.**

A přeneseni gšau do Sichem / a pochováni gšau v hrobě křbřbyl koupil Abraham za sňbro v Synu Emorověch Syna Sichem mowa.

ז

17. וַיֵּבֶר מִטֵּי הָנָא וַיִּכְנַג
בְּמִדֵּם דְּאַשְׁמִיָּהּ הָנָא
בְּמִימְתָּא אֱלֹהִים לְאַכְרֵהֶם
סְנֵי הָנָא עֲמֵנָה וַתִּקַּף
בְּמִצְרָיִם :

Quando poi l'annunciò il tempo de la promessa, loquali iddio haueua guarato ad Abraham, el populo crebbe e multiplicò en Egipto.

18. עַד מָא דְּקָם מֶלֶךְ
אַחֲרֵנָה עַל מִצְרָיִם אֵינֵנָה
דְּלֹא יָדַע הָנָא לֵיהּ לְיוֹסֵף :

Infra che venne su Qualtra Re en Egipto, che non haueua conosciuto Iosef.

19. וַנַּצְטַנַּע עַל טוֹחֲמִן
נֶאֱבֵאשׁ לְאַכְרֵתוֹ וּפְקַד ד
דִּיהוּיִן מִשְׁתַּדִּין לְלִבְדֵּיהוֹן
דְּלֹא יִחִי :

Questo ingannando la nostra gente, afflisse i nostri padri, tuffin a farli abbandonare lor fanciullezze - acciucche pariss non vivesse.

20. בְּהַ בּוֹכְנָה הוּ אֲתִילֵד
מִוֶּשֶׁא נְרָחִים הָנָא לְאַלְהָא
וְאַחֲרֵיִי יִרְמָא תִּלְתָּא בֵּית
אֲבוּהִי :

In questo tempo nacque Moisè, e fu grato a Dio. ilqual fu nutrita tre menses da casa del padre.

21. וַיֵּבֶר אֲשִׁמְדִי מִן עֲמֵנָה
אֲשִׁכְחֵתָה בְּרֹדֶג בְּרַעוֹן
וַיִּבְנֶתָה לָהּ לְבָנָה :

" Poi essendo egli abbandonato - La figliauola de Faraone se lo portò, e nutrifilo per figliuola.

22. וְאַחֲרֵיִי מִוֶּשֶׁא בְּכֻלָּהּ
חֲכָמִתָּא דְּמִצְרָיִם וְעֵתִיר
הָנָא בְּמִלְוֵיהּ אֶף
בְּעִבְדֵּיהּ :

E fu Moisè ammaestrato in ogni sapienza de gli Egipti, & era potente in fatti e in datti.

23. וַיֵּבֶר הָנָא בְּרַ אַרְבָּעִין
שָׁנִין סֵלֶק הָנָא עַל לְבָהּ
דִּי־סַעֲדָא לְאַחֲוֵיהּ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל :

Come poi fu arrivato à l'età di quarante anns, gli venne in animo d'andare à visitare i suoi fratelli figliuoli d'Israel.

ז

17. וּבִקְרֹב עֵת-הַשְּׁבוּעָה אֲשֶׁר
נִשְׁבַּע אֱלֹהִים לְאַבְרָהָם בְּרַח
הָעָם וַרְבָּה בְּמִצְרַיִם :

Mas como se acercó el tiempo de la promesa, laqual Dios auia jurado à Abraham, creció el pueblo, y multiplicóse en Egypto.

18. עַד אֲשֶׁר קָם מֶלֶךְ חָדָשׁ
עַל-מִצְרַיִם אֲשֶׁר לֹא יָדַע אֶת-
יֹסֵף :

Hasta que se levantó otro rey (en Egypto,) que no conocia à Ioseph.

19. הוּא הִתְחַבֵּם לְדוֹרָגוֹ וַיִּרְעַ
אֶת-אֲבוֹתָיו לְהַשְׁלִיךְ הֵאָרָה
כָּל-בֶּן חֵילֹד וְלֹא לְחַיֹּתָם :

Este usando de astucia con nuestro linage, maltrato à nuestros padres que possien à peligro de muerte sus niños, para que cessasse la generation.

20. וּבַעֲתָ הָיָא גֻלֵּד מֹשֶׁה וְהָיָה
יְדִידָהּ וַיִּקַּר בְּעֵינֵי יְהוָה הַכֹּלֶל
שְׁלֹשָׁה יָרְחִים בְּבֵית אֲבִיו :

En aquel mismo tiempo nació Moysen; y fue agradable à Dios, y fue criado tres meses en casa de su padre.

21. וּבְהַשְׁמֹן בְּסוּף עַל-יְשֻׁבָּתָהּ
הָיָא וַתִּקְחָהּ בָּתָּא פְּרַעֲוָה
וַתִּלְכַּלְכֶּהָ לָּהּ לְבָנָה :

Mas siendo puesto al peligro, la hija de Pharaon lo tomó y lo crió por su hijo.

22. וַיִּלְמַד מֹשֶׁה בְּכָל-חֲכָמַת
הַמִּצְרַיִם וְהָיָה יָכֹל בְּדַבְּרֵיו
וּבְמַעֲשָׂיו :

Y fue ensennado Moysen en toda la sabiduria de los Egiptios: y era poderoso en sus dichos y hechos.

23. וּבְהַמְלִיכוֹ עַתָּה אַרְבָּעִים שָׁנָה
וַיַּעַל-עַל-לְבָבוֹ לִפְקֹד אֶת-אֶחָיו
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל :

Y como se le cumplio el tiempo de quarenta annos-vino le en voluntad de visitar à sus hermanos los hijos de Israel.

ז.

17. Καθὼς δὲ ἤγγιζεν ὁ χρόνος
τῆς ἐπαγγελίας τῆς αὐμωσεν ὁ θὸς
τῷ Ἀβραάμ, ἠύξησεν ὁ λαὸς ἐν
ἐπαληθύνῃ ἐν αἰγυπτίῳ.

Mais comme le temps de la promesse s'approchoit, pour laquelle Dieu a uerture à Abraham, le peuple creut & se multiplia en Egypte.

18. Ἀρχὴν εὖ ἀνίστη βασιλεὺς ἐπὶ-
αὐτῷ (ἐν αἰγυπτίῳ) ἐς οὗτω ἥδ' οὐκ
ἰσμεν.

Jusqu'à tant qu'un autre Roy se leua en Egypte, lequel n'auoit point cognu Ioseph.

19. Οὗτ' οὐκ πατισσάμενοι
τοῖς γένεσιν, ἐμάκρυνον τοὺς πα-
τέρας ἡμῶν, τὴν σπῆν ἐκ τῆς τῆς
βίβης μαρτυρίας, εἰς τὸ μὴ ζῶντος
αὐτοῦ.

Icelui étant de ruse à l'encontre de nostre nation, mal mena nos peres, iusques à leur faire expoier à l'abandon leurs enfans, afin d'en faire euluar la race.

20. Ἐφ' ᾧ καὶ ἐγένετο ἡ γέννησις
αὐτοῦ αἰσῶν. τῷ θῷ ὅς αὐτῷ
φῆμι ὡς τῷ εἰς αὐτὸν ὁ πα-
τὴρ αὐτοῦ.

Auquel temps naquie Moysè, qui fut diuinement beau, & fut nourri trois mois en la maison de son pere.

21. Ἐκ τῆς ἡμέρας δὲ αὐτῆς ἀνέλατ
αὐτὸν ἡ θυγάτηρ Φαραὼ, καὶ ἀν-
θρέψατο αὐτὸν εἰς ἡμέρας.

Puis quand il fut exposé à l'abandon, la fille de Pharaon l'emporta, & le nourrit pour soi comme son filz.

22. Καὶ ἐπαίδευσεν αὐτὸν παρὰ
σφίρα αἰγυπτίους. ὡς δὲ δυνατὸς ἐν
λέγοις αὐτοῦ ἐν ἰσχυρίσιν αὐτοῦ.

Et fut Moysè instruit en toute la sapience des Egyptiens: or estoit-il puissant en dires & en faits.

23. Ὡς δὲ ἐπληρώθη αὐτῷ πεν-
εσσαετητὴς χρόνος, αἰεὶ ὅτι
τὸ καρδίαν αὐτοῦ, ἐπισκεψάμενος
τοὺς ἀδελφούς αὐτοῦ τοὺς υἱούς Ἰσ-
ραὴλ.

Mais quand il vint à l'age de quarente ans, il lui monta au cuer d'aller visiter ses freres les enfans d'Israel.

CAP. VII

Das VII. Capitel.

Kapitola VII.

17. Cum autem appropinquaret tempus promissionis, quam confessus erat Deus Abraham, crevit populus & multiplicatus est in Aegypto.

But when the time of the promise was nere / which God had sworne to Abraham / the people grew and multiplied in Egypt.

18. Quoadusque surrexit alius rex in Aegypto, qui non sciebat Ioseph.

Until another King arose / which knew not Ioseph.

19. Hic circumveniens genus nostrum, afflixit patres nostros: ut exponerent infantes suos, ne vivificarentur.

The same deale subynho w'thoug he red / and all created our fathers and made them to cast out their young children: that they should not remain alive.

20. Eodem tempore natus est Moyses, & fuit gratus Deo, qui nutritus est tribus mensibus in domo patris sui.

The same time was Moses borne / and was acceptable unto God / which was nourished up in his fathers house three months.

21. Exposito autem illo, sustulit eum filia Pharaonis, & nutriti eum sibi in filium.

And when hee was cast out: Pharaons daughter took him up / and nourished him for her owne sonne.

22. Er eruditus est Moyses omni sapientia Aegyptiorum: & erat potens in verbis & in operibus suis.

And Moses was learned in all the wisdom of the Egyptians / and was mighty in wordes and in deedes.

23. Cum autem impleretur ei quadraginta annorum tempus, ascendit in cor eius, ut visitaret fratres suos, filios Israel.

Now when he was full forty years of age: it came into his heart to visite his brethren: the children of Israel.

17. Da nun sich die zeit der Verheissung nahet / die Gott Abraham geschworen hatte / wuchß das Volk vnd mehrer sich inn Egypten.

Der Verheissens tid kom nu / som Gud hadde foret Abraham / da vouch Volckes oc formere sig i Egypten.

18. Bis daß ein ander König auffkam / der nichts wußte von Joseph.

Indell der kom en anden Konge op / som visste intet aff Joseph.

19. Dieser treib hinderlist mit vnserm Geschlechte / vnd handelt vnser Väter übel / vnd schaffet / daß man die jungen kindlein hinwerffen muste / daß sie nicht lebendig blieben.

Hand brugede sulg mit vor Sleet / oc soer ilde mit vore fedre / Oc stickete / At mand skulde kaste de unge Born bort / at de icke bleffue leffuendis.

20. Zu der zeit ward Moses geborn / vnd war ein fein Kind für Gott / vnd ward drey Monden ernehret in seines Vaters Hause.

Paa den tid bleff Mose fød / oc vaar ic derlige Barn faar Gud / oc bleff opfostrere maanedet sin faders Hus.

21. Als er aber hingeworffen ward / nam in die Tochter Pharaonis auff vnd zog ihn auff zu einem Sohn.

Men der hand bleff bortkast / Da tog Pharaonis Daatter hannem op / oc fostrede hannem til en Son.

22. Vnd Moses ward gelehret inn aller Weisheit der Egypter / vnd war mechtig in wercken vnd Worten.

De Mose bleff oplært i al Egypternis visdom / oc hand vaar meengt Gerninger oc ord.

23. Da er aber vierzig jar alt war / gedacht er zubesehen seine Brüder / die Kinder von Israel.

Men der hand bleff fyrerlue aar gammil / tenckte hand / at ville see sine Brodre. de Born aff Israel.

17. Adp̃ pak se približoval čas žaslubny / kterž byl vdmst Buoh Abrahamowi / rosl lid / a rozmnožoval se w Egyptě.

Gdy tedy bliso prychodzil čas obietnice / kora byl zapisy stał Bog Abrahamowi / rozrobał sic lud y rozmnožil sic w Egypcie.

18. Až w tom powstal giný Král / kterž neznal Joseffa.

Až potym nastal luy Arot kthor ny neznal Josefa.

19. Ten istině nastádaže s Dofelenym nastpm / trávil Duce nasse / aby wydáwali nemlus w násta swá / aby nebola žive na.

Ten schetřal ná náš narod / a wielm žlego veřtal oy. e náše / chéť i mudiel vžatě sme w ymú arác / žaby žywo nie zoskaly.

20. W tom času narodil se Moyses / a byl w zácný Bo hu / kteržto chován gesi za tři měsíce w domu Duce g ho.

W kthory čas narodil sic Moyses / kora byl w žic ym v Duce g h chován iest pteseržy nles siace w domu oyč swego.

21. Adp̃ potom wplezen byl na Ažetu / wžala geu Duce ra Pharaonowa / a wychowala geu sobě za syna.

Gdy go potym wyruceno / wjetá go cotta Pharaonowa / y wychowala go sobě za syna.

22. W naučil se Moyses wšš moudrosti Egypťské / a byl mocný w řeckch y w skutčch.

W wycwřzon seš Moyses w wšelkej moudroci Egypťské / a byl me žnym w powěstach y w spráwach.

23. Adp̃ž se wplnil genu čas žmfideti let / wřicupilo na řdec geho / aby nawřitwil Bratři swě / syny Izrahelské.

A gdy mu młł y. o czterdzięć let / przęšlo mu ná myř aby nawředzil bractwa swa syny Izraelské.

ו

24 וַיִּחַרְבּוּ לְיָחִיד מִן־בְּנֵי
שְׂרָפְתָה דְּמִתְדַּבֵּר בְּהִטְרָא
זִתְבַּעָה וַעֲבָד לָהּ וַיִּגְבֹּה
וַקְטִילָהּ לְמִצְרַיִם הִוּוּ ד
דְּמִסְכַּל הָיָא בָּהּ :

*E benendone ceduto uno che ricene-
ma ingiuriato, il difese, e fece la vendetta di
quello che era ingiuriato, percolando
l'Egitto.*

25 וְסָבַר דְּמִסְכַּלִּין א
אַחֵיהּ בְּנֵי יִסְכָּנִיל דְּאַלְהָא
בְּאַיִדָּהּ יִהְיֶה לְהוֹן בּוֹדֵקָא
וְלֹא אִסְתַּכְּלוּ :

*E pensava che i suoi fratelli intende-
feno, che l'alto per mano di lui darebbe
loro salute, ma essi non l'intesero.*

26 וַיִּלְיוּמָא אַחֲרֵנָא אַתְחָזִי
לְהוֹן פֶּד נַצִּין הָבִין חֹד עִם
חֹד וּמִבִּיס הָיָא לְהוֹן
דִּישְׁתַּיְגִין פֶּד אָמַר גְּמִרָא
אַחָא אַתְחָזִין מְטוֹל מִנֵּה
מִסְכַּלִּין אַתְחָזִין חֹד בְּחֹד :

*Il di seguente comparisse innanzi a cer-
ti di loro che questi amavano insieme, e vi-
dualmente il concorde discorde, Humano,
qui sono fratelli, per che s'ingiuriante voi
l'uno l'altro?*

27 הִוּוּ דִּין דְּמִסְכַּל הָיָא
בְּחִבְרָה בְּחִקָּה מִן לִיתָה
וְאָמַר לָהּ מַעַי אַתְּ יִמְכֹּר ע
עַלִּין רִישָׁא יִדְיָנָא :

*Ma quello che ingiuriava il suo prossi-
mo, lo ributtò, dicendo, Che t'ha consti-
tuito principe e giudice sopra di noi?*

29 וְלָמָּא לְמַקְטִלוֹ בִּיעָא
אַתָּה אִיךָ דְּקַטְלָת אַתְּמִלִּי
לְמִצְרַיִם :

*Fuisti tu ammazzatore, come am-
mazziasti questi quelli d'Egitto?*

29 וַעֲרַק מוֹשֶׁה בְּמִלְתָּא
הִנָּה וְהִנָּה מִתְבָּא פֶּאֶרְעָא
דְּמִרְטוֹ וְהוּוּ לָהּ תְּכִין בְּנִין :

*Allora Mosè si fuggì per questa pa-
rola, e fu peregrino ne la terra de Madia-
an, dove generò due figliuoli.*

30 וְכַד מִלִּי לָהּ תָּמֹן א
אַרְבַּעִין שָׁנִין אַתְחָזִי לָהּ
בְּמִדְבָּרָא דְּטוֹר סִינִי מ
מִלְּאִכָּה דְּמִרְטָא בְּנוֹרָא
דִּיקְרָא בְּסִנְיָא :

*Compiuti poi quaranta anni, gli ap-
parve l'Angelo del Signore, nel deserto
del monte Sina, in una fiamma di fuoco
che era in un pruno.*

ו

24 וַיִּרְא בְּסִבְלָתָם וַיִּרְא אִישׁ
מִצְרִי מִכָּה אִישׁ עֲבָדִי מֵאַחֲוִי
וַיִּקֶּץ אֶת־הַמִּצְרִי :

*Y como vido à vno que era injuriado, defen-
diólo : y hiriendo al Egypcio vengó al injuriado.*

25 כִּי חָשַׁב כִּי יָבִינוּ אַחֵיכֶם
כִּי אֱלֹהִים בְּיָדוֹ יִהְיוּ לָהֶם אֶת־
הַשְׂעִיָּה וְהָמָּה לֹא הִבִּינוּ :

*Pero el pensava que sus hermanos entendi-
an que Dios les aura dedar salud por su mano,
mas ellos no lo auian entendido.*

26 וַיֵּצֵא בִּיּוֹם הַשָּׁנִי וְהָיָה שְׁנִי
אֲנָשִׁים עֲבָדִים גָּצִילִם וַיֹּאמְרוּ
לְרֹשֶׁעַ לָמָּה תִּכָּה רָעָךְ :

*Y el dia siguiente riniendo ellos, mostrofeles
y metialos en paz, diciendo, Varones, hermanos
soys, porque hos injuriays los vnos à los otros?*

27 וַאֲשֶׁר הִרְשִׁיעַ בְּלִיעָהּ אָמַר
אֵלָיו בְּפֶרֶךְ מִי שָׂמַךְ לְאִישׁ שֶׁד
וַשּׁוֹפֵט עָלֵינוּ :

*Entonces el que injuriava à su proximo, lo
rempuxó, diciendo, Quien teha puesto à ti por
principe y juez sobre nosotros?*

28 הֲלֹהֲרִגְנִי אַתָּה אָמַר בְּאִשֶּׁר
הִרְגָתָ אֶת־הַמִּצְרִי :

*Quieres tu matarme como mataste ayer al
Egypcio?*

29 וַיִּבְרַח מֹשֶׁה בְּדָבָר הַזֶּה וַיֵּחָלֶץ
גֹּד בְּאַרְץ מִדְיָן אִשֶּׁר שָׁם הוּלִיד
אֶת־שְׁנֵי בָנָיו :

*A esta palabra Moysen huyó: y hizo se es-
trangero en tierra de Madian, donde engendró dos
hijos.*

30 וּבְהִמְלָא עוֹד אַרְבָּעִים שָׁנָה
גָּרָא אֵלָיו בְּמִדְבָּר הַר סִינִי
מִלְּאִךְ יְהוָה בְּלִבָּת אִשׁ מִחוּךְ
הַסִּינִי :

*Y cumplidos quarenta annos, el Angel del
Sennor le apareció en el desierto del monte de
Sina en fuego de llama de vn carcal.*

ז

24. Καὶ ἰδὼν τὸν ἐδιωκόμενον
ἡμαυτοῦ, καὶ ἐπιδίωκον ῥαφίαντος τῷ
κατακτονουμένου πατρίδος τὸν ἀν-
ιγόνητον.

*Et voyant l'un d'eux à qui on fai-
soit tort, il le defendit, & vengea ce-
lui qui estoit outragé, contre l'Egypcien.*

25. 'Βιόμιζεν ὅτι σπώμεν τοὺς ἀ-
δελφοὺς αὐτοῦ, ὅτι εἰ ἦεν αἱ χεῖ-
ρὸς αὐτῶν ἐδόσαντο αὐτοῖς (κατερί-
αν. οἱ δὲ ἔσπωμεν.

*Or pensoit-il que ses freres enten-
dissent que Dieu leur devoir donner de-
lurance par la main: mais ils ne l'en-
tendirent point.*

26. Τῇ τῇ ἡμέρᾳ ἡμίση. ὡφθῇ
αὐτοῖς μαχηόμενοι, καὶ σπώμε-
νον αὐτοὺς εἰς ἐξέλιον, ὡς πρὸς
ἄνδρας, ἀδελφοὶ ἐστὶν ὑμεῖς ἡμεῖς
ἀδελφοὶ ἀλλήλων;

*Et le jour suivant il se trouva entre
eux comme ils se combatoyent: & ta-
cha de les mettre d'accord, disant, El o-
mes, vous estes freres, pourquoy faictes-
vous tort à l'un à l'autre?*

27. 'Ο δὲ ἀδελφεὸς τὸν παλαιόν, ἐ-
παύσατο αὐτόν, εἰπὼν, τίς σε κατέ-
στησε ἀρχοντα καὶ δικαστὴν ἐφ' ἡ-
μᾶς;

*Mais celui qui faisoit tort à son
prochain, le rebouta, disant, Qui t'a ar-
donné prince & juge sur nous?*

28. Μὴ ἀνελών με σὺ θύλακ', ὃν
ἔσφαξα ὡς ἄλλας χεῖρας τὸν ἀνιγόνητον;

*Me veux-tu tuer, ainsi que tu mas
kier l'Egypcien.*

29. Ἐφύγεν ὁ μωσὴς ἐκ τῆς λόγῃ
πίτῃ. καὶ ἦλθεν ἐν πέρασιν τοῦ γῆ
μαδία, καὶ ἐγέννησεν αὐτῷ δύο.

*Adonc Moysen s'en suit sur un tel
propos, & fut estrange au pays de Ma-
dian, où il gendra deux fils.*

30. Καὶ πληροῖσταν ἐτὶ πρὸς
σαράκοντα ὡφθῇ αὐτῷ ἐν τῇ ἐρή-
μῃ τῆς ὄρει ἀγγέλῳ. καὶ ἐμῇ
ἐν φλογὶ πυρὸς βιάσθω.

*Et quarante ans accomplis l'Ange
du Seigneur s'apparut à lui au desert de
la montagne de Sina, en un flamme de
feu qui estoit en un buisson.*

24. Et cum vidisset quendam iniuriam patientem, vindicavit illum: & fecit ultionem ei qui iniuriam sustinebat, percussio Aegyptio.

And when hee sawe one of them suffer wrong, he defended him, and avenged his quarrel that had the harme done to him, and smote the Egyptian.

25. Existimabat autem intelligere fratres, quoniam Deus per manum ipsius daret salutem illis, & illi non intellexerunt.

For he supposed his brethren would have understood, that God by his hand should give them deliverance: but they understood it not.

26. Sequenti vero die apparuit illis litigantibus: & reconciliabat eos in pace, dicens, Viri fratres estis: ut quid nocetis alterutrum?

And the next day, he shewed himself unto them as they strove: and would have set them at one againe, saying, Brethren, or are brethren: who do one wrong one the another?

27. Qui autem iniuriam faciebat proximo, repulit eum, dicens, Quis te constituit principem & iudicem super nos?

But hee that did his neighbour wrong, thrust him away, saying, What made thee a prince: and a iudge over us?

28. Nunquid interficere me tu vis, quemadmodum interfecisti heri Aegyptium.

Wilt thou kill me, as thou diddest the Egyptian yesterday.

29. Fugit autem Moyses in verbo isto, & factus est advena in terra Madian, ubi generavit filios duos.

Then fled Moses at that saying, and was a stranger in the land of Madian, where he begate two sonnes.

30. Et expletis annis quadraginta, apparuit illi in deserto montis Sina angelus, in igne flammæ rubi.

And when fourety yeeres were fulfilled, there appeared to him in the wilderness of mount Sina, an Angel of the Lord in a flame of fire, in a bush.

24. Und sahe einen vnrecht leiden/ da überhalffter / vnd rechte den / dem leide geschach / vnd erschlug den Egyptianer.

He hand saw an lde wrong / da heffermede hand / or heffenede hand wrong som vaar offuersalden / or thied / so Egyptian.

25. Er meinet aber seine Brüder soltens vernemen / daß Gott durch seine Hand ihnen Heil gebe / aber sie vernemens nicht.

Men hand mente / at hans Brodre skulde bemercke der / at Gud gaff dem Salighed ved hans Haand. Men de bemerckte der icke.

26. Vnd am andern tage kam er zu ihnen / da sie sich miteinander hadereten / vnd handelt mit ihnen / daß sie fride hetten / vñ sprach: Lieben Manner / ihr seht Brüder / warumb thut einer dem andern vnrecht?

De den anden dag kom hand til dem / der de trecter met huer andre / or handle met dem / at de skulde haaffue Fred / or sagde / Kære Mænd / i ere Brodre, hui gör den ene den anden wrong?

27. Der aber seinem Nächsten vnrecht that / stieß ihn von sich / vnd sprach: Wer hat dich über vns gesetzt zum Obersten vnd Richter?

Men de sem gjorde sin Næste wrong, stotte han hem fra sig / or sagde / Hui haaffuer set dig til den Overste or Domare offuer os?

28. Wilt du mich auch tödten / wie du gestern den Egyptianer tödtest?

Wilt du oc sla mig ihel / som du gaar dræbte den Egyptianer?

29. Moses aber flohe über diser rede / vnd ward ein frembding im Lande Madian / daselbs zeugete er zween Söhne.

Da flode Mose for denne tale / or bleff en Fremding i det Land Madian. Der afflede hand tho Sønner.

30. Vnd über vierzig jar / erschien ihm inn der Wüsten auff dem Berge Sina der Engel des HERRN / in einer Feuerflammen im Busch.

De forretue aar der obenbaredis HERRens Enael hannem: Drenen paa Sina Bjerget, i en gloedende lue vdi Busken.

24. A konj vyzel gednoho an bezpravij trpi / zastal ho: a vztimil pomstu za toho / kterj bezpravij trpil zabiv Egypťsteho.

Ein widsac nestorego trpi wde cterplacego / abronil v pomstul sic za onego co mial bi zymde zabivy Egypťanin.

25. Nebo se domnšoval je Bratrj geho rozumějš to mu / je Duoh strze ruku geho chce dāti wsirobozenj gīm. A oni nerozuměli.

Čāť sobie tušiac / sašoby melli rozuměť brācie iego / je Bog mu alim dā. wybāwienie przez rękę iego / lecz oni tego nie rozuměli.

26. Druhého pak dne okāzalsi gin / konj se wadili / v mīstě silac w potoci řka Wuzj wō bratrj gīe / pprot štodu gedn druhému.

Dle nāšā intz vovral se wādēzace sic spolu / y wiodl ic kapokasom / mowiac / Mōjowie / brācie / i sstecie / przety je adom dāgun frzymo c cypnicer.

27. Ten pak kterj cinil bezpravij Bljzjannu swému / odehnal ho / řka: Kdo tebe vstānowl Knjzetem a Čaudch nad nāmī.

Eby ten co frzymo clym bljzndm / odegnal go / mowiac / Ktož cie posthāowl Ašāecel mī Soudā nad nāmī.

28. Šdālž mne cheće zabiet en / hāto gīo w cetrāzabī Egypťsteho?

Šdālž mne cheće zabiet mne / hāto gīo w cetrāzabī Egypťsteho?

29. W otel Mōnšis pro tu řē / a bodil pohosinu w Zemī Madjānstē / a tam šplodil dwa Syny.

Šā čymī stow Mōjock vstet / y mietal tāfo gode w zemi Madjānstē / gōzic sic mu vrodyls dwa synowie.

30. A konj se wopnīlo lēřy čtřideti / vřāzāl se genu na paufft Horn Synay Angel w ohni plāmennēm w cētī.

A gōy wřslo cterbšedšlāt / vřāzāl se mu nā puřt w przgerce Synā dānol pānlt wā řzu o gōzēn palnācym.

31 וּכְדִתּוֹנָא מוֹשֶׁה א
אֶתְדַמֵּד בְּחֻזָּא וּפְרִי אֶתְקַרֵּב
לֵה דִתּוֹנָא אֲמִיר לֵה מִרְיָא
בְּתַלְתָּ:

*E come Mosè lo vide, si meravigliò
de la visione: et accostandosi per conside-
rarla, gli sopravvenne una voce del Si-
gnore.*

32 אֲנִי אֲנִי אֱלֹהִים
דְּאֶבְרָה אֱלֹהִים דְּאֶבְרָה
דְּאִיִּסְחָק וְדִיעֲקֹב וּפְרִי
נְתִית הוּא בִישָׁא לֵנִי
מִמֶּדֶה הוּא דִּיחִיד בְּחֻזָּא:

*Che disse, io sono l'Idio de tuoi pa-
dri, l'Idio d'Abraham, l'Idio d'Isaac
l'Idio di Jacob. Et essendosi Mosè spave-
mentato, non osava dirgli che fosse.*

33 וְאֲמִיר לֵה מִרְיָא שְׂדֵי
מִסְנֵי מִן דְּגִלְדָּא אֶרְצָא
גִיר דְּקָאִם אֶתְּ בֵּה דְּרִישָׁא
הִי:

*Allora il Signore le disse, Sciogliti le
scarpe da' miei piedi, perchè tu stas, do-
meti stas, in terra sancta.*

34 מְחֻזָּא חֲנִית אֶרְצָא
דְּעַמִּי דְּבַסְסִין וְתַנְתָּה
שְׂמִיעַת וְדִתְרָא דְּאֶבְרָה
אִמִּי וְהִסְתָּה מֵא אֶתְרִין
לְמִצְרָיִם:

*Lo ha veduto l'affliction del mio po-
pulo, mecum estis, et non videtis, et
non videtis, et non videtis. Teneo
dumque, et non videtis, et non videtis.*

35 לֵהנָה מִיִּשָׁא דְּכַבְדוֹ
בֵּה כִד אֶבְדִּין דְּהִי
אֶדְיִמֵּד עֲלֵי דִישָׁא הִינָה
לֵה לְרִנָּה אֶלְדָּא דִישָׁא
וּפְרִיקָא שְׂדֵי לֵהן בְּאִדִּי
מִלֵּאכְנֵי הוּא דִּיחִיד לֵה
בְּתַלְתָּ:

*Questo Mosè, il quale era neborono,
diceva a' cristiani, che optavano
giudici, questo di o' idio, lo mando
principe e liberatore per mano dell' Ange-
lo, che gli era apparso nei bronzi.*

36 הִנֵּי דִאֲפִק אֲנִין כִּד ע
עֲבֵד אֶתְרָא וְתַמְכִּיתָ
וְכַרְתָּא בְּאֶרְצָא דְּמִצְרָיִם
וּבְיִמָּא דְּסוּף וּבְמִדְבָּרָא
שְׁנֵין אַרְבַּעִין:

*Questo gli dico tuore, facendo mira-
coli e signi in Egitto, e nel mar rosso, e
nel deserto per quaranta annos.*

31 וְהִנֵּה חֲסִינָה בְּעֵד פְּאִשׁ
חֲסִינָה אִינְגֵּי אֶל וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה
אֶסְתֵּרָה נָא יִצְרָאָה אֶת־חֲמִידָהָ
תְּהִדּוּל הוּא מְחֻזָּע לֵא יִבְעֵר
חֲסִינָה וַיִּקְרָא אֵלָיו אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר:

*Entonces Moysen mirando fue mirando la-
do de la vision: y llegando se para confiderar, fue
hecha a el boz del Sennor.*

32 אֲנִכִּי אֱלֹהִי אֲבִיךָ אֱלֹהִי
אֶבְרָהָם אֱלֹהִי יִצְחָק וְאֱלֹהִי
יַעֲקֹב וַיִּסְתֵּר מֹשֶׁה פָּנָיו כִּי יִרָא
מִן־בֵּית אֱלֹהִים:

*Yo soy el dios de tus padres, el Dios de Abra-
ham, y Dios de Isaac, y Dios de Jacob, mas Moy-
sen temeroso, no osaua mirar.*

33 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֵלָיו שֶׁל
נִעְלִיךָ מֵעַל־דְּגִלְדָּא כִּי הַמְּקוֹם
אֲשֶׁר אַתָּ עוֹמֵד עֲלָיו אֶדְמַת
קֹדֶשׁ הוּא:

*Y dixole el Sennor, Quitte los zapatos de tus
pies, porque el lugar en que estis, tierra sancta es.*

34 רָאָה רִנָּתִי אֲנִי־עַל־עַמִּי
אֲשֶׁר בְּמִצְרַיִם וְהִנֵּה צִעֲקָתָם
וַיֹּאדָר לְהִצִּילָם וְעַתָּה לֵבַת אֶשְׁלַחְךָ
בְּמִצְרַיִם:

*Visto he, visto he la affliction de mi pueblo
que esta en Egypto, y el gemido de ellos he oydo
y he decendido para librarlos: agora pues ven, em-
biareche a Egypto.*

35 אֶת מֹשֶׁה הוּא אֲשֶׁר בְּחֻזָּא
לֵאמֹר מִי שְׂכִיר אִישׁ שֶׁר וְשִׁפְט
עֲלֵי־אֲוִתּוֹ שְׁלַח אֱלֹהִים בִּידִי
הַמַּלְאָךְ הַגִּדָּאָה לִי בְּסִינָה לְשֶׁר
וּלְשִׁפְט:

*A este Moysen, al qual auian refutado, dizi-
endo, Quien te ha puesto por principe y juez? a
este embio Dios por principe y Redemptor con
la mano del Angel que le apareció en el carcal.*

36 וְהָ הִי־צִיָּא אֲוִתָּם עֲוִשָׁה
אֲוִתּוֹת וּמוֹפְתִים בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם
וּבְיָם סוּף וּבְמִדְבָּר אַרְבַּעִים
שָׁנָה:

*Este los sacó haciendo prodigios y milagros
en la tierra de Egypto, y en el mar Bermejo, y en el
desierto por quaranta annos.*

31. ὅτε δὲ εὗρε τὴν ὁπώραν τὴν
ὁραμένην, προσεγγίζοντος δὲ αὐτοῦ
κατανοήσας, ἐγένετο φωνὴ τοῦ κυρίου
ἐκ τοῦ οὐρανοῦ.

*Et quand Moysè le vid, il s'esther-
uella de la vision, comme il approuchoit
pour confiderer que c'estoit la voix du
Seigneur lui fut adresee.*

32. Ἐγὼ εἰμὶ θεὸς ὁ θεὸς πατέρων σου,
ὁ θεὸς Ἀβραάμ, ὁ θεὸς Ἰσαάκ, ὁ
θεὸς Ἰακώβ. Ὁ δὲ γὰρ
ἐκρύβητο Μωϋσῆς πρόσωπον αὐτοῦ
κατανοήσας.

*Disant, Je suis le Dieu de tes peres,
le Dieu d'Abraham, & le Dieu d'Isaac,
& le Dieu de Jacob. Et Moysè tout es-
blant n'osoit confiderer que c'estoit.*

33. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ κύριος (ὁ κύριος
τὸ πνεῦμα κυρίου) ὅτι ὁ τόπος
ἐν ᾧ σὺ ἵστης, ἁγία γῆ ἐστίν.

*Adonc le Seigneur lui dit, Deschauf-
te les soulers de tes pieds: car le lieu où
es, en terra sancta.*

34. Ἰδὼν οὖν τὴν ἰσχυρίαν τὴν λαοῦ
μου ἣν ἐν τῇ γῇ, καὶ τὴν στενοχωρίαν
αὐτοῦ ἐν τῇ γῇ, ὁ κύριος
ἐλάλησεν αὐτῷ, καὶ εὗρε τὸν λαόν
ἐν στενοχωρίᾳ.

*J'ai veu, j'ai veu l'affliction de mon
peuple qui est en Egypte, & j'ai veu leur
gêne, & la souffrance pour les
deux, & maintenant donc vien, ça, je
t'envoyerai en Egypte.*

35. Ὑπομὲν τὸν Μωϋσῆν ἐκ τῆς
ἐκστάσεως, εἰσέτις τὸς οὐρανὸν ἀρ-
χόντα καὶ δυνάστην; καὶ τὸς θεὸς
ἀρχόντα καὶ λυτρωτὴν ἀπέστειλεν
ἐν χειρὶ ἀγγέλου ὁ φησὶντος αὐ-
τῷ ἐν τῇ βίβλῳ.

*Ce Moysè, lequel ils auoyent renie
d'auoir, Qui, t'auoit donne prince & juge?
c'est celui que Dieu enuoye pour prince
& liberateur par la main de l'Ange qui
lui estoit apparu au buisson.*

36. Οὕτως ἐξήγαγεν αὐτὸν,
σημαῖας περὶ αὐτοῦ καὶ σημεῖα ἐν γῇ
αἰγυπτίᾳ ὅτι ἐν τῇ ἐρυθρῇ θαλάσσῃ, καὶ
ἐν τῇ ἐρήμῳ ἱστὴ ποταμοῦ εἰκοσέτη.

*C'est celui qui les tira hors, faisant
miracles & signes en Egypte, & en la
mer rouge, & au desert, par quarante
ans.*

31. Moyses autem videns, admiratus est visum. Et accedente illo ut consideraret, facta est ad eum vox Domini.

And when Moses saw it: he was dread at the sight: and as he drew near to consider it: the voice of the Lord came unto him, saying.

32. Ego sum Deus patrum tuorum, Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Iacob. Tremefactus est autem Moyses, non audebat considerare.

I am the God of the fathers: the God of Abraham & the God of Isaac: and the God of Jacob. Then Moses trembled and durst not behold it.

33. Dixit autem illi Dominus, Solve calcamentum pedum tuorum: locus enim in quo stas, terra sancta est.

Then the Lord said to him, Put off thy shoes from thy feet: for the place where thou standest, is holy ground.

34. Videns vidi afflictionem populi mei qui est in Aegypto, & gemitum eorum audivi, & descendi liberare eos. Et nunc veni, & mittam te in Aegyptum.

I have seen: I have seen the affliction of my people, which is in Egypt: and I have heard their groaning: and I am come down to deliver them: and now come, and I will send thee into Egypt.

35. Hunc Moysen, quem negaverunt, dicentes, Quis te constituit principem & iudicem? hunc Deus principem & redemptorem misit, cum manu angeli qui apparuit illi in rubo.

This Moses whom they forsook, saying, Who made thee a prince, and a judge? him God made a prince and a deliverer by the hands of the Angel, which appeared to him in the bush.

36. Hic eduxit illos faciens prodigia & signa in terra Aegypti, & in rubro mari, & in deserto annis quadraginta.

He brought them out, doing wonders, & miracles in the land of Egypt, & in the red sea, & in the wilderness forty years.

31. Da es aber Mose sahe / wunderte er sich des Gesichtes. Als er aber hinzu gieng zu schauen / geschach die Stimme des HERRN.

Da der Mose der saa forundrede hand sig paa den Sky. Men der hand gief hen til at stue / stode HERRN Svoft til hannem.

32. Ich bin der Gott deiner Väter / der Gott Abraham / vnd der Gott Isaac / vnd der Gott Jacob. Moses aber ward zittern / vnd dorffte nicht anschauen.

Ieger dine Fedris Gud. Abrahams Gud / oc Isaacs Gud / oc Jacobs Gud. Da befuede Mose oc torde icke see der paa.

33. Aber der HERR sprach zu ihm: Zieh die Schuh auß von deinen Füßen / denn die Stete / da du stehst / ist heilig Land.

Men HERRN sagde til hannem / Draa dine Sto aff dine foder / Thi den Sted / der som du staar er heilig Jord.

34. Ich habe wol gesehen das Leid meines Volks / das in Egypten ist / vnd hab ihr seuffen gehört / vnd bin herab kommen / sie zu erretten. Vnd nun kom her / ich wil dich in Egypten senden.

Iea haaffuer vel seer huud mit Folk lider / som er i Egypten: ic tea hørde deris suck / oc som ned / oc frelse dem. De som nu hid / Jeg vil sende dig til Egypten.

35. Diesen Mosen / welchen sie verleugneten / vnd sprachen: Wer hat dich zum Obersten vnd Richter gesetzt: Den sandte Gott zu einem Obersten vnd Erlöser / durch die Hand des Engels / der ihm erschien im Busch.

Den Mose / huileten de neerebe / oc sagde / Huo haaffuer sat dig til den Offuerste oc Dommere? den sende Gud til en Offuerste oc Frelser: ved Engelsens haand / som obenbarede hannem in Busken.

36. Dieser führet sie auß / vnd thet Wunder vnd Zeichen in Egypten / im roten Meer / vnd in der Wüsten vierzig Jar.

Denne førde dem ud / oc aforde vnderlae Herrens: oc de gæent i Egypten: i der Røde Pass / oc i Ørten tyretue aar.

31. A Moyses wida diwidit se widensu tomu. A konyshyze pristaupil / aby spatil / stal se f nenu hlae Paně / kla: 1

Co gdy vystal Moyses / dywidit wal se widensu widzeniu / a chęć bliżyć przysięgi aby to oglądał / stal se do niego glos Pana.

32. Jāt gsem Buoh Otčůw twých / Bůh Abrahamůw / Bůh Izákůw / a Bůh Jakobůw. Y žtožew se Moyses / neshiel pariti.

Jam teston Bog oecow twoc 1 ch Bog Abrahamow Bog Izakow / y Bog Jakobow: E tedy Moysesial deže ani tam smial poytrec.

33. Wěsti gemu Buoh: Žug obuw a nech twých / neb nishito na kteremž stonijš / Země swatá gęst.

Potym mu Pan řekl / Zmyj tryz / w fli: nog twych / bo męstřeně kteryin stoji / tět země swatá.

34. Wida widit gsem trā: pni lidu mēho / který gęst w Egypť / a plāč gegich wistal gsm y sčaupil gsm / aby ch gęm smobodil. Protož nymj pod / a possli tebe do Egypta.

Widěl jsem widěl jsem utrā: mēludu męgo ktery jest w Egypť / y plāč mędych anie ich / a žtožew se w ypat / a pržerož teraz chodž a postřete do Egyptu.

35. Toho Moyses který hož gšau zapřel / ktauce: Kdo tebe wstanowil knijsetem a Gaudeš nad nām? toho gęst Buoh knijše aw smobodil: dicle poslal / s mōch Angla který se gemu ofāžal we fli.

Egoč Moyses kterego sic by. it zapřel / mōwac / kteryie poslanowil knijsetem y fclit: Egoč Bog knijše / clem y ofclupicis lem poslal / s probādzemem kniola męgo kterego widjial we fli.

36. Aten wpmwēlge / tñe diwpa žāzrah w Zenu Egypt fcl / a w Moři Čerwenēm / y na Pauffu / za křpidentu fclth.

Čecl se wpmwēlge wpmwēlge / a w mōři čerwonem / y nāpūgęy pržez čirēdziccl laf.

37. רָאָה מֹשֶׁה הִוא אֹמֵר
לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל וְיָבִיאוּ אֵת
לְכֹן מִיָּדָה אֶל־הָאֱלֹהִים
אֲחֵינוּ אֲפֹתֵינוּ (לֵא)
(תשמעו)

Questo è quel Mosè che disse a figliuoli d'Israel, il benedetto vostro padre, siccome un Profeta de vostri fratelli, come me, (vedrete lui.)

38. הִנֵּה הָיָא בְּבִיטְמָה
בְּמִדְבָּרָה עִם מִלְאָכָה הִוא
דְּמַמְלֵלָהָ אֶמְרָה יִצְחָק
אֲבִיהֶוּ בְּטִירָה דְּסִיָּה יִהְיֶה
דְּהַבֵּל מִלָּא חֲבֵרָה דְּלֹ
יִתְּרָה

Questo è quel che fu nella congregazione nel deserto con l'Angelo, che gli parlava nel monte Sina, e così nostro Padre, il qual riceve le divine parole, per darle a noi.

39. וְלֹא צָבִו לְמַתְּנֵי לֵה
אֲבִיהֶוּ אֶל־שְׂכִיקוֹתָי
וְיִבְרַחְתְּהוֹן דְּכָבוֹ לֵהוֹן לִ
לְמַדְרֵי:

Al quale i nostri padre non volsero obedire, ma lo ribatterono, e rimproverarono, e i suoi emuli in Egitto.

40. כִּי אֲמַרְיוֹן דְּאֶהְרֹוֹן ע
עֲבַד לוֹ אֶל־הָאֱלֹהִים דְּאֶהְרֹוֹן
הַדְּמִיוֹן מִטוֹר דְּהָא מֹשֶׁה
דְּאֶפְקוֹ מִן אֶרֶצָה דְּמִדְבָּרוֹן
לֹא תִצְּנוּ מִיָּדָה בְּיָהוֹן

Dicens ad Aaron, Fatti de gl'Idoly che ty vadano avanti i perito: me non sappramo quel che sia accaduto a questo Mosè che ty ha condotti fuor de l'istessa d'Egypto.

41. וְגַבֵּד לֵהוֹן דְּגִלְגָּל
בְּיִמְמֵתָה דְּהֶוֹן יִדְבָּחוּ
דְּבִיחָה דְּבִתְפִּירָה
וְכַתְּבִי מִן הִוְוִצְעָבֵד א
אֶרְיָהוֹן:

E fecero in quei giorni un vitello, & offersero al sacrificio d'Idolo, & delatarono l'opere de lor mani.

42. וְדַבֵּר אֶל־הָאֱלֹהִים נִאֲשָׁלָם
אֲנִי דְּיִהְיֶהוֹן בְּלִיָּהוֹן
לְחִילֵיתָה דְּשִׁמְיָה אֵין
דְּכַתְּיב בְּכַתְּבָה דְּבִיחָה
לְמָא אֲרַבְּצִין שְׁמֵן
בְּמִדְבָּרָה נְבִשְׁתָּה מִן
דְּבִתְתָה דְּרַבְתִּין לִי בְּ
יִסְרָאֵל:

Onde l'Idolo si rivoltò, & dettò le scure alla malizia del cielo, siccome a scritto nel libro de Profeta, Casa d'Israel, offerrete me vitime & sacrificij?

37. וְהָ הִוא בְּשֵׁחַ הָאֹמֵר לְבָנֵי
יִשְׂרָאֵל וְיָבִיאוּ מִקְרָבָה מֵאֲחֵיהֶם
בְּמִיָּדָה יָקִים לָהֶם יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם
(נִזְחֵנוּ שְׁמֵנוּ):

Este es el Moysen, el qual dix a los hijos de Israel, vn profeta hos levantara el Sennor Dios vuestro de vuestros hermanos, como yo, (del o. cys.)

38. וְהָ הִוא אֹמֵר הִיהָ בְּעֵדָה
בְּמִדְבָּרָה עִם מִלְאָכָה דְּדַבֵּר אֵלָיו
בְּהַדְּסִי אֶת־אֲבֹתֵינוּ וְאֹמֵר
קִבֵּל דְּכָרֵי חַיִּים לְתַתָּ לָנוּ:

Este es el que estuvo en la congregacion en el desierto con el Angel que le hablava en el monte de Sina: y con nuestros padres: y recibió las palabras de v. la para dar nos.

39. לְאֹמֵר מִיָּדָה לְשִׁמְעָה אֲבִיָּה
בְּיָהוֹן עֲוֹבוֹ וְיָגֵל בְּלִבְכֶם
מִיָּדָה יְהוָה לְלִבְכֶם בְּצִדְקָה:

A qual nuestros padre no quisieron obedecer: antes lo desecharon y apartaronse de con- ta. en l' Egypto.

40. וַיֹּאמְרוּ אֵל־אֶהְרֹוֹן קוֹם
עֲשֵׂה לָנוּ אֱלֹהִים אֲשֶׁר יִלְכּוּ
לְפָנֵינוּ כִּי הָ הִוא מֹשֶׁה הָאִישׁ אֲשֶׁר
הִעֲלָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לֹא יִדְעֵנוּ
מִהֲהָיָה לוֹ:

Diziendo a Aaron, Haznos dioses, que vayan delante de nosotros, porque este Moysen, que nos sacó de la tierra de Egypto, no sabemos que le ha acontecido.

41. וַיַּעֲשׂוּ עֵגֶל פְּסִכָה בְּלִמִּים
הַתְּמָרָה וַיַּעֲזוּ עֲלֵיהֶם וַיַּגִּישׁוּ
שְׁלָמִים לְאֱלֹהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁמְחוּ
בְּמַעֲשֵׂי יָדֵיהֶם:

Y entonces hizieron el bezerro, y ofrecieron sacrificio al idolo, y en las obras de sus manos se holgaron.

42. וַיַּהֲפֹךְ יְהוָה וַיִּתְּנֵם לְעַבְד
לְלֵל צָבָה וְשִׁמְיָם כְּמוֹ גִּבְרָה
בְּכִסֵּף הַיְכָלִים הַיְכָלִים וּמִנְהַה
הַשְׁמָתָם לִי בְּמִדְבָּרָה אֲרַבְּעִים
שָׁנָה בְּנִי יִשְׂרָאֵל:

Mas Dios se apartó y los entregó que siruiessen al exercito del cielo, como esta escripto en el libro de los Prophetas, Por ventura ofrecistes me victimas y sacrificios en el desierto por quarenta annos. Casa de Israel?

37. Οὐπὲς ἴσθι ὁ μωυσῆς ὁ ἀγαθὸς
τοῦ υἱοῦ ἰσραὴλ, περὶ φησὶν ὑμῖν
αἰσχροὶ κίελοι ὅτι οὗτος ὁκ τῷ
ἀδελφῷ ὑμῶν ὡς ἱμὶ, (αὐτὸς ἀ-
νεσθῆ.)

C'est ce Moysè qui à dit aux enfans d'Israel, Le Seigneur vostre Dieu vous suscitera vn Prophete tel que moi d'en- tre vous, c'est: (écoutez le.)

38. Οὐπὲς ἴσθι ὁ ἡμῶν ὁ ἐν τῇ
ἐκκλησίᾳ ἐν τῇ ἐρήμῳ, μετὰ τῷ
ἀγγέλῳ τοῦ λαλοῦντος αὐτῷ
ἐν τῇ ὄρει σινᾶ, καὶ τῷ πατρίῳ ἡ-
μῶν ὅτι ἐν ἑσπέρᾳ λέγει τῷ δου-
λῷ ἡμῶν.

C'est celui qui fut en l'Assemblée au desert avec l'An. qui par. l'An. en la montagne de Sina, & qui fut avec nos Peres, lequel receut les di. paroles pour les nous donner.

39. Ὁ οὐκ ἠθέλησαν ὑποτάχειν
ἐμῷ πατρί ἡμῶν, ἀλλ' ἀπει-
σαν το καὶ ἐστράφη (αὐ τοῖς ἀρ-
αῖς αὐτοῦ εἰς ἀγῶνι.)

Auquel nos Peres ne voulurent poi- nt obeir, mais le rebouterent, & se de- tournerent en leur cō. pour retour- ner en Egypte.

40. Εἰπόντες τῷ ἀαρὼν, ποίησον
ἡμῖν θεοὺς πορεύεσθαι μετ' ἡμῶν
· γὰρ μοῦς ἔστι· ὁ ἐξαγαγὼν ἡ-
μᾶς ἐκ γῆς αἰγυπτίου, οὐκ οἶδαμεν
τί γέγονεν αὐτῷ.

Difans à Aaron, Fai-nous des dieux qui aillent deuant nous: car nous ne sa- uons qu'il est aduentu a ce Moys leici qui nous a tirés hors du pais d'Egypte.

41. Καὶ ἐποίησαν ἐν ταῖς ἡ-
μαῖς ἐκείναις, καὶ αὐτοῖς τοῖς θυ-
σταῖς τοῦ εἰδώλου, καὶ ἐφράσαντο
ἐν ταῖς ἡμέραις τῷ χρυσῷ αὐτοῦ.

Et en ces iours-là ils firent vn veau, & offerrent sacrifices à l'idole, & s'égay- oient es œuvres de leurs mains.

42. Ἐστράφη δὲ ὁ υἱὸς καὶ παρέ-
δωκεν αὐτοὺς λατρεῖν τῇ στρατῇ
τοῦ αἰρώτος· καὶ ὡς γέγονται ἐν
ταῖς λαοῖς περὶ τῶν, μὴ σφάγια
καὶ θυσιάς προσφέρωμεν μοι ἐν τῇ
ποσειδωνῇ ἐν τῇ ἐρήμῳ αἰνῶ-
ις ἰσραὴλ.

Dont aussi Dieu se détourna, & les abandonna à servir à la gendarmerie du ciel, ainsi qu'il est écrit au livre des Pro- phetes, Mais va l'Israel, m'avez vous offerts sacrifices & oblations p. quaran- te ans au desert?

37. Hic est Moyses qui dixit filius Israel, Prophetam suscitabit vobis Deus de tribus vestris tanquam me: ipsum audietis.

This is that Moses / which saide unto the children of Israel / A Prophet shall the Lord your God raise up unto you: even of your brethren like unto me: him shall ye hear.

38. Hic est qui fuit in ecclesia in solitudine, cum angelo qui loquebatur ei in monte Sina, & cum patribus nostris: qui accepit verba vitæ dare nobis.

This is he that was the Congregation / in the wilderness with the Angel, which spake to him in Mount Sina, & with our Fathers: who received the living oracles to give unto us.

39. Cui noluerunt obedire patres nostri: sed repulerunt, & averſi sunt cordibus suis in Aegyptum.

To whom our fathers would not obey: but refused: and in their hearts turned back againe into Egypt.

40. Dicentes ad Aaron: Fac nobis Deos qui præcedant nos: Moyses enim hic qui eduxit nos de terra Aegypti, nescimus quid factum sit ei.

Saying unto Aaron / Make us gods that may go before us: for we knowe not what is become of this Moses who brought us out of the land of Egypt.

41. Et vitulum fecerunt in diebus illis, & obtulerunt hostiam simulachro, & lætabantur in operibus manum suarum.

And they made a calf in those dayes: and offered sacrifice unto the idole: and rejoiced in the workes of their own hands.

42. Convertit autem Deus, & tradidit eos servire militæ cæli, sicut scriptum est in Libro Prophetarum: Nunquid victimas & hostias obtulisti mihi annis quadraginta in deserto, domus Israel.

Then God turned himself away / and gave them up to serve the host of heaven: as it is written in the booke of the Prophets / O house of Israel: have ye offered to me / same beasts and sacrifices by the space of fourtie yeres in the wilderness.

37. Ditz ist Moses / der zu den Kindern von Israel gesagt hat: Einen Propheten wirdt euch der H & X X euer Gott erwecken auß euren Brüdern / gleich wie mich / den sollt ihr hören.

Denne er Mose / som sagde til de Børn aff Israel / H & X X Ederes Gud skal opvække eder en Prophet aff eders Brødre / lige som mig / den skulle i høre.

38. Difer ist / der in der Gemeine in der Wüsten mit dem Engel war / der mit im redet auff dem Berg Sina vnd mit vnsern Vätern. Difer empfeng das lebendige Wort / vns zu geben.

Der er denne / som vaart i Menighedens / vdi Deelen mer Engelen som talde med hannem paa Sina Berge oc med vore Fædre. Denne anammede der leffuendis ord at giffue oss.

39. Welchem nicht wolten gehorsam werden eure Väter / sondern stießen ihn von sich / vnd wandten sich vmb mit ihren Herzen gen Egypten.

Hvilken eders Fædre vilde icke være lydige / men stotte hannem fra sig / men vende sig om med deris hjerter til Egypten.

40. Vnd sprachen zu Aaron: Mache vns Götter / die für vns hingehen / denn wir wissen nicht / was diesem Mosi / der vns auß dem Lande Egypten gefüret hat / widerfahren ist.

De sagde til Aaron / Gør oss Guder / som kunde gaa saar om. Ihi vi vide icke / hvad denn Mose / som førde oss aff det Land Egypten / er vedertaret.

41. Vnd machten ein Kalb zu der Zeit / vnd opfferten dem Gößen opffer / vnd freueten sich der Werk ihrer Hände.

De de gjorde en Kalff paa den tid / oc offrede den Affgud offer / oc glædde sig i deris hænders gerninger.

42. Aber Gott wandte sich / vnd gab sie dahin / daß sie dieneten des Himmels Heer / wie denn geschrieben stehet inn dem Buch der Propheten: Habt ihr vom Hause Israel / die vierzig Jar inn der Wüsten mir auch je Opfer vnd Vieh geopffert?

Men Gud vende sig / oc gaff dem der hen / som de tiende Himmels hær / Som det oc staar screffuit i Prophetens bog. Haffuer aff Israels Hulf oc nogen ind offer mig Difer oc Queq. de syttue aar i ørken?

37. Tento gest ten Moyses / kterjz eel synom Izrahels stym / Proroka wam wzbudij Buh z Bratstj wasstjch podobnho mnz / gehoż wy poslaw chati budcie.

Tencktest Moyses on Proty poswedyal synom Izrahelskim / Proroka wam wzbudzi Pan Bog wasz z bratstwy waszstjch podobnho mnz / is goż sluchajcie.

38. Totof gest ten / kterjz byl mezy lidem na pautstj / s Angelim. Kterjz mluwyl s nim na hore Synaj / s Otcom nashym / kterjz dal slova životu / aby genam dal.

Tencktest Proty byl w zromk / dzen u nashy z Aniolam / Kterjz s nim rozmawial na gorze Synaj / s otcem nashym / Kterjz przyslal wyzroti żywa aby te nam posdal.

39. Kterjz nechteli poslaw chati Otow nashy: ale zawrhli gen / a odwrátili se Erdecj swym do Egypta.

Kteromu nechteli byc poslaw chati otcow nashy / ale odwrátili y odwrátili se do Egypta.

40. Kauce k Aaronowi: Wini nam Bohy / kterjz sli pced nani. Neb Moyses / kterjz nas wypedl z Egypta / nowime co se prihodilo genu.

Nowtac do Aaronu / Wczyti nam Bogi Kterzy sli przed nas mi abowiem Moyses / kterjz nas wypedl z Egiptu / nie wiemy co sie przydalo.

41. W udelali wo tlech dnech Tele / a obetowali Obeti Mozdle / a weschli se w dyserufau swjch.

Prizynili wo onych czasach telce / a obetowali ofiary baltwanowi / y ochotli siem sprawach swych.

42. W odwrátili se od nich Buh / a wndal ge aby slauzili Hwzdam Nebstym / natoż napsano gest wo knihach Proroctjch: Wzdali gste dary neb Obeti Obetowali mnz za tyn fideti. Ecce na pautstj / lide Izrahelsk.

Lady sic Bog odwrócił / a podał im tak aby sluzili zylhepom nie biesim / nato napsano jest w Ksiegach Proroctich / Wzdali gste dary neb Ofiary Ofiaryowali nam za te fideci. Ecce na pautstj / lide Izrahelsk.

43. אלה שעלתו משכנה
דמלכים ופזבבה דאלהא
דיבן דמיתא דעברתון
דתהוון סגדו להון
אשניכון דהל מן בבל:

*Ertenesse il tabernacolo de Moloch, e
la stella del vostro idolo Remphan, Anza
voss havete portate figure de voss farette,
por adoralle, pero in voss trasferencia de la
de Babilonia.*

44. האמסכנא דסגדו להון
דאבדוהו במרבא איתיהי
הוא איתמא דפקדו הו
דמלל עם מושא למצודה
בדמיתא דהיה:

*El tabernaculo del testimonio fu co-
nstruido en el desierto, como les ordenó
Dios, hablando a Moysen, que lo hiziese segun
la forma que avia visto.*

45. ולה להא משכנא
אח סגלו אעלוהי אבדוהו
עם ישוע דארצא דהרב
דהו אלהא ירתנגא מן
עממא דבון דשכנא מן
קדמיהון ואתיבל עד מא
דיומיהי דדוד:

*El qual recien a nuestros padres haue-
do el templo, como Josue me
la possession de la Gual, le qual idolo
fue, como la figura de voss, para el fin de
el templo de David.*

46. הו דאסכח דתמא
קדמיהי דאלהא וסגדו
דישכח משכנא לאלהא
הצקוב:

*El qual halló gracia delante de Dios, y
pidió de hallar Tabernaculo a Dios de Jacob.*

47. שלימון דין בנא
ביתא:

Por Salomón se edificó una casa.

48. ומרימא לא שרגא
בצבד אידא אית דאמר
בביתא:

*Mas el altissimo non habita ne templos
hechos de mano, como dice el Profeta.*

49. דשמא פוקסי נא יצא
פוקשא תחירית דגלי אינו
ביתא דתבנון לי אמר
מרימא או אינו אית
בניה:

*El cielo es mi throno, y la tierra el estrado
de mis pies. Que casa me edificareys, dice el Sen-
nor? lo qual es el lugar de mi reposo?*

43. ונשאחם את סכות מלככם
ואת ציון צלמיכם כוכב
אלהיכם אשר עשיתם לכם
להשתחוות להם והגליתי אתכם
מהלכה לדמשק:

*Antes truxistes el tabernaculo de Moloch, y
la estrella de vuestro dios Remphan, figuras que
hos hezistes para adorarlas; trasportarhosé po-
res d'effecabo de Babilonia.*

44. אהל מועד היה עם אבותינו
במדבר כאשר חקק המדבר אל
משה לעשותו בתבניתם אשר
הוא מראה צהר:

*Tuvieron nuestros padres el Tabernaculo
del testimonio en el desierto, como les ordenó
Dios, hablando a Moysen, que lo hiziese segun
la forma que avia visto.*

45. אשר קבלוהו אבותינו
בביתא אית ישוע בנא
הגדלים אשר הורישם מלפני
אבותינו עד ימי דוד:

*El qual recebido, metieron tambien nue-
stros padres con Josue en la possession de las Gen-
tes que Dios echó de la presencia de nuestros pa-
dres, hasta los dias de David.*

46. אשר מצא הו בעיני יהוה
רשאל למצא משכן לאלהי
יאקב:

*El qual halló gracia delante de Dios, y pidió
de hallar Tabernaculo a Dios de Jacob.*

47. ושלמה בנה בית זבל לו:
Y Salomón le edificó Casa.

48. אבל העליון אינו עוֹכֵן
בהיכלים המעשי ידי אנשים
הפיה כמו אומר הנביא:

*Mas el altissimo non habita en templos he-
chos de mano, como el Profeta dize*

49. השמים כסאי והארץ הדם
רגלי אי זה בית אשר תבנו לי
נא יזה מקום מנוחתי:

*El cielo es mi throno, y la tierra el estrado
de mis pies. Que casa me edificareys, dice el Sen-
nor? lo qual es el lugar de mi reposo?*

43. Καὶ ἀνελθόντες τὸν οὐρανὸν
τῶν μολὸχ, καὶ τὸ ἄστρον τοῦ θεοῦ
ῤεμφάν, τὰς τύψεις αὐτῶν ἐ-
ποίησαν προσκυλῶν αὐτοῖς, καὶ με-
ταφέροντες ὑμᾶς ἐπὶ κείνην βαβυλῶ-
να.

*Ains vous avez porté le tabernacle
de Moloch, & l'estoile de vostre Dieu
Remphan: lesquelles figures vous avez
faites pour les adorer: pour ce vous trans-
portera-je outre Babilone,*

44. Ἡ σκηνὴ τῶν μαρτυρίων ἡ
οὗς πατέρες ἡμεῶν ἐν τῇ ἐρή-
μῳ, καθὼς ἐλάλησεν ὁ λαὸς τῷ
μωσῇ, ποιῆσαι αὐτὴν κατὰ τὴν τύ-
πον ὃς ἐώρακεν.

*Le tabernacle du testimonage a es-
té avec nos Peres au desert, comme il a
est ordonné celui qui avoit dit Moys-
se, qu'il le fist selon le patron qu'il avoit
veu.*

45. Ὃν καὶ ἀνέλαβον οἱ πατέρες
ἡμεῖς ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὡς ἐλάλει
ὁ θεὸς ἀποστολῶν τῶν πατέρων
ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀκούομεν.

*Le quel tabernacle aussi nos Peres
receurent & l'emporterent avec Josue au
pais qui estoit pallé par les Nations.
Que Dieu a ordonné de devant nos Pe-
res, comme aux iours de David.*

46. Ὃς ἐρεχάει ἐνώπιον τοῦ
θεοῦ, καὶ ἤτησεν ἵνα σκηνώ-
σῃ τῷ θεῷ Ἰακώβ.

*Le quel trouva grace devant Dieu,
& demanda qu'il trouvast un taberna-
cle au lieu de Jacob.*

47. Σολομὼν δὲ οἰκοδόμησεν αὐ-
τῷ οἶκον.

Et Salomon lui édifia une maison.

48. Ὁ ἄψυχος ὁ ὑψίστος οὐκ ἐ-
σπονήσκει τοῖς νατοῖς, καθὼς ὁ
προφήτης λέγει.

*Mais le Souverain n'habite point
es temples faits de main, comme le Pro-
phete dit.*

49. Ὁ οὐρανός μοι θρόνος, καὶ ἡ
γῆ ἐκδοματῶν ποδῶν μου· ποῖον
οἰκοδομήσετέ μοι; λέγει κύριος.
ἢ τίς τόπος τῆς κατοικουμένης
μου;

*Le ciel est mon throno, & la terre est
le marche-pied de mes pieds: que le mai-
son me bastirez-vous? dit le Seigneur
ou quel est le lieu de mon repos?*

50. לֹא־הָא אֵינָה דִּילִי
עָבַדְתָּ הֵלִין כְּלָהִין :

*La main n'a-elle pas fait toutes
ces choses ?*

51. אִין קִשְׁיִי קִדְלָא וְדִלָא
עִירִין בְּלִבְהוֹן
וּבְמַשְׁמַעְתָּהוֹן אֲנִתוֹן בְּכֹל־
וְכוֹן לִקְבֹּל רוּחָא דְקוֹדֶשָׁא
קוֹמִין אֲנִתוֹן אִין אֲבֵהִיכוֹן
אַף אֲנִתוֹן :

*Gente di dura cervicce, e incircuncisi
di cuore & d'orecchie, voi resistete sempre a
lo Spirito santo : come hanno fatto i padri
vostri, così fate voi.*

52. לֹא־יִנָּא צִיר מִן נְבִיאָא
דְלֹא־יָדְבִי וְקִטְלוּ אֶ
אֲבֵהִיכוֹן לֹא־לִין דְּקִדְמוֹ
בְּדִקּוֹ אֶל־מַאֲתִיתָהּ דִּ
דְּנִדִּיקָא־הִי דִּאֲנִתוֹן אֶ
אֶשְׁלִמְתוֹן וְקִטְלִיתוֹנִיהִי :

*Qual de Profetas non hanno persegui-
tato i vostri padri ? & hanno ancor occiso
quelli che predicavano la Venuta del Gesu-
sto, di cui hora voi siete stati traditori &
uccisori.*

53. וְקִבְּלִיתוֹן גְּמוּסָא בִּידִי
בְּהִקְדָּנָא דְּמִלְאכָא־וְלֹא־
נִטְרַתוֹנִיהִי :

*Quali avete ricevuto la Legge per
disposizione de gli Angeli, e non l'avete
osservata.*

54. וְכֹד שְׁמַעוּ הֵלִין
אֶחְמִלִין חֲמִתָּא דְּנִבְשָׁהוֹן
וּמִחֲרָקוֹן הִיוּ שְׁנִיָּהוֹן
עֲלֵיהִי :

*Essi udendo queste cose, si radevano
me le loro cuers, e si struggevano i denti con-
tra lui.*

55. וְהִיו כֹּד מִלָּא הֵנָּה
הִנְמִיתָא וְרוּחָא דְקוֹדֶשָׁא
חָד בְּשִׁמְאָא וְחֵנָּה
חֲשִׁבִיתָהּ דִּאֲלֵהֵנָּה
וְלִיטוּצָא פִּרְקָא־מִן
יְמִינָא דִּאֲלֵהֵנָּה :

*Ma egli essendo pieno di Spirito san-
to, reguardo fissamente al cielo, a dritta la
gloria di Dio, & l'ave che stava a la destra
di Dio.*

56. וְאָמַר הָא הִנֵּה רוּחָא אֲנִי
שְׁמַיָּא פִּרְקָא פִּתְיָחִין וְלִפְתָּהּ
דִּאֲנִשְׁתָּא פִּרְקָא־מִן
יְמִינָא דִּאֲלֵהָ :

*E disse, Ecco, io veggio i cieli aperti, &
il Figliol del'buomo stava a la destra di
Dio.*

50. אֶחָד־כָּל־אֲלֵה יָדִי עָשִׂיתָה :

No hizo mi mano todas estas cosas.

51. עִם קִשָּׁה עֲרַב עֲדִלִי לָבִי
וְעֲדִלִי אֲנִינִים אֲתָם תָּמִיד מְרִיתָם
אֶת־רוּחַ הַקֹּדֶשׁ בְּכֶם בְּאַבֹּתֵיכֶם :

*Duros de cerviz, y incircuncisos de coraçon
y de oydos : vosotros resistis siempre al Espíritu
Sancto ; como vuestros padres, anzi tambien vo-
sotros.*

52. וְאֶת־מִי מִנְּבִיאִים לֹא קִדְמוֹ
אֲבֹתֵיכֶם וַיְהַדְּמוּ אוֹתָם אֲשֶׁר
גָּבִאוּ עַל־בִּינָא הַצַּדִּיק הַזֶּה אֲשֶׁר
אֲתָם מִסְרִתָם וַיְהַדְּמוּ :

*A qual de los Prophetas no persiguieron vue-
stros padres ? y mataron a los que denunciaron
antes la venida del justo, del qual vosotros agora
aueys sido entregadores, y matadores.*

53. אֲשֶׁר קִבְּלִיתָם מִן־הַתְּהוֹרָה
בְּמִאֲמַר הַמַּלְאָכִים וְלֹא נִצְרַתָם :

*Que recibistes la ley por disposicion de An-
geles, y no la guardastes.*

54. וּבְשִׁמְעָם מִן־הָאֲלֵה גְּשׁוּרִין
בְּלִבְוָתָם וַיְחַרְקוּ עֲלֵיהִי שְׁנֵי־מִן :

*Y oyendo estas cosas regannauan de sus co-
razones, y cruxian los dientes contra el.*

55. וּבְהִיוֹתוֹ מִלָּא רוּחַ הַקֹּדֶשׁ
וַיִּבֵּיט אֶל־הַשָּׁמַיִם וַיֵּדָא אֶת־
כְּבוֹד אֱלֹהִים וְאֶת־יְשׁוּעַ עוֹמֵד
אֶל־יְמִין יְהוָה :

*Mas el estando lleno de Espíritu Sancto, pu-
estos los ojos en el cielo, vido la gloria de Dios :
y a Jesus que estava a las diestras de Dios.*

56. וַיֹּאמֶר הִנֵּה רוּחָא אֲנִי
הַשָּׁמַיִם גִּפְתָּחִים וַיֵּאֲתָבֵן
הָאָדָם עוֹמֵד לִיְמִין יְהוָה :

*Y dize, Heaqui, veo los cielos abiertos : y al
Hijo del hombre que esta a las diestras de Dios.*

50. οὐχὶ ἡ χεὶρ μου ἐποίησεν πάν-
τα ταῦτα ;

*Ma main n'a-elle pas fait toutes ces
choses ?*

51. Σκληροτρεχέες ἔσθε τῶν ὠτί-
ων, καὶ τῶν ὀφθαλμῶν, ὡς οἱ πατέρες
ὑμῶν, καὶ ὡς ὁ πᾶς ὁ λαὸς ὑμῶν ἔ-
ποίησεν.

*Gens de col roide, & incircuncis de
cœur & de oreilles, vous vous abusez con-
tuellement contre le Saint Esprit : com-
me vos peres ont fait, aussi faites vous.*

52. Τίνα γὰρ πατέρες ὑμῶν οὐκ ἐδί-
ωκεν πατέρες ὑμῶν, καὶ ἀπέκταν-
ον τοὺς προφητάς, οἱ καὶ μαρτυροῦ-
ντες ἐν τῇ ἐκείνῃ τῇ δικαίᾳ, οὗτον
ὑμεῖς ἐπεδίωκετε καὶ φονεῖτε γέ-
νην.

*Lequel des Prophetes n'ont perse-
cuté vos peres ? ils ont même tué ceux-
la qui ont predit l'advenement du Juste,
duquel maintenant vous avez esté tra-
sires & meurtriers.*

53. Οἵτινες ἐλάβετε τὴν νόμον οὐκ
ἀστυχῶς ἀγγέλων, καὶ οὐκ ἐφυ-
λάξατε.

*Vous qui avez reçu la Loy par la
disposition des Anges, & ne l'avez gar-
dée.*

54. Ἀκούοντες δὲ ταῦτα διεσεί-
οντο τῆς καρδίας αὐτῶν, καὶ ἐ-
βρυχῶντο τοὺς ὀδόντας ἐπ' αὐτόν.

*Eux oyans ces choses, creuoyent en
leurs cœurs, & grincoyent les dents con-
tre lui.*

55. Ὦν ἔχων τὸ ἅγιον πνεῦμα
καὶ ἰδὼν τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἰσταν-
τὸν ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ.

*Mais lui étant plein du Saint E-
sprit, ayant les yeux fixés vers le ciel, il
vid la gloire de Dieu, & Jesus étant à la
dextre de Dieu.*

56. Καὶ εἰπὼν ἰδοὺ θοῶνται οὐ-
ρανοὶ ἀνεγμῆνοι, καὶ ὁ υἱὸς
τοῦ ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν ἐστὶν τοῦ
Θεοῦ.

*Et dit, Voici le voy les cieux ou-
verts, & le Fils de l'homme étant à la
dextre de Dieu.*

50. Nonne manus mea fecit hæc omnia.

Was hat nicht meine hand made all these things?

51. Dura cervice & incircuncutis cordibus & auribus, vos semper Spiritui sancto resistitis: sicut patres vestri & vos.

Which of the Prophets have not your fathers persecuted? & then have you resisted the holy Ghost: as your fathers did, so do you.

52. Quem prophetarum non sunt persecuti patres vestri? Et occiderunt eos qui prænuuntiabant de adventu Iusti, cuius vos nunc proditores & homicidæ fuistis.

Which of the Prophets have not your fathers persecuted? & then have you slain them which shewed before of the coming of that Just of whom ye are now the betrayers and murderers.

53. Qui accepistis legem in dispositione angelorum, & non custodistis.

Which have received the Law by the ordinance of Angels: & have not kept it.

54. Audientes autem hæc discabantur cordibus suis, & strdebant dentibus in eam.

But when they heard these things, their hearts brast for anger, & they gnawed at him with their teeth.

55. Cum autem esset plenus Spiritu sancto, intendens in cælum, vidit gloriam Dei, & Iesum stantem à dextris Dei.

But he being full of the holy Ghost, looked stedfastly into heaven, and saw the glory of God, and Jesus standing at the right hand of God.

56. Eruit, Ecce video cælos apertos, & filium hominis stantem à dextris Dei.

And saith: Behold, I see the heavens open: & the Son of man standing at right hand of God.

50. Hat nicht meine Hand das alles gemacht?

Hassuet ich ein Haand gior det allesammen?

51. Ir halßstarrigen vnd vnbeschnittenen an herzen vnd ohren/ ihr widerstretet allezeit dem heiligen Geist/ wie eure Väter / also auch ihr.

I haarnackede oc tromskaarne i herte oc Dert/ i modsta alid den hellig And / som eders Fedre/saa oc saa.

52. Welchen Propheten haben eure Väter nicht verfolgt / Vnd sie getödet / die da zuvor verkündigten die Zukunft dieses Gerechten / welches ihr nun Verräther vnd Mörder worden seht.

Welchen Prophete forfulde icke eders Fedre? De de therslog dem / som før fortvædte denne Retsdiggis til kommelse / husk fortvædte oc Morderet er nu blesne.

53. Ihr habt das Gesetz empfangen durch der Engel geschefte / vnd habts nicht gehalten.

I anammede Lovene ved Englenes besticelse De hulde hende icke.

54. Da sie solches hörten / atengs ihnen durchs Herz / vnd bissen die Zähne zusammen über ihn.

Der de der hørte/da gik der dem igennem herte/ oc de bede tænderne tilfammen offuet hannem.

55. Als er aber voll heiliges Geistes war/sah er auff gen Himmel / vnd sahe die Herrlichkeit Gottes / vnd Jesum stehen zur Rechten Gottes.

Men som hand vaar fuld aff den hellig And/saa hand op i Himmelen/ oc saa Guds herlighed/ oc Iesum staa hof Guds høyre Haand.

56. Vnd sprach: Siehe / ich sehe den Himmel offen / vnd des Menschen Son zur Rechten Gottes stehen.

De saade / See / I see her Himmelen åbne/ oc Men nikkens Son staa hof Guds høyre haand.

50. Vssat gest nika inda tot to wssctno vtnilla.

Sali ecká moia tego wssctkie go nie wssynilla.

51. Tward? Hæc/a neobfer zanych stoch a vssy/wy gste se w zdyck Duchu Swatemu prenuuli/patj Dytowé wasso/tef y wy

Ludzie twardego Farfu/ y nie obrzezanego serca y vssy/ wy sie zamydy zayczuicac Duchowi Swatemu: iako oycowie wassy tal je thej y wy.

52. Kteremu gsaue se i Protorum Dytowé wasso neprothwili i Amordowali ty/ Kterij gsaue pted zwslowali ptychod Sprawiedliwcho tohoso/ gchofo wy nnyj pacyj a wrajedlnicy gste byli.

Kterego i Protoranie przez słowali oycowie wassy? Pomordowali oni ktorzy opowiedali przycie onego Sprawiedliwego i Kterego icke wy theraz byli zdraycami y morderzmi.

53. Kterij gsaue wssy Zakon znyemym Anaelstym/ a neofstynali gste ho.

Kterzy wssy wssy zakon przez rozrady nie Anaelstic/ a nie zachowali icke go.

54. Tedy stysyccetoto/ bly se nezhali w stoch swych/ asstypeli zuby na nezo.

To oni stysiac/ prawie sie pafali w sercach swych/ y zgrzykali na zabami.

55. A on Estepan vln gsa Duch Swatcho/wzhladow do Nebe/vzfel Slawu Bozju/ a Geshse an siogij na Prawicy Bozji.

Brakon bedac pelen Duchá swiatago, wstazac pilnie w niebo oczyma swymi/ wyzst chwale Bozjy/ y Iesusa stojacego na prawicy Bozjy.

56. Wskl: Hlewidlym Nebesa otworená/ a Syna cłowes ta an siogij po Prawicy Bozji.

Orho widzi neba otworzona/ a Syna cłowieczego stojacego na prawicy Bozjy.

57. וַיִּצְעֲקוּ בְּקוֹל גָּדוֹל וַיֹּאמְרוּ
יְהוֹנָתָן וַיִּשְׁמָעוּ עָלָיו יַחֲדָיו
עַל־יָדָיו בְּלִהוֹן :

Allora essi gridando ad alta voce, si chinero i orecchie, e tutti d'un animo gli andarono impetuosamente addosso.

58. וַיִּתְּנוּ אֲבָדָיו לְבָר
מִן מַדִּינָתָא וּרְגָמִין הָיוּ לָהּ
וַאֲבִלִין דְּסִהְרֻן עָלֶיהָ סָמוּ
נִתְּנָהוּן לִיְהוֹנָתָן וְיִשְׁמָעֵאל
דְּעַלְמָא חַד דְּמִתְקַרְבָּנָה
שְׂמֹנֶה :

E fecerunt illi fuer de la cité du lapidationis, et scilicet hypocausta se les vestes a p. ede a vii genere cruciatus Saulo.

59. וַיִּרְגְּמוּ הָיוּ לָהּ
לְאַסְטִפָּנוֹס בֶּר מִצְרַיִם
וַאֲמַר מִן שְׂוַע קָבֵל
רוּחִי :

Elapidaron Stefano che innocens, e dicenu, signor Iesus, ricevi lo spirito tuo.

60. וַיִּפֹּד סָם בִּירְכָא קָצָא
בְּהִלָּא דְּמָא וַאֲמַר מִן לָא
תְּקִים לְהוֹן דְּכָא תְּסִיתָא
וַיִּפֹּד דְּכָא וַאֲמַר שְׂבֵב :

Et in genua prostratus, gradiens ad altam vocem, signavit, non suspiciens latus quicquid peccato: e dicitur quod, i addormi.

וַיִּשְׁאֹל דָּוִד מִצָּדָא הַיָּמִין
מִשְׁנֵתָהּ הַיָּמִין בְּהִטְלָהָ
וְהָיָא הָיָא בְּהוּ וַיִּשְׁמָעוּ
רִדְפֵינָא דְּכָא לְעִדְתָא
דְּפִסְתִּינֵי וַאֲתַבְּדִירוּ
כְּלָהוֹן בְּקוֹדֶשׁא דִּיהוּדָא וְאִתְּ
בִידָא דְּמִרְגָּא לְבָר מִן
שְׁלִיחָא בְּלַחֲדָא :

Hor Saulo era consentiente a la sua morte. Et in quel giorno fu fatta una gran persecucion contra la Chiesa che era in Ierusalem unde furono tutti dispersi per le regions de la Giudea e de la Samaria, fuor che gli Apostoli.

2. וַתִּפְסִי קְבֻרָהּ
לְאַסְטִפָּנוֹס גְּבִרָא מְהִימָנָא
וַאֲתַתְּבִילוּ עָלֶיהָ רִדְפֵינָא :

Et alcuni homines pyphorero Stefano per sepultura, e fecer gran pianto sopra esso.

57. וַיִּצְעֲקוּ בְּקוֹל גָּדוֹל וַיֹּאמְרוּ
יְהוֹנָתָן וַיִּשְׁמָעוּ עָלָיו יַחֲדָיו

Entonces ellos dando grandes bozes, taparon sus orejas: y arremetieron vnanimes cōtra el.

58. וַיִּשְׁלִיכוּהוּ אֶל־מַחוּץ לְעִיר
וַיִּרְגְּמוּהוּ חֲזָצִדִּים שְׂמוֹ אֶת־
בְּנֵי־הָעָם אֶל־רִגְלֵי־הַבְּחֹר הַגָּדוֹל
שְׂמֹנֶה :

Y echandolo fuera de la Ciudad apedreavan lo: y los testigos pusieron sus vestidos a los pies de vn manco que se llamaua Saulo.

59. וַיִּרְגְּמוּהוּ אֶת כְּטָפָנוֹס חֲמַתְפִּלָּל
לְאִבְדָא דְּדָוִד יִשְׁוַע קָבֵל אֶת־רוּחוֹ
וַיִּפֹּד סָם בִּירְכָא קָצָא

Y apedrearon a esteuan, inuocando el, y diciendo, Sennor Iesus recibe mi Espiritu.

60. וַיִּכְרַע וַיִּתְּבַרְכֵּי וַיִּקְרָא
בְּהוֹיָתָם קוֹל גָּדוֹל לֵאמֹר אֲדָנִי
אֶל־תְּקִים לָהֶם וְנֹת־חֲטִיָּאתָ
הוּאֵת וְכִנְשָׁר אֲמַר וְאֵת וַיִּשָּׁר :

Y puesto de rodillas, clamó a gran boz, Sennor, no les pongas este peccado, y auiendo dicho esto, durmió en el Sennor.

וַיִּשְׁאֹל הֵיכָא מַלְאָכָא אֲשֶׁר יָאָהוּ
בְּמוֹתוֹ וַיְהִי בְּיוֹם הַהוּא דְּסָר
מִתְּעַתָּה וּרְדֻפָּה גְּדוֹלָה עַל־הַקְּהֵלָה
אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַיִם כִּי כָלֶם נִפְצָאוּ
אֶל־אֶרֶץ יְהוּדָה וְשׁוֹמְרוֹן בְּלִבְדָּא
הַתְּלִמָּדִים :

Y Saulo confencia en su muerte. Y en aquel dia fué hecha una grande persecucion en la Iglesia que estaua en Ierusalem y todos fueron esparzidos por las tierras de Iudoa y de Samaria salvo los Apostoles.

2. וַיִּסְבְּלוּהוּ אֲנָשֵׁי־יְהוּדָא אֶלְהִים
וַיִּצְעֲקוּ לֹא אֶבֶל וַיִּסְבְּדוּ מִכְסָּד
גָּדוֹל וַיִּכְבְּדוּ מֵאֵד :

Y curaron de I steuan algunos varones pios, y hizieron gran tanto sobre el.

57. Κεῖθ' αὐτοὶ δι' φωνῆς μεγάλης, σπείροντες τὰ ὦτα αὐτοῦ, καὶ ὁρμησιν ὁμόθυμα δὸς ἐπ' αὐτόν.

Adonc s'escrierent-ils à haute voix, & estoquerent leurs oreilles, & tous d'un accord se ruèrent contre lui.

58. Καὶ ἐκβαλόντες ἔξω τῆς πόλεως ἐλπίδοντο· καὶ οἱ μάρτυρες ἀπέβητο τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐπὶ τοῖς πόδας τοῦ καλεσμένου σαύλου.

Et l'ayant iette hors de la ville, ils le lapidoyent: & les testmoins mettent leurs vestemens aux pieds d'un ieune homme nommé Saul.

59. Καὶ ἐλπίδοντο τὸν στέφανον· οἱ τε καλοὶ μὲν καὶ λείγοντες, κύμα ἰησοῦ, δέχαι τὸ πνεῦμά μου.

Et lapidoyent Estienne Inuocans & d'ait, Seigneur Iesus recevois mon esprit.

60. Θὴς ὅτι τὸ γόαται, ἐκράξε φωνῇ μεγάλῃ, κύμα, καὶ εἶπεν αὐτοῖς τὴν ἀμαρτίαν ταύτην, καὶ ταῦτ' ὅπως ἐκείνην.

Puis s'estant mis à genoux, il s'escria à haute voix, disant, Seigneur ne leur impute point ce peché. Et quand il eut dit ce, il s'endormit.

Κ Ε Φ Α Λ Η'.

ΣΑΥΛ ὁ δὲ ἰὼν συνέλαβεν τῆς αἰχμῆς αὐτοῦ, ἰγμένον ὅτι οὐκ ἦν τῇ ἡμερᾷ διαγνώμεναι τὸν πλὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐν ἱερουσαλὲμ, πάντες τε διωκόμενοι καὶ τὰς χώρας τῆς ἰουδαίας καὶ σαρματίας, πλὴν τῶν ἀποστόλων.

Or estoit Saul consentant à la mort d'icelui & en ce temps la fut faite grande persecucion a l'ensuyue de l'Eglise qui estoit en Ierusalem dont tous furent esparz par les quartiers de Iudee & de Samarie, hormis les Apostres.

2. Συνικείμενοι δὲ τὸν στέφανον ἄνδρες Ἰουδαῖοι, καὶ ἰσχυόμενοι ὡς πρὸς μέγαν ἐπ' αὐτόν.

Et quelques hommes craignans Dieu, emporterent Estienne pour, en leucut, & menèrent grand dueil sur lui.

ACTA APOST:

CAP. VII.

57. Exclamantes autem voce magna, conqueverunt aures suas, & impetum fecerunt unanimiter in eum.

Then they gave a shout with a loud voice: and stopped their ears: and ran upon him all at once.

58. Et efficientes eum extra civitatem, lapidabant & testes deposuerunt vestimenta sua secus pedes adolescentis qui vocabatur Saulus.

And cast him out of the city: and stoned him: and the witnesses laid down their clothes at a young man's feet: named Saul.

59. Et lapidabant Stephanum invocantem, & dicentem: Domine Iesu, suscipe Spiritum meum.

And they stoned Stephen: who called on God: and said: Lord Jesus, receive my spirit.

60. Positis autem genibus, clamavit voce magna, dicens: Domine, ne statuas illis hoc peccatum. Et cum hoc dixisset, obdormivit.

And he knelt down: and cried with a loud voice: Lord, lay not this sin to their charge. And when he had thus spoken, he slept.

CAP. VIII.

Saulus autem erat consentiens neci eius. Facta est autem in illa die persecutio magna in Ecclesia quia erat Ierusalem, & omnes dispersi sunt per regiones Iudae & Samariae, praeter Apostolos.

And Saul consented to his death: & so that time: there was a great persecution against the Church which was at Jerusalem: and they were all scattered abroad through the regions of Judaea and of Samaria: except the Apostles.

2. Curaverunt autem Stephanum viri timorati, & fecerunt planctum magnum super eum.

Then certain men fearing God: carried Stephen among them: and he bemoaned: & made great lamentation for him.

Der Apostel Geschicht.

Das VII. Capitel.

57. Sie schryen aber laut / vnd hielten ihre ohren zu / vnd stürmeten einmütiglich zu ihm ein.

Da robet de hant: oc hulde deris oern rils: oc stornede endreveltige ind paa hannem.

58. Stiessen ihn zur Stadt hinaus / vnd steinigten in. Vnd die zeugen legten ab ihre Kleider / zu den füßen eines Jünglings / der hieß Saulus.

Stotte hannem ud aff Staden: oc stenede hannem. De de sem vidnede / lagde deris klader ned: höffen vng Wands Foder: som hed Saulus.

59. Vnd steinigten Stephanum / der anrieff / vnd sprach: HERR Jesu / nimb meinen Geist auff.

De de stenede Stephanum / hand paa falledet: oc sagde HERRE Jesu / ananime min Aand.

60. Er kniet aber nider / vnd schrien laut: HERR behalt ihnen diese sünde nicht. Vnd als er das gesagt / entschlief er.

Men hand fald ned paa knæ oc robet hant: HERRE / tilreame dem icke denne Synd. De som hand der sagde / soff hand hen.

Das VIII. Capitel.

Saulus aber hatte wolgefallen an seinem tode. Es erhob sich aber zu der zeit eine grosse verfolgung über die Gemeine zu Jerusalem / vnd sie zerstreueten sich alle in die Länder Judea vnd Samaria / ohn die Apostel.

Wen Saulus hadde behaglighed i hans Død. Oc der begyndes paa den tid en forfølgelse öfver Menigheden i Jerusalem: oc de afspredtes alle i Jædder oc Samaria: vden Apostlerne.

2. Es beschicketen aber Stephanum Gottsförchtige Männer / vnd hielten eine grosse klage über ihn.

De Gudfryttige Mænd besørgede Stephanum: oc hulder storr Klagemaal öfver hannem.

Stuefome

Kapitola VII.

57. Aoni zwolawisse blasen wielkym / zacpali vssy swet a obofili se gednompssint na netho.

Tedy oni kzyfneli glosen wielkim / & zacpali sobie vssy / y rzucili sic non tedno skaynie.

58. A wywedisse geywen i Wista / kamenowali ho: A swetolowet sefili raucha swa wedle noh Wladence / kteryz staul Sfauel.

A wyrzuciwssy go z miasta Wistionowali: & swiadkowice stawali ploszyc swet v nog mladziencz kteryz zwan o Saul.

59. Tedy kamenowali Sstepana wyzwaglich ho: Bogu / a rkauchho: Pane Gejstis sy / prjzmi dussy mau.

A kamenowali tedy Stefan na: gdy sic modlit y mowil: Panie Jesu prjzmi ducha moiego.

60. Apoklewna kolena / zwolal blasen wielkym / rta: Pane / neposiawug gim toho zachlich. A kdy to poweteli / v: snulie Panu?

A kleknawssy na kolana / zwolal glosen wielkim / Panie mie przycy sayim tego gezechu: A gdy to wymowil / zasnal.

Kapitola VIII.

S Sfauel pak takz byl swet: hlyf sawtj a ho. V stalo se w ten den wielke prouwnssieny to Eptwi / kteryz byla w Hieruzalem: a wssocni se rozprchli po krajinach Judd: stych a Samarskich / krenie Apostolow.

Tedy Saul zezwatal na tego cmieta. A onego z ejsu wsszes lo se wielkie przeslawowanie przymi kocholowi kichow byl w Jeruzalem: y wssy rozproszyli se po krajnoch Juddich y Samarskich / oprotz Apostolow.

2. V pochowali Sstepana muju Behabeanij a vtmili plat wielky nad nim.

Wynteli tedy spola Stefan a ludzie bogobojni: & ve sw. li nad nim wielkie narzekali me.

ח

3 ושאול היו בדרך הנגל
לעדתה דאלהא פד צאל
הנגל לביתא ומגיד ל
לברא נלשא ומצא
הוא לבית אסירה :

*E Saul compingiana la Chiesa, en-
trando per tutte le case e traendone gli
homini e le donne, gli metteua in prigio-
ne.*

4 והגוון באתבדרו
מתכרין הוה ומכרין
מלתא דאלהא :

*Quelli dunque che erano dispersi sen-
n'andauano attento, annuntiando in pa-
rola di Dio.*

5 פיליפוס היו נחת לה
למדינתא דשמרנא ומכרו
הוא על משיחא :

*E Filippo essendo arrivato in quella città
di Samaria, predicaua Iesu Christo.*

6 ופד שמצין הוה מלתא
בנרנשא דתמן ציתין הוה
לה ומתטפסין הוה לכל
דאמר הנגל דהניו הוה
אתתא דצבד הנא :

*E le turbe fluxuano d'una medesima ani-
ma attento a le cose che si diceuano da Fi-
lippo, scendendo e scendendo a seguir chi egli fa-
ceua.*

7 סגנא ציד דאחידו הוה
להו דתתא טנפחא קצין
הוה בקלל נמא ונפדו
היו מנחין ואחרנא מ
משכנא ומחגרא אתאחיו :

*Imperche le spiriti immondi s'innan-
no da molti che n'hauenuo gridando ad
alta voce, e molti paralytici e stregati
furon guariti.*

8 ויהדותא דבתא הוה
הות ביה מדינתא :

*Unde in quella città si fece grande
allegrezza.*

9 אית הוה דין תמו גברא
חד דשמה סימון דעמיר
הוא לה בה במדינתא
וכנא סגנא ופכדשקה
מתעא הוה לעמיר
דשמרנא פד מירב הוה
נפשה נאמר דאנא אנא
רנא :

*Es era in quella città un homo uocato
Simone, che per auanti esserua in
quella città l'arte magica, e uendeva al-
l'istita la gente de Samaria, dicendo se-
effer e un certo grande homo.*

ח

3 ושאול בוקק את הקהל
הולך מביתה לביתה חטף ומשך
אנשים ונשים להסגיר בצבטה :

*Entonces Saul assolaua la Iglesia entrando
por las casas: y trayendo varones y mugeres, en-
tregaualos en la carcel.*

4 והנמצים בעברם בשרו את-
הדבר :

*Mas los que eran esparzidos, passauan por la
tierra annunciando la palabra del Euangelio.*

5 ופילפוס בדרתו אל-עיר
שומרון קרא להם את המשיח :

*Entonces Philippe descendiendo a la ciudad
de Samaria, predicaua es el Christo.*

6 ויהשיבו המונים יחדו לאשר
מדברים בן פילפוס בשמעם
ובראונם את האותות אשר
עשה :

*Y las compannas escuchauan atentamente
vnanimes las cosas que dexa Philippe, oyendo y
viendo las fennales que haia.*

7 ורבבים אשר היו להם דוחות
טמאות מצקו בקול גדול ויצאו
וישלי אנדרים וחולים רבים
נרפאו :

*Porque muchos espiritas immon-
de los que los tenian, dando grand s bozes y
muchos paralyticos, y coxos eran sanados.*

8 ותהי עמקה גדולה בעיר ההיא :

Antique auia gran gozo on aquella ciudad.

9 ואיש אחד ושמו שמעון
השכן בעיר ההיא עת רבה
ומהגה הוא ונתעה את עם
שומרון לאמר על-נפשו כי
גדול הוא :

*Entonces auia yn varon llamado Simon, el
qual auia sido antes Magico en a quella ciudad, y
auia engannado la gente de Samaria, dizendose
ser algun grande.*

ה.

3. Σαυλος ὁ ἐλθὼν μίμνηται ἐν-
εκλησίαν, καὶ τοὺς οἴκους διασπεί-
νει, σύρων τὰς δούρας καὶ γυναί-
κας περιδίδας εἰς φυλακὴν.

*Mais Saul rauageoit l'Eglise, en-
trant par toutes les maisons: & traissant
par force hommes & femmes les met-
toit en prison.*

4. Οἱ μὲν οὖν διασπασθέντες
διέλθον ἀγγαλιζόμενοι τοὺς λί-
γους.

*Ceux donc qui furent espars alloÿ-
ent & ils annonçans la parole de Dieu.*

5. Φίλιππος ὁ καταβὰς εἰς πό-
λιν τῆς σαμαρείας, ἐκήρυσεν
ἐκεῖ τὸν χριστόν.

*Et Philippe estant descendu en une
ville de Samarie, eut presché Christ.*

6. Πρατίζοντες δὲ οἱ ἔχοντες τὰς λα-
γνείας, ὡς καὶ Φίλιππος ὁ μόνον
εἶπεν, ἐκ τῶν αἰνούντων αὐτοῦ καὶ
βλέποντες τὰ σημεῖα καὶ τὰ τέρατα.

*Et les troupes estoient attentives
d'un accord a ce que Philippe disoit, oy-
ant & voyant les signes qu'il faisoit.*

7. Πολλοὶ γὰρ πνεύματα ἀκαθάρ-
τα ἐξήγαγον. Βουτὸς Φίλιππος
μὲν ἔλεγε, καὶ οἱ δὲ ὡς ἔλεγε
ἐκ τῶν αἰνούντων καὶ βλέποντες τὰ
σημεῖα.

*Car les esprits immondes en criant
a haute voix sortoyent hors de plusieurs
qui en estoient detenus, & beaucoup de
peccieus & de boiteux furent gueries.*

8. Καὶ ἰσχυρὸν γόρυε μακάριον
τῇ πόλει ἐκείνῃ.

*Dont grand'ioye aduint en ceste
ville.*

9. Αὐτὸς δὲ τις ἐνὶ ὀνόματι ὀνομα-
σθέντος πῆρχον ἐκ τῶν πόλεων μαργάρων
καὶ ἔχοντων τὸ ἔθνος τῆς σαμα-
ρείας, λεγόμενον σίμωνα καὶ τὸ μέ-
γαν.

*Oy auoit-il en au parauant en la
ville vn homme qui s'appelloit Simon,
qui estoitoit Yari d'enchanterie, & en-
force ouit le peuple de Samarie, se disant
estre quelques grand personnage.*

3. Saulus autem devastabat Ecclesiam: per domos intrans: & trahens viros ac mulieres, trahebat in custodiam.

But Saul made havoc of the Church: and entered into every house: and drew out both men & women: & put them into prison.

4. Igitur qui disperserant, pertransibant, evangelizantes verbum.

Therefore they that were scattered abroad: went to and fro preaching the word.

5. Philippus autem descendens in civitatem Samariam, predicabat illis Christum.

Then came Philippe into the cite of Samaria: and preached Christ unto them.

6. Intendebant autem turbæ huius quæ à Philippo dicebantur, unanimiter audientes, & videntes signa quæ faciebat.

And the people gave heed unto those things which Philippe spake: with one accord hearing: and seeing the miracles which he did.

7. Multi enim eorum qui habebant spiritus immundos, clamantes voce magna, exibant. Multi autem paralytici & claudi curati sunt.

For unclean spirits crying with a loud voice: came out of many that were possessed of them: and many taken with palsy: and that halting: were healed.

8. Factum est ergo gaudium magnum in illa civitate.

And there was great joy in that cite.

9. Vir autem quidam, nomine Simon, qui antè fuerat in civitate magus, seducens gentem Samariam, dicens se esse aliquem magnum.

And there was before in the cite a certaine man called Simon: which was wont to practise sorcery: and bewitched the people of Samaria: saying: that he himselfe was some great man.

3. Paulus aber zerstöret die Gemeinde / gieng hin vnd her in die Häuser / vnd zog herfür Mann vnd Weiber / vnd überantwortet sie ins Gefengniß.

Wen Saulus abelagde Menigheden / giel alle uegne / Hufene / oc drog dem frem Wend oc Qunder / oc anuordede dem her i Gefengniß.

4. Die nun zerstreuet waren / gingen vmb vnd predigten das Wort.

De som vaare nu aspridde / ginge omkring / oc predickede Ordet.

5. Philippus aber kam hinab inn eine Stadt in Samaria / vnd prediget ihnen von Christo.

Wen Philippus kom ned til en Stad i Samaria / oc predickede saar dem om Christo.

6. Das Volk aber höret einmütiglich vnd fleissig zu / was Philippus sagt / vnd sahen die Zeichen die er thet.

Wen Folket hørde endrecreliæ oc siutliæ til: hvad Philippus sagde / oc saae de Tegen som hand gjorde.

7. Denn die vnreubern Geister fuhren auß vilen Besessenen mit grossem geschrey / auch vil Sichtbrüchige vnd Lahmen wurden gesund gemacht.

Thi vrene Aander fore aff mange Besætt med streg: Der blefue oc mange Berckbrudne oc Halte gjorde helbrede.

8. Vnd ward eine grosse freude in derselbigen Stadt.

De der bleff en stor glæde i samme Stad.

9. Es war aber ein Mann mit Namen Simon / der zuvor in der selbigen Stadt Zauberen treib / vnd bezauberte das Samaritanische Volk / vnd gab für er wer etwas grosses.

De der vaare en Mand hed Simon / som før bruvgede Traaldom i den samme Stad / oc tællede det Samaritaniske Folk oc holt sig saare / at vere noget stort.

3. Samuel paš hubil Ešfero po domych chodě / a ghmage Muzer Seny / dawal ge do jas lare.

A Saul bokrył ścół / chodząc po wsiach do miast / i wpywał: żąc miżę y niewiast y podawał je do więzieni.

4. El paš kćelji se boli rozy prchli / chodili kážne Slowo Boży.

Oni tedy bėdaci rosprosiem / chodząc opowiadając słowa Boże.

5. A Filip wšsed do Města Samarijskážal ghm Křist.

A Filip tež gdy přyšedl do měst tohého města v Samariji / opovídal im Křistu.

6. Echdy plně poslauchali žaslupomě toho / což se pravilo od Filipa / gednomynstě slo: sloce / a viděuce divy kćerž činil:

A sluchal y pilnosťci lub žgo: daretogo co Filip powiadał / i wy: žac y widžac znamiona kćore czynil.

7. Nebo žagistě Duchen i nćistij žičch množsch kć. kćij ge mčli / kćij kće hlasiem weli tgm wop chželi od nich. A množ dnau žlamanij a kću hawij vždrawen žsau.

Abo wicem duchow: nćeczřčč od wicli rych kćor y iemiel: wy: chodželi woliac glosim wielčim / a wile powiřczim kćuonich y thromych vždrawien sa.

8. Protož slala se radoř weli lřa w tom Městě i

A bylo wielkř wesele w onym městě.

9. Muř paš nřnřš gmnem Ešmon kćerž bol prawě w Městě taroděgnul / swodě ho Samarijskř / prawě o jobě / žo by bol nřnřšim weličim:

Echdy nřstřory māj imienem Symon / byl pried cynu w onym městě bawiac sic nřnřa ežacneť sic kća / a pomanił byl lud w Samariji / opowiędając sic bycnosť kćim wielčim cžlowielčim.

ח

10 ויצליח הווי לנתתה בלחון
רודבא ויהנהא נאמרין
הווי הנו חילה רבבא ד
האלהא :

*A cui tutti danno audientia, dal
piccolo infino al grande, dicendo, Cessino e
la virtù grande di Dio.*

11 ומתקפסין הווי לה
מטול חובבא סגיאא
בתרשיהי אחמה הנא
נאמן :

*E danno gli audientia, perche effo
gli hanno molto tempo tenuto fuer di
senza con le sue arti magiche.*

12 ופד דין הימנו לפילפוס
דמסבר הווי מלכותא
דאלהא בשמה דמרו
ישוע משיחא צמדון הווי
נברא נאמן :

*Ma come effi bebbet creduto à Philip-
po che annuntiaua la cefe del regno di
Dio, e il Nome de Iesu Christo, tutti si bat-
tezzauano, e gli huomini e le donne.*

13 נאף הו סימון הימן
הנא נעמד ונקיף הווי לה
לפילפוס ופד הווי הנא
אחמה וחילה רודבא
ההין הוי באדה תמה
הנא ומתדמר :

*Allor Simone credette anch'egli : e
essendosi battezzato, staua di continuo
con Filippo : e vedendola, Simon essegua
che si faceuano, rimaneua stupefatto.*

14 ופד שמעון שליחא
דכאורשלם דקבל עמא
דשמרנא מלחא דאלהא
שדרו לחתהו לשמעון כ
באפא וליחנא :

*Hor habiendo gli Apostoli, che erano
in Ierusalem, inteso come Samaria haue-
ua riceuuto la parola di Dio, mandarono
an effi Pietro e Giuanini.*

15 ונחתו וצליו עליהו
אד דיכלון רחבא ד
הקודשא :

*Iguale come fu furono scesi, pregaron
per loro, accioche riceuessen lo Spirito san-
to.*

16 לית הווי ציר עלחד
מנהון צדבין בלחוד דין
צמדון הווי בשמה דמרו
ישוע :

*Imperche non era ancor discesa se-
pra alcun di loro, ma erano solamente bat-
tezzati nel Nome del Signor Iesus.*

ח

10 לאשר הקשיבו כלם מנער
ועד זקן מקטון ועד גדול לאמר
זה הווי גבורת אלהים גדולה :

*Alqual oyan todos atentamente desde el
mas pequenno hasta el mas grande, diziendo, Este
es la Virtud de Dios (que es llamada) Grande.*

11 וקשיבו לו כי בעת רבבא
התעה אותם בחבריו ובלטיו :

*Y estauanle atentos porque con sus artes
magicas los auia entontecido mucho tiempo.*

12 וכאשר האמינו לפילפוס
המבשר על מלכות אלהים
וצלשם ישוע המשיח וטבלו
האנשים ונאמנים :

*Mas como creyeron à Philippe que les an-
nunciaba el Euangelio del Reyno de Dios, y del
Nombre de Iesus el Christo, baptizauanse varo-
nes y mugeres.*

13 ושמעון גם הווי האמין
ויטבל ודבק בפילפוס כי
בראיו אחת הברות אותות
ומופתים גדולים להעשות תמה :

*Simon entonces creyó el tambien : y bap-
tizandose, liegose à Philippe : y viendo los mila-
gros y grandes marauillas que se hazian, estaua
attonito.*

14 וכאשר שמעון השליח אשר
בירושלים הקמה כי שומרון
קבל את דבר אלהים ויצלחו
אלהם את כיפה ויוחנן :

*Oyendo pues los Apostoles, que estauan en
Ierusalem, que Samaria auia recebido la palabra
de Dios, embiaronles à Pedro y à Ioan.*

15 וכאשר ירדו המרה התפללו
עליהם לקחתם את דוח הקדש :

*Los quales venidos, oraron por ellos para
que recibiessen el Espiritu Sancto.*

16 כי עוד לא על איש אחד
מנהם נפל כי אם לבדם וטבלו
בשם אדונינו ישוע המשיח :

*Porque aun no auia descendido en alguno de-
ellos, mas solamente eran baptizados en el Nom-
bre de Iesus.*

ח

10. ὁ πρῶτος πάντες ἀπὸ μι-
κροῦ ἕως μεγάλου, λέγοντες ὅτι
ἐστὶ ἡ δυνάμις τοῦ θείου ἡ μεγα-
λή.

*Auquel tous estoient attentifs de-
puis le plus petit iusques au plus grand,
disans, Cestuy ci est la vertu de Dieu, la
grande.*

11. Προσέχον δὲ αὐτῷ ἀπὸ τοῦ
κατοχρῶν τῆς μαγικῆς ἐξίστα-
νται αὐτοί.

*Et estoient attentifs à lui, pource
que dës long temps il les auoit enforce
lës d'entendement par ses enchante-
mens.*

12. Ὅτε δὲ ἤλθης εἰς αὐτὸν Φιλίπ-
πος εὐαγγελίζων αὐτοὺς τῇ
βασιλείᾳ τοῦ θείου καὶ τῷ ὀνόματι
τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ τοῦ
χριστοῦ, ἐβάπτιστον αὐτοὺς καὶ
οἱ ἄνθρωποι.

*Mais quand ils eurent eueu à Phi-
lippe, annonçant ce qui appartient au
royaume de Dieu, & au Nom de Iesus
Christ, tant hommes que femmes, sur es
baptizer.*

13. Ὁ δὲ σίμων καὶ αὐτὸς ἤλθ-
εσθις, βαπτισθεὶς ἐν ὀνόματι
τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ τοῦ
χριστοῦ, ἐπακολούθησεν αὐτῷ
καὶ οἱ ἄνθρωποι ἐξίστανται.

*Et Simon eueu aussi lui-mesme : le-
quel apres auoir este baptizé, ne bou-
geant d'aupres de Philippe : & voyant
les signes & vertus qui le faisoient, es-
toit tant comme hors de soi mesme.*

14. Ἀκούσαντες δὲ οἱ ἐν ἱερουσα-
λήμ ἀποστολοὶ ὅτι διδάσκει ἡ
ἐκκλησία τὴν λέγον τῷ θεῷ, ἀπέ-
στειλαν αὐτοὺς πέτρον καὶ
ἰωάννην.

*Or quand les Apostres qui estoient
en Ierusalem, eurent entendu que Sa-
marie auoit receu la parole de Dieu, ils
leur enuoyerent Pierre & Iehan :*

15. Οἱ οὖν κατέβησαν πρὸς αὐ-
τοὺς καὶ αἰτοῦντες αὐτοὺς
ἐπικεκληθῆναι τὸ ἅγιον πνεῦμα.

*Lesquels estans là descendus prie-
rent pour eux, afin qu'ils receussent le
sainct Esprit.*

16. (Ὅτι οὐκ ἦν ἔτι τις ἐκ αὐτῶν
ὃς ἐβαπτίσθη, ἀλλὰ πάντες ἐν
ὀνόματι κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
τοῦ χριστοῦ.)

*(Car il n'estoit point encore des-
cendu sur aucun d'eux, mais seulement ils
estoyent baptizés au nom du Seigneur
Iesus.)*

CAP. VIII.

10. Cui auscultabant omnes à minimo usque ad maximum, dicens, Hic est virtus Dei, quæ vocatur magna

To whom they came heere from the lest to the greatest/saying: This man is the great power of God.

11. Attendebant autem eum, propter quod multo tempore magicis suis demontasset eos.

And they came heere unto him / because that of long time hee had bewitched them with sorceries.

12. Cum verò credidissent Philippo evangelizanti de regno Dei, & nomine Iesu Christi, baptizabantur viri ac mulieres.

But as soon as they beleaved Philippi / which preached the things that concerned the kingdome of God / and the Name of Iesus Christ / they were baptized both men and women.

13. Tunc Simon & ipse credidit: & cum baptizatus esset, adhærebat Philippo. Videns etiam signa & virtutes maximas fieri, stupens admirabatur.

Then Simon himselfe beleaved also and was baptized, & continued wth Philippi / and wondered / when he sawe the signes / and great miracles which were done.

14. Cum autem audissent Apostoli qui erant in Ierosolymis, quod receperet Samaria verbum Dei: miserunt ad eos Petrum & Iohannem.

Now when the Apostles / which were at Ierosolym / heard say: that Samaria had received the worde of God / they sent unto them Peter and John.

15. Qui cum venissent, oraverunt pro ipsis, ut acciperent Spiritum sanctum.

Which when they were come downe / they prayed for them / that they might receive the holy Ghost.

16. Nondū enim inquam illorum venerat, sed baptizati tantum erant in nomine Domini Iesu.

(For as yet / he was come downe on none of them / but they were baptized onely in the Name of the Lord Iesus.)

Der Apostel Geschichte.

Das VIII. Capitel.

10. Vnd sie sahen alle auff ihn / benede klein vnd groß / vnd sprachen: Der ist die Krafft Gottes / die da groß ist,

De he saae alle paa hannem / baade liden oc stor / oc sagde / Denne er Guds krafft som stor er.

11. Sie sahen aber darumb auff in / daß er sie lange zeit mit seiner Zauberey bezaubert hatte.

Men de saae der saare paa hannem / at hand hæfde long tid tryllet dem / med sin Teraidom.

12. Da sie aber Philippi Predigten glaubten / von dem Reich Gottes / vnd von dem Namen Ihesu Christi / ließen sich tauffen beyde Männer vnd Weiber.

De der de trode Philippi prediken / om Guds Rige / oc om Ihesu Christi Naam / da lode baade Mand oc Quinder dæbe sig.

13. Da ward auch der Simon gläubig / vnd ließ sich tauffen / vnd hielt sich zu Philippo. Vnd als er sahe die Zeichen vnd Thaten / die da geschahen / verwundert er sich.

Da trode oc Simon / oc lod sig dæbe / oc hold sig til Philippum. De der hand saa de Tegen oc meere ge Bæringer / som stede / da forandrede hand sig.

14. Da aber die Apostel höreten zu Jerusalem / daß Samaria das Wort Gottes angenommen hätte / sandten sie zu ihnen Petrum vnd Iohannem.

Men der Apostlerne hørde i Jerusalem / at Samaria hæfde anammet Guds ord / da sende de Petrum oc Iohannem til dem.

15. Welche / da sie hinab kamen / beteten sie über sie / daß sie den heiligen Geist empfangen.

Hvilke som bade for dem / der de komme / at de finge den hellig Aand.

16. Denn er war noch auff keinen gefallen / sondern waren allein getauft in dem Namen Christi Iesu.

Thi hand vaar icke end nu falden paa nogen / Men de vaare aleniste dæbte i Ihesu Christi Naam.

Sturkume

Kapitola VIII.

10. Kterhož poslauchali všichni / ob novoměšpěho až do novoměšpěho / říkajíc: Tentot jest moc Boží, kteráž slouží veliká.

Kterorego sie pilně oğladali / ob novoměšpěho až do novoměšpěho / mowiaci: Tencu jest ova moc Božia wielka.

11. V poslauchali ho proto / než geja mnohý čas mamiť táro swými.

A dla tego sie nań rãt pilnie oğladali / iż ob niemalego czasu zbłaznił se był naukami ezarnio E. si. samu.

12. A dny wtercil Filipowi / kážijemu Ewangelium a Království Božímu / a o Imě, nu Pána Ježí Krysta / a kter, li se wšpěl / Duží v Zemy.

Ale gdy wterzyl Filipowi o powiedziacemu ry rzecy / kterę ku Królestwu Bożemu y umenowal Pána Jezusa Krystusa nalezal / tedy sie křcił spola mejoz wie y niewiasty.

13. Tedy v ten Simon wtercil: A dny se byl potěnil / přibřžal se Filipa: Widať se znamení a moc velice ano se dęi / přirastli gsa / diwili se.

Tãt iž sam Simon wterzyl / a ořezawšy sie mřšťkal y Filipem / y wřžžac iãko cytil zãmny onã y cuda wielkie / iãkal sic.

14. A dny paľ všpěl Apostoli / kterž / byli w Jeruzaslemě / Ježí Samarijs přinala Slovo Boží / poslal i nint Petra a Jana.

A gdy všpěl Apostolowie kterzy byli w Jeruzalem / iž Samarija přizpělá slovo Boží / poslal do nich Piotrã y Jana.

15. Kterž dny přisli / mořili se za ně / aby přizali Duchu Swatěho:

Kterzy gdy tam přizli / mořili se zã nim kory přizpeli Duchu Swatěmu.

16. Nebo gessit na řadněho / nich nich přisli / ať potěti ni boli toliko we Iměnu Pána Weží Krysta.

(Abowiem tepeze nie przypadł był na řadnego z nich / iedno iž ižylko potězeni byli w imię Pána Jezusowe.)

ח

17. הִידִּין סִימָיו הֵנוּ עַל־הֶחָא אֲדָמָה וּמִקְבְּלִין הֵנוּ רוּחָא דְקוּדְשָׁא :

Ador posuerunt la manu supra effi, & receperunt le Spiritu sancto.

18. וְכַד הָיָה סִימָיו דְּבָסִים אֲדָמָה דְּשִׁלְיָחָא מִתְּהִיבָא רוּחָא דְקוּדְשָׁא קָרֵב לְהוֹן בְּסִפְּהָ :

Simoni dicens che per l'imposizione de la manu de gli Apostoli si danna lo Spiritu sancto, offerse loro de denari.

19. כַּד אָמַר הֵכֵן נָחָה לִי שְׁלִטְנָה הֵנָּה דְּאֲדָמָה דְּאֲסִים עֲלֵיהִי אֲדָמָה יְהֵנָּה מִקְבֵּל רוּחָא דְקוּדְשָׁא :

Dicens, Dote dante à me questa potestad, che sopra me te porrà le manus, recitabo la Spiritu sancto.

20. אָמַר לָהּ שְׁמַעוֹן בְּנֵי אֲפָא בְּסִפְּהָ עֲמָר יֵאוּל לֹאבְדָנָה מִטוּל דְּסִבְרָתָה דְּמוֹהֶבְתָּה דְּאַלְהָא בְּקִנְיָה עֲלֵמָה מִתְּקִנְיָה :

Ata Petrus dicens, I tui denari fiam teo in perdente per che tu hai stimato che el dono di Dio s'acquirit con denari.

21. לֵית לָךְ מִנְתָּה אַחֲרָא בְּסָא בְּהִימְנִיתָה הֲרֵי מִטוּל דְּלִבְךָ לֹא הֵוָה תְּרִיץ קִדְּם אֲלֵהֶם :

Tu non has parte ne forte alcuna in questo officio, perche tu el cor tuo non e recto dinanzi a Dio.

22. בְּרָם תוֹב מִן בִּישׁוּתָךְ הֲרֵי וּבְעֵי מִן אֲלֵהֶם בְּלֵמָה יִשְׁתַּבַּח דָּךְ וְכִלָּה דְּלִבְךָ :

Pennis dunque di questa tua malitia, a proga liddio, se a forte ti sia perdonato el pensiero del tuo cuore.

23. בְּכִבְרָא גִיר מִרִּירָתָה וּבְקִטְרָא דְּשִׁלְיָחָא הֵוָה אֲנֵה דְּאִתְּרָה :

Perche in te veggo offere un fiele d'amertudine, & in legume d'iniquitat.

ח

17. אָז יָשִׁימוּ אֶת־יְדֵיהֶם עֲלֵיהֶם וַיִּקְחוּ אֶת־רוּחַ הַקֹּדֶשׁ :

Entonces pusieron las manos encima, y recibieron el Espiritu Sancto.

18. וְכַאֲשֶׁר רָאָה שְׁמַעוֹן בִּי בָשִׂים יְדֵי הַשְּׁלִיחִים גָּתָר רוּחַ הַקֹּדֶשׁ וַיִּקְרַב לָהֶם בְּסֵף :

Y como vido Simon que por la imposicion de las manos de los Apostoles se daua el Espiritu Sancto, presentóles dineros.

19. לֵאמֹר תֵּעָז גַּם לִי אֵת שְׁלִטוֹן הוֹאֵת לְמַעַן כָּל־אֲשֶׁר אָשִׂים עָלָיו אֶת־יְדֵיהֶם יִקַּח אֶת־רוּחַ הַקֹּדֶשׁ :

Diziendo, Dadme tambien á mi esta potestad, que á qualquiera que pusiere las manos encima, reciba el Espiritu Sancto.

20. וְכִיפָּה אָמַר אֲלָיו בְּסִפְּהָ יְהִי־לָךְ לֹאבְדָן בִּי מִתְּחֵל אֲלֵהֶם חֲשֶׁבְתָּ לְקִנְיָת בְּכֶסֶף :

Entonces Pedro le dixo, Tu dinero perezca contigo, que pienas que el don de Dios se gane por dinero.

21. לֹא יֵשׁ לָךְ גִּידֹל בְּדִבְרֵי הוֹהָ בִּי לְכַבֵּר אִינוּ וְכוֹן לִפְנֵי אֲלֵהֶם :

No tienes tu parte ni fuerre en este negocio: porque tu coraçon no es recto delante de Dios.

22. לָכֵן שׁוּבָה מִדְּעִתְךָ הוֹאֵת וְהִתְפַּלֵּל אֶל־אֲלֵהֶם אֲוֵלִי הִנֵּשׂא לָךְ מִחֲשַׁבְתָּ לִבְךָ :

Arrepientere pues de esta tu maldad y ruega à Dios, si por ventura te sera perdonado este pensamiento de tu coraçon.

23. כִּי הָיָה אֲנִי בִי יֵשׁ בָּרָה שְׂרֵשׁ פְּרָה דָּאֵשׁ וּלְעֵנָה וְחִלְקָה אֶת־בְּעָלֵי אִנּוּ :

Porque en hiel de amargura y en prision de maldad veo que estas.

ח.

17. Τότε ἐποθέσαντες τὰς χεῖρας αὐτοῦς ἔλαβον τὸ Ἅγιον Πνεῦμα.

Puis ils leur imposèrent les mains, & iceux receurent le saint Esprit.

18. Οὐρανοῦ δὲ ὁ σίμων ὅτι βλέπει τὴν ἐπιθέσιν τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων διότι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, παραδίδεται αὐτοῖς χειρὶ τῶν.

Adonc Simon ayant apperceu que par l'imposition des mains des Apostoles le saint Esprit estoit donne, il leur presenta de l'argent.

19. Λέγων, δότι καὶ ἐγὼ τίλω ἐπιθεῖν τὰς χεῖρας, ὅτι τὸ πνεῦμα ἅγιον παραδίδεται αὐτοῖς ἀπὸ τῶν χειρῶν.

D. fait, Donnez moi aussi cette puissance, qui tout ceux à qui l'imposition des mains, se donne le saint Esprit.

20. Πέτρος δὲ εἶπεν αὐτῷ, τὸ δέχου σὺ σου οὐ εἶς ἀπολαύων, ὅτι τίλω ἀπολαύειν τοῦ ἁγίου πνεύματος ἀπὸ τῶν χειρῶν.

Mais Pierre lui dit, ton argent peussille avec toi, de ce que tu as estimé le don de Dieu s'acquérir par argent.

21. Οὐκ ἔστι σοι μέρος καὶ ἐξουσία ἐν τούτοις, ὅτι τὸ δέχου σὺ σου οὐ εἶς ἀπολαύων, ὅτι τὸ πνεῦμα ἅγιον παραδίδεται αὐτοῖς ἀπὸ τῶν χειρῶν.

Tu n'as point de part ne heritage en cest affaire, car ton cor n'est point droit devant Dieu.

22. Μετανοήσον οὖν σου ἐκ τῆς κακίας σου πάντης, ὃ δέχου σὺ σου οὐ εἶς ἀπολαύων, ὅτι τὸ πνεῦμα ἅγιον παραδίδεται αὐτοῖς ἀπὸ τῶν χειρῶν.

Repent-toi donc de ceste tienne malice, & prie Dieu, si possible la penitence de ton cor te soit pardonnée.

23. Εἰς γὰρ χολὴν πικρίας καὶ αἰνίσμον ἀδικίας ἐγὼ σε ὄμι.

Car ie voy que tu es en hiel tres-amer & en bien d'iniquité.

24. צנא ס'מא ונאמר פצו
אנתון חלפי מן אלהא
דלא נאמא עלי פדס מן
הליו נאמרתון :

Simone allora rispondendo, disse, Preghate voi altri per me appresso il Signore, che non venga sopra di me alcuna di quelle cose che voi avete dette.

25. ש'מעון פין ויחצו פד
סהדו אגון ואלכו מלחא
דאלהא הפכו להון
לאורשלם ובקורבא ס
סגיאמא ושמרתא סברו :

*Egli dunque, poi che habber testifica-
to, e annunciate la parola del Signore, si
fatto ritorno in Ierusalem, e predica-
vano l' Evangelio in molti castelli de Sa-
maritani.*

26. וסלל מלאכא דמרתא
עם פיליפוס נאמר לה
קום ולתימנא באורחא
מדברתא דנחתא מן
אורשלם לעגא :

*L' Angelo del Signore parlò poi a Phi-
lippe, dicendo, Levantate e andate per la
via che si esce da Ierusalem
in Gaza, quella che è deserta.*

27. וקם איל נאדעא מ
מהימנא חד דאמא הניא
מן כוש שליטא דקנדק
מלכתא דפושטא והו
שליט הניא על פלה גנה
ונאמא הניא דנסגור
באורשלם :

*Ex eo levatus, ando, et acco un E-
tiopo, eunuco, governatore di Can-
dace rege de gli Etiopi, il quale haueva
il gouerno de tutte le sue ricchezze, et era
venuto per adorare in Ierusalem.*

28. ופד הפך דיאול יתב
הניא על מרפבתא וקרא
הניא באשציה גברא :

*Erisiannasene, sedendosi sopra la
sua carretta, e leggendo il Profeta Esai.*

29. ונאמרת דוחא
דקורשטא לפיליפוס א
אתקרב יקח למרפבתא :

*Allora lo Spirito disse a Filippo, Ac-
costati, et avvicinarti a questa carretta.*

24. ויען ש'מעון ונאמר התחצו
נא אנתם עלי אל יהנה פן
יבוא עלי אחד הדברים אשר
נאמרתם :

*Respondiendo entonces Simon, dixo, Ro-
gad vosotros por mi al Sennor, que ninguna cosa
de estas, que aucys dicho, venga sobre mi.*

25. והפכה כנאשר העידו ודברו
את דבר יהנה שבו ירושלימה
ובטירות שומרון רבות בשור :

*Y ellos auendo testificado y hablado la pa-
labra de Dios, boluieron se a Ierusalem y en mu-
chas tierras de los Samaritanos annunciauon el
Euangelio.*

26. ומלאך יהנה דבר אל
פילפוס לאמר קום ולך אל
הנזב אל דרך העולה מירושלים
ענה והיא חרבה :

*Empero el Angel del Sennor habló a Philip-
pe, diciendo, Levantate y vé hazea el Mediodia
al camino que deciede de Ierusalem a Gaza el
qual es desierto.*

27. ויקם וילך והנה איש כוש
סריס שליט קנדק מלכת כוש
אשר היה על כל גנויה ובא
להשתחוות בירושלים :

*El entonces leuantóse, y fué y heaqui vn E-
thiopo Eunucho Governador de Candace Rey-
na de los Ethiopes, es qual era puesto sobre todos
sus thesoros, y aua venido a adorar a Ierusalem.*

28. וישב וישב אל מרפבתו
ויקרא בספר ישעיהו הנביא :

*Y se boluia sentado en su carro, y leyendo al
Profeta Isayas.*

29. ונאמר דוח אל פילפוס
קרב ודבק במרפבת הו אר :

*Y el Espiritu dixo a Philippe. Llegate y jun-
tate a este carro.*

24. 'Απεκρίθης ὁ σίμων εἶπε,
δαίθητε ὑμῶς ὑπὲρ ἐμοῦ ὥστε γὰρ
κυνεον, ὅπως μὴ ἐπέλθῃ ἐπ' ἐ-
μὲ αὐτὰς εἰρηκαί.

*Lors Simon respondit, & dit, Vous
autres priez pour moi enuers le Sei-
gneur, afin que rien ne viene sur moi
des choses que vous auez dites.*

25. Οἱ μὲν οὖν διεμαρτυροῦ-
μεθα καὶ λαλῶμετες τῇ λογῇ τῆ
κυρίου. ὑποστρέψαντες αὖτε ἐπὶ
ἡμῶν, πολλὰ τε καὶ μὲν τῶν σαρμα-
ρειτῶν ἀγγεγελίσαντες.

*Eux donc apres auoir testifié & ap-
proué la parole du Seigneur, retourne-
rent en Ierusalem, & annoncèrent en l'E-
uangelie en plusieurs bourgades des Sa-
maritains.*

26. Ἀγγέλῳ δὲ κυρίου ἐλάλη-
σε πρὸς φιλιππον, λέγοντα, ἀ-
νάστη καὶ πορεύου κατὰ μασηονίαν,
ὅτι τὴν ὁδὸν τὴν κατὰ ὁρίωνται
ἀπὸ ἱερουσαλὴμ εἰς γάζαν αὕτη
ἐστὶν ἔρημος.

*Puis apres l'Ange du Seigneur par-
la à Philippe, disant, Leue-to, & va
vers le Midi, au che min qui uelcend de
Ierusalem a Gaza, ceue qui est deserte.*

27. Καὶ ἀναστὴς ἐπορεύθη. καὶ
ἰδοὺ αἰθρὴ αἰθιόψ ἀνέχεται, οὐ-
ρανὸς καὶ ἀνθρὸς τῆς βασιλείας
αἰθιόπων. ὃς ἦν ὁπὶ ἀνθρὸς τῆς
γάζης αὐτῆς, ὃς ἐληλυθὴν προσκυ-
νῆσαι εἰς ἱερουσαλὴμ.

*Lui donc se leuant, s'en alla, & voi-
ci vn homme Ethiopien, Eunuque, qui
auoit tout manement sous Candace
roine de Ethiopie, & qui estoit ve-
nu pour adorer en Ierusalem.*

28. Ὡς τε ὑποστρέψαντες καὶ
ἰδοὺ ὅτι ἄρμα αὐτῶν, ἀ-
νιζήσαντα τὸν σαρφίτῳ ἡσάσαν.

*Or s'en retournoient-ils estans assis en
son chariot, & uoient le Prophete Esai.*

29. Εἶπεν δὲ τὸ πνεῦμα τῷ φιλιπ-
πῳ, προσελθὲν καὶ καθίστην τῷ
ἀρματι αὐτοῦ.

*Adonc l'Esprit dit à Philippe, Ap-
proche, & t'adonne à ce chariot.*

24. Respondens autem Simon, dixit: Precamini vos pro me ad Dominum, ut nihil veniat super me horum quæ dixistis.

Then answered Simon and said: Pray ye to the Lord for me: I pray none of these things which ye have spoken: come upon me.

25. Et illi quidem testificati & locuti verbum Domini, redibant Ierosolimam, & multis regionibus Samaritanorum evangelizabant.

So they which had testified and preached the word of the Lord: returned to Jerusalem: and preached the Gospel in many towns of the Samaritans.

26. Angelus autem Domini locutus est ad Philippum, dicens: Surge, & vade contra meridianum, ad viam quæ descendit ab Ierusalem in Gazam: hæc est deserta.

Then the Angel of the Lord spake unto Philippe, saying: Arise, and go to the south into the way that goeth down from Jerusalem unto Gaza: which is waste.

27. Et surgens abiit. Et ecce, vir Aethiops, eunuchus, potens Candaces Reginae Aethiopum, qui erat super omnes gazas eius, venerat adorare in Ierusalem.

And he arose and went on: and behold, a certain Eunuch of Ethiopia, Candace the Queen of the Ethiopians, and chief Souldanour, who had the rule of all her treasure: and came to Jerusalem to worship.

28. Et revertebatur sedens super currum suum, legendumque Isaiam prophetam.

And as he returned sitting in his chariot, he read the book of the Prophet.

29. Dixit autem Spiritus Philippo: Accede, & adiungere te ad currum istum.

Then the Spirit said unto Philippe: Join thyself to the chariot.

24. Da antwortet Simon vnd sprach: Bittet ihr den HERRN für mich / daß der keines über mich komme / davon ihr gesagt habt.

Da suarede Simon / oc sagde: Bede i HERRN for mig / at intet aff der skal komme offuer mig / som i sagde om.

25. Sie aber / da sie bezeuget vnd geredt hatten das Wort des HERRN / wandten sie widerumb gen Jerusalem / vnd predigten das Euangelium vilen Samarischen Flecken.

Men der de haffde vidnet oc talt HERRNS ord da vengte de om igen til Jerusalem / oc predickede Euangelium i mange Samaritaniske Byer.

26. Aber der Engel des HERRN redet zu Philippo / vnd sprach: Stehe auff / vnd gehe gegen Mittag / auff die Strassen die von Jerusalem ghet hinab gen Gaza die da wüste ist.

Men HERREN Engel talde til Philippum / oc saade: Staa op oc gaad mod Syden / vaa den ven som gaar fra Jerusalem ned til Gaza, der joem Steden er.

27. Vnd er stund auff / vnd gieng hin. Vnd sihe / ein Mann auß No: renland / ein Kämmerer vnd Gewaltiger der Königin Candaces in No: renland / welcher war über alle ihre Schatzkammern / der war kommen gen Jerusalem anzubeten.

De hand stod op oc gaaet bore. De see en Mand aff No: rland en Kammerjuend oc Dronning Candaces veldige Mand i No: rland / huilken der vaar offuer alle hendis Liagendese: hand vaar kommen til Jerusalem at tilbede.

28. Vnd zog wider heim / vnd saß auff seinem Wagen / vnd las den Propheten Esaiam.

De hand droa hjem igen / oc sad paa sin vaagen / oc lasde Esaiam Profeta.

29. Der Geist aber sprach zu Philippo: Gehe hinzu / vnd mache dich bey disen Wagen.

Da sagde Anden til Philippum: Gaad frem / oc hold dig til denne vaagen.

24. Tedy odpowěděl Simon / řekl: Proste wy za mne Boga / ať na mne nepřijde nic z těch věcí / které jste mi uvili.

Odpověděl tedy Symon / řekl: Modlete si za mne u Pána / aby mi nic nepřizdalo z těch věcí / které jste povídali.

25. A oni žagali svědčovali a mluvěše slovo Boží / navrátili se do Jeruzaléma / a mnohým krajinám Samaritánským / kázali slovo Euangelium.

Kráť oute svědčili y opowiedali słowo Boże / y wrócili do Jeruzaléma / y w wiele miasteczkach Samarytańskich kazywali opowiedali.

26. Angel pak Páně mluvil k Filipovi / řka: Vstaň, a gdi proti polední straně / na cestu která vede od Jeruzaléma do Gazy / která jest pustá.

Panym Anjel Páně mluvil do Filipa poviedkane / Vstaň a gdi ku Poludniow / droga która od Jeruzaléma bieży ku Gazy / która jest pusta.

27. A on wstał y szed. A w tym czasie przyszedł do niego Książę Królowej Kandy z Egiptu / który był nad wszystkimi skarbcami królowej / ten był przyszedł do Jeruzaléma / aby się modlił.

Tedy on wstał y szed / a przyszedł do niego Książę Królowej Kandy z Egiptu / który był nad wszystkimi skarbcami królowej / ten był przyszedł do Jeruzaléma.

28. W nawracował się z powozu / a czytał Proroka.

W gdy się wroczył siedział w powozie / y czytał sobie Proroka.

29. Řekl Duch k Filipovi: Přijď / a přivíň se k wozu tohoto.

Kráť řekl Duch Filipovi: Přijď k powozu / a přivíň se k wozu tego.

ח

30 וְכַאֲשֶׁר קָץ פִּילְפּוֹס אָצִיל
וַיִּשְׁמַע כִּי קָרָא בְּסֵפֶר יִשְׁעִיהוּ
הַנָּבִיא וַיֹּאמֶר הַחֲבִיר אֶחָד-אֲשֶׁר
קֹרָא אֶתְרָה :

Et Filippo correndo là, l'udi che leggevasi Profeta Ifaya, e disse, Intendo io quel che tu leggi?

31 וְהוּא אָמַר וַאֲכַכָּה אֲנִי
אִם אִישׁ לֹא יוֹהִירֵנִי וַיִּשְׁאַל
מִן-פִּילְפּוֹס לְעֵלֹתוֹ וּלְשִׁבְתָּ עִמּוֹ
עִמָּה :

Et egli disse, Come posso intendere, se al non mi guida? E prego Filippo che salisse su, e sedesse seco.

32 בְּסִימָהּ הָיוּ דִּבְתֵּיכֶם
דִּקְרָא הַנִּיבָה אֶתְחִיבֶיהָ
הֵנָּה אֵיךְ אָמַרְתָּ לְנִכְסֶמְתָּ
אֶתְדַבֵּר וְאֵיךְ נִקְרָא הַנֵּם
צִוְיָה שְׁתִּיק הֵנָּה וְהִכְנָה
לֹא פִתַּח בִּימָה בְּמִיכָה :

Hor la sententia de la Scrittura che ti leggeva, era questa, Come pecora e stato menato al uccisione, e come agnello muto dimanza a colui che lo tosa, cosi non ha egli aperto la sua bocca.

33 מִן חֲבוּשָׁתָא וּמִן דִּינָה
אֶתְדַבֵּר וְדִרְהָ מִנֵּה יִשְׁתַּמְּרָה
דְּמִשְׁתַּקְלִיו מִיְהִי מִן
אֶרְצָה :

Ne la sua humilita è stato enalzato il suo giudizio. E chi raccontera la sua generazione? percioche la sua vita e stata da la terra.

34 וַאֲמַר הוּא מִהִימְנָה
לְפִילְפּוֹס בָּצָא אֵתְרָה מִן
עַל מִנּוּ אָמַרְתָּ הֵנָּה נִכְנָה
עַל נִפְשָׁהּ אִי עַל אֶשׁ
אֶחָד :

E rispondendo l'Eunuco a Filippo disse, Dimmi tu prego, da chi disse questo il Profeta, a se stesso, o pur da qualcun altro?

35 הִינֵנוּ פִּילְפּוֹס בִּתְחָ
בִּימָה וְשִׁבְרִי מִנֵּה מִן דִּנָּה
פִּתְחָ מִסְכָּר גַּם עַל מִנּוּ
יִשׁוּעַ :

Allor Filippo apre la sua bocca, e annunziando da questa Scrittura, gli predica l'Ev.

36 וְכַד הָיוּ אֵלָיו בְּאֶרְצָה
מִטְוִי הָיוּ לְרוֹכְתָהּ הָרָא
דְּאִית בֵּה מִנֵּה וַאֲמַר
מִהִימְנָה הוּא הֵא מִנֵּה
מִנָּה הִי בְּלִיתָה דְּאֶעֱסֹד :

E mentre che essi andavano per la Via, vennero ad una certa acqua, e l'Eunuco disse, Ecco qui de l'acqua, chi me viene l'offer battezzare?

ח

30 וְכַאֲשֶׁר קָץ פִּילְפּוֹס אָצִיל
וַיִּשְׁמַע כִּי קָרָא בְּסֵפֶר יִשְׁעִיהוּ
הַנָּבִיא וַיֹּאמֶר הַחֲבִיר אֶחָד-אֲשֶׁר
קֹרָא אֶתְרָה :

Y acudiendo Philippe, oyó lo que leya al Profeta Ifayaz: y dixo, Mas entiendes lo que lees?

31 וְהוּא אָמַר וַאֲכַכָּה אֲנִי
אִם אִישׁ לֹא יוֹהִירֵנִי וַיִּשְׁאַל
מִן-פִּילְפּוֹס לְעֵלֹתוֹ וּלְשִׁבְתָּ עִמּוֹ
עִמָּה :

Y el dixo, Y como podé, si alguien no me ensennare? y rogó a Philippe que subiese, y se sentasse con el.

32 וּפְסוֹק הַחֵתֵב אֲשֶׁר קָרָא
וְהוּא פָּשָׁה לְטִבְחָ יוֹכֵל וּכְדָחַל
לְפִי-גִוְיָה וְאֶלְמָה וְלֹא יִפְתַּח
פִּי :

Y el lugar de la Escritura que leya, era este. Como ouera a la muerte, fué lleuado: y como cordero mudo delante del que lo tresquua, así no abrió su boca.

33 מַעֲצָר וּמִמְשָׁפֵט לֶקַח וְיִנְיָה
דִּוְרוּ מִי יִשׁוּחָהּ כִּי נִגְזַר מִאֲרָץ
חַיִּים מִפְּשַׁע עָמִי נָדַע לָמוּ :

En su humillacion su iuyzio fué quitado: mas su generacion, que con la contará? porque es quitada de la tierra su vida.

34 וַיַּעַן הַסָּרִיס לְפִילְפּוֹס לֵאמֹר
שׂוֹאֵל אֵתְרָה מִמֶּנָּה אָמַרְתָּ נָא לִי
עַל-מִי מְדַבֵּר הַנָּבִיא אֶת זֹאת
נָא עַל נִפְשָׁהּ אִי עַל אֶשׁ אֶחָד :

Y respondiendo el Eunucho a Philippe, dixo, Ruegote, da que Profeta dize esto? de si ó de otro alguno?

35 וַיַּפְתַּח פִּילְפּוֹס אֶת-פִּי וַיִּחַל
מִכְתָּב הַזֶּה וַיִּבְשֹׁר לוֹ אֶת-יִשׁוּעַ :

Enonces Philippe abrió su boca, y comenzando de esta escriptura, annunció le el Evangelio de Iesus.

36 וְכַאֲשֶׁר אָרְכוּ אֶת-דֶּרֶכָם בָּא
אֶל-הַמִּים וַיֹּאמֶר הַסָּרִיס הִנֵּה
הַמִּים מִה יִכְלֶה מִחֲטָבֵל אֹתִי :

Y yendo por el camino, vinieron a vna agua y dixo le el Eunucho, He aqui agua, que impide que yo no sea baptizado?

ח.

30. Περὶ δὲ τῶν αὐτῶν ὁ Φίλιππος, ἰκνούμενος αὐτὸν ἀπαγγέλλοντα, καὶ τὸν ὄντα φέροντα τὴν ἱστορίαν, καὶ εἰπὼν, ὁρῶ γὰρ ὅτι ἀναγιγνώσκεις;

Et Philippe accourut à l'endroit qu'il lisait le Prophece Elye, & lui dit, Mais entens-tu ce que tu lis.

31. Ὁ δὲ εἰπὼν, τὰς γὰρ οὐ δύναμις ἐστὶν αὐτῷ, καὶ μὴ τις εἰδὴ γήθημι; παρεκάλει τὸν Φίλιππον, ἀναβῆναι αὐτὸν, καὶ ἰσθῆναι μετ' αὐτοῦ.

Lequel dit, Et comment le pourroy' ie correndre, si queicun ne me guide? Et pr'a Philippe de monter, & s'asseoir avec lui.

32. Ἡ δὲ περὶ τῆς γραφῆς αὐτοῦ ἀναγιγνώσκων, αὐτὸν αἰτῶν, ὡς ὡραῖον ὅτι σφαιρῶν ἔχων, ὅς τις ἀμύβη ἐστὶν τοῦ κηρύττειν αὐτὸν εἰς φωνῇ. αὐτὸς δὲ αὐτὸν τὸ εἰσελά αὐτῷ.

Or le passage de l'Escripture qu'il lisait, estoit celi-ci, Il a este mené comme une brebis a la tuerie, & comme un agneau muet devant celui qui le toad, ainsi n'a il point ouvert la bouche.

33. Ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ ἡ κρίσις αὐτοῦ ἔρχη, καὶ ὅτι γένοιτο αὐτῷ τις εἰδὴ γήθηται; ὅτι αἰσθάνει τὸν γῆς ἢ ζῶν αὐτῷ.

En son abbaissement son iugement a esté haillé, mais qui raccontera la durée: car la vie est en cœure de la terre.

34. Ἀπεκρίθης δὲ ὁ εὐνοῦχος τῷ Φίλιππῳ εἰπὼν, διὰ τί σου, περὶ τῆς ὁ σφαιρῶν τῆς λειγῆς τῆς πῆ; περὶ αὐτοῦ ἢ περὶ ἑτέρου τινός;

Lors l'Eunuque print la parole, & dit a Philippe, se te prie, de qui dize celi le Prophece? de toi, ou de quelque autre?

35. Ἀνίστας δὲ ὁ Φίλιππος, καὶ ἀπαγγέλλων αὐτῷ, καὶ δεξάμενος αὐτὸν τὴν γραφὴν αὐτοῦ, ἀναγινώσκων αὐτῷ τὸν κηρύττειν.

Adonc Philippe ouvrant sa bouche, & commençant par ceste Escripture, lui annouça l'Ev.

36. Ὡς δὲ ἰσχυρότερον αὐτῷ τὸ εἶδεν, ἦλθον αὐτῷ τὸ εἶδεν, καὶ φησὶν ὁ εὐνοῦχος, εἰδὲν ὅτι καὶ αὐτὸς βαπτιστέος;

Et comme ils alloient par le chemin, ils vinrent à que que eau: adonc l'Eunuque dit, Voici de l'eau, qui m'enpeche d'estre baptizé?

ח

37 (ואמר פילפוס אז
מישבח את דתהימן מ
משבח דתהיה ועננה
ואמר מהימן אנא דגשוע
משיחא ברה דאלהא הוה)

Disse Filippo, Se tu credi con tutto il cuore egli è saluto. Et egli rispondendo, disse, Io credo che Gesù Christo sia il Figliuolo di Dio.

38 ופקד הוה דהקום
מרכבתא ונחתו תריהון
למינא ואעמדה פילפוס
למהימנא הו :

Et comando che si fermasse la carretta, e fecero ambedue no l'acqua. Filippo e l'Eunuco, e battezzolla.

39 ופקד סלקו מן מינא
רוחה דמרינא חספיה
לפילפוס ותיב לא חניה
מהימנא הו אנא אור
הינא באורחה פד חנה :

Visti che furon de l'acqua del Spirito del Signore rapo Filippo, e l'Eunuco non lo videro più : Et andana senza allegro per il suo cammino.

40 פילפוס דין אשתבח
באוטוס ומותמו מתכרך
הוה ומסכר במדינתא
פלהין עד מא דאחא
לקסדינא :

E Filippo si ritirò in Azoro e passando predicava l'Evangeliu a tutte le città, infino che venne a Cesarea.

ט

1 ושאל דין עדכיל מלא
הוה לוחמא וחממא
דקטלג על תלמידיה
דמרו :

Saulo spirando ancor minacce et occisione contra discipoli del Signore, sentendo al sommo Sacerdote.

2 ושאל לה אגדתא מן
רב כהנא דיתל לה
לדרמסוק לקגושטא דאן
הו דישבח דרדון בקהא
אורחא גבא או נשא
נאסור ניתא אטון
לאודשג :

E domandogli lettere per Damasco da portare a le sinagoge : acciò che se trovasse alcuno che fusse de quella setta, o buoni, o donne, gli menasse legati in Ierusalem.

ח

37 ויאמר פילפוס אם מאמין
את בכל לב יוכל להיות נוצר
ויאמר מאמין אני כי ישוע
המשיח בן אלהים הוא :

Y Philippe dixo, Si crees de todo coraçon, bien puedes. Y respondiendo el dixo, Creo que Iesus el Christo es hijo de Dios.

38 ויצו לעמד את המרכבה
וירדו שניהם אל המים גם
פילפוס והסרים ויטבלוהו :

Y mandó parar el carro : y descendieron ambos al agua Philippe y el Eunucho : y baptizólo.

39 ובעלותם מן המים ורוח
אלהים נשאה את פילפוס ולא
רואה עוד הסרים וילך את
דרכו שומח :

Y como subieron del agua, el Espiritu del Sennor arrebató a Philippe : y no lo vido mas el Eunucho : y fue en su camino gozoso.

40 ופילפוס נמצא באשדוד
ועבר ובשר את ערים כלן עד
בואו אל קסדינא :

Philippe empero se halló en Azoro : y pasando anunciava el Evangelio en todas las ciudades hasta que vino a Cesarea.

ט

1 ושאל עודנו יפית ועם ורצח
בתלמידי יהוה ויקרב לכסך גדול :

Y Saulo ann resoplando amenazas y muerte contra los Discipulos del Sennor, vino al Principe de los Sacerdotes.

2 וישאל ממנו אגדות לדמשק
אל העדות אשר אם ימצא
בדרך יהיה אנשים או נשים
ויוליכם אסורים ירושלימה :

Y demandó de el letras para Damasco a las Synagogas, para que si hallasse algunos varones o mugeres de esta secta, los cruzesse presos a Ierusalem.

ה

37. Εἶπε δὲ ὁ Φίλιππος ὅτι, εἰ πιστεύῃς ἐκ ὅλης τῆς καρδίας, ἐξιστάται. καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν, πιστεύω ὅτι ὁ Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐστίν.

Et Philippe dit, Si tu crois de tout ton cœur, u est lo bapte. L'Eunuque donc respondant, dit, Je croy que Iesus Christ est le Fils de Dieu.

38. Καὶ ἐκέλευεν εἰσβαῖν τὴν ἀρμα, καὶ καθίσαι αὐτοὺς ἐν τῇ ὕδατι, ὁ δὲ Φίλιππος καὶ ὁ εὐνοῦχος. καὶ ἐβάπτισα αὐτούς.

Et commanda que le chariot fust arresté : & tous deux descendirent en l'eau Philippe & l'Eunuque. & il le baptiza.

39. Ὅτε δὲ ἀνέβησαν ἐκ τῆς ὕδατος, πνεῦμα κυρίου ἔρριπεν τὸν Φίλιππον, καὶ οὐκ εἶδεν αὐτὸν ὁ εὐνοῦχος ὁ δὲ εὐχόμενος ἔειπεν, ὁ δὲ οὐκ εἶδεν αὐτὸν καὶ ἔειπεν.

Et quand ils furent remontrés hors de l'eau, l'Esprit du Seigneur ravie Philippe, & l'Eunuque ne le vid plus : & s'en alla joyeux par son chemin.

40. Φίλιππος δὲ ἀνέβη εἰς Ἀζότον. καὶ διερχόμενος διηγάζει τὰς πόλεις πρὸς τὰς ἐλθὼν αὐτὸν εἰς ἑσπέραν.

Mais Philippe se retourna en Azote : & en passant annonça l'Evangile par toutes les villes, iusqu'à ce qu'il vint en Cesarce.

Κ Ε Φ Α Α. 6.

Ὁ δὲ σάουλ ἐπὶ ἱμπήτων ἀπὸ πλῆθους φέρον εἰς τὴν μαγίαν τὴν κυρίαν, προσελθὼν τῷ δαυιδ.

Or Saul tout enflammé encore de menaces & de guerre, contre les disciples du Seigneur, s'estant adressé au souverain Sacrificateur,

2. Ἡτήσεν παρ' αὐτοῦ ἀποσταλῆς εἰς δαμασκὸν παρα τὰς συναγωγὰς, ἵνα εἰς τὰς πόλεις ἀγὼν τοὺς ἀδελφεοὺς εἴδοι. αἱ δὲ τὴν καὶ γυναῖκάς, δεδεμμένους ἀγαγὼν εἰς Ἱερουσαλὴμ.

Lui demanda lettres de sa part pour porter en Damas aux synagogues : afin que s'il en trouvoit quelques uns de cette secte, hommes & femmes, il les amenât liés en Ierusalem.

37. Dixit autem Philippus, Si credis ex toto corde, licet, Et respondens ait, Credo filium Dei esse Iesum Christum.

And Philippe sagd unto him / If thou beleuest with all thine heart / thou mayest. And he answered / and sagd / I beleue that Iesus Christ is the Sonne of God.

38. Et iussit stare currum, & descenderunt uterque in aquam, Philippus, & eunuchus, & baptizavit eum.

Then he commanded the charet to stand still: and they went downe both in the water / both Philippe / and the Eunuche: & he baptizyd him.

39. Cum autem ascendissent de aqua, Spiritus Domini rapuit Philippum, & amplius non vidit eum eunuchus. Ibat autem per viam gaudens.

And as soone as they were come up out of the water / the spirit of the Lord caught away Philippe: y the Eunuche saw him no more: so he went on his way rejoicing.

40. Philippus autem inventus est in Azoto: & pertransiens evangelizabat civitatibus cunctis, donec veniret Cesaream.

But Philippe was found at Azotus: & he walked to and fro preaching in all the cities / till he came to Cesarea.

Saulus autem adhuc spirans minarum & caedis in discipulos Domini, accessit ad principem Sacerdotum.

And Saul yet breathing out threats / sought and slaughter against the disciples of the Lord: whereunto y he priest.

2. Et petiit ab eo epistolas in Damascum ad synagogas, ut si quos invenisset huius viae viros ac mulieres, vivos perduceret in Ierusalem.

And desired of him letters to Damascus to the Synagogues: that if he founde any that were of that way / whether men or women / he might bring them bound unto Jerusalem.

37. Philippus aber sprach: Glaubest du von ganzem Herzen / so magst wol sein. Er antwortet / und sprach: Ich glaube daß Jesus Christus Gottes Son ist.

Da sagde Philippus / Eror du aff ganeste herte / da maa der vel vere. Hand suarede / oc sagde / Jeg tror / at Ihesus Christus er Guds Son.

38. Und er ließ den Wagen halten / und stiegen hinab in das Wasser / beyde Philippus vund der Kämmerer / Und er tauffet ihn.

De hand bad voqnen holde / oc de stigebe ned i vander / baade Philippus oc Kämmereren / oc hand dobet hannem.

39. Da sie aber herauß stiegen auß dem Wasser / rucket der Geist des HERREN Philippum hinweg / und der Kämmerer sahe ihn nicht mehr. Er zoch aber seine Strasse frölich.

Men der de stigebe de op aff vander / da ructe HERRENS And Philipum bort / oc Kämmereren saa hannem icke mere. De hand drog sin vej glad.

40. Philippus aber ward funden zu Asdod / und wandelt umbher / und prediget allen Stätten das Euangelium / biß daß er kam gen Cesarien.

Men Philippus bleff funden i Asdod / oc hand vandrede omkring / oc predickede Euangelium i alle Stæder / indtil hand kom til Cesarea.

Saulus aber schnaubete noch mit drohen und morden / wider die Jünger des HERREN / und gieng zum Hohenpriester.

Men Saulus snusede end nu mer træl oc mord mod HERRENS Disciple / De hand gik til den høffeste Prest.

2. Und bat in omb Brieffe gen Damascus an die Schulen / auff daß so er etliche dises weges fünde / Männer und Weiber / er sie gebunden führete gen Jerusalem.

De begerede Breff aff hannem til Scholernet Damascus / Paa det / at der som hand funde nogle paa denne vej / Mænd oc Quinder / at hand skulde føre dem bundne til Jerusalem.

37. Wkell genu Filip: Wi kiffli elchm frcem flufft. A odpowdēm Komornij / keli: Wētm / Je Gēfiss Krišius gest Syn Wofli.

Ale mu powtadzał Filip / Jesiż ze wšyckiego serca wierzył / i dał mu wodę / i obmył go / i powiedział / że Jezus Chrystus jest Synem Bożym.

38. W rozkazał stać wozu / i wstąpił oba do wody / Filip y Komornij / y pokřtil gen.

Kazał tedy stánc wozowi / y wstąpił oba do wody / Filip y Komornij / i křtil go.

39. A když wstoupili z vody / Duch Páně pochopil Filipa / y newiděl ho více Komornij. W gel Komornij cestau swau / raduže se.

A gdy wysli z wody / Duch Páně porwał Filipa / iż go on Komornij więcej nie widział / y ujął drogę swą radużąc się.

40. Filipał naležen gest w Azotu / a chodě kazał Ewangelium wšsem Wěstnom / až přišel do Cesaree.

A Filip až w Azocie jest zůstal / y choděac po wšyckých městech opowědal Ewangelia / až přišel do Cesarey.

S Sarel pal gessit dychit po pohřtách a po mori / du proti Wcdmijām Wofjum / přistoupil k kněžci kněžstwu.

Tedy Saul bedac sece sá páto / ay pogro / tam y mo. der chwy prau w wolenn. com Paulum / šli do Arijecakapian. ego.

2. W wyžádal od něho listy (kteréžby nest) Domastu do Efel / naležby k němu tam iž cesty Wuje neb ženy / aby swā zaneprivedl do Jeruzaléma.

A prosil go o listy by do Damasku / a do bejnec / iž gduby měkora zbláziť seky / tak mže iako y niewěsty / aby se powiazawšy přiviedl do Jeruzaléma.

ט

3 וַיֵּד אֲנִי הָנוּא וְשָׂרִי
מִמֶּנּוּ לְדַרְמָסוֹק מִן
תַּחֲתֵי שְׁלֵי אֲנִי הָנוּא
עֲלוֹהֵי גִיבְרָא מִן שְׁמִינָא

Et nel camminare avvenne che l'ammiratore a Damasco, che in un subito gli risplendè intorno come fulgore una luce dal cielo.

4 וַיִּפֹּל עַל אֲרֶעָא וְשָׁמַע
הָלֹא דְאִמַר הָנוּא לֵה
שְׁאוּל שְׁאוּל מִנֵּנָא דְרָה
אַנְתָּ לִי

Et caduto in terra, & di una voce che gli disse, Saulo, Saulo, perché me perseguiti tu?

5 עֵינֵי הוּ וְאִמַר מִן אַנְתָּ
מִדִּי וּמִדִּי אִמַר אֲנִי וְשָׁוִעַ
בְּצִינָא הוּ דְאִנְתָּ דְרָה אֲנִי
קִשְׁטָא הוּ דֵּךְ לְמַבְצֵטוֹ
לְעִיקָסָא

Et egli disse, Chi sei tu Signore? E il Signore disse, Io son Iesus, il qual tu perseguiti. Dura cosa t'è recalcitrare contra gli stimoli.

6 (הוּ דִּין פֶּד דְּחִירָא
וְתִיתֵי אִמַר מִנָּא אֲנִי
מִדִּי וּמִדִּי אִמַר לֵה) אֲלֵא
קוּם עוּל לְמִדִּינָתָא דְתַמָּו
יִתְמַלְלַעְמָךְ עַל מָא דְעֵלָא
הֵינָא דֵּךְ לְמַבְצֵטוֹ

Egli tremando & stupefatto, disse, Signore, che tuam tu che te facci? E il Signore le disse, Levati su, & entra in la città, & uno te farà detto quel che tu debbi fare.

7 וַיִּכְרַם דְּאֲנִי הוּ
עֲמָה בְּאִוְרָתָא קִימָו הוּ
פֶד תְּמִיחִין מִטוּל דְּקֵלָא
בְּלַחֲוֹר שְׁמִינָא הוּ אֲנִי
לֹא מִתְחַנָּא הֵינָא לֵהוּ

Egli huomini che l'accompagnavano per cammino, stannano attenti, come quelli che udiano ben la voce, ma non vedevano alcuno.

8 וְקָם שְׁאוּל מִן אֲרֶעָא
וְלֹא מִתְחַנָּא הָנוּא לֵה
מִדִּי פֶד עֵינֵיהִי פִתְיָחוּ
הוּ וְכִד אֲחִידִין בְּאִוְרָתָא
אֲעֲלוֹהֵי לְדַרְמָסוֹק

Allor Saulo si levò fu da terra, & aprendo gli occhi, non vedeva persona: ma essí menandolo per la mano, lo condussero in Damasco.

9 וְלֹא מִתְחַנָּא הָנוּא לֵה
תִּלְתָּא יָמִין וְלֹא אָכַל וְלֹא
אֲשָׁתִי

E fette tre giorni senza vedere, & non mangiò, ne bevè.

ט

3 וַיִּבְלַכְתּוּ יְהוֹיָכִי בְּקֶרְבּוֹ לְדַרְמָשָׁק
וּפְתָאִים גַּם יְהוֹיָכִי בְּרִד וְתַהֲלָךְ
אִשׁ אֲרֶעָא מִשְׁמַיִם

Y yendo por el camino, aconteció que llegando cerca de Damasco, subitamente lo cercó un resplandor de luz del cielo.

4 וַיִּפֹּל אֲשֶׁר נָפַל אֶל־הָאָרֶץ שָׁמַע
אֶת־קוֹל אֹמֵר שְׁאוּל שְׁאוּל מַה
תְּרַדְּפֵנִי

Y caendo en tierra, oyó una voz que le decía, Saulo, Saulo, porque me persegues?

5 וַיֹּאמֶר מִי אַתָּה אֲדֹנָי יְהוֹהָה
אִמַר אֲנִי יֵשׁוּעַ אֲשֶׁר תְּרַדְּפֵנִי
יְקֹשֶׁה לָךְ לִבְעֵט עַל־הַדְּרָכֶיךָ

Y el dixo, Quien eres Sennor? Y el Sennor dixo, Yo soy Iesus el Nazareno a quien tu persegues: dura cosa te es dar coces contra el alquijon.

6 וְהוּא נִבְהַל חָרַד וּפָחַד לֵאמֹר
אֲדֹנָי מַה תְּרַצָּה לַעֲשׂוֹתִי וַיֹּאמֶר
יְהוֹה אֲלֵי לֵבֶךָ קוּם וְלֶךְ אֶל־
הָעִיר וַיְדַבֵּר אֲלֵי מַה צְרִיכָךְ
לַעֲשׂוֹת

El temblando y temeroso dixo, Sennor que quieres que haga? Y el Sennor le dize, Levántate y entra en la ciudad: y de aquí sercha lo que te conviene hazer.

7 וְהָאֲנָשִׁים הָאֲרָחִים לְחִבְרָה
עָמָו עָמָדוֹ נִבְהָלִים הָמָּה שׁוֹמְעִים
אֶת הַקּוֹל וְאִשׁ אֶחָד לֹא רָאָה

Y los varones que yvan con Saulo, se pararon attonitos: oyendo a la verdad la voz, mas no viendo a nadie.

8 וַיִּקָּם שְׁאוּל מִן־הָאָרֶץ
וּבְפִקּוּחֹוֹ אֶת־עֵינָיו אֶת־אִשׁ
אֶחָד לֹא רָאָה וַיִּתְּחוּתּוּ בְּיָדָיו
וַיִּלְכְּתוּ לְדַרְמָשָׁק

Entonces Saulo levantóse de tierra, y abriendo los ojos no via a nadie: así que llevándolo por la mano, metieronlo en Damasco:

9 וַיִּשְׁלַשְׁתַּיָּם יָמִים לֹא רָאָה וְלֹא
אָכַל וְלֹא שָׁתָה

Donde estuvo tres dias sin ver: y no comió, ni bebió.

θ.

3. 'Εἰ δὲ τῷ περιπατοῦντι ἐγένετο αὐτῷ ἐγγίξῃ τῇ δαμασκῷ, καὶ ἐξαίφνης περιέλαμψε αὐτὸν φῶς ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ.

Or aduint qu'en cheminant il approcha de Damas, & soudainement une lumière resplendit du ciel comme un éclair à son tour de lui.

4. Καὶ πρὸς τὴν γῆν ἐκπεσὼν ἤκουσε φωνὴν λεγούσαν αὐτῷ, σαῦλ, σαῦλ, τί με διώκεις;

Donc étant tombé par terre, il ouït une voix qui lui disoit, Saul, Saul, pourquoy me perlecures-tu?

5. Εἰπὼς δὲ, τίς εἰ κύριε; ὁ δὲ πύλαι· εἰπὼς, ἐγώ εἰμι Ἰησοῦς ὁ σὺ διώκεις. σκληρὸν σοι πρὸς καρτὸς λακτίζειν.

Et lui respondit, Qui es-tu Seigneur? Et le Seigneur dit, Je suis Iesus, lequel tu perlecures: il t'est dur de te gimbier contre les aiguillons.

6. Τρέμων καὶ ἐκταταῖς ἐν τῇ αὐτοῦ τῇ μαθῆσιν αὐτοῦ καὶ ἐκπεσὼν πρὸς αὐτὸν, (ἀλλὰ) οὐκ ᾔδει τί αὐτὸν εἶπεν πάλιν, καὶ λαλῆσαι αὐτῷ οὐκ ἔδυνάμην.

Lequel tout tremblant & effrayé dit, Seigneur, que veux-tu que je face? Et le Seigneur lui dit, Leve-toi, & entre en la ville, & là il te sera dit ce que tu dois faire.

7. οἱ δὲ ἄνδρες οἱ συνοδίζοντες αὐτῷ ἐστησαν, ὡς ἔστιν, οὐκ ᾔδειν μὲν τὴν φωνήν, μηδὲ αὖ τὴν περιπατοῦντα.

Or les hommes qui chenoient avec lui, s'attellèrent tout elprouvés, oyans bien la voix d'icelui, mais ne voyans personne,

8. Ἡγείσθη δὲ ὁ σαῦλος ἀπὸ τῆς γῆς αὐτοῦ γμύσαντες τὰς εὐλαμίας· καὶ οὐκ ᾔδειν ἑλπίαν χερσὶν αὐτοῦ αἰσθάνεσθαι τὴν δαμασκόν.

Et Saul se leva de terre, & ouvrant ses yeux ne voyoit personne: parquoy ils le conduisirent par la main, & le menèrent en Damas.

9. Καὶ τρεῖς ἡμέρας ἔσθιε καὶ βίβω, καὶ οὐκ ἔφραζεν ὅτι εἶπεν.

Où il fut trois jours sans voir, & sans manger ne boire.

3. Et cum iter faceret contigit ut appropinquaret Damascus: & subito circumtulit eum lux de celo.

Now as he journeyed he came to passe that as he was come nere to Damascus: / so daniel there shined rounde about him a light from heauen.

4. Et cadens in terram, audivit vocem dicentem sibi, Saule, Saule, quid me persequeris?

And he fell to the earth: and heard a voice: / saying to him Saul: Saul: why dost thou persecutest thou me?

5. Qui dixit, Quis es Domine? Et ille, Ego sum Iesus, quem tu persequeris, durum est tibi contra stimulum calcitrare.

And he said: Who art thou Lord? And the Lord said: I am Jesus whom thou persecutest: it is hard for thee to fight against prickles.

6. Et tremens ac stupens dixit, Domine, quid me vis facere? Et Dominus ad eum, Surge, & ingredere civitatem, & ibi dicetur tibi quid te oporteat facere.

Hee then both trembling and astonished, said, Lord: what wilt thou that I do? and the Lord sayde unto him: Arise and go into the citie: and it shall be tolde thee what thou shalt thou.

7. Viri autem illi qui comitabantur cum eo, stabant stupefacti, audientes quidem vocem, neminem autem videntes.

The men also which journeyed with him: stood amazed: / hearing his voice: but seeing no man.

8. Surrexit autem Saulus de terra, apertisque oculis nihil videbat. Ad manus autem illum trabentes, introduxerunt Damascus.

And Saul arose from the ground: and opened his eyes: but sawe no man. Then led they him by the hande: and brought him into Damascus.

9. Erat tribus diebus non videns, & non manducavit, neque bibit.

Where he was three dayes without sight: and neither ate nor dranke.

Der Apostel Geschicht.

Das IX. Capitel.

3. Vnd da er auff dem Wege war/ vnd nahe bey Damascum kam/ vmbleuchtet ihn plötzlich ein Licht vom Himmel.

De der hand vaar paa veyen / oc kom nar til Damascum / omstinde hannem hastelige ic luss aff Himmelen.

4. Vnd fiel auff die Erden/ vnd hörte eine Stimme die sprach zu ihm: Saul/ Saul/ was verfolgest du mich?

De hand fald paa Jorden / oc hørte en Røst / hun sagde til hannem / Saul / Saul / hui forfølger du mig?

5. Er aber sprach: HERR / wer bist du? Der HERR sprach: Ich bin Jesus den du verfolgest? Es wird dir schwer werden wider den Stachel leben.

Da sagde hand HERR: / Quo est du? HERR sagde / Jeg er Ihesus / som du forfølger. Det skal bliffue dig suart at træde mod Draadden.

6. Vnd er sprach mit zittern vnd zagen: HERR / was wilt du daß ich thun soll? Der HERR sprach zu ihm: Stehe auf / vnd gehe inn die Stadt / da wird man dir sagen / was du thun sollt.

De hand sagde med redsel oc beffuelse / HERR / huad vilst du / at ieg skal gøre? HERR sagde ti hannem / Staa op / oc gaa i Staden / der skal mand siige dig / huad du skal gøre.

7. Die Männer aber die seine Gefehrten waren / stunden vnd waren erstarrt / denn sie hörten seine stimme vnd sahen niemands.

Men de Mænd / som vaare i selskaff med hannem / stode oc vaare forferbede / Thi de hørte hans røst oc saae ingen.

8. Saulus aber richtet sich auff von der Erden / vnd als er seine Augen auffhat / sahe er niemands. Sie nahmen ihn aber bey der Hand / vnd führten ihn gen Damascum.

Men Saulus rensde sig op aff jorden / oc der hand seer sine Øyen. op: saa hand maen. Da roge de hannem ved haanden / oc førte hannem i Damascum.

9. Vnd war drey tage nicht sehend / vnd aß nicht vnd trank nicht.

De hand saa icke / oc ved icke oc drack icke tre dage.

Skutkome

Kapitola IX.

3. A lonž byl na cestě / přišlo dlo se / je se přiblížoval k Damskusu: A hned rychle obléhl ho světlo z Nebe:

A chvil gdy byl v drodze / y gdy byl byl blízko Damasku / tedy z predě oswietła się oko: tego światła z nieba.

4. A padł na ziemi / słyszał głos kłauk f sobe: Szawle / Szawle / proč mi se protiwíš?

A gdy padł na ziemi / słyszał głos mówiący do niego: Szawle / Szawle / przeciw mi się przeciwstawiasz?

5. Kterž řekl: V kdo jsi Pane? A Pane řekl: Já jsem Ježíš / genu ž to se protivíš. Tvr doč geš tobě proti oštnu se pětovati.

Tedy on řekl / Kto ješ test Pane? A Pane řekl / Jácem test Jesus korego thy przesławiasz / erudac test geš thobie przeciwko osnom wrogac.

6. A on třesa se a boga se / řekl: Pane / co mi kážeš činiti? A Pane němu: Vstaň / a vejdi do města a tam ti bude povědjeno tobě / co máš činiti.

On třesa se a lekáac se powie: dšiel Pame což chceš aby ch czynil? Tedy Pane řekl němu / Vstaň / a vejdi do města / y powie: dyac tobie coć będzie porzeka czynić.

7. Ti pak mužj kteříž sli s nim stáli glauce ohromeni / hlas žagist slýšeli / ale žádně ho nevidauce.

Thedy mečowie oni korež byli v drodze / Saulem / stáli zle / klawij sie / acy glas slýšali / ale žádnego ne vidžac.

8. Vstál Szawle z zeme / a stawšew oči své / nie neviděl: Ale ponawšew geš za ruce / wweš du ho do Damasku.

Žácnm Saul wštal z zeme / a otworzywszy oczy swoje / žádnego nie widział / y řekl ge go wstawij za ruce / w wejd do Damasku.

9. V byl tu za tři dni nerozba / a negedl nic / ani pil.

Tedy byl přes tři dni nie widžac / ani jadł ani pil.

ט

10. אִי־תִהְיֶה־נָא־דִּין־כֹּה
בְּדִמְיוֹתָיִם תִּלְמִידָא חַד
דְּשִׁמְיָהּ הִיא חַנְנִיָּהּ וּמְדִנָּה
אָמַר לָהּ בְּחִנּוּתָא חַנְנִיָּהּ
נִאמַר הֵיאֱנָה מְרִי :

*For in Damasco era un discipulo, me-
minato Anania, al qual el Señor dixe en vision,
Ananias. Et egli risspose, Ecco mi, Signore.*

11. וַיִּסְרֹךְ אָמַר לָהּ קוּם וְלֵךְ
לְשׁוּקָא דִּינְתִּקְרָא תַרְיָצָא
וּבְעִי בְּכִתְמָא דִּיהוֹדָנָא
לְשִׁמְיָהּ דְּהִיתְהִי מִן
טַרְסוֹס מְדִינְתָּא :

*Et le Seigneur li dixe, Leuati sa, e Samuel
borso che si chiama, Dritto, e cerca in ca-
sa de Iuda, uno che ha nome Saul de
Tarse; perche ascilo quass che fa oratio-
ne.*

12. הֵיאֱנָה זִיר בְּדִין מַצְלָא
הִיא בְּחִנּוּתָא לְגַבְרָא דְּשִׁמְיָהּ
חַנְנִיָּהּ דְּעֵל וְסַס עֲלֵיהּ
אִידְנָא אִיךְ דִּיתְפַּתְהוּ
עֲיָנִיהּ :

*(Egli ancora vedde in visione un ho-
mo per nome Anania, entrare e metter-
gli la mano sopra, perche riconosce la vi-
sta.)*

13. וַאֲמַר חַנְנִיָּהּ מְרִי
שְׁמַצְרֵי מִן סַגְרָא עַל
גַּבְרָא רַנָּה דְּכִמְיָא בִּישְׁתָּא
אֲסַבֵּל לְקַדְוִשִׁיךְ
בְּאוּרִשְׁלָם :

*Et Anania risspose, Signore, tu ho odis-
to da molti de quesi homines, quanto male
eglio ha fatto a i tuoi sanctos in Ierusalem.*

14. וְהֵיא אִתָּה הִרְכָּא אִיתָ
לָהּ שׁוֹלְטָנָא מִן רַבִּי בְּהִנָּה
דִּינְאָסוֹר לְבִלְהוֹן אֵילִין דִּי
דִּקְרִין שְׁמִיךְ :

*Inoltre ha què autorità de i gran Sa-
cerdotes, de legar tutte quelle che invocano
il tuo Nome.*

15. אָמַר לָהּ מְדִנָּה קוּם
וְלֵךְ מִטוֹל דְּמִאנְגִּיָּהּ הוּא לִי
גַבְרָא דִּישְׁקוּל שְׁמִי
בְּעַמְמָא וּבְמִלְכָּא וּבִירִי
בְּנִי יִסְכְּרֵל :

*Et il Seigneur li dixe, Va, perche co-
stuma e un caso electo, per portare el mio
Nome dinanzi a i Gentils, & a i Re, &
a i figliuoli d'Israel.*

ט

10. וַיְהִי־תִלְמִיד אֶחָד בְּדִמְיוֹתָיִם
וְשִׁמּוֹ חַנְנִיָּהּ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו
בְּמִדְרָא חַנְנִיָּהּ וְהוּא אָמַר הֲנִי
אֲדָנִי :

*Auia entonces vn Discipulo en Damasco lla-
mado Ananias : al qual el Sennor dixo en vision,
Ananias. Y el respondiò, Heaqui estoy Sennor.*

11. וַיֹּאמֶר אֵלָיו יְהוָה קוּם וְלֵךְ
אֶל־הַשּׁוּק הַזֶּקֶרָא יֵשׁר וּבְקֵשׁ
בְּבֵית יְהוּדָה אֶת־שְׂאוּל מְעִיר
תַּרְשִׁישׁ וְהִנֵּה מְחַפֵּל הוּא :

*Y el Sennor le dixo, Levantate, y ve à la calle
que se llama la Derecha, y busca en casa de Iu-
das à Saulo llamado ei de Tarse; porque heaqui
el ora:*

12. וַיֵּרָא בְּמִדְרָא אֶת־הָאִישׁ
וְשִׁמּוֹ חַנְנִיָּהּ לְבוֹא וְלֵשִׁים עֲלָיו
אֶת יָדוֹ לְמַעַן יָשׁוּב רִמָּה :

*Y ha visto en vision vn varon llamado Ana-
nias, que entra, y le pone la mano encima para
que reciba la vista.*

13. וַיַּעַן חַנְנִיָּהּ אֲדָנִי שְׁמַעְתָּי
מִלְּבָיִם עַל־הָאִישׁ תְּהִיָּה בְּכֹה
רָעוֹת עֲשֶׂה לְקַדְוִשִׁיךְ בִּירוּשָׁלָיִם :

*Entonces Ananias respondiò Sennor, he o-
ydo à muchos de este varon, quantos males ha he-
cho à tus Sanctos en Ierusalem.*

14. וְכִי־יֵשׁ לִי שְׁלֹטוֹן מִשְׁרֵי
הַכְהֲנָיִם לְאַסּוֹר אֶת־כָּל־
אִשׁ יִקְרָאוּ בְּשִׁמִּי :

*Y aun aqui tiene facultad de los principes
de los Sacerdotes de prender à todos losque in-
uocan tu Nombre.*

15. וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו לֵךְ כִּי כָל־
מִבְחָר וְהוּא לִי לְסַבֵּל אֶת־
שְׁמִי לְפָנֵי הַגּוֹיִם וּמִלְכִּים וּבְנֵי
יִשְׂרָאֵל :

*Y dixole el Sennor, Vé: porque instrumento
escogido me es este, para que lleue mi Nombre en
presencia de Gentes y de reyes, y de los hijos de
Israel.*

6.

10. Ὡς δὲ περιεμαθητὴς ἐν δαμα-
σκῷ ὁ ὀνόματι ἀνανίας, ὃς ἦτο παρὰ
αὐτὸν ὁ κύριος ἐν ὁράματι ἠκού-
σια, ὃς ᾗ εἶπεν, ἰδοὺ ἐγὼ κύριος.

*Or y auoit il vn certain discipule en
Damas nomme Ananias, auquel le
Seigneur dit en vision, Ananias. Et il
dit, Me voici, Seigneur.*

11. Ὅς κύριος παρὰ αὐτὸν, ἀ-
κούσας παρὰ τοῦ κυρίου τὸν ῥόλον
τὸν παλαιόν, ὡς ὁ θεὸς, καὶ ᾗ
τήσιν ἐπὶ οἰκίᾳ ἐδοῦν αὐτὸν ὁρ-
ματι παρὰ τὸν ἰδοὺ παρὰ κυρίου.

*Et le Seigneur lui dit, Lene toi, &
t'en va en la rue qui est nommee la Dro-
ite & cerche en la maison de Iudas vn
nommé Saul, qui est de Tarse: car voi-
là il prie.*

12. (καὶ ἵδεν ἐν ὁράματι ὁ ἀν-
ανίας τὸν ἀνάνιον, ὃς ἐλθὼν, καὶ
ἐπιθέντα αὐτῷ χεῖρας, ὥς ὡς ἀνα-
βλεψέτω.)

*(Or auoit Saul ven en vision vn per-
sonnage nomme Ananias, entrant, &
lui imposant la main, afin qu'il recou-
urât la vue.)*

13. Ἀποκριθεὶς δὲ ἀνάνιος, κύ-
ριε, ἀκήκοα πολλῶν περὶ τοῦ
ἀσθενοῦς τούτου, ὅτι κακὰ ἐποίησεν τοῖς
ἀγίοις σου ἐν ἱερουσαλὴμ.

*Et Ananias respondiit, Seigneur, j'au
oui parler à plusieurs touchant ce per-
sonnage, combien de maux il a fait à
tes saints en Ierusalem.*

14. Καὶ ὡς ἐχρὶ ἐξουσίᾳ πα-
ρεῖν ᾧ ἀρχιερεῖσι διδοῦν πάντας τοὺς
δικαλαγμένους τὸ ὄνομα σου.

*Mesmes aussi il a ici autorité de par
les principaux Sacrificateurs, de lies
tous ceux qui inuoquent ton Nom.*

15. Εἰπὼν δὲ παρὰ αὐτοῦ ὁ κύριος,
παρὲν, ὅτι σκεῖται ἐκλογῆς μοι
ἵνα εἶ, ὡς βασιλεὺς τὸ ὄνομα
μου ἐνώπιον ἐθνῶν καὶ βασιλεῶν, καὶ
τῶν ἱσραήλ.

*Mais le Seigneur lui dit Va: car il
m'est vn instrument d'élite, pour por-
ter mon Nom deuant les Gentils, & les
Rois, & les enfans d'Israel.*

10. Erat autem quidam discipulus Damasci, nomine Ananias; & dixit ad illum in visu Dominus, Anania. At ille ait, Ecce ego Domine.

And there was a certain disciple at Damascus named Ananias; and he said to the Lord in a vision, Ananias. And he said, Behold, I am here Lord.

11. Et Dominus ad eum, Surge, & vade in vicum qui vocatur Rectus: & quare in domo ludæ Saulum nomine Tarsensem, ecce enim orat.

Then the Lord answered him, Arise, and go into the street which is called Straight: and see in the house of Judas after one called Saul of Tarsus: for he beholds thee praying.

12. (Et vidit virum Ananiam nomine, introeuntem, & imponentem sibi manus ut visum recipiat.)

(And he saw in a vision a man named Ananias coming into him: and putting his hands on him: that he might receive his sight.)

13. Respondit autem Ananias, Domine, audi vi a multis de viro hoc, quanta mala fecerit sanctis tuis in Ierusalem,

Then Ananias answered, Lord, I have heard by many of thy sons many things how much evil he hath done to thy saints at Jerusalem.

14. Et hic habet potestatem a principibus sacerdotum alligandi omnes qui invocant nomen tuum.

Moreover here he hath authority of the chief priests to bind all that call on thy Name.

15. Dixit autem ad eum Dominus, Vade, quoniam vas electionis est mihi iste, ut portet nomen meum coram gentibus & regibus, & filiis Israel.

Then the Lord said unto him, Go thy way: for he is a chosen vessel unto me, to bear my Name before the Gentiles, and Kings, and the children of Israel.

10. Es war aber ein Jünger zu Damasco/ mit Namen Ananias/ zu dem sprach der HERR im Gesichte: Anania. Und er sprach: Nie bin ich HERR.

Der daaren Discipel i Damasco/ hed Ananias/ Til hannem sagde HERREN i en Syn/ Anania. De hand sagde/ Her er ieg HERR.

11. Der HERR sprach zu ihm: Stehe auff/ vnd gehe hin in die Gassen/ die da heisset die Richtige/ vnd frage in dem Hause Juda nach Saul mit Namen von Tarsen/ denn sihe er betet.

HERREN sagde til hannem/ Staa op/ oc gaa bort paa den gade, som kaldes den Rette/ De var i Juda hus/ efter den som kaldes Saul af Tarsen, thi see hand beder.

12. Und hat gesehen im Gesichte einen Mann mit Namen Ananias/ zu ihm hinein kommen/ vnd die hand auff ihn legen/ daß er wider sehend werde.

De hand saa i Synen en Mand/ som kaldes Ananias/ tomme ind til sig. oc lagge haanden paa sig/ at hand skulde see igen.

13. Ananias aber antwortet: HERR/ ich hab von vielen gehöret von diesem Manne/ wie vil übel's er deinen Heiligen gethan hat zu Jerusalem.

Da svarede Ananias/ HERR/ Jeg haaffuer hørt af mange om denne Mand/ hvor meget ont hand haaffuer gjort dine Heligen i Jerusalem.

14. Vnd er hat allhie macht von dem Hohenpriestern/ zu binden alle die deuen Namen anruffen.

De hand haaffuer ogsaa her maect aff de høffste Prester/ at binde alle dem som paa talde die Naamen.

15. Der Herr sprach zu ihm: Gehe hin/ denn diser ist mir ein außgewählter Kistzeug/ daß er meinen Namen trage für den Heiden/ vnd für den Königen vnd für den Kindern von Israel.

HERREN sagde til hannem/ Gaa bort/ Thi denne er mig et udvaldt Kiststykke/ at hand skal bære mit Naamen for Hedningene/ oc saar Konger/ oc for de Børn af Israel.

10. Byl pak něnasy Bredl nyl w Damassu/ gmenem Ananias. W teli t němu Pan strze widėni/ Ananias: sy t An teli: Nie pā Pāne.

Byl te nictory zwolennu w Damassu imenem Ananias/ do frorogo Pan rzekl w widėniu/ Ananiasu/ Anon rzekl/ Ojhojhoj ta rzekł Panie.

11. A PAn t němu: Wstań a gdi do ulice kteraś slowe w pryma/ a hleďay w domě Jh. domě Sawała gmenem Tarsenstěho: Nebo ay modliť se.

Tedy Pan rzekl k němu, Wstań a gdi na ulice kteraśowa prosba/ a hleďay w domu Jadowyn nief. thorego nā imie Saula z Tarsu/ a bawianu si co to moči.

12. A widěl strze widėni/ Wdźe/ Ananiasse gmenem/ an gdel němu/ a an wyladā nā ruce/ aby graf přynal.

Wyzraf w widėniu mējā An. nāniasa imenem/ w chodźkego y rece nā wyladācego/ aby wyladā w ruce.

13. Wodpowěděl Ananias: PAn/ synstak gjen ed mnos hēcho tom Wdźi/ kteraś mnos hoziēgo činil Swatym twym w Jeruzalēmě.

Wodpowěděl tedy Ananias/ PAnie/ synstak ed mnos hēcho tom Wdźi/ kteraś mnos hoziēgo činil Swatym twym Jeruzalēmě.

14. A ten mā zde moe sobě danau od Knjat Křišťěch/ aby gijmal wstěky/ teli/ wjwagij Gmēno twě.

Křemu teli nā tym mēstěch ma moe od Knjat Křišťěch wias zchřěst. křoz wjwagij imie uia twě.

15. W teli t němu PAn: Gdi/ nebt. nādebau wpywolenau gest nū on/ aby nosyl Gmēno mē před Pohany/ y před Kř. li/ y před Syny Izabelstěmi.

Nie Pan rzekl do niego/ Jdźe/ a bawianu ten teli imie naczynu sin wybranu/ aby nosil imie moie przed narody/ a kolmi/ y sy ny Izabelstemi.

16. Ego enim ostendam illi quanta oporteat eum pro nomine meo pati.

For I will shew him: howe many things he must suffer for my Names sake.

17. Et abiit Ananias, & introivit in domum: & imponens ei manus, dixit, Saule frater, Dominus misit me Iesus, qui apparuit tibi in via qua veniebas: ut videas, & implearis Spiritu sancto.

Then Ananias went his way, and entered into the house: and put his hands on him: at the dayder Brother Saul: the Lorde hath sent me: (even Jesus that appeared unto thee in the way as thou camest) that thou mightest receive the sight: & be filled with the holy Ghost.

18. Et cœlestim ceciderunt ab oculis eius tanquam squamae, & visum recepit: & surgens baptizatus est.

And immediately there fell from his eyes as it had bene scales: and suddenly he received sight: and arose: and was baptized.

19. Et cum accepisset cibum, confortatus est. Fuit autem cum discipulis qui erant Damasci per dies aliquot.

And received meate: and was strengthened. So was Saul certain daies with the disciples which were at Damascus.

20. Et continuo ingressus in synagogas, prædicabat Iesum, quoniam hic est filius Dei.

And straight way he preached Christ in the Synagogues: that he was the Sonne of God.

21. Stupebant autem omnes qui eum audiebant, & dicebant, Nōne hic est qui expugnabat in Ierusalem eos qui invocabant nomen istud: & huc ad hoc venit ut vinceret illos duceret ad principes sacerdotum?

So were all that heard him: were as amazed: & said: Is not this he that destroyed them which called on this Name in Jerusalem: and came hither for that intent: that he should bring them bound unto the high Priests?

16. Ich wil ihm zeigen/ wie vil er leiden muß umb meines Namens willen.

Ieg vil vise hannem / huor meget hand skal lide saar mit Naffn skyld.

17. Vnd Ananias gieng hin / vnd kam in das Haus / vnd leget die Hände auff ihn / vnd sprach: Lieber Bruder Saul / der HERR hat mich gesandt / der dir erschinen ist auff dem Wege / da du herkamest / daß du wider sehend / vnd mit dem heiligen Geiste erfüllet werdest.

De Ananias giel bort oc kom i Husi / oc sagde hender paa hannem / oc sagde / Saul / kære Broder / HERR EN sende mig hid / som ebenbaredis dig paa veien / der du komst hid / At du skal see igen / oc opfyldis med den heilig And.

18. Vnd also bald fiel es von seinen augen wie Schuppen / vnd ward wider sehend. Vnd stand auff / ließ sich tauffen.

Oc der salt strax fra hans ønen / som skal oc hand saa igen. Oc hand stod op / loed sig døbe.

19. Vnd nam speise zu sich / vnd stercket sich. Saulus aber war etliche tage bey den Jüngern zu Damasco.

De toa Mad til sig / oc sterckede sig. Oc Saulus vaar nogle dage hos Disciplene i Damasco.

20. Vnd als bald prediget er Christum in den Schulen / daß derselbige Gottes Sohn sey.

Oc hand predickede strax Christum i Scholerne / at hand er Guds Son.

21. Sie entsapten sich aber alle die es höreten / vnd sprachen: Ist das nicht der zu Jerusalem verhöret alle / die disen Namen anruffen / vnd darum herkommen / daß er sie gebunden führet zu den Hohenpriestern?

Oc de forferdedis alle som der hørde / oc sagde / Er det icke denne som forderfuede alle i Jerusalem / der paa kalde dette Naffn / oc er der saare kommen hid / at hand skal fere dem bundne til de ypperste Prester?

16. Jāt jagistē olāži gemu / ktera mnoho on musš trpiti pro Gmēno mē.

Abowiem ia wkaże temu takō wiele potrzebā mu cierpieć dla imienia mego.

17. Wšel Ananias / a wšel do domu / y položiw ruce nań / řekl: Esawle Bratře / Pán Gejšis poslat mne / kterpž se o fázal tobě na cestě kteraú gšy šel / aby žral přinál / a naplněn byl Duchem Swatým.

Šzedl tedy Ananias / y wšel do domu onego / a wlożyw y nań ręce / řekl / Saulu bracie / Pan męposlat (Jezus on krócyfiews fázal w drodze kchoraz sędzi) aby był wział wzrok a był uapelnion Duchem swiatym.

18. Ahned spadly s očí geho jako lupiny / y přinál žral: a wstawa počtěl se.

Práke nárechm / ať spádl ob oči jeho jako lupiny / y wner wštal wzrok / a wstawšy ořezson se.

19. A ldnž wogedl / posolnil se. y žustal o Wredniny / ktr řnž byli w Damasku / za něž liso dnij.

Agdy wštel pořam / poslil se / káže Saul / a wclnnil kere y byl w Damasku byl přez kls la dnj.

20. Ahned wšel do Skol / fázal Křsta / že on gest Syn Boží.

Žakřymisť opowiedal w koźnicach Křst / a / že on byl Syn Boží.

21. Wdimili se wsockni kres řnž geshosseli / a prawili: Wšak toto gest ten / kterpž wpoř powal w Geruzalēmě ty / kter řnž wřymali gmnēno toto / a sem proto přišel / aby takowě swāzanē wordl k Křižatům Křižštm.

Žou-mewali sic tedy wřysy krory go sluchali / a mowali / Jā / kter ten jest křbory bořyl w Jeruzalēm ty krory wřymali trues mēthego / y ruc byl dla tego přys ředl / aby se powrazawšy wioři do Křižatř Křižatřich.

ט

22 וְשָׁאוּל עָלִי יָתֵד הַחֲצֵבֶר וּבָלַל
יָתֵד הַיְּהוּדִים הַיּוֹשְׁבִים בְּדַמָּשְׁקַי
וַיִּמְרָקָה כִּי זֶה הוּא הַמָּשִׁיחַ :

E Saul molto più si sforzava, e confundeva i Giudei che habitavano in Damasco, affermando che quello era Christo.

23 וְכִּי סָגְרוּ לָהּ תִּפְסֹן
יוֹמָתָא עֲבָדוֹ עֲלֵיהֶּי נִכְלָא
יְהוּדֵי דִיקְטְרוּנִיחַ :

Passati che furono molti giorni, Giudei si consigliarono insieme d'ammazzarlo.

24 אַתְּבָּרַק לָהּ בֵּין
לְשָׁאוּל אֶפְרַסְכֵּינָא דְּבָצִין
הוּא לְמַעַבְדָּ לָהּ וַתִּסְרִין הוּא
תִּרְגָּא דְּמִדְיָנָתָא יוֹמָמָא
וּלְלֵילָא דִיקְטְרוּנִיחַ :

Ma le loro infidie vennero a notizia di Saul. E si venivano alla porta giorno e notte, per ammazzarlo.

25 הִדִּין סְמוּחִי תִלְמִידָא
בְּאַסְפֵּרְדָּא וְשִׁבְחֵי מִן
שׁוּרָא בְּרִילָא :

Alla discipolo lo presero di notte, e mandandolo in una sperta.

26 וַאֲנִי לָהּ לְאַתְרֵשֶׁלַּי
וּבְכֹנֵי הוּא לְמַתְקַפֵּי
לְתִלְמִידָא וְכֹלְהוֹן דְּהִלִּין
הוּא מִנֵּה וְלֵילָא מִהִימְנִין
הוּא דְתִלְמִידָא הוּא :

Essendo poi venuta Saul in Ierusalem, tentava di congiungersi ai discipoli: ma tutti lo temevano, non credendo che egli fosse discipolo.

27 בֹּרַי גִּבְרָא דִּין אַתְרָה
וְאַתְרָה לֹרֵי טְלִיחָא
וְאַתְרָה דִּהוֹן אִיכְבָּר
בְּאַתְרָה הוּא לְמִדְיָנָא
וְאַתְרָה כִּלְלָא עֲמָה
וְאַתְרָה בְּרַמְסִיקַי עִין
בְּגִלָּא מִלֵּל בְּשִׁמְיָה דְּיִשׁוּעַ :

Ator Barnabas il presce e condusse a gli Apostoli, et raccontò loro come egli aveva veduto il Signor in la Via, e che egli li aveva parlato, e come in Damasco aveva liberamente parlato nel nome de Iesù.

ט

22 וְשָׁאוּל עָלִי יָתֵד הַחֲצֵבֶר וּבָלַל
יָתֵד הַיְּהוּדִים הַיּוֹשְׁבִים בְּדַמָּשְׁקַי
וַיִּמְרָקָה כִּי זֶה הוּא הַמָּשִׁיחַ :

Empero Saul mucho mas se es forçava, y confundia à los Judios que moravan en Damasco afirmando, Que este es el Christo!

23 וַיִּסְגְּרוּ לָהּ יָמִים רַבִּים
וַיִּנְעֲצוּ הַיְּהוּדִים לְהַרְגוֹ :

Y como passaron muchos dias hizieron consejo en vno los Judios de matarlo.

24 וַיִּזְדַּע לְשָׁאוּל אֶת־מִוִּמָּתָם
כִּי נִצְרוּ אֶת שַׁעְרֵי הָעִיר יוֹמָם
וְלַיְלָה לְהַרְגוֹ אוֹתוֹ :

Mas las afsechanças deellos fueron entendidas de Saul: empero ellos guardavan las puertas de dia y de noche para matarlo.

25 וַיִּקְחוּ אוֹתוֹ חֲתָלְמִידִים
בַּלֵּילָה וַיִּזְרִידוּהוּ בְּחֵבֶל בָּעֵד
הַחֲלוֹן בְּהוֹמָה :

Entonces los Discipulos, romandolo de noche, abaxaronlo por el muro metido en vna elpuerta.

26 וּבָבֹא שָׁאוּל יְרוּשָׁלַיִם חֲבִץ
לְדַבְּקָה בְּחֲתָלְמִידִים וַיִּירָאוּ כָּלֵם
מִמֶּנּוּ וְאִינָם מֵאַמִּינִים כִּי
תִלְמִיד הוּא :

Y como Saul vino à Ierusalem, tentava de juntarse con los Discipulos: mas todos tenian miedo de el, no creyendo que era Discipulo.

27 וּבְרֹנָבָא אָחוּ בֹרַי וַיִּלְיָכֻהוּ
אֶל־חֲשִׁלִּיחִים וַיְסַפֵּר לָהֶם
אִיכְכָּה בְּדַרְךְ רָאֵה אֶת־יְרֵמָה
וְכִי יִדְבֹר אֵלַי וְאִךְ בְּדַמָּשְׁקַי
בְּבִטְחוֹן הוֹפִיעַ לְדַבֵּר בְּשֵׁם
יִשׁוּעַ :

Entonces Barnabas, romandolo, truxolo à los Apostoles, y contó, Como auia visto al Señor en el camino, y que le auia hablado: y como en Damasco auia hablado confiadamente en el Nombre de Iesús.

ט

22. Σαὺλ δὲ μάλλον ἐνδυνάμηνεν καὶ αὐτοὺς Ἰουδαίους τὰς ἐν δαμασκῷ, ὅτι ὁ μαρτυροῦντος, συμβόλον ἐστὶν ὅτι ἐστὶ ὁ Χριστός.

Mais Saul s'efforçoit de plus en plus, & confondoit les Juifs qui habitoient en Damas, contiermant que celui-ci estoit le Christ.

23. Ὡς δὲ ἡ πληροῦς ἡμέρας ἰσχυροῦντο αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι ἀρᾶν αὐτόν.

Or long temps apres les Juifs contploterent ensemble pour le mettre à mort.

24. Ἐξήμαρτον δὲ τῶν αὐτῶν ὅτι ἡ πύλη αὐτῶν ἡ ἀπὸ τῆς πόλεως πύλης ἡμέρας τὴν νύκτα, ὅπως αὐτὸν ἀέλωσι.

Mais leurs embusches vindrent à portee à Saul. Or gardoyent-ils les portes jour & nuit, afin de le mettre à mort.

25. Λαβόντες δὲ αὐτὸν οἱ μαθηταὶ νύκτα, καὶ θύσαντες τὴν πύλην, ἔβαλον αὐτὸν ἐκ τοῦ ὕψους.

Mais les disciples le prenant de nuit, le descendirent par la muraille, en l'avalant en vne cordeille.

26. Προσελθόντων δὲ ἐν Ἱερουσαλὴμ αἱς ἡγουμέναις, ἐπὶ τῇ πύλῃ αὐτῶν οἱ μαθηταὶ ἐφύλασσον αὐτόν, μή τις εὐνοῖται ὅτι μαθητής.

Et quand Saul fut venu en Ierusalem, il eschoit de le joindre aux disciples: mais tous lo espyoyent, ne croyans point qu'il fust disciple.

27. Βαρνάβας δὲ ἐπιλαβόμενος αὐτόν, ἤγαγε αὐτὸν πρὸς τοὺς ἀποστόλους, καὶ διηγήσατο αὐτοῖς πᾶς ὅτι ἐπ' οὗτο αὐτὸν κυρίου, καὶ ὅτι ἐλάλησεν αὐτῷ, καὶ πᾶς ὅτι ἐν δαμασκῷ ἐπαρρησιάσθη ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ.

Mais Barnabas le prit, & le mena aux Apostles, & leur raconta comment par le chemin il avoit veu le Seigneur qui avoit parlé à lui, & comment il avoit parlé franchement en Damas au Nom de Iesús.

22. Saulus autem multo magis conualefcebat, & confundebar Iudæos qui habitabant Damasci, affirmans quoniam hic est Christus.

But Saul increased the more in strenght / and confounded the Jewes which dwelt at Damascus, confirming that this was the Christ.

23. Cum autem implerentur dies multi, consilium fecerunt in unum Iudæi ut eum interficerent.

And after that many dayes were fulfilled: the Jewes took counsell together to kill him.

24. Nox autem factæ sunt Saulo insidiæ eorum. Custodiebant autem & portas die ac nocte, ut eum interficerent.

But their laying awaite was known of Saul: Now they watched the gates day and night, that they might kill him.

25. Accipientes autem eum discipuli nocte per murum dimiserunt eum, submittentés in sporta.

Then the disciples tooke him by night and put him through the wall, & let him downe in a ba, &c.

26. Cum autem venisset in Ierusalem, tentabat se iungere discipulis, & omnes timebant eum, non credentes quod esset discipulus.

And when the Saul was come to Jerusalem, he assayed to ioyne himselfe with the disciples: but they were all afraid of him, and believed not that he was a disciple.

27. Barnabas autem apprehensum illum duxit ad Apostolos: & narravit illis quomodo in via vidisset Dominum, & quia locutus est ei, & quomodo in Damasco fiducialiter egerit in nomine Iesu.

But Barnabas tooke him, and brought him to the Apostles, and declared to them: how he had seen the Lord in the way, and that he had spoken boldly to him: And how he had spoken boldly at Damascus in the Name of Iesus.

22. Saulus aber ward se mehr kräftiger / vnd treib die Jüden ein / die zu Damasco woneten / vnd bewerhts / daß diser ist der Christ.

Wen Saulus bleff to mere krafftig / or ighen dreyt / wederne som bode i Damasco / or beuifde / ar denne er Christus.

23. Vnd nach vilen tagen hielten die Jüden einen Rath zusammen / daß sie ihn tödten.

De mange dage der effeer / hulde Joderne it Raad nissammen / ar de vilde sla hannem ihet.

24. Aber es ward Saulo funth gehalten / daß sie ihn nachstellten. Sie hüteten aber Tag vnd Nacht an den Thoren / daß sie ihn tödten.

De der bleff Paulo niffende giffuit / ar de vilde gore hannem sinq. Wen de vocede dag ar nat i Portene / ar de vilde ihet sla hannem.

25. Da namen ihn die Jünger bey der Nacht / vnd theten ihn durch die Muren / vnd lieffen ihn in einem Korbe hinab.

Da toge Disciplene hannem om natten / or finge hannem ingennem muren / or vunde hannem ned i en Kuff.

26. Da aber Saulus gen Jerusalem kam / versuchte er sich bey die Jünger zu machen / vnd sie forchten sich alle für ihn / glaubten nicht / daß er ein Jünger were.

Wen der Saulus kom til Jerusalem / forsette hand ar holde sig til Disciplene. De de fryetede alle for hannem / trode icke ar hand vaar en Discipel.

27. Barnabas aber nam in zu sich / vnd führet ihn zu den Aposteln / vnd erzehlet ihnen / wie er auff der Strassen den Herrn gesehen / vnd er mit ihm geredt / vnd wie er zu Damasco den Namen Jesu frey geprediget hette.

Wen Barnabas tog hannem til sig / or førde hannem til Apostolene / or hand fortaalde dem / huordis hand haiffe seet HERREN vaa veyen / or haiffe dalet met hannem: or huordis hand haiffe dristelige prediket om Ihesu Naamn i Damasco.

22. Esawel paß mnohem wijsce posolirowal se / a zahan: ben al Jidy ftefny bridieli to Damasku / poturjuge / jeten gest Krystus.

Eedy sic Saul tom wiscey wimagal v poturial Jidy ftefny mupfali to Damasku / twierdzac is cho byl on Krystus.

23. Aldyn pominnu dnor: mnoch radou mezy sebau wli: nill Jidy / aby gep zabili.

A gdy wyszedl zjas nlemaly / wefli: zidowie miedzy soba w rze: dc aby go stracili.

24. Vdgawni vlineni glau Esawlemi wladome gegich. Dstehali tofe v bran we dne p w noc / aby gep zabili.

Alc Saul zrosumial zbraby ich / acz strze jone bran we dnie p w noc / aby go stracili.

25. Eedy popawisse gep w ledniy w noc / wyposilli pkes Jed / spurowisse gep w lo: sy.

A przetoż wolennicy wstawy go w noc przez mur wypuścili / powrozuin soba. wby w kofu.

26. Aldyn piffel Esawel do Geruzalema posaussel se pfitowaryssyt Wledniytm / n balt se ho wssyctni / newetki: ce by byl Wledniytem.

Eady parym pryszedl Saul do Jeruzalem / Eudil sie pryslaczyc do wolennikow / Ale sie go wssy: sey baluine wstawac jedy byl ywos: lennikiem.

27. Barnabas paß popaw gep / w wcdi hol Apostolum / a wyprawowal gim / sterat na cest widel PANA / a je nmlu: wils nim: a sterat w Damas: sstu swobodn: mluwil we gmetu PANA Belsisse.

Eedy ge Barnabas wstawy / pryszedl do Apostolow / y opas: widzial im iako w drodze widzi: al PANA: Ehadz: mowil do niego / y iako w Damasku bedpiecznie mowil w imie Jezusowa.

ט

28 וַעֲלֵה הֵנָּה עִמָּהוּן
וְנִפְקֵה בְּאוּרֶשְׁלַם וּבִמְסֻלָּה
הֵנָּה בְּשֵׁמֶה יִשְׁוֹעַ עִין
בְּנֵלָה :

Et stans cum effi conuersando in Ierusalem, et parlando ordinamente nel nome del Signor Iesus.

29 וַיְדַבֵּר הֵנָּה עִם יְהוּדִים
אֵילָן דִּידְעִין הֵנוּ יְהוֹנָתָן
הַגּוֹזְרִין צְבִין הֵנוּ לְמִקְדָּשָׁה :

Et parloir, et disputar con los Griegos, mas ellos procurauan da matarlo.

30 וּפֶדֶר יָדְעוּ אַחֲרָיו
אֶת־יְהוֹיָה בְּלֵלָה לְקַסְרָהּ
וּמִן תַּפְּסוּן שְׁדֵרוֹהֵי דְתַרְטוּסוֹ :

Et sic habendo et fratre sapiente, et condosso d' Cesar, et mandauerunt a Tarso.

31 בְּנֵם הֵיוּ עֲדָתָה דְּבִבְלָה
יְהוּדִים וּבְגָלִילָה וּשְׁמָרְיָה
הֵנָּה בְּהַ שְׁלָמָה פֶּדֶר
מִתְבָּנִים הֵנָּה וְדִידְעִין
בְּדִקְלָתָה דְּהַלְהָה נִבְבְּרָה
דְּרוֹחָה דְּקוֹדֶשָׁה סְגִיָּה :

Le Chiefe dunque per tutta la Giudea, et Galilea, et Samaria, habean pace, et erano edificate camminando nel timor del Signor: et erano multiplicati ne le consolations de lo Spiritu sancto.

32 וְהֵנָּה פֶּדֶר מִתְבָּנִים הֵנָּה
שָׁמְעוּן בְּמִדְיָתָה נְחִיתָהּ
לֵית קִדְּשָׁה דְּעִמָּהוּן בְּלִידָה
מִדִּידְעִין :

Auuenne pos, che mentre Pietro andaua visitando tutti, venne etiam ad os Sancti che erano in Lydda.

33 וְאַשְׁכַּח צְבִין חַד
דְּשֵׁמֶה אֲנִים דְּרִמָּה הֵנָּה
בְּעִיסָה וּמַשְׁרֵי שְׁנִין
תַּמְנִיָּה :

Et tunc in vi homine nuntiato Eneas, che già otto annos giaceua in letto, il quale era paralytico.

34 וַאֲמַר לֵה שְׁמַעוּ אֲנִים
מֵאַחַס לָךְ יִשְׁוֹעַ מַשִּׁיחָה
קוּם וּשְׁנֵי עֲדָתָה וְבִר
שְׁעִתָּה קוּם :

A cui Pietro disse, Eneas, el Signor Iesus Christo te sana. leuati su, e fatti al letto tu stesso. Et subito se leua.

ט

28 וַיְהִי אִתָּם בְּנֵה וַיֵּצֵא
בִירוּשָׁלַם וּבְבִטְחוֹן מְדַבֵּר
בְּשֵׁם יִשְׁוֹעַ :

Y entraba y salia con ellos en Ierusalem. Y hablaua con fiadamente en el nombre del Sennor Iesus.

29 וַיְדַבֵּר וַיַּחֲזִיכֵם אֶל־הַיְּהוּדִים
וַיַּחֲמֵם בְּקִשְׁוֹ לְהַרְגֵהוּ :

Y disputaua con los Griegos, mas ellos procurauan da matarlo.

30 וּבְנֵי אֲשֶׁר יָדְעוּ הָאֲחִיִּים וַיִּזְלִיכֵהוּ
אֶל־קַסְרָהּ וּמַשְׁרֵי שְׁלַחְתָּהּ
נִדְסוּכָה :

Loqual como los hermanos entendieron, acompañaronlo hasta Cesarea, y embiaronlo a Tarso.

31 וְלִקְהֵלוֹת בְּכָל יְהוּדָה וּבְגָלִיל
וּשְׁמָרְיָה הָיָה לֵהוּ שְׁלוֹם וּנְבִנּוּת
וְהוֹלְכוֹת בִּידְרָתָה יְהוָה וּנְמִלָּה
בְּהַנְחִימוֹת רוּחַ הַקֹּדֶשׁ :

Las Iglesias entonces por toda Iudea, y Galilea, y Samaria tenien paz, y eran edificadas andando en el temor del Sennor: y con consuelio del Espiritu Sancto eran multiplicadas.

32 וַיְהִי כִּי פֶדֶר עָבַר בְּבָלָם
וּבְנֵי אֶל־הַקְּדוֹשִׁים הָיוּ שְׁבִירֵי־לֶוֶד
הַמֵּרָה :

Y aconteció, que Pedro andandolos a todos vino tambien a los Sanctos que habitauan en Lydda:

33 וַיִּמְצֵא שָׁם אֶת־אֲנָשׁ אֶחָד
וּשְׁמוֹ אֲנָיָה וּמַשְׁמוּנָה שְׁנִים
שָׁכַב עַל־עַרְשׁוֹ כִּי נָשׁוּל אֲבָרִים
הוּא :

Y halló alli a vno que se llamaua Eneas, que auia ya ocho annos que estaua encama, que era paralytico.

34 וַיֹּאמֶר לוֹ כִּי־פֶה אֲנִיָּה יִרְפָּה
אֲחִיָּה יִשְׁוֹעַ הַמַּשִּׁיחָה קוּם הַצִּיעָה
וְרִבֵּד עַרְשְׁךָ וַיָּקָם בְּרִגְעָה :

Y dixole Pedro, Eneas. El Sennor Iesus el Christo, te sana: leuantate y hazte tu cama. Y luego se leuantó.

ט.

28. Καὶ ὡς μὴ αὐτὸς ἐκπορεύε-
ται ἐκ ἱερουσαλὴμ, καὶ παρή-
σασθ' ὁμιλοῦν ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ
Ἰησοῦ.

Ainsi donc il estoit allant & venant avec eux en Ierusalem. Et le portant franchement au Nom du Seigneur Iesus.

29. Ἐλάληεν αὐτὸς ἀντιζητῶν τοὺς
τῶς ἑλληνιστάς· αἱ δὲ ἐπιχέρονται
αὐτὸν ἀνελεῖν.

Il parloit & disputoit contre les Grecs: mais ils tacheoient de le mettre à mort.

30. Ἐπὶ γινώσκουσιν αὐτὸν ἀδελφοὶ κα-
τήγορον αὐτὸν εἰς παρακρίσιν, καὶ
ἐκπέμπουσιν αὐτὸν εἰς τὰρσοῦ.

Ce que les freres cognoissant, le menerent en Cesarée, & l'envoyerent en Tarse.

31. Αἱ μὲν οὖν ἐκκλησίαι παντὸς
τῆς ἰουδαίας καὶ γαλιλαίας καὶ
σαμαρείας εὐχόμεναι ἰερεῖς, καὶ
δοκίμοι καὶ πρεσβύτεροι τῷ
κύριῳ Ἰησοῦ, ἐτιχοῦντο ἀντιζητῶν
αὐτὸν πολεμεῖν.

Ainsi donc les Eglises par toute Iudee, & Galilee, & Samarie auoyent paix, et est edificées & cheminant en la crainte du Seigneur, & estoient multiplies par la consolation du saint Esprit.

32. Ἐγένετο δὲ περὶ τὸν διαρχόμε-
νον αὐτὸν περὶ τὸν κατὰ λῶν ἐκ
τῶν ἁγίων τῶν ἐκκληστῶν λυ-
δῶν.

Adinr que comme Pierre passoit par deuers tous, il vint aussi vers les saints qui habitoient en Lyde.

33. Εὗρε δὲ ἐκεῖ ἄνθρωπον πρὸς
αὐτὸν ἐν καμαρί, ἐξ ἧς ὀκτὼ κατὰ
καίματα ὅτι κατὰ βλάστη, ὅς μιν
ἐπαλελυμένον.

Et trouua là un homme nommé Eneas, qui depuis huit ans gisoit en un petit lit, & estoit paralytique.

34. Καὶ εἰπὼν αὐτῷ ὁ κύριος·
αἰνία, ἰάσασθαι ἰν' ὅς σε ὁ χριστὸς ἀνέ-
στη, καὶ ἐρῶ σοι σταθεῖ, καὶ δι-
θάσῃς αὐτίκα.

Et Pierre lui dit, Eneas Iesus Christ te guerisse: leue-toi, & te fais tout lier: & incontinant se leua.

ACTA APOST:

CAP. IX.

28. Et erat cum illis intrans & exiens in Ierusalem, & si ducialiter agens in nomine Domini

And he was conversant with them at Jerusalem: And spake boldly in the Name of Lord Jesus.

29. Loquebatur quoque Gentibus & disputabat cum Graecis: illi autem querebant occidere eum.

And he spake and disputed with the Grecians: but they went about to slay him.

30. Quod cum cognovissent fratres, deduxerunt eum Caesaream, & dimiserunt Iarsum.

But when the brethren knew it, they brought him to Caesarea: and sent him forth to Tarshus.

31. Ecclesia quidem per totam Iudaeam & Galilaeam, & Samariam habebat pacem, & edificabatur ambulans in timore Domini, & consolatione Spiritus sancti replebatur.

And how had the Churches rest through all Judea, and Galilee, and Samaria: & were edified: & walked in the fear of the Lord: and were multiplied by the comfort of the holy Ghost.

32. Factum est autem, ut Petrus dum transiret universos, deveniret ad sanctos qui habitabant Lydda.

And it came to passe, as Peter walked throughout all quarters, he came also to the Saints which dwelt at Lydda.

33. Invenit autem ibi hominem cuendam, nomine Aeneam, ab annis octo iacentem in grabato, qui erat paralyticus.

And there he found a certaine man named Aeneas, which had kept his bed righte yeeres, and was full of the palsy.

34. Et ait illi Petrus, Aeneas, sanet te Dominus Iesus Christus: surge, & sterna tibi. Et continuo surrexit.

Then said Peter unto him, Aeneas, Jesus Christ make thee whole, and make up thy bed. And he arose immediately.

Der Apostel Geschichte.

Das IX. Capitel.

28. Vnder war bey ihnen vnd gieng auß vnd ein zu Jerusalem / vnd prediget den Namen des HERRN Jesu frey.

De hand vaer hoff dem / ee gief vñ oc ind i Jerusalem / oc predickede vor HERRN Jesu Naamen dinstelike.

29. Er redet auch vnd befraget sich mit den Griechen / Aber sie stelleten ihn nach / daß sie ihn tödten.

Hand talede ofsa oc besporde sig met Grekerne / Men de lagde sig effter / at sla hannem ihel.

30. Da das die Brüder erfuhren / geleiteten sie ihn gen Cesarien / vñnd schickten ihn gen Tarsen.

Der Brodrene merckte det / led sagde de hannem til Cesaream / oc sticte de hannem til Tarsen.

31. So hatte nun die Gemeine friede durch ganz Judea vnd Galilea vnd Samaria / vnd bauete sich vñnd wohnt in der Furcht des HERRN / vñnd ward erfüllet mit Trost des heiligen Geistes.

Saa hadde nu Menighedden seet iagennem qantste Judea oc Galilea oc Samaria / oc opbuede sig oc vandrede i HERRNES freude oc bleef opsyldet met den helig Aands trost.

32. Es geschach aber / da Petrus durchzog allenthalben / daß er auch zu den Heiligen kam / die zu Lydda wohneten.

De der stede der Peder droog alleneagne taennem / at hand kom oiaa til de Heiligen. som bode i Lydda.

33. Daselbst fand er einen Mann / mit Namen Eneas / acht Jar lang auff dem Bette gelegen / der ward Sichtbrüchig.

Der sant hand en Mand / heb Eneas / som hadde ligget ofte aar paa Sengen / oc vaer Bettsbruden.

34. Vnd Petrus sprach zu ihm: Eneas / Jesus Christus mache dich gesund / Stehe auff vñnd bette dir selber. Vñnd also bald stund er auff.

De Peder sagde til hannem / Eneas / Jesus Christus gøre dig helbrede / Staa op / oc red seiff du Seng. De hand stod strax op.

Skutome

Kapitola IX.

28. V byl s nimi přechyváge w Jeruzalémě. & smle w náwage gměno Pána Běhysse.

Abyl w Jeruzalém thowár: yffac s nimi. A besprezore mo: wil w imie Pána Jezusowe.

29. A mluwil tak: Pohas ním / hádal se s Řeky / onl pak hledal ho zabiti.

V godal se s Řeky / tak: se onl staral: takoy go stracit mo: gli.

30. To slyšewš: Bratři / dowedli ho do Cesaree / a poslati go do Tarsu.

To gdy obaczyli bracta / od: promawili go do Cesaree, y do: slali go Tarsu.

31. Eyršwe pak Boží / po wššy Jádostě Země a Galilei a Samarij mlyh pokog / a wgdě: lánwaly se / choděcy w bázní Boží / a naplněwaly se Du: cha Swatého potěšením.

A tak Božstoly po wšeršim Jyboštaně y Galilee y Samár: ecy maly pokog y budowaly se a chodjaci w bázní Boží y w potěšce Duha swatého roz: mnažaly se.

32. Stalo se pak / že Petr šon: přessel wšeršim krajinn / přis: hel tak: s. & atym křesť: by: dleci w Lyddě.

Stalo se potom k: Pětr gdy obchádzal po wšeršich / přys: řed: řed: do swatých křesť: mjeprali w Lydy.

33. V nalezl tu Ešlewěka gednoho / gměnam Encas: / od osmi let ležecyho na loži / křesť: byl stinecy.

Chámje nalazt mltorego imenem Encas od osmi let na lo: zu ležecyho / křesť: byl cypšany powstajm.

34. V řekl mu Petr: Encas / wzdrow tebe Pán Běhysse křesť: slus / Wstaa / a wšel jsm jode. A hned wšal.

A řekl mu Pětr: Encas / wzdrowiacie Jesus Křesť: slus / wšlechje y posetel sobie / křesť: on napřchmial wšal.

ט

35 וַיָּבֹאוּהוּ כָּל־הֶעָרִים
בְּלֹד וּבְסָרְוֹנָה וְאֶתְּפֹזִי
לִנְת אֱלֹהֵיהֶם :

Et tutti quelli che habitavano in Lydda e in Affaron, in Siddero, e quali se convertirono al Signore.

36 אִתּוֹ הָיְתָה דִּין ת
תִּלְמִידָתָא חַדָּה בְּיֹפֶהָ
מִדִּנְתָּהּ דְּשִׁמְיָה טְבִיתָּה
חַדָּה עֲתִידָה הָיְתָה בְּעִבְרָה
טְבָא וּבְדִקְתָּהּ דְּעִבְרָה
הָיְתָה :

In Ioppe ancora era vna discipula per nome Tabitha (che interpretata, si dice Dorcas. Cioè era piena di buone opere, e di misericordia che ella faceva.

37 אֶתְּפֹזִי וְדִין בָּהֶן
בְּהֵטוֹ יוֹמָתָהּ וּבִמְתָּהּ ו
וְאֶסְיִחוּהָ וּסְמִיָּה
בְּעִלְיָה :

Annothus in quibus diebus que effendit eam animalium, mori se tamquam habet laetitia, la pefera in una sala.

38 וְשָׁמְעוּ הָיוּ תִּלְמִידָה
דְּשָׁמְעוֹן בְּלֹד הָיוּ בְּדִנְתָּה
הָיוּ דְּאִתְּיָהּ אֶל גִּבּוֹר יוֹפֶהָ
וְשָׁרְרוּ הָיוּ לִנְתָּה וְבִרְוֹ
תָּרוֹן דִּיבְעוֹן מִנְּהָ דְּלָה
תִּמְכּוֹן לֵה דִּינְתָּה
בְּאִדְיָהֶן :

Et effendo Lydda vicina à Ioppe, i discipoli humendo morsa che Pedro era int, manderono a lui pregandolo che non tardasse di venire infino a loro.

39 וְקָם שָׁמְעוֹן וְאִתְּ
עֲמִיחָן וּפֶד אֶתָּה אֶסְקִיחִי
לְעִלְתָּהּ וּבְכֹסִי הָיוּ לֵהֶן
הַדְּרוֹהִי כָּל־הֶעָרִים אֶתְּמִלְתָּה
פֶּד בְּכֵן וּבְמִחוּן הָיוּ לֵהֶן כ
בִּיתִינְתָּה וּמִרְטוּטָה הָיוּ
דִּינְתָּה הָיוּ לֵהֶן טְבִיתָּה
בְּדִתָּה :

*La onde Pietro levatosi su, & venno con quella che fuon mandata à chiamarlo. Arrivato ch'ei fu, si menarono ne la sala: e tutte le vedove gu' furono intorno, piangendo, e mostrando gli le velle che si man-
cava Dorcas quando era con effe.*

ט

35 וַיָּבֹאוּהוּ כָּל־יֹשְׁבֵי לֹד וְשָׁרֹן
אֲשֶׁר שָׁבוּ אֶל־יְהוָה :

Y vieronlo todos losque habitauan en Lydday en Sarona, los quales se convirtieron al Sennor.

36 וּבְיָמֶיךָ הָיְתָה תִּלְמִידָה אֶחָת
וְשִׁמְיָה טְבִיתָּה הַמְּתַרְגְּמָה נְאֻמָּה
צְבִיָּה וְאִתּוֹ הָיָה מְלָאָה מַעֲשֵׂי
טוֹבִים וְצִדְקוֹת אֲשֶׁר עָשְׂתָה :

Entonces en Ioppeavia vna Discipula llamada Tabitha, que si lo declares, quiere dezir Dorcas. Esta era llena de buenas obras, y de limosnas que hazia.

37 וַיְהִי־בַיָּמִים הַהֵם הָיְתָה תִּלְמִידָה
בְּחִלְיָה נְתָמָה וְדִקְצוֹה וְשִׁמְיָה
בְּעִלְיָה :

Y aconteció en aquellos dias que enfermado, murió. Laqual despues de llauada, pusieronla en vn cenadero.

38 וְקָרְבָּה הָיָה לֹד אֶל־יָמֶן
וּבְאֲשֶׁר שָׁמְעוֹ תִּלְמִידָה כִּי
כִּיָּה הָיָה בָּהּ וַיִּשְׁלַח אֶל־יָשִׁי
אֲנָשִׁים וַיִּשְׁאֲלוּ מִמֶּנּוּ פֶּן יִמָּאן
לְבוֹא אֶל־יָהֶם :

Y como Lydda estaua cerca de Ioppe los Discipulos oyendo que Pedro estaua alli, embiaronlo dos varones rogandole, No te ócrengas de venir hasta nosotros.

39 וַיָּקָם כִּיָּה וַיָּבֹאוּ אֶל־יָהֶם
וּבְבוֹאוֹ הָיְתָה אֶל־עִלְיָה וְעִמְדוֹ
אֶל־כָּל־אֲלֻמָּנוֹת בּוֹכִיֹת מִדְּאִתּוֹ
אֶת כְּתוֹנֹת וּבִגְדֵיהֶם כִּמְהָ עָשָׂה
צְבִיָּה בְּעוֹדָהּ אֶתְּמָה :

Pedro entonces leuantandose, vino con ellos: y como llegó, lleuarónlo al cenadero donde lo rodearon todas las viudas llorando y mostrándole les tunicas y los vestidos que Dorcas les hazia: quando estaua con ellas.

ט.

35. Καὶ εἶδον αὐτὸν πάντες οἱ κα-
τασκευαστὴς λυδδα καὶ τῆ σαρο-
νᾶ, οἵτινες ἐπέστρεψαν πρὸς τὸν κύ-
ριον.

Et tous ceux qui habitoyent en Lydde & en Saron, le virent: lesquels furent convertis au Seigneur.

36. Ἐν ἰόππῃ δὲ πρὸς τὴν μαθητεύου-
σαν τὴν ταβίθην, ἣ διεκλυδονομά-
θη λίγην δερμάς· αὐτῇ δὲ πολλή-
της ἀγαθῶν ἔργων καὶ ἐλεημεσιῶ-
ν ὡς ἐπὶ ταῖς :

*Or y auoit-il auisi en Ioppe vne cer-
taine disciple nommee Tabitha, qui si-
gnifie De rcas: laquelle estoit pleine de
bonnes oeures & d'aumones qu'elle
faisoit.*

37. Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις
ἐκείναις αὐτὴ ἐσθλάσθη καὶ ὡς
ἔπειτα τοῖς σωματεῖς ἡ αὐτῇ ἐβλήθη
ἐν ὡρῇ ὡρῇ.

*Aduint en ces iours-la qu'elle deuint
malade, & mourut. Et quand ils leurent
lauee, ils la mirent en vne chambre
haute:*

38. Ἐγγὺς δὲ αὐτῆς λυδδα καὶ τῆ
ἰόππῃ, οἱ μαθηταὶ ἀκούσαντες ὅ-
τι πῆρες ἦν ἐν αὐτῇ ἀπίστῳ
δύο ἀνδρες πρὸς αὐτὴν, παρεκα-
λεώμενοι μὴ ἐκείνην διαλύειν, ὡς
αὐτῇ.

*Et d'autant que Lydde estoit pres
d'Ioppe, les disciples entendant que Peter
estoit en Lydde, enuoyerent vers lui
deux hommes, le prians qu'il ne tardast
point de venir iusqu'à eux.*

39. Ἀναστὰς δὲ πῆρες αὐτῶν
αὐτῇ, οἱ τῶν γυναικῶν αὐτῆς
παροῦτες τὸ ὡρὸν ἐκεῖ, καὶ παρέστη-
σαν αὐτῇ περὶ αἱ χιτῶνες καὶ ἐλ-
αίαι, καὶ ὅτι δὲ αὐτῇ αὐτῇ ἔχοντες,
καὶ ἰμάτια ὅσα ἐποίησεν αὐτῇ
ὡς ἐπὶ ταῖς :

*Pierre donc seleva, & s'en vint avec
eux. Et quand il fut arriué, ils le mene-
rent en la haute chambre: & toutes les
vetues se presenterent a lui en pleurant,
& monstrant les vestemens que fai-
soit Dorcas quand elle estoit avec elles.*

35. Et viderunt eum omnes qui habitabant Lydda, & Saron, qui conversi sunt ad Dominum.

And all that dwelt at Lydda & Saron: saw him and turned to the Lord.

36. In Ioppe autem fuit quaedam discipula nomine Tabitha: quae interpretata dicitur Dorcas. Haec erat plena operibus bonis & eleemosynis quas faciebat.

There was also at Joppa a certain disciple named Tabitha: (which by interpretation is called Dorcas) she was full of good works and alms which she did.

37. Factum est autem in diebus illis, ut infirmata moreretur. Quam cum lavissent, posuerunt eam in cenaculo.

And it came to pass in those days, that she was sick and died: and when they had washed her, they layed her in an upper chamber.

38. Cum autem propè esset Lydda ab Ioppe, discipuli audientes quia Petrus esset in ea, miserunt duos viros ad eum rogantes. Ne pigritius venire usque ad nos.

Now for as much as Lydda was next to Joppa, and the disciples had heard that Peter was there, they sent unto him two men, desiring that he would be not delay to come unto them.

39. Exurgens autem Petrus venit cum illis. Et cum advenisset, duxerunt illum in cenaculum: & circumsteterunt illum omnes viduae sentes, & ostendentes ei tunicas & vestes, quas faciebat illis Dorcas.

Then Peter arose and came with them: and when he was come, they brought him into the upper chamber, where all the widows stood by him weeping, & shewing the coats, and garments which Dorcas made: whilst she was with them.

35. Und es sahen ihn alle/ die zu Lydda vnd zu Saron wohnten/ die bekehrten sich zu dem HERRN.

De de sae der alle/ som bodet Lydda oc Saron/ oc de omuende sig til HERRN.

36. Zu Ioppe aber war eine Jüngerin/ mit Namen Tabea/ welches verdolmetschet heisset ein Kame. Die war voll guter Werck vnd Almosen/ die sie that.

De der vaaren Disciplin bei Ioppe/ som hed Tabitha/ som er vlsagd en Kaa/ Hun vaar fuld af gode Geringer oc Almisse som hun gjorde.

37. Es begab sich aber zu derselben zeit / daß sie krank ward vnd starb. Da wuschen sie dieselbige/ vnd legten sie auff den Söller.

De der beqaft sig paa den samme tid/ at hun bleff siuk/ oc døde. Da tobede hend/ oc lagde hende paa loftet.

38. Nun aber Lydda nahe bey Ioppen ist/ da die Jünger höreten/ daß Petrus daselbst war/ sandten sie zu ihm/ vnd ermahneten in/ daß er sich nicht liesse verdriessen zu ihnen zu kommen.

Men nu er Lydda nær hof Ioppen/ Der Disciplene hørde/ at Peder vaar der/ da sende de til hannem/ oc formanede hannem/ at hand vilde icke besværges/ at komme til dem.

39. Petrus aber stund auff vnd kam mit ihnen. Vnd als er dar kommen war/ führeten sie ihn hinauff auff den Söller/ vnd tratten vmb in alle Witwen/ weineten vnd zeigeten ihm die Röcke vnd die Kleider/ welche die Kame machte/ weil sie bey ihnen war.

Da stod Peder op oc kom med dem. De der hand kom til/ ledde de hannem op paa loftet/ oc alle Viduer stod omkring hannem/ græde oc viste hannem de Kiorte oc Klæder/ som samme Kaa gjorde/ den stund hun vaar hof dem.

35. A viděli gen vssyčnĭ kĭčĭhĭ bydělĭ w Lydda/ a w Asaroně/ kĭčĭhĭto obrátĭli se k PĀNĀ.

A wioheli go wssyčy a khoru z mĭstřali w Lydy/ y Saronie/ khoru sie rĭj nāwroclĭ do Pānā.

36. W Ioppen pať byla ge: dna Mědinice gmeňem Tabitha/ kĭčĭhĭ se wylada Dorcas. Ta byla plnā skutkw do: brŭch/ a Almužen kĭčĭhĭ činila.

Byla theť w Ioppe mĕstora zwolennicy s imenem Tabitha/ khoru khoru dĭcĭ wylajcy/ zos mĕsis Dorcas/ a byla bogata w dobně wssyčĭ y w almužny khoru czynila.

37. W stalo se w tĕch dnĕch/ ſe se roznemohla/ a umřela. Kĭčĭhĭto khoru omŭli/ polo: žili gi w wrchnĭ Sŭnĭ.

W stalo se se w onyč chŭsĭch bĕdac nemoca složona/ umřela/ khoru omŭwŭy položono na Sals.

38. A ſe byla blĭžko Lydda od Ioppen wslŭstawi Mědinicy jĕby tam byl Petr/ poslas li k němu Wlŭjĕdwa/ prosŭce ho/ aby sobě ne obrĕžowal přĭ: giht a ſe nĭm.

A ſe Lydda byla blĭsko Ioppen/ zwolennicy oslystawi ſe ſe byl Piotr wniey/ poslas do něgo dĭcĭ mĕstora/ aby se ne obrĕžowal přĭ: giht a ſe nĭm.

39. Tĕdy wstaws Petr/ ſel s nimi. A tĕdy přĭšel mĕdli gen do sarchny jĕnĕ y obstaupil y ho wssĕčny Widowy plac: tĭch/ a oŭažugich raucha a ſulnĕ kĭčĭhĭ oclala/ doŭd s nimi byla Dorcas.

Tedy wstawi Piotr/ přĭšel s nimi/ khoru go přĭšel w wĭdli nā Sale gojĕte z přĭytnĭ shĭnely wssĭti wbowy placac/ y w almužac ſuŭnĕy placŭce khoru re kobilā Dorcas goy byla s nimi.

ט

40. שְׁמַעוֹן בִּין אֶפֶק לִ
לְבַלְהוֹן אֲנִישׁ לְבַד וְקַעֲד
עַל בּוֹרֵכֵיהִי וְצִדִּי וְאֶת־פְּנֵי
לֵית שְׁלֹחַ וְאָמַר טְבִיתָא
קוּמִי הִי בִין פְּתַחַת עֵינֶיהָ
וְבַד חֲנֻתָהּ לִשְׁמַעוֹן וְתַבְתָּ:

Pietro allora mandati fuer tutti, & postosi supinocchianti, orò: poi volentoso verso il corpo, disse, Tabitha, leuati su. Et ella apertosi i suoi occhj, & veduto Pietro, si mosse a sedere.

41. וְאִישׁט לָהּ אֲדָה —
וְאֶקְרָא וְקָרָא לְקַדִּישָׁא
וְלֹא־מַלְתָּא וְהִקְבִּיהָ לְהוֹן
בְּדַחֲנָה:

Et epla dandole la mano, la dressa, & la pou ch'ammassò i santi & la vedente la presentò viva.

42. וְאֶת־רֵצַת חַיָּא בְּכֻלָּהּ
מְדִינַתָּא וְסַגְנָאא הִימְנוֹ
בְּמַרְוֹן:

Et questo si seppe per tutta Ioppe, & molti credero nel Signor.

43. הָיָא בִּיּוֹבָה בִּיּוֹבָה
יּוֹמָתָא לֹא זַעֲרִינָו בְּדַ שְׁרִי
הֵנָּה בְּבֵית שְׁמַעוֹן —
בּוֹרְסִינָה:

Et aduenne ch'egli si restò in Ioppe, molti giorni, appresso un certo Simone conroyeur.

1. בְּקֶסְרֵינָא בִּין אֵית הָיָא
זְבִרָא חַד קִנְטְרוֹנָא דְשִׁמְיָה
הָיָא קִינְטִילִיוֹס מִן סִבְרִינָא
הִי דְמִתְקֶרְנָא אִישְׁלִיקָא:

In Cesarea era un homo nominato Cornelio, Centurione de la squadra chiamata Italiana.

2. וְצִדִּיק הָיָא אֱלֹהִים הוּא אֲדָה
בְּכָל־בֵּיתוֹ עָשָׂה צְדָקוֹת וְכֹבֹת
לְעָם וּמִתְפַּלֵּל אֶל־אֱלֹהִים
תָּמִיד:

Hommo pie, & che temeva l'Idio, con tutto la sua famiglia, & faceva molte buone opere al populo, & pregava l'Idio continuamente.

ט

40. וְהוֹצִיא כִּיפָה אֶת כָּלָם
הַחוּצָה וַיִּכְרַע אֶת־בְּרָכָיו וַיִּתְפַּלֵּל
וַיִּפְּרֹ אֶל־הַגּוֹפָה וַיֹּאמֶר טְבִיתָא
קוּמִי וְהִיא פָקַחַת עֵינֶיהָ וּבְרָאֲתָהּ
אֶת־כִּיפָה שְׁבָה וַיִּשְׁבֶּה:

Entonces echados fuera todos Pedro pnesto de rodillas, oró: y bueito al cuerpo, dixo, Tabitha, leuantate. Y ella abrió los ojos: y viendo a Pedro, boluiose a assentar.

41. וַיִּתֵּן לָהּ אֶת יָדוֹ וַיִּקְרָא
וַיִּקְרָא לְקַדִּישִׁים וְלֹא־מַלְּנוֹת
וַיִּקְרָא חַיָּה:

Y dandole el la mano leuantola: entonces llamando los Sanctos y las biudas, presentóla biva.

42. וַיִּוָּדַע הַדְּבָר בְּכָל־יָפוֹ וְלִבְיָם
הָאֲמִינִי בִּיהוָה:

Esto fué notorio por toda Ioppe: y creyeron muchos en el Sennor.

43. וְהָיָה כִּי יָמִים רַבִּים מֵאַחֲרַיָּךְ
הָיָא בִּיּוֹ אֶת־שְׁמַעוֹן הַגִּילָדִי:

Yaconteció que se quedó muchos dias en Ioppe en casa de vn cierto Simon Curtidor.

1. וְהָיָה אִישׁ בְּקֶסְרֵינָא וְשִׁמְיָה
קִרְנִילָא וְשֵׁר מֵאָה הוּא מַחְבֵּל
הַקֶּרְנָא אִתְלִיקִי:

Y Auia vn varon en Cesarea llamado Cornelio, Centurion de la compannia que se llamaua la Italiana.

2. וְצִדִּיק הָיָא אֱלֹהִים הוּא אֲדָה
בְּכָל־בֵּיתוֹ עָשָׂה צְדָקוֹת וְכֹבֹת
לְעָם וּמִתְפַּלֵּל אֶל־אֱלֹהִים
תָּמִיד:

Pio, & temeroso de Dios con toda su casa y que haia muchos ymolinos al pueblo: y que oraua a Dios siempre,

ט

40. Ἐκβαλοὶν δὲ ἔξω πάντας τὸν πετρεῖ, ἦν τὰ γόνατα προσκυῖ. ἔπειτα, καὶ σπινθρίσας περὶ τὸ σῶμα, εἶπε, ταβίθα, ἀνάστηθι. ἡ δὲ ἠνέστα καὶ ὁφθαλμοὶ αὐτῆς, καὶ ἰδὼσα τὸν πέτρον ἀνέκαθισεν.

Mais Pierre apres les auoir tous enuoyés hors, se mit à genoux, & pria, puis se retournant vers le corps, dit, Tabitha, leueto! Et elle ouurit ses yeux, & voyant Pierre, se ralliz.

41. Δὲν δὲ αὐτῇ χεῖρα δὲ ἔστησεν αὐτῇ. Φωνήσας δὲ τὰς ἁγίας καὶ τὰς χήρας, παρέστη αὐτῇ ζῶσα.

Adonc il lui donna la main, & la leua: puis ayant appelé les saines & les veufes, il la leur presenta viuante.

42. Γινώσκον δὲ ἡγούμενοι πάντ' ὅλης τῆς ἰεπώης, καὶ πολλοὶ ἐπίστευσαν ὅτι τοῦ κυρίου.

Et cela fut connu par toute Ioppe: & plusieurs crurent au Seigneur.

43. Ἐμμένει δὲ ἡμέρας ἱκανὰς μετὰ αὐτῷ ἐν ἰόππῃ ὁ σίμων βουρσῆ.

Et aduint qu'il demeura plusieurs iours en Ioppe, chez vn certain Simon conroyeur.

Κ Ε Φ Α Λ. Ι.

Αὐτὸς δὲ περὶ τοῦ καυσοῦ ἀσένεατι κατέλιτο. ἑωρὶ παρεχθε ἐκ αὐτῆς τῆς καλουμένης ἰταλικῆς.

Or y auoit il vn certain personnage en Cesaree, nomme Cornelle, censeier de la bande appelee Italique.

2. Εὐσεβὴς καὶ φοβούμενος τὸν θεόν, σὺν παντὶ τῷ οἴκῳ αὐτῷ, ποιῶν τὰ ἐλεησώμενα πολλὰς τῷ λαῷ, καὶ δαείδοντος ἡμετέρῃ προσίε.

Homme deuotieux & craignant Dieu, avec toute la famille, faisant aussi beaucoup d'aumosnes au peuple, & priant Dieu assiduellement.

40. Eieētis autem omni-
bus forās, Petrus ponens ge-
nua oravit, & conversus ad
corpus, dixit: Tabitha sur-
ge. At illa aperuit oculos
suos: & viso Petro, resedit.

But Peter put them all forth/ and
knelt down/ and prayed/ and turned
him to the bodie/ and said Tabitha/ a-
rise. And she opened her eyes/ and
when she sawe Peter/ she vp.

41. Dans autem illi manum,
crexit eam. Er cū vocasset
sanctos & viduas assignavit
eam vitam.

Then he gaue her the hande and life
her vp/ and called the saimes and vi-
dues/ and reserued her alme.

42. Notum autem factum
est per universam Ioppen:
& crediderunt multi in Do-
mino.

And it was knowne throughout all
Ioppa/ and many beleued in the Lord.

43. Factum est autem, ut
dies multos moraretur in
Ioppe, apud Simonem quē-
dam coriarium.

And it came to passe that he taried
many daies in Ioppa with one Si-
mon a tanner.

VIR autem quidam erat
in Cæsarea, nomine
Cornelius, centurio cohor-
tis quæ dicitur Italica.

Further more there was a certaine
man in Cæsarea called Cornelius/ a ce-
ptaine of the band called the Italian
band.

1. Religiosus, ac timens
Deum cum omni domo sua,
faciens elemosynas multas
plebi.

A deuout man/ and one that fea-
red God with all his house/ who did
gaue much almes to the people/ and
prayed God continually.

40. Vnd da Petrus sie alle hinaus
getrieben hatte/ kniet er nieder/ betet
vnd wandte sich zu dem Leichnam/
vnd sprach: Tabitha/ siehe auff. Vnd
sie that ihre augen auff/ vnd da sie Pe-
trum sahe/ sagte sie sich wider.

De der Peter haßte dresseit dem alle vñ / salt
hand paa knie / bad / oc vende sig til legemet oc sagde
Tabitha / stat op. De hun opstod sine Djen / oc der hun
saa Peter / sette hun sig igen.

41. Er aber gab ihr die Hand / vnd
richtete sie auff / vnd rieß den heiligen
vnd den Witwen / vnd stellet sie leben-
dig dar.

Da siel hand hende haand / oc rensde hende op /
De hand kallede Helligen oc Viduer / oc sticte hende
der leffuende.

42. Vnd es ward kunth durch ganz
Joppen / vnd vil wurden gläubig an
den HERREN.

De der bleff obenbare offuer al Joppen / oc man-
ge trode HERREN.

43. Vnd es geschach daß er lange
zeit zu Joppe bleib / bey einem Si-
mon der ein Gerber war.

De der stiede / at hand bleff long tidi Joppe /
hoff Simon som giorde leer til.

ES war aber ein Mann zu
Cæsarien / mit Namen Cornelius / ein
Hauptmann von der Schar / die da
heisset die Belsche.

De der vaar en Mand i Cæsarea / som hed Corneli-
us / en Hoffuigmand aff den Skare / som kaldes
den Belske.

2. Gottselig vnd Gottfürchtig /
samt seinem ganzen Hause / vnd gab
dem Volk vil Almosen.

Gudelig oc Gudfærdig / med sit ganste Huf
oc hand gaff Folket megen Almisse.

40. Alžanavšsem vngizel
men Petr / tiel na kolena / n
modil se: a obrátiv se k Tes-
lu / řekl: Tabitho / vstaň. A
ona otevřela oči / a vstoupila
Petr / posabila se.

A tak vyzdvihl Petrus všíta-
ti / Piotr poklekavšy na kolena /
modlil se / obrátivšy se k tělu /
řekl / Tabitho vstaň / tedy ona
otevřela oči / a vstoupila
by Petrus / a vstala.

41. A podal jí ruku / pozd-
vihl jí. A když povolal Sva-
tych a vdov / ožal jim ži-
vou.

A podal jí ruku / podníst
la / a vyzdvihl jí / a povolal
vdov / a postavil jim živu.

42. Rozhlášen gest skutek
tentu po všem městě Joppen /
a vstoupil mnozí PANA.

Tedy to všíto bylo slávo
po všem Joppen / a viele ich
vstoupilo k PANA.

43. Vstalo se / že za mnoh-
tý bndil Petr v Joppen / v
nějakého Symona koželu-
ha.

Městka tedy přes němaly
čas v Joppe v některého Sym-
mona gadaž.

ADIPAK nějaký byl v Ce-
sare / aměnem Korne-
lius / Cestní žástupu tierp-
šaul Blasty

Byl to v Césarej některý
mientem Korneliuš setul / s
cory trose žános vloska.

2. Nábožný a bohabogý /
svojsi tělch svau / tme Al-
mužný mnohě lidu.

Celomst pobožný / a božný
sie Bogá ze všítky danie
svym davat almužný viefie
ladžam.

3 רַחֵם יְהוָה מְלָאכָתָיִךְ
וְהַלְהֵם בְּרִינָה וְלִינֵי
לֵבָיִךְ וְשִׁשְׁתֵּי בְּהִימָמָה
דַּעַל לִצְחָה וְהִסְרֵם לָהּ
קִוְיָלִינָה :

*Costui vidde in visione manifesta-
mente, circa la nona hora del giorno. Et
Angel del Signore entrare a se, e dirle,
Cornelio.*

4 וְהָיוּ חָרָה בָּהֶם וַיִּחַל וַאֲמַר
מִי־אֵל מִי־וַאֲמַר לֵה מִי
מִלְאכָה אֲלֵיכֶם וַיִּדְקַח
סִלְקֵי לְהוֹכִיחָם קָדֹם
אֱלֹהֵי:

Et egli guardandolo fisamente, a pre-
sso da timore, disse. Che tu e, Signore? E
l'Angelo gli disse. Le tue oratione lo in-
dimaui: son salita in memoria di me, e di
Dio.

וַיֵּשֶׁב שָׁמַר וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְיִשְׁכָּבָר
מִדִּינָתָא וְאֵתָא לְשִׁמְעוֹן
דְּמִתְקַרָּא בְּאֵתָא:

Però manda hora de' gli huomini a
 Soppe, a chiamar Simone, che si domanda
 per soprannome Piccio.

א. הא שנה ~~בבית~~ ד
 השמעון בדרסני ~~הו~~
 הא יחיה על יד ~~ימ~~
 (והו יאמר לך מזה ולא
 לך למעברו)

Questo alloggio con un certo Simone
cattolico che ha la sua casa presso al mare.
egli te dona quel che te bisogna fare.

7 ופד אול לה מלאכה
המלל צמה קדא חביומו
בני ביתה ופלתה ~~ה~~חד
דמתנתה בינא לה :

*Come l'Angela che parlava d'Ornel-
la si separa, egli chiama due de' suoi
famigli. Er' un soldato pio di quella che gli
stanno di continuo appresso.*

וְאֶשְׁתַּעֲבֵד לָהֶוֶן בְּרֹא
מִדָּם חֲתָנָא וְשִׁדְרָא אֲפֹן
לְיוֹתָנָה :

E posch' egli ebbe raccontato loro di tutto, li mandò a toppo.

וַיֵּדָע בְּמַרְאֵה בְּיִפְעָה כְּשַׁעַת
הַחֲשִׁיעִית הַזֶּה אֶת—מַלְאָךְ
אֱלֹהִים כִּי בָּא אֵלָיו וַאֲמַר לוֹ
קְדִנְיָאֵל :

Este vido en vision manifestamente, como à la hora de las nueue del dia, que vn Angel de Dios entrava à el, y le dezia, Cornelio.

4 וְהוּא הָבִיט אֵלָיו וַיַּחֲדַד וַיֹּאמֶר
מֶה זֶה אֲדֹנָי וַיֹּאמֶר אֵלָיו
הַבְּלֹחִתִּי וַיַּדְקֹחֵתִי עָלָיָהּ לְזָכְרוֹן
לִפְנֵי יְהוָה :

Y el puesto en el los ojos espantado, dixo
Que es Sennor y dixole, Tus oraciones y tus ly-
mofnas han fubido en memoria en la prefencia
de Dios.

וַעֲלֶתָהּ שָׁלַח אֶל־כָּפוֹ אַנְשֵׁים
וַחֲבִיָּאתָה אֵלֶיךָ וְחַת־שָׂמְעוֹן אֶחָד
וַיַּקְרֵא כִיפָרָה :

Embía pues agora varones à loppe y haz venir à vn Simon que tiene por sobre nombre Pedro.

וְהָיָה זֶה הוּא מִתְלַוֵּן בְּבֵית
שְׁמֵעוֹן הַגּוֹלָד וּבֵיתוֹ אֶל־שִׁפְתֵי
הַיָּם וְהוּא יִדְבֹר אֵלָיו מִן־
צִדִּיק לַעֲשׂוֹתָהּ :

Este posá en casa de vn Simon Curtidor, que tiene su caso junto à la mar. este te dira loque te conuenie hazer.

וְכַאֲשֶׁר יָצָא תַּמְלִיךְ הַמְדַּבֵּר
אֶל־קִרְיָאֵל בִּיקְרָא לְשֵׁנִי הַיְיָדִי
וְלֹאִישׁ מִלְחָמָה יָדָא אֱלֹהִים
הַמַּחֲבֵה לוֹ :

Y do el Angel que hablaua con Cornelio,
llamados de sus criados, y vn soldado temeroso
del Sennor de los que se llegauan a el.

וַיִּסְתֵּר לָהֶם אֶת כָּל־הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה וַיִּשְׁלַחם אֶל־יָבו :

A los quales, despues de auerselo contado todo, embiolos à l'opce.

3. Εἶδον ὁ δὲ ῥά μακροφαιρονός, ἐπὶ ἄρ' αὖ ἐπὶ αὐτῷ τῆς ἡμέρας, αἶγ-
μαλοι ἔ' θηοὶ ἐπὶ αὐτῷ περὶ αὐ-
τῶν, καὶ ἐπὶ αὐτῷ, καὶ ἐπὶ αὐτῷ.

Il lui vint vision manifestement
environ neuf heures du jour, et Ange
de Dieu qui vint à lui, & lui dit, Corne
ille.

4. Ὁ δὲ ἀπείρας ἀντὶ καὶ ἡ-
φοδοθ- γημερῶν εἶπε, τίσι καὶ
εἰς ὅτι οὐκ αὐτὸς αἰ κτισθείς
συν καὶ ἀληθευόμενος συν αἰ-
ετοῦν ὡς μαθητόσμων ἐσώπων τῶ
θ. κ.

Et celui ayant les yeux fâchez vers
lui, & effrayé, dit, Qy y a-t-il Seigneur?
& il lui dit, Te sera-t-on & tes amoi-
nes sont proutées en memoire deuant
Dieu.

5- Καὶ τοῦ πείψον ἐξ ἰόππῳ
ἀνδρως, καὶ ματὶ τομψαι σίματα
πια ὅς ὀπιπλῶται πιατε(Θ).

Maintenant donc enuoye gens en
loppé, & enuoye querir Simon qui est
lus nommé Pierre.

6. Οὐτ' ἔτι ἰδὼν τὸν πατέρα
 μὴ βουλομένη, ἡ παρθενομαι
 λαογὰρ. οὐκ ἔστι λαλῶσα
 παρ' ἡμῶν.

Il est logé chez un certain Simon
contoyeur, qui a sa maison près de la
mer; celui-là te dira ce qu'il te faut sa-
voir.

7. Ὡς γὰρ ἀποκρίθη ὁ ἀγγελὸς ὁ
λαλῶν τῷ κρημνίσῃ, φωνήσας δὲ
τοῖς οἰκείοις αὐτοῦ, καὶ ἐπαπαύσαι
αὐτοὺς τοῦ πρὸς τὸν ἄλλον πρὸς αὐ-
τὸν.

Quand l'Ange qui parloit à Corneilles s'en fut allé, il appela deux de ses serviteurs, & va gen darmes, et aigolant Dieu, d'entre ceux qui seroyent au tour de lui.

θ. Καὶ ἐξηγησάμεν αὐτοῖς ἀ-
παντᾷ, ἀπὸ τῶν μαθητῶν εἰς τὴν
ἰόπυλιν.

Aufquele ayant le tout raconté, il
l'envoya en l'oppe.

3. Et deprecans Deum semper, is vidit in visu manifestè, quasi hora diei nona, angelum Dei introeuntem ad se, & dicentem sibi, Corneli.

He sawe in a vision earthly (about the ninth houre of the daye) an Angell of God comming in to him; and saying vnto him, Exultans.

4. At ille intuens eum, timore correptus, dixit, Quis es Domine? Dixit autem illi, Orationes tue & elemosynae tuae ascenderunt in memoriam in conspectu Dei.

But when he looked on him, he was
afraid, and said, What is it, Lord?
And he said unto him, Thy prayers and
thine almes are come up for thy remem-
brance before God.

5. Et nunc mitte viros in Ioppen, & accersi Simónem quendam qui cognominatur Petrus.

Now therefore send men to Toppa:
& call for Simon / whose surname is
Peter.

6. Hic hospitatur apud Simonem quendam coriariū, cuius est domus iuxta mare, hic dicet tibi quid te oporteat facere.

He lodgeth with one Simon a tanner, whose house is by the sea side: he shall tell thee what thou oughtest to do.

7. Et cum discessisset angelus qui loquebatur illi, vocavit duos domesticos suos, & militem metuentem Dominum ex his qui illi parebant.

And when the Angell which spake
vnto Cornelius was departed / he cal-
led two of his seruants & a souldier that
feared God: one of them that waited on
him.

8. Quibus cum narrasset omnia, misit illos in Ioppen.

And to be them all things, and sent
them to Zo ppa.

Der Apostel's Geschichte.

Das X. Capitel.

3. Und betet immer zu Gott. Der
sah in einem Gesichte offenbarlich/
umb die neundte stunde am tage einen
Engel Gottes zu ihm eingehen / der
sprach zu ihm: Corneli.

De bad altijd til Guds Hand saa en Gavn oobenbar,
 lige / ved den niende time paa dagen / en Guds Engel
 gaa ind til sig / hand sagde til hannem / Corneli.

4. Er aber sahe ihn an / erschrack /
und sprach: Herr / was ist's? Er aber
sprach zu ihm: Dein Gebet und dein
Almosen sind hinauff kommen ins
Gedächtniß für Gott.

Da saa hond paa hannem / forferbedis / oc sag-
de / **HERR** huader det? Hand sagde til hannem /
Din ben oc din Almiſſe ere komne op thu kommede
ſaag Gud.

5. Und nun sende Männer gen Jop-
pen/ und laß fodern Simon/ mit dem
zunamen Petrus.

De sent nu Mendel Zoppen/ oc sad hente Si-
mon souf kaldis Peder.

6. Welcher ist zur Herberge bey einem Gerber Simon / des Hauß am Meer ligt / der würde dir sagen / was du thun solt.

7: Quisken der er til herbere hoff Simon / som gø
leer til / huss huss liger hoff Haffuit / hand skal si ge
dig / hvad du skal gøre.

7. Vnd da der Engel / der mit Cornelio redet / hinweg gegangen war / rieß er zween seiner Hausknecht / vnd einem gottsfürchtigen Kriegsknecht / von denen die auff ihn warteten.

De der Engelen / som faldede med Cornelio baar
bortgangen. da faldede hand tho aff sine Huftuen. /
or en Gudfrygig Sædymand / aff dem som toge vare
paa hannem.

8. Vnderzehlet es ihnen alles/ vnd sandte sie gen Zoppen.

De fortalde dem det alesamthien / oc sende dem
til Zoppen.

Estimate

Capitola X.

3. A modle se Bohu wšdy
 dě. Ten wišl strze widem
 zgowně / naš w hodinu de
 wštan na den / Anžla Božp
 ho an wišl k němu / a šel go
 mu: Korneli.

Acory gdy sie modlit Bogu
po wstaniec i da mu chwal tamte
widzenia o k. b. v. i. e. a. r. e. g. o.
jine n. k. b. i. e. r. i. c. i. o. l. a. B. o. z. e. g.
w chodza c. g. o. d. o. h. i. e. b. i. e. y. m. o. m. i. a.
t. e. g. o. i. a. m. i. B. o. z. e. h. e. b. i. e.

4. **Ne** povraťte naň / bá-
žny gja obražen / řekl : kdo
gfo Pane? V řekl gamu . Mo-
dluby tvoř a Almužny urč
vřstapily na pamět před tvoř
Božj.

Non tam pium patrat ory:
mā (womni) lēniamy ſe ryl/
Arhoſ iſt inoſ Paſte r Chry
nu on ryl/ Nodichwy tce y
talmuſy tate wſtapy ſo pē
marte pzed Bogiana.

5. Protož nyní posli Dnu
Jedo Zoppen/ a powalaj Sio
mona kteryž mē přigini
Petr.

A przetoż teraz pościł się do
Joppii i nazwom Symon, ście-
go nazywając Piotrem.

6. Ten bydlíj v Šymona
gednoho Koželuha / kteržž ma
dřím v Moře / tenť povh tobě
co ty mášs činíti.

Tenż młodzi v niektorego
 Symona Garbaryś co mu dom
 nad morzem / a tenż tobie powie
 toć będzie czynić potrzebb.

7. A když obšel od něho
Angel kterýž intuíl k němu/
povolal divau Služebníků
svých / a Řechť kterýž se bál
Boha / s těch kterýž siogisce
před nim staujili.

Wszakże skoro odjedź Aniel Stos
ry nowi i Kocelniewi wese
wać temu i Służebstwu swojemu i
Zolnierz bo go bynogo i ryd
Stoszy przypały wstawiczym by
li.

S. Gmęto sę wyprawil
wseckę wico/ poslal go do Jop
pen.

X opowiesławiać iść do Gyr
 rzeczy/ posłać ie do Joppen.

9 וְלִיּוֹמָא אַחְדָּנָא פֿור
הָטוּ דִּין בְּאוֹרְחָא וְקִרְיָבִין
לְמַדְיָתָא סֹלֶק פֿבְּרִעִין
לְאַגְרָא דִּיבְּרִיא בְּשִׁירָא
שְׂעִין :

*Al disjunctio, mentre che essi cam-
minavano, & arrivavano anfi à la città, Pie-
tro solo me la senatore de la casa per far
orazione, circa l' hora sesta.*

10 וּפְּרִיזְכָּא הוּא דִּיבְּרִיא
וּפֿור הָטוּ מִתְּקִינִין לֵה נִפְל
עֲלֵיהִי תְּמִימָה :

*Et effendit Genua fante, Golema
miserere, & mentre che gli apparerchia-
mano, gli venne un eccelsa de mente.*

11 וְהוּא שְׂמִינָא פֿור
פְּתִיחִין וּמִאֲנִיָּה חֵד כֵּד
אֲסִיד בְּאַרְבַּע קִרְיָב יִדְבָּא
הוּא לְכַתְּנָא דְּבִגְדָא וְשָׂאב
הוּא מִן שְׂמִינָא עַד אֲרָגָא :

*Et vido el cielo aperto, & un certo va-
se pendere a te, como un gran lienço, lo-
gado per li quatro corni, & mandato giù
da cielo na terra.*

12 וְאִית הוּא בִּה פֿלְהִין
חִיּוֹתָא דְּאַרְבַּעַת רִגְלִיָּה
וְחִשָּׁא דְּאַרְבַּעַת וּפְּרִיחָא
דְּשְׂמִינָא :

*Nelqualz erano de tutti gli animali
de la terra de quatro piedi, & de la fiere, &
de reptili, & de gli uccelli del cielo.*

13 וְהָלֵא אֲמַתָּא לֵה דְּאֲמַר
שְׂמַעִין קוֹם בּוֹס וְאֲכוֹל :

*Et fugi fante Gna Gole che disse, Pie-
tro, fide in, amma, & mange.*

14 וְשְׂמַעִין אֲמַר חֵס בִּיה
דְּמִנְמָתוֹם לֹא אֲכִלָּת כֵּר
דְּמִסִּיב וְשָׂמָא :

*Et Pietro disse, Non ha Signore per-
choche io non ho giamai mangiato alcuna
cosa communis o immunda.*

15 וְתִּבְּרִיתִין וּבְגִין ק
קִלְבָּא הוּא לִוְתָּה אֲלִין
דְּאִלְהָא דְּכִי אֲמַתָּא לֵב
תְּסִיב :

*Et la Gole gli disse, ancor la seconda
Gole, La rose che Iddio ha purificata, non
le far tu communis.*

9 וּמִמְחִרָת פֿאַשֶׁר אֶרְחוּ וְקִרְבִּין
אֲלִיָּה עִיד וַיַּעַל בִּיפָּה עַל־הַגִּזְג
לְהַתְּפִיל בְּשַׁעַה הַשְּׁשִׁית :

Y vndia despues yendo ellos camino, y lle-
gando cerca de la ciudad, Pedro subió al açutea à
orar, cerca de la hora de las seys.

10 וַיַּחֲדִיכִי רָעֵב הוּא וְאִתָּה
לְטַעַם וַיִּכְיֵנוּ לוֹ אֶכֶל וְהַפִּיֹל
עָלָיו תְּמִימָה :

Y aconteció que le vino una grande hambre
y quiso comer, y aparejandole ellos, cayó sobre
el vn exceso de entendimiento.

11 וַיִּרְאֵה אֶת־הַשָּׁמַיִם כִּי
נִפְתָּחִים וַיִּזְרַד עָלָיו כִּלְיָ אֶחָד
כְּמוֹ אֲטוּר גָּדוֹל אֲסוּר בְּאַרְבַּע
בְּנִיבֻתָיו וּמוֹרָד עַל־הָאָרֶץ :

Y vido el cielo abierto, y que descendia à el
vn vaso, como vn gran lienço que atado de los
quatro cantos era abaxado del cielo à la tierra:

12 אֲשֶׁר בּוֹ הֵיחָה כָּל־הַחַיָּה
הַהֹלֶכֶת עַל־אַרְבַּע וְהַבְּהֵמָה
וְרִמָּשׁ וְכָל שֶׂרֶץ עוֹף־הַשָּׁמַיִם :

En el qual auia de todos los animales de qua-
tro pies de la tierra, y fieras, y reptiles, y aues del
cielo.

13 וַיִּהְיֶה־קוֹל אֲלָיו קוֹם בִּיפָּה
טֹבַח וְאֲכַל :

Y vino le vna voz, Levantare Pedro, mara y
come.

14 וַיֹּאמֶר בִּיפָּה חֲלִילָה לִי יְהוָה
כִּי בְּכָל־עֲתוּתִי כָּל־הֵל וְשָׂמָא
לֹא אֲכִלָּתִי :

Entonces Pedro dixo, Sean orno: porque nin-
guna cosa comun, y immunda, he comido jamas.

15 וְקוֹל עוֹדָגוּ שְׁנִית בְּאֵל אֲלִין
כָּל־אֲשֶׁר טָהוּ אֱלֹהִים אֶת לֹא
תַחֲלִל :

Y boluió la voz à dezirle la segunda vez, Lo-
que Dios limpió, tu no lo enfuzies.

9. Τῇ δὲ ἡμέρᾳ ὁδοὺς ποιῶντες
καὶ πόλιν ἤγγαζον, καὶ ἔστη
ἐπὶ τῇ ἀκροπόλει, καὶ προσέειπεν
ὁ κύριος, ὁ κύριος ὁ κύριος

Or le lendemain comme iceux che-
minoyens, & approchoyent de la ville,
Pierre monta sur la maison pour prier,
environ les six heures.

10. Ἐγὼ δὲ ἔπειτα πεινῶν, καὶ ὁ
κύριος ὁ κύριος ὁ κύριος ὁ κύριος
ἐπὶ τῇ ἀκροπόλει, καὶ προσέειπεν
ὁ κύριος, ὁ κύριος ὁ κύριος

Adiust que lui ayant faim voulut
prendre la refection: & comme ceux de
la maison lui approyent à manger, il
lui survint un ravissement d'esprit.

12. Καὶ ἵδεν ὁ κύριος ὁ κύριος ὁ κύριος
ὁ κύριος ὁ κύριος ὁ κύριος ὁ κύριος
ὁ κύριος ὁ κύριος ὁ κύριος ὁ κύριος
ὁ κύριος ὁ κύριος ὁ κύριος ὁ κύριος

Et il vid le ciel ouvert, & un vai-
seau descendant sur lui comme vn grãd
liençal lié par les quatre bouts, & descen-
dant en terre.

12. Ἐν τῇ ᾧ ὁ κύριος ὁ κύριος ὁ κύριος
ὁ κύριος ὁ κύριος ὁ κύριος ὁ κύριος
ὁ κύριος ὁ κύριος ὁ κύριος ὁ κύριος

Auquel il y avoit de toutes sortes
d'animaux terrestres, à quatre pieds, &
des bestes sauvages, & des reptiles, &
des oiseaux du ciel.

13. Καὶ ἦν ὁ κύριος ὁ κύριος ὁ κύριος
ὁ κύριος ὁ κύριος ὁ κύριος ὁ κύριος

Et vne voix lui fut adressée, disant,
Pierre, leueto, me, & mange.

14. Ὁ κύριος ὁ κύριος ὁ κύριος ὁ κύριος
ὁ κύριος ὁ κύριος ὁ κύριος ὁ κύριος
ὁ κύριος ὁ κύριος ὁ κύριος ὁ κύριος

Mais Pierre respondit, Ainsi n'ad-
viene Seigneur: car jamais je ne man-
geai aucune chose pollue ou souillée.

15. Καὶ φωνὴ πάλιν ἐκ δευτέρου
ἐγένετο αὐτῷ, ὅτι ὁ κύριος ὁ κύριος ὁ κύριος
ὁ κύριος ὁ κύριος ὁ κύριος ὁ κύριος

Et la voix dit encore pour la secon-
de fois, Les choses que Dieu a purifiées,
ne les tien pour pollues.

9. Postea autem die iter illis facientibus, & appropinquantibus civitati, ascendit Petrus in superiora, ut oraret, circa horam sextam.

On the morrow as they went on their journey / and drew neerer unto the cite / Peter went up upon the house to pray about the first hour.

10. Et cum esuriret, voluit gustare, Parantibus autem illis, occidit super eum mortis excelsus.

Then waxed he hungry / and would have eaten: but while they made for him things ready / he fell into a trance.

11. Et vidit celum apertum, & descēdens vas quoddam, velut linteum magnum quatuor unguis submitti de caelo in terram.

And he saw heaven opened / and a certain vessel come down unto him / as it had bene a great nett stut at the foure corners / and was let down to the earth.

12. In quo erant omnia quadrupedia & serpētia terrę, & volatilia cęli.

Wherein were all manner of foure footed beastes of the earth / and wilde beastes / and creeping things / and fowles of the heauen.

13. Et facta est vox ad eum, Surge Petre: occide & manduca.

And there came a voyce to him / Arise, Peter: kill and eat.

14. Atque autem Petrus, Absit Domine, quia nunquam manducaui omne commune & immundum.

But Peter said, Not so, Lord: for I have never eaten any thing that is polluted or unclean.

15. Et vox iterum secundo ad eum, Quia Deus purificavit, tu commune ne dixeris.

And the voyce spake unto him againe the seconde time / The things that God hath purified / pollute thou not.

Der Apostel Geschicht.

Das X. Capittel.

9. Des andern tages / da dise auff dem wege waren / vnd nahe zur Statt kamen / stieg Petrus hinauff auff den Soller zu betten / vmb die sechste stund.

Den anden tag / der dise vaare paa veyen ar tom me nart til Staden / da stige de Peder op paa loftet at bede / ved den siette time.

10. Vnd als er hungerig ward / wolt er anbeissen. Da sie ihm aber zubereiteten / ward er enuckt.

De der hand bleff hungert / vilte hand bide paa noget. Men der de redde til / da bleff hand vdruct.

11. Vnd sahe den Himmel auffgethan / vnd hernider fahren zu ihm ein Gefesse / wie ein groß leinen Tuch / an vier zipffel gebunden / vnd ward in der gelassen auff die Erden.

De hand saa Himmel en opladen oc se Kar fare ned til sig / som se stort linskade / under mit fire st. lippe / oc der bleff lade ned paa Jorden.

12. Darinnen waren allerley vierfüßige Thier der Erden / vund wilde Thier / vnd Gewürme / vnd Vögel des Himmels.

Der vdi vaar alle honde firefotte Dier aff Jorden / oc vilde Dier / oc Orme / oc Himmelens Fugle.

13. Vnd geschach eine stimme zu ihm: Stehe auff Petre / schlachte vnd is.

De der stede en roste til hannem / Staa op Peder / slacte oc ad.

14. Petrus aber sprach: O mein Herr / denn ich habe noch nie etwas gemeines oder vnreines gessen.

Da sagde Peder / O min HERRE / thi ieg haff ueriste end na ar det noget Almindeligt eller Vrent.

15. Vnd die stimme sprach zum andernmal zu ihm: Was Gott gereiniget hat / das mache du nicht gemein.

De rosten sagde anden gang til hannem / Hvad som Gud haffuer rensset / det gør du icke almindeligt.

Stutome

Kapitola X.

9. Nazanitsi paf fong gfaru / a priblizovali se f detsu / vstaupsi Petr na svornij pornebi domu / aby se modli w hodinu sestau.

A táf náhátars gdy byl w drobce y mš. nie daleko miasť / wšedl Piotr w gore ná dom / aby se modli kolo šestoy godiny.

10. A fong slatnē / chitl pof gestu. A fong paf oni srogist / spadlo naň mšstl wpr fentl.

A przydalo sic ze ná ten czās byl łacnym / a ciuiał wac / y gdy mu oni gotowali / przysło nań odesćie od pámieci.

11. Wyšel Nebe otworenē / a wstapugich sobt ná dobu nē / pafaa / pafu Prostradlo weliē / za tērn roh pīwāzanē / an se spaušstij s Nebe na zemi.

Thedy wyzal niebo otworzosi / a wstapugich sobt ná dobu nē / pafaa / pafu Prostradlo weliē / za tērn roh pīwāzanē / an se spaušstij s Nebe na zemi.

12. Na sterēmī byla wšestna zronkata tēwernohā / a zemēplazowē zemstij / a pīawtwo Nebestē.

12. Na sterēmī byla wšestna zronkata tēwernohā / a zemēplazowē zemstij / a pīawtwo Nebestē.

12. V stal se hlas f nēmu: Wstaň Petre / bij / a geš.

Stal sic tedy glas do ntego / wstaň Pieteze / rzeš & ledz.

14. Wšest Petr: Odsup to odemne PARE / neb gsem nī / fop negedl nie obcēnēho a nē tistēho.

Ale Piotr rzekl / Wie bede Pā / nie / abowiemam nigdy nie iadl nic bo spolitego abo nieczyste.

15. A hlas opēt pedruhē pī. fšst f nēmu: Eof gest Wšst otī fšl / nēstīstaj toinu nēstīst.

Thedy powthore stal sic glas Entemu / Co Bog oczysćal / thedy ty nie mierz sobie za nieczyste.

16. וְכַד מִתְדַמֵּר שְׁמֵעוֹן
וְכַד מִתְדַמֵּר שְׁמֵעוֹן
וְכַד מִתְדַמֵּר שְׁמֵעוֹן
וְכַד מִתְדַמֵּר שְׁמֵעוֹן

*Questo fu fatto ben tre volte: & di nuovo
si valse fu invitato in cielo.*

17. וְכַד מִתְדַמֵּר שְׁמֵעוֹן
וְכַד מִתְדַמֵּר שְׁמֵעוֹן
וְכַד מִתְדַמֵּר שְׁמֵעוֹן
וְכַד מִתְדַמֵּר שְׁמֵעוֹן

*Mentre che Pietro dubitava in se
stesso che cosa fosse quella che egli aveva
veduta, ecco gli uomini che erano
mandati da Cornelio, bisognando da la
casa di Simone, si presentavano a la porta.*

18. וְכַד מִתְדַמֵּר שְׁמֵעוֹן
וְכַד מִתְדַמֵּר שְׁמֵעוֹן
וְכַד מִתְדַמֵּר שְׁמֵעוֹן
וְכַד מִתְדַמֵּר שְׁמֵעוֹן

*Et habendo chiamato, mandavano
se Simone, che si chiamava per soprano-
me Pietro, alloggiavano quivi.*

19. וְכַד מִתְדַמֵּר שְׁמֵעוֹן
וְכַד מִתְדַמֵּר שְׁמֵעוֹן
וְכַד מִתְדַמֵּר שְׁמֵעוֹן
וְכַד מִתְדַמֵּר שְׁמֵעוֹן

*Hor mentre che Pietro pensava de la
visione, lo Spirito lo disse, Ecco tra buoni-
ni che te cercano.*

20. וְכַד מִתְדַמֵּר שְׁמֵעוֹן
וְכַד מִתְדַמֵּר שְׁמֵעוֹן
וְכַד מִתְדַמֵּר שְׁמֵעוֹן
וְכַד מִתְדַמֵּר שְׁמֵעוֹן

*Hor fu dunque, e scendo, e con la-
vo senta a dubitare di niente, percioche lo
gli ho mandati.*

21. וְכַד מִתְדַמֵּר שְׁמֵעוֹן
וְכַד מִתְדַמֵּר שְׁמֵעוֹן
וְכַד מִתְדַמֵּר שְׁמֵעוֹן
וְכַד מִתְדַמֵּר שְׁמֵעוֹן

*Allor Pietro scese gin a gli huomini
che gli erano mandati da Cornelio, e dis-
se: Ecco, io son quello che voi cercate: qua-
le è la causa per laqual voi sete venuti?*

16. וְכַד מִתְדַמֵּר שְׁמֵעוֹן
וְכַד מִתְדַמֵּר שְׁמֵעוֹן
וְכַד מִתְדַמֵּר שְׁמֵעוֹן
וְכַד מִתְדַמֵּר שְׁמֵעוֹן

*Y esto fue hecho por tres vezes: y el vaso bol-
nió a ser recogido en el cielo.*

17. וְכַד מִתְדַמֵּר שְׁמֵעוֹן
וְכַד מִתְדַמֵּר שְׁמֵעוֹן
וְכַד מִתְדַמֵּר שְׁמֵעוֹן
וְכַד מִתְדַמֵּר שְׁמֵעוֹן

*Y estando Pedro dudando dentro deli, que
seria la vision que avia visto, heaqui los varones
que avian sido embiados de Cornelio, que pre-
guntando por la casa de Simone, llegaron a la pu-
erta.*

18. וְכַד מִתְדַמֵּר שְׁמֵעוֹן
וְכַד מִתְדַמֵּר שְׁמֵעוֹן
וְכַד מִתְדַמֵּר שְׁמֵעוֹן
וְכַד מִתְדַמֵּר שְׁמֵעוֹן

*Y llamando, preguntaron, Si ven Simone que
tenia por sobre nombre Pedro, pusava alli.*

19. וְכַד מִתְדַמֵּר שְׁמֵעוֹן
וְכַד מִתְדַמֵּר שְׁמֵעוֹן
וְכַד מִתְדַמֵּר שְׁמֵעוֹן
וְכַד מִתְדַמֵּר שְׁמֵעוֹן

*Y estando Pedro pensando en la vision, dixole
el Espiritu Sancto, Heaqui, tres varones te buscan.*

20. וְכַד מִתְדַמֵּר שְׁמֵעוֹן
וְכַד מִתְדַמֵּר שְׁמֵעוֹן
וְכַד מִתְדַמֵּר שְׁמֵעוֹן
וְכַד מִתְדַמֵּר שְׁמֵעוֹן

*Levantate pues, y deciendo, y no dudes de yr
con ellos, porque yo los he embiado.*

21. וְכַד מִתְדַמֵּר שְׁמֵעוֹן
וְכַד מִתְדַמֵּר שְׁמֵעוֹן
וְכַד מִתְדַמֵּר שְׁמֵעוֹן
וְכַד מִתְדַמֵּר שְׁמֵעוֹן

*Entonces Pedro decendiendo a los varones
que le eran embiados de Cornelio, dixo, Heaqui
yo soy el que buscays: que es la causa porque au-
as venido?*

16. Τὸ δὲ ὑψίστου τὸ πλῆθος
ἀνελήφθη πάλιν εἰς τὸν
οὐρανόν.

*Or aduint cela par trois fois: & puis
après le vaisseau se retourna au ciel.*

17. Ὡς δὲ ἐκείνῳ διηπόρῳ ὁ πύ-
τος τὸ αὐτὸ πλῆθος εἰς τὸν οὐρανόν
ἀνελήφθη, οἱ ἀπὸ τοῦ κορνήλιου
ἐπεστέλλοντες εἰς τὴν οἰκίαν
αὐτοῦ, ἐπὶ τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, ἐπὶ
τὴν οἰκίαν αὐτοῦ.

*Et comme Pierre estoit en perplexi-
tété son-mesme, quelle vision c'estoit,
qu'il avoit veue: lors voici, les hommes
qui estoient enuoyés de la part de Cor-
neille, s'enquerrant de la maison de Si-
mon, lui vinrent à la porte.*

18. Καὶ φωνήσας τις ἐπιμαρτυροῦ-
μεν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, ἐπὶ τὴν
οἰκίαν αὐτοῦ, ἐπὶ τὴν οἰκίαν αὐτοῦ.

*Et ayans appe é quelqu'un, demande-
rent si Simon, qui estoit surnommé Pe-
trus, estoit logé lécans.*

19. Τὸ δὲ πύτος ἐπιμαρτυροῦ-
μεν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, ἐπὶ τὴν
οἰκίαν αὐτοῦ, ἐπὶ τὴν οἰκίαν αὐτοῦ.

*Et comme Pierre pensoit touchant
la vision, l'Esprit lui dit: Voici trois per-
sonnage qui te demandent.*

20. Ἀλλὰ λέγε τοῖς κατεστέλλουσιν
σε, λέγε τοῖς κατεστέλλουσιν σε, λέγε
τοῖς κατεστέλλουσιν σε, λέγε τοῖς
κατεστέλλουσιν σε.

*Parquoi leue-toi, & descen. & en-
va avec eux, sans en faire difficulté: car
c'est moi qui les ai enuoyés.*

21. Καὶ ὡς δὲ πύτος ἐκείνῳ
ἐκείνῳ ἐκείνῳ ἐκείνῳ ἐκείνῳ
ἐκείνῳ ἐκείνῳ ἐκείνῳ ἐκείνῳ
ἐκείνῳ ἐκείνῳ ἐκείνῳ ἐκείνῳ

*Pierre donc cessant descendu vers les
gens qui lui avoyent esté enuoyés de la
part de Cornélie, sur uit, Voici, je suis
celui que vous cherchez: quelle est la cau-
se pour laquelle vous estes venus.*

CAP. X

16. Hoc autem factum est per ter, & statim receptum est vas in caelum.

Thus was so done therfor and the vessel was drawne up againe into heauen.

17. Et dum intra se haesitaret Petrus, quidnam esset visio quam vidisset, ecce viri, qui missi erant à Cornelio, inquirentes domum Simonis, astiterunt ad ianuam.

Now while Peter doubted in himself what this vision which he had seen meant, behold the men which were sent from Cornelius, had inquired for Simons house, and stood at the gate.

18. Ecce cum vocassent, interrogabant, si Simon, qui cognominatur Petrus, illic haberet hospitium.

And called, and asked, whether Simon, which was surnamed Peter, were lodged there.

19. Petro autem cogitante de visione, dixit Spiritus ei, Ecce viri tres quaerunt te.

And while Peter thought on the vision the Spirit said unto him, Behold three men, see them.

20. Surge itaque, & descende, & vade cum eis, nihil dubitans: quia ego misi illos.

Arise therefore, and get thee downe, & go with them, and doute nothing: for I haue sent them.

21. Descendens autem Petrus ad viros, dixit, Ecce, ego sum quem quaeritis: quare causa est, propter quam venistis?

Then Peter went downe to the men, which were sent unto him from Cornelius, and said, behold, I haue them whom ye seek: what is the cause wherefore ye are come?

Das X. Capitel.

16. Vnd das geschach zu drehmalen Vnd das Gefesse ward wider auffgenommen gen Himmel.

De der stede ere gonge. De Karet bleif optragen igen til Himmelen.

17. Als aber Petrus sich in im selbst bekümmerte / was das Gesichte were / daß er gesehen hatte / Siehe / da fragten die Männer / von Cornelio gesandt / nach dem Hause Simonis / vnd stunden an der Thür.

Men der Peter bekümmerte sig i sig self. hi. ad den Sinn skulde vere som hand hadde seet. See / da spurde de Wend som vaare vdsende aff Cornelio / effter Simonis huss / oc de stode faar dorten.

18. Rieffen vnd forscheten: Ob Simon mit dem zunamen Petrus allda zur Herberge were?

Robte oc seet / om Simon som kaldis Peter, vaar der til herbere?

19. In dem aber Petrus sich besinnet über dem Gesichte / sprach der Geist zu ihm: Siehe die Männer / sehen dich.

De i der Peter besinde sig offuer den Sinn / sagde de Tanden til hannem / see / de Wend lede effter dig.

20. Aber stehe auff / steig hinab / vnd zeuch mit ihnen / vnd zweiffel nichts / denn ich habe sie gesandt.

Men star op sig ned oc drag med dem / oc tuil in. red. hi leg vdsende dem.

21. Da steig Petrus hinab zu den Männern / die von Cornelio zu ihm and waren vnd sprach: Siehe / ich bin / den ihr suchet: Was ist die sache / darumb ihr hie send?

Da stige de Peter ned til Wendene / som vaare sende til hannem fra Cornelio / oc sagde / See / leg er den / der i lede effter. For huad sag / er i her?

Kapitola X.

16. Ato stalo se po tšitrar. A hned vzato gest žase Prostřadlo do Neba.

A to se po tšy tšroč stalo / y žasienachynte ono vžtato iest v nebo.

17. A tšy Petr sam v sobě rožšmal / coby znamenalo viděny to sečě viděl: He mušš i tšy tšy pošlami boli od Kornelia / ptagice se na dām Šymonh / pšali před dveřmi.

A gdy Piotr sam w sobie wiał / coby cho zawnidzenie było tšrocz w dżiał / oto meżowie tšrocz od Korneliuša pošlami byli / pytali sie a domu Šymonowym y przysli do przystanku.

18. A tšy wotrolali nřpakt / ho / tšazali se / māl i žde hespodu Šymon tšy tšy māl přijmij Petr.

A myzawošy nřtšorego / pytali iest by tām Šymon tšorego nazywaia Piotr gosпода meškal.

19. A tšy Petr myšlil o vřdžny / tšel gemu Duch: He / mušš i tšy hledagij tebe.

A gdy tšy myšlil Piotr o vřdžgemu onym / tšel gemu Duch / Dio cie pšali a tšy meżowie.

20. Vstati / a segd i dolšw / a gdi s nim / nie nepochyba / neb gsem vā pošlal ge.

A pšetoz wstawi tšy s nim / nie nie meškalac / dom iā pošlal ciebie.

21. Tšdy sešed Petr k mu / žuom / tšel: A / vāt gsem ten tšeržhož hledat na tša qen tšip tina / pro niž gste pšliti?

Thedy Piotr sešed do onych mežow tšrocz od Korneliuša pošlami byli do nřego / tšel gemu Duch / tšeržhož hledat na tša qen tšip tina / pro niž gste pšliti?

28 וַיֹּאמֶר לְהוֹן אֲנִתּוֹן י
יִדְעוּ אֲנִתּוֹן דְּלֹא מִבְּס
לְגַבְרָא יְהוּדָא דִּימָר
לְאִשָּׁא בּוֹכְרָא דְלֹא חָנָא
כִּר שְׂרִבְתָּהּ וְלִי אֵלֶּהָ
חֲנִי דְלֹא אִמֵּר עַל אִנְשָׁא
יִטְמָא אִוּ מִסִּיב :

E disse loro, Voi sapete che non è lecito ad un eunuco Grudeo contrahere si è acrostaris ad uno che sia d'una gente. Ma non ho mai visto che si sia fatto da eunuco alcuno esser contrahere o unione.

29 מִטּוֹל חָנָא עֲתִידָא
עֲתִידָא בְּד שְׂרִיבְתּוֹן בְּתִרִי
בְּרִם מִטְּסָא לְאִנָּא לְכוֹן
מִטּוֹל מִנָּא שְׂרִיבְתּוֹן בְּתִרִי :

Per la qual cosa essendo stato mandato a chiamare, son venuto senza contradiatione alcuna. Io vi domando dunque per qual ragione voi mi havete fatto chiamare.

30 וַיֹּאמֶר לֵה קוֹרְנִלְיוֹס
אֲדִבְעָא יוֹמִין אִוְרָתָא
מִנָּא לְהַשָּׂא הָא מִן דִּבְעָא
אֲנִי וּבְתַשַּׁע שְׁעִין כִּד
מִצְלָא הָא בְּבִיתִי קִם
גְּבִרָא חַד קְדָמִי בְּד לְבִישׁ
חִירָא :

Allor Cornelio disse, Quattro dias ha que a esta hora yo estava ayuno y a la hora de las nueue estando orando en mi casa, he aqui un varon se puso delante de mi en vestido resplandeciente.

31 וַיֹּאמֶר לִי קוֹרְנִלְיוֹס
אֲשַׁחְמַעְרָא בְּלִיבְתָּךְ
וְלִיבְתָּךְ הִיבְרָנָא חֲנָא
קִדָּם אֵלֶּהָ :

E disse, Cornelio, la tua oratione è stata esaudita, e la tua limosina sono in memoria davanti a Dio.

32 בְּרִם שְׂרִיבְתּוֹ לְיוֹבָבָא
מִדִּינָתָא וְאִתְּהָ לְשִׁמְעוֹן
דְּמִתְקַבְּלָא בְּאִשָּׁא הָא
שְׂרִיבְתָּהּ בְּבִיתָהּ דְּשִׁמְעוֹן
בּוֹרְסָנָא דְעַל יוֹ יִמָּר
וְהוּא יִתְּנָא יִמְלַל עֲמָרָא :

Manda dunque a Ioppe, e fa chiamar Simon, che si domanda per soprannome Pietro, costui alloggiato in casa di Simon cesaro presso al mare: alqual come sia venuto ti parlarà.

28 וַיֹּאמֶר אֵלֵיהֶם אַתֶּם יִדְעִיתֶם
כִּי תוֹעֵבָה הוּא לְאִישׁ יְהוּדִי
לְדַבֵּקָה בְּאִישׁ זָר אִוּ לְקַרֵּב אֵלָיו
וְהִרְצָה זִוְתִּי אֵלֵיהֶם לְאִנּוּשׁ לֹא
אֶחָד לֵאמֹר כִּי חָל אִוּ טִמָּא הוּא :

Y dixoles, Vosotros sabeys, que es abominable a un varon judio juntarse o llegar a estranhero: mas hame mostrado Dios, que a ningun hombre llame comun o immundo.

29 עַל־כֵּן בְּלִיבְתָּךְ יִרְצָה וּבְבִתְּחִיל
בְּאִתִּי קְרוּנָא וְשׂוֹמֵל אֲנִכִּי לְכֶם
עַל־מִנָּה דְּכִד קְרִאתֶם לִי :

Por lo qual llamado, he venido sin dudar. Asi que pregunto porque causa me aveys hecho venir?

30 וַיֹּאמֶר קוֹרְנִלְיוֹס מִיּוֹם דְּבִישִׁי
עַד הַשָּׁעָה הַזֹּאת הִיִּיתִי צֹם
וּבְשָׁעָה הַזֹּאת שִׁמְעִיתִי מִתְּפִלָּל בְּבִיתִי
וְהִנֵּה אִישׁ עֹמֵד לִפְנֵי בְּבִיתִי חוּרָא :

Entonces Cornelio dixo, Quatro dias ha que a esta hora yo estava ayuno y a la hora de las nueue estando orando en mi casa, he aqui un varon se puso delante de mi en vestido resplandeciente.

31 וַיֹּאמֶר קוֹרְנִלְיוֹס גְּשָׁמְעָה
תְּפִלָּתְךָ וְצִדְקוֹתֶיךָ נִזְכְּרוּ לְבִנְיָא
אֵלֵיהֶם :

Y dixo, Cornelio tu oracion es oyda: y tus limosnas han venido en memoria en la presencia de Dios.

32 לְכֵן שְׁלַח אֵלֵי־יָפוֹ וְקַרְנָא
לְשִׁמְעוֹן הַנִּקְרָא כִּיפָה זֶה הוּא
יֵלֵךְ בְּבֵית שִׁמְעוֹן הַגִּלְדִּי אֵלֵי־
שְׂרִיבְתָּהּ הִיא אִשָּׁר אִם יָבוֹא יִדְבֹּר
אֵלֶיהָ :

Envia pues a Ioppe, y haz venir a un Simon que tiene por sobre nombre Pedro, este posa en casa de Simon un Curtidor junto a la mar (el qual venido, te hablará.)

29. Ἐφη τοὶ οὗτοι αὐτοῖς, οὐκ ἔστιν ὀρθόν ἐστι εἰς ἄνθρωπον ἑστῶτος ἡσυχίας καὶ ἀλλοφύλου, καὶ ἡμεῖς οὗτος εἶδεν μεθυσσόν καὶ ἀκαθάρτον λεγόντα εὐχριστῶν.

Et leur dit, Vous savez comment il n'est pas loisible à un homme lui-même de s'asseoir, ou d'avoir vers un étranger: mais Dieu m'a montré que ie ne dois aucun homme être commun ou impie.

29. Αὐτὸς καὶ ἡμεῖς πρὸς τὸν ἄλλον μετὰ πρὸς τοῦτον οὐκ, τὴν λόγον μετὰ τὴν ψαλμὸν μου.

Pourquoi aussi estant enuoyé querir, ie suis venu sans contredit: ie vous demande donc, Pour quelle cause m'avez vous enuoyé querir?

30. Καὶ ὁ κορνήλιος ἔφη, καὶ ἡμέρας ἑμίσας μὲν πρὸς τὴν ἑσπέραν ἡμεῖς ἐσθίωντες, καὶ τὴν ἑσπέραν ἡμεῖς προσευχόμενοι. Ἐν τῇ ἑσπέρᾳ μου, καὶ ἰδὼς ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ μετὰ τοῦ λαοῦ μου.

Alors Corneille lui dit, Il y a quatre jours à ceste heure que j'estois en jeun & faisoys priere à neuf heures en ma maison: adonc voici, un homme se presenta devant moi en un vestement resplandissant.

31. Καὶ φησὶ κορνήλιος, ἐσθυσάμεθα καὶ προσευχόμεθα, καὶ αὐτὸς ἐλθὼν μετὰ σου ἡμεῖς οὐκ ἐσθίοντες καὶ πίνοντες.

Et dit, Corneille ta priere est exaucée, & tes autosmes ont esté remémorés devant Dieu.

32. Πέμψω σοι εἰς ἱόππην, καὶ μετὰ ἀλλοφύλου σίμωνος ἐστὶν ὁ πρὸς τὴν πύλιν. ὃς καὶ ἐσθίει καὶ πίνει σίμωνος βουσίᾳ, ὃς καὶ ἀκαθάρτος λέγει σοι.

Enuoye donc en Ioppe, & enuoye querir de là Simon qui est surnommé Pierre, qui est logé en la maison de Simon courroyeur pres de la mer, lequel estant venu parlera à toi.

CAP. X.

28. Dixitq; ad illos, Vos scitis quomodo abominatum sit viro Iudæo cōiungi, aut accedere ad alienigenam, sed mihi ostēdit Deus, neminem communem aut immundum dicere hominem.

Unde sagde unto them: Ye know that it is an uncleanfull thing for a man that is a Jewe / to companie or come unto one of another nation: but God hath shewed me / that I should not call any man polluted, or unclean.

29. Propter quod sine dubitatione veni accersitus. Interrogo ergo, quam ob causam accersistis me?

Therefore came I unto you without doubting. I was sent for. I ask therefore / for what intent have ye sent for me?

30. Et Cornelius ait, Audi quarta die, vsq; ad hanc horam, orans eram hora nona in domo mea, & ecce vir stetit ante me in veste candida.

Then Cornelius said: I sent downe a servant about this houre / I fasted: and at the fourth houre I prayed in mine house: and behold a man stood before me in bright clothing.

31. Et ait, Corneli exaudita est oratio tua, & elemosynæ tuæ commemoratæ sunt in conspectu Dei.

And saide Cornelius: thy prayer is heard / and thine almes are had in remembrance in the sight of God.

32. Mitte ergo in Ioppen, & accersis Simōnem qui cognominatur Petrus: hic hospitatur in domo Simōnis coriarii iuxta mare, (qui simularque venerit loquetur tibi.)

Send therefore to Ioppa: and call for Simon / whose surname is Peter: he is lodged in the house of Simon a tanner by the sea side: I will be with you when he cometh: he shall speak unto thee.

Das X. Capitel.

28. Vnd er sprach zu ihnen: Ir wißet / wie es ein ungewohnet ding ist / einem Jüdischen Mann / sich zu thun oder kommen zu einem Frembdlingen. Aber Gott hat mir gezeigt / keinen Menschen gemein oder vnrein zu heissen.

De hand sagde til dem: I vide / hvorledis der er en Jødiske Mand vsegvanlig ting / at holde sig til eller komme til en Fremmed. Men Gud v. demig: at falde imed Menneske almindeligt eller vrent.

29. Darumb habe ich mich nicht gewegert zu kommen / als ich bin hergefodert. So frage ich euch nun: Warumb jr mich habt lassen fodern?

Der saare sagde ieg icke nen at komme / der teg kaldedis hid. Saa spør ieg eder nu azy hvor saare kaldede mig hid?

30. Cornelius sprach: Ich habe vier tage gefastet biß an diese stunde / vñnd vñnd die neunde stunde betet ich in meinem Hause / Vñnd sihe / da trat ein Mann für mir in einem hellen Kleid.

Cornelius saade / ieg fastede fire dage indtil den ne time / oc ved den niende time bad ieg i mit hus oc saa / da traadde en Mand saar mig i et skinnende Kilde.

31. Vñnd sprach: Corneli / dein Gebet ist erhoret / vñnd deiner Almosen ist gedacht worden für Gott.

De sagde / Corneli / din bøn er hørt / oc dine Almisser ere berømtte saar Gud.

32. So sendenungen Joppen / vñnd laß her ruffen einen Simon / mit dem zunamen Petrus (welcher ist zur herberge in dem Hause des Gerbers Simon / an dem Meer) der wird dir / wenn er kompt / sagen.

Saa skien til Joppen: och lad kalde hid den Simon / som kaldis Peter (hvilken er al herberet Simons hus som gor læt til høst stranden) hand skal tale med dig / naar hand kommer.

Stutkome

Kapitola X.

28. Vskell nim: Vskell se nestussne gest Jidu pšimbi nauš se aneb pšistaupitk co: šymu: Ale mně vřájal Vuh / abych jadněho člověka nepras vol nčisněho neb obecněho.

Šatym vřel do n'ch / X pšies cte se šenie godu jat nemy šdos wy pegy laezac se / a pšychodue do cvezožumek. Ale mně Bog vřájal jebych jadnego člověka nienáymal plusawym y n e: 37: šym.

29. Protož bež odpštránij pšš šel gšm gša pomolan. Vpám se wás / pro šterau pšjštinu pos wolali gše mně.

A przetożem t.j. opocz wys mowci przysciel mowacy y wy: cham sie dla ctegożcie mie woz wali.

30. A Kornelius řekl: Šiž gest tomu dnes čtvrtě den / až do tč to hodiny seděl gšm nic nes geda / a mobil gšm se w hodi: nudwátau w domu mřm / a ay muž postawil se předemau w rause bijlem.

Řekl tedy Korneliš: Tč čtvrtý dñk až do tčy godiny posčlcm / a o dñewiaty godiny mobilcm š. w domu moim / a oto maž nřclhary šhánal přede: mna w odytcm isaym.

31. V řekl: Korneli / vřlyšš: na gest Wodliha třeš / a Al mužny wě gšau w paměti přid trāny Bogy.

A powieđiał mi Korneli wy: słuchnac test modlitwa twoja / wiałmuszy twoje były nā dobrej pāmieci przed Bogiem.

32. Protož posli do Joppen / a powolan Šymona kterpž šlew Pet / ten bydlu w domu Šymona koželuha podlč Moře / on šdž pšigde / bude tobč mluviti.

A przetoż posli do Joppen / a wzywaj Symona křchor: go nč: zywaia Peter / theni mieřta w domu Symona gābāřzā nad morzem křtocy gdy przysłis: ko: zmowi sie z toba.

33 וְכִּי שָׁמְעָה שְׁדֵרָתָא
לִיתָהּ נִמְתָּה שְׁכִיר עֲבֹדָתָא
דְּאַתְתִּיהּ וְהָיָה חֲנוּ פְּלוֹ
קְדָמָהּ וְצָבִינוּ דְּנִשְׁמַע כ
פְּלִימָה דְּאַתְתִּיהּ לֹךְ מִן
לִיתָהּ אֱלֹהִים :

*Io dunque mandas subito a te et tu
has fatto bene a venire. Pero tutti noi fia-
mo qui hora dimanz a Dio, per veder int-
te la cose che da Dio ti sono state coman-
date.*

34 פִּתַּח דִּין שְׁמַעוֹן פ
פּוֹמָה וְאָמַר בְּשֵׁרָרָא
אֲדָרְבֵּת דְּאַלְהָא לֹא הָיָה
נִשְׁבַּ כְּאַבְרָהָם :

*Aller Pietro aperse la bocca, e disse.
In Syrian io comprendo che i dadi non e
accettatori de l'apparenza de la persona.*

35 אֵלֹהִים בְּכֹלָהוֹן עֲבָדָמָה
אִינְנֵהּ דְּרַחֵל מִנָּה וּפְלַח
כְּאַנְוִיתָהּ מִקְבֵּל הוּא לִיתָהּ :

*Ma in ogni genta colui ch'el teme, &
opera giustitia, gl'e accetto.*

36 מִלְתָּה צִיר דְּשֵׁרָר לִבְנֵי
יִשְׂרָאֵל וְסִבֵּר אֲנוּן שְׁלָמָה
וְשִׁינָה בִּיד יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָה
הֵנוּ מִרְנָה דְּכָל :

*Vos sapete la parola che Iddio ha man-
dato a i figliuoli d'Israel, annuntiendo
la pace per Iesus Christo, (signale è el Sa-
gnor di tutti.)*

37 וְאַף אֲנִיתוּן יָדְעִין א
אֲנִיתוּן בְּמִלְתָּה דְּהִינוּ
בְּכֹלָה יְהוּד דְּאַקְפֵּת מִן
גִּלְיָלָה בִּתְרַם מְצִמּוּדִיתָהּ
דְּאַבְרָו יוֹחָנָן :

*Vos sapete (dico) quel ch'è stato fat-
to, per tutto la Giudea, cominciando da
la Galilea, doppo il battesimo che predicò
Giuanne.*

38 עַל יֵשׁוּעַ דְּמִן נִצְרָתָא
דְּאַלְהָהּ מְשִׁחָה בְּרוּחָהּ
דְּקוֹדֶשׁתָּהּ נִבְחִילָהּ וְהָיָה
דְּמִתְכַּנֵּה הָיָה וּמִאֲסָה
לְהִנּוּן דְּאַתְתִּיהּ מִן בִּישָׁא
מִטּוֹל דְּאַלְהָהּ הָיָה עֲמָהּ :

*Come Iddio Guse Iesus Nazareth, di
Spirtu sancto & de virtute, signale ando ac-
torno facendo bene a altrui, e resuscitando
tutti quelli ch' erano oppressi dal diavolo:
perche Iddio era con lui.*

33 וּבְרָגַע שְׁלַחְתִּי אֵלָיְךָ וְאַתָּה
הִיטַבְתָּ כִּי בֵאתָ וְעַתָּה כָּלְנוּ לִפְנֵי
אֱלֹהִים הַפֹּה הַזֶּה אֲנִיתָנוּ לְשִׁמוּעַ
אֶת־כָּל אֲשֶׁר צִוִּיתָ מֵאֱלֹהִים :

*Antique luego embié a ti: y tu has hecho bi-
en viniendo. Ahora pues, todos vosotros oikamos
aqui en la presencia de Dios para oyr todo lo que
Dios te ha mandado.*

34 וַיִּפְתַּח פִּיָּה אֶת־פִּיו וַיֹּאמֶר
בְּאַמְתָּ יָדַעְתִּי כִי יְהוָה לֹא נִשְׂא
פָנִים הוּא :

*Entonces Pedro, abriendo su boca, dixo.
por verdad hallo, que Dios no haze accpcion de
personas.*

35 כִּי־אִם בְּכָל הַגּוֹי אֲשֶׁר יֵדָא
אִוְתוֹ וַעֲשֵׂה צְדָקָה מִקְבֵּל לוֹ
הוּא :

*Sino que de qualquiera nacion, que ie teme,
y obra justicia, se agrada.*

36 הַדְּבַר הַזֶּה אֲשֶׁר שָׁלַח לִבְנֵי
יִשְׂרָאֵל הַמְבַשֵּׁר אֶת־שְׁלוֹם
בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ וְהָהוּא אֲדָנִי
כָּל :

*Embió palabra Dios a los hijos de Israel, an-
nunciando la paz por Iesus el Christo, este es el
Sennor de todos.*

37 אַתֶּם יָדַעְתֶּם אֶת־הַדְּבַר
אֲשֶׁר גָּהִיָה בְּכָל יְהוּדָה הַחֵל
מִגִּלְיָל אַחֲרֵי טְבִילַת הַקְּרָא יוֹחָנָן :

*Vosotros sabeys que la cosa ha sido hecha
por toda Iudea: que comenzando desde Galilea,
despues del Baptismo que Ioan Predicò :*

38 וְאַתָּה יֵשׁוּעַ הַנִּצְרָתִי כְּאַשֵׁר
מְשִׁחוּ אֱלֹהִים בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ וּבִכְחַ
אֲשֶׁר עָבַר הַטִּיב וּמִרְפָּא כָּל־
בְּעָלֵי שִׁדִּים כִּי אֱלֹהִים הָיָה
עִמּוֹ :

*A Iesus de Nazareth, como io vngió Dios de
Espiritu Sancto y de potencia, que aadueo hazi-
endo bienes, y sanando todos los opprimidos del
diablo: porque Dios era con el.*

33. 'Εξ αὐτῆς ὁ αὐτὸς ἰπηνύλα πρὸς
σε, οὗ τι καλῶς ἐποίησας ὡς ἐπεί-
νολόγησεν ὁ αὐτὸς πάντας ἡμᾶς ἐν
τοῦτο ὅτι ἦν παρὰ τὸν αὐτὸν ἀκούσας πεί-
τα ταῖς ἐντολαῖς τοῦ κυρίου
Ἰησοῦ.

*Parquoy: j'ai incontient enuoyé vers
toi, & tu as bien fait de venir. Or mein-
tenant nous tous sommes presens de-
uant Dieu pour ouir tout ce qui t'est
commandé de Dieu.*

34. 'Ανοίξας δὲ πύξιν· ὡς ἔμα-
τινεν, ἰσὺς ὁ ἀληθινὸς κατὰ λαμβά-
νόμενόν τι σὺν ἐστὶν ἀποστῶσα ληϊστῆς
ὁ Ἰησὺς.

*Adonc Pierre ayant ouvert sa bou-
che, dit. En verité j'apperçay que Dieu
n'a point d'égard a l'apparence des per-
sonnes.*

35. 'Αλλ' ἐν παντί εἴ τις ἐφρα-
μίμην· ἀπὸ τοῦ κυρίου ἐργάζεσθαι δὲ
κατασκευῶν, δὲκ τῆς αὐτοῦ ἐστὶ.

*Mais qu'en toute nation celui qui le
crainct, & s'adonne a iustice, lui est agre-
able.*

36. Τὸ λόγον οὗ ἀπέστειλε τοῖς
ἱσὶς ἰσραὴλ, διαγγελλόμενος αἰ-
σῶσιν διὰ τοῦ ἰησοῦ, ὁ πῶς ἐστὶ
πάντων κύριος.

*C'est ce qu'il a enuoyé signifier aux
enfants d'Israel, annonçant paix per Je-
sus Christ, lequel est le seigneur de tous.*

37. 'Τις οὖν οἶδεν ὡς ἡμεῖς
ἦμας καὶ ὅλης τῆς ἰουδαίας, δι-
εξήμεν ἀπὸ τοῦ γαλιλαίας, με-
τὰ τὸ βάπτισμα ὃ ἐκτελέσω ἰωάννης.

*Vous savez la parole aduenue par
toute Iudee en commençant par Gal-
ilee apres le Baptisme que Iehan a pre-
ché.*

38. Ἰησοῦ τὸν κατὰ ναζαρέτ, ὃς
ἐχρησται ἀπὸ τοῦ ἱσους πνεύματι ἁ-
γίῳ, καὶ δυνάμει, ἐς διελθὼν ὅλην
τὴν καὶ ἰουδαίαν πάντας τοὺς πα-
τὲρ δυνάει ἀνομιῶν ἐκ τῆς δι-
σέλει, ὅτι ὁ ἱσους αὐτὸς μετ' αὐτῶν.

*C'est assavoir, comme Dieu a oingt
du S E sprit & de vertu Iesus le Naza-
reth, lequel a passé del eu en Ieu en b'e,
faisant & guerissant tous ceux qui es-
toyent opprélés du diable: car Dieu estoit
avec lui*

33. Confestim ergo misi ad te: & tu benefecisti veniendo. Nunc ergo omnes nos in conspectu tuo adsumus, audire omnia quaecunque tibi praecepta sunt à Domino.

Then sent I for thee immediately, & thou hast well done to come. Now therefore are we all here present before Thee, to heare all things that are commanded thee of God.

34. Aperiens autem Petrus os suum, dixit, In veritate comperi: quia non est personarum acceptor Deus.

Then Peter opened his mouth, and said, Of a truth I perceive, that God is no acceptor of persons.

35. Sed in omni gente, qui timeret eum, & operatur iustitiam, acceptus est illi.

But in every nation he that feareth him, and worketh righteousness, is accepted with him.

36. Verbum misit Deus filiis Israel, annuntians pacem per Iesum Christum: (hic est omnium Dominus.)

He sent the word which God hath sent to the children of Israel, preaching peace by Jesus Christ: which is Lord of all.

37. Vos scitis quod factum est verbum per universam Iudaeam, incipiens enim à Galilæa, post baptismum quod predicavit Iohannes.

Ye know the word which came from all Judea beginning in Galilee, after the baptism which John preached.

38. Iesum à Nazareth quomodo unxit eum Deus Spiritu sancto & virtute, qui pertransiit benefaciendo & sanando omnes oppressos à diabolo, quoniam Deus erat cum illo.

As witnesseth how God anointed Jesus of Nazareth with the holy Ghost, and with power: who went about doing good, and healing all that were oppressed of the devil: for God was with him.

33. Da sandte ich von stund an zu dir / vnd du hast wolgethan / daß du kommen bist. Nun sind wir alle hie gegenwertig für Gott / zu hören alles was dir von Gott befohlen ist.

Da sende ieg strax til dig / oc du gjorde vel / at du est kommen. Nu ere vi her alle nærværende saar Gud / at høre alt det / som dig er befaleet aff Gud.

34. Petrus aber that seinen Mund auff / vnd sprach: Nun erfahre ich mit der Wahrheit / daß Gott die Person nicht ansieht.

Da opford Pedet sin Mund / oc sagde / Nu befinder ieg i sandhet / at Gud anseer icke personer.

35. Sondern in allerley Volck / wer ihn fürchtet / vnd recht thut / der ist im angenehme.

Men hvo som hannem frygter oc gör ret / hander hannem iacknemmelig / iblant allehonde folck.

36. Ihr wißet wol von der Predigt / die Gott zu den Kindern Israel gesandt hat vnd verkündigen lassen den Frieden / durch Iesum Christum (welcher ist ein HERR über alles.)

I vide vel aff den prediken / som Gud sende til Israels børn oc loed forlynde Fred ved Iesum Christum (hvilken som er en HERR over alting.

37. Die durchs ganze Jüdische Land geschehen ist / vnd angegangen in Galilea nach der Tauffe / die Iohannes predigete.

Det som skede igennem det jødiske Land / oc begyndte i Galilea efter den Daab / som Iohannes predikede.

38. Wie Gott denselbigen Iesum von Nazareth gesalbet hat mit dem heiligen Geiste vnd krafft / Der umbhergezogen ist / vnd hat wolgethan vnd gesund gemacht alle / die vom Teuffel überwältiget waren / denn Gott war mit ihm.

Hvorledes Gud saluede den samme Iesum aff Nazareth med den hellig And oc krafft / den som drog omkring / oc gjorde vel oc helbredede alle / som vaare offuerfaldne aff Dæmuelen / thi Gud vaar med hannem.

33. Tedy ná hned ašem poslal k tobě / a ty jsi dobře učinil, že jsi přišel k nám. Protož nyní my všichni před tváří tvou stojíme / hotová gsaue slova všeho / což jest koli přikázáno tobě od PANA.

A takem tehož času poslal do tebe / a ty jsi dobře učinil, že jsi přišel k nám. Protož nyní my všichni před Bogem / abyšmy sluchali všeho teho co tobě jest rozkázano od Boga.

34. Tedy Petr otevřel ústa svá / řekl: Vpráve gsem shledal / že není Bůh přimáť osob.

Tedy Piotr otworzywszy usta / řekl: Právě jstve vžnamámžec Boga ne brátiť osobami.

35. Ale v každém lidu / kdož se ho bojí / a činí spravedlivost / ten přijmeň gť gemu.

Ale v každém narodu ktož bojíť se go boi a czyni sprawie / obojęt / ten v niego wzięty.

36. Slovo kteréž poslal Bůh Synem Izrahelským / zvěstuje jim pokoj / křesťe Boží Krista / onť jest Pán všech.

To co oznámil synom Izraelským opoviedatiť pokoj przez Jezusa Krista / který jest Pánem všeho.

37. Vy víte / které se stalo slovo po všem Židovstvu / počam zagiť od Galilee po křtu a kterýmž kázal Jan.

Vy víte co se stalo po všem křtu Židovstve / počam z Galilee / po křtu který Jan opoviedal.

38. Ktera Božího od Nazaretu pomazal Bůh Duchem Svatým a moc / kteršto chodil dobř čině / a vzbavuje všeho posedlť od Diabla / nebo Bůh s nim byl.

Že Jezus Nazarenský posmazal Bog Duchem svatým y mocí který chodil činěti vše le dobrego y vzbavoval všeho / k tomu náležel od diabla / abo v něm s nim byl Bog.

39 וְיָמֵינוּ סְהֵדוּהוּ עַל כָּל
מִיָּה וְעֵבֶד בְּכָל הָאָרֶץ.
וְיִהְיֶה הָאֱמֶלֶס לָהּ
לְהֵנָּה תִּלְאֵתִי יְהוּדִיָּה
עַל קִיסָא וְקַטְלוּהוּ:

Ennos siamo testimoni di tutte le cose che ci fece, e nella contrada de Giudei, & in Ierusalem, a quella che ora uocifero, appiccandolo al legno.

40 וְלֹא אֲחִים אֱלֹהִים
לְהִלְתָּנָהּ יַמִּין וְיָחֵד
וְיִתְחַנֵּן עֵין פְּלִנָּה:

E l'addio lo risuscitò el terzo giorno, & dattolo di farsi manifesto.

41 לֹא בִין לְכָלָה עַמָּה
אֱלֹא לוֹ אֵילִין דְּמוֹ אֱלֹהִים
אֲחֻנְכִין וְנִקְוָה לָהּ סְהֵדָה
דְּאֵכְלוּ עִמָּה וְאִשְׁתִּין מִן
בֵּית קִנְמִתָּה דְּמוֹ בֵּית
מִיתָה:

Non già à tutto el popolo, ma à i testimoni di Dio prima ordinato, cioè à noi, & quous manifestauit & benedixit con effusio, per che fu resuscitato da morte.

42 וּפְקִדוֹ דְּנִכְרֵי וְנִסְחָד
לְעַמָּה דְּהֵנָּה הוּא דְּאֲחֻנְכִין
מִן אֱלֹהִים וְנִקְוָה דְּחֵנָּה
דְּרִמִּיתָה:

E comandati che noi predicassimo al popolo, & testificassimo ch'egli è quello che è stato ordinato da Dio giudice de uiuosi & de mortui.

43 וְעַלִּיהִי אֲסִיחוּ כְּלָהוֹן
נְבִיִּין דְּכָל מִי דְּמִיָּמִין
בְּשִׁמְהָ יִקְרִי שׁוֹכֵן הָ
חֲטָה:

A questa tutti i profeti rendono testimonio, & che chiunque crederà in lui, riceuerà la remission de peccati per il suo Nome.

44 וְכֵן הוּא שְׁמַעוֹן מַמְלָל
הוּא הָלִין מִלָּה אֲגִידָה
דְּרִחֵמָה דְּקוֹדֶשׁא עַל כָּלָהוֹן
דְּשְׁמַעוֹן הוּא מִלְתָּה:

Atente che Pietro ancor parlane que separale, lo Spirito Santo uenue sopra tutti quelli che uolano il suo parlare.

39 וְנִמְנָחֵנוּ עַדִּי כָּלִם אֲשֶׁר עָשָׂה
גַּם בְּאֶרֶץ יְהוּדָה גַּם בִּירוּשָׁלַיִם
וְאֲשֶׁר הִדְגִּיהוּ בְּתִלּוּתָם אִוֹת
עַל־הָעֵץ:

Y nosotros somos testigos de todas las cosas que hizo en la tierra de Iudca, y en Ierusalem: al qual mataron colgandolo en vn madero.

40 אִוֹתוֹ תְּקִלִּים יְהִיָּה בְיוֹם
הַשְּׁלִישִׁי וְנִתָּנָה לְחַיָּים:

A este Dios lo leuantó al tercero dia: y hizo que appareciesse manifesto.

41 לֹא לְכָל־הָעָם כִּי אֲנִי
לְעַדִּי תִבְחִידִי אֱלֹהִים אֲשֶׁר
אֲכַלְנוּ וְשָׁתִינוּ עִמּוֹ אַחֲרֵי קוֹמוֹ
מִמֵּתִים:

No à todo el pueblo, sino à los testigos que Dios antes auia ordenado, es à saber à nosotros, que comimos y bebimos juntamente con el, después que resuscito de los muertos.

42 וְיָצֵן לָנוּ לְקִרְנָה לְעָם וְלָהָעִיד
כִּי הוּא נִבְחָר מֵאֱלֹהִים שׁוֹפֵט
הַחַיִּים וְהַמֵּתִים:

Y nos mandó que predicásemos al pueblo y testificásemos. Que el es el que Dios ha puesto por luz de uiuos y muertos:

43 וְלִלְלוּ מִצִּידִים כָּל־תְּגִבֵּי אֲנִי
לְקַחַת בְּשִׁמּוֹ סְלִיחַת חֲטָאִים
כָּלִם אֲשֶׁר מֵאֲבִיָּים בָּ:

A este dan testimonio todos los Prophetas, de que todos los que en el creyeren recibirán perdón de peccados por su nombre.

44 וְעוֹדְנוּ מְדַבֵּר כִּיפָּה אַתָּה
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְתַפִּיל רוּחַ
הַקֹּדֶשׁ עַל־כָּלִם הַשּׁוֹמְעִים
אֶת־הַדְּבָר:

Estando aun hablando Pedro estas palabras el Espíritu Sancto cayó sobre todos losque oyan el sermon.

39. Καὶ ἡμεῖς ὡς μὲρ μαρτυροῦμεν πάντα ὅσα ἐποίησεν ἐν τῇ γῇ Ἰουδαίᾳ καὶ ἐν ἱερουσαλὴμ, ὅν καὶ ἀνέστη κρεμάσας ἐπὶ ξύλου.

Et nous sommes témoins de toutes les choses qu'il a faites: tant en la contrée des Iuifs qu'en Ierusalem le quel ils ont fait mourir, le pendant au bois.

40. Τυπὸς ὁ θς ἐγέρει τὴν τρίτην ἡμέραν. καὶ ἔδωκεν αὐτὸν ἐμφανῶς ὁμολογεῖν.

C'est cestui-la que Dieu e resuscité au troisieme iour, & qu'il a donné pour estre manifeste.

41. Οὐ παντὶ τῷ λαῷ ἀλλὰ μαρτυροῦμεν τῷ πρῶτῳ κληρονομητῇ. ὅτι τὸ θς, ἡμῖν οἰκίας συνιδάζεμεν καὶ αὐτοὶ πρὸς αὐτῷ, μετὰ τὸ ἠγασθῆαι αὐτὸν ἐκ νεκρῶν.

Non point à tout le peuple, mais aux témoins auparavant ordonnés de Dieu: à nous qui auons mangé & beu avec lui, après qu'il a esté resuscité des morts.

42. Καὶ παρήγγαλεν ἡμῖν καὶ αὐξαι τῷ λαῷ καὶ λαβεῖν μαρτυροῦντας ὅτι αὐτὸς ὁ θς ἐγέρει τὸν κρῖνον τῆς ζωῆς καὶ τὸν κρῖνον.

Et nous accompandé de perscher au peuple, & de telme poer que c'est lui qui est ordonné de Dieu pour estre iuge des viuos & des morts.

43. Τὴν πάντες οἱ ὁφῆται μαρτυροῦντες, ὅτι ὁ θς ἀμαρτωλοῖς λαβοῖς διὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ πᾶσι τὰ πηδῶντα αὐτοῖς.

A icci uendent testimonio tous les Peuetes, que quiconque criera en lui, receura remission de ses pechés par son Nom.

44. Ἐπὶ λαλοῦντος τοῦ πτρου τὸ πνεῦμα παῦσε, ἐπίπτε τὸ πνεῦμα πᾶσι καὶ οἱ πάντες τὰς ἀκύντας τὴν λόγον.

Comme Pierre tenoit encore ces propos, le saint Esprit descendit sur tous ceux qui escoutoyent ce qu'il disoit.

39. Et nostestes sumus omnium quae fecit in regione Iudeorum & Ierusalem, quem occiderunt suspendentes in ligno.

And we are witnesses of all things which he did both in the lande of the Jews and Ierusalem: whom they slew hanging him on a tree.

40. Hunc Deus suscitavit tertia die, & dedit eum manifestum fieri.

him God raised up the thirde day / & caused that he was shewd openly.

41. Non omni populo, sed testibus praeordinatis à Deo: nobis, qui manducavimus & bibimus cum illo, postquam resurrexit à mortuis.

Not to all the people: but unto the witnesses chosen before of God: even to us which did eat and drinke with him: after he arose from the dead.

42. Et praecepit nobis praedicare populo, & testificari quia ipse est qui constitutus est à Deo iudex vivorum & mortuorum.

And he commanded us to preach the word to the people: and to testify that he is he that is ordered of God a iudge of quick and dead.

43. Huic omnes Prophetarum testimonium perhibent, remissionem peccatorum accipere per nomen eius omnes qui credunt in eum.

To him also give all the Prophetes witness: that through his name all that beleue in him: shall receive remission of sinnes.

44. Adhuc loquente Petro verba haec, cecidit Spiritus sanctus super omnes qui audiebant verbum.

Which Peter was speaking these words: the holy Ghost fell on all the which heard the words.

39. Vnd wir sind zeugen / alles / daß er gethan hat im Jüdischen Lande vnd zu Jerusalem. Den haben sie getödtet / vnd an ein holz gehangen.

De wir ere vidne all alle dees / som hand giorde i Jerusaleme vnd i Jerusaleme. Den sloge de ihuel / oc hettgedde hanne in vaa it Tree.

40. Denselbigen hatt Gott aufferweckt am drit ten tage / vnd ihn lassen offenbar werden.

Den samme opvecke Gud paa tredie dag / oc loeb hannem obenbaris.

41. Nicht allem Volck / sondern vns / den vorerwehlten Zeugen von Gott / die wir mit ihm gessen vnd getruncken haben / nach dem er auferstanden ist von den Todten.

Icke alle Folket / men oss / som ere fore vdralde vidne aff Gud vil som ode oc drucke mer hannem / eifter at hand er opstaden fra de Dode.

42. Vnd er hat vns befohlen zu predigen dem Volck / vnd zeugen / daß er ist verordnet von Gott ein Richter der Lebendigen vnd der Todten.

De hand bod oss / at predike saar Folket / oc vidne de / at hand er besticket aff Gud de leffuendis oc de Dedis Dominere.

43. Von disem zeugen alle Propheten / daß durch seinen Namen / alle die an ihn glauben / vergebung der sünden empfangen sollen.

Om denne vidne alle Propheter / at alle de som tro paa haunem / skulle ved hans navn haaffue syndes forladelse.

44. Da Petrus noch dise wort redet / fiel der heilige Geist auff alle die dem wort zuhöreten.

Der Petrus end nu tolede disse ord / faldt den hellige And paa alle dem som hørde Ordet.

39. A mi svēdkowē gline toho wsscho / co gest linil w Kraginē Jidowstē a w Beru: jalēmē / kicrtož gsa u jabili po: wšwsshe na dčawē.

Thego wssrkego y co m Frā: nach Synoklich y w Jeruzalem czynil / mychmy też sa świadkos wie / Krotogo podnieciono znowe: dwojy na dczawie.

40. Toho Bāh wsskissil trčelcho dne / a oznāmil ho.

Thego: Bog wssbudził dnā trzeciego / y sprāwil to jaby był obławionym.

41. Ne wssmē lidem / ale swēdsuom priwē k tomu žēis: ženym od Bōha nām / kicrtož gline gedli a pilu s nim / po geho ž mrtwoch wssānij.

Żle wsswsskssmē ludom / ale nām świadkom / Krotosobze pier: wey naznaczył / Khorzychmy s nim spola gedli y pilu gdy pow: sbał od umarłych.

42. Apřikāzal nām / aby: chom ohlāssowali lidem a swēdili / Je on gest ten kicrtož wssānowen gest od Bōha / Gaudce ži wssch y mrtwoch.

Prokazal nam abychny opow: wssedali ludom / a oświadczali: iż ci tho on jest Krotogo Bog nā: znaczył sbał z żywych y umarłych.

43. Genuj wsschēni Pro: roc swēdectwij wssdāwāzij Je opassēni hēychuow magij wssch / strze gmiēno geho / wssch: cni kicrtož wssch w ncho.

Żarhymē też y wssch: Pro: roc świadectwa przy: kazala / iż każdy wssimie gsszawom odpuszc: czenie przssimie tego / Krotosobze ksswen swierż.

44. A kōž gest Petr mls: wil slowa tato / a staupil Duch swatj na wssch: k kicrtož po: sbałchali slowa.

Thy slowa gdwieścze Piotr mowil / przypadł Duch swiaty na wssch: k krotzy tych slow sbałali.

45 ותמהו ותהרו אחא
עירי כגון דאתו עמה
דאף על גממא מוהבתא
דחכמי קודשא
אשהפצת :

Onde tutti sfedeli de la circuncisione, che erano venuti con Pietro, si stupirono che si dano de lo Spirito santo sceso sopra ancora sopra i Gentili.

46 שמעיו הונו להון ציר
בד ממלחין בלשון לשון ו
מדיבון הונו לאלהא
אמר הונו שמעון :

Imperache gli udimmo parlar ne la lingua, e magnificaua iddo. Alor Pietro rispose.

47 דלמא מנא מושפח
אנש בלא ולגא יצמרון
הבון דהא קבלו דחכמי
יקודשא אכמא דהון :

Puo alcuno proibire l'acqua, che non si battezzano costoro, quali hanno ricevuto lo Spirito santo come noi?

48 הידיו בפקר להון ד
רעמדון בשמה דמרון
יסוג משיתה נכעו מנה
אין דיהבא ליתחון
ימחא :

E comando che fussen battezzati nel nome del Signore. Allora il precoraro co' ei si restasse uno alquanti giorni.

נאשתמצת הונו ל
לשליחא ולאחא דביהוד
דאף עממא קבלו מלמא
דאלהא :

Hor gli Apostoli e i fratelli che erano in Giudea, intesero che i Gentili ancora languagevano la parola di Dio.

2 וכד סלק שמעון
לארשלה דידון הונו עמה
הבון דמון צוידתא :

Como Pietro fu salito in Ierusalem, quelli che erano de la circuncisione, con- tendevano con lui.

45 ותהמו האלה אשר ממולה
מאמיו כמה בלא עם כיפה
כי גם על הגוים מתח רוח
הקדש גשפכה :

Y espantaronse los fieles que eran de la Circuncision, que auian venido con Pedro, de que tambien sobre las Gentes se derramasse el don del Espiritu Sancto.

46 כי שמעו אותם מדברים
בלשונותם ולגדל אחת האלהים
או ענה כיפה :

Porque los oyen que hablan en lenguas, y que magnificaua a Dios, Entonces Pedro respondio.

47 הויכל איש לכלא אחת
המים מהטבל אחת האלה אשר
לקחו נחת רוח הקדש כמון צמחון :

Puede alguien impedir el agua, que no sean baptizados estos que han recebido el Espiritu Sancto tambien como nosotros?

48 נצו אותם להטבל בשם
ישוע אדונינו או שאלו ממון
להאריכו אתם ימים או אחרים :

Y mandolos baptizar en el Nombre del Senor Iesus. Y rogaronle que se quedasse con ellos por algunos dias.

נא שמעו השלוחים והאחים
אשר ביהודה כי גם הגוים
קבלו נחת דבר אלהים :

Y oyeron los Apostoles y los hermanos que estauan en Iudea, Que tambien las Gentes auian recebido la palabra de Dios.

2 וכאשר עלה כיפה ירושלמה
התווכחו עמו אלה אשר ממולה
המה :

Y como Pedro subio a Ierusalem, contendi- an contra ellos que eran de la Circuncision.

45. Καὶ ἐξέστησαν οἱ ἐκ τῆς περιτομῆς, πάλιν συνελθόντες τῷ πετρῷ, ὅτι καὶ ἐπὶ τοὺς ἔθνη ἐδύναται τὸ ἅγιον πνεῦμα. Οὐκ ἔμελλεν ταῦτα.

Deut les fideles de la circuncision qui estoient venus avec Pierre s'estonnerent que le don du saint esprit estoit aussi bien repandu sur les Gentils.

46. Ἦκουσιν γὰρ αὐτοὶ λαλοῦν- τας γλώσσας, καὶ μεγαλύνουσιν τὸν θεόν, ὡς καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ ἄλλοι.

Car ils les oyent parler langages, & magnifier Dieu.

47. Μήτις τὸ ὕδωρ καλύπτει δύ- ναμιν περὶ τῆς βαπτιστικῆς τα- ψευς, οἷον καὶ περὶ τοῦ ἁγίου ἑλ- λουσιν ὡς ἡμεῖς;

Adonc Pierre print la parole, disant. Quelcun pourroit il empêcher qu'on ne baptizast d'eau ceux qui ont receu le saint Esprit comme nous?

48. Προσέτι τίς τινος δύναμις βαπ- τισμῶν ἐστὶν ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου ἰησοῦ τοῦ ἡγερέσαντος ἡμᾶς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν, ὡς ἡμεῖς;

Et commanda qu'ils fussent bapti- zés au nom, du seigneur, Adonc ils le prièrent de demeurer quelques iours.

Κ Ε Φ Α Λ. ια'.
Ἡ καταβολὴ δὲ τῶν δοθέντων καὶ ἐκ τῶν ἀποστόλων οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ ἔθνη ἔδειξαν, ὅτι καὶ ἐπὶ τοὺς ἔθνη ἐδύνατο τὸ ἅγιον πνεῦμα.

Or les Apostres & les freres qui estoient en Iudee, entendirent que les Gentils aussi auoyent receu la parole de Dieu.

2. Καὶ ὅτε ἀνέβη πέτρος εἰς ἱε- ρουσόλυμα, διεκρίναντο αὐτὸς αὐ- τοῖς οἱ ἐκ τῆς περιτομῆς.

Quand donc pierre fut remonte en Ierusalem, ceux de la Circuncision dis- putoyent avec lui.

45. Et obstupuerunt circumcissione fideles qui venerant cum Petro, quia & in nationes gratia Spiritus sancti effusa est.

So then of the circumcision which beleued: were astounded: as many as came with Peter: because that on the Gentiles also was poured out the gift of the holy Ghost.

46. Audiebant enim illos loquentes linguis, & magnificantes Deum. Tunc respondit Petrus.

For they heard them speak with tongues and magnify God. Then answered Peter.

47. Nunquid aquam quis prohibere potest, ut non baptizentur hi qui Spiritum sanctum acceperunt sicut & nos?

Can any man forbid water: that these should not be baptized: which have received the holy Ghost: as well as we?

48. Et iussit eos baptizari in nomine Domini Iesu Christi. Tunc rogaverunt eum ut maneret apud eos aliquot diebus.

So he commanded them to be baptized in the Name of the Lord. Then prayed they him to tarry certain days.

Adierunt autem Apostoli & fratres qui erant in Iudaea, quoniam & Gentiles receperunt verbum Dei.

Now the Apostles & the brethren that were in Iudaea heard, that the Gentiles had also received the word of God.

2. Cum autem ascendisset Petrus Ierosolymam, disceptabant adversus illum qui erant ex circumcissione.

And when Peter was come up to Jerusalem: they of the circumcision did contend against him.

45. Vnd die Glaubigen auß der Beschneidung / die mit Petro kommen waren / entsaßten sich / daß auch auß die Heiden die Gabe des heiligen Geistes außgegossen ward.

So de som trode aff Omsterelsen / som vaare komme met Petro / bleffue forserbede / at den hellig And gaffue bleff oc vdguden paa Hedninge.

46. Denn sie höreten daß sie mit jungen redeten / vnd Gott hoch preiseten. Da antwortet Petrus:

Thi de hørde / at de taled met Tungen oc prisede Gud. Da suarede P. der.

47. Mag auch jemand das Wasser weren / daß dise nicht getaufft werden die den heiligen Geist empfangen haben gleich wie auch wir?

Kand oc nogen forbtude Vand / at disse skulde icke bleffue dobre / som haffue annamme den hellig And / lige som oc saa vi?

48. Vnd befah sie zu tauffen in dem Namen des H E X X E N. Da baten sie ihn / daß er etliche tage da blieb.

De hand befalede at dobede dem i H E X X E N E N. Da bade de hannem / at hand skulde bleffue der nogle dage.

Es kam aber für die Apostel vnd Brüder / die inn dem Jüdischen lande waren / daß auch die Heiden heten Gottes Wort angenommen.

De Apostlene oc Brøbrene / som vaare i Iobeland spurde / at Hedningene haffde oc saa anamme Gud. Ord.

2. Vnd da Petrus hinauff kam gen Jerusalem / sandten mit ihm / die auß der Beschneidung waren.

De Peter kom op til Jerusalem / da tiffuede de met hannem. som vaare aff Omsterelsen.

45. Vojasli se ti kćićijz oblęca nęch wćićili / kćićijz byl pćićili s Petrem / je y na Pohas ny milost Duha Swatęho gest wylita.

Atk wterni co byli obręćas ni / a przysli z Piorrem / polęali się / w idząc że y nę pogęny dat Dus chę Świętego byl wylan.

46. Neb ge slysseli / ani mlysi wi nazęny / a welebi Boga. Tędy odpowędi Petr:

Abowiem slysseli se gdy mowis li i nęmi tęzpli y wielbili Boga / zati ym je Piotr odpowiędziat.

47. Zbali muoz kęo zabrac nęci wodę / aby nebyli pćićięni tęto kćićij Duha Swatęho pćićiali / yako p ny?

Zali kęo moze bręci wody / jeby ci nie byli pćićięni tęhoż y wzieli Duha Świętego iako y my?

48. Y pćićiaj / aby byli pćićięni we Gmęnu Bęgłisse Křořta. Tędy pćićili ho / aby pobyl y nich ja nękolę dni?

Bazali tędy kćićę w tinte Pankie / y pćićili go aby y nich zostęł nę kęlę dni.

W slysseli pał Apostolę a Bractij / kćićij boli w hę domostrow / jeby y Pohantę pćićiali slowo Bęgłij.

W slysseli tędy Apostolowie y bręcia Křořy w dydosłwie byli / je y pogani przysymowali slowo Bęgłij.

2. Atkny pćićil Petr do Bęruzalęma / ręptali nęni ti kćićijz jęduow wćićili.

A przetoż gdy Piotr przysędił do Jęruzalęm / wędęili się s nim ci Křořy byli z obręćanias

נ א

3 בְּרָאִמְרֵינוּ תְּלוֹת אֲנָשִׁים
עֲרֵלָה אֶל תֵּלֶעס וַיִּמְחִיוּ

*Dicens, Tu es entré ad homines
incontinentes, & has mangiato con effolu-
to.*

4 וְאַתָּה הֵינָּה שְׂמֵעֵינוּ ב
בְּתֵר בְּתֵר דְּמֵאֲמַר לְהִיוֹן

*E Pietro incominciando dal princi-
pio, espone loro la cosa per ordine, dicendo.*

5 דְּכִד מְצַלְלָה הֵינָּה
כִּיּוֹפֵא תְּנִית בְּחִינָה דְּנִתָּה
הֵינָּה מֵאֲמַר חֵד אֲיִנָּה
הֵינָּה הֵינָּה לְכִתְנָה נִאֲסִיר
הֵינָּה בְּאַרְבַּע קִרְנֵתָה וְשֵׁאֵב
הֵינָּה מִן שְׂמֵעָה נִאֲמַר אֶד
מֵא לְנִתִּי :

*In meo transiit in la casa di Ioppe in
oratione, & rapito in effluo, & vidit in visione
secedere un vaso come un gran lenzuolo,
lo, mandata giù dal cielo legato per le
quattro capi, & venne sopra di me.*

6 וְחָרַת בָּהּ נִחִיָּה הֵינָּה
הֵינָּה בָּהּ הֵינָּה דְּאַרְבַּעַת
הֵינָּה הֵינָּה דְּאַרְבַּעַת
נִאֲמַר בְּרִנְתָּה דְּשֵׁמִיָּה :

*Nel quale io intenderamente riguar-
dando, considerai, & vidi che de gli anima-
li de la terra de quattro piedi, & de le fiere,
e de reptilibus, & de gli uccelli del cielo.*

7 וְשִׁמְעַת הֵינָּה הֵלָּה
דְּאֲמַר הֵינָּה לִי שְׂמֵעָה
קוֹם בּוֹשׁ וְאֶכֹּל :

*Et dixit una voce, che mi disse, Sta se
Pietro, ammazza, & mangia.*

8 וְאֲמַרְנָה חֵס מִרִּי ד
דְּמִיָּה לֹא אֶל לְפִימִי
דְּטִיָּה וְדְּמִיָּה :

*Et dixit, Non gila, Signore: proci-
che nessuna cosa commune & immunda en-
tra giamai ne la mia bocca.*

9 וְתוֹב הֵלָּה אֲמַר לִי מִן
שְׂמֵעָה דְּמִיָּה וְאַתָּה
דְּכִי אֲמַר לֹא תִסְבֵּב :

*Ma di nuovo la voce mi rispose dal
cielo, Le cose che Iddio ha purificate, non
le contaminare.*

נ ב

3 לֵאמֹר כִּי אֶל־אֲנָשִׁים לְעֵרְלִים
בָּאָתָּה וְאָכַלְתָּ אִתָּם :

*Diziendo, porque has entrado a varones que
tienen capulo y has comido con ellos?*

4 וַיַּחֲלֵ בִיפֶה וַיִּסְבֵּר לָהֶם כָּל־
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לֵאמֹר :

*Entonces comencando Pedro, declaróles
por orden lo pasado diziendo.*

5 אֲנִכִּי הֵינָּה בְּעֵדֵי יָפוֹ מִתְּפִלָּה
וְאַתָּה מֵרָחָק בְּחִדְמָה כָּל־
אֶחָד כָּמוֹ אֲטוֹר גָּדוֹל אָסוּר
בְּאַרְבַּע כְּנֻפֹתָיו יוֹרֵד מִן
הַשָּׁמַיִם וַיָּבוֹא עָדַי :

*Estando yo en la ciudad de Ioppe orando,
vide en exceso de entendimiento vna vision, es a
saber, vn vaso, como vn gran lienço, que decen-
dia, que por los quatro cantos era abaxado del ci-
elo, y venia hasta mi.*

6 וְאֲבִיטְנֵנוּ לְהַשְׁכִּיל וְרָאִיתִי אֶת־
הַחַיָּה הַהִלָּכָה עַל־אַרְבַּע וְאֶת־
הַבְּהֵמָה וְהַדָּמָשׁ וְכָל שְׂרָץ עוֹף
הַשָּׁמַיִם :

*En el qual como puse los ojos consideré y
vide animales terrestres de quatro pies, y ficias, y
reptiles, y aues del cielo.*

7 וְאֲשִׁמְעַ קוֹל הַנֹּאֲמַר אֵלַי
קוֹם בִּיפֶה טֹבַח וְאֶכֹּל :

*Y oy tambien vna voz que me dezia, Leuan-
tate Pedro, mata y come.*

8 וְאֲמַר הֵלֵלָה לִי אֲדֹנָי כִּי
כָּל חַל וְטִמָּא בְּכָל עֵתוֹתַי לֹא
בָּא בִּי :

*Y dixit, Sennor no: porque ninguna cosa co-
mum ni immunda entró jamas en mi boca.*

9 וַיַּעַן לִי קוֹל שְׁנִיָּה מִן־הַשָּׁמַיִם
אֲתָאֲשֵׁר יְהוָה טָהוֹר אַתָּה לֹא תִחַלֵּל :

*Entonces la voz me respondió del cielo la se-
gunda vez, Lo que Dios limpio, no lo ensucias tu.*

נ א

3. Λίγιστος ὅτι πρὸς ἀνδρας ἀ-
κροβυσίου ἐχόντας εἰσῆλθης, καὶ
συνεφαγῆς αὐτοῖς.

*Dicens, Tu es entré chez des hom-
mes incontinentes, & as mangé avec eux*

4. Ἀρχάμην ὁ ὁ πῖτερ ὁ ἐξ-
ετίμησεν αὐτοῖς καὶ ἔτεκε, λέγων.

*Adonc Pierre commençant leur ex-
posé le tout par ordre, disant.*

5. Ἐγὼ ἤμην ἐν πόλει ἰ' ἰοππῆ
προσεύχων, & ἤνουν ἐν κα-
σίᾳ ὄραμα, καὶ καταβῆναι σκοῦσε
τι ὡς ἐθῆλον μεγάλην, τίς αὐτοῦ
ἔρχεται καὶ ἀνιμῶν καὶ τῷ ἐξ-
ετίμησεν αὐτοῖς ἐξ αὐτοῦ.

*J'estoye en priere en la ville d'Iop-
pe, & estant ainsi en esprit, je vye vi-
sion, assavoir un vaisseau descendant
comme un grand liceul qui s'avalloit du
ciel, & par les quatre bouts, & qui vint
jusqu'à moi.*

6. Εἰς τὸ ἀνιμῶν καὶ πῖτερ, ἤνουν
τὸ τετραπόδες & γῆς, καὶ τὸ
θηρία, καὶ τὸ ἱππῆς, καὶ τὸ π-
τὴ ὁ πῦ ὀρέων.

*Dedans lequel ayant iette mes yeux,
j'apperceus & vi des animaux terrestres,
à quatre pieds, & des belles sauuages, &
des reptiles, & des oiseaux du ciel.*

7. Ἦκουσα δὲ φωνῆς λεγούσης
μοι, ἀναστὰς πῖτερ, θυσὴ καὶ φά-
γε.

*J'ouï aussi voë voix qui me dit, Pier-
re, leue-toi, tue, & mange.*

8. Εἶπον ὁ μεθ' αὐτοῦ κῆρυξ, ὅτι
πάντα κρὸν ἡ ἀκαθάρτην εἰσῆλθῃ
εἰσῆλθῃ εἰς τὸ στόμα μου.

*Et ie respondit, Ainsi s'adoiesne, Sei-
gneur: car jamais chose polue ou sou-
ilee n'entra en ma bouche.*

9. Ἀπεκρίθη δὲ μοι φωνὴ ἐκ
δελτίου ὡς τῷ εὐαγγέλιῳ, ὅ ὁ θεὸς
καθάρτην, οὐ μὴ κρῖναι.

*Et derechef la voix me répondit du
ciel, Ce que Dieu a purifié, ne le sou-
point pour polluer.*

י א

10 וְהָיָה הַיּוֹם תְּלָת וּבָנִין
וְאֶסְתָּלַק לָהּ כָּל מִדָּם
לְשִׁמְיָהּ:

Et questa amarene ben tre volte: e di nuovo fu ritirata su ogni cosa in cielo.

11 וְהָיָה בְּשַׁעֲתָא תְּלָתָא
גְּבָרִין דְּאֶשְׁתָּדְרוּ לִיהִי מִן
קוֹרְנֵלְיוֹס בִּין קַסְרִיא אֲתוּ
וְקָמוּ עַל תְּרַעַת הַדֶּרֶת
דְּשָׂרָא הִדֵּת כְּהָ:

Poi ecco, incontinentemente sopravvennero tre uomini alla casa donde era, mandati da Cesare.

12 וְאָמַר לִי דוּחָא דְּהָרָא
עֲמִידוֹן דְּלָא בּוֹלְגָא וְאֲתִי
עִמִּי וְאֶף הֵלִין שְׂתָא אֲחִין
וְעֲלִין לְבֵיתָהּ דְּהַבְרָא:

Et lo Spirito me disse, che io andassi con effelaro, senza dubitare di niente, e con meco venissero ancor questi i miei fratelli, che entrassero me la casa del mio personaggio.

13 וְאֶשְׁתָּצִי לוֹ אִיכְבָּנָא
הוּא בְּבֵיתָהּ מִלְּאָכָא דְקָם
וְאָמַר לָהּ דְּשִׁדְד לִי יִכְבָּנָא
מִדִּינָתָא וְאִתָּא לְכָמְעוֹן
דְּמִתְקַרָּא בְּאַפְסָא:

Il qual le raccontò come egli haveva veduto vn Angelo in casa sua, che si gli appresentò innanzi, e dissele. Mandala degli huomini a Ioppe, e chiama Simon, che si domanda per sopra nome Pietro.

14 וְהָיָה יִמְלֵל עֲבֹד מִלָּא
דְּבַחֵין תַּתָּא אֲתָת וְכֹלָה
בֵּיתָהּ:

Il qual le dira parole, per lequali farai salvo tu, e tutta la casa tua.

15 וְכֹר אֶקְפֵּת הַיּוֹם תָּמִין
לְמַמְלֵלוֹ אֲגִנְיָא דְּרוּחָא
דְּקוֹרְשָׁא עֲלֵיהוֹן אִין
מִא דְּעֲלִין מִן קָדִים:

La donna, habendo se cominciato a parlare, lo Spirito facto discese in lura, como da principio era disceso ancor in noi.

י א

10 וְהָיָה נְהִיחָהּ שְׁלוֹשׁ פְּעָמִים
וַיָּשׁוּבוּ וַיִּקְחוּ כָּלֵם הַשְּׂמִיָּמָה:

Y esto fue hecho por tres vezes: y bolvió rodo à ser tomado arriba en el cielo.

11 וְהָיָה בְּרֹגַע שְׁלוֹשָׁה אַנְשִׁים
עָמְדוּ אֶל־חֲבִית אִשָּׁר בּוֹ הֵיחִי
הַשְּׁלוּחִים אֵלָי מִקַּסְרִיא:

Y heaqui que luego tres varones sobre vinieron en la casa donde yo estaua, embiados à mi de Cesarea.

12 וְהָאָמַר אֵלָי רוּחַ לְהֵלֵךְ
אִתָּם וְלָא לְגִבְר וַיְבֹאוּ אֲתִי
גַם שְׁשָׁה אַחִים הָאֵלֶּה וַיָּבֹאוּ
בְּבֵית הָאִישׁ:

Y el Espiritu me dixo que me fuese con ellos sin dudar. Y vinieron tambien conmigo estos seys hermanos, y entramos en casa de vn varon.

13 וַיֵּצֵד לָנוּ אִיכְבָּה דָּחָה אֲתָא
הַמַּלְאָךְ בְּבֵיתוֹ עוֹמֵד הָאֹמֵר לוֹ
שָׁלַח בְּיָדוֹ אֶת־הָאֲנָשִׁים וְהַבִּיא
אֵלָיךְ אֶת שְׁמַעוֹן הַנִּקְרָא כִּיפָּה:

El qual nos contó como auia visto vn Angel en su casa, que se paró, y le dixo: Embia à Ioppe, y haz venir à vn Simon que tiene por sobre nombre Pedro.

14 אִשָּׁר יִדְבֵּר דְּבָרִים אֵלָיךְ
אִשָּׁר תִּשְׁעַ בְּהֵם אֲתָת וְכָל־
בֵּיתָךְ:

El qual te hablara palabras por las quales serás salvo, tu, y toda tu casa.

15 וּבְהִחָל אֹתִי לְדַבֵּר וַיִּפֹּל
רוּחַ הַקֹּדֶשׁ עֲלֵיהֶם בְּמוֹ גַם
עֲלֵינוּ בְּרֹאשִׁית:

Y como camencé à hablar, cayó el Espiritu Sancto sobre ellos, tambien como sobre nosotros àl principio.

י א

10. Ὡς τὸ εἰς τρεῖς φοῖς, καὶ πάλιν ἀνέσταν ἀπὸ τῆς γῆς ὑψαίον.

Et cela se fit iusques à trois fois, & detecher toutes ces choses furent retirées au ciel.

11. Καὶ ἰδὼν ὁξαυτῆς τρεῖς ἀνδρες ἐπὶ τῆς οἴκου τοῦ αἰκίου ἐν τῇ ἡμέλῃ, ἀπεστέλλοντες ὅτις ἐκαστὸν αὐτῶν πρὸς με.

Puis voici, trois hommes en ce même me instant se presentèrent en la maison où j'estoye, ayant esté enuoyes de Cesarée vers moi.

12. Εἰπὼς μοι τὸ πνεῦμα συνελθῆναι μετὰ, μηδὲν διακρίνειν με. ἦλθον δὲ σὺν ἑμῖ καὶ οἱ ἑξ' ἀδελφοὶ αὐτοῖ, καὶ ἐπέστειλον εἰς τὴν εἰς τὴν αὐτῶν.

Et l'Esprit me dit que j'allasse avec eux, sans en faire difficulté avec moi, & ces six freres ici vindrent avec moi, & nous entrâmes en la maison du personnage.

13. Ἀπήγγαλόν τι ἡμεῖς παρ' ἐκείνου ἐγγαλόν ἐν τῇ εἰς αὐτῶν ἐργάζεσθαι καὶ ἐπὶ τῇ αὐτῶν. ἀπέστειλον οὖν ἐκ τῶν ἀνδρῶν, καὶ μετὰ πρὸς σίμωνα τὸν ἐπικαλεσμένον πέτρον.

Lequel nous racconta comme il auoit veu vn Ange en la maison, qui se estoit presenté à lui, & lui auoit dit. Enuoye gens en Ioppe, & enuoye quetir Simon qui est surnommé Pierre.

14. Ὅτι λαλήσει ῥήματα πρὸς σε, ἐν οἷς (ὡ)θήσῃ σε καὶ πᾶς ὁ οἶκός σου.

Lequel te dira des paroles par lesquelles tu seras saué, toi, & toute ta maison.

15. Ἐν τῷ ἀρχαρχῶν μα λαλῶν, ἐπέπεσεν τὸ πνεῦμα ἐπ' ἡμᾶς καὶ ἐπ' ἡμᾶς ἐν ἀρχῇ.

Et quand j'eus commencé à parler, le Saint Esprit descendit sur eux, comme aussi il estoit descendu sur nous au commencement.

10. Hoc autem factum est
per ter. & recepta sunt om-
nia rursum in celum.

And this was done three times /
and all were taken up againe into hea-
ven.

11. Et ecce, viri tres confe-
stim asciterunt in domo in
qua erat, missi à Cæsarea ad
me.

Then beholde / immediately there
were three men already come unto the
house where I was / sent from Cæsarea
unto me.

12. Dixit autem Spiritus
mibi, ut irem cum illis, nihil
hæsitans. Venerunt autem
mecum & sex fratres isti: &
ingressi sumus in domum
viri.

And the Spirit said unto me / that
I should go with them / without dou-
ting: moreover these six brethren came
with me / and we went into the mans
house.

13. Narravit autem nobis,
quomodo vidisset angelum
in domo sua, stantem & di-
centem sibi: Mitte in lop-
pen, & accerli Simonem,
qui cognominatur Petrus.

And he shewed us how he had seen
an Angel in his house / which stood
and said to him: Send men to Jop-
pa: & call for Simon whose surname is
Peter.

14. Qui loquetur tibi ver-
ba in quibus salvus eris tu, &
universa domus tua.

He shall speake wordes unto thee /
whereby both thou / & all thine house
shall be saved.

15. Cum autem cepissem
loqui, cecidit Spiritus san-
ctus super eos, sicut & in nos
in initio.

And as I began to speake / the holy
Ghost fell on them, even as upon us at
the beginning.

Der Apostel Geschicht.

Das XI. Capitel.

10. Das geschach aber drey mal/
vnd ward alles wider hinauff gen
Himmel gezogen.

Men det stede tre gange / oc det bleff alsammen
drager op til himmelen igen.

11. Vnd sihe / den stundan stunden
dren Männer für dem Hause / darin-
nen ich war / gesandt von Cæsaren
zu mir.

De see / der stode strax tre Mend saar Juse som
ieg vaar vdi / de vaare vdsende aff Cæsaren til mig.

12. Der Geist aber sprach zu mir/
ich solte mit ihnen gehen / vnd nicht
zweifeln. Es kamen aber mit mir dise
sechß Brüder / vnd wir giengen inn
des Mannes Haus.

Da saade Anden til mig / at ieg skulde ga a met
dem / oc icte vike. Der komme oc dise sex Brødre
mer mig / oc vi gaaende: Mandens Hus.

13. Vnd er verkündiget vns / wie er
gesehen hette einen Engel inn seinem
Hause stehen / der zu ihm gesprochen
hette: Sende Männer gen Joppen/
vnd laß fodern den Simon mit dem
zunamen Petrus.

De hand kundgjorde oss / hvorledes hand haafde
seet en Engel staa i sit hus / som saade til hannem /
Send Mend til Joppen / oc lad hente Simon / som
kalder Petrus.

14. Der wirdt dir wort sagen / das
durch du selig werdest / vnd dein gan-
zes Haus.

Hand skal siæ dig Ord / formidelsi hussæ du oc
alt die Hus skulle blifue salige.

15. Inn dem aber ich anfieng zu re-
den / fiel der heilig Geist auff sie / gleich
wie auff vns im ersten anfang.

De i det samme som ieg begynte at tale / fald den
heiligh And paa dem / lige som paa oss i første begyn-
delse.

Skutkome

Kapitola XI.

10. A to stalo se potfikrát. V
wzato gest wsseto jase do Ne-
be.

Wroste stalo do trzy troc / zho
thym zaho one wstogiona do
nieba.

11. A ap hnd tñj mužj stali
v domu w tceremj gsem bpl /
posłani gsaue i Czarce ke
mne.

Pochym oto w tenże czas przy-
śli trzy mczowie w dom ten w
khorymenja byli / i Czarce ku
mnie posłany.

12. V fell mi Duch / abych
stels nmi / nie nepochybuge.
A stlo semnau v steli Bratñj
tchto / a wssli gsm do domu
Muze.

A powiedzial mi Duch abych
z nimi sedl nic sienie octaghtac / v
stlrej semna ci to sece braciej / a
wssli smy w dom czlowieka mch
torego.

13. V wyprawomal nam ke-
rak widel Angela w domu
swem an stogli a prawij ge-
mu: Possli muze do Joppen /
a powolan Simona / ktrchj
stowe Petr.

Atory nam powiedzial: idzto
wdszal Aniola w domu swym /
khorystanowij rzekl mu / po-
slidz kore do Joppen / a wzow
Symona co go nazywaja Piotr.

14. Ont bude tobz mluswsi
stowa / strzenzj spasen budejs
ty / v wsseta twa teled.

Atoryc tobz powie przex ci
v ty v dom tway zachowan bab-
zico.

15. A konj gsem potal mlus-
witi / ošlupil Duch Stwaš
na nē / gakožto w na nas na
potatfu.

A zaf gdmia potal mowit /
teby Duch swiety przypadł na
nas / raf ino y na nas poczułfu.

י נ

16 וְאַתְּדַבֵּר אֵת דְּבַר יְהוָה אֲשֶׁר
דִּמְרִין דִּנְאֵר הָיָה דִּיחָן
אֲעֲמִיד בְּמִנְיָהּ אֲנִתִּין דִּין
תִּעֲמִידִין בְּרוּחָא דִּקְדֻשָּׁא

*Allora io mi ricordo de la parola del
Signore, come egli haueva detto, Giuan-
ni battezzò con acqua, ma voi sarete bat-
tezzati con lo Spirito Santo.*

17 אִין הָבִיל אֱלֹהִים
שׁוּמָאִית יִתְבָּה מִהֶבֶה
לְעֲמִידָא אֵילִין דִּהִנְמִנְה
בְּמִרְוֹ שׁוּעַ מִשִּׁיחָא אִין
לֹא אֵינָא מִן הִרִית דִּאֲסִיבָק
וְאִכְלָא לֵאלֹהִים :

*Se adunque Iddio ha dato loro equal
dono, como aco a noi che habbiamo cre-
duto nel Signor Iesus Christo, che uero so,
che potessi resistere a Dio?*

18 וְכִבְדוּ אֵת הָאֱלֹהִים הַחַשׁ
וְנִכְבְּדוּ אֵת יְהוָה לֵאמֹר אִין גַּם
לְגוֹיִם נָתַן אֱלֹהִים אֵת הַתְּשׁוּבָה
אֶל־הַחַיִּים :

*Effi allora uolte queste cose, si acquie-
ro, e glorificano Iddio, dicendo, Iddio
adunque ha dato ancora a Gentili la peni-
tencia, per habere uita.*

19 הָיוּ דִין וְאַתְּדַבְּרוּ הָיוּ
מִן אֲתִלְפִּנָּה דִּהִנְמִין עַל
אֲסִיבָנוּס מִשִּׁיחָא הָיוּ עַד
מֵא לְבִנְיָקִי אִין לֵאמֹר
דְּכֻפְרוּס וְלֹא אֲנִיכְיָא כִּד
עִם אִין לֹא מִמְלִין הָיוּ
מִלְתָּא אֱלֹהִים בְּלִחֻד עִם
יְהוָה :

*Quelli ancora che erano stati disper-
si da la tribulatione che uenue per causa
di Stefano, andaron in Fenicia, e Cipro,
e Antiochia, senza annuntiar la para-
la ad alcuno, salvo a i Greci solamen-
te.*

20 אִית הָיוּ דִין אֲנָשִׁים
מִנְהוֹן מִן כּוֹפְרוֹס וּמִן ק
קִדְמִיָּה אֵילִין עַל־הָיוּ
לֹא אֲנִיכְיָא וּמִמְלִין הָיוּ
עִם נִינְיָא וּמִסְבְּרִין הָיוּ
עַל מִרְוֹ שׁוּעַ :

*Et alcuni de loro erano homines Ci-
priotes, et Cyrenenses, quales entrati che fue-
ro in Antiochia, parlauano a i Greci, an-
nuntiando el Signor Iesus.*

י נ

16 וְאַתְּדַבֵּר אֵת דְּבַר יְהוָה אֲשֶׁר
דִּבֶּר אִין יוֹחָן טָבַל בַּמַּיִם וְאַתֶּם
תִּטְבְּלוּ בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ :

*Entonces me acordé del dicho del Sennor, co-
mo dixo, Ioan ciertamente baptizó en agua : mas
vosotros serays baptizados en Espiritu Sancto.*

17 וְאַתֶּם הַשִּׁיחָא אֱלֹהִים לְתַת
לָהֶם אֵת פִּמְחָא רוּחַ הַקֹּדֶשׁ
בְּאֲשֶׁר גַּם לָנוּ תִּתְּנֵם
בְּאֲדִינְנוּ שׁוּעַ תִּמְשִׁיחַ וּמָה אִין
כִּי אֲכַל לְכָל אֵת־הָאֱלֹהִים :

*Antique, si Dios les dió el mismo don tam-
bien como a nosotros que auemos creydo en el
Sennor Iesus el Christo, quien era yo que pudie-
se estoruar a Dios?*

18 וּבְשִׁמְעָם אֵת־הָאֱלֹהִים הַחַשׁ
וְנִכְבְּדוּ אֵת יְהוָה לֵאמֹר אִין גַּם
לְגוֹיִם נָתַן אֱלֹהִים אֵת־הַתְּשׁוּבָה
אֶל־הַחַיִּים :

*Entonces oydas estas cosas callaron, y glo-
rificaron a Dios, diciendo, De manera que tam-
bien a las gentes ha dado Dios penitencia parz
vida.*

19 וְהַנְּפוּצִים מִצֻּרָה וּמִצֻּקָּה
הִגְהִיתָה עַל־סִטְפָנוֹס הִלְכוּ עַד
חוּכָה וְכִפֹּר וְאֲנִיכְיָא וְלֹא אִין
לֹא דִבְרוּ אֵת־הַדְּבָר כִּי אִין
לְיְהוּדִים לְבָד :

*Y los que auian sido esparzidos por causa de
la tribulacion que fue hecha en tiempo de Esta-
uan, anduuieron hasta Phenicia, y Cipro, y Anti-
ochia, no hablando a nadie la palabra, sino a so-
los los Judios.*

20 וַיְהִי אֲנָשִׁים מֵהֶם אֲנָשִׁים
כִּפֹּר וְקִדְמִיָּה אֲשֶׁר בְּבוֹנֵם אֶל־
אֲנִיכְיָא דִּבְרוּ אֶל־הַיּוֹנִים
מִבְּשָׂרִים אֵת־יְשׁוּעַ אֲדִינְנוּ :

*Y de ellos auian vnos varones Cyprios y Cy-
renenses, los quales como entrará en Antiochia,
hablaron a los Griegos, annunciando el Euan-
gelio del Sennor Iesus.*

י נ

16. Ἐμνήθησαν οὖν καὶ ἡμεῖς πῶς
εἶπεν ὁ Ἰωάννης, ὡς καὶ ἡμεῖς πᾶσι
ἐβάπτισεν ἐν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ ὡς βαπτισθήσε-
σθε ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

*Lors l'en souuenance de la parole
du Seigneur, comme il disoit, Iehan a
baptisé d'eau, mais vous serez bap-
tizés du Saint Esprit.*

17. Εἰ οὖν τὸ αὐτὸ δῶκεν ὁ θεὸς ἰσ-
χίαν αὐτοῖς ὁ θεὸς, ὡς καὶ ἡμεῖς πιστέ-
υσαντες ἐπὶ τοῦ κυρίου ἡμεῶν Ἰησοῦ
χριστοῦ καὶ τῆς ἡμεῶν διουσιᾶς κατέσχε-
τοὶ τὸν ἰόν :

*Puis donc que Dieu leur a donné et
pareil don comme à nous, qui auons
croy au Seigneur Iesus Christ qui estoit
le mōi, qui peusse empêcher Dieu?*

18. Ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ σὺχα-
λαί, ἐδίδχατο τὸν θεόν, λέγοντες.
ὅτι ὅτι καὶ πρὸς ἡμᾶς ὁ θεὸς τὸ αὐτὸ
μετάνοιαν ἔδωκεν ὡς ἡμεῖς.

*Adonc ces choses ouies, ils s'ap-
prochèrent, & glorifièrent Dieu, disant, Dieu
donc aussi a donné aux Gentils repen-
tance pour auoir vie.*

19. Οἱ μὲν οὖν οὗτοι διασπαρμένοι
ἐπὶ τῆς θάλασσης τῆς ἡμετέρας ἐπὶ
ἐν Φοινίκη, ἐν Κύπρῳ καὶ ἐν Ἀντιόχειᾳ
καὶ οὐκ εἰς ἄνθρωπον, μηδὲν λα-
λοῦντες πρὸς Ἰουδαίους μὴ μόνον
ἐπὶ τοῖς.

*Or quant à ceux aussi qui auoient
esté esparz par l'oppression aduenue à
cause d' Estuan, ils passèrent insques en
Phénice & en Cypre & en Antioche,
sans annoncer à personne la parole, si-
non aux Iuifs seulement.*

20. Ἦσαν δὲ τινες ἐκ αὐτῶν ἄνθρωποι
κύπριοι καὶ κυρηναιοὶ οἵτινες εἰσέλ-
θοντες εἰς ἀντιόχειαν ἐλάλουν
πρὸς τοὺς ἑλλήνας διαγγελλόν-
τες τὸν κύριον ἰησοῦν.

*Toutesfois il y en eut quelques vns
de ceux Cypristes, & Cyreniens, les-
quels entrés en Antioche, parloyent aux
Grecs, annonçant le Seigneur Iesus.*

CAP. XI.

16. Recordatus sum autem verbi Domini, sicut dicebat, Iohannes quidem baptizavit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu sancto.

When I remembered the worde of the Lord howe he saide: Iohn baptizyd with water: but ye shall be baptizyd with the oly Ghost.

17. Si ergo eandem gratiam dedit illis Deus, sicut & nobis qui credidimus in Dominum Iesum Christum: ego quis eram, qui possem prohibere Deum.

For as much then as God gave the a like gift: as he did unto us: when we beleaved in the Lord Iesus Christ: who was I that I could let God.

18. His auditis tacuerunt. & glorificaverunt Deum, dicentes, Ergo & Gentibus penitentiam dedit Deus ad vitam.

When they heard the's things: they held their peace: and glorified God: saying: Then hath God al' vnto the Gentiles granted repentance unto life.

19. Et illi quidem qui dispersi fuerant à tribulatione quæ facta fuerat sub Stephano, perambulaverunt ulque Phœnicē & Cyprum & Antiochiam, nemini loquētes verbum, nisi solis Iudæis.

And they which were scattered abroad because of the affliction that arose about Stephen: walked throughout all the same unto Phœnicie and Cyprus: and Antiochia: preaching the worde to no man: but vnto the Iewes onely.

20. Erant autem quidam ex eis viri Cypru & Cyrenę: qui cum introissent Antiochiā, loquebantur & ad Græcos, annuntiantes Dominum Iesum.

Now some of them were men of Cyprus & of Cyrene: which when they were come into Antiochia: spake vnto the Grecians: and preached the Lord Iesu.

Das XI. Capitel.

16. Da dachte ich an das Wort des HERRN als er saget: Iohannes hat mit Wasser getauft: Ihr aber sollet mit dem heiligen Geist getauft werden.

Da sende teg vaa HERRNS ord / som HERRN sagde: Iohannes dætte med Vaand, Men i skulle dætte med den hellige Aand.

17. So nun Gott ihnen gleiche Gaben gegeben hat / wie auch uns / die da glauben an den HERRN Iesum Christ / Wer war ich / daß ich koudt Gott wehren?

Efferdt Gud haffuer nu giffut dem sãe saad: ne gaffuer: som oss: der tro vaa den HERRN Iesum Christum: Hus vaar teg: at teg kund forment Gud?

18. Da sie das höreten / schwigen sie stille / vnd lobeten Gott vnd sprachen: So hat Gott auch den Heiden Buss gegeben zum Leben?

Der de herde her: sagde de stille: oc loffuede Gud oc sagde: Saa haffuer oc Gud giffut Hedninge penitence til lifu?

19. Die aber zerstreuet waren im dem Trübsal / so sich über Stephano erhub / giengen vmbher / biß gen Phœnicen vnd Cypern vnd Antiochia / vnd redeten das Wort zu niemand / denn allein zu den Jüden.

Men de som vaare afspredde i den bedrøffuelse: som begyndte: saar Stephano: ginge omkring: indtil Phœnicen oc Cypern oc Antiochia: oc talede Ordet til ingen: vnden alene til Jøderne.

20. Es waren aber etliche vnter ihnen / Männer von Cypern vnd Cyrenen / die kamen gen Antiochia / vnd redten auch zu den Griechen / vnd predigten das Euangelium vom HERRN Iesu.

Der vaare oc nogle Mand iblant dem: aff Cypern oc Cyrenen: de komme til Antiochia: oc talede Ordet til Grekerne: oc predicatede Euangelium om vor HERRN Iesu.

Kapitola XI.

16. Prospomenul sem sena slovo Pana/patoz feli: Jan zagiste feli wodau/ ale wy poteceni budete Duchem Swatym.

Przypominalem tedy sobie ony slowa Panstie takto mowil: Jezy Jan krzest wodau/ ale wy beztaciec otrzymacie Duchem Swiatym.

17. Ponkradzkichy tawz milest dal gim Bzhy nato y nam/ kacz gime wwerit w Pana Bzyske Krysta/ y kocz gime na byl/ aby ch mohl za braniu Boha?

Gdyz im tedy towny dar dal Bog iafe y nam gardim y omy: yst, w Pana Jezusa Krystusa. Co jem ia tedy saes byl kacz by ch mogl pohamowac Boga?

18. To vstlyshamse mlceli / a welchih Boha / kauce: Tchdy y Bohandm Buoh Poka: ny prait ywotu.

Thooni vstlyshamse vcllystiel y chwaleli Boga mowiac de tchey y poganom dal Bog opamietanie tu ywotowi.

19. Ti pak kacz se byli rozprchli pro prouwenstui kterz se bylo stalo pro Estepana / prislili do Phœnicen / a do Eypri / a do Antiochii / sadnemu nemluvice slova Bzhyho / nez samym toliko Jidum.

Oni zãsie Erozzy byli rozproszeni w onym okolicy: i w Erozze sie zãczelo dla Stefanã: zachodzãli kãz do Fenicyi do Cypru y do Antiochii: sadnemu nie opowiadaliac slowa Bzhygo tylko samym Jydum.

20. A byli nekterij z nich mufij Eyprijsij a Eyprenen: slij / kacz kocz prislili do Antiochne / mlucili y kãz sam / zwesugijce gim wesele posle sijn Pana Bzyske.

Lees niektorzy z tych byli Eyprijscy y Eyprenecy: Erozzy wchodzili do Antiochii: mowili Graom oznajmujac Pana Jezusa.

י א

21. וְאִתּוֹ הָיְתָה עֲמָהוּן אֲנִיָּה
דְּמִדְנָא וְסִינָאָה הִימְנֵה
וְאִתְפְּגִי לְוֵית מִדְנָא :

*E la mano del Signore era con loro, si
che un gran numero di credenti si conver-
tirono al Signore.*

22. וְאִתְמַעְתְּ הִי הַדְנָה
לְאֲדִנְהוֹן דְּבִגְי עֲדִתָּה
דְּבִאֲוִדְשִׁלֵּם וְסִדְרוּ לְבָנֵי
נְבִיא לְאַנְטִיּוֹכְיָא :

*E la fama ne venne a gli areochi de
la Chiesa che erano ierusalem a mardo-
ren Barnaba che andasse infino ad Anti-
ochia.*

23. וְכֵן אֶתְנָה לְתַמּוֹן וְחֵנָה
טִיבֻתָּה דְּאֶלְהֵי דְּהִי
וּבְעֵצָה הָיְתָה מְנִהוֹן דְּבִפְלֵה
לְבָהוֹן יִהְיוּ נְדִיפִין לְמִרְוֹ :

*Il quale arrivato la, e veduto la gra-
tia d'iddio, si allegro, et esortava tutti
a perseverar nel Signore con fermo pro-
posito di cuore.*

24. מִטּוֹל וְנִבְרָא הָיְתָה
טִבָּה וּמִשְׁמַלִּי הָיְתָה
בְּרוּחָה דְּקֻדְשָׁה
וּבְהִימְנוּתָה וְאִתְתּוֹסַף
הָיְתָה עֲמָה סִינָאָה לְמִרְוֹ :

*Perche era varon bueno, y lleno de spiritu
sancto y de fe: y mucha companna fue, aliegada
al Sennor.*

25. וְהוּ נִפְקַח הָיְתָה לְטָרְסוֹס
לְמִבְעָא לְשָׂאוֹל :

*Barnabas post findendo a Tarso, accer-
cat Saulo.*

26. וְכֵן אֶשְׁכַּח אֲנִיָּה
עֲמָה לְאַנְטִיּוֹכְיָא וְשִׁנְתָּה
כְּלָה אֶפְתְּחָה פְּנִישֵׁין הָיְתָה
בְּעֲדָתָה וְאֶלְפֵי עֲמָה
סִינָאָה מִן הַדִּין קְדֻמִּית
אִתְקִדְוּ בְּאַנְטִיּוֹכְיָא לְמִדְנָא
כְּדִסְטִינָה :

*E trovato che l'hebbe il meno ad An-
tiochia. Et avvenne che tutto un anno ef-
fi conveserono int con la Chiesa, et in-
segnarono a molti gente, unde in Anti-
ochia i discipuli fueron per la prima volta
nominati Christiani.*

י א

21. וְהָיְתָה עֲלֵיהֶם יָד יְהוָה לְרַפָּא
אוֹתָם וּמִסְכָּר רַב הַמֵּאֲמִינִים
שָׁבוּ אֶל־יְהוָה :

*Y la mano del Sennor era con ellos: y mu-
cho numero de creyentes se convertio al Sennor.*

22. וַיָּבוֹא הַדְבָר אֶל־אֹנִי
הַקְהֵלָה אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַיִם עַל־יְהוָה
וַיִּשְׁלַחוּ לְבַרנָבָא לְעֵבֶר
בְּאַנְטִיּוֹכְיָא :

*Y llego la fama (de estas cosas) a oydos de
la Iglesia que estava en ierusalem: y embiaron a
Barnabas que fuese hasta Antiochia:*

23. וַיָּבוֹאוּ שָׁמָּה דָּנָה אֶת־
תְּהִנָּת אֱלֹהִים וַיִּשְׂמַח וַיַּעַז אוֹתָם
כֻּלָּם לְהַתְחַזֵּק וּלְהַתְאֲמִץ לְבוֹתָם
בַּיהוָה :

*El qual como llegó, vido la gracia de Dios,
gozose, y exhortó, a todos que permaneciesen en
el propósito del corazón en el Sennor:*

24. אֲשֶׁר הוּא אִישׁ טוֹב וּמֵלֵא
רוּחַ הַקֹּדֶשׁ וְאַמּוּנָה וְגִזְסָה קָהֵל
גָּדוֹל לַיהוָה :

*Porque era varon bueno, y lleno de spiritu
sancto y de fe: y mucha companna fue, aliegada
al Sennor.*

25. וַיֵּצֵא בַרנָבָא טָרְסוֹסָה לְבַקֵּשׁ
אֶת שָׂאוֹל :

Y partiose Barnabas a Tarso a buscar a Saulo.

26. וַיָּבֹא אֲשֶׁר מֵצָאוּ הַבִּיָּא
בְּאַנְטִיּוֹכְיָא וַיְהִי־כִי כָל־הַשָּׁנָה
נוֹסְדוּ יַחַד בַּקְהֵלָה וַיִּלְמְדוּ עִם
רַב יַקְרָא לְתַלְמִידִים בְּאַנְטִיּוֹכְיָא
בְּרִנְאוּנָה וְצָרִים :

*Y hallado, truxolo a Antiochia. Y conuersa-
ron todo un anno alli con la Iglesia: y enenna-
ron mucha companna, de tal manera que los Dis-
cipulos fueron llamados Christianos primera-
mente en Antiochia:*

י א

21. Καὶ ἡ χεὶρ κυρίου μετ' αὐ-
τῶν· ὥστε ἰδοὺ πλῆθος τοῦ λαοῦ
ἐμὲν πρὸς τὸν κύριον.

*Et la main du Seigneur estoit avec
eux: tellement qu'un grand nombre
ayant creu fut converti au Seigneur.*

22. Ἡκοῦσθη δὲ ὁ λόγος αἰς τὰ
ὦτα τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν ἱερο-
λύμοις περὶ αὐτοῦ, καὶ ἐξαπέ-
στασεν Βαρνάβαν διελθῆναι (αὐτὸς) ἀν-
τιόχειαν.

*Dont le bruit en vint jusqu'aux o-
reilles de l'Eglise qui estoit en Ierusa-
lem, a raison dequoy ils enuoyerent Bar-
nabas, pour passer iusqu'en Antioche.*

23. Ὁς ἐλθὼν μετὰ αὐτοῦ ἰδοὺ
πλῆθος τοῦ λαοῦ, καὶ πα-
ραικάλα πάντας τὸν πορθιστὴν τῆς
διακονίας προσεμύνη τὸν κύριον.

*Lequel estant arrivé, & ayant veu
la grace de Dieu, se resjouit, les ex-
hortoit tous de perseverer d'une ferme-
té de cœur au Seigneur.*

24. Ὁς ὡν ἀνὴρ εὖ ποιῶν, καὶ
πλήρης πνεύματος· ἀγίας καὶ πί-
στις, καὶ πορευομένη ἐκκλησία· ἡνα-
γὼς τῷ κυρίῳ.

*Car il estoit homme de bien, & plein
de saint Esprit & de foy: & grande
multitude fut adiointe au Seigneur.*

25. Ἐξῆλθεν δὲ αὐτὸς πρὸς τὸν
ταρσοῦς ἀναζητῆσαι σαῦλον.

*Puis Barnabas s'en alla en Tarso,
pour rechercher Saul.*

26. Καὶ διὸν αὐτὸν ἤγαγεν αὐ-
τὸν εἰς ἀντιόχειαν· ἐγένετο γὰρ αὐτοῦς
ἐνιαυτὸς ὅλον συναθροῦμαι ἐν τῇ
ἐκκλησίᾳ, καὶ διδάσκει ὁ κληρὶ-
καλὸς. ὁ δὲ μαρτυρεῖ τὴν πρῶτον ἐν
ἀντιόχειᾳ τὴν μεθυστικὴν ὁρμήν.

*Et ayant trouué, il le mena en Antio-
che: & aduint que tout l'an entier, ils
s'assemblerent avec l'Eglise, & ensei-
gnerent grand peupple, tellement qu'en
Antioche les disciples premierement
furent nommez Christiani.*

CAP. XI.

21. Et erat manus Domini cum eis: multumque numerus credentium conuerſus eſt ad Dominum.

And the hand of the Lord was with them: ſo that a great number beleeued and turned vnto the Lord.

22. Peruenit autem ſermo ad aures eccleſiæ quæ erat Ieruoſolymis, ſuper iſtis: & miſerunt Barnabam uſque ad Antiochiam.

Then the diſſe of theſe things came vnto the eares of the Church which was in Ieruſalem: & they ſent Barnabas: that he ſhould go vnto Antiochia.

23. Qui cum perueniſſet, & vidifſet gratiam Dei, gaviſus eſt: & hortabatur omnes propoſito cordis permanere in Domino.

Who when hee was come, and had ſene the grace of God was glad, and exhorted all: that with purpoſe of heart they ſhould cleave vnto the Lord.

24. Quia erat vir bonus, & plenus ſpiritu ſancto & fide. Et appoſita eſt multa turba Domino.

For he was a good man, and full of the holy Ghoſt: and faith and much people loved them ſelues vnto the Lord.

25. Proceſſus eſt autem Tarſum, ut quæreret Saulum.

Then departed Barnabas to Tarſus to ſeek Saul.

26. Quem cum inueniſſet, perduxit Antiochiam. Et annuum totum conuerſati ſunt ibi in Eccleſia: & docuerunt turbam multam, ita ut cognominarentur primum Antiochiæ diſcipuli, Chriſtiani.

And when he had found him, he brought him vnto Antiochia: and it came to paſſe that a whole yeere they were conuerſant with the Church: and taught much people: in ſo much, that the diſciples were firſt called Chriſtians in Antiochia.

Das XI. Capitel.

21. Vnd die Hand deß HERRN war mit ihnen / vnd eine groſſe Zahl ward gläubig vnd bekehret ſich zu dem HERRN.

De HERRENS Haand waer mer dem: oc ic ſtort tal fog ved troen / oc omuende ſig til HERRen.

22. Es kam aber dieſe rede von ihnen / für die Ohren der Gemeine zu Jeruſalem / vnd ſie ſandten Barnabam / daß er hin gieng biß gen Antiochia.

Da kom denne tale om dem / ſaar Menighedens om i Jeruſalem / Oc de ſendte Barnabam / at hand gic bort / indtil Antiochia.

23. Welcher da er hin kommen war / vnd ſah die gnade Gottes / ward er fro / vnd ermanete ſie alle / daß ſie mit feſtem herzen an dem HERRN bleiben wolten.

Hui den der hand vor kommen did / oc ſaa Guds naade: da bleff hand glad. oc formanede dem alle: at de vi de baſſue mer faſte herte hoſt HERRN.

24. Denn er war ein frommer Mann / voll heiliges Geiſtes vnd Glauben. Vnd es war ein groſſe volck dem HERRN zu gethan.

Hui hand waeren from Mand / fuld af den heilig Andet Tro. Oc der gaſt ſig meget Gled til HERRN.

25. Barnabas aber zog auß gen Tarſen Saulum zu ſuchen.

Men Barnabas drog ud til Tarſen / at opſede Saulum igen.

26. Vnd da er ihn fand / führet er in gen Antiochia. Vnd ſie blieben bey der Gemeine ein ganz Jahr / vnd lehrten vil Volck: Daher die Jünger am erſten zu Antiochia Chriſten genennet wurden.

Oc der hand fand hannem / ledte hand hannem til Antiochia. Oc de bleffuete helt aar hoſt Menighedem: oc lærde meget Gled / Der aff bleffue Diſciple ſat kaldede Chriſtne i Antiochia.

Capitola XI.

21. A bylaruka Paně s niml / a mnohý počet věřících obrátil se ku Panu.

A bylá s niml reka Pánsta / a wíseli počet wěřících náwr ot al ſie ku Panu.

22. Tedy přišla powěſto těch věřech k Epřwi ſecráz byla w Jeruſalimě: W poſlali Barnabáſe / aby ſel do Antiochie.

Sáximo nich přyšlá wíſeć do rřu Poćtoliwí ſecrý byl w Jeruſalem / W přetchoj poſlali Barnabáſa až do Antiochie.

23. Kterýj kdy přišel tam / a wířel mliſt Boží / zradowal se: a napomínal wſech aby w omyslu Groće ſwěho trwali w Panu.

A který gdy ráw přyšel k wyſtálíže Boží / wradowal ſie / y proſil wſeřich aby w přetſie wířeli ſedecnym trwali w Panu.

24. Neb byl muž dobrý / a plný Duchá Swatého a Wěry. W přibyl tu mnohý záſup Panu.

Abow ſem byl muž dobrý / y pelen Duchá ſwětego y wířyl / a přyšlalo wířlie mnohwo lidí ku Panu.

25. Tedy ſel odud Barnabáſo do Tarſu / aby tam pohlídal Eſawla:

W oym Barnabáš ſedl do Tarſu aby ſahal Saula.

26. Kterhoj kdy nálehl / přiwedl gen do Antiochie. A přes celý Roć trwal tam w Epřwi / a wířil záſup wěřech / tal ſe naprw w Antiochii / Wtedniw gmnómáni gſau křſťaně.

A wířl ſy go / přiwedl do Antiochie / W m rdy přet wířel roć ſedeceli ſie do Roćci otá w wěřli lud wířli: A tal woe ſemli ná před w Antiochii naprwano křſťaně.

י א

27 וּבְנִימֵיהֶם הָגוּן אָתָּה
מִן אֲדֻשָּׁלַם לְתִמּוֹן נִבְנָה :

*Et en quel jours septuaginta al-
cuna profeta da Ierusalem in Antiochia.*

28 וְקָם אֶחָד מֵהֶם וְשָׁמוֹ
הַשְּׁמוֹה הָיָה אֲגָבּוֹס הָאִיִּדֵּעַ
אֲבִיּוֹן בְּרוּחַ דְּכַפְנָה רַבָּה
הָיָה בְּכָלֶּה אֶרֶצָא וְהָיָה
כְּכַפְנָה הָיָה בְּנִימֵי קִלְדַּיִס
קֶסֶר :

*Et un di loro nominato Agabo si levò
sua significo per i Spiritu come donna ef-
fere una gran fame per tutto el mondo. In-
quasi con effetto avvenne sotto Claudio
Cesar.*

29 בָּרָם הָיוּ תַלְמִידָיו
אֲכַמָּה דְּאִית הָיָה לְאִנָּשׁ
אֲנָשׁ מִנְהוֹן בְּרָסוֹ
דִּישְׁדָּרוֹן לְתַשְׁמִשְׁתָּם
דְּאֶחָד אִיגְלוֹ דְּאַמְרוֹן
בִּיהוּד :

*Et i discipoli, ciascuno secondo il suo
potere, proposero di mandare qualche co-
sa in sussidio a i fratelli che habitavano in
Giudea.*

30 וְשָׁדְרוּ בִידֵּי בְרָסוֹ
וְשָׂאוֹל לְקַשְׁיָשָׁא דְתִמּוֹן :

*E così fecero mandando a i Perchy
per mano di Barnaba, e di Saulo.*

ב י

1 בָּהוּ הָיוּ וּבְנֵי אֲרָמִי
הָיָה אֲדִינָה עַל אֲנָשִׁין
דְּבַעֲדָתָם אִיךָ דִּיבָאֵשׁ
לְהוֹן חֲרוּדִס מִלְכָּה (הוּ
דְּמַחְכְּמָא אֲגָרִיבּוֹס) :

*Nel medesimo tempo il re Herode massi
le mani ad affiggere alcuni de la Chiesa.*

2 וְקָטַל בְּסִיפָא לְיִצְחָקוֹב
אֶהוּדָי דִּי יוֹחָנָן :

*Et occiso di coltello Iacopo fratele di
Gionanni.*

י א

27 וּבְנִימֵי הָהֵם בָּאוּ מִירוּשָׁלַיִם
נְבִיאִים לְאַנְטִיּוֹכְיָא :

*Y en aquellos dias descendieron de Ierusa-
lem Prophetas a Antiochia.*

28 וְקָם אֶחָד מֵהֶם וְשָׁמוֹ
אֲחָאֵב וְיִנְבָּא בְרוּחַ דְּעַב דָּדוּל
לְהַיּוֹת עַל־הַתֵּיבֵל וְהָיָה
נְהִיָּה בִימֵי קִלְדַּיִס הַקֶּסֶר :

*Y levantandose vno de ellos llamado do A-
gabo, daua a entender Por Espiritu, que auia de
auer vna grande hambre en toda la redondez de
las tierras, laqual rambien fué en tiempo de Clau-
dio Cesar.*

28 וְהַתְּלָמִידִים כָּדִים נָדְבוּ
אִישׁ אִישׁ אֶל־הַשָּׂרֵת לְשִׁלְחָה
לְאַחֵיהֶם הַיּוֹשְׁבִים בִּיהוּדָה :

*Entonces los Discipulos, cada vno confor-
me a lo que tenia, determinaron de embiar sub-
sidio a los hermanos que habitauan en Iudea.*

30 וַיַּעֲשׂוּ וַיִּשְׁלְחוּ אֶל־הַזְּקֵנִים
בִּידֵי בְרָנָבָא וְשָׂאוֹל :

*Loqual ansimismo hizieron embiando a los
Ancianos por mano de Barnabas y da Saulo.*

ב י

1 וּבְעֵת הַהִיא שָׁלַח הַיְּהוּדִים
הַמֶּלֶךְ אֶת יָדָיו לְחַרֵּעַ אֲחָדִים
מִקְהֵלָה :

*Y en el mismo tiempo el rey Herodes em-
biò compannias de soldados para maltratar al-
gunos de la Iglesia.*

2 וַיַּהַרֵּג אֶת־יַעֲקֹב אַחִי יוֹחָנָן
בְּחֶרֶב :

*Y mató a Iacobo el hermano de Ioan, a cu-
chillo.*

י א

27. 'Εἰ πού τις δι τῶν ἡμετέρων κα-
τηλθόντων ἐπὶ ἐροσολύμασιν ἀνυφῆται
ἐς ἀντιόχεια.

*En ces iours-la descendirent quel-
ques Prophetes de Ierusalem en Antio-
che.*

28. 'Αναστὰς δὲ ἓξ ἐκ αὐτῶν ὀνό-
ματι ἀγάβος ὑμῶντι διὰ τῷ πνεύ-
ματι λαμῶν μεγαλο μὲλλει εἶσθαι
ἐφ' ὅλην τὴν οἰκουμένην, ὅς περ καὶ
ἐγένετο ὅτι κλαυδίου καίσερ.

*Et l'un d'eux nommé Agabus se le-
ua, & signa par l'Esprit que grande
famine deuoit aduenir par tout le mon-
de: laquelle eult aduenir sous Claude
Cesar.*

29. Τῶν δὲ μαθητῶν καθὼς ἕκασ-
τος πρὸς αὐτὸν ἔκαστος αὐτῶν εἰς
ἀναβοήαν πειψάει τὴν κατατα-
σιν ἐν τῇ ἰουδαίᾳ ἀδελφοῖς.

*Et les disciples, chacun selon son
pouvoir, determinerent d'enuoyer quel-
que chose pour subuenir aux freres de-
meurans en Iudee.*

30. 'Ο καὶ ἐπὶ τῶν ἀποστόλων
τὸς πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους διὰ
χειρὸς βάρναβᾶ καὶ σαυλου.

*Ce qu'ils firent aussi, envooyans aux
Anciens par les mains de Barnabas &
de Saul.*

Κ Ε Θ Α Λ Ι Β

Κατ' ἐκείνην δὲ τὴν ᾠκράτην ὁ
πίναλιν ἡρώδης ὁ βασιλεὺς
τὴς χερσὶς κακῶναι τινὰς τῶν ἀπο-
τ' ἐκκλησίᾳς.

*Et en ce meisme temps la le roy He-
rode se mit a mal-traiter quelques vns
de ceux de l'Eglise.*

2. 'Ανὼν θ' ἰδὲ καὶ τὸν ἀδελφὸν
ἰωάννην μαχαίρῃ.

*Et mit a mort par l'espee Iaquez
frere de Ioan.*

ACTA APOST:

CAP. XI.

27. In his autem diebus superuenerunt ab Ierosolymis prophetae Antiochiam.

In those daies also came Prophets from Ierusalem vnto Antiochia.

28. Et surgens unus ex eis nomine Agabus, significabat per Spiritum famem magnam futuram in universo orbe terrarum, quae facta est sub Claudio.

And there stood up one of them named Agabus / and signified by the Spirit / that there should be great famine throughout all the worlde / which also came to passe vnder Claudius Cesar.

29. Discipuli autem prout quis habebat, propoluerunt singuli in ministerium mittere habitantibus in Iudaea fratribus.

Then the disciples / euery man according to his abilitie / purposed to send succour vnto the brethren which dwelt in Iudaea.

30. Quod & fecerunt, mittentes ad seniores per manus Barnabae & Sauli.

Which thing they also did / and sent it to the Elders / by the handes of Barnabas and Saul.

CAP. XII.

Etodem autem tempore misit Herodes rex manus, ut affligeret quosdam de ecclesia.

Some about that time / Herode the King stretched forth his handes to vex certaine of the Church.

2. Occidit autem Iacobum fratrem Iohannis gladio.

And he killed James the brother of Iohn with the sword.

Der Apostel Geschicht.

Das XI. Capitel.

27. In denselbigen Tagen kamen Propheten von Ierusalem gehn Antiochia.

In den samme dage komme Propheten aff Ierusalem zu Antiochia.

28. Vnd einer vnter ihnen / mit Namen Agabus / stund auff / vnd deutet durch den Geist ein grosse Theurung / die da kommen solt über den ganzen Kreiß der Erden / welche geschach vnter dem Keiser Claudio.

Da en aff dem / som hed Agabus / stob op / oc forkündede veb Handen en stor dnr tid offuer Jordens ganse kreiß / hülften der stede vnder den Keyser Claudio.

29. Aber vnter den Jüngern beschloß ein ieglicher / nach dem er vermochte / zu senden eine Handreichung den Brüdern / die inn Judea wohnten.

Wen huer ihlane Discipolene beschurte / oc send Broderne nogen help / som bode i Judea / effter som hand formatte.

30. Wie sie denn auch theten / vnd schickten zu den Eltesten / durch die Hand Barnabe vnd Sauli.

Som de da oc atorde oc schickte det til de Eldre / veb Barnaba oc Sauli haand.

Das XII. Capitel.

Um dieselbige zeit laget der König Herodes die Hände an etliche von der Gemeine zu peinigen.

Da den samme tid lagde Kong Herodes hender paa nogle aff Menigheden / oc pine dem.

2. Er tödtet aber Iacobum / Iohannis Bruder / mit dem Schwert.

Wen hand ihlsto Iacobum Iohannis broder mer fuerdet.

Skutkome

Kapitola XI.

27. Zarlech pat dnij / prislil i Ieruzalima prorocy do Antiochye:

Pod onymie chasem przysli Prorocy i Ieruzalem do Antiochye.

28. Wpowsiam geden i nich gmenem Agabus / oznamo. wal strze Ducha / ze bude hlad wielki po wsem oressiu ziem / ktory stal se za Klaudia Cysara.

Wpowsiamowy leden i nich imieniem Agabus / oznaymowal przez ducha i mial przydz glob wielki po wstyim krolestwu / ktorey stal za Klaudia Cezarza.

29. Thedy Wcednicy geden / kazdy wedle mozi nosi sro / w nich / aby poslali pohodli Bratrim / ktorych pcebnyali w Iudowsku:

Kthaf wstacy wolennicy / aby kazdy mogli wyslarczy / poslati nowile poslati nieco na karant braciey ktorych mieszali w Iudowsku.

30. Jako spocinili / poslali sel Starshom strze ruce Barnabasse a Sawla.

Co pverynili poslany do starshych przez Barnabasa a Saula.

Kapitola XII.

Wtem pat zas / poslat Herodes Král moc / aby hubil nekterz i Eptwe.

Przymym tegoz czasu poczat Herod Brod trapił niekteroz i Kojsiol.

2. Wzabil thedy iakuba bratra Janowa / meim.

Wzámordowal Jakuba bratra Janowego.

ב

וְכַד הָיָה דְּשִׁכְרַת הָרֵא
לְיִהוּדִים: אֲנִי־הָיָה
לְמַאֲחֵר אֶף לְשִׁמְעוֹן
כְּאַפְסָה וְאַיִתְהוֹן הָיוּ
יִנְיָמָה דְּבִשְׂרָא:

E vedendo che questo era grato a i Giudei, seguito da più d' un Pietro, e d' uno e giorno de gli altri.

וְאַחֲרָה וְאַרְמִיָּה בֵּית
אֲסִירִים וְאַשְׁלָם לָהּ
שְׁתַּתְּעֵסֶר אֲסִירִיּוֹת
הָיְתָה וְכֵן בְּתֵר בְּשִׁכְרָה
יְשַׁלְּמוּהָ לְעַמָּה
וְיִהְיוּ לָהּ:

El qual preso che hebbe, lo messé in prigione dandolo a guardare a quattro quattre de soldati, volendo doppo la Pascha produrlo al populo.

וְכַד הָיוּ שְׁמֵעוֹן מִתְּנָטֵר
הָיָה בֵּית אֲסִירֵי צְלוֹתָא
אֲמִינָתָא מִתְּקַרְבָּא הָיָה
מִן אֲדִתָּה דְּלִפְתָּהּ ל
לְאַלְהָ:

Pietro dunque era guardato ne la prigione: e da la Chiesa si faceva continuo oratione a Dio per lui.

וְכַד בָּחוּ לְלִנְיָה
דְּלִצְבֵּרְתָא עֲתִיד הָיָה
דְּיִשְׁלְמוּהָ כַּד דְּמִיָּה בְּרָא
שְׁמֵעוֹן בֵּית תְּרִין
אֲסִירִיּוֹת וְאַסִּיר הָיָה
בְּתֵרָתוֹ שְׁשָׁלוֹ וְאַחֲרָה
נִטְרִין הָיוּ תְּקַרְבָּא דְּבֵית
אֲסִירֵי:

E quando Herode donera presentarlo, in quella medesima notte, Pietro dormiva fra due soldati, legato con due catene, a le guardie davanti a la porta guardavano la prigione.

מִלְּאַכָּא דְּמִרְבָּא הָיָה
לְעֵל מִנְּהָ וְנִבְרָחָה אֲנִי־הָיָה
בְּבִלְהָ בֵּיתָא וְדִקְרָה בְּנִיבָה
וְאַקִּימָה וְאַמִּיד לָהּ קוֹם
עֵגֶל וְנִפְלִי שְׁשָׁלְתָּהּ מִן
אֲדִתָּהּ:

Et ecco, un Angelo del Signore sopraumano, et una luce risplende ne la stanza: a percusso al fianco de Pietro, lo sveglia, dicendo, Levati su prestamente: e le catene gli caddero de la mano.

ב

וּבְרִאֲוֹתָיו בִּי הָיִטִּיב לְעִשְׂוֹתָ
בְּעִינֵי הַיְּהוּדִים וַיִּוֹסֶף וַיַּתְּפֵשׂ
אֶת־כִּיפָה נִיְהוֹי לְמִי־הַמַּצּוֹת:

Y viendo que auia agradado a los ludios, passó adelante para prender tambien a Pedro, y cran los dias de los panes sin leuatura.

וּבְתַתְּשׁוֹ נָתַן בַּמַּטְרָה וּמָסְרוֹ
לְנֹזְרֵבֶעַת רִבְעֵי אַנְשֵׁי מִלְּחָמָה
לְנִצְרוֹ חֲפֵץ אַחֲרֵי הַפֶּסַח לְהַסְגִּירוֹ
בִּידֵי הָעָם:

El qual prendido, echolo en la carcel entregandolo a quatro escuadrones de soldados que lo guardassen queriendo sacarlo al pueblo despues de la Pasqua.

וְכִיפָה הָיָה כְּלוֹא בַּמַּטְרָה
וְנִיְהוֹי תַּפְלָה בְּחֻזְקָה לְנִצָּח מִן־
הַקְּהֵלָה עָלָיו אֶל־יְהוָה:

Antique Pedro era guardado en la carcel: y la Iglesia hazia oracion a Dios sin cesar por el.

וּבְאַשְׁד הַדּוֹדִם עֲתִיד הָיָה
לְהוֹלִיכֹו וּבְלִילָה תְּהוּא יֵשׁ
כִּיפָה עִם שְׁנֵי אַנְשֵׁי מִלְּחָמָה
אֲסוּר בְּשְׁנֵי־אַזְקִיִּים וְהַשּׁוֹמְרִים
לְפָנָי תַּתְּחַח נִצְרוֹ אֶת־הַמַּטְרָה:

Y quando Herodes lo auia de sacar, aquella misma noche, estava Pedro durmiendo entre dos Soldados preso con dos cadenas, y las guardas delante de la puerta que guardauan la carcel,

וְהָיָה מִלְּאַךְ יְהוָה קוֹם וְנִיְהוֹי
נִצָּח וְהוֹפִיעַ אֶת הַבַּיִת וַיִּלֵּךְ אֶת־
צִדָּת כִּיפָה וַיַּעֲלֶהָ לְאַמִּיד קוֹם
בְּמַהֲרָה וַיִּפְּלוּ אֲזָקֵי מִיָּדָיו:

Y heaqui, el Angel del Sennor sobrecuino, y la luz rasplandeció en la carcel: y hiriendo, a Pedro en el lado despertolo deziendo Levantate prestamente. Y las cadenas se le cayeron de las manos.

ב

3. Καὶ ἰδοὺ ὅτι ἀρεστὸν ἦν τοῖς Ἰουδαίοις, συνεστῆκεν ὁ Πέτρος ἔτι καὶ ἡμίραν καὶ αἰζύμαν.

Et voyant que cela estoit agreable aux Iudis, il se encore d'auantage & s'auança d'empoigner aussi Pierre.

4. Ὅτε καὶ πάλαι ἦσαν αἱ φυλακαὶ, ἐπὶ τούτοις πέντε καὶ ὀκτώσπερα φυλάσσοντο ἐν τῷ βουλευμένῳ· μετὰ τὸ πάλαι ἀναγῆναι αὐτὸν τῇ λαῷ.

Or s'estoit es iours des pains sans leuatio. Et quand il leur empoignoit, il le mit en prison, & le baille a garder a quatre quatrains de gédarmes, le voulant produire au supplice deuant le peuple apres la feste de Pasque.

5. Ὁ μὲν οὖν πάλαι ἐν τῇ φυλακῇ προσέειπε δὲ καὶ ἐκπορεύετο καὶ ἡ ἐκκλησία αὐτὸν ὡς καὶ νῦν ὡς καὶ τότε.

Ainsi Pierre estoit gardé en la prison: mais l'Eglise faisoit prieres sans cesse a Dieu pour lui.

6. Ὅτε ὁ ἡμελλὼς αὐτὸν ἀπαγαγεῖν ὁ ἡρώδης, τῇ νυκτὶ ἐκεῖ ἦ καὶ ὁ πάλαι καὶ ἡμίραν καὶ μετὰ δύο στρατοῦ καὶ διδμήν· ἀλγύσσει δὲ αὐτὸν, φυλάσσοντες αὐτὸν τῇ θυρᾷ ἐν τῇ φυλακῇ.

Et comme Herode le deuoit produire au supplice Pierre dormoit ceste nuit la entre deux gerdarmes, lié de deux chaines, les gardes devant la porte gardoyent la prison.

7. Καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου ἐπέστη, καὶ φαιέτο αὐτῷ ἐν τῇ αἰματι. πατήρας ὁ καὶ πλάσαντες πάλαι, ἡγάγει αὐτὸν, λέγων, ἀνάστη ἐν ταῖς καὶ ἐξέπαισσε αὐτὸν αἱ ἀλγύσεις καὶ καὶ χεῖρας.

Et voict, un Ange du seigneur suruiant, & une lumiere resplendit en la prison, & frappant le costé de Pierre il se uellia, disant, Leue toi legerement. Et les chaines tombèrent de les mains.

CAP. XII

Das XII. Capitel.

Capítola XII.

3. Videns autem quia placeret ludæis, apposuit apprehendere & Petrum. Erant autem dies Azymorum.

And when he sawe that it pleased the Jewes, he proceeded further to take Peter also (then were the dayes of his leavened bread.)

4. Quem cum apprehendisset, misit in carcerem, tradens quatuor quaternionibus milium custodiendum, volens post Pascha producere eum populo.

And when he had caught him, he put him in prison, and delivered him to four quarantons of scoldibours to be kept, intending after the Passover to bring him forth to the people.

5. Et Petrus quidem servabatur in carcere. Oratio autem fiebat sine intermissione ab Ecclesia ad Deum pro eo.

So Peter was kept in prison / but
earnest prayer was made of the Church
unto God for him.

6. Cum autem producturus
eum esset Herodes, in ipsa
nocte erat Petrus dormiens
inter duos milites, vinctus
catenis duabus: & custodes
ante ostium custodiebant
carcerem.

And when Herod would have brought him out unto the people, the same night kept Peter between two souls; but he was bound with two chains, and the keepers before the door, kept the prison.

7. Et ecce angelus Domini affuit: & lumen retulit in habitaculo: percussioque lateris Petri, excitavit eum, dicens, Surge velociter, Et ceciderunt catenæ de manibus eius.

And behold, the Angel of the Lord came upon them: and a light shined in the house: and he smote Peter on the side, and raised him up, saying, Arise quickly. And his chains fell off from his hands.

3. Vnd da er sahe/daß es den Jüden
gefiel/ fuhr er fort/ vnd sieng Petrum
auch. Es waren aber eben die tage der
Süßebrot.

De der hand saa / at der behagede Zoderne / soet
hand frem / oc greb oc saa Petrum. De der vaare de
sede Brøds dage.

4. Da er ihn nu greiff / leget er ihn ins Gefengnis / vnd überantwortet in vier vierreiten Kriegsknechten / in zu bewahren / vnd gedacht in nach den Ostern dem Volck für zu stellen.

Der hand nu greb hannem/ lagde hand hannem
i Gengsel/ oc antwordebe seften Strid; mend hannem/
arbeuare hannem / oc tenckte at sticte hannem saar
Zolcker effter Paasten.

5. Und Petrus ward zwar im Gefengniß gehalten / aber die Gemeine betet ohn auffhören für in zu Gott.

De Petrus bleff nu faa hulden i Genæles. Men
Menigheden bar vden afflæbelse for hannem til Gud.

6. Und da in Herodes wolt fürstellen / in der selbigen nacht schlieff Petrus zwischen zween Kriegsknechten / gebunden mit zwo Ketten / vnd die Hüter für der Thür / hüteten deß Gefangniß.

De der Herodes wilde sticke hannem fremt / den
samme nat / soff Peder mellem tho Stridzmand / bun-
den met tho Kencker / oc Deierne saar dorren toge vare
paa Jengjeler.

7. Vnd sihe der Engel des H E R
R E N kam daher/vñ ein Licht schein
in dem Gemach / vnd schlug Petrum
an die seiten/vnd wecket ihn auff/vnd
sprach: Stehe behends auff. Vnd die
Ketten fielen jm von seinen händen.

Deſeer H E R R E N S Engel kom did / oc jr
 Euſſ ſtinde i Kammere oc hand ſlo Peder paa ſiden /
 oc vecre hannem op / oc ſagde / Seer ſtrax op. De ſen-
 derne fulde aff hans hender.

3. A talsda / Je se to lihbilo Ji-
dām / omynil qutl v Petra (A
byli dnowt Přeslěnění.)

Agdy the vyzrat byt mobjes
cna zrecs dydom / statat su wapo,
by byt pounaly piatra / (& byly
but Przasinow.)

4. Kteréhož dnož pal/ msa:
 dil gep do žalár/ a poručil gep
 tpeřem čtvernyřuom k ostřij:
 hánij / chřeghe po Belice no:
 cy mprěsti gep řidu.

Ztote go te spoinawszy poi
 bal do wiczenia / praczepwszy go
 pod ciemne stroż / gdzie było w
 24; day po czterech dniach aby
 go strzegli / drac po wielkiej no
 cy wywieść go ludowi.

5. A Pter zagišře ošřřhřn
bhl w žalři. Ale Modlitba
dřla se bez přestřnř / od Ěřř
řive ř Přnu Bohu za nřho.

X pzewoż; Piotr był chowan
 pod straż; ale modlił się w tajem-
 czości Kościoła. W Bogu bywał
 i ja nim.

6. A když se měl Herodes
vynvesti / w tu noc spal Petr
mezi dwěma soldněři / swá-
zan gsa dwěma četěz / a sice
Jmij před dwěmi / oslěpěl
žalář.

Chyż Pchemu przysydę ińśko
aby go był Herod wymiodł / tedy
oney noży spalsiote między dwie-
ma draby, zwiazany dwienak łons-
cuchy / a ikoże przyed bezwiami
strzeżgli cześnice.

7. Aan Angel VAnt postlas
wil se / a swetlo se zasitwelo w
přibpřtu jatáfe : a vobě hwPe
tra w bof / žbudil ho / řta : W
stañ rnychle. W spadu fctžowě
ž rufau geho.

Nota Antioch p̄nisi przybył
 i stał na sic oświecała w ciemno-
 sy, y tracił w boł Piotrow/
 obudził go / mówiac / Wstań ty
 chło / Rozpłata lancuch y z łez
 bo-

י א

8 ואמר לה מלאכא
אסור חצוק וסאן טלחיה
ועבד הכנני יתוב אמר
לה אתעטף תכסיתך ותא
פתרי :

*Per l'Angelo gli disse. Cigniti e cal-
zati le tue scarpe. Et egli così fece. Per gli
disse. Mettiti attorno la tua vesta, e so-
gustammi.*

9 ונפק ואול הוא פתיה
כד לא ידע הוא דשרינה
הנת חי דהווא הני פיד
מלאכא סבר הווא ציר
דחונא הוא הנה :

*E così uscendo al seguimmo, ne sapemmo
che fosse vera quella che per l'Angel si
faceva: ma si pensava veder qualche vi-
sione.*

10 ובר עברת מטרות
דמיתות ודמיתות אחר
צורמות לתכנא דבזולא
ואתפתח דהון מן צבות
נפשה וכד נפקו ועברו ש
שיקא חד פוק מן לנתה
מלאכא :

*Passato che habbero la prima e la se-
conda guardia, vennero a la porta de fer-
ro, che conduce a la città, la qual è aper-
ta da se medesima. Et uscito che furono
passarono un borgo: poi subito l'Angelo
si partì da lui.*

11 הידיו אשתידע שמעון
ואמר השם ידעו
פקושמא דמרנא שדר
מלאכא ופדטני מן איה
דהרודס מלכא ומן מדם
דמתחשבין הווא עלי
יהודי :

*Allor Pietro ritornato in se, disse,
Herode come ha veramente che el Signore ha
mandato al suo Angelo. Et habbiamo libe-
rato da la mano di Herode: e da ogni
affettione del popolo de Giudei.*

12 וכד אסתפל אתתא לה
לביתא דמרם אמה
דיחנן הווא אתכני מרקוס
מטול דאחא סצאא תמן
פנישין הווא נמצלין :

*E considerando questo, venne a la ca-
sa de Maria, madre de Giovanni, chia-
mata per soprannome Marco, dove erano
adunati molti, e facevano oratione.*

י ב

8 ויאמר אליו המלאך חגור
במחניך ותגעל פנעליך ויעש כן
ויאמר לו התעטף במעילך ולך
אחרי :

*Y dixole el Angel, Cinnere, y atate tus capa-
ros Y hizolo anfi. Y dixole, Rodea te tu ropa, y
figueme.*

9 ויצא חגורו ולא ידע
כי אמת היא אשר נהיתה
במלאך כי אמר לראותו את
המראה :

*Y saliendo seguialo: y no sabia que era ver-
dad lo que hazia el Angel: mas pensava que via
vision.*

10 וכאשר עברו את משמרת
הראשונה ושנית באו אל
שער הכדול אשר מולך אל
העיר אשר בנדבה גפתח להם
ובצאתם באו אל שוק אחד
וברגע התפדק המלאך מאתו :

*Y como passaron la primera y la segunda,
guarda vinieron a la puerta de hierro que va a la
ciudad, la qual se les abrió de suyo: y salidos pas-
saron vna calle: y luego el Angel se apartó de el.*

11 וכיפה בואו אל נפשו אמר
עת ידעתי באמת כי שלח יהוה
אל מלאכא ויפלטני מיד הרודס
ומכל יקחת עם יהודה :

*Entonces Pedro boluiendo en si, dixo Agora
entiendo verdaderamente, que el Sennor hi em-
biado su Angel: y me ha librado de la mano de
Herodes, y de todo el pueblo de los Judios que
me esperava.*

12 ובשיחו בא אל בית
מרם אס יוהנן הנקרא מרקוס
אשר שם אחים רבים היו
נקהלים ומתפללים :

*Y considerando esto, llevo a casa de Maria
la madre de Ioan el que tenia por sobrenombre
Marcos, donde muchos estauan ayuntado, y
orando.*

י ג

8- Εἰπὶ τῷ ὁ ἀγγέλῳ· φορέε
το, περιζώσου, καὶ περιβάσῃ τὴν
περικάλυψόν σου καὶ πορεύου μετὰ
λέγει αὐτῷ. περιβάλας τὸ ἱμάτιόν
αὐτοῦ καὶ ἀπολύθη μετὰ.

*Adonc l'Angel lui dit, Cein toi, &
chausse tes soulers; Ce qu'il fit Puis lui
dit, Mette ta robe sur toi, & me suis.*

9 καὶ ἐξελθὼν ἠκολούθη αὐτῷ.
καὶ οὐκ ᾔδει ὅτι ἀληθὺς ἐστὶν τὸ γε-
γόμενόν διὰ τοῦ ἀγγέλου, ὅτι καὶ δὲ
ὄραμα ἐλέηται.

*Lui donc sortant le suivit. & ne
savoit point que ce qui le faisoit par
l'Angel fust vrai, mais cuidoit voir quel-
que vision.*

10 Διαλίστησι τὴν πρώτην φυλα-
κὴν καὶ δευτέραν. ἔλθου εἰς τὴν
πίλιν τὴν στήθεσιν, τὴν Φέρουσαν
αὐτὸν τὴν πύλιν, ἣν ἐκείνη μετὰ τὴν
χρῆσιν αὐτοῦ καὶ ἐξέρχεται αὐτὴν
εἰς τὴν πόλιν μίαν, καὶ ἀφ' ἧς ἐξέρ-
χεται ὁ ἀγγέλῳ ἀπ' αὐτοῦ.

*Et quod ils eurent passé la premie-
re & la seconde garde, ils vindrent a la
porte de fer, qui se rend en la ville, la
quelle s'ouvrit a eux d'elle mesme, & es-
tant sortis ils passerent vne rue, & in-
continent l'Angel le departir de lui.*

11. Καὶ ὁ πέτρος· ἡρόδοτος
αὐτῷ εἶπε, καὶ οὐκ ᾔδει ἀληθὺς
ὅτι ἐξαπεστράφη κύριος τὸν ἀγ-
γέλου αὐτοῦ, καὶ ἐξήλασε μετὰ τὴν
χρῆσιν αὐτοῦ καὶ πείσθη τῆς προφη-
τείας τῆς λέγουσας ἰουδαίαν.

*Lors Pierre estant revenu a soi-mes-
me, dit, Je cognoi maintenant pour vrai
que le Seigneur a enuoyé son Ange, &
m'a delivré de la main d'Herode, & de
toute l'attente du peuple des Iuifs.*

12. Συνιδὼν τὴν ἑλπίς τοῦ οἴκου
μαρτίας τῆς ματρὸς ἰωάννου τοῦ
καλουμένου μαρκου, ἃ ἦσαν ἱ-
κατοῦσιν ἑσθέρως μετὰ ἀδελφοῦ καὶ
πολλοῦ χέρου.

*Et ayant considéré le tout, vint en
la maison de Marie, mere de Iehan, sur-
nommé Marc: où estoient plusieurs af-
semblés, & faisoient priere.*

CAP. XII.

Das XII. Capitel.

Kapitola XII.

8. Dixit autem angelus ad eum, Præcingere, & calceate caligas tuas. Et fecit sic. Et dixit illi, Circunda tibi vestimentum tuum, & sequere me.

Unde the Angel said unto him / Sir / be thou / self / and bind on thy sandals. And so he did. Then he said unto him / Gird thy garments about thee / and follow me.

9. Et exiens sequebatur eum, & nesciebat quia verum est quod fiebat per angelum: existimabat autem se visum videre.

So Peter came out and followed him / and knew not that it was true / which was done by the Angel / but thought he had seen a vision.

10. Transcuntes autem primam & secundam custodiam venerunt ad portam ferream quæ ducit ad civitatem, quæ uliro aperta est eis. Et exiuntes processerunt ut vicum unum: & continuo discessit angelus ab eo.

Now when they were past the first and the second watch / they came unto the iron gate / that leadeth unto the city / which opened to them by its own accord / & they went out / and passed through one street / and by and by the Angel departed from him.

11. Et Petrus ad se reversus, dixit: Nunc scio verè, quia misit Dominus angelum suum, & eripuit me de manu Herodis & de omni expectatione plebis Iudæorum.

And when Peter was come to him / self / he said / Now I know a truth / that the Lord hath sent his Angel / and hath delivered me out of the hand of Herod / and from all the waiting for of the people of the Jews.

12. Consideransq; venit ad domum Mariæ matris Iohannis, qui cognominatus est Marcus, ubi erant multi congregati & orantes.

And as he considered the thing / he came to the house of Mary / the mother of John / whose surname was Mark / where many were gathered together / and prayed.

8. Und der Engel sprach zu ihm: gürte dich / vnd thue deine Schuch an. Vnd er that also. Vnd er sprach zu ihm: Wirff deinen Mantel vmb dich / vnd folge mir nach.

De Engelen sagde til hannem giorde dig oc drag dine Sko paa. Oc hand giorde saa. Oc hand sagde til hannem / Kast din Raabe om dig / oc folge mig effter.

9. Vnd er gieng hinauß / vnd folget ihm / vnd wuste nicht / daß ihm warhafftig solches geschehe durch den Engel / sondern es dauchte in / er sehe ein Gesichte.

De hand gick ud / oc fulde hannem / Oc hand viste / at / at saadant stede hannem viffelste formedelst Engelen / men hannem syntis at hand saa en Syn.

10. Sie giengen aber durch die erste vnd ander Hut / vnd kamen zu der eiseren Thür / welche zur Statt führet / die that sich ihnen von ihr selber auff. Vnd tratten hinauß / vnd giengen hin eine gassen lang / vnd also bald schied der Engel von ihm.

De de ginge igennem den første oc anden Været / oc komme til Jern dæren / som fører til Staden. Hun lod sig self op for dem. De de traadde ud / oc ginge bort / en Gade lange / oc strax i det samme stilled Engelen fra hannem.

11. Vnd da Petrus zu ihm selber kam / sprach er: Nun weiß ich warhafftig / daß der HERR seinen Engel gesandt hat / vnd mich errettet auß der Hand Herodis / vnd von allem warten des Jüdischen Volcks.

De der Petrus kom til sig self / sagde hand / Nu veet ieg viffelste / at HERREN vdsende sin Engel / oc frelste mig aff Herodes Haand / aff alle der Jødiske Folckis forventelse.

12. Vnd als er sich besinnet / kam er für das hauß Maria der Mutter Johannis / der mit dem zunamen Marcus hieß / da vil beyeinander waren / vnd beteten.

De som hand befinde sig / kom hend faar Marie Johannis moders huus / som kaldis met tilnaffen Marcus / der som mange vaare til sammen oc bade.

8. Vissi Angel nēmu: D pasā se / a podwadż / i cōtfo tmoż. To kōdż vřinil / řekl gemu: Oblei se w rauchō tmoż a podżamnia.

34rim Aniol rzekl E nēmu / Oplāř řek / a podwadż / tzevřiti tmoż / a vcsynil řāk / řeky mu on rzekl Oblees nā řie plāřes tmoż / a idj ža inno.

9. Vvřed / řek za nīm / a nēvřel by to pravě bylo co ře dālo řřře Angela / ale doř innřval ře řebv vřidnřj vřidřl.

A řbāř vřředřř Přotr / ředř žā nīm / ānā vřidřāl řebv to bylo. pravdřvne co řie dřřalo přez ā / mōlā / řec mīmāřāl řebv vřidřes nře vřidřāl.

10. A řbōž pōmīnuli prvnřj v druřau řřāž / přřřřl ř brānř ře řežnř / řřēřāž vede do vřřřla / a řa řnēd ře řīm řama otemře la. A vřřředřř řřēřnř / přřřřl vřlčř gednu / a řnēd odřřel An gel od nřho.

Pōtym řbō přřemřnēl přerw řāř w tōra řřāž / přřřřl do brā nř ře řežnř řōra vře řřā řu mřā řlā / a řa ře řm dobřv mōlne oř vōřřlā / v vřředřř přřēřl ře řne vřlčř / ā řāk nāřřmřāřl ođřēd ře nřol od nřego.

11. řēdř Petr přřřřd řām ř řobř / řekl: Nynř vřīm řāžl řř / řepōřāl Pā ā ā Angela řvřho / a vřřřvōbōdřl mnež mōčř Herodesovř / a ře vřřřēho ořēřāwānř řlbu řřōvřřēho.

řēdř Petr přřřřdř řřōř bř / řekl / řēřāž / ānā pravřie řē pōřāl Pā ā ānōla řvōřego / y vřlāl mēř řāk řēřōdōvřčř / y ře vřřřl řego oēřēřāwānř řlbu řř / dōvřřēgo.

12. V vřpāmātōwāw ře / přřř řřēř domu Mārēv Mārřō řāř nōvř / řēřřř vřřāmy mēř Mār řēř / řēdř ře řlčř bylo mnořho ře řllo ā mōdřlř ře.

A řřōmřmřwř řēčēř / přřř řēdř do domu Mārřēv mārřē řāř nōvř / řēřōřego nāřřwānō řlās řēř / řbōře bylo mřle řgřōmāđřōř nřčř y mōbōlāčř řlř.

יב

13. ונקש כתרעא ודדחא
ונפקת דתעגיוהי טלייתא
ושמיה רודא :

*Et haecundo Pietro battuto la porta
de l'antiporro, una fanciulla nominata
Rode, venne oltre ad ascoltare.*

14. ואשתודערת קלה
דשמעון ובחדותה ל
פתחת לה תרעא אל
הפכת כרהטא ואמר
להון שמעון הא קאם על
תרעא ודדחא :

*Laqual conoscendo la voce de Pie-
tro, per l'allegrezza non aperse l'anti-
porco ma correndo dentro, riferì che Pie-
tro era davanti d'l'antiporro.*

15. אמרין לה מוע ועתי
לכי והי מתחרין הות
דהא הכא הי אמרין לה
פבר מלאכה הו :

*Effile dissero, Tassei su di te. Ma
ella affermava esser così: & essi diceva-
no: Egli è il suo Angelo.*

16. ושמעון נקש הונא
בתרעא ונפקת הונא והי
ותמהו להון :

*Intanto Pietro continuava di batte-
re, e come habbero aperto, il vidatro, e fe-
me stupirono.*

17. ומניף הונא להון
אידה איך דשתקון להון
ועל ואשתעי להון איכא
מדיא אפקה מן בית
אסירא ואמר להון א
אשתען הלון ליעקוב
ולאחיין ונפק אור לה
לאתר אחרין :

*Et egli accennandoli con la mano che
tacevano, narrò loro come il Signore l'ha-
vema cavato fuor de la prigione, Poi disse,
Fate intendere queste cose a Iacopo & a i
fratelli, & a i suoi di là, sen'andò in un al-
tro luogo.*

18. וכד הוה צפרא הוה
הוה רובא סגיא בית
אסירא וטא על שמעון
דמנה הוה לה :

*Pemuta che fu il giorno, era non pic-
col tumulto fra i soldati, de quelle che si
fosse fatto de Pietro.*

יב

13. וכאשר דפק כיפה אל דלת
החצר ותצא נערה לשמוע
ושמיה רודא :

*Y tocando Pedro à la puerta del patio, salió
una muchacha, para escuchar: llamauase Rho-
de.*

14. ובדעתה את קול כיפה
משמחה לא פתחת את השער
כי אם לצרה הביתה ותגיד כי
עומד כיפה לפני השער :

*Laqual como conoció la voz de Pedro, de
gozo no abrió el patio: sino corriendo dentro
dió nueva, que Pedro estava delante de la puerta.*

15. והמה אמרו אליה משערה
את והיא ואמרה כי כן הוה
והמה אמרו מלאכו הוה :

*Y ellos le dixeron, Estas loca, mas ella afir-
mava que era así. Entonces ellos dezian, Su An-
geles.*

16. וכיפה התעורר לדפק
ובפתחם ראה אחיו ויתמהו :

*Mas Pedro perseverava en llamar: y como
le abrieron, vieronlo, y espantaronse.*

17. וינזפה להם בידו לחשוות
ויספר להם איך יהיה הוציאן
ממטרה ויאמר הגידו ליעקב
ולאחיין את הדברים האלה
ותצא וילך אל מקום אחר :

*Y el haciendoles senal con la mano que
callassen, contóles como el Sennor lo auia saca-
do de la carcel: y dixo, Hazed saber esto a Iacobo
y a los Hermanos. Y salido, partiose a otro lugar.*

18. והיבקר ותרדה לא קטנה
היתה באנשי מלחמה מה גהיה
לכיפה :

*Siendo pues de dia, auia no poco alboroto
entre los soldados que se auia hecho de Pedro.*

יב

13. Κρούσας ὁ πῆτρος τὴν
θύραν τῆς πυλῶνος, ὡς ὄλθῃ ἡ ρο-
δή, ἡ ὡς ἀκούσῃ, ὡς ὁ μὲν πῆτρος.

*Et quand il eut heurté à la porte du
porche, une fille nommée Rode vint
pour écouter:*

14. Καὶ θιγούσας τὴν φωνὴν τοῦ
πέτρος, δὲ τοῦ χαρᾶς οὐκ ἠνείχε-
ται πυλῶνα, εἰς δ' ὁρμᾷ (ὡς ἂν ἀπὸ γ-
γλῶσσης ἐκείνης) τὸν πῆτρον ὡς πρὸς
πυλῶνα.

*Laquel le ayant eue la voix de
Pierre, de joye n'ouurit point le porche
mais s'en courut en la maison, & annon-
ça que pierre estoit deuant le porche.*

15. οἱ δὲ ὡς εἰπὼν αὐτῇ, μαί-
νη: ἡ δὲ ἀνταποκρίθη ὅτι οὕτως ἐστιν. αἱ
δὲ ἄλλοι, ὡς ἀγγέλῳ αὐτῇ ἔσαν.

*Mais ils lui dirent, Tu es folle. Mais
elle au contraire affirmoit qu'il estoit
ainsi: & euz disoyent, C'est ion Ange-
le.*

16. ὁ δὲ πῆτρος ἐπιμύει κρούσας
ἡσυχαστες ὅτι εἶδον αὐτὸν. οὗτοι ἐξ-
ήσαν.

*Mais Pierre continuoit à heurter,
& quand ils eurent ouuert, ils le virent,
& furent comme sauz hors d'eux-mes-
mes.*

17. Κατατίθαι δὲ αὐτοῖς τῇ χει-
ρὶ σημεῖον, διηγνομένους αὐτοῖς πᾶσι ὁ
κύριος αὐτοῖς ἐξηγαγὼν ἐκ τῆς φυ-
λακῆς, εἰπὼν δὲ, ἀπαγγεῖλαι τὰ
κἀὐτῷ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς πάντων. ὃ
ἐτελεθὲν ὡς ἐλάληεν αὐτῷ.

*Et lui leur ayant fait signe de la main
qu'ils fussent silence, leur raconta com-
ment le Seigneur faisoit mis hors de la
prison, & leur dit, Annoncez ces choses
à Iacques & aux freres. Puis sortant de
là, il s'en alla en un autre lieu.*

18. Γαυρομένης δὲ ἡμέρας αὐτῷ πῆ-
τρος ὡς ὁ ἀλὶς ἐπὶ τοῖς στρα-
τιώταις, τὸ ὅτι εἶπεν ὁ πῆτρος ἐξήρα-
ν.

*Mais le jour estant venu il y eut un
grand trouble entre les gédarmes, pour
sçavoir que Pierre seroit deuenu.*

י ב

19. והירודס חיו בדפציה
לגלגל אשפחה דן אנו
לגטורגלגל נפקד דומיותו
נפקק לה מן יהודא ואתיה
היא בקסרגלגל :

*Et Herodes habundolo ricercato, e non
habundolo trovato, per ch'egli habbe ef-
formato la guardia, e commando che fussem
menati al supplizio. Poi di Giudea scese a
Cesarea, e dimoro lvi.*

20. ומטול דתיו יהא על
צדגלגל ועל צידגלגל
אתכנשו נאתו לגתה א
אפחדא נאפיוסו לבלסטוס
קיסרגלגל דמלכא ושאלו
מנה דיהא להיו שיגלגל
מטול דפורגסא דאתרהיו
מן מלכותה הגלגל ד
דהירודס :

*Her Herodes habundolo in animo de far
guerra contra quos de Tyro e quos de Si-
don, e effi de commune accordo conuen-
to a lui: e habundolo persuaso Blafo, che
era cameriere del Re, demandauano pa-
ce: perche al lor paese era munito da
quello del Re.*

21. ביומא דין ירעא לבש
הוגלגל הירודס לבושגלגל
דמלכותא ויתב על בים
וממלל הוא עם פנשא :

*Et un giorno determinato Herodes ve-
stido de vestia regale, e sedendo nel seggio
giudiciale, facua lor parlamento.*

22. עמא דין פלה קעא
הוא נאמר הליו פנת קלא
דאלהא אניו קלא הני דפני
גלגל :

*Et populo gredano, Voce de Dios, e non
d'homme.*

23. נחלף דלגלגל יתב ת
תשבוחתא לאלהגלגל פה
בשעתא מחיהי מלכא
דמדיא נרפת בתילעגלגל
ומירגלגל :

*Ala instantemente un Angelo del Se-
gnore si parcesse, perchech'omni habundolo
dato gloria a Dio: onde, mangiato da i
sermone, spiro.*

24. נסברתא דאלהגלגל
מתפרתא הות ורגלא :

*Et la parola de Dios cresceua, e multi-
plicauasi.*

י ב

19. והירודס פאשר יבקשנו ולא
מצאו דן את השומרים נצו
לצפור וברדתו מיהודה לקיסרגלגל
אך לו ימים :

*Mas Herodes, como lo busco, y no lo halló
hecha inquisicion de las guardas, mandolos lle-
nar. Y descendiendo de Iudea a Cesarea, quedose
alli.*

20. וירגו הירודס על צור וצידון
ויבואו אליו יחדיו ופתו
לבלסטוס סרים פטור המלך
על צלעות ותאות וישאלו על
השלום על פני מחיהי מדינתם
ממדינת המלך היא :

*Y Herodes estaua enojado contra los de Ty-
ro, y los de Sidon mas ellos vinieron concordes a
el: y subornado Blafo, que era el Camarero del
rey, pedian paz porque las tierras de ellos eran
mantenidas del rey.*

21. וביום מועד הירודס לבוש
בדי המלך וישב על תבסא
אל קום מדבר אל העם :

*Y un dia senalado Herodes vestido de ropa
real, sentose en el tribunal, y hablóles.*

22. ויצעק העם כי קול אלהים
הוא ולא אנשים :

*Y el pueblo acclamaua, Boz de Dios, y no de
hombre.*

23. ופתאום הבהו מלאך יהוה
על פני לא נתן פבוד לאלהים
ותחתיו הצע דמה ומכסיו תולעה
ויגוע :

*Y luego el Angel del Sennor lo hirió: por-
quanto no dió la gloria a Dios. y comado de gu-
sanos espiró.*

24. ודבר יהוה פרה ורגלא :

*Mas la Palabra del Sennor crecia, y era mul-
tiplicada.*

י ב

19. 'Ηρώδης δὲ διζητοῦσας αὐτὸν
καὶ μὴ εὕροντες, ἀνακρίνας τὰς φύ-
λακας, ἐκέλευον ἀπαχθῆναι εἰς
καταθλῶν ὅπου τὸ Ἰουδαίας εἰς τὴν
καίσαρος διατριβήν.

*Et Herodes faysant recerché, & ne
le trouuant point, apres en auoir fait
proctz aux gardes, commanda qu'ils
fussent menés au supplize Puis descen-
dit de Iudce en Cesarea ou il sejourna.*

20. 'Η δὲ ὁ ἡρώδης θυμομαχῶς
τυρίοις καὶ σιδωνίοις ὁμοθυμαδὸν
δὲ παρὶς αὐτοῦ αὐτοὶ, καὶ πι-
σιτες ἐλάσιν τὸν δῖον εἰς κατὰ τοὺς
ἐ βασιλέως ἡκουῖν εἰσελθόντων, διὰ
τὸ τρέφειν αὐτὸν τὴν χώραν αὐ-
τοῦ τὸ βασιλικῆς.

*Or estoit il en courrage de guerroyer
contre les Tyriens & Sidooniens, Mais
ils vindrent à lui tous d'un accord: &
ayans gagné Blafo qui estoit cham-
belan du Roy demanderent appointement
pour ce que leur contrée estoit nourrie
de celle du Roy*

21. Τακτῶς δὲ ἡμέρας ὁ ἡρώδης ἐν-
δυσαμένως ἐκάθισεν βασιλικῶν, καὶ
καθίσας δὴ τὸν βῆματός, ἐδημη-
γόρει τοὺς ἀκούεις.

*Et en un certain iour ordonnant, He-
rode revestu de robbe royale, s'assit au
sege iudicial, & leur harangoit.*

22. Ὁ δὲ δῆμος ἐκπαύσας, βοὴν
φασί καὶ οὐκ ἀνθρώπου.

*Dont le peuple s'ecris, Voix de
Dien, & non pour d'homme.*

23. Παρρησια δὲ ἰσχυρῶς αὐ-
τὸν ἄγγελος κυρίου, οὐδ' αὖ οὐκ
ἔδωκε τὴν δόξαν τῷ θεῷ καὶ ἡρώ-
δης σκαλισθεὶς ἐξέψυχεν.

*Et à finstant un Ange du Seigneur
le frappa, pour ce qu'il n'auoit point don-
né gloire a Dieu: & fut rongé de ver-
mine, & rendit l'esprit.*

24. Ὁ δὲ λόγος τοῦ θεοῦ ἤρχετο καὶ
ἐπληθύνετο.

*Mais la parole du Seigneur estoit
& se multiplioit.*

י ב

25 וְכִנְיָא וְשָׂאוּל שְׂבוּ
מִירוּשָׁלַם לְאַנְטִיּוֹכְיָא וּבְשָׁלָמָם
אֶת־הַשָּׂרֵת לְקַח אִתָּם אֶת־
יֹהָנָן הַקֵּינָא מִרְקוֹס :

*E Barnabas e Paulo havendo feito
la loro annunziatione, ritornarono da
Ierusalem, presò in compagnia ancor Giu-
manno, chiamato per soprannome Marco.*

י ג

אֵת הָיָא יֵין בְּעִירְתָא
דְּאַנְטִיּוֹכְיָא וּמִלְפָּנָא
בְּרִי וְשָׁמְעוֹן
הַמִּתְקַרֵּן נִינֵר וְלֹקוֹס
הֵמָּן קִירְיָא מְרִיתָא
וּמִנְיָא בְּרִי מְרִיתָא
הַהִידוֹס טְטִירְפָא וְשָׂאוּל :

*Herne la Chiesa, che era in Anti-
chia, erano alcuni Profeti dottori, cioè
Barnaba, e Simone chiamato Niger, e
Lucio Cireneze, e Manaten, che era stato
nutrito con Herode Tetrarca, e Saulo.*

2 וְכַד הֵגוֹן צִיָּמִין הָיוּ
וּמִתְפַּשְׁבִּין לְאַלְהָא אֲמַרְתָּ
לְהוֹן רוּחָא דְקוֹדְשָׁא
בְּרוּשׁוֹ לִי לְשָׂאוּל וּלְבְרִי
נָבִיא לְעִבְדָא אִינָא דְאַנָּא
קִרִית אֲנָנוּ :

*Emittendo effi al Signore, e de-
giannando, lo Spirito santo disse, Separa-
temi Barnaba e Saulo per l'opera, di la-
guale io gli ho chiamati.*

3 וּבְתַר דְּצִיָּמוֹ וְצִלְיוֹ סָמוּ
עֲלֵיהוֹן אִינָא וְשָׂדְרָו
אֲנָנוּ :

*Allora effi pos che habber digiunato
e orato, poter loro la mano sopra, e man-
daronli via.*

4 וְהָיוּ כַד אֲשַׁתְּלַחוּ מִן
רוּחָא דְקוֹדְשָׁא נִחְתָּו לְהוֹן
לְסִלְקֵיהֶם וּמִן תְּמִין רְדוּ
בְּיָמָא עַד מָא לְכוּפְרוֹס :

*Effi dunque mandati da lo Spirito
santo, feni andaroni a Seleucia, e de li na-
uigaroni in Cipro.*

י ב

25 וְכִנְיָא וְשָׂאוּל שְׂבוּ
מִירוּשָׁלַם לְאַנְטִיּוֹכְיָא וּבְשָׁלָמָם
אֶת־הַשָּׂרֵת לְקַח אִתָּם אֶת־
יֹהָנָן הַקֵּינָא מִרְקוֹס :

*Y Barnabas y Saulo boluieron de Ierusalem
cumplido su servicio, tomando tambien consigo
a Ioan el que tenia por sobre nombre Marcos.*

י ג

וּיְהוֹיָה בְּקִהְלָה אֲשֶׁר הָיָה
בְּאַנְטִיּוֹכְיָא אֲנָשִׁים וּבְיָחִים
וּמִלְכִּידִים בְּדִנְיָא וְשָׁמְעוֹן הַקֵּינָא
נִינֵר וְלֹקוֹס מְקִיר וּמִנְיָא אֲשֶׁר
מִנְעִירִי גְדִלְיָא הִידוֹס שָׂאוּל
רְבִיעִי כְּנָבִי וְשָׂאוּל :

*Auia entonces en la Iglesia que estava en An-
tiochia, Prophetas y Doctores, Barnabas, y Si-
mon el que se llamaba Niger, y Lucio Cyreneo, y
Manaten que auia sido criado con Herodes el
Tetrarcha, y Saulo.*

2 וּבְשָׂרְתָם לִירוּחָא וּבְצוּמָם אֲמַר
רוּחַ הַקֹּדֶשׁ הַבְדִּילָו לִי אֶת־
בְּרִינָבָא וְשָׂאוּל אֶל־הַמַּעֲשֶׂה
אֲשֶׁר קִרְיָתָם :

*Ministrando pues estos al Senyor, y ayunan-
do, dixo el Espiritu Sancto, Apartadme a Barna-
bas y a Saulo para la obra para laqual los he lla-
mado.*

3 אִוֹ צִיָּמוֹ וְהִתְפַּלְלוּ וַיִּשְׁיָמוּ
עֲלֵיהֶם אֶת־יָדֵים וַיִּשְׁלַחוּם :

*Entonces ayunando y orando, y poniendo
les las manos encima, embiaronlos.*

4 וְהָמָּה שְׁלוּחִים מִרוּחַ הַקֹּדֶשׁ
יָרְדוּ בְּסִלְקֵיהֶם וּמִשָּׁם הֵלְכוּ בְּיָמָם
עַד־כְּפֹר :

*Y ellos entonces, embiados por el Espiritu
Sancto, descendieron a Seleucia: y de alli nauega-
ron a Cipro.*

י ב

25. Βαρνάβας δὲ καὶ σάουλ οὐ-
περὶψαν ἐξ ἱερουσαλὴμ με ἀντι-
οχίαν, καὶ ἡρώσαν τε καὶ διακονίαν,
συμμετέχοντας ἑ καὶ ἰωάννην τὸν
ἐπικληθέντα μαρκόν.

*Barnabas auli & Saul après auoir
accompli leur charge, retournerent de
Ierusalem, ayzans aulli prius avec eux
Iehan, qui estoit surnommé Marc.*

Κ Ε Θ Α Δ σ γ.

Η Σ α δ ι ν τ ι ε ἰ ἐ ἀντιοχίᾳ καὶ
τῶν ἑσων ἐκκλησίᾳ με-
φῆται καὶ διδάσκαλοι, ὁ, τὶ βαρ-
νάβας καὶ σάουλ οὐ καὶ πολὺν με-
ρίαν, καὶ λουκίον ὁ κυρηνεὺς,
μασδὼν τε καὶ ἡρώδης τοῦ τετραρχοῦ
συνήγαγον, καὶ σάουλ.

*Or y auoir il en Antioche, en l'E-
glise qui y estoit, certains Prophetes &
Docteurs aill auoir Barnabas, & Simon,
qui estoit appelé Niger, & Lucius le
Cyrenien, & Manaten (qui auoit e-
ste nourri avec Herode le Tetrarque)
& Saul.*

2. Αὐτοὶ γενομένοι δὲ αὐτοῖς τῶ
αυτοῦ καὶ ἡρώδης, εἰς τὴν πρῶ-
την με ἀγαγον, ἀφ᾽ ἧς οὐκ ἔστι με-
τὰ τὸν βαρναβᾶ καὶ τοὺς σάουλ
ὡς τὸ ἔργον ἐ ποιεῖσθαι με-
τὰς.

*Eux donc se tenant en leur ministère
au Seigneur, & estans en iusne, le saint
Esprit dit, Separatez vous Barnabas &
Saul, pour l'œuvre auquel ie les ai ap-
priés.*

3. Τότε ἡρώδης οὐκ οὐκ καὶ ἡρώ-
δης, καὶ ὁ πῶς τὸν καὶ ἡρώδης
αὐτοῖς ἀπέλυσαν.

*Parquoy après auoir iosté & prié, ils
leur imposèrent les mains, & leur bail-
lerent congé.*

4. Οὗτοι μὲν ἰουδαίᾳ καὶ ἡρώ-
δης καὶ πρῶτος καὶ ὁ γένος καὶ ἡ-
ρώδης καὶ τῶν ἀλλοτρίων ἐκείνων τε
ἀπὸ τῶν καὶ τῶν καὶ τῶν.

*Eux donc enuoyés du saint Esprit
descendirent en Seleucie: & de là na-
uigèrent en Cypre.*

CAP. XII.

25. Barnabas autem & Saulus reversi sunt ab Ierosolymis expleto ministerio, assumpto Iohanne qui cognominatus est Marcus.

So Barnabas and Saul returnd from Jerusalem: when they had fulfilled their office: and tocke with them Iohn whose surname was Marke.

CAP. XIII.

Erant autem in ecclesia quæ erat Antiochie, prophete & doctores, in quibus Barnabas, & Simon qui vocabatur Niger, & Lucius Cyrenensis, & Manahæ qui erat Herodis Tetrarchæ collataneus, & Saulus.

There were also in the Church that was at Antiochia, certaine Prophets, and teachers: as Barnabas, and Simon called Niger, and Lucius of Cyrenes, and Manahen (which had bene brought up with Herode the Tetrarch) and Saul.

2. Ministrantibus autem illis Domino, & ieiunantibus, dixit illis Spiritus sanctus: Segregate mihi Saulum, & Barnabam in opus, ad quod assumpsi eos.

Now as they ministered to the Lord, and fasted, the holy Ghost saide: Separate me Barnabas & Saul for the worke whereunto I have called them.

3. Tunc ieiunantes & orantes, imponentesque eis manus, dimiserunt illos.

Then fasted they & prayed, and layd their hands on them, and let them go.

4. Et ipsi quidem missi à Spiritu sancto, abierunt Seleuciam: & inde navigaverunt Cyprum.

And they, after they were sent forth of the holy Ghost, came downe unto Seleucia: & from thence they sailed to Cyprus.

Das XII. Capitel.

25. Barnabas aber vnd Saulus kamen wider gen Jerusalem / vnd überantwortten die Handreichung / vnd namen mit sich Iohannem / mit dem zunamen Marcus.

De Barnabas oc Saulus kommen til Jerusalem laen: oc antworde die Hilpen fra sig: oc betoge Iohannem mit sig: som kaldes Marcus.

Das XIII. Capitel.

Es waren aber zu Antiochia in der Gemeine Propheten vnd Lehrer / nemlich Barnabas / vñ Simon genant Niger / vnd Lucius von Cyrenen / vnd Manahen mit Herodes dem Vierfürsten erzogen / vnd Saulus.

De der vaare Propheten oc Lærere i Antiochia vdi Menigheden / som vaar Barnabas / oc Simon som kaldes Niger / oc Lucius af Cyrenen oc Manahen som vaar opfod mit Herodes den Hoffding och Saulus.

2. Da sie aber dem HERRN dienten vnd fasteten / sprach der heilige Geist: Sondern mir auß Barnabam vnd Saulum / zu dem werck / darzu ich sie beruffen habe.

De der de tieste HERRN oc fastede: da sagde den heilig And: Sendt mig Barnabam och Saulum: til den gerning: som ieg bassuet kaldet dem.

3. Da fasteten sie vnd beteten / vnd legeten die Hände auff sie / vnd ließen sie gehen.

Da fastede de oc badé: oc lagde hender på dem, oc lode dem gaa.

4. Vnd wie sie außgesand waren vom heiligen Geist / kamen sie gen Seleucia / vnd von dannen schifften sie gen Cypern.

De som de vaare vdi sende aff den heilige And: som de til Seleucia: oc de sende der fra til Cypern.

Kapitola XII.

25. Ale Barnabás a Paulus vel navrátili se z Jeruzaléma / voplnivše tam posluho: vání / popavše s sebou Iohana / který přijímá mti Marka.

Ale Barnabás a Paulus vel navrátili se z Jeruzaléma v opynivši do posluhy: a s sebou Iohana který byl nazvan Markem.

Kapitola XIII.

Boli pak v Církvi / kteráž byla v Antiochii / Pro: roci avšitelé / mezi kterými byl Barnabás / a Simon který měl přímý zerný / a Lucius Cyrenenský / a Manahen / který byl spolu s Herodem nec Herodesa který strahy Pána / a Esavel.

Byly byli v Antiochii v Křesťanské Církvi byli / mezi kterými byl Barnabás a Simon který měl přímý zerný / a Lucius Cyrenenský / a Manahen / který byl spolu s Herodem nec Herodesa který strahy Pána / a Saula.

2. Když oni sloužili Pánu Bohu / a posili se / řekl jim Duch Svätý: Dověsteme Barnabása a Pavla k vras: dať kterémuž jsem je povolal.

Ony tedy si sloužili Pánu a posili se: a řekl Duch Svätý: Dověsteme Barnabása a Pavla k vras: dať kterémuž jsem je povolal.

3. Když posili se / a modlili se / a vyřkládaše ruce na ně / v propustili je.

A tak kdy posili se: a modlili se: a vyřkládaše ruce na ně: a propustili je.

4. Oni posláni a sauce od Duchá Svätého / šli do Seleucie / a odtud plavili se do Cypu.

Oni tedy odesláni od Duchá Svätého / šli do Seleucie: a z tamto šli v loď do Cypu.

5 וכד עלה לסלמינא
מדינתא מסבדון הו
מדתה דמון אבנא
דיהודיא ירחקן מסבד
הוא להון :

*E come furono in Salamina predica-
ron la parola di Dio ne le sinagoge de-
i Giudei. Et habebant ancor Giudeos
perministre.*

6 וכד אתכרבוה לפלה
גורתא עד—מא לפפוס
מדינתא אשכחו גברא חד
הרשא יהודיא דאיתוהו
הו—גברא ואלא דשמה
הוא בר—שומא :

*Et transfugit esolasmus a Papho, tra-
smovendo un certo mago falso profeta, Gim-
deo, che habebat nome Bariesu.*

7 הגא רפיק הוא לגברא
חפומא דאיתוהו הו
אגתופטוס וביתקרא הו
סרגיאוס פילוס והרשא הו
אגתופטוס דשאל ולבר
גברא ובעא ד—דישמר
מבהון בילתא דאלקא :

*Il quale era col Proconsole Sergio Pau-
lo, homo prudente. Cuius habebat chris-
tiani d se Barnabas et Saulo desiderantia
Scire la parola di Dio.*

8 האם הוא ציון לוקפלהון
הו הגא הרשא בר—שומא
דמיתתתם שמה אלומוס
מטור—דגברא הו
דיעקמיוהי לאגתופטוס
מן הימנותא :

*Ma Elima mago (che, così s'interpre-
ta il suo nome) resisteva loro cercando di
vincerli e il Proconsole da lafene.*

9 שאול דין הו דאתקרי
פילוס אתמלי הוא ברותא
דקדשא וחד ב— :

*Onde Saulo, che anche Paulo si chia-
ma, ripieno di Spirito sancto, riguardando
il giudeo e il suo.*

10 ואמר אז דמלא ב—
גכליו וכלהין ביטתא פה
דאכל קרשא ובכל—דבנא
דכלה באנתא לא שלא
אגת. למעקמו אורחתה
תריצתא דמרתא :

*Dico, O pieno d'ogni fraude e d'ogni
malitia, figlio del diavolo, nemico d'a-
gni giustizia, non cessarai tu di sfuocare lo
destro Vero del Signore?*

5 ויבואם לשלמין בשורא את
דבר אלהים בעדות היהודים
ניה ירחקן משרתם :

*Y llegados a Salamina anunciaban la pala-
bra de Dios en las Synogas de los Judios : y teni-
an tambien a Ioan en el ministerio.*

6 ויבאשר התהלס בכל—הא
עד פפוס וימצאו את מהגה
אחד גברא שקר יהודי ושמו בר
ישוע :

*Y como vuieron andado toda la Isla hasta
Papho, hallaron a un varon Mago falso prophe-
ta Iudic llamado Bar-iesu.*

7 אשך היה אית סרגיאוס פילוס
והוא יועץ גדול ואיש גבון וזה
קרנ לברנבא ולשאול דבקש
לשמע את—דבר אלהים :

*El qual estava con el Proconsole Sergio Paulo
varon prudente. Este llamando a Barnabasy a
Saulo dessea oyr la palabra de Dios.*

8 ויקם עליהם אלימשיה
המהגה ב— כן מתרגם שמו
מבקש לשובב את—יועץ הגדול
מאמונה :

*Mas resistiales el Elymas es a saber el Mago-
que ansi se interpretara su nombre, procurando de
apartar de la fe al proconsole.*

9 ושאל אשך גם הוא נקרא
פילוס מלא רוח הקדש הבריטו :

*Entonces Saulo, que tambien es Paulo, lle-
no de Espiritu Sancto, poniendo en el los ojos.*

10 ויאמר אז מלא כל—מדמה
ותך בן—המכלים איב כל—צדק
לא תגוח לשובב את—דרכי יהוה
הישרים :

*Dico, O lleno de todo enganno y de toda
maldad, hijo del diablo, enemigo de toda justici-
a, no cessaras de trastornar los caminos rectos
del Senyor?*

5. Καὶ ἔρχονται ἐν σαλαμίνῃ κα-
τὰ συναγωγὰς τῶν Ἰουδαίων καὶ ἐν παύ-
σιν αὐτοῦ ἔχει ἰουδαῖον, εἰχον δὲ
αὐτὸν ἰωάννην τὸν κληρῖκον.

*Et quand ils furent en Salamis, ils
annoncerent le parole de Dieu es sy na-
gogues des Iudis : & auoyent aulsi Je-
han pour aide.*

6. Διαβρίτης δὲ, τὸν κληρῖκον ὀνό-
ματι Φα, ὁ εἰς τὰ μαγείας καὶ εὐ-
σεβείῃ τῶν Ἰουδαίων, ὃ ὄνομα
Βαρῖεσος.

*Pais ayant traqueré Falso iudeu en
Paphos, na trouuerent là un certain en-
chanteur, faux prophete Iudic, qui auoit
nom, Bariesu.*

7. Ὁς ὡς αὐτὸς τῷ ἀντιπροσβύτῃ Σε-
ργίῳ Παύλῳ, καὶ οὖν σιωπῶν ἔτι
ἐσεσταλμένος ἐστὶν Βαρῖεσος ἐν
αὐτοῖς, ἐπεζητήσαντες αὐτοὺς τὸν λ-
γον ὃς εἶπεν.

*Lequel estoit avec le Proconsole Ser-
ge Paulo, homme prudent. Iceluy ayant
fait appeler Barnabas & Saul, desirant
d'ouyr la parole de Dieu.*

8. Ἀντίκειται δὲ αὐτοῖς ἐλύμας ὁ
μαγὸς, ὅτι καὶ ἐν ἱερὺς διδάσκει
τὸ ὄνομα αὐτοῦ ζῆλῳ διαστρέφας
τὸν ἀντιπροσβύτην τῆς πίστεως.

*Mais Elymas, c'est à dire, enchan-
teur (car son nom estoit ainsi expose)
leur resistoit, cherchant de desuoirer le
Proconsole de la foy.*

9. Σαὺλ δὲ, ὁ καὶ παύλος,
πληρὸς τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἔχων
αὐτοῖς ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ.

*Mais Saul (qui est aussi appelle Paul)
estant rempli du saint Esprit, ayant les
yeux fixes sur lui, dit.*

10. Ὁ πλήρης παντὸς δόλου καὶ
πάντος ἀδικοῦργίης, καὶ ἀσεβείας,
καὶ ἐπεὶ σεπτεὶς διαστρέφεις τὰς
ἀρετὰς τοῦ κυρίου καὶ τὰς
ἐντολὰς.

*Plen de toute fraude & de toute
raie fils du diable, ennemi de toute ius-
tice, ne cesseras tu point de renuerter
les voyes du Seigneur qui sont droites?*

5. Et cum venissent Salaminam, prædicabant verbum Dei in synagogis Iudeorum. Habebant autem & Iohannem in ministerio.

And when they were at Salamis / they preached the worde of God in the Synagogues of the Jewes: and they had also Iohannes their minister.

6. Er cum perambulassent universam insulam usque ad Paphum, invenerunt quendam virum magum pseudopphetam, Iudæum, cui nomen erat Bar-Iesu.

So when they went throughout the Isle unto Paphos they founde a certain sorcerer, a false prophet, being a Jew named Barjesus.

7. Qui erat cum Proconsule Sergio Paulo viro prudente. Hic accersitis Barnabam & Saulo, desiderabat audire verbum Dei.

Which was with the Deputy Sergius Paulus, a prudent man. He called unto him Barnabas and Saul, and desired to hear the worde of God.

8. Resistebat autem illis Elymas, magus (sic enim interpretatur nomen eius) quærens avertere Proconsulem à fide.

But Elymas (the sorcerer) forsooke his name by interpretation) withstood them: and sought to turne away the Deputy from the faith.

9. Saulus autem, qui & Paulus, repletus Spiritu sancto, intuens in eum.

Then Saul (which also is called Paul) being full of the holy Ghost, set eyes on him.

10. Dixit, O plene omni dolo & omni fallacia, fili diaboli, inimice omnis iustitiæ, non desinis subvertere vias Domini rectas.

And say: O full of all subtiltie, and all iniurie: the child of the devill: and enemye of all righteousnes: wilt thou never cease to pervert the straight wayes of the Lord?

5. Vnnd da sie in die Statt Salamin kamen / verkündigten sie das Wort Gottes in der Jüdenschulen. Sie hatten aber auch Johannem zum Diener.

Och der de komme i den stad Salamin / forkundede de Guds ord i Jøderne Scholer. Men de hadde oc saa Johannem til Diener.

6. Vnd da sie die Inseln durchzogen bis zu der Statt Paphos / funden sie einen Zauberer vnd falschen Propheten / einen Jüden / der hieß Bar Jesu.

De der de droge igennem den indell den stad Paphos / funde de en Traaldfarl oc falsk Prophet / som vaar en Jøde / hand hed Bar Jesu.

7. Der war bey Sergio Paulo dem Landvogt / einem verständigen Man. Derselbige rieß zu sich Barnabam vnd Saulum / vnd begerte das Wort Gottes zu hören.

De vaar hos Sergium Paulum Landfogeden / en forstandig Mand / den samme kaldede Barnabam oc Saulum til sig / oc begerede at høre Guds ord.

8. Da stund ihnen wider der zauberer Elymas (denn also wirt sein Name gedeutet) vnd trachtet / daß er den Landvogt vom glauben wendet.

Da stod den Traaldfarl Elymas dem emod (The hans navn vdrødis saa) oc haßde i sinde / at vende Landfogeden fra troen.

9. Saulus aber / der auch Paulus heißet / voll heiliges Geists / sahe in an.

Men Saulus / som oc saa kaldis Paulus / fuld af den hellig And / saa paa hannem.

10. Vnd sprach: O du Kind des teufels / voll aller list vnd aller schalckheit / vnd feind aller Gerechtigkeit / du hörest nicht auff abzuwenden die rechten weg des HERRN.

De sagde: O du Dæffels barn / som est fuld af al listighed oc al skalkhed / och al retferdigheds fiende / du lader icke aff at affvende HERRNS rette veye.

5. A když přišli do Salaminy / řákali slovo Boží v židovských synagogách. Améli s sebou Jana v posluhování.

A když přišli do Salaminy / oznámováli slovo Boží v židovských synagogách. Améli s sebou Jana v posluhování.

6. A když chodili všude po ostrově až do Páfu / tu našli jednoho muže čarodějníka / falešného proroka / žida / kterémužto jméno bylo Barjesu.

A přišedši wysp až do Páfu / našli tam některého čaroděje / který se jmenoval falešného proroka / žida, kterému bylo jméno Barjes.

7. A ten byl o znamení jeho konfesa Sergia Pavla / muže opatrného. Ten povolal k sobě Barnabáše a Pavla / žádal od nich složit slovo Boží.

Který byl przy starości Sergia Pavla / muže opatrného. Ten zvolavšy Barnabáše a Pavla / žádal od nich složit slovo Boží.

8. Ale odmítal jim Elymas čarodějník / (neboť se tak mýlí jméno jeho) chtě odvrátiti konfesa od víry.

Ale on překládal Elymas toho jest černokůsť / (abovímeť se tak mýlí jméno jeho) chtě odvrátiti konfesa od víry.

9. Tehdy Šavel kterýž nosil Pavla / naplněn byl Duchem Svatým / rozléval na něho.

Když Šavel (kterého jméno y Pavla) naplněný Duchem Svatým / rozléval na něho.

10. Řekl: O plný vším lidem a vším chytrosti / synu ďáblův / a nepříteli vším spravedlnosti / což nepřestanáš převracet a cest Božích pravých.

Pověděl: O plný všelidem a chytrosti / synu ďáblův / a nepříteli vším spravedlnosti: A ne přestanáš převracet cest Božích pravých.

*E dopo la lezione de la Legge e de
Profess. e principale de la sinagoga man-
da. costoro a dire, Benvenuto fratello, se ne
sia qualche parola, d'informazione al po-
pulo, distela.*

Y despues de la lecion de la ley, de los Prophe-
tas, los Principes de la Synoga embiaron a
ellos, diziendo, Varones Hermanos, si ay en vo-
sotros alguna palabra de exhortacion para el pu-
eblo, hablad.

Or apres la lecture de la Loy & des Prophetes les principaux de la Synagogue enuoyèrent vers eux, disans, Hommes freres, si y a se voirre par quelque parole d'exhortation pour le peup- ple, freres la.

CAP. XIII.

11. Et nunc ecce manus Domini super te, & eris cecus, non videns Solem usque ad tempus. Et confestim cecidit in eum caligo & tenebrae, & circumiens quarebat qui ei manum daret.

Now therefore behold / the hand of the Lord is upon thee / and thou shalt be blinde / and not see the sunne for a season. And immediately there fell on him a mist & a darkness / & he went about seeking some to lead him by the hand.

12. Tunc Proconsul cum vidisset factum, credidit, admirans super doctrina Domini.

Then the Deputie when he sawe what was done / beleved / and was astonished at the doctrine of the Lord.

13. Et cum à Papho navigassent Paulus, & qui cum eo erant, venerunt Pergen Pamphyliae. Iohannes autem discedens ab eis reversus est Ierosolymam.

Now when Paul and they that were with him were departed by ship from Paphos / they came to Perga a cite of Pamphylia: then John departed from them / and returned to Jerusalem.

14. Illi verò pertransierunt Pergen, venerunt Antiochiam Pisidiae, & ingressi synagogam die sabbathorum, lederunt.

But when they departed from Perga / they came to Antiochia a cite of Pisidia / and went into the Synagogue on the Sabbath day / and sat down.

15. Post lectionem autem Legis & Prophetarum, miserunt principes synagogae ad eos, dicentes, Viri fratres, si quis est in vobis sermo exhortationis ad plebem, dicite.

And after the lecture of the Law / and Prophetes / the rulers of the Synagogue sent unto them / saying / Ye men and brethren / if we have any worde of exhortation for the people / say on.

Das XIII. Capitel.

11. Vnd nun sihe / die Hand des HERRN kompt über dich / vnd solt blind sein / Vnd die Sonne ein zeitlang nicht sehn. Vnd von stund an fiel auff ihn tunkelheit vnd finsterniß vnd gieng vmbher / vnd suchte Handleiter.

De seenu / HERRens haand kommer offuer dig / oc du skalt vereblind / oc icke see Solen i nogen tid. De der salt strax dumactighed oc mørckhed paa hannem / oc hand gick omkring oc lete effter nogen som kunde lede hannem ved haanden.

12. Als der Landvogt das Geschicht sahe / glaubet er / vnd verwunderte sich der Lehre des HERRN.

Der Landfogeden saa denne Bering / troede hand / oc forundrede sig paa HERRens lærdom.

13. Da aber Paulus vnd die vmb ihn waren / von Papho schiffen / kamen sie gen Pergen im Lande Pamphilia. Iohannes aber weich von ihnen / vnd zog wider gen Jerusalem.

Wen der Paulus oc de som waere met hannem senlede fra Papho / komme de til Pergen i det land Pamphilia. Da vigede Iohannes fra dem oc drog til Jerusalem igen.

14. Sie aber zogen durch von Pergen / vnd kamen gen Antiochiam / im Land Pisidia / vnd giengen inn die Schule am Sabbathertage / vnd saken sich.

Wen de drog igennem fra Pergen / oc komme til Antiochiam i det land Pisidia / oc ginge i Scholen om Sabbaths dagen / oc sette sig.

15. Nach der Lectiön aber des Gesetzes vnd der Propheten / sandten die Obersten der Schulen / zu ihnen / vnd ließen ihnen sagen: Lieben Brüder / wolt ir etwas reden / vnd das Volk ermahnen / so saget an.

Wen effter Louens oc Propheternes lændje / sende de Offuerste aff Scholen til dem / oc lode dem sige / Iere Brødre / vilde i tale noget oc vnderuise Folket / da siger til.

Kapitola XIII.

11. A hle nynij Rufa Božij nad tebau / a budeš slep / a nebudješ viděti Slunce až do času. A hned spadla naši mráskota a temnosti / a toče se / hleš bal šobý genu podal ruku.

A přetož oto teraz křá Pánů ká seš přeciv tobie / a budeš slepým / ant ogladaš slončk až do času: A rák wnet přys padlo naš z temnosti y ciemnot / a / y chodžac wokolo šukal rudy štoržby go z křá wywudil.

12. Echdy Konšel šdnj vzjel skutek en / wvěřil / diwě se vdenij Božijmu.

Co gdy skrosta wyzrał co sie stało / wwierzył / będąc prześkrasłom nauka Pánů.

13. A šdnj se plawili ob Páři šfu Pawel au šecnyš s nim špili / připlawili do Pergen w Pamphili. Jan pak odsed od nich / wrátil se do Geruzaléma.

Potym wylechawšly z Páři Páwel y c štoržy z nim byli / přysšli do Pergen w Pamphili / a Jan odsedšy od nich wrátil se do Jeruzalém.

14. Ale oni prošli Pergen / šli do Antiochie Dyzdně / a wšedš do Školy w den Šobotnij / posadili se.

Ale oni gdy wysli z Pergl / przyšli do Antiochii Dyzdně / a wšedšy do bożnice dnia šabátneho / siedzieli.

15. A šdnj bylo po čtení Zákonu a Prorokůw / poslali k nim knižata židowští Škol / řauce: Muži bratři / máštel w aumyšlu háš napomenušti š Lidu / mluvě.

A tak po přečytání zákonu y Prorokůw / poslali k nim knižata židowští Školy / řauce: Muži bratři / teší š teší mluvě wášt také slovo napominání do Lidu / powiadać.

י ג

16 וְהָיוּ פִּילּוֹס וְאַחֵיהֶם
אֵיחָד וַיֹּאמֶר גְּבִרְתִּי בְנֵי
יִסְכָּרְל וְאֶלֶיךָ דְּהִלְלוּ מִן
אֱלֹהֵי שְׁמֵעוּ:

*Alor Paulo se leuò se, e compozió si-
lencio con la mano disse, Homens israeli-
tas, e cha remeyd iddo, asculante.*

17 אֱלֹהֵי דְעֵמָּה הֵנִי
וְכָל לְאֻמָּתוֹ וְאֵרִים
וְאַתָּה אַתָּן בְּדִהּוּ תִּתְּנָה
פִּאֲרָצָה דְּמַצְרַיִם וּבְדִרְצָה
דְּמָא אַפִּיק אֲנִי מִצֵּי:

*El iddo di questo populo elosse à mostra
padri, e amalei el populo quando habita-
uano in terra d' Egipto, e con braccio excel-
so ne gli cane fuore.*

18 וְתִרְסִי אֲנִי בְּמִדְבָּרָה
אַרְבָּעִין שָׁנִים:

*E circa quaranta annis di tempo sof-
frisse lor custumia nel deserto.*

19 וְהָיוּ שְׁבַעַת עַמִּים
בְּאַרְצָה דְּכַנָּאן וְהָיוּ
אַרְבָּעִין יִרְתָּנֵיהֶם:

*Poi destruite sette nations en la terra
de Chanaan, datta loro en heredita la terra
de quella.*

20 (וְאַרְבַּע) מֵאָה וְחֲמִישִׁין
שָׁנִים יָדָב לְהוֹן הָיוּ עַד
מָה לְשִׁמּוֹנִיָּל וְגִבְיָה:

*Dopo questo circa quatrocento cin-
quantu annis datta loro de Gindai infia à
Samuel Profeta.*

21 וְהִידְרִין שְׂאֵלֵי לְהוֹן מ
מִלְכָּה דְּהָב לְהוֹן אֱלֹהֵי
לְשִׁאֵל בְּרִיִּשׁ גִּבְיָה מִן
שְׂרָבְתָנָה דְּבִנְיָמִין שָׁנִים
אַרְבָּעִין:

*E dopo essi domandarono un Rey, e
iddo d'esse loro Saul filialo de Cis, bono
mo de la tribu de Benjamin, per quaran-
ta annis.*

י ג

16 וְהָיוּ פִּילּוֹס וְאַחֵיהֶם
אֵיחָד וַיֹּאמֶר
נָשִׂי יִשְׂרָאֵל וְיִרְצָה יְהוָה שְׁמֵעוּ:

*Entonces Paulo, levantandose, hecho silen-
cio con la mano, dize Varones, Israelitas, y los
que remeys à Dios, oyd.*

17 יְהוָה אֱלֹהֵי עַם הוּא יִשְׂרָאֵל
בָּחַר בְּאַבְרָהָם וְאַתָּה הָעַם רוֹמֵם
בְּגִוְהֶם בְּאַרְץ מִצְרַיִם וּבְזִרְזוֹעַ
נְטוּיָתָה ה' צִיָּאָם מִצֵּי:

*El Dios del pueblo de Israel escogió à nue-
stros padres, y enalzó el pueblo, siendo ellos e-
strangeros en la tierra de Egypto: y con braco
levantado los sacó de ella.*

18 וְכַעֲתָ אַרְבָּעִים שָׁנָה קָלָלָה
אֲתָם בְּמִדְבָּר:

*Y por tiempo como de quarenta annos sup-
portó las costumbres en el desierto.*

19 וּמִחָה שְׁבַעַת עַמִּים בְּאַרְץ
בִּנְעוֹר וַיְחַלֵּק לָהֶם אֶת-אַרְצָם
בְּגִזְרָל:

*Y destruyendo las siete Gentes en la tierra
de Chanaan, repartióles por fuerre la tierra,*

20 וְאַחֲרֵי כֵן (בְּאַרְבַּע) מֵאוֹת
יְחֻמָּשִׁים שָׁנָה עַד-שִׁמּוֹנִיָּל וְגִבְיָה
נָתַן לָהֶם אֶת-הַשּׁוֹפְטִים:

*De ellas despues como por quatrocientos y
cincuenta annos. Despues dió los luezes hasta el
Profeta Samuel:*

21 וַיִּמְאֹד אֲמָרוּ לָתֵת לָהֶם מֶלֶךְ
וַיָּתֵן לָהֶם אֱלֹהִים אֶת-שְׂאֵל
בֶּן-קִישׁ אִישׁ מִצֵּמְרָה בְּנִימִן
אַרְבָּעִים שָׁנָה:

*Y entonces demandaron rey y dióles Dios
à Saul hijo de Cis varon del tribu de Benjamin
por quarenta annos.*

י ג

16. Ἀναστὰς ὁ παῦλος, καὶ ποι-
ήσας τὴν χεῖρα, εἶπεν, ἄνδρες
ἰσραηλῖται, καὶ οἱ φοβούμενοι τὸν
κύριον, ἀκούετε.

*Lors Paul s'estant leué, & ayant fait
signe de la main qu'on fust silence, dit,
Hommes Israelites, & vous qui craignez
Dieu, oyez.*

17. Ὁ κύριος ὁ θεὸς τοῦ λαοῦ ἰσραὴλ
ἐξελέξατο πατέρας ἡμῶν, καὶ
αὐτὸν ὡς τὸν πατριὰ κα-
γὴ ἀβραάμ καὶ μετὰ Ῥαβ-
βὴλ καὶ ἐξήγαγε αὐτοὺς ἐξ αἰ-
γύπτου.

*Le Dieu de ce peuple d'Israel a eslu
nos pères, & a baillé ce peuple du
temps qu'ils demouroient au païs d'E-
gypte, & les fit sortir hors d'icelui avec
bras élevé.*

18 Καὶ ὡς ποσὰ ἐπορεύθησαν αὐτοὶ ἐν τῇ ἐρή-
μῳ.

*Et à supporté leur train au desert
environ le temps de quarante ans.*

19. Καὶ κατέσταντο ἑπτὰ ἔθνη ἐν
τῇ γῇ κανάν, καὶ διέμενον αὐ-
τοὺς τὴν γῆν αὐτῶν.

*Puis ayant destruit sept nations au
païs de Canaan, il leur distribué leur
païs par lort.*

20. Καὶ μετὰ ταῦτα ὡς ἑπο-
νήσαντο εἰς καὶ πενήτην τὴν ἰδο-
κα κλειτὴς ὡς αἰμαυγὰ τὸ πνε-
φύειν.

*Et apres cela environ quatre cens
cinquante ans, il leur donna des luezes
infia à Samuel le Profete.*

21. Καὶ ἐπεὶ ἐτήσαστο βασιλεῖα,
καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ κύριος τὸν σαῦλ
ἄνθρωπον ἐκ φυλῆς βενια-
μὴν ἑπὶ ποσὰ ἐπορεύοντα.

*Puis apres ils demanderent un Roy,
& Dieu leur donna Saul fils de Cis, hom-
me de la lignee de Benjamin: ainsi pas-
sèrent quarante ans.*

16. Surgens autem Paulus & manu silentium indicans, ait, Viri Israëlitar, & qui timetis Deum, audite.

Then Paul stood up / and beckoned with the hand / and sayde / Men of Israel / and ye that feare God / hearken.

17. Deus plebis Israël elegit patres nostros, & plebem exaltavit cum essent incolæ in terra Aegypti, & in brachio excelso eduxit eos ex ea.

The God of this people of Israel chose our fathers / and exalted the people when they dwelt in the land of Egypt / and with an high arme brought them out thereof.

18. Et quadraginta annorum tempus mores eorum sustinuit in deserto.

And about the time of fouentie years / suffered he their manners in the wilderness.

19. Et destruens gentes septem in terra Chanaan, sortè distribuit eis terram eorum.

And hee destroyed seven nations in the land of Chanaan / and deuided their land to them by lot.

20. Quasi post quadringentos & quinquaginta annos: & post hæc dedit iudices, usque ad Samuel Prophetam.

Then afterwarde he gaue vnto them Iudges about foure hundred and fiftie yeeres / vnto the time of Samuel the Prophet.

21. Et exinde postulauerunt regem: & dedit illis Saul filium Cis, virum de tribu Ben-iamin, annis quadraginta.

So after that they desired a King / and God gaue vnto them Saul / the sonne of Cis / a man of the tribe of Benjamin / by the space of fouentie yeeres.

16. Da stund Paulus auff / vnd wincket mit der Hand vnd sprach: Ir Männer von Israel / vnd die ir Gott fürchtet / höret zu.

Da stob Paulus op / och slo mit haanden / oc sagde / Ir Wend aff Israel / oc i som fræere Gud / horet til.

17. Der Gott dises Volcks hat erwöhlet vnser Väter / vnd erhöhhet das Volk / da sie Frembdlinge waren im Lande Egypti / vnd mit einem hohen Arm führet er sie auß dem selbigen.

Dette Guds is Gud vdualde vore Fedre / oc exhöuede Guds is / der vaare fremmede i Egypti land / oc hand førde dem der vð men en høy Arm.

18. Vnd bey vierßig jaren lang duldet er ire weise in der Wüsten.

De ved fireßue aar ombrog hand deris stid i ørden.

19. Vnd vertilget siben Völcker in dem Lande Chanaan / vnd theilet vnter sie nach dem Loß jener Lande.

De hand vðflette sin Guds i der land Chanaan / och delde deris land iblant dem efter Laad.

20. Darnach gab er ihnen Richter bey (vier) hundert vnd fünfßig Jahr lang / biß auff den Propheten Samuel.

Der effter gaff hand dem Dommere ved (fir) hundrede oc halffirendreds nye aar / indtil den Prophete Samuel.

21. Vnd von da an baten sie vmb einen König / vnd GOTT gab ihnen Saul / den Son Kis / einen Mann auß dem Geschlechte BenJamin / vierßig jar lang.

De der effter hade de om en Konge. Och Gud gaff dem Saul / Kis søn / en Mand aff BenJamins sleet / fireßue aar.

16. Echdy Paulus vore staw / a rukau potynuro abt mltali / fcll: Muzh Izrahelstij / a fte / fty se bogytte Boha / slofste.

Apzetoj pomsthamy Paul / a rcl. milcienie vycznymy rztel / Mlejomie Izrahelcy / y fteoz sy doiete Bogu, sluchaycie.

17. Buoß Lidu Izrahelstij / ho vnovolil Duce nassie / a lidu vclm pomstij. fcll: obpvas li w Zemi Egyptstij / a rukau slhau / a mocj pomstjenau vopvedl gej ny.

Bog ludu tego Izrahelskiego obral oycenazie / a vpmyslyl lud gar przy mchslawali w ziemie Egypststiej / y vpmyslil ie z nicy vpmysl lcu kamicnem.

18. A ja tas Etyrideti leth trpel gegich obdtege na pau fti.

Do kolo ctyherdziejaci lat cty / ctyrpal zwyczajie schu pa Bcy.

19. Azahladim sedm Naro duow w Zemi Kananestij / rozdtil losem nicy nt zmi gegich:

Agdy vngladil zietisi narodow w ziemie Chananestiej / losem un podzielil ziemieich.

20. Apotom yafol to tetyech Stet a po Padesati Letech / dal gym Sauder af do Samuele Proroka.

Potym o kolo ctyrtyech set y placidiejaci lat / dal im sedzie kty do Samuela Proroka.

21. Apotom jadall ja Kral: y dal gym Buoß Saula Syna Kys / muzj z potolem Benjaminowa ja tetyrideti lct.

Potym pros lio Krola / y dal im Buoß Saula syna Kysmeja / pokolenia Benjamin / przy ctytych btyrdet lat.

י ג

22. וְנִסְכָּהּ וְאִקְוִי לָהּ
לְדָוִד מֶלֶכָהּ וְאִסְתִּיד
עָלֶיהָ וְאָמַר וְאִשְׁכַּח
לְדָוִד בְּרָהּ וְאִישִׁי גְבֵרָה
אִךְ לְבִי הוּא יַעֲבֹד פְּלִהוֹן
עָבְדִי:

Per talte sia quella, fusse loro Dauid per Re, del quale ancora rendendo testimonianza, disse, io ho trovato David, figliuol de Iesse, huomo secondo il cuore mio ilqual farà tutte le mie voluntà.

23. מִן וְרֵעָה דִּהְגָּא אִקְוִי
אֱלֹהִים לִיסְרָאֵל אִךְ מִן
דְּאִשְׁתִּיד לִישׁוּעַ פְּרוֹקָא:

Del semine de castro Iddio secundo la sua promessa, ho suscitato ad Israel il Saluator Iesus.

24. וְשִׁדְר לִיחָזְקִיכִי ק
קִדְמָאֲתִיתָ מַעֲמִידָתָא
דְּתִיבּוּתָא לְכֹלָה עֲמֵי
דִּיִּסְרָאֵל:

Planendo Giovanni prima predicato ad Israel il battesimo de la penitencia, mandando al suo annunziamento.

25. וְכִד מִשְׁלָם הָוָה יוֹחָנָן
תְּשַׁמְשֵׁתָהּ אָמַר הוּא מִטָּה
סְבָרִין אֲתֵתָן דְּאִתִּי לְ
הוֹיָת אֲנָא אֱלֹהִים הָא אֲתָא
בְּתָרִי הוּא דְלֵא שְׁנָא אֲנִי
דְּאִסְרָא עֲרוֹקָא דְּמִסְגִּיָּהּ:

E quando Giovanni formò il suo corso, dicendo, Chi pensate voi che io sia? non son giamai quello ma ecco che me vien dopo me, colui delquale io non son degno di scolver la scarpa de piedi.

26. גְּבֵרָה אֲחִין בְּנֵי ש
שְׂרָבְתָה דְּאֲבִרָהּ וְאֵלִין
דְּהֵלִין עֲמָכוֹן לְאֱלֹהִים
לְכוּ הוּא אֲשַׁמְרֵת מִלְתָּא
דְּחַיָּה:

Humilis fratre, figliuola de la stirpe d' Abraham, e quella che tra voi cammina Iddio, a voi è mandata la parola de questa salute.

י ג

22. וַיִּמָּאס בּוֹ יִקְלָם לָהֶם אֶחָד
דָּוִד לְמֶלֶךְ וַיַּעַד עָלָיו לֵאמֹר
מִצֵּאתִי דָוִד בֶּן יִשְׂרָאֵל אִישׁ כְּלָבִי
אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֶחָד כָּל־חֲפָצִי:

Y quirado aquel, levantóse al Rey David, alqual dió testimonio diciendo, He hallado a David hijo de Iesse, varon conforme a mi coraçon, elqual hara todo loque yo quieró.

23. וַיִּמְדְּעוּ כְּדָבָר וְבוֹאָהּ הָקִים
יְהוָה לְיִשְׂרָאֵל אֶת יֵשׁוּעַ מוֹשִׁיעַ:

De la simiente deeste Dios, conforme a la promessa, levantó a IESVS por Saluador a Israel:

24. וַיִּקְדִּים לְקֹדֶם יוֹחָנָן לְפָנָיו
בּוֹאֵה אֶת־טְבִילַת הַתְּשׁוּבָה לְכָל־
עַם יִשְׂרָאֵל:

Predicando Ioan delante de la faz de su venida el Baptismo de penitencia a (todo el pueblo de) Israel.

25. וַיְבָאֲשֶׁר כָּלָה יוֹחָנָן אֶחָד
מִרוּצֵי אָמַר אֲשֶׁר תִּתְּשְׁבוּ לְהוֹיָתִי
אֲנִי הוּא כִּי אֲנִי הֵנָּה בֵּן
אַחֲרִי לְאֲשֶׁר אֲנִי שִׁנָּה לְפָתַח
אֶת־זַעַל רַגְלֵיהֶם:

Mas como Ioan cumplierse su carrera, dixo, Quien pensays que soy notoyo: mas heaqui viene tras mi aquel cuyos çapatos de los pies no soy digno de desatar.

26. הָאֲנָשִׁים אֲחִים בְּנֵי דוֹרָת
אֲבִרָהּ וְאֲשֶׁר בְּכֶם יִרְאִי יְהוָה
לָכֶם דְּבַר יְשׁוּעָה הוּא אֶת גִּשְׁלָה:

Varones hermanos, hijos del linage de Abraham, y losque entre vosorros remen a Dios, a vosorros es ambiada esta Palabra de salud.

י ג

22. Καὶ μετασχέας αὐτὸν, ἔλαρον αὐτῷ τὸν δαυὶδ ὡς βασιλεῖα, καὶ ἔθεν ἱππομαρτυρίαν, εἰς δὲ δαυὶδ ὡς τὸ ἱστανεῖν, καὶ ὅρα κατὰ τὴν καρδίαν μου, ὅς ποιῇ πάντα τὰ θελήματά μου.

Et Dieu Payant osté, leur suscita David pour Roy, duquel aussi il donna témoignage, & dit, J'ai trouué David fils de Iesse, personnage selon mon cœur, lequel fera tout mon vouloir.

23. Τέτιν ὁ θεὸς ὅτι ἔσται σωτήρ τοῦ λαοῦ Ἰσραὴλ κατ' ἐπαγγελίαν ἔλαρον τὸ ἱστανεῖν σατ, εἰς ἡμεῖς.

Dieu de la semence d'icelui selon la promesse, a suscité le Sauueur a Israel, sauoir Iesus.

24. Προηρξένωντος ἰωάννου πρὸ πρὸς τοῦ τοῦ αἰσίου αὐτοῦ βαπτίσματος μετανοίας πρὸς τὸ λαὸν Ἰσραὴλ.

Iehan ayant surpassant presché le baptême de repentance à tout le peuple d'Israel, devant l'aduenement d'icelui.

25. Ὡς ὁ ἰσχυρὸς ὁ ἰσχυρὸς τὸν δρόμον, ἔλεγε, τίς με ὑποκαταστήσει; καὶ ἐγὼ, ἀλλ' ἰδοὺ ἔρχεται μετ' ἐμοῦ, ὃς οὐκ εἶμι ἄξιος, ὅτι ὑποκαταστήσω τὸν ποδῶν λούσας.

Et comme Iehan paracheuoit sa course, il disoit, Qui me presumer vous estre? ie ne suis point cestui-là, mais voici, il en vient yn après moi, duquel ie ne suis point digne de deffier le loucher de ses pieds.

26. Ἄνδρες ἀδελφοί, ἡοὶ γένος ἀβραάμ, καὶ οἱ ἐσ υἱοὶ θεοῦ, καὶ τοῦ θεοῦ, ὑμῖν ὁ λόγος τοῦ σωτηρίας πάντης ἀποστολῆς.

Hommes freres, enfans de la race d' Abraham, & ceux qui d'entre vous craignent Dieu, c'est a vous que la parole de ce salut a esté enuoyee.

22. Etamoto illo, suscitavit illis David regem: cui testimonium perhibens, dixit, Inveni David filium Iesse, virum secundum cor meum, qui faciet omnes voluntates meas.

And after he had taken him away, he carried up David to be their King, of whom he testified, saying, I have found David the sonne of Jesse a man after mine owne heart : which will do all things that I will.

27. Huius Deus ex semine secundum promissionem eduxit Israël salvatorem Iesum.

Of this mans seed hath God ac-
cording to his promise raised up to Je-
rusalem the Saviour Jesus.

24- Prædicante Iohanne
ante faciem adventus eius
baptismum poenitentię om-
ni populo israel.

When John had first preached before him concerning the baptism of repentance to all the people of Israel.

35. Cùm impletet autem Iohannes cursum suum, dicebat, Quem me arbitramini esse? non sum ego, sed ecce, venit post me, cuius non sum dignus calcementa pedum solvere.

And when John had fulfilled his course he said Whomsoever shall I say that I am I am neither but behold I there cometh one after me whose shoe of his feete I am not worthy to looke.

26. Viri fratres, filii generis Abraham, & qui in vobis timeant Deum, vobis verbum salutis huius missum est.

Ye men and brethren / children of
the generation of Abraham / and who
seeker among you seareth God: so you
is the word of this saluation sent.

Der Apostel Gericht.

Das XIII. Capitel.

22. Und da er denselbigen weg thet/
richtet er auf über sie David zum Kö-
nige/von welchem er zeugete: Ich ha-
be gefunden David den Son Jesse/ei-
nen Mann nach meinem Herzen/der
sol thun allen meinen willen.

De bee hand tog hannem bor/da opensde hand
Dauid til Konge offuer dem/om hullsten hand vidne-
der teg haftuer sinder Dauid Jesse sen/en Mand effier
mit bierre/ hand skal gøre al minn vilte.

23. Auß dieses Samen hat Gott/
wie er verheissen hat/gezeuget Jesum
dem Volck Israel zum Heyland.

Af denne sammis Gæd / fødte Gud Ihesum
 Iſrael til en Frelſere ſom hand loffuede.

24. Als denn Johannes zuvor dem
Volk Israel prediget die Tauffe der
Buße/ ehe denn er anfieng.

1 Sige som Johannes da tilforn predikede Isra-
els Folk penitentijs Daab / før end hand begynee.

25. Als aber Johannes seinen lauff
erfüllet / sprach er: Ich bin nicht der/
dafür ihr mich haltet / Aber sihe / er
kommet nach mir / deß ich nicht werth
bin / daß ich ihm die Schuh seiner
füße auff löse.

Men der Johannes hafte fult kommer si laab
faade hand / Jeg er icke dail / som i holde mig faare /
Men fcer/hand kommer effter mig / hucs ieg er icke ver-
dig / at opløse hannen Støene paa hans Føder.

26. Ir Männer lieben Brüder / ihr
Kinder des Geschlechts Abraham /
vnd die unter euch GOTT fürchten /
Euch ist das Wort dieses Heils ge-
sandt.

3 Mend /ære Brødre / i hørt aff Abrahams
steet / oc de som hene Gud ihsant eder / til eder er den-
ne Saligheds ord sene.

Stafione

Capitola XIII.

22. A kýmž toho zavrhli /
zbudil gini Davida Krále /
třeremž to svědectví vndá:
wage řek / naležl gicm Davi
da Syna Jesse / mužc podlé
řdce něho / třerž bude činní
wspectu wueli mau.

Rodziczy synego / wzbudził
 im Dawida Arola / okłothym das
 wśr świadcstwo powieź al :
 Znaslasen Dawida syna Jesse /
 meżk woble serca mego / t'ny
 czynic będzie wśrte wola moie.

23. **Rechoſto Semene/Düh**
podle zaſhibenym wecl Lidu
Izraelſkemu Epafyete We
lyſſe.

3 tegoż ciał naszego Boga wedding
obieranie spolew mizbudzi Izrael
lami jebawiciele Jezus.

24. Před gehořto přissem ká:
jal Jan křest pokání / wse:
mu lidu Izraelstěmu.

Gdyż przed tym Jan opowie-
dał przed nim iuż przychodzącym
krzesztynianom Izraelowi.

25. A když pat Jan wypl
nil bŕh swŕg / prawil: Kterŕ
hož se mne domniwáte býti
negŕmŕ ná : ale hle přijdeť
po mnŕ / Kterŕhož ná negŕm
hoden rozwázati obumŕ noh
qcho.

Kedy Jan wypelnil brzeg swem
 pledziat : Kuzie mie byc mnamas
 est ? Wie testem iem ten / ale orho
 idzie : Amna / z Frorego nog nieie
 stem godzien abych rozwinazoi
 trawie.

26. **Ruſij Braſſij/ Syno:**
wě rodu Abrahama / a ſtc
řij mřz wámu bogi ſe Doha/
wámě ſlowo Spasení to hoto
poſláno geſt.

Myżowie bracia! synowie narodu Abrahimowego! y Fror, y między wami bola się Bogi! wami ci są poślani słowazbawienia tego.

יג

27. הליו ציר עמוכ־
האורלשם ורישניהו לא
ארגשו בה אף לא פכתבא
דגבל־ דמתקדיו בכל
שבא אלא דגוהי ושלמו
בלהיו דפתיבו :

*Imperche quelli che habbiammo in
Ierusalem, et los principali, no conoscien-
do lui, no lo parlo, de Profeta, che uno
fabato si leggeva, condannandolo, l'han-
no adempito.*

28. וכד לא אשכחו עלתא
דמיתא מדם שאלו מן
בילטוס דהקטלוגיה :

*E senz'aver trovato in lui cagione
alcuna di morte, domanderono a Pilato
che l'occidisse.*

29. וכד שלמו כל מדם
דפתיב עלהי אחתהי מן
דליב־ ודמוהי ביר
קביר־ :

*E come habber compinto tutte le cose
che erano scrutte di lui, lauvalo del legno,
et posero nel sepolcro.*

30. אלהא דין אקיימה מן
בית מיתא :

Ma l'idea lo risuscitò da morte.

31. ואחתי יומתא ס
סגא־ לאילין דסלקו
עמה מן גלילא לאורשלם
והכו אגיו הש־ סהדוהי
לית עמה :

*Elqual fu veduto per molti giorni da
quelli che erano saliti insieme con lui da
Galilea in Ierusalem: equali son suoi te-
stimonij appresso il populo.*

32. ואף חנו הא מסכרינו
לכין דשיתא הו דהנ־
לית אבהמו :

*E noi ho annunziato loro la promes-
sa che fu fatta ai nostri Padri.*

יג

27. ונאשר יושבים בירושלים
ונשיאיהם שגגו בו ואח-קולות
הנביאם אשר בכל־שבח־ות
נקראו בדינם מלאו :

Porque los habitauan en Ierusalem, y sus
Principes, no conociendo à este, y las bozes de
los Prophetas que se leen todos los Sabbados,
condannando lo las cumplieron.

28. ונאף כִּי משפט מית איתם
מוצאים בו וישאלו מפילטוס
להוקיענו :

Y sin hallar en el causa de muerte pidieron à
Pilato que lo matassen.

29. ונאשר כל־ל־הדברים
הנכתבים עליו וירידוהו מן־
העץ וישמו אל־הקבר :

Y auiendo cumplido todas las cosas que de-
el eran escriptas, qui tandolo del madero lo posi-
eron en el sepulchro.

30. ונאלהים הקיימו מפתים :

Mas Dios lo leuantó de los muertos (al cer-
cera dia.)

31. הנראה בלמים רבים לאשר
עליו עמו מגליל ירושלימה אשר
עידים הבה אל־העם :

Elqual fué visto por muchos dias de losque
auian subido juntamente con el de Galilea à Ie-
rusalem, los quales hasta agora son sus testigos al
pueblo.

32. ואנחנו מבשרים אתכם
את המאמר הנאמר לאבותינו :

Y nosotros tambien hos annunciamos el
Euangelio de aqueila promessa que fué hecha à
los Padres.

יג

27. Οι γὰρ κατοικοῦντες ἐν Ἱε-
ρουσαλὴμ καὶ οἱ ἀρχόντες αὐτοῦ
τῶν προφητειῶν, αἵτινες πάντες
κατὰ τὰς σαββάς τοὺς πατρὶς αἰ-
σῶντες ἀναγινώσκουσιν, κρινά-
ντες ἐπέλησαν.

Car les habitans de Ierusalem &
leurs gouverneurs, ne s'ayans point co-
gnus, ont mesmes en le condannant ac-
complis les paroles des Prophetes, qui le
viuent par chacun Sabbat.

28. Καὶ μηδεμίαν μίαν θανά-
του εἰσόντες, ἤτησαν πλάττειν αὐ-
τὸν ἀποκτείναν.

Et combien qu'ils ne trouuassent en
lui aucun crime digne de mort, ils re-
quierent Pilate qu'il le mist à mort.

29. Ὡς ὅτι ἐτέλειαν αὐτῷ τὰς ἐπὶ
αὐτοῦ γεγραμμένας, καὶ τοῖς ὁπλοῖς
ἐξήλασάν αὐτὸν εἰς μνημείον.

Après qu'ils eurent accompli toutes
les choses qui estoient esrites de
lui, on l'osta du bois, & le mit en un
sepulcre.

30. Ὅς ὅτι θὸς ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ τῆς
νεκρῶν.

Mais Dieu l'a resuscité des morts.

31. Ὅς ὁφθαλμοὶ ἡμέτεροι πλείους
τοῖς συνουσιασάντων αὐτοῦ ἐκ τῆς
Γαλιλαίας εἰς Ἱερουσαλὴμ, οἵτινες εἰς
μάρτυρες αὐτοῦ ὄντες τῷ λαῷ.

Et il a esté veu par plusieurs iours,
de ceux qui estoient montes ensemble
avec lui de Galilee en Ierusalem: les-
quels sont ses testmons eours le peup-
le.

32. Καὶ ἡμῶς ὑμᾶς διαγγέλλο-
μεθα τὴν ἐπὶ τῶν πατέρων ἐ-
παγγελίαν ἡγομένην.

Et nous aussi vous annonçons con-
chant la promesse qui a esté faite à nos
peres.

37. — Qui enim habitabant Ierusalem, & principes eius hunc ignorantes, & voces prophetarum quæ per omne Sabbatum leguntur, iudicantes impleverunt.

For the inhabitants of Jerusalem;
 & there enters / because they knew him
 not / nor yet the words of the Prophets:
 which are read every Sabbath day /
 they have fulfilled them in condemning
 him.

28. Et nullam causam mortis inveniētes in eo, pēnerunt à Pilato, ut interficerent eum.

And though then founde no cause of
death in him / yet desired then Pilate to
kill him.

29. Cumque consummas-
sent omnia quæ de eo scri-
pta erant, deponentes eum
de ligno, posuerunt in mo-
numento.

And when they had fulfilled all things that were written of him / they took him downe from the tree and put him in a sepulchre.

30. Deus verò suscitavit
eum à mortuis tertia die.

But God raised him up from the dead. -

31. Qui visus est per dies multos his qui simul ascenderant cum eo de Galilæa in Ierusalem, qui usque nunc sunt testes eius ad plebem.

And he was seen many daies of
them / which came vp with him from
Galile to Ierusalem: which are witness
to vnto the people.

32. Et nos vobis annuntiamus eam quæ ad patres nostros repromissio facta est.

And we declare unto you, that touching the promises made unto the fathers.

27. Denn die zu Jerusaleim wohnen
vñ ihre Obersten/ die weil sie diesen nicht
kenneten/ noch die stimme der Prophe-
ten (welche auff alle Sabbathen ge-
lesen werden) haben sie dieselben mit
ihrem vrtheilen erfüllet.

Thi de som bo i Jerusafem oc deris Offuerfte/ effierdt de icke kende Denne / en heller Propheternis rest (som bliffue lødde alle Sabbather) da fuldkom- mede de dem med deris Dømt.

28. Und wolte wol sie keine Ursache des
Todes an ihm finden/ baten sie doch
Pilatum in zu tödten.

De alligeuel at de funde ingen døds Sag mee
hannem / saa' bade de dog at Pilatus vilde ihviesla
hannem.

29. Vnd als sie alles vollendet hatten / was von im geschrieben ist / namen sie in von dem Holz / vnd legten in in ein Grab.

De der de haffde fuldkommer alting som er scerff
uitem hannem; da toge de hannem aff Træer/oc laq
de hannem i en Graff.

30. Aber Gott hat ihn auferweckt
von den Todten.

Men Gud spuerre hanning fra de Døde.

31. Und er ist erschienen viel tages/
denen/die mit ihm hinauff von Galilea
gen Jerusalem gegangen waren/wel-
che sind seine Zeugen an das Volk.

De hand openbarende manne dage / saar dem /
som ginge met hannen op aff Galilea til Jerusalem /
huisse sommere Bidne til Godeset.

32. Und wir auch verkündigen euch die Verheißung/die zu unsern Vätern geschehen ist.

Der vel fortynde eder osaa der løffte / som Stede
til vore Bedre.

272. Nebo ti sťeršj přebýwa:
gi w Geruzalémě / a knížata
gregich / toho Bežusse kěžnagis-
ce / ani hlasuow Prorockých /
stěhň se na řáždou Sobořu
ždou / odsaudiwšse gey napints-
li.

Abowiemad co mieffiam Jez
ruzdemu Bfiagiet ich/ gdy donie
znaki Bzafi go Nowa Protocie
Ktoe przez Kazy Szabary by
maracytanie/ wypelnili.

28. A žadně trím hodně
smrti na něm nenaležše / pro
soli Piláta / aby gen zahubil.

„Nie znalazł się żaden przy-
jmy śmierci prosił w palarkę aby
był zabity.

29. A tdnz dofenati nssck
no cožo nēm psāno bylo / slo
žusse gey s dčawa / položili do
Drobu.

A gdy w grzeczności doświadczył
 kuli co o nim napisano było / świat
 Wzrost brzemie / położył w gro-
 bę.

30. Wnoh pat walfijsol gey
i mrtwſch ttenijho dne:

Alle go Bog wjebudjst on o
marijdy.

31. Kterýž tvůj gŕst za
mnohŕ dni / od tŕch kterŕjŕ spo-
lus nim byli pŕŕŕŕŕ z Galilee
do Jeruzalŕmŕ / kterŕjŕ aŕ do-
ŕnŕvŕd ŕvŕdŕkŕvŕ gŕau gŕho
ŕŕdu.

Aszory wioślan seſt przez
wiele dni / ob ryd / ktorzy z num
ſpoia przſtli z Gahlercy do Jeru-
ſalenu / a ſo ſwiadobu tego y ludu.

32. A my vám strze Ewangelium zwiſtuzenie / to zaſliſi
beni / kterž ſe ſtalo Dtcům nas
ſim.

Wzięte z my osnawianym
wam te obietnice, która się oycem
i tak.

33. הָאֵלֹהִים אֱלֹהֵינוּ
לְבַנְיָהֶם דְּאֶחָדָם לְיִשְׁרָאֵל
אֶתְּחַלֵּהּ בְּחַיֵּיהֶם אֶתְּחַלֵּהּ
בְּחַיֵּיהֶם אֶתְּחַלֵּהּ בְּחַיֵּיהֶם
בְּחַיֵּיהֶם אֶתְּחַלֵּהּ בְּחַיֵּיהֶם
בְּחַיֵּיהֶם אֶתְּחַלֵּהּ בְּחַיֵּיהֶם

Idcirco l'ha adempito a noi la figliuola, risuscitando il suo, come ancor è scritto nel secondo Salmo: Tu sei il mio figliuolo, io oggi l'ho generato.

34. וְהָיָה אֶתְּחַלֵּהּ
בְּחַיֵּיהֶם אֶתְּחַלֵּהּ בְּחַיֵּיהֶם
אֶתְּחַלֵּהּ בְּחַיֵּיהֶם אֶתְּחַלֵּהּ
בְּחַיֵּיהֶם אֶתְּחַלֵּהּ בְּחַיֵּיהֶם
בְּחַיֵּיהֶם אֶתְּחַלֵּהּ בְּחַיֵּיהֶם
בְּחַיֵּיהֶם אֶתְּחַלֵּהּ בְּחַיֵּיהֶם

E ch'el l'abbia risuscitato da morte per non dar er più tornare à la sepultura, disse così: o se darò la cosa santa de David stabile.

35. וְהָיָה אֶתְּחַלֵּהּ
בְּחַיֵּיהֶם אֶתְּחַלֵּהּ בְּחַיֵּיהֶם
אֶתְּחַלֵּהּ בְּחַיֵּיהֶם אֶתְּחַלֵּהּ
בְּחַיֵּיהֶם אֶתְּחַלֵּהּ בְּחַיֵּיהֶם
בְּחַיֵּיהֶם אֶתְּחַלֵּהּ בְּחַיֵּיהֶם
בְּחַיֵּיהֶם אֶתְּחַלֵּהּ בְּחַיֵּיהֶם

Però dice ancora altramente, Tu non permetterai ch'el tuo santo veda corruptione.

36. וְהָיָה אֶתְּחַלֵּהּ
בְּחַיֵּיהֶם אֶתְּחַלֵּהּ בְּחַיֵּיהֶם
אֶתְּחַלֵּהּ בְּחַיֵּיהֶם אֶתְּחַלֵּהּ
בְּחַיֵּיהֶם אֶתְּחַלֵּהּ בְּחַיֵּיהֶם
בְּחַיֵּיהֶם אֶתְּחַלֵּהּ בְּחַיֵּיהֶם
בְּחַיֵּיהֶם אֶתְּחַלֵּהּ בְּחַיֵּיהֶם

Imperochè David per ch'egli hebbe servito me, l'etò suo al consiglio de Dio, e ad altri, e fu posto co i suoi padri, e vido la corruptione.

37. וְהָיָה אֶתְּחַלֵּהּ
בְּחַיֵּיהֶם אֶתְּחַלֵּהּ בְּחַיֵּיהֶם
אֶתְּחַלֵּהּ בְּחַיֵּיהֶם אֶתְּחַלֵּהּ
בְּחַיֵּיהֶם אֶתְּחַלֵּהּ בְּחַיֵּיהֶם
בְּחַיֵּיהֶם אֶתְּחַלֵּהּ בְּחַיֵּיהֶם
בְּחַיֵּיהֶם אֶתְּחַלֵּהּ בְּחַיֵּיהֶם

Ma questo che David ha risuscitato, non ha già sentita la corruptione.

38. וְהָיָה אֶתְּחַלֵּהּ
בְּחַיֵּיהֶם אֶתְּחַלֵּהּ בְּחַיֵּיהֶם
אֶתְּחַלֵּהּ בְּחַיֵּיהֶם אֶתְּחַלֵּהּ
בְּחַיֵּיהֶם אֶתְּחַלֵּהּ בְּחַיֵּיהֶם
בְּחַיֵּיהֶם אֶתְּחַלֵּהּ בְּחַיֵּיהֶם
בְּחַיֵּיהֶם אֶתְּחַלֵּהּ בְּחַיֵּיהֶם

Per laqual cosa, si avverta, che non si fratelli, che per alcuni si annuntia, e si massime per certi, e da tutti, che non o di, de liquali non hanno sentita la corruptione per la Legge di Moysi.

39. וְהָיָה אֶתְּחַלֵּהּ
בְּחַיֵּיהֶם אֶתְּחַלֵּהּ בְּחַיֵּיהֶם
אֶתְּחַלֵּהּ בְּחַיֵּיהֶם אֶתְּחַלֵּהּ
בְּחַיֵּיהֶם אֶתְּחַלֵּהּ בְּחַיֵּיהֶם
בְּחַיֵּיהֶם אֶתְּחַלֵּהּ בְּחַיֵּיהֶם
בְּחַיֵּיהֶם אֶתְּחַלֵּהּ בְּחַיֵּיהֶם

Per cussù agutano ch'el crede, e iusti.

33. כִּי אֱלֹהִים מִלֵּא אֶתְּחַלֵּהּ
לְבַנְיָהֶם בְּחַיֵּיהֶם אֶתְּחַלֵּהּ
בְּחַיֵּיהֶם אֶתְּחַלֵּהּ בְּחַיֵּיהֶם
בְּחַיֵּיהֶם אֶתְּחַלֵּהּ בְּחַיֵּיהֶם
בְּחַיֵּיהֶם אֶתְּחַלֵּהּ בְּחַיֵּיהֶם
בְּחַיֵּיהֶם אֶתְּחַלֵּהּ בְּחַיֵּיהֶם

Laqual Dios ha cumplido à los hijos de ellos à nosotros, resuscitando à Jesus. Como tambien en el Psalmo segundo esta Escripito, Mi hijo eres tu, yo te engendré oy.

34. וְכִי אֱלֹהִים מִלֵּא אֶתְּחַלֵּהּ
לְבַנְיָהֶם בְּחַיֵּיהֶם אֶתְּחַלֵּהּ
בְּחַיֵּיהֶם אֶתְּחַלֵּהּ בְּחַיֵּיהֶם
בְּחַיֵּיהֶם אֶתְּחַלֵּהּ בְּחַיֵּיהֶם
בְּחַיֵּיהֶם אֶתְּחַלֵּהּ בְּחַיֵּיהֶם
בְּחַיֵּיהֶם אֶתְּחַלֵּהּ בְּחַיֵּיהֶם

Y que lo levantò de los muertos para nunca mas boluer à corrupcion, así dixo, Que hos daré las misericordias fides prometidas à David.

35. לֵכֵן גַּם בְּמָקוֹם אֶחָד אָמַר
כִּי לֹא תִעַזְבֶּנּוּ יִשְׂרָאֵל לֹא
תִתֵּן חֲסִידוֹ לְרֵאשִׁית שְׁחָת :

Por tanto en otra parte dize, No darás tu Sancto que vea corrupcion.

36. כִּי דָוִד בְּאִשְׁרֵי בְּדוֹרוֹ שָׁחַת
אֶתְּחַלֵּהּ בְּחַיֵּיהֶם אֶתְּחַלֵּהּ
בְּחַיֵּיהֶם אֶתְּחַלֵּהּ בְּחַיֵּיהֶם
בְּחַיֵּיהֶם אֶתְּחַלֵּהּ בְּחַיֵּיהֶם
בְּחַיֵּיהֶם אֶתְּחַלֵּהּ בְּחַיֵּיהֶם
בְּחַיֵּיהֶם אֶתְּחַלֵּהּ בְּחַיֵּיהֶם

Porque la verdad David, auendo seruido en fealdad à la voluntad de Dios, Durmió, y fue juntado con sus padres, y vido corrupcion.

37. וְאִשְׁרֵי בְּדוֹרוֹ אֱלֹהִים לֹא
רָאָה שְׁחָת :

Mas aquel que Dios levantó, no vido corrupcion.

38. יִדְּוֹעַ תִּדְּוֹעַ אֲנָשִׁים אֲחֵיהֶם
כִּי בְּהָדָה לָכֶם סְלִיחַת עֲוֹנוֹתֵינוּ
וְחַטֵּאוֹתֵינוּ כָּלֶם אֲשֶׁר לֹא יָכֻלְתֶּם
בְּחֹרֶת מוֹשֶׁה לְהַצִּדֵּק מִחֶמְצָה :

Sciahs pues notorio, varones hermanos, Que por elle hos es annunciada remission de peccatis. Y de todo loque por la ley de Moysen no podistes ser justificados.

39. כִּי אֱלֹהִים מִלֵּא אֶתְּחַלֵּהּ
לְבַנְיָהֶם בְּחַיֵּיהֶם אֶתְּחַלֵּהּ
בְּחַיֵּיהֶם אֶתְּחַלֵּהּ בְּחַיֵּיהֶם
בְּחַיֵּיהֶם אֶתְּחַלֵּהּ בְּחַיֵּיהֶם
בְּחַיֵּיהֶם אֶתְּחַלֵּהּ בְּחַיֵּיהֶם
בְּחַיֵּיהֶם אֶתְּחַלֵּהּ בְּחַיֵּיהֶם

En cils es justificados, como por que crevere

my.

33. Οτι ται τιν ο θς ο αναν η-
ρωσε τις τις ος αναν η-
ρωσε τις τις ος αναν η-
ρωσε τις τις ος αναν η-
ρωσε τις τις ος αναν η-
ρωσε τις τις ος αναν η-

Qu-Dieu s'accomplie envers nous qui sommes leurs enfans, ayant suscitè Jesus, comme aussi il est escrit au second Psalme, Tu es mon Fils, ie t'ai amour d'hu engendrè.

34. Οτι η αναν αναν αναν αναν
αναν αναν αναν αναν αναν
αναν αναν αναν αναν αναν
αναν αναν αναν αναν αναν
αναν αναν αναν αναν αναν
αναν αναν αναν αναν αναν

Et pour montrer qu'il s'est resuscitè des morts, pour ne deuit plus retourner au sepulchre, il a dit aussi, Je vous donnerai les anstetes de David assuress.

35. Δις αναν αναν αναν αναν
αναν αναν αναν αναν αναν
αναν αναν αναν αναν αναν
αναν αναν αναν αναν αναν
αναν αναν αναν αναν αναν
αναν αναν αναν αναν αναν

Et pource dit-il aussi en un autre endroit, Tu ne permettras point que ton Saint sent corruption.

36. Δις αναν αναν αναν αναν
αναν αναν αναν αναν αναν
αναν αναν αναν αναν αναν
αναν αναν αναν αναν αναν
αναν αναν αναν αναν αναν
αναν αναν αναν αναν αναν

Car certes David, après avoir en son temps serui au conseil de Dieu, est endormi, & a esté mis avec les peres, & a sent corruption.

37. Οτι η αναν αναν αναν αναν
αναν αναν αναν αναν αναν
αναν αναν αναν αναν αναν
αναν αναν αναν αναν αναν
αναν αναν αναν αναν αναν
αναν αναν αναν αναν αναν

Mais celui que Dieu a resuscitè n'a point senti corruption.

38. Τς αναν αναν αναν αναν
αναν αναν αναν αναν αναν
αναν αναν αναν αναν αναν
αναν αναν αναν αναν αναν
αναν αναν αναν αναν αναν
αναν αναν αναν αναν αναν

Parquoi hommes freres, qu'il vous soit notorie que par Jesus vous est annunciè la remission des peccès. Et que depuis ce dequoy vous n'avez peu estre justifiés par la Loy de Moysè.

39. Ες αναν αναν αναν αναν
αναν αναν αναν αναν αναν
αναν αναν αναν αναν αναν
αναν αναν αναν αναν αναν
αναν αναν αναν αναν αναν
αναν αναν αναν αναν αναν

Quiconque croie, est iustifié par icelui.

33. Quoniam hanc Deus adimplevit filiis nostris, resuscitans Iesum, sicut & in Psalmo secundo scriptum est, Filius meus es tu: ego hodie genui te.

God hath fulfilled it unto us their children: in that he raised up Jesus: as was as it is written in the second Psalm: Thou art my Sonne: this day have I begotten thee.

34. Quod autem suscitavit eum a mortuis, amplius iam non reversurum in corruptionem, ita dixit, Quia dabo vobis sancta David fidei.

Now as concerning that he raised him up from the dead: no more to returne to corruptione, he hath said thus: I will give you the holy things of David: which are faithful.

35. Ideoque & alias dicit, Non dabis Sanctum tuum videre corruptionem.

Wherefore he saith also in another place. Thou wilt not suffer thine Holy one to see corruption.

36. David enim in sua generatione cum administrasset, voluntati Dei dormivit: & appositus est ad patres suos, & vidit corruptionem.

Howbeit / David after hee had served his time by the counsell of God / he slept: & was laid with his fathers: and sawe corruption.

37. Quem vero Deus suscitavit, non vidit corruptionem.

But he whom God raised up: saw no corruption.

38. Notum igitur sit vobis viri fratres, quia per hunc vobis remissa peccatorum annuntiatur, ab omnibus quibus non potuistis in lege Moyli iustificari.

Be it knowne unto you therefore / men & brethren: that through this man is preached unto you the forgiveness of sinners. And from all things / from which ye could not be justified by the Lawe of Moyses.

39. In hoc omnis qui credit, iustificatur.

By him every one that believeth is justified.

Der Apostel Geschichte.

Das XIII. Capitel.

33. Daß dieselbige Gott uns / ihren Kindern / erfüllet hat / in dem / daß er Iesum auferwecket hat. Wie denn im (andern) Psalm geschrieben steht: Du bist mein Sohn / heute hab ich dich gezeuget.

Als Sudd haßfuer / off / deris born / der fudlomet / I der hand opueere Ihesum. Ege som oc staar icressunt / i den (anden) Psalme / Du es min Son / Jeg fødte dig i dag.

34. Daß er in aber hat von den Todten auferwecket / daß er fort nicht mehr soll verwesen / spricht er also: Ich wil euch die gnade / David verheissen / treulich halten.

Wen ar hand opueere hannem fra de Dode / ar hand der effert icke mere skal raadne / siger hand saa / Jeg vil troilge holde eder den naade / som daa David tilsagde

35. Darumb spricht er auch am andern ort: Du wirst es nicht zugeben / daß dein Heiliger die verwesung sehe.

Der saare siger hand oc paa en anden sted. Du skal icke tilseede / at din Hellige skal see forraadnelse.

36. Denn David / da er zu seiner zeit gedienet hatte dem willen Gottes / ist er entschlaffen / vnd zu seinen Vatern gethan / vnd hat die verwesung gesehen.

Thi David / der hand haßfde i sin tid tiende Guds vilie / da soß hand hen / oc lagdis til sine Fedre / Oc saa forraadnelse.

37. Denn aber Gott auferwecket hat / der hat die verwesung nicht gesehen.

Wen den som Guds opueere / hand saa icke forraadnelse.

38. So sey es euch nun kunnth / lieben Brüder / daß euch veründiget wirdt vergebung der sünden durch diesen / vnd von dem allem / durch welches ihr nicht kondtet im Geseß Moyli gerecht werden.

Saa skal der nu vereeder vintertigt / kære Brædre / At Syndernes forladelse bliffuer eder kund giort ved Denne / oc affalt der / ved huileder i funde icke vorde reiseriget i Mose Lov.

39. Wer aber an disen glaubet / der ist gerecht.

Wen huo som tror paa denne / hand er Retferdig.

Stuttome

Kapitola XIII.

33. Zegest gegif Dñh naplnst synam gegich / nam / wjtrj / sw Gefusse. Jakož hw dru hñm salmu naplano gest: Syn muog ty gfo / pã glem dnco splodil tebe.

Keita Bogwypelost nam synomich / wubudiwjst Iesusa, tak to thei test naplano w Psalme wotrynt Syn moy testet ty / tak dnã poradzilem ciebie.

34. A je gest gey i mrtwšch wjtrj / abn se jase newracowal w porusseni / tak toť keť: Dãni wãni swatẽ wẽcy Dã widowy wẽrnẽ.

A j go wjbadzil od wmarlych / tak sicwicecy nie wroci do grobu / y tak powiedzial: Dãni wãni mocne Dawidowe dobrodziejstã wã.

35. Protož hw gñem salmu prawj: Nedãs Swatẽ mu twenu widet porusseni.

A bla regož indjicy powiedzial: Nie dopuścã aby dwicey trocy miał cju narupienã.

36. Dawid jagist ja swtħo tãsa / tħnž poslawil wãli Dõ / ju / wmar / a položen gest i Dõ cuom swym / a widet porusseni.

Abowsem Dawid gby iã wãtas fustwego slajzl radzã Božej / zacinal / y przylacjon test do oycow twych / a vezal narupienã.

37. Kterħož pãl Duohy wjtrj / abn se jase newracowal w porusseni.

Ale then Kterego Bogwypelost wjtrj / abn se jase newracowal w porusseni.

38. Protož nãmo wãmbud muži Bratři / je Křte toho žwẽjuge se wãm hřichãw odpusteni: a to odawšech od kterħžto nemohli aše sprawodlivi vñnẽni bhu Křtežã / kon Možhšãw.

Nechieť wãm tedy bãdãte iã wãno braciã / kř přez thego ožnãj mionẽ wãni test odpusteniã grãch / y to wãžrõ od cjegešã přez sãlon Mlõžšãwãne mogli byc rozwãzãni.

39. Křte tohoto sãžbž fdož wẽrj bhuã sprawodlivi vñnẽni.

Přez thego Kãžby Křte wã erj / by ja rozwãzãni.

י ג

40 אִתְּהוּן הָבִיל וְלִמָּה
יֵאָתָא עֲלֵיכוֹן מִדֵּם דְּפִתִּיב
בִּינְיָנָא :

Guardate dunque che non vi annenga quel che è detto ne Profeti.

41 וְדָחוּ מִבְּסִרְיָנָא
וְתִתְמָהוּן וְתִתְחַבְּלוּן
דְּעֵבְרָא עֲבַד אֲנָא בְּיָמֵיכוֹן
אִינָא דִּלְגָּא תְּהִימָנוּן אֵן
אֲנִשׁ מִשְׁתַּעֲנָא לְכוֹן :

Vedete i disprezzatori, e mai angustiamini, e fiate ostenti perche io opero ne vostri giorni l'opera, laqual voi non crederete se alcuno ve la raccontar.

42 וְכֵר נִבְקוּן הָיוּ מִן
צַדִּיקֵיהוֹן בְּעוֹ מִנְהוֹן
דְּלִשְׁכַּתָּא אַחֲרֵתָא יִמְלָלוּן
עִמָּהוֹן מֵלֵא הָלִין :

Visti che furon de la synagoga de i Gentes i Gentili gli preziamos che nel sabbato seguente parlaffen loro queste parole.

43 וּמִזִּדְּאִשְׁתְּרִית בְּנוֹשְׁתָּא
סְגִיָּא יִהְיִינָא אֲנֵלֵן
בְּתַרְהוֹן נֶאֱמַר אִינוּנָא
דְּתַמְלִין הָיוּ מִן אֱלֹהֵינָא
וְהָיוּ מִמְלָלִין הָיוּ נִמְפִּיסִין
לְהוֹן דִּיקְהוֹן נִקְיָבִין
לְטִיבִיתָה דֵּאֱלֹהָ :

E licentiam che fu la synagoga, molti de Gentes e de Profeti, ebo erano pñ, seguiron Paulo e Barnaba, eguals parlando loro, gli esortavano a perseverar ne la gracia di Dio.

44 וְלִשְׁכַּתָּא אַחֲרֵתָא
בְּנִשְׁתַּ פְּלֵה מִדִּיקְתָּא ל
לְמִשְׁמִיעַ מִלְּתָה דֵּאֱלֹהָ :

Il sabbato seguente, quasi tutta la città si riunì insieme per odir la parola di Dio.

45 וְכֵר הָיוּ יִהְיִינָא
בְּנִשְׁתַּ סְּגִיָּא אַחֲרֵתָא
חֲסִמָּא וְדִיקְתָּא הָיוּ לִוְקָבֵל
מֵלֵא דֵּאֱמַר דִּיקָּא בְּלִוְס
נִמְנִיקְבִין הָיוּ :

Ma i Gentes vedendo la moltitudine, si riempiron d'ira, e contradicevano a le cose che erano dette da Paulo, contradicendo e blasphemando.

40 וְדָא מִן יָבוֹא עֲלֵיכֶם
הַנֶּאֱמַר בְּנִבְיָאִים :

Mirad pues que no venga sobre vosotros lo que esta dicho en los Prophetas.

41 דָּא בְּגוֹיִם וְחַבִּיטֵי וְהִתְמָהוּ
תְּמָהוּ בִּי פִּעַל פִּעַל בְּיָמֵיכֶם
לֵא תִאֲמִינוּ כִּי־יִסְפָּד :

Mirad, o menospreciadores, y entonceos y desuaneceos porque yo obro obra en vuestros dias, obra que no creereys si alguien os lo cõtare

42 וּבְצִאֲתָם מֵעֵדֶת הַיְּהוּדִים
יִשְׁאָלוּ מֵהֶם הַגּוֹיִם לְדַבֵּר
אֵלֵיהֶם אֶת חֲדָבְרֵי הָאֱלֹהִים לְשִׁבְתָּ
אַחֲרֵת :

Y salidos de la Synoga (de los Indios, las Gentes) les rogaron, que el Sabbado siguiente les hablaffen estas palabras.

43 וְאַחֲרֵת הָעֵדָה וְלָבִים מִיְּהוּדִים
וּמִגֵּרִים יָדְאִי אֱלֹהִים הָלְכוּ אַחֲרֵי
פִּינְלוֹס וּבְרִנְכָּא אֲשֶׁר מִדְּבָרִים
הָיוּ אֵלֵיהֶם וַיִּפְתְּחוּ לְעֵמָדָם
בְּחֵנֶת אֱלֹהִים :

Y embiada la congregacion, muchos de los Indios y de los religiosos estrangeros siguieron a Paulo y a Barnabas, los quales habiendoles, persuadiendoles que permaneciesse en la gracia de Dios.

44 וּבְשִׁבְתָּ הַלָּאָה בְּתַקְהֵל אֶת
כָּל הָעִיר לְשִׁמוֹעַ אֶת־דְּבַר
אֱלֹהִים :

Y el Sabbado siguiente juntose casi toda la ciudad a oyr la palabra de Dios.

45 וַיְהוּדִים בְּרִאֲתָם אֶת־
הַמוֹנִים וַיִּמְלֵאוּ בְּקִנְיָאָה וַיִּמְחֻ
וַיִּסְגּוּ לְמַחֹד עַל־פִּי פִּינְלוֹס
וַלְגִּדָּה :

Entonces los Indios, vista la compaña, fueron llenos de zelo y contradecian a loque Paulo dezia, (contradiciendo y) blasphemando.

י ג

40 Βλέπετε ὅτι μὴ ἐπιλάβῃ ἡ Φύσις τοῦ ἐξηγημένου ἐν τοῖς προφη-
ταῖς.

Regardez donc qu'il ne vous adienne ce qui est dit es Prophetes.

41. Ἰδετε οἱ καταφρονηταί, καὶ θαυμάσατε καὶ σπινδαίσατε, καὶ ἀφωιδίητε, ὅτι ἔργον ἐγὼ ἐργάζομαι ἐν τοῖς ἡμέραις ὑμῶν, ἔργον ὃ οὐ μὴ πιστεύετε, καὶ τις ἐκδοθήσεται ὑμῖν.

Voyez contemptricez, & vous estimeriez, & soyez esmerouiez car ie m'en vai faire un oeuvre en vostre tẽp; voire va oeuvre que vous ne croirez point si queleun se vous raconte.

42. Ἐξίόντων δὲ αὐτοῦ ἐκ τῆς συναγωγῆς ἦν ἰουδαῖος, πῶδρακλειωτὴς τῆς ἐκκλησίας τοῦ ματαξυσαίνου, λαλῆθλει αὐτοῖς αὐτὰ ταῖς ῥήματι.

Puls estans partis de la synagogue des Iudis, les Gentils, les prierent qu'au Sabbat ensuivant ils leur exposassent ces paroles.

43. Αὐθιγῆς δὲ τῆς ποσῆς συναγωγῆς ἦσαν λαοὶ ἄλλοι καὶ ἰουδαῖοι καὶ ἦν περὶ μαρτύρων προσελύτων τῷ πῶλῳ καὶ τῷ βαρναβᾶ, οἵτινες προσελάλουν ἐς αὐτοὺς ἰσχυροῦς αὐτοῖς ὑπομνηστικὰ τῆ χάριτος & τοῦ.

Et quand l'assemblee fut departie, plusieurs des Iudis & prescutes se suivans a Dieu, ensuivans Paul & Barnabas, lesquels en parlant a eux les exhorterent de perseverer en la grace de Dieu.

44. Τῷ τῷ ἐρχομῷ αὐτῶν ἐκαστὸν ἡμερῶν πᾶσα ἡ πόλις συναχθήσεται ἰσχυροῦς τὸν λόγον & τοῦ.

Mais au jour du Sabbat ensuivant presque toute la ville s'assembla pour oyr la parole de Dieu.

45. Ἰδετε οἱ οἱ ἰουδαῖοι τὴν ὀχλήν, ἐπιλάβθητε τῆς ὀχλῆς, καὶ ἀποπλέγετε τὴν ἐκκλησίαν τῶν μαρτύρων, ἀποπλέγετε καὶ βλασφημεῖτε.

Adonc les Iudis voyans les troupei, furent remplies d'envie, & esorte d'alloyer a ce que Paul disoit, voire contradicants & blasphemans.

40. Videte ergo ne super-
veniat vobis quod dictum
est in Prophetis.

Beware therefore least that come
upon you which is spoken of in the Pro-
phets.

41. Videte contemptores,
& admiramini, & disperdi-
mini: quia opus operor ego
in diebus vestris, opus quod
non credetis, si quis narra-
verit vobis.

Behold ye despisers and wonder /
and marvel at me: for I work a work
in your days, a work which ye shall
not believe: if a man would declare it
unto you.

42. Exeuntibus autem il-
lis rogabant ut sequenti sab-
batho loquerentur sibi ver-
ba hæc.

And when they were come out of
the Synagogue of the Jews: they Gen-
tiles besought: that they would preach
these words to them the next Sabbath
day.

43. Cumque dimissa esset
synagoga, secuti sunt multi
Iudeorum, & colentium ad-
venarum Paulum & Barna-
bam: qui loquentes suade-
bant eis ut permanerent in
gratia Dei.

Now when the Congregation was
dissolved many of the Jews: & profes-
sors that feared God: followed Paul
and Barnabas: which spake to them:
and exhorted them to continue in the
grace of God.

44. Sequenti vero sabba-
tho penè universa civitas
convenit audire verbū Dei.

And the next Sabbath day came
almost the whole cite together: to hear
the words of God.

45. Videntes autem turbas
Iudei, repleti sunt zelo, &
contradicebant his quæ à
Paulo dicebantur, blasphe-
mantes.

But when the Jews saw the peo-
ple: they were full of zeal: and spake
against those things which were spoken
of Paul: contradicting them: and blas-
pheming on them.

40. Sehet nun zu / daß nicht über
euch kombt / daß inn den Propheten
gesagt ist.

Seer nu ill / at der kommer icke offuer eder / det
som er sagt i Propheterne.

41. Sehet ihr Verächter / Vnd ver-
wundert euch / vnd werdet zu nichts:
denn ich thue ein Werk zu euren ze-
iten / welches ir nicht glauben werdet /
so es euch jemand erzehlen wird.

Seer i Foractere oc forundret eder / oc bliffuer til
intet / Thi ieg gør en gerning i eders tid / hvilket i skal
ikke tro / der som nogen fortæller eder det.

42. Da aber die Jüden auß der
Schulen giengen / baten die Heiden /
daß sie zwischen Sabbath's ihnen die
wort sageten.

De der Jøderne ginge aff Scholen / bade Hei-
ningene at de skulde siige dem ordene / mellem Sat-
batherne.

43. Vnd als die Gemeine der Schu-
le von einander gingen folgeten Pau-
lo vnd Barnaba nach vil Jüden / vnd
Gottsfürchtige Jüdengenossen / Sie
aber sagten ihnen / vnd vermahneten
sie / daß sie bleiben solten in der gna-
de Gottes.

De der Scholens Menighed ginge fra huer an-
dre / da fulde mange Jøder oc Gudsfættige Jøderne
tilhængere effter Paulum oc Barnabam / De de sagde
dem / oc formanede dem / At de skulde bliffue Guds
naade.

44. Am folgenden Sabbath aber
kam zusammen fast die ganze Stadt /
das Wort Gottes zu hören.

De den næste Sabbath kom paa det næste dem
gansse Stædt tilfammen / at høre Guds ord.

45. Da aber die Jüden das Volk
sahen / wurden sie voll neides / vnd
widersprachen dem / das von Paulo
gesagt ward / widersprachen vnd lä-
sterten.

De der Jøderne saae Folket bleffue de fulde aff
had / oc sagde emod der / som bleff sagt aff Paulo / de
de emod sagde oc lasted.

40. Protož wižte / at na wdo
nepřijde to / což jest w Pro-
roczch powědijno:

A přetož bacjcie aby nãwan
nie přijšlo to co powědziano w
Proroczch.

41. Wižte potupnjich a diw-
te se / a buďte rozptýleni: neb
já skutek / oddám ja dnũw
wasšich / skutek o kterẽmž wy
newěřjete / buďte k do wãm gey
wyprawowati.

Obacjcie wy k tomuž gerdjciel
bzimajcie si a zmiškejcie / bo ja
sprawu spráwẽ já wasšich cẽk
šow / spráwẽ kterouž wy newěřj-
ete jesti by wãm to powěděl.

42. A když se rozšli Jidě /
prošli gich Došaně / aby w
druhau Sobotu gich mluwili
slovo Boží.

Šatym gdy vyšli z božnice Žy-
domsticy / prošli ich pogani aby
w drugi Szabath mowili do nich
ry slowa.

43. A když bol rozpustěn
lid / šlo mnoho Jiděw / y gi-
nych Narodũw kterjž se Do-
hu klaněli ja Pawlem a ja
Barnabášem / kterjžto mlu-
wice radili jim / aby trwáli w
milosti Boží.

A gdy šla rozšla z gromádes-
nẽ / šlo wiele Žydũw y bogoboy-
nych ludj / nowo do Žydosthwa
přijšiacjch / ja Pawlem y Bar-
nabášem / k tomuž mowiac do nich
radjili im aby trwáli w lásce Bo-
žjey.

44. W druhau pař Sobot-
u cẽlněť wšestw Město šello
se / aby šlošali slowo Boží.

A tak w drugi Szabath přa-
wice wšyřšo město zebrało si k
šlochanu slowa Božjeho.

45. Echdy Jidě widauce
žáslupn / naplněni gani žáw-
stj / a odporowali tomuco by-
lo praweno od Pawla / rauhã
gjce se.

Tedy Žydowice wytrawšy wš
cẽk lud / naplněni ja rozdro-
stj / y sprzeciwili si temu co Pawel
powěděl / mowiac přecjw temu
y blajiac.

י ג

46 אמר דין פולוס ובר-
נבא עין בעל לא לכו ואלא
הנה קדמית דתתאמר
מלחה דאלהא אלג-
מטת דדחין אנתון לה
מנכון נבסקתון על
נפשכון דלא שנה אנתון
לחיה דלעלם האמת דחין
לו לנת עממא :

*Adonc Paul & Barnabas, presc ardi-
mento, dissero, Egli era necessario annun-
ciar primamente a voi la parola di Dio:
ma perche quella rifiutate, o vo giudicate
indigno de la vita eterna, ecco noi ci re-
volviamo a le Gentes.*

47 הבנא ציר פקנו מר-
איר דפתיב דסמחך נוהא
דעממא דתהנא לחיה עד
מא לסיפיה דארצא :

*Percheche cossi ti ha comandato el Si-
gnore, disendo, In l'ho posto per luce de la
Gentili, accioche tu sia in salute infino a
l'estremita de la terra.*

48 וברנבא שמיצו הגוים שמחו
ויהוה ויבשרו ויבשרו
ויהוה ויבשרו ויבשרו
ויהוה ויבשרו ויבשרו

*I Gentili udendo questa, si allegre-
ranno, e glorificavano la parola del Signo-
re, e crederono tutti quanti quella che era
no ordinata a la vita eterna.*

49 ומלחה דמדינת
מתמללא הנת בפלה הו
אתרנא :

*E cossi la parola del Signore si spanda-
va per tutta la contrada.*

50 והיה נא דין ציר לרשא
דמדינתא נלגשא עתירתא
אליו דדחלו הני צמהון
לאלהא נאקיימו דדופנא
על פולוס ועל ברנבא
נאקיימו אגון מן חסימיהון :

*Quida Gentes commovero alcune
dame pio & honeste, e primas de la ciuda,
e suscitaron persecucion contra Paulo &
Barnaba, e ficeron anglo de los confins.*

51 וברנבא נפיקו נפשו עליהון
חלא דבגלהון נאנתו להון
לאיקנון מדינתא :

*Et cossi scossi la polvere de los pedes con-
tra quelli, sano sanos ad iconio.*

י ג

46 או' פולוס וברנבא אמרו
בבטחון צריך הוה לדבר אליכם
בראשונה את דבר אל-
הי' מאסתהו ולא תתחשבו
לנפשתיכם שוות לחי' עולם
הנה נהפך אליהוים :

*Entonces Paulo y Barnabas dixeran consta-
tamente, a vosotros a la verdadera mester que
se hos hablasse la palabra de Dios : mas pues que
la desechays, y os juzgays indignos de la vida eter-
na, he aqui nosotros nos boluemos a la, Gentes.*

47 כי כלה צוה אנתנו יהוה נתתיר
לאור גוים להיוות ישועתי על
קצה הארץ :

*Porque ansi nos lo mando el Sennor, He te
puesto para luz de las Gentes, para que seas por sa-
lud hasta lo postrero de la tierra.*

48 וברנבא שמיצו הגוים שמחו
וישבתו את דבר יהוה ויבשרו
במה היו גמלים אליהי עולם :

*Y las Gentes oyendo esto fueron gozosas, y
glorificaban la palabra del Sennor : y creyeron
todos los que estauan antes ordenados para vida
eterna.*

49 ודבר יהוה מתבשר בכל
הארצה :

*Y la palabra del Sennor era sembrada por
toda aquella prouincia.*

50 והיהודים הסיתו את נשי
דאחר ירה שוות נכבדות
ודאשי העיר ותחוללנה דסו
מתעה ודדופנה על פולוס
וברנבא וישלכו מן סבולותם :

*Mas los Judios concitaron mugeres pias y
honestas, y a los principales de la ciudad, y lau-
taron persecucion contra Paulo y Barnabas a los
quales echaron de sus terminos.*

51 והמה העצרו מעפר
וינפצו עפר רגליהם עליהם
ויבוא לאיקון :

*Ellos entonces sacudiendo en ellos el pol-
uo de sus pies, vinieron se a iconio.*

י ג

46. Παρηγομασάμενοι δὲ ὁ παῦ-
λὸς καὶ ὁ βαρνάβας εἶπον, ὑμεῖς
ὡς ἀναγκάσι περὶ τοῦ λαοῦ λαλεῖν
τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. ἐπεὶ δὲ ἀπα-
στρέφεσθε ἀπὸ τῆς αἰωνίου κη-
ρίου ἐκ τῆς αἰωνίου ζωῆς, ἰδοὺ
σπεύομεθα εἰς τὰ ἔθνη.

*Adonc Paul & Barnabas ayant prins
hardiété, dirent, C'estoit bien a vous
qu'il falloit premierement annoncer la
parole de Dieu: mais puis que vous la
debattez & que vous vous iugez vous
me mes indignes de la vie éternelle
soit, nous nous tournons vers les Gen-
tes.*

47. Οὕτως γὰρ ἐντίμαλται ἡμῖν ὁ
κύριος. τίθηται σε εἰς φῶς ἐθνῶν
ἵνα εἰ σὺ σε εἰς σωτηρίαν εὐα-
γγελίζῃς.

*Car l. Seigneur le nous a ainsi com-
mandé, disant, le vas ordonné pour e-
lire la lumiere des Gentils, afin que tu
sois salut iniqu'au bout de la terre.*

48. Αὐτοὶ ἐν τῇ τῇ ἐθνεῖς ἡγα-
γόντο ἐκ τῆς λέξης τοῦ κυρίου,
καὶ ἐπὶ τῶν ὁρίων αὐτῶν ἡμεῖς
μαρτυροῦμεν τῇ ζωῇ αἰωνίου.

*Et les Gentils oyans cela, s'esjouis-
soient & glorifioient la parole du Sei-
gneur: & tous ceuz qui estoient ordon-
nés a vie éternelle croient.*

49. Διαφύεται δὲ ὁ λόγος τοῦ
κυρίου διὰ ὅλης τῆς χερσας.

*Ainsi la parole du Seigneur s'espan-
dout par toute la contrée.*

50. Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι παρώτρυνον
τις καλὰς καὶ ἡλικίας καὶ τὰς
ἀρχαίους, καὶ τὰς πρεσβυτέρους
τῆς πόλεως, καὶ ἐπέτασαν διαγγεῖν
τὸν παῦλον καὶ τὸν βαρνάβαν, ὥστε
ἐξέλθαι αὐτοὺς ἀπὸ τῆς ἐκείνης
αἰῶν.

*Mais les Juifs inciterent quelques
femmes deuotes & honorables, & les
principaux de la ville, & eleurent per-
secution contre Paul & Barnabas, & le
letterent hors de leurs quartiers.*

51. Οἱ δὲ ἐκπατάσαντες τὸν πο-
δῶν τῶν ποδῶν αὐτῶν ἐπὶ τὰς
ἀλβας εἰς ἱκόνιον.

*Mais iceux ayant secové la poudre
de leurs pieds contre eux, s'en vindrent
en iconie.*

46. Tunc constanter Paulus & Barnabas dixerunt: Vobis oportebat primum loqui verbum Dei, sed quoniam repellitis illud, & indignos vos iudicatis aeternae vitae: ecce convertimur ad Gentes.

Then Paul & Barnabas spake boldly, and said: It was necessarie that the worde of God should first haue been spoken vnto you: but seeing ye put it from you: and iudge your selves unworthy of euerglasting life: we turne to the Gentiles.

47. Sic enim praecepit nobis Dominus: Posui te in lucem Gentium, ut sis in salutem usque ad extremum terrae.

For so hath the Lord commanded us: saying: I haue made thee a light of the Gentiles: that thou shouldst be the saluation vnto the ende of the worlde.

48. Audientes autem Gentes gaudio sunt, & glorificabant verbum Domini, & crediderunt quorquor erant praedordinati ad vitam aeternam.

And when the Gentiles heard it, they were glad, and glorified the worde of the Lord: and as many as were ordained vnto eternall life, believed.

49. Disseminabatur autem verbum Domini per universam regionem.

Thus the worde of the Lord was published throughout the whole countrey.

50. Iudaei autem concitaverunt mulieres religiosas & honestas, & primos civitatis, & excitaverunt persecutionem in Paulum & Barnabam: & eiecerunt eos de sinibus suis.

But the Jewes stirred certaine devout and honorable women, and the chief men of the cite: and raised persecution against Paul and Barnabas: & expelled them out of their coasts.

51. At illi excusso pulvere pedum in eos, venerunt Iconium.

But they shook off the dust of their feete against them, and came vnto Iconium.

46. Paulus aber vnnnd Barnabas sprachen frey öffentlich: Euch muste zuerst das Wort Gottes gesagt werden / Nun ihr es aber von euch stoffet / vnd achtet euch selbst nicht werth des ewigen Lebens / Sihe / so wenden wir vns zu den Heiden.

When Paulus or Barnabas sagde frey obenbarliche / Gods ord schulde erst sigis eder / When hut stode der frey eder / or acce eder selfe icke verbigt til der ewige liff / See / saa vende wi off til Heedinge.

47. Denn also hat vns der HERR geboten: Ich habe dich den Heiden zum Licht gesetzt / daß du das Heil seyest bis an das Ende der Erden.

Thi saa haßuer HERREN budet off / Jeg sette dig til et liuss sjaar Heedingene / or du skal vere Salighed indtil Jordens ende.

48. Da es aber die Heiden hörten / wurden sie fro / vnnnd preiset den das Wort des HERRN / vnd wurden gläubig / wie vil irer zum ewigen Leben verordnet waren.

Der Heedinge der hørte bleffue de glade / or priese HERRN S ord / or trode / saa mange aff dem som vaare forsticked til der ewige liff.

49. Vnd das Wort des HERRN ward außgebreitet durch die ganze Gegend.

De HERRN S ord tverdes offuer den ganste Egn.

50. Aber die Jüden bewegeten die andächtigen vnd Ehrbarn Weiber / vnd der Statt Obersten / vnd erweckten eine Verfolgung wider Paulum vnd Barnabam / vnd stießen sie zu ihren Grenzen hinaus.

When Joderne opuerre merckeliche or erlige Quinder / or de offuerste i Staden / or de opuerre en forsaigelse offuer Paulum or Barnabam / or vdstotte dem aff deris landemerce.

51. Sie aber schüttelten den Staub von ihren füßen über sie / vnd kamen gen Iconien.

When de ryste stoffuen aff deris Joder mod dem / or komme til Iconion.

46. Tedy smele Pavel & Barnabas mluviti: Vamit gest mlo nappro mluvno bñi Slovo Boží: ale poně vadž ge zamítali / a za neho vñe seba laudje vñetěho života: Ale obracujeme se k Pohanům:

Ale Pavel & Barnabas sages bodnie mowiti: Vamci bylo nas probo porzje & opomiedac slovo Bože ale gdy se obrucacie / a stas zulece se sami bycie godni wiet ciego żywota / otos my obracamy si do pogánom.

47. Nebt gest nám tak přib kázal Pán: Položil jsem (pro) tebe za světo Pohanuom / aby byl gimt Spasenij až do konce jant.

Abawiem nam tak kázal Pán mowiac: Postanowilem cie światłością pogánom / abyś był zbawieniem aż do ostatecznych jent.

48. To vsslawisse Poha nē / bradowali se / a welebili slovo Boží: a wñetili wsspicni což gich soli bylo přebjwē dymot światu wñetěmu.

To tedy slyšac pagani bradowali sic / y chwaliu slovo Pańskie / a wñetzyli do nich ono bylo zbawienie do żywota wiecznego.

49. Rozšhwalo se Slovo Boží / po wssim kraginē tē.

Koznašalo sic tedy slovo Pańskie po wsserkecy onay krajinie.

50. Tedy Jidē zbawili jenn nábožnē a poctiwē / a přebnii Wřislany / a zbudili proti wensliwii proti Barnabášowi a Pawlowi / y wñhuali ge z kragin swych.

Ale Jydowie poduščali nlepy wistti bogoboyne / y wezwali przednieyše wñasce / a wñuszyli: przesła domawie nē Pawla y Barnabasa / y wñuszyli ge z kragin swych.

51. Tedy oni wypraznysse prach z noh swych na nē / přisli do Wřisla Ikonii.

A thát oni otzrasnawše prach nog swych ná nē / przyli do Ikonium.

יג
52 ותלמידה מתמלין הו
הדוהת ודוהת דקדשנא :

*Et discipuli se replebant d'allegrance,
et d'Esprit saint.*

יג
52 והתלמידים נמלאו שמחה
ודוח הקדש :

Y los Discipulos eran llenos de gozo , y de
Espiritu Santo.

יג.
52- Οἱ δὲ μαθηταὶ ἰπληρουῦντο
χαρᾶς καὶ πνεύματος ἁγίου.

Et les disciples estoient remplis de
joye, & du saint Esprit.

יד
1 ואתו ועלו להן
לפנושתא דיהודה והכנע
מללו עמהון איך
יהימנן סגנא מן
יהודה ומן יוניא :

*En Iconie par amonnes che effentre-
rono insieme ne la sinagoga de Guedes, e
parlarono in tal modo, che una gran mol-
titudine de Guedes e de Greci credette.*

יד
1 והיה באיקון בבואם אל
עדת היהודים וידברו כן אשר
ינמינו מיהודים ומינינים המון
רב :

Y acontecio en Iconio que entrados junta-
mente en la Synoga de los Indios habiaron de tal
manera que creyo vna grande multitud de Indios
(y ansimismo de Griegos.)

ΚΕΦΑΛΑ. ιδ.
Εἰσελθόντες δὲ ἐς ἱκονίαν καὶ τὴν αὐτὴν
ἐκκλησίαν αὐτοὺς ὡς πρὸς ταῖς
γαλῶν καὶ ἰουδαίων, καὶ λαλῶσαι
αὐτοὺς ὡς πρὸς πιστεύσαντας ἰουδαίους καὶ ἑβραίους
ὡς πολλοὺς πληθύνει.

Or aduint en Iconie qu'ils entrèrent
ensemble en la synagoge des Iuifs, &
parlerent en ceste maniere, qu'il y eut grā-
de multitude de Iuifs & de Grecs creut.

2 יהודה מן אילין דלא
מתטיסין הו גרגו
לעמימנא דבאשון להון
לאחנא :

*Atas Guedes che erano irrellos, sele-
narono e indiffero al male gli animi de
Gentils contra i fratelli.*

2 והיהודים אשר אינם
מאמינים הסיתו והריעו את
גבשות הגוים על אחיהם :

Mas los Indios que fueron incredulos, inci-
raron y corrompieron los animos de las Gentes
contra los hermanos.

2. Οἱ δὲ ἀπειθοῦντες ἰουδαῖοι ἰσχυ-
ρίζοντες ἐκάρκουν τοὺς ψυχὰς
τοὺς ἑβραίους καὶ τοὺς ἀδελφοὺς.

Mais les Iuifs qui estoient rebelles
esmeurent & indiffèrent à mal les cou-
rages des Gentils contre les frères.

3 והגון וכנא סגנא הו
תמן ועין בגלא ממללון
הו על מדיא והו מסהר
הוא על מלחא דטיבותה
באחנתא ותדמדנתא דעבר
הנא באחיהון :

*Casi dunque, dimostrando un molto
tempo, porcandosi animosamente nel Se-
gnore, che rendeva testimonianza a la
parola de la sua gracia, conuencendo, che
per le lor mani si facessero de segni e de
miracoli.*

3 ועת רבה האריכו מבטיחים
על יהונה המעיד לדבר תחנתו
הנותן אותות ומופתים להוות
בידיהם :

Con todo esso se detnuieron alli mucho tiem-
po confiadoss en el Sennor, e igual dava testimo-
nio a la palabra de su gracia, dando que sennales
y milagros fueren hechos por las manos de el-
los.

3. Ἰκανόν μὲν οὖν χρόνον διέτρι-
ψαν παρρησιαζόμενοι ἐπὶ τῇ κυ-
ρίῳ μαρτυροῦντες τῷ λόγῳ τοῦ
χριστοῦ αὐτοῖς, διδόντες σημεῖα καὶ
τελεῖα γινώσκων διὰ τῶν χειρῶν αὐ-
τῶν.

Ainsi donc ils demeurent la assez
long temps se portans hardiment au
Seigneur, lequel rendoit témoignage
à la parole de la grace, donnant que si-
gnes & merueilles se fissent par leurs
mains.

4 וכלה פגשא דמדינתא
פליג הוה במנהון אית הו
עם יהודיא ומנהון בקיפון
הו לשליחנא :

*Et la multitude de la cité si diuise:
unde aliterano de la parte de Guedes,
et aliter de la parte de gli Apostoli.*

4 וגפלא עם העיר כן אחדים
היו את היהודים ואחרים עם
השליחים :

Y el vulgo de la ciudad fué diuiso: y vnos e-
ran con los Indios, y otros con los Apostoles.

4- Ἐχρίσθη δὲ τὸ πλῆθος τῆς πό-
λεως καὶ οἱ μὲν ἦσαν σὺν τοῖς ἰου-
δαίοις καὶ οἱ σὺν τοῖς ἀποστόλοις.

Mais la multitude de la ville fut par-
tie en deux, & les uns estoient du costé
des Iuifs & les autres du costé des Apo-
stles.

5 הוא היו עליהם נבוא
מן עמימנא ומן יהודיא
ודישגיהון דיפערק אהון
ירקמון אהון בקנאפא :

*Ma essendoli fatto un impetuoso mo-
uimento da Gentils e Guedes partimente,
essendo co i lor magistrati, per far loro
violencia, a lapidarli.*

5 ובאשר היה שואת הגוים
ויהודים עם נשיאיהם לגדפם
ולסכלם באבנים :

Y haziendo impetu los Indios y las Gentes
juntamente con sus príncipes para affrentarlos
y apedrearlos.

5. Ὡς δὲ ἰσχυρὸν ὄρεμα τοὺς ἑβραίους καὶ
ἰουδαίους σὺν τοῖς ἀρχαῖς αὐ-
τῶν, ὡς ἐβραῖοι καὶ λαοβόλοι αὐ-
τοῖς.

Et comme il se preparoit vne ef-
meute des Gentils, & des Iuifs avec
leurs Gouverneurs, pour leur faire ou-
trage, & pour les lapider.

ACTA APOST:	Der Apostel Geschicht.	Stutkume
CAP. XIII. 52. Discipuli quoque replebantur gaudio, & Spiritu sancto. And the disciples were filled with joy, and with the holy Ghost.	Das XIII. Capitel. 52. Die Jünger aber wurden voll freuden vnd des heiligen Geists. De Discipulene bleffue sulde aff glæde / ac aff den heilig And.	Kapitola XIII. 52. Blednisty pał napsłōs wali se radostā a Duchem swatym: A zwolennicy byli napełnieni weselā y Duchā świątego.
CAP. XIII. FActum est autem Iconii ut simul introirent synagogam iudeorum & loquerentur, ita ut crederet iudeorum & Græcorum copiosa multitudo. And it came to passe in Iconium: that they went both together into the Synagogue of the Jewes: and so spake: that a great multitude both of the Jewes & of the Grecians believed. 2. Qui uero increduli fuerunt iudei, succitaverunt, & ad iracundiam concitaverunt animas Gentium aduersus fratres. But the unbelieving Jewes stirred up, and corrupted the mindes of the Gentiles against the brethren. 3. Multo igitur tempore demorari iunt, fiducialiter agentes in Domino, testimonium perhibente uerbo gratiæ suæ, dante signa & prodigia fieri per manus eorum. So therefore they abode there a long time: and spake boldly in the Lord: he which gave testimony unto the word of his grace: and canied signes and wonders to be done by their handes. 4. Divisa est autem multitudo civitatis: & quidam quidem erant cum iudeis, quidam uero cum Apostolis. But the people of the cite were divided: and some were with the Jewes, and some with the Apostles. 5. Cum autem factus esset imperus Gentium & iudeorum cum principibus suis, ut contumelias afficerent, & lapidarent eos. And when there was an assault made both of the Grecians, & of the Jewes, with their rulers, to do them violence, & to stone them.	Das XIII. Capitel. Esgeschach aber zu Iconi: daß sie zusammen kamen / vnd predigten inn der Judenthulen / also daß ein grosse Menge der Jüden vnd der Griechen glaubig ward. 2. Et stede i Iconio ac de komme tilsammen / ac predicket iudernis Schole / saa: ac en stor mangfoldiged aff Joder oc Greker trode. 2. Die vnglaubigen Jüden aber erweckten vnd entrüsteten die Seelen der Heiden wider die Brüder. Men de vantro Joder opuette oc mistes stede Hedningens siel mod Broderne. 3. So hatten sie nun jr Wesen daselbst ein lange Zeit / vnd lehren fren im HERREN / welcher bezeugete das Wort seiner Gnade / vnd ließ Zeichen vnd Wunder geschehen durch ihre Hände. Saa haßte de nu deris wesen der en long tid / oc lærde frimodeliget HERREN / hundert der vnderne sin naadis ord / oc loer Zegen oc vnderlige Verninger ske formodels deris Hender. 4. Die Menge aber der Statt spaltet sich / Etliche hieltens mit den Jüden / vnd etliche mit den Aposteln. Men Wenigheden i Staden bleff acstiltig / No gle hulde met Joderne oc nogle met Apostlerne. 5. Da sich aber ein Sturm erhob der Heiden vnd der Jüden vnd ihrer Obersten / sie zu schmähen vnd zu steinigen. De som der bleff ic opstod aff Hedninge oc Joder oc deris Ofuerste / at forhaane oc stene dem.	Kapitola XIII. MStalo se w Iconij / ieroci i spolu do Skoly Jidow skę / a tak Slowo Boży mluwili / ierom wstęślo Jidow y Ażci kuow wstęś mnożstwij. 2. Stalo se pothym w Iconium / i spolu wstęśli do Bożnice Jydomstę / y mowili tak / ierom ełcie mnostwo Jydom y Grekow wstęś wstęśli pospola. 2. Ale kęśij Jidow newstęśni byli / i zbańili a kę hęrow popudili nęśli Pohanow proti Bratřim. Ale Jydomie kęrow nęwstęśni byli pobudili lud / a rezwali kęśke poganom przeciw lęci. 3. Y byli tu ja mnohy čas / stęćni sobę tęńce s pomocz PAnę / kęrow swędecwij wstęś dawał Slowu miłosti swę / tęń abo se dala znamenij a diwow stęś rucę gegich. A przetoż niem kęś eż dę stęś wstęśli bępęćnie powiedę ac z pomocz PAnę / kęrow dawał swęś abetwo Slowu łaski swę / y dęś wstęś se kęś znamiona y cuda o kęś zowęły przez rucę ich. 4. Rozdělilo se množstwij Wstęś / neb kęśkij byli s Jidow / a kęśkij s Apostoly. Rozdělil se tędęś lud w męś ełci / a jedni přestawali s Jydy / druzi s Apostoly. 5. A kęś se obořil na kę Pohanę y Jidę s kęřkij swęmi / abo hanęm zarmawili a kamowali ge. A gdy sic stęślo gwałtowne nęśue poganow y Jydom spolu s Ażciery ich / a czynili im kęřwęś bęś mowali nęśie kamowali.

י ד

6 וְכַד יָדְעוּ שְׁנֵי נְאֻתָיו
בְּמִדְיָנָהּ לְלֹקְחֵיהֶם
וְלֹסְטְרָה וְדֶרְבֵּה וְקִיֶּרְנָה
וְחִירֵיָהוּ וְחִמּוֹן מִסְכְּרִין
הֵיוּ (וְאֶתְהוֹיָצֵרָה כְּלָה
כְּנִשָּׁא עַד יוֹלִפְנֵיהוֹן
וּפְּלוֹס וּבְרִנְבָּה שְׁרִין הָיוּ
לְהוֹן בְּלֹסְטְרָה :)

Effi intesa la cosa, sene suggerono a Lystra e Derbe, città de Lycaonia, e nel paese circouicino: a la si flamauo à predicare l'Euangelio. (Tutta la moltitudine era comosa per la loro dottrina, ma Paulo & Barnaba habitanuan Lystra.)

7 וַיָּבֵרָה חֵד יִתְבּ הַנָּה
בְּלֹסְטְרָה מִדְיָנָהּ דְּסִגְיָה
הָיָה בְּרִגְלֵיהִי חִירָה וְחִמּוֹן
בְּרִס אֲמָה דְּמִפְּתוֹם לֹא
הָלַךְ הַנָּה :

Et en Lystra sedema un homme impotent de pieds, & appo infim dal ventre de sua madre, elqual non haueua mai caminata.

8 הַנָּה שָׁמַע לְפֻלּוֹס
וְחִמְמֵל לִיכֹר הַנָּה בְּיָלּוֹס
נִאֲשָׁתוֹ דְּאִירָגָה הָיְמִנְתָּהּ
הַנָּה :

Cosm' udi Paulo parlare, elqual ha uento la fiffamente rymardato, e seduto ch' egli haueua sido donere offer guarito.

9 אָמַר לָהּ בְּקֹלָהּ רָמָה
לָהּ אָמַר אֲנִי בְּשִׁמְהָ
דְּמִרְוֹ נִשְׁיָצ מִשִּׁמְהָ קוֹם
עַל בְּרִגְלֵיךְ וְשִׁנֵּר קָם וְהָלַךְ :

Dixit ad eam uoce. (Tu dico in nome del nostro Signor Iesu Christo,) Leuato su dristo in su tuos piedi, Et egli salto fu, e caminaua.

10 וְכִנְשָׁה דְּעִמָּה בֶּד חָוּ
מִדָּם דְּעִבְד בְּיָלּוֹס אֲרִימָה
הָלְהוֹן בְּלִשְׁנָה דְּאִתְכַּבָּה
וְאָמְרִין אֲלֵהֶם : אֶתְהוֹמִין
בְּכִנְיָ אֲנִשָּׁא וְנִחְתִּין לְהוֹן :

Allora le tiorbe, haucendo seduto quel che Paulo haueua fatto, alzarou la lar uoce, dicendo in lingua Lycaonica, Gli adas in forma d' hominu son discesi a nos.

11 וְשָׁמִין הָיוּ לְבָרִי נְבָה
מִדָּה אֲלֵהֶם לְפֻלּוֹס
הָרִמִּים מִטּוֹל דְּהוּ מִשְׁרָה
הָיָה בְּמִלְתָּהּ :

Estimauano Barnaba, Groue, & Paulo Mercurio, perchecho egli era duce de la parola.

י ד

6 וַיָּדְעוּם נָסוּ אֶל־עָרֵי
לִיקֶאוֹנִיָּה וְלִיסְטְרָה וְדֶרְבֵּה
וּבְכָל־הַכֹּכֶר וְשָׁם הָיוּ מְבַשְּׂרִים
(וַיִּמְלֹךְ כָּל־הָרִמּוֹן עַל־לְמַדָּם
וּפְּלוֹס וּבְרִנְבָּה אָרְכוּ לָהֶם
בְּלִיסְטְרָה :)

Entendiendolo, huyeronse à las ciudades de Lycaonia, y de Lystra, y de Derben, y por toda la tierra alderredor: Y alli predicauan el Euangelio (Toda la compaña espantaro se de su doctrina mas Paulus & Barnabas morauan in Listris.

7 וַיֵּשׁ אֶחָד בְּלִיסְטְרָה חֵלָה
בְּרִגְלָיו יָשָׁב וּפִסְחָה הָיָה מִבְּטָן
אֲמִיו אֲשֶׁר בְּכָל־עֵתוֹ לֹא הָתְהָלַךְ :

Y un varon dy Lystra impotente de los pies estaua sentado: coxo desde el vientre de su madre que jamas auia andado.

8 זֶה שָׁמַע אֶת־פֻּלּוֹס בְּדַבָּרוֹ
וְהָיָה הָבִיט בּוֹ וּבְרִנְבָּאוֹ כִּי
הִתְהָרָה לוֹ אֲמוּנָה לְהוֹשִׁיעַ :

Este oyó hablar à Paulo: elqual, como puso los oynos en el, y vido que cenia se para ser sano.

9 וַיֹּאמֶר בְּקוֹל גָּדוֹל אֲוֹמַר
אֲנֹכִי לָהּ בְּשֵׁם אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ
הַמְּשִׁיחַ קוֹם עַל־רִגְלֵיךְ
בְּקוֹמְמִיּוֹת וַיִּדְלַג וַיִּתְהַלֵּךְ :

Dixo à gran boz: (dixo le in nombre del Senor nostro Iesu Christo:) leuantate derecho sobre tus pies. Y el saltó, y andauo.

10 וְהַמִּיָּנִים בְּרִנְבָּאוֹתָם אֶת־אֲשֶׁר
עָשָׂה פֻּלּוֹס וַיִּשְׁאוּ אֶת־קוֹלָם
לִיקֶאוֹנִיָּה לֵאמֹר הֲאֵלֵהֶם בְּדַמּוֹת
הָאֲנָשִׁים יָרְדוּ אֵלֵינוּ :

Entonces las compannas, visto loque Paulo auia hecho, alçaron la boz diziendo en lengua Lycaonica, Dioses semejantes à hombres han descendido à nosotros.

11 וַיִּקְרְאוּ לְבְרִנְבָּה אֶל־עֲלִיָּזָר
וּלְפֻלּוֹס קְרָאוּ הָרִמִּים עַל־כִּי
הָיָה בְּעַל הַדְּבָר :

Y à Barnabas llamauan Iupiter: y à Paulo Mercurio: porque este era el que hablaus.

י ד

6. Συωδότες κατὰφυγοι εἰς τὰς πόλεις τῆς λυκαονίας, λύστρα καὶ δερβὲν, ἐν τῷ πεδίῳ καὶ κενὴ ἡ (αὐτὸ διαγλαζόμενον) (ἡ ἐκκλήσις) ὅλων τῶν περὶ τῆς διδαχῆς αὐτῶν, ὃς καὶ παύλος καὶ βαρναβᾶς διήκουν ἐν λύστροις.)

La chose entendue, ils s'enfuirent aux villes de Lycaonie, allanour Lystre & Derbe, & aux quartiers d'z feutour. Et là estoient annonçans l'Euangile. (Toute la congregation estoit emue pour la leur doctrine, & Paul & Barnabas demeurent en Lystre.)

7. Καὶ τις ἀπὸ τῶν λύστρων ἀδύνατος τοῖς ποσὶ ἐκείνῳ, χωλὸς ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ ὡς ἀρχῆς, ὃς ἐδῆτο κατεπιπατήναι.

Or un certain homme de Lystre impotent de ses pieds estoit là assis, boiteux dès le ventre de sa mere, lequel n'auoit jamais cheminé.

8. Οὗτος ἤκουσεν τῶν παύλου λαλοῦντος, ὃς ἐκτίσας αὐτῷ, καὶ ἰδὼν ὅτι πίστευεν τῷ (καθῶτι),

Iceui ouïr parler Paul, lequel ayant bché tes yeux sur lui, & voyant qu'il auoit foy d'être guerri.

9. Εἰπὺ μεγαλῇ τῇ φωνῇ, σὺ λέγεις, ἐστὶν εἰς μέμας τῆς κυρίας ἡσὺς χριστὸς ἀδελφε, ὅτι τὸς ποδας σου ἔρῃς. καὶ ἤλατ' αὐτὸν κατεπατήναι.

Dir à haute voix, le te di au nom de nostre Signeur Iesu Christ,) Leue-toi droit sur tes pieds. Et iceui saillit & chemina.

10. Οἱ δὲ ὄχλοι ἰδόντες ὅ ἐποίησεν ἐπαύλου, ἐπεσοὺν τῷ φωνῶν αὐτῷ λυκαονικῇ λέγοντες, εἰ θοὶ ὁμοιωμεντες αὐθρόμοις, κατὰβησαν πρὸς ἡμᾶς.

Et les troupes ayans ven ce que Paul auoit fait, esleuerent leurs voix, disant en langue Lycaonique, Les dieux s'estans fait semblables aux hommes, sont descendus vers nous.

11. Ἐκάλουν τὸν μὲν βαρναβᾶν, διὰ τὸς καὶ παύλον, ἱερμῆν, ἐπεὶ αὐτὸς ἦν ὁ ἡγεμὼν τῆς λέξης.

Et appeloient Barnabas Iuppiter, & Paul Mercurie, pource que c'estoit lui qui portoit la parole.

CAP. XIII.

6. Intelligentes confugerunt ad civitates Lycaoniæ Lystram & Derben, & universam circuitu regionem, & ibi evangelizantes erant. (Et commota est omnis multitudo in doctrina eorum. Paulus autem & Barnabas morabantur Lystris.)

Then were ware of it; and fled into Lystra; and Derbe cities of Lycaonia; & unto the region round about; And there were preaching the Gospel. (In so much that all the people were moved at the doctrine. So both Paul & Barnabas remained at Lystra.)

7. Et quidam vir Lystris infirmus pedibus sedebat claudus ex utero matris suae: qui nunquam ambulare poterat.

Now there sat a certaine man at
 Eske; impotent in his feet; which
 was a creple from his mothers wom-
 ber; who had never walked.

8 Hic audivit Paulum lo-
quētem. Qui incursus eum,
& videns quia fidem habe-
ret ut saluus fieret.

He heard Paul speak: who beholding him / and perceiving that he had faith to be healed.

9. Dixit magna voce, (Tibi dico, in nomine Domini nostri Iesu Christi,) Surge super pedes tuos rectus. Et exiit: & ambulabat.

Said with a loud voice; (I say to
thee in the Name of the Lord Jesus
Christ;) Stand upright on thy feet.
And he leaped up, and walked.

re. Turbæ autem cum vidissent quod fecerat Paulus, levaverunt vocem suam Lycaonicè dicentes, Dni similes facti hominibus, descenderunt ad nos.

Then when the people sawe what Paul had done : then lift vp their voyces / saying in the speech of Eneas: Gods are come downe to vs in the likenes of men.

II. Et vocabant Barnabam,
Iovem: Paulum verò Mer-
curium, quoniam ipse erat
dux verbi.

And they called Barnabas, 'Jupiter' and Paul, 'Mercurius'; because he was the chief speaker.

Das XIII. Capitel.

6. Vnd sie wurden in ihnen vnd entflohen in die Städte des Landes Lycaonia/genestrin vnd Derben/vnd in die gegend vmbher vnd predigten daselbst das Euangelium. (Vnd alles Volck ward bewegt über irer Lehr. Paulus aber vnd Barnabas hielten ihr Wesen zu Lystris.)

Da fornemne de det / oc vndflyde til Stæderne
i der Land Encaonia / til Enstra oc Derben / oc til den
Eyn der trine omkring / oc predicatede der Euangelium.
(Oc alle Golscher oprørdis paa deres Lordom. Paulus
men oc Barnabas bode i Enstra.)

7. Vnd es war ein Mann zu Enstra/
der mußte sitzen/ Denn er hatte böse
Füße/ vnd war lahm von Mutterlei-
be der noch nie gewandelt hatte.

De ver vaar en Wand t Enſtra / hand maaſſe ſi-
de/ Zhi hand haſſe onde ſader / oc vaar hant off mo-
ders liſſ / ſom end nu aldri vandrede.

8. Der höret Paulum reden. Und als er ihn ansah/ vnd mercket/ daß er glaubete/ ihm möchte geholffen werden.

Hand herde Paulum tale / Oc som hand saa
paa hannem / oc mercke / hand trode / at hand kunde
bliffue hulpen.

9. Sprach er mit lauter Stimme/ (Ich sage dir in dem Namen unsers Herrn Jesu Christi) Stehe auffrichtig auff deine Füße. Vnd er sprang auff vnd wandelte.

Da sagde hand mer hen rest (Jeg siger dig i vor
FÆLLES Jesu Ebruyt Daffu.) Staa ree op paa
dine foder. De hand sprang op oc vandrede.

10. Da aber das Volk sahe / was Paulus gethan hatte / huben sie ihre Stimme auff / vnd sprachen auff Syrachonisch: Die Götter sind den Menschen gleich worden / vnd zu vns her wider kommen.

Men der Solger saa / der som Paulus gjorde /
Da opløste de dens tøj / oc saade paa Lycaonitt:
Guderne ere blesne Wennisten lige / oc komme hid
til os.

11. Vnd nenneten Barnabam Jupiter/ vnd Paulum Mercurius/ die weil er das wort führet.

De de fallede Barnabam / Jupiter / oc Paulum / Mercurius / fordi at hand fjerde order.

Kapitola XIII.

6. Brozumtusse tomu / Mi
do Wtse Lifaomptstoch do
Listry a do Derben / a do wstch
stolnys Kraginy / a tu lāza'i
Ewangelium. (Y pochnuło se
wstectuo mnozimow wczym
gecich. Pawel pat a Barnas
bāse/ bydleli w Listry.)

Gdyż kres obaczysz / w
 ciebie do miast Łeżonickich do Łe-
 żyby i do Dębna / i do ciał c-
 iney krajny. Aż się opowiesz
 i Swiętca. (Aż się opowiesz i
 do węgryło dlanuż i do p-
 y Barmabasz miedzi w Łeż. w.)

7. Amuž nřvalš w Esiše
nanomň na nohy / sedával /
Chromý gsa z žiwota Wrašy
swě / třetý to nředý nechoď.

Gdy nieforty cżlow.: Pm Zi
 kże niemocy na nogi (siedział)
 będąc dym leśszy z żmiora męz
 Tysioły / Ktory nigoy nie chod
 igit.

8. Ten posluchal Pawla
řvoř mluvil. Kurzřto Pawel
pohledř nař / a widařchy
wřru mřř / aby wydrawen bol.

Ten fluchel gey p'kwel mowel /
 4 gey on n'el palnic p'kwel / r'v'v
 s. u'w'p' s' emial w'icac 4 by by. v'v
 514. T. 1. 1.

9. Řekl velikým hla'm:
(pravím tobě ve směn
naso Dana Gějstě Krýta)
Vstaň a poslav se na nohy
tvé. Vychočil se a chodil

• Kiełł głosem wiśtym: (Łatos
bie powieściu winia nas Pana
Jezusa Chrystusa,) Chciał prosto
ak wolno nogi stędy on wyśteczy w
Krychodul.

10. Záslupovč pať konj vzi-
feli cobyvčini! Dawel / pozd-
wihli klasu swého Litawpu-
šty / frauce: Bohomž podob-
ny učimni lidem / sstaupili s
nám.

Agdyż wyznał to co wje-
nił Paweł, pobrać się głos swoy
nowiac po Gidsonu: Bogowie
potrzeba iuż nam przyjdzie do nas.

11. W nazwali Varnabásse
Jupiterem / a Paula Merkury
másem / neb on byl předsnj
mádec w kázání Slova Bo
žího.

ॐ नमोऽस्मै शैलेश्वर्यै
 श्रीशैलेश्वर्यै नमः
 श्रीशैलेश्वर्यै नमः
 श्रीशैलेश्वर्यै नमः

12 וכוֹמֶדָה דְּמִדָּה אֱלֹהִים
הוּא דְאִית הִנֵּה לְבָר מִן
מְדִינָתָא אִיתִי תוֹרָה
וְכָלִיל לְחִרְצָה דְּנִרְתָּה
אֲמַר דְּשִׁין הוּא וְצִבְנָה
הִנֵּה דְנִרְתָּה לְהוּן :

*Es il sacerdote di Giove, che era de-
stante a la porta, conducendo de toros
con la ghirlanda a la porta, e olema inficima
con la turba sacrificare.*

13 בְּרִנְבָּה דִּין וּפְלֹס פִּד
שְׁמַעוּ פִּדְקוּ בְּחִתִּיהוּן
וְשִׁנְדוּ וְנִפְקוּ לְהוּן לְוִי
אֲכָלוּ וְקָצוּ הָיוּ :

*Ilche bauendo gli Apostoli Barnaba
e Paulo, inteso, stracciarono i lor vestimen-
ti, e saltarono in mezzo a la turba,
gridando.*

14 וְאֲמַרְיוּ גְבִרָה מִנֵּה
עֲבָדִין אֲנִתּוּן אֲרֵךְ חַנּוּן בְּנִי
נִשָּׂא חַנּוּן חֲשִׁישָׁה אֲכִנְתְּכוּן
דְּמִסְבְּרִינוּ דְּמִן הָלִין
בְּטִלְתָּהּ תִּתְּפִנוּ לְוִי
אֲנִיָּהּ חֵיָה הוּא דְעֲבָד
שְׁמִיָּהּ וְאֲרֵצָה וְיִמְמָה
וְכָל דְאִית בְּהוּן :

*Edicendo, Huomini, perche fate voi
questa cose? non ancora siamo huomini,
fatti positi a la medesima passione che voi,
quali vi annunziamo, che da questa cose
vane vi convertiate a l'Idio Vivente, che
ha fatto il cielo, e la terra, e il mare, e tut-
ta la cose che sono in essi.*

15 הוּא דְפִדְנָה דְּמִיָּה
שְׁבַק הִנֵּה אֲנִינוּ לְכָלֵּהוּן
עֲבָמָה דִּיאֹלוּן בְּאִוְרִיתָה
דְּנִפְשָׁהוּן :

*Il quale ne l'età passata ha lasciato
andar tutti Gentili ne la via loro.*

16 פִּד לָנָה שְׁבַק נִפְשָׁה
דְּלֵא סְהָדוּ פִּד עֲבָד הִנֵּה
לְהוּן סְבִתָּה מִן שְׁמִיָּה
וּמִתָּה הִנֵּה מְסִרָה וּמִרְבָּה
הִנֵּה בְּאִרְתָּה בְּנִבְנִיהוּן
וּמִלָּה הִנֵּה תוֹרִסְנָה
וּבְסִימִיתָה לְבִנְתִּיהוּן :

*Ancor che non se sia lasciato senza
testimonio, facendoci del bene, dandoci le
provviste dal cielo, e i tempi fruttiferi d'ar-
campando i nostri cuori di cibo e d'al-
legrezza.*

12 וְכִמְר חֲבַעַל אֲשֶׁר הוּא מַחוּץ
לְעִירָם הִקְרִיב שׁוֹרִים וְכִתְרוֹת
אֶל־הַשְּׁעָרִים אֶת־הָעָם וְנָכְה
לְוִיָּה :

*Y el Sacerdote del Iupiter que estava delan-
de la ciudad de ellos, trayendo toros y coronas
delante de las puertas, quoria con el pueblo sa-
crificar les.*

13 וְכִנְאֲשֶׁר שְׁמַעוּ הַשְּׁלִיחִים
בְּרִנְבָּה וּפְלֹס וַיִּקְרְעוּ אֶת־
בְּגָדֵיהֶם וַיִּנָּקוּ בָּעָם וַיַּצְעֲקוּ :

*Loqual como oyeron los Apostoles Barna-
bas y Paulo, saltaron a las compannas rotas sus
ropas dando bozes.*

14 לֵאמֹר הָאֲנָשִׁים מַה תַּעֲשׂוּ
אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְאֲנִינוּ
כְּמוֹכֶם אֲנָשִׁים אֲנוֹשִׁים וּמִתִּים
הֵילִינוּ מִבְּשָׂרִים אֲחֵכֶם לְהַשְׁיִב
מֵאֲלִילִים הָאֵלֶּה אֶל־אֱלֹהֵי חַי
אֲשֶׁר בָּרָא אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־
הָאָרֶץ וְאֶת־הַיָּם וְכָל־אֲשֶׁר בָּם :

*Y diciendo, Varones, porque hazeys esto?
Nosotros tambien somos mortales hombres se-
mejantes a vosotros, que hos anunciamos que
de estas vanidades hos conuertays al Dios Vivo:
que hizo el cielo, y la tierra, y la mar, y todo lo
que esta en ello.*

15 אֲשֶׁר בְּדוֹרוֹת הָרַאשׁוֹנִת
הָיִיחַ כָּל־הַגּוֹיִם לָלֶכֶת בְּדַרְכֵיהֶם :

*El qual en las edades passadas ha dexado a
todas las gentes andar en sus caminos.*

16 אִתָּה כִּי גַם עַל־נַפְשׁוֹ עֹזֵב
לָהֶם עֲדוֹת מִיָּטִיב מִשְׁמִיָּם גּוֹחֵן
לָנוּ בְּעֵתוֹ גִּשְׁמֵי־בְרָכָה וְנָתַן עֵץ
הַשִּׁדְרָה אֶת פִּדְיוֹ וְהָאָרֶץ תִּתֵּן
יְבוּלָהּ וּמִשְׁבִּיעַ אֲכָל וּשְׂמִיחָה
אֶת־לְבוֹחֵינוּ :

*Aunque no se dexó a simismo sin testimonio
bien haziendo, dandonos lluvias del cielo y ti-
empos fructiferos, hinchiendo de mantenimien-
to, y de comida nuestros coraçones.*

12. 'Ο δε ιερεύς τῆ διὸς τοῦ ὄντος
πρὸ τῆς πόλεως αὐτῶν, παρέχων καὶ
σώματα ὅλη τῆς πύλωνος ἐσθύν-
κας, αὐτῶν τοῖς ὄχλοις ἤγαγεν αὐτοὺς.

*Et mesme le Sacrificateur de Iupi-
ter, qui estoit deuant leur ville, ayant a-
pporté des taureaux couronnés, iusqu'à
l'auant de la porte, vouloit sacrifier a-
uoc la foule.*

13. Ἀνυψώσαντες δὲ οἱ ἀπόστολοι
Βαρνάβαν καὶ Παύλον, ἡσπρή-
ξαν τὰς ἑμαῖστας αὐτῶν ὑποσηθῶ-
ντες ἐν τοῖς ὄχλοις, κρᾶζοντες.

*Mais quand les Apostres Barnabas
& Paul eurent entendu cela, ils detachè-
rent leur vestemens, & saillirent au
milieu de la troupe, s'écriant.*

14. Καὶ λέγοντες, ἄνδρες, τί ποιῶ-
τε ποιεῖτε καὶ ἡμεῖς ὁμοιωσάμεν
ἑστέμιν ὁσθρῶσι διαμαρτυ-
ροῦμεν ὑμᾶς ὅτι τῆς τοῦ θεοῦ μα-
ρτυρίας ὁμιλοῦμεν ὅτι τὸν θεὸν τὸν
ζῶντα, ἐς ἐκείνην τὴν οὐρανὸν καὶ
τὴν γῆν, καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ
πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς.

*Et disant, Hommes, pourquoy fai-
tes-vous ces choses? nous sommes au-
si hommes humains a mesmes afflictions
que vous, vous attestans que de telles
choses vaines vous-vous conuertissez
au Dieu vivant, qui a fait le ciel, & la
terre, & la mer, & toutes les choses qui
sont en iceux.*

15. Ὅς ἐν ταῖς περὶ ἡμετέρας γε-
νηαῖς εἶδεν πάντα τὰ αὐτῶν, περιέ-
δωκεν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν.

*Lequel és temps passés a laissé tou-
tes les Nations cheminer en leurs voy-
es.*

16. Καὶ τοι γὰρ οἱ ἀμαρτυροῦ-
ντες αὐτῶν ἀφ᾽ ἡμῶν ἀγαθοποιῶν, ἐκαστό-
ς τις ἡμῶν ὑπὲρ διδόντος καὶ καρποῦ
καρποφόρους, ἐμπιπλῶντες καρπῶς
καὶ ἀφ᾽ ἐρασμῶς εὐας καρπῶν ἡ-
μῶν.

*Nonobstant qu'il ne s'est point lassé
sans témoignage, en bien faisant, &
nous donnant pluyes du ciel, & faisons
fertiles, & remplissant nos cœurs de
viande & de ioye.*

CAP. XII. I

12. Sacerdos quoque Iovis qui erat ante civitatem, tauros & coronas ante ianuas afferens, cum populis volebat sacrificare.

Then Jupiters priest, which was before their cite, brought bulles with garlandes unto the gates, and would have sacrificed with the people.

13. Quod ubi audierunt Apostoli Barnabas & Paulus concissis tunicis suis exierunt in turbas clamantes.

But when the Apostles, Barnabas and Paul heard it, they rent their clothes, and came in among the people crying.

14. Et dicentes, Viri, quid hæc facitis? & nos mortales sumus, similes vobis homines, annunciantes vobis ab his vanis converti ad Deum vivum, qui fecit cælum, & terram, & mare, & omnia quæ in eis sunt.

And saying, O men, what do ye these things? We are even men subject to the like passions that ye be, and preach unto you, that ye should turne from these vain idoles unto the living God, which made heaven and earth, and the seas, & all things that in them are.

15. Qui in præteritis generationibus dimisit omnes gentes ingredi vias suas.

Who in times past suffered all the gentiles to walke in their owne wayes.

16. Et quidem non sine testimonio semetipsum reliquit, benefaciens de cælo, dans pluvias, & tempora fructifera, implens cibo, & lætifica corda nostra.

Nevertheless, he left not himselfe without witness, in that he did good and gave us raine from heaven, & fruitful seasons, filling our hearts with food and gladnes.

Das XIII. Capitel.

12. Der Priester aber Jupiter / der für irer Statt war / brachte Ochsen vnd Kränze für das Thor / vnd wolte opffern sanft dem Volck:

Den Jupiters Priest / som vaar saar deris Stad / hente Oxen oc Kränze saar Porren / oc vilde offer met Golcket.

13. Da das die Apostel Barnabas vnd Paulus höreten / zurißten sie ihre Kleider / vnd sprungen vnter das Volck / schrien:

Der Apostlerne / Barnabas oc Paulus horde der / senderreßte de deris Kleider oc sprunge tñant Golcket / robte.

14. Vnd sprachen: Ihr Männer / was machet ihr da? Wir sind auch sterbliche Menschen / gleich wie ihr / vnd predigen euch das Euangelium / daß ihr euch bekehren solt / von disen falschen / zu dem lebendigen Gott / welcher gemacht hat Himmel vnd Erden / vnd das Meer / vnd alles was drinnen ist.

De sagde / I Mennd / Hvad gøre i der? Vi ere oc saa dødelige Mennd / lige som i / oc prediker de Euangelium. Vi skulte omvende eder fra disse falske, til den levendige Gud / som haaffuer gjort Himmel oc Jord / oc Haaffuer / oc alle der som der er vdi.

15. Der inn vergangen zeiten hat lassen alle Heiden wandeln ire eigen Wege.

Den som i den fremfærne tid loed alle Hedninge vandre i deris egne veye.

16. Vnd zwar hat er sich selbst nicht unbezeugt gelassen / hat vns viel guts gethan / vnd vom Himmel regen vnd fruchtbare Zeitung gegeben / vnser Herzen erfüllet mit Speise vnd Freude.

De der til mer loet hand sig icke self bliffue vden vidnisbyrde / hand gjorde oss meget Gaar / oc gaiff oss regn oc fructsomme tid aff Himlen. opfyldte vore herte mer Mad oc Glæde.

Kapitola XIII.

12. Tehdy kněz k Modly Jupitera / který byl před Věstem gegich / přivedl Oby / a přinesl Věnce před Branu / s lidem chvil oběti obětovati.

Tedy Aplan Jovisova ktery byl před miamich / cielec k osenování do pryzioně přymit / ob / gdy lud chvil ofary spravit vac.

13. To kdy vstoupili Apostoli / Barnabás a Pavol / roztrhali sukny své / vyběhli k dástupům křiče.

To kdy vstoupili Apostolové Barnabás a Pavol / rozdali pláště svoje / vyběhli mezi lud volkaj.

14. Klauce: Muži / v co dějete? Však my iustednijsi jsme podobni vám lid / který vypravujeme vám aby jste od těchto marných věcí hřávo obrátili, k Bohu živému který jest vtělil v Ježíši / Křte / v křesťo což v nich jest.

Říci: Muži: My jsme přeci to cýnní? V my iustednijsi jsme podobni vám lid / který vypravujeme vám aby jste od těchto marných věcí hřávo obrátili, k Bohu živému který jest vtělil v Ježíši / Křte / v křesťo což v nich jest.

15. Kterýto pravnijsi věřuom nechali byli všech Pohánů aby chodili po cestách svých.

Ktery zá let pravnijsi dopusti / chvil wpyrkim pogánem / iž samy smotem drogami chodili.

16. Ažli proto nenechal sebe bez svědectví / dobře lid lidem / s Nobe dávané dšst / a čas plodný / naplněné pokrmem a vřesťem Erce gegich.

Ažli toľní nře zñsedat aby omam švákectvā wiedzec nře mian / gdy nám dobre cýnni / dāwāc nám mēbā dšst / p cā sy vřobjayne / nāplnāc pokrmem a vřesťem Erce gegich.

יד

17 וכד הליו אמריו הוו
מן מחסו פלו לעמם
דאנש לא ידבח להון:

E discendo queste cose, à pena apaziguaron le turbe che non sacrificassero loro.

18 (וכד שריו היו להון
ומלפיו תמו) אתו יהודים
מן איקנו ומן אנטיכיא
ושגשו עליהון לעמם
ירגמיהי לפילוס ודרוהי
לבר מן מדינתא מטר
דסבריו היו דמית לה:

(Ma prolungando & insegnando à loro) insensito sopranvennero alcuni Giudei da Antiochia, & da Iconio, i quali perseguesero le turbe & hauendo lapidato Paulo, lo strasementarono fuor de la città, stimandolo che fusse morto.

19 ופגשו עלוהי תלמידא
וקם על למדינתא ולגמא
אחרנא נפק לה מן תמו
עם ברנבא ואתו לדרבא
מדינתא:

Ma hauendolo à discipuli circumdato, fileno su, & entrò ne la città: & si discese entre scòrrendo con Barnaba in Derbe.

20 וכד מסבריו הוו לפני
מדינתא הי תלמידו הוו
לסגמא נהפכו אתו להון
ללוסטרא מדינתא
למיקנו ולאנטיכיא:

E poi che essi hebbero annunziato l'Euangelio in quella città, & insegnato à molti, ritornarono in Lystra, in Iconio, & in Antiochia.

21 פר משריו הוו
נפשתהון דתלמידא ופגיו
הוו מניהון דיקונו
בהימנותא ואמריו הוו
להון דבאלצנא סגמא
ולא למצל למלכיתה
דאלהא:

Confermando gli animi de discipoli, & confortando à perseverare ne la fede, & dicendo che per molte tribulationes es bisognava entrar nel regno de Dio.

22 ואקיימו להון בכר
עדתא קשישא פד צימין
הוו עמהון ומצליו
ומגאליו הוו להון למכו
הו דהימנו דה:

E poi che per l'aiuto de la congregazione hebbero costituiti lor de Seniores per ciascuna Chiesa, hauendo fatto oratione cum digiunio, gli raccomandarono al Signore, nel quale haueno creduto.

יד

17 וכדבדם את האלה נפצרו
בעם וירפום מוכח להם:

Y diciendo estas cosas à penas apaziguaron las compannas a que no les sacrificassen.

18 ובהאריכם ובלמדם שם
באוי יהודים מאנטיכיא ומאיקנו
ויפתו את העם וירגמו את
פולוס וימשכוהו אל מחוץ
לעיר ומתחשבים כי מת הוא:

(Mas morando y enseñando los) Entoces sobre vinieron vnos Judios de Antiochia y de Iconio, que persuadieron à la multitud: y auiendo apedreado à Paulo truxeronlo arrastrando fuera de la ciudad pensando que ya estaua muerto.

19 וסבכוהו התלמידים וקם
ויבוא בעיר וממחרת יצא את
ברנבא אל דרבא:

Mas rodeandolo los Discipulos, leuanto se, y entro se en la ciudad: y vn dia despues se partiò con Barnabas à Derbe.

20 ובבשרם את העיר הוואת
ובלמדם רבים וישבו אל
ליסטרא ואיקונו ואנטיכיא:

Y como vniéron annunziado el Euangelio à aquella ciudad, y enseñando à muchos, boluieron se à Lystra, y à Iconio, y à Antiochia.

21 מחזיקים ומאמצים את
נפשות התלמידים מעיצים אותם
לעמד באמונה וכי בצרות
רבות צריך לבוא אותנו אל
מלכות האלהים:

Confermando los animos de los Discipulos exhortandolos que permaneciesse en la fe: y enseñandolos, Que es menester que por muchas tribulaciones entremos en el Reyno de Dios.

22 ומפקידים להם את
הכהנים בקהל לקהל התפללו
וצמו והפקידום ליהנה אשר בו
האמינו:

Y auendolos constituyendo Ancianos en cada vna de las Iglesias, y auiendo orado con ayunos, encomendaronlos al Señor en el qual auian creydo.

יד

17. Καὶ πῶς ἐλάττωσαν, μὲν οὖν κατὰ πᾶσαν τὴν ὁχλὸν τὴν ἐν τῇ πόλει αὐτοῖς.

Et en disant ces choses à peine apaiserent-ils les trouppes, qui elles les leur sacrifiaient.

18. Διατετόντων δὲ αὐτοῖς καὶ διδάσκουσιν ἐν πόλει καὶ ἐν ἱκονίῃ καὶ ἐν ἀντιόχειᾳ καὶ ἰουδαῖοι καὶ ἑλληνιστὲς τῆς ὁχλῆος, ἐλπίσαντες τὸν paulon, ἵνα ῥομφαίᾳ τῆς πέτρας, ἵνα μὴ ζῶντος αὐτοῦ τὸν πῦρ αὐτοῦ.

(Mais sejourant & les enseignant) Adonc quelques Iudis furent d'Antioche, & d'Iconie: les quels gagerent le peuple, si qu'ayans lapé à Paulo, le traisterent hors la ville, cuidans qu'il fust mort.

19. Κυκλωθέντες δὲ αὐτὸν οἱ μαθηταί, ἀναστὰς ἐπέλθον εἰς τὴν πόλιν. καὶ τῇ ἑπομένῃ ἔξηλθεν αὐτὸς μετὰ βάρναβαν εἰς δερβην.

Mais les disciples s'estans assembles à l'entour de lui, il se leua, & entra en la ville, & le lendemain s'en alla avec Barnabas en Derbe.

20. Εὐαγγελισμένοι οὖν τὴν πόλιν ἐν αὐτῇ, καὶ μαθητεύσαντες ἱκανὸν ὄμιλον, ἔπεισαν αὐτοὺς εἰς τὴν λυστραν καὶ εἰς ἰκόνιον καὶ εἰς ἀντιόχειαν.

Et apres qu'ils eurent annoncé l'Evangile en cette ville-là: & endoctriné plusieurs, ils retournerent à Lystra, en Iconie, & en Antioche.

21. Ἐπειδὴ ἔδωκεν τῇ ψυχῇ καὶ μαθηταί, καὶ ἐκκαλεσάμενος αὐτοὺς ἐν τῇ πόλει, καὶ ὅτι πολλοὶ ἐλπίσαντες ὅτι ἡμῶς ἐπέλθον εἰς τὴν καταλήσειν τὴν πόλιν.

Confermans les courages des disciples, & les exhortans de persister en la foy, & leur remonstrans comme c'est par plusieurs oppressions qu'il nous faut entrer au royaume de Dieu.

22. Χρηστὰς αὖτις αὐτοῖς πρεσβυτέρους κατ' ἐκκλησίαν, μετὰ δὲ αὐτοῖς μετὰ ἡρώτων, παραστήσαντες τὸν κύριον ἐν τῇ προσευχῇ.

Et apres que par l'advis des assembles, ils eurent establi des Anciens par chacune Eglise, ayans prié avec ieiunes, ils les recommanderent au Seigneur, auquel ils auoient creu.

17. Et hæc dicentes, Vix sedaverunt turbas, ne sibi immolarent.

And speaking these things / scarce refrained they the people that they had not sacrificed unto them.

18. (Cumstantibusverò ipsis & docentibus.) Supervenierunt quidā ab Antiochia & Iconio Iudæi: & persuasus turbis lapidantesq; Paulum, traxerunt extra civitatem, existimantes eum mortuum esse.

(And whilst they traied / and taught) There came certaine Jewes from Antiochia & Iconium / which when they had perswaded the people / stoned Paul / and drew him out of the citie / supposing he had bene dead.

19. Circumdantibus autem cum discipulis, surgens intravit civitatem, & postera die profectus est cum Barnaba in Derben.

Howbeit / as the disciples stood round about him he arose up / and came into the citie / and the next day he departed with Barnabas to Derbe.

20. Cumq; evangelizassent civitatibus, & docuissent multos, reversi sunt Lystram, & Iconium, & Antiochiam.

And after they had preached to that citie / and had taught many / they returned to Lystra and to Iconium / and to Antiochia.

21. Confirmantes animas discipulorum, exhortantesq; ut permanerent in fide, & quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.

Confirming the disciples hearts / and exhorting them to continue in the faith / affirming that we must through many afflictions enter into the kingdom of God.

22. Et cum constituissent illis per singulas ecclesias presbyteros, & orassent cum ieiunationibus, commendaverunt eos Domino in quem crediderunt.

And when they had ordeined them Elders by election in every Church / & prayed / and fasted / they commended them to the Lord in whom they beleevd.

17. Vnd da sie das sagten stilleten sie kaum das Volck / daß sie ihnen nicht opfferten.

De der de der sagde / kunde de neppelige stille Goldet / ar de giorde dem icke Offer.

17. Als sie aber verzogen vnd lehrten kamen aber dahin Jüden von Antiochia vnd Iconien / vnd überredeten das Volck / vnd steinigten Paulum / vnd schleiften ihn zur Stadt hinaus / meineten / er were gestorben.

(Men der de bleffue oc larde) Da komme de Joder hen aff Antiochia oc Iconion / oc toge Goldet mer ord / oc stenede Paulum / oc steffuede hannem vð aff Staden / oc mene / hand haffde veret ded.

18. Da ihn aber die Jünger vmbtringen / fund er auff / vnd gieng in die Stadt. Vnd auff den andern tag gieng er auß mit Barnaba gen Derben.

Went der Disciplene gaffue sig omtring hannem / st vð hand op oc giet i Staden. De den anden dag giet hand vð mit Barnaba til Derben.

20. Vnd predigten derselben Statt das Euangelium / vnd unterweisen ihrer viel. Vnd zogen wider gen Lystran vnd Iconion vnd Antiochiam.

De de predickede Euangelium / i den samme Stad / oc vnderuiste mange aff dem. De de droge til Lystran oc Iconion oc Antiochian igen.

21. Stercketen die Seele der Jünger / vnd ermahneten sie / daß sie im Glauben blieben / vnd daß wir durch vil Trübsal müssen inn das Reich Gottes gehen.

Besturckede Discipulenis siele / oc formande dem / At de stulde bliffue i troen / oc / At wi stulle gaa i Guds Rige met megen bedrøffuelse.

22. Vnd sie ordneten ihnen hin vnd her Eltesten in den Gemeinen / beteten vnd fasteten / vnd befohlen sie dem HERRN / an dem sie glaubig worden waren.

De de sticke de dem alleveagne Eldste i Menigheden / hade oc fastede / oc befale de dem HERREN / som de trode paa.

17. Also pověděvše / ledvá vřotili Jásuppy aby jim ne obětováli.

Atto ihovšac / záledwie lud sáwěstagneli se na nie ofiákos wali.

18. (A kdy oni prodáváli a učili) tom pak přišli od Antiochie a z Ikonii nějací Ji dři / kteřížto navědli Jásuppy / že gsau kamenováli Pavla / a wnědli gen před Město / mas gice za to že giet giž v mřel.

(A kdy tak mřěstali y učili) Sárým přišli mřěstary z Antiochie y z Ikonium Jydowie / kteříž odwiošly lud / Pawla vs kámonowánego wywlešli přec z mřěstá maimálie Jechyuz w mřel.

19. A kdy gsau obštaupili ho Mědných / wšal a wšel do Města: A najasěh sel s Barnabášem do Derben.

At gdy go zwolennicy obštaupili wšali y wšedli do mřěstá / a najasěh odšedli do Derben z Barnabášem.

20. A kdy kázali Ewangelium Městu tomu / a učice jich stali učedníky mnohé / nawrátili se do Lystry a do Ikonii / a do Antiochie.

A kdy powědáli Ewangelia mřěstn onemu / a učili ich wiele / wrócili sie do Lystry / y do Ikonium / y do Antiochie.

21. Potmžuglce Mědných káw / a napomynagijce gich aby trwáli w wěře / a že strže mnohé zámuky mu syme w gijel do Králowstwj Božího.

A thát wštrwátae rmyšly zwolennéw / y napomináae te aby trwáli w wěře / mowili: Sec nam potrzeba přez wiškie wěsli w mřěstě do Králestwá Božego.

22. A kdy zřidili kněží po wšech Efrátwisch / a po modlilih se postijce se / poručili ge PANU / w křesťohj gsau wřěditi.

A gdy um zá spolecným zes zwoleniem obrali w křesťm křesťciele stárie / w modlilih se posty / zálecali ge PANU w křesťm wřěditi.

י ד

23 וְכֵן אֶתְּכַכּוּ בְּאַתְרָא
דְּפִיסִידִיָּא אֲתוּ לְהוּן ל
לְפִמְפּוּלִיָּא :

Per passando per Pisidia, vennero in Pamphilia.

24 וְכֵן מָלְיוּ בְּפֶרְגֵּי
מְדִינַתָּא מִלְתָּא דְּמִדְיָא
נְחָתוּ לְהוּן לְאַטְלִיָּא :

Et annuntiatae che habbero la parola in Perga, fecero in Attalia.

25 וּמִן תְּבִין דְּרוּ בִּימָא
נָתַתוּ לְהוּן לְאַנְטִיּוֹכְיָא
מִטּוֹל דְּמִן תְּבִין מִגְעִלִין
הָיוּ לְטִיבִיתָא דְּמִדְיָא
לְעִכְבָּרָא הָיוּ דְּשִׁלְמוּ :

E de li nauigaron in Antiochia, donde erano stati raccomandati à la gracia di Dio, per l'opera che essi habbano compita.

26 וְכֵן בְּנִשׁוּ בְּלֵה עֲדָתָא
מִשְׁתַּעֲבִין הָיוּ דְּל מִדְּם
דְּעִבְדוּ אֱלֹהִים עֲמֵהוּן
וּדְפָתַח תִּרְעָא דְּהִימְנִיתָא
לְעִמְמָא :

E come furono arrivati, ebber congregata la Chiesa: visitaron tutte le cose che l'Idio habbano fatte con essi, e com'egli habbano aperta à Gentile la porta de la fede.

27 תְּבִין סְבִיבֵיָּא הָיוּ
תְּבִין לִית תְּלִמְדָא :

Et cum dimorarent non poco tempo co discipulis.

י ט

1 נְחָתוּ הָיוּ דִּין אֲנָשִׁים
מִן יְהוּדָא וּמִלְכִין הָיוּ לְהוּן
לְאַחַא דְּאֵן הָיוּ דְּלֵא עֲבִין
אַתְּחָן בְּעִידָא דְּנִמּוּסָא לֵא
מִיִּשְׁכַּחִין אֲתֵּינן לְכּוּמָא :

Alcuni poi che erano Senati di Giudea, insegnavano ai fratelli, dicendo loro, Se voi non vi circumcidete secondo il costume di Moisè, non potete esser salui.

י ד

23 וְכֵן אֶשְׁדּוּ עֲבָרוּ בְּאַרְץ פִּיסִידִיָּא
בְּלֵא בְּפִמְפּוּלִיָּא :

Y passando por Pisidia vinieron à Pamphylia.

24 וְכֵן בְּרָם נְחָתוּ דְּכֵר בְּפֶרְגֵּי
יָרְדוּ לְאַטְלִיָּא :

Y auiedo hablado la palabra (del Sennor) en Perges, descendieron à Attalia.

25 וּמִשָּׁם דְּרוּ בִּיָּם לְאַנְטִיּוֹכְיָא
אִי־מִנָּה הָיוּ נְחָתוּם לְתַחְנִית
אֱלֹהִים אֶל־הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר
שָׁלְמוּ :

Y de allí nauegaron à Antiochia donde auian sido encomendados à la gracia de Dios para la obra que ya auian acabado.

26 וּבְבוֹנָם וּבְחִקְהֵל הָעֵדָה
וַיִּגְדּוּ בְּמַה עָשָׂה אֱלֹהִים אֲתָם
וְכִי פָתַח לְגוֹיִם אֶת־שַׁעַר
הַנְּמוּנָה :

Y como vinieron, juntaron la Iglesia, relataron quan grandes cosas auia Dios hecho por medio de ellos: y como auia abierto à las Gentes la puerta de la fe.

27 וַיָּאָרְכוּ לָהֶם שָׁם הַיָּמִים
אֶת־תְּלִמְדָיִם :

Et moraban per muchos tempos con sus Discipulos:

י ט

1 וּמִקְצֵת הָאֲנָשִׁים הַיּוֹדִים
מִיְּהוּדָה לָמְדוּ אֶת־הָאֲחִיִּים אֵם
לֵא יִמּוּלוּ כְּתוּרַת מֹשֶׁה בִּי לֵא
יָכֻלוּ לְהוֹשִׁיעַ :

Entonces algunos que venian de Iudea enseñaban à los Hermanos. Que fino hos circuncidar segun conforme al rito de Moysen, no podeys ser saluos.

י ד

23. Καὶ διελθόντας τὴν πηλιδίαν
ἦλθον εἰς πᾶμφυλίαν.

Pars ayant trauersé la Pisidie, ils s'en vindrent en Pamphylie.

24. Καὶ λαλῶντες ἐν πέργῃ
τὴν λέγον, παμφυλίαν εἰς ἀττάλιαν.

Et ayant sononcé la parole en Perges, ils descendirent en Attalie.

25. Καὶ ἐξῆν ἀπὸ πᾶμψυλίας εἰς
ἀντιόχειαν, ὅπου ἦσαν ἀναβεβηκομένοι
τῇ χάριτι καὶ τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ ἰσχυροῦ
ἐκείνου.

Et de là nauigèrent en Antiochie, d'où ils auoyent esté recommandés à la grace de Dieu, pour l'œuvre qu'ils auoyent accomplie.

26. Παραγγέλλουσι δὲ καὶ συνα-
γαγόντες τὴν ἐκκλησίαν, ἀνέ-
γχετο ἰσχυροῦ καὶ ἐξουσίας τοῦ κυρίου
ἐκείνου, καὶ ὅτι ἔνοιε τοῖς ἔθνεσιν
θύειν...

Et quand ils furent venus, & eurent assemblée l'Eglise, ils raconterent toutes les choses que Dieu auoit faites par eux & que auoit ouuert aux Gentils la porte de la foy

27. Διέτριβον δὲ ἐκεῖ χρόνον ὥστε
ἐλθόντων αὐτῶν μαθητῶν.

Et demeurèrent là long temps avec les disciples.

Σ Ε Φ Α Α. ιδ.

ΚΑΙ ΤΙΝΕΣ ΚΑΤΕΛΘΟΝΤΕΣ ΔΟΝΤΕΣ
Ἰουδαίας ἐδίδασκον τοὺς ἀ-
δελφούς, ὅτι καὶ μὴ περιτέμνησθαι
τὸ ἔθος μαρτυρίας, οὐ δύνασθαι σω-
θῆναι.

Or quelques vns qui estoient descendus de Iudee, enseignoyent les freres, disans, Si vous n'etes circoncis selon l'usage de Moysè, vous ne pouvez estre sauez.

23. Transcuntelque Pisi-
diam, venerunt in Pamphy-
liam.

Thus then went throughout Pisi-
dia/and came to Pamphylia.

24. Et loquentes verbum
Domini in Pergen, descen-
derunt in Attaliam.

And when they had preached the
word in Perga / they came downe to
Attalia.

25. Et inde navigaverunt
Antiochiam, unde erant
traditi gratia Dei in opus
quod compleverunt.

And thence sailed to Antiochia /
from whence they had bene commended
unto the grace of God / to the worke
which they had fulfilled.

26. Cum autem venissent,
& congregassent ecclesiam,
retulerunt quanta fecisset
Deus cum illis, & quia aper-
uisset Gentibus ostium fi-
dei.

And when they were come / and
had gathered the Church together / then
rehearsed all the things that God had
done by them / and how he had opened
the doore of faith unto the Gentiles.

27. Morati sunt autem
tempus non modicum cum
discipulis.

So there they abode a long time
with the disciples.

ET quidem descenden-
tes de Iudæa, docebant
fratres: Quia nisi circumci-
damini secundum morem
Moyli non potestis salvari,

Then came downe certaine from
Iudæa, and taught the brethren saying:
Except ye bee circumcised after the man-
ner of Moyses, ye can not be saved.

23. Vnd zogen durch Pisidian/ vnd
kamen in Pamphylia.

De de droge igennem Pisidian / oc komme til
Pamphilian.

24. Vnd redeten das Wort zu Per-
gen/vnd zogen hinab gen Attalian.

De talede ordet i Pergen / oc droge ned til Atta-
lian.

25. Vnd von dannen schifften sie gen
Antiochian/ von dannen sie verord-
net waren/durch die gnade Gottes/
zu dem Werck/das sie hatten auß-
gericht.

De de seylede der fra til Antiochian / som de
bestiædede fra / formeðelst Guds naade / til den Ver-
ning / som de hæfde fuldfornnet.

26. Da sie aber dartzamen/ versam-
leten sie die Gemeine / vnd verkündi-
geten wie vil Gott mit ihnen gethan
hatte/vnd wie er den Heiden hette die
Thür des Glaubens auffgethan.

Men der de komme did / forsamlede de Menighes-
den / oc forkundede / huor meget Gud hæfde gjort
med dem / oc huorledis hand hæfde opladet Hednin-
gene Troens dør.

27. Sie hatten aber ihr Wesen all-
da nicht eine kleine zeit bey den Jün-
gern.

Men de hæfde deris væsen der liden en liden tid
hoff Disciplene.

Vnd etliche kamen herab
von Iudæa / vnd lehren die Brüder:
Wo ihr euch nicht beschneiden lasset
nach der weise Moysi / so köndt ihr
nicht selig werden.

De nogle komme ned aff Iudæa / oc lærde Brøder-
ne / Der som i lade eder icke omstære effter Moyses
stæck / Da kunded icke bliue salige.

23. A pressedse Pisidij /
přišli do Pamphilijs:

A přeseðsý Pisidiya / přys-
šli do Pamphiley.

24. A kbyž mluvili slovo
Boží v Pergen / šli do Mě-
sta Attalijs.

Opoviedž amby tež slovo
Bože v Pergen. šli do Attalijs.

25. A odeud plavili se do
Antiochij / odkudž poručeni
byli milosti Boží / k práci
stavaň glau naplnili.

I támtad wiczišle do Antio-
chij / odkudž poručeni byli
milosti Boží / k práci
stavaň glau naplnili.

26. A kbyž tam přišli a
shromáždili církev / wypra-
sowali jim pať welič wěc
Pán Bůh s nimi učinił : a že
otwěrl dwěře Pohanům k wě-
řeni.

A kbyž přišedšy zebraši ko-
ściol / y oznamili to cokolwiek
Bog uczynil przeznie / a iż po-
nom otworzył drzwý wiary.

27. Dbyli tu za dlawhý čas
s Wcdinijš.

I stráwili tam čás nemáły
i wcdinijš.

W tom pať něktři přišedš
sč z židowšcha učili Brat-
řij / že nebudešeli se obřezowa-
ti podle obřęce Moňšstos-
wa / nebudec moč spaseni
býti.

Přym něktorzy co byli z žy-
dowšch přišli / učili bratřia
mowiac : Ješli se nie obřezujete
wedle zwyczaju Mojszowego /
nie moziecie być zbawieni.

טו

2 ויהי שגשגא סגיא
וכעתא לפילוס ולברנבא
צמחון ויהי דישקון
פילוס וברנבא ואחרנא
צמחון לנר שפליח
וקששנא דבארשלא
מטול דנא בעתא :

Onde essendo nata non piccola sedi-
tione e contenzione, a Paulo e Barnaba,
contra essi, ordinarono che Paula e Bar-
naba, et alcuni altri de loro, salis-
sero in Ierusalem a gli Apostoli et a l'ecclia, per
quella questione.

3 וליות שדרת אגון עדתא
ידיו דנו בכלה בניהא
נאר בית שמרנא דר
משפיעו דנו על פוננא
דעממא ועבדיו דנו
חיותא דבתא לכלהון
אחנא :

Essi dunque mandati da la Chiesa,
passarono per Fenice a Samaria, man-
dando la conversione de i Gentili: e danno-
vano grande allegrezza a tutti i fratelli.

4 וכד אתו לארשלא
אתקבלו מן עדתא ומן
אלהא ומן קששנא
ואשתעיו להון כלמא
דעבד צמחון אלנא :

Arrivati che furono in Ierusalem, fu-
rono ricevuti da la Chiesa, a da gli Aposto-
li, e da l'ecclia: e raccontarono tutte
quanto la cosa che Iddio habena fatto per
essi.

5 דמו דין אנשא אילין
דחיימנו דנו מן יולפנא
דברישא ואמרין דנל
הנא לכו למגור אגון
ותפקדון אגון דיטרו
נמיסא דמושא :

Et alcuni de la secta de Phariseos,
habenena creduto, si levarono su, dicendo
che bisognava circumciderli, e comandar
loro che osservassero la Legge di Moise.

6 אהבנשו דין שלחנא
וקששנא דנחון על מלתא
דנא :

Allora gli Apostoli et l'ecclia si ran-
narono insieme per vedere di quella cosa.

טו

2 ויהי תלונה ותוכחה לא
קטנה לפילוס ולברנבא אליהם
ויקמו לעלות פילוס וברנבא
ואנשים אחרים מהם אל
השליחים והוקנים ירושלמה
על הבקשה הזאת :

Antique hecha vna sedicion y contienda no
pequenna a Paulo y a Barnabas contra ellos, de-
terminaron que subies-
sen Paulo y Barnabas y al-
gunos otros de ellos a los Apostoles y a los Ancia-
nos a Ierusalem sobre esta question.

3 והנחא משלחים מעדה עברו
בהובה ושומרון מספרים את
השובת הגוים ויעשו שמחה
גדולה לאחים כלם :

Ellos pues, acompañados de algunos de la
Iglesia-pasaron por Phenice y Samaria, conta-
do la conversion de las Gentes: y hazian gran go-
zo a todos los Hermanos.

4 ובבואם ירושלמה ויקבלו
מעדה ומן השליחים ומן
הוקנים ויספרו כמה עשה
אלהם עמם :

Y venidos a Ierusalem, fueron, recibidos de
la Iglesia y de los Apostoles, y de los Ancianos:
y hizieronles saber todas las cosas que Dios avia
hecho por medio de ellos.

5 ויקמו אנשים מבית
הפרושים המצאנים לאמר כי
צריך להמולם ולצוות לשמור
את חוקי מושה :

Mas algunos de la secta de los Phariseos,
que avian creydo, se levantaron diciendo, Que es
menester circumcidar los y mandar les que guar-
den la Ley de Moise.

6 ויקהלו השליחים והוקנים
לראות על הדבר הזה :

Y juntaronse los Apostoles y los Ancianos
para conocer de este negocio.

טו

2. Γενεμένης οὖν ἐκείνης καὶ συ-
ζητήσεως ἐκ τῶν ὀλίγων τῶν παύλου
καὶ τοῦ βαρναβᾶ περὶ αὐτῶν, ἔ-
πεμψεν ἀναβαίνειν παύλον καὶ бар-
ναβᾶ καὶ πῶς ὀλίγους ἐξ αὐτῶν
μετὰ τοῦ ἀποστόλου καὶ πρεσβυ-
τέρους εἰς ἱερουσαλὴμ, περὶ τῆς ζη-
τήματός τῆς.

Dont grand debat & dispute estant
survenue a Paul & Barnabas a l'encon-
tre d'eux, il fut ordonné que Paul &
Barnabas, & quelques autres d'entre eux
monteroyent en Ierusalem vers les A-
postres & Anciens pour celle question.

3. Οἱ μὲν οὖν αὐτοὺς προσηγορεύοντες ὑ-
πὸ τοῦ κακλήσεως, διήρχοντο πρὸς
Φοινίκην καὶ σαμάρειαν, ἐκδιη-
γούμενοι πρὸς πολλοὺς καὶ ἰθι-
νῶν, καὶ ἐπαινοῦν χαρὰν μεγάλην
πρὸς τοῖς ἀδελφοῖς.

Iceux donc envoyez de par l'Eglise,
traverserent Phenice & Samarie, racon-
tant la conversion des Gentils: & don-
nerent grande joye a tous les freres.

4. Παραγγεμένοι δὲ εἰς ἱερουσα-
λὴμ ἀποδεχθέντες καὶ τὸ κακλή-
σεως καὶ τοῦ ἀποστόλου καὶ πρεσ-
βυτέρων, ἀνέγγαλάν τε ὅτι ἐστὶν
ἐκείνοι μετ' αὐτῶν.

Puis estant arrivez en Ierusalem, ils
furent receus de l'Eglise & des Apostres
& anciens, & annoncerent toutes les
choses que Dieu avoit faictes par eux.

5. Ἐξαρτήσαντες δὲ τοὺς καὶ ἀπὸ τῆς
αἰρέσεως τοῦ φαρισαίου, πρὸς ὁ-
νόματι λέγοντες, ὅτι οὗτοι περὶ μὲν
αὐτοῦ, ἐπ' ἀγγέλλουσιν τὴν χάριν τοῦ
κόμου μὲν εἶναι.

Mais quelques uns disoyent ils, de
la secte des Pharisiens qui ont creu, se
sont levez, disant qu'il les faut cir-
cir, & leur commander de garder la
Loy de Moise.

6. Συνήχθησαν δὲ οἱ ἀπόστολοι καὶ
οἱ πρεσβύτεροι ἰδοὺ πᾶσι λέγον-
τάς.

Adonc les Apostres & les Anciens
s'assemblerent pour adviser a cest af-
faire.

2. Facta ergo seditione non minima Paulo & Barnabæ adversus illos, statuerunt ut ascenderent Paulus & Barnabas, & quidam alii ex aliis ad Apostolos & presbyteros in Hierusalem, super hac questione.

And when there was a great dissension & disputation by Paul & Barnabas against them / they ordered that Paul and Barnabas / and certaine other of them should go up to Jerusalem unto the Apostles and Elders about this question.

3. Illi ergo educti ab ecclesia pertransibunt Phœnicem & Samariam, narrantes conversionem Gentium, & faciebant gaudium magnum omnibus fratribus.

Thus being sent forth by the Church the passed through Phœnicie & Samaria / declaring the conversion of the Gentiles: and they brought great joy unto all the brethren.

4. Cum autem venissent Ierosolymam, suscepti sunt ab ecclesia & ab Apostolis & senioribus, annuntiantes quanta Deus fecisset cum illis.

And when they were come to Jerusalem they were receaved of the Church / and of the Apostles and the Elders / and they declared what things God had done by them.

5. Surrexerunt autem quidam de hæresi Pharisæorum qui crediderunt, dicentes, Quia oportet circumcidi eos, præcipere quoque servare legem Moysi.

But said they certaine of the secte of the Pharisees / which did beleve / rose up saying / that it was needfull to circumcise them / and to command them to keepe the Lawe of Moyses.

6. Conveneruntque Apostoli, & seniores videre de verbo hoc.

Then the Apostles and Elders came together to looke to this matter.

Der Apostel Geschicht.

Das XV. Capitel.

2. Da sich nun ein Auffrühr erhub / vnd Paulus vnd Barnabas nicht ein geringen Zand mit ihnen hatten / ordneten sie / daß Paulus vnd Barnabas / vnd etliche ander auß ihnen hinauff zögen gen Jerusalem zu den Aposteln vnd Eltesten / vmb diser Frage willen.

Som der nu begynn ist Dyrer / oc Paulus oc Barnabas haffde iche en ringe rrette mit dem / da stickete de der saa / at Paulus oc Barnabas / oc nogle andre aff dem droge op til Jerusalem / til Apostlerne oc de Eldeste for dette Spørgsmaal skuld.

3. Vnd sie wurden von der Gemeine geleitet / vnd zogen durch Phœnicen vnd Samariam / vnd erzehleten den Wandel der Heiden / vnd machten grosse Freude allen Brüdern.

De bleffue ledsage de aff Retigheden / oc drog igennem Phœnicen oc Samariam / oc forralde Hedningens omgængelse / oc gjorde alle Brøderne stor glæde.

4. Da sie aber ankamen gen Jerusalem / wurden sie empfangen von der Gemeine vnd von den Aposteln / vnd von den Eltesten / vnd sie verkündigten / wie vil Gott mit ihnen gethan hatte.

Men der de komme did til Jerusalem / bleffue de vel vndfagne aff Retigheden / oc aff Apostlerne / oc aff de Eldeste / oc kundgjorde / hvor meget Gud haffde gjort med dem.

5. Da tratten auff etliche von der Pharisæer Secten / die gläubig waren worden / vnd sprachen: Man muß sie beschneiden / vnd gebieten zu halten das Geseß Moysi.

Da stode nogle op aff Phariseernes Part / som trode / oc sagde / Mand skal omstere dem / oc hvide dem at holde Mose Lov.

6. Aber die Apostel vnd die Eltesten kamen zusamen / diese Rede zusehen.

Men Apostlerne oc de Eldeste komme tilfammen / at besee denne tale.

Eufome

Kapitola XV.

2. Afdyffestala mezy nimi tuoznice wielka / neb Pawel a Barnabas gim melni odmi lauwali / zhsstali na tom / aby Pawel a Barnabas sli aneli / tefi gim s nimi k Apostolam a k Starstom do Yerusalema / o tu otazlu aneb rozprti.

A przetoj sie wsciekli niesna / sta y poswale memaly Phawlowi z Barnabasem przeciwo nim / y postanowili aby siedli Pawel y Barnabas y niektorzy z nich do Apostolow y do starszych w Yerusalemie / pytsac sic o tej gader.

3. Tedy oni gfauce wyprci wojeni od Ekrwe / sli strze Jemien a Samarij / wyprci wugnie o obraceni k wijsce Pohanuow: Y pfinesli radost wielkau wssiem Bractwim.

Tedy oni bda e postali ob kosciole / przeli przez Jemien y Samarij / omawiajac nawroce nie poganow / y przynosieli wielka radość wssiem bractwu.

4. Afdy pfsili do Yerusalema / pfipali gfauc od Ekrwe a od Apostolow y od Starstych / zwtsugnie gim / ktera mnoho dobrého činil Pán Bóg s nimi.

Y gdy przysli do Yerusalemu / przietali ob kosciole / y od Apostolow / y od starszych / a omawiali co kowiel Bog przyniesie cje uil.

5. Tedy powstali niektorzy k Sekty Pharyzejske / fiefi byli wotkli / prawice ze museli obrezowani byti naprw / a pfikazali gim aby zachowali Zakon Moysisow.

Alc niektorzy powstali y Sekty Saryseusow / ktorzy byli wotrzyl / powiedali: Is sie im potrzeba obrezowac / a rodkas ze aby byli zachowywaci Zakon Moysiehow.

6. Tedy sessli se Apostoli a Starst / aby to rozposlali.

Zebrałi si tedy Apostolowie y starszy / aby wybacyli te sprowe.

7. Cum autem magna concursio fieret, surgens Petrus dixit ad eos, Viri fratres, vos scitis quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis elegit, per os meum audire Gentes verbum Evangelii, & credere.

And when there had bene great concursio, Peter rose up, and said unto them, Ye men & brethren, ye knowe that a good while ago, among vs God choise out me, that the Gentiles by my mouth should heare the worde of the Gospell, and beleue.

8. Et qui novit corda Deus, testimonium perhibuit, dans illis Spiritum sanctum sicut & nobis.

And God which knoweth the hearts, bare them witness, in giving unto them the holy Ghost, even as he did unto vs.

9. Et nihil discrevit inter nos & illos, fide purificans corda eorum.

And he put no difference betwene vs and them, after that he sayd he had purged their hearts.

10. Nunc ergo quid tentatis Deum, imponere iugum super cervices discipulorum, quod neque patres nostri, neque nos portare posuimus?

Now therefore, what tempt ye God, to lay a yoke on the disciples necken, which neither our fathers, nor we were able to beare?

11. Sed per gratiam Domini Iesu Christi credimus salvari, quemadmodum & illi.

But we beleve, through the grace of the Lord Iesus Christo be saved, even as they do.

12. Tacuit autem omnis multitudo: & audiebant Barnabam & Paulum narrantes quanta Deus fecisset signa & prodigia gentibus per eos.

Then all the multitude kept silence, and heard Barnabas & Paul, which told what signes and wonders God had done among the Gentiles by them.

7. Da man sich aber lange gezanket hatte, stand Petrus auf, vnd sprach zu ihnen: Ihr Männer lieben Brüder, ihr wisset, daß Gott lange vor diser zeit vnter vns erwahlet hat, daß durch meinen Mund die Heiden das Wort des Euangelij hören vnd glauben.

De der de haffde haffte lange rettet, da stod Petrus op, oc sagde til dem, I Mend, kære Brødre, I vide, at Gud vdualede iblant oss, lunge saar denne tid, at Hedningene skulde høre oc tro Euangelii ord, for medelst min Mund.

8. Vnd Gott der Herkenkündiger zeugete über sie, vnd gab ihnen den heiligen Geist, gleich auch wie vns.

De Gud som kender hjerter vidnede oss, at han gav dem den hellig Ånd, lige som os saa oss.

9. Vnd machet kein vnterscheid zwischen vns vnd ihnen, vnd reiniget ihre Herzen durch den Glauben.

De gjorde intet forskel mellem oss oc dem, De handrenkede dems hjerter ved Troen.

10. Was versuchet ihr denn nun Gott, mit auflegen des Jochs auf der Jünger Hälse, welches weder unser Väter, noch wir haben mögen tragen?

Hvil friste I da nu Gud, at lægge Åaer paa Discipulens halse, hvilket huerken vore Fædre, oc vi heller vil kunde bære?

11. Sondern wir glauben, durch die gnade des HERREN Iesu Christi, si selig zu werden, gleicher weise, wie auch sie.

Men vi tro, at bliffue salige ved vor HERRS Iesu Christi naade, vdi lige maade som os saa de.

12. Da schweig die ganze Menge stille, vnd höreten zu Paulo vnd Barnaba, die da erzehleten, wie grosse Zeichen vnd Wunder GOTT durch sie gethan hatte vnter den Heiden.

Da sagde al Menigheden stille oc hørte Paulum oc Barnabam, som fortalte, hvor store Tegn oc vunderlige Gerninger Gud haffde gjort ved dem iblant Hedninge.

7. A kduj weliká nesház o to bota/penshaw Pat řekl k nim: Mužj Bratřj, vy wšjte, že od davných dnůw mezy wámi Bůh wywolil mne, aby strže vsa má slověl Pohanz Slo, wo swateho Ewangeliu, a aby wřiti.

A kdy byl wielkí poswatek, wstawij Proch rzekl do nich: Mějowie bratřa wy wšedcie wy Bog dawno mie obrat miedzy wámi, aby przez vsa mój pogán słuchali słowa Ewangeliu, wy wřiti.

8. A ten řekl z ná Ertee Bůh, swedectwý wredal, daw gum Oncha Swateho pako y nám.

Bog thedy Proch swa řekl, dal im swidectwo, dawšy im y Duchá swatého takto y nám.

9. A netinij rozblisu mezy námj a meji nimi, neb wěrau ošijstuge řdce gegich.

A ntewězani jadney roznice miedzy námj y miedzy nimi, wias, ta oczywistoty řekl ich.

10. Protož mynli proť pds lausšje Boha, chice wložit na hrdlo Wcedniškám Eho, řterehoj ani Dcowě nassj ani my neni ošli gme řněsti.

A tak teraz przerzje Eufacie Božskilabaczkym ná byie zmas lennikow, řchorago ani oycowie nassj ani my znowicichmy nie mogli.

11. Ale wěrijme, že řtrže milost Pána nassho Eho, řkř. Křosla spaseni budeme, pako y oni.

Ale przez łaskę Pána Jezusa Krystusa wierzymy, iż bedziemy zbawieni, tak samo y oni.

12. Tedy wmlilo wšedno mnoštwj, a poslauchali Pawla a Barnabasse wyprawugij, cych, řterak mnoho diwnewo a Zázrakow tınıl Bůh řtrže uť mezy Pohany.

Tedy wmlilneld wšyřkš wiel. Poše, a słuchali Barnabáša y Pawla, řtrzy opowiedali co zc zwišioná y cnda cýnil Bog miedzy pogány przez nie.

13 וּבַתֵּר דִּשְׁתַּקִּי קוֹם
יַעֲקֹב וְאָמַר גְּבִירָא אֲחִי
שׁוֹמְעוֹנִי :

*Eppoi che essi si furono tornati, Iacopo
rispose, dicendo, Homines fratello, audite
me.*

14 שְׁמַעוֹן אֲשֶׁתַּעֲי לְכוּ
אִיכָנָא שְׂדֵי אֱלֹהִים לְבִתְנָא
מִן עַמְמַנָּא עַמָּא לְשִׁמָּה :

*Simone ha narrato come Iddio pri-
meramente visito per parlare con popolo de
Gentile nel nome suo.*

15 וְלִהְיֶה שְׁלָמוֹן מְלִיכָהוֹן
דְּנִבְיָא אֲחִי מֵאֲדָרְתִּיב :

*E con questa s'accordano le parole de
Profeta, si come è scritto.*

16 דִּמְן בִּתְרֵי הַלֵּוֹן אֲהַבְנוּ
וְאֶקְדָּם מִשְׁכְּנָה דְּדָוִיד
אִינוּן דְּנִפְל וְאִכְנָא מְדָם
דְּנִפְל מִנָּה וְאֶקְדָּמוּהִי :

*Dopo questa cosa si tornarò, e re-
dificato il tabernacolo di David, che è
caduto, e redificato le sue ruine, e redire-
rò a lui.*

17 אֲחִי דִּיבְעוּן שְׂדֵיכֶהוֹן
דְּבְנֵי-נִשְׂאָ לְמִדְיָא וְכִלְהוֹן
עַמְמַנָּא אִילֵין דְּאֶתְקִרִי
שְׁמִי עֲלֵיהֶוֹן אָמַר מִדְיָא
דִּעְבֵּד הַלֵּוֹן כִּלְהוֹן :

*Accusate il resto de gli homines ricer-
chate il Signore, e tutte le Genti sopra la-
quali è invocato il nome mio, dice il Si-
gnore che fa tutto questa cose.*

18 יְדִיעִין אֲנִין מִן עֲלָם
עֲבֹדְהִי דְּאֱלֹהִים :

*A Dio sem note ab eterno tutte l'ope-
re sue.*

19 מִטּוֹל יְהִי אָנָּה אָמַר
אָנָּה דְּלֵגָּה יְהוֹן שְׁתַּקִּי
לְאִילֵין דְּמוֹ עַמְמַנָּא מ
מִתְבַּטְּנִין לִית אֱלֹהִים :

*Per loqual cosa si fan di parere che
non sia da turbare quelli che da i Gentili
si convertirono a Dio.*

20 אֲלֵגָּה יִשְׁתַּלַּח לְהוֹן
דִּיהוֹן פְּרִיקוֹן מִן
טְמֵאוֹתָא דְּדִבְהִיגָּה וּמִן
זִבְיָתָא וּמִן דְּהִיבָּתָא וּמִן
דְּמָנָה :

*Ma che si debbia fermare loro che
s'affezano da l'immonditie de gli idoli, e
da la fornicatione, e dal soffocato, e dal
sangue.*

13 וּבַתְּשׁוּתָם דִּיעֲי יַעֲקֹב לְאָמַר
הֲאִנְשִׁים אֲחִים שְׁמַעוּ אֵלַי :

*Y desque onieron callado, Iacobo respon-
dió diziendo, varones hermanos, oydme.*

14 שְׁמַעוֹן בְּאֵר פְּנֵאָשׁר פְּרֵאָשְׁנָה
הָאֱלֹהִים פֶּקֶד לְקַחַת מִגּוֹיִם עִם
בְּשִׁמּוֹ :

*Simon ha contrado como primero Dios vi-
sito las Gentes para tomar de ellas pueblo para su
Nombre.*

15 וּבִזְוֹנָתָא יֵאָתֵר דְּבִרֵי הַנְּבִיאִים
בְּמִו גְּכִתָּב :

*Y con esto concuerdan las palabras de los
Prophetas, como está escripto.*

16 וּבִיּוֹם הַהוּא אָקִים אֶת-
סִבְתָּ דְּדָוִיד הַנִּפְלֵת וְגִדְרֵתִי אֶת-
פְּרִצֵיהֶוֹן וְהִרְסֵתִיו אָקִים וּבְנֵי-תֵיבָה
כִּימִי עוֹלָם :

*Después de esto bolueré, y restauraré la ca-
banna de David que estava cayda y instauraré
sus ruynas : y boluerla ha a leuantar.*

17 לְמַעַן יִידָשׁוּ אֶת-שְׂאֵרֵיהֶוֹן
אֲדוֹם וְכָל-תְּגוֹיִם אֲשֶׁר נִקְרָא
שְׁמִי עֲלֵיהֶם נָאִם יְהוָה עֲשֵׂה
זֹאת :

*Paraque la resta de los hombres busquen al
Sennor : y todas las Gentes, sobre las quales es
llamado mi nombre : dice el Sennor, que haze to-
das estas cosas.*

18 גִּזְדְּעוּ לְאֱלֹהִים מַעֲוָלָם כָּל
מִפְעָלֵיוֹ :

*Notorias son a Dios desde es siglo todas sus
obras.*

19 עַל-כֵּן שׁוּבִיט אָנָּה פֶּן-
תִּזְגִּילִין אֲנִי תִּמְרִיצוֹן אֲוִתָּם אֲשֶׁר
מִן-תְּגוֹיִם שְׁבוּ אֶל-יְהוָה :

*Por loqual yo juzgo, que losque de las Gen-
tes se conuertien a Dios, no han de ser inquieta-
dos.*

20 כִּי אֵם לְנִצֵּר אֶת-נַפְשָׁם
מִטְמֵאוֹת הַלֵּילִים וּמִתְּוֹנוֹת
מִגִּתְּוָק וּמִדָּם :

*Sino escreuirles que se aparten de las contra-
minaciones de los idolos, y de fornicacion, y de
ahogado, y de sangre.*

13. Μετὰ τὸ ἐπὶ τῶν αὐτῶν, ἀπὸ-
κρίθῃς ἰσχυρῶς λέγοντι, ἀκούετε ἐ-
με, ἀδελφοί μου.

*Et apres qu'ils se furent tous, Iacques
print la parole, disant, Hommes freres,
escoutez moi.*

14. Συμεὼν ἐξηγήσατο καθὼς
παῖδες ὁ θεὸς ἐπισκέψατο λαβὼν
ἐξ ἐθνῶν λαὸν ὅτι τῷ ὀνόματι αὐ-
τοῦ.

*Siméon a raconté comme Dieu a
premierement regardé les Gentils pour
en prendre un peuple à son Nom.*

15. Καὶ τὴν ἐν συμφωνίᾳ τοῖς λό-
γοις τοῖς προφηταῖς, καθὼς γέγρα-
πται.

*Et à cela s'accordent les paroles des
Prophetes, selon qu'il est escript.*

16. Μετὰ ταῦτα ἀναστήσει ἐν-
ταφύσει τὴν σκηνὴν δαυὶδ
τὴν πεπτωκυῖαν, καὶ τὴν κοίτην κα-
μμένην ἀπὸ τοῦ ἀσχυροῦ, καὶ ἀ-
νορθώσει αὐτήν.

*Après ceci le retournerai, & reba-
tirai le tabernacle de David, qui est
cheu, & rebastirai les ruines, & le re-
difierai.*

17. Ὅπως αἱ ἐκζητήσασιν οἱ ἀ-
νθρώποι τὸν κύριον, καὶ τὰς ἐθ-
νοὺς, καὶ πᾶσι τοῖς ἐθ-
νοῖς, καὶ πᾶσι τοῖς ἐθ-
νοῖς, καὶ πᾶσι τοῖς ἐθ-
νοῖς.

*Afin que le residu des hommes re-
cherche, le Seigneur, & toutes les Na-
tions sur lesquelles est invoqué mon
Nom, dit le Seigneur qui fait toutes ces
choies.*

18. Γνωστὸν ἔσται αἰῶνός ἐστι τῷ θεῷ
πᾶσι τοῖς ἔργοις αὐτοῦ.

*De tout temps sont à Dieu cognees
toutes les œuvres.*

19. Διὸ ἐγὼ λέγω, μὴ περιε-
χλῶν τις δοτὶ τῷ θεῷ, ὅτι ἐθ-
νοὺς, καὶ πᾶσι τοῖς ἐθ-
νοῖς.

*Parquoi ie suis d'aduiz de ne s'eschier
ceux des Gentils qui se conuertissent à
Dieu.*

20. Ἀλλὰ ὁ θεὸς ἡλεῖ αὐτοὺς ὥ-
στε μὴ ἵσχυται τις δοτὶ τῷ θεῷ, ὅτι ἐθ-
νοὺς, καὶ πᾶσι τοῖς ἐθ-
νοῖς, καὶ πᾶσι τοῖς ἐθ-
νοῖς.

*Mais bien de leur escrire qu'ils ay-
ent à s'abstenir des souillures des idoles
& de paillardise, & des choses estouffées
& du sang.*

CAP. XV.

13. Et postquam tacuerunt, respondit iacobus, dicens, Viri fratres, audite me.

And when they helde their peace, James answered, saying, Men & brethren, hearken unto them.

14. Simon narravit quemadmodum primum Deus visitavit lumere ex Gentibus populum nomini suo

Simon hath declared howe God first did vilit the Gentiles / so tate of them a people unto his Name.

15. Et huc concordant verba Prophetarum, sicut scriptum est.

And so this agree the wordes of the Prophets / as it is written.

16. Post hac revertar, & reedificabo tabernaculum David, quod decidit, & diruta eius reedificabo, & erigam illud.

After this I will returne, and will build againe the tabernacle of David, which is fallen downe / and the ruines thereof will I build againe, and I will set it up.

17. Ut requirant ceteri hominum Dominum, & omnes gentes super quas invocatum est nomen meum, dicit Dominus faciens hac.

That the residue of men might see after the Lord / and all the Gentiles upon whom my name is called / saye the Lord which doeth all these things.

18. Norum à seculo est Domino opus sum.

From the beginning of the worlde God knoweth all his workes.

19. Propter quod ego iudico, non inquietari eos qui ex Gentibus convertuntur ad Deum.

Wherefore my sentence is, that we trouble not them of the Gentiles that are turned to God.

20. Sed scribere ad eos ut abstineant se à contaminationibus simulachrorum, & fornicatione, & suffocatis, & sanguine.

But that we write unto them, that they abstaine themselves from filthines of idols, and fornication, and that that is strangled, and from blood.

Das XV. Capitel.

13. Darnach als sie geschwiegen waren / antwortet Jacobus / vnd sprach: Ihr Männer lieben Brüder / höret mir zu.

Der effter der de sagde / suarede Jacobus / or sagde / I Mend / lere Bradre / höret mir.

14. Simon hat erzehlet / wie auff erst Gott heimgesucht hat vnd angenommen ein Volck auß den Heiden zu seinem Namen.

Simon foralde huorledis Gud først htem seere or anammede is Volck aff Heidingene / til sit Naamn.

15. Vnd da stimmen mit der Prophetenrede / als geschrieben stehet:

De der met komme Propheten is tale offuer is som secessule staar.

16. Darnach wil ich widerkommen / vnd wil wider bauen die Hütte Davids / die zerfallen ist / vnd ihre Lücken wil ich wider bauen / vnd wil sie auffrichten.

Der effter vil ieg komme laen / or ieg vil bygge Davids paulun igen / som er nedfallet / or hullene der paa vil ieg bygge igen / or ieg vil oprette det igen.

17. Auff das / was übrig ist von Menschen / nach dem HERREN frage / Darzu alle Heiden / über welche mein Name genennet ist / spricht der HERR / der das alles thut.

Paa det / at der som er igen aff Wemstent / skal spørre effter HERREN / Der vil alle Heidinge aff ued hulle mit Naamn er nedd / siger HERREN som der gør altsammen.

18. Gott sind alle seine Werck bewußt von der Welt her.

Gud vilte alle sine Gerninger aff Verdens begyndelse.

19. Darum beschliesse ich / das man denen / so auß den Heiden zu Gott sich bekehren / nicht vnrühemache.

Der saare besluter ieg / at mand skal icke gøre dem tvilighed / som omuende sig til Gud aff Heidingene.

20. Sondern schreibe ihnen / das sie sich enthalten von vn sauberkeit der Abgötter / vnd von Hurerey / vnd vom Erstickten / vnd vom Blut.

Men at mand scriffuer til dem / At de holde sig fra Affguders tvendighed / or fra Horeri / or fra det som qualt er / or fra Blod.

Kapitola XV.

13. A ldnz omilli / odpowz del iakub kta : Musz Bradre / höstie mne.

Barym gei omillne / roo wtedziawsz iakub rzet : Mzjo, wie bracia sluchajcie mne.

14. Esimon ted wny prareo: wal kiera Edh naprowe nawstiswil / aby z Pohansku pihaj lid Gmēnu swēmu.

Esimon napriod opowiedz kta: idko Bog weyzral na pogā: ny / aby z nich wzial lud imienio: swego.

15. A s tijn se scrownāra: gi y fca Prorok / pako:z nas psāno gest:

A s tijn se scrownāra: gi y fca Prorok / pako:z nas psāno gest:

16. Potom se nawrāstijm a wzdělām zase Etānek Dawi: dāw / kicp: se bōi zbofū / a zbofem a yozase wzdělām / a wzdrwim yz.

Potym se wracc a pobudue przybytel Dawidow oblectaly / y pobudue wprawdniego / y zalegi wystawie.

17. Aby y ginij lidz hlebali Pana Boga / y wssedni Pohant nad kicpmiz gest wozh: wāno Gmēno mē / prawij Pan / kinē tyto wssedny wēcy.

Aby ci ludzie krotzy pozostali hlebali Pana / y wssedny nadobawie / nad krotcy wiywano imies: nia mōwego mōwi Pān / krotzy cyy: nio wssedno.

18. Znā no: gest obwēkno:st Pānu Boga wssedno dylo gest ho.

Jawneć sa od wssednego mieta y Boga wssedni sprawy lego.

19. Proto:z mne se toto zba: aby nebyli rmauceni ci kicpiz se z Pohansku wracugi k Bōi hu.

A dla tego:z ia tak radze mne pzenagābac tych / krotzyse spō: ganow nāwzācā ku Bogu.

20. Alcabz gim psāno by: to / at se warugij Modlām o: bziowancho / a smiljroa / a to: ho co:z gei wdāwēnzho / a od kwe.

At pīśādo nīch aby sie wst: zymawali / or spługāwēnia bāt: wānow / or grzechu nieciwilego / or rze:cy dawolonych / y od kwe.

21. מוֹשֶׁה יָרַד מִן הַר
קָדְמוֹנִיּוֹת כָּכָל מְדִינַת אֶרֶץ
הַנָּה לֵה פָרְוֶה בְּכִנּוּשָׁתָהּ
דְּכָכָל שְׁכֵן קָרְיוֹ לֵה :

*Imperocchè Mosè infu da tempo, am-
tichi ha per ogni città quella che l'predica-
mo na la sinagoga, dove si legge ogni sab-
bato.*

22. הוֹדִינוּ שְׁלִיחָה וְהַשִּׁיטָה
עִם כָּלָה עֲדָתָהּ גְּבוּרָה
מִיָּהוֹן וְשִׁדְרוּ לְאַנְטִיּוֹכְיָהּ
עִם בָּרְנָבָה וְבָרְנָבָה
לִיהוֹדָה דְּמִתְקַרָּה בְּרָנָה
שְׁכֵן וְלִשְׁלָח גְּבוּרָה
דְּרִישָׁה הוּוּ בִּהּוֹן בִּאֲחָה :

*Allora parve agli Apostoli che a Se-
niore con tutto la Chiesa di mandare al-
cuni homini electi da loro in Antiochia
con Paulo e Barnabas, cioè Iuda chiama-
to per soprannome Barfabas, e Sila, homi-
ni principali tra i fratelli.*

23. וּכְתָבוּ אֶתְרֵתָהּ ב
בְּאִידִיָּהוֹן הַכֵּתָב שְׁלִיחָה
וְהַשִּׁיטָה וְאֲחֵהּ לְאֵלִין
דְּאִית פִּאֲטִיּוֹכְיָהּ וְבִסְמִיָּהּ
וּבְקִילִיקְיָהּ אֲחָה דְּמִן
עֲמִמָּה שְׁלָם :

*Scrivendo per loro mano in questo to-
more, Gli Apostoli, e Seniore, e fratelli, a
i fratelli che sano de Gentili in Antiochia,
e in Siria, e in Cilicia, salutè.*

24. שְׁמַעְנוּ לֹא בְּאֲנָשִׁין מִן
וְשִׁדְרוּ וְלִתְכֹן דְּכָלָה
וְאֶתְכֹן גְּבִשְׁתֹּן כֹּד א
אֲמַרְיוֹ דְּתִתְּיוֹן אֲנִיָּין
וְנִשְׁרִין נְמוּסָה אֵלִין דְּחִין
לֹא דְכָכָן אֲנִין :

*Perocchè noi habbiamo inteso che
alcuni partiti da noi, & hanno turbato
con parole, sommovendo gli animi vostri,
col comandarv che vi circumcidate, &
asseruante la Legge, a i quali noi non a ha-
miamo dato commissione alcuna.*

25. מִטּוֹל הָנָה אֶתְתַּחֲשֹׁן
כְּלוּכָד פְּנִישִׁין וְגִבּוֹן גְּבוּרָה
וְשִׁדְרוּ לִתְכֹן עִם בָּרְנָבָה
וְבָרְנָבָה חֲבִיבִין :

*Ci è parso, essendo d'un medesimo an-
mo convezzati, mandarvi de vi homini
de noi electi insieme, con gli nostri dilecti
Barnabas e Paulo.*

21. כִּי לְמֹשֶׁה הָיָה לֹא מְדוּחָה
קְדָמוֹנִיּוֹת מַעִיר לְעִיר הַקָּרְנִים
אֹתוֹ בְּעִדּוֹתָם בְּכָל־שַׁבָּת :

*Porque Moysen desde los tiempos antiguos
tiene en cada ciudad quien lo predique en las Sy-
nagogas donde es leydo cada Sabbado.*

22. וַיֵּיטֵב בְּעֵינֵי הַשְּׁלִיחִים
וְהַיִּקְנִים אֶת־כָּל הָעֵדָה לְשִׁלּוֹחַ
מֵאֲנָשִׁים אֲנָשִׁים בְּחִירִים
לְאַנְטִיּוֹכְיָה עִם בָּרְנָבָה
וְבָרְנָבָה הַקָּרְנָה בְּרִשְׁבָּה וְאֶת־
שִׁלָּה אֲנָשִׁי דְּאֵשִׁי הָאֲחִיָּים :

*Entonces pareció bien à los Apostoles, y à
los Ancianos con toda la Iglesia, elegir varones
de ellos, y embiarlos à Antiochia con Paulo y Bar-
nabas, à Iudas que tenia por sobre nombre Barfa-
bas y à Silas, varones principales entre los Her-
manos.*

23. פִּתְחִים בִּידֵם אֶת־הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה וְשְׁלִיחִים וְהַיִּקְנִים וְהָאֲחִיָּים
לְאֲחִיָּים אֲשֶׁר מִן הַגִּזְרִים
בְּאַנְטִיּוֹכְיָה וּבְסִירְיָה וּבְכִילִיקְיָה
שְׁלָם :

*Y escreuir por mano de ellos assi, Los Apo-
stoles, y los Ancianos, y los hermanos à los Her-
manos de las Gentes, que estan en Antiochia, y
en Syria, y en Cilicia, salutè.*

24. בְּאֲשֶׁר שְׁמַעְנוּ כִּי אֲנָשִׁים
יוֹצְאִים מִמֶּנּוּ הִבְהִילוּ אֶתְכֶם
בְּדְבָרֵי־בְלִיעַל עֲשֵׂה סֻטִּים
וְלִהְבֹּךְ אֶת־נַפְשֵׁיכֶם לְאֹמֹר
לְהַמּוֹל וְלִשְׁמֹר אֶת־הַחֻקֹּתַי
אֲשֶׁר לֹא צִוִּינוּ לָהֶם :

*Porquanto auemos oido que algunos que
han salido de nosotros hos han inquietado con
palabras, trastornando vuestras animas mandan-
do circumcidaros y guardar la Ley, à los quales
no mandamos.*

25. וַיֵּיטֵב בְּעֵינֵי כָּלָה הַקָּהָלִים
יָחַד לְשִׁלּוֹחַ אֲלֵיהֶם אֲנָשִׁים
בְּחִירִים עִם אֲהוּבֵינוּ בְּרִנָּה
וּבָרְנָבָה :

*Ha nos parecido, ayuntados en vno de elegir
varones, y embiarlos à vosotros con nuestros
amados Barnabas y Paulo.*

21. Μοϋσῆς γὰρ ἐκ γῆραις δι' ἡμέ-
ρας ἐπὶ πάντων τῶν κηρύσσοντων αὐ-
τὸν ἐστὶν ὅτι τὴν συναγωγὰν καὶ παν-
τὸν τὸν λαὸν διδάσκει καθ' ἑβδομάδα.

*Car quand à Moysè il a d'ancienneté
gens par chaque viue qu'il presché,
veu qu'es synagogues il est leu par cha-
que Sabbat.*

22. Τότε ἰδοὺ τοῖς ἀποστόλοις ὡς
τοῖς πρεσβυτέροις συνόλη τῇ ἐκ-
κλησίᾳ, ἐκλεξαμένους ἄνδρας ἐξ
αὐτῶν πρέμψαι εἰς ἀντιόχειαν συν-
τῶν παύλου καὶ βαρνάβαν, ἐνδύναν-
τας τὴν λαλοῦντες ἐν συναγωγαῖς, καὶ σί-
λας ὃν ὄνομα ἦν κυρδῆς ἐκ τῶν ἀ-
δελφῶν.

*Lors ils sembla bon aux Apostres, &
aux Anciens avec toute l'Eglise, d'en-
uoyer en Antioche, gens elects d'en-
eux, avec Paul & Barnabas, assavoir Iu-
das surnomme Barfabas, & Silas, hom-
mes principaux entre les freres.*

23. Γράσαντες διὰ χειρὸς αὐτῶν
ταῦτα οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβυτέ-
ροι καὶ οἱ ἀδελφοί, τοῖς καὶ πᾶσι ἀν-
τιόχειας καὶ σιρίας καὶ κίλικιαν
ἀδελφοῖς τῇ ἐκ τοῦ θεοῦ χαίρειν.

*En escriuant par eux ce qui s'en suit
Les Apostres & les Anciens, & les freres
aux freres qui sont des Gentils en
Antioche, & en Syrie, & en Cilice, salutè.*

24. Ἐπεὶ δὲ ἡκούσαμεν ὅτι τινες ἐξ
ἡμῶν ἐξήλθοντες παρεστῶσιν ὑμῖς
λόγους, πειρασμένους τὰς ψυ-
χὰς ὑμῶν, λέγοντες πετέμμεσθαι
καὶ τηρεῖν τὰς ἐντολὰς, οἷς ἡμεῖς ἀπο-
στείλαμεν.

*Poutce que nous auons en'endu que
quelques uns partis d'entre nous, vous
ont troublés par quelques propos, ten-
uerians vos ames en-vous commandant
d'estre circumcits, & de garder la Loy,
ausquels nous n'en auons point donné
de charge.*

25. Ἐδοξε ἡμῶν συμφέρειν ἐμο-
συναδόν, ἐκλεξαμένους ἄνδρας
πρέμψαι μετὰ ὑμῶν, συν τοῖς ἀγα-
πητοῖς ἡμῶν βαρνάβαν καὶ παύλον.

*Nous auons este d'aduozellans assa-
blés d'un accord, d'enuoyer vers vous
personnages qu'auons eulx, avec nos
trechers Barnabas & Paul.*

21. Moyses enim à tempo-
ribus antiquis habet in sin-
gulis civitatibus qui eum
predicent in synagogis, u-
bi per omne sabbathum le-
gitur.

For Moyses of old time hath in eve-
ry cite them that preach him / seeing he
is read in the Synagogues every Sab-
bath day.

22. Tunc placuit Aposto-
lis & senioribus cum omni
ecclesia, eligere viros ex eis,
& mittere Antiochiam cum
Paulo & Barnaba, Iudam,
qui cognominabatur Bar-
labas, & Silam, viros primos
in fratribus.

Then it seemed good to the Apostles
and Elders with the whole Church, to
send chosen men of their own compa-
ny into Antiochia with Paul & Barna-
ba: to witte Judas whose surname
was Barlabas and Silas / which were
chief men among the brethren.

23. Scribentes per manus
eorum, Apostoli & senio-
res: fratres, his qui sunt An-
tiochie & Syrie, & Cilicie
fratribus ex Gentibus, sa-
lutem.

And wrote letters by them after
this manner: The Apostles, and the El-
ders, & the brethren unto the brethren,
which are of the Gentiles in Antiochia
and in Syria, and in Cilicia, send greet-
ing.

24. Quoniam audivimus,
quia quidam ex nobis ex-
cursus, turbaverunt vos
verbis, evergentes animas
vestras, (iubentes vos cir-
cuncidi & servare legem,) quibus non mandavimus.

Forasmuch as we have heard / cer-
taine which departed from us / have
troubled you with words, & combr'd
your mindes saying / We must be cir-
cuncised and keepe the Law: to whom
we gave no such commandement.

25. Placuit nobis collectis
in unum, eligere viros, &
mittere ad vos cum charis-
simis nostris Barnaba &
Paulo.

It seemed therefore good to us /
when we were come together with one
accord, to send chosen men unto you
with our beloved Barnabas and
Paul.

21. Denn Moses hat von langen
zeiten her in allen Staaten / die ihn
predigen / vnd wird alle Sabbather-
tag in den Schulen gelesen.

Thi Mose hathuer long ab haffte dem i alle Sta-
der / sein hanner predike oc hand lesis huer Sab-
baths dag i Scholerne.

22. Vnd es danchte gut die Apostel
vnd Eltesten / sampt der ganzen Ge-
meine / auß ihnen Männer erwehlen /
vnd senden gen Antiochia / mit Pau-
lo vnd Barnaba / nemlich / Judam /
mit dem zunamen Barsabas / vnd
Silan / welche Männer Lehrer wa-
ren vnter den Brüdern.

Da frunt die Apostlerne oc de Eldeste mit al-
lemah den gaar / oc vducle Mend aff dem oc sende
ni Antiochian mit Paulo oc Barnaba temer Ju-
das der ladeis Barsabas oc Silan. Inleste Mend
som vaare laret iblan Brodere.

23. Vnd sie gaben Schrift in ihre
Hand / also: Wir die Apostel vnd
Eltesten vnd Brüder / wünschen heil
den Brüdern auß den Heiden / die zu
Antiochia vnd Siria / vnd Cilicia
sind.

De de frunt dem denne Scriffe i deris haand.
Wi Apostle oc Eldeste oc Brodere / wisse Brodere aff
Oedinnge som ere Antiochia oc Syria / oc Cilicia /
lathged.

24. Dieweil wir gehört haben /
daß etliche von den vnsern sind auß-
gegangen / vnd haben euch mit lehren
irre gemacht / vnd eure Seele zerrüt-
tet / vnd sagen / Ihr sollt auch beschnei-
den lassen / vnd das Gesetz halten /
welchen wir nichts befohlen haben.

Effterdi wi haffue hort / ar noale aff vore ere v-
aangue / oc haffue fore eder virdfarelle mit lardom /
oc mistreket eders Seile oc pae / Italle de omst. oc
eder / oc holde loren / Inleste wi der lere befaled.

25. Hat es vns aut aed nicht ein-
mütiglich versamlet / In inner er-
wehlen / vnd zu euch senden / mit vn-
sern liebsten Barnaba vnd Paulo.

Saa sonne off gaar ar vere endreccellae forsam-
lede ar vducle mend. oc sende ni eder / mit vaare aller-
lathste Barnaba oc Paulo.

21. Nach pilsimo Menschenstorro /
od darnach wessu ma / we
wesset die sech idobn gefazal
w stollach / fdeztio na fozbau
Cobothu ge ftau.

Abowiemet Moyses ob stros
darnach ejsom ma w fast ym
meatier ftozsy go opom ebais
gdz go w boznecach na fozdy
Szabach cyska.

22. Sehtn libilo se to Apo-
stoluen v Starshyn / v wstf
Ehrft / abn wnwelsh zib
Muze / a postalt gedo Antio-
chne / s Paulan a s Barnabas
stam / Jadu / steroz yfuzny
mit Paulabas / a e plu / Mu-
Jepfecnij mezy Bratshyni.

Leby sie zdalo Apostolom y
starym / ze wstfym fosholom /
przebrane meze z posrod siebia
poslaco do Antiochne / Paulom y
Barnabasem Judo ftozgo was
no Barsabas / y Syly / m ze prze-
brany mezy bracia.

23. Diffsce gim toto po nich:
Apostoli / Starshy a Bra-
tshy / km kctshy glau w Antio-
chij / w Syry / a w Cilicij /
Bratshyn kctshy glau: Pohu-
nam / w fozuzi pozdrawimij.

It o pisante poslac przesace
ich Apostolowie / starshy / y br-
cia, tym ftozsy ia w Antiochne /
w Syry / y w Cilicze / braciey
frozsy ia z pozanow / zdrowia zy-
cimij.

24. Elssellzime / ze nect-
shy wstfesse od nas / zarman-
ult was kctshy / pferacuajce
dusse wasse / welce wam ab-
stie se obrezowali / a Jaton
Menshstuen zachowan ali /
gumzime toho neyozuli.

Gdy zechmy flosch / iz nief-
tozsy z was wstfeshy zartwozyl
was fowij / poslabiac dusie wa-
se a fozac was obrezowac / y zao
dowowac Jaton Moysesow / fros-
ymedymy ny tego nie tofzaso-
wali.

25. Dstfesse se w bromabu /
libilo se nam / abychom w-
woli Muze a postalt f wam /
s napuilegshimi nashym Paul-
wlem a Barnabasem.

Zdalo sie nam edy wstfelim:
iedno itaynie sebrany / poslac
do was nie jeprzebranie z nami
leyshym nashym / Barnabasem y
spawlem.

טו

26. אֲנָשִׁים וְאֶתְלָמוֹ בְּשִׁתְּהֶן חֵלֶף שְׁמֵהּ דְּמִן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא :

Huomini che hanno messo la vita loro per il nome del nostro Signor Iesus Christo.

27. וְשִׁדְּנוּ עִמָּהֶן לִיהוּדָא וְלִשְׁלָא דְהֶן בְּמִלְתָּא יֵאמְרוּ לְכֹן הֵן הָלֹן :

Nos habbiam dunque mandato Iudae & Silas, che ancor essi vivificavano a bocca la medesima cosa.

28. הֵן אִיר צְבִינָא לְרוּחָא דְקֹדֶשׁ וְאִר לֹן דְּלֵא יִתְחַסִּים עֲלֵיכֹן יוֹקֶרָא יִתִּירָא לְכֹן מִן הָלֹן דְּאֵלֵינוּ :

Constatia che gli è parso a lo Spirito Santo & a noi, de non porre sopra voi un peso, che questa cosa necessaria.

29. דְּתִתְחַקֹּן מִן דְּבִיחָא וּמִן דְּמָא וּמִן הִיכָא וּמִן וְנִיחָא וְכֹד תִּטְרוּן גְּבִשְׁכוּן כֹּן הָלֹן שְׁפִיר תִּתְחַקֹּן הֵן שְׁרִירָא בְּמִן :

Cioè, che voi vi asteniate da le cose sacrificate a gli idoli, & dal sangue, & dal suffocato, & da la fornicatione: & le quali cose se voi le guardavete, sarete bene, & Santa sarete.

30. הֵן דִּין דְּאֶשְׁתַּלְחוּ אִתּוּ לְהֵן לְאֶנְטִיכְיָא וּבְנָשׁוֹ כְּלָה עֲמָא וְיִהְיֹו אֶגְרָתָא :

Quelle dunque essendo mandati & a Sennero in Antiochia, & congregato la moltitudine, presentarono la lettera.

31. וְכֹד קִרְוִי וְיִתְבִּיאוּ וְאֶתְבִּיאוּ :

Laqual come essi habber letto, si ratlegrarono da quella consolatione.

32. וּבְמִלְתָּא עִתִּירְתָּא חֵלֹן לְאֶחָא וְקִימָא אֶנְן דְּבִית יְהוּדָא וְשִׁלָּא מִטְּלָא דְאִרָא הֵן וּבִינָא הֵן :

Iudas & Silas, essendo ancor essi Profetas, consolavano & frazzelli con molte parole, & confermarangli.

טז

26. אֲנָשִׁים אֲשֶׁר נָתְנוּ אֶת־נַפְשָׁם עַל־שֵׁם אֲדֹנָינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ :

Hombres que han entregado sus vidas por el Nombre de nuestro Sennor Iesus el Christo.

27. וַיִּשְׁלְחוּ אֶת־יְהוּדָה וְשִׁילָא אֲשֶׁר גָּם הֵמָּה יָגִידוּ לָהֶם אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה :

Antique embiamos a Iudas, y a Silas, los quales tambien por palabra hos haran saber lo mismo.

27. כִּי טוֹב עַל־דֹּחַ הַקֹּדֶשׁ וְכֵשֶׁר הַדְּבָר לְפָנֵינוּ מֵאִמְרָא לֹא יוֹתֵר לְשִׁים עֲלֵיכֶם סָבֵל כִּי־אִם אֶת־הַצְרִיכִים הָאֵלֶּה :

Que ha parecido bien al Espiritu Santo, & a nosotros, de ninguna carga hos poner mas, que estas cosas necesarias:

29. לְנָצֵר מִזִּבְחֵי הָאֱלֹלִים וּמִדָּם וּמִמִּתְחָנָק וּמִמִּתְחָנָק וְכָל אֲשֶׁר לֹא תִאָּכַל לְהַעֲשׂוֹת לְגִבְשָׁכֶם לְאַחֲרִים לֹא תַעֲשׂוּ וּמֵאֵלֶּה אִם תִּצְרוּ גִבְשָׁכֶם תִּטְבֹּון חֻקֵּי וְיִאֲמֹץ לְבָבְכֶם וְקוֹי אֶל־יְהוָה :

Que os apartey de las cosas sacrificadas a idolos, y de sangre, y de ahogado, y de fornicacion: de las quales cosas si hos guardades, hareys bien. Bien ayays.

30. וּכְאֲשֶׁר נִשְׁלְחוּ בְּאֵי לָהֶם לְאֶנְטִיכְיָא וְיִקְהִילוּ אֶת־הַהֶמְוִן וַיָּתְנוּ לָהֶם אֶת־הָאֶגְרָתָא :

Ellos entonces embiados descendieron a Antiochia, y juntando la multitud, dieron la carta.

31. וּבְקִרְאָם שְׁמִחוּ בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה עַל־תְּחִנָּתָם :

La qual como leyeron, fueron gozosos de la consolacion.

32. וַיְהוּדָה וְשִׁילָא הֵיוּ נְבִיאִים גָּם־הֵמָּה לְכֹן בְּדָבָר רַב נִתְמַו חֻקֵּי וְיִאֲמְצוּ אֶת־הָאֲחִיִּים :

Iudas tambien y Silas, como ellos tambien eran Prophetas, consolaron y confirmaron los Hermanos con abundancia de palabra.

טז

26. 'Ανθρώποις ὡς ἀδίδοντες τὰς ψυχὰς αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ ἰσχύματος τοῦ κυρίου ἡμεῶν ἰησοῦ χριστοῦ.

Personnages qui ont abandonné leurs vies pour le nom du Seigneur Iesus Christ.

27. 'Απεστέλλομεν οὖν ἰῦδαν & σίλαν, οἱ κατὰ διὰ λόγου ἀπεγγέλλοντες τὰ αὐτὰ.

Par ainsi nous avons enuoyé Iudas & Silas, lesquels aussi vous feront entendre le meisme de bouche.

28. Ἐὰν ἔσται γὰρ τῷ ἀγίῳ πνεύματι καὶ ἡμῖν, μηδὲν πλεον ὀγκῶμεν ὑμῖν βάρους πλὴν τῶ ἐπιούρου τοῦτων.

Car il a semblé bon au saint Esprit & à nous, de ne mettre plus grande charge sur vous que ces choses necessaires.

29. 'Απὸ χριστοῦ εἰδὼς λογίζεσθαι καὶ αἵματι καὶ πνεύματι καὶ κρέατι καὶ οὐκ ἐστὶν ἐαυτοῖς γινώσκοντες ἐπὶ τοῖς καὶ ὡς διὰ τῶν πάντων αὐτοὺς ἀπεστέλλειν ἱερῶσι.

C'est que vous vous absteniez des choses sacrifies aux idoles, & du sang, & des choses estouffées, & de paillardise: desquelles choses si vous vous contregardez, vous serez bien. Bien vous soit.

30. Οἱ μὲν οὖν οὖν ἀπολυθέντες ἡλθοῦντες ἀντιόχειαν, καὶ συναγαγόντες τὴν πλῆθος, ἐπέδωκαν τῇ ἐκκλησίᾳ τὴν ἐπιστολὴν.

Iceux donc ayans prins congé, vindrent en Antiochie & ayans assemblée la multitude, rendirent les lettres.

31. Ἀναγνόντες τὴν χάριστον τοῦ κυρίου ἐμεγαλύνοντες.

Et quand ils leureurent leues, ils furent rejoyis de la consolacion.

32. Ἰῦδας τε καὶ σίλας, καὶ αὐτοὶ ἡμεῖς φησὶν ἔστε, διὰ λόγου πολλοῦ παρεκκλήσαντες τοὺς ἀδελφούς, καὶ ἐπιβεβαιώσαντες.

Pareillement aussi Iudas & Silas, comme ainsi soit qu'eux aussi fussent Prophetes, exhorterent les freres par plusieurs paroles, & les confermerent.

26. Hominibus qui traderunt animas suas pro nomine Domini nostri Iesu Christi,

Men that have given up their lives for the Name of our Lord Jesus Christ.

27. Misimus ergo Iudam & Silam, qui & ipsi vobis verbis referent eadem.

We have therefore sent Judas and Silas, which shall also tell you the same things by mouth.

28. Visum est enim Spiritui sancto & nobis, nil ultra imponere vobis oneris quā hæc necessaria.

For it seemed good to the holie Ghost, and to us, to lay no more burden upon you, then these necessary things.

29. Ut abstineatis vos ab immolaris simulachrorum, & sanguine, & suffocato, & fornicatione, à quibus custodientes vos, bene ageris. Valere.

That is, that ye abstaine from things offered to idoles, and blood, and that that is strangled, and from fornication: from which if ye keepe your selves, ye shall doe well. Fare ye well.

30. Illi ergo dimissi descenderunt Antiochiam: & congregata multitudo traderunt epistolam.

Nowe when they were departed, they came to Antiochia: and after that they had assembled the multitude, they delivered the epistle.

31. Quam cum legisset, gavisum sunt super consolatione.

And when they had read it, they rejoiced for the consolation.

32. Iudas autem & Silas, & ipsi cum essent prophetae, verbo plurimo consolati sunt fratres, & confirmaverunt.

And Judas and Silas being Prophets, exhorted the brethren with many words, and strengthened them.

Der Apostel Geschicht.

Das XV. Capitel.

26. Welche Menschen ihre Seele dargegeben haben / für den Namen unsers HERREN Jesu Christi.

Huilsche Menschen die vdssete deris siele for vor HERREN Jesu Christi Naffen.

27. So haben wir gesandt Judam vnd Silan / welche auch mit Worten dasselbige verkündigen werden.

So sende wir Judam oc Silan / huilsche som stulle oc kundgore des samme mit ord.

28. Denn es gefellt dem heiligen Geiste vnd vns / euch keine beschwerung mehr aufzulegen / denn nur diese nödtige Stück.

Ehi der behager den heilig And oc off / at legge eder ingen mere Besuarelse paa.

29. Daß jr euch enthaltet vom Gößenopffer vnd vom Blut / vnd vom Ersticketem / vnd von Hurerey / Von welchen so ihr euch enthaltet / thut jr recht / Schabt euch wol.

Iden alene disse nodestoffte stucker / At i stulle holde eder fra Afgubers offer oc fra Blod / oc fra der Qualde / oc fra Horeri / Fra huilscher / der som i holde eder fra / gore i ret / Fare vel.

30. Da diese abgefertiget waren / kamen sie gen Antiochian / vnd versamleten die Menge / vnd überantwortten den Brieff.

Der disse vaare sende bort / somme de til Antiochiam / oc forsamlede Menigheden / oc finge dem Brevff.

31. Da sie den lasen / wurden sie des Trostes fro.

Der de der lasde / bleffue de glade aff dem trost.

32. Judas aber vnd Silas / die auch Propheten waren / ermahneten die Brüder mit vilen reden / vnd stärcketen sie.

Men Judas oc Silas / som oc vaare Propheter / formanede Bræderne med megen tale / oc styrckede dem.

Stutkomre

Kapitola XV.

26. Stemi lidmi kterijz wpy dali żywoty swoż pro gniēno Pana naszego Gęsijse kryssta.

I lodźmi tymi kteryz wydałi zdrowia swoja imienia Pana naszego Jesusa Chrystusa.

27. Protoż gline posłali Judę a Sylę / kterijz oni ausłuch nę wpprawi wam o tēm.

A przetożedmy posłali Judę a Sylę / kteryz wamny sami słowy to oznaymą.

28. Widzieli sę zagistę Duchu swatemu / y nam / aby chom jādneho / wiſcie na was nowżladali Břemene / from tēcho wčęch potřebnich.

Abowiem tħk sę zdālo Ducha swatemu y nam aby smy wiecy nie klādli na was břemeno / tedno ty potřebne.

29. Totiżto / abyście se zdržowali od modlām obřetowanę ho / a od krwe / a od wdawenę ho / a od smilstwa: Od kteręchżto wčęch budeteci se eřtęhati / dobre budete činiti. Męgę se dobre.

Abyste se wstrzymawali od tych rzecęz ktore sę ofiarowane bawānom / od krwie od zecęz dozwolonych / y od gręchszu nieczęstego / od ktorych rzecęz iesli sę jami sādowymy bedęcie / dobre budete czynicie. Sādym sę do brzemiecy.

30. Tedy oni gsaue posłani sli do Antiochie. A ofiedsse smnożstwo / dali gim list.

A tak oni odprāwseni przęsli do Antiochie / a zebrałę list.

31. Kterężto listę přęčili / radowali sę z potřestni.

Ktery gdy přęczęto / radowali sę z potřestni.

32. Judas pak a Sylas / ponęwadę oni byli Prorocy / mnohau řetęřęsili Bratřę / a potwřzowali gich.

Tedy Judas y Sylas gdyž y sami byli Proroci / blugiemu slozom nāpominali brācia / utwřdzali ta.

טו

33 וְכַד הָיוּ תַּמּוֹן וְכַנְנָה
שָׂרוּ אִתָּן אַחֵהּ בְּשִׁלְמָה
לִנְחַת שְׁלִיחָהּ :

E dimorati che furono un aliquanto tempo, furono da essi rimandati con pace agli Apostoli.

34 כְּרִם הָיָה צְבִינָה
הַשִּׁלְמָה הַיְּהוּדִית תַּמּוֹן
(וַיְהִיחָהּ בְּלִחְדָּה אֶחָד לִלְוֵה
לְאַתְרֵשֶׁלָּם :

Non demora a Sila parve bene di rimandarli li. (Ma Iuda andeseno solo a Ierusalem.)

35 פְּלוֹס דִּין וְכַרְנָה
הָיוּ הָיוּ בְּאַנְטִיּוֹכְיָהּ וּמִכְרִם
הָיוּ נִמְסְכֵּרִין עִם אַתְרֵשֶׁלָּה
סִנְיָה מִלְּתָהּ דְּאַתְרֵשֶׁלָּה :

E Paulo e Barnaba dimoravano in Antiochia, insegnando e annunciando con molti altri la parola del Signore.

36 וְכַתֵּר יוֹמֵתָה אֶמֶד
פְּלוֹס לְכַרְנָה נְתַנְיָה
וְנִסְעוֹד לְאַתְרֵשֶׁלָּה דְּכַבְרָה
מִדִּינָה דְּכַרְנָה בְּהַ מְלִתָּה
דְּאַתְרֵשֶׁלָּה וְנִתְּנָה מִנְיָה
צְבִידִין :

Deppe aliquanti giorni Paulo disse a Barnaba, Ritorniamo bona a Sefarves ne firi fratelli per tutte la città, ma legnala p... ha totat a annunciata la parola del Signore, per veder come fiano.

37 כְּרִינָה דִּין צְבִינָה הָיָה
הַיְּהוּדִית לִיּוֹחָנָן הוּ דְּאַתְרֵשֶׁלָּה
מִדְּקוֹס :

E Barnaba consigliava che si pigliasse in far compagnia Giovanni, che si chiamava Marco.

38 פְּלוֹס דִּין לָא צְבִינָה
הָיָה דְּכַרְנָה צְמַהוֹן מִטוֹל
דְּשִׁבְקָה הָיָה אִתָּן כַּד הָיוּ
בְּמִשְׁכָּלָהּ וְלָא אֶחָד
צְמַהוֹן :

Ma Paulo giudicava, che colui che da Pamphilia era ritirato da loro, e non era andato con essi a l'opere, non si dovesse pigliare in compagnia.

39 מִטוֹל הָיָה חֲרִינָה
בְּרִישׁוֹ חֲדָמִין וְכַרְנָה
דְּכַר לְמִדְּקוֹס וְכַד בְּיָמָה
לְאַתְרֵשֶׁלָּה לְהוֹן לְקוֹפְכִּיּוֹס :

Quda marque fra loro si grave contesa, che si separassero l'un da l'altro: e Barnaba preso con seco Marco, navigò in Cipro.

טו

33 וְאֶרְכוּ לָהֶם שָׁם הַיָּמִים
וַיִּשְׁלְחוּ בְּשָׁלוֹם מֵאַחֵיהֶם אֶל־
הַשִּׁלְיָחִים :

Y passando alli algun tiempo fueron embiados de los Hermanos a los Apostoles en paz.

34 וַיֵּיטֵב בְּעֵינֵי שִׁילָה לְאַתְרָה
לֹא עָמָם (וַיְהוּדָה לְבָדוֹ הַלֵּךְ
יְהוֹשִׁלָּמָה :)

Mas a Syllas parecio bien de quedarse alli. (Mas Iudas solo boluiose a Ierusalem.)

35 וּפְלוֹס וּבְרִנָּה אֶרְכוּ לָהֶם
בְּאַנְטִיּוֹכְיָהּ מִלְּמִידִים, וּמִבְּשָׂרִים
אֵת אַחֵרִים רַבִּים אֶת־דְּבַר
יְהוָה :

Y Paulo y Barnabas seestauan en Antiochia ensennando la palabra del Sennor, y annunciando el Euangelio con otros muchos.

36 וּמִלְּמִידִים אֶמֶד פְּלוֹס אֶל־
בְּרִנָּה נָשׁוּבָה נָא וְנִבְקֹד אֶת־
אֶחָד מִכָּל־עֵיד לְעֵיד אֲשֶׁר
בְּהִנָּה בְּשָׂרָה אֶת־דְּבַר יְהוָה
בְּהַ יַעֲשׂוּ :

Y despues de algunos dias Paulo dixo a Barnabas, Boluamos a visitar los hermanos por todas las ciudades en las quales auemos annunciando la palabra del Sennor, como estan.

37 וּבְרִנָּה אֶתְּהָ לְקַחַת עִמּוֹ
אֶת־יֹחָנָן הַקָּדֵשׁ מִדְּקוֹס :

Y Barnabas queria que tomassen consigo a Ioan el que tenia por sobre nombre Marcos.

38 וּלְפְלוֹס נִרְאָה לֹא אֲשֶׁר
אֶתְּהוּ אֲשֶׁר עָמָם בְּמִשְׁכָּלָהּ
וְלָא בָּהּ אֵתְּהָ אֶל־הַמַּעֲשָׂה
לֹא יִקְחוּהוּ עִמָּם :

Mas Paulo, pareciale que no auia de ser tomado el que se auia apartado de ellos desde Pamphilia y no auia ydo con ellos a la obra.

39 וַיְהִי־רִיב בֵּינֵיהֶם בֵּין אֲשֶׁר
נִבְרָד אִישׁ מִלְּעוֹד וּבְתַנְבָּה לְקַח
אֶת־אֶת־מִדְּקוֹס וַיֵּלֶךְ כְּכַרְנָה :

Y vno tal contencion entre ellos, que se apartaron el vno del otro: y Barnabas tomando a Marcos navegó a Cipro.

טו

33 Παρέμιστον ἡμεῖς, ἀπελύθη-
σαν μετ' ἐξ ἡμῶν εἰς τὸν Ἰὺ ἀδελφῶν
ποῖς τὰς ἀποστόλους.

*Et quand ils eurent demeuré là quel-
que espace de temps, ils furent renvoyés
en paix par les freres vers les Apo-
stres.*

34 Ἐδοξε γὰρ εἰς τὴν σίλλα τῶν μαθητῶν
αὐτοῦ. (ὡς ἰδοὺς ὅτι οὐκ ἐπορεύθη εἰς
ιερουσαλήμ.)

*Toutesfois il sembla bon à Syllas de
demeurer là. (Mas Iuda se en aiorse seul
a Ierusalem.)*

35 Παῦλ·ος καὶ βαρναβᾶς
διέτριβον ἐν ἀντιοχείᾳ, διδάσκον-
τες καὶ κηρύττοντες τὸν κύριον καὶ ἐπι-
καταλλόντες τὸν λόγον τοῦ κυρίου.

*Et Paul & Barnabas demeurerent
en Antioche, enseignant & annonçant
avec aussi plusieurs autres la parole du
Seigneur.*

36 Μετὰ δὲ πᾶσι ἡμέτεροις αὐτῶν
παῦλ·ος καὶ βαρναβᾶς, ἐλθόν-
τες πρὸς τοὺς μαθητὰς ἐμαίοντες τὴν
ἀδελφὴν ἐμὴν καὶ πᾶσι τοῖς ἀδελφοῖς
αὐτοῦ κηρύττοντες τὸν λόγον τοῦ
κυρίου, καὶ ἐπικαταλλόντες.

*Et quelques iours apres, Paul dit à
Barnabas, Or si visitez tous les villes esquelles
nous auons annoncé la parole de Sei-
gneur, pour vous commencent ils se porter.*

37 Βαρναβᾶς δὲ ἐβόλῃσεν
συμβουλεύσασθαι τὸν ἰωάννην τὸν
καλούμενον μαρκον.

*Et Barnabas conseilloit de prendre
avec eux Iehan le nommé Marc.*

38 Παῦλος δὲ ἤξιεν τὸν μαρκον
αὐτῶν εἶναι συμφορλίαν, ὅτι
μὴ συνελθόντες αὐτοὶς εἰς τὸ ἔργον,
μὴ συμβουλεύσασθαι τὰ αὐτοῦ.

*Mais il n'e sembloit pas raisonnable
à Paul que celui qui s'estoit departi d'e-
ux des Pamphylie, & n'euor point
alle avec eux en ceste œuvre-là, leur fust
adiorat.*

39 Ἐγένετο οὖν πρὸς αὐτοὺς
ὡς πρὸς ἀντιοχείᾳ καὶ αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων,
ὅτι τὸ βαρναβᾶς ἐβό-
λῃσεν τὸν μαρκον, ἐκπαύσασθαι
αὐτοὺς.

*Dont il y eut telle aigreur qu'ils se
separerent l'un de l'autre, & que Barna-
bas prenant Marc, navigea en Cypre.*

ט ז

40. ΠΑΥΛΟ. δι' ἡμετέρας
οὐλῶν, ἐξ ἡλθ. παρεδόθης τῷ χρί-
στι τῷ θῷ ὡς ἡμετέρας.

Mais Paul ayant choisi Silas pour l'accompagner le départir, étant recommandé à la grâce de Dieu par les frères.

42. Διέρχεται δὲ πάλιν ἐν αὐτῷ ἐκκλησίᾳ, ὁμοειδῶς πάλιν ἐκκλησίᾳ.

Et traversa Syrie & Cilice, conser-
vant les Eglises.

1.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 15.
ΚΑΤ' ΕΝΤΥΠΟΝ ΔΕ ΕΙΣ ΔΙΕΥΚΛΙΑΝ ΚΑΙ
 ΛΕΞΑΝΟ. ΕΙΣΘΕΝ ΜΑΘΗΤΗΣ ΤΗΣ
 ΙΩΑΝΝΗΣ, ΕΙΔΟΜΑΝ ΠΡΟΜΟΝΕΙΝ. ΕΙΣ
 ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΤΙΣ ΙΟΥΔΑΙΩΝ ΠΑΤΕΡ,
 ΠΑΤΕΡΟΣ Δ' ΕΛΛΗΝΩΝ.

Orarina-ii à Derbe & Lystra: & voit, en certain disciple estoit l'homme Timothee, fils d'une femme Juive, fidele, mais d'un pere Grec.

2. "Οι ἁμαρτοεῖς ὑπὸ τοῦ ἐν
ἀνθρώποις καὶ ὑποτίμει ἀδελφῶν.

Léquel avoit bon témoignage des
frères qui estoient à Lybne & Iconic.

3. Τὴν ἀνέλεσιν ἐπεὶ ἔτι καὶ
αὐτὸς ἐξελθὼν, ἔλαβον παρὰ τοῦ
αὐτοῦ. Διὰ τὴν ἰσχυρίαν τὴν οὐκ
ἐστὶν τοῖς σκάνειν ἡδὲ καὶ παρ
ἄλλοις τὸ πεπενημένον ὅτι ἐλ-
λὴν ὑπέστη.

Parquoy Paul vouloit qu'il allast avec lui : & ayant prins avec son le circon-
cir, à cause des laifs qui estoient en ces
pneux la : car tous sabboyens que son pe-
re estoit Grec.

4. Ὁ θεὸς διεκρίθει τοὺς πόλεις,
παρεδίδου αὐτὰς φυλάσσειν τοὺς
δίκαιους καὶ περιστρεφάτω ἐπὶ τοὺς
ἀνομίους. Ἐν τῷ περιστρέφειν τοὺς
ἀνομίους ἀποκαταστήσει.

Eux donc que passas par les villes, les instruisoyent de garder les ordonnances decretees par les Apostres, & par les Anciens de Ierusalem.

40. Paulus vero electo Sila profectus est, traditus gratiae Dei à fratribus.

And Paul chese Silas and departed / being commended of the brethren unto the grace of God.

41. Perambulabat autem Syriam & Ciliciam, confirmans ecclesias: (praeceptis custodire praecepta Apostolorum & seniorum.)

And he went through Syria and Cilicia / stablishing the Churches.

PERVENIT autem in Derben & Lystram. Ecece, discipulus quidam erat ibi nomine Timotheus, filius mulieris viduae fidelis, patre Gentili.

Then came he to Derbe and to Lystra: and behold a certain disciple was there named Timotheus / a mans sonne which was a Jewesse and beleaved, but his father was a Greke.

2. Huic testimonium bonum reddebant qui in Lystris erant & Iconio fratres.

Of whom the brethren which were at Lystra and Iconium / reported well.

3. Hunc voluit Paulus secum proficisci: & allumens circumcidit eum propter ludaeos qui erant in illis locis. Sciebant enim omnes quod pater eius erat Gentilis.

Therefore Paul would that he should go forth with him: and took and circumcised him / because of the Jewes / which were in those quarters: for they knew all that his fathers was a Greke.

4. Cum autem pertransirent civitates, tradebant eis custodire dogmata quae erant decreta ab Apostolis & senioribus qui erant Ierosolymis.

And as they went through the cities / they delivered them the decrees to keepe / ordained of the Apostles & Elders / which were at Jerusalem.

40. Paulus aber wehlet Silan / vnd zog hin / der Gnade Gottes befohlen / von den Brüdern.

Men Paulus vdwaltde Silan / oc drog bort / befoleten Guds naade / aff Brøderne.

41. Er zog aber durch Syrien vnd Cilicien / vnd sterckte die Gemeine.

Saa drog hand igennem Syrien oc Cilician / oc sterckede Menigheden.

ER kam aber gen Derben vnd Lystran / vnd sihe / ein Jünger war daselbst / mit Namen Timotheus / eines Jüdischen Weibs Son / die war gläubig / aber eines Griechischen Vaters.

DA kom hand til Derben oc Lystran. Oc see / der vaar en Discipel / som hed Timotheus / en Jødiske Quindis Son / som troede / Men Faderen vaar en Greker.

2. Der hatte ein gut Gerüchte bey den Brüdern / vnter den Lystranern vnd zu Iconion.

Hand haffde it gaar roette haff Brøderne / iblant Lystranerne oc vdi Iconion.

3. Difen wolt Paulus lassen mit sich ziehen / vnd nam vnd beschneid in vmb der Jüden willen / die an demselbigen ort waren / denn sie wusten alle / daß sein Vater war ein Grieche gewesen.

Denne vilde Paulus lade rense med sig / oc hand tog oc omstær hannem for Jødernes skyld / som vaare der samme sted / Thi de viste alle / at hans Fader vaar en Greker.

4. Als sie aber durch die Stätt zogen / überantwortten sie ihnen zu halten den Spruch / welcher von den Aposteln vnd Ältesten zu Jerusalem beschlossen war.

De som de drog igennem Stæderne / befalede de dem at holde den Ordspøck / som vaar besluttet aff Apostlerne oc de Eldstet i Jerusalem.

40. A Pawel wywolito sobt Silu / stel pryt / porucen gsa milosti Bozi od Bratři.

Pawel zafie przylawil do siebie Sylę fcał precz, bedac porucen gsa Bozicy od bratrcy.

41. Schodil po Syrii a Cilicii / po twardze Eyrich / (a prifazugim / aby ofstřihali prifazani Apostolů a staršich.)

Schodil po Syrii a Cilicii / aby ofstřihali prifazani Apostolů a staršich.

PRijšel pak do Derben a do Lystry / A hle / Někdo mje geden tu byl gměnnin Timotheus / Syn gdně ženy Wdowny wěrně / ale Dce mje Pohana.

PRijšel pak do Derben a do Lystry / A hle / Někdo mje geden tu byl gměnnin Timotheus / Syn gdně ženy Wdowny wěrně / ale Dce mje Pohana.

2. Tomu svědectví dobré vydávali / kteří bydleli w Lystrě a w Iconiu / Bratři.

Tomu svědectví dobré vydávali / kteří bydleli w Lystrě a w Iconiu / Bratři.

3. Toho chtel Pawel pogijti s sebou. Ppopaw ho obřezal gen pro Jidy kteři byli w těch městech / nebo wědci wšichni / že Dce geho byl Pohana.

Thegoj Pawel chcel mjet s seboj / aby zništil / y wjizal by go obřezal dle Zydow / Echorzy ihm na onych mjetščich byli / bo wšicy wědci želi že otec jeho byl Grek.

4. A když chodili po městech / přikazovali jim aby ofstřihali Němu kteráž byla jim wdána od Apostolů a od Staršich kteří byli w Jeruzalémě.

A když chodili po městech / přikazovali jim aby ofstřihali Němu kteráž byla jim wdána od Apostolů a od Staršich kteří byli w Jeruzalémě.

י י

5 בָּרָם עֲדֹתָא מִתְקִימִן
הוּי בְּהִמְנוּתָא וְסִגְנוּ הוּי
בְּמִנְיָנָא קָל יוֹם :

E così le Chiese si confermavano ne la fede, & crescevano de numero ogni giorno.

6 הִלְכוּ דִין בְּפִרְסִיָּא
וּבְגָלַטִיָּא אֲתֵרוּתָא וּפְלִת
אֲנִין רוּחָא דְקוּדְשָׁא הִלָּא
יִמְלִלִין מִלִּתָּא דֵּאלֹהָא
בְּאַסִּיָּא :

Passando poi per la Frigia, e per il paese di Galatia, et essendo lor proibito da lo Spirito sancto l'annuntiar la parola in Asia.

7 וְכֵד אֲתֵו לְמוֹסִיָּא
אֲתֵרָא צִבּוּן הוּי דִּינֵא זֵלָה
מִן תַּמָּן לְבִיתוֹנִיָּא וְלֵא
אֲפִסֵּת לֵהוּן רוּחָא דְקוּדְשָׁא :

Venerunt che fuerunt in Mysia, tentaron de yr en Bithinia, mas no los dexo al Espiritu (de Iesus)

8 וְכֵד גְּבֻקִי מִן מוֹסִיָּא
אֲתֵו לֵהוּן לְטְרוֹאָס אֲתֵרָא :

Onde, trapassato Mysia, scesero in Troade.

9 וּבְחִזּוֹנָא דְלֵילֵיא אֲתֵרָא
לְפִדּוּס אִיד גְּבֻקִי חַד
מִקְדִּינִיָּא דִקְאָס וּבְעֵצָא
מִנָּה פִד אֲמַר דִּתְבָּא
לְמִקְדִּינִיָּא וְעִדְרִינִי :

Et vna visione apparuit de nocte a Paulo, cum, che un huomo Macedonico gli fiamo davanti, pregandolo, e dicendo, Passa in Macedonia, & aiuta.

10 כֵּד בִּין חֲנִיָּא פּוֹלּוֹס
הִנָּא חֲזוֹנָא מִחֵדָּא צִבּוּן
לְמַפְדֵּי לְמִקְדִּינִיָּא מִטּוֹל
בְּאַסִּיָּא פִלּוֹ דִּמְכוּקִי
דִּנְסָבֵר אֲנִין :

Come egli hebbe veduto la visione, subito procuramos d'andare in Macedonia, essendo certificato, che il Signora ce chiamava a predicar loro l'Evangeliu.

11 וְדִין מִן טְרוֹאָס וְתִרְצוֹ
לְסִמּוּתֵּרָאקִי וּמִן תַּמָּן ל
לִיִּמָּא אֲתֵרָא אֲתֵו
לְנִינְפִלִיס מִדִּינִיָּא :

Partiti dunque da Troade, venimmo per dritta corsa a Samothracia, & l'altro giorno a Napoli.

5 וְהִקְהִילוֹת הִתְחַדְקוּ בְּאַמְנוּתָא
נִוְתֵרוּ בְּמִסְפַּר יוֹם יוֹם :

Asique las Iglesias eran confirmadas en fe y eran aumentadas en numero cada dia.

6 וְעָבְרוּ בְּאַרְץ פְּרוּגִיָּא וּגָלַטִיָּא
וְכָלִּיָּם מִרוּחַ הַקֹּדֶשׁ מִדְּבַר
אֲחֵהֶם הִדְבַּר בְּאַסִּיָּא :

Y passando a Phrygia y la provincia de Galacia, fueron defendido por el Espiritu Sancto de hablar la palabra en Asia.

7 וּבְבוֹנָם אֶל־מוֹסִיָּא בְּקֶשׁוֹ
לָלֵךְ מִשָּׁם לְבִיתוֹנִיָּא וְלֵא
הִנִּיחֵתָם רוּחַ (יֵשׁוּעַ) :

Y como vinieron en Mysia, tentaron de yr en Bithinia mas no los dexo al Espiritu (de Iesus)

8 וּבְכֵאֲשֶׁר עָבְרוּ אֶת־מוֹסִיָּא
יָרְדוּ לְטְרוֹאָס :

Y passando a Myfia, descendieron a Troas.

9 וּבְמִדְּרָאָה גִּדְרָאָה לְפּוֹלּוֹס בְּלֵילָה
אִישׁ אֶחָד כְּתִי הָיָה עוֹמֵד מִסִּית
אֲתֵו לֵאמֹר בּוֹא נָא אֶל־כְּתִיָּם
וְעִזְרָה לָנוּ :

Y fue mostrada a Paulo de noche vna vision: Vn varon Macedonio se puso delante, rogandole y diciendo, Passa en Macedonia, y ayudadnos.

10 וּבְכֵאֲשֶׁר רָאָה אֶת־הַחֲזוֹנָה
בְּרָגַע בְּקֶשְׁנוֹ לָצֵאת אֶל־כְּתִיָּם
מִדְּרָאָה כִּי קָרָא לָנוּ יְהוָה לְבִישֶׁר
נִוְתֵּם :

Y como vido la vision, luego procuramos partir en Macedonia certificados que Dios nos llamava para que les annunciassemos el Evangelio.

11 וּבְכֵאֲשֶׁר הִלְכְנוּ מִן טְרוֹאָס
בְּפִירוּץ יָשָׁר בֵּאֵנוּ בְּסִמּוּתֵּרָאקִי
וּבִיּוֹם מִחֵד לַעֲדָר נָפְלוֹס :

Y navegando de Troas, venimos camino de recho a Smothracia: y el dia siguiente a Napoles.

י י

5. Αἱ μὲν οὖν ἐκκλησίαι ἰσχυροῦντο τῇ πίστει, καὶ ἐπὶ πλεονάζοντι τῷ ἀριθμῷ καὶ ἡμέρῃ.

Ainsi les Eglises estoient confirmees en la foy, & croissoient en nombre par chacun iour.

6. Διαγγόντες δὲ τὴν Φρυγίαν καὶ τὴν γαλαττικὴν χώραν, κατήγγιοντες ὑπὸ τῷ ἁγίῳ πνεύματι λαλῆσαι τὴν ἀλήθειαν ἐν τῇ ἀσίᾳ.

Passayans traueseré la Phrygie & la contrée de Galatie, il leur fut defendu par le saint Esprit d'annoncer là l'evange en Asie.

7. Ἐλθόντες καὶ τὴν μυσίαν, ἰπείσθησαν καὶ τὴν βιθυνίαν προειδοῦντες ὅτι οὐκ ἔστιν αὐτοῖς τὸ πνεῦμα.

Estans donc venus en Mysie, ils estoient d'aller en Bithynie: mais l'Esprit de Iesus ne le leur permit point.

8. Παραγγόντες δὲ τὴν μυσίαν κατήγγιοντο εἰς τρεῖς.

Parquoy ayans passé Mysie, ils descendirent en Troas.

9. Καὶ ἴσχυμα διὰ τῆς νυκτὸς ὡφθη τῷ παύλῳ· ὃς ἦν τις μακεδόνιος ἴσχυς, καθήμενος αὐτῷ καὶ λέγων· Διὰ τοῦτο εἰς μακεδονίαν ἔρχεσθαι ἡμῖν.

Or vne vision apparut de nocte a Paul, c'est qu'un homme Macedonien se presentant deuant lui, le pria, disant, Passe en Macedonia, & nous aide.

10. Ὡς δὲ ἴσχυμα εἶδεν, διήκειν ἐκ τῆς αὐτῆς ἡμέρας εἰς τὴν μακεδονίαν, συμβουλίζοντας ἐπὶ πορείᾳ καὶ λέγοντες ἡμῖν ὅτι εὐαγγελισθῶμεν αὐτοῖς.

Quand donc il eut veu la vision, il continua nous eschastmes d'aller en Macedone, concluzans par cela que le Seigneur nous auoit appellez pour leur euangelizer.

11. Διαγγόντες οὖν καὶ τὰς τρεῖς δι' ὁδοῦ καὶ αὐτοῖς εἰς σάμοθρακιν καὶ τὴν ἑξῆς εἰς νάπολιν.

Ainsi estans departis de Troas nous tirasmes droit en Samothrace, & le lendemain à Neapolis.

CAP. XVI.

5. Ecclesiaz quidem confirmabantur fide, & abundabant numero quotidie.

And so were the Churches stablished in the faith / and increased in number daily.

6. Transientes autem Phrygiam & Galatiz regionem, vetati sunt à Spiritu sancto loqui verbum in Asia.

Now when they had gone through out Phrygia / and the region of Galatia / they were forbidden of ye holy Ghost to preach the word in Asia.

7. Cum venisset autem in Mysiam, tentabant ire in Bithyniam: & non permisit eos Spiritus Iesu.

Then came they to Mysia / and sought to goe into Bithynia: but the Spirit suffered them not.

8. Cum autem pertransissent Mysiam, descenderunt Troadem.

Therefore they passed through Mysia / & came downe to Troas.

9. Et visio per noctē Paulo ostensa est: Vir Macedo quidam erat stans & deprecans eum & dicens, Transiens in Macedoniam, adiuva nos.

Where a vision appeared to Paul in the night: There stood a man of Macedonia and prayed him, saying, Come into Macedonia and helpe us.

10. Ut autem visum vidit, statim quæsiuimus proficisci in Macedoniam, certi facti quod vocasset nos Deus evangelizare eis.

And after he had seene the vision / immediately we prepared to goe into Macedonia / being assured that the Lord had called us to preach the Gospel unto them.

11. Navigantes autem à Troade, recto cursu venimus Samothraciam, & sequenti die Neapolim.

Then went we forth from Troas / & with a straight course came to Samothracia: & the next day to Neapolis.

Das XVI. Capitel.

5. Da wurden die Gemeinden im Glauben befestiget / vnd namen zu an der zahl täglich.

Da bleiff Menigheden stadfest i troen / oc de formerdis dagligt tallet.

6. Da sie aber durch Phrygiam vnd das Land Galatian zogen / ward ihnen gewehret von dem heiligen Geiste / zu reden das Wort in Asia.

Men der de droeg i gennem Phrygiam oc der land Galatien / bleiff dem forbuden aff den heilig Land / at tale order i Asia.

7. Als sie aber kamen an Mysian / versuchten sie durch Bithynian zu räisen / vund der Geist ließ ihnen nicht zu.

Oc der de komme til Mysian / forsøgte de at reyse i gennem Bithynian / oc Anden tilstedde dem icke.

8. Da sie aber für Mysian überzogen / kamen sie hinab gen Troada.

Men der de droge frem saar Mysian / komme de ned til Troada.

9. Vnd Paulo erschien ein Gesichte bey der Nacht / das war ein Mann auß Macedonia / der stund vnd bat ihn / vnd sprach: Kom hernider inn Macedonian / vnd hilf vns.

Oc en Syn obenbaredis Paulo om natten / Der vaar en Mand aff Macedonia / hand stod oc bad hannem / oc sagde: Kom ned til Macedonien / oc hjælp oss.

10. Als er aber das Gesichte gesehen hatte / da trachten wir also bald zu räisen in Macedonian / gewiß / das vns der HErr dahin beruffen hette / inen das Evangelium zu predigen.

Men der hand haiffde seer den Syn / da tænkte vi strax at reyse til Macedonien / thi vi vaare visse paa at H E R R E N haiffde kaldet oss did / at predike dem Evangelium.

11. Da fuhren wir auß von Troada / vnd stracks lauffs kamen wir gen Samothracian / des andern tages gen Neapolim.

Da fare vi ud fra Troaden / oc vi komme vort retle laab til Samothraciam / Den anden dag til Neapolim.

Kapitola XVI.

5. A tat Ekršve potvrdzovani se w Wyře / a roznáhal se w opřtu na každý den.

6. Vstoupili sietheby Póctos ly w wierze / a ustawiznie pocztu ich obřcie przybywalo.

6. A když šli do Frygie a do Galatské krajiny / zabráněno jim od Duchá Svateho / aby nemluvil slova Božího w Asii.

7. Když přišli do Mysie / byli zabráněni jíti do Bithynie / v duchu svatém bylo jim opováženo slova Božího w Asii.

7. A když přišli do Mysie / byli zabráněni jíti do Bithynie / v duchu svatém bylo jim opováženo slova Božího w Asii.

8. Když přišli do Mysie / byli zabráněni jíti do Bithynie / v duchu svatém bylo jim opováženo slova Božího w Asii.

8. Když přišli do Mysie / byli zabráněni jíti do Bithynie / v duchu svatém bylo jim opováženo slova Božího w Asii.

8. Když přišli do Mysie / byli zabráněni jíti do Bithynie / v duchu svatém bylo jim opováženo slova Božího w Asii.

9. Vůčasně se Pavlovi v noci zjevil: Jakoby stál před ním muž macedonský stál / a prosil ho / řka: Přijď do Macedonie pomoz nám.

10. Když se Pavlovi v noci zjevil / ano náš mletory Macedonie / přišel před ním muž macedonský / a prosil ho / řka: Přijď do Macedonie pomoz nám.

10. Když se Pavlovi v noci zjevil / ano náš mletory Macedonie / přišel před ním muž macedonský / a prosil ho / řka: Přijď do Macedonie pomoz nám.

10. Když se Pavlovi v noci zjevil / ano náš mletory Macedonie / přišel před ním muž macedonský / a prosil ho / řka: Přijď do Macedonie pomoz nám.

11. Protož když jsme se plavili do Troady / opřijmo přišli jsme do Samothrace / a druhého dne do Neapolu.

11. Protož když jsme se plavili do Troady / opřijmo přišli jsme do Samothrace / a druhého dne do Neapolu.

י

יבן תמן לפיליפוס
דחי הי רישא דמקדוניה
ואיתיה קוליניא הניו דין
פה בקדא מדינתא נוסמתא
דינא:

*Edo li poi à Philippo, che è la prima cit-
tà, colonia d'una de le parti de Macedo-
nia, e dimoravamo in quella città alquã-
ti giorni.*

יגפיקו ביומא דשבתא
לבר מן פרצא דמדינתא
על יד גהרא מטול דתמן
מתחנא הנה בית גלותא
יבד יתבו ממלליו הניו עם
גשא דבנישו הני תמן:

*Et il giorno del sabbato siccome fuor
de la casa presso al fiume, dove so solena
fare oratione e posarsi a sedere, parlam-
mo a la donna che i erano in adunata.*

יגאנתתא חדא מונבת
אדגנא דהלא הנה מן
אלהא שמה הנה לודיא
מן תאוטירא מדינתא
הנה פתח לפה מן
ושמא הנה מרס האמר
הנה בולוס:

*Et una donna nominata Lydia, ven-
ditrice di porpora, de la città de Thyatira,
ferente a Dio, exiit, a laquale il Signo-
re aperse il cuore, per attendere a lo cose
che da Paulo si dicevano.*

יגאנתתא הי ובני ביתה
ובענא הנה מן ואמר
דאן הנה דשריאר
תכיליו אנתין דהיממ
במרו מו שני לכו בבית
וסגי אלצתו:

*Come ella fu battezzata, e parimente
la sua famiglia, co' pregio, decendo, Se vo-
ni' havete giudicato esser fedele al Signo-
re entrate a stare in casa mia. E così co-
strinse.*

יגאנתתא דכד אולינו לבית
גלותא פגצת בן
עליממא חדא דאית הנה
לה דחא דקצמא נקדא
הנה למריה תאגורתא
סגיתא פקצמא ד
דקצמא הנה:

*Annenne poi che andando noi à l'
oratione, una fanciulla, che havemo lo spi-
rito de Pythia, si jontro in noi: Laquale
dava gran guadagno a suoi padroni con
l'indovinare.*

י

יגאנתתא לפילפוס אשר היא
ראשונה בחלק הכתים עד
מסרות והרצו בה בעיר אורכים
לנו ימים אחדים:

*Y de allí à Philippos, que es la primera ciu-
dad de la parte de Macedonia, y es Colonia, y estu-
vimos en aquella ciudad algunos dias.*

יגאנתתא ופיקו השבת יצאנו מחוץ
לעיר אל הנהר אשר גרמה כ"
בית תפלה הנהר שם ויושבים
דברנו לנשים תקהלו:

*Y un dia de los Sabbados salimos de la ciu-
dad al rio donde solia ser la oracion: y sentando
nos, hablamos a las mugeres que se auia juntado.*

יגאנתתא ופיקו אשר ושמא לודיא
מוכרת צדקת מעיר טיאתירא
ידאית אלהים שמעה אשר פתח
הנה לפה לתקשיב למדברים
מפולוס:

*Entonces vna muger llamada Lydia que ven-
dia porpura en la ciudad de los Thyatireos, re-
merosa de Dios, oyó el coraçon de la qual abrio
el Sennor para que escutiesse atenta a lo que Pau-
lo dezia.*

יגאנתתא ופיקו אשר ופיקו לביתה
ושמא להאמר אם תשפטוני
כ" אשת אמונים אנכי ביהנה
בואו לביתי ועמדו ויבצר בננו:

*Y como fue baptizada, con su casa, rogó nos
diziendo, Si aucys juzgado que yo sea fiel al Sen-
nor, entrad en mi casa, y posad. y co'tinuauó nos.*

יגאנתתא ופיקו אשר הלכנו אל
תפלה ותקל לנו נערה אשר
לה רוח אוב אשר פעלה רבה
עשתה לאדוניו בקסם:

*Y aconteció que yendo nosotros à oracion,
vna moçacha que tenia espiritu Pythico nos
salio delante: la qual dava grande ganancia à sus
amos adiuinando.*

יג.

יג. Εκθίς π εις Φιλίππου, η ης
ισι πρώτη της μελδ της μα-
κεδονίας πόλις, καλώς ημάρ δ
εν αυτή τη πόλι δις ατρίβουτος η-
μιας νυκτός.

*Et de là à Philippes, qui est la pre-
miere ville du quatrie de Macedone, &
est colonie: & lejournaumes quelque
temps en la ville.*

יג. Τητι ήμεις κδ εκβάτων
εξήλθον έξω της πόλεως τω
παρμα, ου ήσμιζετο ατρίβουτος
ή αι, και καθίκατες ελαλουμ
της συνελθουσας γυναιξί.

*Et au jour du Sabbat nous sortis hors
hors la ville aupres du fleuve ou l'on
soulait faire la priere, & estans là assis,
nous parlions aux femmes qui estoient
là assemblees.*

יג. Καί τις γυνή ούνομα λυδία
πορφυρόπωλις, πόλις θυατιρεω.
πρεσβυτη των θεν. ηκου, ης ο κύ-
ριος διέωριζε την καρδίαν, ατρί-
βουτος της λαλουμους εν τω
παύλου.

*Adonc vne, certaine femme nom-
mee Lydie, de la ville de Thyatire, mar-
chande de pourpre, feruēt à Dieu, nous
ouit, de laquelle le Seigneur ouuit le
corar pour entendre aux choses quel
Paul disoit.*

יג. Ης ζεσπιδω ης ο εκ
αι τς, πρεσβυτη λίζουσι. ει
καρδιας με πιστω τω κυρι
ται, εισελθουτες εις τον οίκον μου
μεινωτε και περιεβάσιν ημεις.

*Et quand elle eut esté baptisee, elle
& la famille, elle nous pria, disant, Si
vous m'auiez esté nice et si si dele au Sei-
gneur, entrez. Et nous continuâmes.*

יג. Εξήλθον ζεσπιδω ημεις
εις ατρίβουτος, παρμα πω
εχουσαι πωμα πωμα. αι
τα ημιν, ης εξασιαν πω
παρμα τς κυρις αι τς μω-
τρεμους.

*Or aduiz comme nous allions à la
prière, qu'une certaine chambrière ay-
ant le prit de Python, nous rencontra,
quelle faisoit vo grand profit à ses mai-
tres par deuiner.*

CAP. XVI.

12. Et inde Philippos: quæ est prima pars Macedonia civitas colonia. Eramus autem in hac urbe diebus aliquot consistentes.

And from thence to Philippi: which is the chiefe citie in the partes of Macedonia / and whose inhabitants came from Rome to dwell there: and we were in that citie abiding certayne daies.

13. Die autem sabbathorum egressi sumus foras portam iuxta flumen ubi videbatur oratio esse: & sedentes loquebamur mulieribus quæ convenerant.

And on the Sabbath day we went out of the citie / besides a river / where they were wont to pray: and we satte downe / & spake vnto ye women / which were come together.

14. Et quædam mulier nomine Lydia, purpuraria civitatis Thyatirenorum, colens Deum, audivit: cuius Dominus aperuit cor intendere his quæ dicebantur à Paulo.

And a certaine woman named Lydia / a seller of purple / of the citie of the Thyaizians / which was hoped God: heard us / whose heart the Lorde opened / that she attended vnto the things which Paul spake.

15. Cum autem baptizata esset, & domus eius, deprecata est, dicens, Si iudicatus me. fidelem Domino esse, introite in domum meam, & manete. Et coegit nos.

And when she was baptised / and her household / she besought us / saying / If ye have iudged me to be faithfull to the Lorde / come into mine house / and abide there: and she constrained us.

16. Factum est autem euntibus nobis ad orationem, puellam quandam habentem spiritum pythonem obviare nobis, quæ quæstum magnum præstabat dominis suis divinando.

And it came to passe that as we went to prayer / a certaine maide having a spirit of divination / met vs / which gave her masters / much damage with divining.

Das XVI. Capitel.

12. Vnd vondannengen Philippi / welche ist die Hauptstatt des Lands Macedonia / vnd eine Freystatt. Wir hatten aber in diser Statt vnser wesen etliche tage.

De der frucht Philippi / hielten som er Hoff / uersuden i der Land Macedonia / oc en frei Stad. De wi haffde vorr varen nogle dage i denne Stad.

13. Des tages der Sabbather giengen wir hinaus vor die Stadt / an das Wasser / da man pfleget zu beten / vnd sahen vns / vnd redeten zu den Weibern / die da zusamen kamen.

Om Sabbathers dagen ginge wi hen vð saar Staden / til der Vand / som man pleget at bede / oc sette off / oc saede til de Quinder / som der somme til sammen.

Lucas 16

14. Vnd ein Gottsförchtig Weib / mit namen Lydia / eine Purpurfärmerin / auß der Statt der Thyatirer / hörete zu / welcher that der HERR das Herz auff / daß sie darauff acht hatte / was von Paulo gered ward.

De en Gudfryctige Quinde som hed Lydia en Purpurfærmerke / aff de Thyatirers stad / hørte til hielden HERREN loed hietter op paa / at hun paa gaff ær det / som bleff tælet aff Paulo.

15. Als sie aber vnd ihr Haus getauft ward / ermahnet sie vns / vnd sprach: So ihr mich achtet / daß ich gläubig bin an dem HERRN / so kommet in mein Haus / vnd bleibet allda. Vnd sie zwang vns.

De der hun oc hendis huss bleff døbt / formanede hun off / oc sagde / Der som i ære mig / at ieg tror paa HERREN / da kommet i mit Huse oc bliffuer der. De hun nødde off til.

16. Es geschach aber / da wir zu dem Gebet giengen / daß eine Magd vns begegnet / die hatte einen Warsager Geist / vnd trug iren Herrn vil genes zu mit warsagen.

De der stede / der wi ginge til Bønnen / Aene Pige møde off / hun haffde en Spaadoms Aand / oc gaff os de sin Herre meget mec sin spaadom.

Capitola XVI.

12. Aodeud do Philippi / kerej gest pcedni Wessio kraš gino Macedonske / obywateli czymni osazen. W quostali gime w tom Wessie ja nekoli dni.

Stamtad do Filippas / thore test pcednieste mialko w kromie Macedonske / cudoziemcy osazzone / tam ja smy w nim budo dat smestkati.

13. W den paf Sobotni / wysli gine wen za branu k Njere / kdes je nam zdalo mijsio zpasobeni k Motlenis: W sedijce tam / mluwili gine Slowo Boshj zenam kererj se tu bily sessly.

A w djeni Szabarko wysli smy z mualapodle rzeki / gdje zwyly bywac modlitwy / k tam gdysmy hiedli rozmawialismy z niewiastami ktere sie byly zeshly.

14. A jena gebna gmenem Lidya / krumprka / z Wessia Thyaizskeho / modlky se Bohu / poslauchala: geghjo sroce otewel PAA / abn pil na bula toho / co se od Pawla prawilo.

Cedy niektora niewiasta imielem Lidya / kromy Sklar pze damala w miescie Thyatir. W tom / chwalac Bogu / i uchyla nas / korey Pan omowyl serce / pilnie thogo slachala co pon. w dal Pawel.

15. A kdes se potkala ona y teled gegij / prosila nas flauy: Donwadj mine mate za wernau Panu Bohu / wregi dtej do mcho domu / a tu v mine pobudte / y pfinuclauas.

A gdy sie odrzila ydom sey / prosiła o mowiac: Jesli mi rozumiacie byc wierna Panu w mchoj cieś do domu mego a mieszkać. i y tak je nas przynucila.

16. W slalo se / kdes gime mla na Modlitbu / dteka nchpata magies ducha wessienho / potkala se s nami / kererj welbto vstet pfinassela Panam swim budauch wcep pcedpos wudagichy.

A przykalo sie gdychmy mla na modlitwy / i z dteka nchpata ra co miala ducha wessienho / zae biala nam / k tak wielki jyl pa ncom swem czynil a wrozo.

י

17. וְאַתָּה הֵנָּה פֶּתַר
בְּיָלוֹס וּבְתָנוּ וְהָיָה הֵנָּה
וְאַמְדָּה הֵנָּה אֲנָשִׁים
עֲבָדֶיהֶי אֲנִין וְהָלְכָה
מִדִּמְנָה וּמִסְבָּרִין לָכוֹן
אִתָּהּ דְּחִנָּה :

*Così seguitando Paulo e noi, grida-
mo, dicendo: Questi buonomi son fieros de
l'altissimo Iddio, signale ci annuntiano la
Via de la salute.*

18. וְהָכֵנָה עֲבָדָה הֵנָּה
יִמְתָּה סִנְיָה וְאַתָּה בִּיד
פְּיָלוֹס וְאַמְדָּה לָהּ לְרוּחָה
הִי בָקֵר אֲנִי לָכִי בְּשִׁמָּה
הַיְשׁוּעַ מִשִּׁיחָה וְהַתְּבָרִין
מִנָּה וְכֵה בְּשִׁעֲתָה נִבְרָתָה :

*Equisto fecit per multos dies: ma
Paulo habundando per male, si mulier, e
disse a lo spirito, Io te comando nel nome
di Iesu Christo, che tu esca de essa. Et in
quella hora medesima se n'esci.*

19. וְכֵה חֲנוּ מִדִּיחָה
הַתְּבָרִין לָהּ מִנָּה סִנְיָה
הַתְּבָרִין וְהַתְּבָרִין אֲחֵדִיחָה לִּי
לְפִיָּלוֹס וְלִשְׁלָלָה וְהַתְּבָרִין
אֲחֵדִיחָה אֲנִין לְשִׁיחָה :

*Ahora sus padroni vedendo che la
speranza del lor guadagno se n'era andan-
do, presero Paulo e Sila, e tiravanglo a la
corde de los Gubernadores.*

20. וְהָכֵנָה אֲנִין לְאַסְטְרָטִיחָה
וְלִישָׁא דְּמִדִּיחָה וְאַמְדָּה
הִיוּ דְּהָלִין אֲנָשָׁה מִדִּלְחִין
לָהּ לְמִדִּיחָה מִטָּה
דְּיִהֲדִיחָה אֲנִין :

*E presentandoli a i magistrati, disse-
ro. Questi buonomi turbano la nostra ci-
ta, essendo essi Giudei.*

21. וּמִכְרִין לוֹ עֲדָה
אֵילִין דְּלָלָה מִבֶּס לוֹ לִי
לְמַהֲפִלוֹ וְלְמַצְבֵּד מִטָּה
דְּהָיָה אֲנִין :

*Et annuntiano de modo de Genere,
signale non è licito ricevere ne affermare a
noi che siamo Romani.*

22. וְכִנְשָׁה סִנְיָה
אֲתָפְנֵשׁ עֲלֵיהֶון הַיְדִין אִי
אֲסִטְרָטִיחָה סִדְקוֹ נִתְּבָרִין
נִבְרָתוֹ דִּינְדִּין אֲנִין :

*La moltitudine ancora si levo infie-
me contra essi i magistrati stracciarono
a lor vestimenti, e comandarono che fusser
battuti con la verga.*

י

17. וְהָיָה הָלְכָה אֲחֵדִי פְּיָלוֹס וְאַתָּה
וְנִעְקָה לְאַמְדָּה הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה
עֲבָדֵי אֵל עֲלִיָּין הָפָרָה אֲשֶׁר
מִגִּידִים לָנוּ אֶת־דֶּרֶךְ הַיְשׁוּעָה :

*Esta siguiendo a Paulo, y a nosotros, dan-
do bozes diciendo, Estos hombres son siervos del
Dios Alto, los quales os anuncian el camino de
Salute.*

18. וְזֹאת עֲשֵׂתָה יָמִים רַבִּים
וַיִּכְעַס פְּיָלוֹס וַיִּתְּהֶם וַיֹּאמֶר
אֶל־הָרוּחַ מַצֵּה אֲנִי לָךְ בְּשֵׁם
יְשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ לְצֵאתָ מִמִּנָּה וְהָיָה
בְּשִׁעֲרָה הָהִיא :

*Y esto haria por muchos dias, mas desagra-
dando esto a Paulo, boluiose y dixo al Espiritu,
Mandote en el Nombre de Iesus el Christo que
salgas de ella. Y salio en la misma hora.*

19. וּבְרִאשִׁית אֲדִיחָה בִּי עֲלִתָה
תְּקוּחַת פְּעֻלָּתָם וַיִּתְּפֹשׁ אֶת־
פְּיָלוֹס וְשִׁלָּה וַיִּמְשְׁכוּם אֶל־
הַשּׁוּק לְפָנֵי הַיְשָׁאִים :

*Y viendo sus amos que avia saliendo la espe-
ranca de su ganancia, prendieron a Paulo y a Si-
las: y truxeronlos al Audiencia al Magistrado.*

20. וַיַּצִּיבוּם לְפָנֵי הַסִּגְנִים
לְאַמְדָּה הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה מַצְמֵתִים
אֶת־עֵירָנוּ יִהְיִדִים הָפָרָה :

*Y presentandolos a los Magistrados, dixe-
ron-Estos hombres albororan nuestra ciudad si-
endo Judios.*

21. וּמִגִּידִים לָנוּ עֲדָה אֲשֶׁר לֹא
נִכָּל לְקַבֵּל וְלַעֲשׂוֹת אֲחֵתָהּ
כִּי רְהוּמִים אֲנִחנוּ :

*Y predicann ritos los quales no nos es licito
recebir, ni hazer, pues somos Romanos.*

22. נִרְץ הָעָם יַחַד עֲלֵיהֶם
וְהַסִּגְנִים קָרְעוּ אֶת־לְבוּשֵׁיהֶם
וַיִּצְוּ לִיסָרֵם בְּשַׁבָּטִים :

*Y concurrio el pueblo contra ellos: y los
Magistrados, rompiendo les sus ropas manda-
ronlos, a çotar con vergas.*

15.

17. Αὕτη καὶ παραλαβὴν αὐτὸν τῶν
ἀνδρῶν ἡμῶν, ἐκράζοντες αὐ-
τοὶ οἱ ἀνθρώποι δοῦλοι τοῦ Θεοῦ τοῦ
ὑψίστου οὐτοῦ, εἰπότες καταγγέλλου-
σιν ἡμῖν ὁδοὺς σωτηρίας.

*Iceille suivant apres Paul & nous,
crioit, disant, Ces gens sont seruiteurs
du Dieu souverain, lesquels nous annon-
cent la voye de salut.*

18. Τότε δὲ ἐπὶ τῇ πολλῇ ἡ-
μίρᾳ, ἀπατηθεὶς ὁ πύλος, ἔ-
παρτίσθη, τῷ πνεύματι ἰππὶ, πα-
ράγγελλον αὐτὸν τὸ ἐξέρχασθαι ἐκ
ἐκείνης ἐν ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ τοῦ
Χριστοῦ ἐν τῇ ᾧ αὐτὸς αὐτὴν καὶ
ἐξῆλθεν ἐκ τῆς ὥρας.

*Et cela fit-elle par plusieurs iours,
mais Paul en estant courroyé, se retour-
nant dit a l'esprit, le te commande au
nom de Iesus Christ que tu sortes hors
d'elle. Et il sortit au meisme instant.*

19. Ἰδόντες οὖν οἱ κύριοι αὐτῶν ὅτι
ἐξελθὼν ἡ ἐλπίς τῆς ἐργασίας αὐ-
τῶν, ἐπαλαβέμενος τὸν πύλον καὶ
τὸν σίλαον, ἤλκυον αὐτοὺς τῷ ἄγ-
ρῳ ὅτι τὰς ἀρχαίας.

*Adonc les maistres d'icelle voyans
que l'esperance de leur profit estoit per-
due, empoignerent Paul & Silas, & les
tirerent en la place du marche aux Ma-
gistrats.*

20. Καὶ παρουσαγόμενοι αὐτοὺς ἐς
τὴν σταντζὴν αὐτοῦ, οὗτοι ἀνθρώ-
ποι ἐκατέρωθεν αὐτῶν τὴν πό-
λιν ἠνδράρεισαν ἀρχαίους.

*Et les presenterent aux Gouverneurs,
disans, Ces gens-là estans luisi trou-
bient nostre ville.*

21. Καὶ καταγγέλλουσιν ἑκείνῳ, ὅτι
οὗτοι εἰσὶν ἡμῖν ὁδοὺς δόξαντας ἐν
αὐτοῖς, καὶ μάλιστα αὐτοῖς.

*Et annoncent des ordonnances les-
quelles il ne nous est point loisible de
recevoir, ne de garder, veu que nous som-
mes Romains.*

22. Καὶ συντίσθη ὁ ὄχλος ὁ λαὸς
αὐτῶν καὶ οἱ στατζαὶ ἐξῆραξαν
αὐτοὺς τὰς ἡμέτας, καὶ αὐτοὺς πα-
ράγγελλον.

*Aussi le populaire s'estleua ensemble
contre'eux, & les Gouverneurs leur de-
schirant leurs robbers, commanderent
qu'ils fussent fouettés.*

CAP. XVI.

17. Hæc subsequens Paulum & nos, clamabat dicens, isti homines, servi Dei excelsi sunt, qui annuntiant vobis viam salutis.

He followed Paulus and us/and cryed / saying / These men are the servants of the most high God / which shew unto us the way of saluation.

18. Hoc autem faciebat multis diebus. Dolens autem Paulus, & conversus, spiritui dixit, Præcipio tibi in nomine Iesu Christi exire ab ea. Et exiit eadem hora.

And this did he many dayes: but Paul being grieved, turned about / and said to the spirit / I commaund thee in the Name of Iesus Christ / that thou come out of her. And he came out the same houre.

19. Videntes autem dominicius quia exivit spes quæstus eorum, apprehendentes Paulum & Silam perduxerunt in forum ad principes,

Now when her masters sawe that the hope of their gaine was gone / they caught Paul and Silas / and drew them into the market place unto the Magistrates.

20. Et offerentes eos magistratibus, dixerunt, Hi homines conturbant civitatem nostram, cum sint Iudei.

And brought them to the Gouernours / saying / These men which are Jews, trouble our cite.

21. Et annuntiant morem quem non licet nobis suscipere, neque facere, cum sumus Romani.

And preach ordinances / which are not lawfull for vs to receiue / neither to obserue / seeing we are Romanes.

22. Et concurre plebs aduersus eos: & magistratus scissis tunicis eorum, iusserunt eos virgis cædi.

The people also rose up together against them / and the Gouernours rent their clothes / and commaunded them to be beaten with reedies.

Das XVII. Capitel.

17. Dieselbige folgete allenthalben Paulo vnd vns nach / schrey vund sprach: Dese Menschen sind Knechte Gottes des Allerhöchsten / die euch den weg der Seligkeit verkündigen.

Den samme sulde Paulum oc off effter alleuegn / rechte oc sagde / Disse Kenniste ere den Allerhöchste Gudilene / som forkynde eder Salighedsens veg.

18. Solches that sie manchen tag. Paulo aber thet das wehe / vñ wandte sich vmb / vnd sprach zu dem Geiste: Ich gebiete dir in dem Namen Jesu Christi / daß du von ihr außfahrest. Vnd er fuhr auß zu derselbigen stunde.

Desse giorde hun mange dage. Men der giorde Paulo ons oc hand vende sig om / oc sagde til Aanden / Jeg btuder dig / Ihesu Christi Naam / at du far ud aff hende. Oc hand foer ud i den samme stund.

19. Da aber ire Herrn sahen / das die hoffnung ihres genieß war außgefahren / namen sie Paulum vnd Silan / zogen sie auff den Markt für die Obersten.

Men der hendis Herren saae / at deris nyttis haab vaar vdfaret / da toge de Paulum oc Silam / droge dem paa Taarret saar de Offuerste.

20. Vnd führeten sie zu den Hauptleuten / vnd sprachen: Dese Menschen machen vnser Statt irre / vund sind Jüden.

De ferde dem til Hoffuimendene / oc sagde / Disse Kenniste fore vor Stad i vildfarelse / oc ere Joder.

21. Vnd verkündigen eine Weise / welche vns nicht ziemet anzunehmen / noch zu thun / weil wir Römer sind.

De forkynde en Stiel / huileken oss her icke at anamme / ey heller at gøre / effterdi vi ere Romere.

22. Vnd das Volk ward erregt wider sie / vnd die Hauptleut ließen ihnen die Kleider abreißen / vund hießen sie stäupen.

De Jodeler bleff oprørt mod dem / oc Hoffuimendene lode drage Klæderne aff dem / oc befalede at hudstruge dem.

Kapitola XVI.

17. Ta ssa za Paulem a za nami wolagijcy / a skaucy: Tito lidz / gsau sluzebnijcy Boga Najwyszyjsho / kiedijz to zwslugij nam cesu Spaseni.

Ta chodzæ zæ Paulemy zæ nami / wolala mowiac: Ci ludzie sæ sluzcy onego nawyszego Boga / ktorzy nam oznaymua drogæ zbawienia.

18. A to tyni wala za mnoho dy. W nesa to tæjce Pawel / obrætiw se / kiel duchu zstnu: Prkazugi tobe / wæ gmeu Pana Bæjsho Krysia / aby wyszed od niy. W wyszed w tu hodu nu.

A to æjynstæ przez wiele dni / æle Pawel mawæ zæ zæle obræciæ sie yzæki duchowi: Kozæstwiæ przæj imie Jezusa Krysusa / aby od niy wyszed. A przetoj wæst tæ goz cesu wyszed.

19. To wæstwiæ Pæni geaij / æ gest odesta Nadæge zstnu geaij / chotiwæ Pawla / a Splu / wæbli ge na mysto sans dnæ pæd knijata.

To wædzæ pænowle tey zæ mæ nels nadæstæ zstnu id / pæmawæ sy Pæwiky Spæ / wæstwiæ æk ræ nels do wæzædu.

20. A postawiwæ gepæd wædnijsh / keli: Tito lude / bawæ wæsto nasse / nab gsau Jidz.

A postawiwæ sy æ przed pæcz lozonym / mowia: Ludzie æ zæ burzylu miælo næje / gdyz sæ æy bowæ.

21. A zwæslugij obytæg / kteræ hojnæm nelsuss pfignti ani zachowati ponæwadz gme my Kijmanæ.

Kopowiedæta nam nowe zæwæ cækie / ktorzy sæ nam przæymos wæcnie godzi ani przæwlaæjæc / gdyz ochmy sæ Kijmanæ.

22. W zbæhla se obæc pærti nim / y Aufædnij / a rozærhæ Gufnæ geaij / æzæll ge mæw lamu nistæti.

Wedy spælu pæspolstwo bawæ stælo pæzeciw im / æ przælozæm tozæ dærfæ pæty id / æzællæ chlustæc tozæmæ.

י

י

יג'.

23. וכד נגדו אגון סג' ארמיו אגון בית אסירה ופקדו לגטר בית אסירה דגטר אגון והיראית :

E poi che hebbor fatte loro molte pache, gli messero in prigione, comandando al guardiano che gli guardasse diligentemente.

24. הו דין פד קבל הנא פוקדנא צאל קבש אגון בביתא צנא דבית אסירה ואסר דגליהון בסדא :

Il quale havendo ricevuto tal comandamento, gli messero in la piu profonda prigione, e ferrò loro i piedi ne ceppi.

25. ובפלגה דללא פולוס ושילא מצלין הו ומשבחין לאלהא ושמצין הו להו אסירה :

E in la medesima notte Paulo e Sila facendo oratione, laudavano Iddio: e quelli che erano legati gli ordinano.

26. ומו שלנא נוצא דבא הו ואתרעו שתאסא דבית אסירה ואתפתחו מתדנא תרעא פלהו ואסוריהו דכלהו אסתדיו :

E subitamente si fece un gran terremoto, in tal sorte che i fondamenti de la prigione si scussero: e di subito s'aperfero tutte le porte, e scussers' i legami de tutti.

27. וכד אתתעיר גטר בית אסירה ונחא דביתחין תרעא דבית אסירה גסב ספסירה ופעא דיקטו נפשה מטול דסבר הו דצקרו להו אסירה :

Onde il guardiano de la prigione essendosi svegliato, e vedendo le porte de la prigione aperte, sognando el castello, e volendo ammazzare, pensando che i prigionieri fussero fuggiti.

28. וקריחי פולוס בקלא רמא ואמר לה לא תעבר לנפשך מדם דביש מטול דכלו הרבא חנו :

Allor Paulo gridò ad alta voce, dicendo: Non ti fai male alcuno: che noi siamo tutti qui.

23. וכאשר יסרום בגזעים רבים וישלחום בגלגרה ויצוו לשומר לשמדם בצעו :

Y desque los vieron herido de muchos acotes, echaronlos en la carcel mandando à la guarda que los guardasse con diligencia.

24. והוא כאשר לקח את המצוה כזאת ושלכם בגלגרה הפנימית ואת דגליהם העיו בצע :

El qual recebido este mandamiento, metiòlos en la carcel de mas adentro. y apretolos los pies en el cepo.

25. ובחול הלילה התפללו פולוס ושלל וישבחו אלהים ויקשיבו להם הנסורים :

Mas à media noche orando Paulo y Silas cantavan hymn: y los que estavan presos los oyan.

26. ופתאום היה רעש גדול כן אשר גמוטו יסודות המגורה ותפתחה ברגע הדלתות כלנה וצוקי כלם לא ירסקו עוד :

Entonces fue hecho de repente un gran terremoto de tal manera que los cimientos de la carcel se movian: y luego todas las puertas se abrieron, y las prisiones de todos se soltaron.

27. וכאשר הקיץ שומר המגורה משנתו וראה כי גפתחו דלת המגורה וירק חרבו ויאמר להרג את גפשו חושב כי ברחו הנסורים :

Y despertada la guarda de la carcel, como vido abiertas las puertas de la carcel, facendo el espada queriasse matar, pensando que los presos se auian huydo.

28. ויצעק פולוס בקול גדול לאמר אל תעשה לגפשו רעה כי כלנו פה :

Entonces Paulo clamò à gran voz diciendo, No te hagas ningun mal: que todos estamos aqui.

23. Πολλὰς τι ὀπθίεντες αὐτοὺς παλῶς, ἐβαλον αὐτοὺς φυλακῇ, παραγγιλῶντες τῷ δεσμοφύλακι, ἀσφαλῶς τηρεῖν αὐτούς.

Et apres leur auoir donné plusieurs coups de fouet, les mistrent en prison, commandans au geolier qu'il les gardast iurement.

24. Ὅς τοῦ παραγγίλῃ τοῦ αὐτοῦ ἐν τῇ ἐσωτερῇ φυλακῇ, καὶ τὰς πύδας αὐτῶν ἡσφαλίσασθαι εἰς τὸ ξύλον.

Lequel ayant receu un tel commandement, les mit au fond de la prison, & leur enlitta les pieds aux ceys.

25. Κατὰ δὲ τὴν μεσσημέριαν πᾶν λαὸν ἐσίλας ὡς οὐ χαρμενοὶ ὕμνου τὸν θεόν ὑπερωδῶντες αὐτοὺς οἱ δεσμοῖ.

Or sur la minuit Paul & Silas prioyent, chantans louanges à Dieu: tellement que les prisonniers les entendoyent.

26. Ἀφῆν δὲ σέσμη ἐγένετο μέγας, ὡς τε σαλευθῆναι τὴν θεμελίαν τῆς δεσμοτηρίου· αὐτοὶ δὲ ἤσαν τὸ ὄχι χεῖμα αἱ θύραι πάνσαι, καὶ ἄνοιγαν τὰς δεσμὰς αὐτῶν.

Et soudainement fut fait un grand tremblement de terre, de sorte que les fondemens de la prison estoient enuoltez: & incontinent toutes les portes furent ouuertes, & les liens de tous furent soluez.

27. Ἐξυπνοὶ δὲ τῶν μέτρων ὁ δεσμοφύλαξ, καὶ ἰδὼν ἀνοιγμέναις τὰς θύρας τῆς φυλακῆς, ἀποσπῶντο μάχαιρα ἐκ τῶν ἰατρῶν ἀναιρῶν, νομίζων ἐκπιφύλαξαι τοὺς δεσμούς.

A donc le geolier estant esueille, & voyant les portes de la prison ouuertes, deignans son espee, & se vouloit tuer, cuidant que les prisonniers s'en fuissent tuis.

28. Ἐφώνησεν δὲ Φαῦλος μεγάλην ὁ πᾶν λαόν, λέγων, μηδὲν περὶ ἐμοῦ αὐτῶν παρὸν ἄπαντες καὶ ἐσμεν ἐσθῆτοι.

Mais Paul cria à haute voix, disant, Ne te fofais point, car nous sommes tous ici.

ACTA APOST:	Der Apostel Geschicht.	Skutkome
CAP. XVI.	Das XVI. Capitel.	Kapitola XVI.
23. Et cum multas plagas eis imposuissent, miserunt eos in carcerem, precipientes custodi ut diligenter custodiret eos.	23. Vnd da sie sie wol gesteuert hatten / worffen sie sie ins Gefengnis / vnd gebotten dem Kerckermeister / daß er sie wol bewahrete.	23. A troy gewelmi vnrstali / w sadili ge do žaláře / a pfti kázali strájněmu / aby gich pilně osiřhal.
And when they had beaten them sore they cast them into prison / commanding the keeper to keepe them surely.	De der de haffde vel hubstreyet dem / lasse de dem i Gefengsel / oc besalede Zaarngemmeren / at hand skulde foruare dem vel.	A gdy on wiele ran zabił / wznosił je do więzienia / kazał strażnikowi / aby ich pilnie strzegł.
24. Qui cum tale praeceptum accepisset, misit eos in interiorum carcerem, & pedes eorum strinxit ligno.	24. Darnam solch Gebot an / vnd warff sie in das innerste Gefengnis / vnd leget ihre Füße in den Stock.	24. Echdy on takowě magē pfilázany / w sadil ge do nani hlubšeho žaláře / a nohy ge gich Jewěl kladau.
Who having received such commandement / cast them into the inner prison / and made their feet fast in the stocks.	Hand anammende dette Bud / oc lasse dem i der innerste Gefengsel oc lagde deris foder i Stocken.	A tory wjany tákowe rozkazanie / w sadzil je do wnetrznego taráhu / a nogič záměnal w pětá.
25. Media autem nocte, Paulus & Silas orantes, laudabant Deum. Et audiebant eos qui in custodia erant.	25. Vmb die Mitternacht aber beteten Paulus vnd Silas / vnd lobeten Gott. Vnd es höreten sie die Gefangenen.	25. O puolnoey nafi Pawel a Sylas modliše se chwálili Boha. V stoyeli ge gani wěpnowě.
Now at midnight Paul and Silas prayed, and sang a Psalm unto God: and the prisoners heard them.	De ved midnat hade Paulus oc Silas / oc loffude de Gud. De Zangerne hørde dem.	Ale o pulnoey modliše se Páwely Sylas / a spiewali piosenky / a oni byli slyšeli je.
26. Subito uero terrae motus factus est magnus, ita ut moveretur fundamenta carceris. Et statim aperta sunt omnia ostia & universorum vincula soluta sunt.	26. Schnell' aber ward ein grosses Erdbeben / also / daß sich bewegeten die Grundveste des Gefengnis. Vnd von stundan wurden alle Thüren auffgethan / vnd aller Bande loß.	26. A hned žaně třesení rochle stalo se velké / tak že se pohyblu gruntowě žalářowí. A hned wšech se dwěre otworily, a wšech okowow wěspadli.
And suddenly there was a great earthquake: so that the foundation of the prison was shaken: and so all the doors opened / & every mans bands were loosed.	De der bleff haffeltge i store iordstet / saa / at Gefengselens grundual worde sig. De strax bleffue alle dørrene opladne / oc allis Waand løste.	Žádnym nátychmose žstalo se velké třesení země / tak že se pohyblu fundamenty taráhu / a wnetřní okowow wěspadly / a okowow žstaly na pětá na zbyty.
27. Expergefactus autem custos carceris, & uidens iniquas apertas carceris, evaginato gladio volebat se interficere, estimans fugisse viros.	27. Als aber der Kerckermeister auß dem schlaffe fuhr / vnd sahe die Thüren des Gefengnis auffgethan / zog er das Schwerdt auß / vnd wolte sich selbst erwürgen / denn er meinet die Gefangenen weren entflohen.	27. Echdy proechim strážný žaláře / a wjěw dwěre žaláře otworěny / wtrhl met / chtěl se zabiti / magē žato / že gjan vtekl wěpnowě.
When the keeper of the prison waked out of his sleep / and when he sawe the prison doores open / he drew out his sword / and would have killed himself / supposing the prisoners had bene fled.	Men i der Zaarngemmeren soer op aff seffne / oc saa Gefengselens dør opladen / da droa hand Suerdet ud / oc vilde mæde sig self / Thi hand mente / at Zangerne haffde veret vndflyde.	Genet si potym strážník clemnice / a gdy wybral brzyt okowow ne w taci sa, do by wby mied z brzyt, alic jam zabie / innowat ac tj wias julowis poucleali.
28. Clamavit autem Paulus voce magna, dicens, Nihil tibi mali feceris universi enim hic sumus.	28. Paulus aber rieß laut / vnd sprach: Thu dir nichts übels / denn wir sind alle hie.	28. Wžfkl náš Pawel hlasem velikým / řka: Nětā sobě sam nic zleho wšak jsme tē wšichni.
But Paul cried with a loud voice / saying, Doe this me no harme: for we are all here.	Da robee Paulus høyt oc sagde / Her dig inted ont / thi wi ere her alle.	Aedy Pawel zámolat glosom wělkim mowac: Nte čyn sobie nic zleho / bočechmy haw wšichy.

29 ואָנהר לה שרצא ושוד
ועל פד ראת ונפול על
רגליהון דפולוס ודסילא :

*Et ego domandatus sum lumine, fallens de-
tro? e quem de terrere, si gessit a pedes de
Paulo e de Sila.*

30 ואַפּק אַנח לבר ואַמֵּד
הוא להון כדרי מַנְחָא וְלֵא
לי לַמַּעְבֵּד אִיךְ דִּאֲהֵא :

*Per gli menò fuore, e disse, Signori, che
me bisogna fare, per esser salvo?*

31 וְהֵנֵחַ אֲמַדְיוֹ הֵנוּ לֵה
הַיָּמִין בְּמִדְוֵי יִשְׂרָאֵל מִשְׁחָא
וְתֵהֵא אֲמַת וּבֵיתָה :

*Effigii differo, Credo nel Signor Iesus
Christo, tu e la tua famiglia.*

32 וּמַלְלוּ עִמָּה מַלְתָּא
דְּמַדְיָא וְעִם פְּלִהוֹן בְּנֵי
בֵּיתָה :

*Et annuntiorum la parola del Signore
à lui, et à tous quelli che erano en casa
sua.*

33 וְכֵה בְּשַׁעֲתָהּ בֵּה
בְּלִילִיָּא דְּבֵר אֲסַחֵי אֲנַח מִד
בְּגֵדֵיהוֹן וּבֵר שַׁעֲתָה עִמֵּד
הוּ וּבְנֵי בֵּיתָה פְּלִהוֹן :

*Et exis la prese en quell' hora medesi-
ma de la nocte, e tunc loro le piexhe, e se
battex, e effo a tutti i suoi incantamente.*

34 וְדִבֵּר אֲסַק אֲנִי לְבֵיתָה
וְסִם לֵהוֹן כְּתוּבָה וְדִבֵּר
הוּא הוּ וּבְנֵי בֵּיתָה פְּלִהוֹן
בְּהִימְנִיתָא דִּאֲלֵהָ :

*Et habundolos mernati in casa sua, ap-
parechiò loro la cenala, e fece allegrezza
d'haue con tutti la sua casa creduto in
Dio.*

35 וְכֵד הָיָא בְּפִרְחָא שְׁדֵר
אֲסַטְרִיָּא לְשָׁקְלֵי שְׁבִטָא
דִּיאֲמִרָן לְרֵב בֵּית אֲסִירָא
שְׂרִי לְהֵלִין אֲנָשָׁא :

*Venuto che fu el giorno, a Magistrato
mandarono comandatori, dicendo, Lassa
andar quelli buoni.*

29 וַיִּבְעַר לַפִּידִים וַיֵּדְלֵג וּבִדְעָה
גְּדוּלָּה נָפַל אֶל־רַגְלֵי פֹּלוֹס
וְשִׁילָא :

*El entonces pidiendo lumbré, entró dentro
y temblando derribose à los pies de Paulo y de
Silas.*

30 וַיֹּצֵאם הַחוּצָה וַיֹּאמֶר אֲדוֹנֵי
מִה צִרְכִּי לַעֲשׂוֹת אֲשֶׁר אֲנִישָׁע :

*Y sacandolos fuera dizeles, Sennores, que es
menester que yo haga para ser salvo?*

31 וְהֵמָּה אָמְרוּ הֵאֱמַר בְּיִשׁוּעַ
הַמָּשִׁיחַ וַתִּשָּׁע אֹתָ וְכָל בֵּיתָה :

*Y ellos le dixeron, Cree en el Sennor Iesus el
Christo, y seras salvo tu, y tu casa.*

32 וַיִּדְבְּרוּ לוֹ אֶת־דְּבַר יְהוָה
וְלְכָל־אֲשֶׁר בְּבֵיתוֹ :

*Y hablaronle la Palabra del Sennor, y à to-
dos los que estauan en su casa.*

33 וַיִּקְחֵם בְּאוֹתָהּ שַׁעֲתָה הַלִּילָה
וַיִּדְחֹץ אֶת־יְגִיעֵיהֶם וַיִּטְבֵּל הוּא
וְכָל בֵּיתוֹ בַּרְדָּע :

*Y romandolos el en aquella misma hora de
la noche, lauólos los açores, y baprizose luego el
y todos los suyos.*

34 וַיְבִיֵּאם לְבֵיתוֹ וַיִּשֶׂם אֶת־
הַשֻּׁלְחָן וַיִּגַּל עִם כָּל־בֵּיתוֹ
מֵאֲמִין בִּיהוָה :

*Y lleuandolos à su casa, pusoles la mesa : y
gozose de que con toda su casa auia creydo à
Dios.*

35 וַיְהִי בֹקֶר וַיִּשְׁלְחוּ הַסֵּגְנִים
אֶת־מִשְׁרֹתָיו לֵאמֹר הִנֵּה אֵהָא
הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה :

*Y como fue de dia, los Magistrados embia-
ron los alguazilles, diziendo, Embia à aquellos
hombres.*

15.

29. Αἰτήσας δὲ φωτὸς ἐστῆ ἐπὶ τοῖς
ποσὶ τοῦ Παύλου καὶ τοῦ Σίλα.

*Lors icellui ayant demande de la lu-
miere, laist dedans, & tremblant se jet-
ta aux pieds de Paul & de Silas.*

30. Καὶ παραγαγὼν αὐτοὺς ἔξω,
ἔφη, κύριε, τί μαθεῖν θέλω ὅτι
σώθῃ;

*Et les ayant menés hors, leur dit,
Seigneurs, que me faut-il faire pour e-
stre saué.*

31. Οἱ δὲ ἔειπον, πιστεύου ἐν τῷ
κύρῳ Ἰησοῦ χριστῷ, καὶ (ὅτι) ἡ-
σὺ σὺ καὶ οἱ οἰκοῦντες σου.

*lis lui disent, Croy au Seigneur Ie-
sus Christ, & tu seras saué, toi & ta
maison.*

32. Καὶ ἐλάλησαν αὐτῷ τὸ λό-
γον τῆ κυρίου καὶ πάντες οἱ ἐν τῇ
οἰκίᾳ αὐτοῦ.

*Et lui annoncerent la parole du Sei-
gneur, & à tous ceux qui estoient en la
maison.*

33. Καὶ ὡς ἐλαβὼν αὐτοὺς ἐν
καίῳ τῇ ὥρᾳ τῆς νυκτός, ἔλασεν
ὁ κύριος τὸν ἑαυτοῦ, καὶ ἐβαπτίσθη
αὐτὸς καὶ οἱ αὐτοῦ πάντες ὡς ἐ-
χρημα.

*Après cela, les prenant en ceste me-
me heure de la nuit, il laua leurs playes
puis incontinent il fut baptizé, lui &
tous les domestiques.*

34. Ἀναγαγὼν τε αὐτοὺς εἰς τὸν
οἶκον αὐτοῦ, παρέθηκεν τραπέζαν, &
ἡγαλλιάσαντο πάντες ὅτι πιστεύουσιν
ἐν κυρίῳ.

*Et les ayant amenés en sa maison, il
leur mit la table: & s'etioient, pource
qu'avec toute la maison il auoit creu en
Dieu.*

35. Ἐν ἑσπέρῳ δὲ ἤλθοσαν αὐτῷ
οἱ ἐπαγγελοὶ τοῦ βασιλέως, λέγοντες,
ἀπέλυσον τὰς ἀνθρώ-
πους οὗτους.

*Et le iour venu, les Gouverneurs y
enouoyèrent des sergens, disans, Baille
congé à ces gens là.*

29. Petitoq; lumine introgressus est, & tremefactus procidit Paulo & Silzad pedes.

Then he called for a light/and leaped in/and came trembling/and fell down before Paul and Silas.

30. Et producents eos foras, ait, Domini, quid me oportet facere ut salvus sim?

And he brought them out / and said / Syrus: what must I do to be saved?

31. At illi dixerunt, Crede in Dominum Iesum: & salvus eris tu, & domus tua.

And they said: Believe in the Lord Jesus Christ / and thou shalt be saved / and thine house hold.

32. Et locuti sunt ei verbum Domini cum omnibus qui erant in domo eius.

And they preached unto him the words of the Lord: and to all that were in his house.

33. Et tollens eos in illa hora noctis, lavit plagas eorum: & baptizatus est ipse, & omnis domus eius continuo.

Afterward he took them the same hour of the night / and washed their stripes / and was baptized with all that belonged unto him / straight way.

34. Cumque perduxisset eos in domum suam, apposuit eis mensam, & laetatus est cum omni domo sua, credens Deo.

And when he had brought them into his house / he set meat before them / and rejoiced that he with all his household believed in God.

35. Et cum dies factus esset, miserunt magistratus lictores, dicentes, Dimitte homines illos.

And when it was day / the governors sent the sergeants saying, Let the men go.

29. Er fodert aber ein Liecht / vnd sprang hinein / vnd ward zittern / vnd fiel Paulo vnd Sila zu Füßen.

Da begerete hand ic Licht / oc sprang hen ind / oc begynne at beffue / oc salt ned saar Pauli oc Sila fodet.

30. Vnd führet sie herauß vnd sprach: Lieben Herren / was soll ich thun / daß ich selig werde?

De ledde dem vñ / oc sagde / Kere Herrer / huad sal ieg gøre / at ieg kand vere salig?

31. Sie sprachen: Glaube an den HERREN Iesum / so wirst du vnd dein Haus selig.

De saade / Tro paa den HERRE Ihesum / saa bliffuer du salig oc die Huus.

32. Vnd sagten ihm das Wort des HERREN / vnd allen die in seinem Hause waren.

De de saade hannem HERRENS ord / oc alle dem / som vaart hans huus.

33. Vnd er nam sie zu sich in derselbigen Stunde der nacht / vnd wusch ihnen die striemen abe / vnd er ließ sich tauffen / vnd alle die seinen / also balde.

De hand tog dem til sig / i den samme stund om natten / oc rode deris Ribler / De hand lod strax dobe sig / oc alle sine.

34. Vnd führet sie in sein Haus / vnd setzet ihnen einen Tisch / vnd freuet sich mit seinem ganzen Hause / daß er an Gott glaubig worden war.

De hand ledde dem i sit Huus / oc sette ic Bord saar dem / oc glædde sig med alle sit Huus / at hand trode paa Gud.

35. Vnd da es tag ward / sandten die Hauptleute Stattdiener / vnd sprachen: Laß die Menschen gehen:

De der der bleff dag sende Hoffuismændene Stadthenerne / oc sagde / Lad de Menneske gaa.

29. Apofadam svetla/misset nim / a treja se padle nobam Pawlowym / a Sylowym.

Whawhy on tedy smatelo / werwal sie y prapadl drzac do nog Pawlowi Sylu.

30. Wywiedl getwen / a feli: Dáni / co pá mám činit / abych spasen byl?

A wywiedl sie preez rzekl: Pána wie co mám čynit abych byl zbáwný?

31. Oni řekli: Věř v Pána Ježíše / a budeš spasen to y čeled twá.

Oni mu řekli: Věř v Pána Ježíše Krysta / a budeš zbáwný s domem twým.

32. Wymluvll gemu Slo: wo Bohu / y tēm wšim křtīj byli w domu geho.

A opowiedali mu słowo Pańskie / y wšytkim ktorzy byli w domu tego.

33. On popaw go to tu hodinu w noc / umyl rány gegich / a pokřtil se sám / y wše člna čeled geho hned.

Tedy se on wšimwšy w noc / ony je gedjiny / omyl rany ich / a okřtil sienarychnast y wšycky domownicy tego.

34. A ledy se wwedl do domu mu swého / připrawil gim Stůl / a radowal se s wšim čeloh swau / wěř Pánu Bohu.

A gdy se przywiodł do domu swego / nagotował im stół / y radował się ze wšymy domem swym w wierzy Bogu.

35. A ledy bylo w dne / poslal wřednichy služebníky řkauce: Wypust ty lidi.

Potym gdy byli náfawal / poslal přyclojeni opráwce řkory byby powiedzieli aby wspaněl ludžiony.

י י

36 וְכִד שָׁמַע רַב בִּירָא
אֲסִירָא עַל אִמְד לֵה חֵי
הַדָּנָא מִלְתָּא לְפִינֵלֹס ד'
הַשְׁדֵּרוֹ אֲסִטְרִיגָא אִין
דְּתַשְׁתְּרוֹן וְהָסָא בִּיקוֹ וְלֵו
בְּשִׁלְמוֹ :

Alora el guardiano de la prision refirió queste parole á Paulo, i Magistrato hanno mandato á dire che voi siate lasciato. Hora dunque scitate, & andatevene in pace.

37 אִמְד לֵה פִּינֵלֹס הָלֵא
סָפְלוֹ בְּגֵדוֹ עֵין עֲלִמְנָא
כִּלָּה לְאִנְשָׁא דְּהוֹמִינָא
וְאַרְמִיּוֹן בִּירָא אֲסִירָא
וְהָסָא מִטְשִׁינָא מִפְּקִין
לֹא לֵא גִיד אֶלָּא הֵנוּ וְאִתָּן
יִפְקִין :

Ma Paulo disse loro, Doppo l'haverlo pubblicamente battuto, senz'aver le loro stragiuranti, noi che siamo uomini Romani, es hanno messi in prigione: & hora ci mandano via occultamente? Non sarà già così: ma vengano pur essi á cauarci fuori.

38 וְאִלֵּו שְׁקִלִי טַבִּטָּא
וְאִמְדוֹ לְאֲסִטְרִיגָא מִלָּא
הָלֵין דְּאִתְאִמְדוֹ לְהוֹן יִכְד
שָׁמַעוּ דְּהוֹמִינָא אֲבִין
הַחֲלוֹ :

I custodatori riferiron queste parole á i magistrati, i quali temerono quanto á vedermo ch'essi erano Romani.

39 וְאִתָּו לִוְתֵּהוֹן וּבְעֵר מ'
מִנְהוֹן דִּיפְקִין וּנְשִׁין לְהוֹן
מִן מִדִּינָתָא :

E venuti, gli supplicarono di perdono & hanno doli causati fuori, li pregavano che vengano de la città.

40 וְכִד נִפְקוּ מִן בִּירָא
אֲסִירָא עֲלֵו לִוְתָּא לְדִינָא
יָחִו תַּפִּין לְאַחֵנָא וּבִינָו
אֲשֵׁן וּנְפִקוּ :

E essiti d'la prigione, s'enentrarono in casa di Lydia & videro che habbero fratelli, gli consolavano, & andaronsene via.

י י

וְעָבְדוּ עַל אֲמִיפִיפִילִיס
וְאַפִּלוֹנִיָּא מִדִּינָתָא וְאִתָּו
לְתַסְלוֹנִיקָא אִיכָא דְּאִתָּא
הֵנָּה בְּנוֹשְׁתָּא דִּיהוּדִיָּא :

Et essendo passati per Amphipolis & Apollonia, vennero á Thessalonica, donde era la sinagoga de Juden.

י י

36 וַיֵּד שׁוֹמֵר הַמִּטְרָה אֶת־
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לְפִינֵלֹס כִּי שְׁלַחוּ
הַסִּגְנִים לְהַתִּירָם וְעַתָּה צֵאוּ וְלִכּוּ
בְּשָׁלוֹם :

Y la guarda de la carcel hizo saber estas Palabras á Paulo, Que los Magistrados han embiado que seays sueltos: ansique aora salid y dhos en paz.

37 וּפִינֵלֹס אִמְד אֲלֵיהֶם הֲכֹ
אִתָּנָו לְפָנָי כָּל־הָעָם וּנְקִיָּים
אִתָּנָו וְגַם אֲנָשִׁים רְהוֹמִים
הֵיָּנָו שְׁלַחוּ בַּמִּטְרָה וְעַתָּה בְּלֹט
יִשְׁלִיכוּ אִתָּנָו לֹא כֵן כִּי אֲנִי
יְבוֹנָא אֲפָנָו וְיִוְלִיכוּ אִתָּנָו הַחוּצָה :

Entonces Paulo les dixo, Acorados publicamente sin auernos oydo, siendo hombres Romanos nos echaron en la carcel, y agora nos echan encubiertamente? no cierto. sino vengan ellos y laquennos.

38 וְהוֹמִישְׁתִּים הָגִידוּ אֶת־הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה לְסִגְנִים וַיִּירָאוּ בְּשָׁמְעָם
כִּי רְהוֹמִים הֵמָּה :

Y los alguaziles boluieron á dezir á los Magistrados estas palabras: y vueron miedo, oydo que eran Romanos.

39 וַיְבוֹנָו וַיִּתְּחַנְנוּ לָהֶם
וַיַּחֲוִצִּינָם שְׁאֵלוּ מֵהֶם לְצִנְחָה
מִן הָעִיר :

Y viniendo rogaronles, y facandolos rogaronles que si saliesen de la ciudad:

40 וּבְצִנְחָתָם מִן הַמִּטְרָה בָּאוּ
אֶל־לִוְדִיָּא וּבְרִינָתָם אֶת־הַנַּחֲחִים
נַחֲמוֹם וַיֵּצְאוּ :

Entonces salidos de la carcel, entraron á Lydia, y visitados los Hermanos, consolaronlos, y salieronse.

י י

וַיָּבֹאוּ אֶשֶׁר עָבְדוּ בְּאֲמִפִּיפִילִיס
וְאַפִּלוֹנִיָּא בָּאוּ לְתַסְלוֹנִיקָא אֶשֶׁר
הָיְתָה שָׁם עֲדַת הַיְּהוּדִים :

Y Passando por Amphipolis, y por Apollonia, vinieron á Thessalonica, donde ama synoga de Iudios.

י י

36. Ἀπήγγαλε δὲ ὁ δεσμοφύλαξ τὰς λόγους τὰς πρὸς τοὺς πωλεῖς, ἐπὶ ἀπεστάλασσε αὐ τοὺς ἀφ' ὧν, καὶ ἀπελευθέρη. καὶ εἰς ἐξελθόντες περιέειλεν ἐν οὐλώσῃ.

Adonc le geolier rapporta ces paroles á Paul, disant, Les Gouverneurs ont enuoyé dire qu'on vous bailast corps: maintenant donc sortez, & vous en allez en paix.

37. Ὁ δὲ πωλ. & ἱφ. πρὸς αὐτοὺς, ἀγορεύς ἡμᾶς δεμεία, ἀντακρίνους, ἀνθροῖνους ἰομεγίς ὑπαρχόντας ἱσθλόνς εἰς φυλακὴν, καὶ καὶ λαθεῖν ἡμᾶς ἐνβάλλουσιν: οὐ γὰρ ἀλλὰ ἐλθόντες αὐτοὶ ἡμᾶς ἱξαργέτωσαν.

Mais Paul leur dit, Apres nous avoir soustés publiquement, sans forme de iugement, nous qui sommes Romains ils nous ont mis en prison & maintenant ils nous mettent: & hors en cachette? Il n'en sera point ainsi: mais qu'ils viennent eux memes, & nous mettent hors.

38. Ἀπήγγαλε δὲ πρὸς τοὺς ὁ ἱσθλόντες καὶ ῥήματα πωλ. καὶ ἱφ. ὅτι ῥομ. αὐτοὺς οὐκ ἔστιν.

Et les sergens rapportèrent ces paroles aux Gouverneurs, lesquels craignirent, ayant entendu qu'ils estoient Romains.

39. Καὶ ἐλθόντες περιέειλεν αὐτοὺς, καὶ ἱξαργόντες ἡρώτων ἐξελθόν. & πάλιν.

Parquoi ils vindrent vers eux, & les prirent & les ayant mis hors les requierent qu'ils se partissent hors de la ville:

40. Ἐξελθόντες δὲ ἐκ τῆς φυλακῆς αἰτῆλθον πρὸς τὴν λιδαίαν καὶ ἰδοῦντες τὰς ἀδελφὰς περιέειλεν αὐτοὺς, καὶ ἐξήλθον.

Adonc estans sortis de la prison, ils entrèrent chez Lydia: & ayant veu les freres, ils les consolèrent, puis se partirent.

Σ Ε Φ Α Α. Ι.

Ἰδοῦντες δὲ τὴν ἀμφίπολιν καὶ ἀπολλωνίαν ἦλθον εἰς θησσαλονίκην, ὅπου ἦν ἡ συναγωγὴ τῶν ἰουδαίων.

Puis ayant traverse par Amphipolis & Apollonia, ils vindrent en Thessalonique, où il y avoit une synagogue de Iudis.

36. Nuntiavit autem custos carceris verba hæc Paulo: Quia miserunt magistratus ut dimittamini, nunc igitur exeuntes, ite in pace.

Then the keeper of the prison tolde these words unto Paul: saying: The gouernours haue sent to loose you now therefore get you hence: and go in peace.

37. Paulus autem dixit eis, Cuius nos publice, indemnatos, homines Romanos, miserunt in carcerem; & nunc occulte nos eiciunt? Non ita: sed veniant, & ipsi nos eiciant.

Then sayde Paul vnto them: After that they haue beate vs openly vncoude inued: which are Romanes: then haue cast vs into prison: and nowe would they put vs out priuily: & may bearely: but let them come and bring vs out.

38. Nuntiaverunt autem magistratibus liitores verba hæc. Timueruntq; auditu quod Romani essent.

And the sergeants thold these words vnto the Gouernours: who feared w^h they heard that they were Romanes.

39. Et venientes deprecati sunt eos, & educentes rogabant ut egredierentur de urbe.

Then came they and prayed them: and brought them out: and desired the to depart out of the cite.

40. Exeuntes autem de carcere, introierunt ad Lydiam: & visis fratribus, consolati sunt eos, & profecti sunt.

And they went out of the prison: and intred into the house of Lydia: and w^h they had seene the brethren: they comforted them, and departed.

Cum autem perambulasset Amphipolim & Apolloniā venerunt Thessalonicam, ubi erat synagoga Iudeorum.

Now as they passed through Amphipolis: and Apollonia: they came to Thessalonica: where was a Synagogue of the Iewes.

36. Vnd der Kerckmeister verkündiget diese rede Paulo: Die Hauptleute haben her gesandt / daß ihr loß sein solt. Nun ziehet auß / vnd gehet hin mit frieden.

De Zaarngetimmeren forkyndede Paulo denne tale / Hoffuigmendene sende hi / ar i skulle vere løse / Drager nu h^{er} / oc gaar bort met fred.

37. Paulus aber sprach zu ihnen: Sie haben vns ohn recht vnd vrtheil öffentlich gestäupt / die wir doch Römer sind / vnd in das Gefengnis geworffen / vnd solten vns nun heimlich außstossen. Nicht also / sondern laßet sie selbst kommen / vnd vns hinauß führen.

Da sagde Paulus til dem / De haaffue hudsstraget off obenbarlige / vden ræt oc Dom / vi som dog ere Romere / oc kast offi Fængsel / oc skulde de nu vdrøde off hemmelige. Icke saa / men ladet dem komme self / oc føre off v^{der}.

38. Die Stattdiener verkündigten diese wort den Hauptleuten. Vnd sie forchten sich / da sie höreten daß sie Römer weren.

Stadztienere kundgiorde disse ord saar Hoffuigmendene. De de befryetede sig / der de hørde / at de vaare Romere.

39. Vnd kamen vnd ermahneten sie / vnd führten sie heraus / vnd baten sie / daß sie außzögen auß der Statt.

De de komme oc formanede dem / oc førde dem v^{der} / oc bade dem at de vilde drage v^{der} aff Staden.

40. Da giengen sie auß dem Gefengnis / vnd giengen zu der Lydia / Vnd da sie die Brüder gesehen hatten / vnd getröstet / zogen sie auß.

Da ginge de aff Fængselet / oc ginge til Lydiam / De der de haaffde seet Brøderne oc trøstet dem / da drog de v^{der}.

Da sie aber durch Amphipolin vnd Apollonian rāseten / kamen sie gen Thessalonich / da war eine Jüdenshule.

Der de reysede igennem Amphipolim oc Apolloniam / komme til Thessalonica / der vaare en Jødeskole.

36. V onāmili strážny žaláče iato slova Pavlovi / se gšau poslali Břednjico / aby sšie byli propuštěni. Protož nynij vygdauce / gđetě w porokt.

Ty slova opověděl stráž čemnice Pavlovi / i přeloženi poslal aby te puštějono / a přerokt tery w řěšedby iděle w pokoin.

37. Ale Pawel řekl glim: Smršťawšse nás zgeroně / lidě newinně / geně glině Řymianě / wšajeli dō galáče / a glě nymě nás chřegij tanně wyhnať? Nestanet se tāt gřě: ale at přigdau oni / a sami nás wyženau.

Ale smržel Pawel: Wbawšy nas iawne bez winnōdč / gdy je smy Řymtāte / a pobawšy nas dowiejenci / tery nas potātemi nle wyrucāli / iāciat nle ztrego / ale nlech sami přigda a wywoda nas.

38. V powěděl Břednjikům služebnyco slowa ta. V bāl se / wšy stāwšie žby Řymianě byli:

Wzňymšli tedy přeložonym oprāwce ty slowā / y stělšie wšy bawšy je Řymtāte byli.

39. Apřěšedšie / napomenušli gich / a wowedšie žādali / aby šli z Řěšia.

Apřěšedšie / přepřāšlšie te / y wywodašy prošli ich aby wšlšie smāšlšie.

40. V wyššedšie z žalāče / wšlšie k Lidě / a wžewšie Bratřij potěšlšie gich / y šli dāle.

A tāt wššedšy z wšššento / wšlšie do Lidcy / y wžewšy brātia cāšlyšlšie / y šli přech.

K Džpal zchodil Amfipolij a Apollonii / přišli do Thessaloniky / kdež byla židowská škola.

Pokřym gdy šli w drage přes Amphipolij a Apollonia. přysšli do Thessaloniky / gđie byla židowská škola.

2. Secun.

2. Secundum consuetudinem autem Paulus introiit ad eos, & per sabbatharia diserebat eis de scripturis.

And Paul as he went was wont into synagogues and there he debated with them by the Scriptures.

3. Adpariens & insinuans quia Christum oportuit pati, & resurgere a mortuis: & quia hic est Iesus Christus, quem ego annuntio vobis.

Opening and alleding that Christ must have suffered and risen againe from the dead: and this is Iesus Christ of whom I preach to you.

4. Et quidam ex eis crediderunt, & adiuncti sunt Paulo & Sila, & de colentibus Gentilibus multitudo magna, & mulieres nobiles non paucæ.

And some of them beleaved / and joined in company with Paul and Silas: also of the Grecians that feared God a great multitude, and of the chiefe women not a fewe.

5. Zelantes autem Iudei, assumentesque de vulgo viros quosdam malos, & turbata facta, concitaverunt civitatem: & assistentes domui Iasonis, querebant eos producere in populum.

But the Jewes which beleaved were joined with him, toke unto them certayne bagabondes / and wicked fellows: and when they had assembled the multitude / they made a tumult in the cite / and made assault against the house of Iason: & sought to bring them out to the people.

6. Et cum non invenissent eos, trahebant Iasonem & quosdam fratres ad principes civitatis, clamantes, Quoniam hi qui orbem concitant, & huc venerunt.

But when they found them not / they drew Iason / and certein brethren unto the heads of the citie / crying: These be they which have subverted the state of the worlde / and here they are.

2. Nach dem nun Paulus gewohnet war / gieng er zu ihnen hinein / vnd redet mit ihnen auff drey Sabbathen / auff der Schrift.

Da gielt Paulus nun ind al dem / effert som hand pleyede / oc salede tre Sabbathen mit dem aff Schrift.

3. Thet sie ihnen auff / vnnnd leget's ihnen für / daß Christus muste leiden vnd auferstehen von den Todten / vnd daß diser Jesus / den ich (sprach er) euch verkündige / ist der Christ.

Opfod dem hende / oc sagde dem det saare / At Christus skulde lide oc opstaa fra de Dode / oc at denne Ihesus / som ieg (sagde hand) forkynder eder / er Christus.

4. Vnnnd etliche vnter ihnen fielen ihm zu / vnd geselleten sich zu Paulo vnd Sila / auch der Gotsfürchtigen Griechen eine grosse menge / darzu der fürnembssten Weiber nicht wenig.

De nogle iblant dem fulde hannem til / oc fulde sig til Paul oc Sila / oc en stor hob Gudfrygtige Grecker / der til de ypperste Qvinder icke saa.

5. Aber die haßstarrigen Jüden neideten / vnnnd namen zu sich etliche bößhaftige Männer Pöbelvolcks / machten eine Rotte / vnnnd richteten ein neu Auffruhr in der Statt an / vnnnd tratten für das Haus Jasonis / vnd suchten sie zu führen vnter das gemeine Volck.

Men de hardnaktede Jøder naare nidslere / oc toge nogle onde Mænd til sig aff der menige Folk. gjorde en Forsamling / oc begynte et Oprør i Staden / oc de ginge saar Jasonis hus / oc søgte at føre dem iblant der menige Folk.

6. Da sie aber sie nicht funden / schleiffen sie den Jason vnnnd etliche Brüder für die Obersten der Statt / vnd schreyen: Dese / die den ganzen Weltkreiß erregen / sind auch herkommen.

Men der de funde dem icke / da drog de Jason oc nogle Brodre saar de Offuerste i Staden / oc robrte / Disse som opføre den gantze Verden i rine omkyng / der ere oc komne hid.

2. Ethen Pawel wedt obyr tege wssel t nim / a po tri So bothy wyladai gini pisma.

Ethy Pawel wedle swycjain swego wssel do nich / a przez trzy Sabbathy rozmawial sie z nim z pism.

3. Odwysrage a oznamuge / je mel Krysus trpeti a zmire / wsch wstati a je ten gesi Jezus Krysus / kerzhoj pa zwzsiugi wam.

Opaznac y przeladkac / i byla potzebna Arystusowi arpiec y wilec z martwych / a jci ten jest Jezus Arystus / ktorogo ja wam opowiedam.

4. Ethen nestetij / nich wwe fill / a prwinnul se t Pawlo / wia t Eglowi / welite mnozsiw y / Dohanu w pobożnych / y mnoz t przednich Jen.

Zwiterzyl ntektori y t nich / a stowarzyyli sie z Pawlem y Syla / krenawiele bogoboynych Grekow / y nsewialt przydniey / bych nie malo.

5. Ethen zawiisti hnuu glance nowetich jide / aspros mawisse z ludu obecnego / muge zle szlacawisse se / zbawili Wesso: A autok wamin sie na dam Jasonu / hledal gich / aby ge wywedli przed lid.

Alle Jasons broder w suchac ntebaci / wsseni aseros ci / na bramcy mectorych lorkadow lu by zlych / a zebrawszy lud wzbucyli miasto / a napsedli na dom Jasona / szukali aby te wywieili do ludu.

6. Akdny glich nenaletli / tate li Jasona / a nestet Bratij t knizatuom mistsim / wologitce: Eto / kretij Swet bawij / sem tak t piffli.

Z gdy ich nie znal / ilu wywieleli Jasona y ntektora bracia do przelozonych miast / wolaac: Eto ja kroye dan wybrzezo swiata podwacali / y tnc oto przysli.

י ז

7. וּמִהִלָּהוּ הָיוּ אִיסוֹן
וּכְלָהוּ הָלִין לִקְבֹּרָה
בְּהַדְנוּתִי דְקִסְרִימִין כְּד
אֲמַדִּין דְּאִירָה מִלְכָּה
אֲחֵרָנָה יְשׁוּעָה :

Ignarus Iasonem ha vicinorum nascosamente, et nullo quod sit fuisse contra decreta de Cesare, dicendo esset un altro Re, erat

8. אֲחֵרָנָה דִּין רִישָׁה
דְּמִדִּינָתָהּ וּכְלָהּ עֲמָה כְּד
שְׁמַעוּ הָלִין :

E così commosso la turba, e i Governatori della città, che viderano queste cose.

9. וְנִסְבוּ עֲרֵבָה מִן אִיסוֹן
נֶאֱמָר מִן אֲחֵהּ וְהִידִין שְׁבוּ
אֲבִין :

Ma viderano la soddisfazione de Iason e de gli altri, gli lasciarono andare.

10. אֲחֵהּ דִּין פֶּר שְׁעִתָּה
בְּהַלְלִינָה שְׁבוּ לְכַוְּנוֹס
וּלְשִׁילָה לְכִרְוָנָה מִדִּינָתָה
וְכִד אֲתוּ לְהַפּוֹ עֲצָלִין הָיוּ
לְכַוְּנָתָה דִּיהוּדָיָה :

E subito i fratelli mandarono via di notte Paolo e Sila a Berea: i quali arrivati che furono la, se n'andarono a la sinagoga de i Giudei.

11. חֲאֲמַאֲיוֹ הָיוּ צִיר הָנוּן
יְהוּדָיָה דְּחִפּוֹ מִן יְהוּדָיָה
הָנוּן דְּאִיתָּ הָיוּ בְּתַסְלוֹ—
נִיקָה וְשְׁמַעִין הָיוּ מִנְהוֹן
מִלְתָּה כָּל יוֹמָם חֲדִינָתָה
כְּד מִפְּרָשִׁין הָיוּ מִן פֶּתְחָה
דְּהוּ הָלִין הִכְנָה אִיתָּ הָיוּ :

E questi erano più generosi di quelli che erano in Tessalonica, i quali ricevevano la parola con ogni prontezza, e annunziavano, esaminando ogni giorno le Scritture, per veder se queste cose si fanno così.

12. וְסַעֲמָה מִיָּהוּן הִימְנוּ
וְהִכְנָה אֶף מִן יוֹנָה גְּבִרָה
סַעֲמָה וְנִשָּׂא יְרִיעָתָה :

Per tanto molti de loro credevano, e de la donna Greche honesta, e de gli uomini non pochi.

13. וְכִד יָדְעוּ הָנוּן יְהוּדָיָה
דְּמִן תַּסְלוֹנִיקָה דְּמִלְתָּה
דְּאֵלֶּה אֲתַפְּחָת מִן
פְּלוֹס כְּכִרְוָנָה מִדִּינָתָה
אֲתוּ אֶף לְתַפּוֹן וְלֹא שְׁלִין
לְמַעַן וְלְמַדְלָח
לְאֲשׁוּתָה :

Hor como i Giudei de Tessalonica seppero che la parola di Dio era stata annunziata da Paolo ancora in Berea, vennero tambien alla alborotando el pueblo.

י ז

7. וְיִסוֹן קִבֵּל אֹתָם וְכָל הָאֱלֹהִים
עַל מַצֵּוֹת הַקִּיסָר יַעֲשֶׂה לְאִמֹר
כִּי יְשׁוּעָה מֶלֶךְ אֲחֵר הוּא :

A los quales Iason ha recebido, y todos estos hazen contra los decretos de Cesar, diciendo que Iesus es otro rey.

8. וַיְהִימוּ אֶת הָעָם וְאֶת יְנִישֵׁי
הָעִיר בְּשִׁמְעֵם אֶת הָאֱלֹהִים :

Y alborotaron el pueblo y a los gobernadores de la ciudad oyendo estas cosas.

9. וּבְעֶרֶב יִסוֹן אֶת לְבוֹ וְהָאֲחֵרִים
וְהָיָה :

Mas recibida satisfaccion de Iason y de los demas, soltaronlos.

10. וְהָאֲחֵיִם בְּמַהֲרָה בְּלִילָה שְׁלָחוּ
אֶת פְּלוֹלִים וְשִׁילָה לְכִרְוָנָה
וּבְכוֹנָה שְׁמָה הָלַס בְּעִדָּת
הַיְּהוּדִים :

Entonces los Hermanos luego de noche embiaron a Paulo y a Silas a Berea los quales como llegaron, entraron en la Synoga de los Judios.

11. וְהָאֱלֹהִים הָיוּ חוֹרִים מֵאֲשֶׁר
בְּתַסְלוֹנִיקָה כִּי קִבְּלוּ אֶת הַדְּבָר
עִם כָּל חוֹשׁ יוֹמָם וּלְלִילָה
הָהִיא בְּתַבִּיִּים אִם יִהְיֶה כֵן
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה :

Y fueron los mas nobles de los Judios que estauan en Thessalonica, estos que recabieron la palabra con toda cudicia, escudriñando cada dia las Escripturas, si estas cosas eran así.

12. וְרַבִּים מֵהֶם הֵאֱמִינוּ וְנִשָּׂאִים
יוֹנָתָן גְּבִירוֹת וְנִשָּׂאִים לֹא
מַעֲטִים :

Antique creyeron muchos dellos, y mugeres Griegas honestas, y varones no pocos.

13. וְכִבְּאֲשֶׁר יָדְעוּ הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר
בְּתַסְלוֹנִיקָה הִפְּרָה כִּי בְּכִרְוָנָה
נִקְרָה מִפְּלוֹס דְּבִר יְהוֹנָה וּבְכוֹנָה
שְׁמָה וַיְהִימוּ אֶת הַמּוֹנִים :

Mas como entendieron los Judios de Thessalonica, que tambien en Berea era annunciada la palabra de Dios por Paulo, vinieron tambien alla alborotando el pueblo.

י ז

7. Οὗς ὑπαδιδύκται ἰάσων ἔ
ἵπαι πάντες ἀπὸ τοῦ τοῦ δογμα-
τοῦ καὶ τοῦ πρῶτον, βασιλεία
λέγοντες ἑτέρον αἰῶνα, ἡμῶν.

Lesquels Iason a retirés chez soi: & eux tous font contre les decretz de Cesar, disans, Qu'il y a un autre Roy, qu'ils nomment Iesus,

8. Ἐπίσταντο δὲ τὸν ὄχλον καὶ τοὺς πολιτάρχας ἀκούοντας ταῦτα.

Ils esmeurent donc le peuple & les Gouverneurs de la ville qui oyoyēt ces choses.

9. Καὶ λαβόντες τὸ ἱερὸν ὄψον τὰ ἰάσων καὶ τῶν λοιπῶν ἀπὸ λυσιμῶν αὐτῶν.

Mais apres avoir receu caution de Iason, & des autres, ils les laisserent aller.

10. οἱ δὲ ἀδελφοὶ εὐρίους ἀπέ-
στειλαν ἐξ ἐπιμύνης τῶν τοῦ πω-
λου καὶ τοῦ σίλας ἀδελφῶν, οἰ-
σιντες τὸν ὄχλον εἰς τὴν συνα-
γωγὴν καὶ ἰσχυρίζεσθαι αὐτοὺς.

Et incontinent les freres mirent hors de nuit Paul & Silas pour aller en Beree: lesquels estans là venus, entre-
rent en la synagoge des Juifs.

11. Οὗτοι δὲ ἦσαν ἀνθρώποι (τοῦ
ἀλλοῦ) καὶ ἐκ Θεσσαλονίκης, εἰπότες
ἐδίδαξαν τὸν λόγον μετὰ πάσης εὐ-
θυμίας, καὶ καθ' ἡμέραν ἀνακρίνον-
τες τὰς γραφάς, εἰ ἔχει ταῦτα ὁ κύριος.

Or ceux ci furent plus courageux
que les Juifs qui estoient en Thessalo-
nique, entant qu'ils se ceurent la parole
avec toute promptitude, conse-
laient toutes les Escriitures, pour savoir
s'il estoit ainsi.

12. Πολλοὶ γὰρ ὄντες ἐκ αὐτῶν ὁρί-
σθησαν, καὶ καὶ ἡλικιωμένοι γυναι-
κῆς καὶ ἀρχαῖοι, καὶ ἄνδρες
ἐκ ἐλίγης.

Plusieurs doncques d'entre eux creu-
rent, & des femmes Grecques honora-
bles, & d'hommes non petit nombre.

13. Ὅς δὲ ἔγνωσαν οἱ ὄντες τῆς
θεσσαλονίκης ὅτι ἐκ τῆς Γε-
ροίας παραγγέλλει ὁ κύριος τὸν πῶλου
ὅς ὁ λόγος τοῦ κυρίου, ἔλθοι καὶ ἐκ-
λέγοντες τὰς ἐχθρας.

Mais quand les Juifs de Thessalonie
que seurent que la parole de Dieu estoit
aussi annoncee par Paul en Beree, ils
y vindrent, & esmeurent le peuple.

7. Quos suscepit Iason, & hi homines contra decreta Caesaris faciunt, regem alium dicentes esse, Iesum.

Whome Iason hath receiv'd / and these all doe against the decrees of Caesar saying that, there is another King / one Iesus.

8. Concitaverunt autem plebem, & principes civitatis audientes hæc,

Then they troubled the people / and the heads of the citie / when they heard these things.

9. Et accepta satisfactione à Iasone & à cæteris, dimiserunt eos.

Not withstanding when they had received sufficient assurance of Iason: and of the other: they let them go.

10. Fratres vero confestim per noctem dimiserunt Paulum & Silam in Berræam. Qui cum venissent, in synagoga Iudæorum introierunt.

And the brethren immediately sent away Paul & Silas by night into Berea: which when they were come thither / entered into the Synagogue of the Jewes.

11. Hi autem erant nobiliores eorum qui sunt Thessalonice, qui susceperunt verbum cum omni aviditate, quotidie scrutantes scripturas, si hæc ita se haberent.

These were also more noble men than they which were at Thessalonice: which received the worde with all readines / and searched the Scriptures daily / whether these things were so.

12. Et multi quidem crediderunt ex eis, & mulierum Gentilium honestarum, & viri non pauci.

Therefore many of them believed / and of honest women: which were Greckes: and men not a few.

13. Cum autem cognovissent in Thessalonica Iudæi, quia & Berrææ prædicatum est à Paulo verbum Dei, venerunt & illuc, commoventes, & turbantes multitudinem.

But when the Jewes of Thessalonice knew / that the word of God was also preached of Paul at Berea / then came they also: and moved the people.

7. Die herberget Iason. Vnd dise alle handeln wider des Keisers Gebot / sagen: Ein ander sey der König / nemlich / Iesus.

Dem Iener Iason herbere. De alle disse handeln mod Keiserens Bud/sige ein andern ere Könige / sonder Ihesu.

8. Sie bewegeten aber das Volk / vnd die Obersten der Statt / die solches höreten.

Saa oprørde de Folket oc de Offuerste i Staden / som det herde.

9. Vnd da sie verantwortung von Iason vnd den andern empfangen hatten / ließen sie sie los.

De der de haffde taget fyndte aff Iason oc de andre / da lode de dem los.

10. Die Brüder aber fertigten sie also balde ab bey der nacht / Paulum vnd Silan / gen Berrhoen. Da sie ankamen / giengen sie in die Jüden-schule.

Men Broderne forsticked sig strax om natien Paulum oc Silan / til Berrohen. Der de komme did / ginge de i Jødernes Skole.

11. Denn sie waren die edelsten unter denen die zu Thessalonich / die nahmen das Wort auff ganz williglich / vnd forscheten täglich in der Schrift ob sichs also hielte.

Thi de vaare de edelste iblant dem i Thessalonice / De anamme de order meget veluillige / oc randsagede daglige i Skriften / om det haffde sig saa.

12. So glaubten nun vil auß ihnen / auch der Griechischen ehrbarn Weiber vnd Männer nicht wenig.

Saa trode nu mange aff dem / oc saa de Greckes erlige Qvinder oc Mænd icke saa.

13. Als aber die Jüden von Thessalonich erfuhren / daß auch zu Berrhoen das Wort Gottes von Paulo verkündigt würde / kamen sie / vnd bewegeten auch allda das Volk.

Men der Jøderne aff Thessalonice fornumme / at Guds ord bleff oc forkyndt aff Paulo i Berrohen / da komme de / oc oprørde oc saa der Folket.

7. Kterž tajně přijal Jāson / a ti všichni proti vsianov: wenij Cěsarovu tñij prav: wice bñti Krālem gñeho / gñěnem Gñijše.

Ktere přijal Jāson / a všichni syci a cyni a přecim dekretem Cěsarim / opowiedaliac Jezuša Arolā inego.

8. A tak zbauřili Dbee / v knížata Wěřia když to od nich šlyšeli.

Apodburzyli tudý přeložili ne mřísti / kterž z rego sluchali.

9. A oni přinawšše dostatečnu wšimlumu od Jāsona / a od gñich / propuřili ge.

Wšakž oni přytawšši od Jāsona reforemštwu y od gñich / pučili na poslawěnie.

10. Bratři pāš hñed w noc: wypuřili Pawla a Sylu do Berrohe: Kteržto když tam přišli / wšli do židowské Školy.

Ale bratři wnet w noc wypuřili Pawla spola s Sylu do Berea / kteržto gdy tam přišli / wšli do božnice židowské.

11. A ti byli znamenitě gñi / kterž gñau w Thessalonice / gñij přijali Slovo se wšich chytrostij / na každý den roz: wážuce Pisma / takubý po: die nich to wřtuku se stalo.

Leč oni byli stater žmýřij nř čto byli w Thessalonice / a to iž přyteli slovo Bože se a šyřka od čota / wlawějuc se wřwias duka pism / testby si to tak min: lo.

12. Amnož zagiřli wřčeli i židow / v: Pohanščich žen pocwřch / a mužow nemālo.

Apřetbož wiele ich wřterzy: lo / y Greckie niewāřty ocjcwě / y mužow nemālo.

13. A když poznali žide w Thessalonice / žebý v w Berrohe kážano bylo slovo Božij od Pawla / přišli tam / y zbauřili množšij Dbee.

W tym gñ y si domědželi Thessalonicešy žydowic / že y w Berea opowiedāne rest od Pawla slovo Bože / přyteli tež y tam podburšiaci iud.

י

14 וּלְפָּוְלוֹס שְׂרָאוּהִי אַחָא
דְּיַחְנוּת לֵה לִימָא וְקוֹי הָנָא
כִּהּ פְּמַדִּינְתָּא הִי שִׁילָא
וְטִימֹתָאוֹס :

*Et allora subitamente i fratelli man-
daron via Paolo, che se ne andasse come
verso il mare, e Silas e Timotheo rimase-
rono.*

15 וְהָנוּן בְּאַתְלֹוֹ לֵה ל
לְפָּוְלוֹס נִאֲמֹוּ שְׂמָה עַד—
מָא לֹא אֲתִינֹוס מְדִינְתָּא
וְכַד נִפְקִין מִן צִיכִינְוִהִי
קִבְּלוּ מִנָּה אֲנִיקָא לֹוֹ
שִׁילָא וְטִימֹתָאוֹס דְּבִצְגֵל
נִאֲלֹו לֹוֹתָה :

*E quelli che hanno preso il carico di
mettere in salvo Paolo, si condussero in-
fin ad Atene: e rimasero da esso come of-
fense a Silas e Timotheo, che prestissima-
mente se ne venivano a lui, si partirono.*

16 הוּ דִּין פָּוְלוֹס כִּד מְקוּא
הָנָא בְּאַתִּינֹוס מִתְמַמְדִּי
הָנָא פְּרוּתָא הָנָא הָנָא
דְּמִדִּינְתָּא קֵלָה מְלָא
בְּתַבְרָא :

*Hor mentre che Paolo gli aspettava
in Atene, lo spirito suo s'infiammava so-
lamente che la casa era dedicata a
idolatria.*

17 וּמִמְלֵל הָנָא בְּכִנְיָתָא
עִם יְהוּדִיָּא וְעִם אֲרִיִּין
דְּתַחֲלוּ מִן אֲלֵהָא
וּבְשׁוּקָא עִם אֲרִיִּין
דְּמִסְתַּקְּלִין הוּוּ קְלִיִּים :

*Per tanto egli disputava nella sinago-
ga co i Giudei, e con le persone pie, & ogni
giorno in piazza, e con quelli che si raccon-
travano con lui.*

18 וְאִי בִּילִיסְכָּא בְּמִי
יִלְכָּבִיָּה דְּאַפִּיקוּרוֹס
וְאַחֲרֵנָּה דְּמִתְקִין א
אַסְטִינְוִיקוּ דְּרִשְׁוִין הוּוּ
עֲמָה וְאַנְשֵׁי אֲנָשׁ מִנְהוֹן
אֲמַרְוּ הוּוּ מִנָּה כְּכָא הָנָא
מְלֵקֵס מְלָא וְאַחֲרֵנָּה
אֲמַרְוּ הוּוּ לֹא אֵלֵהָא נִיכְרָא
מִכְּרֹו מִטוֹל דְּלִישְׁוִי
וְלִקְרִימְתָּה מִכְּרֹו הָנָא
לֹוֹתָה :

*Et alcuni de gli Epicurei e de filosofi
Stoici contendevano con effuso: & alcuni
dicevano, Che vuol dire questo scien-
tator di parola: Et altri dicevano, Et par
che sia annuntiatore di nuovi dei: per ca-
che egli annuntia loro l'ave, e la re-
surrezione.*

י

14 וּמִקְרָה אֲוִי שְׁלַחוּ הָאֲחִיִּים
אֶת-פָּוְלוֹס לְהֵלֵךְ אֶל-הֵימָּוִתָא
וְטִימֹתָאוֹס עֹבֹו עִמָּם :

*Empero luego los Hermanos embiaron a
Paulo que fuese como a la mar: y Syllas y Timo-
theo se quedaron alli.*

15 וְנִאֲשֵׁר הוּבִילוּ אֶת-פָּוְלוֹס
הוּלִיכֹוֹ עַד-אַתִּינֹוס וַיִּקְבְּלוּ
מִצִּיכִיָּה אֶל-שִׁילָא וְטִימֹתָאוֹס
אֲשֵׁר בְּמִקְרָה יְבוֹאוּ אֵלָיו וַיִּלְכוּ:

*Y lorsque avia tomado a cargo a Paulo, lo lle-
naron hasta Athenas: y tomando mandado de el
para Silas y Timotheo, que viniessen a el lo mas
presto que pudiesen, se partieron.*

16 וּפָּוְלוֹס בְּקוֹוֹתָו אֶל-הֵימָּוִתָא
בְּאַתִּינֹוס וְהִתְמַמְדִּי רִיחוּ בְּרִאֲוֹתָו
כִּי עֵד מְלָאֵת אֶל-יִלִּים הִיא :

*Y esperando los Paulo en Athenas, su Espiri-
tu se deshazia en el, viendo la ciudad dada a ido-
latria.*

17 וַיִּתְּיֹכַח בְּצִדָּה אֶת-יְהוּדִיִּים
וַיְדַבֵּר אֶל-הֵימָּוִתָא וּבְשׁוּק יוֹם יוֹם
אֶל-אֲשֵׁר קְרִיִּים :

*Antique disputava en la Synoga con los Ju-
dios y religiosos: y en la plaza cada dia con los
que le ocurrían.*

18 וְקִצְתָּ בְּעֵלִי בִּנְה מִנְּפִיקוּרוֹס
וְאַסְטִינְוִיקוּ הִתְיֹכַח עִמּוֹ וְקִצְתָּם
אֲמַרְוּ מַה יֵּאָבֵה אִישׁ דְּבָרִים
הָנָה לֹא אֲמַר וְאַחֲרִים אֲמַרְוּ גְּרָמָה
לָנוּ כִּי מְגִיד שְׂדִים חֲדָשִׁים הוּוּ
כִּי אֶת-תְּקוּמַת יִשׁוּעַ הַגִּיד
לָהֶם :

*Y algunos Philosophos de los Epicureos y
de los Estoicos, disputaban con el: y unos dezian
Que quiere dezir este pala, raro? Y otros, parece
que es predicador de nuevos dioses: porque les
predicava a Jesus, y la Resurreccion.*

יז.

14. Ενθίς δὲ τίς τὸν παῦλον ἔ-
ξαπέστειλεν οἱ ἀδελφοὶ παραμένειν
ἐν τῇ πόλει καὶ σίλας καὶ تیمωθεόν
ἵνα, πὲρ σίλας καὶ τὸν παῦλον ἔ-
μειν.

*Mais alors les freres envoierent
incontinent Paul dehors pour aller es-
tme vers la mer: mais Silas & Timothee
demourerent encores là.*

15. Οἱ δὲ καὶ εὐθὺς ἀντίς τὸν παῦλον,
ἵνα γοῖ αὐτὸν ἕως ἀθηνῶν, & λα-
βόντες ἐπὶ λαὸν πρὸς τὸν σταυρὸν ἔ-
μεινον, ἵνα αἱ ἀρχαὶ ἐλθόντες
πρὸς αὐτὸν, ἐξέλθω.

*Et ceux qui avoient prins la char-
ge de mettre Paul à l'auverie, le menerent
jusqu'en Athenes: & apres avoir receu
mandement de lui à Silas & Timothee,
à ce qu'ils venissent bien tost vers lui,
ils partirent.*

16. Ἐν δὲ τῇ ἀθηνῶν ἐκδεχομέ-
νη αὐτὸν τῇ παύλου, παραξύνε-
το τὸ πνεῦμα αὐτὸ ἐν αὐτῇ, ὅτι
εἰδὼν τὴν κατὰ δόξαν ἑστῶσαν πό-
λιν.

*Or comme Paul les attendoit en
Athenes, son esprit s'agitoit en lui-
même, considérant la ville du tout a-
donnée à idolatrie.*

17. ἀλλίγαν μὲρ εὐν ἐν τῇ συ-
ναγωγῇ τοῖς ἑβραίοις καὶ τοῖς σέ-
μειοις, καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ παντο-
ταχοῦ πρὸς τοὺς ἐξ ἑκαστοῦ γένους
αὐτοῦ.

*Parquoi il disputoit en la synago-
gue avec les Juifs, & avec les religieux,
& tous les iours en la place du marche
avec ceux qui se trouvoient.*

18. Τότε δὲ καὶ οἱ ἐπικουρεῖαι καὶ
οἱ στωικοὶ φιλοσόφοι συνέβησαν
αὐτῷ, καὶ τινες ἔλεγον, τί αἱ θεί-
αι ὁ αὐτοῦ μὲλῶς ἔστι; λέγοντες οἱ
δὲ, ἔστω δαιμόνιον δοκῶν καταγ-
γελλῶς εἶναι, ὅτι τὸν ἰησοῦν ἔτι
παράστατον αὐτοῖς ἐξηγγέλλει.

*Lors quelques uns d'entre les phi-
losophes Epicuriens & Stoiciens, s'a-
dresserent à lui en propos: & les uns
disoient, Mais que veux dire ce babili-
lard? Et les autres disoient, Il semble
estre annonciateur de dieux estranges:
pource qu'il leur anoncioit Jesus & la
resurrection.*

CAP. XVII.

14. Statimque tunc Paulum dimiserunt fratres, ut iret usque ad mare. Silas autem & Timotheus remanserunt ibi.

But by and by the brethren sent away Paul to go as it were to the sea: but Silas and Timotheus abode there still.

15. Qui autem deducebant Paulum, perduxerunt eum usque ad Athenas, & accepto mandato ab eo ad Silam & Timotheum, ut quam celeriter venirent ad illum: profecti sunt.

And they that did conduct Paul, brought him unto Athens: and when they had received a commandment from Silas and Timotheus that they should come to him as once: they departed.

16. Paulus autem cum Athenis eos expectaret, incitabatur spiritus eius in ipso, videns idolatriam deditam civitatem.

Nowe while Paul waited for them at Athens / his spirit was stirred in him / when he saw the cities full of idolatrie.

17. Disputabat igitur in synagoga cum Iudaeis, & colentibus, & in foro, per omnes dies ad eos qui aderant.

Therefore he disputed in the Synagogue with the Jewes / and with them that were religious: and in the market daily with whomsoever he met.

18. Quidam autem Epicurei & Stoici philosophi diserebant cum eo, & quidam dicebant, Quid vult seminator verborum hic, dicere? Alii vero, Novorum demoniorum videtur annuntiator esse, quia Iesum & resurrectionem annuntiabat eis.

Then certaine Philosophers of the Epicurens and of the Stoicks, disputed with him: and some said, What will this babbler say? Others said, He seemeth to be a setter forth of strange gods. (because he preacheth unto them, Iesus, and the resurrection.)

Das XVII. Capitel.

14. Aber da fertigten die Brüder Paulum also bald ab / daß er gieng bis an das Meer / Silas aber vnd Timotheus blieben da.

Men da forstliche Brüderne Paulum strax / at hand gieng indel. Haffte / Men Silas / oc Timotheus bliffue der.

15. Die aber Paulum geleiteten / fñhreten ihn bis gen Athen / vnd als sie befehl empfingen an den Silan vnd Timotheum / daß sie auffschierste zu ihm kemen / zogen sie hin.

De de som ledsagede Paulum / forde hannem indel Athen / oc som de finge b. saltnag til Silan oc Timotheum at de skulde mer der suarest komme til hannem / droge de bort.

16. Da aber Paulus irer zu Athen wartet / ergrimmet sein Geist in ihm / da er sahe die Stadt so gar Abgötisch.

De der Paulus wffuede effter dem i Athen / Da aremdis hans And i hannem, der hand saa Staden aldelis roguelig.

17. Vnder redet zwar zu den Jüden vnd Gottsförchtigen in der Schule / auch auff dem Markt alle Tage / zu denen / die sich herzu funden.

De hand talde da huer dag til Jederne oc de Gndfrættel Scholen / oc paa Taarret / til dem / som der hulde sig til.

18. Etliche aber der Epicurer vnd Stoiker Philosophi zankten mit ihm / vnd etliche sprachen: Was wil diser Lotterbub sagen? Etliche aber: Es sihet als wolte er neue Götter verkündigen. Das machet / er hatte das Euangelium von Iesu vnd von der Auferstehung ihnen verkündiget.

Men nogle Philosophi / Epicurer oc Stoiker tiffuedis mer hannem / De nogle sagde / Hvad vil denne Ordandere sige? De nogle / Der sihts som hand vilde forkynde nye Guder. Der som der aff / at hand hadde forkyndet dem Euangelium om Ihesu oc om Opstandelsen.

Kapitola XVII.

14. A tchdy hnd Bratfij wyposyli Pawla / abyssel aże Mofi: Sylas pak a Tymotheus / ostali tu.

Alle wnet Pawla wyposyli bracia / abyssel iakoby do mors za / wstali Sylas y Tymotheus zostali tam.

15. Alle el kcefijs promobil Pawla / do medli ho aże do Athen / a wzawssie porucenij od něho k Splewi a k Tymotheowi / aby pšissi k němu což nasy spysse mohau / šli zase.

Kei kroz sy podšli postawse Pawla na mircu despicjnym / pšeprowadili go aże do Athen / a wstawy rozkazanie do Sylas y Tymotheusa / aby tymyčley bywali w niego / šli w drogę.

16. A tchdy Pawel ketal gleich w Athenach / zpauzel se w něm duch geho / wida an to Wstso oddano modlo slaujenij.

Satym gdy ich Pawel w Athen nisch ejetal / tedy se w nim wyros fal duch lega / gdy widnat miaslo poddane dalmochwalswu.

17. Whadal se s Jidy a s po: božnjmi w Skole / y na rhy: lu po wstet odms čemi kcefijs tu pšichajeli.

A prsetojs rozmawlat w božnjm cy s Jidy y slaužm bogobojnes m / tak je y w cyrku na káždy dji / a s tim se iedno podfal.

18. Tchdy někcefijs Wudren Epicurejskej a Stojsekej hā: dali se s nim / a někcefijs prawb h: y co tento pliskač chce po: wědět? Sinij pak prawili: Jda se je gest nomych Bohu w kazatel / neb gim o Gcfyssowi a o žmrtuých wstání wyprai: wawal.

Tedy něktorzy Epikurečjsy cy y Stojcy silozajowie gadali se z nim / a mo. wli něktorzy: Což wjdý ten plorka chce powědět? A drudjy mowili: Jda se byt opo: wědět čem obcyh bogow / bo im Jezusa y žmrtuýchstanie opo: wědět.

י ו

19 וַתִּתְּנוּהוּ וַיִּזְלִיכֵהוּ אֶל־בֵּית
דִּין הַקָּדָה אַרְיוֹם פָּגוֹם לֵאמֹר
הַגּוֹכֵל לַדַּעַת מֶה הִיא תוֹרַתְךָ
חֲדָשָׁה הוֹאֵת הַמַּדְבָּר מִמֶּנּוּ :

*Erefato, el conduffero nel borgo Mar-
tino, dicendo, Poſſiamo noi ſapere qual ſia
queſta nuova dottrina, diche tu parli*

20 מֵלֹא גִיד בּוֹכְרֵיתָנָה
נָדַע אֵת בְּמִשְׁמַעְתּוֹ
וַיִּבְיִינוּ לַמַּדַּע מִנָּה אֲנִין
הָלִין :

*Imperatobe tu appariti a la noſtra orec-
chia deſtrane coſe, Noi veſtiamo dunque
ſapere qual che queſta coſa vogliano dire.*

21 אַחֲרֵיכֵן בִּין בְּלָחוֹן
וְאֵלִין דְּאֵתִין לְהַמֵּן
בּוֹכְרֵיתָנָה עַל מִנָּה אַחֲרֵין
לְהַמֵּן בְּסִיל לָחוֹן אֶל־
לְמִאמֹר וְלַמַּשְׁמַע מִדָּם
חֲדָשָׁה :

*E intanto, diſſeſſi, e ſuſſeſſi che
conceſſi a mano li, non attendevano ad al-
tro che a dire, o a veſte qualche coſa di
nuova.*

22 וְכֵן קָם פּוֹלוֹס בְּאַרְיוֹם
פָּגוֹם אָמַר גְּבִירָה אַחֲרֵיתָנָה
חֲנֹה אֲנִי לָכוֹן דְּבִכְלֵהִין
יְתִירִין אֲנִתּוֹן בְּרַחֲלֵיתָנָה
שְׂאֵדָה :

*Allor Paulo ſtando nel mezzo del bor-
go Martino, diſſe, Eſſendo diſpoſto, io vi
vedo quaſi in tutte le coſe troppo ſuſciſſi-
toſi.*

23 כֵּן מִתְּפַכֵּר הַיִּיתָ וְהוֹא
הָיִיתָ בִּינָה דְּחִלְתָּכוֹן
אֲשַׁכְּחָה עֲלֵתָה חֲדָשָׁה
דְּכְתִיב הוֹא עֲלֵיהָ דְּאֵלֵהָ
גְּבִירָה הוּא הַבִּיל דְּכֵן לָהּ
דְּעִין אֲנִתּוֹן דְּרַחֲלֵין
אֲנִתּוֹן לָהּ לָהּ לְהֵנָּה אֲנִי
מִשְׁכָּר אֲנִי לָכוֹן :

*Pertanto paſſando io, e conſiderando
le coſe de la ſuſſra religione, ho trovato
ancora un altare, nel quale era ſcritto, A
LO DIO INCOGNITO, Queſto dunque,
el qual voi ſempr'a temeteſte, adorate, e an-
nunzio io.*

24 אֶל־הָנָה צִיד דְּעֵבֶד
עֲלֵמָה וְכִלְמָה דְּאִיתָ בָּהּ
וְהָיִיתָ מִדָּם דְּשִׁמְיָה
וְדִנְרָה בְּחִילָה דְּעֵבֶד
אִידָה לָהּ שְׂדָה :

*L'Idolo che ha fatto il mondo e tutte
le coſe che ſono in eſſo, eſſendo egli Signor
de'l cielo e de la terra, non habita in tem-
pli fatti à mano.*

י ז

19 וַיִּתְּנוּהוּ וַיִּזְלִיכֵהוּ אֶל־בֵּית
דִּין הַקָּדָה אַרְיוֹם פָּגוֹם לֵאמֹר
הַגּוֹכֵל לַדַּעַת מֶה הִיא תוֹרַתְךָ
חֲדָשָׁה הוֹאֵת הַמַּדְבָּר מִמֶּנּוּ :

*Y romandolo truxeronlo al Arcopago, di-
ziendo, podremos ſaber que ſea eſta nueva do-
ctrina que dizes ?*

20 כִּי דְּבָרִים חֲדָשִׁים פָּבִירָה
אֵת לְאֲנִינָה לָךְ נָדַע מֶה
חֲדָרִים הָאֵלֶּה :

*Porque metes en nueſtras orejas vnas nuevas
coſas: queremos pues ſaber que quiere ſer eſto.*

21 וְאֲנִשִּׁי אַחֲרֵיתָנָה וְגַם הַגִּירִים
הַגִּירִים בָּהּ כָּלֵם מֵאוֹמָה לֹא קוֹ
כִּי אֵם לְדָבָר וְלִשְׁמוֹעַ אֶת
דְּבָרִים חֲדָשִׁים :

*Entonces todos los Athenienſes, y los hue-
spedes eſtrangeros, en ninguna otra coſa enten-
dian ſino, o endezir, o en oyr alguna coſa nueva.*

22 בְּעֵצֶמֶד פְּלוֹס בְּחוֹךְ אֲדָהוֹס
פָּגוֹם וַיִּתְּנוּ אֲנִשִּׁי אַחֲרֵיתָנָה כָּלֵם
דְּבָרִים רוֹאֵה אֲנִי כִי־כִמְ
עֲבָדִי־אֵלִילִים אֵתָם :

*Pues eſtando Paulo en medio del Arcopago
dixo Varones Athenienſes en todo hoſ veo co-
mo mas ſuſperſicioſos.*

23 כִּי בְּחִתְּהִלְכִּי וּבְחִבִּיטִי אֶת
בֵּית יְדֵאחְכֶם מִצֵּאֵתִי אֶת הַבִּמָּה
אֲשֶׁר בָּהּ גִּכְתָּב לֵאמֹר לֹא נָדַע
לָכֵן אֶת־הָאֵל אֲשֶׁר בְּשַׁעֲרֵהָ
יְדֵאחֶם אוֹתוֹ אֲנִי מַגִּיד לָכֶם :

*Porque paſſando y mirando vueſtros San-
ctuarios, hallé tambien vn altar en el qual eſtaua
eſta inſcripcion, Al Dios no conocido, Aqueſ-
que voſotros honrrays ſin conocerlo, à eſte
hoſ annuncio yo.*

24 יְהוָה אֲשֶׁר עָשָׂה אֶת־הָעוֹלָם
וְכָל אֲשֶׁר בּוֹ הוּא אֲדוֹן שָׁמַיִם
וְאֲדָן וּבְהִיבָלִים אֲשֶׁר מַעֲשֵׂה
יָדָם הֵמָּה אֲנִינוּ שׂוֹכֵן :

*El Dios que hizo el mundo y todas las coſas
que en el ſon. Eſte como ſea Sennor del cielo y de
la tierra, no habita en templos hechos de mano.*

י ח

19. Ἐπιλαβόμενοι τὸ αὐτὸ δῶ-
ρον ἔρπον πάλιν ἤγαγον, λήγοντες,
διωκόμενοι γινώσκαι τίς ἡ καὶνὴ δι-
τα ἢ ἡ ἀπὸ τοῦ λαλοῦντος διδο-
χαί :

*Et Payans apprehendé le menceerent
en l'Arcopage, diſans, Pourrions-nous
point ſauoir quelle eſt ceſte nouuelle do-
ctrine dont tu parles.*

20. ἀνίζονται γὰρ παρὰς φέρει
εἰς τὰς ἀκοὰς ὑμῶν, βουλέμεθα
οἶον γινώσκειν τίς ἡ γέλοις ταῦτα ἰ-
σται.

*Car tu nous mets certains choles
eſtranges en nos oreilles: nous voulons
done ſauoir que veulent dire ces choles.*

21. Ἀθηνῶται δὲ πάντες καὶ οἱ ἐ-
πιδημιουῦντες ἔτι οἱ εἰς εἶδὸς ἑτέρου
διηκίοντο ἢ λίσσιν τίς ἡ αἰνός
καὶνέτης.

*Or tous les Athenienſes & les eſtran-
gers qui ſe tenoyent la, ne vacquoyent
à autre choſe qu'à dire ou à ouir quel-
que nouuelle.*

22. Σαπφίς δὲ ὁ πῦλος ἐν μέ-
σῳ τῶ δρείου πάλιν, ἱφθ, ἀνδρες
ἀθηνῶται, καὶ πάντες εἰς δὲ σπῆλαι-
μοις τρέφουσ ὑμᾶς θιωρεῖ.

*Adonc Paul ſe tenant au milieu de
l'Arcopage, dit, Hommes Athenienſes, je
vous apprends en toutes choles comme
par trop deuotionez.*

23. Διαρχόμενος γὰρ καὶ αἰσ-
θιωρῶν τὰς οὐδας μὲν ὑμῶν, δι-
ρον καὶ βουμὲν ἐν ἡ ἐπιγινώσκοντες,
ἀγνώσκοντες ὅτι οὐκ ἀγνοοῦντες
διηκίοντες τὰς ἐγὼ καταγγέλλω
ὑμῖν.

*Car en paſſant & contemplant vos
deuotions, j'at trouué meſmes vn autel
auquel eſtoit eſcrit, Au Dieu inoconnu,
Je vous annonce donc celui lequel vous
honorez ſans le cognoiſtre.*

24. Ὁ θεὸς ὁ ποιῶν τὸν κο-
σμον καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ εἶναι
ἀρα καὶ ἐγὼ καὶ ὑμεῖς ὑπαρχοντες,
οὐκ ἐν χειρὶ καὶ ποδὶ καὶ
κατασκευῇ :

*Le Dieu qui a fait le monde & tou-
tes les choles qui y ſont, comme ainſi
ſoit qu'il ſoit ſeigneur du ciel & de la
terre, n'habite point ἐς temples faits de
mains :*

CAP. XXVII

19. Et apprehensum eum, ad Arcopagum duxerunt, dicentes, Possumus scire quæ est hæc nova, quæ à te dicitur, doctrina?

Unde hant socht ihm / and brought him into Mars streete / saying / May wee not know / what this newe doctrine is / wherof thou speakest / is it

20. Nova enim quædam inferis auribus nostris. Volumus ergo scire quidnam velint hæc esse.

For thou bringest certaine strange things unto our eares / we would know threofore / what these things mean.

21. (Athenienses autem omnes, & advenæ hospites, ad nihil aliud vacabant nisi aut dicere, aut audire aliquid novi.)

For all the Athenians and strangers which dwelt there / gave them felues to nothing els / but eache to tell / or to heare some newe co.

22. Stans autem Paulus in medio Arcopagi, ait, Viri Athenienses, per omnia quasi superstitiosos vos video.

Then Paul stood in the midde of Mars streete / and said / Ye men of Athens / I perceive y in all things ye are so superstitious.

23. Præteriens enim & videns simulachra vestra, inveni & aram in qua inscriptum erat, IGNOTO DEO. Quod ergo ignorantes colitis, hoc ego annuntio vobis.

For as I passed by / and behelde your deuotions / I founde an altar wherem was written / VNTO THE UNKNOWN GOD. Whome ye then ignorantly worship / thus I shew I shew you.

24. Deus qui facit mundum, & omnia quæ in eo sunt, hic cæli & terræ cum sit Dominus, non in manufactis templis habitat.

God that made the worlde / and all things that are therein / seeing that he is Lord of heauen / and earth / dwellect not in temples made with handes.

Das XVII. Capitel.

19. Si nahmen ihn aber vnd fuhreten ihn auff den Richtplatz / vnd sprachen: Können wir auch erfahren / was das für eine neue Lehre sey / die du lehrest?

Da roge de hannem / oc forde hannem op til Domsteden / oc sagde / Kunde vi oc saa at vide / huad der er for en lærdom / som du lærer.

20. Denn du bringest etwas neues für unsere ohren / so wolten wir gerne wissen / was das sey.

Thi du lærer noget nyt saar vore øren / Saa vilde vi gerne vide / huad der er.

21. Die Athener aber alle / auch die Außländer vnd Gäste / waren gericht auff nichts anders / denn etwas neues zusagen oder zuhören.

Men alle de Athener / oc Vdsendinge oc Fremmede / stode alle effter andet / end at sige eller at høre noget nyt.

22. Paulus aber stund mitten auff dem Richtplatz / vnd sprach: Ihr Männer von Athene ich sehe euch / daß ihr in allen stücken all zu abergläubig seht.

Da stod Paulus mid paa Domsteden / oc sagde / I Mend aff Athene / Jeg seer eder / at i ere for meget vantrot alle stycke.

23. Ich bin herdurch gegangen / vnd habe gesehen eure Gottesdienste / vnd fand einen Altar / darauff war geschrieben: Dem unbekannten Gott. Nun verkündige ich euch denselbigen / dem ihr vnrwissent Gottesdienst thut.

Jeg gik her omtrinq / oc saa eders Gudstieniste / De ieg saae it Altare / som vaar skreffuit paa / Den vobekende Gud. Dsi forkynder ieg eder den samme / som i gøre Gudstieniste vultterlige.

24. Gott der die Welt gemacht hat / vnd alles was darinnen ist / Sinte mal er ein HERR ist Himmels vnd der Erden / wohnet er nicht in Tempeln mit Händen gemacht.

Gud som Giorde Verden / oc alle der er vdi / Effter di hand er en HERR offuer Himmel oc Jord / da boer hand icke i Tempel som er giorde med hender.

Kapitola XVII.

19. Vypowawssie gen wedli ho do domu Btemij swõho / a festli genu : Wõfemeli wõdõti / patõ jest toto wõenij nowõ / kterõ ty wõprawugels?

Atõ go podmycõwõ wõdõli fõ Arcopagu, mowiac: Mõjõmyli wõdõti co to jest sã nowa nauka / ktera opowiedag?

20. Neb jagistõ nowõ nafõ / jo wõen wõladã sã wõssõ nafõ. Protoõ chce me wõdõti / toby to bylo.

Bo kãtõ obczecij priwces diõ do wõu nafõch / a pzetõjõ dõenij wõdõti co wõdy z tego ma byc.

21. Neb Athensiti wõssõtni / o pñichõst gegich o hõstõ / nĩcõ hõhõ gĩnõho taf piĩnĩ nebolĩ / neõ abõ prawili neb sãsseli nẽc co nowõho.

Abõwĩem Athentẽciõcy / o cĩ pzetõ tam mĩstõli gõciõ / jã dõa sic ma rzecõ nĩcõ bõwili / icõ dõo wõ powiedanũ sã wõ lĩchãwĩ tãtõch nowĩm.

22. Echõy stõge Pawel o prostõed Arcopagu / kelt: Mõjõ jĩ Athensiti / wõdõm wãs wõssõpal bõti tẽmõ powõ / rẽtõgõssõ.

Echõy Pawel stõac wõ põstõed Arcopagu / kelt: Mõjõwĩem Athẽciõ nĩcõssõ / mõ wõssõtõm wõdõjõ bõti so nãbõ jĩemũ tẽstõssõ.

23. Nẽbo prochãge se a wõ dã Wõdõly wãssõ / nãczl gĩem Oltãr nã kterõnĩ nãpsãno gest : Nẽznãmĩemũ Bõhu. Protoõ kterõho wõ cĩtõ nẽh nãgĩcõ / toboõ nã jwõstugĩ wãm.

Wõjõ chõdõac o pzetõtõnĩac sã wõssõm nãbõjõnĩ wãm / molas slem tẽz oltãr nã kterõm tẽst nã pĩsãno : NIEZNAIOMEMV BõG V. A pzetõjõ tego kterõgo wõ mĩcznãĩac chõwalĩcõ / tẽgojõĩcĩa wãm osnãymõc.

24. Bõoh kterõ gest stwõrĩl Swõt / o rẽssõctõ cõjõ gestĩ nã nẽm / tẽn gĩa Pãnem Nẽbe o Jẽmõ / nebpõlĩ wõ Chramĩch rufãu wõlãmõch.

Bõg kterõy stwõrzył Swiãt / wõssõctõ co nã nĩm tẽst / tẽn gõjõ tẽst Pãnem Nẽbã o jĩemũ / nĩc mĩstõac wõ kõciãlõch tẽkã zõubõ wãmõch.

14

25 וּבִידִי אֲנָשִׁים יַעֲבֹד וְלֹא יִחְסַר כֹּל טוֹב הוּא נֹתֵן לְכָל אֶת חַיִּים וְנִשְׁמָה בְּכָל :

Ni es honrrado con manos de hombres, ne-
cesitado de algo: pues el da à todos vida, y respi-
racion, y todas las cosas:

20 וַיַּעַשׂ מִדְּמִי אָדָם אֶחָד
אֶת־כָּל בְּנֵי אָדָם לְשֹׂכֵן עַל־
פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ קוֹרֵץ וּמִבְדִּיל
עֲתוֹת וּמוֹעֲדִים וּגְבוּלֵי מוֹשְׁבוֹתָם:

El qual hizo de vno à todo el linage de los hombres para que habitassen sobre toda la haz de la tierra, determinando las saxonas (las quales limitó:) y puestas los terminos de la habitacion de ellos.

27 לְבַקֵּשׁ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
וַיִּמְצְאוּ אֹתָם כִּי אֵינָם בְּחוּק הַיְּהוָה
מִלְּפָנֶיךָ :

Paraque buscasen à Dios, si porventura pal-
pendo lo hallen: aunque cierto no esta lexos de
cada vno de nosotros.

28 כ"י בו ה'ת"ל צ"ע ה'ת"ל
בבית אבנ'ים ה'ת"ל מ'ת"ל
אמר כ"י מדתו אבנ' :

Porque en el biuimos, y nos mouemos, y so-
mos: como tambien algunos de vuestros poetas
dixeron, porque linage de este somos tambien.

29 וְאֵם מְדוּר אֱלֹהִים אֶתְחַבֵּר
לֹא יִשְׁתָּה לָנוּ לַחֲשֹׁב כִּי לִזְהָב
אוֹ לְכֶסֶף אוֹ לְאֶבֶן אוֹ לְמַחְצֵב
יִחְשַׁב אוֹ לְמַחְשַׁבֵּת אָדָם דוֹמָה
אֱלֹהִים הוּא :

Siendo pues linage de Dios, no auemos de estimar la Diuinidad ser semejante ó à oro , ó à plata, ó à piedra, ó à escultura de artificio ó de imaginacion de hombres.

30 וְהָעֲלִים אֱלֹהִים אֶת־עֵינָיו
מִמַּעַתְוֹת הַשָּׁמָיְמָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה
וַיֵּצֵא מִגֵּיד הוּא לְאֲנָשִׁים כָּל־
כָּל הַחֵבֶל לָשׁוּב מִדַּעְתָּם :

Ansique disimulando Dios los tiempos de esta ignorancia, ahora denuncia à todos los hombres que se arrepientan:

2.

25. Οὐδὲ ἕως ἡμερῶν οὐκ ἔστιν ἡμεῖς
 ἡμεῖς οὐκ ἔστιν ἡμεῖς οὐκ ἔστιν ἡμεῖς
 οὐκ ἔστιν ἡμεῖς οὐκ ἔστιν ἡμεῖς
 οὐκ ἔστιν ἡμεῖς οὐκ ἔστιν ἡμεῖς
 οὐκ ἔστιν ἡμεῖς οὐκ ἔστιν ἡμεῖς

Et n'est point servi par malins d'hommes comme ayant besoin de quelque chose, veu que c'est lui qui donne à tous vie, & respiration, & toutes choses.

[illegible]

Et a fait d'un seul sang tout le genre humain, pour habiter sur toute l'étendue de la terre; ayant determine les saisons qu'il a auparavant ordonnees, & les bornes de leur habitation.

27. Ζητῶν τὸν κύριον, ὃ ἄραγε
ψηλάφιστος ἐστὶν καὶ ὀφθαλμοῖς
κατανοεῖται· ὁμοκρεῖται δὲ ὁσὶς ἐκὰς
σου ἡμῶν ὑπάρχουσιν.

Afin qu'ils cherchent le Seigneur, si en quelque sorte ils pourroient le toucher comme en râlonnant, & trouver : incoût qu'il ne soit point loins d'un chacun de nous.

28. 'Es ၁၇၇ ခု၌ ဣသျှုယျာ နှစ်က-
 ငယ်မှစ၍ နေ့၌ နေ့၌ နေ့၌ နေ့၌
 နေ့၌ နေ့၌ နေ့၌ နေ့၌ နေ့၌
 နေ့၌ နေ့၌ နေ့၌ နေ့၌ နေ့၌

Car par lui nous auons vie & mou-
uement, & ceste comme au si quelques
uns de vos poëtes ont dit. Car aultours
sommes liués d'iceui.

29. ΓΩΘΙ ΔΙΑ ΤΑ ΕΡΧΟΜΕΝΑ
ΤΗ ΖΩΗ ΟΥΚ ΕΦΑΛΟΜΕΝ ΙΣΜΙΖΕΙΝ, ΖΟΥ-
ΣΑ Η ΑΓΓΕΛΟΙ ΛΙΘΩ. ΧΑΡΑΓΜΕΝΟΙ
ΠΙΣΤΗΣ ΕΝΩ ΘΕΟΥ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ ΕΙΣΒΑΙΝΟΥ
ΤΗ ΖΩΗ ΕΙΝΑΙ ΟΜΟΙΟΙ.

Comme aloſi ſoit donc que nous ſoyons le lignage de Dieu, nous ne deuons nullement eſtimer la diuinite eſtre ſemblable à or, ou argent, ou à pierre taillée par art & par inuention d'homme.

30. Τὸς μὲν οὖν ἀνδράσι τῆς ἀ-
γοῆς ἐπαμειβὼν ὁ θεὸς τὸν νό-
τον ἀγγέλλει τοῖς ἀνδράσι περὶ
τῆς τεχῆς μάκροτον.

Dieu donc ayant dilaté les temps
de ignorance, maintenant denonce à
tous hommes en tous lieux, qu'ils se re-
pentent.

25. Nec manibus humanis colitur, indigens aliquo, cum ipse dec omnibus vitam & inspirationem, & omnia.

Nelcher is worſhipped with mens hāden; vñ though he needed any thing; iering be giuech to all life; and breath; and all things.

26. Fecitq; ex uno omne genus hominum, in habitare super universam faciem terræ, definiens statuta tempora & terminos habitationis eorum.

And hath made of one blood all man: Lude to dwell on all the face of the earth; and hath assigned the times which were ordained before; and the bounden of their habitation.

27. Querere Deum, si forte attrahat eum, aut inveniunt, quamvis non longe sit ab unoquoque nostrum.

That they should seek the Lord; if so be they might have groped after him; and found him; though doubtless he be not farre from every one of us.

28. In ipso enim vivimus, & movemur, & sumus, sicut & quidam vestrorum poetarum dixerunt, Ipsi enim & genus sumus.

For in him we live; and move; and have our being; as also certaine of your owne Poets have said; for we are also his generation.

29. Genus ergo cum simus Dei, non debemus assumere auro aut argento, aut lapidi, sculpturæ artis & cogitationis hominis, Divinum esse simile.

Forasmuch then as we are the generation of God; we ought not to thinke that y Godhead is like unto golde or silver; or stone graven by arte & the invention of man.

30. Et tempora quidem huius ignorantie despiciens Deus, nunc annuntiat hominibus, ut omnes ubique poenitentiam agant.

And the thime of this ignorance God regarded not; but now he admonisheth all men every where to repent.

25. Sein wird auch nicht von Menschen Händen gepflegt / als der jemand bedörffe / so er selber jederman Leben vñ Odem allenthalben gibt.

Hand stenis oe lcke aff Mennistens hender; som den der haffuer nogen mand behoff / Effterdi at han giffuer alleuegne huer mand liff oc Ande.

26. Vñd hat gemacht / daß von einem Blut aller Menschen Geschlecht auff dem ganzen Erdboden wohnen / vñd hat ziel gesetzt / zuvor versehen / wie lang vñd weit sie wohnen sollen.

De hand haffuer glort / at alle Mennistens sleet doer Jorderige aff te Vlod / De hand sette Maal som vaar for forset / huor longe oc vider de stulle bo.

27. Daß sie den HERRN suchen solten / ob sie doch ihn fühlen vñd finden möchten. Vñd zwar er ist nicht ferne von einem jeglichen vñter vns.

At de stulle sege HERRN / om de dog funde seie oc finde hannem. De sandelige / Hand er longe fra huer iblant off.

28. Denn in ihm leben / weben / vñd sind wir. Als auch etliche Poeten bey euch gesagt haben. Wir sind seines Geschlechts.

Thi vil leffue / vñris / oc ere i hannem. Som oc nogle Poeter haffue sagt hoeffder / Vi ere aff hans sleet.

29. So wir denn Göttliches Geschlechts sind / sollen wir nicht meinen / die Gottheit sey gleich den guldnen / silhern / steinern Bildern / durch Menschliche Gedanken gemacht.

Ere vi da Guds sleet / Stulle vil lcke mene / at Guddom er de Villedelug aff Guld / silff oc stene / som ere gjorde ved Mennistelige tancker.

30. Vñd zwar hat Gott die zeit der vñwissenheit überschén / Nun aber gebeut er allen Menschen / an allen enden / busse zuthun.

De sandelige haffuer Gud offuerseet vanuellig; hedfens tid / Men nu buider hand alle Menniste / i alle ende / at gøre penitence.

25. Ani bhwā etn lidstšma rukama / neb nřchřvoj nepotřebuje / poněvadž on dává všem život / y dychání / y všický věc;

At bywa chwalen z loma lidstšmi / iakoby čjso potřeze bowác mial / gdyž on dáwa wšym žywot / y oddych / y wšyčo.

26. Awtinil z gednoho křto wřka wšicko lidstě pololenij / aby přebýwal na wšij zemi / zpušebuje wřanoweně čas a kontiny přebýwání gezuč.

Y spráwl stdney frn se wšy teš narod ludži / aby mřstali po wšytky zemi / zámier žywý p wnošc časow křore přez tym pořtanowil / y žalos žywý grānice mřstamāich.

27. Aby hledal Boha / z dalib snad ho mohli dogyti neb nalezt i ge / atkoli nemj daleko od gednoho každěho z nás.

Aby šukali Boga / omaby snad mācarac znaleži go / chocj ačj kontecinie od každěgo z nas nie jeřt daleko.

28. Neb glm gsme žwi / a hřbāme se / y trwāme: Jakož y něktřij z wasyč Poetow prawili: Ze pokolenij geho gsme.

Abowiem przezel žywimj / y ručāmj sobaj / y iestechmj iako y něktřij z wasyč Poetow to powriedali / gdyžechmj tē ža nřs todem tego.

29. Poněvadž ičby gsme národ Božij / nemāme se domniwat / aby Bůh žlatu / aneb střbru / neb kamenij řemeslem neb duomyslem lidstšm wpryčemu / byl podoben.

Y tčetož gdychmj sa narodem Božym / niemāmy tē rozumiet / aby žlotu / abo řebzu / abo řas mienowi mřsternie řyma / abo žmyšleniu cłowieczema bořtmo mulo byc podobne.

30. Neb žagřit Bůh přes hřjdage prwě čas křto hlawy postj / gř nřnřj wřřřuge ži dem / aby wřřudp wřřřřni pořřānj řinili.

Lečj přebacžāac čjřřow tēy nřumieternořci / tčaz Boga wřřřdy oznāymuie wřřem ludžām / aby řie vřnāli.

י

31 מטול דאקים יומא
דבה עתיד דידון ארעא
כלה בבאנתא פיד זכרא
אינא ופרש ואפני לכר
אנש להימנותה פד
אקימה מן בית מיתא :

Perocchè egli ha statuto il giorno, nel qual debbe giudicare il mondo con giustizia, per cui huomo ch'egli ha determinato facendone fede a tutti, con la uerba risuscitato da morte.

32 וכד שמועו קומתא
דמון בית מיתא מנהון
ממיקין הון ומנהון א
אמדיו הון פזבו אחרין ש
שמעיון לה על הדא :

Come essi videro far mentione de la resurrection de morti, altri seno faciendo beffe, et altri dissero, Noi ti videremo de questo qualtra valse.

33 והכנא נפק פולוס מן
ביתיהון :

E così Paulo uscì del mezzo de loro.

34 ואנשין מנהון נקפוחי
והימנו חד דין מנהון א
איתיהי דינוסיוס מן דינא
דארוס פאנוס נאנתתא
חדא דשמה דמריס :
ואחרנא עמהון :

Et alcuni homines l'accostarono a lui, e crederono : intra i quali fu Dionysio Areopagita, e vna donna nominata Damaris, e de gli altri con essi.

י

1 וכד נפק פולוס מן א
אתינוס אתנא לה
להודנתוס :

Dopo queste cose Paulo si partì d'Athene, e venne a Corinto.

2 ואשכח תמן זכרא חד
יהודי דשמה הונא
אקילאס דאיתנהי הונא
מן פונטוס אתרא ובה פהו
יבנא אתנא הונא מן אתנא
דאיטליא הון נפדסקילא
אנתתה מטול דפקד הונא
הלודינס הסר דנפקון כ
פלחון יהודינא מן רהומא
נאמקרב לנתהון :

Et habendo trovato un certo Claudio nominato Aquila, di natione Pontico, che poco innanzi era venuto d'Italia, con Priscilla sua moglie : (per haver Claudio comandato che tutti i Giudei partissero da Roma) fermò ando à loro.

י

1 כי קים את יום אחד אשר
בו עתיד לשפוט את כל החבל
בצדק באיש אשר נסכו את
אמונת לבשר את כלם כי
הקימו ממתים :

Porquanto ha establecido un dia en el qual ha de juzgar con justicia à todo el mundo por aquel varon al qual determinó, dando se à todos levantandolo de los muertos.

2 ובשמעם את הקומת
המתים מקצתם הלעיגו בו
ואחרים אמרו גשמעך עוד
על הדבר הזה :

Y como oyaron la Resurreccion de los muertos, unos entonces se burlauan : y otros dezian, Oyrtehenps acerca de esto otra vez.

3 וכן פולוס יצא מביניהם :
Y así Paulo se salió de en medio de ellos.

34 וקצת הנאשים דבקו בו
והאמינו אשר פס היה דינוסיוס
אחד השופטים ואשה ושמה
דמריס ואחרים אתם :

Mas algunos creyeron jurandose con el entre los quales tambien fué Dionysio el del Areopago, y vna muger llamada Damaris, y otros con ellos.

י

1 ואחריו כן יצא פולוס מאתניה
ובא לקורנתוס :

Passadas estas cosas Paulo se partió de Athenas, y vino à Corinto :

2 וימצא את איש יהודי ושמו
אקולס ודורו מפונטוס אשר
אך בעת ההיא בא מאיטליא
ופריס קלא אשתו על כי צורה
קלודיוס את כל היהודים לצאנתם
מרהומא ויקרב אליהם :

Y hallando à un judio llamado Aquila natural del Ponto, que auca poco que auia venido de Italia, y à Priscilla su muger, (porque Claudio auia mandado que todos los judios saliesen de Roma) vino se à ellos.

יז.

31 Διότι ἐστὶν ἡμέρα ἐν ᾗ μέλλει κρῖναι τὸν κόσμον ἐν δικαιοσύνῃ, ἐν ᾗ ὁ κύριος κρίνει τὸν κόσμον, ἀνίστας ἀπὸ τῶν νεκρῶν.

Pource qu'il a ordonné un iour auquel il doit iuger le monde vniuersel en iustice, per l'homme qu'il a determiné, dont il a donné certitude à tous, l'ayant resuscité des mort.

32 Ἀκούοντες δὲ αὐτοῦ οἱ ἑσπερινοὶ καὶ οἱ ἑλληνιστῆς, οἱ δὲ ἰουδαῖοι, ἀνισχυόμενοι καὶ πάλιν οὖν τῷ κυρίῳ.

Et quand ils ouirent ce mot de la resurrection des mort, les uns s'en mocquoient, & les autres disoyent, Nous t'ordonnons de te chef sur cela.

33 Καὶ οὕτως ὁ παῦλος ἐξῆλθεν ἐκ αὐτῶν αὐτῶν.

Ainsi sortit Paul du milieu d'eux

34 Τινες γὰρ ἀπὸ τῶν ἑσπερινοῦ καὶ οἱ ἑλληνιστῆς, οἱ δὲ ἰουδαῖοι, οἱ δὲ ἀνισχυόμενοι καὶ πάλιν οὖν τῷ κυρίῳ.

Certains personnages tournois se ioignirent à lui, & creurent : entre lesquels estoit aussi Denis l'Areopagite, & vne femme nomme Damaris, & autres avec eux.

Κ Ε Φ Α Λ Ο Σ.

Μετὰ δὲ ταῦτα χειροθετοῖς ὁ παῦλος ἐκ τῆς ἀθηνῶν ἑλθὼν εἰς κορινθόν.

Or apres ces choses Paul se partant d'Athènes vint à Corinthe.

2. Καὶ εὗρεν τὸν αἰδανὸν ἐν ὁμοτι ἀνύλων, ποταπὸς τῷ γένει, σκεφάτας ἑλληλιστῆς ἀπὸ τῆς ἰταλίας, καὶ αὐτὸν ἀριστοκλῆα γυναικῶν αἰγυπτιῶν, καὶ τὸν ἀλεξάνδρου καλαυδίαν, καὶ τοὺς αἰδανὸν τὴν ἰνδαίαν, ἐκ τῆς βόμφης, ποταπὸν αὐτῶν.

Et ayant là trouué un certain Iuis nommé Aquile, de la nation de Ponce, qui un peu au parauant estoit venu d'Italie, avec Priscille la femme (pource que Claude auoit commandé que tous les Iuis viraissent de Rome) ils s'adresserent à eux

31. . Eo quod statuit diem in quo iudicaturus est orbem in aequitate, in viro in quo statuit, fidem præbens omnibus, suscitans eum à mortuis.

Because he hath appointed a day in the which he will iudge þ world in righte reasons: by that man whom he hath appointed: whereof he hath given an assurance to all men: that he hath raised him from þ dead.

32. Cum audissent autem resurrectionem mortuorum, quidam quidem irridebant, quidam verò dixerunt, Audiemus te de hoc iterum.

Now when they heard of the resurrection from the dead: some mocked: & other saide: We will heare thee againe of this thing.

33. Sic Paulus exivit de medio eorum.

And so Paul departed from among them.

34. Quidam verò viri adherentes ei, crediderunt: in quibus & Dionysius Areopagita, & mulier nomine Damaris, & alii cum eis.

Howbeit certain men clave unto Paul: and believed: among whom was also Denis Areopagite: and a woman named Damaris: and other with them.

Post hæc egressus ab Athenis, venit Corinthum.

After these things Paul departed from Athens: and came to Corinthus.

2. Et inveniens quendam Iudæum, nomine Aquilam, Ponticum genere, qui nuper venerat ab Italia, & Priscillam uxorem eius (eo quod præcepisset Claudius discedere omnes Iudæos à Roma) accessit ad eos.

And found a certain Jewe named Aquila: borne in Pontus: lately come from Italie: & his wife Priscilla (because that Claudius had commanded all Jewes to departe from Rome) and he came unto them.

31. Darumb/das er einen Tag gesetzt hat / auff welchen er richten wil den Kreiß des Erdboden mit Gerechtigkeit/durch einen Mann/ in welchem ers beschlossen hat/ vnd jederman fürhelt den Glauben / nach dem er ihn hat von den Todten auferweckt.

Forði / at hand haßuer sæt en dag/ paa huilken hand vil demme Jorderis Ræddi met retferdighed. Ved en Mand / i huilken hand haßuer beslutter dei/ at hand holder huer mand troen saare/effter at hand haßuer opveet hannem fra de Døde.

32. Da sie höreten die Auferstehung der Todten / da hattens etliche ihren spott. Etliche aber sprachen: Wir wollen dich davon weiter hören.

Der de hørde de Dødis opstandelse / Da haßde nogle dei saar deris spæet / Men nogle sagde: Vi vilde ydermere høre dig der om.

33. Also gieng Paulus von inen. Saa giß Paulus fra dem.

34. Etliche Männer aber hiengen ihm an / vnd wurden gläubig / vnter welchen war Dionysius / einer auß dem Keth / vnd ein Weib mit Namen Damaris: vnd andere mit ihnen.

De nogle Mend henge ved hannem / at trode Jbsane huilcke Dionysius / en aff Daader vaar / at en Quinde hed Damaris / at andre met dem.

Darnach schied Paulus von Athen / vnd kam gen Corinthen.

Der effter stidus Paulus fra Athen / De kom til Corinthen.

2. Vnd fand einen Juden / mit Namen Aquila / der Geburt auß Ponto / welcher war neulich auß Belschland kommen / sampt seinem Weibe Priscilla / darumb daß der Keiser Claudius gebotten hatte allen Juden / zu weichen auß Rom. Zu denselbigen gieng er ein.

De fand en Jøde hed Aquila / at saar sed i Ponto/huileken som vaar nylige kommen aff Balland met sin Hustru Priscilla / forði at Keiser Claudius haßde biuder alle Jøder/at vige aff Rom. Til de samme giß hand ind.

31. Proto je ustanowil den/ w ktermzto Gauditi bude Swet w Sprawedlnosti/ strze muze kterchoz gest k tomu wystanil/ damage Wiru rostem/ wstetnshw ho z mrtwych.

Dla tego i postanowil dżiec w Etery sprawiedliwie sadzic bez dżiezumie/ przy tego mija Eros kogo nżnaczył / iawne tho ofas iawny wstetnshw / i z on go z marte wych wzbudził.

32. A kony postosci o wzstetnshw mrtwych / nstetnshw se posimywali/ a nstetnshw etli: Du deme tebe slyseti o tomto posdruche.

Kedy oni wstetnshw o zmarte wych ustanu / nstetnshw z nich z podmiechem to przymowali / a drudy z kste powiedzieli: Wostetnshw em cie o tym drugitaz slychac.

33. A tak Pawel wyszedł prosiędki gegich.

Satymje Pawel wyszedł z posdruchu.

34. Nstetnshw pak musij/ A thenshw/ pdrjice se ho wstetnshw li/ niezo kterpmij byl p Dyonysius Arcopagistp/ p Zena gmenem Damaris/ a giny s nim.

Ale niektory przystali do niego wstetnshw / miedzy Eterem mi byl Dyonysius Arcopagita / y niewidzieli iumentem Damaris / y iumentem.

Postom pak Pawel wyszedł z Athen / szel do Korinthu.

Postym Pawel wyszedł z Athen / przyszedł do Korintu.

2. A nalezi tu gednoho Jida gmenem Akwila z Pontu rodem/ kterz nedawno byl pdrjel z Wlach / y s Proscillau Wanzellau swau/ proto/ se byl rozkajal Klaudius / aby wstetnshw etni Jid z Azyma odestli: y pdrjfal se glich.

A naleziy niektorego Jyba imientem Akille rodem z Pontu/ Etery byl niedawno z Wlach przyszedł z Pryscilla zena swa (dla tes go i bylo rozkazanie Klaudiusa / aby Jydy z Azyma odestli: y przyszedli do nich.

יח

3 מטול דבר אומנותהו
הוא שרא דה לנתהו ופלה
הוא עמהו בהומנותהו
דיו לנבא הו:

E perche era del medesimo mestiere, si stava con essi, e lavorava: e lavorava di far pangliani.

4 ומלל הוא בפנותה
בכל שפא ומפס דני
ליהודים ודנחפא:

Ed disputava ogni sabbata nella sinagoga, e persuadeva ai Giudei che si era

5 ודבר אמו הוין
מקדוניה שילא וטימאוס
אליץ הוא דמלח
פולוס דד משה דני
להון דיוצ הוין משיחא:

Quando poi Sila e Timoteo furono venuti da Macedonia, Paulo era costrennido del Spirito testificando ai Giudei che Iesus era Christo.

6 (מטול דקיימין הוין ל
לקיבלה יהודים ומכרין
הוין) ונפץ מאנהו נאמר
להון (דמכין עג דרשכון)
מין השא אנה דבא אגס
אגל אנה לי לית עמיה

Ma come vedendo essi bastemmanza di gente, e vestimenti, e della loro, il sangue colse sopra la vostra testa, io se non avendo da loro niente di nuovo, ando a Gentili.

7 ונפץ מין דכיוצ
לבינה דנבא דמיה
טקוס אנה דבאל הוא מין
אלהה ובינה נקד הוין
לכנותה:

E partiti di li, entrò in casa d'uno certo nominato Giusa, che teneva l'idola in casa del quale era congiunta a la Synagoga.

8 וקריספוס רב פנותה
הוין הוין פמין הוין נבא
ביתה פלהו וסגא
קידתה שמיין הוין
ומימין פאלהה ו
ועמין:

Crispo, ancora principal de la synagoga, credette al Signore, con tutta la casa sua: e molti de Corinthi, udendo credemmo, e battenne anco.

יח

3 וכן בן אמותם הוא ויצוב
אמם ויפצל פי באמותם
אודגיריעות המה:

Y porque era de su officio, poso con ellos, y trabajava: porque el officio de ellos era hazer vendas.

4 ויחנכח פעה בכל שבט ויוכח
גם ליהודים גם ליונים:

Y disputava en la Synoga todos los Sabbados (entre poniendo el nombre del Sennor Iesus:) y persuadia a Judios y a Griegos.

5 וכן אשר באו מבתיים גם
שילא גם טימותאוס וצלחה עליו
רוח יהוה ויצד ליהודים פי
ישע המשיח הוא:

Y como Silas y Timotheo vinieron de Macedonia, Paulo era constrennido del Espiritu testificando a los Judios que Iesus era el Christo.

6 ויבלימהו ויהכרו לו ויגדפהו
ויחנער את כדיו מעפד ויאמר
אליהם יהי דמכם בראשכם
נהוד ונקי אנכי מעמה הולך
אני אל תגוים:

Y contra diciendo y blasphemando ellos, dixoles sacudiendo sus vestidos. Vuestra sangre sea sobre vuestra cabeza y limpio: desde ahora me yré a las Gentes.

7 וילך משם ויבוא אל האיש
ושמו (טטוס) יוסטוס איש צדיק
וירא אלהים וביתו מאחו לבית
העדה:

Y partiendo de elli, entro en casa de vno llamado Tiro el iusto, temeroso de Dios, la casa del qual estava junta a la Synoga.

8 וקריספוס רב העדה האמין
ביהוה עם כל ביתו וקורבניהם
רבים שומעים האמינו ונטבלו:

Y Crispo el preposito de la Synoga creyó al Sennor con toda su casa: y muchos de los Corinthios oyendo, creyan, y eran Baptizados.

יח

3. Καὶ διὰ τὸ ὁμογενεῖν αὐτῷ,
ἔμεινε μετὰ αὐτοῖς, καὶ ἐργαζόμενος
ὡς καὶ οὐλοιστοὶ τῶν παλίων.

Et pour ce qu'il estoit de mesme mestier, il demeura avec eux, & beisoignoit. Et leur mestier estoit de faire des tentes.

4. Διαλεγόμενός ἐστιν ἐν τῇ συναγωγῇ
καὶ πρὸς οἰκόμενον, ἐπὶ τοῖς ἡδαι-
αῖς καὶ ἑλλήνας.

*Et disputoit en la synagogue par cha-
que Sabbat, & requeroit a croire tant les
Juifs, que les Grecs.*

5. Ὡς δὲ κατήλθον, ἀπὸ τῆς μα-
κεδονίας οὗ, τὸ σιλᾶς καὶ ὁ τιμοθέης,
συνείχετο τὸ πνεῦμα αὐτοῦ μαρτυροῦν-
τος τὸν ἰησοῦν καὶ τὸν χριστόν.

*Et quand Silas & Timothee furent
venus de Macedone, Paul estoit enl'esté
en son Esprit, testifioit aux Juifs que Je-
sus estoit le Christ.*

6. Ἀντιποσέμμενοι δὲ αὐτῷ καὶ
βλασφημοῦντες, ἐκπαύσαν-
το αὐτὸν καὶ ἔειπον πρὸς αὐτόν,
τὸ αἷμα ὡμῶν ἵπτι τῇ κεφαλῇ
ὡμῶν: καὶ ἀφ' οὗ καὶ ἀπὸ νῦν
αἰς τὴν ἰδίαν πορεύομαι.

*Et comme ceux s'opposoyent, &
blasphemoyent, ayant secoué ses veste-
mens, il leur dit, Votre sang soit sur
votre teste, & vous n'avez dès mainte-
nant & en tout vers les Gentils.*

7. Καὶ μεταβάς ἐκείθι ἦλθεν εἰς
οἶκον τοῦ οὐνομασμένου ἰουστῶ, σεβασ-
μοῦ τοῦ θεοῦ, οὗ ἡ οἰκία αὐτῶν συνα-
γογὴ τῇ συναγωγῇ.

*Adonc estant parti de là, il entra en
la maison d'un nommé iuste, servant à
Dieu: duquel la maison tenoit à la sy-
nagogue.*

8. Κρίσπος δὲ ὁ ἀρχισυνάγωγος
ἐκείνης οὗς τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἔλεγε
τὸ εἶναι αὐτὸν, καὶ πολλοὶ τῶν κοριν-
θίων ἀκούσαντες ἀπίστευσαν καὶ ἐβα-
πτίσαντο.

*Et Crispe principal de la synagogue
ceut en Seigneur avec toute la maison:
plusieurs autres aussi des Corinthiens
oyans celi, creurent, & furent bapti-
zéz.*

3. Er quia eiusdem erat artis, manebat apud eos, & operabatur (erant autem scenofactorum artis.)

And because he was of the same craft, he abode with them and wrought (for their craft was to make tents.)

4. Et disputabat in synagoga per omne sabbatum, interponens nomen Domini Iesu, suadebatque Iudaeis & Graecis.

And he disputed in the Synagogue every Sabbath day, and exhorted the Jews and the Grecians.

5. Cum venissent autem de Macedonia Silas & Timotheus, instabat verbo Paulus, testificans Iudaeis esse Christum Iesum.

Now when Silas and Timotheus were come from Macedonia, Paul stablished in spirit, testifying to the Jews that Jesus was the Christ.

6. Contradicientibus autem eis & blasphemantibus, excutens vestimenta sua, dixit ad eos, Sanguis vestester super caput vestrum: mundus ego ex hoc ad Gentes vadam.

And when they resisted and blasphemed, he cut off his garments, and said unto them, Your blood be upon your own head: I am clean: from henceforth will I go unto the Gentiles.

7. Et migrans inde, intrauit in domum cuiusdam, nomine Titi Iusti, colentis Deum, cuius domus erat coniuncta synagogae.

So he departed thence, and entered into a certain mans house, named Titus Justus, a worshipper of God, whose house joined hard to the Synagogue.

8. Crispus autem archisynagogus credidit Domino, cum omni domo sua: & multi Corinthiorum audientes credebant, & baptizabantur.

And Crispus the chief ruler of the Synagogue believed in the Lord with all his household: and many of the Corinthians hearing him, believed and were baptized.

Der Apostel Geschichte.

Das XVIII. Capitel.

3. Vnd dieweil er gleiches Handwercks war / blieb er bey ihnen vnd arbeitet (Sie waren aber des Handwercks Teppichmacher.)

De effterdi hand haffde der samme Embede / da bleff hand haff dem / oc arbedede. (Men de vaare Tappete magere i dets Embede.)

4. Vnd er lehret in der Schule auff alle Sabbather / vnd beredet beyde Jüden vnd Griechen.

De hand lærde i Scholen paa alle Sabbather / oc til raade baade Jøder oc Grecker.

5. Da aber Silas vnd Timotheus auß Macedonia kamen / drang Paulus der Geist zu bezeugen den Jüden Jesum / daß er der Christ sey.

Men der Silas oc Timotheus komme aff Macedonia / da trengde Paulus til at vidne faar Jøderne / at Ihesus er Christus.

6. Da sie aber widerstrebten vnd lästerten / schüttelt er die Kleider auß / vnd sprach zu ihnen: Euer Blut sey über euer Haupt / Ich gehe von nun an rein zu den Heiden.

Men der de stode emod oc bespaatede / da vaffte hand sine Klæder / oc sagde til dem / Ederes blod skal vere offuer eders haffuit / Jeg gaar nu der effter ren til Hedningene.

7. Vnd macht sich von dannen / vnd kam in ein Haus eines mit Namen Just / den Gottfürchtig war / vnd des selbigen Haus war zu nechst an der Schule.

De hand foer der fra / oc kom i Huset til en hed Justus / hand vaar Gudsfærgig / oc hans Hus vaar nest op til Scholen.

8. Crispus aber der Oberste der Schulen glaubte an den HERREN / mit seinem ganzen hause / Vnd vil Corinthier / die zuhöreten / wurden glaubig / vnd ließen sich taufen.

Men Crispus den Offuerste for Scholen trode paa HERREN / med alt sit Hus. De mange Corinthier / som hørde til / trode / oc lode sig døbe.

Stutkome

Kapitola XVIII.

3. A ze byl rēho ž kmešla na: ko oni, bydlil v nich a dělal (a byli kmešla toho křehž Stany dělali.)

Až byl rēgo ž kmešlā / mlet štal v nich y robyti / abowiem to bylo kmešlā to ich robicnamitoy:

4. V hadal sem Škole ži dowskē na každou Sobotu / wšadage mezy to gměno Pā: na Gějstě / a radil židām / y Ažlām.

Tedy šle gabal w Božněy mē řāždy Šabbath namawitiac žydy špolu y Greki.

5. A kdž přišli ž Macedonijce Sylas a Timotheus / byl vilen Pavel včernj Slowa Božjho / šwědectwiji wydā: wage židuom / ž Kristus gěst Gějstě.

A kdž přišli ž Macedonijce Sylas y Timotheus / ščisnion byl Pawel ob duch / ožr abčjāc mē žydom ž Jesus byl Kristus sm.

6. A kdž gemu oni odmāu: wali a rauhali se / wprazny prach ž rauhā šwěho / řekl k nim: Krew wasle / budž na hlāwu wasš. Neqsa wāmi winen / gž pāgdu i Pohānām.

Leč oni gře š. žžāwāli y blāwāli / wprazny řaty řwē / řekl donich: Krew wāpā na gle / wywāšē / iacim čyř / ā od rēgož čyřwādo pogaow.

7. A gda obtud / wšel do domu Hlowěka nēpatěho gmě: nem žyta sprawedliwěho / cti tele Božjho / křehž duom by y same Školy židowskē.

A o f. dšy žāmrad, wšedl w dom nēkrore cilmwēka imian: em žid, Erhory slawyl Bogu / ā w go dom byl podic božnice.

8. Tedy Krysus kniže Školy židowskē / wřekl Pā: nu Bož / se wšš žledij řwau: A množ ž Korinthjch šly: řijce / wřekl i / a řekl se.

Tedy Krysus předniewy w božněy wterzyl Pānu ž wyřih: řim šwym domem / y wleč Korinty čyřwā sluchāac wterzyl y řezec cū šic.

י ק

וַאֲמַר מֶלֶךְ פָּתוּחַ
לְפִילֹסוֹף לֹא תִתֵּן אֶל
מֶלֶךְ וְלֹא תִשְׁתַּחֲוֶה :

*Har il Signor disse una notte a Paolo
per Giffione, Non temere, ma parla, non
te dar paura.*

10 מִטְּוִל הַחֹדֶשׁ עֲפָרָה
תֵּנָה וְהָיָה לָהּ מִשְׁפָּחָה לִ
לְמַהְרֹתָהּ וְעַמָּה סְגִימָה
מֵיִת לִי בְּמִדְיָנָה רְדָה :

*Perché la fimo con te, a minno ti Gar-
ra contra per muoerti: perche in lo de
molto popolo in questa città.*

ו יתב הנא דין שנתנו
 ידעתה שנתא (בקרבתו)
 ומלך הנא להון מלתא
 דאלהא :

Onde egli fece scire un suo amico e suo
musico, insegnando loro le parole di Dio.

12 וְכֵן אֵיתִיחִי הַנֹּחַ
בְּאֵלֶיךָ אֶתְּוֹפְטוֹס
וְהִכְמִיט אֶתְכֶנְשׁוֹ אֶפְחָדָא
עַל פְּקוֹס וְאֵיתִיחִי קָדֵם
בִּי:

*Et essendo processale a Roma Gal-
liani, e Gaudenzi e un altro si temevano su
cognere Paolo, e condusserlo al tribunale.*

13. נאמדין דהנא לבר מן
נמוסא מפיט לפני נסא
דיהוון דחליו לאלקא :

*Descendo, costui persuade agli hu-
mani di servir a Dio contro la Legge.*

14 יָכַד בָּעַת הָיָא פֿוֹלוֹס
דִּיקְתַּחבּוּמֵהוּסָל לְאַמֵּר
גְּאֵלִיו לִיהוּדִיָּא אֱלֹהֵי עַל
מַדֵּם דְּבִישׁ אָז דְּנָכִיל אָז
דְּסָנָא מְסַדְגִּיו הִנָּתִן אָז
יְהוּדִיָּא פְּלִיטָא מְקַבֵּל
הֵיית לִבּוֹן :

Et in qualche Paula era per aprir la bocca, Galsena disse a Gudes, Se tu fossi, a Gudes, qual he inguereio, a inguereio opera, se rapiano Galsena e se sofferto.

ת

וַיֹּאמֶר יְהוָה בְּמִדְבָּא חֲלִילָה
לְפָנָיו אֵל-תִּירָא כִּי אִם דָּבָר
בְּבִטְחוֹן וְאֵל תַּחֲשָׁה :

Entonces el Sennor dixo de noche en vision
a Paulo, No temas, fino habla, y no calles:

10 לָכֵן אָנִי עֹמֵם וְאִישׁ לֹא יוֹכֵל
לְהַרְעֵ אַחֲרָיִךְ כִּי עִם רַב הָיָה לִי
בְּעִיר הַזֹּאת :

Porque yo estoy contigo, Y ninguno te podrá hacer mal: porque yo tengo mucho pueblo en esta ciudad.

וַיָּשָׁב שְׁנֵי אַחֲרֵי וַיֵּשְׁבָה
הַדָּשִׁים מִלְּפָנֶיךָ אֵלֶּה דְבַר
אֱלֹהִים :

Y asentó alli vn año y scys meses enseñandoles la palabra de Dios.

12 תַּחֲתֵי-גִלְיוֹן יוֹעֵץ צָדִיק
בְּמִלְחָמָה יִקְוֶמוּ תַּיְהוּדִים בְּנֶפֶשׁ
אֶתָּה עַל-פָּלוֹס וַיִּזְלִיכוּהוּ אֵל-
הַלְמָת :

Y siendo Gallion Proconsul de Achaya los Indios se levantaron de vn animo contra Paulo, y truxeronlo al tribunal.

13 לֵאמֹר כִּי עַל־הַחוֹרָה זֶה
מִפְתָּה צָרָה־הַאֲנָשִׁים לִירוֹא
אֱלֹהִים :

Diziendo, Que este persuade á los hombres honrrar á Dios contra la Ley.

14 וּבְאִשֶּׁר עֲתִיד הָיָה פָּלוֹס
לִפְתוֹחַ אֶת-פִּי וַיֹּאמֶר גְּלוֹן
אֶל-הַיְּהוּדִים אֲמַם דְּבַר רְשָׁעָה
אֲנִי מַעַל עָלַי הוּא הַיְּהוּדִים
כַּדְּבַרְתִּי אֶקְבֹּל אֶתְכֶם :

Y comenzando Paulo à abrir la boca, Gallion dixo à los Judios, Si fuera alguna grauo, o algun mal hecho, ó varones Judios, bien hos tolerara.

1994

9. Εἰπε δὲ ὁ κύριος δι' ἑρμῆ-
 τος ἐν συντη τῷ πᾶσι, μη φο-
 βῆ, ἀλλὰ λάλησ, καὶ μὴ σιωπή-
 σης.

Or le Seigneur dit de moi par vision à Paul, ne crains point, mais parle, & ne te tairas point.

10. Διότι ἐγὼ εἰμι μὲν σὺ δ', ἡμεῖς
ἐδίδες ὁμοθυμαδὸν ἡμῖν· ὅτι κακὰ ἐπέσει,
διότι λαὸς ἐστὶ μοι πλὺς ἐν τῇ πό-
λει πάντων.

Car ieuls avec toi, & eul ne met-
tra les mains sur toi pour te mal faire ;
car l'a vo grand peuple en ceste ville.

11. Ἐκείθεν ἔτι ἐχέουσιν ἡμεῖς μὴ
 ἵκεν εἰς τὸ ἀσκήσαν ἐκείθεν τὸν λό-
 γον τὸν ἴδιον.

Parquoi il demeura là veuf & six
mois : enseignant eux la parole de
Dieu.

12. Γαλλίαν. ἡ ἀστυπικὴ πό-
τις αἰχμᾶς, ἐπιπικρᾶς ὁ
μῆτος καὶ οἱ ἰκταῖοι τῆς πύλης,
καὶ ἡ γὰρ αὐτὴ πύλη τοῦ ὅρου.

Mais du temps que Gallien étoit
Proconsul d'Achaïe, les Juifs tous d'un
accord s'efforcèrent contre Paul, & l'amè-
nèrent au siège judiciaire.

13. **အိဗာကဒ**၊ ဝိဓာန်တို့ကို ဖတ်ရှုရန်
မိမိတို့ အားလုံးကိုယ်တိုင် ဖတ်ရှုရန်
အားပေးရန် ဖော်ပြပါ။

Difant, Cettui-ci induit les gens de
feruir à Dieu contre la Loy.

14. Μίλονται © ἡ πωλίου αἰσ-
γάν τ' ερμα, ἀπὸ οὗ γαλλίων ποτὶς
πυλὲς ὑδαίνες, αἱ μάρ δυν ἐν αἰθι-
ρημά τι ἢ μαδιώρημα πτηνόν, αἱ
ὑδαίνου, κτ' λόγον αὐτὴν ἐξέρχον υ-
μῶν.

Et comme Paul vouloit ouvrir sa
bouche, Gallion dit aux Juifs, O Juifs, si
c'estoit maniere dequelque outrage, où
maiesté, je vous supporteroye autant
qu'il seroit raisonnable.

ACTA APOST:

CAP. XVIII.

9. Dixit autem Dominus nocte per visionem Paulo, Noli timere, sed loquere, & ne taceas.

Then said the Lord to Paul in the night by a vision / Fears not / but speak / and hold not thy peace.

10. Propter quod ego sum tecum: & nemo apponetur tibi ut noceat te: quoniam populus est mihi multus in hac civitate.

For I am with thee / and no man shall lay hands on thee to hurt thee: for I have much people in this city.

11. Sedit autem annum & sex menses, docens apud eos verbum Dei.

So he continued there a year and six months / and taught the word of God among them.

12. Gallione autem proconsule Achaiae, insurrexerunt uno animo Iudaei in Paulum, & adduxerunt eum ad tribunal.

Now when Gallio was Deputy of Achaia / the Jews arose with one accord against Paul / & brought him to the judgement seat.

13. Dicentes, Quia contra legem hic persuadet hominibus colere Deum.

Saying / This fellow persuades men to worship God contrary to the Law.

14. Incipiente autem Paulo aperire os, dixit Gallio ad Iudaeos, Si quidem esset iniquum aliquid, aut facinus pellimum, & viri Iudaei, recte vos iustinerem.

And as Paul was about to open his mouth / Gallio said unto the Jews / If it were a matter of wrong / or an evil deed / I would according to reason maintain you.

Der Apostel Geschichte.

Das XVIII. Capitel.

9. Es sprach aber der HERR durch ein Gesichte inn der Nacht zu Paulo: Fürchte dich nicht / sondern rede / vnd schweige nicht.

Da sagde HERRN til Paulum i et Syn om natten / Frygte dig icke / men tale / oc tænde.

10. Denn ich bin mit dir / vnd niemand sol sich vnterstellen dir zu schaden / denn ich hab ein groß Volk inn diser Statt.

Thi ieg er med dig / oc ingen skal driste sig til at gøre dig skade / Thi ieg haaffuer meget Folk i denne Stad.

11. Er saß aber daselbst ein Jar vnd sechs Monden / vnd lehret sie das Wort Gottes.

Saa sad han der et aar oc sex maanedes / oc lærte dem Guds ord.

12. Da aber Gallion Landvoigt war in Achaia / empöreten sich die Jüden einmütiglich wider Paulum / vnd führeten ihn für den Richter.

Men der Gallion vaar Landsfoged i Achaia / da sette Jøderne sig endrethelige op mod Paulum / oc førte hannem saar Domstolen.

13. Vnd sprachen: Diser überredet die Leute Gott zu dienen / dem Geseze zu wider.

De sagde / Denne flynder Gildet til at tiene Gud / mod Loven.

14. Da aber Paulus wolte den Mund auffthun / sprach Gallion zu den Jüden: Wenn es ein Trefel oder Schalkheit were / lieben Jüden / so höret ich euch billich.

De der Paulus vilde oplade Munden / saade Gallion til Jøderne / Der som der vaare noget rettel eller skalkhed / lærer Jøder / da burde mig at høre eder.

Skutkome

Kapitola XVIII.

9. V řeči PAN v vidění Pavlovi: Nebog se/ale mluvo a nemlč / nebť pā gšem s te b.

Řáym pán řeči pāvlom v uocí přez vidjenje: Těboj se/ale mow / nie mlč.

10. A řádně se proti tobě neřasadiš / aťby vřskodil tobě / něbo mnohý lid mám v tom to městě.

Abomstěm se řá s tobě / žádn / si nā cānie řágně / abyč mal co zleho vřyně / Abomstěm tu wleči lud mám v městě tym.

11. V byšl tu puobruhěho řěča / řáje gum Cloro Boji.

A řá tam mřěkal roč řěč / mřěřec / naučaje v nich řlow Boje.

12. Za Galliona pař prwnj ho konřla Achaieřěho / pownali gednomřně řidě proti Pavlovi: V přiwedli hoř Gaudně Stolicy.

Kdy Gallio byl Stārořtam Achaie / řědy řydomie řednoř řāpnie pownali přeciw Pāwloř wiř přywiedli go přied řed.

13. Řkauce: Těto proti řāfonu řadiř libam / aby cti li Boga.

Mowřac: řtem přeciw řāř řonowi nāmowia řodji řwalc Boga.

14. A řby Pawel pořal obř wřrati vřa / řěl Gallio ř řě dām: Omuř řidě / byč co by lo nřprawěho / něbo řřěř nř yafō mřřř / řluffněbyč nās wřřřřř.

A gdy wj Pawel mřal wřř ot wōřyc / řřř Gallio do řydom: Byč wam byla řřřwōdāřla / řř co řā řlōcřnřřmo ř řydomie / řlęby řpawiedliwōřć wāřjōř / bōř nřbřch wāř.

י ת

וְאֵל אֶבְלָאִים שְׂאֵלְתֶּם הִיא
עַל־הַדָּבָר הַזֶּה עַל־שְׁמוֹתֵי
עַל־הַתּוֹרָתִים אֲתֶם הִירָאִי כִי אֲנִי
לֹא אֵבֵר לְהוֹת שׁוֹפֵט עַל־יָהִים:

Mas si son quæstiones de palabras, y de nombres-y de vuestra Ley, veldo vosotros, porque yo no quiero ser juez de estas cosas.

17 וַיִּהְיֶה אִתָּם מִן־חֻבְמָה :

Y echólos del tribunal.

17. וַיִּתְּנוּ כָּל־הַיְּהוּדִים אֶת־
סוֹסְתָנִים רַב־הָעֶדָה וַיְכַהֵן לְפָנָיו
תְּבִמָּה וַעֲלִיזָה מֵאַחַח לֹא הָסִבִּין
לְדַרְכֵיהֶם :

Entonces todos los Griegos romando à Sophenes Preposito de la Synoga, herianlo delante del tribunal, y à Gallion nada se le daua de cõio.

וַיִּשְׁלֹחַ עֹדְדָיו אֶת־רָאִי לְיָמִים
רַבִּים וַיָּחֲזֶה אֶת־שָׁלוֹם לְאַחֵיהֶם
וַיֵּלֶךְ בָּתָּם לְאַחֵם וְעַמּוֹ פְּדִיס־קָלָא
וַיַּקְיֵלֵם גִּזְזוֹ אֶת־רֹאשׁוֹ
בְּקִנְיָנֵיהֶם בְּאַכּוֹר כִּי גָדַר גָּדַר :

Mas Paulo auiedo esperado aun alli muchos dias despidiendose de los Hermanos, nauugo en Syria: y con el Priscilla y Aquila, auiedo tresquilados la cabeza en Cenchras: porque tenia voro.

19 וַיִּקְרָא לְאַתְנָסוֹס וַיַּעֲזֹב אֹתָם
 שָׁם וְהָיָה בָּא אֶל הַיַּעְדָּה
 וַיַּתְּכֶח עִם הַיְּהוּדִים :

Y llegó à Epheso, y dexoles allí : y el entrando en la Synoga disputó con los Indios.

20 וַיִּשְׁאַלֵּנוּ מִמֶּנּוּ לְאָדָה לֵאמֹר
עָמַם לְעֵלֹת וְלֹא אָבָה :

Los quales rogandole que se quedasse con ellos por mas tiempo, no solo concedió.

15. Εἰ δὲ ζήτημά ἐστι πρὸς λόγον,
καὶ ὁμοκείμεται καὶ ἐν μόνῳ τῷ καθ' ὁ-
μῶς, ὅπως αὐτὰ πᾶσι. καὶ τῆς γὰρ ἐ-
γὼ τῶν αὐτῶν ἐβέλομαι ἰσχυρῶς.

Mais s'il est question de paroles, & de mots, & de votre Loi, vous y regarderez vous mêmes : car je ne puis point être jugé de ces choses.

16. Καὶ ἀπέλασαν αὐτοὺς διὰ τὸ
βήματ' αὐτῶν.

Et les châtis du fegge indical.

17. Ἐπιλαβόμενοι δὲ πάντες οἱ ἄγγελοι (ὡς δὲ ἔω τὴν δεχομένην τοὺς ἰσχυροὺς ἡμῶν οὐκ ἐβήματε, καὶ οὐδὲν τῶν τῶν παλαιοῦ ἡμῶν).

Lors tous les Grecs ayant empoigné Sophocles le principal de la tyrannogone, le baroyent jouant le nege social, & n'en chaloir rien a Gallion.

18 Ὁ Ἰππῶν ἐπ' ὀφθαλμοῖς
ἡμέρας ἵκτατο, τοῖς ἀδελφοῖς ἀ-
ποπαξάμεν· ἐξέταλ' εἰς τὴν συ-
ρίαν, καὶ σὺν αὐτῷ κρίσκιλλα ἔ-
σκιλλας, κερσάμεν· τὴν κοφα-
λὴν δὲ κορυφαίᾳς. ἔχε γὰρ ὠ-
χλύν.

Mais quand Paul eut encore esté
là assez long temps, il prit congé des
freres, & naviga en Syrie, & avec lui
Priscille & Aquile) apres qu'il se fut
fait voir la teste en Cenchree: car d'a-
voir veu.

19. Κατὰ τὴν δὲ ἡμέραν αὐτήν, καὶ οἱ
 ἄλλοι μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐπὶ τῇ ἐκκλησίᾳ
 τοῦ κυρίου Ἰησοῦ.

Puis il arriva en Ephese, & les laissa là, mais lui étant entré en la synagogue, disputa avec les Juifs.

20. Ἐρωτῶντων δὲ αὐτὸς ὅτι
πλεῖστα ἔχουσιν μαθητὰς παρ' αὐτοῦ,
εἶπεν ἰππὶ ὅσῳ.

Lesquels le priais qu'il demeurât encore plus longuement avec eux, il ne s'y vouloit point accorder.

15. Si verò quæstiones sunt de verbo & nominibus, & legis vestræ, volipsum viderunt: iudex ego horum non esse.

But if it be a question of words, and names, and of your Lawe: looke ye to it your selves: for I will be no iudge of those things.

16. Erminavit eos à tribunali.

And he drove them from the judgement seat.

17. Apprehendentes autem omnes Sosthenem principem synagogæ, percutiebant eum ante tribunal: & nihil eorum Gallioni curæ erat.

Then took all the Grecians Sosthenes the chiefe ruler of the Synagogue: & beat him before the judgement seat: but Gallio cared nothing for those things.

18. Paulus verò cum adhuc sustinisset dies multos, fratribus valefaciens navigavit Syriam, (& cum eo Priscilla & Aquila,) qui sibi tonderat in Cenchris caput, habebat enim votum.

But when Paul had taried there yet a good while, he tooke leave of the brethren, and sailed into Syria: (and with him Priscilla and Aquila,) after that he had shorne his head in Cenchrea: for he had a vow.

19. Devenitque Ephesum, & illos ibi reliquit. Ipse verò ingressus synagogam, disputabat cum iudeis.

Then he came to Ephesus, and left them there: but he entered into the Synagogue, and disputed with the Jews.

20. Rogantibus autem eis, ut ampliori tempore maneret, non consentit.

Who desired him to tarry a longer time with them: but he would not consent.

15. Weil es aber ein Frage ist von der Lehre vnd von den Worten / vnd von dem Geseze vnter euch / so sehet ihr selber zu / ich gedencke darüber nicht Richter zu sein.

Men effterdi der er te Sporsmaal om den lærdom oc om de ord / oc om den lov iblant eder / Da see i selfvil / ieg sender icke at vere Dommer der offuer.

16. Vnd trieb sie von dem Richtstuhl.

De hand dross dem fra Domstolen.

17. Da ergriffen alle Griechen Sosthenen den Obersten der Schulen / vnd schlugen ihn für den Richtstuhl / vnd Gallion nam sichs nichts an.

Da grebe alle Grekerne far paa Sosthenen den Offuerste for Scholen / oc sloge hannem saar Domstolen / oc Gallion tog sig der intet til.

18. Paulus aber bleib noch lang daselbst / darnach machet er seinen abschied mit den Brüdern / vnd wolt in Syrien schiffen / vnd mit ihm Priscilla vnd Aquila. Vnd beschor sein Haupt zu Cenchrea / denn er hatte ein Gelübde.

Men Paulus bleff der end nu lunge / Der effter gjorde hand sin afskillelse med Brodrene / oc vilde sejle til Syrien: oc Priscilla / oc Aquila med hannem. De hand ragede sig hofuie i Cenchrea / Thi hand haffde icke løfte.

19. Vnd kam hinab gen Ephesum / vnd ließ sie daselbst. Er aber gieng in die Schule / vnd redet mit den Jüden.

De hand kom hen ned til Ephesum / oc forlod dem der / Men hand gick ind i Scholen / oc talde med Jøderne.

20. Sie baten in aber / daß er länger zeit bey ihnen bliebe. Vnd er verwilliget nicht.

Da hade de hannem / ac hand vilde bliffue lenger tid hos dem. De hand vilde icke samtykke.

15. Ale je tuto gšau hādtho slowu a o gmēničh a žātonu wassem / wy sami wiže / Jāž nečep toho sauden bhu.

Ale test tyko gadka test a slow wlech y o imonach / a o zakonie wāghym / wy to sami cozesnawcie / kbowiam iā mischecy zyczy se bja.

16. Podesnal geod Sandu.

Rwy gnat se od sedg.

17. Echdy Pohant wšpocnt vchopiwšic Sosthena / Anhje Sstoly židowšty / pošli geobhu tu pred saudnyh misstem / a Gallio na to nic nedbal.

Udy wšystcy Grecy Sostena přebnyšego z bažnice pochwyciwšy: bili přeco sadem / ale tego Gallio nic nā přecy nie miał.

18. Pawel pak dož gessit potrwat tu za ninoht dni / s Bratřmi se rozšelnaw / y plawil se do Syrie / a s nim Priscilla / a Akwila / dož oho: sil hlauu w Cenchrie / neb byl učinil sub.

Potym Pawel gdy tam sešcie przez niemaly czas miastko pozer gnawšy sie z bratřmi / wiost se do Syrey (skrac z soba w towarszylwie Prystyle y Akille) gdy ogolił glowe w Cenchreah / bo miał sub.

19. Yprissel do Efezu / a nechal gich tu. Sam pak wissel do Sstoly / a hādal se s Židy.

Žānym prysšabl do Efezu / y tāmie zostāwil / a sam wičesby do božnice rozmāwial s Žydy.

20. A dož ho prosili aby tu dšle pobyl / y odcyfel:

Y gdy go prošli žeb y w nich dšlžey miestko / nie zezwolit.

יח

21. וכד (יהב להון שלמה)
אמר דולא לי אמינא דר
דעאדא דאתא בארשלים
אעבדיוהי ואן אלה
יצבא אתא תב ליתכון:

Ma preso licenza, da essi dicendo, Es
mi bisogna per ogni modo far la festa che
viene in Ierusalem: ma io ritornerò da
vostro a voi piacendo a Dio, E così si partì
da Efeso.

22. ולאהלוס ולאפריסקלא
שבק אגון באפסוס (והו
(דנא בימנא) ואתא
לקסריא וסלק ושא
בשלמה דבני עדתא ואול
לה לאפטיובי:

Et descendit a Cesarea, salu, in Ie-
rusalem, a salutem que habet a Chiesa,
descendit Antiochia.

23. וכד הוא תמן וימתא
דיצא גבק ואחכר בתר
בתר באחרא דפרוגיא
דגלטיא כד מקים הו
לכלהון תלמידא:

E poi che se fu dimorato alquanto
tempo scendendo caminando da luogo in
luogo per el paese di Galatia di Phrygia,
confirmando tutti discipoli.

24. תברגא חר דשמה
הו אפלו יהודי
דאיתיה הו טהמה מן
אלכסנדריא ודא הו
במלתא ומדק הו בכתיבא
אתא לאפסוס:

In Efeso venne per un Greco nomi-
nato Apollo di nazione Alessandrino hu-
mo eloquente, che era potente ne le Scri-
ture.

25. הנא מתלמד הו
לאורחה דמדינא ירתח
הו ברח וממלל ומלל
מליאיר על יסוע כד
מדס לא ידע הו אל
אן מעמודיתא דיוחן:

Cessum era alquanto intrudotto ne la
Via del Signore, e con fervore di Spirito
parlava, et insegnava diligentemente la
cose del Signore, havendo solamente co-
gnitione del battesimo di Giovanni.

26. ושרי עין בגלא ממלל
בפגושתא וכד סמעוהי
אקלוס ופרסקילא
איתיהי לביתיהון ומליאית
תניהי אורחה דמדינא:

Et comencio cessum a parlar libera-
mente ne la sinagoga, Et havendolo Priscilla
et Aquila udito, si presero appresso de lo-
ro, e gli offero piu perfettamente la Via
del Signore.

ח

21. כ' א'ם נהו לקום את שלום
לאמר י' צרכי מפל-דבר
לעשות את החג בירושלים
ואחרי-כן אשוב אליכם א'ם
ידעה אלהים וי'סע מאפסוס:

Antes se despidió de ellos diziendo. Es me-
nester que en todo caso tenga la Fiesta que viene
en Ierusalem: mas otra vez bolueré a vosotros
queriendo Dios: y partiose de Epheso.

22. ויבוא ב'ם לקיסריא ויעל
וישאל בשלום לבני העדה
וירד לאפטיובי:

Y descendido a Cesarea, subió a Ierusalem, y
saludó a la Iglesia, y descendió a Antiochia.

23. ובארור לו י'ם ויהלך
מחד לאחד את-גלטיא ופרוגיא
מהוק ומאמץ את-תלמידים
כלם:

Y auiendo estado alli algun tiempo, partio
se, andando por orden la provincia de Galacia, y
la Phrygia, confirmando a todos los Discipulos.

24. ואיש יהודי ואפלא שמו
ודורו מאלכסנדריא איש דברים
ויכול בכתבים ב'א לאפסוס:

Llegó entonces a Epheso un Iudio llamado
Apolos, natural de Alexandria, varó eloquente,
poderoso en las Escripturas.

25. וזה היה מלמד בדרך יהודה
והמרמר ברוח וידבר וילמד ביש
על-אדונינו ישוע והו יודע
לבדו את-טבילת יוחנן:

Este era instruydo en el camino del Sennor
y ferviente de Espiritu hablava y enssennava dili-
gentemente las cosas que son del Sennor Iesus,
enssennado solamente en el Baptismo de Ioan.

26. וזה החל בבטחון לדבר
בעדה ובאשר שמעו אותו
אקולס ופרסקלא לקחיהו ובהר
היטב מרשו לו את-דרך
יהודה:

Y comencó tratar confiadamente en la Sy-
noga, al qual como oyeron Priscilla y Aquila, to-
maronlo, y declaronle mas particularmente el
camino de Dios.

יח.

21. Αλλ' ἀπειρίζων αὐτοὺς, εἰπὼν·
δεῖ μὲ πάντως τὴν ἑορτὴν τὴν ἐν
Ἱερουσαλὴμ ποιῆσαι· εἰς ἱεροσόλυμα,
παύσω δὲ ἀναμύσῳ πάλιν ὑμᾶς·
ἢ ἢν ἡλυσθῇ καὶ αὐτὸς εἰς
τὴν ἐφεσόν.

Ains prit congé d'eux, disant. Il
me faut totalement faire la feste pro-
chaine en Ierusalem: mais ie retourne-
rai encorres vers vous, s'il plait a Dieu
Ainsi il desancra d'Ephese.

22. Καὶ κατηλθὼν εἰς κισαρίας-
α, ἀσπάζει καὶ ἀναστὰς μὲν
τὴν ἐκκλησίαν, κατηλθὼν εἰς ἀντι-
οχίαν.

Et quand il fut descendu en Cesa-
ree, il monta en Ierusalem: & apres a-
voir saluè l'Eglise, descendit en An-
tiochie.

23. Καὶ πορεύσας ἡρῶν ποτὶ τὴν
ἐλπίαν, διηρχόμενος κατὰ τὰς
γαλιανίας καὶ τὴν Φρυγίαν,
ἐπιμαρτυροῦντας τοὺς μαθη-
τάς.

Puis ayant sejourné là quelque tēps
il s'en alla traversant tout d'un train la
countrée de Galatie & de Phrygie, con-
firmant toutes les disciples.

24. Ἰουδαῖος δὲ τις δυνατὸς ἐ-
νομασθῇ, ἀλεξάνδρου τοῦ ἐβραίου,
ὁ λόγιος καὶ τὴν τὴν ἐφί-
πνι, δυνατὸς αὖ ἐν τοῖς γραμματεῖς.

Mais un certain Iuis nommé Apo-
los, Alexandrin de nation homme elo-
quent & puissant en Escriptures, vint en
Ephese.

25. Οὗτος (β. λω) καταχρῆμας τὴν
ἐδὲν τὴν κυρίαν, καὶ ζῶν, τὴν πνεύ-
ματι ἰδὼν καὶ ἐδιδάσκων ἀκρι-
βῶς τὴν πνεύματι, ἐπιστάμε-
νος αὖ βαπτίσμα ἰωάννου.

Lequel estoit auement instruit
en la voye du Seigneur: & estant en ser-
ueur d'esprit, parloit, & enseignoit dili-
gemment les choses qui sont du Seigneur,
cognoissant seulement le Baptisme de
Iehan.

26. Οὗτος τὴν ἡρῶν περιήρα-
ζεν (β. λω) ἀναγὰγῃ ἀναμύσῳ-
τος δὲ πάλιν ἀνύλας καὶ ἐπιστα-
λῶ, ὡς καὶ λαλῶν αὐτὸν, καὶ ἀ-
κριβιστρὸν αὐτὸν ἐξῆν τὴν τὴν
ἐδὲν.

Il commença donc à parler franche-
ment en la synagoge. Et quand Pri-
scille & Aquila l'eurent ouï, ils le prin-
drent avec eux, & lui declarerent plus
auant la voye de Dieu.

21. Sed valefaciens, & dicens iterum revertar ad vos, Deo volente: profectus est ab Epheso.

But hode them farewell saying: I must needs keepe this feast that cometh: in Jerusalem: but I will returne againe unto you: if God will. So he sayled from Ephesus.

22. Et descendens Cesaream, ascendit, & salutavit ecclesiam, & descendit Antiochiam.

And when he came downe to Cesarea, he went up to Jerusalem: and when he had saluted the Church, he went down unto Antiochia.

23. Et facto ibi aliquanto tempore profectus est, perambulans ex ordine Galatiam regionem & Phrygiam, confirmans omnes discipulos.

Some when he had tarped there a while, he departed: and went through the countrey of Galatia and Phrygia by order strengthening all disciples.

24. Iudæus autem quidam, Apollo nomine, Alexandrinus genere: vir eloquens, devenit Ephesum, potens in scripturis.

And a certaine Jewe named Apollo, borne at Alexandria: came to Ephesus: an eloquent man, and mighty in the Scriptures.

25. Hic erat edoctus viam Domini: & fervens spiritu loquebatur, & docebat diligenter ea quæ sunt Iesu, sciens tantum baptisma Iohannis.

The same was instructed in the way of the Lord: and he spake fervently in the spirit, and taught diligently the things of the Lord: and knewe but the baptisme of Iohn onely.

26. Hic ergo coepit fiducialiter agere in synagoga, Quem cum audissent Priscilla & Aquila, assumpserunt eum, & diligentius exposuerunt ei viam Domini.

And he beganne to speake boldly in the Synagogue. Whome when Aquila and Priscilla had heard: they tooke him unto them: and expounded unto him the way of God more perfectly.

Der Apostel Geschichte.

Das XVIII. Capitel.

21. Sondern machet seinen abschied mit ihnen/ vnd sprach: Ich muß aller ding das künfftige Fest zu Jerusalem halten / wils Gott so wil ich wider zu euch kommen. Vnd fuhr weg von Epheso.

Wen giorde sin arstullesse met dem / oc sagde: Jeg maa aldelis holde denne nistommendis Hovtid i Jerusalem: vil Gud: saa vil ieg komme til eder. De hand soer bort fra Epheso.

22. Vnd kam gen Cesarien / vnd gieng hinauff vnd grüßet die Gemeyne. Vnd zoch hinab gen Antiochian.

De kom til Cesarien: oc alet op oc hilffede Menigheden. De hand drog ned til Antiochian.

23. Vnd verzog etliche zeit. Vnd risset auß / vnd durchwandelt nach einander das Galatisch land vnd Phrygian / vnd stercket alle Jünger.

De toffuede nogen tid. De hand rendte ud / oc vandrede igennem der Galatisc land oc Phrygiam effter huer andre: oc styrkede aff Disciplene.

24. Es kam aber gen Ephesum ein Jude / mit Namen Apollo / der Geburt von Alexandria / ein beredter Mann / vnd mechtig in der Schrifft.

Da kom der en Jød til Ephesum: som hed Apollo: fød i Alexandria: en talende Mand: oc meenge i Skrifften.

25. Difer war unterwieset den weg des HERRN / vnd redet mit brünstigem Geist / vnd lehret mit fleiß von dem HERRN / vnd wuste allein von der Tauffe Johannis.

Denne vaar vndervist i HERRN S den: oc talde met en brendendis Aand: oc lærde stædige om HERRN: oc hand viste alsomest aff Johannis Daab.

26. Dieser sieng an fren zu predigen in der Schule. Da ihn aber Aquila vnd Priscilla höreten / nahmen sie in zu sich / vnd legten ihm den weg Gottes noch fleißiger auß.

Denne begaante at predike frimodelige i Skolen. Men der Aquila oc Priscilla hørde hannem: roge de hannem til sig: oc lagde hannem Guds vord stædligere ud.

Skutkome

Kapitola XVIII.

21. Ale poſechnaw gich / a poſwędem: Wujſm na Swiętę ſlawiu ſierpſz naſtawia w Jeruſalem / potom nawratiſm ſe k wam, budeli wuole Boſz / y ſiel z Eſſezu.

Aleſe poſechnaw moſtar: Kom: ſecznie poſechna mi obchodzie ſwieto krace bliſko ieſt w Jeruſalem: ſec: ſie za ſieda was wroce: ezamola doſia / y odſiedzi Eſezu.

22. A pſieſed do Ceſaree / poſdra: vil Eſſezu / a odeud ſiel do Antiochij.

A zſtapimſy do Ceſarey / (y pſyſchac ſy do Jeruſalem, tam pſyſchac ſy ſie z Ceſarey: iſt do Antiochij.

23. A tu pobym za nękterę čas / ſiel prochazege poſad Galatſkaj Krajinu / a Frigij / potwuzge wiſſich Bredniſtuow.

A gdy chęm przemieſſal nieſtrocy: cęa: odſiedzi: y dac poſzad: nie przeſz kraine Galatſkaj: y przeſz Frigiję, a wtowdzal wiſſich Bredniſt.

24. Zid paſ nękterę gmęnem Apolio / rodem z Alexandrye / Wujſz wymiſluwny / pſieſel do Eſſezu: wteny w Piſimę.

Chędy zyd nieſtrocy imięnem Apollos rodem z Alexandrye: eſtowieſz wymowny: pſyſzedł do Eſezu: będac mocnym w piſimę.

25. A ten był poſnal ceſtu Boſz / a wrachem duchem miſlowi a wſil pilnę ſibi / eſm wſecem ſierę gęa: Pana Boſz / y nage toliſo kęſt Jar miſlow.

Ten był wprawniony w drodze: Pęniſkij: a poſtawac w duchu moſwil y nauzał pilnie tych rzeczy: Eſhore były Pęniſkie: tylko wiedzi: zac o kręcie Janowym.

26. Ten poſal ſtatecne miſlu: wni wſidowſkę Eſtole. Kęſ: ręhoſz: kęſ: wſiſſeli Proſcilla a Alwila / pſynali hoſ: ſobę: a pilnę wſkladali mu o Ceſtę Boſz.

A poſzał beſpſecznę moſwi: w boiſkij: krone: oſlykawſy: Pry: ſcilla y Alwila: w ſieli goſ: y doſt: theciny: mu oznaymili drogę Boſza.

י ח

27 וכד פכא פיאנא
לאכיא חספיה אהא
וכתבו דתו מדדא
דוקלונתו וכד אול עהר
סני פני סוכותא לכלהון
מהימנא :

E volendo egli andar forte in Achaya, a fratelli esortamalo, scrissero ai discepoli che lo ricevevano. I quali arrivando che furono molto a quelli che per grazia hanno creduto.

28 מתקפאית גיר ורש
הנא לוקבל יהודיא קדם
פגשא פד מחוא קנא חן
פתבא אל ישוע דמשיחא
הו :

Imperoch con gran vehemencia començando a iudei, demonstrando publicamente per le scritture, come l'aveva Christo.

י ט

1 וכד איתנה הנא
אפולו בקורנתוס אהכר
פולוס פאתרנהא עלנא
לאפסוס ומשאל הנא
לתלמידא אילין דאספח
המון :

Athenas, mentre Apello era in Corinto, che Pauli buendo trascorse la parte di sopra, venne in Efeso, e trovati alcuni discepoli, disse loro.

2 דאן קבלתו דהמנא
דקורנא מן דהימנא
ענו נאמרין לח נאח לא
אן אית רוחא שמיא לו :

Fluere Guericenuto lo Spirito Santo, quando hanno creduto? Et effli disse, Anzi voi non habbiate pur detto se lo Spirito Santo sia.

3 אמר להון ובמנא
אמריתו אמרין
במאמריתא דרוחנא :

Et egli disse loro, In che feve voi dunque battez, anzi Differo effli: Nel battefimo di Giovanni.

4 אמר להון פולוס יוחנן
אמר מעמדייתא ד
דתיבותא לעממא פד
אמר דיהימנא באינא
דאתנא בתנא דאיתנה
ישוע משיחא :

Allor Paulo disse, Giovanni battezza col battefimo de la penitencia, dicendo al populo, che credevano in celui che verrebbe dappo effli, cioè, in Christo l'aveva.

י ח

27 וכל אחא להלך לאחאנא
הקדימו האחים לכתוב לתלמידים
לקבל אותו והוא בבואו שמה
עוד רבה למאמינים בתחנה :

Y queriendo el passar en Achaya, los Hermanos exhortados escriuieron a los Discipulos que lo recibiesen: y venido el, aprouecho mucho por la gracia a los que auian creydo.

28 כ" בתקף הו"כית אחיהודים
בעיני כל העדה מפית בכתבים
כ" ישוע הוא המשיח :

Porque con gran vehemencia començando publicamente a los iudios, mostrando por las Escrituras que Iesus era el Christo.

י ט

1 ויהי בהיות אפולו בקורנתוס
כ" פולוס התהלך אחימדינות
עליונות ובא לאפסוס וימצא
קצת תלמידים :

Y acontecio que entrecanto que Apollos estava en Corinto, Paulo, andadas las regiones superiores, vino a Epheso, donde hallando Discipulos.

2 ויאמר אליהם אם לקחו
המאמינים את רוח הקדש
והמה אמרו אליו אף אם תהי
רוח הקדש לא שמענו :

Dixoles, Aueys recebido el Espiritu Sancto despues que creyistes: y ellos le dixeron, Antes ni aun auemos oydo si ay Espiritu Sancto.

3 ויאמר אליהם ובמה נטבלתם
ויאמרו בטבילת יוחנן :

Entonces les dixo: En que pues soys baptizados: y ellos dixeron, En el Baptismo de Ioan.

4 ויאמר פולוס כ" יוחנן טבל
טבילת השובה לאמר אל העם
להאמין באותו הבא אחריו וה
הוא ישוע המשיח :

Y dixo Paulo, Ioan baptizo con baptismo de penitencia diciendo al pueblo, que creyessen en el que aua de venir despues de el, es a saber, en Iesus el Christo.

וי.

27. βαλόμεν δ' αὐτὸν διελθὼν
εἰς πλὴν ἀχαΐαν. πρὸς τοὺς ἀδελφεοὺς
οἱ ἀδελφοὶ ἐγχαίοντες τῇ μαθη-
ταὶς ἀπεδίδον αὐτὸν ὅς ἐστι
ἡρόδμου. αὐτοὶ δὲ ἔλεγον πλὴν τοῦ
παραδόντος ὁ δὲ τῆς χάριτος.

Et comme icelui vouloir passer en Achale, les freres l'ayans exhorté de ce faire, escriuaient aux disciples qu'ils le receussent, lequel estant arriué la profesoit beaucoup a ceux qui par grace auoyent creu.

28. Εὐ ὡς γὰρ τῶν ἐδαιόντων διὰ
κατὰ λόγον δὲ μαρτυροῦν. ὁ πῶς αὐτὸν
διὰ τὸν ἡρόδμου αὐτὸν πρὸς τοὺς
ἐπιστολῶν.

Cet il conuainquait publiquement les iuis en grande vehemence, demonstroit par les Escritures que Iesus estoit le Christ.

Κ Ε Φ Α Λ Δ.

Εἰς τὴν γὰρ ἐκείνην πόλιν ἀπολλὸς ἦν
ὅς ἐστιν ὁ πῶς αὐτὸν διὰ τὸν ἡρόδμου
αὐτὸν πρὸς τοὺς ἐπιστολῶν.

Adulac comme Apollos estoit en Corinthe, quo Paul apres auoir trauele tout, les quartiers d'enhaut vint en Ephese: où ayant trouué certains disciples, il leur dit.

2. Εἰτε ποτε αὐτοὺς, εἰ πρὸς
ἀγνοῦν ἡλικία τοῦ αὐτοῦ: οἱ δὲ
εἰπον ποτε αὐτὸν, ἀλλ' ὅτι οἱ πρὸς
μας ἀγνοῦν ἡλικία τοῦ αὐτοῦ.

Auez vous receu le saint Esprit, quan l'vous auez creu? Mais ils lui respondirent, Nous n'auons pas meismes ouï dire s'il y a un saint esprit.

3. Εἰτε τί ποτε αὐτοὺς, εἰς τί ὄνομα
ἐβαπτίσθητε: οἱ δὲ εἰπον, εἰς τὸ ὄνομα
βαπτίσθημα.

Adonc il leur dit, En quoi donc auez-vous esté baptizés? Lesquels respondirent, Au Baptisme de Ioan.

4. Εἰτε γὰρ πάλιν, ἰωάννης μόνον
ἐβάπτισεν βαπτισμὸν μετανοίας, τῷ
λαῷ λέγων, εἰς τὸν ἡρόδμου μόνον
αὐτὸν ἡμεῖς πιστεύομεν, τὸν πρὸς
τοῦ ἡρόδμου ἡμεῖς.

Alors Paul dit, Iehan a bien baptisé du Baptisme de repentance, disant au peuple qu'ils creussent en celui qui venoit apres Iouan, savoir en Iesus qui est le Christ.

27. Cum autem vellet ire Achaia, exhortati fratres, scripserunt discipulis ut susceperent eum. Qui cum venisset, contulit multum his qui crediderant.

And when he was minded to goe into Achaia, the brethren exhorted him: & wrote to the disciples to receive him: and after he was come thither, hee helpe them much which had beleaved through grace.

28. Vehementer enim Iudaeos revincebat publice, ostendens per scripturas esse Christum Iesum.

For mightily confuted publicly the Jewes with great vehemencie shewing by the Scriptures that Jesus was the Christ.

Factum est autem cum Apollo esset Corinthi, ut Paulus peragratis superioribus partibus veniret Ephesum, & in veniret quidam discipulos.

And it came to passe, while Apollo was at Corinth, that Paul when he passed through the upper coastes, came to Ephesus: and founde certaine disciples.

2. Dixitq; ad eos: Si Spiritum sanctum accepistis credentes? At illi dixerunt ad eum, Sed neque si Spiritus sanctus est, audivimus.

And said unto them: Have ye received the holy Ghost since ye beleaved? And they said unto him: Wee have not so much as heard whether there be an holy Ghost.

3. Ille verd ait, In quo ergo baptizati estis? Qui dixerunt, In Iohannis baptismate.

And he said unto them: What were ye then baptized? And they said: We were baptized with Johnes baptisme.

4. Dixit autem Paulus: Iohannes baptizavit baptismi poenitentiae populum, dicens, in eum qui venturus esset post ipsum ut crederent, hoc est, in Iesum.

Then said Paul: Johne baptsed with the baptisme of repentance, saying unto the people, that they should beleave in him, which should come after him: that is, in Christ Jesus.

27. Da er aber wolt in Achaia reisen/schreiben die Brüder/ vnd vermahneten die Jünger/das sie ihn aufnehmen. Vnd als er dartzu kommen war/half er vil/denen/die glaubig waren worden/durch die Gnade.

De der hand vilberense til Achaia / da screeffue Broderne / or formanede Discipulene / at de skulde anamine hannem. De der hand haer kommen bid da halp hand mange aff dem / som trode ved naaden.

28. Denn er überwandte die Jüden beständiglich / vnd erweisete öffentlich durch die Schrifft: das Jesus der Christ sey.

Thi hand offueruane Jøderne meetellige / or bevisde obenbarlige ved scrifften: At Ihesus er Christus.

Es geschach aber / da Apollo zu Corinthen war / das Paulus durchwandelt die öbern Länder / vnd kam gen Ephesum / vnd fand etliche Jünger.

De der stede der Apollo naar i Corinthen / at Paulus vandrede der i gennem de Øffuerste Land / or kom til Ephesum oc fand nogle Disciple.

2. Zu denen sprach er: Habt ihr den heiligen Geist empfangen / da ihr glaubig worden seyt? Sie sprachen zu ihm / wir haben auch nie gehört / ob ein heiliger Geist sey.

Thi hulleste hand sagde Jinger den heilig And / der i anammede Troen? De sagde til hannem / Vi haefue or aldri hørt / om der ere en heilig And til.

3. Vnd er sprach zu ihnen: Worauß seht ihr denn getauft? Sie sprachen: Auß Johannis Tauffe.

De hand sagde til dem / Hvor vdi ere i da døbt? De sagde / Vdi Johannis Daab.

4. Paulus aber sprach: Johannes hat getauft mit der Tauffe der Buße / vnd saget dem Volck / das sie solten glauben an den / der nach ihm kommen sollte / das ist an Jesum / das er Christus sey.

Da saade Paulus / Johannes dobtte med penitens Daab / or sagde til Folket / at de skulde tro paa den / som skulde komme effter hannem / det er / paa hesus / or hand er Christus.

27. A tdyž chcił jiti do Achaie / Bratři gsaue napomenuti / p. al. Někdo jím abygno přivati. Kterýžto tdyž tam přišel / učinil mnoho dobřeho stře milost / tkm tčnž vřetili.

A gdy chcił jiti do Achaie / napomenuti go bratři / y pisali do zvolennikow aby go přivati / tdyž y gdy přišel / wiele pomagal tym którzy wstępiły s łaski.

28. Neb náramně přemáhal jidi / zgwnt gim vřazuge stře Pisma / že Bějšso gest Kristus.

Abowiem dostatecznemi wysłodyem wiecy & wiecy jiti rofo wal i kome dydy / okazyuac przez pisma iż Jezus był onym Chrystus sem.

2. E tdyž stalo se / tdyž Apostol byl w Korintu / a Paulus prosed wřchni krajiny / y přišel do Efezu / a našel tu někteř Někdo jiti.

3. Stalo se potym gdy Apollo byl w Achaie / i Paulus obředny goe ne krainy přivati do Efezu / gdyie tam našel křst zvolennikow.

2. W kři tkm: Přivati gste Duchu Swatěho / tdyž gste wřetili? A oni křtili němu: Da anš gšne šěchall / gšill Duch Swatě.

Křtili do nich: Křstite wřetili Duchu Swatěgo / gdyie wřetili? A oni křtili němu: Da anš gšne šěchall / gšill Duch Swatě.

3. On pak křtil: Wřetili tch da polřeni gste? A oni křtili: W kři Janowu.

E tdyž křtil: W cořesce tdyž sa polřeni: A oni powřetili: W Janow křst.

4. W kři Paulus: Janě gest křtil tkm polani lid / řta: aby w toho křtj mřl po něm přivati wřetili / to gest w kři řta Bějšso.

Křtym křtil Paulus: Janě tyli to křtil křtem vřetili mnoziac ludow aby w onego křtj mřl přivati po něm wřetili / to jest w kři řta Jezusa.

۷

וְיִשְׂרָאֵל יִשְׁמַח בְּיְהוָה וְיִשְׂרָאֵל יִשְׁמַח בְּיְהוָה
וְיִשְׂרָאֵל יִשְׁמַח בְּיְהוָה וְיִשְׂרָאֵל יִשְׁמַח בְּיְהוָה

Oydas estas cosas fueron bautizados en el nombre del Señor Jesús.

Ces choses ouïes, ils furent baptizés
au nom du Seigneur Iesus.

וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת-הַשָּׁמַיִם וְאֶת-הָאָרֶץ
וְאֶת-הַיָּם וְאֶת-כָּל-הַבְּרִיָּוֹת אֲשֶׁר-בָּם
וְאֶת-אֶדְמֵת הָאָרֶץ וְאֶת-כָּל-הַחַיּוֹת
אֲשֶׁר-בָּהּ וְאֶת-כָּל-הָעוֹף בַּשָּׁמַיִם
וְאֶת-כָּל-הַנֶּפֶשׁ הַחַיָּה אֲשֶׁר-בָּהֶם
וְאֶת-אֶדְמֵת הָאָרֶץ וְאֶת-כָּל-הַחַיּוֹת
אֲשֶׁר-בָּהּ וְאֶת-כָּל-הָעוֹף בַּשָּׁמַיִם
וְאֶת-כָּל-הַנֶּפֶשׁ הַחַיָּה אֲשֶׁר-בָּהֶם

Y como Paulo les puso las manos encima vino sobre ellos el espíritu sancto, y hablaban en lenguas, y prophetauan.

6. Καὶ Πλὴν τῆς αὐτῆς παύ-
λου πρὸς Χορὰς ἡ ἡγήσι τὸ πνεῦμα
τὸ ἅγιον ἐπὶ αὐτοῖς, ἐκάλει τὴν
γλαυκῶμα, καὶ πρὸς Φερόσι.

Et apres que Paul leur eut imposé
les mains, le saint Esprit vint sur eux,
ainsi ils parloyent langages : & prophé-
tizoyent.

7 וַיִּהְיֶה הָאֱלֹהִים בְּלֹם בְּמִי שְׁמִי
עֶשֶׂר :

Y eran estos varones todos como doze.

8 וַיָּבוֹא אֶל־הָעֵדָה וַיִּפְּחַ
בַּבֶּטָחוֹן בְּשֵׁלוֹשׁ חֲדָשִׁים מִתּוֹכָהּ
וַיִּמְצָא אֲשֶׁר עַל־מַלְכוּת אֱלֹהִים:

Y entrando el dentro de la Synoga hablaua con fiadamente disputando y persuadiendo del Reyno de Dios.

7. Ὡς οὖν οἱ πάντες ἄνθρωποι ἀπὸ
ὑμῶν εἰσιν.

Et estoient tous ces personnages-
la couron douze.

Ε. Εἰς λθών δὲ εἰς τὴν συναγωγὴν ἐκέρχθησαν οἱ ὄντι μὲν τῶν
ἀδελφῶν μου, καὶ παῖδες καὶ πα-
τερὶς βασιλείας ὅτι.

Puis il entra en la synagogue, & par
loit tranchement l'espace de trois mois,
disputant & induisant à ce qui est du ro-
yaume de Dieu.

וּמִקְצֹתָם הִקְשֹׁף אֶת־לְבוֹתָם
וְהֵינִם מֵאֲמִינִים וּמִקְלָלִים אֶת־
הַדָּרֵךְ לִפְנֵי כָל־הַמָּוֶה וַיִּפְרֹד
מֵהֶם וַיְבָרֶל בֵּין הַתְּלַמִּידִים
וַיִּבְנִיחֵם יוֹם יוֹם מִתּוֹכָם עֲמֻם
בְּבֵית אִישׁ וּשְׁמוֹ תִירְנוֹס :

Mas endureciendose algunos, y no creyendo, maldiziendo el camino del Señor delante de la multitud, apartandose de ellos apartó los Discipulos. disputando cada dia en la escuela de vn Señor.

9. Ὡς δὲ πικρὸν ἰσχυρῶς ἐστὶ καὶ
ἡ πικρὰ κακὰ λυγρῶς ἐστὶ, πῶς οὖν
ἐκείνου τῆ ἀληθείας, ἀποστασὶς ἀπὸ
αὐτοῦ ἀφώρῃσι τὸ μαθητὴς καὶ
ἡμεῖς ἀλλοτρίως. Ὡς τὸ χρυ-
σὸν τὸ ἀπὸ τοῦ πύρου.

Mais comme quelques uns d'endur-
cissoient, & estoient rebelles, mel-
lans de la voye du Seigneur deuant la
multitude, lui se departit arriere d'eux,
separa les disciples, disputant de iour en
iour en seicours d'un certain nommé
Tyranous.

10 וַיְהִי אַחֲרֵי שְׁנָתַיִם כִּי כָלָם
אָשַׁד שָׁכְנוּ בְּאַסְיָא שָׁמַעוּ אֶת—
דְּבַר אֲדֹנָיִךְ יֵשׁוּעַ גַּם יְהוּדִים
וְגַם תְּתִיבִים :

10. Τῶν δὲ ἐγγύτη Ἰππὶ ἐπὶ τοῦ
ὡς περὶ τὰς πρὸς καθ' ἑαυτὴν
τὴν αἰσθάνειαν τοῦ λόγου ἔκυ-
ρσε ἡσυχία, ἐκδομένη πρὸς ἡλίκων.

Y esto fue por dos annos, de tal manera que todos los que habitauan en Asia, Indios y Griegos oyeron la Palabra del Sennor Iesus.

Et cela continua l'espace de deux ans, retenant que nous ceux qui habitoyent en Asie, ouïrent la parole du Seigneur Jesus tant Juifs, que Grecs.

וְנִי יֵצֵא אֱלֹהִים לְחַוֹּת וּבִדְרוֹת
לֹא קִטְנוֹת בִּידֵי פִּנְלוֹם :

Y hacia Dios maravillas no quales quicra
por la mano de Paulo.

II. Δυσάμφοι τε ἡ πᾶς τυχούσας
ἐκείνῃ ὁ θεὸς διὰ τὴν χάριν πολλὰ.

Et Dieu faisoit des vertus non ac-
coustumées par les moines de Paul.

5. His auditis, baptizati sunt in nomine Domini Iesu.

So when they heard it / they were baptized in the Name of the Lord Iesu.

6. Et cum imposuisset illis manus Paulus, venit Spiritus sanctus super eos, & loquebantur linguis, & propheta-

And Paul laid his hands upon them / & the holy Ghost came on them / and they spake the tongue / and prophesied.

7. Erant autem omnes viri ferè duodecim.

And all the men were about twelve.

8. Introgressus autem synagogam, cum fiducia loquebatur per tres menses, disputans & suadens de regno Dei.

Moreover, he went into the Synagogue, and spake boldly for the space of three months, disputing and exhorting to the things that appertain to the Kingdom of God.

9. Cum autem quidam indurarentur, & non crederent, maledicentes viam Domini coram multitudine, discedens ab eis, segregavit discipulos, quotidie disputans in schola Tyranni cuiusdam.

But when certain were hardened, and disobeyed speaking evil of the way of God before the multitude / he departed from them, and separated the disciples, and disputed daily in the school of one Tyrannus.

10. Hoc autem factum est per biennium, ita ut omnes qui habitabant in Asia, audirent verbum Domini, Iudei atque Gentiles.

And this was done by the space of two years / so that all they which dwelt in Asia / heard the word of the Lord Iesus / both Iudews and Grecians.

11. Virtutesq; non modicas quashbet faciebat Deus per manum Pauli.

And God wrought no small miracles by the hands of Paul.

5. Da sie höreten / lieffen sie sich tauffen auff den Namen des HERRN Iesu.

Der de der herde / lobte die sig dabe i vor HERRN Iesu Christu.

6. Vnd da Paulus die Hände auff sie leget / kam der heilige Geist auff sie vnd redeten mit Zungen vnd weisfageten.

De der Paulus lagde hender paa dem / da kom den heilig And paa dem / oc de taled mit Zungen oc spaa.

7. Vnd alle der Männer waren ben zwölffen.

De all de Mend vaare ved Tolff.

8. Er gieng aber in die Schule / vnd prediget frey drey Monden lang / lehret vnd beredet sie von dem Reich Gottes.

De hand gieng ind i Scholen / oc predigede driestliche tre maaned / lærde oc vnderuiste dem om Guds rige.

9. Da aber etliche verstockt waren / vnd nicht glaubeten / vnd libel redeten von dem Wege für der menge / weicher von ihnen / vnd sondert ab die Zunger / vnd redet täglich in der Schulen / eins / der hieß Tyrannus.

De der nogle vaare forherdede / oc icke trode / oc taled icke om den ven saar Menighed / Da rigede hand fra dem / oc skilde Disciplene fra / oc taled daglige i en Mandes Schole / hed Tyrannus.

10. Vnd dasselbige geschach zwey Jar lang / also / daß alle die in Asia wohneten / das Wort des HERRN Iesu höreten / beide Jüden vnd Griechen.

De der varede ihu samfelde aar / saa / at alle som bodet Asia / herde vor HERRN Iesu ord / baade Joder oc Greker.

11. Vnd Gott wircket nicht geringe Thaten durch die Hände Pauli.

De Gud gjorde icke ringe Geringer formedeist Pauli hender.

5. So vslyssawse / pokřtili se we Směnu Pána Ježíše.

A přetož oni vslyšawše to / pokřtežent se w imě Pána Ježíše.

6. A když wykládal na ně ruce Pawel, přijal Duch Svatý na ně. V mluvili nazpěv / a prorokovali.

A když ná ně wykládal ruce Páwela / přijal na ně Duch Svatý / a mluvil obecně tezy / a prorokovali.

7. Abyslowstech spolu wofos lo dwanaćci mužůw.

A když wyřekli se mjow bylo ofolo dwanaćcie.

8. Echdy Pawel ušsed do js domstě Skoly smřile / mluwil za tři Měsíce / hádage se a pře o Králowstwi Božim.

Pothym on wšedšy do božnstě / mluwil belpřecně přez tazy mluwice rozumwac / a wádžac o tom coby kázkole, wu Božennu prýstěžile.

9. A když se ušsedli jatiwrdě li a newěřili / slokežne cestu Boží předawšym mnohstě wim / odšed od nich odděli Bědlnižy / na každy den hádage se w Skole něpátěho Tyranna.

A když něktorzy byli zátwari dzent / a niechcieli byt poslušni / mluwac zle o droze Pánstě přez lidem / odšedšy od nich wyšedli z wolennosti na každy den wěžac w Skole nieřorego Krola.

10. A to trawalo za dwě lěta / tak že wšostni k teč přechwali w Azii / poslauchali Slowa Pána Ježíše / židů a Řomanů.

A to se děšalo přez dwě lěta / tak že wšostni k teč přechwali w Azii / poslauchali Slowa Pána Ježíšewego / řad žydowie tak a Řecy.

11. A diwů mnohě činil Bůh skrze ruce Pawlowy.

A nic ledá endu spráwował Bog přez ruce Páwlowe.

י ט

12 הכנא דאף מן גתא
דעל גושמה סידרנא או
דקצא מיתין הוה וסימי
על פניה דפרקין הוה
מזהון פידרנא דאף שאנא
נפקין הוה:

*In modo, che si portavano ancor de-
sopra olettis e da le cantine dal corpo suo
sopra gli infermi e l'infermità si portava-
no da essi, e i mali spiriti uscivano fuori.*

13 צכו הוה דין אף אנשא
יהודיא אילין דמתפרקין
הוה ומומין על שאנא
דיומון בשמה דמרן ישוע
ער אילין דאיתיהי להון
רוחא טנפתא כד אמרין
הוה מומין לבן בשמה
דישוע אינא דמכר פ
פולוס:

*Her alcuni de Giudei congiuratori,
che andavano à tortu, rimorono d'invoca-
re sopra quella che havevano gli spiriti
maligni, el nome del Signor Iesus, dicen-
do, Nos te congiuramus per Iesus, el qual
Paulo predicava.*

14 אית הוה דין שבצא
בגדי דגבדא רד יהודיא
רב כהנא דשמה הוה
סקנא דעבדיו הוה דא:

*Er erano sette figliuoli d'un certo Giu-
deo curante i. e. un principal Sacerdote,
che facevano questo.*

15 וענא שאנא הו פישא
ואמר להון לישע
משחודע אנא ולפולוס
ידע אנא אנתון דין מן
אנתון:

*Ma lo spirito maligno rispondendo,
disse, Io conosco oca Iesus, et so chi e Paul-
o, ma voi che fate?*

16 ושור עליהון גבדא
הו דאית הוה בה דוחא
בישחא ואתחיל עליהון
ושפל אמון וכד שליחין
ובעיצין ערקו מן ביתא
הו:

*E saltando loro addosso quell'huomo,
in cui era lo spirito maligno, le suppon-
debbe forza a contra di loro, si che ignuda
e ferito si fue tirato da quella casa.*

י ט

12 כן אשר על־חוללים יביאו
מגופתו את־מטפחות ושברי
הבגדים וירפאו ממחלתיהם
גם רוחות טמאות יצאו מהם:

De tal manera que aun se llevassen sobre los
enfermos los sudarios y los pannuelos de su cu-
erpo y las enfermedades se yvan de ellos, y los
malos espíritus salian de ellos.

13 וינסו אנשים יהודים
המתהלכים ומשביעים בנקבם
על־אשר להם רוחות טמאות
את־שם אדנינו ישוע לאמר
נשביעכם בשם ישוע אשר
פולוס קרא אותו:

Y algunos de los Iudios exorcistas vagabun-
dos tentaron à invocar el nombre del Sennor Ie-
sus sobre los que tenían espíritus malos dicen-
do, conjuramushos por Iesus el que Paulo pre-
dica.

14 ניהו שבצא בגי סקנא איש
יהודי ושר הבתנים אשר עשו
ולא:

(Y aura vnos sete hijos de vn Sceua Iudio
principe de los Sacerdotes, que hazian esto.)

15 ותער הרוח רעה ותאמר
את־ישוע ידעתי ואת־פולוס
בנתי ואתם למי הויתם:

Y respondiendo el espiritu malo, dixo, A Ie-
sus conozco, y à Paulo sé mas vosotros quien
soys?

16 וירלג עליהם האדם אשר
היתה בו רוח הרעה וירד בם
ויחוק עליהם כן אשר עדומים
ומצועים יברחו מבית ההוא:

Y el hombre en quien estava el espiritu ma-
lo, saltando en ellos, y enseñoreandose de am-
bos, pudo mas que ellos: de tal manera que hu-
yeron de aquella casa deludados y heridos.

י ט

12. "Οτι καὶ τὰς αἰσθη-
τικὰς σιμῶναι τὸν τῶν χειρῶν
αὐτῶν σιμῶναι ἢ σιμῶναι τὸν
ἀπαλλοτρίωσιν αὐτῶν τὰς νό-
σους. καὶ τὰ πνεύματα τὰ πονη-
ρὰ ἐξέρχονται ἀπ' αὐτῶν.

De forte que mesmes on portoit de
dessus son corps des couveteufs & den-
tours sur les malades & leurs maladies
se departoyent hors.

13. "Επεχρήσαντο δὲ τινες τὸν Ἰ-
ησοῦν καὶ οἱ δαίμονες ἐξέρχον-
τες ἐπὶ τοῖς ἰσχυρίσιν τοῦ πε-
δύματος καὶ τοῦ ὀνόματος Ἰ-
ησοῦ, λέγοντες, ἐκρίζετε ὑμᾶς τὸν
Ἰησοῦν, ὃν ὁ παῦλος κηρύσσει.

Adonc quelques vns d'entre les Iuifs
exorcistes qui portoyent ça & là, & la-
yent d'invoker le nom du Se gneur
Iesus sur ceux qui auoyent des mau-
vais esprits, disant, Nous vous exorcisons par
Iesus qui Paul presche.

14 (Ἦσαν δὲ τινες υἱοὶ σαδουκα-
ίου δεξιάρχου ἐπὶ τῶν ποι-
στῶν.)

(Er ceux qui faisoient cela estoient
sept certains fils de Sceua Iuis de la race
des principaux Sacrificateurs.)

15. "Απεκρίθη δὲ τὸ πνεῦμα τὸ
πονηρὸν εἰπὼν, τὸν Ἰησοῦν γινώσκω,
καὶ τὸν παῦλον ὁμιλεῖται, ὑμεῖς ὅ-
τι;

Mais l'esprit malin respondant dit,
Je cognoi Iesus, & j'ai qui est Paul: mais
vous autres, qui estes-vous?

16. Καὶ ὁ φιλίππος ὁ ἐπὶ αὐ-
τοὺς ὁ αἰσθητὴς ἐπὶ τοῦ πνεύματος
τὸ πονηρὸν, καὶ κατακυριεύσας αὐ-
τῶν ἰσχυρῶς καὶ αὐτῶν αἰτῶν γυναι-
κῶν τῶν αὐτῶν ἐκφυγῶν
ἐκ τοῦ οἴκου ἐπὶ αὐτῶν.

Et l'homme en qui estoit le malin
esprit, sautant sur eux, & s'en estant re-
du maistre via de force contre eux, de
forte qu'ils s'en furent tous & uains
de celle maison la.

12. Ita ut etiam super languidos deferrentur à corpore eius sudaria vel semicinctia, & recedebant ab eis languores, & spiritus nequam egrediebantur.

So that from his body were brought unto the sick / kerchiefes or handkerchiefes / and the diseases departed from them and the euill spirits went out of them.

13. Tentaverunt autem quidam, & de circumcunctibus iudæis exorcismus, invocare super eos qui habebant spiritus malos, nomen Domini Iesu, dicentes, Adiuro vos per Iesum quem Paulus prædicat.

Then certaine of the vagabonde Jewes exorcistes / took in hande to name oute them which had euill spirits / the Name of the Lord Iesus / saying / We aduise you by Iesus / whome Paul preacheth.

14. Erant autem quidam Sceva iudæi principis sacerdotum septem filii, qui hoc faciebant.

(And there were certaine sonnes of Sceua an Jewe / the Priest / about seven which did this.)

15. Respondens autem spiritus nequam dixit eis, Iesum novi, & Paulum scio: vos autem qui estis?

And the euill spirit answered / and saide / Iesus I acknowledge, and Paul I know: but who are ye?

16. Et insiliens homo in eos in quo erat demonium pessimum, & dominatus amborum, invaluit contra eos, ita ut nudi & vulnerati effugerent de domo illa.

And the man in whome the euill spirit was / ranne on them / and overcame them and prevailed against them: so that they fled out of that house naked & wounded.

12. Also / daß sie auch von seiner Haut die Schweißtüchlein vnd Koller über die Kranken hielten / vnd die Seuche von ihnen wichen / vnd die bösen Geister von ihnen außfuhren.

Saa / ar de oc roge Suedflader oc kraffuer stahans Hud / oc hulde offuer dem som vaare Suge / oc deris Sjugdom vige de fra dem / oc de onde Aander fore vð aff dem.

13. Es vntertwunden sich aber etliche der vmbblaußenden Jüden / die da beschwerer waren / den Namen des HERRN-Jesu zu nennen über die da böse Geister hatten / vnd sprachen: Wir beschweren euch bey Jesu / den Paulus prediget.

De nogte aff de Joder som sæbe omkrina / oc vaare Besuerere / forfætte ar næfne vor HERRN-Jesu Naftu offuer dem som hæfde onde Aander / oc sagde / Wi besuere eder ved Ihesum / huiucken Paulus prediker.

14. Es waren ihr aber sieben Söhne eines Jüden Sceua des Hohenpriesters / die solches theten.

De de vaare en Jodis / hed Sceua den Ypperste Preste sin Sonner / som dette gjorde.

15. Aber der böse Geist antwortet / vnd sprach: Iesum kenne ich wol / vnd Paulum weiß ich wol / Wer seht ihr aber?

Men den onde Aand suarede / oc sagde / Ihesum kender ieg vel / oc Paulum ved ieg vel / Men huer ere i?

16. Vnd der Mensch / indem der böse Geist war / sprang auff sie / vnd ward ihrer mechtig / vnd warff sie vntersich / also / daß sie nacket vnd verwundet auß demselben Hause entflohen.

De der Menniske der den onde Aand vaar vdi / sprang paa dem / oc siel mact offuer dem / oc kaste dem vnder sig / saa / ar de vndfæde nøgne oc saargiorde aff der samme Hus.

12. Tal Jetafē na nemocně nošvali ob geho tēla pasmi: ce / a pāstn / v odstupovaly ob nich nemocy / a duchovē nečl: sijn vyházel.

Tal i: te:ž nā lndž chore prys: nešono fæclery abo ecznieczi od ciakac: / a od chodzily od nich chor: toby / y duchowiezli odstępowali od nich.

13. Echdy pokusyli se někte: řij: i: tch Jidšm / tichž se o za: šmanijm obnrali / aby vyž: wali Směno. Pāna Běžisse nad tēm / tichž mēli duchy ne: čisl: / řikajice: Zastlnāme was řiže Běžisse / řikēho: káže Pawel.

Echdy niektorzy tulacy Jydo: wie bawiac sie zastlnaniem / ři: žali sie wywac nad tymi ktorzy mieli duchy zle imieniem Pānā Je: zusa / mówiac: Poprzyśiegas my was przez Jęsa / ktorego Pawel opowiada.

14. Y bylo gednoho Jida gmēnan Scewy Knisfete řikj: řeho sedm Synuow / tics řijto činili.

A bylo řnom Scewy Jyda Ašajena řaplāstie: řadim / řer: zy to řynli.

15. Echdy opowēdē duch nešle chein: řel g:m: Jnām nā Běžisse / a Pawla wjm: ale wy kdo gšic?

Ale odpowēdijam řy duch řly řel: Jnāmci Jęsa / ř wim co Pawel / ale wy coście řa řer?

16. Y obořwo se řlowē řen w řerēm: Diābelřwi: bylo řtē na nē / a opānowaw ge pře: mohl / tal ře nāž / a ranēni gšauce / wyběřli i domu toho.

A řochyřly nā ale řřlowieř on w řerym byl duch řly / a opā: nowaw řy se zmocnil řiem / tal i: nāgo řrānēni zwařali z domu te: go.

17. והוא אתה דעת הוֹרֵת
לכלהוּן יהודים וארמנים
דעמדוּן באפסוס ונפלת
רחלתי על כלהוּן
ומתמרמרים הוֹרֵת שמה
דמרו יסוע משיחא :

*E quello fu noto à tutti i Giudei e Gre-
ci, che habitavano in Efeso, onde venne
timore à tutti quanti, et il nome del Si-
gnor d'esso era magnificato.*

18. וסביבא מן אילין
רהיבנו אתין הוֹרֵת
ומשתעין סכלותהוּן
וממדוּן במדס דעבדוּן הוֹרֵת :

*E molti de quelli che habuano cre-
duto, venuano confessando, e mani-
festo la loro attione.*

19. סביבא מן ואהררשא
פנשו כחביהוּן ואיתוּן
אוקדוּן אפון קדם כל-גש
וחשבו דמיהוּן וסליק
פסבא רבתיא חמש :

*Molti ancora de quelli che habuano
esercitato arti curiose, portaron i libri,
abbrusciarongli in presenza di tutti, e
fatto il conto de pignori loro, trovarono il
valore di cinquanta milia denari.*

20. והכנא בחילא רבא
תקפא הוֹרֵת וסביבא הוֹרֵת
הימנותא דאלהא :

*Così forte creseua la parola del Si-
gnore, e confermavasi.*

21. כד דין אשתלכו הילין
סם פולוס בדעניה דיהבדוּן
פכלה מקדוּניא ובאכא'א
ויאזל לאורסלם ואמד
דמא דאזלת לתמן ולא לי
דאף רהומי אחיא :

*Emte che furon queste cose, Paulo si
propose me lo spirito, passato ch'egli haues-
se la Macedonia e l'Achaia, d'andare a
Ierusalem, dicendo, Poi che io sarò stato
li, mi bisogna vedere anco Roma.*

22. וסבד הוֹרֵת תרין
אנשין מן הוֹרֵת דמשמטין
הוֹרֵת לה למקדוּניא
לטמותאוס ולאורסטוס הוֹרֵת
דין קני ובנא באס'א :

*E mandatis in Macedonia duos de quel-
li che gli ministravano, cioè, Timotheo &
Erasmo, ogli si rimase per un tempo in Asia.*

17. וזאת גודעה לכל-היהודים
וינוים אשר שכנו באפסוס
ותפל יראה גדולה על-כלם
ויכבד שם אדונינו ישוע :

*Y esto fue notorio à todos así Indios como
Griegos losque habitauan en Epheso, y cayó re-
mor sobre todos ellos, y engrandezian el Nom-
bre del Sennor Iesus,*

18. ורבים מן המאמינים באו
מירדן ומגדן את-מעשיהם :

*Y muchos de los que auian creydo, venian
confessando, y dando cuenta de sus hechos.*

19. ורבים מן המהגים הקריבו
את-ספריהם ויבערום לפני
כלם ויחשבו את-מחיריהם
וימצאו כ' עלה מחירם להמש
רבבות כסף :

*Ansimismo muchos de losque auian segui-
do curiosidades, truxeron los libros, y quemaron
los delante de todos : y echada cuenta del precio
de ellos, hallaron que montauan cinquenta mil
dineros.*

20. כן רבה וקבר דבר יהוה
בחקקה :

*Ansi crecia fuertemente la palabra del Sen-
nor, y preualecia.*

21. וכאשר גמלאו את-חללה
שם פולוס ברוחו לעבר בכהם
ואחא'א ללכת ירושלימה
לאמר כאשר הייתי שם יש
צרכי לראות את רהומה :

*Y acabadas estas cosas, propuso Paulo por
Espiritu de, andata Macedonia y Achaia, par tar-
se à Ierusalem, diciendo, Desque vuiere estado al-
là, me sera menester ver tambien à Roma.*

22. וישלח בכתים את-שני
משרתיו את-טימותאוס ואת-
אורסטוס והוא יעודד ימים
באס'א :

*Y embiando en Macedonia à dos de losque le
ayudauan es à saber Timotheo, y Erasmo, el se e-
stauo por algun tiempo en Asia.*

17. Τὸ πρὸς ἑλπίαν γινώσκον πάντες
Ἰουδαίους καὶ Ἕλληνας καὶ ἁγ-
γέλους καὶ πλείους τοῦ ὄνομα
τοῦ κυρίου Ἰησοῦ καὶ ἡμῶν
τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ.

*Or cela vint à portee à tous les Juifs
& Grecs, demeurens en Ephese, dont
crainte les fait tous, & le Nom du Sei-
gneur Iesus estoit magnifié.*

18. Πολλοὶ τε τῶν μαθητῶν
ἔρχοντο ἐξομολογούμενοι ὅτι ἀ-
γάλλοντες τὰς περὶ αὐτοῦ.

*Et plusieurs de ceux qui auoyent
creu, venoyent confessans & declarans
leurs actes.*

19. Ἰσχυρὸς δὲ τῶν πλείων πε-
ρὶ αὐτοῦ. οὐ μόνον τὰς βιβλίας
καταίεοντες ἀλλὰ καὶ συ-
ψηφόντες τὰς τιμὰς αὐτῶν, ὅτι
ἐκείνην ἀντιλαμβάνει πέντε
χιλίας.

*Plusieurs aussi de ceux qui s'estoyent
adonnez à choses curieuses, appor-
terent leurs livres : & les broi-
lèrent de tous : dont calculans le prix, ils trou-
uerent qu'il mouuoit à cinquante mille
pièces d'argent.*

20. Οὕτως καὶ ἐκείνη ὁ λόγος
καὶ ἐκείνη ἡ ἐκείνη καὶ ἡ ἐκείνη.

*Ansi croissoit la parole du Seigneur
puissamment, & se renforçoit.*

21. Ὡς δὲ ἐπληρώθη αὐτῷ τὸ
ὁ πνεῦμα ἐν τῷ πνεύματι, διελ-
θὼν πρὸς μακεδονίαν καὶ ἀχαίαν,
καὶ λέγων εἰς ἱερουσαλὴμ, ἐπὶ αὐ-
τῷ μὲν τὸ ἔργον μετέσθαι, δὲ με-
τὰ τὸν καιρὸν ἰδοὺ.

*Or comme ces choses furent acce-
ptes, Paul proposa par l'esprit de partir
par Macedonia & Achaie, & d'aller en
Ierusalem, disant, Apres que j'aurai
été là, il me faut aller voir Rome.*

22. Ἀποστείλας δὲ εἰς τὴν μακε-
δόνα δύο τοῦ δι' αὐτοῦ αὐ-
τῶν, πρέβινος ὡς ἐστιν, αὐτὸς ἐπι-
στὰς εἰς τὴν ἀσίαν.

*Et ayant enuoyé en Macedone deux
de ceux qui lui assistoyent, sçavoir Ti-
mothee & Erasme, il demoura pour un
temps en Asie.*

17. Hoc autem notum factum est omnibus iudeis atque Gentilibus, qui habitabant Ephesi: & cecidit timor super omnes illos, & magnificabatur nomen Domini letu.

And this was known to all the Jews, and Gentians also / which dwelt at Ephesus / and feare came on them all / and the Name of the Lord Jesus was magnified.

18. Multi que credentium veniebant confitentes & annuntiantes actus suos.

And many that believed, came and confessed / and shewed their works.

19. Multi autem ex eis qui fuerant curiosi sectati, contulerunt libros, & combusserunt eos coram omnibus: & computatis pretis illorum, invenerunt pecuniam denariorum quinquaginta milium.

Many also of them which used curious artes brought their books / and burned them before all men / and they counted the price of them / and found it five thousand pieces of silver.

20. Ita fortiter cresebatur verbum Dei, & confirmabatur.

So the word of God grew mighty, and prevailed.

21. His autem expletis proposuit Paulus in spiritu, transire Macedonia & Achaia in Ierosolymam, dicens, Postquam fuero ibi, oportet me & Romam videre.

Note when these things were accomplished, Paul purposed by the Spirit to passe through Macedonia / and Achaia / and to goe to Jerusalem / saying / After I have bene there / I must also see Rome.

22. Mittens autem in Macedoniam duos ex ministrantibus sibi, Timotheum & Erastum, ipse remansit ad tempus in Asia.

So sent he into Macedonia two of them to minister unto him: Timotheus and Erastus / but he remained in Asia for a season.

17. Dasselbige aber ward kunth als len die inn Epheso wohneten / beyde Jüden vñnd Griechen / vñnd fiel eine Forcht über sie alle / Vñnd der Name des HERRN Jesu ward hochgelobet.

De dette bleff kundgort saar alle dem som bode i Epheso / baade Jøder oc Greker / De derfale en frøet offuer dem alle / De vor HERRN Jesu Naam bleff høiige loffuit.

18. Es kamen auch vil derer / die glaubig waren worden / vñnd bekanneten vñnd verkündigten / was sie außgericht hatten.

Der komme oc mange aff dem / som haffde saaget ved troen / oc betende oc forkyndede / huad de haffde vñnd.

19. Vil aber / die da furwßige Kunst getrieben hatten / brachten die Bücher zusammen / vñnd verbrandten sie öffentlich / vñnd überrechneten was sie werth waren / vñnd funden des Geldes Fünffßig tausend Groschen.

De mange som haffde brøget den forre Kunst bare Bøgerne frem / oc brende dem obenbare / oc beregnede huad de vaare verde / De de Vendinge befundis at vere halfferediende tusinde Solffpendinge.

20. Also mächtig wuchß das Wort des HERRN / vñnd nam überhand.

Saa trauffelige vorte HERRNEN ord / oc siel fremgong.

21. Da das außgericht war / sakte im Paulus für im Geiste durch Macedonia vñnd Achaia zu rāsen / vñnd gen Jerusalem zu wandeln / vñnd sprach: Nach dem / wenn ich daselbst gewesen bin / muß ich auch Rom sehen.

Der dette vaar steet / da sette Paulus sig saare i Aanden at reise igennem Macedonia oc Achaia / oc at vandre til Jerusalem / oc hand saade / Naar som ieg haffuer der veret / da skal ieg oc se Rom.

22. Vñnd sandte zween die ihm diene ten / Timotheum vñnd Erastum in Macedonia / er aber verzog eine weile in Asia.

De hand sende tho forra hannem tiende Timotheum / oc Erastum / til Macedonia / Men hand loffuede seiff nogen stund Asia.

17. A to známo všěmno gešš wššim židům y pohánům / kteříž bydleli w Efezu: A spā dla báješ na ně na wššedě / y wlebišš Směno Pána Ješš.

A toč sie rozššwšš w wššy / Efez tak žydow tak y Grekow / którzy mieszkałi w Efezie / y przypiebl na nie wššy / i strach a wielo bił imie Pana Jezusowe.

18. Amnožž wěššich přišcházeli / woznāwajee a wprawujee šwě štěstj.

A wiele onych którzy uwierzyli przychodzilo / wznawajac y oznajmujac sprawy swoje.

19. Wndyž takž z těch kteříž s táry se chýrali / sňesli knihy / a spālili je předewššmi. A počesše za to jātj / našli že za Padesate Tisícš Grošow.

Takž y wiele onych którzy si nauššami nepotřebowali párali / přyznawššy Efezi popali / před wššimi / Efeze oššacos wawššy / našli předsššiat tyššec štebnššow.

20. Tak gešš šolně rostlo Slowo Božš a rozmāhalo se.

A iškāššie moenie rozšššš lo šlowo Pāšššš / y brālo moc.

21. A šdnž se to wššedno doššonalo / wniššil Pawel w duchu / abo progda Macedonia a Achā / šel do Geruzalēmā / fša: A dož pobudu tam / musššm potom y Ažšim ohledati.

Co gdy sie spełniło / wniššil Pawel przez Duch / przesłsšš Macedonia y Achā / idj do Jerusalemu / y wniššil tam: Wawšš tam / porzeka mi też y Ažšim oględac.

22. Y poslaw dwa Bědššnišššwā do Macedonie / Tymothea / a Erastā / šām poššuošššal w Ažš do řasu.

Kedy poslawššš dwa z onych / którzy mu sluzili / Tymotheu a y Erastā / šam do Azije poššal w Ažš.

י ט

23. הָיָה הַיּוֹם דִּין בְּהוֹ
וּבְנָת שְׁגוֹשִׁימָה כְּנִיזָא עַל
אֲרִיחָה דְּאַלְהָא :

*Et in quel tempo matque non peccol
tumulto de questa via.*

24. אֵית הַיּוֹם דִּין חֲמוֹ
עֲבָד סֵאמֶר חֲדָשְׁמָה
הָיָה דְּמִטְרִיִּים דְּעֲבָד הָיָה
נוֹסָא דְּסֵאמֶר דְּאַרְטִמִּיט
וּמִוֹתֵר הָיָה לְבָנִי אֲוִמְנוֹתָה
יִוִּתְרִנָּה רַבָּא :

*Imperioche un certo nominato Demetrio,
argenteo, che faccea tabernaculo
d'argento a Diana, daua non peccol gua-
dagno a gli artefici.*

25. הָיָה כְּנִשׁ אֲמִין לְבָנִי
אֲוִמְנוֹתָה כְּלָהוֹן וּלְאַלְדִּין
דְּפִלְחִין עֲמַהוֹן וְאַמֵּר לְהוֹן
זְכָרָא דְּעִין אֲתִין ו
דְּתִאגִּוִּרְתוֹן כְּלָה מִן הָיָה
הִי פִּוְלִחְאֲנָא :

*In quali habendo egli nominato infir-
me, e quelli ancora che erano artefici de
tal casa, disse, Homines, vos sapete che
la facultas nostra ex vobiscum de questa me-
stura.*

26. וְאַתָּה אֲנִתוֹן שְׁמַעִין
אֲנִתוֹן וְחִיִּין אֲנִתוֹן דְּלָבָה
הָיָה כְּלָחוֹד לְבָנִי אֲפִסוֹס
אַלְא אַתָּה לְסוֹגְרָא דְּכָלָה
אַסִּינָא אֲפִיס הָיָה בְּלִיִּים
וְאַתָּה כִּד אֲמַר דְּלָבָה
אַלְהָא אֲמִין הָיָה דְּתִאגִּוִּרְתִּי
כְּנִי נִשְׂא מִתְעַבְדִּין :

*E Gedato & Gdate, come non solamen-
te in Efeso, ma quasi in tutta l'Asia que-
sto Paulo ha persuaso a rimessa multa ge-
te, dicendo che non sono iddy quella che si
fanno con mano.*

27. וְלֹא הָיָה עֲבוֹתָנָה
כְּלָחוֹד מִתְפִּרְסָנָה וּבְטָלָה
אַלְא אַתָּה הוּא הֵיכַלָה
דְּאַרְטִמִּיט אֲלֵהֶתָּה דְּכָתָה
מִתְחַשְׁבִּי לָהּ אֵיךְ לֹא מִרָם
וְאַתָּה הִי אֲלֵהֶתָּה דְּכָלָה
אַסִּינָא דְּכָלָהוֹן עֲמַמָּה
כְּגִדִּין דֵּה מִתְחַשְׁיטָא :

*Enon sol questa parte ci viene in pe-
ricolo d'esser riprovata: ma che ancor il
tempio de la grande dea Diana sia tenu-
to per niente, & habbia stando ad effe-
re amuchilato la sua maestà, la qual tut-
ta l'Asia e il mondo ha in venerazione.*

י ט

23. וְתִהְיֶה בְּעִתָּה הַזֶּה תְּחִלָּה לֹא
קִטְנָה עַל־דֶּרֶךְ (אֱלֹהִים :

*Entonces vao vn alboroto no pequenno a-
cerca del camino del Sennor.*

24. כִּי הָיָה אִישׁ וּמִשׁוֹ דִּימִטְרִיִּים
מִצְרָה עוֹשֶׂה הֵיכַל זָהָב אֲרִטְמִים
וְתִהְיֶה לְאַמּוֹנִים פְּעֵלָה לֹא קִטְנָה
מִמֶּנּוּ :

*Porque vn placero llamado Demetrio, el
qual hazia de plata templos de Diana daua a los
artifices, no poca ganancia.*

25. וַיִּזְעַק אֲוִתָם וְאַתְּ כָּלָם
אֲשֶׁר מִתְמַנּוֹת הִזְנִיתָ לְאִמֹר
הָאֲנָשִׁים יִדְעוּם כִּי מִפְּעֵלָה
הִזְנִיתָ יֵשׁ לָשׁ הַמּוֹן :

*Los quales juntados con los oficiales de se-
mejante officio, dixo, Varones, Ya sabeyz que de
este officio tenemos ganancia.*

26. וְרוֹמָיִם וְשׁוֹמְעִים אֲתָם
כִּי לֹא לְבָד בְּאַפְסוֹס כִּי אֲם
כְּמַעֲט בְּכָל אֲסִינָא פִּילוֹס הֵלֹךְ
מִתְחַתָּה וּמִסִּית עִם רַב לְאִמֹר
כִּי אֵינָם אֱלֹהִים אֲשֶׁר בְּיָדֵם
יַעֲשֶׂה :

*Y veys y oys que este Paulo, no solamente en
Efeso, mas aun grande multitud de casi toda la
Asia aparta con persuasion diziendo, Que no son
dioses los que se hazen con las manos.*

27. וְלֹא לְבָדוֹ זֶה הַחֶלֶק דְּחִוְרָה
יִדְחָה לְנִפְוֹל וּלְכּוֹן בְּמִרְתָּיִם כִּי
אֲם הֵיכַל אֲרִטְמִים אֲלֵהֶתָּה תְּגַדְלָהּ
לְחִוְרָה יִחַשְׁבִּי וְתִחַל לְהַתְּרִם גְּדֻלָּתָהּ
אֲשֶׁר יִרְאוּ אֲוִתָה אֲסִינָא כְּלָה וְכָל־
הַתִּבֵּל :

*Y no solamente ay peligro de que esta ga-
nancia se nos buelua en reproche, mas aun tam-
bien que el templo de la grande diosa Diana sea
estimado en nada, y comience a ser destruida su
magestad, la qual honrra toda la Asia y el mun-
do.*

י ט

23. Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκεί-
ναις τὸ πλῆθος τῶν ἁλίσκων ἐπὶ τῷ
Ἰδοῦ.

*Mais en ce temps-la aduint vn grand
trouble à cause de la doctrine.*

24. Δημήτριος γὰρ τις διόμα-
τι, ἀργυροκόπος, οὗτος οὖτως ἀρ-
γυρὰς ἀρτιμίδιον, περιέχετο τοῖς
καίτοις ἐργασίαις ὅτι ὀλιόλιον.

*Car vn certain nommé Demetrios,
qui beſognoit d'argenterie, & faisoit
des petis temples d'argent de Diane,
apportoit beaucoup de profit aux ou-
riers du mestier.*

25. Οὗς συναθροίσας ἐπὶ τῆς πε-
ρὶ τῆς τοιαύτης ἐργασίας, εἶπεν, αἰ-
σῆς, οὐκ ἔστιν ὅτι ἐκ ταύτης τῆς
ἐργασίας ἡ δυνάμις ἡμῶν ἐστίν.

*Lesquels ayant assemblé avec ceux
qui beſognoyent en ces ouvrages-la, il
dit, Hommes, vous ſavez que tout vo-
stre gain vient de ceste beſoigne.*

26. Καὶ ῥωμῆαι καὶ αἰσχυροὶ ὅ-
τι μὴ οὕτως ἐφύκει, ἀλλὰ ὅτι καὶ
τοῦ τῆς αἰσίας ὁ πλοῦτος ἔστι
ποῖσας μετρίως ἵνα οὐ ὅλως
λάγαν, ὅτι οὐκ εἰσὶ θεοὶ αἱ εἰδωλὰ
καὶ γινόμενα.

*Or voyez vous & ayez comme non
seulement en Ephese, mais persique
par toute Asie, ce Paul ici par ses per-
suasions a destourne grande multitude,
disant que ceux ne sont point dieux, qui
sont faits de mains.*

27. Οὐ μόνον γὰρ τῶν καθευδόντων
ἡμῶν τὸ μέγεθος ἀπὸ πλεονάζοντος
ἐστίν, ἀλλὰ καὶ τῆς μεγάλης θη-
ραὶ ἀρτιμίδιον ἵνα οὐκ ὅλως
ὀλιώται, μέγα δὲ ἐστὶν καὶ τῆς κα-
τασκευῆς τῆς μεγάλης θηραὶ αἰσίας, ὅ-
τι ἡ αἰσία καὶ ἡ αἰσχυρὸς οὐκ ἐστίν.

*Et n'y a pas seulement daoger pour
nous en ce que nostre fait ne viene à e-
stre desestimé, mais aussi que le temple de
la grande Diane ne soit plus rien estimé
du tout, & qu'il n'adviene que sa maie-
ste, que toute Asie & le monde univer-
sel à en reuerence, ne viene aussi à pe-
anc.*

ACTA APOST:

CAP. XIX.

23. Facta est autem illo tempore turbatio non minima de via Domini.

And the same time there arose no small trouble about that way.

24. Demetrius enim quidam nomine, argentarius faciens aedes argenteas Dianae, praecebat artificibus non modicum qualtum.

For a certain man named Demetrius a silver smith / which made silver temples of Diana / brought great gain unto the craftsmen.

25. Quos convocans & eos qui huiusmodi erant opifices, dixit, Viri, scitis quia de hoc artificio est nobis acquilivo.

Whome he called together / with ye workmen of like thungen / & said, Syne / ne knowe that by this craft we have our goods.

26. Et videtis, & auditis quia non solum Ephesi, sed penè totius Asiae, Paulus hic ludens avertit multam turbam, dicens, Quoniam non sunt dii qui manibus fiunt.

Moreover ye see and heare / that not alone at Ephesus / but almost throughout all Asia this Paul hath persuaded / & turned away much people / saying / That they bee not gods which are made with handes.

27. Non solum autem haec periclitabitur nobis pars in redargutionem venire, sed magis Dianae templum in nihilum reputabitur, sed & destrui incipiet maiestas eius, quam tota Asia & orbis colit.

So that not onely this thing is dangerous unto us / that the state should be reproved / but also that the Temple of the great goddess Diana should be nothing esteemed / and that it would come to passe that her magnificence / which all Asia / and the worlde worships / should be destroyed.

Der Apostel Geschichte

Das XIX. Capitel.

23. Es erhob sich aber um die selbe Zeit nicht eine kleine bewegung über diesem Wege.

Da bequams der vaa den samme tid icke liden Oprør om denne vej.

24. Denn einer mit Namen Demetrius ein Goldschmid / der machte der Diana silberne Tempel / vnd wendet denen vom Handwerck nicht geringen Gewinnst zu.

Thi areen Guldsmied som hed Demetrius / hand gjorde Diane Silbertempel / oc vende dem icke liden vindingell aff der Embede.

25. Dieselbigen versammlete er / vnd die Bearbeiter desselbigen Handwercks / vnd sprach: Lieben Männer / ihr wiisset / daß wir grossen zugang von diesem handel haben.

De samme oc Metarbeyderne vaa samme Embede forsamlede hand / oc sagde. Kære Vænder / i vide / at vi haffue stor Tilgang aff denne Handel.

26. Vnd ihr sehet vnd höret / daß nicht allein zu Epheso / sondern auch fast inn ganz Asia diser Paulus vil Volcks abfellig machet / überredet / vnd spricht / Es sind nicht Götter / welche von Händen gemacht sind.

Det see / oc høret / at denne Paulus om u^{der} icke alenist meger Gødder i Epheso men oc i sa vaa der nesten i alenist Asia / oc saget dem med ord / oc siger / der er icke Gudde / som ere gjorde med hender.

27. Aber es wil nicht allein vnserm handel dahin gerahen / daß er nichts gelte / Sondern auch der Tempel der grossen Göttin Diana wirdt für nichts geachtet / vnd wirdt dazu ihre Majestet vntergehen / welcher doch ganz Asia vnd der Weltkreiß Gottesdienst erzeiget.

De der vil icke alenist gøre vor Handel induelig / Men den store Gudindis Diane Tempel bliffuer oc saa intet aceret. oc der vil mer bliffuer hendis Majestat vil intet hinklen dog ganstle Asia oc al Verden beuise Guds tjeneste.

Stutkome

Kapitola XIX.

23. Tedy skaf se i den tid en vellyk rodbrog pro cetera Dei.

Egoz cetera official si rodbrog nemaly oney sekcie.

24. Neb Zlatnik geden gme nem Demetrius / kterz delal val stanky stihbrne modle Diane / a vellyk daval pshstet tem kemeslnstam.

Abom / nektozy smenem Demetrius / slatnik / ktery robil kactoly srebrene Dyane / cymel nemaly pojte kemeslnstam.

25. Kterz svolato / y ty kre fih byl toho kemesla / tcl gum: Vnu / vhte to / ze tism to kemeslnu Statu sobe do by wame:

Kore zabramy / y sine ktozy byl takowyh se rtych zemiedni cy / tzele: Mjowle / wiciej iz z tego zemiedla sa nase mlatnosci.

26. A widite a slostye / ze ne tolifo w Effe / ale temer po wshy Ajh tento Pawel radbu wpdawage / odwratil wellyk mnozstwh / mluw: Ze to negsau Bohow / kterz bywagi rušama vlneni.

Wdostte tedy y slyšete / ze ne tylko w Effe / ale prawic po wshy Ajh tento Pawel namos wil k odmozci wiele ludu / mo wiac ze ne sa bogow / a ktozy sa zclami rezyneni.

27. A tak tuto ne tolifo se nam stane štoda a hanba / ale brjh wellyk Dyand Chran za ne nebude gmn / a z toho prigde ze skaz se duostogenst / wj gegij / kterauz cu wstetka Ana / y wstetren Sweta ofstet.

A tak potrzeba si thego oba / wike / by nam prjezen ta cjašk n ganioma nte zginela / y owsem tej abv wellyk Boginicy Dyany kactol ne byl niazaj mian / y przykloby k temu zby thej byl ze pšowan majestatem / kora d walt wshy Ajh / y wshy Ajh swat.

ט

18. Ἀκούσατε δὲ καὶ ῥηόμενοι
πληροῦς θυμῷ, ἐκθροίζοντες,
μεγαλὰ καὶ ἄρτιμις εὐφρασίαν.

Et donc, ces choses qu'elles furent
tous remplis de colère, & s'exclamèrent.
disant, Grande est la Miséricorde des Ephé-
siens.

29. Καὶ ἡ πληθὺς ἡ πόλις ὅλη συγ-
χύσεται, ὡς ἐπὶ τὴν πύλιν αὐτῶν
eis τὸ θῆταται, συναρπάσασθαι
γὰρ καὶ αὐτὸν περὶ μακρότατος,
συνελθόντες ἔτι πάλιν.

Et toute la ville fut remplie de confusion : & se ruèrent tous d'un courage dedans le theatre, & ray rent Gaie & Antistarque Macedoniens compagnons de voyage de Paul.

30. Τὸ δὲ πᾶν τοῦ βαλεμένου ἐ-
σλῆθ'· ἵς τὸν ὄχλον, ὡς ἐστὶν ἀν-
τὶς τοῦ μαθηταί.

Et comme Paul vouloit entrer vers le peuple, les deliriques ne le laisserent point faire.

31. Τὸ ἐξ ἑστέ ἀπαρχὴν ἄν-
τες αὐτῷ Φίλοι, πέμψατε ποῶς
αὐτὸν παρηγάγειν μὴ δοῦναι ἰ-
σχυρὸς εἰς τὸ θῆναι.

Quelques uns aussi d'entre les Astar-
ques qui estoient amis, en voyerent
vers lui, le priant qu'il ne se prelastait
point au theatre.

31. Ἄλλοι μὲν οὕτω ἄλλῃ τι ἔ-
περζον. ἑνὸς γὰρ ἡ ἐσκαλησίᾳ συγ-
κεχυμένη, ἔτι παλαιοῖς σὺν ἰδιόμο-
τον ἔτι καὶ πικρὰν ἀλγύην ἔχουσα,

Les uns donc et voyent d'un, & les autres d'autre: car l'a lemb ce effort cō-
fute et p' uheurs de l'auy car pour quel-
le cau le ils estoient allensibles.

33. Ἐκ δὲ τῶν ἑλλαν ποταμῶν αἰεὶ ἔχουσιν, ποταμοῖσιν αὐτῶν ἰδαίαν, ὃς αἰετὸς ἐκαστὸς αἰετῶν πλείων ἢ ἑλλαν δόπλησται τῷ δήμῳ.

Adonc fut avancé Alexandre hors
de la tôte, les lurs le poussa en avant.
Et Alexandre faisant signe de la main,
vouloit alleguer excuse au peuple.

28. His auditis repleti sunt ira, & exclamaverunt dicentes, Magna Diana Ephesiorum.

Now when they heard it, they were full of wrath; & cried out, saying; great is Diana of the Ephesians.

29. Et impleta est civitas
tota cōfusione, & impetum
fecerunt uno animo in thea-
trum, raptō Gaio & Anstarcho
Macedonibus comiti-
bus Pauli.

And the whole multitude was full of confusion; and they rushed into the common place with one assent: and caught Sarsus; and Aristarchus; men of Macedonia; and Paulus companions of his tentage.

30. Paulo autem volente
intrare in populum, non
permiserunt discipuli.

And when Paul would have entered in unto the people, the disciples suffered him not.

31. Quidam autem & de
Asia principibus qui erant
amici eius, miserunt ad eum,
rogantes ne se daret in thea-
trum.

Certain also of the Chief of Asia
which were his friends, entreated him
desiring him that he would not present
him self in the common place.

32. Alii autem aliud clamabant. Erat enim ecclesia confusa : & plures nesciebant quæ ex causa convenissent.

Some therefore cried one thing, & some another; for the assembly was out of order; and the more part factious not to be so, therefore they were come together.

35. Deturba autem detraxerunt Alexandrum, propellentibus eum Iudæis. Alexander autem manu silentio postulato, volebat reddere rationem populo.

And some of the companie brew
forth Alexander: the Jewes trusting
him forwardes. Alexander then beets
wth the hand: and would haue ex-
cused the matter of the people.

28. Als sie das höreten/ wurden sie
voll zorns/ schrien vnd sprachen:
Groß ist die Diana der Epheser.

Derde derte horde bleffue de offuermaadt vrede/
rege oc fagde / De Ephefers Diana et flor.

29. Und die ganze Stadt ward voll
getümmels. Sie stürmeten aber ein-
mütiglich zu dem Schauplatz/ vnd
ergriffen Satum vnd Aristarchum
aus Macedonia / Paulus Befehr-
ten.

De den ganſke Stad bleff fuld met bulder/
De de ſtormede endreetslige til torffuit / oc gre-
be Batum oc Ariſtarchum aff Macedonia / Paulus
Stallbrodre.

30. Da aber Paulus wolt vnter
das Volck gehen/ ließens ihm die
Jünger nicht zu.

De der Paulus wilde gaa iblant Goldet/ da wilde
Discipline icke tilfiede hannem.

31. Auch etliche der Obersten im Asia / die Paulus gute Freunde waren / sandten zu ihm / vnd ermahneten ihn / daß er sich nicht gebe auff den Schauplay.

De nagle aff de Dufferle aff Asia / Pauli gode
Benner / sende til hannem / oc formanede hannen / a
hand stulde icke giffue sig paa Torfsult.

32. Etliche schreyen sonst / etliche ein
anders. Und war die Gemeine irre/
vnd das mehrer theil wußte nicht/
warumb sie zusammen kommen wa-
ren.

Nogte strege faa / nogte anderledis / De Wenig-
heden waar forbistret / or sterste parten wiste icke / hoor
saare de vaare komme tilsamen.

33. Etliche aber vom Volck zogen Alexandrum herfür / da ihn die Jüden herfür stießen. Alexander aber wucktet mit der hand / vnd wolt sich für dem Volck verantworten.

De nogle aff Golder droge Alexandrum frem/
ber Jøderne stætte hannem frem. Da slo Alexander
med Handen til hnd / oc vilde forsuare sig saar
Golder.

28. To vſtlyſſawſſe/naplně
ni gſau hñewěm a; fñyſly fñau
cť: Welutā geſt Dyāna Effe
ſtōch.

Ty rzeczy on do ty sławny / naś
 pełnieni gniewu krzyknę / mo-
 wiac: Wzrostaciest Dyonis Efrisa.

29. Wnaplniżno gest Młsto
rozbrogem/ a obofili je gdnio:
mynlni na plac/ pochorowssie
Wapa a Arystarcha Wacbor
stę/ towarnisse Pawlowy.

Było polnawsktę mtaſto
 zámieſzanik / y wtargncl rebna
 ſtápniená zynel / polnawſky Gáſ
 tego y Kryſtarcha y Tacedonczyſi
 Kroz y byl towarzſzyna w brot
 gad Páſłowych.

30. Pawel paftryſ/chtel gij/
u t Eibu/ nedopuſtili genu B/
tedlnſcy.

A gdy Páwel chciał wysiść
 do łódy, nie dopuścił mu smolen-
 nicy.

31. Ankelelij v z Anijfat
Azmantſch/ tieſiſ boli prá-
teſt geho/ poſtali k němu/ pror-
ſpce/ ho aby ſe nemýdával w
ten hiut.

Ale y niekterzy przedstęsy sę z
 Kzery/ gdy mu byli przytościłi/
 posłali sę do niego prosiłi go aby
 nie wychodził na rynek.

32. Bini pať tu ginál a gi
nát fřičeli. Dřcho se byla zba
řila obec / a mnozý nřwřdřli
proč gřau se jřřhli

Choby sednt inaczey w stalij
 abowiem bylo zebranie zamiejskie
 na wielkich bylo trozzy nie wie-
 dziale dla czego sie zešli.

37. Albož Alexandra něpa-
řeho táhl / tehda nětceř Zidě
žžástupu gím gey wptřst. Ale-
xander pak rukau tynutim
mlčenij požádal / chřege se w-
mluwiti před lidem.

Insektorzy ludu przysięgli
 Aleksandra, Protęgo podjął sydos
 wie / Alprzetoż Alexander gdyż
 Familę nie wezmie / chciat wejs
 nie obmowa przed ludem.

י ט

34 וכד ידעו היהודים
היו קצו כלתיו לחר קלא אר
שעין תחתיו דרבה
ארטמים דאפסיה :

*Ma non'effi habber como finto ch'egli
era Grande, si fece de tutto una voce, quasi
per due hore gridando, Grande e La Dia-
na de gl' Efesi.*

35 ושל אנן רשע
דמדינתא פד אמר גברא
אפסיה מנו גיר מן בני
נשא דלא ידע למדינתא
דאפסיה דכומדתא הי
דארטמים רבתא (ולצלמה
דמן שמיא נכרא) :

*Mar lo Scriba, havendo quietato la
turbá, disse, Ho uomini Efesi, che e quella
ho como che non'appaia la citá de gl' Efesi
esser de la m al servizio de la grande dea
Diana, (e da immagine di questa dea Grande?)*

36 מטול רביל דליקבל
הדא אגש לא משפח
למאמר ולא לכון דתתיון
שליו ולא תעבדון מכם
בסודקבא :

*Non offendo dunque chi contradice
a queste cose: e comunque che si
quiescente, e non faciente cosa alcuna pro-
spetivamente.*

37 איתיתיו גיר לגברא
הליו פד לא היכלא חלבו
ולא בחיו לאלהתו :

*Perche voi havete memato qua questo
huomo, che non san no sacrilegi, no vo-
luntarios de la vostra dea.*

38 ואין הנא דימטריוס
ובני אימנתה אית להון
דינא עם אגש הנא
אגתיפטוס במדינתא
אומנא אנן דקרבון וירגון
חד עם חד :

*La denesi Demetrio e gli artefici che
son con effeto, hanno qualche cau a con-
tro alguno, si sangono la corte, e sonora
Proconsule, accusansi l'un l'altro.*

39 ואן הו דמדם אחריו
בעין אנתון פרוכתא
דיהיכבא מן נמיסא
לכטישא משתרא :

*Ma se voi cercate qualche cosa per al-
tri conti si risolvano la congregazione
legittimamente fatto.*

י ט

34 וכדעתם כי יהודי הוא
בקול אחד כלם יחדו צעקו לשון
שעית לאמר גדלה היא ארטמים :

*El qual, como conocieron que era Judio, fue
hecho una voz de todos que gritaron casi por dos
horas Grande Diana de los Ephesios.*

35 וכאשר דומם הסופר את
העם אמר האנשי אפסוס ומי
הוא האנש אשר איגנו יודע כי
עיר אפסוס עובדה היא את
אלהת ארטמים וכיבא בעל
היא :

*Entonces el Escriuano apaziguando las
compañas, dixo, Varones Ephesios, porque qui-
en ay de los hombres que no sepa que la ciudad
de los Ephesios es honrradora de la grande diosa
Diana, (y de la imagen venida de Iupiter?)*

36 ובי איש לא יוכל הפך לדבר
ישיה לכם להדום ומאומה לא
לעשות בצדו :

*Antique pues esto no puede ser contra dicho
conviene que os apazigues, y que nada haga s
temerariamente.*

37 הולכתם את האנשים האלה
אשר לא בוז את ההיכל ולא
קליו את אלהתכם :

*Que aueyes traydo a estos hombres, ni sacrile-
gios, ni blasphemadores de vstra diosa.*

38 ואם לדמטריוס ולאמונים
אשר עמו יש להם דבר על
איש אחד הנה כי געחו עדות
ריו יעצים גדולים חמה ידונו
ביניהם :

*Que si Demetrio y los oficiales que estan
con el, tienen negocio con alguno, audiencias
se hazen, y proconules ay, accusenle los vnos a
los otros.*

39 ואם על אחרות תבקשו
במקום קהלה הגדולה בחק
ומשפט יגור עליהן :

*Y si demandays alguna otra cosa, en legiti-
mo ayuntamiento se puede despachar :*

י ט

34. Ἐπὶ τούτοις ὁ Ἰουδαῖος
καὶ πάντες ὁμοθυμαδὸν ὡς
ἑκατὸν ὥρας ἐκραυγάζοντες, μεγάλην
ἡ ἀρχαίαν ἐφίσταντο.

*Mais quand ils eurent connu qu'il
estoit Juif, une voix de tous s'eleua,
quasi par l'espace de deux heures, en
criant, Grande est la Diane des Ephesi-*

35. Καταστάλας δὲ ὁ γραμματεὺς
τοὺς ὄχλους, φησὶς, αἱ ὁρὲς ἐφίσταντο,
τίς γὰρ ἴστω ἀθροῦντες ὅτι ἡ πόλις
αὕτη ἐφίσταντο πάλαι καὶ νῦν
ὡς ἡ μαρτυρία τῆς ἀρχαίας
καὶ τῆς νεωτέρας :

*Adoncle greffier ayant appaisé la
multitude, dit, Hommes Ephesiens, &
quiest celui des hommes qui ne sache
que la ville de Ephesien est dediee au
seruice de la grande Diane, (& à l'ima-
ge qui est delectadue du Iupiter?)*

36. Ἀναπαύσαντες οὖν οὗτοι τὰς
ψυχὰς, εἰς ἰσχυρὰς ὁμιλίαν
ἐκέρχθησαν, καὶ μηδὲν ὡς πρὸς
τὴν πόλιν :

*Ces choses dont essant telles sans
contradict, il conuient que vous soyez
appaisés, & que ne faciez rien à l'esbour-
de.*

37. Ἐγείραντες γὰρ τὰς ἀνδράς τὰς
πολεῖας ὅτι ἱεροποιοὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν
μαρτυροῦντες τὴν πόλιν ὡς πρὸς :

*Car venant avec amoné ces gens qui
ne sont ni sacrileges, ni dissuadeurs
de vostre deesse.*

38. Εἰ μὲν οὖν ἀνδράσι καὶ οἱ
ἐκείνους ἀνδράσι καὶ οἱ ἐκείνους
ἐχόντες, ἀποκαίοντες ἀλλήλους, καὶ οἱ
ἐκείνους ὡς πρὸς ἑκατὸν ὥρας ἐκραυγάζοντες ὡς
ἑκατὸν ὥρας :

*Que si Demetrio & les ouuriers
qui sont avec lui, ont à l'encontre d'au-
cun quelque cause, ontient les plaids, &
y a des Proconsuls : qu'ils accusent l'un
l'autre.*

39. Εἰ δὲ τι περὶ ἑτέρου ἀποζητή-
ται, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὡς πρὸς ἀπο-
κατάσταται :

*Et si vous demandez quelque chose
d'autre cas, cela se pourra conclure en
une assemblée deuenue conuocquee.*

34. Quem ut cognoverunt Iudaeum esse, vox facta una est omnium, quasi per horas duas clamantium, Magna Diana Ephesiorum.

But when they knew that he was a Jew, there arose a shout almost for the space of two hours of all men, crying, Great is Diana of the Ephesians.

35. Et cum sedasset scriba turbas, dixit, Viri Ephesi, quis enim est hominum, qui nesciat Ephesiorum civitatem culttricem esse magnae Dianae, lovisque prolis.

Then the scribe arose: when he had stayed the people, said, Ye men of Ephesus, what man is that knoweth not how that the city of the Ephesians is a worshipper of the great goddess Diana, and of the image which came thence from Jupiter.

36. Cum ergo his contradici non possit, oportet vos sedatos esse, & nihil temere agere.

Seeing then that no man can speak against these things, ye ought to be appeased, and to do nothing rashly.

37. Adduxistis enim homines illos, neque sacrilegos, neque blasphemantes deam vestram.

For ye have brought hither these men, which have neither committed sacrilege, neither to blaspheme your gods, these.

38. Quod si Demetrius, & qui cum eo sunt artifices, habent adversus aliquem causam, conventus forenses aguntur, & procōsules sunt, accusent invicem.

Wherefore, if Demetrius and the craftsmen which are with him, have a matter against any man, the law is open, & there are deputies: let them accise one another.

39. Siquid autem alterius rei quæritis: in legitima ecclesiâ potent absolvi.

But if ye inquire any thing concerning other matters, it may be determined in a lawful assembly.

34. Da sie aber innen wurden / daß er ein Jude war / erhob sich eine Stimme von allen / vnd schrien bey zwey Stunden: Groß ist die Diana der Epheser:

De der wi fornumme a hand baaren Jode / da opfassens der en roß aff dem alle / oc de robte ved tho time / De Ephesers Diana er stont.

35. Da aber der Sankler das Volk gesittet hatte / sprach er: Ihr Männer von Epheso / welcher Mensch ist / der nicht wisse / daß die Stadt Ephesus sey eine Pflegerin der grossen göttin Diana / vnd des Himlischen Bildes?

De der Sankleren haffde stiller Solcke / sagde hand / I Wend aff Epheso / hultet er der Kennisse / som icke veed at den Stad Ephesus er den store Gudindis Dianes / oc der Himliske Bildes Besorgerste?

36. Weil nun das vntwidersprechlich ist / so solt ihr ja stille sein / vnd nichts unbedecktes handeln.

Effterdi der er nu rogensigeliat / Saa slude til vere stude / oc inced handle vbedeckte.

37. Ihr habt dise Menschen hergeführt / die weder Kirchenräuber noch Lasterer eurer Götter sind.

I haffue fort disse Kennisse hid / som huercken ere Kirckeraffuere / oc en heller haffue bespaatet eders Gudinde.

38. Hat aber Demetrius / vnd die mit ihm sind vom Handwerck / zu jemand einen anspruch / so helt man Gericht / vnd sind Landvögte / da lasset sie sich vntereinander verklagen.

Men haffuer Demetrius oc de som ere met harnem i Embede tilstale til nogen / da holder mand Dom / oc der er Landsfogeder / lader dem beklage huer andre indbyrdis.

39. Vult ihr aber etwas anders handeln / so mag man es austrichten in einer ordentlichen Gemeine.

De ville i anderledes handle noget / da maa mand vdrætte det i en stickelig Forsamling.

34. Kterchoj sdnj poznali / je gest Jid / hlas stal se vslech spolu jako za dva hodiny vose lazech / Velikat gest Dyana Effesoch.

Kterego god poznali byt Jy dem / kdy se vschal kryl vslech spolu / takoby pres dwie godziny / wolestacych / Wielka jest Dyana Effeska.

35. A sdnj Biskop vstoupil zastup / keli / Musi Effesku / y kdoj gest Jid / kterchoj nerwedi / je Dyana Effeske ci wolkau Dyanu / kteraj gest stan od Jupitera?

Thedy piskop vstoupil zastup / keli / Musi Effesku / y kdoj gest Jid / kterchoj nerwedi / je Dyana Effeske ci wolkau Dyanu / kteraj gest stan od Jupitera?

36. A ponkawdji tomu obpirano byti nemuze / musite se vyloziti / a nie wjstetne nimiti.

A przetoj gdy stzym niste sprzeciwic nie moze / pochrzba siemam pohamowac / a nie staw plowie nieczynic.

37. Pfiwedli gile jagiste Li di tyto / kterch negsau ani swa tokrade / ani ruhati Bohyne wafy.

Abowlenstie przymiedli las dity / ani swiethokrade / ani blumierze przeciu Boginye wafy.

38. Gestlize pat Demetrius a ti kterch s nim glau Nemes stnich / magi pfi proti nfo / mu / wostat cpwa obecn saud a glau k tomu konstat / nech at se w inn.

A kstj Demetrius / y ti ktorzy s nim sa zsmiednicy msta co za pryzecyne prczecy somu / wst pramo siedit y sa Royce / sham je niech na sie staza.

39. Passi glni kterch wten jadate / o to malf w radnem wolani stoncowano byti.

Jeftj stetjo kstch inych rzo cjad bawacie / to se na siupaym zeaciu odprami.

CAP. XIX.

40. Nam & periclitamur argui seditionis hodiernæ: cum nullus obnoxius sit (de quo possimus reddere rationem) concursus istius. Et cum hæc dixisset, dimisit ecclesiam.

For we are even in jeopardy to be accused of this day's sedition: for as much as there is no cause whereby we may give a reason of this concourse of people. And when he had thus spoken, he let the assembly depart.

CAP. XX.

Postquam autem cessavit tumultus, vocatis Paulus discipulis, & exhortatus eos, valedixit, & profectus est ut iret in Macedoniam.

Some after the tumult was ceased, Paul called the disciples unto him, & embraced them, and departed to go into Macedonia.

2. Cum autem perambulasset partes illas, & exhortatus eos fuisset multo sermone, venit ad Græciam.

And when hee had gone through those partes, and had exhorted them with many words, he came into Grecia.

3. Vbi cum fecisset menses tres, factæ sunt illi insidiæ à ludæis navigaturo in Syriam, habuitque consilium ut reverteretur per Macedoniam.

And having tarried there three moneths, because the Jewes layed wait for him, as he was about to passe into Syria, he purposed to returne through Macedonia.

4. Comitatus est autem eum (usque in Asiam) Sopater (Pyrrhi) Beroënsis, Thessalonicensium verò Aristarchus, & Secundus, & Gaius Derbéus, & Timotheus, Asiani verò Tychicus & Trophimus.

And here accompanied him into Asia Sopater of Berea, and of them of Thessalonica, Aristarchus, & Secundus, & Gaius of Derbe, and Timotheus, and of them of Asia Tychicus, and Trophimus.

Der Apostel Geschichte.

Das XIX. Capitel.

40. Denn wir sehen inn der sacht daß wir vmb dise heutige Empörung verklaget möchten werden / vnd doch keine sache fürhanden ist / damit wir vns solcher Aufruhr entschuldigen möchten. Vnd da er solchs gesagt / ließ er die Gemeine gehen.

Thi ar wi sta i sare ar wi maatte bliffue belia, gede for dette Oploff / som steet i dag / De her er dog ingen sag til saadan Oprør, mer hviuden wi kunde aarsage off. De der hand haaffde dette sagd / loed hand Amuen gaa.

Das XX. Capittel.

Da nun die empörung auffgehöret / rieß Paulus die Jünger zu sich / vnd segnet sie / vnd gieng auß zu rāsen in Macedoniam.

Der nu dette Oploff stilleddis / kallede Paulus Discipelen til sig / oc velsignede dem / oc giæf vð / at hand vilde reyse til Macedoniam.

2. Vnd da er dieselbigen Länder durchzoch / vnd sie ermahnet hatte mit vilen Worten / kam er inn Griechenland.

De der hand drog igennem samme Land / oc haaffde formanet dem mit mange ord / da tom hand til Greckland.

3. Vnd er verzog alda drey Monden. Da aber ihm die Jüden nachstellten / als er inn Syrien wolt fahren / ward er zu rath / wider vmbzuwenden durch Macedoniam.

De røffuede der tre maanedes. De der Jøderne vilde forraffe hannem / som hand vilde sare til Syrien / da bleff hand til raad, at vende om igen igennem Macedoniam.

4. Es zogen aber mit ihm biß in Asia / Sopater von Berrhoen / von Thessalonica aber Aristarchus vnd Secundus / vnd Gaius von Derben vnd Timotheus: Auß Asia aber Tychicus vnd Trophimus.

Da drog der med hannem indtil Asia Sopater aff Berøien / oc Aristarchus oc Secundus aff Thessalonica / oc Gaius aff Derben / oc Timotheus / Oc Tychicus oc Trophimus aff Asia.

Stuckome

Kapitola XIX.

40. Neb strach abychom ne bñli trestāni pro bauřiu dneřs; ni/pontřwad; řādñ nemāme přitiny / keru; abychom mořli oznāmiti proř gřine se tuto žbř; hñ. A řo; to pověděl / rozpuřil řid.

Abomien sic nam obawieć parrzeba aby nas nie obwiniano o niesnać dnia d; . . . yiego gby; ntema; jadney przyczyn iakoby; dmy mogli daco sobie sprāwes thago nāpago zēcia nie porēda nego. A gby to rzeł / rozpuścil ono zgromadzenie.

Kapitola XX.

Da; pał přestal ten ro; bro; / povolam Pawel D; ředhustřm / a vřimw ř nim na; pomenuti / v pořehnal gich / a wřffel aby řfel do Macedonie.

U; gby řie vřyřyl on rozruř / te dy Pawel weřmal zwolennis řow, a pořegnaw; řeřadl w dros; gdo Macedonie.

2. A ře; řressel Kraglñn řo; / a napominal ge mnohām; řetm; / řřissel do řeřt; řemē;

Edy řhod;ac po ony; řeo; nā; / napominal ředhustřm; po; wicēiami / zāřym přyř; d; do Grecey.

3. W řterř; řo řd; ř pobyl; ři řeř; řio; řřimili ganu řāloho; / řo; řemēl plawiti do řyře; / v řomijnil; aby ře; naw; řāul řeře Macedonij.

A řām mteř řaw; řy řeř mte; řace; gby nā; řydomie řā; ad; řyře; řeřymili řām ředl mital řd; do řyře; řdālo ře; mu nā; řad řd; př; ř; Macedonie.

4. V řfels nim a; do řyře; řo; řpater / řon řir; řa; ře; řhoen řeřo; a ř Thessalonij; řo; řrořřārchus / a řecundus a řaius řerbeus / a řymoi; řheus / a ř; řyře; řych; řus / a řrophimus.

A byl; ř nim w to wāřyřřwte ř; do řyře; řopater řerēenř; ř; řyřřārchus; řecundus řm ře; řsalonicus; ř; řaius řerbeyes ř; ř; řymotheyř; ř; řāř; řyře; řych; řus ř; řrophimus.

כ

5 הליו צולו קדמיו וקניו
לו בטרואס :

Questi essendo andati avanti, et aspettarono in Troade.

6 חנוהיו נפקומו ביליפוס
מדינתא דמדינתא פתד
נמנתא דפסידא נדיו
בימא נאחיו לקרואוס
ליומנתא חמסא והיו
תמו יומנתא שבצא :

Enviados por algunos dias de los Panes sin levadura, nauegamos de Philippos, y venimos a ellos a Troas en cinco dias, donde estuimos siete dias.

7 וביומא דחד בלכא
כד פנישיו דנהצא
אוכרסניא ממלל הנה
עמהו פילוס מטא
דליומא אחרתא עתיד
הנא היפוק לה ואזר הנה
למפללו עד מא לפלגה
דילא :

El primo giorno de la settimana, effendosi i discipoli annati insieme a spe-

8 ואית הנה תמו לביפוס
דגורא סגיאא בגלינתא
דפנישו היו ביה :

Hor ne la sala dove noi eravamo con-

9 ונתב הנה עלימא חר
השמה הנה אופיבוס
בכותא ושמע וטבע
בשנתא נקידתא כד אגר
הנה במלתא הו פילוס
ובשנתא גפל הנה מו
תלתא מדירנו ואשתהל
כד ברת :

En granmetta nominato Eurycho, che sedeva sopra vna finestra, effendo aggra-

10 ונתח פילוס גפל לעל
מינה ועפקה ואמר לא
תתיענו מטול דנפשה
בה הי :

Allor Paulo effendo sceso giù, si girò sopra lui, et abbracciato la disse, Non vi turbate, perche l'anima sua è in esse.

כ

5 והמה מקדימים קוו אותנו
בטרואס :

Estos yendo delante, esperaron nos en Troas.

6 ואנחנו הלכנו ביום אחרי ימי
הפצות מפילפוס ובאנו אליהם
בטרואס אחרי חמשת ימים
וארכנו לנו שם שבועת ימים :

Y nosotros, passados los dias de los Panes sin levadura, nauegamos de Philippos, y venimos a ellos a Troas en cinco dias, donde estuimos siete dias.

7 ובאחד השבת פאשר נקהלו
התלמידים לשבד את חלקם
ויהונתא עצם פולוס עתיד לנסוע
בבקר וימטר את הדבר על
חצי הלילה :

Y el primero de los Sabbados, juntos los discipulos a partir el pan Paulo les insegnaua, au-

8 והיו לפירות רבת בעליה
אשר בה היו נקהלים :

Y auia muchas lamparas en el cenadero don-

9 וישב נער אחד ושמו אוטיכוס
אל המחנה ותפל עליו תרדמה
ובהתנפח פולוס הרבה מאד
נאחו בשנה גפל מפעם
השלישי למטה וגשא מות :

Y vn mancebo llamado Eurycho, que estava sentado en vna ventana, tomado de vn sueño profundo como Paulo disputaua leuengamente

10 ויהרד פולוס ויפל עליו
ויחבקה לאמר אל תשתוחח
נפשכם כי גפשו בו :

Al qual como Paulo decendiesse, derribose sobre el, y abraçandolo dixo, No hos alboroteys, que aun su alma està en el,

κ.

5. Οὗτοι προσηλθόντες ἡμῶν ἐ-
μας ἐν τρωάδι.

Ceux-ci donc estans allés deuant,

6. Ἡμεῖς δὲ ἐξελθόντες μετὰ
τοῖς ἡμέραις πέντε ἀύμας ἀπὸ Φι-
λίππων, καὶ ἡλθόντες πρὸς αὐτοὺς
εἰς τὴν τρωάδα ἕξ ἡμέραις
πύρην, ὃ διήρξην ἡμεῖς ἑ-
πτά.

Mais quod à nous, apres les iours des pains sans leuain, nous descelastmes de Philippos, & vinimes vers eux à Troas, au bout de cinq iours: là où nous sejournamez sept iours.

7. Ἐν δὲ τῇ μιᾷ τῇ σαββάτῳ,
συναγόμενοι τῷ μαθητῇ τῷ κλά-
σιν ἄρτον, ὁ παῦλος διαλεγόμε-
νος μίλλαν ἐξέειπεν τὴν ἱπνωθεῖν,
παρὶ τῆς τοῦ λόγου μέγας με-
θυκτίας.

Et le premier iour de la semaine, les discip. es estans assis, es pour rompre le pain, Paul (d'auant qu'il deuoit par-

8 Ἦσαν δὲ λαμπάδες ἱκαναὶ ὅς
τῷ Ἰσχυρίῳ ἢ ἡμῶν συναγόμενοι.

Or y auoit il en la chambre haute où ils estoient assis, beaucoup de lampes.

9. Καθήμενος δὲ πρὸς τὴν ἑνῆς
ὀφθαλμοῦ ἀνυχόμενος τῷ πρὸς
δὲ λαμπάδες ἡμῶν ἔπαυτο βα-
θεῖν, ἀλαλόμενος τὴν πῶλεν τῇ
ἐκείνῃ, κατὰ τὴν δύναμιν τοῦ
ἐκείνου ἀπὸ τῆς τριτοῦ καὶ, καὶ
ἡρῆν τινεὶ.

Et vn ieune homme nommé Eury- che, assis sur vne fenestre, estant aluato de profond sommeil, cependant que Paul traitoit de la parole plus longue-

10. Καταβὰς δὲ ὁ παῦλος ἐπὶ-
πρὸς αὐτὸν, καὶ συλλαβὼν ἑ-
πὶ, μὴ θρηνεῖσθαι ὅτι ἡ ψυχὴ
αὐτοῦ ἐν αὐτῷ ἐστίν.

Mais Paul estant descendu, se pancha sur lui, & embrassa, & dit, Ne vous troublez point: car son ame est en lui.

CAP. XX.

5. Hi cum processissent, sustinuerunt nos Troade.

Esese went before / and tarped us at Treas.

6. Nos verò navigavimus post dies Azymorum à Philippis, & venimus ad eos Troadem in diebus quinque, ubi demorati sumus diebus septem.

And we sailed forth from Philippi after the days of unleavened bread / and came unto them to Treas in five days / where we abode seven days.

7. Vna autem Sabbathi cum cõvenissemus ad frangendum panem, Paulus disputabat cum eis profecturus in crastinum, protraxitque sermonem usque in mediam noctem.

And the first day of the week / the disciples bring come together to break bread / Paul preached unto them / ready to depart on the morrow / & continued the preaching unto midnight.

8. Erant autem lampades copiosæ in coenaculo ubi eramus congregati.

And there were many lightes in an upper chamber / where they were gathered together.

9. Sedens autem quidam adolescens, nomine Eutychus, super fenestram, cum mergeretur somno gravi, disputante diu Paulo, ductus somno, cecidit de tertio coenaculo deorsum, & sub-latus est mortuus.

And there sat in a window a certain young man named Eutychus / fallen into a deepe sleepe: and as Paul was long preaching, he overcome with sleepe fell downe from the third loft / and was taken by dead.

10. Ad quem cum descendisset Paulus, incubuit super eum: & complexus dixit, Nolite turbari, anima enim ipsius in ipso est.

But Paul went downe / & layed himselfe upon him / & embraced him / saying / Trouble not your selves: for his life is in him.

Das XX. Capitel.

5. Dise giengen vor an / vnd harreten vnser zu Troada.

Dise ginge saare / or toffuede offi Troada.

6. Wir aber schiffeten nach den Ostertagen von Philippen biß an den fünften tag / vnd kamen zu ihnen gen Troada / vnd hatten da vnser wesen sieben tag.

Wen wi senlede effter Paaste fra Philippen ind / til den femte dag / oc komme til dem i Troada / oc haiff / de der vort vosen siu dage.

7. Auff einen Sabbath aber / da die Jünger zusammen kamen / das Brodt zubrechen / prediget ihnen Paulus / vnd wolt des andern tages außraisen / vnd verzog das Wort biß zu Mitternacht.

De paa en Sabbath / der Disciplene komme til / sammen / at bryde Brodet / da predickede Paulus saar dem / oc vilde den anden dag reyse vd / oc hand fordrog ordet indtil midnat.

8. Vnd es waren vil Fackeln auff dem Goller / da sie versamlet waren.

De der vaare mange Bluff paa loffet / som de vaare forsamlede.

9. Es saß aber ein Jüngling / mit Namen Eutychus / in einem Fenster / vnd sanct in einen tieffen Schlaf / die weil Paulus redet / vnd ward vom Schlaf überwogen / vnd fiel hinun / der vom dritten Goller / vnd ward todt auffgehoben.

De der sad en Dreng / som hed Eutychus / vdi le vindue / oc fald i en dyb soffn / den stund Paulus tale / de / bleff besuaret aff soffn / oc fald ned aff det tredie loffe / oc bleff død opragen.

10. Paulus aber gieng hinab / vnd fiel auff in / ombheng in / vnd sprach: Machtet kein getümmel / denn seine Seele ist in ihm.

Da giel Paulus ned / oc fald paa hannem / om / spende hannem / oc sagde / Gæter inted buider / thi hans sieler i hannem.

Kapitola XX.

5. Eto ldnj asau nas ptes dessi / dočkall nas w Troadē.

Atozj sedhawšy w pzoob / cje / kalli nas w Troadzie.

6. Wn pał plawili gšine se po welke noch i Wřřta Filis / a přisili gšine k nim do Troady w pět dněch / a tu gšine / pobyli ja sedm dnj.

My zšlepo dněch přisili k nim / a přisili gšine k nim do Troady w pět dněch / a tu gšine / pobyli ja sedm dnj.

7. W gednu pał Neděl / dnj gšine se byli sešli klāma / ni chleba / Pawel rozmawal s nimi / cheže nazajetj gni pte / y podil sešj až do puob nocj.

Ať pšwřego dně w tego dně / zebřawšy zwolennšj k se / mātū chleba mowil do nich i / māt i chleba nāzajetj y priedlu / y i kōzanie až do polnocy.

8. A bylo mnoho swěta w eš Spni / dnj gšine se byli sešli.

A bylo wśle lamp nā oncy / a / gbyte by i z gromādjenj.

9. Tědnj geden Wladence gničnem Eutychus / sedē nā ofnē / dnj nā připadl tēřš Gen / a Pawel blaugh kōzāl jdi nām se / y opadl i tēřšho pōnchj dōluow / y wjat gēř mrtwš.

Com sedjac ušektory młodšer mēč mēčnem Eutychus w ofnē / bedac šter ciefšim šam i gby Pawel blugy mowil / zachwawšy se od šna / spābl nā dol z tēřšho pōnchj / y wjat i eš omārlj.

10. A kērēmujšo dnj ešlau / pil dōluow Pawel / nā kōnšl se nād nim / a přitaulw gen / kēř: Nernuž tēřš wšsal gēho Du / ššew nēm gēř.

Thedj zšlapiwšy Pawel / pō / lojil se k nim / a obłāpaw se / mowil: Wřř fā / uycie se / dōt w nim i eš Dušk tēgo.

כ

11. כִּד סֵלֶק דִּין קִצְנָה
לחֲמָה וְטַעַם וְהָיָה מִמֶּלֶל
עוֹמָה וְסֵלֶק דִּין קִצְנָה
וְהָיָה נֶפֶק דִּין קִצְנָה
בִּישָׁא :

*Postquam su, effecato ch'egli heb-
ba il pane, e mangiato, parlo a lungo in-
fin d'el'altare, e così finalmente si parte.*

12. וְדִבְרוּהִי לְעֲלִימָה כִּד
חִי וְחִידוּ בֵּה רִירִבְאִית :

*Et effi memorano il fanciullo Gemo, e
furon grandemente consolati.*

13. חֲנוּ דִין נֶחֱמוּ לְאַלְפָּה
וְדִין לִנְעֲדָה דִּתְסוּס
מִטוּל דִּמּוֹן חֲמוֹן עֲתִידוֹ
חֲנוּ דִּתְסוּס לְכִלּוֹס
הֲבֵנָה גִיד פֶּקֶד הֵנָּה לֵן כִּד
אֵל הֵנָּה חֵן בִּישָׁא :

*Har nos manenti nel nauilio, e ausi
gammato in Affon, d'andare da la ricover
Paulo, perchecho, e così hanno una ordinato,
d'andare egli fare il cammino a piedi.*

14. כִּד דִּין קִבְלִינִי מוֹ
תְסוּס שְׁקִלִינִי בְּאַלְפָּה
וְאַתִּין לְמִיטוּלִינָה :

*Come egli se fu congruato con effon
in Affon, habendole noi ricoverato, de-
minimo a Mileto.*

15. וְמוֹ חֲמוֹן לְנִמְנָה
אַחֲתָה דִּין לִקְבֵּל כִּיֹּס
גִּרְתָּהּ וְתוֹב לְנִמְנָה
אַחֲתָה אֲתִין לְסִמּוֹס וְקוֹן
בְּטִרְתִּילִין חֲמוֹן אַחֲתָה
אַתִּין לְמִיטוּס :

*E da la nauigando, el giorno seguente
venimmo rincontro a Chio, e l'altro gior-
no arrivammo a Samio, e fermassci in
Trogillo, venimmo el giorno seguente, in
Mileto.*

16. פֶּסֶק הֲנוּגָה לַה צִיר
לְכִלּוֹס דִּיעֲבִרִיה לְאַפְסוֹס
דִּלְמָה שְׁתַּחֲרֵךְ לַה חֲמוֹן
מִטוּל דִּמּוֹן הֲנוּגָה דִּהָן
מִשְׁכָּחָה וְמוֹמָה ד
הֲבֵנָה קוֹסְטָה בְּאַחֲרִישָׁלָם
וְעֲבִדוּהִי :

*Perchecho Paulo haueua deliberato
da traspassare Efeso, per non habere a con-
sumare el tempo in Asia, ampercho el af-
fessuua per fare, l'egli era possibile, el go-
orno de la Pentecoste in Ierusalem.*

כ

11. וַיַּעַל נִישָׁבֵר אֶחָד הַלֵּחִים
וַיִּטַּע וַיְדַבֵּר אֶת־דִּין עַד
הַבֶּקֶר וַכָּה נָסַע :

*Y subiendo, y partiendo el pan, y gustando,
habló lucengamente hasta el día, y así se partió,*

12. וַיֹּלִיכוּ אֶחָד־הַנְּעִר חִי וַיִּנְחֲמוּ
לָהּ מַעֲט :

*Y truxeron al moco biuo, fueron consola-
dos no poco.*

13. וַאֲנַחְנוּ מִקְדִּימִים לַעֲלוֹת
בְּאַנְיָה הַלְכְנוּ עַד אֶסּוֹן וּמִשָּׁם
הֵיָנוּ עֲתִידִים לִקְבֹּל אֶת־פּוֹלוֹס
כִּי כֹן־צִוָּה אֱתָנוּ וְעֲתִיד הוּא
לְהֵלֶךְ בְּרִגְלָיו :

*Y nosotros subiendo en el nauio nauegamos
a Affon Para recebir de alli a Paulo : porque así
auia determinado de venir por tierra.*

14. וַכֵּאֲשֶׁר מָצָא אֶתְנוּ בְּאַסּוֹן
קִבְלִנֵּהוּ וַנָּבוֹא לְמִיטוּלִינָה :

*Y como se juntó con nosotros en Affon, to-
mandolo venimos a Mitylene.*

15. וּמִשָּׁם הֲלַכְנוּ בֵּיִם וּבִיֹּס
הֲבָא פָּגַעְנוּ מִמּוֹל כִּיֹּס וּבִיֹּס
אַחֵר אֶתְנוּ לְסִמּוֹס וְעַמְדָנוּ
בְּטִרוֹגִילִיֹן וּבִיֹּס הֲבָא בְּאַנְיָה
לְמִיטוּס :

*Y nauegando de alli, el dia siguiente veni-
mos delante de Chio, y otro dia tomamos puer-
to en Samio : y auiendo reposado en Trogillo, el
dia siguiente venimos a Mileto.*

16. וַיֵּשֶׁם פּוֹלוֹס אֶת לְבֹו לַעֲבֹד
בֵּיִם לְאַפְסוֹס כֹּן יְהִי לוֹ לְאַחֲרָה
בְּאַסִּיָּה כִּי־הוּא גִרְתָּהּ הָאִיִּץ
אֵם לֹא בִלְתִּי יִכְלֹת לְחַג שְׁבָעוֹת
לְהוֹיֹת בִּירוּשָׁלַיִם :

*Porque Paulo auia propuesto de passar ade-
lante de Epheso, por no detenerse en Asia: porque
se apressuraua por hazer el dia de Penthecostes,
si le fuesse posible, en Ierusalem.*

כ.

11. Ἀναβὰς δὲ καὶ κλάζας ἄρτι
καὶ γλυκύμυρος, ἐφ' ἡμέραν πᾶσι
λάζας ἄρτις αὐγῆς, ἕως ἔσχα-
του.

*Et quand il fut remonte, & eut rompu
le pain, & mangé, & par le long
temps iusqu'à l'aube du iour, ainsi il se
partit.*

12. Ἦγαγον γὰρ τὸν παῖδα ζῶντα,
καὶ παραλήψαντο αὐτὸν ματρίως.

*Et ils amenèrent là le ieune hom-
me viuant, dont ils furent consolés gra-
dement.*

13. Ἡμεῖς δὲ προελθόντες ἐπὶ τὸ
πλοῖον, ἀνέχθημεν εἰς τὴν Ἀσῶν,
οὐκ ὄντος μέλλεντος ἀναλαβεῖν αὐ-
τὸν πωλεῖν· ὡς γὰρ ἡμεῖς διατι-
θέμενοι, μέλλει αὐτὸς περὶ εἶναι.

*Or nous estans venus au nauire, suf-
fimes portez en Affon: & de là deuions
repandre Paul: car il fauoir aussi or-
donné, voulant quant à moi, faire ce che-
min a pied,*

14. Ὡς δὲ συνελθόντες ἡμεῖς εἰς τὴν
Ἀσῶν, ἀναλαβόντες αὐτὸν ἡλθόμεν
εἰς Μιτυλήν.

*Quand donc il nous eut rencontrés
en Affon, nous le prîmes avec nous, &
vinimes à Mitylene.*

15. Καὶ ὅτε ἀναπλεύσαντες, καὶ
ἐπὶ πλοῖον πάλιν ἀνελθόντες
ἦν καὶ ὁ ἵππος παρελθόμενος
αἰμαῖ, καὶ μετὰ τὸν καὶ τὸν καὶ
ἀπὸ τοῦ ἵππου ἡλθόμεν εἰς Μιλή-
τον.

*Par estans partis de là, le iour en-
suivant vinimes a Trogillo de Chios
Le lendemain nous arrivames a Samios.
& ayant demeuré à Trogille, le iour
ensuiuant vinimes a Mileto.*

16. Ἐπεὶ γὰρ ὁ πῶλος πᾶ-
ραλίστως τὴν ἰδέαν ὅπως μὴ
ῥῆγναι αὐτὸν δευτερεῖσιν ἐν τῇ
Ἀσίᾳ ἵσται· ὡς γὰρ, οἱ δὲ αὐτὸν ἡμεῖς
αὐτοῖς. τὴν ἡμέραν τὴν πεντηκοστὴν
ῥηῖσθαι εἰς ἡεροσολύμην.

*Car Paul auoit proposé de passer
oultre Ephese, afin qu'il ne lui fauist
point séjourner en Asie: car il se hastoit
d'estre (s'il lui estoit possible) le iour de
Pentecoste en Ierusalem.*

11. Ascendens autem, frangensque panem & gustans, satiusq; allocutus usque in lucem, sic profectus est,

So when Paul was come by agale and had broken bread and eaten, he continued a long while till the dawning of the day, and so he departed.

12. Adduxerunt autem puerum viventem, & consolati sunt non minime.

And they brought the boy alive; and they were not a little comforted.

13. Nos autem defendentes navem, navigavimus in Asson, inde susceptum Paulum, sic enim disposuerat ipse per terram iter facturum.

Then we went forth to ship, and sailed unto the city Asson, that we might receive Paul there; for so had he appointed, and would him selfe goe a foote.

14. Cum autem invenisset nos in Asson, assumpto eo venimus Myriencem.

Now when he was come hither to Asson, and we had received him, we came to Myrience.

15. Et inde navigantes, sequenti die venimus contra Chium: & alia applicuimus Samum: & sequenti die venimus Miletum.

And we sailed thence, and came the next day over against Chion, and the next day we arrived at Samos, and taried at Troglitum: the next day we came to Miletum.

16. Proposuerat enim Paulus transnavigare Ephesum, ne qua mora illi fieret in Asia. Festinabat enim, si possibile sibi esset, ut diem Pentecosten faceret Ierosolymis.

For Paul had determined to saile by Ephesus, because hee would not spende the time in Asia: for he had to haire, ife could possible, at Jerusalem, at y day of Pentecost.

11. Da gieng er hinauff, vnd brach das Brodt, vnd bies an, vnd redet vil mit ihnen, bis der Tag anbrach, vnd also zoch er auß.

Saa giel hand op / oc brod Bradet / oc beeb paa / oc talede meger mit dem / indill det bleff dag / oc drog saas vd.

12. Sie brachten aber den Knaben lebendig, vnd wurden nicht wenig getröstet.

De de hente Drengen leffuende / oc bleffue icke liden trostede.

13. Wir aber zogen vor an auff dem Schiff, vnd fuhren gen Asson, vnd wolten Paulum daselbst zu vns nehmen, denn er hatte es also befohlen, vnd er wolte zu fusse gehen.

Men wi droge saare paa Skibet / oc fore til Asson / oc vilde der tager Paulum til oss / Thi hand hadde saa befaler / oc hand vilde seiff gaa til sodi.

14. Als er nun zu vns schlug zu Asson, namen wir ihn zu vns, vnd kamen gen Myrienen.

Der hand kom nu til oss i Asson / da toge vi han / nem til oss / oc komme til Myrienen.

15. Vnd von dannen schiffen wir, vnd kamen des andern tages hin gegen Chion. Vnd des folgenden tages stießen wir an Samon, vnd blieben in Trogilion. Vnd des nechsten tages kamen wir gen Mileto.

De wi senlede der fra / oc komme anden dagen mod Chion. De den daq den nest stotte vi paa Samon / oc bleffue i Trogilion. De den anden dag komme wi til Mileto.

16. Denn Paulus hatte beschloffen, für Epheso über zuschiffen, daß er nicht mußte in Asia zeit zubringen, denn er eilet, auff den Pfingsttage zu Jerusalem zu sein, so es ime möglich were.

Thi Paulus hadde besluttet / at senle emtring Ephesum, at hand skulde icke forsome tiden i Asia / Thi hand hadde / at hand vilde vere i Jerusalem paa Pingstdag / saa fremt som det vaare hannem mueligt.

11. A vstaupiu jase na Syn / lamaw chleb y pogeb / a mlunil gim a j do dne / potom odffel pryt.

A thal gdy jase wstet / a la mal chleb y iabl / dlugo mowit a j tu swietozim / y sarym je precj ject.

12. Tchoy oni pfiwedli me: y sebe Mladence zimcho / y byli potesseni welni.

Przymiedli rez y mladziestka jymego / y byli niepomalu potier bent.

13. My pak wstaupiwisse na Lodi / plawili gime sedo Asson / odtud magjeel sobe wjsti Pas wla / neb gest tak bol porucil sam / maggy ti po jmi.

Amy rez Sedhy do oztetu / wlos stychmy sie do Assa / abychny jzani tab wjsti Pami / abowiem byl tak postanowi / i jzham mal pier so wjw droge.

14. A kby gime se sessil w Asson ponawisse gey / pfissi gime na Osirow Myriene.

A gdy sie do nas przylaczyl w Assa / wjstawi go przychalcz my do Myrieny.

15. A odtud plawijce se druz hy den / pfissi gime proti Chy: um: a tfercho dne pfislawili gime Barfu k Samum: a na jecty pfissi gime do Mileu:

Tramtad sie jz odwotzhy / przylichmy najziure: tu Chy / a drugiego dnia pr: wplynelichmy tu Samu / a poniekawhy w Throgillo / najziure: przylichmy do Miletu.

16. Neb byl Pawel uminil plawit se pominaui Effegu / aby se nie nemestkal w Azij. Neb gest pospychal moholoby to byti / aby byl o letmichy w Biruzalim.

Abowiem Pawel postanowi i jmal minac Efez / aby cztu pro jzomie traci w Azjy bo sie twaspil teliwy moglo by / aby na wien swiatieczny byl w Jeruzalem.

כ

17. וּמִנָּה בֵּן מִלִּיטוֹס שָׁדַר
אֶתִּי לְקָשִׁישָׁא דְעִדְתָּ
דְּאַבְסוֹס :

*Da Mileto manda ad Efeso, a chiama-
mare i Seniori de la Chiesa.*

18. וְכֵן אֶתּוֹ לִוְתָה אֲמִיד
לְהֵן אֲנִתְּהֵן יִדְעִין אֲנִתְּהֵן
דְּבֵן יִזְמָא קְדָמָא דְעִלָּת
לְאַסִּינָא אִיכְנָא הַיִּירָא
עֲמֻכּוֹן פִּלְה זְבִנָּא :

*Iguale como fueron venuto a lui, egli
disse loro, Vos sapete dal primo giorno che
io entras in Asia, como io sia stato tutto il
tempo con effonar.*

19. כִּד פִּלַּח אֲנָא לְאַלְהָא
בְּמִפְיִכְתָּא סִגְיָאֲתָא
וּבְדִמְעָא וּפְנִסִינָא אִילִין
וְעִדְדִין הֵו עֲלִי בְּכִלְיָהֵן
יִיהוּדָא :

*Servando al Signore con ogni huma-
lità de curare con molte lagrime, e comen-
tando che mi sono accaduto per la infidia de
Gimdes.*

20. וְלֹא בְּסִית בְּמִדָּם
דְּפָקָה הֵוָּא לְנַפְשָׁתְכוֹן
דְּאַכְדוּ לְכוֹן וְאַלְף בְּשׁוּקָא
וּבְבִיתָא :

*Como niente ho lasciato de la casa
che servano vris, che io non ho habbia
annunciato, et ho habbia insegnato pub-
blicamente e per la casa.*

21. כִּד מְסַהֵד הַיִּירָא
לִיהוּדָא וּלְאַרְמֵיָא עֲלִי
תִּיכּוּתָא הִלּוֹת אֲלֵהֶן
וְהִימְנִיתָא דְּבִמְדוֹן יִשְׂרָאֵל
מִשִּׁיחָא :

*Testificando et ai Gimdes et ai Gre-
ci, la penitencia verso Iddio, a la fede ver-
sa al nostro Signor Iesus.*

22. וְהָשָׂא אֲנָא אֲסִיד אֲנָא
בְּרוּחָא וְאַחַל אֲנָא
לְאַחַד שְׁלָם וְלֹא יָדַע אֲנָא
מִנָּה אֲרַע לִי בָּה :

*Et hora, ecco che io offendo legato da
lo Spirito, me me vo in Ierusalem, non sa-
pendo la cosa, che mi ho debena annunciar.*

23. בְּדָם רוּחָא דְקָדְשָׁא
בְּכָל מְדִינָתָא מְסַהֵד לִי
וְאַמֵּר דְּאַסְתִּירָא וְאַחַדְלָנָא
עֲתִידִין לָךְ :

*Senon che lo Spirito Santo per tutto la
citra i testifica, dicendo, che legamo a tribu-
lationi mi offendo.*

כ

17. וּמִמִּלִּטוֹס שָׁלַח אֶל־אַבְסוֹס
וַיִּקְרָא לְזֻקְנֵי הַקְּהָלָה :

*Y embiando desde Milero a Epheso hizo lla-
mar a los Ancianos de la Iglesia.*

18. וְכֵנָשׁ בָּנָה אֵלָיו אָמַר לָתֵם
אַתֶּם יָדַעְתֶּם מִיּוֹם הָרַחְשׁוֹן
אֲשֶׁר עָלִיתִי אֶל־אַסִּיָּא אִיכְכָּה
עִמָּכֶם בְּכָל־עֵת הַיְּמֵי :

*Los quales como vinieron a el, (y se junta-
ron) dixoles, Vosotros sabays que desde el pri-
mer dia que entre en Asia, como ha sido conuo-
sotros por todo el tiempo.*

19. עוֹבֵד אֶת־יְהוָה בְּכָל־עֲנָוָה
וּבְדִמְעוֹת וּבְמַסּוֹת רַבּוֹת אֲשֶׁר
נִקְרָא לִי בְּמִימּוֹת הַיְּהוּדִים :

*Serviendo al Sennor con toda humildad, y
con muchas lagrimas y tentaciones que me han
venido por las affecchanças de los Judios:*

20. אֵךְ כָּל־טוֹב לֹא מְנַעַתִּי
מִכֶּם לְהוֹעִיל לָכֶם אֲשֶׁר לֹא
הִגַּדְתִּי וְלַמְדַּתִּי אֶתְכֶם לְעֵינֵי כָל־
הָעֵדָה וּמִבֵּיתוֹ לְבֵיתָה :

*Como nada que hos fuesse vtil, he rehuído
de annunciaros y enssennaros publicamente, y
por las casas.*

21. מַעֲיִד לַיְּהוּדִים וּלְגֵוֹיִם אֶת־
הַתְּשׁוּבָה אֶל־יְהוָה וְאֶת־הָאֱמוּנָה
בְּאַדוֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ :

*Testificando a los Judios y a las Gentes la
conversion a Dios, y la fe en nuestro Sennor Iesus
el Christo.*

22. וְעַתָּה הִנֵּה אֲנִי אָסוּר בְּרוּחַ
הוֹלֵךְ לִירוּשָׁלַם וְאֲשֶׁר יִקְרָא
לִי אֲיֹנֵי יוֹדַע :

*Y aora he aqui que yo, acado del Espiritu voy
a Ierusalem sin saber lo que allà me ha de acon-
cer.*

23. אֵךְ כִּי רוּחַ הַקֹּדֶשׁ מַעֲיִר
לְעִיד מַעֲיָדָה עָלַי לְאִמֹר כִּי־
אֲנִי וְצָרוֹת יְהוָה לִי :

*Mas que el Espiritu Sancto por todas las ciu-
dades me da testimonio dizicando, Que prisiones
y tribulaciones me esperan.*

כ.

17. Ἀπὸ δὲ τῆς μιλήτης πέμψας
εἰς ἐφεσον, καλεῖται τοὺς πρεσ-
βυτέρους τῆς ἐκκλησίας.

*Or il envoya de Miler en Ephese, &
envoya querir les Anciens de l'Eglise.*

18. Οὕτως περιχρῖντο πρὸς πάντας,
ὡς καὶ αὐτοῖς, ὑμῶν διὰ πᾶσαν ὥρην
παύσης ἡμῶν ἐφ' ἧς ἐπὶ ὅλῳ εἰς
τὴν ἐπίστασιν, πάντες μετ' ὑμῶν τὸν πᾶν-
τα χρόνον ἐγγράμην.

*Lesquels estans venus vers lui, il leur
dit, Vous savez comme ie me suis por-
té tousiours avec vous des premiers iours
que ie suis entré en Asia.*

19. Διὰ πάντων κυρίου μετ' ὑπο-
ταπῆς καὶ φρασμάτων, καὶ πολλῶν δα-
κρύων καὶ πειρασμάτων, καὶ συβώ-
ται μοι ἐν ταῖς ἐκκλησίαις καὶ
ἐν οἰκίαις.

*Servant au Seigneur avec toute hu-
milité, & avec plusieurs larmes, & con-
tations, lesquelles me sont advenues par
les embusches des Juifs.*

20. Ὡς καὶ ὑποσχεσάμενος ἦν
συμφερόντων, τὴν μὴ ἀναγγεῖλαι
ὑμῖν καὶ διδάξαι ὑμᾶς δημοσίᾳ ἐν
οἰκίαις.

*Comme ie n'ai rien retenu à dire
des choses qui vous estoient utiles, que
ie ne les vous aye prêchées & ensei-
gnées publiquement & par les maisons.*

21. Διαμαρτυροῦμαι ὑμῶν εἰς τὸν
ἐὐαγγέλιον καὶ εἰς τὸν ἵπὸν μετανοίας,
καὶ πῖστιν τὴν εἰς τὸν κύριον ὑμῶν
ἰησοῦν χριστόν.

*Testifiant tant aux Juifs qu' aux
Grecs la repentance qui est envers Dieu,
& la foy en Iesus Christ nostre Sei-
gneur.*

22. Καὶ νῦν ἰδοὺ ἐγὼ διὰ τοῦ
πνεύματος περιούρου εἰς ἱερου-
σαλὴμ, καὶ ἐν αὐτῇ σκεπάζονται
μοι καὶ εἰδήσεις.

*Et maintenant voici, estant lié par
l'esprit, ie m'en vai en Ierusalem, igno-
rant les choses qui m'y desouvrent ad-*

23. Πάλιν ὅτι τὸ πνεῦμα με-
μαρτυρεῖται μοι, λέγον, ὅτι δεισμά με καὶ θλίψεις
μένουσιν.

*Si non que le saint Esprit m'aduer-
tit de ville en ville, disant, Qu'elles &
tribulations m'attendent.*

CAP. XX.

Das XX. Capitel.

Kapitola XX.

17. A Mileto autem mit-
tens Ephesum, vocavit ma-
iores natu Ecclesie.

Wherefore from Miletum he sent
to Ephesus, and called the Elders of
Church.

18. Qui cum venissent ad
eum, & simul essent, dixit
eis, Vos scitis a prima die
qua ingressus sum in Asiam,
qualiter vobiscum per omne
tempus fuerim.

Who when they were come to him,
he sent unto them, Ye knowe from the
first day that I came into Asia / after
what maner I have bene with you at
all seasons.

19. Serviens Domino cum
omni humilitate & lachry-
mis, & tentationibus quæ
mihi acciderunt ex invidiis
Iudæorum.

Serving the Lords with all modesty
and with many teares / & tenta-
tions / which came unto me by the say-
ings awaie of the Jewes.

20. Quomodo nihil sub-
traxerim vobis utilium, quo-
minus annuntiarem vobis,
& docerem vos publice &
per domos.

And howe I kept backe nothing that
was profitable / but have / bene doon /
and taught you openly / and throughout
every house.

21. Testificans Iudæis atque
Gentilibus in Deum peni-
tentiam & fidem in Domini
nostrum Iesum Christum.

Witnessing both to the Jewes / and
to the Greecians the repentance toward
God / & faith toward our Lord Iesus
Christ.

22. Et nunc ecce alligatus
ego spiritu, vado in Ierusa-
lem: quæ in ea ventura sunt
mihi, ignorans.

And now behold I goe bounde in
the spirit unto Jerusalem / and knowe not
what thinges / shall come unto me there.

23. Nisi quod Spiritus san-
ctus per omnes civitates mi-
hi protestatur, dicens, quo-
nam vincula & tribulatio-
nes Ierolymis me manent.

Save that the holy Ghost witnesseth
in every citie / saying / that bands and
afflictions abide me in Jerusalem.

17. Aber von Mileto sandte er gen
Ephesum / vnd ließ fodern die Eltes-
ten von der Gemeine.

Men hand sende fra Mileto til Ephesum / oc loed
este de Eldste aff Menigheden.

18. Als aber die zu ihm kamen / sprach
er zu ihnen: Ihr wisset von dem ersten
tage an / da ich bin in Asiam komen /
wie ich allezeit bin bey euch gewesen.

De der de komme til hannem / sagde hand til
dem / I vide huorledis ieg haffuer altid veret hos eder /
fra den første dag / der ieg kom i Asia.

19. Vnd dem HErrn gedienet / mit
aller demut / vnd mit vilen Ehrenen
vnd Ansechtungen / die mir sind wi-
dersfahren von den Jüden / so mir
nachsetleten.

De diene HERREN mer al nidsghed / oc mee-
negen graad oc fristelser / som mig ere vederfarne aff
Jøderne / der stode effter min forførselse.

20. Wie ich nichts verhalten habe /
das da nützlich ist / das ich euch nicht
verkündiget hette / vnd euch gelehret
öffentlich vnd sonderlich.

Huorledis ieg dulde intet / som er nyttelig / at
ieg forhindede eder det / oc lærde eder obenbare oc
besynderlige.

21. Vnd hab bezeuget / beyde den
Juden vnd Griechen / die Buße zu
Gott / vnd den Glauben an vnsern
HERN Jesu.

De ieg vidrede baade saar Jøder oc Greker / ve-
nitenge til Gud / oc troen til vor HERRE Iesum.

22. Vnd nun sihe / ich im Geiste ge-
bunden / fahre hin gen Jerusalem /
weiß nicht was mir daselbst begeg-
nen wird.

De nu see / ieg som er bunden i Aanden / far til Je-
rusalem / oc veed icke huad mig der skal vederfare.

23. Ohndas der heilige Geist in al-
len Stätten bezeuget vnd spricht:
Bande vnd Trübsal warten mein
daselbst.

Vden at den hellig Aand / vidner i alle Stæder /
oc siæter / At baand oc drossuelse bide mig der.

17. Tedyz Mileto postaw
do Efesu / powolal e sobe
Starstych & Eprawy.

Tedyz ob Mileto postawil do
Efesu / wezwal starstych & Eprawy
lk.

18. Ktefzto konj pffili n-
mu a fssli je spoli / fcti gim:
Wy wite od prwnisho dne / w
ktcrzto pffili sem do Azye /
ktcrat gsem po wsscty tasy o
wami byl.

Ktefzto gdy do niego przy-
szedli / powiedzieli mu: Wy wiecie / i od
pierwszego dnia w ktorym wyszedl
do Azji / takom swami po wssy
ktcrzto byl.

19. Glauje Panu Bogu se
wssy poslowa / a s mnozmi
siamy p posuseniemi / ktora mi
se pffili zla i aukladu Jidow
stych.

Glauje Panu wssy te sromy
macta / swisto lesy z posusami /
ktore namie przychodzily z sady
de Jidowstych.

20. Ktcrat gsem nezatagil
před wami niczeho / wltet
ncho / abych wami uoznámil:
Anch wao neotil igcwne p po-
domy h.

Jemle wte stradal s niezym
coby wami bylo pozyceno / iec
bych wami byl tkego oznaymic me
mial / wczac was lawnie po wssy
ktch domach.

21. Swtdeczmy wydawage
Jiduom y Pohanom o polas-
nij Bogu / a o Wshre w Panu
na nascho Gziffie Krysta.

Wswladzajac Jydom spoli
y Pochanom yswanie ktore jest i u
Bogu / y wshreku Panu naszemu
Iesulowi.

22. A ay nym na swazan
gfa Duchem / gdu do Geruzas-
lenna / newida co mi w ntim
ma pfigit.

Aleterazoto ta swiazany w
duchu / idac do Jeruzalem / nie
wieczac co sie tam zenna byac
bujie.

23. Gedinz je Duch Swas-
ty w wssch Wstsch swtcty
mi / kta: Be otowow a zhu-
rukowt ktajimne w Geru-
salem.

Jedno jez Duch swcty po
wssych miedzech oswiadczal
jemie wstiente y utrapicnie cze-
pa.

כ
24 אֵלַי לֹא חָשִׁיבָנִי
נִבְשִׁי מִדָּם אֵיךְ דָּאֲשֵׁלֹם
רִהֲטִי וְתִשְׁמָשְׁתִּי דְּקַבְּלִית
מִן מַרְוִישׁוֹעַ דְּאִסְתֵּד עַל
סִבְרֵתָא דְּסִיבֻתָּה דְּאֵלֵהָא:

Ma io non mi tengo di niente: nè la mia vita è cara a me stesso, per che io finisca il mio corso con allegrezza, e con l'annunziazione che ho ricevuto dal Signore Gesù, di significare l'Evangeliu de la gracia de Dio.

25 וְהִשָּׂא אֲנִי יְדַע אֲנִי
דְּתוֹב פְּרָצוּפִי לְנֹחַ חַיִּין
אֲנִיתִין בְּלָכוֹן אֵילִין ד
דְּאִתְפַּדְכִּת אֲכִרְוֹתֵיכֶן לָכוֹן
מַלְכוּתָה דְּאֵלֵהָא:

Et hoc acco, io so che tutti voi, per equale son passato, predicando el regno de Dio, non vedrete più la mia faccia.

26 מִסְתַּד אֲנִי לָכוֹן יוֹמָא
דְּיוֹמָנָא דְּדָכָא אֲנִי מִן
דְּמָא דְּבָלָכוֹן:

Per laqual cosa io suchiamo questo da d'oggi per testemone, che io son mondo dal sangue de tutti.

29 לֹא צִיד אֲשִׁתְּאֵלֶרֶן
דְּאִוְדַעְכוֹן בְּלֵה צְבִיגָה ד
דְּאֵלֵהָא:

Perche io non ho lasciato d'annunziare ogni consiglio de Dio.

28 אֲדַרְדְּרוּ דְּכִיָּא ב
בְּנִבְשָׁכוֹן וּבְקַבְּלִית מִרְעִיתָא
הִי דְּאִקְיָמְכוֹן בְּהָ רוּחָא
דְּהַתְשָׂא אֲפִיסְקוּפִיָּא
דְּתַדְעוֹן לְעִדְתָּהּ (דְּמָרְוִישׁוֹעַ)
וְאֵלֵהָא (יְשׁוּעַ) דְּמִשִּׁיחָא
הִי דְּקִנָּה בְּדָמָהּ:

Attendete dunque a voi stessi, & a tutto il gregge, nel quale lo Spirito Santo v'ha posti per Vescovi a pascere la Chiesa (del Signore & de Dio Iesus Christo,) la quale egli ha col suo proprio sangue acquistata.

29 אֲנִי צִיד דְּעֵד אֲנִי
דְּמִן בִּתְרֵי דְּאֵלֵי אֲנִי יַעֲלוֹן
עִמְכוֹן דְּאֵבָא תְּקִיפִיָּא
דְּלֹא חִיסִין עַל מִדְּעִתָּהּ:

Imperche io so questo, che doppo la mia partita, entreranno fra voi de i lupi graui, che non haranno alcun rispetto al gregge.

כ
24 אֵיךְ לֹא יִדְעִיתִי מֵאִימָה וְלֹא
תִּיקַר לִי נִבְשִׁי מִמִּנִּי מַבְלֹות אֵת
מִרְוִישׁוֹעַ בְּשִׁמְחָה וְאִתְשַׁדְתִּי אֲשֶׁר
לְקַחְתִּי מִן אֲדוֹנֵי יְשׁוּעַ לְהַעֲד
אִתְבְּשׁוּתָא תְּחִנָּתָא אֵלֵהֶם:

Mas de ninguna cosa hago caso, ni estimo mi vida mas que a mi solamente que a cabe mi carrera con gozo, y el ministerio que recebi del Señor Iesus para dar testimonio del Evangelio de la gracia de Dios.

25 וְעַתָּה אֲנִי יִדְעִיתִי כִּי עוֹד לֹא
תִּרְאוּ אִתִּי פָנִי אֲתֶם כָּלְכֶם
בְּאֲשֶׁר עָבַדְתִּי מִבְּשֶׁר אִתִּי
מַלְכוּת אֵלֵהֶם:

Ya ora he aqui, yo se, que ninguno de todos vosotros por quien he pasado predicando el Reyno de Dios, verá mas mi rostro.

26 עַל־כֵּן מַעֲד אֲנִי בְכֶם
בַּיּוֹם הַזֶּה כִּי נָקִי אֲנִי מִדָּמִי
כָּלִם:

Portanto yo hos Procesto el dia de oy, que yo soy limpio de la sangre de todos.

27 כִּי לֹא מִנְעִיתִי מִכֶּם מִהָגִיד
לְכֶם אִתְפַּלְעֵצָא אֵלֵהֶם:

Porque no he rechuydo, de annunciaros todo el consejo de Dios.

28 לְכֵן הִשְׁמַרְוּ לְכֶם וְלָכֶל־
הַצֹּאֵן אֲשֶׁר בְּהָ שְׂמָה אֲתֶכֶם
רוּחַ הַקֹּדֶשׁ לְבִקְיָדִים לְרַעוּת
אִתְקַהֲלִית אֲדוֹנֵינֵינוּ וְאֵלֵהֵינוּ
(יְשׁוּעַ הַמְּשִׁיחַ) אֲשֶׁר הִקְנָה לוֹ
בְּדָמוֹ:

Portanto mirad por vosotros, y por todo el rebanno en que el Espíritu Santo hos ha puesto por obispos para apacentar la Iglesia (Del Señor & de dios Iesus Christo,) la qual gano por su sangre.

29 וְאֲנִי יִדְעִיתִי וְאִתִּי כִּי יִבְוֹאוּ
אַחֲרַי לְכֶתִי וְאֲבִים טוֹרְבִים
עֲלֵיכֶם אֲשֶׁר לֹא יָחוּסוּ לְצֹאֵן:

Porque yo se, que despues de mi partida entraran en vosotros graues lobos que no perdonarā al ganado.

כ'.

24. Ἀλλ' ἔδωκε λίαν ποιῶμαι, ἔδειξα τὴν ψυχὴν μου τιμῶν ἑμαυτῷ, ὡς πλῆρωται τὸ δρόμου μου μετὰ χαρᾶς, καὶ τὴν διακονίαν αὐτῷ ἵνα λαβὼν τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ, διευαγγελίσωμαι τὴν χάριν τοῦ θεοῦ.

Mais ie ne fai cas de rien: & ma vie ne m'est point precieuse, moyennant que avec ioye j'acheue ma course, & le ministère que j'ai receu du Seigneur Iesus, pour teilsier l'Evanglie de la grace de Dieu.

25. Καὶ νῦν ἰδὲ ἐγὼ οἶδα ὅτι οὐκ ἔτι ὀψιῶμαι ὑμῶν (ὡπὸν με ὑμεῖς πάντες, ἐν οἷς ἐδηλόγηται καὶ ἡμῶν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ).

Et maintenant voici, ie sai que nul de vous tous, parmi lesquels j'ai passé preschant le royaume de Dieu, ne verra plus ma face.

26. Διὸ ἐμὲ τῶν ἡμεῶν ἐν τῇ σήμερον ἡμέρᾳ, ὅτι καὶ νῦν ἐγὼ ἵστω ὅτι εἰμὶ καθαῖος ἀπὸ πάντων.

Pource ie vous pren à tesmoins aujourdhuy que ie suis net du sang de tous.

27. Οὐ γὰρ ὑποστράμην τῷ μὴ διευαγγελίσαι ὑμῖν πάντα τὴν βουλὴν τοῦ θεοῦ.

Car ie ne me suis point retenu que ie ne vous aye annoucé toute le conseil de Dieu.

28. Πρεσβυτέρους ἑαυτοῖς καὶ ποιμῆνι τῷ ποιμῆνι, ἐν ᾧ ὑμεῖς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπισκεύουσιν ποιμῆνι τῷ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ (καρπὸς τοῦ θεοῦ ὁ ἵστω ὅτι ἐγὼ λαβὼν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ἀπὸ πάντων).

Prenez donc garde à vous mesmes & à tout le troupeau, auquel le saint Esprit vous a establis Euesques, pour pascere l'Eglise (du Seigneur & de Dieu Iesus Christ) laquelle il a acquise par son propre sang.

29. Ἐγὼ γὰρ οἶδα τὸν, ὅτι ἀπὸ ἀποστολῆς μετὰ τὴν ἀφίξιν μου λίκος ἐσπάρηται ὑμῶν, μὴ φανδίσμους & ποιμῆνι.

Car ie sai cela, qu'après mon depart il se fourrera parmi vous des loups, tres dangereux, n'espargnant point le troupeau.

24. Sed nihil horum ver-
teor: nec facio animam
meam pretiosorem quàm
me, dummodo consummè
cursum meum & ministe-
rium quod accepi à Domi-
no Iesu, testificari Evange-
lium gratiæ Dei.

But I passe not at all neither to my
life dearer to my selfe: so that I may
fulfil my course with hope: and the mi-
nistration which I have receiv'd of the
Lord Iesus: to testifie the Gospel of the
grace of God.

25. Et nunc ecce ego scio,
quia amplius non videbitis
faciem meam vos omnes,
per quos transivi prædicans
regnum Dei.

And now behold: I knowe that
henceforth ye all: through whom I have
gone preaching the kingdom of God
shall see my face no more.

26. Quapropter contestor
vos hodierna die, quia mun-
dus sum à sanguine omniū.

Wherefore I take you to record this
day: that I am pure from the blood of
all men.

27. Non enim subterfugi,
quo minus annuntiarem
omne consilium Dei vobis.

For I have kept nothing backe but
have shewed you all the counsell of
God.

28. Attendite vobis & uni-
versò gregi, in quo vos Spi-
ritus sanctus posuit episco-
pos, regere ecclesiam (Do-
mini &) Dei (Iesu Christi,) &
quam acquisivit sangui-
ne suo.

Take heede therefore unto your sel-
ves: & to all the flocke: whereof the holy
Ghost hath made you overseers: to see
the Church of (the Lord &) God
(I Iesu Christi) which he hath purchas'd
with his owne blood.

29. Ego scio quoniam in-
trabunt post dissolutionem
meam lupi rapaces in vos,
non parentes gregi.

For I knowe this: that after my de-
parting: shall grievous wolves enter in
among you: not sparing in the flocke.

24. Aber ich achte der keines / ich
halte mein Leben auch nicht selbst
theuer / auff daß ich vollende meinen
Lauff mit freuden / vñnd das Aempt/
das ich empfangen habe von dem
HErrn Jesu zu bezeugen das Evan-
gelium von der Gnade Gottes.

Men ieg aeter inred aff dei / Jeg aeter mit ðiff oc
icke selfe durt. Paa dei at ieg land fuldkomme mit
laab met glæde / oc dei Embede / som ieg anammede
aff den HERRN Ihesu / at vidne Euangelium om
Guds naade.

25. Und nun sihe / ich weiß daß ihr
mein angesicht nicht mehr sehen wer-
det / alle die / durch welche ich gezogen
bin / vñnd geprediget habe das Reich
Gottes.

De nu see / Jeg veed / at ic skulle icke mere see mit
Ansiet / alle ibland hvilck ieg reysde / oc predickede
Guds Rig.

26. Darumb zeuge ich euch an die-
sem heutigen tage / daß ich rein bin
von aller Blut.

Der saare vidner ieg paa denne dag saar eder / at
ieg er reen aff allis blod.

27. Denn ich habe euch nichts ver-
halten / daß ich nicht verkündiget ha-
te alle den Rath Gottes.

Þhi ieg dulde inred saar eder / at ieg ey forkon-
dede alt Guds raad.

28. So habt nun acht auff euch selbst /
vñnd auff die ganze Herd / vñter welche
euch der Heilige Geist gesetzt hat zu
Bischöffen / zu weiden die Gemeine
(des HErrn vñnd) Gottes (Jesu Chri-
sti) welche er durch sein eigen Blut
erworben hat.

Saa giffuer nu æt paa eder selfe / oc paa den
ganste Hjord: ibland hvilcken den heliga And sette
eder all Bispe: at fode (HERRN) oc Guds (Jhe-
su Christi) Menighed. hvilcken And forhuertuede
formedelt sit eget blod.

29. Denn das weiß ich / daß nach
meinem abschied werden vñter euch
kommen greuliche Wölfe / die der
Herde nicht verschonen werden.

Þhi ieg veed at der skulle komme grumme Vlfue
ibland eder æfter min Afgang: som icke skulle spare
Hjorden

24. Ale nieža to nedbām /
aniž život muog geš mi taš
mišl / abnoč konati / nemēlbi
hu mēho / a radostij / a poslu-
hovānij Glowa kicrēž gšem
wjal od Pāna Gejuse / t wj
swēdēnē o milosti Božij.

Wšakoz ikā to jednegu ba-
eženia niemām / aniž mu ješ niš žy-
woš samemu / sedno abych de-
končyl biega moiego z w. selem /
y poslugi krom wjal od Pāna
Jeju: t w ošwiedczām iż tranis
elicy lāst Božej.

25. Až nyžij wš wlijm / je
giž wšce newjnte wāšl mē /
w wšstēni / mež kicrēnij
gšem chodil kaje o kralowst-
wij Božij.

Atazē ikātoznam / je žaden
žwā wšech nie ogladate wšich
za moiego / przez krom in przez
pēd opowiedācie krolestwo Bo-
že.

26. Protož ošwēdugi wām
dnešnij den / je žiž gšem od
krow wšech wāš.

Kola tegož se wam ošwēd-
czām dnā dzisij wšego / žeciem to
iż ejž od krow wšych.

27. Neb gšem senekrēl / abnoč
wām nekožiwāš wšelēž
radny Božij.

Abowimam se nie dironil /
sebych wam ne nišl ožnāymāc
wšelēž radny Božej.

28. Budēž sebe pilni / o wš
šcho stāda w kicrē: to Duch
Swātý za prāwce wāš wšas
nowil / abyšcie prāwowali
Eprkew (Pāna) Božij / (Ge-
juse Krysia) kicrēž jobē dobyl
krow swāu.

Atazēž mrycē se sām na
pilney pacy y trzode: nā kch-
a wāš Duch Swātý postānowil
Biskupy: abyšcie pāli kōrol
(Pāna) Božij / (Jeju) Krys-
ia) kicrēgo ož nabył sobis o-
krowa swāa.

29. Žaž jagiž wlijm / je po
mēm odgiti / wegdau mež
wāš Wlcy hlawli / kicrēž ne-
budau odpausiti stāda.

Žoc ja wšem je po odedcin
mēm / wāda mēdy wāš kōdy
wlcy / kōdy nie ošolge la trzode
je.

כ

30 וְאֵם מִכּוֹר דִּילְכוֹן
יְקוֹמוֹן גְּבוּרָה מִמֶּלְכִי
מִעֲקֻמְתָּהּ אִיד דִּיהֶבְכוֹן
לְתַלְמִידָהּ דִּנְאִילִין ב
בְּתַרְהוֹן :

Edi Vos stessi leuaranno su homoni che parlaranno cosa perverfe per tirarsi dietro de discipoli.

31 מִטּוֹל הַגֶּבֶה חֲנִיתוֹן
עִירִיו וְעִירֵי דְּפִינָה
חֵלְתָהּ לֹא שְׁלִית בְּלָלָהּ
וּבְאִמְסָה פֶד פֶּדְמֵעָה
מִרְתָּהּ אֵת לֹא שְׁאֵשׁ
מִכּוֹן :

Portanto vegliate, stando drenti che per tre anni, notte e giorno, io non ho mai cessato d'ammontonar con lagrime ciascuno.

32 וְהֵשֶׁא מִגְעֵל אֲנִי
לְכוֹן לֹא אֶלְהָה וְלִמְלִיתָהּ
דְּטִיבוֹתָהּ הִי מִשְׁכָּחָה
בְּנִינָה לְכוֹן וּיְהִבְנָה לְכוֹן
יִוְרְתָנָה עִם כָּלְהוֹן
קְרִישָׁה :

Et hanc fratre, te recommendo a Dio, et a la parola de la sua gratia, la quale è potente d'edificarti, e darvi hereditate tra tutti quelli che san sanctificati.

33 פִּשְׁפָּשָׁה אִו דְּרִבָּה אִו
נִחְתָּה לֹא רִבָּה :

Io non ho desiderato ne argento, ne oro, ne vestimento d'alcuno.

34 וְאַתָּה יְדַעִין אֲנִי
לְסִיּוּקוֹתִי וְלֹא אֶלֶךְ דְּאִית
עִמִּי פִּמְשִׁי קִלְיוֹן אִיד :

Ante vos stessi sapete, che queste mani hanno sostenuto ministrato a le mie necessitate, et a quella cui eramo meco.

35 וְכָל מִידֵּם חֲנִיתוֹן
רִבְנָה לֹא לְמִלְתָּהּ
וְלִמְאֵבָה דִּנְאִילִין דְּכִרְיָה
וְלִמְגִבָּהוּ מִלְּהִי דְּמִן
נְסִיץ מִטִּיל דְּקוֹדֵם
דְּטִיבוֹתֵי לֹא יִנְהַבְּתִיר
מִן אִידָהּ דְּרִבָּה :

Et ho mostrata tutte le cose, che essi a Te hanno fatto, et a Te stesso (Signor) a la vista de tutti, per la gloria tua, Per la tua gloria et salute, et il recurre.

כ

30 וּמִיָּדָם יָקוּמוּ אַנְשֵׁי בְּלִיעַל
מִדְּבָרִים תְּהִיבּוּכֹחַ לְהַפְּךְ אֶת
הַתְּלָמִידִים אַחֲרֵיהֶם :

Y que de vosotros mismos se levantaron hombres, que hablen cosas peruerfas para llenar los Discipulos tras si.

31 עַל־כֵּן שָׁקֵדוּ וְזָכְרוּ כִּי שְׁלֹשׁ
שָׁנִים יוֹמָם וָלַיְלָה לֹא שְׁלִיתִי
בְּדַמְעוֹת לְחִירוֹת זֹאת כָּל אִישׁ
נִאִישׁ :

Portando velad, acordando hos que portres annos, de noche y de dia, no he cessado de amonestar con lagrimas a cada vno de vosotros.

32 וְעַתָּה נִפְקֵד אֲחֵיכֶם
בְּיַד אֱלֹהִים וּבְיַד דְּבַר תְּחִנָּתוֹ
הַיּוֹכֵל לְבָנוֹת וְלָתֵת לָכֶם אֶת
יְדֵשׁה בְּקֹדֶשִׁים כָּלֶם :

Ya ora tambien, Hermanos, encomiendo hos a Dios, y a la palabra de su gracia: el qual es poderoso para sobre edificar, y daros heredad con todos los sanctificados.

33 לְכֶסֶף אִו לְזָהָב אִו לְלְבוּשִׁים
מִנִּישׁ לֹא נִכְסַפְתִּי :

La plata o el oro, o el vestido, de nadie he codiciado.

34 אַתֶּם יָדַעְתֶּם כִּי אֶתְצַדִּיק
וְאִישׁד עִמִּי שָׁדָתוֹ יָדִי הֵאֱלָה :

Antes vosotros sabeyd que para lo que me ha sido necesario y a los que estan conmigo, estas manos me han seruido.

35 כָּל־דְּבָרִים חֲנִיתִי לָכֶם
כִּי כֹה שָׁדָה לָנוּ לְקַבֵּל אֶת־תְּחִלּוֹתֵם
לְזֶכֶר דְּבָרֵי אֲרִינָנוּ יִשׁוּעַ כִּי הוּא
אָמַר אֲשֶׁר־תִּנְאִישׁ הַמְּוֹתִיר לְתֵת
מִשָּׁתָה :

En todo hos he ensennado, Que trabajando assi es necesario sobre llevar a los enfermos: y acordarnos del dicho del Sennor Iesus, el qual dixo. Bienaueturada cosa es dar antes que recebir.

כ

30. Καὶ ἐξ ὑμῶν ἀνστήσονται οἱ ἄνθρωποι λαλοῦντες διαφρασματὰ, ὅτι ἀποστρέψω τὰς μαθητάς ὀπίσθην αὐτῶν.

Et d'entre vousmesmes se leueront des hommes annouçans choses peruerfes, afin d'attirer les disciples apres eux.

31. Διὸ παρακαλῶ, ἀγαπῶντες, ὅτι ὅτε ἐπαύειν, ὑπὸ τῶν ἡμερῶν οὐκ ἐπαύσαμαι μετὰ δακρύων ἐκτινάζων ὑμῖν τὰς ψυχὰς.

Pourtant veillez, ayans souuenance que par l'espace de trois ans, nuit & jour, ie n'ai celle avec larmes d'admonester vn chacun.

32. Καὶ νυνὶ ἐπετίμημι ὑμῶν, ἀδελφοί, τῷ ᾧ καὶ τῷ λόγῳ τῆς χάριτος, τῷ δυναμικῷ, ποιοῦντος καὶ δοῦντος ὑμῖν κληρονομίαν ἐν τοῖς ἁγιασμένοις πατέρι.

Et maintenant freres, ie vous recommande a Dieu, & a la parole de la grace: lequel est puissant de paracheuer de vous edifier, & de vous donner heritage avec tous les Sanctis.

33. Ἀρροβίαν ἢ χρυσὸν ἢ ἱμάτιον, ἀπὸ οὐδενὸς ἐκτιμήσαμι.

Ie n'ai conuocé ne l'argent, ne l'or, ne la robe d'aucun.

34. Αὐτοὶ δὲ γνώσκετε ὅτι ταῖς χερσίν μου, καὶ τῶν οὐσιν μετ' ἐμοῦ, οὐκ ἐτίμαμι οὐδὲ χάρις αὐτοῖς.

Et vous mesmes sauez que ces mains ont fourni les choses qui m'estoyent necessaires, & a ceux qui estoient avec moi.

35. Πάντα ὑπέδειξα ὑμῖν ὅτι ὅτε ἐπαύειν, οὐκ ἐπαύσαμαι, μη μνησθῆναι τῶν λόγων τῶν κυρίου ἰησοῦ, ὅτι αὐτὸς εἶπε, μακάριόν ἐστι διδόναι μᾶλλον ἢ λαμβάνειν.

Ie vous ai monsté en tout, qu'en travaillant a tout, i'au fait supporter les infirmes, & auoir memoire des paroles du Seigneur Iesus: car il a dit, Que c'est chose plus heureuse de donner que de receuoir.

30. Er ex vobis ipsis exurgent viri, loquentes perverse, ut abducant discipulos post se.

Moreover of your own selves shall men arise speaking perverse things, so that they will seduce the disciples after them.

31. Propter quod vigilate, memoria retinentes, quoniam per triennium nocte & die non cessavi, cum lacrymis monens unumquemque vestrum.

Therefore watch and remember, that by the space of three years I ceased not to warn every one of you night and day with tears.

32. Et nunc commendo vos Deo, & verbo gratiae ipsius, qui potens est edificare, & dare hereditatem in sanctificationis omnibus.

And now commend I you to God, and to the word of his grace, which is able to build you up, and to give you an inheritance among all them which are sanctified.

33. Argentum & aurum, aut vestem nullius concupivi.

I have coveted no mans silver, nor gold, nor apparel.

34. Ipsi scitis quoniam ad ea quae mihi opus erant, & his qui mecum sunt, ministraverunt manus istae.

You know therefore that these hands have ministered unto my necessities, and to them that were with me.

35. Omnia ostendi vobis, quoniam sic laborantes, oportet suscipere infirmos, ac meminisse verbi Domini Iesu, (quoniam ipse dixit,) Beatius est magis dare, quam accipere.

I have shewed you all things, how that so labouring, ye ought to support the weak, and to remember the words of the Lord Jesus, how that he said, It is more blessed to give, than to receive.

30. Auch auß euch selbst werden auffstehen Männer / die da verkehrte lehre reden / die Jünger an sich zu ziehen.

Der stulle oc aff eder self opstaa Wend / oc rale wrong lardom / ar de funde drage Discipline til sig.

31. Darumb seht wacker / vnd dencket daran / daß ich nicht abgelassen habe / dreij jar / tag vnd nacht / einen ieglichen mit Threnen zuvermahnen.

Der saare veret vaagne oc sencker der paa / ar ieg hassuet icke afflader / i ern aar / ar formane huerbe / sonderlige / dag oc nat / mei grædende saare.

32. Vnd nun lieben Brüder / ich befehl euch Gott vnd dem Wort seiner gnaden / der da mechtig ist / euch zu erbauen / vnd zu geben das Erbe vnter allen die geheiligt werden.

De nu / lere Brodre / Jeg besaler eder Gud oc hans naadis Ord / huilken som er mectig / ar opbygger eder / oc ar giffue eder Arffe islant alle dem som bliffue helligede.

33. Ich habe euer keines Silber noch Gold noch Kleid begeret.

Jeg hassuet icke beaceret aff nogen aff eder Gøld eller Guld ey heuer klæder.

34. Denn ihr wisset selber / daß mir diese Hände zu meiner notturfft / vnd derer / die mit mir gewesen sind / gedienet haben.

Thi i vider self / ar disse hender hassuet icke mig til min Broderstør oc til deris / som hassuet veret mig.

35. Ich hab euch alles angezeigt / daß man also arbeiten müsse / vnd die Schwachen aufnehmen / vnd gedencken an das Wort des Herrn Jesu / daß er gesagt hat: Geben ist seliger denn nemen.

Jeg visde eder alting / At mand skal saa arbejdende / oc anamme de Skrøbelige / De iencke paa vor HED. XJS Ihesu ord / ar hand sagde / Der er saligere at giffue end at tage.

30. Až samých vás porostanau mužij / kterjž budou mluvit převráceně věcy / aby obrátili Žebřníky po sobě.

Až was samých vyndba me / žovle mluvti převertě věcy / aby ža soba žvoleně obrátili.

31. Protož bděte / na paměti magne / že jsem za tři léta nepřetržitě vedne i v noci s pláčem napomínati každého z vás.

Ažla thegož čyvele / pomníac žecem přetržy lita v noci y vednie nř přejtaval napomínac ž was každeho z žám.

32. Ažž nynij Bratři poslaťm vás Pánu Bohu / a Slovu milosti jeho / kterjž to moci gest dáti y rozdělati dědictví mezi všemi posvěcenými.

Až tãt teraz brãcia poružam vas Bogu / y slovu lãsti jeho / kterjž Bog može pobudowãc / y dãc vam to / co právem dïedvíz ejnym otrzy macie ze všykym posvěcenym.

33. Zlata pak ani Stříbra / ani raucha nežádal jsem od žádného.

Žie požadalčiem od žadnego ž was řebra / zlata / ani řãry.

34. Jakož sami víte / že to jeho mi gest potřeba bytlo / y tãm kterjž glau semnat / do dãwaly ruce tãto.

Žom řem řamí wřetel / že mořim potřebeam / y tãch řiborzy řa žamno / řužply ruce oro řy.

35. A tož jsem vám wřetel vřázal proto / že y w mãte tak pracujice / přijimati nemožnã / a pamatowati na řlwa Pána Geřiffe / nebž gest on řel : Že gest mnohem řpařte dñgñ dãwati / nežli brãti.

Že wřetelãdem wam ořãřal / iž řhãř řãřuãe potřeby / přijimowãc niemocne / a pãmies řhãř řlwa Pãã Jeřufowe / ři on powiedzil : Geřãřlãřã řřeř řel ãwãc niřli brãc.

כ א

וּמִן בְּתֵר הָלֹךְ וַיִּסְמְךָ
בְּקוֹן דְּוָאנֶךָ — בְּאִתְרָהּ
יִמְיָן הָיוּ לוֹ פְּלִיחֵי הָכֵן
מִסְתַּהֲבֵי וּבְפִיחֵי עֵד מִ—
לְבָר מִן מִדְּבָרָא וְדַעְדֹּ
גַל בְּיִסְכָּחֵן עַל אֵל יִסְמָ
יִצְדִּיר:

*Perche noi habuamo compunti que
giuati, et paritimus, et andamus de ac-
compagnando tutti insieme con la
nostra e figliuoli nostri fuori de la città: e
possi impimacchiammo, u l'uso, facemmo
statuere.*

וַיִּשְׁקוּ לְחֵדָּה וּכְלָהוּ
לְאַלְפָּה — וְהַכֹּסֶרֶן לִ—
בֵּיתֵיהֶן:

*E potche es fummo abbracciati l'un
l'altro, noi saluammo la mano: e quelli
femur ritornarua a i loro.*

וְהָיוּ דִּינֵי דְּוָאנֶךָ צִיד וְ—
וְאִתְּוִן לַעֲבֹד מִדְּבָרָהּ
וְהָיוּ שְׂרָמָה לְאַחָא דְּהָכֵן
וְשָׂרוּ בְּאִתְרָהֶן וַיִּסְמְךָ
חֵד:

*Finis per La nauigatione, da Tyro,
arruamano a Tolemayda, e saluammo fra
tello, e fermamomo con effi'no giorno.*

וַיִּלְיִמָּה אֲחֵרָנָא וּבְקוֹ
וְאִתְּוִן דְּהַסְרִיָּה קַעְלוֹ שָׂרוֹן
בְּבִיתָהּ דְּבִיִּקְפֹּס
מִסְבָּנָא אִינָא דְּאִיתְיָהּ
הָיָא מִן שְׂבָצָא:

*L'altro di poi, quelli che s'erano par-
titi, con Paulo, vennero a Cesarea, et en-
trarono in casa di Filippo Euangelista, che
era uno de sette, e fermamomo appresso de
lui.*

וְדִאִית הָיוּ לְהַבְּתָהּ
בְּתוֹלְתָא אֲרָבַע דְּבִיתֵיהֶן
הָיוּ:

*Cestus haueua quattro figliuole Ver-
gini, che profetizzauano.*

וְכֵד אִיתְּוִן הָכֵן וַיִּסְמְךָ
סְבָצָא נִחַת הָיָא מִן יְהוֹד
נְבִיא חֵד וְשָׂמָה הָיָא
אֲגָבֹס:

*Et dormando nos per gironi, sopra-
uenne un Profeta de Iudea, nominato
Agabo.*

כ א

וַיְהִי כִּי מָלְאנוּ אֶת־הַיָּמִים
הָאֵלֶּה וַיָּצֵא וַיֵּלֶךְ וַיִּשְׁלַח אֹתָנוּ
כָּלֶם עִם הַנָּשִׁים וְהַבָּתִּים עַד־
מַחוּץ לְעִיר וַיָּכְרַע אֶת־בְּרַכְיָנוּ
וַיִּתְפַּלֵּל:

Y cumplidos aquellos dias, partimos nos,
acompanandonos todos con sus mugeres y hijos
hasta fuera de la ciudad: y puestos de rodillas en
la ribera, oramos.

וּבְאַשְׁד נָתַנוּ אֶת־שְׁלוֹם אִישׁ
לְאֶהְיֹ עֲלֵינוּ עַל־הָאֵלֶּה וְהַמָּה
שָׁבוּ אֶל־בֵּיתֵיהֶם:

Y abraçandonos los vnos a los otrs, subi-
mos en el nauio, y ellos se boluieron a sus casas.

וַיִּנְחֲנוּ הִלְכְּנוּ בָּיִם וּמַצֹּד
בָּהֵנוּ לַעֲבֹד וַיָּשָׁא לְאַהֲיָנוּ לְשְׁלוֹם
וַיַּעֲמֵד עִמָּהֶם יוֹם אֶחָד:

Y nosotros, cumplida la nauegacion veni-
mos de Tyro a Ptolemyda, y auiedo saluado
a los hermanos quedamos nos con ellos vn dia.

וּמִמְּחֻרָת יָצָאנוּ וּבָהֵנוּ לְקַסְדֵּינָה
וּבָהֵנוּ בְּבֵית בִּילָפֹס הַמַּבְשָׁר
אֲשֶׁר הָיָה אֶחָד מִן הַשְּׂבָעָה
אֲרָכְנוּ לָנוּ עֲמֹד:

Y otro dia partidos (Paulo y los que con el e-
stauamos,) venimos a Cesarea y entrando en casa
de Philippe el Euangelista, el qual era vno de los
Siete, po amos con el.

וַיְהִי לוֹ נִרְבַּע בָּתִּים בְּחוֹלוֹת
מִתְנַבְּאוֹת:

Y este tenia quatro hijas donzellas que pro-
phetizauan.

וּבְאַשְׁד אֲרָכְנוּ לָנוּ יָמִים
רַבִּים בָּה אִישׁ אֶחָד מִיְּהוּדָה
וְנָבִיא הוּא וְשֵׁמוֹ אֲגָב:

Y renovando nosotros alli por muchos dias,
descendió de Iudea vn Profeta llamado Agabo.

καί.

9. Ὅτι ὅτε ἐξῆλθον ἡμεῖς ἐξ ἀρτί-
σιν πρὸς ἡμῖν, ἐξελθόντες ἐπο-
ρεύμεθα, ὡς περὶ πάντων ἡμῶν
πάντως ἀπὸ ἡμετέρῃ καὶ τῶν αἰ-
σῶν ἐξω πρὸς τὴν πόλιν, καὶ θύσαν-
τες τὰ πόδια ἐπὶ τῇ ἀγιάλῳ, ὡς-
προεξέμεθα.

Mais ces iours-la estans accomplis
nous partimmes: & nous metans en che-
min, estans conduits de tous, avec leurs
femmes & enfans, iusques hors la ville,
& ayans mis les genoux en terre sur le
riuage, nous priames.

6. καὶ ἀποσπόμενοι ἀλλήλους
ἐπέσπεμον εἰς τὰ οἶκούς, ἐκείτοι δὲ
ὑποέσπεμον εἰς τὴν πόλιν.

Puis apres nous estre embrassés les
vns les autres, nous montâmes au na-
uirc, & les autres retournerent chez
eux.

7. Ἡμεῖς δὲ τὸν πλοῦν δι' ἐνέου-
μεν ἀπὸ τοῦ πλοῦν πρὸς εἰς
τὴν πόλιν, καὶ ἀποσπόμενοι τῆς
ἀλλήλων ἡμεῖς καὶ οἱ αἰσῶν
πρὸς αὐτοῖς.

Par ainsi acheuans nostre navigati-
on, de Tyr nous abordâmes à Ptole-
mais: & apres auoir salué les freres, de-
meurâmes vn iour avec eux.

8. Τῇ ἡμέρᾳ οὖν ἡλθον εἰς οἶκον
στέφανου ὁ καλεσθεὶς εἰς τὸν οἶκον
Φιλίππου ὁ εὐαγγελιστὴς ὅτι ἐ-
κ τῶν ἐπὶ ἐκείνῳ πρὸς αὐτοῦ.

Le lendemain Paul & la compagnie
partirent, & nous vinîmes en Cesarea:
& estans entrés en la maison de Philip-
pe l'Euangeliste (qui estoit l'un des
sept) nous demeurâmes chez lui.

9. Τύτῃ ἡμέρᾳ θυγατέρες παρ-
θένοι πέντε ὡς φησὶ ἀναγ.

Iceulx auo't quatre filles vierges,
lesquelles prophétisoient.

10. Ἐπομένοντων δὲ ἡμῶν ἡμέ-
ρας πλείων, κατήλθεν τις ἀπὸ τῆς
ιουδαίας ὡς φησὶ, ἐνόματι ἀγα-
βῶ.

Et comme nous demeurions la plu-
sieurs iours, il survint vn Prophete de
Iudee, nommé Agabus.

5. Et expletis diebus profecti ibamus, deducuntibus nos omnibus cum uxoribus & filius usque foras civitatis: & politis genibus in littore, oravimus.

But when the dayes were ended / we departed: and went our way: and they all accompanied us with their wives and children: even out of the cite: and we kneeling downe on the shore / prayed.

6. Et cum valefecissemus invicem, ascēdimus navem: illi autem redierunt in sua.

Then when we had embraced one another, we tooke shipp: and they returned home.

7. Nos vero navigatione explicita, à Tyro descendimus Ptolemaidam: & salutaus fratribus, mansimus die vna apud illos.

And when we had ended the course of Tyro, we arrived at Ptolemais: and saluted the brethren: and abode with them one day.

8. Alia autem die profecti, venimus Cæsaream. Et intrantes domum Philippi Evangelistæ, qui erat unus de septem, mansimus apud eū.

And the next day Paul & they that were with him departed: and came unto Cæsarea: and we entered into the house of Philippe the Evangelist: which was one of the seven Diacones: and abode with him.

9. Huic autem erant quatuor filie virgines, prophetantes.

Nowe he had foure daughters virgin: which did prophesie.

10. Et cum moraremur per dies aliquot, supervenit quidam à Iudæa propheta, nomine Agabus.

And as we taried there many dayes, there came certaine Prophet from Iudæa named Agabus.

5. Vnd geschach/ da wir die tage zubracht hatten/ zogen wir auß/ vnd wandelten. Vnd sie geleiteten vns alle/ mit Weib vnd Kindern/ biß hinauß für die Statt/ vnd knieten nider am Vfer/ vnd beteten.

De der begaff sig / der de dage vaare forlebbe / at vi droge ud / oc vandrede. De de fulde offalle / met Hustruer oc Børn / vden saar Staden / oc fulde paa lue paa strandebacken / oc bade.

6. Vnd als wir einander gesegneten/trattē wir ins Schiff/ Zene aber wandten sich wider zu den ihren.

De der vi hoffde velsigheet huer andre traadde vi i Skibet / De de andre vende sig hjem igen til deris.

7. Wir aber vollzogen die Schiffahrt/von Tyro/vnd kamen gen Ptolemaida / vnd grüßeten die Brüder/ vnd blieben einen Tag bey ihnen.

Wen vi fuldkommene Seeladzen fra Tyro / oc komme til Ptolemaida / oc hilsete Brødrene / oc bleffue en dag hos dem.

8. Des andern tages zogen wir auß/ die wir umb Paulo waren/ vnd kamen gen Cæsarien. Vnd giengen in das Haus Philippi des Euangelisten/ der einer von den sieben war/vnd blieben bey ihm.

Anden dage droge vi ud / vi som vaare med Paulo / oc komme til Cæsaream / De vi ginge i Philippi Euangeliste hus / som vaare en aff de siu / oc bleffue hos hannem.

9. Derselbige hatte vier Töchter/ die waren Jungfrauen / vnd weis sagten.

Denne haaffde fire Døttre / som vaare Jomfruer oc spaade.

10. Vnd als wir mehr tage da blieben / rāiset herab ein Prophet auß Judea / mit Namen Agabus / vnd kam zu vns.

De der vi bleffue der flere dage / da rensde en Prophet ned aff Judea, som hed Agabus.

5. A wyplurisse ty dni / wy / sstosse / si gsmie pryt / a prymo: dill nās wstykēni s Wanzel: kami vs Syn / a / wen za Wstio: a klesse na kolna na brzhu / modull gsmie se.

Ale gdychmy wymieffalt ony dni obelichmy / a wstykēni prymadzi s zonnany dzicfami. a gedychmy wysli s miasia / tedy o brzegu polie knawshy na kolana / modullichmy se.

6. A kody gsmie se wespolek rozy zchnahli / wstapili gsmie na Wartu / a oni se wracili do miow.

Zachym oblaprae sedni druzie / wstlichmy w oltre / a oni tez wracili si do swych.

7. Ale my platwisse se od Tyru / gell gsmie Ptolomay: do / a pozdrawisse tu bratish / pobyli gsmie v nich jeden den.

My zalic ob prawisse droge / przyllichmy s Tyru do Ptolemais / tamie my przywitawshy s bracia / mieffalichmy v nich przez iedendzien.

8. A druzo den sstosse / ptili ssmie do Cezaree. A wstosse do domu Filipa Kazatele / ktes rdy byl geden s sedmi / byli gsmie tu v ncho.

Anajazutez wysedshy Panel / y my kroszychmy s nim byli przylichmy do Cezarey / wstosshy w dom Filipa Euangelisty / ktes ry byl reden s onych siedmi / soz skatalichmy v niego.

9. A ten miel trofi Dcery Paniny / Prorokny.

A ten miel ctery corki pknentli / ktere prorokowaly.

10. A kody gsmie tu pobyli za nekolicu dni / prissel mazy ncha: kody Judsiwa prorok gmenem Agabus.

A gdychmy tam przez niemio: so dni mieffali / przyszedl s Tyru stwa Protok auktory imieniem Agab.

כ א

וַעֲלֵה לָנוּ וְשָׁקֵל עֲרֻקְתָּהּ וְהַצִּיחֵהּ דְּבִלְלוֹס וְאַסֵּר בַּגְּלִי וְנִבְשֶׁה וְאִידִינָהּ וְנִאֲמַר הַבְּנָה אֲמַר דִּוְחָה דְּקוּדְשָׁא דְּגִבְרָא מְכִיָּה דְּאַרְקִתָּהּ דְּדִבְרָא הַבְּנָה נִאֲסֻרָהּ וְהַצִּיחֵהּ בְּאוּרֻשְׁלָם וְיִשְׁלַמוּנָה בְּאַיְדֵי אֲמִמָּה :

Il qual venuto feno à noi, prese la cintura de Paulo, e legoffe le mani e i piedi, e disse. Queste cose fece lo Spirito Santo, Così legatissimo Gaudes in Ierusalem, l'huomo di cui è questa cintura, e daranno la me le mani da Gentili.

וְכִד הָלִין מִלָּא שְׂמִינָ בְּעִין מְכִיָּה חָנוּ וּבְגֵי אֲתֵרָה דִּלָּא יִאֲוֹל לָא דְּרָשְׁלָב :

Come nosse dimmo quasi a cose al pregatissimo a noi e quelli che erano del luogo, che non salisse in Ierusalem.

וְהָיָה עֲנָנָא וְאֲמַר פִּילֹס מִנָּה עֲבָדִין אֲנִתָּו דְּבִכְיוֹ אֲנִתָּו וְשִׁחְקִין אֲנִתָּו לָהּ לִלְבִי אֲנָה צִיר לָא הָנָה דְּאַתְאֲסֵר בְּלַחוּד מְסִיב אֲנָה אֲלָנָה אֲהָ דְּאַמֹּת בְּאוּרֻשְׁלָם חֲלָה שְׂמִיָּה דְּמִתָּו וְשִׁוּעַ מְאִיָּה :

Allor Paulo rispose. Che fate voi, cose pian, endo, che affliggendolo il cuore mio? Io certo sono apparecchiato non solo ad esser legato, ma etiam a morire in Ierusalem per il nome del Signor Iesus.

וְכִד לָא אֲתֵסְפִיס לֹו בְּהָלֹו לֹו וְאֲמַרְוּ דְּגִבְרָה דְּמִרְנָה וְהָיָה :

E così non restando egli persuaso, noi ce acquettammo dicendo, Sia fatta la volontà del Signore.

וּבְתֵר יוֹמֵתָנָה הָלִין אֲתֵסִיבוּ וְסִלְקוּ לֹו לְאוּרֻשְׁלָם :

Ed appo questi giorni, ci mettemmo ad ordine, e salimmo in Ierusalem.

כ א

וְנִבְנָה אֲלֵינוּ וַיִּקַּח אֶת־אֲחוּד פִּילֹס וַיֹּאסֹר אֶת־דְּגָלִיו וַיִּדְּיוּ לְאֲמַר כֹּה אֲמַרְהָ רוּחַ הַקֹּדֶשׁ אֶת־הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹו אֲחוּד הָיָה בְּכֶרֶה יִאֲסֶרְהוּ הַיְּהוּדִים בִּירוּשָׁלַם וַיִּסְגִּירוּהוּ בִּידֵי הַגּוֹיִם :

El qual como vino à nosotros, tomó la cinta de Paulo, y atandose los pies y las manos, dixo Esto dize el Espíritu Sancto, Al varon cuya es esta cinta, así lo ararán los Iudios en Ierusalem y lo entregaran en manos de las Gentes.

וּבְאֲשֶׁר שְׂמַעְנוּ אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּשְׁאֵל מִמֶּנּוּ אֲנָחְנוּ וְכָלֶם אֲשֶׁר בַּמָּקוֹם הַהוּא מַעֲלֹוֹתָו יְרוּשָׁלַיִם :

Lo qual como oyamos, rogamos nosotros y los que estauan en aquel lugar, que no subiesse à Ierusalem.

וַיַּעַן פִּילֹס מִהָתַעֲשׂוֹ כִּי בּוֹכִים אָתָם וּמַבְטִים אֶת־לְבִי וְאֵי עֵתִיד הוּא לֹא לְהִאֲסֹר לְבִדִּי כִּי אֵם לְמוֹת בִּירוּשָׁלַם עַל־שֵׁם יֵשׁוּעַ אֲדֹנָינוּ :

Entonces Paulo respondió, Que hazeys llorando, y affligiendome el corazón? porque yo no solo à ser arado, mas aun à morir en Ierusalem estoy presto por el nombre del Sennor Iesus.

וּבְאֲשֶׁר לֹא יָכְלָנוּ לְבַתְּחָאָהּ נִחְגְּוּ לְאֲמַר הִנֵּה רָצוֹן יְהוָה :

Y como no lo podimos persuadir repetamos nos diciendo, Hagase la voluntad del Sennor.

וַיֵּאָחֲרִי הַיָּמִים הָאֵלֶּה גִּבְרָתָם עַל־נוּ יְרוּשָׁלַיִם :

Y despues de estos dias, apercebidos subimos à Ierusalem.

καί.

21. Καὶ ἔλθων πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἔρας τὴν ζώνην τῆς παύλου, δεύσας τὴν αὐτῆς τὰς χεῖρας ἐπὶ τοὺς πόδας. εἶπεν, τὰς δὲ λέγει τὸ πνεῦμα ὅτι ἄγας, ὅτι αἰδῶν ἔστιν ἡ ζωὴ αὐτοῦ ὅτι αὐτὸς οὗτος ὁ ἀρραβὼν τοῦ ἰουδαίου, καὶ ἐπὶ τῶνδε αὐτοῦ εἰς χεῖρας ἰθιῶν.

Lequel estant venu vers nous, & ayant prins la ceinture de Paul, s'en lia les mains & les pieds, dit. Ces choses dit le saint Esprit, Ainsi veront les Iudis en Ierusalem l'homme à qui est cette ceinture & le lieront en mains des Gentils.

22. Ὡς δὲ ἤκουσαν μὲν ταῦτα, παρεκαλοῦμεν ἡμᾶς· καὶ οἱ ἐκείνοι τὸ μὴ ἀναβῆναι αὐτὸν εἰς ἱερουσαλήμ.

Et quand nous eumes entendu ces choses, tant nous que ceux qui estoient du lieu, exhortâmes qu'il ne montast point en Ierusalem.

23. Ἀπεκρίθη δὲ ὁ παῦλος· τί ποιεῖτε κλαίετε καὶ στυγεῖτε; τίς μου τὴν καρδίαν; ἔγωγε γὰρ ὁ μόνος δεῖξαι. ἀλλὰ καὶ ἀπειθῶν εἰς ἱερουσαλήμ ἐπίμους ἔχω ὥστε καὶ ἀνέματ' ἐγὼ κυρίου ἰησοῦ.

Adonc Paul respondit, Que faitez-vous, en pleurant & affligeant mon cœur? car quant à moi, ie suis tout prest non seulement d'estre lié, mais aussi de mourir en Ierusalem pour le Nom du Seigneur Iesus.

24. Μὴ πειθόμενοι δὲ αὐτῷ, ἔσυχοντο μὲν, εἰπόντες, τὸ θέλημα τοῦ κυρίου γίνεσθαι.

Ainsi, pour ce qu'il ne pouvoit estre induit à cela, nous eumes en deportance, disans, La volonté du Seigneur soit faite.

25. Μετὰ δὲ τὰς ἡμέρας ταύτας ἐπιστάσαντες αὐτοὺς ἀνέβημεν εἰς ἱερουσαλήμ.

Et quelques iours apres, ayant chargé nos hardes nous montâmes en Ierusalem.

11. Is cum venisset ad nos, tulit zonam Pauli: & alligans sibi pedes & manus dixit, Hæc dicit Spiritus sanctus: Virum cuius est zona hæc, sic alligabunt in Ierusalem Iudæi, & tradent in manus Gentium.

And when he was come unto us / he tooke Pauls girdle / and bound his owne handes and feet: and said Thus saith the holy Ghost: So shall Jewes at Jerusalem bind the man that owreth this girdle: & shall deliver him into the handes of the Gentiles.

12. Quod cum audissemus, rogabamus nos & qui loci illius erant, ne ascenderet Ierusalem.

And when we had heard these things, both wee and other of the same place besought him that hee would not goe up to Jerusalem.

13. Tunc respondit Paulus, & dixit, Quid facitis flentes, & affligentes cor meum? Ego enim non solum alligari, sed & mori in Ierusalem paratus sum propter nomen Domini Iesu.

Then Paul answered, and said, what doe weeping and breating mine heart? For I am ready not to be bound onely: but also to die at Jerusalem for the Name of the Lord Iesus.

14. Et cum ei suaderenon possemus, quiescimus, dicentes, Domini voluntas fiat.

So when he would not be persuaded, we ceased, saying: The will of the Lord be done.

15. Post dies autem istos præparati, ascendebamus in Ierusalem.

And after these dayes we trusted up our hartes: and went up to Jerusalem.

11. Der nam den Gürtel Pauli/ vnd band seine hände vnd füsse / vnd sprach: Das saget der heilige Geist: Den Mann/des der Gürtel ist/wer den die Jüden also binden zu Jerusalem/vnd überantworten in der Heiden hände.

De kom til oss. Hand tog Pauli Bælte/ oc band sine hender oc føder: oc sagde. Denne siger den hellig Aand: Den Mand som dette Bælte hører til / skulle Jøderne saa binde i Jerusalem / oc ansvorde hannem i Bedrøngers hender.

12. Als wir aber solches höreten/ haben wir in/vnd die desselbigen orts waren/das er nicht hinauff gen Jerusalem zöge.

Men der vi der hørde / da bade vi hannem at de som vaare i den samme sted / at hand skulde lade drage op til Jerusalem.

13. Paulus aber antwortet: Was machet ihr / daß ihr weinet / vnd brechet mir mein Herz? Denn ich bin bereit / nicht allein mich zubinden lassen / sondern auch zu sterben zu Jerusalem / vmb des Namens willen des HERRN Jesu.

Da svarede Paulus / Hvad görer i / at i græder / oc vlsage mig Hjerter? Thi ieg er rede / icke aleniste at lade mig binde / men ogsaa at dø i Jerusalem / for for HERRNS Jesu Naam skyld.

14. Da er aber sich nicht überreden ließ / schwiigen wir / vnd sprachen: Des HERRN wille geschehe.

Men der hand vilde icke lade tage sig mer ord / da sagde vi / oc sagde / HERRNS vilie ske.

15. Vnd nach denselbigen tagen / entledigten wir vns / vnd zogen hinauff gen Jerusalem.

De efter de dage / sagde vi vor sig fra oss / oc droge op til Jerusalem.

11. Ten tojz k nam pfissel / wzał päs Pawluem, a swäzaro sobe neho y ruce / keli: Totoz prawij Duch Swaty / ze wui ze toho gehoß gest päs tento / takto swäzaj zide w Geruzalim / a wydagij w ruce Poharnuom.

Rehort przyßebßy do häu / wżal päs Pawlow / y swäzawßy sobe neho y ruce / me wil: Co mo wi Duch Swaty / zezä Forzgo seß ten päs / tak swäzaj w Geruzalim / y wydagij go w ruce poharnu.

12. To tojz gñe wßißellim / proßli gñe ho / y u l ier / hß bñli w tom Wessit / aby neß chodil do Geruzalima.

To Rorodimß wßißell / proßli lßimß y skimß y ci khorzy nk o nym mßysen byß / aby nie chodil do Geruzalim.

13. Tchoß odpowßel Pawel / a keli: Co kñmte plaßce a trápce sroce mß? Jaz jagißt ne tolißo swäzaj byß / ale y omß fñu hotowßem w Geruzalim / pro Gñeno Pána Geßiße Krñsta.

Chedy odpowßedil Pawel: Coß cñymie te plaßce / a trápce sroce mß? Jaz jagißt ne tolißo swäzaj byß / ale y omß fñu hotowßem w Geruzalim / pro Gñeno Pána Geßiße Krñsta.

14. A tojz gñe gemil odräs dñet nemohli pfestali im / keli: Staß se wüle Wollß.

Achaß gdychmy mß rozrädßit ne mogli, pßezalichmy aß chym mßowat: ziezahýzec sñu zñante wola Pána.

15. Po tch pal dnech pßeß prawißse se / sñi sñie do Geruzalima.

Skñm po onych dnöch / zezä prawißtlymoß / sñi chmy do Geruzalim.

כא

16. ואתו הוו עמו אנשים
תלמידא מן קסריא כד
הבירין עמהון אחא חד מן
תלמידא קדמא דשמה
הוא מגסון ואיתיהי הווא
מן קיפרוס דיקבלן
בביתה :

*E vennero insieme con esso alcuni
de discipoli da Cesarea, venendo con se-
co un certo Mnason Cypriote antico di-
scipolo, al qual noi divenimmo all'appare.*

17. וכד אתיו לאורשלים
קבלון אחא חדאית :

*Attinuit che noi fummo in Ierusa-
lem, e fratelli ci ricevettero volentieri.*

18. וליקמא אחרנא עלון
עם פולוס לות יעקוב כד
אית הווא לותה כלהון
קטיש :

*El giorno seguente Paulo entrò con
esso a Iacopo, e tutti i Seniores si trova-
ranno.*

19. ויהבו להן שלמנא
ומשתעא הווא להון פולוס
בתר בתר כל
העבר אלהא בעממנא
בתשתיה :

*E poi ch'ei gli hebbe salutati, raccon-
tò loro a parte per parte ciascuna di quel-
le cose, che Idolo hanno a fare tra i Gen-
tili per la sua amministrazione.*

20. וכד שמעו שבתו ל
לאלהא אמרו לה חונא
אנת אחון כמא רבון אית
ביהוד אילין דהימנא
וכלהון הלין טענא אהון
דמיוס :

*Il che havendo effe ditto, glorifica-
mo il Signore, e dissero, Fratello, tu vedi
quante migliaia de Gentili son che han-
no creduto a tuissono Zelatori de la Le-
ge.*

21. אתאמר דין עליך ד
דמלה אנת היפרקון מן
מושא כהון דהימנא
דבעבמא כד אמר אנת
הלן יהוון גורין בגיהון
ולן בעדא דמיוס
יהוון מהלכין :

*Her essi hanno ditto di te, che tu
insegna a tutti i Gentili che son fra i Gen-
tili, a strarsi da Moise, dicendo, che non
debbono circumcidere lor figliuoli, ne ca-
minar secondo i soliti costumi.*

כא

16. ויבואו עמו ג' אנשים
תלמידים מקיסריא המוליכים
אתם את יסון מכפר אשר
עמו לנו והוא תלמיד ישן :

*Y vinieron tambien con nosotros de Cesa-
rea algunos de los Discipulos, trayendo consigo a
un Mnason Cyprio, Discipulo, antiguo con el
qual posallemos.*

17. וכאשר באנו ירושלמה
בשמחה גדולה קבלו אותנו
האחים :

*Y como llegamos a Jerusalem, los Herma-
nos nos recibieron de buena voluntad.*

18. וליום מחר בא פולוס עמו
אל יעקב וקהלו הוקמים כלם :

*Y el dia siguiente Paulo entró con nosotros
a Iacobo, y todos los Ancianos se juntaron.*

19. וכאשר שאל לשלום ספר
להם מחד לחד אשר עשה
אלהם בגוים בשדתו :

*A los quales, como los vuo saludado, contó
por menudo loque Dios amia hecho entre las
Gentes por su ministerio.*

20. ותמה בשמעם שבחו את
האלהים ואמרו אליו רוחה אית
אחינו כמה רבבות היו יהודים
הבאמינים וכלם מקנאי תתורנה :

*Y ellos como lo oyeron, glorificaron al Sen-
nor: y dixeronte, Ya vees Hermano, quantos mil-
lars de ludios son losque han creydo: mas to-
dos son Zeladores de la ley.*

21. וישמעו עליך כי יסורים
מלמד את ממשא את היהודים
האלה אשר בגוים לאמר לא
להמול את בניהם ולא בעטונה
להלכם :

*Y han oydo de ti (por relacion de otros,) que
enseñas a partarse de Moysé a todos los lu-
dios que estan entre las Gentes: y que dizes, que
no han de circumcidar sus hijos, ni andar segun la
costumbre.*

16.

16. Συνηλθον ὁ καὶ τῶ μαθητῶν
ὑπὸ μαθηταῖς σου ἡμεῖς, ἄριστος
παρ' ὃ ἐστὶν ὁ κῶρυς, (μνασων) πρὸς
καὶ παρ' ἀρχαίᾳ μαθητῶν.

*Et quelques uns des disciples vin-
drent aussi de Cesarée avec nous, amé-
nans avec eux un certain (Mnason,) qui
estoit Cyprien, ancien discipule, chez le-
quel nous devions loger.*

17. Γενόμενοι ὁ ἡμεῖς εἰς ἱερο-
σόλυμα, εἰσέμμεν εἰς αὐτὴν ὁ ἡμεῖς
οἱ ἀδελφοί.

*Quand nous fumes venus en Ieru-
salem, les freres nous receurent fort vo-
lontiers.*

18. Τῇ δὲ ἑπομένῃ εἰσῆλθὼν πᾶν τοις
σὺν ἡμῖν πρὸς ἰακώβον, πάντες τε
παρεγένοντο οἱ πρεσβύτεροι.

*Ecce iour suivant, Paul vint avec
nous chez Iacques, & tous les anciens y
furent assemblez.*

19. Καὶ ἀπαυσιμῶν ὁ αὐτοὺς
ἐξηγήσατο καθ' ὅσον ἡμεῖς οἱ ἐποιοῦντες
ὁ θεὸς ἐν τοῖς ἔθνεσιν διὰ τῆς δι-
καιοσύνης αὐτοῦ.

*Et apres qu'il les eut embrassés, il
raconta de point en point les choses
que Dieu avoit faites entre les Gentils
par son ministère.*

20. Οἱ ὁ αὐτοὺς πάντες ἐδόξασαν
τὸν θεόν, εἰπὼν τε αὐτῷ, ἡμεῖς
ἀδελφοί. πᾶσι μυριάσιν οἱ ἰου-
δαῖοι καὶ πάντες οἱ ἔθνη, πάν-
τες ζήλωται ὁ νόμου ἐπαρχου-
σιν.

*Cequ'ayans ouy, ils glorifierent le
Seigneur: & lui dirent, Frere, tu vois
combien il y a de milliers de Iuifs qui
ont creu, & tous sont zelateurs de la
Loy.*

21. Κατηχήθησαν ὁ καὶ αὐτὸν, ὅτι
δογματίζεις εἰς ἀποστροφὴν ἀπὸ μαθη-
τῶν κατὰ τὴν εἰρη πᾶντας ἰουδαίους,
λέγοντες, μὴ περιτέμνηται αὐτοὺς καὶ
τίναται, μηδὲ τοῖς ἔθνεσιν ἐπισημαίνει.

*Or ont-ils esté informés de toi, que
tu enseignes tous les Iuifs qui sont en-
tre les Gentils de se departir de Moysé,
disant qu'ils ne doivent point circoncir
leurs enfans ne cheminer selon les sta-
tuts.*

16. Venerunt autem & ex discipulis à Cæsarea nobiscum, adducentes secum (apud quem hospitaremur) talonem quendam Cyprii, antiquum discipulum.

There went with vs also certaine of the disciples of Cæsarea & brought with them one Mnason Cyprian / an olde disciple, with whom we should lodge.

17. Et cum venissemus Ierosolimam, libenter exceperunt nos fratres.

And when we were come to Jerusalem the brethren received us gladly.

18. Sequenti autem die introibat Paulus nobiscum ad Iacobum, omnesq; collecti sunt seniores.

And the next day Paul went in with us unto James: and the Elders were there assembled.

19. Quos eum saluasset, narrabat per singula, quæ Deus fecisset in Gentibus per ministerium ipsius,

And when hee had embraced them, hee tolde by order all things that God had wrought among the Gentiles by his ministration.

20. At illi cum audissent, magnificabant Deum, dixeruntq; ei: Vides frater quot millia sunt in Iudæis qui crediderunt: & omnes æmulatores sunt legis.

So when they heard it, they glorified the Lord, & said vnto him: Thou seest brother: how many thousand Iewes there are which beleue: & they are all zealous of the Lawe.

21. Audierant autem de te, quia discessionem doceas à Moysæ eorum qui per Gentem sunt Iudæorum: dicens non debere eos circumcidere filios suos, neque secundum consuetudinem ingredi.

Nowe they are informed of thee that thou teachest all the Iewes, which are among the Gentiles, to forsake Moyses, and sayest that they ought not to circumcise their children, neither to liue after the customes.

16. Es kamen aber mit vns auch etliche Jünger von Cæsarien / vnd führten vns zu einem / mit namen Mnason auß Cyprien / der ein alter Jünger war / bey dem wir herbergen solten.

Da komme der oc saa mer off noale Disciple aff Cæsarea / oc forde off et en / som hed Mnason aff Cyprien / oc vaar en gammel Discipel. haff bantken wi fulde haffue herbere.

17. Da wir nun gen Jerusalema kamen / nahmen vns die Brüder gerne auff.

Der wi nu komme til Jerusalema / anammete Brüderne oss gerne.

18. Des andern tages aber gieng Paulus mit vns ein zu Iacobo / vnd kamen die Eltesten alle dahin.

Anden dagen gieng Paulus ind med oss til Iacobum / oc alle de Eldeste komme did.

19. Vnd als er sie gegrüßet hatte / erzehlete er eines nach dem andern / was Gott gethan hatte vnter den Heiden / durch sein Ampt.

De der hand haffde hilset dem / foralde hand der ene effter der ander / huad Gud haffde gjort iblant Hedningene / formedelst hans Embede.

20. Da sie aber das höreten / lobeten sie den HERRN / vnd sprachen zu ihm: Bruder / du siehest wie vil tausent Jüden sind / die gläubig worden sind / vund sind alle eiferer über dem Geseße.

De der de der hørde prisede de HERRN / oc sagde til hannem / Broder / Du seer / huor mange iasinde Jøder der ere / som haffue taget ved troen / oc ere alle viedtære offuere loven.

21. Sie sind aber bericht worden wider dich / daß du lehrest von Moysæ abfallen alle Jüden / die vnter den Heiden sind / vnd sagest: Sie sollen ihre Kinder nicht beschneiden / auch nicht nach derselbigen weise wandeln.

Men der ere vnderuiste mod dig / At du lærer alle Jøder / som ere iblant Hedningene / at falde fra Moyses oc fraer / At de skulle icke omstære deris Børn / oc ey vandre effter den siid.

16. Alli snami Nedsniemy nstetj; Cezaree / vedauces seban nstetjho Jazona & Epru statcho Nedsniemy / nstetj rtho hychom hospodu melli.

A przyšli też społu snami niektorzy swolennicy z Cezarey / przywiodszy z soba rego v store gochmy gospora stat melli / Mnasona Cyprijska starego zwolennika.

17. A dny gsmi pšissi do Jeruzaléma / rádi nás pšipar li bratři.

Gdyśmy tedy przyšli do Jeruzaléma / wdzieliśmy nas przychli bracia.

18. Druhého pák dne / wšel Pawel y snami Jakubowi / a ta sebyli wšstni Starši sešli.

Také den z n šedl snami Pawel do Jakuba / edy wšstny starši by byli.

19. Kterého žio dny pozdras wil wpramowal qim wšstco / co gest wšst tmi strze wšad posluhowaniy geho mezy Pohany.

Acore obliptwšy epowedsielim porzadnie co Bog czynil miedzy pogany przez słuzbę rego.

20. A oni dny to wšstosseli / wlebil Boha / a řekli genu: Widis Bratře / seerak nino: ho Tisecow gest mezy Jidy / řek řekniy gšau wšstili: a ti wšstni gšau mionnyey Jazona.

Co oni słysząc chwalił Pana / & powiebiał mu: Widzisz je bracie jako jest wiele tysiecy Jydow / którzy w wierzyli. & wšsticy Jazonem / sa chętlivoscia ku jakos nowi.

21. Ale o tobě gšau šsteli / Jedy ty wšel ob Jazona Mow: zšstowa / ty Jidy řekniy gšau mezy Pohany / prawě / Jena: magi obřezowati Synaw šwěch / aniž magi wedl obřez: Jazona chodili.

Gdyśli tedy o tobie z powieści słychali / iż przyś oblihania ob Mow: sšali wšsticy Jydowie / Etor: zysla miedzy pogany / powiebaš ze sic obřezowac niemali / & ni mšali modit wedle wšlaw rego.

כ א

22. מטוה הכייל ד
דמשמאצני-הי להון ד
דאחית לבא :

Che cosa è dunque? Bisogna per ogni modo, che la moltitudine si vada: perché intenderanno che tu sei venuto.

23. עבר מרם דאמדין
דך אית לו זכרא ארבעא
דנדריר להון דיתרובון :

Fa dunque ciò che noi ti diciamo, Noi habbiamo quattro homini che hanno un voto sopra di se.

24. דבר אצון חל אית דבא
עמהון נאפק עליהון ג
נבדקת-אין דגדעון
וישיהון ומתנדא לכל-
נש דמדם דאמאמר צריך
דגל חיו נאחל לגמור-
שלם אית ונטר :

Piglia questi, e purificati con effluvio, e spendi per loro acqua, e si radano il capo, e tutti sappiano che non è niente, di quelle cose che hanno udate di te, ma che tu ancora cattivi offerando la Legge.

25. על אילין דהימנו מן
עממא חזו פתכן דנהון
נטרין נבשהון מן דדביתא
ומן זניתא ומן חזקת-
ומן דמא :

Quando poi a quei de Genti che hanno cretuto, noi habbiamo scritto, determinando che non offerino alcuna cosa simile se non si guardino dalle cose sacrificate a gli idoli, e dal sangue, e dal joffocato, e da la fornicatione.

26. הדין פילוס דבר אנן
לגברא הליו לימא אחרנא
ואתרפי עמהון ועל אנל
לחזקתא פד מודע להון
מולנא דומתנא ד
דתיבתא עד-מא
דאחיהב קירבנא דאנש
אנש מנהון :

Allor Paulo prese con se a quegli homini, e al giorno seguente, essendosi purificato con effluvio, entro nel tempio manifestando il compimento de i giorni de la purificatione, infra a tanto che s'offerisse per ciascuno di loro l'offerimento.

כ א

22. ומה ולא היה לכו צריך
להקהל את-ההמון כי ישמעו
כי באת :

Que ay pues? En todo caso es menester que la multitud se junte: porque oyran que has venido.

23. ולכו עשה את-אשר נאמר
לך ה' לנו ארבעה אנשים
אשר יש עליהם נאדם :

Has pues esto que te dezimos. Ay entre nosotros quatro varones que tienen voto sobre si.

24. את-הנלה תקח אליך
והחקדש עצמם ותסיר עליהם
נסביתם ויקרחו קרחה בדאשם
וידעו כלם כי כל-הדברים
הנלה אשר שמעו מעליך שווא
המה וכן גם את הדרך תצור את-
התורה :

Tomando a estos sanctificate con ellos, y gasta con ellos para que raijan sus cabeças que todos entiendan que no ay nada de lo que de ti han oydo por fama: mas que tu tambien andas, guardando la ley.

25. ומגזים אשר מאמינים
בתבנו לכם מחשבים כי לא
צריך לשמורם מאומה מדברים
הנלה כי-אם לנצור לנפשם-
מטמאת הנלילים מדם מוחנק
ומתנות :

Empero quanto a los que de las Gentes han creydo, nosotros auemos escrito, y determinamos, que no guarden nada desto solamente que se abstengan de lo que fuere sacrificado a los idolos, y de sangre, y de ahogado, y de fornicacion.

26. או לקח פולוס אליו את-
האנשים אשר עצמם נקדש הווא
ויבוא ליום הבא אל-ההיכל
מגיד מלוא ימי הטקרה עד כי
תקרב אל-איש ואיש מהמנה
הקרבן :

Entonces Paulo, tomando a aquellos varones, sanctificado el dia siguiente, entro en el templo, denunciando ser cumplidos los dias de la sanctification, hasta ser ofrecida por cada vno de ellos.

כ א

22. Τί οὖν ἐστὶ πρὸς τὸν δῆμον ἡ-
γὼς συναλθῆναι αὐτοῦσιν ὥστε ἂν
ἐκλήθῃ.

Qu'est il donc de faire? Il faut entièrement assembler la multitude, car ils ont oit dire que tu es venu.

23. Τὸν οὖν οὖν πρὸς τὸν δῆμον ἡ-
γὼς αὐτοῦσιν ὥστε πρὸς τὸν δῆμον
ἐκλήθῃ.

Fai donc ce que nous te disons, Nous auons quatre hommes qui ont fait un vœu.

24. Τύποις τῶν τετραδὼν ἀγγι-
στῆται αὐτοῖς καὶ διακρίσονται
ἐν αὐτοῖς. ὅσα εὐρεσώμεθα τῶν
ἐκφωλλῶν, καὶ γυνῶν πάντας ἐπὶ
αὐτῶν καὶ χλῆναι περὶ τοῦ ἡδονῆς
ἀλλὰ ὡς καὶ καὶ αὐτοῖς τὸ νόμον
φυλάσσειν.

Prend-les, & te purifie avec eux, & contibue avec eux, afin qu'ils se sachent la telle: & que tous sachent qu'il n'est rien de choses dōr ils ont este informés de toi: mais que toi aussi chemines gardant la Loy.

25. Περὶ δὲ τῶν πεπιστωμένων ἰθι-
οῦσιν ἡμῶς ἐπιστάμεθα, καὶ ὅτι τις
μεθ' ὧν γινώσκω τῆρας αὐτοῦ, εἰ μὴ
φυλάσσῃ, αὐτὰς αἰ τοῖς τίς, τὰ εἰδωλό-
θυτον, καὶ τὸ αἷμα, καὶ τὸν πότον, καὶ
τὸν πότον.

Mais touchant ceux qui ont creu d'entre les Genti, nous en auons escrit, & ces, auoir ordonné qu'ils n'observent rien de semblable; sinon qu'ils se gardent de ce qui est sacrifié aux idoles, & du sang, & des choses estouffées, & de paillardise.

26. Τότε δὲ πωλὸς τῶν τετραδὼν
πύς αὐτοῖς, εἰς ἡχομένη ἡμέρα
αὐτοῖς ἀγγιστῆναι εἰς εἰς τὸ
ἱερόν. ὡς γὰρ ἔλαβον τὸν ἐκπλήρω-
σιν τῶν ἡμερῶν τῆς ἀγνισμοῦ, ὡς οὖν
προσέλθοντες ἕκαστος εἰς ἐκαστὸν
αὐτῶν εὐχομένη.

Adonc Paul ayant prins ces hommes avec soy, & le jour esuiuant veillant purifié avec eux, entra au temple: enon-çant l'accomplissement des iours de la purification, iusqu'à tant que s'offration fust présentée pour vn chacun d'eux.

22. Quid ergo est? utique oportet convenire multitudinem: audient enim te superveniente.

What is then to be done? the multitude must needs come together: for thou shalt hear that thou art come.

23. Hoc ergo fac quod tibi dicimus, Sunt nobis viri quatuor, votum habentes super se.

Do therefore this that we have said thee. We have four men, which have made a vow.

24. His assumptis, sanctificatus cum illis: & impende in illis, ut radant capita: & scient omnes, quia quæ de te audierunt, falsa sunt, sed ambulas & ipse custodiens legem.

Then take and purifie thy self with them, and contribute with them: that thou mayest shew their heads: & all shall know that those things, whereof they have bene informed concerning thee, are nothing, but that thou thyself also waldest and keepest the Law.

25. De his autem qui crediderunt ex Gentibus nos scripsimus, iudicantes ut abstineant se ab idolis, immolato, & sanguine, & suffocato, & fornicatione.

For as touching the Gentiles, which believe, we have written, and determined that they observe no such thing: but that they keep themselves from things offered to idols: and from blood, and from that that is strangled: and from fornication.

26. Tunc Paulus assumptis viris, postera die purificatus cum illis intravit in templum, annuntians expletionem dierum purificationis, donec offerretur pro unoquoque eorum oblatio.

Then Paul took the men: and the next day was purified with them, and entered into the Temple, declaring the accomplishment of the dayes of the purification: until that an offering should be offered for every one of them.

22. Was ist denn nun? Aller dinge muß die Menge zusammen kommen. Denn es wirdt für sie kommen/ daß du kommen bist.

Wad er da nu? Almen stal alsellis komme til, sammen. Thi der kommer saar dem/ar du est kommen.

23. So thu nun das/ daß wir dir sagen. Wir haben vier Männer / die haben ein Gelübde auff sich.

So gære nu der/ som vi siæ dig. Vi hæffe fre Mend/ de hæffe te løffe paa sig.

24. Dieselbigen nimb zu dir/ vnd laß dich reinigen mit ihnen / vnd wage die kost an sie / daß sie ihre Haupt bescheren / vnd alle vernemen / daß nicht sen / weß sie wider dich berichtet sind / Sondern daß du auch einher gehest / vnd haltest das Gesetz.

Tag dem til dig/ oc lad dig rense med dem/ oc vossue den Knaß paa dem/ at de rage deris Høffuit/ De alle skulle fornemme/ at der er inded/ som de ere vnderuiste vdi mod dig/ Men at du oc saa gaar/ oc holder Loven.

25. Denn den Glaubigen auß den Heiden haben wir geschriben / vnd beschlossen / daß sie der ketnes halten sollen / denn nur sich bewahren für dem Gößenopffer / für Blut / für Ersticketem / vnd für Hurerey.

Thi vi hæffe screffuit de Hæbninge til som tro/ oc beslutter/ at de skulle inded holde der aff / Vden alene beware sig/ fra Afgubers offer/ fra Blod/ fra der som Quale er/ oc fra Horeri.

26. Da nam Paulus die Männer zu sich / vnd ließ sich des andern tages sampt ihnen reinigen / vnd gieng in den Tempel / vnd ließ sich sehen / wie er außhielte die tage der Reinigung / biß daß für einen jedlichen vnter ihnen das Opffer geopfert ward.

Da tog Paulus Mendene til sig/ oc loed rense sig anden dagen med dem/ oc gic ind i Tempeln/ oc loed see sig/ hvorledis hand holt renselsis dage vdi. Indtil Offeret bleff offeret for hver aff dem.

22. Což tedo gē? Musš se jagistē saiti rofseto množst my: nebož vlyššy o tobě že gšy pšifšed.

Což tedo jest? Konise žutac sta potreba žyby ludowi/ bač vlyšy/ hažes pžyšedl.

23. Protož včiniž to/ což mo tobě povijine. Šauž mežy nāmū tčyčij mužij/ šib rofšpor lē magice.

A pžeretož čyš to coč povies dany/ mamyc čyžheršed mežow co špolu šib māia.

24. Pogma ge/ v očiš sebe s nimi a včini nāklad/ ač oholij h awy švč: a žvčbiž rofšp čni/ že to gēst tčivč/ co gšau šinšeli o tobě/ ale že v ty čhody dyš oščhage žalona.

Thy včinišy/ oc žvčse šez nēni/ v složse šaz nēni/ aby ogo lili glomy/ a žby poznali vlyšy/ žeto co o čhobie šlyšeli z povies čni/ mych/ nte nie iest/ ale iž p šam žodž. Š žchowy waiac žalon.

25. Otom paš/ čm kčšij gšau/ vohaniš wvčšil/ my gšine psali/ všaudišse/ aby se warovali včodlām občtowa/ nēho/ a krmč/ včāwenēho/ a šmilšira.

O tyč trž krmčy včtčryšl z pogčnow/ mychmy pšali/ gvyčmy poštānōmili aby nie tčtōwē nte žāchowywail/ tylkež aby se pžvčlyžgali od tege to jest oštā rowana dālwamom/ od krmč/ od ržččy dāwionych/ v od gržčch ntečyštego.

26. Tčhdy Pawel družb den/ povat ošebau mužč/ očišim se s nimi rofšed do čhrānu/ a wvprāwōwai wvplnēni dnuj toho očiščēni/ a žby p občtōwā na byla občtza gednoho kaž dčholz ničy.

Tedy Pawel wžrawšy any mažč/ nāžaiwchz očiščēni iest z nte mi/ v wšedl do kōšciolā/ ožnāy māiacu pplnēni dnuow očiščēni/ a ž žāčydego z nich byla včyžmonā ošāra.

27. Dum autem septem dies consummarentur, hi qui de Asia erant iudei, cum viderent eum in templo, concitaverunt omnem populum, & iniecerunt ei manus.

And when the seven daies were almost ended / ye Jewes which were of Asia (when they saw him in the Temple) moued all the people: and laid hands on him.

28. Clamantes, Viri Israelitae, adiuuate: hic est homo qui adversus populum & legem & locum hunc, omnes ubique docens, insuper & Gentiles induxit in templum, & violavit sanctum locum istum.

Erving: Men of Israel, helpe: this is the man that teacheth all men evens where against the people / and the Law: and this place: moreover, he hath brought Gentiles into the Temple: and hath polluted this holy place.

29. (Viderant enim Trophimum Ephesium in civitate cum ipso, quem estimaverunt quoniam in templum introduxisset Paulus.)

For they had seen before Trophimus an Ephesian with him in the citie: whome they supposed that Paul had brought into the Temple.

30. Commotaque est civitas tota: & facta est concursio populi. Et apprehendentes Paulum, traherant eum extra templum: & statim clausae sunt ianuae.

Eben all the cite was moued: and the pop. ran together: and eben took Paul, and drew him out of the temple: & forthwith the doores were shut.

31. Quarentibus autem eum occidere, nuntiatum est tribuno cohortis, Quia tota confunditur Ierusalem.

But as they went about to kill him: tidings came unto the chiefe captain of the band, that all Ierusalem was on a uproare.

32. Qui statim assumptis militibus & centurionibus, decurrit ad illos, Qui cum viderent tribunum & milites, cessaverunt percutere Paulum.

Who immediately took soldiers and Centurions: and ranne downe unto them: and when they saw the chiefe Captaine and the soldiers: they left beating of Paul.

Der Apostel Geschicht.

Das XXI. Capitel.

27. Als aber die sieben tage solten vollendet werden / sahen ihn die Juden auß Asia im Tempel / vnd erregeten das ganze Volk / legten die Hände an ihn.

De der de siu dage stulbe fuldkommis / da saae de Joder aff Asia hannem i Tempelen oc de oprensde alt Jolcket / lazde hender paa hannem.

28. Vnd schreyen: Ihr Männer von Israel helffe / diß ist der Mensch / der alle Menschen an allen enden lehret wider diß Volk / wider das Gesetz / vnd wider dise Stätte / auch dazu hat er die Griechen in den Tempel geführt / vnd dise heilige Stätte gemein gemacht.

De streege / y Wend aff Israel / hielper / Dette er dei Menneste / som lærer alle Menneste alle vegne mod Jolcket / mod Loven / oc mod denne Sted / Oc der til mei hæffuer hand fort Greker i Tempelen / oc store denne heilige Sted almindelig.

29. Denn sie hatten mit ihm in der Stadt Trophimum den Epheser gesehen / denselbigen meineten sie? Paulus hette ihn in den Tempel geführt.

Ehi de hæffde seet Trophimum den Epheser mee hannem / den samme mente de / at Paulus hæffde fort hannem i Tempelen.

30. Vnd die ganze Stadt ward beweget / vnd ward ein Zulauff des Volks. Sie griffen aber Paulum / vnd zogen ihn zum Tempel hinaus / vnd als bald wurden die Thüren zugeschlossen.

De den ganste Stad bleff oprort / oc der bleff i rissaab aff Jolck. Da grebe de Paulum / oc droge hannem aff Tempelen / oc Dorene bleffue strax tilsluete.

31. Da sie ihn aber tödten wolten / kam das Geschrey hinauff für den obersten Hauptmann der Schar / wie das ganze Jerusalem sich empöret.

Men der de vilde ihleislager hannem / kom bud op til den som vaar øffuerst Hoffuismand for Stæren / huorledis der ganste Jerusalem oprensde sig.

32. Der nam von stundan die Kriegsknechte vnd Hauptleute zu sich / vnd lieff vnter sie. Da sie aber den Hauptmann vnd die Kriegsknechte sahen / höreten sie auff Paulum zu schlagen.

Hand toa strax Stridsfolck oc Hoffuismænd til sig / oc lod ibland dem. Men der de saae Hoffuismænd oc Stridsfolcket / da lode de aff at sla Paulum.

Futcome

Kapitola XXI.

27. A fong se napniso sedm dnij / jide i tterng boly i Aste / fong vjeli Pawla w Chrami / gbaufili westeren Ed / a wjia hlinan ruce.

A gdy tuż było prawie siedm dni / jide i tterng boly i Aste / fong vjeli Pawla w Chrami / gbaufili westeren Ed / a wjia hlinan ruce.

28. Křičíce: Muži Izraelské! Pomozte: Tento muž učil všude proti lidu a zákonu a proti mŕšlu tomuto veselky všudy všude / nad to y Pohan y vedl do Chrámu, a posvětil svatého místa tohoto.

Wolfsae: Mchowe Izrael: sepramycie! tencie se slowiet on ktery prseciw ludowi / y zakonu / y mŕšcu themu w hŕst. i h vcz y w hedy / a u z n a wiodly Grekow w koscioł / y plugawia to mŕšce święte.

29. Neb gsau wldell Troffima Effezsteho a nim w Meste / o kterem se domnywaji ze by ho do Chramu wvedl Pawel.

Abowien przed tym widzieli z nim w mieście Efezském / o kterém se domnywaji ze by ho do Chramu wvedl Pawel.

30. A eal se gbaufilo wessek Mesto a gbehli se w hromadu lidu. A wchopiwše Pawla / tñ. hligy wenz Chramu / a y hneď jawfeli diwce.

W tuhylo se tedy mŕšci wshyřko / y sbíralo se mnoho ludu, a pohnawši Pawla wyl. i Eli z koscíla / y nar ychmali dezi sámluono.

31. A fong gsau gen cheři zamordowati powědino to Hanmanu Woaska / ze se westeren bawu w Jeruzalem.

A gdy sie starali zaboy go zasmordowaci / przypła wieść do Kormistrza nado woystem / i ze wzbuzyle wshyřko Jeruzalem.

32. Kterho hneď ponaw a schau žoldnře a cennŕo / bē. žel k nim. A fong oni vřili Hanmana a žoldnře / přestali bihi Pawla.

Brzy tedy cħsu wřamŕi ŕtožbne y semŕi / przybieł do nich tedy oni wpramŕi Kormistrza y ŕtožbne / przypali bi Pawla.

כ נ

33 וְקָרַב לָהֶם כִּילִירְכָא
וְאַחֲרָהּ נִסְקָד דִּיאֲסִרְוָה
בְּתִרְמִין שְׁלָל וּמִדְּאָר
הָיָא עֲלֵיהִי דְמִטָּו וּמִנְּהָ
עָבַד :

*Altra el Capitano l'accesso, e prese-
lo, e comandò che lo legera con due ca-
tene, e domandò che egli facesse quel che
l'avrebbe fatto.*

34 יִהְיֶה הֵן עֲלֵיהִי אֲנִשָּׁא
מִן אוֹכְלוֹס מִדָּם מִרָם
וּמִטּוֹל קִצְתָּהֶן לֹא מִשְׁפָּח
רִינָא לְמַדַּע אֲרִינָא הִי
שְׂרִירָאִית נִסְקָד דִּיּוֹבְלוֹהָ
לְמִשְׁרִיתָנָה :

*Et altri gridavano una cosa, altri un'altra, ma la turba non potendo egli
per il certo per il tumulto comandò che
non si mettesse al campo.*

35 וְכַד מִטָּו בִּילּוֹס לְדִרְגָּא
טַעֲנוּהִי אֲסִטִּיטּוֹטָה
מִטּוֹל קִטְרָא דִּיּוֹמָא :

*Como fu atteso a la scale, accadde
che egli fu portato dai soldati, per la vi-
olencia de la turba.*

36 אָתָּה הָיָא צִיר בְּתִרְכָּה
עָמָא סַעֲמָה יִהְיֶה הֵן
נִאֲמָרִין שְׁהִילִיתָ :

*Imperache la moltitudine del populo
il segrumano, gridando, Toglielo ora.*

37 וְכַד מִטָּו לְמַעַרְלָה
יִמְשִׁרִיתָהּ הֵן בִּילּוֹס אָמַר
לְכִילִירְכָא אִוּ מִשְׁס אָתָּה
לִי אֲמַלֵּל עֲמִיד הֵן יִין אָמַר
לָהּ יִנְבְּאָתָה נָדַע אָתָּה :

*E mentre che Paulo era per dover ef-
fer condotto dentro al campo, dice al Ca-
pitano, Emme lecuto parlarti? Et egli dis-
se, Sattu Greco?*

38 לָמָּה הָיִיתָ אָתָּה הֵן
מִסְדָּא דְּהָדָם יִוְבָתָנָה
הֲלִין אֲנִיצִית נִאֲבָקָה לִי
לְמַדְבָּרָא אֲרִבְצָא אֲלִפִּין
צִבְרִין עֲבַדִּי בִישְׁתָּנָה :

*Non fusti tu quell' Egizcio, che a questi
giorni passati facisti tumulto, e tu asti al
deserto ben quattro mila homines homi-
cidiali?*

39 אָמַר דִּר בִּילּוֹס אָנָּה
צִבְרָא אָנָּה יִהְיֶה מִן
טַרְסוֹס דְּהִילִיָּה אֲמַדִּינָתָה
יִדִיעָתָה כִּבְשָׁה דִּידִר אָנָּה
בְּעָמָה אָנָּה מִנָּה אָבִס לִי
לְמַמְלֵלוֹ לַעֲמָא :

*Paulo gli disse, Io certamente sono luo-
mo Greco, Tarsete, cio. romano d'una città
de Cilicia non ignobile, e l'offendo, se prego,
parlar al populo.*

כ נ

33 וַיִּקְרַב שָׁר אֱלֹהִי וַיִּקְהָהוּ וַיֵּצֵא
וַיֵּאסְרֵהוּ בִּשְׁנֵי אַזְקִיִּים וַיַּחְקֹר
בִּי הוּא וְיָמָה מַעֲשָׂיו :

*Entonces llegando el Tribuno, prendiolo, y
mandolo atar con dos cadenas: y preguntole qui-
en era, y que avia hecho.*

34 וַיֵּאחֲזִים נַעֲקוֹ אֶת־אֲחֵרוֹת
בְּעָם וַיִּבְאֶשׁר לֹא יוֹכֵל לְדַעַת
אֶת־אִמָּתָהּ בְּעִבּוֹר הַמֶּלֶךְ וַיֵּצֵא
לְהַבִּיאוֹ אֶל־הַמַּחֲנֶה :

*Y otros daban bozes de otra manera en la
compaña. y como no podia entender nada de-
cierto a causa del alboroto, mandolo llevar al
real.*

35 וַיָּבֹאוּ אֶל־הַמַּעֲלָה קָדָה
כִּי יִסְבְּלוּהוּ אֲנָשִׁי מִלְחָמָה מִרָב
כֹּחַ הָעָם :

*Y como llegó a las gradas, aconteció que fué
lleuado acuestas de los soldados a causa de la vi-
olencia del pueblo.*

36 וַתָּבוֹא אַחֲרָיו הַמִּזֶּן. עָם
רָב צָעֹק שְׂאוֹהוּ :

*Porque multitud de pueblo venia de tras
dando bozes Maralo.*

37 וַתִּהְיֶה לְפָלוֹס לְהוֹבֵא אֶל־
הַמַּחֲנֶה אָמַר לְשָׂר אֱלֹהִים אֲנִי
כִּשֵּׁר לְפָנֶיךָ לְוָכַד אֶל־יָדְךָ וְהוּא
אָמַר הִדְעָתָה יִנְיָתָה :

*Y como comenzaron a meter a Paulo en el
real, dice al Tribuno, Sermehe licito habiarte al
go ty el dixo, Griego sabes?*

38 הֲלֹא אָתָּה הָאִישׁ מִצְרִי אָשֶׁר
לְפָנֵי־הַמִּיִּם הָאֵלֶּה הִתְקַשְׁרָה
וְהוֹצֵאתָ בְּמַדְבָּר זִנְתָּ־אֲרִבְעָרָה
אֲלָפִים אִישׁ בְּלִיעַל :

*No eres tu aquel Egypcio que leuantaſte v-
na ſedicion antes de eſtos dias, y ſacaste al deſier-
to quatro mil hombres ſalcedores?*

39 וַיֹּאמֶר בִּילּוֹס אָנִי אִישׁ יְהוּדִי
מִטַּרְסוֹס עִיר קִילִיקְיָה מִהִלָּלָהּ
עִירָגִי שְׂוָאֵל אָנִי מִמֶּנָּה הִנֵּיחָתָה לִי
לְדַבֵּר אֶל־הָעָם :

*Entonces Paulo le dix, Y cierto ſoy hom-
bre ludio vezino de Tarſo, ciudad conocida de Ci-
licia: ſepero ruegore que me permittas que
hable al pueblo.*

כ נ

33. Τὸν ἐγγράφας ὁ χιλιάρχος
ἵππαστάς τοι αὐτὸν, καὶ καταδραστὴν
ὄντα ἀλύτῳ δουρὶ καὶ ἐπιτομή-
ιστο πῖς αὐτὸν, ὅτι τίς τι ποιεῖται.

*Adonc le Capitaine approcha & se
ſaiſit de lui, commandant qu'il ſeût lié
de deux chaînes, puis demandant qui il
étoit, & que c'étoit qu'il avoit fait.*

34. Ἄλλοι δὲ ἄλλο τι εἰδότες ἐν τῷ
ὄχλῳ, μὴ δυναμένῳ δὲ γινώσκειν
τὴν ἀσφαλὲς εἰς τὸν θόρον, ἐκα-
τάστη ἀγῶνι αὐτὸν εἰς τὴν
παρεμβολήν.

*Et les uns voyant d'un, & les au-
tres d'autre, en la foule: & n'ayant qu'il
ne poutoit cognoître rien de certain a
cause du bruit, il commanda qu'il fust
mené en de l'ortercelle.*

35. Ὅτι δὲ ἐγγίγγετο τοὺς αἰσ-
θημάτων, αὐτὸν ἐκ βολῆς εἰς τὸν
ὄντα καὶ ἐκ πυρὸς εἰς τὴν βίαν
τῷ ὄχλῳ.

*Et quand il fut venu aux degrés, il
adviut qu'il fut porté des gens armés
pour la violence de la foule.*

36. Ἦτο λουὺς καὶ ῥαββὶ καὶ τῷ
λαῷ κροῖζον, αἶψα αὐτὸν.

*Car la multitude du peuple le sui-
voit, criant, Oſte-le.*

37. Μιῶν τινὲς γινώσκοντες τὴν
παρεμβολήν ὁ πῶλος, λέγων τῷ
χιλιάρχῳ, εἰ ἔστι μοι εἰπεῖν τι
πρὸς σὺν; ὁ δὲ εἶπεν, Ἰσπανὸς γινώ-
σκεις;

*Et comme Paul commençoit à e-
ſtre mené en la ſortercelle, il dit au Ca-
pitaine, Meſt-il permis de te dire quel-
que choſe? Et il demanda, Sais tu parler
Greco?*

38. Οὐκ ἄρα σὺ εἰ ὁ αἰγύπτιος,
ὁ καὶ πύτων καὶ κίμας ἀνασ-
ταſίας καὶ ἐξαγαγὼς εἰς τὴν ἐρη-
μίαν πλεῖς παρεκχιλίους ἄνδρας
καὶ στρατιῶν;

*N'es-tu pas l'Egyptien qui ces jo-
urs passés as élévé une ſedition, & as
retiré au deſert quatre mille brigan-
doux?*

39. Εἰπε δὲ ὁ πῶλος, ἐγὼ αὐ-
θιμασὸς μὲν εἰμι, καὶ παρὰ τῆς
τῆς καλικίας εἰς ἀσσημένον πάλαιος
πολὶτις εἰς τὸν δόρυ, δὲ σὺν, εἰσὶν ἀπὸ
μοι λαλήσας πρὸς τὸν λαόν.

*Et Paul lui dit, Certes je ſuis hom-
me laif, citoyen natif de Tarſe, ville re-
nommée de Cilice, je te prie permets
moi de parler au peuple.*

כ א

40 וְכַד אָפֶס לֵה קָם
בְּנִלּוֹס עַל דָּרְגָה וְאָרִיז
הָיָא לְהוֹן אַדְוָה וְכַד בְּהִלּוֹ
מַלְל עֲמֵהוֹן עֲבָרְאִירָה
וְאָמַר לְהוֹן :

*Et habundoglicio permisso, Paulo
stando supra le scale, fecit segno al populo
con la mano: e fattosi un gran silenzio,
parlo in lingua Hebraica, dicendo.*

כ ב

1 אַחֲרָא וְאַכְרֵתָא שְׁמַעוּ
מִפֶּק בְּרוּחַ דְּלִנְתְּכוֹן :

*Fluuntis fratelli e padri, udete la mia
ragione, che io adesso vi rendo.*

2 וְכַד שְׁמַעוּ דְּעֲבָרְאִירָה
מַמְלָל הִנְיָא עֲמֵהוֹן
יְתִירְאִירָה בְּהִלּוֹ וְאָמַר
לְהוֹן :

*Effi come udeteu chi ti parlava in lin-
gua Hebraica, presbuvono maggiormente
silenzio. Et eglo disse.*

3 אֲנִי זָבָרָא אֲנִי
יְהוּדִי וְיָלִיד אֲנִי
בְּטָרְסוֹס דְּקִילִיקִיָּא א
אֲתִרְבִּירָה גִיר בְּהִדְנָה
מִדִּיעֵתָא עַל גִּיב רִגְלֵיהִי
דְּצִמְדִּיאֵל וְאַתְדִּירָה ג
וְצִמְדִּיאֵרָה בְּנִמוֹסָה
דְּאַבְרָהָם וְאַתִּי בְּיִירָה
טַגְנָא דְּאַלְהָא אִתְּרָמָה
וְאַנְתֵּהוֹן בְּלִכּוֹן אִתְּרִיכּוֹן :

*Io sono huomo Giudeo, nato in Tarso
di Cilicia, ma allennato in questa città de
piedi di Gamaliel, ammaestrato con di-
ligentia ne la Legge paterna, essendo ze-
lador de Dio, si come jete hogge voi tutti.*

4 וְלִהְיָא אֲוִדְהָא דְּבִית
עֲדִמָּא לְמִיתָה פִּד אָסֵר
הָיִית וּמַשְׁלֵם הָיִית לְבֵית
אֲסִירָה זָבָרָא וְתַשָּׁא :

*Elie ho perseguitato à morte, a questa
vita, legádo e mettendo ne la prigione hu-
mane e dante partimente.*

כ א

40 וַיִּנְיַחוּ וַיַּפְּלוּ עוֹמֵד עַל־
הַמַּעְלֹת הַחֲשֵׁה לְעֵם בְּרוֹ
וַתְּהִי לָהֶם דְּמִיָּה גְדוֹלָה וַיִּדְבֹּר
אֲלֵיהֶם בְּלִשׁוֹן עֲבָרְיָה לֵאמֹר :

*Y como el felo permittió, Paulo estando en
pie en las gradas, hizo fennal con la mano al pu-
eblo y hecho grande silencio habló en lengua
Hebrea, diziendo.*

כ ב

1 הָאֲנָשִׁים אַחִי וְאֲבוֹתֵי שְׁמַעוּ
נָא עֵת אַתְּ מַעֲנָה בִּי אֲשֶׁר יֵשׁ
לִי אֲלֵיכֶם :

*Varones hermanos, y padres, oyd la razon
que zora os doy.*

2 וּבְשְׁמַעֲכֶם בִּי בְּלִשׁוֹן עֲבָרְיָה
מִדְּבַר אֲלֵיהֶם עוֹד יוֹתֵר הַחֲשֵׁה
וַיֹּאמֶר :

*(Y como oyeron que les hablava en lengua
Hebrea, dixerole mas silencio, y dixo)*

3 אִישׁ יְהוּדִי אֲנִי גוֹלָד בְּטָרְסוֹס
עִיר קִילִיקִיָּא אֲמוֹר בְּעִיר הַזֹּאת
אֲלִירְגִלִי גַּמְלִיאֵל מִלְּמַד בִּי אֲשֶׁר
הָיִית אֲבוֹתֵינוּ הֵנָּה מִקְנָה
אֱלֹהִים כְּמוֹ גַּם אַתֶּם כֻּלְכֶם
בְּיָוֶם הַזֶּה :

*Y cierto soy Indio, nacido en Tarso de Cili-
cia mas criado en esta ciudad à los pies de Ga-
maliel, ensennando conforme à la verdad de la
ley de la patria, zeloso de la ley, como todos vo-
sotros soys oy.*

4 אֲשֶׁר אַחֲדִירָה הַזֹּאת דְּבִיתִי
עַד־הַמָּת אָסֵר וּמַסְגִּיר אֲלִי
הַמַּטְרֹת אֶת־הָאֲנָשִׁים וְאֶת־
הַנְּשִׁים :

*Que he persegui to este camino hasta la mu-
erte, prendiendo, y carregando en carceles varo-
nes y mugeres.*

καί.

40. Ἐπιτρέψας δὲ αὐτῷ, ὁ
παῦλ· ἐστὼς ἐπὶ τῶν ἀναβαθ-
μῶν κατέσπευ τῇ χερὶ τῇ λαοῦ.
πολλὰς δὲ σιγῆς ᾗ οὐκ ἔμελλεν, ἐπεστ-
εφώτισεν τῇ ἑβραϊδὶ διαλέκτῳ, λέ-
γων.

*Et quand il lui eut permis Paul se
tenant sur les degrés, fit signe de la
main au peup et puis grand silence e-
tant fait, il parla à eux en langue He-
braïque, disant.*

Κ Ε Φ Α Λ Α. κς.

Αὐτοὶς ἀδελφοὶ ἐ πατέρων
ἀκούσατέ μου τῆς οὐρῆς ὅτι
μᾶλλον ἀπολογία.

*Hommes freres & peres, escoutez-
moy en la defense dont i've maintien à
couver vous.*

2. Ἀκούσαντες δὲ ὅτι τῇ ἑβραϊδὶ
διαλέκτῳ ἐπεσφώριζεν αὐτοῖς,
μᾶλλον παρέχον ἰσχυρία, καὶ φη-
σιν.

*Et quand ils eurent qu'il parloit à
eux en langue Hebraïque, tant plus li-
rent ils de silence A donc il dit.*

3. Ἐγὼ μὲν εἰμι αἰθηρικῶς γε-
νητὴ μὲν ἐν τῇ περσῇ τῆς κιλικί-
ας, ἀναθρομαμένος δὲ ἐν τῇ πόλει
ταύτῃ τῷ ῥαββί τῷ γαμαλιέλ.
παισθὲν μὲν ἐν τῇ ἀρεββαίᾳ τῇ
περσῇ τῷ νόμῳ. ἡλθωντες ἰσχυ-
ραν τῷ θεῷ, καθὼς πάντες ὑμεῖς
ἐστέ σήμερον.

*Certes ie suis homme Juifs, né en
Tarse de Cilice, mais nourri en cette
ville aux pieds de Gamaliel, ayant esté
instruit en la Loy des Peres, estant ze-
latur de Dieu, comme aussi vous estes
tous aujourd'hui.*

4. Ὅτι πᾶν τὸ ἐδὼν ἰδίῳ ἐκ
ἐχθρῶν θανάτου, δις μὲν καὶ πε-
ρσῶν εἰς φυλακὰς ἀνδρῶν καὶ ἐ-
γυναικῶν.

*Qui ai persecuté ceste doctrine ius-
ques à la mort, liant & mettant es pri-
sons tant hommes que femmes.*

CAP. XXI.

40. Et cum ille permisisset, Paulus stans in gradibus, annuit manu ad plebem, & magno silentio facto, allocutus est lingua Hebraea, dicens.

And when hee had giuen him li-
ce: Paul stood on the gradibus / and be-
nied with the hand vnto the people: and
when there was made great silence: he
spoke vnto them in the Hebrew tongue /
saying.

CAP. XXII.

Viri fratres & patres, au-
dite quam ad vos nunc
reddo rationem.

Ye men brethren & fathers / heare
my defence now towards you.

2. Cum audissent autem
quia Hebraea lingua loqueretur
ad illos, magis prae-
stiterunt silentium. Et dicit.

(And when they heard that he spake
in the Hebrew tongue to them / they
kept the more silence: and he said.)

3. Ego sum vir Iudaeus, natus
Tarso Cilicis, nutritus autem
in ista civitate, secus pedes
Gamaliel, eruditus iuxta ve-
ritatem paternae legis, amu-
lator legis sicut & vos om-
nes estis hodie.

I am verely a man which am a Jew
borne in Tarsus in Cilicia / but
broughte up in this citie as the freere of
Gamaliel: and instructed according to
the perfect maner of the Lawe of the fa-
thers: & was zealous toward God, as
ye all are this day.

4. Qui hanc viā persecutus
sum ulque ad mortem, ali-
gans & tradens in custodias
viros ac mulieres.

And he persecuted this way vnto the
dead: binding and deliuering into pri-
son both men and women.

Das XXI. Capitel.

40. Als er aber im erlaubet / tratt
Paulus auff die stufen / vnd winket
dem Volck mit der Hand. Da nun
eine grosse stille ward / redet er zu
innen auff Ebreisch / vnd sprach.

De der hand gaff hannem loff / da traadde hand
op paa trappen / oc slo til siud iblant Folck / mei
haanden. Der der bleff nu meget stille / da talde hand
til dem paa Ebraiske.

Das XXII. Capittel.

IX Männer lieben Brüder /
vnd Väter / höret mein verantwor-
ten an euch.

3 Mend / Kære Brodre oc Fedre / høret at ieg for-
ret mig haffeder.

2. Da sie aber höreten / daß er auff
Ebreisch zu ihnen redet / wurden sie
noch stiller. Vnd er sprach:

De der de hørde / at hand talde til dem paa Ebrai-
ske / da bleffue de end mere stille. De hand sagde.

3. Ich bin ein Jüdischer Mann / ge-
boren zu Tarsen in Cilicia / vnd er-
zogen inn diser Statt zu den füssen
Gamalielis / gelehret mit allem fleiß
im Väterlichen Gesetz / vnd war ein
Eiferer vmb Gott / gleich wie ihr alle
seht heutiges tages.

Ieg eren Jødiske Mand / fød i Tarsen vdi Cili-
cia / oc opfød i denne Stad haff Gamalielis fader / oc
opfert med al siid i vor Fæderne Lov. De ieg vaarned-
lar for Gud / lige som i ere alle paa denne dag.

4. Vnd hab disen Weg verfolget
bisß An den Todt. Ich band sie vnd
überantworttet sie ins Gefengniß /
beide Mann vnd Weib.

De ieg forfulde denne vey indtil døden. Jeg
hant dem / oc anuordede dem hent i Fængsel baade
Mend oc Qvinder.

Kapitola XXI.

40. Aldog gemt on dopa:
sil / Echdy Paul stoge na
Stupniich / pokynul rukail f
Eidu. Aldog se wclike mltensij
sialo mluril f nim paxpsem
Jidowstym / fta:

A tãt gby mu on dopa:st / thes
dy Paul stogac na wschobz. ch /
finaf rcla na lud / y uczyntowby
wielkie mltensie / mowil do nich
Jydowstym i yfciem / tymi slowy:

Kapitola XXII.

IX bratich a Otcow /
poslauchay te tãto mē
wagmluwp / fierauf f wain
mluril budu.

3 Eżowie brãcia y oycow /
fuchazcief sey motey fiera
teraz do was cżynie obmowy.

2. Aldog ofstoseli Jch f nim
mluril Jidowstym paxpsem /
tym radegj mltel. Pãll:

(A gdy ofstoseli f do nich mo-
wil Jydowstym i yfciem / tedy tym
wierfem mltensie bylo / y rzekl:)

3. Jãt gsem Muz Jid / fter
rnf gsem senarobil w Tarsu
Cylicstym / ale wychowan
gsem w tomto Wlãst v noh
Gamalielowych / woyten gsa
podf prawdy Otcowstho
Zãkona / a bplgsem mlownij
tem Zãkona / pakofo y wy
wssyctni pednes gste:

Jac testem mãz Jyd rodem z
Tarsu mãkãw Ciliwey / a thuc
stem wychowan w mltãciety / w
nog Gamalielowych y wycwlezo-
ny dostate cżime w zakonie oycy-
stym / chutliwa mltocia ku Bo-
gu bedac zãpalony / tãtãklo y wy
wssycty dżãstestec.

4. Kterf gsem se tãto tãst
protiwil a f furti / swazuge a
wondawage do Zãlãre mufc p
fenzp.

Aktym przestãdowal te sekte
ãz do smierci / mãzacy podawa-
nac do wleżenia tãt mjeziãklo y
mewiafity.

אָמַר דָּסִיד עָלַי רַב
כְּהֵנָּה וְכִלְהוֹן קִשְׁיָשׁ
וְרַמְנָהוֹן קִבְּלַת אֶנְרֵתָהּ
דְּאִנּוּל לִנְת אֶהֱוֵי
כְּבִרְמָסוּק דְּאָף לְהֵנּוּ
דְּאִית הֵוּ תַּמּוֹן אֶתְנָה אֲנִין
לְאַתְרָשְׁלָם בְּד אֲסִירִין
וְיִקְבְּלוּן מִסָּם בְּרִישָׁא :

*Come ancora il Pontefice m'è testimo-
nio, e tutta la congregazione de l'ecclē-
sia, quale hauendo etiamdo raccontate lei-
tere, andauo d'istalla in Damasco, per
memor legati d'ierusalem ancor quella
che erama sui, acciòche fussen puniti.*

וְכִד אִנּוּל הָיִית וְשָׂרִית
מִמָּסָה אֲנָה לְדִרְמָסוּק
בְּבִלְגָּה דְּיוֹמָה מִן תַּחֲת
שְׂרִינָה מִן שְׂמִינָה אִנּוּל עָלַי
בִּוּרְנָה סְנִינָה :

*Hor est l'aumenne che mentre io an-
dauo, & auuicinandomi a Damasco, circa
el mezzo giorno, mi respicende in vn subito
l'eterna vna gran luce dal cielo.*

וְנִפְלַח עַל אֲדָעָה
וְשָׁמַעַת קִלְא קִלְא דְּאִמְר
הָיָה לִי סְאִוּל סְאִוּל מִנָּה
בְּדָף אֲנִית לִי :

*Quando caddi in terra, & vidi vna
Voce che mi diceua, Saul, Saul, perche me
perseguiti*

אֲנָה דְּיוֹעֲנִית נִאֲמִרָת
מִן אֲנִית מִרְדִּי הָיו אִמְר לִי
אֲנָה הָיו יִסוּעַ נִצְרֵנָה
דְּאִנְתִּי בְּדָף אֲנִית :

*Et io risposi, Chi sei tu Signore? Et egli
mi disse, Io son Iesus Nazareno, il qual
te persequisti.*

וְאֲנִישָׁא דְּאִית הָיו עָמִי
הָיו בִּוּרְנָה קִלְא דְּיוֹ לִי
שְׂמִיעוּ דְּהוּ דְּמִמְלָל הָיָה
עָמִי :

*E quelli che erano con effame, videro
ben luce, & spaueroroufi, ma non vdi-
ron gia la Voce di colui che mi parlaua.*

נִאֲמִרָת מִנָּה אֲעִבֵּר
מִדִּי וּמִדּוֹ אִמְר לִי קִי-
וּלְדִרְמָסוּק וְתַמּוֹן תַּמְלָל
עָמָה עַל כָּל מִדָּה
דְּמִתְפַּקֵּד לָךְ דְּתַעֲבֵד :

*Allora io disse, Che farà tu Signore? E
il Signor mi disse, Leuati su, & va in Da-
masco, & ouis ti farà detto di tutte le cose
che ti sono stato ordinato da dante fare.*

כַּאֲשֶׁר גַּם כְּהֵן רִאשׁ יְעִידֵנִי
וְהַזְקֵנִים כָּלֵם אִישׁ מֵהֶם לְקַחְתִּי
אֲדָרוֹת אֶל־הָאֲחִים וְאֶל־לְדִמְשֶׁק
לְהוֹלִיךְ אֶת־הָאֱלֹהָ אֲשֶׁר שָׁם
הָיוּ אֲסֹרִים יְרוּשָׁלַיִם לְהֵאשֵׁם :

*Como tambien el principe de los Sacerdo-
tes me es testigo: y todos los Ancianos: de los qua-
les aun tomando letras a los Hermanos yua a Da-
masco para traer tambien presos a Ierusalem, a
los que estuuiesen alli, para que fuesen punidos.*

וַיְהִי־בְלִלְכָתִּי וּבְקִרְבִּי לְדִמְשֶׁק
בְּצִהְרָיִם וּפְתָאִם מִשְׁמַיִם בְּרָק
אִוֹר גָּדוֹל עָלַי :

*Mas aconteció que yo yendo y llegando cerca
de Damasco, como a mediodia de repente me ro-
deó mucha luz del cielo.*

וְאִפְּל אֶרְצָה וְאֲשָׁמַע אֶת־
קוֹל הָאֹמֵר אֵלַי שְׂאִוּל שְׂאִוּל
מִדְּתַרְדֵּפָנִי :

*Y cay en el suelo: y oy vna boz que me dezia
Saul, Saul, porque me perseques?*

וַיֹּאמֶר עֲנִיתִי מִי־אֵת אֲדֹנָי
וַיֹּאמֶר אֵלַי אֲנִי יֵשׁוּעַ תַּנְצְרִי
אִישׁר אֵת דִּוְרָה אֲנִיתָ :

*Yo entonces respondi, Quien eres Sennor?
Y dixome, Yo soy Iesus el Nazareno, a quien tu
perseques.*

וְאִשְׁר הָיוּ אֲחֵי כְּהֵן אֶת־
הָאִוֹר וַיִּירָאוּ וְאֵת קוֹל הַמְדַּבֵּר
אֵלַי לֹא שָׁמְעוּ :

*Y losque estauan conmigo, vieron a la ver-
dad la luz y se espantaron mas no oyeron la boz
del que hablaua conmigo,*

וַיֹּאמֶר מַה אֲעֲשֶׂה אֲדֹנָי וַיֹּאמֶר
יְהוָה אֵלַי קוּם וְלֶךְ אֶל־לְדִמְשֶׁק
וְשָׁם יִדְבֹר אֵלַי עַל־כָּל־
אֲשֶׁר תִּצְוֶה לַעֲשׂוֹת :

*Y dixi, Que hare Sennor? Y el Sennor me
dixo, Leuante, y ve a Damasco: y alli te será di-
cho todo loque te conuiene hazer.*

5. Ὡς καὶ ὁ δὲ χαρισθεὶς μαρτυρεῖ
μοι, ὅτι παρὶ τῶν πρεσβυτέρων, παρ'
ὧν καὶ ὁ πῶλος δὲξάμενος τὰς
ἐπιστολὰς αὐτῶν, εἰς δαμασκὸν ἔ-
παρδόμενος, ἤξων καὶ τοὺς ἐκκῆ-
στὰς διδασκάλους εἰς Ἱερουσαλὴμ, ὡς
τιμωρεῖσθαι.

*Comme mesme le souverain Sacri-
ficateur m'est témoin & toute l'assem-
blée des Anciens: desquels aussi ayant
reçu lettres aux eilans aux freres, j'al-
loye en Damas pour amener aussi liés
en Ierusalem ceux qui estoient là, afin
qu'ils fussent punis.*

6. Ἐγγίζον δὲ μοι παρδόμενος καὶ
ἐγγίζοντι τῇ δαμασκῷ ὡς με-
τηλθόμενος, ἔξαφνης ἐκ τοῦ οὐρανοῦ
ἐπιδέξατο φῶς ἰσχυρὸν ὡς ἡ-
μῖ.

*Or aduin comme ie cheminoye, &
approchoye de Damas couitout midy,
que soudainement vne grande lumiere
venant du ciel, respicende comme vn e-
clair à l'entour de moi.*

7. Ἐπιστὶν τι εἰς τὸ ἰδεῖν, ἐ-
κχυσα φῶς, ἡ λεγομένη μοι, σάβλ
σάβλ, τί με διώκει;

*Et le combat sur la place: & ouï vne
voix, qui me dit, Saul, Saul pourquoi
me perseques-tu?*

8. Ἐγὼ δὲ ἀπαχέθην, τίς εἰ κύ-
ριε, ἐπὶ τῷ πνεύματι, ἐγὼ εἰμι ἰη-
σοῦς ὁ ναζωρεῖ, ὃν σὺ διώκεις.

*Et ie respondi, Quis es tu, Seigneur?
Et il me dit, Je suis Iesus le Nazarien
que tu perseques.*

9. Οἱ δὲ σὺν ἡμοῖς ὄντες τὸ μὲν φῶς
εἶδον, καὶ ἡμῶν οὐκ ἔγγιστον,
τὸ δὲ φωνεῖν ἐκ τοῦ ἡχου οὐκ ἔλα-
λοῦντο με.

*Or ceux qui estoient avec moi vi-
rent bien la lumiere, & en furent tout
effrayes: mais ils n'ouïrēt point la voix
de celui qui parloit à moi.*

10. Εἶπον δὲ τί ποιήσω κύριε;
ὃ δὲ κύριε, εἶπε πρὸς με, ἀνα-
στὰς παρδὲν εἰς δαμασκὸν, καὶ κῆ-
ρτι λαλήσῃ σε καὶ πάντα ὅσα
τίμωται σε ποιήσῃ.

*Lors ie di, Seigneur, que ferai-je?
Et le Seigneur me dit, Leue-toi, & en-
va en Damas, & la te sera parlé tou-
chant tout ce qui t'est ordonné de faire.*

5. Sicut princeps sacerdotum mihi testimonium reddit, & omnes maiores natu, à quibus & epistolas accipiens ad fratres, Damascum pergebam, ut adducerem inde victos in Ierusalem, ut punirentur.

It is also the chiefe Priest bound to
remember: / and all the state of the
Elders: of whom also I receiued let-
ters vnto the brethren and went to Da-
mascus to bring the which were there /
bound vnto Ierusalem, that they might
be puniſhed.

6. Factum est autem cun-
te me, & appropinquante
Damasco media die, subito
de celo circumfulsit me lux
copiosa.

And so it was, as I journeyed & was
come nere vnto. As I thus about went,
that suddenly there shone from heauen
a great light round about me.

7. Et decidens in terram, audivi vocem dicentem mihi, Saulc, Saulc, quid me persequeris?

So I fell into the earth: & heard
a voice saying unto me: Saul. Saul.
to how persecutest thou me?

8. Ego autem respondi,
Quis es Domine? Dixitque
ad me, Ego sum Iesus Naza-
renus, quem tu persequeris.

Then I answered / Who art thou /
 Lord? And he said to me / I am Je-
 sus of Nazareth / whom thou persecutest.

9. Et qui mecum erant, lumen quidem viderunt, vocem autem non audierunt eius qui loquebatur mecum.

Moreover they that were with me
saw in beds a light and were afraid :
but they heard not the voice of him that
spoke unto mee.

10. Et dixi, Quid faciam Domine? Dominus autem dixit ad me, Surgens vade Damascum: & ibi tibi dicetur de omnibus quæ te oporteat facere.

¶ The 3 said What shall I do Lord?
And he Lord said unto me, Arise &
go into Damascus: & there thou shalt bee
telle thee of all things, which are ap-
pointed for thee to do.

Das XXII. Capitel.

5. Wie mir auch der Hohepriester/
vnd der ganze hauffe der Eltesten
Zeugnuß gibt/von welchen ich Brief-
fe nam an die Brüder / vnd rüfset gen
Damascen / daß ich / die daselbs wa-
ren / gebunden führete gen Zerusa-
lem/daß sie geheimiget wurden.

Eige som oc de nypperste Prestier oc de Eldstis gane
 ske hab quæuer mig vidnisbrude / aff hualte iea re
 Br. ss til Brodrene / oc ters de til Domani on / at iea
 vilde føre dem som det vaare / bundne til Jerusaleim
 at de skalde bliffue ynte.

6. Es geschach aber/da ich hin zoch/
vnd nahe bey Damascum kam / vmb
den Mittag / umbblicket mich schnell
ein groß Licht vom Himmel.

Da stede det / der leg drog bort / oc kom nær til
Damascum om middagen. at ic stort lys aff Himme-
len omkænde mig hørselige.

7. Und ich fiel zum Erdboden / und
höret eine Stimme / die sprach zu
mir : Saul / Saul / was verfolgest
du mich ?

De ieg salt ned til Jorden/ og herde en røst: som
sagde til mig, Saul, Saul: hui versjelger du mig -

8. Ich antwortet aber: HERR: wer bist du? Und er sprach zu mir: Ich bin Jesus von Nazareth / den du verfoldest.

De ieg suarede/ **HEDDE**/ Hvor est du? Du
 hand sagde til mig/ Jeg er Ihesus oss Naaja. eh som
 du forfølger.

9. Die aber mit mir waren / sahen
das Licht / und erschrecken / die
Stimme aber des / der mit mir redet /
höreten sie nicht.

Men be som naare met miq / saae slufer de forfer-
debis / oc de horde icke hans roft, som taledde met mig.

10. Ich sprach aber: HERR/
Was soll ich thun? Der HERR
aber sprach zu mir: Stehe auf/ vnd
gehe inn Damascum/ da wirdt man
dir sagen von allem/ das dir zu thun
verordnet ist.

Da sagde den / HENDIE / hvad skal jeg gøre?
 De HENDIE sagde til mig / Sæt op og ræk ind
 i Damaskus / der skal mand sige dig aff a.t der / som
 dig er forsticket at gøre.

Seritola XII.

5. Vasož v knižce kněžské
svědeckou mi vydává / v
všechni starších lidu, od star-
ších do mladých, sice všem
do Damasku k Jeruzalému, a
bych ge přázar k přiměl od-
tud do Jeruzaléma / aby byli
trápní.

Ja som tigo y z fiaz kaplanste
 cel swiadkiem / w mlyscy starzy
 od starych i zezity mzy mly do
 bractwy / jednolem do Damazku /
 abych byl pomoczymy przywio
 odi do Jeruzalem y co sam byl
 zeby se karano.

6. Usialo se konyasem se brat
cestau/ a p'ba'gowat se k' Das
massit o pe'edni n'ned' n'chle
s' N'be ebriz'no n'ne sweto
melit.

Przydało mi się gołym sercem
w drodze być bliżej Damascu
i aby w poloność i z nagle oś-
wiecić się około moich świętości
wielką.

— Apak na žemi / vstísal
 ašim blas an nu di: Ešavle/
 Ešavle/proč mi je protivnoš?

Zmawiam na ziemi i w niebie
 Salem głos mówiący tu nunc
 Szale! Szale! przecz mię przec
 szale!

8. Ale ná gsem odpowědel:
Kto gsy Páner? W tcel se mně:
Zá gsem Gějns Nazarest? /
sternu? ty se protiwis.

Jedem is odpowiedzie! "Pro-
 ty jest Pan... i Bonu u mierz-
 tadem jest on Jezus Chrystus
 którego ty przelubimy.

7. Et pat' křesť' samnan bny
 u' švetožaku č' v'iečl'a ž'sta-
 s'oli je / ate hl'au toho křesť'
 samnan mluvit nejm'že.

Et thedy ktorzy byli zemmal
decydziali swiartosc y polepalsi
sua ale glosnie szabeli onego ktor
zy z nich mowit.

70. Vřelſt aſem: PANE / co
mám vtíniť? a PAN řelſt ſe
mně: Vřlana gdnž do Das
maſſtu / a tuť tobě bude powě
dúno wſſecko co máš tíniť.

Nieniekartki / Doż ejyul mam
 panie ? A Pan mi powiebszał /
 Wpiał a toż do dyma / a tham
 tobie powiebsza o wpyrtun / to co
 bie pojsi supotione abry ejyul

כ ב

11. וְכִּי לֹא מִתְחַנֵּן הָיָה
לִי מִטּוֹל תִּשְׁבּוּחֹתָהּ
דְּנוֹתָהָ הִיא אֲחֵדוֹתִי בְּאֵינִי
הַנּוֹן דַּעֲמִי הִנּוּ וְעֲלִי
לְדִמְסוֹק:

*E perioche io non vedrò, per cagion
de lo splendore di quella luce, fui menato
per mano da quella, che erano in mia com-
pagnia, e venni a Damasco.*

12. וַעֲבָרָה חֵד חֲנָנִיָּה
בְּאֵינִי בְּנוֹסֵסִי אֵינִי
דְּסִתְדִין עֲלֵיהִי בְּלֶהֱוֹן
יְהוֹנָה דְּהִמּוֹ אֵתָה לְתִי:

*Et un certo Anania, homo pio, confor-
mado la Ley, che haueua buon testimonio
da tutti i Giudei che habitano in, venne
a me.*

13. וְאָמַר לִי שְׂאוֹל אַחִי
פֶּתַח עֵינֶיךָ וְכֵּן בְּשַׁעֲתָה
אֲתַפְתִּי עֵינֶי וְהָרַת בָּהּ:

*E stando mi ananti, mi disse, Saul fra-
tello, recupera la vista. Et io a quell'hora
mea firma reguardai in lui.*

14. וְאָמַר לִי אֱלֹהֵי
דְּאֶתְהוֹ אֲדִימִי לְמַדַּע
בְּבִינָה וְתִתְּנָה לְנִדְיָהָ
יִתְּשַׁמֵּעַ הָלֹא מִן פִּימָה:

*Egli allora mi disse, L'Idio de nostri
padres ha preparato a conoscer la sua vo-
luntà, & a vederlo il Cristo, & dar la voce
de la sua bocca.*

15. וְהָיָה לָהּ סִתְרָה קִנְיָה
בְּלֶהֱוֹן בְּנִי—שָׂא יֵל כֹּל
מֵא דְּחִוִּית נְשַׁמֵּעַת:

*Perioche tu gli faras testimonio ap-
presso tutti gli homines de le cose che has
viduto & oido.*

16. וְהָיָה מֵנָּה בְּשַׁתְּעֵי
אֲנִי הוּב עֲמַר וְאֲתַדְּבָא
מִן חֲטִיתִּי כִּד קָרָא אֵתָה
שְׂמָה:

*Et hora che indugi tu? Levatisi, &
sia battezzato, & lava i tuoi peccati, invo-
cando il Nome del Signore.*

17. וְהִפְכַת אֵתָה לְבָנָה
לְאִירְשָׁלַם וְעֲלִירָתָהּ
בְּהִיכְלָהָ:

*Annohca par, che essendo in ritorno
in ierusalem, & orando nel templo, fu
rapito in estasi.*

כ ב

11. כִּי־אֲשֶׁר לֹא־רָאִיתִי מִבְּבוֹד
אוֹר הָיָה כִּי אִם אוֹרְחִי אֲחֻוּנִי
בְּיָדִי וְיִלְכֻנִי וְכִן—בְּאֵתִי
דְּרַמְשֶׁק:

*Y como yo no via por causa de la clari-
dad de la luz, llenado de la mano por los que esta-
uan conmigo vine a Damasco.*

12. וַחֲנָנִיָּה אִישׁ חָסִיד בְּתוֹלָה
וְהוֹעֵד הוּא מִיְּהוּדִים כָּלָם
הַשּׁוֹכֵיִם בְּדַמְשֶׁק:

*Entonces un Ananias, varon pio conforme
à la ley, que tenia tal testimonio de todos los Ju-
dios que alli morauan.*

13. וְהוּא בֵּן אֱלִי וַיַּעֲמֵד עָלַי
לֵאמֹר שְׂאוֹל אַחִי פֶּקַח עֵינֶיךָ
וְהִבִּיטָה אֱלִי וְאֵי בְּאֵתָה
הַשְׁעָה הִבִּיטָה אֱלִי:

*Viniendo à mi y presentandose, dixeme Sau-
lo Hermano, recibe la vista. Y yo en aquella hora
lo miré.*

14. וְאָמַר אֱלִי אֱלֹהֵי־אֲבוֹתֵינוּ
הִפִּיךְ אֲוִתְךָ לְדַעַת זֹאת—רְצוֹנִי
וְלִרְאוֹת אֶת־הַצִּדִּיק וְלִשְׁמוֹעַ
קוֹל מִפִּי:

*Y el dize, El dios de nuestros Padres te ha
predestinado para que conocieses su voluntad, y
viesses, à aquel Iusto, y oyesses la voz de su boca.*

15. כִּי־תִהְיֶה עֹד לֹא אֶל־כָּל־
הָאֲנָשִׁים עַל־אֲשֶׁר רָאִיתִי
וְשָׁמַעְתִּי:

*Porque has de ser testigo fuyo à todos los
hombres de lo que has visto y oido.*

16. וְעַתָּה מִן־תֵּאֲדָרָה קוֹם וְהִשְׁבֵּל
וְדַחֵץ מִמֶּךָ אֶת חֲטִיתְךָ וְקָרָא
בְּשֵׁם יְהוָה:

*Aora pues porque te de tienes? Levantate, y
baptizate, y lava tus peccados inuocando su
Nombre.*

17. וַיְהִי—בְּשׁוּבִי יְרוּשָׁלִּימָה
וּבְהִתְפַּלְלִי בְּהִיכָל כִּי הָיִיתִי
בְּתַרְדֵּמָה:

*Y acontecióme, buuelto a Ierusalem, que oran-
do en el Templo, fué arrebatado fuera de mí.*

כ ב

11. ὅς δι' αὐτῆς ἐπεβλεπὼν δὸς τῆς
δόξης τοῦ φωτὸς αὐτῆς, χεῖρα γω-
νοῦμαι. ὡς δὲ καὶ συνέβηται μετὰ
τῶν υἱῶν δαμασκῶν.

*Et pource que ie ne voyoye pour-
ce, à cause de la splendeur de celle lu-
miere-là, ie fu amene par la main de
ceux de ma compagnie, & vin en Da-
mas.*

12. Ἀνανίας δὲ τις ἀνὴρ δικαίος
καὶ πεινόμενος, μετὰ πάντων τῶν
Ἰουδαίων καὶ τοῖς καὶ δα-
μασκῶν ἰουδαίοις.

*Depuis un certain Ananias, homme
craignant Dieu selon la Loy ayant les
moignages de tous les Juifs qui demeu-
royent là, vint à moi.*

13. Ἐλθὼν παρὲς με καὶ ἐπιτάξας
μοι, σὺ δὲ εἰπέ φησὶ, ἀναβλε-
ψὲν καὶ ἐγὼ αὐτὸν ὡς ἐβλεπόμενος αὐ-
τὸν αὐτόν.

*Et estant pres de moi me dit. Saul
frere, recouate la vue Et luy disant
me luy se regardai vers lui.*

14. Ὅς δὲ ἔειπεν, ὁ θεὸς καὶ πα-
τερ ἡμῶν παρεχόμενος σοι γνώ-
σας τὴν θέλησιν αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺ
τὸν δίκαιον, καὶ ἀναβλεψὲν φησὶ
καὶ τὰς δαμασκῶν αὐτόν.

*Et il dit, Le Dieu de nos Peres t'a
predonné pour cognoistre sa volonte
& voir la Iuste, & ouir la voix de la ou-
che.*

15. Ὅτι ἴσθι μέγιστος αὐτῷ πατρὸς
πάντες ἀνθρώπους, ὧν ἐβλεπας
καὶ ἤκουσας.

*Car tu lui seras témoin envers tous
hommes des choses que tu as veues &
ouies.*

16. Καὶ νῦν τὴ μέλλουσα ἀναστῆναι
βαπτίσαι, καὶ ἀπολῶσαι τὰς ἀ-
μαρτίας σου, ἐπικαλεσάμενος
τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου.

*Et maintenant que tardes tu? leue-
toi & sois baptize & lave de tes peccés,
en inuocquant le Noin du Seigneur.*

17. Ἐγένετο δὲ μοι ὡς ἐρραψάμην
εἰς ἱερουσαλήμ, καὶ προσεύχομε-
νον μου ἐν τῷ ἱερῷ, ἤρπυσται με καὶ
ἐκείσθην.

*Or apres il aduint que quand ie fu
retourné en ierusalem, & prioie au te-
mple, ie fu ravi en ecstasie.*

CAP. XXII.

11. Et cum non viderem
præclaritate luminis illius,
ad manum deductus à co-
mitibus, veni Damascum.

So when I could not see for the glo-
rie of that light: I was led by the hand
of them that were with mee: and came
into Damascus.

12. Ananias autē quidam,
vir timoratus secundum le-
gem testimonium habens
ab omnibus habitantibus
Iudæis.

And one Ananias: a godly man:
as pertaining to the Law, having good
report of all the Jews which dwelt
there.

13. Veniens ad me, & astans
dixit mihi, Saul frater, re-
spice. Et ego eadem hora
respexi eum.

Came unto me: and stoode and said
unto me: Brother Saul: receive thy
sight: and that same houre I looked up
on him.

14. At ille dixit, Deus pa-
trum nostrorum præordi-
navit te, ut cognosceres vo-
luntatem eius, & videres ius-
tum & audires vocem ex
ore eius.

And hee sayde: The God of our fa-
thers hath appointed thee: that thou
shouldest know his will: and shouldest
see that Just one: and shouldest heare
the voyce of his mouth.

15. Quia eris testis illius ad
omnes homines, eorum
quæ vidisti & audisti.

For thou shalt be his witness unto
all men of the things which thou hast
sene and heard.

16. Et nunc quid moraris?
Exurge, & baptizare, & ab-
lue peccata tua, invocato
nomine ipsius.

Now therefore what earnest thou?
Arise: & be baptized: and wash away
thy sinnes: in calling on the Name of
the Lord.

17. Factum est autem re-
vertenti mihi in Ierusalem,
& oranti in templo, fieri me
in stupore mentis.

And it came to passe: that when I
was come againe to Jerusalem: and
prayed in the Temple: I was in a trance.

Das XXII. Capitel.

11. Als ich aber für Klarheit dieses
Lichtes nicht sehen kondt / war ich
bey der hand geleitet / von denen die
mit mir waren / vnd kam gen Da-
mascon.

De der ieg kunde iche see for dette lichts klarhed/
da bleff ieg ledt ved haanden aff dem som vaare mer
mig / oc kom til Damascen.

12. Es war aber ein Gottsförcht-
ger Mann / nach dem Geseß / Anani-
as / der ein gut gerücht hatte bey allen
Jüden / die daselbst wohneten.

De der vaare en Gudsfyrtig Mand / effter looven/
Ananias / som hadde et gaar roete hoff alle Jøder / som
der bode.

13. Der kam zu mir / vnd tratt bey
mich / vnd sprach zu mir: Saul / lie-
ber / Bruder / sihe auff. Vnd ich
sah in an zu derselbigen stund.

Hand kom til mig / oc stod hoff mig / oc sagde til
mig / Saul: seet Broder see op / De ieg saa paa han-
nem i samme stund.

14. Er aber sprach: Gott vnserer
Väter hat dich verordnet / daß du sei-
nen willen erkennen soltest / vnd sehen
den Gerechten / vnd hören die stimme
auß seinem Munde.

Da sagde hand / Bore Jødets Gud haaffuer be-
sticket dig: at du skulde kende hans vilje / oc see den
Retferdige / oc høre røsten aff hans Mund.

15. Denn du wirst sein Zeuge zu
allen Menschen sein / deß / das du ge-
sehen vnd gehöret hast.

Thi du skalt vere hans vidne til alle Mennister/
om det som du haaffuer hørt oc seet.

16. Vnd nun / was verzeuchst du?
Stehe auff vnd laß dich Tauffen / vnd
abwaschen deine Sünde / vnd ruffe
an den Namen des HERREN.

De nu / hui tøffuer du? Stat op oc lad dig dæbe/
oc affro dine synder / De kald paa HERREN S
Naffn.

17. Es geschach aber / da ich wider
gen Jerusalem kam / Vnd betet im
Tempel / daß ich enrucktet ward.

De der skede / der ien kom til Jerusalem igen oc
bad i Tempelen / at ieg bleff vndrøet.

Kapitola XXII.

11. A konj gsem byl ofsnul/
pro pasnost svēta toho / za ru-
ce gsa veden od towarystuoro
mých / přišel gsem do Damasku.

A gdyw nic nie widział przed
chwałą światłości onę / będąc
widzion ręk od nich co zemi-
nyli / przyśledem do Damasku.

12. Muz pał nēpafy byl tu
dobry / gmiēnem Ananias /
chodē wēdē Jazona / svēdect-
wōj mace odrośsech přechy-
gich w Damasku Jidūw.

Cam Ananias m. froy māj
pabožny wēdē Jazona / mātac o
sobie dobre svědectwo od wšyřs
kdy dom tam mchřlacych.

13. Přišel ke mně / a stoge v
mne / řekl mi: Saul / bratře /
prohlédni. A hā w tu hodinu
pohlédl gsem naň.

Przyšedl do mne / a stānaw
přezel mi / Saul bratře wzejmi
wzroř / a ia zārāzem tvoj cāst
vyřalem go.

14. A on řekl mi: Buoř
Stāw nāřich / přechwēdēl
tebe / aby poznal wili geho / a
widēl Sprawedliwēho / a aby
slyšal hlāo jst geho:

Thedy on mōie řekl / Bog op-
com nāřich obrat ciebie abyś po-
znal wola tego / a abyś oglādal o-
nego Sprawiedliwego / y slyšel
gloju jst ie.

15. Nebo budēš svědēkem ge-
ho k wšim lidem / rēch wēřch
tērēž jst slyšel a widēl.

Abowsem budjēš tego świāde-
kiem v wšyřich ludj / a ty m coś
widjaty slyšat.

16. Anpnj co probitwās?
Wstañ a potři se / a obmŕg
hřichy twē wšywage Smēno
P ANJE.

A přethož teraz přetř omis
čistawoř / Wstañ a ořtři se / a
omŕg grzechy twē wšywacimies
im Pānjiego.

17. Stalo se pať potom / konj
gsem se wrātīl do Geruzalē-
ma / a modlīl sem se w Chráni /
byl gsem wotržen mysli.

Stālo se potom gdyw se wro-
til do Jeruzalēma / a modlīl sem se
w Kosciele / jem byl zāchwycon
bezpāmēci.

כב

18 וְהוֹיָתָה בְּהוֹנוֹתָ פֶדֶר
אָמַר לִי אֶסְתַּרְהֶב וּפְדוּק לָךְ
מִן אוֹרְשָׁלַם מְטוֹל דָּלָגָה
מִקְבָּלֶיךָ שֶׁהָיוּתָךְ דַּעֲלִי :

*E addito che mi diceva, Sollecito, che
essi prestamente di Ierusalem: perche
non riceveranno la testimonianza che
tu renderai loro di me.*

19 וְאַנָּה אָמְרָה מְרִי אָף
הֵגֵן יָדָיו וְאַנָּה מְשַׁלֵּם
הָיִית לְבֵית אֶסְדָּרָה וּמִחָא
הָיִית בְּכָל כְּנוֹשָׁן לְאֵילָיו
וּמְהִימָנוּ הָיוּ בָּךְ :

*Et sic dicit, Signora, effilato che io
mettevo in prigione, e battevo per la fin-
gola quello che credavano in te.*

20 וְכֵד מִתְאַשֵּׁד הֵנוּגָה
דְּמָה דְּאֶסְטֶפָנוֹס סְהִדָּךְ
נָאף אָנָּה עֲמָהוּן קֶאֱמָם
הָיִית וּשְׁלָם הָיִית לְכַבְּיָהוּן
דְּקֶטוּלָהוּי וְנִטְר הָיִית
מִאֲנָה דְּאֵילָיו דְּרִגְמָיו הָיוּ
לָהּ :

*E quando si spargeva il sangue di
Stefano suo testamento, io ancora era pre-
sente, e consentivo a la sua morte, e guar-
davo il testamento di coloro che l'anima-
vano.*

21 וְאָמַר לִי וְלְדָאנָה
מְשַׁדָּר אָנָּה לָךְ לְרוּחָקָא
לְמַכְרֹו לְעַמְמָא :

*Et egli mi disse, Vattene via: che io
ti mandaro lontano a Gentesi.*

22 וְכֵד שְׁמַעְיָה לְפִיכּוֹס
עַד מָא לְהֵדָא מִלְתָּה
אֲרִימֹו קֶלְהוּן וְקֶצֶו
יִשְׁתַּקֵּל מִן אֲרֶצָא אֲרִימֹו
דְּהַכְּנָא הוּ לֹא גִיד וְלֹא לָהּ
לְמַרְ :

*Har effi l'ascoltarono infim a questa
parola: poi alzaron la lor voce, dicendo,
Lenu de la terra tu int' h'nomai perche
non è conveniente che viva.*

23 וְכֵד מְבַנְיָו הָיוּ וּמְשַׁדָּו
הָיוּ מִאֲנִיחָו וּמְסַקִּיו הָיוּ
חֵלָא לְשַׁמְיָא :

*Così gridando essi e gridando guo i So-
firmanti, e spargendo la polvere in aria.*

24 בְּקֶד בִּילִירְפָא דִּיעֲלֹנָה
לְמִשְׁרִיתָא וּפְקֶד דְּבִנְגָדָא
יִשְׁתַּמַּל אֵיךְ דִּיעֲדַע דְּמְטוֹל
אֲדָרָה עֲלֵתָא קֶאֱצִין הָיוּ
עֲלֹהֵי :

*Il Capitano comandò che fusse menato
nel campo, oramando che fusse esami-
nato con battiture, per sapere per qual ca-
giona essi gridavano così contra di lui.*

כב

18 וְדָאִיתִי אוֹתוֹ לְאָמַר אֲלֵי
לָךְ לָךְ בְּחֶפְזוֹן מִיחֻשָׁלִים בְּעֶבֶד
כִּי לֹא יִקְבְּלוּ אֶת עֲדוּתִיךָ עָלֶיךָ :

*Y lo vide que me dezia, Date priessa, y sal pre-
stamente fuera de Ierusalem: porque no reci-
bran tu testimonio de mí.*

19 וְאֵנִי אָמַרְתִּי אֲדָנִי הֶמָּה
יָדְעוּ כִּי אֵנִי מְסַדֵּיר וּמִכָּה אוֹתָם
מֵעֵדָה לְעֵדָה הַמֵּאֲמִינִים בָּךְ :

*Y yo dixi, Sennor, ellos saben, que yo encerrada
en carcel, y heria por las Synogas a los que creyan
en ti.*

20 וּבְהַשְׁמֵךְ דְּמִי סִטְפָנוֹס
הַמַּעֲיֵדָךְ הִרְאֵשׁוֹן וְאֵנִי קֶמְתִּי
וְרָצִיתִי בְּמוֹתוֹ וּשְׁמִרְתִּי אֶת-
לְבוּשִׁי הַדְּגָמִי :

*Y quando se derramava la sangre de Estauan
tu testigo, yo rambien estaua presente, y consen-
tia a su muerte, y guardava las ropas de los que lo
marcavan.*

21 וַיֹּאמֶר אֲלֵי לָכֵה כִּי אֵנִי אֲלֵי
הַגִּזְיִם בְּרִחוֹק אֲשַׁלַּח אוֹתָךְ :

*Y dixime, Vê, porque yo te tengo de embiar
lexos a las Gentes.*

22 וַיִּשְׁמַעוּ אֲלֵיוֹ עַד דְּהִדְבָּר הַזֶּה
וַיִּדְּבְרוּ אֶת-קוֹלָם לְאָמַר נָשָׂא
מִן הָאָרֶץ אֶת-הָאִישׁ כִּי הוּא
כִּי לֹא יִשְׁוֶה לְחַיּוֹתָיו :

*Y oyeronlo hasta esta palabra: entonces al-
çaron la voz diziendo, Quitra de la tierra a un tal
hombre: porque no conviene que viva.*

23 וּבִזְעָקָם וּבְהַשְׁלִיכָם אֶת-
לְבוּשֵׁיהֶם וּבִירוֹתָם אֶת-עֶפְר
אֲלֵי-הַשָּׁמַיִם :

*Y dando ellos bozes, y arronçando sus ropas
y echando polvo al ayre.*

24 וַיִּצְוֶה שֹׂר אֶלְהָ לְחַוֵּלִיכוּ אֲלֵי-
הַמַּחְנֶה אוֹמֵר לְיִסְרָנֹו בְּשׁוּטִים
וּלְנִצְעָנֹו וּלְחָקֶר עַל-מָה אוֹדוֹת
לָכֵה צִעְקוּ עָלָיו :

*Mandò el Tribuno que lo lleuassen al real:
y mandò que fuesse examinado con acotes (y a-
tormentarlo) para saber porque causa clamavan
ansi contra el.*

כב.

18. Καὶ ἰδὼν αὐτὸν λέγοντάς μου,
αὐτοῖς καὶ ἐξελθὲς ταχὺ ἐξ ἱε-
ρουσολήμ, διέτινυ τὸν μαρτυρῆσαι
σου τὴν μαρτυρίαν πρὸς ἐμὸν.

*Et se le vi qu'il me disoit, Haste-toi,
de pars légèrement de Ierusalem: car
il ne recevroit point le témoignage
que tu leur rendras de moi.*

19. Εἰ γὰρ εἶπαμέναι, ἀντὶ ἡ-
πίστου καὶ ὅτι ἐγὼ ἡμεῖς φυλακί-
ζοι καὶ δέχομαι καὶ τὰς συναγωγὰς
τοὺς πιστεύοντας ἐπὶ σε.

*Erie di, Seigneur, eux-mêmes sa-
vent comme ie me voy en prison, & fo-
uettroye par les synagogues ceux qui
croyoyent en toi.*

20. Καὶ ὅτε ἐξεχάσθη τὸ αἷμα ἐ-
σταυρῆς ὁ μαρτυρῆσαι σου, καὶ
αὐτὸς ἡμεῖς φείσεσθαι καὶ τὰς
καὶ τῇ ἀειρήνῃ καὶ τῇ φυλάσσῃ
καὶ ἡμῶν καὶ ἀειρεμενίας αὐτῶν.

*Erlors que le sang d'Estienne con-
martyrisé, et quand il y eut eauls pre-
sents, & consentoyes à la mort.*

21. Καὶ ἔτι πρὸς ἐμὲ, πρὸς ὅτι
ἐγὼ εἰς εἶθι μακρὸν ἐξαποστελῶ
σε.

*Mais il me dit, Vatt'en, car ie t'en-
voyerai loin vers les Gentes.*

22. Ἦκουσεν ὁ αἰὶς ἄχρι τούτου ὁ
λαῶν, καὶ ἐπ' αὐτὸν τὸν Φωλίω ἀν-
τί, λέγοντας, αἰεὶ δεῖται τῆς γῆς τῆς
ταύτης. καὶ γὰρ καὶ θάψουσιν αὐτὸν ζῶν.

*Or ils se levoient iusqu'à ce point
alors ils estoient leurs voix, disans,
Où est la terre vu cet homme: car il
n'est point convenable qu'il vive.*

23. Κραζόντων ὁ αὐτὸν καὶ ἡ-
πίστους καὶ ἡμῶν, καὶ συνιστάν-
τας βαλλόντας εἰς τὴν αἶρα.

*Et comme ils crioient à haute voix,
& secouoyent leurs vêtements, & jet-
toient la poudre en l'air.*

24. Εἰλόμενος αὐτὸν ὁ χιλιάρχης
ἀγείρας εἰς τὴν παρεμβολήν, εἰ-
πὼν μαρτυρεῖτε αὐτῷ καὶ αὐτὸν ἰ-
να ὁπτιγῶς δι' αὐτὸν αἰτίας ὅτι
φάσιμα αὐτῷ.

*La Capitaine commanda qu'il fust
mené en la forteresse, & ordonna qu'il
fust examiné par le fouet, afin qu'il
fust pour quelle cause ils crioient ain-
si contre lui.*

כ ב

25. וכד מתחווהו בשלוחים
אמר הו פולוס לקנטרוניא
יקאם הוא עלוהי מבס
לכוו לגברא רהומינא דלא
מחיב דהגדרון:

*Como el hebbiero straito co' legami,
Paulo disse al Centurione che stava li
presente, Emsi egli lesta battere un homo
Romano, e non condannato?*

26. וכד שמע קנטרוניא
קרב לנת פילירקא ואמר
לה מנא עבד אנת דהגדרון
ציר גברא רהומינא הו:

*Il Centurione udito questo, andò a
riservolo al Capitano, dicendo, Guarda
quel che tu hai a fare perche' questo
huomo e Romano.*

27. וקרב לנתה פילירקא
ואמר לה ואמר די אנת
רהומינא אנת אמר לה
אין:

*E il Capitano andò a lui, e disse,
Dimmi, se tu Romano? Egli disse, Sì sono.*

28. וענא פילירקא ואמר
לה אנת בבסמא כנינא
קנינא לרהומינא אמר
לה פולוס אננא דין אף
פה מתלדד:

*Rispose allora il Capitano, Se con gran
somma di denaro ho acquistata questa
cittadinanza? E Paulo disse, Et io l'ho per
natura.*

29. ומחדא פקק להון
מנה הגון דבעין הו
למגדנותה ודחל פילירקא
פד ילק דרהומינא הו על
הפקרה הנא:

*Laonde subito si discostaron d'alui
quelli che dovevano esaminarlo: e il Ca-
pitano ancora come quando seppe ch'egli
era Romano, a che l'aveva legato.*

30. ולומא אחרנא צבא
הוא למדע שריארת
דמנא הי קטגורית
דמיתין הו עלוהי והדוא
ושריהי ופקד דואתון רבי
בהנא וכלה פגש
דרישיהון נדבר לפולוס
ואחת אקיימה בינתהון:

*L'altro giorno poi volendo sapere il
certo, per qual ragione egli fosse accusato
dal Giudei, lo fe' venire da legami, e coman-
dò che o principali Sacerdotes si congregas-
sero, e tutto il lor consiglio poi presentò
fuor Paulo, e li fece star loro davanti.*

כ ב

25. וכאשר מתחווהו בשלוחים
אמר פולוס אל שלוחי
העומד עליו הישנה לכם גזת
איש רהומי והפשי בלי משפט
ליסרגי בשוטים:

*Y como lo ataron con correas, Paulo dixo
al Centurion que estaua presente, Es hos licito
acorar a vn hombre Romano, y por condenar?*

26. וכאשר שמע שלוחי קרב
והגיד לשלוחי אלף לאמר דאה מה
יש לך לעשות כי האדם הזה
איש רהומי הוא:

*Y como el Centurion oyó esto, fué al Tribu-
no, y dióle auiso diciendo, que has de hazer por-
que este hombre es Romano.*

27. ויקרב שלוחי ואמר לו
אמר לי האה רהומי והוא אמר
אין:

*Y viniendo el Tribuno, dixole, Di me, eres
tu Romano? y el dixo, Si.*

28. ויען שלוחי אנכי בלב כסה
והב קניתי את חפשה הזאת
ופולוס אמר ואני נולדתי בה:

*Y respondió el Tribuno, Yo con mucha sum-
ma alcancé esta Ciudad, entonces Paulo dixo, Y
yo aun soy nacido.*

29. וברגע רבו ממנו העתידים
היו לנגעו ושלוחי ירד
בדעתו כי איש רהומי הוא וכי
אסור:

*Asi que luego se apartaron deel los que lo au-
ian de atormentar, y aun el Tribuno tambien
vuo temor, entendido que era Romano, por a-
uerlo arado.*

30. ובמחרת אבה לדעת את
אמת הדבר ואח-סבה אשר
עליה יחבותר היהודים ויתיריה
מאסוריו ויצו לבוא את הכהנים
ואת כלל עדתם ובהו ליכו את
פולוס הקים אותו ביניהם:

*Y di dia siguiente queriendo saber decierto
la causa porque era acusado de los Judios, solto-
lo de las prisiones, y mandó venir a los Principes
de los Sacerdotes, y a todo su concilio: sacando
a Paulo, presentólo delante de ellos.*

כ ב

25. Ὡς ὅτε ἐπὶ τοὺς ποταμὸν
μαρτυροῦντες τὸν Ἰσίδωρον ἱκανο-
ταρχον ὁ πῶλος, ὡς καθ' ἑαυτὸν ῥω-
μαίου καὶ ἀκατακτάτου ἔχοντος ὡ-
μοῦ μαρτύρει:

*Quand donc ils furent gastoyez de
courtoyes, Paul dit au Centenier qui es-
toit pres de lui, Vous est-il possible de
souffrir un home Romano, & non con-
damné.*

26. Ἀκούσας ὁ ἐπὶ ταρχος
ἐκπλῶν ἀπὸ γὰρ τῶ χιλιάρ-
χη λέγει, ὅτι τι μάλα ῥωμαιοῦ
καὶ ἀκατακτάτου ἔστι ὁ ἄνθρωπος
αὗτος.

*Ce qu'ayant entendu le Centenier,
il s'en alla au Capitaine pour l'advertir
disant, Regarde que tu as à faire: car
cest homme-ci est Romano.*

27. Προσθὰν ὁ χιλιάρχος
εἶπεν αὐτῷ, Λέγεις ὡς ὅτι ῥωμαιοῦ
εἶ ὁ ὅς ἐστις τοῦ.

*Et le Capitaine vint à lui, & lui dit,
Dimoi, es tu Romano? & il répondit,
Oui trayement.*

28. Ἀπελθὼν ὁ χιλιάρχος
εἶπεν πάλιν τοῖς πρεσβυ-
τέροις καὶ τῷ ὁκτατάκτῳ, ὅτι
παῖς ἐστὶν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος
γεννῆται.

*Le Capitaine lui dit, J'ai acquis ce-
ste bourgeoisie a grand homme d'argent.
Et Paul lui, Et moi je le suis de nais-
sance.*

29. Εἰς ὅτε αὐτὸν ἀπείρησαν οἱ
κατὰ τοὺς μέλλοντας αὐτὸν ἰσχυ-
ροῦς ὁ χιλιάρχος ὁ φερεῖν ὅτι
γεννῆται ὡς ὅτι ῥωμαιοῦ ἐστὶν, καὶ ὅτι
αὐτὸν διδάσκει.

*Parquoi incontinent ceux qui le de-
voyent examiner se retirèrent de lui: &
le Capitaine aussi eut crainte quand il
eut cognu qu'il estoit bourgeois de Ro-
me, & qu'il fauoir luy.*

30. Τῇ δὲ ἑπομένῃ βλεψάμενος
γινώσκων τὸ ἀσφάλειν, καὶ τι κατὰ
μερίαν ὡς ὅτι ἰσχυροῦς, ἔλυσεν
αὐτὸν ἀπὸ τῶν δεσμῶν, καὶ ἀκάλε-
σεν εἰλθεῖν τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ ὅλους
τοὺς πρεσβυτέρους αὐτοῦ. Ἐξ ὧν καὶ τὸν
παῦλον ἔστη, εἰς αὐτοὺς.

*Or le lendemain voulant savoir pour
certain pour que cause il estoit ac-
cusé des Juifs, il se deslia des liens, & co-
māda que les principaux Sacerdoteurs
s'assemblassent, & tout le conseil, & a-
mena Paul, & le presenta deuant eux.*

25. Et cum astringissent eum loris, dicit astanti sibi Centurioni Paulus: Si hominem Romanum & indemonstratum licet vobis flagellare?

And as they bounde him with thongs, Paul saide unto the Centurion that stood by: Is it lawfull for you to scourge one that is a Roman: and not condemned?

26. Quo audito, Centurio accessit ad tribunum, & nuntiavit, dicens, Quid acturus es? hic enim homo civis Romanus est.

Nowe when the Centurion heard it, he went and tolde the chiefe captaine, saying: Take heede what thou doest: for this man is a Roman.

27. Accedens autem tribunus, Dixit illi, Dic mihi, si tu Romanus es? At ille dixit: Etiam.

Then the chiefe captaine came and said to him: Tell me, art thou a Roman? and he said: Yea.

28. Et respondens tribunus, Ego multa summa civitatem hanc conlecurus sum. Et Paulus ait, Ego autem & natus sum.

And the chiefe captaine answered: With a great summe obtained I this burgethip. Then Paul said: But I was borne.

29. Protinus ergo discesserunt ab illo qui eum torturati erant, Tribunus quoque timuit, postquam tellet, quia civis Romanus esset, & quia diligasset eum.

Then straightway they departed from him, which should have examined him: & the chiefe captaine also was afraid after he knewe that he was a Roman: and that he had bounde him.

30. Postera autem die volens scire diligentius qua ex causa accusaretur a Iudaeis, solvit eum, & iussit sacerdotes convenire & omne concilium: & producit Paulum, statuit inter illos.

On the next day because he would have knowen the certayne wherefore he was accused of the Jewes, he loosened him from his bonds: and comynge to the chiefe Priests and all their Councell to come together: & he brought Paul, and set him before them.

25. Als er ihn aber mit Riemen anband / sprach Paulus zu dem Unterhauptmann / der dabey stand: Ist auch recht bey euch / einen Römischen Menschen / on Urtheil vnd Recht geißeln?

Der handt ribane hannem mer luter / da sagde Paulus zu Underhoffmansmanden (som der stod hoff) Er der oc ret höff eder / at budstruge en Römiske Men: usse / vden Dom oc ret.

26. Da das der Unterhauptmann höret / gieng er zu dem Oberhauptmann / vnd verkündiget im / vnd sprach: Was wilt du machen / diser Mensch ist Römisch?

Der Underhoffmansmanden der herde / giel handt den effuerste Hoffmansmand / oc forkyndede hannem, oc sagde: Hvad wilt du gøre? Denne Mand er en Römiske.

27. Da kam zu im der Oberhauptmann / vnd sprach zu ihm: Sage mir bist du Römisch? Er aber sprach: Ja.

Da kom den offuerste Hoffmansmand til hannem / oc sagde til hannem: Er du ogsaa en Römisk? Da sagde han til ham: Ja.

28. Vnd der Oberhauptmann antwortet: Ich habe diß Bürgerrecht mit großer summa zu wegen gebracht. Paulus aber sprach: Ich aber bin auch Römisch geboren.

Oc den effuerste Hoffmansmand til hannem / oc sagde til hannem: Du har med stor Summe kjøbt dette borgerret. Da sagde Paulus til ham: Jeg er ogsaa en Römisk.

29. Da tratten also halde von ihm ab / die ihn erfragen solten. Vnd der oberste Hauptmann forchte sich / da er vernam / daß er Römisch war / vnd er ihn gebunden hatte.

Da angik de strax fra hannem / som skulde offuerfor hannem. Oc den effuerste Hoffmansmand befryttede ham, oc handt formant, oc handt vaare en Römisk: oc at handt hadde bundet hannem.

30. Des andern tages wolt er gewiß erkunden / warumb er verflaget würde von den Jüden / vnd löset ihn von den Banden / vnd hieß die Hohenpriester vnd ihren ganzen Rath kommen / vnd führet Paulum herfür / vnd stellet ihn vnter sie.

Anden dagen vde handt vist vde / huer saare handt blev beflaget af vderne oc handt løste hannem af Bændene oc budstruge at de ypperste Priester oc deres ganske Raad skulde komme / oc handt førde Paulum frem / oc stilledde hannem ibland dem.

25. Aldn gey swázali kemes nym / feli Pawel Cennikowi ktery pfi nem stal: Slupski nam slowka Rzymstcho a neobsaucencho mrtst ac!

Agdy go rzemiefimi swiazano! tedy Pawel rzekl seznikowi ktery stul stal: Zali sie wam godzi slowicka Rzymianina nie osadz zonego bicz biczni?

26. To vstlysal Cennik/pfi stauptil Haytmannu / a powez del genu / sta: E to chcesz stitit? Nebo slowek reus gest Rzymstcho Rzymstgo.

To gdy vstlysal Cennik / feli do rotmistrza / y oznawal mu / moe wiace: Dac co masz czynic / bo ten slowiek jest Rzymianin.

27. Y pfi stauptim Haytmann / feli genu: Powez mi / gfoli to / Rzymianin? A on feli: Ja g!am.

Tedy przykedy Rzymistzy / rzekl mu: Powiedz mi / czy ty jest Rzymianin? A on rzekl: Tak jest.

28. Y odpowiedzil Haytmann: Ja g!em ja w!am? p!anze toho Rzymianinowi de. a il. A Pawel rzekl: Ja g!em se pal w!em o narodil.

Odpowiedzial mu Rotmistrz: Jam si. za wielki summe pie m!dzp do tego praw!a m!am, ta rzecz / a Pawel rzekl: A on mi to ty w!ed / a ty m! chesz naie.

29. Tedy hudy odstauptili od n!eho ti ktery g!e w!edli tr!a p!iti. Haytmann pal bal se tat / for / a w!edel j. Pawel gest Rzymistgo Rzymstgo, a se gey f!azal on! sw!azali.

A dla tego n!aryd m!ast odc staupti od niego a co go m!ast m!ich / k!em si. y Rzymianin / a oznawaj se by. Rzymianinem, a j! go byl sw!azali.

30. Druh!ho pal dne / ch!zge w!edeli g!istotu / prok!eraubn p!it!inu na! j!alowali. St!d / rezw!azal gey / a p!it!azal abn se s!st!u w!rchuj k!z!n y w!seck / na radde: Y w!w!edw Pawla / postawil ho p!ed nimi.

A tak n!az!sturz ch!ac p!ewne w!edz!ec o k!oraby rzekl od dy. dom byl obw!inoman / a oznawaj go / a to f!azal se se y dy. Rzymianin / a p!it!azal mu id / z g!em na dz!en / a w!w!edz!y Pawla / a postawil go p!ed nimi.

כג

1 וַיְכַד חַר פּוֹלוֹס בְּכַנְשָׁהֶן
אֶמֶר גִּבְרָא אַחֵי אֲנִי בְּכָל
תְּאֵרְתָּא טְבִיתָא אֲחִינְדְּבִרְתָּ
קִדְּם אֱלֹהֵי עַד מָוֶה
לְיוֹמָנָה :

E Paolo riguardando attentamente verso il Consiglio, disse, Fratelli miei, io ho conversato dinanzi a Dio con ogni buona coscienza, senza intermissione di questo giorno.

2 וַחֲנַנְיָהּ הַכֹּהֵן גָּדוֹל צִוָּה
לְעוֹמְדִים אֵלָיו לְהַבִּיחַ אֶתְּ
עַל־הַפֶּה :

Là donc Ananias summo Sacerdote commanda à ceux qui étoient près de lui de le frapper sur le visage.

3 וּפּוֹלוֹס אָמַר לֵה דַעְתִּיד
הוּ אֲדִיקָא דִּמְחִיר אֲסִתָּא
מִתְּרִתָּא וְאִתָּא יִתֵּב אִתָּא
דְּאִו אִתָּא לִי אִתָּא
דְּכַנְמוֹסָא פִּד עֵבֶר אִתָּא
עַל נְמוֹסָא וּפְקֹד אִתָּא
דִּמְחִינְנִי :

Allor Paolo disse a lui, Io dico per te, tu sei stato sentendo juzgandome conforme alla Ley, e contra la Ley me mandas herir?

4 וְאֵילִין דְּקִימִין הִיוּ רַבִּין
אֲמִדִּין לֵה לְכַהֵנָּה דְּאֲדִיקָא
מִבְּרַח אִתָּא :

E quei che stamano ti presents, dissero, Tu di parole ingiuriose al summo Sacerdote di Dio?

5 אֶמֶר לֵהוּן פּוֹלוֹס דָּא
דָּרַע הָיִית אַחֵי דְּכַהֵנָּה הִיוּ
כְּתִיב הִיו גִּיד דְּלִרְשָׁא
דַּעֲמָה לֵה הַלוֹט :

E Paolo disse, Fratelli, io non sapete che fusse summo Sacerdote. Certo egli e scritto, Non dirai male del principe del tuo popolo.

6 וְכֵד יָדַע פּוֹלוֹס דְּמִנְהָ
דַּעֲמָא אִיתִיהִי דִּיחֻקָּא
וּמִנְהָ דְּפִרְיָא קַעֲנָה הָיָה
בְּכַנְשָׁא גִבְרָא אַחֵי אֲנִי
פִּרְיָא אֲנִי בִּר פִּרְיָא
וְעַל סִכְנָא דְּקִימְתָּא
דְּמִיתָא מִתְּהִדִין אֲנִי :

Hor sapendo Paolo che una parte era de Sadduceos, e l'altra de Phariseos grido nel Consiglio, Fratelli miei, io sono accusato per la speranza e resurrection de mortis.

כג

1 וַיְכַד פּוֹלוֹס בַּעֲדָה וַיֹּאמֶר
הָאֲנָשִׁים אַחֵי אֲנִי בְּכָל־מַדַּע
טוֹב הִתְהַלַּכְתִּי אֶת־הָאֱלֹהִים עַד
הַיּוֹם הַזֶּה :

Entonces Paulo, poniendo los ojos en el concilio, dize, Varones hermanos : yo con toda buena consciencia he conuersado delante de Dios hasta el dia de oy

2 וַחֲנַנְיָהּ הַכֹּהֵן גָּדוֹל צִוָּה
לְעוֹמְדִים אֵלָיו לְהַבִּיחַ אֶתְּ
עַל־הַפֶּה :

El Principe de los Sacerdotes Ananias entonces mando a los que estauan delante de el, que lo hiriesen en la boca.

3 הֵן פּוֹלוֹס אָמַר אֵלָיו וַיֹּכַד
יְהוֹה קִיד־הַגִּיד בִּי יָשׁוּב הַשְׁפֵּט גַּי
כְּתוּרָה וְעַל־חַתוּרָה הַצִּוָּה
לְהַבִּיחַ :

Entonces Paulo le dixo, Herir te ha Dios, pared blanqueada, y tu estas sentado juzgandome conforme a la Ley, y contra la ley me mandas herir?

4 וַחֲעוֹמְדִים אֶצְלוֹ אָמְרוּ אִתָּא
כִּהֵן רֵאשׁ אֱלֹהִים מְקַלֵּל אֲנִי :

Y los que estauan presentes dixeron, Al summo Sacerdote de Dios maldizes?

5 וַיֹּאמֶר פּוֹלוֹס לֵה יָדַעְתִּי אַחֵי
כִּי כִהֵן גָּדוֹל הוּא בִּי גִבְתֵּב
אֱלֹהִים לֵה תְקַלֵּל וְנָשִׂיא עֲמָה
לֵה תֹאֵר :

Y Paulo dixo, No sabia, hermanos, que era e. Principe de los Sacerdotes : que escipio esta, Al principe de tu pueblo no maldizas.

6 וְכִי יָדַע פּוֹלוֹס בִּי חֶלֶק אֶחָד
הָיָה מִצְדֻקִּים וְחֶלֶק אֶחָד
מִפִּרְיָשִׁים וַיִּקְרָא בַּעֲדָה הָאֲנָשִׁים
אַחֵי אֲנִי מִפִּרְשׁ הוּא בִּי
גִדֹךְ הַלְהִים הַמִּפְרֵשׁ וְעַל־
הַקִּנְיָה וְהַקּוֹבֵחַ אֲנִי :

Entonces Paulo, sabiendo que la vna parte era de Sadduceos, y la otra de Phariseos, clamó en el concilio, Varones hermanos, yo Phariseo soy, hijo de Phariseo, de la esperanza y de la resurrection de los muertos soy, o juzgado.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΥ.

Α Τῶν αὐτῶν δὲ ὁ πῦλος τῶν σὺν
ἐκείνῳ ἰόντων, ἀνδρῶν ἀδελ-
φοί, γὰρ πιστῶς συνήδησα ὁ γὰρ θεὸς
παραδίδωμι τὸν θεὸν ἕως τῆς πε-
ντηκостῆς.

Et Paul ayant les yeux dressés vers le conseil, dis, Freres, j'ay eu avec vous une bonne conscience devant Dieu, tout ce jour.

2. Οὗ δὲ ἀρχιερέως ἀνανίας ἐπι-
τάξει τοῖς παρῶν ἐστὶν αὐτῷ τὸ πη-
γεῖν τὴν στήθεα.

Adonc le souverain Sacrificateur Ananias commanda à ceux qui estoient pres de lui de le frapper sur le visage.

3. Τὸν δὲ πῦλος, πρὸς αὐτὸν εἰ-
πὼν, τυπήθη σε μάλα ὁ θεός, πῶς κα-
ταμαρτύρεται σοι καθὼς κρείων με
καὶ ἵκνομαι. Ἐπὶ ᾧ ἐρωμῶμαι καὶ δι-
δοῦ με πύδιναι.

Lors Paul lui dit, Dieu te frapera, pared blanche, que tu sois assis pour me juger selon la Loy, & qu'en transgressant la Loy tu commandes que ie loye frapé?

4. Οἱ δὲ παρασῶντες ἰσχυροὶ τὸν δε-
χόμενον ὡς θεὸν λοιδοροῦν.

Et ceux qui estoient presens dirent, Injuries tu le souverain Sacrificateur de Dieu?

5. Ἐφ' ἣν δὲ πῦλος, ὡς ἔδεικται
ἀδελφοί, ἐπὶ τοῦ δεχόμενου γί-
γνεται καὶ ἐκ τῆς λαοῦ σου
ὡς ἵκνομαι.

Et Paul dit, Freres, ie ne sçavoys pas qu'il fut souverain sacrificateur : car il est escrit, Tu ne maldizas point du prince de ton peuple.

6. Γενεὴ δὲ ὁ πῦλος ὅτι τὴν μί-
σην ἔσθ' ἀδελφικαίαν. τὴν δὲ ἱερὴν
Φαρισαίου, ἐκτρέφεται τὸ σῶμα
δριμύτως ἀδελφοί, γὰρ Φαρι-
σαῖος εἰμι, ὡς Φαρισαίου περὶ ἡ-
λίου καὶ ἀναστάσεως νεκρῶν ἐγὼ
κρείνομαι.

Et Paul sachant qu'une partie d'entre-eux estoit de Sadducees, & l'autre de Pharisees, etc. iudice & c. Varones hermanos, yo Phariseo soy, hijo de Phariseo, de la esperanza y de la resurrection de los muertos soy, o juzgado.

Intendens autem in concilio Paulus ait, Viri fratres, ego omni conscientia bona conversatus sum ante Deum, usque in hodiernum diem.

And Paul behelde earnestly the Counsell, and said, Men and brethren, I have in all good conscience stood before God until this day.

2. Princeps autem sacerdotum Ananias, præcepit assistantibus sibi percutere os eius.

Then the hie Priest Ananias commanded them that stood by / to smite him on the mouth.

3. Tunc Paulus dixit ad eum, percutiet te Deus, paries dealbate. Et tu sedens iudicas me secundum legem, & contra legem iubes me percuti.

Then said Paul to him God will smite thee / thou whored wast: for thou sittest to iudge me according to the Law / and commandest thou me to be smitten contrary to the Law.

4. Et qui astabant dixerunt, Summum sacerdotem Dei maledicis?

And then that stood by / sayd / Reuilest thou Gods hie Priest?

5. Dixit autem Paulus, Nesciebam fratres, quia princeps est sacerdotum. Scriptum est enim: Principem populi tui non maledices.

Then said Paul / I knewe not / brethren that he was the Priest: for it is written, Thou shalt not speake euill of the Ruler of thy people.

6. Sciens autem Paulus, quia una pars esset Sadduceorum, & altera Phariseorum, exclamavit in concilio, Viri fratres, ego Phariseus sum, filius Phariseorum: de spe & resurrectione mortuorum ego iudicor.

But when Paul perceived that the one part were of the Sadducees / and the other of the Pharisees / he cried in the Counsell, Men and brethren, I am a Pharisee / the sonne of a Pharisee: I am accused of hope and resurrection of the dead.

Paulus aber sahe den Rath an / vnd sprach: Ihr Männer lieben Brüder / ich habe mit allem guten Gewissen gewandelt für Gott / bis auff diesen tag.

Alsaa Paulus paa Raader / oc saade / I Mend / lare Brodre / Jeg hassuet met al god Samueting / hed vandret saar Gud indtil denne dag.

2. Der Hohepriester aber Ananias befahl denen / die omb ihn stunden / daß sie ihn auff's Maul schlugen.

Da befalede den Ypperste Prest Ananias dem som stode höff hannem / at de sloge hannem / paa Mundten.

3. Da sprach Paulus zu im: Gott wirdt dich schlagen du getünchte Wande. Sitzest du vnd richtest mich nach dem Geseße / vund heissest mich schlagen wider das Geseße?

Da saade Paulus til hannem / Gud skal sla dig / du falskede væg. Sider du / oc dammer mig effter Loven / oc befaler at sla mig mod Loven?

4. Die aber ombher stunden / sprachen: Schillest du den Hohenpriester Gottes?

Men de som der stode höff / sagde / Vnder du Guds ypperste Prest.

5. Vnd Paulus sprach: Lieben Brüder / ich wußt es nicht / daß er der Hohepriester ist / Denn es steht geschrieben: Dem Obersten deines Volcks solt du nicht fluchen.

De Paulus saade / Kore Brodre / Ieg vilte de icke / at hand er den ypperste Prest. Thi der staar scerffuit, Du skal icke bande dit Folkis øffuerste.

6. Als aber Paulus wußte / daß ein theil Saduceer war / vnd das ander theil Phariseer / rieß er im Rath: Ihr Männer lieben Brüder / ich bin ein Phariseer / vund eines Phariseers Son / ich werde angeklaget omb der Hoffnung vnd der auferstehung willen der Todten.

Men i det Paulus viste / at en part vaar Saduceer / oc den andan part Phariseer / da rober handi Raader / I Mend / lare Brodre / Jeg er en Phariseer oc en Phariseers son / Jeg bliffuer beklaget for de Dødis haab oc opstandelse skyld.

Tedy Pawel wzjecha na to shromadzénij / řekl: Muzij bratři / ná gšem síti / sým svědomijm dobrým obcomal před Bohem / až do dnešního dne.

Tedy Pawel pátraje pilně oc / ymá svěmí ná ono zgromázení / řekl / Mějowie bráctá / ja je svědomí sumenia dobrego sluzylém Bogu a joiho do dná tego.

2. Tedy kníže kněžské Ananás / kázal těm státi / aby gey políčkowali.

Ale Ananáš káplan nawyžší rokázał om kroczy stáli aby go wpsla bili.

3. Pawel pak řekl gemu: Bude tebe bít Bůh / ty stěno žbijlena. Nebo nejs a sandys mne wedle Zákonu / a proti Zákonu welis mne bít.

Kže tedy Pawel kněmu Prstý / byie ten cžá / iate bedzie bít Bog / áciáno pobíelona / ty áredžíš sad / jac mne wedle zákona / a proti zákonu iest mne bít přeciw zákonowi.

4. A kteříž tu stáli / řekli: Naywysšímu knězy Božímu jloštější?

Járym á kroczy stáli w tolo / řekl / Storzeczyš nawyžšemu Daplanowi Božemu.

5. Řekl Pawel: Newěděl gšem bratři / byt knížetem kněžským byl. Neboť gest pláno: knížeti Lidu twého nebudeš jloštěti.

Apawel řekl / Mě wtedžias lem bracia jebý byl nawyžším káplanem / bo nápisano iest / Ásias / ciu lydu twego storzeczye mne bůdžieš.

6. Wěda pak Pawel / jebó tu byla gedna sirana Saducejskích / a druhá Zákonistů / zwolal w raddě: Muzij bratři / ná gšem Zákonist jón Zákonistuw / pro naději a ž mrtwých wstání ná mám saufen býti.

A gdy obacwł Pawel / że ich jedná część byli Saduceushowie / a drudzy Saryzeushowie / zawolał do zgromadzenia: Mějowie bráci / ci / iaciem iest Saryzeus / syn Saryzeushow / iaciem ošlázod o naději powstanie umártych.

כ ג

7 וְכֵן הָיָה אָמַר נִפְלֵא
הַדְּבָר בְּרִישָׁא וְנִדְּבָרָא
וְנִתְפַּלֵּג עִמָּהּ :

*Deus ab eis habet quæstio, utque
discordia tra: Pharisei et Sadducei, et do-
mo sibi la malitiam.*

8 וְיִידְּבָרָא גִיד אֲמַרְיוֹ
דְּלִירָא קִימְתָּא וְלִירָא
מִלֵּאכְנָא וְלֵא רִחְנָא
פְּרִישָׁא בִּין מִדִּין בְּכִלְהִי :

*Perischoe et Sadducei dicunt eis non
esse resurrectionem, ne angelum, ne spiritum, ma-
s Pharisei confitentur et vna cum altera.*

9 וְהָיָה הָלֵא רַבָּא יְהוֹמָר
אֲנָשָׁא סְבָרָא מִן זִבְרָא
וְפְרִישָׁא קָצִין בְּשֵׁי עִמָּהּ
וְאֲמַרְיוֹ דֵּא מִשְׁפָּחִין מִדָּם
דְּבִישׁ בְּרִישָׁא וְנָכָא אֵין בִּין
רִחְנָא אֵין מִלֵּאכְנָא מִלֵּא
עִמָּהּ סְבָרָא אִיתָּא בְּהַרְבָּה :

*Et facti sunt magna gemitio et stridor
si levatis su gli Scribi de la parte de Pha-
risei, et de Sadduceis, dicendo. Nos non tra-
niamus alium nile in quæstio. Et per
quæstio spiritus et angelus gli ha parlato,
non repugnemus a Deo.*

10 וְכֵן הָיָה שְׁנֵי שָׂרָא רַבָּא
בִּינְתָּהּ דְּחַל בְּרִישָׁא
פִּילִירָא דְּנִשְׁמָא יִשְׁפָּחִיָּהּ
לְפָנֵיהּ וְשָׁלַח לְרִחְנָא
דִּי אֲתָתָא יִשְׁפָּחִיָּהּ מִן
מִצְעָתָהּ וְנִשְׁלַחָהּ
לְמִשְׁפָּחָא :

*Et facti essent magna gemitio et stridor
ne, il Capitano temendo che Paolo non
fosse lacerato da essi, comandò che i sol-
dati scendessero, e così essendo del mezzo
di loro, e conducendolo nel campo.*

11 וְכֵן הָיָה לֵלֵא אֲתָתָא
לֵה מִן לְפָנֵיהּ וְאֲמַר לֵה
אֲתָתָא מִטּוֹל דְּאִתְּ
דְּאֲסִרְדָּתָא עָלֵי בְּאִרְשָׁלַם
הַכְּנָא עֲתִיד אֲנִי דְּאִתְּ
בְּרִחוּמֵי תַסְהַד :

*La notte seguente el Signor figlio fece
venire a disse. Paulo, sta di buona ani-
ma perischoe si come tu hai venduto te-
stimonianza a di me in Ierusalem, così te
la bisogna rendere ancor in Roma.*

כ ג

7 וּבְדִבְרוֹ אֶחָד־הָאֵלֶּה הִתְחַל
מִצָּה בֵּין הַפְּרוּשִׁים וּבֵין
הַצְּדוּקִים וְנִפְלֵג הַחֲמוֹךְ :

*Y como vno dicho esto, fué hecha dissension
entre los Phariseos y los Sadduceos: y la multi-
tud fué diuisa.*

8 כִּי צְדוּקִים אָמְרִים כִּי לֹא
יֵשׁ תְּקוּמָה וְלֹא מַלְאָךְ וְלֹא רוּחַ
וְהַפְּרוּשִׁים מִתְּנִידִים אֶת־שְׁחִיָּהּ :

*(Porque los Sadduceos dicen que no ay resur-
recion, ni angel, ni espíritu: mas los Phariseos
confiesan ambas cosas.)*

9 וְהָיָה צַעֲקָה גְּדוֹלָה וַיִּקְוֹמוּ
הַסּוֹפְרִים מִחֶלֶק הַפְּרוּשִׁים
וַיִּרְיִבוּ לֵאמֹר דְּבַר רַע לֹא מַצְנֵנָה
בְּאָדָם הוּא וְאֵם רוּחַ דְּבַר אֱלֹהִי
אֵין מַלְאָךְ עַל־אֱלֹהִים לֹא גִלְחָם :

*Y levantose vn gran clamor y levantando-
se los Escribas de la parte de los Phariseos, con-
tendian diciendo Ningun mal hallamos en este
hombre? que si Espíritu se ha hablado, ó angel,
no repugnemos a Dios.*

10 וּכְאַשֶׁר הִתְחַל מִצָּה גְּדוֹלָה
יָרָא שׁוֹר אֶלֶף בֵּין־יִשְׁפָּחוּ אֶת־
פְּנֵיהֶם וַיִּצְוּ אֶת אֲנָשֵׁי־מִלְחָמָה
לָרֶדֶת וּלְגָזֹל אֹתָם מִבֵּינֵיהֶם
וְלִתְּלִיכָא אֶל־הַמַּחְנֶה :

*Y auiedo grande dissension, el Tribuno au-
iendo temor que Paulo no fuesse despedaçado
decillos, mandó venir vna compaña de solda-
dos, y arrebatarlo de en medio de ellos, y llevarlo
al real.*

11 וּבְלֵילָה הַבֹּא עָמַד אֶצְלֵי
יְהוֹנָה לְאֹמֶר חֹזֶק וְאִמָּץ פְּנֵיהֶם
כִּי כְּאַשֶׁר הָעִידוּתָא עָלֵי בְּיִירוּשָׁלַם
כֵּן צָרִיךְ גַּם בְּרִחוּמָה לְהָעִידָךְ :

*Y la noche siguiente, presentandosele el Sen-
nor dixole, Confia Paulo: que como has testifi-
cado de mi en Ierusalem, así te conuiente testifi-
car tambien en Roma:*

כ ג

7. Τοῦτο δὲ πρὸς λαλήσαντων
ἦντο εἰς τοὺς ῥῆς Φαρισαίων καὶ
τῶν σαδδουκαίων, καὶ ἐσχίσθη τὸ
πλῆθος.

*Et quand il eut diceela, dissension
fut esineue entre les Pharisees & Sad-
duceens: & l'assemblee fut diuisee.*

8. Σαδδουκαῖοι μὲν γὰρ λέγουσι
μὴ εἶναι ἀνάστασιν, μηδὲ ἄγγελον
μήτε πνεῦμα· Φαρισαῖοι δὲ ὁμο-
λογοῦσι τὰ ἀμφότερα.

*Car les Sadduceens disent qu'il n'y
a point de resurrection, ni Ange a e-
sprit: mais les Pharisiens confiesent l'un & l'autre.*

9. Ἐγένετο δὲ κραυγὴ μεγάλη
καὶ ἀνέστησαν οἱ γραμματεῖς τῶν
μίσθων τῶν Φαρισαίων διεμάχοντο
λέγοντες· ἔστιν ἄνθρωπος ἐν τῷ
ἐσθὲ ἀθεύων τὰς ἐν τοῦ πνεύ-
ματος ἐλάλησεν αὐτῷ ἡ ἀγγελία, μὴ
θρημαχῶμεν.

*Et fut fa vn grand cri. A l'ont les
Scribes de la parte des Pharisees se le-
uerent & debatoient, disant. Nous ne
trouuons rien de mal en cest homme: et
mais l'esprit ou vn Ange a parlé
a lui, ne bats donc point contre Dieu.*

10. Πολλοὶ γὰρ ἐμῶντες εἰσέτι
διμαρτυροῦντες ἡλιαρχοις μὴ ἀπε-
σπασθῆναι τὸ πᾶν· οὗτοι δὲ
ἐκέλευον τὸ ἐπὶ τὸν πατέρα κατεβῆ-
ναι καὶ ἀρπάξαι αὐτὸν ἐκ μέσου αὐ-
τῶν, καὶ πρὸς τοὺς περικυβέλλουσιν.

*Et comme grande diuision fust ad-
uenue, le Capitaine, craignant que Paul
ne fust mal en preces par eux, commanda
que les gendarmes descendissent, &
qu'ils le raiussent du milieu d'eux, & l'a-
menassent en la fortresse.*

11. Τῇ δὲ ὑποστάσει τῇ αὐτῇ
αὐτῷ ἐκείνῃ, εἶπε, θάρσιν παῦ-
λος ὡς γὰρ διεμαρτύρηται περὶ
ἐμοῦ εἰς ἱερουσαλήμ. οὕτως καὶ ἐν
τοῦ εἰς ῥώμην μαρτυρεῖται.

*Et la nuit suivante, le Seigneur
se presenta a lui, & dit. Paul aye bon
courage: car comme tu as rendu testi-
monage de moi en Ierusalem, ainsi tu
faut il aussi témoigner à Rome.*

7. Et cum hæc dixisset, facta est dissensio inter Phariseos & Sadduceos, & soluta est multitudo.

And when he had said this / there was a dissension betwene the Pharisees and the Sadducees / so the multitude was divided.

8. Sadducei enim dicunt non esse resurrectionem, neque angelum, neque spiritum, Pharisei autem utraque consentiunt.

For the Sadducees say that there is no resurrection, neither Angel, nor spirit: but the Pharisees confess both.

9. Factus est autem clamor magnus. Et surgentes quidam Phariseorum, pugnant, dicentes, Numquid malum invenimus in homine isto, quid si spiritus locutus est ei, aut angelus? ne repugnemus deo.

Then there was a great cry: and the chiefes of the Pharisees were rose up, and saide / saying, We finde none evil in this man: but if a spirit or an Angel hath spoken to him, let us not fight against God.

10. Et cum magna dissensio facta esset, timens tribunus ne discerperetur Paulus ab ipsis, iussit milites descendere, & rapere eum de medio eorum, ac deducere eum in castra.

And when there was a great dissension, the chief captain, fearing lest Paul should have bene pulled in pieces of them, commanded the soldiers to goe downe and to take him from among them: and to bring him into the castr.

11. Sequenti autem nocte assistens ei Dominus, ait, Constans esto: sicut enim testificatus es de me in Ierusalem, sic te oportet & Romæ testificari.

Nowe the night following the Lord stood by him, and saide, Be of good courage: Paul, for as thou hast testified of me in Jerusalem, so must thou beare witnesse also at Rome.

7. Da er aber das saget / ward ein Auffruhr unter den Pharisæern vnd Saduceern / vnd die Menge zuspaltete sich.

De der hand der sagde / bleff der se Dyrer mellem Phariseerne oc Saduceerne / oc Menigheden bleff anstidig.

8. Denn die Saduceer sagen / Es sey keine auferstehung / noch Engel / noch Geist / die Phariseer aber bekennen beides.

Si Saduceerne sige / at der er ingen Opstandelse / icke eller Engel / oc en Aand til. Men Phariseerne bekeide dem baade.

9. Es ward aber ein groß geschrey / vnd die Schriftgelehrten der Pharisæer thut stunden auff / stritten / vnd sprachen: Wir finden nichts arges an disem Menschen. Hat aber ein Geist oder ein Engel mit ihm geredet / so können wir mit Gott nicht streiten.

De de bleff ic store strig / De de Schriftloge aff Phariseernes part stode op stridde oc saade. Vi finde intet onndt eller Mennecke. Haffuer en Aand eller en Engel tæet med hannem, da kunde vi icke stride mod Gud.

10. Da aber die auffruhr groß ward / besorget ich der oberste Hauptmann / sie möchten Paulum zureißen / vnd hieß das Kriegsvolk hinab gehen / vnd ihn von ihnen reißen / vnd in das Läger führen.

Men der det Dyrer bleff store / da befryede den offuerste Hefuimand / at de skulde sender rissue Paulum / oc sand bad Krigssoldater gaa ned / oc slide hannem fra den / oc føre hannem i leiren.

11. Des andern tags aber inn der nacht / stund der HERR bey ihm / vnd sprach: Sey getrost Paulus / Denn wie du von mir zu Jerusalem gezeuget hast / also must du auch zu Rom zeugen.

De anden daagen om natten / stod Herren hos hannem / oc sagde, Der trostig Paulus. Thi at lige som du haffuer vidna om mig i Jerusalem / Saa skal du oc vidne om i Rom.

7. A konj to powiedel / stal se rozbrog miedzy Saducey a Farisey / y rozdziło se imojszemy.

W tho gdy rzekl / wnet sie w spier / ty niefakali miedzy Fariseuszami y Saduceuszami / y tak se rozewalo to ono zgromadzenie.

8. Niebo Saduceowt prawi / ze nienij mrtwych wstani ani Angeli / ani ducha. Ale Fariseowt nienij to obet woznawagij.

Abowiem Saduceuszowie powiedzia / iz nie mazi smiertelnych wstani / ani Anioła / ani Ducha / Fariseuszowie zasztecho oboie woznawia.

9. W stal se krif wielki: A powstali sie niektórzy Żydzi z Farisey / zastawali go / i sauc: Nie gime zliho nenaiegi na tomo slowku / coż pak / miusz wili gest genu duch / neb Angel, neodyprymiey Bohu.

W thak se sie w se / do wolanie wielkie / a wstawili Doktorowie y strony Fariseuszow / zaparli sie ordo / mowiac: Wic z tego nie naradujemy w tym slowku / A zliż miusz co powiedzial Duch ako Anioł / nie sprzeciwiamy się Bogu.

10. A konj se wielki rozbrog stal / boga se Hapitanian aby Pawel od nich nebyl roztrhan / rozkazal Żolentem samy do luow / a wchopili go y prosił do ku gegich / a wstido wogsta.

A gdy byl wielki rozhyr / boga sie Komitli / aby Pawla nie roztrpali miedzy soba / rozkazal im / sluzebnym / a wporzecz go y posci zobich y odwiez do zamka.

11. W druhau pak noc / ofa: zam se genu PAUL / řekl: Bu: diž stali Pawle. Neb pakozaly swedeli o nim w Jeruzalem / tak muszys swedeti y w Rzym.

Tedy przyslepnocy sthanaw / sy przy nim PAN / rzekl: Bady do: brego serca Pawle / abowiem takos o nimis dawal świadectwo w Jeruzalem / tak porzeba abyś miereż oświadczyl w Rzymie.

וַיִּבְרָךְ הַיְּהוּדִים
אֶת־פָּאֻלוֹ הוּא־אָמַן מִן־י
יְהוֹנָתָן וְאַחֲרָיו וְלֵאמֹר
דָּלָא וְאַכְלוּ בְּלֹא יָכִיתוּ
עַד־מָוֶה דִּיקְטִילֵיהִי
לְפָאֻלוֹס :

Venuto al giorno si annoverano insieme alcuni de Giudei, e convenuti con giuramento, dicenda che non mangiarabbono ne beverabbono, infia à tanto che non havessero ammazzato Paulo.

וַיְהִי בְּיוֹם בְּרִיזְהִינִי ד
דְּאִקְוִמוֹ בְּמִימְתָא הָנָא
הָיִמָּא וַתִּיר מִן אֲרִבְגִּין
דְּבָרִין :

Et crano pin di quaranta, quelli che hanemmo fatta questa conjura.

וְאַחֲרֵיהֶן לֵית בְּהִנָּא
וְלֵית קְשִׁיטָא וְאַחֲרֵיהֶן הוּוּ
דְּחִימָא אֲחִדְמִן עֲלִין
דְּמִדָּם לֹא נָטַעַם עַד־מָוֶה
דִּיקְטִיל לְפָאֻלוֹס :

Iquali andarono ai principali Sacerdote & ài Vescovi, e disse, Non ci siamo giurati con solenne giuramento di non gustar cosa alcuna, infia à tanto che noi non habbiamo ammazzato Paulo.

וְהָיָה בְּיוֹם אַחֲרָיו
וְהָיָה דְּבִנְשִׁטָא מִן
בִּילִידְפָא דִּיתִיבִיהִי לִנְחִבָּת
אִיד בָּעִין אַנְתּוֹן דְּתַבְבִּין
שְׂרִירָאִין סוֹעֲרָנָה וְהָיָה
מְטִיבִינוּ דִּיקְטִילֵיהִי עַד
לֹא יִמְשָׁא לִנְחִבָּתוֹ :

Fate dunque hora voi altri intendere al Capitano & al Consiglio che domane v'elo condurrà fuori, come se voi volete conoscere di lui qualche cosa più certa & noi, prima che i nemici, siamo apparecchiati per ammazzarlo.

וַיִּשְׁמַע הָנָא בִּר חֲתָה
דְּפָאֻלוֹס אֲפִרְסֵנָה הָנָא וְעַל
לְמַשְׁרִיתָא וּבִדְק לְפָאֻלוֹס :

Ma il figlio di la sorella di Paulo, havendo visto le insidias, viene & corre nel campo, e riferisce à Paulo.

וַיִּשְׁרֵד פָּאֻלוֹס הָנָא לְחַד
מִן הַבְּטִירִין וַאֲמַר לֵה
אֲכִיל לֵי יְהוֹמָא הָנָא לֵית
בִּיקְרִיכָא אִית לֵה צִיר
מִדָּם דִּיאֲמַר לֵה :

Allor Paulo chiama à se uno de Centurioni, e disse, Manda questa granocetta al Capitano : perche egli ha qualche cosa da dargli.

וַיְהִי בִּקְרֹן וּמִקְצֵת הַיְּהוּדִים
וַיִּשְׂרֹד קָשָׁר וַיַּחֲרֹם הַחֲרִימוּ אֶת־
נַפְשָׁם לֵאמֹר לֹא לְאָכְלָם וְלֹא
לְשִׁתּוֹת עַד־כִּי יַהֲרֹגוּ אֶת־פָּאֻלוֹס :

Y venido el dia algunos de los Judios se juntaron y prometieron debaxo de maldicion, diciendo, que ni comerian ni beverian hasta que viessen muerto à Paulo.

וַיְהִי יוֹתֵר מֵאַרְבַּעִים אִישׁ
אֲשֶׁר בָּאוּ בְּאֵלֶּה הַזֹּאת :

Y eran mas de quarenta losque auian lecho esta conjuracion :

וַיִּשְׂרֹד קָרְבוּ אֶל־שְׂרֵי־הַכֹּהֲנִים
וְאֶל־הַקְּנִיִּים לֵאמֹר הַחֲרֹם
הַחֲרַמְנוּ אֶת־נַפְשָׁנוּ מֵאוֹמָה לֹא
לְטַעַם עַד־כִּי הָרְגִנוּ אֶת־פָּאֻלוֹס :

Los quales se fueron al Principe de los Sacerdotes y à los Ancianos, y dixeron, Nosotros auemos prometido debaxo de maldicion que no anemos de gustar nada hasta que ayamos muerto à Paulo,

וַיָּבֹאוּ הַזֵּה אֲתָם לְחָד
לְשֶׁר אֶלֶף עִם הָעֵדָה אֲשֶׁר
לְמַחֲרָה יֵלֵךְ וְזוֹתוֹ אֲלֵיכֶם כְּמוֹ
עֲתִידִים תְּהִי לָדַעַת וּלְחַקֵּר
אֵת אֲבֹת דְּבָרָיו וְאַנְחֵנוּ בְּטָרִם
יִקְרַב אֲלֵיכֶם וְכוּנִים גְּהִי
לְהַרְגֵּוּ :

Aora pues vosotros con el Concilio hazed saber al Tribuno, que lo saque mañana a vosotros, como que quereys entender del alguna cosa mas cierta y nosotros, antes que e llegue, estaremos aparejados para matarlo.

וַיִּשְׁמַע בֶּן־אֲחֻת פָּאֻלוֹס אֶת
הַמֵּאֲרָב וַיֵּלֶךְ וַיְבֹא בַּמַּחֲנֶה וַיַּגֵּד
לְפָאֻלוֹס :

Entonces vn hijo de la hermana de Paulo, oyendo las assechanças, vino, y entró en el real, y dió auiso à Paulo.

וַיִּקְרָא פָּאֻלוֹס לְאֶחָד מִשְׂרֵי
מֵאוֹת לֵאמֹר הֲלֹךְ נָא אֶת
הַצִּיר הַזֶּה אֶל־שֶׁר אֶלֶף כִּי יֵשׁ
לּוֹ דְּבַר לְהַגִּיד לוֹ :

Y Paulo, llamando à vno de los Centuriones dize, lleua a este manecbo al Tribuno : porque tiene cierto auiso que darle.

12. Γομεδῆς δὲ ἑμίχρε, ποιή-
σας τις τῶν ἰουδαίων συρε-
φῶν, ἀθυμάτους ἑαυτοὺς, λέ-
γουσις μήτε φαγεῖν μήτε πιῖν ἕ-
ως ἂν ἀποκτείνωσι τὸν παῦλον.

*Le lendemain venu, quelques Juifs, firent complot & serment avec execra-
tion, disans qu'ils ne mangeroient ni
ne boiroient inlqu'à tant qu'ils eussent
tut Paul.*

13. Ἦσαν δὲ πλείους ποσὰ ῥήσας
τὰ εἰς τὸν τῆς συννομῆς ἀπο-
κρίτας.

*Er estoyent plus de quarante qui a-
uoyent fait cette conjuration avec ex-
ecration de serment.*

14. Οἱ τινες ἐπαγγέλλοντες τοῖς
ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς πρεσβυτέροις
εἶπεν, ἀναστὰσι ἀνθίμα τι παμῶν
ἑαυτοὺς μηδεὶς γὰρ αἰδέσθαι ἕως ἂν
ἀποκτείνω μὲν τὸν παῦλεν.

*Lesquelz s'adresserent aux princi-
paux Saut & aux presbiteres, &
leur dirent, Nous vous proposons avec
execration de serment, que nous ne gu-
stions de rien iulqu'à tant que nous
ayons tut Paul.*

15. Νυνὸυν ὑμεῖς ἡμεῖς ἰστέ-
τη τῷ χιλιάρχῃ σὺν τῷ συνδρίῳ,
ἵπας αὐτοῖς αἰ τὸν κατηγάγη περὶ
ὑμᾶς, ὡς μέλλουσιν εἰσελθεῖν
ἀκριβεῖς τὰς εἰς αὐτὸν ἡμεῖς
δὲ περὶ ἡ γρίται αὐτὸν, ἵτιμοί
ἐσμὲν τῷ ἀνελῆν αὐτὸν.

*Ma prenant donc vous autres sal-
tes sauoir au Capitaine par l'aduis du
con e l'qu'il se vous amene demain. Co-
me si vous vi u ez conuaincre que que
chose plus auit de lui & nous serons tous
prests pour le tuer deuant qu'il approche.*

16. Ἀκρίσας δὲ ὁ υἱὸς τῆς ἀδελ-
φῆς παῦλου τὸ εἰς ὅροι, ὡς ἔρχο-
μεν. Εἰπλῶν αὐ τὴν παρεμ-
βολήν, ἀπηγγέλλε τῷ παύλῳ.

*Mais le fils de la seur de Paul ayant
entendu ces embusches, viene & entra
en la furerelle, & le rapporta à Paul.*

17. Περὶ πλείους μὲν δὲ ὁ παῦ-
λῳ εἰς τὸ ἐκαστοῦ παρῆεν. ἔφη,
τὸν καὶ ἵσκειν τὰ τοῦ ἀπὸ γὰρ περὶ
τὸν χιλιάρχον ἔχει γὰρ πᾶσι παρ-
γίλας αὐτοῖς.

*Et Paul ayant appellé à soi vn des
Centeniers, lui dit, Mene ce manecbo
me vers le Capitaine, car il a quelque
chose à lui dire, pour cet.*

CAP. XXIII.

12. Facta autem die collegunt se quidam ex Iudæis, & deovertunt se dicentes, neque manducatuos, neque bibituos donec occiderent Paulum.

Und when the day was come / certain of the Jewes made an assembly / and bounde them selves with oth / saying / that they would neither eat nor drink / till they had killed Paul.

13. Erant autem plus quam quadraginta viri, qui hanc coniurationem fecerant.

Und there were more then forty / which had made this conspiracie.

14. Qui accesserunt ad principes sacerdotum & leuitas, & dixerant, Devotione devovimus nos nihil gustatuos, donec occidamus Paulum.

And they came to the chiefe Priests and Leuites / and said, We have bounde ourselves with a solemn oath / that we will eat nothing / until we have slaine Paul.

15. Nunc ergo vos notum facite tribuno cum cōcilio, ut producat illum ad vos, tanquam aliquid certius cognituri de eo. Nos vero, priusquam appropiet, parati sumus interficere illum.

Nowe therefore / and the Counsell signified to the chiefe captaine / that hee bring him forth unto you to morrow / as though he would knowe something more perfectly of him / and we / or euer he come next / will be ready to kill him.

16. Quod cum audisset filius sororis Pauli insidias, venit & intravit in castra, nuntiavitq; Paulo.

But when Pauls sisters sonne heard of their laying await / he went / and crept into the castle / and tolde Paul.

17. Vocans autem Paulus ad se unum ex Centurionibus, ait, Adolescentem hunc perduc ad tribunum, habet enim aliquid indicare illi.

And Paul called one of the Centurions unto him / and said / Bring this young man unto the chiefe captaine: for he hath a certaine thing to shewe him.

Das XXIII. Capitel.

12. Da es aber tag ward / schlugen sich etliche Jüden zusammen / vnd verbanneten sich / weder zu essen noch zu trincken / biß daß sie Paulum getödtet hetten.

Wen der der bleff tag / floge nocht Jeder sich zusammen / oc forbandede sig / at de vilde huercken æde oc ey dricke / for end de haffde slaget Paulum ihel.

13. Irer aber waren mehr denn vierzig / die solchen Bund machten.

De de baare mere end fyrtene / som giorde dette forbund.

14. Die tratten zu den Hohenpriestern vnd Eltsen / vnd sprachen: Wir haben uns hart verbannet nichts anzubeissen / biß wir Paulum getödtet haben.

De unge til de vpperste Presten oc ell de Eltsen / oc sagde / Wi haffue hart forbandet oss / at vi skulle icke bide paa noget / for end vi haffue slaget Paulum ihel.

15. So thut nun funth dem Oberhauptmann / vnd dem Rath / daß er ihn Morgen zu euch führe / als wollet ihr in das verhören / wir aber sind bereit ihn zu tödten / che denn er für euch kompt.

Saa affuer nu den æffuerste Hoffuemand til fende / oc Raader / at hand forer hannem vdi morgen til evert / lige som i vilde yndermere forhøre hannem / Men vi ere rede til at ihellia hannem / for end hand kommer saar eder.

16. Da aber Paulus Schwester Son den anschlag höret / kam er dar / vnd gieng in das Lager / vnd verkündiget Paulus.

Wen der Pauli söster son hørde der Anslag kom hand did / oc giel ind i læyren / oc forkyndede Paulo det.

17. Paulus aber rieß zu sich einen von den Unterhauptleuten / vnd sprach: Diesen Jüngling führe hin zu dem Oberhauptmann / denn er hat ihm etwas zusagen.

Da kaldede Paulus til sig en aff Underhoffuemandene / oc sagde / Sech denne unge Dæng bort til den æffuerste Hoffuemand / thi hand haffuer noget at siæ hannem.

Kapitola XXIII.

12. Afton þylo me dne / sessli senckterij þjóðum / a þaklli se flauce: Þe nebudau gysli ani þijti / a þ þabizij Pawla.

Aft gðy náfal dýen / seddy fienie frotz þ þyðow þryrzelte sobie spolu podflarwa / mowfac / Wie bedyten iæt au pic dý þ þ mordnem Pawla.

13. A þylo wyce neßli tñeßdy eeti tēch nu jūw / tēeñij se bñli tal spili:

A þylo id wyceymj esterds stefci co to spryði. Janie wrymili miedzy soba.

14. Kteñijto pñstauþili l kniþauom kniþstñm a Starstñm / y feli: Pod pñp sahan þawazant gime se / þe neos fupñme nēthoþ / dofnud þ neþa: bñme Pawla.

Et þryrzeddy do Aftazat þ þ planitid y do þarþydy / powieds zeli / Þryrzelisiny sobie flabēze nie ofusicnie many dýbyfny þ þ mordowali Pawla.

15. Profoþ wy nñnij dante rēdēli Hantmanu a Raader / at gey þapira l wām rozfāþe pñwesi, þafobñste nēco quē: fñho cheñli þwēðeti od nēho. Wñ þak þwēñ neñli l wām þñgde / hotowi budeme / aby chme þabili gey.

A þryetoj wy teras dante znāc kormiþezowi z wolej spolnego zgromādzenia / aby go iutro do was wywiodl þ þe rýkomo dices ac do ištate cñnicy wywiedjiet o tych rýcejāch co ietēna þrony tes go / Amy þwēy nñ þryed was þryydyte / gotomifny go þāmots do nñ.

16. Tu lest þyþ þyßstall fñm fñstny Pawlomp / fñel / a wñfel do wogñta / a powēdel Pawlowl.

A gðy wñstall fñ a fñstny Pawlomp te þwēd, þryrzedal / y wñstly þo þamēu osuþymil to Pawlowl.

17. Tēhñ Pawel powolaw l sobe gednoho z Semñfñw / fñel genu: Wñlance tohoto dowed fñantmanu / nebot mā nēco powēdyet genu.

A þawolawfny Pawel nēkto: tego z semñfñw / rýeli / Dowiedj tego inlobjēñā do kormiþezā / bowiem nu co ā mā powēdyet.

כ ג

18 ויבנה קנטרונג
לעלימא ואצלה לנר
פילירכא ואמר פילוס
אסירא קנני וקצא מני
דאיתי הנא עלימא לנתק
דאיתלה מדם דנאמר לקי

*Celui dunque el preso confesso, e mo-
nol' al p. primo, e disse. Paulo che e in
prigione, e e chiamato a se, e pregato mi
che se domandassi a te questo giouanotto, che
ha qualche cosa da dirti.*

19 ואחריה באדה כ
פילירכא דעלימא ונסה
לחד זקא ומשאל הנא לה
דמנא אירא לה דתאמר
לי

*Il Capitano pigliandolo per la mano,
si ritirò con esso da parte, e domandollo,
Che cosa e quella che tu hai da riferirmi?*

20 ואמר לה עלימא
יהודיא אתרסכו דנבעון
בין דתאמר לנלוס
מחר לכנשהון אקד מבין
מדם יתיר הנאסין
מניה

*Et egli disse, I Giudei si son compatti
di derubarci: e domandano tu mechi (ma l'au-
tores non lo dice) come se vo' esser ricercato
ci sia un qualche cosa più certa.*

21 אנת רביל לאתתפס
דהון קנני גיר נתיר מן
ארבעין ובעין מנהון
וטרונו לה פכמאנא
ואתדמו על גבסהון דלא
יכלון ולא יסתהון עד
מא דהטלונתיה וקנני
מטיבין וקנני לסינדה

*Mas tu non campracer loro, percioche
piu di quaranta humanni di loro s'han
no inteso contra iquanti si son votati, an
giuamante di non mangiar ne bere, in-
fin che non l'habbiano a. m. a. c. a. c. a.
hora sono apparecchiati, aspettando la
promessa data.*

22 ונארהי פילירכא
לעלימא פד פקדה דאנש
לא ידע דהליו ברהת לי

*Hec il Capitano licentiò el p. m. e
te, mandandoli che non dicesse a per-
sona d'hanerzli sospetto qualche cosa.*

כ ג

18 ויהוא לקחו ניוליכו אל שר
אלה ויאמר פולוס האסור קרא
לי ושאל ממני להו ליק אנת
הנער הנה אליך כי יש לו דבר
להגיד לך

*El entonces tomandolo, lleuólo al tribuno,
y dixo. El preso Paulo llamandome me rogó, que
truxesse a ti este mancebo, que tiene algo que hab
larle.*

19 ושר אלה אחוזו בידו ונתק
לבדד שאל לו מה הדבר אשר
יש לך להגיד לי

*Y el Tribuno tomandolo de la mano, y apar
tandose a parte con el, preguntole, Que es lo que
tienes de que darme auiso?*

20 ויאמר כי היהודים גוססו
יחד לשאל ממני אשר למחרת
הוליק אנת פולוס אל הוצדה
המו עתידים הפכה לדעת ולחקר
ונת-ישר ונאמת דבריו

*Y el dixo. Los ludios han concertado de ro
garle que manana saques a Paulo al Concilio,
como que han de inquirir de el alguna cosa mas
cierta.*

21 ונת אל-תאמין להם כי
מארכים עליי מהם יותר
מנדבעים איש אשר החדיומו
אנת נפשם לא לאכל ולא
לשתות עד כי יהרגו ועת
נכונים הפכה וישבחו ממך את
המאמר

*Mas tu no los creas porque mas de quaren-
ta varones de ellos lo assechan, los quales han he-
cho promessa debaxo de maldiction de no co-
mer ni beuer hasta que lo ayan muerto: y agora es-
tan apercebidos esperando tu promessa.*

22 ושר אלה התיר את העלם
ויצו אותו מדבר לאיש לא אחד
כי יאמר אלה גלית לאנני

*Entonces el Tribuno despidió al mancebo
mandandole que a nadie dicesse que le auia da-
do auiso de esto.*

ק ג

18. 'Ο μὲν οὖν αὐτὸν παραλαβὼν ἀν-
τὶ ἡρώδου πρὸς τὸν χαλκιστὴν καὶ
Φησιν, ὁ δισμὶ πῶς καλε-
σάμενός με ἡρώδης τῶν
τῶν παλαιῶν ἀρχαίων πρὸς σὲ, ἵνα
τί τι λαλῇσιν σοι.

*Il le prit donc, & le mena vers le
Capitaine, & dit. Paul qui est prisonnier
m'a appelé, & prie d'amener ce ieune
homme vers toi, d'autant qu'il a quel-
que chose à te dire.*

19. Εἰπὼν οὖν ὁ χαλκιστὴς εἰς ἀναχω-
ρεῖς αὐτὸν ὁ χαλκιστὴς εἰς ἀναχω-
ρεῖς κατ' ἰδίαν, ἵνα μὴ ἴδωσιν
ἄλλοι ὅτι ἐκείνους ἀπαγγέλλει μοι

*Et le Capitaine le prenant par la
main se retira à part, & lui demanda,
Qu'est ce que tu as à me rapporter?*

20. Εἰπὼν δὲ ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι συνέ-
βηον τῷ ἡρώδῃσι εἰς ὅπως αὐτὸν
οἰσὶν τὸ σπέρμα κατὰ γὰρ τὸν
πῶλον, ὡς μέλλουσιν τὸν ἀνελ-
θεῖν καὶ ἀπαγγέλλει σοι αὐτόν.

*Et il lui dit, Les Juifs ont conspiré
de te prier que demain tu es voyes Paul
au conseil, comme s'ils voyoient en-
querir quelque chose plus auant de lui.*

21. Σὺ οὖν μὴ πείθῃς αὐτοῖς·
ἐνδεδόκουν γὰρ αὐτοῖς ἐξ αὐτοῦ
ὅτι οἱς πλείους ποταρχαί, καὶ
αἱ τινες ἀνελθόντες αὐτοῖς, μή τι
φαγῇ μη τι πίνῃ εἰς ὅτι ἀνελ-
θῇ αὐτόν. Εἰσω ἐπιμοίαισι, πρὸς
διχέμενοι πῶς ἀπὸ σὲ ἀπαγγε-
λίας.

*Mas ne t'accorde le point: car plus
de quarante hommes es d'eux enuoyez en
embusches contre toi, qui ont fait vœu
avec exectat de te tuer, ce t e man-
get ne ou te tairu a tant qu'ils fayero
un a mort & qu'ils teoient ils sont tout
prez, attes dans ce que tu leur promet-
tas.*

22. 'Ο μὲν οὖν αὐτὸν ἀποχαι-
νῶν τὸν νεαῖον, ἀπαγγέλλας,
μὴ δὲ ἐκλαλῆσαι, ὅτι πῶς α-
νελθῇ καὶ πρὸς με

*Le Capitaine donc renuoya le ie-
une homme, lui commandant qu'il ne
dit à personne qu'il lui eut donné ces
choies.*

18. Et ille quidē assumens eum duxit ad tribunal, & ait, Vincētus Paulus rogavit me hunc adolescentē perducere ad te, habentem aliquid loqui tibi.

So he tooke him / and brought him to the chiefe captaine / and said / Paul the prisoner called me unto him / & prayd me to bring this young man unto thee / which hath some thing to say unto thee.

19. Apprehendens autem tribunus manum illius, recessit cum eo seorsum, & interrogavit illum, Quid est quod habes indicare mihi?

Then the chiefe captaine tooke him by the hand / and went apart with him alone / and asked him / What hast thou to shewe me?

20. Ille autem dixit, Iudæis convēnit rogare te, ut crastina die producas Paulum in concilium, quasi aliquid certius inquisituri sint de illo.

And he said / The Jewes have conspired to desire thee / that thou wouldest bring forth Paul to morrow into the Council as though they would inquire some what of him more perfectly.

21. Tu verò ne credideris illis, insidiantur enim ei ex eis vlti amplius quam quadraginta, qui se devoverunt nō māducare, neque bibere, donec interficiant eum: & nunc parati sunt, expectantes promissum tuum.

But let them not persuade thee: for they lie in wait for him of them / more then forty men / which have bounde them selves with an othe / that they will neither eat nor drinke till they have killed him: and now are they ready / and waite for thy promise.

22. Tribunus igitur dimisit adolescentē, præcipiens ne cui loqueretur quoniam hæc nota sibi fecisset.

The chiefe captaine then let the young man departe / and charged him to speake to no man / that hee had / shewed him these things.

18. Der nam ihn an / vnd führet in zum Oberhauptman / vnd sprach: Der gebunden Paulus rieff mir zu sich / vnd bat mich / disen Jüngling zu dir zu führen / der dir etwas zu sagen habe.

Hand anahmende hannem oc ledde hannem til den effuerste Hoffuigmand / oc sagde / Den bundne Paulus kallede mig til sig / oc bad mig / lede denne unge Dreug til dig / som haaffuer noget at sige dig.

19. Da nam ihn der Oberhauptmann bey der Hand / vnd weich an einen sonderu ort / vnd fraget in: Was istis / daß du mir zu sagen hast?

Da tog den effuerste Hoffuigmand hannem ved haanden / oc vigele til en besunderlige sted / oc afspurde hannem / Hvad er det / som du haaffuer at sige mig?

20. Er aber sprach die Jüden sind eins worden / dich zu bitten / daß du Morgen Paulum für den Rath bringen laffest / als wolten sie ihn daß verhören.

Da sagde hand / Joderne ere bleffne til enis / at bede dig at du skalt lade Paulum fore saar Raader i morgen. Ige som de vilde ydermere forhøre hannem.

21. Du aber traue ihnen nicht / denn es halten auff ihn mehr denn vierzig Männer vnter ihnen / die haben sich verbannet / weder zu essen noch zu trinken / biß sie Paulum tödten / vnd sind jetzt bereit / vnd warten auff deine verheißung.

Men tro du dem icke / Thi der voete paa hannem mere end fhretue Wend aff dem / som sig haaffue forbandet / huereken at æde oc en heller at dricke / før end de ihuelsta Paulum / De de ere nu rede / oc ble effter dis loffte.

22. Da ließ der Oberhauptmann den Jüngling von sich / vnd gebot im / daß er niemand sagete / daß er ihm solchs eröffnet hette.

Da forlod den effuerste Hoffuigmand den unge Dreug fra sig / oc bad hannem / at hand skulde ingen sige / at hand haaffde obenbaeret dette saar hannem.

18. Von ponaw gen / o wedel Hantmanu / a kesi genu: Wt. gen Pawel prosyl mne / aby ch tohoto Wladence pswedil to: bti / nebt ma nteco mluwiti o tbau.

Athaf go on wistawty wlabt do Komistez / y czeft / Pawel wistawty wistawty mte prosil aby ch ego miodziack domiodl do ciebie i mamieco mowic j to: ba.

19. Vonaw gen Hantman jaruku gcho / stel a nim saukro: mij / a otazal ho: To gest to gestio mi mase powedeti?

Eedy rotmistez wistawty go zarce odwiodl sie z nim na stonc / y pychal go / Coz to jest co mi o: nymic mase?

20. Echdy on kesi: Zid na tom zstali / a magij tebe prosyl / aby jantza wywedl do Naddu Dairla / pakobn nteco gistsyho chetli wtedeti o ntm.

Man powiedzial / Postawowi zybowie prosil cie aby a tacro wy: wiodl Pawla do zgromadzenia: iakoby sie mieliste co o nim dost: teczniy dowiedziac.

21. Ale ty nepowoslug gim. Ne: bof aukladp linij genu / mu: jawn wite nef tynideti / kte: ruz se jaktli / se nebudau ani gijli / ani ynti / a j gen zabigij: a gijz glau hotowi / tclagije aby ty gim to sljbit vliniti.

Ataf sie im mie day wmodile / boc sie nam nstadi lo z nich wiccy: nij cztardziaci mejom / ktozy for: bie pod statwa przyrzekli ani tesc: ani pte aby go zamordowali / y: teraz mi jz pogo towim / cietka: iacoby a um o: znaymit.

22. Echdy Hantman pusil toho Wladence / ptilazaw aby jadnemu neprawil by tyto wte: co powedeli genu.

Zatym Komistez odpr awil onego miodziack / cofszazac mu: aby ego przed jadnym nie powu: dal jz mu to o: znaymit.

כ ג

23 ויקרא לתתיו קנטוריון
ואמר להון ולו עתה ר
רהומא מאתנו דיאולון
לקסרניא ופדשא שבצין
ושדני צימינא מאתנו
דיפקיו מן תלר שצין
בללניא :

Per chiamando di sé certi suoi due Centurioni, disse, Allettate in ordine dugento soldati, che vadano insieme a Cesarea, e settemmo homines a cavallo, e dugento lance, a tre bore di notte.

24 סיבו דין אף בעירא
איר דירפבונה לפולוס
נפלטונתו לנר פילכס
הנמונא :

E fece che ci siano de giumenti, accio che si possano su Paulo, e conducano saluo a Felice Prefidente.

25 (דחל גיר דלמנא
יחטפונתו יהודניא ו
יקטלונתו והו אחריר
יתעסק איר דנסב כספא)

(Perche temo perche non para arrebarlo liudios Y mararlohan y el despues calunniado Como auia recebido el dinero.)

26 וכתב אצרתא ויהב
להון דאית ביה הכנא
קלודיוס רוסיאוס לפילכס
הנמונא נביתא שרים :

E scriffels una lettera in questa forma. Claudio Lyfias a Felice potentissimo Prefidente, Salute.

27 לזכרא הנא אחר
יהודנא איר דיקטלונתו
וקמת אצא עם רהומא
ופקתה פד ילפד
דהומא הו :

Essendo questo huomo stato preso da li Giudei, e stando per essere ammazzato da essi, si sopravvenni con la compagnia de soldati, e lo tolsero de le mani, hauendo conosciuto ch'egli era Romano.

28 וכד בעא הוית למדע
עלתא דמטולתה רצין
הו לה אחתתה לכנשהון

E volendo saper la capione, perche effil' accusauano, il condusse nel Consilio loro.

כ ג

23 ויקרא לשני אנשי שרי מאות
ויאמר הכינו את אנשי מלחמה
מאתים להלך לקיסרניא ושבעים
פרשים ומאתים נשי תחניתות
משעת השלישית הלילה :

Y llamados dos Centuriones, mandóles que apercibiesse doziientos soldados, que fuesse ha sta Cesarea, y setenta de cavallo con los doziientos que lo acompañassenn deste las tres horas de la noche.

24 והכינו את בעירכם להרכיב
את פולוס ולהפליטו אל פילכס
הפקיד :

Y que aparejassen caualgaduras para en que poniendo a Paulo lo lleuassenn en saluo a Felix el Prefidente.

25 (כי ידא פו תולחו היהודים
ויהרגו והו אחריר כן יפילם
כמו לקח כסף)

(Porque temor perche no para arrebarlo los Iudios Y mararlohan y el despues calunniado Como auia recebido el dinero.)

26 וכתב אצרת ופחשגו הכתב
זה הוא קלודיוס ליסיס לאיש
חיל וגשיא פילכס שלום לו לגצח :

E scriuendo vna letra que en summa conuenia esto. Claudio Lyfias a Feliz Governador Excellente Salud.

27 האיש הזה נתפש מיהודים
ועתידים הפה להרגו וקמתו
עם אנשי מלחמה נאפלטו
בהודעי כי רהומי הוא :

A este varon, tomado de los Iudios, y que lo començauan a matar, libré yo sobreuiniendo con vna compagnia de soldados, entendiendo que era Romano.

28 ובבקשי לדעת את אודות
אשר עליהן יחבוהו הביאותו
אל עדתם :

Y queriendo saber la causa porque lo accusauan, lleuelo al Concilio de ellos.

כ ג

23. Καὶ προσκαλεσάμενος δύο τοὺς ἑξ ἑκατοντάρχων, εἶπεν, ἐτοιμάσατε στρατιώτας διακοσίους, ἑπτά μισθόβητον ἕως ἡμισείας, καὶ ἰπῶτας ἑξήντα καὶ ἑπτὰ, καὶ ἑπταὶ ἀνδρες ἀπὸ τριῶν ὀφείων τῶν πυλῶν.

Puis ayant appelé deux certains Centeniers, dit, Tenez prests deux cens gendarmes pour aller iusqu'à Cesarea, & septante hommes de cheval, & deux cens archers, à trois heures de nuit.

24. Καὶ ἐκ τῶν ὑποτάκτων, ἵνα ἰππὶς αὐτοῦ τὸν paulon διασωσιν, εἰς φήλωνα τοὺς γαμῶνας.

Et qu'il y ait montures prestes, afin qu'ayan fait monter Paul, il le mène en saueté au Gouverneur Felix.

25. (Ὅτι ἐφοβήθη γὰρ μή τι αἰρεσὶς αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι ἔσται, καὶ ἵνα αὐτὸν καὶ αὐτὸς ὕδατος συκωφωθήσῃ, ὡς λαβὼν δέξεται.)

(Car il craignit de peur qu'il ne pour leauir les Iuis & il le mettrōt à mort & il finalement escouuene comme auoir receu l'argent.)

26. Γράψας Περικλῆς πρὸς κλουδιον τον τυτον τὸν καὶ ἀνδρῶν λυσίας τὸν κρατιστὴν ἡγεμόνι φήλων χαίρειν.

Et lui escruiit vnes lettres d'une telle teneur. Claude Lyfias au tres-excellent Gouverneur Felix, Salut.

27. Τὸν αὐτὸν τὸν συλληφθέντα ὑπὸ τοῖς ἰουδαῖοις καὶ μάλα σφοδρῶς ἀπειροῦντα αὐτὸν, ἤκουσας πῶς ἐπαρμόματι ἐξ ἑλόμενῶν αὐτὸν, μαθὼν ὅτι Ῥωμαῖός ἐστι.

Comme ceste homme empoigné des Iuis estoit prest d'estre tué par eux, se suis suruenu avec la garnison, & le leur ai oité, ayant cogeu qu'il estoit Romain.

28. Βυλόμενος δὲ γινώσκαι τίνα αἰτίαν δι' ἧν ἐκατάλαυν αὐτὸν, κατήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ συνέδριον αὐτῶν.

Et voulant saoir la cause pourquoy ils l'accusoyent, se le menai en leur conseil.

23. Et convocatis duobus centurionibus, dixit illis, Parate milites ducentos, ut eant usque Caesarem & equites septuaginta, & lancearios ducentos, à tertia hora noctis.

And hee called unto him two centaine Centurions, saying, Make ready two hundred soldiers, wch they may go to Cesarea, & horsemen thre score and ten, and two hundred with darts, at the thirde houre of the night.

24. Et iumenta preparate, ut imponentes Paulum, cum ialum perducerent ad Felicem praesidem.

And let them make ready an horse that Paul being set on, may be brought safe unto Felix the Gouverneur.

25. (Timuit enim ne forte raperent eum Iudaei, & occiderent, & ipse postea calumniam iustineret, tanquam accepturus pecuniam.)

For eue he was afraid least any take him the Jewes, And they shal kill him, and he was after accused falsely, that he had receiued the money.

26. Scribens epistolam continentem hæc. Claudius Lysias optimo praesidi Felici salutem.

And hee wrote an epistle in this maner Claudius Lysias unto the most noble Gouverneur Felix sendeth greetings.

27. Virum hunc comprehensum à Iudæis, & incipientem interfici ab eis, superveniens cum exercitu, eripui, cognito quia Romanus est.

As this man was taken of the Jewes, & should have bene killed of them, I came upon them with the garrison, and rescued him, perceiving that he was a Roman.

28. Volensque scire causam quamò buciebant illi, deduxi eum in concilium eorum.

And when I would have knowne the cause, wherefore they accused him, I brought him forth into their counsell.

23. Vnd rieß zu sich zweyen Unterhauptleuten / vnd sprach: Rüstet zwey hundert Kriegsknecht / daß sie gen Cesarien ziehen / vnd siebenzig Reüter / vnd zwey hundert Schützen / auff die dritte stund der nacht.

De hand solle her til sig tho Underhoffuigmennd oc sagde / Ruster ihu hundrede Stridzmennd / at de skulle drage til Cesaream / oc halstierdes indgaaue Rensener / oc ihu hundrede Schutter / den tredje stund i nat.

24. Vnd die Thiere richtet zu daß sie Paulum drauff setzen / vnd bringen in bewaret zu Felix dem Landpfleger.

De bereder diuret at de kunde sette Paulum der paa / oc fore hannem vstaad til Felix Landsherren.

25. (Denner besorgte sich / die Jüden möchten ihn mit gewalt nehmen vnd tödten / vnd er müste ihn nachmals übel nachreden lassen / als hette er Geldt genommen.)

Thi da besæredede hand sig at der skal icke tage far paa hannem Joderne / oc de skulle sla hannem ihuel oc hand der efter bleff besæret / at hand hadde anammer Pendinge.

26. Vnd schreib einen Brieff / der hielt also: Claudius Lysias / dem theuren Landpfleger Felix / freude zuvor.

De hand sceriff te Bress / der indde saa. Claudius Lysias / Den verdige Landsherre Felix, Glæde i forn

27. Diesen Mann hatten die Jüden gegriffen / vnd wolten ihn getödet haben. Da kam ich mit dem Kriegsvold dazu / vnd reiß ihn von ihnen / vnd erfuhr daß er ein Römer ist.

Denne Mand hadde Joderne grebet / oc vilde ihuetslager hannem. Da kom ieg der til met Stridzfolck oc sled hannem fra dem / oc fornam at hand er en Romere.

28. Da ich aber mich wolte erkundigen der ursache / darumb sie in beschuldigeten / führet ich ihn in ihren Rath.

Men der ieg vilde vide Sagen / huor saare de stilledde hannem / forde ieg hannem i deres Raad.

23. A powolaw dwau Seti nishaw / setigim: Priprowie Solbneraw dwi Set / at gdau do Cesarte / a gzdaw sedmdei fete / a Kopidniskaw dwi Set / i tsetij hodinie na noc:

Dwezwanst dwuniestorych z setnikow / to kotal aby nagerhos wkh dwi Set / nuzebnych / a 130y Bn 23 do Cesarey / Prinu a edm / dji stat te jdnach / y dwi Set deas bow / po trzeciey godzinie noc.

24. W howada pisprowie / a wsadisce Pawla / domedec gen we zbrawij i Setrowi Wladawil.

Izby tej byli po gotowni i Foksi mi / aby Pawla wsadziwszy jdroc wo odprawdzili do Felixo starosty.

25. (Nebo bal se / aby ho nei wydfeli Iude a nezabili / a on i hande aw neprissel / wafoby per nize od nich wjal.)

(Abowiem bal se aby nieo dwyciami Iydowiczy Zabił go a on potym byl ostrazon i koby wzial pieniadze.)

26. Napsal genu takę y list / w tato slowa: Klaudius Lysias wybornemu Wladawil Setrowi wklazuje pozdras wniij.

Napisawszy tej list story to w sobie zamytal / Klaudius Lysias na zachleyfem starostie Felixo w jdrocie jyczy.

27. Musze tohoto / sterchoz byli wali Iude / a potali ho moir do wati / na prissed s hauffem mpm / wydfel gsem ho gim / a poznaw je gesi Rymstj.

Tego maja potmanego od jydow / gdy wjad nich mał byc zar bit / przysiedszy z huscem obialem / domedziawszy ze iz byl Rymian.

28. A chei wredzi pishinu / pro fterau gsau gen winili / w wedlgsem ho do raddj gegich.

A chrac sledowstbijec przyczysy oc by nan starzyl / w wyzoblem go do ich zgromadzania.

כ ג

29 וְנִשְׁפָּטוּ דָּעֵל וְנִשְׁפָּטָהּ
וְנִשְׁפָּטוּ דָּעֵל וְנִשְׁפָּטָהּ
וְנִשְׁפָּטוּ דָּעֵל וְנִשְׁפָּטָהּ
וְנִשְׁפָּטוּ דָּעֵל וְנִשְׁפָּטָהּ
וְנִשְׁפָּטוּ דָּעֵל וְנִשְׁפָּטָהּ

*Il qual trouva esser accusato de le
questioni de la lor Legge, senza hauer al-
cun peccato degno de morte, o de prigione.*

30 וְכִדּוּ אֶתְּחֵבֶק לִי נִכְלָא
בְּכִמְאָנָא וְעֵבְדוּ עֲבֹדֵי
יְהוֹדֵינָא מִחֲדָא שְׂדֵהֲתָהּ
לְחֵתֵךְ וּפְקֻדָּתָהּ לְקִטְגִּינֵיהּ
דִּיאֲתוּן וְיִאמְרוּן עֲבֹדָה
דְּדִמְיָךְ הֵינִי חֵלִים :

*Hor effendo state notificate alcune
infidie che dua iudeos erano se e contra
questi iudeos, et i ho subito mandato a
se comandando et andau a gli accusato-
ri che dicano dinanzi a se le cose che essi
hanno contra di lui: Sta sano.*

31 הֵינִי וְהוֹמֵינָא אֵיךְ
דְּאֶחָפְקֵדוּ דְּכִדּוּהִי לְפִילֹס
בְּלִילֵינָא וְאֵתִיּוּהִי ל
לֹא נִשְׁפָּטוּ דָּעֵל וְנִשְׁפָּטָהּ

*I soldati adunque, facendo che tra sta-
to loro impio, preser Paulo, e menarono
di nocte in Antipatria.*

32 וְלִימָא אֶחָדָא שְׂרָו
פְּרִשְׁטָא לְרִגְלָא חֲבֵרֵיהוֹן
דִּיהִבְכוּן לְמִשְׁרִיתָא :

*E il giorno seguente la grande andau
con los gli iudeos a cavallo, sene ritor-
norno al campo.*

33 וְאֵתִיּוּהִי לְקִדְרֵינָא
וְיִהְיוּ אֶתְּחֵבֶק לְהַנְמוֹנָא
וְאֶקִּימֵיהִי דְּדִמְיָךְ ל
לְפִילֹס :

*Ignati homini como furono entrati
in Cesarea, et hebber data la lettera al
Presidente, gli appresentarono ancor Pan-
la.*

34 וְכִדּוּ הָרָא אֶתְּחֵבֶק
מִשְׁאֵל הָרָא לֵה דִמְיָךְ אֶתְּחֵבֶק
הוֹפְרִכְנָא אֵתִיּוּהִי וְכִדּוּ הָרָא
דִּמְיָךְ הִילִיקָנָא :

*Il Presidente letto che l'ebbe, e do-
mandatolo di qual provincia es fosse, et
rispose che egli era di Cilicia, disse.*

35 אָמַר לֵה שְׁמֵךְ אָנָּה
לֵךְ מִנִּי דְּאֲתוּ קִטְגִּינֵךְ
וּפְקֻדָּתָהּ דִּישְׂרֹוּנָה בְּפִיטְרִין
דְּהִירוֹס :

*Io ti dissi quando i tuoi accusatori
ancora saranno venuti. E quando che
fosse guardato nel palazzo d'Herode.*

כ ג

29 אֲשֶׁר מִצְאֵתוֹ כִּי יִחְבֹּהוּ
עַל־קוֹשִׁיּוֹת תּוֹרָתָם וְכִי
מִשְׁפָּט מוֹת אֹיִ-אֲזָקִים לֹא יוֹכִלוּ
לְהִתְגַּדֵּל עָלָיו :

*Y hallé que lo accusauan de algunas ques-
tiones de la Ley de ellos: y que ningun crimen te-
nia digno de muerte, o de prision.*

30 וְכִדּוּ אֶתְּחֵבֶק לִי נִכְלָא
מִיְהוּדִים עֲתִידִים לְאֹהֲבֵי
הָאִישׁ הַזֶּה פְּרִשְׁטָא שְׂדֵהֲתָהּ
וּמִגִּיד לְמַחֲבִיבִים לְדִבְרֵי
מִשְׁפָּטוֹ לְפָנֶיךָ יִשְׁמְרֶךָ אֱלֹהִים :

*Mas siendome dado auiso de asechanças que
le auian aparejado los iudios, en la misma hora
lo embié a ti y he denunciado tambien a los ac-
cusadores que craten delante de ti lo que tienen
contra el. Bien ayas.*

31 וְאֲנִישׁ־מִלְחָמָה בְּאֲשֶׁר צוּר
לְקַח וְאֶת־פִּילֹס וְיֹוֹלִיכֵהוּ בְּלִילָה
לְאַנְטִיפַטְרוֹס :

*Y los soldados tomando a Paulo como los
era mandado, truxeronlo de noche a Antipatria.*

32 וּמִמְּחֻרָת הַיָּחַד אֶת־הַפְּרִשְׁטָא
לְהֵלֶךְ עִמּוֹ וַיָּשׁוּבוּ אֶל־הַמַּחֲתָנָה :

*Y el dia siguiente, dexando a los de cauallo
que fuesen con el, se boluieron al real.*

33 וּבְבוֹאָם בְּקִיסְרִיָּא וַיִּתְּנוּ
אֶת־אֲגֻדָּתָא לְנִשְׂאָא וַיַּעֲמִידוּ אֶת־
פִּילֹס לְפָנָיו :

*Y como llegaron a Cesarea, y dieron la carta
al Presidente, presentaron tambien a Paulo de-
lante deel.*

34 וְהַנְשִׂיא בְּקִרְיָא אֶת־אֲגֻדָּתָא
וּבְשִׁאוֹלוֹ מֵאִיזָה מְדִינָה חָנָא
וַיָּבִין כִּי מִקִּילִיקָנָא הוּא :

*Y el Presidente, leyda la carta, preguntó, de
que provincia era. y entendiendo que de Cilicia.*

35 וַיֹּאמֶר אֲשַׁמְעֶךָ אֲנִי גַם
מִמַּחֲבִירֶיךָ יְבוֹאוּ וַיֵּצְאוּ לְשִׁמְרוֹ בְּבֵית
דִּין הִירוֹדֹס :

*Oyrtehe, dize, quando vinieren tambien tus
accusadores. Y mandó que lo encarcelassen en el
audiencia de Herodes.*

כ ג

29. Οἱ δὲ αὐτὸν ἰγναλοῦμενον περὶ
ζητημάτων τῆς νόμου αὐτοῦ, μὴ οὐ
ἀνεξιχνίαστον ἢ δεινῶς ἐγκλη-
ματίζοντα.

*La où j'ai trouue qu'il estoit accu-
sé touchant des questions de leur Loy,
n'ayant commis nul crime digne de
mort ou d'emprisonnement.*

30. Μένοντι οὖν ἐμοὶ ἐπιβου-
λῆς εἰς τὸν αὐτὸν μέλλει ἵστασθαι
ἵνα τοῦ ἰουδαίου, ἕκαστος ἐπιμ-
ψῃ πρὸς σὲ, ὡς ἐγγράμματος ἔχει
καταγραφῆς λαλῶν τὰς πρὸς αὐτὸν ἰ-
στορίας.

*Et ayant esté aduerti des embusches
que les iuis auoyent dressées contre
lui, incontinent ie le tui couuoyé: ayant
aussy commandé aux accusateurs de di-
re deuant toi les choses qu'ils ont con-
tre lui. Bien te loye.*

31. Οἱ μὲν οὖν εὐθὺς σταθίσαντες αὐτὸν
ἀπέστειλαν αὐτὸν, ἀνὰ λαβόν-
τες τὸν πῦλον, ἕως ἃς ἀφ᾽ ἑνὸς
τῶν τῶν ἀντιπατρίδα.

*Les gendarmes donc, selon qu'il leur
estoit enuoyé, prirent Paul, & le me-
nerent de nuit en Antipatria:*

32. Τῇ δὲ ἑπομένῃ ἡμέρᾳ τοὺς
ἄνδρας παραλαβόντας αὐτὸν, ἐπέ-
στειλαν εἰς τὴν ἀντιπατρίδα.

*Et le lendemain ayant laissé les ho-
mes de cheual pour aller avec lui, s'en
retournerent a la forteresse.*

33. Οἱ γὰρ αὖτις ἵσαντες εἰς τὴν
κεφαλαίαν καὶ ἀνὰ δόρυ τὴν ἐπι-
στὴν τῶν ἰουδαίων, παρέστησαν ἔμπρο-
σθεν τοῦ πύλου αὐτοῦ.

*Iccux donc estans venus en Cesaree,
après avoir rendu les lettres au Gouver-
neur, presentèrent aussi Paul deuant lui.*

34. Ἀπαγγέλλει δὲ ὁ ἑγγράμματος καὶ ἰ-
στασθαι αὐτὸν ἐκ τῆς ἀντιπατρίδος ἐστίν,
καὶ πρὸς ἰουδαίους ὅτι δόξαι καλῶς.

*Et quand le Gouverneur les eut le-
ués, & leur interrogué de quelle pro-
uince il estoit, ayant entendu qu'il e-
roit de Cilice.*

35. Διαπορεύμενός τε, ἵφης, ἔπειτα καὶ
οἱ μαχηταὶ οὗτοι ὡς ἐγγράμματος ἐκί-
λευσεν αὐτοὺς ἐν τῷ πραιτωρίῳ
ᾧ ἑρῶδου φυλάσσονται.

*Je t'orrai, dit-il, plus amplement,
quand tes accusateurs seront aussi ve-
nus. Et commanda qu'il fust gardé au
palais de Herode.*

כד

וַיָּמֹן בְּהַר יוֹמָהָא רַמְיָא
בְּהַת חַנְנִיָּא רַב קָהָנָא גַם
קִישִׁישָׁא וְעַם טַרְטוּס
הִתְקַדָּא וְאִידַע לְהַגְמוּנָא
עַל פִּילֹס :

*Dopo cinque giorni Anania si venne
Sacerdote suo, e con lui Vecchio, e con un
certo Tertullo Oratore, i quali comparirono
dinanzi al Presidente contra Paulo.*

וְכַד אֶחָד־מֵהָרִאשִׁיָּהוּ
טַרְטוּס מִקְטָנָה נֶאֱמַר :

*Il quale essendo stato chiamato, Ter-
tullo incominciò ad accusarlo, dicendo.*

בְּסִתְרָא דְּלִיכְרָא ע
עֲמִידִי מִטְלָהָ תְּקַהָה
סִגְרָאָהּ דְּנִי דַעֲמָהּ בְּנָא
בְּשָׁחַל טַעֲנָר יִזְכְּנוּ בְּרָהּ
הִנָּה מִכְּבִידִי טִיבֹתָהּ
נִצְחָא בְּדָכָס :

*Che mi per te Gintamo in molin pare,
e la cu se si facciano veramente in questo
popolo per la tua prontissima. Non e sem-
pre e per tutto l' appromissione, eccellente-
mo Felice, con ogni ingratitudine.*

וְלִנְצַח קִבְלָנוּ וְנִקְבַּל זִנְתָּ
טוֹבָתָהּ פִּילָכָס אִישׁ חֲמֻדוֹת עִם
כָּל־חִוְרָה :

*Ma per non tenerci piu lungamente
a ridire, io ti prego che per sua umanità
tu ascolti un poco.*

אֲשַׁכְּחוּ גִיד לְגִבְרָא
רַבָּא דְּאִיתִיהִי מִשְׁחַטָּנָא
יִמְעִיר פְּעוּשִׁינָא לְכַלְהוֹן
יְהוּדִיָּא רַבְּכֵלָה אֲדַעֲנָא
רִישָׁא הַרְגִיד דְּיוֹקְפָנָא
נִבְרָהָא :

*Non habbiamo trovato quest'uomo
pestilenzioso, e che uenisse a sus-
citar Grida per tutto il mondo. E auer de
lo fatto de Nazarenos.*

כד

וַיְהִי־מִקְצֵה חֲמִשָּׁת יָמִים
יָהֲרָר כְּהֵר גָּדוֹל הַנִּנְיָהוּ עִם
הַקָּהָנִים וְעִם טַרְטוּס אִישׁ מְלִיץ
אֲשֶׁר הוֹפִיעוּ עַל־פִּילֹס :

*Y Cinco dias despues descendió el Principe
de los Sacerdotes, Ananias con (algunos) Anci-
anos, y Tertullo un orador y parecieron delante
del presidente contra Paulo.*

וַיִּקְרָא לוֹ וַיַּחֲל טַרְטוּס
לְחַיֵּב לֵאמֹר :

*Y citandolo, Tertullo comenzó de acusar,
diziendo.*

בְּאֲשֶׁר בָּרַבְּ שְׁלֹם שׁוֹכְנִים
אֲנִיחָנוּ עֲלֵיךְ וּמִי־שָׂרִים רַבִּים
הָיוּ לָעַם הַזֶּה בְּחִבּוּנָתָהּ חֲמִיד
וְלִנְצַח קִבְלָנוּ וְנִקְבַּל זִנְתָּ
טוֹבָתָהּ פִּילָכָס אִישׁ חֲמֻדוֹת עִם
כָּל־חִוְרָה :

*Como sea así, que por causa tuya buamos
en grande paz, y muchas cosas sean bien gouer-
nadas en el pueblo por tu prudencia, siempre y en
todo li gar lo recebimos con todo hazimiento
de gracias, o excelente Felice.*

וּבִן אֲנִיחָנוּ בְּרַבִּים שׁוֹאֵל
אִנִּי מִמֶּךָ לְשִׁמְעָה אֲנִיחָנוּ בְּקִרְיָה
בְּחִיבָתָהּ :

*Empero por no impedirte mas luengamen-
te, luego te que nos oygas breuemente conforme
a tu equidad.*

בְּצִנְנוּ גַּת־הָאִישׁ הַזֶּה כִּי
לֹץ הוּא קוֹשֶׁר קֶשֶׁר עַל־הַיְּהוּדִים
כָּלָם בְּכָל־תְּהַבֵּל וּמִתְעַה רַחֵשׁ
הוּא מְכַבִּירַת הַנָּצִרִים :

*Porque auemos hallado que esse hombre es
pestilencioso, y levantador de sediciones a todos
los ludios por todo el mundo, y principe de la
sediciosa secta de los Nazarenos.*

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΥ'

Μετὰ τὴν πέντε ἡμέρας κατ' ἕνα
ἦσαν οἱ ἱερεῖς ἀνάνιας μετὰ τῶν
ἀρχαίων καὶ τοῦ τερτοῦ τοῦ
ἐκκλησιαστικοῦ, οἱ ὅτι ἐπὶ τῷ
παύλῳ, ὡς καὶ ἐπὶ τῷ
πρωτόκλῳ, τὸ πάλαι.

*Or cinq iours apres, Ananias le sou-
uerain, avec plusieurs des anciens, avec
Tertulien certain Orateur,
lesquels conuiniens le Gouver-
neur à l'encontre de Paul.*

2. Καλεσθε τις τῶν ἀρχαίων καὶ
τοῦ τερτοῦ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ.

*Et Paul étant appelé, Tertulle com-
mença à l'accuser, disant.*

3. Πολλοὶ ἐξ ἡμῶν τυγχάνουσιν
ἀλγος σου, καὶ καταρρωμάτων γὰρ
μὴν καὶ τοῦ θανάτου καὶ τῆς
ἐκείνου, οἱ ὅτι ἐπὶ τῷ
παύλῳ, ὡς καὶ ἐπὶ τῷ
πρωτόκλῳ, τὸ πάλαι.

*Tres-excellent Felice, nous recog-
noissons en tout & par tout avec toute
reuerence, que nous auons obtenu
grand eclaircissement & par les bonnes
institutions que tu as données au
peuple, selon la prouidence.*

4. Ἰνα μὴ ὁμιλήσω μακροτέρως
σε, ὡς καὶ ἔγωγε οἶμαι ὅτι ἡμεῖς
συντόμως τὸ σὺν ὁμιλήσειμεν.

*Mais afin que ie ne t'empesche plus
longuement, ie te prie que tu nous
oyes en peu de paroles, selon ta equite.*

5. Εὐρέτεις γὰρ τὸν αἰσῶνα τῶν
λαμπρῶν, καὶ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ
τῶν ἱερῶν καὶ τῶν οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ
τῶν οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ
τῶν οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ

*C'est, que nous auons trouué cest
nomme pestilencieux & qui uient se-
dition entre toutes les fois par tout le
monde, & c'est de la secte des Nazari-
ens.*

CAP. XXIII.

Das XXIIII. Capitel.

Capitola XXIII.

Post quinque autē dies descendit princeps sacerdotum Ananias, cum senioribus quibusdam & Terullo quodam oratore, qui adierunt præsidem aduersus Paulum.

Some after five days Ananias the high Priest came down with the Elders, and with Tertullus a certain Orator : which appeared before the Governour against Paul.

2. Et citato Paulo cœpit
accusare Tertullus dicens,
Cùm in multa pace agamus
per te, & multa corrigantur
per tuam providentiam:

And when he was called forth
Tertullian began to accuse him, saying,
Seeing that we have obtained great
quietness through thee, & that many
worthie things are done vnto this nation
through thy prouidence.

3. Semper & ubiq; suscipimus optime Felix, cum omni gratularum actione.

We acknowledge it wholly, and in
all places; most noble Sir; with all
thanks.

✠ Ne diutius autem te
protraham, oro breviter ut
audias nos pro tua clemen-
tia.

But that I bee not tedious unto thee: I pray thee: that thou wouldest heare vs as thy curtesie a few wordes.

5. Inuenimus hunc hominem pestiferum, & concitantem seditiones omnibus Iudæis in universo orbe, & authorem seditionis sectæ Nazarenorum.

Certainly we have found this man
apostate fellow and a mouer of sedition
amongst the Jewes throughout
the world and a chiefe maintainer of
the sect of the Nazarites.

Über fünff tage zoch hinab
der Hohenprieſter Ananias mit den
Elteſten / vnd mit dem Redener Ter-
tullo / die erſchienen für dem Landpfle-
ger wider Paulum.

Ƣem dage der effter drog den ypperſte Preſt Ana-
nias ned met de Eldſte / oc met den talende mand
Fernillo / de möre ſaar Landzherren mod Paulum.

2. Da er aber beruffen ward / fieng an Tertullus zu verklagen / vnd sprach : Daß wir inn grossem friede leben vnter dir / vnd vil redlicher thaten disem Volck widerfahren / durch deine fürsichtigkeit.

De der hand bleff falder / da begynte Terentius at slage paa hannem / oc sagde / At mi leffue i stor Fæd vnder dig / oc mange stikkelige Gerninger vedersaris dette Gøld / formedelst din forsylighed.

3. Allertheurester Felix / Das nehmen wir an allwege vnd allenthayben / mit aller danckbarkeit.

Altes verblaste Gelly / der anamne tot alsid oc
 alleneque / met al raednemelighd.

4. Auff daß ich aber dich nicht lange auffhalte/bitte ich / Du woltest uns fürblich hören / nach deiner gütigkeit.

Men paa det ar ieg skal icke holde dig for leng,
mer ord / da beder ieg dig, at du vilc / for din Fromhed
stnid / hore off forreilige.

5. Wir haben diesen Mann funden/
schädlich / vnd der Aufruhr erregt
allen Jüden auff dem ganzen Erdbod-
den / vnd einen fürnemesten der Se-
cten der Nazarener.

Wi haaffue fundet denne Mand/ Stadeltz/ oc ar
hand gor Dyrer iblant alle Yader offuer al Jorden-
ge/ oc er den ypperste for de Nazareners Secre.

Bo přeci pak dněch / s'fau-
pil knižce kněžské Anas-
nás / s některými Starší-
mi / a s Terullem něpatým
Něčinným křesťanem postaral
li se před Bládatem proti
Dawlowi.

Śledzi potym piątego dnia nas
wyślił Eaplan Ananiasz i Kazi-
symy i Cezariusz niośkim wys-
łowca Krotyskiem przed Káro-
sio przeciw Pawłowi.

2. Apowolawšse Pawla po-
čal naň žalovati Tertullus/
fka: Poněwádž roemnohém
pokogi žiwí gšme strže tebe / a
mnohě se wčep dobcě wedau w
tomto Lidu twau opatrnosťi.

Kłóć poznamy go / począł
 nam śpisać Eustulius / mówiąc /
 Wypierzciey przestępcy roztropi
 podzi spone / bramy w narodzie
 tym / doślapiłchmy pościn wiel
 kiego.

3. **U**činnost a vřstuv/přst
gumám: to se vřstým dčlovák
nyn, o přdobrý Běl.

А прѣте ѿсѣдѣе тѣмъ
 ѿмѣнѣмъ нѣмъ ѿсѣдѣе
 ѿмѣнѣмъ нѣмъ ѿсѣдѣе

4. Ale abych blažho řekl
n:prodil/ tebe prosím/ wšly
šňž náš frátce pro twau do-
brotu.

10. f. 10. b. 1. r. 1. a. 1. b. 1. c. 1. d. 1. e. 1. f. 1. g. 1. h. 1. i. 1. j. 1. k. 1. l. 1. m. 1. n. 1. o. 1. p. 1. q. 1. r. 1. s. 1. t. 1. u. 1. v. 1. w. 1. x. 1. y. 1. z. 1. aa. 1. ab. 1. ac. 1. ad. 1. ae. 1. af. 1. ag. 1. ah. 1. ai. 1. aj. 1. ak. 1. al. 1. am. 1. an. 1. ao. 1. ap. 1. aq. 1. ar. 1. as. 1. at. 1. au. 1. av. 1. aw. 1. ax. 1. ay. 1. az. 1. ba. 1. bb. 1. bc. 1. bd. 1. be. 1. bf. 1. bg. 1. bh. 1. bi. 1. bj. 1. bk. 1. bl. 1. bm. 1. bn. 1. bo. 1. bp. 1. bq. 1. br. 1. bs. 1. bt. 1. bu. 1. bv. 1. bw. 1. bx. 1. by. 1. bz. 1. ca. 1. cb. 1. cc. 1. cd. 1. ce. 1. cf. 1. cg. 1. ch. 1. ci. 1. cj. 1. ck. 1. cl. 1. cm. 1. cn. 1. co. 1. cp. 1. cq. 1. cr. 1. cs. 1. ct. 1. cu. 1. cv. 1. cw. 1. cx. 1. cy. 1. cz. 1. da. 1. db. 1. dc. 1. dd. 1. de. 1. df. 1. dg. 1. dh. 1. di. 1. dj. 1. dk. 1. dl. 1. dm. 1. dn. 1. do. 1. dp. 1. dq. 1. dr. 1. ds. 1. dt. 1. du. 1. dv. 1. dw. 1. dx. 1. dy. 1. dz. 1. ea. 1. eb. 1. ec. 1. ed. 1. ee. 1. ef. 1. eg. 1. eh. 1. ei. 1. ej. 1. ek. 1. el. 1. em. 1. en. 1. eo. 1. ep. 1. eq. 1. er. 1. es. 1. et. 1. eu. 1. ev. 1. ew. 1. ex. 1. ey. 1. ez. 1. fa. 1. fb. 1. fc. 1. fd. 1. fe. 1. ff. 1. fg. 1. fh. 1. fi. 1. fj. 1. fk. 1. fl. 1. fm. 1. fn. 1. fo. 1. fp. 1. fq. 1. fr. 1. fs. 1. ft. 1. fu. 1. fv. 1. fw. 1. fx. 1. fy. 1. fz. 1. ga. 1. gb. 1. gc. 1. gd. 1. ge. 1. gf. 1. gg. 1. gh. 1. gi. 1. gj. 1. gk. 1. gl. 1. gm. 1. gn. 1. go. 1. gp. 1. gq. 1. gr. 1. gs. 1. gt. 1. gu. 1. gv. 1. gw. 1. gx. 1. gy. 1. gz. 1. ha. 1. hb. 1. hc. 1. hd. 1. he. 1. hf. 1. hg. 1. hh. 1. hi. 1. hj. 1. hk. 1. hl. 1. hm. 1. hn. 1. ho. 1. hp. 1. hq. 1. hr. 1. hs. 1. ht. 1. hu. 1. hv. 1. hw. 1. hx. 1. hy. 1. hz. 1. ia. 1. ib. 1. ic. 1. id. 1. ie. 1. if. 1. ig. 1. ih. 1. ii. 1. ij. 1. ik. 1. il. 1. im. 1. in. 1. io. 1. ip. 1. iq. 1. ir. 1. is. 1. it. 1. iu. 1. iv. 1. iw. 1. ix. 1. iy. 1. iz. 1. ja. 1. jb. 1. jc. 1. jd. 1. je. 1. jf. 1. jg. 1. jh. 1. ji. 1. jj. 1. jk. 1. jl. 1. jm. 1. jn. 1. jo. 1. jp. 1. jq. 1. jr. 1. js. 1. jt. 1. ju. 1. jv. 1. jw. 1. jx. 1. jy. 1. jz. 1. ka. 1. kb. 1. kc. 1. kd. 1. ke. 1. kf. 1. kg. 1. kh. 1. ki. 1. kj. 1. kk. 1. kl. 1. km. 1. kn. 1. ko. 1. kp. 1. kq. 1. kr. 1. ks. 1. kt. 1. ku. 1. kv. 1. kw. 1. kx. 1. ky. 1. kz. 1. la. 1. lb. 1. lc. 1. ld. 1. le. 1. lf. 1. lg. 1. lh. 1. li. 1. lj. 1. lk. 1. ll. 1. lm. 1. ln. 1. lo. 1. lp. 1. lq. 1. lr. 1. ls. 1. lt. 1. lu. 1. lv. 1. lw. 1. lx. 1. ly. 1. lz. 1. ma. 1. mb. 1. mc. 1. md. 1. me. 1. mf. 1. mg. 1. mh. 1. mi. 1. mj. 1. mk. 1. ml. 1. mm. 1. mn. 1. mo. 1. mp. 1. mq. 1. mr. 1. ms. 1. mt. 1. mu. 1. mv. 1. mw. 1. mx. 1. my. 1. mz. 1. na. 1. nb. 1. nc. 1. nd. 1. ne. 1. nf. 1. ng. 1. nh. 1. ni. 1. nj. 1. nk. 1. nl. 1. nm. 1. nn. 1. no. 1. np. 1. nq. 1. nr. 1. ns. 1. nt. 1. nu. 1. nv. 1. nw. 1. nx. 1. ny. 1. nz. 1. oa. 1. ob. 1. oc. 1. od. 1. oe. 1. of. 1. og. 1. oh. 1. oi. 1. oj. 1. ok. 1. ol. 1. om. 1. on. 1. oo. 1. op. 1. oq. 1. or. 1. os. 1. ot. 1. ou. 1. ov. 1. ow. 1. ox. 1. oy. 1. oz. 1. pa. 1. pb. 1. pc. 1. pd. 1. pe. 1. pf. 1. pg. 1. ph. 1. pi. 1. pj. 1. pk. 1. pl. 1. pm. 1. pn. 1. po. 1. pp. 1. pq. 1. pr. 1. ps. 1. pt. 1. pu. 1. pv. 1. pw. 1. px. 1. py. 1. pz. 1. qa. 1. qb. 1. qc. 1. qd. 1. qe. 1. qf. 1. qg. 1. qh. 1. qi. 1. qj. 1. qk. 1. ql. 1. qm. 1. qn. 1. qo. 1. qp. 1. qq. 1. qr. 1. qs. 1. qt. 1. qu. 1. qv. 1. qw. 1. qx. 1. qy. 1. qz. 1. ra. 1. rb. 1. rc. 1. rd. 1. re. 1. rf. 1. rg. 1. rh. 1. ri. 1. rj. 1. rk. 1. rl. 1. rm. 1. rn. 1. ro. 1. rp. 1. rq. 1. rr. 1. rs. 1. rt. 1. ru. 1. rv. 1. rw. 1. rx. 1. ry. 1. rz. 1. sa. 1. sb. 1. sc. 1. sd. 1. se. 1. sf. 1. sg. 1. sh. 1. si. 1. sj. 1. sk. 1. sl. 1. sm. 1. sn. 1. so. 1. sp. 1. sq. 1. sr. 1. ss. 1. st. 1. su. 1. sv. 1. sw. 1. sx. 1. sy. 1. sz. 1. ta. 1. tb. 1. tc. 1. td. 1. te. 1. tf. 1. tg. 1. th. 1. ti. 1. tj. 1. tk. 1. tl. 1. tm. 1. tn. 1. to. 1. tp. 1. tq. 1. tr. 1. ts. 1. tt. 1. tu. 1. tv. 1. tw. 1. tx. 1. ty. 1. tz. 1. ua. 1. ub. 1. uc. 1. ud. 1. ue. 1. uf. 1. ug. 1. uh. 1. ui. 1. uj. 1. uk. 1. ul. 1. um. 1. un. 1. uo. 1. up. 1. uq. 1. ur. 1. us. 1. ut. 1. uu. 1. uv. 1. uw. 1. ux. 1. uy. 1. uz. 1. va. 1. vb. 1. vc. 1. vd. 1. ve. 1. vf. 1. vg. 1. vh. 1. vi. 1. vj. 1. vk. 1. vl. 1. vm. 1. vn. 1. vo. 1. vp. 1. vq. 1. vr. 1. vs. 1. vt. 1. vu. 1. vv. 1. vw. 1. vx. 1. vy. 1. vz. 1. wa. 1. wb. 1. wc. 1. wd. 1. we. 1. wf. 1. wg. 1. wh. 1. wi. 1. wj. 1. wk. 1. wl. 1. wm. 1. wn. 1. wo. 1. wp. 1. wq. 1. wr. 1. ws. 1. wt. 1. wu. 1. wv. 1. ww. 1. wx. 1. wy. 1. wz. 1. xa. 1. xb. 1. xc. 1. xd. 1. xe. 1. xf. 1. xg. 1. xh. 1. xi. 1. xj. 1. xk. 1. xl. 1. xm. 1. xn. 1. xo. 1. xp. 1. xq. 1. xr. 1. xs. 1. xt. 1. xu. 1. xv. 1. xw. 1. xx. 1. xy. 1. xz. 1. ya. 1. yb. 1. yc. 1. yd. 1. ye. 1. yf. 1. yg. 1. yh. 1. yi. 1. yj. 1. yk. 1. yl. 1. ym. 1. yn. 1. yo. 1. yp. 1. yq. 1. yr. 1. ys. 1. yt. 1. yu. 1. yv. 1. yw. 1. yx. 1. yy. 1. yz. 1. za. 1. zb. 1. zc. 1. zd. 1. ze. 1. zf. 1. zg. 1. zh. 1. zi. 1. zj. 1. zk. 1. zl. 1. zm. 1. zn. 1. zo. 1. zp. 1. zq. 1. zr. 1. zs. 1. zt. 1. zu. 1. zv. 1. zw. 1. zx. 1. zy. 1. zz. 1.

5. Nalezli jsme žagistě křes-
tělá tohoto/ velmi sstodlivě
ho / a žbuzugichho ruoznic
mezo wšsemu jidn po wšsem
Swěť/a hlawniho rozmno-
žitelu Sctě a Krotu Nazarets
stěch.

Abowleinsimymalejli rego
 cymreka zarajliwego y wam: a
 mego niasnalsimiedy wshyriani
 zydy po wshythum swieci: y list
 potowem icy listy zshazencys
 ram.

כ ד

וּלְהִיכָלוֹ צָבָא לְמִסְכּוֹ
וְכֵן אֶתְרַנֵּיחִי בְּעֵין
כְּדֻרְנִיחִי אֵין דְּבַנְמִיסוֹן

*Che ha etandey tentato de profanare
il Tempio: siqual nos habbiamo preso, &
habbiamo voluto giudicar secondo la no-
stra Legge.*

אֶתְנַחֲמִי בֵּין לוֹסִיס כ
פִּילִירְכָא וּבְקִטְרָא סְגִיָא
מִן צִדִּין אֶצְדִּיה וְכֵן
שְׂדֵרָה :

*Ma soprauolendo il Capitano Li-
fia, con gran violenza ce l'ha cauato de
le mani.*

וּפְקִד לְקִטְרָה ר
וְיִאֲתָן לְנֶחֱךְ וּמִשְׁפַּח א
אֲנִי כֵן מִשְׁאֵל אֲנִי לָה
דְּתַאֲלָה מִנָּה עַל פְּלִיָן
הִלִּין דְּמִקְטִרָנִי לָה :

*Comandando che si fussi accusatori ve-
nisseno a te: dalqual tu stesso potrai de-
mandandomele, infermarci di tutte que-
ste cose, di che noi l'accusiamo.*

אֶרִּיבִי בֵּין עֲלֵיהִי אָה
הֲנוּ יְהוּדִיָא כֵן אֶמְדִּין
דְּהִלִּין הַכָּנָא אֲנִין :

*E i Giudei ancora confermarono, do-
cenda che queste cose si fanno così.*

וְרַמִּי הַגְּמִינָא לְכַלּוֹס
דִּי מִלָּל נֶצְנָא פְּלִוס וְאֶמְר
מִן שְׁנָא סְגִיָא תַנְתָּנָא יִדַע
אֲנִי דְאִיתְנִךְ דִּנְנָא דְעִמָּא
הֲנָא וּמִטְמֵל הֲנָא דְרִנְתָּא
נִבְיָךְ אֲנִי דִּינָא עַד אֲבִי
נִפְשִׁי :

*Alto Paulo, havendoylo el Preside-
nte facto cenno che parlasse, rispose, Sapen-
do so che tu sei giustissimo uomo giudice a
questo agente, rispondendo per me medesimo
con vigoroso animo.*

כֵּן מִשְׁפַּח אֲנִי לְמִדַּע
הִלִּית לִי יִתִּיר מִן תִּרְעָסֵךְ
יִמִּין דְּשִׁלְקָת לְאֹרְשָׁלַם
לְמִסְגֵּד :

*E tuosia cosa che tu puoi ben conoscere
che non sono piu che dodici giorni che se son
fatto per adorare in Ierusalem.*

כ ד

וְהִנֵּה גַם הוּא לְטִמָּא אֶת-
הַהִיכָל אֲשֶׁר תַּפְשָׁנוּהוּ לְהַשְׁפִּטוֹ
בְּתוֹרָתֵנוּ :

*El qual tambien tentó a violare el Templo :
y prendiendolo quehimoslo juzgar conforme a
nuestra Ley.*

וַיָּבֹנָא לוֹסִיס שֶׁר אֵלֶּה נִיגְדוֹל
אֹתוֹ בְּכַח גְּדוֹל מִיִּדְּיָנוּ נִיַּשְׁלַחְהוּ
אֵלֵינוּ :

*Mas entreuinicando el Tribuno Lyfias, con
grande violencia lo quitó de nuestras manos :*

וּמִצִּיָּה אֶת-מַחֲבִיּוֹ לְבֹנָא
אֵלֵינוּ אֲשֶׁר מִסְגֵּוֹ תוֹכֵל לְחַקֵּר
וְלִדְעַת עַל-כָּל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
אֲשֶׁר עָלֵינוּ נִחְיָבֵנוּ :

*Mandando a sus acusadores que viniesen
a ti del qual tu mismo juzgando podras enten-
der todas estas cosas de que lo accusamos.*

וַיֹּסִיפוּ גַם הַיְּהוּדִים אֲחֵרִים
לֵאמֹר כִּי כֵן הִיוּ הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה :

*Y annidieron los Iudios, diciendo estas co-
sas ser así.*

סוֹנִיעֵן פִּלּוֹס (בְּרוֹם לוֹ הַנְּשִׂיא
בְּעֵינֵינוּ לְדַבֵּר) בִּדְעָתִי כִי מִלִּמִּים
רַבִּים הִיִּית שׁוֹפֵט אֶת-הָעָם
הַזֶּה לֵכֵן בְּבִטְחוֹן אָשִׁיב לְאֹיְבֵי
דְּבַר עַל-אֲדוֹת נִפְשִׁי :

*Entonces Paulo, haziendole senal el Presi-
dente que hablasse, respondió, Porque se que ha
muchos annos que eres Gobernador de esta na-
cion, con buen animo satisfaré por mi.*

וְתוֹכֵל לְדַעַת כִּי אֲנִים יוֹתֵר
מִשְׁנִים עֶשֶׂר יָמִים מֵאֲשֶׁר
עָלִיתִי לְהַשְׁתַּחֲוֹת בִּירוּשָׁלַם :

*Que tu puedes entender que no ha mas de
doze dias que subí a adorar a Ierusalem.*

כ ד.

6. Ὁς καὶ τὸ ἱερὸν ἐπιείργας βίβη-
λῶσαι, ἐν ᾧ ἐκρυπτόμενον, καὶ κα-
τὰ ἡμετέρας ἐλπίας ἡθελήσαμεν κρι-
θεῖν.

*Qui mesmes a arrenté de profaner
le temple: lequel aull nous auons fait,
& fauons voulu iuger selon nostre Loy.*

7. Παραλθὼν δὲ Λυσίας ὁ χιλι-
αρχος μὲν πολλὰς βίας ἐκ τῶν χι-
λίων ἡμῶν ἀφύλακτον καὶ πᾶσι
ἐπίστηλ.

*Mais le Capitaine Lyfias suruenant
le nous otta d'entre les mains avec grã-
de violence.*

8. Καλέσας ἔπειτα κατηγοροῦντας
αὐτῷ ἑρχομένων ὅτι οὐκ ἔστι δύ-
νησι καὶ τοὺς ἀσχετίους ἀπὲρ πιστῶν
ποιεῖται ὁμιλίαν, καὶ ἡμεῖς κατε-
γοροῦμεν αὐτόν.

*Commandant que les accusateurs
vinssent vers toi: duquel toi-mesme a-
pres inquisition faite, pourras fauoir
toutes ces choses, desquelles nous fac-
cusions.*

9. Συνέβητε δὲ ἔτι οἱ Ἰουδαῖοι, φάσ-
κοιτες πῶς τὰ αὐτῶς ἔχον.

*Adonc les Iuifs aussi s'y accorderent,
disans, que ces choses alloient ainsi.*

10. Ἀπαγγέλλῃ δὲ ὁ πραιλὸς, τοῖς
παύσας αὐτῷ ἑτάμενος ὅτι οὐκ ἔστι
πλῆθος ὅτι οὐκ ἔστι πλείονα τῶν
ἰσθῆς τὰς ἐπιστάμεναι, ἀδύνατον
τοῖς πλείονα ἐμμενέειν ἀπολογούμεναι.

*Mais Paul, apres que le Gouverneur
lui eut fait signe qu'il parlasse, respondit,
Sachant qu'il y a plusieurs annes que
tu es iuge de ceste nation, ie respon pour
moi mesme de mon leur courage.*

11. Δυναμὸν ἐν γένει ἔτι ἐν
πολείουσι εἰσὶ μὲν ἡμεῖς αἱδεσθέντες,
ἀφ' ἧς ἀσκήσαντες ἀποκινῶμεν ἐν
ἱερουσαλὴμ.

*Veu que tu peux cognoistre qu'il n'y
a pas plus de douze iours que ie suis mō
té pour adorer en Ierusalem.*

CAP. XXIII.

6. Quicquid templum violare conatus est, quem & apprehensum volumus secundum legem nostram iudicare.

And hath gone about the pollute
the Temple : Therefore was took him;
and would have judg'd him according
to our Law.

7. Superveniens autem tribunus Lyfias, cum vi magna eripuit eum de manibus nostris.

But the chiefe captain Enslas came upon vs / and with great violence tooke him out of our hands.

8. Iubens accusatores eius ad te venite, à quo poteris ipse iudicans, de omnibus istis cognoscere, de quibus nos accusamus eum.

Commanding him accusers to come to thee : of whom thou mayest (if thou wilt inquire) knowe all these things whercof accuseth him.

9. Adiecerunt autem & Iu-
dæi, dicentes hæc ita se ha-
bere.

And the Jews likewise affirmed,
saying that it was so.

10. Respondit autem Paulus, (annuente sibi praeſide dicere) Ex multis annis te esse iudicem genti huic sciens, bono animo pro me satisfaciam.

Then Paul after that the governor had beckoned unto him that hee should speake answered / I doe the more gladly answer for my selfe for as much as I knowe that thou hast bene of many yeres a iudge vnto this nation,

II. Potes enim cognoscere quia non plus sunt mihi dies quā duodecim, ex quo ascendit adorare in Ierusalem.

Seeing that thou maist knowe that there are but twelue dayes since I came up to worship in Jerusalem.

Der Apostel Geschichte.

Das XXIII. Capitel.

6. Der auch versucht hat den Tempel zu entweihen. Welchen wir auch griffen / vnd wolten ihn gerichtet haben nach vnserm Gesetz.

Som oc forsøge at vanhellige Tempelen/Huilsden
 til oc grebe/ oc vilde dømme hannem ejfter vor lov.

7. Aber Enſias der Hauptmann vnterſam das / vnd führet ihn mit groſſer gewalt auß vnſern händen.

Men Enias kom der offuer / oc førde hannem
 niet stor mact af vore hender.

8. Und hieß seine Verkläger zu dir kommen. Von welchen du kauft / so du es erforschen wilt / dich des alles erkundigen / umb was wir ihn verklagen.

Debad hans Anflagere komme til dig. Hvor aff
du fandt / der som du vilde spørte der effect / forstaa alle
det / for hvilket vi flage paa hannem.

9. Die Jüden aber redeten auch dazu/ vnd sprachen: Es hielte sich also.

Ze deden taleden oc der nē / oc sagde / Al der vaer
liege sae.

10. Paulus aber / da ihm der Land-
pfleger winkte zu reden / antwortet:
Dieweil ich weiß / daß du in diesem
Volk nun vil Jar ein Richter bist /
wil ich vnerschrocken mich verant-
worten.

Paulus suarede / der Landsherren nickebe at han-
nem / at hand skulde suare. Efferdt teg veed / at du
hassuer nu i mange aar / verer Dommere iblant dette
Folk / da vil teg dristelige forsuarede.

11. Denn du kannst erkennen / daß
nicht mehr denn zwölff tage sind / daß
ich bin hinauff gen Jerusalem kom-
men anzubetten.

281 du fant mercke / at det er tise mere end tolfi
dage siden ieg kom op til Jerusalem at tilbede.

Sturkome

Savitola XXIII.

6. Kterž takž v Chránu
poskvrniti vsylowal: Kterž
hožto v lapiwst / wedlě Balo:
tona nasleho chřeš gšne saus
duš.

Ktorey sic też Pniel Sby był
zgwałcił i całość. A ktorey mi por-
mawczy, chcieliśmy oświadczyć woble
zażenowania tego.

7. Alepfiſſch Hauptman Eliſaſs & noch welkiau / wytrht
boz ruſau naſſſſch.

Nieprzyjędſzy Komitetu Lw:
 ſpaſz i wielkimi gwałtem wywiodł
 go z ręk nędy.

8. Kostířaw aby žalobník
ty geňopřed tebau stáli/ od tře-
řehořto ty sám budeš mocz
žiwědití/wyptage se na wšsecky
wčny tyto / kterěžto my žalu-
geme na něho.

Kosztarowſcy tym krotzy nâk:
 ſkârja i oſ do ciſbia / ſkâr y ſam moſ
 i oſ pyknie wczyniſſy o toſy
 ſim tym koſciad oſ my maſ ſkâr
 i my.

9. A k tomu se přimluvil
v Židů klauce: Setyto wšey
tak se gítě stalo.

Текст по Звонке responsibility
моторе, как же, как же ма.

10. Echdy Dawel odpowijdas
ge/ kedyž náš synul Władar
aby mluwit/ řekl: Do mne
hých let wěda tebe bōti Soudi
cim Národo tohoto/ s dobrau
myslī sām ja sebe Pkwižsi
chcy.

Żeżym odpowiedzial pawał
gdy mi starosta mawiać dozwoleł:
Gdyż wiem że od wielu lat jestes
przełożon nad tym narodem/edy
zlepia myśla o tych dziejach Eho
tena mianem ja odpowiem.

11. Neb muoſeſa; náti/ ſe ne
nij tomu dni; wiſce neſ dwa;
nácte/ waſſ; gſem wſtupil do
Geruſaſſima/ abyſh ſe modliſ.

Wdaję sam znać możest iż mne
nie wypillo wiecey niż jedno drze-
nisko: tżom przyjdzie mój kć do
Jeruzalem.

כ ד

12 וְלֹא אִשְׁכַּחוּנִי דְמַמְלֶלֶת
אֲנִי עִם אִנָּשׁ בְּהִיכְלָא וְאִף
לֹא בְנָשָׁא דְכִנְשָׁא אֲנִי לֹא
בְּכְבוֹשִׁתְהוֹן וְלֹא בְּמִדְיָנְתָא:

E non mi hanno trovato nel tempo a disputare con alcuno, nè a fare adunamento di turba, nè per la sinagoga nè per la città.

13 וְלֹא יִדְּחוּן מִסִּידֵי
בְּאִדְיָהוֹן קְדָמָךְ עַל מַדָּם
דְּהִשָּׁא מִקְטָרְגִּין לִי:

Ne possen prouar la cosa, de la quale essi me accusano.

14 פִּרְם דִּין דְּהֵא מִדְּחָא
אֲנִי דְּבִיָּה בְּהֵא יוֹלְפִנָּךְ
דְּאִמְרִין בִּי פִלַּח אֲנִי
לֹא לֵהֵא דְּאִבְהִי כִּד מְהִימִין
אֲנִי לְכֻלְהוֹן דְּבִתְרִין בְּ
בְּנִימִיטָא וּבְנִיבָא:

Je te confesse bien que toi, qui es second fils de mon père, tu es aussi second fils de mon Dieu, et que tu es aussi second fils de la Loi que des Prophètes.

15 וְכֵד אֵית לִי סִבְרָא עַל
אֱלֹהֵי אֲמִינָא דְּהֵא הֲנִין
הֲלִין מְסַבְּרִין דְּעִתְדָא
דְּתִהוּא קִימְתָא דִּמִּין בֵּית
מִיתָא דְּכֹאֲנָא דְּעִילָא:

Hauendo speranza in Dio, che debbia offrire la resurrezione de morti, de giusti, e de gli iniqui parimente, laqual ancora essi medesimi aspettano.

16 מִטּוּל הֵנָּה אִתְּרָא עֲמַל
אֲנִי דְּתִאֲרִיתָא דְּבִיתָא
תִּהוּא לִי קִדְּם אֱלֹהֵא וְקִדְּם
בְּנִי נִשָּׂא אֲמִינָא:

Et in questa istessa mi ingegno d'hauer la coscienza sempre netta da ogni offesa verso Iddio e verso gli huomini.

17 לְשִׁנְיָ דִּין סִגְרָאן אֲתִית
לְוִית בְּנִי עֲמָא דִּילִי דְּאִתְל
דְּקִתָּא וְאִתְקִב קוֹרְבָנָא:

Har dopo per annis cinquante per far de la limosine me la mia nation a dei offesa.

כ ד

12 וְלֹא מִצִּאוֹנִי בְּהִיכָל לְהַתְנוּכָה
עִם כָּל אִישׁ אִוִּי לְקָשָׁר קָשָׁר
בְּעִם וְלֹא בַעֲדוֹת וְלֹא בְּעִיר:

Y ni me hallaron en el Templo disputando con ninguno, ni haziendo concurso de multitud, ni en synogas, ni en la ciudad.

13 וְלֹא יִכְלוּ לְהוֹכִיחַ וּלְהַתְחוּק
עָלַי בְּדִבְרֵיהֶם אֲשֶׁר יַחֲבִיבוּנִי:

Ni te pueden prouar las cosas de que agora me accusan.

14 אֲנִי וְאַחַת מִתְנוֹרָה אֲנִי לָךְ
כִּי כְדָרָךְ אֲשֶׁר קָרָאוּ לָךְ לְכַפִּידָה
כֵּן אֲנִי עוֹבֵד לֵאלֹהֵי אָבִי תִיעוּ
מִנְּאִמִּין לְכָלִּם הַפְּתוּבִים בְּתוֹרָה
וּבְנִבְיָאִים:

Esto empero te confieso, que conforme a aquel camino que llaman secta, así siruí al Dios de mi patria, creyendo todas las cosas que en la Ley y en los prophetas estan escriptas:

15 וַיֵּשׁ לִי שִׁבְרִי עַל יְהוָה
אֱלֹהֵי אֲשֶׁר גָּם הִמָּה מִקְוִים
אֵלַי וְלִהְיוֹת תְּקוּמַת הַמֵּתִים
גָּם צְדִיקִים וְגָם רָשָׁעִים:

Teniendo esperanza en Dios que ha de auer la resurreccion de justos y iniquos que ellos esperan.

16 וּבֹלָתָא אֲנִי גַעְתִּי וַיֵּשׁ לִי
מִדַּע הֵם וַיֵּשׁ לִפְנֵי אֱלֹהִים
וְנִאֲנָשִׁים:

Y por esto yo procuro tener consciencia sin escrupulo siempre acerca de Dios y acerca de los hombres.

17 וְאַחֲרֵי שָׁנִים רַבּוֹת בִּנְאִתִּי
לַעֲשׂוֹת צְדָקוֹת בְּעַמִּי וְקוֹרְבָנֹת:

Mas passados muchos annos, vine a hazer lymosnas, y ofrendas (y votos) a mi nacion.

כ ד.

12. Καὶ οὐτὶ ἐν τῷ ἱερῷ ὄρον μὴ
πρὸς τινα διὰ λεγόμενον, ἢ ὁππότε
σέσω ποιούμετε ὄχλον, οὐτὶ ἐν ταῖς
 συναγωγαῖς οὐτὶ ἐν τῇ πόλει.

Et si ne m'ont point trouué au temple disputant avec aucun, ni faisant amas de peuple, ni és synagogues ni en la ville.

13. Οὐτὶ ὡς ἐξῆς ἐπὶ με θύωσι)
ὡς ἂν ἴκωμαι τηροῦσθαι μου.

Eu ne peuenent maintenir les choses desquelles ils me accusent.

14. Οὐμολογῶ δὲ τῇ σοφίᾳ, ὅτι καὶ
τίς ἐστὶν ἡ λαογραφία καὶ ἡ ἔρεσις. οὐτὶ
λατρεῖω τῷ πατρὶ καὶ τῷ κυρίῳ
καὶ πᾶσι τοῖς ἰσχυροῖς καὶ τοῖς
σοφίσταις καὶ γραμματέσι.

Or ie te confesse b'en ce point, que si ion la voye qu'ils appellent secte ainsi ie sers au Dieu de mes Peres, croyant à toutes les choses qui sont escriptes en la Loy & és Prophetes:

15. Ἐλπίδα ἔχοντες οἱ καὶ τῶν ἡμῶν
καὶ ἀποκαταστάσεως καὶ ἀνάστασεως
καὶ τῶν ἰσχυρῶν καὶ δικαστῶν
καὶ τῶν σοφῶν καὶ γραμματέων.

Ayant esperance en Dieu, que la resurreccion des morts, tant des iustes que des iniques, laquelle aussi ceux-ci mesmes attendent, aduendra.

16. Ἐν ταῖς ἡμέραις αὐταῖς, ἀποκαταστάσεως καὶ ἀνάστασεως καὶ τῶν ἡμῶν καὶ τῶν ἰσχυρῶν καὶ δικαστῶν καὶ τῶν σοφῶν καὶ γραμματέων.

Et pourtant aussi ie mets peine à ce que j'aye tousiours la conscience sans offense envers Dieu & les hommes.

17. Δι᾽ ἃς καὶ πολλὰς ἀνέτηκα
ἐν ἡλικίᾳ καὶ ἐν ἡλικίᾳ καὶ ἐν ἡλικίᾳ
καὶ ἐν ἡλικίᾳ καὶ ἐν ἡλικίᾳ καὶ ἐν ἡλικίᾳ.

Or apres plusieurs annes passées, ie suis venu pour faire aumônes & oblations en ma nation.

CAP. XXIII.

12. Et neque in templo invenerunt mecum aliquo disputantem, aut concursum facientem turbæ, neque in synagogis, neque in civitate.

And they neither found me in the Temple disputing with any man; neither making uproar among the people; neither in the Synagogues; nor in the city.

17. Neque probare possunt tibi de quibus nunc me accusant.

Neither can they prove the things,
whereof they now accuse me.

14. Confiteor autem hoc tibi, quod secundum sectā, quam dicunt h̄eresim, sic deservio patri Deo meo, credens omnibus quæ in lege & Prophetis scripta sunt.

But this I confesse unto thee that
after the war (which thou call heresie)
I worship the God of my fathers: be-
lieving all things which are written
in the Law & the Prophets.

15. Spem habens in Deum,
quam & hi ipsi expectant,
resurrectionem futuram iu-
storum & iniquorum.

And have hope towards God,
that the resurrection of the dead which
they themselves look for also, shall be
both of unfeigned and unfeigned.

16. In hoc & ipse studeo si-
ne offendiculo cōscientiam
habere ad Deum, & ad ho-
mines semper.

And herein I labour my selfe to
haue alway a cleere conscience toward
God, and toward men.

17. Post annos autem plures, elemosynas factur^{us} in gentem meam veni, & oblationes, & vora.

Some after many years, I came
and brought alms to my nation & off-
rage.

Das XXIII. Capitel.

12. Auch haben sie mich nicht funden im Tempel mit jemand reden/ oder eine Auffehrne machen im Volk/ noch in den Schulen/ noch inn den Stätten.

De haffue oc icke fundet mig i Tempelen / at ieg
talde med nogen / eller gjorde Oprøiblant Soldat /
icke haer i Scholerne / oc eyder Staderne.

13. Sie können mir auch nicht be-
bringen / daß sie mich verflagen.

De funde oc icke beuise mig det offuer / som de
klage mig saare.

14. Das bekenne ich aber dir / daß
ich nach diesem wege / den sie eine Sec-
ten heissen / diene ich also dem Gott
meiner Väter / daß ich glaube allent-
was geschriben steht im Gesetze vnd
in den Propheten.

- Men der bekender ieg saar dig / At ieg effter den-
ne ven / der de salde ic Seere / tien saa mine Hedris
Gud / at ieg tror ale der / som saar scressum i. Iowen oc
vdi Propheetene.

15. Und hab die hoffnung zu Gott/
auff welche sie auch selbst warten/
nemlich/ Daß zukünftig sey die Aufrichtung
der Todten/ beyde der
Gerechten vnd Ungerechten.

De ieg haſuer der haab ril Gud / hutiſet de oc
ſeſſi bie eſſier / ſom er / Ac de Dedis Dyſtandelle er
riſommende / baade de Keiſerdiſtis oc de Wreſer-
diſtis.

16. Zum demselbigen aber äbe ich mich zu haben ein unverlegt Gewissen allenthalben / beyde gegen Gott und den Menschen.

Det der samme offuer ieg mig at haffue afkye-
ne en wiskar Samuithghed, baademod Gud oc Wen-
nisten.

17. Aber nach vielen Tagen bin ich
kommen / und habe ein Almosen
bracht meinem Volk und Opfer.

Men mange naar siden kom ieg oc førde mit Gøldt
Almisse oc Offer.

Capitola XXIII.

12. A aniſ gſau mne naſeſli
w Chramě / Jebych ſe s tſm
hādal / neb ſvolām al jāſuppy /
ani w Eſtolāch ani w Mſtſe.

Nie należy mi w Fogtele
 żeby miał sztim mówić, abo iż
 bych cię miał i chabzi miebzy
 ludmi. Ani w boguich ani w
 mieście.

13. Aniž toho pokázati mo-
hau před ubau a tchož ngnij
mne roinj č

Nie mogąc tego domieścić oż
 tu teraz ma mnie iść z nią.

14. Ale w tomteż nā se znām
před tebau / Je nrož tē cūj /
kterauž oni nazývají. Kachšts
wjm / tak slaužm Otcew ště-
ma Bohu mām / wšete tonu
wšemu čo gest napsāno w Zā-
koně. a w Prorokch.

Nic to przed tobą wyznawam/
 je mieding drugi oncy kiora on/
 pomiedzata byc sekra; tak chwale
 oycy i synowi Bogu; mierzac w gys
 kuzna co w zelonie p w Protos
 cech kuzniskano.

15. Mlage naděgi w Bohu
o rozšířeni budaucím / syra-
wedných p. nejprawdli-
woch / kterého jto p. oni otečá-
wají.

Amiata uabijata w Bogu
zmienbyta; Ktorego ci sami cjes
Edoi powstanie umarłych i spra-
wiedliwych (polny wieprawyeb-
liwy).

16. A tak jsem pilen toho/
abych mel svědomí bez vřazu
a žhárky/před Bohem a před
lidi.

W tym ścieżce samemże
abych miał sumienie przez obró-
żenia przez Bogiem i przez ludz-
mi zadowol.

17. Po mnohých pak letech/
přišel jsem mize rozbívat
Almužny lidu mému a ché
činu Dvě, a sliby vyplnit:

Agdy przemięciło wiele lat,
tedu: przyjeźdź oddawać iść
mający narodził moim i ofi-
cy.

כד

18. וְאֶשְׁכַּחְתִּי הַלֵּין בְּיָדֶיכֶם
כִּדְּמִדְּכִי אֲנִי לֹא עָלִי
כִּנְסָא וְאִף לֹא בְּשִׁגְשִׁינָא :

*Ne loquale mi hanno trovato purifi-
cato nel templo, senza alcuna turba e sen-
za tumulto alcuno.*

19. אֵלֶּא אִן דְּשָׁגְשָׁה אֲנִי
יְהוּדִיָּה דְּאִתְּ מִן אַסְיָא
אֵלִין הוּלָא הֵנָּה דִּיקוּמִין
עִמָּר קְדָמִיךְ וְקִטְרָגוֹן מִדֵּם
דְּאִית לְהוֹן :

*Ma queche l'hanno fatto, sono stati
certi Gentili d'Asia, iquali douevano
compareri dinanzi a te, et accusarmi, se
hauemmo coiza alcuna contra di me.*

20. אִן הֵנוּ רָלִין וְאִמְרוּן
מִנָּה אֲסַכְחוּ בִּי כְּכֹלְתָא
כִּדְּקִמַּת קָדֵם כְּנִשְׁחוּן :

*Quia questi medesimi dirano, se han-
no trovato mi mezo alcuna cosa iniqua,
quando io sono stato presentato al Consi-
lio.*

21. אֵלֶּא אִן דְּאִתְּ
מִלְתָּא דְּקָצִית כִּדְּקָא
אֲנִי כִּינְתִּהוֹן הַלֵּל קִימַתָּא
דְּמִיתָא מִתְּתִירוֹן אֲנִי
וְיִמְנָא קְדָמִיכֹן :

*Se non di questa sola voce, che io grida-
uo quando fra loro, io sono hogge accusato
da loro per la resurrectione de morti.*

22. בִּילְכֶם בִּין מִטוּל הַיָּדָע
הָאֵלֶּא לֹה לְאֹדְרָא דְּהָא
מִלְּאִירָא תְּהִי אֲנִי כִד
אִמְר דְּמָא דְּאִתְּ כ
כִּילִירְכִנָּא שְׁמַע אֲנִי
בִּינְתִּכֹן :

*Felix vidit queste cose, gli rimessero
ad un altro Galila, dicendo: Poi che ha-
mo piu diligementemente inteso quel che
fra di questa folla, quando al Capitano
Lysia fara venuto giouo conosecra la cau-
sa vostra.*

18. אֲשֶׁר בָּתֵּן מִצְאוֹנִי מִטְהָר
בְּהִיבֵל לֹא עִם הַמּוֹךְ וְלֹא
בְּהַמְלָחָה :

*Quando me hallaron sanctificado en el
Templo, (no con multitud, ni con alboroto.)*

19. וַיְהוּדִים אֲחֵדִים מֵאַסִּיָּא
לְאֲשֶׁר יֵשׁוּהָ לְהַיּוֹתָם פֶּה לְפִנְיָה
וּלְחִיכְנֵי אֵם תְּהִי לָהֶם מֵאוֹמֵה
עָלֶיהָ :

*Vnos Indios de Asia. Los quales conuenia
que fueran presentes delante de ti, y acusar, si
contra mi tenian algo.*

20. הֲאֵלֶּא הִנֵּמָה יֹאמְרוּ אֵם
דְּשַׁעָה מֵאוֹמֵה מִצְאוּ בִּי בְּעִמְדִי
בְּעִדָּה :

*O estos mismos digan, si hallaron en mi al-
guna cosa mal hecha quando yo estuue en el con-
cilio,*

21. כִּי אֵם עַל־קוֹל אֶחָד תִּהְיֶה
אֲשֶׁר קָרָאתִי בְּעִמְדִי בְּתוֹכֶם כִּי
עַל־הַקּוֹמָח הַמֵּתִים אֲנִי נִשְׁמַטְתִּי
הַיּוֹם מִמֶּכֶם :

*Sino de esta sola voz que clamé estando en-
tre ellos, Que de la resurrection de los muertos
soy oy juzgado de vosotros.*

22. וַיִּפְּלְכֶם בְּשִׁמְעוֹ אֶחָד דְּבָרִים
הָאֵלֶּא וַיֵּאדְרִיכֶם וְאִף כִּי הָטִב
יָדָע אֲמַתְּ תִדְרֹךְ וְאִמְר בְּאֲשֶׁר
לִוְסִים שֶׁר אֵלֶּף יִרְדֵּי אִוֹ אֶחָקֹר
בִּין דְּבָרֵיכֶם :

*Entonces oydas estas cosas, Felix les puso
dilation, diciendo, Desque sea mas informado de
esta secta, quando descendiere el Tribuno Lysias,
acabare de conocer de vuestro negocio.*

כד.

18. 'Εν οὗτοι μὲν ἡμεῖς ἡμεῖς
ἐν τῷ ἱερῷ, ὅπου οὐκ ἔστιν ὁ
ῥυθμὸς.

*Et moi ce faisant, ils m'ont trouué
purifié au temple, non point avec trou-
pe ni tumulte.*

19. Τινὲς δὲ τῶν Ἰουδαίων
οὗς δὲ ὁ θεὸς ἐκείνην καὶ παρὰ
τοῦτον, ὡς καὶ ἐν τῇ
ἐκείνῃ.

*Et ce firent certains Iuis d'
Asie: Lesquels deuoyent comparoir de-
uant toi, & m'accuser. S'ils auoyent
quelque chose à l'encontre de moi:*

20. 'Η αὐτοὶ οὗτοι εἰπέτεσαν ἐν
τῷ ἱερῷ ἐν ἡμεῖς ἀδικήματα, ὅτι ἐν
μεν ὁ θεὸς ἐκείνην.

*Ou que ceux-ci mesmes dient, s'ils
ont trouué en moi chose inique, quand
j'ai esté présent au conseil.*

21. 'Η οὗτοι μὲν πάντες φωνήσας
ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾃ ἐν αὐτοῖς, ὅτι ἐν
αὐτοῖς αὐτοῖς ἐκείνην καὶ παρὰ
τοῦτον, ὡς καὶ ἐν τῇ
ἐκείνῃ.

*Sinon quant à cette seule parole de
laquelle ie me suis ecrié estant entre
eux, Aujourd'hui ie suis tiré en cause
par vous pour la resurrection des morts*

22. Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Φηλιξ
ἀπέστειλε αὐτοὺς, ἀπελθόντας αὐ-
τοὺς πρὸς τὸν ὁδὸν, ὅταν λυ-
σίαις ὁ ἀρχιστράτηγος καταβῇ. Ἀφ' ὧν
οὗτοι μὲν πάντες ὑμῶν.

*Ces choses ouies, Felix les remist à
vue autre fois, disant, Apres que i auray
plus diligement cognu que c'est de ceste
secte, quand le capitaine Lysias sera de-
scendu, ie cognoistray enuierement de
vos affaires.*

18. In quibus invenerunt me purificatum in templo: non cum turba, neque cum tumultu. (Et apprehenderunt me, clamantes & dicentes, Tolle munusculum nostrum.)

And what time found me purified in the Temple / neither with multitude / nor with tumult.

19. Quidam autem ex Asia Iudæi, quos oportebat apud te præsto esse & acculare, si quid haberent adversum me.

Certain Jewes of Asia / who ought to have bene present before thee / and accuse me / if they had ought against me.

20. Aut hi ipsi dicant, si quid invenerunt in me iniquitatis, cum stem in concilio.

Or let these them selves say / if they have founde any fault thing in mee / while I stande in the Councell.

21. Nisi de una hac solummodo voce, qua clamavi inter eos stans, Quoniam de resurrectione mortuorum ego iudicor hodie à vobis.

Except it be for this one voice / that I stand standing among them / Of the resurrection of the dead am I accused of you this day.

22. Distulit autem illos Felix, certissime sciens de via hac, diceus, Cum Tribunus Lyfias descenderit, audiam vos.

Now when Felix heard these things / he deferred them / & saide / When I shall more perfectly knowe the things which concerne this warre / by the coming of Lysias the chiefe Captaine / I will decide your matter.

18. Darüber funden sie mich / daß ich mich reinigen ließ im Tempel / ohn alle Rumor vnd Getümmel.

Der offuer funde de mig / at ieg loed rense mig / Tempeln / vden al oprør oc bulder.

19. Das waren aber etliche Jüden auß Asia / welche solten hie sein für dir. Vnd mich verklagen / so sie et was zu mir hetten.

De der vaare noale Jøder aff Asia / huilcke her skulde vere saar dig / oc klage paa mig / der som de haaffde noget mod mig.

20. Oder laß dise selbst sagen / ob sie etwas vnrechts an mir funden haben / dieweil ich hie stehe für dem Rath.

Eller lad disse selff siige / den stund ieg staar saar Raader / om de haaffue fundet noget voretsferdigt mee mig.

21. Ohn omb des einigen werts willen / da ich vnter jnen stand vnd rieff: Vber der Auferstehung der Todten werde ich von euch heute angeklaget.

Vden for det eniste ord skuld / der ieg stod iblant dem / oc robt / Jeg bliffuer klager i dag aff eder for de Døds opstandelsen.

22. Da aber Felix solches höret / zoch er sie auff / denn er wuste fast wol omb disen weg / vnd sprach: Wenn Lysias der Hauptmann herab kompt / so wil ich mich euers dings erkundigen.

Men der Felix dette hørde / da fordreg hand dem / Thi hand viste ganske vel aff denne ven / oc saade / Naar Lysias Hoffuigmanden kommer hid ned / da vil ieg besvare mig i eders sag.

18. Vtehdaj mne nalezli / a na se otistugi w chrām / wstaf ne s zástupem ani s hlucm. (V lapili mne křitijce / a křauce: Vsmrt nepřijete nasleho.)

Atoregoz ejaku znalezli mne oczywionege w chramie / mis z wielkoscia ludu / ani zebych miał czynić to. cud.

19. Byli pak en někteří Židé z Asie / kteříž měli tuto řeč před tebou státi a žalovati / až by co měli proti mně:

Některý z Asie Židové stáli před tebou a žalovali / až by co měli proti mně.

20. Anebo nechtěti to sami powědy / naležili gsau na mně co nepravého / byž gsem stál w Radě.

Abby cijsami neschy powědy za se / a we mně naležili iaki iny nie sprawiedliwy wyznać / gsyni stał przed zebraniem.

21. Toliko se to gedno promluweni / kterýmžto gsem se ozwal sioge meho nomy / je pro wztěsnosti z mrtwych w mne soudite dnes.

Toliko se se dotyce lednego to slova korem glosno powědy stal stáac mrtwy nomy / to powstání umrtvých a bžá itelem od was stáržon.

22. Echdy Felix wnsiřšaw to / y odložil gim mage gisau známosti k Lysio / křa: Až Hantman Lysias sém přige / de / budu was slyšet.

Co vřlyřšawšy Felix odložil im mowiac, Odyt. powaley dot wtem co se dotyce tey řetcy lreby rozměřz Lysias přizdyje / roz seznám wafu sřrwa.

כ ד

23 ופקד לקנטרוניא
היטרוניא לפולוס בנחמא
הכלל אנש מן דעוהי
יתפלל ויהוה משמש לה:

E comandò al Centurione che Paula fosse guardata, che fosse tenuta à largo, e non provvisse che alcuno de suoi gli menasse, o andasse à lui.

24 וכן בתר קליל יומתא
שדר פילכס ודרוסילא
אשתה דאשתה הוה
יהודיתא וקדו לה לפולוס
ושמעו בנה על היבנותא
דבסיה:

Dopo alcuni giorni venne Felix con Drusilla sua moglie, la quale era Giudea, fece chiamar Paulo, e parlò da lui la fede che è in Christo.

25 וכד ממילל הוה עמהון
על וריקותא ועל קדישותא
ועל דינא דעתיד אתמלי
דחלתא פילכס ואמר
דהשא ול ואמתי דיהוה לי
אתרא אסדר בתוך:

E disputando egli de la justitia, e de la temperantia, e del futuro giudicio, Felix spaventato, rispose, Patienter per hunc, et quando te habuerò tempo opportuno, te chiamarè.

26 סבר הוה ציד דשוחדא
מתיהב הוה לה מן פולוס
מטול הדא אמרייה
משדר הוה מיתנא לה
וממילל הוה עמה:

Et insensè sperando ancora, che da Paulo gli habessero ad offer dari denari, acciò lo liberasse: e però chiamandolo spesso, ragionava con effluo.

27 וכד מלי לה תרתין
שנין אחרינא הגמונא ארמא
הוה לדוכתה דמתקרא
הוה פרכיוס פהסטוס
פילכס דין איך דיעבד ט
טיבותא ביהודיא שבקא
לפולוס כד אסיר:

Finis duo annos, Felix habba per suo successor Porcio Festo. Et volendo esse Felix far cosa grama d i Giudeis, lasciò Paulo in prigione.

כ ד

23 ויצו לשר מאה לצחו את
פולוס ולהוות לו דוכתא
וממשרתיו תהניכיו לאיש לא
לתפלל לבוה אליו:

Y mandó al Centurion que Paulo fuesse guardado suelto de las prisiones, y que no defendiese à ninguno de sus familiares de servirle, o venir à el.

24 ואחרי ימים אחדים בא
פילכס עם דרוסילה אשתו והוה
יהודית ויקרא לפולוס וישמע
מפני את אמותה אשר בישוע
המשיח:

Y alguno dias despues, viniendo Felix con Drusilla su muger, la qual era Iudia, llamó a Paulo, y oyó de el la fe que es en el Christo.

25 ובהתוכחו על הצדקה על
התאמק ועל יום דין העתיד
לבוא ויחדד פילכס ויען מעת
לך לך ובעתי אקרא לך:

Y disputando el de la justitia, y de la Continenencia, y del juyzio venidero, espantado Felix, respondió, Ahora vere: mas en teniendo oportunidad te llamaré.

26 כי מקוה הוה להתקן לו
כסף וזהב מבולוס להתיר ועל
כך למעמים תביאו אליו וידבר
עמו:

Esperando tambien con esto, que de parte de Paulo le serian dados dineros, porque lo soltasse por lo qual haziendolo venir muchas vezes, hablava con el.

27 ותמלא שנתים ויקח פרקיוס
פהסטוס את פהגת פילכס
ופילכס בבקשו להתרצות את
תלגתו ליהודים ויעזב את
פולוס אסור:

Mas cumplidos los dos annos, Felix recibió por successor à Porcio Festo: y queriendo Felix ganar la gracia de los Iudios, dexó preso à Paulo.

כ ד

23. Διαπεξάμενος τὸ τῷ εκατον-
ταρχῇ παραδόντι τὸν παῦλον, ἐχρή-
σασθαι, καὶ μηδεὶνα παύλῳ τῷ
ἰδῶν αὐτὸν ὑποστῆναι ἢ προσέχει-
ν αὐτῷ.

Et commanda à un Centeaiier que Paul fust tenu en garde, & qu'il eust relâché, & on n'empeschast personne des lieux de lui servir, ou de venir vers lui.

24. Μετὰ δὲ ἡμέρας πέντε ἐ-
γγράμην ὁ Φηλιξ τῷ δρουσίλῃ τῇ
γυναικὶ αὐτοῦ εὐδαίμονος, ἡ-
γεμένης τὸν παῦλον, καὶ ἰσχυ-
σας αὐτὸν εἰς τὴν αὐτὴν ἡσθῆ-
σιν.

*Et quelques iours apres, Felix vint avec Drusilla la femme qui estoit Iu-
dæe: & envoya querir Paul, & fount par-
ler de la foy qui est en Christ.*

25. Διαλεγόμενος δὲ αὐτῷ εἰς
δικαιοσύνης καὶ ἐγκρατείας, καὶ εἰς
κρίματ' τῶν πολλοτέρων ἰσθῆσιν,
ἐμπεσὼν ὁ γράμην ὁ Φηλιξ ἀ-
παρέστη. τὸν αὐτὸν ἔχων, καὶ ἰσχυ-
ρὸν εἰς ματαλαβῶν ματαλαβῶσιν αὐ-
τῷ.

*Et comme il traitoit touchant la
iustice, & la temperance, & le iugement
à venir, Felix tout effrayé, respondit,
Pour maintenant va-t'en: & quand j'au-
rai opportunité ie te rappellerai.*

26. Ἀποβιπίζων ὅτι χρήμα-
τα διζησέτω αὐτῷ ὑπὸ τοῦ παύλου,
ὥστε λύσῃ αὐτόν. διὸ ἐπαράτα-
ρον αὐτὸν ματαπομπίμην αἰμί-
λῃ αὐτῷ.

*Esperant quand & quand que quel-
que argent lui ieroit baillé de Paul, pour
le de liârer, pour laquelle cause aulli so-
uerat il leuoyoit querir, & deuisoit a-
ueclui.*

27. Αὐτίς εἰς πληρομήσεις ἔλα-
βεν διαδοχὸν ὁ Φηλιξ πέρκειον Φη-
στον, θέλων τι χάριτας κατεργάσθαι
τῇς ἰουδαίαις ὁ Φηλιξ, κατέλυσε τὸν
παῦλον δεδαιμένον.

*Deux ans accomplis, Felix eut po-
ur successeur Porcius Festus: & voulant
gratifier aux Iudis, jaulsa Paul empri-
sonné.*

CAP. XXIIII

Das XXIIII. Capitel.

Kapitola XXIIII.

23. Iussitque Centurioni custodire eum, & habere requiem, nec quenquam de suis prohibere ministrare ei.

Then he commanded a Centurion to keep Paul, and that he should have ease, & that he should forbid none of his acquaintance to minister unto him, or to come unto him.

24. Post aliquot autem dies veniens Felix cum Drusilla uxore sua, quae erat Iudaea, vocavit Paulum, & audivit ab eo fidem quae est in Christo Iesum.

And after certaine dayes / came Felix with his wife Drusilla, which was a Jewesse, and hee called forth Paul, & heard him of the faith in Christ.

25. Disputante autem illo de iustitia & castitate, & de iudicio futuro, tremefactus Felix respondit, Quod nunc attinet, vade: tempore autem opportuno accersam te

And as he disputed of righteousness and temperance, & of the iudgement to come, Felix trembled, and answered, For this time, I have convenient time: I will call for thee.

26. Simul & sperans, quod pecunia ei daretur à Paulo, propter quod frequenter accersiens eum, loquebatur cum eo.

He hoped also that money should have bene given him of Paul, for that he much loved him, wherefore he sent for him the oftener, and communed with him.

27. Biennio autem expleto accepit successorem Felix, Portium Festum. Volens autem gratiam prestare Iudaeis Felix, reliquit Paulum vincum.

When two yeeres were expired, Portius Festus came into Felix room, and Felix willing to get favour of the Jewes, left Paul bound.

23. Er besah aber dem Unterhauptmann Paulum zubehalten / vnd lassen ruhe haben / vnd niemand von den seinen wehren / im zu dienen oder zu ihm zu kommen.

De hand besahede Underhoffuigmanden at beuare Paulum / oc lade hannem hassue toliashed / oc at icke formene nogen aff hans sending / at icke hannem eller at komme til hannem.

24. Nach etlichen tagen aber / kam Felix mit seinem Weibe Drusilla / die eine Jüdin war / vnd fordert Paulum vnd höret ihn von dem Glauben an Christo.

Nogle dage der effter / kom Felix mit sin Hustru Drusilla / som vaaren Jødinne / oc kallede Paulum frem / oc hørde hannem om Troen til Christum.

25. Da aber Paulus redet von der Gerechtigkeit / vnd von der Keuschheit / vnd von dem zukünftigen Gerichte / erschrock Felix / vnd antwortet: Gehe hin auff diß mal / wenn ich gelegene zeit habe / wil ich dir her lassen ruffen.

De der Paulus talede om Retsfærdighed / oc om Kyskhed / oc om den tilkommende Dom / da forferbedis Felix / oc suarede / Saa bort denne gong / naar ieg saar belegen tid / da vil ieg lade kalde dig hid.

26. Er hoffet aber darneben / daß ihm von Paulo solte Geld gegeben werden / daß er ihn loß gebe / darumb er ihn oft fodern ließ / vnd besprach sich mit ihm.

Men hand haabedis diß emellem / at hannem skulde giffus Pendinge aff Paulo / at hand skulde lade hannem løff / Der saare loed hand oc offte kalde hannem til sig / oc talede met hannem.

27. Da aber zwen Jar omb waren / kam Portius Festus an Felix stat. Felix aber wolte den Jüden eine wolthat erzeigen / vnd ließ Paulum hinder sich gefangen.

Men der thu aar vaare forløbne / kom Portius Festus i Felix sted. Da vilde Felix beuise Jøderne en velgerning / oc hand loed Paulum fangen effter sig.

23. Wykazal Centurionowi / aby Pawla ostychal / a polch / tenij vlnil genu / a nebránil žádnémuž Přátel geho / poslu / howati genu.

Wykazal Centurionowi aby byl pod stráža Pawla, a aby byl molo mierz / y aby nie broniło Proci mu kótwiek / i / rzytaciol iego / poslu / ma y chodzil do niego.

24. Poněkoliho pal dnech / přišed Felix s Drusillau manželkou svou / kteráž byla Židovka / povolal Pavla / a slyšal od něho věru kteráž jest v Krista věřiti.

Po tym po kilku dniach gdy Felix był z Drusilla żoną swą / która była Żydówką / wezwął do siebie Pawła / i słuchał go o wierze która jest w Chrysta.

25. Když Pavel mluvil o spravedlnosti / a o čistotě / a o budoucím soudu / vlek se Felix / a odpověděl: Nyní odejdi / a v čas příhodný povolám tebe.

A kdy on mluvil o spravedlnosti a o pomácti čistoty / a o budoucím soudu / vlek se Felix / a odpovídal: Nyní odejdi / a v čas příhodný povolám tebe.

26. Nadál se totiž / žeby měl Pavel peníze genu dáti / aby ho propustil / protož často frát ho povolával / a mluvil s ním.

Nadějiavšac se, žeby měl Pavel peníze dáti / pročež často k němu přicházel / a mluvil s ním.

27. Když se dvě léta naplnily / měl po sobě náměstka Felix Festa Portia. Ale chtěl se zalíbiti Židům Felix / nechal Pavla v vězení.

A když se splnily dvě léta / měl Felix po sobě náměstka Portiaho Festa. Ale chtěl se zalíbiti Židům / a nechal Pavla v vězení.

כ ה

וּבְהִסְטוּס בְּכֹחַ אֲתָנָס בְּהִסְטוּס
לְהַסְרֵהָ בְּתֵר הַלְלָתָא יוֹמִין
סָלַק לְאַדְרֵשָׁלַם :

Festo dunque essendo entrato ne la Provincia, doppo tre giorni salì da Cesarea in Ierusalem.

וְאַדְעוּהִי רַבִּי פְּהֵנָא
וּבִישָׁא דִּיהוּדִיָּא עַל פִּינְלוֹס
וּבְעִין הֵנוּ מִצָּה :

El summo Sacerdote e principal de Grados compariaron dunnqz á las conras Paulo, e preguntando.

בְּדִשְׁלִין לֵה הַדְּבָר
טִיבֹתָא דִּישְׁדֵּר יִתְיוּהִי
לְאַדְרֵשָׁלַם כִּד עֲבִדִין הוּוּ
פְּמִנְתָּא בְּאַדְרֵשָׁלַם
דִּיקֻטְלוּנִיהִי :

Demandandoli sanar contra effe, che lo facesse venire in Ierusalem come quella che apparecchiavano de l'infide per ammazzarlo per la via.

וּבְהִסְטוּס בְּכֹחַ אֲתָנָס
דִּפִּינְלוֹס מִתְנַסֵּר בְּהַסְרֵהָ
וְאַנְתָּא מִסְרֵהָ אֲנִי
דִּמְחֻוּק :

Al che Festo rispose che Paulo era guardato in Cesarea, e che se bene egli stesso sen andrebbe la.

אֵילִין הַכִּיל דְּאִית פְּכוּן
דְּמִטְיָא בְּאִידִיכוּן נְחָתוּן
עֲמֹן וְעַל כֹּל סָבְלוּ דְּאִית
כִּהּ בְּגִבְרָא יִקְטֻרְגִין :

Però quello de Dio che possono (differenzia) scindano insieme con effe, e se in quass'huomo si troua niente di male, accusalo.

וּבְכֹחַ הֵנָּה תָּמֹן יִמְתָּא
תְּמִנְתָּא אִו עֲסֵרָא נְחָת לֵה
לְהַסְרֵהָ וּלְיוֹמָא אֲחֵרָא
יִתֵּב עַל כִּים וּפְקֵד דִּינִיתוּן
לְפִינְלוֹס :

E poi che non fu dimorato fra loro più di dotta giorni scese á Cesarea, e si disse quante fadendo per tribunale, comando che Paulo fosse menato.

וּבְכֹחַ אֲתָנָס חֲדוּהִי
יְהוּדִיָּא הִנְחִיתוּ מִן אֲדְרֵשָׁלַם
וּרְשִׁינָא סְגִינָא וּקְשִׁינָא
מִיתִין הוּוּ בְּתֵרָה אֵילִין ר'
רְלָא מִשְׁכַּחִין הוּוּ דִּיקֻטְלוּ :

E venuta ch'essi, e Grados che erano scesi da Ierusalem, lo stornano attorno, adducendo contra Paulo molti e grandi liti, liquali non poteuano prouare.

כ ה

וּבְהִסְטוּס בְּכֹחַ אֲתָנָס
אַחֲרֵי שְׁלֹשָׁת יָמִים עָלָה מִקֵּיסְרִיָּא
אֶל־יְרוּשָׁלַם :

Festo pues entrado en la Prouincia, tres dias despues subio de Cesarea á Ierusalem.

וַיִּזְמִיעוּ לִפְנֵי שָׂרֵי תִבְרֵיָּם
וּרְאִשֵׁי הַיְּהוּדִים עַל־פִּינְלוֹס
וַיִּשְׁאֲלוּ מִמֶּנּוּ :

Y vinieron á el el Principe de los Sacerdotes y los principales de los Iudios contra Paulo, y rogaronle:

מִבְקָשִׁים אֶת־תְּחִנָּתוֹ עָלֵינוּ
לְשַׁלְּחֵנוּ אֶל־יְרוּשָׁלַם וּבְאַדְרָבָם
לְהִדְגֹּ בְּדֶרֶךְ :

Pidiendo gracia contra el: que lo hiciesse traer á Ierusalem: poniendole assí:chanças para matarlo en el camino.

וּבְהִסְטוּס עֲנָה לָהֶם לִנְצֹר
אֶת־פִּינְלוֹס בְּקִיסְרִיָּא וְכִי עֲתִיד
הוּא בְּמִהְרָה לִלְכֹּת שָׁמָּה :

Mas Festo respondió que Paulo era guardado en Cesarea, y que el se partiria presto.

וַיֹּאשֶׁר יוֹכְלוּ בָכֶם אָמַר לְהָדָת
עֲמֹנוּ אִם יֵשׁ בְּאִישׁ הַזֶּה דָּבָר
וְשַׁעֲה יִחִיבֵנוּ :

Los que de vosotros pueden, dize, decidiendo juntamente: y si ay algun crimen en este varon, accusenlo.

וְהוּא אָרָךְ לוֹ אֲתָם יָמִים
שְׁמוֹנָה אִו עֶשְׂרָה יוֹדֵד אֶל־
קִיסְרִיָּא וּמִמְחֻדָּת יוֹשֵׁב עַל־
הַבִּמְתָּה וַיִּצֹו לְהוֹלִיךְ אֶת־פִּינְלוֹס :

Y deteniendose entre ellos no mas de (ocho, o) diez dias, venido á Cesarea, el siguiente dia se assentó en el tribunal, y mandó que Paulo fuesse traydo.

וּבְהוֹבִיאוּ קָמוּ סְבִיבוֹתָיו
הַיְּהוּדִים הַכֹּהֲנִים מִיְרוּשָׁלַם
מִתְּגוֹלְלִים אֲדוּת וּסְבֻת רַבּוֹת
וּבְכִבּוֹת עַל־פִּינְלוֹס אֲשֶׁר לֹא
יָכְלוּ לְהוֹכִיחוֹ :

El qual venido, rodearonlo los Iudios que auian venido de Ierusalem, poniendo contra Paulo muchas y graues accusaciones, las quales no podian prouar:

ΚΕΦ Α Λ. ΚΑ.

Φῆστος οὖν εἰσὶν εἰς τὴν ἑπαρχίαν, καὶ τρεῖς ἡμέρας ἀνέβη εἰς ἱερουσαλὴμ ὁδοῦ καὶ περὶ αὐτοῦ.

Festus donc étant entré en la province, monta trois iours après de Cesarée en Ierusalem.

2. Εἰσφώνισεν δὲ αὐτὸν ὁ πρῶτος ἑκ τῶν ἡγετῶν τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ἱουδαίων καὶ ἔθηκεν αὐτῷ παρακάλειν αὐτοῦ.

Ecce souverain Sacrificateur, & les premiers d'entre les Juifs, comparurent devant lui contre Paul, & le prioynent:

3. Αἰτούμενοι χάριν κατ' αὐτὸν, ὅπως μεταστῇ αὐτὸν εἰς ἱερουσαλὴμ, ἵνα ἔσται πρὸς αὐτὸν ἀπολογία καὶ τῷ ἔθνεϊ.

Demandaos auant à l'encontre de lui, afin qu'il le luy veint en Ierusalem, drellans embulches pour le ruer par le chemin.

4. Ὁ δὲ φησὶ ἀπερχέσθαι τὴν ῥηδίαν τοῦ λαοῦ ἐν αὐτοῖς, καὶ αὐτὸν ἔμελλεν εὖ ταχὺ εἰς πατριὰν αὐτοῦ.

A quoi Festus respondit que Paul estoit bien gardé en Cesarea, & que de brief il s'y en devoit aller.

5. Οἱ δὲ ὁμιλοῦντες ἐν ἑαυτοῖς, φησὶ, συγκατέθεντες, εἴτε ἐν τῷ αὐτοῦ, καὶ τῷ γομφίω αὐτοῦ.

Que cont donc (dit-il) l'entre vous qui le pouuent faire descendre ensemble: & s'il y a quelque crime en cest homme, qu'il l'accusent.

6. Διατείνας δὲ ἐν αὐτοῖς ἡμέρας οὐκ ὀλίγας (ἡ ὀκταὶ) ὁ δὲ ναυαγὶς εἰς κρητὴρ (αὐτοῦ), τῇ ἐπαύριον παρίστανει τῷ βασιλεῖ, ἐκίλευσε δὲ αὐτὸν εἰς ἑαυτοῦ.

Es apres n'auoir demouré au'cens pas plus de dix iours, il descendit en Cesarée: & le lendemain s'assit au siege iudicial, & commanda que Paul fust amené.

7. Παραγγελλόντων δὲ αὐτὸν, περιέστησαν αὐτῷ ἱερουσαλιμαῖοι καὶ τῶν ἑβραίων αὐτοῦματι φεροντες καὶ ἔπαυλου, ὃς οὐκ ἔχουσιν ἀποδῆξαι.

Lequel étant la venue, les Juifs qui estoient descendus de Ierusalem, sejournerent, lui mettant à sus plusieurs grieues crimes, lesquels ils ne pouuoient prouuer:

CAP. XXV.

Festus ergo cum venisset in provinciam, post triduum ascendit Ierosolymam à Cæsarea.

When Festus was then come into the province / after three dayes hee went up from Cæsarea unto Jerusalem.

2. Adieruntq; eum principes sacerdotum, & primi iudæorum adversus Paulum, & rogabant eum.

Then the hie Priests / and the chiefe of the Jewes appeared before him against Paul / and they besought him.

3. Postulantes gratiam adversus eum, ut iuberet perducere eum in Ierusalem, insidias tendentes ut interficerent eum in via.

And desired favour against him / that hee would send for him to Jerusalem / and they laide wait to kill him in the way.

4. Festus autem respondit, servari Paulum in Cæsarea: se autem maturius proferendum.

But Festus answered / that Paul should be kept at Cæsarea / and that hee him selfe would shortly depart thither.

5. Qui ergo in vobis (ait) potentes sunt, descendentes simul, si quod est in viro crimen accusent eum.

Let them therefore / sayd he / which among you are able / come howerunto me / and if there bee any wickednesse in the man let them accuse him.

6. Demoratus autem inter eos dies non amplius quam octo aut decem, descendit in Cæsaream, & altera die sedit pro tribunali: & iussit Paulum adduci.

Nowe when he had tarried among them no more then ten dayes / he went downe to Cæsarea / and the next daye saate in the iudgement seat / and commaunded Paul to be brought.

7. Qui cum perductus esset, circumiterant eum qui ab Ierosolyma descenderant Iudæi, multas & graves causas obducientes, quas non poterat probare.

And when hee was come the Jewes which were come from Jerusalem / stood about him / and laied many and grievous complaints against Paul / which they could not prove.

Das XXV. Capitel.

Da nun Festus ins Land kommen war / zog er über drey tage hinauff von Cæsarien gen Jerusalem.

Der Festus nu daer kommen i Landet / da drog handtze dage der effier op fra Cæsarea til Jerusalem.

2. Da erschienen für im die Hohenpriester / vnd die fürnembsien der Jüden wider Paulum / vnd ermaneten ihn.

Da merte de nypperste Prester / oc de Werdeligste iblant Jøderne saar hannem mod Paulum / oc formanede hannem.

3. Vnd baten vmb gunst wider ihn / daß er in fordern ließ gen Jerusalem / vnd stelleten ihm nach / daß sie ihn vnterwegen vmbbrechten.

De bade om gunst mod hannem / at hand vilde lade esse hannem til Jerusalem / oc de vocede paa hannem / at de vilde ihiesliger hannem paa veyen.

4. Da antwortet Festus / Paulus würde ja behalten zu Cæsarien / Aber er würde in kürß wider dahin ziehen.

Da suarede Festus / At Paulus skulde vel bevaris i Cæsarea / men hand vilde snartige drage der hen igen.

5. Welche nun vnter euch (sprach er) können / die lasset mit hinab ziehen / vnd den Mann verklagen / so etwas an ihm ist.

Hvilcke som nu iblant eder (saade hand) der kunde / dem lader drage ned med / oc klage paa denne Mand der som hand er skyldig.

6. Da er aber bey ihnen mehr denn zehen tage gewesen war / zog er hinab gen Cæsarea. Vnd des andern tages / saßte er sich auff den Richtstul / vnd hieß Paulum holen.

De der hand haffde været hos dem mere end thi dage / da drog hand ned til Cæsaream / oc anden dag gen sette hand sig paa Domstolen / och besalede at hente Paulum.

7. Da derselbige aber dartzum / traten vmbher die Jüden / die von Jerusalem herab kommen waren / vnd brachten auff vil vnd schwere Klagen wider Paulum / welche sie nicht mochten beweisen.

Och der hand kom / da traadde Jøderne / som vaare komne ned aff Jerusalem / omkring hannem / oc forde mange och suare Klagemaal mod Paulum / hvilcke de icke kunde beuise.

Capitola XXV.

Echdy Festus stýž přišel do třetiny / po třech dnech vstaupil i Cezaree do Jeruzaléma.

Edy Festus vstaupil ná vřezab / vřezab go dnja vřezab do Jeruzalém / smáitá Cæsarey.

2. V přebstaupila přeb něg knížata knížstá / a staršp i židů / žalugyee na Pavla : a prošli ho.

A oznaymili mu / návržpy kaplan y přebnizpy dydomi. Pavla : a prošli go.

3. Žádaglyceť milosti proti němu / aby gen kájal přivesti do Jeruzaléma / mysljce ža lohy vdelati / aby ho žabili na cestě.

Žádáiac lást přecitw semu aby go vřezwal do Jeruzalém / vřezmyšy náž žasabla ná vřezdže žebý go žabito.

4. Echdy Festus odpověděl / že mušy Pavol ositřhán býti v Cezaree / a ná jām u dýž tam přigedu.

Atc Festus odpoviedzil / i Pavla vřezba vřezdy v Cæsarey / vřezajit tam v rychle poradu.

5. Protož kteříž glau mežy vāmí staršp / nechť přigedu spolu semnu : a gešli ktera vina na tom Eflowěku / at ža jujij náš.

A přecitw kteryž was moga nřech spolu zemna wa / a křis w tym eřlowěku iřt co tžkowego / nřechjec náš řakjo.

6. A pobny mežy nřim dnř / ne wřee neř osm anch desce / gel do Cezaree. A druhěho dne posabil se na Gaudě : a kájal Pavla přivesti.

A žmřekawšymředzy nřim nře wřecy ředno dnřiac dni goy přyzřechal do Cæsarey / nážasitř žiadl ná řolicy a řasat Pavla přyzřec.

7. Kteržto řdnj bñl přivesti den / ořtaupili gen ti / řteřj byli přišli i Jeruzaléma židř / mnořž a řěřte žaloby náš ři nřice / řterřchřto řřu nemohli dokázati.

Křory goy řlanal / obřapili go ani řydomi křory přyzřli i Jeruzalém / wřecitřřřř řarg př : nřřiac přecitw Pávlovi / řkřoryd bowiedc nřemohli.

כ ה

8 וְכֹד פּוֹלֹס נִבְק הָיָה
דְּחָרָא דְלֹא אִסְפֵּל מִדֵּם לֹא
בְּמוֹסָא דִּיהוּדָא וְלֹא
בְּהִיכְלָא וְלֹא בְּקֶסֶר :

*Respondendo exi con dote che non ha-
uema peccato in niente, ne contra la Legge
de Giudei, ne contra el templo, ne contra
Cesare.*

9 פִּהֶסְטוֹס דִּין מִטּוֹר
דְּבִנְיָא הָיָה דִּירֵשָׁא טִיבִיתָא
בִּיהוּדָא אָמַר לֵה לְפּוֹלֹס
נִבְנָא אֲנִי דְתֶסֶק לְאַוְרִשְׁלָם
וְתִבְנִי עַל הַדִּין וְתִדְּיוֹ קִדְּמִי :

*La doue Festo volendo gratificarsi a
e Giudei, rispose a Paulo, e disse, E non tu
faiate in Ierusalem, e non esset giudicato
da me di queste cose?*

10 עֲנָא פּוֹלֹס וְאָמַר עַל
בֵּיס קֶסֶר קָאֵם אֲנִי הִרְכָּא
הוּא וְדִקְלִי לְמִתְקַדְּנִי לֹא
מִדֵּם חֲסִית לִיהוּדָא אִין
דְּאִף אֲנִי נִבְע אֲנִי :

*E Paulo disse, Io sto al tribunal di Ce-
sare, dove mi conviene esser giudicato, Io
non ho fatto a i Giudei alcuna ingiuria, si-
come ancor tu ben conosci.*

11 וְאִן סְכִלּוֹתָא עֲבִידָא
לִי אִין מִדֵּם דְּשׁוּא לְמוֹתָא
לֹא בִישְׁתָּאֵל אֲנִי מִן
מוֹתָא אִין דִּין לִית צִאֲדִי
מִדֵּם מִן הָלִין דְּמִקְטַרְגִּין לִי
לֹא אֲנִי יָהֵב לִי לְהוֹן
מוֹתָבָת בְּגִנְיָה דְּקֶסֶר קָרָא
אֲנִי :

*Certo se io ho ingiuriato persona, o
fatto a i Giudei alcuna degra di morte, non re-
cusai morire trasognando me di questo
lezo, e di che contradiro a me, o non
mi puo donar lora, io mi appello a Cesare.*

12 הַדִּין פִּהֶסְטוֹס מִלֵּל
עִבְ בְּנִי מִלְכָּה וְאָמַר בְּגִין
קֶסֶר קִדְּמִי לֹת קֶסֶר אֲנִי
אֲנִי :

*Allora Festo fatto che hebbo a p. la
mento col Consiglio, rispose, Tu hai ap-
pelato a Cesare? a Cesare andate.*

13 וְכֹד חוּג יוֹבִיתָא נָחַת
אֲגְרִיפָּס מִלְכָּא וּבִרְנִיקָא
לְקֶסְרִיא דִּישְׁאֲלוֹן שְׁלֵמָה
דְּבִרִּסְטוֹס :

*Passati poi alcuni giorni, il Re e
grappa e Bernice discesero a Cesarea, per
salutar Festo.*

כ ה

8 דְּבִהְשִׁיבוּ דְבַר כִּי לֹא עַל־
חֲזוֹרָת הִיהוּדִים וְלֹא עַל־הַהִיכָל
וְלֹא עַל־קֶסֶר מֵאוֹמָה חֲטָאִיתִי :

*Dando Paulo razon, Que ni contra la Ley de
los ludios, ni contra el Templo, ni contra Cesar
he peccado en algo.*

9 וּפִהֶסְטוֹס מִבְּקֵשׁ לְקָדָם
לִיהוּדִים בְּתַחֲנִיתוֹ וַיַּעַן לְפּוֹלֹס
לֵאמֹר הִתְנַבְּהָ לְעִלּוֹת יְרוּשָׁלַיִם
וְשָׁם לְהִשְׁפֹּט לִפְנֵי עַל־הַהִלָּה :

*Mas Festo queriendo congraciarse con los
Iudios, respondiendole a Paulo dixo, Quieres subir
a Ierusalem, y alla ser juzgado de estas cosas de
lante de mi?*

10 וַיֹּאמֶר פּוֹלֹס אֶל־כֶּסֶס
הַקֶּסֶר עֲזִיבִי אֲנִי וְשָׁם אֲשׁוּרָה
לְהִשְׁפֹּט עַל־הִיהוּדִים לֹא
הֲטָאִיתִי בְּמִי גַם אֶמְרָה הֵיטֵב
יִדְעָה :

*Y Paulo dixo Al tribunal de Cesar estoy, don-
de conviene que sea juzgado. A los Iudios no he
hecho injuria ninguna, como tu sabes muy bien.*

11 וְאִם דְּשַׁעֲתִי וְעַשִׂיתִי מַעֲשִׂים
אֲשֶׁר לֹא תַעֲשִׂינִי וּמִשְׁפֹּט מוֹת
לִי אֲנִי נִרָא לְמוֹת וְאִם מֵאוֹמָה
לֹא הִיא אֲשֶׁר עָלִיָּה הִבְרִינִי
אִישׁ לֹא יוֹכֵל לְתוֹן אֹתִי לְהֵם
לְקֶסֶר מִתְפַּלֵּל אֲנִי :

*Porque si alguna injuria, o cosa alguna di-
gna de muerte he hecho, no recuso de morir;
mas si nada ay de las cosas de que estos me accu-
tan, nadie me puede dar a ellos a Cesar apelo.*

12 אִין פִּהֶסְטוֹס מִדְּבַר עִם
הָעֵדָה וַיַּעַן לְקֶסֶר הִתְפַּלֵּל
אֶל־הַקֶּסֶר יֵלֶךְ :

*Entonces Festo auiedo hablado con el conse-
jo, respondi6, A Cesar has apelado a Cesar yras.*

13 וְכִנְאֲשֶׁר עֲבָדוּ יָמִים אַחֲדִים
בִּרְדּוֹ אֲגְרִיפָּס הַמֶּלֶךְ וּבִרְנִיקָא
אֶל־קֶסְרִיא לְשֹׂאֵל לְפִהֶסְטוֹס
לְשִׁלּוֹמוֹ :

*Y passados algunos dias, el rey Agrippa y Ber-
nice vinieron a Cesarea a saludar a Festo.*

כ ה

8. 'Απολογισμὸν οὐθέν τι ἔτα-
eis τὸν νόμον καὶ ἱερὸν αἰμάτων. ἢ τι εἰς
αἰρέσιν, οὐδέ εἰς καίσαρος τι ἥμαρ-
τον.

*Paul respondant qu'il n'auoit eu rien
failli, ne contre la Loy des Iuifs, ne con-
tre le temple, ne contre Cesar.*

9. 'Ο Φίλος δὲ τῶν ἰουδαίων
θύλων χάριον καταζητούντων. ἀποκρι-
θὲς τῷ παύλῳ εἶπεν, θέλεις εἰς ἱε-
ροσόλυμα ἀγαγεῖς σεαυτὸν καὶ πρὸς
τοὺς κριταὶς ἐπ' αὐτοῦ;

*Mais Festus voulant estre bon aux
Iuifs, respondit a Paul, &c. Veux tu
monter en Ierusalem, &c. estre iuge de
ces choses deuant moi?*

10. Εἶπεν δὲ ὁ παῦλος. Ὅτι ἐὰν πο-
θέωμαι καὶ παρῇ ἐς αἰσίν, ἢ εἰ
μὴ δὲ ἐρμήνευται ἐν ἑσέ, ὅτι
θίγαται. εἰς ἧς οὐκ ἀβέβαιον εἶναι
το σίγῃ.

*Et Paul dit, l'assiste au siege judici-
al de Cesar, où il me faut estre iuge: ie
n'ai fait aucun tort aux Iuifs, comme
aussi tu le recognois tresbien.*

11. Εἰ μὲν γὰρ αἰτίωμαι, καὶ ὁρίσθαι
ἡμεῖς τοὺς κριτάς, καὶ ἐκ παλαι-
νομεν καὶ ἀποκρίσθαι. εἰ δὲ οὐκ εἴπω
ὅτι ἐκ παλαινομεν καὶ ἀποκρίσθαι, καὶ
δύωμαι αὐτοῖς καὶ ἐρμήνευται καὶ
παρῇ ἐπὶ τοῦ κριτοῦ.

*Que si j'ai forfait ou commis quel-
que chose digne de justice, ie ne refuse
point de mourir: mais si non, rien de
cela, dequoy ils m'accusent, ie ne me
peut donner à eux. &c. app. les a Cesar.*

12. Τίς ὁ Φίλος συλλαλήσας
ματὲρ τῶ συμβουλίου. ἀπεκριθὲς
καὶ παρῇ ἐπὶ τοῦ κριτοῦ. καὶ καί-
σας ἐξέδωκε.

*Lorsquand Festus eut conieré avec
le conseil, il respon dit, En as tu appele
à Cesar? tu iras a Cesar.*

13. Ἐπειδὴ δὲ ἀγαθὴν μὲν οὐκ
εἶχε ἀγρίππας οὐ βασιλεὺς ἐστὶν
ἐν καίσιν τῶν αἰσίν, οὐδέ τις ἐ-
στὶν αὐτοῖς τῶν Φίλος.

*Or quelques iours apres, le Roy A-
gripa &c. Bernice arrivèrent a Cesar
pour saluer Festus.*

8. Paulo rationem reddente, Quoniam neque in legem Iudaeorum, neque in Caesarem quicquam peccavi.

For asmuch as he answered that he had neither offended any thing against the Law of the Jewes, neither against the Temple, nor against Caesar.

9. Festus autem volens gratiam prestare Iudaeis, respondens Paulo, dixit, Vis Ierosolymam ascendere, & ibi de his iudicari apud me?

Yet Festus willing to get favour of the Jewes, answered Paul, & said, Wilt thou go up to Jerusalem, and there be judged of these things before me?

10. Dixit autem Paulus, Ad tribunal Caesaris sto, ubi me oportet iudicari: Iudaeis non nocui, sicut tu melius nosti.

Then said Paul, I stand at Caesars judgement seat, where I ought to be judged: to the Jewes I have done no wrong, as thou very well knowest.

11. Si enim nocui, aut dignum morte aliquid feci, non recuso mori, si vero nihil est eorum quae hi accusant me, nemo potest illis donare. Caesarem appello.

For if I have done wrong, or committed any thing worthy of death, I refuse not to die: but if there be none of these things whereof they accuse me, I demand to be tried by Caesar.

12. Tunc Festus cum concilio locutus, respondit, Caesarem appellasti: & ad Caesarem ibis.

Then when Festus had spoken with the Council, he answered, I have called thee to Caesar, and thou shalt go.

13. Et cum dies aliquot transacti essent, Agrippa rex & Bernice descenderunt Caesarem ad salutandum Festum.

And after certain days, King Agrippa and Bernice came down to Caesars to salute Festus.

8. Dieweiler sich verantwortet: Ich hab wider an der Jüden Gesetz/ noch an dem Tempel/ noch an dem Keiser mich versündigt.

Effterdi ar Paulus saa forsuarede sig/ teg haffuer buercken synder mod Joderis law/ icke heller mod Tempelen oc ey mod Keiseren.

9. Festus aber wolte den Jüden ein gunst erzeigen/ vnd antworttet Paul/ vnd sprach: Wilt du hinauff gen Jerusalem/ vnd daselbst über diesem dich für mir richten lassen?

Da vilde Festus heuise Joderne en willigheb/ och hand suarede Paul/ oc sagde/ Wilt du op til Jerusalem/ och lade dig der Domme haff mig for dette?

10. Paulus aber sprach: Ich stehe für des Keisers Gerichte/ da sol ich mich lassen richten. Den Jüden habe ich kein leid gethan/ wie auch du auffß beste weissest.

Da sagde Paulus/ Jeg staar saar Keiserens dom/ der skal ieg lade mig domme. Jeg haffuer inredt om gior Joderne/ som du oc vel vedst.

11. Habe ich aber jemand leid gethan vnd des Todtes werth gehandelt/ so wegere ich mich nicht zu sterben. Ist aber der keins nicht/ des sie mich verklagen/ so kan mich inen nemand er geben. Ich beruffe mich auff den Keiser.

Men haffuer ieg giorit nogen om/ och forstnyder Døden/ da forsiger ieg icke ar dø/ Er det oc inredt/ huor saar de skaag paa mig/ da kand ingen ancuorde dem mig. Jeg stude mig saar Keiseren.

12. Da besprach sich Festus mit dem Rath/ vnd antworttet: Auff den Keiser hast du dich beruffen/ zum Keiser solt du ziehen.

Da beraadde Festus sig med Raader/ oc suarede/ du haffuer stude dig ind saar Keiseren/ du skal draa ger til Keiseren.

13. Aber nach etlichen tagen/ kamen der König Agrippas vnd Bernice gen Cesarien/ Festum zu empfangen.

Men nogle dage der effter/ komme kong Agrippas oc Bernice til Caesarem/ at vndfange Festum.

8. Neb Pavel wssenu rozu mně odpowidał: Ze ani proti zákonu židovskému/ ani proti Ebrámu/ ani proti Cysari nic neprowinił.

Gdyž on odpowěděl: Ze ani přeciw zákonu žydowskiemu/ ani přeciw Rošiolowi/ ani přeciw Cesarzowi nic nie wyślaszył.

9. Echdy Festus chřege se židuom zalibiti odpowěděl/ řekl Pavolowi: Chcešli jiti do Jeruzaléma/ a tam ž tčho wčch sauzen býti předemnou?

Alse Festus chce sobie zjednat lástev žydow/ odpowěděl Pavolowi řekl: A chceš idít do Jeruzaléma a tam o tých rzeczach býti rozsázen předemnou?

10. Řekl Pavel: Předstolico Cysarowu chci státi/ a tam sauzen býti: Nebo nic gsem židům nezawinił/ pakož y ty dobře to jnás:.

11. To powěděl Pavel/ Před stolicí Cesaríka stawem/ gdje musz býti osázen/ w žádne rzeczy nie wjymam krzywdy žydow/ tak to y sam lepiez y nář.

12. Dastli gsem jim co promisił/ anebo něco smru hodně? ho vřinił/ neodpíráni vřinił: a paki nem nic přimě ž tčch wčch střež na mne žalugij/ žádni nemůž mne gum dati/ i Cysari se od woláwám.

Do testem co krzym/ a wczys nilem co smierci godnego/ nie zbraniam sie vmozec/ A testij nie maš nie takie go w czym mne ci wřinias/ żaden sie sm mna zachowac nie moze/ A tak apeluje do Cesarza.

12. Echdy Festus s Kaddau promluwio/ odpowěděl: i Cysari gso se odwolal/ i Cysari puozdejs.

Echdy Festus rozmawiały sic z rādai/ odpowiedziel: Appelo walc do Cesarza/ poydziesz do Cesarza.

13. Akdyž nřkoliko dni pomě nulo/ Král Agrippa a Bernice přigeli do Cesarce/ aby pozdravili Festu.

Gdy porhym wrzilo kilka dni/ Agrippa Król i Bernice przyjechali do Cesarce/ aby pozdrawili Festu.

כ ה

14 וְכִּדְ הוּא לִוְתָהּ יוֹמִיתָא
אֲשֶׁתְּעִי בְּדִסְטוּט לְחֵלְכָא
דִּינָה דְּפִלּוֹס כּוֹר אֲמֹר
גְּבִרָא חַד אֲסִידָא אֲשֶׁתְּכִי
מִן אֲדִי פִלְכֵס :

E dimorando sul pio governo, Paolo espose al Re la causa di Paolo, dicendo, Egli è stato ingiustato da Felice in certa buona o in peggiore.

15 וְכִּדְ הוּא לִוְתָהּ יוֹמִיתָא
אֲשֶׁתְּעִי לִי עֲלִיָּהּ דְּכִי כֹהֵנָא
וְקִשְׁטָא דִּיהִידִיָּהּ דְּכִי
דִּאֲעִבֵּר לִהוּן דִּינָה מִנָּה :

Del quale, essendo io andata a Ierusalem, i principali Sacerdoti e Vecchi di Giudea mi parlarono, domandando la causa mia, se ne contra di lui.

16 וְאֲמִירַת דְּהוּן דְּלִיָּהּ
עֲבִידָא לְרֹחֲמָנִים דִּיתָא
בְּרִיטָא מִיִּרְכַּת לְקִטְלָא
עַד כִּיָּא בִּינָא דִּינָה
דְּבִינָהּ בְּאֲפִיָּהּ וְהִתְּבִיב
לִי אֲתֵרָא לְמִפְּקֵי בְּרִיטָא
עַל כִּיָּא דְּמִתְּבִיבָא :

A quali tutti quelli che non è costume de' Romani dare, alcun b. o m. o a la morte prima che'l accusato habbia gli accusatori presenti, & habbia luogo da defenderse dal' imputazione.

17 וְכִּדְ אֲתֵרָא לְכָא דְּלֵא
תִּיבִיָּהּ לִינָא אֲחִידָא
יִתְּבִיבָא עַל בֵּיב וּבִקְרָא
דִּיהִידִיָּהּ לִי לְגִבְרָא :

Essendo essi dunque venuti queli, senza fare alcuna dilazione, al pio governo seguente sedendo in pio tribunale, comandai che l'humano fosse menato.

18 וְהִמְנוּ עֲמִיהּ קִטְרִיגִּינָה
וְלֵא אֲשֶׁכִּיָּהּ מִדְּבִי רִשְׁמָא
בִּישְׁטָא דִּיהוּן עֲלִיָּהּ אֲרִי
מִן דְּסִבֵּר בְּיָרִי :

Del quale gli accusatori che stanno presenti, non all'ancunano alcun delitto di ovela, he raso pettano.

19 וְאֲטֵרָא דִּין מִדְּבִי
עַל דְּחִלְתִּיהוּן אִיתָּא
לִהוּן לִוְתָהּ וְעַל יִסְרִיבָא
דְּמִירָא דִּיו דְּאֲבִירָא
פִּילּוֹס כִּיָּהּ :

Ma l'avenant contra di lui certe que s'io era al'io pio governo, e a un certo pio o morto, s'io era l'humano, demandai es-

כ ה

14 וְכַאֲשֶׁר אָרְכוּ לָהֶם שָׁמַיִם
וְבָיִם וְגָד פְּהֶסְטוֹס
לְחֵלְךָ אֶת דְּבָרֵי פִלּוֹס לְאֹמֹר
אִישׁ אֶחָד נָעִיב מִפִּילְכֵס אֲסוּרָה :

Y como estuuieron alli muchos dias, Paolo declaro al Rey de Paulo, diziendo un varon ha sido dexado preso por Felix :

15 וְכַאֲשֶׁר עָלִיָּהּ בְּהוּתִי בִירוּשָׁלַיִם
וְהִפְּעִי עוֹ לִפְנֵי שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים וְיוֹקֵנִי
הַיהוּדִים מִבְּקָשִׁים עָלִיָּהּ אֶת
מִשְׁפַּט מוֹת :

Por el qual, como vine a Ierusalem, vinieron a mi los Principes de los Sacerdotes y los Ancianos de los ludios pidiendo condenacion contra el.

16 וְעִנִּיתִי לָהֶם כִּי לֵא יֵשׁ
הָעוֹדָה לְרֹחֲמִים לְתַתָּם אִישׁ
אֶל־הָאֲבִידָה בְּטָרָם לְמַחֲבִיב יְהוּ
לִפְנֵי וּמַחֲבִיבֵי וְרִקָּח לוֹ עֵת
וּמְקוֹם לְתַשִּׁיב דְּבָר עַל־אִוְדוּתָא
נִפְשִׁי :

A los quales respondi, no ser costumbre de los Romanos dar alguno a condenacion, antes que el que es acusado tenga presentes sus acusadores, y aya lugar de defenderse de la accusacion.

17 וּבְבוֹאֵם יַחַד הִפֵּה אֲרוֹכָה
מֵאֲמָתָא לֵא עֲשִׂיתִי כִּי אִם לִיוֹם
הַכֹּהֵן יֵשְׁבִיתִי עַל־הַכִּמָּה וְצוּרֵי
לְהוֹלִיךְ אֶת־הָאִישׁ :

Antique auiedo venido juntos acà, sin ninguna dilacion el dia siguiente sentado en el Tribunal, mande trael al hombre.

18 וְקוֹמוּ עָלַי הַמַּחֲבִיבִי וְסִבְרָה
אֶתָּח לֵא נִשְׁאוּ עָלַי כִּמָּה
הַבִּינֹתִי אֲנִי :

Y estando presentes sus acusadores, ningun crimen le oppuieron de los que yo sospechava.

19 וְאַךְ קוֹשִׁיּוֹת רַבּוֹת עַל־עֲבֹדָת
אֱלֹהֵיהֶם הִוּוּ לָהֶם עָלַי וְעַל־
אִישׁ יִשׁוּעַ וְהִמָּת לְאִישׁ נָאִם
פִּילּוֹס כִּיָּהּ :

Solamente tenian ciertas questiones acerca de su supersticion contra el, y de un cierto Iesus difunto, el qual Paulo affirmava biuir.

כ ה

14. Ὡς δὲ πλείους ἡμέρας δι-
ηύρησεν αὐτὸν, ὁ Φίλιππος τὸ βασι-
λεὺς ἀνέστη πρὸς αὐτὸν πρὸς τὸν Πάυ-
λον, ὡς ἔστι κατὰ τὴν ἐπιτομήν
ἐν τῷ Φίλιππῳ διότι μὴ.

Et aprés avoir demeuré là plusieurs jours, l'abbé mentionna au Roy de Paul, disant, Un certain per- sonnage a esté delaiué prisonnier par Felix :

15. Περὶ οὗ, ἡμετέρου μου αἰσῶ-
ρος λυόμεν, ἐν τῷ Φίλιππῳ ἐν τῷ γένει
ἐν τῷ πατρὶ καὶ ἐν τῷ ἐκδασίῳ, ἀν-
τιμέμνηται καὶ αὐτὸς δίκην.

*A cause duquel, moi étant en Ieru-
salem, les principaux Sacrificateurs & les Anciens des Iudis furent comparus re-
querant condamnation à l'encontre de lui :*

16. Πρὸς αὐτὸν ἀπεκρίθην ὅτι οὐκ
ἐστὶν ἔθος ῥωμαίων χαρίζεσθαι τι-
νὰ ἀνθρώπων εἰς ἀπαλλαγὴν, πρὶν ἢ
ὁ κατηγοροῦν μὴ καὶ παρὸν ἵ-
χαι αὐτὸς κατηγοροῦν, τὴν τε δότι-
λον λαβεῖν καὶ τὴν ἰγκλήμα-
τι.

*Auxquels j'ai respondu que ce n'est
point l'usage des Romains, de huer
quelcun à la mort, deuant que celui qui
est accusé ait les accuseurs presents, de
qu'il ait lieu de se defendre du crime.*

17. Συνελθόντων οὖν αὐτοῦ ἐσ-
πρεθε, αἰσῶδ' αὐτὸν μηδὲμίαν ἀπα-
λλαγὴν. τῇ ἡμέρᾳ καθίστας ὅτι τῇ
βουλῇ, καὶ λαβεῖν ἀχθῶναι
τὴν ἀντίστα.

*Quand donc ils furent venus icel-
s, sans que j'eusse d'aucun delay, le tout
enluyant seant au siege iudicial, ie co-
mandai que le personnage fust amene.*

18. Περὶ οὗ ἐπερὶ τῆς αἰσῶ-
ρος ἀντιμέμνηται αὐτὸς ἐν τῇ ἐπιτομῇ
ἐν τῷ Φίλιππῳ διότι μὴ.

*Duquel les accuseurs estans là pre-
sents, n'amenent aucun crime touchant
ce dont ie me doutoy.*

19. Ζητήματα δὲ πρὸς αὐτὸν τῆς ἐ-
πίσης ἀσπίδα μολίως ἔχον παρὸς αὐ-
τὸν, καὶ αὐτὸς πρὸς τὸν ἐκδασίῳ καὶ τῇ
ἐν τῷ Φίλιππῳ ἐν τῷ ἐκδασίῳ.

*Mais auoyant quelques questions à
l'encontre de lui, touchant leur super-
stition, & touchant un certain Iesus
mort, lequel Paul affirmoit estre vi-
uant.*

14. Et cum dies plures ibi demorarentur, Festus regi indicavit de Paulo, dicens, Vir quidam est detentus à Felice vinctus.

And when then had remained there many dayes, Festus proposed Paulus came unto the King, saying, There is a certaine man left in prison by Felix.

15. De quo cum essem Ierosolymis, adierunt me principes sacerdotum, & seniores Iudeorum, postulantes adversus illum damnationem.

Of whom when I came to Jerusalem, the high Priests & Elders of the Jewes informed me, and desired to have judgement against him.

16. Ad quos respondi, Quia non est Romanis consuetudo donare aliquem hominem, prius quam is qui accusatur, praesentes habeat accusatores, locumq; defendendi accipiat ad ablucenda crimina.

To whom I answered that it is not the manner of the Romanes forsaunce to deliver any man to the death, before that he which is accused have the accusers before him, & have place to defende him selfe concerning the crime.

17. Cum ergo hac convenissent, sine ulla dilatione in sequenti die sedens pro tribunali, iussi adduci virum.

Therefore when they were come together without delay the day following I sat on the iudgement seat, and commaunded the man to be brought forth.

18. De quo cum stetissent accusatores, nullam causam deterebant, de quibus ego suspicabar malum.

Against whom when the accusers stood up, they brought no crime of such thinges as I suspected.

19. Quaestiones vero quasdam de sua superstitione habebant adversus eum, & de quodam Iesu defuncto quem affirmabat Paulus vivere.

But had certaine questions against him of thre owne superstition, and of one Iesus which was dead, whom Paul affirmed to be alive.

14. Und da sie vil tage daselbs gewesen waren, legte Festus dem Könige den Handel von Paulo für, vnd sprach: Es ist ein Man von Felix hinder gelassen gefangen.

Oh der de haffde veret der mange dage, da sagde Festus Königen den Handel faare om Paulo, oc sagde, Der er en Mand som Felix loed fangen effter sig.

15. Vntz welchs willen die Hohenpriester vnd Eltesten der Jüden für mich erschienen, da ich zu Jerusalem war, vnd baten, ich solte ihn richten lassen.

For huet skuld de, opperste Prester oc de Eldste i blant Ioderne mere for mig, der ieg vaart i Jerusalem, oc bade at ieg skulde lade demme hannem.

16. Welchen ich antwortet: Es ist der Römer weise nicht, daß ein Mensch ergeben werde vmbzubringen, ehe denn der verklagte habe seine Kläger gegenwertig, vnd raum empfahe, sich der Anklage zuverantworten.

Quilcke ieg suarede, better icke de Romanes sed at antworde: Menne icke til dade, for end den som er beklaget haffuer sine Anklagere til stede, oc faar tid til at forsuare sig for Klagemaalet.

17. Da sie aber her zusammen kamen, machet ich, seinen auffschub, vnd hielt des andern tages Gericht, vnd hieß den Mann fürbringen.

De der de samme tid til sammen, da toffuede ieg icke lenge, oc ieg holt anden dagen dom oc bad at icke samme Mand frem.

18. Von welchem, da die Verkläger aufftratten, brachten sie der Ursache keine auff, der ich mich versah.

Oh der Anklagere traadde frem, da skulde de hannem foringen aff de sager, som ieg actede.

19. Sie hatten aber etliche Fragen wider ihn, von ihrem Aberglauben, vnd von einem verstorbenen Jesu, von welchem Paulus sagete, er lebete.

Men de haffde nogle Spørssmaal mod hannem, om deris Dantro, oc om en dordod Ihesu, om huilken Paulus sagde, at hand leffde.

14. Aldenstuzamnohodniš pobnli / oznamli Jisus Králi o Paulovi rra: Muzaden ostaven gest od Felixa w wědnij.

Čin zmešťavky przez wiele dni / oznamił Jisus Królowi o Paulowie rra: Muzaden ostawen gest od Felixa w wiedzni.

15. Oterehozkondž gsem bni w Geruzalemie pñiaupili sem, a Anžata Anžstā a Staršy a židaw / žadaghec preti nžmu odsauženij.

O stotym gđym przyjechał do Jeruzalem ozi apłstłm Jpn. zotakā, lān licz iuhāšy žydomscy proħac mico kłazanie pytelw iem.

16. Kterhinz gsem odpowědel: Ženemj obščeg Žijunat nžm i osauditi netterehoz žloz wěka / pñwě nešlyb ten na los hož se žalobadegge pñstomně mēl žalobnišy / a pñwěnešy genu miššo dāno bylo / abn se wopwēd ž tēch win kterē nān žalugij.

Lečjem iā im odpowědžal: Že Žijunatnān nre iest ten žywyžay abn žogomiel kłazac nā nri kcenti / a žby pñwēy ten žtore w nānāmiel pñstom sebie ry cobnān kłazeli / a žby tēnānān iest ožecny w žym ožecny.

17. A protož kondž se byli sem sešli / v hneď bezwěščho mēšstānij drahō den poadwā nā Čaudne Čelico / rožkōžal gsem pñwēšij toho Muzē.

A tēk gđy ry oproz jadney ožwloki sic sešli / nāžaučy gđym siābi nā stolic / kłazalem pñstom ca. žygo cłowickā.

18. Kteremužto tu stōalice žalebnij / nēwēšij dñwē winy / o nichž nā gsem se dožmijwal:

Lečy ci co nān stāželi gđy stānēli / jadney winy nie kładli nān tākij tākijem sic iā domnānā wal.

19. Než mēli toliko prosi nēmu rezepte nāšes o gcho pñwē rāch / a o nēpākēm Gēššlowi mētwēm / o kterēmž gijul Pāwēl / se gest žw.

Jedno trlko tākic gabli o žym nāboženstwie wēščeli pñstom mēmu / o mēščim Jēzu žewānkēlym / o stotym twierdžij Pāwēl žebj mēl žym byc.

כה

20. ומטול דלא האם
הוית אצא עלבצתה
דכליו אמרת הוית לפילוס
פאו פצא אנת דתאמר
לאורשלים ותמו תחדין על
תליו :

*Her in dubitando di questa tal qua-
stione, lo demandat se voleva andare in
Ierusalem, & non esser giudicato di questa
cosa.*

21. הו פין פצא דיתגטר
לדינא דקסר ופקדון
דיתגטר צד מן
דאשרדייהי לנתקסר :

*Ala Paulo hauendo appellato, per esser
visitato à la cognitione d'Augusto, co-
mendant che fusse guardato infra d tanto
che lo mandassi a Cesar.*

22. ואמר אגריפוס צבא
הוית דאשמעיהי לגברא
רננא ובהסטוס אמר
דלמחר שביע אנת לה :

*Allora Agrippa disse à Festo. Io an-
cora vorrei veder quest' homo. Domane
(disse egli) l' vederò.*

23. וליומא אחרתא אתא
אגריפוס וברניקה בנחא
סגיאא וצל לבית דינא עם
פיליפא וירשא דמדינתא
ופקדו בהסטוס ואתא
פילוס :

*L' altro giorno dunque essendo venu-
to Agrippa & Bernice con gran pompa, &
entrati ne l' auditorio co i Capitani, &
estradati principali de la città, fu per co-
mandamento de Festo menato Paulo.*

24. ואמר בהסטוס א
אגריפוס מלכא וכלהון
גברא דאיתכון עמו על
הנא גברא דחיון אנתון
פלה. עמא ניהודינא
הכלני באורשלים והרבא
כד העיו דלא תוב גלנא
להנא ריחא :

*Allor Festo dice, Re Agrippa, e tutti
voi huomini che sete insieme con esso
questi presenti, voi vedete costui, del quale
entro la moltitudine de Giudei mi e venu-
to a parlare, e in Ierusalem e qui, gran-
do che non douea piu venire.*

כה

20. וכי נקוטותי על קושיותם
אמרתי אם יאבה ללכת
ירושלימה ושם להשפט על
האלה :

*Y yo dudando en question semejante, dixi
si queria yr à Ierusalem, y alla ser juzgado de estas
cosas.*

21. ופילוס בהתפללו להצורו
אל משפט הקיסר צויתי לנצור
אותו על אשר אשלחו אל
הקיסר :

*Mas apelando Paulo à ser guardado al cono-
cimiento de Augusto, mandé que lo guardassen,
hasta que lo embie à Cesar.*

22. ויאמר אגריפוס אל פהסטוס
גם אני תפצת לשמוע את
האיש הזה והוא אמר מחר תשמע
אותו :

*Entonces Agrippa dixo à Festo, Yo tambien
querria oyr à esse hombre. Y el, Mannana, dize, lo
oyràs.*

23. וליום מחר בא אגריפוס
ובתיקה ברב ורון ובבונאם אל
בית דין עם שלי אלפים ועם
האנשים אשר ראשי העיר
המה יצו פהסטוס ויובא
פילוס :

*Y otro dia viniendo Agrippa y Bernice con
mucho aparato, y entrado en el auditorio con
los Tribunos y los varones mas principales de la
ciudad, mandandolo Festo, fue traydo Paulo.*

24. ויאמר פהסטוס אגריפא
המלך ואנשים כלכם אשר
אתם עמנו הביטו באיש הזה
אשר עליו כל המון היהודים
נקראו לפני בירושלים ופה
צעקים כי לא ישוה לחיותו
עודנו :

*Entonces Festo, Rey Agrippa, dize, y todos
los varones que estays aqui juntos con nosotros,
veys à este, por el qual toda la multitud de los Ju-
dios me hà demandado en Ierusalem, y aqui, dan-
do hozes que no conuiene que biua mas.*

כז

20. 'Απορρέμμενος δὲ ἐγὼ εἰς τὴν
οὐκ αὐτοῦ ζήτησιν, ἔλεγον εἰ βού-
λοιτο παραδεδεσθαι εἰς ἱερουσαλὴμ,
καὶ ἐκεῖ κριθῆναι περὶ τούτων.

*Oz moi estant en perplexité, com-
me ie m'enquerroy de cela, demandai
s'il vouloit aller en Ierusalem, & là estre
iugé de ces choses.*

21. Του δὲ παύλου παραλαβόν-
τος τηρεθῆναι αὐτὸν εἰς τὴν τῆς
καesaris ἀρχῆς, ἐκέλευσε τη-
ρεθῆναι αὐτὸν ἕως ἢ πέμψω αὐτὸν
εἰς καίσαρα.

*Mais pource qu'il en appela deman-
dant d estre referu à la cognoissance
d'Auguste, le commandai qu'il fust gar-
dé iusqu'à tant que ie l'envoyasse à Ce-
sar.*

22. 'Αγρίππας δὲ πρὸς τὸν Φε-
στον εἶπεν, ἐγὼ λόμιμιν καὶ αὐτὸς τῷ
αὐθιρῷ παραδεδεσθαι. ὃ δὲ αὐτὸν φη-
σὶν, ἀκούεσθαι αὐτοῦ.

*Lors Agrippa dit à Festus, le vou-
droy bien oyr ault le personnage. De-
main, dit-il tu l'oyras.*

23. Τῇ οὖν ἑπομένῃ ἡμέρᾳ, καὶ
τῷ ἀγγέλῳ καὶ τοῖς βιαιότατοις μετ'
πολλῆς φωνῆς, καὶ ἀπολθόν-
τες εἰς τὸ κριματήριον αὐτὸν τῶν
χλειαρχῶν καὶ αὐθιρῶν τῶν κατ'
ἐξουσίαν αὐτοῦ τῆς πόλεως, καὶ κε-
λεύουσιν τὸν Φίλιππον, καὶ τὸν παύ-
λον.

*Le lendemain donc quand Agrip-
pa & Bernice furent venus avec grand
pompe, & furent entres en l'auditoire
avec les Capitaines & gens d'autorité
de la ville, l'aul par le commandement
de Festus fut amené.*

24. Καὶ φησὶν ὁ Φεστος, ἀγγέ-
λοι βασιλῆως, καὶ πάντες οἱ συναπ-
ρόντες ἡμῖν αὐθιρῶν, θεωρεῖτε τὸν
αὐτὸν καὶ τὸν παύλον καὶ ἰδεαίνε-
σθαι, τοὺς μοι εἶναι τῶν ἱερουσαλῶν ἐ-
κζητῶν, ὃν βέλτερον μὴ δεῖν ζῆναι
αὐτὸν μηκέτι.

*Et festus dit Roy Agrippa, & vous
tous qui estes ici avec nous, vous voyez
cest homme, duquel toute la multitude
des Juifs m'ont voulu interpellier, tant
en Ierusalem qu'ici, et tant qu'il ne le fa-
isoit plus à l'ayr vivre.*

10. Hæsitans autem ego de huiusmodi questione, dicebam si vellet ire Ierolimam, & ibi iudicati de istis.

And because I doubted of such manner of question / I asked him whether he would goe to Ierusalem / and there be iudged of these things.

21. Paulo autem appellante ut servaretur ad Augusti cognitionem, iussi servari eum, donec mittam eum ad Cæsarem.

But because he appeared to be reformed to the examination of Augustus, I commanded him to be kept, till I might send him to Caesar.

22. Agrippa autem dixit ad Festum, Volebam & ipse hominem audire, Cras, inquit, audies eum.

Then Agrippa said vnto Festus, I
would also heare the man my selfe. To
whome he said, thou shalt heare him.

23. Altera autem die cum venisset Agrippa & Bernice cum multa ambitione, & introissent in auditorium cum tribunis & viciis principalibus civitatis, iubente Félto adductus est Paulus.

And on the morrow when Agrippa was come and Bernice with great pompe / and were entered into the Common hall with the chiefe captains and chiefe men of the citie / at Festus commandement Paul was brought forth.

24. Edixit Festus, Agrippa rex, & omnes qui simul adestis nobiscum viri, videtis hunc, de quo omnis multitudo Iudæorum interpellavit me Ierosolymis, petentes & acclamantes non oportere eum vivere amplius.

And *Jesus* saide: King *Agrippa* /
and all men which are present with us /
resect this man / about whome all the
multitude of the *Yemen* have called vs
on me both at *Jerusalem* / and here, cry-
ing / that he ought not to live any longer
etc.

Der Apostel's Geschichte.

Das XXV. Capitel.

20. Da ich aber mit der Fragen nicht verstand / sprach ich : Ob er wolte gen Jerusalem rufen / vnd daselbs sich darüber lassen richten.

Wien der ieaide forfiod mig vaa der Sperrfmaal/
da fagde ieg / om hand vilde reyse til Jerufalem / oc
lade der domme fig her om.

21. Da aber Paulus sich beruff/
daß er auff des Keisers erkentniß
behalten würde/ hieß ich in behalten/
biß das ich ihn zum Keiser sende.

Men der Paulus forstled sig / at hand vilde beu-
ris til Kysersens befendelse / da befalede ieg beuare
hannem / indtil ieg sender hannem til Kyseren.

22. Agrippas aber sprach zu Festo: Ich möchte den Menschen auch gerne hören. Er aber sprach: Morgen soltu ihn hören.

Da soæde Agrippas til Festum / teg vilde oc qers
ne hore der Witteniske. Da suærede Agrippas / Imor-
get skulst du hore hannem.

23. Vnd am andern tage / da Agrippas vnd Bernice kamen mit großem gebreuge / vnd giengen in das Richthaus: mit den Hauptleuten vnd fürnembsien Männern der Statt / vnd da es Festus hieß / ward Paulus bracht.

De anden daagen / der Agrippas oc Bernice kom-
me njer stor bravn / och ginge paa Raadhuse mer Hoff-
uigsmændene oc de nyverste Mend i Staden / Och der
Festus bod der / da bleff Paulus hene.

24. Vnd Festus sprach: lieber König Agrippa / vnd alle jr Männer / die jr mit vns hie seyt / da sehet ir den / vmb welchen mich die gantze menge der Jüden angelanget hat / beide zu Jerusalem / vnd auch hie / vnd schreyen: Er solle nicht lenger leben.

De Heftus ſagde / Kære Kong Agrippa / oc alle I
Mænd / I ſom ere her med oss / Her ſee i den / om huil-
cken al Voderus mentahed haſtuer handlet med mig /
baadel Jeruſalem oc her ocſaa / oc robe / Hand ſtal
teſe den-er teſſue.

Stufeme

Capitola XXV.

20. Ale ná pochybné o tas
koneč Nři/ keli sám genu/
chřestliby gni do Geruzaléma
a tam; toho sauzen bři.

Já tedy wátpiac o rátkowych
gostách! všechnemu tělíby chce
at vš do Jeruzaléma & tam sic o
tym rozsadit.

27. Aľbyjše Pavol odmo-
laľ/aby byl chován k rozsauze
mij Augusta/rozřázal gsem gey
chowaci/ aľbych gey poslal k
Eřlaci.

Менѣ́ апеллоуа́бы ꙗ́ко
вѣнчѣ́ до́ Августи́ноу ро́зцѣ́
нѣ́нѣ́, ро́зсѣ́ленѣ́ го́ шѣ́ваѣ́ ꙗ́
го́ одѣ́ле́ до́ Цѣ́сарѣ́.

22. Tchdy Agropya fcll p
 Bcllomi: Chrl gclm p ncl
 Clowclka coho rclcl sllyclcl. X
 on fcll: Dlyclclcl ho clclra.

Sătym Xgrypărtetl do Jettâ/
 X samam Chelă Andăc cîlăvtes
 Eătogo/X om murzețl/ Juto go
 vîșșyș.

23. Druhého pak dne sňaz
přišel Agropora Král a Bere-
noce/s welikau Sláwau wessi-
na Epūs Haytmay a s
Muzini znamenitějsími s
Města: W u f rozkázani J
stowu přiweden gest Dawel.

Chędyniśa mrez gdy przyśedi
Agryok y Wernice z wielkã okas
zulościn / k wśśedi uk sale gdije sar
dy obprawa mraz z cotinilezmy y
z inem / zacnem miastk onego
mieszczyzny / no zastaware Sestos
weprzymiadziou test Pawel.

24. A kěl Jěsus: Králi D
gruppo / v wšěch ní tětěň gšc
tulo s nāmi muž / widyć to
hoto Eflowěta / za křěhořto
wšěcto mnohšwch Židuow
prošolo mne to Geruzaltině /
křějce / Je takowý nema wjce
žiw býti.

[illegible]

כה

25. אִנִּי דִּין אֲדַבְרֶה
דְּמַדְס דְּשֵׁנָא לְמִקְתָּא לֹא
סְגִיר לֹא וּמִטּוֹל דְּהוּ כְּנָא
קִתְנִטֵּר לִינִיָּה דְּקֶסֶר פ
בְּקִבְתָּ דְּנִשְׁמֵר :

*Mais on ne trouvoit que non ha coumes-
fo cosa alcuna degna di morte: mandame-
no inuenendo egli appellato ad Augusto, so
ho determinato mandarlo.*

27. וְלֹא יָדַע אִנִּי מִנָּה
אֲכַתּוּב עֲלֵיהִי דְּקֶסֶר מ
מִטּוֹל דְּנָא צְבִירָה
בְּמִסְיִנְיָה קְדַמְיָכוֹן ו
נִתְּנָה לִי קְדַמָּה מִלְכָּא
אֲגְרִיפָּה דְּמָא נִשְׁמֵר
דִּינִיָּה אֲשַׁכַּח מִנֵּה א
אֲכַתּוּב :

*Del qual non ho cosa certa da scrivere.
ne al signor. Per la qual cosa io ho
condotto a voi, e massimamente a te, Re
Agrippa: acciò che facendone esamina-
zione, tu habba che scrivere.*

27. לֹא צִיר מִלְכָּא דְּבַר
מִסְיָדִינִי נִקְרָא אֲגְרִיפָּה
וְלֹא נִקְרָא סְגִירָה :

*Imperacho mi par cosa ragionevole
mandare in prigione, senza dare avviso
de le quisto che hanno con a do lui.*

כו

1. וְאָמַר אֲגְרִיפָּס לְפִילֹס
מִפְּס זֶךְ דְּמִמְלָלוּ עַל אֲפִי
וּבְשֵׁךְ הִידִין פִּילֹס פִּסְט
אֲנִיָּה וּבִשְׁק הָיָא רִנָּה
נֹאמַר :

*Et Agrippa dixit à Paul, Et si per-
mette il patiare per te stesso. Adieu Paul
disse la mano, disse in questo modo te
fue ragione.*

2. עַל דָּל מִא דְּמִתְּשָׁא
אִנִּי מִן יְהוּדָא מִלְכָּא
אֲגְרִיפָּה סְבַר אִנִּי עַל
נִשְׁמֵר דְּמִיָּה אֲנִי
קִדְמָה דְּמִיָּה נִשְׁק אִנִּי
רִנָּה :

*Io mi stesso beato per hauer a dire,
hoggi le mostragioni dinanzi a te, Re A-
grippa, de tuu la cose, de che so fatto da
Giudei accusato.*

כה

25. וְאִנִּי מִצְאֵתִי כִּי לֹא עָשָׂה
רְשָׁעָה אֲשֶׁר עָלִיָּה מִשְׁפָּט מִתָּה
לֹא, וּבְהִתְפַּלֵּל אֶל מִשְׁפָּט
הַקִּיסָר שְׂפָטִי לְשִׁלְחָנִי :

*Mas yo, hallando que ninguna cosa digna
de muerte ha hecho, y el mismo appellando à
Augusto, he determinado de embiarlo.*

26. כִּי אֲנִיָּה בְּדִי נִבְנָה לְכַתוּב
עָלַי לְאֲדוֹנִי מִיִּשְׂרָאֵל עַל כֵּן
הִבִּיאוּתִי לְפָנֶיכֶם וּבְמִאֵד לְפָנֶיךָ
הַמֶּלֶךְ אֲדַרְשָׁא אֲשֶׁר אֵלֶּם כְּבָרָת
אֲמַת זְבָקִי יֵשׁ לִי לְכַתֵּב דְּבָר :

*Del qual no tengo cosa cierta que escribir a
Sennor, por lo qual io he sacado a vosotros, y ma-
yormente a ti, o Rey Agrippa, para que hecha in-
formacion, tenga que escribir.*

27. כִּי דְּבַר בְּעַר נִקְרָא לִי
לְשִׁלּוֹחַ אִשְׁמִסוֹר וְלֹא לְחִגִּיד
אֲחִידוּתִי :

*Porque fuera de razon me parece embiar vn
preso, y no informar de las causas.*

כו

1. וְאֲדַרְשָׁא אֶמַר אֶל פִּילֹס גִּתּוֹ
לֶךְ לְדַבֵּר עַל אֲחִידוּתִי אֶל פִּילֹס
נִטָּה אֲחִידוֹ וְהִשִּׁיב דְּבָר :

*Entonces Agrippa dixo à Paulo, permítte-
sele hablar por ti, Paulo entonces estendiendo la
mano, començo à dar razon de si, diciendo.*

2. עַל כָּלֶם אֲשֶׁר הִבֵּיתִי
מִיְּהוּדִים הַמֶּלֶךְ אֲדַרְשָׁא מִאֲשֶׁר
אֲנִי אֲחִידוּתִי כִּי לְפָנֶיךָ יֵשׁ לִי
לְדַבֵּר עַל אֲחִידוּתִי הַיּוֹם :

*Acerca de todas las cosas de que soy accusa-
do de los ludios, ó Rey Agrippa, tengome por
dicho de que delante de ti me aya oy de defen-
der.*

καί

25. Ἐγὼ δὲ καταλαβόμενος
ὅτι ἄξιον θανάτου οὐκ ἔστιν ἔργον
ἔσθαι, καὶ αὐτὸν ὃν οὐκ ὀκνή-
σαι μὲν πρὸς αὐτὸν, ἐκείνου
πρὸς αὐτόν.

*Mais moi ayant trouué qu'il n'auoit
rien fait qui fust digne de mort: neant-
moins puis qu'il a appelle à Auguste, j'ai
arresté de le lui enuoyer.*

26. Περὶ δὲ ἐσθλῶν ἔργων
ταύτων, ὅτι ἐγὼ διὰ περὶ ἡρώδου
τοῦ ἐφ' ὑμῶν, καὶ μάλιστα διὰ
τοῦ βασιλεῦς ἐγχεῖσθαι, ἔπαυσα
τὴν ἀνακρίσιν καὶ μὲν, ἔρχομαι ἔχων
ψαῖον.

*De quoi ie n'ai rien que l'escriure de
certain au Seigneur. Parquoi ie le vous
ai presté, de principalement à toi, roy
Agrippa: afin qu'après enquisition fai-
te, j'aye de quoy écrire.*

27. Ἀλογον γάρ μοι δοκεῖ τιμή-
σθαι δεσμίον, μὴ καὶ τοῖς κατ' αὐτὸν
αἰτίαι σημαίνει.

*Car il me semble qu'il n'y a point
de raison d'esuoyer vn prisonnier, sans
signifier le cas qu'on lui met à lui.*

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΣΤ.

ΑΓΓΕΛΙΑΣ ΔΕ ΟΥΤΩΣ ΤΟΙΣ ΠΑΥ-
ΛΟΙΣ ΕΦΗ, ΟΠΟΤΕΡΟΝ ΤΩΙ ΜΕΙ-
ΟΡΙΣ ΣΑΥΡΩΣΑΙ ΔΕΧΕΤΑΙ. ΤΟ ΔΕ ΠΑΥ-
ΛΟΣ ΑΠΕΛΟΓΑΙΤΟ ΕΚΑΙΝΩΣ ΤΗΙ ΧΥ-
ΣΕΙ.

*Adonc Agrippa dir à Paul, Il n'est
permis de parler pour toi. Paul doncques
ayant estendu la main, comença à
reuaire raison de son fait, disant.*

2. Περὶ πάντων αὐτὸν ἐγκαλόμεν
ἐστὶν ἰουδαίων βασιλεῦς ἐγχεῖσθαι,
ἡ γὰρ ὑμῖν αὐτὸν μακάριον, μὴ δὲ
ἀπολογισαίτω. Καὶ οὕτως εἶπεν.

*Roy Agrippa, ie m'estime bien-
heureux que ie doi répondre auour
d'hui deuant toi, de toutes les choses
de lesquelles ie suis accusé par les Iudis.*

CAP. XXV.

25. Ego vero comperi, nihil dignum morte eum admisisse. Ipso autem hoc appellante ad Augustum, iudicavi mittere.

Get hanc I founde nothing worthy of death: that he hath committed: neither heles: seeing that he hath appealed to Augustus: I have determined to send him.

26. De quo quid certum scribam domino, non habeo. Propter quod produxi eum ad vos, & maxime ad te, rex Agrippa, ut interrogatione facta habeam quid scribam.

Of whom I have no certain thing to write unto my lord: wherefore I have brought him forth unto you: and specially unto thee, King Agrippa: that after examination had: I might have some what to write.

27. Sine ratione enim mihi videretur, mittere vinculum, & causas eius non significare.

For me thinketh it unreasonable to send a prisoner: & not to show the causes which are layed against him.

CAP. XXVI.

Agrippa vero ad Paulum ait, Permittitur tibi loqui pro teipso. Tunc Paulus extensa manu coepit rationem reddere.

Then Agrippa said unto Paul: Thou art permitted to speak for thy selfe. So Paul stretched forth the hand: and answered for him selfe.

2. De omnibus quibus accusor à Iudæis, rex Agrippa, scito me beatum, apud te cum sim defensusurus me hodie.

I thinke my selfe happy: King Agrippa: because I shall answer thee this day before thee of all the things whereof I am accused of the Jewes.

Das XXV. Capitel.

25. Ich aber/ da ich vernam/ daß er nichts gethan hatte/ das des Todes werth sey/ vnd er auch selber sich auff den Keiser berieff/ habe ich beschloffen/ ihn zu senden.

Wen teg der teg formam/ ac hand haßte inred qort/ for hülcker hannem burde ac dā/ ac hand ac sea selff stied sig saar Kesenen/ da haßuer teg beslute/ ac forsende hannem.

26. Von welchem ich nichts gewisses hab/ das ich dem Herrn schreibe. Darumb habe ich ihn lassen herfür bringen für euch/ allermeist aber für dich/ König Agrippa/ auff daß ich nach geschenehener erforschung haben möge/ was ich schreibe.

Om hülcken teg haßuer inred bist/ ac scriffue Herren til. Der saare loed ieg lede hannem hid frem saar edet/ ac allermeist saar dig kong Agrippa/ paa der ac teg sand haßue noget ac scriffue/ naar som hand et forhort.

27. Denn es düncket mich ungeschicket ding sein/ einen Gefangenen zu schicken/ vnd kein vrsache wider ihn anzeigen.

Ehi mig ryckis der ac vere en vssickelsting/ ac sende en Fange bort/ ac icke giffue Sag til sende mod hannem.

Das XXVI. Capitel.

Agrippas aber sprach zu Paulo: Es ist dir erlaubt für dich zu reden. Da verantworttet sich Paulus/ vnd recket die Hand auß:

Da saade Agrippas til Paulum/ Du haßuer loff ac tale for dig selff. Da forsuarede Paulus sig/ ac vdracte haanden.

2. Es ist mir sehr lieb/ lieber König Agrippa/ daß ich mich heute für dir verantwortten soll/ alles des ich von den Jüden beschuldigt werde.

Der er mig saare kært/ kære kong Agrippa/ ac ieg skal i dag forsuare mig saar dig/ i alt der som I derne skilde mig saare.

Kapitola XXV.

25. Ale pā gsem neshledal na nēm/bn se tēho hodnēho surti dopustil. On pal pontwādž gest se l Augustowi odwołał/ vnijsnil gsem gen tam poslati:

Ja teby gsym se bowtawiat seute vchynil nic smierci godnes go/ wšakoj is on sam appelowal do Augusta/ a tēžam go vnijsnil obeslac.

26. O sterkmjso cobnyh na psal Pānu mēniu gisēho ne wšjun. Protož gsem gen ted pfti wedl pēd wās/ a žwlāstē pēd tebe Krāli Agrippo/ abych wpi tēžje se/wēdēl co psāti.

O tchorym cobych pānu pems mego pšac mial/ niemam/ y bla te: gojem go wywioł do was/ a na wiecy do ciebie Arolu/ Agripo/ abych sie wywiołz tamby slugney sprawy/ mial wioły co pšac.

27. Neb ždāmi se to za ne sluffnē bpti/ poslati wēžnē/ a pfe aneb wino geho neoznās nuti.

Do mšaco rzeč mēslužna žds po slac mšijnā a nle ozuay: mēcna tēgo w chym go winuā.

Kapitola XXVI.

Wotom Agrippa felt t Parelomi: Dopaušiti se tobē mluwiti samēmu za tebe. Tēhdy Pawel pozdwišwo ru ty/ počal za sebe mluwiti.

Atym Agrypā rzekł do Pawła, O to dopuścić ci mówić o sobie: Tedy Paweł powziwszy rękę/ począł za siebie mówić.

2. Králi Agrippo/ w tēch me wšsech wēcech a sterhčž mne winā židē pēd tēbau/ za sšiasinēho se počytām/ že ones pēd tēbau odpowjdati mām/ a žwlāstē proto.

Wewšy žim ošjedna testem ob žydw obwinau/ Arolu Agripo/ ščeslūwym sie byczozumiem/ i ž wšā mām pēd toba odpowies bac.

כ ו

3 יתראו ידעו אנה
דמפס אנה בכלהו
ואטמה ומוסא דיהודיא
מטול הנא פאא אנה מנך
דבמרת רוחא תשמעני :

*Conoscete che tu hai ottima cogniti-
one di tutte le consuetudini e questioni che
sono tra i Giudei. Perciò io ti prego che tu
mi ascolti pazientemente.*

4 דוכרי ומן טליותי
דהו מן שורגא בעמי
ובאורשלם ידעין אבון ציר
אף הנן יהודיא :

*Hor le tem che, fin da gioventu
ho menato, laqual da principio fu tra la
mia nazione in Ierusalem, la fanno tutti
i Giudei.*

5 (ידעין אבון) אן אבון
דיסהרן מטול ומן בוגרא
מפסין בי ידעין
דכילפנא רישא דפרישא
הניר :

*Che per addietro mi hanno cono-
sciuto, se ne vogliono render testimonianza.
E che da i miei antichi in somigliante Pa-
rileo secondo la più perfetta fides de la no-
stra religione.*

6 והשא על סברג
דשוודיא דהנא הנא
לאכדתו מן אלהא קאם
אנא ומתתדון אנא :

*Et hora sit accusato in iudicio, per
la speranza de la promessa fatta da Dio
a i nostri padri.*

7 דעל הנא סברג תרת
אשרג שרבו מסברו
דימגעו בצלותא תפיטתא
דאיממא ודלילא ועליוה
על הנא סברג מתרשא
אנא מן אירי יהודיא
מלקא אגריבא :

*A laqual le nostre dodici tribu ser-
uendo continuamente a Dio notte e gior-
no, sperano de pervenire. De laqual spe-
ranza, o Re Agrippa, io sono accusato da
i Giudei.*

8 מנא דיגין אנתון לג
ולא דנהימן דיקים אלהא
מיתב :

*Percio si giudica ex te appreso de voi
cosa incredibile, che Iddio risusciti mor-
ti?*

כ ו

3 ובמאד כי ידעו כל העדות
וקושיה היהודים על
מתחנן אני לפניה לשמע אותי
באחר אפים :

*Mayormente sabiendo tu todas las costum-
bres y cuestiones que ay entre los Judios: por lo
qual te ruego que me oygas con paciencia.*

4 אח חיי מנעורי שהיו בעמי
בירושלים ידעו היהודים כלם :

*Mi vida pues desde la mocedad, laqual des-
de el principio fue en mi nacion en Ierusalem, to-
dos los Judios la saben.*

5 יודעים המה מעתות לבות
אם תאבו להעיד כי כישר
כפירת עבודת אלהינו חייתי
מפדש :

*Los quales tienen ya conocido, que yo desde
el principio, si quieren testificarlo, conforme a la
mas perfecta secta de nuestra religion he buido,
Phariseo.*

6 ועת על תקוה המאמר
הנעשה לאבותינו מאלהים
עומד אני בגדלי להשפט :

*Y agora por la esperanza de la promessa hecha a
nuestros padres soy llamado en juyzio:*

7 אשר שני עשר שבטינו יומם
ולילה עובדים ומשברים להגיע
אליה אל תקוה אשר עליה
הרשעני המלך אגריבא
מיהודים :

*A laqual nuestros doze Tribus, sirviendo per-
petuamente de dia y de noche, esperan que han
de venir, de laqual esperanza, o Rey Agrippa, soy
acusado de los Indios.*

8 מה על אמונה נשפט עמכם
אם יהיה יקץ את המיתים :

*Como? Juzgase cosa increyble entre voso-
tros que Dios resuscite los muertos?*

כ ו

3. Μάλιστα γινώσκοντες οτι ου πάν-
τες υμεις κατ' αυθαιμας υβρίζετε κατ' ε-
νημέτους. διό δε μιμήσθε μου μακροθυ-
μως ἀκούοντάς μου.

*Et sur tout d'autant que je sai que tu
as treisbonne cognoissance de toutes les
coustumes & questions qui sont entre
les Juifs: parquoy je te prie que tu m'oy-
es patiemment.*

4. Τὴν μὲν ἐμὴν βίωσιν μου τὴν
κατ' ἐκείνην, τὴν ἀπ' ἀρχῆς ἡμε-
τέρας ἐν τῇ ἐβ. ἡ μου ἐν Ἰερουσα-
λήμ, ἴσασιν πάντες οἱ Ἰουδαῖοι.

*Ainsi donc quant à la vie que j'ai me-
née dès ma jeunesse telle qu'elle a esté
du commencement parmi ma nation en
Ierusalem, tous les Juifs la savent.*

5. Περιγινώσκοντες μοι ἄνθρωποι, ὅτι
ἡλυσαι μακροθυμῶν, ὅτι κατ' αἰ-
μαρτωλοῦ ἡμετέρας τῆς ἡμετέρας
θεοσεβείας ἐζητοῦμεν Φαρισαῖοι.

*Ayans par ci devant eugné de plus
long temps (s'ils en veulent rendre tel
moignage) que des mes ancestres j'ai
vescu Pharisien selon la secte la plus ex-
quise de noltre religion.*

6. Καὶ τὴν ἐν' ἐλπίδι τῆς ἐσ-
χου πατρὸς ἐπαγγελίας ἡμετέ-
ρας ὑποθ. τοῦ, ἔσται κρισόμε-
νοι.

*Et maintenant pour l'esperance de
la promesse que Dieu a faite a nos Peres,
l'attente estant tiré en cause.*

7. Εἰς ἡμῶν δωδεκάφυλον ἡμῶν
ἐν συνέσεια νύκτι καὶ ἡμέραι λα-
τρεύοντες ἐλπίδι κατὰ τὴν ἐσ-
χου ἐλπίδα ἐπαγγελίαν βασιλευσ-
σας ὑποθ. κατ' αὐθαιμας.

*A laquelle nos douze lignes con-
tinuellement servantes a Dieu nuit &
jour, esperent de parvenir: de laquel-
le esperance (o Roy Agrippa) ie suis ac-
culé par les Juifs.*

8. Τί ἄποστο κρίσεται περὶ ὑμῶν,
εἰ ὁ θεὸς ταρσεν τοὺς νεκροὺς;

*Quoi? tenez vous pour chose in-
croyable que Dieu resuscite les morts?*

3. Maximè resciēte omnia quæ apud Iudæos sunt consuetudines & quæstiones: propter quod obsecro, patienter me audias.

Chlesig: because thou hast knowledge of all customs, and questions which are among the Jewes: wherefore, I beseeche thee to heare me patiently.

4. Et quidem vitam meam à iuventute, quæ ab initio fuit in gente mea in Ierolymis, novērunt omnes Iudæi.

As touching my life from my childhood, and how it was from the beginning among mine owne nation at Jerusalem: know all the Jewes.

5. Præscientes me ab initio (si velint testimonium perhibere) quoniam secundum certissimam lectam nostræ religionis vixi Phariseus.

Which knew me heretofore (if they would testify) that after the most straitest sect of our religion I lived a Pharisee.

6. Et nunc in spe quæ ad patres nostros repromissionis facta est à Deo, sto iudicio subiectus.

And now I stand and am accused for the hope of the promise made of God unto our fathers.

7. In qua duodecima tribus nostræ nocte & die deservientes, sperant devenire. De qua spe accusor à Iudæis, rex.

Whereunto our twelve tribes (truly) serving God day & night: hope to come: for the which hope sake / O King Agrippa: I am accused of the Jewes.

8. Quid incredibile iudicatur apud vos, si Deus mortuos suscitaret?

What should it be thought a thing incredible unto you: that God should raise againe the dead?

3. Allermeist weil du weißest alle sitten vnd fragen der Jüden: darumb bitte ich dich: woltest mich gedultiglich hören.

Allermeist / effterdi du vedst / alle Jøderis Sæder oc Spørsmål / der saare beder ieg dig at du vil raalmodelig høre mig.

4. Zwar mein Leben von Jugend auff: wie das von anfang vnter disem Volck zu Jerusalem zubracht ist: wissen alle Jüden.

Sandelige alle Jøder som hørende mig: vide mit leffnet op aff Bngdom / hvorledis ieg haffuer leffuit aff begyndelsen ibland dette Folk i Jerusalem.

5. Die mich vorhin gekant haben: wenn sie wolten bezeugen: Denn ich bin ein Phariseer geweest: welche ist die strengste Secten vnsers Gottes: dienst.

Der som de vilde vidne / Thi ieg haffuer været en Phariseer / hvilket der er der strengste Secte i vor Guds tjeneste.

6. Vnd nun stehe ich: vnd werde angeklagt über der hoffnung an die verheissunge: so geschehen ist von Gott zu vnsern Vatern.

De nu staar ieg / oc bliffuer betlaegt for haabet til det løfte / som er givet aff Gud til vore Fædre.

7. Zu welcher hoffen die zwölff Geschlecht der vnsern zu kommen: mit Gottesdienst tag vnd nacht emsiglich. Diser hoffnung halben werde ich: lieber König Agrippa: von den Jüden beschuldiget.

Til hvilket vore tolf Slætte haabis at komme: med Guds tjeneste dag och nat ieffnlig. For dette haab skyld / bliffuer ieg / kære kong Agrippa / betlaegt aff Jøderne.

8. Warumb wirdt das für vngläublich bey euch gerichtet: daß Gott die Todten auferwecket?

Hvor saare dømme det vortoligt høffed er / at Gud opvæcker de Døde?

3. Neb ty vihs vsscto to gest v Jiduum / v gegich obytet ge / v pohadly: Protoj prosom tebe / vpslyssj mne tpejls vč.

Anowledge is wien Jed dwtidom vssctiego co iet miediv Jedy / v vpslyssom v gadet / A prj toj cie proste zebvā mne tpeplmā Jidui.

4. Nebo jagistē jivot māj od mē mladost / kerpj gest bol mejn Nārodem nym od počatku v Jeruzalēm / jagis vssyct ni Jidē.

A rhdē acj jivot moy Etorym viedl v svoy mladost od počatku miediv nārodem maim v Jeruzalēm / viedja vssyct Jyda.

5. Vēdauceo mne od počatku / kerpj chetli jvčdetny vpsdaj / se vedlē napslyssj Secty nasteho Nāboženstvij / byl nsem jiv / gsa Zātonhsem.

Goyj pzed tym znali ičtoj ičseje pzedkom moich / (by svoy dociye chetli) ič vedlug oney nābdostatecznityj ičty naboženstv wā nasteho / žplam Sāryženem.

6. Annyj pro naděj toho žastlybeny / kerpj se stalo od Boha k Otcuom napslym / tčv sio gijm Saudu gsa poddān

Ateraz dlanēdžic obietnice / Pro a tčv ovcem nālym od Boga včynionā / stoie pzed tym sām oskājong.

7. A kerpj mužo naste dvadnāctero Pokolenij / slaužice Bohu vedne v v nocj / naděj māj se pčigec. A pro tu naděj / žalugij na mne Jid k Krāti Agrippa.

Do Etorey dvojnāctie nāstē pokolenie v dnie v v nocj vslā: včizne chvalac Boga nāvjzēvā: iac se pčydyj / o ktera nēdžie oskājontem iet od Jyovw Aroly Agrypo.

8. V jidaj gest to v mās k mīf / se nepo dobnē / se Vuch kīssj mrtvč.

Prječje se vām zba včez trus dna fu včezje ič Bog včbudja v mrtvč.

כ ו

9 אָנא גיר מן קרים כמות
בְּרַעְיִי דִּסְהוּבְלָא סְנֵנְנָא
אָסְעוּר לִוְקָבֵל שְׂמֵהּ ד
דִּיטוּס נָצְרָנָא :

*Io certo mi pensai d'aver fare contra'l
Nome di Iesus Nazareno molte cose con-
trarias.*

10 הָנָא דִּעְבְּרִית אָהָ
בְּאוּרִשְׁלַם וְקִדִּישָׁא סְנֵנְנָא
אֶרְמִירִית בֵּית אֶסֶר־
בְּשׁוּלְטָנָא דְּהַבְלַת מִן רַבִּי
פְּרִינָא וְכֹד מִתְקַטְלִין הָיוּ
מִנְהוֹן אֲשֶׁתְּוִתְּכֵת לְאִילִין
דְּחִיבֵי אֲמִין :

*Hebe ancor feci in Ierusalem : e vin-
chiusi molti tanti ne la prigione , hauen-
dome ritenuto la potestà de i principali
Sacerdotes e quando eran fatti morire, io
per mi la faceuente.*

11 וְכָכָל כְּגוֹשִׁינָא מִשְׁתַּחֲוִי
הָיִית בְּהוֹן בְּדִלְצֵי הָיִית
דִּיהוֹן מְגִדְבִין בְּשֵׁמֵהּ ד
דִּיטוּס וְבִרְוֹנָא סְנֵנְנָא
דְּמִלָּא הָיִית צִיְהוֹן אָהָ
לְמִדִּינָתָא אֶרְמִירִיתָא וְכֹד
הָיִית לְמִדִּרְדָּה אֲמִין :

*E ben spesso per tutte le sinagoge sor-
mentando gli castigheno a blasfemia-
re : e come quello che ero estremamente
infuriato contra essi, gli perseguitaui et
andaua infino ne la città straniera.*

12 וְכֹד אָנֹל הָיִית מִטוּל
הָנָא לְדִרְמִסוּק בְּשׁוּלְטָנָא
וְכַמְּסִנְיָתָא דְּרַבִּי פְּרִינָא :

*Per lequali cose andauo in ancora a
Damasco con autorità e commissione de
principali Sacerdotes.*

13 בְּפִלְגָה דִּינְמָנָא ב
בְּאוּרִינָא הָיִית מִן שְׂמֵהּ
אוּ מִלְכָּא דְּאִילָג עָלֵי וְעַל
כָּל דְּעַמִּי הָיוּ גִּוְהִרְבָּנָא
דְּמִינְמֵד מִן שְׂמֵהּ :

*Fidei a mezzo giorno per la Via (o Re)
una luce dal cielo maggior de lo splendor
del sole risplendere, intorno a me, & a
quelli che caminauano meco.*

כ ו

9 וְנִנְאִי הִשְׁכַּחְתִּי בְּנִפְשִׁי כִּי צִרְכִּי
לַעֲשׂוֹתָ כָּל־דְּבָרִים עַל־שֵׁם
יֵשׁוּעַ הַנָּצְרִי :

*Yo ciertamente auia pensado de hazer con-
tra el nombre de Iesus el Nazareno muchas cosas
contrarias :*

10 אֲשֶׁר גַּם עָשִׂיתִי בִירוּשָׁלַיִם
וְרַבִּים מִקְדוּשִׁים הִסְגִּירְתִּי בְּפִלְטָה
אֶת־שְׁלֹטוֹן לִוְקָח מִשְׁרֵי חֲכֵהָנִים
וּבְהַנְשָׂאם הִחֲזַקְתִּי אֶת־הַגִּזְרִת :

*Lo qual tambien hize en Ierusalem : y yo en-
cerre en carceles a muchos de los Sanctos, rece-
bida potestad de los principes de los Sacerdotes :
y quando eran marados, yo di mi voto.*

11 וְכָכָל־הָיְעִידוּת לְמַעֲמִים
מִדְּשִׁיעַ אוֹתָם הִעֲנִיתִי אוֹתָם
לְגִדְדָה אֶת־שֵׁם יֵשׁוּעַ וְעַל־יָתֵר
מִשְׁעָע עָלֵיהֶם רַדְפְתִּי אוֹתָם
עַד עָרִים חֲחִיצוֹנֹת :

*Y muchas vezes por las Synogas puniendo-
los, los forcé a blasphemar : y enfurecido sobre
manera contra ellos los persegui hasta en las
ciudades estrannas.*

12 וּבְלִכְתִּי אֶל־דְּמִשְׁק עָם
שְׁלֹטוֹן וּפְקִדָּה אֲשֶׁר לִי מִשְׁרֵי
חֲכֵהָנִים :

*Donde aun yendo a Damasco con potestad
y commision de los Principes de los Sacerdotes.*

13 וַהֲיִי־בְּצִהְרִים בְּדִתְךָ רַבִּי
הַמִּלְכָּה מִשְׁמִיִּם אֶת־אֹדֶר עַל־
וְהִר הַשֶּׁמֶשׁ נִגְהָ עָלַי וְעַל כָּלָם
אֲשֶׁר הָלַכְו עִמִּי :

*En mitad del dia, o Rey, vide en el camino
vna luz que sobre pujaua el resplendor del Sol,
la qual me rodeó y a los que yuan conmigo.*

κς'.

9. 'Εγὼ μὲν εἰς τὸ ἐναντιῶμαι
πρὸς τὸ ὄνομα Ἰησοῦ τοῦ ναζωραίου
δὲ τοὺς πολλὰ ἐναντία πράξαμι.

*Certainement quant à moi, il m'a
bié semblé qu'il falloit que ie fisse grâds
efforts contre le Nom de Iesus le Na-
zareen :*

10. "Ο καὶ ἐποίησα ἐν ἱερουσαλὺ-
μοις, καὶ πολλοὺς καὶ ἄγους ἐγὼ
φυλακὰς καταλάμην. τινὲς καὶ
καὶ δεχόμενοι ἐξουσίαν λαμβάνει, αὐ-
τοὺς περιπατῶν ἐν αὐτοῖς κατακυριεύων
ψήφοις.

*Ce qu'aussi j'ai fait en Ierusalem &c
ai constitué prisonniers plusieurs des
saincts ayant receu pouuoir de ce faire
des principaux Sacrificateurs & quand
on les mettoit à mort, j'en bailloye ma
voix.*

11. Καὶ καὶ πάντα τοὺς συναγω-
γὰς πολλὰς τιμωρὸν αὐτοῖς
ἐναντιάζων ὡς ἐπὶ δόγματι. ἐπε-
ὅτι πᾶσι περιπατοῦν ἐν αὐτοῖς, ἐπι-
κυριεύων τοῖς ἐξουσίαις.

*Et saueue par toutes les synago-
gues en les puissant, ie les contraignoye
à blasphemar, & estant forcé à s'en-
contre d'eux tout oultre, ie les perse-
cutoye iusques aux villes estranges :*

12. 'Εν τῷ καὶ παραδόμενον ἐμὲ
τῷ δαμασκῷ μετ' ἐξουσίας καὶ ἐ-
πιτοκῆς τῆς ἐξουσίας καὶ δεχόμενοι

*En quoi faisant, comme j'alloye au f-
fi en Damas avec pouuoir & commis-
sion de par les principaux Sacrificateurs.*

13. 'Ημέρας μέσης, καὶ τὸν ὁδὸν
αὐτοῦ, βασιλεῦ, οὐρανόθεν ἵππη
τῷ λαμπρότητι δὲ ἡλίου περι-
λάμψαν με φῶς, καὶ τοὺς ἐνὸς
ἐμοὶ παραδόμενους.

*Ievi (ô Roy) par le chemin, en plein
midi vne lumiere du ciel, plus grande
que la splendeur du soleil, qui respandit
à l'entour de moi, & de ceux qui chemi-
noyent avec moi.*

9. Et ego quidem existimaveram, me adversus nomen Iesu Nazareni debere multa contraria agere.

I also beten thought in my selfe that I ought to do many contrary things against the Name of Iesus of Nazareth.

10. Quod & feci Ierosolymis, & multos sanctorum ego in carceribus inclusi, & principibus sacerdotum potestate accepta: & cum occiderentur, detuli sententiam.

Wh'ch thing I also did in Ierusalem: for many of the Saints I shut up in prison, having received auctoritie of the high Priests: and when they were put to death, I gave my sentence.

11. Et per omnes synagogas frequenter puniens eos, compellabam blasphemare: & amplius insanens in eos, persequerbar usque in exteras civitates.

And I punished them throughout all the Synagogues, & compelled them to blaspheme: and being more mad against them, I persecuted them, even unto strange cities.

12. In quibus dum item Damascus cum potestate & permisso principum sacerdotum.

At which time, even as I went to Damascus with auctoritie, and commission from the high Priests.

13. Die media in via, vidi, rex, de caelo supra splendorem solis circumfulsisse me lumen, & eos qui mecum simul erant.

At midday: O King, I saw in the way a light from heaven, passing the brightness of the sunne: shine round about me: and them which went with me.

9. Zwar ich meinete auch bey mir selbst / ich musse vil zu wider thun dem Namen Jesu von Nazareth.

Sandellge / ieg mente oc ved mia seiff / at ieg skulde gøre meget imod Ihesu Naarn aff Nazareth.

10. Wie ich denn auch zu Jerusalem gethan hab / da ich vil Heiligen in das Gefengnis verschloß / darüber ich macht von den Hohenpriestern empfieng / vnd wenn sie erwürget würden / half ich das Urtheil sprechen.

Som ieg oc da giordet Jerusalem / Der ieg lucte mange Helligen i Fængsel / Til hviæet ieg siæ maect aff de ypperste Prestes / oc naar de bleffue myrde / da haly ieg at siæ Dommen.

11. Vnd durch alle Schulen peiniget ich sie offte / vnd zwang sie zu Lasteren / Vnd war überaus vnsumig auff sie / verfolget sie auch bis in die Frembde Stätte.

De ieg pinde dem offte alle Scholer / oc twingde dem til at bespærte / oc vaare offuermaade galeen paa dem / Jeg forfulde dem oc bort i Fremmede Stæder.

12. Ober welchem / da ich gen Damascus rüset / mit macht vnd befehl von den Hohenpriestern.

For hviæet / der ieg oc rensde til Damascus / med maect oc befaling aff de ypperste Prestes.

13. Mitten am tage / Lieber König sahe ich auff dem wege daß ein Licht vom Himmel / heller denn der Sonnen glantz / mich vnd die mit mir rüseten umbleuchtet.

Mit om dagen / kære Konge / da saa ieg paa venen / at it luss aff Himmelen / klarere end Solens sken / omstinde mig oc dem som var med mig.

9. V pat gsem se zaqisic do minhal / jebnych mæl odpornic ho mnoho liniei proti mienu Bezysse Nazaretskeho.

Zmniec sic také vložil / že přecwimenoit Iezusa Nazaretského mialem wielkie / přecw wienstwa czynic.

10. Vatož gsem y linil w Geruzalemě. A mnoho i Swatých pā gsem sājel do Zalatnow / wzaw moc od Kniazat Kněžstých: a kōž mēli merdewani byti / wy nās sil gsem Ortel.

Com y czynil w Jernzalemi / skowiem wielkie karmycho do dawalen do wiazania / wzaw moc od Kniazaty Kaplanskich / y gdy by weli zabuani te zemni to mōro wal.

11. A po wšech Estolách kāsio trápěge / nutil gsem aby se rauhali / a gessic wšec rozlytaw se proti nim / proti wšim se gum y w cōžých Wěslech.

Zabliateln je po wšech ch božic ach czi. Proc, przymusil: tak tu bluznieniu / y kalemie sic nado nim stojac / przesladowalcm te az w postonnych miedach.

12. A pro tu přitnu kōž gsem sil do Damasku / s mōc ch as dopusticnijn Kniazat Kněžstých.

W khoroy sprawie takac tez y do Damasku z wierzchnoscia y porucenstwem Kniazat Kaplanskich.

13. O Polebnina cestě o Krāsli / wšel gsem ano swětlo z Nes be nad blest Sluncen obkly: zilo mne / y ty kēhž semnau byli.

Prawie w polubnie bedac w drodze / widzialem Arona swietlośc z mēba / kōra przemyslała iānośc sloneczna / a oświecila mne y ty co je mne bly w drodze.

כ ו

14 וַיִּפְּלוּ כֻלָּם עַל הָאֲרֶצַּה
וַשְּׁמַעְתָּ הָלֹא בֶרֶךְ אֲמַר לִי
עֲבָדַי שְׂאוּל שְׂאוּל
מִנָּה דָּבָר אֵינִי לִי הַשֵּׁנִי
הוּא דָּבָר דִּמְדַּעְסוּ דַּעְוָקְסָא:

*Et effundis totis tuis cadisti in terra,
vidi tua voce che m'parlava, e diceva in
lingua Hebrayca, Saul, Saul, perché mi
perseguiti tu? Dura cosa t'è ritalestar
contra gli sfumati.*

15 וְאַתָּה אֲמַדְתָּ מִן אֲנֹכִי
דָּבָר וְיִמְרוּ אֲמַר לִי אֲנִי
הוּא יְשׁוּעָה וְעַדְּכִי דִּמְדַּעְסוּ
דָּבָר אֲנִי:

*Eris dilli, Chifera Signore? Et egli
rispose, Io son Iesus, il qual tu perseguiti.*

16 וְאַתָּה לִי הוּא עֹרֶה
רִגְלִי בִּטְוִל דָּבָר הוּא גִיר
אֲתֵּינָהּ דָּבָר דִּמְדַּעְסוּ
מִדְּמַדְּכִי יִסְתַּדֵּא וְיִמְרוּ
דְּחִוִּיתִי דְּעֵתִיד אֵינִי ד
דְּתַחֲוִּינִי:

*Ma levatis su, e stam su tuos piedi,
perche tu a questo effetto se non appar-
visti per constituir ministro e refugio a
fideles, he tu las vedisti, si de quelle
ne legasti ro e apparisti.*

17 וְאַתָּה מִן עַמְּךָ
דִּיהִידְנָא וְיִמְרוּ עַמְּךָ
אֲתֵּינָהּ דְּתַחֲוִּינִי מִשְׁתַּד
אֲנִי דָּבָר:

*Librandote dal popolo, e dai Gen-
tili, a quali tu ora te ti mando.*

18 דְּתַבְתָּח עֵינֵיהֶן אֵין
דִּיהִידְכֹּן מִן חֲסִידֵךְ
לְהִידְנָא וְיִמְרוּ שְׂוִלְטָנָה
דְּסִטְנָה לֵנִת אֲלֵיהֶן
דִּיהִידְכֹּן שְׂוִלְכֹן חֲסִידֵךְ
וְיִמְרוּ עִם קְדִישָׁא
בְּהִימָנָתָא דְּבִי:

*Per aprir lor gli ocelli accio che si
convertano dalle tenebre, a la luce, e da la
potestà de satana a Dio, per ricever la re-
mission de peccati, e la forteza a quella che
sanctificati per la fede che in me.*

19 מִטְוִל הֵנָּה מִלְכָּא
אֲגִרְיָפָא לֹא תִמָּת בְּחַרְיָא
לְהַקְבִּל חַוִּיָּא שְׂמַנָּה:

*Onde io (ò Re Agrippa) non fui de-
sobediante a la celeste visione.*

כ ו

14 וַיִּפְּשׁוּ וַיִּפְּלוּ כֻלָּם עַל—
הָאֲדָמָה שְׁמַעְתִּי אֶת—קוֹל
הַמְדַּבֵּר אֵלַי וַמְדַּבֵּר הוּא בְּלִשׁוֹן
עִבְרִית שְׂאוּל שְׂאוּל מִהַ
קִּשָּׁה הוּא לָךְ לִבְעֵט עַל—הַדְּרָכִי:

*Y auiendo caydo todos nosotros en tierra,
oy vna voz que me hablava y dezia en lengua
Hebrayca, Saul, Saul, porque me persegues? Dura
cosa te es dar coes contra los aguijones.*

15 וַיֹּאמֶר מִי אַתָּה אֲדֹנָי וְהוּא
אָמַר אֲנִי הוּא יְשׁוּעָה אֲשֶׁר אֵלַי
דְּתַדְּכִי:

*Yo entonces dixi, Quien eres Sennor? Y el
dixo, Yo soy, Iesusa quien tu persegues.*

16 אָךְ קוּם וַעֲמֵדָה עַל—רִגְלֶיךָ
כִּי לֹא אֵת גִּרְיָתִי אֵלַי לְקִיָּם
אֲוִתָּךְ לְמִשְׁרָת וְלִמְצִיד אֵלֶיךָ
אֲשֶׁר דִּמְדַּעְסוּ וְיִמְרוּ אֵלַי:

*Ma levantate y ponte sobre tus pies: por-
que por esto te he aparecido para ponerte por
ministro y refugio de las cosas que has visto, y de
las que te mostraré.*

17 הֲוֵיָה אֲוִתָּךְ מִקֶּרֶב הָעָם
וְהַגִּזִּים אֲשֶׁר אֲשַׁלַּח אֲוִתָּךְ אֵלֵיהֶם:

*Librandote de este pueblo y de las Gentes a
las quales agora te embio:*

18 לְפַקֹּחַ עֵינֵיהֶם וּלְהַשִּׁיב מִחֲשָׁךְ
אֶל—הָאֹר וּמִשְׁלִטוֹן הַשָּׁטָן אֶל—
אֱלֹהִים לְקַחְתָּם שְׂאֵת חֲטָאִים
וְגִזְרֵל בְּקֹדֶשִׁים בְּאַמּוּנָה אֲשֶׁר
בִּי:

*Para que abras sus ojos: para que se conuer-
tan de las tenebras a la luz, y de la potestad de
Satanas a Dios, para que reciban por la fe, que es
en mi remission de peccados, y fueren entre los
Sanctificados.*

19 עַל—כֵּן הִמְלִיךְ אֲגִרְיָפָא לֹא
הִיָּתִי סוֹדֵר כִּי אִם מֵאֲמִין
לְמַדְּנָה הַשְּׂמַיִם:

*Por loqual, o Rey Agrippa, no fue rebelde a
la vision celestial.*

κ ε'.

14. Πάντες δὲ καὶ πάντες ἐ-
μὴν εἰς τὴν γῆν, ἤκουσε Φωνὴν λα-
λοῦσαν πρὸς με, καὶ ἔλεγεν τῇ
ἐβραϊᾷ, Σαῦλ, Σαῦλ, τί με διώκεις; σαλπάζοντι πρὸς ἐ-
με λαλοῦν.

*Donc nous tous estans tombés par ter-
re, l'ouyve voix parlant à moi, & di-
sant en langue Hebraïque, Saul, Saul,
pourquoi me perlecutes-tu? Il est dit
de regimber contre les aiguillons.*

15. Ἐγὼ δὲ εἶπα, τίς εἰμὶ ἐγώ; ὃς
ἐστίν, ἐγώ εἰμι Ἰησοῦς ὃς σὺ διώ-
κεις.

*Lors ie di, Qui es-tu, Seigneur? Et
lui respondit, Je suis Iesus, lequel tu per-
lecutes:*

16. Ἀλλὰ ἀνάστη καὶ ἄρτι ἐπὶ τοῖς
ποσὶ καὶ σὺ εἰς τὴν γῆν ἵστη·
ὅτι οὐκ ἔστιν ἡ γῆν ἡ ἐλπίς σου, ἀλλὰ
ἐπὶ τῇ ἐλπίδι καὶ ἐπὶ τῇ ἐλπίδι, ὅτι
τὸ ὄφθῆναι σου.

*Mais levez-toi, & te tien sur tes pieds:
car pour ceste cause te suis se apparu,
pour te constituer ministre & refugio
tant des choses qui tu as vües, que de
celles esquelles te t'apparoustas.*

17. Ἐξαπορεύσθες ἐκ τοῦ λαοῦ,
καὶ τῶν ἐθνῶν, εἰς οὓς ἐγὼ σε ἀπο-
στέλλω.

*Te delintando du peuple, & des Gen-
tils, vers lesquels maintenant te t'envoie:*

18. Ἀνοίξαι οὖν ὡς λαμὴν ἀντὶ τοῦ
τῷ Θεῷ ἀποστρέψαι ἀπὸ σκοτεινῶν εἰς
φῶς, καὶ τῇ ἐξουσίᾳ τῇ σου πρὸς
τοῖς τοῖς, τῷ λαῷ σου καὶ τῷ
ἐκ τῶν ἀμαρτιῶν, ἐκ τῶν ἐκ τῶν
ἐκ τῶν ἀμαρτιῶν, πρὸς τῇ εἰς ἐμὲ.

*Pour ouvrir leurs yeux, afin qu'ils
soyent convertis des tenebres a la lumie-
re, & de la puissance de Satan a Dieu,
pour recevoir remission de leurs pechés,
& parvenire ceux qui sont sanctifiés par
la foy qui est envers moi.*

19. Ὅθεν, βασιλεῦ ἀγρίππα, ἡμεῖς
ἐγνώμεθα ἀπὸ τῆς τῇ ἐξουσίᾳ ἐπὶ τῇ
σας.

*Parquoi (ò Roy Agrippa) ie n'ai
point esté desobeissant a la vision cele-
ste:*

14. Omnesque nos cum decidissemus in terram audivi vocem loquentem mihi Hebraica lingua: Saule, Saule, quid me persequeris? durum est tibi contra stimulum calcitrare.

When we were all fallen to the
earth / I heard a voice speaking unto
me / & saying in the Hebrew tongue /
Saul-Saul, why persecuest thou me?
It is hard for thee to fight against
sticks.

15. Ego autem dixi, Quis es Domine? Dominus autem dixit, Ego sum Iesus, quem tu persequens.

Then I said, Who art thou, Lord?
And he said, I am Jesus whom thou
persecutest.

16. Sed exurge & sta super
pedes tuos: ad hoc enim ap-
parui tibi, ut constituam te
ministram & testem eorum
quæ vidisti, & eorum quibus
apparebo tibi.

But rise and stand up on thy feet: for I have appeared unto thee for this purpose, to appoint thee a minister and a witness: of both of the things which thou hast seen: & of the things in the which I will appear unto thee.

17. Eripiente te de populis & gentibus in quas nunc ego mitto te.

Delivering thee from the people and
from the Gentiles; unto whom now
I send thee.

18. *Aperire oculos eorum, ut convertantur à tenebris ad lucem, & de potestate latrant ad Deum, ut accipiant remissionem peccatorum, & sortem inter sanctos per fidem quæ est in me.*

To open their eyes / that they may
turne from darknes to light / and from
the power of Satans baits God / that
they may receive forgiveness of finnes /
and inherit saue among them / which are
sanctified by faith in me.

19 Vnde, rex Agrippa, non
fui incredulus caeleſti vi-
ſioni.

Wherefore King Agrippa was
not disobedient unto the heavenly
sign.

14. Da wir aber alle zur Erden ni-
der fielen / höret ich eine stimme reden
zu mir / die sprach auff Hebreisch:
Saul / Saul / was verfolgst du
mich? Es wirdt dir schwer sein / wi-
der den Stachel zu löcken.

De der vil fulde alle ned til Jorden / da hørde
 jeg en røst tale til mig / som sagde paa Ebræiske Saul
 Saul / hui forfølger du mig? Det skal bliffue dig
 snart, at trædemod Braadden.

15. Ich aber sprach: HERR/wer bist du? Er sprach: Ich bin Jesus den du verfoldest.

Da sagde ieg / HERRER / huo est du? Hand
sagde / Jeg er Ihesus / som du forfølger.

16. Aber stehe auff vnd tritt auff
deine füsse / Denn dazu bin ich dir er-
schienen / daß ich dich ordene zum
Diener vnd zeugen deß / das du gese-
hen hast / vnd daß ich dir noch wol er-
scheinen lassen.

Men staad op / oc traad paa dine foder / Thi der
faare obenbaredis ieg dig / At ieg skal sticke dig til en
Ejere oc Bidne / til der / som du haaffuer seet / oc til
der som ieg vil end nu lade obenbaris saar dig.

17. Und will dich erretten von dem
Volk / und von den Helden / unter
welche ich dich jetzt sende.

De leq vil frelse dia fra Guldet / oc fra Hedninge /
iblant huilcke teg nu sender dig.

18. Aufzuthun ihre augen / daß sie
sich bekehren von der Finsterniß zu
dem Licht / Vnd von der gewalt des
Sathans zu Gott / zu empfangen
vergebung der Sünde / vnd das Erbe
samt denen / die geheiligt werden
durch den glauben an mich.

At oplade dets Troen / at de skulle omuende sig fra
 Mærket til Indet / oc fra Saras magt til Gud / Til at
 anamme synderens forladelse / oc At siue / med dem /
 som blifue helligede formedelst Troen til nylg.

19. Daher mein lieber König Agrip-
pa/ war ich der Himmlischen erschei-
nung nicht unglaublich.

Der saare / kære Kong Arttya / naar ieg icke
vantro den Himmelske openbaring.

14. A když asine mo tšpčnš
na Zemi padl / šlyšal ašem
hlaš/an mi prawn židowššm
nazntem: Ešawle/ Ešawle/
proč mi se protiwnššs e' mrdot
geš tobě proti ošnu se žpčto
wati.

Tam gdy chmy w Bylsce pabli
na siemię sosyfiatam glon mowias
cy do miul / & mowiacy Zydom
ilim scy Eiem. / Saul. Saul. pzyez
jenne przesiadniesz / trudnoc na
bie przecim ofnom wierzgac.

15. A ná řekl: V kdo gfo
DANE: A PAN řekl: Ját
gřím (Schiso/ třeřmuž) 19 se
protivysa.

A sam odpowiedział: Ktoś ty
 jest Panie? A co mi rzadzi? Jam
 jest Jezus Bratniego ty prześladowa-
 46

16. Ale wstaśi/ a siuoż na
trzech nohách. Nebo protoż
głowi se łobě wśázal/ abych tebe
winał. Słuzeb myślen a jwędzi
fem rzech wśech. Ściż aś wiożi/
o rzech w śierpach to je budu w
kajowati łobě.

Nie powstani Aithan na nogi
 twe / Abominacjami sic alio rego v
 Ezechiel abych cie postawiem: I ligo
 y Izmobilizem tak tych wycier Etes
 tea wida al / tako y ioych w Etes
 tych sic iayofeic tobis.

17. Wsawobozuje tebe z li-
du a; Pohanow / mezo fte-
r; nánynni possi tebe.

Wyświadczyć jest ludm tegoż z
zognow do których cis teraz po-
stąpił.

18. Aby otvrisal oči gegich/
a onť se obrátí od temnosti k
světlu a k moci ďabelské. Bo-
hu, a abo vzal hřtychuow od-
puštění / a byl v posvěcení
im přez Wyrů křesť. gest we
mne.

Abyś serwasz i aczy ich / aby
 ściana rociły ciemności do światła
 przyświeca / a z mory patańsławy do
 bogu / aby wcieli obpęszczenie
 grzechom / y biał usiedzy światła
 chłami / przez miarkę Stora tak tu
 maie.

19. Prosež ō Kráši Harpy
po/ nebylsem newěšný Ne-
bestěmu widěny;

A przeto; Królu Egypu nie
byłem nieposłusznym niebićki-
mu widzeniu.

כ ו

20. אֵלָא אֲכַתְרֵי מִן
לְקוּדְמִיִן לְהַגִּינוּ דְּבַדְרִימְסוּק
וּלְהַגִּינוּ דְּבַאדְרִימְסוּק
וּדְבַדְרִימְסוּק קוֹרְבָנָא דִּיהוּד
נֶאֱחָ לְעַמְמָא אֲכַתְרֵי
דִּיתְרִיבִין וְתַפְגִּין לְרֵי
אֵלֵהָ וְעַבְדֵּיהּ עֲבַדֵּיהּ
דְּסוּרִין לְתַבּוּתָא :

*Ma primamente annuntiai a quelle
che erano in Damasco, & in Ierusalem, &
per tutto il paese de la Giudea, & pos a li
Gentili, che si pentissero, & convertissero
a Dio, facendo opere degne del pentimento.*

21. וְעַל אֲפִי דְלִין אֲחֵדוּנִי
יְהִידֵינָא דְּהִיכְלָא וּדְבִין הוּוּ
לְמַהֲטֵלָנִי :

*Per questa ragione i Giudei haue-
dami presso nel templo, tentarono d'as-
sassinarmi.*

22. עֲדַרְנִי דִין אֵלֵהָ אֲדָ
מֵא לְיוֹמָא הַנָּא יְהִי אֵלֵהָ
אֲמִי וּמִצִּידָא אֲמִי לְעִידָא
וְלִרְבָּא כִּד מַדָּם לְבַד מִן
מוֹשֶׁה וְנָבִיא לְנָא אֲמַר
אֲנִי אֵלֵהָ אֲמִי דְּהַגִּינוּ
אֲמִירוּ דְּעִתִּידִין דִּיהוּד :

*Ma per l'aiuto dato mi da Dio, son
rimaso infino a questo giorno, testificando
al picciolo & al grande niente altro de-
cetto se non la, o se che i Profeti & Moyses
predicassero dover esser.*

23. דִּישְׁמִיתָא מִיִּתְחָא וּדִיהוּד
דִּישְׁמִיתָא דְּקִימְתָא דְּמִן
בֵּית מִיתָא וּדְּעִתִּיד דִּיכְרִי
בִּיהוּדָא לְעַמְמָא וּלְעַמְמָא :

*Cum che Christo dantea patre, & ch
egli primo de la resurrection de moysi, da-
uena annuntiar la luez al populo & a li
Gentili.*

24. וְכִד הִכְנָא נִפְק הוּוּ
פִּילוֹס דְּוִחָא קִעָא פ
פִּהִסְטוֹס בְּקִלָּא וּמִי
סִגִּית לָר פִּילוֹס סִפְרִי
סִגִּיתָא עֲבַדְרִי דְּתַשְׁנָא :

*Mentre ch'ei diceua queste cose in sua
difesa, Festus disse ad alta voce, Paulo, tu
impazzisti, le molte lettere ti fanno im-
pazzire.*

כ ו

20. כִּי אִם בְּדַמְשֶׁק בְּרַאשׁוֹנָה
וּבִירוּשָׁלַיִם וּבְכָל אֶרֶץ יְהוּדָה
וּלְגוֹיִם בְּשַׂרְתִּי אֶת־הַתְּשׁוּבָה
לָשׁוּב אֶל־אֱלֹהִים וּלְעֲשׂוֹתָם
מַעֲשִׂים שְׂרִים לַתְּשׁוּבָה :

*Antes primeramente a los que estan en Da-
masco, y Ierusalem, y portoda la tierra de Iudea:
y a las Geutes, annunciau que se emmendassen y
se conuirtiesse a Dios haciendo obras dignas de
de conuersion.*

21. עַל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַיְּהוּדִים
הִפְשִׁיעוּ בְּהִיכֵל בְּהַרְסָם יַחַד
עָלַי לְקַחֵחַ נַפְשִׁי וּמָמוֹן :

*Por causa deesto los Iudios romandome en
el Templo, tentaron de macarme.*

22. וּבְעִזְרַת אֱלֹהִים עַל הַיּוֹם
הַזֶּה קִמְתִּי מֵעִיד לָצֵעִיר וּלְגָדוֹל
מֵאֻמָּה לֹא מוֹסִיף אֶל גִּרְעַע עַל־
אִשָּׁר דָּבַח מִשָּׁה וְהַנְּבִיאִים
לְהַעֲשׂוֹתָם :

*Mas ayudado del ayuda de Dios perseuero
hasta el dia de oy, dando testimonio a chicos y a
grandes no diziendo nada fuera de las cosas que
los Prophetas, y Moyses, dixeron que auian de
venir.*

23. כִּי יִנָּעַע יִכָּה וְיַעֲנֶה הַמַּלְשִׁיחַ
וְכִי רִאשׁוֹן הוּא מִתְּקוּמַת הַמֵּתִים
וְאִוֹר עֲתִיד לְבִשֵׁר אֶת־הָעָם
וּכְל־הַגּוֹיִם :

*Que el Christo auia de padecer, Que auia de
ser el primero de la resurreccion de los muertos,
Que auia de annunciar luz a este pueblo, y a las
Gentes.*

24. וּבְדַבְרֵהוּ אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
אָז פִּהִסְטוֹס בְּקוֹל גָּדוֹל אָמַר
מִשְׁעֵעַ אֶת פִּילוֹס סִפְרִים וְרַבִּים
דְּכַאֲוִיָּה אֶל־הַשְׁעָעוֹן :

*Y diziendo el estas cosas, (y dando razon de
si) Festus a gran boz dixo, Estas loco Paulo: las
muchas letras te tornan loco.*

כ ו

20. Ἀλλὰ πρῶτον ἐν δαμασκῷ πρῶ-
τον, ὡς ἱεροσολύμας, εἰς πᾶσιν τοῖς
χωροῖς τῆς ἰουδαίας, καὶ τοῖς ἐθ-
νοῖς ἐπὶ γὰρ ἡλθεν μαρτυροῦν καὶ ἐ-
πιστρέφειν πρὸς τὸν θεόν. ἔτι καὶ τῶν
μαρτυρίων ἐγὼν πρῶτος ὡντας.

*Aius primetement l'ai annoncé à
ceux qui estoient en Damas, & puis en
Ierusalem, & par toute la contrée de Ju-
dee, & aux Gentils, qu'ils se repen-
sant, & se conuertiſſent à Dieu, en fai-
sant ceures conuenables.*

21. Ὅτινα πούτως μοι αἱ ἰουδαῖοι
συνελθόντες ἐν τῷ ἱερῷ ἐπείρθη-
σαν ἀσχερίσαι με.

*Pour ceste cause les Iudis, m'ayant
pris dans le temple, ont essayé de me
tuer :*

22. Ὁ τοιοῦτός ἐστιν τυχεὶν τῆς
ἐμοῦ, ὅτι καὶ ἐγὼ ὅτι ἡμέρας ταύ-
της ἐστίν, μαρτυροῦμαι ὅτι μικρῶ
καὶ μεγάλῳ, καὶ ἐκ τῶν λέγων
ὅτι τοῖς οἰστροφῆται ἐν ἀλλοτρίῳ μαλ-
λόντων γίνονται, καὶ μεσῆς

*Mais ayant receu secours par l'aide
de Dieu, ie suis viuant iusqu'à ce iourd-
hui: testifiant a petit & à grand & ne
disant rien hors les choses que tant les
Prophetes que Moyse ont predites de-
uoir aduenir.*

23. Εἰ ποτὶς ὁ χριστός, εἰ πρῶ-
τος ὡς ἀναστάς νεκροῖς φῶς
μελλὲ πατὴρ γὰρ τῷ λαῷ καὶ
τοῖς ἐθνοῖς.

*Ajsuoir qu'il faloit que le Christ
souffrit, & qu'il fust le premier de la re-
surreccion des morts, qui deult anon-
cer la lumiere au peuple, & aux Gentils.*

24. Ταῦτα δὲ αὐτῷ ἀπελογουμέ-
νου, ὁ φῆσεν μετὰ ἤτης φωνῆ ὅτι,
μὲντοι πῶς τοι ταῦτα εἰς χαρ-
μὰς εἰς μάλα ὡς πῶς εἰς τῆς.

*Et comme il vloit de ceste defense,
Festus dit à haute voix, Tu es hors de
sens, Paul: le grand saueur des lettres te
seus met hors du.*

20. Sed his qui sunt Damasci primum, & Ierosolymis, & in omnem regionem Iudææ, & Gentibus annuntiabam, ut pœnitentiam agerent, & converterentur ad Deum, digna pœnitentia opera facientes.

But I shewd first unto them of Damascus, and at Jerusalem, and through out all the coastes of Iudæa: and then to the Gentiles: that they should repent, and turne to God, and doe works meete the amendment of life.

21. Hac ex causa me Iudæi, cum essem in templo, comprehensum tentabant volentes me interficere.

For this cause the Jewes caught mee in the Temple: and went about to kill me.

22. Auxilio autem adiutus Dei, usque in hodiernum diem sto, testificans minori atque maiori, nihil extra dicens, quam ea quæ Prophetæ locuti sunt futura esse, & Moyses.

Nevertheless I obtained helpe of God: & continue unto this day, witness- ing both to small & to great: saying nothing but those things which the Prophetes & Moses did say: should come.

23. Si passibilis Christus, si primus ex resurrectione mortuorum, lumen annuntiaturus est populo & Gentibus.

To witte: that Christ should suffer: and that he should be the first that should rise from the dead: and should shewe light unto the people: and to the Gentiles.

24. Hæc loquente eo, & rationem reddente, Festus magna voce dixit, Insanis Paule: multæ te literæ ad insaniam convertunt.

And as hee thus answered for himselfe: Festus saide with a loud voice: Paul, thou art beside thy selfe: much learning doeth make thee mad.

20. Sondern verkündiget / zu erst / denen zu Damasco / vñnd zu Jerusaleem / vñnd inn alle Gegend Jüdisches Landes / auch den Heiden / daß sie Busse theten / vñnd sich bekehrten zu Gott / vñnd theten rechtschaffene werck der Busse.

Wen ieg fortyndede / først saar dem i Damasco / oc vdi Jerusalem / oc i alle Jøde land: landemercke / oc saar Hedninge / At de skulde gøre Penitence / oc omvænde sig til Gud / oc gøre rettskaffne penitenss gerninger.

21. Vmb des willen haben mich die Jüden im Tempel gegriffen / vñnd vñntersunden mich zu tödten.

For den skuld grebe Jøderne mig i Tempelen / oc vilde slægt mig ihuel.

22. Aber durch Hülffe Gottes ist mir gelungen / vñnd siehe biß auff diesen tag / vñnd zeuge / beide dem kleinen vñnd grossen / vñnd sage nichts außer dem / daß die Propheten gesagt haben / daß es geschehen solt / vñnd Moses.

Wen formedest Gud skulde hielpe hvede de mig / oc ieg staar indtil denne dag / oc vidner / baade saar smaa oc store / oc siger in ved ander: end det som Propheterne oc Mose / haaffue sagt: at der skulde ske.

23. Das Christus solt leiden / vñnd der erste sein auß der Auferstehung von den Todten / vñnd verkündigen ein Licht dem Volck vñnd den Heiden.

At Christus skulde lide / oc vere den første aff Opstandelsen fra de Døde / oc fortynde Folket oc Hedninge et lys.

24. Da er aber solches zur verantwörtung gab / sprach Festus mit lauter stimme: Paule du rasest / die grosse kunst machet dich rasend.

Oc der hand saa forstærkede sig / sagde Festus med høye roste: Paule / du raser / Den store Kunst gør dig rasende.

20. Ale tēm křetřigſau w Damasku nappřivě / a w Jeruzalēmě / y po wšřch křagi ně židowstě / potom y Pohani m žiwěſtomal gſam aby po křani žinili / a obrátili ſe ku Pānu Bohu / hodně křutky Poſānř žinje.

Leč napřob tēm křotřř ſa w Damasku y w Jeruzalem / y po wšřch křej křānle žydowsk. cy / potom y poganom / oſnāymowā lem aby ſewināli y nawrocił do Boha / cřyntac w cřyně gdnz / ale ſi křotřř ſi wjnāli.

21. Y pro tu mne přjřinu židě / křoj gſam byl w Chřamě / wali / cřitje mne žabit.

Dla thet mē přycřynw žy domw w křānle poymač žy křānli ſe žabit.

22. Ale pomoeč Boží / gſiž do dneſnřho dne pjožum / wnděwage ſiwědciw nā malēm tal y welikēm / me gſižho nā nřpyrawuge / neč to co gſau Proroci žiwěſtomali bu: dautcho / y Mořřiſe.

Ale doſtawř křānka od Boha / ſoſtalem teſěže kř do dneſa to go ſiwědčje / tal malēm talo y welikēm / ale mego nie powiedā: taci edno ty rzezy křotř Proroci y Mořřie opowiedjeli y pjožumali.

23. Žeměl Křiſtus křpěti / a ſe wſiam y mrtwřch přwſnř / iněl wpprawowati ſiwěſto ſb dem y Pohaniem.

A to iž Křiſtus mlať křepis eč / a mlať byc přwřřř y žiwacti wřch wſānā: křiwěloſt opowie: datac ludowi tanu y poganom.

24. To křoj od ſebe mlturil Dawel / a tat ſe wpmāuwal: Žehdy Feſtus hlaſem welikēm ř. řl: Blāžniſs Dawel / mno: hř wě oměniř blāžnowſtři tebe přwodiř.

Eho go y on odpowiedal / řekl Feſtus gloſem welikēm. Žale ſiř pāle wile pſma přwmožiti ſu pālenā u.

כו

25. אמר לה פולוס לבן
שנית נציגה פהסטוס
אלא פלי שרבה ותקנותה
ממלל אנה :

*Et Paulo disse, lo non impaz, e o mica,
excellensimo Festo, una profarisco parola
da Verata e da sapientia.*

26. נאף מלפא אגריפוס
תיראיר ידע עליהון
דהליו ומטול הנגה עין
פגלל ממלל אנה
הדמיה מטול דהדא מו
הליו מלא לא סבר אנה
הטענו לה דלא הנגה ב
פטושית סעירו :

*Il Re fa ben queste cose, alquale an-
cor liberamente ne parla: perche se me
persuado che non piglia sua masca a ve-
runtia: e cōciosia che questo non è stato fat-
to con un canone.*

27. מהימן אנה מלפא
אגריפא לונבא ידע אנה
במהימן אנה :

*Credim. Re Agrippa, a's Profeti mo
fo che in lui eradi.*

28. אמר לה מלכא א
אגריפא בקליל מרים
מביס אנה לי דההנה
ברסטנה :

*Et Agrippa disse a Paulo, In poca cosa
me persuadi a farmi Christiano.*

29. ופולוס אמר בעגה
הוית מו אלהה בקליל
ובסעי לא הנה לה בלחוד
אלא אף לכלהון דשמעיו
לי יוסתה דיהוון אכתי
לבד מו אסורא הליו :

*Allor Paulo rispose, lo desideravo da
Dio che e in poco e in molto, non sol tu,
ma ancor tutti quello che hanno in'ascol-
tano, fossen miei, qualeso sono, accetto
questo legami.*

30. ותם לה מלפא
והגמונה וברניקא האליו
דיתבין הו עמהון :

*Ed ecci ch'egli habbe queste cose, el Re
si leno su, e cosil el Presidente, e Bernice, a
quello che stauano a seder con loro.*

כו

25. והוא אמר אינני משגע
איש המודת פהסטוס כי אם
אח-דברי אמתהם וישר מפית
אנכי :

*Y Paulo, No estoy loco, dize, Excelente Fe-
sto, fino hablo palabra de verdad y de rempiança.*

26. כי יודע המלך על-הדברים
האלה לכן גם בבטחון דברתי
אליו ומתחשב אנכי כי מדברים
האלה כל סתם לא עממהו
כי ואח לא נעשנה בסתר :

*Porque el Rey sabe estas cosas, delante del
qual tambien hablo constantemente. Porque no
pienso que ignora nada de esto, que esto no ha si-
do hecho por rincones.*

27. התאמין המלך אגריפא
לנביאים יודע אני כי מאמין
אתה :

*Crees Rey Agrippa a los Prophetas? Yo se
que crees.*

28. ואמר אגריפא אל-פולוס
במעט תפתה אותי להוותי
לנצרי :

*Entonces Agrippa dixo a Paulo, por poco
me persuadiras que me haga Christiano.*

29. ויאמר פולוס יתן יהוה אשר
במעט או ברב את לא לבדך
כי אם כלם השומעים אותי
היום יהיו כמוני בלבד האזקלים
האלה :

*Y Paulo dixo, Deseo delante de Dios que
por poco y por mucho, no solamente tu, mas
tambien todos los que oyen me oyen, fuesseis he-
chos tales qual yo soy, sacadas estas prisiones.*

30. ובדברו אליו את-האלה קם
המלך ותפקיד ובתיקא והיו שבים
אתם :

*Y como vno dicho estas cosas, leuanto se el
rey y el Presidente y Bernice, y los que se auian
assentado con ellos.*

כז.

25. 'Ο δὲ ἀμείμιος, Φησιν, οὐ-
τως φῆμι, ἀλλ' ὁλοθῆναι ἐσμεν
Φεσιν, ἵνα μὴ ἀποφθίγγω-
μεν.

*Et Paul dit, se ne fais point hom du
sens, et excellent Festus: mais se pro-
fite paroles de verité & de sens salue.*

26. 'Επίσταται γὰρ πρὸς τούτων
ὁ βασις, οὗτος δὲ ἐγὼ παρρη-
σιαζόμενος λαλῶ, ὡς οἶσθε γὰρ
αὐτῶν καὶ τούτων ὁ πιστομαι ἔδω' ἔ-
γερ ἐστὶν ἐν γὰρ πρὸς ἐργασίαν
ἐστίν.

*Car le roy sait que c'est de ces cho-
ses, auquel aussi se parle franchement,
pource que l'estime qu'il n'ignore rien
de ces choses: car cela null n'a pource
il se fait en quelque chose.*

27. Πιστὶς βασιλεὺς ἀγρίπ-
πας τοῖς προφήταις: εἶδεν ὅτι πι-
στὸν.

*O Roy Agrippa, crois-tu aux Pro-
phetes? te lai que tu y crois.*

28. 'Ο δὲ ἀγρίππας πρὸς τὸν
παῦλον εἶπεν, οὐ εὐχεμα πρὸς
ἐξιστάμεν ἡμῶν.

*Et Agrippa respondit a Paul, Tu me
persuades a peu pres d'estre Christian.*

29. 'Ο δὲ παῦλος εἶπεν, ὁ ζή-
λω τοῦ θεοῦ καὶ ἐν ἐλίγῃ καὶ
ἐν πολλῇ ἐμὴν ἐστὶν, ἀλλὰ οὐ
πάντας τοὺς ἀκούοντάς μου σήμε-
ρον, ἡμέραν πούτους, ὅτι καὶ ἐ-
γὼ εἰμι, περὶ τοῦ θεοῦ διαμαρτυ-
ρῶν.

*Lors Paul dit, Je souhaiterois en-
vers Dieu, que non seulement toi, mais
aussi tous ceux qui m'oyent aujourdhui,
& à peu pres & bien aiant fussent faits
tels que je suis, hors ces liens.*

30. Καὶ πρὸς αὐτοὺς αὐτὸς εἶ-
πεν ὁ βασιλεὺς ὁ ἀγρίππας, ἡ βαρ-
νίκη, καὶ οἱ συνηγόμενοι αὐτοῖς.

*Et Paul ayant dit ces choses, le Roy
se leua & le Gouverneur, & Bernice, &
ceux qui estoient assis avec eux.*

25. Et Paulus, non insano (inquit) optime Feste: sed vernatis & sobrietatis verba loquor.

But he said: I am not mad: I say ble Feste: but I speake the wordes of crucht & sobernes.

26. Scit enim de his rex, ad quem & constanter loquor, latere enim cum nihil horum arbitror. Neque enim in angulo quicquam horum gestum est.

For the King knoweth of these things: before whom also I speake boldly: for I am persuaded that none of these things are hid from him: for this thing was not done in a corner.

27. Credis rex Agrippa prophetus? Scio quia credis.

O King Agrippa: beleeuest thou the Prophets? I know that thou beleeuest.

28. Agrippa autem ad Paulum: in modico suades me Christianum fieri.

Then Agrippa said unto Paul: Almost thou persuadest me to become a Christian.

29. Et Paulus: Opto apud Deum, & in modico, & in magno: non tantum te, sed etiam omnes qui audiunt hodie, fieri tales, qualis & ego sum, exceptis vinculis his.

Then Paul said: I would to God: that not onely thou: but also all that beare me to day: were both almost: and altogether such as I am: except these bonds.

30. Et exurrexit rex, & principes, & Bernice, & qui assidebant eis.

And when hee had thus spoken: the King rose up: and the gouernour: and Bernice: & they that sat with them.

25. Er aber sprach: Mein theurer Feste / ich rase nicht / sondern ich rede ware vnd vernünftige Wort.

Da sagde hand / Min verdige Feste / ieg raser ick / men ieg taler sande oc fornuftige ord.

26. Denn der König weiß solches wol / zu welchem ich freudig rede / den ich achte / im sen der keines nicht verborgen. Denn solches ist nicht im Winkel geschehen.

Thi at Kongen veed dette vel / til hvidden ieg taler dristelige: thi ieg acer: at der er intet aff dette skult saar Kongen. Thi at saadan er ick stect i nogen vræ.

27. Glaubest du König Agrippa den Propheten? Ich weiß daß du glaubest.

Tror du Kong Agrippa Propheterne? Jeg veed at du tror.

28. Agrippas aber sprach zu Paulus: Es fehlet nicht vil / du überredest mich / daß ich ein Christen würde.

Da sagde Agrippas til Paulum / Der fattis ick meget vil / du tager mig mer ord / at ieg bliffuer Christen.

29. Paulus aber sprach: Ich wünschet für Gott / es fehlet an vil oder an wenig / daß nicht allein du / sondern alle die mich heute hören / solche würden wie ich bin / außgenommen diese Bande.

Da sagde Paulus / Jeg vndstet saar Gud heller der fattis meget eller lidet: at ick alene du: men alle demig hore i dag bliffue saadene: som ieg er: Vndertagne disse Baand.

30. Und da er das gesagt / stund der König auff / vnd der Landpfleger / vnd Bernice / vnd die mit ihm saßen.

De der hand haaffde der sagde / Rod Kongen op oc Landsherren: oc Bernice: oc de som sadde hos dem.

25. A Pavel řekl: Měláží mým předobry Feste / ale mluvim slova pravdy a střihlosti.

Tedy on řekl / Mě přileť o zácný Feste / alec právdžimv & trzejvie slova powieam.

26. Bý jagist o těch věch: ecch Král před kterýmž sdaufšánim mluvim: neb mám za to / že ho z těchto věch nic tajno nem. Nebo něchož toho se gest pokau mě nedálo.

Do to mley Arol / przed Eto: cym bezpiecznie mowie / gdyż nie maieram aby co z tych rzeczy o niego bylo tajno: bo sie to nic dzealo w tajem.

27. Wěříšli Králi Agrippa: po Prorokom? Bým je wěříš.

Wierzysz Arolu Agrypa: Prorokom? wicm iż wierzysz.

28. Echdy Agrippa řekl Pavlowi: Poněkud mneť to: mu nalounges / abych byl křesťanem.

Žáhyr Agrypa řekl do Pavla: Málucžto mne nie námonvž abych zostal křesťaninem.

29. A Pavel řekl: Žádám Boha / ne toliko poněkud / ale zcela: a ne toliko abych / ale abych všchni cito křesťj šlyšš dnes / byli takowj nář v nářš / fromě wěžm tohoro.

Řekl tedy Pavel / Žadabych od Boga aby nie málujšo / ale rym wlecey / jebys nie tyľko ty / ale y ci wšyřey Etořy mie džeř sluchá ta stali sic rákowem takim lá leř / oproč tyľko ty ch wlozeř.

30. Wštal Král / y Wládař / y Berenice / y ti kterijž tu seděli.

A gdy / to řekl / tedy wštal Arol / y starostá / y Bernice / y ci ktorzy (polu siedzieli) z nami.

כ ו

31 וְכִי פָּרְקוּ מִן תַּמּוֹן מִמֶּלֶכְיָן הָיָה חָדָר עִם חָדָר וְאֶמְרֵינן דְּמַדָּם דְּשׁוֹנֵי לְמוֹתָא וְלֹאסִירָא לֹא עֲבָד זְבִרָא הֵינָּה :

Et effendi se trati da parte, parlaua ma tra loro, dicendo, Quest' huomo non fa cosa alcuna degna di morte o di prigione.

32 וְאֶמֶר אַגְרִיפָּא לְפִהֶסְטוֹס מִשְׁכַּח הֵינָּה גִבְרָא הֵנָּה דִּישְׁתַּרְתָּ אֱלֹהֵי בְּנֵי קֶסֶר לֹא קָרָא :

Et Agrippa disse à Festo, Quest' huomo si potera lasciare andare, se non hauesse appellato a Cesare.

כ ו

1 וּפְקִיד עֲלֵיהִי פִּהֶסְטוֹס דִּישְׁתַּרְתָּ לְתַת קֶסֶר פְּאִיסִילֵינָה וְאֶשְׁלֵמָה לְרַפִּידוֹס וְלֹאסִירָא אֶתְרָא עֲמָה לַגִּבְרָא חָדָר קִיטְרוֹנָה מִן אֶסְפִּיר סַבִּסְטָא דְּעֲמָה הֵינָּה יוֹלִיוֹס :

Pai che fu deliberato che non nauigasse sino in Italia, consegnaron Paulo & alcuni altri prigioni ad un Centurione nominato Giulio, de la compagnia d'Augusto.

2 וּכְדִּהְיֶה דְּפִרְדָּא נִחְמוֹ לְאֶלְפָּא דְּאִיתִיָּה מִן אֲדֻרְמִנְטוֹס מְדִינַתָּא וְאֶזְלָא הֵנָּה לְאֶתְרָא דְּאֶסְיָא וְעַל הֵינָּה עֲמֹן לְאֶלְפָּא אֲרִיסְטִרְכּוֹס מְקֻדְּמָא דְּמִן קִיסְרוֹנִיקָא מְדִינַתָּא :

E montati in vna nave Adramitica, per douer nauigare per i luoghi de l'Asia, facemmo vela, essendo con esseno Aristarco Macedonico Tessalonico.

3 וְלֵימָא אֶתְרָא מִסִּין לְפִידוֹ וְאֶתְחַשֵּׁה קִיטְרוֹנָא בְּמִרְחֻמְנוֹתָא לְתַת פּוֹלּוֹס וְאֶפְסֵי לֵה דִּיאֵל לְגִירָא דְּהַמְוִהִי וְיִיתְתַּנִּיחַ :

El giorno seguente arrivammo a Sidone: & Giulio trattando humanamente Paulo permise che egli andasse a i suoi amici per esser conuenuto.

כ ו

31 וַיִּסּוּרוּ וַיִּדְּבְרוּ בֵּינֵיהֶם לֵאמֹר כִּי מֵאוֹמָה לֹא עָשָׂה הָאָדָם הַזֶּה כִּי מִשֵּׁט מִנֶּת אֱלֹהִים לוֹ :

Y como se apartaren à parte, habluau los vnos con los otros, diciendo, Que ninguna cosa digna ni de muerte, ni de prison haze este hombre.

32 וַיֹּאמְרָא אֶמֶר אֶל־פִּהֶסְטוֹס יוֹכֵל הָאִישׁ הַזֶּה לְהִזְרֹא אִם לֹא הִתְפַּלֵּל אֶל־הַקִּיסָר :

Y Agrippa dixo à Festo Podia este hombre ser suelto, si no viuiara llamado para Cesar.

כ ו

1 וּכְפִּינָשׁר נִשְׁפֵּט לְעִבּוֹר אוֹתָנִי בְּאִתִּיָּה אֶל־אֵיטִילִיָּה הַסְּגִיר אֶת־פּוֹלּוֹס אֶת אֶסְוִירִים הָאֲחֵרִים לְאִשׁר מֵאֵת וְשִׁמּוֹ יוֹלִיוֹס מִחֶבֶל הַקִּיסָר :

Mas como fué determinado que auíamos de nauegar para Italia, entregaron à Paulo y à algunos otros presos à vn Centurion llamado Iulio de la compannia Augusta.

2 וַיַּעַל אֶל־אִתִּיָּה אִשְׁרֵי הֵיָּה מַעִיר אֲדֻרְמִיטוֹס עֲתִידִים לְהִלּוֹךְ לְמִקּוֹמֵי אֶסְיָא וַיַּעֲבֹד בְּהִיוֹת עֲמֹנִי אֲרִיסְטִרְכּוֹס הַכְּתִי מִחֶסְלוֹנִיקָא :

Antique subiendo en la nao Adramerina, alcamos vela, estando con nosotros Aristarcho Macedonio de Thessalonica, comenzando à nauegar junto à los lugares de Asia.

3 וְלִיוֹם הַכֹּהֵן פְּעֻעָנִי בְּצִידוֹן יוֹלִיוֹס הִתְהַלֵּךְ אֶת־פּוֹלּוֹס בְּרֶךְ וַחֲסֵד וְהִנִּיחוֹ לָלֶכֶת אֶל־רֵעֵיוֹ לְבִקֵּשׁ דִּיהָ דְּנִחָה דְּפִאוֹת לְשִׁיר וְשִׁקּוֹי לְעֲצֻמוֹתָיו :

Y otro dia llegamos à Sidon, Y Iulio tratando à Paulo humanamente, permitiòle, que fuese à los amigos para ser decillos bien tratado.

כ ט

31. Καὶ ἀναχωρήσαντες ἑλάλιον πρὸς ἀλλήλους, λέγοντες ὅτι οὗτος θανάτου ἄξιον ἢ δισμῶν πείραται ὁ αὐθροπ Ⓞ Ⓢ Ⓢ Ⓢ.

Et quand ils se furent retirés à part, ils confererent entr'eux, disans, Cest homme ne comence rien digne de mort ou de prison.

32. Ἀγρίππας τῷ τῷ Φέστο ἔφη. Ὁποῦθεν οὕτως οὗτος ὁ ἀθροπ Ⓞ Ⓢ Ⓢ Ⓢ, οἱ μὴ ἐπικύκλιται καίοντα.

Et Agrippa dit à Festus, Cest homme pouuoit estre relaché, s'il eust esté appelé à Cesar.

ΚΕΦΑΛΑ. ΚΖ.

Ως δὲ ἐκρίθη ὁ ἀποστολὴν ἡμῶν εἰς τὴν ἰταλίαν, παρεδίδοτο τῷ πᾶνλοι καὶ πᾶσι ἐτέροις δεσμώταις ἐκαστοῦ ἑρχο. ὁ δὲ ματὶ καλῶς, ἀνίρῃς σὺ δὲ σὺ.

Or depuis qu'il fut arresté que nous nauigerions en Italie, ils baillerent Paul avec certains autres prisonniers à vn Centenier nommé, Iude de la bande appelée Auguste.

2. Ἐπιδάντες δὲ πάλιν εἰς ἀδραμίτην, μίλλοις πάλιν πρὸς τὴν ἀσίαν τέτυς, κατέχρημεν, οὐτ Ⓞ Ⓢ Ⓢ Ⓢ ἡμῖν εἰς ἀνέχου μακρόδ Ⓞ Ⓢ Ⓢ Ⓢ ἰοσαλομαίως.

Et estans montés en vn nauire d'Adramite, nous partismes pour eirer vers les quartiers de Asia, estans avec nous Aristarque de Macedone Thessalonicien.

3. Τῇ τῇ ἐπεί κατέχρημεν εἰς σιδῶνα φιλαβροπας τὸ ἐλπί Ⓞ Ⓢ Ⓢ Ⓢ πᾶνλοι χρησάμεν Ⓞ Ⓢ Ⓢ Ⓢ ἐπιτρέψας πρὸς τὰς φίλας πρὸς τὴν δὲ μαλαίας πυχῶν.

Et le iour suivant nous arrivâmes à Sidon: & Iude traitant humanement Paul, permit qu'il allast vers ses amis, & qu'ils eussent soin de lui.

CAP. XXVI.

31. Et cum secessissent, loquebantur ad invicem, dicentes, Quia nihil morte aut vinculis dignum quid fecit homo iste.

And when they were gone apart, they talked betweene them selves / saying This man doeth nothing worthy of death nor of bonds.

32. Agrippa autem Festo dixit, Dimitti poterat homo hic, si non appellasset Caesarem.

Then said Agrippa unto Festus / This man might have bene loosed / if he had not appealed unto Caesar.

CAP. XXII.

VT autem iudicatum est navigare eum in Italiam, & tradi Paulum cum reliquis custodis centurioni nomine Iulio cohortis Augustae.

Now when it was concluded, that we should sail into Italy, they delivered both Paul, and certaine other prisoners unto a Centurion named Julius, of the cohort of Augustus.

2. Ascendentes navem Adrumetinam incipientes navigare circa Asiae loca, sustulimus, perseverante nobiscum Aristarcho Macedone Thessalonicensi.

And we entered into a ship of Adrametium purposing to sail by the coasts of Asia / and launched forth / and had Aristarchus of Macedonia / a Thessalonian with us.

3. Sequenti autem die devenimus Sidonem. Humane autem tractas Iulius Paulum, permisit ad amicos ire, & curam sui agere.

And the next day we arrived at Sidon: and Julius courteously entreated Paul, & gave him liberty to goe unto his friends / that they might refresh him.

Das XXVI. Capitel.

31. Vnd entwichen beiseits / redeten mit einander / vnd sprachen: Diser Mensch hat nichts gethan / das des Todes oder der Bande werth sey.

De wigede offuer en side / taleden mer huer andre / oc sagde desse Menniste haffuer inted grote / som han nem bor at dø eller bindis saar.

32. Agrippas aber sprach zu Festo: Diser Mensch hette können loß gegeben werden / wenn er sich nicht auff den Keiser beruffen hette.

Da sagde Agrippas til Festum. Desse Menniste hende giffuist loß / der som hand haffdet sig skudet sig saar Keyseren.

Das XXVII. Capitel.

Da es aber beschlossen war / daß wir inn Belschland schiffen solten / übergaben sie Paulum / vnd etliche ander Gefangene / dem Vnterhauptmann / mit Namen Iulio / von der Keiserischen Schar.

Men der de daar beslutter / at wi skulde seile til Belschland / da antvordede de den Vnderhoffuismand / som hed Iulius / aff Keyserens skare / Paulum oc nogle andre fanger.

2. Da wir aber in ein Adramitisch Schiff tratten / daß wir inn Asiam hin schiffen solten / fuhren wir vom Lande / vnd war mit vns Aristarchus auß Macedonia von Thessalonich.

De der wi traadde i Adramitiske Skib / at wi skulde seile til Asiam / da fore wi fra landet / De Aristarchus aff Macedonia aff Thessalonien daar med oss.

3. Vnd kamen des andern tages an zu Sidon. Vnd Iulius hielt sich freundlich gegen Paulum / erlaubet ihm zu seinen guten Freunden zu gehen / vnd seiner pflegen.

Der wi komme anden dagen til Sidon. De Iulius holdt sig venlig mod Paulum / oc tilstedde han nem at gaa til sine gode Venner / oc gøre sig til gode.

Kapitola XXVI.

31. Kiešio kbyž odesli na stranu / mluvili vespole / tlaucce: Nie gest hodněho smrti neb vězení nevěnil Eflowět tento.

Wyšedši mowli sedat do drugich sym slowy / tlie nte ežrat ten člověk coby mla do byt gods nego smrti abo wizenia.

32. Agrippa pal k Festowi řekl: Mohit gest propuštěn býti Eflowět tento / by se býl neodvolal k Ešarš k

Agrippa řekl Festowi: Ten člověk mohl býl propuštěn býti / by býl do Ešarš az appeloval.

Kapitola XXVII.

1. Když bylo vsauzeno / aby Pawel plawil se do Belsch / awydán býl s ginhmi wězni Setnyšlu ginhem Juliovi / tierpž býl nad Bogšem Augustomym.

2. Když suž skazano žebymy se - Wiczo do Wloch tedy poruczo no thal Pawla takto y tiekthore me woznis setnikowi / imenem Juliušowi z rothy Augustowey.

2. Echdy wstaupiwše na Bārfu Adrumetinstau / magijee se plawiti roedle Kraginy Azpe / pusili gšine se na Wroče / a býl s nāmí Arystarchus Macedonský / Thessalonyský.

Tedy wšladši wokrēt Adramittenstí / prýšlonsam plynac woble řekas Asye / tak jedmy se wicžle / a býl z nāmí Arystarchus Macedonský / Thessalonicensi.

3. Druhý pal den připlau / till gšine do Sydonu. Au Julius přijimě nařlādage s Pawlem dopuřil gemu stawiti se v Přatel / aby ho opatřili potřebami.

3. Prýplynelšmy dnā druh glego do Sydonu / a Julius lubze křešie zachowyrāac přecito Pawlowi / dopuřil mu dby do přýlaciol aby go ežym opatřyl.

כ ו

4 וּמִן תַּמָּן רָדִין וּמִטָּעַל
דְּרוֹחַ־סָּקוּבֵלן הָיָה אֶ
אֶתְפָּרְסוּ עַל קוֹפְרוֹס :

*Per partiti che nas fummo da lì, nau-
negammo sotto Cipro, per tanto che i venti
erano contrarii.*

5 וַעֲבָדוּ יַמָּא דְּקִילִיקָא
וְדַבְּמִפּוֹלִיא וּמִטָּעִין לְמִדְּנָא
מִדִּינְתָא דְּלִיקָא :

*Et habendo navigato el pelago, che o
è in torno à la Cilicia e Pamphilia, arrivammo
ad Myra città de Lycia.*

6 וְהַשְׁכַּח תַּמָּן קִנְטְרוֹנָא
אַלְפָּא מִן אֶלְכִּסְטְרוֹנָא
דְּאֻלָּא הָיָה לְאִיטָלְיָא
נִאֲוִתְבוּ בָּהּ :

*Et in havendo il Centurione troua-
to Symonem Alexandrinum, che nauigaua
in Italia, co pose in offa.*

7 וּמִטָּעֹל דִּיקִירָאִית דְּרִנָּא
הָיָה לְיוֹמָתָא סְגִינָא
לְמַחֲסוֹן מִטָּעִין לֹקְפָא ק
קִינְדוֹס צִנְתָּא וּמִטָּעֹל
דְּלֹא שְׁבָקָא הָיָה דְּרוֹחַ־
דְּגִנְאֵל תְּרִיצָאִית אֶתְפָּרְסוּ
עַל הָרֶטָא לֹקְפָל סְלִמּוֹנָא
מִדִּינְתָּא :

*E per che per molti giorni habemmo
lentamente navigato, e che d gran pena
arrivammo intorno a Gnido, perche il
vento ci impediva, nauigammo a Creta
presso a Salmon.*

8 וְלְמַחֲסוֹן כִּד רָדִין ח
הָרִינָה מִטָּעִין לְדוֹבְתָנָא
דְּמִתְקַרְנָא לְמוֹאֶנָּא שְׁפִירָא
וְקָרִיבָא הָיָה לָהּ מִדִּינְתָּא
דְּשִׁמְחָא לְאַסִּינָא :

*Et d gran pena costeggiandola, venim-
mo ad un luogo che si chiama Bella porta,
presso alqual era la città de Lasea.*

9 וְהָיוּ תַּמָּן זַבְנָא ס
שְׁפִירָא אֶדְ—מָא לְיוֹמָא
דְּעֵבֶר אַף יוֹמָא דְּצוֹמָא
דִּיהוּדָא וְהָיָה לָהּ קִנְטָא
דִּירְדָּא אֶנָּשׁ צִימָא וּמִלָּךְ
הָיָה לָהּ פִּילוֹס :

*Hor essendo passata molto tempo, e
essendo già la nauigazione per olofa, per
esser già passato ancor il tempo del digi-
uno, Paulo gli ammoniva.*

כ ז

4 וּמִשָּׁם הִלְכְּנוּ וַעֲבָדְנוּ תַּחַת
כָּפָר כִּי הָיוּ לָנוּ הָרוּחוֹת לְהִפְקֹה

*Y alzando velas de allí nauegamos baxo de
Cypro : porque los vientos eran contrarios.*

5 וְהִלְכְּנוּ בַיָּם קִילִיקָא וּפַמְפִּילִיא
וַנָּבוֹא אֶל־מִוֶּרָא עִיר־לִיקָא :

*Y auiendo passado la mar que está junto à
Cilicia y Pamphilia, venimos à Myra, que es de
Lycia.*

6 וּשָׁם מָצָא שֶׁר מֵאֵלֶּה אֶת־
יָנִיָּה מֵאֶלְכִּסְטְרוֹנָא הַהוּא לְכַתְּ אֶל־
אִיטָלְיָא :

*Y hallando allí el Centurion vna nao Alexan-
drina que nauigaua à Italia, puso nos en ella,*

7 וּכְאַשֶׁר יָמִים רַבִּים יָבִיעָנוּ
לְרִדּוֹת בַּיָּם וּבְדַחַק בָּאָנוּ לְקַבֵּל
קִנְדוֹס כִּי הָרוּחַ לֹא הָיָה
לָנוּ לְרִדּוֹת וַנַּעֲבֹד אֶת־קִרְטָא
לְקַבֵּל סְלִמּוֹנָא :

*Y nauigando muchos dias de espacio, y au-
iendo apenas llegado delante de Gnido, no dexan-
donos el viento, nauegamos baxo de Creta jun-
to à Salmon.*

8 וּכְאַשֶׁר בְּדַחַק הָעֵבֶרְנוּ בָּאָנוּ
אֶל־מְקוֹם אֶחָד הַקָּרָא אֶנְמִים
טוֹבִים וְקָרוֹבָה אֵלָיו הִיא עִיר
לְאַסִּינָא :

*Y costeandola à penas, venimos à vn lugar
que llaman Buenos puerros, cerca delqual estaua
al ciudad de Thalaia.*

9 וּלְיָמִים רַבִּים כָּעִתָּה אֲשֶׁר
בָּהּ לֹא טוֹב לְרִדּוֹת בַּיָּם כִּי
גַם אִם עָבְדוּ יָמִי תַצוֹם יַעֲצֹם
פִּילוֹס :

*Y passado mucho tiempo, y fiendo ya peli-
grosa la nauigacion, porque ya era pasado el a-
yuno : Paulo amonestaua.*

כ ז.

4. Καὶ μετὰ ἀνταχθίτους ὑπε-
πλάσαμεν τὴν κύβην, διὰ τὸ
τὸς αἰμῶνες ἵσταντο ἡμᾶς.

*Puis estans parcis de là, nous inof-
mes la route d'au d-dessous de Cypro,
pource que les vents estoient contra-
res.*

5. Τό, π πύλας· ὃ ἐστὶ τὴν
κίλικίαν ἢ παμφυλίαν διαπελ-
σόντες κατὰ χθινὸν εἰς μύραν τῆς
λυκίας.

*Et apres auoir passé la mer qui est à
l'endroit de Cilice & de Pamphlie, nous
vinmes à Myra ville de Lycie.*

6. Καὶ ἐν δὲ τῷ ὁ κεντήταρχος
παλίου ἀλάξας ὄρυσεν πλοῦν εἰς τὴν
ἰταλίαν ἐπεδίδουσαν ἡμᾶς εἰς αὐ-
τήν.

*Ll où le Centenier trouua vn nau-
ire de Alexandrie tirant en Italie, auquel
il nous fit monter.*

7. Ἐνισταίτε δὲ ἡμεῖς· ὁ γὰρ δὴ
πλοῦντες, καὶ μόλις ἤμ' ἔμμεναι ἔχ-
ομεν καὶ οὐκ ἔστιν ὅπως ἔσται· ἡμᾶς
τὴν αἰμῶν, ὑπεπλάσαμεν τὴν
κερτίαν κατὰ σπλμνῶν.

*Et comme par plusieurs iours nous
nauigions pesamment, tellement qu'à
grand peine estions-nous paruenus à
l'endroit de Creta, pource que le vent
ne nous pouloit point, nous passames
au dessous de Creta à l'endroit le Sal-
mon.*

8. Μόλις τι πρὸς λιγρόμεναι ἀν-
τίω ἡλθόμεν εἰς τὴν τοῦ καλοῦ
μέρου πλοῦν· ἡμῶν, ἢ ἔγγυς
αὐτῇ πόλις λεγμένη.

*Laquelle costoyans avec grand pe-
ne, nous vinmes en vn lieu qui est ap-
pellé, Beaux ports, pres duquel estoit la
ville de Lasea.*

9. Ἰκανὸν δὲ χρόνον ἀνταχθόμεναι,
ὥστε καὶ ὁ πλοῦς φαινοῦς τὴν πλο-
ύν, ἀπὸ τῆς καὶ τὴν καὶ ἡμᾶς ἡδὴ πα-
ρακληθῆναι, παρὸν δὲ παῦλος.

*Et d'autant que beaucoup de temps
s'estoit passé, & que déjà la nauigat'on
estoit perilleuse, pource que déjà mel-
me le iufue estoit passé, Paul les amon-
nesta.*

4. Et inde cum sustulisse-
mus, subnavigavimus Cy-
prum: propterea quod el-
sent venti contrarii.

Und from thence we launched/ and
sailed hard by Cyprus/ because the win-
des were contrary.

5. Et pelagus Ciliciz &
Pamphyliz navigantes, ve-
nimus Lystram, quæ est Ly-
ciz.

Then sailed we over the sea by Ci-
licia/ and Pamphylia/ and came to
Myra's coast in Lycia.

6. Et ibi inveniens centu-
rio navem Alexandrinam
navigantem in Italiã, trans-
posuit nos in eam.

And there the Centurion founde a
shippe of Alexandria/ sailing into Ita-
lie/ and put us therein.

7. Et cum multis diebus
tardè navigaremus, & vix
devenissemus contra Gni-
dum prohibente nos vento,
adnavigavimus Cretæ iuxta
Salmónem.

And when wee had sailed slowly
many dayes/ and scarce were come a-
gainst Gnidum/ because the winde suff-
ereth vs not/ wee sailed hard by Candia/
were to Salmone.

8. Et vix iuxta navigantes,
venimus in locum quen-
dam qui vocatur Boni-por-
tus, cui iuxta erat civitas
Thalassa.

And with much a doe sailed beyonde
it/ & came unto a certaine place called
the Faire haven/ neere unto the which
was the cite Laſea.

9. Multo autem tempore
peracto, & cum iam non ef-
set tuta navigatio, eo quod
iciumum iam præterisset,
consola batúr Paulus.

So when much time was spent/ &
sailing was now troperous/ because
also ye fast was now passed/ Paul
comforted them.

Der Apostel Geschicht.

Das XXVII. Capitel.

4. Vnd von dannen stessen wir ab/
vnd schifften vnter Cypern hin/ dar-
umb daß vns die Winde entgegen
waren.

De wil stette aff der fræ/ oc seylede bort vnder Cy-
pern/ fordi at Været vaar off imod.

5. Vnd schifften auff dem Meer für
Cilicia vnd Pamphylia über/ vnd
kamen gen Myra in Lycia.

De wil seylede offuer Haffute frem saar Cilicia
oc Pamphylia/ oc komme til Myra i Lycia.

6. Vnd daselbst fand der Vnter-
hauptmann ein Schiff von Alexan-
dria/ das schifft in Belschland/ vnd
lud vns darauff.

De Vnderhoffuqmanden fand der se Schiff aff
Alexandria/ som seylede til Balland/ oc hand sette
off i det.

7. Da wir aber langsam schifften/
vnd inn vil tagen kaum gegen Gni-
dum kamen (Denn der Wind wehre-
te vns) schifften wir vnter Creta hin/
nach der Stadt Salmone.

Men der wil seylede senlige/ oc komme neppelig
i mange dage mod Gnidum/ (Ehi været vaar off imod)
da seylede vi frem vd met Creta/ hoff den Stad Sal-
mone.

8. Vnd zogen kaum fürüber/ da ka-
men wir an eine stete/ die heisset Gut-
furt/ darbey war nahe die Statt
Laſea.

De wil droge neppelige frem/ der komme vi til
en sted som kaldis Godhaffn/ der vaar den stad La-
ſea nar hoff.

9. Da nun viel Zeit vergangen
war/ vnd nun mehr färlisch war zu
schiffen/ darumb/ daß auch die Ja-
fen schon fürüber war/ vermanet sie
Paulus.

Der nu megen tid vaar forløbet/ oc der vaar nu
mere færlige at seyle/ fordi at Jæften vaar oc nu for-
gongen/ da formanede Paulus dem.

Stuttome

Kapitola XXVII.

4. Adnavigavimus se obtud pu-
sill/ plawill sme se podlæ Epy-
pru/ proto je byl wiær odpor-
næ nám.

5. Adnavigavimus se obtud pu-
sill/ plawill sme se podlæ Epy-
pru/ proto je byl wiær odpor-
næ nám.

5. Adnavigavimus se obtud pu-
sill/ plawill sme se podlæ Epy-
pru/ proto je byl wiær odpor-
næ nám.

5. Adnavigavimus se obtud pu-
sill/ plawill sme se podlæ Epy-
pru/ proto je byl wiær odpor-
næ nám.

6. Adnavigavimus se obtud pu-
sill/ plawill sme se podlæ Epy-
pru/ proto je byl wiær odpor-
næ nám.

6. Adnavigavimus se obtud pu-
sill/ plawill sme se podlæ Epy-
pru/ proto je byl wiær odpor-
næ nám.

7. Adnavigavimus se obtud pu-
sill/ plawill sme se podlæ Epy-
pru/ proto je byl wiær odpor-
næ nám.

7. Adnavigavimus se obtud pu-
sill/ plawill sme se podlæ Epy-
pru/ proto je byl wiær odpor-
næ nám.

8. Adnavigavimus se obtud pu-
sill/ plawill sme se podlæ Epy-
pru/ proto je byl wiær odpor-
næ nám.

8. Adnavigavimus se obtud pu-
sill/ plawill sme se podlæ Epy-
pru/ proto je byl wiær odpor-
næ nám.

9. Adnavigavimus se obtud pu-
sill/ plawill sme se podlæ Epy-
pru/ proto je byl wiær odpor-
næ nám.

9. Adnavigavimus se obtud pu-
sill/ plawill sme se podlæ Epy-
pru/ proto je byl wiær odpor-
næ nám.

כ ו

10 ויאמר צבא חוג
אנא דבאולצנא ופחוסרנא
סגיאא חוגא מרדיתו לו
פלחוד דמובלה דאלפן
אלא אף דנפשתו דילן :

*Discenda laro, Hasmone, io veggo che
la navigazione sarà con stramaglio e con
molto danno, non solamente del carico, o
de la nao, ma ancor de la nostra vite.*

11 הנטרונא דין
לקוברניטא ולמדה ד
דאלפא שמע חוגא יתיר
מן מלחיה דפולוס :

*Ma il Centurione dava perfida al
gubernatore & al maestro, che a se po-
tolo detto da Paulo.*

12 ומטיל דלא עהו חוגא
הו למאנא למסתיו בזה
סתנא סגיאא מנן צבין
הו דנרדא מן חמן וארדו
דמשפחין דנמצעין ויסתנן
פלמאנא חר דאיתנהו
הוא בקריטא ומתקרבא
הוא פנכס וחאר חוגא
לחיסנא :

*E per non affare il porto atto a fuer-
mare, e per datter consiglio di partir di la,
per vedere se in qualche modo bouessero
potuto arrivando a Fenice fuermare liti,
che e porto di Crete, uqual guarda ad
Africa & à Creta.*

13 וכד נשבר רוחא
דתיסקא נסברו דממטין
איר צבניהו דיו חוגא
חרי קריטא :

*E sfianando il vento Austro, pensan-
dosi essi nauar conseguito l'intento loro,
istando piu presso costeggiavano Crete.*

14 וכן פתר קליל נפק
עליו משבא דעלצל
דמתקרבא טופוניקוס
אורקלדיו :

*Ma poco dopo si lenò contra essi il
vento Tifonico, che si chiama Euro aquil-
lone.*

15 ואתחטפת אלפא
ולא אשכח דתקומי
לקבל רוחא ויהבו לאנדא
דחיי :

*Et effuso la nave rapta, ne potendo
resistere al vento, noi habendogliela ab-
bandonata, et amato costì afforati.*

כ ז

10 ויאמר אליהם האנשים רוצה
אני כי לא לבד ברב גדופה
ועגש הסבל והאגיה כיהם באסון
נפשו עתידים היינו לרדוף בים :

*Diziendo, Varones, yo veo que con incom-
modo y mucho danno, no solo de la cargazon y
de la nao, mas aun de nuestras personas aurà de
ser la nauagation.*

11 וישר מאה יותר האמיר לחובל
ולמלח מאלה המדברים
מפולוס :

*Mas el Centurion creya mas al Maestro y al
Piloto, que à loque Paulo dezia.*

12 וכי אגם הקו לא היה לנו
לחרף בסתו לכן רבים מהם
שמו להם עצרה להלך משם
אם יוכלו לנגוע בפניכם ולחרף
שמה אל האם קריטא על פני
דרום ימיה וצפונה :

*Y no auiendo puerto comodo para ynuernar
muchos acordaron de passar aun de alli, si por
ventura pudiesen tomar à Phenica, y ynuernar
alli: que es vn puerto de Creta al Africo y al pon-
iente.*

13 ובגשב רוח הדרום חושבים
כי החזיקו את משאלות לבותם
הלכו לאסון ויצברו את קריטא :

*Y ventando el Austro, pareciendoles que ya
tenian loque desseauan, alcando velas tentan de
cerca la costa de Creta.*

14 ועוד מעט ותפגע בם רוח
גדולה המקראת הקדים מצפון :

*Mas no mucho despues dio en ella vn vien-
co repentino que se llama Euroaquilo :*

15 ונתחטפה האגיה ולא יכלנו
לקום לפני הרוח ובידי רוח
גתנו :

*Y fiendo arrebatada de el la nao, que no po-
dia resistir contra el viento, dexada (la nao à los
vientos) eramos lleuados.*

כ ט

10. Αίγων άντρες, ανδρες, θεω-
ρω οτι μετα υβριως η πολλη ζη-
μιας, υ μάλιστα φαρτης ε ε πλοιας,
αλλα και ημψυχων ημων μαλιστα
επαυ τον πλεον.

*Leur disant, Hommes, ie voy que la
nauigation sera avec peril, & grand
dommage, non seulement de la charge
du nauire, mais aussi de nos vies.*

11. Ο δε εναντιπαρχων τω κυ-
βερητη και τω ναυκληρω επιβητο
μαλλον, η τω υπω τω πωλυλου
λογεμεισιν.

*Mais le Centurion croyoit plus au
gouverneur & patron du nauire qu'à
ce que disoit Paul.*

12. Αιολιων δε λυμπος υπα-
ρχοντων ους εβουλεμασθη,
οι πλειους ηντων βουλησασθαι
να παυοντο, απως διωοντο κα-
τα την ανατον εις Φαιστα, εβουλε-
μασθη. λυμπος ην ημερης βλε-
ποντες ελβια και εχχων.

*Et d'autant que le port n'estoit point
en bonne assiere pour hyuerner, la plus
part furent d'aduis de partir de la, pour
voir si on pourroit aborder à Phenix,
pour y passer l'hyuer: qui est vn port de
Creta, regardant vers le vent de Libe &
de Creta.*

13. Τω παρδιναντι δειναι, δι-
εστας της ανατολης κατευθυν-
κεις, ερετες αοαν περιελασσαν
την κρητον.

*Adonc le vent de Midl commençant
à souffler doucement, cuidans estre au
dessus de leur intention, estans depar-
tis, ils costoyèrent Crete de plus pres.*

14. Μετ ου πολυ δε ισως κατ
αυτης ηρ με το Φωνικος, ο πα-
λοιμυ δειραλιδαν.

*Mais tantost apres vn vent tempe-
stueux, qu'on appelle Euroclydon, se le-
ua du costé d'icelle :*

15. Συωδραμειναι δε τα πλοία,
και μη δυναμενους αντηφραμειν
τω αιιμω, επιδιδόντες i φερόμεναι.

*Et le nauire estant emporté du vent,
tellement qu'il ne pouuoit parer au vêt,
nous fumes emportés, ayant abandon-
né au vent le nauire.*

10. Dicens eis, Viri, video quoniam cum iniuria & multo damno non solum oneris & navis, sed etiam animarum nostrarum incipit esse navigatio.

And said vnto them: O Gra: I see
that this bondage will bee with hurt
and much bondage: Not of the sading
and ship onely, but also of our liues.

ii. Centurio autem gubernatori & naclero magis credebat, quam his quæ à Paulo dicebantur.

Nevertheless the Execution belee-
ued rather the government and the ma-
ster of the shipp; then those things
which were spoken of Paul.

12. Et cum aptus portus non esset ad hiemandum, plurimum statuerunt consilium navigare inde, si quo modo possent devenientes Phœnicem, hiemare, portum Cretæ, respicientem ad Africam & ad Corin.

And because the haven was not commodious to winter in, many tooke counsell to depart thence; if by any means they might attaine to Denmark: there to winter: which is an haven of Cardies; and loath to waite the South; west and by West: and North-west: and by west.

13. Aspirante autem Astro, æstimantes propositum se tenere, cum sustulissent de Affon, legebant Cretam

And when the southerne wind blew
softly / then supposing to obtaine their
purpose / loosed neerer / and sang by
Carbie.

14. Non post multum autem misit se contra ipsam ventus Typhonicus qui vocatur Euroaquilo.

But anon after / there arose by it
a stormie winde called Peroclon.

15. Cumq; arrepta esset na-
vis, & non posset conari in-
ventum, data nave fiantibus,
ferchamur.

And when the shippe was caught,
& could not resist the winds, we let her
goe & were caried away.

10. Und sprach zu ihnen: Lieben
Männer / ich sehe / daß die Schiff-
fahrt wil mit beleydigung vnd groß-
sem schaden ergehen / nicht allein der
Last vnd des Schiffs / sondern auch
vnserß Lebens.

De sagde til dem / Kære Vriend / Jeg seer / at denne Seyladz vil ske mer modgong oc stor skade / icke aleniste paa Stib oc Gods / men ocjaa paa voer Liffs veane.

11. Aber der Unterhauptmann glaubet dem Schiffherren vnd dem Schiffmann mehr / denn dem / das Paulus saget.

Men Underhoffningmanden rode Skipperen og
Sjæremanden mere / end dei som Paulus sagde.

12. Vnd da die Anfurt vngelegen war zu wintern/ bestunden ihr das mehrertheil auff dem rath/ von danczen zu fahren/ ob sie köndten kommen gen Phenica zu wintern/ welches ist eine Anfurt an Greta gegen dem Bunde Sudwest vnd Nordwest.

De der Haffnen vaar icde bequem til Winterlag/
da stode meste parren aff dem paa det Raad/ at de
vilde fare der fra / om de kunde komme der fra til Phe-
nixa at ligge Winterlag/ huilket som er en Haffn hosi
Erexa / mod det Vær Suduest oc Norduest.

13. Da aber der Sudwind weht/
vnd sie meineten/ sie hetten nun ihr
fürnehmen/erhuben sie sich gen Alton/
vnd fuhren an Greta hin.

Men der Sunden Vær blæste / or de mence / æ
de hæfde nu deris opført / da opløfste de sig mod Alton /
oc fore hen hof Ereta.

14. Nicht lange aber darnach / erhob sich wider ihr farnemen eine Windsbraut / die man nennet Nordost.

De icke længe der effier / som der mod deris ac-
sen Storm / som man kalder Nordost.

15. Vnd da das Schiff ergriffen ward / vnd kondt sich nicht wider den Wind richten / gaben wirs dahin / vnd schwebeten also.

De der Stibet bleff begrebet / oc kunde icke løffte sig
op mod Været / da gassue wi der offuer oc d'reffue saa.

10. **Ťla gim:** Muži / vs
dym je s veľkiau sľodau a s
nebezpečnosťou / netoliko
Bárty a nákladu / ale také n
živostiu nášých počíná býti
platenij.

Włomac / w / Włomac / w /
ze ze niebespieczniejsem y z mo
elk / k / nie tyto / l /
okretu / ale i z osob n /
ydu nam ta drog.

11. Ale Seemyl nejce rožiti
Marynčři a Plawcy / nežli
tomu co Dawel prawil.

Wszakże jeżeli miejsce wierszy
sprawczy okazy i słyniemi /
aniż rymy odpowiedział Pamiel.

12. Ažbyš nebožlo tu slusněs
ho přisťatou / aby pobyl tu
přes žomu / ninož se vradil /
aby se plavil od tud / gestližby
kterak mohli přigebance do Še-
nycen přes žomu tupobati / na
břehu Krčín / kteráž leží k wě-
tru polednímu / a k wětru jas-
vadnímu.

Agdy; nsebylo portu siofne
 go fa zimowianu; tedy ich wlele
 tądżilicby sierejz; i kamsab pu-
 cili; korniac jsiaby iato mogli
 przyprawic ze fa jence zimow-
 wale; stry test portu Breuc; le-
 zac fa wiata; i stry poludniy
 zachod.

12. A lbonž počal wijsr wijsi od
poledne/ magi se zato/ že se bu-
dan vmišnješau cestau držeri/
yplawill se ž Aleson/a geli do
Sretn.

Gdy powstał miar pranie
 z polubisk / miniaturowy / sie im
 woble myśli / białym / gdy sie
 puścił obperthu / przeprawił
 ja blizy mo Kret.

14. Po newelife pal chwihi /
z dwihi se prosi nim wizer wi-
chrowy Pálnočni / (terš) slo-
we kuroaquilo.

Xosakaj nie dingo pothym
 wsciz sie przeciw nicemu walcir
 gwaltowny / Echorz zowa Euro:
 Euton.

15. A lbyż zachwacena była
Barka / a nie mogła odolati
protiwżeru / powżeru pusłwffe
gi tak gśmie se wżłł.

A gdy był ośreć porwan / A nie
 mogł się wiatrowi oprzeć / puścąc
 się ośreć z wiatry / plynąc chmry.

№ 2.

16. Ἡρώδης δὲ π' ὑπεδραμένους,
καλοῦντάς τε κλαῖδων, καλῶς ἰσχύ
σμερὶν ὤεινε πταῖς γῆν' ἄσπ' αὖ τῆς
σταίφης.

Et ay ses parité au dessus d'une petite île appelée Claude, à grand'peine pourrions-nous estre maîtres de l'esquis.

17. "11. ἄρα τὰς δευτέρας ἐξελ-
π. ὑποζυμῶν τῶν πλῶν. Φε-
δέρμοι τιμῆς τῆς οὐ, τῶν ἐκ
πύλων, χαλκῶν τῶν πύλων.
οὗτος ἐφ' ὅσον.

Lequel ayant accité, les parolonniers
cerchoyent tous remedes & voyant le
maistre par deuant & les gualiers de com-
ber en 5. iers, apres leur subatu la lar-
ue, elloyz en l'air po. 24.

18 ἡ φωνὴ τοῦ Χριστοῦ μαρτυροῦ-
μεν, ὅτι ἔχει κατασκευασθῆναι τὸ

Or, pour ce que nous effrons agités
de grande rempelle, le jour luitant des
brent le 1845.

19. Καὶ τῇ τρίτῃ ἀντίχρῳις τῆς
συνελυγμένης πλοῦς ἐρρήθη.

Puis le troisième jour nous terrassâmes de nos propres mains l'équipage du naufre.

20. Μήτι δὲ εἴλου, μήτι ἄρως
ὅτι φανένταν ὅτι πωλούσας ἡ-
μέρας, χρεωστές τι εἶναι εἴλου ὅ-
τι πωλούσας, λοιπὸν πωλοῦσθαι
ἐλπίζετο ἐκζητοῦν ἡμῶς.

Et comme ainsi fust que par plusieurs jours il ne nous apparust ne soleil ni étoiles, & que grande tempeste nous preislst de pres, toute esperance de nous pouvoir sauver à l'advenir fut oïee.

21. Πολλὰς γὰρ ἐστίνας ὑπο-
 χρεώσεις. ἢ τὰ φυσικαὶ ὁ πτωχὸς ἐκ
 μέσων αὐτοῦ, ἢ πον. ἰδὲ μὲν, ὡς αὐ-
 ὄρας, περὶ παραχρηστικὰς μετὰ μὲν αὐ-
 γασίας ἀπὸ τῆς κρήτης, παραδοχῇ
 τι πλὴν ἔχει πάντων, ἔχει πλὴν ζή-
 μιστος.

Mais après qu'ils eurent été long
temps sans manger, lors Paul se levant au
milieu d'eux, dit, O hommes, eussé-je fa-
loit me croire, & me partir point de Gre-
ce, de gagner ce domage de perdre.

כז

22 ויהי כאשר הלך אנא לכון
ותהווון ולא עקה נפש
עיר וידא מוכון לא נכר
אלא או אלכא :

*Et bene u'effortu à flar di buono an-
imo : perche non en farà perdita de la
vita d'alcun di voi, ma solamente de la
nave.*

23 נתתי עיר בלילא הנא
מלאכה דאלהא הו דלילה
אנא ולה פלח אנא :

*Impercho quessa notte mi l'è appa-
rentato d'angeli vn angelo di Dio, del
quale io sono, & al quale io seruo.*

24 ואמר לי לא תרחל
פילא עתיד הו לך למקם
פדום קסרוקא יהב לך
אלהא מיהבתא לכל
ידו וצמר :

*Dicens, Paulo non temere, et be-
signa che tu t'appresenti a Cesari : & co-
m'indio d'ha domati tutte quelle che nau-
gano con te.*

25 מטול רנא אתלדבר
וכרמ מיהמ. אנא גיר
באלהא דהבנא הנא
אכמא דאתמלל עמי :

*Per laqual cosa, o homines, flate de
buono animo : perche non creda a Dio che
farà così come mi è stato detto.*

26 ברם לעורמא חידא אית
לו דנשתרנא :

*Ma bisogna che non ce mettiamo in
qualuna isola.*

27 ומן פתר ארבעת עשר לילה
ימיו דטעין ואתטרפו ב
בהדרוס ימיו בלילה
דלילה סברו מלחמ
דלארעא בותרדון ברו :

*L'eterna che fu la quarta decima not-
te, essendo noi costati nel mare Adriati-
co, i marinieri avuta c'amaranti fima-
m'una, ne apparisse loro qualche regione.*

28 נאדמיו אוקינוס
נאשפחו קומיו עסרין
ותוב קליל רדו נאשפחו
קומיו חמשעסרנא :

*Onde mandata que lo scandaglio, tro-
vorno veni i vanti d'altre za poi essen-
do a quanto disto flate di li, & havendo
d'acqua scandaglio, trovorno quinde-
ce passi.*

כז

22 ועת איעצכם להוהתכם
שמחים וטובי לבב כי נמש כל-
איש מכם לא חאכד בלבדה
האניה :

*Ma ora hoc amonesto que tengays buen
animo : porque ninguna perdida aura de persona
de vosotros, si no solamente del navio.*

23 כי עמד אצלי בלילה הזה
מלאך האללים אשר לו הזה
אני ואותו עבדתי :

*Porque esta noche ha estado conmigo el An-
gel del Dios, del qual yo soy, y al qual siruo.*

24 לאמר אל תירא פולא
שוה לך לעמדך לפני הקיסר
והנה חנו אללים אותך כל-
האנלים עמך :

*Diziendo, Paulo no ayas temor: es menester
que seas presentado delante de Cesar : y he aqui,
Dios te ha dado a todos los que nauegan contigo.*

25 לכן חוקו האנשים ונאמץ
לבכם כי האמנתי לאללים כי
כן יהיה כאשר דבר אלי :

*Por tanto, o varones, tened buen animo : por-
que yo confio en Dios que sera así como me ha
sido dicho.*

26 כי אליא אחד צריך לנפול
אותנו :

Mas es menester que demos en vna Isla.

27 וכאשר ארבעת עשר לילה
היה באותנו בים הדרום פחצי
הלילה חבנו המלחים לקרב
אלים ארץ אחת :

*Empero venida la catorzena noche, y sien-
do lleuados en el Adria, los marineros a la media
noche sospecharon que estauan cerca de alguna
tierra.*

28 וידמו את צנת עופרת
וימצאו עשרים קומות ועוד
מעט הלכו ושגית רמו את עופרת
וימצאו חמש עשרה קומות :

*Y echando la fonda, hallaron veynte passos:
y passandó vn poquito mas adelante, boluendo a
echar la fonda, hallaron quinze passos.*

כז.

22. Καὶ πάλιν παρακαλῶ ὑμᾶς δι-
θῆναι· ὡς βαλὴ γὰρ ὑμῶν οὐκ ἔστι
μία ἔστι ἐξ ὑμῶν, πλὴν τῆς ναυῆς.

*Mais maintenant ie vous exhorte
que preniez bon courage : car il n'y au-
ra perire aucune entre vous quant à la
vie, mais seu.ement du navire.*

23. Παρίστω γάρ μοι τῇ νυκτὶ πύ-
ξιν ἄγγελος τοῦ θεοῦ ὃς ἐστίν, ὃς ἐστὶν
λατρεῖν.

*Car ceste propre nuit s'est presen-
té a moi l'Ange du Dieu, auquel ie
suis, & à que ie iero :*

24. Λέγων, μὴ φοβῶμαι πάλιν
καί μοι ἐστὶν ὁ θεὸς ὁ ἐξουσιάζων ἐν
τοῖς πελάγεσιν, ὃς ὁ θεὸς πάντας
τοὺς πλεοντες μετ' ἐμοῦ.

*Disant, Paul, ne crain point, il faut
que tu sois présenté à Cesar : & voici,
Dieu t'a donné tous ceux-ci qui nau-
gent avec toi.*

25. Διὸ ὁ βουλόμενος εἰδέναι πρὸς
τοῖς τοῖς θεοῦ ὅτι πρὸς ἐστὶν καὶ ὁ
θεὸς πρὸς ἀνελκυστή μοι.

*Pourquoi, o hommes ayez bon cou-
rage, car ie croy à Dieu qu'il sera ainsi
comme il m'a esté dit.*

26. Εἰς τῇ νυκτὶ δὲ πρὸς δὲ ἡμῶν
ἐκπαισθ,

*Mais il faut que nous soyons iettés
en quelque isle.*

27. Ὡς δὲ ἡ παρασκευασθὶς
ἐν τῇ νυκτὶ, ἀποφασισάμενος ἡμῶν
ὅτι τῷ ἀδρια, ἀπὸ μὲν τῆς νυκτὸς
ὑπὸ τοῦ οὐρανοῦ ἐκείνου, ἐκείνου
τοῦ αὐτοῦ χωρῶν.

*Quand donc la quatorzieme nuit
fut venue, comme nous estions portés
çà & là en la mer Adriatique, comme on
supposoit, les mariniere eurent opinion
que quelque contrée leur approchoit.*

28. Καὶ βολύσαςτες ὡς ἐργα-
σίαν ὡς βολύς δὲ ἀνελκυσάμενος,
καὶ πάλιν βολύσαςτες, ὡς ἐργα-
σίαν δὲ διαπίστων.

*Et iettans la fonde en bas, trouue-
rent vingt brasses : puis estant passé en
peu plus outre, & ayant derechef ietté
de, ils trouuèrent quinze brasses.*

22. Et nunc suadeo vobis bono animo esse, amissio enim nullius animæ erit ex vobis, præterquam navis.

But now I exhorte you to be of good courage: for there shall be no loss of any mans life among you: save of the ship onely.

23. Astixit enim mihi hac nocte angelus Dei cuius sum ego, & cui deservio.

For there stood by me this night the Angell of God, whose I am: and whome I serve.

24. Dicens, Ne timeas Paulè, Cæsari te oportet assistere: & ecce donavit tibi Deus omnes qui navigant tecum.

So saying I exhorted Paul: for he must bee brought before Cæsar: and loe, God hath given unto thee all that saye is with thee.

25. Propter quod bono animo estote viri: credo enim Deo, quia sic erit, quemadmodum dictum est mihi.

Wherefore, I praye, be of good courage: for I belevee God, that it shall be so as he hath saide unto me.

26. In insulam aut quamdam oportet nos devenire.

How be it we must be cast into a certain Iland.

27. Sed posteaquam quartadecima nox supervenit, navigantibus nobis in Adria circa mediam noctem, suspicabantur nautæ apparere quidamquam regionem.

And when the fourteenth night was come: as we were carved to and fro in Adriaticall sea about midnight, the appoynted deemed that some countrey appeared unto them.

28. Qui & summittentes bolidem, invenerunt passus viginti: & pusillum inde separati, invenerunt passus quindecim.

And founde a land: and founde it twentie fathomes: and when they had gone a litle further: they founde it agayne: and founde fiftene fathomes.

22. Vnd nun ermahne ich euch/ daß jr unverzagt seht / denn keines Leben auß vns wird vmbkommen/ ohn das Schiff.

De nu formaner ieg eder/aet ere frimodige/ Thi der skal ingen maunds liff aff off omkomme / vden Stibet.

23. Denn dise Nacht ist bey mir gestanden der Engel Gottes / des ich bin / vnd dem ich diene.

Thi at denne nat stod Guds Engel hoffmig/hullden ieg høret til / oc den ieg nem.

24. Vnd sprach: Fürchte dich nicht Paule / du must für den Keiser gestellet werden / vndd sihe / Gott hat dir geschendket alle die mit dir schiffen.

De sagde / Frygte dig icke Paule / Du skal kom me saar Renferen / De see / Gud haaffuer giffue dig alle dem som seyle mee dig.

25. Darumb lieben Männer seht unverzagt / denn ich glaube Gott / es wirdt also geschehen / wie mir gesagt ist.

Der saare verer frimodiat / kære Mend / Thi ieg tror Gud / der skal saa ske / lige som mig er sagt.

26. Wir müssen aber anfahren an eine Inseln.

Men vi nødis til at fare til en Ø.

27. Da aber die vierzehende Nacht kam / vndd wir in Adria fuhren vmb die Nitternacht / wehneten die Schiffeleute sie kemen etwa an ein Land.

Men der den fjortende nat kom/oc vi fore i Adria ved midnat/da mente Stibmendene/at de skulde komme nogen sted til Land.

28. Vnd sie senckten den Blehwurff ein / vnd funden zwainzig klaffertieff / vnd über ein wenig von dannen / senckten sie abermal / vnd funden fünffßehen klaffertieff.

De delatte i Binslod ned / oc funde tiue Faffne dnh / De liden lenger frem / latte de atter igen / oc funde femten Faffne.

22. A gessit wám radlím / abyšit dobré myslí vól / neb nebude ztracen fivor řádného / wás kroně samě Barfy.

Aleť was teraz rhománem / abyšit byli dobrey myslí / boť w jadnym / was řědy nie, bedžiel / oproč tylo ofera.

23. Neb mi se olázal eto noť / Angel Boží / gehořto ná gsem / a ktrřmužpá slaužym.

Abowtem mi se thedy ocy / olázal Anjel Boží / Erhoregom / isist / y kthorego chwale.

24. Kľa: Nebog se Pawle / před Cēsarian musšs se posťawiti / a andal tobt Bůh / wšecť křtřij seplawis tebau.

Opowědělac mi / Wšecť se Pawle / potřebac abyš slauil / před Cēsarem / a oto cie Bog / wšyřim dāowal Eroz se wioz / 3 a 3 to 4.

25. Protož mužij buďte do brě myslí / neb ná wřřym Bo / hu mřmu / se se tak slane / pakož / gē mi porřdijno.

A přetěhoj babžcie dobrey mys / lí se mējomie / abowtemci sa wter / 3 a Bogu se chāl bedžiel / a mi po / wtedžial.

26. Ale napřmž máme se dořtati na něpafš Ořrow.

A mušiemy byc wyrzuceni ná / oř Erozim wyipřic.

27. Potom pak řbyř ktrřnā / ctā noc přišla / a my plauil po / Roři Adriatřem / opřil no / cy / domnřwal se Marřnāř / řebř se gum okāowala neřalā / Kragina.

Řatym gby nádeřlā noc cřter / nastā / gby řmy plřwāl po morā / Adriatřem / a tolo palnoey 3 a / lo se řeglarřom / řbyř blřřto w ř / uleřřora ř řāřnā.

28. Křřřřto řpustřwřle do / wodř Ořlowicř / nāleřli / wřřlaubř dwadřřti ř. ořřř / A pořnwřřle se ořřud mālř / řto / nāleřli wřřlaubř patřā / ř křřřřř.

Řerřř řpustřwřř řnur 3 oř / wāř / nāleřli gleřřř dwadřřřřā / řāřon / a mālřřřř dāleř pořāpř / řř / řāřie řpustřwřř ořom / nāleřli / řtrāřcie řāřon.

75

29 ויראים אנחנו פן אל—
מקומות הסלעים גבול ונשלך
מאחור—האנני עגות ארבע
ותחפלו להוות יום :

Yaviendo temor de daren lugares asperos, echando quatro anclas de la poppa, desfezuan que se hiziesse de dia.

50 וְהַמִּלְחִים מִבְּקָשִׁים לְבָרוּךְ
מֵאֵלֶּה וְיִוָּחַ אֶת־דַּפְסוּדָה אֶל־
הָיִם אוֹמְרִים כִּמּוֹ עֲתִידִים
לִמְשַׁךְ מִלֵּאשׁ אֶת־הָעֲגוּלָה :

Entonces procurando los marineros de huirse del navio, echando el batel a la mar cō parecer como que querian largar las anclas de proa.

3) וַיֹּאמֶר פִּילֹס לְשֵׁר מֶלֶךְ
וַיֹּאמְרוּ מֶלֶכְהֶמָּה אִם לֹא יַעֲזֹד
הָאֵלֶּה בְּמִנְיָהּ אֲתָם לֹא תֹכְלוּ
לְהַפְלֹט :

Paulo dixo al Centurion y à los soldados, Si estos no quedan en el nauio, vosotros no podays salvarlos.

32 אִלָּה גִּזְרוּ אֲנָשִׁי מִלְחָמָה אֶת־
חֲבִלִי רַמְסוּדָה וְהִנֵּיחוּהָ לַגְּפוּל :

Entonces los soldados cortaron los cabos del barel, y dexaronlo perder.

33 וְעַל־אֲשֶׁר עָתִיד הָיָה לַחַיִּים
בְּקֶדֶד וַיַּעַזְזוּהֶם כָּל־לֶחֶם
לֶחֶם וְלִסְעֵד לָבָם לֵאמֹר שְׁלוֹשָׁתָא
עָשָׂד הוּא הַיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר מִקְוִים
אֲנִיחֵנוּ בְּלִי אֵכָל הַתְּעוּדָתָם
וּמֵאוֹמָה לֹא טַעוּם :

Y como se comenzó à hazer de dia, Paulo exhortaua à todos que comiesen, diziendo, Este es el catorzeno dia que esperays y permanecays ayunos no comiendo nada:

44 עַל־כֵּן מַעוֹל אָנֹכִי אֲתָכֶם
לִמְעַד אֶת לְבוֹתֵיכֶם כִּי וְאֶת
חֲהֹהָ אֶל־שׁוֹעֲתֵכֶם כִּי אִם הִיא
לִבִּי חֵיל וְלֹא־שִׁמְכֶם לֹא יִפּוֹל
מִשְׁעָרוֹת רֹאשֵׁיכֶם אֲרָצָה :

Portanto ruego los que comays por vuestra
salud: que niaun vn cabello de la cabeça de nin-
guno de vosotros pascera.

2.

Et craignant qu'ils ne combattent en quelque escuel, ils jetterent quatre ancre de la poupe du navire, deirans lesquelles vint.

Et comme les matelots cherchoient à s'enfuir du navire, ayans auant d'eux le vent, comme s'ils eussent voulu lâcher les ancrs du costé de la proue

Paul dit au Centenaire et aux gardarmes, Si ceux-ci ne demeurent dans la nature, vous ne pouvez vous sauver.

Adonc les gendarmes coopèrent les cordes de l'esquif, & le laissent choir en bas.

Cependant que le jour devoit venir,
 Paul les enbaissa tous de prendre quel-
 que nourriture, & fit à l'autour d'hu. est
 à quatorze ans, tout qu'en attendant
 pour aller demeurer à min, & n'aura si
 long.

Parquoi je vous exhorte que prenez quelque nourriture, attendu qu'il est expedict pour vostre sauereté: car ne craez de lui de vous nuire en la lessa.

29. Timentes autem ne in aspera loca incideremus, de puppi mittentes ancoras quatuor, optabant die fieri.

Then fearing lest they should have fallen into some rough place, they cast four anchors out of the stern, and wished that the day were come.

30. Nautis vero quarrentibus fugere de navi, cum mississent scapham in mare, sub obtentu quasi inciperent à prora ancoras extendere.

Now as the mariners were about to flee out of the ship, and had let down the boat into the sea under a colour as though they would have cast anchors out of the fore ship.

31. Dixit Paulus Centurioni & militibus, Nisi hi navi manserint, vos salvi fieri non potestis.

Paul said unto the Centurion and the soldiers, Except these abide in the ship, ye cannot be safe.

32. Tunc absceiderunt milites funes scaphæ: & passi sunt eam excidere.

Then the soldiers cut of the ropes of the boat, and let it fall away.

33. Et cum lux inciperet fieri, rogabat Paulus omnes sumere cibum, dicens, Quarta decima die hodie expectantes ieiuni permancitis, nihil accipientes.

And when it began to be day, Paul exhorted them all to take meat, saying, This is the fourteenth day that ye have fasted, and continued fasting, receiving nothing.

34. Propter quod rogo vos accipere cibum pro salute vestra, quia nullius vestrum capillus de capite peribit.

Wherefore I exhort you to take meat: for this is for your safe garde, for there shall not an hairs fall from the head of any of you.

29. Da forchten sie sich/ sie würden an harte ort anstoßen/ vnd worffen hinten vom Schiff vier Anker ein/ vnd wündscheten daß tag würde.

Da fryetede de ar de stude stode paa haarde Seeder/ oc de faste siere Aclere bag vñ aff Stibet/ oc yndstede ar der vilde vorde dag.

30. Da aber die Schiffleute die flucht suchten auß dem Schiffe/ vnd den Kahn niederliessen/ in das Meer/ vnd gaben für/ sie wolten die Anker vorne auß dem Schiffe lassen.

De der Stibmendene seare effter ar fly aff Stibet/ oc sette Baaden ned i Hauffut/ oc lode som de vilde faste siere Aclere saare aff Stibet.

31. Sprach Paulus zu dem Vnterhauptman/ vnd zu den Kriegsknechten: Wenn dise nicht im Schiffe bleiben/ so köndt ihr nicht beyim Leben bleiben.

Da sagde Paulus til Vnderheffuigmanden oc til Stridymendene/ Der soum disse icke bliffue i Stibet/ da kunde icke bliffue ved lifuit.

32. Da hieben die Kriegsknechte die Stricke ab von dem Kahn/ vnd liessen in fallen.

Da buage de Stridymendene linerne aff Baaden/ oc lode hannem falde.

33. Vnd da es anfieng licht zu werden/ ermanet sie Paulus alle/ daß sie Speise nemen/ vnd sprach: Es ist heute der vierzehende tag/ daß ihr wartet vnd ungeessen bleiben seht/ vnd habt nichts zu euch genommen.

De der der beannre ar bliffue liust/ da formante de Paulus dem alle/ ar de stude saa Raad/ oc sagde/ Der er i daa den siorende dag/ ar i hauffue toffuit oc icke æder/ oc inted taget til edet.

34. Darumb ermane ich euch speise zunemen/ euch zu laben/ denn es wird ewer keinem ein Haar von dem Haupt entfallen.

Der saare formaner teg edet/ ar i rage Raad/ oc verauege edet/ Thi der stal icke falde ti haare aff nogen eders Hooffut.

29. Abogsee se aby na mēlēt mīssio neohodili/ vñ pūstūssie i Bārty tēpki Kotw/ jādali aby den byl.

Abogac sie aby nā mēp sē nē romne nē pryzsli/ rjactū sly cztas ry kotwice/ o tēctū/ prāgnali aby vñe nāstai.

30. A lbyj Maronāki chēli vtecy i Barty pūstūssie Elym Korabow/ do Woře/ pod jām mpslem/ paloby chēli od pēd/ fu Bārty Kotw roztahowati.

E dy jęglare gdy sie sē krali rāfoby vñe i o tēctū pūstūssie bārty nā mōrzer/ koma chēli ob prjodū sārzuēt kotwice.

31. Kēli Pawel Cennikowi a Zolneciuom: Neuoostanau li tito na Bārce/ vñ nebudete mōcy zachowāni bēti.

Kēli redy Pawel Cennikowi y (u) bōym/ tēli cante rostana m o tēctū/ redy wy nē mōzjau byc sārhowati.

32. Tedy Zolnēci vñsnali promacy v Elynu/ a pūstūssie gcy aby pēc plynul.

Kēli sūjebni obēli potwos i v bārty/ y dālicy opāc.

33. A lbyj pētalē sritati/ prosol Pawel wstich/ aby peger dli/ fka: Ely gēst tomu dncs tērnācy den/ palj trowāte po slyce se/ a nē gēst nege dli.

Zārym gdy dīcēl pōcjāl nē sē trāc/ nāpōminal Pawel n sritēli aby tēdli/ mawiac Cenci dīcēl tēst cīctnāst/ i tādō cīctkīac tērnācīc lāczot mīc nē tēbzac.

34. Protoj prosolm was/ abyssie pēstali pōlrm pro mās sē jdrām/ nē jādneho i wās wlas s hlawy nezahynē.

Dla tegoz was nāpōmīnam abyssie sedli/ abowiemel wam ro bēd/ e fu gdrowiu wāstīnu pō jytēczno/ gdy jādnegoz was y wlas s glawy nē spādne.

כ ו

35 וַיֹּכַד הַלִּין אָמַר נִסְבֵּי
לחֶמֶא וְשִׁבַּח לַאלֹהִים
קִדְּם כִּלְהוֹן וְקִבֵּא נֶאֱמָר
למֶאֱכֹל :

E detto che egli hebbe queste cose, prese del pane, e venne grazie a Dio in presenza di tutti, e spezzatolo, cominciò a mangiare.

36 וְאַתְּבִיאוּ כִלְהוֹן ו
וְקִבֵּלוּ הַיִּרְסָנָא :

Onde habendo tutti fatto buoni animi, presero anch'essi da mangiare.

37 אֵיתָּו הַיִּין בֵּין בְּאֵלְפָא
מֵאֲתָו וְשִׁבְעִין וְשֵׁת כִּפְסָו :

Et erant ibi inter omnes de la nave, ducenti septuaginta septuaginta.

38 וַיֹּכַד סְבַעֵי מֵאֲכֹלָתָא
אֶקְלוּ מִן אֲזִינֵי וְשִׁבְעִין
חֶטֶא וְשִׁבְעִין בִּימָא :

Sa' lats che faron de mangiare, alleggeriron la nave, gettando il grano nel mare.

39 וַיֹּכַד בֵּיא יוֹמָא סְבַעֵי
אֲדִינָא הִי אֲדִינָא לֵי
אֲשֶׁתִּיבָעִי אֵלֶּא הַיִּין עֲלֵי
אֵיב יִבְשָׁא כִּנְשָׁא הַיִּין
דִּימָא אֵיבָא דִּרְנִין הַיִּין בֵּיא
מִשְׁכָּחָא וְדִחְוָנָא לַאֲלֵפָא :

Quando poi fu venuto il giorno, non conoscevano la terra, ma consideravano un certo golfo che avevano visto, nel qual desideravano spinger la nave, se havessero potuto.

40 וּבִסְקוּ לְאַתְקִינִים מִן
אֲלֵפָא וְאַרְבֵּין אֵיבִין בִּימָא
וְשִׁבְעִין רִבְבָּא דְּסִיבָא וְהָלֹו
אַרְבָּעִין וְעֹרָא לְרוּחָא
הַנִּשְׁבָּא וְכִדִּין הַיִּין לֵאמֹר
יִבְשָׁא :

E così ritirate l'ancora, si commessero al mare, allargando insieme con le giunte de timoni: & alzato fu l'artimone al fiato del vento, tendevano verso il lito.

41 וְנִשְׁתָּ אֲלֵפָא בְּרוּכְתָא
וְרִמָּא בִּינָת הַיִּין עֵימָהוּ
דִּימָא וְתַחֲרִית בֵּין וְקָם
עֲלֵיהָ גִבָּא דְּרִמָּא וְלֵי
מִתְחִיב בֵּין גִּבָּא הַיִּין
אֲחֵרָא אֲשֶׁתִּיבָעִי מִן קִטְרָא
וְנִלְלָא :

Ma essendo incorsi in un luogo di due venti, scissero la nave, & essendosi ficcati la proa, restaua immobile e impoposa all'acqua per la violenza del onde.

כ ז

35 וַיֹּכַאֲשֶׁר אָמַר אֶתְהַאֲלָה לְקַח
אֶת־הַלֶּחֶם וַיִּזְרֶה לִיהוֹנָה לִפְנֵי־
זֵלָם וַיִּשְׁבֹּר וַיַּחֲלֵל לֶאֱכֹל :

Y auiedo dicho esto, tomando el pan, hizo gracias a Dios en presencia de todos: Y partiendo començo a comer.

36 וַיִּהְיוּ טוֹבֵי־לֵבָב לָלֶם וַיִּסְעֻדוּ
לִבְיָתָם :

Entonces todos teniendo ya mejor animo, comieron ellos tambien.

37 וַנְהִי כָל־זָמַשׁ בְּאַיִתָּה מֵאֲחֵי־
שְׁבַעִים וְשֵׁשׁ :

Y eramos todas las personas en el nauio, dozientas y setenta y seys.

38 וַיִּשְׁבְּעוּ לֶחֶם וַיַּקְלוּ אֶת־
הָאֵיָה וַיִּטְלוּ אֶת הַחֻטָּה אֶל־
הַיָּם :

Y harcados de comida, aliuizauan el nauio echando el grano a la mar.

39 הִי־בִקֵּר וְלֹא הָבִירוּ אֶת־
הָאָרֶץ אֲךָ דָּק אֶחָד צָפָה מִלְּסוֹ
אֲשֶׁר לוֹ שִׁבְתָּ הָיָם אֲשֶׁר בּוֹ אִם
יִכְלוּ לְהַדְרִיחַם אֶת־הָאֵיָה :

Y como se hizo de dia, no conocian la tierra: mas vian vn golfo, que tenia orilla al qual acordauan de echar, si pudiesen, el nauio.

40 וַיֹּכַאֲשֶׁר גִּלְלוּ אֶת־הָעֲצֹת
הַנִּיחוּ אֵינִיָּה לָלֶם וַיִּכְאֹחַד הַתִּירֹו
אֶת־צִמְיָדֵי הַתַּחְבּוּלָה וְהַרְיָמוֹ
גַּם גָּדוֹל לְרוּחַ נִשְׁבָּת בּוֹ לְתַקּוּף
אֶת־הַנִּבְשָׁה :

Alcando las anclas, dexaronse a la mar, largando tambien las ataduras de los gouernalles: y alçada la cenadera al soplo del ayre, yuansse a la orilla.

41 וּבְנִשּׁוֹל אֲחִתָּו אֶל־מְקוֹם
מִשְׁבַּתָּיִם הַתְּקִימוּ בְּתַקְהָ אֶת־
הָאֵיָה וְרִנָּא שׁ הָאֵיָה גִחַת לְעֵמֶד
וְלֹא גָמוּט אֲךָ אַחֲרוֹו קָרַע בְּעֵינִם
הַרוּחַ וְהַיָּלָיִם :

Mas dando en vn lugar de dos aguas, la nao dió á traues: y la proa hincada estaua sin mouerse, y la popa se abria con la fuerça de la mar.

כ ז

35. Εἰπὼν δὲ ταῦτα πρὸς λαοὺς ἄρτοι, εὐχαρίστησε τῷ θεῷ ἐνώπιον πάντων, καὶ κλάσας ἔρξεν αὐτῷ.

Et quand il eut dit ces choses, & prins du pain, il rendit graces à Dieu deuant tous: & ayant rompu comença à manger.

36. Ἐνθυμὸν δὲ ἅνθρωποι πάντες καὶ αὐτοὶ προσελθόντες τρώγῃ.

Adonques tous ayans prins courage se prindrent aussi à manger.

37. Ἦσαν δὲ ἐν τῷ πλοίῳ οἱ πᾶντες ψυχῆς ὀλίγονται ἑξήματα καὶ ἑξ.

Or estions-nous au nauire en tout deux cens septante six ames.

38. Καρσθέντες δὲ τρεῖς ὀνύφους οἱ πλοῖοι ἐκβαλέμενοι τὴν σῖτον εἰς τὴν θάλασσαν.

Et quand ils furent rassasiés de viande, ils allegèrent le nauire, iettans le blé en la mer.

39. Ὅτε δὲ ἡμέρα ἐγένετο, καὶ γινώσκοντες ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμεῖς πλοῖον, εἰς ὃ κατηύθυνον ἔχοντα ἀνιμῶν, εἰς ὃ ἐβλάσμετο, καὶ δυνάμετι, ἐξέσται γὰρ πλοῖον.

Mais le iour estant venu, ils ne reconnoissoient point le pays: ains apperceuoient vn gouite ayant riuage, auquel ils desbesoient ietter le nauire, s'ils eussent peu.

40. Καὶ ὥς ἀνέκραν πειλοῖται εἶναι εἰς τὴν θάλασσαν, ἅμα ἀνίστανταις ῥυτιζήσας καὶ πεδάλια, καὶ ἐκέρσαντες τὴν ἀρτίμορον τῷ πρὸς κατὰ τὴν εἰς τὴν ἀνιμῶν.

Parquoi ayans retiré les ancores, ils s'abandonnerent à la mer, la laissant quand & quand les attaches des gouuernaux: & l'artimon leué au vent, tuerent vers le riuage.

41. Παρπεσόντες δὲ εἰς πόντον δι-
ψκλῶστος πρὸς κλάω τὴν ναυὶν, καὶ ἡ πρὸς πρὸς ἐρείσεται ἐμφανὲς ὁπ-
λῶν, καὶ ἡ πρὸς ἐλύνει καὶ τὴν βίαν καὶ καμῶνται.

Mais estans tombés en vn lieu où deux couraus se rencontroyent, ils y heurtèrent la nauire, & la proue estant fichée demouroit ferme, mais la poupe se rompoit par la violence des vagues.

35. Et cum hæc dixisset, sumens panem, gratias egit Deo in conspectu omnium: & cum fregisset, cepit manducare.

And when he had thus spoken / he took bread / and gave thanks to God / in presence of them all / and brake it / and began to eat.

36. Animæ quiores autem facti omnes, & ipsi lumpsērunt cibum.

Then were they all of good courage / and they also took meats.

37. Eramus verò universæ animæ in navi ducentæ septuaginta sex.

Now we were in the ship in all two hundred / therefore and sixtys souls.

38. Et satiati cibo alleviabant navem, iactantes triticum in mare.

And when they had eaten enough / they lightened the ship / and cast out the wheat into the sea.

39. Cum autem dies factus esset, terram non agnoscebant: sinum verò quendam considerabant habentem litus, in quem cogitabant, si possent eucere navem.

And when it was day / they knew not the coast / but they tried a certain haven / with a hope / into the which they were minded (if it were possible) to bring the ship.

40. Et cum ancoras sustulissent, committēbāt se mari, simul laxantes iuncuras gubernaculorum: & levato arcemone secundum auræ flatum, tendebant ad litus.

So when they had taken up the anchors / they committed the ship unto the sea / and loosed the rudder bands / and bowed by the mainsail to the wind / and drove to the shore.

41. Et cum incidissemus in locum dithalassum, impegerunt navem: & proraqundem fixa manebat immobilis: puppis verò solvebatur à vi maris.

And when they fell into a place / where two seas met / they thrust in the ship / and the foreparte stuck fast / and could not be moved / but the hinder part was broken with the violence of the waves.

35. Vnd da er das gesagt / nam er das Brot / danket Gott für ihnen allen / vnd brach's / vnd fing an zu essen.

De der hand haffde der sagd / tog hand Brod / tackede Gud for dem alle / oc brød det / oc begynte at æde.

36. Da wurden sie alle guts muts / vnd namen auch speise.

Da bleffue de alle frimodige / oc finge dem oc saa Mad.

37. Unser waren aber alle zusammen im Schiff / zwey hundert vund sechs vnd siebenzig Seelen.

Wen wi waere alle til sammen i Skibet / thu hundrede oc sex oc halffterdesindsiue Stæle.

38. Vnd da sie satt wurden / erleichterten sie das Schiff / vnd warffen das Getreide in das Meer.

De der de bleffue mætte / forlaaffte de Skibet / oc kaste Kornet i Haffue.

39. Da es aber tag ward / fandten sie das Land nicht. Eines Anfurts aber wurden sie gewar / der hatte ein Vfer / da hinan wolten sie das Schiff treiben / wo es möglich were.

De der der bleff dag / fende de landet icke. Men de saae en Haffn som haffde en brød / der vilde de styre Skibet hen / om det haffde veret mueltige.

40. Vnd da sie die Anker aufgehoben / lieffen sie sich dem Meer / vnd löseten die Ruderband auff / vnd richteten den Segelbaum nach dem Winde / vnd trachteten nach dem Vfer.

De der de toge Akerne op / gaffue de sig til Søff / oc løfde Rorer aff / oc vende Raaden effter Været / oc lagde sig effter at komme til Landet.

41. Vnd da wir fuhren an einen ort / der auf benden seiten Meer hatte / stieß sich das Schiff an / vnd das forder theil bleib feste stehen unbeweglich / Aber das hinder theil zubrach / vnder gewalt der Wellen.

De der wi fore til en Sted / som haffde Haffue paa baade sider / der storte Skibet paa / oc den fremmerste deel bleff fast staendis wrorlig / Men bagdelen sloff sonder aff volgerus mact.

35. A kdyto powěděl / rozato chleb / dyto vzdával Bohu / předevšemu: A kdy rozlomil počal jísti.

To rzekłszy wiał chleb / y cypał dy. cł. Boga przed wšychniemi / y zlomil / y počal jéć.

36. Tedy y oni potěšywsse se přijímali pokrm.

Alle gdy wšyscy tuż byli lęosey myśli / potěchli se jéć y oni.

37. A bylo nás wšech lidí na Borce / dvě Set Sedm / desát a šest.

A bylo nás wšychnich osobám / w okřese / dwadcať y sedm / desát y šest.

38. A poshlěni gsaue pokrmem / obležčovali Bortu / mešce Pšenice do Mofe.

Tedy ukládly sie polecká / křem / wyrubáac pšenicu w mofe.

39. A kdy byl vlinen den / nemohli jeně widěti / než zato / ku němu seznamená anamě bře / y myslili mohli by křem / němu přistáti s Bortu.

A gdy tuż był nadszedł / nę wials ziemie / wšakoz byli usterkora ednoge májaca brzeg / mę křem myslili / icli by mogli wpręwic křem.

40. A kdy Kotwy y wodny wpráhli / dali se na Mofe / sprawilwšse takě prowazy Diawid / a zdwihšše nęmššwě trnš / podobě wijnš wětru / táhli se k břehu.

Skřypem wytlagawšy Kotwy / cel powáli si na mofe / y odhawšy panwle ob styru / a podobozšy murey y zagiel / powáli si z wiatru na brzegowi.

41. A kdy gšme treffili na to mjšto / kde se dwoge Mofe scház / tu se nám zafawila Borka: a předmš korec Bortu stal nchanbi se / y dnmš pal korec lámal se nššlym win.

A gdy napólił nę mšpse gđže si dwie mofy / schęz / otkal si okřem / a przodem okřem ułł stł / nę je sić nę rufy / ale ję łmal sić od nęmš łacš wód.

כ ו

42 וַיִּבְכוּ הוּא וְאֶסְטְרָטְיוֹטָא
דִּיקֶטְלוֹן אֲמֵן לֹא־סִירֹנָה
דִּלָּא יִרְמוֹן סְחֹנָה וַיַּעֲרִקוּ
לְהוֹן מִנְהוֹן :

Allora il consiglio de soldati fu d'ammazzare i prigionieri, attesoche non sendo vna, non sene fuggisse alcuno.

43 וְקִנְטֻרִיּוֹנָא כְּאֵא אֲמֵן
מִן הָדָא מִטְוֹל דְּצִבְנָה הֵנָּה
דִּיחֵנָּה לְפֻלּוֹס וְלֹא־לִין
דְּמִשְׁכָּחָה הוּא דִּירְמוֹן ס
סְחֹנָה פֻּקֵּד לְהוֹן דְּבִקְדָּמָא
יִסְחֹן וַיַּעֲבִרוּן לֹא־רִצָּה :

Ma il Centurione volendo salvar Paulo, gli intrasse da tal proposito, e comandò che quelli che potevano nuotare, si gettassero giù i primi, & scissano a terra.

44 וְלִשְׁדָּכָה עַל דְּפָא וְעַל
קִיסָא אַחֲרֵינָה דְּאֶלְפִינָה
אֶעֱבֵר אֲמֵן וְהִכְנָה כְּלָהוֹן
אֶשְׁתַּחֲבִי לֹא־רִצָּה :

Egli allora, che sopra nuoto, a chi sopra qualche altra cosa de la mano : o così nuotante che tutti si salvarano in terra.

כ ח

1 וּמִן כְּתֹר־כֵּן יִלְפֹן
דְּמִילִיטִי מִתְקַדְדָּה הִי
גִּזְרָתָא וּכְרִיזָא דְּעִמְרִין
הוּנְפִיָּה דְּחִמְנָה סְגִינָא
חֲדָיו לִנְתֵּי :

E Scampati che furono, allora combatto che l'isola si chiamava Melita. Et i Barbari ci videro non mediocre humanità.

2 וְאַחֲדוֹ נִזְרָא וְקִרְאֻוֹן
לְכָל דְּנִשְׁחֹן מִטְוֹל מִטְרָא
סְגִינָא וְקִרְשָׁה דְּאִית
הֵנָּה :

Imperioche accendendo del fuoco, ci ricevevano tutti, per la pioggia che sopra stava, e per il freddo.

3 וּפֻלּוֹס שְׁקֵל סִיגְנָא
דְּחִיבִיבָא וְסֵם עַל נִזְרָא
וְנִשְׁקַת מִנְהוֹן אֶכְרִינָא מִן
רְתִיחָא דְּנִזְרָא וְנִכְרִינָא ב
בְּאִידָה :

La dona Paulo havendo raccolto vna buona quantitat de fiamenti, e postilo sopra il fuoco, vna superavasi fuora per il calore, & attaccassili à la mano.

כ ז

42 וַאֲנָשִׁי מַלְחָמָה הִתְיַעְצוּ
לְהַרֵּג אֶת־הַסּוֹרִים כֵּן יִבְרַח
אִישׁ מֵהֶם בְּשַׁחוּתָם :

Entonces el acuerdo de los soldados era, que matassen los presos porque ninguno huyesse escapandose nadando.

43 וְשֵׁר מֵאָה רָצָה לְהוֹשִׁיעַ אֶת־
פֻּלּוֹס מִנַּעַם מַעֲצָתָם וַיֹּצֵא
לְאֵלָה אֲשֶׁר יָכֹל לְשַׁחוּת לְרִמּוֹן
אֶת־נַפְשָׁם בְּרִאשׁוֹנָה בָּיִם
וְלִהְתַּמְלִיט אֶל־הַתָּאֲרָץ :

Mas el Centurion, queriendo salvar à Paulo, estoruo este acuerdo : y mando que los que pudiesen nadar, se echassen los primeros, y salieshen à tierra :

44 וְאֵת שְׂאֵרֵיהֶם אֲחֵדִים עַל־
הַדִּלְתוֹת וְאַחֲרֵיהֶם עַל־הַכְּלִיִּים
אֲשֶׁר עַל־אֲנִיָּה וְכֵן גַּמְלִיטוּ כָּלֶם
אֶל־הַיָּבֵשָׁה :

Y los demas, parte en tablas, parte en cosas del nauio : y así aconteció que todos se salvaron à tierra.

כ ח

1 וּכְאֲשֶׁר גַּמְלִיטוּ אֹהִי יָדְעוּ כִּי
מִלִּיטִי גִקְרָא תְּהִי הוּא וְלַעֲזוּיִם
יִושְׁבֵי־תְּהִי חֶסֶד וַעֲדָקָה לֹא
קִטְנָה עֲשֵׂא אֲתֵנוּ :

Y Como escapamos, entonces conocimos la Isla, que se llamaua Melita. Mas los barbaros nos hazian no poca humanidad.

2 כִּי בָּעֵדוּ אֶת־מְדוּרָה וְקִדְמוֹ
וְקִבְּלוּ אוֹתֵנוּ כָּלְנוּ בְּעֵבֹד מִטְד
הִנְצָח וּבְעֵבֹד הַקֵּד :

Porque encendido vn gran fuego nos recibieron à todos, à causa de la lluvia que venia, y del frio.

3 וּכְאֲשֶׁר פָּתַל פֻּלּוֹס רַב קֶצְפוֹת
וַיֵּשֶׁם עַל־הַמְדוּרָה וַיֵּצֵא אֶפְעָה
בָּהֶם הָאֵשׁ וּמָשַׁשׁ אֶת־יָדוֹ :

Entonces auiedo Paulo allegado algunos fiamientos, y puestolos en el fuego, vna buozra huyendo del calor le acometió à la mano.

כ ז.

42. Τῶ. ὁ στρατιῶν βαλὴ ἰσχύος ὅτι τοὺς δεσμώτας ἀπαπέκρινεν, καὶ οἱ ἐκφυγόντες ἀποφύγον.

Adonc le conseil des gendarmes fut de tuer les prisonniers, de peur que quelcun s'estant sauue à nage ne s'esuait.

43. ὁ δὲ ἐκέντησε καὶ βουλάμην τὸν πῦλιν, καὶ ἔλασεν αὐτὸν ἐν βλαύματι, καὶ ἔλασεν τοὺς δεσμώτους ἐκφυγόντας ἀπὸ τῶν δεσμῶν πρὸς τοὺς ὄντας τὸν γῆιν ἔξω αὐτοῦ.

Mais le Centenier voulant sauuer Paul, les empêcha d'excuter ce conseil, & commanda que ceux qui pouroyent nager, se issent hors les premiers, & se sauassent en terre.

44. Καὶ τοὺς λοιποὺς οὗς μὲν ἐπισηύσαν, καὶ ὁ δὲ πᾶσι τῶν δεσῶν καὶ πᾶσι τοῖς ὄντοις ἐξήγειρε πῆλιν, καὶ ἀποβλήσας αὐτὸν τὸν γῆιν.

Et les autres, les uns sur des air, & les autres sur quelques piéces du nauire. Et ainsi aduint que tous se sauassent en terre.

Κ Ε Α Α. κα'.

Καὶ ἀποβλήσας τὸν ἐπισηύσαν ὅτι μελὶτις ἡ ἰσθμὸς καλεῖται. Οἱ δὲ βαρβαροὶ παρὰ τὴν εὐχὴν τοῦ φιλοφρονεῖν αὐτοῦ.

Estant donc venus à sauuer : ils recognurent alors que l'isle estoit appelee Melite. Et les Barbares virent d'une bagueuse humanité enuers nous :

2. Ἀναψάσαντες γὰρ πυρρὰν, ἀποβλήσαντες πᾶσι τοῖς δεσῶν καὶ τοῖς ὄντοις καὶ ἀποβλήσαντες αὐτὸν τὸν γῆιν.

Car ils allumerent vn grand feu & nous receuissent tous, pour la pluie qui nous prechoit, & pour le froid.

3. Συγκρίνας τις τῶν πῦλιν φεράσας πλεῖστας, καὶ ἐπιθήκας αὐτὸν τὸν πυρρὸν, ἔχθη αὐτὸν τῆς θέρμης ἐξελθόντα καὶ τῆς χερσὶς αὐτοῦ.

Adonc Paul ayant ramassé quelques quantité de fiaments, comme il les eut mis au feu, vne vipere sortit hors à cause de la chaleur, & lui enuaub la main.

CAP. XXVII.

42. Militum autem consilium fuit ut custodias occiderent: ne quis cum enatallet, effugeret.

When the soldiers counsell was to kill the prisoners: least any of them / when he had swumme out / should flee away.

43. Centurio autem volens servare Paulum, prohibuit fieri: iussitque eos qui possent natate, emittere se primos, & evadere, & ad terram exire.

But the Centurion willing to save Paul, staied them from this counsell: & commanded that they that could swimme / should cast themselves first into the sea, and go out to land.

44. Ex ceteris alios in tabulis ferebant: quosdam super ea quae de navis erant. Et sic factum est, ut omnes animae evaderent ad terram.

And the other some on boards, and some on certaine pieces of the shippe: and so it came to passe, that they came all safe to lande.

CAP. XXVIII.

ET cum evalissemus, tunc cognovimus quia Melitensis insula vocabatur. Barbari vero praestabant non modicam humanitatem nobis.

And when they were come safe, then they knewe that the Isle was called Melite. And the Barbarians shewed us no little kindnesses.

2. Accensa enim pyra rehiebant nos omnes, propter imbrem qui imminabat & frigus.

For they kindled a fire, and receaved us every one: because of the present shower, and because of the colde.

3. Cum congregasset autem Paulus sarmentorum aliquantiam multitudinem, & impotuit super ignem, viperam a calore cum processisset, in vasis manum eius.

And when Paul had gathered a number of stiches, and laid them on the fire, there came a viper out of the heat: and he leapt on his hande.

Der Apostel Geschichte.

Das XXVII. Capitel.

42. Die Kriegsknechte aber hatten einen rath/die Gefangenen zu tödten/das nicht jemand/so heraus schwimme/entflöhe.

Da hatte Strickzumdene se Raad/ar thiesse fangerne/ar der stulde tede nogen rndfomme/om hand suomme de bort.

43. Aber der Unterhauptman wolte Paulum erhalten/vnd wehret jrem surnemen/vnd hieß die da schwimmen kondten/sich zu erst in das Meer lassen/vnd entgehen an das Land.

Wen Underhoffzmanden vilde beuare Paulum/oc forhindrede deris opset/De hand bod/ar de som funde suomme/stulde først giffue sigt Passant oc vndgaa til landet.

44. Die andern aber/etliche auff den Brettern/etliche auff dem das vom Schiffe war. Vnd also geschach es/das sie alle erhalten zu Lande kamen.

Wen noale aff be andre paa stile/oc noale paa der/som vaar aff Skiber. Oc der stede saar/ar de tomme alle beholdne til landet.

Das XXVIII. Capitel.

Vnd da wir aufkamen/erzuhren wir/das die Inseln Melite hieß. Die Leutein aber erzeheten vns nicht geringe Freundschaft.

De der wi vndfomme/da forfore wi/ar den Do hed Melite. Wen Golsket beuilde off icke liden Benstaf.

2. Zündeten ein feur an/vnd namen vns alle auff/vmb des Regens/der über vns kommen war/vnd vmb der Kälte willen.

De sende en ild op/oc anammede effalle/for den Regen som var kommen paa oss/oc for kulden skyld.

3. Da aber Paulus einen hauffen Reiser zusammentaffelt/vnd legt es auff's feur/kam ein Otter von der hitze/vnd fuhr Paulo an seine Hand.

De der Paulus saffnede en hob Riff til sammen/oc laagde paa ilden/da tom en Dgle aff hed en/oc tom paa Pauli Haand.

Erfahrung

Kapitola XXVII.

42. Soldnēkuow pal taradi da byla/aby Wēznē smordowall/abogum nēstap woply na newteli.

Chedy fluzebat rādijit aby wēznē pomerdowali/aby tchor ry woplynamby nie wceli.

43. Ale Setnlij chęge zas chowati Pawla/ nedał toho vliniet: y rozkazal tēm ktręj mohl plynauti/ aby se pustili naprwēt do Wośc/ a wopili na Zemi:

Ale setnili chęci zachowaci Pawla/ nie dopuścili im tej racy/ a rozkazal aby ci ktręj mogli plynac naprwet wysładowali/ y na brzeg wychozili.

44. Winił pal abo na Delach plynuli: a nēstęry na tom co bylo zlamaneho z Barky. y stalo se tak/ ze wopili zdra woi wopili na zemli:

Drubiy zstęcedę ich na dęsi/ cęłach/ a cęłę na Pamiłcoch o fęci/ y stalo sie zstęcy wysey zdra woi wopili na ziemie.

Kapitola XXVIII.

W Kdęj gline z toho nebepe/ tensiwi wopili/ tchdy gline tepru poznali/ ze Dstrow ten staul Melite. Lidz pal toho Dstrow a roklau f nam pępi wēnwosi vřazali.

Wdy gdy zdrawo vřili/ poznali/ i to byl wysp tchorz zowa Melite. A pęgnę ořazowali nam nie ledę ludzkość.

2. Neb zapaliwše hranicu drew/ přihali nás wosectny/ pro Desť ktręj w tu chwiłi by/ pro žmu.

Abowsem zapaliwšy sbos drew/ pryteli nas wbyctich dia bijnę tchorz mial byc/ y dia žu mu.

3. Aldęj Pawel sbrat nartu/ tch rojdy alladi na ořek tchdy Gęstęr kawiłlage před hor/ tem/ připala se kruce gcho.

A gdy Pawel nębteral nřeco gęłęcia winęgo/ y kladł na łos/ wylawępy sie žmii z cępię/ wchwyłę go za rękę.

כח

4 וְכַד חִנְאוּהָ בְּרִבְרִיבָה
דְּתַלְיָא בְּאַיְדָהּ אֲמַרְיִן הָנוּ
בְּכַד הָנָא גְבִירָא קְטוֹלָה
הוּ דְּכַד אֲשַׁתְּנוּב מִן אִמָּא
בְּאַנְוִתָּהּ לֹא שְׁבַקְתָּהּ
דִּיבְתָּהּ :

*Come i Barbari videro la bestia che
pendeva dalla sua mano, dicevano tra lo-
ro. Que? homo senza fallo e homicida.
il quale essendo scampato dal mare, la
vedetta non lo lascia vivere.*

5 הוּ דִּין פִּינְלוֹס אֲנִיָּה
אִידָהּ נִאֲשָׁדָה לֹא בְּרִבְרִיבָה
בְּגִירָא וּמַדָּם דְּסִנָּא לֹא
הָנִיָּה :

*Ma egli scosse la vipera nel fuoco, non
ne patì male alcuno.*

6 סְבִרְיִן הָנוּ דִּין בְּרִבְרִיבָה
דְּכַד שְׁעִיתָהּ מִתְּמָסָא וְנִפְלָה
בְּד מִית עַל אֲרָצָה וְכַד
עֲדָנָא סְגִיָּא סְבִירְיִן וְחִיָּו
דְּמַדָּם דְּסִנָּא לֹא הָנִיָּה
שְׁחַלְפוּ מִלִּיָּהוֹן נִאֲמַרְיִן ד
דִּנְאֵלָהּ הוּ :

*Dans cet aspect, comme il se donnesse
gaufrier, il eut subitement mort. Et ha-
nando a se lever, se trouva par terre, et ven-
do che non euenne aucunement incommodo
alcuno, mirante d'opinion, disaient, ch'
egli era uno fido.*

7 אִית הָנָא דִּין קִיבְרָה
בִּה בְּהוּ אֲתֵרָא לְגִבְרָא חָד
דְּפִמָּה הָנָא פּוֹפְלוֹס דְּהוּ
הָנָא דִּישָׁה דְּזִרְתָּא וְהָבִין
בְּבִיתָהּ תַּלְתָּהּ יוֹמִין
חֲרִיבִיָּה :

*Erano in quei luoghi le possessioni del
principale de l'isola, nominato Publio, al
qual erano, et alloggiati tra gentes be-
nignamente.*

8 אֲבוּהִי דִּין דְּפּוֹפְלוֹס
בְּאַשְׁתָּא וְכַד אֲבָב מַעֲבָה
בְּדִיה הָנָא וְעַל לִוְתָהּ
פּוֹפְלוֹס וְעַל יוֹסֵם עֲלִיָּהּ
אִידָהּ נִאֲחַלְמָה :

*Et advint que le padre de Publio gra-
vena en letto, oppresso da febbre e disente-
ria, al qual Paulo se entra: e posch' egli
hebbe fatto oratione, poso le manus sopra
esso, e risanollo.*

9 וְכַד הָיָה הַדְּבָרָה נִאֲרָה
שִׁרְכָא אִילִין דִּאִית הָנוּ בִּיה
בְּגִירָתָא בְּרִיָּה קִרְבִּין הָנוּ
לִוְתָהּ וּמִסְמָסִין הָנוּ :

*Essendo dunque fatto questo, gli al-
tri ancora nel' isola, che avevano de l'
infirmità, venivano, et erano sanati.*

כח

4 וְכַאֲשֶׁר רָאוּ תַלְעִיִּים אֶחָד
הַחִירָה תַלְוִיָּה בִידוֹ אֲמַרְיִן אִישׁ
אֶל־לֵעָהּ תַּכְלִית רוֹצֵחַ יֵשׁ
הָאִישׁ הַזֶּה אֲשֶׁר אָף כִּי גַמְלֹט
מִיָּם הִנֵּקְמָה לֹא תָנִיחַ לַחֲיוֹתָיו :

*Y como los barbaros vieron la bivuora col-
gando de humano, dezian los vnos a los otros,
Ciertamente este hombre es hōicida: que escapa
do de la mar, el castigono lo dexa vivir*

5 וְהוּא הִתְנַעַר אֶת־הַחִירָה אֶל־
הָאִישׁ וְדָעָה וּבָעָתָה מֵאוֹמָה
לֹא מִבִּין :

*Mas el, sacudiendo la bivuora en el fuego, non
guo mal padeció.*

6 וְהִמָּרָה הִשְׁבִּי לְעִבְרִיתָא אִישׁ
לְנִפְלוֹל בְּרִנָּע וְלָמוֹת וַיְחִילוּ עַד
בוֹשׁ וַיִּדְאוּ נֹק מֵאוֹמָה לֹא לַהֲיוֹת
בִּי וַיִּתְּהִיכּוּ לֵאמֹר כִּי אֱלֹהִים
הוּא :

*Empero ellos estauan esperando quando se
auia de hinchar, o de caer muerto de repente:
mas auiedo esperado mucho, y viendo que nin-
gun mal le venia, mudados, dezian que era dios.*

7 וְהָאֲרִץ בְּמַקּוֹם הָהוּא הָיְתָה
לְרֹאשׁ הָאִישׁ וְשִׁמוֹ פּוֹפְלוֹס אֲשֶׁר
מִקְבֵּל אֲוִתָּהּ לְשִׁלְשֵׁת יָמִים הָלִין
אֲוִתָּהּ כָּלֵעַ כֵּאֵחָ :

*En aquellos lugares auia heredades de vn prin-
cipal de la Isla llamado Publio, el qual nos reci-
bio y nos hospedó tres dias humanamente.*

8 וַיְהִי־כִי אָבִי־פּוֹפְלוֹס בְּקִדְחָת
וּבְמַחֲלָה מַעֲיִי חֲלוּהָ יִשְׁכַּב וַיִּלָּךְ
פּוֹפְלוֹס אִילָיוּ וַיַּתְּפֵּל לְיֵשׁוּס אֶת־
יָדָיו עָלָיו וַיִּרְפָּא אוֹתוֹ :

*Y aconteció que el padre de Publio estaua
en cama enfermo de fiebres y de camaras: al qual
Paulo entró, y después de auer orado puso las
manos encima, y sanolo.*

9 וְכַאֲשֶׁר הָיְתָה וְלֹאֵת אִישׁ קִרְבִּי
הָאֲחֵרִים אֲשֶׁר הָיוּ לָהֶם מַחֲלִיּוֹת
בְּאִישׁ וַיִּרְפָּאוּ :

*Y esto hecho, tambien los otros que en la Isla
tenian enfermedades, llegauan, y eran sanados.*

כח.

4. Ὡς δ' εἶδον αἱ βάρβαροι κρε-
μαζόμενον τὴν θηρίαν ἐκ τῆς χειρὸς
αὐτοῦ, ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους, πάν-
τως Φονὴς ἐστὶν ὁ αἰθρῶν. ὁ δὲ
αὐτοῦ, ὅν τι σὺ σῴζεις ἐκ τῆς θανά-
του ἡ δὲ ζῆν οὐκ ἔμελλεν.

*Et quand les Barbares virent la be-
ste pendante à la main, ils dirent l'un à
l'autre, Certainement cest homme-ci est
meurtrier: lequel apres estre echappe
de la mer, la vengeance ne petut point
viure.*

5. Ὁ μὲν οὖν ἀποπαύσας τὴν θη-
ρίαν ἐκ τῆς πυρρῆς, ἑαυτὸν οὐδὲν κακόν.

*Mais celui ayant secoué la beste de-
dans le feu, n'en eut aucun mal.*

6. Οἱ δὲ σὺν πόνῳ αὐτὸν μά-
λιν τι μὲν παρ' αὐτοῦ, ἡ καταπίπτειν αὐ-
τὸν τῶν ῥοῦν. ὅτι καὶ τὸ αὐτὸ σὺν
δυσωδίᾳ, καὶ θανατῶνται μηδὲν
αὐτοῦ εἰς αὐτὸν γινόμενοι, ματα-
καλλόμενοι ἐν ἑαυτοῖς αὐτὸν ὡ-
σαι.

*Au lieu qu'ils s'attendoient qu'il
deust s'enfler, ou subitement choir tout
mort: mais quand ils eurent longuement
attendu, & veu que nul inconuenient ne
lui en aduenoit, ils changèrent propos,
disant, Qu'il estoit dieu.*

7. Ἐν δὲ τῇ ὥρᾳ τὴν ἰσχυρὰν
καὶ ἡμεῖς χαλῶντες τὴν πρώτην τὴν
ῥῆσιν, ἐνομιναμεν πολλόν, ὅτι ἀπα-
ύσας αὐτὸν τῆς πυρρῆς Φι-
λαστροφίῳ, ἔχουσιν.

*Or estoient en cest endroit-la les
possessiones du principal de l'isle, nom-
mé Publius, lequel nous receut, & par
trois jours nous logea fort gracieuse-
ment.*

8. Ἐγένετο δὲ τὸν πατέρα τοῦ πο-
πύλου καὶ τοῦ ποπύλου αὐτοῦ χα-
λῶντος κατὰ τὴν ὥρην, πρὸς ὃν ὁ παῦ-
λος ἐπιστῆναι καὶ προσευξάμενος,
ἐπιθεῖν τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἰασαί
αὐτόν.

*Et aduint que le pere de Publius gi-
loit ceueu de heures & dysenterie, vers
lequel Paul alla: & quand il eut prié, &
lui eut imposé les mains, il le guerit.*

9. Τότε οὖν καὶ τῶν ἄλλων, οἱ αὐ-
τοῖς οἱ ἔχοντες ἀσθενείας ἐκ τῆς ῥῆ-
σεως αὐτοῦ, καὶ ἐν ἑαυτοῖς ἰσχυ-
ρῶς.

*Cela donc estant aduenu, tous les au-
tres aussi de l'isle qui estoient malades,
viendrent vers lui, & furent gueris.*

4. Ut verò viderunt Barba-
ri pendentem bestiam de
manu eius, adinvicem dice-
bant, Vtique homicida est
homo hic, qui cum evaserit
de mari, ultio non finit cum
vivere.

Nowe when the Barbarians sawe
he worne hang on his hande / they saye
de among themselves / This man surely
is a murderer / whome though he hath
escaped the searper Vengeance hath not
suffered to liue.

5. Et ille quidem excutiens
bestiam in ignem, nihil mali
passus est.

But he shoote of the worm into the
fire and felt no harm.

6. At illi existimabant eum in tumorem cōvertendum, & subito casurum & mori. Dū autem illis expectantibus & videntibus nihil mali in eo fieri, convertentes se, dicebant eum esse Deum.

Fromzeit then wanted to he should
be hauetwollen; or fallen downe dead
jodanis; but after then had looked gre-
at while; and sawe nowise inconueni-
ence cometo him; then changed there
mildes; and said; That he was a God.

7. In locis autem illis erant prædia principis iasulæ, nomine Publii, qui nos suscipiens, triduo benignè exhibuit.

In the same quarters, the chief man of the Ile (whose name was Pualua) had possession: the same received us, and lodged us three days, and then sent us on.

8. Contigir autem patrem
Publi febris & dysente-
ria vexatum iacere, Ad quē
Paulus intravit: & cum ora-
set, & imposuisset ei manus,
salvavit eum.

And so it was / that the father of Publius lay sick of the fever / and of a bloudie fluxe: to whom Paul entred in / and when hee prayed / he laid his hands on him / and healed him.

9. Quo facto & omnes qui in insula habebant infirmitates, accedebant, & curabantur.

Then this then was done / ether
also in the which had diseases / came
to him and were healed.

Das XXVIII. Capitel.

4. Da aber die Leutelein sahen das Thier an seiner Hand hangen / sprachen sie untereinander: Dieser Mensch muß ein Mörder sein / welchen die Rache nicht leben leßet / ob er gleich dem Meer entgangen ist.

De der Goltene saae Ormen henge ved hans haand/
da sagde de til huer andre/ Deise Menniste maa vere
en Mordere / hiitelen heffuen lader icke lessues allige-
uel at hand end vndtom aff Daffuit.

5. Er aber schlenkert das Thier ins
Feuer / vnd ihm widerfuhr nichts
übelg.

Da ruste hand Ormen i Jiden / oc hanem bleff
inued at skade.

6. Sie aber warteten / wenn er
schwellen würde oder tod niederfallen.
Da sie aber lange warteten / vñnd sa-
hen / daß ihm nichts vñngehewers wi-
derfuhr / verwandten sie sich / vñnd
sprachen : Er were ein Gott.

Da varede de paa / at hand skulde hobnet eller
fulber død ned. De der de varede lenge paa / oc saae / at
hannem bleff ineb at stade der aff / da singe de ic
ander siind / oc sagde / At hand vaar en Gud.

7. In denselbigen Örtern aber hatte der Oberste der Inseln / mit namen Publius / ein Fuhrwerck / der nam uns auff / vnd herberget vns drey tag freundlich.

I den samme Stæd der haaffde den Diffuetsle paa
Den som hed Pubitus/ en affuells gaard/ hand anam-
mede oss/ oc lenre oss ventlige herbere i tre dage.

8. Es geschach aber / daß der Vater Publit am Fieber vnd an der Khyrelag. Zu dem gieng Paulus hinein vnd betet / vnd leget die hand auff in / vnd machet in gesund.

De der hende sig/ at Publij Gader saa aff Kolbe-
 stuge oc Bugleb. Da gief Paulus indeil hannem/ oc
 saagde haanden paa hannem / oc gjorde hannem hel-
 brede.

9. Da das geschach / kamen auch die andern in der Insulen herzu / die Kranckheit hatten / vnd lieffen sich gesund machen.

Der der stede / da komme oc de andre paa Den
frem / som haaffde siugdum / oc lode gøre sig helbrede.

Капитола XXVIII.

4. A když vyfeli lidé toho
Ostromu/ano Gesserla wšy
v ruku gžho/ prawili wespolek:
Gistě tlowěf tento gest wra:
jedinyf/neb ač z Woře wyffel/
wstał pomsta Wozy neda ge
mu jmu býti.

2 wyprawę pogani bestya
wślazac w telego / memili ledni
do drugich / Szkiec ten cłowiek
jest mądryy i / Protemu dacia i
wśledzi sorocz i morza, pomija sy
wyin byc nie dopuść.

5. A on est d'ass'y en Gessiers
tu do chnt / d'adnt s'fody new
dol.

Chedy on otrząsnął się bestya
w ogień, i uciegło niecierpił.

6. Ale oni dominowali se Jez
by młotecz/a pogednau pad
nauti a umřiti. A fonž toho
blauho čekali/ a widěli že se ge
munie nečialo zleho/ si uau
myšl jměnuwše/prawili/že on
gest Duob.

Konie czełali i żyby puchnał /
 albo padał na gle umarłszy / Ale goy
 niemiłszy czeł czełali / A widzieli iż
 siemu nie złego nie działo / odmes
 niożymy si / powiedali go byc
 Bogiem.

7. Na těch pak myšlech měl
popluziti / Kníže toho Osira-
wa / gměnem Publius kterýž
to připravo nás za tři dni nás
dobrotivě v sebe v Hospodě
choval.

Chęć przy onym mscyscu by-
ly folwarki Biskupia wypru onci-
go uieniem Pabliuſa/ſethory nas
przywioſy przez krzy dół przys-
a ciuſcie chował w goſpadzie.

8. Wytkhodilo se / je Stec
toho Publica ležal mace Zp
mnien a čerwenau nemot: A
kterémuž wšel Dawci / a kby
se pomobil a wlozil naš ruce/
wzdrawil gcy.

Przydało się jeocię Publius
 homiejał mi:ac febrę i cietwona
 niemoc:Ethorego Páwel wśedży
 góje siemodli i włożył nafi rce:
 v:drowil.

9. A když se to stalo / tehdy
wšestní křesťj na tom Dstroz
wu nemocni byli / pšijstupowali
k němu / a byli vyzdraweni :

Żąłym gdy się to stało / tedy też y
bratzy starszy na się mieli niemo-
cy na wyspie / przychodzili y by-
wali wzkrośnieni.

247'

10. Οὐ καὶ πολλὰς τιμὰς ἐπέμψατε ἡμᾶς, καὶ ἀνὰ γράμμασι ἐπέδωκε τὰ πρὸς τὴν γοῖαν.

À lesquels aussi nous fîmes grand hon-
neur & au départir eues tournèrent de
ce qui nous eut nécessaire

12. Μετὰ τὴν αὐτὴν μέσας αἰ-
χμηδὺν ἐκ πλοῦτος ὁ δὲ βασιλεὺς
ἐκ τῆς πόλεως ἐξέβηκεν, καὶ
ἐκ τῆς πόλεως ἐξέβηκεν.

Or trois mois après nous partîmes
en un baïre d'Alexandrie qui nous hy-
vra en fille, et nous pour enlever
Castor & Pollux.

12. Καὶ ποταζήσιντες αἱ σφρα-
γίδες ἐπιμάναν ἡμῶς τὴν.

Ernstans arrivés à Syracuse, nous demeurâmes là trois jours.

13. Όχις πεινθόντες κατ'επι-
 στήν εις τὴν γένεσιν, καὶ μὴ μόνον ἐν τῇ
 ἐκείνῃ, ἀλλ' ἐν τῇ αὐτῇ, καὶ ἐν τῇ αὐτῇ, καὶ ἐν τῇ αὐτῇ,
 ἡλ' ἐν τῇ αὐτῇ, καὶ ἐν τῇ αὐτῇ, καὶ ἐν τῇ αὐτῇ.

De là ayant courroyé nous arrivâmes à Rhege. Et un jour apres, le vent de Nord estant survenu nous vindmes le deuxieme jour à Puzos.

24. Οὐ δίδόντες ἀδελφοὺς παρ-
αλήγημεν ἐπ' αὐτοῖς ὅτι μακάριοι ἡ-
μίστες ἐπὶ αὐτοῖς ὅτι ἔσται ἐν ἡμῖν ἡ
ἀγάπη.

Auquel lieu ayant troué des freres,
nous fumes près de demeurer avec
eux sept jours. Et ainsi vaines à Ro-
me.

15. Κακοῦν οἱ ἀδελφοὶ ἀκού-
σας ταῦτ' ἐπεὶ ἤκουσεν ἡ
ἐκκλησία ἡμῶν ὅτι οὗτοι
ἐπὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦτο ποιοῦν,
οἷς ἰδοὺ ὁ παῖς ὁ ἀγαπῶμεν
αὐτοὺς ἐκείνους καὶ ἡμεῖς
ἐκείνους.

Et quand les frères de là encrent ces nouvelles de nous, ils viendront au devant de nous jusques au Marché d'Appin, & aux Trois bouziques : lesquels Paul voyant, rendit grâces à Dieu, & prit courage.

16. "Ὁ δὲ ἄλλος μὲν εἰς ῥοήμιν,
ἡ ἑκατόντα, χ. ς. πωλίδων πνε-
υσμῶν τὰς τραχηλὰς ἔχει· τῇ δ'
πυλῷ ἐκτετατὸ μέγεθος καθ' ἑα-
πὴν, καὶ τῇ φυλίσσεται ἀντὶ τρα-
πίτης.

Quand donc nous fûmes venus à Rome, le Centenier lura les prisonniers au Capitaine général; mais quant à Paul, il lui fut permis de demeurer à part sous un gendarme qui le gar-

10. Qui etiam multis honoribus nos honoraverunt, & navigantibus imposuerunt quae necessaria erant.

Which also did us great honour: and when we departed / they laden us with things necessarie.

11. Post menses autem tres, navigavimus in navi Alexandria, quae in insula hiemaverat, cui erat insigne Castorum.

After three months was departed we a shippe of Alexandria: which had wintered in the yle / whose badge was Castor and Pollux.

12. Et cum venissemus Syracusam, mansimus ibi tri-duo.

And when we arrived at Syracu-se / we tarried there three dayes.

13. Inde circumlegentes devenimus Rhegium, & post unum diem flante Austro, secunda die venimus Puteolos.

And from thence we set a compass / and came to Rhegium: and after one day / the Southwinde blew / and we came the second day to Puteoli.

14. Vbi inventis fratribus rogati sumus manere apud eos dies septem: & sic venimus Romam.

Where we found brethren / and were desired to tarry with them seven dayes: and so we went toward Rome.

15. Et inde cum audissent fratres, occurrerunt nobis usque ad Appii forum, ac tres Tabernas. Quos cum vidisset Paulus, gratias agens Deo, accepit fiduciam.

And from thence / when the brethren heard of us / they came to meete us at the Market of Appian: and at the three taberns / whom when Paul sawe / he thanked God: and wayed holde.

16. Cum autem venissemus Romam (Centurio tradidit vinclos principi exercitus,) permillum est (autem) Paulo manere sibi cum custodiente se milite.

So when we came to Rome / the Centurion delivered the prisoners to the generall Captaine: but Paul was sufferd to dwell by himselfe with a souldier our that kept him.

10. Und sie theten uns grosse ehre / vnd da wir außzogen / luden sie auff was uns noth war.

De de glorde off flor are / Do der wi droge vñ / stede de off sil / huadsom wi haffde behoff.

11. Nach dreien Monden aber schiften wir auß inn einem Schiffe von Alexandria / welches in der Insulen gewintert hatte / vnd hatte ein Panir der Zwilling.

De tre maanede der effter / schiede wi vñ in Stib aff Alexandria / huselet som haffde haffte Zwinerlag / haffsamme De / oc haffde Zwilligenis Banere.

12. Vnd da wir gen Syracusa kamen / blieben sie drey tage da.

De der wi komme til Syracusa / bleffue wi der tre dage.

13. Vnd da wir vmbschifften / kamen wir gen Region / vnd nach einem tag / da der Sudwind sich erhob / kamen wir des andern tags gen Puteolen.

De der wi seylede omring / komme wi til Region / oen dag der effter / der Sndwin var beghynnt / komme wi anden dagen til Puteolen.

14. Da funden wir Brüder / vnd wurden von inen gebeten / daß wir sieben tage da blieben. Vnd also kamen wir gen Rom.

Der funde wi Brodere / ac bleffue bedne der om aff dem / ac wi bleffue der sin dage. De wi konne saa til Rom.

15. Vnd vondannen / da die Brüder von uns höreten / giengen sie auß uns entgegen / bis gen Appiser vnd Tretabern. Da die Paulus sahe / danket er Gott / vnd gewann eine zuversicht.

De der Brodere herde der fra om off / da ginge de vñ mod off / indril Appiser oc Tretabern. Der Paulus saa dem / tackede hand Gud / oc siel en tilid.

16. Da wir aber gen Rom kamen / überantwortet der Unterhauptman die Gefangenen den obersten Hauptmann. Aber Paulo ward erlaubet zu bleiben / wo er wolte / mit einem Krieges knechte / der sein hütet.

De der wi komme til Rom / antuorde de Underhoffuizmanden den Oeffterste Hoffuizmand Jan-gene. Wen Paulus siel loff ac bliffue / huor som hand vilde met en Stridmand / som tog vare paa han-nem.

10. Kerejz tatē wennohē postivosi nās mēli. A fōvz gime se chēli preč plaviti / nā: klada nām na Lōdy toho se: hōz postibij bōle.

Atorj nam tēz mēstie vēciz: vōca clymā / gdychmy odiejz: yali / nadālinam: cē go byla porz seba.

11. Po tēchpal Mēspēch plaviti gime se na Vāree Alex-andrē: nēz / tērāz in bōla na Ostrovē ptes Zomu / magijē: za jnamenij Hwēdu dwau Blijencuow.

A tē po tēzch mēstiacōch tē: chāichmy w ofrēcē Alexandrij: sum / tchorj jiniowal nā wypit: nā tchorj: byl herb Aslor y Pollux.

12. A fōvz gime pfigeli dō Syracus / zuostali gime tu za itē dnl.

Pa ybivōfj sic tēdy t Syracus som / mēstiacōchmy tām pręz tēz dnl.

13. Adend plavijē se pfigili gime dō Rhegium: A po ge-dnom dnl / fōvz wāl wjtr dō polcōne / druhp den pfigeli gime dō Puteolos.

Stad pręprawiac siemimōj pręstichmy dō Rhegium: a nāzaz: rutz mālac wāttr polubnōw / wrorego dnl pręstichmy dō Puteolos.

14. Kdež to gime nalegli Bra-terj / tēfjz nās pręstij / abychem pobyl v nich za Sem-dnij: a tē gime pfigili t Nj: mu.

Odje znālajzj brāciaj vprę: dnl nās zechmy v nich pręz dnl dnl zmęstali / K tē zechmy pręz: ju dō Njmu.

15. Z tēchoj tēz nās vstip: stli Bratēj / wstip prot nām narynt Appiu / a tē tēm Tā-bernām. K tēz to fōvz vstel Pavol / podkowaw Bōhu wjal na se siuklost.

Stad uracav: pšamfj o nās / wstip pręsticwō nām: dō rynch Appiowego tē tēzch dōmōm goštinym / tēz go vstet Pā-wel / dječt včymwōj Bōgu / wjal dobre vjanie.

16. A fōvz gime pfigili dō Njima / tu Semij dal wēz: w moc Hauptmanowi Bōg: sta / a dōpust: ēno gest Pavlos: wi / abj sām bydlis tijn Zōld: nētem / tēz hō ostijhal.

Zāthym goychmy pręstij dō Njima / tēnt oboal wēznie tēch: mēno wi nād woyli: ale Pā-wōw: dōpustjono abj sām mēsticā: s / lūicbny mēsticā māl K tēz nād nūm.

כ ה

17. וישו בחר תלתא יומין
שחר בילוס קדא לרישיהון
יהודינא וכד אתבגשו
אמר להון זבדא אחי אנא
פד במדא לא קפד
לוקפל צמא ונמוסג
באבהי באסידא אשתלמת
מן אירשלים באדא
דדיומנא :

*Dopo tre giorni, Paolo convocò i prin-
cipali dei Giudei: e come furono venuti,
disse loro, Homines fratelli, si son' hauer
fatto niente contra'l populo, o contra gli
ritos de l'adri impregiamento in Ierusa-
lem, fui dato me lo man de Romanos.*

18. ויהיון פד שאלוני צבד
הנשרונגי מטור דלא
אשפחו בתי דרשנא
בדם דישו למיתא :

*Iquale havendo me esaminato, me vol-
se a scriver, perche non era in me al-
cuna causa di morte.*

19. וכד קיימין הון לוקפל
יהודיא אתא לית דאקא
בזו קסד לא איר אית לי
באקטרג במדא לבני צמין :

*Ma contradizendo i Giudei, fue co-
fretto appellare a Cesar: non gia como
se a haueri me che accusar la mia nazione.*

20. מטול הנה בעיר
מבין דתאמין ואחזכון
ואשתא לכוו הלין מטול
גיר סבדא דיסדול אסיר
אנא באשלתא קדא :

*Per questa ragione adunque io ho
ch'io ho per venuto a parlarvi, perche
non ho fatto niente di trasgredire con-
tra la legge di Dio.*

21. אמרין לה בדין
ארתא צלך לא רי
יהוד ולא אש בון
דאתו מן אירשלים אש
לו בדם דביש צלך :

*Ei essi gli dissero, Noi non habbiamo
ricevuto lettere de te, ne al-
cuno de i fratelli che sia venuto, ci ha riferi-
to nulla da te male alcuno.*

כ ה

17. ויהי אחרי שלשת ימים
יועק פולוס את דנאש
היהודים ויבואו אליו ויאמר
אליהם אנשים אחים אני
מאומה לא עשיתי על העם
אני על תחתות אבותי נסור
מירושלים מסגר ביד יהודים :

*Y aconteció que tres dias despues, Paulo con-
vocó los principales de los Judios: los quales
como fueron juntos, dixoles. Yo, Varones herma-
nos, no auiendo hecho nada contra el pueblo, ni
los ritos de la patria, he sido entregado preso des-
de Ierusalem en manos de los Romanos.*

18. אשר בשאל לי אבו להתיירני
כי משפט מית לא אהד הנה בי :

*Los quales auiendose informado de mi, me
querian soltar, por no auer en mi ninguna causa
de muerte.*

19. וכאשר דברו עלי יהודים
נגשתי לשוע אל הקיסר לא כמו
היה לי דבר לחיב את צמי :

*Mas contra diziendo los Judios, fue forçado
de appellar a Cesar: no que tenga deque accusar à
mi nacion.*

20. ועל הדבר הזה שאלתי
ממכם לראות את פניכם ולדבר
אליכם כי על הקות ישאל
נסור אבני בנחשתים האלה :

*Antique por esta causa hos he llamado para
veros y hablaros: porque por la esperança de
Israel esto y rodeado de esta cadena.*

21. ויאמרו אליו אנחנו לא
ספרים עליך לקהנו מארץ יהודה
ואש מאחינו לא בא אלינו
לחגיד או לדבר רעה מאומה
עליך :

*Entonces ellos le dixeron, Nos otros ni au-
mos recebido letras de ti de Iudea, ni viniendo
alguno de los hermanos nos ha denunciado ni
hablado algun mal de ti.*

ק ה

17. Εγώ τε δε μὲν ἡμέρας τρεῖς
συγκαλεσάμενος τοὺς πρῶτους τοῦ
ἔθνους τοῦ Ἰουδαίου πρῶτους, συνε-
βόησαν ὃς αὐτῷ. εἰπα πρὸς αὐ-
τοὺς, ἀδελφοί ἀδελφοί, ἐγὼ οὐδὲν
ἔχω τίς τις ποιῶν τὸ λαὸν ἢ τοὺς ἱε-
ροῖς οὐδὲν παρὰ τὸν νόμον, ἀλλὰ ἐξ ἰου-
δαίου περιδοθῆναι τῷ χρεῖ
τοῦ ρωμαίου.

*Adint trois iours apres que Paul
convoqua les principaux des Iudees: de
quand ils furent venus, il leur dit, Hom-
mes freres, combien que ie n'aye rien
commiss contre le peuple, ne contre les
coustumes des Ieres, toutesfois estant
enprisonné des Ierusalem, j'ai esté li-
vré es mains des Romains:*

18. Οἱ ποτε ἀσπαρμένους με
ἐβόλουν θάνατον διὰ τὸ μηδε-
μίαν αἰτίαν θανάτου ὑπαρχεῖν
ἐν ἐμοί.

*Lesquels apres m'avoir examiné me
vouloyent reiacher, pource qu'il n'y a-
voit aucun crime digne de mort en moy.*

19. Ἀντιλεγόμενος ὅτι καὶ Ἰουδαίους
ἐν ἁγνότητι ἐπιταλάμενοι παί-
σασθαι, ὅχι ὡς ὁ ἴδιος με ἔχει π
κατηγορεῖται.

*Mais les Iuifs s'y appellaient, i'ai esté
contraint d'en appeler à Cesar: nō pource
que j'aye de quoy accuser ma nation.*

20. Διὰ πᾶν τὸν καιρὸν αἰτίαν
παράλασεν ὑμῶν ἐν ὁπῃ ποτε
λαλήσαι. οὐκ ἔστι τῆς ἐλπίδος
τῶ ἰσραὴλ τὴν αὐτὴν πᾶν τὴν
ἐλπίδα.

*Pour cette cause donc vous ai-
ie appellés, pour vous voir de parler à
vous: car c'est pour l'esperance d'Israel
que ie suis en prisonne de cette chaîne.*

21. Οἱ δὲ πρὸς αὐτὸν εἰπον, ἡμεῖς
οὐκ ἔχομεν τι περὶ σοῦ ἰδεῖν
ἢ ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας, ὅτι τοιοῦτος
ἄνθρωπος καὶ ἀδελφὸς ἀπὸ ἡμε-
ρῶν καὶ ἐλπίδα πᾶν τὴν
ἐλπίδα.

*Mais ils lui respondirent, Nous n'
avons point receu lettres de Iudee tou-
chant toi, ni personne des freres n'est ve-
nu qui ait rapporté ou dit quelque mal
de toi.*

17. Post tertium autem diem convocavit primos Iudaeorum. Cumque convenissent, dicebat eis, Ego, viri fratres, nihil adversus plebem faciens, aut morem patrum, victus ab Ierosolymis traditus sum in manus Romanorum.

Unde the thirde day after Paul calld the chiefe of the Iewes together and when they were come he sayde unto thei: Men and brethren, though I have committed nothing against the people, or Lawes of the fathers, yet was I delivered prisoner from Ierusalem into the handes of the Romanes.

18. Qu cum interrogationem de me habuissent, voluerunt me dimittere, eo quod nulla esset causa mortis in me.

Wh when they had examined me, would have let me go / because there was no cause of death in me.

19. Contradictentibus autem Iudeis, coactus sum appellare Caesarem, non quasi gerere meam habens aliquam accusare.

But when the Iewes spoke contrary, I was constrained to appeale unto Caesar: not because I had ought to accuse any nation of.

20. Propter hanc igitur causam rogavi vos videre & aliorum. Propter spem enim Israel, catena hac circumdatus sum.

For this cause therefore have I called you hither: for the hope of Israel sake I am bound with this chain.

21. At illi dixerunt ad eum, Nos neque literas accepimus a Iudea, neque adveniens aliquis fratrum nuntiavit, aut locutus est quid daret malum.

Then they sayd unto him / We have received letters out of Iudea concerning thee / neither came any of the brethren that shewd us any evil office.

Der Apostel Geschicht.

Das XXVIII. Capitel.

17. Es geschach aber nach dreien tagen / daß Paulus zusammen rieß die Fürnembssten der Jüden. Da dieselbigen zusammen kamen / sprach er zu ihnen: Ir Männer / lieben Brüder / ich hab nichts gethan wider unser Volk / noch wider Väterliche sitten / vnd bin doch gefangen auß Jerusalem übergeben in der Römer hände.

De der stede tre dage der effter / at Paulus kallede til sammen de Ypperste iblant Jøderne: Der de komme til sammen / sagde han til dem / I Mend / Iære Brødre / Jeg haaffuer med gløremod vort Folk / oc icke heller mod Fæderis Seduane / De ieg er dog antuorder fangen aff Jerusalem i de Rømeris hender.

18. Welche / da sie mich verhört hatten / wolten sie mich los geben / die weil keine vrsach des Todtes an mir war.

Hvilcke der vilde gifte mig løff / der de haaffde forhørt mig / effterdi at de funde ingen Døds sag hos mig.

19. Da aber die Jüden dardwider redeten / ward ich genötiget / mich auff den Keiser zuberuffen / nicht als hette ich mein Volk etwas zuverklagen.

Men der Jøderne talde der imod / da hoddis ieg til / at stude mig ind saar Kæseren / icke fordi at ieg haaffde noget at klage paa mit Folk saare.

20. Vmb der vrsache willen / habe ich euch gebeten / daß ich euch sehen vnd ansprechen möchte. Denn vmb der hoffnung willen Israels / bin ich mit diser Ketten vmbgeben.

For den sag stild / had ieg eder / at ieg maatte see eder oc tale med eder / Thi at ieg er omgiffuen med denne kende / for Israels Naab stild.

21. Sie aber sprachen zu ihm: Wir haben weder Schrift empfangen auß Iudea deinet halben / noch kein Bruder ist kommen / der von dir etwas arges verkündiget oder gesaget habe.

Da sagde de til hannem / Hvi haaffue huerken fanger skriffuelse aff Iudea paa dine vegne / icke er der heller nogen Brøder kommen / som haaffuer forkyndet eller sagt noget ont om dig.

Stuttome

Kapitola XXVIII.

17. Po třech pať dnech / svolal Starší z Jeruz. A se sešli, kelt jim Pavel Já nu / ži bratři nic nečiním proti lidu / ani proti obyčejí Otcov skému / gsa pae w Jeruzale mē / w dāngsem w ruce Římsk manām.

A skalo sie ty po trzech dnach svolal Pawel przednichyich z Jydow / y gdy sie zeszli / kelt im nic nie uczyniłem przeciw ludowi y przeciw zwykłym / w obyczaju praozom w Jeruzale / podaniem i w ruce Rzymianom.

18. Kteřížto bratři mne nepřistáli / chtěli mne propustiti / proto / že žádně winy jsem na mně nebylo.

Ktoky wyzłedziłszy nie przistali o mnie / chcieli mnie wypuścić / dla czego że wemnie żadnego winy nie było.

19. Ale bratři židě odpírali / přinucen jsem / abych se odvolal k Císaři: ne proto / nako bych měl co na māj Národ žalovati.

Lecz gdy temuś odpierali / przynuszeni jestem / abym się odwołał do Cesarza / nie przeto / iżobych miał coś przeciw narodowi żidzcy.

20. Protož ja sám přijímám dožadám jsem se viděti vás / a s vámi mluvit. Neb pro naději lidu Izrahelského / k tomu jsem ujmou svázán jsem.

A przetoż dla teściem was przyeżyny wezwał / abych się z wami wyprawiał rozmawiać / abowiem dla nadziei Izraelitów jestem tymi łańcuchami związany.

21. A oni kelti k němu: Myž jsme ani kterého psaní neli o tobě z Jeruzalima / aniž kdo z Bratří přišel wyprávět wai nám aneb mluvit něčeho o tobě.

Uzyoni rzekli do niego / Myż aniomyż miał listów o tobie z Jydowsk / aniżby przyszedłszy opowiadać o tobie nic złego.

כח

22 צבינו רין הנשמע מן
מדם דמתרעא אנת מטול
היולפנא הנא ירצין דעל
אנש לא מקבל:

*Ma noi vogliamo ben veder data quel
che tu senti, imperche da questa fatta co-
sta che per tutto, se gli contradice.*

23 ואקיימו לה יומא
וכפשו ואתו לנתה סגאא
כד דשרא הנא וגלא להון
אל מלכותא דאלהא כד
מסחד ומפיש להון ער
ישוע מן נמוסא דמושא
ומן נבנא מן צפרא נאג
מא לרמשא:

*Et habundato assignato un giorno,
vennero malici a lui, ne l'albergo, a
quali egli espose, testificando il regno
de Dio, e persuadendo loro per la Legge di
Moise, e per li Profeti, le cose del 1111, da
la mattina infino a la sera.*

24 ואנשין מנהון
מתסביסין הני למליחי
ואתנא לא מתסביסין
הני:

*Et alcuni credenano a le cose che da
lui erano dette, & alcuni non credenano.*

25 ואשתדיו מן לנתה כד
לא שלמין לתדא ואמר
להון הו פולוס מלתא
הנא שפיר מלל דהנא
דקודשא בפיא אשצא
לוקבל אהתכון:

*Et essendo in discordia fra loro, si par-
tirono, poi che Paulo hebbe detto una pa-
rola, cioè, Lo Spirito sancto parla bene a
nostri Padres per Esaya Profeta, dicendo.*

26 כד אמר הנל לנת
עמא הנא ואמר להון
דשמעא תשמעון תל
תסתכלון ותחזון ול
תכחזון:

*Et a questo popolo, o di, Voi vedrete
con l'orechie, e non intendete, & ve-
dendo, vedrete, e non discernete.*

27 אתצפי לה ציר לכה
דעמא הנא ומשמעתהון
אוקרו וענינהון עמב
דלגה יחזון בענינהון
וקשמעון בארניהון
ויסתכלון ברכהון ויתובין
לנתי ואשבוק להון:

*Perche, & il cuore di questo popolo e
ingrossato, & con l'orechie hanno graue-
mente udito, & hanno ch'istano orecchie,
per non veder mai con gli ocelli, ne veder
con l'ore, ch'ie, ne intendet con cuore, unde
li conuertano, & io li sano.*

כח

22 חמצע לשמוע ממך מה
הביתך כי מקפידה הואת גודע
לש כי בכל מקומות ידבר עליה:

*Mas querriamos oyr de ti loque fientes:
porque de esta Secta notorio nos es que en todo
lugares es contradicha.*

23 ויועידו לו את יום ויבואו
אליו במלון רבים לאשר גלה
ובאר היטב באר את מלכות
אלהים מעיד ומפתה אותם ונת
אשר על ישוע גם ממשה גם
מנביאים מבקר עד הערב:

*Y auí doles senalado un dia, vinieron a el
muchos a la posada, a los quales declaraua testi-
ficando el Reyno de Dios, procurando persuadir-
les loque es de Iesus el Christo por la Ley de Mo-
ysen, y por los Prophetas, desde la manana ha-
sta la tarde:*

24 ואחדים האמינו למדברים
ואחדים לא האמינו:

*Y algunos acordauan a loque se dezia, mas
algunos no creyan.*

25 וכאשר לא יאחד ביניהם ויעלו
באמור פולוס את דבר אחד כי
היטב אמרה דוח הקדש פישעיהו
הנביא אל אבותינו:

*Y como fueron entre si discordes, fueron se,
diziendo Paulo esta palabra, Que bien ha habla-
do el Espiritu sancto por el Profeta Mayas a nu-
estros padres.*

26 לאמר לך ואמרת לעם הנה
שמעו שמוע ואל תבינו ורא
רנו ואל תדעו:

*Diziendo, Vé a este pueblo, y diles, De oydo
oyreys, y no entenderays: y viendo vereys, y no
mirareys.*

27 השמו לב העם הנה ואני
הקבר ועניו השע פן יראה
בעניו ובאניו ישמע ולבבו
יבין ושב ורפא לו:

*Porque el coraçon de este pueblo fue engrof-
sado, y de los oydos oyeron pesadamente, y de sus
ojos guinnaron: porque no vean de los ojos, y
oygan de los oydos, y entiendan de coraçon, y se
conuertan, y yo los sano.*

כח

22. Ἀξιωματὶς ὅτι πάντες οὗ ἀκού-
ουσι αὐτοῦ φωνῆς, καὶ μὴ γὰρ τὸ αἰ-
σῶσαι τὰ ὦτα γινώσκουσιν ἡμῶν, οὐ-
κὼς πιστεύουσιν αὐτῷ λέγοντι.

*Neantmoins nous entendrons bien
volontiers de toi ce que tu sens: car
quant a ceste secte, il nous est notoire
qu'on lui contredit par tout.*

23. Ταχέως οὖν αὐτῷ ἡμέρας
ἑπτά πρὸς ὧν εἰς τὴν ἑσπέραν
πλείους, εἰς ἑκατὴν διαμαρτυ-
ρόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ κατὰ
τὴν αἰσιν καὶ τὰ ὦτα τοῦ ἑαυτοῦ λαοῦ
τὸ νόμου μουσίου καὶ τῶν προ-
φητῶν, ἀπὸ πρῶτον εἰς ἑσπέραν.

*Et quand ils eurent assigné iour,
plusieurs vindrent à lui au logis: aus-
quels il exposito par témoignages le
royaume de Dieu: & les induisoit a croi-
re ce qui est de Iesus, tant par la Loy de
Moysé que par les Prophetes, depuis le
matin iusqu'au soir.*

24. Καὶ οἱ μὲν ἐπίστευσαν αὐτῷ λε-
γούμοις, οἱ δὲ ἤπισταν.

*Donc les uns furent persuades par
les choses qu'il disoit: mais les autres
n'y croyoyent point.*

25. Ἀσύμφωνοι δὲ ὄντες ὁρῶντες ἀλ-
λήλους ἀπείρου, ἀπὸντο. καὶ τῷ
παύλῳ ῥημαίνοντι, ὅτι καλῶς τὸ
πρόμαρτόν ἐστι ἐλάλησεν διὰ τὴν
σὺν τῷ πνεύματι καὶ τῷ λόγῳ
τῶν προφητῶν ἡμῶν.

*Parquoi estois en discord entr'ux,
ils se departirent, apres que Paul eut
dit un mot, assavoir, Le saint Esprit
a bien parlé à nos peres par Esaya lepro-
phete.*

26. Λέγοντες, καλῶς ἔφηται πρὸς τὸν
λαόν ἔστιν, καὶ οὐκ ἐπὶ τοῖς ὦσιν
καὶ μὴ ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ βλάπτουσιν
βλέψαι, καὶ οὐκ ἐν τῇ καρδίᾳ.

*Disant, Va vers ce peuple, & di, Vous
ortez de foreille, & n'entendrez point:
& en regardant vous verrez, & n'ap-
preuerez point.*

27. Ἐπαχύνοντες γὰρ ἡ καρδία τῶν
λαῶν τῶν καὶ τοῖς ὦσιν βαρύνου-
σιν, ὥστε ὁφθαλμοὺς αὐτῶν
καμύσαν, μήποτε ἴδωσι τῆς ἐξ-
ουσίας, καὶ τοῖς ὦσιν ἀκούσιν,
καὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν, καὶ οὐκ ἐπι-
ψύσιν, καὶ ἰασίμηται αὐτοὺς.

*Car le cœur de ce peuple est engros-
sé: & ont ouï dur des oreilles, & ont in-
gué de leurs yeux: afin qu'il ne voyent
des yeux, & qu'ils n'oyent des oreilles,
& qu'ils n'entendent du cœur & ne se
conuertissent, & que ie les guerisse.*

22. Rogaus autem à te audire quærentis: nam de secta hac nunc est nobis, quia ubiquei cōtradicitur.

But we where of the what thou chatest: for as concerning this sect, we knowe that all where it is spoken against.

23. Cum constituissem autem illi diem, venerunt ad eum in hospitium plurimi: quibus exonebat, testificans regnum Dei, suadensque eis de lex Legē Moysi & Prophetiā manē usque ad vesperam.

And when he had appointed him a day, there came unto him into his lodging: whome he appointed and testified the agone of God and preached unto them concerning Jesus both out of the lawe of Moyses / and out of the Prophets from morning to night.

24. Et quidam credebant his quæ dicebantur: quidam verò non credebant.

Some were perswaded with the things that he spoke: and some they were not.

25. Cumque invicem non esset consentientes, discedebat, dicente Paulo unum verbum. Quia bene Spiritus sanctus locutus est per Isaiā Prophetā ad patres nostros.

herefore when they agreed not among themselves, then departed: after Paul had spoken one worde: to wit: That the holy Ghost by Isaias the prophet vnto our fathers.

26. Dicens, Vade ad populum istum, & dic ad eos, Audietis, & non intelligetis, & videntes videbitis, & non perspicietis.

Saying: Go vnto this people, and say: ye hearing ye shall heare: and ye shall not vnderstand: and seeing ye shall see: and yet perceiue.

27. Intransitum est enim & populi huius, & auribus paviter audierunt, & oculi suos compreserunt: ne forte videant oculis, & auribus audiant, & corde intellectant, & convertantur, & hem eos.

For the heart of this people is waxed fat: and their eares are dull of hearing: and with their eyes have they shut their eyes: lest they should see with their eyes: and vnderstand with their eares: and should be converted: and I might heale them.

Der Apostel Geschicht.

Das XXVIII. Capitel.

22. Doch wollten wir von dir hören/ was du heltest/ Denn von diser Secten ist vns kunth/ daß jr wird an allen enden widersprochen.

Dog vilke vi høre aff dig/ huad du holder/ Thi off er vitterligt om denne Secte/ at der haffuer alleene modsigelse.

23. Vnd da sie im einen tag bestimten/ kamen vil zu im in die Herberge/ welchen er aufleget vnd bezeuget das Reich Gottes/ vnd prediget ihnen von Jesu/ auß dem Gesetze Moysi/ vnd auß den Propheten/ von frue morgen an/ bis an den abend.

De der de sette hannem en dag saare da komme der mange til hannem i hans Herberge/ saar huilke hand vdsagde oc vdiende om Guds Rige/ oc predicked saar dem om Ihesu/ aff Moyses lov/ oc aff Propheterne/ fra aarle om morgenen indtil affenen.

24. Vnd etliche fielen zu dem/ daß er saget/ etliche aber glaubten nicht.

De nogle fulde til det/ som hand sagde/ Men nogle trode icke.

25. Da sie aber vntereinander mißhellig waren/ giengen sie weg/ als Paulus ein wort redet/ das wol der heilige Geist gesagt hat/ durch den Propheten Esaiam/ zu vnsern Vätern.

De der de vaare icke samdrænge met huer andre/ da alinge de bort/ der Paulus talde si ord/ At den heilige And haffuer talte vel formedest Propheten Esaiam til vore Fædre.

26. Vnd gesprochen: Gehe hin zu diesem Volck/ vnd sprich: Mit den Ohren werdet ihrs hören/ vnd nicht verstehen/ vnd mit den Augen werdet ires sehen/ vnd nicht erkennen.

De sagde/ Gaa bort til dette Folk/ oc sig/ I skulle der høre met øerne/ oc icke forstaa/ oc i skulle see der met øiene/ oc icke merke.

27. Denn das hertz dises Volcks ist verstocket/ vnd sie höm schwerlich mit Ohren/ vnd schlummern mit iren Augen/ auß daß sie nicht der mal eins sehen mit den Augen/ vnd hören mit den Ohren/ vnd verstendig werden im herzen/ vnd sich bekehren/ daß ich ihnen hülfte.

Thi dette Folcks Herte er forherdet/ oc de høre suarlige met Øerne/ oc blunde met deris Øien/ at de skulle icke en gang see met Øiene oc høre met Øerne/ oc bliffue forstandige i herteet/ oc omvende sig/ at ieg maatte hielpe dem.

Skutkume

Kapitola XXVIII.

22. Ale Jadame od tebe slofietti/ nať smaysslijs/ neb gest inamo nam o te Secte/ je gij vssudy obpřiragij.

Natť hčemy od čebte slyšet co teť rozumieš/ abomtem o teť seťne idamo nam teť iť teť ja vssady obpřiragij.

23. Aldyž genu vsofili den/ sisslo se gegich mincho t nřmu do Hospody: Gijmžto vyltā/ dal/ svēdectvij vndāwage o Kralovstvij Božijm/ a do vovughe gim o Geřijstovl i Jākona Vovřijšova a Prořotāw/ od gitra ať do večera.

Natť je mu postleno: ať by dñen/ přijto ich tñema nř malo do gospody/ křhorym z ořvādcas nřem vyltā dal křl. stvo Bože/ a z vovdžacim o Jezusie z Jākona Vovřijšovego y z Prořotāw/ od vovānta ať do vječorā.

24. A nřteřij vovřili tomu/ coť Pavol vovřavoval/ nřteřij pať nřvřili.

Čoť vovřit z vovālāt nř to co poviedat/ vřteřij z vřis oře vřteřij.

25. Aldyž nřeř sebau neboll svornij/ rožchāzeli se/ křerpmž mluvil Pavol gedno slovo: Že deťte gest Duch Svatoť stře Prořoka: Vvānāsse mluvil t Decām nāřijm.

A gdy nie byli zgodni między sobą/ rozchodzili się/ a Paweł rzekł: iedno to słowo/ że iście dobre Duch Święty powiadał przez Proroka: Do słow nāřijch.

26. Aťa: Gdijf lidu tomu/ to/ a křnjim: Vřřma slofse ti budete/ a nebudete rozuměti: a vřdauce budete vřditi/ a neřpatřite.

Movřat/ toť do lidu tego a poviedy/ Vřřmā vřřřycie a nie rozumiećte/ a vřdauce vřřřycie y nie vřpřřřycie.

27. Nebžhrublo gest Erdec lidu tohoto/ a vřřma teťce slofeli/ a oťi svē jāvřeli: abpř suad nřvřditi ořima/ a vřřma nřslofeli/ a sřdce nřrozuměti/ a nřobrātili se/ abpřgich nřvřdravili.

Abomtem jāvřlo sēdē lidu tego/ a čieřto vřřmā sřdčāli y zāmružili ořij suē aby ořij vřditi vřditi/ a vřřmā nř sřvřle/ y sřdce nř rozuměti/ y nř vřli nāmřcent aby dñe vřdravili.

כ ח

28 תתידע לכון הכירה
הוא כל עממא נשתהר
הנא פורקנא דאלה
הנן ציר נאף שמגין לה :

*Sicut dunque noto come questa salute
de Dio, è mandata d i Gentili, & offe
d i d i tanno.*

29 ובר הליו אמר גברקו
יהודינא וסגי דרשין הנו
בינתהון :

*E dette chi egli hebbe queste parole, &
Grades si partirun da lui, hauendo fra lo-
ro una gran contesa.*

30 נאמר לה פולוס מן
הילה פנתא והנו פה
תרתיו שגין ומקבל הנה
תמו לכלהון אילין דאמתין
הנו ליתא :

*Paulo si stette poi ben due anni inte-
ri in sua casa tolto ad affitto : e rice-
uema tutti quelle che andauano a lui.*

31 ומכרו הנה על מלכותה
דאלהא ומלך הנו אין
פולוס על מרושוע מ
משיחא דלא פלן :

*Predicando il regno di Dio, & inse-
gnando la cosa del Signor Iesus con ogni
liberta, senza impedimento alcuno.*

שלם פרכסוס דשליחא
טובכנא הנו דין
תשציתהון :

כ ח

28 ויודע לכם כי לגוים נשלחה
ישועה אלהים והמרה ישמעו :

*Scahos pues notorio, que á las Gentes es em-
biada esta salud de Dios : y ellos oyran,*

29 ובאמר אחד הדברים האלה
וילכו היהודים ויהי בקרה
גדולה ביניהם :

*Y auiendo dicho esto, los Iudios se salieron
teniendo entre si gran contienda.*

30 ויעמד פולוס כלילת שנתים
בבית שכירתו ויקבל את כלם
הבאים אליו :

*Paulo empero quedó dos annos enteros en
su alquil : y recebia á todos los que entrauan á el :*

31 מבשר את מלכות אלהים
ומלמד את אשר על ישוע
המשיח בכל בטחון ולא יכלא :

*Predicando el Reyno de Dios y ensennando
loque es del Sennor Iesus el Christo con toda
confiança sin impedimento.*

המו ונשלמו דברי ופעלי
השליחים הקדושים :

כ ח

28. Γινεσθι δὲ ἔσω ὑμῖν, ὅτι ταῖς
ἔθνεσιν ἀποστέλλεται ἡ σωτηρία τοῦ
θμοῦ, αὐτοὶ καὶ ἀκούσονται.

*Qu'il vous soit donnotoire, que ce
salut de Dieu est enuoyé aux Gensils, &
ceux fortont.*

29. Καὶ πῶτα αὐτὸ εἰπὼν ὁ
ἀπὸστολος εἰ ἰουδαῖοι πολλοὶ ἔχον-
τες ἐν αὐτοῖς ζήτησιν.

*Et quand il eut dit ces choses, les
Iuifs se partirent d'avec lui, ayans grã-
de dispute entr'eux.*

30. Ἐμὴν δὲ ὁ πῶτα διήκων
ἐλθὼν ἐν ἰδίῳ μισθώματι, καὶ ἀπο-
δεχόμενος πάντας τοὺς εἰσερχομέ-
νους πρὸς αὐτόν.

*Mais Paul demeura deux ans entiers
en son propre logage, & receuoit tous
ceux qui venoyent vers lui.*

31. Κηρύσσων τὸν βασιλεῖον τοῦ
θμοῦ, καὶ διδάσκων τὰ περὶ τοῦ κυ-
ρίου ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ πάσης παρ-
ρησίας ἀκωλύτως.

*Preschant le royaume de Dieu, &
enseignant les choses qui sont du Sei-
gneur Iesus Christ, avec toute le deli-
le de parler, sans aucun empeschement.*

Τέλος τοῦ πρώτου βιβλίου
τῆς Ἀποστόλης.

28. Notum ergo sit vobis,
quoniam Gentibus missum
est hoc salutare Dei, & ipsi
audient.

Be it known therefore unto you,
that this salvation of God is sent to the
Gentiles: and they shall hear it.

29. Et cum hæc dixisset,
exierunt ab eo Iudæi, mul-
tam habentes inter se qua-
stionem.

And when he had said these things,
the Jews departed: and had great
reasoning among themselves.

30. Mansit autem biennio
toto in suo conducto: & sus-
cipiebat omnes qui ingre-
diebantur ad eum.

And Paul remained two yeeres
full in an house hired for him selfe: and
received all that came in unto him.

31. Prædicans regnum Dei,
& docens quæ sunt de Do-
mino Iesu Christo cum om-
ni fiducia, sine prohibitione.

Preaching the kingdom of God:
and teaching these things: which con-
cerne the Lord Jesus Christ: with all
boldnesse of speech without let.

F I N I S.

28. So sey es euch kunth gethan/
daß den Heiden gesandt ist diß Heil
Gottes / vnd sie werdens hören.

Saa skal der vere eder kundgiort / at denne Guds
Salighed er sendt til Hedningene / oc de skule der
høre.

29. Vnd da er solches redet / giengen
die Jüden hin / vnd hatten vil fragens
vnter inen selbs.

De der hand talede disse / da ginge Jøderne bort /
oc hadde mange Spørffmaal mellem sig selff.

30. Paulus aber bleib zwey jar in
seinem eigen gedinge / vnd nam auff
alle die zu im einkamen.

De Paulus bleff thu aar i sin egen Leude / oc
anammede alle dem som komme ind til hannem.

31. Prediget das Reich Gottes / vnd
lehrete von dem HERREN Jesu / mit
aller freydigkeit / vnverboten.

Predickede Guds Rige / oc lærde om den HER-
re Jhesu / med al Dristighed / oc der forbød ingen
hannem.

Ende der Apostel Geschicht.

28. Protoſbudij wam inas
mo / je gest Dohanuom posla-
no spasenij Boſij toto / a onit
ſpſſati budau.

Niechjeć wam thedy ławno
badje / iſet pogánom poſłano teſt
zo ſpawiania Boſej / a onit ſluchoć
beda.

29. A tdy to propowidzi /
odſli od nſho ſiód / mnohſ
magiſce meſz ſebau hódſy.

A gdy to rzekł / wyſſi od niego
dybowie / młacie między ſoba wſe
eſt poſwarci.

30. Paweł paſt erwal ja eſt
dwſ Łtich w hoſpode ſwł / a
přigijmal wſſecky křech přis-
cházeli k němu.

Amteſſkal Paweł przez okła-
dwie lecie w ſwym naſymie / a prz-
ymował wſytki křeszy przycho-
diti do niego.

31. Káſe gim s Králowſt-
wſj Boſijm / a wſe křm wſcem /
křerſj gſau o Pánu Geſiſſy
Křoſtu / ſe wſſſim dauffánijm /
bej zabráněnj.

Opowiadając Królestwo
Boże / y uciąc tych rzeczy ſebore
ſa o Pánu Jeſuſie / z wſſſim be-
ſpłeczeńſtweſm w mowis / a iaden
mu nie překáſal.

Stonawágh ſe Stutkowſ
Apoſtoliſſij.

